מסכת

עירובין

מן

תלמוד בבלי

עם כל המפרשים כאשר נדפס מקדם ועם
הוספות חדשות כמבואר בשער השני.

ווילנא

בדפוס והוצאות האלמנה והאחים ר״ם
שנת אל יצא איש ממקומו לפ״ק

ТАЛМУДЪ ВАВИЛОНСКІЙ
Трактатъ Ерувинъ.
Съ Виленскаго изданія 1884 г.
Часть III.
1887.

Дозволено цензурою. — 10 Февраля 1887 г. Вильна.

ВИЛЬНА.
Типографія Вдовы и братьевъ Роммъ.
Жмудскій переулокъ собст. домъ № 325/2631.

מסכת

עירובין

מן

תלמוד בבלי

עם פירוש רש״י, תוספות, ותוספות ישנים, ופסקי תוספות, רבינו אשר, קצור פסקי הרא״ש לבנו רבינו יעקב בעל הטורים ז״ל, והגהות אשר״י מהג״מ ישראל מקרעמז ז״ל, ופירוש המשניות להרמב״ם ז״ל. פירוש רבינו שמשון משאנץ ז״ל ופירוש רבינו אשר ז״ל למשניות סדר זרעים וטהרות. מבוא התלמוד לרבינו שמואל הנגיד הלוי ז״ל, ועליו נלוה קצור כללי התלמוד מלוקט מספרי הכללים ע״י הג״מ יהודה אריה ליב ז״ל דיין בפפד״מ. מסורת הש״ס, עין משפט (מראה מקומות הדינים בפוסקים הראשונים), ונר מצוה (סמני מנין הדינים שנסמנו בעין משפט), ותורה אור, כל אלה סידר וחיבר הג״מ יהושע בועז ז״ל בעה״מ שלטי הגבורים להרי״ף. חלופי גרסאות. הגהות לש״ס והוספות במסורת הש״ס ועין משפט להג״מ יוסף שמואל ז״ל אבד״ק פפד״מ (כמש״נ בש״ס אמ״ד ופפד״מ בשנות תע״ד—תפ״א), והגהות ותוספות מראה מקומות להג״מ ישעיה (פיק) ברלין ז״ל אבד״ק ברעסלויא, ומוקפים בחצאי רבוע.

ועליהם נוספו

א) ספר חכמת שלמה (מהרש״ל) להג״מ שלמה לוריא ז״ל.

ב) חדושי הלכות, ג) חדושי אגדות (מהרש״א) להג״מ שמואל אליעזר הלוי אידלש ז״ל אבד״ק אוסטרא.

ד) מאיר עיני חכמים (מהר״ם לובלין) להג״מ מאיר מלובלין ז״ל.

ה) חדושי הלכות מהר״ם שיף להג״מ מאיר שיף ז״ל אבד״ק פולדא. ועליו באור והגהות מהג״מ מרדכי מארדוש ז״ל אבד״ק פאריצק

ו) מעדני יום טוב {בתחלה נקרא מעדני מלך}, ז) דברי חמודות {בתחלה נקרא לחם חמודות} על הרא״ש למסכת ברכות והלכות קטנות וחולין ובכורות ונדה, ח) פלפולא חריפתא על הרא״ש סדר נזיקין. להג״מ יום טוב ליפמאן הלוי העליר ז״ל (בעה״מ תוספות יו״ט).

ט) תפארת שמואל (השלם) על הרא״ש, להג״מ אהרן שמואל קאיידנוור ז״ל (מהרש״ק).

י) קרבן נתנאל על הרא״ש לסדר מועד ונשים, להג״מ נתנאל וייל ז״ל אבד״ק קארלסרוא.

יא) חסד אברהם פי׳ על שמונה פרקים להרמב״ם ז״ל, מהג״מ אברהם הלוי הורוויץ ז״ל (אביו של בעל השל״ה).

יב) מסורות חדשות (הגהות בעל הלבוש) להג״מ מרדכי יפה ז״ל אבד״ק פוזנא. עם תקונים והגהות מהג״מ מרדכי זאב הלוי איטינגא ז״ל וגיסו הג״מ יוסף שאול הלוי נאטאנזאהן ז״ל אבד״ק לבוב (בעלי מפרשי הים).

יג) הגהות הב״ח להג״מ יואל סירקש ז״ל אבד״ק קראקא (בעהמ״ס בית חדש).

יד) הגהות הגר״א להג״מ אליהו ז״ל הגאון מווילנא (הוגהו ונתקנו ע״פ כי״ק מגליון הש״ס שלמד בו וזכינו למסכתות רבות ממנו).

טו) מראה יחזקאל הגהות להג״מ יחזקאל הלוי לנדא ז״ל אבד״ק פראג (בעהמ״ס נודע ביהודה כו׳).

טז) מעשה ר״ב הגהות להג״מ בצלאל רנשבורג ז״ל (בעהמ״ס הורה גבר).

יז) גליון הש״ס להג״מ עקיבא איגר ז״ל אב״ד דק״ק פוזנן.

יח) גליון מהרש״א הגהות לבנו הג״מ שלמה איגר ז״ל אבד״ק פוזנן.

יט) הגהות הג״מ שאול קאצנעלנבוגן ז״ל מווילנא.

כ) הגהות הג״מ אלעזר לנדא ז״ל אבד״ק בראדי (בעהמ״ס יד המלך).

כא) חדושי והגהות הרש״ש להג״מ שמואל שטראשון ז״ל מווילנא. (ע׳ מעל״ד סי׳ פ״ז). וההשמטות שנשמטו ממקומן הושבו עתה למקומותיהן, ומוקפות בחצאי רבוע.

(ועוד נוספו בו מעלות ותוספות רבות על כל ספרי הש״ס בלעדו כמש״נ בש״ס תוצאת דפוסנו משנת תקצ״ה, ותוצאה השניה משנת תרי״ט).

☜ וראה זה חדש הוא אשר הוספנו בו על כל אלה ☞

יותר ממאה הוספות חדשות נכבדות

סללות פירושים חדושים והגהות מרבנן גאוני קדמאי ובתראי רובם היו גנוזים עד כה בכתבי יד בגנזי הספרים אשר להממשלות או ליחידים זה בכה וזה בכה, ועין הדפוס לא שזפתם עוד. ונקובים בשמותיהם מעבר לדף הזה:

ווילנא

ברפוס והוצאות האלמנה והאחים ראם

ואלה ההוספות החדשות שהוספנו בהש"ס הזה:

יש מהן שנוספו על כל מסכתות הש"ס ויש שלא באו רק על איזה מסכתות:

אלה מהם נדפסו בפנים הש"ס או על גליון הדף:

א) מסכת כלה רבתי — השלמה — מרובה בפרקים ובנוסחאות ישרות יתר על הנדפסת בכל ספרי הש"ס. (נמצאת בכ"י רבינו אברהם בר נתן הירחי זצ"ל בעל המנהיג, עם הגהות רבות ומראה מקומות, ויצאה לאור פ"א ע"י בעהמ"ס בית נתן).

ב) מסכתות קטנות נוספות: מסכתות ספר תורה, תפילין, מזוזה, וציצית, (נמצאו בכ"י ונדפסו בספר"מ בשנת תרי"א).

ג) חלופי גרסאות בש"ס ע"פ נוסחאות ישנות.

ד) נוסחאות ישנות ונוסחת הבבלי במסכת שקלים.

ה) נוסחת הירושלמי במסכת הוריות.

ו) נוסחאות כתבי יד במסכת סופרים.

ז) נוסחא חדתא למס' גרים מספר מראית העין להרחיד"א ז"ל עם פירושו עליה מספרו ההוא.

ח) פירוש רב האי גאון ז"ל, למשניות סדר טהרות.

ט) — רב נסים (גאון) בר יעקב ז"ל (תלמיד רב האי גאון ומרבותיו של הרי"ף), למסכת ברכות, שבת, ועירובין (ונקרא בשם מפתח מנעולי התלמוד).

י) [כ"י] — רבינו חננאל בר חושיאל ז"ל (ג"כ מרבותיו של הרי"ף), לחצי הש"ס.

יא) [כ"י] — רבינו גרשום בר יהודה מאור הגולה ז"ל (רבינו דרבי' דרש"י) למס' תענית ובבא בתרא ולכל סדר קדשים מלבד זבחים.

יב) — רש"י למסכת אבות, ע"פ נוסחאות שונות.

יג) — הרשב"ם העקרי למס' ב"ב דף פ"ז, פ"ח, פ"ט, ק"ל, קל"א. שלא נדפס רק בדפוס פיזרו בשנת רע"א ובכל שאר הדפוסים נדפס בטעות פי' אחר בשמו כמ"ש בהערה לפי' הרשב"ם בדף פ"ט סוף ע"א.

יד) פי' רבינו זרחיהו הלוי ז"ל (הרז"ה בעל המאור) למס' קנים.

טו) — רבינו אברהם בר דוד ז"ל (הראב"ד בעל ההשגות) למסכת קנים ותמיד.

טז) [כ"י] תוספות ר"י הזקן ז"ל, למס' קדושין (כך ייחסוס לו רושמי הספרים, אבל נראה כי טעו בזה, כי בשני מקומות מובא בהן ספר התרומה ומחברו הלא היה תלמידו של ר"י הזקן).

יז) פי' רבינו שמשון משאנץ (משאנזא) ז"ל, למס' עדיות לתשלום מסכת בכורים, ולפרק אנדרוגינוס. ועליו נלוה גם פי' הרמ"ע מפאנו ז"ל.

יח) (כ"י) תוספות הר"ש משאנץ הנ"ל, למס' סוטה.

יט) (כ"י) תוספות ישנים למסכת יבמות.

כ) (כ"י) פי' ריב"ן השלם למס' נזיר. הפירוש שנדפס בש"ס למס' נזיר וייחסוהו לרש"י, הוא באמת לרבינו יהודה בר נתן ז"ל (כדמוכח מתוך הכ"י שמצאנוהו) אולם הנדפס משובש מאד, גם חסר ממנו הרבה, ועתה נמצא פירושו השלם בכ"י קדמון ומדוייק וההוספות והשנוים שמצאנו בו נדפסו בצד הפירוש הנ"ל הנדפס בשם רש"י ונקראו בשם נוסחת הריב"ן.

כא) [כ"י] פי' רבינו יצחק בר מלכי צדק סימפונטי ז"ל, למשניות סדר זרעים.

כב) [כ"י] פי' רבינו יהודה בר בנימין הרופא ז"ל ממשפחת הענוים (רבו של בעל שבלי הלקט), למס' שקלים.

כג) [כ"י] פי' רבינו מאיר (מהר"ם) מרוטנבורג ז"ל, למס' נגעים ואהלות.

כד) קובץ פירושי מהר"ם מרוטנבורג לסדר טהרות, שהביאם התוי"ט, מלבד למס' נגעים ואהלות שהדפסנוהו ע"פ כ"י הנ"ל.

כה) פי' רבינו יונה החסיד מגירונדא ז"ל, למס' אבות.

כו) [כ"י] תוספות רי"ד מאת רבינו ישעיה די טראני (ר' ישעיה הראשון ז"ל) למס' כתובות ולמס' גיטין.

כז) [כ"י] תוס' חד מקמאי למס' יבמות, והוא ניהו נכדו של רבינו משלם ז"ל. וכדאה הספר כתוב ככתב וכמ"י הרחיד"א ז"ל בזה"ל: „חדושי יבמות לחד מקמאי ז"ל, מזכיר להרב אביו לשבח, הוא היה בזמן הראב"ד, ובא מעשה לפניהם. החיד"א ס"ט"עכ"ל.

כח) [כ"י] פי' הרא"ש ז"ל למסכת נזיר, שהיה בכ"י ישן בעקר הספרים של הרחיד"א ז"ל(והרחיד"א ז"ל חתום עליו בעלם כ"י קדשו).

כט) תוס' הרא"ש ז"ל למס' הוריות(ע"פ הנדפס בפעם הא' בפרא"ג).

ל) פירוש הרא"ש למסכת קנים תמיד ומדות.

לא) [כ"י] תוספי הרא"ש ז"ל למסכת נדה.

לב) [כ"י] שיטה מקובצת לרבינו בצלאל אשכנזי ז"ל, קבוצת הגהות וחדושי הראשונים ז"ל לכל סדר קדשים(וחסר רק למס' חולין) ובהרבה מקומות מביא פי' רש"י האמתי שמצא בכ"י תחת המפרש האחר שנדפס על שם רש"י בכל ספרי הש"ס. (נעתקו מכי"ק מגליון הש"ס שלו שנמצא בירושלים תוב"ב. והרחיד"א ז"ל בשה"ג ח"ב מזכירן לשנת בזה"ל: הגהות נפלאות אמתיות מתוך גפ"ת כ"י שהיו לו, ולא זכינו עדיין שיצאו לאור הדפוס עכ"ל.

ולמס' חולין נעתק בעצם כי"ק של תלמידו הג"מ שלמה בר ישועה עדני זצ"ל (בעה"מ פי' מלאכת שלמה על משניות שמודנו בכ"י).

לג) חכמת שלמה (מהרש"ל) לפרק חלק, אשר נשמט מכל ספרי הש"ס, ולא נדפס רק בס' ח"ש תוצאה א' בשנת ושלו"ה.

לד) [כ"י] חדושי מהרש"ל על הרא"ש למס' שבת עירובין וגיטין.

לה) פירש"י והג"י וכו' שעל הרא"ש, הוגהו ונוספו בם הרבה ע"פ הנדפס בפראג בשנת שפ"ח על ידי בעל התוי"ט.

לו) [כ"י] הגהות הב"ח להל"ק מהרא"ש.

לז) הגהות מס' תמת ישרים, על אדר"נ ועל מסכתות קטנות.

לח) הגהות מס' ברכת הזבח ומס' צאן קדשים לסדר קדשים.

לט) תפארת שמואל, השגות על מהרש"א להג"מ אהרן שמואל קאידנוור ז"ל (מהרש"ק) (בעהמ"ס ברכת הזבח) (מלבד הגהותיו על גפ"ת שבאו בסוף המסכתות).

מ) [כ"י] פסקי תוספות למס' מעילה שלא נדפסו עד כה בכל ספרי הש"ס ואנחנו מצאנום בפסקי תוס' כ"י ישן על קלף.

מא) [כ"י] נוסחאות ישנות בפסקי תוס' שנמצאו בכ"י ישן נושן על קלף.

מב) פי' קרבן העדה למס' שקלים, להג"מ דוד ז"ל אבד"ק דעסויא.

מג) פי' הג"מ חיים יוסף דוד אזולאי ז"ל (מספרו כסא רחמים) לאדר"נ ולמסכתות קטנות.

מד) [כ"י] הוספות להגהות הגר"א ז"ל. וביותר בסדר זרעים ומסכת שקלים, מעצם כי"ק.

מה) הגהות הגר"א למשניות סדר טהרות (מלבד באורו שנזכר לקמן שנדפס בסוף).

מו) מים טהורים הגהות למסכת כלים להג"מ יהודה ליב הלוי עדיל ז"ל מ"מ מסלאנים (בעהמ"ס אפיקי יהודה).

מז) הגהות ותקונים בפי' הרא"ש למס' קנים מס' יעיר קנו.

מח) ספר תקלין חדתין על מס' שקלים מתלמוד ירושלמי, מהג"מ ישראל בהר"ש ז"ל מ"מ דשקלאב (תלמידו של הגר"א), עם הגהות הגר"א ז"ל למסכת ההיא.

מט) [כ"י] נמוקי הגרי"ב הגהות על מהרש"א להג"מ יהודה בכרך ז"ל אבד"ק סייני (מלבד חדושיו על גפ"ת שבאו בסוף המסכתות).

נ) ספר בנין יהושע על אבות דרבי נתן, מאת הרב יהושע פאלק ב"ר יצחק אייזיק מליסא ז"ל.

נא) ספר נחלת יעקב למסכתות קטנות, מאת הרב יעקב (יאקב) ב"ר ברוך נוימבורג ז"ל.

נב) עין משפט, מסורת הש"ס, גליון הש"ס וציון ירושלים כלם למס' שקלים, מאת בעלי מפרשי הים ז"ל.

נג) הגהות על פי' הרמב"ם והר"ש לסדר זרעים מהג"מ שמואל פריינד ז"ל מדייני פראג (בעהמ"ס זרע קודש). ונדפסו על הגליון בצדם מבלי הזכרת שם מחברן.

נד) [כ"י] לב חכמים למסכת שמחות:

ואלה ילוו על הש"ס בסוף המסכת:

נה) [כ"י] פירוש קדמון למס' מעילה, הובא בשיטה מקובצת כ"י בשם „פירוש לא נודע למי".

נו) אור זרוע הקצר על מסכת יבמות, להג"מ חיים מנוואשטט בן הריא"ז ז"ל בעהמ"ס אור זרוע (ונדפס פ"א על גליון פסקי הרא"ש בש"ס דפוס ווינציאה).

נז) ספר מהדורא בתרא למהרש"א, עם חדושי הלכות ואגדות מחתנו הג"מ משה בר' יצחק בר בונם ז"ל אבד"ק לובלין.

נח) חכמת מנוח, חדושים מהג"מ מנוח הענדיל ז"ל (בדורו של מהרש"ל).

נט) מים חיים, חדושים מהג"מ יחזקיה די סילוא ז"ל (בעהמ"ס פרי חדש).

ס) כללי התלמוד, להג"מ חיים בנבנשתי ז"ל (מספרו כנה"ג ושיורי כנה"ג).

סא) [כ"י] הגהות ישנות למס' נדה שנכתבו בכ"י ספרדי ישן על גליון המסכת דפוס ווניציאה שנת רפ"ז.

סב) [כ"י] חדושי הג"מ משה ב"ר אברהם ז"ל אבד"ק הוראדנא (בעהמ"ס תפארת למשה).

סג) הגהות הג"מ נתן בורגיל ז"ל, לסדר קדשים ומס' הוריות (מספרו חק נתן).

סד) [כ"י] באור הגר"א ז"ל למס' ערכין ונקרא יד אליהו.

סה) [כ"י] הגהות חדשות מהגר"א ז"ל למס' תמורה, מלבד אלה שנדפסו על הדף מכ"י.

סו) [כ"י] באור הגר"א למשניות סדר טהרות (מלבד אהלות) אשר קבל ממנו תלמידו הג"מ בונם ז"ל משקלאב ונעתק ע"י הרד"ל ז"ל, וחלק גדול ממנו כלו חדש, שלא נמצא בא"ר.

סז) ספר אורח מישור למס' נזיר, מהג"מ יוחנן ב"ר מאיר ז"ל מקרעמניץ.

סח) הגהות הג"מ יחיאל היילפרין ז"ל אבד"ק מינסק (בעהמ"ס סדר הדורות).

סט) [כ"י] חדושים והגהות מהג"מ יעקב עמדין (היעב"ץ) ז"ל (מעצם כי"ק מגליון הש"ס שלו).

ע) [כ"י] חדושים מהג"מ גדליה ליפשיץ ז"ל, על איזה מסכתות מכי"ק, ומספרו רגל ישרה לאדר"נ ומס"ק.

עא) חדושים מבנו הג"מ ישראל ליפשיץ ז"ל בעהמ"ס תפארת ישראל על משניות.

עב) [כ"י] חדושים מהג"מ צבי הירש ברלין ז"ל (נכד לגאון חכם צבי ז"ל).

עג) חדושים מהג"מ משה סופר ז"ל אבד"ק פרעסבורג (בעה"מ שו"ת חתם סופר וכו').

עד) שדה צופים על הרא"ש להג"מ בצלאל רנשבורג ז"ל (בעהמ"ס הורה גבר).

עה) חדושים מהג"מ זאב וואלף הלוי מבאסקוויץ ז"ל (בעהמ"ס סדר משנה).

עו) חדושים מהג"מ ברוך פרענקיל תאומים ז"ל (בעה"מ ספר ברוך טעם וכו').

עז) [כ"י] חדושים מהג"מ יעקב צבי יאליש ז"ל מדינוב (בעהמ"ס מלא הרועים וכו').

עח) [כ"י] הגהות למס' שבועות מהג"מ ליב ברלין ומהג"מ נח חיים צבי ז"ל (בעהמ"ס מעין החכמה).

עט) (כ"י) מצפה איתן להג"מ אברהם ז"ל מטינסק (בעהמ"ס משכיל לאיתן וכו'). (עם תוספת מרובה מכי"ק על הנדפס בש"ס דפוס זיטאמיר).

פ) [כ"י] חדושים מהג"מ שלמה איגר ז"ל, למסכתות שלא נדפסו עוד עליהן (מלבד הנ"ל מעל"ד).

פא) חדושים מהג"מ צבי הירש חיות ז"ל אבד"ק זאלקווא (בעה"מ שו"ת מהר"ץ וכו').

פב) [כ"י] קרני ראם להג"מ אהרן משה טויבש ז"ל אבד"ק יאסי(בעה"מ שו"ת תועפות ראם). כולל הערות על מהרש"א וחדושי גפ"ת (נוסף עתה מכי"ק על הרבה מסכתות שנדפסו כלעדו).

פג) [כ"י] הגהות בנו הג"מ שמואל שמעלקא טויבש ז"ל אבד"ק יאסי.

פד) ארץ צבי הגהות על הגהות אשר"י מהג"מ יהודה צבי ז"ל (בעה"מ שו"ת מנחת יהודה).

פה) [כ"י] שער הלקוטות הגהות מהג"מ יששכר ז"ל (בעהמ"ס פתחי שערים).

פו) [כ"י] חדושי הרד"ל מהג"מ דוד לוריא ז"ל מביחאוו ישן (בעל ההגהות על המדרש רבה ופדר"א וכו').

פז) [כ"י] הוספות לחדושי והגהות הרש"ש, וחדושים מבנו הג"מ מתתיהו שטראשון ז"ל מווילנא.

פח) [כ"י] חדושים מהג"מ יוסף חנינא ליפא מייזליש ז"ל (בעה"מ שו"ת תפארת יוסף).

פט) [כ"י] הגהות למסכת נזיר מהג"מ אשר הכהן ז"ל אבד"ק שערשב (בעהמ"ס ברכת ראש).

צ) [כ"י] חדושים מהג"מ שמחה ז"ל אבד"ק דעסוי (בנו של הג"מ צבי חריף ז"ל).

צא) [כ"י] מלאכת יום טוב מהג"מ יום טוב ליפמאן ז"ל אבד"ק קאפולי (בעהמ"ס קדושת יום טוב וכו').

צב) [כ"י] בן אריה מהג"מ זאב בן אריה ז"ל אבד"ק טעלז.

צג) חדושים מהג"מ אליהו גוטמאכר ז"ל אבד"ק גריידץ (בעהמ"ס צפנת פענח).

צד) [כ"י] חדושים מהג"מ יצחק אייזיק חבר ז"ל אבד"ק טיקטין (בעה"מ שו"ת בנין עולם).

צה) [כ"י] חדושים מהג"מ נחמיה בירך הלוי ז"ל מדובראוונא (בעה"מ שו"ת דברי נחמיה).

צו) [כ"י] מראה כהן להג"מ בצלאל הכהן ז"ל מו"א מ"ק ווילנא (בעהמ"ס ראשית בכורים).

צז) [כ"י] חדושים מהג"מ אלעזר משה הלוי הורוויץ שליט"א אבד"ק פינסק.

צח) [כ"י] פורת יוסף להג"מ יוסף שליט"א מו"א מ"ק ווילנא.

צט) הגהות אמרות טהורות על פי' הר"מ והר"ש והרא"ש לכל סדר טהרות להג"מ שמואל פריינד ז"ל הנ"ל.

ק) [כ"י] חשק שלמה להג"מ שלמה הכהן שליט"א מו"א מ"ק ווילנא.

קא) [כ"י] יפה עינים להג"מ אריה ליב יעלין שליט"א אבד"ק בילסק (בעהמ"ס קול אריה וכו'). כולל מ"מ לתלמוד ירושלמי, למדרשים, ילקוט, ספרא, ספרי ומכילתא ופדר"א ופסק"ר, עם הערות וחדושים בחלופי גרסאות ושנוים שבין תלמוד בבלי לירושלמי. (ובהם הגהות ומ"מ בירושלמי למס' ברכות ושבת להג"מ ליב ברלין ז"ל ויוזכרו בשם הגרל"ב).

קב) [כ"י] המתרגם כולל באור מלות הלועזיות שברש"י, תוספות והרא"ש, ובפי' המשניות להרמב"ם והר"ש.

קג) פסקי תוספות, ומסורת הש"ס, ועין משפט, ותורה אור, שכל אלה נשתבשו מאד בכל ספרי הש"ס, הוגהו ונתקנו בש"ס הזה ע"י גדולי התורה.

גם הוספנו בו: א) הגהות מספר שיח יצחק על תוספות ישנים למסכת יומא. ובכ"מ שנדפס בהן מלפנים „עי' שיח יצחק" הדפסנו את תוכן דבריו מפורשים במקומם. ב) מראה מקומות בפירש"י ורמב"ם למסכת אבות. ג) ציוני הפרקים של התוספתא בר"מ ובר"ש. ד) שנוי נוסחאות בהקדמת הרמב"ם מכ"י ערבי. ה) ציוני המסכתות בתוספות.

ועל כל אלה נוספה בו הגהה כפולה ומכופלת מדויקת ומזוקקת שבעתים

ע"פ נוסחאות ישנות וספרים מדויקים היותר קדמונים, וע"פ הגהות גדולי המפרשים. גם נגלה אור חדש לעינינו, הוא ניהו ש"ס של הג"מ יעקב עמדין ז"ל אשר סדרו והכינו להדפיסו בחייו ויעמול בו שנים רבות להגיהו ולנקותו מכל שבוש ושגיאה, והעיר עליו הערות יקרות ויעטרהו בהגהות וחדושים רבים בציונים ומ"מ, הכל בעצם כתב ידו הקדושה מראש הש"ס עד סופו. חמדה גנוזה הזאת מצאנוה באמשטרדם, ומרגליות הטובות שבה, שבצנו בעטרת הש"ס לכבוד ולתפארת, והגהתו המדויקת היתה להמגיהים לעינים.

מבוי

*שהוא *א גבוה (א) למעלה מעשרים אמה ימעט ר' יהודה אומר אינו צריך והרחב מעשר אמות ימעט ואם יש לו צורת הפתח אע"פ שהוא רחב מעשר אמות אין צריך למעט:

גמ' תנן *התם *ב סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה ורבי יהודה מכשיר מאי שנא גבי סוכה דתני פסולה וגבי מבוי תני תקנתא סוכה דאורייתא תני פסולה מבוי דרבנן תני תקנתא ואיבעית אימא דאורייתא נמי תני תקנתא אלא סוכה דנפישין מיליה פסיק ותני פסולה מבוי דלא נפישי מיליה תני תקנתא אמר רב יהודה אמר רב חכמים לא למדוה אלא מפתחו של היכל ורבי יהודה לא למדה אלא מפתחו של אולם דתנן* *ג פתחו של היכל גבהו עשרים אמה ורחבו עשר אמות *ד ושל אולם גבהו ארבעים אמה ורחבו עשרים אמות ושניהן מקרא אחד דרשו (ויקרא ג) °ושחטו פתח אהל מועד דרבנן סברי קדושת היכל לחוד וקדושת אולם לחוד וכי כתיב פתח אהל מועד אהיכל כתיב ורבי יהודה סבר *היכל ואולם קדושה אחת היא וכי כתיב פתח אהל מועד אתרוייהו הוא דכתיב ואיבעית אימא לר' יהודה נמי קדושת אולם לחוד וקדושת היכל לחוד והכא היינו טעמא דרבי יהודה דכתיב אל פתח אולם הבית ורבנן אי הוה כתב אל פתח אולם כדקאמרת השתא דכתיב אל פתח אולם הבית הבית הפתוח לאולם והא כי כתיב האי במשכן כתיב אשכחן *משכן דאיקרי מקדש ומקדש דאיקרי משכן דאי לא תימא הכי הא *דאמר רב יהודה אמר שמואל *ה שלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל פסולין שנאמר (שם) °ושחטו פתח אהל מועד בזמן שפתוחין ולא בזמן שהן נעולים והא כי כתיב ההיא במשכן כתיב אלא אשכחן מקדש דאיקרי משכן ומשכן דאיקרי מקדש בשלמא מקדש דאיקרי משכן דכתיב (שם כו) °ונתתי (את) משכני בתוככם אלא משכן דאיקרי מקדש מנלן אילימא מדכתיב (במדבר י) °ונסעו הקהתים נושאי המקדש והקימו את המשכן עד בואם ההוא

רש"י

מבוי שהוא גבוה · שהניחו את הקורה למעלה מעשרים אמה וקורה זו להתיר לטלטל בתוכה באה דמדאורייתא איתסר הוצאת רה"ר בשבת ומה היא רה"ר סרטיא ופלטיא גדולה כדאמרן בפרק יציאות השבת (שבת ד' ו:) שדומין לדגלי מדבר דכל מילי דשבת ממשכן גמרינן ועגלות של לוים ברוחב י"ו אמה אזלי כדאמרן בהזורק (שם ד' צט.) הלכך לא הוי רה"ר בציר מי"ו אמה רוחב ומפולש מב' ראשין אבל מבוי קצר הוא ואינו רחב י"ו אמה ואי נמי רחב הוא אינו מפולש אלא ראשו אחד פתוח לרה"ר וראשו אחד סתום דאי הוה מפולש לא הוי משתרי בקורה כדאמרינן בגמ' *וכיון דלאו רה"ר הוא שרי לטלטולי ביה מן התורה בלי שום תיקון ורבנן גזור עליה משום דאתי לאיחלופי ברה"ר ושריוה בתקנתא דלחי או קורה דליהוי היכירא דלא ליתי למישרי רה"ר גמורה: ימעט · ישפיל וטעמא מפרש בגמ': והרחב מעשר אמות ימעט · דזהו שיעור רוחב שתם פתחים וטפי מהכי לא מיקרו פתח אלא פרצה אנן בעינן פתח וצריך לנעוץ קנים למעט רוחב כניסתה ולהעמידה על עשר או על פחות: צורת הפתח · לחי מיכן ולחי מיכן וקורה (ס"א קנה) על גביהן: **גמ'** דתני תקנתא · דקתני ימעט ולא תנא פסל: סוכה · דטעמא דידה דאורייתא כדאמרי' התם למען ידעו דורותיכם: תני פסולה · הואיל וכבר מימות משה ניתנה מדה זו ובאו חכמים לפרש לך שאם לא עשאה כן פסולה שייך למיתני בה לשון פסלת ואף על גב דמהניא בה תקנתא כל כמה דלא מתקן לה איקריא פסולה: מבוי · דכל עיקריה דרבנן הוא לא שייך למימר ביה לשון פסלות שהרי הן התחילו להראותך עסקי מבוי ותוויו ומאי פסול שייך למימר אכתי לא הודיעוך רבנן שיעוריה בהכי ליתני אם לא עשה כן פסול: דאורייתא נמי תני תקנתא · בעלמא במילי אחריני: דנפישי מיליה · דקתני תם ושאין לה שלש דפנות ושאינה גבוה עשרה ושחמתה מרובה מצילתה: פסיק ותני פסולה · דהשתא מצי כי ותני להו כולהו כחדא דאי הוה תני תקנתא לא הוה מצי לערובינהו מתנייהו דבשאין לה שלש דפנות בעי למיתני יעשה לה דופן ובשאינה והא בעי למיתני יגביה ובשחמתה מרובה מצילתה יוסיף על סככה ואמר מר לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה (פסחים ד' ג:): אהל מועד · הוא ההיכל ששם היה מזבח הזהב והשלחן והמנורה ובהו כתיב אהל מועד: רבנן סברי קדושת אולם לאו כקדושת היכל וכל עבודות האמורות בהיכל אי הוה עביד להו באולם שלפניו לא מיתכשרי הלכך לא מיקרי אהל מועד ולא אשכחן קרא דליקרי לפתח דיליה פתח: אל פתח אולם · אלמא פיתחא אקרי: הבית הפתוח לאולם · והוא היכל: הא כי כתיב · פתח אהל מועד במשכן שהיה במדבר כתיב ושם לא היה אולם ופתח היכל י' אמות הוא שהיה דגבוה שהקרשים לא היו אלא עשרה אמות גובהן: שלמים ששחטן · שחרית קודם פתיחת דלתות ההיכל פסולין: הא במשכן כתיב · ובבית עולמים לא: ונתתי משכני בתוככם · *וכשנאמר מקרא זה כבר הוקם המשכן שהרי בתורת כהנים נכתב וכל אותו הספר באהל מועד נאמר כדכתיב (ויקרא א) וידבר ה' אליו מאהל מועד ועל איזה משכן היה מבטיחן עוד אם לא על המקדש ההוא:

תוספות

מבוי שהוא גבוה למעלה מעשרים אמה ימעט · הקשה מהר"י מאורליינ"ש דהוה ליה לאשמועינן הכשר מבוי ברישא שהוא בלחי וקורה ולא הגיה למעלה מעשרים ימעט ותירץ דתנא ניחא ליה להתחיל בהאי לישנא כמו שמתחלת מתניתין דסוכה ולהכי פריך שפיר טפי בגמרא מאי שנא גבי סוכה דתני פסולה:

סוכה דאורייתא תני פסולה · פרש"י דשייך למיתני בה לשון פסול הואיל ומימות משה ניתנה מדה זו [ת"י] [אף על גב דבדאורייתא שייך נמי תקנתא] ולישנא דאיבעית אימא בדאורייתא נמי תני תקנתא לא אתי שפיר לפירושו כי גם ללשון ראשון תני בדאורייתא תקנתא ולא קאמר אלא דשייך למתני בה לשון פסולה לכך נראה לפרש סוכה דאורייתא תני פסולה דלשון ימעט משמע חומרא בעלמא ואתי למיטעי ולומר דדווקא לכתחלה אבל בדיעבד שפיר דמי אבל במבוי דרבנן אין לחוש והא דאמרינן בפ' במה מדליקין (שבת ד' כב.) נר חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה פסולה כסוכה וכמבוי ואע"ג דנר חנוכה הוי דרבנן נקט פסולה אגב סוכה דבתריה א"נ התם לא מצי למיתני ימעט דהוה משמע כמו שהיא דולקת ימעט וזה אינו דאפילו למ"ד הכבה עושה מצוה צריך לכבותה ולהדליקה שלא יאמר הרואה לצרכו הוא דאדלקה כדאמרינן התם גבי הדליקה מבפנים והניחה מבחוץ:

דכתיב אל פתח אולם הבית · זה הפסוק אינו בשום מקום ואור"י דמלינו דכתיב (יחזקאל מ) אולם הבית ובקרא אחרינא (שם מז) כתיב פתח הבית והוי כאילו נכתב בהדיא בחד קרא פתח אולם הבית וקאמרי רבנן אי כתב פתח אולם כדקאמרת פי' שלא היה כתוב בשום מקום אולם הבית:

אשכחן משכן דאיקרי מקדש · ונפקא מינה שאינו דוחה את השבת ושלא יכנס אדם שם באבק שעל רגליו משמע דמשכן ומקדש גמרינן מהדדי וכן בפ"ק דחולין (ד' כד.) גבי מומין שפסולין בכהנים ולוים בשנים דקאמר יכול אף בשילה ובית עולמים כן וקשה דבפ"ב דשבועות (ד' טז:) מצריך תרי קראי דקאמר דלכתוב אידי ואידי מקדש וכו' וכן בסוטה (ד' טז.) וביומא (ד' מד.) ובכמה דוכתי ותירץ הר"ר נתנאל דהכא לא צריך קרא לעיקר דרשה אינה אלא על המקדש דבמשכן לא היו דלתות והיא דחולין סברא הוא אם לא היה הפסוק שיפסלו אף בשילה הואיל ואינו תלוי בקדושת המשכן:

שלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל פסולין · ואם תאמר תיפוק ליה דנשחטו קודם תמיד של שחר ואמרינן *העולה עולה ראשונה °דתמיד של שחר נמי בעי פתיחת דלתות ההיכל כדתנן *בתמיד נשחט (פסחים ד' נח:) לא היה תמיד נשחט עד שהיה שומע קול שער שנפתח וי"ל דקרא דהעולה דווקא בהקטרה איירי ולא בשחיטה אי נמי למצוה ולא לעכב כדאמר בהדיא בהתכלת (מנחות ד' מט.) והא דתניא בתוספתא *כל הזבחים שהקדימן לתמיד של שחר או עיכבן אחר תמיד של בין הערבים °פסולין היינו מדרבנן אי נמי הכא איצטריך כשנפתחו וחזרו וננעלו*):

*) [ועי' תוס' יומא · ד"ה אלא אפי' וכו' שכתבו דלשון התוספתא מוכח דפסולין מדאורייתא וע"ע תוספות פסחים נח: ד"ה העולה]

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פי"ז מהלכות שבת הלכה יד סמג עשין דרבנן א טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף כו:
ב ב מיי' פ"ד מהלכות סוכה הלכה א סמג עשין מג טוש"ע א"ח סי' תרלג סעיף א:
ג ג מיי' פ"ד מהלכות בית הבחירה הלכה ז סמג עשין קסג:
ד ד שם הלכה ח:
ה ה מיי' פ"ה מהל' מעשה הקרבנות הל' ה סמג עשין קפג:

רבינו חננאל

מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה ימעט · תנא כיצד ממעטו נותן עליו קורה מכ' אמה ולמטה. תנן התם סוכה שהיא גבוהה מכ' אמה פסולה. מ"ש גבי סוכה תני פסולה ומ"ש גבי מבוי תני תקנתא וכו' ופשוטה היא. אמר רב יהודה אמר רב חכמים לא למדוה שעד כ' אמה כפתח הוא חשיב אלא מפתחו של היכל שהיה גובהו כ' אמה כדתנן במסכת מדות פתחו של היכל גובהו כ' ורחבו י' אמות ור' יהודה למד מן האולם דתנן ושל אולם גובהו מ' אמה ורוחבו כ' אמה ושניהם מהדין אחד דרשו ושחטו פתח אהל מועד. רבנן סברי פתח אהל מועד ההיכל הוא דאקרי אהל מועד וההיא פתח פתח ההיכל הוא. ור' יהודה סבר קדושת אולם והיכל חדא מלתא הוא. וכולהו אהל מועד אקרי ואע"ג דההיא קרא ושחטו פתח אהל מועד במשכן כתיב וליכא התם אולם אשכחן דמשכן אקרו מקדש שנאמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ומקדש נמי אקרי משכן דכתיב ונתתי משכני בתוככם ותרווייהו חדא מילתא היא ארון נמי אקרי מקדש שנאמר ונסעו הקהתים נושאי המקדש אמרינן (מדילפי) [אדילפי] מפתח אהל

רב נסים גאון

מבוי דרבנן תאני תקנתא · בפרק עושין פסין (דף כא) אמר רב יהודה אמר שמואל בשעה שתיקן שלמה עירובין וידים יצתה בת קול ואמרה לו בני אם חכם לבך ודע כי כל דבר שאינו כתוב בקראי ואע"פ שהוא מתקנת נביאים דרבנן מיתקרי כי מפי השמועה שלהן קיבלנוהו ועירובין דרבנן לפי שאינם כתובים:

[בפסחים נח:]

[נ"ל במסכת תמיד פ"ג משנה ז']

[דפסחים פ"ד]

גליון הש"ס

רש"י ד"ה מבוי שהניחו את הקורה למעלה מכ' · וכ"כ הרע"ב ובחידושי למשניות כתבתי לתמוה הא מסקינן לקמן דהלל מבוי תנן וא"כ אפשר לקורה להיות מונח למעלה מכ' אלא דהלל צריך לתמבמה דכתב רש"י בזה הדבור וכן הרע"ב ושריוה בתקנתא דלחי או קורה דליהוו היכר · הא קיי"ל דלחי העומד מאליו הוי לחי דקיי"ל לחי משום מחיצה: תוס' ד"ה שלמים וכו' דתמיד של שחר וכו' · עי' זבחים דף סא ע"א תוס' ד"ה קודם שיעמדו באו"ד פסולין היינו מדרבנן. עי' הוריות דף ד ע"א ברש"י ד"ה ספק מאחשיכה וכתו' שם:

הגהות הב"ח

(א) במשנה מבוי שהוא גבוה מעשרים כצ"ל ותיבת למעלה נמחק:

מסורת הש"ס

[דף ו:] · סוכה ב. · שם · מדות פ"ד מ"א · [שם פ"ג מ"ז] · [יומא מד: זבחים יד. נח: נט.] · שבועות טז: · זבחים נה: · יומא כט: סב: · [ועי' ברש"י שבועות טז: שפירש באופן אחר]

ההוא בארון כתיב אלא מהכא °ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם *בין לרבנן °ובין לרבי יהודה לילפו מפתח שער החצר דכתיב °אורך החצר מאה באמה ורחב חמשים בחמשים וקומה חמש אמות וכתיב °וחמש עשרה אמה קלעים לכתף וכתיב °ולכתף השנית מזה ומזה לשער החצר קלעים חמש עשרה אמה מה להלן חמש ברוחב עשרים אף כאן חמש ברוחב עשרים פתח שער החצר איקרי פתח סתמא לא איקרי ואיבעית אימא כי כתיב קלעים חמש עשרה אמה *לכתף בגובהה הוא דכתיב גובהה והא כתיב וקומה חמש אמות (א) ההוא משפת מזבח ולמעלה ורבי יהודה מפתחו של אולם גמר והא תנן והרחב מעשר אמות ימעט ולא פליג ר' יהודה אמר *אביי פליג בברייתא דתניא *והרחב מי' אמות ימעט ר' יהודה אומר אינו צריך למעט וליפלוג במתני' פליג בגובהה וה"ה לרחבה ואכתי ר' יהודה מפתחו של אולם גמר והתניא מבוי שהוא גבוה מכ' אמה ימעט ורבי יהודה מכשיר עד מ' ונ' אמה ותני בר קפרא עד מאה בשלמא לבר קפרא גוזמא אלא לרב יהודה מאי גוזמא בשלמא (ב) לרבי יהודה ארבעים גמר מפתחו של אולם אלא נ' מנא ליה א"ר חסדא הא מתניתא אטעיתיה לרב דתניא *מבוי שהוא גבוה מכ' אמה יותר מפתחו של היכל ימעט הוא סבר מדרבנן מפתחו של היכל גמרי רבי יהודה מפתחו של אולם גמר ולא היא ר' יהודה מפתחא דמלכין גמר ורבנן אי מפתחו של היכל גמירי ליבעו דלתות כהיכל אלמה *תנן הכשר מבוי ב"ש אומרים לחי וקורה וב"ה אומרים לחי או קורה דלתות היכל לצניעות בעלמא הוא דעבידן אלא מעתה לא תיהני ליה צורת הפתח דהא היכל צורת הפתח הויא לו אפילו הכי עשר אמות הוא דרויח אלמה תנן אם יש לו צורת הפתח אע"פ שרחב מעשר אמות אינו צריך למעט מידי הוא טעמא אלא לרב הא *מתני ליה רב יהודה לחייא בר רב קמיה דרב אינו צריך למעט וא"ל אתנייה צריך למעט אלא מעתה לא

רש"י

ההוא בארון כתיב · שהוא משא בני קהת ועל שם שהוא מקודש משאר המשאות קרוי מקדש : לילפו מפתח שער החצר · ארוחב פריך דתנן במתני' והרחב מעשר אמות ימעט הא אשכחן פתח חצר דהוי עשרים רוחב ואיקרי פתח דכתיב ואת קלעי החצר ואת מסך פתח שער החצר בפרשת נשא כתיב אבל אגובהה ולמיפסל בגובה יותר מה' אמות לא מצי פריך דהא אשכחן פתח ההיכל דגבוה כ' וקא קרי ליה פתח : רוחב חצר המשכן נ' אמה · והא דכתיב חמשים בחמשים בפרק ב' (ד' כג:) מפרש לה ופתחה באמצע רחבה וסתמו בקלעים ט"ו אמה מצד זה של הפתח וט"ו אמה מצד זה של פתח נשארו כ' אמה רוחב באמצע כדכתיב חמש עשרה אמה קלעים לכתף וכתף הוא צידו של פתח : מה להלן · גובה חמש שהרי כל קלעי החצר סביב לא היה גובהן אלא חמש כדכתיב (שמות כז) וקומה חמש אמות : בגובהה הוא דכתיב · שגבהו הקלעים המזרחיות מזה ומזה לפתח ט"ו אמה יותר משאר קלעי החצר דהוו להו גובה כ' ולרוחב לא ניתנה מדה : ההוא · חמש אמות : משפת קלעים ולמטה · למטה מאותן ט"ו שנעדפו מזה ומזה לפתח היו עוד ה' גובה שוה לשאר הקלעים ועליהן ניתוספו ט"ו בגובה מב' עברי הפתח דהוו להו כ' לישנא אחרינא בגובהה הוא דכתיב דגובה כל קלעי החצר סבב ט"ו אמה אבל לרוחב הפתח לא נתנו שיעור ולהך לישנא גרסינן במסקנא ההוא משפת מזבח ולמעלה שהסבה גובהו עשר והקלעים גבוהות ומנו חמש דהוו להו ט"ו כדי שלא יהא כהן עומד עליו ועבודה בידו וכל העם רואין אותו מבחוץ ושתיהן שמעתי וזה עיקר וכן מפורש בזבחים פ' קדשי קדשים (ד' נט:) והמפרש לשון ראשון טועה הוא שהיה אומר דמאן דפריך לילפו מפתח שער החצר אגובהה פריך למיפסל גובה יותר מה' אמות ומשום הכי אהדר אוקומי פתח החצר בגובה כ' : ולא פליג ר' יהודה · ואי מאולם גמר ליכשר ברוחב כ' : ותני בר קפרא · במילתיה דר' יהודה עד מאה אמה : בשלמא לבר קפרא · איכא למימר דר' יהודה מאולם גמר ולא מכשר בגובה מארבעים והא דתני בר קפרא ק' גוזמא נקט משום דאכשר ר' יהודה ביותר מכ' ומשלשים נראים לבר קפרא גוזמא ונקיט במילתיה טפי : אטעיתא לרב · דאמר לעיל ר' יהודה לאו דה אלא מפתח אולם הא מתניתא דלקמיה אטעיתיה: פיתחא דמלכין · שהם פתחי מלכים גבוהין הרבה : לחי · קנה או לוח נעוץ אצל כותל האחד בראשו : לא תיהני ליה צורת הפתח · להכשיר בו ביותר מעשרה : לא

תוספות

בין לרבנן ובין לרבי יהודה לילפו מפתח שער החצר · ארוחבה פריך כדפי' בקונט' דאגובהה לא מצי פריך כיון דאשכחן דאיקרי פתח היכל ועזרה דהוו גביהי עשרים (ג) ועוד אי' אגובהה פריך לא הוה משני מידי פתח שער החצר איקרי דכל שכן לא איקרי פתח יותר מחמש דשער גדול מפתח אלא ארוחבה פריך דלילפו משער החצר דהוה רוחב כ' כדמייתי מקראי אע"ג דג' עמודים היו עומדים ברוחב הפתח כדמוכחי קראי מ"מ אתי אויר' דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה כדאמר לקמן (ד' י:) ומשני דפתח שער איקרי פתח סתמא לא איקרי ואע"ג דבפרשת במדבר סיני מצינו דאיקרי כמי פתח סתמא אין לחוש הואיל ובשאר מקומות איקרי פתח שער וכענין זה מצינו בהקומץ רבה (מנחות ד' לז·) דקאמר מצינו ימין שנקראת יד דכתיב כי ישית אביו יד ימינו ואידך יד ימין איקרי יד סתמא לא איקרי ואע"ג דבתר הכי כתיב ויתמוך יד אביו :

א) **ואיבעית** אימא כי כתיב ט"ו אמות בגובה הוא דכתיב אבל ברוחב אין שיעור מפורש ואפשר שהיה הפתח רחב עשר או פחות וגרסי' בתר הכי משפת מזבח ולמעלה והיינו כר' יוסי דבפ' קדשי קדשים (זבחים ד' נט:) דאמר מזבח גובהו י' אמות פי שנים כאורכו והקלעים סביב ט"ו שלא יהא כהן עומד ועבודה בידו וכל העם רואין אותו והא דכתיב בקלעים וקומה ה' אמות היינו משפת מזבח ולמעלה והא דכתיב במזבח (שמות כז) ושלש אמות קומתו היינו משפת סובב ולמעלה ור' יהודה פליג התם דהמזבח ג' אמות דברים ככתבן והקלעים גובהן ה' והאי שינויא בתרא דהכא לא משני לר' יהודה אלא לרבנן דלר' יהודה קלעים ט"ו אמות לאו בגובהן כתיב וא"ת מאי פריך שאני פתח החצר דהוה ליה צורת הפתח שהכלונסות היו על גבי ווי עמודים שהקלעים תלויים בהן וי"ל דאמר לקמן (ד' יא·) דצורת הפתח שעשאה מן הצד לא עשה ולא כלום ועוד דלא קשה מידי דאליבא דרב קיימינן ורב תני צריך למעט אע"ג דאית ליה צורת הפתח ולהכי נמי כי פריך בסמוך ור' יהודה מפתחו של אולם גמר והא תנן כו' ולא פליג ר' יהודה ולא משני שאני אולם דה"ל צורת הפתח משום דאליבא דרב קיימינן אך קשה דקראי מוכחי דברוחב כתיב ונראה לריב"א דמשמע ליה והרחב מי' אמות ימעט אפילו אינו גבוה אלא חמש ולהכי פריך היכא דאינו גבוה אלא ה' לילפו מפתח החצר דאפילו רוחב כ' הוי פתח ואין נראה למקשה דפתח שער איקרי כיון דנמוך כ"כ ועוד דבפ' מדבר סיני איקרי פתח סתמא ואתי שפיר דגרס בכל הספרים מה להלן גבוה ה' ברוחב כ' ומשני דלפ"ה פתח שער איקרי הואיל ורחב כ"כ והא דאיקרי בפרשת במדבר סיני פתח סתמא אין לחוש כדפי' לעיל ואיבעית אימא קלעים ט"ו אמה בגובהה הוא דכתיב כלומר קרא דויקהל דהאי ודאי ע"כ בגובהה נמי כתיב דהא כתיב קלעים חמש עשרה אמה אל הכתף וגו' וכתיב ולכתף השנית מזה ומזה לשער החצר והשתא אי לאו דקרא דלפניו בזה כתיב לא הוצרך לכתוב מזה ומזה לשער החצר כיון דכבר פי' גד אחד אלא וודאי קרא קמא איירי בגובה והא דכתיב בקרא קמא עמודיהם שלשה דמשמע דארוחבן קאי י"ל דאדלבתריה קאי ותדע דהמקשה הביא קרא דתרומה חמש עשרה אמה קלעים והמתרץ הביא קרא דויקהל קלעים חמש עשרה אמה אל הכתף וגם רב אשי שסידר הש"ס הביא למעלה ולכתף השנית מזה ומזה דויקהל ולא הביא קרא דתרומה שהוא אגל הפסוק שהביא תחלה דהיינו ולכתף השנית חמש עשרה קלעים והביאו בשביל שמע בזה הפסוק והשתא ודאי הואיל וגובה היה כ"כ פשיטא דנקרא שער ומתחלה לא הקשה אלא דלא משמע ליה דאיקרי שער בעת גובהו חמש ג) :

אמר אביי פליג בברייתא · משמע ולעולם מפתח אולם גמר ומכשיר עד רוחב כ' °וקשה דלקמן (ד' י·) אמולא מכשיר ר' יהודה אלא עד י"ג אמה ושליש ג) : **עד** ארבעים וחמשים אמה · אין להקשות השתא כ' שרי מ' מיבעיא דאי למימר מ' וכ' כדאמרי אינשי כדמשמע בפרק מפנין (שבת ד' קכו:)*: **ליבעו** דלתות כהיכל · ואע"ג דבאהל מועד שהיה נמי הפתח רח' לא היו דלתות ואפי' הכי קרי ליה פתח היינו משום שלא היה גבוה אלא י' א"נ ע"כ אהל מועד שלא כדין נקרא פתח שהרי היה פר במלואו דלא הוה ליה גיפופי : **אלא** מעתה לא תיהני ליה צורת הפתח. אבל לא תיהני ליה דלתות לא פריך דפשיטא הואיל ואיכא דלתות והן ננעלות דהויא כמחילה מעלייתא ולא שייך נמי למיפרך דליבעי צורת הפתח דלצורת הפתח לא הוי אלא משום נוי בעלמא האי פריך שפיר דלא תהני ליה צורת הפתח דלאי הוה קרוי פתח אף כשגדול ביותר ע"י צורת הפתח היה לו לעשותו שוה לאולם : **ידי** הוא טעמא אלא לרב · ואע"ג דברייתא נמי גמרה מהיכל איכא למימר דפליגא אמתני' א"נ לא נקט היכל אלא לסימנא בעלמא כדאמרינן בסמוך : ורב

א) רש"ל כ' דהך ואיבע"א הוא דיבור אחד עם הך דלעיל ב) [ועי' תוס' זבחים ס. ד"ה והאומר שהאריך בזה] ג) וי"ל דהתם תומרא בעלמא קמ מפסי כיראות (פ"י מהרש"ם)

רבינו חננאל

מועד לילפי מפתח שער החצר שהיה גובהו ה' אמות ורוחבו כ' אמה שנאמר אורך החצר מאה באמה וגו' מול כ' אמה אחורי המשכן ול' אמה המשכן הרי נ' נשארו מן האורך של חצר המשכן ורוחב כולן רוחבן נ' פרנסתו החצר לאורכה וזו עוד מדת רחבת המשכן . רחבו עשר באמה ויש לו אחריו ריוח בצפון כ' אמה ובדרום י' אמה הרי נשאר במזרחו של משכן נ' אמה אורך בנ' רוחב שנאמר ורוחב החצר לפאת קדמה מזרחה חמשים אמה. עשו בקלעים ט"ו אמה מיכן וט"ו אמה מיכן הרי ל' אמה נשארו כ' אמה באמצע. (מהו) [וזהו] פתח המשכן ודחינן פתח שער אקרי פתח סתמא לא אקרי. איבעית אימא כי כתיב קלעים חמש עשרה אמה בגובה הוא דכתיב ואקשינן איני והכתיב בגובה של קלעים וקומה חמש אמות ופרכינן ההוא משפת המזבח ולמעלה ה' אמות . זו השמועה מפורשת בשחיטת קדשים ששחטן בראשו של מזבח בתחלתו . דתניא א"ל ר' יוסי ואתה אי אתה אומר כן והלא נאמר ואת מסך שער החצר אשר על המשכן ועל המזבח מקיש מזבח למשכן מה משכן י' אמות אף מזבח י' אמות ואומר חמש עשרה אמה קלעים וגו' הא מה אני מקיים וקומה ברוחב חמש אמות משפת מזבח ולמעלה שלא יהא כהן עומד במזבח ועבודה בידו והכל רואין אותו הכא נמי במזבח שכתוב בו רבוע יהיה המזבח ושלש אמות קומתו משפת סובב ולמעלה. ותנן עלה אמה וכנס אמה זהו יסוד. עלה חמשה וכנס אמה זהו סובב ומן הסובב ולמעלה ג' ואמה של קרנות הרי י' וקשיא לן מכ"מ ט"ו אמה הן אע"פ שתעשה קלעים בגובה בגובה כ' מנא ליה [דאקרי פתח] ופרקינן לעולם עד כ' אמה פתח אתקרי והאי דלא עבדו הכא משום דלא אצטריך דהא עלו בגובה מן המשכן חמש אמות מפני המזבח יתר מיכן לא איצטריכו : ואקשינן ור' יהודה מפתחו של אולם גמר והתניא מבוי שהוא גבוה מכ' אמה ימעט ר' יהודה מכשיר עד מ' ונ' אמה. אמר רב חסדא הא דתניא מבוי שהוא גבוה מכ' אמה יתר מפתחו של היכל אטעיתיה. לרב הוא סבר מדרבנן מפתחו של היכל גמרי. ר' יהודה נמי מפתחו של אולם גמר ולא היא ר' יהודה [מפתחא] דמלכי גמר. ורבנן דגמרי מפתח ההיכל ליבעי דלתות כהיכל ודחינן לא דלתות לצניעותא עבידי דלא יהוון חזיין מה דבגוא. אלא מעתה ליבעו תיקרה מעליא כי היכל

[וע"ע תוס' שבת ס: ד"ה הפתח]

רב נסים גאון

והכתיב וקומה חמש אמות ההוא משפת מזבח ולמעלה · וזה גם הוא מן העיקר שאמרוהו בפרק המצניע (שבת דף צב) דכתיב אשר על המשכן ועל המזבח מקיש מזבח למשכן מה משכן עשר אמות אף מזבח עשר אמות וכבר הזכרנו בפרק המצניע הדברים שנאמרו במסכת זבחים ואין אנו טורחין לחזור בהן :

מסורת הש"ס

[נ"ל וכתיב ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן בין לרבנן כו' כ"א בשבועות טו:]

נ"א אל הכתף

[מנחות יוד:]

[לקמן יוד.]

[תוספ' פ"א]

לקמן יא:

[לקמן יא.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' והכתיב וקומה חמש אמות (ההוא משפת מזבח ולמעלה) תא"מ ונ"ב ס"א ההוא משפת קלעים ולמטה : (ב) שם לר' יהודה מאי גוזמא בשלמא ארבעים כצ"ל ותיבות לרבי יהודה נמחק : (ג) תוס' ד"ה בין לרבנן וכו' כיון דאשכחן פתח היכל ועזרה דהוו גביהי עשרים דאיקרי פתח ועוד אי' :

גליון הש"ס

גמ' ובין לר"י לילפו מפתח שער החצר. לא ידעתי לפרש דמס קושיא על ר"י מה נוכל ללמוד מפתח החצר יותר מהלימוד מהאולם הא גם האולם היה רוחב מ' ומזה סרכי' באמת אח"כ ומוכחי מזה דר"י פליג על הרוחב עכ"פ איך שייך למינקט הקושיא לר"י לילף מפתח החצר מה עדיפות בזה מהילפותא מהאולם והלימוד מאולם הא צריך לענין גבוה יותר מכ' וכו' תוס' ד"ה אמר וק' דלקמן. לא ידעתי טעמו מזה קושיא והניחו בקושיא הא זהו אינו שם משנה או ברייתא רק דרב אתי סבר לומר כן ור"י דחי לה והיא הנותנת ואח"כ י"ל דאביי סבר כר"י וגם הא ר"א לא אמר כן בהחלט דסבר לומר כן ואפשר דקיבל מר"י דהיא הנותנת:

לא תיהני ליה אמלתרא דהא היכל אמלתרא הויא ליה ואפי' הכי עשרים אמה הוא דגבוה דתנן *[א]חמש אמלתראות *של מילה היו על גביו זו למעלה מזו וזו למעלה מזו והאי מאי תיובתא דילמא כי תניא ההיא דאמלתראות באולם תניא והאי מאי קושיא דילמא תבנית היכל כתבנית אולם אלמה אמר רבי אילעא אמר רב רחבה ד' אע"פ שאינה בריאה ואם יש לה אמלתרא אפי' גבוהה יותר מעשרים אמה אינו צריך למעט אמר רב יוסף אמלתרא מתניתא היא מאן קתני לה אמר אביי והא *חמא בריה דרבה בר אבוה קתני לה ותיהוי אמלתרא מתניתא ותיקשי לרב אמר לך רב דל אנא מהכא מתנייתא מי לא קשיין אהדדי אלא מאי אית לך למימר תנאי היא לדידי נמי תנאי היא רב נחמן בר יצחק אמר בלא רב מתנייתא אהדדי לא קשיין לרבנן קורה *טעמא (א) מאי משום היכרא והאי דקתני יותר מפתחו של היכל סימנא בעלמא ורב נחמן בר יצחק הניחא אי לא סבירא ליה הא דרבה אלא אי סבירא ליה הא דרבה *דאמר רבה כתיב °למען ידעו דורותיכם כי בסכות הושבתי עד עשרים אמה אדם יודע שדר בסוכה למעלה מעשרים אמה אין אדם יודע משום דלא שלטא ביה עינא אלמא גבי סוכה נמי בהיכרא פליגי איפלוגי בתרתי למה (ב) לי צריכא דאי אשמעינן גבי סוכה בהא קאמר ר' יהודה כיון דלישיבה עבידא שלטא ביה עינא אבל מבוי דלהילוך עביד אימא מודה להו לרבנן ואי אשמעינן בהא בהא קאמרי רבנן אבל בהך אימא מודו ליה לר' יהודה צריכא [ג]מאי אמלתרא רב חמא בריה דרבה בר אבוה אמר קיני כי אתא רב דימי אמר אמרי במערבא פסקי דארזא מאן דאמר פסקי דארזא כ"ש קיני מ"ד קיני אבל פסקי דארזא לא ומ"ד פסקי דארזא (ג) מ"ט משום דנפיש משכיה והא סוכה דנפיש משכיה וקאמרי רבנן דלא אלא כיון דקא חשיב אית ליה קלא: [ד]מקצת קורה בתוך עשרים ומקצת קורה למעלה מעשרים מקצת סכך בתוך עשרים ומקצת סכך למעלה מעשרים אמר רבה במבוי כשר בסוכה פסול מאי שנא במבוי דכשר דאמרי' קלוש סוכה נמי לימא קלוש אי קלשת הויא לה חמתה מרובה מצילתה הכא נמי אי קלשת הויא לה קורה הניטלת ברוח אלא על כרחך נעשו כשפודין של מתכת הכא נמי על כרחך נעשית צילתה מרובה מחמתה אמר רבא מפרזקי' סוכה דליחיד היא לא מדכר מבוי דלרבים מדכרי אהדדי רבינא אמר סוכה דאורייתא אחמירו בה רבנן מבוי דרבנן לא אחמירו ביה רבנן רב אדא בר מתנה מתני להא שמעתא דרבה איפכא אמר רבה במבוי פסול בסוכה כשירה מאי שנא סוכה דכשירה דאמרינן קלוש במבוי נמי לימא קלוש אי קלשת הוי לה קורה הניטלת ברוח הכא נמי אי קלשת הויא לה חמתה מרובה מצילתה אלא על כרחך נעשית צילתה מרובה מחמתה הכא נמי ע"כ נעשו כשפודין של מתכת אמר רבא מפרזקיא °סוכה דליחיד היא רמי אנפשיה ומדכר מבוי דלרבי' היא סמכי אהדדי ולא מדכרי *דאמרי אינשי קדרא דבי שותפי לא חמימא ולא קרירא רבינא אמר סוכה דאורייתא לא בעי חיזוק מבוי דרבנן בעי חיזוק מאי הוי עלה רבה בר רב עולא אמר זה וזה פסול רבא אמר [ה]זה וזה כשר

חלל

רש"י

לא תיהני ליה אמלתרא · לאכשורי גובהו יותר מכ' לקמן מפרש מאי אמלתרא והיכא תני דמהניא : של מילה · עץ שגדילין בו מילין והם עפצים ובלעז גלא"ש : אלמה אמר ר' אילעא כו' · השתא קא מסיק לפירכיה דאשכחן דמהניא אמלתרא אליבא דרב ומעיקרא לא שבקיה לאסוקי למלתיה עד דסתר ליה לתיובתא : רחבה ד' · אם היתה קורה רחבה ד' טפחים אע"פ שהיא דקה ואינה חזקה לקבל אריח כשירה והא דתנן במתני' (לקמן ד' יג:) בריאה כדי לקבל אריח כשאינה רחבה ד' טפחים קאמר : ואם יש לה אמלתרא כו' · תרתי מילי קאמר רב ולקולא : אמר רב יוסף · הא אמלתר' דאייתוה מקמיה דרב לא רב אמרה דתיקשי דרב אדרב אלא מתנית' היא: ותיקשי לרב · דהא חזינן הכא דלא גמרי רבנן מהיכל מדקתני דאמלתרא מהניא : דל אנא מהכא · הרימני מיכן כאילו שתקתי ולא אמרתי דבר זה : מתניית' מי לא קשיין אהדדי · דהא תניא לעיל בהדיא מבוי שהוא גבוה מכ' יותר מפתחו של היכל אלמא רבנן מהתם גמרי : תנאי היא · תנא דלעיל דסבירא ליה דרבנן מהיכל גמרי ואמלתרא לא מהניא והאי תנא דאמלתרא סבר לאו מהיכל גמרי : לדידי נמי תנאי היא · ואנא כתנא דלעיל אמרי : בלא רב · אי לא הוה מפרש רב למתניתא קמייתא ויליף מינה דרבנן מהיכל גמרי : מתנייתא אהדדי לא קשיין · דבין להאי מתני' ובין להא מתני' דאמלתרא : קורה לרבנן טעמא מאי · בעו תוך כ' אמה : משום היכר · דליחזו אינשי ולידעו דתקנתא עבוד ולא ליתי לאיחלופי ברה"ר ומשום הכי מהניא אמלתרא דכיון דמיסתכלי בה אינשי אפי' למעלה מכ' אמה איכא היכרא : והא דקתני · במתנית' קמייתא יותר מפתחו של היכל לאו דגמרי מהתם אלא סימנא בעלמא נקט שלא תחליף גירסא דעשרים ותאמר למעלה מל' או מארבעים יהא פתח היכל סימן בידך : אי סבירא ליה הא דרבה · דטעמייהו דרבנן בסוכה נמי משום היכר : למה להו · לרבנן ולר' יהודה לפלוגי בתרתי: מבוי דלהילוך עביד · כלומר המהלך אינו מביט למעלה: קיני · (ד) כגון קיני עופות היו בולטין מתחת האולם למעלה (מל') מן הפתח : פסקי דארזא · כלונסות של ארז ארוכין תחובין בכותל ואיידי דנפיש משכיה אורך דידהו חזו להו אינשי ואיכא היכרא : מאן דאמר פסקי · איכא היכרא למבוי : כל שכן קיני · דאיידי דחשיבי ומילתא דתמיהא היא מסתכלי בהו אינשי וחזו לקורה : מקצת · עובי הקורה בתוך כ' ומקצתה למעלה וכן עובי סככה של סוכה : קלוש · רואין כאילו ניטל אותו העובי היוצא למעלה ותהא קורה דקה : הניטלת ברוח · שהרי שיערוה חכמים בריאה כדי לקבל אריח ואי לאו הכי שדי ליה זיקא הלכך לא חשיב : לא מידכר · וזמנין דמשתקיל מקצת עובי הסכך הנכנס לתוך כ' וקיימא כולה למעלה מכ' : מדכרי אהדדי · שאם תרקב תחתונה של קורה ותעמוד כולה למעלה מעשרים אמה מתקני לה : אלא · אמאי מכשרת בסוכה משום דע"כ השתא צילתה מרובה מחמתה דהא רואין הוא דקאמרי' ולא שקילנא מינה מידי : הכא נמי · חשוב אותה כשפודין כבידין דאי נמי קלישי לא שדי להו זיקא דהא לא מידי שקלת מינה אלא רואין הוא דקאמר :

חלל

תוספות

ורב נחמן בר יצחק אי סבירא ליה הא דרבה כו' · לרבה גופיה הוה מצי למיפרך דאית ליה בפרקין (ד' יב:) דקורה משום היכרא אלא משום דרב נחמן מפרש בהדיא דפליגי בהיכר פריך למה להו לאיפלוגי בתרתי : אי קלשת הוי לה חמתה מרובה מצילתה · מפר' ר"י חמתה מרובה מצילתה ע"י שיבא הרוח ויפזר עד שתהא חמתה מרובה מצילתה דאי ע"י קלישה לחודה תהא חמתה מרובה היכי מכשר' לה בלישנא בתרא הא אין סכך פסול מצטרף בהדי סכך כשר כדאמרי' בסוכה (ד' ט:) גבי העושה סוכתו תחת האילן וקשיא דאמר בפרק קמא דסוכה (ד' ד:) היתה גבוהה מכ' אמה והוצין יורדין בתוך כ' אם צילתה מרובה מחמתה כשירה אם לאו פסולה ואמאי כשירה והלא אי קלשת ליה יפלו ההוצין למטה וללישנא בתרא דהכא אתי שפיר ולרבא מפרזקיא נמי דמפרש משום דסוכה דיחיד היא ולא מידכר אתי שפיר דגבי הוצין איכא למימר דיורדין הרבה למטה דליכא למיגזר מידי אבל לרבינא קשה דמשמע דמשום סוכה דאורייתא פסולה משום אי קלשת כו' וי"ל דהתם איירי שיש הרבה הוצין שיכולין להתקיים בקל על ידי סמיכה ועוד נוכל לומר הכא דאי קלשת ליה הוי חמתה מרובה ע"י קלישה לחוד ומצטרף לסכך דלמעלה מכ' וללישנא בתרא דלא חשיב כל כך סכך פסול הואיל והוי סכך כשר אם היה למטה מכ' אבל קשה דגבי הוצין אמרי' ואם לאו פסול וללישנא בתרא דהכא מכשרינן אפילו חמתה מרובה מצילתה מיהו ללישנא קמא ניחא אי נמי גבי הוצין יש לפסול יותר הואיל והגודים עליונים והתחתונים זה בזה דאי קלשת יפול הכל: אמר רבה במבוי פסול · ל"ג רב דרב יליף מפתחו של היכל דהוי חללו כ' :

חלל

מסורת הש"ס

[א] מדות פ"ג מ"ז

[לקמן ה. ח: יב:]

סוכה ב.

ויקרא כג

[ב"ב כד:]

הגהות הב"ח

(א) גמ' מאי לאו משום היכרא: (ב) שם בתרתי למה להו צריכא: (ג) שם דארזא מ"ט אי משום: (ד) רש"י ד"ה קיני כמין קיני עופות: ג"י יעב"ץ רב חמא

גליון הש"ס

גמ' סוכה דליחיד רמי אנפשיה. עיין לקמן יח ע"א וברש"י ד"ה בור הרבים:

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פ"ד מהלכות בית הבחירה הל' ח סמג עשין קסג :

ז ב מיי' פי"ז מהלכות שבת הלכה טו טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף כו :

[גירסא משנה מילת וכן בערוך ערך מל י"ג]

ח ג ד מיי' שם הל' טז ופ"ד מהלכות סוכה הלכה יג סמג עשין מג טוש"ע א"ח שם וסימן תרלג ס"א :

רבינו חננאל

ולא תיהני צורת הפתח (דאי) [דהיינו] קנה מיכן וקנה מיכן על גביהן ופרקינן שמועה זו דרבנן ילפי לה מפתחו של היכל *)מדקתני לה רבנן דרבהא ליה רב לרב יהודה אתנייה לחייא ברי ואע"פ שיש שם צורת הפתח צריך למעט דצורת פתח לא מהני. תוב אקשינן ליבעו אמלתראכי היכל כדתנן במס' מדות (פ"ג מ"ז) חמש אלמתראות(הן)של מילה היו על גבן כו'.פי' אמלתרא קורות לאחיזות הקיר. כגון וטור כרותות ארזים ובלישנא דרבנן למיסד בניינא. מילה שם האילן. ופירותיו נקראין מילין. כדגרסינן [גיטין י"ט ע"ב] אין מי מילין ע"ג מילין.והשונה של מילת טועה הוא ודחינן [הא] דתני (המליא) [חמשה] מלתראות של מילה היו על גבן באולם היו וכל אחת אנירה על חברתה ואמרינן(ור"ל)[ודילמא] תבנית היכל כתבנית אולם הוא אלמה אמר רב רב הקורה אם רחבה ד' אע"פ שאינה בריאה ואם יש שם לו אמלתרא אין צריך למעט. לא תהני אמלתרא דהא גובה היכל לא היה יותר מכ' ואע"ג דהוה ליה אמלתרא ואמרינן ופריק רב יוסף אמלתרא לא רב אמרה מתניתא היא (ומאה) [וחמא] בריה דרבה בר אבוה קתני לה. ואי אמרת בין כך ובין כך קשיא לרב אמר לך רב והא תניא כוותיה דתניא מבוי שגבוה מכ' אמה יותר מפתחו של היכל ימעט אלא מאי אית לך למימר תנאי היא ופליגי אהדדי לדידי נמי תנאי היא ופליגי אהדדי ואנא דתני כי האי תנא.ודחינן ואמרינן בלא רב מתניתא לא פליגי אהדדי. קורה לרבנן משום היכר היא ואי איכא אמלתרא אין לך היכר גדול מזה והאי דתני פתחו של (אולם) [היכל] סימנא בעלמא הוא עד כ' כי היכי דלא ליחלוף לך ואמרינן ורב נחמן בר יצחק אי סביר לה להא דרבה דאמר למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי וגו' עד כ' אמה אדם יודע שדר בצל סוכה וכו' באנו לפרש טעמא דהא מתניתא דתני אם יש אמלתרא אפילו למעלה מכ' אמה אין צריך למעט. ומאי אמלתרא חמא בריה בר אבוה א' קיני. פי' קורה ועליה כמין קיני העופות לקנן עליהם כעין הא דכתיב קנים תעשה את התבה במערבא אמרי פיסקא דארזא. פי' לוח ארז רחבה ד' טפחים (דגרסינן) [וגרסינן] בירושלמי. בענין אסקופה אבל אם יש שם רחב ד' אסורה. א"ל והדא אמלתרא אילו מלתרא שמא אינה מתרת כלל ואמלתרא זו שמתרת לא מפני רחבה אלא מפני חשיבותא וכל העובר נותן עיניו עליה מפני חשיבותא וכ"ש קנים שפוטרין לדברי הכל כי פליגי בפסקי דארזא. כך סוגיא דשמועה זו. מקצת קורה בתוך כ' ומקצת למעלה מכ' סכך מקצתה בתוך כ' ומקצתה למעלה מכ'. אמר רבה בסוכה פסולה ואמרינן אמאי [אמרינן] במבוי כשר דחזינן לה לקורה כמאן דקלישא וההוא דשריא למעלה מכ' כמאן דליתיה דמי. אי קלשת לה נמצאת קורה זו נטלת ברוח אלא רואין אותה כאילו היא שפוד של מתכת שהיא חזקה וכבדה וראויה לקבל אריח עליה. בסוכה נמי נימא דחזינן להאי סכך כמאן דקלישא ואעפ"כ בחזקתה קיימי וצילתה מרובה מחמתה היא ותהיה כשרה ופריק רבה מפרזקיא סוכה דיחיד כו'. ופריק רבינא סוכה דהיא מדאורייתא אחמרו בה רבנן מבוי דהוא מדרבנן לא אחמרו בה' רב אדא בר מתנה מתני איפכא אמר רבה בסוכה כשרה במבוי פסולה וכו' עד רבינא אמר סוכה דאורייתא לא בעי חיזוק מבוי דרבנן בעיא חיזוק. מאי הוי

*) [נ"ל רב הוא דאמר לה וכבר אמר רב לרבי יהודה וכו'].

רב נסים גאון

דתנן חמש מלטריות היו על גביו' עיקר זו המשנה במסכת מדות בפרק ג' (משנה ז) פתחו של אולם גובהו ארבעים אמה ורחבו כ' אמה וחמש מלטריות של מילת היו על גביו התחתונה עודפת על הפתח אמה ואמה :

אמת

חלל סוכה תנן חלל מבוי תנן א"ל רב פפא לרבא תניא דמסייע לך מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה יותר מפתחו של היכל ימעט והיכל גופו חללו עשרים איתיביה רב שימי בר רב אשי לרב פפא *כיצד *היה עושה מניח קורה משפת עשרים ולמטה אימא ולמעלה והא למטה קתני הא קמ"ל דלמטה כלמעלה מה למעלה חללה עשרים אף למטה חללה עשרה: אמר אביי משמיה דרב נחמן אמת סוכה ואמת מבוי באמה בת חמשה אמת כלאים באמה בת ששה אמת מבוי באמה בת חמשה למאי הלכתא לגובהו ולפירצת מבוי והא איכא משך מבוי בארבע אמות דלקולא כמאן דאמר *בארבעה טפחים ואיבעית אימא *בארבע אמות ורוב אמות קאמר אמת סוכה באמה בת חמשה למאי הלכתא לגובהה ולדופן עקומה והא איכא משך סוכה בארבע אמות דלקולא דתניא *רבי אומר אומר אני כל סוכה שאין בה ד' אמות על ד' אמות פסולה כרבנן דאמרי אפי' אינה מחזקת אלא ראשו ורובו ושולחנו ואיבעית אימא לעולם רבי היא ורוב אמות קאמר אמת כלאים באמה בת ששה למאי הילכתא °לקרחת הכרם ולמחול הכרם דתנן *קרחת הכרם ב"ש אומרים עשרים וארבע אמות וב"ה אומרים שש עשרה אמות ומחול הכרם בית שמאי אומרים שש עשרה אמות ובית הלל אומרים שתים עשרה אמות איזו היא קרחת הכרם *כרם שחרב אמצעיתו אין שם שש עשרה אמות לא יביא זרע לשם היו שם שש עשרה אמה נותן לו כדי עבודתו וזורע את המותר ואיזהו מחול הכרם *בין כרם לגדר אין שם שתים עשרה אמה לא יביא זרע לשם היו שם שתים עשרה אמה נותן לו כדי עבודתו וזורע את השאר והא איכא רצופים בארבע אמות דלקולא דתנן *כרם הנטוע על פחות מארבע אמות רבי שמעון אומר אינו כרם וחכמים אומרים כרם *ורואין את האמצעיים כאילו אינם כרבנן דאמרי הוי כרם ואיבעי' אימא לעולם ר' שמעון ורוב אמות קאמר ורבא משמיה דר"נ אמר *כל אמות באמה בת ששה אלא הללו *שוחקות והללו עצבות מיתיבי כל אמות שאמרו חכמים באמה בת ששה ובלבד שלא

תוספות

חלל סוכה תנן · והא דאמר בסוכה (ד' ד·) והולין יורדין לתוך כ' לאו דווקא ואגב דנקט למעלה מכ' נקט נמי בתוך כ' כלומר בתוך הכשר כ': **תניא** דמסייע לך · אע"ג דהיכל באמת בת ששה הכא ארבא קאי דאית ליה לקמן דשל מבוי נמי באמת בת ששה ואע"ג דהן עצבות שמא של היכל נמי עצבות היו א"כ אפילו לאביי לסימנא בעלמא נקט לענין אמות אבל מ"מ מייתי כמו שהיכל חללו עשרים באמות דידיה הכי נמי מבוי באמות דידיה: **כמאן** דאמר בארבעה · פי' ומשהו יותר °דאין פתח פחות מד' ואי לא הוי משהו יותר א"כ לא הוי ארכו יותר על רחבו ואינו ניתר בלחי וקורה כדאמרינן לקמן (ד' ה·) ואע"ג דאביי גופיה אית ליה לקמן (שם) דמשך מבוי בד' אמות הכא אליבא דרב נחמן קאמר וליה לא סבירא ליה: **והא** איכא רצופין דלקולא כו' כרבנן דאמרי כרם הוי · וא"ת הא איכא הא דתנן במסכת כלאים (פ"ד מ"ד) גדר שנפרצה עד י' אמות הרי הוא כפתח יותר מכאן כנגד הפרצה אסור וי"ל דרוב אמות קאמר: **כרבנן** דאמרי כרם הוי · אף על גב דרבנן מודים דלא הוי כרם היכא דכי נאמר רואין את האמצעים כאילו אינם לא ישארו שתים נגד שתים ואחת יוצאה זנב אביי לא איירי אלא באמות שהוזכרו בפירוש ולא באמות דמשתמע מכלל דבריהן: **כל** אמות שאמרו חכמים באמת בת ששה · לא איירי בהנך דכתיבי כגון אמה יסוד ואמה סובב: ואלה

רש"י

חלל סוכה תנן · עשרים אמות שהוזכרו בין במבוי בין בסוכה אחללה קיימי: משפת כ' ולמטה · משמע שיהא עובי הקורה בתוך כ': הא קמ"ל · דשיעור שנתנו חכמים למטה מי' טפחים אחלל קאי כשיעור שאמרו בכ' למעלה והכי קאמר מתני' מניח את הקורה משפת כ' ולמעלה וכן למטה אם בא למעטו כמוך מניחה משפת עשרה טפחים ולמעלה דבפחות מעשרה לא הוי מבוי: אמת מבוי · ואמת סוכה · אמות שהוזכרו במבוי ובסוכה באמות קטנות שיערו ואמות שהוזכרו בכלאים באמות גדולות שיערו ולקמן מפרש הי ניהו ור"ל מדקאמר הכא קטנות והכא גדולות ש"מ הכא חומרא והכא חומרא דאי לא לחומרא היכי מצי אמר הני גדולות והני קטנות הא לא תנן בהו שיעורא: למאי הלכתא · משערים אלו שבמבוי בקטנות · דתיהוי חומרא: לגובהו · הנך עשרים שהוזכרו ליפסל בגובהו מכי איכא כ' אמות קטנות פסלי אי מגבה לה טפי: ולפירצת מבוי · דקיימא לן בהאי פירקא פרצת מבוי °ביו"ד אמות פסיל ליה וקאמר רב נחמן דבעשר אמות קטנות מיפסיל: והא איכא · אמות שהוזכרו במשך מבוי ד' אמות ואם ארכו פחות מד' אמות פסיל ליה אביי לקמן בפירקין (ד' ה·) דאמר לקמן היה פחות מיו"ד טפחים ובא להשלימו עד כמה חוקק בו במשכו רב יוסף אמר ד' טפחים אביי אמר ד' אמות דמשך מבוי בעינן ד' אמות ובהני אמות אתיא מילתיה דרב נחמן לקולא דמכשר ליה בד' אמות קטנות: כמ"ד · משך מבוי בארבעה טפחים סבירא ליה לרב נחמן ולא הוזכרו אמות בשיעור משכו ופלוגתא דאביי ורב יוסף היא: רוב אמות · הנזכרות במבוי קאמר רב נחמן דליהוי קטנות ולא אכל אמות מבוי קאמר: לגובהה · שהוזכרו כ' אמות לפוסלה: ולדופן עקומה · דתנן (סוכה ד' יז·) בית שנפחת וסיכך ע"ג הפחת בסכך כשר ותקרת העלייה נותרת סביב ומפסקת בין סכך כשר לדפנות אם יש בין סכך כשר לדופן ד' אמות פסולה ולא אמרינן דופן עקומה פחות מד' אמות כשירה דאמרינן חזינן ליה להאי סכך פסול כאילו הוא מן הדפנות שנעקמו למעלן ובאו עד סכך כשר והרי אין כאן הפסק וקא אתא רב נחמן למימר דבאמות קטנות משערינן ליה ומיפסלא בעשרים טפחים והיינו חומרא: והאיכא ארבע אמות · הנזכרות במשך סוכה דאי מכשרת ליה בקטנות איכא קולא ורב נחמן כייל ואמר כל אמות סוכה בקטנות ואי אמר רב נחמן כרבי הוי קולא: ואיבעית אימא · רב נחמן לעולם כרבי והאי דאמר רב נחמן אמות סוכה בקטנות לאו באמות דמשך סוכה אלא בשאר אמות קאמר: לקרחת הכרם ולמחול הכרם · דכי משערת ליה בגדולות חומרא היא: קרחת הכרם בית שמאי אומרים עשרים וארבע אמות · אם קרחתה עשרים וארבע אמות מותר לזרוע שם ואם פחות מכ"ד אמות אסור לזרוע שם ולקמן מפרש מאי קרחת ומאי מחול: שחרב באמצעיתו · שהרי יש שם גפנים סביב הקרחה י"ו אמה על י"ו אמה וכן אם הלכה הקרחה על פני כל רוחב הכרם שאין שם גפנים אלא מב' צידי הקרחה בעינן י"ו רוחב הקרחה: ואם לאו לא יביא זרע לשם · אפי' באמה האמצעית דד' אמות שבצד הכרם מזה וד' אמות שבצד זה אצל הכרם הוו עבודת הכרם דתנן (כלאים פ"ו מ"א) כמה עבודת הכרם (מלא) ד' אמות כמלא בקר וכלים שהיו בוצרים אותה בשוורים ובעגלות ובעת החרישה חורשים אותה בשוורים הלכך ככרם דמו ואם נשארו ח' אמות בינתים לבד אותן ד' לכל צד דכי שדית פלגא להכא ופלגא להכא איכא ד' אמות מקום חשוב לכל חד לא בטלי לגבי כרם ומותר לזורען ובציר מח' אמות שדי פלגא להכא ופלגא להכא ליכא ד' אמות מקום חשוב ובטיל לגבי כרם ולבית שמאי לא חשיב שדה בפחות מח' אמות הלכך כ"ד אמות בעינן ד' לעבודת הכרם מכאן וכנגדן מכאן פשו י"ו שדי ח' להכא וח' להכא איכא שדה ולא בטלי אי נמי סבירא להו לבית שמאי עבודת הכרם ח' אמות: מחול הכרם בין כרם לגדר · דהיינו סביב כמו מחולות: יש שם י"ב אמות · לבית הלל נותן ד' אמות לעבודת הכרם וזורע השאר: אין שם י"ב אמה לא יביא זרע לשם · דד' אמות דלהדי כרם עבודת הכרם וד' אמות דלהדי כותל כיון דלא מיזדרעי משום דוושא דכותל אפקורי מפקר להו אמצעיות אי איכא ד' אמות חשיב ואי לא בטיל לגבי כרם (א) והכא לא בעינן י"ו אמה שאין האיסור אלא מצד אחד והכי מפרש לה בפרק כל גגות (לקמן ד' צג·) וקא אמר רב נחמן דבאמות גדולות משערינן ולחומרא ולא משתריא בקטנות: והא איכא רצופין · גפנים שסמוכה שורה לשורה יותר ממה שנתנו חכמים שיעור שאם אין בין שורה לשורה ד' אמות אינו כרם הואיל ואין לו כל צרכו להילוך עגלה ומותר לזרוע בכולן לר' שמעון ובהנך אמות אתיא מילתיה דרב נחמן לקולא דאי איכא ד' אמות קטנות אמרינן אינו כרם עד דאיכא גדולות: על פחות מד' אמות · שאין בין שורה לשורה ד' אמות אינו כרם ומותר לזרוע לשם: ורואין את האמצעיים · הנטועין בתוך ריוח הראוי להיות בין שורה לשורה: כרבנן · סבירא ליה לרב נחמן: דאמרי כרם · הלכך לא הוזכרו אמות בכלאים לענין רצופים: הללו שוחקות · אמות כלאים מודדין בטפחים גדולים ושל סוכה ומבוי עצבות מצומצמות לחומרא: שלא

רבינו חננאל

עלה רבה בר עולא אמר זה וזה פסול. רבא אמר זה וזה כשר. חלל סוכה וחלל מבוי תנן . תניא כרבא מבוי שהוא גבוהה מכ' אמה יותר מפתחו של היכל ימעט והא היכל חלליה עשרין הוא . ומותבינן עליה מהא דתניא כיצד ממעטו מניח קורה משפת כ' ולמטה ודחינן אימא מניח הקורה למעלה מכ' ואקשינן והא למטה קתני בהדיא ומשני קמ"ל דלמטה כלמעלה ומה למעלה למעלה מכ' אמות דנשאר חלל יתר מכ' אמה כך למטה למטה מעשרה טפחים שלא נשאר חלל שם י' טפחים פסולה . אמר אביי משמיה דרב נחמן אמת סוכה ואמת מבוי בת ה' טפחים . אמת כלאים בת ו' אמת מבוי למאי הלכתא לגובהה כ' אמה ולפירצת המבוי שהיא עד עשר אמות דגבהה דמבוי באמה בת ה' טפחים כ' אמה. הן ק' טפחים ואם הן ק' [טפחים] פסולה · ואילו היתה אמה בת ו' אינה פסולה עד ק"כ טפחים הנה לחומרא . וכן בפירצה כדבעינן למימר לקמן אם נשתייר בו פס ארבעה מתיר פרצה עד עשר. פי' אם הפירצה עד נ' טפחים שהן י' אמות (פסולה). מתירה ואם היא יתר מזה אפילו טפח (אמר) [אחד] פסלוה (מתירה) [מחתירה] הנה גם זה לחומרא . ואקשינן והא [איכא] משכא פי' משכא רוחב כדבעינן למימר לקמן . משך החקיקה במבוי שהוא פחות מי' טפחים גובהו וחקק בו והשלימו לי' טפחים רוחב זה שחקק בכמה . אביי אמר בד' אמות הוה הכשר כל המבוי בחקיקת כ' טפחים ואילו היה באמה בת ו' טפחים אינו כשר עד שיהיו בחקיקתו כ"ד טפחים שהן ד' אמות בת ו' טפחים וכיון שהכשרת במבוי בכ' טפחים נמצא זה קולא ופרכינן רב נחמן דאמר כרב יוסף דסבר משך חקיקתו בד' טפחים ואין שם מדת אמה איבעית אימא לעולם כאביי ומאי אמות רוב אמות של מבוי באמה בת ו' טפחים אמה כלאים למאי הלכתא לקרחת הכרם ולמחול הכרם דתנן בכלאים בתחלת פרק רביעי בכרם שחרב באמצעיתו צריך להיות המקום החרב שאין בו גפנים י"ו אמה באמה בת ו' טפחים שהן צ"ו טפחים אם הוא פחות מזה השיעור אסור לזרוע באותו המקום שחרב . שאע"ג שאין בו גפנים מכלל הכרם הוא חשוב ולא תזרע כרמך כלאים

עין משפט נר מצוה

ט א מיי' פ"ז מהלכות כלאים הל' יא סמג לאוין רפ טוש"ע י"ד סי' רצו סעיף מב:
י ב מיי' שם הלכה יב וטוש"ע שם סעיף מג:
יא ג מיי' שם הלכה ג וטוש"ע שם סעיף לג:
יב ד מיי' פ"א שם הל' יב ופי"ז מהל' שבת הל' לו סמג שם ועשין דרבנן א טוש"ע א"ח סי' שמט סעיף א וסי' שנו סעיף א וטוש"ע י"ד סי' רצו סעיף סח:

מסורת הש"ס

[נ"ל היא]

[לקמן ה.]

[שם]

סוכה ג:

לקמן נג. כלאים פ"ד מ"א

כלאים פ"ה מ"ב לג: סג. קכ:

[פי' האלכסונות סדוקות מרווחות כדרך השוחק שפוסק שפתיו ועצב מדביקן ערוך ערך שחק]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אין שם י"ב אמה וכו' בטיל לגבי כרם (והכא לא) תא"מ ונ"ב ס"א והכא דלא:

גליון הש"ס

גמ' לקרחת הכרם. ק"ל אמאי לא נקט ולעגבות סכות שהו ב"ה רש"י ד"ה ולפירצת מבוי כו' ב' אמות פסל וכו' דבי' אמות קטנות. קנ"ל דהא לא ה רק כיתר מעשר: תוס' ד"ה כמאן וכו'. דאין פתח פחות מד'. לקמן י"ב ע"א:

רב נסים גאון

אמת המבוי ואמת סוכה בת חמשה' בסדר טהרות במסכת כלים שנינו [בפ'] כל כלי בעלי בתים ב' אמות היו בשושן הבירה אחת על קרן מזרחית צפונית ואחת על קרן מזרחית דרומית שעל קרן מזרחית צפונית היתה יתירה על של משה חצי אצבע ושל קרן דרומית מזרחית היתה יתירה עליה חצי אצבע נמצאת יתירה על של משה אצבע ולמה אמרו אחת גדולה ואחת קטנה אלא שהאומנין נוטלין בקטנה וחוזרין בגדולה כדי שלא יבואו לידי מעילה ר"מ אומר כל האמות היו בבינוניות חוץ ממזבח הזהב והקרן והסובב והיסוד ר' יהודה אומר אמת הבנין ו' טפחים ושל כלים ה' ובתוספתא גרסי בפ' כלי עור [בב"מ פ"ו דכלים] אצבע מארבע אצבעות בטפח טפח מו' טפחים באמה זרת האמורה בתורה חצי אמה של ו' טפחים ואי זו היא אמה בינונית זו אמה של ו' טפחים *) רבי מאיר אומר כל מדות שאמרו חכמים בכרם כגון חרבן הכרם ומחול הכרם ופיסקי ערים ומותר אפיפירות כולן באמה בת ו' טפחים חוץ ממזבח הזהב והקרן והסובב והיסוד שהן באמה בת ה' טפחים שנאמר (יחזקאל מג) אלה מדות המזבח שהיו למזבח ב' מדות יכול יהו כולן באמה של ה' טפחים תלמוד לומר (שם) באמות אמה אמה וטופח באמה שהיא יתירה על של חברתה טפח ובמס' מנחות בפ' שתי הלחם (דף נח) אמרו וכמה אמה בינונית אמר ר' יוחנן ו' טפחים ובפרק התכלת (שם דף מא) אמר רב פפא טפח דאורייתא ו' בקטנה ה' ותילתא בגדולה ד' בגודל ובמס' בכורות בפ' כל אלו מומין (דף לט) גרסי תאנא אצבע שאמרו אחת מארבע בטפח שלכל אדם ושאמרו [במס' כלים פ"כ] ב' אמות היו בשושן [הבירה] לזה נתכוונו לצורת שושן הבירה שהיתה במקדש על שער מזרחית כדתנן במידות בפרק א' שער המזרחי ועליה שושן הבירה צורה ובפ' שתי הלחם (דף נח) פירשו טעמא דמילתא דאמר מאי [טעמא] רב חסדא ורב יצחק בן אבדימי חד אמר כדי שידעו מהיכן באו וחד אמר כדי שתהא אימת מלכות עליהם ומכל הראיות שהזכרנו תבין שיעור הטפח ושיעור האמה הגדולה והבינונית

*) [שם בתוספתא הגי' אמה של ה' טפחים אבל פשוט דצ"ל שם של ו' כמו שגרס רבינו וכ"ה במנחות ד' נ"ח].

שלא יהו מכוונות · כדמפרש ואזיל שיהו אמות כלאים שוחקות ושל מבוי וסוכה עצבות: אלא לאביי קשיא · הא דקתני כל אמות באמה בת ששה: אימא אמת כלאים באמה בת ששה · והכי קאמר כל אמות שאמרו בכלאים באמה בת ששה ובלבד שלא יהו מכוונות מצומצמות אלא גדולות בטפחים שוחקות: לאביי ודאי תנאי היא · דלא מצי לאוקמי לרבנן כוותיה דהא כל אמות קאמרי: לרבא מי לימא תנאי היא · מי אמרינן רבן שמעון בן גמליאל פליג עליה למימר אמת כלאים באמה בת ששה אבל שאר אמות כגון סוכה ומבוי באמה בת חמשה או דילמא פרושי קא מפרש רבן שמעון בן גמליאל למילתייהו דרבנן דאמרי ובלבד שלא יהו מכוונות דיש מהן שוחקות ויש מהן עצבות ולא פירשו איזה מהן שוחקות ואיזה מהן עצבות ואתא איהו לפרושי דהנך דכלאים ליהוו שוחקות כדקתני ובלבד שלא יהו מצומצמות ולהכי אדכר כלאים ולא למעוטי שאר אמות להיות בנות חמשה אלא למעוטינהו דלא ליהוו שוחקות: הא אתא לאשמועינן אמת כלאים לא יצמצם · ולפרושי מילתיה דתנא קמא הוא דאתא ולא למעוטי שאר אמות מבת ששה: לא למעוטי אמה יסוד ואמה סובב · דלאו בנות ששה הן: באמות אמה אמה וטופח · באמות קטנות בת חמשה יש באמה בת ו' בינונית אמה וטפח מאלו: חיק האמה · נמדד באמות קטנות וכן אמה רוחב וכן גבולו על שפתו זרת האחד וזה גב המזבח כולן באמות קטנות הללו: חיק האמה זה יסוד · חיק על שם שהוא חיקויו ותיקונו של מזבח מלמטה: אלו הקרנות · שהן אמה על אמה והאי דכתיב זרת האחד מאמצעית רחבו של קרן מודד °זרת שהוא חצי אמה לכל רוח דהוי אמה על אמה: וזה גב המזבח · כלומר באמה קטנה זו נמדד האמה של מזבח הזהב דכתיב ביה אמה ארכו ואמה רחבו (שמות ל) ובמסכת מנחות בפרק שתי הלחם (ד' צז:) מפרש ליה להאי קרא דאמה יסוד דקאמרי בקטנה לאו ברוחב כניסת היסוד אלא בגובה עלייתו דאמר מר עלה אמה וכנס אמה זהו יסוד אבל רוחב הכניסה באמת בת ששה ואמה סובב כניסה דילה באמה קטנה ולא ה' אמות של עליית גובהה באמה קטנה כדתנן עלה חמש וכנס אמה זה הסובב וקרנות לא שנא גובהן ולא שנא רוחבן באמה קטנה: הג"ה · כאשר מפורש בקונט' שמע רבינו מר' יעקב בר יקר ועתה חזר בו דקשיא ליה מה שתרגם יונתן אמה אמה וטפח אמתא דהיא אמתא ופשך ונמצא דבאמה גדולה מיירי ועוד אם כדברי הזקן לא היה לו לכתוב וחיק כי אם חיק האמה ופירש (א) לנו רבינו הכי למעלה הזכיר מדות המזבח והאריאל שתים עש"ה אמה ושאר מדותיו ועתה כך אמר הכתוב אלה מדות המזבח שאמרתי לך הכל נמדדו באמה שהיא אמה וטפח וחיק שהיא יסוד אינו נמדד אלא באמה שהיא אמה וטפח ולא באמה שהיא אמה קטנה ועתה דברי יונתן בן עוזיאל קיימין כך שמעתי ועיקר · ע"כ הג"ה: שיעורין · שנתנו חכמים לכל דבר כגון כזית דם חלב פיגול ונותר וכזית מן המת שמטמא באהל ושאר שיעורין דמפרש לקמן: חציצין · חציצה הפוסלת בטבילה: ומחיצין · הלכות מחיצה שתהא גבוהה עשרה וכן שאר הילכותיה הלכה למשה מסיני: לשיעורין נאמר · וכל אלו מפורשין בהן דברים אחרים: כליו על כתיפיו וסנדליו וטבעותיו בידיו · שאינן מלובשין בו דרך מלבוש דומיא דכליו על כתפיו: הוא והן טמאין מיד · שאף הן באין אל הבית וכתיב והבא אל הבית (ויקרא יד): היה לבוש כליו · וכן כולם דרך לבישתן קרויין בגדיו ובטלין אגלו וכתיב (שם) והאוכל בבית יכבס את בגדיו ודרשינן בתורת כהנים מקרא דהאי אוכל לאו אכילה ממש הוא אלא שישהא כדי שיעור אכילה וביאה בלא שהייה אינו מטמא בגדים: פרס · ד' ביצים הן מזון סעודה בינונית פרס לשון פרוסה שיעורו בחצי ככר האמור בעירוב דבעינן מזון ב' סעודות ותנן התם חציה לבית המנוגע בפרק כיצד (לקמן ד' פב:): פת חיטין · אין שוהה בה כפת שעורין: מיסב · שהייה זו בהסיבה שיערוהו ולא בהלכת בעמידה והולך ובא שהוא שוהה באכילתו יותר: ואוכלה בליפתן · שנאכלת מהר: ואינו מטמא באהל · שום עצם בלא בשר עד שיהא שם שדרה שלימה או גולגולת או רוב בנינו ב' שוקיים וירך אחת או רוב מנינו קכ"ה אברים: רביעית יין לנזיר · לחייבו מלקות: גרוגרת

תורה אור

שלא יהו מכוונות בשלמא לרבא כי היכי דלידויין הללו שוחקות והללו עצבות אלא לאביי קשיא אמר לך אביי אימא אמת כלאים באמה בת ששה והא מדקתני סיפא רשב"ג אומר כל אמות שאמרו חכמים בכלאים באמה בת ששה ובלבד שלא יהו מצומצמות מכלל דתנא קמא כל אמות קאמר אמר לך אביי ולאו מי איכא רשב"ג דקאי כוותי אנא דאמרי כרשב"ג לאביי ודאי תנאי היא לרבא מי לימא תנאי היא אמר לך רבא רשב"ג הא אתא לאשמועינן אמת כלאים לא יצמצם ולימא אמת כלאים לא יצמצם באמה בת ששה למעוטי מאי לאו למעוטי אמת סוכה ואמת מבוי לא למעוטי [א]אמה יסוד ואמה סובב דכתיב °ואלה מדות המזבח באמות אמה אמה וטפח וחיק האמה ואמה רחב וגבולה אל שפתה סביב זרת האחד וזה גב המזבח *חיק האמה זה יסוד ואמה רחב זה סובב וגבולה אל שפתה סביב אלו הקרנות וזה גב המזבח זה מזבח הזהב: *אמר ר' חייא בר אשי אמר רב [ב]שיעורין חציצין ומחיצין הלכה למשה מסיני שיעורין דאורייתא הוא דכתיב °ארץ חטה ושעורה וגו' *ואמר רב חנן כל הפסוק הזה לשיעורין נאמר חטה לכדתנן *[ג]הנכנס לבית המנוגע וכליו על כתיפיו *וסנדליו וטבעותיו בידיו הוא והם טמאין מיד [ד]היה לבוש כליו וסנדליו ברגליו וטבעותיו באצבעותיו הוא טמא מיד והן טהורין עד שישהא בכדי אכילת פרס פת חיטין ולא פת שעורין מיסב ואוכל בליפתן שעורה *דתנן [ה]עצם כשעורה מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל גפן כדי [ו]רביעית יין לנזיר תאנה

ואלה מדות המזבח באמות אמה אמה וטופח · פי' בקונט' באמות קטנות שיש באמה בינונית אמה וטפח מאלו וקשה דלא הוה ליה למיכתב וחיק בוי"ו כיון דקאי (א) אאמות ונראה כמו שפירש"י בפירוש יחזקאל דפירש באמות אמה אמות גדולות שיהא אמה וטופח בשל אמה בת ה' וכן תרגם יונתן באמתא דהיא אמתא ופשך וקאי אשאר אמות המזבח וחיק (ב) האמות הוו קטנות: גפן כדי רביעית יין לנזיר · פרש"י לחייבו מלקות וקשה דלא הוה דומיא דאחריני דמשערינן בהו מילי אחריני ונראה כפרש"י דסוכה (ד' ו' *) דפירש שאם אכל ענבים וחרצנים וזוגים מגפן איכא למ"ד ברביעית וזה ביין משערינן שיקח כוס מלא יין וישים בו עלין ולולבין כשיעור מה שאכל ואם יצא רביעית חייב ואם היה בא לשער במים היה יוצא רביעית בפחות שאין נגדשין על שפת הכלי כמו יין וכה"ג תניא בתוספתא *כיצד יעשה מביא כוס מלא יין ומביא זית אגורי ונותן לתוכו ושופע אם שתה כיוצא בו חייב ואם לאו פטור דברי ר' עקיבא רבי אלעזר בן עזריה אומר אינו חייב עד שישתה רביעית יין ואתיא לשמעתין כרבי אלעזר בן עזריה ובפ' ג' מינין (נזיר ד' לד·) תנן אינו חייב עד שיאכל ענבים כזית משנה ראשונה אמרו עד שישתה רביעית יין רבי עקיבא אומר אפי' נזיר ששרה פתו ביין ויש בו כדי לצרף כזית חייב וקאמר בגמ' ת"ק מדמי להו אסורי נזיר אכילה לשתיה פירוש ת"ק היינו משנה ראשונה מדמה אכילה לשתיה ובעי באכילת עלין ולולבין נמי רביעית ונקט במתניתין שתייה משום דאכילה מינה ילפינן וטעמא משום דכתיב לא ישתה תרי זימני ולא חש לפרש *)שם טעמא (ג)דר' עקיבא כיון דאמר קרא וענבים לחים ויבשים לא יאכל מה אכילה בכזית אף כל בכזית והא דנקט אכילה במשנה אחרונה משום דשתיה ילפינן מינה וכל חד נקט מידי דיליף מיניה וא"ת ומ"מ מאי נפקא מינה לשער ביין והא כלי המחזיק רביעית הוא בילה ומחלה ומה שמפיל בילה ומחלה בין יין ובין מים אם שיעור עלין ולולבין שאכל יפילו כל כך חייב וי"ל דנפקא מינה אם יש כלי שמחזיק מה שמפיל בילה ומחלה מן היין שלא ישער עלין ולולבין בכוס מלא מים עד שיתמלא הכלי שזה הכלי אינו מחזיק בילה ומחלה מן המים שאינן עבין כמו יין ונמצא שאין הכלי זה רביעית. ודוחק: הג"ה · וקשה דשמעתין אתיא דלא כמשנה אחרונה ועוד דבספרים ישנים מצא ר"ת דגרסינן בנזיר (ד' לח:) תנא קמא לא מדמי להו לכל איסורי נזיר לאכילה משמע להך גירסא דבאכילה לא פליגי אלא הוי לכולי עלמא בכזית וכן משמע בירושלמי דלא פליגי באכילה דקאמר משנה ראשונה

*) ולא חש לפרש אלא טעמא דר"ע · כנ"ל מהרש"א

רבינו חננאל

קרינא ביה. וכן במחול הכרם [אם] אין בין גדר לכרם מקום מופנה מן הגפנים י"ב אמה באמה בת ו' טפחים אסור לזרוע באותו מקום הנה זה כולו לחומרא. הא איכא רצופין · פי' עקרי גפנים קרובין זה לזה דהוא לקולא דתנן בכלאים פ"א כרם הנטוע על פחות מד' אמות. פי' אם אין בין גפן לגפן ד' אמות שהן כ"ד טפחים אלא פחות מזה השיעור [אינו]כרם והזורע בו אינו עובר משום לא תזרע כרמך כלאים דברי ר"ש והנה כיון שיש בו כ' טפחים נמצאו בו ד' אמות באמה בת ה' טפחים ואתה מתירו לזרוע בו הנה לקולא. ופריק רב נחמן אלו דברי ר' שמעון הן ואנא דאמרי כרבנן דפליגי עליה ואמרי (הנה) [דהוי] זה כרם איבעית אימא אפי' כר' שמעו מאי אמות כלאים דקאמר אביי רוב אמות של כלאים באמה בת ו' טפחים היכא דאיכא לחומרא. אבל הני דרצופין באמה בת ה' טפחים. רבא אמר רב נחמן אמת סוכה ואמת מבוי נמי בת ו' הן. ומיהו טפחים עציבות. פי' האצבעות דחוקות זו עם זו · ושל כלאים · האצבעות שוחקות פי' מרווחות כדרך השוחק שפוסק שפתיו והעצב (ופפיקם) [מדביקן]. ומותבינן (במבוי) *) כל אמות שאמרו באמה בת ו' טפחים ובלבד שלא יהיו מכוונות. כלומר לא יהיו עציבות שוחקות ולא השוחקות עציבות כרבא אלא לאביי קשיא. ופריק אביי אנא דאמרי כרשב"ג ועמדה לאביי בתנאי. ורבא אמר לך כולי עלמא באמה בת ו' טפחים אית להו ולא פליגי אלא בצמצום. ת"ק סבר יצמצם **) אלא [הא] דקתני אמת כלאים בת ו' טפחים למעטי אמת יסוד ואמת סובב דכתיב ואלה מדות המזבח באמות אמה אמה וטופח וחיק האמה ואמה רוחב וגו' חיק האמה זה יסוד אמה [רוחב] זה סובב וזה מפורש במנחות באר היטב פרק שתי הלחם גלושות: אמר (רבה אמר) [ר' חייא] בר אשי אמר רב שיעורין חציצין ומחיצות הל"מ. שיעורין דאורייתא נינהו ארץ חטה ושעורה וגו' ואמר רבי יוחנן פסוק זה כולו לשיעורין נאמר חטה דתנן הנכנס לבית המנוגע וכליו על כו' פירשנוהו במסכת סוכה:

*) נראה דצ"ל ומותבינן לאביי. **) נראה דחסר כאן וצ"ל ורשב"ג סבר דאמת כלאים לא יצמצם ·

רב נסים גאון

והבינונית והקטנה ותבין מה שפירשו בפסוק שהביאו ראיה ממנו ואלה מדות המזבח וכי אמה וטפח פירוש (ויקרא יד) והאוכל בבית אין לי אלא אוכל אם *) סופנו לרבות את האוכל אע"פ שאינו שוכב מה תלמוד לומר האוכל והשוכב אלא ליתן שיעור לאוכל כדי שיאכל שוכב וכמה הוא שיעור אכילת פרס פת חטים ולא שתהא יתירה על חברתה פסח: עד שישהה בכדי אכילת פרס · תמצא עיקר דיליה בתורת כהנים

*) בתו"כ לפנינו הגי' אלא ליתן שיעור לשוכב כדי שיאכל וע"ש מה שדחקו הרא"ש והק"א בזה אכן גי' רבינו נכונה יותר ומזה למדו חז"ל דמשערין האכילה כאוכל בהסיבה ·

גליון הש"ס רש"י ד"ה אלו הקרנות וכו' זרת שהוא חצי אמה. עי' לקמן דף כא ע"א וכתוס' שם ד"ה א' מג':

יג א מיי' פ"ב מהלכות בית הבחירה הל' ו:
יד ב מיי' פ"ד מהלכות מאכלות אסורות הלכה ב:
טו ג מיי' פט"ז מהל' טומאת צרעת הל' ז סמג עשין רלג:
טז ד שם הלכה ו:
יז ה מיי' פ"ג מהלכות טומאת מת הלכה ב סמג עשין רלג:
יח ו מיי' פ"ה מהלכות נזירות הלכה ב סמג לאוין רל:
[וכפירש"י דברכות מא.]
[דנזירות פ"ד]
וסנדליו בידיו וטבעותיו בקומצו כ"ה בס"א

מנחות נז:
סוכה ה: יומא פ.
ברכות מא: סוכה ה: נגעים פי"ג מ"ט חולין עא: פ"ב מ' מגורע
אהלות פ"ב מ"ג

הגהות הב"ח
(א) תוס' ד"ה ואלה וכו' כיון דקאי אאמות ונראה:
(ב) בא"ד וחיק האמה היו קטנות:(ג) ד"ה גפן וכו' ולא חש לפרש שם טעמא ורבי עקיבא:כ"ב בע"ש כדף ל"ח ע"ב:

הגהות הגר"א
[א] רש"י ד"ה בא"ה כאשר מפורש בקונט' וכו' כי אם חיק האמה ופי' כו' ...

תורה אור

תאנה *כגרוגרת להוצאת שבת רמון כדתנן *כל כלי בעלי בתים שיעורן כרימונים °ארץ [דברים ח] זית שמן (*ודבש) ארץ שכל שיעוריה כזיתים כל שיעוריה ס"ד והאיכא הני דאמרן אלא אימא ארץ שרוב שיעוריה כזיתים דבש ככותבת הגסה ליום הכיפורים ותיסברא שיעורין מיכתב כתיבי אלא *הילכתא נינהו ואסמכינהו רבנן אקראי חציצין דאורייתא נינהו דכתיב *°ורחץ את כל בשרו (במים) [ויקרא טו] *שלא יהא דבר חוצץ בין בשרו למים במים במי מקוה כל בשרו מים שכל גופו עולה בהן וכמה הן אמה על אמה ברום ג' אמות ושיערו חכמים מי מקוה מ' סאה כי איצטריך הילכתא לשערו *וכדרבה בר רב הונא דאמר רבה בר רב הונא נימא אחת קשורה חוצצת שלש אינן חוצצות שתים איני יודע שערו נמי דאורייתא הוא *דתניא ורחץ את כל בשרו את הטפל לבשרו *וזהו שער כי אתאי הילכתא לרובו ולמיעוטו ולמקפיד ולשאין מקפיד וכדר' יצחק *דאמר ר' יצחק דבר תורה רובו ומקפיד עליו חוצץ ושאינו מקפיד עליו אינו חוצץ וגזרו על רובו שאינו מקפיד משום רובו המקפיד ועל מיעוטו המקפיד משום רובו המקפיד וליגזור נמי על מיעוטו שאינו מקפיד משום מיעוטו המקפיד אי נמי משום רובו שאינו מקפיד *היא גופה גזירה ואנן ניקום וניגזור גזירה לגזירה מחיצות דאורייתא נינהו דאמר מר *ארון תשעה וכפורת טפח הרי כאן עשרה לא צריכא (א) *לר' יהודה דאמר אמת בנין באמה בת ששה אמת כלים באמה בת חמשה ולר"מ דאמר כל האמות היו בבינונית מאי איכא למימר לר' מאיר כי אתאי הילכתא לגוד וללבוד ולדופן עקומה: היה גבוה מעשרים אמה ובא למעטו כמה ממעט כמה ממעט כמה דצריך ליה אלא רחבו בכמה רב יוסף אמר טפח אביי אמר ארבעה לימא בהא קא מיפלגי דמאן דאמר טפח קסבר מותר להשתמש תחת הקורה ומ"ד

גרוגרת · היא תאנה יבשה ובה שיערו כל אוכל אדם לענין הוצאת שבת דתנן (שבת ד' עו:) המוציא אוכלין כגרוגרת: בעל הבית חס על כליו ואם ניקב כמוציא זית מלניעו לאגוזים כאגוז מלניעו לרמונים לפיכך אם ניטמא וניקב עדיין טמא עד שינקב כמוציא רמון והיינו שיעורן כרמונים אבל כלי אומן העומד לימכר טהור בנקב קטן: רוב שיעוריה בזיתים · אכילת חלב ודם ונותר ופיגול וטמא ונבילה ובהמה טמאה ובשר המת להאהיל ומגע נבילות: כל דבש האמור בתורה דבש תמרים וכדאמר התם (בכורים פ"א מ"ג) אין מביאין בכורים כי אם מז' המינין ולא מתמרים שבהרים ולא מפירות שבעמקים אלמא פשיטא ליה לתנא דתמרים מז' המינין דהיינו דבש: במים במי מקוה · המכונסין משמע ואע"ג דלאו חיים מדלא כתיב חיים: כל בשרו · משמע כל בשרו כאחד: לשערו · שתפסל בו חלילה: וכדרבה · דאמר רבה חלילה פוסלת בשיער: נימא אחת קשורה חוצצת · דמצי להדוקה שפיר ואין המים נכנסין בקשר: שלש אינן חוצצות · דלא מיהדקי שפיר ועיילי בהו מים: דבר תורה · הלכה למשה מסיני בתורה שבעל פה: רובו · רוב שערו שאם יש בו דבר החוצץ כגון דם יבש ודיו וטיט יבש וזפת יבש או שקשור רובו אחת אחת: ומקפיד עליו · שמצטער על ליכלוך זה שבראשו: ושאינו מקפיד עליו · הוי כגופו ואע"ג דהוי ברובו לא חייץ: וגזרו על רובו שאינו מקפיד · הואיל והוי רוב ודמי במקצת לחציצה דאורייתא: ועל מיעוטו המקפיד · הואיל ודמי ליה בהקפדה וגזרו לאו הלכה למשה מסיני הוא אלא גזירה מדרבנן ורובו המקפיד לחודיה הוא דהוה הלכה למשה מסיני: וליגזור נמי על מיעוטו שאינו מקפיד עליו משום מיעוטו המקפיד · דדמו להדדי דהאי מיעוט והאי מיעוט: אי נמי · ניגזור בו משום רובו שאינו מקפיד דדמי להדדי דהאי אינו מקפיד והאי אינו מקפיד: היא גופה גזירה · משום רובו המקפיד כדאמר: ארון תשעה וכפורת טפח · ארון גובהו תשעה טפחים דכתיב (שמות כה) ואמה וחצי קומתו וכפורת טפח הרי עשרה וכתיב ודברתי אתך מעל הכפורת ותניא בפ"ק דסוכה (ד' ה·) רבי יוסי אומר לעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה דכתיב השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם ולמטה מעשרה טפחים חשיב ארץ דכתיב ודברתי אתך מעל הכפורת אלמא עשרה הוי מחיצה דלמעלה מעשרה לא חשיב ליה רשות תחתית אלא רשותא אחריתי: אמת בנין · כגון אמות הקרשים והיריעות: אמת כלים · כגון אמות הארון והמזבחות והשלחן: באמה בת חמשה · דהשתא לא נפקא ליה מארון מידי דלר' יהודה לא הוי ארון בהדי כפורת אלא שמנה טפחים ומחצה: בבינונית · באמה בת ו' בינונית לכל אדם ויש גדולה ממנה כדאמר בכילד צולין (פסחים פו·) שתי אמות היו בשושן הבירה אחת יתירה על של משה חצי אצבע ואחת יתירה עליה חצי אצבע נמצאת יתירה על של משה אצבע: לגוד · דאמרי' בכמה דוכתי גוד אחית גוד אסיק ופחות מג' כלבוד ולשון לבוד כמו שניף דבר קצר שהוסיפו עליו והאריכוהו: ובא למעטו · לעשות בנין אצטבא או עפר תחת הקורה בארץ למעט גובה החלל: כמה ממעט · משמע כמה יגביה הקרקע: כמה דצריך ליה · עד שלא יהא החלל יותר על עשרים: רחבו · של מיעוט להרחיבו לתוך אורך המבוי כמה: טפח · כנגד רחבה של קורה ותחתיה: מאן דאמר טפח קסבר מותר להשתמש תחת הקורה · דאמר חודו החיצון יורד וסותם כדמשמע לקמן (ד' ח:) והלכך כיון דשיעור עשרים אמה משום היכר הוא הרי יש היכר לעומד על אותו טפח שנגבה תחת הקורה: ומאן

ראשונה עד שישתה רביעית *)דהא דרשינן שכר שכר כתיב גבי שכר רביעית היין מה להלן רביעית אף כאן רביעית חזרו לומר לא יאכל ולא ישתה מה אכילה בכזית אף שתיה בכזית משמע דאכילה לכולי עלמא בכזית ונראה לרבינו תם דגרסינן בשמעתין גפן כדי כזית יין לנזיר וקשה לפירוש רבינו תם כך יכול לשנו' במים כמו ביין במקום שיש זית אגורי ישים עלין וגולבין אם יפילו שיעור עלין וגולבין שאכל כשיעור שיפיל הזית הן מים הן יין חייב ואי בשתיה איירי לחייבו אם שתה כשיעור מה שמפיל זית אגורי מן היין דמשערין ביין שהוא דבר מועט ולא במים פשיטא כיון דשתה יין שלא ישער אלא ביין ומה צריך קרא וגם לפ"ה קשה מאי נפקא מינה ולי נראה דלפ"ה לא קשה כלל דרביעית של תורה הוא אצבעיים על אצבעיים כו' כדאמרינן בערבי פסחים (ד' קט·) וזהו מה שמפיל בילה ומחצה מן המים לפי חשבון דמ' סאה דמקוה והשתא משערינן עלין וגולבין שאכל כשיעור שיפילו מן היין כלי מלא אצבעיים על אצבעיים שהוא שיעור גדול ולא משערינן כשיעור שיפילו מן המים שהוא דבר מועט · ע"כ הגה"ה: **כל** כלי בעלי בתים שיעורן כרמונים · גבי כלי עץ מתנייא במסכת כלים פרק י"ז (מ"א) אבל גבי כלי חרס תנן בפ"ג (מ"א) דכלים העשויים לאוכלים שיעורן כזית והא דאמר בסוף המצניע (שבת ד' צה:) חמש מדות בכלי חרס ניקב כמוציא זית וכו' ועדיין כלי הוא לקבל בו רמונים היינו היכא דייחדו לרמונים אבל סתמא הוי כמוציא זית: **שיעורן** כרמונים · בפרק י"ז במסכת כלים (מ"ד) תנן הרמונים שאמרו ג' אחוזים זה בזה משמע דשיעורן בג' רמונים וקשה דבפרק המצניע (שבת ד' צה·) אמר ניקב כמוציא רמון טהור משמע רמון אחד ולקמן פ"ב (ד' כד·) בעי חזקיה ניקב כמוציא זית וסתמו וחזר וניקב (ג)עד שהשלימו למוציא רמון מהו ולא קאמר ניקב כמוציא רמון וסתמו וחזר וניקב כמוציא רמון עד שהשלימו לג' רמונים מהו וי"ל דג' אחוזים לא שיהיו ביחד אלא זה אחר זה וצריך נקב רחב להוציא ג' בזה אחר זה יותר ממה שהיה האחד לבד אי נמי ג' אחוזים פירוש שגדילים ג' ביחד והם רמונים בינונים ולא מאותן שגדילין אחד או ב' יחד שהם גדולים ולא מאותן שגדלין ד' או ה' ביחד שהם קטנים ולעולם רמון אחד לבד קאמר: **הילכתא** נינהו ואסמכינהו רבנן אקראי · בפרק בתרא דיומא (ד' פ·) א"ר יוחנן שיעורין ועונשין הלכה למשה מסיני והיה כתוב בספרים שיעורין מכתב כתיבי אימא שיעורין של עונשין ולא גרסי' הכי דהא מסקינן הכא דאסמכתא נינהו ועוד דלא הוה משני מידי אלא גרסינן עונשין מכתב כתיבי אימא וכו': **דבר** תורה רובו ומקפיד עליו חוצץ · פי' בקונטרס בשערו משמע אבל בשרו אפילו מיעוטו שאינו מקפיד חוצץ וקשה לר"ת דבפרק הערל (יבמות ד' עח· ושם) אמרינן נכרית מעוברת שנתגיירה אין בנה צריך טבילה וקאמר אילימא משום דר' יצחק הא אמר רב כהנא לא שנו אלא רובו אבל כולו חוצץ והשתא אדרבה הוה ליה למימר כי אמר ר' יצחק בשערו בשרו מי אמר ועוד דבפ' דם חטאת (זבחים ד' צח·) מייתי דם שעל בגדו חוצץ ואם טבח הוא אינו חוצץ ועוד אי בשערו דווקא אם כן כשנאמר הלכה למשה מסיני הוצרך לומר שערו רובו ומקפיד עליו חוצץ אם כן שערו הוי הלכה למשה מסיני ולמאי צריך קרא לשערו* וכי האי גוונא פריך בכמה דוכתי: **מותר** להשתמש תחת הקורה · פירש בקונטרס דקסבר חודו החיצון יורד וסותם ומאן דאסר סבר חודו הפנימי יורד וסותם ולא רצה לפרש (ג) דמר סבר היכירא לבני רשות הרבים ומר סבר היכירא לבני מבוי משום דקאמר בתר הכי ואיבעית אימא דכולי עלמא קורה משום היכירא משמע דעד השתא לא הוי לכולי

*) [בירושלמי דנזיר פ"ו איתא בזה"ל דהוין דרשין שכר מה שכר שנאמר להלן רביעית אף כאן רביעית ופי' בעל קרבן העדה להלן רביעית בביאת המקדש רביעית דבעי' שישתה מידי דמישתכר וכן מלת היין דנדפס כאן הוא בטעות. וכן בתוס' סוכה ו. סד"ה גפן וכו' איתא על נכון]

עין משפט
נר מצוה

יט א מיי' פי"ח מהל' שבת הלכה א:

כ ב מיי' פ"ו מהלכות כלים הלכה ב:

כא ג מיי' פ"ב מהל' שביתת עשור הל' א סמג לאוין סט טוש"ע א"ח סי' תריב סעיף א:

[בברכות מא: ליתא גם בילקוט ליתא]

כב ד מיי' פ"א מהל' מקוואות הלכה יב סמג עשין רמח טוש"ע י"ד סי' קנא סעיף א:

[צ"ל ורחץ במים את כו']

כג ה מיי' פ"ד שם הל' א סמג שם טוש"ע שם סי' רא סעיף א:

כד ו מיי' פ"ב שם הלכה טו סמג שם טוש"ע י"ד סי' קנח סעיף ה:

כה ז מיי' פ"א שם הלכה יב סמג שם טוש"ע שם סעיף א:

בס"י איתא לרבות את שערו אלא כי איצטריך הלכתא

כו ח מיי' פי"ז מהל' שבת הל' טז טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף כו:

רבינו חננאל

היה גבוה מכ' אמה ובא למעטו ממעטו בגבהו עד שיעמידנו בכ'. ברחבו בכמה ממעטו רב יוסף אמר טפח כלומר שיעור רוחב הקורה. לימא בהא פליגי אביי ורב יוסף. רב יוסף אמר טפח [קסבר] מותר לו להשתמש תחת הקורה שנמצא משתמש במקום שהוא עשרים אביי אמר ד' טפחים [קסבר] שאסור לו להשתמש מן המבו תחת הקורה שתחת הקורה כלחוץ דמי ומן הקורה ולפנים המבוי [מותר] לפיכך צריך מקום אחר זולתי תחת הקורה להיות בתוך עשרים שיהא מותר לו להשתמש בו מן המבוי ודחינן לא כולי עלמא מותר להשתמש תחת

רב נסים גאון

ולא פת שעורים וכו': כי אתאי הלכתא לגוד וללבוד ולדופן עקומה (אבל) לגוד זה כמו שאמרו בזו המסכתא ובמסכת סוכה גוד אסיק מחיצתא גוד אחית מחיצתא ולבוד זהו שאמרו כל פחות מג' כלבוד דמי ודופן עקומה מפורשת בפרק א' מסוכה (דף יז) בית שנפחת וסיכך על גביו אם יש בין הכותל לסיכוך ד' אמות פסולה שאם יהיה הריחוק שביניהן פחות מד' אמות כשרה כי נידון זה הכותל של בית כאילו הוא סמוך לסיכוך ורואין כאילו הוא דופן עקומה אלא ודאי הלכתא נאמרה סתמא והוי מוקמי' ליה לבשר להכי איצטריך קרא לשערו ואי לאו הלכתא ה"א כולו קמ"ל הלכתא לרובו בין לשערו בין לבשרו [ת"י]

מסורת הש"ס

שבת קג. קיב: סוכה ו. ברכות מא. לקמן כ"ד. כלים פי"ז מ"ח

[בסוכה ו. ובברכות מא: איתא מדרבנן וקראאסמכתא בעלמא]

[לקמן יד:] יומא לא. חגיגה יא. פסחים קט. [סוכה ו. ב"ק פב. ע"ש]

[סוכה ו. ע"ש נדה סז.]

סוכה ו. ע"ש

סוכה ו: נדה סז: יבמות עח.

[שבת יא: בילה ג. וש"נ]

[שבת לג. סוכה ד.]

[סוכה ה:ו' כלים פי"ז מ"ו מנחות צז:]

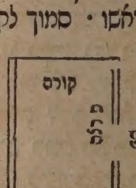
הגהות הב"ח

(א) גמ' לא צריכא אלא לרבי יהודה: (ב) תוס' ד"ה שיעורן וכו' ניקב כמוציא זית וסתמו וחזר וניקב כמוציא זית וסתמו עד שהשלימו: (ג) ד"ה מותר וכו' ולא רצה לפרש נ"ב ע"ל בסוף דף י"ב

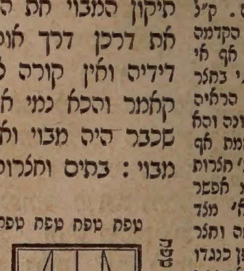
ומ"ד ארבעה קסבר אסור להשתמש תחת הקורה לא דכולי עלמא קסברי [א]מותר להשתמש תחת הקורה ובהא קא מיפלגי מר סבר *קורה משום היכר °ומר סבר קורה משום מחיצה ואיבעית אימא דכולי עלמא [ב]קורה משום היכר והכא בהיכר של מטה ובהיכר של מעלה קא מיפלגי דמר סבר אמרינן היכר של מטה כהיכר של מעלה ומר סבר לא אמרינן היכר של מטה כהיכר של מעלה ואיבעית אימא דכולי עלמא אמרינן [ג]היכר של מטה כהיכר של מעלה והכא בגזירה שמא יפחות קמיפלגי: היה פחות מעשרה טפחים וחקק בו להשלימו לעשרה כמה חוקק כמה דצריך ליה אלא משכו בכמה *רב יוסף אמר בד' *אביי אמר [ד]בארבע אמות לימא בדרבי אמי ורבי אסי קמיפלגי דאיתמר מבוי שנפרץ מצידו כלפי ראשו איתמר משמיה דר' אמי ור' אסי [ה]אם יש שם פס ד' °מתיר בפירצה עד עשר ואם לאו פחות משלשה מתיר שלשה אינו מתיר לרב יוסף אית ליה דרבי אמי לאביי לית ליה דר' אמי אמר לך אביי התם סוף מבוי הכא תחלת מבוי אי איכא ארבע אמות אין אי לא לא אמר אביי מנא אמינא לה דתניא *[ו]אין מבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהו בתים וחצרות פתוחין לתוכו ואי בד' היכי משכחת ליה וכי תימא דפתח לה בדופן האמצעי *והאמר רב נחמן נקיטינן [ז]איזהו מבוי שניתר בלחי וקורה כל שארכו יתר על רחבו *ובתים וחצרות פתוחין לתוכו ורב יוסף *דפתח ליה בקרן זוית אמר אביי מנא אמינא לה דאמר רמי בר *חמא אמר רב הונא לחי הבולט מדופנו של מבוי פחות מארבע אמות נידון משום לחי ואינו צריך לחי אחר להתירו ד' אמות נידון משום מבוי וצריך לחי אחר להתירו ורב יוסף לאפוקי מתורת לחי עד דאיכא ארבע אמות למיהוי מבוי אפי' בארבעה טפחים נמי הוי מבוי: גופא אמר רמי בר חמא אמר רב הונא לחי הבולט מדפנו של מבוי פחות

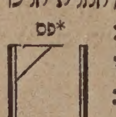
רש"י

ומאן דאמר ארבעה קסבר אסור להשתמש תחת הקורה · דחודה הפנימי יורד וסותם ורוחב הקורה הוי חוץ לסתימה ולמשתמשים במבוי אין להם היכר בקורה שהרי בגמוך הן הלכך צריך שימשך לתוך המבוי שתהא הקורה ניכרת להם כשישמשו באותו גובה וכיון דאפיקתיה מתחת הקורה צריך שיהא מקום הניכר וחשוב : לא דכולי עלמא מותר ובהא פליגי מר סבר קורה · שתיקנו חכמים למבוי משום היכר בעלמא הוא דלא ליתי למישרי רשות הרבים והרי יש כאן היכר בכניסתן כשמשתמשין תחת הקורה : ומאן דאמר ארבעה קסבר קורה. המתרת במבוי טעמא משום מחילה דאמרי' חודה החיצון יורד וסותם ואמרו רבנן דבטפי מעשרים לא אמרי' יורד וסותם וכיון דלא הוי מיעוט ד' הוי מחילה העשויה לפחות מד' וקיימא לן בכל דוכתא דמחילה שאינה ראויה לד' לאו מחילה היא דאין רשות היחיד לפחות מד' טפחים ואע"פ שמוקף מחילה של עשרה טפחים ובגזוזטראות דחנניה בן עקביא נמי הכי אמרינן דאין מחילות אלא אם כן יש תוך החלל ארבעה בפרק כילד משתתפין (ד' פו:) : גזירה שמא יפחת · על ידי דריסת רגלים יפחת המיעוט ויעמוד על פחות מטפח הלכך בעינן טפי וכיון דאפיקתיה מהיכר של מעלה אוקמיה אארבעה דחשיבי בכל דוכתא : משכו · של חקק לתוך אורך המבוי בדבר הבולט כגון מיעוט שייך למימר רוחב ובדבר השוקע ומקיפות אותו מחילות כגון חקק שייך לומר לשון משך : רב יוסף · דבעי לעיל טפח הכא בעי ארבעה דהתם דאיתיה לדופן ולמעוטי קאתי בהיכר בעלמא סגי הכא דהשתא הוא דמשוי ליה דופן בין לרב יוסף ובין לאביי בעינן דליתחזי האי דופן לשיעור הכשר אורך מבוי שלם הלכך לרב יוסף שיעור משך מבוי בד' טפחים ואביי סבירא ליה שיעור משך מבוי בד' אמות : שנפרץ מצידו · אחד מן הכתלים שבצד ארכו : כלפי ראשו · סמוך לקורה הימנה ולפנים : אם יש שם פס ד' · אם נשתייר מן הכותל או עשה פס ד' במקום הפרצה סמוך לקורה : מתיר פירצה · אף

על גב שנשתייר שם עדיין פירצה עד עשר דכיון דיש הכשר אורך מבוי מן הקורה עד הפירצה לא בעומד מרובה על הפרוץ בטל ליה תורת פתח מקמאי ובמלתיה קאי וקורתו מתירתו ופירצתה מתרת כיון דלאו יותר מעשר תורת פתח עליה ומבוי אינו נפסל בפתחים הרבה אי נמי שבקי בני מבוי פתחא קמא ונפקו ועיילי בההיא פירצה משום דדרך קצרה היא להם אפ"ה לא בטלה תורת פתח וקורה מן הראשון משום דהוי פתח לד' הסמוכין לו הואיל וד' אורך ראויין לקורה דיש בהן הכשר מבוי : ואם לאו · דאין שם פס ד' : פחות מג' · אם הפירצה פחותה מג' : מתיר · תיקון המבוי את המבוי שהרי כלבוד דמי ואין כאן פירצה ואם הפירצה ג' אינו מתיר דכיון דממעטין בני מבוי בהילוכן ומקצרין את דרכן דרך אותה פירצה חיישינן דילמא שבקי פתחא רבה ועיילי ונפקי בההיא פירצה ובטיל ליה פתחא קמא ובטלה קורה דידיה ואין קורה למבוי זה והאי טעמא מפרש לקמן בפירקין : ואביי לית ליה דר' אמי ודר' אסי · דהא הכשר מבוי בד' אמות קאמר והכא נמי אי ליכא פס ד' אמות אין קורה זו ראויה לאותו הפס ואין כאן קורה : סוף מבוי · כגון הא דר' אמי ור' אסי שכבר היה מבוי ואירע בו פסול ה"נ דלמיהדר לשוייה מבוי סגי בד' טפחים : תחילת מבוי · כגון גבי חקק דהשתא קאתי לשוייה מבוי : בתים וחצרות · בתים פתוחין לחצירות וחצירות למבוי שכן היה דרכן שאין בתים פתוחין אלא לחצריהן וכל חצר האמור בהש"ס ובמשנה אינו אלא לפני הבית אבל שאחורי הבית מוקצה או רחבה קרי ליה : ואי אמרת בד' הוי מבוי היאך ניתר באורך ארבעה · °מכדי מיעוט חצירות שתים ואין פתח פחות מד' והיך יפתח פתח רוחבו ארבעה במשך המבוי שאינו אלא ד' איה מקום הפצימין ועוד כולו פרוץ הוא : וכי תימא דפתח ליה בדופן אמצעית · וכי קאמר רב יוסף הכשר מבוי באורך ד' במבוי רחב מאד קאמר ויכול לפתוח פתח החצירות בדופן שמאחריו : והאמר רב נחמן נקיטינן · מסורת מאבותינו מנהג מרבותינו : ארכו יתר על רחבו · הוי מבוי וניתר בלחי וקורה אבל מרובע דין חצר עליו ואמרי' לקמן חצר צריכה פס ד' או פס משהו מכאן ופס משהו מכאן היכא דפירצה במלואה לרה"ר וכיון דאמרת ארכו ד' כשר הרי רחבו ד' חסר משהו ואין שם שיעור פתח דבכולי הך מסכתא אמרי' דאין פתח פחות מד' : בקרן זוית · טפח מן הפתח בדופן האמצעי וג' טפחים בדופן המסך וכן בצידו השני כזה* : לחי הבולט מדופנו של מבוי · לתוך רוחב המבוי ולא נעשה שם לשם לחי אלא הואיל בנייתו בפאת ביתו כדרך שעושין משום חיזוק* : פחות

תוספות

לכולי עלמא משום היכרא ואין להקשות לפירושו הואיל וסברי קורה משום מחילה א"כ מאי טעמא דמאן דאמר טפח והא לא הוי מחילה לפחות מד' אין לחוש הואיל והוי דופן אלא שבא למעטו כדפי' בקונטר' בענין זה בסמוך* : **סוף** מבוי הכי נמי · פירוש כיון שלא נפסלה שנשתייר שם פס ד' דמבוי כשר אינו יוצא מתורת הכשר עד שיפחות שלא ישאר שם ד' אבל תחלת מבוי דהיינו שלא נשתייר שם פס ד' שצריך לעשות לו הכשר צריך ד' אמות וכן משמע לישנא דקאמר אם יש שם פס ד' מכלל דבנשתייר שם פס ד' מיירי ופרש"י אין נראה : **ואי** בארבעה היכי משכחת לה · אע"ג דד' דקאמר רב יוסף היינו דאיכא משהו טפי דהמבוי אם אינו רוחב ד' אינו צריך לחי כדרב אהילאי לקמן ואי לא הוי טפי משהו הוי ארכו כרחבו מ"מ בלאו משהו אין מקום לפצימין לעמוד : **דפתח** לי' בקרן זוית · פירש בקונט' טפח מן הפתח בדופן האמצעי ושלשה טפחים בדופן המסך וכן בצידו השני °ולא דק דא"כ אין הפתח רחב אלא אלכסון של ג' טפחים על טפח והנה עינינו רואות שאין (א) האלכסון של שלשה על אחד מגיע לאלכסון של טפח על טפח :

אמר אביי מנא אמינא לה · הא דלא מייתי ראייה מלקמן (ד' י') דאמר שמואל משמיה דלוי מבוי שרחבו כ' אמה עושה פס גבוה עשרה במשך ארבע אמות ומעמידו לארכו של מבוי שמא לחלק מבוי לב' מבואות מודה רב יוסף דצריך ד' אמות : **ורב** יוסף לאפוקי מתורת לחי עד דאיכא ד' אמות · קשה דרב יוסף גופיה קאמר לקמן (ד' י') על דברי רב הונא(ב) משך מבוי ארבע אמות ודוחק לומר דהיינו לאפוקי מתורת לחי : **לחי** הבולט מדופנו של מבוי אין פירושו כההיא דלקמן (ד' י') לחי המושך מדופנו של מבוי דהתם מושך חוץ למבוי לארכו של מבוי דהא חשיב ליה שוה מבפנים והכא בולט לרחבו של מבוי וסותמו דאמר לקמן דמבוי ז' ניתר ... ואביי הוה מצי לאתויי נמי מהתם :

עין משפט נר מצוה

כז א מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה יא טוש"ע א"ח סי' שסה סעיף ד :
כח ב מיי' שם הלכה ט [וגם טו] :
כט ג טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף כו :
ל ד מיי' שם הלכה טז טוש"ע שם :
לא ה מיי' שם הלכה יז טוש"ע א"ח סי' שסה סעיף א :
לב ו ז מיי' שם הל' ז סמג עשין דרבנן א טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף כו :

רבינו חננאל

הקורה מיהו רב יוסף סבר היכר למטה כהיכר למעלה ובטפח נמי סגי ליה. אביי סבר לא [אמרינן היכר של מטה כהיכר של מעלה] איבעית אימא בגזירה שמא יפחת פליגי רב יוסף לא גזר. ואביי אמר פעמים שיפחת הלכך מצרכינן ליה ד' טפחים שאם יפחת יעמוד על טפח. היה פחות מי' טפחים ובא להשלימו לי' חוקקו כלומר מעמיק וחופר בקרקע עד שהשלימו לי'. משך כלומר רחב אותה החקיקה בכמה רב יוסף אמר בד' טפחים אביי אמר בד' אמות. לימא בהא פליגי דאתמר מבוי שנפרץ מצדו כלפי ראשו אתמר משמיה דר' אמי ור' אסי אם נשתייר בו פסל עומד שיש בו ד' טפחים מתיר פרצה עד עשר כלומר אפילו אם הוא רוחב הפרצה י' אמות כיון שהפסל זה עומד (ונמצא כפסל) והפרצה כפתח ומותר. רב יוסף אית ליה כר' אמי ור' אסי ואביי לית ליה ואמרינן בסוף מבוי כ"ע אית להו הא דר' אמי ור' אסי כי פליגי בתחלת מבוי סבר רב יוסף בד' טפחים ואביי סבר בד' אמות. ובא לברר דבריו מדברי של רב דאמר אין מבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהו בתים וחצרות פתוחים*) בו בקרן זוית. ואביי אמר לך פתחים בקרן זוית לא עבדי אינשי וכן עוד בא אביי לדקדק מהא דאמר לחי הבולט מדופנו של מבוי פי' בולט יוצא ועודף מבנין הכותל כגון כתיבת דיוקני שהן בולטות האותיות ולא שוקעות אם זה הבולט

*) נראה דחסר כאן וצ"ל פתוחין לתוכו ואי בד' היכי משכחת לה וכי רב יוסף אמר לך דמשכחת לה שהיו פתוחין בו בקרן זוית.

רב נסים גאון

ונכשר בו הסוגיה אם יש פס ד' מתיר פרצה עד עשרה עיקר דילה במשנה (דף טו) כל פרצה שהיא עד י' אמות מותרות מפני שהיא כפתח יתר מיכן אסור :
ז"ל לחי ע"פ מהרש"ם יעו'

מסורת הש"ס

[לעיל ג. לקמן ח: יב:]
[לעיל ג:] [שם]
שבת קל: ע"ש לקמן עג: ע"ש וע"ע
לקמן יב:
[שבת קלא. וש"נ]
[עי' תוס' לקמן ו. ד"ה דפתחא]
[גירסי' הרא"ש אבא]

גליון הש"ס

גמ' ומ"ס קורה משום מחילה. עיין לקמן דף ט ע"א תוס' ד"ה ולטעמיך: שם מתיר בפרצה עד עשר. עיין לקמן דף י ע"ב תוס' ד"ה ולנבעיים: רש"י ד"ה ואי אמרת. מכדי מיעוט חצירות שתים. ק"ל בלאו הקדמה זו הא אף אי הוה סגי בחצר א' הוי הראיה נכונה והא באמת אף דבעי"ב' חצרות מ"מ אפשר בחצר א' מצד דופן זה וחצר א' בדופן כנגדו אלא דבאמת גם פתח אחד א"א באורך ד' וא"כ גם אם סגי בחצר א' ישנה לראיה זו : תוס' ד"ה דפתח לי'. ולא דק. עיין תי' מהרלב"ח סי' יג :

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה דפתח וכו' שאין האלכסון של ג' ע"ט וכו' כלומר היתרון המרובע מהאלכסון למאי דאמרינן כל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא הנה עינינו רואות דיתרון טפח ע"ט הוא יותר מהיתרון של ג' טפחים ע"ט והוא אם תמדוד בטפח תמצא היתרון כ"א ב' חומשי טפח וכשתמדוד אלכסון של ג"ט על אחד לא יהיה היתרון כל כך וזה דבר ברור ונראה לעינים : (ב) ד"ה ורב יוסף וכו' על דברי רב הונא שמע מינה משך מ...

עין משפט
נר מצוה

לג א ב ג ד מיי' פי"ז מהלכות שבת הלכה כב טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף יב :

[א]פחות מארבע אמות נידון משום לחי ואין צריך לחי אחר להתירו ד' אמות נידון משום מבוי וצריך לחי אחר להתירו אותו לחי היכן מעמידו אי דמוקי ליה בהדי' אוספי הוא דקא מוסיף עליה אמר רב פפא [ב]דמוקי ליה לאידך גיסא רב הונא בריה דרב יהושע אמר אפילו תימא דמוקי לה בהדי' [ג]דמטפי ביה או דמבצר ביה אמר רב הונא בריה דרב יהושע לא אמרן אלא במבוי שמונה אבל במבוי שבעה ניתר בעומד מרובה על הפרוץ וקל וחומר מחצר ומה חצר שאינה ניתרת בלחי וקורה ניתרת בעומד מרובה על הפרוץ מבוי שניתר בלחי וקורה אינו דין שניתר בעומד מרובה על הפרוץ מה לחצר שכן פרצתה בעשר תאמר במבוי שפרצתו בארבע קסבר רב הונא בריה דרב יהושע מבוי נמי פרצתו בעשר למאן קאמרינן לרב הונא והא רב הונא פרצתו בד' סבירא לי' רב הונא בריה דרב יהושע טעמא דנפשיה קאמר רב אשי אמר אפילו תימא [ד]במבוי שמונה נמי לא צריך לחי מה נפשך אי עומד נפיש ניתר בעומד מרובה על הפרוץ ואי פרוץ נפיש נידון משום לחי מאי אמרת דשוו תרווייהו כי הדדי הוה ליה ספק דבריהן *וספק דבריהן להקל : אמר רב חנין בר רבא אמר רב מבוי שנפרץ
מצידו

רש"י

פחות מד' אמות · ברוחב המבוי נידון משום לחי וסמכינן עליה ואע"ג דלאו לשם לחי איקבע דקיימא לן הלכתא כאביי בלחי העומד מאליו דכשר : ד' אמות · אם היה בולט לתוך רוחב המבוי ד' אמות נידון משום מבוי כלומר כיון דאורך הכשר מבוי ניתר בכך בעלמא ומיקרי מבוי הכא נמי נפיק מתורת לחי דלא סמכינן עליה אע"ג דאי עבדיה משום לחי הוי כשר דמשום דריבה בסתימתו לא גרע מלחי משהו הכא כיון דלאו להכי איקבע אנן במחשבה לא מצינן לאפוקיה מתורת כותל ולשווייה לחי דכיון דנפק ליה מתורת לחי ונמצא שאין תיקון למבוי זה וצריך לחי אחר להתיר המבוי אלמא מדקתני דבציר מד' אמות לא הוי מבוי לאפוקי מתורת לחי שמע מינה הכשר מבוי בד' אמות : בהדיה· אצלו ברוחב המבוי : באידך גיסא · אצל כותל האחר כנגדו : דמטפי ביה או דמבצר ביה · גבוה ממנו או נמוך ממנו א"נ או עב ממנו או דק ממנו כדי שימשך ממנו ולחוץ או הימנו ולפנים : במבוי שמונה · שרחב שמונה אמות וכל שכן אם יותר : אבל במבוי שבעה ניתר · המבוי ואע"פ שאין זה לחי הואיל וסתימת הפתח מרובה על הפרוץ: ומה חצר · מרובעת או רחבה יותר על אורכה שאינה ניתרת בלחי וקורה אם נפרץ כותל שעל פני רשות הרבים על פני כולו והעמיד בו לחי משהו אינו מתיר אא"כ יש בו פס ד' כדאמרינן לקמן בפרקין (ד' יב·) פסי חצר צריכין שיהא בהן ארבעה : ניתרת בעומד מרובה על הפרוץ · אפילו נפרצו בה פרצות הרבה בד' מחיצותיה סביב ונשתייר שם מן העומד עד שרבו עומדים על הפרוצות מותרות בלא שום תיקון : מבוי שניתר · פתיחת כותלו הסמוך לרשות הרבים בלחי משהו : אינו דין שיהא ניתר בעומד מרובה על הפרוץ · בלא שום סימן אחר ומיהו מבוי שמונה אע"ג דבהאי קל וחומר נמי מצי למישרייה דהא יותר מארבעה טפחים הוי האי פס וחצר משתרייא בפס ד' כיון דלאו לשם לחי הוקבע שם ולא לשם תיקון פס הוקבע שם כי היכי דיצא מתורת לחי יצא מתורת פס ולא מנכרא מילתא ואמרינן זהו פתחו ולא נעשה בו תיקון להתירו : חצר אין פירצת עשר אוסרת בה דא"כ הוי מלואו בכותל או יותר מעשר והכי קיימא לן במתניתין (לקמן ד' טו:) כל פירצה שהיא בעשר אמות מותרת : תאמר במבוי · דאמר רב הונא בארבע לקמן (ד' ו·) : למאן קאמרינן לרב הונא · האי ק"ו אליבא דמאן קאמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע אליבא דרב הונא רביה תלמידיה דרב דהא הך שמעתין דלחי הבולט רב הונא אמרה ומילתיה דרב הונא קא מפרש רב הונא בריה דרב יהושע : פירצתו בד' סבירא ליה · לקמן במתניתין: טעמא דנפשיה קאמר · והכי קאמר במבוי שמונה קא מסתברא מילתיה דרב הונא אבל במבוי שבעה לא מסתברא כוותיה דאיכא למישריה בקל וחומר : אי עומד מרובה על הפרוץ · שהיו ארבע אמותיו של לחי שוחקות ונמצא פרוץ חסר מארבע הרי ניתר בכך : ואי פרוץ מרובה · נמצא שאין ד' שלימות בלחי וניתר משום לחי דהא רוב בני אדם אין יכולין לצמצם : מאי אמרת · לאוסרו דילמא לצמצם וכי הדדי נינהו ואין כאן לחי שהרי יש בו ארבע אמות ולא עומד מרובה : הוי ספק דבריהם · שמא לצמצם ואסור ושמא לא לצמצם ומותר דטלטול מבוי מדרבנן הוא וספק דבריהם להקל :
מצידו

תוספות

פחות מארבע אמות נידון משום לחי · וסמכינן עליה ואע"ג דלאו לשם לחי הוקבע משום דקיימא לן כאביי בלחי העומד מאליו ואפילו לר"ת דפסק כרבא מ"מ הכא איירי אליבא דרב הונא ואביי מרב הונא דייק לה לקמן בפירקין (ד' טו·) ונראה דרש"י מדקדק דמיירי הכא בלא הוקבע לשם לחי מדמפליג בין ד' לפחות מד' דאילו עבדיה לשם לחי הוי כשר בכל ענין דמשום דריבה בסתימתו לא גרע מלחי משהו כדפי' רש"י בסמוך אבל ההיא דלקמן (דף י·) דלחי המושך הואיל והוי לאורך המבוי ואינו סותמו דנידון משום מבוי אפילו הוקבע לשם לחי ולהכי כי דייק מיניה לקמן (ד' י·) שמע מיניה תלת לא קאמר שמע מינה ד' דלחי העומד מאליו הוי לחי ולקמן (דף ט.) פרש"י ולרשב"ג ליהוי כנראה מבחוץ ושוה מבפנים שכן דרך מעמידי לחי שמושכין קימע' כלפי חוץ א"כ משמע דר"ל אע"ג דהוקבע לשם לחי נידון משום מבוי :

ארבע אמות נידון משום מבוי · °אפילו למ"ד (א) (לקמן ד' טו·) לחי משום מחיצה דהיה לו להועיל יותר אם סותמו מ"מ היכר קצת בעינן ואע"ג דהיכא דהעמידהו לשם לחי לפי' הקונטרס מועיל אע"ג דאין היכרא מ"מ י"ל כשהועמד לשם לחי יש קול ואיכא היכרא :

אותו לחי היכן מעמידו · במבוי רחב יותר משמונה קא בעי דברוחב ח' היכן שיעמידנו הוי עומד מרובה : **קל** וחומר מחצר · אע"ג דחצר ומבוי שוין דכשהן מרובעין צריכין פס ד' ואם ארכן יותר על רחבן ניתרין בלחי וקורה מכל מקום עביד קל וחומר שפיר דבמקום דלא מהני לחי וקורה דהיינו במרובעים מהני עומד מרובה ואמחיצה רביעית הוא דעביד קל וחומר דליהני עומד מרובה אבל שיועיל עומד מרובה בכל ד' מחיצות ליכא למילף דדיו לבא מן הדין להיות כנדון כמו לחי : **אינו** דין שיהא ניתר בעומד מרובה · פירש בקונט' ומיהו במבוי ח' אע"ג דבהאי ק"ו נמי מצי למשרייה דהא יותר מד' הוי האי פס וחצר משתריא בפס ד' כיון דלאו לשם לחי הוקבע ולא לשם תיקון פס הוקבע כי הכי דאפקינן מתורת לחי אפקינן נמי מתורת פס ור"י פי' דאין סברא ללמוד לענין תורת פס מחצר °דבחצר הפס מהני משום מחיצה משום הכי כל שכן דמהני היכא דסותמו טפי אבל במבוי שהקילו חכמים בלחי אפי' למ"ד משום מחיצה צריך שיהא שם לחי עליו אבל לענין עומד מרובה הוי ק"ו טוב משום דהוי מחיצה גמורה שמועיל בכל ד' דפנות אבל לחי ופס לא מהני אלא במחיצה רביעית וליכא למימר פס ד' אמות יוכיח דמהני בחצר ולא מהני במבוי אף אני אביא עומד מרובה דכיון שאין יכול ללומדו מק"ו הכא נמי ליכא למימר תוכיח ועוד מה לפס ד' אמות שכן לא מהני אלא במחיצה רביעית תאמר בעומד מרובה דמהני בכל ד' : **תאמר** במבוי שפירצתו בארבע · וא"ת והיא גופיה נילף מק"ו מחצר שיהא פרצתו בעשר ומאי טעמא דרב הונא דאמר בארבע וי"ל דלא שייך ק"ו אפרצת עשר משום דהיא הנותנת דבשביל שמבוי ניתר אפי' בלחי משהו הוי פרצתו בד' ואפילו לאידך לישנא דאמר לקמן (ד' י·) גבי פסי בירות כיון דאקילו בהו חד קולא אקילו בהו קולא אחריתי התם משום עולי רגלים הקילו קולא יתירא מפני דוחקן וא"ת א"כ מאי פריך מה לחצר שכן פרצתו בי' מה פירצה היא זו נימא היא הנותנת משום דלא התרתיו אלא בעומד מרובה שרי עד עשר וי"ל דהיא הנותנת לא אמרי' אלא לסתור הק"ו אבל לסתור הפירכא כדי לקיים הק"ו לא אמר : **שפרצתו** בד' · וא"ת ונעשה ק"ו מלחי וקורה שאין מועיל בחצר מהני במבוי עומד מרובה כו' וי"ל דאיכא למימר פירצ' עשר תוכיח וליכא למימר דנילף שלא יועיל לחי וקורה למבוי ועומד מרובה לחצר דגמירי לה מסיני דמהני וכן שיועיל לחי וקורה לחצר ליכא למילף דגמירי דבעי פס ארבעה ועוד דמעומד מרובה ליכא למילף דמה לעומד מרובה דמהני בכל ד' דפנות וממבוי נמי ליכא למילף דמה למבוי שכן פרצתו בארבעה לרב הונא : **וספק** דבריהם להקל · וא"ת תיפוק ליה דקיימא לן בפירקין (ד' טז:) דפרוץ כעומד מותר וי"ל דהכא (ג) קיימא לן אליבא דרב הונא בריה' דרב יהושע דאית ליה לקמן (ד' טו:) פרוץ כעומד אסור וא"ת ואמאי הוי ספק דבריהם הא קיימא לן דבידי אדם אפשר לצמצם דקיימא לן כרב פפא דאמר פרוץ כעומד מותר ואי לא אפשר לצמצם ליחוש דילמא פרוץ מרובה וכן בפרק ב' דחולין (ד' כח:) דפליגי במחצה על מחצה אי הוה כרוב משמע דאפשר לצמצם והא דאמרינן בפרק ג' דיבמות (ד' כח.) לא סתם לן תנא כר"י הגלילי דאמר אפשר לצמצם היינו בידי שמים ובהזורק (גיטין ד' עח·) גבי ספק קרוב לו ספק קרוב לה דאמר וניחזי הי מינייהו קדים וכ"ת כשבאו שניהן בבת
אחת

רבינו חננאל

פחות מד' אמות נידון משום (לחי) [מבוי] ואין צריך לחי אחר להתירו ש"מ דשיעור מבוי ד' אמו' בעינן ורב יוסף אמר לך לא אתא לאשמעינן אלא כל דהוא מד' אמות ולמעלה נפיק ליה מתורת לחי והרי הוא כמבוי וצריך הוא לחי להתירו ולעולם אפילו ד' טפחים הוי מבוי . ומיבעיא לן הא דתני בבולט וצריך לחי להתירו אותו לחי היכן מעמיד . אם מעמידו בראשו של בולט נמצא מוסיף עליו . ופריק רב פפא דמוקים ליה כנגדו בכותל אחר שכנגדו . רב הונא א' לעולם אינו מעמידו אלא בראשו של בולט וכגון שבולטו יתר או פחות שיהא נראה או בולט או שוקע אבל משוה עם אותו לחי הבולט לו . אמר רב הונא בריה דרב יהושע לא אמרן אלא במבוי ח' אמות שנמצא הבולט ד' אמות ונמצאו עוד ד' אמות מבוי והכל צריכין דבר להתירו אבל מבוי ז' אמות וד' מהן לחי הבולט אין צריך לחי אחר להתירו אלא נידון כעומד מרובה על הפרוץ מק"ו וכו' ופרקינן מה לחצר שכן פרצתה בעשר דתנן חצר שנפרצה מב' רוחותיה כו' ואוקמה רב בעשר וכגון שנפרצה בקרן זוית דפתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי . תאמר במבוי שפרצתו

רב נסים גאון

חצר שאינה ניתרת בלחי וקורה ניתרת במרובה עומד על הפרוץ . לפנינו בזה הפרק פרשו כי החצר צריכה פסין ואין מועיל לה לחי וקורה כלום וזהו שאמרו (דף יב) חצר ניתרת בפס אחד ר' אומר בב' פסין אמר ר' אסי אמר ר' יוחנן חצר צריכה ב' פסין וטעמו של דבר שהיא ניתרת בעומד מרובה על הפרוץ כי כל מחיצות של שבת צריכות עומד מרובה על הפרוץ חוץ מפסי ביראות כמו שאנו עומדין לפרשו וכל שכן המבוי שמועיל בו לחי וקורה שיועיל בו עומד מרובה על הפרוץ : מה לחצר שכן פרצתה בי' כבר הזכרנו מה שאמרה המשנה בזה הפרק כל פרצה שהיא כי' אמות כו' וגם בפרק חלון (דף עו) כותל שבין ב' חצרות גבוה י' טפחים נפרץ הכותל עד י' אמות מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד מפני שהיא כפתח כבר נתברר לך כי פרצת חצר בי' ומה שאמרו פרצת מבוי בד' כבר מפורש אחר כן רב הונא אמר אחד זה ואחד זה בד' :

מסורת
הש"ס

[שבת לד. לקמן מה: ביצה ג:]

הגהות
הב"ח

(א) תוס' ד"ה ארבע וכו' למאן דאמר· נ"ב לקמן בדף יב ע"ב : (ב) ד"ה וספק וכו' וי"ל דהכא קאי אליבא דרב הונא :

גליון
הש"ס

תוס' ד"ה ארבע · אפילו למ"ד . נ"ל דמוכח כן דהא מהא דשמעתין הוא ר"ה ואיהו ס"ל לקמן דף טו דלחי העומד מאליו הוי לחי וזהו למ"ד לחי משום מחיצה עיי"ש : ד"ה ואינו דין דבחצר הפס מהני משום מחיצה . עיין לקמן דף ט ע"ב תוס' ד"ה כותל :

*מצידו בעשר מראשו בד' מאי שנא מצידו בעשר דאמר פתחא הוא מראשו נמי נימא פתחא הוא א"ר הונא בריה דרב יהושע כגון שנפרץ בקרן זוית *דפתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי ורב הונא אמר אחד זה ואחד זה בארבעה וכן א"ל רב הונא לרב חנן בר רבא לא תפלוג עלאי דרב איקלע לדמחריא ועבד עובדא כוותי א"ל רב *בקעה מצא וגדר בה גדר אמר רב נחמן בר יצחק כוותיה דרב הונא מסתברא דאיתמר מבוי עקום רב אמר תורתו כמפולש ושמואל אמר תורתו כסתום במאי עסקינן אילימא ביותר מעשר בהא לימא שמואל תורתו כסתום אלא לאו בעשר וקאמר רב תורתו כמפולש אלמא פירצת מבוי מצידו בד' ורב חנן בר *רבא שאני התם דקא בקעי בה רבים מכלל דרב הונא סבר אע"ג דלא בקעי בה רבים מ"ש *מדר' אמי ורב אסי התם דאיכא גידודי הבא דליכא גידודי: ת"ר כיצד מערבין דרך רה"ר עושה צורת הפתח מכאן ולחי *וקורה מכאן *חנניה אומר ב"ש אומרים עושה דלת מכאן ודלת מכאן וכשהוא יוצא ונכנס נועל ב"ה אומרים עושה דלת מכאן ולחי וקורה מכאן ורה"ר מי מיערבא והתניא *יתר על כן א"ר יהודה

מי

מצידו · בכותל ארכו ולא אצל ראשו אלא שיש ארבעה עומד מן הפתח עד הפרצה: מראשו · שהיה מבוי רחב כ' אמה וסתמו עשר אמות כדתנן והרחב מעשר ימעט ונפרצה פירצה באותה סתימה: לא תיפלוג עלאי · לומר דרב מכשר פירצת עשר בצידו דהא רב איקלע לדמחריא כו': בקעה מצא · עמי הארצים היו ומזלזלין במצות והחמיר עליהן לעשות סייג להרחיקן מן העבירה כאדם הגודר בקעה פרוצה לשומרה: מבוי עקום · ושני פתחיו לרשות הרבים כזה

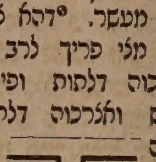

תורתו כמפולש · ומבוי המפולש לרה"ר צריך צורת פתח מכאן ולחי או קורה מכאן כדלקמן אף זה צריך לשני פתחיו נגד רשות הרבים לחי לכל רוח ובעקמומיתו צריך צורת פתח דפילוש שהוא מפולש לחבירו הוי כמפולש לרה"ר: תורתו כסתום · ואין צריך בעקמומיתו כלום אלא אלו עושין לחי לפתחן ואלו עושין לחי לפתחן דלא מצרכינן צורת הפתח אלא לפתחים המפולשין זה כנגד זה לרשות הרבים· ל"א תורתו כסתום תורת מבוי סתום וצריך לעשות לחי לעקמומיתו והיינו לחי שעושים במבוי סתום וזה קבלתי ממורי הזקן ז"ל: אילימא ביותר מעשר · שרוחב פתיחת עקמומיתו יותר מעשר: בהא לימא שמואל כסתום · וניסגי בלחי אטו לחי ביותר מעשר במבוי סתום מי מהני ואליבא קמא כיון דיותר מעשר הוי כחד מבוי וכי האי גוונא לא לימא שמואל דלאו מפולש הוא: אלא לאו בעשר · אלמא פירצת נדדין לרב בארבעה: מכלל דרב הונא · אפי' בפירצה דלא בקעי רבים כגון שפרוצה למקום מטונף או למקום מקולקל בפחתים וטיט ואין דרך רבים מצויים לעבור באותה פירצה אסר נמי בארבעה: מ"ש מדר' אמי ומדרב אסי · דאמרינן לעיל אם יש שם פס ארבעה מתיר פירצה עד עשר אלמא פירצת מבוי מצידו בעשר: התם דאיכא גידודי · שנשתייר מן הכותל ביסוד ג' או ד' טפחים גובה על כל פני הפירצה שאינה נוחה לעבור בה: הכא · דאסרנא אנא בדליכא גידודי גידוד לשון ספה: ר"ה · משמע רחב שש עשרה אמה ועיר שמצויין בה ששים ריבוא ואין בה חומה (או) שהיה ר"ה שלה מכוון משער לשער שיהא מפולש דומה לדגלי מדבר: צורת הפתח מכאן · בראשו אחד: ולחי וקורה · בסוף העיר: יתר על כן · לעיל מיניה איירי בבונה עלייה מבית לבית שבשני צידי רה"ר וכן גשרים המפולשין לרה"ר דשרי ר' יהודה לטלטולי תותיה משום פי תקרה יורד וסותם בפ' כל גגות העיר וקאמר בברייתא יתר על כן אפילו היכא דליכא פי תקרה הואיל

אחת והא אי אפשר לנכנס התם נמי הואיל ולאו אדעתייהו לבא בבית אחת הוי כבידי שמים וי"ל הואיל ואי אפשר לנכנס אלא ע"י טורח גדול לא הטריחו לנכנס ולמדוד בספק דבריהם וכן משמע מלשון הקונטרס דפי' דרוב בני אדם אין יכולים לנכנס והוי ספק לנכנס ואסור או לא לנכנס ומותר וה"ר שמעיה פי' דמאי למימר דבידי אדם נמי אי אפשר לנכנס והא דפרוץ כעומד מותר משום דהוי כעין ספק ספיקא שמא עומד מרובה ואפי' כי לא נפיש ושוו כי הדדי מותר והשתא שפיר קרי ליה ספק דבריהם אך קשה מאי איריא ספק דבריהם אפי' בדאורייתא נמי שרי כיון דההיתר קרוב מן האיסור דמטעם זה בעי למישרי בשחיטה במחלה על מחלה וי"ל דהא דשרי הכא אי פרוץ נפיש היינו בח' אמות מצומצמות אבל שמא יש מעט יותר ואפי' אי פרוץ נפיש איכא ד' אמות ולכך לא שרי אלא בספק דבריהם ואם תאמר דבפרק ב' דבכורות (ד' יז:) אמר נמצא מכוון בין שתי עיירות לרבנן יביאו עגלה אחת ויתנו והשתא כל אחת תביא עגלה לעצמה דשמא קרובה היא ואפי' מצומצמות הא אמר הקרובה אפילו קרובות וי"ל דממה נפשך סגי באחת אם רחוקה היא פטורה ואי קרובה היא יוצאה בשל תנאי מאי אמרת דילמא מצומצמות היא זה אינו מצוי:

מצידן בעשר מראשו בארבעה · עשר אין פירושו כארבע' דעשר בשל מטה וארבעה בשל מעלה:

דפתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי · מיהו אם עשה' כעין פתח במזוזות ומשקוף הוי שפיר פתח כדאמר לעיל (ד' ה.) דפתח ליה בקרן זוית: אחד זה ואחד זה בד' · אם נפרץ בקרן זוית אבל אם נפרץ מראשו בלא קרן זוית לא הוי בד' דלא פליג אדרב יהודה דאמר לקמן (ד' י:) מבוי שהוא רחב ט"ו אמות מרחיק ב' אמות ועושה פס ג' אמות והשתא הוי פירצה ב' אמות ומצידו דהוי בד' היינו משום דקא ממעט בהילוכא אבל כשהפירצה בראשו לא ממעט בהילוכא דלא שבקי פתחא רבה ועיילי בפתחא זוטא: רב אמר תורתו כמפולש · פי' בקונטרס דצריך לעשות צורת הפתח בעקמומיתו דפילוש מה שמפולש לחבירו הוי כמפולש לרה"ר ולשני פתחים נגד רה"ר יעשו לחי או קורה לכל אחד ובמילתא דשמואל נמי דאמר תורתו כסתום פי' בשם רבו הזקן תורת מבוי סתום צריך לעשות בעקמומיתו דהיינו לחי מיהו שם פי' פירוש אחר תורתו כסתום ואין צריך בעקמומיתו כלום והלשון דחקו דכיון דתורתו כסתום מה צריך לעשות בעקמומיתו וכפירושו משמע מדקאמר בסמוך אי ביותר מעשר בהא לימא שמואל תורתו כסתום משמע דלרב אתי שפיר ואי תורתו כמפולש קאי אפתחים דהיינו שצריך לעשות צורת הפתח באחד הפתחים ובשני לחי ולא בעקמומיתו א"כ לרב נמי קשה דהיך יועיל לחי מצד אחד או אפי' צורת הפתח ביותר מעשר הא אית ליה לרב אע"פ שיש לו צורת הפתח צריך למעט אבל אי אעקמומיתו קאי כדפירש רש"י אתי שפיר לרב דסגי בצורת הפתח אפי' ביותר מי' הואיל ופתחי מבוי הפתוחים לרה"ר לא הוו יותר מעשר. °דהא ל"ה מהני מן התורה אפילו לרב ביותר מי' כדאמרינן לקמן (ד' יא.) גבי כלאים [ומיהו יש לדחות דהוי נמי מאי פריך לרב אלא דמקשה איכא דשמואל טפי בפשיטות] ועוד יש ראיה *מההוא מבוי עקום דהוה בנהרדעא כו' ואצרכוה דלתות ופירש"י עקום כמין ח' וצריך ב' דלתות לשני עקמומית דאי לאו הכי די בדלת אחת ומיהו ר"ח גרים ואצרכוה דלת וכן כתוב ברוב ספרים ואפילו גרסינן דלתות °איכא למימר דמפולש גמור הוה ועקום באמצע כזה

ופתוח בשלשה פתחים לרה"ר דממה נפשך צריך לעשות דלתות וגבי מבוי העשוי כנגל (לקמן ד' ח:) משמע נמי כפירוש הקונטרס דקאמר אלא עושה ל"ה לכולהו פי' לגד מבוי הגדול ואידך גיסא משתרי בלחי וקורה היינו לגד רה"ר וזה כפי' הקונט' אבל אי קאי הא דקאמר עושה ל"ה לכולהו היינו לגד רה"ר ואידך גיסא קאי אפתח מבוי גדול אז לשון אידך גיסא לא אתי שפיר ואין לתמוה למה יהיה מבוי עקום חמור ממפולש גמור דסגי בל"ה ולחי אחד דבעינן שירא ל"ה לכל בני המבוי: ביצד מערבין דרך רה"ר · פ"ה רה"ר רחב י"ו אמות ומפולש משני צדדים משער לשער ומצויין בה ששים רבוא וכן יש בה"ג דבעינן דריסת ס' רבוא וקשה לר"ת דבשבת בפ' הזורק (ד' צט.) אמר דעגלות הוו תחתיהן וביניהן רה"ר ותחתיהן לא היו ס' רבוא ואומר ר"י דמ"מ דרכן היה לצאת ולבא בתוכו דרך ועוד הקשה דבדגלי מדבר הוו טף ונשים לאין מספר וכן קשה מערב רב ויש לומר דלא גמרי' ממשכן אלא מילתא דכתיבא במספרם: ולחי וקורה מכאן · אף על גב דלחי לא מהני ביותר מעשרה יעשה לחי רחב עד שיתמעט האויר מעשרה: יתר על כן אמר ר' יהודה · פירש הקונטרס לעיל מיניה איירי בבונה עלייה כו' דשרי ר' יהודה לטלטל תחתיה משום פי תקרה יורד וסותם וקאמר בברייתא יתר על כן אמר ר' יהודה אע"ג דליכא פי תקרה שרי ר' יהודה הואיל ואיכא ב' מחיצות מעלייתא והכי משמע בהדיא בתוספתא [במכילתין פ"ו] דאהא קאי יתר על כן:

עין משפט
נר מצוה

לד א מיי' פי"ז מהל' שבת הל' ז טוש"ע א"ח סי' שס"ה ס"ב:

לה ב מיי' פי"ז מהל' שבת הל' ג יט סמג עשין דרבנן א טוש"ע א"ח סי' שס"ד ס"ג:

לו ג טוש"ע א"ח סי' שסה סעיף ב:

רבינו חננאל

בד' ופרקינן סבר רב הונא בריה דרב יהושע פרצת מבוי נמי בעשר. רב אשי אמר אפילו תימא במבוי ח' לא צריך לחי מה נפשך אי עומד נפיש הרי הותר בעומד מרובה על הפרוץ אי פרוץ נפיש נידון משום לחי מאי אמרת כי הדדי נינהו הוי ספק דדבריהן וספק דדבריהן להקל. אמר רב נתן בר' אבא אמר רב פירצת מבוי מצדדין בעשר מאמצעיתו בקרן זוית בד' ורב הונא אמר בין מן הצדדין בין מן האמצע בד'. דרב איקלע לדמהריא ועבד עובדא כוותיה א"ל גדר גדר כלומר לא שהלכה כך אלא ראה אותן שמקילין והחמיר עליהן. אמר רב נחמן בר יצחק כרב הונא מסתברא דהא אמר רב במבוי עקום כמין גמא ונפרץ בסופו שהוא כמו מצידו. ואמר תורתו כמו מפולש ואי אפשר לומר כשפרצתו יתר מעשר דהאמר שמואל תורתו כסתום. וביתר מעשר ליכא מאן דמכשר אלא ודאי בפחות מעשר ואמר רב כמפולש. אלמא פירצת מבוי מצדו בד' סבירא ליה לרב וכל שהוא יתר מארבעה הרי הוא כמפולש. ודחי רב חנן שאני מבוי עקום דקא בקעי ביה רבים. מכלל דרב הונא אע"ג דלא בקעי רבים אסור. מ"ש מדר' אמי ורבי אסי דאמר אם נשתייר בו פסל מתיר פירצה עד עשר. ופרקינן הא דר' אמי ור' אסי בדאית תמן גידורי: ת"ר כיצד מערבין רה"ר עושה צורת הפתח מיכן כו' עד בה"א עושה דלת מיכן ולחי או קורה מיכן. ואקשינן וכי מערבין רה"ר והתניא יתר על כן א"ר יהודה

ומהא [לקמן דף ח.] דכריך כודיא ואותיבו בעקמימותו אין ראיה לפי' די"ל דכי ראשו האחד לא רצו לעשות להם תיקון [ת"י]

מסורת הש"ס

[לקמן נד:]

[לקמן ק: חולין קי.]

[גי' הרא"ש אבא]

[לעיל ה.]

[לקמן יא:]

שבת ו. וקא. לקמן יב: כב. נט: נה.

גליון הש"ס

תוס' ד"ה רב אמר וכו' דהא לה"פ מהני מן התורה עיין לקמן דף כב ע"א תוס' ד"ה והלר"י: בא"ד איכא למימר דמפולש גמור הוי. עיין לקמן דף י ע"ב תוס' ד"ה עושה פס:

עין משפט נר מצוה

לז א מיי' פי"ד מהל' שבת הלכה א סמג עשין דרבנן א טוש"ע א"ח סי' שמה סעיף ז בהג"ה וסי' שסד סעיף ב:

לח ב ג מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה ג סמג שם טוש"ע א"ח סי' שסד סעיף א:

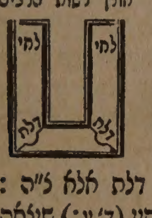
לט ד ה מיי' פי"ד שם הלכה י וסמג שם טוש"ע שם ס"ב:

תורה אור

מי שהיו לו שני בתים משני צידי רה"ר עושה לחי מכאן ולחי מכאן או קורה מכאן וקורה מכאן ונושא ונותן באמצע אמרו לו אין מערבין רשות הרבים בכך וכי תימא בכך הוא דלא מיערבא הא בדלתות מיערבא *והאמר רבה בר *בר חנה אמר רבי יוחנן ירושלים אילמלא דלתותיה ננעלות בלילה חייבין עליה משום רשות הרבים ואמר עולא הני אבולי דמחוזא אילמלא דלתותיהן ננעלות חייבין עליהן משום רה"ר אמר רב יהודה הכי קאמר ביצד מערבין מבואות המפולשין לרשות הרבים עושה צורת הפתח מכאן ולחי *וקורה מכאן איתמר רב אמר הילכתא כתנא קמא ושמואל אמר *הלכה כחנניה איבעיא להו לחנניה אליבא דבית הלל צריך לנעול או אין צריך לנעול ת"ש דאמר רב יהודה אמר שמואל אינו צריך לנעול וכן א"ר מתנה אמר שמואל אינו צריך לנעול איכא דאמרי אמר רב מתנה בדידי הוה עובדא ואמר לי שמואל אין צריך לנעול בעו מיניה מרב ענן צריך לנעול או אין צריך לנעול אמר להו תא חזי הני אבולי דנהרדעא דטימן עד פלגייהו בעפרא ועייל ונפיק מר שמואל ולא אמר להו ולא מידי אמר רב כהנא הנך מגופות הואי כי אתא רב נחמן אמר פניוה לעפרייהו לימא קסבר רב נחמן צריך לנעול לא כיון דראויות לנעול אע"פ שאין ננעלות *ההוא מבוי עקום דהוה בנהרדעא רמי עליה חומריה דרב וחומריה דשמואל ואצרכוהו דלתות חומריה דרב דאמר תורתו כמפולש והאמר רב הלכה כת"ק כשמואל דאמר הלכה כחנניה והאמר שמואל תורתו כסתום כרב דאמר תורתו כמפולש ומי עבדינן כתרי חומרי והא תניא *לעולם הלכה כבית הלל והרוצה לעשות כדברי בית שמאי עושה כדברי בית הלל עושה מקולי ב"ש ומקולי ב"ה רשע מחומרי ב"ש ומחומרי ב"ה עליו הכתוב אומר °הכסיל בחשך הולך [קהלת ב] אלא אי כב"ש כקוליהון וכחומריהון אי כב"ה כקוליהון וכחומריהון הא גופא קשיא אמרת לעולם הלכה כב"ה והדר אמרת הרוצה לעשות כדברי ב"ש עושה ל"ק כאן *קודם בת קול כאן לאחר ב"ק ואיבעית אימא הא והא לאחר בת קול ורבי

רש"י

הואיל והיכא שתי מחיצות מעלייתא מחיצת הבית מכאן ומחיצת בית השני מכאן סגי בתקנתא פורתא : לחי מכאן · אצל פתח הבית האחד : ולחי מכאן · אצל פתח השני לאותו בית עצמו והויא סתימה לשני ראשי רשות הרבים ומותר לטלטל מבית לבית : ירושלים · רשות הרבים שהיא מכוון משער לשער ומפולש ויש בה דריסת ששים ריבוא ורחב שש עשרה אמה ואילמלא שנועלין דלתותיה בכל לילה חייבין עליה בשבת משום רשות הרבים אבל נעילת דלתות משויא לה כחצר של רבים ומערבין את כולה וכל זמן שלא עירבו הויא כרמלית ולא מיחייבי עלה והכי נמי אמרינן בפרק בתרא (ד' קא·) דירושלים כרמלית היא : אבולי דמחוזא · שערי העיר מכוונים זה כנגד זה והיו בה ששים ריבוא : חייבין עליה כו' · אלמא נעילת דלתות בעינן בכל לילה והכא קתני עושה דלת מכאן ולחי וקורה מכאן לבית הלל : צריך לנעול · אותו דלת יחיד : אבולי דנהרדעא · ראשי מבואות מפולשין לרשות הרבים הוו : דטימן עד פלגייהו בעפרא · סתומות עד חציין בעפר ואין אדם יכול לנועלן מפני העפר· טיימן כמו טמונין פלשתאי (בראשית כו) : מגופות היו · לא היו כולן פתוחות אלא סגורות ופתוחות במקצת· מגופות כמו הגפת דלתות (ערכין ד' יא:) : מבוי עקום · שני פתחיו מפולשין לרשות הרבים אחת כגון זה* :

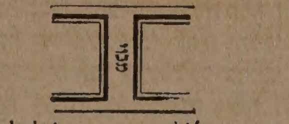
ואצרכוהו דלתות · בשני עקמומיתו : תורתו כמפולש · וכאן שני פילושין דרה"ר יש : הלכה כת"ק · דלא בעי דלת אלא צ"ה : בת קול· לקמן בפירקין (ד' יג:) שיצאה בת קול ואמרה הלכה כבית הלל : ורבי

תוספות

מי שיש לו שני בתים כו' · פי' שתי חצירות דאין מבוי ניתר בלחי עד שיהו חצירות פתוחות לתוכו ובתוספתא גרסי' בהדיא ב' חצירות : וכי תימא בכך הוא דלא מיערבא כו' · משמע דמסיק דאפי' בדלתות לא מיערבא ואם כן איירי ברה"ר גמורה רוחב ט"ז אמות וקשה דלקמן בפירקין (ד' י.) אמרינן דלכל היותר לא התיר ר' יהודה אלא עד י"ג אמה ושליש וי"ל דמעיקרא ס"ד ודאי דמיירי ר' יהודה ברוחב ט"ז אמה אבל לפי המסקנא דמשני כיצד מערבין מבואות המפולשות הכי נמי הויא דיתר על כן איירי במבוי המפולש ואין רוחב ט"ז ובכך הוא דלא מיערבא הא בדלתות מיערבא ולא קשה מירושלים דהוי רוחב ט"ז אמה ועי"ל דמעיקרא נמי ידע שפיר דלא התיר ר' יהודה אלא עד י"ג אמה ושליש ומ"מ הוי רה"ר גמורה כגון שרשות הרבים אחת משני צידי המבוי רוחב ט"ז, אמות ואורך

רה"ר(א) מהלכין דרך מבוי° דהשתא אפי' במבוי דלא הוי רוחב ט"ז אמות הוי רה"ר גמורה כיון דבשני צידי המבוי הוי רוחב ט"ז אמה כמו בין העמודים דאמר פ"ק דשבת (ד' ז·) דהוי רה"ר אע"ג דלא הוי ט"ז אמה אפי' למ"ד התם בין העמודים נידון ככרמלית היינו משום דעמודים הן זה שלא כנגד זה ולא ניחא תשמישתיה ולא דמי למבואות המפולשות דהתם רה"ר איכה עוברת במבוי, אלא שבני רה"ר

עוברות אצל הפתחים וצ"ל לפי זה אע"ג דלר' יהודה לחי וקורה מהני מדרבנן לי"ג ולרוחב י"ו לא מהני מודה הוא דמדאורייתא אין חילוק בין י"ג לי"ו וקסבר ב' מחיצות דאורייתא ולכך פריך מירושלים אע"ג דרחבה י"ו אמה כיון דחייבין עליה משום רשות הרבים מדאורייתא הוא הדין ברחבה י"ג דמדאורייתא אין חילוק ואם תאמר כיון דאית ליה לרבי יהודה שתי מחיצות דאורייתא אמאי איצטריך למיתני בברייתא פרק קמא דשבת (ד' ו·) זו היא רשות היחיד גמורה אחריץ עמוק עשרה טפחים ורוחב ד' כו' למעוטי דרבי יהודה דיתר על כן הא מדקתני ברישא איזהו רשות הרבים סרטיא ופלטיא ומבואות המפולשות שמעינן שפיר למעוטי דרבי יהודה דלדידיה מבואות המפולשות לא הוו רה"ר הואיל ואיכא ב' מחיצות ויש לומר דאי מרישא ה"א דטעמא דר' יהודה לאו משום שתי מחיצות אלא משום דקסבר לחי וקורה משום מחיצה דאיכא מאן דסבר הכי בפירקין להכי איצטריך זו היא רשות היחיד גמורה למעוטי דרבי יהודה דלא הוי רשות היחיד דלחי וקורה לא חשיבי מחיצה :

והאמר רבה כו' · פ"ה דפריך אמאי דשרינן לחי וקורה מצד אחד ומדמצריך לנעילת דלת איטו נראה לו שהיה מקשה לו דאיכא לאוקומא נמי בננעלת ואם תאמר כיון דיש לו ב' מחיצות ושלישית בננעלת הוי ג' מחיצות ולקמן אמר דלכל היותר לב"ה שלש מחיצות דאורייתא ויש לומר לפירושו דהייטו דווקא היכא דאיכא ג' מחיצות גמורות הוו דאורייתא אבל הכא דשלישית ע"י דלת רביעית נמי צריך דלת ולר"י נראה דפריך משום דמשמע ליה דב"ה לא בעי נעילה וכן אמר בסמוך דבברייתא לא מפרש בדברי ב"ה נעילה כמו בדברי ב"ש וא"ת והיכי פריך מר' יוחנן דאמר בפרק ב' דהוי אליבא דרבי יהודה דאמר אתו רבים ומבטלי מחיצתא ופליגי עליה התם רבנן ויש לומר דפריך כי היכי דלר' יהודה בשם ד' מחיצות דלא חשיבי ליה מצריך נעילה הכי נמי ב' מחיצות דלא חשיבי לרבנן יהיה צריך נעילה וכן משמע בפרק שני (ד' כב·) דשתי מחיצות לרבנן כשם ד' מחיצות לרבי יהודה: ומי עבדינן כתרי חומרי · ואם תאמר ומאי סלקא דעתך השתא כיון דלא סתרו אהדדי וכי משום דהלכתא כוותיה בחד דוכתא יהא הלכה כמותו בכל מקום ובכמה מקומות קיימא לן כמר בהא וכמר בהא ויש לומר דלא דמי דהאי מבוי שרי בלב"ה לכולי עלמא וליכא מאן דמצריך דלתות :

כאן לאחר בת קול · ואם תאמר מאי שנא דלא קיימא לן כבת קול דרבי אליעזר דהזהב (ב"מ ד' נט:) ויש לומר דהתם לא יצאה אלא לכבודו כדמוכח התם ועוד דהתם היתה כנגד רבים והתורה אמרה אחרי רבים להטות אבל הכא אדרבה בית הלל הוו רובא ולא הוצרכו בת קול אלא משום דבית שמאי *הוו חריפי טפי ואם תאמר אם כן מאי קאמר ר' יהושע היא דאמר אין משגיחין בבת קול הלא לא אמר רבי יהושע אלא אבת קול דר"א וי"ל דלא בשמים היא משמע דאין להשגיח כלל בשום בת קול :

כגון

רבינו חננאל

מי שיש לו ב' בתים מב' צדי רה"ר עושה לחי מיכן ולחי מיכן וכו' עד אמרו לו אין מערבין רה"ר בכך וכי תימא בכך הוא דלא מיערבא כלומר בלחי או קורה הא בדלתות מיערב אע"ג דאינן ננעלות . והאמר ר' יוחנן ירושלים אלמלא דלתותיה ננעלות בלילה חייבין עליה משום רה"ר פי' אע"פ שיש לה דלתות אילו[לא] היו דלתות ננעלות המטלטל בתוכה חייב משום מטלטל ברשות הרבים. (וכל אבולי) [וכן באבולי] דמחוזא ופריק רב יהודה הא דתנו רבנן לאו מערבין רשות הרבים עצמה קתני הכי קתני כיצד מערבין מבואות המפולשין לרה"ר עושה צורת הפתח מיכן ולחי או קורה מיכן . חנניה אומר (בית שמאי אומר) [ב"ה אומרים] עושה דלת מיכן ולחי או קורה מיכן . וכיון דאוקימנא במבואות המפולשין לרה"ר אמר רב הלכה כת"ק ושמואל אמר הלכה כחנניה איבעיא לחנניה ואליבא דב"ה צריך לנעול . ופשטנא אינו צריך מיהו צריך להיות דלתות ראויות לנעול ואם איט נועל לא חיישינן . פי' מונפות סגורות כגון (יגופו) [הגפת] הדלתות. טיימי סתומות טמונות . אבולי בלשון יון מבואות פי' עקום . להריפיה עספה ההוא מבוי עקום דהוה בנהרדעא דרמי עליה חומריה ד ר ב דאמר תורתו כמפולש וחומרי דשמואל דאמר הלכה כחנני' ואצרכוה דלתות. ומדשקיל וטרו כשמואל דאמר הלכה כחנניה ש"מ הלכה כשמואל בהא ואקשינן ו מ י עבדינן כתרין חומרי. והתניא לעולם הלכה כבית ה ל ל והרוצה לעשות כב"ש עושה ·

רב נסים גאון

כאן קודם בת קול כאן לאחר בת קול · בפירקין לקמן (דף יג) אמרו יצתה בת קול ואמרה הלכה כבית הלל ובגמ' דבני מערבא (ברכות פרק א [הלכה ד'] קידושין פ"א הלכה א יבמות סוף פ"א) היכן יצתה בת קול ר' ביבי בשם ר' יוחנן ביבנה יצאתה בת קול . ורבי יהושע היא דאמר אין משגיחין בבת קול בבבא מציעא בפרק הזהב (דף נט) אמרו עמד ר' יהושע על רגליו ואמר לא בשמים היא לאמר וכבר פירשנוהו בברכות ובגולגלו

מסורת הש"ס

לקמן כב. קא. [גיר' הרא"ש רב הונא]

[גיר' רי"ף ורא"ש או קורה]

[גיר' הרא"ש ואליבא דב"ה]

לקמן תו:

ר"ה יד: חולין מג. [תוס' סוכה פ"ב תוספ' עדיות פ"ב]

[עיין תוס' ערכין ג: ד"ה מי שחליס]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה וכי תימא וכו' ואורך רה"ר מהלכת דרך מבוי :

גליון הש"ס

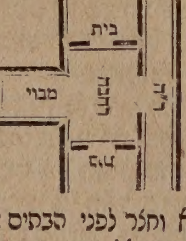
תוס' ד"ה וכ"ת וכו' דהשתא אפילו במבוי דלא הוי רוחב י"ו אמה· עיין לקמן דף נט ע"א תוס' ד"ה עיר של יחיד :

*ורבי יהושע היא *דלא משגח בבת קול: ואיבעית אימא הכי קאמר כל היכא דמשכחת תרי תנאי ותרי אמוראי דפליגי אהדדי כעין מחלוקת ב"ש וב"ה לא ליעבד כי קוליה דמר וכי קוליה דמר ולא כחומריה דמר וכי חומריה דמר אלא או כי קוליה דמר וכחומריה עביד או בקוליה דמר וכחומריה עביד מ"מ קשיא אמר ר"נ בר יצחק כוליה כרב עבדוה דאמר רב הונא אמר רב הלכה ואין מורין כן ולרב אדא בר אהבה אמר רב דאמר הלכה ומורין כן מאי איכא למימר אמר רב שיזבי כי לא עבדינן כחומרי דבי תרי היכא דסתרי אהדדי כגון שדרה וגולגולת דתנן *השדרה והגולגולת שחסרו וכמה חסרון בשדרה בש"א שתי חוליות וב"ה אומרים *חוליא אחת ובגולגולת בש"א כמלא מקדח וב"ה אומרים *כדי שינטל מן החי וימות ואמר רב יהודה אמר שמואל *וכן לענין טריפה אבל היכא דלא סתרי אהדדי עבדינן והיכא דסתרי אהדדי לא עבדינן מתיב רב משרשיא *מעשה ברבי עקיבא שליקט אתרוג באחד בשבט ונהג בו ב' עישורין אחד כדברי ב"ש ואחד כדברי ב"ה *ר' עקיבא גמריה איסתפיק ליה ולא ידע אי בית הלל בחד בשבט אמור אי בחמיסר בשבט אמור ועבד הכא לחומרא והכא לחומרא: יתיב רב יוסף קמיה דרב הונא ויתיב וקאמר אמר רב יהודה אמר רב *מחלוקת בסרטיא מכאן וסרטיא מכאן ופלטיא מכאן ופלטיא מכאן אבל סרטיא מכאן ובקעה מכאן או בקעה מכאן ובקעה מכאן עושה צורת הפתח מכאן ולחי וקורה מכאן השתא סרטיא מכאן ובקעה מכאן עושה לו צורת הפתח מכאן ולחי וקורה מכאן בקעה מכאן ובקעה מכאן מיבעיא הכי קאמר *סרטיא מכאן ובקעה מכאן נעשה כבקעה מכאן ובקעה מכאן ומסיים בה משמיה דרב יהודה אם היה מבוי כלה לרחבה א"צ כלום אמר ליה אביי לרב יוסף °הא דרב יהודה דשמואל היא

דאי

ורבי יהושע. בפרק הזהב בבבא מציעא (ד' נט:): ואיבעית אימא. הרוצה לעשות דקתני לאו בית שמאי ובית הלל דווקא נקט על כרחיך כב"ה בעי למיעבד אלא אפלוגתא דשאר תנאי בעלמא קאי דפליגי בעלמא בשאר מילי כגון אלו מחלוקת דבית שמאי ובית הלל כלומר כי היכי דפליגי בית שמאי ובית הלל בדברי מחלוקתן: מכל מקום. ברייתא (לא) מתרצה וקשיא לנהרדעי דעבוד כתרי חומרי: הלכה. כתנא קמא: ואין מורין כן. אלא כחנניה דבעי דלתות: דסתרן אהדדי. תרי תנאי דפליגי מר מחמיר ומר מיקל וטעמא דחומריה דמר בהאי הוי קולא בדוכתא אחריתי וטעמא דקוליה דמר בהאי הוי חומרא בדוכתא אחריתי מאן דעבד בהנך תרי דוכתי לחומרא מיקרי כסיל דהא חד טעמא הוא דהכא הוי חומרא והכא הוי קולא ואי ההוא טעמא סבירא ליה ליעביד כקוליה וכחומריה: כגון שדרה וגולגולת. של מת דאיפליגו בה דלבית שמאי לא הוי חסרון אלא בב' חוליות ואם חסרה חוליא אחת עדיין מטמא באהל וגבי טריפה נמי לא הוי חסרון וכשירה והוי טעמא דבית שמאי חומרא לגבי מת ולבית הלל דאמרי חסרון הוא הוי חומרא לגבי טריפה ומאן דעביד בטריפה כבית הלל וכבית שמאי במת הוי כסיל דהא סתרן עובדי אהדדי דהכא הוי חסרון והכא לא הוי חסרון: השדרה והגולגולת. גבי טומאת אהל במת תנן כמה חסרון בשדרה ותצא מתורת שדרה ותידון כשאר עצם כשעורה שאינו מטמא באהל: כמלא מקדח. וכדי שינטל מן החי וימות מפרש להו בבכורות בפ' שלישי: אבל היכא דלא סתרן חומרי אהדדי. כגון הכא דפליגי בתרי מילי דתליין בתרי טעמי מר מחמיר בהא עקום ומר מחמיר בהא מפולש ולא סתרן חומרי אהדדי עבדינן: שליקט אתרוג. כל הנך קרוי אתרוג: שני עישורין. שניה יוצאה ושלישית נכנסת ואי שנה שניה לשמיטה מעשר ראשון ושני והשלישית מעשר ראשון ומעשר עני: אחד כדברי בית שמאי. דאמרי באחד בשבט ראש השנה לאילן וכבר נכנסת שלישית: ואחד כדברי בית הלל. דאמרי עד חמשה עשר בו לא הוי ראש השנה ועדיין שניה היא: גמריה איסתפיק ליה. וכוליה כב"ה עבד: מחלוקת. דמבואות המפולשין דת"ק וחנניה: סרטיא ופלטיא. שתיהן רה"ר כדאמרינן ביציאות השבת (שבת ד' ו.) איזהו רה"ר סרטיא ופלטיא סרטיא דרך הילוך בני אדם פלטיא רחוב לשווקים והיכא דשני ראשין מפולשין ברשות הרבים הוא דפליג חנניה ואמר בעי דלת:

בקעה. כרמלית היא ואיסורא דרבנן הוא: (א) ומסיים בה. רב יוסף משמיה דרב יהודה סתמא ולא פירש לו רב יהודה לרב יוסף ממי קבל האי סיום דאם היה סוף המבוי הזה המפולש לרה"ר כלה לרחבה ודרך הרחבה היה המבוי מפולש שנפרץ כותל הרחבה שכנגדו לרה"ר*. רחבה היקף חצר שאחורי בתים קרי רחבה מוקפת ארבע מחיצות: אין צריך כלום. לתקן אותה פתיחה של צד הרחבה אלא ראש המפולש לרה"ר צריך לחי או קורה כתורת מבוי סתום ועל כרחיך בדנפרצה נמי רחבה כנגד פרצת המבוי בכותל שכנגדו לרה"ר אתא לאשמועינן והמפולשין דלעיל קאי דאי ברחבה סתומה לגמרי פשיטא דהא סתימה מעלייתא היא והא ליכא למימר דמשום בני רחבה איצטריך לאשמועינן דלא אסרי אבני מבוי ואפילו לא עירבו עמהן דהא נמי פשיטא דרחבה לא בעיא לערובי דסתם רחבה אין בה דיורין לצאת ולבא ואין תשמישה תדיר (ב) כדאמרינן בפרק שני (ד' כה:) מאן דשרי לטלטולי מן המבוי לתוכה משום דלית בה דיורין והלכתא כוותיה דקיימא לן *)בכל התורה רב אחא לחומרא ורבינא לקולא והלכתא כרבינא לקולא בר מאומנא ביעי ומזריקי ורחבה לאו דוקא נקט והוא הדין לחצר שיש בה דיורין ועירבו אלא עובדא ברחבה היתה כדאמרינן לקמן עובדא הוה בדורא דרעותא כו'. כל כניסה ויציאה דבתים שבהם"ס דרך החצר הוא וחצר לפני הבתים: הא דר"י. הא דסיימת משמיה דרב יהודה ולא פירש לך ממאן גמרה כדמפרש ברישא דמילתיה משמיה דרב האי סיומא ע"כ משמואל רביה גמרה:

*) [פסחים עד:]

כגון שדרה וגולגולת. משמע דוקא לטרפה אתרווייהו קאי ואם תאמר מאי קאמרי ב"ה כדי שינטל מן החי וימות לב"ש נמי מיית בשיעורא דידהו ועוד מאי קמ"ל רב יהודה דאמר וכן לטרפה לענין גולגולת כיון דמיית בה וי"ל דרגילות הוא למות על ידי נטילה בחסרון מועט מעל ידי רקיבה וחולי וא"ת ובאלו טרפות (חולין ד' מב:) דפריך והאיכא בסג"ר ושב שמעתתא והסמ"ך הוי חסרון בשדרה ואמאי לא פריך נמי מגולגולת וי"ל דחסרון גולגולת דטריפה היינו משום דסוף הקרום של מוח ליפסק והוי בכלל י"ח טריפות אבל שדרה לא הוי משום דסוף החוט ליפסק דאפילו למטה מפרסות דליכא טרפות בפסיקת החוט איירי:

ת"י כ"י *(ומיהו כמה בני אדם שניטל הרבה מעצם גולגלתם ולא ניקב הקרום וחיו וצ"ל דחסרון הגולגולת הוי עם קרום העליון ואע"ג דאיכא למ"ד דבבהמה בכה"ג בנקיבת קרום העליון טריפה היינו משום דסוף התחתון ליפסק אבל באדם אין סופו ליפסק לפי שהוא קשה וחזק באדם יותר מבהמה ולכך צריך חסרון העצם אבל למ"ד עד שינקיב תתאה אדם ובהמה שוים דבי, באדם בין בבהמה כי נפסק העצם עם הקרום סוף התחתון ליפסק)*:

ונהג בו ב' עישורים: מפרש בירושלמי שעישר על תנאי וחללו ונתנו לעניים: בקעה מכאן ובקעה מכאן מיבעיא. ולא משמע ליה דאתא לאשמועינן דאפ"ה בעי צורת הפתח אלא אתי לאשמועינן דסגי בצורת הפתח: אם היה מבוי כלה לרחבה אינו צריך כו'. פירש רש"י דנפרצה רחבה כנגדו איירי דאל"כ מאי אשמועינן דלאשמועינן דאין רחבה אוסרת על המבוי לא איצטריך דרחבה לית בה דיורין כדאמרינן בפ' ב' (ד' כה:) גבי רחבה דהוה בפום נהרא מאן דשרי משום דלית בה דיורין והלכתא כרבינא לקולא *ועוד דאין צריך כלום משמע דקאי אאיסור פילוש דאיירי ביה לכך נראה דבנפרצה כנגדו איירי והא דנקט רחבה ולא נקט חצר משום דבעי למימר אין צריך כלום אפילו לא עירבו אבל חצר דאית ביה דיורין אסור עד שיערבו דסבר נראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו נידון משום לחי ופתח ובכלה להמנע רחבה איירי ולא חשיב ליה כמפולש משום דביליאתו מן המבוי יש מקום לנטות לכאן ולכאן ולא אתי למישרי מפולש:

הגה"ה
אפילו מאן דאסר איכא למימר דאיירי ברחבה שכל אחד היה חלקו מבורר בה ברחבה ואיכא למיחש שמא כל אחד יכנס בחלקו כדאמר בסמוך (ג). ע"כ:

דאי

עין משפט נר מצוה

מ א ב מיי' פ"ג מהל' טומאת מת הלכה ח סמג עשין רלג:

מא ג מיי' פ"י מהלכות שחיטה הלכה ב ס סמג עשין סג טוש"ע י"ד סי' נ' סעיף ב וסי' נד סעיף ד:

מב ד ה מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה ג ו סמג עשין מ טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף א [ע"ש בב"י ובמ"א]:

[ועי' תוס' גיטין נו: ד"ה וניקר ותוס' חולין מב: ד"ה ולאמר ותוס' ב"ק נא. ד"ה נעביד ותוס' בכורות לז. ד"ס כדי]

מסורת הש"ס

[ברכות נב. פסחים קיד. יבמות יד. ב"מ נט: חולין מד.]

חולין מב: אהלות פ"ב מ"ג בכורות לז:

ר"ה יד. יבמות טו. [תוספתא שביעית סוף פ"ד]

[ר"ה יד:]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומסיים וכו' הד"א עם ד"ה אין צריך וכו': (ב) כדאמרינן בפרק שני. נ"ב ריש דף כה וע"ש בפרש"י דף כד ע"ב: (ג) תוס' ד"ה אם היה וכו' בסג"ה שמא כל אחד יכנס בחלקו כדאמר בס"ף. נ"ב פירוש דקאמר ברחבה דיחיד וזמנין דמימלך וכו' לא בעי כו' כלומר דחיישי' דילמא עבדי בה דיורין ואסרי אהדדי והיינו דקאמר לקמן ומאן דאסר זמנין דהוו בה דיורין ואתי לטלטולי:

גליון הש"ס

גמ' אמר לי' אביי לרב יוסף הא דר"י דשמואל היא. לקמן דף סה ע"א יבמות יח ע"א כתובו' דף יב ע"ב:

רבינו חננאל

כב"ה עושה ובלבד שלא יעשה כקולי זה וכקולי זה או כחומרי זה וכחומרי זה. ופרקינן הא דעבוד דלת בהאי מבוי עקום כוליה כרב עבוד דאע"ג דאמר רב הלכה כת"ק (א') [הא אמר] אין מורין כן אלא כב"ה ואליבא דחנניה דאמר עושה דלת ולרב אדא בר אהבה דאמר הלכה ומורין כן פריק רב שיזבי כי לא עבדינן כתרי חומרי כגון שדרה שנעקרה צלע מעיקרא טריפה. דסתרי אהדדי דחיסרון בשדרה *)חוליא וצלע בהדא ונעקרה צלע בלא חוליא אבל תרי חומרי דלא סתרי אהדדי עבדינן. וכבר פירשנו שמועה זו בפרק אלו טרפות [באהלות תנן] כמה חסרון בשדרה כדי שינטל מן החי וימות. ולענין טרפה תנן זה הכלל כל שאין כמוה חיה טרפה וכיון שאתה עושה חוליא אחת טריפה ולענין טומאה [אם חסר] חוליא אחת[אתה] מטמא באהל דהן סותרין זה את זה. **)פי' תרי חומרי דסתרי אהדדי כגון שדרה וגולגולת דתנן בתרווייהו כדי שינטל מן החי וימות. גבי טומאה תנן כמה חסרון בשדרה ולא יהא מטמא באהל בש"א ב' חוליות ובה"א אחת. וחלוקתם דב"ש סברי לא מיית עד דאשתלפי מיניה תרי חוליות. וב"ה סברי כשתנטל חוליא אחת מיית וכאלו הותזה ראשו ואם נחמיר כב"ה לחשבו מת ולטמא במגע מת ולכשימות לגמרי[אינו]מטמא באהל שכבר חסר כדי שינטל מן החי וימות. ואם כשניטלה ממנו חוליא אחת אינו מת אלא חי הוא [כב"ש] אינו מטמא במגע: אבל לטמויי במגע כב"ה ובאהל כב"ש לא אפשר דהא העיקר דסמכא דתרווייהו עליה כדי שיטול מן החי וימות ואי אפשר ***) להלל בשעה אחת לב"ש חי ולב"ה מת. וכיון ששנינו בטריפה נמי זה הכלל כל שאין כמוה חיה טרפה שמפרכסין טמאין [אף] כזנב הלטאה שמפרכסת. ומי שנטלה ממנו חוליא אחת לב"ה כאילו הותזו ראשיהן: יתיב רב יוסף וקאמר הא דת"ר כיצד מערבין ואוקימנא במבואות המפולשות לרה"ר מחלוקת ת"ק וחנניה בסרטיא או פלטיא מיכן. אבל סרטיא מיכן ובקעה מיכן עושה צורת הפתח מיכן ולחי או קורה מיכן ומסיים בה משמיה דרב יהודה אם היה מבוי

במלולו

*) דברי רבינו כמסורסין ונראה דצ"ל כגון שדרה שניטל ממנה חוליא בלא צלע או שנעקר צלע ממנה ותני חוליא בהדה טרפה (עי' חולין נ"ב) דסתרי אהדדי אבל תרי חומרי כו': **) אולי צריך להגי' פי' אחר תרי חומרי דסתרי כו'. ***) נראה דצ"ל ואי אפשר כלל לומר בשעה אחת הוא כחי כב"ש וגם הוא כמת כב"ה.

רב נסים גאון

ובגולגולת בית שמי אומרים כמלא מקדח. במשנה שנו באיזה מקדח אמרו בקטן של רופאים דברי ר' מאיר וחכמים אומרים בגדול של לשכה בפרק ב' דאהלות ובית הלל אומרים כדי שינטל מן החי וימות תמצא פירוש שלו במסכת בכורות בפרק על אלו מומין שוחטין את הבכור (דף לז) יתיב רב חסדא ומיבעיא ליה כדי שינטל מן החי כמה אמר רב תחליפא בר אבדימי הכי אמר שמואל כסלע: מעשה בר' עקיבא שליקט אתרוג באחד בשבט ונהג בו ב' עישורין כו' ובגמ' דבני מערבא (ר"ה פרק א' הלכה ב) גרסי מה עשה קרא שם למעשר שני ופדאו ונתנו לעני ועל זו הדרך ישיג בקשתו לרווהא דמילתא שרצה לעשות לפנים משורת הדין כדי להנצל מן הספק ממה נפשך לפי שקרא עליו שם מעשר שני ואחר כך פדאו ונתנו לעניים והניח הכסף שמור אצלו עד שיאכלנו בירושלים לפנים מן החומה לפי מה שפרש בו הכתוב (דברים יד) ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך שאם יהיו בית הלל הם שאמרו באחד בשבט ראש השנה לאילן זה המעשר שהפריש מעש' עני הוא וכבר נטלו מי שהוא ראוי לו ואם בט"ו בשבט אמרו הרי שנה שניה עדיין לא יצאת וזה המעשר שהפריש מעשר שני הוא וחייב לאכלו הוא או כספו בירושלים ולפיכך פדאהו בכסף ואכל כספו לפנים מן החומה כראוי לו כדי להנצל מן הספק:

אי

דאי דרב קשיא דרב אדרב בתרתי דאמר רב ירמיה בר אבא אמר רב מבוי שנפרץ במלואו לחצר ונפרצה חצר כנגדו חצר מותרת ומבוי אסור ואמאי ליהוי כמבוי שכלה לרחבה אמר ליה °אנא לא ידענא עובדא הוה בדורא דרעותא מבוי שכלה לרחבה הוה ואתא לקמיה דרב יהודה ולא אצרכיה ולא מידי ואי קשיא משמיה דרב תיהוי משמיה דשמואל ולא קשיא מידי השתא דאמר ליה רב ששת לרב שמואל בר אבא ואמרי ליה לרב יוסף בר אבא אסברא לך כאן שעירבו כאן שלא עירבו דרב אדרב נמי לא קשיא כאן שעירבו בני חצר עם בני מבוי כאן שלא עירבו ולמאי

במלואו. כותל אמצעי על פני כולו: ונפרצה חצר כנגדו. בפחות מעשר: חצר מותרת. דלדידה לא הוי במלואה ונשתיירו בה גיפופין מכאן ומכאן לפיכך לגבי דידה פתחים נינהו ולא אסרי עלה בני מבוי שאין מבוי אוסר על חצירות הפתוחין לו אבל חצירות אוסרין במבוי שהרי דריסת רגליהם עליו ורשות הרבים נמי לא אסר עלה דאלו הפתוח לו כפתח הוא: ומבוי אסור. קס"ד מדנקט ונפרצה חצר כנגדו משום דמיחזי כמבוי מפולש קא אסר ליה ולאו משום דנפרץ לחצר ורב יהודה מדנקט רחבה אשמעינן דמשום מפולש לא מיתסר וברחבה ליכא דיורין דליתסרו עליה אבל אי הוה כלה לחצר אסרי עליה ולקמן מפרש טעמייהו והיינו דקשיא דרב אדרב בתרתי אי משום מפולש אי משום הנפרץ לחצר ואסרי עליה בני חצר דנפרץ המבוי במלואו לרשות האסורה לו: לא ידענא. ממאן גמרה: בדורא דרעותא. כפר רועים: שכלה לרחבה. ורחבה נפרצה בכותל שכנגדה: אסברא לך. מילתיה דרב דגמירנא לה מיניה: כאן שעירבו כאן שלא עירבו. כלומר האי מבוי אסור דקאמר רב יש חילוק בדבר שפעמים אסור ופעמים מותר עירבו בני החצר עם בני מבוי בני מבוי מותרין דהא דאסר ליה רב לאו משום מפולש קאסר ליה כדמוקמינן לקמן בזה שלא כנגד זה והאי נפרצה חצר כנגדו משום רבותא דחצר נקט דאף על גב דרבים נכנסין לה בזו ויוצאין לה בזו אפילו הכי שריא הואיל ונפרצה בפחות מעשר דחשיב כפתח חצר אבל איסור מבוי לאו משום [פירצה] דכותל שכנגדו הוא אלא משום דבני חצר אסרי עליה כי לא עירבו דכיון דלדידה הוי מלואו פירצה הוא ודיורי חצר אוסרין עליו והוא אינו אוסר עליהן כדאמרינן בפרק כל גגות העיר (לקמן ד' צב:) גבי חצר גדולה שנפרצה לקטנה דיורי גדולה בקטנה כלומר אוסרים בקטנה דלדידהו הוא דבטלה לגבה ואין דיורי קטנה בגדולה דלגבי גדולה פתח הוא ושתי חצירות שיש ביניהן פתח לא אסרן אהדדי כדאמרינן בפרק חלון (לקמן ד' עו:) נפרץ הכותל עד עשר אמות אם רצו מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד מפני שהוא כפתח ושניהם מותרין זה בזה: דרב אדרב נמי לא תיקשי. כלומר מהשתא מלינן למימר דרב יהודה בדורא דרעותא כרב עבדה כדאמרינן כאן שעירבו וכאן שלא עירבו וברחבה ליכא דיורין למיסרי אמבוי: ולמאי

דאי דרב קשיא דרב אדרב בתרתי דאמר רב מבוי שנפרץ במלואו לחצר ונפרצה חצר כנגדו חצר מותרת. דבני מבוי לא אסרי עלה דאין דריסתם עלה ורשות הרבים נמי לא אסרה דלא הוי פרצה יותר מעשר והוי פתח ומבוי אסור משום פילוש דהעומד במבוי רואה רשות הרבים כנגדו ואינו רואה שיכול לנטות לכאן ולכאן ומדנקט נפרצה חצר כנגדו משמע דוקא שנפרצה חצר כנגדו אסור משום דהוי כמפולש אבל אם לא נפרצה אפילו אם לא עירבו מותר אע"ג דנפרץ המבוי במלואו לחצר משום דקסבר נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי ופתח ומתני' דגדולה מותרת וקטנה אסורה מוקי לה בנכנסין כותלי קטנה לגדולה וליכא למימר דאסור משום מפולש ומשום שנפרץ במלואו ולא עירבו קאמר דא"כ הוה ליה למינקט רחבה דהוה משמע דאסור משום מפולש וגם הוה משמע מדנקט רחבה ולא נקט חצר מכלל דבחצר יש עוד איסור אחר דהיינו משום שלא עירבו אבל השתא דנקט חצר משמע אפילו איסור דלא עירבו דשייך בחצר ליכא אלא משום שנפרצה חצר כנגדו והיינו דקשיא דרב אדרב בתרתי דרב סבר נידון משום לחי ופתח ואסור משום מפולש ורב יהודה סבר דאין אסור משום מפולש ונראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו נידון משום לחי ופתח. אסברא לך כאן שעירבו כלומר רב לא אסר מטעם מפולש ולא נקט נפרצה חצר כנגדו אלא משום שריותא דחצר אע"ג דרבים נכנסין לה בזו ויוצאין לה בזו שריא אבל מבוי אסור אפילו לא נפרצה חצר כנגדו משום דנפרץ במלואו לחצר ולא עירבו וסבר נראה מבחוץ אינו נידון משום לחי ופתח ודווקא נפרץ במלואו אבל אי לא הוה נפרץ במלואו שרי אע"ג דלא עירבו כיון דאינה רגילה בו כדאמר ונפרץ משמע דאינה רגילה בו ותו הדין *דהוה מצי למינקט במבוי פתוח לחצר דלאסור כיון דרגילה בו אע"ג דלא הוי במלואו אלא אי נקט הכי לא הוה קמ"ל רב מידי דכיון דפתח גמור הוא פשיטא דלא אתו רבים ומבטלי מחיצתא אי נמי לא הוה מצי למינקט בפתוח לחצר דאע"ג דרגילה בו הוה שרי הואיל ולבני חצר יש להם דרך לרה"ר בלא מבוי דכגון זו כופין אותו על מדת סדום כדאמרינן במי שהוציאוהו (לקמן ד' מט.) גבי חצר שבין שני מבואות: *בעירבו קמיפלגי בדרב יוסף. דהיינו כלה לאמצע רחבה ורב יוסף מפרש מילתיה דרב יהודה הא דאמר אין צריך כלום ותירוץ דכאן בעירבו לא תירצו בימי רב יוסף וסבר רב יוסף דנראה מבחוץ לרב נידון משום לחי כדס"ד מעיקרא אליבא דרב והכי נמי דייק רב יוסף ממלתיה דרב הונא דהוא תלמידיה דרב דנדון משום לחי אך קשה דלא שייך למימר קמיפלגי בדרב יוסף הואיל ולא איירו במה שבא רב יוסף לחדש והיינו דאסור בצידי רחבה וי"ל דאי לאו מילתיה דרב יוסף ה"א דפליגי נמי בצידי רחבה והוה קשה היכי שרי שמואל בצידי רחבה היכא דאיכא תרתי לריעותא שלידו אחד מפולש עד רה"ר ולידו השני נמי אע"ג דנראה מבחוץ דאמר שמואל דאין נידון משום לחי לכך הוצרך להביא דרב יוסף דבכלה לאמצע רחבה פליגי דלא הוי תרתי לריעותא וגם לרב נמי הוה קשה הואיל וסבר דנידון משום לחי אמאי אסר משום מפולש דהוה סברא לומר דהא בהא תליא ולכך מייתי דרב יוסף דלאו הא בהא תליא דבכלה לצידי רחבה אסור לכולי עלמא אפילו למאן דאמר נידון משום לחי וטעמא משום דלמפולש לא מהני לחי (א) אלא לר' יהודה והא דלא משני לעיל דרב יהודה בכלה לאמצע ודרב בכלה מן הצד או כאן בזה כנגד זה וכאן בזה שלא כנגד זה משום דהאמת תירץ לו דהא רב ששת לא מחמת קושיא תירץ אלא קבלה היתה בידו כך יש לפרש לפי שיטת רש"י °ור"י מפרש דרחבה דהכא לא הויא כרחבה דפ' שני (ד' כב:) דהתם מיירי ביתירה מבית סאתים ולא הוקף לדירה והויא כרמלית ואין מטלטלין בה אלא בד' אבל רחבה דהכא אינו כן דא"כ הוה כלה לבקעה אלא מיירי בדאית בה דיורין מדמפליג בין עירבו ובין לא עירבו דלא גרע מחורבה דאמר בפרק הדר (לקמן ד' עד.) דאסור כ"ש רחבה דאית בה דיורין טפי מחורבה והיתה אסורה אי לאו דס"ד השתא דסבר רב יהודה נראה מבחוץ נידון משום לחי וקס"ד השתא מדלא מפליג רב יהודה בשריותא משמע דשרי בכל ענין אפילו כלה לצידי רחבה ונפרצה (ב) חצר כנגדו ואפילו לא עירבו ועוד מדאיירי רב יהודה בנפרצה כנגדו ואיצטריך לאשמועינן דלא הוי מפולש א"כ על כרחך ס"ל נראה מבחוץ ושוה מבפנים נדון משום לחי דאי לא חשיב לחי אמאי שרי בכלה לצידי רחבה דלאמצע רחבה פשיטא דלא הוי מפולש וא"כ איכא תרתי לריעותא שלידו אחד מפולש עד רשות הרבים ולידו השני נמי נהי דנראה מבחוץ הא לא חשיב לחי אלא וודאי חשיב לחי והשתא לא הוי תרתי לריעותא [דחשיב] לחי מצד אחד כדאמר לקמן (ד' ט.) ולימא לבוד מרוח אחת ותשתרי ונקט רחבה משום דעובדא הכי הוה והוא הדין חצר אע"ג דרב יוסף קאמר משמיה דרב יהודה והוא מוקי לה לקמן בכלה לאמצע רחבה אבל בצידי רחבה אסור ההוא לא שנו הוי לפי המסקנא. חצר מותרת ומבוי אסור השתא ס"ד אסור משום מפולש בכלה לצידי חצר ונפרצה כנגדו אפילו עירבו דבכלה לאמצע אין סברא לאסור משום פילוש מדקאמר ונפרץ חצר כנגדו ואסור בשלא עירבו אפילו בכלה לאמצע ולא נפרצה חצר כנגדו מדנקט במלואו משמע דלאסור משום דנפרץ במלואו דהיינו בלא עירבו ובדלא נפרצה כנגדו דאי בנפרצה ובעירבו מאי איריא ונפרץ במלואו °דאפילו לא נפרץ במלואו הוי כמפולש ולא מהני לחי עד דאיכא צורת הפתח ועוד מדנקט חצר ולא נקט קרפף דלית בה דיורין משמע משום דיורין שבחצר בא נמי לאסור ועוד דאי לא אסור אלא משום פילוש הוה ליה למימר מבוי שנפרץ במלואו לצידי חצר מדלא נקט הכי משמע דבכלה לאמצע נמי מיירי ואסור משום דלא עירבו וסבר נראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו נידון משום לחי ומיהו מדאסר בצידי חצר משום פילוש אין להוכיח דסבר דאינו נידון משום לחי דאפילו נידון משום לחי הוי מפולש דהא רב יוסף אסר בצידי רחבה לכ"ע אפילו למ"ד נידון משום לחי. דרב אדרב נמי ל"ק כאן בעירבו פי' הא דרב יהודה בכלה לאמצע כדמפרש רב יוסף אע"ג דלא מפליג בשריותא אין לחוש דכיון דתרוייהו מילתיה דרב מה שסתם כאן פירש כאן ועוד כיון דסבר רב נראה מבחוץ לא הוי לחי לא חש לפרש דאיירי בכלה לאמצע רחבה דבכלה מן הצד הוי תרתי לריעותא אע"ג דרב יוסף לית ליה נראה מבחוץ נידון משום לחי כדדייק לקמן ממלתיה דרב הונא מ"מ אוקי מילתיה דרב יהודה בעירבו משום דרב יהודה תחלת דבריו אמר משמיה דרב ונראה לרב יוסף דהסיום נמי הוי משמיה דרב אע"פ שסתם א"ר יהודה כו' ולא פירש משם מי אמר וכן רב יוסף אמר בסתם משמיה דרב יהודה מ"מ היה נראה לו שגם זה מדברי רב ורב סבר אינו נידון משום לחי והשתא אתי שפיר דקמפלגי במה שבא רב יוסף לחדש ומיהו רבינו חננאל מיישב דאתי שפיר דקא מיפלגי בדרב יוסף דרב יהודה שרי אפילו זה כנגד זה כרב יוסף ורב כרבה דבעי זה שלא כנגד זה ולקמן נמי משמע דרבה פליג אדרב יוסף דפריך ולרבה דאמר זה כנגד זה אסור מיהו ה"ל למימר דרבה ודרב יוסף איכא בינייהו:

זורקין

עין משפט נר מצוה

מג א ב מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה יח סמג עשין דרבנן א טוש"ע א"ח סי' שסה סעיף ג:

וליכא למימר דנקט הכי לאשמעי' דאם אינה רגילה בו מותר דא"כ מאי פריך לקמן מאי קמ"ל רב

שייך לדף ח ומהר"מ כתב דהך ד"ה בעירבו עם ד"ה דאי וד"ה אם כולם דיבור אחד

רבינו חננאל

כלה לרחבה אינו צריך כלום. פי' רחבה זו יש בה בתים ודיורין והיא מפולשת לרה"ר. א"ל אביי לרב יוסף הא דרב יהודה אינה כרב דכיון דאמר רב מבוי שנפרץ במילואו לחצר ונפרצה כנגדו חצר לרה"ר החצר מותרת ומבוי אסור. אמאי אסור וליהוי כמבוי שכלה לרחבה אלא אינה כרב אלא כשמואל וא"ל אנא עובדא חזיתי לרב יהודה דלא אצטריך למבוי שכלה לרחבה ולא כלום ואי קשיא משמיה דרב ליהוי כשמואל ולא היא לרב נמי לא קשיא כיון דפרשה רב ששת הא דאמר רב חצר מותרת ומבוי אסור בשלא עירבו בני חצר עם בני מבוי. אבל אם עירבו מבוי נמי מותר. הכא נמי בשעירבו בני מבוי

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה בעירבו וכו' דלמפולש לא מהני לחי אלא. נמחק תיבת אלא ובעו"ה נמחק ג"כ מה שנ"ב: (ב) בא"ד כלה לצידי רחבה ונפרצה רחבה כנגדו:

גליון הש"ס

גמ' אנא לא ידענא עובדא הוי. לקמן דף יב ע"א ב"ב דף נד ע"ב ושם דף סב ע"ב: תוס' ד"ה בעירבו ור"י מפרש. בחידושי כתבתי דלא זכיתי להבין הא באמת דהסיא עובדא היה בכלה לאמצע רחבה דהא למסקנא בכלה לצידי לכ"ע אסור ואיך לא אהרכה ר"י ולא מידי וכיון שכן למה דהיה סבר ר"י תחלה דפלוגתייהו רק בצידי דבאמצע ליכא חידוש ושריא לכ"ע איך הביא ראי' מההוא עובדא הא שם היה בכלה באמצע וה' יאיר עיני: בא"ד אפי' לא נפרץ במלואו נמי הוי כמפולש. וק"ל הא כמו דהרחבה ותצר לא הוי כמפולש מכח הגיפופין שלהן ה"נ המבוי בלא נפרץ במלואו:

ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא בין שעירבו ובין שלא עירבו פליגי בעירבו במאי פליגי בשלא עירבו במאי פליגי בשלא עירבו פליגי בנראה מבחוץ ושוה מבפנים בעירבו קמיפלגי בדרב יוסף דאמר רב יוסף לא שנו *אלא שכלה לאמצע רחבה אבל כלה לצידי רחבה אסור אמר רבה הא דאמרת לאמצע רחבה מותר לא אמרן אלא זה שלא כנגד זה אבל זה כנגד זה אסור אמר רב משרשיא הא דאמרת זה שלא כנגד זה מותר לא אמרן אלא רחבה דרבים אבל רחבה דיחיד זימנין דמימלך עלה ובני לה בתים והו"ל כמבוי שכלה לה לצידי רחבה ואסור ומנא תימרא דשני לן בין רחבה דרבים לרחבה דיחיד *דאמר רבין בר רב אדא אמר רבי יצחק מעשה במבוי אחד שצידו אחד כלה לים וצידו אחד כלה לאשפה ובא מעשה לפני רבי ולא אמר בה לא היתר ולא איסור איסור לא אמר בה דהא קיימי מחיצות היתר לא אמר בה חיישינן שמא תינטל אשפה ויעלה הים שרטון ומי חיישינן שמא תינטל אשפה *והתנן אשפה ברשות הרבים גבוה י' טפחים חלון שעל גבה זורקין לה בשבת אלמא שני בין אשפה דרבים לאשפה דיחיד הכא נמי שני בין רחבה דרבים לרחבה דיחיד ורבנן מאי אמר רב יוסף בר אבדימי תנא וחכמים אוסרין אמר רב נחמן הלכה כדברי חכמים איכא דאמרי אמר רב יוסף בר אבדימי תנא וחכמים מתירין אמר רב נחמן אין הלכה כדברי חכמים מרימר פסיק לה לסורא באוזלי *אמר חיישינן שמא יעלה הים שרטון ההוא מבוי עקום דהוה בסורא כרוך בודיא אותיבו ביה בעקמומיתיה אמר רב חסדא הא לא כרב ולא כשמואל לרב דאמר תורתו כמפולש צורת הפתח בעי לשמואל דאמר תורתו כסתום הני מילי לחי מעליא אבל האי כיון דנשיב ביה זיקא ושדי ליה לא כלום הוא ואי נעיץ ביה סיכתא וחבריה חבריה: גופא אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב מבוי שנפרץ במלואו לחצר ונפרצה חצר כנגדו חצר מותרת ומבוי אסור אמר ליה רבה בר עולא לרב ביבי בר אביי רבי לא משנתנו היא זו *חצר קטנה שנפרצה לגדולה גדולה מותרת וקטנה אסורה מפני שהיא כפתחה של גדולה אמר ליה אי מהתם הוה אמינא *הני מילי היכא דלא קא דרסי בה רבים אבל היכא דקא דרסי בה רבים אימא אפילו חצר נמי והא נמי תנינא *חצר שהרבים נכנסין לה בזו ויוצאין לה בזו רה"ר לטומאה ורה"י לשבת אי מהתם הוה אמינא הני מילי זה שלא כנגד זה
אבל

ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא דבין עירבו ובין שלא עירבו פליגי. דאפילו בעירבו אסר רב וטעמא משום מפולש ודוקא נפרצה [חצר] כנגדו קאמר הא לאו הכי לא מיתסר מבוי משום בני חצר והא דרב יהודה דשמואל היא ושרי בעירבו כגון רחבה דלא בעיא עירוב ואע"ג דנפרצה רחבה כנגדו ואסר בלא עירבו גבי חצר אפילו לא נפרצה מדנקט רחבה ולא נקט חצר: בעירבו. דאיסורא משום פירצה שכנגדו היא : במאי פליגי. מאי טעמא דרב דחשיב ליה מפולש ומאי טעמא דשמואל דלא קרי ליה מפולש : בשלא עירבו. כי לא נפרצה מאי טעמא דשמואל דאמר בני חצר אסרי ומאי טעמא דרב דאמר לא אסרי : בנראה מבחוץ ושוה מבפנים. דפליגי ביה אמוראי לקמן בפירקין (ד' ט:) איכא למאן דאמר נדון כנראה משני לצדדין ואיכא למאן דאמר אינו נידון והכא נמי הנך גיפופי דאית לחצר העודפים על רוחב פירצת המבוי נראין מבחוץ לאותן העומדים בחצר ולא מיחזי כותל פרוץ במלואו ויותר מעשר נמי לא הוי הלכך אע"ג דשוה מבפנים שהעומדין במבוי אין רואין אותו ונראה להם כותל פרוץ במלואו אפילו הכי לרב מהני הני גיפופי לשוויה פתחא לגבי מבוי כי היכי דמשוו ליה פתחא לגבי חצר והא דתנן קטנה אסורה מוקים ליה רב בנכנסין כותלי קטנה לגדולה דליכא נראה מבחוץ והויא פרוצה במלואה אבל הכא פיתחא הוא אף למבוי ולא אסרי בני חצר למבוי ואע"ג דשאר חצירות הפתוחות למבוי בפתח הגון ודאי אוסרות עליו זו הואיל ואינה רגילה בו שהרי סתום היה מתחלה אינה אוסרת עליו כדאמר בפ' מי שהוציאוהו (לקמן ד' מט.) שאינה רגילה בו מותר ושמואל סבר אין נידון משום שיור למבוי ופירצה היא ודיורי חצר אוסרין עליו אם לא עירבו : ובשעירבו. דאיסורא משום פירצה שכנגדו הוא פליגי בדרב יוסף דאמר לא שנו דאין צריך כלום אלא שכלה מבוי לאמצע רחבה דכיון דרוחבה של רחבה עודף על המבוי לכל צד נראה שהמבוי לרחבה כלה ואינו מושך עד רשות הרבים שכנגדו ולא אתי למישרי מפולש ורב סבר אפילו הכי כיון דהעומד במבוי רואה לב' ראשי רשות הרבים ובקעי רבים מרשות הרבים זו לרשות הרבים זו דרך מבוי ורחבה אסור : אבל כלה לצידי רחבה. שכותל אורך המבוי שוה לאחד מכותלי אורך הרחבה ונראה כמבוי ארוך ומושך עד רה"ר שכנגדו מיחזי כמפולש ואסור : אבל זה כנגד זה. פרצת חצר כנגד המבוי אסור והאי כנגדו דקאמר רב ואוקימנא טעמא דאיסור מבוי בשלא עירבו הא עירבו מותר האי כנגדו לאו דווקא אלא כל כותל שכנגדו קרי הכי ובצידי רחבה אפילו זה שלא כנגד זה אסור משום דכותל רחבה מאריך המבוי והוי כמבוי ארוך עד כותל (א) רחבה שכנגדו ואסור מידי דהוה אמבוי עקום שיש יותר מעשר בעקמומיתו דלכולי עלמא אסור ואע"פ שאין פתחיו מכוונין הכא נמי משנכנס לרחבה הרי כל רוחב הרחבה הוי עקמומית גדולה ורחבה הרבה ודמי כמבוי המפולש דרך עקמומית : ובני לה בתים. ברחבה ברוחב העודף על המבוי ומשו כותלי אורכה לכותל אורך המבוי : צידו אחד ים וצידו אחד אשפה. וראשו אחד סתום כשאר מבוי וראשו אחר לרשות הרבים מתוקן בלחי וקורה : אשפה. גבוהה עשרה (*וים) שפתו גבוה עשרה : ויעלה הים שרטון. של חול ואבנים אצל שפתו כי כן דרכו ומתקצר רוחב הים ונעשה קרקע כרוחב פרסה או יותר : ומי חיישינן כו'. הש"ס הוא דמפרש מלתיה דמנא תימרא ואזיל : זורקין לה בשבת. ולא חיישינן שמא תתמעט אשפה מעפרה ונמצא זורקין לרשות הרבים : לאשפה דיחיד. והיא אשפה דרבי אשפה דיחיד הואי : ורבנן. שהיו בדורו של רבי מאי הוו אמרי ביה בההוא מבוי : פסיק ליה לסורא באוזלי. הים היה סמוך לסורא מאחריה וראשי המבואות מפולשין לים והיה מרימר עושה רשתות ומכמורות לכל המבואות ולא רצה לסמוך על מחילת הים : אמר שמא יעלה הים סירטון. ומטלטלי נמי במבואות כדמעיקרא : פסיק. מפסיק בינה לבין הים במחילות אוזלי : בודיא. מחצלת : ואותיבו ביה בעקמומיתיה. בני ראשו אחד עשו לחי לפתחן והמחצלת לעקמומיתו ובני ראשו אחר לא עשו לפתחן לחי : הנ"מ לחי מעליא. כשם לחיים משני ראשין ולשון מורי צריך עקמימותו לחי לבד מאותן שבשני ראשיו : סיכתא. קביליי"א בלע"ז : גופא א"ר ירמיה כו'. ואוקמה בשלא עירבו ואיסורא דמבוי משום דאסרי עליה בני החצר הוא : לא משנתנו היא. היתר חצר תנינא ואיסור מבוי תנינא : חצר קטנה שנפרצה. במלואה לגדולה גדולה מותרת ולא אסרי בני קטנה עילויה דלגבי גדולה פתח הוא דיש לה שיור מכאן ומכאן והוו כשתי חצירות ופתח אחד ביניהן דלא אסרן אהדדי ולקמן מוקי לה בשאין קטנה רחבה יותר מעשר דאי יותר מעשר לא הוי פתח גבי גדולה: וקטנה אסורה. דלדידה לאו פתח הוא אלא פירצה ונעשית רשותן של בני גדולה שהרי נתערבה עמהן: א"ל. רב (ב) היתר חצר אשמעינן ואע"ג דנפרצה בכותל השני דדרסי רבים מרשות הרבים זו לרה"ר זו דרך חצר ומבוי דאי מהתם הוה אמינא משום דלא דרסי רבים דהא גדולה לא נפרצה בכותל השני : רה"ר לטומאה. וספיקא טהור דהא ספק טומאה מסוטה גמרינן וסוטה בכי האי חצר לאו מקום ייחוד וסתירה הוא :
אבל

זורקין לה בשבת. משמע שהאשפה רחוקה מן הכותל ודרך למעלה מעשרה זורקין לה דהוו מקום פטור ואית דגרס שופכין : לאו משנתנו היא זו חצר קטנה וכו'. וא"ל דקמ"ל דנראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו נידון משום לחי דמתני' איכא לאוקמה בנכנסין כותלי קטנה לגדולה דאם כן הוי ליה לרב לפרושי מתני' דלא איירי בנכנסין או הוי ליה למימר בהדיא נראה מבחוץ אינו נידון משום לחי :
מבוי

וא"ת מ"מ אמאי איצטריך למימר דמבוי אסור וי"ל דקמ"ל דנראה מבחוץ אינו נידון משום לחי :

מד א ב ג מיי' וסמג שם טוש"ע א"ח שם:

מה ד ה מיי' שם הלכה ה וסמג שם טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף כט:

מו ו מיי' פ"כ מהלכות שאר אבות הטומאות הלכה ג :

מז ז מיי' פי"ז מהלכות שבת הלכה יח וסמג שם טוש"ע א"ח סי' שסד סעיף ד :

לקמן נט:

שם ע"ש

גי' ר"ח אמר לא חיישינן [וכ"ה גיר' הערוך בערך אזל] ועי' במ"מ פי"ז מהלכות שבת

לקמן ט: נב. נג: ע"ש

לקמן כב: תוספתא פ"ז דטהרות

[נ"ל ויס]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אבל זה וכו' כמבוי ארוך עד כותל (רחבה) תז"מ ונ"ב ס"א אין זה: (ב) שם ד"ה אמר ליה רב ביבי היתר:

רבינו חננאל

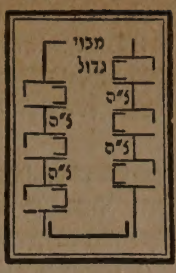
עם בני רחבה ולמאי דסליק ארעתין מעיקרא דרב בין עירבו ובין לא עירבו אוסר במאי פליגי ואמרינן בשלמא עירבו בנראה מבחוץ ושוה מבפנים. שמואל סבר הרי הוא לחי ומותר ורב סבר לא הוי לחי בשעירבו פליגי במבוי שכלה לאמצע לרחבה שמואל סבר לה כרב יוסף דאמר אפילו פלוש מבוי כנגד פילושיה של רוחבה כיון שהוא באמצע רוחבה שרי. ורב יוסף כרבה דאמר אפילו באמצע רחבה זו כנגד זו אסור. אמר רב משרשיא זה שלא כנגד זה באמצע רחבה לא אמרן שמותר אלא ברחבת דרבים אבל רחבה דיחיד אסור מ"ט זימנין דמימליך ומלי ליה האי אמצע רחבה בתי והוה ליה פילושא בצידי הרחבה ורחבה זו היא כמו שאמרנו שיש בה דיורין ואינה מוקפת כולה אלא יש לה פתח פתוח לרה"ר. ומנא תימרא דשני בין רחבה דרבים לרחבה דיחיד. דאמר [רבין בר רב אדא אמר ר"י] מעשה במבוי דצדו אחד כלה לים וצדו אחד לאשפה ולא אמר בו ר' איסור דהא קיימא מחיצות. היתר נמי לא אמר בו שמא תנטל אשפה מזה הצד ויעלה הים שרטון מן הצד האחר ונמצא מבוי מפולש לרה"ר משני צדדין. פי' שרטון כדכתיב ויגרשו מימיו רפש וטיט. פעמים שמגרש הים בזעפו על שפתו רפש וטיט ומתקבץ על שפתו ועולה כמין גבשושית וכשנם הים ישאר זה הטיט ומתייבש ונעשה קרקע מהלך לבני אדם לרה"ר ואקשינן ומי חיישינן שמא תינטל אשפה והתנן בסוף מסכת זו [דף לט ע"ב] אשפה ברה"ר גבוה י' טפחים חלון שע"ג וכו' הנה ר' לא אמר בו לא איסור ולא היתר רבנן מאי (ואמר ת"ק) [ואמרינן תנא] וחכמים אוסרין. ואמר רב נחמן הלכה כחכמים· מרימר פסיק לסורא באוזלי ולא חייש שמא יעלה הים שרטון. ההוא מבוי עקום דהוה בסורא כרכו בודיא. פי' מחצלת אותיבו בשפתיה דמבוי. אמר רב חסדא הא דלא כרב דאמר תורתו כמפולש דאי כרב צורת הפתח בעי. ואי כשמואל דאמר כסתום לחי מעליא או קורה בעיא. ואי נקש ביה סיכא וחבריה בטינא לשמואל מיהא שפיר דמי משום דאינה מחיצה הניטלת ברוח. פי' ואם תקע בבודיא זו יתד וחיברו בטיט שפיר דמי. אמרו משמיה דרב מבוי שנפרץ במלואו. פי' נפרץ הכותל האמצעי כולו לחצר ונפרצה חצר כנגדו ברה"ר חצר מותרת ומבוי אסור. מבוי אסור משום דהוא מפולש לרה"ר אבל חצר מותרת אפילו לטלטל
בה

מח א מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה יט סמג עשין דרבנן א טוש"ע א"ח סי' שסד ס"ט :

מט ב מיי' שם הלכה כ טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף ל :

נ ג מיי' שם הלכה יא סמג עשין דרבנן א טוש"ע א"ח סי' שסה סעיף ב :

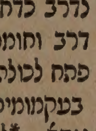
נא ד מיי' שם הלכה כב טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף יד :

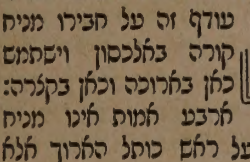
מבוי העשוי כנדל . פי' רבינו תם שמבואות קטנים פתוחים למבוי גדול משני צדדין ואינן זה כנגד זה דאם כן הוו מפולשין וכענין זה הם כרגלי הנדל שיש לו ב' שורות של רגלים מימין ומשמאל והם זה שלא כנגד זה :

והא ההוא מבוי עקום דהוה בנהרדע' ורמו עליה חומריה דרב . ממאי (ג) דהשו נמי לדשמואל לא פריך ויצטרך דלתות דהא דחשו משום דנהרדעא אתריה דשמואל הוה אבל מדחשו לדרב באתריה דשמואל פריך שפיר : **מניח** את הקורה באלכסון . פ"ה משתמש כאן בארוכה וכאן בקצרה והדין עמו שפי' כן דאי לא תימא הכי אמאי מניח את הקורה באלכסון הא בעינן קורה לכל הפתוח דבוקה במבוי כדאמר בסמוך גבי ב' יתידות בשני כותלים כו' לדברי המתיר אסור ואף על פי שכאן מונח ראשו האחד על גבי המבוי אין סברא לחלק וא"ת והיכי שרי להשתמש נגד הארוך הא אין כאן אלא ב' מחיצות וי"ל דאית ליה קורה משום מחיצה ומאן דאית ליה °משום מחיצה הוי אפילו דאורייתא כדמוכח בפירקין אי נמי כיון דצידו האחד ארוך מסתמא °לא בקעי בה רבים ולא גזרו ביה רבנן הואיל ובטל לגבי מבוי אע"ג דאית ביה ד' על ד' : **הכל** מודים בבין לחיים דאסור . טעמא משום דלחי הוי אפילו משהו ואתי לאפוקי אבל בקורה דרחבה טפח ליכא למיחש אבל אין לפרש דטעמא דרב חסדא משום דסבר קורה משום היכר ולחי משום מחילה ומשום היכר (ד) ובין לחיים אסור ואינו יכול להשתמש אלא מן המחילה שלפנים דהא אביי אית ליה לעיל (ד' ה.) גבי היה גבוה מכ' ובא למעטו לחד ליסגא קורה משום מחילה וכ"ש לחי וקא אמר בסמוך מסתברא מילתיה דר' יוחנן תחת הקורה אבל בין לחיים אסור ורבא נמי אית ליה בפירקין דתרוייהו משום היכירא ובסמוך מודה רבא דאסור להשתמש בין לחיים היכא דרחב ארבעה :

אבל זה כנגד זה . לא הויא לה חצר רשות היחיד לשבת השתא אשמעינן דכנגדו ואפילו הכי מותרת : ולרבה . דאמר לעיל אבל זה כנגד זה הוי מבוי מפולש ואסור (אפילו חצר) הא דרב במאי מוקים לה בזה שלא כנגד זה ועל כרחיך כנגד דקאמר רב לאו דווקא דהא אוקימנא טעמיה דרב בשלא עירבו אבל עירבו אפילו מבוי מותר : תרתי למה לי . הא תנא לה חצר שהרבים נכנסין לה בזו כו' ומילתיה דרב למשתרייה חצר מינה מסתמא ואפילו זה כנגד זה וכל שכן בזה שלא כנגד זה ואיסור מבוי מאידך מתניתין דחצר קטנה שמעינן : אי מהתם . מחצר שהרבים נכנסין לה כו' דקתני רשות היחיד לשבת : הוה אמינא . האי דקרי ליה רה"י : לזרוק . כלומר מדאורייתא רה"י הוא והזורק מרה"ר לתוכו חייב : אבל לטלטל . בתוכו : אימא לא . משתריא ומדרבנן דליגזור רבנן עליה : קמ"ל . רב מותרת : נדל . שרץ שיש לו רגלים הרבה °כדתניא בתורת כהנים (פרשת שמיני) מרבה רגלים זה נדל מבוי העשוי כנדל שפתוחין לו מבואות הרבה וראשיהן פתוחין לרשות הרבים וראשו פתוח לרשות הרבים אחר : עושה צורת פתח לגדול . באחד משני ראשין והאחרים קטנים משתרו בלחי וקורה בראשיהן על פני רשות הרבים : כמאן כשמואל . דאמר מבוי עקום תורתו כסתום דהא כל מבואות קטנים הללו מבואות עקומות הן נכנס בדרך זה ויוצא בדרך זה וקאמרת לא בעי תיקון לעקמומיתו כשמואל : ה"ג למה לי צורת פתח . אמאי אצרכת צורת פתח לגדול הא איהו נמי אין פילושיו מכוונין:ועוד הא ההוא מבוי (ג) .דהוה באתריה דשמואל בנהרדעא וחשו ליה לדרב כדאמר לעיל רמו עליה חומריה דרב וחומריה דשמואל : עושה צורת פתח לכולהו . הקטנים : מהך גיסא . בעקמומיתן לצד מבוי גדול : ואידך גיסא . *לרשות הרבים מישתרי בלחי או קורה : צידו אחד ארוך . ונמשך כותלו לרשות הרבים יותר מכותל השני *כזה : אם פחות מארבע אמות.

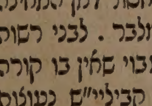

עודף זה על חבירו מניח קורה באלכסון וישתמש כאן בארוכה וכאן בקצרה: ארבע אמות אינו מניח קורה . על ראש כותל הארוך אלא כונס לפנים מראשו כנגד ראש כותל הקצר ומניחה : ובאלכסון לא הוי היכרא . שהרואה בני מבוי נמשכין ומשתמשין ברה"ר חוץ מכנגד

אבל זה כנגד זה אימא לא ולרבה דאמר זה כנגד זה אסור הא דרב במאי מוקי לה בזה שלא כנגד זה תרתי למה לי אי מהתם הוה אמינא הני מילי לזרוק אבל לטלטל אימא לא קמ"ל איתמר מבוי העשוי כנדל אמר אביי עושה צורת הפתח לגדול והנך כולהו מישתרו בלחי וקורה א"ל רבא כמאן כשמואל דאמר תורתו כסתום למה ליה צורת הפתח ועוד הא *ההוא מבוי עקום דהוה בנהרדעא וחשו לה לדרב אלא אמר רבא ᵃעושה צורת הפתח לכולהו להאי גיסא ואידך גיסא מישתרו בלחי וקורה אמר רב כהנא בר תחליפא משמיה דרב כהנא בר מניומי משמיה דרב כהנא בר מלכיו(א)משמיה דרב כהנא רביה דרב ואמרי לה רב כהנא בר מלכיו היינו רב כהנא רביה דרב מבוי שצידו אחד ארוך וצידו אחד קצר פחות מארבע אמות מניח את הקורה באלכסון ארבע אמות אינו מניח את הקורה אלא כנגד הקצר רבא אמר ᵇאחד זה ואחד זה אינו מניח את הקורה אלא כנגד הקצר ואימא טעמא דידי ואימא טעמא דידהו אימא טעמא דידי *קורה טעמא מאי משום היכר ובאלכסון לא הוי היכר ואימא טעמא דידהו *קורה משום מאי משום מחיצה ובאלכסון נמי הוי מחיצה אמר רב כהנא הואיל ושמעתתא דכהני היא אימא בה מילתא הא דאמרת מניח הקורה באלכסון לא אמרן אלא שאין באלכסונו יותר מעשר אבל יש באלכסונו יותר מעשר דברי הכל אינו מניח אלא כנגד הקצר איבעיא להו מהו להשתמש תחת הקורה רב ורבי חייא ור' יוחנן אמרו ᶜמותר להשתמש תחת הקורה שמואל ורבי שמעון בר רבי ור"ש בן לקיש אמרו אסור להשתמש תחת הקורה לימא בהא קמיפלגי דמר סבר קורה משום היכר ומר סבר קורה משום מחיצה לא דכולי עלמא קורה משום היכר והכא בהא קמיפלגי דמר סבר היכירא מלגיו ומר סבר היכירא מלבר ואיבעית אימא דכולי עלמא משום מחיצה והכא בהא קמיפלגי דמר סבר חודו הפנימי יורד וסותם ומר סבר חודו החיצון יורד וסותם אמר רב חסדא הכל מודים בבין לחיים שאסור בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא נעץ שתי יתידות בשני כותלי מבוי מבחוץ והניח קורה על גביהן מהו א"ל לדברי המתיר אסור לדברי האוסר מותר רבא אמר לדברי האוסר נמי אסור ᵈבעינן קורה ע"ג מבוי וליכא איתיביה רב אדא בר מתנה *לרבא היתה קורתו משוכה

כותל הקצר אומר מותר להשתמש ברשות הרבים לפי שאין אותו העודף דומה שיהא מן המבוי : שאין באלכסונו יותר מעשר . שהמבוי קצר לרחבו הרבה ואין ברוחבו ובארבע אמות הנמשכין להצטרף יותר מעשר : אבל יש באלכסונו יותר מעשר . נמצא פתחו רחב מעשר שהרי כל תחת הקורה הוי פתח : מהו להשתמש תחת הקורה · אבל מבואות קאי : קורה משום מחילה · וחודו הפנימי יורד וסותם הלכך אסור דמן המחילה ולפנים בעי אשתמושי : מר סבר היכירא . להכך מגוואי בעינן ולצד הפנימי הוי להו היכר ואסור להשתמש מן ההיכר ולחוץ : מלבר . לבני רשות הרבים דהיינו לצד החיצון : מר סבר חודו הפנימי יורד וסותם . נמצא תחת הקורה מן המחילה ולחוץ ואסור: הכל מודים. במבוי שאין בו קורה והכשירו בלחי שאסור להשתמש בין לחיים כלומר כנגד הלחי והאי דנקט בין לחיים אמבואות טובא קאי : נעץ שתי יתידות . קבילי"ש נעוצות בכותל בעוביו שלצד רשות הרבים ונמצאת קורה שעליהן בולטת ונמשכת לחוץ יותר מן הכתלים וחודה הפנימי דבוק וסמוך לכותל* כזה : לדברי האוסר . להשתמש תחת הקורה בכל מבואות דטעמא משום חודו הפנימי יורד וסותם : מתיר . כאן להשתמש במבוי הזה אגב הך קורה שאינה על גבי מבוי דכיון דחודו הפנימי סותם נמצאת סתימת הקורה דבוקה לכתלים וסתימה מעלייתא היא : לדברי המתיר . להשתמש תחת הקורה אלמא חיצון יורד וסותם אוסר כל המבוי הזה עד שיביאו קורה אחרת דאין הסתימה מחוברת לכתלים ויש אויר ביניהם והכא לאו מחילה ממש הוא להכשיר הפסק אויר שמכאן ומכאן ע"י לבוד :

משוכה

מסורת הש"ס: רפ"ג מ"ו ועי' בתוספתא פ"א | [לעיל ו:] | [לעיל ה. וש"נ] | [גם] | גם לרב חסדא פריך [תו"י]

הגהות הב"ח

(א) גמ' משמי' דרב כהנא בר מלכיו (משמיה דרב כהנא רביה דרב וכו' רביה דרב) תא"מ ונ"ב ס"א משמיה דרב כהנא רבה ואמרי לה רב כהנא בר מלכיו היינו רב כהנא רבה: (ב) רש"י ד"ה ועוד הא ההוא מבוי עקום דהוה : (ג) תוס' ד"ה והא ההוא וכו' דהא דחשו לדשמואל משום: (ד) ד"ה הכל וכו' קורה משום היכר ולחי משום מחילה ומשום הכי בין לחיים אסור דאינו יכול :

אפכי' מסתברי' דטובלעטותא"ס בפילוש לרה"ר ובעקמימותו לחי וא"ש לשמואל לפירו' שני של רש"י א"נ יותר בקל הוא לעשות צ"פ בעקמימותו ולחי אחד מכל צד מלעשות פעמיי' צ"פ ולחי כאמצע [הר"ח בן הרי"ק]

גליון הש"ס

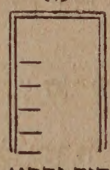
ברש"י ד"ה נדל . כדתניא בתורת כהנים . וסוה כחולירף סו ע"ב: תוס' ד"ה מניח את הקורה . משום מחילה הוי אפי' דאורייתא . עי' לקמן דף פו ע"א תד"ה קורה: בא"ד לא בקעי . עי' בר"ן פ"ק דסוכה דף לא ע"א ד"ה גרסינן :

רבינו חננאל

בה . דקיי"ל בחצר אע"פ שרבים בוקעין בה מותר לטלטל. אתמר מבוי העשוי כנדל . פי' מבוי ארוך שמשני צדדין יש לו מבואות קטנים פתוחין מיכן ומיכן כגון רגלי השרץ הנקרא נדל. ויש לו רגלים הרבה משוכות מהנה ומהנה כדתניא עד כל מרבה רגלים זה נדל. אסקה רבא דהלכתא כוותיה . עושה צורת הפתח לכולהו אחד גיסא לכל חד וחד ואידך גיסא מישתרי בלחי וקורה . והא דרבא שייכא כרב דסבר מבוי עקום תורתו כמפולש וקאמר רב במבוי המפולש לרה"ר הלכה כת"ק דאמר עושה צורת הפתח מיכן ולחי או קורה מיכן . הא דאמר רב כהנא רביה דרב מבוי שצדו אחד ארוך וצדו אחד קצר . פחות מד' אמות מניח קורה באלכסון . פי' אם עודף צד הארוך על הצד הקצר ד' אמות כאילו מבוי בפני עצמו הוא וצריך מחיצות כנגדו . פחות מד' אמות חשוב כמו פירצת מבוי ומחיצות של מבוי פוטרות אותו. ואסיקנא בשיש באלכסונו יותר מעשר אמות דברי הכל אינו מניח את הקורה אלא כנגד הקצר . וכן אם בא לעשות לחי אינו עושה אותו אלא כנגד הקצר. הא דאיבעיא לן מהו להשתמש תחת הקורה רב ור' חייא ור' יוחנן אמרי מותר וקיימא כוותייהו. וסוגיא *) דקאמר סברי קורה משום היכר הני סבירא להו היא והיכירא מלבר . וא"ת משום מחיצה הני סברי חודה החיצון סותם ולפיכך מותר להשתמש תחת הקורה . וכן בין לחיים נמי מותר להשתמש כר' יוחנן דאמר לתנא דר' זכאי דהוה תני תחת הקורה ובין לחיים ככרמלית פוק תני לברא . כלומר זו אינה משנה . הכיר כלומר בין הקורה ובין הלחיים משום היכר הן ואע"ג דא"ל רב הונא בריה דרב יהושע לרבא ואת לא תסברא דבין לחיים אסור והאמר משמיה דר' יוחנן מבוי שרצפו בלחיים . ס"א נפרץ בלחיים פחות מד' טפחים אליבא דרשב"ג דאמר אמרינן לבוד בד' טפחים אשתמש עם חודו הפנימי של חיצון ודכולי עלמא בין לחיים אסור דפתוח לכרמלית ואקשינן אבל לרה"ר מאי שרי . יציבא בארעא וכו'. כלומר ברה"ר מותר בכרמלית אסור . ופרקינן (היאך) מצא מין את מינו ונעור . בעא מיניה רמי מרב חסדא נעץ ב' יתידות בין ב' כותלי מבוי מבחוץ והביא קורה על גבן שנמצאת הקורה ע"ג היתידות מחוץ לכותלי המבוי מהו (זה) להשתמש במבוי וכו' . א"ל לדברי רב ור' חייא ור' יוחנן דשרו להשתמש תחת הקורה דסברי חודה של קורה החיצון הכא אפרי דהא חודה החיצונה חוץ למבוי הוא ואין בו המחיצות מבוי לפיכך המבוי אסור. ולדברי הני דאמרי דסברי חודה הפנימית מתרת הכא שרי דהא (קורה) [חודה] הפנימית פותח' מתחלת המבוי הנ אוקמ

*) [נ"א דנ"ל וסוגיא דגמ' הכי דאם קורה משום היכר הוא הני סבירא להו דהכירא מלבר וא"ת משום מחילה כו'] .

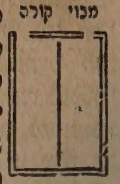
משוכה או תלויה *°פחות מג' אין צריך להביא קורה אחרת ג' צריך להביא קורה אחרת *רשב"ג אומר פחות מד' אין צריך להביא קורה אחרת ד' צריך להביא קורה אחרת מאי לאו משוכה מבחוץ ותלויה מבפנים לא אידי ואידי מבפנים משוכה מרוח אחת ותלויה משתי רוחות *מהו דתימא מרוח אחת אמרינן לבוד משתי רוחות לא אמרינן לבוד קמ"ל רב אשי אמר משוכה והיא תלויה והיכי דמי °כגון שנעץ שתי יתידות עקומות על שני כותלי מבוי שאין בגובהן ג' ואין בעקמומיתן ג' מהו דתימא או *לבוד אמרינן או חבוט אמרינן לבוד וחבוט לא אמרינן קמ"ל תני ר' זכאי קמיה דר' יוחנן בין לחיים ותחת הקורה נידון ככרמלית אמר ליה °פוק תני לברא אמר אביי מסתברא מילתיה דר' יוחנן תחת הקורה אבל בין לחיין אסור ורבא אמר °בין לחיים נמי מותר אמר רבא מנא אמינא לה *דכי אתא רב דימי א"ר יוחנן מקום שאין בו ד' על ד' מותר לבני רה"ר ולבני רה"י לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו ואביי התם בגבוה ג' אמר אביי מנא אמינא לה *דאמר רב חמא בר גוריא אמר רב תוך הפתח צריך לחי אחר להתירו וכי תימא דאית ביה ד' על ד' והאמר רב חנין* בר רבא אמר רב תוך הפתח אע"פ שאין בו ד' על ד' צריך לחי אחר להתירו ורבא °התם דפתוח לכרמלית אבל לרה"ר מאי שרי *יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא אין *מצא מין את מינו *וניעור א"ל רב הונא בריה דרב יהושע לרבא ואת לא תסברא דבין לחיין אסור והאמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן מבוי שרצפו בלחיין פחות מד' באנו למחלוקת רשב"ג ורבנן לרשב"ג כזה

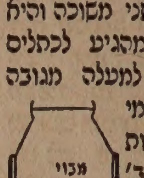
דאמר אמרינן לבוד משתמש עד חודו הפנימי של לחי הפנימי לרבנן דאמרי לא אמרינן לבוד משתמש עד חודו הפנימי של חיצון אבל בין לחיין דכולי עלמא אסור ורבא התם נמי דפתוח לכרמלית אבל לרה"ר מאי שרי יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא אין מצא מין את מינו וניעור

רב

משוכה. משמע רחוקה היא מן הכתלים: או תלויה. שאין ראשיה מונחים על גבי הכתלים אלא תלויה באויר שקלרה משתי רוחותיה וכגון שנעץ קנה כל שהוא באמצע פתח המבוי וניתן על גבו את הקורה *כזה: רבן שמעון סבירא ליה בכל דוכתא פחות מד' כלבוד דמי:

משוכה מבחוץ. שנמשכה לתוך רשות הרבים כגון הא בציין דלעיל דשתי יתידות: תלויה מבפנים. שקלרה משתי רוחות ואינה מגעת לכתלים אלא תלויה באויר ואמרינן לבוד להאריך ראשיה: אידי ואידי מבפנים. ותרוייהו בקורה קלרה עסקינן: משוכה מרוח אחת. ראשה אחד על הכותל וראשה השני אינו מגיע לכותל שכנגדו: רב אשי אמר. משום ב' רוחות לא איצטריכא ליה דכיון דתנא משוכה מרוח אחת הוא הדין משתי רוחות אלא הכא קתני משוכה והיא תלויה שקלרה היא מהגיע לכתלים ועוד שתלויה היא למעלה מגובה כותלי המבוי: והיכי דמי כגון שנעץ שתי יתידות עקומות על גבי ב' כותלי מבוי.ועקמימותיהן נוטות זו כלפי זו להיותן סניף להאריך הקורה משני צידיה כשתנתן עליהם והם עצמם אינם ראויות להכשר קורה שאין בהן רוחב טפח כשיעור הכשר קורה דמתניתין: ואין בעקמומיתן שלשה. ואיכא למימר לבוד מראשי הקורה ולכתלים ואין בגובהן של יתידות ממעל לכתלים שלשה טפחים דאי הוה בגובהן שלשה טפחים הוה מיפסלא דקורה על גבי כתלים בעינן אבל השתא בפחות משלשה אמרינן חבוט השפל כאילו מונחת על הכותל: לבוד. לשון סניף להאריך ובלע"ז אפש"ק: נידון ככרמלית. ואסור לטלטל שם: מסתברא מילתיה דרבי יוחנן. דאמר פוק תני לברא אלא מותר הוא אתחת קורה קאמר ליה דקסבר חודו החיצון יורד וסותם: אבל בין לחיים. במבוי שאין שם קורה מודה לאסור: מקום שאין בו ד' על ד'. עומד בין רשות הרבים לרשות היחיד הואיל וליכא מקום חשוב לאו רשות באנפי נפשיה הוא ובטיל להכא ולהכא והיינו מקום פטור: לכתף עליו. משאות: ובלבד שלא יחליפו. דלא לימרו דקא מעייל מרשות הרבים לרשות היחיד ואתי למישרי הואה בשבת ובין לחיים נמי אפילו חשבת ליה מקום בפני עצמו בטל להכא ולהכא ושרי: בגבוה שלשה. דמינכרא אבל בין לחיים דלא מינכרא דוכתא אי שריית לטלטל התם אתי להחליף ולאפוקי לרשות הרבים: תוך הפתח. כגון מבוי שיש פלימין רחבים לפתחו מכאן ומכאן והן הן לחיים שלו צריך להעמיד לחי אחר מבחוץ אם ירצה להשתמש בין הפלימין: דאית בהו ארבע. ברוחב הפלימין במשך המבוי דכל ד' רשות באנפי נפשיה היא וכרמלית היא ומדרבנן אסורה: לכרמלית. לבקעה דשייך ומצטרף למינו שהוא לו: יציבא. אזרחי: מצא. כרמלית שבין לחיים שלא היה בו שיעור כרמלית: את מינו. שהוא לו: וניעור. נתחזק על ידי מינו וניעור משנתו שהיה בתחלה בטל אצל שאינו מינו ודוגמתו בבכורות (ד' כב.) טומאה שבטלה וחזרה וניעורה: אבל פתוח לרשות הרבים. שלא זה מינו ולא זה מינו ולכאן ולכאן בטלה: ואת לא תסברא דבין לחיים. לר' יוחנן אסור: והאמר ר' יוחנן מבוי שרצפו בלחיים. במשך המבוי מראשו לצד סופו בשתים ושלש אמות: בפחות מארבעה. שאין בין לחי ללחי ד' אבל יש ביניהן ג': באנו למחלוקת רבן שמעון ורבנן. דאיפלגו לעיל במשלשה ועד ד' אי אמרינן לבוד או לא מאותו מחלוקת אנו למידין שאף בהכשר מבוי זה יש מחלוקת ביניהן ורבי יוחנן לא מפרש מילתיה והשתא קא מפרש רב הונא בריה דרב יהושע דעל כרחיך הא דקאמר רבי יוחנן דשייכא פלוגתא דרבן שמעון ורבנן הכא לא משכחת לה אלא בתשמיש שכנגד הלחיים דלרבן שמעון הוו כולהו כחד לחי ואין משתמש במבוי אלא עד חודו הפנימי של לחי הפנימי אבל משם ולחוץ הוי בין לחיים ואסור ולרבנן לא הוי כחד לחי ובלחי החיצון משתרי מבוי ומותר להשתמש בכל המבוי עד חודו הפנימי של חיצון דכנגד חיצון לחודיה הוי בין לחיים אלמא לרבי יוחנן בין לחיים אסור דאי בין לחיים לרבי יוחנן מותר מאי שייכא פלוגתייהו דרבן שמעון ורבנן להכא בין הוו כולהו כחד בין לא הוו כולהו כחד כנגד כולם הוא משתמש:

שאין בגובהן שלשה. ואם תאמר והא אמר בסוף פרק הישן (סוכה ד' כב:) דכי יש ברחבו טפח אמר חבוט ורמי אפילו ביתר מג' וקורה דרחבה טפח נימא נמי חבוט ורמי אפילו גבוה מג' ובלאו הכי קשה אמאי לא שריא אפילו ביתר מג' כיון דקורה תוך עשרים וי"ל דהכא בעינן קורה על גבי מבוי וביתר מג' לא הוי היכר תדע דהא משוכה מבחוץ אפילו בפחות מג' לא אמרינן לבוד: תוך הפתח צריך לחי אחר להתירו. לאו משום דנחשב כמבוי בפני עצמו דאין מבוי ניתר בלחי וקורה אלא אם כן ארכו יתר על רחבו ובתים וחצירות פתוחין לתוכו: ורבא התם הוא דפתוח לכרמלית. ואם תאמר בפרק קמא דשבת (ד' ו.) גבי אחרים אומרים אסקופה משמשת שתי רשויות פתח פתוח כלפנים פתח נעול כלחוץ ופריך מהא דאמר רב* צריך לחי אחר להתירו ומשני הכא באסקופת מבוי עסקינן ואמאי לא משני התם דפתוחה לכרמלית וההוא דאחרים בפתוח לרה"ר וי"ל דאי בפתוח לרה"ר כיון דאין בו ארבע על ארבע הוי מקום פטור ואפילו פתח נעול נמי כלפנים ותדע דלאביי נמי לוקמא בגובה שלשה דהוי מקום פטור כדאמרינן לעיל אלא משום דאם כן אפילו נעול נמי: לרשב"ג דאמר לבוד משתמש עד חודו הפנימי. זו אינו מדברי רבי יוחנן דהא רב אשי מפרשה בע"א ואם תאמר אם כן מאי פריך לרבא הוא יפרש דפליגי שרצפו בלחיים רחבים ארבע דרבא מודה לעיל ברחבים ארבע דאסור ואפילו באין רחבים ד' פליגי ומשכחת פלוגתא דרשב"ג אומר לבוד והרי בין כולם יש ד' ואסור להשתמש כנגדו ולרבנן דאמרי לא אמרינן לבוד משתמש עד חודו החיצון של לחי החיצון וי"ל* כיון דכשאין כ"א ב' לחיים ובכל א' משהו ושניהם רצופים בפחות מד' לא משכחת פלוגתייהו דרשב"ג ורבנן ולא משכחת פלוגתייהו אלא כשיש ד' הוה ליה לרבי יוחנן לפרושי במילתיה בהדיא מבוי שרצפו בלחיים בפחות מד' *במשך ד' אע"ג דרב אשי מוקי לה במשך ד' אמות כיון שאמר ר' יוחנן מבוי שרצפו הוי כאילו פירש בהדיא ד' אמות דמשך מבוי ד' אמות: ולרשב"ג

עין משפט
נר מצוה

נב א ב מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה כד טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף כה:

נג ג ד מיי' שם הלכה יא סמג עשין דרבנן א טוש"ע א"ח סי' שסה סעיף ד:

[דף ט.]

[עי' רש"י בע"ז עג. בד"ה מלא האריך לפרש מלה זו]

וה"ה דה"מ לשנויי דרבא סבר משך מבוי בד' וכן הוה מצי לאוקמא פלוגתא בשרצפ' עד סוף המבוי לרשב"ג דאמר לבוד לא הוי כלאה מבפנים [ת"י]

מסורת
הש"ס

[לקמן יד.]

[לקמן יד. טו: עו. פו: סוכה כב.]

[סוכה טז:]

[בערוך ערך גד פי' גרים גור]

שבת ח: לקמן עז. פה: פו: קא:

שבת ט.

[בשבת איתא רב חמא בר גוריא]

[יומא מז. ב"ק מב:]

ע"ז עג. בכורות כב. כג.

גליון
הש"ס

גמ' א"ל פוק תני לברא. שבת דף קו ע"א ביצה דף יב ע"ב יומא דף מג ע"ב:

רבינו חננאל

אוקמא בפלוגתא רבא אסר לדברי הכל מבוי אסור בעינא קורה ע"ג מבוי וליכא ומותיב עליה רב אדא מהא דתניא היתה קורתו משוכה או תלויה פחות מג' אין צריך קורה אחרת. ג' צריך קורה אחרת. רשב"ג אומר אם יש ביניהן ארבעה צריך קורה אחרת ואמרינן מאי משוכה לאו משוכה חוץ למבוי ונתונה ע"ג יתידות כי האי גוונא. וקתני דאם הקורה נתונה בפחות מג' אין צריך קורה אחרת.ומותר לטלטל במבוי. ומשני רבא לא אידי ואידי בין משוכה בין תלויה מבפנים של מבוי הוא מיהו משוכה מרוח אחת כגון שנתן קורה ע"ג המבוי ויוצאה מכותל זה ואינה נוגעת בכותל שכנגדה במבוי פחות מג' טפחים כלבוד דמי וכאילו ע"ג ב' כותלין היא נתונה ואין צריך קורה אחרת וכו'. תלויה כגון שזו הקורה תלויה באמצע מבוי ואינה נתונה לא בכותל זה ולא בכותל זה אם היא בפחות מג' טפחים מיכן ומיכן אין צריך קורה אחרת. דקיי"ל דאמרינן לבוד מב' רוחות. רב אשי אמר משוכה והיא תלויה היכי דמי כגון שנעץ ב' יתדות עקומות כגון עקמומית של אגמון שאין בגובהו ג' ולא בעקמימותו ג' ותלה הקורה בחבל ביניהן והיא תלויה ומשוכה כלומר רחוקה מב' כותלי המבוי וקיי"ל דאמרינן גוד אסיק מחיצה מן הקורה ולמעלה. ותוב אמרינן חבוט רמי ביתדות כדי להראות כאילו נתפשטה עקמומית להשוות לקורה כדי שתהיה הקורה על ב' הכתלים. וקיי"ל כרבא דהא רב אשי דהוא בתרא מתרץ למתניתא דא כוותיה. כיון דאמר רבא בין הקורה ובין הלחיים מותר להשתמש. א"ל רב אשי *) דהוא הונא בריה דרב יהושע אוג לא תסברין דבין לחיים אסור והא[אמר]רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מבוי שרצפו בלחיים פחות מד' פי' כותל של מבוי בכל[שיעור]פחות מד' טפחים מרחיב בעובי הכותל כשיעור טפח ונראה לחי.וכך מושך בענין הזה רוב אורכו של מבוי.וא"ר (יוסי) [יוחנן] בכה"ג באנו למחלוקת רשב"ג ורבנן שחולקין בהא דתניא היה קורה משוכה או תלויה פחות מג' א"צ קורה אחרת כו'.עד כ"ע בין לחיים אסור ושני (רבה)[רבא] במבוי שפתוח לכרמלית משום

מוצא

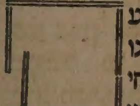
*) ד' רבינו בכאן אם לא נגיה בדבריו כמ"ש בגמרא אינו מובן כלל ואולי דגי' אחרת היה לו בכאן וצ"ע ;

רב אשי אמר כגון שרצפו בלחיים פחות פחות מארבעה במשך ארבע אמות לרבן שמעון בן גמליאל דאמר אמרינן לבוד הוה ליה מבוי וצריך לחי אחר להתירו ולרבנן דאמרי לא אמרינן לבוד לא צריך לחי אחר להתירו ולרבן שמעון בן גמליאל להוי כנראה מבחוץ ושוה מבפנים מידי הוא טעמא אלא לר' יוחנן הא כי אתא רבין אמר רבי יוחנן נראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו נידון משום לחי *איתמר נראה מבפנים ושוה מבחוץ נידון משום לחי נראה מבחוץ ושוה מבפנים רבי חייא ורבי שמעון ב"ר חד אמר *נידון משום לחי וחד אמר אינו נידון משום לחי תסתיים דר' חייא הוא דאמר נידון משום לחי דתני *רבי חייא כותל שצידו אחד כנוס מחבירו בין שנראה מבחוץ ושוה מבפנים ובין שנראה מבפנים ושוה מבחוץ נידון משום לחי תסתיים ורבי יוחנן מי לא שמיע ליה הא אלא שמיע ליה ולא סבר לה רבי חייא נמי לא סבר לה האי מאי בשלמא ר' יוחנן לא סבר לה משום הכי לא תני לה אלא ר' חייא אי איתא דלא סבר לה למה ליה למיתנא אמר רבה בר רב הונא נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי אמר רבה *ומותבינן אשמעתין *חצר קטנה שנפרצה לגדולה גדולה מותרת וקטנה אסורה מפני שהיא כפתחה של גדולה ואם איתא קטנה נמי תשתרי בנראה מבחוץ ושוה מבפנים אמר ר' זירא בנכנסין כותלי קטנה לגדולה ולימא לבוד ותשתרי וכי תימא דמפלגי טובא והא *תני רב אדא בר אבימי *קמיה דר' חנינא (א) קטנה בעשר גדולה באחת עשרה אמר רבינא במופלגין מכותל זה בשנים ומכותל זה בד' ולימא לבוד מרוח אחת ותשתרי

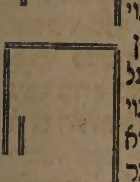
רבי

רש"י

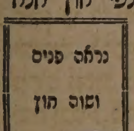
רב אשי אמר : לעולם בין לחיים לרבי יוחנן מותר והאי דאמר רבי יוחנן דשייכא פלוגתייהו דרבן שמעון ורבנן להכא כגון דהוה משך רציפה זו ד' אמות באורך המבוי : לרבן שמעון . יש לבוד בפחות מד' והוה ליה חד לחי ואמרינן לעיל (ד' ה.) ד' אמות נידון משום מבוי ויצא מתורת לחי : וצריך לחי אחר להתירו . מבוי זה שבין לחיים אבל מלחי הפנימי ואילך מיהו שרי לטלטולי במבוי דלהכהו ודאי נראה לחי ועוביו נידון להם בלחי וניתר בו מבוי כך שמעתי ולי נראה שאפילו מפנימי ולפנים אינו ניתר דלחי הפנימי ולפנים לרבי יוחנן אינו מתיר כלל אבל לרבנן כל חד וחד באנפי נפשיה הוא ומשתרי מבוי בלחי קמא : ולרבן שמעון . נהי נמי דכולי חד הוא ונידון משום מבוי אפילו הכי היכי שמע רבי יוחנן מדרבן שמעון דבעי לחי אחר להתירו לישתרי האי מבוי בנראה מבחוץ ושוה מבפנים דהא מסתמא כי אוקמא ללחי קמא משכו קמעא כלפי חוץ שכן דרך כל מעמידי לחיים כדי שיראה . *כזה

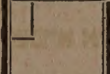
מבפנים ומבחוץ שהוקבע שם לשם לחי דאם אינו מושך קצת רוחב הלחי להלאה מכותלי המבוי מעט אלא בשוה להן

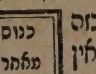
*כזה נראה כמוסיף על רוחב עובי כותל המבוי ואינו ניכר מבחוץ שהוא לחי אלא בפנים ניכר שאינו מן הכתלים לפי שחודו נראה בפנים וכיון דראשון קצתו נמשך לחוץ כי הדר השווהו מבפנים ברציפת לחיים הללו ועשאו כותל מיהא לישתרי מבוי בההיא בליטה קמייתא הנראית מבחוץ דהא אמרינן לקמן נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי : מידי הוא טעמא . כלומר מי מותבינן האי תיובתא אלא לרבי יוחנן דיליף מלבוד דרבן שמעון פסולא להאי מבוי : אינו נידון . הלכך אי אמרינן לבוד בעי לחי אחרינא : איתמר גרסינן : נראה מבפנים ושוה מבחוץ . שהעמיד הלחי רחבו לצד אורכו של מבוי ולא משך קצת רחבו קימעא כלפי חוץ אלא

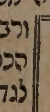
השוה חודו החיצון לעובי כותלי המבוי ודומה כמי שמוסיף על רוחב הכתלים ואינו נראה מבחוץ כלחי אבל חודו הפנימי נראה מבפנים שעביו בולט לתוך רוחב המבוי כזה* : נראה מבחוץ ושוה מבפנים . שמשך כל הלחי לחוץ וחודו הפנימי (ב) נכנס בכותלי המבוי ואינו נראה מבפנים אלא דומה כמוסיף על אורך הכותל אבל מבחוץ ניכר שאינו מכותל המבוי שהרי נמשך להלאה מרוחב הכותל כזה :

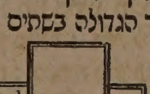
כותל שצידו אחד כנוס מחבירו . שנכנס הבנין ומיעטו מעביו דהשתא בולט ויוצא ממנו כמין עמוד שקורין פליי"ר : בין. שנכניסתו נראית בפנים א] ושוה מבחוץ כזה

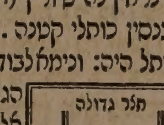
שקוע הכותל מאחריו ונראית הפגימה בפנים : בין שנראה מבחוץ ושוה מבפנים . כגון שקוע הכותל מלפניו שאין הכניסה נראית לעומדים בפנים אלא לבני רשות הרבים כזה:

ורבי יוחנן. דאמר לעיל בהדיא אינו נידון : מי לא שמיע ליה הא . מתני' דר' חייא ואפ"ה לא סבר לה הכא נמי היכי (ג)מסיימת מיניה דר' חייא הוא דאמר נידון דילמא איהו נמי שמיע ליה ולא סבר לה: חצר קטנה שנפרצה לגדולה קטנה נמי תשתרי . דלא ליסרו בני גדולה עלייהו אלא ליהוי כמי פתחא לגבה להיות כשני חצירות ופתח ביניהם ואע"ג דשוה מבפנים שהעומד בתוכה רואה כל כתלי אורכה שוין שאין שם מכותל רחבה לפילותיה כלום והוי מלואה הרי מבחוץ בתוך הגדולה נראין לה שיורין (ד) וכותל זה מכאן ומכאן אותו עודף שהגדולה עודפת על הקטנה דהא גדולה בהו משתריא משום דלדידה נראית מבפנים : בנכנסין כותלי קטנה . ובולטין לתוך הגדולה בשתים וג' אמות דהנך גיפופי דפשו להו מגדולה שעומדין מאחרי פירצת הקטנה נראין שלא מאותו כותל היה: ונימא לבוד ותשתרי. כזה

כלומר אי נראה מבחוץ מהני ליהוי כאלו ראשי כניסה של כותלי קטנה שטפי' לצד כותלי אורך כזה

הגדולה דהדר הוה להו הכניסה ליה גיפופי נראין מבחוץ דקס"ד אין הגדולה רחבה מן הקטנה אלא מעט פחות מג' לכאן ופחות מג' לכאן דהשתא אין ריוח שבין הכניסות לכותלי אורכה של גדולה ג' טפחי' וכלבוד דמי : וכי תימא דמיפלגי . כניסות מחיצות מכותל אורך הגדולה טובא . טפי משלשה שהיתה גדולה רחבה מן הקטנה הרבה : קטנה בעשר וגדולה בי"א . שאין גדולה עודפת על הקטנה אלא אמה אחת הרי שלשה טפחים לכאן ושלשה טפחים לכאן ועובי כניסות הכתלים ממעטין את השלשה מכל צד דאיכא לבוד : במופלגין מכותל זה בשנים ומזה בארבע . שלא היתה קטנה מכוונת כנגד אמצעיתה של גדולה אלא משוכה שני טפחים לצד אחד ויש מהאמה עודפת שני טפחים לכאן וארבעה לכאן והכניסות דקות ונשאר מצד אחד יותר משלשה ריוח : ונימא לבוד מרוח אחת . והרי כאן שיור אחד נראה מבחוץ ותשתרי ביה קטנה דניסוייה לאוי פירצה פתח דהא עשר הוא דהויא :

רבי

תוספות

ולרשב"ג להוי כנראה מבחוץ ושוה מבפנים . פ"ה דמסתמא ללחי קמא משכו קימעא כלפי חוץ שכן דרך כל מעמידי לחי שמושכין קצת כלפי חוץ כדי שיראה מבחוץ ומבפנים שהוקבע לשם לחי ויותר נראה לפרש שמשכו קצת כלפי פנים דהא משמע בכולי שמעתא דבעי למישרי לרבא עד חודו החיצון של לחי והיכי הוה שרי אי מושכו כלפי חוץ דהיינו לרשות הרבים דאיך יתיר את רה"ר דסתם מבוי אורך כתליו שוין : כותל שצדו אחד כנוס משל חבירו בין שנראה כו' . כאן פ"ה ששקע הכותל מלפניו ולעיל פירש נראה מבחוץ שמשך כל הלחי לחוץ וחודו הפנימי נכנס בעובי הכותל ואינו נראה מבפנים אלא מבחוץ ונראה דלכך שינה דלעיל איירי בלחי שמעמידין אצל כותל ודרך להעמידו לצד פנים ומייתי לה נמי אמבוי שרצפו בלחיים דהיינו לצד פנים אבל הכא איירי בכותל שצדו אחד כנוס משל חבירו ודרך לעשות בנין כענין זה כשיש שני מבואות זה אצל זה או בית וחצר אצל המבוי שפעמים מאריכין כותל שאצלו יותר מכותל המבוי ומה שפירש כאן ניחא טפי דלפי' הקונטרס לעיל קשה דאי חשיב נראה מבחוץ כשהלחי לצד הפנימי (ה) היכי משני לקמן בנכנסין כותלי קטנה לגדולה אכתי נראה מבחוץ הוא דגיפופי גדולה נראין שהן עובי כותלי קטנה ומה שנכנס לתוך הגדולה הוי כלחי שפירש הקונטרס ואין לומר בנכנסין ארבע אמות שיוצאין מתורת לחי דאין זה שייך בחצר ומיהו אי הוי דווקא הא דאמר לקמן בעשר ושני טפחים סגי אתי שפיר דמיירי כשאין (ו) בעוביו טפח וריצב"א מיישב בנכנסין כותלי קטנה לגדולה מיירי שיש היכר איזו הם כותלי קטנה כגון שכותלי קטנה הולכים בשיפוע ממזרח למערב כמו שעושין לכתלים בראשיהן וכותלי גדולה שיפועם מצפון לדרום : אי לא סבר לה למה ליה למתנייה . אע"ג דבפ' יוצא דופן (נדה ד' מו:) אשכחן רבי יוסי דתני ברייתא דסדר עולם ולא סבר לה יש לומר דהיינו דברי הראשונים ממנו אבל דברי דבר פלוגתא לא תני :

רבי

עין משפט נר מצוה

נר א מיי' פי"ז מהלכו' שבת הלכה כב טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף ט :

מסורת הש"ס

[סוכה יט.]

לקמן טו: [תוספתא פ"א]

[קידושין כ: וש"נ]

[לעיל ח. וש"נ]

נ"א קמיה דר' חנינא ואמרי לה קמיה דר' חנינא בר פפא

לקמן יב. פ"ש

רבינו חננאל

דמצא מין את מינו וניעור . אבל אם היה פתוח לרה"ר מותר . רב אשי אמר כגון שרצפו פחות פחות מד' במשך ד' אמות לרשב"ג דאמר כל פחות מד' טפחים אמרינן לבוד הוא נידון אותן ד' אמות הרצופות בלחיים כאילו מבוי בפ"ע הוא . וצריך לחי אחר להתירו ור' יוחנן הוא דאמר מבוי שצרפו בלחיים באנו למחלוקת רשב"ג ורבנן : ולמה אומר לדברי רשב"ג צריך לחי אחר להתירו . *)נראה מבחוץ ושוה מבפנים הוא לית ליה לר' יוחנן דכי האי גוונא נידון משום לחי דכי אתא רבין אמר אפי' נראה" מבחוץ ושוה מבפנים אינו נידון משום לחי . תני ר' חייא כותל שצידו אחד כנוס מחבירו פי' כגון כותל רחב ועשה ראשו צר ונראה מבחוץ כמו לחי ושוה מבפנים או רחב מראשו והניח מעוביו כמו טפח כגון שהתחיל רחב הכותל ד' טפחים והניח טפח והיצר ובנה נידון משום לחי . ואע"ג דר' יוחנן שמיעא ליה הא מתניתא (ר') [דר'] חייא כיון דלא ס"ל כוותה משום הכי לא תני לה אבל ר' חייא אי לאו דסבר לה כוותיה למה לי למיתניה . אקשי רבא למ"ד נידון משום לחי והתנן חצר גדולה שנפרצה לקטנה גדולה מותרת וקטנה אסורה ואמאי קטנה אסורה תשתרי בנראה מבחוץ ושוה מבפנים . ודחי ר' זירא בנכנסין כותלי קטנה בגדולה ג' טפחים שאינו נראה הנותר מן הכותל של גדולה כמו לחי שהרי יוצא ג' ואינו נראה מכללו . (ואמרינן ודלמא לבוד כאמ' כזה כותל קטנה היוצא ג' כאילו לבוד בכותל . ודחי ר' זירא בנכנסין כותלי קטנה בגדולה ג' טפחים שאינו הנותר מן הכותל של גדולה כמו לחי שהרי יוצא ג' ואינו נראה אכלם).ואמרי' ולימא לבוד. כלומר ראה כותל קטנה היוצא ג' כאילו לבוד בכותל של גדולה ויהיה כותל של קטנה כלחי. וכי תימא כי אמרי' לבוד היכא דהוא פחות מג' טפחים והאי כותל של קטנה איפלג מכותל של גדולה טובא והא תני ארא קטנה בעשר גדולה בי"א הנה אין ביניהן אלא אמה אמה בלבד ודחי רבינא במופלגת

*) [נראה דנ"ל וכא נראה מחוץ ושוה מבפנים הוא משום דנראה מבחוץ ושוה מבפנים לית ליה לר"י] :

הגהות הב"ח

(א) גמ' קמיה דר' חנינא בר פפי קטנה בעשר: (ב) רש"י ד"ה נראה מבחוץ וכו' וחודו הפנימי נכנס בעובי כותל המבוי : (ג) ד"ה מי לא שמיע וכו' הכא נמי היכי מסתיימתמינה: (ד) ד"ה חצר קטנה וכו' לה שיורי מכותל זה : (ה) תוס' ד"ה כותל וכו' דאי חשיב נראה מבחוץ כשהלחי לצד הפנימי ואין נראה לצד המבוי אלא לעומדי' אחורי המבוי היכי משני לקמן : (ו) בא"ד בעשר וב' טפחים סגי אתי שפיר דמיירי כשאין באורכן טפח . נ"ב פי' באורכן של כותלים הנכנסין לקטנה אין באורכן טפח ולא חשיב פס הכותל עצמו אם לא בדאיכא טפח :

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה בין שכניסתו נראית בפנים וכו'. נ"ב עי' מהרש"ל והציורים נדפסו בטעות וכבר הארכתי בזה בחידושי. ושוב ראיתי בקרבן נתנאל בפרקין סי' יא תקנם על נכון. והנה הנם סוף מסכ' עירובין מצוירים שם :

רבי היא דאמר בעינן שני פסין דתניא *חצר ניתרת בפס אחד רבי אומר בשני פסין האי מאי אי אמרת בשלמא נראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו נידון משום לחי ורבי סבר לה כר' יוסי ודרבי זירא ודרבינא ליתא משום הכי קטנה בעשר וגדולה באחת עשרה משום דר' סבר לה כר' יוסי אלא אי אמרת נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי ודרבי זירא ודרבינא איתא ור' לא סבר לה כר' יוסי גדולה באחת עשרה למה לי ממה נפשך אי למשרייה לגדולה קאתי בעשר ושני טפחים סגיא ואי למיסרה לקטנה קאתי לאשמועינן דמפלגי טובא אלא לאו ש"מ נראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו נידון משום לחי ש"מ *א"ר יוסף לא שמיע לי הא שמעתתא א"ל אביי את אמרת ניהלן ואהא אמרת ניהלן דאמר רמי בר אבא אמר רב הונא לחי המושך עם דפנו של מבוי פחות מד' אמות נידון משום לחי ומשתמש עם חודו הפנימי ד' אמות נידון משום מבוי ואסור להשתמש בכולו ואת אמרת לן עלה שמע מינה תלת שמע מינה בין לחיין אסור ושמע מינה משך מבוי בארבע ושמע מינה נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי והלכתא נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי *תיובתא והלכתא אין משום דתני רבי חייא כוותיה: והרחב מעשר ימעט: אמר אביי *תנא *והרחב מעשר ימעט ר' יהודה אומר אינו צריך למעט ועד כמה סבר רב אחי קמיה דרב יוסף למימר עד שלש עשרה אמה ושליש וקל וחומר מפסי ביראות *ומה פסי ביראות שהתרתה בהן פרוץ מרובה על העומד לא התרתה בהן יותר משלש עשרה אמה ושליש מבוי שלא התרתה בו פרוץ מרובה על העומד אינו דין שלא תתיר בו יותר משלש עשרה אמה ושליש והיא הנותנת פסי ביראות שהתרתה בהן פרוץ מרובה על העומד לא תתיר בהן יותר משלש עשרה אמה ושליש מבוי שלא התרתה בו פרוץ מרובה על העומד תתיר בו יותר מי"ג אמות ושליש אי נמי לאידך גיסא פסי ביראות דאקילת בהו חד קולא אקיל בהו קולא אחרינא מבוי כלל כלל לא תני לוי מבוי שהוא רחב עשרים אמה נועץ קנה באמצעיתו ודיו הוא תני לה והוא אמר לה דאין הלכה כאותה משנה איכא דאמרי אמר שמואל משמיה דלוי אין הלכה כאותה משנה אלא היכי עביד אמר שמואל משמיה דלוי עושה ומעמידו

רבי היא דאמר בעינן. ב' שורין לחצר של עשר הנפרצת במלואה: חצר ניתרת בפס אחד. אם נפרצה לרשות הרבים ונשתייר בה מצד אחד מותרת ובשאין הפירצה יותר מעשר עסקינן דאי יותר מעשר לא מהני ליה מחילה להאי חצר: האי מאי אי אמרת בשלמא. מתני' כדהוה שמעינן לה מעיקרא במכוונת קטנה כנגד אמצעיתה של גדולה ומהאמה היתירה נשארו שלשה לכאן ושלשה לכאן וי"ל נראה מבחוץ ושוה מבפנים משני רוחות ואפילו הכי קטנה אסורה דנראה מבחוץ ושוה מבפנים לא מהני (א) ורבי בשני פסין דחצר כרבי יוסי סבר לה דאמר במתני' *אין לחי פחות מרוחב שלשה וכל שכן פסין דחצר דבעי רוחב כדבעי רבי יוסי בלחי: ודרבינא. דאוקמא במופלגין מזה בשנים ומזה בארבעה ליתא דא"כ לא הוה משתריא גדולה דפס ב' טפחים לא מהני וכיון דליתא לדרבינא ליתא נמי לדרבי זירא דאוקמא בנכנסין דכיון דמכוונת שלשה מכאן ושלשה מכאן כניסה מאי מהניא הא כי נכנסין נמי איכא *למשרייה (ב) בנראה מבחוץ ושוה מבפנים מב' רוחות ולא שרינן לה דמוקמינן ליה בנראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו נידון משום לחי משום הכי יהיב תנא שיעור לעודפה של גדולה שתהא יתירה על הקטנה אמה כי היכי דניהוו לה לגדולה שלשה מכאן ושלשה מכאן משום דרבי שני פסין בעי ורחבי' שלשה כרבי יוסי ומשום היתר גדולה נקט לה: אלא אי אמרת נראה מבחוץ. מהני וקטנה דאסירא היינו טעמא משום דאיתא לדרבי זירא בנכנסין ולדרבינא במופלגין וליכא לבוד משני רוחות ואפילו הכי גדולה משתריא בגיפופין הנשארין לה מאחורי הכניסות ואף על פי שרוחב האחד אינו אלא ב' טפחים דלא סבר לה כר' יוסי: גדולה בי"א. דיהיב תנא שיעורא לעודפה אמה למה לי: אי למשרייה לגדולה. דליהוי לה שיור משני לדדין קאתי: בעשר ושני טפחים סגי. דהא רבי לא סבר לה כר' יוסי: ואי למיסרה לקטנה קאתי. כדי שירחקו כותלי אורך הגדולה מכניסתה של קטנה ד' טפחים מצד האחד דלא לימא למימר לבוד למשרייה ולאגמוריה דאי לאו הכי הוה שרינן לה בקטנה בנראה מבחוץ ע"י לבוד: לישמעינן. גדולה רחבה הרבה ומיפלגי טובא דהוי מילתא דפסיקא דהא לאו מילתא דפסיקא היא הואיל ומופלג' מכותל זה בשלשה ומכותל זה בשלשה ואי הגדולה רחבה הרבה הוה תני הוה גמרינן מינה טפי דמשום הפלגה מיתסרא והא ליכא למימר דדק תנא בשיעורין לאשמועינן דבהכי הוא דמיתסרא ובציר מהכי לא דהא בי' וד' טפחים נמי מיתסרא וכגון דמופלגת בחצי טפח מכאן ובשלשה וחצי מכאן דמשתריא גדולה בגיפוף משהו מכאן ושלשה וחצי מכאן וקטנה מיתסרא דליכא לבוד משני רוחות: אלא לאו ש"מ. על כרחך דוקא שלשה מכאן ושלשה מכאן למשרייה לגדולה נקט לה ואפ"ה קטנה אסורה דנראה מבחוץ לא מהני ש"מ: לא שמיע לי הא שמעתא. דרבה בר רב הונא מרב הונא אבוה דנראה מבחוץ נידון משום לחי: לחי המושך עם דופנו של מבוי. לחוץ שנראה כמאריך את דופן המבוי שמעמיד חודו כנגד עובי הדופן דמיכסי חודו בעוביו של דופן דשוה מבפנים ונראה מבחוץ שאין חודו של לחי מכסה כל עובי הדופן שרחב ממנו: בכולו. בכל המבוי שהרי אין כאן לחי: שמע מינה משך מבוי ארבע. מדקאמר נידון משום מבוי: בין לחיים אסור. מדקאמר עד חודו הפנימי: ושמע מינה נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי. מדקאמר נידון משום לחי: תיובתא והלכתא. דהא אותביניה מחצר קטנה שנפרצה לגדולה: דתני רבי חייא כוותיה. כותל שצידו אחד כנוס כו': עד כמה. יהא רחב ולא יהא צריך למעט לרבי יהודה: פסי בירָאות שהתרתה בהן. שלש עשרה אמה ושליש דתנן בפרק שני (לקמן יז:) עושין פסין לבירָאות שברשות הרבים והן עמוקין עשרה ואסור למלאות מהן ולהניח על שפתן שמוציא מרשות היחיד לרשות הרבים והתירו חכמים לעשות ארבעה דיומדין לארבע פיאות ולשוייה בין הפסין רשות היחיד ומותר למלאות ושרי רבי יהודה להרחיק זה מזה מלא שני רבקות של ארבעה ארבעה בקר ועוביה של פרה אמה ושני שלישי אמה דהוו להו שלש עשרה אמה ושליש לשמונה בקר: והיא הנותנת. מדה זו שאתה מביא בה איסור ליותר משלש עשרה אמה ושליש למבוי משום טעמא דלא התרתה בו פרוץ מרובה על העומד היא הנותנת טעם להיתר דהתם הוא דאיכא עומד מועט משום הכי לא התרתה בו יותר משלש עשרה אמה ושליש אבל מבוי דרובו סתום שרי ביה טפי: אי נמי לאידך גיסא. דלא תיתי ליה מפסי בירָאות דאילו התם הוא דהקלת בה קולא דמכשרת ליה בפרוץ מרובה על העומד אקיל נמי קולא אחריתא דלהוי חשוב פתח עד שלש עשרה אמה ושליש: כלל כלל לא. טפי מעשר לא: אין הלכה כאותה משנה. דלאו אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה לקנה: ומעמידו

רבי היא דאמר בעינן שני פסין דתניא וכו'. משמע לרבנן אפילו בחצר מרובעת סגי בפס משהו דבמרובעת פליגי כמו שאפרש לקמן(ג): ושני טפחים סגי. האי ב' טפחים לאו דוקא דהא אמרינן (לקמן ד' יב.) בשתי רוחות משהו לכאן ומשהו לכאן ואין סברא לומר דמשהו לאו דוקא כדאמרינן פרק חלון (לקמן ד' פ.) גבי שיתופי מבואות וצריך להגביה כל שהוא וכמה כל שהוא טפח דאם כן הוה ליה לפרושי כי התם אי נמי בפס גמור סגי בשני משהויין אבל כותל עצמו לא חשיב פס אם לא ברוחב טפח דאין היכר כל כך בכותל כמו בפס גמור: עושה

[לקמן דף יד:]
לקמן יג.
[לעיל ב:]
[לקמן מא. סו: עג. פט: נדרים מא. מכות ח. נדה לט. סג:]
[לקמן טו: כתובות מא: ב"ק טו:]

נה א מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה יד סמג עשין דרבנן א טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף כו :

ס"א למשרייה בלבוד מב' רוחות דהא איכא פחות מג' מכאן ומכאן מיהו כי אמרי' לבוד ונראה מבחוץ משכחת לה לא' פסין של ב' נסדר עובי הכותל ואפ"ה לא שרינן לה דמוקמינן ליה בנראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו וכו'. (מ"מ)

ולא"ת ומה לפסי ביראות שכן לריך שם ד' מחיצות ולכך לא התירה בהן יותר מי"ג אמות ושליש תאמר במבוי דסגי בג' וי"ל דאין חילוק בין ד' לג' דאפילו ג' מחיצות הכי' לר' יהודה שפיר משם ד' מחיצות כדאמר לקמן בפרק ב [דף כב:]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כאי מאי וכו' ושוה מבפנים לא מהני דאינו נידון משום לחי ורבי בשני פסין דחצר: (ב) ד"ה ודרבינא וכו' הא כי נכנסין נמי איכא למשרייה בלבוד מבני רוחות ותיבות בנראה מבחוץ ושוה מבפנים נמחק: (ג) תוס' ד"ה רבי הוא וכו' כמו שאפרש לקמן. נ"ב בדף י"ב ד"ה ורב נחמן :

רבינו חננאל

במופלגת מכותל זה ד' טפחים ומכותל זה ב' טפחים ור' היא דצריך בחצר שני פסין דתניא חצר מתרת בפס אחד ר' אומר בב' פסין. עכשיו א"ת דר' זירא דאמר בנכנסין כותלי קטנה בגדולה ג' ליתא. ודרבינא נמי דאמר במופלגת [מכותל זה] ד' ומכותל זה ב' ליתא ולעולם אין נכנסין כותליה ולא אחד מהן רחוק ד' טפחין וכותליהן שוין וזו י"א אמה וזו י' אמה נמצאת הגדולה יתירה על הקטנה ג' טפחים מיכן וג' טפחים מיכן. ומתני' ר' היא ור' סבר לה כר' יוסי דאמר רוחבן של לחיים ג' טפחים לכל א' ולחיים מעליא הוו ואמאי קטנה אסורה דנראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו נידון משום לחי. אלא אי אמרת נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי ודר' זירא ודרבינא איתא ור' לא סבר לה כרבי יוסי אמאי תנא אדא גדולה בי"א קטנה בי' דאי לאסור קטנה קתני לאשמעינן אפילו מפלגא טובא אי למשרי גדולה לשמעינן דגדולה יתירה על הקטנה שני משהויין מיכן ומשהו מיכן דהוויין לחיים של גדולה כדתנן רחבן ועובין כל שהוא אלא לאו ש"מ נראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו נידון משום לחי ש"מ. אמר רב יוסף לא שמיעא לי הא שמעתא כבר פירשנוהו. אמר רב יוסף לא שמיעאלי הא שמעתתא במקומות הרבה דבר זה מפורש בנדרים. כד חלש רב יוסף איעקר תלמודיה ואנשייה מצעריה ועד איתפח אהדרי ליה אביי. היינו דאמר את אמרת לן. ואהא לן בלחי המושך עם דופנו של מבוי פחות מד' אמות נידון משום לחי ומשמש עם חודו הפנימי ד' אמות נידון משום מבוי וצריך לחי אחר להתירו כו' ואסיקנא והלכתא נידון משום לחי: פיסקא והרחב מות ימעט. ואמרינן הא דאמר ר' יהודה [דא"צ] למעט אם הוא רחב כמה אליבא דר' יהודה אין צריך למעט. ובאנו לפרש טעמיה דר"י מפסי ביראות דמתיר התם רחב בין הדיומדין כמלא ב' רבקות של בקר. הנה ח' פרות וכל פרה מפורש כי עוביה אמה וב' שלישי אמה נמצא המקום שמכיל ח' פרות ח' אמה ונשאר עדיין מעובי הפרות ב' שלישי אמה לכל פרה והן ח' פרות הלא ט"ז שליש ה' אמה אמה וא' ק"ו מפסי ביראות ומה פסי ביראות שהתרתה בהן פרוץ י"ג אמה ושליש על העומד והוא הדיומד שהוא רחבו ג' טפחים ג' מיכן וג' מיכן וזהו הפרוץ מרובה על העומד. מבוי שלא התרתה בו מרובה על העומד. ודחינן היא הנותנת כלומר זו היא הראייה שהבאת ללמד ממנה. מראה כי חילוף מה שאמרת: הא דתני לוי מבוי שרחב כ' אמות נועץ קנה באמצעיתו ודיו כו' לית הלכתא כוותיה

רב נסים גאון

מרת בשלמא נראה מבחוץ ושוה מבפנים אין נידון משום לחי ור' סבר לה כר' יוסי זה הדבר ור על מה שאמר ר' יוסי במשנה בפירקין (דף יד) ברוחב הלחיים ר' יוסי אומר רחבן ג' טפחים: רב יוסף לא שמיע לי הא שמעתתא אמר ליה אביי את אמרתה ניהלן ואהא אמרת ניהלן. תמצא נדרים בפרק אין בין המודר הנאה מחברו (דף מא) רב יוסף חלש איעקר ליה תלמודיה יה אביי קמיה ובכל דוכתא היינו דאמר רב יוסף לא שמיעא לי הא שמעתא: פסי ביראות יתה כאן פרוץ מרובה על העומד לא התרתה בהן יתר מי"ג אמה ושליש. עיקר שלו בפרק ב') דתנן עושין פסין לביראות ד' דיומדין נראין כח' ולפי שרוחב הדיומד ו' טפחים שהן אמה נמצא הדיומדין ב' אמות (וכהן) [וע"י כן] הותר לטלטל ביניהן בפרוץ מרובה על העומד. ובתלמוד ארץ ישראל (פרק עושין פסין ה"א) גרסי' שבכ"מ עומד מרובה על הפרוץ וכאן הקלתה עליו שיהא הפרוץ רבה על העומד והחמרתה עליו בדבר זה שבכ"מ עושה פס של [ד"מ וכאן של ו"ט] (י"ט) ופירוש י"ג אמה ושליש שביניהם הוא ששנינו (בסוף המסכת) [במסכת עושין פסין] ר' יהודה אומר של ד' ד' קשורות ולא מותרות נמצא בין ב' הדיומדין רוחב שיעור ח' פרות כשתתן לכל אחת מהפרות ב' אמות פחות שליש וכשתצרפנו לח' ימצא י"ג אמה ושליש ומיכן אמרו לא התרתה בהן יותר מי"ג אמה ושליש ומה שאמרו מבוי שלא התרתה בו פרוץ מרובה על העומד כבר מפורש הוא בזה הפרק במשנה (דף טו) ובלבד שלא יהו פרצות יתירות על הבנין ובברייתא יש עוד ואם היה פרוץ מרובה על העומד אף כנגד העומד אסור וזה כלל לכל מחיצות שבת חוץ מפסי ביראות כמו שביארנו שהיא מיוחדת: ומאי

עין משפט
נר מצוה

נו א מיי' פי"ז מהלכות שבת הלכה כא סמג שם טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף לג:

נז ב ג ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף לד:

נח ה מיי' פט"ז שם הלכה טו ופי"ז הלכה יד שם סמג שם טוש"ע א"ח סי' שסב סעיף י וסי' שסג סעיף ט:

עושה פס גבוה עשרה במשך ארבע אמות ומעמידו לארכו של מבוי אי נמי כדרב יהודה דאמר רב יהודה מבוי שהוא רחב חמש עשרה אמה מרחיק שתי אמות ועושה פס שלש אמות ואמאי יעשה פס אמה ומחצה וירחיק שתי אמות ויעשה פס אמה ומחצה שמע מינה עומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות לא הוי עומד לעולם אימא לך הוי עומד ושאני הכא דאתי אוירא דהאי גיסא ואוירא דהאי גיסא ומבטל ליה ויעשה פס אמה וירחיק אמה ויעשה פס אמה וירחיק אמה ויעשה פס אמה ש"מ *עומד כפרוץ אסור לעולם אימא לך מותר ושאני הכא דאתא אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה וירחיק אמה ויעשה פס אמה ומחצה וירחיק אמה ויעשה פס אמה ומחצה אין הכי נמי וכולי האי לא אטרחוה רבנן וליחוש דלמא שביק פיתחא רבה ועייל בפיתחא זוטא אמר *רב אדא בר מתנה חזקה אין אדם מניח פתח גדול ונכנס בפתח קטן ומאי שנא מדרבי אמי ודרבי אסי התם קא ממעט בהילוכא הכא לא קא ממעט בהילוכא *תנן התם *עור *העסלא והחלל שלו מצטרפין בטפח מאי עור העסלא אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן עור כיסוי של בית הכסא וכמה כי אתא רב דימי אמר אצבעיים מכאן ואצבעיים מכאן ואצבעיים ריוח באמצע כי אתא רבין אמר אצבע ומחצה מכאן ואצבע ומחצה מכאן ואצבע ריוח באמצע א"ל אביי לרב דימי מי פליגיתו א"ל לא הא ברברבתא הא בזוטרתא ולא פליגין א"ל לאיי פליגיתו ובעומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות פליגיתו לדידך הוי עומד משתי רוחות לרבין מרוח אחת הוי עומד משתי רוחות לא הוי עומד דאי סלקא דעתך לא פליגיתו לרבין הכי איבעי ליה למימר אצבע ושליש מכאן ואצבע ושליש מכאן ואצבע ושליש ריוח באמצע ואלא מאי פליגינן לדידי הכי איבעי לי למימר אצבע ושני שלישים מכאן ואצבע ושני שלישים מכאן ואצבעיים ושני שלישים ריוח באמצע אלא אי איכא למימר דפלגינן בפרוץ כעומד פלגינן: אם יש לו צורת הפתח אף על פי שרחב מעשר אינו צריך למעט: אשכחן צורת הפתח דמהניא ברחבו ואמלתרא דמהניא בגבהו איפכא

ומעמידו לאורכו של מבוי. באמצע הפתח דכיון דאיכא הכשר מבוי באורכו של פסהוו להו כשתי מבואות ונעשה הפתח האחד למבוי זה והפתח השני למבוי השני: מרחיק שתי אמות. מן הכותל ומתחיל לעשות שם פס ועושהו משלש אמות לסתום הפתח ונמצאו חמש אמות אלו סתומות שפרצת שתי האמות ניתרת בעומד מרובה עליהן והיכא דהוי רוחב כ' יעשה כן אף לצד השני או יעשה פס שש אמות וירחיק ד' אמות וניתר לידו אחד בעומד מרובה על הפרוץ: ואמאי. מצרכת ליה לסתום ג' האמות כאחד: יעשה פס אמה ומחצה. לפיאה אצל הכותל וירחיק ב' אמות ויעשה פס אמה ומחצה אצל פתח גדול וכיון דלא שרית ליה בהכי משום דפרוץ מרובה על העומד שמכאן ועל העומד שמכאן אלא א"כ תצרפם יחד להיות שניהן רבין עליו שמעי' מינה מדלא מצטרפת להו עומד מרובה על הפרוץ בין ב' הרוחות כשתצרפם לא הוי עומד מרובה אלא זיל לגבי כל חד וחד ונמצא פרוץ רבה עליו ומבטלו ונמצא פתח רחב מעשר: לעולם אימא לך. בעלמא אי לא הוה קאי עומד זה בין שני פרצים מצטרפין העומדין לבטל פרוץ היחידי אבל הכא אתי אוירא דהאי גיסא דב' האמות ואוירא דפתח הגדול ומבטלי ליה לפס אמה ומחצה שביניהן: שמע מינה פרוץ כעומד אסור. ופלוגתא דרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע היא בשילהי פירקין ושמעת מהכא דרב יהודה כרב הונא סבירא ליה ולפיכך כל אמת פרוץ אוסרת עומד שאצלה ונמצא שאין כאן סתימה: דהאי גיסא. פתח גדול: ודהאי גיסא. אמה הפרוץ ומבטל ליה לאמה העומד שאצל הפתח: וירחיק אמה מן הכותל ויעשה פס אמה ומחצה כו'. דהשתא לא מצטרף אויר אמה עם אויר הפתח לבטל אמה ומחצה דהא בטיל ליה אויר דזוטר מיניה והכי הוי שפיר טפי שלא תהא פירצה שתי אמות כאחת: אין הכי נמי. דהכי שפיר טפי וכולי האי לא אטרחוה: דילמא שביק פתחא רבה. ובטיל תורת פתח מיניה ובטיל לחי המתוקן בו ונמצא מבוי זה בלא תיקון: מאי שנא מדר' אמי ור' אסי. דאמרי לעיל (ד' ה.) במבוי שנפרץ מצידו כלפי ראשו ג' אינו מתיר ואע"ג דאין פירצה פחותה מעשר אמות אוסרת במבוי קאסרי ליה אינהו משום דלמא עיילי ונפקי בההיא פירצה שלשה ובטיל קמא מפתח ובטיל תיקונו: התם. איכא למיחש להכי משום דההיא פירצה קטנה מצידו של מבוי היא וממעטי בהילוכא אבל הכא בראש המבוי הוא ולא ממעטי בהילוכא: עור העסלא. כדמפרש עור העשוי לבית הכסא של שרים חלל הנקב שבו מצטרף להיות עומד טפח שלם ואם יש תחתיו כזית מת וכלים מטמאים באהל ובפחות מטפח אין אהל דתנן (אהלות פ"ג משנה ז) טפח על טפח ברום טפח מביא את הטומאה: וכמה. יהא בנקב שיהא בטל אצל העומד שסביביו במנחות פרק התכלת (ד' מא:) אמרינן טפח דאורייתא ד' בגודל חמש באצבע שית בזוטרתי: ברברבתא. בגודל: בזוטרתי. באצבע קטנה: לדידך הוי עומד. דהא אין באחד מן העומדין לבטל החלל עד שיצטרפו שניהן לבטלו: לרבין. דנקט החלל פחות מן אחד העומדין: לא הוי עומד. להצטרף לבטל הפרוץ: לדידי הכי מיבעי לי למימר כו'. ולמינקט חלל יותר על כל אחד מהעומדין ואפ"ה ליצטרפי לרבות עליו ולבטלו אבל השתא משום דפרוץ כעומד הוא בכל חד וחד: אלא אי פליגין בפרוץ כעומד פליגין. דלרבין דנקט אצבע ומחצה מכאן ואצבע ריוח באמצע וממעט ליה לפרוץ מעומד שבצד אחד לא הוי עומד אלא אם כן כל אחד ואחד מרובה על הפרוץ: דמהניא ברחבה. להכשיר רחב מעשר: ואמלתרא דמהניא בגובהה. להכשיר גבוה מעשרים:

אתנייה

עושה פס גבוה עשרה במשך ד' אמות. אי איכא מראש הפס של צד פנים עד הכותל אמצעי של מבוי יותר מעשר צריך למבוי זה צורת הפתח דהוי כמבוי עקום ואע"ג דאליבא דשמואל קיימינן כדפרישית לעיל (א) אי ביתר מעשר בהא לימא שמואל תורתו כסתום דאפתיחת עקמומית קאי. וריצב"א פי' דהכא אפילו ביתר מעשר לא מיקרי מפולש דכיון דשני הפתחים לרה"ר אחד והעומד בפתח זה לא יסבב לצאת סביב [הפס] לפתח אחר אבל במבוי עקום יש בשני ראשי' בכל צד רה"ר ורגילות לילך דרך מבוי מצד זה לצד אחר משום הכי הוי מפולש *ומבוי עקום דאצריכוה דלתות דהוי כמו לא הוי פתוח בשני פתחים לרה"ר אחד או יפרש שהוא מפולש משלש רוחות ובאמצע עקום כפי' ר"י: ועושה פס שלש אמות. וצריך לחי אחר דהאי פס לא מהני הואיל ומופלג מן הכותל שלש דאמר לקמן דלא הוי לחי ומשום הכי פריך מדר' אמי ומדר' אסי שהיה לו להתבטל לאותו התקון: ואמאי יעשה פס אמה ומחצה. פי' רש"י דאמאי מצריכיה פס ג' אמות יחד משמע שהמקשה בא להקל עליו ולא משמע הכי מדמשני לקמן כולי האי לא אטרחוה רבנן משמע שהמקשה להחמיר עליו בא וכענין זה משמע שהיו כל הקושיות לכך נראה דפריך ויעשה פס אמה ומחצה דהכי עדיף טפי דכשיש גיפופי לצד זה ולצד זה נראה יותר פתח: עור העסלא וחלל שלו מצטרפין. היינו כשהטומאה והכלי תחת העור כדאמרינן בפ"ק דסוכה (ד' יח.) ארובה בבית ובה פותח טפח טומאה בבית מה שכנגד ארובה טהור טומאה נגד ארובה כל הבית כולו טהור ומ"מ מצטרף האויר כמו אויר סוכה דמצטרפין ואין ישנים תחתיו ואין לחשוב האויר כסתום מטעם לבוד דהלכתא גמירי לה גבי טומאה דלא אמרינן לבוד ולהכי נמי קאמר בסמוך אצבעיים מכאן כו' ואי אמרת לבוד סגי במשהו מכאן ומשהו מכאן: ואצבעיים ושני שלישים ריוח באמצע. לא שייך בעור העסלא שהוא כלי אתי אוירא דהאי גיסא ואוירא דעלמא ומבטל ליה אלא במחילות קבועות כדלעיל ולקמן בפירקין *גבי מקיפין בחבלים וריצב"א מפרש דאוירא דעלמא לא אמר דאתי ומבטל ליה אלא באויר שאני חושבו כסתום כההיא דלעיל דחשיב האויר של עשר כסתום ובמקיפין בחבלים אוירא דלמעלה מעשר חשוב כסתום אבל האויר שאינו מן המחילה אינו מבטל וכן משמע (לעיל ה.) דקאמרי רבי אמי ורבי אסי יש שם פס ארבע מתיר פירצה עד עשר ולא אמרינן אתי אוירא דהאי גיסא ודעלמא ומבטלי ליה אם לא שנחלק בין תחילת מבוי לסוף מבוי:

איפכא

ר"מ גרים ומבוי עקום כמין ח דאצרכו' דלתות לא הוי

[ליתא בכתוס מפנה ולפוכך מלת קמן צריך תיקון]

[דף יח:]

מסורת
הש"ס

[לקמן טו: סוכה טו.]

[גירי' הרא"ש רב יהודה]

בתוספתא דכלים ב"ב פ"א *) [בערוך ליתא האסלא ע"ש פי' באריכות]

הגהות
הב"ח

(א) תוס' ד"ה עושה וכו' כדפרישית לעיל גבי אי ביתר:

רבינו חננאל

והיכי עביד הא. אמר *)אביי עושה פס גבוה י' טפחים במשך ד' אמות כלומר ארוך ד' אמות ומעמידו באמצע מבוי לארכו של מבוי אי נמי כרב יהודה דאמר מבוי שרחב ט"ו אמות מרחיק אמתים ועושה פס ג' אמות ומקשינן ויעשה פס אמה ומחצה וירחיק ב' אמות ויעשה פס אמה ומחצה שמעינן מינה עומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות לא הוי עומד. ודחינן שאני (התם) [הכא] דקא אתיא אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה. ויעשה פס אמה וירחיק אמה [וכו']: ומ"ש מדר' אמי ומדר' אסי דאמרי מבוי שנפרץ מצדו כלפי ראשו אם נשתייר פס ד' מתיר פירצה עד עשר. ודחינן התם ממעט בהלוכה: תנן בתוספתא בכלים פרק י"ט. עור אסלא וחלל שלו מצטרפין לטפח וכאילו סתום הוא כולו ומאהיל פי' עור אסלא כסא של ברזל ועושין בו בב' קצותיו רצועות מעור של בקר חזקות רחבות מאצבע ולמעלה וביניהן חלל. ויושב אדם עליו בשעה שצריך לנקביו והרעי נופל מן החלל על העבים של רעי וזהו עור אסלא. עור כסא של בית הכסא הוא עור שהוא מכסה לאסלא. וכך שמה בלשון יון אסלא. אמר רב דימי אצבעיים שיעור רוחב תרצועה מיכן ואצבעיים שיעור רוחב הרצועה מיכן ואצבעיים חלל באמצע. ורבין אמר אצבע ומחצה מיכן ואצבע ומחצה מיכן ואצבע חלל באמצע. ואסיקנא דלא פליגי. רב דימי אמר באצבעות קטנות שהן ו' בטפח ורבין אמר באצבעות גדולות כגודל שהן ד' בטפח כי פליגי בעומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות לרב דימי דאמר אצבעיים מיכן ואצבעיים מיכן ואצבעיים ריוח אי מצרפת אצבעיים ואצבעיים מב' רוחות נמצאו מרובות על החלל דהני ד' אצבעות והחלל בב' אבל אם לא תצטרף לא תמצא מרוח אחד עומד מרובה על הפרוץ דהני אצבעיים והני אצבעיים אינון. אבל (רבא) [רבין] דאמר אצבע ומחצה מיכן ואצבע ומחצה מיכן ואצבע ריוח באמצע אמר לך אי איכא עומד מרובה על הפרוץ מרוח אחת אין אבל מב' רוחות לא מצרפי דאי ס"ד לא פליגי (רמי) [רבין] ורב דימי הכי הוה למימר אצבע ושליש מיכן ואצבע ושליש מיכן ואצבע ושליש ריוח באמצע ודחינן אלא מאי אית לך דפליגי אי הכי רב דימי [הכי איבעיא לי' למימר] אצבע וב' שלישים אצבע מיכן ואצבע וב' שלישי מיכן שהן ג' אצבעות ושליש ואצבעיים וב' שלישי באמצע שהן שלש אצבעות חסר שליש שנמצא העומד מב' רוחותיה העומד מרובה על הפרוץ [ב'] שליש אצבע אלא כי פליגי בעומד כפרוץ רב דימי אמר הוי עומד (רבא) [רבין] אמר לא הוי עומד: והרחב מי' אמות אם יש לו צורת הפתח אין צריך למעט. א"ל רב לרב יהודה תני צריך למעט.
*) [שמואל מסמיה דלוי]

רב נסים גאון

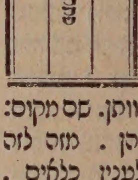
ומאי שנא מדר' אמי ור' אסי. הוזר על הדבר שהקדימו בראש הפרק (דף ה) דאיתמר מבוי שנפרץ מצדו כלפי ראשו איתמר משמיה דר' אמי ומשמיה דר' אסי אם יש שם פס ד' מתיר פרצה עד י': והאי

איפכא מאי ת"ש דתניא מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה ימעט ואם יש לו צורת הפתח אינו צריך למעט אמלתרא ברחבו מאי תא שמע דתניא מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה ימעט והרחב מעשר ימעט ואם יש לו צורת הפתח אינו צריך למעט ואם יש לו אמלתרא אינו צריך למעט מאי לאו אסיפא *לא ארישא *מתני ליה רב יהודה לחייא בר רב קמיה דרב אינו צריך למעט א"ל *אתנייה צריך למעט אמר רב יוסף מדברי רבינו נלמד חצר שרובה פתחים וחלונות אינה ניתרת בצורת הפתח מ"ט הואיל ויותר מעשר אוסר במבוי ופרוץ מרובה על העומד אוסר בחצר מה יותר מעשר האוסר במבוי אינו ניתר בצורת הפתח אף פרוץ מרובה על העומד האוסר בחצר אינו ניתר בצורת הפתח מה ליותר מעשר האוסר במבוי שכן לא התרת בו אצל פסי ביראות לר"מ תאמר בפרוץ מרובה על העומד האוסר בחצר שכן התרת אצל פסי ביראות לדברי הכל לימא מסייע ליה *דפנות הללו שרובן פתחים וחלונות מותר ובלבד שיהא עומד מרובה על הפרוץ שרובן ס"ד אלא אימא שריבה בהן פתחים וחלונות ובלבד שיהא עומד מרובה על הפרוץ אמר רב כהנא כי תניא ההיא בפיתחי שימאי *מאי פיתחי שימאי פליגי בה רב רחומי ורב יוסף חד אמר דלית להו שקפי וחד אמר דלית להו תיקרה ואף ר' יוחנן סבר לה להא דרב דאמר רבין בר רב אדא א"ר יצחק מעשה באדם אחד מבקעת בית חורתן שנעץ ד' קונדיסין בארבע *פינות השדה ומתח זמורה עליהם ובא מעשה לפני חכמים והתירו לו לענין כלאים ואמר ר"ל כדרך שהתירו לו לענין כלאים [ב]כך התירו לו לענין שבת ר' יוחנן אמר °לכלאים התירו לו לענין שבת לא התירו לו במאי עסקינן אילימא מן הצד והאמר רב חסדא [ג]צורת הפתח שעשאה מן הצד לא עשה ולא כלום אלא על גבן ובמאי אילימא בעשר בהא לימא ר' יוחנן בשבת לא אלא לאו ביתר מעשר לא לעולם בעשר ומן הצד ובדרב חסדא קא מיפלגי ורמי דר' יוחנן אדר' יוחנן ורמי דריש לקיש אדריש לקיש דאמר ריש לקיש משום ר' יהודה בר' חנינא

פיאה

רש"י

אתגייה צריך למעט. אפילו יש לו צורת פתח: מדברי רבינו. רב דאמר צורת פתח לא מהניא: שרובה פתחים. בארבע דפנותיה: אינה ניתרת בצורת פתח. ואפילו פתחים קטנים מעשר כי היכי דלא מהניא צורת פתח לשוויה יותר מעשר פתחא לא מהני נמי לפרוץ מרובה על העומד בפתחים קטנים: מה ליותר מעשר. דין הוא שלא יועיל צורת פתח בו שכן חמור איסורו שלא הותר בשום מקום בשבת ואפילו בפסי בירָאות ואליבא דרבי מאיר דאמר בפ' שני (לקמן יז:) וביניהן כמלא שתי רבקות של ג' ג' בקר דהיינו עשר אמות דכל פרה אמה ושני שלישי אמה: תאמר בפרוץ מרובה על העומד. בפרצות של עשר או פחות שהרי הותר בפסי בירָאות ואפילו לרבי מאיר דמחמיר בהו ואסר ביותר מעשר מיהו פרוץ מרובה מודי דשרי וכ"ש לר' יהודה דמכשיר בי"ג אמה ושליש: לימא מסייע ליה. למ"ד לא מהניא צורת הפתח בעומד פחות מן הפרוץ: שרובן ס"ד. כיון דרובן פתחים וחלונות הוה ליה פרוץ מרובה והיכי מצי תו למיתני ובלבד שיהא עומד מרובה: אלא שריבה בהן. שעשה בהן הרבה פתחים וחלונות סביב סביב מותר ובלבד שיהא בין פתח לפתח יותר מכדי פתח אלמא עומד מרובה על הפרוץ בעינן ואע"ג דאיכא צורת פתח בכולהו: פיתחי שימאי. פתחין שוממין ל"א פתחים מקולקלין שמחוסרין תיקון כמו זקן אשמאי* חסר מתורה: שיקפי. מזוזות שנחלצו אבניהם מכאן ומכאן אבן יוצאת ואבן נכנסת ואין זו צורת פתח: תיקרה. שאין כלום בנין למעלה מן הפתח אלא כל הכותל חלוק כפתח עד ראשו כזה

וצורת פתח שאמרו קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן: סבר לה להא דרב. דלא מהני צורת פתח ליותר מעשר במבוי: בית חורתן. שם מקום: ומתח זמורה על גביהן. מזה לזה כעין צורת פתח: לענין כלאים. שאם יש גפנים בתוך הקונדסין מותר לזרוע סמוך להן חוץ למחיצה כדתנן *היה גדר בינתים זה סומך לגדר מכאן וזה סומך לגדר מכאן: לענין שבת. לטלטל בתוכו: מן הצד. שמתח הזמורה מזה לזה באמצעיתו ולא על ראשיהן: לא עשה כלום. *ולענין שבת אמאי התירו לו: בשבת לא. הא בעשר לכולי עלמא פתחא הוא: ובדרב חסדא פליגי. ריש לקיש לית ליה דרב חסדא ורבי יוחנן אית ליה דרב חסדא וקסבר כי אמר רב חסדא לשבת אבל לכלאים אפילו מן הצד הוי צורת פתח דשבת חמור מכלאים:

פיאה

תוספות

איפכא מאי. כלומר מי מהניא צורת הפתח בגובהה וקשיא לר"ת דהא צורת הפתח הוי קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן דל קנה דעל גביהן ליתכשר בקנה דמכאן ומכאן דהוי כלחי משהו וי"ל דמיבעיא ליה היכא דלא מהני לחי כמו במפולש או ביותר מעשר דבעי צורת הפתח או לר' יוסי דבעי לחי רוחב ג' ובהכי מיתוקמא נמי ברייתא דמייתי: חצר שרובה פתחים וחלונות. ובפחות מעשר דאי ביתר מעשר אפילו בעומד מרובה הא אתגייה רב צריך למעט ובד' דפנותיה איירי דמשני נדדין מודה רב דמהני צורת הפתח (א) דאמרינן לעיל* הלכה כת"ק וקשיא דמהאי בנין אב אפילו מחיצה רביעית יש ללמוד דלא מהני צורת הפתח כי היכי דלא מהני ביתר מעשר אפילו במחיצה אחת וי"ל דאין ללמוד אלא על ד' מחיצות דמחיצה אחת ביתר מעשר הוי כמו פרוץ מרובה בד' מחיצות דמה שאוסר ביתר מעשר משום דלא מיקרי פתח ולא מהני ליה צורת הפתח גם לפרוץ מרובה מד' רוחות לא יועיל צורת הפתח דפתחא בד' רוחות לא עבדי אינשי אבל במחיצה אחת דעבדי פתח פשיטא דמהני צורת הפתח ועל זה אין שייך ללמוד: מה יתר מעשר האוסר במבוי. ואין להקשות מה למבוי שכן פרצתו (ב) בד' דיתר מעשר נמי אסר בחצר ולא נקט מבוי אלא משום דרב איירי ביה: פתחי שימאי. *פר"ח פתחי ארץ ישראל שהוא ארץ בני שם: אילימא בעשר בהא לימא ר' יוחנן בשבת לא. אין להקשות דמאי פריך דילמא סבר כנהרדעא (ג) דאצרכוהו לצות אפילו בעשר דביתר מעשר שמואל נמי מודה דהוי כמפולש דכאן איירי בבקעה שהיא כרמלית דליכא מאן דפליג שלא יועיל צורת הפתח כדאמרינן לעיל (ד' ז.) אך קשה דהא רב יוסף אסר לעיל אפילו בעשר הואיל ופרוץ מרובה ואפילו בכלה לבקעה איירי דומיא דיתר מעשר דאסר ואפילו בכלה לבקעה מדמייתי מרבי יוחנן דאיירי בבקעה א"כ מה פריך בהא לימא ר' יוחנן כיון דרב יוסף סבר הכי וי"ל דאין לחוש לדברי רב יוסף הואיל ונדחו וא"ת הואיל ומהני צורת הפתח מכל ד' רוחות א"כ גבי פסי בירָאות למה הוצרכו לארבעה דיומדין ולא הוי שרי אלא לבהמה בין לר"מ ובין לר' יהודה היה להם לעשות ד' קונדסין וזמורה על גביהן לרב בעשר ולמתני' ביתר מעשר וגבי שיירא נמי אמאי צריך שלשה חבלים זה למעלה מזה או קנים פחות פחות מג' יעשו צורת הפתח מד' רוחות ואומר ר"י לפי שלא היה מתקיים כל כך משום דאתו גמלי ושדו ליה וגם בקל יכול ליפול ברוח שאינה מצויה לפי שהיו צריכין להגביהו מן הגמלים הנכנסים שם לשתות וכן בשיירא ועוד דבשיירא אין להתיר כמו בחצר שמוקף לדירה וריצב"א מפרש דהכא לא איירי בד' דפנות וה"פ כך התירו לענין שבת במפולש דהיינו ב' מחיצות דב' מחיצות לענין שבת הוי כד' מחיצות לענין כלאים דבכלאים אין חילוק בין ב' לד' והשתא פריך שפיר בהא לימא רבי יוחנן בשבת לא דבב' מחיצות אין לחוש אם פרוץ מרובה והשר מקוצי מפרש דהכי פירושא בהא לימא רבי יוחנן בשבת לא אי לית ליה דרב דאמר ביתר מעשר לא מהני צורת הפתח דהא דאמר רב יוסף צורת הפתח לא מהניא בפרוץ מרובה היינו מדברי רב דאסר ביתר מעשר אלא לאו ביתר מעשר ס"ל לרבי יוחנן כרב דלא מהני צורת הפתח ולכך אפילו בעשר קאמר רבי יוחנן בשבת דלא מהני צורת הפתח משום דפרוץ מרובה לרב יוסף אסור אפילו ע"י צורת הפתח דאית ליה בנין אב:

הכא

עין משפט נר מצוה

נט א טוש"ע א"ח סי' שסג:

ס ב מיי' פט"ז מהל' שבת הלכה טז סמג שם טוש"ע א"ח סי' שסב סעיף י וסי' שסג סעיף כו:

סא ג מיי' פט"ז הלכה כ ופי"ז הלכה לה מהל' שבת סמג שם טוש"ע א"ח סי' שסב סעיף יא:

[דף ו:]

לקמן מח:

[ועי' תוספות קידושין לב: ד"ה זקן וכו']

רבינו חננאל

אמלתרא אסיקנא דלא מהניא ברחבה. אמר רב יוסף מדברי רבינו. רב דאמר צריך למעט נלמד חצר שרובה פתחים וחלונות אינה ניתרת בצורת הפתח הואיל ויותר מעשר אסור במבוי. ופרוץ מרובה על העומד אסור בחצר שיש לה צורת הפתח. מה יותר מעשר האוסר במבוי אינו [ניתר] לדברי רב בצורת הפתח אף פרוץ מרובה על העומד כו'. (פי') מה ליתר מעשר שכן לא התרת' בו אצל פסי ביראות לר' מאיר [פי'] דאמר ב' דביקות של בקר נמצאו רחב ו' פרות כשעומדות בשורה אחת זו אצל זו עובי כל פרה ופרה אמה וב' שלישי אמה. נמצא בשש פרות עשר אמות לר' מאיר אבל לר' יהודה דאמר ח' פרות הן י"ג אמות ושליש אבל פרוץ מרובה על העומד לדברי הכל מותר. פי' הדיומת רחבו ו' טפחים ובין דיומת לדיומת פרוץ לר' מאיר י' אמות ולר' יהודה י"ג אמות ושליש לימא מסייע ליה לרב דפנות הללו שרבה בהן פתחים וחלונות כשרות ובלבד שיהא עומד מרובה על הפרוץ. ודחה רב כהנא ואמר הא דתני בפתחים וחלונות הללו עד שיהא עומד מרובה על הפרוץ משום דפתחים הללו פיתחי שימאי נינהו דלית להו תקרה או משקוף. פי' שימאי של א"י שהיא ארץ בני שם. ואף ר' יוחנן סבר לה להא דרב דאמר הרחב מעשר אמות אע"פ שיש לו צורת הפתח צריך למעט דצורת הפתח ביותר מעשר אינה ניתרת. ואמרינן מעשה באחד מבקעת בית חורתן שנעץ ד' קונדסין בד' פינות השדה כענין דאמרין ובין אלו קונדסין קנים זה אצל זה בפחות מג' טפחים כדי שתהיה כמו מחיצה ומתח זמורה עליהן בשביל שלא יושממו ויפלו זולתי מקום הפתח. ואמר ריש לקיש כשם שהיא מחיצה לכלאים כך היא מחיצה לשבת ור' יוחנן אמר לכלאים התירו ולא לשבת. במאי עסקינן אי נימא בעושה פתחו מן הצד כלומר העמיד מזוזות בלא תקרה אלא קנה מיכן וקנה מיכן והאמר רב חסדא צורת הפתח שעשאה מן הצד לא עשה כלום אלא לעולם שעשה קנה מיכן וקנה מיכן וקנה על גביהן. וכי האי גוונא צורת הפתח מעליא הוא. ואם רוחב זה הפתח עשר אמות אמאי א"ר יוחנן אבל לא לשבת אלא כגון שיש בפתחו יתר מעשר. וא"ר יוחנן אע"פ שיש שם צורת הפתח (עשר אמות) כיון דפתחו יתר מעשר לא עשה כלום ש"מ דר' יוחנן כרב סבירא ליה דאמר דהרחב מעשר אמות ימעט. ודחינן לא לעולם לא נתן קנה על גביהן ולא עשה הפתח אלא קנה מיכן וקנה מיכן וזהו צורת הפתח מן הצד. כלומר יש לו מזוזות מן הצדדין ואין תקרה על גביהן ובדרב חסדא פליגי דאמר העושה צורת הפתח מן הצד לא עשה כלום. ר' יוחנן אית ליה דרב חסדא. ר"ל לית ליה

וכיון

מסורת הש"ס

[לעיל ב:]

[עי' תוס' לקמן יז. ד"ה אתנייה]

[קידושין לב:]

מנחות לג: ע"ש

[גירסת הערוך בערך שקף א' פיאות]

[כל"ב מ.]

פ"א ולענין כלאים

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה חצר וכו' דאמר לעיל. נ"ב דף ו ע"ב: (ב) ד"ה מה וכו' שכן פרצתו. נ"ב עי' לעיל דף ו: (ג) ד"ה אילימא וכו' כנהרדעי. נ"ב לעיל סוף דף ו:

גליון הש"ס

גמ' ר"י א לכלאים התירו. עיין לקמן דף נג ע"א תוד"ה חציו:

סב א ב מיי' פט"ז מהלכות שבת הלכה יט סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' שסב סעיף יא:

סג ג מיי' פ"ו מהלכות מזוזה הלכה ד סמג עשין כג טוש"ע י"ד סי' רפז סעיף ב [וברב אלפס בהלכות מזוזה דף עו:]

סד ד מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה ב סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף ג וסעיף יד :

רבינו חננאל

וכיון דאסיקנא דבפתח מן הצד פליגי אמרי איני והאמר ר"ל משום ר' יהודה בן חנינא פיאה מותרת לענין כלאים אבל לא לשבת . ור' יוחנן אמר כשם שאינן מחיצו' לשבת כך אינן מחיצות לכלאים . בשלמא ר"ל לא קשיא הא דידיה הא דרביה אלא ר' יוחנן הכא אמר מתרת לכלאים והכא אמר אפילו לכלאים אינה מתרת בשלמא אי אמרת ה כ א דקאמר מתרת לכלאים בשעשה צורת הפתח על גבן והכא עשה מן הצד לפיכך זה שעל גבן מתרת וזה שמן הצד אינה מתרת . אלא אי אמרת אידי ואידי מן הצד קשיא . ושנינן לעולם תרווייהו מן הצד והא דאמר [דמתרת לכלאים] בפתח שהוא בעשר. והא דאמר אינה מתרת ביותר מעשר . והיינו דא"ל ר' יוחנן לר"ל לא כך היה המעשה שהלך ר' יהושע בן קרחה אצל ר' יוחנן בן נורי ללמוד תורה אע"פ שהיה בקי בהלכות כלאים ומצאו יושב בין האילנות כו' ואסיקנא אלא לאו מן הצד וש"מ עשר מותר יתר מי' אסור: ירושלמי (בפירקין ה"ט) ר"ל בשם רבי יהודה בן חנינא נעץ ד' קנים בד' זויות הכרם . וקשר גמי מלמעלה מציל משום פיאה . א"ר יוחנן כמחיצות שבת כך מחיצות כלאים . א"ר יוחנן מעשה שהלך ר' יהושע בן קרחה אצל ר' יוחנן בן נורי והראהו שדה אחת (ותוותתה) [ובית חבירתא] היתה נקראת והיו שם פרצות יתר מעשר והיה נוטל אעים וסותם דוקרנין וסותם עד שמיעטן פחות מעשר . אמר כזו כך מחיצות שבת ואסיקנא א"ר אבהו כל אילין מיליא לענין מיסב ומיתן הא להורות אסירי. תניא היו שם קנין דוקרנין פי' נעוצין ועשה להן פיאה מלמעלה אפי' ביתר מעשר מותר : גופא אמר רב חסדא צורת הפתח שעשאה מן הצד פי' בלא תקרה ולא משקוף אלא מזוזות בלבד לא עשה כלום

הכא ביתר מעשר . והשתא לא צריכי לשנויי כריש לקיש הא דידיה הא דרביה :

כי פליגי בשיש ברגליה שלשה וגבוהה עשרה . והא דאמרינן בפרק קמא דשבת (ד' ז:) זרק למעלה מי' והלכה ונחה בחור כל שהוא באנו למחלוקת ר' מאיר ורבנן דפליגי בחוקקין להשלים אומר ר"י דמיירי בחורין שדרכן לעשות בשעת בנין שמפולשין לרשות הרבים ולצד רשות היחיד דחבין ארבעה על ארבעה דבענין אחר לא הוה אמרינן לרבי מאיר חוקקין כדמשמע הכא :

בפסי

פיאה מותרת לענין כלאים אבל לא לשבת ור' יוחנן אמר כמחיצות לשבת דלא כך מחיצות לכלאים דלא בשלמא דריש לקיש אדר"ל לא קשיא הא דידיה הא דרביה אלא דרבי יוחנן אדר' יוחנן קשיא אי אמרת בשלמא התם על גבן הכא מן הצד שפיר אלא אי אמרת אידי ואידי מן הצד מאי איכא למימר לעולם אידי ואידי מן הצד התם בעשר הכא ביותר מעשר ומנא תימרא דשני לן בין עשר ליותר מעשר דאמר ליה רבי יוחנן לריש לקיש לא כך היה המעשה שהלך רבי יהושע אצל ר' יוחנן בן נורי ללמוד תורה אף על פי שבקי בהלכות כלאים ומצאו שיושב בין האילנות ומתח זמורה מאילן לאילן ואמר לו רבי אי גפנים כאן מהו לזרוע כאן אמר לו בעשר מותר ביותר מעשר אסור במאי עסקינן אילימא על גבן יותר מעשר אסור והתניא *היו שם קנין הדוקרנין ועשה להן פיאה מלמעלה אפי' ביותר מעשר מותר אלא לאו מן הצד וקאמר ליה בעשר מותר יותר מעשר אסור שמע מינה : גופא אמר רב חסדא צורת הפתח שעשאה מן הצד לא עשה ולא כלום ואמר רב חסדא צורת הפתח שאמרו *צריכה שתהא בריאה כדי להעמיד בה דלת ואפילו דלת של קשין אמר ריש לקיש משום ר' ינאי צורת הפתח צריכה היכר ציר *מאי היכר ציר אמר רב אויא אבקתא אשכחינהו רב אחא בריה דרב אויא לתלמידי דרב אשי אמר להו אמר מר מידי בצורת הפתח אמרו ליה לא אמר ולא כלום תנא צורת הפתח שאמרו קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן צריכין ליגע או אין צריכין ליגע רב נחמן אמר *אין צריכין ליגע ורב ששת אמר צריכין ליגע אזל רב נחמן ועבד עובדא בי ריש גלותא כשמעתיה א"ל רב ששת לשמעיה רב גדא זיל שלוף שדינהו אזל שלף שדינהו אשכחוהו דבי ריש גלותא חבשוהו אזל רב ששת קם אבבא א"ל גדא פוק תא *נפק ואתא אשכחיה רב ששת לרבה בר שמואל אמר ליה תני מר מידי בצורת הפתח א"ל אין *תנינא כיפה ר"מ מחייב במזוזה וחכמים פוטרין ושוין *שאם יש ברגליה עשרה שהיא חייבת אמר אביי הכל מודים אם גבוהה עשרה ואין ברגליה שלשה אי נמי יש ברגליה שלשה ואין גבוהה עשרה ולא כלום כי פליגי ביש ברגליה ג' וגבוהה עשרה ואין רחבה ארבעה ויש בה לחוק להשלימה לארבעה *ר' מאיר סבר חוקקין להשלים ורבנן סברי אין חוקקין להשלים א"ל (א) *אי משכחת להו לא תימא להו לבי ריש גלותא ולא מידי מהא מתניתא דכיפה : **מתני'** *הכשר מבוי ב"ש אומרים לחי וקורה וב"ה אומרים או לחי או קורה רבי אליעזר אומר לחיין משום ר' ישמעאל אמר תלמיד אחד לפני ר"ע לא נחלקו ב"ש וב"ה על מבוי שהוא פחות מארבע אמות שהוא ניתר או בלחי או בקורה על מה נחלקו על רחב מארבע אמות ועד עשר שב"ש אומרים לחי וקורה וב"ה אומרים או לחי או קורה א"ר עקיבא על זה ועל זה נחלקו : **גמ'** כמאן *דלא כחנניה ולא כתנא קמא אמר רב יהודה הכי קאמר הכשר מבוי סתום כיצד ב"ש אומרים לחי וקורה וב"ה אומרים *או לחי או קורה ב"ש אומרים לחי וקורה למימרא דקא סברי ב"ש ארבע מחיצות דאורייתא לא לזרוק משלש הוא דמיחייב לטלטל עד דאיכא ארבע ב"ה אומרים או לחי או קורה לימא קא סברי ב"ה שלש מחיצות דאורייתא לא לזרוק משתים הוא דמיחייב לטלטל עד דאיכא שלש : ר' אליעזר אומר לחיין : איבעיא להו ר' אליעזר לחיין וקורה קאמר או דילמא לחיין בלא קורה קאמר ת"ש *מעשה ברבי אליעזר שהלך אצל רבי יוסי בן פרידא תלמידו לאובלין

[לקמן לז: ב"ק נח:] [לעיל ו.]

פיאה · קליעת הזמורה המתוחה מקונדס לחבירו ודוגמתו פיאה נכרית במסכת שבת (ד' סד:) : הא דרביה . הך בתרייתא משום ר' יהודה בר' חנינא אמרה וליה לא סבירא ליה : אי אמרת בשלמא . קמייתא על גבן משום הכי שרי לענין כלאים וביותר מעשר דאי בעשר לא מלי למימר אבל לא לשבת ועל כרחיך כרב סבירא ליה שפיר : ומנא תימרא דשני לן . בכלאים בין עשר ליותר מעשר מן הצד : אע"פ שבקי . רבי יהושע בהלכות כלאים שאל ממנו דבר זה : קנים הדוקרנין. משופין כדקר יתד הנעוץ בקרקע : כדי להעמיד בה דלת . כל שהוא ואפילו יכול להעמיד בה דלת של קשין דיה קשין של שבלים : אבקתא . חור שציר הדלת סובב בו ואע"פ שאינה צריכה דלת מיהו חזיא לדלת בעינן : צריכין ליגע . קנה שעל גבן לקנים שבצדדין או אפילו תלויה למעלה מהן באויר : עובדא בי ריש גלותא . שהקיף להתיר רחבה לטלטל בה ועשה בהן פתחים הרבה יותר מעשר ועשה להן פיאה ולא נגעו לקנים של מטה : כיפה . שער העשוי ככיפה : וחכמים פוטרים . מפני שלמעלה בעיגול הוא מצר ואינו רחב ארבעה ואין פתח פחות מד' רוחב : ושוין שאם יש ברגליה עשרה . גובה קודם שיתחיל לעגל : חייבת . דהא יש בה עשרה גובה ברוחב ארבעה ואפילו כל העיגול סתום נשאר שם שיעור פתח כשר אלמא אין צריכין ליגע דהא הכשירה דפתח ברגליה היא והעיגול מפסיק בין תקרה העליונה למזוזות וקתני חייבת : אביי לפרושי פלוגתייהו אתא לישנא אחרינא ואמר אביי גרסינן ומפירוש דאביי ילפינן דאין צריכין ליגע : הכל מודים גבוהה עשרה ואין ברגליה שלשה דלא כלום . דכל בציר משלשה גובה ארעא סמיכתא היא ואין שם מפתח זה כלום שיהא רוחב ארבעה : אי נמי יש ברגליה גובה שלשה . ושתם רגליה רוחב ד' ואין גובהה עשרה ולא כלום דכל פחות מעשרה לא כלום ולאו פתח הוא : כי פליגי דיש ברגליה שלשה . דנפיק מתורת ארעא סמיכתא בהכשר פתח ארבעה רוחב וגובהה עשרה עם העיגול ואינה רחבה ארבעה מעוגל ולמעלה : ויש בה לחוק . ולסתור העיגול ולהרחיבו לארבעה בלא נפילת ראש העיגול העליון שהבנין ארוך לכאן ולכאן ואין הבנין כלה מכאן ומכאן למדת השער : חוקקין להשלים . הואיל ובגובה שלשה יש הכשר רוחב פתח רואין שבעה העליונים כאילו הן חקוקין מכפנים ונרחבים למדת הרגלים : **מתני'** על מבוי שהוא פחות מארבע אמות . רוחב פתחו : **גמ'** כמאן דלא כחנניה כו' . דקא סלקא דעתיה דהכי קאמר הכשר מבוי מפולש ב"ש אומרים כו' : ד' מחיצות דאורייתא . הלכה למשה מסיני היא במחיצות דבציר מד' מחיצות לא הוי רשות היחיד משום הכי בעי לחי וקורה דתיהוי מחיצה מעלייתא : לזרוק . מרה"ר לתוכו משלש הוא דמיחייב דשלש מחיצות דאורייתא לשוויה רה"י אבל לטלטל בתוכו גזור רבנן עד דאיכא ארבע : לאובלין

כיפה

יש לחוק רגלים

אין לחוק רגלים

[לקמן סז. תוספ' כלאים פ"ד]

[מנחות לג.]

יומא יא:

[יומא שם שבת ז: ק. לקמן לג: קא:] שבת קיז. לעיל כ:

[תוספתא פ"א]

הגהות הב"ח

(א) גמ' אי משכחת להו לבי ריש גלותא לא תימא להו ולא מידי :

ויש שמפרש פתחא מן הצד כגון קנה עומד כנגד הקונדס הנעוץ בזויות ונתן קנה על גביהן צדו אחד על הקנה וצדו אחד על הקונדס שנמצא כצורת פירצה ולא כצורת פתח שהרי לא עש
נתן במקום מזוזות: תנא קנה מיכן וקנה מיכן וקנה על גביהן ואמר רב חסדא צריכה שתהא בריאה כדי לקבל דלת ואפי' של קשין. וא"ר ינאי צריכה היכר ציר והיא (אבקתין) [אבקתא] פי' ידו
תרתין צירין וכתיב הדלת תסוב על צירה והוא החלל החקוק על המשקוף להכנים בו ציר הדלת כדגרסינן (במכות כג) בענין הרצועה שמלקין בה. אלא אמר רבא אבקתא אית בה . פי' נקבין ש
בעו מרפו בה מפקי לה. וכי בעו (מלקט) [מיקטר] בה לפום גבראי : איבעיא להו צריכין ליגע או לא . פי' הקנים העשויין במזוזות צריכין ליגע בקנה שעל גביהן הנתון במשקוף או כיון שהקנים ה
ולמעלה והקנה שהוא במשקוף אינן נוגעין בו אלא הוא [מונח] על אחרים גבוהין מאלו והם מופרדין זה מזה יתר מד' אמות או קרובים פחות מד' טפחים מאי אמר רב נחמן אין צריכין ליגע. עבד ר
שעשה צורת הפתח שלא היו מגיעין ב' הקנים העשויין כמזוזות על הקנה העליון העשוי במשקוף. ואמר רב ששת לגרא שמעי' (זו) [זיל] שדינהו ושדנהו חבשוה עבדי דרב נחמן לגדא. קם רב ש
ושבקוה ונפק. אשכח רב ששת לרבה בר שמואל א"ל תני מר משנה בצורת הפתח . אין תנינא כיפה ר"מ מחייב במזוזה וחכמים פוטרין ושוין שאם יש ברגליה עשרה טפחים שחייבת . הנה
י' טפחים ומשם ולמעלה עוקם הבנין כמו קשת ועולה והאבנים (שבשאי) [שבראשי] כיפה אע"פ כי אינן מגיעות לרגליה שהן המזוזות נקרא פתח ושער לדברי הכל חייבת במזוזה (וחכמים פוטר
שמעינן מינה שאע"פ שאינן מגיעות חמזוזות למשקוף שער מעליא הוא כרב נחמן . א"ל רב ששת אי משכחת להו לאלו שחלקו עלי לא תימא להו הא מתניתא . כלומר אני אדור בי מעצמי
אם כיפה זו רחבה ד' טפחים ואין ברגליה ג' ולא כלום היא דכל פחות מג' כלבוד דמי . (ואפילו סבר ליבא) . וכן יש ברגליה ג' ואינה רחבה ד' ולא כלום היא דכל פחות מד' לא הוי מקום .
ורחבה ד' ואין גבוה עשרה ויש בה לחוק ולהשלימה לעשרה . ר' מאיר סבר הואיל ויש בה לחוק ולהשלימה לעשרה רואין אותו כאלו הוא חקוק ויש בה ברגליה
כי פתח מעליא הוא . ורבנן סברי הואיל ואינו חקוק לא אמרינן רואין כאילו הוא חקוק השתא מיהא אין ברגליה עשרה : פיסקא הכשר מבוי ב"ש אומרים לחי וקורה כו'
תני לחי וקורה . ובה"א או לחי או קורה קס"ד דמתניתין במבוי מפולש לרה"ר לפיכך אמרינן כמאן כת"ק דברייתא דקתני עושה צורת פתח מיכן ולחי או קורה מיכן ולא כחנניה דתני לב"ש דת
ולב"ה דלת מיכן ולחי או קורה מיכן . ופרקינן א"ר יהודה הכי קאמר הכשר מבוי סתום בג' רוחותיה כיצד מערבין בו בש"א לחי וקורה ובה"א או לחי או קורה כו' דייקינן מדקתני בנ
בו בש"א לחי וקורה הויא לה מחיצה רביעית כדתנן ועוד א"ר יהודה מערבין למבוי המפולש כו' ואמר רבה התם לא תימא טעמא משום דסבר ב' מחיצות דאורייתא אלא משום דס
ולחי משום היכר . הלכך לב"ש ליתא לרה"י שמותר לטלטל בה עד דאיכא ד' מחיצות אבל ג' מבוי הוא ואע"פ שאין מטלטלין בו שאינה רה"י גמורה כרה"י דמי ואסור לזרוק
לתוכו : ולב"ה ג' מחיצות דאורייתא לטלטל וכשם שלחי משום היכר כך קורה משום היכר ובשתי מחיצות נמי מבוי הוא מיהו לזרוק בו מרה"ר אסור כדאמרינן דהוא כרה"י ולטלטל בו עד
של רבים ומבואות שאינן מפולשין בין ערבו בין לא ערבו הזורק בתוכו חייב . ר' אליעזר אומר לחיין וקורה קאמר ולב"ש חולק או לב"ה חולק ולחיים בלא קורה קאמ

גליון הש"ס גמ' נפק ואתא אשכחי' רב ששת כעין זה לקמן דף לט ע"ב וב"ק דף נח ע"ב :

לאובלין ומצאו שיושב במבוי שאין לו אלא לחי אחד אמר לו בני עשה לחי אחר אמר לו וכי לסותמו אני צריך א"ל יסתם ומה בכך אמר רשב"ג לא נחלקו ב"ש וב"ה על מבוי שהוא פחות מארבע אמות שאינו צריך כלום על מה נחלקו על רחב מארבע אמות ועד עשר שב"ש אומרים לחי וקורה וב"ה אומרים או לחי או קורה קתני מיהת וכי לסותמו אני צריך אי אמרת בשלמא לחיין וקורה משום הכי אמר וכי לסותמו אני צריך אלא אי אמרת לחיין בלא קורה מאי לסותמו הכי קאמר וכי לסותמו בלחיין אני צריך אמר מר אמר רבן שמעון בן גמליאל לא נחלקו ב"ש וב"ה על מבוי שפחות מארבע אמות שאינו צריך כלום והא אנן תנן משום רבי ישמעאל אמר תלמיד אחד לפני ר"ע לא נחלקו ב"ש וב"ה על מבוי שהוא פחות מארבע אמות שהוא ניתר או בלחי או בקורה אמר רב אשי הכי קאמר אינו צריך לחי וקורה כב"ש ולא לחיין כר' אליעזר אלא או לחי או קורה כבית הלל וכמה אמר *רב אחלי ואיתימא רב יחיאל [ד]עד ארבעה אמר רב ששת אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב מודים חכמים לרבי אליעזר בפסי חצר ורב נחמן אמר הלכה כר' אליעזר בפסי חצר °אמר רב נחמן בר יצחק מאן מודים ר' *הלכה מבלל דפליגי [מאן פליג עליה] רבנן דתניא *חצר ניתרת בפס אחד רבי אומר בשני פסין אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן חצר צריכה שני פסין אמר ליה רבי זירא לרבי אסי מי אמר רבי יוחנן הכי והא את הוא דאמרת משמיה דר' יוחנן פסי חצר צריכין שיהא בהן ד' וכי תימא ארבעה מכאן וארבעה מכאן והתני *רב אדא בר אבימי קמיה דרבי חנינא ואמרי לה קמיה דר' חנינא בר פפי קטנה בעשר וגדולה באחת עשרה כי סליק רבי *זירא מימי פרשה [ב]ברוח אחת בארבעה משתי רוחות משהו לכאן ומשהו לכאן והדתני (א) אדא בר אבימי רבי היא וסבר לה כרבי יוסי אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל חצר ניתרת בפס אחד אמר ליה אביי לרב יוסף מי אמר שמואל הכי והא אמר ליה שמואל לרב חנניה בר שילא את לא תעביד עובדא אלא או ברוב דופן או בשני פסין אמר ליה ואנא לא ידענא דעובדא הוה (ב) בדורה דרעותא לשון ים הנכנס לחצר הוה ואתא לקמיה דרב יהודה ולא אצרכיה אלא פס אחד אמר ליה לשון ים קאמרת קל הוא שהקלו חכמים במים *כדבעא מיניה רבי טבלא מרב מחיצה תלויה מהו שתתיר בחורבה אמר ליה [ג]אין מחיצה תלויה מתרת אלא במים קל הוא שהקלו חכמים במים מכל מקום קשיא כי אתו רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע מבי רב פירשוה מרוח אחת בארבעה משתי רוחות משהו לכאן ומשהו לכאן אמר רב פפא אי קשיא לי הא קשיא לי דאמר ליה שמואל לרב חנניה בר שילא את לא תעביד עובדא אלא או ברוב דופן או בשני פסין למה לי רוב דופן בפס ארבעה סגי וכי תימא מאי ברוב דופן בדופן שבעה דבארבעה הוה ליה רוב דופן למה לי ארבעה בשלשה ומשהו סגי דהא אמר רב אחלי ואיתימא רב יחיאל עד ארבעה איבעית אימא כאן בחצר כאן במבוי ואיבעית אימא דרב אחלי גופיה תנאי היא תנו רבנן [ד]לשון ים הנכנס לחצר אין ממלאין הימנו בשבת אלא אם כן יש לו מחיצה גבוה י' טפחים בד"א שפירצתו ביותר מעשרה אבל עשרה אין צריך כלום ממלא הוא דלא ממלאינן הא טלטולי מטלטלינן והא נפרצה חצר במלואה למקום האסור לה

הכא

רש"י

לאובלין. מקום: הכי קאמר אינו צריך (ג) לא לחי ולא קורה כו'. והאי כלום דקאמר אהנך תוספת דמוספי בית שמאי ורבי אליעזר אדבית הלל קאי: וכמה. יהא פחות רוחבו מארבע אמות ויהא צריך תיקון: עד ארבעה. טפחים אפילו אינו רחב אלא אמה או חמשה או ארבעה טפחים צריך לחי אבל בפחות מארבעה אינו צריך כלום: בפסי חצר. אם נפרצה למקום האסור לה צריכה שיור נפסי לידיה: מאן מודים. דקאמר ר' ירמיה רבי ומאי הלכתא דקאמר רב נחמן דמשמע מכלל דפליגי אף בפסי חצר: מאן פליג עליה רבנן. בני מחלוקתו של רבי: וגדולה באחת עשרה. דליכא אלא שלשה מכאן ושלשה מכאן וקתני גדולה מותרת: מימי. עלה מן הים: רבי היא וסבר לה כר' יוסי. דאמר *לחי רחב שלשה טפחים בעי ורבי יוחנן אליבא דרבנן קאמר דפס דקאמרי רבנן ארבעה טפחים הוא ובשני רוחות סגי בשני משהויין: לשון ים שנכנס לחצר הוה. ופרצו הדופן במלואו: ולא אצרכוה אלא פס אחד. בראש הכותל ומותר למלאות מן המים לפנים ממקום המחילה ולא אמרינן קא ממלא מכרמלית לרשות היחיד: שהקילו חכמים במים. למלאות מהן ע"י תיקון כל שהוא: כדבעא מיניה כו'. אלמא יש להקל במים [מה] שאין [כן] במקום אחר להכי נקט חורבה דדרכה להיות שם מחילות תלויות: אלא במים. כגון גזוזטרא שהיא למעלה מן הים בפרק כילד משתתפין (לקמן ד' פז:): מכל מקום. דשמואל אדשמואל קשיא: פירשוה. לשמואל האי דקאמר בפס אחד הייני ארבעה טפחים והאי דקאמר שני פסים בקטנים כל דהו: בשלשה ומשהו סגי. דאימעיט מארבעה ותו לא בעי מידי: דהא אמר רב אחלאי. לעיל דפחות מארבעה לא צריך כלום: כאן בחצר. חצר מרובע או רחבו יותר מארכו אע"ג דאימעיט מארבעה לא סגי בהכי: מבוי. ארכו יותר על רחבו: דרב אחלאי תנאי היא. לקמן (ד) מפרש להו וליכא למיקם עלה דמילתא הילכך בעינן רוב הדופן עומד: שנכנס לחצר. דרך פירצת הכותל וכשלא נפרץ במלואו עסקינן מדמפליג בעשרה ליותר מעשרה: אלא אם כן. עשו מחילה לגדור פירצת כותל החצר עד עשרה: אבל עשרה אין צריך כלום. שהרי יש שיור מכאן ומכאן: ממלא הוא דלא ממלאינן. משום דמטלטל מכרמלית לרשות היחיד: הא טלטולי מטלטלינן. בהאי חצר: במלואה. לאו דווקא אלא כל יותר מעשרה קרי ליה מלואה:

דהיא

תוספות

בפסי חצר. וקשה דגבי מבוי נקט לשון לחי וגבי חצר נקט לשון פס בכולה שמעתא אף על גב דשניהם משהו:

ורב נחמן אמר הלכה כר' אליעזר בפסי חצר. והא דלא קאמר הלכה כרבי בפסי חצר דהא סבר כרבי אליעזר כדקאמרינן ומודים חכמים הייני רבי לר' אליעזר והוה ניחא טפי דליהו איירי בחצר אלא *דניחא ליה למנקט ר' אליעזר שנזכר במשנתנו וצריך לומר דרבי ורבנן בחצר מרובעת פליגי דלרבנן סגי להו בפס משהו ולרבי צריך שני פסין של שני משהויין דאי בארכה יתר על רחבה פליגי קשיא דרב נחמן אדרב נחמן דהכא פסיק כרבי ובסוף שמעתא קאמר רב נחמן נקיטינן דחצר שארכה יתר על רחבה ניתרת בלחי משהו אלא ודאי במרובע פליגי וצריך שני פסין של שני משהויין או בפס אחד של ארבעה כדאמר רב נחמן בסוף שמעתא דחצר מרובעת ניתרת בפס ארבעה ודלא כפירוש הקונטרס שפירש בסמוך מרוח אחת בד' משתי רוחות משהו לכאן ומשהו לכאן דהוי כרבנן דלרבנן סגי בפס אחד ומשהו כדפירשנו אלא כרבי אתי דהכי הילכתא: וכי תימא בדופן שבעה דבארבעה הוי רוב דופן. והשתא אי נקט ארבעה לא הוי משמיענו חדוש יותר מברוב דופן דאדרבה השתא דנקט ברוב דופן הוי רבותא טפי דאע"ג דלא הוי ארבעה סגי הואיל ואיכא רוב דופן למה לי ארבעה פירוש למה אטעיה להצריך ארבעה בשלשה ומשהו סגי דהשתא לא הוי צריך אפילו רוב דופן כיון שנתמעט האויר מארבעה ויש ספרים דגרסי למה לי רוב דופן ולפי זה אתי שפיר בפשיטות *ואית ספרים דלא גרסי רוב דופן אלא למה לי בתלתא ומשהו סגי והיא היא:

הכא

עין משפט נר מצוה

סה א מיי' פי"ז מהלכות שבת הלכה ט סמג עשין דרבנן א טור ש"ע א"ח סי' שסג סעיף כח:

או שמא משום דלאדא בר אבימי צריך לר' רחבים (ד') [ג'] ומודים חכמים דקאמר הייני שצריך ב' [ת"י]

סו ב מיי' פט"ז מהלכות שבת הלכה יב סמג שם טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף ג:

סז ג מיי' שם הלכה יג וסמג שם טוש"ע א"ח סי' שנה סעיף ג:

סח ד מיי' שם הלכה יא וסמג שם טוש"ע א"ח סי' שנו סעיף ב:

[לקמן יג.]

ואם הייני גורסי' בצ"ר מארבעה סגי הוי א"ש טובא אך לא נמצא בשום ספר

[גירסי' הערוך בערך יפי ר' אבא]

רבינו חננאל

א"ר שמעון בן גמליאל לא נחלקו ב"ש וב"ה על מבוי שהוא פחות מד' אמות שאין צריך כלום. איני והא תנן משום ר' ישמעאל אמר תלמיד אחד לא נחלקו ב"ש וב"ה על פחות מד' אמות שהוא (או) [ניתר] בלחי או בקורה. ופריק רב אשי דרשב"ג הכי קתני אינו צריך לחיים כר' אליעזר ולא לחי וקורה כב"ש אלא או לחי או קורה כב"ה. למטה עד כמה אהלי ואיתימא רב (יהואל) [אהלי] עד ארבעה. פי' מבוי שהוא רחב מארבע אמות ולמעלה צריך לחי וקורה עד עשר אמות אבל למטה מד' אמות עד ד' טפחים צריך לחי או קורה. אבל אם פתחו של מבוי רחבו מארבעה טפחים ולמטה אין צריך לא לחי ולא קורה אלא מותר בולא כלום. סוגיין דכי היכי דמצריך ר' אליעזר במבוי לחיים הכי נמי מצריך לחצר שני פסין ואמר רב נחמן בר יצחק מאן מודים רבי ומאן חולקין עליו רבנן. דתניא חצר ניתרת בפס אחד. רבי אומר בב' פסין א"ר אסי א"ר יוחנן חצר צריכה ב' פסין ואסיקנא שני פסין בב' רוחות משהו לכאן ומשהו לכאן. מצד אחד צריך פס ארבעה. והא דתני איבומי חצר קטנה בעשר גדולה בי"א איקימנא לר' דמצריך ב' פסין וסבר לה כר' יוסי דאמר לחיים שאמרו רחבן ג' טפחים שצריך לחי ג' מיכן ולחי ג' מיכן הרי אמה שעודפת הגדולה על הקטנה. הא דאמר שמואל חצר מותרת בפס אחד. אסיקנא עובדא הוה בדורא דרעיתא בלשון ים שנכנס לחצר ולא אצרכה רב יהודה אלא פס אחד משום קל הוא שהקילו חכמים במים. אמר רב פפא קשיא לי הא דא"ל שמואל לרב חנניה בר שילא את לא תעביד עובדא. אלא או ברוב דופן או בב' פסין. למה לן רוב דופן פס ארבעה סגיא. וכי תימא הכא בחצר שהוא שבעה עסקינן ועבד ארבעה ושבק תלתא הא עביד תלתא*) ושבק ד' לא. והאמר אהלי ואי תימא רב אהלי. במבוי אבל בחצר לא: ת"ר לשון ים שנכנס לחצר אין ממלאין הימנה בשבת אא"כ עשו לה מחיצה גבוהה עשרה טפחים. בד"א ביתר מעשר אבל בעשר אין צריך כלום. ומקשינן

*) [ומשהו ושבק פחות ד' לא. כ"ה לפי הנוסחא בגמ' שלפנינו].

רב נסים גאון

והאי דתני אדא בר איבומי רבי היא וסבר לה כר' יוסי הוא שאמר ר' יוסי במשנה (דף יד) בשביל הלחיים רחבן ג' שכבר פירשנוהו:

מסורת הש"ס

[לקמן יד:]

שבת קא: ש"נ]

לעיל י:

שבת קא. לקמן פז. פו:

הגהות הב"ח

(א) גמ' והא דתני רב אדא בר אבימי: (ב) שם דעובדא הוה בדורא דרעותא: (ג) רש"י ד"ה הכי קאמר אינו צריך לחי וקורה כצ"ל ותיבת לא נמחק: (ד) ד"ה דרב אחלי וכו' לקמן. נ"ב בריש דף יג:

גליון הש"ס

גמ' א"ר נחמן בר יצחק מאן מודים. עי' גיטין דף לא ע"ב תד"ה אלא ל"ג. ולקמן דף מג ע"ב תד"ה יתיב ולקמן דף יח ע"ב תד"ה מתקיף:

סט א מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה ט:

ע ב מיי' שם הלכה ז וסמג שם טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף כו:

עא ג מיי' שם הלכה ח וטוש"ע שם סעיף כו:

הכא במאי עסקינן דאית ליה גידודי: אמר רב יהודה מבוי שלא נשתתפו בו הכשירו בלחי הזורק לתוכו חייב הכשירו בקורה הזורק לתוכו פטור מתקיף לה רב ששת טעמא דלא נשתתפו בו הא נשתתפו בו אפילו הכשירו בקורה נמי חייב וכי בכך זו עשה אותו רשות היחיד או רשות הרבים והתניא חצירות של רבים ומבואות שאינן מפולשין בין עירבו ובין לא עירבו הזורק לתוכן חייב אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב יהודה מבוי שאינו ראוי לשיתוף הכשירו בלחי הזורק לתוכו חייב הכשירו בקורה הזורק לתוכו פטור °אלמא קסבר *לחי משום מחיצה וקורה משום היכר וכן אמר רבה לחי משום מחיצה *וקורה משום היכר °ורבא אמר אחד זה ואחד זה משום היכר איתיביה רבי יעקב בר אבא לרבא הזורק למבוי יש לו לחי חייב אין לו לחי פטור הכי קאמר אינו צריך אלא לחי הזורק לתוכו חייב לחי ודבר אחר הזורק לתוכו פטור איתיביה *יתר על כן אמר רבי יהודה מי שיש לו שני בתים בשני צידי רשות הרבים עושה לחי מכאן ולחי מכאן או קורה מכאן וקורה מכאן ונושא ונותן באמצע אמרו לו אין מערבין רשות הרבים בכך התם קסבר רבי יהודה שתי מחיצות דאורייתא אמר רב יהודה אמר רב מבוי שארכו כרחבו אינו ניתר בלחי משהו אמר רב חייא בר אשי אמר רב מבוי שארכו כרחבו אינו ניתר בקורה טפח אמר רבי זירא כמה מכוונן שמעתא דסבי כיון דארכו כרחבו הוה ליה חצר וחצר אינה ניתרת בלחי וקורה אלא בפס ארבעה אמר רבי זירא אי קשיא לי הא קשיא לי ליהוי האי לחי כפס משהו ונשתרי אישתמיטתיה הא דאמר ר' אסי אמר ר' יוחנן פסי חצר צריכין שיהא בהן ארבעה *אמר רב נחמן נקטינן איזהו מבוי שניתר בלחי וקורה כל שארכו יתר על רחבו *ובתים וחצרות פתוחים לתוכו ואיזו היא חצר שאינה ניתרת בלחי וקורה אלא בפס ארבעה כל שמרובעת מרובעת אין עגולה לא הכי קאמר אי ארכה יתר על רחבה הוה ליה מבוי ומבוי בלחי וקורה סגיא ואי לא הוה לה חצר וכמה סבר שמואל למימר עד דאיכא פי שנים ברחבה אמר ליה רב הכי אמר חביבי אפילו משהו: משום רבי ישמעאל אמר תלמיד אחד כו':

דלית ליה גידודי. מה שנסתר מן הפרצה נגובה עשרה אבל הים כיסהו: הכשירו בלחי. תיקנו בלחי: הזורק לתוכו. מרשות הרבים: חייב. דקסבר לחי משום מחיצה: הכשירו בקורה הזורק לתוכו פטור. דקורה משום היכר וקסבר ארבעה מחיצות דאורייתא בין לקולא בין לחומרא: חצירות של רבים. שפתוחין בתים הרבה לחצר ואוסרים בני הבתים זה על זה שאין יכולין להוציא מן הבתים לחצר בלא עירוב מפני שהבית רשות מיוחדת לו וחצר רשות חבירו מושל בה ונמצא מוציא מרשות לרשות ורבנן גזור שלא להוציא מרשות היחיד לרשות היחיד גזירה דילמא אתי לאפוקי מרשות היחיד לרשות הרבים אבל בחצר מותר לטלטל בה כדאמרינן במסכת שבת בפ' רבי אליעזר אומר אם לא הביא כלי כו' (דף קל:): שאינו ראוי לשיתוף. מפולש: לחי משום מחיצה. וקסבר שלש מחיצות דאורייתא: הזורק למבוי כו'. אלמא לחי משום מחיצה: אינו צריך אלא לחי. שאינו מפולש: חייב. ואע"ג דלית ליה לחי דשלש מחיצות דאורייתא: לחי ודבר אחר. לורת הפתח כתורת מפולש: הזורק לתוכו פטור. ואע"ג דעבד לחי: יתר על כן. לעיל מיניה איירי בבונה עלייה על גבי שני בתים בפ' כל גגות (לקמן צה.): לחי מכאן כו'. °אלמא לחי משום מחיצה ואפילו רבנן לא פליגי עליה אלא ברשות הרבים אבל במבוי מפולש לא: שתי מחיצות. של שני בתים לבד הלחיים והלחיים דקא מצריך ר' יהודה משום היכר בעלמא: בלחי משהו. אלא בפס ארבעה כחצר: בקורה טפח. כשאר מבוי ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי: כמה מכוונין. לסייען הוא בא: ובתים וחצירות. שתי חצירות פתוחות לתוכו ובית פתוח לכל חצר שכן היו דירותיהן לפני כל בית היה חצר: עגולה לא. בתמיה משום דעגולה היא משתריא בלחי משהו: ואי לא הויא לה חצר. ובעיא פס והאי מרובעת לאו למעוטי עגולה אתא אלא למעוטי ארכה יתר על רחבה: וכמה. יהא אורכה יותר דנפקא לה מדין חצר ומשתריא בלחי משהו: עד דאיכא פי שנים. הואיל וחצר היתה לא נפקא מדינא עד דאיכא פי שנים: חביבי. ר' חייא שהוא אחי אביו ואמו של רב:

הכא במאי עסקינן דאית ליה גידודי. פירש רש"י אבל הים כיסהו וקשיא דמכל מקום מאי שנא דלענין טלטול חשיבי מחיצות ולענין מילוי לא חשיבי וי"ל דהכי פירושו מילוי הוא דלא ממלינן פירוש דאסור לטלטל (א) מבית לחצר ונקט מילוי משום דעיקר תשמיש מחצר לבית הוא המילוי אבל טלטולי הוא דמטלטלינן בחצר ואמאי כו' ומשני דאית ליה גידודי וניכרת מחיצה לבני חצר ולבני בית שהם רחוקים אינה ניכרת ועריבי מיא ומשום הכי אסור וקשה דבפרק כיצד משתתפין (לקמן ד' פו·) משמע דאתי שפיר דלא בעינן שירצו ראשי קנים אי לאו °משום דרב יהודה קפיד אערובי מיא והשתא הך ברייתא נמי סברה הכי ויש לומר דהוה מצי למימר וליטעמיך וריב"ן מפרש דמיירי בחצר שנפרצה מערב שבת והמים באו בשבת וקאמר הכא במאי עסקינן דאית ליה גידודי ולהכי מטלטלין דשבת הואיל והותרה הותרה אע"ג דהשתא אין המחיצות ניכרות אבל למלאות מן המים שבאו בשבת לא שייך הואיל והותרה הותרה ורשב"ם ור"ת פירשו דאית ליה גידודי [שהם גדודים] גבוהים עשרה לים (ב) בתוך החצר ולכך מטלטלין בחצר אבל למלאות מן המים אסור דמקום המים נפרץ במלואו לים והים הוי כרמלית (ג) ואין לחוש שמא יעלה הים שרטון שגדודים גבוהים יותר או שהם רחוקים משפת הים ביותר הרבה והשר מקוצי מפרש דהכי פירושו מילוי הוא דלא ממלינן הוא הדין טלטול ונקט מילוי משום דקתני בברייתא אין ממלאים אבל טלטולי מטלטלינן אם הלכו להם המים ואמאי וכו' דאית ליה גידודי ולהכי שרי בשאין המים אבל כשיש המים ומחיצה אינה ניכרת ועריבי מיא אסור וא"ת ואמאי אסור הכא למלאות והא קתני בתוספתא (פ"ו) גזוזטרא שהיא למעלה מן המים אין ממלאים הימנה בשבת אלא אם כן עשה מחיצה גבוה עשרה למטה מן המים ואע"פ שהמים לפין על גבה אלמא אף על גב דאין מחיצה ניכרת ממלאין הימנה ושמא יש לומר דהתם שהמחיצות עשויות לשם מים עדיפי מגידודי דהכא וריצב"א פירש כרש"י דאית ליה גידודי אבל הים כסהו ולהכי לא ממלינן דילמא אזיל דלי לאידך גיסא חוץ לחצר וטעמא דעריבי מיא אין אסור אלא משום דיננא אזיל דלי לאידך גיסא ולא משום דאין המחיצות ניכרות ובעשר דהוי כפתח לא חיישינן דאיכא היכרא אבל טלטולי מטלטלינן אע"ג דאין מחיצות ניכרות והשתא אתי שפיר סהיא דתוספתא*): איתיביה יתר על כן. °ואפילו רבנן לא (ד) אסרי אלא למדרבנן בעו שלש מחיצות גמורות: כמה מכוונים כו' אלא בפס ארבעה. אית דלא גריס ארבעה משום דהשתא סלקא דעתיה דרבי זירא דסגי בפס משהו ואין לחוש דמשום מסקנא נקט ארבעה: להוי כפס משהו וליסתרי. ואף על גב דרבי זירא גופיה קאמר לעיל מרוח אחת בארבעה לבתר הכי שמעה: ובתים וחצירות פתוחים לתוכו. שתי חצירות למבוי ושתי בתים לכל חצר וחצר והכי איתא בפרק רבי אליעזר דמילה (שבת ד' קלא.) ואם תאמר חצר שאינה מרובעת היכי משתרי בלחי וקורה הא אין בתים וחצירות פתוחים לתוכה ואין לומר דלחצר דיש בה דיורין לא בעי בתים וחצירות אבל מבוי דרחוק מדיורין שחצר מפסיק בין הבתים למבוי משום הכי בעינן דיורין מרובין שתי חצירות ושני בתים לכל חצר דהא בפרק הדר (לקמן ד' עג:) אמר רב אין מבוי ניתר בלחי וקורה כו' ושמואל אמר אפילו בית אחד וחצר אחת ופירש רש"י התם בית אחד במבוי בלא חצר וחצר אחת עם הבתים וכיון דטעמיה דרב משום דיורין רב נמי מודה כיון דאיכא בית במבוי אפילו ליכא שום חצר דשרי בלחי וקורה וכפי' הקונטרס צריך לפרש דאין לפרש בית אחד וחצר אחת היינו בית אחד בחצר דהא קאמר רבי יוחנן התם אפילו חורבה וקאמר בתר הכי דלא חיישינן דלמא אתי לאפוקי מנא דבתים לחורבה משמע דלא בעי למימר חורבה שבחצר דאם כן ליכא בתים אלא חורבה בלא חצר קאמר והכי נמי לשמואל דקאמר אפילו בית אחד וחצר אחת ונראה לפרש משום דמבוי קרוב לרה"ר יותר מחצר בעי בתים וחצירות:

רבינו חננאל

ומקשינן בלשון ים דאסיר הא בחצר שרי לטלטולי והרי נפרצה החצר למקום האסור לה ושנינן בחצר דאית לה גידודי שהן כמו לחיים. אמר רב יהודה מבוי הראוי לשיתוף. פי' כגון מבוי מפולש ועשה בראשו האחת דלת ובראשו האחרת לחי או קורה לפיכך ראוי הוא עכשיו לשיתוף אם הכשירו בלחי הלחי במקום מחיצות חשוב. ונמצא בו ד' מחיצות לפיכך הזורק מרה"ר לתוכו חייב. אבל הכשירו בקורה שהיא משום היכר ואין בו אלא ב' מחיצות ודלת הזורק לתוכו פטור. וכן אמר רבה לחי משום מחיצה וקורה משום היכר. ורבא אמר אחד זה ואחד זה משום היכר ואקשינן לרבא מיהא הזורק למבוי יש לו לחי חייב. אין לו לחי פטור. מאי לאו יש לו הכשירו בלחי אין לו לחי אין הכשירו בלחי אלא בקורה. קשיא לרבא ומשני רבא הכי קתני מבוי שיש לו ג' מחיצות ואינו מחוסר אלא לחי והכשירו עכשיו בלחי חייב אבל מחוסר לחי ומחיצה פטור. (אינו דמבוי) [ומבוי] שיש לו (ג) [ב] מחיצות בהכשירו בב' ראשין בלחיים או בקורות פטור והתניא יתר על כן א"ר יהודה מי שיש לו ב' בתים מב' צידי רה"ר עושה לחי מיכן ולחי מיכן כו' ומשני קסבר ר' יהודה ב' מחיצות דאורייתא. אמר רב יהודה אמר רב מבוי שארכו כרחבו אינו ניתר בלחי משהו וגם אינו ניתר בקורה מ"ט כיון שארכו כרחבו הוה ליה כחצר וחצר אינה ניתרת בלחי אלא בפס ארבעה. אמר רב נחמן נקטינן איזו היא מבוי שניתר בלחי וקורה כל שארכו יתר על רחבו ובתים וחצירות פתוחין לתוכו. ואיזהו חצר שניתרת בפס ד' כל שמרובעת ואפילו עגולה לאפוקי אריכא וקטינא ואפילו ארכה יתירה על רחבה משהו: **פיסקא** משום ר' ישמעאל אומר תלמיד אחד בפני ר'

רב נסים גאון

אמר ליה רב הכי אמר חביבי. ותמצא בירורו בפרק אור לארבעה עשר בתחילת מסכת פסחים (דף ד) רב בר אחוה דר' חייא ובר אחתיה הוא ובבבא בתרא בפר' חזקת הבתים (דף מא) תמצא נ"כ ההוא גברא דהוה דר בקשתא בעליתא אתא לקמיה דר' חייא אמר ליה אי אית לך סהדי דדר בה איהו מיקמך אפי' חד יומא מוקימנא לה בידך ואי לא לא אמר רב הוה יתיבנא קמיה דחביבי תלמיד

ולא"מ והיכא ס"ד דלחי משום מחיצה הא. אגמרי' רחמנא למשה לאתפרוץ רובא ומאה במחיצה ג' או ד' לא אגמריה. [ת"י]

שבת ו. קיז. לעיל ו. לקמן כב. נט: לג.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה הכא וכו' פירו' דאסור לטלטל מחצר לביתו ונקט מילוי: (ב) בא"ד גבוהים עשרה לים עצמו בתוך החצר וכו': (ג) ואין לחוש. נ"ב עיין בדף ח ע"א: (ד) ד"ה איתביה וכו' רבנן לא אמרי אלא:

לעיל ט.

[שבת קלא. וש"נ]

*) ואע"ג דהכא אמר דבית אין צריך כלוסוהתם בעינן אפילו בית שירצו ראשי קנים התם משום דנראה כממלא מרשות חבירו ועוד דאיכא למיחש דילמא אזיל דלי לאידך גיסא וגם נפרץ במילואו והסיא דתוספ' מיירי בעינן דליכא למיחש דילמא אזיל דלי לאידך גיסא [ת"י]

גליון הש"ס גמ' אלמא קסבר לחי משום מחיצה וקורה משום היכר. עי' לעיל ח ע"ב תוד"ה מנית ולקמן דף פו ע"א תד"ה קורה: גמ' ורבא אמר אחד זה ואחד זה. עיין בהרא"ש פ"ק דסוכה סי' ט: רש"י ד"ה לחי מכאן. אלמא לחי משום מחיצה. ק"ל הא הקושי' לכ"ע דמדברי ר"י מוכח דאפילו קורה משום מחיצה. ויש לדחוק דלענין קורה ברייתא דלעיל דקתני זורק לתוך מבוי יש לו לחי חייב משמע דווקא לחי ולא קורה פליג בזה עליה ר"י אבל לענין לחי לא מצינו מאן דפליג: תד"ה הכ"ע. משום דר"י קפיד אערובי מיא. לא זכיתי להבין דעירובי מיא שייך בכה"ג שבין ב' חצירות דמים שבצד השני בא לכאן דרך כמחילה ואסור לשאוב דשבתו בחצר חבירו ואסור להביאם לביתו. אבל הכא מה בכך דשבתו בכרמלית הא עתה שבאו תוך החצר נעשה רה"י גמורה ואינו עוקר מכרמלית. אם נבא לדון כיון דבבית לא מנכרא מחיצות הוי כליתנייהו למחיצה א"כ גם בלא טעמא דעירובי מיא אסור דמים שבחצר נפרצו למקום האסור לה וא"כ ענין עירובי מיא לא שייך הכא כלל וצ"ע: תד"ה איתיביה. ואפי' רבנן כו'. תמוה לי הא מצינו [illegible]

מסורת הש"ס

נ"ל דמתניתין דקתני הכשר כו'

[לעיל יב.]

[ברכות נג: וש"נ]

סוטה כ. ע"ש

[סוטה יז:]

ומהר"ם אומר שזבובי' בורחי' ממנו להכי קא"ל קנקנתום יש לי וליכא למיחש לזבובי' [ת"י]

וצריך לחלק בין וכתב לונתן דבנתינה בעינן שליחות אבל בכתיבה לא בעינן שליחות משום דמסתמא איירי קרא שכל אדם יכול לגרש את אשתו ואפי' ידיו קטועות [ת"י]

ר"ע אומר על זה ועל זה נחלקו כו': ר"ע היינו תנא קמא איכא בינייהו *דרב אחלי ואיתימא רב יחיאל ולא מסיימי תניא אמר ר"ע לא אמר ר' ישמעאל דבר זה אלא אותו תלמיד אמר דבר זה והלכה כאותו תלמיד הא גופה קשיא אמרת לא א"ר ישמעאל דבר זה אלמא לית הלכתא כוותיה והדר אמרת הלכה כאותו תלמיד אמר רב יהודה אמר שמואל לא אמרה ר' עקיבא אלא *לחדד בה התלמידים ור"נ בר יצחק אמר נראין איתמר א"ר יהושע בן לוי כל מקום שאתה מוצא משום רבי ישמעאל אמר תלמיד אחד לפני ר"ע אינו אלא ר"מ ששימש את ר' ישמעאל ואת ר"ע *דתניא אמר ר"מ כשהייתי אצל ר' ישמעאל הייתי מטיל קנקנתום לתוך הדיו ולא אמר לי דבר כשבאתי אצל רבי עקיבא אסרה עלי איני והאמר רב יהודה אמר שמואל משום ר' מאיר כשהייתי לומד אצל ר' עקיבא הייתי מטיל קנקנתום לתוך הדיו ולא אמר לי דבר וכשבאתי אצל ר' ישמעאל אמר לי בני מה מלאכתך אמרתי לו לבלר אני אמר לי בני הוי זהיר במלאכתך שמלאכתך מלאכת שמים היא שמא אתה מחסר אות אחת או מייתר אות אחת נמצאת מחריב את כל העולם כולו אמרתי לו דבר אחד יש לי וקנקנתום שמו שאני מטיל לתוך הדיו אמר לי וכי מטילין קנקנתום לתוך הדיו והלא אמרה תורה *°וכתב °ומחה כתב שיכול למחות מאי קא"ל ומאי קא מהדר ליה הכי קא"ל לא מיבעיא בחסירות וביתירות [דלא טעינא] דבקי אנא *אלא אפילו מיחש לזבוב נמי דילמא אתי ויתיב אתגיה דדל"ת ומחיק ליה ומשוי ליה רי"ש דבר אחד יש לי וקנקנתום שמו שאני מטיל לתוך הדיו קשיא שימוש אשימוש קשיא אסרה אאסרה בשלמא שימוש אשימוש לא קשיא מעיקרא אתא לקמיה דר"ע ומדלא מצי למיקם אליביה אתא לקמיה דרבי ישמעאל וגמר גמרא והדר אתא לקמיה דר"ע וסבר סברא אלא אסרה אאסרה קשיא קשיא תניא רבי יהודה אומר ר"מ היה אומר *לכל מטילין קנקנתום לתוך הדיו חוץ מפרשת סוטה ורבי יעקב אומר משמו חוץ מפרשת סוטה שבמקדש מאי בינייהו אמר רב ירמיה למחוק לה מן התורה איכא בינייהו והני תנאי כי הני תנאי דתניא אין מגילתה כשירה להשקות בה סוטה אחרת ר' אחי בר יאשיה אמר מגילתה כשירה להשקות בה סוטה אחרת אמר רב פפא דילמא לא היא עד כאן לא קאמר ת"ק התם אלא כיון דאינתיק לשום רחל תו לא הדרא מינתקא לשום לאה *אבל גבי תורה דסתמא מיכתבא הכי נמי דמחקינן אמר רב נחמן בר יצחק דילמא לא היא עד כאן לא קאמר רבי אחי בר יאשיה התם אלא דאיכתיב מיהת לשום סוטה בעולם אבל גבי תורה דלהתלמד כתיבא הכי נמי דלא מחקינן ולית ליה לרבי אחי בר יאשיה הא דתנן *כתב [גט] לגרש את אשתו ונמלך

תורה אור

°במדבר ה
°שם

רבי עקיבא היינו ת"ק. *דקתני הכשר מבוי ב"ש אומרים כו' ולא מפליג בין קלר לרחב: דרב אחלי. מבוי פחות מארבעה טפחים חד מינייהו אית ליה דבארבעה ומארבעה ולמעלה פליגי אבל פחות מארבעה אין צריך כלום: ולא מסיימי. הי מינייהו אית ליה דרב אחלי והי מינייהו לית ליה לדרב אחלי והיינו דאמר לעיל דרב אחלי גופיה תנאי היא: לא רבי ישמעאל אמר דבר זה. מוחזק אני בו שהוא חכם ומעולם לא אמר דבר זה: לא אמרה רבי עקיבא. להאי הלכה כאותו תלמיד אלא לחדד את התלמידים שישימו לבם לתורה ויאמרו פלפול מלבם לפיכך שיבחו בפניהם: נראין איתמר. נראין דברי אותו תלמיד: קנקנתום. אדרימנ"ט: אסרה עלי. ולקמן מפרש: מחסר אות אחת. וה' אלהים אמת אם תחסר אל"ף הרי אתה מחריב וידבר ה' אם תוסיף אות אחת ותכתוב וידברו נמצאת מחריב: דבר אחד יש לי. לקמן מפרש מאי קמהדר ליה: כתב שיכול למחוק. וקנקנתום רישומו ניכר מאד: מאי קאמר ליה. רבי ישמעאל: ומאי קא מהדר ליה. רבי מאיר אזהר ליה על חסר ויתר ומהדר ליה קנקנתום יש לי: קשיא שימוש אשימוש. דקאמר לעיל קמיה רבי ישמעאל שימש תחילה והכא תני איפכא: רבי עקיבא היה חריף טובא ולא מצי ר' מאיר למיקם אליביה: וגמר גמרא. משניות שקיבל מרבותיו: והדר אתא לקמיה דרבי עקיבא. שהיה חריף לפלפל ולדקדק במה שלמד להשיב תשובות ומשניות זו על זו ולתרץ: חוץ מפרשת סוטה. אפילו בספר תורה דקסבר אם בא למחוק לה מן התורה מוחק: שבמקדש. מגילה של כל סוטה וסוטה: אין מגילתה כשירה כו'. סוטה שנכתבה מגילתה ואמרה טמאה אני ופטורה אין מגילתה כשירה לסוטה אחרת אלמא כתיבה לשמה בעינן וה"ה נמי דאין מוחקין לה מן התורה:

על זה ועל זה נחלקו. לא שייך למימר הכא טעמיה דב"ש אתא לאשמעינן דכיון דאמר ת"ק לא נחלקו בדין הוא שיש לו להשיב ולומר נחלקו: ולא מסיימי. לא שייך כאן *תנא בתרא לטפויי קאתי כיון דאיכא תנא דאפסקיה: לחדד בו את התלמידים. אין לפרש כמו בשאר דוכתי לידע אם ידעו להשיב על דבריו דמאחר שאמר שלא אמר ר' ישמעאל דבר זה מעולם היו יודעים שלא אמר *כי אם לשבחו: קנקנתום. פירש הקונטרס אדרמינ"ט ורשב"ם פירש דקנקנתום היא קרקע ירוקה שקורין אותה וידריו"ל וכן בערוך ור"ת נמי פוסק כן בתיקון ספר תורה דמותר לתת אדרמינ"ט לתוך הדיו לספר תורה לכולי עלמא דלאו היינו קנקנתום וא"ת דבמסכת נדה (ד' יט.) תנן שחור כחרת ומפרש *התם חרתא דאושכפי ובפ"ב דגיטין (ד' יט.) קאמר דקנקנתום הוא חרתא דאושכפי אם כן משמע שהוא שחור ואילו וידריו"ל ירוקה היא ודומה לזכוכית ועל שם זכוכית נקראת וידריו"ל ולפי' הקונטרס ניחא ור"י מפרש דאחר שטוחנים אותה יפה לתת לתוך הדיו אז היא משחרת: אך מייתר אות אחת. כמו בראשית ברא בראו ורבינו מאיר קבל מרבותיו כמו הוה על הוה (יחזקאל ז) שהטיל יו"ד על האחרון: חוץ מפרשת סוטה. ור' ישמעאל שהיה אוסר בכל התורה כולה שמא היה דורש גזרה שוה מסוטה או כתיבה כתיבה או ג"ש אחרת אי נמי מדרבנן: אבל תורה דסתמא כתיבא ה"נ דמחקינן. משמע אע"ג דסוטה בעי כתיבה לשמה מוחקין לה מן התורה ותימה דלענין גט פסלינן פרק שני דגיטין (שם:) גבי ההוא דשקל ספר תורה ויהביה לדביתהו דאמר רב יוסף למאי ניחוש לה אי משום כריתות דאית בה בעינן וכתב לה לשמה וליכא וי"ל דרב יוסף לית ליה סברא דרב פפא דהכא אי נמי סבר לה כמאן דאמר אין מוחקין לה מן התורה וא"ת והיכי מכשר הכא רב פפא בספר תורה אפילו למאן דבעי לשמה והא תנן בריש כל הגט (שם ד' כד.) שמע קול סופרים מקרין איש פלוני מגרש פלונית פסול לגרש בו ומוקי לה בגמ' בסופרים העשויין להתלמד וספר תורה נמי חשיב לה הכא כעשויין להתלמד ומשמע דלכולהו תנאי אית להו מתני' דהתם מדפריך ולית ליה לר' אחא בר יאשיה הא דתנן וכו' וי"ל דלהתלמד דהתם לא נכתב כלל להכשר הגט אבל ספר תורה כותב בסתמא לדעת כן שאם יצטרכו ימחקו ממנה פרשת סוטה ומיהו קשיא דלגבי גט אפילו בעינן זהפסול ולא חשיב לשמה דהא אפילו כתבו הסופר לשמה בלא צווי הבעל פסול לגרש בו דהא תניא נמי שאחזו (שם ד' עב.) כתב סופר לשמה וחתמו עדים לשמה ונתנו לה הרי הוא פסול עד שישמעו קולו שאמר לסופר כתוב ולעדים חתמו והתם פסול משום דלא חשיב לשמה ולא משום דבעינן שליחות בכתיבה דהא סוף פ"ב דגיטין (ד' כב:) מכשירים כתיבת חש"ו בגדול עומד על גביו אע"ג דלאו בני שליחות נינהו וי"ל דלעולם חשיב לשמה והתם פסול מדרבנן וגבי סוטה לא שייך לפסול מדרבנן א"נ בסוטה אין הכהן שעליו לכתוב מקפיד אם יכתוב שום אדם לשמה שלא ברשותו ומסתמא ניחא ליה אבל גבי גט מסתמא לא ניחא ליה לבעל:

עין משפט נר מצוה

[כדאי' ב"ב נג.]

עב א ב מיי' פ"א מהל' תפילין הלכה ד ופ"ג מהלכות סוטה הלכה ח ופ"ד שם הלכה ט סמג עשין נד נה טוש"ע י"ד סי' רעא סעיף ו: אלה לשבחו אלא כמו שפירש הקונטרס כנ"ל ס"א רש"ל וצ"ע מה יש בין הלכה לנראין כיון דלשבחו אומר כן אם אמר הלכה מה נראה שבחו יותר [ת"י]:

עג ג מיי' פ"ג מהלכות סוטה הלכה ח ופ"ד הלכה ד והלכה יא סמג שם:

[וכן כתבו תוס' בגיטין יט. והספר דבגרסתם היה כתוב אבל לפנינו שם לא נמצא]

עד ד מיי' פ"ג מהלכות גירושין הלכה ב' סמג שם ועשין כ טוש"ע אה"ע סי' קלא סעיף כ:

רבינו חננאל

עקיבא וכו'. א"ר עקיבא על זה ועל זה נחלקו. פי' בין על המבוי שיש בארכו מד' אמות ולמעלה ובין על מבוי שהוא פחות מד' אמות נחלקו ב"ש וב"ה. ואמרינן ת"ק סתם קאמר על כל מבוי. ור' עקיבא סתם אמר על כל מבוי מה בינייהו ופרקינן דרב אחלי [איכא בינייהו] דאמר למטה עד ד' כלומר אם הוא מבוי שרוחב פתחו מד' טפחים ולמטה אינו צריך לא לחי ולא קורה. ולא מסיימי. אריב"ל כל מקום שאתה מוצא משום ר' ישמעאל אומר תלמיד אחד בפני ר' עקיבא אינו אלא ר' מאיר ששימש את ר' ישמעאל ואת ר' עקיבא דתניא א"ר מאיר כשהייתי למד תורה אצל ר' ישמעאל הייתי מטיל קנקנתום לתוך הדיו וכשבאתי אצל ר' עקיבא אסרו עלי. איני והא [אמר רב יהודה אמר שמואל] משמיה דר"מ כשהייתי למד תורה אצל ר' עקיבא וכו' ואסיקנא לא קשיא מעיקרא אתא קמיה דר' עקיבא כיון דלא מצי למיקם אליביה אתו לקמיה דר' ישמעאל גמר גמרא והדר אתא לקמיה דר' עקיבא וסבר סברא. תניא ר' יהודה אומר ר' מאיר היה אומר לכל מטילין קנקנתום חוץ מפרשת סוטה שבמקדש מפני שצריך

גיטין כדי סוטה כ:

עשייה

ונמלך ומצאו בן עירו ואמר שמך כשמי ושם אשתך כשם אשתי פסול לגרש בו הכי השתא התם °וכתב לה כתיב בעינן כתיבה לשמה הכא ועשה לה כתיב בעינן עשייה לשמה עשייה דידה מחיקה היא א"ר אחא בר חנינא גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שאין בדורו של רבי מאיר כמותו ומפני מה לא קבעו הלכה כמותו שלא *יכלו חביריו לעמוד על סוף דעתו שהוא אומר על טמא טהור ומראה לו פנים על טהור טמא ומראה לו פנים תנא לא ר"מ שמו אלא *רבי נהוראי שמו ולמה נקרא שמו ר"מ שהוא מאיר עיני חכמים בהלכה *ולא *נהוראי שמו אלא רבי נחמיה שמו ואמרי לה רבי אלעזר בן ערך שמו ולמה נקרא שמו נהוראי שמנהיר עיני חכמים בהלכה אמר *רבי האי דמחדדנא מחבראי דחזיתיה לר' מאיר מאחוריה א)ואילו חזיתיה מקמיה הוה מחדדנא טפי דכתיב °והיו עיניך רואות את מוריך א"ר אבהו א"ר יוחנן תלמיד היה לו לר"מ וסומכוס שמו שהיה אומר על כל דבר ודבר של טומאה ארבעים ושמונה טעמי טומאה ועל כל דבר ודבר של טהרה ארבעים ושמונה טעמי טהרה תנא תלמיד ותיק היה ביבנה שהיה מטהר את השרץ במאה וחמשים טעמים °אמר *רבינא אני אדון ואטהרנו ומה נחש שממית ומרבה טומאה טהור שרץ שאין ממית ומרבה טומאה לא כ"ש ולא היא מעשה קוץ בעלמא קעביד א"ר אבא אמר שמואל שלש שנים נחלקו ב"ש וב"ה הללו אומרים הלכה כמותנו והללו אומרים הלכה כמותנו א] °יצאה בת קול ואמרה *אלו ואלו דברי אלהים חיים הן והלכה כב"ה וכי מאחר שאלו ואלו דברי אלהים חיים מפני מה זכו ב"ה לקבוע הלכה כמותן מפני שנוחין ועלובין היו ושונין דבריהן ודברי ב"ש ולא עוד אלא שמקדימין דברי ב"ש לדבריהן כאותה ששנינו *מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושלחנו בתוך הבית ב"שמאי פוסלין וב"ה מכשירין אמרו ב"ה לב"ש לא כך היה מעשה שהלכו זקני ב"ש וזקני ב"ה לבקר את ר' יוחנן בן החורנית ומצאוהו יושב ראשו ורובו בסוכה ושלחנו בתוך הבית אמרו להן בית שמאי (אי) *משם ראיה אף הן אמרו לו אם כך היית נוהג לא קיימת מצות סוכה מימיך ללמדך שכל המשפיל עצמו הקב"ה מגביהו *וכל המגביה עצמו הקב"ה משפילו כל המחזר על הגדולה גדולה בורחת ממנו וכל הבורח מן הגדולה גדולה מחזרת אחריו *וכל הדוחק את השעה שעה דוחקתו וכל הנדחה מפני שעה שעה עומדת לו ת"ר שתי שנים ומחצה נחלקו ב"ש וב"ה הללו אומרים נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא והללו אומרים נוח לו לאדם שנברא יותר משלא נברא נמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא עכשיו שנברא יפשפש במעשיו ואמרי לה *)ימשמש במעשיו:

מתני' *גהקורה שאמרו רחבה כדי לקבל אריח ואריח חצי לבנה של שלשה טפחים דייה לקורה שתהא רחבה טפח כדי לקבל אריח *לרחבו רחבה כדי לקבל אריח רבי יהודה אומר רחבה אף על פי שאין °ובריאה כדי לקבל אריח היתה של קש ושל קנים רואין אותה כאילו היא של מתכת עקומה רואין אותה כאילו היא פשוטה עגולה רואין אותה כאילו היא מרובעת *כל שיש בהיקפו שלשה טפחים יש בו רוחב טפח:

גמ'

*) [פי' ימשמש מעיקרא שיהא זהיר מהחטא או אם חטא יפשפש מעשיו ויחזור בתשובה. ערוך ערך פשפש א']

תוספות

עשייה דידה מחיקה היא. ואם תאמר אם כן למה אין מוחקין לה מן התורה ואומר ר"י משום דכתיב וכתב את האלות האלה דבעינן שתהא כתיבה לשם אלה: **שיודע** לטהר את השרץ. תימה מאי חריפות הוא לטהר את השרץ שהתורה טמאתו בהדיא ואומר רבינו תם דלענין טומאת נבילות איירי שלא יטמא כזית ממנו במשא דהא כתיב או בנבלת חיה ושרץ אע"פ שרוחש הוי בכלל חיה כמו נחש דדרשינן בסנהדרין בפרק ארבע מיתות (ד' נט:) ובכל חיה הרומשת זה נחש ויליף רבינא ק"ו מנחש דילא מכלל נבלת חיה דממעט ליה בתורת כהנים מטומאת נבילות מוכל הולך על גחון וכי מסיק ולא היא וסותר הקל וחומר מ"מ אתי במה מצינו שפיר מנחש דלא הוי בכלל חיה ה"נ כל שרצים שרוחשין לא הוו בכלל חיה ולא מצא ר"י בתורת כהנים שממעט בשום מקום נחש מטומאת נבילות ועוד קשיא לר"י דבהדיא ממעט בת"כ כל שרצים מטומאת נבילות דקתני התם היא מטמאה במשא ואין שרצים מטמאים במשא שיכול ומה בהמה שלא עשה הכתוב דמה כבשרה מטמאה במשא שרץ שעשה דמו כבשרו אינו דין שיטמא במשא ת"ל היא ולא שרץ ומיהו י"ל אע"ג דאיכא מיעוטא עביד נמי ק"ו אבל קשיא היכי אתי רבינא לבטל הק"ו שבתורת כהנים ואי לאו דאיכא מיעוטא בהדיא אדרבה הוה עבדינן ק"ו דתורת כהנים ועוד דעל ק"ו דרבינא איכא למיפרך מה לנחש שכן טהור אפילו במגע בכעדשה*: **נוח** לו לאדם שלא נברא. והא דאמרינן בפ"ק דע"ג (ד' ה.) בואו ונחזיק טובה לאבותינו *שאלמלי הן לא חטאו לא באנו לעולם הא מפרש התם אימא כמי שלא באנו לעולם א"נ הכא איירי בסתם בני אדם אבל צדיק אשריו ואשרי דורו:

רש"י

ונמלך. וחזר בו מלגרש אותה: פסול. אלמא וכתב לה משמע לשמה הכי נמי כתיב ועשה לה משמע לשמה: התם כתיב לה. לגבי כתיבה: הכא. כתיב לה לגבי עשייה עשייה היינו מחיקה: על סוף דעתו. לא יכלו להבין באיזה דבריו נכונים ובאיזה אין דבריו נכונים שהיה נותן דעת מיושב והגון על אין הלכה כהלכה: דחזיתיה לרבי מאיר מאחוריה. כשלמדתי לפניו ישבתי בשורה של אחריו: נחש שממית. אדם ובהמה ומביא טומאה בעולם: טהור. כשמת דהא שמונה שרצים כתיבי: הכי גרסינן מעשה קוץ בעלמא קעביד: עלובין. שפלנין: ושונין דבריהן ודברי ב"ש. כשהיו ב"ש מביאין ראיה לדבריהם מן התורה וב"ה מביאין ראיה ממקרא אחר והיו ב"ה דורשין את המקרא של ב"ש למה בא ולא היה קל בעיניהם כאותה ששנינו במסכת ברכות (ד' י:) ב"ש אומרים בערב כל אדם יטה ויקרא ובבקר יעמוד שנאמר בשכבך ובקומך וב"ה אומרים כל אדם קורא כדרכו שנאמר ובלכתך בדרך אם כן למה נאמר בשכבך ובקומך בשעה שדרך בני אדם שוכבין ובשעה שדרך בני אדם עומדין: שמקדימין דברי ב"ש לדבריהן. דקאמרי להו מעשה שהלכו זקני ב"ש והדר זקני ב"ה: הדוחק את השעה. מתיגע להעשיר ולהתגדל ורואה שאינו מצליח ואעפ"כ חוזר והולך למרחקים ומכניס עצמו לגבוהות: שעה עומדת לו. לאחר זמן עתידה לעמוד לו שעה מצלחת: יפשפש מעשיו. שעשה כבר ויבדוק עבירות שבידו ויתודה וישוב: ימשמש במעשיו. כגון אם בא מצוה לידו יחשב הפסד מצוה כנגד שכרה ולא יניח (א) לעשותה בשביל ההפסד שהרי שכרה עתיד לבוא ואם באת לידו עבירה יחשב שכרו שמשתכר בה עכשיו כנגד הפסדה העתיד ליפרע ממנו: **מתני'** רחבה כדי לקבל אריח. שתהא דומה לקביעות לבנות עליה בנין: ואריח חצי לבנה של ג' טפחים. נמצא אריח טפח ומחצה רוחב: דייה לקורה ברוחב טפח כדי לקבל אריח זה ברחבו. ובגמרא פריך טפח ומחצה בעי: היתה של קש כו'. רבי יהודה קאמר לה: עקומה. שאין אריח יכול לעמוד עליה: עגולה. ואין אריח יכול לעמוד עליה אבל עבה היא שאם תחלק יהא רחבה טפח: רואין אותה כאלו היא (ב) מרובעת. נפסלת או חלוקה ואי זו היא מדת עגולה להכשיר: כל שיש בהקיפה ג' טפחים. שצריכה חוט ארוך ג' טפחים להקיפה סביב בידוע שיש בה רוחב טפח אם תחלק:

תורה אור: [גיטין כ] וכתב לה; [ישעיה ל] והיו עיניך

עין משפט נר מצוה

עה א מיי' פי"ד מהלכות ת"ת הלכה ב טוש"ע י"ד סי' רמו סעיף ט:

עו ב מיי' פ"ו מהלכות סוכה הלכה ח סמג עשין מג טוש"ע א"ח סי' תרלד סעיף ד:

עז ג ד מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה יג סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף יז:

לא קאי על ר"מ אלא על רבי נהוראי המוזכר בתלמוד

[ועי' תוס' סנהדרין יז. ד"ה שיודע]

[שאלמלא נ"ל עיין תוס' מגילה כא. ד"ה אלמלא]

מסורת הש"ס

[לקמן נג.] · שם הערות · שבת קמז: ע"ש · [בתוספות דמנחו' קד. ד"ה מוריינא כתבו דאית דגרסי רב] · [גיטין ו:] · ברכות יא. סוכה ג. וש"נ · [שבת כט: וש"נ] · [עי' לקמן קד. ונדרים נט.] · [ברכות סד.] · ב"ב ג: · ס"א לארכו · [לקמן עו. סוכה ז: ב"ב יד: אהלות פי"ב מ"ו]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ימשמש וכו' ולא יניח מלעשותה: (ב) ד"ה רואין אותה כאילו היא חלוקה או נפסלת ומרובעת הס"ד:

רבינו חננאל

למוחקת. א"ר (חנינא) [חמא] בר חנינא גלוי וידוע מפני מי שאמר והיה העולם שאין בדורו של ר"מ כמותו. ומפני מה לא קבעו הלכה כמותו שלא עמדו חביריו על סוף דעתו שהיה מראה כאילו מטמא את הטהור ומראה לו פנים וכו' ור' מייאשא היה שמו ולמה נקרא שמו ר' מאיר שהיה מאיר פנים בהלכה. וכן ר' אלעזר בן ערך נקרא ר' נהוראי. אמר רב האי דעדיפנא מחבריי דחזיתיה לר' מאיר לאחוריה. פי' שהייתי קטן ולא הגעתי לישב בשורה שלפניו אלא הייתי יושב בשורה שלאחריו. ואילו הייתי זוכה לישב לפניו הוינא עדיף טפי. שנאמר והיו עיניך ראות את מוריך. ותלמיד היה לו לר' מאיר וסומכוס שמו שהיה ר"מ אומר על כל דבר טומאה מ"ח טעמי טומאה ועל כל טהרה מ"ח טעמי טהרה. תנא תלמיד וותיק היה ביבנה שהיה מטהר את השרץ מק"נ טעמים אמר רבינא אני אדון ואטהרנו מה נחש שממית וכו': שלש שנים חלקו ב"ש וב"ה הללו אומרים הלכה כמותנו והללו אומרים הלכה כמותנו יצתה בת קול ואמרה הללו והללו דברי אלהים חיים הן אלא שהלכה כב"ה ומפני מה זכו להיות הלכה כמותן מפני שנוחין בהלכה ועלובין הן ושונין דבריהם ודברי ב"ש ולא עוד אלא שמקדימין דברי ב"ש לדבריהן. דתנן מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושלחנו בתוך הבית כו'. ללמדך שכל המשפיל עצמו הקב"ה [מגביהו] וכל המגביה עצמו [הקב"ה] מנמיכו. וכל המחזר אחר השררה בורחת ממנו. וכל הבורח ממנה היא מחזרת אחריו. וכל הדוחק את השעה השעה דוחקתו והנדחה מפני השעה שעה עומדת לו. ת"ר שנתים ומחצה נחלקו ב"ש וב"ה ובסוף נמנו וגמרו נוח לו למי שלא נברא. פי' מי שנכנס בצורך העולם יותר ממי

רב נסים גאון

תלמיד אחד היה לו לר' מאיר וסומכוס שמו שהיה אומר על כל דבר ודבר של טומאה מ"ח טעמי טומאה ועל כל דבר ודבר של טהרה מ"ח טעמי טהרה. ישנו בפרק ארבעה ראשי שנים הם (ר"ה כא) כשהזכיר ר' אבהו (תהלים יב) כסף צרוף בעליל לארץ מזוקק שבעתים אמרו פליגי בה רב ושמואל חד אמר נ' שערי בינה נבראו בעולם וכולם ניתנו לו למשה בסיני חסר א' שנאמר (שם ח) ותחסרהו מעט מאלהים לפי שפירש מזוקק שבעתים שבעה כפולים שבעה פעמים שיעלה חשבונם מ"ט ויהיה פירוש ותחסרהו מעט בשביל האחד שחסר מן הנ' ובתלמוד סנהדרין דבני מערבא (פרק ד הלכה ב) גרסי' כדי שתהא התורה נדרשת מ"ט פנים טמא ומ"ט פנים טהור רבא בר מריה בשם ר' יצחק נתן לו הקב"ה למשה את התורה מ"ט פנים טהור ומ"ט פנים טמא דכתיב (שיר השירים ב) ודגלו עלי אהבה שלמה אמרו ודגלו עלי אהבה פירו' ודגלו בגימטריא מ"ט וכן הוא אומר אמרות ה' אמרות טהורות כסף צרוף בעליל לארץ מזוקק שבעתים: **כל** הדוחק את השעה שעה דוחקתו וכל הנדחה מפני השעה שעה עומדת לו. מרבה ורב יוסף ותמצא פירושו בסוף מס' ברכות: דהויא

גליון הש"ס

גמ' אמר רבינא אני אדון ואטהרנו. עי' תשובת רמ"א סי' קו: **שם** יצאה בת קול ואמרה אלו ואלו דברי אלהים חיים. עי' רש"י כתובות דף נז ע"א ד"ה הא קמ"ל:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' יצאה בת קול ואמרה אלו ואלו דברי אלהים חיים הן. נ"ב עי' פירושו ביבין שמועה דף ודף סה ע"ב ועי' גם בריטב"א כאן:

גמ' טפח טפח ומחצה בעי כיון דרחב לקבל טפח אידך חצי טפח מלבין ליה בטינא משהו מהאי גיסא ומשהו מהאי גיסא וקיימא אמר רבה בר רב הונא קורה שאמרו צריכה שתהא בריאה כדי לקבל אריח [א]ומעמידי קורה אינן צריכין שיהיו בריאין כדי לקבל קורה ואריח [*]ורב חסדא אמר אחד זה ואחד זה צריכין שיהיו בריאין כדי לקבל קורה ואריח אמר רב ששת [ב]הניח קורה על גבי מבוי ופרס עליה מחצלת והגביה מן הקרקע שלשה קורה אין כאן מחיצה אין כאן קורה אין כאן דהא מיכסיא מחיצה אין כאן דהויא לה מחיצה שהגדיים בוקעין בה *ת"ר [ג]קורה היוצאה מכותל זה ואינה נוגעת בכותל זה [ד]וכן שתי קורות אחת יוצאה מכותל זה ואחת יוצאה מכותל זה ואינן נוגעות זו בזו *פחות משלשה אין צריך להביא קורה אחרת שלשה צריך להביא קורה אחרת *רבן שמעון בן גמליאל אומר פחות מד' אין צריך להביא קורה אחרת ארבע צריך להביא קורה אחרת [ה]וכן ב' קורות המתאימות לא בזו כדי לקבל אריח ולא בזו כדי לקבל אריח אם מקבלות אריח לרחבו טפח אין צריך להביא קורה אחרת ואם לאו צריך להביא קורה אחרת רשב"ג אומר אם מקבלת אריח לארכו שלשה אין צריך להביא קורה אחרת ואם לאו צריך להביא קורה אחרת היו אחת למעלה ואחת למטה ר' יוסי בר' יהודה אומר [ו]רואין את העליונה כאילו היא למטה ואת התחתונה כאילו היא למעלה ובלבד שלא תהא עליונה למעלה מכ' אמה ותחתונה למטה מעשרה אמר אביי ר' יוסי בר' יהודה סבר לה כאבוה בחדא ופליג עליה בחדא סבר לה כאבוה בחדא דאית ליה רואין ופליג עליה בחדא דאילו ר' יהודה סבר למעלה מעשרים ור' יוסי ברבי יהודה סבר בתוך כ' אין למעלה מכ' לא: ר' יהודה אומר רחבה אע"פ שאינה בריאה: מתני ליה רב יהודה לחייא בר רב קמיה דרב רחבה אע"פ שאינה בריאה א"ל אתנייה רחבה ובריאה והאמר ר' אילעאי אמר רב [ז]רחבה ארבעה אע"פ שאינה בריאה רחבה ארבעה שאני: היתה של קש כו': מאי קמ"ל דאמרינן רואין היינו הך מהו דתימא במינה אמרינן שלא במינה לא אמרינן קמ"ל: עקומה רואין אותה כאילו היא פשוטה: פשיטא קמ"ל כדרבי זירא דאמר ר' זירא [ח]היא בתוך המבוי ועקמומיתה חוץ למבוי היא בתוך עשרים ועקמומיתה למעלה מעשרים היא למעלה מעשרה ועקמומיתה למטה מעשרה רואין כל שאילו ינטל עקמומיתה ואין בין זה לזה שלשה אין צריך להביא קורה אחרת ואם לאו צריך להביא קורה אחרת הא נמי פשיטא היא בתוך מבוי ועקמומיתה חוץ למבוי איצטריכא ליה מהו דתימא ליחוש דילמא אתי לאמשוכי בתרה קמ"ל: [ט]עגולה רואין אותה כאילו היא מרובעת: הא תו למה לי סיפא איצטריכא ליה כל שיש בהיקיפו ג' טפחים יש בו רחב טפח מנא הני מילי א"ר יוחנן אמר קרא °ויעש את הים מוצק עשר באמה משפתו עד שפתו עגול סביב וחמש באמה קומתו וקו שלשים באמה יסוב אותו סביב והא איכא שפתו אמר רב פפא שפתו שפת פרח שושן כתיב ביה דכתיב °ועביו טפח ושפתו (א)כמעשה כוס פרח שושן אלפים בת יכיל והאיכא משהו כי קא חשיב מגואי קא חשיב *תניא *רבי חייא ים שעשה שלמה היה מחזיק מאה וחמשים מקוה טהרה מכדי מקוה כמה הוי ארבעים סאה כדתניא °ורחץ (את *בשרו) במים

רש"י

גמ' מלבין לה. לקורה בטינא ממרח מכאן וכנגדו מכאן ומשוה אותה לקורה. מלבין לשון לבנים: ומעמידי הקורה. אם הניחה על גבי יתידות אין צריכין שיהו בריאין לקבל קורה ואריח אלא לקבל קורה לבד דהא לא יהבי אריח עלה ובקורה הוא דבעינן קביעות כי היכי דתיהוי היכר מעליא אבל מעמידיה לא תלי היכירא בדידהו: אחד זה ואחד זה. קורה בעינן בריאות דאריח ומעמידיה בעו בריאות דקורה ואריח: מחצלת. להיות מחיצה לייפות כח התירו: שהגדיים בוקעין בה. הואיל וגובהה שלשה הויא מחיצה תלויה ואינה מתרת: המתאימות. שהשכיבן זו אצל זו כמו תאומים: אחת למעלה ואחת למטה. ובין שתיהם כדי לקבל אריח זו אצל זו אלא שאחת מעמידים [שלה] גבוהים משל חברתה וגבוהים ממנה: רואין את העליונה כו'. עד שיהא זו אצל זו בשוה: למעלה מעשרים אמה. מן הקרקע דאין שם הכשר קורה: ולא תחתונה למטה מי'. סמוך לקרקע: דאית ליה רואין. (ב) כמי כאבוה דאמר במתני' רואין אותה כאילו היא של מתכת: היינו הך. דתנא ברישא רחבה אע"פ שאינה בריאה ולמה לי תו היתה של קש דאינה בריאה רואין אותה כאילו היא של מתכת: בריאה במינה אמרינן. שרגיל להיות באותו המין בריאה כגון קורה של עץ כי אינה בריאה כמי אמרינן רואין כאילו היא בריאה אבל של קש ושל קנים דאינה בריאה במינה אימא לא אמרינן רואין: פשיטא. דהכא נמי אמרינן רואין דמאי שנא הא מדרישא: משפתו עד שפתו. חללו שלו לבד עובי דפנותיו עשר אמות וכתיב וקו שלשים באמה יסוב אותו אלמא לכל אמה רוחב בעיגולא איכא שלש אמות היקף: והאיכא עובי שפתו. דהוה עדיף על י' של חלל ואפילו הכי וקו שלשים הוא דבעי ותו לא: פרח שושן. דק מאד כפרח שושן זו: ועביו טפח. בשולי דפנותיו מלמטה אבל מלמעלה דק מאד כמעשה שפת כוס פרח שושן: מגוואי קא חשיב. קרא להאי קו ל' להיקף דגואי חשיב ליה שאין עובי שפתו מוקף בו אלא קו שלשים הוא מקיף חלל שלשים: מקוה טהרה. ארבעים סאה: במים

תוספות

ובלבד שלא תהא עליונה למעלה מעשרים. בפ' ישן (סוכה כב:) פריך מהכא למאן דאמר כל היכא דלית ביה טפח לא אמרינן חבוט רמי ומשני תריץ הכי ובלבד שלא תהא עליונה למעלה מכ' אלא בתוך כ' ותחתונה סמוכה לה בפחות משלשה וקשה דאדפריך מר' יוסי בר' יהודה לסייעינן מרבנן דלית להו רואין ואומר ר"י דטעמי' דרבנן לאו משום דלית להו חבוט רמי בפחות מטפח אלא משום דבעי קורה ראויה לקבל אריח ופסלי קורה הנופלת ברוח ושתי קורות המתאימות אפילו בפחות משלשה משום דבעי קורה ראויה לקבל אריח:

אתנייה רחבה ובריאה. פירש רשב"ם ואין מחלוקת בדבר וקשה דאז יש למחוק כל בבא דרואין אלא נראה שהיה *מהפך דברי רבי יהודה לרבנן וא"ת מאי פריך מרבי אילעאי דילמא כרבנן ס"ל וי"ל דלא מתוקם מילתיה כרבנן דהא רחבה ארבעה קאמ' ולרבנן די"ש שתהא רחבה טפח ואפילו אינה בריאה אלא על כרחך כדרבי יהודה וס"ד דקים ליה לר' אילעאי דר' יהודה בעי רחבה ד' אבל אין צריך שתהא בריאה ומשני רחבה ארבעה שאני אבל ברחבה טפח בעי ר' יהודה שתהא בריאה *ומיהו קשיא כיון דגם דברי רבנן מהפך הוה ליה (ג) למימר מילתיה ארבנן ולמימר אתנייה רחבה אע"פ שאינה בריאה כמילתייהו דרבנן ונראה לרבינו תם דרב יהודה מתני ליה אמילתיה דרבנן ואמר ליה רב אתנייה רחבה ובריאה כמו במתני' אלא שהש"ס המתין לסדר הגמרא זו עד שסיים פלוגתייהו והשתא פריך מר' אילעאי דמסתמא הוי כרבנן ולפי זה יש להוכיח דאין הלכה כרב דקאמר לעיל (ד' יא.) אתנייה צריך למעט דהמשנה לא נשנית כמו שהגיה וכאן נשנית כמו שהגיה וכן פסקו הגאונים וה"ג:

והאיכא משהו. משמע שהחשבון מלומלם וכן בפ"ק דב"ב (ד' יד:) גבי שני טפחים שנשתיירו בארון שסס ספר תורה מונח שהיא בהיקפה ששה טפחים ופריך כיון דלאמלעיתו נגלל נפיש ליה מסני טפחים וכן בתר הכי דמסני בספר דעזרה לתחלתו נגלל ופריך אכתי תרי בתרי היכי יתיב משמע דמלומלם לגמרי וקשיא דאין החשבון מדוקדק לפי חכמי המדות: כמה

עין משפט נר מצוה

עח א טוש"ע א"ח סם סעיף יח: [א] [מיי' שם]

עט ב מיי' שם הלכה כג טוש"ע שם סעיף כד:

פ ג ד מיי' שם הלכה כד טוש"ע שם סעיף כא:

פא ה מיי' שם הלכה כה טוש"ע שם סעי' כב:

פב ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף כג:

פג ז [עיין מ"מ בפי"ז הלכה יג] שם סעיף יז:

והר"ח בשם ה"ר אביגדור הגיה דלא קאי לא ארבנן ולא אר' יהודה אלא רב יהודה הוי מתני לחייא ברי' דרב דהכי הלכתא דלא בעי' בריאה כר' יהודה וא"ל אתנייה רחבה דהלכתא רחבה כו' ובריאה כרבנן ופריך והא"ר אילעי אמר רב דהלכתא רחבה ד' אע"פ כו' [ת"י]

ועי"ל דאדרב יהודה פריך מר' אילעאי אמר רב דמסתמא רב יהודה ידע כל דברי רב לפי שהיה תלמידו וא"כ הסיא מילתא דרב כמאן אתי' דלרבנן לא צריך ולרבי יהודה בעינן בריאה ומשני דרחבה שאני ומודה ר' יהודה דלא בעינן בריאה ואתי כר' יהודה [ת"י]

פד ח מיי' שם הלכה כו טוש"ע שם סעיף כ:

פה ט מיי' שם טוש"ע שם סעיף יט:

מסורת הש"ס

סוכה יח. כב. [תוספ' פ"א]

[לעיל ט.]

[שם וש"נ]

מלכים א ז

[שם]

*[נ"א תני] [פסחים קט:]

ויקרא טו

*[עי' פסחים קט.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' כמעשה כוס פרח: (ב) רש"י ד"ה דאית ליה רואין כאבוה דאמר כו' ותיבת כמי נמחק: (ג) תוס' ד"ה אתנייה וכו' מהפך הוה ליה לאוקמי ארבנן מילתייהו ולמימר אתנייה:

רבינו חננאל

שנברא ועכשיו שנברא ימשמש במעשיו ואמרי לה יפשפש במעשיו: מתני' הקורה שאמרו רחבה כו'. כיון שנתפרש במשנה כי שיעור קורה כדי לקבל אריח שהיא חצי לבנה של ג' טפחים נמצא האריח טפח ומחצה. למה שנינו דיה לקורה טפח. טפח ומחצה בעי כשיעור אריח. ומשנינן כי משוי האריח על הקורה מעדיף אצבע בגודל מיכן וכמותו מצד אחר ממלאהו בטיט ועומד. פי' בריאה חזקה. ואמר רב חסדא אחד הקורה ואחד מעמיד הקורה כנגד כותלי המבוי צריכין להיות בריאין כדי לקבל קורה ואריח שעליה. שמועה דרב ששת פשוטה היא. ת"ר קורה היוצאת מכותל צפוני ואינה נוגעת בכותל דרומי שיש כנגדו אלא יש ביניהן ריוח וכן ב' קורות אחת יוצאה מכותל צפוני יוצאה מכותל דרומי ואין מגיעות הקורות [זא"ז] אלא יש ריוח ביניהן. אם אותו הריוח פחות מג' טפחים כלבוד דמי וא"צ קורה אחרת (אלא) [אבל] אם אותו הריוח ג' טפחים צריך קורה אחרת למלאות הריוח רשב"ג אומר ד' טפחים צריך להביא קורה אחרת פחות מד' אין צריך דסבר כל פחות מד' טפחים כלבוד דמי וכן ב' קורות דקות משוכות ע"ג המבוי שאין אחת מהן בריאה לקבל אריח לארכו ג' טפחים [פחות מג'] אין צריך להביא קורה אחרת כו'. היו ב' קורות אחת למעלה ואחת למטה ממנה ואין אחת מהן בריאה [כדי] לקבל אריח ר' יוסי אומר רואין את העליונה כאילו היא למטה. פי' חבוט רמי ורואין את התחתונה כאילו היא למעלה. פי' אמרינן גוד אסיק מחיצתא. ובלבד שלא תהא העליונה למעלה מכ' אמה שיצאה מתורת פתחו של היכל ול"א תהיה עוד התחתונה למטה מעשרה טפחים שיצאת מתורת מחיצה. אמר אביי ר' יוסי סבר לה כר' יהודה אבוה בחדא דאית ליה רואין. פי' *) פצימין שרואין בהן. ופליג על אבוה בחדא. דאילו לר' יהודה אפילו הקורה אם היא נתונה למעלה מעשרים מכשיר. ר"י אמר רחבה אע"פ שאינה בריאה. אמר רבינא לא היא אלא [בעינן] בריאה. אלא אם רחבה הקורה ד' טפחים אינה צריכה בריאה. היתה של קש או של קנים מהו דתימא רואין אותה כאילו היא של קש אמיץ וחזק שהוא מינו אמרינן דבר שאינו מינו לא קמ"ל רואין אותה כאילו היא של מתכת עקומה כר' זירא דאמר הקורה במבוי ועקמומיתה חוץ למבוי היא בתוך עשרים ועקמימותה למעלה **) (מי' טפחים) ועקמומיתה למטה מי' טפחים כל שאילו תינטל עקמומיתה ואין בין זה לזה ג' אמרינן כלבוד דמי ואין צריך קורה אחרת כו': פיסקא כל שיש בהיקיפו שלשה טפחים יש בו רוחב טפח מנא לן א"ר יוחנן דאמר קרא ויעש את הים עשר באמה משפתו אל שפתו ענול סביב וחמש באמה קומתו וקו שלשים באמה (היינו עשר אמות ועוד. ופירק מגוואי חשיב). פי' רוחב חלל הים עשר באמה רחבו והיקיפו שלשים באמה ואקשינן והא עובי השפתים שנמצא הים עשר באמות ועוד. ופירק מגוואי חשיב. פי' רוחב חלל הים עשר באמות וכן מדת היקף סביבותיו מבפנים הוא מחשב שנמצא ברוחב עשרה להיקף. איבעית אימא שפתו דק היה

רב נסים גאון

דהויא לה מחיצה שהגדיים בוקעין בה. עיקר בירור זה בתוספת כלאים (פ"ג) והיא הברייתא האמורה בזה הפרק הבא לפנינו (דף טז) כל שהוא פחות מג' צריך שלא יהא בין זה לזה ג' שלא יזדקר גדי בבת ראש וכבר בירנוהו בפרק הזורק במסכת שבת: אמר אביי ר' יוסי בר' יהודה סבר לה כאבוה היא שאמר במשנה היתה של קש או של קנים רואין אותה כאילו היא של מתכת ור' יוסי בנו השוה עמו בזה הדבר כמו שהזכיר בזו הברייתא בכאן ר' יוסי בר' יהודה אומר רואין את העליונה כאילו היא למטה ברואין השוו שניהן ובגובה המבוי יתר מכ' אמה היתה חלוקה ביניהן שר' יוסי היה סובר צריך למעט כי כן אמר ובלבד שלא תהא עליונה למעלה מכ' אמה ור' יהודה אביו היה מכשיר במבוי שגבוה למעלה מכ' אמה כדתנן (ריש מסכתא) מבוי שגבוה למעלה מכ' אמה ימעט ור' יהודה אומר אינו צריך

*) [אולי צ"ל פצימין שרואין בהן כמו מסולי' סכנים וצ"ע]. **) [צ"ל למעלה מעשרים היא למעלה מעשרה ועקמומיתה למטה מעשרה וכו']

עין משפט
נר מצוה

פו א מיי' פ"ג מהלכות כלים הלכה ב:

פז ב מיי' פי"ז מהלכות שבת הלכה יב טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף ג:

פח ג מיי' שם הלכה כ טוש"ע שם סעיף לא:

פט ד מיי' שם הלכה כב טוש"ע שם סעיף י:

צ ה מיי' פ"ח מהל' ברכות הלכה א סמג עשין כז טוש"ע א"ח סי' רד סעיף ז:

מסורת הש"ס

תורה אור

*במים במי מקוה כל בשרו מים שכל גופו עולה בהן וכמה הן אמה על אמה ברום שלש אמות ושיערו חכמים מי מקוה ארבעים סאה כמה הוו להו חמש מאה גרמידי לתלת מאה מאה למאה וחמשין חמשין בארבע מאה וחמשין סגיא הני מילי בריבועא ים שעשה שלמה עגול היה *מכדי כמה מרובע יתר על העגול רביע לארבע מאה מאה למאה עשרים וחמשה הני מאה ועשרים וחמשה הוו להו תני רמי בר יחזקאל ים שעשה שלמה שלש אמות תחתונות מרובעות ושתים עליונות עגולות נהי דאיפכא לא מצית אמרת דשפתו עגול כתיב אלא אימא חדא לא סלקא דעתך דכתיב °אלפים בת יכיל בת כמה הויא שלש סאין דכתיב °מעשר הבת מן הכור דהוה להו שיתא אלפי גריוי והא כתיב °מחזיק בתים שלשת אלפים ההוא לגודשא *אמר אביי שמע מינה האי גודשה תלתא הוי *ותנן נמי [א]שידה תיבה ומגדל כוורת הקש וכוורת הקנים ובור ספינה אלכסנדרית אע"פ שיש להן שולים והן מחזיקות ארבעים סאה בלח שהן כוריים ביבש טהורין: **מתני'** [ב]לחיין שאמרו גובהן עשרה טפחים ורחבן ועוביין כל שהוא ר' יוסי אומר רחבן ג' טפחים: **גמ'** לחיין שאמרו כו' לימא תנן סתמא כר"א *דאמר לחיין בעינן לא מאי לחיין לחיין דעלמא אי הכי קורה נמי ניתני קורות ומאי קורות קורות דעלמא הכי קאמר אותן לחיין שנחלקו בהן ר' אליעזר וחכמים גובהן עשרה טפחים ורוחבן ועוביין כל שהוא *וכמה כל שהוא תני רבי חייא °אפילו כחוט הסרבל תנא *עשה לחי לחצי מבוי אין לו אלא חצי מבוי פשיטא אלא אימא [ג]יש לו חצי מבוי הא נמי פשיטא מהו דתימא ליחוש דילמא אתי לאישתמושי בכוליה קמ"ל אמר רבא [ד]עשה לחי למבוי והגביהו מן הקרקע שלשה או שהפליגו מן הכותל שלשה לא עשה ולא כלום אפילו לרשב"ג דאמר *אמרינן לבוד הני מילי למעלה אבל למטה כיון דהויא מחיצה שהגדיין בוקעין בה לא קאמר: ר' יוסי אומר רחבן ג' טפחים: אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל אין הלכה כר' יוסי לא *בהילמי ולא בלחיין אמר ליה רב הונא בר חיננא בהילמי אמרת לן בלחיין לא אמרת לן מאי שנא בהילמי דפליגי רבנן עליה לחיין נמי פליגי רבנן עליה א"ל שאני לחיין משום דקאי רבי כוותיה רב רחומי מתני הכי אמר רב יהודה בריה דרב שמואל [בר שילת] משמיה דרב אין הלכה כרבי יוסי לא בהילמי ולא בלחיין א"ל אמרת להו לא אמר רבא האלהים אמרה וגמירנא לה מיניה ומאי טעמא קא הדר ביה משום דר' יוסי *נימוקו עמו אמר ליה רבא בר רב חנן לאביי הילכתא מאי א"ל פוק חזי מאי עמא דבר איכא דמתני לה אהא *השותה מים לצמאו אומר [ה]שהכל נהיה בדברו ר' טרפון אומר בורא נפשות רבות וחסרונן *על כל מה שבראת א"ל רב חנן לאביי הלכתא מאי א"ל *פוק חזי מאי עמא דבר
איתמר

במים. משמע מים מחוברין יחדיו: **כמה הוו להו**. להך עשר על עשר ברום חמש אמות כמה גובה יש בהן באמה על אמה ברבועו של מקוה: **ת"ק גרמידי**. כיצד חלקהו לעשר רצועות הרי לכל רצועה עשר אמות אורך ברוחב אמה ורום חמש חתכם לחתיכות של אמה אמה הרי מאה חתיכות של אמה על אמה ברום חמש אמות שים זו על זו אמה על אמה ברום חמש הוה ת"ק אמות: **לתלת מאה**. גובה: **מאה**. מקואות שלש אמות למקוה: **הני מילי בריבוע**. אם היה מרובע שיהא בו אורך ורוחב לצדדין כבאמצעיתו ויהיו רצועותיו שוות בי' י' אמות לרצועה כדפרישית: **ים שעשה שלמה עגול היה**. כדכתיב עגול סביב ונמצא שאין אורך הרצועות עשר אמות אלא רצועה האמצעית לבדה דכל דבר עגול רחב באמצעיתו וקצר לכל צדדיו: **מכדי כמה מרובע יתר על העגול רביע**. דהא כל טיגול שרחבו אמה יש בו היקף שלש אמות כדתנן במתני' ואם היה מרובע אמה על אמה היה לו היקף ד' אמות אמה לכל רוח נמצא מרובע יתר על העגול רביע הלכך האי ים עגול דשעריתה בחמש מאות אמין במרובע בעינן לבצורי רבעא מינייהו אימעיט להו ארבע מאה לתלת מאה דאיכון מאה מקואות ולמאה אמין דאישתייר הוו עשרים וחמש מקואות ארבע אמות למקוה דהכי ארבע תלת הוא דהוו שהרי אמות קצרות הן: **שלש אמות תחתונות מרובעות**. ויש בהן י' רצועות של י' על י' שהן מאה אמה ברום ג' ברוחב אמה דהיינו תלת מאה אמין גובה באמה על אמה והן ק' מקואות: **וב' עליונות עגולות**. ואי הוו מרובעות הוו להו מאתן גרמידי השתא דאינן עגולות כי בצרת ריבעא פשו להו ק"נ דאינון נ' מקואות: **נהי דאיפכא לא מצית אמרת**. דליהוי תחתונות עגולות ועליונות מרובעות דשפתו עגול כתיב אלא שתים עגולות מנא לן דילמא חדא הוא דהויא עגולה ותו לא וטפי מק"נ מקואות הוא מחזיק: **לא סלקא דעתך**. שיהא מחזיק יותר מק"נ מקואות: **מעשר הבת מן הכור**. כור שלשים סאין וכי הוי הבת מעשר דיליה אשתכח דג' סאין הויא: **דהוו להו**. הנך אלפים בת ו' אלפים סאין. שהן ק"נ מקואות ד' אלפים הוי מ' מאות סאין שהן ק' מקואות של מ' סאין ואלפים סאין נ' מקואות: **מחזיק בתים שלשת אלפים**. בים שעשה שלמה כתיב בדברי הימים: **לגודשא**. כשמודדין בו יבש: **שידה**. כמין ארגז תלוי בעגלה למרכב נשים חשובות: **מגדל**. מגסטי"ר: **ובור ספינה אלכסנדרית**. עושה בה כעין בור ונותן שם מים מתוקים: **טהורין**. לפי שגדולים יותר מדאי ואין תורת כלי עליהן שהרי אינן מטולטלין מלא וריקן: **שהן כוריים ביבש**. שאדם יכול לגדוש אמה גודשא תילתא וככלי שגובהו כחצי ארכו ורחבו קאמר כים: **מתני' גמ' לחיין דעלמא**. אכל מבואות קאי: **אי הכי**. רישא דקתני הקורה שאמרו כו' ליתני נמי הקורות ואימא מאי קורות קורות דעלמא: **לחיין שנחלקו בהן ר"א וחכמים**. דלר"א תרתי ולרבנן חדא וזהו שיעורן כדמפרש מיהו סתמא לא כמר דייקא ולא כמר דייקא: **הסרבל**. קו"ט: **לחצי מבוי**. שהכניס הלחי לפנים הרבה עד חצי ארכו של מבוי כזה*: **אין לו אלא חצי מבוי**. שאסור להשתמש אלא מן תליו ולפנים: **יש לו**. דאין לו לא איצטריך לאשמעינן אלא הא אתא לאשמעינן דהימנו ולפנים מיהא מותר להשתמש: **למעלה**. כגון קורה היוצאה מכותל זה ואינה נוגעת לכותל אחר דאיפליגו בה רשב"ג ורבנן (לעיל ט"א): **הילמי**. במסכת שבת בפרק שמנה שרצים [דף קח:] הילמי שלמוייר"א בלע"ז: **משום דקאי רבי כוותיה**. *לעיל והא דתני אדא בר מניומי רבי היא וסבר לה כר' יוסי כדאוקימנא בחצר קטנה שנפרצה לגדולה: **נימוקו עמו**. טעמי ראיותיו מביא לו בכל מקום במסכת גיטין (ד' סז.) מני שבחן של חכמים וזהו שבחו של רבי יוסי: **הילכתא מאי**. בלחיין: **עמא דבר**. מה נהגו העם וכבר נהגו בלחי משהו: **לצמאו**. לאפוקי מאן דחנקתיה אומצא: **שהכל נהיה בדברו**. לפניו ולאחריו לא כלום: **ר"ט אומר בורא נפשות רבות**. ואני שמעתי דר"ט בא לחייב אף ברכה לאחריו בורא נפשות רבות ולא נהירא (א) דאמרינן במס' נדה (ד' נא:) יש טעון ברכה לפניו ואין טעון ברכה לאחריו ואמרינן לאתויי *מאי והוינן בה ולרב פפא דמברך אמיא כו' ולא אמרינן ולרבי טרפון דמחייב אמיא מאי איכא למימר אלא נראה לי דרבי טרפון אלפניו קאמר:
הטומד

במה מרובע יתר על העגול רביע. מפורש בכילד מעברין (לקמן ד' נו:): **ש"מ** גודשא תלתא. אומר ר"ת דנפקא מינה לענין מקח וממכר אם התנה לתת לו סאה גדושה או לתקן לו כלי המדה: **פוק** חזי. פי"ה וכבר נהגו בלחי משהו וכיון דאין הלכה כרבי יוסי בלחי כ"ש בהילמי דאפילו רב הונא בר חיננא דפליג בלחיים מודה בהילמי ושרי לעשות מי מלח בשבת בשביל ליתן על עופות לצויין ואם נותן מלח על עופות ואח"כ נותן משקין עליהם הוי שרי אפילו לרבי יוסי שהשמנונית ממתיק את המלח כדתנן בפ' שמנה שרצים (שבת ד' קח:) ואלו הן מי מלח המותרים נותן שמן בתחילה לתוך המים או לתוך המלח:
תא

רבינו חננאל

כמין שפת כוס פרח שושן. וכיון דהוא משהו לא חשיב ליה. תני ר' חייא ים שעשה שלמה מחזיק ק"נ מקוה טהרה. דתניא ורחץ את בשרו במים מי מקוה. כל בשרו. מים שכל גופו עולה בהן וכמה הן אמה על אמה ברום שלש. ושיערו חכמים מ' סאה. (מורש לחשוב) [ומזה צא והשוב] הים היאך עולין בו ק"נ מקוה ואמרינן מכדי הים כמה הוי רחבו עשר על עשר וקומתו (מ"ה) [ה']אמה י' אמות על עשר אמות ברוחב בגובה אמה הרי הן ק' אמות בתברייתא ויש בים גובה ה' אמות. כשתוציא לכל אמה גובה בעשר על עשר רוחב ק' אמה נמצא בים כולו ת"ק אמה אורך בגובה אמה אחת ושיעור המקוה אמה על אמה רחב ברום ג' אמות. נמצאו בש' אמות ק' מקוה נשתיירו עדיין מחשבון הים ק"ק אמה ק"נ חמשים מקוה היה דיי לים ת"נ למה נ' אמות יתירות. ודחינן כי זה החשבון עשר אמה על עשר אמה אי האמה ב[illegible] במרובע אבל בים שהוא עגול אין חשבון זה (כולו) [כלל] ואקשינן אי הכי דמרובע יתר על העגול רביע. ואנו חשבינן ת"ק אמה בים במרובע חסר רביע נמצאת מדת העיגול שע"ה אמה. ש' אמה ק' מקוה וע[illegible] אמה כ"ה מקות בכל שלש אמות מקוה. הנה לא תמצא בים אלא קכ"ה מקוה איך תני ר' חייא ק"נ מקוה ושנינן ג' מאות התחתונות מרובעות שהן ק' מקוה. וב' אמות העליונות עגולות והן במרובעות [illegible] כשתוציא מהרובעים נ' אמה נשתיירו ק"נ אמה (הך) [היינו] נ' מקוה ג' אמות לכל מקוה ולא יתכן שתאמר העליונות מרובעות דכתיב משפתו אל שפתו עגול. וגם לא יתכן שתאמר דכי פחות מב' אמות הוא העג[illegible] אלפים בת יכיל והבת היא ג' סאין שנא' מעשר הבת מן הכור. והכור י' איפות. והאיפה ג' סאין וכתיב האיפה והבת תוכן אחד יהיה שנמצא (לאלפים) [ששת אלפים] סאין מכיל הים. והמקוה מ' סאה נמ[illegible] אלפים סאה ק"נ מקוה בכל מקוה מ' סאה ואין חשבון זה עולה אלא כשיהיו ג' אמות התחתונות מרובעות ושתי אמות העליונות עגולות. כתוב אחד אומר אלפים בת יכיל וכתוב אחר אומר שלשת אלפי[illegible] אלכסנדרית אע"פ שיש להם שוליים ומחזיקים מ' סאה בלח שהן כוריים ביבש טהורין. פי' שאינן יכולין להטלטל מלאין וריקנין כוריים הן ס' סאין (כלבור) [כי כור] ל' סאין נמצא היבש כשיגדש עודף על הלח שאינו יכ[illegible] כ' סאה על מ' של לח והוא השליש: **פיסקא** לחיים שאמרו גובהו עשרה טפחים ורוחבן ועוביין כל שהוא וכמה כל שהוא תני ר' חייא אפילו כחוט הסרבל פי' חוט הסרבל חוט חזק כפול שתופרין בו הסרב[illegible] כפיתו בסרבליהון. תנא עשה לחי לחצי מבוי פי' עשה לחי לחצי המבוי לארכו ונשתייר חצי המבוי החיצון בלא לחי יש לו להשתמש מן הלחי ולפנים במבוי ולא גזרינן דלמא אתי לאשתמו[illegible] בחיצון. אמר רבא עשה לחי והגביהו מן הקרקע ג' טפחים או הרחיקו מן הכותל ג"ט (סימן) [כיון] דהיא מחיצה שהגדיים בוקעין בה לא עשה כלום. אמרי משמיה דשמואל אין הלכה כר' יוסי בהילמי. ומפו[illegible] פ' שמונה שרצים. אין הלכה כר' יוסי בלחיים דבעי רוחב כל לחי ג' טפחים וא"ל רב הונא בר חיננא אמרת לן בהילמי דאין הלכה כר' יוסי *) (ולא בלחיים). ואמרינן מ"ש והא בין בהילמי בין בלחיים פ[illegible] ואמרן משום דקאי ר' כוותיה בענין חצר גדולה שנפרצה לקטנה ואוקמה גדולה בי"א אמה וקטנה בעשר וכר' דאמר בעינן ב' פסין וסבר לה כר' יוסי דאמר כל פס רחבו ג"ט ומדחזינן דר' קאי כוותיה ותוב [ד[illegible] דמתני'] דרב דאמר רב יהודה משמיה דרב אין הלכה כר' יוסי [לא] בהילמי ולא בלחיים הדר ביה משום דר' יוסי נימוקו עמו. ש"מ הלכתא כוותיה בלחיים. ואביי דאמר לרבא בר רב חנן כדבעא מיניה הל[illegible]

*) נ"ל בלחיים לא אמרת לן.

רב נסים גאון

צריך ולפי דעתו אפי' עליונה למעלה מעשרים אמה רואין אותה כאילו היא למטה: אין הלכה כר' יוסי לא בהילמי ולא בלחיים ובלחיים הוא שאמר ר' יוסי בכאן רחבן ג' טפחים ובהילמי שנו במ[illegible] בפרק ח' שרצים (דף קח) אמר ר' יוסי והלא היא הילמי בין מרובה בין מעוטה:

ד' תיבות אלו מיותרים גם במשנה דברכות מד. אינן ועיין בביאור לא"ח מהגאון מהרא"ו ז"ל סי' תנט ס"ק ס

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ר' טרפון וכו' ולא נהירא לומר דקאי ר' טרפון אלא אלפניו ולא אלאחריו ואמרינן במס' נדה:

גליון הש"ס

גמ' אפילו כחוט הסרבל. עי' לקמן דף פ ע"ב תד"ה אבל קורה. ובתה"ד סי' עד:

איתמר לחי העומד מאליו אביי אמר הוי לחי רבא אמר לא הוי לחי היכא דלא סמכינן עליה מאתמול כולי עלמא לא פליגי דלא הוי לחי כי פליגי היכא דסמכינן עליה מאתמול אביי אמר *הוי לחי דהא סמכינן עליה מאתמול רבא אמר לא הוי לחי כיון דמעיקרא לאו אדעתיה דהכי עבידי לא הוי לחי קא סלקא דעתך כי היכי דפליגי בלחי פליגי נמי במחיצה ת"ש *העושה סוכתו בין האילנות ואילנות דפנות לה כשירה הכא במאי עסקינן שנטען מתחילה לכך אי הכי פשיטא מהו דתימא ליגזור דילמא אתי לאישתמושי באילן קמ"ל ת"ש *היה שם אילן או גדר או חיצת הקנים נידון משום דיומד הכא נמי במאי עסקינן שעשאן מתחילה לכך אי הכי מאי קמ"ל [קמ"ל] חיצת הקנים קנה קנה פחות משלשה טפחים *כדבעא מיניה אביי מרבה ת"ש *אילן המסיך על הארץ אם אין נופו גבוה מן הארץ ג' טפחים מטלטלין תחתיו הכא נמי במאי עסקינן שנטעו מתחילה לכך אי הכי ליטלטל בכולו אלמה אמר רב הונא בריה דרב יהושע אין מטלטלין בו אלא בית סאתים משום דהוי דירה שתשמישה לאויר °וכל דירה שתשמישה לאויר אין מטלטלין בה אלא בית סאתים ת"ש *שבת בתל שהוא גבוה עשרה והוא מארבע אמות ועד בית סאתים וכן בנקע שהוא עמוק עשרה והוא מארבע אמות ועד בית סאתים וקמה קצורה ושיבולות מקיפות אותה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה וכי תימא הכא נמי שעשה מתחילה לכך בשלמא קמה לחוי אלא תל ונקע מאי איכא למימר אלא במחיצות כולי עלמא לא פליגי דהויא מחיצה כי פליגי בלחי אביי לטעמיה דאמר לחי משום מחיצה ומחיצה העשויה מאליה הויא מחיצה ורבא לטעמיה דאמר *לחי משום היכר אי עבידא בידים הויא היכר ואי לא לא הוי היכר ת"ש אבני גדר היוצאות מן הגדר מובדלות זו מזו פחות משלשה אין צריך לחי אחר שלשה צריך לחי אחר הכא נמי שבנאן מתחילה לכך אי הכי פשיטא מהו דתימא למיסר בניינא הוא דעבידא קמ"ל ת"ש *דתני ר' חייא כותל שצידו אחד כנוס מחברו בין שנראה מבחוץ ושוה מבפנים ובין שנראה מבפנים ושוה מבחוץ נדון משום לחי הכא נמי שעשאו מתחילה לכך אי הכי מאי קמ"ל הא קמ"ל נראה מבחוץ ושוה מבפנים נדון משום לחי תא שמע דרב הוה יתיב בההוא מבואה הוה יתיב רב הונא קמיה אמר ליה לשמעיה זיל אייתי לי כוזא דמיא עד דאתא נפל לחיא אחוי ליה בידיה קם אדוכתיה אמר ליה רב הונא לא סבר לה מר לסמוך אדיקלא אמר *דמי האי מרבנן כמאן דלא פרשי אינשי שמעתא מי סמכינן עליה מאתמול טעמא דלא סמכינן הא סמכינן הוי לחי לימא אביי ורבא בדלא סמכינן עליה פליגי הא סמכינן עליה הוה לחי לא ס"ד דההוא ברקא דהוה בי בר חבו דהוו פליגי בה אביי ורבא כולי שנייהו: **מתני'** *בכל עושין לחיין אפילו בדבר שיש בו רוח חיים *ורבי מאיר אוסר *ומטמא משום גולל

ורבי

רש"י

העומד מאליו . שלא הוקבע שם לשם תיקון מבוי דלא הזמינוהו לכך : היכא דלא סמכינן עליה מאתמול . שהיה שם לחי אחר ונפל בשבת : לאישתמושי באילן . ויעלה ויתלוש ביום טוב : היה שם . בפסי ביראות תניא בפרק שני : חיצת הקנים . קנים מחוברים . חיצת שהיו נטועים כסדר מחיצה : דיומד . מפרש בפ' שני* דיו עמודין עמוד אחד כראה כשנים שעשאו כמרזב ונוטה אחד ממחיצותיו לדרום ואחד למערב דכי עביד ד' דיומדין לד' הפיאות יש לכל מחיצה ב' אמות עומד אמה מכאן ואמה מכאן : כזה

כדבעא מיניה. בפרק שני(א) : המסיך. נופו נוטה סמוך לארץ ראש הנוף בפחות מג' לקרקע ועיקרו במקום שמחובר לאילן גבוה עשרה : אין מטלטלין בו . אם היה היקפו יותר מבית סאתים כחצר המשכן ושיעור זה נתנו חכמים לכל היקף המתוקן ואינו מתוקן כל צרכו כגון למחיצה שאין בה שתי וערב בהאי פירקא (ד' טז:) ולהיקף שלא הוקף לדירה בפ' שני (ד' כד.) והכא נמי אי בעומד מאליו מוקמת לה שפיר כו' הואיל ולאו להכי עבידא יהבו ביה רבנן האי שיעורא : משום דהוי דירה שתשמישה לאויר . לעולם שנטעו מתחילה לכך והיקף לדירה הוא אבל דירה זו אינה עשויה לצורך תוכה אלא לצורך אויר שחוצה לה לדור שם שומרי השדות ועשוי' להציל מן החמה ואין מטלטלין בדירה זו אלא בית סאתים כדתניא בפ' שני (ד' כג.) כלל אמר ר"ש בן אלעזר כל אויר שתשמישו לדירה כגון דיר וסהר ומוקצה וחצר ואפילו י' כורים מותר וכל דירה שתשמישה לאויר כגון בורגנין שבשדות בית סאתים מותר יותר מבית סאתים אסור דלאו דירה הוא דעל כרחו הוא דר שם : שבת בתל . קדש עליו היום וקנה שם שביתתו : גבוה עשרה . דאמרינן גוד אסיק מחיצותיו כל סביבותיו והרי הוא מוקף : וכן נקע . אחד מנקיקי הסלעים : והוא מד' אמות עד בית סאתים . הואיל ושבת באויר מחיצותיו נעשית ביתו וכולו כארבע אמותיו הוא הלכך מהלך את כולו וחוצה לו אלפים אמה אבל אי הוה טפי מבית סאתים אין מחיצותיו מועילות לו שהיקף שאינו עשוי לדירה אינו מועיל אלא לבית סאתים להכי נקט מארבע אמות ואילך דאם היה פחות מד' אמות מאי מהלך את כולו איכא ומחיצותיו מאי מהני בלאו מחיצה נמי מקום לכל אדם ד' אמות בפרק מי שהוציאוהו (לקמן ד' מח:) : ושיבולות מקיפות אותה . שהגיע גבוליה סביב מלקצור ושבלים גבוהין י' עסקינן : תל ונקע מאי איכא למימר . מימות עולם הן : היוצאות מן הגדר. זו למעלה מזו : למיסר בניינא. שאם ירצה לעשות מחיצה מכותל זה לכותל שכנגדו יתקשר באבנים הללו שכן דרך הבנאין לעשות ובענין אחר אינו יכול לדבק בנין חדש בבנין ישן : לסמוך אדיקלא. דקל היה עומד אצל פתח המבוי: הא סמכינן הוי לחי. אלמא הלכה כאביי: לימא בדלא סמכינן עליה פליגי. ואביי דשרי קשיא ליה הא עובדא דרב לא סמך אדיקלא ואנן קים לן הלכתא כאביי בלחי העומד מאליו: ומתרץ לא ס"ד. דוודאי בדסמכינן עליה פליגי אבל לא סמכינן דברי הכל אינו לחי כההוא עובדא דדיקלא דרב : ברקא . יליע : דהוה בי בר חבו. והיה עמוד הסומך את היליע עומד בראש מבוי אחר:ופליגו בה כולי שנייהו . אביי שרי למיסמך עליה ורבא אסר אלמא בדסמכינן עליה פליגי והלכתא כאביי בהא דהו היא אחת מיע"ל קג"ם שהלכה כאביי : **מתני'** ומטמא משום גולל . אם עשאו גולל לקבר מטמא לנוגע באהל כמת עצמו ואפי' ניטל משם דתניא בפ' בהמה המקשה(חולין עב.)כל אשר יגע על פני השדה לרבות גולל ודופק:

ורבי

תוספות

תא שמע העושה סוכתו . בפ' הישן (סוכה ד' כד:) מוקי לה דעביד לה בהוצא ודפנא דלא תקשי לרב אחא בר יעקב דאמר כל מחיצה שאינה יכולה לעמוד בפני רוח שהרוח מנענעת' לכאן ולכאן אינה מחיצה ואמאי כשרה והא קאזיל ואתי ולפי זה לא פריך הכא מידי והוה מצי למימר ולטעמיך אי נמי משמע ליה דמיירי בכל ענין בין הוי רוב דופן מעובי האילן שאינו הולך ברוח בין דהוי רוב דופן מן הנוף : **אי** הכי מאי למימרא . ולא סגי בשינויא דלעיל דלא הוה נקט תרתי אטו חדא : **תל** ונקע מאי איכא למימר . ולא תקשי מכאן למ"ד (ב) מחיצה שאינה עשויה בידי אדם לא שמה מחיצה דלא אתיא למעוטי אלא דבר שאינו ראוי להעשות בידי אדם כגון בעלי חיים : **אביי** לטעמיה . היינו לחד לישנא דלעיל גבי היה גבוה מכ' ובא למעטו (ד' ה.) דקסבר דאפילו קורה משום מחיצה וכל שכן לחי ואותו לשון תופס עיקר ורבא לטעמיה דאמר לעיל* אחד זה ואחד זה משום היכר ור"ח לא גרס לטעמיה אלא גרס בהדיא אביי אמר לחי משום מחיצה ורבא אמר לחי משום היכר : **לא** סבר לה מר למסמך אדיקלא . אף על גב דרב הונא אית ליה בפירקין (ד' יז.) שבת הואיל והותרה הותרה ולא צריך למסמך אדיקלא הא מסיק לקמן דמודה רב הונא היכא דליתנהו למחיצות דלא אמרינן הואיל והותרה הותרה אי נמי הכא לפי דברי רב היה מקשה :

תלמוד

עין משפט נר מצוה

צא א מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה כב סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף יח :

צב ב מיי' פ"ד מהל' סוכה הלכה ה סמג עשין מג טוש"ע א"ח סי' תרל סעיף י :

צג ג מיי' פט"ז מהל' שבת הלכה כב ופכ"ז הלכה ד' ופ"ז מהלכות עירובין הלכה ד' סמג לאוין סה ועשין דרבנן א טוש"ע א"ח סי' שנו סעיף ב :

צד ד מיי' פט"ז מהל' שבת הלכה כב טוש"ע א"ח סי' שסב סעיף ג :

צה ה מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה יב סמג עשין דרבנן א טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף ג :

צו ו מיי' פ"ו מהלכות טומאת מת הלכה ד:

[דף יב:]

לקמן נט: סוכה כד:

רבינו חננאל

א"ל פוק חזי היאך עמא דבר איכא דמתני לה על השותה מים לצמאו אומר שהכל נהיה בדברו . אתמר לחי העומד מאליו כגון אילן וכיוצא בו . אביי אמר הוי לחי רבא אמר לא הוי לחי וסברוה כי היכי דפליגי בלחי הכי פליגי במחיצות . ת"ש העושה סוכתו (על) [בין] האילנות והאילנות דפנות [לה] כשרה ודחי רבא הכי הכא במאי עסקינן כשעשאו לאילן בתחלה לשום דופן והא אתא לאשמעינן דלא גזרינן דלמא אתי להשתמושי בי"ט באילן. וכן נמי דחי במחיצת הקנים דתנינן דנידון משום דיומד כשעשאו מתחלה לכך , אי הכי מאי למימרא כלומר אם מתחלה עשאו לכך הא פשיטא היא ודחי לכדבעא אביי מרבה אצטריכא ליה וכדבעינן למימר לקמן . תא שמע מהא דתנן בהמוצא תפילין . אילן המיסך על הארץ כו' . ודחי הכא נמי כשעשאו לכך . אי הכי האי מחיצה מעלייתא היא . אלמה אמר רב הונא בריה דרב יהושע אין מטלטלין בו אלא בבית סאתים ומשני משום דהויא דירה שתשמישה לאויר כו' . ת"ש שבת בתל גבוה י' והוא מד' אמות ועד בית סאתים מפני שהיא דירה שתשמישה לאויר ואין לה אלא בית סאתים . וכן בנקע עמוק י' כו' עד וקמה קצורה או שיבולות מקיפות אותה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה הנה התל והנקע אי אפשר לומר בהן שעשאן מתחלה לכך . ופרקינן במחיצות כ"ע לא פליגי דמחיצה העשויה מאליה היא מחיצה . כי פליגי בלחי אביי אמר לחי משום מחיצה ורבא אמר לחי משום היכר ואי עשאו לכך הוי היכר ואי לא לא הוי היכר . ת"ש אבנים היוצאות מן הגדר ונראות בולטות ומובדלות זו מזו פחות משלשה אין צריך לחי אחר וכו' . *) פי' לאיסר בניינא. ת"ש דרב ורב הונא הוו יתבי במבוי א"ל רב לשמעיה אייתי לי מיא עד דאתו שמעא נפל הלחי א"ל רב קום ארוכתיך א"ל רב הונא ולסמוך מר אדיקלא. א"ל וכי סמכינן עליה מאתמול מכלל דאילו סמכינן עליה הוו לחי . לימא אביי ורבא בדלא סמך עליה מאתמול פליגי . ודחינן לה דההוא ברקא חלילה . פירוש בנין כמותא ומפורש בהמוכר את הבית . דהות בדבי רב הונא על פי המבוי וחלקו בו אביי ורבא כל שנותם : בכל עושין לחיים כו'.

תניא

*) [נראה דצ"ל כאן ודחי כ"נ שבנאן מתחילה לכך א"ה פשיטא מהו דתימא למיסר בניינא].

מסורת הש"ס

(דף יח.)

סוכה כד:

לקמן יט: [סוכה כד:]

[לקמן יט:]

[לעיל יב:]

לעיל ט: [תוספתא פ"א]

[גיטין לט. ב"מ יח: ב"ב פד: חולין ה:]

[במשנה שבמשניות איתא ר' יוסי אוסר]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כדבעא מיניה בפ' שני. נ"ב סוף דף יט: (ב) תוס' ד"ה תל וכו' למ"ד מחיצה. נ"ב בפרק הישן :

גליון הש"ס

גמ' וכל דירה שתשמישה לאויר . לקמן דף כב ע"א :

רב נסים גאון

מחיצת קנים קנה קנה פחות משלשה איצטריכא ליה כדבעא מיניה אביי מרבה . עיקר זו הבעיא בפרק עושין פסין (דף יט) :

פני

עין משפט
נר מצוה

צז א מיי' פ"ד מהלכות גירושין הלכה ג' סמג עשין נ טור שו"ע אה"ע סי' קכד סעיף ג:

צח ב ג מיי' פ"א שם הלכה א וג סמג שם:

צט ד ה מיי' שם פ"ח הלכה יא ויב סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קמג סעיף כ וכא:

ק ו ז מיי' פט"ז מהל' שבת הלכה טז טוש"ע א"ח סי' שסב סעיף ט:

קא ח ט י מיי' פ"ה מהלכות סוכה הלכה טז סמג עשין מג טוש"ע א"ח סי' תרלא סעיף ח:

תורה אור

ור' מאיר מטהר א וכותבין עליו גיטי נשים ור' יוסי הגלילי פוסל: גמ' *תניא ר' מאיר אומר כל דבר שיש בו רוח חיים אין עושין אותו לא דופן לסוכה ולא לחי למבוי לא פסין לביראות ולא גולל לקבר משום רבי יוסי הגלילי אמרו אף אין כותבין עליו גיטי נשים מאי טעמא דרבי יוסי הגלילי *דתניא °ספר (דברים כד) אין לי אלא ספר מניין לרבות כל דבר ת"ל °וכתב לה מכל מקום אם כן מה ת"ל ספר (שם) לומר לך מה ספר דבר שאין בו רוח חיים ואינו אוכל אף כל דבר שאין בו רוח חיים ואינו אוכל ורבנן מי כתיב בספר ספר כתיב לספירות דברים בעלמא הוא דאתא ורבנן האי וכתב לה מאי דרשי ביה ההוא מבעי ליה *ב בכתיבה מתגרשת ואינה מתגרשת בכסף סלקא דעתך אמינא הואיל ואיתקש יציאה להויה מה הויה בכסף אף יציאה בכסף קמ"ל ור' יוסי הגלילי האי סברא מנא ליה נפקא ליה מספר כריתות ספר כורתה ואין דבר אחר כורתה ורבנן האי ספר כריתות מיבעי ליה לדבר ג הכורת בינו לבינה *לכדתניא ד הרי זה גיטך על מנת שלא תשתי יין ה על מנת שלא תלכי לבית אביך לעולם אין זה כריתות כל שלשים יום הרי זה כריתות ורבי יוסי הגלילי נפקא ליה מכרת כריתות ורבנן כרת כריתות לא דרשי: מתני' שיירא שחנתה בבקעה והקיפוה כלי בהמה מטלטלין בתוכה ובלבד שיהא גדר גבוה עשרה טפחים ולא יהו פירצות יתרות על הבנין ו כל פירצה שהיא כעשר אמות מותרת מפני שהיא כפתח יותר מכאן אסור: גמ' איתמר *פרוץ כעומד רב פפא אמר ז מותר רב הונא בריה דרב יהושע אמר אסור רב פפא אמר מותר הכי אגמריה רחמנא למשה לא תפרוץ רובה רב הונא בריה דרב יהושע אמר אסור הכי אגמריה רחמנא למשה גדור רובה תנן ולא יהו פירצות יתרות על הבנין הא כבנין מותר לא תימא הא כבנין מותר אלא אימא אם בנין יתר על הפירצה מותר אבל כבנין מאי אסור אי הכי ליתני לא יהו פירצות כבנין קשיא ת"ש *ח המקרה סוכתו בשפודין או בארוכות המטה אם יש ריוח ביניהן כמותן כשירה הכא במאי עסקינן כשנכנס ויוצא והא אפשר לצמצם אמר רבי אמי ט במעדיף רבא אמר י אם היו נתונין ערב נותנו שתי נותנו ערב ת"ש שיירא שחנתה בבקעה והקיפוה בגמלין באוכפות בעביטין

רש"י

ורבי מאיר מטהר. וטעמא דרבי מאיר מפרש במסכת סוכה בכולהו משום דקסבר כל מחילה העומדת ברוח חיים אינה מחילה: גמ' ולא גולל לקבר. כלומר אם עשאו גולל אין שם גולל עליו לטמא. גולל הוא כיסוי שנותנין דף על המת: ספר. וכתב לה ספר כריתות. ספר משמע קלף כדכתיב ואני כותב על הספר בדיו והדר קרי ליה מגילה כדכתיב (ירמיה לו) אחרי שרף [המלך] את המגילה: מניין לרבות כל דבר. שיכתוב הגט עליו: אי הוה כתיב וכתב לה כריתות בספר הוה משמע מגילה אבל השתא דכתיב ספר האי ספר ספירות דברים הוא והכי משמע וכתב לה דברי כריתות אבל לא קבע לו מקום לכותבו וממילא משמע בכל מקום שירצה יכתבנו: וכתב לה מאי דרשי ביה. כיון דספר לאו קלף משמע ממילא הא לא קבע ליה קלף ובכל דבר משמע ולמה ליה למיכתב וכתב לרבות כל דבר לכתוב ונתן לה ספר כריתות: ואינה מתגרשת בכסף. אם נתן לה כסף ואמר התגרשי בו: והיתה לאיש אחר. היינו קדושין: מה הויה בכסף. דגמרינן במסכת קידושין (דף ב.) קיחה קיחה משדה עפרון: מספר כריתות. מדכתיב כריתות סמוך לספר: לדבר הכורת בינו לבינה. שלא יטיל תנאי בגט שיקשרם יחד אלא דברי הבדלה יהו: לעולם אין זה כריתות. דהא כל ימיה קשורה בו שמחמתו היא נמנעת מלשתות יין ותנאי זה תלוי והולך לעולם ואין זה הבדלה אבל מכאן ועד שלשים יום הרי זה כריתות מיד שהרי דברי הבדלה הן לסוף שלשים יום ומותרת מיד לאיש אחר: מתני' ולא יהו פרצות יתירות על הבנין. ואפילו הן פרצות קטנות פחותות מעשר: כל פרצה שהיא כעשר מותרת מפני שהיא כפתח. ושיהא בעומד רב עליהן: יתר מכאן אסורה. פרצה אחת אוסרת כל ההיקף אפילו כולו עומד כדמפרש בברייתא לקמן: גמ' פרוץ כעומד. כל ההיקף כולו עשוי כן: אגמריה רחמנא למשה. כדאמר בריש פירקין (דף ד.) מחיצות והלכותיהן הלכה למשה מסיני: שפודין וארוכות המטה פסולין לסכך בהן לפי שכלים הן ומקבלין טומאה ותנן (סוכה דף יא.) כל דבר המקבל טומאה אין מסככין בו: ארוכות. אשפונד"ש: אם יש ריוח ביניהן כמותן. לסכך שם בסכך כשר אלמא פרוץ כעומד מותר דהא הכא פסול ככשר הוא ושרי וקשיא נמי הא לרב הונא: בנכנס ויוצא. שיהא שפוד יכול ליכנס וליצא בריוח שביניהם דהשתא הוי ריוח טפי משיעור שפוד ואינו מצומצם: והא אפשר לצמצם. דקס"ד דהאי דקא מתרץ בנכנס ויוצא הכי קמתרץ דכל כמותן בנכנס ויוצא הוא דאין דרך לא אפשר לצמצם ולכוין שלא יהא לו ריוח יותר ואכן כמותן תנן: אמר ר' אמי. מתניתין בלא צמצם אלא במעדיף ריוח יותר משיעור שפודין וכמותן דקתני כשיעור שפודין בנכנס ויוצא: אם היו. שפודין נתונין שתי נותן לסכך כשר ערב דאפילו לא העדיף הריוח איכא סכך כשר טפי דכיון דנותנו ערב אי אפשר לעמוד אלא אם כן ראשו אחד מונח על השפוד מכאן וראשו אחד מונח על השפוד מכאן:

עביטין

תוספות

תלמוד לומר וכתב לה מכל מקום. וא"ת ואימא וכתב לה כלל ספר פרט אין בכלל אלא מה שבפרט ספר אין מידי אחרינא לא וי"ל ונתן בידה חזר וכלל אף על גב דלא מייתי בברייתא אלא כללא קמא אין לחוש דכה"ג איכא בקדושין בפ"ק (ד' כא:) דקתני בברייתא אין לי אלא מרצע הסול והסילא מנין ת"ל ולקחת כל דבר הנקח ביד ומשמע בתר הכי דמכלל ופרט וכלל דריש דקאמר ונתת באזנו חזר וכלל: מה ספר דבר שאין בו רוח חיים. בפ' בכל מערבין (לקמן ד' כז:) גבי מעשר שני [בבקר ובצאן] נקט ולד של פרי מפרי וגדולי קרקע ובפרק קמא דסוכה (ד' יא:) גבי חגיגה נקט מה חגיגה דבר שאינו מקבל טומאה וגדולו מן הארץ הכל לפי מה שדומה לחכמים: ורבנן האי וכתב לה מאי עבדי. אע"ג דאיצטריך למדרש וכתב לה לשמה תרי וכתב לה כתיבי והא דדרשינן בהמגרש (גיטין ד' פז.) וכתב לה ולא לה ולחברתה התם דריש מלה דוכתב דהכא: בכתיבה מתגרשת ולא בכסף. הך דרשה לא אתיא אלא לרבא אבל לאביי נפקא ליה בפרק קמא דקדושין (ד' ה.) מסברא דאין סניגור נעשה קטיגור ומכל מקום לאביי נמי איצטריך וכתב בכתיבה מתגרשת ולא בחליצה והא דדריש לה בריש קדושין (ד' ג:) דאינה יוצאה בחליצה מספר כורתה היא דרשה כר' יוסי הגלילי כדמשמע הכא ונקט לה משום דהויא דרשה פשוטה טפי וכן דרך הש"ס כדאשכחן בהחובל (ב"ק ד' פז.) דמייתי קרא דבנעוריה בית אביה לגבי חבלה ובריש קדושין (ד' ג:) קאמר דבהפרת נדרים הוא דכתיב ובריש פרק אחד דיני ממונות (סנהדרין ד' לד:) דריש דראיית נגעים ביום מוביום הראות בו דהיינו כאביי דפ"ק דמועד קטן (ד' ח.) ושביק דרשה דרבא דדריש התם מדכתיב לי ולא לאורי*: על מנת שלא תלכי לבית אביך. תימה דהא אם מת אביה *לא חשיב תו בית אביה כדתניא בנדרים בהשותפין (ד' מו.) קונם לביתך שאני נכנס שדך שאני לוקח מת או מכרו לאחר מיד מותר וי"ל דבית אביה קרויים כל יוצאי חלציו כדכתיב בתמר (בראשית לח) שבי אלמנה בית אביך אע"ג דקראי מוכחי שכבר מת שם*: ורבי יוסי הגלילי (א) מכרת כריתות. קשה לר"י דבגיטין בריש המגרש (ד' פג:) קאמר על רבנן דרבי אלעזר בן עזריה דכרת כריתות לא דרשי ורבי יוסי הגלילי הוא בכלל הנהו רבנן וי"ל דהתם קאמר דלא דרשי להאי דרשה ולא בעי למימר דלא דרשי ליה כלל: פרוץ כעומד. מכאן משמע דאפשר לצמצם כדפירש' לעיל* ומפרק הכי דחולין (ד' נח:) דמוקי קרא דתחת אמו פרט ליתום זה פירש למיתה וזה פירש לחיים ואם אי אפשר לצמצם אמאי איצטריך למעוטי מספיקא הייתי אוסר דילמא מתה אמו והדר ילדתו והוה ליה יוצא דופן אין לדקדק דשבקינן לקרא דדחיק ואיצטריך לשאם יבא אליהו ויאמר ויש להביא ראיה מפרק בהמה המקשה (חולין דף ע.) גבי בעיא דהלכו באיברים אחר הרוב דמוקי לה כגון שיצא חליו ברוב אבר ואם אי אפשר לצמצם מאי קמיבעי ליה ממה נפשך טעון קבורה שמא יצא רובו: רש"י גרים והא אפשר לצמצם. פירוש כיון דאפשר לצמצם אית לן למימר כמותו דווקא קאמר רבי אמי במעדיף כלומר מתניתין בלא צמצם וכמותו דקתני ביוצא ונכנס ותימה

דאין

[וע"ע תוספות שבת דף קכח. ד"ה ונתן וכו']

ושמא אפ"ה אין זה כריתות כיון דבשעת גירושין אינו יודע שימות אביה קודם [ת"י]

[עי' תוס' סוכה כד: בד"ה על מנת]

סוכה כד: יומא יג. גיטין פג:

רבינו חננאל

תניא היה ר' מאיר אומר כל דבר שיש בו רוח חיים אין עושין אותו לא דופן לסוכה ולא לחי למבוי ולא פסין לביראות כו' משום ר' יוסי הגלילי אמרו אף אין כותבין עליו גיטי נשים דתניא ספר אין לי אלא ספר מניין לרבות כל דבר ת"ל וכתב לה כו': מתני' שיירא שחנתה בבקעה וכו'. אתמר פרוץ כעומד רב פפא אמר מותר הכי אגמריה רחמנא למשה לא תפרוץ רובה רב הונא בריה דרב יהושע אמר אסור הכי אגמריה רחמנא למשה גדור רובה ודייקינן מדקתני במתני' לא יהיו פרוצות יתירות על הבנין ולא קתני לא יהיו פרוצות כבנין ש"מ פרוץ כבנין שרי כרב פפא. ת"ש המקרה סוכתו בשפודין או בארוכות המטה אם יש ריוח ביניהן כמותן כשרה ש"מ פרוץ כעומד שרי. ודחינן מאי כמותן כמלא נכנס ויוצא שהוא יתר כמעט. ואקשינן *) והא אי אפשר לצמצם כלומר אם מרחיב בנכנס ויוצא כשאתה נותן הפסל ביניהן נמצאת אתה דוחק באחד. ושנינן במעדיף כדי שלא יבואו לידי דוחק. רבא אמר מניח כדי שיעור נכנס ויוצא וממלאהו מסכך כשר. אם היו השפודין נתונין לאורך בשתי נותן הסכך הכשר על גבן לרוחב הסוכה בערב. ת"ש שיירה שחנתה בבקעה והקיפוה

גמלים

*) [דברי רבינו ז"ל וגירסתו יתפרשו ע"פ התוס' כאן בד"ה רש"י גרים ע"ש].

מסורת הש"ס

סוכה כג.

שם כד: גיטין כא:

קידושין ה.

לעיל ו: סוכה טז.

סוכה שם

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ור' יוסי הגלילי נפקא ליה מכרת:

בעביטין בשליפין בקנים בקולחות מטלטלין בתוכה ובלבד שלא יהא בין גמל לגמל כמלא גמל ובין אוכף לאוכף כמלא אוכף ובין עביט לעביט כמלא עביט הבא נמי כשנכנס ויוצא תא שמע *נמצאת אתה אומר שלש מדות במחיצות [א]כל שהוא פחות משלשה צריך שלא יהא בין זה לזה שלשה כדי שלא יזדקר הגדי בבת ראש כל שהוא ג' [ב]ומג' עד ד' צריך שלא יהא בין זה לזה כמלואו כדי שלא יהא פרוץ כעומד ואם היה פרוץ מרובה על העומד אף כנגד העומד אסור כל שהוא ד' ומארבעה עד עשר אמות צריך שלא יהא בין זה לזה כמלואו שלא יהא פרוץ כעומד ואם היה פרוץ כעומד כנגד העומד מותר כנגד הפרוץ אסור ואם היה עומד מרובה על הפרוץ אף כנגד הפרוץ מותר נפרצה ביותר מעשר אסור *היו שם קנים הדוקרנים ועושה להן פיאה מלמעלה אפילו ביותר מעשר מותר קתני מיהת רישא מג' ועד ד' ובלבד שלא יהא בין זה לזה כמלואו תיובתא דרב פפא אמר לך רב פפא מאי מלואו נכנס ויוצא הכי נמי מסתברא מדקתני אם היה פרוץ מרובה על העומד אף כנגד העומד אסור הא כעומד מותר שמע מינה לימא תיהוי תיובתיה דר"ה בריה דרב יהושע אמר לך וליטעמיך אימא סיפא אם היה עומד מרובה על הפרוץ אף כנגד הפרוץ מותר הא כפרוץ אסור סיפא קשיא לרב פפא רישא קשיא לר"ה בריה דרב יהושע סיפא לרב פפא לא קשיא *איידי דתנא רישא פרוץ מרובה על העומד תנא סיפא עומד מרובה על הפרוץ רישא לרב הונא בריה דרב יהושע לא קשיא איידי דבעי למיתני סיפא עומד מרובה על הפרוץ תנא רישא פרוץ מרובה על העומד בשלמא לרב פפא משום הכי לא עריב להו ותני להו אלא לרב הונא בריה דרב יהושע ליערבינהו וליתנינהו כל שהוא פחות משלשה ושלשה צריך שלא יהא בין זה לזה שלשה משום דלא דמי פסולא דרישא לפסולא דסיפא פסולא דרישא כדי שלא יזדקר הגדי בבת אחת פסולא דסיפא שלא יהא פרוץ כעומד פחות משלשה מני רבנן היא דאמרי *פחות משלשה אמרינן לבוד שלשה לא אמרינן לבוד אימא סיפא כל שהוא שלשה ומשלשה ועד ארבעה אתאן

רש"י

עביטין · כר שתחת אוכף הגמל כדמתרגמינן (בראשית לא) בכר הגמל בעביטא דגמלא: שליפין · מסואות: קולחות · קלחי ירקות: נמצאת אתה אומר כו' · רישא במס' כלאים (פ"ד משנה ד) תנינן לה: כל שהוא פחות מג' · כל גדר העשוי בקנים עומדין פחות מרוחב ג': צריך שלא יהא בין זה לזה ג' כדי שלא יזדקר הגדי בבת ראש · כלומר להדיא בלא עכוב דדקירת גדי מבטל לה מתורת לבוד ואם אין בין זה לזה ג' אפי' פרוץ מרובה על העומד כגון קנים של ב' אצבעות וריוח ב' טפחים בין זה לזה כשר דכל ריוח פחות מג' אמרי' לבוד וכולו הוי עומד: ומג' ועד ד' · ולא ד' בכלל: צריך שלא יהא בין זה לזה כמלואו · וכל כמה דלא הוי כמלואו אע"ג דהוי ריוח שלשה כיון דעומד רבה עליו ליכא למימר אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה והוו להו פתחים: ואם היה פרוץ כו' · לקמן מתרץ לה אם היה פרוץ כעומד הוה ליה למיתני: אף כנגד העומד אסור · לגרוע דלא אלים עומד בפחות מד' למישרי כנגדו היכא דפרוץ רבה עליו: ועד עשר · ועשר בכלל אבל יותר מי' כגון עומד י"ב או ט"ו לא מצי למיתני שיעור פירצתו במלואו דאפי' בציר ממלואו דאיכא פירצה יותר מעשרה *מיתסר כולו כדתני סיפא: כנגד העומד מותר · הואיל והיקף חשוב הוא וה"ה אם היה פרוץ מרובה ולקמן מתרץ לה הרי כאן שלש מדות במדה ראשונה דקנים פחותים מג' לא קפדינן אמלואו כיון דמלואו לא הוי פירצה שלשה ואפי' איותר ממלואו לא קפדינן עד דאיכא פירצה שלשה ובמדה שניה קפדינן אמלואו דהא איכא שיעור פירצה למיהוי קרוי אויר ואתי אויר המרובה ומבטל לעומד דאפי' כנגדו אינו מתיר ובמדה שלישית דאיכא עומד חשוב אויר לא מבטל לה לגמרי ומתיר מיהא כנגדה: ואם היה עומד מרובה כו' · אכולה קאי ואפי' אעומד מג' ועד ד' דהא קתני בה נמי צריך שלא יהא בין זה לזה כמלואו הא בציר ממלואו שרי: נפרצה ביותר מי' אסור · ואפי' כולו עומד: היו שם קנים הדוקרנין · משופין כדקר נעוצין בארץ ועשה להן פאה קלועה מלמעלה מזה לזה: אפי' ביותר מעשר אמות מותר · דצורת הפתח מהניא בכלאים אף ליותר מעשר: מאי מלואו נכנס ויוצא · והכי משמע ברייתא כל שהוא ג' ומג' ועד ד' צריך שלא יהא בין זה לזה מילואו נכנס ויוצא שלא יהא פרוץ כעומד בנכנס ויוצא דהוה ליה פרוץ מרובה ואם היה פרוץ מרובה על העומד אף כנגד העומד אסור הואיל והוקף בדבר שאינו חשוב שאין בו רוחב ד': איידי דתנא רישא פרוץ מרובה על העומד · אסור דלא סגיא דלא קתני לה לגלויי אמלואו דלאו מצומצם קאמר דקמ"ל הא כעומד מותר אף כנגד הפרוץ: תנא סיפא עומד מרובה על הפרוץ · אע"ג דלא איצטריך ליה דהא מגופה שמעת מינה דאפי' יש עומד כפרוץ שרי מדתנא ליה שלא יהא פרוץ כעומד ותרלינן לה בנכנס ויוצא הא במצומצם שרי וכ"ש עומד מרובה על הפרוץ אלא משום רישא תנא סיפא ולא משום למידק מינה הא כפרוץ אסור: רישא לרב הונא לא קשיא איידי דבעי למיתני סיפא עומד מרובה על הפרוץ · מותר דלא סגי דלא קתני לה דקמ"ל הא כפרוץ אסור: תני נמי רישא פרוץ מרובה על העומד · אע"ג דלא איצטריך דהא אפי' כעומד נמי אסור: בשלמא לרב פפא · דאמר פרוץ כעומד מותר: משום הכי לא עריב · ג' בהדי פחות מג' ולמיתני כל שהוא פחות מג' וג' צריך שלא יהא בין זה לזה ג' דלא מצי למימר צריך שלא יהא בין זה לזה ג' דכיון דעומד ג' לא איכפת לן אי פרוץ נמי ג' דהא פרוץ כעומד מותר ומשום הכי אפסקיה לאתנייה גבי פחות מד' למיתנא ביה כמלואו דליהוי משמע בנכנס ויוצא: אלא לרב הונא · דאמר פרוץ כעומד אסור אפי' כנגד העומד: ליערב · ג' בהדי פחות מג' וליתני צריך שלא יהא בין זה לזה ג' טפחים: משום דלא דמי · פסולא דפחות מג' לפסולא דג' דפסולא דג' דפחות מג' לא הוי מצי למיתלי בפרוץ מרובה על העומד דכל כמה דלא הוי פרוץ ג' אע"ג דעומד טפח ופרוץ טפחיים כשר ומכי מטא פרוץ לשלשה אשמעי' דבהכי מקרי פרוץ משום יזדקר גדי: פסולא דסיפא · היכא דעומד ג' לא מפסיל משום דיקור גדי דלאי הוה עומד מרובה לא הוה חיישינן לגדי אלא משום מאי מיפסיל בפרוץ ג' משום דהוי פרוץ כעומד ותנא לאגמורי מדות דמחילה קאתי ומכי מצי לחדושי טעמיה ולמתלייה בפסולא אחרינא תנייה: פחות מג' מני רבנן היא · מדקא מפליג בין פחות מג' לג' ש"מ רבנן היא דמפלגי נמי בין פחות מג' לג': אימא סיפא כל שהוא ג' ומג' ועד ד' · מדקא מפליג בין פחות מד' לד' דקאמר פחות מד' אם פרוץ יתר עליו אף כנגד העומד אסור וד' גופיה קתני סיפא דמתיר כנגדו ואף על גב דפרוץ יתר עליו ש"מ רבן שמעון בן גמליאל היא: אתאן

תוספות

דאין זה סוגיית הש"ס דמשני במעדיף ואינו חושש על קושייתו ועוד קשה דפי' בדרבא אם היו נתונין שתי נותנן ערב ואיכא סכך כשר טפי ובפ"ק דסוכה (ד' ט:) תנן גבי העושה סוכתו תחת האילן אם היה הסיכוך הרבה מהן או שקללן כשירה ומוקי לה בגמרא כשחבטן ופ"ה שם כשעירבן ואין ניכר איזהו פסול ואיזהו כשר ועוד דדוחק הוא דאמוראי מסקי אליבא דמ"ד פרוץ כעומד אסור דלא קי"ל הכי ועוד דלא פריך בסמוך כי מוקי נמי ביוצא ונכנס גבי שיירא והא אפשר לצמצם והתם ליכא לשנויי לרבא כי הכא ונראה כגירסת ר"ח דגרים והא אי אפשר לצמצם שיסתום כל האויר ונמצא שאין הכשר מרובה על האויר ועל הפסול או אפי' כמוהו ופריך לכולי עלמא ומשני ר' אמי במעדיף שבודאי יסתום כל האויר ורבא אמר אפי' תימא שאינו מעדיף אם היו נתונין שתי נותנו ערב ואז נסתם כל האויר אבל אין לפרש דדוקא כענין זה אהני לרבא ולא במעדיף דגזר דילמא לא יעדיף דבכל הספרים גרסי' בפ"ק דסוכה (ד' טו:) רבא אמר אפי' תימא בשאינו מעדיף:

מארבעה עד עשר גרסי' ולא גרסינן עד ארבע אמות:

אימא סיפא כל שהוא שלשה ומג' ועד ד' כו' · סיפא גופה היה יכול להקשות דלא אתיא כרבנן כדקאמר הש"ס מדלא מתיר עומד שלשה כנגדו וכרשב"ג נמי לא אתיא מדקאמר וצריך שלא יהא בין זה לזה כמלואו ולרשב"ג אפי' יותר ממלואו אין בכך כלום כיון דליכא ד' כלבוד דמי אלא כך דרך הש"ס שמתחיל קושיא מרישא כשיכול וכה"ג איכא פ' כירה (ד' לט:) גבי המין שהוחמו בשבת*:

והלכתא

רבינו חננאל

גמלים או באוכפין כו' עד ובלבד שלא יהא בין גמל לגמל כמלוא גמל כו' ודחינן הבא נמי כמלוא נכנס [ויוצא] ת"ש נמצאת אומר ג' מדות במחיצות כל שהוא פחות מג' צריך שלא יהא בין זה לזה שלשה שלא יזדקר הגדי בבת ראש [כל שהוא] שלשה ומשלשה ועד ארבעה צריך שלא יהא בין זה לזה כמלואו שלא יהא פרוץ כעומד ' ואם היה פרוץ מרובה על העומד אף כנגד העומד אסור כל שהוא מארבעה ולמעלה עד עשרה צריך שלא יהא בין זה לזה במלואו שלא יהא פרוץ כעומד ואם היה פרוץ כעומד כנגד עומד מותרי כנגד פרוץ אסורי ואם היה עומד מרובה על הפרוץ אף כנגד (עומד אסור) הפרוץ נמי מותר · נפרצה יותר מעשר אסור ' היה לו קנים מדקרין ועשה להן פאה מלמעלה אפילו ביתר מותר · קתני מיהא רישא כל שהוא שלשה ומג' ועד ארבעה צריך שלא יהא בין זה לזה כמילואו ' פ' צריך שלא יהא (כמילואו)[פרוץ כעומ-] קשיא לרב פפא · ודחי כמלוא [כמלואו] נכנס ויוצא שהוא יותר כמעט ואמרינן הכי נמי מסתברא דמלואו יתר הוא כמעט מדקתני ואם היה פרוץ מרובה על העומד · פרוץ מרובה על העומד הוא דאסור הא כעומד מותר ואמרינן רישא קשיא לרב הונא בריה דרב יהושע סיפא קשיא לרב פפא ושנינן להו ופשוטה היא · ואמרינן בשלמא לרב פפא מוקים לה לרישא כל שהוא פחות משלשה צריך שלא יהא בין זה לזה שלשה שאם היה העומד פחות משלשה והפרוץ שלשה אסור שנמצא הפרוץ מרובה על העומד לפיכך אסור הא זה כמו זה או אפי' הפרוץ מרובה על העומד כיון שהפרוץ אינו ג' טפחים אלא פחות מותר · ומציעתא דקתני צריך שלא יהא בין זה לזה כמלואו מוקים לה כמלוא נכנס ויוצא שהוא יותר כמעט הא זה כמו זה מותר משום הכי לא מערב · ותני להו ברישא אפילו פרוץ מרובה על העומד שרי ומציעתא אי הוי פרוץ מרובה אסור . אלא לרב הונא בריה דרב יהושע דלא שנא ג' ולא שנא פחות מג' פרוץ כעומד אסור ליערבינהו וליתנינהו כל שהן פחות משלשה ושלשה צריך שלא יהא

מסורת הש"ס

תוספתא בכלאים פ"ד

[לעיל יא: תוספתא בכלאים פ"ד]

ולי נראה דלא מיתסר אלא כנגד הפירצ' כיון דהוי עומד חשוב כמו בפרוץ מרובה דלא מיתסר כנגד העומד ובהדיא תנן במסכת כלאים גדר שנפרץ עד י' אמה הרי הוא כפתח יתר מכאן כנגד הפרצה אסור [ת"י]

[שבת לי וס"ג]

[לקמן עט:]

[ועי' תוס' שבת לט: ד"ה אלא פניו]:

עין משפט נר מצוה

קב א מיי' פט"ז מהל' כלאים הלכה טו טוש"ע י"ד סי' רצ"ו סעיף מ"ה:

קג ב מיי' שם וטוש"ע שם סעיף מ:

עין משפט נר מצוה

קד א ב ג מיי' פט"ז מהל' שבת הל' יח סמג עשין א טוש"ע או"ח סי' שסב ס"ה :
קה ד ה מיי' שם הל' יב וסמג שם טוש"ע או"ח סי' שם סעיף א:
[עי' לעיל ד' י' ע"ב תוס' ד"ה ואגבעיים]

[נ"ל עוביין וכן איתא במשנה שבמשניות וביכו' וברי"ף]

אתאן לרבן שמעון בן גמליאל דאמר *פחות מארבעה לבוד דאי רבנן משלשה ועד ארבעה שלשה וארבעה חד הוא *אמר אביי מדרישא רבנן סיפא נמי רבנן ומודו רבנן דכל למישרא כנגדו אי איכא מקום ארבעה חשיב ואי לא לא חשיב רבא אמר מדסיפא רבן שמעון בן גמליאל רישא נמי רבן שמעון בן גמליאל [א] וכי אמר רבן שמעון בן גמליאל אמרי' לבוד *הנ"מ למעלה אבל למטה הוה ליה כמחיצה שהגדיים בוקעין בה לא אמרי' לבוד תא שמע *דפנות הללו שרובן פתחים וחלונות מותר ובלבד שיהא עומד מרובה על הפרוץ שרובן סלקא דעתך אלא שריבה בהן פתחים וחלונות מותר ובלבד שיהא עומד מרובה על הפרוץ הא כפרוץ אסור תיובתא דרב פפא *תיובתא והילכתא כוותיה דרב פפא תיובתא והילכתא אין משום דדייקא מתני' כוותיה דתנן לא יהיו פרצות יתירות על הבנין הא כבנין מותר:

מתני' *מקיפין שלשה חבלים זה למעלה מזה וזה למעלה מזה ובלבד שלא יהו בין חבל לחבירו שלשה טפחים שיעור חבלים *ועוביין יתר על טפח כדי שיהא הכל עשרה טפחים מקיפין בקנים ובלבד שלא יהא בין קנה לחבירו שלשה טפחים בשיירא דברו דברי ר' יהודה וחכמים אומרים לא דברו בשיירא אלא בהווה כל מחיצה שאינה של שתי ושל ערב אינה מחיצה דברי רבי יוסי בר' יהודה וחכמים אומרים אחד משני דברים:

גמ' אמר רב המנונא אמר רב הרי אמרו עומד מרובה על הפרוץ בשתי הוי עומד בעי רב המנונא בערב מאי אמר אביי תא שמע שיעור חבלים ועוביין יתר על טפח שיהו הכל עשרה טפחים ואי איתא למה לי יתר על טפח ליעביד פחות משלשה וחבל משהו פחות משלשה וחבל משהו פחות מארבעה וחבל משהו ותיסברא האי פחות מארבעה היכא מוקים ליה אי מוקים ליה תתאי הוה ליה כמחיצה שהגדיים בוקעין בה אי מוקים ליה עילאי אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה אי מוקים ליה במיצעי הוה ליה עומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות שמעת מינה עומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות הוי עומד אלא רב המנונא הכי קא מיבעיא ליה כגון דאייתי מחצלת דהוי ז' ומשהו וחקק בה ג' ושבק בה ד' ומשהו ואוקמיה בפחות מג' רב אשי אמר מחיצה תלויה איבעיא ליה *כדבעא מיניה רבי טבלא מרב מחיצה תלויה מהו שתתיר בחורבה א"ל אין מחיצה תלויה מתרת אלא במים קל הוא שהקלו חכמים במים: מקיפין בקנים וכו': בשיירא אין ביחיד לא והתניא ר' יהודה אומר כל מחיצות שבת לא התירו ליחיד יותר מבית סאתים כדאמר רב נחמן ואיתימא רב ביבי בר אביי לא נצרכא אלא ליתן להן כל צרכן ה"נ ליתן להן כל צרכן היכא איתמר דרב נחמן ואיתימא רב ביבי בר אביי אהא דתנן כל מחיצה שאינה של שתי וערב אינה מחיצה דברי ר' יוסי בר' יהודה ומי א"ר יוסי בר' יהודה הכי והתניא אחד יחיד ואחד שיירא לחבלים ומה בין יחיד לשיירא יחיד נותנין לו בית סאתים שנים נותנין להם בית סאתים ג' נעשו שיירא ונותנין להן בית שש דברי ר' יוסי ברבי יהודה וחכמים אומרים אחד יחיד ואחד שיירא נותנין להן כל צרכן ובלבד שלא יהא בית סאתים פנוי אמר רב נחמן ואיתימא רב ביבי בר אביי לא נצרכא אלא ליתן להן כל צרכן: דרש רב נחמן משום רבינו שמואל יחיד נותנין לו בית סאתים ב' נותנין להו בית סאתים ג' נעשו שיירא ונותנין להן בית שש שבקת רבנן ועבדת כר' יוסי ברבי יהודה הדר אוקים רב נחמן אמורא עליה ודרש *דברים שאמרתי לפניכם טעות הן בידי ברם כך אמרו יחיד נותנין לו בית סאתים שנים נותנין להן בית סאתים שלשה נעשו שיירא ונותנין להן כל צרכן

רישא

והלכתא כרב פפא · אין לתמוה דהכא קי"ל פרוץ כעומד מותר ובפ"ב דחולין (ד' כט·) מסיק לכ"ע מחצה על מחצה אינו כרוב ומייתי עלה ההיא דתנור והכא לא מייתי לה ושמא יש לחלק בין מחיצות לאיסור וטומאה :

אי מוקי לה בי מילעי הוה ליה עומד מרובה על הפרוץ מב' רוחות · ולא הוה ליה עומד משום דאתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה למילתי *וקשה להסר מקולי דאכתי נעביד פחות מג' וחבל משהו ופחות מג' וחצי וחבל משהו ופחות מג' וחבל חצי טפח ומשהו ולמה לי עוביו יתר על טפח ושמא בענין זה אתי למיטעי :

עירב

אתאן לרשב"ג וכו' · כלומר עד ד' ולא ד' בכלל דהא תנא בבא אחריתי כל שהוא ד' ומד' עד י' אמות אתאן לרשב"ג דקא מפליג נמי בין פחות מד' לד' : ה"ג דאי רבנן מג' ועד ד' ג' וד' חד הוא · מג' ועד ד' בתמיה היכי מפליג ד' מג' דקתני עד ולא עד בכלל דתני סיפא כל שהוא ד' כו' הא לרבנן ג' וד' חד הוא : הני מילי למעלה · כעין קורה : מתני' מקיפין ג' חבלים · אשיירא שחנתה בבקעה קאי : זה למעלה מזה · על גבי יתדות סביב מן התחתון לקרקע פחות מג' והוי כולו עומד דכלבוד דמי וממנו לאמצעי פחות מג' הרי ששה עומד פחות ב' משהויין בשני האוירין ומאמצעי לעליון פחות משלשה הרי בשלשה אוירין תשעה עומד פחות שלשה משהויין : שיעור עובי החבלים יותר על טפח . שלשה משהויין כדי שיהו הכל עשרה טפחים : ומקיפין בקנים · נטועים ועומדים זו היא מחיצה של שתי אבל של חבלים הויא מחיצה של ערב : בשיירא דברו · הקילו אצלן שאינן צריכין אלא או שתי או ערבי שתי כגון קנים ערב כגון חבלים אבל ליחיד לא הקילו עד שיהא בה שתי וערב : כל מחיצה שאינה כו' · רבי יוסי פליג עליה דאבוה דמתני' וקאמר דאפילו לשיירא בעינן שתי וערב : אחד משני דברים · או שתי או ערב : גמ' הרי אמרו עומד מרובה על הפרוץ בשתי הוי עומד · אע"ג דאיכא פרצות כדתנן לעיל ולא יהו פרצות יתירות על הבנין וסתם כלי בהמה של שתי הוא שעומד על גבי קרקע : בערב מאי · מחבלים דמתני' ליכא למילף הכשירה דהתם כולו עומד הוא דכלבוד דמי : לעביד · אויר האחד פחות משלשה וחבל משהו וכן שני דהוי להו ששה עומד והאויר השלישי פחות מארבעה וחבל משהו ותיתכשר פירצת הד' בעומד של ששה: שהגדיים בוקעין בה · ואפילו למעלה ממנו עומד י' טפחים שלימין הא קיימא לן מחיצה תלויה אינה מתרת : עילאי · באויר השלישי שהוא עליון : אתי אוירא · דמן החבל ולרקיע : ודהאי גיסא · שממנו ולאמצעי דהוי נמי אויר כיון דהוי יותר משלשה ומבטיל ליה לחבל ואין כאן אלא ו' התחתונים : ואי מוקי לה באמצעי · אין כאן עומד מרובה על הפרוץ אלא אם כן תצרף שתי רוחות לבטלו : אלא · כיון דלא מסכתא לה רב המנונא הכי קמיבעיא ליה : ושבק בה ד' · שלימין למעלה ומשהו למטה : ואוקמיה · להך גיסא דמשהו פחות מג' סמוך לקרקע דהשתא הוה ליה עומד מרובה על הפרוץ מרוח אחת ואוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא נמי ליכא למימר הואיל ועומד מרובה על האויר דתותיה מיניה : מחיצה תלויה מיבעיא ליה · מחללת עשרה שהגביהה מן הקרקע שלשה או יותר מיבעיא ליה לרב המנונא אי מבטל לעומד לפרוץ שמתחתיו הואיל ופחות ממנו או לא : אלא במים · להתיר למלאות כגון גזוזטרא שהיא למעלה מן המים בפרק כיצד משתתפין (לקמן ד' פז:) : כל מחיצות שבת · בהנך מחיצות רעועות שהן דשתי או דערב קאמר שהתירום לרבים ע"י הדחק : לא התירום ליחיד · אי הקיף בהן יותר מבית סאתים ואף על גב שהוקף לדירה שהרי לדור בהן בלילי שבת הקיפום מערב שבת הא בית סאתים מיהא שרי : ליתן להן כל צרכן · דהא דקאמר רבי יהודה בשיירא דברו ולא ליחיד ליתן לו כל צרכו בהנך מחיצות קאמר אבל בית סאתים ודאי יהבינן ליה הואיל ולדירה הקיפה ובהא שיירא עדיפא דיהבינן להו כל צרכן : לחבלים · מותר בהיקף חבלים אע"פ שאין כאן אלא ערב : נותנים לו בית סאתים · במחיצה זו אבל במחיצה מעלייתא כמה דבעי : שלא יהא בית סאתים פנוי · שלא יקיפו יותר מכדי צרכן בית סאתים : ליתן להם כל צרכן · הא דקאמר רבי יוסי דמתני' דאינה מחיצה אינה מחיצה לכל צרכן אבל מחיצה היא לבית סאתים לאחד ולבית שש לשיירא :

רישא

רבינו חננאל

יהא בין זה לזה כמילואו · (ורמינן) [ושנינן] רישא קתני פחות מג' תורת לבודין סיפא דקתני כל שהוא ארבעה ומארבעה ועד ארבעה אמות ועד עשר תורת מחיצה משום הכי לא מתני ליה · ת"ש דפנות הללו שריבה בהן פתחין והלונות כשרין ובלבד שיהא עומד מרובה על הפרוץ · תיובתא דרב פפא תיובתא והלכתא כרב פפא דפרוץ כעומד מותר משום דדייקא מתני' כוותיה דקתני לא יהא פרצות יתירות על הבנין · יתירות הוא דאסיר הא כבנין שרי ואף על גב דסלקא בתיובתא : מתני' מקיפין שלשה חבלים וכו' · ובעי רב המנונא עומד מרובה על הפרוץ בשתי ודאי הוה עומד בערב מאי כגון דאייתי מחצלת שבעה ומשהו וחקק בה שלשה ושבק בה ד' מלמעלה ומשהו מלמטה וג' באמצע ולא אפשיט · ואתינן למיפשטא מהא · ת"ש שעור חבלים עוביין יתר על טפח כדי שיהא הכל י' טפחים כו' רב אשי אמר מחיצה תלויה איבעיא ליה ופשטא אין מחיצה תלויה מתרת אלא במים קל הוא שהקילו חכמים במים · מקיפין בקנים ובלבד שלא יהא בין קנה לחבירו ג' טפחים בשיירא דברו דברי ר' יהודה · ואקשינן בשיירא אין ביחיד לא והתניא ר' יהודה אומר במחיצות לא התירו ליחיד אלא בית סאתים שהן ע' אמה ושיריים על ע' אמה ושיריים · הנה דין זה של מחיצות אפי' ליחיד ופרקי' מתני' דקתני בשיירא ולא ליחיד ליתן להן כל צרכן פי' קסבר ר' יהודה לשיירא נותנין לה כל צרכה אבל ליחיד אין נותנין לו אלא בית סאתים בלבד וכרב ביבי דאמר (בהא)[אהא] דתנן כל מחיצה שאינה של שתי ושל ערב אינה מחיצה דברי ר' יוסי בר"י איני והא תניא אחד יחיד ואחד שיירא בחבלים י' ומה בין יחיד לשיירא יחיד נותנין לו בית סאתים שנים נותנין להם בית סאתים שלשה נעשו שיירא ונותנין להם בית שש דברי ר' יוסי בר' יהודה וחכ"א אחד יחיד ואחד שיירא נותנין להם כל צרכן ובלבד שלא יהא בית סאתים פנוי הנה ר' יוסי בר' יהודה מתיר במחיצה אע"פ שאינה של שתי ושל ערב · ופריק רב ביבי אין שתי בלא ערב או ערב בלא שתי הויא מחיצה מיהו אין נותנין לשיירא כל צרכה עד שתהא מחיצה עשויה שתי וערבי דרש רב נחמן [מחיצה] שתשמישה לאויר יחיד נותנין לו בית סאתים כחצר המשכן שהוא ק' אמה על נ' רוחב וזהו בית סאתים ונקראת חצר [והעמודים] ועליהם קלעים כדרך הולכי מדבריות· לפיכך למדו מן המשכן שנים נותנין להם בית סאתים כמאן כר' יוסי בר' יהודה הצאיל ואבוה קאי כוותיה · דתניא ר' יהודה אומר במחיצות שבת לא התירו ליחיד אלא סאת ם (ועוד) שלשה נעשו שיירא ונותנין להן

מסורת הש"ס

[לעיל ט: וש"נ]
[לעיל יד:]
עי' יא·
[לעיל י: וש"נ]
שבת קא. לעיל יב: ולקמן מח: הו:
[שבת סג: וש"נ]

גליון הש"ס
גמ' אמר אביי מדרישא · כעין זה בב"ק דף מ ע"ב:

הגהות מהר"ב רנשבורג
[א] גמ' וכי אמרשב"ג אמרי' לבוד הני מילי למעלה · עי' ריטב"א וייטב מאי דקשה מדלעיל דף ט· ודו"ק:

רישא רבי יוסי ברבי יהודה וסיפא רבנן אין משום דקאי אבוה בשיטתיה אמר רב גידל אמר רב שלשה בחמש אסורין בשבע מותרין אמרו ליה אמר רב הכי אמר להו אורייתא נביאי וכתיבי דאמר רב הכי אמר רב אשי מאי קשיא דילמא הכי קאמר הוצרכו לשש והקיפו בשבע אפי' בשבע מותרין [א]לא הוצרכו אלא [א] לחמש והקיפו [ב] בשבע אפי' בחמש אסורין ואלא הא דקתני ובלבד שלא יהא בית סאתים פנוי מאי לאו פנוי מאדם לא פנוי מכלים איתמר שלשה ומת אחד מהן שנים *ונתוספו עליהן רב הונא ורבי יצחק חד אמר [ב]שבת גורמת וחד אמר דיורין גורמין תסתיים °דרב הונא הוא דאמר שבת גורמת דאמר רבה *בעאי מרב הונא ובעאי מרב יהודה עירב דרך הפתח ונסתם הפתח דרך החלון ונסתם החלון מהו ואמר לי [ג]שבת הואיל והותרה הותרה תסתיים לימא רב הונא ורבי יצחק בפלוגתא דרבי יוסי ורבי יהודה קמיפלגי *דתנן חצר שנפרצה משתי רוחותיה וכן בית שנפרץ משתי רוחותיו וכן מבוי שניטלו קורותיו או לחייו מותרין לאותה שבת ואסורין לעתיד לבא דברי רבי יהודה ר' יוסי אומר אם מותרין לאותה שבת מותרין לעתיד לבא ואם אסורין לעתיד לבא אסורין לאותה שבת לימא רב הונא דאמר כר' יהודה ורבי יצחק דאמר כר' יוסי אמר לך רב הונא אנא דאמרי אפי' לר' יוסי עד כאן לא קאמר רבי יוסי התם אלא דליתנהו למחיצות הכא איתנהו למחיצות ור' יצחק אמר אנא דאמרי אפי' לר' יהודה עד כאן לא קאמר ר' יהודה התם אלא דאיתנהו לדיורין הכא ליתנהו לדיורין : וחכמים אומרים אחד משני דברים : היינו ת"ק איכא בינייהו יחיד ביישוב : **מתני'** [ד]ארבעה דברים פטרו במחנה מביאין עצים מ"מ ופטורין מרחיצת ידים ומדמאי ומלערב : **גמ'** ת"ר *מחנה היוצאת למלחמת הרשות מותרין בגזל עצים יבשים ר' יהודה בן תימא אומר אף חונין בכל מקום ובמקום שנהרגו שם נקברין : מותרין בגזל עצים יבשים : האי תקנתא דיהושע הוא *דאמר מר [ה]עשרה תנאים התנה יהושע שיהו מרעין בחורשין ומלקטין עצים משדותיהן התם בהיזמי והיגי הכא בשאר עצים אי נמי התם במחוברין הכא בתלושין אי נמי התם בלחין הכא ביבשים : ר' יהודה בן תימא אומר [ו]אף חונין בכל מקום ובמקום שנהרגים שם נקברים : פשיטא מת מצוה הוא *ומת מצוה קונה מקומו לא צריכא [ז]אף על גב דאית

רש"י

רישא רבי יוסי ברבי יהודה · דקאמר יחיד בית סאתים דלאו לרבנן אפי' ליחיד כל צרכו יהבינן : אין משום דקאי אבוה בשיטתיה · גבי יחיד קאמר רבי יהודה נמי דאין נותנין לו אלא בית סאתים במחילת שתי או ערב : שלשה בחמש אסורין · כלומר פעמים ג' אנשים אסורין אפילו בחמש סאין ופעמים שמותרים אפילו בשבע : אורייתא נביאי וכתיבי · שבועה הוא : הוצרכו לשש והקיפו לשבע · שתי בלא ערב מותרין דליכא בית סאתים פנוי : לא הוצרכו אלא לה' והקיפו לז' אפי' בה' נמי אסורין · דהשתא לא מהני מחילות הואיל והוקפו לבית סאתים יותר מכדי צרכן : מאי לאו פנוי מאדם · כגון שלשה שהקיפו ח' סאים דכי יהבת לכל חד בית סאתים אכתי פשו להו בית סאתים פנוי בלא בעלים אבל ז' לא דכי יהבת בית סאתים לכל חד לא פש ליה אלא חד בית סאה בלא בעלים : לא פנוי מכלים · כלומר שיש בין המחילות בית סאתים פנוי שלא היו צריכין לו ואע"ג דאיכא שלשה אם אין צריכין אלא לבית סאתים והקיפו ד' סאין נמי בטלי מחילות : ומת אחד מהן · ביום השבת : וניתוספו עליהן · בשבת : שבת גורמת · שלשה ומת אחד מהן הואיל וגורמת שבת להתיר מותרין השנים אפי' לר' יהודה שנים והקיפו יותר מבית סאתים אע"פ שניתוספו עליהן דיורין אסורין לרבי יהודה הואיל וכשנכנסה שבת גרמה לאיסור : דיורין גורמין · ג' ומת אחד מהן דבצרי דיורין אסורין אם הקיפו יותר מבית סאתים שנים ונתוספו עליהן מותרין דאיכא דיורין : עירב דרך הפתח ונסתם הפתח · אם היו ב' חצרות ופתח ביניהם ועירבו (א) דרך הפתח ונסתם הפתח או אם היו ב' חנויות ופתח ביניהם דעירבו על דעת הפתח ועכשיו נסתם בשבת שנפלה כנגדו מפולת : מהו · מי שרי לאשתמושי דרך שאר חלונות הפחותות מד' שאין ראויות לעירוב כדאמרי' בפ' חלון (לקמן דף עו·): חצר שנפרצה · בשבת: משתי רוחותיה · מפרש בפרק כל גגות (שם ד' צד:) מאי טעמא נקט מב' רוחותיה : שניטלה קורתו או לחיו · בשבת : מותרין לאותה שבת · דאמרי' הואיל והותרה הותרה : רבי יוסי אומר אם מותרין כו' · ומפרשינן בפ' כל גגות (שם דצה·) דר' יוסי לאיסור והכי קאמר כשם שאסורים לעתיד לבא כך אסורין לאותה שבת אלמא לא אמרי' הואיל והותרה הותרה כדרבי יצחק : היינו תנא קמא · רבנן קמאי דאמרי לא דברו בשיירא אלא בהווה ולעולם יחיד נמי מותר : איכא בינייהו יחיד ביישוב · דתנא קמא דקאמר לא דברו בשיירא אלא בהווה ולעולם יחיד נמי מותר יחיד דומיא דשיירא דבדרך ולא ביישוב הואיל ויכול לעשות מחילה הוגנת ורבנן בתראי אמילתיה דרבי יוסי ב"ר יהודה קא מהדרי דקאמר איהו איכא מחילה לא בדרך ולא ביישוב ואמרי ליה רבנן אחד משני דברים או שתי או ערב מחילה היא אחד יחיד ואחד רבים בין בדרך בין ביישוב :

מתני' במחנה · היוצאת למלחמה : מביאין עצים · ואין חוששין לגזל : ומלערב · עירובי חצירות אם הקיפו אלו ואלו ומחיצה מפסקת ביניהם ויש שם פתח אין צריכין לערב : **גמ'** למלחמת הרשות · סתם מלחמת רשות ממלחמת יהושע ואילך שהיא היתה מלחמת מצוה : עצים יבשים · וכל שכן לחים : עשרה תנאים · בבא קמא בפ' מרובה (דף פ·) : שיהו מרעין בחורשין · שיהא כל אדם מוליך בהמותיו לרעות ביער של חברו ולא יקפיד בעל היער משום דלאו לקצירה קאי : הכא בתלושין · אע"פ שתלשום הבעלים לצרכן להיסק ויש בהם משום גזל אבל אחרים מותר לאנשי מחנה : מת מצוה קונה מקומו · אחד מי' תנאין שהתנה יהושע הוא : דאית

תוספות

עירב דרך הפתח · נראה לר"י דהלכה כרב הונא דשבת הואיל והותרה הותרה דתניא כוותיה בפרק הדר (לקמן ד' ע:) כל שהותר למקצת שבת כו' ואין לומר דרבי יצחק יעמיד הברייתא אליבא דרבי יהודה דהא מוקי נפשיה אפילו כר' יהודה בשמעתין ואביי נמי סבירא ליה הכי בפרק כל גגות (לקמן ד' צג :) ומיהו היכא דליתנהו למחיצות אסור כדמסיק הכא אנא דאמרי אפי' כר' יוסי עד כאן לא קאמר רבי יוסי אלא משום דליתנהו למחיצות ורב נמי פסיק כרבי יוסי בסוף פרק כל גגות (שם) וכן שמואל בנפרצה לרה"ר ואע"ג דרב פסיק כר' יוסי אפי' באיתנהו למחיצות כדמוכח גבי שתי חצירות ונפל כותל שביניהם דהתם הוי שפיר איתנהו למחיצות דאכתי איכא מחיצות חיצונות שעל ידיהן נעשה החצר רה"י ומשום הכי מייתי מחצר [גדולה] שנפרצה על בעיא דרב הוטעיא בפרק כל גגות (ד' צג:) מ"מ נראה דהא הילכתא כרב הונא כדפרישית ונראה לר"י (ב) שאם עירבו לצורך *שניהן מבית לבית ונסתם הפתח בשבת דשרי כרב הונא ואפילו נסתם באמצע השבוע ואח"כ נפתח בשבת שרי דחזר העירוב למקומו וראיה מדאמר בפ' הזורק (שבת ד' קא:) ספינות קשורות זו בזו מערבין ומטלטלין מזו לזו נפסקו נאסרו חזרו ונתקשרו חזרו להתירן הראשון ועוד דלמסקנא דשמעתין דמוקי ר' יצחק נפשיה כר' יהודה ושרי אפי' במבוי שניטלה קורתו כ"ש דיתיר בעירבו דרך הפתח דהא בפרק הדר (לקמן ד' ע:) קאמר כל שהותר למקצת שבת כו' לאתויי עירב דרך הפתח וזה הכלל לאתויי מבוי שנטלה קורתו משמע דאי לא דתני זה הכלל לא הוי שרינן מבוי שניטלה קורתו אע"ג דהוי שרינן עירב דרך הפתח ונסתם וריצב"א אומר דמהתם נמי יש להוכיח דהלכה כרב הונא דההיא סוגיא כרב הונא דקפיד אמחילה טפי כדאמר הכא עד כאן לא קאמר רבי יוסי כו' ולהכי אי לאו זה הכלל לא הוי שרינן מבוי שניטלה קורתו אע"ג דשרינן עירב דרך הפתח ונסתם דאילו רבי יצחק קפיד טפי אדיורין :

קורותיו או לחייו · בפירוש רש"י בכתיבת ידו נמצא כתוב קורתו או לחיו והדין עמו ואע"ג דאליבא דרבי יהודה קיימינן ואשכחת לה לדידיה *מבוי ניתר בשתי קורות או שני לחיים כמו במפולש מ"מ למה לי למינקט קורותיו כיון דבקורה אחת או בלחי אחד נאסר המבוי :

התם במחוברים · להאי שינויא נמי איירי בהיזמי והיגי דלא התקין יהושע אלא היזמי והיגי המחוברים ולחים כדאמר בהדיא במרובה (ב"ק דף פא·) מים

עין משפט נר מצוה

קו א מיי' פט"ז מהל' שבת הל' יח סמג עשין א טוש"ע או"ח סי' שס"ב ס"ה :
קז ב מיי' שם הל' יג וטוש"ע שם ס"ב :
קח ג מיי' פ"ג מהל' עירובין הלכה כה טוש"ע א"ח סי' שעד סעיף א :
קט ד מיי' פ"ו מהל' מלכים הל' יג סמג עשין קיח :
קי ה מיי' פ"ה מהל' נזקי ממון הל' ג טוש"מ סי' רעד :
קיא ו ז מיי' פ"ו מהל' מלכים הל' יב :

רבינו חננאל

להן כל צרכן אמר רב גידל אמר רב שלשה מותרין בשבע ואסורין בחמש · פירשה רב אשי *) נותנין להן כל צורכן כגון שהוצרכו לשש מותרין אפילו בשבע אבל אם הקיפו שבע ולא הוצרכו אלא לחמש אפילו בחמש אסורין ואלא דקתני נותנין להן כל צורכן בין מעט בין הרבה ובלבד שלא יהא בית סאתים בלבד פנוי מאי לאו פנוי מאדם והנה זה אין פנוי מאדם דהא שלשה בני אדם הן וכל אחד יש לו בית סאתים לא נשאר פנוי אלא בית סאה ואסיקנא פנוי מכלים לפיכך כשהוקפו לחמש ונשארו סאתים פנוים מכלים נאסרו אפילו בחמש : אתמר שבתו שנים וניתוספו עליהן בשבת אחד כיון שעכשיו ג' הרי הן נעשו שיירה ונותנין להן כל צרכן או דלמא כיון שלא קנו שביתה שלשתן כאחד אינן אלא כיחידים ואין נותנין להן אלא סאתים וכן שלשה שקנו שביתה ומת א' מהן בשבת מאי כשיירה הן או כיחידים· רב הונא אמר שבת גורמת· פירוש הכל הולך בשעה שקנה שביתה אם יחידין מה שניתוספו עליהן אין חוששין להן ואם שיירה קנו שביתה ומת אחד מהן השנים הנשארים יש להן כל צרכן ולא חיישינן להאי דמית · ור' יצחק אמר דיורין גורמתי פי' הכל לפי הדיורין ואם יחידין יחידין ואם שיירה שיירה· לימא רב הונא ור' יצחק בפלוגתא דר' יהודה ור' יוסי פליגי דתנן חצר שנפרצה משתי רוחותיה בית כו' ופשוטה היא · פסקא וחכמים אומרים אחד משני דברים · היינו ת"ק דקתני לא דברו אלא בהווה ופרקינן איכא בינייהו יחיד בישוב לת"ק בישוב לא דפליגי על ת"ק דהוא ר' יהודה דאמר (הוא ר' יהודה) בשיירה וחלקו עליו הם אפילו ביחיד מיהו במקום השיירות במדבר אבל בישוב לא ורבנן בתראי אמרי אפילו בישוב וקיי"ל כוותייהו : [מתני'] ד' דברים פטורין במחנה כו' · וכמה הן מחנה · ירושלמי ר' יוחנן אומר עשרה שנא' [ש"א כ"ה] ויבואו נערי דוד וידברו אל נבל וגו' מהו וינוחו נעשו מחנה ר"י בן פזי אומר עשרה עד למחנה גדול (במחנה) [כמחנה] אלהים [דה"א י"ב] וכמה מחנה אלהים עשרה. תני בשם ר' יהודה י"ב אלף כמחנה ישראל · ת"ר מחנה היוצאת למלחמת הרשות מותרין בגזל עצים יבשים כו' · עשרה דברים שהתנה יהושע מפורשין בסוף פרק מרובה ואוקימנא מותרין בגזל עצים ואפילו בשאר עצים דלא היזמי והיגי נינהו ואפילו תלושין ואפילו יבשין · ר' יהודה

*) [אולי צ"ל פעמים שנותנין להן אפי' יותר מכדי צרכן כגון שהוצרכו וכו'] .

מסורת הש"ס

[לקמן עט:] · לקמן נג : · לקמן מד. · [תוס' פ"ב] · [סוטה מה: ב"ק פא. סנהדרין מז:]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה עירב דרך הפתח וכו' ופתח ביניהם ועירבו על דעת הפתח ועכשיו כצ"ל ותיבות דרך הפתח ונסתם הפתח אם היו שתי חנויות ופתח ביניהן דעירבו נמחק : (ב) תוס' ד"ה עירב וכו' ונראה לר"י שאם עירבו · ב"ב עי' באשר"י :

הגהות הגר"א

[א] לחמש · ב"ב לשלש כ"א: [ב] (בשבע אפי') תא"מ · (לפי הג"א) :

גליון הש"ס

גמ' דר"ה הוא דאמר שבת גורמת. עיין לקמן דף מב. תד"ה וניטלו:

רב נסים גאון

משום דקאי אבוה בשיטתיה · חוזרין אלו הדברים על דברי ר' יהודה שאמרו כבר במחיצות שבת לא התירו ליחיד אלא בית סאתים פירוש שתי בלא ערב ולא היה מתיר ר' יהודה לתת ליחיד כל צרכו אלא אם תהיה שתי וערב יחדיו ובזה הוא שוה עם ר' יוסי בנו שאמר נותנין לו בית סאתים : י' דברים התנה יהושע תמצא פי' כולן בבבא קמא בפר' מרובה (פ:) ובגמרא דמגילה דבני מערבא :

דאית ליה קוברין *דתניא *איזהו מת מצוה כל שאין לו קוברין קורא ואחרים עונין אותו אין זה מת מצוה *ומת מצוה קנה מקומו והתניא *המוציא מת מוטל בסרטיא מפניהו לימין אסרטיא או לשמאל אסרטיא שדה בור ושדה ניר מפניהו לשדה בור שדה ניר ושדה זרע מפניהו לשדה ניר היו שתיהן נירות שתיהן זרועות שתיהן בורות מפניהו לכל רוח שירצה אמר רב ביבי הכא ג'במת מוטל על המיצר עסקינן מתוך שניתנה רשות לפנותו מן המיצר (א) מפניהו לכל רוח שירצה: ד'ופטורין מרחיצת ידים: אמר אביי ה'לא שנו אלא מים ראשונים אבל מים אחרונים חובה *אמר רב חייא בר אשי מפני מה אמרו מים אחרונים חובה מפני שמלח סדומית יש שמסמא את העינים אמר אביי ומשתכחא כקורטא בכורא א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי כייל מילחא מאי א"ל [הא] לא מיבעיא: ומדמאי: *דתנן ו'מאכילין את העניים דמאי ואת אכסניא דמאי אמר רב הונא תנא בית שמאי אומרים אין מאכילין את העניים דמאי ואת אכסניא דמאי ובית הלל אומרים מאכילין את העניים דמאי ואת אכסניא דמאי: ומלערב: אמרי דבי רבי ינאי ז'לא שנו אלא עירובי חצירות אבל עירובי תחומין חייבין דתני רבי חייא ח'לוקין על עירובי תחומין דבר תורה מתקיף לה רבי יונתן וכי לוקין על לאו שבאל מתקיף רב אחא בר יעקב °אלא מעתה דכתיב °אל תפנו אל האובות ואל הידעונים ה"נ דלא לקי רבי יונתן הכי קשיא ליה *לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד וכל *לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין אין לוקין עליו. אמר רב אשי מי כתיב אל יוציא °אל יצא כתיב:

ויקרא יט | שמות טז

הדרן עלך מבוי

עושין ט'פסין לביראות ארבעה דיומדין נראין כשמונה דברי ר' יהודה ר"מ אומר שמונה נראין כשנים עשר ארבעה דיומדים וארבעה פשוטין י'גובהן עשרה טפחים °ורוחבן ששה ועוביים כל שהוא *וביניהן כמלא שתי רבקות של שלש שלש בקר דברי ר"מ ר' יהודה אומר כ'של *ארבע קשורות ולא מותרות אחת נכנסת ואחת יוצאת ל'מותר להקריב לבאר ובלבד שתהא פרה ראשה ורובה בפנים ושותה מ'מותר להרחיק

[צ"ל ארבע ארבע קשורות] [לפנינו סנ"י: לא תוציאו משא מבי']

רש"י

דאית ליה קוברין · שיש לו יורשין: באיסרטיא · דרך כבושה: מפניהו · ואי סלקא דעתך קנה מקומו היכי מצי למשקליה מהתם: במת מוטל על המיצר · שמושכב ברוחב הדרך ממיצר למיצר מתוך שניתן רשות לפנותו מפני כהנים ועושי טהרות שלא יאהילו עליו מפניהו לכל רוח שירצה: שמלח סדומית יש כו' · ואמור רבנן (ברכות דף מ·) אחר כל אכילתך אכול מלח ומשום מלח שטבל בו אצבעו תיקנו מים אחרונים: כי קורטא בכורא · בכור מלח יש מעט מאותו מלח סדומית כמין קורט קטן: כייל מלחא מאי · מדד מלח לחמרים צריך ליטול ידיו או לא: כל שכן · דצריך: אכסניא · חיל הבא למלך ישראל להלחם על אויביהם וישראלים הם: דמאי · ספק מעושר ספק אינו מעושר דרוב עמי הארץ מעשרין הן וחומרא דרבנן היא וגבי הנך אקילו רבנן: לוקין על עירובי תחומין: דכתיב אל יצא איש ממקומו ומהכא ילפינן תחומין בפ' מי שהוציאוהו (לקמן דף נא·): (שבאל) · לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד הוא דס"ד אל יוציא הוא ונפקא לן הוצאה מרשות לרשות מיניה והיא אב מלאכה היא וממיתין עליה: וכל לאו שניתן לאזהרה · שלא יעשה כן שמתחייב עליו מיתת ב"ד אין לוקין עליו אפי' לא התרו בו למיתה והתרו בו למלקות דהשתא לא מיקטיל אפי' הכי לא לקי דלאזהרת מיתה ניתן ולא למלקות: אל יצא כתיב · ואין כאן לשון הוצאת משוי:

הדרן עלך מבוי שהוא גבוה

עושין פסין לביראות · שברשות הרבים וביראות עצמן רשות היחיד הן שעמוקים עשרה ואין יכול למלאות מהן ועושים פסין אלו להכין להן היקף שיהו הפסין הללו עושין את סביבות הבור רשות היחיד וימלא ויוציא ויניח שם ותיכנס בהמתו ותשקה: דיומדין · עמודין הנראין כשנים שעשוי כמרזב שלנו וכשנועצו בקרקע לפאת דרומית מערבית נוטה (ב) דופנו אחד *למזרח ולידו אחד *לצפון והשני לפאת מערבית צפונית נוטה לידו אחד *למזרח ולידו אחד *לדרום וכשנותן ארבעתן לד' הפיאות נמצא לכל רוח ב' אמות דופן אמה כנגד אמה והריוח בינתים: פשוטין · באמצע נותן לכל רוח לוח רחבה אמה ובגמרא מפרש באיזה בור בעי ר' מאיר פשוטין דהא מודה ר' מאיר שיכול להניח י' אמות ריוח בינתים כדמפרש ואזיל: וביניהם שתי רבקות וכו' · דהיינו עשר אמות כדמפרש בגמרא ואם פחות כ"ש שהוא יפה: קשורות · חומרא הוא למעט מריוח שבינתים: ולא מותרות · בגמרא פריך היינו קשורות: אחת נכנסת ואחת יוצאת · קולא הוא דלא בעינן עשר מצומצמות אלא שוחקות: מותר להקריב · פסים לבאר ולעשות ההיקף קצר: ובלבד שתהא: משפת הבאר עד בין הפסין כדי ראשה ורובה של פרה אבל בציר מהכי לא דילמא ממשיך אחר פרתו ומפיק לדוולא חוץ למחיצה וקא מפיק מרשות היחיד לרשות הרבים: להרחיק

תוספות

מים אחרונים חובה · עכשיו לא נהגו במים אחרונים דאין מלח סדומית מצוי בינינו אי נמי לפי שאין אנו רגילים לטבל אצבעותינו במלח אחר אכילה: **ואת** אכסניא דמאי · פ"ה וישראלים הם מיהו בירושלמי איכא פלוגתא דאיכא דמוקי לה בנכרים ואפ"ה איצטריך לאשמועינן דמאכילין אותם דמאי דטבל אסור בהנאה *ובדמאי הקילו:

אמר רב הונא תנא בית שמאי אומרים · לא שייך כאן להקשות וכי טעמא דב"ש אתא לאשמועינן דקמ"ל דהאי משנה תנא דאמר אין מאכילין לא תיחוש לה דב"ש הוא וכה"ג אמרי' בפרק בתרא דיבמות (דף קכב·):

אל תפנו אל האובות הכי נמי דלא לקי · וא"ת אין הכי נמי דהא לאו שאין בו מעשה הוא וי"ל דפריך למ"ד לוקין עליו אי נמי עקימת שפתיו הוי מעשה: **לאו** שניתן לאזהרת מיתת ב"ד · פ"ה (ג) כמו אל יוציא הוא ונפקא לן הוצאה מרשות לרשות מיניה ומשני אל יצא כתיב ואין כאן לשון הוצאת משוי וקשה לפי' מה צריך כלל להזכיר דהוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד כיון דמקשה מכח דבעי למימר דאתי קרא להוצאה ולא לתחומין ועוד מה מקשה ר' יונתן והא ר' עקיבא ס"ל *תחומין דאורייתא ונפקא ליה במי שהוציאוהו (לקמן דף נא·) מאל יצא ואם בא ר' יונתן לומר דמסתבר כמ"ד דרבנן על זה לא היה חולק רב אשי דהא בכל דוכתא פשיטא ליה להש"ס דעירובי תחומין דרבנן כדאמר בפרק בכל מערבין (שם דף לז:) דא"ל רבא לרב נחמן מאן האי תנא דאפילו בדרבנן לית ליה ברירה ובפרק מי שהוציאוהו (שם דף מו·) א"ל רבא לאביי מכדי עירובי תחומין דרבנן מה לי יחיד במקום רבים כו' ועוד דמשמע בכל דוכתא דהוצאה כתיב ביה בשבת דבפר' כיצד צולין (פסחים דפה:) אמרי' המוציא בשר פסח מחבורה לחבורה אינו חייב עד שיניח הוצאה כתיב ביה בשבת ולא מצינו לשון הוצאה בשבת אלא מהאי קרא דאל יצא איש ובפרק קמא דהוריות (דף ד·) יש ספרים דגרסי בהדיא והא הוצאה כתיב *אל יצא איש ממקומו ונראה לפרש דבין ר' יונתן ובין רב אשי נפקא להו הוצאה מאל יצא כדמשמע בכל מקום והכי משמע פשטי' דקרא שאל יצא בשבת עם כליו ללקוט את המן כדרך שעושין בחול וסבר ר' יונתן אפי' למ"ד תחומין דאורייתא לא לקי דכיון דמהאי קרא נמי נפקא לן איסור הוצאה דהוי מיתת ב"ד ורב אשי משני מי כתיב אל יוציא דהוי עיקר קרא בהוצאה דאז ודאי לא היו לוקין עליו אע"ג דלתחומין נמי אתי אל יצא כתיב וכיון דעיקרו בלשון יציאה לוקין עליו אע"ג דאתי נמי לאיסור הוצאה ואע"ג דהוצאה נפקא לן ברים הזורק (שבת דף צו:) מויכלא העם מהביא איצטריך תרי קראי חד להוצאת עני וחד להוצאת בעל הבית ומשום דהוצאה מלאכה גרועה היא איצטריך תרי קראי כדפרישית בשבת (דף ב· ד"ה פשט) והא דמשמע הכא דאי הוה עיקר קרא בהוצאה כמו בתחומין לא הוה לקי לכולי עלמא אע"ג דבתחומין ליכא מיתה ובמרובה (ב"ק דף עד:) גבי עדים שהוכחשו בנפש ולבסוף הוזמו משמע דלוקין למאן דאמר אין נהרגים משום דלא חשיב לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין ושם מפורש:

[לפנינו סנ"י: לא תוציאו משא מבי']

הדרן עלך מבוי שהוא גבוה

עושין ארבעה דיומדין · והא דאמר לעיל (דף טו:) הכי אגמריה רחמנא למשה לא תפרוץ רובה הייתו היכא דליכא שם ד' מחיצות כי הכא דהואיל ואיכא בכל גד אמה מכאן ואמה מכאן חשיב פתח:

וארבעה פשוטין · וליכא למימר הכא דלאתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטלי ליה דלגבי עולי רגלים הקילו (ד) ואוקמה אדאורייתא: [ואפשר דדוקא בפשוטין דרחבי' אמה לא אמרי' מדאורייי' דלא אתי אוירא ומבטל ליה דהא גבי עמודי החצר פירש ברים תס' דאתי אוירא ומבטל להו מדאוריי' · ת"י] [וביניהן כמלא שתי רבקות · לא תני בהך פלוגתא ואצטריך דלעיל דמהני פסוקין לר"מ ולא אמרי' אתי אוירא ומבטל ליה · ת"י]: אפי'

עין משפט נר מצוה

קיב א מיי' פ"ג מהלכות אבל הלכה ח' סמ"ג עשין דלט טוש"ע י"ד סי' שעד סעיף ג [וברב אלפס ריש הלכות טומאה דף קג.]

[וע' תוס' ברכות מז. ד"ה ומאכילין]

קיג ב ג מיי' פ"ח מה' טומאת מת הלכה ז' ופ"ט מהל' נזקי ממון הלכה ג' טוש"ע י"ד סי' שסד סעי' ג' וטור חו"מ סי' רעד:

קיד ד ה מיי' פ"ו מהל' ברכות הל' ג ופ"ו מהל' מלכים הלכה יג טוש"ע או"ח סימן קפא סעיף ח:

קטו ו מיי' פ"י מהלכות מעשר הלכה יא ופ"ו מהל' מלכים שם:

קטז ז מיי' פכ"ו מה' שבת ופ"א מהל' עירובין הל' ג טוש"ע או"ח סי' שצו סעי' ב:

קיז ח מיי' פכ"ז מהלכות שבת הלכה א סמג לאוין סה:

א ט י כ מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה כז: בלם מיי' שם הלכה כט:

[סוטה כז:]

רבינו חננאל

יהודה בן תימא אומר אף חונין בכל מקום ובמקום שנהרגין שם נקברין ואע"פ שאינן מת מצוה · ואיזו הוא מת מצוה כל שאין לו קוברין · אבל קורא ואחריו עונין אותו אין זה מת מצוה · ופטורין מרחיצת ידים · אמר אביי לא שנו אלא מים הראשוני' אבל מים אחרונים חובה · מפני שיש מלח סדומית ומסמא את העינים ומשתכחא קורטא בכורא ואפילו מדד מלחא צריך נ"י · ופטורין מדמאי שהם אכסניא ודומים כעניים · ותנן מאכילין את העניים דמאי ואת האכסניא דמאי וכן א' ב"ה · ופטורין מלערב · ואוקימנא בעירובי חצירות · ואקשינן ויש חצירות במחנה ופרקינן כדתניא מה בין שיירא למחנה אלא אהלים שבשיירא חייבין בעירוב אהלים שבמחנה פטורין מן העירוב ושאר (שאר) [שיירא] שאין להם אהלי' הרי הן כשרויין שבחצר. אבל בעירובי תחומין אפי' במחנה חייבין דתני ר' חייא לוקין על עירובי תחומין דבר תורה דכתיב אל יצא איש ממקומו ביום השביעי · ואקשינן וכי לוקין על לאו שבאל (ולאו) [ולא] אלא מעתה דכתיב אל תפנו אל האובות ואל הידעונים וגו' הכי נמי דלא לקי הכי קשיא לן לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד [הוא] וכל לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד אין לוקין עליו: מתקיף ליה רב אשי מי כתיב אל יוציא אל יצא כתיב ואל יצא קרינן · פי' בהוצאת חפץ אזהרת מיתת ב"ד ביציאת תחומין אין שם מיתה:

הדרן עלך מבוי ·

עושין פסין לביראות ד' דיומדין ונראין כח' דברי ר' יהודה כו' :

מסורת הש"ס

יבמות פט: מ"ק מג:

[ב"ק פא:] שם

חולין קה: [ע"ש שמביא בשם רב יהודה בריה דרב חייא ותוס' חולין קה: ד"ה מים ראשונים גרסו כאן אבל מים אחרונים חובה דאמר וכו'] ברכות מז. שבת קכ"ז: דמאי פ"ג מ"א [לקמן נא. פסחים נג.] סוכה לא:

ס"א וכי לוקין על לאו של שביתה

[שבת קנד:] ב"ק עד: סנהדרין סה: מכות יג: שבועות ד.]

צ"ל למערב צ"ל לדרום צ"ל למערב צ"ל לצפון כפי' ר"י בשם ר' יהונתן

הגהות הב"ח

(א) גמ' מפניהו לכל רוח שירצה כ"ל וה"ע סנהדרין דף מ"ו ע"ב: (ב) רש"י ד"ה דיומדין וכו' נוטה לידו אחד למזרח: (ג) תוס' ד"ה לאו שניתן וכו' פ"ה דס"ד אל יוציא הוא: (ד) תוס' ד"ה וארבעה וכו' דלגבי עולי רגלים הקילו ואוקמה אדאורייתא:

גליון הש"ס

גמ' אלא מעתה דכתיב אל תפנו אל האובות · בס' המצות להרמב"ם ל"ת י' הגירס' כאן אל תפנו אל האלילים: מתני' ורוחבן ששה ועוביין כו' עיין סוכה דף ד' ע"ב תוד"ה דיומד:

להרחיק כל שהוא ובלבד שירבה בפסין ר' יהודה אומר עד בית סאתים אמרו לו לא אמרו בית סאתים אלא לגנה ולקרפף אבל אם היה דיר או *סהר או מוקצה או חצר אפילו בית חמשת כורין אפילו בית עשרה כורין מותר ומותר להרחיק כל שהוא ובלבד שירבה בפסין: **גמ'** לימא מתני' דלא כחנניא דתניא עושין פסין לבור וחבלין לשיירא וחנניא אומר חבלין לבור אבל לא פסין אפי' תימא חנניא בור לחוד באר לחוד איכא דאמרי מדלא קתני חנניא אומר עושין חבלין לבור ופסין לבאר מכלל דלחנניא לא שנא בור ולא שנא באר חבלין אין פסין לא לימא מתני' דלא כחנניא אפילו תימא חנניא למאי דקאמר ת"ק קא מהדר ליה לימא מתני' דלא כר"ע *דתנן אחד באר הרבים ובור הרבים ובאר היחיד עושין להן פסין אבל בור היחיד עושין לו מחיצה גבוה עשרה טפחים דברי ר"ע ואילו הכא קתני לביראות אין לבורות לא אפי' תימא ר"ע באר מים חיים דפסיקא ליה לא שנא דרבים ול"ש דיחיד קתני בור מכונסין דלא פסיקא ליה לא קתני לימא מתני' דלא כר' יהודה בן בבא *דתנן רבי יהודה בן בבא אומר אין עושין פסין אלא לבאר הרבים בלבד ואילו הכא קתני לביראות ל"ש דרבים ול"ש דיחיד אפי' תימא ר' יהודה בן בבא מאי ביראות ביראות דעלמא מאי דיומדין א"ר ירמיה בן אלעזר דיו עמודין: [א]ד"יו למ"נודה שב"ה זונ"ית נתק"לקל במי"דה שלש"ה סימן: *תנן התם ר' יהודה אומר כל השיתין פטורין חוץ מן הדיופרא מאי דיופרא אמר עולא אילן העושה דיו פירות בשנה *א"ר ירמיה בן אלעזר דיו פרצוף פנים היה לו לאדם הראשון שנאמר °אחור וקדם צרתני כתיב °ויבן ה' אלהים את הצלע וגו' רב ושמואל חד אמר *פרצוף וחד אמר זנב בשלמא למ"ד פרצוף היינו דכתיב אחור וקדם צרתני אלא למ"ד זנב מאי אחור וקדם צרתני כדר' אמי דא"ר אמי אחור למעשה בראשית וקדם לפורענות בשלמא אחור למעשה בראשית דלא איברי עד מעלי שבתא אלא וקדם לפורענות מאי היא אילימא משום קללה הא בתחילה נתקלל נחש ולבסוף נתקללה חוה ולבסוף נתקלל אדם אלא למבול דכתיב °וימח את כל היקום אשר על פני האדמה מאדם ועד בהמה וגו' בשלמא למ"ד פרצוף היינו דכתיב °וייצר תרין יודין אלא למ"ד זנב מאי וייצר כדר"ש בן פזי *דא"ר שמעון בן פזי אוי לי מיצרי אוי לי מיוצרי בשלמא למאן דאמר פרצוף היינו דכתיב °זכר ונקבה בראם אלא למאן דאמר זנב מאי זכר ונקבה בראם לכדר' אבהו *דר' אבהו רמי כתיב זכר ונקבה בראם וכתיב °(כי) בצלם אלהים ברא אותו °בתחלה עלתה במחשבה לבראות שנים ולבסוף לא נברא אלא אחד בשלמא למאן דאמר פרצוף היינו דכתיב °ויסגור בשר תחתנה אלא למאן דאמר זנב מאי ויסגור בשר תחתנה אמר רב זביד ואיתימא ר' ירמיה ואיתימא רב נחמן בר יצחק °לא נצרכה אלא למקום חתך בשלמא למ"ד זנב היינו דכתיב ויבן אלא למ"ד פרצוף מאי ויבן לכדר' שמעון בן מנסיא *דדריש ר"ש בן מנסיא ויבן ה' אלהים את הצלע מלמד שקילעה הקב"ה לחוה והביאה לאדם הראשון שבן בכרכי הים קורין לקליעתא בנייתא דבר אחר ויבן ה' אלהים אמר רב חסדא ואמרי לה במתניתא תנא מלמד שבנאה הקב"ה לחוה כבנין

תורה אור: תהלים קלט · בראשית ב · שם ז · שם ב · שם ה · שם א · שם ב

רש"י

להרחיק כל שהוא · כל מה שבלבו לעשות היקף גדול: ובלבד שירבה בפסין · דכל כמה דמרחיק מבור מגדיל ריוח שבין דיומד לדיומד וצריך להרבות בפסין עד שלא יהא בין פשוט לפשוט ובין פשוט לדיומד יותר מי' אמות לר' מאיר או מי"ג אמה ושליש לרבי יהודה: לגינה ולקרפף · שאין היקפן לדירה קרפף היקף גדול חוץ לעיר להכניס שם עצים לאוצר: אבל אם היה דיר · של בהמות שעושין בשדות היום כאן והיום כאן כדי לזבל בגללי הבהמות: סהר · לבהמות של עיר: מוקצה · רחבה שאחורי הבתים: וחצר · שלפני הבתים דכל הני היקפן לדירה הוא והני פסי ביראות נמי הואיל ומימיהן ראויין לשתיית אדם תשמיש דירה מעלייתא הוא: **גמ'** חבלים לשיירא · כדתנן בפ"ק (דף טז:) מקיפין שלשה חבלים דכולה עומד הוא אבל פסין לשיירא לא דהוי פרוץ מרובה (א) ולא הותר אלא לבור משום בהמת עולי רגלים כדמפרש לקמן: בור · מים מכונסין ועבידי דפסקי ומשום הכי אסר חנניא דזמנין דפסקי מיא ובטלי מחיצות ולא הותרו פסי ביראות אלא מפני מימיהן של בהמת עולי רגלים: באר · מים חיים וביראות דמתניתין מדלא קתני בורות במים חיים קאמר: בור הרבים · אי פסקי מיא °מדכרי אהדדי ולא מטלטלי התם: באר היחיד · דלא פסקי מיא: לבורות לא · ואפילו דרבים: מכונסין · דלא פסיקא ליה · דאיכא בור הרבים דמהני ואיכא בור דיחיד דלא מהני לא קתני: ואילו הכא ביראות קתני · דמשמע תרי חד דרבים וחד דיחיד: ביראות דעלמא · אכל ביראות קאי ולעולם דרבים: השיתין · מיני תאנים רעות כדאמר במס' ברכות (דף מ:): פטורין · מן הדמאי דכיון דרעות הן לא חס עלייהו עם הארץ ועישרן: חוץ מן הדיופרא · שהוא חשוב: דיו פירות · טוענין ב' פעמים בשנה: אחור וקדם צרתני · מלפנים ומאחור צרת לי צורת פנים: הצלע · בין לרב בין לשמואל לשון צדדין כמו ולצלע המשכן השנית (שמות כו): פרצוף · חילקו לשנים שהיה זכר מכאן ונקבה מכאן: זנב · היה לו לאדם הראשון ונטלו ממנו וברא את חוה: מאי אחור וקדם צרתני · דמשמע ב' צורות: מאדם ועד בהמה · אדם הוזכר בפורענות תחילה: ה"ג היינו דכתיב וייצר בתרין יודין דמשמע ב' צורות: אוי לי מיצרי · שמצערני אם אעשה רצון יוצרי: אוי לי מיוצרי · אם אעשה רצון יצרי: זכר ונקבה בראם · משמע מתחילת בריאתו היה זכר ונקבה זכר מצד זה ונקבה מצד זה: ברא אותו · משמע חד: ויבן · משמע שהיתה מחוסרת בנין: מאי ויבן · בנויה ועומדת היתה: שקילעה · קליעת שיער:
אוצר

תוספות

אפילו י' כורין מותר · פ"ה והני פסי ביראות נמי הואיל ומימיהן ראויין לשתיית אדם תשמיש דירה מעלייתא היא ואין להקשות א"כ אמאי אמר בגמרא מתני' דלא כרבי עקיבא מדלא קתני בורות דילמא נקט ביראות דאפי' י' כורין שרי (ב) וי"ל דמתניתין ר' יהודה היא דלא שרי אפי' בבאר אלא בית סאתים וא"ת ומאי שנא גבי שיירא דבעו רבנן שלא יהא בית סאתים פנוי והכא גבי פסין דגריעי טפי מחבלים כדאמר בגמרא לא אצרכיה שלא יהא בית סאתים פנוי וי"ל דגבי שיירא הואיל ונעשה לצורך שעה לא הוי חשיב מוקף לדירה כמו פסין אי נמי גבי עולי רגלים הקילו והחשיבו פסין כמו מחיצה גמורה כמו שהקילו לענין פרוץ מרובה על העומד ומ"מ צריך לפרש כפירוש הקונטרס דחשיבי פסין מוקפין לדירה אע"פ שאין אדם דר שם דאלת"ה תקשה מתני' לרב הונא בר' *חנינא דבעי למימר בפ' הדר (לקמן דף סז:) דמחילה שאינה מוקפת לדירה לא שמה מחילה דפריך לר' יוחנן דאמר מחילה היא אלא שמחוסרת דיורין: **בור** לחוד ובאר לחוד · המקשה נמי היה יודע שיש חילוק בין בור לבאר דמתני' היא אלא שהיה מדקדק לפרש מדלא פירש במילתיה ופסין לבאר מכלל דלא מפליג כמו שמדקדק בסמוך וה"ה דהוה מצי למימר מתניתין דלא כתנא קמא דבמתני' קתני דווקא באר ולא בור: **בור** לחוד · פירש רש"י בור מים מכונסין דעבידי דפסקי ואע"ג דלקמן בפירקא קאמר טעמא דבעינן מים חיים משום דבעינן מידי דחזי לאדם האי טעמא לא שייך אלא לר' יהודה בן בבא דאמר אין עושין פסין אלא לבאר הרבים לבד וטעמא משום דבעי מידי דחזי לאדם דאי משום דלא פסקי אפילו בור רבים נמי דאין לחוש דילמא פסקי אבל שאר תנאים טעמייהו משום דלא פסקי דאי בעי מידי דחזי לאדם אפילו בור הרבים נמי לא: **בשלמא** למ"ד פרצוף היינו כו' · מכאן היה מקשה ריב"ם על פ"ה דפירש בריש כתובות (דף ח·) ב' יצירות הוו ולכך בריך שתים יוצר האדם ואשר יצר דהוי כמ"ד זנב ועוד דבתר הכי קאמר התם לכ"ע חדא יצירה הוי מר סבר בתר מחשבה אזלינן ומר סבר בתר מעשה אזלינן והיינו כמ"ד זנב דאליבא דידיה דרשינן הנהו קראי כרבי אבהו לכן נראה דשתי יצירות הואי היינו כמאן דאמר פרצוף:

רבינו חננאל

ואמרינן לימא מתניתין דלא כחנניא דתניא חנניא אומר חבלין לבור ולא פסין. ואוקימנא אפי' תימא חנניא אימור דאמר חנניא חבלין ולא פסין לבור לבאר מי אמר כו' לימא מתניתין דלא כר"ע דתניא אחד באר הרבים ובור הרבים ובאר היחיד עושין להם פסים כו' אפי' תימא ר"ע באר דפסיקא ליה לא שנא דרבים ולא שנא דיחיד [קתני] מכונסין דלא פסיקא ליה כו' לימא מתניתין דלא כר' יהודה בן בבא דתנן ר' יהודה בן בבא אומר אין עושין פסין אלא לבאר הרבים בלבד כו'. ומתניתין קתני לביראות לא שנא דרבים ולא שנא דיחיד. אפי' תימא מתני' ר"י בן בבא מאי ביראות דתנן במשנתנו ביראות דרבים אין ביראות דיחיד לא. ומאי ביראות [ביראות] דעלמא. מאי דיומדין אמר ר' ירמיה דיו עמודין פי' ב' עמודין כלומר נראין כשנים. תנן ר' יהודה אומר כל השיתין פטורין חוץ מן הדיופרא אמר עולא אילן שעושה ב' פירות בשנה כו'. דיו פרצופין היו לו לאדם הראשון שנאמר אחור וקדם צרתני. ויבן ה' אלהים את הצלע רב ושמואל חד אמר פרצוף וחד אמר זנב. ר' אבהו רמי כתיב זכר ונקבה בראם וכתיב בצלם אלהים ברא אותו בתחלה עלה במחשבה ליבראות שניהם כאחד ולבסוף בראו יחידי. ויבן מלמד שקילעה לחוה שכן בכרכי הים היו קורין לקלעיתא

רב נסים גאון

פרק ב כל השיתין פטורין. תמצא פירושו בברכות בפרק כיצד מברכין על הפירו' (דף מ') שיתין אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן תאיני ובגמרא דבני מערבא (שביעית פ"ה כל"א) מהוצאת העלין ועד הפגין ג' יום:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה חבלים וכו' פרוץ מרובה לא דלא הותר: (ב) תוס' ד"ה אפילו וכו' שרי די"ל דמתניתין:

הגהות הגר"א

[א] גמ' דיו מנודה שבת יונה בית שתי נתקלקל במדה שלשה. סימן כצ"ל (והוא סימן לכל מימרות דר' ירמיה ב"א עד הפיסקא)

גליון הש"ס

גמ' בתחלה עלתה במחשבה. עי' ר"ה דף כז ע"א תוס' ד"ה כמאן מצלי': שם לא נצרכה אלא למקום חתך. כעין זה חולין דף סח ע"ב: רש"י ד"ה בור הרבים וכו' מדכרי אהדדי. עי' לעיל דף ג ע"א:

מסורת הש"ס

[במשנה שבמשניות סגי' סחר] · לקמן כב: · ב"ב · [דמאי פ"א מ"א] · ברכות סא. ע"ש · [פי' גוף. ערוך] · ברכות סא. · כתובות ח. ע"ש ברכות שם · שם ב · ברכות סא. נדה מה: ע"ש שבת לה.

עין משפט
נר מצוה

[משלי טז]

[עי' תוס' גיטין לא: ד"ה אלא ולקמן מג: ד"ה יתיב וב"ב מו: ד"ה שלא]

ג א מיי' פכ"א מהלכות אסורי ביאה הלכה כב סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סימן כא סעיף א:
ד ב מיי' פ"ו מהלכות תפלה הל"א סמג עשין יט טוש"ע או"ח סימן צ סעיף ח:
ה ג מיי' פ"ג מהל' ת"ת הל"ג טור או"ח סימן רלח טוש"ע יו"ד סימן רמו סעיף כד:

[נ"ל דבפרק]

ואפשר כיון דהופך פניו כלפי ארון לא מיחזי כב' רשויות [תו"י בשם מורי הרב דודי ז"ל]

[כתבו תוספות בברכות סא. ד"ה אלא מעתה גבי אלקנה דכתיב וילך אלקנה אחרי אשתו וגו' שיבוש הוא שאין פסוק זה בכל המקרא ול"צ ליה ע"כ שוב מצאתי ברש"ל ישן דפוס קראקא שנת ושלו"ה בברכות סא. הארץ לקיים הגי' ע"פ פסוקים מלוקטים הרבה ונכנס בגדר דחוק למאד ולבסוף הודה בעצמו דלפי פרש"י בשופטים דפלגש בגבעה היה בתחלת ימי השופטים א"א לקיים הגירסא בשום אופן ע"ש ומעתה פי' רש"י דהכא בסוגיין ד"ה אלקנה נביא היה כדתניא וכו' צריך לפני ולפנים]

תוספות

יד ליד לא ינקה רע · לאו היינו קרא דדריש בסוטה (דף ד:) לענין גסות הרוח דהתם דריש מקרא *דתועבת ה' כל גבה לב יד ליד וגו' וקרא דהכא היינו יד ליד לא ינקה רע וזרע צדיקים נמלט :

מתקיף לה רב נחמן בר יצחק · מכאן משמע דרב נחמן בר יצחק לאו היינו רב נחמן סתמא* :

ולא אחורי בית הכנסת בשעה שהצבור מתפללין · בתוספתא דמגילה [פרק ג] תניא אין פותחין בתי כנסיות אלא למזרח שכן מצינו במשכן שנא' [במדבר ג] והחונים לפני המשכן קדמה וגו' מזרחה וגו' ונראה דקסבר האי תנא דשכינה במערב והיו משתחוים למערב או היתה א"י ובהמ"ק במערבם דכתיב [דה"ב ו] (ויתפללו) [והתפללו] דרך ארצם וכתיב [דניאל ו] וכוין פתיחן ליה בעליתיה נגד ירושלם והשתא לכאורה נראה דאחורי בית הכנסת היינו נגד הארון ומיהו אין נראה (*דבסוף פרק) קמא דברכות (דף ו:) אמרינן ההוא גברא דהוה מצלי אחורי בי כנישתא א"ל אליהו כדו בר קיימת קמי מרך פירוש כשתי רשויות וקאמר לא שנו אלא דלא קא מהדר אפיה לבי כנישתא אבל מהדר אפיה לבי כנישתא לית לן בה ואם היה עומד נגד הארון כ"ש דאי מהדר אפי' לבי כנישתא *דמחזי כשני רשויו' שהצבור משתחוי' למזרח והוא משתחוה למערב ועוד דאמר התם בפר' הרואה (דף סא.) אסור לו לאדם לעבור אחורי בית הכנסת בשעה שהצבור מתפללין ולא אמרן אלא דליכא פיתחא אחרינא אבל איכא פיתחא אחרינא לית לן בה א"כ משמע לפי שעובר לפני הפתח ואינו נכנס ונראה דאחורי בית הכנסת היינו נגד פתח ביהכ"נ וקורא אחורי לפי שהוא אחורי העם :

מרורין כזית · °היינו אילן של זית והוא מר ואילן נמי מקרי זית דכתיב [שמות טו] ויורהו ה' עץ °ודרשינן זה זית שאין לך מר באילנות כמו זית* :

כל הנשמה · פר"ח קרי ביה הנשמה בדגש: **נתברכו** שכיניה · והא דאמר [בת"כ פ' בחוקותי] ושממו עליה אויביכם שזו היא מדה טובה שאינה טוענת פירות בשעה שאין שרויין בה כאנשיו בני יהודה שכיניה אי נמי שאינה מוציאה כל כך כמו כשהם עליה :

[ב"מ קז: סנהדרין פט:]

תורה אור

אוצר מה אוצר זה רחב מלמטה וקצר מלמעלה כדי לקבל את הפירות אף האשה רחבה מלמטה וקצרה מלמעלה כדי לקבל את הולד ויביאה אל האדם מלמד שעשה הקב"ה שושבינות לאדם הראשון מכאן לגדול שיעשה שושבינות לקטן ואל ירע לו ולמאן דאמר פרצוף הי מינייהו סגי ברישא אמר רב נחמן בר יצחק מסתברא דזכר סגי ברישא דתניא *לא יהלך אדם אחורי אשה בדרך ואפי' היא אשתו נזדמנה על הגשר יסלקנה לצדדין וכל העובר אחורי אשה בנהר אין לו חלק לעולם הבא: תנו רבנן *המרצה מעות לאשה מידו לידה או מידה לידו בשביל שיסתכל בה אפילו דומה למשה רבינו שקיבל תורה מהר סיני לא ינקה מדינה של גיהנם ועליו הכתוב אומר °יד ליד לא ינקה רע לא ינקה מדינה של גיהנם אמר רב נחמן מנוח עם הארץ היה שנאמר °ויקם וילך מנוח אחרי אשתו מתקיף לה רב נחמן בר יצחק אלא מעתה גבי אלקנה דכתיב *וילך אלקנה אחרי אשתו הכי נמי וגבי אלישע דכתיב °ויקם וילך אחריה הכי נמי אלא אחרי דבריה ועצתה הכא נמי אחרי דבריה ועצתה אמר רב אשי ולמאי דאמר רב נחמן מנוח עם הארץ היה אפילו בי רב נמי לא קרא דכתיב °ותקם רבקה ונערותיה ותרכבנה על הגמלים ותלכנה אחרי האיש ולא לפני האיש אמר רבי יוחנן אחרי ארי ולא אחרי אשה אחרי אשה ולא אחרי עבודת כוכבים אחורי עבודת כוכבים °ולא אחורי בית הכנסת בשעה (א) שמתפללין ואמר ר' ירמיה בן אלעזר כל אותן השנים שהיה אדם הראשון בנידוי הוליד רוחין ושידין ולילין שנאמר °ויחי אדם שלשים ומאת שנה ויולד בדמותו כצלמו מכלל דעד האידנא לאו כצלמו אוליד מיתיבי היה ר' מאיר אומר אדם הראשון חסיד גדול היה כיון שראה שנקנסה מיתה על ידו ישב בתענית מאה ושלשים שנה ופירש מן האשה מאה ושלשים שנה והעלה זרזי תאנים על בשרו מאה ושלשים שנה כי קאמרינן ההוא בשכבת זרע דחזא לאונסיה ואמר רבי ירמיה בן אלעזר מקצת שבחו של אדם אומרים בפניו וכולו שלא בפניו מקצת שבחו בפניו דכתיב °כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה כולו שלא בפניו דכתיב °נח איש צדיק תמים היה בדורותיו וא"ר ירמיה בן אלעזר מאי דכתיב °והנה עלה זית טרף בפיה *אמרה יונה לפני הקב"ה רבש"ע יהיו מזונותי מרורין כזית ומסורין בידך ואל יהיו מתוקין כדבש ותלוין ביד בשר ודם כתיב הכא טרף וכתיב התם °הטריפני לחם חוקי °וא"ר ירמיה בן אלעזר °כל בית שנשמעין בו דברי תורה בלילה שוב אינו נחרב שנאמר °ולא אמר איה אלוה עושי נותן זמירות בלילה ואמר רבי ירמיה בן אלעזר מיום שחרב בית המקדש דיו לעולם שישתמש בשתי אותיות שנאמר °כל הנשמה תהלל יה הללויה *ואמר רבי ירמיה בן אלעזר נתקללה בבל נתקללו שכיניה נתקללה שומרון נתברכו שכיניה נתקללה בבל נתקללו שכיניה דכתיב °ושמתיה למורש קיפוד ואגמי מים נתקללה שומרון נתברכו שכיניה דכתיב °ושמתי שומרון לעי השדה למטעי

(משלי יא | שופטים יג | מלכים ב ד | בראשית כד | שם ה | שם ז | שם ו | שם ח | משלי ל | איוב לה | תהלים קנ | ישעיה יד | מיכה א)

רש"י

אוצר רחב מלמטה וקצר מלמעלה · שאם היה רחב מלמעלה כשהוא ממלאו מכביד משאוי הפירות על הכתלים ומטה אותם : רחבה מלמטה · חלל בית הרחם שלה : שושבינות · שנשתדל בחיתונו לשמחו ולהתעסק בצרכי סעודת חופה : סגי · מהלך : ואפילו היא אשתו · שהוא גנאי לו : נזדמנה לו על הגשר. והיא מהלכת לפניו : יסלקנה לצדדין · ויעבור לפניה : בנהר. דמדליא למנא ומסתכל בבשרה ובאשת איש קאמר : המרצה · מונה : יד ליד · המרצה מיד ליד אפי' הוא כמו משה שקבל תורה מיד הקב"ה לידו : עם הארץ היה · דלא גמר דרך ארץ דמתני' דקתני לעיל לא יהלך אדם אפילו אחרי אשתו : אלקנה · נביא היה כדתניא בסדר עולם ויבא איש האלהים אל עלי זה אלקנה י' נביאים נקראו איש האלהים והוא א' מהם וליכא למימר עם הארץ היה : ולמאי דקאמר רב נחמן · דהאי אחרי אחרי ממש קאמר : בי רב · מקרא [שקורין] תינוקות של בית רבן : ולא אחרי אשה · אשת איש: ולא אחרי עבודת גלולים · שמא ימשך אחריה וכתיב הרחק מעליה דרכך ואמרי' (ע"ז דף יז.) זו האפיקורסות : ולא אחורי בית הכנסת בשע' שהציבור מתפללין · שנראה ככופר שעומד מאחריה ואינו נכנס : בנדוי · שישב מאה ושלשים שנה נזוף מפני שגער בו הקב"ה דכתיב המן העץ וגו' וקללו: זרזי תאנה · חגורות ומתרגמינן זרזין (בראשית ג): שכבת זרע דחזא לאונסיה · נעשה שידין ורוחין ולילין מיני מזיקין: אומרים מקצת שבחו כו' · כלומר דרך ארץ הוא שאע"פ שאדם משבח את חברו שלא בפניו הרבה אין מרבה בשבחו לפניו מפני שנראה כמחניף(ב): בפניו. כתיב צדיק: שלא בפניו. כתיב צדיק תמים : טרף בפיה · מאמר פיה ביקשה שיהא זית טרף שלה והיינו מזון : בשר ודם · נח : ולא אמר איה אלוה עושי · לא הוצרך להתאונן ולומר איה עושי והריני חרב מי שנותן זמירות של תורה בלילה ולהכי נקט לילה שהקול נשמע מרחוק : מיום שחרב בית המקדש · ופסקו הכהנים מלברך בשם המפורש כדאמר בא"ן דורשין *שהיו מברכין בשם המפורש : דיו לעולם שישתמש בשם ב' אותיות · בין לשבח לפניו בין לברך איש את חבירו דכתיב כל הנשמה תהלל יה כלומר זה השם שכל הנשמה כולה ראוי להשתמש בו מכלל דשם בן ארבע אותיות ושם המפורש לא לכל הנשמה ניתן אלא לכהנים בלבד דכתיב (דברים י) ולברך בשמו וכתי' (במדבר ו) ושמו את שמי המיוחד לי : נתקללו שכיניה · מקללתה : נתברכו שכיניה · מקללתה : למורש קיפוד. ושם הולכות החיות רעות ומזיקות מקומות הסמוכות לה דלאוי לרשע ואוי לשכינו [סוכה נו:] :

מסורת הש"ס

[ברכות סא. מס' כלה פ"א]

[סנהדרין קיא: ע"ש]

[ברכות נח.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' בשעה שהצבור מתפללין : (ב) רש"י ד"ה אומרים מקצת וכו' כמחניף בפניו בפניו כתיב כצ"ל והד"א :

גליון הש"ס

גמ' ואר"י בן אלעזר כל בית שנשמעין בו ד"ת בלילה . עי' סנהדרין דף צב ע"א ועי"ש דף קח ע"ב ושם איתא א"ר אלעזר : תוס' ד"ה מרורין כזית היינו אילן . עי' פסחים דף לט ע"א תוס' ד"ה מה מרור: בא"ד ודרשי' זה זית . מכילתא פרשת בשלח :

רבינו חננאל

בנייתא . ויביאה מלמד שעשה הקדוש ברוך הוא שושבינות לאדה"ר מיכן לגדול שעושה שושבינות לקטן ואל ירע לו : תניא לא יהלך אדם אחורי אשה בשוק ואפי' היא אשתו ואפילו אחותו נזדמנה לו על הגשר יסלקנה לצדדין וכל העובר על הנהר אחורי אשה אין לו חלק לעולם הבא : ת"ר המרצה מעות ליד האשה בשביל להסתכל בה אפי' הוא כמשה רבינו לא ינקה מדינה של גיהנם ועליו הכתוב אומר יד ליד לא ינקה רע. פי' [אפי' הוא כמשה רבינו] שקיבל התורה מידו של הקדוש ב"ה לא ינקה מדין גיהנם : מנוח עם הארץ היה שנא' וילך מנוח אחרי אשתו . והא באלקנה כתיב וילך אלקנה אחרי אשתו . ובאלישע כתיב ויקם וילך אחריה . אלא מאי אחריה אחרי דבריה ואחרי עצתה . אמר ר"י אחרי ארי ולא אחרי אשה אחרי אשה*) ולא אחרי בהכ"נ. אחורי בהכ"נ ולא אחורי בית ע"ז בשעה שהצבור מתפללין . היה ר"מ אומר אדה"ר חסיד גדול היה כיון שראה שנקנסה עליו מיתה ישב בתענית ק"ל שנה ופירש מן חוה והעלה זרדי תאנים על בשרו . ופרקינן שכבת זרע דהוה לאנסו . פי' קרי נעשו שידין ולילין : אומר מקצת שבחו של אדם בפניו וכולו שלא בפניו כו'. אמר' יונה רבון העולמים יהיו מזונותי מרורין כזית ומסורין בידך ואל יהיו מתוקין כדבש ומסורין בידי בו"ד כו'. כל בית שנשמעין ממנו דברי תורה בלילה אינו חרב שנאמר ולא אמרו איה אלוה עושי נותן זמירות בלילה . א"ר ירמיה בן אלעזר מיום שחרב ביהמ"ק דיו לעולם שישתמש בב' אותיות שנא' כל הנשמה תהלל יה פי' הנשמה [בדגש] דכתיב (יחזקאל לו) הארץ הלזו הנשמה פי' משנעשית א"י נשמה הילולו של הקב"ה בחצי השם והוא ככל השם ומפורש במנחות בגמ' דהקומץ . וי"א כיון שאין אומרים שם ככתבו אלא במקדש ובמדינה בכינויו וחציו ככלו , כיון שנחרב ביהמ"ק מהללין שבח הק' בחו"ל כחצי השם שהוא חשוב ככלו : נתקללה בבל נתקללה שכניה שנאמר ושמתיה למורש קיפוד ואגמי מים וטאטאתיה במטאטא השמד . נתקללה שומרון נתברכו

*) נ"ל ולא אחורי בית ע"ז אחרי ע"ז ולא אחורי בהכנ"ס בשעה שהצבור מתפללין .

למטעי כרם וא"ר ירמיה בן אלעזר בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם מתחייב אדם הריגה למלכות מטילין לו חכה לתוך פיו כדי שלא יקלל את המלך מדת הקב"ה אדם מתחייב הריגה למקום שותק שנאמר °לך דומיה תהלה ולא עוד אלא שמשבח שנאמר תהלה ולא עוד אלא שדומה לו כאילו מקריב קרבן שנאמר °ולך ישולם נדר היינו דא"ר יהושע בן לוי מאי דכתיב °עוברי בעמק הבכא מעין ישיתוהו גם ברכות יעטה מורה עוברי אלו בני אדם שעוברין על רצונו של הקב"ה עמק שמעמיקין להם גיהנם הבכא שבוכין ומורידין דמעות כמעיין של שיתין גם ברכות יעטה מורה שמצדיקין עליהם את הדין ואומרים לפניו רבונו של עולם יפה דנת יפה זכית יפה חייבת ויפה תקנת גיהנם לרשעים גן עדן לצדיקים איני והאמר רבי שמעון בן לקיש רשעים אפילו על פתחו של גיהנם אינם חוזרין בתשובה שנאמר °ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי וגו' שפשעו לא נאמר אלא הפושעים שפושעים והולכין לעולם ל"ק הא בפושעי ישראל הא בפושעי עובדי כוכבים הכי נמי מסתברא דא"כ קשיא דר"ל אדריש לקיש *דאמר ריש לקיש פושעי ישראל אין אור גיהנם שולטת בהן ק"ו ממזבח הזהב מה מזבח הזהב שאין עליו אלא כעובי דינר זהב עמד כמה שנים ולא שלטה בו האור פושעי ישראל שמליאין מצות כרמון שנאמר °כפלח הרמון רקתך ואמר ר"ש בן לקיש אל תיקרי רקתך אלא ריקתיך שאפי' ריקנין שבך מליאין מצות *כרמון עאכ"ו אלא הא דכתיב עוברי בעמק הבכא ההוא דמחייבי ההיא שעתא בגיהנם ואתי אברהם אבינו ומסיק להו ומקבל להו בר מישראל שבא על בת עובד כוכבים דמשכה ערלתו ולא *מבשקר ליה מתקיף לה רב כהנא השתא דאמרת הפושעים דפשעי ואזלי אלא מעתה דכתיב המוציא והמעלה דמסיק ודמפיק הוא אלא דאסיק ואפיק הכי נמי דפשעי הוא ואמר רבי ירמיה (*בר) אלעזר שלשה פתחים יש לגיהנם אחד במדבר ואחד בים ואחד בירושלים במדבר דכתיב °וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה בים דכתיב °מבטן שאול שועתי שמעת קולי בירושלים דכתיב °נאם ה' אשר אור לו בציון ותנור לו בירושלים ותנא דבי רבי ישמעאל אשר אור לו בציון זו גיהנם ותנור לו בירושלים זו פתחה של גיהנם ותו ליכא והאמר *ר' מריון אמר ר' יהושע בן לוי ואמרי לה תנא רבה בר מריון בדבי רבי יוחנן בן זכאי שתי תמרות יש בגי בן הנום ועולה עשן מביניהן וזו היא ששנינו ציני הר הברזל כשירות וזו היא פתחה של גיהנם דילמא היינו דירושלים א"ר יהושע בן לוי ז' שמות יש לגיהנם ואלו הן שאול ואבדון ובאר שחת ובור שאון וטיט היון וצלמות וארץ התחתית שאול דכתיב °מבטן שאול שועתי שמעת קולי אבדון דכתיב °היסופר בקבר חסדך אמונתך באבדון באר שחת דכתיב °כי לא תעזוב נפשי לשאול לא תתן חסידך לראות שחת ובור שאון וטיט היון דכתיב °ויעלני מבור שאון מטיט היון וצלמות דכתיב °יושבי חשך וצלמות וארץ התחתית גמרא הוא ותו ליכא והאיכא גיהנם גיא שעמוקה(*בגיהנם)שהכל יורד לה על עסקי(א)הנם*)והאיכא תפתה דכתיב °כי ערוך מאתמול תפתה ההוא שכל המתפתה ביצרו יפול שם גן עדן אמר ריש לקיש אם בארץ ישראל הוא בית שאן פתחו ואם בערביא בית גרם פתחו ואם בין הנהרות הוא דומסקנין פתחו בבבל אביי משתבח בפירי דמעבר ימינא רבא משתבח בפירי דהרפניא: וביניהן כמלוא שתי וכו': פשיטא כיון דתנא ליה דקשורות הוו אנן ידעינן דלא הוו מותרות מהו דתימא קשורות כעין קשורות אבל ממש לא קמ"ל ולא מותרות: אחת נכנסת ואחת יוצאת: תנא רבקה נכנסת ורבקה יוצאת: ת"ר כמה ראשה ורובה של פרה שתי אמות וכמה עוביה של פרה אמה ושני שלישי אמה שהן

*) [בע"י הגי' הנם ע' במהרש"א בח"א]

רש"י

למטעי כרם · ויהנו שכיניה ושבח הוא לה שמזכרת לטובה: חכה · עץ שפותח פיו שלא יכול לדבר: לך דומיה · הכל שותקין כנגדך: שדומה עליו כו' · שאין לו יסורין שמקבלן מאהבה: ולך ישולם נדר. אותה דומיה שהוא דומה ביסורין דומה לו כשילום נדר: מעין ישיתוהו · כמעין של שיתין נקב שבבנין המזבח שניסוך היין של ספלים יורד לתוכו כל השנה כדאמרי' בלולב וערבה (סוכה מט.): הפושעי' בי. עדיין ואפי' בשעת תולעתם ואשם: דא"כ. דהא דר"ל בפושעי ישראל מוקי לה להאי קרא דכתיב ואשם לא תכבה קשיא דידיה אדידיה: °ולא מבשקר. אינו מכירו שהוא יהודי דמשכה ערלתו ודומה לו כמי שאינו נימול: המוציא והמעלה. המוציא אתכם מארץ מצרים (ויקרא כב) וכן המעלה אתכם מארץ מצרים (שם יא): דפשעי. בחייהם: מבטן שאול · יונה בן אמתי קאמר ליה: בדבי רבן יוחנן בן זכאי. ברייתא שנסדרה בבית מדרשו כעין תוספתא שסידר ר' חייא ור' אושעיא: ציני · דקלים: כשרין · ללולב: טיט היון · הוא רפש לטבוע בו ובלע"ז פנ"ק ושם טיט היינו שראוי לבנין: שחת ובאר שחת · חדא מילתא היא: על עסקי הנם · °עריות: תפתה · גיהנם דכתיב בההוא קרא מדורתה אש ועצים הרבה: בית שאן פיתחו · שפירותיו מתוקין מכל ארץ ישראל: משתבח בפירות דעבר ימינא · משתבח בפירות של עבר הנהר פרת בדרומו: רבקה נכנסת ורבקה יוצאת. ולא פרה נכנסת ופרה יוצאת דא"כ לא הוו להו קשורות: כמה ראשה ורובה של פרה · שנתנו חכמים שיעור להרחקת פסין מן הבור שיהו רחוקין כדי ראשה ורובה כדתנן במתני':

תוספות

[פושעי ישראל אין אור שולטת בהן ק"ו ממזבח הזהב. תימה דבמס' חגיגה (דף כז.) עביד ק"ו מסלמנדרא דתלמידי חכמים אין אור שולטת בהן מק"ו וי"ל דפושעי ישראל פניהם משחירי' ואלו תלמידי חכמי' כלל וכלל לא]:

בר מבא וכו' · לא שייך למחשביה בהזהב (ב"מ דף נח:) גבי שלשה יורדין לגיהנם ואין עולין דזה עולה כשקיבל דינו והא דלא חשיב התם פושעי ישראל בגופן והצדוקין כו' דאין עולין לפי ששנויים בברייתא *ואע"ג דמלבין פני חבירו חשיב ליה ותני ליה במס' אבות מ"מ אשמעינן דמכנה שם הוי מלבין אע"ג דדש ביה בשמיה:

דילמא היינו דירושלים · כדכתיב (יהושע טו) גיא בן הנם וגו' ירושלים ולא גרסינן היינו דמדבר:

באר שחת כדכתיב כי לא תעזוב נפשי לשאול לא תתן חסידך לראות שחת · [והיינו באר שחת] ומהאי קרא הוה מצי לאתויי דשמו שאול והא דלא מייתי קרא *ואתה אלהים תורידם לבאר שחת דהאי קרא בקבר כתיב כדמוכח סיפא דקרא אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם:

וצלמות דכתיב יושבי חשך וצלמות · האי קרא בתהלים כתיב גבי *ארבעה צריכין להודות ונראה כספרים דגרסי בטרם אלך ולא אשוב אל ארץ חשך וצלמות (איוב י'): [חיתית גרס דתחתית כתיב ביחזקאל (ג"א) כשהראה הקב"ה שכל הגוים יורדים לגיהנם כתיב שם אל ארץ תחתית]:

והאיכא תפתה · תימה דלא חשיב עלוקה ור"ת מפרש דעלוקה שם חכם כמו לאיתיאל והא דמוקי ליה במסכת עבודה זרה (דף יז.) בגיהנם היינו משום דכתיב בתריה שאול ועוצר רחם ומיהו קשה דבפסיקתא לא חשיב להם בשמות שלמה וגם בג' דברי'(ב)וד' דברים(ג) הכתובים באותו ספר לא חשיב עלוקה ואע"ג דלא חשיב נמי יקא היינו משום דשמא הוי בכלל אגור והפייט *כמי יסדו בשם גיהנם בזולת אין צור חלף יקדו בהבהבי עלק:

אם בין הנהרות הוא · משמע דבין הנהרו' לאו היינו בבל ולא כפ"ה שפי' בי' יוחסין (קדושין דף עב.) גבי בין הנהרות הרי הוא כגולה ליוחסין ובפירקין (דף כב:) נמי אמרי' בבל נמי מקיף לה פרת מחד גיסא ודגלת מחד גיסא:

רבינו חננאל

נתברכו שכניה שנאמר ושמתיה לעי השדה למטעי כרם לשכניה: עוברי בעומק הבכא וגו' עוברי אלו בני אדם שעוברין על רצונו של מקום. בעמק שמעמיקין להם גיהנם שעה אחת. ואתי אברהם ומציל להו לבר מהבא על הגוי' דמשכ' ערלתיה כר"ל דאמר אין אור שולטת בפושעי ישראל ק"ו ממזבח הזהב. ורשעים אפילו על פתח גיהנם אין חוזרין בתשובה ברשעי או"ה הוא. ג' פתחים יש לגיהנם וכו': מתני' וביניהן כמלא ב' רבקות. פי' מלשון עגלי מרבק (מלאכי ג) של ג' בקר דברי ר"מ.

הגהות הב"ח

(א) גמ' על עסקי חנם: (ב) תום' ד"ה והא איכא וכו' וגם בג' דברי'. נ"ב כלומר במדרש של ג' דברים: (ג) בא"ד וארבע דברים בשמות שלמה הכתובין באותו ספר:

גליון הש"ס

רש"י ולא מבשקר אינו מכירו. וכן לה בשקרוה יבמות דף קכ ע"א: שם על עסקי חנם עריות כצ"ל. וכדאיתא ביומא פרק יוה"כ נאכל במצרים חנם זה עריות מהרש"א:

מסורת הש"ס

חגיגה כז. ע"ש · [סנהדרין לז. וש"נ] · [סוכה לב: ע"ש] · [תהלים נה.] · [ברכות נד:] · [לשבת חנוכה]

עין משפט
נר מצוה

ו א מיי' פי"ז מהלכות שבת הלכ"ז:

ז ב שם הלכה כט:

ח ג ד ה שם הלכה כח:

מסורת הש"ס

שהן כעשר דברי ר"מ ר' יהודה אומר כשלש עשרה אמה וכארבע עשרה אמה כעשר הא עשר הויין משום דבעי למיתנא סיפא כשלש עשרה(א)כשלש עשרה טפי הויין משום דבעי למתני כארבע עשרה וכארבע עשרה הא לא הויא אמר רב פפא *יתירות על שלש עשרה ואינן מגיעות לארבע עשרה א"ר פפא בבור שמונה דכ"ע לא פליגי דלא בעינן פשוטין בבור שתים עשרה דכ"ע לא פליגי דבעינן פשוטין כי פליגי משמונה עד שתים עשרה לר' מאיר בעינן פשוטין לר' יהודה לא בעינן פשוטין ורב פפא מאי קמ"ל תנינא רב פפא *ברייתא לא שמיע ליה וקמ"ל כברייתא: ארי"ך יות"ר בת"ל חיצ"ת חצ"ר שיבש"ה סימן: בעא מיניה אביי מרבה האריך בדיומדין כשיעור פשוטין לר"מ מהו א"ל תניתוה ובלבד שירבה בפסין מאי לאו דמאריך בדיומדין לא דמפיש ועביד פשוטין א"ה האי ובלבד שירבה בפסין עד שירבה פסין מיבעי ליה תני *עד שירבה פסין א"ד א"ל תניתוה ובלבד שירבה בפסין מאי לאו דמפיש ועביד פשוטין לא דמאריך בדיומדין הכי נמי מסתברא מדקתני ובלבד שירבה בפסין ש"מ בעא מיניה אביי מרבה יותר משלש עשרה אמה ושליש לר' יהודה מהו פשוטין עביד או בדיומדין מאריך א"ל תניתוה *כמה הן מקורבין כדי ראשה ורובה של פרה וכמה מרוחקין אפי' כור ואפי' כוריים ר' יהודה אומר בית סאתים מותר יותר מבית סאתים אסור אמרו לו לר' יהודה אי אתה מודה בדיר וסהר ומוקצה וחצר אפילו בת חמשת כורים ואפי' בת עשרה כורים שמותר אמר להן זו מחיצה ואלו פסין ואם איתא זו מחיצה וזו (היא) מחיצה מיבעי ליה הכי קאמר זו תורת מחיצה עליה ופרצותיה בעשר ואלו תורת פסין עליהן ופרצותיהן בשלש עשרה אמה ושליש בעא מיניה אביי מרבה תל המתלקט עשרה מתוך ארבע נידון משום דיומד או אינו נידון משום דיומד א"ל תניתוה ר' שמעון בן אלעזר אומר *היתה שם אבן מרובעת רואין כל שאילו תחלק ויש בה אמה לכאן ואמה לכאן נידון משום דיומד ואם לאו אינו נידון משום דיומד רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר היתה שם אבן עגולה רואין כל שאילו תחקק ותחלק ויש בה אמה לכאן ואמה לכאן נידון משום דיומד ואם לאו אינו נידון משום דיומד במאי קא מיפלגי מר סבר חד רואין אמרינן תרי רואין לא אמרינן ומר סבר אפי' תרי רואין נמי אמרינן *בעא מיניה אביי מרבה חיצת הקנים קנה קנה פחות משלשה נידון משום דיומד או לאו אמר ליה *תניתוה 'היה שם אילן או גדר או חיצת הקנים נידון משום דיומד מאי לאו 'קנה קנה פחות משלשה לא גודריתא דקני אי הכי היינו אילן ואלא מאי קנה קנה פחות משלשה היינו גדר אלא מאי אית לך למימר תרי גווני גדר הבא נמי תרי גווני אילן איכא דאמרי גודריתא דקני קא מיבעיא ליה גודריתא דקני מאי א"ל תניתוה היה שם גדר או אילן או חיצת הקנים נידון משום דיומד מאי לאו גודריתא דקני לא קנה קנה פחות משלשה אי הכי היינו גדר ואלא מאי גודריתא דקני היינו אילן אלא מאי אית לך למימר
תרי

שהן כעשר · אמות ששה בקר ולקמן פריך מאי כעשר הא עשר מכוונות הן: כי"ג וי"ד · שמונה בקר יצאו מכלל שלש עשרה ולכלל י"ד לא באו די"ג אמה ושליש הן: בבור רחב שמונה · אפי' לר"מ לא בעינן פשוטין דכי מרחיק כדי ראשה ורובה דהיינו שתי אמות לכל רוח נמצא החלל שבין ב' המחיצות שתים עשרה אמה והפסין רחבן אמה לכל רוח זה כנגד זה נמצא בין פס לפס שיעור פתח עשר אמות ור' מאיר בהכי שרי: בבור שתים עשרה. דכי מרחיק שתי אמות מכאן וכנגדם מכאן יש חלל המחיצה י"ו אמה ומאן שתי אמות עומד הרי בין זה לזה י"ד פרוץ וכולי האי לא שרי רבי יהודה ובעינן פשוטין לכל לד דמכל לד ולד איכא י"ד אמות ולקמן מפרש היכא משוי להו: תנינא · לדרב פפא במתני' דקתני לר' מאיר ששה בקר ולרבי יהודה שמונה בקר וממילא שמעינן דר"מ שרי בהבדלת עשר ור' יהודה שרי בהבדלת שלש עשרה אמה ושליש וכי קבעי ר' מאיר פשוטין ביותר מעשר קאמר: רב פפא הך ברייתא · דתנא שיעורא דעובי הפרות לא שמיע ליה ובמתני' לא פריש להו ואתא רב פפא לפרושי לך מתניתין דשיעורא דר' מאיר עשר אמות ודר' יהודה שלש עשרה אמה ושליש והסכים רב פפא מדעתו למה ששנינו בברייתא דראשה ורובה שתי אמו' ועוביה אמה ושני שלישי אמה: האריך בדיומדין · יותר מאמה לכל לד עד שהעמיד ריוח שבינתים על עשר אמות: מהו · דווקא פשוטין קאמר דכיון דהרחיקן יותר משיעור חכמים בעינן היכר ביני ביני ולא סגי בהארכת דיומדין אלא מרחיק פורתא מן הפס ונותן שם פשוט וכן לאידך גיסא משום דליהוי היכירא או דילמא כיון דסוף סוף עשר ריוח הוא דאיכא לא מיתסר: לר' יהודה · דלא אדכר פשוטין הי עדיפא ליה פשוטין עדיפי ליה ומרוחקין מן הדיומדין י"ג אמה למיהוי היכירא ביני ביני ולא סגי בהארכת דיומדין או הארכת דיומדין עדיפא דלא ליתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ולבטלה: כמה הן מקורבין. לבור: אפילו כור · ובלבד שירבה בפסין: יותר מבית סאתים אסור · שזה שיעור היקף שלא כתיקנו: דיר. מוקף לדירה שהרועה דר שם בלילה: זו מחיצה · שלימה היא: ואלו פסין הן · ובין כל אחד ואחד שלש עשרה אמות ואין עומד אלא פס אמה בין כל שלש עשרה ושלש עשרה אלמא לרבי יהודה פשוטין עביד לאו בדיומדין מאריך לאו מחיצה היא: ופירצתה · אוסרת ביותר מעשר: ואלו תורת פסין עליהן · ויש י"ג אמה בין הארכה להארכה הלכך ביותר מבית סאתים לא מיתכשר: תל המתלקט י' · טפחים: מתוך ד' · אמות תל משופע אבל מדרונו זקוף קודם שימשך ד' אמות עלה ונתלקט גובהו לי' טפחים וקי"ל בהזורק במס' שבת (דף ק.) דלענין שבת הוי רשות היחיד הכא מאי אי קאי במקום א' מן הדיומדין מי הוי כדיומד או לא ולהכי נקט מתוך ד' שאם היה מדרונו משופע יפה ואינו מתלקט לגובה עשרה עד שימשך יותר מד' אמות ואפי' עלה גובהו לשפוע לעשר אמות ארעא סמיכתא היא: מרובעת · אמה על אמה ואינה מחוסרת אלא חליקה שינטל עובי שבינתים ותיעשה כמרזב דופן לכאן ודופן לכאן: עגולה · מחוסרת חקיקה לחקוק ולינטל בליטת עיגול ולהשוות אמלעה לפיאותיה ותהא מרובעת ועדיין היא מחוסרת חליקה: אמרי' נמי תרי רואין · לר' ישמעאל והא נמי כהאבן עגולה דמי לתנא קמא לא אמרינן תרי רואין: חיצת קנים · שעשאה לכאן ולכאן כעין דיומד: גודריתא דקני · קנים מחוברים הרבה בעץ א' סמוך לארץ ולמעלה הן מתפרשין: תרי גווני אילן · אשמעי' אילן שלש דאיכא למימר יחלק ויחקק ואשמעי' האי אע"ג דליכא למימר הכי שרי הואיל ותחתיו אחד* הוא כדיומד אבל קנה (ב) פחות מג' לא: מאי לאו גודריתא דקני · וש"מ דאע"ג דאין עוביו (ג) ד' בגובה עשרה אמרינן רואין: לאו קנה קנה פחות מג' · דעשוי כדיומד ממש ובלא רואין איכא תיקון מעליא:
אמר

שהן כעשר אמות · לא שייך למיפרך מניינא אתא לאשמעינן כדפריך בפ"ק דקדושין(דף יז.) כיון דלא השמיענו מנין פרות: בבור שתים עשרה כ"ע לא פליגי · הוה מצי למנקט בבור אחת עשרה ושליש ומשהו ולא דק: רב פפא ברייתא לא שמיע ליה · והא דמשני לעיל אברייתא יתירות על שלש עשרה היינו בתר דשמעה: ואם איתא זו היא מחיצה וזו היא מחיצה מיבעי ליה · קשה דהכא פשיטא ליה דהארכת דיומדין עדיפי מפשוטין ולעיל אליבא דר"מ משמע ליה איפכא וי"ל דלעיל בעי היכי דכי נמי נאריך בדיומדין יהיה פרוץ מרובה דאז פשוטין עדיפי דאיכא היכר טפי אבל הכא איירי ברחב הרבה שאם נאריך הדיומדין יהיה עומד מרובה כדקתני אי אתה מודה בדיר וסהר ומוקצה שאפילו בית י' כורין או יותר מותר לכך פריך שפיר זו מחיצה וזו מחיצה מבעי ליה:

רבינו חננאל

ר' יהודה אומר של ד' ד' בקר. תנא רבקה נכנסת רבקה יוצא'. ת"ר כמה ראשה ורובה של פרה אמתים. וכמה עוביה של פרה אמה וב' שלישי אמה שהן כעשר אמות. ר' יהודה אומר כי"ג וכי"ד נמצא לר"מ עובי שש פרות כל פרה אמה וב' שלישי אמה עשר אמות. ולר' יהודה דתני ח' פרות י"ג אמה ושליש. אמר רב פפא בבור שמנה דברי הכל [דלא בעינן] פשוטין דהא אפילו לרבי מאיר דאית ליה עשר אמות בין הדיומד פש ליה תרתי אמתי ריוח לכל רוח דמעייל ליה לפרה ראשה ורובה התם ומשקה לה. דדיומדין הללו יש להם ו' ספחים אילך וו' טפחים אילך נמצא לר' מאיר שיעור הדיומדין ב' אמות ובין הדיומדין כעשר אמות הרי י"ב אמות על י"ב אמות. וכ"ש לר' יהודה דפש ליה ה' אמות ושליש. בבור י"ב אמות דברי הכל בעינן פשוטי' דאפילו לר' יהודה [לא] פש ליה אלא אמתא ושליש כי פליגי בבור דאית ביה יתר מח' אמות עד י"ב אמה. ולא כל י"ב אמה בכלל אלא י"א אמה ושליש לר"מ בעי פשוטין לר' יהודה לא בעי פשוטין. פשיטא ופריק רב פפא לא שמיעא ליה הא ברייתא דיהיב שיעור דפרה בארכיה ועביה וקא מפרש כי הא ברייתא. בעא מניה אביי מרבה האריך בדיומדין הקבועין בזויות כשיעור פשוטין. פי' הפסין העומדין בזויות נקראין דיומדין מפני שהן מרובעים ונראין ששה טפחים לזה הצד וששה טפחים לצד האחר. והפס העומד באמצע נקרא פשוט עתה אם האריך בפס שבזויות כשיעור י"ב טפחים מהו ואסיקנא ללישנא קמא דלא כדיומדין דמו. ועוד בעא מיניה יתר מג' אמה ושליש אמה לר' יהודה במה ממעט פשוטין עביד או מאריך בדיומדין ואתא למיפשטה מהא דתניא וכמה הפסים מקורבין לבאר כדי ראשה ורובה של פרה. וכמה הן מרוחקין מן הבאר אפי' כור ואפילו כורים. ר' יהודה אומר בית סאתי' מותר. יתר מבית סאתים אסור. אמרו לו אי אתה מודה בדיר או בסהר מוקצה וחצר אפי' בית י' כורין שמותר. אמר להן אלו כולן יש בהן מחיצה לפיכך מטלטלין בכולן אבל בביראות פסין מלא מחיצות וא"ת בדיומדין מאריך להו גם אלו מחיצות הן. ושנינן הכי קאמר הללו דיר מוקצה חצר סהר תורת מחיצה עליהן ופרצתן בעשר. אבל בירואות תורת פסין עליהם ופרצתן בי"ג אמה ושליש. בעא מיניה אביי מרבה תל המתלקט עשרה מתוך ד' נידון משום דיומד אי לא. א"ל תניתוה. היתה אבן מרובעת בראש הזוית רואין כל שאילו תחלק ויש בה אמה לכאן ואמה לכאן נידון משום דיומד. ואי לאו אינו נידון משום דיומד. ר' ישמעאל ב"ר יוחנן בן ברוקא אומר אפילו היא אבן עגולה רואין כל שאילו תחלק ותחקק וישבה אמה לכאן ואמה לכאן נידון משום דיומד [שמעינן] (מ"ט) דתל המתלקט י"ט נגבה מתוך ד' אמות אורך נידון משום דיומד. ותוב בעא מיניה חיצת הקני' קנה קנה פחות מג' טפחי' נידון משום דיומד אי לא ופשט ליה מהא דתניא היה שם אילן או גדר או חיצת הקנים נידון משום דיומד והא חיצת הקנים דקתני לאו (פחות) קנה קנה פחות משלשה הן. ודחי לא. האי חיצת קנים גודריתא דקני הן. פי' עיקרי הקנים שהן מחוברין כולם וכאילו קנה א' אי הכי היינו אילן כלומר גודריתא (דקני) דומין לאילן שעיקרו א' ואמרי' מפוזרין כו' עד תרי גווני.

[שבת יט: וש"נ]

ס"א ובלבד שירבה

[תוספתא פ"א]

[תוספ' פ"א]

[לעיל טו.]

שם [סוכה כד:]

הגהות הב"ח

(א) גמ' משום דבעי למיתני סיפא כשלש עשרה תנא רישא כעשר כשלש עשרה הא טפי הויין: (ב) רש"י ד"ה תרי גווני וכו' אבל קנה קנה פחות: (ג) ד"ה מאי לאו וכו' דאין עוביו שלשה בגובה עשרה:

[גי' מהר"ם וכו']

ט א ב ג מיי' שם הלכה לד:
[לקמן לג:]
י ד ה מיי' שם הל' לד ופמ"ז שם הל' כב טוש"ע א"ח סי' שסב סעיף ג:
יא ו ז ח מיי' פי"ג שם הלכה לג:

תרי גווני אילן הבא נמי תרי גווני גדר בעא מיניה אביי מרבה חצר שראשה נכנס לבין הפסין מהו לטלטל מתוכה לבין הפסין ומבין הפסין לתוכה א"ל מותר שתים מאי אמר ליה אסור אמר רב הונא שתים אסורין ואפילו עירבו גזירה שמא יאמרו עירוב מועיל לבין הפסין רבא אמר עירבו מותר א"ל אביי לרבא תניא דמסייע לך חצר שראשה אחד נכנס לבין הפסין מותר לטלטל מתוכה לבין הפסין ומבין הפסין לתוכה אבל שתים אסור בד"א שלא עירבו אבל עירבו מותרין לימא תיהוי תיובתא דרב הונא אמר לך רב הונא התם דהדרן וערבן בעא מיניה אביי מרבה יבשו מים בשבת מהו א"ל כלום נעשית מחיצה אלא בשביל מים מים אין כאן מחיצה אין כאן בעי רבין יבשו מים בשבת ובאו בשבת מהו א"ל אביי יבשו בשבת לא תיבעי לך דבעי מיניה דמר ופשיט לי דאסיר באו נמי לא תיבעי לך דהוה ליה מחיצה העשויה בשבת *ותניא כל מחיצה העשויה בשבת בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון שמה מחיצה ולאו אתמר עלה אמר ר"נ לא שנו אלא לזרוק אבל לטלטל לא כי איתמר דר"נ אמזיד איתמר אמר ר"א הזורק לבין פסי הביראות חייב (א"ל) פשיטא אי לאו מחיצה היא היכי משתרי ליה למלאות לא צריכא דעבד כעין פסי ביראות ברה"ר וזרק לתוכה חייב הא נמי פשיטא אי לאו דבעלמא מחיצה היא גבי בור היכי משתרי ליה לטלטלי לא צריכא אע"ג דקא בקעי בה רבים ומאי קמ"ל דלא אתו רבים ומבטלי מחיצתא הא א"ר אלעזר חדא זימנא *דתנן רבי יהודה אומר אם היתה דרך רה"ר מפסקתן יסלקנה לצדדין וחכ"א אינו צריך *רבי יוחנן ור"א דאמרי תרווייהו כאן הודיעך כחן של מחיצות אי מהתם הוה אמינא כאן ולא סבירא ליה קא משמע לן כאן וסבירא *ליה ולימא הא ולא בעי הך *חדא מכלל חבירתה איתמר: מותר להקריב לבאר וכו': *תנן התם לא יעמוד אדם ברשות הרבים וישתה ברשות היחיד ברשות היחיד וישתה ברשות הרבים אלא אם כן מכניס ראשו ורובו למקום שהוא שותה וכן

רש"י

אמר ליה מותר · דהא ליכא דיורין בין הפסין דליסרו עלייהו דליהוי מוליא מרשותו לרשות חבירו: שתים מאי · שתים זו אצל זו ומחיצה ביניהן ושתיהן ראשן בין הפסין: אסור · לטלטל מתוכן לבין הפסין כדמפרש (א)טעמא רב הונא: ואפי' עירבו · דרך הפתח שבמחיצה שביניהן דהשתא חדא ניהו ולא אסרן אהדדי אסורות לטלטל מתוכן לבין הפסין גזירה שמא יאמרו עירוב מועיל בין הפסין לשתף חצירות יחד שהרואה אותן מטלטלין מתוכן לבין הפסין לא ידע דיש פתח ביניהן וסבר האי דלא אסרן אהדדי בתוך בין הפסין כשאר שתי חצירות הפתוחות למבוי אחד שאסור להוציא למבוי אלא א"כ נשתתפו ה"נ משום דנתנו עירובן בין הפסין לשתף כשיתוף שאר מבוי ואתו למשרי נמי להכניס ולהוציא מבין הפסין לחצירות כי ליכא פתח ביניהן ויהבי עירוב באחת החצירות דרך בין הפסין וההוא ודאי לא מהני דכי תקינו רבנן שיתופי מבואות במבוי סתום תקון ואורכו יותר על רחבו וזה מפולש לארבעה צדדין: עירבו מותרין · דכיון דעירבו דרך פתח שביניהן וחד רשותא הוא דלא אסרן אהדדי להך גזירה לא חיישינן: דהדרן וערבן · שנפרצה ביניהן פירצה גדולה בסופה שגלוי לכל שרשות אחת היא: יבשו מים בשבת מהו · לטלטל בין הפסין מי אמרינן שבת הואיל והותרה הותרה או דילמא כיון דהיתר פסין אינו אלא משום מים והרי יבשו ואסור ואכל פסי בירות קאי: כלום נעשית מחיצה · כלומר כלום הותרה מחיצה כזו אלא משום מים: יבשו מים בשבת · וחזרו ובאו גשמים בו ביום מאי מי אמרינן חזרו פסין להיתרן הראשון לטלטל בתוכן: מיניה דמר · רבה שהיה רבו: ובאו מים בשבת לא קמבעיא לי · דמותר דהא קיימא לן כל מחיצה הנעשית בשבת שמה מחיצה: לא שנו · דשמה מחיצה: אלא לזרוק · שהזורק מרשות הרבים לתוכה חייב דמדאורייתא ודאי מחיצה היא: אבל לטלטל אסור · דרבנן גזור עליה: אמזיד איתמר · וקנסא קנסוה אבל שוגג מותר והא דנעשית מאליה כל שכן דמותר: הזורק · מרשות הרבים לבין הפסין של בירות: חייב · חטאת דרשות היחיד מעלייתא הוא: אי לאו מחיצה · מדאורייתא היא לשוויה מיהא רשות היחיד לזריקה: היכי שרו רבנן למלאות · ולהוציא מרה"י לרה"ר משום דוחק: כעין פסי בירות · ואין שם בור: מפסקתן · שאין שם דרך אלא בין הפסין יסלקנה לצדדין דאתי דריסת רבים ומבטלי מחיצות: כאן הודיעך · חכמים כמה גדול כחן של מחיצות דלא מיבטלי משום בקיעת רבים: מותר להקריב כו' · פריטנא לה לכולה מתני' בריש פירקין: אלא א"כ הכניס ראשו ורובו · דחיישי' שמא ימשך גופו למקום רגליו ויוציא הכלי עמו: וכן

תוספות

דהדרן וערבן · והכי פירושו שתים אסורות אפי' עירבו ואם עירבו כו' דהיינו כלומר דהדרן וערבן מותרות כשעירבו:
מחיצה אין כאן · אע"ג דאביי אית ליה *שבת הואיל והותרה הותרה מודה הכא משום דליכא מחיצות:
כי איתמר דרב נחמן אמזיד איתמר · והא דאמרינן בשבת בפרק הזורק (ד' קא:) ספינות שנתקשרו מערב שבת והותרו וחזרו ונתקשרו בין שוגגין ובין מזידין ובין מוטעין ובין אנוסין חזרו להיתרן הראשון (ב) במזיד לא חזרו לגמרי להיתרן הראשון לטלטל אלא דהוו רשות היחיד דאורייתא אי נמי לא קאי אמזיד:
קמ"ל כאן וסבירא ליה. ומיהו לר' יוחנן ודאי כאן ולא ס"ל כדאמרי' לקמן: לא יעמוד אדם · בפרק בתרא (ד' צט.) מוקי לה בחפצים הצריכין לו וגזרי' דלמא יכניס אצלו וקשיא דתיפוק ליה דקא מעייל מרשות הרבים לרשות היחיד כמו משתין ורק מרשות הרבים לרה"י דאסרינן לקמן ורש"י תירץ לקמן דלא דמי למשתין ורק דשותה עביד עקירה והנחה בחד רשותא דמשקין נחין בתוך פיו שהוא מקום פטור ואע"ג דחוזרין ונבלעין אין לחוץ הואיל ונחו במקום פטור ואע"ג דבמקום שאין בו ד' על ד' (ג)(אמות) אמרינן ובלבד שלא יחליפו התם גזרינן דילמא אתי לאפוקי בהדיא אבל הכא אי אפשר כלל שלא ינוחו מעט בפיו קודם שיבלעם אבל במשתין ורק לא חשיב פיו מקום פטור כיון דפיו וגופו הן במקום א' ולפי זה היה מותר להוציא ראשו מרה"ר ולרוק כיון דפיו במקום אחר הוי מקום פטור והא דמבעיא לן בפרק בתרא (ד' צט.) הוא ברה"י ופי האמה ברה"ר מהו היינו משום דמי רגלים מיד כשנעקרו מגופו שוב אין נחים בפי האמה אבל מפ"ק דשבת (ד' ג:) קשיא דקאמרינן התם אדרבה משתכיחא דאי שדי (ד) ליה אתי לידי חיוב חטאת לא קנסינן והשתא היכי אתי לידי חיוב חטאת הואיל ונחו בידו שהוא מקום פטור וי"ל דלא חשיב הנחה במקום פטור אלא בדבר שהוא נוטל ממקומו אבל התם שהכלי נח מאליו לא חשיב הנחה במקום פטור ולפי זה אסור להוציא ראשו ברה"ר ולרוק וא"ת אכתי אפשר דלא אתי לידי חיוב חטאת כגון שיתן מידו זאת לידו אחרת וי"ל דאיירי כשהנקב קטן שלא יוכל להכניס בו שתי ידיו ועוד נראה לפרש דלא דמי למשתין ורק דהכא כשבולעם מיד חשיבי כנחין אע"ג דאינם נחים עד שיגיעו למעיו משום דמבטלי אגב גופו והוי עקירה והנחה בחד רשותא והכי נמי אמר רבא בפ' המוציא (שבת ד' פ.) הוציא שתי אותיות וכתבן כשהוא מהלך חייב דכתיבתן זו היא הנחתן ואתי נמי שפיר מתניתין דאמרו לו *גבי יש אוכל אכילה אחת כו' ר' מאיר אומר אם היה שבת והוציא בפיו חייב והשתא היכי חשיב הוצאה בהדי הנך הא בעידנא דמיחייב עלייהו דהיינו בשעת הנחת גרון אכתי לא מיחייב אהוצאה עד שינוחו במעיו אלא אהוצאה נמי מחייב משעת בליעה דחשיב כמונח: וכי

פירלא

רבינו חננאל

גווני אילן איכא דאמרי (הכל) [בכה"ג] (פשט) [פשוט] ליה גודדייתא דקני בעא מיניה. ותוב בעא מיניה חצר שראשה אחד נכנס לבין הפסין מותר לטלטל מתוכה לבין הפסין ומבין הפסין לתוכה אבל ב' חצירות נכנסות לבין הפסין אסור. אמר רב הונא ואפי' עירבו חצרות זו עם זו גזירה שמא יאמרו עירוב מועיל לבין הפסין כו' (ורבה) [ורבא] אמר עירבו מותר ותניא כוותיה חצר שראשה אחד נכנס לבין הפסין מותר לטלטל בתוכה לבין הפסין וכו' ושתים אסור בד"א בשלא עירבו [אבל עירבו] מותר ורב הונא משני בהדרן ועירבן כלומר אלו ב' חצרות הנכנסות לבין הפסין הדרן מתערבן או כגון שביטל אחד מהן רשותו לחבירו והויין כחדא. אבל אי לא הדרן ומתערבו אסור ווו שנויה היא. והלכתא כרבא: בעא מיניה אביי מרבה יבשו מים בשבת מותר לטלטל בין הפסין או לא. ופשיט ליה לא נעשו פסין מחיצות אלא בשביל המים. יבשו המים בטלו המחיצות ואמר אביי באו מים בשבת לא קא מיבעיא לי דהא כל מחיצה שנעשית בשבת בין במזיד בין בשוגג שמה מחיצה הלכך כיון שבאו מים מותר. והא דאמר רב נחמן לא שנו אלא לזרוק אבל לטלטל אסור במזיד אתמר. והני מיא לא במזיד הביאום. אלא מימי המטר וכיוצא בהן באו מעצמן: א"ר אלעזר הזורק מבין רה"ר לבין פסי ביראות חייב וכן העושה כמין פסי ביראות ברה"ר וזרק להוכו חייב דכרה"ר דמי ואע"ג דבקעי ביה [רבים דתנן] ואם היתה דרך הרבים מפסיקתה יסלקנה לצדדין וחכמים אומרים אין צריך ר' יוחנן ור' אלעזר דאמרי תרווייהו כאן הודיעוך כוחן של מחיצות דאע"ג דבקעי ביה [רבים] כיון דקיימי מחיצתא כרה"י דמי: פיסקא מותר להקריב לבאר כו'. תנן התם בסוף המסכתא לא יעמוד ברה"ר וישתה ברה"י אלא אם כן הכנים ראשו ורובו למקום שהוא שותה כו'

שבת קא: לקמן כה.
שבת ו: לקמן כב.
[לקמן שם]
[מגילה כט: וש"נ] [שם] שבת יא. ע"ש לקמן נט.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אסור לטלטל וכו' כדמפרש רב הונא טעמא הס"ד: (ב) תוס' ד"ה כי איתמר וכו' להיתרן הראשון ובמזיד לא חזרו: (ג) ד"ה לא יעמוד וכו' ואע"ג דבמקום שאין בו ד' על ד' אמרינן כצ"ל ותיבת אמות נמחק: (ד) בא"ד אדרבה משתכחא דאי שדי ליה אתי לידי חיוב חטאת:

עין משפט
נר מצוה

יב א מיי' פי"ג מהל' שבת הלכה יב :
יג ב מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה כט :
יד ג שם הלכה ל :

רבינו חננאל

[גבי] אדם הא תנן דבעי להכניס ראשו ורובו למקום שהוא שותה. פרה מאי מי בעינן להכניס ראשה ורובה למקום ששותה [ואי לא והיכא דנקים לה למנא ולא נקים לה לבהמה. לא תיבעי לן דודאי בעינן להכניס ראשה ורובה למקום ששותה] כי תיבעי לן היכא דנקיט לה למנא ונקים לה לבהמה מאי. ת"ש ובלבד שתהא פרה ראשה ורובה בפנים ושותה מאי לאו דנקים מנא ונקיט לה כו'. [איכא דאמרי גבי] אדם הא קאמרינן דסגי ליה בראשו ורובו בהמה מאי היכא דנקים לה למנא ונקים לה לבהמה דברי הכל סגי ליה בראשהורובה כי תיבעי לן היכא דנקים מנא ולא נקים לה מאי. ת"ש ובלבד שתהא פרה ראשה ורובה לפנים ושותה מאי לאו דנקים מנא ולא נקים לה ודחינן לא דנקים מנא ונקים לה הכי נמי מסתברא דאי לא נקים לה מי שרי לה לאשקיה. והתניא לא ימלא אדם מים ויתן לפני בהמתו אבל ממלא הוא ושופך והיא שותה מאיליה ודחינן הא אתמר עלה דהא ברייתא אמר אביי הכא באיבום העומד ברה"ר גבוה עשרה ורחב ד' שהוא רה"י וראשו אחד נכנס לבין הפסין עסקינן חיישינן דלמא נפיק ומסני עילולא ומפיק ליה [לדוולא] בהדיה ומנח ליה כ"א בארעא וקא מפיק מרה"י לרה"ר ואקשינן ומאן דמפיק כי האי גוונא מי מיחייב והא אמר ר' יוחנן המפנה חפצים מזוית לזוית ונמלך עליהן

הגהות הב"ח

(א) גמ' ונקט לה דמיא וקא בעינן ראשו: (ב) רש"י ד"ה הא איתמר וכו' ואבוס מתוקן לה לפניה ברשות הרבים כזה :

(ג) תוס' ד"ה וכי נקיט מנא ולא נקיט לה מי שרי. ואי לאו דרוב כצ"ל [ח"מ] עד רה"ר ואהכי בעי ראשו ורובו אע"ג דנקיט לה כצ"ל [רש"ל]

וכי (ג)לא נקיט לה מי שרי. קשה דאין זה סוגיית הש"ס דלעיל קאמר היכא דנקיט מנא ולא נקיט לה לא תבעי לך דבעינן ראשה ורובה והשתא פריך מי שרי וי"ל לא מסום דפשיטא ליה קאמר הכי אלא אפי' אם תימצי לומר דשרי לא שרי אלא בראשה ורובה:

וכן בגת. מפרש בפ' בתרא (דף נט:) לענין מעשר דכל כמה שהוא בגת שותין בלא מעשר על הגת אבל להוציא מן הגת שתיית קבע הוא ועל הגת אפי' מוזגו בחמין דהויא לה קבע לא חשיב ליה קבע התם: גבי בהמה. המשקה בהמתו ברה"י והיא עומדת ברה"ר מהו: היכא דנקיט מנא. שהיא שותה בו: ולא נקיט. לנוארה באפסר שלא תוכל לעקם ראשה בחוץ: לא תיבעי לך. דודאי חיישינן שמא תעקם את ראשה ותוליך את הכלי אחריה: וכי לא נקיט לה מי שרי. לאחוז הכלי בפסי בירות ואע"ג דעשויין כתיקנן שהפרה ראשה ורובה בפנים: לא ימלא אדם מים ויתן לפני בהמתו. ויאחוז הכלי בידו בעוד שהיא שותה ולקמן בברייתא בשמעתין היא גבי פסי בירות ועל כרחך בדלא נקיט לה הוא דאי נקיט לה הוא ואפ"ה אסור למה הוצרכו ראשה ורובה בפנים אלא פשיטא בדלא נקיט לה ומתני' דשרי בדנקיט לה וקתני ראשה ורובה מבפנים: הא איתמר עלה כו'. כלומר כי בעינן ראשה ורובה בדלא נקיט לה וכי הוי ראשה ורובה שרי וברייתא דקתני לא ימלא ויתן הוא עצמו לבהמתו הא תרגמה אביי לקמן דלאו בבהמה העומדת ברה"ר וראשה ורובה בין הפסין עסקינן אלא בבהמה העומדת בבית וחלונות פתוחות לה לרה"ר ואיבום מתוקן לה (ב) לפניה ברה"ר גבוה עשרה ורחב ד' דהוי רה"י ונותן לה שם תבן ומספוא מרה"י וראש האיבום נכנס לבין הפסין ואשמעינן דלא ימלא מן הבור ויגביה הדלי על ראש האיבום וילך דרך רה"ר ויטלטל הדלי על האיבום לפני בהמה ואע"ג דקיי"ל עומד אדם ברה"ר ומטלטל ברה"י בהמולא תפילין (לקמן ד' צח:) הכא אסור: דילמא כי בעי לאנוחי דלי על ראש האיבום חזי ליה לאיבום דמקלקל בראשו שברה"ר ומיכשי ודרי ליה לדווליה בהדיה ואזיל לתקוניה וקא מפיק מבין הפסין לרה"ר הלכך לא יניחנו ויטלטלנו אלא שופך על האיבום והמים הולכין עד הבהמה מאליהן: וכי האי גוונא מי מיחייב. כי עקר מרה"י אדעתא לאנוחיה ברה"י ואימלך ואפקיה לרה"ר מי מיחייב מדאורייתא דליגזור רבנן בדלא אפקיה משום דלא ליתי להכי: שלא היתה עקירה כו'. ובשבת מלאכת מחשבת אסרה תורה שנתכוין לכך אלא ששגג בשבת כסבור שהיום חול או מלאכה זו מותרת אבל כי לא נתכוין פטור מחטאת וכיון דאי נמי אתי לידי כך ליכא חיובא דאורייתא לא איבעי לן למיגזר היתירא משום הא: והדר מעייל ליה. לדוולא לאיבוס לבתר דתקניה וקא עקר

והתניא לא ימלא. גבי פסי בירות מיתניא ומשמע דקאי אמתני' ואע"ג דאיכא ראשה ורובה ועל כרחך בדלא נקיט לה איירי דאי בדנקיט לה איירי אם כן מה הועילו ראשה ורובה של פרה:
אמר אביי הכא באיבום העומד ברה"ר. פירוש שהבהמה אוכלת מן האיבום ברה"ר אצל הפסין וקא משמע לן דלא ימלא דלי ויתננו על ראש האיבום ויאחזנו בידו דילמא חזי לראש האיבום שברה"ר נתקלקל וילך שם עם הדלי ומפיק מרשות היחיד לרשות הרבים אלא שופך לפניה דכי נמי חזי לראש האיבום שנתקלקל ואזיל להתם הא לית ליה מידי בידיה דהא כששפך הניח הדלי בין הפסין ובהכי דחק רש"י לפרש שהבהמה עומדת בבית ויש ספרים שכתוב בהן וכן גירסת רבינו חננאל דלמא חזי לאיבום דמקלקל ומפיק ליה לדווליה בהדיה פירוש שלא יכול להניח הדלי בראש האיבום שבין הפסין ומפיק לה לדווליה דרך האיבום דעומד אדם ברה"ר ומטלטל ברה"י וחזי ליה לאידך גיסא דמקלקל ומנח ליה וקא מפיק ליה מרה"י לרה"ר ומנח ליה פי' על ארעא ברה"ר עד דמתקן ליה לאיבום:
אובסין. האי אובסין לאו דוקא אלא כלומר מלעיטין דתנן בפ' בתרא דשבת (ד' קנה:) אין אובסין את הגמל אלא מלעיטין:

וכן בגת גבי אדם הא אמר דבעי ראשו ורובו גבי פרה מי בעינן לה ראשה ורובה או לא כל היכא דקא נקיט מנא ולא נקיט לה לא תיבעי לך דבעי ראשה ורובה מלגיו כי תבעי לך היכא דנקיט מנא ונקיט לה מאי א"ל תניתוה ובלבד שתהא הפרה ראשה ורובה מבפנים ושותה מאי לאו דנקיט לה ונקיט מנא לא דנקיט מנא ולא נקיט לה וכי נקיט מנא ולא נקיט לה מי שרי והתניא *לא ימלא אדם מים ויתן בשבת לפני בהמתו אבל ממלא הוא ושופך והיא שותה מאיליה הא אתמר עלה *אמר אביי הכא באבום העומד ברשות הרבים גבוה י' טפחים ורוחב ד' וראשו אחד נכנס לבין הפסין גזרה דילמא חזי ליה לאבום דמקלקל ואתי לתקוניה ודרא ליה לדוולא בהדיה וקא מפיק מרשות היחיד לרשות הרבים וכי האי גוונא מי מיחייב *והאמר רב ספרא אמר ר' אמי אמר ר' יוחנן *המפנה חפציו מזוית לזוית ונמלך עליהן והוציאן פטור שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך אלא זמנין דמתקן ליה והדר מעייל ליה וקא מעייל מרשות הרבים לרשות היחיד איכא דאמרי גבי אדם הא קאמרינן דסגי ליה בראשו ורובו גבי פרה מי סגי לה בראשה ורובה או לא היכא דנקיט מנא ונקיט לה לא תיבעי לך דסגי לה בראשה ורובה אלא כי תיבעי לך דנקיט מנא ולא נקיט לה מאי אמר ליה תניתוה ובלבד שתהא פרה ראשה ורובה מבפנים ושותה מאי לאו [א]דנקיט מנא ולא נקיט לה לא דנקיט מנא ונקיט לה והכי נמי מסתברא דאי נקיט מנא ולא נקיט לה מי שרי והתניא לא ימלא אדם מים ויתן לפני בהמתו אבל ממלא ושופך והיא שותה מאיליה הא איתמר עלה אמר אביי הכא באבום העומד ברשות הרבים גבוה עשרה טפחים ורוחב ארבעה וראשו נכנס לבין הפסין דזמנין דחזי ליה לאבום דמקלקל ואתי לתקוניה ודרי ליה לדוולא בהדיה וקא מפיק מרשות היחיד לרשות הרבים וכי האי גוונא מי מיחייב והאמר רב ספרא אמר ר' אמי אמר ר' יוחנן המפנה חפציו מזוית לזוית ונמלך עליהן והוציאן פטור שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך אלא זמנין דמתקן ליה והדר מעייל ליה וקא מעייל ליה מרה"ר לרשות היחיד תא שמע גמל שראשו ורובו מבפנים אובסין אותו מבפנים והא איבום כמאן דנקיט מנא ונקיט לה דמיא וקא בעינן ראשה ורובה אמר רב אחא בר רב הונא אמר רב ששת שאני גמל הואיל וצוארו ארוך ת"ש בהמה שראשה ורובה בפנים אובסין אותה מבפנים והא אבום כמאן דנקיט מנא ונקיט לה (א)וקא בעינן ראשו ורובו מאי בהמה נמי דקתני גמל והתניא בהמה והתניא גמל *מידי גבי הדדי תניא תנ"ה ר"א אוסר בגמל הואיל וצוארו ארוך ג'א"ר יצחק בר *אדא לא הותרו פסי ביראות אלא לעולי רגלים בלבד והתניא לא הותרו פסי ביראות אלא לגבי בהמה בלבד מאי בהמה בהמת עולי רגלים אבל אדם

מטפס

ליה מרה"ר אדעתא לאנוחי ברה"י: לא תיבעי לך דסגי בראשה ורובה. דהא מתני' היא בדנקיט מנא דאי לאו דנקיט מנא קמיה למה הצריכו ראשה ורובה בפנים אבל הא מספקא לן דדילמא מתני' בדנקיט לה הוא: אובסין אותה מבפנים. מפרש בפ' מי שהחשיך (שבת ד' קנה:) שתוחב לה מספוא הרבה על כרחה בבית הבליעה יותר מכדי אכילתה עד שנעשה כאיבום במעיה כשיוצאת למדבר ומתיירא שלא תמצא מאכל: והא איבום כמאן דנקיט מנא ונקיט לה הוא. שאם אינו אוחז בצוארו אינו יכול לתחוב וקא בעי ראשו ורובו ותיפשוט בעיא קמייתא דלישנא קמא: מידי גבי הדדי תני להו. דתנא בהמה לא תנא גמל ומאי בהמה גמל: איתמר נמי לא גרסי': צוארו ארוך. *ואע"ג דרוב גופו מבפנים אם יתקפנו *ויעקר צוארו יגיע *עד רשות הרבים: בהמת עולי רגלים. אבל אדם אפי' עולי רגלים לא הותר לדלות ולשתות שיכול ליכנס לפנים ולשתות:

מטפס

מסורת הש"ס
[לקמן כח:]
[שם]
שבת ה: כתובות לא. ע"ש
[שבת יח. גיטין סד. ב"מ לד. נב.] ג"יסרא"ם אמי
[נ"ל ויעקר]

*מטפס ועולה מטפס ויורד איני והאמר רב (א) יצחק אמר רב יהודה אמר שמואל °לא הותרו פסי ביראות אלא לבאר מים חיים בלבד ואי לבהמה מה לי חיים מה לי מכונסין בעינן מידי דחזי לאדם גופא לא הותרו פסי ביראות אלא לבהמה בלבד אבל אדם מטפס ועולה מטפס ויורד אואם היו רחבין אפילו לאדם נמי *בולא ימלא אדם מים ויתן לפני בהמתו אבל ממלא הוא ושופך לפני בהמה ושותה מאיליה מתקיף לה רב ענן אם כן מה הועילו פסי ביראות מה הועילו למלאות מהן אלא מה הועיל ראשה ורובה של פרה *אמר אביי הכא במאי עסקינן גבאיבום העומד ברה"ר גבוה עשרה ורוחב ארבעה וראשו נכנס לבין הפסין וכו' אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב אין בורגנין בבבל ולא פסי ביראות בחו"ל בורגנין בבבל לא דשכיחי בידקי פסי ביראות בחו"ל לא דלא שכיחי מתיבתא אבל איפכא עבדינן א"ד אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב אין בורגנין דופסי ביראות לא בבבל ולא בחו"ל בורגנין בבבל לא דשכיחי בידקי בחו"ל נמי לא דשכיחי גנבי פסי ביראות בבבל לא דשכיחי מיא בחוץ לארץ נמי לא דלא שכיחי מתיבתא א"ל רב חסדא למרי בריה דרב הונא בריה דרב ירמיה בר אבא אמרי אתיתו מברנש לבי כנישתא דדניאל דהוה תלתא פרסי בשבתא אמאי סמכיתו אבורגנין הא אמר אבוה דאבוה משמיה דרב אין בורגנין בבבל הנפק ואחוי ליה הנהו מתוותא דמבלען בשבעים אמה ושיריים: אמר רב חסדא דריש מרי בר מר מאי דכתיב °לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד דבר זה אמרו דוד ולא פירשו אמרו איוב ולא פירשו אמרו יחזקאל ולא פירשו עד שבא זכריה בן עדו ופירשו אמרו דוד ולא פירשו דכתיב לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד אמרו איוב ולא פירשו דכתיב °ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים אמרו יחזקאל ולא פירשו *דכתיב °ויפרש אותה לפני והיא כתובה פנים ואחור וכתוב אליה קינים והגה והי קינים זו פורענותן של צדיקים בעולם הזה וכן הוא אומר °קינה היא וקוננוה והגה זו מתן שכרן של צדיקים לעתיד לבא וכה"א °עלי הגיון בכנור והי זו היא פורענותן של רשעים לעתיד לבא וכן הוא אומר °הוה על הוה תבא עד שבא זכריה בן עדו ופירשו דכתיב °ויאמר אלי מה אתה רואה ואומר אני רואה מגילה עפה ארכה עשרים באמה ורחבה עשר באמה וכי פשטת לה הויא לה עשרין בעשרין וכתיב היא כתובה פנים ואחור וכי קלפת לה כמה הויא לה ארבעין בעשרין וכתיב °מי מדד בשעלו מים ושמים בזרת תכן וגו' נמצא כל העולם כולו אחד משלשת אלפים ומאתים בתורה ואמר רב חסדא דריש מרי בר מר מאי דכתיב °והנה שני דודאי תאנים מועדים לפני היכל ה' הדוד (ה)אחד תאנים טובות מאד כתאני הבכורות

[מקורות בגליון: תהלים קיט · איוב יא · יחזקאל ב · שם נ · תהלים צב · יחזקאל ז · זכריה ה · ישעיה מ · ירמיה כד]

רש"י

מטפס · אוחז בידיו ורגליו בכתלים ונכנס ויוצא מטפס קרפי"ר בלע"ז: מידי דחזי לאדם · כיון דמים מסוי להו מחילה בעינן מים חשובין: אם היו רחבין · ואינו יכול לטפס מותר לו למלאות ולשתות: ויתן לפני בהמתו · הוא עצמו אינו מותר לאחוז הכלי לפניה: מה הועילו · בתמיה הרי הועילו למלאות תורה אור מן הבור שהוא רשות היחיד: אין בורגנין בבבל · דאמר בכילד מעברין (לקמן ד' נה:) אם היו בורגנין חוץ לעיר בתוך ע' אמה ושירים מתעברין עמה ומודדין תחום העיר משם ולהלן ומה הן בורגנין סוכות שעושין שומרי העיר ואינו דבר קבוע וקאמר ר' ירמיה דהנך בורגנין אין בבבל כלו' ואין מתעברין עם העיר דבבבל איכא בידקי דמיא ושטפי להו הלכך לא חשיבי מידי: בחוצה לארץ · בשאר ארצות לבד מבבל: דלא שכיחי מתיבתא · להיות תלמידים הולכים מעיר לעיר ללמוד תורה ופסי בירות לא הותרו אלא לעולי רגלים וכיוצא בהן שהולכין לדבר מצוה: דשכיחי גנבי · דגנבי להו הלכך לא חשיבי להיות בתים: דשכיחי מיא · ולא הותרו פסי בירות אלא למקום שצריכין מי גשמים לכנסן ולשתות מהן דאיכא דוחק: אמרי דקאתיתו מברנש לבי כנישתא דדניאל · שמעתי שאומרי' עליכם שאתם באין מברנים לבי כנישתא דדניאל בשבת מקום היה בבבל ששם היה מתפלל דניאל דכתיב וכוין פתיחן ליה בעליתיה: אמאי קא סמכיתו אבורגנין · שיש בורגנין משבעים אמה לשבעים אמה: מתוותא · עיירות חריבות ונשארו שם מחיצות מן הבתים ואמרי' התם בפ' כילד מעברין (שם נה:) נפש שלא נפרצה דהיינו מצבת קבר מתעברת עם העיר ואע"פ שאינה בית ממש: בשבעים אמה ושירים · שני שלישי אמה דהוא שיעור בית סאתים כחצר המשכן כדאמרי' לקמן (ד' נז·) נותנין קרפף לעיר דכל שבעים אמה ושירים סמוך לעיר הוי עיר: לכל תכלה ראיתי קץ · דסוף כל דבר יש קץ למצוה סופו אבל מצותך רחבה מאד ואין קץ לתכלה שלה: לא פירשו · איזהו קץ שיעורה: ויפרוש אותה לפני · מגילת תורה שבעל פה הראהו: וכן הוא אומר · דקינים לשון פורענות הוא: והגה · לשון שמחה: עשרים באמה · אמה של הקדוש ברוך הוא: ורחבה עשר · כשהיא עפה היינו כפולה: כי פשטת · לכפילתה הויא עשרים בעשרים: כי קלפת לה · דתשים קליפה זו בראש חבירתה שיהא כל כתיבה מצד אחד: הויא לה ארבעי' אורך ברוחב כ': ושמים בזרת תכן · מדת עולם °חצי אמה על חצי אמה לא ותשוב כמה חצי אמה על חצי אמה יש במגילה ותמצא שלשת אלפים ומאתים כילד עשה מעשרים אמה רוחב רצועות של רוחב חצי אמה הרי כאן ארבעים רצועות וכל אחת ארבעים אמה לאורכה של מגילה הרי אלף ושש מאות אמה אורך שהן שלשת אלפים ומאתים זרתות: דודאי תאנים · סירות נחושת מלאות תאנים: מועדים · מוכנים: הבכורות

תוספות

מידי דחזי לאדם בעינן · ואוכסין את הגמל דלעיל היינו נמי במידי דחזי לאדם אי נמי איירי ברה"י ולא בין הפסין אי נמי הואיל ותחילת התיקון הוי במידי דחזי לאדם שרי בכל ענין לצורך בהמה וא"ת אמאי בעינן מידי דחזי לאדם כיון דלא שרי אלא לצורך בהמה וי"ל שאם דלא לצורך בהמה ונשתיירו שם שרי לאדם והא דאמרינן בסמוך ואם היו רחבים לאדם נמי שרי היינו לדלות לכתחילה לצורך אדם אי נמי הא דאמרינן לא הותרו אלא לצורך בהמה היינו תחלת התיקון אבל בשכבר נתקן לצורך בהמה שרי אף לצורך אדם לכתחילה לדלות ואם היו רחבים שרי לתקן אפי' לצורך אדם ואתי שפיר הא דאמר לעיל חגר שראשה נכנס לבין הפסין מותר לטלטל מתוכה לבין הפסין ומבין הפסין לתוכה היינו השתא אפי' לצורך אדם:

מה הועילו ראשה ורובה של פרה · וא"ת הועילו בדנקיט מנא ונקיט לה דאמר לעיל דשרי ובריי' איירי בדלא נקיט לה כדמוכח לעיל וי"ל דרב ענן משמע ליה לא ימלא אפילו בדנקיט מנא ונקיט לה אי נמי סבירא ליה דבנקיט מנא ונקיט לה לא בעינן ראשה ורובה:

אחוי ליה הנך מתוותא · משמע דכפרים קטנים מקרו מתוותא דהואיל ולא היו ידועים מכלל דקטנים היו ובפרק קמא דגטין (ד' ז·) קרי לעיירות גדולות מתוותא דקא אמרי' מתוותא דארעא דישראל קא חשיב גבי קינה ודימונה ועדעדה ומתוך כך נראה דאין להקפיד מה שכותבין בגט מתא פלוני בין עיר גדולה בין עיר קטנה ומיהו בקונטרס פי' כאן מתוותא עיירות חריבות ולפי זה אין ראיה דשמא גדולות היו ולפי שנחרבו לא היו ידועות:

אחד משלשת אלפים ומאתים בתורה · בפסוק *אז ראית וספרה יסד רבי אליעזר הקליר אלפים וארבע מאות בעולם מאריכה וזהו לפי שעושה זרת שלש אמה כמו שיסד והזרת מותחת עד שנים בסיט וארבעה אצבעות הוא הטפח והסיט ולפי חשבון דשמעתא הוי זרת חצי אמה וכל אמה כשתחלקנה לשתי וערב יש בה ארבע זרתות אך תימה כי לפי חשבונו היה לו לחלק אמה לתשעה חלקים ואז יהיה בכל חלק זרת על זרת כי העולם זרת על זרת ואז יעלה לשבעת אלפים ומאתים והוא עושה העולם זרת על אמה וזה מנין לו (ב) וגם סובר דוכל בשליש עפר הארץ היינו שליש אמה והוא עצמו יסד גיא וכל עפרה בגרדה הכילו משמע דאצבע שליש היינו אצבע הקרוי אמה קרי ליה גרדה וגלה לפרש וכל בשליש באצבע שליש ובמסכת יומא (ד' יט:) קרי גרדה אצבע שאצל הגודל וגרדה היינו גרה דדא של אגודל*):

*) [וע"ע תוס' מנחות לה: ד"ה וכמה]

מפני

עין משפט נר מצוה

טו א מיי' פי"ז מהל' שבת הל' ל:

טז ב ג ד מיי' שם הל' ל והלכה לב:

יז ה מיי' פ' כ"ח מהל' שבת הלכה ג סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שלא סעיף ו:

רבינו חננאל

ותוציאן פטור שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך ואמרינן חיישינן דלמא בתר דמנח ליה הדר מעייל ליה וקא מעייל מרה"ר לרה"י. ת"ש גמל שראשו ורובו לפנים אובסין אותו בפנים והא איבום כמאן דנקים למנא [ונקים לה] דמי. וקא בעי ראשו ורובו של גמל. ודחי ר' אלעזר שאני גמל הואיל וצוארו ארוך: תניא לא התירו פסי ביראות אלא לעולין לרגל ואוקימנא לבהמת עולי רגלים בלבד אבל אדם מטפס ויורד ושותה מטפס ועולה. פי' מטפס מסתרך מלשון שממית בידיה תתפש והיא בהיכלי מלך ואם הבורות רחבין שאין יכולין לטפס ולירד אפילו לאדם נמי. פי' אם היו הבורות רחבות שאין אדם יכול לטפס ולירד מותר למלאות גם לאדם ולא ימלא אדם ויתן לפני בהמתו אבל ממלא הוא ושופך והיא שותה מאיליה ואקשינן א"כ מה הועיל ראשה ורובה של פרה ואוקמה אביי (באותו) [באיבום] העומד ברה"ר. איני והא אמרי' משמיה דשמואל לא הותרו פסי ביראות אלא לבאר מים חיים בלבד. ואי לבהמה מים חיים למה לי ושנינן דלמא בעינן כעין מידי דחזי לאדם. איכא דאמרי אמר רב יהודה בר אבא אמר רב אין בורגנין ולא פסי ביראות לא בבבל ולא בחוצה לארץ. פי' בורגנין כמין שובכין עשוין בשדות לאצור בהן תבואה ובמקום שמצוים בידקי דמיא דומנין דסלקי ושטפי להו לא עבדי וכן אי חיישו משום גנבי לא שבקי פירי בבורגני הלכך בבבל דשכיחי בידקי דמיא ובחוצה לארץ דשכיחי גנבי לא עבדי בורגנין. פסי ביראות נמי בבבל שכיחי מיא בכל מקום ולא צריכי להשקות ממי הבארות ובחוצה לארץ נמי לא שכיחי מתיבתא ולא צריכי רבים למיתי לפרקא במקום עולי רגלים. א"ל רב חסדא למרי בריה דרב הונא אמרי דקא אתיתו בשבת מברנש לבי כנישתא דדניאל ג' פרסי אמאי סמכיתו אבורגנין והאמר אבוה דאימך אין בורגנין בבבל כלומר אין תורת בורגנין בבבל. נפק אחוי ליה הנהו מתוותא. פי' כגון כפרים שסמוכין זה לזה בתוך ע' אמות ושירים וכאלו הללו תלתא פרסי חדא מדינה היא כיון דלית בינייהו יתר רחב משבעים אמה ושירים כדתנן וכן ג' כפרים המשולשים אם יש בין ב' החיצונים קמ"א אמה ושליש אמה עשה האמצעי את שלשתן להיות אחד: כתוב לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד אמר דוד ולא פירשו וכן איוב וכן יחזקאל עד שבא זכריה בן עדו ופירשו ויאמר אלי מה אתה רואה ואומר אני רואה מגלה עפה ארכה עשרים באמה ורחבה עשרה באמה. פי' עפה כפולה כדמתרגמינן רבוע יהיה כפול ארבעה יהא עיף כי פשטת לה כמה הויא עשרים בעשרים והיא כתובה פנים ואחור כי קלפת להו משוית ליה לאחור בהדי פנים כמה הויא ארבעין בעשרין וכתיב שמים בזרת תכן נמצא העולם כולו זרת על זרת [שהן] ארבעין אמה בעשרין משתכח (בברייתא) [באורייתא] ת"ת אמה וכל אמתא אית בה ד' זרתות ב' זרתות אורך וב' זרתות רוחב. נמצא אורך המגילה שלשת אלפים ומאתים זרת ברוחב זרת וזו היא שיעור התורה נמצא שיעור העולם זרת והוא הג' אלפים ומאתים חלקים בתורה: הדוד האחד תאנים טובים מאד אלו צדיקים גמורים והתאנים הרעות רשעים גמורים כו': חדשים

מסורת הש"ס

[עי' תוס' פסחים ג. ד"ה יכנס ותוס' ב"ק ס: ד"ה לעולם]

[לעיל כ:]

[שם]

[אבות דר"נ פ' כח]

הגהות הב"ח

(א) גמ' מטפס ויורד איני והא אמר רב יוסף אמר ר' יהודה אמר שמואל נ"ב ע"ל ראש דף כ"ג: (ב) תוס' ד"ה אחד וכו' וזה מנין לו ואם סובר דוכל בשליש עפר הארץ שליש היינו אמה דהוא עצמו וכו' משמע דאצבע שליש דהיינו:

גליון הש"ס

גמ' א"ר יהודה אמר שמואל לא הותרו פסי בירות. עיין שבת דף לט ע"ב תוס' ד"ה א"כ: רש"י ד"ה ושמים חצי אמה על חצי אמה. עיין לעיל דף ד ע"א ברש"י ד"ה אלו הקרנות:

יח א מיי' פ"א מהל' עירובין הל' ב סמג עשין א:

יט ב מיי' פ"ג מהלכות ת"ת הל' יב טוש"ע י"ד סי' רמו סעיף כא:

[עי' שו"ת חות יאיר סי' קנב כוונת תוס' בזה]

רבינו חננאל

חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך הן דברי תורה ודברי סופרים. בני הזהר עשות ספרים. פי' הזהר בדברי סופרים [יותר] מד"ת. שדברי תורה עשה ולא תעשה ודברי סופרים העובר על דברי הכמי' חייב מיתה. כדתנן [ברכות י"א] אמרו לו לר' טרפון כדיי היית לחוב בעצמך שעברת על דברי בית הלל וכל המלעיג על דברי חכמים נידון בצואה רותחת: ת"ר מעשה בר' עקיבא שהיה חבוש בבית האסורים ולא מצא מים ליטול ידיו ואמר מה אעשה העובר על דברי חכמים חייב מיתה אמר מוטב לי שאמות מיתת עצמי ואל אעבור על דעת חבירי כו'. בשעה שתיקן שלמה עירובין וגזר טומאה על הידים כדמפרש בתחלת שבת. יצתה בת קול ואמרה לו בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני [ואומר] חכם בני שמח לבי ואשיבה חורפי דבר. נשכימה לכרמים אלו [בתי] כנסיות ומקדש. נראה אם פרחה הגפן אלו בעלי מקרא. פתח הסמדר אלו בעלי משנה הנצו הרמונים אלו בעלי התלמוד. על כל דבר ודבר של תורה אמר ג' אלפים משל ועל כל דבר ודבר של סופרים אמר ג' אלפים *) טעמים שנאמר ויהי שירו חמשה ואלף. קווצותיו תלתלים שחורות כעורב במי אתה מוצא תלי תלים של הלכות במי

*) [אולי ט"ס הוא וצ"ל חמשה ואלף כמו דאיתא לפנינו בגמ']

משלי כג

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מפני. לא נתנו כדי שלא ישתכחו. עיין תשובת חו"י סי' נב:

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] תוס' ד"ה מפני וכו' וגם בהל"מ לא נתנו כדי שלא ישתכחו. עי' יבמות דף עז ע"ב תוס' ד"ה הלכה ובשו"ת חו"י סימן קנ"ב ובשו"ת חוט השני סי' נג:

יבמות כא.

ס"א לקופה

מפני מה לא נכתבו · [א] *וגם בהלכה למשה מסיני °לא נתנו כדי שלא ישתכחו:

מוטב אמות מיתת עצמי · אף על גב דבפ' קמא (ד' יז·) אמר ארבעה דברים פטורין במסכה רחילת ידים וכל שכן במקום סכנה מחמיר על עצמו היה:

בשעה שתיקן שלמה עירובין ונטילת ידים · אף על גב דתיקן נמי שניות כדאמר בפרק שני דיבמות (ד' כא·) הא דלא חשיב הכא משום דלאו בבת אחת תיקן ואחר בת קול תיקן ומדכתיב אזן וחקר תיקן משלים הרבה משמע נמי שהרבה תקנות עשה:

הבכורות והדוד (ה)אחד תאנים רעות מאד אשר לא תאכלנה מרוע תאנים הטובות אלו צדיקים גמורים תאנים הרעות אלו רשעים גמורים ושמא תאמר אבד סברם ובטל סיכוים ת"ל הדודאים נתנו ריח אלו ואלו עתידין שיתנו ריח דרש רבא מאי דכתיב °הדודאים נתנו ריח אלו בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא ועל פתחינו כל מגדים אלו בנות ישראל שמגידות פתחיהן לבעליהן ל"א שאוגדות פתחיהן לבעליהן חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבונו של עולם הרבה גזירות גזרתי על עצמי יותר ממה שגזרת עלי וקיימתים א"ל רב חסדא לההוא מדרבנן דהוה קא מסדר אגדתא קמיה מי שמיע לך חדשים גם ישנים מהו אמר ליה אלו מצות קלות ואלו מצות חמורות א"ל *וכי תורה פעמים פעמים ניתנה אלא הללו מדברי תורה והללו מדברי סופרים דרש רבא מאי דכתיב °ויותר מהמה בני הזהר עשות ספרים הרבה וגו' בני הזהר בדברי סופרים יותר מדברי תורה שדברי תורה יש בהן עשה ולא תעשה ודברי סופרים *כל העובר על דברי סופרים חייב מיתה שמא תאמר אם יש בהן ממש מפני מה לא נכתבו אמר קרא עשות ספרים הרבה אין קץ [א] °ולהג הרבה יגיעת בשר א"ר פפא בריה דרב אחא בר אדא משמיה דרב אחא בר עולא מלמד שכל המלעיג על דברי חכמים נידון בצואה רותחת מתקיף לה רבא מי כתיב לעג להג כתיב אלא כל ההוגה בהן טועם טעם בשר תנו רבנן מעשה בר"ע שהיה חבוש בבית האסורין והיה ר' יהושע הגרסי משרתו בכל יום ויום היו מכניסין לו מים במדה יום אחד מצאו שומר בית האסורין אמר לו היום מימך מרובין שמא לחתור בית האסורין אתה צריך שפך חציין ונתן לו חציין כשבא אצל ר"ע אמר לו יהושע אין אתה יודע שזקן אני וחיי תלויין בחייך סח לו כל אותו המאורע אמר לו תן לי מים שאטול ידי אמר לו לשתות אין מגיעין ליטול ידיך מגיעין אמר לו מה אעשה שחייבים עליהן מיתה מוטב אמות מיתת עצמי ולא אעבור על דעת חבירי אמרו לא טעם כלום עד שהביא לו מים ונטל ידיו כששמעו חכמים בדבר אמרו מה בזקנותו כך בילדותו על אחת כמה וכמה ומה בבית האסורין כך שלא בבית האסורין על אחת כמה וכמה *אמר רב יהודה אמר שמואל בשעה שתיקן שלמה °עירובין ונטילת ידים יצתה בת קול ואמרה °בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני ואומר °חכם בני ושמח לבי ואשיבה חרפי דבר דרש רבא מאי דכתיב °לכה דודי נצא השדה נלינה בכפרים נשכימה לכרמים נראה אם פרחה הגפן פתח הסמדר הנצו הרמונים שם אתן את דודי לך לכה דודי נצא השדה אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע אל תדינני כיושבי כרכים שיש בהן גזל ועריות ושבועת שוא ושבועת שקר נצא השדה בא ואראך תלמידי חכמים שעוסקין בתורה מתוך הדחק נלינה בכפרים אל תקרי בכפרים אלא בכופרים בא ואראך אותם שהשפעת להן טובה והן כפרו בך נשכימה לכרמים אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות נראה אם פרחה הגפן אלו בעלי מקרא פתח הסמדר אלו בעלי משנה הנצו הרמונים אלו בעלי גמרא שם אתן את דודי לך אראך כבודי וגודלי שבח בני ובנותי אמר רב המנונא מאי דכתיב °וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף מלמד שאמר שלמה על כל דבר ודבר של תורה שלשת אלפים משל על כל דבר ודבר של סופרים חמשה ואלף טעמים דרש רבא מאי דכתיב °ויותר שהיה קהלת חכם עוד לימד דעת את העם [ו]איזן וחקר תיקן משלים הרבה לימד דעת את העם דאגמריה בסימני טעמים ואסברה במאי דדמי ליה [ו]איזן וחקר תיקן משלים הרבה *אמר עולא אמר רבי *אליעזר בתחלה היתה תורה דומה *לכפיפה שאין לה אזנים עד שבא שלמה ועשה לה אזנים קווצותיו תלתלים אמר רב חסדא אמר מר עוקבא מלמד שיש לדרוש על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות שחורות כעורב °במי אתה מוצאן במי שמשכים

הבכורות · תאנים חשובות הממהרות להתבשל: שאוגדות · קושרות פתחן לאורך בעליהן שאינן נבעלות לאחרים אוגדות לשון אגודה ל"א שמגידות פתחיהן כשרואה דם אומרת לבעלה ויפרוש הימנה: חדשים · דברי סופרים: גם ישנים · דברי תורה: דודי לפנתי · ושמרתי כל אלה לך לשמך: פעמים פעמים ניתנה · שתהא זו חדשה וזו ישנה: דברי סופרים · חדשים שנתחדשו בכל דור ודור לגדור גדר וסייג: ויותר מהמה · לעיל מיניה כתיב דברי חכמים כדרבונות אלו דברי תורה שנמסרו למשה על פה שנחלקו בהן חכמי ישראל לאחר שנתמעט תורה אור הלב ושכחו כדכתיב בסיפיה דקרא נתנו מרועה אחד זה משה וכתיב בתריה ויותר מהמה בני הזהר ממה שניתן בסיני בכתב שהוא עיקר בני הזהר באלו שבעל פה שגם הם עיקר אלא לכך לא נכתבו שאין קץ לעשות ספרים הרבה בכל אלה: עשה ולא תעשה · יש בהן שאין בהן חיוב מיתה אבל דברי סופרים חייבין מיתה על כולן כדכתיב (קהלת י) ופורץ גדר ישכנו נחש: ולהג הרבה · המלעיג עליהן ביגיעות בשר נידון: כל ההוגה בהן · בכל שעה שאדם מחזר בדברי תורה מוצא בהן טעם: הגרסי · שם מקום ל"א שהיה טוחן גריסים: וחיי תלויין בחייך · שאין לי אלא מה שאתה נותן ומזמן לי: בילדותו · שהיה יכול לקבל טורח ועינוי: שלמה תיקן עירובי חצירות · וגזר שלא להוציא מרשות היחיד לרשות היחיד חבירו לעשות סייג והרחקה לאיסור תורה שלא יבוא להתיר מרשות הרבים לרשות היחיד והיינו דכתיב ואיזן וחקר תיקן משלים שעשה אזנים לתורה כאזני כלי שאוחזין אותו בהם: וידים · נטילת ידים לעשות סייג לטהרות: כרכים · מקום שווקים הן וישוב גדול ורגל רוכלין וסוחרין מצויה שם לפיכך גזל ועריות נוהג בהן: השדה · בני (א) בגא ועובד אדמה ועוסקין בתורה מתוך דוחק: סמדר · גדול מפרח כך משנה מפורשת יותר מן המקרא: הנצו הרמונים · גדלו כל צרכן וכבר הנץ גדל סביבותיו כעין שומר שיש לאגוזים קטנים: משל · טעם: אגמריה בסימני טעמים · קבע לה מסורת וסימנין בין בתיבות המקרא בין בגירסא של משנה: ועשה לה אזנים · שתיקן עירובין וידים וגזר על השניות לעריות כדמפרש ביבמות (כא.) וע"י כך אוחזין ישראל במצות שנתרחקו מן העבירה כדרך שנוח לאחוז בכלי שיש לו בית יד מאחין לו: שמשכים

[חולין קא:]

ברכות ד:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה השדה בני בגא ועובדי:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ולהג הרבה יגיעת בשר אמר רב פפא בריה דרב אחא בר אדא משמיה דרב אחא בר עולא כל המלעיג על דברי חכמים נדון בצואה רותחת דכתיב כו'. [הובא בגמ' שלפנינו מהגהות מהר"י בכלין]:

מלכים א ד

קהלת יב

[נ"א אלעזר]

שמשכים ומעריב עליהן לבית המדרש רבה אמר במי שמשחיר פניו עליהן כעורב רבא אמר במי שמשים עצמו אכזרי על בניו ועל בני ביתו כעורב כי הא דרב אדא בר מתנא הוה קאזיל לבי רב אמרה ליה דביתהו ינוקי דידך מאי אעביד להו אמר לה מי שלימו קורמי באגמא °ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו א"ר יהושע בן לוי אילמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו *כביכול כאדם שנושא משוי על פניו ומבקש להשליכו ממנו לא יאחר לשונאו א"ר אילא לשונאיו הוא דלא יאחר אבל יאחר לצדיקים גמורים והיינו *דא"ר יהושע בן לוי מאי דכתיב °אשר אנכי מצוך היום לעשותם היום לעשותם ולא למחר לעשותם היום לעשותם למחר לקבל שכרם *א"ר חגי ואיתימא ר' שמואל בר נחמני מאי דכתיב °ארך אפים ארך אף מבעי ליה אלא ארך אפים לצדיקים ארך אפים לרשעים: ר' יהודה אומר עד בית סאתים וכו': איבעיא להו בור ופסין קאמר או דילמא בור ולא פסין קאמר אדם נותן עיניו בבורו ולא גזרינן דילמא אתי לטלטולי יותר מבית סאתים בקרפף או דילמא אדם נותן עיניו במחיצתו וגזרינן דילמא אתי לאיחלופי יותר מבית סאתים בקרפף ת"ש כמה הן מקורבין כדי ראשה ורובה של פרה וכמה הן מרוחקין אפי' כור אפי' כוריים ר' יהודה אומר בית סאתים מותר יתר מבית סאתים אסור אמרו לרבי יהודה אי אתה מודה בדיר וסהר מוקצה וחצר אפילו בית חמשת כורים ובית עשרת כורים שמותר אמר להם זו מחיצה ואלו פסין ר"ש בן אלעזר אומר בור בית סאתים אבית סאתים מותר ולא אמרו להרחיק אלא כדי ראשה ורובה של פרה הא מדקאמר ר"ש בן אלעזר בור ולא פסין מכלל דרבי יהודה בור ופסין קאמר ולא היא ר' יהודה בור בלא פסין קאמר אי הכי היינו דר' שמעון בן אלעזר איכא בינייהו אריך וקטין כלל אמר רבי שמעון בן אלעזר °כל אויר שתשמישו לדירה כגון דיר וסהר מוקצה וחצר אפילו בית חמשת כורים ובית עשרת כורים מותר °וכל דירה שתשמישה לאויר כגון בורגנין שבשדות בית סאתים מותר יתר מבית סאתים אסור: **מתני'** *ר' יהודה אומר אם היה דרך רשות הרבים מפסקתן יסלקנה לצדדין וחכמים אומרים °אינו צריך: **גמ'** רבי יוחנן ור' אלעזר דאמרי תרווייהו כאן הודיעך כוחן של מחיצות כאן וסבירא ליה *והאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ירושלים אילמלא דלתותיה נגעלות בלילה חייבין עליה משום רשות הרבים אלא כאן ולא ס"ל ורמי דר' יהודה אדר' יהודה ורמי דרבנן אדרבנן *דתניא יתר על כן א"ר יהודה מי שהיו לו שני בתים משני צידי רשות הרבים עושה לו לחי מכאן ולחי מכאן או קורה מכאן וקורה מכאן ונושא ונותן באמצע אמרו לו אין מערבין רשות הרבים בכך קשיא דר' יהודה אדרבי יהודה קשיא דרבנן אדרבנן דר' יהודה אדרבי יהודה לא קשיא התם דאיכא שתי מחיצות מעלייתא הכא ליכא שתי מחיצות מעלייתא דרבנן אדרבנן [נמי] לא קשיא הכא איכא שם ארבע מחיצות התם ליכא שם ד' מחיצות א"ר יצחק בר יוסף א"ר יוחנן ארץ ישראל אין חייבין עליה משום רה"ר יתיב רב דימי וקאמר ליה להא שמעתא א"ל אביי לרב דימי מ"ט אילימא

תורה אור: דברים ז | שם | שמות לד

רש"י

שמשכים ומעריב · שחורות לשון שחרית כעורב לשון ערבית: עורב אכזרי על בניו כדכתיב (תהלים קמז) לבני עורב אשר יקראו והקב"ה מזמן להן יתושים ונכנסין לתוך פיהן: קורמי · ירקות לישנא אחרינא (א) גמי לא כי עקרת להוה רכיכא דאית ביה וטחני ליה ועבדי ריפתא בהאל"ף בי"ת דר' מכיר מצאתיו: אל פניו · של הקב"ה ודומה לו כמשאוי לפניו: ולא למחר לעשותם · שלאחר מיתה לעתיד לבוא אם בא לקיים מצות אינו מועיל דמי שטרח בערב שבת יאכל בשבת כדאמר במס' ע"ג*: אפים · משמע פנים בין שוחקות בין זעומות אפים שוחקות מאריך ומאחר לצדיקים לעתיד לבא ואפים זעומות מאריך לרשעים ומאחר פורענותם לעוה"ב: בור ופסין · רוחב הבור עם חלל היקף הפסין הרחוקין שתי אמות: או דילמא בור · להודיה שרי בבית סאתים לבד הרחקת ב' אמות: אדם נותן עיניו בבורו · ואם בא ללמוד מכאן היתר למקום אחר מן הבור הוא למד והרי אינו אלא בית סאתים הלכך אע"פ שהוקף יותר על כן לא אתו למישרי קרפף יותר מבית סאתים דעלמא שלא הוקף לדירה: או דילמא במחיצתו אדם נותן עיניו · ואם בא ללמוד מכאן היתר למקום אחר מן המחיצה ילמוד הלכך אתי למישרי בעלמא יותר מבית סאתים אי שרית הכא: לא אמרו להרחיק · ההיקף לבד בית סאתים של רוחב הבור אלא שתי אמות: אריך וקטין · ק' על כ' דהוו סאתים כחצר המשכן לר' יהודה אע"פ שאינו מרובע מותר ובלבד שלא יהא בין ארכו ורחבו יותר מבית סאתים ולר"ש בעינן מרובע כדאמר בהדיא בית סאתים על בית סאתים דהוי שבעים אמה ושירים על שבעים אמה ושירים כדאמר בהאי פירקין (ד' כג·) קטין קלר ברחבו: כל אויר · אף על פי שאינו מקורה אם תשמישו לדירת אדם לכניסה וליציאה תמיד: וכל דירה · שהיא מכוסה בגג והיא עשויה לשמירת אויר שחוצה לה: **מתני'** : **גמ'** חייבין עליה · אלמא אתו רבים ומבטלו מחיצה: הכא איכא שם ד' מחיצות · שיש שתי אמות (ג) היכר היקף דופן לכל רוח: *סולמא דצור · סלע הר גבוה סביב לעלות

תוספות

ארך אפים לצדיקים ולרשעים · אפים שוחקות מאריך לצדיקים עד לעתיד וזעומות לרשעים ומאחר פורענותם עד לעולם הבא וגם זה לטובה שיש להם שהות לחזור בתשובה כדמשמע בחלק (סנהדרין ד' קיא·) דהוי נמי לטובה [ע' תוס' ב"ק נ: ד"ה ארך]:

או דלמא בור בלא פסין קאמר · פירוש ופסין לא יהו מרוחקין מן הבור אלא כדי ראשה ורובה של פרה אבל אין לפרש דפסין נמי אי בעי מרחיק עד בית סאתים מדקאמרי' בסמוך אי הכי מאי בינייהו בין לר"ש בין לר' יהודה ולפי זה טובא איכא בינייהו דר' שמעון לא שרי(ג) אלא להרחיק כדי ראשה ורובה של פרה ור' יהודה מתיר עד בית סאתים אלא ודאי גם ר' יהודה לא שרי להרחיק אלא כדי ראשה ורובה של פרה אע"ג דאדם נותן עיניו בבורו ולא במחיצה אין להתיר יותר:

בור ופסין קאמר · והא דאמר בפרקין (ד' כה·) קרפף יותר מבית סאתים ובנה (ד) עמוד גבוה י' ורחב ד' מיעטו ה"נ האי בור למה לא הוי מיעוט וי"ל דהתם במחיצות טובות אבל בפסין לא התירו בין הכל אלא בית סאתים:

והא א"ר יוחנן ירושלים אלמלא דלתותיה · ואם תאמר שאני ירושלים דהוה רחבה שש עשרה אמות ופסין ליכא אלא י"ג ושליש וי"ל הואיל והיה לירושלים צורת הפתח דחשיב כמחיצה כדאמר בפ"ק (ד' יא·) ואם יש לו צורת הפתח א"צ למעט לא היה נרבים דבקעי לבטל המחיצה ואפילו נרב °דאתנייה צריך למעט מודה הוא דמן התורה מהני תדע דהא פיאה מתרת בכלאים אפילו יותר מעשר ולפי פירוש אחר דפירשתי (ד' ו·) גבי יתר (ה) על כן ניחא:

חייבין עליה משום רשות הרבים · וא"ת כיון דמסקינן דרבי יוחנן סבר ליה כרבי יהודה אמאי חייבין עליה משום רשות הרבים הא אית ליה שתי מחיצות דאורייתא וי"ל דירושלים היתה מפולשת מארבע לרדין וחייבין עליה משום רה"ר לעומד באמצע הפילוש דליכא מחיצה:

קשיא דרבי יהודה אדר' יהודה · קא סלקא דעתיה דמקשה דלרבי יהודה שלש מחיצות דאורייתא ולחי וקורה משום מחיצה אלמא לא אתו רבים ומבטלו מחיצה דאי שתי מחיצות דאורייתא לא הוה פריך מידי ומשני קסבר שתי מחיצות דאורייתא אי נמי אפילו קסבר שלש מחיצות דאורייתא לא אתו רבים ומבטלי מחיצה שלישית כיון דאיכא שתי מחיצות שלימות:

דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא · הוה מצי לשנויי דרבנן לא פליגי אדרבי יהודה אלא מדרבנן אבל מדאורייתא מודו ליה: אילימא

עין משפט נר מצוה

כ א מיי' פט"ז מהל' שבת הל' ד' וה' סמג לאוין סה טור ש"ע א"ח סי' שנח סעיף א:

כא ב מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה לג:

רבינו חננאל

שמשכימין ומעריבין עליהן בבהמ"ד רבה אמר במי שמשחירין פניהם כעורב. רבא אמר במי שמתאכזר על בניו כעורב. כדרב אדא בר אהבה דכד הוה אזיל בי רב הוה אמרה ליה דביתהו ינוקי מאי אעביד להו הוה אמר לה איכא קראי באגמא. פי' ירקות שדה באגם יאכלו מהם. אשר אנכי מצוך [היום היום לעשותם] ולא היום לקבל שכרם כו'. ארך אפים לצדיקים ולרשעים כו': מתני' ר' יהודה אומר עד בית סאתים כו' איבעיא להו ר' יהודה בור ופסין קאמר או דלמא בור בית סאתים זולתי פסין קאמר אדם עיניו בבורו ולא גזר דלמא אתי לטלטולי בקרפף דעלמא יתר מבית סאתים או דלמא עיניו במחיצתו שהן הפסין וכיון שהן יתר מבית סאתים גזר פסין אטו קרפף מאי. ת"ש כמה הן מקורבין כדי ראשה ורובה של פרה. וכמה יהא רחוקין מן הבאר אפי' כוריים מותר כו'. ר' יהודה אומר בית סאתים מותר כו' ר' שמעון בן אלעזר אומר באר שהוא בית סאתים אינו מותר להרחיק מן באר אלא כדי ראשה ורובה של פרה מדתני ר' שמעון בן אלעזר אומר בור בית סאתים על בית סאתים מכלל דר' יהודה באר ופסין בית סאתים קאמר. ודחינן לא ר' יהודה נמי בור בלא פסין קאמר ובבור ארוך וצר פליגי ר' שמעון בן אלעזר בעי ארכו כרחבו ור' יהודה לא חייש כלל אמר ר' שמעון בן אלעזר כל אויר שתשמישה לבית דירה כגון דיר וסהר ומוקצה וחצר אפילו עשרת כורים מותר. פי' דיר כדתנן הכונס צאן לדיר ותנן בענין מעשר בהמה כונסן לדיר סהר כגון רחבה שעושין אחורי העיירות ומקיפין אותה להכנים פירות וכיוצא בהן עראי. מוקצה מקום גבוה הוא שנעשה מוקצה מן רה"ר ומן הכרמלית והללו יש בהן ריוח כמו הבקעה כדתנן הוליכוהו לעיר אחרת ונתנוהו בדיר או בסהר ואמרינן גזירה הילוך דדיר וסהר אטו הילוך דבקעה. קרפף הוא כעין כתלים בלא קירוי והיא נקראת אילוסא של חצר*) וכל שתשמישה לאויר כגון בורגנין [בית סאתים מותר] יתר מבית סאתים אסור זו פשוטה היא: מתני' ר' יהודה אומר אם היה דרך הרבים מפסקתה יסלקנה לצדדין. וחכמים אומרים אינו צריך. ר' יוחנן ור' אלעזר דאמרי תרווייהו כאן הודיעך כחן של מחיצות שאע"פ שמפסיקין אותן העוברים והשבים כמו רה"ר שיש שם מחיצות נעשה כרה"י ומקשינן ר' יוחנן אמר כאן וסבירא ליה והאמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן ירושלים אלמלי דלתותיה נגעלות בלילה חייבין עליה משום רה"ר והנה ירושלים הרי היא מוקפת חומה שהיא חומה מעליא. וא"ר יוחנן אילולי שדלתותיה נגעלות בלילה ואין מפסיקין בה משום כך היא כרשות היחיד אבל אילו לא היו דלתותיה ננעלות כיון שמפסיקין אותה דרך הרבים כרשות הרבים היא ותורת רשות הרבים בה ומחיצותיה אינן מועילות בה אלא כאן ולא סבירא ליה. בכאן הנוסחאות מתחלפות. אמר ר' יוחנן ארץ ישראל אין חייבין עליה משום רשות הרבים אמר ליה רב דימי מאי טעמא אי

*) אולי כוונתו לד' הש"ס דב"ב דף ס"ז המוכר את החצר לא מכר אלא מילוסא של חצר ולפמ"ש דרבינו גרס שם אילוסא כאל"ף:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה קורמי ירקות ליסנא אחרינא וראמי גמי לה: (ב) ד"ה הכא איכא וכו' שתי אמות היקף נ"ל ותיבת היכר נמחק: (ג) תוס' ד"ה או דילמא וכו' לא שרי להרחיק אלא כדי ראשה: (ד) ד"ה בור וכו' ובנה בו עמוד גבוה י' ורחב ד' ומיעטו הוי מיעוט והכא נמי האי: (ה) ד"ה והא אמר וכו' גבי יתר. כ"ב דף ו: בד"ה וכי תימא:

מסורת הש"ס

[דף ג.] | [עיין פי' רש"י חגיגה יג: וביומא ג: ובמגילה כח.] | ע"א ג. ה: | ב"ק נ. ע"ש | פי' ז לע"ב | שבת ו: [לעיל כ.] | לעיל ו: ולקמן קא. | שבת ו. קיז. לעיל ו. יב: לקמן נט: ודף נה.

רב נסים גאון

רבא אמר במי שמתאכזר על בניו כעורב·עיקר דיליה·מהא דכתיב (תהלים קמז) ולבני עורב אשר יקראו וזה הדבר ידוע הוא כי העורב יטוש את אפרוחיו כל זמן שעדיין לא העלו אברה ולאחר שתעלה עליהן אברה והן משחירין הוא חוזר אליהן וכתיב נמי (איוב לח) מי יכין לעורב צידו ובכתובות בפרק נערה שנתפתתה הקשו (דף מט) ועורבא בעי בניה והכתיב לבני עורב אשר יקראו לא קשיא הא בחיוורי והא באוכמי: והא

גליון הש"ס גמ' וכל דירה שתשמישה לאויר. לעיל דף טו ע"א ועי' ברכות דף כה ע"ב וברבינו יונה: תוס' ד"ה והא"ר כו'. דאתנייה צריך למעט מודה הוא דמן התורה מהני. ע"ל דף ו ע"א תד"ה רב אמר:

בב א מיי' פי"ד מהל' שבת הלכה ד סמג לאוין סה טור וש"ע א"ח סי' שמה סעיף יד:
בג ב מיי' פ"ב מהל' אבות הטומאות הלכה ג:
בד ג מיי' פט"ו מהל' שבת הלכה ג:
בה ד מיי' שם הל' לג:

אילימא משום דמקיף לה סולמא דצור מהך גיסא ומחתנא דגדר מהך גיסא בבל נמי מקיף לה פרת מהך גיסא ודיגלת מהאי גיסא דכולא עלמא נמי מקיף אוקיינוס דילמא מעלות ומורדות קאמרת א"ל *קרקפנא חזיתיה לרישך בי עמודי כי א"ר יוחנן להא שמעתא איתמר נמי כי אתא רבין א"ר יוחנן ואמרי לה א"ר אבהו א"ר יוחנן *מעלות ומורדות שבארץ ישראל אין חייבין עליהן משום רה"ר לפי שאינן כדגלי מדבר בעא מיניה רחבה מרבא תל המתלקט עשרה מתוך ארבע ורבים בוקעין בו חייבין עליו משום רה"ר או אין חייבין עליו אליבא דרבנן לא תיבעי לך השתא ומה התם דניחא תשמישתיה אמרי רבנן לא אתו רבים ומבטלי לה מחיצתא הכא דלא ניחא תשמישתיה לא כל שכן כי תיבעי לך אליבא דר' יהודה מאי התם הוא דניחא תשמישתיה הכא הוא דלא ניחא תשמישתיה לא אתו רבים ומבטלי מחיצתא או דילמא לא שנא א"ל חייבין ואפי' עולין לו בחבל א"ל אין ואפילו במעלות בית מרון א"ל אין איתיביה *חצר שהרבים נכנסין לה בזו ויוצאין (א) בזו רה"ר לטומאה ורשות היחיד לשבת מני אילימא רבנן השתא ומה התם דניחא תשמישתיה אמרי רבנן לא אתו רבים ומבטלי מחיצתא הכא דלא ניחא תשמישתיה לא כ"ש אלא לאו ר' יהודה היא לא לעולם רבנן ורה"ר לטומאה איצטריכא ליה ת"ש *מבואות המפולשות בבורות בשיחין ובמערות רשות היחיד לשבת ורשות הרבים לטומאה בבורות סלקא דעתך אלא לבורות רשות היחיד לשבת ורשות הרבים לטומאה מני אילימא רבנן השתא ומה התם דניחא תשמישתיה אמרי לא אתו רבים ומבטלי לה הכא דלא ניחא תשמישתיה לא כ"ש אלא לאו ר' יהודה היא לא לעולם רבנן ורה"ר לטומאה איצטריכא ליה ת"ש *שבילי בית גילגול וכיוצא בהן רשות היחיד לשבת ורה"ר לטומאה ואיזהו שבילי בית גילגול אמרי דבי ר' ינאי כל שאין העבד יכול ליטול סאה של חיטין וירוץ לפני סרדיוט מני אילימא רבנן השתא ומה התם דניחא תשמישתא אמרי רבנן לא אתו רבים ומבטלי לה מחיצתא הכא דלא ניחא תשמישתא לא כל שכן אלא לאו רבי יהודה היא א"ל שבילי בית גילגול קאמרת יהושע *אוהב ישראל היה עמד ותיקן להם דרכים וסרטיא כל היכא דניחא תשמישתא מסרה לרבים כל היכא דלא ניחא תשמישתא מסרה ליחיד:

מתני' *אחד בור הרבים ובאר הרבים ובאר היחיד עושין להן פסין אבל לבור היחיד עושין לו מחיצה גבוה י' טפחים דברי ר' עקיבא ר' יהודה בן בבא אומר [ג]אין עושין פסין אלא לבאר הרבים בלבד [ד]ולשאר עושין חגורה גבוה עשרה טפחים:

גמ'

רש"י

אילימא משום דמקיף סולמא דצור · הוה מצי לאקשויי מר' יוחנן גופיה דאמר לעיל ירושלים אלמלא דלתותיה נעולות בלילה חייבין עליה משום רה"ר ושמא התם הוי אליבא דר' יהודה, דאית ליה דאתו רבים ומבטלי מחילה והכא אליבא דרבנן :

דילמא מעלות ומורדות קאמרת· ודווקא בארץ ישראל כדמפרש טעמא בסמוך יהושע אוהב ישראל היה אבל בחוצה לארץ חייב ואליבא דר' יהודה אבל לרבנן אפי' בחוצה לארץ פטור דלא אתו רבים ומבטלי מחילה ותימה דלרבנן כל ארץ ישראל תעשה רה"י ע"י סולמא דצור ומחתנא דגדר ובבל נמי דמקיף לה דיגלת ולא אתו רבים ומבטלי מחילתן ולר' יוחנן דאמר בפרק הדר (לקמן ד' סז:) קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה אפי' כור ואפי' כוריים הזורק לתוכו חייב והוא הדין אפי' לאלף כורים דמה שיעור יהיה וי"ל דמחילה שאינה עשויה בידי אדם לא חשיבא מחילה כולי האי ואפי' רבנן מודו דאתו רבים ומבטלי מחילה:

קרקפנא חזיתיה לרישך· רישך היינו רבה שהיה רבו של אביי והוי כמו רישך בקרירי וריסא דרישך בחמימי (שבת ד' נה.) ומצינו שהלך רבה לארץ ישראל ללמוד תורה לפני ר' יוחנן בסוף פרק שני דייני גזירות (כתובות ד' קיא·) אבל אביי עצמו לא מצינו שהלך ללמוד תורה שם *[ועוד שלא ראה אביי את ר' יוחנן אבל רבה תלמידו של רבי יוחנן הוה]*: **תל** המתלקט כו'· לא הוה שמיע ליה הא דא"ר יוחנן מעלות ומורדות שבארץ ישראל כו' אבל בחוצה לארץ חייבין :

מני אילימא רבנן. וא"ת לימא לעולם רבנן וקמשמע לן דאפילו לטלטל שרי דמפסי בירא'ות לא שמעינן דבטולי רגלים הקילו וי"ל דעדיפא קא משני*) :

אלא לאו ר' יהודה. וא"ת ולוקמא כגון שיש שתי מחילות גמורות דבההיא ודאי מודה ר' יהודה וי"ל דע"כ בשנפרצה מד' רוחות דאי בנפרצה מב' רוחות מאי איריא דלא ניחא תשמישתיה אפי' ניחא תשמישתיה נמי כדפריך לרבנן :

תא שמע מבואות המפולשות · במסכת טהרות (פ"ו מ"ו) גרסי' בגיאות והיינו בורות שתחת הגיאות פי' רבינו חננאל וכגון שהבור רחוק מן הכותל ג' טפחים מכל צד והולכין דרך כאן וכאן וקא משמע לן דאפי' הכי לא בטלי מחילה דאי בור הולך מכותל לכותל פשיטא דהוי רה"י והא דנקט בור ולא נקט מחילה מופלגת ג' מן הכותל משום דבבור הוי חדוש טפי דאע"ג שרשות הרבים נמי מהלכת בתוכו אפי' הכי הוי רשות היחיד לשבת : **ואיזהו** שבילי בית גלגול כו'. ואם תאמר והא ע"כ שבילי בית גלגול היו מתלקטים עשרה מתוך ארבע הואיל והוי רשות היחיד לשבת וא"כ מה צריך הכא לאתויי דר' ינאי ועוד קשיא דאמאי לא משני רשות הרבים לטומאה איצטריכא ליה כדמשני לעיל ויש לומר דמשום הכי מייתי מדר' ינאי דמשמע דעיקר חידושא הוי שהוא רשות היחיד לשבת מדלא אמרינן אפילו אין העבד יכול לרוץ כו' אפ"ה הוי רשות הרבים ואם תאמר ולמה לי אין העבד יכול לרוץ אפי' יכול נמי הוי רשות היחיד כיון שמתלקט עשרה מתוך ארבע ויש לומר דבעינן שלא יהא ניחא תשמישתיה שלא יהא עשוי כעין מדרגה דלא תהוי מחילתא כדרשת דאמר בפרק כל גגות (לקמן ד' פט:) *דלא הויא מחילתא*) :

יהושע אוהב ישראל היה. דוקא שבילי בית גלגול דלא ניחא תשמישתיה כלל כדמפרש ר' ינאי שאין העבד יכול לרוץ אבל מבוי מפולש לבורות וחצר שרבים נכנסים לה בזו ויוצאין בזו הוי רה"ר לר"י אע"ג דהוו של יחיד הואיל וניחא תשמישתיה ודאי למוסרו לרבים הוו רה"ר לר' יהודה ע"י בקיעת רבים ולהכי לא קאמר אלא דמשמע דצריך עדיין לשניא דלעיל: **חגורה**. פירוש מחילה : והא

תוספות

*[לעלות בו לא"י והוא גבוה י' טפחים : ומחתנא. מורד חרין עמוק י' טפחים ורחב ד' סביב א"י מאידך גיסא] והוי לה מחילה וכהי דאסור לטלטולי מדרבנן מיהו לאו רה"ר דאורייתא היא לאחויבי עליה: מעלות ומורדות שבה קאמרת· שאין חייבין עליהם משום רה"ר דלא ניחא דריסה דידהו ולא הוי רה"ר : קרקפנא· בעל הגולגולת כלומר אדם חשוב : עמודי · של בית מדרש של ר' יוחנן : שאינן כדגלי מדבר · דארץ חלקה היתה שהטען משוה אותה : ואפי' עולין לו בחבל · בעיא היא ורחבה קאמר לה : מעלות בית מרון · זקופין מאד ומעלה קצרה ומהלכין בה בזה אחר זה ולא שנים יחד כדאמרי' בר"ה (ד' יח·) כבני מרון כמעלות בית מרון : חצר שהרבים נכנסין לה · דרך פתחים או פרצות של עשר: דלא ניחא תשמישתי'· לרבים לדריסה שהפתחין קצרין וגידודין יש באסקופה ופשיטא דלא מבטלה בקיעת רבים למחילות : אלא לאו ר' יהודה · ואשמעי' דהיכא דלא ניחא תשמישתיה מודי: בבורות סלקא דעתך · היכי הוי מבוי בתוך הבור : לבורות · שיש בור בראשו אחד ובשפה (ב) אחת קצרה מהלכין שם עד שעוברין: שבילי בית גילגול · מעלה גבוהה וזקופה היא בארץ ישראל : יהושע אוהב ישראל היה · ובמעלות ומורדות דארץ ישראל מודינא לך דאין חייבין עליהן וכי אמינא לך דחייבין בשאר ארצות קאמינא : **מתני'** בור הרבים · אי פסקי מיא מדכרי אהדדי : באר היחיד · נמי שרי דהא לא פסקי מיא : לבאר הרבים · דאיכא תרתי למעליותא: חגורה· היקף של חבלים :

גיטין ח.

[יבמות פט.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' ויוצאין בזו רשות היחיד לשבת ורבים לטומאה מני: (ב) רש"י ד"ה לבורות וכו' ובשפה אחת קצרה כצ"ל ותיבת אחת נמחק:

לעיל ח. תוספ' דטהרות פ"ו

טהרות פ"ו [מ"ו וסם אי' השבילין]

שם

[מנחות סט.]

[לעיל יח.]

[עיין ג' תוס' ד"ה תיי"ן]

רש"ל

[עיין תוס' יבמות עה. ד"ה תורתיה]

א"נ כיון דלא נפרצה אלא מב' רוחות ולא ניחא תשמישתיה פשיטא דלרבנן דאמרי לא אתו רבים ומבטלי מחילה דהויא אפי' לטלטל. וי"ל מילתא דפריטתא לא משמע היתר טלטול כדאמר עלה לעיל אי מהתם ה"א כ"מ לזרוק וכו' [תוספות ישנים כ"ו]:

רבינו חננאל

נימא (דא"י כגון מוקצה שאמרנו) [משום] דחד גיסא דסולמא דצור גבוה וחד גיסא מחתנא דגדר בבל נמי חד גיסא מקף לה פרת וחד גיסא מקף לה דיגלת כל העולם כולו מקף ליה או קיאנוס . פי' בחר אלמוחים. דלמא מעלות ומורדות דא"י שהן מוקצין [אין חייבין] עליהן משום רשות הרבים א"ל קרקפנא כלומר גולגולת גדולה מבין העמודין של בית המדרש ראיתי ראשך כשאמר ר' יוחנן זו השמועה וכן א"ר אבהו אמר רבי יוחנן מעלות שבארץ ישראל כמו תל שהוא מוקצה וכיוצא בו ומורדות כגון חריצין מרווחין וכיוצא בהן אין חייבין עליהן משום רה"ר לפי שאינן כדגלי מדבר שהיו העגלות מהלכין בהן והיו הדרכים משוין בלא רצפין ובלא נקבין ובלא פתחים . בעא מיניה רחבה מרבה תל המתלקט י' טפחים גובה מתוך ד' אמות ורבים בוקעין בו כלומר עוברין ושבין ע"ג התל ההוא מהו.אליבא דרבנן דפטרי בפסין אע"ג דפסקי להו רבים לא תיבעי לך דהא לא חיישינן להפסק' ורה"י היא כי תיבעי לך אליבא דר' יהודה דאמר יסלקנה לצדדין דהפסקה מבטלת למחיצות מאי התם בפסין דניחא תשמישתיה אמרינן דהפסקה מבטלת דהא דשו בה רבים לפיכך היא כרה"ר . אבל הכא דלא ניחא תשמישתיה אפי' (היא) [דמפסקי] אפסקוה אמרינן בטלה דעתיה ואסיקנא*) אפסקת דר' יהודה מבטלת למחיצות ואפי' לא ניחא תשמישתיה אלא עולין לאותו התל ולכל (מוציא) [כיוצא] בו בחבל וכן אפי' מעלות של בית חורון ומותבינן עליה מהא חצר שהרבים נכנסין בו בצד זה ויוצאין בצד אחר כנגדו רה"י לשבת ורה"ר לטומאה שספק נגע בה ספק לא נגע בה טהור דקיי"ל ספק טומאה ברה"י טמא ברה"ר טהור. מאי לאו ר"י היא וקתני רה"י לשבת ודחינן לא רבנן היא ורה"ר לטומאה אצטריכא ליה: ת"ש מבואות המפולשין לבורות שיחין ומערות כו' כגון שיש חוץ למבוי בור או שיח כו' שנכנסין למבוי מצד זה ויוצאין מצד האחר למלאות מים מן הבור או מן השיח או מן המערה שחוץ למבוי על פני המבוי רה"י לשבת ורה"ר לטומאה . פי' שביל מקום מעבר צר כדמתרגמי' במשעול הכרמים בשביל כרמיא (משעול משעול) כלומר אין זה יכול ליכנס עד שיצא חבירו כלומר אין מכיל המעבר שני בני אדם בית נדגד**) . מלשון גידוד חמשה ומחיצה חמשה . ואמרינן דבי ר' ינאי כל שאין העבד יכול ליטול סאה של חיטין וירוץ לפני סרדיוט זהו שביל בית דנדגד כל מקום צר . ופרקינן יהושע אוהב היה לישראל ותיקן להם דרכים וסרטאות כל היכא דניחא תשמישתיה מסרה לרבים . וכל היכא דלא ניחא תשמישתיה לא מסרה לרבים: [מתני'] ר' יהודה בן בבא אומר אין עושין פסין אלא לבור ברה"ר בלבד אמר

---

*) א"נ אי עבד יכול לרוץ הוה ניחא תשמישתיה ואתו רבים ומבטלי מחילתא לרבי יהודה ולא מסרה ליחיד [תוספות ישנים] :

*) נראה דצ"ל דלר' יהודה הפסקה רבים מבטלת למחיצות. **) עי' בערוך ערך גלגל ג'.

גמ' אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יהודה בן בבא ואמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל לא הותרו פסי ביראות אלא לבאר מים חיים בלבד וצריכא דאי אשמעינן הלכה כר' יהודה בן בבא הוה אמינא דרבים ואפילו מכונסין והאי דקתני באר הרבים לאפוקי מדר' עקיבא קא משמע לן דלא הותרו פסי ביראות אלא לבאר מים חיים ואי אשמעינן באר מים חיים הוה אמינא לא שנא דרבים ולא שנא דיחיד קא משמע לן הלכה כרבי יהודה בן בבא:

מתני' ועוד אמר ר' יהודה בן בבא הגינה והקרפף שהן שבעים אמה ושיריים על ע' אמה ושיריים המוקפות גדר גבוה עשרה טפחים מטלטלין בתוכה ובלבד שיהא בה שומירה או בית דירה או שתהא סמוכה לעיר ר' יהודה אומר אפילו אין בה אלא בור ושיח ומערה מטלטלין בתוכה [א] רבי עקיבא אומר אפילו אין בה אחת מכל אלו מטלטלין בתוכה ובלבד שיהא בה שבעים אמה ושיריים על שבעים אמה ושיריים רבי אליעזר אומר אם היתה ארכה יתר על רחבה אפי' אמה אחת אין מטלטלין בתוכה [ב] רבי יוסי אומר אפילו ארכה פי שנים ברחבה מטלטלין בתוכה אמר רבי אלעאי שמעתי מרבי *אלעזר ואפילו היא כבית כור וכן שמעתי ממנו אנשי הצר ששכח אחד מהן ולא עירב ביתו אסור מלהכניס ולהוציא לו אבל להם מותר *וכן שמעתי ממנו שיוצאין *בערקבלין בפסח וחזרתי על כל תלמידיו *ובקשתי לי חבר ולא מצאתי:

גמ' מאי תנא דקתני ועוד אילימא משום דתנא ליה חדא לחומרא וקתני אחריתי משום הכי קתני ועוד והא רבי יהודה דתנא ליה חדא לחומרא וקתני אחריתי ולא קתני ועוד התם אפסקוה רבנן הכא לא אפסקוה רבנן וכל היכא דאפסקוה רבנן לא קתני ועוד והא רבי אליעזר דסוכה דאפסקוה רבנן וקתני *ועוד התם במילתיה הוא דאפסקוה הכא במילתא אחריתי אפסקוה: רבי עקיבא אומר אפילו אין בה אחד מכל אלו מטלטלין בתוכה:

רבי

רש"י

גמ' הוה אמינא דרבים אפי' מכונסין. שרי ר"י בן בבא והאי דקאמר באר הרבים משום ר' עקיבא דאמר באר היחיד שרי ואתא איהו למימר אע"ג דמים חיים נינהו דרבים אין דיחיד לא והכי קאמר אין עושין פסין אפילו לבאר אלא של רבים: מתני' שומירה. סוכת שומרין ואע"ג דהוקף לדירה בית סאתים הוא דשרי טפי לא: סמוכה לעיר. דהואיל וקרובה לביתו דעתו להשתמש בה תמיד וכהוקף לדירה דמי: ובלבד שתהא שבעים אמה ושיריים על ע' אמה ושיריים. ולא יותר ובגמרא פריך תנא קמא נמי הכי קאמר: אם היה ארכה יותר על רחבה אפילו אמה אחת. אע"ג דמיעט רחבה והוסיף בארכה ואין בכולה אלא בית סאתים אין מטלטלין דמרובע הוא דשרו רבנן היכא דלא הוקף לדירה: אנשי חצר ששכח כו'. ולמחר ביטל רשותו לחברו (א) שהיא אוסרת עליהן מלהוציא מבתיהן לחצר: ביתו אסור להכניס ולהוציא. לחצר לצרכו: אבל להן מותר. להביא כלי בתיהן לביתו דרך חצר: בערקבלין. שם מרור: ובקשתי לי חבר. לשלשה דברים הללו אם שמען מפיו ולא מצאתי ובגמרא מפרש דגבי גינה וקרפף לא שרו יותר מבית סאתים וגבי אנשי חצר סברי דאף להם אסור ביתו אבל מבתיהן לחצר מותר ובגמ' מפרש פלוגתייהו ובערקבלין סברי דלאו מרור הוא: גמ' מאי תנא. רבי יהודה בן בבא בגינה וקרפף דלעיל: דקאמר ועוד. דמשמע דאמר לעיל בה חומרא אחריתי: אילימא משום דאמר חדא לחומרא. גבי פסין דאמר דאין עושין אותן אלא לבאר הרבים והשתא קאמר חומרא אחריתי דאע"ג דהוקף לדירה לא שרי טפי מבית סאתים: והא רבי יהודה בר אלעאי דתנא לעיל* חדא לחומרא. דאמר עד בית סאתים אין טפי לא והדר תנא אחריתי *יסלקנה לצדדין ולא תנא ועוד משום דלאו בחדא מלתא היא דרישא איירי במדת היקף וסיפא איירי בביטול מחיצות: אפסקוה רבנן. דקא תני אמרו לו לא אמרו בית סאתים אלא לגינה כו': וכל היכא דאפסקוה רבנן לא הוה תני בה ועוד. אי שייך למימר בה כגון היכא דרישא וסיפא בחדא מילתא: והא ר' אליעזר דסוכה. דתנן במסכת (סוכה ד' כז.) ר' אליעזר אומר י"ד סעודות חייב אדם לאכול בסוכה וחכמים אומרים אין לדבר קצבה ועוד אמר ר' אליעזר מי שלא אכל לילי יו"ט הראשון ישלים לילי יום טוב האחרון אלמא משום דרישא וסיפא בסעודה דסוכה ובחשבון איירי תנא ועוד אע"ג דאפסקוה ושמע מינה האי דלא תנא בדרבי יהודה ועוד משום דלא דמי הוא ובדרבי יהודה בן בבא למה לי דתני ליה: התם. גבי סוכה במלתיה אפסקוה לא אהדרו ליה רבנן אלא בסעודות אבל רבי יהודה דמתני' לא איירי אלא בפסי בירות בית סאתים ואהדרו רבנן בגינה וקרפף ודיר וסהר ולעולם טעמיה משום הפסקה ולר' יהודה בן בבא דלא אפסקיה תנא ועוד:

רבי

תוספות

והא דנקט באר הרבים לאפוקי מר' עקיבא. וא"ת א"כ הוה ליה למימר בור הרבים וע"כ באר היחיד לא דא"כ היינו רבי עקיבא וי"ל דאורחא דמלתא למיתני מענין שממעט דהיינו באר היחיד אי נמי הא דקאמר דרבים אפילו מכונסין לאו אר"י בן בבא קאי אלא אשמואל:

לא שנא דרבים ולא שנא כו'. יכול להיות דהוי כר' יהודה בן בבא והא דנקט ר' יהודה בן בבא באר הרבים היינו לאפוקי בור הרבים:

שהוא ע' אמה ושיריים. וא"ת ולילף מהר הבית ועזרת נשים שהיה קל"ה אמה ועזרת ישראל היה קפ"ז וי"ל דכל מילי דשבת ממשכן גמרינן להו אי נמי העזרות חשיבי מוקפין לדירה שהיו שומרים בה כל הלילה:

ובלבד שיהא בה שומירה. נראה לפרש דפחות מע' אמה נמי צריך שומירה או בית דירה וביתר מבית סאתים לא סגי בשומירה ובית דירה אלא פתח ולבסוף הוקף הקרפף לצורך הבית אבל אין לומר דבשבעים אמה דוקא צריך שומירה אבל בפחות א"צ כלום וביתר אין סגי בשומירה דאין סברא שיהא ג' חלוקים בג' משהויין והא נמי אין לומר דביתר מע' נמי סגי בשומירה ולא אתא למימר אלא דבציר משבעים אמה ושיריים לא צריך כלל דאם כן במאי פליג ר' עקיבא לפירוש ר"ח דפירש דר' יהודה בן בבא איירי בדבר מועט ור' עקיבא לא איירי דלתרוייהו בע' אמה ושיריים ודבר מועט צריך שומירה ובפחות מכאן לא צריך ואפי' לפי' רש"י דפי' היינו תנא קמא דאמרו לו לר' יהודה מ"מ גם לפי' נראה דרבי יהודה בן בבא נמי אית ליה דבר מועט כמו תנא קמא דמשום הכי אילטריך לרבי עקיבא לחזור ולשנות ובלבד שיהא בה ע' אמה כו' ועוד אי ביתר מבית סאתים נמי איירי ר"י בן בבא א"כ היכי קאמר ר"י אפילו אין בה אלא בור ושיח ומערה משמע דלר"י נמי אין חילוק בין סאתים ליתר ורבי יהודה גופיה קאמר לעיל גבי פסין עד בית סאתים ועוד לר"ח דפי' הייטו תנא קמא הייטו ר"י בן בבא כלומר ולמאי הוצרך לשנות ובלבד כו' כיון דקאי ארבי יהודה בן בבא והא אצטריך דלא נימא דשרי אפילו ביתר מבית סאתים כיון דר' יהודה בן בבא איירי ביתר מבית סאתים לכך נראה כדפרישית. ומה שפירש רש"י אפילו בהוקף לדירה לא שרי רבי יהודה בן בבא ביתר מבית סאתים אין נראה אלא בפתח ולבסוף הוקף מהני אפי' ביתר מבית סאתים דהא שרו רבנן לעיל בדיר וסהר ומוקצה אפי' בי' כורים וכמה חצירות ומבואות שהיו בירושלים יתרות על בית סאתים וכי יאסור ר' יהודה בן בבא בכולם לטלטל ודווקא א) בשומירה הוא דקאמר דלא מהני ביתר מבית סאתים אבל פתח ולבסוף הוקף מהני אפי' יותר ולרש"י שמא יש לחלק דדיר וסהר ומוקצה וחצר לפי שתשמישתן רב (ב) יותר אפי' י' כורין אבל קרפף אפי' פתח ולבסוף הוקף לא מהני ביתר מבית סאתים:

אילימא משום (ג) דתני חדא לחומרא. פירוש דשייך ב) למיתני ועוד אע"ג דלא הוו תרווייהו מענין א' וכ"ש היכא דהוו תרווייהו מענין א' אף על גב דלא הוו תרווייהו לחומרא כמו בסוכה (דף כז.) ובפרק רביעי דמגילה (דף כח.) ג) כדפ"ה:

הכא במלתא אחריתי אפסקוה. תימה דבפרק המביא כדי יין (ביצה דף לג. ושם) קתני ועוד ואע"ג דאפסיק במילתא אחריתי דקתני ר' אליעזר אומר נוטל אדם קיסם משלפניו [לחצוץ בו שיניו] ומגבב מן החצר ומדליק וחכ"א מגבב משלפניו ומדליק וקתני בתר הכי אין מוציאין את האור לא מן העצים כו' ומפסיק בבא שלימה וקתני בתר הכי ועוד א"ר אליעזר עומד אדם על המוקצה כו' ומיהו רש"י מהפך שם המשנה והגמ' אך לר"ת שאומר שאין צריך להפך דמילתא דאור קא מסיים ואזיל קשה וי"ל דהתם הוו תרי קולי ושייך למיתני ועוד אע"ג דאפסיק במילתא אחריתי דכח דהיתירא עדיף:

רבי

א) [בשומירה ובית דירה דהוי דירה גרועה הוא דקאמר כצ"ל רש"ל מתוס' שנ"ז] ב) למיתני ועוד אע"ג דלא הוי מענין אחד אבל הא פשיטא לי דשייך למיתני ועוד היכא דהוי תרווייהו כו' [רש"ל] ג) [וע"ש תוס' ד"ה ועוד]

עין משפט נר מצוה

כו [א טוש"ע א"ח סי' שנח סעיף א]:
כז [ב טוש"ע שם]:

מסורת הש"ס

פסחים לט. ע"ש

[עי' תוס' לקמן כו: ד"ה ולא מלאתי כו'] [לעיל כב.]

[סוכה כז.]

[נ"ל אליעזר וכ"ה בגמ' לקמן ובכל הספרים]

[במשנה שבמשניות אי' עקרבנין ופי' הרמב"ם וכן הרב מברטנורה שהוא ירק שעלין שלו דומות לעקרב וגירסת הערוך עקרבלין ובספרים איתא עקרבלין]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אנשי חצר וכו' רשותו לחבירו שהיתה אוסרת: (ב) תוס' ד"ה ובלבד כו' מותר אפי' י' כורין כו': (ג) תוס' ד"ה אילימא משום וכו' אבל דיבור זה נדפס בזה הלשון גליון ולרש"י שמא יש לחלק דבדיר וסהר ומוקצה וחצר לפי שתשמישתה מותר אפי' עשר כורים אבל קרפף אפי' פתח ולבסוף הוקף לא מהני ביתר מבית סאתים:

רבינו חננאל

אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יהודה בן בבא, ועוד אמר לא הותרו פסי ביראות אלא לבאר הרבים בלבד, וצריכא דאי אשמעינן הלכה כרבי יהודה בן בבא הוה אמינא דרב אפילו במכונסין ואפילו מלוחין ולאפוקי מדרבי עקיבא דאמר אחד בור הרבים ואחד בור היחיד עושין להן פסין קמ"ל לא הותרו פסי ביראות אלא לבאר מים חיים בלבד. ואי אשמעינן שמואל באר מים חיים הוה אמינא לא שנא דרבים ולא שנא דיחיד וכר"ע קמ"ל הלכה כר' יהודה בן בבא: מתני' ועוד א"ר יהודה בן בבא הגינה והקרפף כו' מאי תנא דקתני ועוד וכי תימא איידי דתנא רבי יהודה בן בבא אומר אין עושין פסין אלא לבאר הרבים דהוא לחומרא משום הכי קתני ועוד דהיא לחומרא. והא רבי יהודה דתנא אין עושין פסין אלא עד בית סאתים דהיא לחומרא והדר קתני אם היתה דרך הרבים מפסקתה יסלקנה לצדדין דהיא נמי לחומרא ולא קתני ועוד ופרקינן התם גבי ר"י אפסקוה רבנן דקתני אמרו לו לא אם אמרו בית סאתים [וכו'] אבל גבי ר' יהודה בן בבא לא אפסקוה לפיכך קתני ועוד. ואקשינן וכל היכא דאפסקוה לא קתני ועוד והא ר' אליעזר דסוכה בפרק הישן בסוכה תחת המטה דקאמר ר' אליעזר אומר י"ד סעודות חייב אדם לוכל בסוכה ואפסקוה רבנן דקתני וחכמים אומרים אין לדבר קצבה וקתני ועוד אמר ר' אליעזר מי שלא אכל לילי יו"ט הראשון ישלים ופרקינן התם במלתיה אפסקוה דקתני וחכ"א אין לדבר קצבה חוץ מלילי יו"ט הראשון כלומר כאלו לא אפסקוה אבל הכא הוא קאמר לענין פסין והן אמרו לו גינה וקרפף וכיון דאפסקוה במילתא אחריתי לפיכך לא קתני ועוד. אקשינן ר' יהודה בן בבא קתני ע' אמה ושיריים. ור"ע קתני ע' אמה ושיריים

רב נסים גאון

והא גבי ר' אליעזר דסוכה דאפסקוה רבנן וקאמר ועוד זהו שאמר ר' אליעזר במסכת סוכה בפרק הישן תחת המטה (דף כז) ר' אליעזר אומר ארבע עשרה סעודות חייב אדם לוכל בסוכה אחת ביום ואחת בלילה וחכמים אומרים אין לדבר קצבה חוץ מלילי יום טוב הראשון בלבד ועוד אמר רבי אליעזר מי שלא אכל כו':

איכא

כח א ב מיי' פ"ו מהל' שבת הלכה ד סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' שנח סעיף א ב:

רבי עקיבא היינו תנא קמא איכא בינייהו דבר מועט דתניא ר' יהודה אומר דבר מועט יש על שבעים אמה ושירים ולא נתנו חכמים בו שיעור וכמה שיעור סאתים כחצר המשכן מנא הני מילי אמר רב יהודה דאמר קרא °ארך החצר מאה באמה ורחב חמשים בחמשים אמרה תורה *טול חמשים וסבב חמשים *פשטיה דקרא במאי כתיב אמר אביי העמד משכן על שפת חמשים כדי שיהא חמשים אמה לפניו ועשרים אמה לכל רוח ורוח: ר"א אומר אם היתה ארכה כו': והתניא ר"א אומר אם היתה ארכה יתר על פי שנים ברחבה אפי' אמה אחת אין מטלטלין בתוכה אמר רב ביבי בר אביי כי תנן נמי מתני' °[יתר על] פי שנים ברחבה תנן אי הכי היינו ר' יוסי איכא בינייהו ריבועא דריבעוה רבנן: ר' יוסי אומר כו': איתמר אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יוסי ורב ביבי אמר רב יהודה* אמר שמואל הלכה כר' עקיבא ותרווייהו לקולא וצריכא דאי אשמעינן הלכה כרבי יוסי הוה אמינא עד דאיכא שומירה או בית דירה קמ"ל הלכה כר' עקיבא ואי אשמעינן הלכה כר"ע הוה אמינא דאריך וקטין לא קמ"ל הלכה כר' יוסי *קרפף שהוא יותר מבית סאתים שהוקף לדירה נזרע רובו הרי הוא כגינה ואסור נטע רובו הרי הוא כחצר ומותר נזרע רובו אמר רב הונא בריה דרב יהושע לא אמרן אלא יותר מבית סאתים אבל בית סאתים מותר כמאן כרבי שמעון דתנן *ר' שמעון אומר אחד גגות ואחד חצירות ואחד קרפיפות רשות אחת הן לכלים ששבתו בתוכן ולא לכלים ששבתו בתוך הבית לר"ש נמי כיון דנזרע רובו הוי ההוא מעוטא בטיל

תוספות

רבי עקיבא היינו ת"ק. פ"ה היינו ת"ק דאמרו לו לר"י וקשיא דהוה מצי למימר ארוך וקטין איכא בינייהו דרבי עקיבא קאמר בהדיא ע' אמה על ע' אמה ובאמרו לו לא קא אמר ומסתמא לא פליגי אר' יהודה בהא דאית ליה לעיל אפילו ארוך וקטין ועוד דילמא בעו בור שיח ומערה ומיהו י"ל דמשני שפיר ומ"מ נראה כפר"ח דהיינו ת"ק היינו רבי יהודה בן בבא פי' כיון דרבי יהודה בן בבא איירי בשבעים אמה ושיריים על שבעים אמה וכו' מה הוצרך ר"ע תו לשנות ובלבד שיהא בה כו' ומשני איכא בינייהו דבר מועט דלר' עקיבא לית ליה לר' יהודה אית ליה והא דקתני בסמוך ר"י אומר דבר מועט יש ולא נתנו בו חכמים שיעור היינו שלא חשו לנמנם ולעולם אית ליה דכולהו תנאי שהוזכרו לפני ר"ע נראה דאית להו דבר מועט:

דבר מועט יש. והא דלא חשיב ליה בכלל מעברין (לקמן ד' נז.) דקתני גבי ג' כפרים אם יש בין החיצונות מאה וארבעים אמה ואמה אחת ושליש לא חש לנמנם אי נמי אתיא כר"ע דלית ליה דבר מועט:

פשטיה דקרא במאי כתיב. משמע דטול חמשים וסבב חמשים הוי אסמכתא בעלמא ומיהו בכלל מעברין (לקמן ד' נח.) פריך והא מבעי ליה דיטול חמשים כו' א): והתניא רבי אליעזר אומר. והוא הדין דהוה מצי למיפרך דאם כן היינו רבי עקיבא אלא דניחא ליה למיפרך דרבי אליעזר אדרבי אליעזר:

אי הכי היינו ר' יוסי. אף על גב דמעיקרא איכא למיפרך נמי היינו ר"ע מ"מ היינו רבי יוסי ליכא למיפרך ב): איכא בינייהו ריבועא דרבעוה רבנן. פ"ה דרבי אליעזר בעי לכתחילה ארכה פי שנים ברחבה ורבי יוסי בעי לכתחילה מרובעת וקשיא דאין שייך כאן לכתחילה ודיעבד דאי כבר הוקף לכתחילה לכ"ע שרי ואם בא להקיף ג) וכי נאמר לו שלא יקיף אלא למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ונראה כפירוש רבינו חננאל דפירש דרבעוה דרבנן היינו פלוגתא דמי שהוציאוהו (לקמן ד' מט:) דר' חנינא בן אנטיגנוס ורבנן גבי האומר שביתתי במקומי יש לו אלפים אמה לכל רוח עגולות דברי ר' חנינא בן אנטיגנוס וחכ"א מרובעות כטבלא מרובעת כדי שיהא נשכר לזוית והשתא לר"א אי ארכה יתר ע"פ שנים ברחבה אפילו באלכסון אין מטלטלין כרבי חנינא ורבי יוסי לטפויי קאתי וקאמר דמטלטלין ד):

[נזרע רובו · ונראה לר"ח דדוקא קרקע יותר מבית סאתים אבל בבית סאתים אפילו נזרע כולו לא בטלי דירתו דהא לר' יהודה בן בבא דמחמיר בנזרע כולו מודה דמהני לגינה שומירה אע"ג דסתם גינה היא כולה זרועה ומיהא מיבעיא ליה ביתר מבית סאתים אם ביטל דירתו אף בדיר וסהר ומוקצה דשמא לפי שתשמישו רב אינו מתבטל משום זריעה כי גם לרש"י צריך לחלק בין דיר וסהר ומוקצה וחצר לקרפף]:

לרבי שמעון כיון דנזרע רובו ה"ל מיעוט בטל · נראה (ד) דמכ"ש פריך לגבי רוב דמדקאמר נזרע רובו והיינו ביתר מבית סאתים משמע הא מיעוטו שרי אפילו ביתר מבית סאתים היינו משום דבטל לגבי רובו אפילו לקולא כל שכן היכא דרובא נזרע אפילו בית סאתים דנימא דבטל לגבי רובא לחומרא:

רש"י

רבי עקיבא היינו ת"ק. דאמרו לו לא אמרו בית סאתים אלא לגינה ולקרפף אבל אם היה כו' אלמא היכא דאיכא בית דירה אפי' טובא ובשלא הוקף לדירה בית סאתים כר"ע: איכא בינייהו דבר מועט. שבית סאתים יתר על שבעים אמה ושירים רבועים כדתני לקמן לתנא קמא שרי בבית סאתים שלימים ולר' עקיבא שבעים ושיריים על שבעים ושיריים ותו לא כדקא אמרי' בהדיא: וכמה הן סאתים כחצר המשכן: דבר מועט. לקמן מפרש לה: מנא הני מילי. דמרבעינן ליה לחצר המשכן לשער בו איסור שבת: מאי בחמשים. הא רוחב חמשים וארכו מאה דהכי כתיבי במדות הקלעים וכן לפאת צפון באורך קלעים מאה אורך ורוחב החצר לפאת קדמה מזרחה חמשים אמה: אלא אמרה תורה טול חמשים. שארכו יתר על רחבו וסבב חמשים הנותרים דהוו להו שבעים אמות וד' טפחים מרובעין כיצד עשה מהן חמש רצועות של עשר אמה רוחב וארכן חמשים הסבב האחת למזרח והאחת למערב הרי רחבה שבעים וארכה חמשים עוד שים אחת לצפון ואחת לדרום הרי שבעים על שבעים אלא שהקרנות פגומין לכל קרן וקרן עשר על עשר מפני התוספת שהוספת טול מן החמשים ד' חתיכות של י' על י' ושים בד' קרנות ונתמלאו נשארה רצועה אחת של עשר על עשר אמות שהיא ששים טפחים על ששים טפחים ועשה אותן ל' רצועות של שני טפחים (הרי ל' (א) רצועות אורך כל אחת ואחת עשר אמה) שכולן הן ג' מאות אמות הן ע' לכל רוח *הרי שבעים וד' טפחים על שבעים וד' טפחים אלא שהקרנות פגומין טפחיים על טפחיים נשארו בידך עשרים אמה טול מהן שמונה טפחים ושים לקרנות ונתמלאו ונשארו בידך י"ח אמה וד' טפחים ברוחב טפחיים והיינו דבר מועט שאם באת לחלקו ולהקיף בהן [א]אין מגיע התוספת לרוחב ב' שלישי אצבע דהא בעית למעבד מיניה רצועה של רפ"ג *אמות *וד' טפחים אורך להקיף ארבע הרוחות: פשטיה דקרא · לענין משכן: במאי כתיבי בחמשים דקרא מאי היא: העמד משכן על שפת. שכלין שם החמשים של חצר משנכנסים לה בפתחה של מזרח: כדי שיהו חמשים אמה · של חצר לפני המשכן: ועשרים לכל רוח · שהמשכן ארכו ל' כדכתיב (שמות כו) עשרים קרשים ורוחב הקרש אמה וחצי ורחבו של משכן תופש עשר אמות כדכתיב ששה קרשים שהן תשע אמות ושני קרשים למקוצעות שהן ג' אמות רוחב והאמה מכאן והאמה מכאן לכסות עוביין של קרשים של צלע (ג) ארכו אמה וחצי אמה מכאן וחצי אמה מכאן להשלים ולמלא החלל לעשר וכשאתה מעמידו לסוף חמשים באמצע רחבה של חצר נשארו מהחמשים על חמשים של חצר עשרים אמות לשלש הרוחות אלא שעובי הקרשים ממעט מהן אמה (ג) לכל צד והכא חללה חשיב ועובי הכתלים בכלל העשרים של כל רוח ולפניו למזרחו לא היו קרשים אלא מסך והיינו וילון: ארכה יתר משנים ברחבה · כחצר המשכן הוא דשרי ואע"ג דלא מרבעה והיינו אורך כשנים ברוחב אבל טפי משנים ברוחב לא מישתרי: היינו רבי יוסי · דאמר ארכה אפילו פי שנים ברחבה: איכא בינייהו ריבועא דריבעוה רבנן · ר"א סבר ארכה יותר משנים ברחבה אין מטלטלין ומיהו עיקרה ארכה פי שנים ברחבה כדכתיב ולית ליה ריבועא ומיהו אי מרבעא לא מיתסרא בהכי כדקתני אם היה ארכה יותר משנים ברחבה אין מטלטלין הא בציר מפי שנים מטלטלין ורבי יוסי סבר מרובעת עיקר ולכתחילה אורויי מורינן הכי ומיהו אפילו ארכה פי שנים ברחבה שריא ומדקאמר אפי' מכלל דמעיקרא לאו הכי הוא: הלכה כרבי יוסי · דלא בעי מרובעת: והלכה כר' עקיבא · דלא בעי מוקפת לדירה: ותרווייהו . הנך שמעתתא דשמואל לקולא: הוה אמינא. דשמואל דירה בעי כר"י בן בבא ובארכה יותר על רחבה כרבי יוסי סבר לה: ארוך וקטין לא · דהא ר"ע מרובע בעי: נזרע רובו . בזרעונים ביטל דירתו דבזרעונים לא דיירי אינשי והוה ליה גינה ואסור לטלטל אף בשאינו נזרע דבטיל ליה לגבי רובא אבל בנוטע אילנות לא ביטל דירתו דאורחא להסתופף בצל אילנות תמיד: אלא · שיש באותו מקום זריעה יותר מבית סאתים דנעשה כרמלית דקרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה כרמלית היא ושאינו נזרע הוי חצר פרוצה במלואה לכרמלית לפיכך כולו אסור: אבל בית סאתים · דבלאו דירה שרי באנפי נפשיה הכא נמי שרי ואף על גב דמקום זריעה הוי קרוי קרפף ושאינו נזרע הוי חצר ופרוצין זה לזה שאין מחיצה ביניהן אפילו הכי לא אסרי אהדדי הואיל ודחד גברא הוא ורבי שמעון היא דאמר רשות קרפף וחצר לא אסרי אהדדי אפילו היא של ב' בעלי בתים: כדתנן רבי שמעון אומר אחד חצרות ואחד קרפיפות ואחד גגות רשות אחד הן · לטלטל מזה לזה לכלים ששבתו בתוכן ואפילו הן של בעלים הרבה אבל לא לכלים ששבתו בתוך הבית והוציאן לחצר אסור להוציאן מחצר לקרפף או לגג דבית וקרפף שתי רשויות הן ואפילו דחד גברא:

בטיל

רבינו חננאל

מאי בינייהו ופרקינן דבר מועט איכא בינייהו דתניא ר' יהודה אומר דבר מועט יש מן חוץ לע' אמה ושיריים ולא נתנו בו חכמים שיעור: כמה הוא בית סאתים. ק' אמה ברוחב נ' בחצר המשכן מנ"ל דאמר רב יהודה אמר קרא אורך החצר מאה באמה ורוחב חמשים בחמשים אמרה תורה טול חמשים מן המאה וסבב אותן על חמשים הנשארות מן המאה ולהשתכבם נמצאות שבעים אמה ושיריים על שבעים אמה ושיריים: ירושלמי ר' שמואל בר נחמן בשם ר' נתן. מחצר המשכן למדו דהויא לה ארך ק' אמה ורחב נ' אמה נ' זמנין מאה אמין הויין בחרייהו ה' אלפין אמין. ע' אמין על ע' אמין בתרייתא חמשה אלפין (פרוו) [פרא] מאה...

רב נסים גאון

איכא בינייהו ריבועא דרבנן. עיקר דילה בפרק מי שהוציאוהו (דף מט) אם אינו מכיר או אינו בקי בתחום אומר שביתתי במקומי זכה לו מקומו אלפים אמה לכל רוח עגולות דברי רבי חנינא בן אנטיגנוס והחכמים אומרים מרובעות כטבלה מרובעת

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אלא אמרה תורה וכו' הרי ל' רצועות...

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה אלא אמרה תורה טול וכו' אין מגיע התוספת...

גליון הש"ס

גמ' יתר על פי שנים ברחבה תנן. עיין לקמן...

א) [ועיין תוס' ב"ב קמו. ד"ה מכון ותוס' סוטה לג: סד"ה ודרכי] ב) [וכי מצות כן מיעכבין לכתחלה לעשות כך והא לא איירי אלא בהסכר קרפף שהוא...] ג) [ועיין תוס' שבת קכו:] ד) [ועיין ערוב אלפס דף נז.]

בטיל ליה לגבי רובה והוה ליה קרפף יותר מבית סאתים ואסור אלא אי איתמר הכי איתמר הא מיעוטא שרי אמר רב הונא בריה דרב יהושע לא אמרן אלא דלא הוי בית סאתים אבל בית סאתים אסור כמאן כרבנן ורב ירמיה מדיפתי מתני לקולא [א]הא מיעוטא שרי אמר רב הונא בריה דרב יהושע לא אמרן אלא בית סאתים אבל יותר מבית סאתים אסור כמאן כר"ש: נטע רובו הרי הוא כחצר ומותר: אמר רב יהודה אמר אבימי והוא שעשויין אצטבלאות ורב נחמן אמר [ב]אע"פ שאין עשויין אצטבלאות מר יהודה אקלע לבי רב הונא בר יהודה חזנהו להנהו דלא עבידי אצטבלאות וקא מטלטלי בגוייהו אמר ליה לא סבר לה מר להא דאבימי אמר ליה אנא כרב נחמן סבירא לי אמר רב נחמן אמר שמואל קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה כיצד הוא עושה [ג]פורץ בו פירצה יותר מעשר וגודרו ומעמידו על עשר ומותר איבעיא להו פרץ אמה וגדר אמה [ופרץ אמה וגדרה] עד שהשלימו ליותר מעשר מהו א"ל [ד]לאו היינו דתנן *[ה]כל כלי בעלי בתים שיעורן כרמונים ובעי חזקיה ניקב כמוציא זית וסתמו וחזר וניקב כמוציא זית וסתמו עד שהשלימו למוציא רמון מהו וא"ל רבי יוחנן רבי שניתה לנו [ו]*סנדל (א) שנפסקה אחת מאזניו ותיקנה טמא מדרס נפסקה שניה ותיקנה טהור (בה) מן המדרס אבל טמא מגע מדרס ואמרת עלה מאי שנא ראשונה דהא קיימא שניה נמי הא *קיימא ראשונה ואמרת לן עלה פנים חדשות באו לכאן הכא נמי פנים חדשות באו לכאן *קרי עליה ליתדין בר אינש איכא דאמרי כגון דין בר נש אמר רב כהנא [ז]רחבה שאחורי הבתים אין מטלטלין בו אלא בד' אמות ואמר רב נחמן [ח]אם פתח לו פתח מותר לטלטל בכולו פתח מתירו ולא אמרן אלא שפתח ולבסוף הוקף אבל הוקף ולבסוף פתח לא פתח ולבסוף הוקף פשיטא לא צריכא דאית ביה בי דרי מהו דתימא אדעתא דבי דרי *עבדיה קמ"ל קרפף יותר מבית סאתים שהוקף לדירה ונתמלא מים סבור רבנן למימר כזרעים דמו ואסיר אמר להו רב אבא (*אבוה) *דרב בריה דרב משרשיא הכי אמרינן משמיה דרבא [ט]מים כנטעים דמו ושרי אמר

רש"י

בטיל לגבי רובה · והוי כאילו נזרע כולו : והוה ליה קרפף יותר מבית סאתים · ואע"ג דהוקף לדירה חשוב כלא הוקף לדירה דהא הוי כולו גינה ובגינה לא מהני הוקף לדירה : דלא הוי · ההוא מיעוט דנזרע בית סאתים דלא חשיב להבדל מן החצר ולהקרות לו שם לבדו : אבל בית סאתים · נקרא קרפף שלא הוקף לדירה ואע"ג דאילו הוה באנפי נפשיה כבית סאתים לא מיתסר הכא דנפרץ לחצר וחצר נפרצה לו קיימא לן דאסור לטלטל מקרפף לחצר דהוי רשות הנפרצה למקום האסור לה ואוסרין הרשויות זו לזו ואין מטלטלין לא בזה ולא בזה : כמאן · אמרי' דשתי רשויות נינהו : כרבנן · דפליגי עליה דר"ש בפ' כל גגות (דף פט.) ואמרי כל חד וחד רשות לעצמו ואע"ג דליכא דיורין בהו דליסרו אהדדי אין מטלטלין מזה לזה : לקולא · דאפילו המיעוט בית סאתים דמיקרי קרפף כיון דבאנפי נפשיה שרי השתא נמי שרי ולא אסרי אהדדי דאילו היה מחיצה ביניהן הוה שרי לטלטולי מזה לזה כר"ש והשתא דנפרצו זה לזה לא נפרצו לרשות האסור לה אבל יותר מבית סאתים נעשה כרמלית ובהא אפילו ר"ש מודה דאין מטלטלין מחצר לקרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה והכא דנפרצו זה לזה הרי כל אחד נפרץ למקום האסור לו : אינטבלאות · נטועין שורות שורות ונאה לשבת שם : לבי רב הונא · ויותר מבית סאתים הוה והוקף לדירה וניטע אחרי כן : קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה · ואחרי כן בנה אצלו דירה ואמרי' לקמן הוקף שלא לדירה ולבסוף פתח לו פתח דירת ביתו לא מהני : כיצד הוא עושה פורץ לו פרצה יותר מעשר · דהוי כמי שאין בו מחיצות וגודר וסותם אותה פירצה ומעמידה על עשר והוי כפתח ולבסוף הוקף לדירה שנפתחה לו דלעולם בעינן שיגדור יותר מעשר אמות דאי פריץ עשר לבד וגדרה לא חשיב ההוא היקף לשם דירה אלא כמי שעשה פתח דעד עשר לעולם הוי פתח : פרץ אמה · אבל סתימה וגדרה ועוד פרץ אמה אצל סתימת אמה החדשה וגדרה דלא פרץ י' אמות כאחד ולא גדר עשר אמות בבת אחת אלא מעט היה פורץ וגודר מיד : עד שהשלימו ליותר מעשר · מי אמרינן כיון דלא פרץ י' בבת אחת ולא גדר בבת אחת לא הויא היקף בזו לשם דירה או דילמא כיון דהשתא מיהא הוי החידוש של היקף יותר מעשר חשיב היקף לשם דירה : כל כלי בעלי בתים · לגבי כלי עץ תנינן לה במסכת כלים (פי"ז מ"א) : שיעורן כרמונים · לטהר מטומאתן אבל פחות מכאן חיים עליה ולא מבטיל ליה שיעורן כרמונים ניקב כמוציא רמון טהור : וחזר וניקב · אצל הסתימה : ותיקנה · הוא הדין כי לא תיקנה נמי עדיין טמא מדרס הוא והא דנקט תיקנה לרבותא דאי לאו הכי תו לא איצטריך למימר נפסקה השניה וכו' : (ב) טהור מן המדרס · דתו לא הוה כלי ולא חזי למדרס מלטמא תו אדם וכלים : אבל · כלי הוא דחזי לתשמיש אחרינא ועדיין טומאת מגע מדרס עליו שהרי בשעת פרישתו (ג) מן האוזן שעדיין הוא מדרס לקבל טומאה לטמא כלים קיבל טומאה מאביו והוי ראשון לטומאה ומטמא אוכלין ומשקין : פנים חדשות · אין אזנים הללו ממנו ומשניתקנו לא דרסן הזב ומטומאה הראשונה טיהרו שהרי אין זה סנדל ראשון : לית דין בר נש · אלא מלאך : כגון דין בר נש · אדם גדול : רחבה שאחורי הבתים · ואין פתח הבית פתוח לה הויא מוקפת שלא לדירה ואי יותר מבית סאתים היא אין מטלטלין בה אלא בארבע אמות : ואם פתח לו פתח · מן הבית : פשיטא · דבפתח ולבסוף הוקף שרי שהרי הוקף לשם פתח : לא צריכא דאית ביה בי דרי · גורן אחר הבית קודם היקף הרחבה : מהו דתימא אדעתא דבי דרי פתחיה · ולאו אדעתא להקיף שם רחבה :

תוספות

לא אמרן אלא דלא הוי בית סאתים · אע"ג דלרבנן קרפף פחות מבית סאתים דינו כקרפף בית סאתים (ד) לטלטל ממנו לחצר משום דאין סברא שיהו שלשה חילוקים בשלשה משהויין הכא לא אסר מיעוט הנזרע לרוב שאינו נזרע במה שפרוץ לו במלואו דכיון שהוא פחות מבית סאתים לא חשיב ובטל לגבי רוב שאינו נזרע אבל בית סאתים חשיב טפי ולא בטיל ובנזרע רובו אפי' לא הוי בית סאתים אסור דבטיל (ה) לגבי רובו והוה כנזרע כולו :

סנדל שנפסקה וכו' · הוא הדין בלא תקנה נמי דטמא מדרס דאי כשנפסקה פרחה לה טומאה תו לא הדרה לה דלא מליתו טומאה ישנה חוזרת אלא בכלי מתכות כדמפרש בסוף פ"ק דשבת (ד' טז·) והא דנקט ותקנה פ"ה לאשמועינן אע"ג דתקנה כי נפסקה שניה טהורה מן המדרס דפנים חדשות באו לכאן :

אבל טמא מגע מדרס · פירש הקונטרס משום דעדיין כלי הוא לאשתמושי ביה תשמישתא אחרינא ולפירושו אפילו נפסקה שניה טמא מגע מדרס וקשה דתנן בהדיא בסיפא דהך משנה במסכת כלים בפרק כ"ו (מ"ד) לא הספיק לתקן הראשונה עד שנפסקה שניה טהורה ורש"י חזר בו והגיה אבל טמא מגע מדרס דעדיין כלי הוא וחזי למילתא קמייתא דהא איתקנה ראשונה ולפירושו איצטריך למיתני ברישא ותיקנה דאי לא נתקנה כי נפסקה שניה אינה טמאה אפילו מגע מדרס ואגב דתני ברישא תני נמי בסיפא ומיהו תימה מתי בא לו מגע מדרס דאם בא לו מגע מדרס ומדרס יחד כגון שדרס עליו הזב ברגלו יחף או אפי' במנעל ולא הפסיק בפשוטי כלי עץ א"כ איכא פנים חדשות למגע מדרס כמו למדרס ולפי' רש"י קמא ניחא דאפילו נפסקו ב' אזנים טמא מגע מדרס הואיל וחזי לתשמיש אחרינא ובפרק אלו קשרים (שבת דף קיב:) פ"ה דטמא מגע מדרס לפי שנגע בעצמו כשהיה אב הטומאה ולא נהירא דטומאת בית הסתרים היא דלא קיימא לן כרבי מאיר דאמר מטמא מדפרים בפשיטות בפרק בהמה המקשה (חולין דף עב:) ובהעור והרוטב (שם דף קכט:) טומאת בית הסתרים היא ומה שפירש כאן כמי דבשעת פרישתו מאוזן קיבל טומאה מאביו אינו נראה דבפרק בהמה המקשה (שם דף עב:) אמרינן דבעינן באות מבגד גדול ואין לומר דכשתיקן אוזן ראשון לאחר שתפר אליה נעשית מחוברת ובא לה טומאת מדרס שבטלה לסנדל וכשחזר ותפר אליה השניה בא לסנדל מגע מדרס מן האוזן ותו ליכא פנים חדשות דא"כ תפשוט בעיין דהקומץ רבה (מנחות דף כד·) דלא אמרינן שבע לה טומאה ולהר"ר שמעון מייכבי"א דמפרש דלא אמרינן שבע לה טומאה היכא דטומאה בא לו מגופו אתי שפיר ועוד יש לומר דלאוזן בא מגע מדרס ומדרס יחד כשתפרה לסנדל והסנדל בטל לאוזן דאי אפשר להיות טומאה לזה בלא זה וכיון שבאו לה כאחד אין שייך לומר גביה שבע לה טומאה וריצב"א אומר דלא שייך גבי מגע פנים חדשות דאפילו נפסקו שתי אזניו ראוי לקבל טומאת מגע אם מיחדו לתשמיש אחר ולא נתבטל תורת יחוד מכאן דכל שעה ושעה מתקנו ודעתו להשתמש בו אבל נטעלו אם נפסקו שתי אזניו אפילו מיחדו בטלה דעתו אצל כל אדם :

פשיטא לא צריכא דאית ביה בי דרי · אדרב נחמן דאמר אם פתח בו פתח מותר לטלטל פריך דמפרש הש"ס בפתח ולבסוף הוקף והא פריך פשיטא אבל אש"ס דמפרש לא אמרן לא פריך דקמ"ל הוקף ולבסוף פתח לא מהני לאפוקי מהני אמוראי דלקמן (ד' כה:) גבי אבורנקי: לא

עין משפט נר מצוה

כט א ב מיי' פט"ז שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף ט :
ל ג ד מיי' שם הל' ס וטוש"ע שם ס"ב :
לא ה מיי' פי"ז מהל' כלים הלכה ב :
לב ו מיי' פי"ז שם הלכה יב :
לג ז ח מיי' פט"ז מהל' שבת הלכה י טור ש"ע א"ח סי' שנט :
לד ט מיי' שם הלכה ו טוש"ע א"ח סי' שנח סעיף יא :

רבינו חננאל

מרובעות כדי שיהא נשכר הזויות לר' אליעזר דאמר אם היה אורכה יתר על שנים ברחבה אפילו אמה אם היא מרובעת לא שרי לטלטולי בה דכי (אשכחת) [משחת] לה באלכסונא מזוית לזוית (אשתכרו) [אשתכחו] טפי מן שנים ברחבה כר' חנינא בן אנטיגנוס. [דכתיב] זה יהיה לכם גבול לזה אתה (אומר) נותן פיאות ואי אתה נותן פיאות לשובתי שבת.ואילו ר' יוסי דאמר אפילו אורכה כשנים ברחבה [אפי'] מרובע [שרי] דיליף ממשכן דהוא ארכו ק' אמה ורחבו נ' אמה שנמצא ארכו מרובע כשנים ברחבו אע"ג דאלכסונו טפי מן שנים ברחבה שרי כרב אחא דאמר המעבירד' אמות ברה"ר אינו חייב עד שיעביר הן ואלכסונן ואמר רב פפא בריק לן רבא עמוד ברשות הרבים גבוה י' ורחב ד' מי בעינן הן ואלכסונן אי לא ופשטנא מיהא דתני רב חנינא כזה יהיו כל שובתי שבת ובהא אסיקנא הלכתא כרבי עקיבא והלכתא כר' יוסי ותרוויהו לקולא דאפי' אריך וקטין ואפילו לא יש בה שומירה ולא בית דירה שרי. קרפף יותר מבית סאתים שהוקף לדירה אם ניטע רובו הרי הוא כחצר פי' לא אפקיה מתורת חצר דעבידי אינשי דנטעי אילנות בחצר. ועדיין תורת חצר עליו. אבל אם נזרע רובו בא זריעתו ודחה את ההקפה שהקיפו לשם דירה לפיכך אמרו הרי הוא כגינה ותנן לא אמרו בית סאתים אלא בגינה ובקרפף אבל יתר מיכן אסור. וזה כיון שהוא יתר מבית סאתים אסור דהא זריעתו אפקיה מתורת דירה. אמר רב הונא בריה דר' יהושע לא אמרו שבאה זריעתה ובטלה תורת הקפתו לדירה אלא בזמן שהוא יתר מבית סאתים אבל בית סאתים מותר. דתנן אחד גנות אחד הצרות ואחד קרפיפות [רשות אחת הן] לכלים ששבתו בתוכן ולא לכלים ששבתו בתוך הבית ואקשינן לר' שמעון נמי אפילו בית סאתים כיון שנזרע רובו בטיל ליה מיעוטו לגבי רובו וחשיב כמי שלא הוקף לדירה כיון שזרעו ליהוי כי קרפף יתר מבית סאתים שלא הוקף לדירה כשם שזריעתו עשאתו כשדה כך תעשהו ביתר מבית סאתים אלא אי אתמר הכי אתמר הא נזרע מיעוטו שרי: אמר רב הונא כו' רב ירמיה מדפתי מתני לה לקולא נזרע רובו הרי הוא כגינה ואסור. הא מיעוטו שרי. אמר רב הונא בריה דר' יהושע לא אמרו אלא בית סאתים הא יתר מבית סאתים אפילו שלא נזרע אלא מיעוטו אסור*) כמאן כרבנן: איצטבלאות. עיקר המלה ארוות סוסים הוא כי נטעין אילנות זה בצד זה כגון העמדת סוסים בתוך אורותיהם זה בצד זה ואסיקנא דאע"ג דאינה עשויה איצטבלאות מותר כרב נחמן: אמר רב נחמן אמר שמואל קרפף יתר מבית סאתים שלא הוקף לדירה פורץ בו פרצה יתר מעשר אמות וחוזר וגודרו לשם דירה ודיו וחשוב כאילו הקיפו כולו לשם דירה וכן אם פרץ אמה וגדרה לשם דירה ועוד פרץ אמה וגדרה לשם דירה עד שהשלים יתר מי' אמות נדר לשם דירה נעשה כאילו

*) [לפי הנראה מן הסוגיא לרבנן אפילו בית סאתים אסור ואולי טס"ה וצ"ל כמאן כר"ש וכמו שהגיה בגמ'].

מסורת הש"ס

ה"מ
לעיל ד: ברכות מח. סוכה ו. שבת קיב: כלים פי"ז מ"א
שם פכ"ו מ"ד שבת קיב:
ס"א קמתקנא
[שבת קיב: ע"ז י:]
ס"א פתח
[צ"ל אהוה]
גי' יעב"ץ דרבא

הגהות הב"ח

(א) גמרא שניתה לנו סנדל דתנן סנדל שנפסקה אחת: (ב) רש"י ד"ה טהור מן המדרס דתו הד"א עם ד"ה אבל וכו' : (ג) שם מן האוזן בעדיין היא מדרס לטמא כלים כצ"ל ותיבת לקבל טומאה נמחק:(ד) תוס' ד"ה לא אמרן וכו' כקרפף בית סאתים ואין יכול לטלטל ממנה : (ה) בא"ד דבטיל מיעוטא לגבי רובא :

אמר אמימר והוא דחזיין לתשמישתא אבל לא חזיין לתשמישתא לא אמר רב אשי ודחזיין לתשמישתא נמי לא אמרן אלא שאין בעומקו יותר מבית סאתים אבל אם יש בעומקו יותר מבית סאתים אסור ולאו מילתא היא מידי דהוה אכריא דפירי ההיא רחבה דהואי בפום נהרא דחד גיסא הוה פתיח למתא וחד גיסא הוה פתיח לשביל של כרמים ושביל של כרמים הוה סליק לגודא דנהרא אמר אביי היכי נעביד לעביד ליה מחיצה אגודא דנהרא אין עושין מחיצה על גבי מחיצה ולעביד ליה צורת הפתח אפומא דשביל של כרמים אתו גמלי שדיין ליה אלא אמר אביי ליעביד לחי אפיתחא דשביל של כרמים דמגו דמהניא לשביל של כרמים מהני נמי לרחבה אמר ליה רבא יאמרו לחי מועיל לשביל של כרמים דעלמא אלא אמר רבא עבדינן ליה לחי לפיתחא דמתא דמגו דמהני ליה לחי למתא מהני נמי לרחבה הלכך טלטולי במתא גופה שרי טלטולי ברחבה גופה שרי ממתא לרחבה ומרחבה למתא פליגי בה רב אחא ורבינא חד אסר וחד שרי

מאן

דחזו לתשמישתא · לשתיה דאין לך דירה מעולה מזו : שאין בעומקו יותר על בית סאתים · כלומר שאין עומקו של מים נפשט ברוחב יותר על בית סאתים ועומקו של סתם מים לבטל מקומו מדין קרקע י' טפחים כדאמרינן במסכת שבת (דף ק:) ואם היה רקק מים וכו' כמה רקק מים פחות מי' טפחים : כריא דפירי · כרי של פירות גבוה עשרה ורוחב כרוחב בית כור לא בטלה תורת דירה משם ומים הראוין לשתיה כפירות דמי ל"א מידי דהוה אכריא דפירי שוחה עמוקה שמגניעין שם פירות שאע"פ שעמוקין שם הרבה נוטלים מהן בשבת : ההיא רחבה · יותר מבית סאתים הוה ולא הוקפה לדירה : פום נהרא · שם מקום : חד גיסא פתוח למתא · למבוי שבעיר שכלה לרחבה זו : שביל של כרמים · דיורין היו בו : היכי ניעביד · למשריניהו לכולהו שהרי רחבה זו כרמלית היא ואוסרת כל המבוי ואת השביל שיש לו שלש מחיצות דהא גודא דנהרא מחיצה מעלייתא היא שגובהה עשרה אבל הרחבה אוסרתן לפי שפרוצין הן במילואן לכרמלית והא דאמרינן בפ"ק (ד' ז·) אם היה מבוי כלה לרחבה אין צריך כלום במוקפת לדירה והיו בה דיורין קאמר כדמפליג התם בין עירבו ללא עירבו אבל רחבה כרמלית אסור כדאמרינן בההיא שמעתא בקעה מכאן ובקעה מכאן כו' : היכי ניעביד · להתיר את כולם שהיו רוצין מעכשיו להשתמש בהם בני העיר ולהיותה מוקפת לדירה ושוב לא תיהוי כרמלית ותהא היא בכולן מותרת ואמרינן לעיל הוקף ולבסוף פתח לא מהני וגדר של אבנים היתה רחבה זו מוקפת וקשה להם לפרוץ פירצה יותר מעשר ולגדרה לדירה אדעתא דלישתמשו בה בני מבוי ושביל מהשתא וליהוי כפתח ולבסוף הוקף כדשמואל: ניעביד ליה מחילה. של קנים : אגודא דנהרא. כלומר להוי שביל כמוסף על הרחבה דניהוי רחבה ושביל חד וניהוי הך מחילה דעבדינן בשביל אדעתא דדירה דלישתמשו מהשתא בני שביל ברחבה כאילו עבדינן לה ברחבה גופה לדירה דהוי פתח ולבסוף הוקף : אין עושין מחילה על גבי מחילה. כיון דגודא גבוהה עשרה כל מה שמוסיפין עליה הגבהת אותה מחילה עצמה הויא שהרי אם היה מגביה כל מחילת הרחבה לדירה לא מהני עד שיפרוץ בה פירצה האוסרתה ויחזור ויגדור לדירה : ליעביד ליה צורת הפתח אפומא דשביל של כרמים. דפתוח לרחבה דמגו דמהני לשביל שלא יהא פרוץ לרחבה שאפילו היה פתוח לרה"ר מועיל לו ליהני נמי לרחבה להיות לה תוספת זה היקף לדירה : אתו גמלי. הבאין לשתות מן העיר דרך מבוי לרחבה ומשם לשביל ולנהר : שדיין ליה. שהיה פתח השביל צר לכן ועכשיו הוא דוחקן : לחי. הנעוץ בארץ ועביו משהו ואין גמלין נוגעין בו : דמיגו דמהני לשביל. לטלטל בו דלא הוי השתא פרוץ לכרמלית : מהני נמי לרחבה. להיות לה היקף לדירה ויתירנה לטלטל בה ובלאו מיגו לא מישתריא דהא פתח שבין רחבה לשביל לא היה יותר מעשר וכל כמה דסתים ליה לדירה לאו כלום היא דהא כל פתח סתימה מעלייתא היא וסתום ועומד הוא : לשביל של כרמים דעלמא. דלא סליק לגודא דנהרא והוי ליה כמבוי מפולש ויאמרו שאין צריך תיקון אלא בראשו אחד כי האי : דמיגו דמהני למתא. לטלטל במבוי כדאמרינן בפרק קמא (דף ז.) סרטיא מכאן ובקעה מכאן עושה צורת הפתח מכאן ולחי או קורה מכאן והכא נמי ליעבדו בראש המבוי הפתוח לרשות הרבים צורת פתח והאי לחי דלצד הרחבה שרי ליה : טלטולי במתא גופה שרי. דהא שרינן לה בהאי לחי ואפילו היא והרחבה אסורים זה עם זה שניהן משתמשין לעצמן כשתי חצירות ופתח ביניהן וכן ברחבה גופה :

דלית

לא אמרן אלא שאין בעומקו יותר מבית סאתים · פי' שאין בעומקו עשרה ביתר מבית סאתים ברוחב דהנך דעמוקין עשרה הוו כזרעים ואתיא כרבי שמעון דקיימא לן כוותיה דלרבנן אפילו בית סאתים אסור כדאמרינן לעיל ומיירי כגון דהוי מיעוט מים העמוקים י' דאי הוו רובא הנך שאין עמוקין עשרה הוי מיעוט ובטלים לגבי רוב ואסור כדאמרינן לעיל ור"י מפרש דאפילו רוב מים עמוקין נמי שרו כיון דליכא אלא בית סאתים בין עמוקים ובין שאינם עמוקים לא חשיבי כזרעים אלא דמו לנטעים דדמו לבור ומיהו ביתר מבית סאתים אסור שאין דרך שוחה מליאה מים לעשות יותר מבית סאתים וחשיבי כזרעים אע"ג דגבי בור אפי' רבי יהודה לא אסר ביתר מבית סאתים במחיצות גמורות אלא דווקא בפסין כדקאמר לעיל (דף יט:) זו מחילה ואלו פסין היינו דווקא בבור המתוקן כהלכתו אבל שוחה לא :

(א) ההיא רחבה דהוה בפום נהרא דחד גיסא פתוח למתא וחד גיסא פתוח לשביל · פירש הקונטרס דרחבה זו כרמלית והיתה אוסרת המבוי ואע"פ שבראשו האחד היה לו צורת הפתח או היה סתום וגם את השביל שהיו לו שלש מחיצות דגודא דנהרא מחיצה מעליא היא ואף ע"ג דלרחבה היו גפופין כדמוכח הסוגיא לא מהניא למבוי ולשביל משום דנראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי דכיון דלא מהני לרחבה גופה כל שכן דלא מהני למבוי ולשביל ושביל פירש הקונטרס דאית ביה דיורין ואתי שפיר הא דקאמרינן בסמוך דמהני לחי לשביל ואי אין בתים וחצירות פתוחים לתוכו לא הוה משתרי בלחי וכאן חזר בו רש"י ממה שפירש בפ"ק (דף ז:) דרחבה דהתם לית בה דיורין :

ליעביד מחילה אגודא דנהרא · וניהוי שביל כמוסף על הרחבה ותיהוי שביל ורחבה חד ותיהוי הך מחילה כאילו עבדינן לה ברחבה ונראה דהיה שם רוחב יותר מעשר ולכך על ידי המחילה נחשב מוקף לדירה דאי בעשר בלאו הכי הוי סתום ועומד אפילו אם היה פרוץ במלואו לנהרא היה די בלחי משהו אלא היה יותר מעשר ולכך לא היה מהני אפי' צורת הפתח לרב:

אין עושין מחילה על גבי מחילה. וא"ת הא אמרי' לקמן (דף כה·) שאם עשה מחילה ע"ג התל הועיל שבאויר מחילות העליונות הוא דר וי"ל שהיה שם תל גבוה עשר מן השביל ולפי זה אתי שפיר הא דלא חיישינן שמא יעלה הנהר שרטון אפילו אם לא נחלק בין ים לשאר נהרות וא"ת ויעשו מחילות ברחוק ד' טפחים דאמר לקמן דמועיל וי"ל דלא רצו לקצר השביל :

לעביד צורת הפתח אפומא דשביל. פירש רש"י דפתוח לרחבה מיגו דמהני לשביל מהני נמי לרחבה וקשה דמשמע דלא צריך למיגו עד לקמן ועוד דמה לו להזכיר צורת הפתח כלל כיון דסגי בלחי כדאמר אביי גופיה ועוד למה שינה הלשון דמעיקרא קאמר אפומא דשביל וגבי לחי קאמר אפיתחא ועוד דפריך יאמרו לחי מהני לשביל של כרמים היכא דהוי מפולש ואיך יטעו בין שביל זה דאית ליה גדודי לשביל דעלמא ועוד שצריך לפרש שיש שם תל גבוה עשרה כל שכן שלא יטעו לכך נראה לפרש דשביל של כרמים אין בו דיורין כדמוכח בהדר (לקמן דף עד.) דקאמר א"ר יוחנן אפילו בשביל של כרמים א"ל לא אמר ר' יוחנן אלא בחורבה דחזיא לדירה אבל בשביל של כרמים לא אמר ואפי' הכי מהניא ליה לחי דבני מבוי היו משתמשין שם ובמבוי הרבה בתים וחצירות היו וליעבד מחילה אגודא דנהרא היינו מעבר הנהר וה"ה צורת הפתח דהוי כמחילה והנהר לא היה רחב יותר מעשר ומעבר הנהר היו גידודין גבוהים עשרה [ומצד השביל היה נמוך] והשתא אתי שפיר הא דקאמר אין עושין מחילה על גבי מחילה כו' כי מצד השביל היה נמוך והשתא נמי לא חיישינן לשרטון דלעולם יהיה מתלקט י' מתוך ד': ולעביד צורת הפתח אפומא דשביל. פירוש אגודא דנהרא בנמוך ושם לא רצו לעשות מחילה ולסתום השביל שדרך שם משקין הגמלים: ולעביד לחי אפיתחא דשביל לצד הרחבה כו' (ג) מיגו דמהני. פירוש השתא והאי בלא מיגו לא מהני: יאמרו לחי מהני בשביל של כרמים דעלמא. שאין בני מבוי משתמשין שם שלא יעלו על דעתם דהכא מהני משום מבוי אי נמי י"ל יאמרו דלחי מהני בשביל של כרמים דעלמא שהוא מפולש דלא יסיקו אדעתייהו דגדודין שמעבר הנהר מהני: טלטולי ברחבה גופיה שרי. פירוש הכלים ששבתו בתוכה וכן בשביל:

מאן

אלא אמר רבא דהו לא אסרה רחבה על השביל ודירת בני מתא היתה בכולן והו ליכא למימר לחי מהני כו' דידעי שפיר דדיורי מתא מהני גם לשביל כיון דגם הרחבה הותרה בדיורי מתא והוה ליה השתא כחדא וכולי לחי מהני להרוייהו: [תו"י ר"י]

עין משפט נר מצוה

לה א ב מיי' שם וטוש"ע שם :

לו ג ד מיי' פט"ז מהל' שבת הלכה יא :

רבינו חננאל

כאילו חוקף כולו לשם דירה ומותר לטלטל בכולו ואפילו הוא בית י' כורין. כי הא דתנן כל כלי בעלי בתים שיעורן כרמונים כלומר אם נקבו כמוציא רימון טהרו . ובעי חזקיה ניקב במוציא זית וסתמו וחזר וניקב במוציא זית וסתמו עד שהשלימו למוציא רמון וא"ל ר' יוחנן רבי לא משנתנו היא זו סנדל שנפסקה אחת מאזני' ותקנה טמאה מדרס נפסקה שניה ותקנה טהור מלטמא מדרס כו' . ואמרת לן פנים חדשות באו לכאן . הכא נמי פנים חדשות באו לכאן כלומר אינם הן הן אינם אלא כאילו אחרות חדשות באו עכשיו קרי חזקיה על ר' יוחנן לית דין בר נש כמלאך הוא חשוב שמבין ומוציא אלו החכמות . אמר רב כהנא רחבה שאחורי בתים אין מטלטלין בה אלא בד' אמות. אמר ר"נ אם פתח מן הבתים לתוכו פתח מותר לטלטל בכולו . ודווקא פתח ולבסוף הקיף דהוויא לה הקפה לדירה אבל הקיף שלא לשם דירה ולבסוף פתח לא ואמרינן פתח מן הבתים פתח ואח"כ הקיפה צריכה למימר דהא ודאי לדירה היא ופרקינן כגון דאית ליה בההוא רחבה בי דרי . פי' גורן לדוש עליו תבואה מהו דתימא האי פתח לגורן הוא דעבדיה קמ"ל דכיון דאית ליה פתח האי דאקיף לדירה הוא דאקיף קרפף יתר מבית סאתים שהוקף לדירה ונתמלא מים כנטיעים דמי ומותר לטלטל בכולו . דכולו כחצר דמי דאיכא מאן דעביד בחצירו בריכה של מים ואפי' יש בעומקו של מים יותר מבית סאתים מותר מידי דהוה אכריא דפירי . פי' יתכן שיעשה אדם בחצרו כרי של פירות עודף ועולהגבוה מןהקרקע של חצר יותר מבית סאתים : ההיא רחבה דהוה בפום נהרא . פי' על שפת הנהר מסתברא דרחבה דרבים הואי . חד גיסא פתוח למתא וחד גיסא פתוח לשביל של כרמים ושביל פתוח לגודא דנהרא . אמר אביי היכי נעביד ניעביד ליה מחיצה אגודא דנהרא גודא היא כמו מחיצה ואין עושין מחיצה על גבי מחיצה נעביד צורת הפתח אפומא דשביל של כרמים אתו גמלי שדיין ליה אלא נעביד לחי אפומא דשביל של כרמים וכו' ודחאה רבא ואסקא רבא דעביד לחי בהך גיסא דלהדרי מתא מיגו דמהני האי לחי למתא . פליגי בה רב אחא ורבינא חד אסר וחד שרי .

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ההיא רחבה וכו' וגם אוסרת את השביל כצ"ל וד"ה עם ד"ה ליעביד וד"ה אין עושין וד"ה לעביד וד"ה ולעביד וד"ה ולעביד יאמרו:(ב)"ה ולעביד לחי וכו' לצד הרחבה דמיגו כו' בשביל ודאי בלא מיגו לא מהני אבל יאמרו לחי מהני:

*שני דבורים המתחילים לעביד צ"ה והדיבור ג' ולעביד לחי סד"א [ר"מ]

כיון דלרחבה דמחילה עפי לא מהני לאו מיגו בשביל

מאן דשרי דהא ליכא דיורין ומאן דאסר זימנין דהוי בה דיורין ואתי לטלטולי ^אקרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה ובא למעטו מיעטו באילנות לא הוי מיעוט בנה בו עמוד גבוה עשרה ורחב ד' הוי מיעוט פחות מג' לא הוי מיעוט מג' ועד ד' רבה אמר ^בהוי מיעוט ורבא אמר לא הוי מיעוט רבה אמר הוי מיעוט דהא נפיק ליה מתורת לבוד רבא אמר לא הוי מיעוט כיון דלא הוי מקום ד' לא חשיב הרחיק מן הכותל ד' ועשה מחיצה הועיל פחות מג' לא הועיל מג' ועד ד' רבה אמר ^גהועיל רבא אמר אינו מועיל רבה אמר הועיל דהא נפיק ליה מתורת לבוד רבא אמר אינו מועיל כיון דלא הוי מקום ד' לא חשיב רב שימי מתני לקולא טח בו טיט ויכול לעמוד בפני עצמו הוי מיעוט אינו יכול לעמוד בפני עצמו רבה אמר [ד] הוי מיעוט רבא אמר ^דלא הוי מיעוט רבה אמר הוה מיעוט השתא מיהא קאי רבא אמר לא הוי מיעוט כיון דלא יכול למיקם בפני עצמו לא כלום הוא הרחיק מן התל ד' ועשה מחיצה הועיל פחות מג' או על שפת התל רב חסדא ורב המנונא חד אמר הועיל וחד אמר לא הועיל תסתיים דרב חסדא אמר הועיל דאתמר העושה מחיצה על גבי מחיצה אמר רב חסדא בשבת הועיל ^הבנכסי הגר לא קנה ורב ששת אמר ^ואף בשבת נמי לא הועיל תסתיים אמר רב חסדא ומודה לי רב ששת ^זשאם עשה מחיצה על התל שהועיל מאי טעמא הואיל ובאויר מחיצות העליונות הוא דר בעי רבה בר בר חנה נבלעו מחיצות התחתונות והעליונות קיימות מהו למאי אי לנכסי הגר היינו דירמיה ביראה *דאמר ירמיה ביראה אמר רב יהודה ^חהאי מאן דשדא ליפתא *אפילא^{פי' נקעי'} דארעא דגר ואתא ישראל אחרינא רפק בה פורתא בתרא קני קמא לא קני מ"ט בעידנא דשדא לא קא שבח כי קא שבחא ממילא קא משבחא ^טואלא לענין שבת הוי מחיצה הנעשה בשבת *ותניא כל מחיצה הנעשה בשבת בין בשוגג בין במזיד שמה מחיצה לאו איתמר עלה אמר רב נחמן לא שנו אלא לזרוק אבל לטלטל אסור כי איתמר דרב נחמן אמזיד איתמר ההיא איתתא דעבדה מחיצה על גבי מחיצה בנכסי הגר אתא ההוא גברא רפק בה פורתא אתא לקמיה דרב נחמן אוקמה בידיה אתת איהי וקא צווחא קמיה אמר לה מאי איעביד לך דלא מחזקת כדמחזקי אינשי ^°קרפף בית שלש וקירה בו בית סאה *רבא אמר אויר קירויו מייתרו ורבי זירא אמר ^יאין אויר קירויו מייתרו לימא *רבא ורבי זירא בפלוגתא דרב ושמואל קא מיפלגי *דאיתמר [הכי גר' רש"י] אבסדרה בבקעה רב אמר ^כמותר לטלטל בכולה ושמואל אמר אין מטלטלין אלא בד' אמות רב אמר מותר לטלטל בכולה אמרינן פי תקרה יורד וסותם ושמואל אמר אין מטלטלין אלא בארבע אמות לא אמרי' פי תקרה יורד וסותם
אי

רש"י

דלית בה דיורין · שיאסרו על בני מבוי הלכך רשות בני מבוי הוא ובני שביל לא אסרי עלה דהוי כחצר קטנה שנפרצה לגדולה דגדולה מותרת וקטנה אסורה ושביל לא מתקנינן ליה גזרה שמא יאמרו לחי מועיל לשביל דעלמא: באילנות לא הוי מיעוט · דדרך קרפף להיות בו אילנות ולא בטיל ליה (א) היקף קמא : בנה בו עמוד · ואפילו באמצע ובכך נתמעט מבית סאתים : פחות מג' טפחים · אפי' נתמעט מבית סאתים כמאן דליתיה דמי : דהא נפקא ליה מתורת לבוד · כלומר דהא חשיב ליה ג' בעלמא למיפק מתורת לבוד הלכך ה"נ חשיבי ולא בטיל: הרחיק מן הכותל. של קרפף ד' טפחים ועשה מחיצה (ג) לדירה :הועיל.מחיצה זו להיות היקף חדש והוי פתח ולבסוף הוקף:פחות מג' לא הועיל. דהוי כמחיצה על גבי מחיצה ולא בנתמעט מבית סאתים מיירי מדלא נקט מיעוט ואיהו מיעוט דאי נתמעט ודאי הוי מיעוט שאפילו הוסיף על עובי הכתלים עד שנתמעט שפיר דמי כדלקמן אלא למיהוי פתח ולבסוף הוקף מיירי : מתני לקולא · להך פלוגתא דלעיל ואמר דבשלשה דנפק ליה מתורת לבוד כולהו מודו דעמוד הוי מיעוט ומחיצה הויא מחיצה לדירה ולא כמוסיף ובפחות משלשה פליגי : טח בטיט · והוסיף על עובי הכתלים עד שנתמעט והאי לאו רבה בר שימי קאמר לה אלא מילתא באנפי נפשיה היא : ויכול לעמוד · הטיט בפני עצמו שעשוי בעובי שאפילו ניטל כותל הראשון יכול זה לעמוד : הוי מיעוט ולא הוי מיעוט גרס הכא : הרחיק מן התל. שבקרפף ויש מן התל עד המחיצה יותר מבית סאתים הרבה ועשה מחיצה לדירה אצל התל ברחוק ד' טפחים ועדיין יש יותר מבית סאתים בין ישנה לחדשה אבל זו לדירה עשאה : הועיל· והכל מותר: לא הועיל · דהויא מחיצה על גבי מחיצה : וחד אמר הועיל · דקסבר מחיצה ע"ג מחיצה מהניא להיות היקף לדירה : בנכסי הגר · שמת ואין לו יורשין אין זו חזקה לקנות ואם בא אחר והחזיק בהן קנה האחרון : בשבת · כגון לענין היקף לדירה שבתחילה היתה מחיצה הוגנת אלא שלא הוקפה לדירה : הכי גרסינן מודה לי רב ששת שאם עשה מחיצה על התל · ולא גרסי' על שפת והכי פי' אף על גב דפליג ואמר דלא מישתרי קרפף בהכי הייט טעמא שהדר בקרפף באויר מחיצות התחתונות דר אבל אם היה תל יותר מבית סאתים ועשה מחיצות סביב עליו להשתמש (ג) על גובה התל: הואיל · והדר על התל דר באויר מחיצות העליונות ולא מהני ליה תחתונות מידי הלכך לאו מחיצה על גבי מחיצה היא : בעי רבה · למ"ד אין מחיצה על גבי מחיצה נבלעו התחתונות בקרקע שהיה העפר רך ותיחוח ונחבט הכותל בבת אחת בשבת ולא נפל אלא נבלע והעליונות קיימות מהו : אי לנכסי הגר · קא מיבעיא ליה אי לא קדם אחר והחזיק בהן עד שנבלעו התחתונות ונמצא שאין בו אלא מחיצות שעשה לו זה ומעכשיו קנוי לו : דשדא ליפתא אפילא · נטע לפת בגומא שמלא בקרקע הגר ולא חפרה הוא דאי חפרה במכוש ראשון קנה: לא קא שבח · ולאו חזקה היא והנן נעל גדר ופרץ כל שהוא תנן (ב"ב דף מב:) מידי דמהני הוי חזקה : ממילא שבח · והויא שעתא לאו איהו מחזיק בה אלא לפת הוא דשבח ואזיל והכא נמי כיון דבשעתא דהחזיק לאו חזקה היא כי הדור הוו מחיצות ממילא הוא דהוו ולא איהו דעביד: אלא לענין שבת · אי משתרי בעליונות שהיו בטילות עד עכשיו : לזרוק · לחומרא : וקירה בו בית סאה · קירוי גג : אויר קירויו מייתרו · סאה המקורה מיחשבה בהדי אידך כאילו לא קירוהו ואכתי הוי יותר מבית סאתים : אין אויר קירויו מייתרו · דאמרינן פי תקרה יורד וסותם : אכסדרה · מקורה בגג חלק כעליות שלנו ואינו משופע והיא קירוי שבכל הש"ס :
ה"נ

תוספות

מאן דשרי דהא לית ביה דיורין · ובשביל (ד) לית ביה דיורין דליתסרו עליה ולפירוש הקונטרס דאית ביה דיורין לא אסרו עלה משום גיפופי : ומאן דאסר זימנין דאית ביה דיורין · שהבתים שאצל הרחבה יפתחו מבתיהן לרחבה ויאסרו הרחבה על בני מתא להוציא בה כלים ששבתו בתוכה ומשום הכי אסור לטלטל ממתא לרחבה דשמא יטלטלו גם לאחר פתיחת הדיורין בלא עירוב כמו עתה אבל רחבה גופיה שרי שהרי אף לאחר שיפתחו מותר לטלטל כלים ששבתו בתוכה :

שאם עשה מחיצה על שפת התל שהועיל · רש"י לא גריס על שפת התל דהוה משמע לאותן הדרים למטה אלא גריס על התל והועיל לאותן הדרים על התל ומיהו צריך לפרש דמיירי על שפת התל שאם הרחיקו ד' מן השפה אין שם חידוש דהכי נמי למטה אם הרחיק הועיל :

אכסדרה בבקעה רש"י פירש לקמן דאכסדרה פרולה מארבעה רוחותיה והשתא אתי שפיר הא דנקט בבקעה שאין שם מחיצות ולא נקט בחצר וגרס לקמן בפרק כל גגות (דף צד·) דמשני שמואל אדשמואל כי לית ליה בד' אבל בג' אית ליה וקשיא לפירושו דבסוכה אמרינן דאפילו בשתי רוחות זה כנגד זה לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם משום דהוי כמבוי מפולש ומפרש ר"ת דאכסדרה אית לה שלשה מחיצות כדאמרינן בפרק לא יחפור (ב"ב דף כה:) עולם דומה לאכסדרה ורוח לפונית אינה מסובבת וגרס בפרק כל גגות (לקמן דף צד:) כי לית ליה בשלש אבל בד' אית ליה פירוש שיש ג' מחיצות ומעט מן הרביעית ורב אית ליה פי תקרה יורד וסותם אפי' בשתי מחיצות וכזה שלא כנגד זה והא דלא נקט אכסדרה בחצר משום דסתם אכסדרה בחצר יש לה ג' מחיצות להכי נקט בקעה דאפי' כי ליכא אלא שתי מחיצות אמר רב פי תקרה יורד וסותם :
אי

רבינו חננאל

מאן דשרי דהא לית בה דיורין וכחצר דמיא ומאן דאסר גזר דלמא מיתבי בה דיורין וקי"ל הלכתא כמאן דמיקיל ושרי ולא חיישינן לדיורין וכבר פירשנוה למעלה *) (ורחבה) [דברחבה] דרבים הוא (ולא) [דלא] חיישינן אבל ברחבה דיחיד זמנין דמימליך ובני בתי ודייר בה דיורין. קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה ובא למעטו באילנות לא הוי [מיעוט] דהא נטיעת אילנו' בחצר כחצר דמו כדאמרן . עמוד גבוה י' טפחים ורחב ד' טפחים הוי מיעוט פחות מג' לא הוי מיעוט וכן סלקא סוגיא דשמעתא ד' הוי מיעוט פחות לא.הרחיק מן התל ד' ועשה בו מחיצה הועיל בו . פי' התל הוא מקום שלא הוקף לדירה ואם הרחיק משפת התל ד' טפחים ועשה בו מחיצה לדירה הותר לו לטלטל בכולו . אבל בפחות מג' וכן העושה מחיצה על שפת התל לא דאין מחיצה שעשה עכשיו מבטלת גידור התל שהוא מחיצתו המוקף שלא לדירה אלו דברי רב ששת ורב חסדא אמר העושה מחיצה ע"ג מחיצה בשבת הועיל בנכסי הגר לא קנה ורב ששת אמר אפילו בשבת לא הועיל . ואמר רב חסדא מודה לי רב ששת בעושה מחיצה על שפת התל ודר בתל שהועיל הואיל ובמחיצות העליונות הוא דר ומותר לטלטל בכולו . והלכתא כרב חסדא בין בשבת דהוא לקולא בין בנכסי הגר דהא רב נחמן קאי כוותיה . בעי רבה בר חנן אליבא דרב ששת נבלעו מחיצות התחתונות והעליונות קיימות מהו כמחיצה ע"ג מחיצה הוי אי לא ופשיט אביי לענין שבת הא קי"ל כל מחיצה שנעשית בשבת בין בשוגג בין במזיד שמה מחיצה ואפילו רב נחמן דאמר לא שנו אלא לזרוק אבל לטלטל אסור . לא אמר אלא במתכוין לעשות מחיצה כדי לטלטל הוא דאסר אבל כי האי גוונא אפילו רב נחמן שרי . אי בנכסי הגר הא אמרינן האי מאן דשדא ליפתא בי (פילחי) [פילי] בארעא דגר לא עבד ולא מידי . מ"ט בעידנא דשדא האי ליפתא לא משבחא ולא מידי בתר הכי כי קא משבחא ממילא שבחא . האי נמי בעידנא דעבד מחיצה ע"ג מחיצה לא הועיל בתר דנבלעו התחתונות לא עשה הוא בעליונות כלום הלכך לא קנה בנכסי הגר כלום כי האי גוונא . האי אתתא דעבדא מחיצה ע"ג מחיצה בנכסי הגר אתא ההוא גברא רפק ביה פורתא . אוקמה רב נחמן בידיה להההוא דרפק בנכסי הגר אתא היא צווחא קמיה ולא אשגח בה אמר לה לא מחזקת כדמחזקי אינשי . קרפף בית ג' סאין וקירה בו בית סאה . רבה אמר קירויו מייתרו וכאילו יתר מבית סאתים הוא ואסור . ור' זירא אמר אין קירויו מייתרו אלא הקרוי מפסיק בינתים וזה אין בו יותר מבית סאתים ומותר . לימא בפלוגתא דרב ושמואל פליגי דאתמר אכסדרא בבקעה רב אמר מותר לטלטל בכולה אמרינן פי תקרה יורד וסותם והויא לה רשות היחיד ושמואל אמר אין מטלטלין בה אלא בארבע אמות כרשות הרבים לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם
ר

*) [אולי צ"ל לעיל דף ח' כהא דאמרינן שם דברחבה דיחיד חיישינן דלמא מימליך ע"ש].

עין משפט נר מצוה

לז א מיי' פט"ז מהל' שבת הלכה ח טוש"ע א"ח סי' שנח סעיף ד :
לח ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה :
לט ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ו :
[לט] [ד מיי' שם הלכה ט]:
מ ד טוש"ע שם ס"ז :
מא ה מיי' פ"ב מהלכות זכייה ומתנה הלכה יא סמג עשין פג טוש"ע ח"מ סי' רעה סעיף כג:
מב ו ז מיי' פי"ז מהל' שבת הל' ט טוש"ע א"ח סי' שנח סעיף ח :
מג ח מיי' פ"ב מהל' זכייה הל' י טוש"ע ח"מ סי' רעה סעיף כב:
מד ט מיי' פט"ז מהל' שבת הל' כב טוש"ע א"ח סי' שנח סעיף ח :
מה י מיי' פט"ז מהל' שבת הלכה ז סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' שנח סעיף יב:
מו כ מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה לה סמג עשין א :

מסורת הש"ס

ב"ב נג: ושם איתא רבי ירמיה וכ"ה בגיטין לד.
שבת קא: לעיל כ.
[צ"ל רבה]
[לקמן צ. צד: סוכה יח:]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה באילנות וכו' ולא בטיל ליה היקף קמא תא"מ וג"כ ס"א מסם קמא: (ב) ד"ה הרחיק וד"ה הועילה מחיצה סד"א: (ג) ד"ה הכי גרסינן וכו' על גובה התל הועיל הואיל והדר כצ"ל והד"א : (ד) תוס' ד"ה מאן דשרי וכו' ובשביל נמי לית ביה · [ובס"י הגי' וכ"ש שביל דלית כו'] :

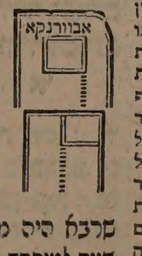
גליון הש"ס

גמ' קרפף בית שלש וקירה בו בית סאה. עי' לקמן דף צ ע"א תוס' ד"ה אלא שתי :

אי דעבידא כי אכסדרה הכי נמי הב"ע דעבדה כי *אורזילא אמר רבי זירא *ומודינא בקרפף שנפרץ במלואו לחצר שאסור מ"ט הואיל ואויר חצר מייתרו מתקיף לה רב יוסף וכי אויר המותר לו אוסרו א"ל אביי כמאן *כרבי שמעון לרבי שמעון נמי הא איכא אויר מקום מחיצות דאמר רב חסדא קרפף שנפרץ במלואו לחצר חצר מותרת וקרפף אסור חצר מאי טעמא דאית ליה גיפופי והא זמנין דמשכחת לה איפכא אלא משום דאמרינן זה אויר מחיצות מייתרו וזה אין אויר מחיצות מייתרו ההוא בוסתנא דהוה סמיך לגודא דאפדנא נפל אשיתא ברייתא דאפדנא סבר רב ביבי למימר ליסמוך אגודא גוויאתא אמר ליה רב פפי *משום דאתו *ממולאי אמריתו מילי מולייאתא [ב]הנך מחיצות לגואי עבידן לבראי לא עבידן ההיא *אבוורנקא דהוה ליה לריש גלותא בבוסתניה א"ל לרב הונא בר חיננא ליעביד מר תקנתא דלמחר נאכול נהמא התם אזל עבד קנה קנה פחות משלשה אזל רבא שלפינהו

(ג) **אי** דעבידא כי אכסדרה הכי נמי · פירוש שהיתה מוקפת משלש או משתי רוחותיה*: **הכא** במאי עסקינן דעביד כי ערסלא· שהיתה פרוצה מד' רוחות וערסלא מטה דתרגום כמלונה במקשה כערסלא (ישעיה א) והם חבלין המתוחין מאילן לאילן כסדר המטה והשומר שוכב עליה בלילה ויושב בצלו ביום ורש"י גרס כי ארזילא משופע דלית לה פה ולא אמרי' פי תקרה יורד וסותם: **וכי** אויר המותר לו אוסרו. הרי נפרץ במלואו למקום המותר לו ויתור נמי ליכא דהא כל חצירות מוקפות לדירה הם א"ל אביי כמאן כר' שמעון דלרבנן דאמרי שתי רשויות הן נפרץ במלואו למקום האסור לו ולדידהו נמי אויר החצר האסור לו מייתרו אע"ג דחצר מוקף לדירה דהיינו למה שבתוכו אבל לקרפף שהוא רשות אחרת לא חשיב מוקף לדירה ומייתרו אבל לר"ש שפיר דמי דחדא רשותא היא והוי אויר מותר וא"ת מדקאמר כמאן כר"ש לר"ש נמי כו' משמע דמילתיה דר' זירא אתי בפשיטות כרבנן ואי אתי כרבנן אמאי נקט הואיל ואויר חצרו מייתרו תיפוק ליה משום דנפרץ במלואו למקום האסור לו וי"ל דאשמעינן דאסור נמי משום דאויר חצר מייתרו ונפקא מינה שאם נפרץ מצד אחד לרה"ר צריך צורת הפתח מכאן ולחי מכאן אבל מטעמא דנפרץ במלואו למקום האסור לו לא הוה צריך אלא לחי לצד רה"ר כדמשמע בפ"ק (דף ז:) דמבוי שנפרץ במלואו לחצר אין צריך כלום אפי' לא עירבו אי נמי אשמעינן דמייתרו והוי כרמלית ואם נפרץ לכרמלית אחר מותר לטלטל ב' אמות מזה וב' אמות מזה אבל אם לא היה מייתרו אע"ג דנפרץ למקום האסור לו לא חשיב כרמלית ואסור לטלטל הימנו לכרמלית אחר כו' וכן פי' רש"י פרק כל גגות (לקמן דף צ:) גבי הא דפריך לשמואל אליבא דרבנן לטלטל מגג לקרפף:

קרפף שנפרץ במלואו לחצר חצר מותרת וקרפף אסור · ושלא נפרץ ביותר מעשר דביותר מעשר חצר נמי אסורה וקשה למהר"י דעל כרחך בקרפף בית סאתים איירי מדקאמרי' הואיל ואויר מחילה מייתרו א"כ הוה ליה ארכה יותר הרבה על פי שנים ברחבה וזה לא מצינו שום תנא דמתיר וי"ל דבמקום שנפרלה לא הוי יותר מעשר אבל מכאן ואילך מתרחבת והולכת א"כ בית סאתים לא שריגא ארכה יותר על פי שנים ברחבה אבל במשהו פחות מבית סאתים שרי טפי: **זימנין** דמשכחת לה איפכא · אי אתי כרבנן וכגון שהקרפף [גדול מן החצר ומדנקט איסור בקרפף ש"מ דכר"ש אתיא דמשום שתי רשויות לא מיתסר אלא משום ייתור אויר דבמקום מחילות דבחצר לא אסר ובקרפף אסר ולא מצי למנקט איפכא דאי הוה בחצר מלואו ובקרפף גיפופי תרוייהו מסתרו דר"ש סבר דכולהו רשות אחד הן ויתור בקרפף נמי ליכא הואיל ואיכא גיפופי כך פי' רש"י וא"ת ולוקמה לעולם כרבנן והא דלא אמרי' איפכא משום דבחצר ליכא איסור משום ייתור אלא פירלת מלואו וי"ל דא"כ היה לו לפרש דקרפף אסור משום דאויר חצר מייתרו אי כרבנן אתי ולא מצי למימר איפכא ולכך הוצרך לאתויי דרב חסדא דהוי כר"ש דממילתיה דר' זירא אין להוכיח דהוי כר"ש מדלא אמרינן איפכא משום דבעי למימר אע"ג דבקירה בה בית סאה לא הוי ייתור מודינא הכא דהוי ייתור משום הכי לא *מצי למימר איפכא: **ההוא** בוסתנא דהוה סמוך לאגודא דאפדנא · והוקף ולבסוף פתח והרחיקו ד' ועשו אשיתא והיה בה נמי פתח לבוסתנא נפל אשיתא וסבר רב ביבי דכיון דפעם אחת היתה מוקפת לדירה אע"פ שנפלה שרי הואיל ופתוחה נמי לאפדנא ואע"ג דפתח דאפדנא הוי לאחר שהוקף דלא יצא מהיתרו ומסיק דגודא דאפדנא אינו מועיל ורש"י לא פירש כן: **ההוא** אבוורנקא · פירש רש"י *לשון שני שמצא בהלכות גדולות ונראה לו עיקר דאבוורנקא כמין אכסדרה או קובה שעושין למלכים בתוך הפרדס אזל רב הונא עבד קנה קנה פחות משלשה ולא רצה לסמוך אאבוורנקא משום דהוקף ולבסוף ישב ומשום דהויא מחילה העשויה לנחת ולנייעות כדמסיק ועביד שביל דקנה קנה פחות מג' מפתח הבוסתנא עד אבוורנקי אם האבוורנקא היתה עומדת בתוך הפרדס אבל אם היתה עומדת מצד הפרדס לא היה צריך לעשות שביל אלא לחלק הבוסתנא ולמעטה מסאתים אע"ג דהיקף האבוורנקי היה עשוי לנחת ולנייעות היה מותר לטלטל כלים ששבתו בו והנהו פירי *דבי תורי היו יותר מבית סאתים משום הכי הוצרכו לערב ערסייתא או לא יכלו לערב יחד לכלים ששבתו בבית ורבא שלפינהו והיה סבור שהיקף האבוורנקי חשוב כמוקף לדירה אף על גב דהוקף ולבסוף ישב וצריך לומר שידעו שרבא היה מתיר מחמת האבוורנקי ולא מחמת שהוקף ולבסוף פתח מהני כיון דהקשו לו מאדרכלין והמחילות העשויות לנחת דהא לא שייך למיפרך אהוקף ולבסוף פתח או שמא לא היה פתוח שם שום בית א"כ נוכל לומר אבוורנקא ישב ולבסוף הוקף היה והם לא ידעו אם רבא סמך על הוקף ולבסוף פתח ובית היה פתוח לו או על האבוורנקא והקשה לו מעיר חדשה דהוקף ולבסוף ישב לא מהני כל שכן הוקף ולבסוף פתח ואחרי כן הקשה לו (דאם כן) דאבוורנקא לא חשיב מחילה משום דעשוי לנחת ולנייעות ורבינו נתנאל מפרש דעביד קנה קנה פחות משלשה היינו שהרחיק מן הכותל ארבע להתיר כל הבוסתנא והיה הבית פתוח לו דהשתא הוי כפתח ולבסוף הוקף ורבא סבר דלא צריך כלום משום אבוורנקא אע"ג דהוקף ולבסוף פתח לא מהני הוקף ולבסוף ישב מהני:

ה"ג · אפי' רבה מודה כרב דפי תקרה יורד וסותם: והכא · דפליג רבה דעביד קירוי כי אורזילא יליע גג משופע דליכא פה: ומודינא בקרפף · בית סאתים: שנפרץ במלואו לחצר · שאויר חצר מייתר: ועושהו יותר מבית סאתים ואסור וגבי קירוי דשריגא משום פי תקרה יורד וסותם: וכי אויר המותר לו אוסרו · והרי חצר זו מתחילה היתה מותרת לטלטל הימנה לקרפף כר' שמעון ועכשיו שנפרץ למקום המותר לו נאסר לו ומשום ייתור ליכא למימר דהא כל חצר מוקפת לדירה הוי: כמאן · הוי אויר המותר לו כר"ש: לר"ש נמי · מיתסר קרפף משום מקום מחילות שניטלו וניתוסף על האויר ועושהו יותר מבית סאתים שבתחילה היתה בית סאתים מצומצם: ונפרלה חצר כנגדו לא גרם בטולה שמעתתא: דאיכא גיפופי · ואי לאו הכי אסרי אהדדי וכרבנן דפליגי אדר' שמעון נקט לה ובשאין הפרלה יתירה על עשר אמאי נקט היתר בחצר ואיסור בקרפף והא מצי למימר נמי איפכא כגון שקרפף גדול מן החצר דהוי לחצר מילואה ובקרפף איכא גיפופי: אלא · מדנקט איסור בקרפף ש"מ כר"ש ס"ל דמשום שתי רשויות לא מיתסר וטעמא משום ייתור בית סאתים הוא דמקום מחילות מייתרן דבחצר לא אסר ובקרפף אסר ולא מצי למינקט איפכא דכי הוי חצר מלואו ובקרפף גיפופי תרוייהו מסתרו דכר"ש ס"ל דכולהו רשות אחת הן וייתור בקרפף נמי ליכא הואיל ואיכא גיפופי: זה אויר מחילות מייתרו · וקרפף ייתור קאסר ביה ייתור דמקום מחילה ואילו ייתור דאויר חצר לא אסר ליה דחצר מוקפת לדירה הוי ולא הוי ייתור: וזה · חצר: אין אויר מחילות מייתרו · כלומר אין ייתור אוסר בו דחצר אית ביה *דירה הלכך אי נקיט איפכא לא מיתסר חצר כר"ש: בוסתנא · פרדס דהוי נטוע אילנות: דהוי סמוך לגודא דאפדנא · *והיא היתה לו (א)היקף לדירה אההוא גודא שהיה בו פתח פתוח לצד פרדס סמכו היקף הפרדס דהוי מוקף לדירה ויותר מבית סאתים הוה: אגודא גוואי · הרי יש עוד מחילות פנימות לבית וכן יהו מחילות לפרדס: ממולאי · מקוטעים מבית עלי דאביי אבוה דרב ביבי מבית עלי אתא כדאמרי' במסכת ר"ה (דף יח.) מולייתא קטועות בלא רגלים: לבראי לא עבידן · וגהי דפירלה ליכא היקף דירה מיהא ליתא בפרדס דהוי יותר מבית סאתים: אבוורנקי · אילן שאילו מרובה ונוטעין אותו השרים ועושין אצטבאות תחתיו סביבותיו להתלונן תחתיו בימות החמה ולשמח שם: בבוסתנא · ויותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה היה הפרדס: נאכול נהמא התם · תחת האילן: עבד קנה קנה פחות משלשה טפחים · היקף כגון מחילות קנים ד' מחילות כחדר להניח שם בלילה המאכל ולדור שם השומר ולמחר יטלטלו בכל הפרדס דהא אית ביה שומירה ובית דירה: שלפינהו

רבינו חננאל

ר' זירא כרב דאמר פי תקרה יורד וסותם וזה המקורה נמי אמרי' פי תקרה יורד וסותם ואין בזה שאינו מקורה אלא בית סאתים ורבה כשמואל דאמר אכסדרה ורה"ר רשות אחת הן ואין מטלטלין בהן אלא בד' אמות ואין ביניהן מחיצה מפסקת ודחינן דכי איעביד האי קירוי כי אכסדרה בג' מחיצות הכי נמי דחלוקתן כחלוקת רב ושמואל וקיי"ל הלכתא כוותיה דרב הכא במאי עסקינן דעביד כי ארזלא. פי' ערסלא כדמתרגם כמלונה במקשה כערסלא מבתותא והוא חבלים מתוחים מאילנות לאילנות כמין מטה לשכב עליהן (היושב) בלילה ויושב תחת צילה ביום ותחתיהן פתוח כולו ובהכי אמר רבה קירויו מייתרו שביניהם פתוח לגמרי ור' זירא אמר אין קירוי מייתרו אלא המקום הקירוי חלוק הוא זה מזה. וקיי"ל כר' זירא דמיקיל בעירובין ולפיכך אמר ר' זירא אע"ג דפליגנא בהא קירוי דעביד (כימרולא) [כארולא] שהוא פרוץ מתחתיו מכל צד ומותר מודינא בקרפף שנפרץ במילואו לחצר שאין מטלטלין בו באותו קרפף אלא בד' אמות הואיל ואויר מחיצות החצר מייתרו. ומתקיף לה רב יוסף וכי אויר של חצר שמותר לטלטל בכל החצר אוסר. א"ל אביי[כמאן]כר"ש דאמר אחד גגות ואחד חצרות ואחד קרפיפות לכלים ששבתו בתוכן. הנה לר' שמעון הקרפף והחצר רשות אחת הן לר' שמעון נמי איכא אויר מחיצות והוא מקום הכותל שנפרץ שאינו בכלל החצר ונצטרף עתה עם הקרפף ונעשה יתר מבית סאתים. ומנא תימרא דאמר רב חסדא קרפף שנפרץ במילואו לחצר ונפרצה חצר כנגדו חצר מותרת וקרפף אסור חצר מ"ט מותרת משום דאיכא גיפופי. פי' גיפופי דחשיבי כפסין זמנין דמשכחת לה איפכא כלומר זימנין דמשכחת גיפופי בקרפף ולא בחצר אלא משום דאמר זה הקרפף אויר מחיצות מייתרו דאע"ג דאיכא מחיצות כיון דהוא יתר מבית (סאה) [סאתים] אסור ובחצר מחיצותיה מתירין אותה.אפי' בבית י' כורין וקיי"ל דהלכתא כוותיה דרב באכסדרן וכר' זירא בקרפף: **ההוא** בוסתנא דהוה סמיך גודא לאשיתא דאפדנא נפל גודא דבוסתנא סבר רב ביבי למיסמך אאישיתא דאפדנא. ודחה רב ואמר אשיתא לאפדנא עביד לבוסתנא לא עביד ופשוטה היא:ריש גלותא נטע(טורנקיא) [בורנקיא] בבוסתנא פי'(טורנקיא)[בורנקיא] נטיעה.כדגרסינן איזהו נטיעה של שמחה זה הנוטע (אטורנקי)[אבורנקי]של מלכים. והיתה זאת הגינה יתר מבית סאתים מוקפת גדר גבוה י' טפחים סביבותיה ולא היתה בה שומירה ולא בית דירה. וא"ל ריש גלותא לרב הונא בר חננא זיל תקן דוכתא דניכרוך ביה ריפתא בשבת התם ביקש להתיר לו הטלטול בכל הגן אפילו במקום האילנות דהוה חד גיסא נטיעות וחד גיסא זרעים. אזל רב הונא עבד קנה קנה פחות מג' בחדא גיסא מן הנטיעות ועד הבנין שבנה (כגון) [בגן] אחרי נטיעתו וסמך בהאי גיסא אחריתי בגדר של גן שהוא

רב נסים גאון

אמר ליה אביי כמאן כר' שמעון זהו שאמר ר' שמעון, בפרק כל גגות העיר (דף פט) אחד גגות ואחד חצרות ואחד קרפיפות:

[מג' רוחותיה הב"ע כו' הד"א רש"ל]

מז א מיי' פט"ז מהל' שבת הלכה ז סמג עשין א טור וש"ע א"ח סי' שנח סעיף יג:

מח ב שם סעיף יד:

[יבמות עו. וש"נ]

[גירסת הערוך אבורנקי וכן גירסת תוס' לעיל דף כה. ד"ה פסיעא]

[ארזילא פירש ערסלא. ערוך פי' ככל פירוש שכתבו התוס' דהכא]

[לעיל כג:]

[פי' גאון זה נאמר על אדם גדול מפני שהוא גדול מדבר גדולות. ערוך ערך מל ו']

וכיא היתה לו אחתממחילותיו וע"ש הסוא גודא כו' פרדס הוקף הפרדס כו' כצ"ל רש"ל

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דהוה סמוך לגודא דאפדנא כיא היתה לו אחת ממחילותיו ועל שם הסוא גודא שהיה בו פתח פתוח לצד פרדס הוקף כצ"ל ותיבת סמכו נמחק: (ב) תוס' ד"ה אי וד"ה הכא הד"א:

בס"י בעי

לקמן כו. ד"ה לסרע

א"נ לאבורנקי היה ע"י קנים ומגו דמהני קנים להיות מחילה לעצמו מהני נמי ליסויים אבורנק מוקפת לדירה [א"מ ועי' רש"ל]

מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

מט א מיי׳ פכ"ח מהל׳ שבת הל׳ ה טוש"ע א"ח סי׳ שנא סעיף יא:

נ ב ג מיי׳ פט"ז מהל׳ שבת הלכה טו סמג עשין א טוש"ע א"ח סי׳ שסב סעיף א:

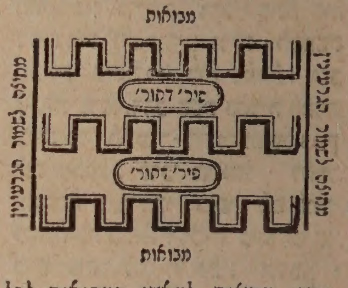
שלפינהו אזל רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע נקטינהו מבתריה למחר איתיביה רבינא לרבא *עיר חדשה מודדין לה מישיבתה וישנה מחומתה איזו היא חדשה ואיזו היא ישנה חדשה שהוקפה ולבסוף ישבה ישנה ישבה ולבסוף הוקפה והאי נמי כהוקפה ולבסוף ישבה דמי א"ל רב פפא לרבא והאמר רב אסי ג'מחיצות אדרבלין לא שמה מחיצה אלמא כיון דלצניעותא עבידא לה לא הויא מחיצה ה"נ כיון דלצניעותא עבידא לא הויא מחיצה(א) ואמר רב הונא בריה דרב יהושע לרבא והאמר רב הונא ג'מחיצה *העשויה לנחת לא שמה מחיצה דהא *רבה בר אבוה מערב לה לכולה מחוזא ערסייתא ערסייתא משום *פירא דבי תורי והא פירא דבי תורי כמחיצה העשויה לנחת דמיא קרי עלייהו ריש גלותא °חכמים המה להרע ולהיטיב לא ידעו: א"ר אלעאי שמעתי מר"א ואפי׳ בית כור: מתניתין דלא כחנניה דתניא חנניה אומר ואפילו היא ארבעים סאה כאסטרטיא של מלך א"ר יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו שנאמר °ויהי ישעיהו לא יצא (אל) חצר התיכונה כתיב העיר וקרינן החצר מכאן לאיסטרטיא של מלך שהיו בעיירות בינוניות במאי קמיפלגי מר סבר עיירות בינוניות הויין בית כור ומ"ס מ׳ סאה הויין וישעיהו מאי בעי התם אמר רבה בר בר חנה אמר ר׳ יוחנן מלמד שחלה חזקיה והלך ישעיהו והושיב ישיבה על פתחו מכאן לת"ח שחלה שמושיבין ישיבה על פתחו ולאו מילתא היא דילמא אתי לאיגרויי ביה שטן: וכן שמעתי הימנו אנשי חצר ששכח אחד ולא עירב ביתו אסור: *והתנן ביתו אסור להוציא ולהכניס לו ולהן אמר רב הונא בריה דרב יהושע אמר רב ששת לא קשיא הא

ירמיה ד

מ"ב כ

רש"י

שלפינהו · דלא ס"ל הא תקנתא: נקטינהו מבתריה · שלא יחזור רב הונא ויתקנם: איתיביה · לסיועיה דשפיר עבד: עיר חדשה מודדין לה מישיבתה · אם מוקפת חומה ואינה מיושבת כולה כשבא למדוד תחומיה לא ימדוד לה מן החומה אלא מן הבתים דחומתה לאו חומה היא לשויה כולה כד׳ אמות הואיל וישיבתה חדשה שקדמה חומתה לישיבתה אבל ישנה שישובה ישנה וקדם לחומתה מודדין לה מחומתה: והאי נמי · האי פרדס הרי הוקף ימים רבים והך השומירה נעשה עכשיו והיקף הפרדס לאו אדעתא דהך דירה הוה ודמי כי הוקף ולבסוף ישב: א"ל רב פפא לרבא · לסיועיה: אדרבלין · בנאים שעושים מחילה לצל סביבותיהם כשבונים בחמה: כיון דלצניעותא היא · ולמחר סתרי לה לאו כלום היא והא נמי לצניעותא דיום ולילה בעלמא היא דעבידא ולאו דירה היא: לנחת · שלא לדור שם אלא להשתמר מה שיניחו שם: ערסייתא · שכונות שכונות לבד ובכל שכונה היו מבואות הרבה ולא התיר את העיר כולה ביחד ואע"פ שהיתה עיר קטנה שאין נכנסין בה ששים ריבוא ותנן לקמן (דף נט.) עיר של יחיד מערבין את כולה והיינו של יחיד שאינה דומה לדגלי מדבר של ששים ריבוא: משום פירא דבי תורי · שוחה עמוקה היתה בין שכונה לשכונה ושם היו מניחין גרעיני תמרים לאכול השוורים והעיר אין לה חומה ומבואות של (בין) [בתי] השכונות מפולשים

ועשו מחילות לראשי המבואות לכל לד שחוץ לעיר להשתמר הגרעינין ולא חשיב ליה מחילה לצרף את המבואות ולעשות העיר אחת ואע"פ שמחילה של קיימא היתה: פירא · שוחה כמו פירא דכוורי במס׳ תענית (דף כד׳) והך מחילה דרב הונא כעשויה לנחת דמיא שאינה נעשית לדירה תמיד לצאת ולבא בה: להרע · לאסור ובתשובת הגאונים מצאתיה בלשון אחר ויפה בעיני מאד ההוא בוסתנא קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה הוה והאבורנקא כמין אכסדרה או קובה שבונין המלכים בתוך פרדס שלהן ועומד באמצע פרדס ולא הולך ריש גלותא אלא לטלטל מפתח בוסתנא שהיה אצל הבית עד האבורנקא ועבד רב הונא בר חיננא כמין שביל מן הפתח עד האבורנקא גדר מכאן וגדר מכאן בקנה קנה פחות מג׳ להפסיק בין הדרך לבוסתנא ויטלטל באותו שביל ורבא כי שלפינהו לא לאסור אלא להקל עליו דס"ל דשרי לטלטולי בכולה בוסתנא דכיון דבנה ליה אבורנקא בבוסתנא הויה לכולה בוסתנא חצר לאבורנקא והוי מוקף לדירה ואתו תלמידי דרבא רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע נקטינהו דלא ליהדר רב הונא בר חיננא וליתקנינהו והיא שעתא לא אדכור להו דלאו שפיר עביד דשלפינהו ולמחר אדכור ואותבוה כדאמר למחר איתיביה רבינא לרבא עיר חדשה כו׳ והאי בוסתנא נמי כהוקף ולבסוף ישב דמי שקודם נטיעתו מקיפין אותו ולאחר שגדל האילן עשו האבורנקא סביב הלכך שפיר עבד רב הונא בר חיננא ורב פפא אותביה ממחילת אדרבלין דהא מחילה דאבורנקא נמי לצניעות עבידא וכן לנחת להשתמש להניח בה טליתותיהן ולבושיהן שפושטים שם ושאר כלי תשמישם קרי עלייהו על רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע שלא נזכרו אתמול וסתרו תיקונו של רב הונא בר חיננא ועכשיו נעשו חכמים לאסור עליו ולהיטיב לא ידעו אתמול וכן עיקר: כאיסטרטיא של מלכים · רחבה שאחורי פלטין ושם היו מטיילים תמיד אלמא איכא דירה בהכי: ושניהן · ר׳ אלעאי וחנניה: התיכונה · אחרי פלטין של חזקיה דאי חצר שלפני בתים הואי החיצונה הוה קרי לה ואע"ג דגדולה היא כעיר קרי לה חצר: מאי בעי התם · ברחבה שאחורי פלטין שאינה לדרך יציאה: להושיב ישיבה · של תלמידים לעסוק בתורה על פתחו שלא יהא רשות למלאך המות ליכנס שם: שטן . מלאך המות דכי חזי (דמיגלו) בהדי הדדי מיגרי בהו): אנשי חצר ששכח אחד מהן כו׳. ודאי מתני׳ בשביטל להן רשות שהיה לו בחצר מיירי דאי לא בטיל אף בחצר אסורים לטלטל מבתיהן שהבתים לכל אחד ואחד הן והחצר רשות כולן וחלקו אוסר עליהן ואשמעינן ר׳ אלעאי דהמבטל רשות חצירו רשות ביתו נמי ביטל ונעשה אורח אצלן לפיכך אף ביתו מותר להן אבל הוא אסור להכניס ולהוציא מביתו לחצר ואף על פי שהוא מותר להכניס ולהוציא מפתח בתיהן לחצר כדתנן בפ׳ הדר (דף סט:) ושלהן מותר לו ולהן כשאר כל אדם הנכנס לחצר חבירו ומותר לו להוציא מפתח חבירו לחצר דהא רשותא דחד הוא והכא נמי כיון (*דבטל הוא דירתו) מביתו (*מיהא) אסור הוא להוציא ולא אמרינן כיון דביטל להו רשות ביתו הוי ביתו כבתיהן דבשלמא מבתיהן אם הוא מכניס ומוציא היכא למימר כאיגם בעלמא הוא אבל מביתו חוזר ומחזיק ברשותו הוא ואוסר עליהם וכן עליו כדתנן בפרק הדר מי שנתן רשותו והוציא בין בשוגג בין במזיד הרי זה אוסר: והא תנן · לקמן בפרק הדר ביתו אסור להכניס ולהוציא לו ולהן ואמרינן התם ביתו הוא דאסור להם הא חצירו שריא להוציא מבתיהן לחצר שרשותו שולט בה ה"ד אי דלא ביטל חצירו אמאי שריא ואוקימנא בשביטל רשות חצירו ולא ביטל רשות ביתו וקסבר המבטל רשות חצירו רשות ביתו לא ביטל לפיכך חצר כולה שלהן היא וביתו מיוחדת לאסור להן להוציא מרשותו לרשותן: מתני׳

א שאינה עשויה

[פי׳ תרין שרוכ׳ין בו הבהמות ערוך ערך פרא]

עירובין נט.

לקמן סט:

[כרש"י שבע"י איתא דמיגלו בהדיא מגרי בהו]

[צ"ל דבטל להו דירתו הוי] [צ"ל מיהו]

תוספות

מערב לכולה מחוזא ערסייתא · פי׳ רש"י לא התיר לערב כולה יחד אע"ג שהיתה עיר קטנה ותנן לקמן(ג) עיר של יחיד מערבין את כולה וקשיא דבפ׳ כילד מעברין (לקמן דף ס׳) אמרינן דשל רבים הוא דקאמר רבה בר אבוה מערב לכולה מחוזא ערסייתא דכל חד וחד הוי שיור לחבריה ועיר של יחיד לא בעי שיור אם לא שהיתה של רבים קודם אלא ודאי של רבים היתה(ג) ולעיל (ו:) נמי משמע שהיתה של רבים גבי אבולי דמחוזא דאמר אילמלא דלהוסי׳ נעולות בלילה הוי חייב עליה משום רה"ר משמע דהיו שם ס׳ רבוא מ"מ אי לאו משום פירי דבי תורי היו יכולין לערב כל העיר יחד והוו משיירי ג׳ דיורין לר׳ יהודה או שלש חצירות לר׳ שמעון: דבי תורי · פירש הקונטרס דמחוזא עיר שאין לה חומה ועשו מחילה בראשי מבואות לכל לד לשמור גרעינין ולא חשיב מחילה להצטרף המבואות ולעשות כל העיר כאחת לפי שהסיקף לא נעשה בעבור העיר אלא לשמור פירא דבי תורי ומשמע שר"ל שהוקף קודם ישוב העיר דאם הוקף אחרי כן אז נעשה גם בעבור העיר והוו מחילה מעלייתא וקשיא דלישנא משמע שאם נסתלקה משם הפירא דהוי מחילה מעלייתא ולפי׳ הקונט׳ אף אם לא היה הפירא לא היה ניתר כיון דהוקף ולבסוף ישב ועוד מה שפי׳ בקונטרס דמחוזא לית לה חומה לא נהירא דאמר לעיל אבולא דמחוזא אילמלא דלתותיה נעולות בלילה ונראה דמוקפת חומה היתה אחר שנתיישבה והיו יכולין לערב יחד אי לאו פירא דבי תורי שהיתה בין ערסא לערסא לאורך המבוי והיתה יתירה מבית סאתים ועמוקה י׳ ולא היו יכולים לערב מערסא לערסא לפי שלא היו יכולין לטלטל מזה לזה דהפירא הוי קרפף יותר מבית סאתים ולא דמי לכריא דפירי דלעיל דראוין למאכל אדם ואע"ג דיש להו מחילות אינם מועילים כלום דמחילות העשויות לנחת הם ורש"י פי׳ בכילד מעברין (לקמן דף ס׳) משום פירא שמפסיק ואין יכולין להלך משכונה לשכונה והוי כתרין שבין ב׳ חצירות דאמרינן לקמן (דף עח:) שמערבין שתים ואין מערבין אחת והכא [לא משמע בפירא אלא] משום דהואי מחילה עשויה לנחת:

והתנן ביתו אסור לו ולהם · וליכא למימר דמתניתין דמבטל בהדיא רשות ביתו דאם כן מאי לא מצאתי לי חבר אי נמי משמע ליה דמתניתין איירי אפילו בסתם: ולא

לקמן עח:

הגהות הב"ח

(א) גמ׳ לא הוי מחילה אמר ליה רב הונא: (ב) תוס׳ ד"ה מערב וכו׳ ותנא לקמן כ"כ דף נט: (ג) בא"ד ודאי של רבים היתה ומכל מקום אי לאו [illegible]

רבינו חננאל

גבוה י׳ ספחים דלהוי כאלו הוקף לדירה. אזל רבא שלפינהו להנהו קני סבר צריך להקיף גדר בהאי ניסא (לדירה אחריתי) [אחריתי לדירה] למחר בשבת אותיביה רבינא לרבא עיר חדשה *) מונין לה מישיבתה ואיזו עיר חדשה שישבה ולבסוף הוקפה ואיזו היא ישנה [שמודדין לה מחומתה]. שהוקפה ולבסוף נתיישבה דכיון דחומה נעשית תחלה כל בנין שבונים בפנים סמוכין על החומה שהיא מחיצה החיצונה והאי [נמי] כהוקף ולבסוף ישב דמי דהא בניינא דאיתבני בהדין בוסתנא בתרא הכי סמיכי להו אגדר דבוסתנא וכי עבד רב הונא קנה קנה פחות מג׳ בהאי ניסא דהוו בה זרעים שפיר עבד דניסא אחריתי לא בעיא מחיצה דהא קיימי מחיצתה דבוסתנא דאינון חומה לכל בניינא דמתבי לגואי כגון חומת העיר. ואישתיק רבא וסייעיה רב פפא וא"ל אמאי שתקת הא אמר רב אסי האי מחיצת אדרבלין לאו שמיה מחיצה. פי׳ כי אינה עשויה מחיצה לשדה אלא**) למם עהחיות מקנה קנה פחות מג׳ כמו מחיצת אדרבלין היא דעבידא לצניעותא בעלמא ואינה מחיצה שמתרת לטלטול בתוכה בשבת כמו מחיצה של שיירות להולכי דרכים ובא רב הונא בריה דר׳ יהושע נמי וסייעיה לרבא ואמר מחיצה זו אינה עשוי׳(לעות).[לנחת][פי׳ להיות קבועה לעולם כבנין אלא עראי הוא. ואמר רב הונא כל מחיצה שמתרת לטלטל בשבת***) כמו מחיצה שאינה עשויה (לעות) [לנחת] אינה מחיצה. ועוד הא רבא בר אבוה מערב למחוזא ערסתא. ערסתא מחיצת׳ חזקתא שרירתא דקביעין וקיימן ועשויות לנחת. פי׳ ערסתא שכונו׳ שכונות. וכיון שהסכימו כלן כרבא.וכי מה שעשה רב הונא [היה] שלא כהוגן הוה קרי עלייהו חכמים המה להרע וגו׳. פי׳ בירא תורי באר דמתמא ואו׳ כי היא רסן העיר הגדולה וכבר ראינו פי׳ לרבותינו הגאונים זולתי זה אבל אנו כתבנו הפי׳ שהיא קבלה בידינו: מתני׳ א"ר אלעאי שמעתי מר׳ אליעזר שאפילו בית כור. מתנייתא דלא כחנניה דתניא כחנניה אומר ארבעים סאה כאצרטיא של מלך. ותנן בית כור שהוא ל׳ סאה א"ר חנן ושניהן מקרא אחד דרשו ויהי ישעיהו לא יצא חצר התיכונה. כתיב עיר וקרי׳ חצר מיכן לחצר של מלכים שהיא כעיירות בינוניות ובהא פליגי תנא דידן סבר עיירות בינוניות שלשים סאה וחנניה סבר מ׳ סאה. ישעיה מאי בעי התם. אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן שחלה חזקיהו ובא ישעיה והושיב ישיבה על פתחו מיכן לת"ח שחלה שמושיבין ישיבה על פתחו ולאו מלתא היא דלמא מגרי שטן: פיסקא וכן שמעתי ממנו אנשי חצר ששכח אחד ממנו ולא עירב ביתו אסור להכנים ולהוציא. לו אבל להם מותר והתנן ביתו אסור לו ולהן. ופרקינן

*) גי׳ רבינו הוא להיפך גמ׳ דילן דחדשה היא שישבה ולבסוף הוקפה וישנה שהוקפה ולבסוף ישבה וצ"ע: **) [נראה דכאן צ"ל אלא לצניעותא ושני תיבות אלו למטה התיות צ"ל לקמן גבי פירא דבי תורי ועי׳ בערוך ערך פרא· ***) נראה דצ"ל שאינה כמו מחילה בעשויה לנחת.

הא ר"א והא רבנן כשתימצי לומר לדברי ר' אליעזר המבטל רשות חצירו רשות ביתו ביטל *לרבנן *המבטל רשות חצירו רשות ביתו לא ביטל פשיטא אמר *רחבה אנא ורב הונא בר חיננא תרגימנא לא נצרכא אלא לחמשה ששרוין בחצר אחד ושכח אחד מהן ולא עירב לדברי ר"א כשהוא מבטל רשותו אין צריך לבטל לכל אחד וא' לרבנן *[ב]כשהוא מבטל רשותו צריך לבטל לכל אחד ואחד *כמאן אזלא הא דתניא המשה ששרוין בחצר אחד ושכח אחד מהן ולא עירב כשהוא מבטל רשותו אין צריך לבטל רשות לכל אחד ואחד כמאן כר"א רב כהנא מתני הכי רב טביומי מתני הכי כמאן אזלא הא דתניא ה' ששרוים בחצר אחד ושכח אחד מהן ולא עירב כשהוא מבטל רשותו אינו צריך לבטל רשות לכל אחד ואחד כמאן אמר רב הונא בר יהודה אמר רב ששת כמאן כר"א א"ל רב פפא לאביי לר"א אי אמר לא מבטילנא ולרבנן אי אמר מבטילנא מאי טעמא דר"א משום דקסבר המבטל רשות חצירו רשות ביתו ביטל והאי אמר אנא לא מבטילנא או דילמא טעמא דר"א משום *דבית בלא חצר לא עבידי אינשי דדיירי וכי קאמר לא מבטילנא לאו כל כמיניה אע"ג דאמר דיירנא לאו כלום קאמר ולרבנן אי אמר מבטילנא מאי טעמא דרבנן משום דקסברי המבטל רשות חצירו רשות ביתו לא ביטל והאי אמר מבטילנא או דלמא טעמא דרבנן משום דלא עביד איניש דמסלק נפשיה לגמרי מבית וחצר והוי כי אורח לגבייהו והאי כי אמר מבטילנא לאו כל כמיניה (קאמר) א"ל בין לרבנן בין לר"א [ג]כיון דגלי דעתיה גלי: וכן שמעתי ממנו שיוצאים בערקבלין בפסח: מאי ערקבלין *אמר ריש לקיש אצוותא חרוזיאתא:

הדרן עלך עושין פסין

בבל *[ד]מערבין ומשתתפין חוץ מן המים ומן המלח והכל ניקח בכסף מעשר חוץ מן המים ומן המלח *הנודר מן המזון מותר *(במלח ובמים) *מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה סומכוס אומר בחולין ולכהן בבית הפרס ר' יהודה אומר אפי' *בין הקברות מפני

מתני' ר"א · כדאמר רבי אלעאי שמעתי מר"א : רשות ביתו ביטל · ואע"ג דלא פריש בהדיא רשות ביתו דהא ודאי מתני' בדלא פירש דאי פירש לא מצי למימר ר' אלעאי בקשתי לי חבר ולא מצאתי דהא כ"ע מודו דשרי : פשיטא · דבהכי פליגי ולמה ליה לרב ששת לומר כשתימצי לומר : אמר רחבה אנא ורב הונא בר חיננא תרגימנא · להאי כשתימצי לומר דרב ששת למאי איצטריך: ה"ג לא נצרכה אלא לחמשה ששרוין בחצר כו' . דאשמעינן רב ששת לשום לב להבין טעם מחלוקתן ולמוד הימנו דבר אחר דלר' אליעזר מבטל בעין יפה מבטל ולא אמרינן חצר דגלי גלי בית דלא גלי לא גלי ונילף מינה דהיכא דבטיל לחד מינייהו בטיל לכולהו ולא אמרי' למאן דגלי גלי למאן דלא גלי לא גלי ולרבנן צריך לבטל לכל אחד ואחד כי היכי דלגבי בית סבירא להו דמאי דלא פריש לא בטיל הכא נמי למאן דלא פריש לא בטיל וכולן אסורין דאע"ג דהאי דבטיל ליה עירב עם חבירו כי עירב מאתמול אדעתא דההיא חולקא לא עירב דההיא שעתא לאו דידיה הוא ודכוותיה תניא בהדר (לקמן דף ע:) אחד מן השוק שמת והיה לו בית בחצר והניח רשותו לאחד מבני החצר מבעוד יום דהיינו קודם שעירבו דכי עירב אדעתא דההיא חולקא נמי עירב אינו אוסר משחשיכה הרי זה אוסר: רב כהנא מתני הכי · להאי כשתימצי לומר דרב ששת אמתניתין ורחבה ורב הונא הוא דתרגמוה לאגמורינן מינה אחמשה שעירבו בחצר כו' הוא דאתא: ורב טביומי מתני. דרב ששת בהדיא אמרה עלה: כר' אליעזר· דאמר מבטל בעין יפה מבטל: לרבי אליעזר · דאמר מסתמא ביטל רשות ביתו: אם אמרי· בהדיא לא בטילנא רשות ביתו מי הוי ביתו מותר להן או לא: ולרבנן · דאמרי מסתמא לא ביטל רשות ביתו אמר בהדיא מבטילנא לכו אף רשות ביתו מבטיל אי לא: ביתא בלא חצר· כיון דאסר עצמו בחצרו שביטל להם: לאו כל כמיניה · דכיון דלית ליה חצר דירת בית לאו כלום היא לדידיה: והאי כי אמר מבטילנא · בטלה דעתו אצל כל אדם ולא ביטל אלא חצר: אצוותא חרזייתא · סיב עבה הגדל סביב הדקל ונכרך ועולה בו כלולבי גפנים. חרזייתא תכופות הרבה יחד כמחרוזות וטעם מרור בו:

הדרן עלך עושין פסין

בבל מערבין · עירובי חצירות (א) ותחומין: ומשתתפין· במבוי: חוץ מן המים ומן המלח · דלאו מידי דמזון הן וטעמא דעירוב משום דדעתו ודירתו במקום מזונותיו הוא וכיון שנתנו כל בני החצר כדי מזון בבית אחד נעשה כאילו כולן דרים בתוכו ונמצאו כולן רשות אחת וכו' וכן בעירובי תחומין נעשה כמי (ב) ששבת שם ומשם יש לו אלפים אמה לכל רוח הלכך דבר מזון בעינן : בכסף מעשר · בתוך ירושלים כשהוא מוליאו [לצורך מאכלו] כדכתיב (דברים יד) ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך : חוץ מן המים ומלח · בגמרא מפרש טעמא דלאו פרי מפרי הוא: מערבין לנזיר · עירובי תחומין : ביין · ואף על גב דלא חזי לדידיה חזי לאחריני וכיון דמזוגא הוא גבי אחריני שרו ליה רבנן : ולישראל בתרומה · דהא חזיא לכהן : סומכוס אומר בחולין · אבל לא בתרומה דמידי דחזי ליה בעינן ובגמרא מפרש מאי טעמא לא פליג סומכוס אין לנזיר : ולכהן בבית הפרס · סתמא היא ולאו סומכוס קאמר לה מניחין עירוב לכהן בבית הפרס אע"ג דבעינן דמצי למיזל ולמישקליה ומיכליה התם דאי לא מצי אזיל התם היכי קני שביתה בההוא דוכתא למהוי כאילו שבת שם (ג) בבית הפרס שפיר דמי דספיקא דרבנן הוא ומותר ליכנס ע"י נפוח :

לחוץ

---

*ולא מצאתי לי חבר · הייט דוקא בתלמידיו דתניא בכל שעה (פסחים דף נט·) עד שבאתי אצל ר"א בן יעקב והודה לדברי אי נמי לא מצא חבר ששמע מר"א קאמר :

אצוותא חרוזייתא · פירש בקונטרס סיב עבה הגדל סביב הדקל ונכרך ועולה כלולבי גפנים ואין נראה לר"י דבפ' כל שעה (פסחים דף נט.) אמרי' מה מצה מין זרעים אף מרור מין זרעים והתם אמרינן דהרחבינא אצוותא דדיקלא ואפשר דהן ב' מינין ושניהן נכרכין סביב הדקל* :

הדרן עלך עושין פסין

בבל מערבין · פי' בקונט' עירובי חצירות ותחומין ואין נראה דבעירובי חצירות בעינן פת לכולי עלמא בפרק הדר (לקמן דף עא:) וכל האי פירקא מוכח דאיירי בתחומין :

ולכהן בבית הפרס · וא"ת בפסחים (דף צב·) אמר אונן ומצורע ובית הפרס בעושי פסח לא העמידו דבריהם במקום כרת פירוש לא העמידו דבריהם לטמאותו משום דאיכא כרת אם לא יעשה פסח והכא משמע דאפי' בשביל עירוב לא העמידו דבריהם והתם נמי ע"י בדיקה דרב יהודה איירי דקאמר אבית הפרס כדתנן ושוין ב"ש וב"ה שבודקין לאוכלי פסחים ואין בודקין לאוכלי תרומה וקאמר מאי בודקין א"ר יהודה אמר שמואל מנפח אדם בבית הפרס והולך לו ואף ע"ג דמפרש התם בפרק בתרא דאהלות (משנה ד) אהך משנה כיצד הוא בודק מביא עפר שהוא יכול להסיטו ונותן לתוך כברה שנקביה דקין וממחה אם יש עצם כשעורה טמא ההיא בדיקה מיירי אם כבר עבר ובדיקת דרב יהודה איירי אם רוצה לעבור וה"פ מאי בודקין אם רוצה לעבור וי"ל דהא דקאמרינן התם דלא העמידו דבריהם במקום כרת היינו משום דאיכא נמי כרת לעושי פסח בטומאה ולכך דוקא לעושי פסח לא העמידו דבריהם אע"ג דאיכא כרת כיון דאי לא עביד (ד) נמי פסח איכא כרת אבל אין בודקין לאוכלי תרומה אף על גב דליכא כרת לאוכלי תרומה בטומאה כיון דאיכא מיתה העמידו דבריהם והכי אמרינן בחומר בקדש (חגיגה דף כה:) לעושי פסח לא העמידו דבריהם במקום כרת פי' אפי' במקום כרת לאוכלי תרומה העמידו דבריהם במקום מיתה פי' אף על גב דליכא כרת אלא מיתה כדפרישית אבל הכא דטומאת כהן ליכא כרת אלא לאו לא העמידו דבריהם במקום מצוה דאפי' אם מערבין לדבר הרשות אורחא דמלתא הוא לערב לדבר מצוה כדאמר בפ' כיצד משתתפין (לקמן דף פב·) ובמצוה רבה אפי' בלא ניפוח התירו כגון ללמוד תורה ולישא אשה ולדון ולערער עמהם כדי להציל מידם כדאמר במס' ע"ג (דף יג·) ובפרק מי שהוציאוהו (לקמן דף מז·) דמדלא מייתי התם הא דרב יהודה משמע דבלא ניפוח איירי ולכך נקט נמי הנך מצות ולא נקט אחריני וכן מלינו דמשום כבוד הבריות התירו לטמא בטומאה דרבנן במי שמתו (ברכות דף יט:) גבי מדלגין הייט ע"ג ארונות:

מפני

[עייך לעיל במשנה]

נא א ב מיי' פ"ב מהל' עירובין הלכה א סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' שפ סעיף א :

נב ג מיי' שם הל' ב טוש"ע שם ס"ב :

א ד מיי' פ"א מהלכות עירובין הל' ח סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' שפו סעיף ה :

עיין תוס' סוכה לו: ד"ה בסיב

רבינו חננאל

ופרקינן מתני' ר' אליעזר אידך רבנן ואסיקנא בה' השרויין בחצר אחת ושכח אחד ולא עירב לדברי ר' אליעזר אין צריך לבטל רשות לכל אחד ואחד לדברי חכמים צריך לבטל רשות לכל אחד ואחד . א"ל רב פפא לאביי לר' אליעזר אי פריש ואמר רשות חצרי בטלתי רשות ביתי לא בטלתי ולרבנן אי פריש ואמר רשות חצרי ורשות ביתי מאי . ופשטנא בין לרבנן ובין לר' אליעזר כיון דגלי גלי: ערקבלין פי' ירקות שמם אצותא חרזיתא . ירקות שיוצאין בהן בפסח :

הדרן עלך עושין פסין

פ"ג בבל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים ומן המלח כו'.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בכל מערבין עירובי חצרות . נ"ב כן מוקי לה בדף פ"א ע"ש : (ב) ד"ה חוץ וכו' רשות אחת וכן בעירובי תחומין נעשה כמי ששבת שם ומשם : (ג) ד"ה ולכהן וכו' כאלו שבת שם דהא לאו ביתו הוא ולא מצי למידר שם בבית הפרס שפיר דמי : (ד) תוס' ד"ה ולכהן וכו' אע"ג דאיכא כרת כיון דאי לא עביד פסח נמי איכא כרת :

[נ"ל במים ובמלח וכ"א בברכות לט:]

גליון הש"ס

גמ' כשהוא מבטל רשות צריך לבטל לכל אחד ואחד . עיין לקמן דף סג ע"ב תוס' ד"ה בטילו רשותייכו :

לקמן סט. ס"א רבא

לקמן ע.

כל זה עד כמאן כר"א אינו בס"א רש"ל

[לקמן סה:]

[פסחים לט. ע"ש]

לקמן פא. קידושין לד.

[ברכות לט:]

פסחים כג. [לקמן כח.]

ס"א בבית

מפני שיכול *לחוץ ולילך ולאכול: **גמ'** *א"ר יוחנן אין למידין מן הכללות ואפילו במקום שנאמר בו חוץ מדקאמר אפי' במקום שנאמר בו חוץ מכלל דלאו הכא קאי היכא קאי התם קאי *כל מצות עשה שהזמן גרמא אנשים חייבין ונשים פטורות ושלא הזמן גרמא אחד נשים ואחד אנשים חייבין וכללא הוא דכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות הרי מצה שמחה והקהל דמצות עשה שהזמן גרמא הוא ונשים חייבות וכל מצות עשה שלא הזמן גרמא נשים חייבות הרי תלמוד תורה פריה ורביה ופדיון הבן דמצות עשה שלא הזמן גרמא ונשים פטורות אלא אמר רבי יוחנן אין למידין מן הכללות ואפילו במקום שנאמר בו חוץ אמר אביי ואיתימא רבי ירמיה אף אנן נמי תנינא *עוד כלל אחר אמרו ^אכל שנישא על גבי הזב טמא ^בוכל שהזב נישא עליו טהור חוץ מן הראוי למשכב ומושב ^גוהאדם ותו ליכא והא איכא מרכב האי מרכב היכי דמי אי דיתיב עליה היינו מושב אנן הכי קאמרינן הא איכא גבא דאוכפא *דתניא ^דהאוכף טמא מושב והתפוס טמא מרכב אלא שמע מינה אין למידין מן הכללות ואפילו במקום שנאמר בו חוץ אמר רבינא ואיתימא רב נחמן אף אנן נמי תנינא בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים והמלח [א] ותו ליכא [ב] א) והא איכא ^הכמיהין ופטריות אלא שמע מינה אין למידין מן הכללות ואפי' במקום שנאמר בו חוץ: הכל ניקח בכסף מעשר כו': ר' *אליעזר [נ"ל אלעזר] ור' יוסי בר חנינא חד מתני אעירוב וחד מתני אמעשר חד מתני אעירוב ל"ש אלא מים בפני עצמו ומלח בפני עצמו דאין מערבין אבל במים ומלח מערבין וחד מתני אמעשר לא שנו אלא מים בפני עצמו ומלח בפני עצמו דאין ניקחין אבל מים ומלח ניקחין בכסף מעשר מאן דמתני אמעשר כ"ש אעירוב ומאן דמתני אעירוב אבל ^ואמעשר לא מ"ט פירא בעינן כי אתא רבי יצחק מתני אמעשר מיתיבי העיד ר' יהודה בן גדיש לפני ר"א של בית אבא היו לוקחין ציר בכסף מעשר אמר לו שמא לא שמעת אלא כשקרבי דגים מעורבין בהן ואפילו רבי יהודה בן גדיש לא קאמר אלא בציר דשומנא דפירא היא אבל מים ומלח לא אמר רב יוסף לא

רש"י

לחוץ · לעשות מחילה בינו ובין הקבר שלא יאהיל עליו וכגון בשידה תיבה ומגדל יכנס שם מבעוד יום בעגלות אם ירצה אלמא חזי ליה: **גמ'** אין למידין מן הכללות · כל היכא דתנן כלל לא אמרי' דוקא הוא דאיכא כלל דלא דק במילתיה ואיכא מילי דליתנהו בההוא כלל כי הנך דאמרינן לקמן: ואפילו במקום שנאמר בו חוץ · מדבר פלוני דאיכא למימר מדאפקיה להאי וודאי דק בכלליה אפילו הכי לא ילפינן מיניה דדלמא שייר ולא אפיק כל מאי דבעי: מדקאמר · רבי יוחנן אפי' מכלל דכי אמר' למילתיה לאו הכא אמרה דהכא נאמר בו חוץ וממילתיה משמע דאכלל שלא נאמר בו חוץ אמרה ומש"ה אמר אפי' כלומר לא מיבעיא היכא דלא נאמר בו חוץ אלא אפי' במקום שנאמר בו חוץ: ונשים פטורות · בפרק קמא דקדושין (דף לד·) יליף טעמא: מצה · לילה הראשונה חובת עשה היא בערב תאכלו מצות (שמות יב) ושאר כל הימים אם רצה להסתפק בבשר בלא לחם אין חובה עליו לאכול: שמחה · ושמחת אתה וביתך (דברים יד) הרי נשים במשמע ומצה נמי חובה לנשים במס' פסחים (דף מג.) מהיקישא דלא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות כל שישנו בבל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מצה ונשים ישנן בבל תאכל חמץ דכל מצות לא תעשה נשים מוזהרות כאנשים (א) בפ"ק דקדושין (דף כט·): הקהל · במועד שנת השמטה בחג הסוכות המלך עומד על בימה וקורא לפניהן מצות משנה תורה כדאיתא בסוטה (דף מא·) וכתיב האנשים והנשים והטף: תלמוד תורה · נשים פטורות דכתיב ולמדתם אותם את בניכם ולא בנותיכם: פריה ורביה · דכתיב פרו ורבו ומלאו (ב) וכבשוה איש דרכו לכבוש ואין אשה דרכה לכבוש (יבמות דף סה:): פדיון · בנו הבכור חובה על האב ולא על האם (ג) בקידושין (דף כט.) שמעינן לה מדכתיב תפדה קרי ביה תפדה כל שחייב ליפדות חייב לפדות את בנו והאשה אינה בכלל פדיון עלמה דכתיב (שמות יג) בכור בניך תפדה ולא בנותיך אינה נמי במצות פדיון בנה הבכור: כל שנישא על גבי הזב · עליונו של זב דכתיב (ויקרא טו) בכל אשר יהיה תחתיו ואמר בפרק בנות כותים (נדה דף לג·) מאי תחתיו אי נימא תחתיו דזב היינו משכב אלא בכל אשר יהיה הזב תחתיו והיינו עליונו של זב: חוץ מן הראוי למשכב ומושב · אבל שאינו ראוי טהור כדאמר בחומר בקודש (חגיגה דף כג:) יכול כפה סאה וישב עליה יהא טמא תלמוד לומר והיושב על הכלי אשר ישב עליו מי שמיוחד לישיבה יצא זה שאינו מיוחד לישיבה שאומרים עמוד ונעשה מלאכתנו: והאדם · דכתיב והנושא אותם אף הזב במשמע אותם: תפוס · דאוכף ארצו"ן בלעז שכשרוכב תופס באותו עץ שנקרא ארצו"ן ולהכי מטמא משום מרכב: חד מתני אעירוב וחד מתני אמעשר · האי לא שנו דקאמרינן לקמן: מים ומלח · המעורבין מזון הן לטבל בהן פתו: פירא בעינן · כדלקמן (עמוד ב') מכלל ופרט: כי אתא רבי יצחק מתני · להאי לא שנו אמעשר: דשומנא דפירא · אפילו כשאין קרבי דגים מעורבים בו יש שם קצת משמנן עם המים ומלח: אבל מים ומלח · דעלמא דלאו ציר הוא לא אמר: לא

תוספות

מפני שיכול לחוץ ולילך ולאכול · אבל אי לאו הכי לא הוי עירוב אע"ג דחזי לישראל משום דהוי הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר והיינו טעמא דת"ק דלא הוי עירוב ולא משום דס"ל כסומכוס ומיהו ר' יהודה משמע דסבר כסומכוס מדקאמר ולאכול וכן קאמר בברייתא לקמן (דף לא.) מערבין לכהן טהור בתרומה טהורה משמע דבעי מידי דחזי ליה: **כל** שנישא על גבי הזב · אם נפרש דבהיסט איירי שמסיט כולו הוי כל דוקא ובכמה דוכתי קרי להיסט משא אבל אי מיירי בעליונו של זב שאינו מסיט כולו (ד) ושמקצתו נגרר בארץ דלאו היסט הוא כדאמר (ת"כ פ' מצורע) איזהו מגע שהוא ככולו הוי אומר זה היסטו מספקא לר"י אי שייך בכל דבר או לא דעליונו של זב נפקא לן מבכל אשר יהיה תחתיו הזב (ה) אי הוי דומיא דמשכב ומושב שאינו נוהג אלא בדבר הראוי לכך או לא: **כל** שהזב נישא עליו טהור · אומר רבינו תם דטהור מטומאה חמורה דאינו מטמא אדם וכלים אבל טמא טומאה קלה כגון לטמא אוכלין ומשקין אף על גב דאינו ראוי למשכב ומושב ומייתי ראיה מפרק דם הנדה (דף נה:) דקאמרינן אי מה היא עושה משכב ומושב כו'(ו) אף (*מדוה) [נ"ל דמה] כמי עושה משכב ומושב לטמא אדם לטמא בגדים ומשני אמר קרא היא ולא דמה אי מה היא מטמאה באבן מסמא אף מדוה כמי והשתא כיון שמיעט דמה מדין משכב ומושב מאי קאמרינן תו דליטמא באבן מסמא והא אבן מסמא היינו משכב ומושב דמטעם משכב ומושב הוא דמיטמא כדקתני בתורת כהנים אפילו עשרה כלים זה על זה ואפילו על גבי אבן מסמא מניין תלמוד לומר כל המשכב ואבן מסמא מפרש רבינו תם דהיינו אבן גדולה שיש כלים תחתיה ואין מרגישין הכלים בכובד הזב היושב על האבן שבלא הזב האבן כבידה ביותר ומפרש התם רבינו תם דהכי פירושו אי מה היא כו' כלומר דנהי שמיעטת דמה מטומאה חמורה אכתי מניין שלא יטמא טומאה קלה אף על גב דממעט ממשכב ומושב לריך למעט מטומאה קלה והיינו משום דאפילו דבר שאינו ראוי למשכב ומושב מטמא טומאה קלה ואין נראה דבהדיא כתיב בתורת כהנים תניא כל אשר ישכב עליו הזב יטמא יכול יטמא דבר שאינו ראוי לשכיבה לא מה היא אינה מטמאה כו' יכול הוא והיא לא יטמאו טומאה חמורה אבל יטמאו טומאה קלה תלמוד לומר משכב אלמא מידי דלא חזי למשכב ומושב טהור לגמרי ונראה לפרש דמה שמרבה בתורת כהנים אבן מסמא מוכל המשכב היינו דוקא לטומאה קלה וטמא בשום מקום ממעט לה מטומאה חמורה אבל מידי דלא חזי למשכב ומושב אפי' טומאה קלה ליכא ולכך אע"ג דמיעט דמה מדין משכב ומושב לריך למעט מדין אבן מסמא שהוא לענין טומאה חמורה עדיין לענין טומאה קלה: **אי** דיתיב עלה היינו מושב · תימה דבקרא כתיב מרכב ומושב ודינן חלוק זה מזה *) וי"ל דנהי דקרא מחלק בין ישיבה דרכיבה לישיבה דעלמא מ"מ התנא דקאמר חוץ מן הראוי למשכב ומושב כל עניני ישיבות קאמר ולא נימא דלא דק בכללי' משום הכי קאמר היינו מושב: **אבל** במים ומלח מערבין · בסמוך מוקי בשנותן לתוכן שמן וקשה דתיפוק לי משום שמן כדפריך לקמן (עמוד ב') אמעשר והכא לא שייך שינויא דהתם ויש לומר דהכא איצטריך דאף על גב דלא הוי מן השמן מזון שתי סעודות: **מאן** דמתני אמעשר כ"ש אעירוב · וקשה הא איכא כמיהין ופטריות וכפניות ופולין יבישין דאמרינן לקמן דאין מערבין

*) [דהנוגע במרכב אין טעון כיבוס בגדים כדמוכח בתורת כהנים עי' תוס' פסחים ג. ד"ה שהרי]

עין משפט נר מצוה

ב א מיי' פ"א מהלכות משכב ומושב הל' א ופ"ו הלכה ג והלכה ו:

ג ב מיי' פ"ו שם הל' ו ופ"ו הלכה ח:

ד ג מיי' פ"א שם הל' א ופ"ו הל' ו ופ"ח הלכה ב:

ה ד מיי' פכ"ה מהל' כלים הלכה ב:

ו ה ו מיי' פ"א מהל' עירובין הלכה ח סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' שפו סעיף ב:

ז ז מיי' פ"ז מהלכות מעשר שני הלכה ד סמג עשין קלו:

רבינו חננאל

א"ר יוחנן אין למדין מן הכללות ואפילו במקום שנאמר בהן חוץ פי' כל מקום שיאמר כל אינו ממש. ואפילו אם יפרש ויאמר חוץ מכך וכך לא תאמר כיון שאמר חוץ אין לך דבר היוצא מן הכלל הזה אלא המפורשין אלא יש הרבה זולתן יוצאין מזה הכלל. ואסיקנא בקדושין תנן כל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות ואנשים חייבין כו' והתם א"ר יוחנן אין למדין מן הכללות ואפי' במקום שנאמר בהן חוץ. אמר אביי אף אנן נמי תנינא במסכת זבים פ"ה עוד כלל אמרו כל הנישא ע"ג הזב טמא. וכל שהזב נישא עליו טהור חוץ מן הראוי למשכב ולמושב והאדם ואקשינן כללא הוא ותו ליכא. והא איכא מרכב ואמרינן מרכב מאי ניהו איכוף אדייתיב עליה היינו מושב. ולטעמיך מי לא כתיב מושב וכתיב מרכב אלא מרכב (גברא) [גבא] דאוכפא דבהדי דרכיב מחית ידיה עליה ותנן בתוספתא בכלים [בב"ב] פרק ב' האיכוף מטמא מושב והתופס שלו מטמא מרכב ושאר כל התפיות שבצדדין אם היו רחבות טפח טמאין יש מי שמפרש התופיות הזונות והן העצים הנתונים בטפישא שבאחור ושלפנים. כדכתיב (מלכים א' כב) והזונות רחצו והן פיני המרכב שניטנפו מן הדם. פי' האיכוף העץ שאחורי הסרג והתפוס העץ שלפניו שאוחז בידו בעת שהוא עולה לרכוב והנה אלו לא מושב ולא מרכב ושמאקש"מ אין למדין מן הכללות. וכן שנינו בכל מערבין חוץ מהמים ומן המלח והא איכא כמיהין ופטריות נמי כמו (המים ומן המלח) [מים ומלח] ואמרינן לא שנו אלא מים בפ"ע ומלח בפ"ע אבל שניהן יחד ניקחין. מאן דמתני אמעשר שניקחין כ"ש אעירוב שמערבין כו'. כי אתא ר' יצחק מתני אמעשר ואותבינן עליה מהא דתניא יהודה בן גדיש לפני ר' אליעזר של בית אבא היו לוקחין ציר בכסף מעשר. אמרו לו שמא לא שמעתה [אלא] בציר שקרבי דגים מעורבין בהן. ואפי' יהודה בן גדיש לא אמר [אלא] בציר דשומנא דפירא הוא אבל מים ומלח דברי הכל

מסורת הש"ס

גירסת ירושלמי ובמשניות שבמשניות לילך לחוץ וגירסת רי"ף בלא לחוץ וגירסת הרא"ש לחוץ ולאכול

[קידושין לד. וש"נ]

[לקמן כט. קידושין לד.]

זבין פ"ה מ"ב

תוספתא דכלים ב"ב פ"ב

הגהות הב"ח

הגהות הגר"א [א] גמ' חוץ מן המים והמלח. נ"ב וכו': [ב] והאיכא כמיהין ופטריות. נ"ב ת"כ פ"א פסקא ח:

הגהות מהר"ב רנשבורג א] גמ' הא איכא כמיהין ופטריות. נ"ב וכו' כנ"ל כמו שהגיה הגאון מהר"א ווילנא. וביאור דבריו בביאוריו לש"ע א"ח סי' שפ"ו ס"ק ע"ז יעו"ש באורך דקושית הש"ס קאי על ניקח בכסף מעשר. וכמהין ופטריות אינן נקחין כדאיתא בתורת כהנים פ"א פיסקא ה' אבל לענין עירוב לא שייך כלל דממ"נ אם במחוברין הוו מאכל ומערבין בהם כדמוכח בשבת כ"ח ע"א ואם אינן הם הכ"ל מתבואה שאין מערבין בה כדלקמן דף כ"ט ע"א א"ו כאמור והפת"ח אף בסוף דלא כרי"ף והרמב"ם. ונ"ע גם בתוספות ד"ה מאן דמתני וכו' דסברי דניקחין בכסף מעשר נגד הת"כ שהביא הגאון ז"ל. וי"ל:

ח א ב שם הלכה י :
ט ג מיי' פ"ח שם הלכה א :
י ד מיי' שם הלכה ב :
יא ה מיי' פ"ז שם הלכה ו :
יב ו מיי' שם הל' ג :
[דף כח:]
[דף כט.]

תורה אור

לא נצרכה *אלא שנתן לתוכן שמן אמר ליה אביי ותיפוק ליה משום שמן לא צריכא [ב]שנתן דמי מים ומלח בהבלעה ובהבלעה מי שרי אין והתניא בן בג בג אומר °בבקר [ג]מלמד שלוקחין בקר על גב עורו[דברים יד] ובצאן מלמד שלוקחין צאן על גב גיזתה וביין מלמד [ד]שלוקחין יין על גב קנקנו ובשכר מלמד [ה]שלוקחין תמד משהחמיץ א"ר יוחנן מאן דמתרגם לי בבקר אליבא דבן בג בג *מובילנא מאניה אבתריה לבי מסותא מאי טעמא כולהו צריכי לבר מבבקר דלא צריך מאי צריכי דאי כתב רחמנא בבקר הוה אמינא בקר הוא דמזדבן על גב עורו משום דגופיה הוא אבל צאן על גב גיזתה דלאו גופיה הוא אימא לא ואי כתב רחמנא בצאן על גב גיזתה הוה אמינא משום דמחובר בה אבל יין ע"ג קנקנו אימא לא ואי כתב רחמנא ביין הוה אמינא משום דהיינו נטירותיה אבל תמד משהחמיץ דקיוהא בעלמא הוא אימא לא כתב רחמנא שכר ואי כתב רחמנא בשכר הוה אמינא מאי שכר דבילה קעילית דפירא הוא אבל יין על גב קנקנו אימא לא ואי כתב רחמנא יין על גב קנקנו דהיינו נטירותיה אבל צאן על גב גיזתה אימא לא כתב רחמנא צאן דאפילו על גב גיזתה בבקר למה לי וכ"ת אי לא כתב רחמנא בבקר הוה אמינא צאן על גב עורה אין על גב גיזתה לא כתב רחמנא בבקר לאתויי עורו אייתר ליה צאן לאתויי גיזתה אי לא כתב רחמנא בקר לא הוה אמינא צאן על גב עורה אין על גב גיזתה לא דאם כן לכתוב רחמנא בקר דממילא אייתר ליה צאן וכיון דכתב רחמנא צאן דאפילו על גב גיזתה בבקר למה לי השתא צאן על גב גיזתה מיזדבנא בקר על גב עורו מיבעיא [א] היינו דקאמר רבי יוחנן מאן דמתרגם לי בבקר אליבא דבן בג בג מובילנא מאניה לבי מסותא במאי קא מיפלגי רבי יהודה בן גדיש ור"א והני תנאי דלקמן ר' יהודה בן גדיש ור"א דרשי רבויי ומיעוטי והני תנאי דרשי כללי ופרטי ר' יהודה בן גדיש ור"א דרשי ריבויי ומיעוטי °ונתתה הכסף בבכל אשר תאוה נפשך ריבה בבקר ובצאן וביין ובשכר מיעט ובבכל אשר תשאלך נפשך חזר וריבה ריבה ומיעט וריבה ריבה הכל מאי רבי רבי כל מילי ומאי מיעט לר"א מיעט ציר לר' יהודה בן גדיש מיעט מים ומלח והני תנאי דרשי כללי ופרטי *דתניא ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך כלל בבקר ובצאן וביין ובשכר פרט ובכל אשר תשאלך נפשך חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט [ז]מה הפרט מפורש פרי מפרי וגידולי קרקע אף כל פרי מפרי וגידולי קרקע ותניא אידך מה הפרט מפורש ולד ולדות הארץ אף כל ולד ולדות הארץ מאי בינייהו אמר אביי דגים איכא בינייהו למאן דאמר פרי מפרי וגידולי קרקע הני דגים גידולי קרקע נינהו למאן דאמר ולד ולדות הארץ דגים ממיא איברו ומי אמר אביי דגים גידולי קרקע נינהו והאמר אביי אבל

שם (margin)
ב"ק סג. ב"מ לה: (margin)

תוספות

מערבין בהן אף על גב דמסתמא נקנין בכסף מעשר דפרי מפרי הן וגידולי קרקע ויש לומר הא דאין מערבין בהן היינו משום דלא חזו אלא ע"י תיקון וגבי עירוב צריך שיהו ראויין לאכילה בשעה שהעירוב חל אבל לטמא טומאת אוכל או ליקח בכסף מעשר שפיר דמי כיון דחזו על ידי תיקון אבל דבר שאין צריך תיקון אם ניקח בכסף מעשר כל שכן דמערבין בו וכן משני לקמן *אכפניות דלענין טומאת אוכל שאני דראוי למתקן על ידי האור ומתני' דמעילה דקתני ובמזון שתי סעודות לעירוב וכבילה לטמא טומאת אוכלין דמשמע דהא בהא תליא כדאמר לקמן *היינו בדבר שאין צריך תיקון ורבא דאמר וכי מערבין בתפוחים לחדודי ההוא מדרבנן עבד דהא אטו מי לא הוה ידע דניקח בכסף מעשר דהוי פירי מפירי וגדולי קרקע דאין לומר דמיירי בתפוחים של יער דצריך למתקן דאם כן לא מייתי שפיר ממתני' דמעילה :

הוה אמינא מאי שכר דבילה קעילית · כל הני דרשות מיתורא דביתי"ן דריש דפרטי צריכי לפרט וכלל דממה נפשך צריכי תרי מינייהו כדאמר בפרק קמא דקדושין (דף יז:) גבי הענקה דאי כתיב צאן הוה אמינא גידולי קרקע לא ואי כתיב גורן הוה אמינא בעלי חיים לא ושאר פרטי נמי שמא צריכי לשום דרשה ועוד דבשבועות פ"ג (דף כג.) ובפרק בתרא דיומא (דף עו.) פריך והימא דבילה קעילית ומשני גמר שכר שכר מנזיר והכא נפקא לן מדמרבינן יין אגב קנקן אלא התם אצטריך שכר שכר דלא נימא שכר גופיה דבילה קעילית היא והכא אבי"ת דבשכר קאי וקשה דהיכי קאמר הכא דה"א דבי"ת דבשכר לדבילה קעילית אתא הא מכלל ופרט נפקא דהוו פירי מפירי ועוד הקשה מה"ר שמואל דהיכי בעי למימר התם דשכר גופיה לדבילה קעילית והאמר הכא דאי לאו יתור דיין אגב קנקן ה"א דבי"ת דבשכר לדבילה קעילית ויש לומר דשכר גופיה בעי למימר לדבילה קעילית בעינן והכא בדבילה מעורבת עם המים שכך רגילים לתקנם וחשיב טפי מתמד ואם תאמר אמאי לא מוכח התם דשתיה בכלל אכילה מדמרבינן תמד ואמר רחמנא ואכלת וליכא למימר ע"י אניגרון כדאמרינן התם דמידי דמשכר בעינן הואיל ואתי מריבויא דבשכר וי"ל דואכלת לא קאי אביתי"ן אלא אגופיה דקרא דהא עור וגיזה וקנקן לאו בני אכילה נינהו :

הוה אמינא צאן על גב עורו אין · ואם תאמר והא נפקא לן מיין אגב קנקן דעור נמי חשיב שומר כדאמרי' בהעור והרוטב (חולין דף קיח:) וי"ל דעור לא הוי כל כך שומר לבשר דמשתופשט לא הוי שומר אבל יין אי אפשר בלא קנקן :

נירעה

רש"י

לא נצרכה · הא דמתני ר' יצחק מים ומלח המעורבין ניקחין אלא כשנתן לתוכן שמן : בהבלעה · בשביל המים והמלח קנה השמן ביוקר והבליע בו דמיהן וכי האי גוונא שרי רבי יצחק : והתניא · בניחותא : בבקר · הואיל וכתיב בכל אשר תאוה נפשך למה לי למיכתב בבקר ובצאן וביין ובשכר אלא לדרשות בבקר ללמדך שלוקחים בקר אגב עורו ויצא העור לחולין ואין צריך למוכרו ולחזור ולאכלו בירושלים : אגב גיזותיה · אע"ג דאיכא תרתי עור וגיזה דנפקי לחולין : אגב קנקן · חבית של חרס שהיין שמור בתוכו ויצא הקנקן לחולין : תמד · שנותנים מים בחרצנים ולכשהחמיץ שנגמרה תסיסתו הוי כיין אלמא מדקתני בבקר אגב עורו אלמא בהבלעה שרי ואע"ג דעור באנפי נפשיה לא חזי למידי דמאכל בעינן כדכתיב ואכלת : מאן דמתרגם בקר דלא צריך למיכתביה אליבא דבן בג בג כו': עורו · המחובר לבשר ואינו יכול להפשיטו מחיים : אבל גיזה. יכול לגוזזה מחיים והוה אמינא דליתסר דלא גופא דפירא הוא : קיוהא · כמו תקהינה שיניו (ירמיה לא) כלומר לאו פירא ממש הוא אלא מים בעלמא שנכנס בהן קיוהא של חרצנים אינגרו"ס בלעז : ואי כתב שכר הוה אמינא · הבלעה לעולם אסירא והאי שכר לאו תמד הוא דנילף מיניה דיהיב דמים של מים בהבלעה אלא האי שכר דבילה קעילית היא מאותו מקום דמשכרא כדאמרינן בכריתות (דף יג:) אכל דבילה קעילית ונכנס למקדש חייב : דאם כן · דלאו לאו למישרי גיזות הוא דאתא אלא עור לא הוה כתיב קרא צאן אלא בקר דלית ליה גיזות : במאי קא מיפלגי רבי יהודה ורבי אליעזר · דאמרי תרוייהו דגים ניקחין ובציר הוא דפליגי : והני תנאי דלקמן · דדרשי פרי מפרי וגידולי קרקע וולד ולדות הארץ ותרוייהו ממעטי דגים וכ"ש ציר:ה"ג לר"א מיעט ציר ולרבי יהודה מיעט מים ומלח. דלאו ציר: ה"ג דתניא ונתתה הכסף וגו':פרי מפרי · עגל נולד מאמו וכן שה וענבים מחרצנים שזורעין החרצנים : וגידולי קרקע · שכולן ניזונין וגדילין מן הקרקע : ולד ולדות הארץ · שנבראו מן הארץ במעשה בראשית : דגים · גידולי קרקע נינהו קסבר שהדגים ניזונין מן הקרקע :

[ב"מ מח. סנהדרין סב:]

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] גמ' היינו דקא"ר ר' יוחנן מאן דמתרגם לי בבקר אליבא דבן בג בג . עי' ב"ק דף נד ע"א תוס' ד"ה חמור דבור וכו' וב"מ ד' פט ע"א ד"ה חמור וכו' וצ"ע שהקשו מן בבקר דהכא ולא שייך פירוש :

רבינו חננאל

הכל לא ופריק רב יוסף הא דתני ר' יצחק כגון שנתן שמן על גבי המליח והבליע לו דמי מים ומלח בשמן . פי' ששוה השמן לבדו חצי איסר . וא"ל הריני קונה מאצלך השמן לבדו באיסר והמים והמלח בחנם . ומנ"ל דכי האי גוונא שרי דתניא בן בג בג אומר ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך בבקר ובצאן ונו' לא הי' לו לומר בבקר ללמד שלוקחין בקר על גבי עורו . פי' מבליע דמי עור בבשר: בצאן כו' . א"ר יוחנן מאן דמתרגם לי בבקר אליבא דבן בג בג מובילנא מאניה בתריה לבי מסותא . פי' אני משמשו כתלמיד לרב מ"ט הני כלהו בצאן וביין ובשכר צריכ' [לבר] מבבקר דלא הוה צריך דאתי מהני אמאי כתביה רחמנא ולא אשתכח ליה תרגומא ובמאי פליגי יהודה בן גדיש דמרבה ליקח ציר במעות מעשר שני ור' אליעזר דאוסר והני תנאי דבעינא למימר לקמן ואמרי' (נמי) יהודה בן גדיש ור' אליעזר דרשי התורה ברבויי ומיעוטי כתיב ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך ריבה כל דבר שתתאוה וחזר וכתב בבקר ובצאן ביין ובשכ' מיעט כל דבר ולא התיר אלא [אלו] בלבד. עוד חזר וכללו בכל אשר תשאלך נפשך חזר וריבה לן כל דבר שתשאלך נפשך ריבה ומיעט וריבה למדנו כל שהוא בתורה כעניין הזה דרשינן לא חזר ריבוי באחרונה אלא שריבה הכל . מאי רבי רבי הכל אי הכי מיעוט למאי אתא ואמרינן אתא לר' אליעזר למעט [ציר] קסבר בעינן עיקר פירי והאי שומנא דפירי הוא ליהודה בן גדיש למעוטי מים ומלח. הני תנאי דרשי כללי ופרטי דתניא ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך כלל בבקר ובצאן וביין ובשכר ופרט ובכל אשר תשאלך נפשך חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש פרי מפרי וגדולי קרקע אף כל פרי מפרי וגדולי קרקע האי תנא דספרי דבי רב ודבי ר' ישמעאל תנא מה הפרט מפורש וולד וולדות הארץ אף כל וולד וולדות הארץ . מאי בינייהו אמר אביי דגים איכא בינייהו . האי תנא דמרבי כל דהוא פרי מפרי וגדולי קרקע מרבי אפי' דגים דהני נמי גדולי קרקע נינהו · ואקשינן דאביי אדאביי אי דגים גדולי קרקע נינהו אבא' אבל

**אבל פוטיתא לוקה ארבע נמלה לוקה חמש צירעה לוקה שש ואם איתא פוטיתא נמי לילקי משום השרץ השורץ על הארץ אלא אמר רבינא עופות איכא בינייהו למאן דאמר פרי מפרי וגידולי קרקע הני נמי גידולי קרקע נינהו למאן דאמר ולד ולדות הארץ הני עופות *מן הרקק נבראו מאן דמרבי עופות מאי טעמיה ומאן דממעיט עופות מאי טעמיה מאן דמרבי עופות קסבר כללא בתרא דוקא פרט וכלל נעשה כלל מוסף על הפרט ואיתרבו להו כל מילי ואהני כללא קמא למעוטי כל דלא דמי ליה משני צדדין ומאן דממעט עופות קסבר כללא קמא דווקא כלל ופרט ואין בכלל אלא מה שבפרט הני אין מידי אחרינא לא ואהני כללא בתרא לרבויי כל דדמי ליה משלשה צדדין: א"ר יהודה משמיה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב מערבין בפעפועין ובחלגלוגות ובגודגדניות אבל לא בחזיז ולא בכפניות ובגודגדניות מי מערבין והתניא גודגדניות מרובי בנים יאכלו חשוכי בנים לא יאכלו ואם הוקשו לזרע אף מרובי בנים לא יאכלו תרגמא אשלא הוקשו לזרע ומרובי בנים ואיבעית אימא לעולם לחשוכי בנים דהא חזו למרובי בנים מי לא תנן *מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה אלמא אע"ג דלא חזי להאי חזי להאי הכא נמי אע"ג דלא חזי להאי חזי להאי ואיבעית אימא כי קאמר רב בהנדקוקי מדאי ובחזיז לא והאמר רב יהודה א"ר כשות וחזיז מערבין בהן ומברכין עליהן בורא פרי האדמה לא קשיא הא מקמי *דאתא רב לבבל הא לבתר דאתא רב לבבל ובבל הויא *רובא דעלמא *והתניא הפול והשעורה והתילתן שזרען לירק בטלה דעתו אצל כל אדם לפיכך זרען חייב וירקן פטור השחליים והגרגיר שזרען לירק מתעשרין ירק וזרע זרען לזרע מתעשרין זרע וירק כי קאמר רב בדגנונייתא

רש"י

פוטיתא · שרץ המים קטן שאין בו כזית ואפ"ה כיון דבריה היא אכילה היא ולוקה ד' מלקיות בשרץ המים כתיב (א) בתורת כהנים אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ ולא תטמאו בהם הרי כאן שנים וכלל בהן בין שרץ הארץ בין שרץ המים ומשום מבשרם לא תאכלו ומשום וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת לא תאכלו: נמלה · שהוא שרץ הארץ לוקה ה' תרתי הא דאמרן וכל הולך על גחון לכל השרץ השורץ על הארץ לא תאכלום הרי ג' וכל השרץ השורץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל הרי ד' ולא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ הרומש על הארץ הרי ה' כולן בפרשת ויהי ביום השמיני: צרעה לוקה שש · שהיא שרץ העוף ולקי בכל הני חמשה מוסף עליו וכל שרץ העוף *שקץ הוא לא יאכל במשנה תורה *והאי דכתיב בקדושים תהיו ולא תשקצו את נפשותיכ' בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמוש לא חשיב ליה דבבהמה וחיה ועוף גדולים משתעי ולא בשרצים דלא כתיב בהו. שרץ לשון שרץ דבר שהוא נד בארץ ואינו נראה אלא ע"י שירוצו וריחושו מפני קוטנו: ואם איתא · דדגים גידולי קרקע נינהו פוטיתא נמי נילקי משום שרץ הארץ גרס ולא גרס נילקי ה' דשבע בעי למילקי חמש דשרץ הארץ ושתים דשרץ המים: מאי טעמא דמאן דמרבי עופות קסבר · כל היכא דאיכא כלל ופרט וכלל כללא בתרא עיקר ובתריה אזלינן: והוה ליה פרט וכלל ונעשה כלל מוסיף על הפרט ומרבי כל מילי. וכללא קמא דאתי למעוטי ולמימר דנדרשי' בכלל ופרט ואין בכלל אלא מה שבפרט ולא נרבי מידי לא אזלינן בתריה ומיהו אהני פורתא למימר דכי מרבי כללא בתרא לא כל מילי מרבי אלא כעין הפרט מאי דדמי ליה מב' צדדין דהוי פרי מפרי וגידולי קרקע ומיתרבי נמי עופות בהאי דינא ולמעוטי דגים דלא דמו ליה אלא בחד צד בפרי מפרי: ומאן דממעט עופות קסבר · כל היכא דאיכא כלל ופרט כללא קמא דווקא ואין בכלל אלא מה שבפרט וממעטי כל מילי ואפי' מאי דדמי ליה בפרטא והדר כתב כללא בתרא לאפוקי ממיעוטא דכללא קמא במקצת ולאתויי מיהא מידי דדמי לפרטא בכל ג' צדדין דהוי פרי מפרי וגידולי קרקע וולד וולדות הארץ: פעפועין · ירקות שקורין קקול"י בל' ארמי יוטלי"ש בלע"ז: חלגלוגות · פולפי"ר בלע"ז: גודגדניות · אלייגדר"א בלע"ז: חזיז · שחת של תבואה כשהוא ירק וגוזזין ואוכלין אותו: כפניות · תמרים רעות שלא בישלו כל צרכן: גודגדניות. ממעיטין את הזרע: ואם הוקשו · הקלחין כעץ שכבר נמח בהן זרעו קשין הקלחין לכל אדם: תרגמא · להא דאמר רב מערבין אשלא הוקשו וזה המערב בהן יש לו בנים דהשתא חזו ליה: הנדקוקי מדאי · גודגדניות שבמדי יפות הן: כשות · הומלין: בבבל אוכלין חזיז וכי אתא רב לבבל וחזא דאכלי להו אמר מערבין ומעיקרא אמר דאין מערבין: לירק · לאכול בירקן: זרען חייב · במעשר ואע"פ שלא זרען מתחילה לכך: וירקן פטור · דלאו מידי הוא: שחליים · קרישו"ן: הגרגיר · אורוגא נאכל בין זרע ובין ירק: כי קאמר רב · דמערבין בהן: בדגנונייתא

תוספות

צירעה לוקה שש · פי' בקונט' דהא דכתיב בקדושים לא תשקצו וגו' ובכל אשר תרמש האדמה בגדולים משתעי דלא כתיב שרץ וקשה דבפרק ד' מיתות (סנהדרין דף נט:) דרשינן ובכל חיה הרומשת זה נחש משמע דרמישה נמי הוי דבר הרוחש כמו נחש ההולך על גחונו ומפרש ה"ר יעקב דאורלינ"ש דבמעילה פרק קדשי מזבח (דף טז:) מוקי האי קרא דוקא בשמונה שרצים כדכתיב אשר הבדלתי לכם לטמא במובדלין דבר הכתוב: **ואהני** כללא קמא למעוטי כל דלא דמי ליה משני צדדים · וא"ת דבנזיר בפ' ג' מינין (דף נה:) אמר מאי איכא בין תרי פרטי וכללא לתרי כללי ופרטא תרי כללי ופרטא אי איכא דדמי ליה אפי' בחד צד מרבינן תרי פרטי וכללא עד דדמי ליה משני צדדין משמע דבחד צד סגי וי"ל דשני צדדין דהכא הוי כחד צד דהתם דשני צדדין פרי מפרי וגידולי קרקע שוין הן ובפ"ק דקדושין (דף כה:) גבי שן ועין דריש מה הפרט מפורש מומין שבגלוי ואינו חוזר הא נמי צדדין שוין והא דפריך התם למימר מה הפרט מפורש מומין שבגלוי ובטל ממלאכה ואינו חוזר היינו למאן דאמר כללא קמא דווקא דע"כ צד דבטל ממלאכתו גרוע מהנך מדקמשני לחפשי ישלחנו ריבויא הוא ואם שוה הוא אמאי מרבינן ליה טפי משאר צדדין וכי האי סוגיא איתא בחולין (דף סו·) בסוף אלו טריפות גבי ארבה ובריש אלו מומין (בכורות דף לז·) גבי פסח או עור ואתו כולהו כמאן דאמר כללא קמא דווקא כדפירש' ועוד אומר ר"י דאתא שפיר אפי' למ"ד כללא בתרא דווקא ולדידיה נמי צריך שידמה בכל צדדין החשובין אע"פ שהא' חשוב מחבירו רק שלא יהיה צד גרוע יותר מדאי אבל למאן דאמר כללא קמא דוקא מצריך שיהא דומה אף בצד גרוע הרבה והדבר מסור לחכמים להכיר איזהו צד גרוע שחולקין בו: **ובבל** הויא רובא דעלמא והתניא כו' · תימה אמאי לא משני כדמשני בפ' חבית (שבת ד' קמד:) מי דמי ערביא אתרא הכא בטלה דעתו אצל כל אדם וי"ל דהתם ודאי שייך לחלק דכולי עלמא נמי אם היו להם גמלים הרבה כמו בערביא היו מקיימין קולים בשדותיהן ולכך יש חשיבות באתרא אבל בית מנשיא אע"פ שכל העולם נמי אם היו להם רמונים היו סוחטין כיון דלא הוי אלא חד גברא בטלה דעתו אבל הכא שבכל העולם יש חזיז ולא אכלי אין לחלק בין אתרא לגברא ולהכי נמי לקמן (דף כט:) דפריך ופרסאי הוו רובא דעלמא ולא מייתי מהך ברייתא דליבטלו פרסאי לגבי רובא דעלמא דאין לי לבטלם כיון דרוב בשר יש להם ושאר העולם נמי אם הוי להם רוב בשר היו אוכלים בלא לחם דומיא דערביא ומייתי שפיר מבגדי עניים דלא בעי שיעור עשירים כיון שפחות חשוב בעיניהן ועוד דמדמי השיעורים להדדי ולא שייך נמי לאתויי לקמן ההיא דחבית: [וע"ע תוס' שבת נג: ד"ה ואת"ל] **לפיכך** זרען חייב וירקן פטור · אין להקשות מאי לפיכך הא קתני דבטלה דעתו דאיכא למימר בטלה דעתו לענין דמתעשר אחר הבאת שליש כדין זרע או לענין תורם מן הרעה על היפה: **לזרע** מתעשרין זרע וירק · תימה אמאי לא עירב ותני להו זרען לזרע או לירק מתעשרין זרע וירק ואומר ר"י דהיכא דזרען לירק הוי ירק עיקר ומתעשר הכל אחר לקיטה כירק בין ירק בין זרע ואם זרע לזרע מתעשר הכל לשעבר אחר זמן הראוי למעשר זרע ולא בתר לקיטה ולהכי תנא ברישא ירק וזרע ובסיפא זרע וירק דברישא ירק עיקר ובסיפא זרע עיקר ונפקא מינה נמי לענין מן הרעה על היפה דכשירק עיקר הוי ירק יפה וכשזרע עיקר הוי זרע יפה והוי מן הזרע על הירק מן היפה על הרעה וכן משמע בירושלמי בפרק [רביעי] דמעשרות: [illegible]

עין משפט נר מצוה

יא א מיי' פ"ב מהלכות מאכלות אסורות הל' כג [וכרב אלפס סו"פ ג דחולין ד' יעד. וברא"ש שם סימן סט]:
יד ב מיי' שם הל' כד:
טו ג מיי' פ"ו מהל' מעשר שני הל' יג:
טז ד ה טוש"ע א"ח סי' ס ס"ה:
יז ו מיי' פ"ב מהלכות תרומות הלכה ו:
יח ז שם הלכה ז:
יט ח שם הלכה ט:

רבינו חננאל

אבל פוטיתא דהוא רב ממא לוקה משום אא"ס *)[ארבעה לאוין].נילקי נמי משום שרץ השורץ על הארץ ומשני רבינא לא תימא דגים איכא בינייהו דדגים ודאי אליבא דאביי לאו גידולי קרקע נינהו אלא איכא עופות איכא בינייהו. האי תנא מרבי להו דגידולי קרקע נינהו ואידך תנא ממעט להו דלא ולד וולדות נינהו (רבא)[אלא] מרקק מים איברו ואמרינן מכדי הני תרי תנאי כללי ופרטי דרשי מ"ט האי ממעט לעוף והאי מרבה ליה ואמרינן האי תנא דמרבי ליה לעוף קסבר כללא בתרא דווקא דהדר וכתב ובכל אשר תשאלך נפשך דהוה פרט וכלל דנעשה כלל מוסיף על הפרט ואיתרבו להו כל מילי **)אהני כללא קמא למעוטי כל דלא דמי ליה מב' צדדין והן פרי מפרי וגדולי קרקע ***** ולא דמי להו מב' צדדין כגון מים ומלח כמיהין ופטריות שאינן פרי מפרי וכגון דגים שהן פרי מפרי אינן גידולי קרקע ומרבי אפילו עופות שהן פרי מפרי וגדולי קרקע. ואידך תנא סבר כללא קמא דווקא דהוה ליה כלל ופרט ותורת כל כלל ופרט אין בכלל אלא מה שפרט הני דפריש קרא אין מידי אחרינא לא ואהני כללא בתרא לרבויי כל דדמי ליה בג' צדדין והן פרי מפרי וגדולי קרקע ותולדות בריותו מן הארץ למעוטי מים ומלח וכמיהין ופטריות כדאמרן ולעופות שאע"פ דאינן פרי מפרי וגדולי קרקע מן [ה]ארץ נבראו ואינן דומין לבקר וצאן שהן פרי מפרי וגדולי קרקע ותולדות בריותן מן הארץ ובענין שמועה זו היא במס' נזיר (דף לה ע"ב) וסוגיא חדא היא לתרווייהו כאשר פירשנו. וכן בענין מבית המקדש (בסוכה נ ע"ב) ר' דריש לה בכללי ופרטי ומרבי כל מיני מתכות וממעט של עץ. ור' יוסי בר' יהודה דריש ליה ברבויי ומיעוטי ואינו ממעט אלא של חרס בלבד. וכל אחד דורש הלשון שקבל מרבותיו: ירושלמי בכאן בעירובין [ובמע"ש] בפ' מעשר שני ניתן לאכילה

מסורת הש"ס

מכות טז: פסחים כד

[חולין כז: ע"ש]

[נ"ל עמא] פרי שם רש"ל

[לעיל כו:]

[פי' תוס' גיטין ו. ותוס' ב"ק פ. ד"ה מכי אתא] [שבת נג. וש"נ]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה פוטיתא וכו' ד' מלקיות בשרץ המים כתיב מבשרם לא תאכלו וגו' ע"כ בויהי ביום השמיני ולאו שני במשנה תורה וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת לא תאכלו וכתיב בת"כ אל תשקצו את נפשותיכם וכו' בשרץ המים כס"ד:

...מתני' ר' עקיבא ולא ר' ישמעאל דר' ישמעאל דריש ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך כלל בבקר ובצאן וביין ובשכר פרט ובכל אשר תשאלך נפשך חזר וכלל. כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה ...ם מפורש וולד וולדות הארץ אף כל וולד וולדות הארץ. ר' עקיבא דריש מה הפרט מפורש פרי וולד פרי ומכשיר פרי אף כל פרי ולד פרי ומכשיר פרי מה נפיק מביניהון עופות דגים ותבים וכמיהין ...ריות לר' ישמעאל אין נקחין בכסף מעשר לר' עקיבא נקחין וקשיא לן מ"ש הני כללי דדרשי להו הכי משאר כללי. ופרקינן משום דהני כללי דכתיב דרך אחת היא כללא קמא היא כללא בתרא דהא תאוה ...ך ותשאלך נפשך חדא מלתא לפיכך חלקו. האי א' כללא קמא דווקא והאי א' כללא בתרא דווקא. פי' פעפועין שמענו כי הן ירקות שיש בהן מליחות והן קאקולי: ירושלמי בפרק אחרון בפאה פעפועין ...גדניות וחלגלוגות מערבין בהן היידין אינון. אמר רב קקולי והנדקוקי ופרפחיני. ***) שממעטין הזרע אין רוב בני אדם אוכלין אותן ומאחר שאינן מאכל לכל אדם היאך מערבין בהן ופרקינו כשם שמערבין ...לנזיר ולישראל בתרומה שאסורין בהן כיון דחזו למי שאינו נזיר והתרומה לכהן מערבין בהן אפילו לנזיר ולישראל הכא נמי כיון דחזו למרובי בנים מערבין בהן אפילו לחשוכי ...ם. איכא דאמרי כי אמר רב בהנדקוקי מדאי פי' בעודן פגין ומסקנא חזיז דדברא לא מערבינן בהן דגנונייתא מערבין בהן. ואקשינן אהא דתנן השאולן והגרגיל שזרען לירק מתעשרין זרע וירק

רב נסים גאון

פ"ג **בבל** מערבין אמר רב יהודה בריה דרב מערבין בר שילת משמיה דרב מערבין בפעפועין ובחלגלוגות ובגודגדניות פירושו בגמ' דבני מערבא והכי גרסי בעון קומוי אילין אינון אמר לה קקולי וחנדקוקי ופרפחיני:
שכר

*) אולי הוא ר"ח וכל אשר אין לו סנפיר וגו'. **) נראה דצ"ל כל מילי דדמי ליה מב' צדדין והן פרי מפרי וגידולי קרקע ואי"ש כו' כללא קמא למעוטי מאי דלא דמי להו וכו'. ***) נראה שחסר כאן לשון זיונות וצ"ל ומקיפין וגידוליו ממעטין הזרע וכו'.

ברגנונייתא זרע גרגיר למאי חזי א"ר יוחנן שכן ראשונים שלא היה להן פלפלין שוחקין אותו ומטבילין בו את הצלי *ר' זירא כי הוה חליש מגרסיה הוה אזיל ויתיב אפיתחא דרב יהודה בר אמי אמר כי נפקי ועיילי רבנן איקום מקמייהו ואקבל בהו אגרא נפק אתא ינוקא דבי רב א"ל מאי אגמרך רבך א"ל כשות בורא פרי האדמה חזיז שהכל נהיה בדברו אמר ליה אדרבה איפכא מיסתברא האי מארעא קא מרבי והאי מאוירא קא מרבי "והלכתא כינוקא דבי רב מ"ט האי גמר פירי והאי לאו גמר פירי ומאי דקאמרת האי מארעא קא רבי והאי מאוירא קא רבי לא היא כשות נמי מארעא קא רבי דהא קא חזינן דקטלינן לה להיזמתא ומייתא (א) כשותא ובכפניות אין מערבין והתניא *"קור ניקח בכסף מעשר "ואין מטמא טומאת אוכלין וכפניות נקחות בכסף מעשר "ומטמאות טומאת אוכלים רבי יהודה אומר *קור הרי הוא כעץ לכל דבריו אלא שניקח בכסף מעשר וכפניות הרי הן כפרי לכל דבריהם אלא "שפטורות מן המעשר התם בדניסחני אי הכי בהא לימא רבי יהודה פטורות מן המעשר *והתניא אמר רבי יהודה לא הוזכרו פגי ביתיוני אלא לענין מעשר בלבד פגי ביתיוני ואהיני דטובינא חייבין במעשר אלא לעולם לאו בניסחני ולענין טומאת אוכלין שאני כדאמר רבי יוחנן הואיל וראוי למתקן ע"י האור הכא נמי הואיל ויכול למתקן ע"י האור והיכא אתמר דרבי יוחנן אהא *דתניא שקדים המרים קטנים חייבין גדולים פטורין מתוקים גדולים חייבין קטנים פטורין רבי *שמעון ברבי יוסי אומר משום אביו זה וזה לפטור ואמרי לה זה וזה לחיוב א"ר אילעא (ב) הורה רבי חנינא בציפורי כדברי האומר "זה וזה לפטור ולמאן דאמר זה וזה לחיוב למאי חזי א"ר יוחנן הואיל וראוי למתקן ע"י האור אמר מר רבי יהודה אומר קור הרי הוא כעץ לכל דבריו אלא שניקח בכסף מעשר היינו תנא קמא אמר אביי שלקו וטגנו איכא בינייהו מתקיף לה רבא מי איכא למאן דאמר שלקו וטגנו לא והתניא *העור והשיליא אין מטמאין טומאת אוכלין "עור ששלקו ושיליא שחישב עליה מטמאין טומאת אוכלין אלא אמר רבא איכא בינייהו ברכה דאתמר *קור רב יהודה אמר בורא פרי האדמה ושמואל אמר שהכל נהיה בדברו רב יהודה אמר בורא פרי האדמה אוכלא הוא ושמואל אמר שהכל נהיה בדברו כיון שסופו להקשות לא מברכינן עילויה בורא פרי האדמה א"ל שמואל לרב יהודה שיננא כוותיך מסתברא דהא "צנון שסופו להקשות ומברכינן עליה בורא פרי האדמה ולא. היא צנון נטעי אינשי אדעתא דפוגלא דיקלא לא נטעי אינשי אדעתא דקורא ואע"ג דקלסיה שמואל לרב יהודה "הלכתא כוותיה דשמואל: גופא אמר רב יהודה אמר רב כשות וחזיז מערבין בהן ומברכין עליהם בורא פרי האדמה כשות בכמה כדאמר רב יחיאל כמלא היד "הכא נמי כמלא היד חזיז בכמה אמר רבה בר טוביה בר יצחק אמר רב כמלא אוזילתא דאיכרי אמר רב חלקיה בר טוביה מערבין *בקליא בקליא ס"ד אלא בירקא דקליא ובכמה אמר רב יחיאל כמלא היד רבי ירמיה נפק לקירייתא בעו מיניה מהו לערב בפולין לחין לא הוה בידיה כי אתא לבי מדרשא אמרו ליה הכי אמר רבי ינאי "מערבין בפולין לחין וכמה אמר רב יחיאל כמלא היד אמר רב המנונא "מערבין בתרדין חיין איני והאמר רב חסדא סילקא חייא קטיל גבראחייא ההוא

בדגנונייתא · בחזיז שגדל בגינה דכולי עלמא אכלי להו : כשות · גדל בהיזמי ואין לו שורש בקרקע אלא מהיזמי גמח : כשות גמר פרי · ונקרא פרי : דקטלי להיזמתא · שקוצלין ההיזמי ומייתי כשותא אלמא אי לא ינקא מארעא לא רביא : קור · דבר רך הנוסף על הדקל בכל שנה וקודם שיגיעו ימות הגשמים ויתקשה ויעשה עץ קרי ליה קור וטוב למאכל הוא : ניקח בכסף מעשר · דפרי מפרי וגדולי קרקע הוא : ואינו מטמא טומאת אוכלין · ואפילו חישב עליו להאכילו דלאו אוכל הוא : קור הרי הוא כעץ כו' · לקמן פריך היינו ת"ק : אלא שפטורות מן המעשר · דלא נגמרה מלאכתן ולתנא קמא חייבות דלכל מילי פירות נינהו ומדקתני מטמאות טומאת אוכלים אלמא אוכל נינהו : התם · דקתני מטמאות : בדניסחני · דקלים זכרים שטוען כפניות ואינם נעשים תמרים לעולם וכפניות הוא גמר פירן ולוקטים אותן בניסן והנהו אוכלא נינהו וכי קאמר רב בדקלים נקיבות שכפניות שלהן נעשים תמרים הלכך הכתי לא גמר פרי הוא : לא הוזכרו וכו' · בתוספתא דשביעית (פ"ז) היא ומייתי בגמרא דפסחים בפרק מקום שנהגו (ג) אוכלים בתאנים עד שיכלו פגי ביתוני רבי יהודה אומר כו' : ביתוני · מקום : פגי · תאנים הן שלא נתבשלו : אהיני · הן כפניות והנך דטובינא כולם זכרים הן ומשום הכי חייבין במעשר דגמר פירא הוא וכל שכן דגמר פירא הוא לשאר מילי : ויכול למתקן · אף על פי שעכשיו בקטנותן מרין הן אבל לענין עירוב בעינן מידי דחזי בההיא שעתא והני הא לא מתקינהו ולענין מעשר משום דלא גמר פירא הוא: קטנים חייבין· משום שהוא גמר פרי שלהן שכשגדלין נעשין מרים.: וגדולים פטורין · ממעשר דלאו אוכל נינהו : מתוקין קטנים פטורין · דלא נגמרו : זה וזה לפטור · מרים בין גדולים ובין קטנים גדולים דלא אוכלא קטנים דלא פירא: שלקו · מבושל הרבה : וטיגנו · בשמן פרי"ט בלע"ז לרבי יהודה אפי' שלקו וטיגנו אינו טמא ותנא קמא אם שלקו וטיגנו מטמא דלא(ד) אמרי הרי הוא כעץ : עור שלקו מטמא · אבל במחשבה גרידתא לא : ושיליא · אפי' במחשבה גרידתא וכיון דמהניא שליקה לעור כ"ש לקור דחזי לאכילה מעיקרא : ברכה איכא בינייהו · לתנא קמא בורא פרי האדמה לרבי יהודה שהכל דסופו להקשות : אדעתא דפוגלא · לאוכלו כשהוא רך : כשות בכמה · הויא לה מזון ב' סעודות דאמרינן לקמן (דף פ:) מזון שתי סעודות לעירוב : אוזילתא · ווי"ל בלע"ז אגודות ירק שקורין האיכרים: קליא · קלח של עשב וקשה כעין : לקרייתא. כפרים לראות בתבואתו* :

בסיל

ראשונים שלא היה להן פלפלין · הקשה ה"ר שמעון א"כ מהאי טעמא נמי פלפלין חייבין במעשר ואם כן מטמאין טומאת אוכלין דהא בהא תליא כדאמר בפ' בא סימן (נדה דף נ:) והתם בגמרא *מייתי נמנו וגמרו שאין פלפלין מטמאין טומאת אוכלין וי"ל דהא דגרגיר חייב במעשר לאו משום דמטבילין בו אלא משום כששוחקין אותו חזי למיכל בעיניה אבל אין רגילות לשוחקו כדי לאוכלו בעיניה אלא כדי לטבל בו אבל פלפלין גם כי נשחקו לא חזו בעינייהו ופטורין מן המעשר* :

והאי לאו גמר פירא הוא · והא דאמר רב יהודה אמר רב כשות וחזיז מברכין עליהן בפה"א הא אוקימנא בדגנונייתא :

קור ניקח בכסף מעשר ואין מטמא טומאת אוכלים · תימה דבפ' בא סימן (נדה דף נ:) פריך גבי קושט וחימוס וראשי בשמים אי נקחין בכסף מעשר ליטמאו טומאת אוכלין ומסיק דנמנו וגמרו שאין נקחין בכסף מעשר ואין מטמאין טומאת אוכלין והכא קתני דקור ניקח בכסף מעשר ואין מטמא טומאת אוכלין וי"ל ודאי התם אי חזי לאכילה הוי אוכל ושפיר קרינן ביה מכל האוכל אשר יאכל אבל הכא קור לא מיקרי אוכל כיון דסופו להקשות ולא נטעי דיקלא אדעתא דקורא ומכל מקום ניקח בכסף מעשר דהשתא הוא רך והוי פרי מפרי, אע"ג דלא הוי אוכל :

הואיל וראוי למתקן ע"י האור · וקור אף על גב דחזי ע"י שליקה וטיגון לא מטמא טומאת אוכלין משום דהוי כעץ בעלמא אלא דחזי ע"י שליקה כמו עור דבסמוך אבל הכא דבקל יכול למתקן חשיב אוכל ואף קודם מיתוק מטמא טומאת אוכלין : זה וזה לפטור ואמרי לה זה וזה לחיוב · אמרים גדולים וקטנים קאי אבל אין לפרש דקאי אקטנים מרים ומתוקים דבסוף פ"ק דחולין (דף כה:) גרסינן ברוב ספרים ולמ"ד זה וזה לחיוב גדולים למאי חזו :

איכא בינייהו ברכה · דלתנא קמא מברך בפה"א ואע"ג דלענין ברכה מיקרי פרי מכל מקום לא חשיב לטמא טומאת אוכלין :

מאי

עין משפט נר מצוה

כ א טוש"ע א"ח סי' רד סעיף א :

[דף נא:]

כא ב מיי' פ"ז מהל' מעשר שני הל' ח :

כב ג מיי' פ"א מהל' טומאת אוכלין הלכה י :

כג ד שם הלכה יג :

[וע"ע תוס' יומא פא: ד"ה שהפלפלין ותוס' נדה נ. ד"ה כל שחייב]

כד ה מיי' פ"ב מהלכות מעשר הלכה ה :

כה ו מיי' פ"א מהל' מעשר הלכה ט ופ"ב הלכה ה סמג עשין קלה:

כו ז מיי' פ"ב מהלכות טומאת אוכלין הל' טו סמג עשין קלו :

כז ח טוש"ע א"ח סי' רג סעיף ח :

[תוספתא מ"ש פ"א ותוספתא טבול יום פ"ה ע"ש]

כח ט מיי' פ"ח מהל' ברכות הלכה ו סמג עשין כז טוש"ע א"ח סי' רד סעיף א :

כט י מיי' פ"א מהל' עירובין הלכה יא סמג עשין א :

ל כ ל מיי' וסמג שם טוש"ע א"ח סי' שפו סעיף ו :

מסורת הש"ס

[ברכות כח. ע"ש]

עוקצין פ"ג מ"ז ע"ש

פסחים נג. ע"ש תוספתא פ"ז דשביעית

חולין כה:

[נ"ל ישמעאל]

[חולין עז:]

ברכות לו. [וש"נ]

[ברכות לו. [וש"נ] קורא]

בב"מ פט. רש"י ד"ה לקרייתי פי' לעירי

[קליא הוא עשב שקורין ונותנין אותו בבורית ונותנין ידיקן כמו קלם מלך בבל ואלו הירקות ירקות שדה הנאכלים]

עם ערוך ערך קליא א' .

הגהות הב"ח

(א) גמ' ומייתא כשותא נ"ב ומייתא לשון מיתה כלו' ר' יבש הכשות. ערוך ערך כשות: (ב) שם אמר ר' אילעא אמר ר' יהודה הורה ר' חנינא: (ג) רש"י ד"ה לא הוזכרו וכו' בפ' מקום נ"ב דף נג ע"א : (ד) ד"ה וטיגנם וכו' דלא אמר הרי :

רבינו חננאל

זרע גרגיל למאי חזי א"ר יוחנן ראשונים שלא היה להן פלפלין שוחקין זרע גרגיל ומטבילין בו בשר צלי . ואסיקנא כישות מברכין עליה בורא פרי האדמה דמארעא קא רבי דהא חזינן דקטלי הזמתא ומייתא כשותא והיא גמר פירא אבל חוץ שהכל נהיה בדברו דהא לא גמר פירא לפיכך אמר רב אין מערבין בחזיז דדברא כדאוקימנא וגם לא בכפניות ואקשינן בכפניות לא [מערבין] והתניא קור אלנומר ניקח בכסף מעשר ואינו מטמא טומאת אוכלין כפניות נלקחות בכסף מעשר ומטמאין טומאת אוכלין כו' ופרקינן כי תניא זו הברייתא כפניות הרי הן כפרי לכל דבריהן אלא שפטורין מן המעשר בדניסחני . פי' הן הכפניות הללו שיוצאין בניסן העשויות להיאכל כפניות כי הן דקלין ידועין שפירותיהן נאכלין כפניות (נאכלין) ואינן מתקיימין להיגמר תמרים אבל שאר דקלים כפניות היוצאות אחר ניסן שראויות להיות תמרים . עכשיו כפגין חשובין ולא נגמרו . ואקשינן אי הכי בהא נימא ר' יהודה פטורה מן המעשר . והתניא א"ר יהודה לא הוזכרו פגי ביתיוני אלא לענין מעשר . ביתויני פי' מקום ואהיני דבובניא. פי' בוסר חייבין במעשר. פי' כיון שכן דרכם להיאכל חייבין במעשר שכבר נגמרה מלאכתן הכא נמי בכפניות דניסחני הרי נגמרה מלאכתן אמאי פטורין מן המעשר לר' יהודה ומפרקינן לעולם דלאו דניסחני אלא כפניות שהן פגין קתני וכי קתני כפניות הרי הן כפרי לענין טומאת אוכלין קתני מ"ט הואיל ויכול לתקן ע"י האור ולעשותן אוכל וכר' יוחנן דאמר בשחיטת חולין פרק ראשון בשקדים המרים הואיל ויכול לתקן ע"י האור והא דאמר ר' (יוחנן) יהודה קור דהוא אמגומר הרי הוא כעץ לכל דבריו היינו ת"ק דאמר [אין מטמא טומאת אוכלין] ואתא אביי לפרק שלקו וטיגנו איכא בינייהו דר' יהודה סבר אפילו שלקו וטיגנו אינו מטמא אוכלין שאע"פ שהעור אינו אוכל כיון דהא עץ הוא ות"ק סבר כיון דטיגנו מטמא ודחה רבא האי פריקא מדתניא עור ששלקו ושיליא שחישב עליה מטמא טומאת אוכלין אע"פ שהעור אינו אוכל כיון ששלקו נעשה אוכל אמר רבה ברכה איכא בינייהו (ר' יהודה סבר) [ת"ק] כיון דאכיל שויא אוכלא ובריך עליה בפה"א. ושמואל אמר כיון שסופו להקשות לאו אוכלא. והלכתא כשמואל דדיקלא אדעתא דקורא לא נטעי אינשי אבל צלף דאיכא אינשי דנטעי לשיתאי תנן על מיני נצפה ועל התמרות אומר בורא פרי האדמה ועל האביונות ועל הקפריסין אומר בורא פרי העץ. אמר רב ששת כישות וחזין מערבין בהן ומברכין עליהן בורא פרי האדמה ואוקימנא בדגינוניתא ואמרי כישות בכמה . פי' כמה שיעור הוא בעירוב ופשטנא כדאמר רב יחיאל בפולין לחין מלא היד כישות נמי מלא יד חזיז בכמה ופשטנא כמו איזולתא דאכירי . פי' איסורייתא והן חבילות של חמן שקושרין אותו האיכרים הם עובדי האדמה : מערבין בירקא דקיליא כי יש ירקות ששורפין אותן ומערבין אפרן בבורית שמעבירין הכתם ונקרא ירקא דקיליא כדכתיב אשר קלם מלך בבל באש . ואלו הירקות ירקות שדה הנאכלין הן ולפיכך אמר מערבין בהן בכמה מלא היד וכן פולין לחין . אמר רב יחיאל מלא היד אמר רב המנונא מערבין בתרדין חיין איני והא אמרינן סילקא חייא קטיל גברי חייא ופרקינן ההוא

ההוא בבשיל ולא בשיל איכא דאמרי אמר רב המנונא אין מערבין בתרדין חיין דאמר רב חסדא סילקא חייא קטיל גברא חייא והא קא חזינן דקא אכלי ולא מייתי התם בבשיל ולא בשיל אמר רב חסדא *תבשיל של תרדין יפה ללב וטוב לעינים וכל שכן לבני מעיים אמר אביי והוא דיתיב אבי תפי ועביד *תוך תוך אמר רבא *הריני כבן עזאי בשוקי טבריא אמר ליה ההוא מרבנן לרבא תפוחים בכמה אמר ליה וכי מערבין בתפוחים ולא *והתנן ב'כל האוכלין מצטרפין לפסול את הגויה בחצי פרס ג'ובמזון שתי סעודות לעירוב ד'וכביצה לטמא טומאת אוכלים והאי מאי תיובתא אילימא משום דקתני כל האוכלין והני בני אבילה נינהו *והאמר רבי יוחנן אין למדין מן הכללות ואפילו במקום שנאמר בו חוץ אלא משום דקתני ובמזון שתי סעודות לעירוב וכביצה לטמא טומאת אוכלין והני נמי בני טמויי טומאת אוכלין נינהו וכמה אמר ר"נ ה'תפוחים בקב מיתיבי ר"ש בן אלעזר אומר ו'עוכלא תבלין וליטרא ירק ועשרה אגוזין וחמשה אפרסקין ושני רמונים ואתרוג אחד ואמר גורסק בר דרי משמיה דרב מנשיא בר שגובלי משמיה דרב ז'וכן לעירוב והני נמי ליהוו כי אפרסקין הני חשיבי והני לא חשיבי אמר רב יוסף שרא ליה מריה לרב מנשיא בר שגובלי אנא אמריתא ניהליה אמתני' והוא אמרה אברייתא *דתנן ח'אין פוחתין לעני בגורן מחצי קב חטין וקב שעורין רבי מאיר אומר חצי קב שעורין וקב וחצי כוסמין וקב גרוגרות ט'או מנה דבילה רבי עקיבא אומר פרס י'וחצי לוג יין ר"ע אומר רביעית כ'ורביעית שמן ר"ע אומר שמינית ושאר כל הפירות אמר אבא שאול ל'כדי שימכרם ויקח בהן מזון שתי סעודות ואמר רב וכן לעירוב ומאי אולמיה דהאי מהך אילימא משום דקא תני בהך תבלין ותבלין לאו בני אבילה נינהו אטו הכא מי לא קתני חטין ושעורין ולאו בני אבילה נינהו אלא משום דקתני חצי לוג יין ואמר רב מ'מערבין (א) בשתי רביעיות של יין מדבעינן כולי האי ש"מ כי אמר רב וכן לעירוב אהא מתני' קאמר ש"מ אמר מר ובמזון שתי סעודות לעירוב סבר רב יוסף למימר עד דאיכא סעודה מהאי וסעודה מהאי אמר ליה רבה אפילו למחצה לשליש ולרביע גופא אמר רב מערבין בשתי רביעיות של יין ומי בעינן כולי האי והתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר יין כדי לאכול בו נ'חומץ כדי לטבול בו זיתים ובצלים כדי לאכול בהן שתי סעודות התם ס'בחמרא מבשלא אמר מר חומץ כדי לטבול בו אמר רב גידל אמר רב כדי לטבול בו מזון שתי סעודות של ירק איכא דאמרי אמר רב גידל אמר רב ירק הנאכל בשתי סעודות אמר מר זיתים ובצלים כדי לאכול בהן מזון שתי סעודות ובבצלים מי מערבין והתניא *אמר ר' שמעון בן אלעזר פעם אחת *שבת רבי מאיר בערדיסקא ובא אדם אחד לפניו אמר לו ר' עירבתי בבצלים לטיבעין והושיבו ר' מאיר בארבע אמות שלו לא קשיא הא בעלים הא באימהות דתניא אכל בצל והשכים ומת אין אומרין ממה מת ואמר שמואל לא שנו אלא בעלים אבל באימהות לית לן בה ובעלין נמי לא אמרן אלא דלא

רש"י

בשיל ולא בשיל · קטיל גברא : איכא דאמרי אמר רב המנונא כו' והא חזינן איגשי דאכלי ולא מייתי : התם בבשיל ולא בשיל · כי קאמר רב המנונא אין מערבין בבשיל ולא בשיל : אבי תפי · בבירה מקום שפיתת הקדירה : ועביד תוך תוך · שמבושל יפה ונלמק כולו עד שנימוח וכשהוא רותח דומה כמשמיע קול זה תוך תוך* : הריני כבן עזאי בשוקי טבריא · יומא בדיחא הוה ליה לרבא ואמר להו לתלמידיו השתא נילי דעתאי והריני מזומן להשיב בחריפות לכל מי שישאלני כבן עזאי שהיה דורש בשוקי טבריא ולא היה בימיו עוקר הרים כמותו [*והיה אומר° כל חכמי ישראל לפני כקליפת השום חוץ מן הקרח הזה] : לפסול את הגוויה · אם אכל אוכלין טמאין אע"ג שאין אוכל מטמא אדם במגע אי אכיל מינייהו חצי פרס דהיינו שני בילים נפסל מלאכול בתרומה כדתנן בפירקין דלקמן (דף פב·) וחצי חליה לפסול את הגוויה חליה היינו פרס ל' פרוסה וחצי חליה היינו חצי פרס : אלא משום דתני · עירוב דומיא דטומאת אוכלין דמשמע כל שהוא מטמא טומאת אוכלין יש לו מזון שתי סעודות חזי לעירוב ותפוחין בני טמויי נינהו : ר' שמעון בן אלעזר · במעשר עני שמחלקו לעניים הרבה על הגורן קאי וקאמר אין פוחתין לעני בגורן מהאי שיעור דכתיב ונתת ללוי לגר ליתום ולאלמנה ובציר מהכי לא הוי נתינה : עוכלא · שמינית שבליטרא וליטרא הוא לוג : וכן לעירוב · דחלק עני בגורן נמי מזון שתי סעודות היא כדלאמר לקמן : ה"ג והני נמי ליהוי כאפרסקין · ותיסגי בחמשה : חשיבי · ואמרינן לקמן כל שהוא ליפתן כדי לאכול בו אלמא לאו ממש סעודות דליהוי כולה סעודתא מההוא מינא בעינן אלא כל מידי לפום חשיבותיה אם ליפתן שאדם רגיל ללפת בו את הפת [שיעורו כדי ללפת בו את הפת] לשתי סעודות ואם דבר הרגיל לבא בקינוח סעודה הוא שיעורו בכדי שאדם רגיל להביא קינוח לב' סעודות : שרי ליה מריה · ימחול לי אדונו על דבר זה לרבי מנשיא : דאנא אמריתא ניהליה · להא דאמר רב וכן לעירוב אמתני' כדמפרש ואזיל והוא אגמריה לגורסק בר דרי אברייתא : אין פוחתין לעני בגורן · ממעשר עני אם יש לו הרבה לחלק ובאו עניים הרבה והוא מחלק לכל אחד אל יפחות לו משיעור זה דנתינה בעינן והתם קתני היה לו דבר מועט נותן לפניהם והן מחלקין ביניהן : מחצי קב חיטין · ואם שעורין קב ואם כוסמין קב ומחצה : דבילה · לאחר שנדרסין בעיגול קרי להו דבילה ושוב אינו מוכר במדה אלא במשקל : פרס · חצי מנה : ומאי אולמיה דהאי מהך · דאיקפד רב יוסף אדרב מנשיא דאמר אברייתא במאי דאיירי מתניתין לא איירי ברייתא ולא סתרן אהדדי הני שיעורייהו בהכי והני שיעורייהו בהכי : לאו בני אכילה נינהו · וסבירא ליה לרב יוסף דאין מערבין בהן הלכך וכן לעירוב לאו עלה אתמר : אלא משום דקתני חצי לוג יין · דהיינו שתי רביעיות ושמעינן ליה לרב גבי עירוב נמי דקאמר הכי : וסעודה מהאי · ב' אוכלין מצטרפין לעירוב אבל ג' וד' דליכא סעודה מכל חד לא : יין כדי לאכול בו · לשרות בו פת מזון ב' סעודות : חומץ כדי לטבול בו · בשר מזון ב' סעודות : כדי לאכול בהן. ללפת בהן את הפת דב' סעודות : התם. דקתני יין כדי לאכול בו : בחמרא מבושל· קאמר דחשוב ללפת בו אבל חמרא בעלמא בעינן להיות בו שתיית ב' סעודות והיינו ב' רביעיות : מזון ב' סעודות ירק · שכל הסעודה מן הירק: ירק הנאכל לב' סעודות·בפת: בערדיסקא ובא אדם אחד לפניו· בשבת מחוץ לתחום על ידי עירוב שעירב ממקומו לטיבעין והיה ערדיסקא באלפים אמה שבין עירובו לטיבעין : והושיבו ר' מאיר בד' אמות · ואסר לו לצאת ולזוז ממקומו מד' אמותיו שהיה עומד בהן בשעת שאלה דקסבר לאו עירוב הוא וכמאן יוצא חוץ לתחום בלא עירוב ותנן לקמן בפ' מי שהוציאוהו (דף מה·) אין לו אלא ד' אמות : עלין · לא חשיבי ורעים לאכול : דלא

תוספות

מאי אולמיה דהאי מהאי · נראה לפרש °דקים ליה להש"ס דרב יוסף לא שמעיה דרב אמתני' בפירוש אלא משום טעם דקדק רב יוסף דאמר רב אמתני' ולהכי קאמר מאי אולמיה דהאי מהאי מאיזה כח בא לדקדק ומשני משום דקתני מתני' חצי לוג יין ואמר רב מערבין בשתי רביעיות יין והך מילתא לא אמר רב בפירוש אלא מכללא דהשיא דוכן לעירוב איתמר א"כ שמע מינה דוכן לעירוב אמתני' איתמר דאי אברייתא מנא ליה דסבר רב מערבין בשתי רביעיות יין דהא פשיטא דאין ללמוד זה מזה מדלא אמר כל שיעורי עירוב כשיעורי מתנות עניים : **חומץ** כדי לטבול בו · היינו רביעית כדאמרינן בפרק הדר (דף סח·) וליקנו להו רביעתא דחלא בחביתא :

והושיבו ר' מאיר בד' אמותיו. חוץ לעיר היה דבעיר היה מהלך את כולה כדאמר במי שהוציאוהו (דף מא:) אי נמי סבר לה כרבי יהושע דאמר אין לו אלא ארבע אמות ואין לומר משום דרבי מאיר קנים שוגג אטו מזיד דהא בדאורייתא לא קנים ואית ליה בפירקין [דף לה:] דתחומין דאורייתא ועוד כיון דחשבינן כל העיר כארבע אמות אפילו במזיד נמי מהלך את את כולה דמזיד נמי אית ליה ארבע אמות . בתוספות רבינו יהודה : מפני

עין משפט נר מצוה

לא א שם סעיף ה :

לב ב מיי' פ"ד מהל' טומאת אוכלין הלכה ג :

לג ג מיי' פ"א מהלכות עירובין הל' ט סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' שפו סעיף ד :

לד ד מיי' פ"ד מהלכות טומאת אוכלין הל' ג:

לה ה ו ז מיי' פ"א מהל' עירובין הלכה יא ופ"ו מהל' מתנות עניים הל' ח סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' שפו סעיף ז :

לו ח ט י כ ל מיי' פ"ו מהלכות מתנות עניים שם :

לז מ נ ס מיי' פ"א מהל' עירובין הלכה יא סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' שפו סעיף ו :

רבינו חננאל

ההוא בבשיל ולא בשיל: אמר רבא הריני כבן עזאי בשוקי טבריא.פי' רבא משתבח ואמר הריני [ידוע] בחכמה (ידוע) בעירובין כמו שהיה בן עזאי ידוע בחכמתו בשוקי טבריא . שאלו ההוא מרבנן שיעור תפוחים בעירוב כמה א"ל רבא וכי מערבין בתפוחין א"ל ההיא מרבנן ולא והתנן במס' מעילה פרק ד' כל האוכלין מצטרפין לפסול את הגויה כבחצי פרס. וכמזון ב' סעודות לעירוב קתני מיהת כל האוכלין ואפי' התפוחין נמי בכללן שגם הם אוכלין הן. ודחאו רבא הא"ר יוחנן אין למדין מן הכללות כלומר האי דקתני כל לאו דווקא הוא·ואמרינן לאו(מכלל) [מכל] אלא מדקתני ובמזון ב' סעודות לעירוב וכביצה לטמא טומאת אוכלין.והני נמי בני טמויי נינהו ללמד דווקא קתני ולא מצא רבא תשובה. ופי' רב נחמן תפוחין(בעירובין) [בקב] . וכן הלכה ומותיב עלה מיהא דתני בפאה בפרק האחרון . בירושלמי וקרוב לענין הזה בספרי דבי רב.ר"ש בן אלעזר אומר עוכלא תבלין וליטרא ירק עשרה אגוזין וה' אפרסקין ב' רמונים ואתרוג אחד ואמר גורסק בר דרי משום (דרבנן) [דרב] וכן לעירוב ואם איתא ניהוי ה' תפוחים כשיעור אפרסקין ה'. ושנינן תפוחין דשכיחי קב אפרסקין דלא שכיחי ה' אמר רב יוסף שארי לי' מריה לרב מנשיא בר שגובלי דאנא אמריתא ניהלי' האי דאמר רב וכן לענין[עירוב] אמתניתין דתנן בסוף פאה אין פוחתין לעניים בגורן מחצי קב חטין וקב שעורין ר' מאיר אמר חצי קב וקב וחצי כוסמין וקב גרוגרת או מנה דבילה[ר"ע אומר]פרס חצי לוג יין . ר' עקיבא אומר רביעית . רביעית שמן ר' עקיבא אומר שמינית ושאר כל הפירות אמר אבא שאול כדי שימכרם ויקח בהן מזון ב' סעודות והוא אמר הא דרב וכן לעירוב (בזו) [על זו] הברייתא ומאי אולמיה דמתני' מברייתא משום דתני בברייתא תבלין ותבלין לאו בני אכילה ולאו בני עירוב נינהו אטו מתני' [מי לא] תני חיטין ושעורין דלאו בני אכילה נינהו אלא משום דתני במתני' חצי לוגין ואמר רב מערבין בב' רביעיות של יין ש"מ כי אמר רב וכן לעירוב אמתני' קאמר ש"מ ואם הוא יין מבושל אמר רב כדי לאכול בו חומץ כדי לטבול בו. זיתים ובצלים כדי לאכול בהן ב' סעודות וכמזון ב' סעודות לעירוב סבר רב יוסף עד דאיכא סעודה מהאי וסעודה מהאי מצטרפין ואסיקנא [דאפילו למחצה ולשליש ולרביע] (חומץ כדי לטבול בו) [בצלים כדי לאכול מהן] מזון ב' סעודות הני מילי באימהות אבל בעלין לא

זעלין

מסורת הש"ס

[ועי' רש"י פסחים עד. ד"ה רבי ישמעאל]

ברכות נח. [בכורות נח.]

ס"א

[פסחים עד:] [קידושין כ. סוטה מה. ערכין ל:]

מעילה יז: כריתות יג. [מקואות פ"י מ"ז]

לעיל כז. קידושין לד.

הגהות הב"ח

(א) גמ' בשתי רביעיות שליין (מדבעינן כולי האי) תא"מ ונ"ב ס"א איתו:

פאה פ"ח מ"ה

גליון הש"ס

רש"י ד"ה הריני כבן עזאי וכו' והיה אומר כל חכמי ישראל וכו' בכורות נח ע"א : תוס' ד"ה מאי אולמי' וכו' דקים ליה להש"ס . כעין זה בתוס' בשבת דף ט ע"ב ד"ה הא לן וש"נ :

[תוספתא פ"ו]

[לפניו איתא היינו יושבין לפני ר"מ]

מפני נחש שבו · פ"ה אדם של סרף שבתוכו שמתעגל בתוכו כמין גבעול ומתקבלין בו זרע הבצל אותו העמוד נקרא נחש של בצל: **הכא** שכר איקרי · ואפ"ה פוסל המקוה והא דאמר בפ"ק דמכות *דיין מזוג אינו פוסל את המקוה אפילו כשיש בו ג' לוגין מים שאובין משום דחמרא מזיגא מיקרי אבל שכר דכל עיקרו אינו אלא מים ועוד דהתם מיקרי חמרא מזיגא ושם חמרא עילוי' ופירי לא פסיל המקוה:

כדי שימזגנו ויעמוד על רביעית · משמע דכוס של ברכה טעון מזיגה וכן בפרק ג' שאכלו (ברכות נ:) ובהמוכר פירות (ב"ב דף צז:) אמר ואין מברכין עליו עד שיתן לתוכו מים ותימה דבפרק שלשה שאכלו (ברכות נא·) אמרינן עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה וחשיב חי ותירץ רש"י דחי דקאמר היינו שיתננו חי בכוס ואחר כך ימזוג לאפוקי שלא ימזגנו בכוס זה ויתננו בכוס אחר שמברך עליו ור"ת מפרש דחי היינו מזוג ולא מזוג דאמר בפרק בן סורר ומורה (סנהדרין דף ע·) אינו חייב עד שישתה יין חי ומוקי לה במזוג ולא מזוג ונותן בו קצת מים בתחילת הברכה ובברכת הארץ מוסיף עליו מים עד שיהא מזוג כראוי כדאמר בפ' ג' שאכלו (ברכות נא·) שמוסיף בברכת הארץ והיינו מים ולא כמו שפירש שם בקונט' שמוסיף יין ובני נרבונה מפרשים דחי קאי אכוס ולאפוקי כוס שבור דכולהו עשרה דברים קאי אכוס ושייך חי בכוס כדאמר (ב"ק כד.) שבירתן זו היא מיתתן ובפרק בתרא דמכות (דף טז:) אמר ריסק ט' נמלין ואחד חי ר"ל אותו חי שלם*:

ויעמוד על רביעית · נראה כמו שפי' רש"י בהמוציא (שבת דף עו:) דכוס של ברכה צריך שיהא בה רובע רביעית הלוג כדי שימזגנו ויעמוד על רביעית הלוג ולא כטועים שמפרשים רובע רביעית הקב דהיינו רביעית הלוג כדי שימזגנו ויעמוד על רביעית הקב דהיינו לוג דהא בנזיר בפרק שלשה מינים (דף לח·) חשיב הך דשאר משקין ברביעית דמייתי הכא ומשמע הכא ובהמוציא (שבת דף עו·) דהיינו שיעור כוס יפה אחר מזיגתו והנהו דחשיב בנזיר הוי רביעית הלוג מדחשיב רביעית שמן לנזיר דיליף מקרא בהתודה דהוי חצי שיעור של תודה ותנן בפ' שתי מדות (מנחות דף פח:) חצי לוג שמן לתודה ועוד תני התם ז' מדות של לח היו במקדש רביעית הלוג מה היא משמשת רביעית מים למצורע רביעית שמן לנזיר וחשיב נמי רביעית דם מטמא באהל דהיינו רביעית הלוג כדמשמע בפרק כ"ג בנזיר (דף נג·) דאמר חצי קב עצמות וחצי לוג דם לכל רובע קב עצמות ורביעית דם לא לכל ופריך נמי התם ותו ליכא והאיכא מי רביעית טעלין מהן לידים והיינו מי רביעית הלוג כדמוכח במס' ידים (פ"א מ"א):

כל חמרא דלא דרי על חד תלת · והא דאמר בדיני ממונות (סנהדרין דף לז·) אל יחסר המזג שאם נצרך אחד מהם לצאת רואין אם יש שם כ"ג דמשמע דמזוג הוי שני חלקים מים אומר ר"י דקרא איירי ביין השרוני דהוי ב' חלקים מים דליכא לאוקמא קרא בסתם מזוג רביעית דסנהדרין למאי חזי אבל שליש חזי לדיני נפשות ליהוי סנהדרי קטנה*:

אלמא תמרים עדיפי · ואם תאמר כיון דעדיפן דילמא לא בעינן קב ויש לומר דמייתי ראיה דיותר מקב לא בעי:

בגדי עניים · דווקא בטומאת מדרס יש חילוק בין עניים לעשירים דביחוד תליא מילתא ואין דרך עשיר לייחד פחות משלשה על שלשה טפחים ואם ייחד בטלה דעתו אבל בטומאת מת אין חילוק ואף לעשירים הוי בשלש על שלש דבפרק במה מדליקין (שבת דף כו:) תניא שלש על שלש מנין תלמוד לומר והבגד ולא מפליג בין עניים לעשירים ועוד דבמסכת כלים פרק כ"ז (משנה ב) תנן הבגד מטמא שלשה על שלשה למדרס ושלש על שלש למת ועל כרחך בעשירים מיירי דבעניים תנן בפכ"ח (משנה ה) בגדי עניים אף על פי שאין בהם שלשה על שלשה טמאין מדרס ...

דלא *אבציל זירתא אבל *אבציל זירתא לית לן בה אמר רב פפא לא אמרן אלא דלא אישתי שיכרא אבל אישתי שיכרא לית לן בה תנו רבנן לא יאכל אדם בצל מפני *נחש שבו ומעשה ברבי חנינא שאכל חצי בצל וחצי נחש שבו וחלה ונטה למות ובקשו חביריו רחמים עליו וחיה מפני שהשעה צריכה לו: א"ר זירא אמר שמואל שכר מערבין בו ופוסל את המקוה בשלשת לוגין(א) מתקיף לה רב כהנא פשיטא וכי מה בין זה למי צבע *דתנן רבי יוסי אומר מי צבע פוסלין את המקוה בשלשת לוגין אמרי התם מיא דצבעא מיקרי הכא שיכרא איקרי ובכמה מערבין סבר רב אחא בריה דרב יוסף קמיה דרב יוסף למימר בתרין רבעי שכרא *כדתנן המוציא יין כדי מזיגת הכוס ותני עלה כדי מזיגת כוס יפה מאי כוס יפה כוס של ברכה ואמר ר"נ אמר רבה בר אבוה כוס של ברכה צריך שיהא בו רובע רביעית כדי שימזגנו ויעמוד על רביעית וכדרבא *דאמר רבא כל חמרא דלא דרי על חד תלת מיא לאו חמרא הוא וקתני סיפא ושאר כל המשקין ברביעית וכל השופכין ברביעית מדהתם על חד ארבע הכא נמי על חד ארבע ולא היא התם הוא דבציר מהכי לא חשיב *אבל הכא לא דעבידי אינשי דשתו כסא בצפרא וכסא בפניא וסמכי עילויהו תמרים בכמה אמר רב יוסף תמרים בקב אמר רב יוסף מנא אמינא לה *דתניא אכל גרוגרות ושילם תמרים תבא עליו ברכה היכי דמי אילימא לפי דמים דאכל מיניה בזוזא וקא משלם ליה בזוזא מאי תבא עליו ברכה בזוזא אכל בזוזא קא משלם אלא לאו לפי מדה דאכל מיניה גריוא דגרוגרות דשויא זוזא וקא משלם ליה גריוא דתמרים דשוי ארבעה וקתני תבא עליו ברכה אלמא תמרים עדיפי אמר ליה אביי לעולם דאכל מיניה בזוזא וקא משלם בזוזא ומאי תבא עליו ברכה דאכל מיניה מידי דלא קפיץ עליה זבינא וקא משלם ליה מידי דקפיץ עליה זבינא *שתיתא אמר רב אחא בר פנחס תרי שרגושי כיסאני אמר אביי תרי בוני דפומבדיתא *אמר אביי אמרה לי אם הני כסאני מעלו לליבא ומבטלי מחשבתא ואמר אביי אמרה לי אם האי מאן דאית ליה חולשא דליבא לייתי בישרא דאטמא ימינא דדיכרא ולייתי כבויי דרעיתא דניסן ואי ליכא כבויי דרעיתא לייתי סוגייני דערבתא וניכבביה וניכול ונשתי בתריה חמרא מרקא: אמר רב יהודה אמר שמואל כל שהוא ליפתן כדי לאכול בו כל שאינו ליפתן כדי לאכול הימנו בשר חי כדי לאכול הימנו בשר צלי רבה אמר כדי לאכול בו ורב יוסף אמר כדי לאכול הימנו אמר רב יוסף מנא אמינא לה דהני פרסאי אכלי *טבהקי בלא נהמא אמר ליה אביי *ופרסאי הוו *רובא דעלמא *והתנן בגדי עניים לעניים בגדי עשירים לעשירים אבל

(ג) דלא אבצל זרתא · שלא גדלו זרת [יש לכאן אדם] בבצל: נחש שבו · אדם סרף הבצל: ופוסל את המקוה · כשאר מים שאובין: מתקיף לה רב כהנא מה בין זה למי צבע · ופשיטא דפוסל: שיכרא מיקרי וסד"א אין עליו שם מים: תרין ריבעי שיכרא · תרי לוגין דלוג רובע קב: המוציא יין בשבת: כדי מזיגת כוס. כמו שנותנין יין חי בכוס כדי למוזגו במים: רובע רביעית · רובע לוג יין חי: וקתני סיפא · דהמוציא יין ושאר כל המשקין הוצאתן ברביעית דהיינו לוג: ומדהתם בהוצאת שבת בעינן על חד דיין ארבע דשיכרא דביין תני רובע רביעית ובשאר כל המשקין תני רביעית: הכא נמי. גבי עירוב בעינן ארבע ואמר רב לעיל מערבין בשני רביעית יין אלמא בשיכרא תרי לוגי בעינן: דשתי כסא · של רביעית לוג שכר בצפרא וכסא בפניא וסמיך עלייהו: אכל גרוגרות · של תרומה בשוגג: בזוזא · בשוה זוז: וקא משלם ליה. תמרים היקרים מגרוגרת ולא שילם לו לפי מדה אלא לפי דמים: אלמא תמרים עדיפי. ותנן לעיל גבי עני בגורן קב גרוגרות ואמר רב וכן לעירוב וכ"ש תמרים דודאי סגי להו בהכי: א"ל אביי · מהא לא תשמע דתמרים עדיפי לעולם גרוגרות עדיפי ולפי דמים משלם ומאי ברכה דקפיץ עליה זבינא לוקחים ולענין עירוב בעינן טפי מקב: שתיתא · מאכל שעושין מקמח קלי שנתייבש בתנור ונותנין דבש לתוך התבשיל: שרגושי · תרווד‍ין: כיסני · קליות: בוני · מדות: מחשבתא · דאגה: כבויי דרעייתא דניסן · לפיתי בקר: סוגייני דערבתא · קיסמין של ערבה: ונכבביה · יעשה מהן גחלת ויצלה בהן אותו בשר ויכול: חמרא מרקא · יין מזוג: כדי לאכול בו . כל שהוא לפתן שיעורו כדי לאכול בו ללפת בו את הפת מזון ב' סעודות: כדי לאכול הימנו · שיהו כל שתי הסעודות ממנו: בשר חי · אינו לפתן ובעינן כדי לאכול ממנו: בשר צלי · פליגי ביה אי הוי ליפתן אי לא: טבהקי · חתיכות: בגדי עניים . שלש על שלש מקבלין טומאה לעניים: בגדי עשירים · שלשה על שלשה מקבלין טומאה אף לעשירים:

ה"ג

רבינו חננאל

רב נסים גאון

אבל בגדי עשירים לעניים לא וכי תימא הכא לחומרא והכא לחומרא והתניא *רבי שמעון בן אלעזר אומר מערבין לחולה *ולזקן כדי מזונו ולרעבתן בסעודה בינונית של כל אדם קשיא ומי אמר ר"ש בן אלעזר הכי והתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר עוג מלך הבשן פיתחו כמלואו[א] ואביי התם היכי ליעביד הדומי נהדמיה [ונפקיה] איבעיא להו פליגי רבנן עליה דרבי שמעון בן אלעזר או לא ת"ש דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן עוג מלך הבשן [א]פיתחו בארבעה התם דאיכא פתחים קטנים טובא ואיכא חד דהוי ארבעה דודאי כי קא מרוח בההוא קא מרוח אמר רב חייא בר רב אשי אמר רב מערבין בבשר חי אמר רב שימי בר חייא מערבין בביצים חיות וכמה אמר רב נחמן בר יצחק (אחת) סיני אמר [ב]שתים: [ג]הנודר מן המזון מותר במים כו': *מלח ומים הוא דלא איקרי מזון הא כל מילי איקרי מזון לימא תיהוי תיובתא דרב ושמואל דרב ושמואל דאמרי תרוייהו אין מברכין בורא מיני מזונות אלא על חמשת המינין בלבד *ולא אותביניה חדא זימנא. לימא תיהוי תיובתייהו נמי מהא אמר רב הונא [ד]באומר כל הזן עלי מים ומלח הוא דלא זייני הא כל מילי זייני *והאמר רבה בר בר חנה כי הוה אזילנא בתריה דרבי יוחנן למיכל פירי דגינוסר כי הוינן בי מאה הוה מנקטינן לכל חד וחד עשרה עשרה כי הוינן בי עשרה הוה מנקטינן לכל חד וחד מאה מאה וכל מאה מינייהו (לא) הוי מחזיק להו צנא בת תלתא סאוי והוה אכיל להו לכולהון ואמר שבועתא דלא טעים לי זיונא אימא מזונא אמר רב הונא אמר רב שבועה שלא אוכל ככר זו מערבין לו בה ככר זו עלי אין מערבין לו בה מיתיבי הנודר מן הככר מערבין לו בה מאי לאו דאמר עלי לא דאמר זו הכי נמי מסתברא דקתני סיפא אימתי בזמן שאמר שבועה שלא אטעמנה אבל אמר עלי מאי הכי נמי דאין מערבין לו בה א"ה אדתני ככר זו הקדש אין מערבין לו בה [ה]לפי שאין מערבין בהקדשות ליפלוג וליתני בדידה במה דברים אמורים דאמר זו אבל אמר עלי אין מערבין לו בה אמר לך רב הונא אלא מאי כל היכא דאמר עלי מערבין קשיא רישא חסורי מיחסרא והכי קתני הנודר מן הככר מערבין לו בה ואפילו אמר עלי נעשה כאומר שבועה שלא אטעמנה מכל מקום קשיא לרב הונא הוא דאמר כרבי אליעזר דתניא רבי אליעזר אומר שבועה שלא אוכל ככר זו מערבין לו בה ככר זו עלי אין מערבין לו בה ומי אמר רבי אליעזר הכי והתניא זה הכלל אדם אוסר עצמו באוכל מערבין לו בה אוכל הנאסר לו לאדם אין מערבין לו בה רבי אליעזר אומר [ו]ככר זו עלי מערבין לו בה ככר זו הקדש אין מערבין לו בה לפי שאין מערבין לו בהקדשות תרי תנאי ואליבא דרבי אליעזר: מערבין לנזיר ביין כו': מתני' דלא כב"ש דתניא ב"ש אומרים אין מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה ב"ה אומרים [ז]מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה אמרו להן ב"ה לב"ש אי אתם מודים שמערבין

ה"ג אבל בגדי עשירים לעניים לא · כלומר לעניים לא בעינן בגדי עשירים אלא כיון דלדידהו חזו אזלי בתרייהו הכא נמי אע"ג דלפרסאי לאו ליפתן הוא כיון דלדידן הוי ליפתן ניסגי בשיעור זוטא : הכא לחומרא · דכיון דחזו להו מקבלי טומאה : והכא לחומרא · דעד דהוי ליפתן לכ"ע ליבעי שיעורא רבה : והתניא · גבי עירוב דכיון דחזו לזקן ולחולה אף על גב דלכל אדם לא הוי מזון שתי סעודות מערבין מיהא למאן דחזי וגבי רעבתן דאכיל טפי סגי בבינונית אלמא לקולא אזלינן : פתחו כמלואו · להציל על שאר פתחים ואי ליכא פתח דחזי ליה כל חור מלא אגרוף שבכתלים טמאין : הדומי ניהדמיה · ינתחוהו לאיברין : פליגי רבנן · במת בבית : פתחים קטנים · פחותין מד' : בההוא מרווח · הלכך מציל על כולן אבל כולן שוין בד' או בי' אמות כולן טמאין דלא ידעי בהי מרווח ומפיק ואפילו נפתח אחד מהן והאחרים סגורין או חישב עליו להוציאו באחד מהן דתנן בגמרא במסכת ביצה (דף לח:) הוא טמא (א) וכולן טהורים ה"מ היכא דהאי חזי ליה ואפילו כולהו חזי ליה אבל היכא דליכא חד חזי ליה ובעי מרווח וכולן שוין לא ידעינן בהי מרווח : סיני · קרי רב *יוסף לפי שהיה בקי במשניות ובברייתות : ולאו אותביניה חדא זימנא בכילד מברכין (דף לה:) : באומר כל הזן עלי · מתני' דאסר ליה בכל מילי לאו דאמר יאסר עלי מזון דודאי לא מיקרי מזון אלא ה' מינין דהוו מין דגן דזייני וסעדי ליבא אלא כגון דאמר יאסר עלי כל הזן דמשמע כל דבר המשביע דכל מילי זייני חוץ ממים ומלח אבל מיסעד לא סעדי ולא מיקרו מזון : גינוסר · ארץ ים כינרת ופירותיה מתוקין : דלא טעים לי זיונא · לא אכלתי לשובע ועדיין אני רעב : זיונא ס"ד · לא גרסינן הכא אלא במס' ברכות והכא גרסינן אימא מזונא : מערבין לו בה · דלא נדר אלא מאכילה ואי משום דלא חזיא ליה הא חזיא לאחריני מידי דהוה אנזיר ביין : ככר זו עלי · משמע כל דבר הנאתה קאסר עליה : מאי לאו דאמר עלי · ושמע מינה דלא אסר איניש אדעתיה אלא דרך עיקר הנאתה וכי נדר אדעתא דאכילה נדר : לא דאמר הרי זו · שבועה שלא אוכל ככר זו : הקדש · ודאי אסר בכל הנאות ואינו ראוי לשום אדם : בדידיה · בככר של חולין : אלא מאי כל היכא דאמר עלי מערבין · דלא משמע אלא אכילה : קשיא רישא · דקתני אימתי בזמן שאמר שבועה שלא אטעמנה דמשמע הא אמר עלי לא ומשני הא לא קשיא דחסורי מיחסרא כו' עד נעשה כאומר כו' דלא מסיק אדעתיה לאסור עליו אלא דרך הנאתה דהיינו אכילה : אדם אוסר עצמו באוכל · שתלה הנדר במעשה שהוא עושה בעצמו דהיינו שלא אוכל : מערבין לו בה · דהא הנאה דממילא היא ולאו איהו עביד : אוכל הנאסר על האדם · כגון ככר זו תיאסר עלי או שבועה שלא אהנה מככר זו דהשתא לא תלה האיסור במעשה שבגופו אלא אפילו הנאה דממילא אין מערבין לו בה · ל"א ככר זו עלי מערבין לו בה דאמר לקמן (דף לא) אין מערבין אלא לדבר מצוה ומצות לאו ליהנות ניתנו הלכך משום הנאה לא איכפת לן ואי משום דלא חזיא ליה הא חזיא לאחרים דומיא דנזיר ביין ככר זו הקדש לא חזיא לא לדידיה ולא לאחריני ואנן סעודה הראויה בעינן כדלקמן זה עיקר :

לימא תהוי תיובתא · ואם תאמר והא מאן דפליג ארב ושמואל לא פליג אלא באורז ודוחן וא"כ תקשה לכולהו ועוד תיקשי ליה מתניתין דכילד מברכין (ברכות דף מ:) דיש כמה דברים דמברכין עליו שהכל או בפ"ה וי"ל דדווקא לרב ושמואל פריך דלא חשיבי אורז ודוחן אף על גב דקבעי נמי סעודתא עלייהו א"כ סבירא להו דכל מילי לא מיקרו מזון אלא ה' מינין בלבד אבל מאן דפליג עלייהו סבר שפיר דכל מילי איקרו מזון אך דלא תקנו בורא מיני מזונות אלא הך דקבעי סעודתא עלייהו ואורז ודוחן קבעי נמי : ככר זו עלי אין מערבין לו בה · תימה לר"י אמאי נקט בהאי שבועה ובהאי נדר בשבועה גופה או בנדר גופיה הוה מצי לפלוגי דהיכא דאסר עליה באכילה מערבין לו בה בהנאה אין מערבין לו בה ועוד דאמר לקמן (דף לא.) לכ"ע אין מערבין אלא לדבר מצוה ומצות לאו ליהנות ניתנו משמע דליכא תנא דפליג והא רבי אליעזר דבסמוך דאמר ככר זו עלי דאין מערבין לו בה משום דאסור בהנאה אם כן סבר דמערבין לו לדבר הרשות או מצות ליהנות ניתנו ונראה כרשב"ם דמפרש דאין מערבין לו בה אפי' אמר קונם אכילת ככר זו עלי משום דקונם הוי כעין הקדש ואתי לאחלופי בהקדש אבל אמר שבועה אפילו אמר שבועה שלא אהנה מככר זו כיון דלא מיחלף בהקדש מערבין לו בה דאין מערבין אלא לדבר מצוה ומצות לאו ליהנות ניתנו ונקט שבועה שלא אוכל דאפי' הכי בקונם אין מערבין לו בה וקשה לפירושו דכי פריך בסמוך לרב הונא ליפלוג וליתני בדידיה ליסני דהכי קאמר אבל אמר עלי נעשה כאומר ככר זו הקדש ואין מערבין לו בה ולפי' הקונטרס ניחא דאין לו לתנות בהקדשות דאסירי לדידיה ולאחריני ויש לומר דלא מצי לשנויי הכי משום דמסיים בה לפי שאין מערבין בהקדשות משמע דווקא בהקדשות אבל בקונמות מערבין : תרומה

[תוספ' פ"ז] · [לפנינו איתא אטמגים וקטן] · ברכות לה: · [סוף מסכת ברכות וסוף מסכת הוריות] · [פסחים קז.] · ברכות מד.

הגהות הב"ח

גליון הש"ס

הגהות מהר"ב רנשבורג

עין משפט נר מצוה

מו א מיי' פי"ז מהל' טומאת מת הל' ה :

מז ב מיי' פ"א מהל' עירובין הל' י"א סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' שפו סעיף ז :

מח ג ד טוש"ע י"ד סי' ריז סעיף יט :

מט ה מיי' פ"א מהל' עירובין הל' יד טוש"ע א"ח סי' שפו סעיף ח :

רבינו חננאל

מהא דתניא ר' שמעון בן אלעזר אומר מערבין לחולה ולזקן כדי מזונו ולרעבתן כדי סעודה בינונית של כל אדם . ומי א"ר שמעון בן אלעזר הכי שאם הוא משונה מרוב בני אדם מעמידין אותו במדה של בינונים והתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר עוג מלך הבשן פתחו כמלואו . כלומר אם יש כמלואו וחישב להוציאו ממנו מטהר שאר פתחי הבית ואם לאו כל הפתחים טמאין . ודחינן התם גבי עוג משום דלא אפשר היכי נעביד ננתחי אברים אברים וניפקיה [איבעיא להו] מי פליגי עליה אי לא . ת"ש דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן עוג מלך הבשן פתחו בד' ש"מ פליגי עליה ודחי אביי התם כגון דאיכא פתחים קטנים טובא ואיכא חד דרויח ד' טפחים ודאי כי מרוח ופתח פתחא לאפוקיה מיניה בהאיך רבה מוסיף קמרווח . משום דרב אמרו מערבין בבשר חי ובביצים חיים וכמה אמר רב נחמן סיני [אמר] שתים . ומפורש בסוף הוריות רב יוסף סיני רבה עוקר הרים : ירושלמי בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים ומן המלח . א"ר יסא מפני שאין הגוף ניזון מהן ר' לוי אמר שהן מינקללה . פי' מים מי המבול מלח מכת סדום. משנה בכלים פרק כ"ז. בגדי עניים אע"פ שאין להם ג' על ג' הרי אלו טמאין מדרס : מתני' הנודר מן המזון מותר במים ומלח . ואקשינן וכי כל מילי איקרו מזון (כדאהני) [כדאתני] דהא רב ושמואל דאמרי תרווייהו אין מברכין בורא מיני מזונות אלא על ה' מינין הללו חיטין ושעורין וכוסמין ושבולת שועל ושיפון ולא אתותבו חדא זימנא נימא מיהא נמי תהוי עלייהו תיובתא ופריק ר' יוחנן מתני' בנודר ואמר כל דבר הזן אסור עליו ואקשינן תוב וכי כל מילי זייני חוץ ממים ומלח והא ר' יוחנן הוה אכיל מפירות גינוסר טובא והוה משתבע דלא טעים לי זיונא ופרקינן לא תימא זיונא אלא תימא מזונא . אמר רב הונא שבועה שלא אוכל ככר זו מערבין עליו בה (ככר זו מערבין עליו בה) וככר זו עלי אין מערבין לו בה . ומקשינן עליה ומוקמינן

רב הונא דאמר כר' אליעזר דתניא ר' אליעזר אומר שבועה שלא אוכל ככר זו מערבין לו בה ככר זו עלי אין מערבין לו בה ומי א"ר אליעזר הכי והתניא זה הכלל כל שהאוכל נאסר על האדם אין מערבין לו בה אוסר עצמו באוכל מערבין לו בה ר' אליעזר אומר ככר זו עלי אסורה מערבין לו בה. ככר זו הקדש אין מערבין לו בה לפי שאין מערבין בהקדשות ופריק תרי תנאי אליבא דר' אליעזר : פיסקא מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה. תניא בית שמאי אומר אין מערבין לנזיר ביין ולא לישראל בתרומה ובית הלל אומרים מערבין. אמרו בית הלל לבית שמאי אי אתם מודים

רב נסים גאון

ככנא כנא בפרוטה: עוג מלך הבשן פתחו בד'. עיקרו באהלות בפ"ג (משנה ו) כזית מן המת פתחו [בטפח] והמת פתחו בד' טפחים : אמר רב נחמן בר יצחק סיני אמר ב' היינו רב יוסף ובירורא דמילתא בסו: מסכת

עין משפט נר מצוה

ב א טוש"ע א"ח סי' תט סעיף ג:

נא ב מיי' פ"ו מהל' עירובין הלכה יו טור ש"ע א"ח סי' תט סעיף ח:

נב ג ד מיי' פ"א מהל' קרבן פסח הל' ח:

נג ה ו מיי' פי"א מהל' טומאת מת הל' ס:

שמערבין לגדול ביום הכפורים אמרו להן אבל אמרו להן כשם שמערבין לגדול ביום הכפורים כן מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה ובית שמאי התם איכא סעודה הראויה מבעוד יום הכא ליכא סעודה הראויה מבעוד יום כמאן דלא כחנניה דתניא חנניה אומר כל עצמן של בית שמאי לא היו מודים בעירוב עד שיוציא מטתו וכל כלי תשמישיו לשם כמאן אזלא הא דתניא עירב בשחורים לא יצא בלבנים בלבנים לא יצא בשחורים כמאן אמר רב נחמן בר יצחק חנניה היא ואליבא דב"ש ולחנניה בשחורים הוא דלא יצא הא בלבנים יצא האמר עד שיוציא מטתו וכלי תשמישיו לשם הכי קאמר עירב בלבנים והוצרך לשחורים אף בלבנים לא יצא כמאן אמר רב נחמן בר יצחק חנניה היא ואליבא דבית שמאי: סומכוס אומר בחולין: ואילו לנזיר ביין לא פליג מאי טעמא אפשר דמתשיל אנזירותיה אי הכי תרומה נמי אפשר דמיתשיל עילויה אי מתשיל עלה הדרא לטיבלא וליפרוש עלה ממקום אחר *לא נחשדו חבירים לתרום שלא מן המוקף ולפרוש עלה מיניה וביה דלית בה שיעורא ומאי פסקא אלא סומכוס סבר לה כרבנן *דאמרי כל דבר שהוא משום שבות גזרו עליו בין השמשות כמאן אזלא הא *דתנן יש שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם מלא קומצו מנחה ומלא חפניו קטרת והשותה מלא לוגמיו ביום הכפורים ובמזון שתי סעודות לעירוב כמאן א"ר זירא סומכוס היא דאמר מאי דחזי ליה בעינן[א] לימא פליגא אדרבי שמעון בן אלעזר דתניא *ר"ש בן אלעזר אומר מערבין לחולה *ולזקן כדי מזונו ולרעבתן בסעודה בינונית של כל אדם תרגומא אחולה וזקן אבל רעבתן בטלה דעתו אצל כל אדם: ולכהן בבית הפרס: *דאמר רב יהודה אמר שמואל מנפח אדם בית הפרס והולך *רבי יהודה בר אמי משמיה דרב יהודה אמר בית הפרס שנידש טהור: רבי יהודה אומר אף בית הקברות: תנא מפני שיכול לחוץ ולילך בשידה תיבה ומגדל קא סבר אהל זרוק שמיה אהל ובפלוגתא דהני תנאי *דתניא הנכנס לארץ העמים בשידה תיבה ומגדל רבי מטמא רבי יוסי ברבי יהודה מטהר במאי קמיפלגי מ"ס אהל זרוק לאו שמיה אהל ומ"ס אהל זרוק שמיה אהל *והא דתניא רבי יהודה אומר

מערבין

רש"י

שמערבין לגדול · למי שהוא גדול שהביא שתי שערות שחייב בענוי ואע"ג דלמחר לא חזי ליה הואיל וחזי לקטן שאינו בר עונשין: אבל · אמת: מבעוד יום · של ערב יום הכיפורים: כמאן דלא כחנניה. הא מתני' דמשמע שהיו בית שמאי מודין בעירוב דלא כחנניה: עירב בשחורים · היה לבוש שחורים והלך וישב בסוף אלפים אמה עד שקנה שם שביתה שקידש עליו היום וחזר לביתו: כל כלי תשמישו · משמע דאי לא אפיק כל צרכי תשמיש לא הוי עירוב לדידיה: דמיתשיל אנזירותיה · ישאל לחכם ויתיר לו נדרו ויהא יין ראוי לו: מיתשיל עליה · ויפתח בחרטה לא נתכוונתי לכך ותנן (נזיר דף לא.) הקדש טעות אינו הקדש: הדרא לטבלא · וטבל לא חזי: וליפרוש עליה ממקום אחר · לבתר דמתשיל עלה והדרא לטבלא בין השמשות בשעת קניית עירוב מצי למימר פירות שיש לי בביתי יהו תרומה על זו ואשתכח דאית ליה תקנתא דתחזי ליה: מוקף · סמוך כמו מקיפין בבוצי (חולין מו:) שסומכים זו לזו ורואין אם דומות זו לזו וכמו מקפת וקורא לה שם דמסכת נדה בפרק בתרא (דף עא:) שלא מן המוקף מדבר שאינו סמוך לו באותו כלי דליהוי מיניה וביה: דלית ביה שיעורא · שמזון ב' סעודות מצומצמות הניח ואי מפריש תרומה מיניה כל דהו בצר ליה שיעור עירוב: ומאי פסקא · בתמיה כלומר מאי האי תירוצא וכי פסקא תנא למילתיה דאין אדם נותן עירובו אלא בצמצום דנקט סתם במילתיה הכי: סבר לה כרבנן · דפליגי עליה דרבי לקמן בפירקין (דף לד:): גזרו עליו בין השמשות · כבשבת עצמה והגבהת תרומה שבות היא וכיון דמעיקרא לא תקנה ובעית למימר אי בעי הוי חזי להוא שעתא דמתשיל עלה כל מקום שהיא והדרא לטבלא והדר אמר תרומתה בצפון שבה ומעשר ראשון בדרומה וכן כולם אם כן מתקן ליה בין השמשות וקעבר אשבות וקניית עירוב כשזה נכנס וזה יוצא: יש שאמרו · יש דברים שאמרו שיעורן לפי מה שהוא אדם ואין שיעורן שוה בכל: מלא חפניו קטרת · ביום הכפורים: תרגומא · להא דתלי שיעורא באדם עצמו אחולה וזקן ולקולא ולא ארעבתן ולחומרא דבטלה דעתו: מנפח אדם בית הפרס · שדה שנחרש בה קבר דכולה ספיקא משום עצמות היא ועצמות בלא בשר אינו מטמא באהל וכשמנפח לפני רגליו אם יש שם עצם גדול נראה מאליו ועצם קטן נראה בנפיחה ואינו מסיטו ברגליו: שנידש · בדריכת רגלי בני אדם: טהור · שכבר נידשו עצמות שבו ונפחתו מכשעורה: אהל זרוק · אהל המיטלטל: שמיה אהל · וחוצץ בינו לבין הטומאה: ארץ העמים · מטמאה באהל: שידה · מרכבת נשים עגלה עשויה כקופסא: מגדל · מסטי"ר: אהל זרוק לאו שמיה אהל · וכל שאינו אהל אינו חוצץ: שמיה אהל · וחוצץ ובגדולה עסקינן שמחזקת מ' סאה בלח שהם כוריים ביבש דאי קטנה כלי היא ומקבלת טומאה ולא חייצא ורבנן דמתני' כרבי סבירא להו ובין לרבי יהודה ובין לרבנן כסומכוס סבירא להו דאמר מידי דחזי ליה למיכליה בההיא שעתא בעינן:

מערבין

תוספות

תרומה נמי אפשר דמתשיל[ג] ולא מצי לאוקמה בתרומה ביד כהן דהו לא מצי לאתשולי עליה כדאמר בפרק הנודר מן הירק (נדרים דף נט:) מדקתני בחולין משמע דווקא בחולין אבל בתרומה אפי' ביד ישראל לא: ולפרוש עליה ממקום אחר · השתא ס"ד דכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות ואף על גב דרבה דאית ליה הכנה אמרינן בפירקא (דף לח:) דתחילת היום קונה עירוב וכוותיה קיימא לן מ"מ מותר לתקן הטבל דלא גזרו עליו בין השמשות עד שתהא לילה ניכרת וידוע והא דתנן במה מדליקין (שבת דף לד.) דספק חשיכה אין מעשרין את הודאי והיינו כרבנן דר' אפ"ה קס"ד דהך מתני' דהכא אתיא כרבי משום דאיכא משניות טובא דמוקי להו הש"ס לקמן כרבי וא"ת אם כן אמאי קתני מתני' אבל לא בטבל הא חזי לתקוני בין השמשות ואין לומר דההיא אתיא דלא כרבי מדפריך לקמן (דף לד:) רישא רבי וסיפא רבנן ולא פריך רישא וסיפא רבנן ומציעתא רבי ועוד דפריך לקמן אבל לא בטבל פשיטא משמע דליכא מאן דפליג ומיהו °איכא למימר הא דפריך פשיטא היינו משום דמרישא שמעינן לה דקתני מערבין בדמאי דמשמע אבל לא בטבל וי"ל דאינו מועיל מה שראוי לתקנו אלא במידי דחזי השתא לשום אדם כגון תרומה דחזיא לכהנים ותדע דאמר לעיל דאין מערבין בהקדשות אף על גב דאפשר לאיתשולי עלייהו: לא נחשדו חברים · אע"ג דמשום כבוד שבת שרי כדאמר בהאשה רבה (יבמות דף צג.) היינו שצריך לאכול אותן פירות בשבת אבל הכא מיירי דאין צריך לאוכלן בשבת ואע"ג *דאין מערבין אלא לדבר מצוה לא התירו לתרום שלא מן המוקף אלא לכבוד שבת ולא לצורך מצוה אחרת: אלא סומכוס סבר לה כרבנן · ואם תאמר מהאי טעמא נמי נזיר לא יערב ביין כיון דשבות הוא לשאול על הנדרים בשבת כדאמרינן פרק מי שהחשיך (שבת דף קנז.) וי"ל דלצורך שבת נשאלין כדאמרינן התם והאי הוי צורך שבת שיהיה מותר לשתות יין בשבת: תרגומא אחולה ואזקן · וא"ת ולוקמא נמי כרבנן דסומכוס והכל לפי מה שהוא אדם אחולה ואזקן דלרבנן מערבין חולה וזקן כדי מזונן דמקילי טפי מסומכוס דאמרי אפילו במידי דלא חזי ליה מערבין משום דחזי לאחריני כל שכן דמערבין במידי דחזי ליה אע"ג דלא חזי לאחריני וי"ל דלרבנן אין מערבין לחולה ולזקן כדי מזונן אלא בסעודה בינונית דהא כיון דלא בעו מידי דחזי ליה אם כן לחולה וזקן מערבין נמי אפי' במאכל דלא חזי להו אלא לבריא ובמידי דלא חזי לדידהו ע"כ שיעורו בסעודה בינונית וא"כ גם במידי דחזי להו בעינן שיעור סעודה בינונית דאין סברא שיהא לרבנן ב' שיעורין לחולה ולזקן א"כ הכל לפי מה שהוא אדם משמע נמי לאפוקי ישראל בתרומה והא דנקט תרגומא אחולה והזקן הוא הדין דהוה מצי למינקט אישראל בתרומה אלא נקט חולה וזקן משום דרשב"א איירי ביה: ומר סבר אהל זרוק שמיה אהל · דוקא כשמונח הוי אהל אבל בשעת זריקה אפילו רבי יוסי ברבי יהודה מטמא דבאותה שעה לא חשיב אהל כלל מידי דהוה אעוף פורח ואטלית המנפנפת דתנן באהלות (פ"ח מ"ה) דאין מביאין ואין חוצצין והכי נמי

קתני

רבינו חננאל

שמערבין לאדם גדול. פי' כיון שהוא אדם גדול בשנים חייב במצות. ביוה"כ מערבין לו עירובי תחומין ועירובי חצרות אע"פ שאסורה לו אכילה ביוה"כ וכשם שמערבין לגדול ביוה"כ ואין בו ביום אכילה כך מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה ואע"פ שהן אסורין בהן וב"ש התם בענין גדול ביוה"כ בשעה שמערבין לו בה איכא סעודה הראויה לו הני נזיר ביין וישראל בתרומה ליכא בשעת עירוב סעודה ראויה להם. הא דמערבין לגדול דלא כחנניא (ותניא) [דתניא] חנניא אומר כל עצמן של ב"ש לא היו מודים בעירוב עד שיוציא מטתו וכל כלי תשמישו לשם. מאן תנא דהא דתניא עירב בלבנים והוצרך בשחורים אף בלבנים לא יצא חנינא היא ואליבא דב"ש: סומכוס אומר בחולין ואילו לנזיר ביין לא פליגי למאי משום דיין חזי לשאר בנ"א שאינן נזירים תרומה נמי חזיא לכהנים אלא נזיר משום דאפשר דמיתשיל על נזירותו ושרו ליה. תרומה נמי אפשר דמיתשיל עלה ונפקא לחולין ואמרינן תרומה אי מיתשיל עלה הדרא לטבלא ועדיין היא אסורה לישראל ואמרינן אפשר (עליו) [לאפרושי עלה] דהא תרומה ממקום אחר נשארה זו כולה חולין ודחינן לא יתכן להוציא עליה תרומה ממקום אחר דלא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף. פי' אין תורמין על פירות שהן בכאן מפירות שהן מונחין במקום אחר ואינן מוקפין. כלומר ההיקף שמקיפין על כולן נמצא כאילו נוגעין אלו באלו ונמצא תורם מצד זו לצד זו ואמרינן אפשר דמיתשיל עלה ומפריש ממנה והנשארת ראויה היא לאכילתו כמו היין לנזיר לאחר שישאל על נזירותו ודחינן לא פליג סומכוס אלא בתרומה שהיא מעוטה שאם ישאל עליה ותחזור לטבלא ויפריש ממנה תרומה לא תשאר בה מזון ב' סעודות. ואקשינן אמאי פסקה כלומר דחאה לתרומה (או) [מן] העירוב לגמרי ושנה בחולין בלבד היה לו לומר בר"א בתרומה מועטת אבל בתרומה מרובה שאם יוציא תרומתה ממנה ותשאר ממנה מזון ב' סעודות מערבין לו בה. אלא סומכוס סבר לה כרבנן דפליגי על ר' בשמועה שאחרי שמועה (ניתנו) [דנתנן] באילן כו' דאכל דבר שהוא משום שבות גזרו עליו בין השמשות ותקנת הטבל (משום) [שבות] הוא כמאן אזלא [הא] דתנן יש שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם. קומץ מנחה ומלא חפניו קטורת והשותה מלא לוגמיו ביוה"כ ובמזון ב' סעודות לעירוב סומכוס (אי) [היא] דאמר מאי דחזי ליה בעינן דאי דבנן כיון דחזי ליה לאחריני אע"ג דלא חזי ליה שפיר דמי: לימא דלא כר"ש בן אלעזר דאמר מערבין לחולה ולזקן כדי מזונו. ולרעבתן כ[illegible] כל אדם. ואמרינן אפילו תימא מתני' דקתני במסכת כלים פרק ט"ז יש שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם וקתני בה במזון ב' סעודות לעירוב אחולה ואזקן קתני כר' אלעזר בר' שמעון ותני ר' אלעזר בר' שמעון בהני כדי מזונו אבל רעבתן אפי' האי תנא מודה [משערינן] בבינוני משום דבטלה דעתו אצל כל אדם. לכהן בבית [הפרס] ואמרינן בית הפרס מנפח אדם מנפח ומפריח עפר תיחוח. וכיון שגילה ראה עצם תחתיו טהור וכן אם נידש אותו בית הפרס כיון שנדרס ברגלי העוברין והשבין אלו היה שם עצם ודאי נדרס ונתמעט [ונטהר] המקום: מתני' רבי יהודה אומר אפי' בבית הקברות

מסורת הש"ס

[לקמן לב. גיטין ל: חולין ז: נדה עא:]

[לקמן לה:]

[כלים פי"ז מי"א ע"ש] [לקמן מח.]

[תוספ' פ"ז] [ולפניו איתא אסמכוס]

כתובות נח: פסחים כב: ברכות יט: נדה נז. מ"ק ה: בכורות כט: חגיגה כה:

גיטין ח: חגיגה כה: נזיר נה:

רס"ג גורס תניא רי"א אומר

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ולפרוש וכו' איכא למימר הא דפריך פשיטא היינו משום דמרישא שמעי'. ע' תוס' פסחים כא ע"ב ד"ה עבר זמנו:

רב נסים גאון

מסכת ברכות ובסוף מסכת הדוריות רב יוסף סיני ורבה עוקר הרים: לא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף עיקר דיליה במשנה במסכת חלה בפרק א' (משנה ט) החלה והתרומה חייבין עליה מיתה וחומש כו' ואין ניטלין מן הטהור על הטמא אלא מן המוקף וזה הדבר בתרומה גדולה אבל בתרומת מעשר לא כמא דמפרש במשנת ביכורים בפרק ב' (מ"ה) תרומת מעשר לביכורים בשתי דרכים ולתרומה ב' ניטלת מן הטהור על הטמא ושלא מן המוקף כביכורים ובגמ' דבני מערבא בפרק (א') [ב'] דתרומות כל הדברים למדין ומלמדין תרומת מעשר מלמדת ואינה למידה תרומת מעשר לימדה על תרומה גדולה

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] לימא פליגי אדרבי שמעון בן אלעזר. נ"ב מתני' דאמרה הכל לפי מה שהוא אדם אדרשב"א דלא משער לרעבתן בדידיה ומשני תרגמא אחולה וזקן אמרה המשנה לפי מה שהוא ולא דבטלה דעתו וכו' וכ"כ ריטב"א: [ג] תוס' ד"ה תרומה וכו' ולא מצי לאוקמי בתרומה ביד כהן וכו'. נ"ב לפמ"ש בנדרים שם בפי' הרא"ש בשם הר"א ממיץ לק"מ יעוש"ה ודו"ק

מערבין לכהן טהור בתרומה טהורה בקבר היכי אזיל בשידה תיבה ומגדל והא כיון דאחתא איטמיא לה בשלא הוכשרה או שנילושה במי פירות והיכי מייתי לה בפשוטי כלי עץ דלא מקבלי טומאה והא קא מאהיל דמייתי לה אחוריה אי הכי מ"ט דרבנן קסברי אסור לקנות בית באיסורי הנאה °מכלל דר' יהודה סבר מותר קסבר מצות לאו ליהנות ניתנו אלא *הא דאמר רבא מצות לאו ליהנות ניתנו לימא כתנאי אמרה לשמעתיה אמר לך רבא אי סבירא להו דאין מערבין אלא לדבר מצוה דכולי עלמא מצות לאו ליהנות ניתנו והכא בהא קמיפלגי מ"ס אין מערבין אלא לדבר מצוה ומ"ס מערבין אפילו לדבר הרשות אלא הא *דאמר רב יוסף אין מערבין אלא לדבר מצוה לימא כתנאי אמרה לשמעתיה אמר לך רב יוסף דכולי עלמא אין מערבין אלא לדבר מצוה ודכולי עלמא מצות לאו ליהנות ניתנו ובהא קמיפלגי מ"ס *כיון דקנה ליה עירוב לא ניחא ליה דמינטרא ומ"ס [א]ניחא ליה דמינטרא דאי איצטריך אכיל ליה:

מתני' [ג]מערבין בדמאי ובמעשר ראשון שנטלה תרומתו ובמעשר שני והקדש שנפדו והכהנים *בחלה אבל לא בטבל ולא במעשר ראשון שלא נטלה תרומתו ולא במעשר שני והקדש שלא נפדו: **גמ'** *דמאי הא לא חזי ליה מיגו דאי בעי מפקר להו לנכסיה והוי עני וחזו ליה השתא נמי חזי ליה *דתנן מאכילין את העניים דמאי ואת

רש"י

מערבין לכהן טהור בתרומה טהורה בקבר · וכ"ש בחולין דהוי נמי מיטמו חזו ליה אלא אפי' בתרומה דאי מטמאה לא חזיא ליה אפשר למיעבד תקנתא כדמפרש ואזיל ודוקא נקט טהור בטהורה אבל בטמאה לא דלא חזיא ליה לא לכהן טמא ולא לכהן טהור וכהן טמא בטהורה נמי לא דלא חזיא ליה: היכי אזיל בשידה תיבה ומגדל והא כיון דאחתא מיטמיא ליה · כלומר נהי דלר' יהודה אפילו בבית הקברות איכא תקנתא למיזל בשידה תיבה ומגדל וכ"ש קבר יחידי שיכול לעמוד אצלו אלא מיהא תרומה מכי אנחה התם מטמא באהילו של קבר: במי פירות · שאין מכשירין: והיכי מייתי לה · לאוכלה דהא רבי יהודה דאוי לאוכלו בעי מדנקט טהור בטהורה ולא אכשר טמא בטהורה משום דחזיא לאחריני ועוד מדתני במתניתין לחוץ ולאכול: בפשוטי כלי עץ דלא מקבלי טומאה · אבל במידי דמקבל טומאה לא דה"ל כלי טמא מת שהוא אב הטומאה דמיטמא מחמת אהל ומטמא ליה לאדם וטמא אסור בתרומה טהורה וקאי עליה במיתה ואע"ג דלית בה פותח טפח דמייתי ליה אחוריה כדמפרש לקמן קי"ל (שבת דף יז·) בי"ח דבר שכל המטלטלין מביאין את הטומאה על עצמן כשהאהילו על מת בכל שהן ומטמא ליה אדם האוחזו ותו לא חזיא ליה תרומה: והא קא מאהיל · קס"ד כשיש בכלי פותח טפח או בהקיפו טפח וגזרו על האדם הנושאו בעובי המרדע בילאות השבת (שם): דמייתי ליה *אחוריה · דכלי שאין בחודו טפח לאו אהל הוא: אי הכי מ"ט דרבנן · בקבר יחידי נהי דאיפלגו במתניתין בבית הקברות ולא סבירא להו דתיהוי חציצה באהל זרוק אבל הכא יכול לעמוד על ספתו ויביאנו אצלו: אסור לקנות בית באיסורי הנאה · בקבר והא הנאה היא דמיתרי ביה למיפק חוץ לתחום וכל תשמישי המת אסורין בהנאה דנפקא לן בסנהדרין (ד' מז:) מותמת שם מרים וגמר שם שם מעגלה ערופה ואפילו בישראל נמי אסרי רבנן והא דתני כהן להודיעך כחו דרבי יהודה: מצות לאו ליהנות נתנו · ואין מערבין אלא לדבר מצוה ללכת לבית האבל או לבית המשתה כדלקמן: הא דרבא · במסכת ר"ה (דף כח·) תוקעין בשופר של עולה: רבנן סברי מערבין אפילו לדבר הרשות · והלכך הנאה היא: הא דרב יוסף · בכילד משתתפין (דף פב·): כיון דקנה ליה עירוב · בין השמשות תו לא איכפת ליה בנטירותא ועד קניית עירוב אי נמי ניחא ליה לאו הנאה היא דמשום מצוה הוא: **מתני'** בדמאי · בככר שלקחה מעם הארץ ולא הפריש ממנה דמאי: ולא במעשר שני והקדש שלא נפדו · ואע"ג דמאי פריק להו השתא מיהא לא מפרק: **גמ'** אכסניא

תוספות

קתני בברייתא דמייתי בנזיר בפרק כהן גדול (דף נה·) ר' יוסי ברבי יהודה אומר תיבה שהיתה מלאה כלים זרקה באהל המת טמאה ואם היתה מונחת טהורה וא"ת למ"ד אהל זרוק לא שמיה אהל מה היו מועילים דלתות שתחת התינוקות מפני קבר התהום כדאמר בפרק הישן (סוכה ד' כא.) הא אהל זרוק הוא ואומר ר"ת שיסבור שלא היו מביאין דלתות אלא שוורים שכריסם רחבה כדא"ר יהודה התם והשוורים רחמנא קרינהו אהל דכתיב ובעצמות וגידים תסוככני (איוב י) °ורשב"א מפרש דלתות על גב שוורים לכ"ע הוי אהל דתנן באהלות (פ"ו מ"א) אדם וכלים נעשים אהל לטמא אבל לא לטהר פירוש מביאין טומאה ואין מפסיקין בין טומאה שתחתיהם לכלים שעליהם ולא מיירי באדם וכלים שעושים עצמן אהלים אלא כדמפרש התם כגון נדבך של אבנים או דלתות על האדם או על הכלים אפילו כלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה ומשמע דסבר דאהל זרוק לא שמיה אהל דאי שמיה אהל כשנתן הנדבך על גבי הכלים אמאי לא יהיה חשוב אהל להפסיק והא כלי עצמו נעשה אהל להפסיק כשאינו מקבל טומאה כגון שידה תיבה ומגדל למ"ד שמיה אהל וקתני סיפא נתון על גבי אבנים שאינם כלים או על דבר שיש בו רוח חיים דומיא דשוורים בפרק הישן (סוכה ד' כא·) טומאה תחתיו כלים שעליו טהורין כו' משמע דבענין זה הוי אהל לכ"ע: **היכי** אזיל בשידה תיבה ומגדל · פירש נהי דלר' יהודה איכא תקנה אפילו בבית הקברות על ידי שידה תיבה ומגדל ובקבר יחידי נמי שגזרו *שתופס ד' אמות סביביו משום הרחקה כ"ש דמצי אזיל בשידה תיבה ומגדל ולקמן פריך מאי טעמייהו דרבנן בקבר יחידי נהי דבבית הקברות גדול לא הוי חציצה הכא ·דלא הויא אלא הרחקה אמאי פליגי הא מצי אזיל בשידה תיבה ומגדל דאין לך הרחקה גדולה מזו: **בשלא** הוכשרה · ולספרים דגרסי או שנילושה במי פירות ה"פ בשלא הוכשרה כגון שעירב בפירות או בפת שנילושה במי פירות: **בפשוטי** כלי עץ · משמע דלא מקבלי טומאה אפילו מדרבנן וכן תנן במס' כלים (פ"ב מ"א) ומייתי לה בפ"ק דשבת (ד' טז.) כלי עץ וכלי זכוכית פשוטיהם טהורים ומקבליהם טמאין וע"כ פשוטין טהורים אפי' מדרבנן דכלי זכוכית אפילו יש להן בית קבול אין להן טומאה אלא מדרבנן כדאמר בשבת וכן משמע בכמה דוכתי דטהורין פשוטי כלי עץ אפי' מדרבנן וקשה דבהמוכר בית (ב"ב דף סו.) אומר שאני פשוטי כלי עץ למדרבנן גבי דף של נחתומין והתם לא איירי בהנך דחזו למדרסות דהנהו מקבלי טומאה דאורייתא דכל המטמא מדרס מטמא טומאת מת כדילפינן בב"ק פ"ב (דף כה.) ק"ו מפכים קטנים (*) ורשב"א פירש התם דאין להוש כיון דמסקנא לא קיימא הכי דמוקי לה בדף של מתכת ור"י מפרש דכלי עץ שהם רחבים כעין דף וראוי להניח עליהם חפצים גזרו רבנן עלייהו טומאה משום דדמו למקבלי כלי עץ אבל פשוטי כלי עץ שאינם רחבים טהורין אפילו מדרבנן וי"מ דדף של נחתומים וכיוצא בזה שהם שימושי אדם ומשמשין שימושי אדם גזרו רבנן בהן טומאה כדמוכח בתורת כהנים בפרשת ביום השמיני דממעט סולם וקולב מכלי עץ ולא כל כלי עץ ומרבה שולחן וטבלא ודולבקי מכל וקאמר ומה ראית ת"ל שק מה שק מיוחד שהם תשמישי אדם ומשמשי תשמישי כו' וע"כ כשאין ראוין למדרס איירי מדלא נקט כסא ומטה ועוד דמוכל המשכב ה"ל לרבוייהו וכשאין להן בית קבול נמי איירי מדלא קאמר מה שק מיטלטל מלא וריקן אלמא מקבלי טומאה מדרבנן ואף על גב דדרים מקרא אסמכתא בעלמא הוא ועיקר דרשה דרשינן למה שק מטלטלין מלא וריקן וכמה מדרשות יש בת"כ דהוי רק אסמכתא ותדע דבפרק שתי הלחם (מנחות דף נז:) אמר רבי יוחנן לדברי האומר מסגרת למטה היתה פי' ברגלים ולא בשולחן טבלא המתהפכת טמאה כדדרשינן מעל השולחן הטהור מכלל דאיכא שהוא טמא ולדברי האומר למעלה היתה טבלא המתהפכת תיבעי לך דשל מקדש מקבל טומאה לפי שיש לו בית קיבול וצריך קרא דהטהור מכלל שהוא טמא שהיו מגביהין אותו לעולי רגלים שלא תאמר עשוי לנחת הוא והשתא אמאי תיבעי תיפשוט מדרשה דת"כ אלא ש"מ אסמכתא בעלמא היא כדפרישית והא דמשמע התם דטבלא המתהפכת עדיפא לקבל טומאה דאורייתא משאר פשוטי כלי עץ היינו כדפ"ה משום דראוי להשתמש מב' צדדין:

דמאי הא לא חזי ליה · נראה דלסומכוס דווקא פריך דלרבנן אף על גב דלא חזי ליה הא חזי לעניים ואם תאמר ולסומכוס הא חזי ליה דמצי לאפרושי מיניה וביה אפילו לרבנן דרבי דספק חשיכה מעשרין הדמאי ויש לומר דמשמע ליה מתניתין אפילו ליכא אלא שתי סעודות מצומצמות דמסתמא מתניתין איירי בכל ענין ולעיל (דף ל:) נמי דפריך מאי פסקא משום דמשמע ליה דמתניתין איירי אפילו ביתר משתי סעודות ומיהו בפרק מפנין (שבת דף קכז:) פריך נמי הכי גבי טלטול ומשני כי הכא מיגו דמפקר כו' והתם הוה מצי למימר דחזי לעניים אלא משום דהתם מיבעי ליה לשנויי כי הכא ובפרק כל שעה (פסחים דף לה:) ובפרק שלשה שאכלו (ברכות דף מז:):

(*)[נ"ל ורשב"ם] רשב"א

עין משפט נר מצוה

נד א מיי' פ"ו מהל' עירובין הלכה יז טוש"ע א"ח סימן תט סעיף א:

נה ב מיי' פ"א מהלכות עירובין הלכה טז:

רבינו חננאל

תנא מפני שיכול לחוץ בשידה תיבה ומגדל · פי' אלו עשויות לנחת היושב בתוכן והמת תחתיהן · ואילו מאהיל עליו היושב בתוכן טהור. שאלו הוצצין בפני הטומאה ואמרינן קסבר האי תנא אהל זרוק שמיה אהל כדתניא הנכנס לארץ העמים בשידה תיבה ומגדל ר' מטמא קסבר אהל זרוק [לאו] שמיה אהל ואינו חוצץ בפני הטומאה וכאלו הוא מאהיל עליהן לפיכך היושב בתוכן טמא ר' יוסי ב"ר יהודה (מטמא) [מטהר] קסבר אהל זרוק שמיה אהל לפיכך היושב בתוכם טהור ואע"פ שאפשר לאלו שידה תיבה ומגדל להיזרק ממקום למקום א"ר יוסי ב"ר יהוד' אהל הן והוצצין ואין הטומאה בוקעת ועולה בהן: תניא ר' יהודה אומר מערבין לכהן טהור ותרומה טהורה בקבר · אמרינן כהן טהור היכי עייל בקבר והא קא מטמא · ופרקינן עייל בשידה תיבה ומגדל כר' יוסי בריה · ואקשינן תרומה זו כיון שנתנה על הקבר נטמאת ופרקינן ככר זו של תרומה במי פירות נילושה ומי פירות אין מכשירין וכיון שלא הוכשרה (להו) [לאו] בת אטמויי היא · תוב אמרינן היכי מעייל לה בשידה תיבה ומגדל אי דמפיק ידיה ושקיל לה מן הקבר הא איטמא · ושנינן דמייתי לה בפשוטי כלי עץ דלא מקבלי טומאה והוא מאהיל זה כלי עץ הפשוט (יניח אחר) [אם יניח צדו אחד] עליו וצדו אחר על הקבר ותנן כל המטלטלין המאהילין על הקבר מביאין טומאה על האדם הנושאין בעובי המרדע והוא טפח ושנינן דמייתי לה להאי ככר אחוריה דהאי כלי עץ הפשוט

רב נסים גאון

שניטלת מן המוקף והיא ניטלת שלא מן המוקף ומניין שתרומת מעשר ניטלת שלא מן המוקף מכל מעשרותיכם אפילו אחד ביהודה ואחד בגליל: אלא סומכוס סבר לה כרבנן דאמר דבר שהוא משום שבות גזרו עליו בין השמשות · עיקר דיליה בהא ברייתא דבהדין פירקא (דף לג) פליגו בה רבי ורבנן דאמרינן עלה מאי רבי ומאי רבנן דתניא נתנו באילן למעלה מי' טפחים כו' וחכמים אומרים בכל מקום שאסור ליטלו אין עירובו עירוב: בית הפרס · כבר פירשנוהו קודם לכן וה"נ עצם כשעורה שמטמא כבר פירשנוה קודם לכן במסכת שבת: שנילושה במי פירות · עיקרו הוא שאמר הכתוב (ויקרא יא) מכל האוכל אשר יאכל אשר יבא עליו מים יטמא

מסורת הש"ס

ר"ה כח.

לקמן פב.

[לקמן עט:]

תורה אור / הגהות

וכך פירושו (תורת כהנים) אין לי אלא מים הטל והיין והשמן והדם והדבש והחלב מנין ת"ל וכל משקה יבול מי תותים ומי רמונים ושאר כל מיני פירות שיש להם שם לווי ועוד ממה שאמר הכתוב אחר כן וכי [illegible]

עין משפט
נר מצוה

נו א מיי' פ"ג מהל' תרומות הל' יג טור י"ד סימן שלא:

נז ב ג מיי' פ"ו מהל' עירובין הלכה כב סמג עשין א טוש"ע א"ח סימן תט סעיף ח:

נח ד מיי' פ"א מהל' עירובין הלכה טז סמג שם טוש"ע א"ח סי' שסו סעיף י:

נט ה ו מיי' פ"ו שם הלכה כב סמג שם טוש"ע א"ח סימן תט סעיף ח:

ס ז מיי' פ"ד מהלכות תרומות הלכה ו:

מסורת הש"ס

[ברכות מז. שבת קכז: פסחים לה: ביצה יג:]

תמורה ס:

[ד"ה שייך לעיל במשנה]

[ב"מ מז:] [עי' בתוספות שבת קכז:]

[לקמן עא:]

[מיר יב. גיטין סד. חולין יב.]

[מעילה כא ע"ש]

ואת אכסניא (א) דמאי אמר רב הונא תנא בית שמאי אומרים אין מאכילין את העניים דמאי ובית הלל אומרים מאכילין את העניים דמאי: ובמעשר ראשון שנטלה כו': פשיטא לא צריכא שהקדימו בשבלין ונטלה ממנו תרומת מעשר ולא נטלה ממנו תרומה גדולה וכדר' אבהו אמר ריש לקיש דאמר ר' אבהו אמר ריש לקיש *מעשר ראשון שהקדימו בשבלין פטור מתרומה גדולה שנאמר °והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר מעשר מן המעשר אמרתי לך ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר א"ל רב פפא לאביי *אי הכי אפילו הקדימו בכרי נמי א"ל עליך אמר קרא (ב) °מכל מעשרותיכם תרימו את כל תרומת ה' ומה ראית האי אידגן והאי לא אידגן: ובמעשר שני והקדש שנפדו: פשיטא לא צריכא שנתן את הקרן ולא נתן את החומש וקמ"ל דאין החומש מעכב: אבל לא בטבל: פשיטא לא צריכא בטבל טבול מדרבנן וכגון שזרעו בעציץ שאינו נקוב: ולא במעשר ראשון שלא נטלה תרומתו: פשיטא לא צריכא שהקדימו בכרי ונטלה ממנו תרומת מעשר ולא נטלה ממנו תרומה גדולה מהו דתימא כדאמר ליה רב פפא לאביי קמ"ל כדשני ליה: ולא במעשר שני והקדש שלא נפדו: פשיטא לא צריכא שפדאן ולא פדאן כהלכתן מעשר שפדאו על גב *)אסימון ורחמנא אמר °וצרת הכסף *כסף שיש עליו צורה הקדש שחיללו על גב קרקע דרחמנא אמר *ונתן הכסף וקם לו:

מתני' [א]השולח עירובו ביד חרש שוטה וקטן או ביד *מי שאינו מודה בעירוב אינו עירוב ואם אמר לאחר לקבלו ממנו הרי זה עירוב: גמ' וקטן לא והאמר רב הונא קטן גובה את העירוב לא קשיא כאן [ב]בעירובי תחומין כאן [ג]בעירובי חצירות: או ביד מי שאינו מודה בעירוב: מאן אמר רב חסדא כותאי: ואם אמר לאחר לקבלו הימנו הרי זה עירוב: וליחוש דילמא לא ממטי ליה כדאמר רב חסדא בעומד ורואהו [ד]ה"נ בעומד ורואהו וליחוש דילמא לא שקיל מיניה כדאמר רב יחיאל חזקה *שליח עושה שליחותו הכא נמי חזקה שליח עושה שליחותו והיכא איתמר דרב חסדא ורב יחיאל אהא אתמר דתניא *[ה]נתנו לפיל והוליכו לקוף והוליכו אין זה עירוב ואם אמר לאחר לקבלו הימנו הרי זה עירוב ודילמא לא ממטי ליה אמר רב חסדא בעומד ורואהו ודילמא לא מקבל ליה מיניה אמר רב יחיאל חזקה שליח עושה שליחותו אמר רב נחמן [ו]בשל תורה אין חזקה שליח עושה שליחותו בשל

*)[כסף שאין עליו צורה מלשון סומא שאין לו עיניים ערוך]

רש"י

אכסניא · חיילות מלכי ישראל שמטילין אותן על בני העיר לזונן והוו להו כעניים שהרי אין בבתיהן: שהקדימו בשבלין · לתרומה גדולה דמן התורה התרומה קודמת למעשר דראשית קרלה רחמנא ומן המותר הוא נותן מעשר ראשון ללוי ועכשיו העדים הלוי וקדמו כדי שלא יחסרנו כהן אחד מנ' במעשר: מכל מעשרותיכם · בלוים כתיב: תרימו את (ג) כל תרומת ה' · אפילו תרומה גדולה: ומה ראית · דמוקמת קרא דחיוב בהקדימו בכרי וקרא דפטור בהקדימו בשבלים: האי · הקדימו בכרי אידגן וכיון דנקרא דגן נעשה טבל לתרומה כדכתיב (דברים יח) ראשית דגנך: והאי לא אידגן · וכי שקליה לוי עדיין לא היה טבול לתרומה: ולא במעשר ראשון שלא נטלה תרומתו · קס"ד בתרומת מעשר קאמר וקא פריך פשיטא: לא נצרכה שהקדימו בכרי · והא תרומה דקאמר היינו תרומה גדולה דחזי לאפרושי מיניה מקמי דליפרשי מעשר מיניה קאמר: כדאמר ליה רב פפא לאביי · לעיל במשנתין: אסימון · מעה בלא צורה פנטו"ן בלע"ז: ונתן הכסף · במקדיש שדהו כתיב ויסף חמישית כסף ערכך (ויקרא כז): מתני' שאינו מודה בעירוב · כותי: גמ' גובה את העירוב · מבני חצר ומערב עליהם: עירובי חצירות · דערובי רשותייהו בעלמא הוא הלכך ממילא מיערב ואע"ג דאין מעשה הקטן כלום לא איכפת לן כדתנן לקמן (דף עא·) בעל הבית שהיה שותף עם שכיניו א"צ לערב אבל עירובי תחומין אקנויי שביתה הוא וקטן לא אלים למיקני: *לקבל הימנו · קודם שיגיע שם והמקבלו עירב עליו: דילמא לא ממטי ליה · קטן עד לידו של מקבל: בעומד ורואהו · עד שמוליכו: ודלמא ההוא לא שקיל מיניה · ולא מערב ליה אף על פי שהבטיחו: קוף ופיל · פעמים שהן מלומדים: בשל תורה אין חזקה כו' · כלומר לא סמכינן אחזקה עד דחזינן דעבד:
בשל

תוספות

(ד) רשב"א גרים מכל מתנותיכם תרימו דאיירי בתרומה גדולה אבל מכל מעשרותיכם *תרימו בתרומת מעשר קמיירי:

ומה ראית · מפרש ריב"א מה ראית לחלק בין הקדימו בכרי להקדימו בשבלין אימא בהקדימו בכרי נמי פטור מתרומה גדולה הואיל ולא הוקבע עדיין למעשר וקרא דמכל מתנותיכם אתי לחיובי ברלה פני הבית אבל לא יתכן לפרש האי ומה ראית נימא איפכא לחייב הקדימו בשבלין ולפטור הקדימו בכרי דאין זו סברא:

וקא משמע לן דאין חומש מעכב · וא"ת אמאי לא פשיט מהכא בפרק הזהב (ב"מ דף נד·) דאין החומש מעכב וי"ל משום דאיכא למידחי ולאוקומי כשנתן החומש ואף על גב דמילתא דפשיטא היא אגב מעשר ראשון נקט מעשר שני:

שפדאו על גב אסימון · פ"ה מעה בלא צורה והא דמחללין מעשר שני על אסימון לר' דוסא טפי ממעות הניתנין לסימן לבית המרחץ בפרק הזהב (ב"מ דף מז:) היינו משום דאסימון עשוי במשקל ורוחב כראוי ואינו מחוסר אלא צורה ובדבר קל יטביעו כמה מהם וקשה לר"ת דבפרק במה אשה (שבת דף סה·) אמר אי משום צורתא ליעבד לה פולסא משמע דיש עליו צורה ובהזהב אמר מאי אסימון פולסא וי"ל לפ"ה דקרי אסימון לכל דבר שאינו עשוי כהלכתו או של כסף ואין עליו צורה או של עץ ויש עליו צורה:

ונתן הכסף וקם לו · ואף על גב דבעלמא שוה כסף ככסף הכא איכא מיעוטא דדרשינן האי קרא בכלל ופרט וכלל וכן משמע בבכורות דתנן בפרק יש בכור (דף נא·) אין פודין לא בעבדים כו' ולא בהקדשות ומפרש בגמרא ולא הקדש בכל אלו וגבי בכור דריש בכלל ופרט וא"ת דאמרינן במעילה (דף יד·) בונין בחול ואח"כ מקדישין אלמא מחללין מעות הקדש על הבנין וי"ל דלענין זה חשיב תלוש ולבסוף חברו תלוש אי נמי התם חשיב תלוש טפי כיון דאי לא קדיש עומד לתלישה:

כאן בעירובי תחומין · פ"ה עירובי תחומין אקנויי שביתה הוא וקטן לא אלים למיקני · וקשה דבפרק בתרא דמעילה (דף כא·) אמר גבי שלח ביד חרש שוטה וקטן עשה שליחותו בעל הבית מעל ופריך והא לאו בני שליחות נינהו ומשני עשאוהו כההיא דנתנו על הפיל והוליכו על הקוף והוליכו הרי זה עירוב אלמא איתעביד שליחותייהו הכא נמי איתעביד שליחותייהו אלמא אפילו על הקוף ופיל הרי זה עירוב ועוד לפירושו משמע דאי הוה אלים למיקני הוה מהימני ליה והוי עירוב וא"כ היכי פריך בסמוך ודילמא לא ממטי ודלמא לא שקיל מיניה דכיון דמהימני ליה ממטי ליה ואי לא שקלי מיניה יחזור לכן נראה לפרש דעירובי תחומין הואיל ואסמכוה אקרא חמירי ולא הימנוהו רבנן ולא הוי עירוב אם לא בעומד ורואהו והסיא דמעילה דנתנו על הקוף דהוי עירוב מיירי נמי בעומד ורואהו דכשאינו עומד ורואהו לא הוי עירוב כדתניא במתניתין נתנו לקוף והוליכו אין זה עירוב ולכך קתני במעילה על הקוף משמע דאינו סומך על חכמתו והכא במתניתין קתני לקוף משמע דסומך עליהם °ואף על גב דבפ"ק דפסחים (דף ד:) אמר גבי בדיקת חמץ המניחו רבנן בדרבנן היינו בבית שלהם דרמי עלייהו אבל שליחות איכא למימר דמייאשי וכעין זה פ"ה לקמן גבי חזקה על חבר ובירושלמי נמי מחלק בין אמר לא ועירב בין אמר לא והערב לך:

וליחוש דילמא לא שקיל מיניה כדאמר רב יחיאל · וא"ת מאי קא פריך ומאי קא משני הא מדיוקא דמתני' שמעינן דחזקה שליח עושה שליחותו דקתני ביד חרש שוטה וקטן אין זה עירוב הא ביד פיקח הרי זה עירוב וי"ל דהתם סומך עליו לגמרי אבל הכא שאמר להם לקבל מהם דלא סמיך עליו בכל השליחות ממנע ולא עביד משום הכי פריך ומשני דאפילו הכי חזקה שליח עושה שליחותו:

והיכא איתמר דרב חסדא וכו' · וא"ת אמאי לא איתמר מילתייהו אמתניתין דהכי נמי נריך לשנויי אמתניתין וי"ל דס"ל דטעם דמתניתין דאין זה עירוב לאו משום דלא מהימני אלא משום דלא אלימי למיקני (ה) תחומין והשתא לא קשה מידי אמתניתין דמהימני להו °וברייתא דמעילה *)דקתני אפי' לפיל הוי עירוב לא שמיע להו ומתניתין דמעילה איכא לשנויי שינויא אחרינא דמשני התם דעשאוהו כמעטן של זיתים דהא דניחא ליה חשיב כמעשה:

[ע"ש כא. בתוס' ד"ה נתנו וכו'] ·

רב

רבינו חננאל

דלית ביה עובי המרדע אי הכי לית ליה אורחא לטמאה אמאי אסרי רבנן ואמרינן רבנן סברי אסור בית שביתה באיסורי הנאה שנמצא נהנה מהן ואקשינן וכי ר"י שרי ליהנות מאיסורי הנאה ופרקינן דכ"ע אסרי ליה (פת) [בית] באיסורי הנאה והכא בדרבא מצות לא ליהנות ניתנו פליגי · דברי רבא מפורשין בשחיטת חולין פרק כסוי הדם בסופו וכ"ע כרב יוסף סבירא להו דאמר אין מערבין אלא לדבר מצוה דדייקינן ממתני' כל איש ילך לבית האבל ולבית המשתה · רבי יהודה סבר הקונה שביתה בעירוב במקום איסורי הנאה שרי דלא נמצא נהנה מן האיסור דעירוב זה מצוה היא · ואית ליה הא דרבא דאמר מצות לא ליהנות ניתנו · גרסי' בר"ה פרק ראוהו ב"ד וכל ישראל בענין התוקע בשופר של עולה ובשופר של שלמים ואסיק' הדר אמר רבא אחד זה ואחד זה מצות לאו ליהנות ניתנו' רבנן לית להו דרבא ואקשינן נימא דרבא תנאי היא · ושנינן לא כ"ע אית להו לרבא ובדרב יוסף פליגי דאמר בתחלת פרק כיצד משתתפין בתחומין אין מערבין אלא לדבר מצוה ואקשינן תוב נימא הא דרב יוסף תנאי היא ושנינן לא כ"ע אית להו דרב יוסף הכא בהא פליגי ר' יהודה סבר כיון דקנה ליה עירוב אסוחי מסחא דעתא מההוא ככר · ואי אבד ליה לא אכפת ליה הלכך לאו הנאה אית ליה כד מנטרא בקבר ולפיכך שרי ולא מתהני מאיסורי הנאה ולא מידי · ורבנן סברי אפ"ה בתר דקנה עירוב ואיתעבידנא לה מצוה ניחא ליה דמינטר האי ככר בקבר ואי אצטריך לה אכיל לה דאשתכח דקא מתהני מן הקבר בתר דאתעביד לה מצות עירוב הלכך אסרי: מערבין בדמאי דהא חזי ליה כב"ה דאמרו מאכילין את העניים דמאי ואי בעי מפקר לכולהו נכסי וחזו ליה · *) ירושלמי לכהן בבית הפרס ועתה אפי' בבית הקברות ראוי לעבור על השבות. וכ"ש ראוי הוא ליכנס בשידה תיבה ומגדל ולעשות לו חור פחות מטפח (ולחטוב ובקיסם)[ולתחוב בקיסם] ולאכול · ובמעשר ראשון כו' *) וכבר פירשנוה השולח עירובו ביד חש"ו אינו עירוב אוקימנא בעירובי תחומין אבל בעירובי חצרות קי"ל כרב הונא דאמר קטן גובה את העירוב מאן אינון

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואת האכסניא דמאי ואמר רב הונא: (ב) שם אמר קרא תרימו את תרומת ה' מכל מעשרותיכם ומה ראית: (ג) רש"י ד"ה מכל וכו' בלוים כתיב תרימו תרומת ה' מכל מעשרותיכם אפילו תרומה גדולה: (ד) תוס' ד"ה רשב"א גרים צריך להתחיל תרימו את תרומת ה' רשב"א גרים וכו' מכל מעשרותיכם בתרומת כצ"ל ותיבת תרימו נמחק: (ה) ד"ה והיכא וכו' דלא אלימי למיקני שביתה והשתא:

גליון הש"ס תוס' ד"ה כאן · ואע"ג דבפ"ק דפסחים · בתי' כתבתי לתמוה דהתם מעידים שבדקו ומאמינים להם דדרבנן וס"ל י"ל דאם באו ואמרו הנחנו העירוב נאמנים אבל הכא הא לא מיירי מזו אלא שאלהם לערב דבזה אפי' בשולח לגדול צריכים לבא עליה מדין חזקה שליח עושה שליחותו וכך חזקה לא אמרינן בקטן ולע"ג: תוס' ד"ה והיכא וברייתא דמעילה וכו' · לא הוו צריכי לזה כיון דעל מתניתין לחוד לא צריך לשנויי רק מכח צרוף ברייתא דמעילה מש"ה דייקי יותר על כך ברייתא לא ידענא וכו' · בעניי לא ידענא מאי קושיא הא י"ל דזהו מפשט פשיטא להש"ס דקוף ופיל לא מהימני: *) דברי ירושלמי אלו שייך למעלה קודם ד"ה מערבין. **) אולי צ"ל כר"א אמר ר"ל שהקדימו בשיבולין וכבר פירשנוה כצ"ל ואולי פירש כן בפ"ו על ברכות דף מ"ז ע"ב:

עין משפט נר מצוה

סא א מיי' פ"י מהל' מאכלות אסורות הלכה ג:

סב ב מיי' פ"א מהל' מחוסרי כפרה הלכה יב:

סג ג ד מיי' פ"י מהל' מעשר הלכה י:

מסורת הש"ס

מנחות סח. | [ר"ה ל. מנחות סח. סוכה מא.] | מנחות כז. ע"ש | פסחים ב: | [נ"ל ב: וש"נ]

בשל סופרים חזקה שליח עושה שליחותו ורב ששת אמר אחד זה ואחד זה חזקה שליח עושה שליחותו א"ר ששת מנא אמינא לה דתנן *משקרב העומר הותר החדש מיד *והרחוקים מותרים מחצות היום ואילך והא חדש דאורייתא הוא וקתני הרחוקים מותרין מחצות היום ואילך לאו משום חזקה שליח עושה שליחותו ורב נחמן התם כדקתני טעמא לפי שיודעין שאין בית דין מתעצלין בו ואיכא דאמרי אמר רב נחמן מנא אמינא לה דקתני טעמא לפי שיודעין שאין ב"ד מתעצלין בו ב"ד הוא דלא מתעצלין בו הא שליח מתעצל בו ורב ששת אמר לך ב"ד עד פלגיה דיומא שליח כולי יומא אמר רב ששת מנא אמינא לה דתניא האשה שיש עליה לידה או זיבה מביאה מעות ונותנת בשופר וטובלת ואוכלת בקדשים *לערב מאי טעמא לאו משום דאמרינן חזקה שליח עושה שליחותו ורב נחמן התם כדרב שמעיה *דאמר רב שמעיה חזקה אין ב"ד של כהנים עומדים משם עד שיכלו כל מעות שבשופר אמר רב ששת מנא אמינא לה דתניא האומר לחבירו צא ולקט לך תאנים מתאנתי אוכל מהן עראי ומעשרן ודאי מלא לך כלכלה זה תאנים מתאנתי אוכל מהן עראי ומעשרן דמאי במה דברים אמורים בעם הארץ אבל בחבר אוכל ואינו צריך לעשר דברי רבי רבן שמעון בן גמליאל אומר במה דברים אמורים בעם הארץ אבל בחבר אינו אוכל עד שיעשר לפי *שלא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף אמר רבי נראין דברי מדברי אבא מוטב שיחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף ולא יאכילו לעמי הארץ טבלים עד כאן לא פליגי אלא דמר סבר נחשדו ומר סבר לא נחשדו אבל כולי עלמא חזקה שליח עושה שליחותו ורב נחמן התם כדרב חנינא חוזאה *דאמר רב חנינא חוזאה חזקה הוא על חבר שאינו מוציא דבר שאינו מתוקן מתחת ידו אמר מר במה דברים אמורים בעם הארץ אבל בחבר אוכל ואינו צריך לעשר דברי רבי האי עם הארץ דקאמר ליה למאן אילימא דקאמר לעם הארץ חבריה מעשרן דמאי מי ציית אלא בעם הארץ דקאמר ליה לחבר אימא סיפא נראין דברי מדברי אבא מוטב שיחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף ואל יאכילו לעמי הארץ טבלין עמי הארץ מאי בעי התם אמר רבינא רישא בעם הארץ שאמר לחבר סיפא בחבר שאמר לעם הארץ וחבר אחר שומעו רבי סבר

רש"י

בשל סופרים · סמכינן אחזקת שליח דאי נמי לא עביד לא חמיר איסורא כגון עירובי תחומין: הרחוקין · מירושלים שאינן יודעין אם עדיין קרב העומר מותרין מחצות היום אלמא סמכינן אכהנים שהן שלוחינו ועבדי שליחותייהו ומקרבי ליה: התם כדקתני טעמא כו' · ואבי דינא סמכינן אבל אשליח בעלמא לא: שליח כולי יומא · נטריה ומכי מטא לאורתא סמכינן עליה דודאי לא עבר היום עד שעשה הבטחתו: מעות · דמי שתי תורים: ונותנת בשופר · שכתוב עליו קינין ששם נותנין מעות קיני חובה כדתנן בשקלים (פ"ו משנה ה) י"ג שופרות כו': וטובלת · דתנן (חגיגה דף כא:) האונן והמחוסר כפורים צריכין טבילה לקודש: ואוכלת בקדשים לערב · אלמא חזקה כהנים עושין שליחותן הואיל והדבר תלוי בהן שהנשים סומכות עליהן שלא יעבור היום עד שיקנו קינין בכל מעות שבאותו שופר ויקריבו כדי שלא יאכלו הנשים קדשים בטומאת הגוף *שהוא בכרת: ורב נחמן · אמר לך הא נמי חזקה דבי דינא הוא: צא ולקט לך תאנים מתאנתי · ולא נתן מדה ללקיטתו: אוכל · המלקט מן הגלקטות: עראי · בלא מעשר וכשבא לאכלן קבע מעשרן ודאי מעשרות ודאין תרומה גדולה וכל דיני הפרשה שאין ספק לומר שמא בעל הבית עישר עליהן ממקום אחר דהא לא ידע כמה ליקט: אבל אמר לו מלא לך כלכלה זו · הואיל ונותן זה יודע כמה לוקט יש לומר שמא זה הנותן חושש שמא יסמוך עליו שיתן לו דבר היתר ומעשר עליהן ממקום אחר הילכך מלקט זה אוכל מהן עראי בלא מעשר וכשבא לאוכלן קבע אין צריך לעשרן ודאי אלא דמאי(א) יפריש ויאכל הוא בעצמו המעשרות של לוי ושל עני כשאר לוקח פירות מעם הארץ שמחזיקן בספק מעושרין אף אנו ספק מעושרין הן ותורת דמאי עליהן: בד"א · דספק הן ודמאי מיהא בעי אפרושי: בעם הארץ · שהנותן עם הארץ הוא ואינו חושש בלפני עור: אבל בחבר · ודאי מעושרין הן ואין צריך לעשרן אפילו דמאי: רשב"ג אומר בד"א · דסגי בדמאי בזמן שהנותן עם הארץ וחשוד לתרום שלא מן המוקף: אבל · היה הנותן חבר לא יאכל קבע הלוקט עד שיעשרם מעשרות ודאי: רבי בנו של רשב"ג הוה: ואל יאכילו לעמי הארץ טבלים · לקמן מפרש הי ניהו עם הארץ: לא נחשדו · לתרום שלא מן המוקף הא לאו הכי ודאי הוה סמכינן על בעל הבית זה שהוא שליח על כך שמוטל עליו לעשר מה שהוא נותן ואל יאכיל איסור לעם הארץ: מתחת ידו · דהואיל ופירי דידיה הוא עליה דידיה רמי וחיים ללפני עור אבל שליח דקביל עליה מחבירו איכא למימר דמייאש ולא עביד דסבר ההוא לא סמיך עלי: מי ציית לך · לעשורי ספק הא עם הארץ חבריה מהימן ליה טפי מינך: רישא דקתני מעשרן דמאי בעם הארץ דקאמר ליה לחבר סיפא כו' והכי קאמר במה דברים אמורים דלוקט צריך לעשרן דמאי בעם הארץ שאמר לו לחבר לקט דאיכא לספוקי אי עישר עלייהו האי בעל הבית אי לא אבל בחבר שאמר לעם הארץ לקט כלכלה זו וחבר אחר שמע ממנו אוכל ואינו צריך לעשר דמאי דודאי כיון דנותן חבר ולוקט עם הארץ חייש הנותן דלא ניכלינהו בטבלייהו ותורם אף שלא מן המוקף דמוטב יחשדו חברים כו':

תוספות

רב ששת אמר חזקה שליח עושה שליחותו · הרב רבינו שמשון מפולירר"א פוסק כרב ששת דבה"ג פוסק דהלכה כרב נחמן בדיני וכרב ששת באיסורי ולר"ת נראה דהלכה כרב נחמן דבפ' התקבל (גיטין דף סד.) אמר בעל אמר לגירושין ושליש אמר לגירושין והיא אומרת נתן לי ואבד אין דבר שבערוה פחות משנים ופריך מהא דאמר האומר לחבירו צא וקדש לי אשה סתם (ב) אסור בכל הנשים שבעולם אלמא חזקה שליח עושה שליחותו ומשני ה"מ לחומרא אבל לקולא לא ובפ"ק דחולין (דף יב.) נמי מסיק לעולם אין חזקה שליח עושה שליחותו והאומר לשלוחו צא ותרום לי והלך ומצא תרום אין חזקתו תרום דילמא איניש אחרינא שמע ותרם ואע"ג דהתם רב נחמן קאמר לה מ"מ סליק הש"ס התם הכי והוא דבעא מיניה קיבלה ועוד דרב שמעיה דבסמוך סבר נמי כרב נחמן דלרב ששת לא היה צריך לחזקת (ג) כהנים ואומר ר"י דמכל זה אין ראיה דרב ששת נמי לית ליה חזקה שליח עושה שליחותו אלא במקום שאם לא יעשה שליחותו יבא המשלח לידי עבירה אם יסמוך עליו ולכך בגט אין השליח חושש ליתן גט והיא דחולין נמי אינו חושש לשחוט ולתרום שאם לא יתרום יראה המשלח שאינו תרום ולא אסיק אדעתיה שמא אחר ישמע ויתרום ודרב שמעיה נמי איכא למימר דלא אמר כדי ליתן טעם למה סומכין על הכהנים אלא ליישב דברי רב דאמר בפ' האשה (יבמות דף נ:) אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ אף על גב דמקוה לפניו דילמא פשע ולא טביל אבל שוחטין וזורקין על מחוסר כפורים ואע"ג דהוי נמי מחוסר מעשה דליכא למיחש דילמא פשע כדרב שמעיה והתם נמי מייתי לה:

הרחוקים מותרין · אף על גב דע"כ צריכין להקריב משום מצות העומר מ"מ מייתי ראיה מהא דשרו רחוקין מחצות ואילך אף על גב דיש שהות כל היום אלא שממהרין לפי שיודעין שהרחוקין סומכין עליהן וכן גבי קיני זבה ויולדת אף על גב דמצווין להקריב באותו יום מיהא לא מיחייבי אי לאו משום שסומכות עליהן וחזקה שליח עושה שליחותו:

האומר לחברו צא ולקוט לך · בפרק לולב (סוכה דף לט.) גבי הלוקח לולב מחבירו בשביעית מגיה שם רש"י מעם הארץ משום דלא הוה קרי ליה חבירו ואין צריך להגיה דהא מוקי לה בעם הארץ שאמר לחבר אע"ג דקתני לחברו ובשבת פרק השואל (דף קנ.) אמר *אומר אדם לחברו לא ושכור לי פועלים ומוקי לה בחברו נכרי:

תאנים מתאנתי · אף על גב דמעשר פירות מדרבנן ורב נחמן מודה דבשל סופרים חזקה שליח עושה שליחותו כיון דעיקר שם מעשר מן התורה חשיב לה *כשל תורה: ולא איסורא

[הא דהכא דוקא לערב ולעיל גבי עומר שרי מחצות עי' תוס' חגיגה כא. ד"ה האונן וכו' ותוס' זבחים נט: ד"ה טבול]

רבינו חננאל

שאינן מודים בעירוב אמר רב חסדא כותאי אם אמר לאחד לקבלו ממנו ועומד ורואהו כדרב חסדא עד שמגיע אצלו הרי זה עירוב · ואקשי' ודלמא האי לא קביל מיניה · ושנינן חזקה שליח עושה שליחותו · וזה כיון שא"ל לקבלו ממנו ונתרצה לקבלו חזקה שקבל כדרב יחיאל האי דרב חסדא ורב יחיאל אהא אתמר דתניא נתנו לפיל או לקוף והוליכו אינו עירוב ואם אמר לאחר לקבלו ממנו [הרי זה עירוב] *)ודלמא לא מקביל ליה. אמר רב יחיאל חזקה שליח עושה שליחותו ומקבלו · אמר רב נחמן בשל סופרים אמרינן חזקה שליח עושה שליחותו אבל בשל תורה עד שיתברר שעשה שליחותו ורב ששת אמר אחד זה ואחד זה חזקה שליח עושה שליחותו · אמר רב ששת מנא אמינא לה דתנן במנחות משקרב העומר מותר בחדש מיד · והרחוקין מחצות היום כו' ופשוטה היא [וכו'] · ורב ששת ב"ד אין מתעצלין ושרי מחצות היום אבל גבי שליח כל היום · יתר מזה אמרינן חזקה שליח עושה שליחותו · אמר רב ששת מנא אמינא לה דתניא באשה שיש עליה לידה או זיבה מביאה מעות לקינה ונותנת בשופר וטובלת ואוכלת [בקדשים] לערב מאי טעמא לאו משום דאמרינן חזקה שליח עושה שליחותו ודחי רב נחמן ואמר התם כדרב שמעיה דאמר חזקה אין ב"ד עומדין משם עד שיכלו כל המעות שבשופר · אמר רב ששת מנא אמינא לה דתניא האומר לחבירו צא ולקט לך תאנים [מתאנתי] אוכל מהן עראי ומעשרין ודאי בר"א בעם הארץ אבל חבר אוכל ואין צריך לעשר דברי רבי רשבג"א לא יאכל עד שיעשר לפי שלא נחשדו חברים לתרום [שלא] מן המוקף · א"ר נוחין דברי מדברי אבא מוטב שיחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף · ואל יאכילו לעמי הארץ טבלא · ודייק רב ששת מנה ואו' עד כאן לא פליגי ר' ואבא אלא בנחשדו · אבל כ"ע חזקה שליח עושה שליחותו · (וכמו) [וכיון] דאמר ליה לקט לי ודאי ליקט ודחי רב נחמן הכי לאו משום דחזקה שליח עושה שליחותו אלא כדרב [חנינא חוזאה] חזקה היא החבר שאין מוציא דבר שאינו מתוקן מתחת ידו לפי' א"ר אם החבר אמר לע"ה ודאי עשר עליהן מביתו לפי' אוכל עם הארץ וא"צ לעשר · ואבוה א' [לא] נחשדו חברים לתרום מביתיה (כעלמא) [על מה] שהוא בשדה · אמר מר בר"א שמעשרין דמאי בעם הארץ האי עה"א [דקאמר ליה למאן] אי לע"ה כמותו לקוט לי [לא] לעשר כלל לא וודאי ולא דמאי אלא ע"ה דא' לחבר אותי חבר

*) [נ"ל ודלמא לא ממטי ליה אמר רב חסדא בעומד ורואהו].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אבל אמר וכו' לעשרן ודאי אלא דמאי דהא אמרינן שמא הנותן עישר אלא יפריש ויאכל הוא: (ב) תוס' ד"ה רב ששת וכו' אשה סתם ומת שלוחו אסור בכל הנשים: (ג) בא"ד לא היה צריך לחזקת ב"ד כהנים:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה תאנים מתאנתי וכו' כשל תורה. עי' לקמן דף לז ע"ב תוס' ד"ה מאן האי תנא:

רב נסים גאון

האשה שיש עליה לידה או זיבה מביאה מעות ונותנת בשופר · פי' שופר האמור כאן היא תיבה שמקבצין מעות של קינין כמפורש במס' שקלים (פ"ו מ"ה) י"ג שופרות היו במקדש וכתוב עליהן תקלין חדתין תקלין עתיקין ולזה נתכוונו במס' גיטין בפרק הניזקין (דף ס) והא שיפורא דמעיקרא בי רב יהודה ולבסוף בי רבה ולבסוף בי רב יוסף ולבסוף בי אביי ולבסוף בי רבא :

סבר אותו חבר אוכל ואינו צריך לעשר דודאי עישורי מעשר ההוא. חבר קמא עילויה ורבן שמעון בן גמליאל אומר לא יאכל עד שיעשר לפי *שלא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף ואמר ליה רבי מוטב שיחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף ואל יאכילו עמי הארץ טבלים במאי קמיפלגי רבי סבר ניחא ליה לחבר דלעביד הוא איסורא *קלילא ולא ליעבד עם הארץ איסורא רבה ורבן שמעון בן גמליאל סבר ניחא ליה לחבר דליעבד עם הארץ איסורא רבה ואיהו אפי' איסורא קלילא לא ליעבד:

מתני' *נתנו באילן למעלה מעשרה טפחים אין עירובו עירוב למטה מעשרה טפחים עירובו עירוב נתנו בבור אפילו עמוק מאה אמה עירובו עירוב:

גמ' יתיב רבי חייא בר אבא ורבי אסי ורבא בר נתן ויתיב רב נחמן גבייהו ויתבי וקאמרי האי אילן דקאי היכא אילימא דקאי ברשות היחיד מה לי למעלה מה לי למטה *רשות היחיד עולה עד לרקיע ואלא דקאי ברשות הרבים דמתכוין לשבות היכא אילימא דנתכוון לשבות למעלה הוא ועירובו במקום אחד הוא אלא (א) נתכוון לשבות למטה והא קא משתמש באילן לעולם דקאי ברה"ר ונתכוון לשבות למטה ורבי היא *דאמר *כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות אמר להו רב נחמן *יישר *וכן אמר שמואל (ב) אמרו ליה פתריתו בה כולי האי אינהו נמי הכי קא פתרי בה [אלא הכי] אמרו ליה קבעיתו ליה בגמרא אמר להו אין אתמר נמי אמר רב נחמן אמר שמואל הכא באילן העומד ברשות הרבים עסקינן גבוה עשרה ורחב ארבעה ונתכוון לשבות למטה ורבי היא דאמר כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות אמר רבא *ל"ש אלא באילן העומד חוץ לעיבורה של עיר אבל אילן העומד בתוך עיבורה של עיר אפילו למעלה מעשרה הרי זה עירוב דמתא כמאן דמליא דמיא אי הכי חוץ לעיבורה של עיר נמי כיון דאמר רבא *הנותן עירובו יש לו ארבע אמות הויא לה רשות היחיד ורשות היחיד עולה עד לרקיע אמר רב יצחק בריה דרב משרשיא הכא באילן הנוטה חוץ לארבע אמות עסקינן ונתכוון

רש"י

איסורא קלילא · שלא מן המוקף: איסורא רבה · לאכול טבלים: מתני' למעלה מעשרה טפחים כו' · מפרש בגמרא: נתנו בבור כו' · מפרש בגמרא: גמ' אי דנתכוון · לקנות שביתתו על אילן: הוא ועירובו במקום אחד · ואפילו למעלה מי' עירובו עירוב: אלא דנתכוון לשבות למטה · תירוצא הוא הילכך למעלה מעשרה אין עירובו עירוב דבמקום שנתכוון לשבות שם היא שביתתו וכיון דאי הוה בעי למישקל עירוביה ומיכליה בשעה שהעירוב זוכה לו דהיינו בין השמשות לא מצי שקיל דמייתי מרשות היחיד לרשות הרבים לא הוה עירובו עירוב וכגון דאילן רחב ד' והוי למעלה מי' דידיה רשות היחיד למטה מי' עירובו עירוב ואע"ג דלמטה מי' כרמלית הוא דכל ג' עד ט' ברוחב ד' כרמלית היא כדאמרן ביציאות השבת (שבת דף ח·) וקא מייתי ליה מכרמלית לרה"ר הא מוקמי לה כרבי דאמר כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות: והא משתמש באילן · כי שקיל ליה ואמאי עירובו עירוב אפי' למטה מעשרה והא לא מצי שקיל ליה דשימוש אילן שבות הוא כדתנן (ביצה דף לו:) אלו הן משום שבות לא עולין באילן והוא הדין דמצי למיפרך והא קא מייתי מכרמלית לרשות הרבים אלא כיון דהא שבות והא שבות חדא מינייהו נקט: בין השמשות · שהיא שעת קניית עירוב וכיון דההיא שעתא מצי שקיל ליה נמצאת סעודה הראויה לו באותה שעה(ג) ותו לא איכפת לן · לא גזרו עליו בין השמשות דכיון דבין השמשות ספיקא הוא ושבות דרבנן הוא לא גזור ולקמן (לג·) מפרש מאי רבי ומאי רבנן: עיבורה של עיר · כל בית שישנו בתוך שבעים אמה ושיריים לעיר קרי עיבורה של עיר בפרק כיצד מעברין (לקמן דף נז·): אבל באילן העומד בתוך עיבורה של עיר · כגון שהיה עיר בתוך אלפים אמה של עירו והיה רוצה לילך עוד אלפים והניח עירובו באותה העיר באילן העומד בתוך עיבורה של עיר: אפי' למעלה מעשרה · והוא נתכוון לשבות למטה עירובו עירוב: דמתא · מתוך שהיא מוקפת יישוב מחיצות ואינה מגולה חזינא לה כמאן דמליא עפרא והוי כמאן דנתכוון לשבות למעלה מעשרה ואע"ג דאי בעי למשקליה לא מצי שקיל דהא אילן רשות היחיד ותחתיו רשות הרבים חזינן למקום שביתתו כאילו הוא גבוה למיהוי כאילו נתכוון לשבות למעלה ויקנה לו העירוב: כיון דאמר רבה הנותן את עירובו כו' · לקמן בהאי פירקא (דף לה·) גבי נתגלגל חוץ לתחום דקתני מתניתין אינו עירוב ואמר רבה לא שנו אלא שנתגלגל חוץ לתחום ארבע אמות אבל תוך ארבע אמות הנותן את עירובו יש לו ארבע אמות כלומר ארבע אמות שסביביו הוו ליה כמוקפות מחיצות וכי היכי דהנותן את עירובו בבית שמקצתו בתחום ומקצתו חוץ לתחום מהלך את כולו וחוצה לו אלפים אמה דהוי כל הבית כאילו הוא בתוך תחומו כדאמרינן לקמן בכיצד מעברין (דף סא·) אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה כו' הא נמי כל ארבע אמות הוו להו כבית ומצי לאיתויי מחוץ לתחום בתוך התחום אלמא לרבה כרשות היחיד הן לו: ורשות היחיד עולה עד לרקיע · ואפילו נתנו למעלה מעשרה הוא ועירובו ברשות היחיד הן והני דלא רשות היחיד ממש נינהו לגבי איסורא דאורייתא למשקליה מאילן להתם דהא ליכא מחיצה מיהו לענין מיהוי הוא ועירובו במקום אחד הוי חד רשותא דומיא דנותן בעיבורה של עיר דחזי ליה רבה כמאן דמליא: באילן · שנופו נוטה חוץ לארבע אמות (ד) שהוא סוף התחום והניח עירובו בנופו חוץ לד' אמות: והוא

תוספות

ולא ליעבד עם הארץ איסורא רבה · והא דמסיק פ"ק דשבת (דף ד·) גבי הדביק פת בתנור דאין אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חברך הכא שאני שהוא גורם לו לעבור שהוא אומר לו לקוט וסבור שעשרן ומיהו קשה דבפרק תמיד נשחט (פסחים דף נט·) אמר אין לך דבר שמתעכב אחר תמיד של בין הערבים אלא קטרת ונרות בכל השנה ופסח ומחוסר כפורים בערבי פסחים בלבד שטובל ואוכל פסחו לערב וקעברי כהני אעשה דהשלמה שאין בו כרת כדי שיקיים זה מצות עשה שיש בו כרת וכן אמר הכא בפרק בתרא (דף קג:) דכהן דעלתה לו יבלת חבירו חותכו לו בשיניו כדי שיעשה עבודתו ואף ע"ג דאי לאו עבודתו היה אסור והתם לא שרינן רדיית הפת שהיא מדרבנן ואומר ר"י שיש לחלק בההיא דהדביק לפי שפשע שהדביק סמוך לחשיכה ואע"ג דהוי שוגג איבעי ליה לאסוקי אדעתיה אבל בהנך דלא פשע מידי שרי והא דשרי (גיטין דף לח:) בחציה שפחה וחציה בת חורין לשחררה כשנהגו בה מנהג הפקר אע"ג שעובר בעשה לא דמי פריצות דידהו למדביק פת בתנור שאותו לא היה אנוס כלל אבל שפחה האסורה לעבדים ולבני חורין והיא להוטה אחר זנות אי אפשר שלא תכשיל בני אדם ודמו לאונסין ועוד דהוה ליה כמצוה דרבים כדמשני (שם:) גבי ר' אליעזר שיחרר עבדו להשלימו לעשרה מצוה דרבים שאני*: מה לי למעלה מה לי למטה · השתא דאכתי לא אסיק אדעתיה דאתי כרבי הוי מצי לאקשויי דבין למעלה ובין למטה לא יהיה עירוב משום דמשתמש באילן אלא דפריך כיון דלמטה הוי עירוב ולא איכפת לן במה שמשתמש באילן למעלה נמי ליהוי עירוב דהוא ועירובו במקום אחד הוא: דרה"י עולה עד לרקיע · לא הוי צריך להאי טעמא דרשות היחיד עולה עד לרקיע דאי נמי הוי מקום פטור הוא ועירובו במקום אחד אלא האמת אומר: הא קמשתמש באילן · פירש רש"י דהוא הדין דהוה מצי למיפרך והא קמייתי מכרמלית לרשות הרבים אלא חדא מב' פירכי נקט ומהר"י מפרש דהוי מצי לשנויי דקאי בכרמלית: והא אמר רבה הנותן עירובו יש לו ד' אמות · לכל רוח כאילו מוקפת מחיצה וכיון דחשבינן עיבורה של עיר כמאן דמליא אע"פ שהוא רשות הרבים לפי שהוא כמוקף לבני העיר שהוא חשוב בכלל העיר כד' אמות לענין תחום שבת וכן לנותן שם עירובו (לקמן דף ס:) גם חוץ לעיבורו של עיר יש לו ארבע אמות במקום שביתתו בלא חשבון אלפים אמה יחשב נמי כמאן דמליא*): הכא באילן שנוטה חוץ לד' אמות · פירש רש"י הלכך למטה מעשרה עירובו עירוב דמצי לאתויי פחות פחות מארבע אמות עד תוך ארבע אמותיו ולא הוצרך לפרש כן אלא משום שרוצה להכשיר אפילו הניחו ברחוק הרבה מארבע אמותיו דאם לא היה נוטה אלא שלש אמות או שתי אמות חוץ לארבע אמותיו יכול להביאו בבת אחת ומהר"י מפרש דאפילו במופלג טובא יכול להוליכו בבת אחת עד מקום שביתתו *דכיון דעוקרו מכרמלית שוב אינו מתחייב בהנחתו אלא משום שבות:

*) [ועי' תוס' לקמן מז: ד"ה דכולא]

דהדר

עין משפט נר מצוה

סד א ב מיי' פכ"ד מהל' שבת הלכה י ופ"ו מהל' עירובין הלכה ט י סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' שו סעיף כב וסימן שמב ס"א וסימן שפו ס"ב:

סה ג מיי' שם הלכה ח טור ש"ע שם:

רבינו חננאל

חבר מעשר דמאי חייש שמא ע"ה שא' לו לקט לי עשר עליהן מביתו הוה ליה ספק לפי' [מעשר] דמאי אי הכי [הא] דתני רבי מוטב שיחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף ואל יאכילו לעם הארץ טבלין · בעל התאנה שהוא התורם ע"ה הוא והמלקט ואוכל הוא חבר ואוקמוה רבינא רישא בע"ה דאמר לחבר לפיכך מעשרין דמאי וסיפא בחבר שאמר לע"ה וחבר אחר שומע וסבר [רבי] החבר ששומע לחבר שאמר לע"ה מלא לך כלכלה זו [אוכל]. (אבל) [אותו] החבר ששמע וא"צ לעשר דבודאי ההוא חבר קמא רא"ל מלא לך בלכלה זו עישורי מעשר עילויה מביתיה ואע"ג שאינו מן המוקף · סבר ניחא ליה למיעבד איסורא קלילא לתרום שלא מן המוקף · ולא ליעבדיה לע"ה איסורא רבה אכילת טבלים ואבוה סבר לא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף ולא חייש החבר (כע"ה) [לע"ה] אע"פ דעביד איסורא רבה ולא ליעבד הוא איסורא קלילא: מתני' נתנו באילן למעלה מי"ט אינו עירוב וכו' אוקימנא באילן העומד ברה"ר ואם נתן עירובו למטה מעשרה טפחים כיון שנתכוון לשבות למטה הוא ועירובו במקום אחד הן · ואקשינן והא המשתמש באילן · ושנינן מתני' רבי היא ותשמיש באילן משום שבות הוא דתנן אלו הן (מב') [משום] שבות לא עולין באילן כו' ורבי סבר כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות וקניית העירוב בין השמשות הוא והנה בין השמשות לא היה אסור להשתמש באילן שנמצא אותה העת שקנה עירוב הוא ועירובו במקום אחד · אמר להו רב נחמן לר' (אחא) חייא בר אבא ולר' (יוסי) [אסי] ולרבא בר נתן ישר וכן אמר שמואל זכי כולי האי אתון קבעי פותרא בגמ'. אמר רבא לא שנו אלא באילן העומד חוץ לעיבורה של עיר · אבל בתוך עיבורה של עיר אפילו למעלה מי' עירובו עירוב דעיר כמאן (דמידליא מיא) [דמליא דמיא] אי הכי חוץ לעיבורה של עיר נמי (דקא') [דהא] אמר רבא המניח עירובו יש לו ד' אמות הויא רה"י ורה"י עולה עד לרקיע ושנינן הכא באילן הנוטה חוץ לד' אמות עסקינן ונתכוון לשבות בעיקרו ·

רב נסים גאון

אלא דנתכוון לשבות למטה הא קא משתמש באילן · במסכת יום טוב בפרק משילין (דף לו) אמרו אלו הן משום שבות [לא עולין באילן] לא גזרו עליו רבנן בין השמשות (רבנן) כלומר שימוש אילן:

מסורת הש"ס

[לעיל ל: וש"נ]

[פי' מעט־יוקת נא מעט מים תרגום יונתן קליל מיא־ערוך ערך קל כ']

[לקמן לד: שבת ז.]

שבת ח: [לקמן לד: לה: עח:]

[נ"ל יישר וכ"א ברכות' מב: שבת נג. סג: פסחים נג: ב"מ נט. סנהדרין ק. שבועות מ. מה: חולין יז: עה: עו:]

הגהות הב"ח

(א) גמ' אלא דנתכוון לשבות: (ב) שם וכן אמר שמואל יישר אמרו ליה: (ג) רש"י ד"ה בין השמשות וכו' באותה שעה היא ותו לא: (ד) ד"ה באילן שנופו נוטה חוץ לד' אמות (שהוא סוף התחום) תא"מ ונ"ב ס"א אין זה:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה הכא באילן שנוטה וכו' דכיון דעוקרו מכרמלית עי' סוכה דף מג. תוספות ד"ה ויעבירנו:

סו א מיי' פ"ד מהלכות שבת הלכה ח סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שמה סעיף י:

ונתכוין לשבות בעיקרו ומאי למעלה ומאי למטה דהדר זקיף והא אי בעי מייתי לה דרך עליו כשרבים מכתפין עליו וכדעולא *דאמר עולא א עמוד תשעה ברשות הרבים ורבים מכתפין עליו וזרק ונח על גביו חייב: מאי רבי ומאי רבנן דתניא נתנו באילן למעלה מעשרה טפחים אין עירובו עירוב למטה מעשרה טפחים עירובו עירוב ואסור ליטלו בתוך שלשה מותר ליטלו נתנו בכלכלה ותלאו באילן אפילו למעלה מעשרה טפחים עירובו עירוב דברי רבי וחכמים אומרים כל מקום שאסור ליטלו אין עירובו עירוב וחכ"א אהייא אילימא אסיפא לימא קסברי רבנן צדדין אסורין אלא ארישא האי אילן היכי דמי אי דלית ביה ארבעה מקום פטור הוא ואי דאית ביה ארבעה כי נתנו בכלכלה מאי הוי אמר רבינא רישא דאית ביה ארבעה סיפא דלית ביה ארבעה וכלכלה משלימתו לארבעה

ורבי

רש"י

והוא נתכוון לשבות בעיקרו. הלכך למטה מי' עירובו עירוב דמלי נפיק ליה חוץ לד' אמותיו כמה דבעי ולמשקליה ולאייתויה (א) פחות מד' אמות עד לתוך ד' אמותיו ואע"ג דמשוינן להו ניהליה רשות היחיד לגבי קניית עירוב להקל לאו רה"י גמורה היא שלא יוכל להביא מחוצה להן לתוכן דהא לאו מחיצה איכא ולא חילוק רשות איכא ומאן קא משוי להו בית עירוב הוא דמשוי ליה וכי איכוון לבית דהיתרא איכוון ולא לשוויה בית דאיסורא למעלה מי' אין עירובו עירוב דהא כי נפיק ושקליה מייתי מרה"י לרה"ר ולקמן פריך הא אי בעי מייתי ליה דרך עליו: ומאי למעלה ומאי למטה. בדבר הנוטה שוה הוא ואי למעלה אית ביה למטה לית ביה ולא שייך ביה לשון מעלה ומטה אלא לשון גבוה ונמוך והכי איבעיא ליה למיתני נתנו באילן גבוה י' אין עירובו עירוב אין גבוה עשרה עירובו עירוב ומדתני מעלה ומטה משמע דזקוף ויכול להניח למעלה בגובהו או למטה בשיפולו: דהדר זקיף. בסוף נטייתו ומשכחת ביה מעלה ומטה בזקיפתו כגון דנטייתו כולה למטה מי' דאי למעלה מי' לא משכחת בזקיפתו מעלה ומטה: והא אי בעי מייתי ליה דרך עליו. כי הוי חוץ לד' אמות נמי ולמעלה מי' כיון דד' אמותיו עולות עד לרקיע רה"י (ב) הרי יכול לעלות לאילן עד למעלה מעשרה וליטלו דהא כל האילן מעשרה ולמעלה רה"י ומביאו למקום שביתתו: כשרבים מכתפין. על נטיית הנוף שחוץ לד' אמותיו הנמוכה מי' דהויא רה"ר כדעולא וכי מייתי ליה למעלה מעשרה דרך אוירה של נטייה עובר באויר רה"ר וקיימא לן במושיט מרשות היחיד לרה"י דרך אויר רה"ר אפילו למעלה מי' חייב דתנן בפרק הזורק (שבת דף צו.) היו שתיהן בדיוטא אחת הזורק פטור והמושיט חייב שכך היתה עבודת הלוים: עמוד ט'. דוקא נקט ט' כדאמר ביציאות השבת (דף ח.) דפחות מג' ארעא סמיכתא היא דדרסי לה רבים מג' עד ט' לא מדרס דרסי לה מפני גובהה ולא כתופי מכתפי עלה מפני שנמוכה לכתף הלכך לאו רה"ר היא אלא כרמלית ט' חזיא לכתופי והוי רה"ר עשרה רה"י: וזרק. מתחילת ארבע לסוף ד': ונח על גביו חייב. דהויא לה עקירה והנחה מתחילת ד' לסוף ד' ברה"ר אבל אין רבים מכתפין עליו אע"ג דזרק ד' אמות ברשות הרבים כיון דלא הויא הנחה ברה"ר פטור: למעלה מעשרה אין עירובו עירוב. וכדאוקימנא מתניתין בנתכוון לשבות בעיקרו וגופו נוטה חוץ לארבע אמות והדר זקיף: ואסור ליטלו. אפילו האי דלמטה מעשרה אסור ליטלו למחר בשבת אם רצה לאוכלו משום דמשתמש באילן ואפילו הכי קני ליה עירוב בין השמשות דכיון דשמוש אילן שבות דרבנן הוא לא גזרו עליו בין השמשות ואי הוה בעי למשקליה ההיא שעתא מצי שקיל. כל איסור שבת ויו"ט דהוי מדרבנן קרי שבות: בתוך ג'. הניח עירובו באילן למטה משלשה סמוך לקרקע: מותר ליטלו. בשבת דכל למטה משלשה אפילו באילן לא גזרו עליו דהוי כארעא סמיכתא והכי נמי תנן בפרק בתרא (דף צט:) היו שרשיו גבוהין מן הארץ ג' לא ישב עליהן: נתנו בכלכלה כו' אפילו למעלה מעשרה עירובו עירוב. לקמן מפרש בשאין האילן רחב ד'. ואסור ליטלו לא גרסינן. דאי גרסינן אמאי מתמה לקמן אדרבנן ואמר לימא קא סברי רבנן צדדין אסורין אדרבי לא מתמה ומשום דקיימי רבנן עליה ואמרין כל מקום שאסור ליטלו כו' לפיכך נכתב בספרים (ג) ואי גרסינן ליה טעמא משום דקסבר צדדין אסורין: אילימא אסיפא. דקאמר רבי נתנו בכלכלה עירובו עירוב ואמרי ליה רבנן הואיל וסוף סוף אסור ליטלו בשבת משום שימוש אילן אין עירובו עירוב דגזרו על השבות בין השמשות: נימא קסברי רבנן צדדין דאילן אסורין. כגון הכא דאינו משתמש באילן עצמו אי הוה שקיל לעירובו אפילו בשבת בכלכלה הוא דמשתמש שהוא צידי אילן ופלוגתא היא בפ' מי שהחשיך (שבת דף קנד:) איכא למ"ד אסור ואיכא למ"ד מותר והשתא נימא מהכא צדדין אסורין וניהוי ההוא דשרי כיחיד במקום רבים ותיהוי הך מתניתא סייעתא למאי דפסקינן התם הלכתא צדדין אסורים: אלא ארישא. קיימי רבנן דקאמר רבי נתנו באילן למטה מעשרה עירובו עירוב ואסור ליטלו ואמרי ליה רבנן אע"ג דהוא ועירובו ברה"ר כיון דאסור ליטלו בשבת משום אילן אסור ליטלו בין השמשות שהוא ספק ואין עירובו עירוב: אי דלית ביה ארבעה. רוחב: מקום פטור הוא. דכל פחות מרוחב ד' קי"ל ביציאות השבת דלא הוי רשות בפני עצמו ובטל אגל רה"ר ואגל רה"י אם עומד ביניהן כדאמרינן (שם דף ו.) עומד אדם על האסקופה נוטל מן העני ונותן לו מבעל הבית ונותן לו ואפילו איסורא דרבנן ליכא והכא כי נתנו למעלה מעשרה לאו ברה"י הוא ואמאי אין עירובו עירוב הרי יכול ליטלו לרשות הרבים: ואי דאית ביה ד'. ומשום הכי קאסר ליה רישא סיפא אמאי מהני ליה כלכלה הא רשות היחיד הוא ואסור: רישא דאית ביה ד'. ומשום הכי למעלה מי' אין עירובו עירוב דהוא ברה"ר ועירובו ברה"י: סיפא דלית בה ד'. ומשום הכי לאו רה"י היא וכלכלה דנקט משום דרבי סבר לה כר' יהודה דאמר עירוב המונח למעלה מי' לא הוי עירוב ואפילו נתכוון לשבות למעלה אלא א"כ מונח על גבי מקום ארבעה הלכך אי לאו כלכלה ליכא עירוב על גבי מקום ארבעה אלא כלכלה משלימתו לארבעה:

וסבר

תוספות

דהדר זקיף. וא"ת והיכי חשיב למעלה מעשרה רה"י הא גדיים בוקעין בו תחתיו ואפילו ר' יוסי בר' יהודה לא שרי אלא בהדרן מחיצות וי"ל דמיירי כגון שסתום תחת הזקיפה דלא מצי בקעי אי נמי כגון שיש גובה י' באותו זקיפה דחשיב רה"י אע"ג דגדיים בוקעין כמו עגלות כדאמר בהזורק (שבת צט.) דהוי רה"י אע"ג דתחתיהן הוי רה"ר: והא אי בעי מייתי לה דרך עליו. פ"ה דיכול לעלות באילן עד למעלה מעשרה וליטלו דהא כל האילן מעשרה ולמעלה רה"י ויביאנו אגלו למקום שביתתו יש סבורים שר"ל שגם האויר שהוא למעלה מי' אפילו כנגד הנטייה שהיתה פחותה מי' הוי רה"י ולא עלה זה על דעת רש"י דלא הוי רה"י אלא כרמלית ומה שפירש ויביאנו למקום שביתתו אין לומר דהיינו לעיקרו של אילן דהא רה"ר גמורה ואע"ג דד' אמותיו חשבינן כרה"י היינו דוקא למהוי הוא ועירובו במקום אחד אבל להתיר להביא שם מרה"י או לאסור מרה"ר שם לא חשיב רה"י דהא לית ליה מחיצות ולא חלק רשות ומשני כשרבים מכתפים עליו על נטיית הנוף הנמוכה מי' דהוי רה"ר כדעולא וקיימא לן במושיט מרה"י לרה"י דרך אויר רה"ר אפילו למעלה מעשרה חייב דתנן בהזורק (שם דף צו.) היו שתיהן בדיוטא אחת הזורק פטור והמושיט חייב שכך היתה עבודת הלוים ונראה דלאו מושיט הוא אלא מעביר את העירוב רחוק חוץ לד' אמות וחייב אפילו זה כנגד זה כדאי' בהזורק (שם דף צז.) א"ר אלעזר המוציא משוי למעלה מעשרה חייב שכן משא בני קהת ומקום עקירתו והנחתו הוי רה"י וקשה אכתי אי בעי זריק ליה עד נגד מקום השביתה דזורק פטור ור"י מפרש והא אי בעי מייתי ליה דרך עליו היינו שיניחנו על הנטייה שהיא כרמלית ויחזור ויביאנו לעיקרו של אילן שהוא מקום שביתתו ממש ומשני כשרבים מכתפין עליו דהשתא לא מצי מנח ליה על נטייה דהוי מוציא מרה"י לרה"ר והואיל ואי בעי זריק ליה עד נגד מקום השביתה ליכא למימר דכי זריק ליה נמי אכתי לא הוי עירוב אלא משום דד' אמות חשיבי רה"י ועולה עד לרקיע וכולי האי ודאי לא אמרינן הואיל אך קשה דאכתי משכחת לה דאינו חייב כגון בזה עוקר וזה מניח *אי נמי דכי מטי ליה עד מקום הנטייה יניח על ידו או על כתיפו למעלה מי' דהא דמחייב בהזורק מעביר למעלה מעשרה היינו דוקא בדלא נח למעלה מעשרה דהכי מוקי לה ההיא דפ"ק דשבת (דף ה:) גבי אסקופה דאם נטל ונתן שלשתן פטורין ופריך נימא תהוי תיובתא דרבא דאמר המעביר חפץ כו' ומשני התם לא נח הכא נח ונראה לי דבכל הנהו כיון דבקל יבא לידי איסור דאורייתא אפילו רבי מודה דגזרו עליו בין השמשות כדאמרינן לקמן (דף לד:) גבי קנה דרכיך דגזר שמא יקטום: אי דאית ביה ארבעה כי נתנו בכלכלה מאי הוי. דכיון דהאילן רשות היחיד הויא ליה כלכלה חורי רה"י וכחורי רשות היחיד אין לחוש אם גדיים בוקעים בו: וכלכלה משלימתו לד'. פירש"י אף על גב דבראשו הוי ד' לא הוי רה"י הואיל ואין בתחתיו רוחב ד' ולא הוי רה"י אלא אם כן מתחיל להיות רחב ארבעה בתוך ג' הסמוכין לארץ ולא נראה דבשלהי פ' הזורק (שבת דף קא.) אמר עמוד גבוה י' וברחבו רחב ארבע אם למטה (ד) רוחב כותל שלשה זרק ונח על גביו חייב כיון דרוחב שלשה לא בקעי גדיים וצריך לומר באין בתחתיו ג':

ורבי

*) א"נ כלאחר יד [ת"מ]

שבת ח

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה והוא נתכוון וכו' ואייתוה פחות מד' אמות כצ"ל והד"א עם דיבור הקודם: (ב) ד"ה והא אי בעי וכו' לרקיע רה"י הרי יכול: (ג) ד"ה נתנו בכלכלה וכו' לפיכך נכתב בספרים (ואי גרסי' וכו' אסורים) תא"מ וג"כ ס"א אין זה: (ד) תוס' ד"ה וכלכלה וכו' אם למטה כו' ורוחב שלשה כצ"ל תיבת כותל נמחק: [והגריעב"ץ גרס קצר שלשה]:

רבינו חננאל

ומאי למעלה ומאי למטה דהדר זקיף אי הוי למטה מעשרה טפחים עירובו עירוב למעלה מעשרה טפחי' אין עירובו עירוב. דהוא במקום (אחד) [אחר]. ועירובו במקום אחד. ואמרינן והא אי בעי מייתי ליה דרך עליו. פי' עליו על גופו של אדם. ובן עזאי דאמר מהלך כעומד דמי וי"א הא לא אפשר דגרסינן בהמוצא תפילין לימא הוי תיובתא דרבא דאמר המעביר חפץ מתחלת ד' לסוף ד' והעבירו דרך עליו וכו' ופי' עליו על כפיפתו של אילן. כשרבים מכתפין עליו. וכדעולא דאמר עמוד ט' ברה"ר ורבים מכתפין עליו וזרק ונח ע"ג חייב. מאי רבי ומאי רבנן דתניא נתנו באילן (אפילו) למעלה מעשרה טפחים [אין] עירובו עירוב למטה מעשרה טפחים עירובו עירוב ואסור לטלטלו. נתנו בכלכלה ותלאו באילן אפי' למעל' מעשרה טפחים עירובו עירוב ואסור לטלטלו דברי רבי וחכ"א כל מקום שאסור לטלטלו אין עירובו עירוב. רבנן אהייא אי נימא אסיפא [ד]נתנו בכלכלה נימא רבנן סברי צדדין אסורין להשתמש בהן שהכלכלה התלויה באילן בצידי האילן היא ואע"ג דגרסינן בסוף שבת והלכתא צדדין אסורין ה"מ בשבת עצמה אבל בין השמשות לא גזרו בהו רבנן בצדדין איסורא אלא ארישא נתנו על האילן עצמו היכי דמי אי דלית ביה רוחב ד' טפחים פחות מד' טפחים מקום פטור הוא ואי דאית ביה ד' אמות כו' ופירשה רבינא [רישא] דאית ביה ד"ט סיפא דלית ביה ד' טפחים

רב נסים גאון

לימא קסברי רבנן צדדין אסורין. איתא במס' שבת בפרק מי שהחשיך לו בדרך (דף קנד) דהוינן בה אסורין והורין ודומין אותה לפי הפירוק שפירקו בסוף ויש לי לפרק על זו הקושיא ולומר כי זה בצדדי בהמה וצדדי אילן כאילן עצמו ובבהמה עצמה דאמו ואמור להשתמש בהן בשבת אי שאמור בעירובין לימא קסברי רבנן צדדין אסורין אלו הדברים חוזרין לעיקר דברי רבנן כל שהוא משום לא ובסיפה פסק ההלכה ואמרו הלכתא צדדין אסורין צידי צדדין מותרין ואית דמקשי עלה ואמר וכי שבות בין השמשות לא גזרו*) עליו בין השמשות וכשהגיעו הדברים לצדדים התמיהו ואמרו לימא קא סברי רבנן צדדין מאחר שנספקה הלכה כי הצדדין אסורין לפום מתמיהין בכאן בעירובין לימא קא סברי רבנן צדדין אסורין בין השמשות וחזרו ואמרו לא רבנן אלא נתנו על אילן גופו אבל על צדדים [לא גזרו] אלא

*) [נראה דצ"ל גזרו עליו בה"ש.]

ורבי סבר לה כר' מאיר וסבר לה כר' יהודה סבר לה כרבי מאיר דאמר *חוקקין להשלים וסבר לה כר' יהודה דאמר בעינן עירוב על גבי מקום ארבעה וליכא מאי רבי יהודה דתניא רבי יהודה אומר נעץ קורה ברשות הרבים והניח עירובו עליה גבוה י' ורחבה ד' עירובו עירוב ואם לאו אין עירובו עירוב אדרבה הוא ועירובו במקום אחד (א) אלא הכי קאמר גבוה עשרה צריך שיהא בראשה ארבעה אין גבוהה עשרה אין צריך שיהא בראשה ארבעה כמאן דלא כרבי יוסי ברבי יהודה *דתניא רבי יוסי ברבי יהודה אומר נעץ קנה ברשות הרבים והניח בראשו טרסקל וזרק ונח על גביו חייב אפילו תימא רבי יוסי ברבי יהודה התם הדרן מחיצתא הכא לא הדרן מחיצתא רבי ירמיה אמר שאני כלכלה הואיל ויכול לנטותה ולהביאה לתוך עשרה יתיב רב פפא וקא אמר להא שמעתא איתיביה רב בר שבא לרב פפא *כיצד הוא עושה מוליכו בראשון ומחשיך עליו ונוטלו ובא לו בשני מחשיך עליו ואוכלו ובא לו

אמאי

וסבר לה כר' מאיר. דאמר גבי כיפה בפרק קמא (דף יא:) חוקקין להשלים ומיהו רשות היחיד גמורה לא הוי כיון דאין בתחתיתו של אילן רחב ד' אע"ג דבראשו רחב ארבעה דכלכלה משלימה לה לא הוי רשות היחיד אא"כ מתחיל להיות רחבו ארבעה מתוך ג' הסמוכים לקרקע דהכי אמרינן בהזורק (שבת דף קא.) גבי בוליכייתא דמישן והן ספינות ששוליהן חדים ואין בשוליהן רוחב ד' ולמעלה הן הולכות ומרחיבות הרבה ומחיצתן גבוהות י' אין מטלטלין בהן אלא ארבע אמות דלאו רה"י נינהו ואע"ג דגבוהים עשרה ורחבין ארבעה מלמעלה הואיל ובשוליהן לא הוי ארבעה והכא גבי אילן נמי טעמא משום הכי הוא ותדע שזהו הטעם מדקאמר לקמן כמאן דלא כר' יוסי בר ר' יהודה וכו' ובהזורק נמי מותבינן עלה דההיא מהא דר' יוסי: בעינן עירוב על גבי מקום ד' וליכא. בלא כלכלה: ה"ג גבוהה עשרה ורחבה ד' עירובו עירוב ואם לאו אין עירובו עירוב. גבוהה י' ורחבה ארבעה עירובו עירוב אע"ג דרה"י היא הך קורה והוא נתכוון לשבות ברשות הרבים הא אמרן הנותן את עירובו יש לו ארבע אמות ורשות היחיד עולה עד לרקיע וגבי אילן הוא דלא הוי עירוב כדאוקימנא בנופה נוטה חוץ לד"א אבל הכא דליכא נוף שפיר דמי: ואם לאו אין עירובו עירוב. קס"ד דהכי קאמר ואם לאו דאינה גבוהה עשרה או שאינה רחבה ארבעה אין עירובו עירוב ולהכי מתמהינן אינה גבוהה עשרה אדרבה כ"ש דעירובו עירוב דכשאינה גבוהה י' הויא כמאן דמנחה ברשות הרבים: אלא. האי ואם לאו דקתני לאו אגובהה קאי אלא ארוחב קאי והכי קאמר גבוהה י' והניחה בראשה אם יש ברחבה ד' הוי מקום חשוב להנחת עירוב עירובו עירוב ומשום דהוא ברה"ר ועירובו ברה"י לא מיתסר כדאמר דהנותן את עירובו יש לו ד' אמות ואם לאו דגבוהה י' ואינה רחבה ד' אין עירובו עירוב דכיון דגבוהה עשרה ואין העירוב מונח על גבי מקום ד' הוה ליה כמונח באויר ומדוקיא שמעינן הא אינה גבוהה עשרה אפילו אינה רחבה ד' עירובו עירוב דכיון דלמטה מעשרה הויא לה כמאן דמנחה אארעא דמיא דכל למטה מי' קלוטה כמה שהונחה דמיא: גבוהה עשרה. דמידלייא מרה"ר צריך שיהא ברוחבה ארבעה שיהא שם מקום חשוב: אינה גבוהה עשרה אין צריך שיהא רוחבה ד'. דאפילו פחות מד' עירובו עירוב דכל למטה מעשרה כמאן דמנחה אארעא היא: כמאן. מתרץ רבינא לעיל אע"ג דחוקקין להשלים והיכא רוחב ד' לא הוי רה"י משום דאין בעיקרו ד' דלא כר' יוסי בר' יהודה: טרסקל. סל רחב ד' וזרק מרשות הרבים ונח על גביו חייב שהרי זרק מרשות הרבים לרה"י אלמא אע"ג דקנה אינו רחב ד' הוי רה"י הואיל ועליונו ד' דאמרינן גוד אחית והכי מפרש בהזורק: התם הדרן מחיצות. הטרסקל סובבת את הקנה שהרי תחוב באמצעיתו וכי אמרינן גוד אחית מחיצות הטרסקל עד הקרקע נמצא קנה מוקף מחיצות שחללו ארבעה ותו ליכא למימר מידי: הכא לא הדרן מחיצות. דכלכלה אינה מקפת את עביו של אילן וכי אמרינן גוד אחית אכתי אית לן למימר חוקקין להשלים לאיצטרופי כלכלה בהדי אילן ותרתי לא אמרינן. ואית דמפרשי כמאן דלא כר' יוסי אנעץ קורה קאי דקא"ר יהודה קורה שאין ברחבה ד' מלמעלה לא הוי רה"י ואמרינן הא דלא כר' יוסי דאמר טרסקל הוי רשות היחיד ומוקמית לה בשאין רחב ארבעה ולאו מילתא היא חדא דבהדיא מפורש בהזורק ומותבינן מינה אדרב הונא דאיירי בבוליכייתא דמישן שרחבות למעלה וקצרות למטה ואותבינן ונימא גוד אחית מחיצתא מי לא תניא ר' יוסי בר ר' יהודה כו' אלמא טעמא משום גוד אחית הוא ונמצא תחתונו של קנה מוקף מחיצות בחלל ארבעה ואי כשאין טרסקל רחב ד' כי אמרינן גוד אחית מאי הוי ועוד בכל דוכתא דאמר פחות מד' לאו רשות הוא אמאי לא אמר לא אמרינן כמאן דלא כרבי יוסי בר' יהודה כדאמר הכא: רבי ירמיה אמר. לעולם מתניתין דלעיל רישא וסיפא ברוחב ד' ודקא קשיא לך כי נתנו בכלכלה מאי הוי: שאני כלכלה. הואיל וארוכה היא יכול לנטותה ולא יעקרנה מתלייתה ויטה ראשה אחד עד שיהא לתוך י' ויטול את עירובו: מתיב רב בר שבא כיצד הוא עושה. מתניתין (ב) היא ביו"ט שלפני השבת ורצה לערב לשני הימים כיצד הוא עושה מוליכו בראשון בערב יו"ט לסוף אלפים ועל ידי שלוחו קאמר דאי איהו גופיה בלא פת נמי קני ליה שביתה כיון דהתם יתיב וקדיש עליה יומא: ומחשיך עליו. עד שיקנה לו העירוב: ונוטלו ובא לו. שאם יניחנו שם שמא יאבד ושוב אין לו עירוב ליום המחרת כדקתני מתניתין נאכל עירובו בראשון עירובו לראשון ואין עירובו לשני וחוזר ומוליכו בשני שהוא ערב שבת ומחשיך עליו ואוכלו שם אם ירצה דלהביאו אי אפשר דשבת הוא ואם יו"ט אחר השבת הוא על כרחו יניחנו שם ע"ש ולמחר ילך ויראה אם עדיין ישנו שם ויחשיך עליו יהא לו עירוב לשני ואם אבד ישב בביתו. קתני מיהת המערב צריך להוליך עירובו לסוף אלפים ואמאי צריך להוליכו מטעמא לשם עירוב נימא אף על גב דלא אמטייה כמאן דאמטייה דמי דהא אמרת הואיל ויכול לנטותה והא הכא כמאן דלא אמטייה היא דהא הוא ברה"ר ועירובו ברשות היחיד וקאמרת הואיל ויכול לנטותה ומה לי הואיל ויכול לנטותה ומה לי יכול להביאה והאי דנקט לאותובי מתניתין דיום טוב ושבת משום דלא תנן במשנה אחריתי הולכת עירוב בהדיא כי הכא:

אמר

ורבי סבר כר' מאיר דאמר חוקקין להשלים וכרבי יהודה דבעי עירוב על מקום ד'. וא"ת והך כלכלה היכי דמי אם היא שוה לגבי האילן או תלויה למטה בפחות מג' לגבי האילן אם היא שוה לגבי האילן א"כ אמאי צריך חקיקה ואם היא תלויה למטה מג' לגבי האילן א"כ היכי פריך לעיל ואי אית ביה ד' כי נתנו על הכלכלה מאי הוי הא לא חשיב רשות היחיד אפילו יש באילן ד' אם לא מטעם חקיקה דרחוקה מגב האילן וי"ל כגון שפי הכלכלה שוה לגבי האילן ומ"מ הוי אורי רה"י והעירוב מונח בשולי הכלכלה שהיא רחוקה ג' ולהכי צריך חקיקה והא דלא מוקי שהעירוב בפי הכלכלה או שהכלכלה רחבה ד' ומכל מקום לא הוי רה"י הואיל והגדיים בוקעין בו וי"ל דא"כ במאי דנקט כלכלה לא השמיענו מידי דלינקוט עמוד שיש בראשו ד' ואין בתחתיתו ג' ואף על גב דאשמעינן דגדיין אסורין לא הוי ליה למתנייה הכא כיון שבעירוב לא השמיענו כלום אלא ודאי נקט כלכלה לאשמעינן דחוקקין להשלים ובעינן עירוב על מקום ד' וא"ת אכתי למה ליה למימר כלל סבר לה כרבי מאיר וסבר לה כר' יהודה לימא לעולם אימא לך דלא בעינן עירוב על גבי מקום ד' והכא כשהכלכלה שוה לראשו של אילן וקמ"ל דלא חשיב רשות היחיד אפילו לרבי יוסי ברבי יהודה דחשיב טרסקל רשות היחיד משום דהתם הדרן מחיצתא ונראה לפרש דמשמע ליה דווקא נתנו על כלכלה הוי עירוב הא נתנו על גבי אילן לא הוי עירוב מדקתני נתנו בכלכלה ולא קתני תלאו לכלכלה באילן ונתן שם עירובו הלכך ע"כ אויר דשולי הכלכלה רחוק שלשה מגב האילן: כמאן דלא כר' יוסי בר' יהודה. לספרים דגרסי בסמוך התם (כי) הדרן מחיצתא אבל בקורה לא הדרן מחיצתא דמשמע דקאי אברייתא דנעץ קורה ומשמע ליה דאיירי אפילו חוץ לארבע אמותיו דומיא דמתניתין אפילו הכי הוי עירוב דכיון דאין בתחתיתו ג' אע"ג דראשו ד' לא הוי רשות היחיד דגדיים בוקעים בו ולהכי קאמר דלא כרבי יוסי ברבי יהודה: הואיל ויכול לנטותו ולהביאו תוך עשרה. פירש רבינו שמואל דהאי אמורא סבר לה כרבנן דאמרי בהמצניע (שבת דף צב.) אגד כלי שמיה אגד וכיון דאגד כלי למעלה מיו"ד כשנח העירוב למטה (ג) אין בהנחה זו איסור הוצאה (הואיל) ואחר שנח ברה"ר יכול ליטלו ולאוכלו ומיהו אפילו לא שמיה אגד אין כאן איסור הוצאה הואיל ונח בכלכלה למטה מעשרה דהוי כרמלית אם רוחב ד' ואין בהטייה זו איסור דאורייתא: איתיביה רב בר שבא כו'. לפ"ה דפי' לעיל גבי אילן הנוטה חוץ לד"א דלמטה מיו"ד הוי עירוב הואיל ומצי לאתויי פחות מארבע צריך לחלק בין הואיל דהכא להואיל דהתם: מוליכו. פ"ה ועל ידי שלוחו קאמר דאיהו אפילו בלא פת קני ליה שביתה ופי' כן משום דבסוף מי שהוציאוהו (לקמן נא:) (ד) פסקינן כרב נחמן ואליבא דרבי יהודה דאחד עני ועשיר מערב ברגליו:

ואמתי

רבינו חננאל

וכלכלה משלימתו לד' טפחים ור' סבר לה כר' יהוד' דאמר בעינן עירוב ע"ג מקום (פטור) ד' וליכ' ד' טפחים (לא). מאי ר' יהודה דתניא נעץ קורה ברה"ר להניח עירובו עליה גבוהה י' טפחים ורחבה ד' עירובו עירוב אין גבוה י' טפחים אין צריך בראשו ד' ואפי' אין בראשו ד' הוא ועירובו במקום אחד הן [כמאן דלא] כר' יוסי בר' יהודה דתניא רבי יוסי ב"ר יהודה אומר נעץ קנה ברה"ר והניח בראשו טרסקל וזרק ונח ע"ג חייב כלומר דרה"י היא. ור' יהודה סבר גבוה י' ואינו רחב *) ד' רה"ר היא דיתני עירובו עירוב. ודחינן אפילו תימא ר' יוסי כאבוה סבירא ליה ושני טרסקל הואיל והדרן מחיצתא אבל (לא) עמוד או קורה דלא הדרן מחיצתא לאו כרה"י היא ר' ירמיה אמר שאני כלכלה הואיל ויכול לנטותה ולהביאה בתוך עשרה טפחים אע"ג שלא הביאה כמי שהביאה נחשבת. אי הכי הא דתנן כיצד היה עושה מוליכו בראשון מחשיך עליו נוטלו ובא לו

*) [נראה דצ"ל גבוה י' ואינו רחב ד' למטה רה"ר היא כצ"ל ולגי' רבינו פירושו הוא כמו שכתב התוס' בד"ה כמאן ודו"ק]:

רב נסים גאון

אלא בשבת עצמה אבל בבין השמשות לא גזרו: סבר לה כר' מאיר דאמר חוקקין להשלים כבר פירשנוהו לשעבר:

מסורת הש"ס

[שבת ז: ק. לעיל יא: לקמן קא: יומא יא:]

שבת פ. קא

לקמן לח.

הגהות הב"ח

(א) גמ' ועירובו במקום אחד הוא אלא: (ב) רש"י ד"ה מתיב רב וכו' מתני' היא. נ"ב לקמן לח: (ג) תוס' ד"ה הואיל וכו' כשנח העירוב למטה מעשרה אין בהנחה: (ד) ד"ה מוליכו וכו' דבסוף מי שהוציאוהו. נ"ב דף נא ע"ב ועי' שם דאחד עני ואחד עשיר אפי' לא תשכח לו בדרך:

אמאי נימא כיון דאי בעי אמטויי מצי ממטי ליה אע"ג דלא אמטייה כמאן דאמטייה דמי א"ר זירא גזירה משום י"ט שחל להיות אחר שבת איתיביה נתכוון לשבות ברה"ר והניח עירובו בכותל למטה מעשרה טפחים עירובו עירוב למעלה מי' טפחים אין עירובו עירוב נתכוון לשבות בראש השובך או בראש המגדל למעלה מי' טפחים עירובו עירוב למטה מי' טפחים אין עירובו עירוב ואמאי הכי נמי נימא הואיל ויכול לנטותו ולהביאו לתוך עשרה א"ר ירמיה הכא במגדל מסומר עסקינן רבא אמר אפילו תימא במגדל שאינו מסומר והכא במגדל ארוך עסקינן דאי ממטי ליה פורתא (א) אזיל חוץ לארבע אמות היכי דמי אי דאיכא כוותא ומתנא לייתיה בכוותא ומתנא דלית ליה כוותא ומתנא: נתנו בבור אפילו עמוק מאה אמה וכו': האי בור דקאי היכא אילימא דקאי ברשות היחיד פשיטא

רש"י

ה"ר זירא. הא דאגרכו רבנן לכל המערבין להוליך עירובן למקום שביתתן גזירה משום יו"ט אחר השבת דאי בעי לאמטוייה בשבת לערב ליום המחרת לא מצי ממטי ליה וצריך להוליכו מערב שבת ואי אמרת בעלמא נשבקיה בביתיה משום הואיל הכי נמי אתי למיסמך עליה ונפיק על עירוב שביתתו ביו"ט אחר השבת והתם אפילו הואיל ליכא: והניח עירובו בכותל. סמוך למקום שביתתו חוץ לארבע אמות קאמר וכדאוקימנא באילן דאי תוך ארבע אמות אפילו למעלה מי' נמי עירובו עירוב דהנותן את עירובו יש לו ארבע אמות: למטה מעשרה עירובו עירוב. ואע"ג דעירובו חוץ לארבע אמותיו מצי שקיל ליה ואיתויי פחות פחות מארבע אמות דהא אפילו בשבת לא אסיר כי האי גוונא אלא משום שבות דרבנן והכא דבין השמשות הוא לא גזור: למעלה מעשרה אינו עירוב. דאי נפיק חוץ לארבע אמותיו קאי ברה"ר ולא מצי למשקליה מרה"י דהוא ברה"ר ועירובו ברה"י והכא ליכא למימר כמאן דמלי דהא חוץ לארבע אמותיו הוא: נתכוון לשבות שביתתו בראש המגדל. והוא גבוה הרבה והניח עירובו לתוכו: אם למעלה מעשרה הניחו עירובו עירוב. ואע"פ שאינו יכול ליטלו משם ולהביאו למקום שביתתו דהא ממטי ליה מרה"י לרה"י דרך אויר רה"ר וקיימא לן *במושיט דאפילו למעלה מי' חייב הרי יכול לירד ולאוכלו במקום שהוא מונח שם דכיון דלמעלה מעשרה הוא הוי כבמקום שביתתו ממש דכל למעלה מעשרה עד לרקיע חדא רשותא היא: למטה מי'. כגון שיש עליות למגדל זו למעלה מזו והניחו בעליה שלמטה מי' דהויא כרמלית: אין עירובו עירוב. דהא לא מצי למישקלי מההוא כרמלית ולאיתויי לראש המגדל ששובת שם משום אויר רה"ר דממטי ליה דרך אויר רה"ר לרשות היחיד ואי נחית ואכל ליה התם נפיק ליה ממקום שביתתו ואנן סעודה הראויה מבעוד יום במקומו בעינן: ואמאי. למטה מי' אינו עירוב נימא הואיל ויכול לנטות המגדל ולהשליכו למטה ונמצא מקום שביתתו מוטל לארץ ברשות הרבים ושקיל ליה מכרמלית ואכיל ליה במקום שביתתו דהא לא גזרו על השבות דהא על כרחך רבי היא מדתני רישא הניח עירובו בכותל למטה מעשרה עירובו עירוב ואף על גב דהוא ברה"ר ועירובו בכרמלית: במגדל המסומר. תקוע במסמרות בכותל ואינו יכול לנטות: במגדל ארוך. הרבה יותר מד' אמות: דכי ממטי ליה. למגדל עד דהוי ראשו למטה מי' נפיק ליה ראשו חוץ לד' אמות ממקום שהיה המגדל יושב בתחילה וכי שקיל ליה ואמטי ליה עד ראש המגדל ואכיל ליה אישתכח דלא קאי בד' אמות שנתכוון לשבות בהן: ואי איכא כוותא ומיתנא כו'. כוותא חלון מיתנא חבל אם ארובה בראש המגדל ויש חבל בידו וקשור בעירוב ואפילו כשהוא בכרמלית למטה מי' יביאנו אצלו דרך תוכו של מגדל דהא מכרמלית לרשות היחיד הוא: (ב) ל"א שמעתי ועיקר נתכוון לשבות בראש המגדל או בראש השובך אהניח עירובו בכותל קאי וקתני דהשתא הוי איפכא דאי למעלה מי' הניחו בכותל עירובו עירוב שהמגדל אצל הכותל ויכול להביאו אצלו ואין הפסק ביניהן למטה מי' כגון בטפח תשיעי ורבים מכתפין עליו והוי רה"ר אין עירובו עירוב דלא מצי מייתי ליה מרה"ר לרה"י ואמאי נימא הואיל ויכול לנטות המגדל של מקום שביתה ולהביאו לתוך רה"ר דניהוי ראש המגדל כרמלית דרחב ד' ואינו גבוה י' נפק ליה מחוץ לד' אמות מרחיק ראש המגדל מן העירוב ארבע אמות ולא מצי למשקליה ולאיתויי לראש המגדל ונמצא מעבירו ד' אמות ברה"ר אי נמי נמצאת שביתתו מתרחקת (ג) ארבע אמותיו הראשונות ואין זה מקומו. מתנא חבל כוותא חלון אם יש חלון במגדל כנגד מקום שהעירוב שם ויש חבל קטן בידו וקשור חבל בעירוב מבעוד יום אפילו כשהוא ברה"ר למטה מי' וראש השני יהא במגדל יביאנו אצלו דכיון דאיגודו בידו אינו אלא משום שבות כי מייתי ליה מרה"ר לרה"י כדתנן בריש המוצא תפילין* היה קורא בראש הגג ונתגלגל הספר מידו אפילו בארץ עצמו גוללו אצלו שאין לך דבר שהוא משום שבות עומד בפני כתבי הקודש אלמא היכא דאיגודו בידו שבות בעלמא הוא ואתי אליבא דרבי דאמר לא גזרו על השבות בין השמשות:

ה"ג

תוספות

ואמאי נימא כיון דאי בעי לאמטויי מצי ממטי ליה כו'. פ"ה הא דנקט לאותוביה ממתניתין דיו"ט ושבת משום דלא תנא במשנה אחריתי הולכת עירוב בהדיא כדהכא ולר"י נראה דדוקא מיו"ט פריך אבל מהא דבעיר הולכת עירוב להבא לערב בערב שבת לא מצי למיפרך דהא בין השמשות שהוא שעת קניית עירוב לא מצי לאמטויי התם משום איסור הוצאה ואין לייסב דברי רש"י דודאי מהולכת עירוב של כל השנה [לא] היה יכול להקשות למה היה צריך להוליכו עד מקום השביתה לא היה צריך רק להוליאו מביתו ולהניחו ברשות הרבים במקום קרוב כשיעור שני תילתי מיל או שלשה רביעי מיל או חצי מיל שהם שיעורי בין השמשות למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה דאי בעי ממטי ליה פחות פחות מד' עד מקום השביתה דהא לרבנן דר' לא מצי לאמטויי פחות פחות מד' אמות הלכך צריך להוליכו עד מקום השביתה ולרבי נמי איכא למימר דהא דצריך להוליכו עד מקום השביתה היינו כששביתתו ברה"י הוא ויש רה"ר בין ביתו למקום שביתתו. ועוד נראה לר"י דאף כששביתתו ברה"ר צריך להוליכו גם לרבי עד מקום שביתתו דמודה רבי שיש להחמיר בשבות בפחות מארבע אמותיו כמו שמודה בקנה דגזר שמא יקטום משום דבקל יבא לידי איסור שבת דאורייתא וה"ה דבהאי שבות נמי יש להחמיר וכי משני גזירה משום יו"ט אחר שבת כו' הוה מצי לשנויי גזרינן אטו כל שבת דעלמא דבכמה דוכתין *אמר גזירה יו"ט אטו שבת אלא דעדיפא למגזר יו"ט אטו יו"ט א"נ אע"ג דבעלמא גזרינן בעירוב דמקילינן טפי לא הוה גזרינן יו"ט אטו שבת: **גזירה** אטו יו"ט שחל להיות אחר השבת. והא דאמר לעיל* גבי אילן כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות ולא גזרינן משום יו"ט שחל להיות אחר השבת או לפני השבת דאז ממה נפשך אסור להשתמש באילן היינו משום דהתם היא גופא לא הויא אלא משום שבות ואינו אסור ליטלו אלא מדרבנן אבל הכא דביו"ט שחל להיות אחר השבת אי אפשר להוליכו משום איסור הוצאה דאורייתא גזרי' שאר יו"ט אטו הא: **אך** בראש המגדל למטה מעשרה אין עירובו עירוב. פי' בקונט' בלשון ראשון דלא מצי למשקלי' מכרמלית ולאיתויי לראש המגדל ששובת שם דממטי ליה דרך אויר רה"ר לרה"י וקשה דאמאי אינו עירוב הא ליכא איסורא דאורייתא וכרבי אתיא מדפריך בתר הכי אי איכא כוותא ומתנא ה"נ ואע"ג דבאגודו בידו איכא נמי איסורא דרבנן לכך נראה דלא הוי כרמלית אלא רה"ר כגון שהוא בטפח תשיעי ורבים מכתפין עליו או בחורי (ד) רה"ר דהוי כרה"ר וצ"ע דכי נמי הוי רה"ר אם בכה"ג הוי מושיט הואיל ואינו מושיט דרך קרקע רה"ר ואי לא הוי מושיט צ"ל דמיירי שאי אפשר להושיט מראש המגדל וליטול אלא דרך כוותא שכנגד העירוב צריך להביאו לתוך המגדל ומשם יביאנו למקום שביתתו: **הכי** נמי נימא הואיל ויכול לנטותו. נראה לר"י דקסבר הש"ס דכי נמי יטה ראש המגדל הוי שביתתו בראש המגדל כ"ז שאין ראש התחתון זז ממקומו דאם בשמטה ראש המגדל שביתתו לעולם במקום שהיה ראשו בתחילה כשהיה זקוף דהיינו כנגד הראש התחתון א"כ מאי משני הכא במגדל ארוך עסקינן דאי ממטי ליה קא נפיק חוץ לד' אמות מה לנו במה שילא ראש העליון חוץ לד' אמות כיון שאין שביתתו שם אלא ודאי שביתתו לעולם *בראש המגדל ולהכי במגדל ארוך אי אפשר לנטותו דאי ממטי ליה נפיק ליה חוץ לד' אמות ונמצא מרוחק מעירובו ארבע אמות ולא יוכל להביא עירובו לראש המגדל אפילו לרבי כדפי' לעיל דמודה בשבות בפחות פחות מד' אמות דאסור אי נמי אינו עירוב כדפ"ה משום שנמצא שביתתו מתרחקת מד' אמות הראשונות ואין זה מקומו והוי כאלו מסיר כל המגדל ממקומו הראשון ומעמידו חוץ לד' אמות דהשתא שביתתו בקרקעית המגדל שהיה בתחילה והואיל (ה) ושקיל ליה כוליה האי ודאי לא אמרו: **אי** איכא כוותא ומתנא. הא דלא פריך לעיל נמי הכי גבי אילן משום דאין דרך מתנא להיות גבי אילן ואין לומר דנייתי דכולי האי ודאי לא אמרינן הואיל אי נמי יש לומר דהשתא דוקא פריך מכיון דאמר הואיל ויכול לנטותו: אי

רבינו חננאל

אמאי נימא כיון דיכול למיזל ולאמטויי לעירובו אע"ג דלא אזל ואמטייה כמאן דאזיל ואמטייה דמי. ופריק ר' זירא גזירה משום יו"ט אחר השבת שאינו יכול לילך בעירובו בשבת לפיכך הצריכוהו דלא תהוי עירוב עד דממטייה ליה. איתיביה נתכוון לשבות ברה"ר ונתן עירובו בכותל למעלה מעשרה טפחים אין עירובו עירוב שהוא ברה"ר ועירובו ברה"י נתכוון לשבות בראש השובך או בראש המגדל אם עירובו בכותל למעלה מעשרה הוא עירובו עירוב למטה מי' אין עירובו עירוב שהרי הוא ברה"י ועירובו ברה"ר ואמאי נימא כיון דיכול לנטות את המגדל ולהביאו בתוך עשרה כמאן דאמטיי חזי והרי הוא נמי ברה"ר הוא שובת ואמאי קתני אין עירובו עירוב ופריק ר' ירמיה הכא במגדל מסומר עסקינן דלא יכול למינטיה. רב פפא אמר אפילו תימא במגדל [שאינו] מסומר והכא במגדל ארוך עסקינן דאי מנטליה נפיק חוץ לד' אמות והרי אמרו המניח עירובו יש לו ד' אמות וכו' ואסיקנא דלית ליה כוותא ומתנא לאיתויי עירוב גביה: נתנו בבור אפילו עמוק ק' אמה וכו'

הגה"ה

אבל כששביתתו ברה"ר לא יצטרך להוליכו עד מקום השביתה וע"כ צ"ל האמת לפירוש הקונ' דאי לעולם צריך להוליכו עד מקום השביתה א"כ תיקשי ליה מרבי ולא יוכל לתרץ מה שמתרץ גזירה אטו י"ט שלאחר שבת. ע"כ:

הגהות הב"ח

(א) גמ' דאי ממטי ליה פורתא נפיק ליה חוץ: (ב) רש"י ד"ה ל"א שמעתי צ"ל לא שמעתי וכו': (ג) מתרחקת מד' אמותיו: (ד) תוס' ד"ה או בראש וכו' או בחורי רה"י דהוי כרה"י וצ"ע: (ה) ד"ה הכי נמי וכו' והואיל ואי שקיל ליה:

[שבת צו.]

[נילה יח:]

[דף לב:]

(דף מ:)

בראש במגדל ארוך ולהכי בראש במגדל א"א לנטותו כצ"ל [מהרש"א]

פשיטא *רה"י עולה עד לרקיע וכי היכי דסלקא לעיל ה"נ דנחתא לתחת ואלא דקאי ברשות הרבים דנתכוון לשבות היכא אי למעלה (א) הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר הוא אי למטה פשיטא הוא ועירובו במקום אחד לא צריכא דקאי בכרמלית ונתכוון לשבות למעלה ורבי היא דאמר *כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות: **מתני'** *נתנו בראש הקנה או בראש הקונדס בזמן שהוא תלוש ונעוץ אפילו גבוה ק' אמה הרי זה עירוב: **גמ'** רמי ליה רב אדא בר מתנא לרבא תלוש ונעוץ אין לא תלוש ונעוץ לא מני רבנן היא *דאמרי כל דבר שהוא משום שבות גזרו עליו בין השמשות והא אמרת רישא רבי רישא רבי וסיפא רבנן א"ל כבר רמי ליה רמי בר חמא לרב חסדא ושני ליה רישא רבי וסיפא רבנן רבינא אמר כולה רבי היא וסיפא [ג]גזירה שמא יקטום: ההוא פולמוסא דאתא לנהרדעא אמר להו רב נחמן פוקו עבידו כבושי כבשי באגמא ולמחר ניזיל וניתיב עלויהו איתיביה רמי בר חמא לרב נחמן ואמרי לה רב עוקבא בר אבא לרב נחמן תלוש ונעוץ אין לא תלוש ולא נעוץ לא א"ל התם בעוזרדין ומנא תימרא דשני לן בין עוזרדין לשאין עוזרדין *דתניא [ד]הקנין והאטדין והגין מין אילן הן ואינן כלאים בכרם ותניא אידך °הקנים והקידן והאורבנין מין ירק הן והן כלאים בכרם קשיא אהדדי אלא ש"מ כאן בעוזרדין כאן בשאין עוזרדין ש"מ וקידה מין ירק הוא *והתנן אין מרכיבין פגם ע"ג קידה לבנה מפני שהוא ירק באילן אמר רב פפא קידה לחוד וקידה לבנה לחוד: **מתני'** נתנו במגדל *ואבד המפתח הרי זה עירוב ר"א אומר אם אינו יודע שהמפתח במקומו אינו עירוב: **גמ'** ואמאי הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר הוא רב ושמואל דאמרי תרוייהו הכא במגדל של לבנים עסקינן ור"מ היא דאמר פותח לכתחילה ונוטל *דתנן [ה]בית שמילאהו פירות סתום ונפחת נוטל ממקום הפחת ר' מאיר אומר פותח ונוטל לכתחילה והאמר *רב נחמן בר אדא אמר שמואל *באוירא דליבני הכא נמי באוירא דליבני והא אמר רבי זירא *בי"ט אמרו אבל לא בשבת ה"נ בי"ט אי הכי היינו דקתני עלה *ר"א אומר אם בעיר אבד עירובו עירוב ואם בשדה אבד אין עירובו עירוב ואי ביום טוב מה לי עיר מה לי שדה

חסורי

רש"י

הכי גרסינן פשיטא רשות היחיד עולה עד לרקיע וכי היכי דסלקא לעיל ה"נ נחתא לתחת. ומאי אפילו בור עמוק עשרה רה"י היא: בבור דקאי בכרמלית. כגון בקעה דהיינו שדות דהוי בור רה"י ושפתו כרמלית: **מתני'** קונדס. פל"ו בלע"ז ואינם מחוברים ובגמ' פריך והאמרת רישא רבי היא דאמר לא גזרו במחובר בין השמשות: אפילו גבוה מאה אמה. הואיל ואינו רחב ד' למטה לאו רשות היחיד הוא ואע"ג דלמעלה ד' דהא עירוב על גבי מקום ד' בעינן: **גמ'** תלוש ונעוץ. הוא דהוי עירוב אבל מחובר לא הוה עירוב משום דכי (ב) בעי למשקליה מסתמש באילן: גזירה שמא יקטום. לפי שהקנה קדהוא איכא למיגזר שמא יקטום כי שקיל ליה אבל אילן קשה הוא ובין השמשות לשמא יעלה ויתלוש לא חיישינן אבל לקטימת קנה ודאי היא איידי דרכיכא מיקטמא ולאו שבות הוא אלא מלאכה דמיחייב משום קוצר: פולמוסא. חיל המלך היה מקום דחוק לתלמידים מפני אנשי החיל: כבושי כבשי באגמא. לאו וכפו הקנים זה על זה הרבה כמין כסאות לישב עליהן: לא תלוש ונעוץ לא. אלמא קנים כאילן הן ואסור להשתמש עליהן: (ג) עוזרדין. שהוקשה כבר הרי הן כאילן וכי שרינן בשאינן עוזרדין בעוד הקנים רכין דהוו כירק ובירק לא הזכירו חכמים שבות: עוזרדין אטדין והיגן מיני קוצים הן: קידן. בושם ששמו קידה: אורבנין. אורשרי"ש: קשיא. קנים אקנים: פגם. רוד"א: **מתני'** ואבד המפתח עירובו עירוב. ובגמרא מפרש לה וכגון שהמגדל ברה"י דאי הוה ביה מפתח לא הוה ביה שום איסור דהוא ועירובו ברה"י: **גמ'** ואמאי. כהי דתרוייהו ברה"י נינהו כיון דלא מצי שקיל ליה הוה ליה כשני מקומות: של לבנים. שנוח לסותרו וכדבעי לאוקומי באוירא דליבני סדורות זו ע"ג זו בלא טיט ביניהן דלאו סתירה היא: דר"מ. במס' ביצה (לג:): ונפחת. מאליו אפילו ביו"ט עצמו: נוטל ממקום הפחת. ולא מיתסר משום מוקצה וסתמא כר"ש: אף פותח לכתחילה. כדמוקי לה באוירא דליבני דלאו סתירת אהל היא: אם בעיר אבד המפתח: עירובו עירוב. דאי מסכח ליה מצי מייתי ליה דרך חצירות וגגות וקרפיפות שכולן רשות אחת הן כר"ש: ואם בשדה אין עירובו עירוב. דאי נמי משכח ליה לא מצי לאיתויי ליה וג' מחלוקות בדבר לת"ק בין בעיר בין בשדה עירובו עירוב דמצי סתר ליה ולר' אליעזר דמתני' בין בעיר בין בשדה אין עירובו עירוב דמיסתר לא מצי סתר ולית ליה דר"מ ואיתויי נמי לא מצי אי הוה משכח ליה דלית ליה דר"ש *דגגות וקרפיפות רשות אחת הן ור' אליעזר דברייתא סבר לה כרבי שמעון אי נמי ר' אליעזר דמתניתין לא איירי אלא בשדה והוא ניהו רבי אליעזר דברייתא:

אבל

תוספות

אי למעלה אמאי וכו'. הוה מצי למימר משום דהנותן עירובו יש לו ד' אמות אלא דבעי לשנויי אפילו נתכוון לשבות חוץ לד' אמות מן הבור דומיא דרישא ולעיל גבי אילן לא רצה לתרץ דנתכוון לשבות חוץ לארבע אמות דרגילות הוא לשבות בעיקרו של אילן:

והאורבנין. פי"ה אורשרי"ש ואינו נראה דאותו כשהוקשה נעשה עץ גמור והוה ליה למחשב בברייתא דלעיל ולחלק בין עוזרדין לשאינן עוזרדין כדמפליג גבי קנים ונראה לי שהוא שם מין ירק:

ואמאי הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר. וא"ת והא השתא ס"ד דבמגדל עץ איירי דהוי כלי מדקא משני הכא במגדל של לבנים עסקינן ועוד דסתם מגדל שבהש"ס של עץ וא"כ מאי פריך הרי מותר לשבר את הכלי וליטול מה שבתוכו כדתנן בפ' חבית (שבת דף קמו.) שובר אדם את החבית ליטול ממנה גרוגרות וטעמא כדאמר בסמוך* משום דאין בנין וסתירה בכלים וי"ל דמשמע ליה במגדל גדול דשייך ביה בנין וסתירה דאי בקטן דהוי כלי מ"ט דר"א דפליג ועוד דבכלי נמי שייך בנין וסתירה כדאמר בהבונה (שם דף קב.) האי מאן דעייל שופתא בקופינא דמרא חייב משום בונה והא דקאמר בסמוך דמר כבר כלי הוא ואין בנין בכלים ס' היינו בהנהו דאמר טועין אבל לא מחזירין דלא הוי בנין וסתירה גמורה או כדמוקי במסקנא במנעול קטיר במיתנא ומדמוקי לה בקטיר במיתנא משמע דווקא בהכי שרי אבל לשבר הכלי ולקלקלו אסור דשפיר שייך בנין וסתירה בכלים והא דשרי לשבר החבית הא מוקי לה בביצה פרק המביא (דף לג:) במוסתקי פירוש חתיכות המדובקות יחד ואף על גב דאליבא דרבי אליעזר דאמר קטמו להריח בו פטור אבל אסור מוקי לה במוסתקי דפריך ולית ליה לר"א שובר אדם את החבית וכו' לרבנן נמי צריך לאוקמא הכי דמודים אי הוה חייב חטאת לחלות בו שיניו דהוי אסור בקטמו להריח והא דבעי לרב ששת בפרק חבית (שבת דף קמו.) מהו למברז חביתא בבורטיא במוסתקי איירי ומיהו בירושלמי קאמר אמתני' דהכא הדא דתימא במגדל של אבן אבל במגדל של עץ נעשה כשובר את החבית ליטול ממנה גרוגרות משמע דבלא מוסתקי נמי שרי בכלי של עץ:

נוטל ממקום הפחת. פירש"י ולא מיתסר משום מוקצה דסתמא כר"ש וקשה למהר"י דאמר בריש ביצה (דף ב:) דביו"ט סתם לן תנא כרבי יהודה הא סתם לן תנא כר"ש נמי והך סתמא עדיפא דהויא בתרא ומיהו רש"י תירץ בביצה דהא דנוטל ממקום הפחת לא חשיב מוקצה הואיל ולא הוי מוקצה אלא משום פתיחא דהוי דרבנן דמוקי באוירא דליבני וכך נמי אמרינן בהמביא (שם דף לד:) טבל מוכן הוא אצל שבת שאם עבר ותקנו מתוקן משמע דלא חשיב מוקצה כיון דלא רכיב עליה איסורא דאורייתא ולמהר"י נראה לתרץ דהך לא חשיב סתמא דלא מצי למיתני דברי ר"ש דאפשר דר"ש סובר דפותח לכתחילה כר"מ אבל ההיא דשבת (ד' קנו:) דמחתכין את הדלועין דמצי למיתני בה דברי ר"ש ולא קתני חשיב ודאי סתמא:

והאמר ר' זירא ביו"ט אמרו וכו'. והוה מצי לאוקמי' כרבי דבהני אוירא דליבני לית (ד) ליה איסורא אלא מדרבנן כדאמר בהמביא (ביצה לט:) כיון דסרגינהו אקלינהו אלא דניחא ליה לאוקומה כרבנן כרבא דאוקי לעיל סיפא כרבנן ועי"ל דאם כן טעמא דר"א דאסר משום דסבר כרבנן ולא ניחא ליה לאוקמא פלוגתייהו בפלוגתא דרבי ורבנן:

חסורי

עין משפט נר מצוה

סז א ב מיי' פ"ג מהל' עירובין הלכה י טור ש"ע א"ח סי' תע סעיף ג:

סח ג מיי' פ"ג מהלכות כלאים הלכה יט:

סט ד מיי' פ"ד מהל' י"ט הלכה ט טור ש"ע א"ח סי' תקיח סעיף ט:

(לף לג.)

תוספתא פ"ג דכלאים

[גירסת ירושלמי ורי"ף ורא"ש ונעל בפניו]

[גירסת הערוך אארא ופירוש לבינים סדורים זה אצל זה או זה ע"ג זה קורין לו כך בלשון פרסי]

רבינו חננאל

זה עירוב כו'. אוקימנא בבור העומד בכרמלית ונתכוון לשבות למעלה ורבי היא דקאמר כל משום שבות לא גזרו רבנן עליו בין השמשות: נתנו בראש הקנה כו' עד בתלוש ונעוץ ש"מ דלא התירו בעירוב אלא בתלוש ונעוץ מכלל דבמחובר לקרקע אסור כמאן כרבנן דפליגי על ר' ואמרי כל משום שבות גזרו עליו בין השמשות ואקשינן רישא דתני נתנו באילן אוקימנא לר' סיפא דתני נתנו בראש הקנה שהוא תלוש ונעוץ לרבנן רישא רבי וסיפא רבנן. אמר רב חסדא אין רישא רבי וסיפא רבנן רבינא אמר כולה רבי היא. ובקנה מחובר אמאי לא גזרו גזרה כיון דהוא אינו יכול לנשותו שמא יקטמנו. ההוא פולמוסא דאתי לנהרדעא אמר רב נחמן לתלמידיו פוקו כבשו כבשוה באגמא. פי' כבשו כופו הקנים שבאגם ותנו עליהן עפר כדי שיהו נוחים לישב עליהן בשבת. והקשו עליו איך אתה מורה לעשות כן וכי מותר להשתמש בקנים המחוברים לקרקע והאנן תלוש ונעוץ תנן תלוש ונעוץ אין מחובר לא. ופריק מתני' בקנים עוזרדין חזקים שהן כמין אילן. ואם יבא להשוות בהן. כיון שהן חזקים ואינו יכול לנטותן וליטול העירוב שעל ראשו. גזרה שמא יקטום. כי קאמינא בקנים דקים שהן עוזרדין שהן כמין ירק ונוחים להרכיבם ולנטותם ולא אתי לקוטמתן דהני לאו מין אילן נינהו ולא גזרו בהו רבנן. ובירק נמי דמפריך ליתנון דהא קשין הן לאו מיפרכו לפיכך לא גזרו בהו. והביא ראיה לדבריו ממשנתנו דתנן הקנים מין אילן הן ותנן הקנים מין ירק הן. קשיין אהדדי ופריק הא דתני מין אילן בעוזרדין והא דתניא מין ירק כשאינן עוזרדין. ואסיקנא קידה מין ירק הוא. אבל קידה לבנה מין (ירק) [אילן] הוא. ויש מי שאמר אלקסט: מתני' נתנו במגדל ונעל בפניו ואבד המפתח כו'. ואקשינן כיון שאין יכול ליטלו הוא במקום אחד ועירוב במקום אחר הוא. אמאי תנן (אין) עירובו עירוב. ופרקינן רב ושמואל דאמר מתני' של בנין ור' מאיר היא דאמר במס' יו"ט בבית שמלא פירות סתום [ונפחת] פותח לכתחלה ונוטל הכא נמי פותח לכתחלה ונוטל העירוב. ודחינן להא בבית שהוא מלא פירות וסתום וא"ר מאיר פותח לכתחלה ונוטל. הנא ביו"ט אמרו ולא

מסורת הש"ס

[לעיל לג: וש"נ]

[שם ע"ב]

[לעיל ג:]

כלאים פ"ה מ"ח ע"ש

ביצה לג:

[שם ע"ב]

[ביצה שם]

[תוספתא פ"ג ושם איתא רבי אלעזר]

[לקמן פט.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' אי למעלה אמאי הוא במקום אחד: (ב) רש"י ד"ה תלוש וכו' משום דכי שקיל ליה מתשמש: (ג) ד"ה עוזרדין שהוקשה וכו' שבות הס"ד ואח"כ מ"ה אטדין והיגן עוזרדין ממתק: (ד) תוס' ד"ה והאמר וכו' דליבני לית ליה איסורא:

גליון הש"ס

גמ' ותניא אידך הקנים והקידן. עי' כו"ס פ"א מ"ח דכלאים:

חסורי מיחסרא והכי קתני *נתנו במגדל ונעל בפניו ואבד המפתח הרי זה עירוב במה דברים אמורים ביום טוב אבל בשבת אין עירובו עירוב נמצא המפתח בין בעיר בין בשדה אין עירובו עירוב רבי אליעזר אומר בעיר עירובו עירוב בשדה אין עירובו עירוב בעיר עירובו עירוב כר' שמעון *דאמר אחד גגות ואחד חצירות ואחד קרפיפות רשות אחת הן לכלים ששבתו בתוכן (א) °בשדה אין עירובו עירוב כרבנן רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו *הכא במגדל של עץ עסקינן דמר סבר כלי הוא *ואין בנין בכלים ואין סתירה בכלים ומר סבר אהל הוא ובפלוגתא דהני תנאי *דתנן הקיש על גבי שידה תיבה ומגדל טמאין רבי נחמיה ורבי שמעון מטהרין מאי לאו בהא קמפלגי מר סבר כלי הוא ומר סבר אהל הוא אמר אביי ותיסברא והתניא אהל וניסט טמא כלי ואינו ניסט טהור וקתני סיפא *ואם היו ניסוטין טמאים זה הכלל ניסט מחמת כחו טמא מחמת רעדה טהור אלא אמר אביי דכ"ע היסט מחמת כחו טמא מחמת רעדה טהור והכא ברעדה מחמת כחו עסקינן ובהא קא מיפלגי דמר סבר הוי היסט ומר סבר לא הוי היסט ומתניתין במאי מוקמינן לה אביי ורבא דאמרי תרוייהו במנעול וקטיר במתנא עסקינן ובעי סכינא למיפסקיה תנא קמא סבר לה כרבי יוסי דאמר *כל הכלים ניטלין בשבת חוץ ממסר הגדול ויתד של מחרישה ורבי אליעזר סבר לה כרבי נחמיה *דאמר אפי' טלית אפי' תרווד אין ניטלין אלא לצורך תשמישן: **מתני'** נתגלגל חוץ לתחום נפל עליו גל או נשרף תרומה ונטמאת מבעוד יום אינו עירוב משחשיכה הרי זה עירוב אם *ספק ר"מ ור' יהודה אומרים °הרי זה חמר גמל ר' יוסי ור"ש אומרים ספק עירוב כשר אמר ר' יוסי אבטולמוס העיד משום חמשה זקנים על ספק עירוב שכשר: **גמ'** נתגלגל חוץ לתחום אמר רבא לא שנו אלא שנתגלגל חוץ לארבע אמות אבל לתוך ד' אמות *הנותן עירובו יש לו ד' אמות: נפל עליו גל וכו': קא ס"ד דאי בעי מצי שקיל ליה לימא מתניתין דלא כרבי דאי כרבי האמר *כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות אפילו תימא כרבי לא צריכא דבעי מרא וחצינא וצריכי דאי תנא נתגלגל משום דליתא גביה אבל נפל עליו גל דאיתיה גביה אימא ליהוי עירוב ואי תנא נפל עליו גל משום דמיכסי אבל נתגלגל זימנין דאתי זיקא ומייתי ליה אימא ליהוי עירוב צריכא: או נשרף תרומה ונטמאת: למה לי תנא נשרף להודיעך

רש"י

אבל בשבת אין עירובו עירוב. דלא שרו ליה רבנן למיסתר: נמצא המפתח. בשבת: אין עירובו עירוב. דלית ליה דר"ש והא דר"ש בפ' כל גגות*: ואין סתירה בכלים. ואי בעי סתר ליה: הקיש. זב באגרופו על גבי שידה כו': טמאים. מפני שהסיטן וכגון שהיה לבוש בית יד דלא מטמא בנגיעה אי נמי שהקישו בחתיכת עץ שבידו: אהל הוא. ולא מקבל טומאה: ותסברא. דטעמא משום אהל ולאו אהל הוא: וניסט. שאינו תקוע יפה וכשמקיש בו ניסט טמא ואם כלי הוא שמחובר ותקוע או כבד הרבה שאינו ניסט מהמתו טהור: וקתני נמי סיפא. דקמייתא דהקיש ע"ג שידה אם היו ניסטין טמאין אפילו לרבי נחמיה ור"ש אלמא טעמייהו לאו משום אהל הוא: זה הכלל ניסט מחמת כחו. שהסיט את הכלי או את האהל ממש שניתקו ממושבו משהו: מחמת רעדה. שטפח ברגליו בקרקע ומחמת ניענוע הקרקע ניסט הכלי אף על פי שניתק מן הארץ טהור דלא כחו הוא: דכולי עלמא. אפילו לר' נחמיה הסיט ממש מחמת כחו טמא ואפילו אהל: מחמת רעדה טהור. ואפילו הוא כלי: והכא ברעדה מחמת כחו. שהקיש עליהן ממש ולא נתקן ולא הוסטו אלא רעדו: ומתני'. דעירוב במאי מוקמינן לה דהא לכ"ע אי גדול הוא אהל הוא ואמאי עירובו עירוב אי קטן שאינו מחזיק מ' סאה בלא כלי הוא ומאי טעמא דר' אליעזר: קטיר במתנא. קשור המנעול בחבל: ובעי סכינא למיפסקיה. דאי הוה מצי למיפסקיה בידיה שפיר דמי אפי' לר' אליעזר דאינחתיכ' אסורה אלא במחובר אבל הכא מקלקל הוא ושרי כדתניא במסכת ביצה (דף לא:) חותמות שבכלים מתיר ומפקיע וחותך ואע"ג דהכא אהל הוא ואמרינן התם שבקרקע אסור לחתוך גזירה דרבנן היא דמיחזי כסותר ולא סותר בנין ממש הוא דהא פתיחת דלת בעלמא הוא כיון דשבות הוא לא גזרו עליו בין השמשות: אלא לצורך תשמישן. ועיקר תשמישו של סכין לא לחתוך חבלים הוא אלא לחם ובשר ואוכלין והכי פליגי תנא קמא לית ליה דרבי נחמיה הלכך עירובו עירוב דפסיק ליה למיתנא רבי אליעזר אומר אם בעיר אבד הרי זה עירוב דכי מדכר ליה מייתי ליה דרך קרפיפות ואם בשדה אינו עירוב דמיפסיק מנעול לא מצי כדרבי נחמיה: **מתני'** נתגלגל חוץ לתחום אינו עירוב. הואיל ויש מביתו שהוא לן שם עד עירובו יותר מאלפים אמה דממה נפשך כל היכא דקנה שביתה אי בביתו אי בעירובו לא מצי למיזל ולמשקליה: נפל עליו גל. מפרש בגמ' דבעי מרא וחצינא לפנויי דהויא מלאכה ולא שבות: תרומה ונטמאת. דלא חזיא לא לדידיה ולא לאחריני: משחשיכה. כבר קנה עירוב בין השמשות ושבת הואיל והותרה הותרה: ספק. אם מבעוד יום אם משחשיכה: הרי זה חמר גמל. דמספקא לן אי קני ליה זה עירוב והלא הוי ביתו ומהלא יש לו אלפים אמה לכל רוח והפסיד אלפים שמעבר ביתו והלאה או שמא לא קנה עירוב ומביתו יש לו אלפים לכל רוח ולא קנה לעבר עירובו כלום ומחמת ספק זה נאסר לילך אלא אלפים אמה שבין ביתו לעירובו דממה נפשך בהנך משתרי אבל אלפים שמעירובו ואילך לא דילמא לא קנה עירוב ומביתו ואילך נמי לא דלמא קנה עירוב נמצא זה מושכו לכאן לילך וזה מושכו לכאן כאדם המנהיג חמור וגמל שהחמור הולך לפניו וזה מנהיגו והגמל הוא מושך וצריך לפנות לפניו ולאחריו: **גמ'** הנותן את עירובו. הואיל ונתכוין לקנות שם שביתה יש לו ארבע אמות דהואיל והנהו ארבע אמות מיבלען בתחומא הוו להו כתחומא והוי כנותן את עירובו בבית שבסוף התחום שאפילו הוא אלף אמה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה: דאי בעי שקיל ליה. וקתני מתניתין אינו עירוב משום טלטול אבנים דשבות דרבנן הוא:

תוספות

חסורי מיחסרא והכי קתני. פ"ה וג' מחלוקות בדבר ולא דק דמתניתין איירי ביום טוב ופליגי אי מצי סתר ליה אי לאו וברייתא כשנגנב בשבת ופליגי בדר"ש והא דתניא בתוספתא (פרק שני) דעירובין ומודים חכמים לרבי אליעזר בבני חבר ובני מרפסת שגבו עירובן ונתנוהו בבית אע"פ שיודעין שאין המפתח במקומו שעירובו עירוב היינו טעמא דבעירובי חצירות הקילו ומיהו נראה דאכמנא מפתח בשבת קאי מדקאמר ומודים חכמים לרבי אליעזר וביו"ט כי לא נמצא מפתח אדרבה חכמים הקילו טפי והוה ליה למימר איפכא ומודה רבי אליעזר לחכמים: **בעיר** עירובו עירוב. בנמצא בשבת אף על פי שהיה אבוד בין השמשות: **וקתני** סיפא אם היו ניסטין טמאין. מהך סיפא לחוד לא מצי למידק דמצי למימר דמחמת רעדה הוא דפליגי דיש חלוק בין אהל לכלי אבל בהיסט אהל נמי טמא לכך מייתי ברייתא דמחמת רעדה נמי אין חילוק בין אהל לכלי וברייתא לחוד נמי לא סגיא דהוה אמינא דאתיא לא (ב) כרבי נחמיה ולא כרבי שמעון להכי אייתי סיפא דמילתייהו: **ומתני'** במאי מוקי ליה. ולא בעי לאוקומ' בפלוגתא דאין בנין בכלים משום דפלוגתא דב"ש וב"ה היא בפרק (ג) ב' דביצה (ד' כב.): **בעי** סכינא למיפסקיה. פ"ה דאי ביד הוה שרי אפילו (ד) רבי אליעזר דמקלקל הוא דתניא במסכת ביצה (דף לא:) חותמות שבכלים מתיר ומפקיע וחותך ואף על גב דהכא אהל הוא ואמר שבקרקע אסור גזירה דרבנן הוא דמיחזי כסותר ולא סותר בנין ממש הוא דהא פתיחת דלת בעלמא הוא וכיון דשבות הוא לא גזרו עליו בה"ש ואינו נראה דכי נמי סבר רבי אליעזר כרבי נחמיה שרי דטלטול סכין לא אסור אלא מדרבנן לכך י"ל דהכא כלי הוא ואי הוה מצי למפסקיה ביד הוה שרי אבל בסכינא אסור כרבי נחמיה ולית ליה דרבי ומכאן נודקדק ר"י דחותמות שבכלים מתיר ומפקיע וחותך היינו דוקא כעין קשר של מיתנא אבל פותח של עץ או של מתכת אסור לשבר דבכלי נמי יש בנין וסתירה כדפ"ל*: **נתגלגל** חוץ לתחום. אפילו תחומין דרבנן ואפילו לרבי דאמר כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות מכל מקום לא הוי עירוב אף על גב דבין השמשות מצי למישקליה ולאתויי כיון דאם קנה שביתה במקום שנתגלגל העירוב היה עומד עתה חוץ לתחום ואין לו אלא ארבע אמות הילכך תקנו רבנן שלא יהיה עירוב אלא כשהוא בתוך התחום: ספק

עין משפט נר מצוה

ע א ב מיי' פ"ו מהל' עירובין הלכה א טור א"ח סי' שנו:

עא ג מיי' פ"ט מהל' משכב ומושב הלכה א:

עב ד מיי' פ"א מהל' עירובין הלכה כב ופ"ו הלכה י סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שנד סעיף ג וסי' תט סעיף ד וסימן שיד סעיף ז וטור סי' תקיט:

עג ה מיי' פכ"ה מהל' שבת הלכה ט סמג שם טוש"ע א"ח סי' שח סעיף א:

עד ו ז מיי' פ"א מהל' עירובין הלכה כא ופ"ו הלכה יב סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' שנד סעיף א ב וסי' תט סעיף ו:

[שבת קכב: ביצה יא:כב:]

עה ח מיי' פ"ו מהל' עירובין הלכה יא טוש"ע שם סי' תט סעיף ה:

עו ט מיי' פ"ו שם הלכה יד טוש"ע א"ח סי' שנד סעיף ב:

רבינו חננאל

ולא בשבת. ופרקינן מתני' נמי ביו"ט קתני ואקשינן אי הכי הא דתני עלה ר' אליעזר אמר אי בעיר אבד עירובו עירוב כו' ואי ביו"ט שרי ליה לאתויי מה לי בעיר ומה לי בשדה. ותרוץ הכי חסורי מחסרא והכי קתני נתנו במגדל ונעל בפניו ואבד המפתח הרי זה עירוב בד"א ביו"ט אבל בשבת אין עירובו עירוב נמצא המפתח בין בעיר בין בשדה עירובו עירוב. ר' אליעזר אומר בעיר עירובו עירוב דיכול לאתויי דרך גגות כר"ש דתנן ר"ש אומר אחד גגות ואחד חצרות ואחד קרפיפות (וכלים) [רשות אחת הן לכלים] ששבתו בתוכן. נמצא המפתח בשדה אין עירובו עירוב [דלא] כר"ש דתני (לק' נ"ה) בהמוציא תפילין בשדה נותנן לחבירו וחבירו לחבירו עד שמגיע לחצר החיצונה אלא כרבנן דאסרי ורבה ורב יוסף אוקמוה למתני' במגדל עץ. ואמאי עירובו עירוב [דאין בנין] ואין סתירה בכלים וכיון שיש לו לסתור ולהוציא העירוב נמצא הוא ועירובו במקום אחד ובהא פליגי ר' אלעזר ורבנן רב ושמואל סברי מן מגדל של עץ אהל הוא ואסור לסותרו ורבה ורב יוסף [סברי] כלי הוא. ובפלוגתא דהני תנאי דתנן במס' זבין פ' ד' הקיש הזב על הדלת של שידה של תיבה ושל מגדל טמאין ר' נחמיה ור' שמעון מטהרין מאי לאו בהא קמיפלגי דת"ק סבר כלי הוא ונטמא. ור' נחמיה ור' שמעון סברי אהל הוא. ודחי אביי כללא הוא דבכלי טמא ובאהל טהור. והתניא אהל הניסט טמא. כלי ואינו ניסט טהור. וקתני סיפא אם היו הניסטין דלת ומגדל טמאין. זה הכלל ניסט מחמת כחו טמא מחמת רעדה טהור אלא אמר אביי כ"ע היסט מחמת כהו טמא והבא ברעדה מחמת כחו פליגי כגון שהכה הזב במקום ונתרעד כלי מחמת ההכאה ההיא ת"ק סבר הוי היסט ור' נחמיה ור' שמעון סברי לא הוי היסט ואוקמא למתניתין דקתני אבד המפתח במנעול דקטיר במתנא ובעי סכינא למיפסקיה. (אבד הסכין) ובהא פליגי ר' אלעזר סבר לה כר' נחמיה דאמר אפי' טלית ואפי' תרווד אין ניטלין אלא לצורך תשמישן ולפיכך אסור ורבנן סברי כל הכלים ניטלין לצורך וש"א לצורך: מתני' נתגלגל חוץ לתחום כו'. אמר רבא לא שנו אלא שנתגלגל חוץ מד' אמות אבל נתגלגל לתוך ד' אמות אפי' מבעוד יום עירוב דהוא ועירובו עירוב במקום אחד הן שכל המניח עירובו יש לו ד' אמות. נפל עליו גל ובעי מרא וחצינא לפקחו ספק. ר' מאיר אומר הרי זה חמר גמל. פירוש דרך חמור בהנהגה ודרך גמל במשיכה ומי שיש לו חמור וגמל ונתן חמור מאחוריו למושכו והגמל

הגהות הב"ח

(א) גמ' לכלים ששבתו בתוכן בשדה וכו' כרבנן תא"מ וכ"ה אין וכו' (ב) תוס' ד"ה וקתני וכו' דאתיא לא כר' נחמיה ור"ש (ג) ד"ה ומתניתין וכו' היא בפרק קמא דביצה: (ד) ד"ה בעי וכו' שרי אפי' לרבי אליעזר:

רב נסים גאון

ר' אליעזר אומר בעיר עירובו עירוב כר' שמעון בשדה אין עירובו עירוב כרבנן. עיקר דילה בפרק כל גגות העיר כו' (דף פט) וחכמים אומרים כל אחד ואחד רשות בפני עצמו ר' שמעון אומר אחד גגות ואחד חצרות ואחד

גליון הש"ס

גמ' בשדה אין עירובו עירוב כרבנן. רש"ל מוחק זה והרו"ה כתב כרבנן היינו רבנן דלקמן דף לט ע"ב דלא ס"ל סיתרא דנותנו לחבירו והבירו לחבירו: מתני' הרי זה חמר גמל. עי' לקמן דף מט ע"ב תד"ה ואפילו וכו' ולקמן דף נב ע"ב ברש"י ד"ה אלא אפילו:

[דף פט.] [לעיל כב: וש"נ] [עי' תוס' שבת קכ: ד"ה הכי ותוס' לעיל לג: ד"ה ואלמה] [זבין פ"ד מ"ג] [כע תוספתא אבל במשנה ליתא] [שבת קכג: ופ' שבת קנז.] [שבת לט. קכד: ביצה לב. תוספתא שבת פט"ו] [לקמן נב:] [לעיל לב: וש"נ] [לעיל לג: וש"נ] [צ"ל לעיל בדף לג:]

עז א מיי' פ"י מהל' מקוואות הלכה ו סמג עשין רמח טוש"ע י"ד סי' רא סעיף עא :

עח ב מיי' פי"ח מהל' אבות הטומאות הלכה יד :

[ת"ל ר' מאיר מטהר וכ"כ בספר נודע ביהודה ח"א סוף סי' סה דף סט ע"ד ע"ש] וכ"ה בס"י

להודיעך כחו דרבי יוסי תנא תרומה ונטמאת להודיעך כחו דרבי מאיר וסבר ר"מ ספיקא לחומרא *והתנן *טמא שירד לטבול ספק טבל ספק לא טבל ואפילו טבל ספק טבל בארבעים סאה ספק לא טבל בארבעים סאה וכן שני מקוואות באחת יש בה ארבעים סאה ובאחת אין בה ארבעים סאה וטבל באחת מהן ואינו יודע באיזה מהן טבל ספיקו טמא *במה דברים אמורים בטומאה חמורה אבל בטומאה קלה כגון שאכל אוכלין טמאין ושתה משקין טמאין והבא ראשו ורובו במים שאובין או שנפלו על ראשו ועל רובו שלשה לוגין מים שאובין וירד לטבול ספק טבל ספק לא טבל ואפילו טבל ספק טבל בארבעים סאה ספק לא טבל בארבעים סאה וכן שני מקוואות באחת יש בה ארבעים סאה ואחת אין בה ארבעים סאה וטבל באחת מהן ואינו יודע באיזה מהן טבל ספיקו טהור רבי יוסי מטמא קסבר ר"מ תחומין דאורייתא נינהו וסבר רבי מאיר תחומין דאורייתא והא *תנן אם אין יכול להבליעו בזו אמר רבי דוסתאי בר ינאי משום ר"מ שמעתי שמקדרין בהרים ואי ס"ד תחומין *דאורייתא מי מקדרין והא *אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אין מקדרין לא בערי מקלט ולא בעגלה ערופה מפני שהן של תורה לא קשיא הא דידיה הא דרביה דיקא נמי דקתני בזו אמר רבי דוסתאי בר ינאי משום רבי מאיר שמעתי שמקדרין בהרים ש"מ ורמי דאורייתא אדאורייתא לרבי מאיר דתנן *נגע באחד בלילה ואינו יודע אם חי אם מת ולמחר השכים ומצאו מת רבי מאיר מטהר וחכמים [ב]מטמאין שכל הטמאות כשעת מציאתן אמר רבי ירמיה משנתינו (א) *שהיה עליה שרץ כל בין השמשות אי הכי בהא לימא רבי יוסי ספק עירוב כשר רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו הכא בשתי כיתי עדים עסקינן אחת אומרת מבעוד יום נטמאה ואחת אומרת משחשיכה

רבא

ספק לא טבל ואפילו טבל כו'. הך ספק ספיקא נקט משום רבותא דסיפא דאפ"ה בטומאה קלה טהור ורי"צבא מפרש דאו או קתני ואפילו טבל היינו או שטבל מדפריך בתר הכי אדרבה ו[א]ימא העמד מקוה על חזקתו ואימא לא חסר והא לא שייך למיפרך אספק טבל או לא טבל אלא או או קתני ופריך אספק טבל בארבעים סאה ספק לא טבל :

(*ספיקו טהור). ר"מ ברה"ר איירי כדתני' בתוספתא [טהרות פ"ו] ר"מ מטהר שספק טומאה ברה"ר טהור : כל הטמאות כשעת מציאתן. תימה דבריש נדה (ד:) תנן ב"ש אומר כל הנשים דיין שעתן ואפילו הלל וחכמים דמטמאין מעת לעת או מפקידה לפקידה היינו דווקא לתרומה וקדשים או לקדש דווקא לחד לישנא אבל לחולין טהור לכ"ע ואמאי לא אמרינן דכל הטמאות כשעת מציאתן כי הכא ולא הוה לן לאוקמה אשה על חזקתה ועוד דהתם מטהרינן לה אפילו ברשות היחיד כדמוכח התם בשמעתא קמייתא והכא מטמאין אפילו ברה"ר כדמוכח בתוספתא שהבאתי וכ"ת דהכא לא מוקמינן אחזקיה משום דלא נבדק מבעוד יום אם היה חי כדקתני סיפא *ומודים [בתוספתא שם] חכמים לר"מ ברואהו חי מבערב וכו' דאשה נמי כיון דשכיחי בה דמים כאינה בדוקה דמיא כדאמרינן בנדה (דף ד:) ואור"י דכל הטמאות כשעת מציאתן לא הוי אלא לתרומה וקדשים כמו מעת לעת שבנדה ולפי זה צריך ליישב סוגיא דנדה ושם פי' ושמאי נמי אית ליה דכל הטמאות כשעת מציאתן והא דמטהר מעת לעת אפילו לקדשים היינו משום דחשיב אשה כבדוקה אי נמי משום בטול פריה ורביה כדאמר התם (דף ג:) וא"ת ולר"מ דמטהר ברה"ר מאי שנא דבמעת לעת דמטמא אפילו ברה"ר כדאמר בירושלמי וי"ל באשה דאיכא ריעותא מגופה החמירו טפי : אמר ר' ירמיה משנתינו כשהיה עליה כו'. וא"ת ומאי קושיא דר"מ אדר' מאיר דבמתני' הא דלא אוקמיה תרומה אחזקה לאו משום דהשתא היא טמאה אלא משום דאיכא חזקה אחרת כנגדה דמוקמינן לגברא בחזקת שלא עירב ולקמן נמי דקאמר היינו טעמא דרבי יוסי העמד טמא על חזקתו ואימא לא טבל במתני' נמי נימא העמד אדם על חזקת תחום ביתו ואימא לא עירב ואי הוה אמרינן דחזקה שלא עירב לא חשיב ליה הש"ס חזקה אתי שפיר ומיהו רש"י פי' לקמן העמד טמא על חזקתו חזקה לחומרא איכא ולקולא ליכא אבל במתני' איכא חזקה לקולא דהעמד תרומה על חזקתה ואיכא נמי חזקה לחומרא דהעמד אדם על חזקת תחום ביתו ואימא לא עירב ובדרבנן אזלינן לקולא והכי נמי י"ל דניחא ליה לשנויי אפי' סבר ר"מ עירובי תחומין דרבנן דהשתא לא מצי לשנויי הכי משום דמתני' איכא חזקה לחומרא דכיון דאיכא נמי חזקה לקולא הוי מצי למימר דהוי עירוב דספיקא דרבנן לקולא משום הכי מוקי מתני' בשני כיתי עדים דלא שייך למימר הכי כיון דאיכא כת דמפקי ליה מחזקתה ורבה ורב יוסף אתו לפרושי דברי רבי ירמיה : בהא לימא רבי יוסי ספק עירוב כשר. הוה מצי למיפרך בהא לימא רבי מאיר ורבי יהודה הרי זה חמר גמל אלא דעדיפא טפי פריך :

הכא

להודיעך כחו דר' יוסי . דלאע"ג דליתא בעולם לא מיתסר : להודיעך כחו דר"מ . דלאע"ג דישנה בעולם וי"ל העמידנה בבין השמשות על חזקתה וקודם לכן טהורה היתה אפ"ה לא אמרינן חזקה לקולא : בטומאה חמורה . שניטמאה בטומאה המטמאתו מן התורה כגון באב הטומאה : אבל טומאה קלה . דרבנן היא ואיזו טומאת דברי סופרים לטמאות אדם כגון אכל חצי פרס אוכלין טמאין והבא ראשו ורובו כו' מי"ח דבר הן בגזירות השבת : ואפילו טבל . י"ל בו ספק כגון ספק טבל בארבעים סאה שהיה מקוה לפנינו ונמצא חסר ואין אנו יודעין אם בשעת טבילה היה שלם ואח"כ חיסר או לא: וכן ב' מקוואות . שאנו בקיאים בא' מהן שלא היו בו מ' סאה מעולם : ספיקו טהור . וסתם משנה ר"מ : ור' יוסי מטמא . ולקמן מקשינן דרבי יוסי אדר' יוסי : תחומין דאורייתא . וספיקא דאורייתא לחומרא : אם אינו יכול להבליעו . בפרק כיצד מעברין (נז:) אין היה מודד ורוצה לסיים תחומי העיר ולעשות שם סימן ותנן אין מודדין אלא בחבל של נ' אמה והגיע לגיא או לגדר משופע ויכול להבליעו בחבל של נ' אמה מבליעו ואף על פי שמפועו מרבה את הדרך ואם היה מודד שיפועו מכאן ועלייתו לעבר השני יש בו ק' או ר' אמות לא איכפת לן הואיל ומשפתו אל שפתו אין יותר מנ' אמה ואם אינו יכול להבליעו בחבל של חמשים אמה : בזו אמר רבי דוסתאי בר רבי ינאי משום ר"מ שמעתי שמקדרין בהרים . לא מבליעו בחבל ארוך יותר מנ' דהתנן אין מודדין אלא בחבל של נ' אמה ולא מודד כל מדרונו כמות שהוא בחבל של חמשים בקרקע חלקה דאיכא חומרא טפי אלא מודדו בחבלים קטנים של ארבע אמות ואוחזין בו ב' בני אדם בב' ראשי החבל התחתון נותן ראש החבל כנגד לבו והעליון כנגד מרגלותיו ומשתכרין בכל ארבע אמות כשיעור חצי קומת אדם ולשון מקדרין כמו נוקבין דמשוה מדת ההר כאילו הוא נקוב במקום מעמד רגלי העליון ונמצא לבו במקום שרגליו עומדות עכשיו וכשנותן החבל עכשיו כנגד מרגלותיו ה"ל כאילו נותן אותו כנגד לבו בקרקע חלקה כדרך כל המודדין: אין מקדרין בעגלה ערופה. כשבא למדוד הערים שסביבות החלל לידע איזו היא קרובה מכוון מודד את ההרים ואת הגאיות כמות שהן ואף על פי שהמדרון מרבה את המדה ומרחיק את העיר : וכן בתחום ערי מקלט. דקי"ל *כשם שהעיר קולטת כך תחומה קולט : שמעתי . ר' מאיר קאמר ליה ושמעתי איכא למימר שמעתי מרבותי ולדידיה לא ס"ל : נגע באחד . באדם אחד : ר"מ מטהר . דאמר אוקמיה אחזקי' ואתמול חי היה אלמא בספיקא דאורייתא ואיכא חזקה לקולא אזיל ר"מ בתר חזקה ומתני' נמי ניזיל בתר חזקה ומעיקרא כי אנח התם טהור הואי : כל בין השמשות . מתחילתו ועד סופו דודאי איטמי מבעוד יום דתחילת בין השמשות מערב שבת הוא : בהא לימא כו'. הא ודאי מבעוד יום איטמי ומתני' קתני מבעוד יום אין עירובו עירוב דברי הכל : אחת אומרת מבעוד יום כו'. ובהא פליגי ר' יוסי סבר אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי תרומה אחזקה קמייתא וכי אנחה טהורה הואי רבי מאיר סבר כיון דאיכא כת דמפקע ליה מחזקיה בספיקא דאורייתא לא אזלינן בתר חזקה אבל בנוגע באחד בלילה דאין כת מוציאתו מחזקתו מוקמינן ליה כל הלילה בחזקתו ובתר שעת מציאתו לא אזלינן, דאיכא למימר השתא הוא דמיית :

רבא

ידעינן הזמן שנפל עליה דל"ש לומר אוקמי אחזקה אלא דלא ידעינן אם עתה לילה או יום . ובהא שפיר אמר ר' יוסי דספק עירוב כשר וכו' יאיר עיני :

רבינו חננאל

לפניו להנהיגו לא זה מהלך במשיכה ולא הגמל בהנהגה נמצא אדם שביניהם יושב בלא הליכה לפיכך עשן כמו משל זה שאין לו רשות להלוך כמו חמר גמל ואקשינן וכי ר' מאיר בדבר שהוא ספק מחמיר והתניא טמא שירד לטבול ספק טבל ספק לא טבל כו' עד ספיקו טהור דברי ר' מאיר ור' יוסי מטמא . ופרקינן קסבר ר' מאיר תחומין דאורייתא שהן כגון טומאה חמורה שספיקה טמא . ור' יוסי אמר העיר אבטילס משום ה' זקנים על ספק העירוב שהוא כשר בזה הספק בלבד מיקל אבל בשאר ספיקות אפילו בטומאה קלה. כגון שאכל אוכלין טמאין ושתה משקין טמאין כו' ספיקו טמא . ואקשינן תוב וסבר ר' מאיר תחומין דאורייתא והתנן אם אינו יכול להבליעו בזו א"ר דוסתאי ב"ר ינאי משום ר' מאיר שמעתי שמקדרין בהרים פי' מקדרין חותכין כדתנן בפסחים' ובמוקדשין קודר בקופיץ . ונרסינן נמי בשבת קודר את כל האוכרות ולא קדירה ממש היא אלא אומרים בדעת כאלו קודרין את ההרים ואי ס"ד דסבר ר' מאיר תחומין דאוריי' היכי מקדרינן והא' רב נחמן אמר רבה בר אבוה אין מקדרין לא בערי מקלט לתת להם מדת מגרשיהם ולא בעגלה ערופה לראות איזו עיר הקרובה אל החלל מפני שהן של תורה ופרקינן לא קשיא הא מתני' דאוקימנא בתחומין דאורייתא דידיה . והא דקתני מקדרין דמשמע תחומין לאו דאורייתא דרבה. ודייקינן מדקתני משום ר' מאיר שמעינן מינה ר' מאיר הוא דשמע מרבותיו שמקדרין ורמינן תוב ור' מאיר ספיקא דאורייתא לחומרא סבירא ליה דקתני תרומה ונטמאת ספק מבעוד יום או משחשיכה אינו עירוב. והתנן נגע באחד בלילה ואינו יודע אם חי אם מת לשחר השכים ומצאו מת . ר' מאיר מטהר והכמים מטמאין שכל הטומאות כשעת מציאתן ופריק ר' ירמיה משנתינו כשהיה השרץ על התרומה כל בין השמשות ורחינן להאי פירוקא אי כשהיה השרץ על התרומה בין השמשות בהא לימא ר' יוסי ספק עירוב כשר .

רב נסים גאון

ואחר קרפיפות לכלים ששבתו בתוכן : אין מקדרין לא בעגלה ערופה ולא בערי מקלט. עגלה ערופה הוא שכתוב (דברים כא) ומדדו אל הערים אשר סביבות החלל וערי מקלט הוא ששנינו בפרק אלו הן הגולין (מכות דף יא) כשם שהעיר קולטת כך תחומה קולט והיו מדקדקין במדידת העיר הקרובה אל החלל ובתחום ערי מקלט ולא היו מקדרין מפני שהן מן התורה ושמא יוסיפו על השיעור הקצוב להם : אלא

מקוואות פ"ב מ"א

[שם מ"ב]

הגהות הב"ח

(א) גמ' משנתינו כשהיה :

לקמן נח.

[ביצה לו: סוטה לג:]

לקמן נח:

טהרות פ"ה מ"ז נדה ד.

[מכות יא:]

גליון הש"ס

גמ' שהיה עליה שרץ כל ביה"ש מאי הכי בהא לימא ר"י. תמוה לי דלמאי מוקי שהיה השרץ עליה כל ביה"ש מוקי בספיקות דנפל עליה בתוך ביה"ש ולאן

רבא אמר התם תרי חזקי לקולא והכא חדא חזקה *לקולא קשיא דר' יוסי אדר' יוסי אמר רב הונא בר חיננא שאני טומאה הואיל ויש לה עיקר מן התורה שבת נמי דאורייתא היא °קסבר ר' יוסי *תחומין דרבנן ואיבעית אימא (א) הא דידיה הא דרביה דיקא נמי דקתני א"ר יוסי אבטולמוס העיד משום חמשה זקנים שספק עירוב כשר ש"מ רבא אמר התם היינו טעמא דרבי יוסי העמד טמא על חזקתו ואימא לא טבל אדרבה העמד מקוה על חזקתו ואימא לא חסר במקוה שלא נמדד תניא **ביצד אמר ר' יוסי ספק עירוב כשר עירב בתרומה ספק מבעוד יום נטמאת ספק משחשיכה נטמאת וכן בפירות ספק מבעוד יום נתקנו ספק משחשיכה נתקנו זה הוא ספק עירוב כשר אבל עירב בתרומה ספק טהורה ספק טמאה וכן בפירות ספק נתקנו ספק לא נתקנו אין זה ספק עירוב כשר מאי שנא תרומה דאמר העמד תרומה על חזקתה ואימא טהורה היא פירות נמי העמד טבל על חזקתו ואימא לא נתקנו לא תימא ספק מבעוד יום נתקנו אלא אימא ספק מבעוד יום נדמעו ספק משחשיכה נדמעו בעא רב שמואל בר רב יצחק מרב הונא היו לפניו שתי ככרות אחת טמאה ואחת טהורה ואמר עירבו לי בטהורה בכל מקום שהיא מהו תיבעי לרבי מאיר תיבעי לר' יוסי תיבעי לר"מ עד כאן לא קאמר ר"מ התם דליכא טהורה הכא הא איכא טהורה או דילמא אפילו לרבי יוסי לא קאמר אלא התם דאם איתא דהיא טהורה ידע לה אבל הכא הא לא ידע לה אמר ליה בין לר' יוסי בין לרבי מאיר *בעינן סעודה הראויה מבעוד יום וליכא בעא מיניה רבא מרב נחמן ככר זו היום חול ולמחר קדש ואמר עירבו לי בזה מהו א"ל עירובו עירוב היום קדש ולמחר חול ואמר עירבו לי בזה מהו א"ל אין עירובו עירוב מאי שנא א"ל *לכי תיכול עליה כורא דמלח' היום חול ולמחר קדש מספיקא לא נחתא ליה קדושה היום קדש ולמחר חול מספיקא לא פקעא ליה קדושתיה מיניה *תנן התם *)לגין טבול יום שמלאו מן החבית של מעשר טבל ואמר הרי זה תרומת מעשר לכשתחשך דבריו קיימין ואם אמר עירבו לי בזה לא אמר כלום אמר רבא זאת אומרת סוף היום קונה עירוב

דאי

*) פי' כדים

רש"י

רבא אמר. גבי נגע באחד נמי אפילו יש שני כיתי עדים אחת אומרת קודם שנגע בו מת ואחת אומרת עכשיו מת הוי נמי ר"מ מטהר ואפילו הכי לא תיקשי: התם תרי חזקי ניניהו. לטהר ומשום הכי אזלינן לקולא דאוקי תרי לגבהדי תרי והעמד מת על חזקתו ראשונה כל הלילה וחי הוה ועוד העמד נוגע על חזקתו ראשונה וטהור היה: הכא. במתניתין חדא חזקה הוא דאיכא למימר העמד תרומה על חזקתה ומשום חדא חזקה לא מרעינן סהדי הלכך אזלינן לחומרא: קשיא דר' יוסי. דברייתא דקתני בספק טבל ובספק לא טבל ובטומאה דרבנן אבל אוכלין כו' ורבי יוסי מטמא ומתני' קתני ספק עירוב כשר ואפילו תחומין דרבנן תיקשי: הואיל ויש לה עיקר מן התורה. דיש טומאה מן התורה ויש להחמיר בספק טבילתה להכי אחמור רבנן אף בספק טבילת טומאה דרבנן דלא ליתי לזלזולי בספק טבילת טומאה דאורייתא: שבת נמי דאורייתא היא. אתחומין פריך למימר דתחומין דאורייתא וכר' עקיבא במס' סוטה(ב) (דף ל:): ומשני קסבר רבי יוסי תחומין דרבנן. ומשום דלא ליתו לזלזולי בשאר ספיקות דמלאכת שבת ליכא למיגזר דלא דמו מלאכות לתחומין אבל טומאות דמו להדדי: דידיה. מחמיר אפילו בספק דרבנן ומתניתין דרביה אבטולמוס היא: העמד טמא על חזקתו. כוליה חזקה לחומרא איכא לקולא ליכא אבל מתני' איכא חזקה לקולא ולחומרא העמד אדם על חזקת תחום ביתו (ג) ואמר לא עירב העמד תרומה על חזקתה ועירב ובדרבנן לקולא אזלינן: שלא נמדד. מתחילתה ולא עמדה בחזקת כשרות: עירב בתרומה. טהורה ונטמאת משהניחה שם: ספק מבעוד יום נטמאת ספק משחשיכה נטמאת. אמרינן אוקמיה בין השמשות אחזקה קמייתא וטהורה הואי והשתא משחשיכה הוא דאיטמי: וכן בפירות. של טבל: ספק מבעוד יום נתקנו. לאחר שהניחן שם: ספק משחשיכה נתקנו. ולא קנה עירוב כדתנן במתני' אבל לא בטבל ולקמן פריך בהאי מה חזקת כשרות איכא דמכשר רבי יוסי דהא איכא למימר העמד טבל על חזקתו: ספק טמאה ספק טהורה. דקודם שהניחה שם נולד לה ספק ולא היה שם חזקת הכשר עירוב מעולם: מאי שנא תרומה. דרישא ספק מבעוד יום ניטמא ספק משחשיכה דמכשר ר' יוסי משום חזקה קמייתא: פירות. ספק מבעוד יום נתקנו ספק משחשיכה נוקמינהו נמי אחזקה קמייתא דטבל הוו וליפסול: נדמעו. חולין הוו מעיקרא מתוקנין ונפלה בהן תרומה ונדמעו והאי תנא סבר לה כסומכוס דאמר (לעיל דף כו:) אין מערבין לישראל בתרומה הלכך אם מבע"י נדמעו אע"ג דחזי לכהנים אין עירובו עירוב ל"א נדמעו שנפל לתוכן טבל דלא חזי אפילו לכהן: עירבו לי בטהורה בכל מקום שהיא. והניחום שתיהן יחד בסוף התחום ובככרות של תרומה עסקינן דאי בחולין חולין טמאין מותרין הן דלאו כל אדם אוכל חוליו בטהרה: דליכא טהורה. ודאית דשמא מבע"י נטמאת: או דילמא אפילו ר' יוסי. לא מכשר במתני' אלא משום דהאי טהורה היא הא ידע לה היכא היא ואיזו היא סעודתו ומשום ספק טומאה לא מיפסלא דאמר אוקמא אחזקה: אבל הכא לא ידע. הי ניהו סעודתו: בעינן סעודה הראויה מבע"י וליכא. ואין עירובו כלום דאפילו חמר גמל לא הוי דבשלמא מתני' סעודה הראויה הואי והשתא הוא דאיתיליד בה ספק: ככר זו כו'. אמר על ככר אחת בע"ש היום יהא חול ולמחר יהא קדש ועירב שלוחו בה: מהו. הואיל ובין השמשות ספק הוא חיישינן דילמא קודם קניית עירוב חל עליה הקדש ואין מערבין בהקדש או לא אמרינן הכי: היום תהא קדש ולמחר תהא חול. על מעות שיש לי בבית מהו מי אמרינן כי מטא בין השמשות נפק ליה מקדושתיה וקנה עירוב או לא: ומאי שנא. הא בין השמשות ספיקא הוא מאי שנא הכא לקולא והכא לחומרא: לכי תיכול עלה כורא דמילחא. לכשתמדוד כור של מלח על דבר זה ותתנהו לי אומר לך טעמו: היום חול ולמחר קדש. ובין השמשות דקניית עירוב ספיקא הוא ומספיקא לא תפקיה ממילתיה קמייתא וכן סיפא: של מעשר. ראשון שהיה עדיין טבל שלא הפריש הלוי ממנה תרומת מעשר והרי הוא במיתה בעודו טבל ואפילו לכהנים ולא חזי לעירוב ולגבי לגין טבול יום בעודו טבל לא פסיל דטבול יום מותר בנגיעה לחולין ולמעשר ואע"ג דפתיכא ביה תרומה שלא הורמה ואמר הרי זו שבלגין תרומת מעשר על החבית לכשתחשך ויעריב שמשו שתהא כשרה לתרומה: דבריו קיימין. והתרומה טהורה: ואם אמר עירבו לי בלגין זה לא אמר כלום. הואיל וכי מטא בין השמשות אכתי טבל הוא: סוף היום. תחילת בין השמשות שהוא סוף היום של ע"ש: קונה עירוב. וסוף היום אכתי טבל הוא:

דאי

תוספות

הכא בשתי כיתי עדים. דר' מאיר לית ליה אוקי תרי בהדי תרי כו' אע"ג דבפרק שני דכתובות (דף כ.) אמרינן אוקי תרי בהדי תרי °אפילו בדאורייתא הכא שאני דהשתא ודאי טמאה היא: אדרבה העמד מקוה על חזקתו. הוה מצי לשנויי הרי חסר לפניך כדאמר פר' קמא דנדה (דף ג:) אלא דלא מיירי הכא במקוה שנמדד ונמצא חסר: במקוה שלא נמדד. וא"ת והא רבי יוסי מטמא אפילו טהרות אם נגע בהן דלענין דאמרינן ליה זיל טבול אפילו ר"מ מודה °כדאמרינן גבי ספק טומאה ברשות הרבים וא"כ אדרבה נימא אוקי טהרות על חזקתן וי"ל דבספיקא דרבנן כי הכא לא אמרינן זיל טבול לרבי מאיר ופליגי אגברא אי בעי טבילה אבל טהרות מודה רבי יוסי דלא מטמאינן וכן איתא במסכת מקואות (פ"ב משנה ג) °דקתני ורבי יוסי מטמא *בספק ליטמא טמא לטמא אחרים טהור: אבל עירב בתרומה ספק טמאה ספק טהורה. כגון שהיו ב' ליבורין לפניו אחד היה תרומה טמאה ואחד היה תרומה טהורה ועירב באחד מהן דליכא חזקה כלל: ספק נדמעו. נראה כפ"ה בלשון שני נדמעו טבל בחולין ולא כשתם דימוע שבהש"ס אבל לשון ראשון שפירש נדמעו תרומה בחולין ואתיא כסומכוס אין נראה דהא קתני בברייתא דמערבין בתרומה ודוחק לומר דמיירי בתרומה לכהן: מאי שנא. ואם תאמר והא רבא גופיה קאמר בסמוך זאת אומרת סוף היום קונה עירוב ואם סוף היום קונה עירוב אתיא דרב נחמן שפיר ואמאי קמיבעיא ליה מאי שנא ויש לומר דע"כ דרבא אית ליה דתחלת היום קונה עירוב דהא פסיק כרב בילה (דף ד:) כרב דאמר נולדה בזה אסורה בזה וטעמא דרב משום הכנה ומאן דאית ליה הכנה סבר תחילת היום קונה עירוב כדמוכח בפירקין (דף לח:) ורבא דאמר זאת אומרת סוף היום קונה עירוב אליבא דברייתא קאמר וליה לא ס"ל:

דאי

[נ"ל אבל ספק ליטמא ולטמא אחרים טהור]

רבינו חננאל

ופריק רבה ורב יוסף משנתינו בב' כתי עדים אחת אומרת מבעוד יום נטמאת התרומה ואחת אומרת משחשיכ'. ופירק רבא פירוק אחר. התם תרי חזקה לקולא חדא העמד חי על חזקתו ואימור לא היה מת באותה שעה שנגע בו. שניה העמד טהור על חזקתו ואימור לא נטמא *) [והכא] אמרינן ספיקו טמא דאדרבה העמד גברא על חזקתו ואימור לא עירב בסעודה הראויה. קשיא דר' יוסי אדר' יוסי הכא במתני' קתני ספק עירוב [כשר] והתם בברייתא קתני ספק טומאה (כשר) [טמא] ופרקינן שאני טומאה דאפילו טומאה קלה יש לה עיקר מן התורה. לפיכך א"ר יוסי אפילו ספיקו טמא. אבל בעירוב תחומין דרבנן נינהו. אי [בעית] תימא הא דידיה ומתני' דרביה ופשוטה היא. רבא א' בשלמא התם העמד טמא על חזקתו ואימור לא טבל שלא נתבררה טבילתו כהוגן. אבל הכא מאי אית לך למימר העמד גברא על חזקתו ואימור לא עירב הרי עירב. מאי איכא **) שמא משחשכה לא אתי שמא ודאי. מקוה נמי א"ת העמד מקוה על חזקתו ואימור לא חסר. איכא למימר הכי במקוה (שלא נמדדה)[שנמדדה] אבל במקוה (שנמדדה) [שלא נמדדה] ונמצאת חסרה היכי יכלת למימר הכי לפיכך קתני טמא: ת"ר כיצד א"ר יוסי ספק עירוב כשר. עירב בתרומה ספק נטמאת ספק לא נטמאת וכן בפירות ספק נדמעו וספק לא נדמעו אבל עירב בתרומה ספק נטמאת מבעו"י ספק משחשכה נטמא. וכן בפירות ספק מבעו"י כו'. אין זה ספק עירוב כשר: היו לפניו ב' ככרות אחת טמאה ואחת טהורה. ואמ' עירובי בטהורה כ"מ שהיא אסיקנא בין לר"מ בין לר' יוסי אינו עירוב בעינן סעודה הראויה מבעו"י וליכא. בעא מיניה [רבא] מר"נ ככר זה היום חול ולמחר קודש וא' עירובי בהן מהו. ופשט ליה קנה עירוב מ"ט בתר יומא (שרירן) [שדינן] ליה. פי' הולכין אחר עת העירוב [היום קדש ולמחר חול לא קנה עירוב] מ"ט בעת שעירב קודש היתה ואמרינן מ"ט כל חדא וחדא בתר יומא שרינן ליה. היום חול ולמחר קודש מספקא שמא ישאר למחר ותתקדש לא נחתא לה קדושה. היום קודש ולמחר חול מספיקא [לא] נפקא קדושתה. תנן התם לגין שהוא טבול יום שמילאו מחבית של מעשר טבל. פי' שלא הורם ממנו תרומת מעשר ואמר הרי זו תרומת מעשר לכשתחשך דבריו קיימין ואם אמר עירובי בה לא אמר כלום. פי' טבול יום פוסלת התרומה וזה הלגין אע"פ שהוא טבול יום פוסל התרומה כיון שמילאו מן הטבל הטבול תרומת מעשר לא הזכיר עליו שם תרומה מעכשיו אלא לכשתחשך. משתחשך הערב השמש נטהר הלגין ותרומת מעשר שבו טהורה. א"ר אבא זאת אומרת סוף היום הוא ע"ש שקנה עירוב דייק מדקתני אם אמר עירובי בה לא אמר כלום ש"מ סוף היום הוא דקונה עירוב והנה סוף היום טבל

עין משפט נר מצוה

ע מ א ב מיי' פ"ו מהל' עירובין הלכה טו טוש"ע א"ח סי' שצד סעיף א וסי' תט סעיף ו:

פ ג ד ה מיי' שם הלכה טז טוש"ע א"ח סי' שצד סעיף ט:

מסורת הש"ס

ס"א לתומרא

[לקמן נט. סוטה ל:]

[תוספתא פ"ב]

[לקמן ע"ב ודף לח:]

שבת ד. חולין יב. קיב.

[טבול יום פ"ד מ"ד]

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואיבעית אימא לא קשיא הא דידיה: (ב) רש"י ד"ה שבת נמי וכו' במס' סוטה. נ"ב דף ל ע"ב: (ג) ד"ה העמד טמא וכו' תחום ביתו ואימור לא:

גליון הש"ס

גמ' קסבר ר"י תחומין דרבנן. עיין הגהת אשר"י פ"ק דעירובין: תוס' ד"ה הכא. אפי' בדאורייתא. ק"ל התם אמרינן כן לענין ממון דמדאורייתא באמת תרי ותרי אוקי חזקה אבל באיסורי הא אמרינן תרי ותרי ספיקא דרבנן היינו דרבנן החמירו דלא ליזל בזה בתר חזקה.

ועי' כתובות דף כו: בתוס' שם דהכא בתרומה דרבנן גם בתרי ותרי אוקמי אחזקה כדהוכיחו מסוגיא דשם והיינו דמ"מ תחומין דאורייתא. ודבריהם דהכא דאפי' בדאורייתא אוקי אחזקה צ"ע גם הא מרא דשמעתא הכא רבה. ור"י דס"ל ביבמות דף לה. תרי ותרי ספק דאורייתא דמדאורייתא לא אמרינן אוקי אחזקה וצ"ע: תוס' במקוה וכו' כדאמרינן גבי ספק טומאה ברה"ר. עי' ע"ז דף לז ע"ב: בא"ד דקתני ור"י מטמא ספק ליטמא טמא לטמא וכו'. שר"י אומר כל דבר שהוא בחזקת טומאה לעולם הוא בחזקתו עד שיודע שהוא טהור אבל ספק ליטמא ולטמא טהור כנ"ל:

*) [נראה דצ"ל כאן וה"ג והכא חדא חזקה לקולא העמד תרומה על חזקתה ואימור לא נטמאה ולכן אמרינן וכו'] **) [נראה דצ"ל מאי איכא למימר שמא נטמא משחשכה ולא אתי ספק ומוציא מידי ודאי]

פא א מיי' פ"ח מהל' עירובין הלכה ג סמג עשין א:

פב ב מיי' שם טוש"ע א"ח סי' תיג:

נ"ל קדושה

דאי סלקא דעתך תחילת היום קונה עירוב אי אמר עירבו לי בזה אמאי לא אמר כלום אמר רב פפא אפילו תימא תחילת היום קונה עירוב *בעינן סעודה הראויה מבעוד יום וליכא: **מתני'** *מתנה אדם על עירובו ואומר אם באו נכרים מן המזרח עירובי למערב מן המערב עירובי למזרח אם באו *לכאן ולכאן למקום שארצה אלך לא באו לא לכאן ולא לכאן הריני כבני עירי *אם בא חכם מן המזרח עירובי למזרח מן המערב עירובי למערב בא לכאן ולכאן למקום שארצה אלך לא לכאן ולא לכאן הריני כבני עירי רבי יהודה אומר אם היה אחד מהן רבו הולך אצל רבו ואם היו שניהן רבותיו למקום שירצה ילך: **גמ'** כי אתא רבי יצחק תני איפכא כולה מתניתין קשיא נכרים אנכרים קשיא חכם אחכם נכרים אנכרים לא קשיא הא בפרהגבנא °הא *במרי דמתא חכם אחכם לא קשיא הא במותיב פירקי הא במקרי שמע: ר' יהודה אומר אם היה אחד מהן וכו': ורבנן זימנין דניחא ליה בחבריה טפי מרביה אמר רב ליתא למתניתין מדתני איו *דתני איו ר' יהודה אומר אין אדם מתנה על שני דברים כאחד אלא אם (כן) בא חכם למזרח עירובו למזרח ואם בא חכם למערב עירובו למערב אבל לכאן ולכאן לא מאי שנא לכאן ולכאן דלא *דאין ברירה למזרח למערב נמי אין ברירה אמר רבי יוחנן וכבר בא חכם אדרבה ליתא לדאיו ממתניתין לא סלקא דעתך דהא שמעינן ליה לרבי יהודה דלית ליה ברירה *דתנן *הלוקח יין מבין הכותים אומר

רש"י: דאי אמרת תחילת היום. של שבת קונה עירוב דהיינו סוף בין השמשות קונה עירוב אמאי לא אמר כלום: **מתני'** מתנה אדם על עירובו. מניח אדם שני עירובין אחד לסוף אלפים למזרח ביתו ואחד לסוף אלפים אמה למערב ביתו: ואומר אם באו נכרים מן המזרח. וצריך אני לברוח מפניהם יקנה לי עירובי שבמערב ויהיו לי במערב ביתי ד' אלפים אמה אע"ג דלא אתו עד למחר אמרינן יש ברירה דבין השמשות קנה לו עירובו דאידך גיסא: הריני כבני עירי. אלפים מעירי לכל רוח ואין צריך להשתכר כאן ולהפסיד כאן: בא חכם למזרח. חוץ לתחום עירי ורוצה אני ללמוד תורה מפיו ועכשיו איני יודע לאיזה צד יבא ולמחר אשמע מבני אדם הבאים משם לכאן על ידי עירוב: רבי יהודה אומר. אם באו לכאן ולכאן ואחד מהן רבו ילך אצל רבו ולא אצל חכם דקים לן בגוויה דבשעת קניית עירוב דעתיה למקני ליה ההוא עירוב דלצד רבו ומיהו איהו הוא דלא ידע לאיזה מן הצדדין יבא והשתא דידע להתם ליזיל: **גמ'** תני איפכא. אייתי מתניתא בידיה דתני איפכא בורח מן החכם ומתנה אם בא חכם למזרח עירובו למערב כו' ולגבי נכרים תני דלהוא צד דליתו נכרי' לקני עירוביה: פרהגבני. גבאי המס ובורח מפניהם: מרי דמתא. צריך הוא לפיים או לנטוק: מותיב פירקי. לדרוש ברבים דעת האדם לילך ולשמוע: מקרי שמע. כלומר מלמדי תינוקות להתפלל ומתניתין דר' יצחק בדאתו בי תרי חד להאי גיסא וחד להאי גיסא ומתני' אדמותיב פירקי קאי והכי קאמר בא מותיב פירקי למזרח או בא לכאן ולכאן דתרווייהו מותיבי פירקי למקום שארצה אלך ולכשיברור לו למחר אמרינן הוברר הדבר דבשעת קניית עירוב דעתיה אההוא חכם הוה ודר' יצחק קאי אמקרי שמע והכי קאמר בא מקרי שמע למזרח עירובי אדמותיב פירקי למערב בא מקרי שמע למערב עירובי אדמותיב פירקי למזרח בא לכאן ולכאן תרווייהו מותיבי פירקי או שניהן שוין למקום שארצה אלך. כך שמעתי: ורבנן. דפליגי אדר' יהודה דאפילו אחד מהן רבו ילך לאיזה שירצה: דזמנין דניחא ליה לאינש בחבריה טפי מרביה. וי"ל ברירה אף כאן: ליתא למתני'. דקתני לר' יהודה היו שניהן רבותיו למקום שירצה ילך אלמא אית ליה לר' יהודה ברירה דהא עירוב מאתמול קנה ואיהו השתא הוא דקא בריר ליה ואמרינן הוברר הדבר דמאתמול נמי דעתיה להאי הוה: ליתא למתניתין. אינה עיקר מדתני איו הואיל ואשכחן מתני' דתני איו דלאו הכי הוא: איו. שם חכם: על שני דברים. לומר בא לכאן ולכאן למקום שארצה אלך דאין ברירה אלא על אחד ואינו יודע להיכן יבא יכול להתנות ולומר בא חכם למזרח כו': מאי שנא לכאן ולכאן. דתלה עצמו לומר באיזה שארצה אלך דלא שרי רבי יהודה: דאין ברירה. דכי בריר למחר אמרינן שמא אתמול כי קנה עירוב לאו דעתיה אהך הוה אלא אאידך: מזרח ומערב נמי. בשלא בא אלא אחד וקא סלקא דעתך השתא דבין השמשות עדיין לא בא חכם למזרח שעדיין היה רחוק מן העירוב ששה אלפים פחות שתי אמות ומשחשיכה הלך אלפים ונכנס לתוך ארבעה אלפים של עיר וזה שהניח עירובו ותלה בדעת החכם ואמר אם יבוא למזרח עירובי למזרח ואם לא יבא לא לכאן ולא לכאן הריני כבני עירי ולא יהא עירוב ולמחר שמע שבא למזרח מי יאמר דבשעת קניית עירוב היה דעת החכם ליכנס לתוך ד' אלפים של עיר דילמא לא היה בדעתו לזוז ולא קנה עירובו של זה ור' יהודה קאמר דקני דאמרינן הוברר הדבר דסופו הוכיח שבין השמשות היה דעתו לכאן: א"ר יוחנן וכבר בא חכם. מתניתין בהכי עסקינן שבא חכם כבר קודם בין השמשות אבל זה לא היה יודע להיכן בא או אם בא או לא ולמחר כשנשמע לו גלוי מילתא בעלמא הוא ואיגלאי מילתא דההוא עירוב קנה ואין זו סמך על ברירת ספק אלא קנייה ודאית שהרי אמר לצד החכם יקנה לי העירוב והחכם כבר בא קודם קניית העירוב וקנה: אדרבה ליתא לדאיו. דמתניתין עיקר וההיא ברייתא היא: לא סלקא דעתך. לאפוקי לההיא דאיו: הלוקח יין מבין הכותים. קודם שגזרו על יינם כדמפרש בשחיטת חולין וסתם כותים לא מפרשי תרומה ואין לזה כלים להפריש לתוכן תרומה ומעשר: אומר

תוספות: **דאי** סלקא דעתך תחילת היום קונה עירוב. ואם תאמר נימא משום דמספיקא לא פקע טבל ומספיקא לא נחתא תרומה כדאמר לעיל ואור"י דלא דמי דודאי כי אמר היום חול ולמחר קדש מקפיד שלא תחול על העירוב *קדושת היום אבל הכא רוצה הוא שתחול עליו שם תרומה מיד אם היה יכול ואינו אומר לכשתחשך אלא שתהא נגין מתורת טבול יום: **ואם** היו שניהן רבותיו. אצטריך לאשמועינן אפילו אחד רבו מובהק: **לא** ס"ד דשמעינן ליה לר' יהודה דלית ליה ברירה דתנן כו'. ואם תאמר אכתי ליתא לדאיו ולההיא דהלוקח מקמי מתניתין דהכא ומתני' דמי שאחזו (גיטין דף עג.) דמה היא באותן הימים דדייקינן מינה ברים כל הגט (שם דף כה:) דאית ליה לרבי יהודה ברירה ומקמי ברייתא דמרובה (ב"ק דף סט.) דקאמר רבי יהודה שחרית אומר בעל הבית כל מה שילקטו כו' דבכל הני אית ליה לרבי יהודה ברירה ויש לומר דרב מחלק בין תולה בדעת אחרים בין תולה בדעת עצמו כמו שמחלק אביי ברים כל הגט וההיא דגיטין ודמרובה הוי תולה בדעת אחרים והתם אית ליה ברירה אבל תולה בדעת עצמו לית ליה ברירה ולהכי קאמר דליתא למתניתין דקתני דאית לרבי יהודה ברירה אפילו בתולה בדעת עצמו מקמי דאיו ומקמי ההיא דהלוקח והאי דפריך אההיא דאיו מאי שנא דלכאן ולכאן דאין ברירה לא לרב פריך דלדידיה דמחלק בין תולה בדעת עצמו בין תולה בדעת אחרים אתי שפיר אלא למי שאינו מחלק פריך ור' יוחנן למשני וכבר בא חכם נמי אין מחלק ולדידיה ודאי ליתא לדאיו(א)מקמי כל הנהו ומיהו קשה דבסוף ביצה (דף לז:) גבי ב' שלקחו בהמה וחבית בשותפות מדקדק דרבי יוחנן לית ליה ברירה מדמפרש מלתיה דאיו והא ע"כ לרבי יוחנן ליתא לדאיו כדפי' וי"ל דודאי הוא מצי לשנויי הכי אלא ניחא ליה לשנויי לעולם לא תיפוך אי נמי נהי דלר' יוחנן ליתא לדאיו דאמר דלר' יהודה אין ברירה מכל מקום מוכח שפיר דר' יוחנן לית ליה ברירה מדמשני ליה אבל קשה דאפילו בתולה בדעת אחרים נמי שמעינן לרבי יהודה דלית ליה ברירה דתנן בשקלים ומייתי לה בהוציאו לו (יומא דף נה:) דקאמר ר' יהודה לא היו שופרות לקיני חובה מפני התערובות ומפרש התם טעמא משום חטאת שמתו בעליה ומשום דלית ליה ברירה כדמוכח בההיא דאיו והשתא הא לר' יוחנן ליתא לדאיו ולרב אית ליה ברירה לרבי יהודה בתולה בדעת אחרים וי"ל דהא דאית ליה ברירה לרבי יהודה בתולה בדעת אחרים ה"מ כשמתנה אבל בלא תנאי אינו מועיל: **דתנן** הלוקח יין מבין הכותים. דתניא גרסינן דבמשנה בדמאי פ"ז (משנה ד) ליכא אלא מלתיה דר"מ לחוד ואע"ג דר' מאיר גזר על יינן כדאמר פ"ק דחולין (דף ו.) זאת נשנית קודם גזירה ואף על גב דרבי יוסי ור"ש סבירא להו כותים גירי אריות הם כדאמר במנחות פרק ר' ישמעאל (דף סו.) תורמין משל נכרים על של כותים מ"מ כיון דפרשי מע"ז הם טפי משאר אומות ומחזיקים בתורה שבכתב ולא היו עובדין אלהיהם כמו שעשו בבית ראשון לא גזרו על יינן ואע"ג שגזרו על פתן כמו לרבי מאיר קודם גזירה שהיה פתן אסור ויינן מותר אי נמי הכא איירי כשטיהר ישראל יינו של כותי: שני

[לקמן לח:]

[גי' ירושלמי ומשנה שבמשניות מכאן ומכאן]

[עי' תוס' לקמן פב. ד"ה אין]

ביצה לז: חולין יד: [יומא נו:]

[לקמן פא: חולין קלב: ב"ב כו:]

ב"ק סט: תוספתא דמאי פ"ז סוכה כג: יומא נו: מגילה כה. חולין יד. גיטין כה:

[נ"ל דתניא עי' תוס']

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ס"ד וכו' ודאי ליתא לדאיו והססה דהלוקח מקמי כל:

גליון הש"ס

גמ' הא במרי דמתא. עי' לקמן דף פב ע"א תוס' ד"ה אין מערבין:

רבינו חננאל

טבל טבול לתרומת מעשר היה ואין מערבין בטבל לפיכך לא אמר כלום. דאי ס"ד תחלת היום והוא תחלת לילי שבת הוא דקנה עירוב כיון שהעריב שמש נתקן הטבל אמאי אין עירובו עירוב. רב פפא אמר אפי' תימא תחלת היום קונה עירוב בעינן סעודה הראויה לו מבעוד יום וליכא דכל היום טבל היה: מתני' מתנה אדם על עירובו ואומר אם באו גוים למזרח עירובי (למזרח) [למערב] למערב וכו' כי אתא רב יצחק מתני איפכא אם באו גוים מן המזרח עירובי למזרח למערב עירובי למערב ואמרינן קשיא גוים אגוים כלומר מתני' [תנן] באו מן המזרח ובורח מהן למערב (ורישא) [ובברייתא] באו מן המזרח והולך עליהם ופרקינן לא קשיא מתני' *) בפרהגבנאי פי' אנשים הרודין כגון דגרסי' (ב"ק קי"ז) בהאי שותה קם חד מסרה לפרהגבאנא דמלכא ובורח מהן מן המזרח למערב. והא דקתני ר' יצחק למרי מתא והולך אליו להקביל פניו ולהתקרב לו. וכן בא חכם למזרח במותיב פירקיה. פי' דרשן הוא בא לשמוע דברי תורה והא דקתני ר' יצחק בא חכם למזרח עירובי (למזרח) למערב במקרי שמע. חזן שמתרחק ממנו מפני שאינו צריך לו ומפורש כך בתלמוד א"י באו גוים מן המזרח עירובי למערב אית תנאי תנן במזרח מאן דמר במזרח באילן טקסיווט מאן דמר במערב באילן רומאי. בא חכם מן המזרח עירובי במזרח אית תנאי תנן במערב. מאן דמר במזרח באילן חכימיא. מ"ד במערב ברגיל: פיסקא ר' יהודה אומר אם היה אחד (מעין) [מהן] רבו ילך אצל רבו ואם היו שניהם רבותיו ילך למקום שירצה כיון שילך לאחד מהן נתברר כי על זה היה עירובו אלמא אית ליה ברירה אמר רב ליתא למתני' מדתני איו דברי ר' יהודה לכאן ולכאן דלא דאין ברירה. אלא אם בא חכם במזרח עירובי למזרח למערב עירובי למערב (או) כר' יוחנן דאמר וכבר ונתברר כי על דבר ברור עירב. ואמרינן ואמאי לא דחינן דברי איו דאמר לית ליה ברירה לר' יהודה (ומוקמינן) [מקמיה] מתניתין דפריש אית ליה לר' יהודה ברירה ודחינן הכי לא ס"ד דהא איכא אחריתי

*) עיין ערוך ערך פרהגבן.

אומר שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה עשרה מעשר ראשון תשעה מעשר שני ומיחל ושותה מיד דברי ר"מ ר' יהודה ור' יוסי ור' שמעון [א]אוסרין עולא אמר ליתא לאיו ממתני' ואלא הא דקתני ר' יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון אוסרין עולא *זוזי זוזי קתני דברי רבי מאיר ור' יהודה ר' יוסי ור' שמעון אוסרין וסבר ר' יוסי אין ברירה *והתנן רבי יוסי אומר [ב]שתי נשים שלקחו את קיניהן בעירוב או שנתנו *קיניהן לכהן איזהו שירצה כהן יקריב עולה ולאיזה שירצה יקריב חטאת אמר רבה התם כשהתנו אי הכי מאי למימרא קמ"ל כדרב חסדא *דאמר רב חסדא [ג]אין הקינין מתפרשות אלא

אומר שני לוגין שאני עתיד להפריש תרומה. מן המאה: הרי הן. בתוכו: ומיחל. מעשר שני שהוא יכול לתקן מיד בלא הפרשה לאחר שקרא עליו שם יחללנו בכל מקום שהוא על המעות ושותה מיד ולאחר זמן יפריש התרומה והמעשר ואמרינן הוברר הדבר שזהו תרומה: אוסרין. קס"ד השתא דטעמייהו משום דקסברי אין ברירה: [זוזי. זוגי]: בעירוב. בשותפות: לאיזה. מן הקינין שירצה ב' הפרידות יקריב עולות לשתי הנשים ואת קן הא' יקריב שתיהן חטאות לשתי הנשים וכ"ש אם בא לחלק כל קן וקן פרידה לעולה ופרידה לחטאת דשפיר דמי אלמא מדקא אמר שמותר ליקח קיניהן בעירוב מכלל דיש ברירה דאמרינן הוברר הדבר שזו הפרידה שהקריב לשמה של זו שלה היא דשם בעלים בעינן דאי אין ברירה איכא למימר חטאת ועולה שהקריב לה לא שלה היו אלא של חברתה וקרבן הקרב בשנוי בעלים קי"ל בפסחים (דף ס:) ובזבחים (דף ב.) דאינו עולה לבעלים וכ"ש בחטאת שלא לשמה או שלא לשם בעליה לגמרי מיפסלא וקביעות שם בעלים אינו תלוי בכהן: כשהתנו. הנשים ביניהן שכל מי שיקריב הכהן לשמה יהא שלה: אי הכי מאי למימרא. כיון דבדעת כהן תלוי: קמ"ל כדרב חסדא. שאע"פ שהיה כל קן וקן בפני עצמו אלא שלקחום ביחד וסד"א על כרחו מכל קן צריך לעשות חטאת ועולה ולא יוכל לעשות מן הקן הא' שתי עולות לשתי הנשים ומקן השני ב' חטאות דלאו אדעתא דהכי יהביניהו קא משמע לן כיון דלא אקבעינהו בהדיא בשעת לקיחה לאמר פרידה זו חטאת ופרידה זו עולה אפילו קבעום לאחר לקיחה יכול הכהן לעשות כמה שירצה: אין הקינין. של כל מחוסרי כפרה מתפרשות איזו עולה ואיזו חטאת:

אלא

שני לוגין שאני עתיד להפריש. ואע"ג דע"ה לא נחשדו על תרומה גדולה כדאמרינן בסוטה (דף מח.) כותים אפילו תרומה גדולה אין מפרישין ואע"ג דבפרק שלשה שאכלו (ברכות דף מז:) אמרינן דכותאי עשורי מעשרי כראוי דבמאי דכתיב מוזהר זהירי ה"מ לאכול לעצמן אבל למכור לאחרים לא מעשרי דלא דרשי לפני עור לא תתן מכשול אלא כפשטיה ואע"ג דאינן חשודין על הגזל הכא לא חשיב ליה גזל דהוי ממון שאין לו תובעין ועוד דכל זמן שלא הופרש אינו דומה שיהא גזל שעדיין לא נתחייב ליתן לכהן או ללוי ותדע דע"ה לא נחשדו על הגזל וחשידי על המעשרות ועוד דסמכי אהא דדרשינן בבבא מציעא (דף פח:) עשר תעשר ואכלת ולא מוכר:

עשרה מעשר ראשון ותשעה מעשר שני. לאו דוקא עשרה ותשעה דאחר שהסיר שני לוגין לתרומה גדולה פשו להו מאה בלי ב':

מיחל. פ"ה מחלל על מעות ושותה מיד בלא הפרשה ואינו נראה דאינו יכול לחלל דדוקא בסיפא דהך מתני' גבי דמאי קתני ומחלל על מעות משום דקבע לו מקום דהוי כמו הפרשה דקתני התם. מעשר שני בצפונו או בדרומו ובע"ש בין השמשות איירי כדקתני *בתוספתא וקדש עליו היום ולכך בדמאי יכול לקבוע עליו מקום דספק חשיכה מעשרין את הדמאי אבל בכותים דודאי לא מעשרי הוי ודאי ולהכי לא קתני גבי כותים מעשר שני בצפונו או בדרומו כדקתני על דמאי ולא קתני נמי הכא ומחלל על מעות כדקתני גבי דמאי אלא ומיחל פירוש *מתחיל או כמו שפי' רבינו תם דמיחל כמו מיהל בה"א פירוש מזוג כמו סבאך מהול במים (ישעיה א) ואחר השבת מפריש מעשר ראשון ושני כדקתני בתוספתא עשרה הבאין אחריהן תשעה הבאין אחריהן דכיון שאין יכול לקבוע לו מקום אם היה שותה בלא הפרשה היה שותה טבלים למפרע:

דברי ר"מ. משמע דאית ליה לר"מ ברירה ולר' יהודה נמי קאמר רבה במסקנא דאית ליה ברירה והכא אסר משום דחייש לבקיעת נוד ואילו בפ' יש בכור (בכורות דף מח.) גבי נתנו עד שלא חלקו מוקי רבא ר"מ ור' יהודה כרב אסי דאמר האחין מחצה יורשין ומחצה לקוחות אלמא מספקא להו ויש לחלק בין הכא שמברר דבריו ומתנה בפירוש ואומר שאני עתיד להפריש לההיא דהאחין שחלקו דאינו מברר דבריו כלום ובמרובה (ב"ק דף סט:) דפריך דר' יוחנן אדר' יוחנן דבההיא דכל המתלקט אית ליה ברירה ובההיא דהאחין שחלקו שמעינן דלית ליה ברירה וחוזר בו הש"ס מדבריו מתוך קושיא זו הוה מצי לחלק כדפרי' אלא דניחא ליה למימר לעולם כל הנלקט כדקתני במתניתין וניחא ליה למימר לעולם לא תיפוך כדפי' לעיל ועוד דלא מצי לחלק הכי דהא ר' יוחנן לית ליה ברירה אפילו היכא דמברר בריש כל הגט*:

רבי יוסי ור"ש אוסרין. משמע דר' יוסי לית ליה ברירה וכן בסמוך גבי מעשר שני שיש לי בביתי מחולל על סלע שתעלה בידי מן הכיס וקשה דשמעינן לר' יוסי דאית ליה ברירה במי שאחזו (גיטין דף עג.) דתנן ר' יוסי אומר מגורשת ואינה מגורשת ולכי מיית הוי גיטא אלמא יש ברירה דהכי דייקינן בריש כל הגט (שם דף כה:) לר"י ופ"ה התם אע"ג דתנאי הוא צריך ברירה כיון דאין בידו ובשעת התנאי ספק הוא והתנאי מתקיים מאליו ואי לאו משום ברירה לא הוי גט והכי נמי בשמעתא חשיב ברירה אם בא חכם למזרח כו' ואע"ג דמתנה וכן בריש כל הגט* הריני בוצליך ע"מ שירצה אבא כו' והא דאמרי בשמעתין הרי זה תרומה על זה אם ירדו גשמים כו' ה"נ לא הוי תרומה דפשיטא ליה דהויא תרומה היינו למאן דאית ליה ברירה קאמר ולמאן דמחלק בין תולה בדעת עצמו לדעת אחרים ניחא אבל למאן דלא מחלק קשה וי"ל דהתם בגיטין עומד הדבר להתברר בודאי שהרי יחיה או ימות אבל הכא יכול להיות שלא יבא לידי הפרשה או לא יעלה סלע מן הכיס תימה למאי דסלקא דעתך דלר' יהודה לית ליה ברירה א"כ סבר האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל כר' יוחנן וא"כ לא משכחת דמייתי בכורים אלא חד בר חד עד יהושע בן נון דאין להן אלא קנין פירות ור' יהודה אית ליה בהחובל (ב"ק דף צ.) דלאו כקנין הגוף דמי גבי דין יום או יומים ולר' יוסי נמי לא משכחת לה דס"ל דאין ברירה וגבי דין יום או יומים מספקא ליה אם קנין פירות כקנין הגוף דמי אם לאו וכה"ג דייק הש"ס בסוף השולח (גיטין דף מח.) ותירץ ר"י דמדין יום או יומים אין ללמוד בעלמא דהתם כתב קרא כספו ותחתיו ולהכי לא מייתי בהשולח כי מייתי ההיא דשדה אחוזה:

אוסרין. הקשה השר מקוצי דהכא משמע אי טעמא דר"י משום בקיעת הנוד ליתא לדאיו מקמי מתני' ואילו בפ"ק דחולין (דף יד:) בשמעתין דנסבין חברייא למימר דר"י היא מייתי דלאו בתר דמוקי טעמא דר"י משום בקיעת הנוד ושם פירשתי* מה שנ"ל:

*והתניא ר' יוסי אומר. הוה מצי לשנויי דהתם בתולה בדעת אחרים: **לאיזו** שירצה כהן. פי' בקונטרס אלמא אית ליה ברירה דאי לית ליה ברירה איכא למימר חטאת שהקריב לא שלה היא אלא לחבירתה וקרבן הקרב בשנוי בעלים פסול ואין נראה להסר דהא מוכח בריש זבחים (דף ב:) דסתמא לשמה קאי א"כ בלא ברירה אפשר להקריב לו בכתס ונראה דמוכח דאי אין ברירה איכא למימר כל קן רחל הקריב למעלה וכל קן לאה הקריב למטה והקריב עולה למטה וחטאת למעלה:

כשהתנו. פי' הקונטרס שהתנו הנשים שכל שיקריב לשמה יהא שלה וקשה לפירושו דהיינו ברירה גמורה שתולה בדעת הכהן שאותו שיעשה יתברר שהוא שלה דכיון שנתערבו הקינין אי אפשר כלל בלא ברירה ונראה לר"י לפרש כשהתנו הנשים בשעת לקיחה זה יהיה שלי וזה יהיה שלך וכן בנתנו דמי קיניהן לכהן בעירוב ונתנם למוכר ופירש בשעת לקיחה קן זה לזו וקן זה לזו ונמצא שלא נתערבו הקינין אלא המעות ופריך אי הכי מאי למימרא דכיון שלא נתערבו הקינין פשיטא דשריא ומשני מהו דתימא דנגזור התנו אטו לא התנו דכיון שנותנין הדמים בעירוב יקחו גם כן הקינין בעירוב ואז אי אפשר בלא ברירה קמשמע לן דלא גזרינן וכדרב חסדא גרסינן פירוש וקמ"ל נמי כדרב חסדא ותרתי קמ"ל מדנקט שתי נשים ולא נקט באשה אחת משמע דאתא לאשמעינן דלא גזרינן התנו אטו לא התנו ואי לא אתא לאשמעינן נמי כדרב חסדא לא הוה ליה למתני לאיזה שירצה יקריב עולה ולאיזה שירצה יקריב חטאת דלא הוה צריך להזכיר עולה וחטאת אלא יקריב של לאה ללאה ושל רחל לרחל:

אלא

פג א מיי' פ"ז מהל' מעשר הלכה א סמג עשין קלה:

פד ב ג מיי' פ"ח מהל' פסולי המוקדשין הלכה ח:

[כמגילה טז. איתא אייתא זוזא מביתיה פירש"י זוזא זוג ובכתובות עא. איתא זוגי זוגי קתני גם בערוך לא נמצא מלת זוזא]

כתוספתא [דמאי פ"ז] ועדיין לא קדש עליו כצ"ל

[וז"ל הערוך ערך מל ומיחל ושותה ס"א מתחיל ושותה פי' אומר שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן בתחתית הנוד וכן המעשר אחריהן כו' ורב האי פירש מוהל ושותה כמו סבאך מהול במים ודע עוד דביומא נו. כתבו תוס' בשם הרב מצולם מה שכתבו כאן ובגיטין כה: בשם רבינו תם]

קינין פ"א מ"ד

בגירסת המשנ' שם דמי קיניהן

כריתות כח. יומא מא. [נזיר כו:]

[גיטין ד' כה.]

[שם]

[ב"ס התם]

[צ"ל והתנן]

רבינו חננאל

אחריתי דלית ליה לר' יהודה ברירה (הא) [מהא דתנן] הלוקח יין מבין הכותים אומר ב' לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה עשרה מעשר ראשון תשעה מעשר שני. ומיחל ושותה דברי ר' מאיר. ור' יהודה ור' יוסי ור' שמעון אוסרין ואקשינן וסבר ר' יוסי אין ברירה והא תנן ר' יוסי אומר ב' נשים [שלקחו את קיניהן] בעירוב או שנתנו דמי קיניהן בעירוב איזה מהן שירצה מקריב עולה. פי' כיון שהקריבה לחטאת נתברר כי זו שלקחה מתחלה לחטאת וכן העולה אלמא אית ליה לר' יוסי ברירה. ופריק רבה (כשהיתה) [כשהתנו] ביניהן בכך. ועל כן א"ר יוסי איזה שירצה מקריב חטאת. ומאי אתא לאשמעינן כדרב חסדא דאמר אין

אלא אי בלקיחת בעלים אי בעשיית כהן ואכתי סבר ר' יוסי אין ברירה (א) והתניא *עם הארץ שאמר לחבר קח לי אגודה אחת של ירק או גלוסקא אחת אינו צריך לעשר דברי רבי יוסי וחכ"א צריך לעשר איפוך תא שמע *האומר מעשר שיש לי בביתי מחולל על סלע שתעלה בידי מן הכיס רבי יוסי אומר מחולל איפוך אימא ר' יוסי אומר לא חילל ומאי חזית דאפכת תרתי מקמי חדא איפוך חדא מקמי תרתי הא ודאי איפכא תניא דקתני סיפא ומודה רבי יוסי באומר מעשר שיש לי בתוך ביתי יהא מחולל על סלע הדשה שתעלה בידי מן הכיס שחילל מדקאמר הכא שחילל מכלל דהתם לא חילל האי סלע חדשה ה"ד אי דאיכא תרתי תלת דיש ברירה היינו קמייתא אלא דליכא אלא חדא מאי תעלה איידי דתני רישא תעלה תנא סיפא נמי תעלה א"ל רבא לרב נחמן מאן האי תנא דאפילו בדרבנן לית ליה ברירה דתניא אמר לחמשה הריני מערב על איזה מכם שארצה רציתי ילך לא רציתי לא ילך רצה מבעו"י עירובו עירוב משחשיכה אין עירובו עירוב אישתיק ולא א"ל ולא מידי ולימא ליה תנא דבי איו הוא לא שמיע ליה *רב יוסף אמר תנאי שקלת מעלמא תנאי היא דתניא הריני מערב לשבתות של כל השנה רציתי אלך לא רציתי לא אלך רצה מבעוד יום עירובו עירוב משחשיכה רבי שמעון אומר עירובו עירוב וחכמים אומרים אין עירובו עירוב והא שמעינן לרבי שמעון דלית ליה ברירה קשיא דרבי שמעון אדר"ש אלא איפוך מאי קשיא דילמא כי לית ליה לר' שמעון ברירה בדאורייתא אבל בדרבנן אית ליה (ב) קסבר רב יוסף מאן דאית ליה ברירה ל"ש בדאורייתא ל"ש בדרבנן אית ליה ומאן דלית ליה ברירה ל"ש בדאורייתא ול"ש בדרבנן לית ליה *רבא אמר שאני התם דבעינן ראשית *ששיריה ניכרין א"ל אביי אלא מעתה היו לפניו שני רמונים של טבל ואמר אם ירדו גשמים היום יהא זה תרומה על זה ואם לא ירדו גשמים היום יהא זה תרומה על זה ה"נ בין ירדו בין לא ירדו דאין בדבריו כלום וכ"ת הכי נמי *והתנן תרומת הכרי הזה ומעשרותיו בתוכו ותרומת מעשר זה בתוכו ר"ש אומר קרא השם שאני התם דאיכא סביביו ואב"א כדקתני טעמא *אמרו לו לר"מ אי אתה מודה שמא יבקע הנוד ונמצא זה שותה טבלים למפרע אמר להן לכשיבקע ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא דבעינן ראשית ששיריה ניכרין מאי קאמרי ליה הכי קאמרי ליה לדידן בעינן ראשית ששיריה ניכרין לדידך
אי

אלא אי בלקיחת בעלים. שאמרו בשעת לקיחה זו אני לוקח לעולה וזו לחטאת: או בעשיית כהן. אבל אם לקחום סתם ואחר כך קרא עליהן שם אין השם חל עליהן ויכול הכהן לשנותן וקרא דריש רב חסדא בסדר יומא* ולקחה שתי תורים או שני בני יונה אחד לעולה ואחד לחטאת וכתיב גבי כהן ועשה הכהן את האחד חטאת והאחד עולה אלמא אין שם עולה וחטאת חל עליהן אלא בלקיחה או בעשייה: עם הארץ שאמר לחבר. שהיה חבר הולך לשוק ליקח לו ירק לעצמו ואמר לו עם הארץ (ג) קח גם לי אגודת ירק אין צריך חבר לעשר דמאי מאותה שנותן לעם הארץ אע"פ שלקח שלו ושל עם הארץ סתם ולא פירש כשקנאן זה לי וזה לעם הארץ והוא מעם הארץ לקחן יש ברירה כשנותנו לעם הארץ שזו לצרכו לוקחה ואין חבר זה מוכרה לו: וחכמים אומרים צריך לעשר. דאין ברירה וי"ל זו לצורך חבר לוקחה והוא חוזר ומחליפה לעם הארץ וחבר אינו רשאי למכור לעם הארץ דבר שאינו מתוקן: רבי יוסי אומר חילל. וכי סליק סלע בידיה אמרינן יש ברירה שזה שחילל מעשר שני עליה דאי אין ברירה לא אמר מידי אלא אמרינן דהא סלע דסלקא בידיה השתא לא הוה דעתיה להחליף ואישתכח דקא אכיל מעשר שני בלא פדיה: דאפכת תרתי. אגודה וחילול: מקמי חדא. יין מבין הכותים: דקתני סיפא. דהך דחילול: סלע חדשה. ואין שם אלא היא ולקמן פריך מאי תעלה: שחילל. דכיון דאין שם חדשה אלא היא מוכרא מלתא: אי דאיכא תרתי תלת. חדשות הייט קמייתא ואמאי חילל: מאן האי תנא. דבעי למימר דלית ליה ברירה אפילו בעירוב דמדרבנן הוא: ה"ג על איזה מהן שארצה רציתי ילך לא רציתי לא ילך רצה מבעוד יום כו' משחשיכה אינו עירוב. דילמא בין השמשות לא הוה דעתיה להאי: תנא דבי איו. אליבא דרבי יהודה דבעירוב נמי קאמר אין ברירה: לא שמיע ליה. ומהנך תנאי דלעיל לא מצי אמר דכולהו מילי דאורייתא נינהו: רציתי אלך לא רציתי לא אלך. היה מונח עירובו בסוף אלפים למזרח במקום המשתמר והרי הוא מניחו שם עכשיו לכל השנה כולה שבשבת שירצה יקנה לו עירובו ובשבת שלא ירצה יהיה כבני עירו ולא יקנה לו העירוב להפסידו אלפים אמה שבמערב: עירובו עירוב. ויש ברירה דבין השמשות דעתיה הכי הוה: והא שמעינן לר"ש. גבי יין הבא מבין הכותים: רבא אמר. טעמא דרבי שמעון ביין לאו משום דאין ברירה הוא דאית ליה ברירה אלא משום דקרייה רחמנא לתרומה ראשית דגנך ותירושך מכלל שתהא מובדלת תרומה משיריה בשעה שקורא עליה שם שתהא היא נראית ראשית ואלו שיריה: היו לפניו שני רמונים כו'. בהדיא הוי ליה למיפרך מהא דלקמן דתנן תרומת הכרי כו' אלא הלכתא דעלמא נקט כלומר אם באתה לדרוש ברבים אליבא דר"ש אתה דורש על אחד שהיו לפניו שני רמונים כו': אין בדבריו כלום. הואיל ובשעת קריאת השם אינו ניכר איזו תרומה ואיזו שיריה דהא הכא גבי יין ניכרין שיריה לאחר זמן כי הכא וקאסר ר' שמעון: בתוכו. באמצעיתו תהא תרומתו כדי שיעור תרומה ומעשרו תהא להתיר סביביו: ותרומת מעשר בתוכו. מילתא אחריתי היא כלומר או אם היה כרי של מעשר ואמר תהא תרומת מעשר שלו בתוכו קרא שם ועד עכשיו אם אכל ממנו לא היה בו אלא איסור של טבל ומעתה אם אכלו לוקה עליו משום תרומה ומשום מעשר שני חוץ לירושלים ואם נטמא ואכלו חייב משום אוכל תרומה בטומאה: דאיכא סביביו. שיריה ניכרין דאיהו בתוכו קאמר: ואיבעית אימא. ר' שמעון אית ליה ברירה וגבי יין דקאסר לאו משום דקסבר אין ברירה אלא כדקתני טעמא שמא יבקע הנוד קודם שיפריש הימנו ונמצא ששתה טבלין למפרע דבשלמא כי מפריש לה לאחר זמן איכא למימר הך דמטא השתא לחלק (*בכן) יש ברירה דמעיקרא בתוך הנוד נמי דידיה הואי משעת קריאת שם וחולין שתה אבל כי בקע הנוד ולא איברר לה תרומה מיניה מאי יש ברירה איכא למימר הא אפילו לבסוף לאו לכלל תרומה אתאי: לכשיבקע. נעיין בדבר לאוסרו כלומר דלא חיישינן להכי דלא שכיח דאי בעי מסר ליה לשומר:
מתני'

אלא דליכא אלא חדא. וקמ"ל דלא גזרינן אטו היכא דאיכא תרתי או תלת: מאן האי תנא דאפילו בדרבנן לית ליה ברירה. הוי מצי למימר רבי יוסי דאגודה של ירק היא דהוי מדרבנן ושמא כיון דעיקר מעשר מן התורה חשיב ליה כדאורייתא כדפ"ל (דף לב. בד"ה תאנים) גבי לקט תאנים מתאנתי: אלא איפוך. בלא איפוך הוה אשכחן תנא דבדרבנן לית ליה ברירה רבנן דר"ש אלא דבעי לאוכוחי בהדיא שם התנא ולהכי מוכח דמבעיא לן למימר איפוך ולכך קאמר אלא ומיהו לפי זה לא אתי שפיר הא דקאמר בסמוך קסבר מאן דלית ליה ברירה לא שנא בדרבנן לא שנא בדאורייתא: קסבר (ד) רב יוסף. וא"ת דהכא מסיק רב יוסף דלרבי שמעון אין ברירה ובריש כל הגט (גיטין דף כה:) אית ליה ברירה גבי הריני בועליך על מנת שירצה אבא וי"ל דרב יוסף מחלק בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים כרב משרשיא דהתם ורבא דלא מחלק התם מסיק הכא דלרבי שמעון יש ברירה וטעמא דאסר משום דבעינן ראשית ששיריה ניכרין: אלא מעתה היו לפניו שני רמונים. וא"ת וליפרוך ה"נ אי הוי טעמא משום דאין ברירה וי"ל דאי טעמא משום דאין ברירה הוא אין תימ' דודאי כיון דאין ברירה הכי נמי דלא הויא תרומה אבל אי מטעמא דבעינן ראשית ששיריה ניכרין ה"נ דבשני רמונין לא הויא תרומה והא בשני רמונים לא מסתברא שפיר האי טעמא ומיהו אי אמר התם האי טעמא דראשית ה"נ אית לן למימר גבי רמונים דלא מסתבר לפלוגי בהו והא דמייתי מתרומת הכרי בתוכו ר' שמעון אומר קרא שם למאי דלא ידע דאיכא סביביו הוי מצי לאקשויי נמי לטעמא דאין ברירה ומהר"י מפרש דאי טעמא דרבי שמעון משום דאין ברירה אתי שפיר דודאי היתה אחת מהן תרומה ומותר הכהן לאכלן ואע"ג דאין ברירה דחד מינייהו ודאי תרומה אבל אטעמא דראשית פריך שפיר הכי נמי דלא הוי כלל תרומה ויהיה כהן אסור לאכלן וכן בההיא דתרומת הכרי בתוכו קרא שם וכהן מצי אכיל לכל מה שבתוך הכרי אע"ג דאין ברירה: ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא דבעיא ראשית ששיריה ניכרין. הכי נמי הוה מצי למימרא (*לטעמא דברירה:

*) לטעמא דאין ברירה כצ"ל. ח"מ: אי

עין משפט נר מצוה

פה א מיי' פ"י מהלכות מעשר הלכה ח:

פו ב מיי' פ"ד מהלכות מ"ש הלכה טו:

פז ג ד מיי' פ"ח מהל' עירובין הלכה ז סמג עשין א' טור ש"ע א"ח סימן תיג:

תוספתא פ"ד דמעשר שני

רש"ל כתב דהך קסבר ר' יוסף שייך לדלעיל והוא דבור אחד עם הך דלעיל וכצ"ל ל"ש בדרבנן ול"ש באורייתא והל"ל קסבר ר' יוסף וא"ת וכן

רבינו חננאל

הקינין מתפרשות אלא או בלקיחת בעלים או בעשיית כהן קמ"ל ר' יוסי כרב חסדא דמעשיית כהן הקינין מתפרשות ולעולם בשהתנו כי עשיית כהן תוכה כל אחת בשלה אבל ברירה לית ליה. ת"ש עם הארץ שאמר לחבר קח לי אגודת ירק אחת אוכל ואינו צריך לעשר. דברי ר' יוסי כו' פי' ע"ה שאמ' לחבר קנה לי כמו שתקנה לעצמך והלך וקנה ב' ועישר על אחת מהן ואחרי כן נתן לע"ה אחת הנשארת לו א"ר יוסי אוכל ואינו צריך לעשר עליה נתברר כיון שלקחה כי המעשר שהוציא מקודם על זו הוציאו והנה אית ליה ברירה ופרקינן איפוך [ותריץ] הכי אינו אוכל עד שיעשר וחכמים פוטרין. ת"ש האומר מעשר שני שיש לי יהא מחולל על המעות כו' ואמרי' אפיך ואימא לא חלל דברי ר' יוסי ממאי מדקתני סיפא מודה ר' יוסי דאומר מעשר שני שיש לי יהא מחולל על סלע חדשה שתעלה בידי מן הכיס שחילל מדקתני סיפא חילל מכלל דרישא לא חילל קאמר ואיך קאתיא סיפא בדלית ליה בכים אלא אותה סלע חדשה בלבד ואיידי דתני רישא תעלה תנא סיפא נמי תעלה [ואף] דלא הוה צריך. א"ל רבא לרב נחמן מאן האי תנא דאפילו דעירוב דהוא מדרבנן לית ליה ברירה דתניא האומר הריני מערב לחמשה על איזה מהן שארצה רצה מבעו"י עירובו עירוב רצה משחשכה אין עירובו עירוב. ואין ברירא. אישתיק. ולימא ליה איו הוא לא שמיעא ליה הא מתניתא דהוא תני לה איו. רב יוסף אמר תנאי (דרישא) *הריני מערב לרוח אחת לכל שבתות השנה רציתי אלך [לא] רציתי לא אלך אלא הריני כבני עירי רצה מבעו"י עירובו עירוב משחשכה ר' שמעון אומר עירובו עירוב וחכ"א אין עירובו עירוב והא שמעינן ליה לר' שמעון דאמר בהלוקח יין מבין הכותים שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה ר' שמעון אסר דלית ליה ברירא. ופרקינן אפיך ואימא ר' שמעון אומר אין עירובו עירוב וחכ"א אומרים עירובו עירוב ואמרינן אמאי אפכת דלמא כי לית ליה לר' שמעון ברירה בתרומה דהיא דאורייתא אבל בעירוב דהוא מדרבנן אית ליה ברירה ודחינן לא מאן דלית ליה ברירה לא שנא בין דאורייתא בין דרבנן לית ליה ברירה ומאן דתני דאית ליה בין בדאורייתא בין בדרבנן אית ליה. רבא אמר היינו טעמא דר' שמעון דהלוקח יין מבין הכותים וקסבר תרומה אקרי ראשית וכל ראשית יש לו אחרית ידוע הלכך בעינן תרומה ששיריה נכרין וכיון שהנוד היין שיש בתוכו כולו מעורב ואינו ניכר בין ראשית לשיריה אע"פ**) שא' תרומה ולאו משום דלית ליה ברירא. אלא מעתה היה לפניו ב' רמונים ואמר אם ירדו גשמים היום זה תרומה על זה ואם לא ירדו היום יהא זה תרומה על זה הכי נמי כיון דבעת אמירתו אינה נבררת התרומה ולא שיריה הכי נמי דלא הוי תרומה. וכי תימא הכי נמי והתנן האומר תרומת הכרי הזה בתוכו ומעשרותיו בתוכו ותרומת מעשר בתוכו ר"ש [אומר] קרא השם והנה הכרי מעורב כולו כמו היין בנוד ואמר ר"ש (אמרו) קרא השם פי' תרומתו תרומה. ופרקינן כיון שהזכיר בתוכו נעשו סביבותיו שירים ניכרים. [ואיבעית] אימא טעמא דר"ש לאו משום דלית ליה ברירה אלא כדקתני סיפא אמרו לו לר"מ אי אתה מודה שמא יבקע הנוד ונשפכה אותה שקרא תרומה ונמצאת כי מה ששתה טבלים היה שותה למפרע. ואמר להן ר' מאיר לכשיבקע הנוד וישפוך היין אחרי כן אם ישתה הם טבלים. אבל כ"ז שהנוד קיים אינם טבלים כי התרומה בקרקעית הנוד היא שומרה. ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא דבברירה פליגי מאי קאמרי ליה. הכי קאמרי ליה לדידן אין ברירא לדידך אינך מודה כו' ופשוטה היא:
מתני'

*) נראה דצ"ל תנאי היא דתניא הריני מערב וכו'. **) נראה דצ"ל אעפ"י שאמר דהכי הן תרומה אינו כלום.

מסורת הש"ס

[דף מא.] [ספ"ו דדמאי ע"ש] [שבת נג: וש"נ] [עתוס' גיטין כו. ד"ה ספק] [פסחים לג:] תרומות פ"ג מ"ה יומא נז: גיטין כו. סוכה כד. חולין יד: [תוספתא דמאי פ"ז] [צ"ל כגון]

הגהות הב"ח

(א) גמ' והתניא עם הארץ. נ"ב דומה לזה כתב הרי"ף פ"ו דמס' דמאי ועיי"ש: (ב) שם קסבר מאן דאית ליה כצ"ל ותיבת רב יוסף נמחק: (ג) רש"י ד"ה עם הארץ וכו' עם הארץ (קח גם לי אגודת ירק) תא"מ ונ"ב פ"א קח לי אגודת ירק: (ד) תוס' ד"ה קסבר. מאן כו' וא"ת דהכא מסיק ר' יוסף דלר' שמעון לית לי' ברירה:

גליון הש"ס

גמ' שאני התם דבעינן ראשית ששיריה ניכרין. עי' מנחות דף יט ע"ב ברש"י ד"ה תרומה בשוקיה:

אי אתה מודה שמא יבקע הנוד ונמצא שותה טבלים למפרע אמר להן לכשיבקע: **מתני'** *רבי אליעזר אומר יו"ט הסמוך לשבת בין מלפניה ובין מלאחריה מערב אדם שני עירובין ואומר עירובי* בראשון למזרח ובשני למערב בראשון למערב ובשני למזרח עירובי בראשון ובשני כבני עירי עירובי בשני ובראשון כבני עירי וחכ"א או מערב לרוח אחת או אינו מערב כל עיקר או מערב לשני ימים או אינו מערב כל עיקר *ב ביצד יעשה מוליכו בראשון ומחשיך עליו ונוטלו ובא לו בשני מחשיך עליו ואוכלו ובא לו ונמצא משתכר בהליכתו ומשתכר בעירובו נאכל בראשון עירובו לראשון ואין עירובו לשני אמר (*להן) ר' אליעזר מודים אתם לי שהן שתי קדושות: **גמ'** לרוח אחת מאי ניהו לשני ימים לשני ימים מאי ניהו לרוח אחת היינו קמייתא הכי קאמרי ליה רבנן לר' אליעזר אי אתה מודה שאין מערבין ליום אחד חציו לצפון וחציו לדרום אמר להן אבל כשם שאין מערבין ליום אחד חציו לדרום וחציו לצפון כך אין מערבין לשני ימים יום אחד למזרח ויום אחד למערב ור"א התם קדושה אחת הכא ב' קדושות אמר להן ר"א אי אתם מודים שאם עירב ברגליו ביום ראשון מערב ברגליו ביום שני נאכל עירובו ביום ראשון אין יוצא עליו ביום שני אמרו לו אבל הא לאיי ב' קדושות הן ורבנן ספוקי מספקא להו והכא לחומרא והכא לחומרא אמרו לו לרבי אליעזר אי אתה מודה שאין מערבין בתחילה מיו"ט לשבת אמר להן אבל הא לאיי קדושה אחת היא ורבי אליעזר התם משום הכנה ת"ר *ג עירב ברגליו ביום ראשון מערב ברגליו ביום שני נאכל עירובו ביום ראשון אין יוצא עליו ביום שני דברי רבי ר' יהודה אומר

הרי

רש"י

מתני' מערב אדם שני עירובין. אם היה צריך יום ראשון לילך לכאן ויום שני לילך לכאן יכול לערב למזרח ולמערב ערב יו"ט הראשון: ואומר עירובי. של מזרח יקנה לי היום לצורך מחר ועירובי של מערב יקנה לי בבין השמשות דלמחר לצורך יום שני דקסבר רבי אליעזר שבת ויו"ט לאו כחד יומא אריכא נינהו אלא שתי קדושות ולכל חד יומא אית ליה חדא שביתה ובכל חדא מיקניא ליה שביתה לאיזה צד שירצה וביה"ש דקמא לדידיה הוא דקני ולא ליום ב': עירובי בראשון ובשני כבני עירי כו'. כלומר ואם לא היה רוצה לילך אלא באחד מן הצדדין ביום ראשון ובשני אין צריך לזוז מתחומו לא לכאן ולא לכאן ואינו רוצה להפסיד *לא אלפים של תחומו מכאן ולא אלפים של תחומו מכאן יערב עירוב אחד לצד שהוא רוצה לילך בו ביום ראשון ויאמר עירובי זה יקנה לי לצורך מחר ובשני הריני כבני עירי שלא עירבו או אם היה צריך לילך בשני ולא בראשון יאמר עירובי זה יקנה לי ביה"ש של מחר ובראשון אהיה כבני עירי: או מערב לרוח אחת. לצורך שני ימים: או אינו מערב כל עיקר. אפילו לצד אחד להיות באחד מן הימים כבני עירו: או מערב לב' ימים. ובגמרא פריך היינו לרוח אחת: מוליכו. השליח: בראשון. ערב יו"ט שלפני השבת: ומחשיך עליו. עד שיקנה העירוב: ונוטלו ובא לו. שמא יאבד ושוב אין לו עירוב בשני כדקתני נאכל עירובו בראשון וכו' וחוזר ומוליכו בשני כו': משתכר בהליכתו. כלומר קנה לו הליכה ליום מחר: ומשתכר בעירובו שאוכלו וביו"ט אחר שבת דלא אפשר בהכי מוליכו בראשון וחוזר והולך שם בשני לראות אם קיים עירובו ומחשיך עליו ואם רצה יאכלנו אחרי כן: מודים אתם לי שהן ב' קדושות. דקאמריתו אין עירוב לשני דאי קדושה אחת ה"ל כחד יומא אריכא ויקנה בין השמשות של ראשון לשניהן וכיון דשתי קדושות הן יכול לערב נמי לב' רוחות: **גמ'** לרוח אחת. דקתני מתני': מאי ניהו. פשיטא דלשני ימים קאמר בניחותא: ולשני הימים. דקתני: מאי ניהו. פשיטא לי דלרוח אחת קאמר וא"כ תרתי למה לי היינו קמייתא: אי אתה מודה ביום אחד. דמערב לרוח אחת או אינו מערב כל עיקר לב' ימים נמי או מערב כמו ליום אחד או אינו מערב כל עיקר: אבל. אמת כמו אבל שרה ומתרגם קושטא (בראשית יז): שאם עירב ברגליו. שלא היה לו פת לשגר ע"י שליח ולערב והלך הוא בעצמו וישב לסוף אלפים אמה עד שקדש עליו היום וקנה שביתה וחזר ולן בביתו: מערב ברגליו בשני. צריך לערב ברגליו אף בשני ואינו יכול לצאת בשני חוץ לתחום ע"י קנייה הראשונה או אם נאכל עירובו המערב בפת ונאכל עירובו ביום ראשון לאחר שקנה העירוב אי אתם מודים לי שאינו יוצא עליו בשני ע"י אותה קנייה: הא לאיי. ר' אליעזר קמהדר לה וקאמר ודאי אף לדבריכם ב' קדושות הן ולא גרסינן לאיי אפנויי מופני דאינו דורש לא פסוק ולא ג"ש דבכולי הש"ס הן תרגום של לאיי: ורבנן מספקא להו. בשבת ויו"ט אי קדושה אחת נינהו אי שתי קדושות: ועבדי הכא לחומרא. דאין יכול לערב לשני רוחות דלמא חדא קדושה היא: והכא לחומרא. דאי נאכל בראשון דאין עירוב לשני דלמא ב' קדושות הן: אי אתה מודה שאין מערבין בתחילה מיו"ט לשבת. אם לא עירב בין השמשות של ערב יו"ט והולך לצאת בשבת אי אתה מודה שאינו יכול לערב מיו"ט לשבת דאלמא קדושה אחת היא והרי הוא כיום אחד שאינו יכול לערב בחלי היום אם לא עירב בין השמשות: משום הכנה. שמכין מיו"ט לשבת ולא משום טעמא דחד יומא הוא: דאין יוצא עליו בשני. והרי הוא כבני עירו דודאי שתי קדושות הן ואין עליו חשש ספק:

תוספות

אי אתה מודה שמא יבקע הנוד. תימה להנהו דמפרשי טעמייהו משום דאין ברירה או משום ראשית כו' כיון דקתני סיפא אי אתה מודה שמא יבקע הנוד מנא להו דלא הוה טעמא מש"ה וי"ל דידע הש"ס שאין זה עיקר טעם ואע"פ שהן עצמן לא היו חושבים זה הטעם עיקר מ"מ היו שואלין אותו לדעת מה ישיב וכענין זה יש בזבחים (דף עז:) גבי איברים תמימים שנתערבו באיברים בעלי מומין דרבי אליעזר אומר יקרב ורואה אני את בשר של בעל מום כאילו הן עצים ואין זה עיקר טעמו דבנרבע ורובע מודה רבי אליעזר וטעם בעל מום משום דכתיב מום בם לא ירצו הא על ידי תערובות ירצו ור' אליעזר דקאמר רואה אני כאילו הן עצים היה שואל לחכמים למה לא יכשירו מאותו טעם אע"פ שהוא בעצמו לא היה חושש לאותו טעם וכהנה רבות בש"ס*: **אמרו** לו אבל. לא לגמרי מודו לו לר' אליעזר דלר' אליעזר הוי כבני עירו ולרבנן כיון דמספקא להו הוי כחמר גמל: **ורבי** אליעזר התם משום הכנה. וא"ת ולמה לי טעמא משום הכנה תיפוק לי' דאסור למיקני שביתה בשבת פי' ביו"ט כיון דביו"ט אסור לצאת חוץ לתחום כדאמר פרק ב' דביצה (דף יז:) דאין מניחין עירובי תחומין מיו"ט לחבירו ואע"ג דהתם לא שייך ביה הכנה דהא נולדה בזה מותרת בזה ואור"י דאצטריך לטעמא דהכנה משום דמאן דשרי התם למיקני שביתה בשבתא א"כ משום דרבנן הקשו לר' אליעזר גם מעירובי חצירות ולכך צריך לתרץ משום הכנה תדע דהכנה נמי שייך בעירובי חצירות דהא רב פוסק במתניתין כר' אליעזר דשתי קדושות הן ורב גופיה פסיק בריש פרק ב' דביצה (דף טז:) דהלכה כת"ק דאמר יו"ט שחל להיות בע"ש אין מערבין לא עירובי תחומין ולא עירובי חצירות וכיון דשתי קדושות הן אמאי אין מערבין ע"כ משום הכנה ומיהו התם דקאמר רבי מערבין עירובי חצירות אבל לא עירובי תחומין מ"ט דמכשרי עירובי חצירות משמע דלית ליה הכנה וא"כ למה אין מערבין עירובי תחומין ולמאן דאסר למקני שביתה בשבתא ניחא אבל למאן דשרי קשה ושמא י"ל דבהכי פליגי רבי ורבנן דרבי סבר לא שייך איסור הכנה בעירובי חצירות כיון דביום טוב שרי להוציא מחצר לחצר: **משום** הכנה. איסור הכנה דאורייתא היא כדילפינן לקמן במתניתין ומה שאופין מיו"ט לשבת משום עירובי תבשילין מפרש רבה בפרק אלו עוברין (פסחים דף מו:) משום הואיל ומקלעי ליה אורחין וא"ת והיכי בעי באלו עוברין (שם) למימר דר' אליעזר לית ליה הואיל א"כ לדידיה היאך אופין מיו"ט לשבת הא אית ליה איסור הכנה הכא במתניתין וי"ל דההיא דאלו עוברין סבר דאסור למיקני שביתה בשבתא ואז לא צריכין לטעמא דהכנה כדפי' ועירובי חצירות נמי סבר ההיא דאלו עוברין דמערבין לר' אליעזר מיו"ט לשבת כיון דלית ליה הכנה וא"ת הא אכתי מוכח בפ"ק דביצה (דף ד.) דאית ליה לר' אליעזר הכנה גבי ביצה שנולדה בשבת דקאמר רבי אליעזר עדיין היא מחלוקת ב"ש אומרים תיאכל ביו"ט וב"ה אומרים לא תיאכל וי"ל דרבי אליעזר סבר כב"ש *דשמותי הוא ועוד דתניא בפ"ק דביצה (שם) דר' אליעזר אומר תיאכל היא ואמה וריב"א אומר דלא שייך הכנה באפיה ובישול דאין זה אלא תיקון בעלמא שמתקן המאכל ולא שייך הכנה אלא לענין ביצה ועירוב שהוא דבר חדש:

אמר

עין משפט נר מצוה

פח א מיי' פ"ח מהל' עירובין הלכה ה סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' תיו סעיף א:

פט ב ג מיי' שם הלכה ח ט טוש"ע שם סעיף ב:

[וע"ע תוס' סוכה כד. ד"ה רבי יהודה]

[פי' מתלמידי ר"ש פי' תוס' שבת קל: ד"ה דר"א שמותי הוא]

מסורת הש"ס

גיר' ירושלמי ורי"ף בה' הראשון והשני וכן כלם

[עי' תוי"ט ד"ה ובשני]

לעיל לג: [ע"ש לקמן לט. ע"ש]

[צ"ל להם]

[תוספתא פ"ד]

רבינו חננאל

מתני' ר' אליעזר אומר יו"ט הסמוך לשבת בין מלפניה בין מלאחריה מערב שני עירובין ואומר כו'. תניא אמרו לו לר' אליעזר אין אתה מודה שאין מערבין ליום אחד חציו לצפון וחציו לדרום אמר להם אבל אמרו כשם שאין מערבין ליום אחד חציו לצפון וחציו לדרום כך אין מערבין לב' ימים(אם) [יום] אחד לצפון(ואם) [ויום] אחד לדרום. אמר להם (אם) [יום] אחד חדא קדושה היא(ואפשר)[ואי אפשר] לחלקו הכא בב' ימים ב' קדושות הן אמרו לו אי אתה מודה שאין מערבין לכתחלה מיו"ט לשבת אמר להן אבל. והא לאיי קדושה אחת הן א"ל התם משום הכנה שאין יו"ט מכין לשבת. אמר להם ר' אליעזר אי אתם מודים שאם עירב ברגליו בראשון מערב ברגליו בשני נאכל כו' ומפורש בפ' מי שהוציאוהו נכרים דתנן מי שבא בדרך והיה מכיר אילן או גדר כו' ואמרינן בגמרא זהו שאמרו העני מערב ברגליו ולא יצא העשיר חוץ לעיר ויאמר שביתתי במקומי לפי שלא התירו לערב ברגליו [אלא] למי שבא בדרך והשכה לו לדברי ר"מ ר' יהוד' אומר אחד עני ואחד עשיר כו': ת"ר עירב ברגליו בראשון מערב ברגליו בשני נאכל עירובו בראשון[אין] יוצא עליו בשני דברי רבי ר'

צ א מיי' פ"ח מהל' עירובין הל' ח ט סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' תי"ג סעיף ג:
צא ב ג מיי' פ"א מהל' יו"ט הלכה יט סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקיג סעיף ה וסי' תקכג סעיף ה וסי' תקכו סעיף ס"א:
צב ד מיי' פ"ח מהל' עירובין הלכה יא יב טוש"ע א"ח סי' תטו סעיף ג:
צג ה מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעיף ב:
צד ו מיי' פכ"ד מהל' שבת הלכה כ סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שו סעיף א: [וכולה אלפס שבת פרק כג דף עח ע"ב]:

[וע"ע תוס' פסחים קנו. ד"ה מה ותוס' ביצה ב: ד"ה והכי]

תורה אור

הרי זה חמר גמל רשב"ג ור' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומרים עירב ברגליו בראשון אין מערב ברגליו בשני נאכל עירובו ביום ראשון יוצא עליו בשני *אמר רב הלכה כד' זקנים הללו ואליבא דר"א דאמר ^ב' קדושות הן ואלו הן ד' זקנים רשב"ג ור' ישמעאל *בר' יוחנן בן ברוקה ור"א בר"ש ור' יוסי בר יהודה סתימתאה ואיכא דאמרי חד מינייהו רבי אלעזר ומפיק ר' יוסי בר יהודה סתימתאה והא רשב"ג ור' ישמעאל *בר רבי יוחנן בן ברוקה איפכא שמעינן להו איפוך אי הכי היינו רבי אימא וכן אמר רשב"ג וכו' וליחשוב נמי רבי רבי *תני לה ולא סבר לה רבנן נמי תנו לה ולא סברי לה רב גמרא גמיר לה כי נח נפשיה דרב הונא עייל רב חסדא למירמא דרב אדרב מי אמר רב הלכה כד' זקנים ואליבא דר"א דאמר שתי קדושות הן והא *איתמר שבת ויו"ט רב אמר ^ג נולדה בזה אסורה בזה אמר רבה התם משום הכנה *דתניא °והיה ביום הששי והכינו ^ג חול מכין לשבת וחול מכין ליו"ט ואין יו"ט מכין לשבת ואין שבת מכינה ליום טוב א"ל אביי אלא הא דתנן כיצד הוא עושה מוליכו בראשון ומחשיך עליו ונוטלו ובא לו בשני מחשיך עליו ואוכלו ובא לו הא קא מכין מיו"ט לשבת א"ל רבה מי סברת סוף היום קונה עירוב תחלת היום קונה עירוב ושבת מכינה לעצמה אלא מעתה יערבו בלגין בעינן סעודה הראויה מבעוד יום וליכא אלא הא דתנן ר"א אומר יו"ט הסמוך לשבת בין מלפניה ובין מלאחריה מערב אדם שני עירובין הא *בעינן סעודה הראויה מבעוד יום וליכא מי סברת דמנח ליה בסוף אלפים אמה לכאן ובסוף אלפים אמה לכאן לא ^ד דמנח ליה בסוף אלף אמה לכאן ובסוף אלף אמה לכאן אלא הא דאמר רב יהודה עירב ברגליו יום ראשון מערב ברגליו יום שני עירב בפת ביום ראשון מערב בפת ביום שני הא קא מכין מיו"ט לשבת א"ל מי סברת דאזיל ואמר מידי ^ה דאזיל ושתיק ויתיב כמאן כרבי יוחנן בן נורי *דאמר חפצי הפקר קונין שביתה *אפילו תימא רבנן עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי יוחנן בן נורי אלא בישן דלא מצי אמר אבל בניעור דאי בעי למימר מצי אמר אע"ג דלא אמר כמאן דאמר דמי א"ל רבה בר רב חנין לאביי אי הוה שמיע ליה למר הא דתניא ^ו לא יהלך אדם לסוף שדהו לידע מה היא צריכה כיוצא בו לא

שמות טז

לא

רש"י

הרי זה חמר גמל. דלמא חדא קדושה היא וקנה עירוב לשני ימים והפסיד אלפים שכנגד עירובו וכאן לא קנה כלום אלא אלפים שהיו לו בלא עירוב *ודלמא ב' קדושות הן ולא קנה עירובו אלא ליום אחד ודינו להיות בשני כבני עירו ואין לו כאן אלא אלפים וממה נפשך בהנך אלפים אמה משתרי: אין מערב ברגליו בשני. א"כ נערב דודאי קדושה אחת נינהו וכחדא יומא אריכא הוי: חד מינייהו ר' אלעזר. כל רבי אלעזר סתם בש"ס שהוא תנא רבי אלעזר בן שמוע הוא: סתימתאה. קרי כל מי שראה רבי דבריו במקומות הרבה ושנאן במשנה סתם: איפכא שמעינן להו. לעיל: וכן א"ר שמעון. נאכל עירובו בראשון אין יוצא עליו בשני: וליחשוב נמי רבי. דשמעינן ליה לעיל בהדיא: תני לה ולא סבר לה. ולדברי ר' אליעזר קאמר: רבנן נמי. הנך רבן שמעון ור' ישמעאל נהי דקתני וכן דלמא תנו ולא סברי לה: רב גמרא גמיר לה. מרביה דהנך ארבעה זקנים סבירא להו כר"א אבל רבי תני ולא סבר לה: מי סברת סוף היום. של ע"ש קונה עירוב דהוי יו"ט מכין לשבת: יערבו בלגין. לגין טבול יום דתנן לעיל בפירקין (דף לו׳) שמילאהו מן החבית של טבל ואמר הרי זה תרומת מעשר לכשתחשך דבריו קיימין ואם אמר עירבו לי בה לא אמר כלום אלמא סוף היום קונה עירוב ואכתי טבל הוא: ה"ג אלא הא דתנן ר' אליעזר כו'. הא בעינן סעודה הראויה מבעוד יום וליכא: מערב אדם שני עירובין. וקס"ד זה לסוף אלפים למזרח וזה לסוף אלפים למערב וכי קנה לו יום ראשון למזרח אי הוה בעי למיזל למערב העיר פסיעה אחת לא מצי אזיל דממקום עירובו יש לו אלפים אמה לכל רוח והרי מעירובו ועד עירו הוי אלפים וכל עירו מיהא מצי אזיל דכולה לדידיה °כיון דלן בה כד' אמות דמיא ליה אבל טפי לא מצי אזיל ליה והיכי קני ליה עירוב דבמערב בבין השמשות הא בעינן סעודה הראויה מבעוד יום והא אי הוה בעי למיזל ומיכליה מבעוד יום לא מצי אזיל: בסוף אלפים. דהא לית ליה לגד שכנגדו ביום ראשון כלום: לא דמנח ליה בסוף אלף כו'. דלא הוה צריך למיזל לא בראשון ולא בשני אלא שלשה אלפים ונתן עירובו בסוף אלף לכל צד הילכך ביום ראשון אע"פ שקנה עירובו למזרח יכול לילך אצל עירובו במערב דהא ממקום עירובו שבמזרח עד עירוב שבמערב אלפים הוא דהוו: עירב בפת בראשון מערב בפת בשני. לקמן מפרש באותו פת: והא קא מכין. כשמערב ברגליו בשני מיו"ט לשבת בשלמא מערב בשני בפת תרלת דתחילת היום קונה עירוב ועירוב דפת שתיקה ממילא קני אלא עירב ברגליו ס"ד דבעי למימר שביתתי במקומי ולא מצי לכוין תחילת היום ובעי למימר מבעוד יום ואישתכח דמכין באמירתו מיו"ט לשבת: רבי יוחנן בן נורי. לקמן במי שהוציאוהו* קאמר דישן קונה שביתתו ואף על גב דהוי כחפצי הפקר בעלמא שאין אדם מקנה להם שביתה: בניעור גרסינן: אי הוה שמיע ליה למר. לרבה דמתרץ ואזיל כל הנך תירוצי וקאמר דמשום דלא אמר מידי שרי ואף על גב דאזל התם מבעוד יום: לא יהלך. בשבת: לידע מה היא צריכה. אחר השבת:

לא

תוספות

אמר רבה משום הכנה דתניא. ר"ת מחק מספרו דתניא משום דאמר בריש ביצה (דף ב:) רבה לטעמיה דאמר רבה והיה ביום הששי והכינו ואי ברייתא היא מאי קאמר לטעמיה ואין זו קושיא דנקט לטעמיה משום דרבה הביא הברייתא תחילה לבית המדרש ואין להקשות מן הברייתא לרבי יוחנן דלית ליה הכנה בפ"ק דביצה (דף ד׳) דילמא לא מיתני בי רבי חייא ורבי אושעיא ועוד דאיכא פלוגתא דתנאי בפ"ק דביצה (דף ג.) ורש"י פירש בביצה דרבה לטעמיה דאמר אליביה באלו עוברין (פסחים מו:) דמוקלא לאורייתא מהאי קרא ולא נהירא ועוד דמשמע התם דהדר ביה:

ואין יו"ט מכין לשבת. דקרא משמע ביום הששי שהיה יורד המן ואמר במדרש (מכילתא פרשת בשלח) דדרשינן שלא ירד מן לישראל בשבתות וימים טובים ויש מדרשים חלוקים דדרשי' ויברך ויקדש ברכו במן וקדשו במן ובאתה קדשת וברכתו מכל הימים וקדשתו מכל הזמנים משמע דירד מן ביו"ט *ולפי זה צ"ל דהששי משמע המבורר דהיינו חול כמו הירך המיומנת שבירך (חולין דף צא׳):

והא בעינן סעודה. וא"ת והא ראויה היא לאותן שבתחומו כמו שמערבין לישראל בתרומה כיון שראויה לכהנים וי"ל דכמו שצריך בלילה דהיינו שעת קניית העירוב שיהא הוא ועירובו תוך התחום דאם נתגלגל העירוב חוץ לתחום לא הוי עירוב ה"נ צריך שתהא תוך תחומו מבעוד יום והא דקאמר והא בעינן סעודה הראויה מבעוד יום וליכא תימה דמשמע דניחא ליה אי לא בעינן סעודה הראויה מבעוד יום ואע"ג דסבר סוף היום קונה עירוב ואמאי כיון דס"ד דמנח אלפים לכאן ואלפים לכאן היכי קנייה ליה סוף היום עירוב ושביתתו הא עדיין בסוף היום ד' אלפים רחוק מעירובו:

הא קא מכין מיו"ט לשבת. וא"ת אמאי לא פריך לרב יהודה גופיה ממלתיה דנפשיה דע"כ אית ליה הכנה מדקאמר אין מערבין תחילה בפת והא קאמר עירב ברגליו ביום ראשון מערב ברגליו ביום שני וי"ל דהא דקאמר מערב ברגליו ביום שני ברייתא דלעיל קתני לה דפליגי בה רבי יהודה ורשב"ג והא דקא מייתי מלתיה דרב יהודה לפי שלא היתה ידוע להם תדע דלקמן קאמר אמלתא דרב יהודה אמר שמואל ובאותו הפת והיכי מפרש שמואל מלתיה דרב יהודה שהיה תלמידו אלא ודאי רב יהודה ברייתא קתני:

כמאן כרבי יוחנן בן נורי. וא"ת והא ר' יוחנן בן נורי לא אמר אלא בישן חוץ לתחום אבל תוך התחום הרי הוא כרגלי אנשי אותה העיר וי"ל דהתם משום דסמא דעתו להיות כאנשי אותה העיר:

וכן

רבינו חננאל

יהודה אומר הרי זה חמר גמל. רשב"ג ור' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומרים עירב ברגליו בראשון [אין] מערב ברגליו בשני נאכל עירובו בראשון (אינו) יוצא עליו בשני. אמר רב הלכה כד' זקנים: רשב"ג ור' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה ור' אלעזר בר' שמעון סתימתאה ור' יוסי ב"ר יהודה סתימתאה וכולהו אליבא דר' אליעזר דאמר ב' קדושות הן ואקשינן והא רשב"ג ור' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה איפכא שמענא להו כלומר דלא כר' אליעזר דאמר ב' קדושו' הן דהא קאמרי עירב ברגליו בראשון אין מערב ברגליו בשני נאכל עירובו בראשון יוצא עליו בשני. (אמר רב הלכה כד' זקנים. רשב"ג ור' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה ור' אלעזר בר' שמעון סתימתאה ור' יוסי ב"ר יהודה סתימתאה) שמעי' מינה דקדושה אחת סבירא להו ופרקינן רב איפכא הוה תני לה להא מתניתא וכן היה רשב"ג אומר וכו' (לר' יוחנן בן ברוקה אחד) עירב ברגליו בראשון מערב ברגליו בשני כו'. אי הכי היינו ר' ליחשוב נמי בהדי הני זקנים רב גמרי גמיר דר' מיתנא הוה תני להא מתניתא דב' קדושות הן ולא סבר לה הכי ומקשי רב חסדא מי אמר רב הלכתא ב' קדושות הן והא אמר רב שבת ויו"ט ביצה שנולדה בזה אסורה בזה. ופריק רבא לעולם ב' קדושות הן והתם לא קאסר רב אלא משום הכנה דאין יו"ט מכין לשבת כ"ש שבת ליו"ט. ואלא הא דתנן כיצד עושה מוליכו בראשון וכו' מחשיך עליו ואוכלו ובא לו הא מכין. שקונה עירוב מיום [טוב] לשבת. ודחינן מי סברת סוף ע"ש קונה עירוב תחלת היום שהוא שבת קונה עירוב ושבת היא שמכינה לעצמה. (היכי) [אי הכי] אמאי בלגין טבול יום שמילאוהו מחבית של מעשר שבל כו' אם תחלת היום קונה עירוב אמאי לא עירב ומשנינן התם דבעינן סעודה הראויה מבעו"י וליכא דהא מבעו"י טבל הוה ואין מערבין בטבל. אלא הא דתנן ר' אליעזר אומר יו"ט הסמוך לשבת בין מלפניו בין מלאחריו מערב ב' עירובין וא' עירובו הראשון למזרח והשני למערב הנה נמצא מניח עירוב מיו"ט לשבת שביו"ט היה במזרח וחזר בשבת במערב. ומשני מי סברת דמנח ליה בסוף אלפים אמה במזרח ולבסוף אלפים אמה במערב שנמצא כאילו מעתיק העירוב מיו"ט לשבת דמנח ליה מערב יו"ט בסוף אלף אמה לכאן ובסוף אלף אמה לכאן. ואלא הא דאמר רב יהודה עירב ברגליו בראשון מערב ברגליו בשני עירב בפת בראשון מערב בפת בשני. הא (מאי) [מכין] מיו"ט לשבת מי סברת דאזיל ברגליו ואמר מידי לא אלא אזיל ויתיב ושתיק וכן בפת וכיון דקדיש יומא קנה עירוב דכיון דאיבעי שביתתי במקומי מצי אמר אע"ג דלא אמר כמאן דאמר דמי. וא' (מי) [אי] הוה שמיעא ליה לרבא דאמר מי סברת דאזיל ואמר מידי (דלא) [אלא] אזיל ושתיק. משמע דאית ליה למיזל ואע"ג דמכוון למיקנא

רב נסים גאון

אלא מעתה יערבו בלגין היינו מתני' שהזכירוה לשעבר (דף לו) לגין טבול יום שמלאהו מן החבית של מעשר שבל כו': כמאן כר' יוחנן בן נורי. בפרק מי שהוציאוהו נכרים (דף מה) דתנן מי שישן בדרך ולא ידע עד שחשיכה יש לו אלפים אמה לכל רוח דברי ר' יוחנן בן נורי ופירשו בתלמוד כי מדבריו אלו נתברר שהיה סובר דחפצי הפקר קונין שביתה. אמר ליה רבא בר רב חנה לאביי אי הוה שמיעא ליה למר כלפי רבא הוא אומר דאמר דאזיל ושתיק יתיב והוא רבה בר נחמני רבו דאביי:

אולי צ"ל דדילמא
[ביצה ד.]
בנו של כצ"ל
בנו של כצ"ל
[נדה מו:]
[ביצה ד.]
ביצה ב: ע"ש
[לעיל לו.]
לקמן מה: וש"נ, ס"א ויש לו אלפים

גליון הש"ס

רש"י ד"ה מערב אדם שני עירובין כו' כיון דלן בה כו' כד"א דמי. עי' לקמן דף ס ע"ב תד"ה אין אנו:

[דף מה.]

ביצה

לא יטייל אדם על פתח מדינה כדי שיכנס למרחץ מיד הדר ביה ולא היא שמע ליה ולא הדר ביה התם מוכחא מילתא הכא לאו מוכחא מילתא היא אי צורבא מרבנן הוא אמרי' שמעתא משכתיה ואי עם הארץ הוא אמרי' חמרא אירכס ליה גופא אמר רב יהודה [א]עירב ברגליו ביום ראשון מערב ברגליו בשני עירב בפת ביום ראשון מערב בפת ביום שני עירב בפת בראשון מערב ברגליו בשני עירב ברגליו בראשון אין מערב בפת בשני שאין מערבין בתחילה בפת עירב בפת ביום ראשון מערב בפת ביום שני אמר שמואל [ב]ובאותה הפת אמר רב אשי דיקא נמי מתני' דקתני *כיצד הוא עושה מוליכו בראשון ומחשיך עליו ונוטלו ובא לו בשני מחשיך עליו ואוכלו ובא לו ורבנן דילמא התם *עצה טובה קמ"ל: **מתני'** ר' יהודה אומר ראש השנה שהיה ירא שמא תתעבר מערב אדם שני עירובין ואומר (א) עירובי *בראשון למזרח ובשני למערב בראשון למערב ובשני למזרח עירובי בראשון ובשני כבני עירי עירובי בשני ובראשון כבני עירי [ג]ולא הודו לו חכמים *ועוד אמר ר' יהודה מתנה אדם על הכלכלה ביו"ט ראשון ואוכלה בשני וכן ביצה שנולדה בראשון תאכל בשני ולא הודו לו חכמים ר' דוסא בן הרכינס אומר העובר לפני התיבה ביו"ט של ר"ה אומר החליצנו ה' אלהינו את יום ראש החדש הזה אם היום אם למחר ולמחר הוא אומר אם היום אם אמש ולא הודו לו חכמים: **גמ'** מאן לא הודו לו אמר רב ר' יוסי היא דתניא *מודים חכמים לר"א בר"ה שהיה ירא שמא תתעבר מערב אדם שני עירובין ואומר עירובי בראשון למזרח ובשני למערב בראשון למערב ובשני למזרח עירובי בראשון ובשני כבני עירי עירובי בשני ובראשון כבני עירי ר' יוסי אוסר אמר להן ר' יוסי אי אתם מודים *שאם באו עדים מן המנחה ולמעלה שנוהגין אותו היום קדש ולמחר קדש

ורבנן

רש"י

לא יטייל אדם. בשבת או ביו"ט סמוך לחשיכה על פתח מדינה כדי להתקרב למרחץ להיות מזומן ליכנס כשתחשך מיד אלמא אף על גב דהילוך גרידא עביד ולא אמר מידי אסור וגבי עירוב אי בדיבורא הוה אסור משום הכנה בשתיקותא נמי הוה אסור: מוכחא מילתא. מאי בעי בשדהו אם לא לידע מה היא צריכה ורחמנא אמר ממצוא חפצך וגו' (ישעיה נח) וכן בפתח המדינה אבל חוץ לעיר עד התחום לא מוכחא מילתא דלערובי לצורך מחר קאזיל ולא מסקי איניש אדעתייהו אלא אי צורבא מרבנן הוא אמרינן שמעתא משכתיה שמהרהר בה ואין דעתו עליו: חמרא אירכס ליה. ואזיל לעיוני דאפילו בשבת מותר להשיבו מתוך התחום לביתו אבל מידי דאסיר ליה למיעבד בשבת אסיר ליה לזמוני נפשיה להוא מידי: עירב בפת בראשון. ונאכל עירובו מערב ברגליו בשני: שאין מערבין בתחילה בפת. מי"ט לשבת משום הכנה דקרי ליה השתא שם עירוב: דיקא נמי. דבאותה פת דקרא עליה שם מאתמול והשתא קא שתיק אבל לא בפת אחרת דבעי למיקרי שם עירוב השתא: ורבנן. אביי ורבה בר חנן דקא מתמהי לעיל אהכנה דרבה ולא ילפי מהא מתני' דדיקא כוותיה דמשמע בפת אחרת לא אלמא הכנה היא: אמרי לך. דילמא מתני' עצה טובה קמ"ל הא דקתני נוטלו ובא לו שלא יאבד ויפסיד פתו ויטרח באחרת ולעולם אי בעי מערב באחרת ודקתני אין עירוב לשני בקנייה קמייתא קאמר אי לא הדר מערב: **מתני'** שמא תתעבר. בגולה קיימי שמא יעשו ב"ד הגדול אלול מעובר ויהיו שני ימים טובים והוא צריך לילך בראשון לצד אחד ובשני לצד אחר: מערב שני עירובין. ומניחן בעי"ט זה לכאן וזה לכאן ואומר כו' כדלעיל: ולא הודו לו חכמים. דקסברי קדושה אחת הן: מתנה אדם על הכלכלה. של טבל בי"ט ראשון של ר"ה ואומר אם היום חול תהא זו תרומה על אלו ואם היום קדש אין בדברי כלום דאין מגביהין תרומה בי"ט דשבות דרבנן היא במסכת ביצה* ולמחר אומר אם אתמול קדש והיום חול תהא זו שאמרתי אתמול תרומה על אלו ואם היום קדש ואתמול חול כבר היא תרומה מאתמול ואוכל כלכלה המתוקנת ומשייר התרומה: ולא הודו לו חכמים. דסברי דתרוייהו קדושה אחת היא ואין מגביהין בהן תרומה: החליצנו. זרזנו והחליצנו כמו נחלץ חושים (במדבר לב): אם היום אם מחר. אם היום הוא החליצנו היום ואם מחר מחר: ולא הודו לו חכמים. בגמ' מפרש אי אתנאה קאי וקא סברי לאו ספק הוא אלא יום ראשון הוא ראש חדש או אזכרון קאי וקסברי דאין מזכירין של ר"ח בראש השנה: **גמ'** מודים חכמים. אע"ג דפליגי עליה דר"א בשבת ויו"ט הכא מודו דב' ימים טובים של ר"ה ב' קדושות הן דחד מינייהו חול ומשום ספיקא דלא ידעינן אי עברוהו ב"ד וקדשו ירחא ביום ל"א והוה ליה ראשון חול או ביום ל' נקבע והוי שני חול הוא דעבדי להו: ור' יוסי אוסר. דקסבר לאו משום ספיקא דשמא באו עדים ביום ל' ספק ביום ל"א לחודיה איתקון אלא אף משום שמא באו עדים מן המנחה ולמעלה איתקון דתרוייהו קדישי דאמור רבנן שהיו מצפין ביום ל' של אלול שמא יבאו עדים שנראית הלבנה בו ויקדשו ב"ד את החדש היום ונוהגין אותו היום קדש שמא י"ט הוא ותניא תמיד של ר"ה שחרית קרב כהלכתו תמיד של חול ושיר של חול המתוקן ליום בהשיר שהיו הלוים אומרים במקדש ביום הראשון כו' [תמיד פ"ז מ"ד] בתמיד של בין הערבים אומר שיר אחר הסירותי מסבל שכמו כדאמרינן בפרק בתרא של ר"ה (דף ל:) ואם באו עדים אחר תמיד של בין הערבים שכבר קרב בשיר של חול תיקנו שיהו מקדשין החדש מחר ומיום המחרת מונין קביעתו כדי לומר שיר הראוי לי"ט ומ"מ גמר יום שלפניו נוהגין קדש כתחלתו שכך תקנו שיהו נוהגין אותו היום קדש ואפילו גמרו של יום ואע"פ שיודעין שידחה ליום המחרת ולמחר קדש והרחוקים מב"ד נוהגין שני ימים טובים לאו משום ספק נראית לבנה ביום ל' והוי שני חול ספק ביום ל"א והוי ראשון חול קא עבדי אלא משום שמא באו עדים אחר תמיד של בין הערבים ונהגו ב"ד שניהן קדש קא עבדי אלמא שניהן קדש: אי אתם מודים כו'. כדפרישית אלמא אנן דרחקינן מב"ד מספקא לן דילמא הכי הוה ותרוייהו קדש:

ורבנן

תוספות

וכן ביצה שנולדה ביום ראשון. פי' לא הודו לו שתאכל אפילו בשני דקדושה אחת היא ובריש ביצה (דף ג.) דפריך למאן דגזר ביצה משום משקין שזבו קשה דר' יהודה דהכא אדרבי יהודה דפ' חבית (שבת קמג.) דתנן ר' יהודה אומר אם לאוכלין היוצא מהן מותר ומשני אמר ר' יוחנן מוחלפת השיטה צריך לומר הניא דחבית מחליף להך דהכא אם היה מחליף לא היה מרויח כלום דרבנן מחמירי טפי והא דאמר רבי יוחנן בפ' חבית (דף קמג:) הלכה כר' יהודה היינו לפי מה שהיתה המשנה שנויה כדאמר בהגוזל עצים (ב"ק ד' צו:) ולמאי דאפכיתו ותניתו הלכה כר"מ ובלאו הכי אין סברא להפוך כאן כל השבות ואין להאריך*:

מודים חכמים לר' אליעזר. תימה דסברת חכמים הפוכה ממה דקי"ל כרב דפסיק לעיל כר' זקנים דשבת וי"ט ב' קדושות הן ובב' ימים טובים של ר"ה קי"ל נמי כוותיה דנולדה בזה אסורה בזה והיינו אפכא מסברת חכמים: **אי** אתם מודים לי שאם באו עדים כו'. תימה לרבה דאמר בפ"ק דביצה (דף ה.) מתקנת רבי יוחנן בן זכאי שהתקין שיהו מקבלין עדות החדש כל היום כולו ביצה שרי וכי לא נחלקו ר' יוסי ור' יהודה אלא בזמן שבהמ"ק קיים ולא לדורות וי"ל דנפקא מינה אף על גב דפליגי בא"י בזמן שבהמ"ק קיים כדמשמע לישנא דקתני שהיה ירא שמא תתעבר מ"מ נפקא מינה פלוגתייהו גבי לאחר חורבן לבני בבל דהא דקאמר רבה מתקנת ריב"ז ביצה שריא היינו דוקא לבני א"י כדקתני התם בהדיא הא לן והא להו לפי שיש להם היכירא שנשתנה להן המנהג אחר חורבן שהיו מקבלים עדות כל היום אבל לבני בבל שלא נשתנה להם המנהג דלעולם עושין ב' ימים ביצה אסורה דכמו שבזמן שבהמ"ק קיים היה נחשב להם ב' ימים קדושה אחת הוא הדין לאחר חורבן דאין ניכר להם שום שינוי בין קודם חורבן בין לאחר חורבן והא דקאמר לקמן וכן היה רבי יוסי אוסר בשני ימים טובים של גליות ומפרש רבא דה"ק וכן היה רבי יוסי אוסר בשני ימים טובים של ר"ה בגולה לאו היינו אליבא דרבה דלדידיה עיקר פלוגתייהו בהכי אלא רבא לטעמיה דאמר פ"ק דביצה (דף ה:) אף מתקנת ריב"ז ואילך ביצה אסורה דמי לא מודה ריב"ז שאם באו עדים מן המנחה ולמעלה פירוש סמוך לחשיכה כל כך שאין שהות ביום כדי לקבל עדות שנוהגין היום קדש ולמחר קדש שאע"פ שיודעין שלא יקדשוהו היום אלמא קדושה אחת היא שאע"פ שבטלה תקנתא ראשונה אחר חורבן שהיו מקבלין עדות החדש כל היום מסתמא לא בטלה לגמרי דבסמוך לחשיכה אין פנאי לקבל עדות ונוהגין אותו היום קדש כו' ורש"י ורבינו חננאל פירשו שם כל אחד ואחד לפי שיטת גירסתו ול"כ

רבינו חננאל

למיקנא מקום הא דתניא לא יטייל אדם בתוך שדהו לידע מה היא צריכה וכיוצא בו לא יטייל אדם על פתח מדינה כדי שתחשך ויכנס למרחץ מיד הוה הדר ביה. ודחינן לא לעולם הוה שמיעא ליה הא מתניתא (הוה) [ולא] הדר ביה דאמר התם מוכחא מלתא דאדעתא דהכי מטייל ולפיכך אסור. אבל הכא לא מוכחא מלתא (דצורבא) [דאי צורבא] מרבנן הוא האי דאזיל ויתיב התם מאן דחזי ליה א' שמעתא משכתיה ואתא הכא לעיוניה בה. אי עם הארץ [הוא] א' חמרא אירכס ליה ואתא הכא לאהדוריה: גופא אמר רב יהודה עירב ברגליו בראשון מערב ברגליו בשני. עירב בפת בראשון מערב בפת בשני. עירב (ברגליו) [בפת] בראשון מערב (בפת) [ברגליו] שני. עירב (בפת) [ברגליו] בראשון אינו מערב בפת בשני לפי שאין מערבין בתחלה בפת ביום השני. עירב בפת בראשון מערב בפת בשני. אמר שמואל ובאותו הפת. אמר רב אשי מתני' נמי דייקא שאין מערבין בשני אלא בפת שעירב בו בראשון דתנן [כיצד] הוא עושה מוליכו בראשון כו': מתני' ר' יהודה אומר ר"ה שהיה ירא שמא תתעבר מערב ב' עירובין ואומר עירובי הראשון למזרח כו' ולא הודו לו חכמים ואוקימנא מאן לא הודו לו חכמים ר' יוסי דאמרינן ר' יהודה אומר לא נחלקו ר' אליעזר וחכמים בהא דתניא מודים חכמים לר' אליעזר בר"ה שהיה מתיירא שמא תתעבר שמערב ב' עירובין ואומר עירובי הראשון למזרח ושני למערב כו' ור' יוסי אוסר אמר להם ר' יוסי אי אתם מודים שאם באו עדים מן המנחה ולמעלה שנוהגים אותו יום קודש ולמחר קודש

עין משפט נר מצוה

צה א ב מיי' פ"ח מהל' עירובין הלכה ט טוש"ע או"ח סי' תטז סעיף ב':

צו ג מיי' שם הלכה ה וטוש"ע א"ח שם ס"א:

[וע"ע תוס' ביצה ג. ד"ה ר' יוחנן]

מסורת הש"ס

[לעיל לח.ע"ש]

[כתובות פא: לו: לז. גיטין כב: ב"ב כח: כט. קיח. קס: חולין קלו:]

[גי' ירושלמי ורי"ף בה"א הראשון והשני]

ביצה ג.

תוספתא פ"ד

דף לו:

ביצה ה:

הגהות הב"ח

(א) במשנה ואומר אם עירובי כצ"ל וכן בגמ':

(דף ו.)

צז א מיי' פ"ו מהלכות יום טוב הלכה יב:

צח ב מיי' פ"א מהלכות יו"ט הלכה כד סמג לאוין סה ועש טור ש"ע א"ח סי' תקטו סעיף א:

ורבנן התם כי היכי דלא לזלזולי ביה: ועוד א"ר יהודה וכו': וצריכא דאי אשמעינן (א) ר"ה בהא קאמר ר' יהודה משום דלא קעביד מידי אבל כלכלה דמיחזי כמתקן טיבלא אימא מודה להו לרבנן ואי אשמעינן הני תרתי משום דליכא למיגזר עלייהו אבל ביצה דאיכא למיגזר בה *משום פירות הנושרין *ומשום משקין שזבו אימא מודה להו לרבנן צריכא: תניא כיצד א"ר יהודה מתנה אדם על הכלכלה ביו"ט ראשון ואוכלה בשני *היו לפניו שתי כלכלות של טבל אומר אם היום חול ולמחר קדש תהא זו תרומה על זו ואם היום קדש ולמחר חול אין בדברי כלום וקורא עליה שם ומניחה ולמחר הוא אומר אם היום חול תהא זו תרומה על זו ואם היום קדש אין בדברי כלום וקורא עליה שם ואוכלה ר' יוסי אוסר וכן היה ר' יוסי אוסר בשני ימים טובים של גליות ההוא בר טביא דאתא לבי ריש גלותא דאתציד ביו"ט ראשון של גליות ואשתחיט ביו"ט שני °ר"נ ורב חסדא אכלו רב ששת לא אכל אמר ר"נ מאי אעביד ליה לרב ששת דלא אכיל בישרא דטביא א"ל רב ששת והיכי איכול דתני איסי ואמרי לה איסי תני וכן היה ר' יוסי אוסר שני ימים טובים של גליות אמר רבא ומאי קושיא דילמא ה"ק וכן היה ר' יוסי אוסר בשני יו"ט של ר"ה בגולה א"ה של גליות בגולה מיבעי ליה (ב) א"ר אסי ומאי קושיא דילמא הכי קאמר וכן היה ר' יוסי עושה איסור שני ימים טובים של גליות כשני ימים טובים של ראש השנה לרבנן דשרו °אשכחיה רב ששת לרבה בר שמואל אמר ליה תני מר מידי בקדושות אמר ליה תנינא מודה רבי יוסי בשני ימים טובים של גליות אמר ליה *אי משכחת להו לא תימא להו ולא מידי אמר רב אשי לדידי אמר לי אמימר ההוא בר טביא לאו איתצודי איתציד

אלא

רש"י

ורבנן. אמרי לך התם נמי כיון דנדחה ליום המחרת הוי ראשון חול ולא הוי קודש אלא חד והאי דתקון לגמור היום בקדושה כי היכי דלא לזלזולי ביום ל' של שנה האחרת דאי שריית להו לעשות בו מלאכה מן המנחה ולמעלה כשיודעין שידחה אתו למיעבד ביה נמי קודם המנחה ושמא יבאו עדים קודם המנחה ויהא היום קדש ונמצא שעשו מלאכה בי"ט: וצריכי. לרבי יהודה לאורויי דב' קדושות הן בהנך תלת מילי לענין עירוב וכלכלה וביצה: הכי גרסינן אבל כלכלה דמיחזי כמתקן טיבלא אימא לא: ביצה. שנולדה בי"ט איתסר בכלל גזירת פירות הנושרין שגזרו עליהן שמא יעלה ויתלוש ויש שאוסרי' בכלל משקין שזבו מן הענבים שגזרו עליהן משום שמא יסחוט והך פלוגתא במשנתא קמייתא דביצה: וקורא עליה שם. בתנאי כמו שאמרנו: ולמחר הוא אומר. על אותה עצמה שהיא תרומה על חברתה: וקורא עליה שם. על אותה של תרומה: ואוכלה. לחברתה: וכן היה ר' יוסי אוסר בשני ימים טובים של גליות. כגון ב' ימים של פסח ועצרת וסוכות שהתורה אמרה יום אחד שבתון ובגולה עושין שני ימים מפני שרחוקין מב"ד ואין יודעין אם הוקבעו תשרי וניסן ביום שלשים או ביום ל"א ואף על גב דמשום ספק וחד מינייהו חול אפ"ה מחמיר בהו ר' יוסי והנך דר"ה לא קרי להו של גליות מפני שאף בירושלים פעמים היו נעשין ב' ימים וכגון שבאו עדים מן המנחה ולמעלה: בר טביא. לבי: דאיתציד בי"ט ראשון של גליות. ועל ידי נכרים: רב נחמן ורב חסדא אכלו. ממה נפשך אי אתמול חול הרי מותר ואי אתמול קודש הרי היום חול והרי המתינו בכדי שיעשה: לא אכל. משום דקא סבר קדושה אחת היא: דתני איסי. בניחותא: ואמרי לה איסי תני. ובלשון תימה כלומר איסי תני כו' והנא איכול: ומאי קושיא. דילמא הך סיפא נמי אראש השנה קאי והכי קאמר וכן היה רבי יוסי אוסר בר"ה בגולה כל ראשי שנים כאותו שהיו עושים בירושלים כשבאים העדים מן המנחה ולמעלה: של גליות. משמע בשני שאין נעשים שנים אלא בגולה: אמר רב אסי ומאי קושיא דילמא. האי אוסר ה"ק וכן היה ר' יוסי עושה איסור שני ימים טובים של גליות קל כאיסור שני ימים של ר"ה לרבנן דפליגי עליו ואמרי מותר כדתניא לעיל מודים חכמים לרבי אליעזר ומוטב לתרולי הכי מילתיה ולא נוקי שבשתא בר' יוסי דקי"ל ר' יוסי נמוקו עמו והאי חומרא בלא טעמא הוא: תנינא מודה ר"י בשני ימים טובים של גליות. דב' קדושות הן: אי משכחת להו. לרב נחמן ורב חסדא: לא תימא להו. להאי מילתא דמיכספי לי על דלא אכלית מיניה: פסק. ושמעינן מדרב נחמן ורב חסדא ומדרבה בר שמואל ומדרב ששת דהדר ביה ומדרבא *דאמר במסכת

תוספות

ול"ע וא"ת נהרדעי דאמרי התם* בילה מותרת דלא חיישינן דילמא עברוה לאלול כמאן סברוה דלר' יהודה אפילו אי עברוה לא הוי קדושה אחת ואי כרבי יוסי הא קאסר הכא וי"ל דנהרדעי סברי דלעולם בבבל בילה שריא אפילו בתקנה ראשונה דדוקא במקום ב"ד אי עברוה לאלול חשיב קדושה אחת אבל שלא במקום ב"ד דעבדי לעולם שני ימים הוו שתי קדושות דאזלינן בתר רוב שנים שאינן מעוברות כדאמרינן במס' ר"ה (דף כא.) לענין יום הכפורים שאין עושין אלא יום אחד ואף על גב דרבי יוסי סבר אפילו בבבל קדושה אחת הוו כדאמר ומודה רבי יוסי בשני ימים טובים של גליות משמע דבשני ימים טובים של ר"ה הוו קדושה אחת נהרדעי לא סבירא להו בהא כרבי יוסי: אי משכחת להו לא תימא להו. רש"י פסק דבדבר הנילוד או הנלקט ביו"ט ראשון של גליות דממתין בי"ט שני בכדי שיעשו ושרי דודאי קי"ל בשני י"ט של גליות דשתי קדושות הן כדמוכח הכא ובפרק קמא דבילה (ד' ה:) נמי פסקינן נולדה בזה מותרת בזה אלמא דשתי קדושות הן והא דפסיק רב פפא הלכתא בריש אין לדין (שם ד' כד:) דנכרי שהביא דורון לישראל כו' ולערב בכדי שיעשו פי' בקונטרס דהיינו לערב די"ט ראשון ומותר ממה נפשך דאי יום ראשון קדש יום שני חול דהא שרינן בילה ולבי הנילוד בי"ט ראשון לאוכלו בי"ט שני ולקמן* נמי גבי הנהו גננא דשרי להו רבינא לאורתא לאורותי ביה לאלתר אלמא קסבר דכי בעינן בכדי שיעשו היינו מי"ט ראשון דטעם בכדי שיעשו מפרש הקונטרס בא"ן לדין (שם ד' כד:) כדי שלא יהנה ממלאכת י"ט ולפי טעם זה ולאי יש להתיר לעי"ט ראשון בכדי שיעשו דמה נפשך לא יהנה ממלאכת יו"ט כדפי' ולפי זה נמי אין לריך להמתין כשיעור שילך ויצוד ויביא ויתלוש ויביא אלא שיעור תלישה לבד שהוא ברגע אחד קטן דאז לא יהנה ממלאכת י"ט ודוקא בדבר הנעשה בשביל ישראל לריך להמתין בכדי שיעשו אבל בפירות הנושרין או שעשה הנכרי בשביל עלמו אין לריך בכדי שיעשו כדאמר בשבת בפ' שואל (ד' קנא.) אם רוב נכרים בעיר במולאי שבת רוחץ בה מיד ומבשל בשבת דאמר בשוגג יאכל (שבת ד' לח:) אע"ג דנהנה ממלאכת שבת כין דמילתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן ובה"ג מפרש דלריך להמתין עד מולאי יו"ט (ג) בכדי שיעשו וטעם כדי שיעשו יש לפרש משום שמא יאמר ישראל לנכרי לעשות ביום טוב כדי שיאכל לאלתר במולאי יום טוב וזה אין שייך אלא בדבר הנעשה בשביל ישראל כדמשמע נמי בפרק שואל (שם ד' קנא.) והשיא בר טביא מיירי באיתליד מאליו על ידי שהיו מלודות פרוסות מערב יום טוב ולא נכרי שהביא דורון לישראל הוה ורבינא דשרי לאורותי ביה לאלתר שמא לית ליה בילה (ד' יז:) מניח אדם עירובי תבשילין ועירובי תחומין מי"ט לחבירו ומתנה ומדרב דאמר במסכת בילה (ד' ד:) בב' ימים טובים של גליות בילה שנולדה בזה מותרת בזה וקבעי הלכתא כוותיה דדבר הנילוד או הנלקט מן המחובר ביום טוב הראשון של גליות ממתין לערב בכדי שיעשו ומותר דמכולהו שמעינן דאחד מהן חול דאי מספקא לן בקדושה אחת אמאי מישתרי בהו בילה ואי משום דבילה איסורא דרבנן היא הא לא אישתרי בשני ימים טובים של ר"ה ועוד קי"ל במסכת בילה (ד' ד:) דספיקא דרבנן בדבר שיש לו מתירין אסור ועוד לידת נבי מלאכה דאורייתא היא ושרייא ובהלכות גדולות אסר ויליף טעמא מדקבע רב פפא הילכתא נכרי שהביא דורון לישראל כו' ומוקי דהאי לערב אסורין בכדי שיעשו לערב של מולאי יום טוב שני קאמר דליכוי ראוי לעשות קאמר ובעיני נראה שאינו כן אלא כדפסם ואמר לערב פסם אי ביום טוב ראשון הביאו ימתין לערב בכדי שיעשו ואוכלו ולפיכך לריך להמתין דשמא היה היום קדש ולמחר חול ובעי המתנה בכדי שיעשו ואי הוה איפכא כל שכן דאף בלא המתנה היו מותרין ואי ביום שני הביאום ימתין לערב בכדי שיעשו דשמא היום קדש הוא ותדע דעיקר מילתיה דרב פפא לערב יום טוב ראשון איתמר דאמר לקמן (דף מ.) הנהו בני גננא דגזו להו נכרים אסא ביום טוב שני לאורתא שרא להו *רבינא לאורותי לאלתר אלמא קסבר כי בעינן בכדי שיעשו ביום טוב ראשון דהא קים לן בקביעא דירחא דראשון עיקר והא דעבדינן תרי יומי משום דשלחו מתם הזהרו כו' אבל יום טוב שני דקיל לא בעינן בכדי שיעשו ומסקנא קבעינן הילכתא אף בי"ט שני בכדי שיעשו דלא ליתו לזלזולי ביה ותשובת הגאון יש בידי כן. ע"כ פסק: לאו איתצודי איתציד. דודאי פשיטא ליה לרב ששת דשרי בשני:

אלא

רבינו חננאל

הנה אע"ג דנתעבר החדש תרווייהו קדושה אחת היא ורבנן התם לא נהגו קדושה בו ביום אלא כי היכי דלא ליזלזלו ביה (וליכא) [אי ליכא] סהדי אמרי' אי אתון סהדי מן המנחה ולמעלה הלא חול הוא. *) השתא בחזקת חול לפיכך התקינו שיהיו לעולם אותו היום נוהגין (אותו היום) קודש: ת"ר כיצד אר"י מתנה אדם על הכלכלה של פירות ביו"ט הראשון ואוכלה בשני. היו לפניו ב' כלכלות של טבל אומר אם היום קדש אין בדברי כלום. אם חול הוא תהא זו תרומה על זו וקורא עליה שם. ואומר ור' יוסי אוסר וכן היה ר' יוסי אוסר להתנות מיו"ט לחבירו בשני ימים טובים של גליות: ההוא טביא (דאתבציר) [דאיתציד] ביום טוב הראשון של גליות ואתאי לריש גלותא ואישתחיט ביו"ט שני. רב נחמן ורב חסדא אכלו ורב ששת לא אכל אמר היכי איכול (ומתני) [דתני] וכן היה ר' יוסי אוסר בשני יו"ט של גליות מאן פליג עליה ר' יהודה [ור"י] ור' יוסי הלכה כר' יוסי ואתא [רבה] לפרושי דברי איסי ואמר ודלמא הכי קתני איסי וכן היה ר' יוסי אוסר להתנות מיו"ט להבירו בב' יו"ט של ר"ה [בגולה]. אבל בב' יו"ט של גליות מודה ליה לר' יהודה ונדחו דברי רבה. ואתא רב אשי לפרושי ואמר ודלמא לא קאי ר' יוסי (בהא)[אהא] מתני' דתני ר' יהודה אלא (לרבנן פליג) [האי ארבנן דפליגי] והכי קתני וכן היה ר' יוסי עושה איסור שני י"ט של גליות כאיסור ב' יו"ט של ר"ה. **) ולרבנן היא דפליג דשרו בכלי ולא אתבררא שפיר אשכחיה רב ששת לרב שמואל א"ל תני מר מידי בקרושות. א"ל תנינא מודה ר' יוסי לחכמים בב' ימים של

*) נראה דל"ל ולכן גם השתא בחזקת חול הוא לפיכך תקנו שיהיו נוהגין לעולם אותו היום קודש:
**) נראה דל"ל לרבנן דפליגי ושרו בכלכלה:

רב נסים גאון

ביצה דאיכא למיגזר בה משום פירות הנושרין ומשום משקים שזבו איתא בתחלת מסכת יום טוב:

בד"י רבא וכן שם בגמ'

מסורת הש"ס

[ביצה כ:] שם ג:

[לעיל יא: ב"ק נח.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' דאי אשמעינן ריש' בהא קאמר ר' יהודה: (ב) שם בגולה מיבעי ליה (אמר רב אסי) תא"מ וני"ב ס"א רב אסי: (ג) תוס' ד"ה אי משכחת וכו' עד מולאי יו"ט שני בכדי שיעשו וכו' לאלתר במולאי יו"ט שני וזה אין שייך:

גליון הש"ס

גמ' אשכחיה רב ששת לרבה בר שמואל. כעין זה לעיל יא ע"ב ובב"ק נח ע"ב:

נ"ל ומרב וכ"ה ברש"י שארץ

אלא מחוץ לתחום אתא מאן דאכל *סבר *הבא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר ומאן דלא אכל סבר *כל דאתי לבי ריש גלותא אדעתא דכולהו רבנן אתי והא אשכחיה רב ששת לרבה בר שמואל וא"ל (ב) *לא היו דברים מעולם ההוא ליפתא דאתי למחוזא נפק רבא חזיא דכמישא שרא רבא למיזבן מיניה אמר הא ודאי מאיתמול נעקרה מאי אמרת מחוץ לתחום אתיא הבא בשביל ישראל זה מותר לאכול לישראל אחר וכל שכן האי דאדעתא דנכרים אתא כיון דחזא דקא מפשי ומייתי להו אסר להו: הנהו בני גננא דגזו להו אסא בי"ט שני לאורתא שרא להו רבינא לאורוחי ביה לאלתר א"ל רבא בר תחליפא לרבינא ליסר להו מר מפני שאינן בני תורה מתקיף לה רב שמעיה טעמא דאינן בני תורה הא בני תורה שרי והא בעינן בכדי שיעשו אזלו שיילוה לרבא אמר להו בעינן בכדי שיעשו: ר' דוסא אומר העובר לפני התיבה כו': אמר רבה כי הוינן בי רב הונא איבעיא לן מהו להזכיר של ראש חדש בראש השנה כיון דחלוקין במוספין אמרינן או דילמא זכרון אחד עולה לכאן ולכאן אמר לן תניתוה רבי דוסא אומר העובר לפני התיבה כו' מאי לאו להזכיר לא להתנות הכי נמי מסתברא מדקתני בברייתא וכן היה ר' דוסא עושה בראשי חדשים של כל השנה כולה ולא הודו לו אי אמרת בשלמא להתנות משום הכי לא הודו לו אלא אי אמרת להזכיר אמאי לא הודו לו ואלא מאי להתנות למה לי לאיפלוגי בתרתי צריכא דאי אשמעינן ר"ה הוה אמינא בהא קאמרי רבנן דלא משום דאתי לזלזולי ביה אבל בראשי חדשים של כל השנה כולה אימא מודו ליה לר' דוסא ואי אתמר בהא בהא קאמר ר' דוסא אבל בהך אימא מודה להו לרבנן צריכא מיתיבי *ראש השנה שחל להיות בשבת בית שמאי אומרים מתפלל עשר ובית הלל אומרים מתפלל תשע ואם איתא בית שמאי אחת עשרה מבעי ליה אמר

רש"י

אלא מחוץ לתחום קאתא. ובו ביום: והא אשכחיה רב ששת כו'. ולאי בו ביום אמאי מטייל ליה אי קדושה אחת או ב' קדושות: דקא מפשי. נכרים ואייתי אמר הני ודאי אדעתא דישראל מפשי ואייתו ואסר להו: בני גננא. קושרי כילות לחתנים ונותנים שם הדס: לפי שאינן בני תורה. ואתו לזלזולי ביום טוב שני: כיון דחלוקין במוספין. שמקריבין מוספי ראש חדש ומוספי ראש השנה כדכתיב (במדבר כט) מלבד עולת החדש: אמרינן. בתפלה נמי את יום ראש החדש הזה ואת יום הזכרון הזה: זכרון אחד. את יום הזכרון הזה דרחמנא קרייה זכרון דכתיב זכרון תרועה [ובר"ח נמי כתיב והיו לכם לזכרון]: מאי לאו. לא הודו אלהזכיר קאי דלא הודו לו להזכיר של ר"ח בראש השנה: להתנות. אם היום אם למחר אלא סתמא לימא וכן יום המחרת: בראשי חדשים של כל השנה. שהוא ספק אם עיברוה בית דין: לזלזולי.. אי מחזקינן ליה ספק אתו לזלזולי *בשני אבל כי אמרינן סתמא מחזקינן להו בקדושה אחת: אבל בשאר חדשים. דשרו במלאכה וליכא למיחש לזלזולי אימא מודו ליה: מתפלל עשר. שלש ראשונות וג' אחרונות ושל שבת בפני עצמה הרי שבע וקדושת היום וכולל עמה מלכיות הרי שמונה וזכרונות ושופרות: ובית הלל אומרים מתפלל תשע. דכולל שבת ויום טוב בברכה אחת וחותם מקדש השבת וישראל ויום הזכרון: ואם איתא. דמזכיר של ראש חדש לבית שמאי דבעי לכל חד ברכה בפני עצמה י"א מבעי ליה: אמר

תוספות

לית ליה בכדי שיעשו כלל אפילו בי"ט ראשון או שמא אית ליה בי"ט ראשון שהוא מדאורייתא בכדי שיעשו במוצאי י"ט שני ומבשל בשבת אתי שפיר דיאכל דליכא למיגזר אטו שמא יבשל בשבת ולפי טעם זה היה צריך להמתין במוצאי י"ט שני כשיעור [שילך] ויתלוש ויביא דאי כדי שיתלוש לבד איכא למיחש שמא יאמר לנכרי בי"ט לתלוש כדי שיאכל במוצאי י"ט אחר שעה מועטת ושמא יש לומר דכולי האי לא החמירו חכמים וריב"א אומר דבירושלמי (א) דכדה משמע דטעם כדי שיעשו כדפרש"י דתניא התם לא תמלא אשה קדירה עססיות ותורמוסין ותתנם לתוך התנור עם חשיכה ואם עשתה כן למוצאי שבת אסורין בכדי שיעשו ומפרש התם בתר הכי מפני שהניית שבת עליו וכיון דממתין בכדי שיעשו אינו נהנה ממלאכת שבת כלום ובשבת וי"ט אף לפרש"י אסור מזה לזה אף בדבר הבא מחוץ לתחום בשביל ישראל ובדבר הנילוד והנלקט אפילו שלא בא בשביל ישראל יש לאסור בשבת וי"ט משום הכנה מידי דהוה אביצה שנולדה בזה אסורה בזה וכן משמע בריש ביצה (ד' ד.) דמשמע התם דרב דאסר ביצה אסר נמי עלים שנשרו מן הדקל ושירי מדורה ושירי פתילה ושמן שכבה בשבת ומפרש בירושלמי דרב אוסר להדליק בי"ט ובהלכות גדולות בהלכות י"ט כתב דאע"ג דדבר הנילוד והנלקט בי"ט בשביל ישראל אסור עד מוצאי י"ט שני בדבר הבא מחוץ לתחום בשביל ישראל שרי בי"ט שני מידי דהוה אביצה שנולדה בזה מותרת בזה ונראה שדקדקו מדקאמר באין נדין (שם ד' כד:) ולערב אסורים בכדי שיעשו אלמא יש [במינו] במחובר ולא קאמר נמי על הבא מחוץ לתחום משמע דאין צריך בו בכדי שיעשו וטעמא משום דבתחום הקילו כעין שהקילו לענין הבא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר ומיהו לביצה ודאי לא מדמינן דבביצה לא שייך שמא יאמר לנכרי כמו בדבר הבא מחוץ לתחום: **אדעתא** דכולהו רבנן קאתו. נראה לריב"א דהכי הלכתא דקיימא לן כרב ששת כלפי רב נחמן באיסורי וכלפי רב חסדא נמי הלכתא כוותיה שהיה גדול ממנו כדאשכחן בכמה דוכתי בעי רב חסדא מרב ששת ובפ' הדר (לקמן ד' סז:) נמי אמר רב חסדא ורב ששת כי הוו פגעו אהדדי רב חסדא מירתע ספוותיה ממתני' דרב ששת ורב ששת מירתע כוליה גופיה מפלפוליה דרב חסדא ואמר בסוף הוריות (ד' יד.) סיני ועוקר הרים סיני עדיף דהכל צריכין למרי חיטיא הלכך דבר הבא מחוץ לתחום בשביל ישראל אסור לכל בני ביתו לאכול דאדעתא דכולהו קאתי: **הא** ודאי מאתמול נעקרה. אבל אי היום נעקרה אסור אע"ג דאדעתא דנכרים אתו וטעמא משום מוקצה ואפילו לר"ש דלית ליה מוקצה הכא מודה כיון דלא לקטן מאתמול אקצינהו ודמי לגרוגרות ולמוקין וכן משמע בריש המביא בביצה (ד' ל:) דכל היכא דאין יושב ומצפה אית ליה לר"ש מוקצה וכן פירש הקונטרס בריש אין נדין (שם ד' כד:) גבי נכרי שהביא דורון לישראל וא"ת דבפ"ק דחולין (ד' יד.) גבי השוחט בשבת משמע דלא הוי מוקצה לר"ש ואפילו לר' יהודה בעי למימר מעיקרא דלא הוי מוקצה וי"ל דמיירי ביושב ומצפה שמא ישחטנו חרש שוטה וקטן ואחרים רואין אותו וא"ת למה ליה טעמא בריש ביצה (ד' ג.) גבי פירות הנושרין שמא יעלה ויתלוש תיפוק ליה משום מוקצה וי"ל כגון דאית ליה עורבים דהוי מוכן לעורבים והא דאמרינן בפ' כל כתבי (שבת ד' קכב.) דאין מעמידין בהמה על גבי מוקצה בשבת פירוש עשבים שנתלשו בשבת הא פרשינן התם כגון שהיו עומדין בשעת חיבורן במקום שהבהמה לא היתה יכולה לבא שם אי נמי דצריך טעמא שמא יעלה ויתלוש לר"ש ביושב ומצפה וא"ת טעמא דמוקצה למה ליה תיפוק ליה משום שמא יעלה ויתלוש וי"ל דשמא יעלה ויתלוש לא הוי אלא בפירות האילן שקלים ליתלוש אבל לפתות דבעי מרא וחצינא לא וכן במשקין דגזרינן שמא יסחוט לפי שקלים ליסחוט ודגים שנצודו בי"ט אסורין משום מוקצה כגרוגרות ומוקין ולא משום דגזרינן שמא יצוד ותדע דבסוף כל כתבי (שם ד' קכב.) גבי מילא מים לבהמתו ונכרי שהדליק הנר ועשה כבש לא אסרינן לישראל לירד אחריו גזירה שמא יעשנו והא דמדמי בפ"ק דחולין (ד' יד:) שמא ישחוט לשמא יסחוט הוה מצי למידחי דלא דמו כדפי' אלא דבלאו הכי דחי ליה שפיר: **זכרון** אחד עולה. דבראש השנה כתיב זכרון תרועה ובראש חדש כתיב בפרשת בהעלותך גבי חצוצרות והיו לכם לזכרון פי' רשב"ם *דאין צריך להזכיר מקראות של מוסף לא די"ט ולא דר"ח כדאמר *)רב חיננא א"ר בשילהי ר"ה (ד' לה.) כיון שאמר ובתורתך כתוב לאמר שוב אינו צריך גבי מלכיות זכרונות ושופרות ואם התחיל צריך לסיים והא דתנן הפוחת לא יפחות משלש היינו בהתחיל והוא הדין נמי במקראות דקרבנות ואם בא להזכיר מזכיר אף של ר"ח ור"ת מפרש דההיא דרב חיננא דווקא במלכיות זכרונות ושופרות אבל דמוסף צריך להזכיר לעולם אבל דר"ח אין צריך כלל להזכיר דנפטר במה שאמר מלבד עולת החדש ומנחתה והגיה במחזורו ושני שעירים לכפר ושני תמידים כהלכתם ולר' יצחק אין נראה לחלק בין מלכיות זכרונות ושופרות למקראות דמוסף ויש גאונים קדמונים שאין מניחין לומר ובראשי חדשיכם דלא ליתי לזלזולי במועדות ויו"ט ראשון של ר"ה דיאמרו יום שני עיקר כמו בראשי חדשים של כל השנה ואתי למימני מועדות מיום שני ואין נראה לר"י דבכולהו שמעתא ליכא דחש להאי זלזולא ובערוך בערך חדש איזה הוא חג שהחדש מתכסה בו הוי אומר זה ר"ה פי' שאין אומר ובראשי חדשיכם לא בתפלה ולא (ג) בזולתה: [וע"ע תוס' ביצה סז: ד"ה איזהו ותוס' ר"ה: חד"ה שהחדש ועוד שם בתו' לה.]

*) [לפנינו איתא שם חננאל] לית

רבינו חננאל

גלויות וכן הלכה: ההוא לפתא דאתייה נכרים למחוזא ביו"ט שני של גליות חזייה רבא דאכמישא אמר הא ודאי מאיתמול (מעיקרא) [נעקרה] הויא לה כההוא שבא ואיתציד ביום טוב ראשון ואשתחיט ביו"ט שני. מאי חיישת דלמא מחוץ לתחום אתאי היום הא קי"ל הבא כל דבר הבא מחוץ לתחום בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר לאכול אותו וכ"ש הדא לפתא דאדעתא דנכרים אתאי דידעי דהאידנא יומא טבא הוא לאובוני וישרא לישראל למזבן מיניה כיון [דהוא ביו"ט אחר"] [דהוו נכרים אחרים] הוו אחרי ישראל נמי האידנא ביום [טוב] שני זבני והוו מפשי ואייתו. אמר הא ודאי מדעתא דישראל מפשי ואייתו הדר אסר להו למזבן כלל. והנהו אסא דגזו לה נכרים ביו"ט אסיקנא אפילו הן בני תורה דאסיר לאורתא לישראל לאורויה ביה לאלתר [אלא] משהו ביה בכדי שיעשו פי' כשיעור שילך ישראל משחשכה בגן ויגזו ויביא ואחר שהיית שיעור זה שרי: מתני' ר' דוסא אומר העובר לפני התיבה ביו"ט של ר"ה אומר החליצנו את יום ר"ח הזה כו' איבעיא להו מהו להזכיר מוסף של ר"ח עם מוסף של ר"ה כיון דחלוקין במוספין מדכרינן או דלמא זכרון אחד לכאן ולכאן ואתינן למפשטא ממתניתין מדקתני ר' דוסא החליצנו את יום ראש החדש הזה ש"מ ודחינן לא ר' דוסא להתנות איירי לומר אם היום אם למחר *) אבל להזכיר אינו מזכיר אלא זכרון אחד. ואמרינן הכי נמי מסתברא דלא איירי ר' דוסא אלא להתנות מדקתני ר' דוסא (עוסק) [עושה] בראשי חדשים של כל השנה כולה כו'. ואסיקנא זכרון אחד עולה לכאן ולכאן: ירושלמי ר' יעקב בר אחא בשם ר' יוסי העובר לפני התיבה ביו"ט של ר"ה אינו צריך להזכיר של ר"ח פי' אינו צריך להזכיר מוסף של ר"ח. וקי"ל כי הא מתני' שבת שחלה להיות בר"ח או בחולו של מועד ערבית שחרית ומנחה מתפלל כבכל שבת. ובמוספין מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת ואומרין קדושת היום באמצע:

*) לכאורה הדבר פשוט [illegible]

עין משפט נר מצוה

צט א ב מיי' פ"ב מהל' י"ט הלכה י ועוד ש"ע א"ח סי' תקטו ס"ט:
ק ג מיי' שם הלכה י:
קא ד מיי' פ"ב מהל' תפלה הלכה ט ו סמג עשין יט טור א"ח סי' תקפב:

מסורת הש"ס

[ביצה כה.]
[עי' תוס' שבת קכב. ד"ה ואם ותוס' ביצה כה. ד"ה בשבת]
[ב"מ מט: פ"ז כב.]
[נ"ל דכניסה ולפי זה לא צריכין לדחוק שכתב הרש"א]
[תוספ' ברכות פ"ג ותוספתא ר"ה סוף פ"ב]

הגהות הב"ח

(א) בתד"ה לית אי בכדי וכו' דבירושלמי דכירה משמע: (ב) גמ' ולרבה בר שמואל וא"ל וכו' (ג) תוס' סוף ד"ה זכרון וכו' ולא בזולתה. נ"ב ע' בכל מקומות זולת התפלה דהיינו בנקור כעין קרבנות וכן בהפטרה:

גליון הש"ס

גמ' לא היו דברים מעולם. ע"ע כב ע"א ב"מ מט ע"ב יבמות לה ע"ב קדושין כ"ט ע"ב ב"ב קנד ע"ב נזיר בכורות ד ע"ב תד"ה אלא אי אמר נדה כד ע"א תד"ה אמר ר"פ:

ורש"ל פי' נמי כיון שאמר כמו שכתוב לפניך כמו שכתוב בתורתך שוב א"צ לומר מקראות מוספין אלא שבת רבותינו פירש דקאי אמלכיות זכרונות ושופרות [רש"ל בגליון]

אמר רבי זירא שאני ר"ח מתוך שבולל לשחרית וערבית כולל נמי במוספין ומי אית להו לב"ש כולל והתניא ר"ח שחל להיות בשבת ב"ש אומרים מתפלל שמנה וב"ה אומרים מתפלל שבע קשיא: ובולל עצמו תנאי היא *דתניא שבת שחל להיות בר"ח או בחולו של מועד ערבית שחרית ומנחה מתפלל כדרכו שבע ואומר מעין המאורע בעבודה ר' אליעזר אומר בהודאה ואם לא אמר מחזירין אותו ובמוספין מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת ואומר קדושת היום באמצע רשב"ג ור' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומרים כל מקום שזקוק לשבע מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת ואומר קדושת היום באמצע מאי הוה עלה א"ר חסדא זכרון אחד עולה לו לכאן ולכאן וכן אמר רבה זכרון אחד עולה לו לכאן ולכאן: ואמר רבה כי הוינא בי רב הונא איבעיא לן מהו לומר זמן בראש השנה וביום הכפורים כיון דמזמן לזמן אתי אמרינן או דילמא כיון דלא איקרו רגלים לא אמרינן לא הוה בידיה כי אתאי בי רב יהודה אמר אנא אקרא חדתא נמי אמינא זמן א"ל רשות לא קא מיבעיא לי כי קא מיבעיא לי חובה מאי א"ל רב ושמואל דאמרי תרווייהו אין אומר זמן אלא בשלש רגלים מיתיבי °תן חלק לשבעה וגם לשמונה ר' אליעזר אומר שבעה אלו ז' ימי בראשית שמונה אלו ח' ימי מילה ר' יהושע אומר שבעה אלו שבעה ימי פסח שמונה אלו שמונה ימי החג וכשהוא אומר וגם לרבות עצרת ור"ה ויוה"כ מאי לאו לזמן לא לברכה הכי נמי מסתברא דאי ס"ד לזמן זמן כל שבעה מי איכא הא לא קשיא דאי לא מברך האידנא מברך למחר וליום אוחרא מ"מ בעינן כוס לימא מסייע ליה לר"נ דאמר *ר"נ זמן אומרו אפילו בשוק הא לא קשיא דאיקלע ליה כוס התינח עצרת ור"ה יום הכפורים היכי עביד אי מברך עליה ושתי ליה כיון דאמר זמן קבליה עליה ואסר ליה *דהאמר ליה רב ירמיה בר אבא לרב מי בדלת וא"ל אין בדילנא לברוך עליה ולנחיה *המברך צריך שיטעום ליתביה לינוקא לית הלכתא כרב אחא (א) דילמא אתי למסרך מאי הוי עלה שדרוה רבנן לרב *יימר סבא קמיה דרב חסדא במעלי יומא דריש שתא אמרו ליה זיל חזי היכי עביד עובדא תא אימא לן כי חזייה א"ל דלויה לרטיבה רפסא ליה בדוכתיה אייתו ליה כסא דחמרא קדיש ואמר זמן והלכתא אומר זמן בר"ה וביוה"כ והלכתא זמן אומרו אפילו בשוק: ואמר רבה כי הוינן בי רב הונא איבעיא לן בר בי רב דיתיב בתעניתא במעלי שבתא מהו לאשלומי לא הוה בידיה אתאי לקמיה דרב יהודה ולא הוה בידיה אמר רבא נחזייה אנן דתניא *ט' באב שחל להיות בשבת וכן

רש"י

אמר ר' זירא. לעולם צריך להזכיר ומיהו לבית שמאי ברכה באנפי נפשה לר"ח חדש לא בעי ולאו משום דזכרון דר"ה השנה עולה לו דמשמע דכיון דר"ה השנה הוא היינו ר"ח חדש דאי הוה נמי שבת ור"ח חדש ולאו ר"ה השנה לא בעי ליה ברכה בפני עצמה אלא חותם מקדש השבת וישראל וראשי חדשים והלכך בר"ה השנה נמי חותם מקדש ישראל ויום הזכרון וראשי חדשים ואע"ג דבשבת ור"ה השנה בעי לכל חד ברכה בפני עצמה בר"ח חדש מודו דמתוך שכולל ברכתו בתוך ברכת היום שחרית וערבית ואפילו בשאר שבתות דהיא ודאי אפילו לבית שמאי פשיטא לן דלא בעי לכל חד ברכה לעצמו דהא אי הוה מיקלע בחול אין לו ברכה שחרית וערבית אלא אומר יעלה ויבא בעבודה והלכך כי מיקלע בשבת אפילו למאן דאמר לקמן דבשבת לא מדכרינן דר"ח חדש בעבודה אלא בברכת היום מיכלל הוא דכיילינן ולאו בפני עצמה: כולל נמי במוספין. לבית שמאי ואע"ג דבחול אית ליה ברכה במוספין לעצמו הכא מיכלל הוא דכיילינן הואיל וכולל שחרית וערבית אבל שאר ימים טובים דאית להו ברכה ערבית ושחרית כי מיקלעי בחול בהני פליגי בית שמאי כי מיקלעי בשבת מצרכי להו ברכה בעצמן לכל תפלותיהם: ומי אית להו לבית שמאי כולל. בברכת המוספין של ר"ח חדש דאיקלע בשבת: מתפלל שמונה. של ר"ח חדש ושל שבת ובמוספין קאמר: קשיא. וש"מ כיון דבשאר שבתות קא בעו ב"ש ברכה לר"ח חדש ובר"ה לא בעו דטעמא משום דזכרון דר"ה השנה עולה לו וש"מ אפילו מכלליה ואדכורי נמי לא בעינן: וכולל עצמו. דשחרית וערבית בר"ח חדש שחל להיות בשבת: תנאי היא. דאיכא תנא דאפילו כולל לית ליה אלא אומר יעלה ויבא בעבודה כבחול אבל בברכת היום אינו נזכר כלל אפילו לכוללו: ומתחיל בשל שבת. ותתן לנו את יום המנוח הזה ומסיים בשל שבת מקדש השבת ותו לא ומיהו במוספים באמצע ברכה הוא נכלל אבל שחרית וערבית אינו נכלל אפילו באמצע והאי תנא לית ליה כולל שחרית וערבית:

כל מקום שזקוק לשבע. ואפילו שחרית וערבית: קדושת היום. של ר"ח חדש עם של שבת כגון את יום המנוח הזה ואת יום ר"ח חדש הזה ואם מועד הוא את יום השבת הזה ואת יום חג פלוני הזה: (פסק ובמסכת ביצה קבעינן הלכתא דלא כי הני תנאי דמסיימי בשל שבת לחודיה במוספין אלא אף קדושת היום בעי לאדכורי בחתימה מקדש השבת וישראל והזמנים ובר"ח חדש מקדש השבת וישראל וראשי חדשים אבל במאי דקאמר שחרית וערבית מתפלל כדרכו ואומר מעין המאורע בעבודה הלכתא כוותיה וגבי כולל דשחרית וערבית קבעינן אין הלכה כאותו הזוג דאמרי כל מקום שזקוק לשבע כולל בפרק שני דביצה*): מאי הוי עלה. מהו להזכיר של ר"ח חדש בר"ה השנה: אקרא חדתא. כשאני רואה דלעת חדשה משנה לשנה אמינא זמן: אלו שבעת ימי בראשית. השבת נבחר מתוכה: שמונה ימי מילה. השמיני נבחר מתוכה: אלו ז' ימי הפסח. שאתה צריך לתת חלק לכולם ולקמן מפרש מאי חלק: לברכה. דמברכים כל יומא מקדש ישראל והזמנים: מכל מקום כוס בעינן. לעיל מהדר לאוקומי הכי נמי מסתברא דאי ס"ד זמן זמן כל ז' מי איכא ודקאמר דאי לא אמר האידנא אומר למחר וליומא אחרינא האי נמי ליתא דהא כוס יין בעי לומר הברכה עליו וסתמא דאינשי יומא קמא אית להו כוס אבל בשאר יומי לכולי עלמא לית להו: הא לא קשיא דמיקלעי ליה כוס. ולעולם אזמן קאי ולרב נחמן לא תסייעיה: תינח עצרת ור"ה השנה. איכא למימר דזמן אכוס קאמר ליה אלא יום הכפורים אי בזמן מוקמת ליה על כרחיך סייעתא לרב נחמן היא דעל הכוס היכי ליעביד אי מברך עליה ושתי ליה וכו': מי בדלת. פעם אחת נתקשרו שמים בעבים והתפלל רב של שבת מבעוד יום ואמר ליה רב ירמיה לרב מי בדלת מן המלאכה משקבלת עליך שבת ואמר ליה אין בדילנא: ליתביה לינוקא. לשתותו לאחר שיברך עליו דהאי שיטעום דקאמר לאו דווקא קאמר אמברך דהוא הדין כי שתי אחרינא דטעמא משום דגנאי הוא לכוס של ברכה שלא יהנה אדם ממנו לאלתר שתהא ברכת היין דבורא פרי הגפן שלא לצורך ומכי טעם ליה אחרינא שפיר דמי וכדתניא נמי בגמרא דפרק ראוהו בית דין (ר"ה כט:) לא יפרוס אדם פרוסה לאורחין אלא אם כן אוכל עמהם שהרי הן יכולין לעשות אבל פורס הוא לבניו ולבני ביתו כדי לחנכן במצות ואף על פי שהוא לא טעם אלא בניו שפיר דמי ואף על פי שבירך עליה ברכת המוציא: *דרב אחא בר יעקב °לא איתפרש: דאתי למיסרך. התינוק לאחר המנהג זה ולשתות ביום הכפורים אחר שיגדיל: מאי הוי עלה. צריך לומר זמן בראש השנה וביום הכפורים או לא: כד חזייה. רב חסדא לרב ייבא: אמר ליה דלויה לרטיבא רפסא ליה בדוכתיה. המגביה עץ לח שאינו ראוי להיסק בידוע שצריך למקומו הואיל ואליו אינו צריך שעל חנם לא הגביהו כלומר על חנם לא באת לכאן:

תוספות

לית הלכתא כרב אחא בר יעקב. פירש רש"י ולא איתפרש ור"ח פי' דבפרק תולין (שבת ד' קלט.) גבי כשות' פריך וליתיב ליטוקא דישראל ומשני דילמא אתי למיסרך וקים לן דרב אחא בר יעקב הקשה אותה קושיא*: דלמא אתי למיסרך. אומר רבינו שמואל דוקא גבי זמן שהוא קבוע חיישינן דלמא אתי למיסרך אבל אם אירע ברית מילה בט' באב או ביוה"כ דלא הוי אלא אקראי בעלמא לא חיישינן דלמא אתי למיסרך ומעשה היה בחופה בעשרה בטבת נתנו הכוס לתינוק לשתות: [ומעשה היה בברית מילה ברבינו יעקב בר יקר שחל עשרה באב בא' בשבת והוא היה אב"ד ורצה להתפלל מנחה גדולה ורחצו ואכלו מפני שי"ט שלהן היה כדכתיב שם אנכי כו' והאי דלא מברכינן שהחיינו משום צערא דינוקא. תוס' ישנים]:

עין משפט נר מצוה

קב א מיי' פ"ב מהל' תפלה הלכה יא סמג עשין יט טוש"ע א"ח סי' תכה סעיף ג:

[ועי' תוס' שבת קלט. ד"ה וליתן]

קג ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף א:

קד ג מיי' שם טור ש"ע שם סעיף ג:

קה ד מיי' פ"ב מהלכות תפלה הלכה ה סמג עשין כט טוש"ע א"ח סי' תקפב סעיף ו [וברב אלפס שבועות סוף פ"א דף רפו]:

קו ה מיי' פ"י מהלכות ברכות הלכה ב סמג עשין כז טוש"ע א"ח סי' רכה סעיף ג:

קז ו מיי' פכ"ט מהל' שבת הלכה כג סמג עשין יט טוש"ע א"ח סי' תריט סעיף א:

קח ז (מיי' פ"א מהל' תענית הל"ו) טוש"ע א"ח סי' רמט סעיף ג ד:

קט ח מיי' פ"ה מהל' תענית הלכה ח סמג עשין ג טוש"ע א"ח סי' תקנב סעיף י:

רבינו חננאל

*)וכן הלכתא כהני תנאי כ"מ שזקוק לשבע (כגון שבת) ואפילו בערבית שחרית ומנחה מתחיל בשל שבת ואומר קדושת היום באמצע [ומסיים] בשל שבת והני מילי בר"ח וחוה"מ אבל ביום טוב אפילו בערבית ובשחרית ובמנחה מתחיל בשל שבת ומסיים בשל **) שבת ואומר קדושת היום באמצע: ירושלמי ר' יסא משלח כתוב לון אע"פ ששלחנו לכם סידרי מועדות אל תשנו מנהג אבותיכם נוחי נפש רב חסדא ורבה דאמרי תרווייהו זכרון אחד עולה לכאן ולכאן: אמר רבה איבעיא להו מהו להזכיר זמן בר"ה וביום הכפורים ואמר [ליה] רב ושמואל דאמרי תרווייהו אין אומרים זמן אלא בשלש רגלים בלבד. ומותבינן מהא תן חלק לשבעה גם לשמונה ר' אליעזר אומר שבעה אלו ז' ימי בראשית שמונה אלו ח' ימי מילה ר' יהושע אומר שבעה אלו ז' ימי הפסח שמנה אלו ח' ימי החג כשהוא אומר וגם לרבות גם עצרת ור"ה ויוה"כ מאי לאו הני כולהו עיקר לקדש אותן בזמן. (אתה)[ואתי] וגם לרבות גם עצרת מפני שהוא יום אחד ור"ה ויוה"כ שאין בהן לא ז' ולא ח' שתתן להן חלק בזמן הנה יש בהן זמן. ודחו רב ושמואל לא לעולם זמן אין בהן אלא מהו החלק שתתן להן הזכרה בברכת המזון כמו פסח וסוכות. הכי נמי מסתברא דר"ה ויוה"כ אין בהן זמן משום דליכא זמן אלא בכוס. אי אמרת דאיקלע ליה כוס. תינח ר"ה אלא יוה"כ היכי ליעביד [אי] מייתי כוס ומברך עליה ומדכר זמן ושתי ליה מכי אמר זמן קבליה ליוה"כ עליה ואתסר בשתיה. דא"ל רב ירמיה לרב כיון דאת מצלי של שבת מבעו"י (אבדלת) [אי בדלת] וקבלת לשבת עלך וא"ל בדילנא. ליבריך אכסא ולישבקיה המברך צריך שיטעום ליתביה לינוקא ולישתייה דלאו בר חיובא הוא לית הלכתא כרב אחא בר … בכי האי גוונא. דחיישינן דלמא אתי ינוקא למיסרך וישתה כוס ברכה כי האי גוונא ביוה"כ והוא גדול. כיוצא בו גרסינן בשבת פ' ר"א אומר תולין כו' (דף קלט.) ליתן לינוקא דישראל אתי למיסרך … הלכתא אומר זמן בר"ה וביוה"כ וזמן אומר אפי' בשוק ולא צריך כוס. אמר רבא איבעיא לן בני בי רב דיתבי בתעניתא במעלי שבתא ובמעלי יומא טבא מהו למיתב כולי יומא בתעניתא ושקלי … טובא

*) נראה דצ"ל ולית הילכתא כהני תנאי דהא בהדיא אמר רב הונא בביצה דף י"ז ע"א דאין הלכה כאותו הזוג וכן מסיק רבינו בעצמו בהדיא לקמן דדוקא ביו"ט מתחיל בשל שבת ומסיים בשל …
**) עיין בפ"ב דיו"ט שם דפסק הש"ס דהילכתא כרבי דאף חותם בה מקדש השבת וישראל והזמנים ודברי רבינו צ"ע:

מסורת הש"ס

ביצה יז. [תוספתא ברכות פ"ג] ע"ש תוספתא איירי בר"ח ותוס"מ בחול

[סוכה מז:]

ברכות כז:

[שם נב. פסחים קה:]

[בשאלתות סוף ואתה תצוה איתא רב ייבא סבא וכן גירסת רש"י לפנינו]

תענית כט:

[דף יז.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' לית הלכתא כרב אחא בר יעקב דילמא אתי למסרך. נ"ב עיין בפרק תולין דף קלט במ"ש התוס' בד"ה וליתנו לו:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה דרב אחא בר' לא איתפרש. ועי' ברכות כה ע"ב ברש"י ד"ה מאן שמעת ליה וצ"ע:

עי' נדה סו:

וכן ערב תשעה באב שחל להיות בשבת אוכל ושותה כל צרכו ומעלה על שולחנו אפילו כסעודת שלמה בשעתו חל להיות תשעה באב בערב שבת מביאין לו כביצה ואוכל כדי שלא יכנס לשבת כשהוא מעונה (א) תניא אמר רבי יהודה פעם אחת היינו יושבין לפני ר"ע ותשעה באב שחל להיות בע"ש היה והביאו לו ביצה מגולגלת וגמעה בלא מלח ולא שהיה תאב לה אלא להראות לתלמידים הלכה ורבי יוסי אומר מתענה ומשלים אמר להן ר' יוסי אי אתם מודים לי בט' באב שחל להיות באחד בשבת שמפסיק מבעוד יום אמרו לו *אבל אמר להם מה לי ליכנס בה כשהוא מעונה מה לי לצאת ממנה כשהוא מעונה אמרו לו אם אמרת לצאת ממנה שהרי אכל ושתה כל היום כולו תאמר ליכנס בה כשהוא מעונה שלא אכל ושתה כל היום כולו ואמר עולא הלכה כרבי יוסי ומי עבדינן כרבי יוסי ורמינהי *אין *גוזרין תענית על הציבור בראשי חדשים בחנוכה ובפורים ואם התחילו אין מפסיקין דברי ר"ג אמר ר"מ אף על פי שאמר רבן גמליאל אין מפסיקין מודה היה שאין משלימין וכן בט' באב שחל להיות בע"ש ותניא לאחר פטירתו של (*רשב"ג) נכנס ר' יהושע להפר את דבריו עמד רבי יוחנן בן נורי על רגליו ואמר חזי אנא דבתר רישא גופא אזיל כל ימיו של רבן גמליאל קבענו הלכה כמותו עכשיו אתה מבקש לבטל דבריו יהושע אין שומעין לך שכבר נקבעה הלכה כר"ג ולא היה אדם שערער בדבר כלום בדורו של רבן גמליאל עבוד כר"ג *בדורו של רבי יוסי עבוד כרבי יוסי ובדורו של ר"ג עבוד כר"ג *והתניא א"ר אלעזר *(בן) צדוק אני (הייתי) מבני סנאב בן בנימין פעם אחת חל תשעה באב להיות בשבת ודחינוהו לאחר השבת והתענינו בו ולא השלמנוהו מפני שיו"ט שלנו היה טעמא דיו"ט הא ערב יו"ט משלימין אמר רבינא שאני יו"ט של דבריהם מתוך שמתענין בו שעות משלימין בו ערביות שבת הואיל ואין מתענין בה שעות אין משלימין בה ערביות *אמר רב יוסף לא שמיע לי הא שמעתא אמר ליה אביי את אמרת ניהלן ואהא אמרת ניהלן אין גוזרין תענית על הצבור בראשי חדשים וכו' ואמרינן עלה *אמר רב יהודה אמר רב זו דברי רבי מאיר שאמר משום רבן גמליאל אבל חכמים אומרים מתענה ומשלים מאי לאו אכולהו לא אחנוכה ופורים הכי נמי מסתברא דאי

רש"י

וכן ערב תשעה באב שחל להיות בשבת. אע"פ שאם חל להיות בחול לא יאכל שני תבשילין ולא יאכל בשר ולא ישתה יין עכשיו שהוא שבת אוכל כל צרכו: בשעתו. שהיתה שעתו עומדת לו במלכותו דמלך והדיוט הוה: מגולגלת. צלויה רכה: להראות הלכה. שאין משלימין תענית ערב שבת: שהוא מפסיק. סעודה: מבעוד יום. שצריך לאכול מבעוד יום ומקבל תענית עליו משגמר לאכול ואע"פ שהוא שבת: אבל. באמת: ומה לי ליכנס כשהוא מעונה. כגון שהשלים בערב שבת תעניתו: ומה לי לצאת ממנה כשהוא מתענה. שמתחיל תעניתו מבעוד יום: ואם התחילו. שהתחילו להתענות ב' או ג' יום ונכנסו בהן ימי חנוכה או ראש חדש: שאין משלימין. תענית בחנוכה וראש חדש להתענות כל היום: וכן בתשעה באב שחל בע"ש. נמי אין משלימין: לבטל את דבריו. ולומר משלימין: חזי אנא דבתר רישא גופא אזיל. רואה אני בדין ובדת שצריכין אנו להלך אחר דברי הראשונים: ולא היה אדם כו'. אלמא אין משלימין: בדורו של רבי יוסי. דהוה בתר הכי שבקוה לדר"ג וקבעו הלכה כרבי יוסי דמותר: מבני סנאב בן בנימין. משפחה היא משבט בנימין שנפל להן גורל לקרבן עצים בי' באב בימי עזרא ויו"ט היה להם לעולם כדתנן בפרק בתרא דתענית: לאחר השבת. שהוא עשרה באב והוי יו"ט שלנו: טעמא דיו"ט. הא בשאר ט' באב היו משלימין אע"פ שכל ט' באב הוי ערב יו"ט שלהם ורבי אלעזר בר צדוק בדורו של רבן גמליאל הוה כדתניא בבילה (דף כג:) א"ר אלעזר בר' צדוק פעמים הרבה נכנסתי אחר אבא לבית ר"ג: שאני יום טוב (ב) דרבנן. כגון האי קרבן עצים הואיל וקל הוא שמתענין בו לשעות כדקתני והתענינו בו לפיכך משלימין בו ערביות כלומר מותר להשלים ערב אותו יום טוב וליכנס לתוכו כשהוא מעונה דהא אפילו בעיקרו מותר להתענות בו קצת היום אבל שבת שאסור להתענות בו קצת לשום תענית אסור נמי להשלים בו ערביות שהמשלים ע"ש מתענה במקצת שבת: לא שמיע לי הא שמעתא. דקבע עולא לעיל הלכה כרבי יוסי: את אמרת ניהלן. רב יוסף חלה ושכח תלמודו והיה אביי תלמידו מזכירו: זו דברי ר' מאיר. דאמר לעיל משום ר"ג מודה היה שאין משלימין וכן ט' באב שחל להיות ערב שבת אבל חכמים אומרים מתענה ומשלים: מאי לאו. חכמים אכולהו קיימי בין אחנוכה ופורים בין אערב שבת ומדאגמר' רב לר' יוסי בלשון חכמים ש"מ הלכה כרבי יוסי:

תוספות

[ביצה מגולגלת. בפי' ר"ח קבלה בידינו כי ר' עקיבא אותה שנה מסוכן היה והביאו לר"ע הרופאים לגמע ביצה מגולגלת באחרית היום ור' יהודה לא דקדק לפיכך סמך על מה שראה ולא ידע העיקר על מה עשה כך ותמוז דהאי שתא מלייה מליוה לפיכך חל תשעה באב בערב שבת וחסרו אב ובא ר"ה בשבת. תוס' שאנ"ץ]:

אי אתם מודים בתשעה באב. וא"ת והא אמר שמואל בפרק מקום שנהגו (פסחים דף נד:) תשעה באב בין השמשות שלו מותר וי"ל דמ"מ מתחיל מבעוד יום לפי שאי אפשר לכוין תחילת הלילה ועוד דר' יוסי סבירא ליה *בין השמשות כהרף עין ואין אדם יכול לעמוד עליו ואין לפרש דהכי קאמר דהיכא דהפסיק סעודתו דהוי כמו קבלת תענית בשבת דהא לא מצי קביל תענית בשבת עליה ועוד דאמרינן דאפילו יוה"כ דתוספת שלו דאורייתא שרי לאכול °אע"פ שכבר הפסיק כדאמרינן °באיכה רבתי ר' יהודה בן בתירא אזל לנציבין בערבא צומא רבא אזל ריש כנישתא לזמוני ליה א"ל כבר אכלי ופסקי א"ל אשגחאי עלי דלא לימא גברא רבא הוא דלא אשגח עילויה אזיל עמיה ומסיק התם דאכל מכל עיגול חד פתיתא ומכל *מאכל פת אחד ומכל חבית חד כוס:

מודה היה שאין משלימין. משמע דרבנן דפליגי עליה סברי דאפילו מפסיקין ולקמן אמרינן זו דברי ר' מאיר שאמר משום ר"ג אבל חכמים אומרים מתענה ומשלים אלמא אדרבה דלרבנן משלימין ושמא הנהו חכמים דפליגי אדרבי מאיר סברי דמשלימין והכא קאמר מודה לרבנן דפליגי ארבן גמליאל והנהו סבירא להו דמפסיקין:

מבני סנאב בן בנימין. סנאה גרסינן ולא גרסינן סנאב דהכי כתיב בעזרא (ב) ועל שם שבטו נקרא בן בנימין דגבי עלי מערכה חשיב ליה בפרק ד' דתענית (דף כו.) וכל הנהו דחשיב התם בני ארח בן יהודה בני דוד בן יהודה כולם על שם שבטן ואע"ג דר' אלעזר בן צדוק כהן היה כדמוכח בפרק כל פסולי המוקדשין (בכורות דף לו.) גבי רבי אלעזר *בר צדוק הוה ליה בוכרא וכו' שמא אמו היתה מבנימין או חתנם היה והיה עמהם בסייעתם:

שאני ימים טובים מדבריהם מתוך שמתענין בו שעות משלימין בו ערביות. והא דאמרינן בסוף פ"ק דר"ה (דף יט.) דימים הכתובים במגילת תענית אסורין בין לפניהם בין לאחריהם ותנן נמי במסכת תענית בפרק שני (דף טו:) כל הכתובים במגילת תענית דלא למספד בהון לפניו אסור ולאחריו מותר ועשרה באב כתיב בהנהו דלא למספד בהון משמע דיו"ט דדבריהם נמי אסור להתענות בו ערביות הני מילי תענית דרשות אבל תענית חובה כגון תשעה באב מתענין וא"ת והיכי פשיט לעיל מרבי יוסי דאיירי בתענית חובה על בני בי רב דיתבי בתענית דמשמע דאיירי בתענית הרשות וכן משמע בשאלתות *דמיירי בכל תעניות ומנהג נמי דאפילו בתענית הרשות משלימין ובירושלמי נמי אמרינן במסכת תענית בשם רב הונא אפילו יחיד הגוזר על עצמו בע"ש תענית מתענה ומשלים וי"ל דשפיר מוכח לעיל דכיון דאמר ר' יוסי מתענה ומשלים אע"ג דתענית ט' באב לא דחי שבת ש"מ דכמה שנכנס בשבת כשהוא מעונה לא חשיב כמתענה בשבת וא"כ בתענית הרשות נמי שרי להשלים אבל ערב יום טוב דדבריהם שייך לפלוגי בין תשעה באב לתענית הרשות דמה שאסור להתענות בערב יו"ט דדבריהם לאו משום דחשוב כמתענה ביו"ט דהא לאחריו נמי אסור אף על גב דאין מתענין ביו"ט אלא משום דעשו חיזוק ביו"ט דדבריהם שלא יבא להתענות ביו"ט עצמו וכי גזרו בתענית רשות אבל בתשעה באב לא גזרו:

והלכתא

רבינו חננאל

טובא והא דתניא ט' באב שחל להיות בערב שבת והביאו לפני ר' עקיבא ביצה מגולגלת בלא מלח וגמאה וכו' קבלה בידינו כי ר' עקיבא באותה שעה מסוכן היה והביאו לפני ר' עקיבא הרופאים לגמוע ביצה מגולגלת בלא מלח באחרית היום ור' יהודה לא דקדק לפי' סמך על מה שראה ולא ידע העיקר מפני מה עשה כך. ופסח דההיא שתא יום ה' היה. ותמוז דההיא שתא מילויי מיליוה. לפיכך חל ט' באב להיות בע"ש וחיסרו אב. ובאותה השנה בא ר"ה להיות בשבת וכבר פירשנוהו ביאור זה יפה במס' תענית והא דאמרי' בדורו של ר"ג עבוד כר"ג ואקשינן והתנן א"ר אלעזר ב"ר צדוק אני הייתי מבני סנאב בן בנימין כו' ואסיק' טעמא דיו"ט שלנו ומפני כך לא השלמנו הא ערב יו"ט מתענה ומשלים בט' באב שחל להיות בע"ש: (ור"מ היא) [זו דברי ר"מ] דאמר הכי אבל חכ"א דר"ג אומר מתענה ומשלים וקיי"ל כר' יוסי וכדדרש מר זוטרא משמיה דרב הונא הלכה מתענה ומשלים. פי' דליוה לרטיבא [(ופסא ליבחכתיה) [רפסא ליה בדוכתא]. כיון שראה שמרימין עץ לה שאינו ראוי לשרפה. אמר שמא יש לו תחתיו דבר טמון או שמא להכות בו אדם מתכוון לכך שואל מה עסקך וכן כיון שראה*) ומדקדק: ירושלמי מודים חכמים לר' יהודה בב' יו"ט של ר"ה שהן מתקנת נביאים הראשונים מי גרם לי להיות שומר ב' יו"ט בסוריא על שם שלא שמרתי יום אחד בא"י. סבורה אני שמקבלת שכר על השנים ואיני מקבלת שכר אלא על אחד. וה"ה לב' חלות בסוריא ר' יוחנן קרי עלייהו וגם אני נתתי להם חקים לא טובים:

הדרן עלך בכל מערבין

רב נסים גאון

אמר ר' אלעזר בר' צדוק אני מבני סנאה בן בנימין פעם אחת חל ט' באב להיות בשבת ודחינוהו לאחר שבת והתענינו בו ולא השלמנוהו מפני שיום טוב שלנו היה, עיקרו במס' תעניות בפרק בג' פרקים (דף כו) זמן עצי כהנים והעם בתשעה כו' בה' באב בני פרעוש בן יהודה בשבעה בו בני רכב בן בנימין והיה יום י' של חודש אב יום טוב שלהן שמביאין בו קרבן עצים ולפיכך לא השלימו בו

*) [אינו מובן כוונת ד' רבינו בזה ואולי דחיסור לשון יש כאן וצ"ע].

עין משפט נר מצוה

קי א ב מיי' פ"א מהל' תענית הלכה ו סמג עשין ג טוש"ע א"ח סי' תקעב סעיף ב:

מסורת הש"ס

[ברכות ב:]

[תבשיל חד פת כצ"ל רש"ל]

[לפנינו בבכורות איתא רבי צדוק וכן איתא בברכות כז: ועי' תוס' יומא עט: ותוס' סוכה כו: ד"ה נטלו ותוס' חולין קז. ד"ה מאי]

[עי' פירש"י לעיל לח. ד"ה אבל]

[תענית טו:]

[נ"ל ר' גמליאל]

[צ"ל ברבי]

תענית יב.

[לעיל י. וש"נ]

תענית יח.

[פרשת בראשית ס"ם א']

הגהות הב"ח

(א) גמ' כשהוא מעונה תניא. תז"מ ונ"ב ס"א ותניא: (ב) רש"י ד"ה שאני יום טוב דדבריהם כגון האי:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אי אתם מודים וכו' אע"פ שכבר הפסיק כדאמרינן. עי' תענית דף ל ע"ב תוס' ד"ה כל העושה: בא"ד באיכה רבתי. בפסוק ויגרס בחצץ שני:

דאי סלקא דעתך אכולהו. אמרה רב יהודה: הא בעי מיניה רבה מרב יהודה. כדאמרינן לעיל אתא לקמיה דרב יהודה ולא הוה בידיה: מתענה ומשלים. בערב שבת: הא בעי רבה מרב הונא. לעיל ולא פשט ליה: לבתר דשמעה. רב הונא מרב להאי אבל חכמים אומרים הדר אגמריה למר זוטרא (א) ומקמיה דלישמעיה בעא רבה מיניה ולא פשט ליה: הכא נמי. דרב יהודה לא תיקשי: הא מקמי דשמעה. מרב: הא לבתר דשמעה. רב הונא ורב יהודה תלמידי דרב הוו: הדרן עלך בכל מערבין

קיא א מיי' פ"א מהל' תענית הל"ו טוש"ע א"ח סי' רמט סעיף ד:
א ב מיי' פכ"ז מהלכות שבת הלכה יב סמג לאוין סו טור ש"ע א"ח סי' תה סעיף ה:
ב ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ו:
ג ד מיי' שם הלכה יג טוש"ע שם סעיף ז:
ד ה מיי' שם הלכה יב טוש"ע שם סעיף ה:
ה ו ז מיי' שם הלכה יג טוש"ע שם סעיף ח:
ו ח ט מיי' שם הלכה טו סמג שם טור ש"ע א"ח סי' תו:
ז י כ מיי' פ"ה מהלכות י"ט הלכה י טוש"ע א"ח סי' תה סעיף ט:

דאי סלקא דעתך אכולהו הא בעי מיניה רבה מרב יהודה ולא פשט ליה ולטעמיך הא דדרש מר זוטרא משמיה דרב הונא הלכה מתענה ומשלים הא בעא מיניה רבה מרב הונא ולא פשט ליה אלא הא מקמי דשמעה והא לבתר דשמעה הכא נמי הא מקמי דשמעה הא לבתר דשמעה *דרש מר זוטרא משמיה דרב הונא [א]הלכה מתענין ומשלימין:

הדרן עלך בכל מערבין

מי [ב]שהוציאוהו נכרים או רוח רעה אין לו אלא ד' אמות החזירוהו כאילו לא יצא הוליכוהו לעיר אחרת נתנוהו בדיר או בסהר ר"ג ור' אלעזר בן עזריה אומרים [ג]מהלך את כולה רבי יהושע ור"ע אומרים אין לו אלא ד' אמות: מעשה שבאו *מפלנדרסין והפליגה ספינתם בים [ד]ר"ג ורבי אלעזר בן עזריה הלכו את כולה ר' יהושע ור"ע לא זזו מד"א שרצו להחמיר על עצמן פעם אחת לא נכנסו לנמל עד שחשיכה אמרו לו לרבן גמליאל מה אנו לירד אמר להם *מותרים אתם שכבר הייתי מסתכל והיינו בתוך התחום עד שלא חשיכה: **גמ'** ת"ר ג' דברים מעבירין את האדם על דעתו ועל דעת קונו אלו הן עובדי כוכבים ורוח רעה ודקדוקי עניות למאי נפקא מינה למיבעי רחמי עלייהו ג' אין רואין פני גיהנם אלו הן דקדוקי עניות וחולי מעיין והרשות ויש אומרים אף מי שיש לו אשה רעה ואידך אשה רעה מצוה לגרשה ואידך *זימנין דכתובתה מרובה אי נמי אית ליה בנים מינה ולא מצי מגרש לה למאי נפקא מינה לקבולי מאהבה שלשה מתין כשהן מספרין ואלו הן חולי מעיין וחיה והדרוקן למאי נפקא מינה למשמושי בהו *זוודתא: אמר רב נחמן אמר שמואל יצא לדעת אין לו אלא ארבע אמות פשיטא השתא מי שהוציאוהו נכרים אין לו אלא ד' אמות יצא לדעת מיבעיא אלא [ה]אימא חזר לדעת אין לו אלא ד"א הא נמי תנינא החזירוהו נכרים כאילו לא יצא החזירוהו הוא דכאילו לא יצא אבל הוציאוהו נכרים וחזר לדעת אין לו אלא ד"א אלא אימא [ו]יצא לדעת והחזירוהו נכרים אין לו אלא ד"א הא נמי תנינא הוציאוהו והחזירוהו כאילו לא יצא הוציאוהו והחזירוהו הוא דכאילו לא יצא אבל יצא לדעת לא [ז]מהו דתימא לצדדין קתני מי שהוציאוהו נכרים וחזר לדעת אין לו אלא ד' אמות אבל יצא לדעת והחזירוהו נכרים כאילו לא יצא קמ"ל בעו מיניה מרבה הוצרך לנקביו מהו אמר להם *[ח]גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה אמרי נהרדעי [ט]אי פיקח הוא עייל לתחומא וכיון דעל על א"ר פפא פירות שיצאו חוץ לתחום וחזרו [י]אפילו במזיד לא הפסידו את מקומן מ"ט אנוסין נינהו איתיביה רב יוסף בר שמעיה לרב פפא ר' נחמיה ור' אליעזר בן יעקב אומרים לעולם אסורין עד שיחזרו למקומן שוגגין בשוגג אין במזיד לא תנאי היא דתניא [כ]פירות שיצאו חוץ לתחום בשוגג יאכלו במזיד לא יאכלו רבי

והלכתא מתענה ומשלים. פירוש אם ירלה להשלים דשרי להשלים דבעיא הוא אי שרי להשלים אי לא: [ומורי אמר לי בשם ה"ר ידידיה דאפילו ר' יוסי ל"פ אלא דיכול להשלים מיהו גם ר' יוסי מודה אי אינו רוצה להשלים הרשות בידו ור' יהודה אמר אסור להשלים ואין נ"ל מדקאמר ר' יוסי אי אתה מודה לי בט' באב שחל להיות באחד בשבת שהוא מתחיל מבע"י והתם ע"כ לחייב קאמר דומיא דהכי ע"ש דחייב להשלים קאמר] [רש"ל בשם תוס' שאנ"ץ]:

הדרן עלך בכל מערבין

מי שהוציאוהו. על דעתו ועל דעת קונו. ואע"ג דהיכא נמי כשפים שמכחישין פמליא של מעלה נראה דהוי בכלל רוח רעה ויצר הרע אע"ג דמשמע בפ' ואלו מגלחין (מו"ק ד' יז.) דפעמים שיצרו מתגבר עליו ואינו יכול לכופו מ"מ אדם יכול ליזהר שלא יבא לידי כך: **הרשות**. פי' רבינו חננאל עול מלכות עובדי כוכבים כדאמר במסכת אבות (פ"ב מ"ג) הוו זהירין ברשות ורש"י פירש נושה: **לצדדין** קתני. אחזר לדעת לא רצה לתרץ כך לצדדין קתני דסוף סוף אהחזירוהו נ"ל לעולם לצדדין קתני (ועוד) דניחא ליה לפרש שיתקיימו דברי רב נחמן הראשונים: **לא** הפסידו את מקומן. אע"ג דהכא מחוץ לתחום אסור למי שנשתלח לו הני מילי התם דאיתיה חוץ לתחום אבל הכא דהשתא הם במקומן שרי אפילו להאי דאפקא ולא דמי למבשל בשבת *במזיד לא יאכל דהתם הוי איסור דאורייתא: **במזיד** לא יאכלו. משמע לשום אדם לא יאכלו ואף על גב דהכא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר כיון שנעשה איסור על ידי ישראל החמירו:

מי שהוציאוהו נכרים. חוץ לתחום: או רוח רעה. שנכנס בו שד ונטרפה דעתו ויצא חוץ לתחום ואחר כך נשתפה והרי הוא חוץ לתחום: החזירוהו. לתוך התחום: כאילו לא יצא. והרי כל העיר לו כד' אמות כבתחילה וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח: הוליכוהו לעיר אחרת. והרי היא *מוקפת מחיצות: או שנתנוהו בדיר או בסהר. שהן מוקפין והיקיפן גדול: מהלך את כולה. דהואיל ומוקפת מחיצות הרי היא כד' אמות: מפלנדרסין. שם מקום: והפליגה. כשהיא מתרחק' משפת הים ונכנסת לאמצעי קרי ליה הפלגה ולשון לע"ז הוא שקורין לשלולית הים פיל"ג: הלכו את כולה. היו מהלכין בכל הספינה דאע"פ שהספינה הולכת בשבת ויצאו חוץ לתחום הוו כמי שילא חוץ לתחום וניתן בדיר או בסהר שהספינה מחיצות לה: שרצו להחמיר. בגמרא מפרש: לנמל. פורט"ו בלע"ז שם הספינות יוצאות מן הים לשפתו: מה אנו לירד. מן הספינה לתוך העיר כלומר באנו מחוץ לתחום משחשיכה: **גמ'** והרשות. מי שיש לו נושין: לקבלינהו מאהבה. דמכפרי עליה: כשהן מספרים. אפי' יש בהן חיות הרבה שמדברים אעפ"כ מתין פתאום: הדרוקן. חולי הפה (ב) מושג"א: זוודתא. לזמן תכריכין: חזר לדעת. מי שהוליאוהו נכרים וחזר לדעת לתוך התחום לא הוי כהחזירוהו דתנן במתני' כאילו לא יצא: מהו דתימא. מתני' לצדדין קתני והחזירוהו דסיפא מילתא באפי נפשה היא ולאו אהוליאוהו נכרים קאי והכי קאמר מי שהוליאוהו נכרים בין כשהוא עומד בחוץ בין שחזר לדעת אין לו אלא ד' אמות ומי שהיה חוץ לתחום והחזירוהו נכרים בין שהיתה יליאתו ראשונה לדעת בין שלא לדעת אלא באונס הוי כאילו לא יצא: קמ"ל. ר"נ דסיפא דמתני' ארישא מהדר: הוצרך לנקביו. זה שהוליאוהו נכרים מהו ליצאת מד' אמותיו: את לא תעשה שבתורה. לאו דלא תסור (דברים יז) ותחומין נמי דרבנן: אי פיקח הוא. האי דנצרך לנקביו ויהבו ליה רבנן רשות למיפק חוץ לארבע אמותיו: עייל לתחומא וכיון דעל על. ומותר כאילו לא יצא דהא ברשות על ולא גרע מהחזירוהו: פירות שילאו חוץ לתחום וחזרו. ביום טוב לא הפסידו מקומן וכל העיר להן כד' אמות ויש להן לכל רוח אלפים אמה אם יו"ט הוא ואי שבת מותרין לאכילה במקום שחזרו: אנוסים היו. על ידי המוליכן: אסורין. לזוז אותן מארבע אמותיהן ולא לאוכלן אפי' חזרו אלא אם כן חזרו שוגגין אבל מזיד לא: הכי גרסינן תנאי היא דתניא פירות שילאו חוץ לתחום בשוגג יאכלו ולא גרסינן הכא וחזרו: בשוגג יאכלו. במקום שהן שם אם יש אדם שעירב לאותו לד או שהיו בני עיר אחרת סמוכים להן:

[ז"ל רש"י בע"ז יא. ד"ה בזוודתא תכריכין לידה לדרך (בראשית מב) מתרגמינן זוודין לאורחא ותכריכין הן צידה לדרך למתים עכ"ל]

רבינו חננאל

פ"ד מי שהוציאוהו נכרים או רוח רעה אין לו אלא ד' אמות. החזירוהו כאלו לא יצא כו': נכרים ורוח רעה ועניות מעבירין את האדם על דעתו ועל דעת המקום. פי' נכרים ורוח רעה כופין אותו בעל כרחו. עניות נמי דכתיב פן אורש וגנבתי למאי נפקא מיניה לבקש רחמים ויצילהו הקב"ה מהן ועוד דקדוקי עניות וחולי מעים והרשות כיון שיש להן יסורין בעוה"ז אין רואין פני גיהנם. וי"א אף מי שיש לו אשה רעה למנ"ם לקבולי מאהבה. פי' הרשות עבודת השרים והשלטונים. זוותא תכריכין. אמר רב נחמן אמר שמואל יצא לדעת אין לו אלא ד' אמות אסיקנא היכא דיצא לדעת אע"פ שהחזירוהו נכרים בע"כ כיון דיציאתו לדעת היתה אין לו אלא ד' אמות. בעו מיניה מרבא כיון דתנן מי שהוציאוהו נכרים או רוח רעה אין לו אלא ד' אמות אם הוצרך לנקביו פי' השתנת מים והוצאת רעי מה יעשה ופשיט ליה יצא חוץ ויעשה צרכיו דגדול כבוד הבריות שדוחה את ל"ת שבתורה שנאמר באבדה (אחר) [במקום אחר] לא תוכל להתעלם וכת' והתעלמת מהם ואמרו חכמים פעמים שאתה מתעלם. כיצד זקן ואינו לפי כבודו. הנה התירה התורה לזקן להתעלם ואע"ג דכתיב בה לאו. אמרי נהרדעי ואם זה שהוצרך לנקביו הוא חכם ויודע שהנכנס בתחומו אפי' מזיד כיון שתחלתו אנוס הוא אם חזר בתחומו כאילו לא יצא ויש לו אלפים אמה לכל רוח וילך ויעשה צרכיו באותו מקום שיצא ממנו ואם יזדמן לו ליכנס בתחומו ונכנס בתחומו ישב שם ודומה כאילו הנכרים החזירוהו ויש לו אלפים אמה לכל רוח וזהו פי' כיון דעל על ואמר רב פפא פירות שיצאו חוץ לתחום וחזרו אפילו במזיד לא הפסידו את מקומן. מ"ט אנוסים נינהו כלומר לאו בני דעה נינהו ומותבי על רב פפא מדברי ר' נחמיה ור' אליעזר בן יעקב ופריק תנאי היא דתניא פירות שיצאו חוץ לתחום וחזרו כו' ואסיקנא דכ"ע מזיד לא והכא בשוגג שלא במקומן פליגי ת"ק סבר דשוגג שלא במקומו שרו

רב נסים גאון

בו התענית. אמר רב יוסף לא שמיעא לי הא שמעתא אמר ליה אביי את אמרתה ניהלן כבר פירש' טיבן של דברים לשעבר: סליק בכל מערבין

מי שהוציאוהו אמר להו גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה. כבר פירשנוהו למעלה דהני מילי בלאו דלא תסור אבל לאו דאורייתא לא דחי ופירשו בברכות בפרק מי שמתו מוטל לפניו (דף יט):

ויקא

גליון הש"ס גמ' אי פקח הוא. עי' לקמן דף מד ע"ב תוס' ד"ה ומר סבר: רש"י ד"ה הוליכוהו לעיר אחרת וכו' מוקפת מחיצות. עי' לקמן דף מז ע"ב בתוס' ד"ה דכולה:

מ"ז

שבת לח.

תענית יח:

[גי' הערוך מפלנדרסין וכן איתא במשנה שבמשניות]

[עי' תוס' לקמן מג: ד"ה מותרין]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לבתר וכו' למר זוטרא מקמי דשמעה ובעא רבה: (ב) רש"י ד"ה הדרוקן חולי הפה. נ"ב במס' שבת פרק במה מדליקין דף לג מבואר להדיא שהיא חולי הבטן וז"ל הגמ' שם שנדון בהדרוקן שנא' ומכות תדרי בטן ע"כ:

ברכות יט: שבת פא: צד: מנחות לז: [מגילה ג:]

רבי נחמיה אומר במקומן יאכלו שלא במקומן לא יאכלו מאי במקומן אילימא במקומן במזיד והא קתני בהדיא רבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב אומרים לעולם אסורין עד שיחזרו למקומן שוגגין בשוגג אין במזיד לא אלא לאו במקומן בשוגג וחסורי מחסרא והכי קתני פירות שיצאו חוץ לתחום בשוגג יאכלו במזיד לא יאכלו במה דברים אמורים שלא במקומן אבל במקומן אפילו במזיד יאכלו ואתא ר' נחמיה למימר אפי' במקומן נמי בשוגג אין במזיד לא לא במזיד במקומן דכולי עלמא לא פליגי דאסור והכא בשוגג שלא במקומן פליגי תנא קמא סבר בשוגג שרי שלא במקומן ורבי נחמיה סבר אפילו שוגג במקומן אין שלא במקומן לא והא מדקתני סיפא רבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב אומרים לעולם אסורין עד שיחזרו למקומן שוגגין שוגג אין במזיד לא מכלל דת"ק סבר במזיד נמי שרי שמע מינה: אמר רב נחמן אמר שמואל היה מהלך ואינו יודע תחום שבת [א]מהלך אלפים פסיעות בינוניות וזו היא תחום שבת ואמר רב נחמן אמר שמואל [ב]שבת בבקעה והקיפוה נכרים מחיצה בשבת מהלך אלפים אמה ומטלטל בכולה על ידי זריקה ורב הונא אמר מהלך אלפים אמה ומטלטל ד' אמות וניטלטל בכולה על ידי זריקה שמא ימשך אחר חפצו באלפים מיהת ליטלטל כי אורחיה משום דהוי כמחיצה שנפרצה במלואה למקום האסור לה חייא בר רב אמר מהלך אלפים אמה ומטלטל באלפים אמה כמאן דלא כרב נחמן ולא כרב הונא אימא מטלטל בארבע אי הכי היינו דרב הונא אימא וכן אמר רבי חייא בר רב א"ל רב נחמן לרב הונא לא תיפלוג עליה דשמואל דתניא כוותיה דתניא

היה

רבי נחמיה אומר במקומן · אם חזרו למקומן יאכלו אבל שלא במקומן כל זמן שהן חוץ לתחום לא יאכלו : מאי במקומן · דשרי רבי נחמיה היכי חזרו : אי נימא . אפילו במזיד דחשיב להו אנוסין והוי כהוציאוהו נכרים והחזירוהו : והתניא . אחריתי בהדיא רבי אליעזר ורבי נחמיה אמרי לעולם אסורין כו' : אלא לאו · על כרחך האי במקומן בשוגג קאמר מכלל דת"ק אף במזיד שרי היכא דחזרו ותרתי קולי אית ליה : וחסורי מחסרא כו' שלא במקומן · שלא חזרו הוא דבמזיד לא יאכלו אם יצאו במזיד אבל חזרו במקומן (וזהו) במזיד נמי יאכלו : ואתא רבי נחמיה למימר · האי בשוגג יאכלו במזיד לא יאכלו דקאמר אשלא במקומן איתו כן אלא אמקומן איתמר דאם חזרו למקומן בשוגג יאכלו אם במזיד לא יאכלו ות"ק אית ליה דרב פפא : לא במזיד · אפי' במקומן לת"ק אסור ומתני' לא תחסר' אלא כדקתני דלא איירי תנא קמא בחזרה כלל ורבי נחמיה אשלא במקומן אתא לאפלוגי דקאמר תנא קמא שוגג יאכלו ואתא רבי נחמיה למימר האי חילוק דיהבת בין שוגג למזיד לאו אשלא במקומן איתמר אלא במקומן והכי קאמר ר' נחמיה חזרו במקומן יאכלו בהאי שוגג דקאמרת אבל שלא במקומן אפילו בשוגג לא יאכלו : והא מדתני. בהך אחריתי לעולם אסורין כו' מכלל דבתרתי פליגי ותנא קמא במזיד במקומן נמי שרי דאי חדא קולא הוא דמיקל ור' נחמיה בההוא הוא דפליג הכי איבעי ליה למיתני כדתנ' בקמייתא במקומן יאכלו שלא במקומן לא יאכלו והנא ידענא דאשוגג דשרי תנא קמא שלא במקומן קאתא רבי נחמיה למימר הא דשוגג דשרי במקומן הוא דשרי שלא במקומן לא ומדתנן לעולם אסורין עד שיחזרו שוגגין שמע מינה (א) לת"ק דשרי היכא דאיכא חדא להתירא כגון שוגג שלא במקומן או מזיד במקומן כיון דאיכא חדא לטיבותא וקאמר רבי נחמיה לעולם אסורים עד דאיכא תרתי להתירא שוגג ובמקומן ולעולם תנאי היא : פסיעה בינונית · דרך הליכתו של אדם אמה : שבת בבקעה · יש לו ממקומו אלפים אמה לכל רוח : והקיפוה נכרים מחיצות בשבת · ולדירה כגון שהקיפוה לדור בתוכה דאי לאו הכי ביותר מבית סאתים לא משתריא לטלטולי בה אלא ד' אמות : מהלך בה אלפים · דלא מהני ליה הנך מחיצות להיותה לו כד' אמות דכי אמרינן כל הבית כולו כד' אמות היכא דשבת באויר מחיצות מבעוד יום אבל הכא דבשעת שביתה לא הוו מחיצות לא ואפי' לרבן גמליאל דאמר בהוציאוהו נכרים ונתנוהו בדיר או בסהר דאע"ג דלא שבת באויר מחיצות נעשית לו כארבע אמות ומהלך את כולה התם הוא דמי שהוציאוהו נכרים אין לו אלא ארבע אמות הקילו חכמים אצלו להיות לו היקף מחיצות כארבע אמות אבל הקונה שביתה שיש לו אלפים אמה לא הקילו חכמים אצלו להיות לו היקף מחיצות כארבע אמות אלא אם כן שבת באוירן ותדע דהא רב הונא וחייא בר רב תלמידי דרב נינהו ואמר רב הלכה כרבן גמליאל בדיר וסהר והכא אסרי כשמואל ובמתני' נמי הכי תנן לקמן בפ' כיצד מעברין (דף סא.) ומודד שאמרו נותנין לו אלפים אמה אפילו סוף מדתו כלה במערה אינה לו כארבע אמות ואילו הוציאוהו נכרים ונתנוהו בה מהלך את כולה והא דברי הכל היא : ומטלטל בכולה · אפי' חוץ לאלפים שאין לו רשות להלך מותר לטלטל ע"י זריקה כלומר מותר לזרוק שם דקיימא לן מחיצה העשויה בשבת שמה מחיצה וממילא שמעינן דבתוך אלפים מטלטל כדרכו דהא מחיצות נינהו : ומטלטל בארבע אמות · כאילו לא היתה שם מחיצה וטפי מארבע לא ואפילו בזריקה דלא שני לן בין טלטול כי אורחיה לטלטול דזריקה אלא במקום שמותר לטלטל ואסור להלך כגון מתוך התחום לחוץ התחום אבל במקום שהוא מותר להלך אי שרי לטלטל בזריקה שרי נמי לטלטל כי אורחיה ואי אסיר תרווייהו אסירי וכיון דאסר ליה רב הונא לטלטל באלפים שלו אפילו זריקה נמי אסור וטעמא מפרש ואזיל : ומקשינן לרב הונא ונטלטל בכולה · ואפילו חוץ לאלפים ע"י זריקה דהא קיימא לן מחיצה הנעשית בשבת מחיצה היא בפ"ב (דף כ) וגבי דאיהו לא מצי אזיל כיון דלא שבת באוירה לא הוי לה כארבע אמות אבל מכל מקום מחיצות נינהו : שמא ימשך אחר חפצו · חוץ לאלפים הלכך גזרינן טלטול בזריקה אטו הילוך: באלפים מיהת · שהוא מותר להלך בהן וליכא למיגזר בהו משום שמא ימשך אחר חפצו ניטלטל כי אורחיה טלטול גמור וכל שכן זריקה דהא מחיצות מעלייתא נינהו ומשני כיון דחוץ לאלפים אסור לטלטל אפילו בזריקה משום שמא ימשך אחר חפצו וכל שכן כי אורחיה דהא אין יכול להלך שם ולטלטל מיתסר נמי באלפים משום דהוי אלפים דיליה נפרצין לחוץ לאלפים דאסירי ליה משום גזרה שמא ימשך דהא אין הפסק ביניהן והויא מחיצה הנפרצת במלואה למקום האסור לה : ומטלטל באלפים · אפילו כי אורחיה וחוץ לאלפים לא אפילו בזריקה : לא כרב נחמן ולא כרב הונא · ומה נפשך אי גזר שמא ימשך אפילו אלפים ניתסרו משום מחיצה הנפרצת למקום האסור לה ואי לא גזר שמא ימשך לטלטל חוץ לאלפים בזריקה : עליה דשמואל · דרב נחמן משמיה דשמואל אמרה : דתניא כוותיה · דלא גזרינן שמא ימשך :

מכלל דתנא קמא במזיד נמי שרי · נראה דהלכתא כתנא קמא ואף על גב דקיימא לן משנת רבי אליעזר קב ונקי הכא לא קיימא לן כוותיה אלא כרבנן כיון דסבר רב פפא כרבנן ואף בשוגג שלא במקומן נראה דהלכתא כת"ק דשרי מדקאמרינן במזיד במקומן כולי עלמא לא פליגי דאסור כי פליגי בשוגג שלא במקומן ואם כן דרב פפא דשרי במזיד במקומן כ"ש דשרי בשוגג שלא במקומן ועוד דקיימא לן דלא קנסינן שוגג אטו מזיד לא בדאורייתא ולא בדרבנן מיהו על כרחך הא דאסר ראב"י שוגג שלא במקומן לאו משום דקניס שוגג אטו מזיד דהא במקומן לא קניס שוגג אטו מזיד אלא משום כיון דאין להן אלא ארבע אמות גזרינן דילמא אתי לאוציאן חוץ לארבע אמותיהן וכן איתא בירושלמי דקאמר ר' נחמיה דאמר עד שיחזרו למקומן שוגגין אתיא כר"מ דאמר המבשל בשבת בשוגג יאכל ואף ע"ג דהבא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר ואמרינן לקמן (דף מז:) דחפצי נכרים קונין שביתה ולא גזרינן שמא יוציא חוץ לעיר יש לחלק בין עיר לארבע אמות ועוד דכשנעשה ע"י נכרי לא החמירו ועוד הא דחפצי נכרי קונין שביתה היינו דגזרו בעלים דנכרים אטו בעלים דישראל ומשום הכי לא גזרינן שמא יוציא דלא גזרינן גזירה לגזירה: ונכרים שהקיפוה מחיצות · בירושלמי מוקי לה כרבי יהושע ומיהו בקונט' פי' דאתיא נמי כר"ג דאמר נתנוהו בדיר או בסהר מהלך את כולה ואע"ג דלא שבת באויר מחיצות מבעוד יום דלא הקילו חכמים אלא התם דאין לו אלא ארבע אמות אבל הכא דיש לו אלפים לא הקילו : ומטלטל בכולה ע"י זריקה · נראה לר"י דאף תוך אלפים מטלטל ע"י זריקה אבל כי אורחיה אינו מטלטל אלא ארבע אמות דלענין טלטול כי אורחיה נפרצה למקום האסור לה : וניטלטל בכולה ע"י זריקה · אע"ג דרב הונא אית ליה בסוף פ"ק (דף יז·) דשבת גורמת והכא נאסר בתחילת שבת לא דמי להכא דרב הונא מודה במחיצה גמורה העשויה בשבת דשמה מחיצה:

לא

עין משפט
נר מצוה

ח א מיי' פכ"ז מהל' שבת הלכה ד סמג לאוין סו טוש"ע א"ח סי' שנו סעיף א :

ט ב מיי' שם הל' ח סמג שם טוש"ע א"ח סי' תג :

רבינו חננאל

ור' נחמיה אמר אפילו בשוגג נמי במקומו אין שלא במקומו לא. איני והא מדקתני בהאי ר' נחמיה ור' אלעזר בן יעקב אומרים לעולם אסורין עד שיחזרו למקומן שוגגין . מכלל דת"ק סבר במזיד נמי שרי אלא לאו ש"מ תנאי היא ש"מ. אמר רב נחמן אמר שמואל מי שאינו יודע תחום שבת מהלך אלפים פסיעות בינוניות וזהו תחום שבת : ועוד אמר רב נחמן אמר שמואל שבת בבקעה והקיפוה גוים מחיצה בעביטין ואוכפות ומשואות וכיוצא בהן בשבת מהלך בה אלפים אמה ומטלטל בכולה ע"י זריקה. רב הונא אמר מהלך בה אלפים אמה דאינון תחומיה ומטלטל בה בד' אמות דאע"ג דניקפה מחיצה נעשית כאילו נפרצה המחיצה הרביעי' במלואה למקום האסור לה שהוא חוץ לתחומו ואילו היתה ההקפה באלפים אמה או פחות היה מותר לטלטל בכולה אבל כיון שהיא יתר נעשית כאלו נפרצה במקום האסור לו וע"י זריקה נמי אינו מטלטל גזרה שמא ימשוך אחר חפצו ויצא חוץ לתחומו ואסיקנא וכן א"ר חייא בר רב כרב הונא . א"ל רב נחמן לרב הונא לא תפלוג עליה דשמואל דאמר מהלך בה אלפים אמה ומטלטל בכולה ע"י זריקה דהא תניא כוותיה היה מודד ובא וכלתה מדתו בחצי העיר מותר לטלטל בכל

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה והא מדתני כו' שמע מינה צ"ל שמעינן לת"ק

י א ב מיי' שם הל' ח:
יא ג שם הלכה ה:
יב ד ה טוש"ע א"ח סי' כ תה ס"ז:

*היה *מודדובא וכלתה מדתו בחצי העיר מותר לטלטל בכל העיר כולה ובלבד שלא יעבור את התחום ברגליו במאי מטלטל לאו [ב]על ידי זריקה (א) אמר רב הונא לא על ידי משיכה אמר רב הונא [ג]היה מודד ובא וכלתה מדתו בחצי חצר אין לו אלא חצי חצר פשיטא אימא יש לו חצי חצר האי נמי פשיטא מהו דתימא *ליחוש דלמא אתי לטלטולי. בכולה קמ"ל אמר רב נחמן מודה לי הונא היה מודד ובא וכלתה מדתו על שפת תקרה מותר לטלטל בכל הבית מאי טעמא הואיל ותקרת הבית חובטת אמר רב הונא בריה דרב נתן כתנאי הוליכוהו לעיר אחרת ונתנוהו בדיר או בסהר רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה אומרים מהלך את כולה ורבי יהושע ורבי עקיבא אומרים אין לו אלא ארבע אמות מאי לאו רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה דאמרו מהלך את כולה דלא גזרי הילוך דיר וסהר אטו הילוך בבקעה ומדהילוך אטו הילוך לא גזרי טלטול אטו הילוך לא גזרי ור' יהושע ור' עקיבא דאומרים אין לו אלא ארבע אמות דגזרי הילוך דיר וסהר אטו הילוך דבקעה ומדהילוך אטו הילוך גזרי טלטול אטו הילוך נמי גזרי ממאי דילמא כי לא גזרי רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה הילוך סהר ודיר אטו הילוך בקעה הני מילי התם דשני מקומות הן אבל טלטול אטו הילוך דמקום אחד הוא ה"נ דגזרי גזירה שמא ימשך אחר חפצו ורבי יהושע ור' עקיבא נמי ממאי דמשום דגזרי הוא דילמא משום דקא סברי כי אמרינן *כל הבית כולו כארבע אמות דמי הני מילי היכא דשבת באויר מחיצות מבעוד יום אבל היכא דלא שבת באויר מחיצות מבעו"י לא אמר רב הלכתא כרבן גמליאל בדיר וסהר וספינה ושמואל אמר הלכתא כרבן גמליאל בספינה אבל בדיר וסהר לא דכולי עלמא מיהת הלכה כרבן גמליאל בספינה מאי טעמא אמר רבה [ד]הואיל ושבת באויר מחיצות מבעוד יום ר' זירא אמר הואיל וספינה נוטלתו מתחילת ארבע ומנחתו בסוף ארבע מאי בינייהו איכא בינייהו [ה]שנפחתו דופני ספינה אי נמי בקופץ מספינה לספינה ורבי זירא מאי טעמא לא אמר כרבה אמר לך מחיצות

רש"י

היה מודד ובא · הנותן עירובו ובא לילך ממקום עירובו אלפים וכלתה מדתו בחצי עיר אחרת שעירבו את כולה אי נמי ביו"ט: שלא יעבור תחום · אלפים ממקום עירובו ברגליו דכיון דלא שבת בתוכה לא הויא ליה כד' אמות: במאי מטלטל · בכל העיר הואיל ותני שלא יעבור את התחום ברגליו: לאו על ידי זריקה · אלמא לא גזרינן שמא ימשך: לא במשיכה לא גרסי' ומאן דגרים לה הכי קאמר ורב הונא אמר לך האי דקתני מותר לטלטל בכל העיר כולה במשיכה קאמר שמושך מחוץ לאלפים לתוך אלפים דהתם ליכא למיגזר שמא ימשך דלאו חפציו הוא עד דמייתי ליה לגואי וכי מייתי ליה תו לא מפיק ליה: הכי גרסינן אמר רב הונא היה מודד ובא וכלתה מדתו בחצי חצר אין לו אלא חצי חצר להלך: פשיטא · דהא כלו אלפים שלו: אימא יש לו חצי חצר · אותו חצי של חצר שבתוך תחומו מותר להלך כי (ב) אורחיה והתירא איצטריכא לאשמועינן ולאו איסורא דאידך פלגא: הא נמי פשיטא · דפלגא דבתוך מדתו אית ליה: (ה"ג אמר רב הונא היה מודד ובא וכלתה מדתו בחצי חצר אין לו אלא חצי חצר: פשיטא · דהא שמעינן ליה לרב הונא דגזר שמא ימשך: אימא יש לו חצי חצר · אותו חצי חצר שבתוך תחומו מותר לטלטל כי אורחיה והתירא איצטריך לאשמועי' ולאו איסורא דאידך פלגא: הא נמי פשיטא · דפלגא דבתוך מדתו שרי דלא דמי לשבת בבקעה דהתם איכא למיסר לטלטולי אפי' בתוך אלפים משום טעמא דנפרצה דהיא ודאי נפרצה למקום האסור לה שהרי מחיצות הללו לא היו כאן מבעוד יום והיתה אסורה לכל אדם וכשהוקפה בשבת והועילו לזה שבתוכו לאלפים הועילו לו ולא לחוץ אלפים שהן חוץ מתחומו והאי חוץ לאלפים לא היה לו שום היתר אלא שום אדם הלכך הוי מקום האסור ואוסר אבל חצר אין לומר בה חילוק פירצה למקום האסור דהא מבעוד יום חדא היא וכהי דאסרי להאי לטלטולי חוץ לאלפים ע"י זריקה משום שמא ימשך אבל בתוך מדת תחומו מותר לטלטולי כי אורחיה): מודה לי הונא · אע"ג דגזר שמא ימשך: היה מודד ובא וכלתה מדתו על שפת תקרה · כנגד שפת הקירוי והבית חוץ למדתו הוא וכגון שנפרץ כותל הבית שנשתייר מלמעלה קירוי ונפרץ בית לחצר שבפניה דלא הוי בית נפרץ למקום האסור: מותר לטלטל בכל הבית · ע"י זריקה ואע"פ שאסור ליכנס לתוכה ברגליו והכא לא גזרינן שמא ימשך הואיל ותקרות הבית חובטות כלומר נראות כיורדות וסותמות ואיכא היכר ולא ממשיך שהרי עיניו נותן בתקרה וסימן הוא שעם כלתה מדתו: כתנאי · אי גזרינן שמא ימשך אי לא: דלא גזרינן הילוך דיר וסהר · היכא דנתנוהו נכרים בו: אטו הילוך דבקעה · דאין בה מחיצות דהתם אין לו אלא ד' אמות כדתנן בריש פירקין ובדיר וסהר אע"ג דלא שבת באויר מחיצותיהן מבעוד יום כארבע אמות דמיין ליה הואיל ובאונס יצא מתחומו: ומדהילוך · דיר וסהר אטו הילוך דבקעה לא גזרינן: טלטול אטו הילוך · כגון שבת בבקעה ביו"ט שהילוך אסור לו חוץ לאלפים במקום שביתתו וטלטול דזריקה מותר בלא מחיצות: לא גזרינן · שלא יטלטל בזריקה חוץ לאלפים אטו הילוך שמא ימשך אחר חפצו כרב נחמן ואף על גב דבשבת בבקעה והקיפוה נכרים לא סבירא להו כוותיה דהא לדידהו אע"ג דלא שבת באויר מחיצות שרי בהא מיהא כרב נחמן קיימי דלא גזרי' שמא ימשך אי נמי בשבת בבקעה נמי סבירא להו כוותיה דהא דשרו ליה הכא משום דנאנס הוא: שני מקומות הן · ולא דמי אהדדי דיר וסהר יש להן מחיצות בקעה אין לה מחיצה הלכך לא מיחלפי: אבל טלטול אטו הילוך · כגון ששבת בבקעה ביו"ט אימא דגזרי שלא יטלטל בזריקה חוץ לאלפים שמא ימשך אחר חפצו דהא חד מקום הוא ולית להו דרב נחמן כלל: אבל היכא דלא שבת · לא הוי כארבע אמות ולהכי לא מישתרי בהילוך אבל טלטול דזריקה לעולם אימא לך דשרי ליה בכל הדיר והסהר בזריקה ולא גזרינן שמא יוזז וימשך: הואיל ושבת · הויא לה ספינה כארבע אמות: נוטלתו מתחילת ארבע ומניחתו לסוף ארבע · כלומר מסילה זה חוץ לתחום לא נקט ליה ארבע אמות דספינה כל שעה היא מהלכת בכל קפילה וקפילה יותר מארבע אמות נמצא שאין לה תורת ארבע אמות כלל שלא עמד פסיעה אחת בתוך ארבע אמות הלכך לא קנו לו ארבע אמות · לישנא אחרינא כגון שהספינה הולכת למזרח והוא מהלך בתוכה למערב שהספינה מחזירתו כל שעה לתוך ארבע אמותיו · וקשיא לי תינח הליכה אבל אם חזר לראש האחר היכי מישתרי ובמתני' לא חילק רבן גמליאל בין שהוא מהלך לצד זה בין שהוא מהלך לצד שהספינה מהלכת · וזהו לשון דודי ר' שמעון מפי הרב ל"א כלומר כשעוקר את רגלו · קודם שיניחנה הספינה מוליכתו מד' אמות שלו ונכנס לתוך ארבע אמות אחרות על כרחו והוה ליה כמי שהוליכוהו נכרי חוץ מארבע אמותיו ונתנוהו לתוך ארבע אמות אחרות שנותנין לו ארבע אמות וכן לעולם וזה עיקר: מאי בינייהו · בין רבה לר' זירא: שנפחתו דופני הספינה · וביטלו המחיצות דרבה ליתא דר' זירא איתא: אי נמי בקופץ מספינה לספינה · ובאויר מחיצותיה של זו לא שבת לרבה אין יכול להלך (ג) בזו ולרבי זירא שרי: להבריח

תוספות

לא ע"י משיכה · כי שקיל מבראי לגואי ליכא למיחש שמא ימשך אחר חפצו אלא כשזורק מגואי לבראי דמרחיק החפץ ממנו והא דאמר רב הונא אין מטלטלין אלא בארבע היינו כלפי לד(ד) אבראי לטלטל כי אורחיה או לזרוק דלענין זה נפרצה במלואה למקום האסור לה אבל במשיכה מטלטל בכל מקום דלענין זה לא נפרצה במלואה למקום האסור לה וכענין זה יש בכל גגות (לקמן דף פט·) דאסר רב לטלטל טפי מארבע בכלים דבית לגג אע"ג דכלים דגג שרי לטלטל בכל הגגין כרבי שמעון והוי למקום המותר לו:

וכלתה מדתו בחצי חצר גרסינן דחצי העיר שמעינן ליה *ממתני' דכילד מעברין (לקמן דף סא·) וא"ת חצר נמי פשיטא דמאי שנא ממערה דתנן בכילד מעברין (שם) ולמודד שאמרו נותנין לו אלפים אמה שאפי' כלתה מדתו במערה דמשמע דיש לו חצי מערה ואין לומר דהתם מיירי בכלתה מדתו בסוף המערה מדקאמר בגמרא (שם) סוף העיר אצטריכא ליה דלא תנן וי"ל דמערה לא שכיחא בה כלים ושייך למיגזר טפי בחצר מבמערה:

[אמר רב הונא היה מודד ובא · ותימה לי לרב הונא היכי מטלטל בחצי חצר הא נפרץ למקום האסור לו ורש"י פי' להלך וקשה ל' לטלטולי לא משמע להלך ועוד הא אשמעינן לעיל בבקעה דמהלך אלפים ולא גזרי' דילמא אתי לאנוכי חוץ לאלפים וי"ל לענין טלטול יש לחלק בין בקעה לחצר כיון דלגבי אחריני חשיב מחיצה בחצר לא חשיב נפרץ למקום האסור לה ואי להלך כפי' רש"י איצטריך רב הונא לאשמעינן אע"ג דשייך טפי למיגזר בחצר מבבקעה אפ"ה לא גזרינן·תוספות שאנ"ץ]:

כתנאי (או) הוליכוהו לעיר אחרת·קצת קשה דהשתא בעי לאוקומי שמואל כר"ג ושמואל לא פסיק לקמן כר"ג אלא בספינה וי"ל דהוה מצי למימר וליטעמיך:

אבל היכא דלא שבת באויר מחיצות מבעוד יום · וא"ת והרי ספינה דשבת באויר מחיצות מבעוד יום ומוכיח לקמן דפליגי וי"ל דקסבר מחיצות להבריח מים עשויות:

ורבי זירא מ"ט לא אמר כרבה. פירוש ויתיר אפי' בהעמדה וא"ת מאי קבעי מההוא טעמא דלית להו לר' יהושע ור' עקיבא מאותן סברות לית להו לדידהו דהדדי וי"ל דלר' יהושע ור' עקיבא ניחא דאית להו בכל מקום שהוא חוץ לתחום דאין לו אלא ד' אמות ולא מפלגי בין דיר וסהר וספינה אבל רבה ורבי זירא דמפלגי בין דיר וסהר וספינה בעי שפיר מר אמאי לא אמר כמר שמטעם זה יש לחלק ביניהם:

כי

ממתניתין דכילד מעברין וכדדייק שם בסוף פרקא אבל בחצר שייך למיגזר בי' דילמא אתי לטלטולי בכולה ובעיר פשיטא וא"ת חצר כו' [כ"ה בס"א רש"ל]

רבינו חננאל

העיר כולה ובלבד שלא יעבור התחום ברגליו. ופי' ובלבד שלא יעבור חצי העיר [השניה] ממקום שכלתה מדתו שם ואקשינן וכי מאחר שאינו עובר חצי העיר היאך מטלטל בכל העיר כולה אלא לאו ע"י זריקה הוא דמטלטל בכל העיר ש"מ. ולענין הילוך ברגליו כ"ע לא פליגי שאין לו להלך ברגליו אלא כמה שקנה שביתה מבעוד יום ומחיצה שנעשית בשבת לא מהניא ליה להילוך כי לא שבת מעיקרא באויר מחיצות כי פליגי בטלטול שמואל סבר דינה כי השתא כיון דהשתא מוקפת מחיצות שרי לטלטולי בכל המחיצות כולן מיהו עד אלפים אמה במקום שיש לו רשות להלך מטלטל כדרכו. א) וחוץ לאלפים אמה עד סוף המחיצות מטלטל ע"י זריקה ורב הונא דאמר אין מטלטל אלא בד' אמות קסבר כל מחיצה שנעשית בשבת ב) לאו מחיצה היא דאע"ג דחייא בר רב קאי כרב הונא קיי"ל כשמואל דתניא כוותיה. אמר רב הונא היה מודד ממקום שקנה בו שביתה אלפים אמה ובא וכלתה מדתו בחצי חצר יש לו חצי חצר ולא גזרינן דלמא אתי לטלטולי בכולה חצר אמר רב נחמן מודה ליה הונא היה מודד ובא וכלתה מדתו בשפת תקרה מותר לטלטל בכל הבית ג) הואיל ותקרת הבית חובטת. פי' כיון שנכנס מן הבית המקורה מקצתו בתוך מדתו הותר לו לטלטל בכל הבית ד) כשם שאם כלתה מדתו תחת חצי התקרה יש לו לטלטל, לבעל התחום עד סופה כך אם כלתה מדתו בסוף העיר ונותר בקצה העיר כלום נשכר אותו בעל התחום וישנה לו עד סופה דתנן (לקמן סא) היה מודד ובא [נותנין לו אלפים אמה שאפילו סוף מדתו כלה במערה] אמר רב הונא בריה דרב נתן כתנאי דתנן הוליכוהו לעיר אחרת ונתנוהו לדיר או לסהר כו' מאי לאו רבן גמליאל ור' אלעזר בן עזריה דאמרי מהלך את כולה דלא גזרו הילוך דדיר וסהר דאינון מוקפין מחיצות אטו בקעה. ומדהילוך דבקעה אטו הילוך לא גזרו טלטול נמי אטו הילוך לא גזרי ושמואל דאמר כוותיהון ור' יהושע ור' עקיבא דאמרי אין לו אלא ד' אמות דהיינו טעמא משום דגזרי הילוך דדיר דהוא מוקף מחיצות אטו בקעה דאינה מוקפת מחיצות ומדהילוך אטו הילוך נמי גזרי טלטול אטו הילוך נמי גזרי ורב הונא דאמר כוותייהו ודחינן ממאי דלמא כי לא גזר רבן גמליאל ור' אלעזר

מסורת הש"ס

לקמן סו: ע"ש

חגר כיון דדש ביה. רש"ל

כתב רש"ל מן ה"ג עד ד"ה מודה לי הונא מפי' אחרים

[ברכות כט:]

הגהות הב"ח

(א) גמ' לאו על ידי זריקה ורב הונא אמר לך לא על ידי משיכה: (ב) רש"י ד"ה אימא יש וכו' מותר להלך ולטלטול כי אורחיה) נמ"ב אין זה: (ג) ד"ה אי נמי וכו' אין יכול להלך לזו: (ד) תוס' ד"ה לא וכו' כלפי לד דמבראי:

א) [כן הוא גם דעת רש"י לעיל עמוד א' ד"ה ומטלטל וזה דלא כר"י בתוס' ד"ה [illegible]] ב) [נ"ע דהא בגמ' משמע לכאורה דלא אסר רק מגזירה שמא ימשך אחר חפצו אבל באמת מחילה היא [illegible] כדברי רבינו בעצמו לעיל ומגוה לייבב]: ג) [נראה דר"ל דמטלטל בכל הבית ע"י זריקה דוקא וכ"ע בזה]: ד) [נראה דצ"ל וכשם וזהו תירוש דין שהמציא רבינו בעצמו דה"ה אם כלתה מדתו בסוף העיר וכו' [illegible] עד סופה [ע"י זריקה] ויותר נראה דצ"ל אם כלתה מדתו בתוך המערה וכו' ודו"ק]:

להבריח מים עשויות ורבה מאי טעמא לא אמר כרבי זירא במהלכת כולי עלמא לא פליגי כי פליגי בשעמדה אמר רב נחמן בר יצחק מתני' נמי דיקא דבמהלכת לא פליגי ממאי מדקתני מעשה שבאו מפלנדרסין והפליגה ספינתם בים רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה הלכו את כולה ורבי יהושע ורבי עקיבא לא זזו מארבע אמות שרצו להחמיר על עצמן אי אמרת בשלמא במהלכת לא פליגי היינו דקתני רצו דילמא עמדה אלא אי אמרת פליגי האי רצו להחמיר איסורא הוא אמר רב אשי מתניתין נמי דיקא דקתני ספינה דומיא דדיר וסהר מה דיר וסהר דקביעי אף ספינה נמי דקביעא אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי הלכתא כרבן גמליאל בספינה *הלכתא מכלל דפליגי אין והתניא חנניא (א) (בן אחי רבי יהושע) אומר כל אותו היום ישבו ודנו בדבר הלכה אמש הכריע אחי אבא הלכה כרבן גמליאל בספינה והלכה כרבי עקיבא בדיר וסהר: בעי רב חנניא *יש תחומין למעלה מעשרה או אין תחומין למעלה מעשרה עמוד גבוה עשרה ורחב ארבעה לא תיבעי לך דארעא סמיכתא היא כי תיבעי לך בעמוד גבוה עשרה ואינו רחב ארבעה אי נמי דקאזיל בקפיצה לישנא אחרינא בספינה מאי אמר רב הושעיא ת"ש מעשה שבאו מפלנדרסין והפליגה ספינתם בים וכו' אי אמרת בשלמא יש תחומין משום הכי רצו אלא אי אמרת אין תחומין אמאי רצו כדאמר רבא במהלכת ברקק הכא נמי במהלכת ברקק תא שמע *פעם אחת לא נכנסו לנמל עד שחשיכה וכו' אי אמרת בשלמא יש תחומין שפיר אלא אי אמרת אין תחומין כי לא היינו בתוך התחום מאי הוי אמר רבא [ג] במהלכת ברקק תא שמע הני שב שמעתא דאיתאמרן בצפר' בשבתא קמיה דרב חסדא בסורא בהדי פניא בשבתא קמיה *דרבא בפומבדיתא מאן אמרינהו לאו אליהו אמרינהו אלמא אין תחומין למעלה מעשרה לא דלמא יוסף שידא אמרינהו תא שמע הריני נזיר ביום שבן דוד בא מותר לשתות יין בשבתות ובימים טובים ואסור

רש"י

להבריח מים עשויות · ולא חשיבי מחיצות לעשות ספינה כולה כארבע אמות: אמר לך במהלכת · דאיכא למימר האי טעמא דספינה נוטלתו אפי' ר"ע מודי דשרי: כי פליגי בשעמדה · ובשעת עמידתה קנו להו ד' אמותיהן (ולישני בתראי על שעת עמידה נחלקו) ואפ"ה שרי ר"ג משום אויר מחיצות: היינו דקתני רצו להחמיר · דמשמע דשרי אפילו לרבי עקיבא אלמא כי אסרי לאו במהלכת אסרי לכ"ע ואינהו הוא דאחמור אנפשייהו דדלמא עמדה פתאום ולאו אדעתן: אלא אי אמרת בשעמדה דברי הכל אסור דמחיצות לא חשיבי ובמהלכת הוא דפליגי מאי רצו הא לר' עקיבא ורבי יהושע בין מהלכת בין עמדה איסורא הוא: דיקא נמי · דבעמדה פליגי: מכלל דפליגי · בספינה בתמיה והא רצו קתני ומנא להו לרב ושמואל דפליגי בספינה: אין והתניא · בניחותא ופליגי בשעמדה והא דקתני רצו אמהלכת: רבי חנניא בן אחי רבי יהושע (ב) (הלכה כר"ג בספינה · כעין ספינתו שהיתה מהלכת דלא חיישינן לשמא עמדה ומיהו אפילו בשעמדה פליג רבן גמליאל דומיא דדיר וסהר ואין הלכה כמותו אלא במהלכת אבל עמדה דהיינו דיר וסהר הלכה כר' עקיבא): כל אותו היום · שהיו בספינה: אחי אבא: רבי יהושע: אמש · לערב: יש תחומין · איסור תחומין למעלה מעשרה כדמפרש ואזיל: בעמוד גבוה עשרה ורחב ארבעה · ונכנס ראשו א' לתוך התחום לא תיבעי לך דאיסור תחומין נוהג בו ולא יעלה על ראשו שבתוך התחום ויצא לראשו אחר דהא חזי להילוך והילוך מעליא הוא: ואין רחב ד' · דלא ניחא תשמישתיה: בקפיצה · בשם מי הוי הילוך אי לא: סתם ספינה למעלה מעשרה מהלכת ואינה נחה ודמי לקפיצה באויר ואפ"ה אסור: אמאי רצו · הא אין בו שום איסור אפי' עמדה: ברקק · פחות מעשרה רקק בלע"ז גרבל"א: יוסף שידא · דלא מינטר שבתא: בשבתות וי"ט · דודאי לא אתי משיח האידנא:

ואסור

תוספות

כי פליגי בשעמדה · השתא הדר ביה ממאי דקאמרינן איכא בינייהו שנפחתו דופני הספינה וקופץ דהשתא לרבה נמי מהלך את כולה דמודה רבה לרבי זירא במהלכת וא"ת דהכא לית ליה לרבה אליבא דשמואל דמחיצות להבריח מים עשויות ובפרק כל גגות (לקמן דף צ:) קאמר שמואל בספינה אין מטלטלין בה אלא בד' אמות משום דמחיצות להבריח מים עשויות וי"ל דהתם ביתירות מבית סאתים ומטעם להבריח מים עשויות לא חשיבא כמוקפת לדירה והכא בפחות מבית סאתים דלא בעינן מוקפת לדירה אי נמי הדר ביה כדאמרינן התם:

האי רצו איסורא הוא · ורבי זירא לא חש לאותה קושיא ומפרש שרצו להחמיר על עצמן כשמעתייהו אי נמי היה סובר ר' זירא דאין תחומין למעלה מעשרה ורצו משום שמא תהלך ברקק כדאמרינן בסמוך:

הלכה כרבן גמליאל בספינה · פסק רשב"ם דמותר ליכנס בספינה מבע"י בערב שבת אפילו שהספינה הולכת חוץ לתחום בשבת דספינה ממילא אזלא ואיהו לא מידי עביד ובלבד שלא יצא חוץ לספינה והספינה כולה כארבע אמות והא דתניא סוף פ"ק דשבת (דף יט.) אין מפליגין בספינה פחות משלשה ימים אתיא כב"ש דלא שרו לעשות מלאכה בערב שבת אלא בכדי שיעשו מבעוד יום אבל לב"ה דשרו עם השמש אע"פ שהמלאכה נעשית בשבת שרי ליכנס ואע"ג דבההיא ברייתא פליגי רבי ורבן שמעון בן גמליאל אליבא דב"ש פליגי וכן משמע בירושלמי דהך ברייתא כב"ש דקתני אין מפליגין לים הגדול לא בחמישי ולא בערב שבת ב"ש אומרים אפי' ברביעי וב"ה מתירין משמע דשרי אפי' בערב שבת וקאי את"ק דאי אבית שמאי היינו ת"ק ועוד פסק רשב"ם שאפי' בשבת שרי ליכנס כיון דלאו מידי קא עביד לך אין לו אלא ארבע אמות כיון דלא שבת באויר מחיצות מבעוד יום ואע"ג דב"ה לא שרו אלא עם השמש אבל בשבת לא היינו משום דדמי לאמירה לנכרי שבות ואין נראה דבפרק תולין (שם דף קלט:) משמע דאסור גבי ההוא נורבא מרבנן דאזיל וגייס במברא ועבר לאידך גיסא וסייר פירי ואמר למינס קא מיכוונא ושרי משום דהערמה *דרבנן הוא ונורבא מרבנן לא אתי למיעבד לכתחלה משמע דאסור לכתחלה ואפילו לתוך התחום מדאין מזכיר שם יציאתו חוץ לתחום ומשמע דסייר פירי לית בו איסורא דאפי' בשכר שרי כדאמרינן (שם ד' קנא.) שמור לי פירותי שבתחומך ואני אשמור פירותיך שבתחומי וטעם שאסור ליכנס בספינה אומר ריצב"א משום דדמי לשט בנהר ואסור גזירה שמא יעשה חבית של שייטין אי נמי שמא ינהיג הספינה והוי כמוליכה ארבע אמות בכרמלית וריצב"א מדקדק נמי מירושלמי שהבאתי שאסור ליכנס בספינה בשבת מדלא קאמר ת"ק לא בשבת ולא בערב שבת דהוה משמע דב"ה מתירין אפילו בשבת כי היכי דנקט ולא בערב שבת משום ב"ה ואור"י דאותן בני אדם שמדליקין נרות בספינה בערב שבת ואוכלין שם וסומכין על כך להפליג בספינה בשבת לא שפיר עבדי דסוף סוף הם מפליגין בשבת ומה שפירש רשב"ם שמי שנכנס בספינה בשבת אין לו אלא ארבע אמות אין נראה דקיימא לן כרב דאמר אפילו דיר וסהר דלא שבת באויר מחיצות הלכה כר"ג מדפריך לקמן (ד' מד.) בפשיטות גבי נחמיה בן חכינאי פשיטא דבלא מלו גברי עסקינן דאי בדמלו מאי תיבעי והאמר רב הלכה כר"ג בדיר וסהר ולקמן (ד' מז:) נמי גבי הנהו דכרי דאתו למברכתא דחשבינן כל העיר כארבע אמות היינו כרב אע"ג דרב חננאל פסיק כשמואל והביא ראיה מחנניה דאמר אמש הכריע (בן) אחי אבא כו' אין הלכה כן דהא אמרינן בשבת פרק כירה (ד' מ:) הכרעה דברייתא לאו הכרעה היא ועוד דאחי אבא רבי יהושע והחולק אינו יכול להכריע וכן פסק רב אלפס דקיימא לן כרב באיסורי ועוד ראה רשב"ם להתיר ליכנס בקרון בשבת ונכרי מוליכו חוץ לתחום וחזר בו משום שמא יפגעו בו ליסטים או שמא ישכח וירד ואין לו אלא ארבע אמות ואומר ר"י דאפילו ליכנס בו בערב שבת אסור דדוקא בספינה שרי ליכנס בערב שבת אבל הכא כיון דאפשר לו לירד אסור מיהו בספינה אין לו להחמיר אפילו נזדמן לו יבשה שיכול לירד לא פלוג רבנן בספינה ועוד אם בהמה מנהיג בקרון פשיטא דאסור להשתמש בבעלי חיים שמא יחתוך זמורה:

ואסור

רבינו חננאל

אלעזר בן עזריה הילוך דדיר אטו הילוך דבקעה משום דדיר ובקעה ב' מקומות נינהו דיר לחוד ובקעה לחוד ולא גזרי מקום אטו מקום אבל טלטול אטו הילוך דחד מקום הוא אמרינן גזרה שמא ימשך אחר חפצו הכי נמי דגזרי. ור' יהושע ור' עקיבא נמי ממאי דמשום דגזרי הוא דלמא משום דסברי כי אמרינן כל העיר כד' אמות דמיא היכא דשבת באויר מחיצות מבע"י אבל היכא דלא שבת באויר מחיצות מבעוד יום כגון האי שנתנוהו בזה הדיר גוים בשבת אין לו אלא ד' אמות ולאו משום דגזרי הילוך דיר אטו הילוך דבקעה. וכן טלטול אטו הילוך נמי לא גזרי ולא קמה הא דרב הונא בר נתן: אמר רב הלכה כר"ג בדיר וסהר וספינה שמהלך את כולה. ושמואל אמר הלכה כמותו בספינה בלבד שמהלך את כולה מ"ט רבה אמר הואיל ושבת באויר מחיצות מבע"י שהרי הוא יושב מע"ש בזו הספינה ר' זירא אמר הואיל וספינה נוטלתו מתוך ד' ומנחתו לסוף ד' ולעולם לא עקר והניח חוץ לד' אמות ואמרינן מאי בינייהו איכא בינייהו שנפחתו דופני הספינה לרבה אסור לר' זירא מותר אי נמי בקופץ מספינה לספינה לרבה דאמר הואיל ולא שבת באויר מחיצות מבע"י אסור האי נמי דקפץ לאו באויר הני מחיצות שבת דהא מספינה אחרת קפץ ולר' זירא מותר. רבה אמר בספינה מהלכת כ"ע לא פליגי דשרי. כי פליגי בעומדת. ודייקא מתני' כוותיה דקתני והפליגה ספינתן בים אי אמרת בשלמא במהלכת לא פליגי היינו דקתני רצו להחמיר על עצמן מכלל דשרי אלא אי אמרת פליגי האי רצו איסורא הוא. ורב אשי נמי דייק מדקתני לספינה גבי דיר וסהר דומיא דידהו מה דיר וסהר דקביעי וקיימי אף ספינה נמי קביעה וקיימה ואע"ג דרב ושמואל הלכתא כרב באיסורי בהא קי"ל כשמואל דהא תניא כוותיה דתניא חנניא אומר כל' אותו היום ישבו ודנו בהלכה לאמש הכריע אחי אבא בינייהו וא' נראין דברי ר"ג בספינה ודברי ר' עקיבא בדיר וסהר: בעי רב חנניא יש תחומין למעלה מי' טפחים אם לא בעמוד גבוה י' ורחב ד' לא תיבעי לך דכי ארעא סמיכתא דמי כי תיבעי לך עמוד גבוה י' ואין רחב ד' טפחים אי נמי דקא אזיל בקפיצה ואתינא ממתני' למיפשטא דקתני והפליגה ספינתם בים וקתני רצו להחמיר על עצמן בשלמא אי אמרת יש תחומין למעלה מי' היינו טעמא דרצו להחמיר חיישינן דלמא עמדה דבמהלכת כ"ע לא פליגי דשרי ומשום חשש שמא עמדה ויש תחומין למעלה מי' רצו להחמיר אלא אי אמרת אין תחומין למעלה מי' ואפי' עמדה שרי אמאי קתני רצו. ואוקימנא מתני' בספינה המהלכת ברקק שפחות מי' טפחים מים. ת"ש פעם אחת לא נכנסו לנמל עד כו'. ואי אמרת אין תחומין למעלה מי' [כי לא היינו בתוך התחום מאי הוי] ואוקמה רבה בספינה שהיתה מהלכת ברקק מקום שאין שם מים י' טפחים ובאלו בקרקע הים נמשכת. ת"ש מהנך שמעתתא. דאיתאמרן בצפרא דשבתא בסורא בי רב חסדא ובהדי פניא איתאמרן בבי רבה בפומבדיתא לאו אליהו אמרן. ובקפיצה הלך. וש"מ אין תחומין למעלה מי' טפחים ודחינן לא יוסף שידה אמרן - ת"ש

עין משפט נר מצוה

יג א ב מיי' פכ"ו מהל' שבת הלכה ג טור ש"ע א"ח סי' תד :

מסורת הש"ס

רש"ל מ"ז

רש"ל מ"ז

[שבת קט: וש"נ]

[לקמן מה:]

רש"ל דרבה

הגהות הב"ח

(א) גמ' והתניא חנניא אומר כל אותו כצ"ל ותיבת בן אחי רבי יהושע נמחק: (ב) רש"י ד"ה רבי חנניא בן אחי רבי יהושע ליתא אחרינא הלכה כרבן גמליאל:

ואסור לשתות יין כל ימות החול אי אמרת בשלמא יש תחומין היינו דבשבתות ובימים טובים מותר אלא אי אמרת אין תחומין בשבתות ובימים טובים אמאי מותר שאני התם דאמר קרא °הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא וגו' והא לא אתא אליהו מאתמול אי הכי בחול כל יומא ויומא נמי לישתרי דהא לא אתא אליהו מאתמול אלא אמרינן לבית דין הגדול אתא הכא נמי לימא לבית דין הגדול אתא *כבר מובטח להן לישראל שאין אליהו בא לא בערבי שבתות ולא בערבי ימים טובים מפני הטורח קא סלקא דעתך מדאליהו לא אתא משיח נמי לא אתי במעלי שבתא לישתרי אליהו לא אתי משיח אתי דכיון דאתי משיחא הכל עבדים הן לישראל בחד בשבא לישתרי לפשוט מינה דאין תחומין דאי יש תחומין בחד בשבא לישתרי דלא אתא אליהו בשבת האי תנא ספוקי מספקא ליה אי יש תחומין או אין תחומין ולחומרא דקאי אימת דקא נדר אילימא דקאי בחול כיון דחל עליה נזירות היכי אתיא שבתא ומפקעא ליה אלא דקאי בשבתא וקא נדר וביום טוב וקא נדר וההוא יומא דשרי ליה מיכן ואילך אסיר ליה: פעם אחת לא נכנסו לנמל וכו': תנא שפופרת היתה לו לרבן גמליאל שהיה מביט וצופה בה אלפים אמה ביבשה וכנגדה אלפים בים הרוצה לידע כמה עומקו של גיא מביא שפופרת ומביט בה וידע כמה עומקו של גיא והרוצה לידע כמה גובהו של דקל מודד קומתו וצלו וצל קומתו וידע כמה גובה של דקל הרוצה שלא תשרה חיה רעה בצל קבר נועץ קנה בד' שעות ביום ויראה להיכן צלו נוטה משפיע ועולה משפיע ויורד נחמיה בריה דרב חנילאי משכתיה שמעתא ונפק חוץ לתחום אמר ליה רב חסדא לרב נחמן נחמיה תלמידך שרוי בצער אמר לו עשה לו מחיצה של בני אדם ויכנס יתיב רב נחמן בר יצחק אחוריה דרבא ויתיב רבא קמיה דרב נחמן א"ל רב נחמן בר יצחק לרבא מאי קא מבעיא ליה לרב חסדא אילימא בדמלו גברי עסקינן וקא מבעיא ליה הלכתא כרבן גמליאל
או

רש"י

ואסור כל ימות החול · דילמא אתי: לפני בא יום ה' · לפני ביאת בן דוד יבא אליהו לבשר: מפני הטורח · שמכינין צרכי שבת והולכין להקביל פניו: עבדים הן · ואין לישראל טורח דאיכא דטרח להו: בחד בשבא לשתרי: דודאי לא אתי משיח היום דהא אתמול בשבת לא אתא אליהו ומדקאסר ליה ליפשוט דחיים לדילמא אתא אליהו ואין תחומין למעלה מעשרה: ומשנינן מהא לא תיפשוט דאין תחומין דדילמא ספוקי מספקא ליה להאי תנא דדילמא אין תחומין ומש"ה אסר בחד בשבא ולחומרא אבל מפשט לא פשיטא ליה דתילף התירא מיניה: כיון דחל עליה נזירות · בע"ש ומספקא דילמא אתי משיח היום לב"ד הגדול היכי מישתרי לשתות למחר בשבת ליחוש דילמא אתא לב"ד הגדול מאתמול: דקאי בשבת וקא נדר בי"ט וקא נדר · כלומר כשקיבל נדר זה היה שבת או י"ט והיינו דקתני מותר לשתות בשבתות וימים טובים אותה שבת או אותו י"ט שנדר אבל מכאן ואילך אסור ואפי' בשבת דילמא אתא אתמול בן דוד וחל עליה נזירות: שפופרת · קנה חלול וכשהוא ארוך אין צופין בו למרחוק וכשהוא קצר צופין בו יותר והיתה שפופרת של רבן גמליאל מתוקנת למדת לפיית אלפים או בים או ביבשה: כמה עומקו של גיא מביא שפופרת ומביט בה · ביבשה וימדוד כמה אמות הוא יכול לצפות בה ואח"כ ילך על שפת הגיא ויצפה בה לעומקו ויתרחק לאחוריו עד שיבחין שבמקום שכלה עומקו של גיא שם כלה לפיית השפופרת שאם יתרחק עוד מעט לא יראה את קרקעית הגיא וידע שעומקו של גיא והרחקתו שנתרחק משפתו הוי כמדת לפיית השפופרת: גובהו של דקל · ומתיירא לעלות בו ולמודדו: ימדוד צלו · של דקל: וצל קומתו · של עצמו ופעמים שהצל רבה על המיצל ופעמים שהמיצל רבה על הצל כשחמה עומדת בגובה הרקיע צל כל דבר הוי קטן וכשחמה בשיפולו הוי צל ארוך הלכך מודד אף צל קומתו ולפי מה שיראה שירבה צל קומתו על קומתו ידע שריבוי צל הדקל על הדקל או כפלים או שליש או רביע: הרוצה שלא תשרה חיה רעה בצל קבר · כעין מצבה היו מציבין על הקבר כעין שאנו מגביהין וצוברין בו עפר ומשפע לכאן ולכאן והירא שלא תבא חיה רעה להסתופף בצל הקבר מפני חום השמש ויריח את המת ויחטטנו: נועץ קנה בד' שעות · כשבא לעשות הבנין ינעוץ קנה בארבע שעות ביום שאותה שעה מתחיל השמש להתחמם והצל נוטה ונוח כדאמרינן בברכות (ד' כז.) וחם השמש וכמה איזו שעה שהשמש חם והצל נוטה הוי אומר זה ארבע שעות ולפיכך חיות מתאוות לצל באותה שעה ולאותו צד שיראה זה שצל הקנה נוטה ישפע הבנין ויעשה שיפוע ארוך שלא יהא נוטה לו צל ואע"פ שכשתסוב החמה יהיה לו צל לצד אחר כיון דבההיא שעתא ליכא צל תו לא אתיא חיה להתלונן בצילו דההיא שעתא אזלא עד דמשכחא ועוד דלאחר ארבע שעות אף הצל חם ולא איכפת לה לחיה בצל: בדמלו גברי · שהיו לו אנשים הרבה שיכולין לנאת חוץ לתחום כגון שעירבו לעשות לו מחיצה מכאן ומחיצה מכאן ממקום שהוא שם עד התחום: הלכה כרבן גמליאל. דליהנו ליה מחיצות שלא שבת בהן מבעוד יום כדאמר לעיל גבי דיר וסהר או דילמא פשיטא ליה דהלכה כרבן גמליאל והכא הוא דלא מלו ליה גברי עד תוך התחום אלא עד ב' אמות סמוך לתחום:
וקמיבעיא

תוספות

ואסור לשתות יין כל ימי החול · וא"ת מאי שנא דלא אסרינן כהן לשתות לעולם יין כדאמרינן בסנהדרין (ד' כב:) אבל מה אעשה שתקנתו קלקלתו פי' שעברו כמה שנים שלא נבנה הבית ואמאי לא חיישינן לבן דוד כי הכא וי"ל דהתם ליכא איסורא דאפשר בכהן אחר או יישן מעט אבל הכא אי אתי עובר על נזירותו ובפ"ק דבילה (ד' ה:) נמי אמרינן חיישינן שמא יבנה ור"ת מפרש ביום שבן דוד בא שראוי לבא והשתא לא קשיא מידי וניחא נמי מה שמקשינן אמאי אסור והלא משיח בן יוסף יש לו לבא תחילה ועדיין לא בא אבל קשה האי דפריך בסמוך בחול נמי לשתרי דהא לא אתא אליהו מאתמול מ"מ היה ראוי לבא י"ל דלפי המסקנא פריך דמוקמינן דקאי בשבת וקנדר משום הכי פריך בחול לשתרי יום שנדר בו שאינו ראוי לבא באותו יום הואיל ולא אתא אליהו מאתמול:

דלא אתא אליהו בשבת · וא"ת ודלמא אתי בערב שבת ויבשר בשבת וי"ל דקרא הנני שולח לכם את אליה הנביא לפני בא יום ה' משמע ביום שבא יבשר:

האי תנא ספוקי מספקא ליה · (א) והיא דתנן בפרק קמא דפסחים (ד' יג.) דקאמר לדבריך אף תלויות לא ישרפו שמא יבא אליהו ויטהרם איכא למימר נמי מספקא ליה וההוא שמשיב *כבר מובטח להם לישראל שאין אליהו בא בשבת ולא בערב שבת ולא בערב יו"ט נראה לי דהכי פירושו כי היכי דלא בא לא בערב שבת ולא בערב י"ט מפני הטורח של תקון סעודה הכי נמי בשבת קודם אכילה מפני טורח סעודת שבת:

*מותרין אתם שכבר הייתי מסתכל בשפופרת וכו' · אפילו לרבי מאיר דאמר לקמן מי שישב בדרך ועמד והרי הוא סמוך לעיר אם לא היתה כוונתו לכך לא יכנס הכא מתכוונים היו לשבות בעיר והיו סומכין על שפופרת של ר"ג:

יתיב רב נחמן בר יצחק אחוריה דרבא ויתיב רבא קמיה דרב נחמן · הכא °משמע דרב נחמן בר יצחק לאו היינו רב נחמן סתם וכן בכמה מקומות ודלא כפ"ה דסוף פרק כל הגט (גיטין ד' לא:) דקאמר רב נחמן בר יצחק אנא לא צריכנא להו פירוש לבי ריש גלותא ופ"ה התם משום דהוי חתנו של ריש גלותא דהא רב נחמן סתם הוי חתנו של ריש גלותא כדמוכח בהעור והרוטב (חולין ד' קכד.) אלא הא דקאמר לא צריכנא משום דעשיר היה ורב נחמן סתם הוא רב נחמן בר יעקב דהא רב נחמן סתם היה חבירו דרב ששת ובירושלמי מוכח דרב נחמן בר יעקב היה חבירו דרב ששת וגם בשום מקום בש"ס אינו מזכיר בפירוש רב נחמן בר יעקב אלא אגל רב נחמן בר רב חסדא או רב נחמן בר יצחק*:

ויתיב רבא וקמבעיא ליה גרסינן ול"ג אמר ליה רב נחמן בר יצחק דהכא פשיטא ליה במחיצה של בני אדם שמותר לעשות ובתר הכי פריך רב נחמן בר יצחק לרבא מכפל דופנה דאסור לעשות:

אילימא בדלא מלו גברי · ואם תאמר כי לא מלו גברי נמי ילך אל מקום שהמחיצה מגעת ואחר כך יעשה היקף אחר עד שיגיע לתחום וי"ל כיון שכבר עשו פעם אחת ידעו שלדעת כן עשו ואסור מכאן ואילך כדמסיק בסמוך בשמעתין:
או

[פס' יג. וע"ש ובפרש"י ד"ה לא בערבי שבתות וכו']

[עיין במשנה דלעיל מח.]

רבינו חננאל

ת"ש הריני נזיר יום שבן דוד בא בו אסור לשתות יין כל ימות החול דכל יומא איכא למימר האידנא לייתי ומותר בשבתות וי"ט דליכא למיחש דלמא אתי ש"מ יש תחומין בקפיצה למעלה מעשרה ודחינן לא משום דבעי מיתא אליהו מאתמול כו' ופשוטה היא מינה דאין תחומין דאי יש תחומין כיון דאליהו לא אתא בשבת משיח נמי לא אתא [בחד] בשבת בחד בשבת מיהו לשתרי. ואמרינן תנא ספוקי מספקא ליה ומחמיר הכי והכי דקאי אימת ונדר אי נימא בחול כיון דחל נזירות עליה היכי אתיא שבת ומפקעה ליה דקתני ומותר בשבת אלא בשבת נדר או בי"ט וההוא יומא בלחוד הוא דשרי מיכן ואילך אסור ואפי' בשבתות וי"ט: מתני' פעם אחת לא נכנסו לנמל עד שחשכה כו'. מנא ידע תנא שפופרת היתה לו לר"ג שהיה צופה ומביט בה אלפים אמה ביבשה וכנגדן אלפים בים. פי' כעין שפופרת עשויה מנחושת היתה לו לר"ג ושיער בה אלפים אמה ביבשה והיתה אצלו לשער בה בים. ומפורש כך בירושלמי *) מצופית היתה לו לר"ג והיה משער בה עיניו למישור אלפים אמה והיה משער בה בים ולמה ליה למימר והיינו בתוך התחום עד שלא חשכה והא ר"ג שרי משחשיכה אם נכנסו לנמל כגון תפתר כשהיה (בלמין) [בנמל] יתר מבית סאתים ולא יהיו מחיצות גבוהות עשרה ולא יהיו פרצות יותר מעשר ולא יהא עומד כנגד עומד ופרוץ כנגד פרוץ. הרוצה לידע כמה עומקו של גיא מביא שפופרת קרקעית הגיא וחוזר וצופה ומביט בה למעלה במישור. אם רואה במישור ק' אמה יודע שעומקו של גיא ק' אמה. וכן כשיעור הזה הרוצה לידע גובהו של דקל. תני ר' חייא הרוצה שלא תשרה חיה קברו נועץ קנה משעה רביעית ביום ורואה היכן נוטה צילו משפע ועולה משפע ויורד פי' משעה ד' כיום החמה נכנסת לישוב והבריות מבקשות הצל ומשפע ועולה כלומר מיצר מלמעלה ויורד כגון מדרון ש צל כל היום כולו. נחמיה בר רבא בר חנילאי משכתיה שמעתא בשבת ויצא חוץ לתחום. א"ל רב חסדא לרב נחמן נחמיה תלמידך שרוי בצער חוץ לתחום א"ל לך ועשה לו מחיצה של בני אדם ויכנס דקי"ל דמחיצה בשבת

*) וע"ש בק"ע ופ"מ פי' ד' הירושלמי הזה.

עין משפט נר מצוה

יד א מיי' פכ"ז מהל' שבת הלכה ג טוש"ע א"ח סי' תד:

טו ב מיי' פ"ד מהל' נזירות הלכה יא:

טז ג מיי' פט"ז מהל' שבת הלכה כג ופ"ז הלכה יד טוש"ע א"ח סי' תה סעיף ד:

מסורת הש"ס

פסחים יג.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה האי תנא וכו' והיא דתנן בפ"ק דפסחים נ"ב דף יג ועיין מ"ש שם:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה יתיב רב נחמן בר יצחק וכו' משמע דרב נחמן בר יצחק לאו היינו ר"נ סתם. עי' לעיל דף יח ע"ב תוס' ד"ה מתקיף ולקמן עב ע"ב:

[וע' תוס' ב"ב מו: ד"ה שלא וכתוס' גיטין לא: ד"ה אנא ותוס' לעיל יח: ד"ה מתקיף]

או אין הלכה כר"ג או דילמא בדלא מלו גברי עסקינן וקא מבעיא ליה הלכה כרבי אליעזר או אין הלכה כר"א פשיטא בדלא מלו גברי עסקינן דאי סלקא דעתך בדמלו גברי עסקינן מאי תיבעי ליה האמר רב הלכה כר"ג בדיר וסהר וספינה אלא ודאי בדלא מלו גברי עסקינן ודר' אליעזר קמיבעיא ליה דיקא נמי דקאמר ליה יכנס מאי יכנס לאו בלא מחיצה איתיביה ר"נ בר יצחק לרבא נפל דופנה לא יעמיד בה אדם בהמה וכלים ולא יזקוף את המטה לפרוס עליה סדין לפי שאין עושין אהל עראי בתחילה ביו"ט ואין צריך לומר בשבת א"ל את אמרת לי מהא ואנא אמינא לך מהא *עושה אדם את חבירו דופן כדי שיאכל וישתה ויישן ויזקוף את המטה ויפרוס עליה סדין כדי שלא תפול חמה על המת ועל האוכלין קשיין אהדדי ל"ק הא ר"א הא רבנן דתנן *פקק החלון ר"א אומר בזמן שקשור ותלוי פוקקין בו ואם לאו אין פוקקין בו וחכ"א בין כך ובין כך פוקקין בו והא איתמר עלה *אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן הכל מודים שאין עושין אהל עראי בתחילה ביום טוב וא"צ לומר בשבת לא נחלקו אלא להוסיף שר' אליעזר אומר אין מוסיפין ביום טוב ואין צריך לומר בשבת וחכמים אומרים מוסיפין בשבת ואין צריך לומר ביום טוב אלא ל"ק הא כרבי מאיר הא כרבי יהודה דתניא *עשאה לבהמה דופן לסוכה רבי מאיר פוסל ור' יהודה מכשיר רבי מאיר דקא פסיל התם אלמא לא מחיצה היא הכא שרי דלאו מידי קא עביד ורבי יהודה דקא מכשיר התם אלמא מחיצה היא הכא אסר ותיסברא אימר דשמעת ליה לרבי מאיר בהמה אדם וכלים מי שמעת ליה ותו רבי מאיר אליבא דמאן אי אליבא דרבי אליעזר להוסיף נמי אסר אלא אליבא דרבנן אימר דאמרי רבנן להוסיף לכתחילה מי אמור אלא הא והא רבנן וכלים אכלים ל"ק הא בדופן שלישית הא בדופן רביעית דיקא נמי דקתני נפל דופנה שמע מינה

אלא

רש"י

וקמיבעיא ליה הלכה כר"א · דאמר במתניתין (א) מי שיצא חוץ לתחום שתי אמות יכנס : דיקא נמי. דבדלא מלו גברי הוה : דאמר ליה . רב נחמן עשה לו מחילה של בני אדם ויכנס למה ליה למימר יכנס אלא הכי קאמר יעשה המחילה [עד] השתים ואחר כך יכנס הוא מעצמו בלא מחילה : נפל דופנה · של סוכה : ולא יזקוף את המטה · שיש לו בסוכה כנגד הפרצה ואע"ג דלא מיחזי כבנין דדומה כמתכוין לפנות לו מקום הסוכה אפי' הכי אסור וקשה להנך דשרו לעשות מחילה של בני אדם בשבת : כדי שיאכל וישתה ויישן · עיקר מצותה של סוכה בג' דברים הללו : ויזקוף את המטה כו' · אלמא שרי ופרכינן קשיין אהדדי : ואם לאו אין פוקקין בו · דדמי לבונה שמוסיף על סתימת הבית ואף על פי שעראי הוא שהרי יחזור ויפתחנו : והא אתמר עלה · דאפי' רבנן לא שרו אלא להוסיף כגון פקק חלון דתוספת בעלמא הוא וברייתא שרי למיעבד דופן לכתחילה : ר' מאיר פוסל · מפרש במסכת סוכה [דף כא.] שמא תברח : דלאו מידי קא עביד · דכיון דלא מתקן לסוכה אע"ג דעביד אהל שרי דקסבר עושין אהל עראי והואיל דלא מתקן סוכה איגו אלא אהל עראי ושרי ואכתי טובא איכא למיפרך עלה דהא כדי שיאכל וישתה ויישן קתני אלמא לתקנה לסוכה קאתי הא פרכינן עליה פירכי טובא עד דמפקינן ליה מטעמא : אימור דשמעת ליה לרבי מאיר · דפסיל : בהמה · משום שמא תברח: אדם · שיש בו דעת לעמוד או כלים שאין זזין ממקומן מי שמעת ליה והאי תנא אדם וכלים הוא דקתני עושה את חבירו דופן ויזקוף את המטה : ותו · נהי דלא מתקן לה לסוכה: ר' מאיר · דמוקמת להא דשרי אליביה ומשום דלא הוי תיקון מחילה ואהל דלאו הכשר מחילה : אליבא דמאן · דשרי ר' מאיר לא קאמר כר"א רביה ולא כרבנן דהא פקק החלון אין בו מצות סוכה ולא שרו רבנן אלא להוסיף : אלא הא והא רבנן · והא דקתני נפל דופנה לא יעמיד בה כו' : בדופן שלישית · דבשתי דפנות אין קרוי אהל וכי עביד בה דופן שלישית משוי ליה אהל ומודו רבנן דאין עושין אהל עראי בתחילה והא דתני מותר בדופן רביעית דבלאו הכי הוי אהל והאי תוספת בעלמא הוא ורבנן לטעמייהו דאמרי מוסיפין אהל בשבת : דיקא נמי · דהא דקתני אסור בדופן שלישית קאי : דקתני נפל דופנה · דמשמע דופן שהיא מותרת בה ורביעית לא הויא תיקון סוכה דתנן (סוכה ד' ב·) ושאין לה שלש דפנות פסולה הא בג' כשירה :

אלא

תוספות

או דילמא בדמלו גברי עסקינן · והשתא אפי' אי אין הלכה כרבי אליעזר יכנס וא"ת כיון דאמרי רבנן אפי' אמה אחת לא יכנס אע"פ שד' אמות שלו מובלעות בתוך התחום ראשון ה"נ כי מלו גברי מחיצות ומגיעות תוך התחום לא יכנס ויש לומר דלא דמי דהכא כשתסלק מחילה דגברי וכבר יצא ע"י מחילה מארבע אמות שנתנו לו חכמים (ב) ומעתה היה ליתן לו ארבע אמות אחרות וכיון שהוא בתחום ראשון לא ניתן לו ד' אמות אחרות אלא חוזר לתחומו הראשון אבל בהבלעת ד' אמות שלא הפסיד בכניסתו ד' אמות לא יכנס : דאי בדמלו מאי תבעי ליה · ואף על גב דרבי מאיר פוסל לקמן בהמה לדופן סוכה פשיטא ליה דהלכה כרבי יהודה אבל אין לפרש דבאדם אפי' רבי מאיר מודה דלא שייך ביה שמא יברח דלאו היינו טעמא דר' מאיר כדמסיק פרק הישן (סוכה ד' כג.) והא דפריך לקמן אדם וכלים מי שמעינן ליה היינו למאן דמפרש בסוכה דטעמא דרבי מאיר חיישינן שמא תברח : כדי שלא תפול חמה על המת · והא דאמרינן בפרק כירה (שבת ד' מג:) אין עושין מחילה למת בשביל מת הא דשרי הכא היינו כדמפרש התם באין בני אדם ויושבין בצלו וכו' ור"י מפ' דהכא הוי שפיר בשביל חי שאם יסריח המת יצטרכו לצאת מן הסוכה : פקק החלון · בפ' כל הכלים (שבת דף קכה:) פ"ה דהאי חלון הוי למעלה בגג אבל מן הצד לא שייך איסור אהל והביא ראיה מפ' כל גגות (לקמן ד' צד·) גבי רב ושמואל דהוו יתבי בההוא חצר נפל גודא (ג) ביני וביני אמר שמואל נגודו ליה גלימא אהדריה רב לאפיה ופריך לשמואל למה לי למעבד הכי והאמר זה מטלטל עד עיקר מחילה כו' ומשני דשמואל עביד לצניעות בעלמא משמע שאם היה שמואל אוסר לטלטל כרב לא הוה קשה מידי דהיכי שרי למיעבד הכי אלמא לא חשיב אהל בדפנות מן הצד והא דקפיד רב לא אעשיית מחיצות אלא משום דקסבר אסור לטלטל הסדין בתוכה ובפ"ק דסוכה (ד' טז:) גבי עובדא דשכחו ולא הביאו ס"ת מערב שבת למחר פרסו סדינין על גבי עמודין והביאו ס"ת וקראו בו ופריך פרסו לכתחילה ומי שרי והאמר מר הכל מודים שאין עושין אהל עראי בתחלה בשבת רש"י ל"ג אלא פרסו סלקא דעתך פירוס איך הביאו דרך רשות הרבים ומשני אלא שמצאו סדינין פרוסין ואין נראה למחוק הספרים ועוד מאי קשיא ליה איך הביאום דלמא הביאום דרך מלבושים ועוד דבשמעתין מוכח דמן הגד שייך עשיית אהל דאעשיית דופן מייתי ליה ועוד דלשון חלון שייך בכותל ובגג קרי ליה ארובה כדתנן (ביצה דף לה:) משילין פירות דרך הארובה ונראה לר"ת דמן הגד שייך עשיית אהל והיכא שהמחילה מועלת להתיר חשוב עשיית אהל בתחלה כההיא דפירסו סדינין ולרב דאסר לטלטל בכל גגות שייך עשיית אהל לכתחילה ולעשיית מחיצות קפיד והוי כדופן ג' של סוכה דחשבינן ליה הכא אהל אבל לשמואל דשרי לטלטל לא חשיב אלא תוספת אהל כמו דופן רביעית של סוכה דחשיב ליה תוספת משום דבלאו הכי מישתרי ואי הוה אסיר שמואל כל שכן דהוה פריך ליה היכי שרי למיעבד הכי ומאן דשרי תוספת אהל למעלה נמי שרי כדמוכח בהמוצא תפילין (לקמן דף קב.) גבי הכי דיכרי דביממא בעו טולא ובליליא בעו אוירא ובפ' הישן (סוכה דף כז:) גבי ר"א ששבת בסוכתו של ר' יוחנן : רבי מאיר דקפסיל התם אלמא לאו מחילה היא · השתא בעי למימר דאיירי בדופן שלישית אפ"ה לא חשיב אלא תוספת בעלמא לר"מ דקפסיל וקשה הא קתני בהדיא התם כדי שישתה ויאכל ויישן ובקונטרס פי' דהוה מצי למפרך אלא בלאו הכי פריך שפיר אך מ"מ קשה דמאי פריך בסמוך אימר דאמור רבנן להוסיף לכתחילה מי אמור הא אמר דלר"מ דקפסיל לא חשיב אלא תוספת בעלמא ע"כ יש לומר דהיינו ודאי דפריך מדקאמר כדי שיאכל וישתה ויישן אלמא מיתכשר סוכה בהכי דעיקר מצות סוכה בג' דברים הללו ואם כן הרי עשיית אהל לכתחילה הוא אך קשה להסר מקולי' דהשתא כי משני הא ר"מ הא ר' יהודה לא תירץ כלום אמעשה דנחמיה ונראה לפרש דה"פ כיון דפוסל ר"מ לז' ימי סוכה שאינה יכולה לעמוד שם כל ז' גבי נחמיה שרי לכתחילה אע"ג דמהני לא חשיב אלא תוספת בעלמא כיון שאותה מחילה אינה ראויה לז' וכן הא דקתני כדי שיאכל וישתה ויישן שרי דליכא למיחש שמא תברח לפי שעה ובתר הכי פריך אימר דאמור רבנן להוסיף לכתחילה מי אמור דכיון דמהני אפי' לשעה חשיב עשיית אהל לכתחלה כמו פקק החלון :

כל

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פ"ד מהל' סוכה הלכה טז טוש"ע א"ח סי' תרל סעיף יב :

יח ב מיי' פכ"ב מהל' שבת הלכה כז סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שטו ס"א :

יט ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג :

כ ד מיי' פ"ד מהלכות סוכה הל' טז טוש"ע א"ח סי' תרל סעיף יא :

כא ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף יב בהג"ה וסימן שטו סעיף א :

רבינו חננאל

בשבת הויא מחיצה . רב נחמן כשמעתיה . ואסיקנא לעולם פשיטא ליה לרב חסדא דהלכתא כר"ג דשרי להלך בכולה ולא בעיא אלא הכא דלא מלי גברא עד התחום וא"ל רב נחמן ז"ל עביד ליה מחיצה של בני אדם ויהלך נחמיה עד שיגיע בב' אמות קרוב לתחומו ויכנס אלו ב' אמות בלא מחיצה כר' אליעזר דאמר מי שיצא חוץ לתחום ב' אמות יכנס . ג' לא יכנס . ומותבינן עליה מהא דתניא נפלה דפנה לא יעמיד בה לא אדם ולא בהמה ולא כלים כו' הנה אין עושין מחיצה מבני אדם בתחלה ביו"ט ק"ו בשבת א"ל איני והתניא עושה אדם את (חביתי) [חבירו] דופן כדי שיאכל וישתה ויישן (ואכוף) [ויזקוף] המטה ויפרוש עליה סדין כדי שלא תפול חמה על המת ועל האוכלין ואמרינן אי הכי קשיין אהדדי . ואתינן לפרוקי הא ר' אליעזר הא רבנן ונדחה הדין פירוקא . ואסיקנא הא דתניא עושה אדם את (חביתו) [חבירו] דופן ר' מאיר היא (דתנן) [דתניא] עשאה לבהמה דופן לסוכה ר' מאיר פוסל ור' יהודה מכשיר ר' מאיר דפסיל התם ואמר לאו מחיצה הוא קא שרי הכא דלא עביד ולא כלום . לר' יהודה דמכשיר התם אלמא מחיצה היא (הכא דקתני) [קתני הכא] לא יעמיד בה אדם דמחיצה היא דעביד ואסירי ואקשינן ותסברא דלר"מ ולר' יהודה נינהו אימור דשמעת להו דפליגי בבהמה אבל אדם וכלים מי שמעת להו *) דעבדי בהו מחיצה ונדחה גם זה . ואסיקנא אלא הני מתניתא תרווייהו לרבנן נינהו [דפליגי] על רבי אלעזר [וס"ל] דשרי להוסיף אאהל עראי בשבת וכ"ש ביו"ט וכלין אכלין ל"ק הא דתניא אין עושין ברופן

*) [לכאורה נ"ל דלא עבדי בהו מחיצה].

רב נסים גאון

וקא מיבעיא ליה הלכה כר' אלעזר או אין הלכה כר' אלעזר היינו דאמר ר' אלעזר בהדין פירקא (דף נב) במשנה מי שיצא חוץ לתחום אמה אחת לא יכנס ר' אלעזר אומר ב' יכנס ג' לא יכנס :

מסורת הש"ס

שבת קכה : קלו: סוכה כו:

שבת שם [תוספ' סוכה פ"א לקמן סו:]

סוכה כג:

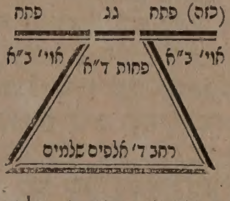
הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וקמבעיא ליה וכו' דאמר במתני'. נ"ב לקמן דף נב ע"ב: (ב) תוס' ד"ה או דילמא וכו' חכמים ומעתה היה ראוי ליתן לו : (ג) ד"ה פקק וכו' דביני ביני אמר להו שמואל שקילו גלימא נגידו ביה אהדרי רב :

אלא אדם אאדם קשיא אדם אאדם נמי לא קשיא *כאן לדעת כאן שלא מדעת והא דרבי נחמיה בריה דרבי חנילאי לדעת הוה שלא מדעת הוה רב חסדא מיהא לדעת הוה רב חסדא שלא מן המנין הוה: הנהו בני גננא דאעילו מיא במחיצה של בני אדם נגדינהו שמואל אמר אם אמרו שלא מדעת יאמרו לדעת הנהו זיקי דהוה שדיין בריסתקא דמחוזא בהדי דאתא רבא מפירקיה אעלינהו ניהליה לשבתא אחריתי בעי עיילינהו ואסר להו דהוה ליה כלדעת ואסור לוי אעילו ליה תיבנא זעירי אספסתא רב שימי בר חייא מיא: **מתני'** מי שיצא ברשות ואמרו לו כבר נעשה מעשה יש לו אלפים אמה לכל רוח אם היה בתוך התחום כאילו לא יצא *כל היוצאים להציל חוזרין למקומן: **גמ'** מאי אם היה בתוך התחום כאילו לא יצא אמר רבה הכי קאמר אם היה בתוך תחום שלו כאילו לא יצא מתוך ביתו דמי פשיטא מהו דתימא הואיל ועקר קמ"ל רב שימי בר חייא אמר הכי קאמר אם היו תחומין שנתנו לו חכמים מובלעין בתוך התחום שלו כאילו לא יצא מתחומו במאי קמיפלגי מר סבר הבלעת תחומין מילתא היא ומר סבר לאו מילתא היא א"ל אביי לרבה ואת לא תסברא דהבלעת תחומין מילתא היא ומה אילו שבת במערה שבתוכה ארבעת אלפים ועל גגה פחות מארבעת אלפים אמה לא נמצא מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה אמר ליה ולא שני לך בין היכא דשבת באויר מחיצות מבעוד יום להיכא דלא שבת באויר מחיצות מבעוד יום והיכא דלא שבת לא והתנן

רש"י

אלא אדם אאדם קשיא · דבשלמא מטה אמטה איכא לתרוצא כדקאמרת דהא דתני ויזקוף את המטה בדופן רביעית קאמר דהא קתני שלא תפול חמה על המת ועל האוכלין אלמא לאו לאכשורי סוכה אתי אלא אדם הא קתני כדי שיאכל וישתה ויישן אלמא למיפק ביה חובת סוכה אוקמיה התם דג' דברים הללו הן מצות סוכה אלמא דופן שלישי הויא חסירה דאי דופן רביעית לא הוה מיפסלא בה כדאמרי' ואע"ג דעביד אהל שרי: לדעת · שהעומד שם יודע שלשם מחילה העמידוהו שם אסור: שלא לדעת · מותר דמשום עשיית אהל ליכא למימר דאין דרך בנין בכך אבל כלי דרך בנין בכך הוא הלכך דופן שלישית אסור: שלא לדעת הוה · לא ידעו הנכנסים על מה קבעום שם: רב חסדא מיהא · שעשה המחילה ונקבע שם בא' מהן הא ידע: שלא מן המנין הוה · בעושי המחילה: דאעילו מיא · מרשות הרבים לרה"י והוקבעו לשם לדעת שהודיעום שלכך הם נקבצין: זיקי · נודות ושל רבא הוו: ריסתקא · רחוב העיר רה"ר: בהדי דאתי רבא מפירקיה. והיה גדוד דשומעי הדרשה באין אחריו נטלן משם והביאן בתוך מחיצות הבאין: אספסתא · שחת של תבואה: מתני' מי שיצא ברשות · כגון לעדות החדש או להציל מן הגיים ומן הנהר או חכמה הבאה לילד: כבר נעשה מעשה · ואינך צריך לילך: יש לו אלפים אמה לכל רוח · ממקום שנאמר לו: כאילו לא יצא · מפרש בגמ': חוזרין למקומן · מפרש בגמ': גמ' מאי כאילו לא יצא · הא ודאי לא יצא דהא עדיין בתוך התחום הוא: ה"ג אמר רבה הכי קאמר ואם היה בתוך התחום שלו כאילו לא יצא מביתו דמי · כלומר האי כאילו לא יצא אביתו קאי והכי קאמר אם היה עדיין בתוך תחום ביתו חוזר לביתו והרי הוא כאילו לא עקר רגליו לכך יש לו מביתו אלפים אמה לכל רוח כבתחילה ולא אמרינן ממקום שנאמר לו יש לו אלפים אמה לכל רוח: פשיטא · כיון דעדיין לא יצא מן התחום כאילו הוא בביתו דמי: מהו דתימא כיון דעקר · לצאת ברשות ורבנן תקון ליה ממקום שנאמר לו אלפים לכל רוח הכא נמי אע"ג דקאי בתחומו לימדוד ליה מהתם ואי בעי למיפק ליפוק קמ"ל: רב שימי בר חייא אמר הכי קאמר אם היו תחומין שנתנו לו חכמים מובלעין בתוך התחום שלו כאילו לא יצא מתחומו דמי · כלומר מתני' בשכבר יצא מתחומו עסקינן וכאילו לא יצא (א) אתחומין קאי כדהוה ס"ד מעיקרא ומאי אם היה בתוך התחום ה"ק אם היו אותן אלפים הנתונות לו לכל רוח ממקום שנאמר לו נכנסות לתוך אלפים של תחום ביתו כאילו לא יצא מתחומו דמי והולך עד ביתו והרי הוא כבתחילה: רב שימי סבר הבלעה מילתא היא · וכיון דמיבלען בתחומיה וממטו ליה לגו תחומיה הוו להו כחד תחומא וכמאן דלא נפק מתחומא הוא ורבה סבר לאו מילתא היא הלכך לא מצי לתרוצי כאילו לא יצא דמתני' בשכבר יצא חוץ לתחום דאם יצא הפסיד שביתת ביתו וקנה לו ממקום שנאמר לו ורבה לית ליה הא דתנו נהרדעי לעיל (דף מה:) ואי פיקח הוא טייל לתחומו וכיון דעל על · ואית דגרסי בלישנא אחרינא דבין רבה ובין רב שימי בשכבר יצא מתחומו מוקי ליה ובתרוייהו גרסי' אם היו תחומין שנתנו לו חכמים מובלעין בתוך התחום שלו אלא בדרבה גרסינן כאילו לא יצא מביתו ובדרב שימי גרסינן כאילו לא יצא מתחומו ובהא פליגי דלרבה לא משויא להו הבלעה כחד תחומא שיהיו לו כל היום כולו ח' אלף אמה אלא כי ממטו ליה תחומין הניתנין לו עד תוך תחומו הוי כאילו לא יצא מביתו כלל ולא קנה שביתה במקום אחר ויש לו אלפים מביתו לכל רוח כבתחילה ורב שימי סבר כאילו לא יצא מביתו לא אמרינן אלא ודאי קנה שביתה במקום שנאמר לו אבל כאילו לא יצא מתחומו אמרי' ולא הפסיד תחומו הראשון ויש לו קרוב לח' אלף כגון ממקום שנאמר לו ולמזרח אלפים ולמערב אלפים ומשם ולביתו אלפים ומביתו ולהלן אלפים דהבלעת תחומין משויא להו לכולהו תחומי כחדא תחומא ורבה סבר לאו מילתא היא לשוויוהו תחומא חד הלכך על כרחך לא מיתוקם כאילו לא יצא אתחום גרידא ולומר תחומו לא הפסיד אבל יוצא חשבינן ליה לקולא דיש לו שביתה אף במקום שנאמר לו אלא כאילו לא יצא לגמרי קאמר והרי הוא כבתחילה: ומה אילו שבת במערה שתוכה ד' אלפים ועל גגה פחות מד' אלפים לא נמצא כו' · כלומר אי אתה מודה שמהלך את גגה וחוצה לה אלפים לכל צד. שהם מערה ב' פתחים יש לה בב' קצותיה פתח למזרח ופתח למערב מפתח המזרח נותן לו חוצה לה לצד מזרח אלפים ולצד גגה אלפים וכן מפתח המערב נותן חוצה לה לצד המערב אלפים ולצד גגה אלפים *כיון שכותליה משופעין לצד גגה ומתרחבות מלמטה בקרקעיתה (כזה)

נמצא אלפים שיש לו על גגה כשיצא מפתח מזרחי נבלעות בתוך אלפים שיש לו על גגה כשיוצא מפתח המערב ואי אתה מודה שאם בא לצאת באיזה מהן שירצה שיכול להלך כל גגה וחוצה לה אלפים אמה לכל צד משום דהבלעת תחומין משוי לתחומי שני היציאות כחד ואילו הוה גגה ד' אלפים שלימות ויצא בפתח מזרח אינו יכול להלך לצד גגה אלא אלפים ואם היה רוצה להלך באלפים מערביות היה צריך לחזור על העקב וליכנס במערב ולחזור ולצאת דרך פתח מערבי אלמא מילתא היא וקשיא לתרוייהו לישני: ולא שני לך כו'. הכא נמי ב' תחומין מחמת חדא שביתה קאתו לה וכיון דמיבלעי לעיל הוו חד תחומא אבל גבי מתני' לא שבת באויר מחיצות שביתה השניה הלכך כיון דקני לה שביתה בתרייתא תו לית ליה שביתה קמייתא והיכא דיצא חוץ לתחום אין לו אלא ממקום שנאמר לו אלפים ואפי' נכנסו לתוך תחומו אינו הולך ממקום שכלו שם והלאה כלום וללישנא אחרינא הכי מתרץ כיון דלא שבת באויר מחיצות שניה לא יהבינן ליה ב' שביתות אלא או האי אית ליה או האי אית ליה אם מובלעות אית ליה שביתת ביתו ואין לו ממקום שנאמר לו אלא כדי לבא וליכנס בתחומו ואם אינן מובלעות קנה מקומו והפסיד ביתו ולשון הראשון נראה הגון:

והא

תוספות

כל היוצאין להציל חוזרין למקומן · הא דלא חשיב ליה בפ"ק דביצה (דף יא:) גבי הנך ג' דהתירו סופן משום תחילתן דזה אינו חידוש וכל הנהו צריכי כדאמרינן התם:

ומר סבר הבלעת תחומין לאו מילתא היא · פ"ה ולית ליה לרבה הא דנהרדעי דאמרי לעיל (דף מה:) אי פקח הוא טייל לתחומי' וכיון דעל על ולר"י נראה דאית ליה הא דנהרדעי כיון שנכנס בתחומו מפני כבוד הבריות ויצא מד' אמותיו כיון שצריך ליתן לו ד' אמות חדשות יכול לחזור ולקנות תחומו הראשון אבל הכא מכיון שיצא חוץ מתחומו וקנה לו תחום אחר לא הותר ליעקר *מתחום שקבע כדפי' לעיל דאי לאו הכי תיקשי לה מתני' לנהרדעי דאמרי *אפי' אמה אחת לא יכנס ואף על גב דע"י ארבע אמותיו נכנס לתחומו הראשון ולא אמר כיון דעל על:

ומדרבי

עין משפט נר מצוה

כב א מיי' פ"ד מהל' סוכה הל' ע"ז ופט"ז מהל' שבת הל' כג טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף ה וסי' תה ס"ד וסי' תרל סעיף יב :

כג ב מיי' פט"ז שם טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף ז :

כד ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה :

כה ד ה מיי' פכ"ז מהל' שבת הל' יז סמג לאוין סו טוש"ע א"ח סי' תז סעיף ב :

מתחום שקנה כדפי' כנ"ל

[לקמן נג:]

רבינו חננאל

שלישית אדם אאדם נמי ל"ק הא דתניא עושין שלא לדעת כלומר שלא יתכוין בתחלה לעשות מחיצה והא דתניא לא יעשה לדעת. ואקשינן איני והא רב חסדא לדעת הוה. וא"ל רב נחמן זיל עביד ופרקינן רב חסדא שלא מן המנין הוה כלומר לא נמנה רב חסדא עם אותם דמלו להו למחיצה דהנהו כולם שלא לדעת הוו : הנהו בני גננא . פי' בני החופה דעייל אסא מחוץ לתחום נגדינהו מר שמואל אמר להו אימור דאמור רבנן שלא לדעת . לדעת מי אמור . הנהו (דייקינן) [זיקי] דחמרא דהוו (שרי) [שדי] בדסקרתא דמחוזא [בהדי] דאתא רבא מפירקא עיילינהו בשבת אחריתי נמי הוו בעו לעיולי אמר להו.א"כ הוו להו לדעת ואסיר . לוי עיילו ליה תיבנא . זעירי אספסתא רב אשי מיא . והני כולהו שלא לדעת: מתני' מי שיצא ברשות כו' . ואם היה בתוך התחום כאילו לא יצא . מאי קאמר אמר רבה הכי קאמר אם היה בתוך התחום שלו כאילו לא יצא מביתו מהו דתימא כיון דעקר רגליו לצאת חוץ לתחום אע"ג דלא יצא כמי דיצא דמי ונאסר בתחומו קמ"ל . רב שימי אמר הכי קתני אם אותו המקום שהלך בו תחומו מובלע בתוך התחום שלו כלומר הוא פחות מאלפים אמה . כיון שנתנו לו חכמים אלפים אמה לכל רוח מהלך באותן אלפים אמה שהן כנגד תחומו ועייל בתחומו וכיון שנכנס חזר ברשות שהיתה לו מקודם שיצא . קסבר רב שימי הבלעת תחומין מלתא היא . ורבה סבר הבלעת תחומין לאו מלתא היא . א"ל [אביי] לרבה ואת לא תסברא דהבלעת תחומין מלתא היא . ומה אילו שבת במערה שיש בה ד' אלפים אמה ועל גגה פחות מד' אלפים אמה לא נמצא מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה . ודחי שאני הכא דהא שבת באויר מחיצות מבעוד יום ואקשינן והיכא דלא שבת באויר מבע"י לא

יהתנן

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה רב שימי וכו' וכאלו לא יצא דקתני אתחומים קאי:

[במשנה שבמשניות איתא שכל וע"ש בפירוש הרב מברטנורה וכן בפירוש הרמב"ם וכ"א ברב אלפס]

גי' רש"ל כגון

והתנן ר"א אומר שתים יכנס ג' לא יכנס מאי לאו רבי אליעזר לטעמיה דאמר והוא באמצען וארבע אמות דיהבו ליה רבנן כמאן דמיבלען דמו וקאמר יכנס אלמא הבלעת תחומין מילתא היא א"ל רבה בר בר *חנה לאביי ומדר"א קמותבת ליה למר אמר ליה אין דשמיע לי מיניה דמר עד כאן לא פליגי רבנן עליה דר"א אלא לדבר הרשות אבל לדבר מצוה מודו ליה: וכל היוצאין להציל חוזרין למקומן: ואפי' טובא והא אמרת רישא אלפים אמה ותו לא אמר רב יהודה אמר רב שחוזרין בכלי זיין למקומן ומאי קושיא דילמא להציל שאני אלא אי קשיא הא קשיא דתנן *בראשונה לא היו זזין משם כל היום כולו התקין ר"ג הזקן שיש להן אלפים אמה לכל רוח ולא אלו בלבד אמרו אלא אפי' חכמה הבאה לילד והבא להציל מן הגיים ומן הנהר ומן המפולת ומן הדליקה הרי הן כאנשי העיר ויש להן אלפים אמה לכל רוח ותו לא והא אמרת כל היוצאין להציל חוזרין למקומן אפילו טובא אמר רב [יהודה אמר רב] שחוזרין בכלי זיין למקומן כדתניא *בראשונה היו מניחין כלי זיינן בבית הסמוך לחומה פעם אחת הכירו בהן אויבים ורדפו אחריהם ונכנסו ליטול כלי זיינן ונכנסו אויבים אחריהן דחקו זה את זה והרגו זה את זה יותר ממה שהרגו אויבים באותה שעה התקינו שיהו חוזרין למקומן בכלי זיינן רב נחמן בר יצחק אמר ל"ק כאן שנצחו ישראל את אומות העולם כאן שנצחו אומות העולם את עצמן אמר רב יהודה אמר רב נכרים שצרו על עיירות ישראל אין יוצאין עליהם בכלי זיינן ואין מחללין עליהן את השבת תניא נמי הכי נכרים שצרו וכו' *במה דברים אמורים כשבאו על עסקי ממון אבל באו על עסקי נפשות יוצאין עליהן בכלי זיינן ומחללין עליהן את השבת ובעיר הסמוכה לספר אפילו לא באו על עסקי נפשות אלא על עסקי תבן וקש יוצאין עליהן בכלי זיינן ומחללין עליהן את השבת *אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן ובבל כעיר הסמוכה לספר דמיא ותרגומא נהרדעא דרש רבי דוסתאי דמן בירי מאי דכתיב °ויגידו לדוד לאמר הנה פלשתים נלחמים בקעילה והמה שוסים את הגרנות תנא קעילה עיר הסמוכה לספר היתה והם לא באו אלא על עסקי תבן וקש דכתיב והמה שוסים את הגרנות וכתיב °וישאל דוד בה' לאמר האלך והכיתי בפלשתים האלה ויאמר ה' אל דוד לך והכית *בפלשתים והושעת את קעילה מאי קמבעיא ליה אילימא אי שרי אי אסור הרי בית דינו של שמואל הרמתי קיים אלא אי מצלח אי לא מצלח דיקא נמי דכתיב לך והכית בפלשתים והושעת את קעילה ש"מ:

מתני' *מי שישב בדרך ועמד וראה הרי (זה) הוא סמוך לעיר [הואיל] ולא היתה כוונתו לכך לא יכנס דברי רבי מאיר ר' יהודה אומר יכנס א"ר יהודה מעשה היה ונכנס רבי טרפון בלא מתכוין:

גמ' תניא א"ר יהודה מעשה ברבי טרפון שהיה מהלך בדרך וחשכה לו ולן חוץ לעיר לשחרית מצאוהו רועי בקר אמרו לו רבי הרי העיר לפניך הכנס נכנס וישב בבית המדרש ודרש כל היום כולו (אמרו *לו) *משם ראיה שמא בלבו היתה או בית המדרש מובלע בתוך תחומו היה:

מתני' מי שישן בדרך ולא ידע *שהשיכה יש לו אלפים אמה לכל רוח דברי ר' יוחנן בן נורי וחכמים אומרים אין לו אלא ארבע אמות ר"א אומר והוא באמצען ר' יהודה אומר לאיזה רוח שירצה ילך ומודה ר' יהודה שאם בירר לו שאינו יכול לחזור בו °היו שנים מקצת אמותיו של זה בתוך אמותיו של זה מביאין ואוכלין באמצע ובלבד

רש"י

והא תנן רבי אליעזר אומר. מי שיצא חוץ לתחום ב' אמות יכנס אבל ג' לא יכנס מאי האי שיעורא דנקט להו ר' אליעזר לטעמיה דאמר במתני' גבי ד' אמות שנתנו חכמים ליוצא חוץ לתחום דהוא באמצען שיש לו לכל צדדיו ב' אמות ולפיכך זה שיצא ב' אמות חוץ לתחום כיון דב' אמותיו דבוקות לו בתחומו סבירא ליה לרבי אליעזר דכמאן דמובלען בתחומיה דמו ומותר ליכנס אלמא מילתא היא. ללישנא קמא הויא תיובתיה אבל ללישנא בתרא לא נהירא לי דהא לא קאסרי ליה למהדר ומאן דגריס לה מפרש דכיון דהא לא הוו מובלעות אלא דבוקות ואפילו הכי שרי שמע מינה הבלעה דבר גדול הוא והיכא דמיבלען חד תחומא הוי: ומדרבי אליעזר אותבת ליה למר. הא פליגי רבנן עליה במתני': לדבר מצוה מודו ליה. ומתני' דמי שיצא ברשות דבר מצוה הוא וקאמר רבה לעיל דהבלעה לא מהניא: ואפילו טובא. יותר מארבע אלפים בתמיה והאמרת רישא היכא דלא מיבלען אלפים אית ליה ותו לא: אמר רב יהודה אמר רב. לא תימא אפי' טובא דלא שרי אלא אלפים והא אתא לאשמעינן דחוזרין בכלי זיינן ולא אמרינן כיון דנעשה מעשה ישליכו כלי זיינן מעליהן ולא יחללו שבת בחזרתן וטעמא מפרש לקמן: דילמא להציל שאני. ומי שיצא ברשות דמתניתין איכא לאוקמי בעדות החדש ובחכמה הבאה לילד אבל הבא להציל מאויבים יש לחוש שמא אויבים ירדפו אחריו הלכך אפי' טובא נמי יכנסו לעיר: לא היו זזין משם. ביוצאין חוץ לתחום להעיד על החדש מיירי במסכת ר"ה (דף כג:) לא היו זזין דמי שיצא חוץ לתחום אין לו אלא ד' אמות: והבא להציל מן הגיים כו'. וקאמר אלפים ותו לא ומתני' קתני כל היוצאין להציל חוזרין למקומן ואפי' טובא: מניחים כלי זיינן. בחזרתן בבית החיצון שמוצאין חוץ לחומה: הכירו בהן אויבים. שיצאו חוץ לעיר ורדפו אחריהן: נכנסו. היוצאין ליטול כלי זיינן והבית צר ודחקו זה את זה: נצחו ישראל. אלפים ותו לא: נצחו אומות העולם. חוזרין למקומן אפי' טובא: אין יוצאין עליהן. כדמפרש לקמן כשבאו נכרים על עסקי ממון: לספר. עיר שמבדלת בין גבול ישראל לגבול האומות יוצאין עליהם שמא ילכדוה ומשם תהא נוחה הארץ ליכבש לפניהם: תרגומא. אי זו היא עיר בבבל דהויא סמוכה לספר: נהרדעא. שהיתה סמוכה לנכרים מצד אחד ולעיירות שיושבין בהן בני גולה מצד שני: והם לא באו כו'. ואף על פי כן מסר דוד עצמו להציל: אי שרי אי אסור. ושבת היתה: הרי שמואל ובית דינו קיים. ומידי דאיסור והיתר לא משייל באורים ותומים: והושעת. אלמא מבשרי ליה דגלא: **מתני'** מי שישב בדרך. לנוח שהיה עייף ולא היה יודע שהוא בתחום העיר וחשכה לו שם וכשעמד ראה שהוא סמוך לעיר ובתחומה: לא יכנס לעיר. להיות כאנשי העיר אלא ממקום שחשכה לו מודד אלפים פסיעות בינוניות ועד מקום שכלו יכנס: בלא מתכוין. שלא היה יודע כשחשכה לו שהוא בתחום העיר ולא נתכוין להיות שביתתו בעיר אלא במקומו: **גמ'** בלבו היתה. כשישב שם היה יודע שהוא בתוך אלפים למקום שביתתו: **מתני'** אין לו אלא ד' אמות. הואיל וישן היה לא נתכוון לקנות שביתה: והוא באמצען. של ד' אמות כלומר ב' אמות יש לו לכל צדדיו: לאיזה רוח שירצה. יטול ד' אמות ואחר שבירר לו לצד זה אין יכול לחזור ולברור לצד אחר: היו שנים. עומדין זה רחוק מזה ו' אמות דמיבלען ב' אמות של כל אחד בתוך של חברו: מביאין ואוכלין. בתוך אותן ב' אמות: ובלבד

תוספות

ומדרבי אליעזר קמותבת ליה למר. משמע דרבה אמר אנא דאמר כרבנן וזה קשה ללשון שני דרש"י דרבה אית ליה הבלעת תחומין מילתא היא לענין ליכנס ולרבנן לית להן הבלעה כלל: אי מצלח אי לא מצלח. וא"ת א"כ היכא דריש ר' דוסתאי דמחללין עליו השבת דלמא חול היה אי משום דמספקא ליה דכתיב וישאל דוד הא מסקינן אי מצלח אי לא מצלח ויש לומר דמוכחא מילתא מדקאמר נלחמים בקעילה דקרי ליה מלחמה ומסר דוד נפשיה עליה אע"פ שלא באו אלא על עסקי תבן וקש שמע מינה דמחללין עליה נמי את השבת:

להודיעך

רבינו חננאל

והתנן ר' אלעזר אומר שתים יכנס והנה זה עכשיו יצא חוץ לתחום ולאומבע"י שבת[באויר] במחיצות מאי לאו ר"א לטעמיה דאמר מי שישן ולא ידע עד שחשכה יש לו ד' אמות והוא באמצען והני ד' אמות דיהבו ליה רבנן כמאן דמיבלען בתחומיה דמי לפיכך תני שתים יכנס א"ל ומדר' אלעזר מותבת ליה לרבה א"ל [אין] דשמיעא לי מיניה דמר דרבה דאמר עד כאן לא פליגי רבנן עליה דר' אלעזר דאמרי מי שיצא חוץ לתחום אפי' [אמה] אחת לא יכנס אלא לדבר הרשות אבל לדבר מצוה מודו ליה ומתני' בדבר מצוה היא דקתני *) מי שיצא חוץ לתחום אפי' [אמה] אחת לא יכנס לא לדבר הרשות. פי' ברשות ב"ד: מתני' כל היוצאין להציל חוזרין למקומן אוקימנא חוזרין בכלי זיינם למקומן. רב נחמן בר יצחק אמר בזמן שיד ישראל תקיפה על אומות העולם אלפים אמה ותו לא. ובזמן שיד נכרים תקיפה על ישראל אפילו טובא. אמר רב יהודה אמר רב נכרים שצרו על עיירות של ישראל מחללין עליהן את השבת ויוצאין עליהן בכלי זיין תניא נמי הכי כו' בד"א שבאו על עסקי נפשות אבל באו על עסקי ממון אין יוצאין עליהן בכלי זיין ואין מחללין עליהן את השבת ובעיר הסמוכה לספר פי' על שפת הים. אפילו לא באו אלא על עסקי תבן מחללין עליהן השבת ויוצאין בכלי זיין. אמר רב נחמן בבל כעיר הסמוכה לספר דמיא תרגימא נהרדעא. קעילה עיר הסמוכה לספר היתה והן לא באו אלא על עסקי תבן וקש וישאל דוד בה' האלך כו' ויאמר ה' אל דוד לך והכית בפלשתים והושעת את קעילה מאי קמבעיא ליה כו': מתני' מי שישן בדרך ועמד והרי הוא קרוב לעיר כו' פי' כיון שהיה בדעתו מתחלה לילך בזו העיר אע"פ שעכשיו לא הזכיר כלום. אמר רבי יהודה דינו כדין שיצא לילך בעיר שמערבין בו שמותר לו לילך עד אותה העיר. אם היה בתוך ד' אלפים אמה שנמצא כאילו עירב ברגליו וכך נכנס רבי טרפון בלא מתכוין ב' תחומי שבת כאילו עירב ברגליו. תניא אמר ר' יהודה מעשה ברבי טרפון שחשכה לו לילי שבת ולן חוץ לעיר כו' א"ל ר' יעקב שמא ר' טרפון בלבו היה לכנס או שמא ההוא בהמ"ד מובלע בתחומו היה: מתני' מי שישן בדרך ולא ידע עד שחשכה וכו':

בעי

*) דברי רבינו אלו כמו שהם לפנינו הם מבולבלי הכונה ונראה דצ"ל מי שיצא ברשות ואמרו לו כו' ופי' ברשות ב"ד כצ"ל.

עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פכ"ז מהל' שבת הל' יז סמג לאוין סו טוש"ע א"ח סי' תו סעיף א:

כז ב ג ד מיי' שם וטוש"ע שם ס"ג וסי' שכט סעיף ט:

כח ה ו מיי' פ"ב מהל' שבת הלכה כג סמג לאוין סה סו טוש"ע א"ח סי' שכט סעיף ו ז [וברב אלפס שבת פ"א ת.]:

כט ז מיי' פכ"ז מהל' שבת הלכה ט סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' ת:

ל ח מיי' שם הלכה ד טור ש"ע א"ח סי' תא:

לא ט מיי' פ"ב מהל' שבת הלכה טז סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שמט ס"ד:

[ב"ק פ"ג]

כנ"י את פלשתים וכן למטה

[גירסת השאלתות מי שישן בדרך ועמד והרי הוא סמוך וכו']

[שבת כט: וש"נ]

[בירושלמי ובר"ף עד שחשיכה]

מסורת הש"ס

לקמן נג:

נ"א חנין

ר"ה כג:

[תוספ' פ"ג]

[תוספתא שם]

תורה אור

שמואל א כג

שם

[גירסת השאלתות פרשת בשלח סי' מה אמר לי' ר' עקיבא משום ראיה וכו']

עין משפט נר מצוה

לב א מיי׳ פ״ה מהל׳ י״ט הלכה יד סמג עשין ח טוש״ע א״ח סי׳ שצו סעיף יד :
לג ב מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף טו :

ובלבד שלא יוציא זה מתוך שלו לתוך של חברו היו שלשה והאמצעי מובלע ביניהן הוא מותר עמהן והן מותרין עמו ושנים החיצונים אסורין זה עם זה *אמר רבי שמעון למה הדבר דומה לשלש חצירות הפתוחות זו לזו *ופתוחות לרשות הרבים עירבו שתים עם האמצעית היא מותרת עמהן והם מותרות עמה ושתים החיצונות אסורות זו עם זו :

גמ׳ בעי רבא מאי קסבר ר׳ יוחנן בן נורי מסבר קא סבר *חפצי הפקר קונין שביתה ובדין הוא דליפלוג בכלים והא דקמיפלגי באדם להודיעך כוחן דרבנן דאע״ג דאיכא למימר הואיל וניעור קנה ישן נמי קנה קמ״ל דלא או דילמא קסבר ר׳ יוחנן בן נורי בעלמא חפצי הפקר אין קונין שביתה והכא היינו טעמא הואיל וניעור קנה ישן נמי קנה אמר רב יוסף ת״ש גשמים שירדו מעי״ט יש להן אלפים אמה לכל רוח בי״ט הרי הן כרגלי כל אדם אי אמרת בשלמא קסבר רבי יוחנן בן נורי הפצי הפקר קונין שביתה הא מני ר׳ יוחנן היא אלא אי אמרת חפצי הפקר אין קונין שביתה הא מני לא רבי יוחנן ולא רבנן יתיב אביי וקאמר לה להא שמעתא א״ל רב ספרא לאביי ודילמא °בגשמים הסמוכין לעיר עסקינן ואנשי אותה העיר דעתם עילייהו אמר ליה לא ס״ד ^א^דתנן *בור של יחיד כרגלי יחיד ושל אותה העיר כרגלי אותה העיר ^ב^ושל עולי בבל כרגלי הממלא ותניא בור של שבטים יש להן אלפים אמה לכל רוח קשיין אהדדי אלא לאו ש״מ הא רבי יוחנן בן נורי הא רבנן כי אתא לקמיה דרב יוסף א״ל הכי קאמר רב ספרא והכי אהדרי ליה אמר ליה ואמאי לא תימא ליה מגופה אי סלקא דעתך גשמים הסמוכין לעיר עסקינן האי יש להן אלפים אמה לכל רוח הא כרגלי אנשי אותה העיר מיבעיא ליה : אמר מר ביום טוב הרי הן כרגלי כל אדם ואמאי ליקני שביתה באוקיינוס לימא דלא כרבי אליעזר דאי כר׳ אליעזר *הא אמר כל העולם כולו ממי אוקיינוס הוא שותה אמר ר׳ יצחק הכא בעבים שנתקשרו מערב יום טוב עסקינן ודילמא הנך אזלי והנך אחריני נינהו דאית להו סימנא בגוייהו ואיבעית אימא הוי ספק דדבריהם *וספק דדבריהם להקל וליקני שביתה בעבים תיפשוט מינה *דאין תחומין למעלה מי׳ דאי יש תחומין ליקני שביתה בעבים לעולם אימא לך יש תחומין ומיא בעיבא מיבלע בליעי

כל

ובלבד · שלא יפשוט זה ידו לתוך שתים החיצונות שאין לו בהם כלום ויוליא לשם פתו או חפצו דחפציו כרגליו דתנן (ביצה דף לז:) הבהמה והכלים כרגלי הבעלים *דכל ד׳ אמות דכל חד שוינהו רבנן לגביה כרשות היחיד ואסור להכניס ולהוציא מחולה להן לתוכן ולא דמי להיה מודד ובא וכלתה מדתו בחצי העיר דתניא לעיל (דף מב:) דמותר לטלטל בכל העיר ע״י זריקה ובלבד שלא יעבור התחום ברגליו דאף ע״ג דאסור להלך מותר להוציא דהתם כולה חדא רשותא הוא ולאי נמי כלתה מדתו חוץ לעיר מותר לטלטל מחוץ לתחומו לתוך תחומו שתי אמות בזה ושתי אמות בזה דכולה רשות הרבים הוא דאלפים דידיה לא שוינהו רשות היחיד לגביה דהא אסור לטלטולי בהו אבל ד׳ אמות דיולא חוץ לתחום ודנותן את עירובו ודקונה שביתה ברגליו שוינהו רבנן לגביה כרשות היחיד ואסור להו מדרבנן לטלטל מתוכן לחוץ להן : והאמצעי מובלע ביניהם · ב׳ אמותיו בתוך של זה וב׳ אמותיו בתוך של זה : מותר עם כל אחד · פונה לכאן ומשתמש עם זה ופונה לכאן ומשתמש עם זה : לשלש חצירות · זו אצל זו : פתוחות לרשות הרבים · דכל אחת רשות לעצמה ואין להן דריסת הרגל זו על זו דאי הוו להו זו לפנים מזו אסרה פנימית אחיצונה דאפי׳ בפני עצמה אסורה כל אחת להשתמש : גמ׳ חפצי הפקר · כלים שאין להם בעלים ושביתה להן במקום אחד אע״ג שלא נתכוין להן אדם להקנותן שביתה: קונין שביתה · במקומן ואין אדם יכול לטלטלן משם יותר מאלפים לכל רוח ואפילו עירב לצד אחר : דליפלגו בכלים · של הפקר והאי אדם ישן שלא נתכוין לשביתה ככלים של הפקר דמי : ביום טוב · אם ירדו בי״ט : הרי הן כרגלי כל אדם · שלא היתה להן שביתה בין השמשות ולכל צד שעירב האדם יכול ליטלן : הא מני · דקתני מערב י״ט יש להן אלפים והיכן כרגלי כל אדם אלמא חפצי הפקר קונין שביתה : לא ס״ד · לאוקמי טעמא משום דעת אנשי העיר אלא טעמא משום דחפצי הפקר קונין שביתה : דתנן · נמי בדוכתא אחריתי ומתני׳ קשיין אהדדי ועל כרחך חדא מינייהו תוקמא כרבי יוחנן בן נורי ותיפשוט דחפצי הפקר קונין שביתה : כרגלי אותו יחיד · בעל הבור ואם לקח מהם אדם אחר אין יכול להוליכן אלא למקום שזה יכול להוליכן ואם עירב הוא למזרח אין יכול זה להוליכן חוץ לעיר בצד מערב אפילו פסיעה אחת : כרגלי אותה העיר · אלפים לכל רוח ואם עירב זה למערב או למזרח אין יכול זה להוליכן חוץ לאלפים : ושל עולי בבל · שבדרך שעולים מבבל לא״י והוא של הפקר : כרגלי הממלא · דכל מילי דהפקירא מאן דמגבה ליה קני ואפילו נתן לאחרים לאחר שמילאן לצורכו הרי הן כרגליו אלמא מידי דהפקירא אין קונין שביתה : ותניא אידך בור של שבטים · דהיינו של עולי בבל יש להם אלפים לכל רוח אלמא קנו שביתה דאינן כרגלי כל אדם : כי אתא · אביי לקמיה דרב יוסף : יש להן · משמע דאינהו גופייהו קנו להו שביתה ולאו משום דעת אנשי העיר דאי משום דעת אנשי העיר הא ליכא בעי למימר הרי הן כרגלי אותה העיר דהיינו נמי אלפים לכל רוח : ליקנו שביתה באוקיינוס · ששבתו שם אמש והיום שאבו העבים והרי יצאו חוץ לתחום ואין להם אלא ארבע אמות : דילמא הנך · שראה אמש קשורות אזדו לעלמא : והני אחריני נינהו · ונתקשרו היום וקנו אמש שביתה באוקיינוס וליתסרו : וליפשוט · מדקתני במים שקנו שביתה אמש בעבים וירדו היום דמותר להוליכן כרגלי כל אדם אלמא אין איסור תחומין למעלה מעשרה : מיבלע בליעי · וכמאן דליתנהו דמו ולא קנו להו שביתה אמש :

כ״ש

להודיעך כחן דרבנן · ואם תאמר וליפלגו בכלים להודיעך כחו דר׳ יוחנן בן נורי אע״ג דליכא למימר בהן הואיל וניעור קני שביתה וכח דהתירא עדיף וי״ל הא דקט להו שביתה לאו קולא היא אלא חומרא היא דאדרבה לרבנן דלא קנו הוי קולא דהוי כרגלי המוצאן ויכול להוליכן למקום עירובו והכי מוכח בשמעתא דאין דין אדם וכלים שוין למ״ד אין קונין שביתה ולקמן נמי קרי ליה חומרא דקאמר לריכא אי אשמעינן הלכה כרבי יוחנן בן נורי ה״א בין לקולא בין לחומרא פי׳ קולא · גבי אדם וחומרא גבי כלים :

ביום טוב הרי הן כרגלי כל אדם · פי׳ כאותו שיזכה בהן ראשון ואם נתנן לאחר הרי הן כרגלי הראשון אבל אין לפרש דלעולם הרי הן כרגלי כל אדם שהן בידו דהא בור עולי בבל אמרינן בסמוך דהוי כרגלי הממלא אלמא כל היכא דלא קנו שביתה הרי הן כרגלי הזוכה ראשון ולקמן [דף מו.] דתניא גבי נהרות המושכין ומעיינות הנובעין הרי הן כרגלי כל אדם ובתוספתא דמסכת ביצה [פ״ד] קתני בהדיא הרי הן כרגלי הממלא *משמע °דהכל אחד :

ליקנו שביתה באוקיינוס · ואפילו אם אין תחומין למעלה מי׳ ^א^והעבים שותין מאותו שלמעלה שגבוהין מי׳ כיון שכל המים מחוברין יחד חשובין כאילו מונחין בארץ ולא דמו לספינה ששטה על המים וכיון דקנו שביתה באוקיינוס אע״פ שבאו למעלה מי׳ אין להם אלא ד׳ אמות דהרי הן חוץ לתחום וכעובדא דר״ג דפריך [לעיל מג.] ואי אין תחומין למעלה מי׳ כי לא היו בתוך התחום מאי הוי היינו משום שגם בין השמשות בשעת קניית שביתה היו למעלה מי׳ ולא קנו שביתה בשום מקום ולכך כשבאו בתוך י׳ היה להם שביתה והיה להם אלפים אמה לכל רוח :

לימא דלא כרבי אליעזר · וא״ת ולרבי יהושע נמי דאמר מן הכיפה הוא שותה ליקנו שביתה התם אי יש תחומין למעלה מי׳ ויש לומר אפילו יש תחומין לא שייך קנין שביתה ברקיע :

איבעית אימא הוי ספק דדבריהם · אף ע״ג דהוי דבר שיש לו מתירין ואמר רב אשי בריש ביצה (דף ד׳·) דדבר שיש לו מתירין ^ג^אפי׳ באלף לא בטיל אפילו בספק דבריהם בעירוב הקילו :

כל

רבינו חננאל

בעי רבה טעמא דר׳ יוחנן בן נורי משום דקסבר חפצי הפקר קונין שביתה ובדין הוא דנפלגו בעלמא בחפצי הפקר והאי · דמיפלגי הכא כו׳ או דלמא בעלמא סבר דחפצי הפקר אין קונין שביתה והכא היינו טעמא הואיל וניעור קנה שביתה ישן נמי קנה שביתה . ת״ש גשמים שירדו בעיו״ט יש להם אלפים אמה לכל רוח ביו״ט הרי הן כרגלי כל אדם אי אמרת דסבר ר׳ יוחנן בן נורי דחפצי הפקר קונין שביתה הנה גשמים שירדו (בערב שבת) [מערב יו״ט] שקנו שביתה כר׳ יוחנן בן נורי אלא אי אמרת ר׳ יוחנן בן נורי נמי סבר חפצי הפקר אין קונין שביתה הא מתניתין מאן קתני לה ודחי רב ספרא ואמר ודלמא בגשמים שירדו סמוך לעיר וקנו אותם אנשי העיר כו׳ ודחאה רב יוסף ואמר אי הכי כרגלי אנשי אותה העיר הוה ליה למימר . ואסיקנא מהא דתנן בור של עולי בבל כרגלי הממלא . ותניא אידך בור של שבטים אלפים אמה לכל רוח קשיא אהדדי ופריקנא ברייתא לר׳ יוחנן בן נורי דסבר חפצי הפקר קונין שביתה לפיכך יש להן אלפים אמה לכל רוח . מתניתין דקתני כרגלי הממלא לרבנן : ביו״ט כרגלי כל אדם אקשינן אמאי לריב״נ ליקנו שביתה באוקיאנוס דהא א״ר אלעזר כל העולם כולו ממי אוקייאנוס הוא שותה . ופריק רב יצחק בעבים שנתקשרו מעיו״ט . כלומר כבר נעקרו המים באוקייאנוס ונבלעו בעבים וכו׳ . ואסיקנא כל מידי דנייד לא קני שביתה ומיא דאוקייאנוס מינד נייד . לפיכך לא קני להו שביתה דתניא נהרות המושכין ומעיינות הנובעין הרי הן כרגלי כל אדם :

רב נסים גאון

דאי ר׳ אלעזר האמר כל העולם כולו מאוקינוס הוא שותה. איתא לדר׳ אלעזר בהדא ברייתא הכתובה בפ״א דמס׳ תעניות(דף ט)תניא ר״א אומר כל העולם כולו מאוקינוס הוא שותה שנא׳(בראשית ב)ואד יעלה מן הא־רץ

מסורת הש״ס

ע״ר״ה ל״ו ורש״א

לקמן [מו:] עא. לא. [עי׳ תוס׳ לקמן מח. ד״ה ופתוחות]

[לעיל לת: לקמן מו: נז: ביצה לת: ע״ש ברש״י]

ביצה לט.

[שבת לד.וש״נ]

[לעיל מג.]

תענית ט:

[לפנינו הגי׳ כל אדם]

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה ליקנו וכו׳ והעבים שותין: (ב) ד״ה איבעית וכו׳ דאפי׳ באלף:

גליון הש״ס

גמ׳ בגשמים הסמוכים לעיר. עי׳ לקמן דף מו ע״ב תוס׳ ד״ה והכלים : תוס׳ ד״ה בי״ט וכו׳ דהכל אחד · עי׳ לקמן דף נז ע״ב תוס׳ ד״ה הכא בהבית :

כל שכן דהוו להו נולד (א) דאסירי אלא מיא בעבים מינד ניידי השתא דאתית להכי אוקיינוס נמי לא ליקשו לך מיא באוקיינוס נמי מינד ניידי *ותניא נהרות המושכין ומעיינות הנובעין הרי הן כרגלי כל אדם אמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי יהושע בן לוי הלכה כרבי יוחנן בן נורי אמר ליה רבי זירא לרבי יעקב בר אידי *בפירוש שמיע לך או מכללא שמיע לך אמר ליה בפירוש שמיע לי מאי כללא דאמר רבי יהושע בן לוי הלכה כדברי המיקל בעירוב ותרתי למה לי אמר רבי זירא צריכי דאי אשמעינן הלכה כר' יוחנן בן נורי הוה אמינא בין לקולא ובין לחומרא קמ"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב ולימא הלכה כדברי המיקל בעירוב הלכה כרבי יוחנן בן נורי למה לי איצטריך ס"ד אמינא הני מילי יחיד במקום יחיד ורבים במקום רבים אבל יחיד במקום רבים אימא לא אמר ליה רבא לאביי מכדי עירובין דרבנן מה לי יחיד במקום יחיד ומה לי יחיד במקום רבים אמר ליה רב פפא לרבא ובדרבנן לא שני לן בין יחיד במקום יחיד ליחיד במקום רבים *והתנן רבי (ב) אלעזר אומר כל אשה שעברו עליה שלש עונות דייה שעתה *ותניא מעשה ועשה רבי כר' אלעזר לאחר שנזכר אמר כדי הוא רבי אלעזר לסמוך עליו בשעת הדחק מאי לאחר שנזכר אילימא לאחר שנזכר דאין הלכה כרבי אלעזר אלא כרבנן בשעת הדחק היכי עביד כוותיה אלא דלא איתמר הלכתא לא כרבי אלעזר ולא כרבנן לאחר שנזכר דלאו יחיד פליג עליה אלא רבים פליגי עליה אמר כדי הוא רבי אלעזר *לסמוך עליו בשעת הדחק אמר רב משרשיא לרבא ואמרי לה רב נחמן בר יצחק לרבא ובדרבנן לא שני בין יחיד במקום יחיד בין יחיד במקום רבים *והתניא שמועה קרובה נוהגת שבעה ושלשים רחוקה אינה נוהגת אלא יום אחד ואי זו היא קרובה ואיזו היא רחוקה בתוך שלשים קרובה לאחר שלשים רחוקה דברי רבי עקיבא וחכמים אומרים אחת שמועה קרובה ואחת שמועה רחוקה נוהגת שבעה ושלשים ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן כל מקום שאתה מוצא יחיד מיקל ורבים מחמירין הלכה כדברי המחמירין המרובים חוץ מזו שאע"פ שרבי עקיבא מיקל וחכמים מחמירין הלכה כדברי רבי עקיבא וסבר לה כשמואל דאמר *שמואל הלכה כדברי המיקל באבל באבילות הוא דאקילו בה רבנן אבל בעלמא אפילו בדרבנן שני בין יחיד במקום רבים ורב

רש"י

כל שכן דהוו להו נולד ואסירי · אפילו לטלטלן במקומן: הרי הן כרגלי כל אדם · כיון דניידי לא קנו שביתה ואפילו הן של יחיד אינן כרגליו: בפירוש שמיע לך · מרבי יהושע בן לוי: או מכללא · דשמיע לך מיניה מילתא אחריתי ודייקת מינה דכר' יוחנן בן נורי סבירא ליה: ומאי כללא · מאיזה כלל הוה ס"ד מעיקרא דשמעת ליה לר' יהושע בן לוי דנימא מילתא דנידוק לה מינה: בעירוב · בכל משפטיו ותחומין מהלכות עירובין הן: בין לקולא · כגון אדם ישן דאי לא קנה שביתה לא נפיק מד' אמות: לחומרא · כגון כלי הפקר אי אמרת קונין שביתה אסור להוליכן למקום שעירב זה המוצאן אלא אלפים הוא דאית להו לכל רוח: קמ"ל כדברי המיקל · באדם הוא דהלכתא כוותיה דכיון דניעור קנה ישן נמי קנה אבל בכלים לית הלכתא כוותיה: אבל יחיד במקום רבים · כגון ר' יוחנן בן נורי דפליגי רבנן עליה אימא לית הלכתא כוותיה: רבי אליעזר גרסינן: כל אשה שעברו עליה שלש עונות · דהיינו צ' יום דעונה סתם לפריסת נדה משלשים יום לשלשים יום וכל אשה שעברו עליה תשעים יום ולא ראתה נסתלקו דמיה ואם ראתה אחרי כן אמרינן השתא הוא דראתה דם ולא מטמינן טהרות שנתעסק' בהן למפרע כשאר נשים שדמיהן מצויין שמטמאות טהרות למפרע מעת לעת כדאמר במס' נדה (דף ג.) דחיישינן שמא כותלי בית הרחם העמידוהו ותנן (שם ח.) כל הנשים מטמאות בבית החיצון ופליגי רבנן עליה ואמרי דאין הפסקת ג' עונות סילוק אלא לזקנה שעברו עליה ג' עונות סמוך לזקנתה אבל בילדה לא: כרבי אליעזר · וטיהר אף בילדה שעברו עליה ג' עונות: אחר שנזכר · משמע דנזכר דלאו שפיר עביד: שעת הדחק · שני בצורת הוו ואיכא הפסד טהרות: מאי כשנזכר · אילימא נזכר דאיתמר בפלוגתייהו הלכה כרבנן וכשנעשה המעשה לא היה זכור ועכשיו נזכר אמאי לא אהדר עובדא: אלא · האי דלא אהדר משום דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר ומאי נזכר לאחר שנזכר דרבים פליגי עליה דהוה ליה למיעבד כרבים אמר כדי הוא רבי אליעזר לסמוך עליו בשעת הדחק ולא אהדר עובדא הא לאו בשעת הדחק לא אלמא אע"ג דמעת לעת גזירה דרבנן היא בעי למיעבד כרבים: נוהגת שבעה · לרחיצה ולתכבוסת ושלשים לתספורת וגיהוץ מיום שנשמע לו: וסבר לה · רבי יוחנן כשמואל: ה"ג

תוספות

כל שכן דהוי ליה נולד ואסיר · ואע"ג דמשקין בפירי נמי אמרינן בפסחים (דף כג:) דמבלע בליעי אפ"ה לא מתסרי משום נולד אי לא גזרינן שמא יסחוט דמים בעבים בליעי טפי ואינה ניכרין כמו משקין בפירי ואפילו לא היו ניכרין משקין בפירי כלל לא חשיבי נולד [illegible] כיון דמעיקרא נמי הוי אוכל אוכלא דאיפרת הוא וא"ת ולימא הא רבי שמעון היא דלית ליה מוקצה ולית ליה נולד כדאיתא בריש ביצה (דף ב.) וי"ל דבנולד כה"ג דדבר חדש שלא בא לעולם כל עיקר מודה רבי שמעון וכן באפר כירה שהוסק ביום טוב נראה דמודה ר"ש דאסור לכסות בו אא"כ ראוי לגלות בו בילה כדאמר בפרק קמא דבילה (דף ח.):

נהרות המושכין · פ"ה אפי' הן של יחיד ונראה שדקדק דאי הוה של רבים דווקא מאי איריא נהרות אפי' מים מכונסים נמי אמרי' לעיל כרגלי הממלא והייט כרגלי כל אדם דהכא כדפרישי' לעיל *דהכל אחד וכן מוכח בפרק בתרא דבילה (דף לט·) דבשל יחיד מיירי דפריך מהך דהכא אמתני' דהתם דקתני בור של יחיד כרגלי היחיד ומיהו שם לא פירש רש"י כרגלי הממלא וכרגלי כל אדם בענין אחד ור"ת מפרש אפילו מיירי בשל רבים מדקדק שפיר דדווקא משום דניידי לא קנו שביתה אבל מכונסים דקנו שביתה יש להם אלפים אמה לכל רוח כרבי יוחנן בן נורי:

הוה אמינא בין לקולא בין לחומרא · הוה ליה למימר דאיצטריך הלכה כדברי המיקל לפסוק הלכה בכל מקומות אלא דניחא ליה למימר דאפילו להך מילתא גופה איצטריך:

קמ"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב · דלענין אדם הלכה כרבי יוחנן בן נורי דקני שביתה ולענין כלים הלכה כרבנן דלא קנו שביתה והרי הן כרגלי כל אדם ולא הוי תרי קולי דסתרי אהדדי דקיימא לן כרבנן דאמרי אין חפצי הפקר קונין שביתה וישן הייט טעמא הואיל וניעור קני ישן נמי קני כדפ"ה ואפילו אם לא היה משמעינן רבי יהושע בן לוי אלא הלכה כדברי המיקל בעירוב לחוד הוה משמע מדבריו דהלכתא כדברי שניהם להקל:

לסמוך עליו בשעת הדחק · פי' הקונטרס דשנת בצורת הוה ואיכא הפסד טהרות ואי אפשר לומר כן דבדחק כה"ג אפי' רבנן מודים כדאמר בפ"ק דנדה (ד' ט:) אין שעת הדחק ראיה ומפרש התם מאי שעת הדחק שנת בצורת הוה ואיכא דאמרי דטהרות אפים ועבוד וחסו רבנן להפסד טהרות*:

דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל באבל · אפילו ביחיד במקום רבים נראה דלעולם הלכה כדברי שמיקל באבל וחוץ מזו לאו למעוטי שאר מקומות דאבל קאמר כדקאמר אבילות הוא דאקילו ביה רבנן וכן מוכיח בהדיא פרק בתרא דמו"ק (דף יט:) גבי אבא שאול ורבנן גבי קובר את מתו ג' ימים לפני הרגל וגבי בא ממקום קרוב פלוגתא *דרשב"ג ורבנן (דף כב·) וא"ת כיון דאפי' יחיד במקום רבים אמר שמואל הלכה כדברי המיקל באבל למה ליה לשמואל למיפסק בפרק בתרא דמו"ק (דף כד·) *כרשב"ג דאמר ר"ה ויום הכפורים כרגלים ויש לומר דקמ"ל אפי' ביחיד במקום רבים כדאמר לעיל ונראה אפי' ביום ראשון של אבילות דהוי דאורייתא כדאמר בה"ג דהלכה כדברי המיקל באבל מידי דהוי כהלכה כדברי המיקל בעירוב דמשמע לעיל דאפילו הוי דאורייתא הלכה כדברי המיקל מדקאמר מכדי עירובין דרבנן מה לי יחיד במקום וכו' משמע דאי הוה דאורייתא ניחא דלריכי וכן מוכח בפ' יש בכור (בכורות דף מט·) גבי פלוגתא דר"ע ורבנן דאמר רב אשי הכל מודים לענין אבילות דיום ל' כשלפניו דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל באבל ואפילו ביום ראשון איט טוהג אבילות וזה לשון ה"ג היכא דשכיב שכיבא ביום טוב ראשון או ביום טוב שני או בחולו של מועד או בי"ט ראשון של יום טוב אחרון איט טוהג אבילות עד

רבינו חננאל

א"ר יעקב בר אידי אריב"ל הלכה כריב"נ במי שישן ולא ידע עד שחשכה יש לו אלפים אמה לכל רוח ותוב אריב"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב. ש"מ דלית הלכתא כר' יוחנן אלא לקולא אבל היכא דאיכא לחומרא כגון חפצי הפקר דקנו שביתה ולית ליה למוצאם להוציאם חוץ לאלפים אמה שלהן לא אלא כרגלי כל אדם. ולא פי' הלכתא כריב"נ אלא משום דפליג בהדי רבים. אמר רבה מכדי עירוב דרבנן הוא מה לי יחיד במקום יחיד ומה לי יחיד במקום רבים הכל אחד הוא. ואמרינן וכל מדרבנן לא שאני לן בין יחיד במקום יחיד ובין יחיד במקום רבים והתנן בתחלת נדה ר' אלעזר אומר כל אשה שעברו עליה ג' עונות פי' הווסת שלה שהיתה ווסתה לראות כל ט"ו יום הפסיקה ועכשיו עברו עליה ג' פעמים ט"ו יום ולא ראתה ואע"ג דאינה זקינה שיש לומר נסתלקו דמים חדל להיות לה אורח כנשים. ואח"כ ראתה דייה שעתה ואין מטמאין אותה מעת לעת ותניא מעשה ועשה רבי כר' אליעזר סבר יחיד פליג עליה לאחר שנזכר עליה ולא אתמר הלכתא לא כמר ולא כמר. אמר כדי ר' אליעזר לסמוך עליו בשעת הדחק. מאי שעת הדחק פירשוה רבנן אשה שהפסיקה ג' עונות ואמרינן עונה בינונית שלשים יום *)אפי' שהעבדה טהרות ואח"כ ראתה דם. איכא דאמרי שנת בצורת היתה ועשתה טהרות ונדחק הדבר לרבי להפסידם. ולהחזיקה בטומאה לאחר מעת לעת ופסק כר' אלעזר דייה שעתה. והנה זה מדרבנן הוא דאמר רבא מאי דרבנן כדרב יהודה אמר שמואל דאמר חכמים תקנו לבנות ישראל להיות בודקות עצמן שחרית וערבית בשחרית להכשיר טהרות שעשתה בלילה. בערבית להכשיר טהרות שעשתה ביום וזו הואיל ולא בדקה הפסידוה עונה יתירה וטומאות מעת לעת (הני) [הוא] מדרבנן ושני בין יחיד ליחיד ובין יחיד לרבים ותוב אתו רבנן אחריני למידק ולאחוויי דשני (כדתנן) [בדרבנן] בין יחיד ליחיד בין יחיד לרבים מהא דתניא שמועה קרובה שהיא בתוך שלשים יום נוהגת ז' ימי אבילות ולגיהוץ כיוצא בו ל' יום. ושמועה רחוקה שהיא לאחר ל' יום אינה נוהגת אלא יום אחד דברי ר"ע וחכ"א בין קרובה בין רחוקה נוהגת ז' ול'. ואמרינן כ"מ שאתה מוצא יחיד מיקל ורבים מחמירין הלכה כרבים חוץ מזו שאע"פ ר"ע יחיד הוא במקום רבים ומיקל הלכתא כוותיה. דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל [באבל] באבילות הוא דאקילו רבנן (ואמרינן כיחיד)[אפי' ביחיד] במקום רבים אבל בעלמא לא. ואפי' בדרבנן הרי שני בין יחיד ליחיד ליחיד ורבים ופריק רב פפא לכולהו

*) [נ"ל ואפים למעבדה טהרות].

עין משפט נר מצוה

לד א מיי' שם וטוש"ע שם סעיף טו:
לה ב מיי' שם טוש"ע א"ח סי' תא:
לו ג מיי' פ"ד מהל' טומאת משכב ומושב הלכה א סמג עשין רמג:
לז ד מיי' פ"ז מהל' אבל הלכה א סמג עשין ב טוש"ע י"ד סי' תב סעיף א:

מסורת הש"ס

[לקמן מח. שבת קכח: ביצה לט.]
[ברכות ט. וש"נ ע"ש]
נדה ז:
שם ו. ע:
[ברכות ט. וש"נ]
מ"ק כ.
[מ"ק יח. יט: כ. כב. כו: בכורות מט. חולין כ.]
[צ"ל דר"ש]
[צ"ל כר"ג]

הגהות הב"ח

(א) גמ' דהוו להו נולד ואסירי: (ב) שם והתנן רבי אליעזר כצ"ל וכן בכל העמוד:

(א) ורב פפא אמר איצטריך ס"ד אמינא הני מילי בעירובי חצירות אבל בעירובי תחומין אימא לא צריכא ומנא תימרא דשני לן בין עירובי חצירות לעירובי תחומין *דתנן א"ר יהודה במה דברים אמורים בעירובי תחומין אבל בעירובי חצירות מערבין בין לדעת ובין שלא לדעת שזכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לאדם אלא בפניו רב אשי אמר איצטריך ס"ד אמינא הני מילי בשיורי עירוב אבל בתחילת עירוב אימא לא ומנא תימרא דשני לן בין שיורי עירוב לתחילת עירוב *דתנן א"ר יוסי במה דברים אמורים בתחילת עירוב אבל בשיורי עירוב אפילו כל שהוא ולא אמרו לערב חצירות אלא כדי שלא לשכח תורת עירוב מן התינוקות רבי יעקב ורבי זריקא [א] אמרו *הלכה כרבי עקיבא מחבירו וכרבי יוסי מחבריו *וכרבי מחבירו למאי הלכתא *רבי אסי אמר הלכה ורבי חייא בר אבא אמר מטין ור' יוסי בר' חנינא אמר נראין כלשון הזה א"ר יעקב בר אידי °אמר ר' יוחנן *ר' מאיר ור' יהודה הלכה כרבי יהודה רבי יהודה ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי ואצ"ל *ר"מ ור' יוסי הלכה כרבי יוסי השתא במקום רבי יהודה ליתא במקום רבי יוסי מיבעיא אמר רב אסי אף אני לומר רבי יוסי ור' שמעון הלכה כרבי יוסי דאמר רבי אבא אמר רבי יוחנן *רבי יהודה ורבי שמעון הלכה כר' יהודה השתא במקום רבי יהודה ליתא במקום רבי יוסי מיבעיא איבעיא להו ר"מ ור"ש מאי תיקו אמר רב משרשיא ליתנהו להני כללי מנא ליה לרב משרשיא הא אילימא מהא דתנן *ר"ש אומר למה הדבר דומה לג' חצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות לרשות הרבים עירבו שתים החיצונות עם האמצעית היא מותרת עמהן והן מותרות עמה ושתים החיצונות אסורות זו עם זו *ואמר רב חמא בר גוריא אמר רב הלכה כרבי שמעון ומאן פליג עליה רבי יהודה והא אמרת רבי יהודה ורבי שמעון הלכה כרבי יהודה אלא לאו ש"מ ליתנהו ומאי קושיא דילמא היכא דאיתמר איתמר היכא דלא איתמר לא איתמר אלא מהא *דתנן עיר של יחיד ונעשית של רבים מערבין את כולה של רבים ונעשית של יחיד אין מערבין את כולה אלא אם כן עושה חוצה לה(ב)כעיר חדשה שביהודה שיש בה חמשים דיורין דברי רבי יהודה רבי שמעון אומר שלש

[כתובות לג:]

ה"ג רב פפא אמר איצטריך · ולעיל קאי אדרבי יהושע בן לוי איצטריך ליה למימר הלכה כרבי יוחנן (ג) ואע"ג דאמר הלכה כדברי המיקל בעירוב: אבל בעירובי תחומין לא כו' · והא דרבי יוחנן בן נורי באיסור תחומין קאי : א"ר יהודה כו' · לקמן בפרק חלון (פא:) : בד"א · דאין מערבין לו לאדם אלא לדעתו שנתרצה : בעירובי תחומין · דשמא חוב לו להפסיד אלפים למזרח על מנת להשתכר באלפים למערב : עירובי חצירות · אין שם הפסד אלא ריוח : הני מילי · דהלכה כמיקל בעירובי חצירות : בשיורי עירוב · שהניח עירוב במקום המשתמר לכמה שבתות ונתמעט האוכל משיעור ב' סעודות מקילין ביה לאכשורי : אבל במחלוקת של תחילת עירוב לא ניזיל בתר מיקל והא דרבי יוחנן בן נורי כתחילת עירוב דמי : בד"א · דצריך שיעור לעירובי חצירות או מזון שתי סעודות בין כולן או כגרוגרת לכל אחד בתחילת עירוב : כל שהוא · לכל אחד : ולא אמרו לערב בחצירות אלא שלא לשכח את התינוקות · שלא לשכח תורת עירוב מדורות הבאין אבל עיקר עירוב בתחומין הוא: הלכה כרבי עקיבא מחברו · בכל דוכתא : למאי הלכתא · לענין מה נאמרה שמועה זו שפסקו הלכה סתם בכל מקומות יש לסמוך עליה להורות הלכה למעשה כן או דלמא מסברא בעלמא קאמרי כן אבל (ד) הלכתא מכללא לא סמכינן עליה למילף : רבי אסי אמר הלכה· ממש קאמרי רבי יעקב ורבי זריקא למיגמר מעשה מיניה ומיעבד כר' עקיבא היכא דיחיד פליג עליה וכר' יוסי אפי' במקום רבים: מטין· רבי יעקב ור' זריקא לאו הלכה ממש פסקי אלא מטין ההוראה אחר רבי יוסי ואפי' במקום רבים דאורויי מורינן לאדם יחיד לעשות כרבי יוסי אבל מדרש בפירקי ברבים לא דרשינן: נראין · אורויי לא מורינן ואם עשה כרבי יוסי לא מהדרי' עובדא : כלשון הזה אמר ר' יעקב בר אידי · כי האי לישנא דאיתמר הך דרבי יעקב ורבי זריקא איתמר נמי הך דרבי יעקב בר אידי למר הלכה ולמר מטין ולמר נראין : להני כללי · דכללינן לעיל פלוני ופלוני הלכה כפלוני בכל מקום אלא היכא דמסתבר כמר הלכתא כוותיה והיכא דמסתבר בדוכתא אחריתי כאידך עבדינן כוותיה : למה הדבר דומה · מתניתין היא (לעיל דף מה:) : היא מותרת עמהן · ופליגי רבנן עליה בברייתא ואמרי שלשתן אסורות : מאן פליג עליה רבי יהודה· דהוא הוי סתם בר פלוגתיה ל"א מאן פליג עליה רבי יהודה דהוא איירי לעיל מינה רבי יהודה אומר לאוזה רוח שירצה ועלה תני היו שנים מקצת כו' אמר ר"ש למה הדבר דומה

ואמרינן* דהכי קאמר להו רבי שמעון לרבנן מכדי למה הדבר דומה כו' מאי שנא התם דפליגיתו עלי' אלמא הנך רבנן דאיירי לעיל מינה בד' אמות דשביתה איפלוג נמי בחצירות : היכא דאיתמר · בהדיא הלכה כרבי שמעון איתמר וכי כיילינן רבי יהודה ור"ש הלכה כרבי יהודה להיכא דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר : שלש

עד דנפקי יומא טבא כולהו אבל יומא בתרא דרבנן מסלק סליק למנין ז' אבל אבילות לא נהיג ביה כלל אבל שכיב שכיבא בי"ט שני של י"ט אחרון כיון דעיקר אבילות יום ראשון נהיג ביה אבילות וסליק למנין ז' דהכי אסמכוה רבנן דעיקר אבילות יום ראשון הוא דכתיב ואכלתי חטאת היום היום אסור ולמחר מותר וכתיב ואחריתה כיום מר וכיון דיום ראשון דאבילות דאורייתא ויום טוב אחרון ספיקא דרבנן אתי עשה ודאי דאורייתא דיחיד וחייל על עשה ספק דרבים דרבנן והא דאמרינן בכתובות (דף ד'·) מכניסין את המת לחדר ונוהג ז' ימי המשתה ואחר כך נוהג ז' ימי אבילות אלמא דלא דחי יומא קמא דאבילות מועד דרבנן שאני מועד דחתן עדיף טפי :

ואין חבין לאדם שלא בפניו · וא"ת והיכי מוכח מהכא דעירובי תחומין חמירי הלא אין הטעם תלוי בחומר אלא משום דאין חבין לאדם שלא בפניו ויש לומר מ"מ מוכח שפיר דחמירי טפי דאפילו ידעינן גבי עירובי תחומין דלמחר דעתו לילך באותו צד אפי' הכי כיון דאיכא קצת חוב שמפסיד במה שאינו יכול לילך לצד אחר אם ירצה לא הוי עירוב ובעירובי חצירות אע"ג דאיכא קצת נמי חובה שמערבין בפת שלו שלא מדעתו כדאמר בפ' חלון (לקמן דף פ·) אחד מבני מבוי שרגיל להשתתף באין בני אדם ונוטלין הימנו שיתופו בע"כ וצריך שימחול להם פתן אם ירצו לנאת כדאמר בהדר (לקמן ד' סח·) כיון דאי בעי ליה מיניה ולא יהיבנא בטל שיתוף, והיינו משום דחמירי טפי : שלא לשכח תורת עירוב מן התינוקות · פ"ה אבל עיקר עירוב בתחומין הוא ומשנה היא זו לקמן בפרק חלון (דף פ:) ושם פירש הקונט' בענין אחר ולא אמרו לערב בחצירות לאחר שנשתתפו אלא שלא לשכח תורת עירובי חצירות מן התינוקות מדורות הבאין הלכך מקילין ביה בשיורי עירוב והכי משמע דתניא לקמן בפרק הדר (דף עא:) מערבין בחצירות ומשתתפין במבוי שלא לשכח תורת עירוב מן התינוקות ולר"י נראה דפי' דהכא עיקר דההיא דפרק חלון לא איירי כלל בעירובי חצירות אלא אשיתופי מבואות קאי דקתני רישא כיצד משתתפין כו' ולמה אמרו לערב בחצירות הייתו פירוש אשיתופי מבואות וקרי שיתוף מבוי עירובי חצירות בכמה דוכתי :

כרבי יוסי מחביריו · והא דאמר לקמן (דף מז.) אמר ר' יוחנן הלכה כר' יוסי מכלל דיחידאה פליג עליה אתיא כר' יעקב בר אידי* :

רבי אסי אמר הלכה · פ"ה ודרשינן בפירקא ומ"ד מטין מורינן ולא דרשינן בפירקא ונראין הייתו דאי עביד הכי לא מהדרינן עובדא אבל לא מורינן וקשה לפירושו דאפי' לא איתמר נראין לא מהדרינן עובדא כיון דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר לכן נראה לי דהלכה דאי עביד כאידך מהדרינן ומטין אורויי נמי אורינן ואם בא למיעבד עובדא כאידך לא מחינן בידיה ומיהו אי עביד עובדא לא מהדרינן ונראין מורין ואי בעי למעבד כאידך לא מחינן בידיה וכן משמע בפרק הכותב (כתובות פד:) גבי דנו דייני כר' טרפון ואו"ת אדרבה כיש טוחלין (ב"ב דף קכד:) משמע דלמ"ד מטין הייתו דיעבד מטין כהכי תנאי אבל לכתחלה עבדינן כאידך גבי בכור נוטל פי שנים בשבח ששבחו נכסים לאחר מיתת אביו דאמר רבה הלכתא אסור לעשות כדברי רבי ואם עשה עשוי סבר מטין איתמר וי"ל דמטין דהתם הייתו לענין חבריו דפליגי התם רבנן עליה ויש סובר הלכה כרבי מחברו ורבא סבר מטין כחבריו דאיתמר הלכה כחבריו ולא הלכה כחבריו:

ה"ג

רבינו חננאל

לכולהו ואפילו למאי דאקשינן איהו נמי וא' איצטריך ר' יהושע למימר הלכתא כריב"נ אפי' בעירובי תחומין דאי לא פריש הוה אמינא כי אריב"ל הלכתא כדברי המיקל בעירובי חצרות אבל בעירובי תחומין לא קמ"ל דהלכתא כריב"נ אפילו בעירובי חצרות ומנא תימרא דשני לן בין עירובי תחומין לעירובי חצרות דלא משמע בהאי וה"ה להאי דתנן א"ר יהודה בד"א בעירובי תחומין אבל בעירובי חצרות כו'. רב אשי בא לומר איצטריך לומר הלכה כריב"נ שלא תאמר בשירי העירוב אריב"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב אבל בתחלה אימא לא קמ"ל הלכתא כריב"נ דהוא כמו תחלת העירוב : ר' יעקב ור' זריקא אמרי הלכתא כר"ע מחבירו. וכר' יוסי (מחבירו) [מחביריו]. וכרבי מחבירו ר' (יוסי) [אסי]אמר הלכת' אתמר ר' חייא בר אבא אמר מטין אתמר.ור' יוסי בר' חנינא אמר נראין אתמרי א"ר יעקב בר אידי משום ר' יוחנן ר"מ ור' יהודה הלכה כר' יהודה ר' יהודה ור' יוסי הלכתא כר' יוסי. וכ"ש ר"מ ור' יוסי הלכתא כר' יוסי.ור' אבא אמר רבי יוחנן ר' יהודה ור"ש הלכתא כר"י. אמר רב אשי ר' יוסי ור"ש הלכה כר"י אבעיא להו ר"מ ור"ש הלכתא כמאן תיקו. בא רב (אשי) משרשיא לרחות דברי ר' אבא שאמר משמיה דר' יוחנן ואמר ליתנהו להני כללי מדתנן אמר ר"ש למה הדבר דומה לג' חצרות הפתוחות זו לזו ופתוחות לרה"ר ועירבו שתיהן עם האמצעית כו' ואמר(רבא)[רב חמא בר גוריא אמר רב] הלכה כר"ש מאן פליג עליה ר' יהודה. והא"ר יוחנן ר"י ור"ש הלכה כר"י [ומאי קושיא]היכא דלא איתמר עלה בפירוש הלכה (כר"ש) [כר"י] אבל היכא דאתמר לא א"ר יוחנן. ואקשינן נמי מהא דתנן ר"ש אומר

הגהות הב"ח

(א)גמ' רב פפא כנ"ל ואות ו' נמחק:(ב)שמעיר חדשה כן שמה חדשה. ע"ל דף ס ע"א : (ג) רש"י ד"ה ה"ג רב פפא וכו' הלכה כרבי יוחנן בן נורי ואע"ג : (ד) ד"ה למאי הלכתא וכו' קאמרי כן אבל לא סמכינן עליה למילף הלכתא מכללא הס"ד :

[וע' תוס' לקמן פג: ד"ה שבעת]

הגהות מהר"י לנדא

א] גמ' אמרו הלכה כרבי עקיבא מחברו וכו'. עי' בתוי"ט פ"ג דכלים משנה ב מ"ש בשם מהרי"ק :

[לקמן פ:] פא: לה. · לקמן פ: · [כתובות פד:] [פסחים כו. כתובות כא. נא. ב"ב קכד:] · [לקמן נב. כתובות פ:] · [סנהדרין כו.] · [נדה כו. בכורות יא.] · [לעיל מה:] · [לקמן מט: ס.] · לקמן נג. · [לקמן מח.]

גליון הש"ס

גמ' אר"י ר"מ ור"י הלכה כר"י. עי' זבחים דף ו ע"א תוס' ד"ה אחד :

שלש חצירות של שני בתים *ואמר רב חמא בר גוריא אמר רב הלכה כרבי שמעון ומאן פליג עליה רבי יהודה והא אמרת רבי יהודה ור"ש הלכה כרבי יהודה ומאי קושיא דילמא הכא נמי היכא דאיתמר איתמר היכא דלא איתמר לא איתמר אלא מהא דתנן *המניח את ביתו והלך לשבות בעיר אחרת אחד נכרי ואחד ישראל אוסר לבני חצירות דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר אינו אוסר רבי יוסי אומר נכרי אוסר ישראל אינו אוסר מפני שאין דרך ישראל לבא בשבת רבי שמעון אומר אפילו הניח את ביתו והלך לשבות אצל בתו באותה העיר אינו אוסר שכבר הסיח דעתו ואמר רב חמא בר גוריא אמר רב *הלכה כר"ש ומאן פליג עליה ר"י °והא אמרת רבי יהודה ור"ש הלכה כרבי יהודה ומאי קושיא דלמא הכא נמי היכא דאיתמר איתמר היכא דלא איתמר לא איתמר אלא מהא *דתנן וזהו שאמרו העני מערב ברגליו רבי מאיר אומר אנו אין לנו אלא עני רבי יהודה אומר אחד עני ואחד עשיר לא אמרו מערבין בפת אלא להקל על העשיר שלא יצא ויערב ברגליו *ומתני ליה רב חייא בר אשי לחייא בר רב קמיה דרב אחד עני ואחד עשיר ואמר ליה רב סיים בה נמי הלכה כרבי יהודה תרתי למה לי והא אמרת ר"מ ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה ומאי קושיא דילמא רב לית ליה להני כללי אלא מהא *דתנן *היבמה לא תחלוץ ולא תתייבם עד שיהו לה שלשה חדשים *וכן שאר כל הנשים לא ינשאו ולא יתארסו עד שיהו להן שלשה חדשים אחד בתולות ואחד בעולות אחד אלמנות ואחד גרושות אחד ארוסות ואחד נשואות ר' יהודה אומר נשואות יתארסו וארוסות ינשאו חוץ מארוסה שביהודה מפני שלבו גס בה ר' יוסי אומר כל הנשים יתארסו חוץ מן האלמנה מפני האיבול *ואמרינן רבי (*אליעזר) לא על לבי מדרשא אשכחיה לרבי אסי דהוה קאים אמר ליה מאי אמור בבי מדרשא אמר ליה הכי אמר רבי יוחנן הלכה כרבי יוסי מכלל דיחידאה פליג עליה אין *והתניא *הרי שהיתה רדופה לילך לבית אביה או שהיתה לה כעס עם בעלה או שהיה בעלה זקן או חולה או שהיתה היא חולה עקרה וזקנה קטנה ואיילונית ושאינה ראויה לילד או שהיה בעלה חבוש בבית האסורין המפלת לאחר מיתת בעלה כולן צריכין להמתין ג' חדשים דברי ר"מ רבי יוסי מתיר ליארס ולינשא מיד למה לי והא אמרת ר"מ ורבי יוסי הלכה כר' יוסי ומאי קושיא דלמא לאפוקי מדרב נחמן אמר שמואל דאמר *הלכה כרבי מאיר *בגזירותיו אלא מהא *דתניא *הולכין ליריד של נכרים ולוקחים מהן בהמה ועבדים ושפחות בתים שדות וכרמים וכותב ומעלה בערכאות שלהן מפני שהוא כמציל מידן *ואם היה כהן מטמא בחוצה לארץ לדון ולערער עמהן וכשם שמטמא בחוצה לארץ כך מטמא בבית הקברות בית הקברות ס"ד טומאה דאורייתא היא אלא °בבית הפרס דרבנן ומטמא לישא אשה וללמוד תורה אמר רבי יהודה אימתי בזמן שאין מוצא ללמוד אבל מוצא ללמוד לא יטמא ר' יוסי אומר *אף בזמן שמוצא ללמוד נמי יטמא לפי שאין

רש"י

שלש חצירות · לקמן בכילד מעברין (דף נט.) וקאמר ר' יהודה עיר של רבים ונעשית של יחיד שנתמעטו אוכלוסיה מעבור ברחובותיה ס' ריבוא ולא דמיא השתא לדגלי מדבר אין מערבין את כולה יחד אלא אם (א) שייר חוצה לה כ' דיורין שלא יערבו עמה למיהוי היכר לעיר של רבים דלא ליערבו כולה אלא מבואות מבואות ר"ש אומר דיו לשייר ג' חצירות של ב' ב' בעלי בתים : אוסר על בני חצירות. שלא יוציאו מבתיהן לחצר מפני שיש לו רשות בחצר ואע"פ שאינו בעיר אוסר עליהן אם לא עירב קודם שהלך : רבי יהודה אומר אינו אוסר · הואיל ואינו בעיר : נכרי אוסר · אף על פי שאינו בעיר שהרי יכול לבא ואין זה (ב) היסח מן הלב אבל ישראל משהלך מכאן ולא בא מערב שבת הסיח לביתו מלבו כל השבת שהרי לא יבא הלכך כמאן דלית ליה לקך דירה בעלים דמי : לשבות אצל בתו · מאמש אפילו באותה העיר : רבי יהודה פליג עליה. דאמר בעיר אחרת אינו אוסר הא באותה העיר אוסר ורבי יוסי נמי פליג עליה אלא חד מינייהו נקט : זהו שאמרו · בפירקין היא (דף מט:) : אנו אין לנו · שיכול לקנות שביתה ברגליו בלא עירוב פת אלא עני כלומר מי שהוא בדרך ואין עמו פת : אחד עשיר · היושב בביתו אם רצה לילך בעצמו ולהחשיך שם על התחום קונה לו שביתה : שלא יצא · מפני הטורח ויערב ברגליו אלא התירו לשלוח עירוב בפת ע"י שלוחו : ומתני ליה רב חייא בר אשי · למתני' לחייא בר רב קמיה דרב : אחד עני ואחד עשיר · מילתיה דרבי יהודה : למה ליה · למיפסק הלכה כרבי יהודה (ג) דרבי מאיר פליג עליה הא כיילת לעיל להיכא דלא איתמר הלכה לא כמר ולא כמר עבדינן כרבי יהודה : רב לית ליה להני כללי · ומשום דרב לית ליה קאמרת ליתנהו והא ר' יוחנן קאמר להו והלכה כר' יוחנן : היבמה לא תחלוץ · בתוך ג' חדשים למיתת בעלה מפרש טעמא ביבמות שמא מעוברת היא וחליצת מעוברת אינה חליצה וא"ת תחלוץ בתוך ג' ותמתין עד לאחר ג' שאם תמצא מעוברת אינה צריכה חליצה אם תלד וולד של קיימא ואם לא תמצא מעוברת אינה צריכה חליצה אחרת ואם תלד וולד שאינו של קיימא תחלוץ פעם שניה שמא יהא וולד של קיימא ואינה חליצה לאוסרה לכהונה ונמצא מצריכה כרוז לכהונה ולצרכה דלמא איכא דהוי בחליצה ולא הוי בהכרזה וסבר שרו חלוצה לכהן : ולא תתייבם · שמא מעוברת היא ונמצא בא על אשת אחיו שיש לה בנים והרי היא עליו בכרת אבל לאחר שלשה דניכר בה שאינה מעוברת או תחלוץ או תתייבם : שאר כל הנשים כו' · שמא תלד בתוך תשעה למיתת בעלה ספק בן שבעה לאחרון ספק בן תשעה לראשון ובעינן הבחנה כדאמרינן ביבמות (דף מב.) שמא ייבם אשת אחיו מאמו ועוד יש איסורין הרבה : ולא יתארסו . גזור רבנן אירוסין אטו נשואין : אחת בתולות כו' · מפרש התם (שם:) אחת שנישאו לזה כשהן בתולות ואחת שנישאו לזה כשהן בעולות שנתאלמנה או נתגרשה מבעלה זה בין מן האירוסין בין מן הנשואין צריכות להמתין אחר הגט או אחר המיתה ג' חדשים : אחת ארוסות · אף על גב דארוסה לא בת עיבורי היא גזור רבנן ארוסה אטו נשואה : דברי ר"מ לא גרסי' אלא סתמא היא : יתארסו · מיד דהא לא מיעברא משני תוך ג' ואם תלד בתוך ט' ודאי דראשון הוא דאי מאחרון בן ששה הוא ולא חיי : והארוסות · שנתאלמנו או שנתגרשו מן האירוסין ינשאו מיד דהא לא מיעברא מראשון : חוץ מן הארוסה שביהודה · שהיו רגילין ליחד חתן וכלה קודם כניסתן לחופה כדאמרינן בכתובות (דף יב·) : גס בה · רגיל בה ומכירה ומרוצה לו : כל הנשים יתארסו · אתנא קמא פליג דאסר אפי' ליארס ואדרבי יהודה פליג דשרי ארוסה ליכנס : חוץ מן האלמנה מפני האיבול · שאסורה ליארס כל ימי אבלה אבל גרושה תיארס מיד : הלכה כר' יוסי · דמתיר ליארס מיד : ואמרינן. מכלל דהך סתמא דתניא לעיל אחת ארוסות ואחת נשואות יחידאה היא : והתניא · בניחותא : רדופה לילך לבית אביה · תדירה לדור בבית אביה בעיר אחרת ואינה רגילה עם בעלה : חולה · ואינה מקבלת טורח תשמיש : עקרה · מחמת מזל שסבר נישאת לג' בני אדם ולא ילדה להן והוחזקה עקרה : איילונית · ממעי אמה ויש לה סימנין שאין לה שערות ולא דדין ולשון איילונית דוכרניתא כאיל זה שאינו יולד* : ושאינה ראויה לילד · מחמת משקה סם : דברי ר"מ · אלמא ר"מ הוא דגזר בהניא דפשיטא לן דאינה מעוברת וה"ה לארוסה : ולמה ליה · לר' יוחנן למימר הלכה כר' אסי דהא איהו גופיה כייל לעיל ר"מ ורבי יוסי הלכה כר' יוסי אלא ש"מ לא אמר ר' יוחנן להני כללי אלא הנך אמוראי אמרינהו מנפשייהו : ומאי קושיא דלמא · אע"ג דכיילינהו ר' יוחנן איצטריך ליה למיפסק בהא משום דהוה רבי מאיר מחמיר ואמר שמואל הלכה כרבי מאיר בגזירותיו בכל מקום שהחמיר ואתא רבי יוחנן לאפוקי לדשמואל מיהא דבהא הלכה כרבי יוסי : ליריד · שוק הנקבע ליום חג של עובדי כוכבים ולוקחין מהן בתים ושדות מפני שממעטין אי נמי משום ישוב א"י : בהמה ועבדים ושפחות · מפני שמכניסן לקדושה : ומעלה · השטר : בערכאות שלהן · לפני דייניהן לחתום ואע"פ שהוא חשיבות להן ואיכא למיחש דלמא אזלי ומודו אפ"ה שרי : מפני שהוא כמציל מידם · שלא יחזור העובד כוכבים ויערער על המכירה: בית הקברות ס"ד · הא עבר בלאו: שאינו מוצא ללמוד · בארצו :

שלא

תוספות

הכי גרסינן רבי יוסי מתיר ליארס ולינשא מיד ואין להאריך כאן:

והכלים

עין משפט נר מצוה

לח א מיי' פ"א מהל' יבום הלכה יט סמג עשין כב טוש"ע אה"ע סי' קסד ס"א וסי' יג ס"ב :

לט ב ג מיי' פי"א מהל' גירושין הל' יח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' יג סעיף א :

מ ד מיי' פ"ט מהל' ע"ז הלכה יד סמג לאוין מח טור ש"ע י"ד סי' קמט סעיף ג [וברב אלפס הלכות טומאה דף סה.] :

מא ה ו מיי' פ"ג מהל' אבל הלכה יד סמג לאוין רלג טור ש"ע י"ד סי' שעב סעיף א [וברב אלפס שם] :

[צ"ל אלעזר]

[עי' תוס' בילה כז. ד"ה אלא ר"מ ותוס' יבמות לז. ד"ה מי עביד ותוס' ב"ק ל: ד"ה וחכמים ותוס' ב"מ עב. ד"ה קונסין ותוס' ב"ב לד: סד"ה וחכמים ותוס' זבחים קד. ד"ה אר"ע ותוס' בכורות כח. ד"ה ר"מ]

מסורת הש"ס

[לקמן מט:ס.]

לקמן סב: פו. ע"ש

[לקמן פו. ע"ש]

לקמן מט:

[לקמן נח:]

יבמות מא.

[שם מב:]

כתובו' ס:ע"ש יבמות מב:ע"ש תוספ' יבמות פ"ו [ע"ש כמה שיטים]

[כתובו' נז.ס:]

מו"ק יא. ע"א יג.

[כתובות יא.]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שלש וכו' אלא אם כן שייר : (ב) ד"ה נכרי וכו' ואין זה שהסיח לביתו מן הלב : (ג) ד"ה למה ליה וכו' כרבי יהודה היכא דר"מ פליג :

רבינו חננאל

ג' חצרות של ב' בתים כו' ופרקינן כדפרקינן לעילא . ואקשינן מהא דתנן ר"י אומר אחד עני ואחד עשיר לא אמרו מערבין [בפת] אלא להקל על העשיר שלא יהא צריך לצאת ולערב ברגליו ומתני ליה רב חייא בר אשי לחייא בר רב קמיה דרב אחד עני ואחד עשיר וא"ל רב אתניה הלכה כר' יהודה כלומר קבעה במשנתנו הלכתא כר' יהודה ואי איתא להא דר' יוחנן למה ליה למתנייה במתני' אע"ג דלא תנא הא ידוע דהלכתא כר' יהודה דהא ר' מאיר פליג עליה ודחינן דלמא רב פליג על ר' יוחנן ואמר ליתנהו להני כללי ורב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן אלא מהא דתנינן היבמה לא תחלוץ ולא תתייבם עד שיהו לה ג' חדשים וכן שאר כל הנשים לא ינשאו ולא יתארסו עד שיהו להן ג' חדשים אחד בתולות ואחד בעולות אחד אלמנות ואחד גרושות כו' ר' יוסי אומר כל הנשים יתארסו חוץ מאלמנה מפני האיבול. וא"ר (יוסי) [אסי] א"ר יוחנן הלכה כר' יוסי ואמר מכלל דיחיד פליג עליה אין והתניא הרי שהיתה רדופה לילך לבית אביה או שהיתה לה כעס מבעלה או שהיה בעלה זקן או חולה או שהיתה [היא] חולה או קטנה או איילונית או עקרה או זקנה שאינה ראויה לילד והמפלת לאחר מיתת בעלה צריכה להמתין ג' [חדשים] דברי ר"מ ר' יוסי מתיר ליארס ולהנשא מיד למה ליה לר' יוחנן למימר הלכה כר' יוסי והא ר' יוחנן הוא דאמר ר' יהודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי וכ"ש ר"מ ור' יוסי שהלכה כר' יוסי אלא ש"מ ליתנהו להני כללי ודחינן (למאי) [ומאי] קשיא ודלמא לעולם איתנהו להני כללי ר' יוחנן לא אצטריך למימר הכא הלכה אלא כדי לאפוקי מרב נחמן אמר שמואל דאמר הלכה כר"מ בגזירותיו . והא גזרה היא דגזר עקרה ואיילונית ומי שאינה ראויה לילד ואפי' המפלת לאחר מיתת בעלה אטו ראויה לילד אתא לדחויי מהא דרב נחמן אמר שמואל ואמר הלכתא כר' יוסי (ופליג) [דפליג] על ר"מ אלא מהא דתניא הולכין ליריד של גוים ולוקחין מהן בהמה עד (דמטי) [ומטמא] ללמד תורה ולישא אשה. אר"י אימתי בזמן שאינו מוצא ללמד במהרה יטמא [ר"י אומר אף בזמן שמוצא ללמוד נמי יטמא] לפי שאין

גליון הש"ס

גמ' והא אמרת ר"י ור"ש הלכה כר"י. עי' תוס' לקמן דף סט ע"ב ד"ה איקלעו : גמ' בבית הפרס דרבנן ומטמא. עי' בכורות דף כט ע"א תוס' ד"ה היכי אזיל :

שאין מן הכל זוכה אדם ללמוד ואמר ר' יוסי מעשה ביוסף הכהן שהלך אצל רבו לצידן ללמוד תורה ואמר ר' יוחנן הלכה כרבי יוסי ולמה לי והא אמרת רבי יהודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי אמר אביי איצטריך סד"א *הני מילי במתני' אבל בברייתא אימא לא קמ"ל אלא הכי קאמר הני כללי לאו ד"ה נינהו דהא רב לית ליה הני כללי: אמר רב יהודה אמר שמואל חפצי נכרי אין קונין שביתה למאן אילימא לרבנן פשיטא השתא חפצי הפקר דלית להו בעלים אין קונין שביתה חפצי הנכרי דאית להו בעלים מיבעיא אלא אליבא דר' יוחנן בן נורי וקמ"ל אימר *דאמר ר' יוחנן בן נורי קונין שביתה הני מילי חפצי הפקר דלית להו בעלים אבל חפצי הנכרי דאית להו בעלים לא מיתיבי ר"ש בן אלעזר אומר השואל כלי מן הנכרי ביום טוב וכן המשאיל לו לנכרי כלי מעיו"ט והחזירו לו ביום טוב והכלים והאוצרות ששבתו בתוך התחום יש להן אלפים אמה לכל רוח ונכרי שהביא לו פירות מחוץ לתחום הרי זה לא יזוזם ממקומן אי אמרת בשלמא קסבר רבי יוחנן בן נורי חפצי נכרי קונין שביתה הא מני ר' יוחנן בן נורי היא אלא אי אמרת קסבר רבי יוחנן בן נורי חפצי הנכרי אין קונין שביתה הא מני לא ר' יוחנן בן נורי ולא רבנן לעולם קסבר רבי יוחנן בן נורי חפצי הנכרי קונין שביתה ושמואל דאמר כרבנן ודקאמרת לרבנן פשיטא מהו דתימא גזירה בעלים דנכרי אטו בעלים דישראל קמ"ל ורב חייא בר אבין אמר רבי יוחנן [א]חפצי נכרי קונין שביתה גזירה בעלים דנכרי אטו בעלים דישראל הנהו דכרי דאתו למברכתא שרא להו רבא לבני מחוזא למיזבן מינייהו א"ל רבינא לרבא מאי דעתיך דאמר רב יהודה אמר שמואל חפצי נכרי אין קונין שביתה והא שמואל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן ואמר רב חייא בר אבין אמר ר' יוחנן חפצי נכרי קונין שביתה גזירה בעלים דנכרי אטו בעלים דישראל [ב]הדר אמר רבא ליזדבנו לבני מברכתא דכולה מברכתא לדידהו כד' אמות דמיא תני רבי חייא [ג]חרם שבין תחומי שבת צריך מחיצה

רש"י

שלא מן הכל אדם זוכה ללמוד · אין אדם זוכה ללמוד מכל מלמדיו יש רב שמשנתו סדורה בפיו ושונה לתלמידיו דרך קצרה : לצידן · חוצה לארץ : סד"א הני מילי · דקיי"ל רבי יוחנן הלכה כרבי יוסי : במתניתין · דדוקא היא : אבל בברייתא · דילמא איחליף דרבי יהודה לדרבי יוסי ודרבי יוסי לדרבי יהודה : אימא לא · לסמוך עלה להכי צריך למימר הלכה ולעולם איתנהו להני כללי : אלא הכי קאמר. רב מפרשיא כו': דהא רב לית ליה להני כללי· כדאמר לעיל מדאיצטריך ליה למימר סיים בה נמי הלכה כר' יהודה : אין קונין שביתה · והרי הן כרגלי כל אדם ואם באו מחוץ לתחום לתוך העיר מותר להוליכן לכל רוח : חפצי הפקר · דאיכא למימר ליקנו מנפשייהו אמרי רבנן דאין קונין : חפצי הנכרי דאית להו בעלים · והרי הן כמותן ובעליהן לית להו שביתה דלאו בני שביתה נינהו מיבעיא : (א) השואל כלי מן הנכרי. ובן עירו הוה : וכן המשאיל לו כלי מערב יום טוב · וקנה שביתה אצל הנכרי בתוך תחום העיר : והכלים והאוצרות · שבעלאום אוצר : יש להן אלפים לכל רוח · ואפילו הן של הפקר וכלי שקנה שביתה אצל הנכרי והחזירו לבעלים ועירבו בעליו למזרח· או למערב אין יכול להוליאו מאלפים : לא יזיזם ממקומן · דקנו שביתה במקומן והרי יצאו חוץ לתחום ואין להן אלא ארבע אמות : הא מני · דקתני חפצי הנכרי קונין שביתה ר' יוחנן בן נורי כלומר רבי שמעון בן אלעזר אליבא דרבי יוחנן בן נורי אמר: לעולם סבר רבי יוחנן (ב) חפצי נכרי · כחפצי הפקר והא ר' יוחנן בן נורי : ושמואל דאמר · לעיל אין קונין כרבנן דאמרי בחפצי הפקר דאין קונין : דיכרי · אילים : מברכתא. שם מקום : מחוזא · עיר הסמוכה למברכתא בתוך ד' אלפים ומערבין מזו לזו : למיזבן מינייהו · ולאייתינהו למחוזא ואף על פי שהביאום הנכרים מחוץ לתחום דקסבר חפצי הנכרי אין קונין שביתה : כארבע אמות דמי · כדתנן *במתניתין הוליכוהו לעיר אחרת או נתנוהו בדיר וסהר כו' ופסקינן לעיל *אמר רב הלכה כרבן גמליאל בדיר וסהר וספינה והוא הדין לעיר שיש לה מחיצות : חרם · מצודת דגים ומפסיק במים בין ב' תחומין של ב' עיירות וחברו מצודים וחרמים (קהלת ז) וכתיב על כן יזבח לחרמו (חבקוק א) וגדר של קנים הוא: צריך לעשות מחילה של ברזל · שלא יעברו מים של תחום זה לתוך תחום זה דכל מה שבתוך תחום העיר אין קונה שביתה במקומו להיות לו ממקומו אלפים אמה לכל רוח אלא בתר העיר גריר ואם הוא בסוף התחום אין יכול לזוז משם ולחוץ ואין בני תחום זה יכולין למלאות מתוך תחום עצמו מפני עירוב מים של תחום האחר : *ה"ג אי נימא משום דתני לה כר' יוחנן בן נורי ולחומרא ואיהו לקולא סבר ומשום דסבירא ליה לקולא כל דתני לחומרא מחייך עליה · בתמיה אי נימא משום דרבי חייא תני למתניתין כרבי יוחנן בן נורי דאמר חפצי הפקר קונין שביתה בתוך (ג) תחומין ורבי יוסי בר חנינא סבירא ליה כרבנן לקולא דאמרי אין קונין שביתה והרי הן כרגלי כל אדם :

מחילה

תוספות

והכלים והאוצרות ששבתו בתוך התחום יש להם אלפים אמה לכל רוח · פ"ה ואפילו הן של הפקר משמע דלא מיבעיא אם יש להם בעלים וקשה דאי יש להם בעלים הרי הן כרגלי הבעלים ואפי' אם נעמידם כגון שהבעלים בעיר אחרת דהשתא לא הוי כרגלי הבעלים ומ"מ בני שביתה הם יותר מן ההפקר ויש להן אלפים אמה לכל רוח מ"מ אין נראה להעמיד כלל ביש להם בעלים דביש להם בעלים מה לי תוך התחום מה לי חוץ לתחום ונראה דבשל הפקר איירי והא דנקט תוך התחום לאשמעינן דאפ"ה לא קני שביתת העיר וא"ת ומאי שנא דהכא יש להן אלפים אמה לכל רוח דמשמע ממקומן מדלא קתני כרגלי אנשי העיר וגבי גשמים שסמוכים לעיר הוי כרגלי אנשי העיר כדאמרינן לעיל (דף מה:) וי"ל דהתם אנשי העיר דעתם עליהם דגשמים ידועים לכל בני העיר אבל אוצרות דהפקר אם היו ידועים כבר היו זוכין בהן ועוד שמא יש לחלק משום דהתם בסמוכין וקרובין דעתן עליהן והכא ברחוקים אלא שהן בתוך התחום ומיהו נראה דאלפים אמה לאו ממקומן קאמר אלא מן העיר כמו בגשמים לעיל דהא מוכח גבי חרם שבין שתי תחומי שבת דלרבי יוחנן (ד) חפצי הפקר שבתוך התחום קונין שביתת העיר אפילו אין דעת אנשי העיר עליהם כמו שאפרש בסמוך וברייתא דהכא כר' יוחנן בן נורי וליכא למיפרך האי כרגלי אנשי העיר מבעי' ליה כדפריך לעיל כיון דהזכיר הכא תוך התחום משמע שפיר דאלפים אמה לכל רוח מן העיר קאמר ואף על גב דקיי"ל להו בהדי שואל כלי מן הנכרי ונכרי אם עומד חוץ לעיר מונין לו אלפים ממקומו סתמא דמלתא נכרי בעיר עומד :

דכולה מברכתא כד' אמות דמיא · בריש פירקא פ"ה והוליכו לעיר אחרת והרי מוקפת מחיצות משמע דלא חשיב כד' אמות לענין להלך את כולה אלא במוקפת מחיצות דומיא דדיר וסהר והא מברכתא צריך לומר דמוקפת מחיצות הויא ואע"ג דגבי נותן עירובו באילן (לעיל דף לב:) פריך חוץ לעיבורה של עיר נמי כיון דאמר רבא הנותן עירובו יש לו ד' אמות וכו' משמע דתוך עיבורה של עיר נמי הוי טעמא לפי שנעשית לו כל העיר ועיבורה כארבע אמות אף על פי שאין שם מחילה ה"מ לשובת שם או נותן שם עירובו שיש לו אלפים אמה לכל רוח ונחשב הכל כד' אמות אפילו חוץ למחילות כיון שהוא בעיבורה של עיר אבל בבא מחוץ לתחום אינו נחשב כד' אמות בלא היקף מחילות ואומר ר"י דבעי נמי דתהוי מוקפת לדירה דלא עדיף משבת באויר מחילות שיש לו אלפים אמה לכל רוח אפילו הכי לא חשיב לגביה כארבע אמות בהיקף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה כדאמר בשבת בתא ונקט וצריך ליזהר בדבר הבא מחוץ לתחום בשביל ישראל זה דשרי לישראל אחר או שבא בשביל נכרי שלא יטלטלנו חוץ לד"א בעיר שאין לה מחילות שמוקפת לדירה :

חרם · לשון מלודות וחרמים שבין שני תחומי שבת צריך מחילה של ברזל שלא יעברו מים מתחום זה לתחום זה דכל מה שבתוך תחום העיר אין לו שביתה במקומו להיות לו אלפים לכל רוח ממקומו אלא בתר קרתא גרירא כך פי' הקונט' וכן פר"ת אלא דפי' חרם לשון והחרים ה' לשון ים (ישעיה יא) כשמעלה הים סרטון ומתייבש נשארים נקעים מלאים מים וחרם הוא נקע מלא מים וכן פר"ח *חרם לשון חריץ וא"ת אמאי מוקי לה כרבי יוחנן בן נורי הא לרבנן נמי אמר לעיל (מה:) גבי גשמים הסמוכים לעיר דהוו כרגלי אנשי העיר וי"ל דהכא דמימשכי מתחום זה לתחום זה בטלה דעתם והוי כחפצי הפקר דאין קונין שביתה לרבנן והוו כרגלי הזוכה אבל לר' יוחנן דקנו שביתה כשהן בתוך תחום העיר קונין שביתת העיר אף ע"פ שאין דעת אדם עליהם קונה אבל אין לפרש דלר' יוחנן (ה) קונין שביתה במקומן ומה שצריך מחילה של ברזל היינו כדי להכניסם לעיר לפי שמקצת המים רחוקים מן העיר יותר מאלפים אמה דאם כן אמאי נקט בין שני תחומין אפילו אי ליכא עיר שניה לא מצו להכניס מים לעיר שחוץ לתחום ועוד אפילו מחילה של ברזל לא תועיל להכניסם לעיר מסוף אלפים אמה שהרי בתחלת העיר כלו האלפים של מים :

רבי

עין משפט נר מצוה

מב א ב מיי' פ"ה מהל' י"ט הלכה י סמג עשין א טור ש"ע א"ח סימן תא :

מג ג מיי' פכ"ז מהל' שבת הל' יג טוש"ע א"ח סי' תב :

רבינו חננאל

שאין מכל אדם זוכה ללמוד וא"ר יוסי מעשה ביוסף הכהן שהלך אחר רבו לצידן ללמוד תורה וא"ר יוחנן הלכה כר' יוסי למה לי למימר הלכה כר"י והא רבי יהודה פליג עליה ואיהו הוא דאמר ר' יהודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי ופרקינן*) אלא אמר רב משרשיא הכי קאמר הני כללי לאו דברי הכל הן דהא רב לית ליה הני כללי אבל רבי יוחנן אית ליה. ורב הוא דפליג עליה וקיי"ל כר' יוחנן: אמר רב יהודה אמר שמואל חפצי הנכרי אין קונין שביתה. פי' אם תשאל מן הגוי ביו"ט הרי הוא כרגלי השואל ואין אומרים שקנה שביתה. ואמרינן אי לרבנן פשיטא אלא אפי' לריב"נ ומותבינן עליה ר"שמעון בן אלעזר אמר השואל כלי מן הנכרי וכן נכרי ששאל כלי מישראל בעיו"ם והחזירו ביו"ם וכלים ואוצרות ששבתו בתוך התחום יש להן אלפים אמה לכל רוח וכן הנכרי שהביא פירות מחוץ לתחום הרי זה לא יזיזם ממקומם אי אמרת בשלמא ר' יוחנן בן נורי סבר חפצי הנכרי קונין שביתה היינו דקתני יש להן אלפים אמה לכל רוח אלא אי אמרת אין קונין שביתה אמאי כו'. ואסיקנא דודאי ריב"נ סבר חפצי הנכרי קונין שביתה ורשב"א דאמר כריב"נ ושמואל דאמר חפצי הנכרי אין קונין שביתה כרבנן' (ואמרינן האי נמי)[ודקאמרת הא] פשיטא.ופרקינן אצטריך מהו דתימא גזרינן בעלים דנכרי לקנות להן שביתה אטו בעלים דישראל שאם תאמר חפצי הנכרי דאית להו בעלים לא קנו שביתה אתי למימר אפילו חפצי ישראל דאית להו בעלים לא קנו שביתה קמ"ל דלא גזרינן אלא חפצי הנכרי אין להם שביתה. רב חייא בר אבין אמר ר"י חפצי הנכרי קונין שביתה גזירה בעלים דנכרי אטו בעלים של ישראל: הנהו דכרי דאתו למברכתא. פי' מברכתא שם הכפר. והביאו שם נכרים אלים בשוק של בהמות למכור ביו"ם שרא להו רבא לבני מחוזא שבאו ע"י עירוב למברכתא למזבן מינייהו ולאייתינהו למחוזא כשמואל דאמר חפצי הנכרי אין קונין שביתה אלא הרי הן כרגלי כל אדם א"ל רבינא והאמר ר' יוחנן חפצי הנכרי קונין שביתה ושמואל ור"י הלכה כר' יוחנן והדר רבא ואסר להן לבני מחוזא דלא הוו אתו למברכתא אלא ע"י עירוב.[כי] בין מברכתא למחוזא יותר מאלפים אמה הוה. ואפילו אם היו בתוך התחום (א') [אחר] כי (אלו) הצאן קנו שביתה בחוץ קודם שיבואו למברכתא ושרא רבא לבני מברכתא למזבן מינייהו דאע"ג דאיכא למימר הני דיכרי קנו שביתה במקום רחוק מ"מ יש להן לטלטל איתן בד' אמות.ומברכתא כולה כמו ד' אמות היא הלכך שרי להו למשקל מינייהו. תני

*) הדבר פשוט דחסר בדברי רבינו וצ"ל אמר אביי איצטריך סד"א הנ"מ במתני' אבל בברייתא אימא לא קמ"ל אלא אמר וכו'.

מסורת הש"ס

[עי' תוס' מנחות לח: ד"ס מי קאמר]

ביצה לח: לעיל לח: מס: לקמן לז:

[לעיל מח.]

[דף מג:]

[ביצה דף מח.]

[וכ"ע הערוך ערך חרס]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה השואל וד"ה וכן וד"ה והכלים וד"ה יש לכן הכל דיבור אחד : (ב) ד"ה לעולם סבר ר' יוחנן ב"נ חפצי : (ג) ד"ה ה"ג וכו' בתוך תחומין ורבי יוסי : (ד) תד"ה והכלים וכו' דלר"י ב"נ חפצי הפקר : (ה) ד"ה חרם וכו' דלרבי יוחנן בן נורי קונין :

מחיצה של ברזל נמי עיילי בה מיא. מתתאי דהא סתם מחיצה י' טפחים היא ולא מטיא עד קרקעית המים ואפילו מגעת לקרקעית המים אי אפשר שלא יכנסו המים מתחתיה: אלא. משום הכי מחייך עליה: דקל הוא שהקילו חכמים במים. במחיצה כל דהו ובלבד שיהא בה י' מהניא בה ואע"ג דעיילי בה מיא מעילאי ומתתאי: כדבעא מיניה רבי טבלא כו'. וכי היכי דמחיצה תלויה מהניא מחיצת הקנים נמי מהניא דמה לי מיערבי מיא מתתאי מה לי מיערבי בין קנה לחברו: היינו תנא קמא. ר' יהודה דאמר לאיזה רוח שירצה יש לו ד' אמות היינו תנא קמא רבנן דפליגי עליה דר' יוחנן בן נורי: שמונה על שמונה איכא בינייהו. דרבנן סברי ד' לכל צדדין היינו שמונה על שמונה ור' יהודה סבר לחד רוח ותו לא כדקתני ומודה ר' יהודה לר' אליעזר שאם בירר לו שתים לכאן ושתים לכאן שאין יכול לחזור בו וכן אם בירר ארבעתן לרוח אחת: מחלוקת. דר' מאיר דשרי שמונה על שמונה להילוך: לרבי יהודה מצומצמות ולרבי מאיר גדולות דפישוט ידים ורגלים יותר מאמה הוא: באמה דידיה. איש לפי מה שגופו ארוך יש לו ד' אמות באמתו הארוכה: של קדש. לכל אדם אמות שוה של ו' טפחים בינונים למדת שתי אמות *שהיו בשושן הבירה שנעשו למדת אמתו של משה: גבי יש שאמרו. משנה היא (א) במס' כלים (פי"ז משנה יא) יש שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם מלא קומצו. מנחה מלא חפניו קטרת מלא לוגמיו ביום הכפורים ובמזון שתי סעודות לעירוב וליתני נמי ד' אמות ליוצא חוץ לתחום: אי הוה דייקינן כולי האי. בכולי הש"ס לא הוי מצינו לתרוצי כל דיוקי ולא הוה תנינן: משום דאיכא ננס באיבריו. שגופו בינוני ואמתו קצרה ולא סגי ליה באמה דידיה ובעי למיתב ליה באמה של קדש: היו שנים כו'. מתניתין פרישנא לעיל: מאי שנא התם דפליגיתו. דאמרו רבנן לקמן* בשמעתין שלשתן אסורין לטלטל זו עם זו: אוושי דיורין. דיורי החצרות רבים ולא ידעי כולן להזהר ואתו לטלטולי כלים ששבתו בחיצונה לתוך חיצונה אחרת דרך אמצעית: הכא. גבי ג' אנשים יכולין החיצונים ליזהר דהא מועטין נינהו ולא אוושי: שתים החיצונות אסורות זו עם זו. כלים ששבתו בזו אסור להכניס לזו דרך אמצעית שנמצא שיצאו מרשותן לרשות האסור להן: ה"ג אמאי כיון דערבי חיצונות בהדי אמצעית הוו להו חדא. *(וליסתרו כולם דדמי כמאן דדיירי התם דומיא דבני חצר שעירבו ויהבי כולהו עירובן בבית אחד דדמו כאילו דרו כולהו באותו בית וחצר דההוא בית הויא ומשתרי בה הכא נמי דמו כמאן דדיירי כולהו בחצר אמצעית וכו') וקס"ד כגון שנתנו שתיהן עירובן באמצעית שזהו משפט עירובי חצירות סתם חצר יש בה בתים הרבה וצריכות בני הבתים לערב יחד לפי שהבית מיוחד לכל אחד והחצר רשות כולן ואסור להוציא מרשות לרשות דהיינו מן הבתים לחצר בלא עירוב ומניחים אותו באחד מן הבתים וכשהחצר פתוחה לחצר אחרת ורוצין לעשותן רשות אחת נוטלין העירוב שגבו מן הבתים ונותנין אותו באחד מבתי חצר אחרת: וכי הדרה אמצעית ועירבה בהדי אידך שליחותה דחיצונה עבדה לא גרסינן הכא עד לקמן: שנתנה אמצעית עירובה בזו ובזו. דדמיא אמצעית כאילו דרה בהן ואין דיורי חיצונות באמצעית למימרא דכי הדדי נינהו:

*) [וע"ע תוס' שבת צב. ד"ה איסתכח ותוס' פסחים קט: ד"ה כרוס]

בשני

תורה אור

מחיצה של ברזל להפסיקו מחייך עליה ר' יוסי בר' חנינא מאי טעמא קא מחייך אילימא משום דתני לה כר' יוחנן בן נורי לחומרא ואיהו סבירא ליה כרבנן לקולא ומשום דסבר לקולא מאן דתני לחומרא מחייך עלה אלא משום *דתניא נהרות המושכין ומעיינות הנובעין הרי הן כרגלי כל אדם ודלמא במכונסין אלא משום דקתני צריך מחיצה של ברזל להפסיקו ומאי שנא קנים דלא דעיילי בהו מיא של ברזל נמי עיילי בהו מיא ודילמא *צריך ואין לו תקנה קאמר אלא משום דקל הוא שהקילו חכמים במים כדרבי טבלא *דבעא מיניה רבי טבלא מרב מחיצה תלויה מהו שתתיר בחורבה א"ל אין מחיצה תלויה מתרת אלא במים קל הוא שהקילו חכמים במים: וחכ"א אין לו אלא ארבע וכו': רבי יהודה היינו ת"ק אמר רבא שמונה על שמונה איכא בינייהו תנ"ה יש לו שמונה על שמונה דברי ר"מ ואמר רבא [א]מחלוקת להלך אבל לטלטל דברי הכל ארבע אמות אין טפי לא והני ד' אמות היכא כתיבא כדתניא °שבו איש תחתיו כתחתיו [וכמה תחתיו] גופו שלש אמות ואמה כדי לפשוט ידיו ורגליו דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר גופו שלש אמות ואמה כדי שיטול חפץ מתחת מרגלותיו ומניח תחת מראשותיו מאי בינייהו איכא בינייהו ארבע אמות מצומצמות אמר ליה רב משרשיא לבריה כי עיילת לקמיה דרב פפא בעי מיניה ארבע אמות שאמרו באמה דידיה יהבינן ליה או באמה של קדש יהבינן ליה אם אמר לך אמות של קדש יהבינן ליה עוג מלך הבשן מה תהא עליו ואם אמר לך באמה דידיה יהבינן ליה אימא ליה מאי טעמא לא קתני לה גבי *יש שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם כי אתא לקמיה דרב פפא א"ל אי דייקינן כולא האי לא הוי תנינן [ב]לעולם באמה דידיה יהבינן ליה ודקא קשיא לך מאי טעמא לא קתני גבי יש שאמרו דלא פסיקא ליה משום דאיכא ננס באבריו: היו שנים מקצת אמותיו של זה וכו': למה ליה למימר למה הדבר דומה הכי קאמר להו רבי שמעון לרבנן מכדי למה הדבר דומה לשלש חצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות לר"ה מאי שנא התם דפליגיתו ומ"ש הכא דלא פליגיתו ורבנן התם אוושי דיורין הכא לא אוושי דיורין: [ג]ושתים החיצונות כו': ואמאי כיון דערבי להו חיצונות בהדי אמצעית הויא להו חדא אמר רב יהודה [ד]כגון שנתנה אמצעית עירובה בזו ועירובה בזו ורב ששת אמר אפילו תימא שנתנו עירובן באמצעית [ה]כגון שנתנוהו בשני

שמות טז

רבי יהודה היינו תנא קמא. וא"ת דילמא ר' אליעזר ור' יהודה לא פליגי אתנא קמא אלא לפרושי מלתיה קאתו וכן מצינו פרק כ"ג (סנהדרין דף כא.) *גבי לא ירבה לו נשים ובריש מתני' בריש חזקת הבתים (ב"ב דף כח.) ואומר ר"י דע"כ ר' אליעזר לא מפרש מילתיה דתנא קמא אלא פליג עליה דהא ת"ק קאי אר' יוחנן בן נורי דאמר יש לו אלפים אמה לכל רוח ולא הוי באמצעיתו הכי נמי ד' אמות לת"ק וא"ת א"כ מאי פריך היינו ת"ק כיון דתנא קמא ארבי יוחנן בן נורי קאי ויש לו ד' אמות לכל רוח וי"ל דסבר המקשה אע"ג דאלפים דרבי יוחנן (ב) הוי לכל רוח דהוו ד' אלפים על ד' אלפים ד' אמות דת"ק הוו ד' אמות בין הכל דומיא דטלטול ארבע אמות ברשות הרבים דהוי פי' ד' אמות לכל רוח שירצה כמו שאמר ר' יהודה לכך פריך היינו ת"ק ור"ח גריס חכמים היינו ת"ק פי' ת"ק דריש פרקין דמי שהוציאוהו נכרים אין לו אלא ד' אמות ואע"ג דאינם מענין אחד מ"מ פריך דחכמים דפליגי ארבי יוחנן בן נורי לא היה להם להזכיר ד' אמות אלא אין לו אלפים ומסתמא דיש (ג) לו ד' אמות לכל רוח: גופו ג' אמות. וא"ת אמאי בעינן גבי היזק ראייה מחיצה ד' אמות בהשותפין (ב"ב דף ב:) וי"ל דפעמים שיש גבשושית סמוך לכותל ופעמים נמי שמגביה עקיבו ועומד על אצבעות רגליו ועוד הא דאמר הכא גופו ג' אמות היינו בלא ראשו וכן משמע בהמצניע (שבת דף צב.) דאמר המוציא משוי למעלה מי"ד חייב שכן משא בני קהת דאמר מר ארון תשעה וכפרת טפח וגמירי כל טונא דמידלי במוטה תילתא מלעיל ותרתי תילתי מלתחת אישתכח דלמעלה מי' הוה קאי (ד) ובכתף היו נושאים אותו ודל מי"ח טפחים ב' תילתי דארון וכפרת היינו ששה וב' שלישי טפח ונשתיירו עד הקרקע י"א טפחים ושליש אבל אם אדם עם ראשו רק י"ח טפחים יגיע הארון עד למטה מי"ד דראש וצואר מחזיק יותר מטפח ושליש וגבי כוכין בעינן נמי ד' אמות בפרק המוכר פירות (ב"ב דף ק:) היינו עם ראשו ועובי דפי הארון ושיעור מקוה דהוי אמה על אמה ברום שלש אמות נמי משום שלא יהא גובה האדם יותר מג' אמות אלא משככם במים המים עולין וגם קצת ירכין ראשו והא דכתיב בתרגום מגילת אסתר פרשנדתא איצטליב על תלת אמין וכן כולם התם קטועי ראש הוו*): ופתוחות לרה"ר. דאי לאו הכי אותם שיש להם דריסת הרגל על חבירתה אוסרת עליה:

אבל

[וע"ע תוס' פסחים סג. ד"ה ר"ש עוד שם קטז: ד"ה והותם ותוס' מו"ק כד. ד"ה והחכמים ותוס' זבחים פ"ג. ד"ה המזבח]

מד א ב מיי' פי"ב מהל' שבת הלכה טו סמג לאוין סה וסו טוש"ע א"ח סי' שמט סעיף א וסי' שנו סעיף א:

מה ג ד ה מיי' פ"ד מהלכות עירובין הלכה כג טור ש"ע א"ח סי' שעח סעיף א:

רבינו חננאל

תני ר' חייא. חרס פי' כמו חריץ שבין שני תחומי שבת מלא מים צריך מחיצה של ברזל להתיר המים חציין לתחום זה וחציין לתחום זה. מחיך עלה ר' יוסי בר' חנינא ואמרינן אמאי מחיך אי נימא משום דר' חייא סבר לה כריב"נ דאמר חפצי הפקר קונה שביתה. והני מיא קנו שביתה. ור' יוסי ס"ל לקולא. כל דמתנא להו לחומרא (מתיר) [מחייך] עליה. אלא אמאי מחיך משום הא דתניא בהדיא נהרות המושכין ומעיינו' הנובעין הרי הן כרגלי כל אדם. ודלמא מיא דבחרס שבין ב' תחומי שבת מכונסין הוו ומשום הכי תני דקנו שביתה אלא למה הוה מחיך משום דא' צריך מחיצה של ברזל. ואנן קיי"ל שהקילו חכמים על המים דאפילו תלויה מחיצה מתרת: מתני' וחכ"א אין לו אלא ד' אמות ואקשינן היינו ת"ק דתנן מי שהוציאוהו עכו"ם או רוח רעה אין לו אלא ד' אמות. ש"מ דכל השבת שלא לדעת אין לו אלא ד' אמות ופריק רבא ח' על ח' איכא בינייהו והכין הוא (בונכא) [כוונת] דמתני' וחכמים אומרים אין לו אלא ארבע אמות לכל רוח. שהן ח' על ח' ופריש בתלמוד א"י [מי] שבירר לו מבעו"י וקדיש עליו היום. ושמעיניה מן הדא דלא יכנס דברי ר"מ ר' יהודה אמר [יכנס] לא על הדא אתאמרת אלא ארישא דפירקא. מי שהוציאוהו עכו"ם או רוח רעה איתאמרת עליה. א"ר בון מודה ר' יודה שאם בירר לו שאינו יכול לחזור בו תנ"ה יש לו ח' על ח' דברי ר' מאיר כלומר ד' אמות לכל רוח ישנן ח' על ח' אמות. אמר רבה מחלוקת להלך פי' אפילו רבי יוחנן בן נורי לא התיר לו (להלך אלא) [אלא להלך] אלפים אמה. אבל לטלטל דברי הכל ד' אמות אין טפי לא. והני ד' אמות היכא כתיבי כדתניא שבו איש תחתיו. כתחתיו. וכמה תחתיו. גופו ג' אמות ואמה כדי פישוט ידיו ורגליו והני ד' מצומצמו' דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר אמה אחת כדי שיהא נוטל חפץ ממראשותיו ויניח מרגלותיו. והני ד' מרווחות ולא מצומצמות ובעו לה הני ד' אמות דיהבי ליה באמה דידיה או באמה של קודש. ואי אמרת באמה דידיה אמאי לא תני לה במס' כלים פרק ט"ז יש שאמרו הכל מה שהוא אדם קומץ מנחה וחפני הקטורת והשותה מלא לוגמיו ביוה"כ כו' ליתני בהדייהו ד' אמות באמה שלו ואי משום דאיכא ננס באבריו. פי' יש אדם ארוך ואמתו קצרה שאינו ד' אמות באמתו כתחתיו ניתני במשנה חוץ מן ננס באבריו שאין נותנין לו באמתו ואסיקנ' א"ל רב פפא לבריה דרב משרשיא אי אתינא לדקדק כולי האי לא תנינן: מתני' היו שנים מקצת אמותיו של זה בתוך אמותיו של זה מביאין באמצע שלא יוציא כו' עד ושתים החיצונות אסורות זו עם זו. פי' כגון שיש ביניהן ג' אמות וכל אחד מהן יושב בב' אמות שלו ונשאר לו ב' אמות בזה הצד שביניהם וכל אחד ואחד מותר לו לטלטל בב' אמות הקרובות לו נמצא באחת האמצעית שביניהן מותרין לטלטל. ה"ק להו ר' שמעון לרבנן מכדי למה"ד לשלש [חצירות כו'] מ"ש הכא דלא פלגיתו ומ"ש התם בעלמא פלגיתו עלי ורבנן התם בחצרות לא אוושי דיורין כלומר יתכן שישכחו בעלי חצרות ויטלטלו החיצונים מזו לזו. הכא אוושי דיורין כי אלו ג' האנשים הנה הם יושבים שלשתן ביחד ואם יבואו החיצונים לטלטל זה מזה לזה האמצעי מזכירין כי אסורין לו ונמנעים משום דאוושי דיורין. ושתים החיצונות אסורות זו עם זו. אבל בחצרות חיישינן דלמא מטלטלי ולא אדעתייהו. ואקשינן עלה ואמאי כיון דערבינן לה הדא אם מן החיצונות בהדי אמצעית הויא לה כאלו הכא דרא לשתיא בהדי אמצעית עירוב בזו ובזו דלא מכרעא היא דיירה. רב ששת אמר אפי' תימא שנתנו עירובן באמצעית וכגון

לעיל מו. שבת קלה: ביצה לט.

[ברכות טו: וש"נ]

שבת קא. לעיל יב. עו: לקמן פו:

[פסחים פו.]

לעיל ל: כלים פי"ז מי"א

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה גבי יש שאמרו משנה היא. נ"ב ע"ב לעיל דף ל ע"ב מייתי לה תלמודא: (ב) תוס' ד"ה רבי יהודה וכו' אלפים דרבי יוחנן ב"נ הוו לכל רוח דהיינו ד' אלפים: (ג) בא"ד ומסתמא דיש לפס ד' ומשני הכלל ארבע אמות לכל רוח: (ד) ד"ה גופו וכו' דבכתף כיון שמאים:

בשני בתים כמאן כבית שמאי דתניא *חמשה שגבו את עירובן ונתנוהו בשני כלים בית שמאי אומרים אין ערובן עירוב ובית הלל אומרים עירובן עירוב אפילו תימא בית הלל עד כאן לא קאמרי בית הלל התם אלא בשני כלים בבית אחד אבל בשני בתים לא א"ל רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי לרב יהודה קשיא ולרב ששת קשיא לרב יהודה קשיא דאמר כגון שנתנה אמצעית עירובה בזו ועירובה בזו וכיון דעירבה אמצעית בהדי חיצונה הויא ליה חדא וכי הדרה וערבה בהדי אידך שליחותה עבדה ולרב ששת קשיא תיהוי כחמשה ששרויין בחצר אחת ושכח אחד מהן ולא עירב דאסרי אהדדי א"ל רב אשי לא לרב יהודה קשיא ולא לרב ששת קשיא לרב יהודה ל"ק כיון דעירבה לה אמצעית בהדי חיצונה ושתים חיצונות בהדי הדדי לא עירבו גליא דעתיה דבהא ניחא ליה ובהא לא ניחא ליה ולרב ששת לא קשיא אם אמרו דיורין להקל יאמרו דיורין להחמיר אמר רב יהודה אמר רב זו דברי ר' שמעון אבל חכמים אומרים רשות אחת (א) משמשת לשתי רשויות אבל לא שתי רשויות משמשות לרשות אחת כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי אף

בשני בתים. דהשתא לא מיחברן חילוקות בהדדי: חמשה שגבו עירובן. שהיו דרין בחצר אחת וגבו מכל אחד את עירובו להתיר את חצירן להוציא מבתיהן לחצר: בשני כלים. בבית אחד: הכי גרסינן כיון דעירבה אמצעית בהדי חיצונה הויא לה חדא וכי הדר' עירבה בהדי אידך שליחותה עבדה. שליחותה דחיצונה עבדה ואיסתכא דכולהו כי הדדי עירבו וכולהו לישתרין ולא גרסינן ואידך מיהא לישתרי ואית דגרסי לה ומפרשי חיצונה שעירבה עמה מיהא תישתרי בחיצונה האחרת וזו תיאסר בה ואי אפשר לומר כן דכיון דשליחותה עבדה הוו להו כולהו חדא רשותא וכולהו שריין: לרב ששת קשיא. כיון דנתנו שתיהן עירובן באמצעית העירוב מביא דיוריהן לתוכה והוו להו כאילו דרין כולן באמצעית וכיון דעירובן נתון בשני בתים נמצא שלא עירבו שתים החיצונות זו עם זו והוי כחמשה שדרין בחצר אחת ושכח אחד מהן ולא עירב עם כולן יחד דכל החצר אסורה ואפילו עירב עם אחד מהן דהא גבי חמשה (ב) דחצר אחת תניא לעיל לבית הלל דבשני כלים הוא דהוי עירוב אבל בשני בתים לא ואע"פ שעירבו השנים יחד לעצמן והשלשה לעצמן והכא נמי כיון דלא מצטרפי דקתני שתים החיצונות אסורות זו עם זו אמצעית גופה תיתסר בדידה שכולן אוסרין עליה: אם אמרו דיורין. של זו בזו ע"י העירוב להקל להתירן יחד יאמרו שהעירוב מביא הדיורין לתוכה כדי לאסור עליה הא לא דיירי ממש בגוה דליבעי עירובן בבית אחד הלכך אע"ג דחיצונים לא עירבו אהדדי חיצון ואמצעי מיהא מצטרפי ולא אסרי אהדדי: זו דברי רבי שמעון. דהיא מותרת עמהן והן עמה: אבל חכמים אומרים. דלא שנא נתנו שתיהן עירובן באמצעית לא שנא נתנה אמצעית עירובן בזו ובזו היא אסורה עמהן והן מותרין עמה: רשות אחת משמשת לשתי רשויות. כלים ששבתו בחיצונות מותרות באמצעית דהא החיצונות לא עירבו אלא עם זו ואין רשות אחרת מושכתן לצד אחר: ואין ב' רשויות משמשות לרשות אחת. דכיון דשתי חיצונות לא עירבו יחד לעשות רשות אחת אלא רשויות חלוקות הן ואין כח באמצעית להשתמש לא בזו ולא בזו דזו מושכתה לכאן וזו מושכתה לכאן ושני דיורין לא יהבינן לה ודמיא כאילו היא מהך חצר החיצונה שלא עירבה בהדי אידך חיצונה ואוסרתה וכן נמי כי אזלא לאידך חצר דעירבה נמי בהדה אוסרתה אידך חיצונה אבל היכא דעירבו שלשתן הוו כולהו חדא רשותא: אף

אבל בשני בתים לא. והא דלא מוקי לה רב יהודה כרב ששת לאו דקסבר דאפילו בשני בתים הוי עירוב לב"ה דהא אפילו כלים קאמר רב יהודה לקמן* דחולק עירובו אינו עירוב דעד כאן לא קאמרי ב"ה אלא דמלי' למנא ואייתר והא דלא מוקי כרב ששת משום דפריך בסמוך לרב ששת דנהוי כחמשה ששרויין בחצר אחת וקסבר דאמר דיורין להחמיר:

לרב יהודה דאמר כגון שנתנה אמצעית עירובה בזו וכו'. לרב ששת לא שייך למיפרך הכי דכיון שנתנו עירובן באמצעית ולא נתנו עירובן יחד אלא בשני בתים גלי אדעתייהו דלא ניחא להו לחיצונות להשתתף ביחד אבל כשנתנה אמצעית עירובה בזו ובזו ליכא גלוי דעתייהו התם כולי האי אי נמי לרב יהודה כיון שנתנה עירובה בזו ובזו נעשה כאלו דרה בחיצונות בבתיהם ונעשית לכל אחת ואחת להיות שלוחה ולרב ששת אין האמצעית נעשית שליח דאדרבה כולן דיירין בה:

יאמרו דיורין להחמיר. והא דאמר בפרק הדר (לקמן דף סו:) נתנו עירובן בפנימית ושכח אחד מן הפנימית ולא עירב שתיהן אסורות משום דלא מצי מבטל לפנימית דאיכא חיצונה דאסרי עלייהו שאני התם דפשעה:

רשות אחת משמשת לשתי רשויו' ואין שתי רשויות משמשות לרשות אחת. כן גרס הקונטרס ומפרש הקונטר' שהחיצונות משתמשות באמצעית ופי' משתמשות כמו משמשת אבל אמצעית אסורה בשתיהן דזו מושכתה לכאן וזו מושכתה לכאן וב' דירות לא יהבינן לה כיון דחיצונות לא עירבו יחד רשויות חלוקות הן והא דקאמר שמואל אף זו דברי ר"ש פי' דר"ש דווקא בענין זה התיר והא דקאמר ואזדא שמואל לטעמיה משום דסבירא ליה הלכה כדברי המיקל בעירוב ואי סבירא ליה כרב דאמר אמצעית נמי שרי לר"ש בשתיהן לא היה אומר עירבה עם שתיהן אסורה עם שתיהן וקשה דלפי' היה לו ליגרוס משמשות שב' רשויות משתמשות בה ועוד קשה דקאמרינן לעיל [ע"א] דה"ק להו ר"ש לרבנן מ"ש גבי חצירות דפליגיתו כו' ולרב מה ענין זה לזה והא רבנן לא גזרו כלל דהא שרו חיצונות באמצעית ומאי קמשני נמי התם אושא דיורין ועוד דלא שמעינן ליה לשמואל בשום מקום דקאמר הלכה כדברי המיקל בעירוב אלא ריב"ל הוא דקאמר הכי לעיל ואדרבה שמואל הוא דאית ליה בפרק חלון (לקמן דף פא:) כל מקום שאמר רבי יהודה בעירוב הלכה כמותו וכר פלוגתא דר"ש דהכא הייתו ר' יהודה כדאמר לעיל ומיהו בהא י"ל כיון דלא נזכר כאן ר' יהודה בפי' ליתא אף (ג) בההיא כללא דפסיק שמואל לקמן* אלא היכא שנזכר בהדיא ועוד לשון אף לא אתי שפיר כמו שהקשה בעצמו דהוי עדיף טפי אי לא הוה תני אף דבהאי לישנא איכא למטעי דמשמע דתרווייהו שרי ועוד לפי' נחלקו רב ושמואל בפירוש לשון המשנה שהיא מותרת עמהן והן מותרות עמה לכן נראה לר"ת דרשות אחת משמשת לב' רשויות דאמצעית משתמשת בחיצונה דליכא למיגזר (בחיצונה) כולי האי שתוליא האמצעית כלי החיצונה מזו לזו אבל החיצונות אסורות עם האמצעית דילמא אתי להחליף כלים ששבתו בחיצונה זו לחיצונה זו אבל אין לפרש טעמא דרבנן דחיצונות אסורות באמצעית משום דחיצונות אוסרות זו על זו כיון דלא עירבו יחד או משום הכי אסורות החיצונות באמצעית משום דאין דיורי חיצונות באמצעית אבל אמצעית תשמש בחיצונות דעירובה מרגלתה בשתיהן ורב יהודה לטעמיה דמוקי לעיל כגון שנתנה אמצעית עירובה בזו ובזו דא"כ לא הוי אתי שפיר הא דאמר ר"ש לרבנן מ"ש התם דפליגיתו אלא ודאי טעמא משום דגזרינן וקאמר שמואל דאף זו דברי ר' שמעון דשרי חיצונות ואמצעית זו בזו אבל לרבנן שלשתן אסורות והשתא הוי שמואל לטעמיה דאמר עירבה עם שתיהן אסורה עם שתיהן כרבנן דאמרי שלשתן אסורות דהייתו ר' יהודה בעירוב אבל לרב אינה אסורה עם שתיהן דאפילו לרבנן שרי לאמצעית להשתמש עמהן וקשה למהר"י דאסורה עם שתיהן משמע אבל הם מותרין עמה מדלא קתני אוסרת על שתיהן כמו בסיפא אע"ג דאיכא למימר דאשמעינן דאסורה עם שתיהן אע"ג דליכא למיגזר כולי האי וכ"ש דהם אסורות עמה דאיכא למיגזר טפי ומ"מ כיון דלא מתסרי להשתמש יחד אלא משום גזירה אינה אוסרת על שתיהן מכל מקום כיון דלא קאמר עירבה עם שתיהן אינה אוסרת על שתיהן דהוה משמע וכולן אסורות זו עם זו אלא נקט אסורה עם שתיהן משמע ודאי דאבל הם מותרין עמה ועוד קשה דבפרק כל גגות (לקמן דף צא.) אמר *שמואל הלכה כר' שמעון דאמר גגות חצירות וקרפיפות רשות אחד הן לכלים ששבתו בתוכן בין עירבו בין לא עירבו משום דרבי שמעון לטעמיה דהכא לא גזר ונראה לפרש דהא דקאמר שמואל דלרבנן שלשתן אסורות הוי מתרי טעמי חיצונות באמצעית משום גזירה שמא יוליכו כלי חיצונה זו לחיצונה אחרת ואמצעית בחיצונות ליכא למיגזר שמא תוליך האמצעית כלי חיצונה זו לאחרת דסתמא דמילתא כי משתמש איניש במאני דידיה קמשתמש ולא במאני דחבריה כדמפרש לקמן (דף עד.) גבי שתי חצירות וחורבה אחת ביניהן ואי משום שלא יוליכו [בני] החיצונות כליהן באמצעית הא ליכא למגזר דהוי גזירה לגזירה אלא טעמא דאסורה האמצעית בחיצונות שזו מושכתה לכאן וזו לכאן ור"ש פליג אתרווייהו והשתא הוי שמואל לטעמיה דפסיק לקמן כר' יהודה בעירוב ולכך קאמר אסורה עם שתיהן כרבנן דהייתו ר' יהודה וטעמא משום דזו מושכת' לכאן וזו לכאן כדפרישית אבל הם מותרות עמה דבהא סבר כר"ש דלא גזר וכדפסק בפרק כל גגות דהלכה כר"ש דבין עירבו ובין לא עירבו לא גזר:

זו

ונגון שנתנו בו בב' בתים כדתניא ה' שגבו עירובן כו' עד כאן לא אמרי ב"ה דהוי עירוב אלא בב' כלים בבית אחת דבית אחת מצרפן אבל בב' בתים דברי הכל עירוב ואמרי' לר' יהודה קשיא דדחי שנתנה האמצעית בעירוב בזו ובזו. אמאי כיון שעירבה האמצעית בהדי חדא מן החיצונות הויא להו תרווייהו חדא רשותא כי הדרא מערבא בהדי אידך שליחותא קא עבדא. ולרב ששת נמי קשיא כיון שחלקה ונתנוהו בב' בתים מכל מקום הויין להו כב' בתים. ניהוי כה' ששרויין בחצר אחת ושכח אחת מהן ולא עירב דאסרי אהדדי ופרקינן לרב יהודה לא קשיא כגון במערבא (באמצעית) [אמצעית] בהדי חיצונה ולא אולא הא חיצונה בהדיה גלאי דעתא בהדי אמצעית לחודא היא דניחא לה לעירובי אבל בהדי אידך חיצונה לא לפיכך לא אמרינן שליחותא קא עבדא. לרב ששת נמי לא קשיא אם באו הללו ג' אמות של זה בתוך ג' של זה מותרין החיצוני' והקילו עליהם משום דאושא דיורין כמו שאמרנו נחמיר עליהן כמו ה' ששרויין בחצר אחת ושכח אחד מהן ולא עירב כולם אסורים שיהו גם אלו אסורין אם חשבנום כחצר אחת להקל נחשבת כחצר אחת להחמיר. אמר רב יהודה אמר רב דברי ר' שמעון כי שתים החיצונות אסורות אבל חכ"א רשות אחת משתמש עם ב' רשויות אין ב' רשויות משתמשות עם רשות אחת ושמואל אמר לדברי חכמים שלשתן

[לקמן מט: ע"ש]

[מט. ע"ש]

ג"ל רב

הגהות הב"ח
(א) גמ' רשות אחת משתמשת לשתי וכו' ב' רשויות משתמשות לרשות: (ב) רש"י ד"ה לרב ששת וכו' חמשה בחצר: (ג) תוס' ד"ה רשות וכו' בפי' ליתא להסיא כללא:

אף זו דברי ר' שמעון אבל חכמים אומרים שלשתן אסורות תניא כוותיה דרב יהודה אליבא דשמואל א"ר שמעון למה הדבר דומה לשלש חצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות לרה"ר עירבו שתים עם האמצעית זו מביאה מתוך ביתה ואוכלת וזו מביאה מתוך ביתה ואוכלת זו מחזרת מותרה לתוך ביתה וזו מחזרת מותרה לתוך ביתה אבל חכמים אומרים שלשתן אסורות ואזדא שמואל לטעמיה דאמר שמואל חצר שבין שני מבואות עירבה עם שניהם אסורה עם שניהם [א]לא עירבה עם שניהם אוסרת על שניהן היתה באחד רגילה ובאחד אינה רגילה זה שרגילה בו אסור וזה שאינה רגילה בו מותר אמר רבה בר רב הונא [ב]עירבה עם שאינה רגילה בו הותר רגילה לעצמו ואמר רבה בר רב הונא אמר שמואל [ג]אם עירבה רגילה לעצמו וזה שאינה רגילה בו לא עירב והיא עצמה לא עירבה דוחין אותה אצל שאינה רגילה בו וכגון זה *כופין על מדת סדום אמר רב יהודה אמר שמואל [ד]המקפיד על עירובו *אין עירובו עירוב מה שמו עירוב שמו ר' חנינא אמר עירובו עירוב אלא שנקרא מאנשי ורדינא אמר רב יהודה אמר שמואל [ה]החולק את עירובו אינו עירוב כמאן כבית שמאי דתניא *חמשה שגבו את עירובן ונתנוהו בשני כלים ב"ש אומרים אין זה עירוב וב"ה אומרים הרי זה עירוב אפילו תימא ב"ה [ו]עד כאן לא קאמרי ב"ה התם אלא דמליין למנא ואייתר אבל היכא דפלגיה מיפלג לא ותרתי למה לי צריכי דאי אשמעינן התם משום דקפיד אבל הכא אימא לא ואי אשמעינן הכא משום דפלגיה מיפלג אבל התם אימא לא צריכא אמר ליה ר' אבא לרב יהודה בבי מעצרתא דבי רב זכאי מי אמר שמואל החולק את עירובו אינו עירוב והאמר שמואל [ז]בית שמניחין בו עירוב אינו צריך [ח]ליתן את הפת מ"ט לאו משום דאמר דכיון דמנח בסלא כמאן דמנח הכא דמי ה"נ כיון דמנח בסלא כמאן דמנח הכא דמי א"ל התם אע"פ שאין פת מ"ט דכולהו הכא דיירי אמר שמואל עירוב משום קנין וא"ת מפני מה אין קונין במעה מפני שאינה מצויה בערבי שבתות היכא דעירב מיהו לקני גזירה שמא יאמרו מעה עיקר וזמנין דלא שכיח מעה ולא אתי לאיערובי בפת דאתי עירוב לאיקלקולי רבה אמר [ט]עירוב משום דירה מאי בינייהו איכא בינייהו כלי ופחות משוה פרוטה וקטן

רש"י

אף זו דברי ר' שמעון. אפילו להשתמש שתיהן עמה ר' שמעון הוא דשרי דהא אפילו אמצעית בשתיהן נמי שרי אבל לרבנן פליגי בכולה ואמרו שלשתן אסורין זו עם זו ל"א אף זו דברי ר"ש ר' שמעון גופיה לא שרי אלא חיצונות באמצעית וקשיא לי הא תנן במתניתין היא מותרת עמהן ועוד מאי אף הכי איבעי ליה למימר זו דברי ר"ש אף משמע דבתרוייהו שרי ולשון אחרון זה שמעתי וכן עיקר והיא מותרת עמהן דמתניתין מתרץ לך שמואל דבהיתר שימוש שבאמצעית קאמר דומיא דהוא מותר עמהן דרישא ואיידי דתנא רישא הוא מותר עמהן תני נמי סיפא ואף זו הכי משמע אף ר' שמעון המיקל אוסר בזו דאין אמצעית מותרת בחיצונות אף איסור זה ר"ש נמי אמרו כרבנן ואליבא קמא קשיא מאי ואזדא שמואל לטעמיה אי נמי הוה אמר כרב הוה מצי נמי למימר לרבנן עירבה עם שתיהן אסורה עם שתיהן דאין ב' רשויות משתמשות לרשות אחת: תניא כוותיה דשמואל. דאפילו ר"ש לא התיר אמצעית בחיצונות כדקתני זו מביאה מתוך ביתה כו' ואילו אמצעית בחיצונות לא קאמר: ואזדא שמואל לטעמיה. דאמר אף לר"ש אין שתי רשויות משתמשות לרשות אחת: למה הדבר דומה. אשכנה שסבתו בדרך קאי: זו מביאה. באמצעית ואוכלת וזו מביאה באמצעית ואוכלת: חצר שבין שני מבואות. פתוחה לשניהן: ה"ג עירבה עם שניהן אסורה עם שניהן. אפילו לרבי שמעון והייט שמואל לטעמיה דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל בעירוב ואי הוה שרי ר"ש בהא לא הוה אמר שמואל אסורה עם שניהן: לא עירבה עם שניהן. לא עירבה לא עם זו ולא עם זו: אוסרת על שניהן. מלהוציא מחצרותיהן למבוי וכגון שרגילה כל ימות החול לצאת ולבא בשניהן דרך פתחים דריסת הרגל שיש לה אוסרתן כדמפרש דאי לא הויא רגילה אלא בחד לא אסרה אאידך ואע"ג דרגילה עם שניהן זו היא תקנתה מערבת עם האחד וגליא דעתה שנסתלקה מן האחר ומותר האחד לעצמו: היתה באחד רגילה. לצאת ולבא כל שעה ובאחד אינה רגילה ולא עירבה לא עם זו ולא עם זו זה שרגילה בו אסור שהחצר זו אוסרת עליו דמיניה הוא והרי לא עירבה והאחר מותר שאינה הימנו: הותר רגילה לעצמו. דהא סלקא נפשה מיניה: וזה שאינה רגילה בו לא עירב. אפילו בפני עצמו: והיא נמי לא עירבה. לא עם זה ולא עם זה: דוחין אותה אצל שאינה רגילה. שלא לאסור על זה שעירב הואיל והאי לא מפסדא מידי דהא לא עירב: מדת סדום. דאפילו מידי דלא חסר ביה לא מהני לחבריה והכא על כרחיה דחינן ליה גביה: מדת סדום. שלי שלי: המקפיד על עירובו. אם יאכל אחד מבני חבורה את הפת שנתן הוא: עירוב שמו. שיהו כולן מעורבין ומרוצין בו שלא ימחה זה בחברו אלא שותפות נוחה ועריבה: אנשי וורדינא. ליקנין היו: החולק. בשני כלים אינו עירוב משום האי טעמא גופיה דמה שמו עירוב שמו: דמלא למנא ואייתר. שלא יכול הכלי להחזיק כל העירוב ולא חילקו מדעת וכי קאמר שמואל כגון שחילקו מדעת: ותרתי למה לי. לשמואל הואיל ותרווייהו חד טעמא דקפיד וחולק: דמיפלג פלגיה. ובעל שמיה דעירוב משמע מעורב: שמניחין בו עירוב. ארבעה שגבו עירובן ונתנוהו בבית חמישי אין צריך להניח שם פיתו: לאו משום דכיון דמנח ליה. לבעל הבית ריפתא בסלא דידיה שהוא אוכל ממנו כמאן דמנח בכלי עם העירוב דמי: דכולהו הכא דיירי. משום פיתן הויא להו דירתן וכ"ש בעל הבית שהוא דר שם ממש בתוכו ואפילו אין לו פת בכל הבית שפיר דמי: עירוב. שהוא מגרפן טעמא משום קנין שמקנה להו בעל הבית רשותו ונמצאו כולם בעלים בבית זה שהעירוב מונח בו וכל חצר משועבדת לרשותם זו ואחת היא: ומפני מה אין מערבין במעה. ליתן כל אחד ואחד מעה ומעותיו יקנו לו רשות חבירו: לאיקלקולי. להשתכח תורת עירוב: משום דירה. שדעתו של אדם על פיתו והוו להו כאילו דיירי בההוא ביתא ואין בחצר זו אלא דירה אחת והרי כל רשות החצר מיוחדת לבית זה: הכי גרסינן איכא בינייהו כלי ושאין בו שוה פרוטה וקטן. למאן דאמר משום קנין יכולין ליקנות בסודר כדרך שאר קנין ואין יכולין לקנות בפת שאין בו שוה פרוטה ואפילו הויא מזון ב' סעודות ואין יכול לעשות הקטן שליח לערב עליו עירובי חצירות דלאו בר מקנה ואקנויי הוא ולמ"ד משום דירה לא מהני קנין סודר ומערבין באוכל שאין בו שוה פרוטה וקטן גובה את העירוב דפת משויא להו חדא דירה וקטן לאו מידי עביד:

תוספות

זו מביאה מתוך ביתה ואוכלת. לפ"ה דווקא נקט אבל אמצעית בחיצונות לא ולר"ת איכא למימר דלרבותא נקט דכ"ש אמצעית בחיצונות דליכא למגזר כולי האי ולפי' מהר"י נקט הא משום דמהא פריך לרבנן מאי שנא התם דפליגיתו וגזריתו והכא לא גזריתו מכדי למה הדבר דומה כו':

עירוב משום קנין. פירוש דבהאי פת מיקני רשות להדדי אע"ג דפירי לא עבדי חליפין מ"מ קנו בתורת דמים וא"ת והתנן לקמן בהדר (דף עא.) בעל הבית שהיה שותף לשכיניו לזה ביין ולזה בשמן אין צריך לערב ואמר בהדר (דף עג:) נמי בני חבורה שהיו מסובין וקדש עליהם היום סומכין על הפת שעל השולחן משום עירוב ולמ"ד משום דירה אתי שפיר וי"ל דכיון שיש קירוב דעת ביניהן עשאוה חכמים כאילו הקנו זה לזה: מפני שאינה מצויה. ובשאר דברים נמי אין מערבין עירובי חצירות אלא בפת דשכיח טפי וגבי שיתוף הקילו שלא להצריך פת ושרי בשאר דברים דשכיחי קצת אבל במעה דלא שכיח כלל לא:

איכא בינייהו כלים ופחות משוה פרוטה. דלמ"ד משום קנין אין מערבין בפחות משוה פרוטה אע"ג דאיכא מזון ב' סעודות וא"ת וכי איכא שוה פרוטה להוי עירוב אע"ג דליכא מזון ב' סעודות דהא אפילו בכלי הוי עירוב למ"ד משום קנין אם כן מה צריך ב' סעודות וי"ל כשמפרש ועושה דרך קנין לא בעי חזי לאכילה וקונה אפילו בכלי אבל בסתם כמו שרגילין לערב שאין מפרשין ומדקדקין לעשות דרך קנין בעי נמי שיהא בו חשיבות אוכל:

עין משפט נר מצוה

מו א ב ג מיי' פ"ה מהל' עירובין הלכה ז ח ע טוש"ע א"ח סי' שפו סעיף ע:

מז ד מיי' שם הלכה ב' טוש"ע א"ח סי' שסו סעיף ה:

מח ה ו מיי' פ"א מהל' עירובין הלכה יח סמג עשין א טור ש"ע א"ח שם סעיף ד:

מט ז ח מיי' שם הלכה ט טור ש"ע שם סעיף ג:

רבינו חננאל

אסורות תניא כשמואל אמר רבי שמעון למה הדבר דומה לג' חצרות הפתוחות זו' לזו כו' עד חכ"א שלשתן אסורות ואזדא שמואל לטעמיה דאמר שמואל חצר שבין ב' מבואות עירבה עם שניהם אסורה עם שניהם כחכמים דאמרי שלשתן אסורות זו עם זו. לא עירבה עם שניהן אוסרת על שניהן. במבוי אחד רגילה לערב עמו ובא' אין רגילה. המבוי שהיא רגילה לערב עמו אסיר והאחד שאינה רגילה עמו מותר ואם חזרה חצר זו וערבה עם מי שלא היתה רגילה לערב עמו הותר המבוי שהיתה רגילה בו שכבר סילקה עצמה מן המבוי הזה וחזרה על האחר. ואם עירבו בני המבוי שהיתה רגילה חצר זו לערב עמהן וזו החצר לא עירבה עמהן ולא עם בני מבוי האחר. וגם בני אותו מבוי אפי' לעצמם לא עירבו. דוחין זו החצר שלא עירבה עמהם אצל המבוי שלא עירב וא' מכלל אותו מבוי הוא שבני אותו מבוי אין מפסידין כלום [כי] בלא זו נמי אסורין הן דהא לא עירבו כי מצטרפא בהדייהו למשרא בני המבוי שהיתה רגילה בו שפיר דמי דכגון זה כופין על מדת סדום. אמר שמואל המקפיד על עירובו פי' המדקדק שלא יתערב לו עם אחרים כדי שלא יקח פחות משלו אינו עירוב לפי שלא נקרא עירוב אלא' שמתערב ר' חנינא אמר עירובו עירוב אלא שנקרא מאנשי וורדינא פירוש אנשי וורדאן היו ידועין בציקנות ובצרות עין. אמר רב יהודה אמר שמואל החולק עירובו בב' כלים אפילו לב"ה אין עירובו עירוב ע"כ לא קאמר ב"ה דעירובו עירוב אלא היכא דמליא למנא ואותיר אבל (פלגיא הוא) [היכא דפלגיה] מיפלג אין עירובו עירוב. ומי אמר שמואל הכי שהחולק לעירוב אינו עירוב והא אמר שמואל בית שמניחין בו עירוב אין צריך ליתן פת עמהן מ"ט לאו משום דאמרינן פת דמנחא בסלא כמאן דמנחא בהדי עירוב דמי ושנינן לא הכי קאמר שמואל אין צריך להיות לו פת בבית מ"ט כולהו אחת דיירי כלומר (עירובין) [כל העירובין] קיבצם אצלו בזה הבית לפיכך הוא א"צ כלום. אמר שמואל עירוב משום קנין מקום. (וא"ת מה אמר) [מפני מה] אין קונין במעות לפי שאין מצויין בע"ש ואקשינן אי הכי אי עירב במעות ליהוי עירוב. אלמ' הנותן מעה לנחתום כדי שיזכה בעירוב *) כו' ודחינן דלמא אתי למימר מע' עיקר וזימנין דליכא מע' ולא מיערב בפת

*) [לא זכו לו מעותיו לקמן דף פא ע"א].

[ב"ב יב: נט. קמח.]

[לקמן סח.]

[לעיל מח:]

עין משפט
נר מצוה

נ א מיי' פ"ד מהלכות עירובין הלכה ד ופ"ה הלכה ז טוש"ע א"ח סי' שעח סעיף א' ובסי' שפו סעיף א:

נא ב מיי' פ"ז שם הלכה ה סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' תט סעיף יא:

נב ג מיי' פכ"ז מהל' שבת הלכה ב סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שנז סעיף א:

נג ד מיי' וסמג שם טוש"ע א"ח סי' שלט סעיף י:

נד ה מיי' פ"ז מהלכות עירובין הלכה ה סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' תט סעיף יא:

מסורת הש"ס

לקמן עב: ע"ש

ס"א ע"י כולן

[לעיל מו: לקמן ס.]

[בירושלמי והיה ירא שמא תחשך]

[לעיל מו.]

[בירושלמי ר"מ אומר אין לנו]

וקטן אמר ליה אביי לרבה לדידך קשיא ולשמואל קשיא הא תניא *חמשה שגבו את עירובן כשהם מוליכין את עירובן למקום אחר אחד מוליך *לכולן הוא ניהו דקא קני ותו לא הוא ניהו דקא דייר ותו לא אמר ליה לא לדידי קשיא ולא לשמואל קשיא שליחות דכולהו קא עביד אמר רבה *אמר רב חמא בר גוריא אמר רב הלכה כרבי שמעון:

מתני' מי שבא בדרך *וחשכה לו והיה מכיר אילן או גדר ואמר שביתתי תחתיו לא אמר כלום שביתתי בעיקרו מהלך ממקום רגליו ועד עיקרו אלפים אמה ומעיקרו ועד ביתו אלפים אמה נמצא מהלך משחשיכה ארבעת אלפים אמה אם אינו מכיר או שאינו בקי בהלכה ואמר שביתתי במקומי זכה לו מקומו אלפים אמה לכל רוח עגולות דברי ר' חנינא בן אנטיגנוס וחכמים אומרים מרובעות כטבלא מרובעת כדי שיהיה נשכר לזויות *וזו היא שאמרו העני מערב ברגליו *אמר ר"מ אנו אין לנו אלא עני רבי יהודה אומר אחד עני ואחד עשיר לא אמרו מערבין בפת אלא להקל על העשיר שלא יצא ויערב ברגליו:

גמ' מאי לא אמר כלום אמר רב לא אמר כלום כל עיקר דאפילו לתחתיו של אילן לא מצי אזיל ושמואל אמר לא אמר כלום לביתו אבל לתחתיו של אילן מצי אזיל ונעשה תחתיו של אילן חמר גמל בא למדוד מן הצפון מודדין לו מן הדרום בא למדוד מן הדרום מודדין לו מן הצפון

רש"י

למקום אחר. שרצו לערב עם חצר אחרת ונתנו בתוכה עירובן זה שגבו להתיר חצירן: אחד מהן מוליך ע"י כולן. בשביל כולן ואפי' קטן הוא לבדו פת אחת בשבילן הואיל והוא כבר עירב עם חביריו קונה לצורך כולן: כר"ש. דהיא מותרת עמהן והן מותרין עמה: **מתני'** מי שבא בדרך וחשכה לו גרסינן: והיה מכיר אילן או גדר. והוא בסוף אלפים ממקום רגליו ומהאילן לביתו אלפים: ואמר שביתתי תחתיו. ומשם יהיו לי אלפים דאע"ג דהשתא קדים יומא (א) מצי למיזל אלפים עד התם דהוא מקום שביתתו ומשום הכי יש לו אלפים לכאן ואלפים לצד ביתו (ב): לא אמר כלום. טעמא מפרש בגמ': גדר. חומת אבנים: אמר שביתתי בעיקרו. ויודע הוא שמעיקרו ועד ביתו אין יותר מאלפים קנה לו שביתה בעיקרו הואיל וסיים את מקומו ואותה שביתה קונה לו אלפים לצד רגליו ואלפים לצד ביתו: ואם אינו מכיר. אילן או גדר: או אינו בקי בהלכה. ואינו יודע שיועיל לו ולא אמר כן: פלוגתא דר' חנינא בן אנטיגנוס ורבנן בגמ' מפרש: וזהו שאמרו. כגון זה שהוא בא בדרך ואין עמו פת דהשתא עני הוא לו התירו חכמים לערב ברגליו בלא פת: ואחד עשיר. היושב בביתו ורוצה לילך ולהחשיך על התחום ולקנות שביתה מותר: להקל על העשיר. שיוכל לשגר ע"י שליח ולא יטרח הוא עצמו: **גמ'** לא אמר כלום כל עיקר. ולא יזוז ממקומו שהרי במקום רגליו אין לו שביתה שהרי עקר דעתו ולבו מכאן ותחת האילן נמי לא קנה שביתה דהא לא סיים ואע"פ שכל תחתיו של נוף האילן לתוך אלפים אמה למקום רגליו מפרש' טעמא דרב לקמן הואיל ולא פירש איזו ד' אמות בחר לו בתחתיו של אילן לאו שביתה היא: ושמואל אמר לא אמר כלום לביתו אבל לתחתיו של אילן מצי אזיל. לקמן מפרש דכי אמר שמואל למילתיה כגון דקאי כל נופו של אילן בתוך אלפים (ג) למקום רגליו דכל ד' אמות שאתה נותן לשביתה [תחתיו] כולן ראויות לו הלכך לביתו לא אמר כלום דהא ביתו רחוק מעיקרו אלפים כדתני במתניתין מעיקרו ועד ביתו אלפים ושמא הוא בחר לו ארבע אמות הראשונות שתחת האילן אותן של צידו ומשם עד ביתו יש יותר מאלפים כל רוחב נוף האילן אבל לתחתיו של אילן מצי אזיל דממה נפשך כל ד' אמות שאתה נותן לו תחתיו לשביתה נותנות עד מקום רגליו אלפים אמה: ונעשה תחתיו של אילן. רוחב נטיית נופו של אילן אם הוא רחב כ' או ל' אמה נעשה לו חמר גמל כלומר מושכו לכאן ולכאן: בא למדוד מן הצפון. בסוף נטיית הנוף לצד ביתו אלפים כדי שיגיע לביתו: מודדים לו מן הדרום. ואומר שמא ארבע ראשונות של צד רגליו בחר לו תחת האילן ומשם מודדין לו אלפים ולביתו ונמצא רחוק שלשים אמה: בא למדוד מן הדרום. מד' אמות ראשונות אלפים לצד רגליו כדי שיכול לחזור לאחריו ממקום רגליו שלשים אמה: מודדין לו מן הצפון. שמא ד' אמות של סוף האילן לצד ביתו בחר לו ומשם עד מקום רגליו יש לו אלפים ואין יכול לחזור לאחריו אפילו פסיעה אבל ארבע' אלפים יש לו ממקום רגליו לצד ביתו פחות שלשים אמה ממה נפשך ומקום רוחב האילן הוא מפסיד מפני שלא פירש: ל"א ושמואל אמר לא אמר כלום לביתו שאין לו מן האילן לצד ביתו כלום אבל לתחתיו של אילן מצי אזיל דקסבר שמואל דקנה לו שביתה בב' המקומות הואיל ולא סיים ד' אמותיו אין לו מקום המיוחד לו (ד) לא תחת האילן ולא במקום רגליו אלא או כאן או כאן וממה נפשך אלפים שממקום רגליו עד האילן יש לו וכשהגיע לתחת האילן נעשה לו חמר גמל בא למדוד לו מן הצפון מן האילן לביתו מודדין לו מן הדרום ממקום רגליו בא למדוד ממקום רגליו כדי לחזור לאחריו אלפים מודדין לו מן האילן זה שמעתי. ויש תשובות וגימגומין יותר מדאי לפי לשון הש"ס והילוכו חדא דקא מסייע מ"ט דרב הוה לשיולי טפי טעמא דשמואל דמילתיה דרב מסתבר טפי דבמקום רגליו לא רצה לקנות ותחת האילן לא קנה דלא ידעי' מאי סיים אבל שמואל מאי סבירא ליה אי קנייה היא בלא סיום לקני התם ואי לאו קנייה היא לא ליקני לא הכא ולא התם דהא כאן לא רצה לקנות ואפי' ר' יוחנן בן נורי לא קאמר אלא חפצי הפקר או ישן אבל זה שאמר בפירוש איני רוצה לקנות כאן היאך יקנה ועוד מאי נעשה תחתיו של אילן חמר גמל הכי איבעי ליה למימר ושמואל אמר הרי זה חמר גמל ועוד מאי מן הצפון ומן הדרום במקום אחד יש לומר מצפונו ומדרומו אבל בשני מקומות לא שייך האי לישנא:

מאי

תוספות

וקטן. פ"ה דלמ"ד משום קנין אין קטן יכול לעשות שליח לערב עליו עירובי חצירות דלאו בר קנין הוא וקשה לפי' דלהוי כשתתפו כמו בעל הבית שנעשה שותף לחבירו ועוד דבפרק בכל מערבין (לעיל דף לח:) אמר רב הונא קטן גובה העירוב ודוחק לומר דפליג ועוד דשמואל גופיה דאמר הכא משום קנין קאמר בפ' התקבל (גיטין דף סד:) דקטן זוכה לאחרים בשיתופי מבואות דרבנן ויש לדחות דהכא בקטן לגמרי והתם נמי מחלק בין קטן גמור ובין שאינו קטן גמור ונראה לר"ת כמו שפר"ח דבבית של קטן מיירי הכא ונראה דהלכה כרבה דאמר עירוב משום דירה דבפ' הדר (לקמן דף סו.) קאמר ר' יוחנן שוכר כמערב דמי ומפרש מה מערב בפחות משוה פרוטה וקיימא לן כרבי יוחנן לגבי דשמואל ועוד דהתם מפרש הש"ס הכי ואם כן כך הלכה: ואמר שביתתי במקומי זכה. ואומר ר"י דבלא אמירה נמי קני כדאמרינן בפ' בכל מערבין (לעיל דף לח:) אבל ביעור דאי בעי מצי אמר אע"ג דלא אמר כמאן דאמר דמי ויש לחלק שאני התם שהולך לשם כך על התחום כדי לערב אבל מדפליגי רבנן על רבי יוחנן (ה) בישן משמע דבכיעור מודו דקני אע"ג דלא אמר ולעיל (דף מה.) דתנן מי שישב בדרך ועמד והרי הוא סמוך לעיר הואיל ולא היתה כוונתו לכך לא יכנס ומוכח בגמרא דקני שביתה במקומו כעובדא דר' טרפון דקאמר בית המדרש מובלע בתוך תחומו היה והא דנקט ואמר אטו כשאומר שביתתי במקום פלוני או אגב דסיפא העני מערב ברגליו אבל עשיר לא אפי' אמר וכה"ג איכא בשנים אוחזין (ב"מ דף יא.) ראה אותן רצין אחר צבי שבור אחר גוזלות שלא פרחו ואמר זכתה לי שדי זכתה לו והתם נמי אפי' לא אמר קני כדאמר התם בגמ' *גבי ד' אמות דתקינו ליה רבנן דליקנו ואי תקינו ליה רבנן דליקנו כי לא אמר מאי הוי ונקט ואמר משום סיפא שהיה לבי רץ כדרכו אפי' אמר לא אמר כלום: ואפילו לתחתיו של אילן לא מצי אזיל. דממקום רגליו עקר דעתיה ותחת האילן נמי לא קנה לכך לא יזוז ממקומו ואם תאמר בפרק בכל מערבין (לעיל דף לה.) גבי נתגלגל חוץ לתחום קאמר ספק הרי זה חמר גמל ויש לו מביתו עד עירובו אלפים ולא אמר ולא יזוז ממקומו °ואומר ר"י דהתם בעומד בעירו לא עקר דעתיה מעירו ודעתו שאם לא יקנה שם שביתה שיהיה לו תחום ביתו: *מאי טעמא דרב כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו. ושמואל וברייתא דלקמן* דתניא כוותיה אית להו דרבה בעלמא והכא בתחומין הקילו דאין להחמיר בהן דאין לומר דפליגי דהא הכא משמע לכאורה דהילכתא כשמואל מדדחיק לומר אליבא דרב תנא הוא ופליג ומתניתין בפ"ב דקדושין (דף נ:) במקדש אשה ובתה לא מתוקמא אלא אליבא דרבה למאי דפסיק התם דקדושין שאין מסורים לביאה הוו קדושין ועוד י"ל דהכא סבר כיון דאמר שביתתי תחת האילן והשביתה הוי ד' אמות הוי כאילו אמר ליקנו לי ד' מגו תמני ומודה שמואל במפרש ואומר שביתתי תהא בכל ח' אמות שתחת האילן דלא קני וברייתא נמי דלקמן דטעה ועירב בשתי רוחות אע"ג דנתכוון לערב בשתי רוחות כאחת י"ל דכל המערב בשתי רוחות כאחת מסופק הוא בלבו ודעתו שאם לא יקנו לו שביתת שתיהן יקנה באחת מהן להכי הוי עירוב באחת מהן:

כל

[עי' דף נ.]
[דף נ:]

רבינו חננאל

בפת. רבה אמר עירוב משום דירה איכא בינייהו שנתן לשכנו כלי שאין בו שוה פרוטה לשמואל [הוי עירוב] דהא קנין איתיה בפחות משוה פרוטה לרבה לא הוי עירוב אי נמי *) קטן לשמואל לא הוי עירוב דאין קנין לקטן לרבה הוי עירוב דהא משום דירה הוא וקטן נמי אית ליה דירה ומקשה אביי על תרווייהו מהא דתניא ה' שגבו את עירובן כשמוליכין אותו למקום אחר אחד מוליך ע"י כולן למ"ד משום קניין האי דמוליך העירוב (לא) קא קני (ולא) וקא דייר [ותו לא]. ופריק רבה אליבא דידיה ואליבא דשמואל שליחותא דכולהו קא עביד. אמר רבה אמר רב חמא בר גוריא אמר רב הלכה כרבי [שמעון] דאמר הא למה זה דומה לג' חצרות וכו': מתני' מי שבא בדרך ומכיר אילן או גדר ואמר שביתתי תחתיו לא אמר כלום מאי לא אמר כלום רב אמר לא אמר כלום כל עיקר דאפילו לתחתיו של אילן לא מצי אזיל דהא (עיקר) [עקר] שביתתו ממקומו באומרו שביתתי תחת האילן פלוני ותחת אותו אילן לא קנה שביתה דהא לא סיים מקום שביתתו דמקום שביתתו הן הד' האמות המקום שמותר לו לטלטל ומשם מודד תחומו וכיון שאין לו מקום אין לו תחום ושמואל אמר לא אמר כלום שאינו יכול להלך מן האילן לביתו אם הוא בתוך אלפים אמה מן האילן אבל אל האילן יש לו להלך קסבר שמואל אם במקומו קנה שביתה יש לו להלך אלפים אמה עד תחתיו של אילן. ואם תחת האילן קנה יש לו להלך שם אבל כיון שיגיע אל תחת האילן אין לו לזוז ממקומו בא למדוד מן הצפון אומר לו מן הדרום תחומך.

אמר

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואמר שביתתי וכו' קדים יומא מצינא למיזל וכו' מקום שביתתי ומשם יש לי אלפים כצ"ל ותיבת הכי נמחק: (ב) בא"ד לצד ביתי כס"ד: (ג) ד"ה ושמואל אמר וכו' כגון דקאי כל נופו של אילן בתוך אלפים: כזה ☞

(ד) ד"ה ל"א ושמואל וכו' מקום המיוחד לא תחת כצ"ל ותיבת לו נמחק:

(ה) תוס' ד"ב ואמר וכו' על רבי יוחנן ב"ג בישן וכו' ולעיל נמי דתנן מי שישב:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ואפי' לתחתיו וכו' ואר"י דהתם בעומד בעירו וכ"כ רש"י לקמן דף ס ע"א ד"ה ואסור:

*) [עי' תוס' כאן ד"ה וקטן שכ' בשם רבינו ז"ל דבבית של קטן מיירי הכא ופי' דאם יש לקטן בית בחצר אינו יכול לערב עמהם משום דאין קנין לקטן].

גמרא

אמר רבה מ״ט דרב משום דלא מסיים אתריה ואיבא דאמרי אמר רבה מ״ט דרב משום דקסבר *כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו מאי בינייהו איכא בינייהו דאמר ליקנו לי בארבע אמות מגו שמונה מאן דאמר משום דלא מסיים אתריה הא לא מסיים אתריה ומאן דאמר משום כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו האי כארבע אמות דמי דהבא ארבע אמות קאמר גופא *אמר רבה כל דבר שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו איתיביה אביי לרבה**המרבה במעשרות פירותיו מתוקנין ומעשרותיו מקולקלין אמאי לימא כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו שאני מעשר דאיתיה לחצאין דאי אמר תקדוש פלגא פלגא דחיטתא קדשה והרי מעשר בהמה דליתיה לחצאין (א) *ואמר(*רבה) יצאו שנים בעשירי וקראן עשירי עשירי ואחד עשר מעורבין זה בזה שאני מעשר בהמה דאיתיה בזה אחר זה בטעות *דתנן קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי שלשתן מקודשין והרי תודה דליתה בטעות וליתה בזה אחר זה *ואיתמר תודה שנשחטה על שמונים חלות חזקיה אמר קדשו עלה מ׳ מתוך שמונים ר׳ יוחנן אמר לא קדשו עלה מ׳ מתוך שמונים הא איתמר עלה אמר ר׳ (*זירא) הכל מודים היכא דאמר ליקדשו ארבעים מתוך שמונים דקדשי לא יקדשו ארבעים אלא אם כן קדשו שמונים כולי עלמא לא פליגי דלא קדשו כי פליגי בסתמא מר סבר לאחריות קא מכוין ועל תנאי אייתינהו ומ״ס

רש״י

מאי טעמא דרב. בשלמא לשמואל לגיסנא קמא מיסתברא מילתיה דמכל מקום קנה שביתה תחת האילן אבל אין אנו יודעין איזו ד׳ אמות קנה הלכך ידו על התחתונה ומפסיד מארבע׳ אלפים כשיעור תחתיו של אילן בא למדוד מכאן מודדין לו מכאן: משום דלא סיים אתריה. וכיון דלא סיים לא קני ליה מידי: כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו. דכיון דאם סיים ד׳ לצפוניות אינו יכול לחזור בו לברור ד׳ דרומיות להיות לו שביתה כאן וכאן כי אמר נמי כולהו כחדא כגון הכא דאמר שביתתי תחתיו לא אמרינן ליקנו: ארבע מינייהו מגו תמני. להכי נקט מגו תמני דלקמן מוקמינן באילן שיש תחתיו ח׳ אמות: המרבה במעשרות. אחד מחמש או מח׳: פירותיו. שסילק לצד אחר חולין מתוקנין הן אבל המעשרות שנותן ללוי מקולקלין הן שהרי טבל מעורב בהן כשנתן קב השמיני לא חל שם המעשר אלא על הראוי למעשר והשאר טבל הוא דמעשר בהדיא אמר רחמנא שיעור אחד מעשרה ולא דמי לתרומה שניטלת בעין יפה ובעין רעה ובינונית דבתרומה לא כתיב בה שיעור: אמאי. פירותיו מתוקנין: נימא כל שאינו בזה אחר זה. דאילו הוה מפריש מעשר כהלכתו והדר שקל תו וקרייה עליה שם מעשר על חולין שניתקנו כבר לא חייל עליה שם מעשר והשתא נמי כי אפריש האי טופייתא עם מעשר לא ליחול שם מעשר אפילו על הראוי למעשר כי היכי דאמר גבי שביתה דלא קני ארבע מינייהו מגו תמני כי לא אמר ארבע בהדיא: שאני מעשר. דלהכי פירותיו מתוקנין דעל כל גרגר וגרגר שבו חל השם עליו לפי חשבון הראוי למעשר כגון הפריש אחד מחמשה קדש כל גרגר חציו אבל גבי שביתה ליכא למימר דשייכא בכל תחתיו של אילן דארבע אמות כהדדי בעינן: דאי אמר תיקדוש פלגא פלגא דחיטתא קדשה. והאי כיון דאפריש כפלים וקרא עליה שם מעשר כמאן דאמר תיקדוש כל חיטתא לפלגא: והרי מעשר בהמה דליתיה לחצאין. דאי אמר חצי טלה זה חולין והחצי מעשר לא אמר כלום ליקדש לחצאין דכל אשר יעבור תחת השבט העשירי יהיה קדש אמר רחמנא (יהיה כולו קדוש לשם מעשר) וליתיה נמי בזה אחר זה שאם קרא לעשירי עשירי ולאחד עשר עשירי אינו קדוש וכי קרא לשנים עשירי בבת אחת אמרינן דחד מינייהו מעשר גמור דאמר רבה עשירי ואחד עשר מעורבין זה בזה דחד מינייהו מעשר ואידך הוי אחד עשר שקראו עשירי ואילו הוה ידע ביה כגון שטעה וקרא לעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי קיימא לן דעשירי מעשר ואחד עשר קרב שלמים ומה בין שלמים למעשר שהשלמים טעונין סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק ונפדין במומן ותמורתן קריבה מה שאין כן במעשר והשתא דקראן בבת אחת ולא ידע הי עשירי גמור והי אחד עשר שנקרא עשירי בעו תרוייהו תנופת °חזה ושוק וסמיכה ולבי אומר דאינו מברך על התנופה ועל הסמיכה דלא ליהוי ברכה לבטלה ונסכים יביא נסכי קרבן אחד על תנאי ויאמר אם זה שלמים יהיו על זה ואם לאו יהיו על חברו אלמא מדחל שם מעשר אחד מינייהו שמע מינה אע״ג דלא קדיש אחד עשר אם קרא לעשירי עשירי דהוי עשירי וקרא לאחד עשר עשירי אפילו הכי כי קראן בבת אחת קדיש חד מינייהו בעשירי: שאני מעשר בהמה דאיתיה בזה אחר זה בטעות. כגון אם טעה בעשירי וקראו תשיעי ולאחד עשר עשירי קדוש אחד עשר משום קריאת השם וקרב שלמים דתנן כו׳ ובפרק בתרא דבכורות ילפינן מקראי הלכך כי קראן כאחד לא מעכב י״א על העשירי מלחול עליו שם גמור דהא י״א גופיה זימנין דקדוש בקריאת שם מעשר כגון היכא דקרייה לעשירי שלפניו תשיעי והא דרבה בפרק בתרא דבכורות: והרי תודה. דלחמי תודה מ׳ חלות כדאמר במנחות (דף עז:): דליתה בטעות. אם הפריש לחמי תודתו וטעה וסבור שלא הפריש וחזר וקרא שם על מ׳ חלות אחרות לא קדשי דהא טעה ותנן הקדש טעות אינו הקדש במסכת נזיר (דף לא.) וליתה נמי בזה אחר זה שאם הפריש מ׳ לתודתו ושחט הזבח עליהן וחזר והפריש לה מ׳ אחרות לא קדשי וכי שחטה על שמונים בבת אחת אמר חזקיה דקדשי מ׳ מתוך שמונים שחיטת התודה מקדשת הלחם כדתניא במנחות (דף עח:) קרבנו על זבח מלמד שאין הלחם קדוש אלא על הזביחה: יקדשו ארבעים. הא מ׳ קאמר וגבי שביתה נמי הא אמרן דאי אמר לקנו לי ארבע מתוך תמני קני: לאחריות קא מכוין. שאם יאבדו או יטמאו חליין יפטור בחליין והוה ליה כאומר יקדשו ארבעים מתוך שמונים:

ורבי

תוספות

כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו. ואומר ר״י דלא דמי לתמורת עולה ושלמים אע״ג דליתא בזה אחר זה איתא בבת אחת כדאיתא בכילד מערימין (תמורה כה:) ובפרק שני דזבחים (דף ל.) דהתם אפשר להתקיים שניהן כדאמר התם דתרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמי חציה עולה ובדמי חציה שלמים אבל הכא לא קנו כל ח׳ אמות והי מינייהו מייתית דאי קני הני ד׳ לא קני הני ד׳ ובמקדש אשה ובתה אי תפסי קדושין בהא לא תפסי בהא וכן כל הני דמייתי בסמוך ובפרק ב׳ דקידושין (דף נא.) וכן קיים ליכי ומופר ליכי בנדרים (דף סט.) ועוד פי׳ ר״י טעם אחר ולא נתיישב לפירושו הסיא דנדרים: שאני מעשר דאיתיה לחצאין דאי אמר תיקדוש פלגא פלגא דחיטתא קדשה. כדפירש בקונטרס שהמעשר על כל גרגיר שבו חל השם לפי החשבון הראוי למעשר כגון הפריש אחד מחמשה קדש כל גרגיר חציו אבל גבי שביתה ליכא למימר הכי דהא ארבע אמות כי הדדי בעינן ומיהו קשה הא דפריך והא מעשר בהמה דליתיה לחצאין כי איתיה נמי לחצאין תיקשי ליה אמאי עשירי ואחד עשר מעורבין זה בזה כי מטעם חצאין לא היה ראוי להיות מעשר רק חצי של כל אחד ואחד כמו במעשר דגן כדפירש הקונטרס וי״ל כהי דאיתיה לחצאין הוה קשיא ליה קושיא אחריתי מכל מקום הך פירכא דפריך אמאי שניהן קדושין כל עיקר לא הוה מצי לאקשויי ולר״י נראה לפרש הכי שאני מעשר דאיתיה לחצאין פירוש בזה אחר זה שאם אמר סאה אחת (ב) מהם מעשר כל חצי חטה וחטה ואחר כך אמר גם כן בסאה האחרת חל מעשר בשתיהן במקצת וכיון דאיתא לחצאין בזה אחר זה גם בבת אחת ישנה להיות חל מעשר על סאה אחת והאחרת תהיה טבל: ואמר רבה יצאו שנים בעשירי כו׳. וא״ת דלמא התם היינו טעמא משום דאי אפשר לנמנם והאחד יצא תחילה ואפילו בלא קריאת שם הוא הקדוש כדאמר בפרק בתרא דבכורות (דף ס:) עשירי מאליו הוא קדוש וי״ל דע״כ סבר רבה דאפשר לנמנם שיצאו שניהם בבת אחת דאי אי אפשר לנמנם והאחד יצא תחילה אם כן הוה ליה למימר עשירי וחולין מעורבין זה בזה דאפילו יצא עשירי בתחילה ואחר כך יצא אחד עשר וקרא לו עשירי אין אחד עשר קדוש כלל דהא לא נעקר שם עשירי ממנו ועוד י״ל דאפילו סבר אי אפשר לנמנם כיון דאין יכול להכיר איזה יצא קודם לחברו ונתכוון לקרות שניהם עשירי קדשו תרוייהו ולא דמי לקרא לעשירי עשירי ולאחד עשר עשירי והכא מבתרא פריך דאינו קדוש אלא מחמת דבורו והראשון נראה לי עיקר: עשירי ואחד עשר מעורבין זה בזה. הגיה רש״י בפירוש כתב ידו דשניהם ירעו לפי שאין מתן דמיהם שוה שהשלמים טעונין ד׳ מתנות ומעשר מתנה אחת הלכך ירעו ויחלל (ג) מעות בדמי היפה שבהן ויאמר כל מקום שהם שלמים יהא מחולל על דמים האלו ויאכל שניהם במומן בתורת מעשר:

ומר

עין משפט נר מצוה

נה א מיי׳ פ״ח מהל׳ מעשר הלכה יד סמג עשין קלה טוש״ע י״ד סי׳ שלא סעיף עו:

נו ב מיי׳ פ״ח מהלכות בכורות הלכה ד:

נז ג מיי׳ שם הלכה א:

נח ד ה מיי׳ פי״ב מהל׳ פסולי המוקדשין הלכה טו:

[בקידושין ובכורות איתא רבא]

[בקידושין איתא ר״י בן לוי]

מסורת הש״ס

[קידושין נ: נדרים סט:]

[שם]

קידושין נא: מנחות נד: תוספתא דמאי פ״ח

קידושין שם. בכורות ס:

גם זה שם

קידושין נא. מנחות עח:

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ בהמה דליתיה לחצאין וליתיה בזה אחר זה ואמר רבה יצאו: (ב) תוס׳ ד״ה שאני וכו׳ שאם אמר סאה אחת מהם מעשר כל חצי חטה יהא מעשר ואח״כ אמר: (ג) ד״ה עשירי וכו׳ ויחלל במעות:

רש״ל מותקנין

גליון הש״ס

רש״י ד״ה והרי מעשר בהמה כו׳ חזה ושוק וסמיכה. עי׳ בשער המלך פ״ג מהל׳ מעשה הקרבנות:

רבינו חננאל

אמר רבה מ״ט דרב דאמר לא אמר כלום כל עיקר משום דלא מסיים אתריה קסבר כל מאן דלא מסיים אתריה לא קנה שביתה במקום. ומי שלא קנה שביתה במקום ידוע ומסויים דומה למי שיצא חוץ לתחום מאחר שקדש היום שאין לו אלא ד׳ אמות בלבד. איכא דאמרי טעמא דרב משום דכל דבר שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו. פי׳ כיון שאין לאדם לקנות ד׳ אמות מקום שביתה אחרי שקנה במקום אחר כך אין לו לקנות שיעור ב׳ מקומות בבת אחת והוא תחת האילן שיש תחתיו שיעור כמה מקומות כל ד׳ אמות מקום ולברור אחר כך איזה מקום שירצה. והוא כגון קידושי אשה ובתה כשם שאחר שיקדש אחת מהן אינו יכול לחזור ולקדש האחרת. כך אם יאמר בבת אחת *) (מכם). ואמרינן מאי איכא בין תרי לישני דרבה איכא בינייהו כגון דאיכא תחתיו דאילן ח׳ אמות ואמר שביתתי תחת ד׳ אמות מהני ח׳ למאן דאמר דהא לא מסיים אתריה האי נמי לא מסיים אתריה דלא אמר לא בצפון ולא בדרום. ולמאן דאמר כל שאינו בזה אחר זה כו׳ כיון דאמר ליקניין לי ד׳ אמות מהני ח׳ הרי כאילו בזה אחר זה קאמר דראשון מיהא קני ולא דמי לבת אחת. ומותיב אהא דרבה דאמר כל שאינו בזה אחר זה אפי׳ בבת אחת אינו [מהא דתניא] המרבה במעשרות פירותיו מתוקנין ומעשרותיו מקולקלין הנה אם הוציא מן הכור מעשר שלו איפה אחת וחזר אח״כ והפריש איפה אחרת השניה חולין הנה המעשר אינו בזה אחר זה ואם הפריש בבת אחת ב׳ איפות קנה מעשר וישנו בבת אחת מדקתני פירותיו מתוקנין קשיא לרבה. ופריק רבה שאני מעשר הואיל ואיתיה לחצאין דאי אמר תקדוש פלגא דחיטאתא קדשה כאלו ישנו בזה אחר זה. פי׳ אילו אמר חצי כל חטה מאילו ב׳ איפות מעשר הן קדשו וכיון שאי אפשר לברר איזהו חציו הקדוש נתפס גם חצי האחר. ומשום דמשכחת לה דמקדש זה אחר זה. משום הכי מקדשו בבת אחת. ואקשינן והרי מעשר בהמה דליתא לחצאין דנוקמה בזה אחר זה ואיתנהו בבת אחת כדרבא דאמר עשירי ואחד עשר מעורבין זה בזה. ושנינן מעשר בהמה שאני דמשכחת לה בזה אחר זה בטעות דתנן קרא לתשיעי עשירי כו׳ ואקשינן תוב והרי תודה דליתה בטעות ולא בזה אחר זה ואתמר תודה ששחטה על פ׳ חלות חזקיה אמר קדשו מ׳ מתוך פ׳ ופירק רבא הא אתמר עלה א״ר זירא הכל מודים היכא דא׳ קדשו מ׳ מתוך פ׳ דקדשי כי היכי דאמינא אנא היכא דאמר ליקנו לי ד׳ אמות מהני ח׳ דקני ופריק רבא ואוקמה לטע׳ [דרבה] אמר

*) [דשניהם מקודשות לי לא אמר כלום].

רב נסים גאון

תודה שנשחטה על שמונים חלות חזקיה אמר קדשו מתוך שמונים כי לחם התודה ארבעים חלות ואיתא בתורת כהנים נמצא לחמה של תודה ארבעים חלות נוטל מהן ד׳ ונותן לכהן ובמס׳ מנחות בפרק התודה (דף עח) תמצא גם שם פירושו:

ומ"ס לקרבן גדול קא מכוין אמר אביי לא שנו אלא באילן שתחתיו י"ב אמה אבל באילן שאין תחתיו י"ב אמה הרי מקצת ביתו ניכר מתקיף לה רב הונא בריה דרב יהושע ממאי דבארבעי מציעתא קא מסיים דלמא בארבעי דהאי גיסא ובארבעי דהאי גיסא קמסיים אלא אמר רב הונא בריה דרב יהושע לא שנו אלא באילן שתחתיו ח' אמות אבל באילן שתחתיו ז' אמות הרי מקצת ביתו ניכר תניא כוותיה דרב תניא כוותיה דשמואל תניא כוותיה דרב מי שבא בדרך וחשכה לו והיה מכיר אילן או גדר ואמר שביתתי תחתיו לא אמר כלום אבל אם אמר שביתתי במקום פלוני מהלך עד שמגיע לאותו מקום הגיע לאותו מקום מהלך את כולו וחוצה לו אלפים אמה בד"א במקום המסויים כגון ששבת בתל שהוא גבוה י' טפחים והוא מד"א ועד בית סאתים וכן בבקעה שהיא עמוקה י' והיא מד"א ועד בית סאתים אבל במקום שאין מסויים אין לו* אלא ד"א *היו שנים אחד מכיר ואחד שאינו מכיר זה שאינו מכיר מוסר שביתתו למכיר והמכיר אומר שביתתי במקום פלוני בד"א כששיים ד"א שקבע אבל לא סיים ד"א שקבע לא יזוז ממקומו לימא תיהוי תיובתיה דשמואל אמר לך שמואל הכא במאי עסקינן כגון דאיכא ממקום רגליו ועד עיקרו תרי אלפי וארבע גרמידי דאי מוקמית ליה באידך גיסא דאילן קם ליה לבר מתחומא אי סיים ד"א מצי אזיל ואי לא לא מצי אזיל תניא כוותיה דשמואל טעה ועירב לשתי רוחות כמדומה (א) הוא שמערבין לו לשתי רוחות או שאמר לעבדיו צאו וערבו לי *אחד עירב עליו לצפון ואחד עירב עליו לדרום מהלך לצפון בעירובו לדרום ולדרום כעירובו לצפון ואם מיצעו עליו את התחום לא יזוז ממקומו לימא תיהוי תיובתיה דרב *רב תנא הוא ופליג: אמר שביתתי בעיקרו מהלך ממקום רגליו ועד עיקרו אלפים אמה ומעיקרו לביתו אלפים אמה נמצא מהלך משחשיכה ד' אלפים אמה:

אמר

ור' יוחנן סבר לקרבן גדול מכוין. והא לא אפשר וארבעין מינייהו לא אמרינן דלקדשו אבל גבי שביתה כי אמר תחתיו מאי אחריות איכא הוא ודאי לכולהו איכון ואין שביתה אלא בד' לא אמרינן לקנו ליה בד' מינייהו: ל"ש (דלא אמר כלום) אדרב קאי: י"ב אמה. או יותר דאיכא למימר ד' דהאי גיסא או דהאי גיסא או מיצעי הלכך לא מסיימי: אבל בי"א הרי מקצת ביתו ניכר. יש לך לברור שיעור שביתה בתוך י"א הללו שעל כרחך מקצת ביתו בתוכם הוא ומאי ניהו ארבע מליעתא דאי בדידהו אמר שפיר ואי בדהאי גיסא או בדהאי גיסא הרי חלי אמה מאלו ומאלו בתוכם של אמצעיות הלכך הוי סיומא לקנות בית ומיהו בא למדוד מן הצפון מודדין לו מן הדרום כו': וממאי דבארבעי מליעתא כו'. כלומר מי הבדיל לך אמצעיות מתוך השאר ומה בכך אם מקצת בית ניכר בהן הרי י"ל דהאי גיסא בחר ליה או דהאי גיסא בחר ליה ואינו יודע את אלו וכיון דאיכא לספוקי בהני ובהני ואין אלו נבלעות באלו אין כאן סיום: ח' אמות. דאיכא למימר דהאי גיסא בחר או דהאי גיסא ולא הוי סיום: אבל ז' אמות. על כרחך מקצת ביתו ניכר באותה אמה אמצעית דא"א שלא בוררה לו (ב) ואי באמצע האילן בחר ליה ד"א הרי היא מכן ואי מהאי גיסא [או מהאי גיסא] הרי היא מכן הלכך קנה שם בית ומיהו בא למדוד כו': שביתתי במקום פלוני. כדמפרש ואזיל שהיה אותו מקום מוקף מחיצות וראוי להיות כולו כד' אמות הלכך לא צריך לסיומי ביה ד"א דכוליה כד"א ומהלך את כולו וחוצה לו אלפים אמה: בד"א. דמהלך את כולו לבד מאלפים שחוצה לו: במקום המסויים. שמיוחד וחלוק משאר הבקעה שיש לו מחיצות והוא מד"א עד בית סאתים דבציר מהאי מאי מהלך את כולו איכא בלאו מחיצות נמי ד' קני ליה לשביתה ואם יותר מבית סאתים הוא איל ולא הוקף לדירה לא מהניין ליה מחיצות לשוייה כד"א: אבל מקום שאינו מסויים. כלומר שאינו כולו רשות אחת של ד"א כגון שאין לו מחיצות או שישנו יותר מב' סאתים: אין לו. בתוכו אלא ד"א לבד מאלפים משם והלאה ובעי לסיומי ביה הי מינייהו כדמפרש ואזיל לקמן וכי מסיים להו קני להו ומהלך משם והלאה אלפים אמה ותוך מחיצות עולה לו מן המנין: בד"א. דבמקום שאינו מסויים קני ליה מיהא ד"א לשביתה ואלפים מהן לכל רוח: במסיים ד"א. שקבע (ג) בד' בהן שהיה לו בהן סימן אילן או אבן ואמר באותן ד' תהא שביתתי: לא יזוז ממקומו. אפילו פסיעה אחת מד"א של מקום רגליו דאין לו שביתה לא כאן ולא כאן דבמקום רגליו לא רצה לקנות וכאן שרצה לא סיים והיינו כרב: הכא במאי עסקינן. דקתני לא יזוז כגון דאיכא ממקום רגליו עד עיקרו תרי אלפי וד' גרמידי תרי אלפי לתחומא וד' לשביתה כולן כלין ממקום רגליו ועד עיקרו ועדיין טוף דאידך גיסא דאילן נוטה חוץ לכולן: דאי מוקמת ליה באידך גיסא דאילן קם ליה לבר מתחומא. שאם אתה נותן לו שביתה תחת הנוף שבעבר השני נמלא מקום רגליו שהיה עומד שם בשעה שחשכה לו חוץ לתחומו שהרי רחוק ממקום שביתתו יותר מאלפים וד"א הלכך סיים לו ד"א בלד זה של אילן מצי אזיל שפיר אבל לא סיים לו י"ל בעבר השני בחר והרי הוא עכשיו חוץ לתחומו ואין לו אלא ד"א וכי אמר שמואל דליקני שביתה תחת האילן אע"ג דלא סיים ומצי אזיל כגון שכל תחתיו של אילן בתוך אלפים וד"א דכל ד' דיהבת ליה לשביתה תחתיו מטי תחומייהו עד מקום רגליו הלכך שביתה קנה לו שם אבל אינו יודע אם בלפונו או בדרומו ולפיכך ידו על התחתונה בא למדוד מלפונו של אילן לצד ביתו אלפים מודדין לו מדרומו ומקצרין לו (ד) כל תחומו כל שיעור תחתיו של אילן ולא יגיע לביתו בא למדוד מן הדרום של אילן ולחזור לאחוריו ממקום רגליו כמדת תחתיו של אילן מודדין לו מלפונו של אילן וכלה התחום במקום רגליו: טעה ועירב לב' רוחות. לדרום ולצפון: כמדומה (ה) הוא. שמותר לעשות כן ולילך שחרית כאן וערבית כאן וכיון שנתכוין לשתיהן והאחת הוא דקנתה לו ואינו יודע איזו היא נותנין עליו חומרי זו וחומרי זו: מהלך לצפון כעירובו לדרום ולדרום כעירובו לצפון. מהלך לביתו לצפון כשיעור תחום שמניח לו עירובו של דרום לצד צפון ומהלך לדרום מביתו כשיעור תחום שמניח לו עירוב של צפון לצד דרום כגון אם לא הולרך ללכת אלא ג' אלפים לכאן וג' אלפים לכאן והניח עירוב בסוף אלף אמה לכאן ובסוף אלף אמה לכאן דליהוי ליה ממקום עירובו אלפים מותר לילך אלף אמה מביתו לכאן ולכאן דמעירובו יש לו אלפים אמה לכל רוח הלכך אלפים שיש לו לצפון מעירובו שבדרום כלות לו לסוף אלף לצפון ביתו והאלפים שיש לו לדרום מעירובו שבצפון כלות לו לסוף אלף אמה לדרום ביתו: ואם מיצעו עליו את התחום. עליו בשבילו מילעו התחום שהניח כל אחד עירוב לסוף אלפים דהשתא הוה ליה עירוב [עירו] באמצע ב' תחומין תחום שלם מן המערב לביתו ותחום שלם מן המזרח דנתכוונו לקנות מן העירוב אלפים והלאה: לא יזוז ממקומו. מביתו ואפילו כבני עירו אינו דהא לא נתכוון לקנות שביתה אלא במקום העירובין ואינו יודע אי זה מהן קנה זה עירוב הדרום מפסידו אלפים של צפון וזה עירוב הצפון מפסידו אלפים של דרום קתני מיהת מהלך לצפון כעירובו לדרום אלמא היכא דמספקא לן בהי ניחא ליה אזלינן בתרוייהו לחומרא ומיהו במאי דשבקו שרי ליה למיזל ואע"ג דלא סיים בהי ניחא ליה והיינו כשמואל דאמר היכא דמספקא לן בהי ד"א דאילן קנה שביתה חומרי דתרוייהו יהבינן ליה: לימא תיהוי תיובתיה דרב. דאמר היכא דלא סיים לא יזוז ממקומו דבמקום רגליו לא רצה לקנות ותחת האילן הואיל ואיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי לא קנה לא הני ולא הני דהא הכא אמרינן אף על גב דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי קנה באחד מן העירובין ומותר להלך במקום ששניהם נותנים לו דאי לרב אפילו לא מילעו את התחום לא יזוז ממקומו דבביתו לא רצה לקנות ובשביתות העירובין לא סיים בהי ניחא ליה. וללשון שמעתי קשיא לי נהי דוחקיה למימר רב תנא הוא ופליג מכדי פלוגתייהו דרב ושמואל במאי דרב סבר לא קנה לו מקום רגליו ולא תחת האילן ולשמואל קנה או מקום רגליו או תחת האילן ומותבינן לרב מהא דקתני דקנה או לצפון או לדרום ומהלך כרגלי שניהן מי דמיא הא לדרב הכא איכוין לתרוייהו וגבי עבדים נמי תרוייהו שליחותייהו עבוד ובשתי שביתות אי אפשר מיהו חדא מינייהו קניא ומדלא ידיע הי קניא נותנין חומרי שתיהן עליו ואידך שרי ממה נפשך אבל התם במקומו לא רצה לקנות ותחת האילן סבר רב דכיון דלא סיים לאו קנייה היא הלכך אין לו שביתה כלל וא"ת היינו תיובתיה אמאי לא קני התם תחת האילן או ארבע לפוניות או ארבע דרומיות וליתיב עליה חומרי תרוייהו ואידך לישתרי ממה נפשך אם כן לשמואל נמי הויא תיובתיה דהא מפרש בהדיא ליתנא דלשמואל אין לו מן האילן והלאה כלום ואמאי ממה נפשך מתחילת אילן לצד רגליו ליתיב ליה אלפים לצד ביתו:

והוא

ומר סבר לקרבן גדול מכוין. הקשה הר"ר אפרים ל"ל לפרושי טעמא דר' יוחנן משום דלקרבן גדול קמכוין תיפוק ליה דר"י לית ליה ברירה דקסבר האחין שחלקו לקוחות הן בפרק מרובה (ב"ק סט:) ואומר ר"י דלא שייך כאן ברירה דלא צריכי לבירורן [א] דקדשי כל היכא דאיתנהו בתערובתן וא"ת והא צריך ארבע מהן ליתן לכהן לתרומת לחמי תודה ואומר ר"י דאם הן לבדן יכול להפריש ד' מכל מ' ומ' אבל אם כולן יחד אי אפשר לתקן אם לא יפריש י"א מכל מין ומין דהא כל מין ומין יש לו עשרה חולין ועשרה קדושות ואז א"א שלא תהא אחת תרומה מן הקדושות: כזה.

נט א מיי' פ"ז מהלכות עירובין הלכה ו טור ש"ע א"ח סי' תט סעיף יא:

ס ב מיי' פכ"ז מהלכו' שבת הלכה ט ופ"ז מהלכות עירובין הלכה ד' טוש"ע א"ח סי' שנו סעיף ב:

סא ג מיי' פ"ז מהלכות עירובין הלכה ז טוש"ע א"ח סי' תט סעיף יב:

סב ד מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף יא:

סג ה מיי' פ"ח מהלכות עירובין הלכה א טור ש"ע א"ח סי' תיב:

רבינו חננאל

אמר אביי לא שנו אלא באילן שיש תחתיו י"ב אמה שיש לומר כל ד' אמות מקום בפ"ע ואינו מסיים איזהו אבל באילן שתחתיו י"א אמה הרי מקצת ביתו ניכר כיון שאין תחת האילן שיעור ג' בתים ד' אמות לכל בית יש לומר ד' אמות שבאמצע הן מקום שביתתו ואם תתן לו מקום שביתה באמצע הרי כל ביתו ניכר אלא אם תנוח ד' אמות מצד אחד ותתן לו הז' אמות שנשארו (תתן לו) אם ד' אמצעיות תתן לו נשארו ג' החיצונות. ואם ד' החיצונות תתן לו נשארו באמצע ג' אמות מכל פנים נמצאת אמה אחת מכל בית. ודחינן ממאי דמד' מציעתא קא מסיים ולא אפשר דלא מינכר מקצת בייתיה דלמא מארבעי דבצפון או דארבעי דבדרום קא מסיים אבל במיצעי כלל לא דליכא מקצת ביתו ניכר. ואסיקנא לא שנו [אלא] באילן שתחתיו ח' אמות אבל באילן שתחתיו ז' אמות כיון דבית שביתתו לא פחות מד' אמות בין מצד אחד ובין מצד אחר אתה מודד לו ד' אמות אמה אחת מביתו ודאי ניכר תניא כוותיה דרב מי שהיה בדרך והיה מכיר אילן או גדר כו'. עד בד"א שסיים ד' אמות שקבע אבל לא סיים ד' אמות שקבע הרי זה לא יזוז ממקומו. לימא תהוי תיובתא דשמואל ומוקים שמואל להא ברייתא כגון דהוי ממקום רגליו ועד עיקר האילן תרי אלפי גרמידי וד' גרמידי וכיון דאמר שביתתי תחת האילן והוא ממקום רגליו ועד עיקר האילן אלפים וד' אמות נמצאו ד' אמות שתחת האילן חוץ לתחומו ואין אדם קונה שביתה חוץ לתחומו לפיכך אין לו אלא ד' אמות (דתניא) [והא דתניא] הגיע לאותו מקום מהלך את כולו וחוצה לו אלפים אמה אימתי בזמן שהוא בתוך אלפים אמות שלו אבל אם היה אותו מקום חוץ לאלפים אמה שלו אין לו אלא ד' אמות שהוא עומד בהן אבל (הן) [אם היו] ממקום רגליו ועד עיקרו של אילן אלפים מכוונות מהלך את כולן עד שמגיע תחת האילן ונעשה שם חמר גמל דהא לא סיים מקום שביתתו ויש לומר שבאותן ד' אמות שהיה עומד בהן מבעו"י שהן עכשיו לו לאלפים אמות בהו קנה שביתה ועכשיו יצא חוץ לתחום ואין לו אלא ד' אמות בלבד. תניא כוותיה דשמואל טעה ועירב לב' רוחות כמדומה שמערבין לב' רוחות או שאמר לעבדיו צאו וערבו עלי אחד עירב לו לצפון ואחד עירב לו לדרום מהלך בצפון כרגלי מי שעירב עליו לדרום וכו'. הנה טעה ועירב לב' רוחות דומה לזה שטעה ועירב ברגליו לקנות שביתה תחת האילן ולא קתני לא יזוז ממקומו אלא אומר מהלך בצפון כרגלי מי שעירב עליו לדרום כשמואל דאמר מהלך אלפים אמה קשיא לרב. ופרקינן רב תנא הוא וחולק תנא על תנא. ונתברר לדברי רב כי אם יש תחת האילן מז' אמות ולמטה כיון שיש לו מכללם ד' אמות מכל פנים מקצת ביתו ניכר שקנה שביתה והוא כגון תל גבוה עשרה טפחים שהוא מד' אמות ועד בית סאתים או נקע עמוק י' טפחים וכל מי שאין שביתתו ידוע סבר שאין לו מד' אמות שלו [כלום]. פי' מיצעו עליו את התחום. כגון שערבו לו בתוך אלפים שבצפון והעתיקו ממנו האלפים אמה שהיה לו בדרום ונתנום לו האלפים שבצפון לילך בצפון ד' אלפים ולא נשאר לו בדרום כלום נמצא אסור בכל הדרום. וכן עוד עירב עליו כענין הזה שפירשנו בדרום ולא השאיר לו (בדרום) [בצפון] כלום נמצא עירובו ספק כאן וספק כאן ואסור בצפון ובדרום שכשיבא לילך בצפון אומר לו עירובו בדרום ואין לו בצפון כלום וכשיבא בדרום דוחין אותו ואומר עירובו בצפון לפיכך לא יזוז ממקומו אבל אם נתנו עירובו בתוך אלפים מהלך בצפון כשיעור המקום שנתנו

רפ"ל מ"ז

הגהות הב"ח

(א) גמ' כמדומה היה שמערבין: (ב) רש"י ד"ה אבל ז' וכו' שלא ביררה לו דאי באמצע: (ג) ד"ה במסיים ד' אמות שקבע בהן כצ"ל ותיבת בד' נמחק: (ד) ד"ה דאי מוקמת וכו' ומקצרין לו תחומו כצ"ל ותיבת כל נמחק (ה) ד"ה כמדומה היה שמותר:

[לקמן נא.]

ביצה לז: ע"ש

[כתובות ח. גיטין לח: ב"ב מב. סנהדרין פג: חולין קכב:]

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] תוס' ד"ה ומר סבר וכו' ואומר ר"י וכו' לבירורן. עי' מנחות עח ע"ב תוס' ד"ה ליקדשו וכו' ודו"ק:

כזה יהו כל שובתי שבת. פ"ה דגבי הטבלה ליכא למיתב פיאות אלא כה"ג שנותנין שיעור אלכסון דהא ליכא למימר בהן ריבוע ועיגול ור' שמואל מפרש שמרביעין ד' אמות ברשות הרבים בריבוע עולם ואם מעביר או זורק ממזרח למערב או מצפון לדרום חייב בד"א לחודיה ואם לאלכסונו של עולם אינו חייב עד שיזרוק או יעביר ד"א ואלכסונן ועמוד נמי ברה"ר גבוה י' (ב) ורחב ד' דבעינן נמי ד' על ד' מרובעים היינו כשמעמיד אלכסון העמוד לאלכסון העולם אבל העמיד האלכסון ממזרח למערב ומצפון לדרום לא סגי בד' על ד' מרובעות ועיר עגולה נמי אמרינן בכילד מעברין (לקמן דף נו.) דמרבעה בריבוע עולם ור"ת מפרש דלכל לד נותנין האלכסון בזריקה ובהעברה ובתחום שבת ועמוד נמי צריך שיהא בו שש פחות ב' חומשין והא דמזכיר בכל דוכתא ד' אמות היינו משום דנפיק מינייהו האלכסון וכורת דפ"ק דשבת (ד' ח:) שהיא עגולה ואין לה אלכסון נקט רחבה ו' דאי הוה נקט ד' הוה משמע דלא בעי אלכסון ול"כ דפיאות דשבת ילפינן מערי הלוים והתם אין נותנין פיאות אלא לפיאות העולם כדמוכח בכילד מעברין (לקמן דף נו:) דקאמר נמלא מגרש רביע*: ואהיכא

והוא דכי רהיט מטי. הא דקתני מתני' דאם סיים קנה שביתה בעיקרו הוא דכי הוה רהיט מטי התם קודם שתחשך התם מהגיא אמירה ואי קני התם מצי למיזל לביתו בנחת: חשכה *נו. לילך עד ביתו אפילו במרוצה אבל לעיקרו הוה מטי במרוצה אי הוה רהיט: מסגי קלי. הולך מעט מעט: דסביל אחוה. אילן אחר היה נסמך עליו: דפריק מריה מכרגא. טוען פירות הרבה ומוכרן ופורע מהן המס: לא ידענא ליה. איני מכיר אותו אילן: מוסר שביתתו למכיר. אומר שביתתי עמך: ולא היא. הא דאמר ליה משמיה דר' יוסי ליתא דלא תניא ליה בשם ר' יוסי אלא סתמא תניא ליה לעיל ומשום הכי אמרה בשם רבי יוסי כי היכי דליקבלה מיניה: ה"ג ולא היא לא תניא ליה כדר' יוסי: נימוקו עמו. טעמו במסכת גיטין (דף סז.) מונה שבחן של חכמים ואמר ר"י נימוקו עמו. נים וקו דבר ישר כקו המשקולת: אלו ד' אמות. ליוצא חוץ לתחום: מקום ממקום ומקום מניסה. פסוק שנאמר בו מקום ולא נאמר בו ניסה דנין אותו מפסוק אחר שנאמר בו מקום וניסה כגון אל יצא איש ממקומו דנין מושמתי לך מקום אשר ינוס שמה מה להלן כתיב ניסה אשר ינוס אף מקרא דאל יצא איש ממקומו מרבי ביה ניסה והוי כמאן דכתיב ביה ניסה והדר דנין ניסה מניסה וניסה מגבול כלומר דנין ניסה זו שלא נאמר בו גבול מניסה שנאמר בו גבול דכתיב מגבול עיר מקלטו אשר ינוס ומרבינן כמי באידך ניסה דאל יצא איש ממקומו כאילו כתיב ביה גבול והדר דנין גבול מגבול וגבול מחוץ דנין גבול זה שלא נאמר בו חוץ מגבול שנאמר בו חוץ שנאמר ומצא אותו גואל הדם מחוץ לגבול ומרבינן חוץ מג"ש להאי גבול דאל יצא איש ממקומו והדר דנין האי חוץ מחוץ דומדותם מחוץ לעיר דכתיב ביה אלפים באמה: ושב הכהן ובא הכהן. בתורת כהנים שנויה בנגעי בתים בשבוע של הסגר ראשון כתיב ושב הכהן ביום השביעי וראה והנה פשה הנגע בקירות הבית וכתיב בתריה וחלצו את האבנים ואת הבית יקציע מבית יקצף עפר הבית סביב הקיר ועפר אחר יקח וטח את הבית וכתיב ואם ישוב הנגע ופרח בבית וגו' ונתץ את הבית ותניא ופרח יכול לא יהא טמא עד שיחזור ויפשה ת"ל צרעת ממארת לג"ש מה צרעת ממארת האמורה בבגדים טימא את החוזר אע"פ שאינו פושה אף צרעת ממארת האמורה בבתים טימא את החוזר אע"פ שאינו פושה יכול חזר ופרח בו ביום יהא טמא נאמר ואם ישוב הנגע ונאמר ושב הכהן מה שיבה האמורה להלן בסוף שבוע אף שיבה האמורה כאן בסוף שבוע למדנו שנותן לו שבוע אחר החליצה וקיצה וטיחה אם חזר הנגע נותצו ואם לא חזר מטהרו אין לי אלא חולץ וקוצה וטח ונותן שבוע אלא בפושה בשבוע של הסגר ראשון מניין לנגע שעמד בעיניו בראשון שלא פשה והכהן לא חלץ ולא קצה ולא טח והמתין שבוע שני ופשה בשבוע שני מניין שהוא חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע ואינו נותצו מיד ת"ל ובא הכהן (א)והנה פשה וגו' ואע"ג דהאי קרא בתריה דאם ישוב הנגע כתיב דמשמע דבנגע החוזר קאי מפקינן ליה התם מהאי משמעות ומרבינן נתילה לנגע החוזר ואע"פ שלא פשה והאי ובא הכהן וראה והנה פשה דמשמע דבעי פשיון מוקמינן ליה בנגע שעמד בראשון ופשה בשני ואע"ג דכתיב נתילה בתריה יליף בג"ש נאמר כאן בפשה בשני ובא הכהן ונאמר בפשה בראשון ושב הכהן *)היא שיבה היא ביאה כלומר זו כזו מה להלן חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע אף כאן חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע ואם חזר שוב בעי נתילה אלמא אע"ג דלאו שיבה היא כיון דשיבה וביאה חדא מילתא היא דתרוייהו משמע שבא מביתו לבית המנוגע דיינינן גזירה שוה מינייהו: אי אית ליה ג"ש. דמקום מניסה וחוץ מחוץ כדאמר לעיל: פיאות כתיב. דכתיב פאת *) (נגב) ופאת משמע מרובע: הן ואלכסונן. ד"א וח' חומשי אמה דאמרן כזה יהיו כל שובתי שבת פיאות תן להן וגבי העברה ליכא למיתב פיאות אלא כי האי גוונא שנותנין להן שיעור אלכסון דהא ליכא למימר בהו רבוע ועיגול: בדיק לן. מנסה אותנו: מי בעינן הן ואלכסונן. שיהא רחב ד' בריבוע שתוכל למצוא בו אלכסון דדבר עגול אין לו אלכסון: מחלוקת במקומי. גרסינן ביו"ד מחלוקת דר' מאיר ור' יהודה דקא שרי ר' יהודה אפילו לעשיר לערב ברגליו באומר שביתתי במקומי וזהו שאמרו דמתני' לקמן מפרש אהיכא קאי אי אמכיר אילן דקתני דאמר שביתתי במקום פלוני או אאינו בקי דקתני דאמר שביתתי במקומי: [נ"ל קדמה]

אמר רבא [א]והוא דכי רהיט לעיקרו מטי א"ל אביי והא חשכה לו קתני חשכה לביתו אבל לעיקרו של אילן מצי אזיל איכא דאמרי אמר רבא חשכה לו כי מסגי קלי קלי אבל רהיט מטי רבה ורב יוסף הוו קא אזלי באורחא א"ל רבה לרב יוסף תהא שביתתנו תותי דיקלא דסביל אחוה ואמרי לה תותי דיקלא דפריק מריה מכרגא (ידע ליה מר) א"ל לא ידענא ליה אמר ליה סמוך עלי דתניא ר' יוסי אומר *אם היו שנים אחד מכיר ואחד שאינו מכיר זה שאינו מכיר מוסר שביתתו למכיר זה שמכיר אומר תהא שביתתנו במקום פלוני ולא היא לא תנא ליה *כר' יוסי אלא כי היכי *דליקבל לה מיניה משום דר' יוסי נימוקו עמו: אם אינו מכיר או שאינו בקי וכו': הני אלפים אמה היכן כתיבן דתניא °שבו איש תחתיו אלו ארבע אמות אל יצא איש ממקומו אלו אלפים אמה מנא לן אמר רב חסדא למדנו מקום ממקום ומקום מניסה וניסה מניסה וניסה מגבול וגבול מגבול וגבול מחוץ וחוץ מחוץ דכתיב °ומדותם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים באמה וגו' ונילף °מקיר העיר וחוצה אלף אמה דנין חוץ מחוץ ואין דנין חוץ מחוצה ומאי נפקא מינה *הא תנא דבי רבי ישמעאל °ושב הכהן °ובא הכהן זו היא שיבה זו היא ביאה הני מילי היכא דליכא מידי דדמי ליה אבל היכא דאיכא מידי דדמי ליה מדמי ליה ילפינן: אלפים אמה עגולות: ורבי חנינא בן אנטיגנוס מה נפשך אי אית ליה ג"ש פיאות כתיבן אי לית ליה גזירה שוה אלפים אמה מנא ליה לעולם אית ליה גזירה שוה ושאני הכא דאמר קרא °זה יהיה להם מגרשי הערים לזה אתה נותן פיאות ואי אתה נותן פיאות לשובתי שבת ורבנן תני רב חנניה אומר כזה יהו כל שובתי שבת א"ר אחא בר יעקב [ב]המעביר ד"א ברה"ר אינו חייב עד שמעביר הן ואלכסונן א"ר פפא *בדיק לן רבא עמוד ברשות הרבים גבוה י' ורוחב ד' צריך הן ואלכסונן או לא ואמרינן ליה לאו היינו דרב חנניה דתניא רב חנניה אומר כזה יהו כל שובתי שבת: וזה הוא שאמרו העני מערב ברגליו אמר ר' מאיר אנו אין לנו אלא עני וכו': אמר רב נחמן מחלוקת במקומי דר"מ סבר עיקר עירוב בפת עני

סד א מיי' פכ"ז מהל' עירובין הלכה ג סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' תט סעיף יא:

סה ב מיי' פי"ב מהל' שבת הלכה ט סמג לאוין סו טור ש"ע א"ח סי' שמט סעיף ב:

רש"ל מ"ז

עי' מג"א סי' קנו

[וע"ע תוס' יומא סז. ד"ה וכולן וכו']

[ג"ז לביתו]

[תוספתא פ"ג לעיל נ:]

[כתוס' פ"ג איתא להדיא ר' יוסי אומר אם היו שנים וכו']

שמות טז

במדבר לה

ויקרא יד

שם

[ד"ה כב: יומא נז: יבמות יז: נזיר ה. מכות יג: הוריות ח: מנחות מה: בכורות לב: חולין פה.]

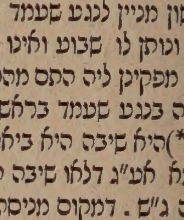
במדבר לה

[פסחים נט: מ"ק יג. כתובות מא. נדרים לב: מנחות נח: חולין קנג.]

*) [לפי גירס' רש"ל ושבהכהן הס"ד ואח"כ מ"ה היא שיבה כו']

רבינו חננאל

שנתנו עירובו בדרום. פי' אם נתן עירובו בצפון בסוף אלף אמה יש לו לילך בצפון ג' אלפים אמה אלפים תחומו שבצפון ואלף שהעתיק לו מן הדרום נשאר לו בדרום אלף אמה וכענין הזה בצפון: פיסקא מהלך ממקום רגליו ועד עיקרו אלפים אמה. אמר רבה והוא כי רהיט מטי תותי האילן קודם שקדש היום והאי דקתני והיה ירא שמא תחשך לביתו אבל לאילן מצי אזיל. אי נמי כי מסגי קליל קליל. אבל אם רהיט מטי. פי' דקלא דסבילא דקל נפל על דקל אחר והיה עמסו והיה נקרא דקלא דסביל אחוה. דקלא דפריק מריה ביה דקל גדול והיה עושה פירות הרבה והיה בעליו מוכרם ופורע המס שעליו. והיה נקרא דקלא דפריק מריה. כלומר פודה בעליו מן המס שעליו. הא דא"ל רבה לרב יוסף משום דר' יוסי תניא ר' יוסי אומר [אם היו] שנים אחד מכיר אילן או גדר או מקום ואחד אינו [מכיר] מוסר שביתתו למכיר. והמכיר אומר תהא שביתתנו במקום פלוני זו הברייתא לא שנאה ר' יוסי אלא אמר רבה משום דר' יוסי כדי שיקבלוהו ממנו רב יוסף משום דר' יוסי נימוקו עמו: מתני' אם אינו מכיר או אם אינו בקי בהלכות כו'. הני אלפים אמה היכא כתיבן דתניא שבו איש תחתיו אלו ד' אמות אל יצא איש ממקומו אלו אלפים אמה מנ"ל אמר רב חסדא למדנו מקום ממקום כתיב הכא אל יצא איש ממקומו ביום השביעי וכתיב התם ושמתי לך מקום אשר ינוס שמה מה זה מקום שיש בו ניסה אף זה מקום (אילן יש בו כתוב) [הוי כמו שכתוב בו] ניסה וילפינן ניסה מן ניסה כתיב הכא ניסה וכתיב התם ואם יצא יצא הרוצח אל גבול עיר מקלטו אשר ינוס שמה מה ניסה זו יש בה גבול אף ניסה זו יש בה גבול וכתיב התם מחוץ לגבול עיר מקלטו ויליף מחוץ ממחוץ ומדותם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים באמה וגו' ואקשינן ממחוץ באלפים ניליף מחוץ מחוצה אלף אמה סביב ומשני מקיר העיר וחוצה אלף אמה סביב ודחינן דנין חוץ מחוץ ואין דנין חוץ מחוצה. ואקשינן על ר' חנינא בן אנטיגנוס דתני במתני' אלפים אמה עגולות מה נפשך אי אית ליה ג"ש פאות כתיבן ופרקינן לעולם אית ליה ג"ש ואלפים אמה בקרא פאת כתיב: פי' פאת קדמה ופאת נגב ופאת ים ופאת צפון ולא אשכחת לה פיאות אלא (בקובע) [במרובע] ואי לא גמר גזירה [שוה] אלפים תחום שבת מנא ליה ופרקינן לעולם גמיר ג"ש ושאני מגרשי ערי הלוים דכתיב בהו זה יהיה לכם מגרשי הערים לזה אתה נותן פיאות ועושה אותן מרובעות ואי אתה נותן פיאות לשובתי שבת דגמרי מינייהו. ורבנן דבעי מרובעות סברי כדתני רב חנינא כזה יהיו לכם כזה יהיו כל שובתי שבת. פי' רבנן סברי פיאות הן הזויות וקיי"ל כל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא הלכך ד' אמות הן ד' אמות וד' חומשי אמה וכן למדת ד' אלפים אמה תחום שבת. אמר רב אחא בר יעקב המעביר ד' אמות ברה"ר אינו חייב עד שיעביר ד' אמות ואלכסונן שהן ו' אמות פחות ב' חומשין. אמר רב פפא בדיק לן רבא עמוד ברה"ר גבוה י' ורחב ד' אי בעינן הן ואלכסונן אי לא ואמרן לו לאו היינו דתני רב חנינא כזה יהיו כל שובתי שבת: מתני' וזהו שאמרו העני מערב ברגליו ר"מ אומר אין לנו אלא עני ר' יהודה אומר אחד עני ואחד עשיר לא אמרו מערבין [בפת] אלא

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ושב הכהן וכו' ת"ל ובא הכהן וראה והנה: (ב) תד"ה כזה כו' גבוה עשרה ורחב ארבעה דסגי נמי בארבעה על ארבעה וכו' אבל העמיד האלכסון העמוד ממזרח למערב ומצפון: כזה

עני הוא דאקילו רבנן עילויה אבל עשיר לא ורבי יהודה סבר עיקר עירוב ברגל אחד עני ואחד עשיר "אבל במקום פלוני דברי הכל עני אין עשיר לא וזו היא שאמרו מאן קתני לה ר"מ (א) ואהייא קאי אאינו מכיר או שאינו בקי בהלכה ולא אמרו מערבין בפת אלא להקל מאן קתני לה רבי יהודה ורב חסדא אמר מחלוקת במקום פלוני דר' מאיר סבר עני אין עשיר לא ורבי יהודה סבר אחד עני ואחד עשיר אבל במקומי דברי הכל אחד עני ואחד עשיר דעיקר עירוב ברגל וזו היא שאמרו מאן קתני לה ר"מ ואהייא קאי אהא מי שבא בדרך והחשכה ולא אמרו מערבין בפת אלא להקל מאן קתני לה דברי הכל תניא כוותיה דרב נחמן אחד עני ואחד עשיר מערבין בפת ולא יצא עשיר חוץ לתחום ויאמר שביתתי במקומי לפי שלא אמרו מערבין ברגל אלא למי שבא בדרך והחשכה דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר "אחד עני ואחד עשיר מערבין ברגל ויצא עשיר חוץ לתחום ויאמר תהא שביתתי במקומי וזה הוא עיקרו של עירוב "והתירו חכמים לבעל הבית לשלח עירובו ביד עבדו ביד בנו ביד שלוחו בשביל להקל עליו א"ר יהודה מעשה באנשי בית ממל ובאנשי בית גוריון בארומא שהיו מחלקין גרוגרות וצימוקין לעניים בשני בצורת ובאין עניי כפר שיחין ועניי כפר חנניה ומחשיכין על התחום למחרת משכימין ובאין אמר רב אשי מתניתין נמי דיקא דקתני *מי שיצא לילך לעיר שמערבין לה והחזירו חברו הוא מותר לילך וכל בני העיר אסורין דברי רבי יהודה והוינן בה *מאי שנא איהו ומאי שנא אינהו ואמר רב הונא הכא במאי עסקינן כגון שיש לו שני בתים ושני תחומי שבת ביניהן איהו כיון דנפקא ליה לאורחא הוה ליה עני והנך עשירים נינהו אלמא כל במקום פלוני עני אין עשיר לא ש"מ *מתני ליה *רב חייא בר אשי לחייא בר רב קמיה דרב אחד עני ואחד עשיר א"ל רב סיים בה נמי הלכה כר' יהודה רבה בר רב חנן הוה רגיל דאתי מארטיבנא לפומבדיתא אמר

ואהיכא קאי אאינו מכיר. ולא בעי למימר דקאי אמי שבא בדרך והשכה לו ודברי הכל דמוכחא מתני' דבמאי דפליגי ר"מ ורבי יהודה איירי: ולא אמרו לערב בפת אלא להקל מאן קתני לה דברי הכל. וא"ת ולר' יהודה מאי להקל איכא כיון שאפילו בבית יכול לומר שביתתי במקום פלוני וי"ל דהאי להקל היכא דליכא אילן או גדר ומקום מסויים במקום שרוצה לקנות שביתה:

ויצא עשיר חוץ לתחום. קשה לר"י דמדקרי ליה עשיר דמשמע שרוצה לחזור וללון בביתו ואיך יכול לחזור והלא אין לו אלא אלפים מעירובו לצד עירו ואפילו אם ביתו הוא הראשון בכניסתו לצד עירו לא יהיה לו בתוך ביתו אלא ד' אמות ואטו בשופטני עסקינן שילון בביתו ולא יהיה לו אלא ד"א ונראה לר"י דהא חוץ לתחום היינו חוץ לעיבורה של עיר וכה"ג איכא בכילד מעברין (לקמן דף ס:) ועוד אומר ר"י דהאי דקאמר ויצא עשיר חוץ לתחום לא שרוצה לקנות שביתה חוץ לתחום אלא שרוצה לחזור ולקנות שביתה בתוך התחום ונקט הכי משום רבי מאיר דקתני לא יצא עשיר חוץ לתחום וקמ"ל אע"פ דיצא חוץ לתחום ודמי השתא לבא בדרך ואפ"ה אין יכול לערב ברגליו דכיון דכל עיקר יציאה זו לא היה אלא כדי לערב ואגב דנקט רבי מאיר נקט נמי רבי יהודה:

האי

עני הוא דאקילו רבנן גביה. הבא בדרך ואין עמו פת הוא דאקילו רבנן גביה לומר שביתתי במקומי כשאינו מכיר אילן או גדר או למכיר לומר שביתתי במקום פלוני: אבל עשיר. כגון יושב בביתו לא זו ולא זו: עיקר עירוב ברגל. שביתתי תחתי אפילו לעשיר אם יצא והחשיך זהו עיקר מצות עירוב כדתני לא אמרו לערב בפת כו' אלמא עיקר תקנת עירוב לר' יהודה ברגל היא: זהו שאמרו חכמים. דמשמע דעיקר תקנתא לאו הכי הואי אלא קולא בעלמא הוא שאמרו אבל העני לערב ברגליו: מאן קאמר ליה ר"מ. דאמר עיקר עירוב בפת: ואהיכא קאי אאינו מכיר או שאינו בקי בהלכה. ואמר שביתתי תחתי עלה קאמר ר"מ וזהו שאמרו כלומר דאפילו להאי דאמר במקומי קולא הוא דאקילו רבנן גביה אבל לא זהו עיקר תקנת עירוב: ולא אמרו לערב בפת. דמשמע דעיקר עירוב כי איתקן ברגל איתקן ולא אמרו בפת אלא להקל על העשיר: מחלוקת במקום פלוני. דאין כאן לא עירוב בפת ולא עירוב ברגל אלא אמירה בעלמא עלה קאמר ר"מ עני אין עשיר לא: אבל במקומי דברי הכל אחד עני ואחד עשיר. דעיקר עירוב ברגל: ה"ג וזהו שאמרו. דמשמע דאין זה עיקר עירוב אלא קולא הוא דאמר לעני על כרחך ר"מ קאמר לה ואע"ג דמוקמינן לה במי שבא בדרך והשכה לו והיה מכיר אילן או גדר ואמר שביתתי בעיקרו והאי אפילו לר' יהודה לא זהו עיקר מצותו אפ"ה לא מצינן לאוקמא כר' יהודה משום דקתני בה עני ואילו ר' יהודה אחד עני ואחד עשיר קאמר: אמי שבא בדרך והשכה לו. והיה מכיר אילן ואמר שביתתי בעיקרו דקתני קנה שם שביתתו ועלה קאמר זה הוא שאמרו העני מערב ברגליו דהא קולא לעני הוא דאקיל לא שיהא זה עיקר עירוב אלא באומר שביתתי במקומי ור' יהודה אמר אפילו לעשיר שהיה יושב בביתו ואמר שביתתי בסוף אלפים הקילו נמי ואף על גב דעיקר עירוב במקומי הוא: ולא אמרו. דמשמע עיקר עירוב היינו בפת אלא להקל על העשיר הוא דאיתקן סתמא היא ור"ה ולאו מסקנא דמילתיה דר"י היא דהא רבי מאיר נמי מודה בה דעיקר עירוב ברגל במקומי: תניא כותיה דר"נ. דאמר מחלוקת במקומי דאפילו היכא דאמר במקומי לר"מ עשיר לא ור' יהודה נמי לא שרי לעשיר אלא במקומי אבל במקום פלוני לא: ה"ג ולא יצא עשיר חוץ לתחום ויאמר תהא שביתתי במקומי. והאי חוץ לתחום לאו דווקא אלא בסוף התחום ואי דווקא חוץ לתחום בתוך ד' אמות קאמר שבו שביתתו: שלא אמרו לערב ברגל. אפילו כי האי גוונא דאמר במקומי אלא למי שבא בדרך כו' אלמא לר"מ אפילו במקומי עני אין עשיר לא: ויצא עשיר חוץ לתחום. אם ירצה: ויאמר שביתתי במקומי. אלמא לר' יהודה לא שרי לעשיר אלא במקומי כרב נחמן: א"ר יהודה מעשה באנשי בית ממל ובאנשי בית גוריון בארומא. מקום: גרוגרות. תאנים יבשים: צימוקין. ענבים יבשים שנתייבשו ונצטמקו: עניי כפר שיחין. סמוכין להן לארומא בתוך ד' אלפים: ומחשיכין על התחום כו'. אלמא עיקר עירוב ברגל ובמקומי ואע"ג דעניים היו הואיל ובביתם איתנהו כעשירים דמו דהא"א להם בלא מזון ב' סעודות ואעפ"כ היו מערבין ברגלן ומחשיכין דהיינו במקומי כרב נחמן (ב) אלמא עיקר עירוב ברגל ומחשיכין על התחום ואע"ג דלגבי עירוב עשירים הן דהא מביתם יוצאין על כך ויש להן פת אפ"ה שרי כי לית ליה שליח לערב (ג) ברגליו: מתני' נמי דיקא. כרב נחמן דלר' יהודה במקום פלוני עשיר לא וכי פליג אדר"מ במקומי הוא דפליג: מי שיצא. כל דהו והחזיק בדרך לעיר שמערבין שסמוכה לעירו לסוף ד' אלפים ויכול אדם לילך מזו לזו ע"י עירוב: והחזירו חברו. דא"ל עת חמה הוא עת לינה הוא כדלקמן (נג.):הוא מותר לילך. למחר לאותה עיר אחרת וכל בני עירו אסורין: שיש לו ב' בתים. אחד בזה ואחד בזה והיה רוצה לילך לביתו שבעיר אחרת מע"ש ולשבות שם בשבת ולא יצא מביתו אדעתא דקניית שביתה בסוף התחום ולחזור אלא אדעתא למיזל עד התם והחזירו חבירו: איהו כיון דנפק לאורחא. משום הליכה ממש ולא משום לערב ברגליו הוי ליה עני ויכול לומר שביתתי בסוף התחום ויסיים מקום הניכר לו שם ופלוגתא דאמוראי היא לקמן (שם) איכא למ"ד דאפילו לא אמר נמי (ד) כיון דאנן סהדי דהתם בעי למיזל כמאן דאמר דמי וע"כ בדלא אמר מידי עסקינן חדא דלא קתני ואמר שביתתי במקום פלוני ועוד מדפליג ר"מ עלה ואמר הרי זה חמר גמל ש"מ בדלא אמר שביתתי במקום פלוני עסקינן דהא ר"מ מודה בעני וא"ת ר"מ עשיר חשיב ליה להאי דמשום דהחזיק בדרך פורתא לא משוי ליה עני א"כ דעשיר חשיב ליה ר"מ חמר גמל אמאי הא בביתו לא רצה לקנות דהא אמר שביתתי בסוף התחום ושם לא יכול דהא לאו עני הוא ולא יזוז ממקומו מיבעי ליה אלא בדלא אמר עסקינן ור"מ נמי עני משוי ליה ומשום דלא אמר כלום מספקא ליה אי דעתו לקנות שביתה בסוף התחום או שמא חזר בו לגמרי מלילך למחר לאותה העיר ודעתו לקנות שביתה בביתו הלכך חמר גמל הוא: הנך עשירים נינהו. ואפילו אמרו שביתתנו במקום פלוני אסור דהא לא אמרו פשיטא אלמא כל במקום פלוני לר' יהודה עני אין עשיר לא ולהכי נקט יש לו ב' בתים דאי לא הוה ליה ביתא התם לא הוה אמרינן כי לא אמר כמאן דאמר דמי דדלמא קא הדר ביה: הלכה כרבי יהודה. וכרב נחמן במקומי: הוה אתי מארטיבנא. רגיל דאתי בכל שבת מארטיבנא לפומבדיתא:

והיה

עין משפט נר מצוה

סו א מיי' פ"ו מהלכות עירובין הלכה ב ג סמג עשין א טור ש"ע א"ח סי' תט סעיף יג:

סז ב מיי' שם הלכה א טוש"ע שם סעיף ז:

סח ג מיי' שם טור ש"ע שם סעיף ח:

רבינו חננאל

אלא להקל על העשיר וכו' אמר רב נחמן מחלוקת (במקומו) [במקומי] דכיון דאמר שביתתי במקומי דין אין צריך עירוב אחר בפת דר' מאיר סבר עני אין עשיר לא ור' יהודה סבר אחד עני ואחד עשיר אבל במקום פלוני דברי הכל עני אין עשיר לא. אלמא קסבר ר' מאיר עיקר עירוב בפת וזהו שאמרו אאינו ניכר או אינו בקי בהל' קאי ולא אמרו מערבין בפת אלא להקל על העשיר ר' יהודה קתני לה והלכה כר' יהודה וקיי"ל כרב נחמן דתניא כותיה דתניא זהו שאמרו (מפני) העני מערב ברגליו ולא יצא העשיר חוץ לתחום ויאמר שביתתי במקומי לפי שלא התירו לערב ברגליו אלא למי שבא בדרך וחשכה לו דברי ר"מ. ר' יהודה אומר אחד עני ואחד עשיר מערבין ברגל ויוצא העשיר חוץ לעיר לתחום (ואמר) [ויאמר]שביתתי תהא במקומי וזהו עיקרו של עירוב והתירו לבעל הבית לשלח עירובו ביד בנו ביד עבדו ביד שלוחו בשביל להקל עליו אמר רב אשי אף אנן נמי תנינן להא דרב נחמן דתנן מי שיצא לילך לעיר שמערבין בה פירוש שיש לו לילך בה ע"י עירוב והחזירו חבירו [הוא] מותר שעירב ברגליו וכל בני העיר אסורין. ופירשה רב הונא כגון שיש לו ב' בתים וביניהם ב' תחומי שבת שהן ד' אלפים אמה. איהו דעקר נפשיה הוה ליה כעני דכל הבא בדרך עני הוא חשוב שאין פת מצויה לרוב עוברי דרכים וכבר הותר לו לערב ברגליו. וכיון שאמר שביתתי במקום (ב') התחומין קנה לו התם שביתה ויש לילך מביתו זה (שלובו) [שלן בו] לביתו האחר בסמוך אלפים אמה אבל בני העיר כיון שלא החזיקו בדרך הוו להו עשירים. ואף על גב (דאמרינן) [דאמרי] שביתתנו במקום פלוני לא קנו שביתה התם דלא התירו לערב במקום פלוני בדבור אלא עני אבל עשיר לא. תניא כפירושא דרב הונא: מתני לה רב חייא בר אשי לחייא בר רב אחד עני ואחד עשיר א"ל רבא תנייה הלכתא כרב יהודה. רבא בר רב חנן רגיל דאתא מארטיבנא לפומבדיתא לפירקיה דרב יוסף ואמר שביתתי במתא

מסורת הש"ס

[לקמן נג.]

[שם]

[לעיל מז.] [גירסת כת"י רב חננאל]

הגהות הב"ח

(א) גמ' ר"מ (ואהייא) תז"מ ונ"ב גירסת רש"י ואהיכא: (ב) רש"י ד"ה ומחשיכין וכו' דהיינו במקומי כרב נחמן ומחשיכין על התחום כצ"ל ותיבות אלמא עיקר עירוב ברגל נמחק: (ג) בא"ד כי ליכא ליה שליח לערב בפת יערב ברגליו: (ד) ד"ה איהו כיון וכו' איכא למאן דאמר דאפי' לא אמר נמי בדלא אמר איהו מידי עסקינן כיון דלקמיה דהכא בעי למיזל כמאן דאמר דמי הוה דלא קתני:

אמר תהא שביתתי בצינתא א"ל אביי מאי דעתיך *ר"מ ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה ואמר רב חסדא מחלוקת במקום פלוני והא ר"נ ותניא כוותיה א"ל הדרי בי אמר רמי בר חמא הרי אמרו שבת יש לו ד"א *הנותן את עירובו °יש לו ד"א או לא אמר רבא ת"ש לא אמרו מערבין בפת אלא להקל על העשיר שלא יצא ויערב ברגליו ואי אמרת אין לו האי להקל להחמיר הוא °אפילו הכי ניחא ליה כי היכי דלא נטרח וניפוק: **מתני'** *אמי שיצא לילך בעיר שמערבין *בה והחזירו חבירו הוא מותר לילך וכל בני העיר אסורין דברי רבי יהודה ר"מ אומר כל שהוא יכול לערב ולא עירב הרי זה חמר גמל: **גמ'** *מאי שנא איהו ומאי שנא אינהו אמר רב הונא הכא במאי עסקינן כגון שיש לו שני בתים וביניהן שני תחומי שבת איהו בכיון דנפק ליה לאורחא הוה ליה עני והני עשירי נינהו תניא נמי הכי מי שיש לו שני בתים וביניהן שני תחומי שבת כיון שהחזיק בדרך קנה עירוב דברי ר' יהודה יתר על כן אמר ר' יוסי בר' יהודה גאפילו מצאו חבירו ואמר לו לין פה עת חמה הוא עת צינה הוא למחר משכים והולך אמר רבה לומר כולי עלמא לא פליגי דצריך כי פליגי להחזיק ורב יוסף אמר להחזיק דכ"ע לא פליגי דצריך כי פליגי לומר כמאן אזלא הא דאמר עולא מי שהחזיק בדרך והחזירו חבירו הרי הוא מוחזר ומוחזק אי מוחזר למה מוחזק ואי מוחזק למה מוחזר הכי קאמר אע"פ שמוחזר מוחזק כמאן כרב יוסף ואליבא דרבי יוסי ברבי יהודה רב יהודה בר אישתתא אייתי ליה כלכלה דפירי לרב נתן בר אושעיא כי הוה אזיל שבקיה עד דנחית דרגא אמר ליה בית הכא למחר קדים ואזיל

כמאן

והיה יושב ערב שבת בביתו ואומר שביתתי בצינתא מקום מסוים היה בין שני התחומין: מאי דעתיך. דעביד את ואמרת שביתתי במקום פלוני: והא אמר רב נחמן. דלא שרי ר' יהודה אלא במקומי ותניא כוותיה דרב נחמן לעיל*: שבת. שקונה שביתה ברגליו יש לו ד' אמות לקניית בית לבד מאלפים לכל רוח: להחמיר הוא. דמפסיד ארבע אמות: **מתני'** מי שיצא. מעירו לילך בעיר אחרת שמערבין בה שסמוכה לעירו בתוך ד' אלפים: הוא מותר לילך. ואע"פ שלא אמר כלום כדפירשתי לעיל דכיון שיש לו לשם בית ודאי לא עקר דעתו מהליכתו ונתכוון לקנות שביתה בסוף התחום והוי כעני האומר שביתתי במקום פלוני וקנה דהא עני הוא דהחזיק בדרך ולרבי מאיר ודאי עני הוא ואי אמר הוי קני אבל השתא דיכול היה לערב ולומר שביתתי במקום פלוני ולא אמר מספקא לן אי הוה דעתו לקנות שביתה בסוף התחום או בביתו והרי זה חמר גמל שאין לו אלא אלפים שבין ביתו לסוף התחום אבל אלפים שמעבר ביתו לצד השני הפסיד דשמא בסוף התחום קנה ומסוף התחום נמי לא קנה אלפים לצד עיר האחרת שמא לא קנה שביתה כאן כי אם בביתו: **גמ'** תניא נמי הכי. דכשיש לו ב' בתים וביניהן שני תחומי שבת עסקינן: כיון שהחזיק בדרך קנה עירוב. אף אם לא אמר שביתתי בסוף התחום וחזר: יתר על כן. אפילו לא החזיק בדרך אלא אמר לצאת והחזירו חברו ואמר לין פה: לומר כ"ע לא פליגי דצריך. שיאמר לו חברו לין פה כדקתני מתניתין בדר' יהודה והחזירו חברו דהשתא ודאי משום צינה וחמה הוא דהדר ביה ודעתיה למקני שביתה בסוף התחום ואע"פ שלא אמר אבל אם חזר מעצמו איכא למימר נמלך ולא קנה שביתה לשם דאפילו גלוי דעתא ליכא והרי הוא כבני עירו: כי פליגי להחזיק. והיינו יתר על כן אפילו לא החזיק בדרך אלא שאמר לו חברו לין פה ששמע ממנו שהיה רוצה לצאת ואמר לו לין פה בביתך הלילה משום צינה: ורב יוסף אמר להחזיק כ"ע לא פליגי דצריך כי פליגי לומר - לין פה דלר' יהודה אם החזיק בדרך אע"פ שלא אמר לו חברו לין פה אלא שחזר מעצמו כמאן דאמר שביתתי במקום פלוני דמי והחזירו חברו דקתני מתני' לר"י לאו דווקא דה"ה לחזר מעצמו אלא אורחא דמילתא נקט אבל ר' יוסי בר' יהודה תרווייהו בעי חזקה ואמירה (והכי קאמר מצאו חברו שהתחיל לצאת ואמר לו חברו לין פה עמדי הלילה וקסבר רב יוסף ר' יוסי בר' יהודה להחמיר ולא תנן בברייתא יתר על כן ואפילו אלא הכי תנן ר' יוסי אומר מצאו חברו כו') כך שמעתי והרבה גמגומין יש *דקשיא ליה לר' יוסי מאי יתר על כן ומאי אפילו ויש מתרצין דרבי יוסי לא בעי חזקה כולי האי כדר' יהודה אבל אמרי נואם כן דפסיעה אחת חוץ לביתו הויא חזקה ובציר מהכי ליכא חזקה ועוד רב יוסף אמר דבחזקה לא פליגי אלא בלומר וה"כ אף בחזקה פליגי. ל"א ולא שמעתיו אמר רבה לומר שביתתי בתוך התחום כ"ע לא פליגי דצריך זה החוזר לומר כן וכי פליג ר' יוסי ואתא לאקולי אחזקה פליג דשמעיה לר' יהודה דאמר החזיק ואתא איהו למימר אפילו מצאו חברו שהיה רוצה להחזיק ולא הניחו קנה עירוב ובלבד שיאמר שביתתי לשם דהואיל והיה רוצה לצאת חשבינן ליה כיוצא והוי עני ורב יוסף אמר להחזיק לא פליגי דודאי חזקה בעינן דאי לא החזיק לא הוי עני כי פליגי לומר דר' יהודה בעי שיאמר שביתתי לשם ואריישא דמתניתין קאי דפריש בה ואמר שביתתי בעיקרו ולא איצטריך למיהדר ומיתנייה בסיפא ואתא ר' יוסי למימר אפילו לא אמר מידי קני הואיל והחזיק דגלוי דעתא קנייה היא וא"ת כיון דלרבי יהודה באומר שביתתי במקום פלוני קאמר אמאי פליג ר"מ עליה ומשוי ליה חמר גמל ר"מ לית ליה חזקה כי האי גוונא אלא בא בדרך ממש אבל האי כעשיר משוי ליה וקסבר ר"מ כל שהוא עשיר והיה לו לערב בפת ולא עירב בפת אלא באמירה הפסיד באמירתו אלפים שהיה לו לעבר הלז מביתו שסילק עצמו מרוח זו ובמקום שביתתו לא נשתכר דלאו עירוב הוא ואין לו אלא אלפים הללו. ונראין הדברים דר' מאיר אכל מי שהוא עשיר פליג ובאומר שביתתי במקום פלוני מדקתני כל שיש בידו לערב כו' דאי ס"ד ר"מ עני משוי ליה להאי וטעמא משום דמספקא לן היכא ניחא ליה הוא הואיל ולא אמר אם כן מאי כל הא לא משכחת לה הך ספיקא אלא בהך לחודיה שיצא וחזר והרי זה חמר גמל מיבעי ליה: מוחזר. משמע שלא קנה שביתה כלל: מוחזק. משמע דקנה: כמאן. ללישנא קמא דפרשי דרב יוסף אליבא דר' יוסי תרתי בעי אמירה דלין פה וחזקה הכי בעי ליה כמאן אזלא הא דעולא דבעי תרתי שהחזיק היינו חזקה והחזירו חברו היינו לין פה: כרב יוסף אליבא דר' יוסי בר' יהודה. דבעי תרתי והוא הדין לרבה אליבא דר' יהודה אלא חדא מינייהו נקט וללישנא בתרא הכי פירושא כמאן אזלא הא דעולא דלא בעי למימר שביתתי במקום פלוני דקאמר אע"פ שמוחזר דמשמע לגמרי כרב יוסף ואליבא דרבי יוסי ברבי יהודה דאמר לא בעינן לומר (הג"ה ואהך לישנא ליכא למימר כרבה ואליבא דר' יהודה דבין רבה ובין רב יוסף תרווייהו סבירא להו דרבי יהודה תרתי בעי. עד כאן): אישתתא. שם אדם: כי הוה אזיל. לביתיה ובתוך ד' אלפים הוה: נחת דרגא. מעלה מן הכבש שהיה יורד מן העליה דהוה ליה החזיק בדרך: בית הכא. לין פה:

כמאן

האי להקל להחמיר הוא. ואם תאמר תיקשי ליה לשמואל דסוף כילד מעברין (לקמן דף סא:) דאמר שבת בעיר חריבה לרבנן מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה הניח עירובו בעיר חריבה אין לו ממקומו אלא אלפים אמה וי"ל מכל מקום בסתמא כי אורחיה כשאין נותן עירובו בעיר חריבה הוי להקל: **לומר** כ"ע לא פליגי דצריך. פי' ר"ת לומר עת חמה הוא ועת צינה הוא דכיון שהחזירו מטעם זה אם כן כיון דעתו לילך כשתעבור חמה וצינה ולא יצא מתורת עני אבל אם בלא טעם החזירו אם כן לגמרי נתייאש מלילך ויצא מתורת עני אע"פ שהחזיק בדרך ורב יוסף אמר להחזיק כולי עלמא לא פליגי דצריך כי פליגי לומר דסבר רב יוסף כיון שמחמת חמה וצינה הוא חוזר אם כן נתייאש לגמרי מלילך ולא קנה העירוב לרבי יהודה אלא כשחוזר בלא טעם יתר על כן אמר ר' יוסי דאפילו הכי קנה עירוב והוה ליה לרב יוסף למנקט כי פליגי בלומר אלא נקט במילתיה דרב יוסף לומר אגב מילתיה דרבה ודייק רב יוסף מדלא הזכיר ר' יהודה עת צינה ועת חמה ורבי יוסי הזכיר: *__כמאן__ אזלא הא דאמר עולא. אף על פי שמוחזר מוחזק כמאן כרב יוסף ואליבא דרבי יוסי. מלשון אע"פ דייק דחזר מחמת חמה וצינה ולא קנה עירוב לרבי יהודה וכרבה לא אתיא דלכ"ע בעי רבה שיאמר עת צינה הוא ואי דאמר עת צינה לא שייך לשון אע"פ ופי' זה דחוק ופי' אחרון דרש"י נראה לר"י עיקר:

כמאן

רבינו חננאל

פלוני א"ל אביי כמאן כרב חסדא דאמר מחלוקת במקום פלוני ור' יהודה מתיר והא רב נחמן [פליג] עליה ותניא כוותיה. א"ל הדרי בי אמר רמי בר חמא הרי אמרו שבת יש לו ד' אמות. פי' *) המניח עירובו יש לו ד' אמות אי לא ופשיט רבא דיש לו מדתנן לא אמרו לערב בפת כלומר להניח עירובו בפת אלא להקל על העשיר מכלל שזה וזה שוין ואי אמרת המניח עירובו אין לו ד' אמות האי להקל הוא להחמיר הוא שהרי הפסיד ד' אמות אלא ש"מ יש לו ורמי בר חמא (סברא) [סבר] הא ניחא ליה דלא נטרח: מתני' מי שיצא לילך לעיר שמערבין בה כו' כבר פירשנוה למעלה. תניא כוותיה דרב הונא מי שיש לו ב' בתים וביניהן ב' תחומי שבת כיון שהחזיק בדרך קנה עירוב במקום שסיים שביתתו דברי ר' יהודה יתר על כן (ור') [אמר ר'] יוסי ב"ר יהודה אפי' מצאו חבירו וא"ל לין פה עת חמה או עת צנה הוא. למחר משכים והולך. אמר רבה אם החזיק שצריך לומר שביתתי במקום פלוני כ"ע לא פליגי דצריך דכיון דהוא אזיל באורחא אע"פ שהחזיק צ"ל. כי פליגי במי שאמר שביתתי במקום פלוני אם צריך להחזיק ר' יהודה אמר צריך. ר' יוסי ב"ר יהודה אמר אינו צריך. ורב יוסף אמר האומר שביתתי במקום פלוני שצריך נמי להחזיק כ"ע לא פליגי דודאי צריך כי פליגי במחזיק אם צריך לומר נמי שביתתי במקום פלוני אי לא ר' יהודה אמר צריך ר' יוסי ב"ר יהודה אמר (אינו צריך) כיון שהחזיק בדרך אע"פ שלא אמר שביתתי במקום פלוני קנה שביתה במקום. ואסיקנא כרב יוסף דרב יהודה בר אישתיתא אייתי לרב נתן בר הושעיה כלכלה דפירי כי אזיל שבקיה עד דנחית לדרגא והחזיק להולכה. א"ל בית הכא וקדים זיל כדרב יוסף

*) נראה דחסר כאן וצ"ל פי' שבת מי שקנה שביתה ברגליו יש לו ד"א לבד מאלפים לכל רוח.

עין משפט נר מצוה
סט א מיי' פ"ז מהל' עירובין הלכה ח טור ש"ע א"ח סי' תי סעיף ג:
ע ב ג מיי' שם טור ש"ע שם סעיף א:

[לפי גירסת רש"ל שלפני דבורי תוס' ד"ה לומר וד"ה כמאן וד"ה כמאן בעמוד ב' הם ד"ה]

מסורת הש"ס
[דף נא:]
[לעיל מז. כתובות ס:]
[עי' לעיל לב: לה. במימרא דרבא]
[לעיל נא:]
גי' רש"ל לה
[לעיל נא:]
רש"ל מ"ז
[נ"א כי קשיא לר"י וכו']

גליון הש"ס
גמ' יש לו ד' אמות או לא. עיין לקמן דף ס ע"ב תד"ה כאן בכלתהוכו' גמ' אפי' הכי ניחא ליה. עיין לעיל דף לב ע"ב ודף לה ע"א:

כמאן °כרב יוסף ואליבא דר' יוסי בר יהודה לא כרבה ואליבא דר' יהודה: ר"מ אומר כל שיכול לערב כו': הא תנינא חדא זימנא *ספק ר"מ ורבי יהודה אומרים הרי זה חמר גמל אמר רב ששת לא תימא טעמא דר"מ ספק עירב ספק לא עירב הוא דהוי חמר גמל אבל ודאי לא עירב לא הוי חמר גמל אלא אפילו ודאי לא עירב הוי חמר גמל דהא הכא ודאי לא עירב וקא הוי חמר גמל:

מתני' °מי שיצא חוץ לתחום אפילו אמה אחת לא יכנס *ר"א אומר שתים יכנס שלש לא יכנס: **גמ'** א"ר חנינא רגלו אחת בתוך התחום ורגלו אחת חוץ לתחום לא יכנס דכתיב °אם תשיב משבת רגלך רגלך כתיב והתניא רגלו אחת בתוך התחום ורגלו אחת חוץ לתחום יכנס הא מני אחרים היא דתניא אחרים אומרים למקום שרובו הוא *נזקר איכא דאמרי אמר ר' חנינא °רגלו אחת בתוך התחום ורגלו אחת חוץ לתחום יכנס דכתיב אם תשיב משבת רגליך קרינן והתניא לא יכנס הוא דאמר כאחרים דתניא למקום שרובו הוא נזקר: ר"א אומר שתים יכנס שלש לא יכנס: והתניא ר"א אומר אחת יכנס שתים לא יכנס לא קשיא הא דעקר חדא וקם אתרתי הא דעקר תרתי וקם אתלת והתניא ר"א אומר אפילו אמה אחת לא יכנס כי תניא ההיא למודד *דתנן ולמודד שאמרו נותנין לו אלפים אמה אפילו סוף מדתו כלה במערה:

מתני' *°מי שהחשיך חוץ לתחום אפילו אמה אחת לא יכנס ר"ש אומר אפילו חמש עשרה אמות יכנס שאין המשוחות ממצין את המדות מפני הטועין: **גמ'** תנא מפני טועי המדה:

הדרן עלך מי שהוציאוהו

ביצד °מעברין את העירים בית נכנס בית יוצא פגום נכנס פגום יוצא היו שם גדודיות גבוהות עשרה טפחים וגשרים

ישעיה נח

רש"י

כמאן. בעינן החזיק בדרך ולין פה וללישנא אחרינא הכי גרסינן כמאן דסגי ליה בהכי ואע"ג דלא אמר שביתתי במקום פלוני כרב יוסף אליבא דרבי יוסי בר' יהודה לא כרבה ואליבא דרבי (יוסי ברבי) יהודה וה"פ כמאן הוי כרב יוסף ואליבא דרבי יוסי בר' יהודה דלא בעי אלא להחזיק והאי נמי החזיק ולא אמר ומשני לא דאמר עסקינן וכרבה אליבא דר' יהודה דבעי תרתי והוא הדין נמי לרב יוסף ואליבא דרבי יהודה אלא אליבא דרבה עדיפא ליה לאוקמי משום דרבה ורב יוסף הילכתא כרבה לבר מתלת שדה ענין ומחצה: ספק. בפרק בכל מערבין (לעיל דף לה.) נתגלגל חוץ לתחום נשרף מבעוד יום אינו עירוב משתחשכה הרי זה עירוב ספק מבעוד יום ספק משתחשכה ר' מאיר ור' יהודה אומרים כו' אלמא כל ספיקא חמר גמל הוא ומתני' נמי ספיקא הוא וללישנא בתרא הכי קשיא ליה תנינא חדא זימנא לר"מ דהיכא דעירב במקום שאינו עירוב הוה חמר גמל: לא תימא. התם הוא דספק עירב וקנה שם שביתה וספק לא עירב וקנה בביתו הוא דהוי חמר גמל אבל היכא דודאי לא עירב כגון חוזר זה שהיה לו לערב בפת שקרוב לביתו היה. ל"א שהיה לו לומר שביתתי במקום פלוני לא הוי חמר גמל דאין כאן ספק אלא לגמרי נתכוון אביתו ויהא כאנשי עירו: אלא אפילו ודאי לא עירב. שלא אמר שביתתי לשם נמי מחזקינן ליה בספק משום גלויי דעתא וללישנא בתרא דפרשינן דרבי מאיר עשיר משוי ליה ואפילו הכי הוי חמר גמל ולא כבני עירו ש"מ דאפילו במקום שאין ספק כגון נתגלגל חוץ לתחום מבעוד יום דודאי לאו עירוב הוא אפילו הכי לרבי מאיר חמר גמל הוא דסילק עצמו בכוונתו מאלפים של צד שני לביתו והאיא סתמא דקתני התם מבעוד יום אינו עירוב דמשמע והרי הוא כבני עירו ר' יהודה היא והא דלא עריב להו ותני בהדי סיפא דקתני הרי זה חמר גמל משום דר' יהודה בסיפא מודה לר' מאיר אבל ברישא כבני עירו שוי להו ורישא ר' יהודה היא: **מתני'** מי שיצא חוץ לתחום. במזיד ומדעת שלא לשם מצוה: שתים יכנס. משום הבלעת תחומין כדאמרינן בפירקין (לעיל דף מה.) ר' אליעזר לטעמיה דאמר והוא באמצען: **גמ'** ה"ג הא מני אחרים היא: למקום שרובו שם הוא נזקר. ורובו בתוך התחום הוא: נזקר. כלומר בתר רובו שדינן ליה וכיון דלא הויא אלא רגלו אחת חוץ לתחום עדיין רובו בתוך התחום הילכך יכנס: הוא דאמר. ר' חנינא: מתני' דעקר חדא. שיצא מן האחת ועומד בשניה והכי קאמר אם בשתים עומד יכנס ובריית' דקתני שתים לא יכנס שיצא מכל השתים: למודד. שחשכה לו ואמר שביתתי במקומי ומודד אלפים פסיעות בינוניות אולי יכנס לתחום העיר וכלו אלפים שלו אמה אחת חוץ לתחום לא יכנס שאפילו האלפים מוליכות אותו לתוכו אינו מותר לצאת מאלפים כדתנן ולמודד שאמרו נותנין לו אלפים אפילו סוף מדתו כלה במערה לא יהלך להלן מאלפים דכיון שמדד אלפים לבד מקום שביתתו שהן ארבע אינו יכול לעבור חוץ לאלפים: **מתני'** מי שהחשיך. שהוא בא בדרך וחשכה לו חוץ לתחום: אפילו חמש עשרה אמה כו'. לאו דווקא ט"ו אמה: המשוחות. מודדי התחומין לעיירות ועושין סימן לתוך התחום: אינן ממצין את המדות. להציב הסימן בסוף אלפים אלא כונסין אותן לתוך אלפים: מפני הטועין. מפני טועי המדה שאין מכירין את הסימן ופעמים הולכין להלן ממנו וחוזרין ולאו אדעתייהו ל"א ולא שמעתיו דדוקא ט"ו נקט וטועי המדה הן המשוחות הקובעין התחומין ואמרינן לקמן בכיצד מעברין (דף נז:) אין מודדין אלא בחבל של חמשים אמה ארבעים חבלים יש לאלפים וכל חבל וחבל מתמעט שני אחיזות שזה תופס מכאן וזה תופס מכאן והאחיזה טפח וחצי אצבע הרי פ' טפחים ומ' אצבעות העולין ליו"ד טפחים הרי תשעים טפחים שהן חמש עשרה אמות:

הדרן עלך מי שהוציאוהו

ביצד מעברין. מפרש בגמרא לשון אשה עוברה דתנן לקמן* הנותן עירובו בעיבורה של עיר אלמא יש עיבור לעיר ומפרש השתא כיצד יש לה עיבור: בית נכנס ובית יוצא או פגום נכנס ופגום יוצא או היו גדודיות כו' מוציאין המדה כנגדו. כלומר כשבא לציין סימן תחום העיר ובא למדוד אלפים חוצה לה אם הוה מחיצתה שור איגר שאינה חומה חלקה אלא בתים סמוכין ומחוברין ויש בית נכנס לתוך העיר יותר מחבירו ונראית כניסתו פגומה מבחוץ ויש בית בולט ויוצא לחוץ יותר מחבירו או פגום נכנס או פגום יוצא שהיתה עיר מוקפת חומה ויש מגדלין עגולין בולטין בחומה פעמים שבולטין בפנים פעמים שבולטין בחוץ או שהיו שם לאחת הקרנות של עיר גדודיות שברי חומה של חרבות בתים וישנן בתוך שבעים אמה ושירים לעיר כדמפרש לקמן*: או

תוספות

*כמאן כרב יוסף ואליבא דרבי יוסי. פירש הקונטרס דמתני' דייק דמשמע *דמוחזק מלקטת שביתה ואם כן לא אמר אי נמי הכי דייק אי בעי תרתי דהחזיק וגם אמירה א"כ לימא הילכתא כרבי יהודה דבין לרב יוסף ובין לרבה לרבי יהודה בעי תרתי:

תנינא חדא זימנא. דכל ספיקא לר"מ חמר גמל הוא ומתניתין נמי ספיקא הוא וקשה דמהסיפא היכא הויא שמעינן דהוי הכא ספק לרבי מאיר ואומר ר"י דפריך דהוה ליה למיתני כל שיכול וכו' ספק וממילא ידענא דהוי חמר גמל ומשני דה"א דהיכא דודאי לא עירב כי הכא לא הוי חמר גמל דאפילו אם הוה תנן ספק הוה מפרשינן ספק אם חשוב בכך עני כשאר בא בדרך אם לאו ולכך לא קנה עירוב דודאי עני אמרו שמערב ברגליו במקום פלוני ולא בספק עני ודינו כודאי עשיר ויהיה כבני עירו קא משמע לן:

כי תניא ההיא למודד. שאפילו כלה מדתו במערה לא יכנס אמה אחת יותר ופ"ה לא נראה והא דלא קאמר כי תניא להחשיך אמה חוץ לתחום לא יכנס דמילתא דפשיטא הוא דאין לו לצאת חוץ לתחומו אבל בכלה למערה איצטריך לאשמועינן:

הדרן עלך מי שהוציאוהו

ביצד מעברין פגום נכנס.פי' ר"ח פגום נכנס בנין העשוי כעין שובך כדאמרי' בזה בורר (סנהדרין דף כה:) גבי מפריחי יונים משיסברו את פגמיהם ומיהו שובך ממש אין מתעבר עם העיר כדאמרינן בגמ'*: [ס"א נ"ה]

עין משפט נר מצוה

[שייך לע"א]

[נ"ל דמוחזר וכ"ה בדפוס ויניציא משנת רפ"ח]

עא א מיי' פ"ז מהלכ' עירובין הלכה ח' טוש"ע א"ח סימן ת"י סעיף ב:

עב ב מיי' פכ"ז מהל' שבת הלכה יא סמג לאוין סו טוש"ע א"ח סי' תה סעיף א:

עג ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ב:

עד ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

א ה מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה ו סמג שם טור ש"ע א"ח סי' שצא סעיף ו:

רבינו חננאל

יוסף אליבא דר' יוסי ב"ר יהודה. ר' מאיר אומר כל מי שיש לערב ולא עירב הרי זה חמר גמל הא תו למה לי תנינא ספק ר' מאיר ור' יהודה אומרים הרי זה חמר גמל ופרקינן אצטריך סד"א התם דהוא ספק אמרי חמר גמל אבל הכא דודאי לא עירב לא אלא הרי הוא כבני העיר [קמ"ל] כיון שיצא לילך והחזיק בדרך עקר רשותיה מן העיר ובמקום שרצה לילך לא קנה שביתה דהא לא עירב בפת ולאו עני הוא דקתני(כמחזיק)[החזיק] הלכך לא יזוז ממקומו. מי שיצא חוץ לתחום אפי' אמה אחת כו' איכא דאמר א"ר חנניא רגלו אחת בתוך התחום והאחרת חוץ לתחום יכנס. שנאמר אם תשיב משבת רגלך רגליך קרינן. והתניא לא יכנס ההיא אחרים היא דא' למקום שכלו (ט"ז): פיסקא ר' אליעזר אומר ב' יכנס ג' לא יכנס והתניא ר' אליעזר אומר א' יכנס ב' לא יכנס. ופרקינן הא דקתני אחת יכנס ב' לא יכנס כגון שיצא אמה אחת ועומד בשניה יכנס אבל אם מצא שתים ועומד בשלישית לא יכנס ומתני' נמי הכי קתני ב' פי' אם עומד בשתים יכנס עומד בשלש לא יכנס והא דתניא אפילו אמה אחת לא יכנס במודד כלומר אין לו להוסיף על מדתו. כדתנן ולמודד שאמרו נותנין לו אלפים ומודד:

הדרן עלך מי שהוציאוהו

ביצד מעברין את הערים פגים נכנס פגים יוצא כו'.

[לעיל לה.]
[לעיל מה.]
ס"א נודקר
לקמן סא.
לקמן קה.
[דף ס:]
[לקמן או גשרים כו' כד"א. רפ"ג]

וגשרים ונפשות שיש בהן בית דירה מוציאין את המדה כנגדן ועושין (א) אותה כמין טבלא מרובעת כדי שיהא נשכר את הזויות: גמ' רב ושמואל חד תני מעברין וחד תני מאברין מאן דתני מאברין *אבר אבר ומאן דתני מעברין כאשה עוברה °מערת המכפלה רב ושמואל חד אמר *שני בתים זה לפנים מזה וחד אמר בית ועלייה על גביו בשלמא למאן דאמר זה על גב זה היינו מכפלה אלא למאן דאמר שני בתים זה לפנים מזה מאי מכפלה שכפולה בזוגות °ממרא קרית ארבע *א"ר יצחק קרית הארבע זוגות אדם וחוה אברהם ושרה יצחק ורבקה יעקב ולאה °ויהי בימי אמרפל רב ושמואל חד אמר נמרוד שמו ולמה נקרא שמו אמרפל שאמר והפיל לאברהם אבינו בתוך כבשן האש וחד אמר אמרפל שמו ולמה נקרא שמו נמרוד *שהמריד את כל העולם כולו עליו במלכותו °ויקם מלך חדש על מצרים *רב ושמואל חד אמר חדש ממש וחד אמר שנתחדשו גזירותיו מ"ד חדש ממש דכתיב חדש ומאן דאמר שנתחדשו גזירותיו מדלא כתיב וימת וימלוך ולמאן דאמר שנתחדשו גזירותיו הא כתיב °אשר לא ידע את יוסף מאי אשר לא ידע את יוסף דהוה דמי כמאן דלא ידע ליה ליוסף כלל: (סימן שמונה עשרה ושנים עשר למדנו *בדוד ויבן): א"ר יוחנן י"ח ימים גידלתי אצל רבי אושעיא בריבי ולא למדתי ממנו אלא דבר אחד במשנתינו כיצד מאברין את הערים באלף איני והאמר רבי יוחנן י"ב תלמידים היו לו לרבי אושעיא בריבי וי"ח ימים גידלתי ביניהן ולמדתי לב כל אחד ואחד וחכמת כל אחד ואחד לב כל אחד ואחד וחכמת כל אחד ואחד גמר גמרא לא גמר איבעית אימא מנייהו דידהו גמר מיניה דידיה לא גמר ואב"א דבר אחד *במשנתינו קאמר וא"ר יוחנן כשהיינו לומדין תורה אצל ר' אושעיא היינו יושבין ארבעה באמה אמר רבי כשהיינו לומדין תורה אצל רבי אלעזר בן שמוע היינו יושבין ששה באמה א"ר יוחנן *רבי אושעיא בריבי בדורו כר' מאיר בדורו מה רבי מאיר בדורו *לא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו אף רבי אושעיא לא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו אמר ר' יוחנן לבן של ראשונים כפתחו של אולם ושל אחרונים כפתחו של היכל ואנו כמלא נקב מחט סידקית ראשונים ר"ע אחרונים ר"א בן שמוע איכא דאמרי ראשונים ר' אלעזר בן שמוע אחרונים ר' אושעיא בריבי ואנו כמלא נקב מחט סידקית אמר אביי ואנן כי סיכתא בגודא לגמרא אמר רבא ואנן כי אצבעתא בקירא לסברא אמר רב אשי אנן כי אצבעתא בבירא לשכחה אמר רב יהודה אמר רב בני יהודה שהקפידו על לשונם נתקיימה תורתם בידם בני גליל שלא הקפידו על לשונם לא נתקיימה תורתם בידם מידי בקפידא תליא מילתא אלא בני יהודה דדייקי לישנא ומתנחי להו סימנא נתקיימה תורתן בידן בני גליל דלא דייקי לישנא ולא מתנחי להו סימנא לא נתקיימה תורתן בידם *בני יהודה גמרו מחד רבה נתקיימה תורתן בידם בני גליל דלא גמרי מחד רבה לא נתקיימה תורתן בידם רבינא אמר בני יהודה דגלו מסכתא נתקיימה תורתן בידם בני גליל דלא גלו מסכתא לא נתקיימה תורתן בידם דוד גלי מסכתא *שאול לא גלי מסכתא דוד דגלי מסכתא כתיב ביה °יראיך יראוני וישמחו שאול דלא גלי מסכתא כתיב ביה (*°אל כל) אשר יפנה ירשיע

(*נ"ל ובכל)

תורה אור: בראשית כג | שם לה | שם יד | שמות א | שם | תהלים קיט | ש"א יד

וגשרים ונפשות שיש בהן בית דירה. הא דקתני שיש להן בית דירה לא קאי אנפשות כדמוכח בברייתא דנפשות גופיה סתמא לדירת שומר קבר עביד הלכך אף ע"ג דלא דייר בה דירה היא דנפש בנין שעל הקבר כדפ"ה בגמרא אלא אגשרים קאי דגשר וקבר ובית הכנסת וכל הנהו דקתני בגמ' בברייתא שיש להם בית דירה לאו לבית דירה עביד ואי לית ביה בית דירה לאו דירה הוא בערוך מפרש נפש ציון כדאמרינן בירושלמי אמר רשב"ג אין עושין נפשות לצדיקי' אלא דבריהם הם זכרונם וכן הביא מפ"ב דשקלים (דף ז:) :

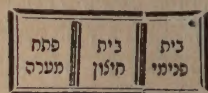
לא למדתי ממנו כו'. והא דאמר בפרק הבא על יבמתו (יבמות דף נז.) בעי מיניה רבי יוחנן מרבי אושעיא פצוע דכא כהן כו' לא באותן י"ח ימים היה :

כי אצבעתא בבירא לשכחה. ור"ח גרס בביזרי פירש כשוקע אצבעו בזרעונים כמו בחרדל וכיוצא בו נראה כמו גומא וכשמסיר אצבעו חוזרת ומתמלאת הגומא מיד כך אנו כשאנו מסיימין המסכתא ומתחילין האחרת מיד שוכחין הראשונה :

דגמרי מחד רבה. לגמרא רב אחד עדיף שלא יבלבל לשונם יחד אבל למיסבר אמרינן בפ"ק דע"ז (דף יט.) כל הלומד תורה לפני רב אחד אינו רואה סימן ברכה לעולם:

עלת

או גשרים או נפשות. כעין שעושין על הקבר : מוציאין את המדה כנגדן. אם בליטות הללו אצל קרן מזרחית צפונית רואין כאילו יש בליטה אחרת כנגדה בקרן מזרחית דרומית וחוט מתוח מזו לזו ומודד מן החוט ולחוץ כדי שיהא התחום שוה לשתי קרנות ולא יהא כאן קצר וכאן ארוך : ועושין אותן. את התחומין מרובעין כדי שיהא אלפים לצדדין כבאמצע ולא עגולין שיהא להן אלפים באמצען ובצדדין הן מתמעטין כדרך כל עגול ובעיר מרובעת עסקינן שאין בה אלא אלפים על אלפים דהוו נמי תחומין מרובעים ואם אינה מרובעת כגון שהיא יתירה על אלפים לאורכה או פחותה מאלפים (ב)לא הוו מרובעין דתחומין מרובעין לאו דווקא שיהא ארכן כרחבן שהרי רחבן למידת העיר היא אם קטנה אם גדולה וארכן אלפים אלא מרובעין דקתני למעוטי עגולין כדי שיהא נשכר את הזויות : **גמ'** חד תני מאברין. באלף : אבר. אבר. שמוסיפין לה אברים שאם יש אבר שיוצא מן העיר בקרן מזרחית דרומית רואין כאילו אבר גם בקרן מזרחית צפונית ומודדין משם : מערת המכפלה. משום דפליגי במשמעות לשון מכפלה נקט לה הכא משום דפליגי נמי בלישנא דמתניתין וכן באמרפל וכן במלך חדש : שני בתים. היו בה זה לפנים מזה :

בית ועליה. הוי כפולה בשתי תקרות אבל שני בתים לא שייך בהו לשון כפולה : שכפולה בזוגות. שנקברו כולן איש ואשתו דהיינו זוג זוג דכתיב (בראשית מט) שמה קברו את אברהם ואת שרה וגומר: עליו. כלפי מעלה אלא שכינו חכמים בלשונם : מדלא כתיב וימת. זה וימלוך פלוני תחתיו: אושעיא בריבי : אדם גדול בדורו וכל היכא דקרי בריבי הכי פירושו : לב כל אחד ואחד. כמה היה מחודד כלומר בכולן הכרתי מה חריפות יש מזה לזה : וחכמת כל אחד ואחד. כמה זה חכם מזה וכמה למד זה ממנו : איבעית אימא במשנתינו. לא למד אלא דבר אחד אבל ברייתות וגמרות גמר טובא : ששה באמה. שהיינו מתקרבין לשמוע מפיו ודוחקין זה את זה : ר"מ לא עמדו חביריו על סוף דעתו. כדאמרינן בפרק קמא (דף יג:) שהיה אומר על טמא טהור ומראה פנים : פתח אולם. רחבו כ' ושל היכל י' : סדקית. מחט שתופרין בה סדקי בגדים והוא דק ביותר : כסיכתא בגודא לגמרא. כיתד שנועצין אותו בכותל בנקב צר ונכנס בדוחק כך אין יכולין אנו להבין מה שאנו שומעין כי אם מעט ובקושי: כאצבע בקירא. בשעוה קשה שאין האצבע יכול ליכנס בתוכה אלא מדבק מעט : כאצבע בבירה לשכחה. כשם שהאצבע נוח ליכנס בפי הבור כך אנו מהירין לשכוח : שהקפידו על לשונם. לדבר בלשון צח ולא בלשון מגונה כדאמרינן לקמן בבני גליל : דדייקי לישנא. לחזר באותו לשון שהיו שומעין מרבן וע"י שהיו שומעין ע"פ שמועה אחר שמועה היו נותנין בהן סימן זו אחר זו ומתוך כך שהיו מדקדקים בלשון יודעין להניח סימנין כאין ואינן משתכחין מהן : ומתנחי. ומניחין סימנין : לא גמרי מחד רבה. והיו שומעין מזה בלשון זה ומזה בלשון אחר אע"פ שכוונתם אחד שינוי לשון מבלבלן ומשכחן : דגלו מסכתא. למדו לאחרים כך שמעתי. ל"א מפרשין שמועותיהן ומדקדקים בטעמו של דבר עד שמתיישב בלבן : יראוני וישמחו. לפי שמשמועותיו מכוונות לאיסור איסור ולהיתר היתר : דוד דגלי מסכתא. כדאמר בברכות (דף ד.) שהיה יגע בתורה ומורה הוראות כדאמר ידי מלוכלכות בדם ושפיר ושליא ואומר מפיבושת רבי יפה דנתי יפה זכיתי כו' ואמרינן נמי במועד קטן (דף טז.) עדינו העצני יושב בשבת תחכמוני זה דוד כו' :

ירשיע

פי' פגום בניין כמו שובך כדאמרינן (סנהדרין כה) במפריחי יונים (מי ששברו) [משישברו] את פגמיהן כגון שובך של יונים עשוי בניין עומד. ירושלמי בית נכנס מוציאין אותו כנגד העיר פגום יוצא מוציאין את העיר כנגדו. רב תני מעברין מלשון אשה עוברה . שמואל תני מאברין מוסיפין לה אבר. רב תני עד שיאותו לאורו כדכתיב אך בזאת נאותה לכם. שמואל תני יעותו כדכתיב לדעת לעות את יעף דבר . (תני רב) [רב תני] אידיהם כדכתי' כי קרוב יום אידם שמואל אמר עידיהם כדכתיב ועדיהם המה שעתידים לבייש עובדיהן . כתיב ומשה יקח את האהל כמה היה רחוק מיל והיה כל מבקש משה אין כתיב אלא כל מבקש ה' מיכן כל המקביל פני רבו כמקביל פני השכינה. רב אמר כתיב ויאמר אליהו התשבי וגו' והלא אליהו טירונין של נביאים היה אלא מלמד שכל עמידות שעמד לפני אחיה השילוני כאילו עמד לפני השכינה . ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חותן משה לפני האלהים וכי לפני האלהים אכלו . אלא מלמד שכל המקבל פני חבירו כאלו מקבל פני שכינה . מערת המכפלה רב ושמואל חד א' ב' בתים זה לפנים מזה וחד אמר בית ועליה קרית ארבע ד' זוגות אדם וחוה אברהם ושרה יצחק ורבקה יעקב ולאה א"ר יוחנן י"ב תלמידים היו לר' אושעי' (ב"ר) [בריבי] וששה חדשים גדלתי אצלו ולמדתי (מכל) [לב כל] אחד ואחד וחכמת כל אחד ואחד ולא למדתי ממנו אלא דבר אחד במשנתנו כיצד מאברין [באל"ף] והיינו יושבין ד' באמה ור' אושעי' היה בדורו כר' מאיר בדורו ולא עמדו חבריהם על סוף דעתם . א"ר יוחנן לבן של ראשונים והם ר' עקיבא(וחכמים אומרים) כפתחו של אולם מ' אמה לבן של אחרונים והוא רבי אלעזר בן שמוע כפתחו של היכל כ' אמה ואנו לבינו כמלוא נקב מחט סדקית . פי' מחט דק מאד כסיכתא בגודא לגמרא . פי' היתד בכותל שאינו לא מעלה ולא מוריד. כך אנו בגמרא . ואמר רבא ואנו לסברא כאצבעתא בקירה פי' (רב) [רק] כשמניח אצבעו בתוכו נעשה גומא וכשמגביה מפעפע ועולה ומתמלאת הגומא כאלו לא נשקעה בתוכה אצבע ולא היתה גומא בתוכו אמר רב אשי ולשכחה כאצבעתא (בבירא) [בביזרא] . פי' כמו ששוקע אצבע בזירעונים כמו חרדל וכיוצא בו נראה כאלו עשה גומא וכאשר מרים אצבעו חוזרת ומתמלאת את הגומא מיד . כך אנו כששמשלימים מסכת ומתחילין אחרת מיד שוכחים הראשונה: אמר רב יהודה אמר רב בני יהודה שמקפידים על לשונם ומחתי סימן וגמרי מחד רבה ודייקי לישנא נתקיימה תלמודן בידן . ולא עוד אלא דגלו מסכתא כדכתיב ביה יראיך יראוני וישמחו . אבל בני גליל דלא קפדי אלשונם ולא גמירי מחד רבה ולא דקו (לשונם) [בלשונם] ולא נתקיימה תלמודם בידם ולא גלו מסכת נמי כשאול דכתיב ביה ובכל אשר יפנה

פי' שנולטין מן החומה אבר אבר כאבריו של אדם שנולטין מן האדם עיון]

[סוטה יג.]

[פסחים נד: חגיגה יג.]

סוטה יא.

[בדפוס ויניציא בדורו לבן וכן עיקר]

[ברכות יט. וש"נ]

[עי' תוס' ב"ב נט: ד"ה החוט] *[לעיל יג:]

הגהות הב"ח
(א) במשנה ועושין אותן כמין טבלא :
(ב) רש"י ד"ה ועושין כו' או פחותה מאלפי' לרוחבה לא הוו

ס"א ואב"א

[ז"ל רש"י בגיטין נט. ד"ה בדורו גדול בתורה היה אלא שלא נימד לאחרים כדאמרינן בעירובין שאול לא גלי מסכתא וכו']

ב א טוש"ע א"ח סי' קע סעיף ג :

ירשיע *ואמר ר' יוחנן מניין שמחל לו הקב"ה על אותו עון שנאמר °מחר אתה ובניך עמי עמי במחיצתי א"ר אבא אי איכא דמשאיל להו לבני יהודה דדייקי לישני מאברין תנן או מעברין תנן אכוזו תנן או עכוזו תנן ידעי שאילינהו ואמרי ליה איכא דתני מאברין ואיכא דתני מעברין איכא דתני אכוזו ואיכא דתני עכוזו בני יהודה דייקי לישנא מאי היא דההוא בר יהודה דאמר להו טלית יש לי למכור אמרו ליה מאי גוון טליתך אמר להו כתרדין עלי אדמה בני גליל דלא דייקי לישנא מאי היא (דתניא) דההוא בר גלילא [דהוה קאזיל] ואמר להו אמר למאן אמר למאן אמרו ליה גלילאה שוטה חמר למירכב או חמר למישתי עמר למילבש או אימר לאיתכסא ההיא איתתא דבעיא למימר לחברתה תאי דאוכליך חלבא אמרה לה שלוכתי תוכליך לביא ההיא אתתא דאתיא לקמיה דדיינא אמרה ליה מרי כירי תפלא הוית לי וגנבוך מין וכדו הוות (א) דכד שדרו לך עילויה לא מטי כרעיך ארעא אמהתא דבי רבי כי הוה משתעיא בלשון חכמה אמרה הכי עלת נקפת בכד ידאון נישריא לקיניהון וכד הוה בעי דליתבון הוה אמרה להו יעדי בתר חברתה מינה ותתקפי עלת בכד כאילפא דאזלא בימא רבי יוסי בר אסיין כי הוה משתעי בלשון חכמה אמר עשו לי שור במשפט בטור מסכן וכד הוה שאיל באושפיזא אמר הכי גבר פום דין חי מה זו טובה יש רבי אבהו כי הוה משתעי בלשון חכמה הוה אמר הכי אתריגו [א] לפחמין ארקיעו לזהבין ועשו לי שני מגידי בעלטה איכא דאמרי ויעשו לי בהן שני מגידי בעלטה אמרו ליה רבנן לרבי אבהו הצפיננו היכן רבי אלעאי צפון אמר להן עלץ בנערה אהרונית אחרונית עירנית והנעירתו אמרי לה אשה ואמרי לה מסכתא אמרי ליה לרבי אלעאי הצפיננו הכין רבי אבהו [צפון] אמר להן נתייעץ במכתיר והנגיב למפיבשת *אמר רבי יהושע בן חנניה מימי לא נצחני אדם חוץ מאשה (ג) תינוק ותינוקת אשה מאי היא פעם אחת נתארחתי אצל אכסניא אחת עשתה לי פולין ביום ראשון אכלתים ולא שיירתי מהן כלום שנייה ולא שיירתי מהן כלום ביום שלישי הקדיחתן במלח כיון שטעמתי משכתי ידי מהן אמרה לי רבי מפני מה אינך סועד אמרתי לה כבר סעדתי מבעוד יום אמרה לי היה לך למשוך ידיך מן הפת אמרה לי רבי שמא [ב] לא הנחת פאה בראשונים ולא כך אמרו חכמים *אין משיירין פאה באילפס אבל משיירין פאה בקערה תינוקת מאי היא פעם אחת הייתי מהלך בדרך והיתה דרך עוברת בשדה והייתי מהלך בה אמרה לי תינוקת אחת רבי לא שדה היא זו אמרתי לה לא דרך כבושה היא אמרה לי ליסטים כמותך כבשוה תינוק מאי היא פעם אחת הייתי מהלך בדרך וראיתי תינוק יושב על פרשת דרכים ואמרתי לו באיזה דרך נלך לעיר אמר לי זו קצרה וארוכה וזו ארוכה וקצרה והלכתי בקצרה וארוכה כיון שהגעתי לעיר מצאתי שמקיפין אותה גנות ופרדיסין חזרתי לאחורי אמרתי לו בני הלא אמרת לי קצרה אמר לי ולא אמרתי לך ארוכה נשקתיו על ראשו ואמרתי לו אשריכם ישראל שכולכם חכמים גדולים אתם מגדולכם ועד קטנכם : רבי יוסי הגלילי הוה קא אזיל באורחא אשכחה לברוריה אמר לה באיזו דרך נלך ללוד אמרה ליה גלילי שוטה לא כך אמרו חכמים *אל תרבה שיחה עם האשה היה לך לומר באיזה ללוד ברוריה אשכחתיה להההוא תלמידא דהוה קא גרים בלחישה

בטשה

רש"י

ירשיע . לא היה זוכה להורות כהלכה : על אותו עון . עון דנוב עיר הכהנים : אתה ובניך עמי . שמואל קאמר לשאול כשהעלהו ע"י בעלת אוב : אכוזו תנן או עכוזו . בבכורות (דף מ.) גבי מומין תנן שאין לו אלא ביצה אחת הרי זה מום רבי עקיבא אומר מושיבין אותו על עכוזו וממעך אם יש ביצה אחרת סופה לצאת אכוזו עגבותיו וכן עכוזו : ידעי . היו יודעין . כתרדין על אדמה. ירקרקת היתה כצבע ירק הארץ : אמר למאן . מדבר בשפה רפה ולא פירש האות ואינו ניכר אם עמר אם חמר אם אימר : עמר למילבש . לעשות בגדים : אימר לאיתכסאה . שה לשחוט : תא דאוכליך חלבא . היתה רוצה לומר בואי ואוכליך חלב ואינה מפרשת לחתוך תיבות זו מזו ולהשמיע כל תיבה ותיבה ומצטרפות שתי תיבות כאחת [ומגמגמת התיבות ואומרת האכליך לביא] ואומרת כמי שלוכתי בכ"ף והיתה רוצה לומר שלובתי בב' כמו משולבות כלומר חברתי : תוכליך לביא . קללה משמע שתאכלך לביא : מרי כירי . ורוצה לומר קירי והוא אדון ואמרה כירי והוא עבד : תפלא הות לי . רוצה לומר טבלא הות לי ואמרה תפלא והיא קורה : וגנבוך מין .(ג) רוצה לומר גנבוה ממני ואמרה גנבוך מין דמשמע שגנבו את הדיין : וכדו הות דכי שדרו לך עילויה לא מטיין כרעיך ארעא . גדולה היתה כ"כ שאם מותחין אותך עליה לא היו רגליך נוגעות בארץ והרי שטויות הרבה וכדו משמע עכשיו ובעיא לומר וכדן הות ועוד שהיתה מזכרת תלייה בדיין ואומרת אם תולין אותך עליה כו' : עלת . שם כלי שדולין בו יין מן החבית וממלאין הכוסות : נקפת בכד . מנקפת בחבית כלומר כבר כלה היין נוגע בתחתית החבית : ידאון נישריא לקיניהון . ילכו תלמידים לבתיהם כלומר יפסקו סעודתן [שאין עוד יין] : (או) יעדי בתר חברתה מינה . כשיר מגופת חבית אחרת ונמזוג עוד : ותתקפי עלת בכד . תהא צפה עלת בכד ברווח : כאילפא בימא. כאניה הצפה בים תתקפי כמו אקפו ידייכו בחגיגה (דף טז:) וכמו קפא תהומא דסוכה (דף נג.) לף התהום ועלה : בלשון חכמה . שלא יבינו האחרים : שור משפט . תרגום שור תור דין שור תור משפט דין : בטור מסכן . הר דל חרדל : משייל באושפיזא . שואל עוברי דרכים בעניין אושפיזכני : גבר פום דין חי . איש פי זו חי איש כמו איש פום כמו פי דין כמו זה : מה זו טובה יש . כלומר כמה טוב לו : אתריגו לפחמין ארקיעו לזהבין . הבעירו את הפחמין להיות אדומין כאתרוג שישטחו גחלים הלוחשות על פי הכירה להתחמם כנגדן : ארקיעו . שטחו כמו רקיע : לזהבין . גחלים לוחשות אדומות כזהב : מגידי בעלטה . תרנגולין המודיעין שעות הלילה : בהן . על הפחמין : הצפיננו . הראנו לשון צופיה הליכות ביתה (משלי לא) : צפון . הוה מתחבא דלא היו יודעים התלמידים להיכן היה והיו שואלים ממנו : עלץ בנערה אהרונית אחרונית עירנית והנעירתו . שמח הלילה בנערה אהרונית ועכשיו הוא ישן : אמרי לה אשה . אהרונית בת כהן אחרונית מתה אשתו ראשונה וזו אחרונה : עירנית . בעלת חן וחריפה כאדם ער והנעירתו לא היה יכול לישן : מסכתא. אהרונית מסדר קדשים עבודת אהרן אחרונית סיים אחרת והתחיל בזו עירנית עמוקה וחמורה ומעוררת לומדיה : נתיעץ במכתיר. נטל רשות מנשיא מכתיר ע"ש שנותן רשות לסמוך ולקרותו רבי ומאז והלאה הוא כבר להיות מוכתר ליקרא רבי מומחה לרבים ואם טעה לא ישלם : והנגיב . והדרים הלך לו לדרוש : למפיבשת . לפני זקני דרום שהן חכמים מאד ע"ש שהיה מפיבשת *אדם גדול קרי להו הכי : לא נצחני אדם . בדברים : הקדיחתו . שרפתו כמו כי אש קדחה (דברים לב) כלומר נתנה בו מלח יותר מדאי : אין משיירין פאה באילפס . כשהשמש מערה מן האילפס לתוך הקערה אין דרך להניח באילפס כלום נגררו אבל כל אחד מניח פאה בקערה ומחזירה לשמש והוא מאכל שמש : פרשת דרכים . דרך פורש לכאן ולכאן : ארוכה . שמאריך הדרך : וקצרה . שמוליא מבוי העיר פנוי ליכנס :

בטשה

תוספות

עלת נקפת בכד . כלי שדולין בו יין מן הכד והא דאמר בפרק כל כתבי (שבת דף קיט.) גבי רב יוסף מוקר שבי ובפרק יש נוחלין (ב"ב דף קלג:) גבי יוסף בן יועזר דבני בתליסר עיליתא דדינרי מפרש ר"ת דעיליתא הוא כלי כמו עלת דהכא ולא כמו שפי' בקונט' שם עליות וגוזמא קאמר :

גבר פום דין חי . פי' רבינו חננאל אושפיזכנא תרגום איש גבר ופי פום זה דין נא חי אל תאכלו ממנו נא מתרגמינן כד חי (שמות יב) :

משיירין פיאה בקערה ואין משיירין פיאה באילפס. *בפרק בן עזאי קתני משיירין פיאה במעשה קדירה ואין משיירין פיאה במעשה אילפס פירוש במעשה קדירה נראה כרעבתן אם אינו משייר אבל במעשה אילפס אינו נראה כרעבתן אם אינו משייר :

תט

[ג] במס' ד"א פ' הנכנס פ"ו. משיירין פיאה במעשה אילפס ואין משיירין במעשה קדירה פירוש במעשה אילפס נראה כרעבתן אם אינו משייר אבל במעשה קדירה אינו נראה כרעבתן אם אינו משייר גירס' רש"ל :

רש"ל

רבינו חננאל

יפנה ירשיע : פי' (עבוז) [עכוזו] בית היריכים בית העגבות מקום החלחולת והוא משנה בבכורות פ"ג [החלחולת] גוואן כוליתן של מין צבע כולית זו כתרדין עלי אדמה פי' דמות כרתן . אמר למאן אמר למן כו'. א"ל שוטה פרש דבריך לומר [חמר] למרכב או חמר יין או עמר לטלבוש כלומר היתה לשונם ערלה : ההיא דהות בעיא למימר לחברתה שכינתיתא אי ספי לך חלבא וא' לה שלוכתיתא איספי לך לבא ואיתתא אחריתא אמרה לדיינמרי כירא תפלה הות לי ונגבוך . אני ובריי הואי כד הוה שדרו לך עליה ולא מטו כרעיך ארעא. פי' ארוני קורה היתה לי ונגנבה ממני והיתה קומתה כמו קומתך . ואלו היו מרבצין אותך עליה לא היו מגיעין רגליך לארץ . פי' עלת נקפת בכד כלומר [כלי] שמוציאין בו היין מגע בתחתית החבית ולא נשאר יין בחבית יבעון נשרייא לקיניהון אתערו בתר חברתא מינה . פי' ילכו התלמידים לאהליהם או תוסר מגופת החבית אחרת וישארו במשתה היין . פעמים היה משיב להם יבעון נשרייא לקיניהון כלומר ילכו לבתיהן . ופעמים היה אומר להם תוסר מגופת חבית אחרת ותשוט (הובא) בחבית כספינה בלב ים . שור משפט תרגום שור תור . ותרגום משפט דין נמצא שור משפט תרגומו תור דין. חרדל תרגומו (סוד) [טור] מסכן . נמצא הלשון תורדין בחרדל . גבר דין . חי פירושו אושפיזכנא [תרגום] איש גבר (תרגום) פי' פום . תרגום זה דין. תרגום אל תאכלו ממנו נא (חי מה) [כד חי] טיבו יש כפשוטו . התריגו (לפני חמין) [לפחמין]. ארקיעו לרהבין פי' הטריגו. (הכי פחמין).[לפחמין] שיברו אותן מלשון טטרוגי מטטרגי להו הרקיע לזהבין . פי' אותן להיות לוחשות כמראה הזהב . ויעשו לי בהן ב' עופות והם (שבו) נקראו כך שהן מגידין בעלטה העיתות איזה עת מן הלילה היא : הצפינני היכן ר' אילעאי צפון פי' הראני מלשון צופה. היכן ר' אלעא טמון. עלץ בנערה אהרונית עירונית אחרונית . יש שאומר (שרוח) [שמח] שנשא כהנת מזרע אהרן והיא מבנות הכפרים כדגרסינן בתלמוד [בפרק] המביא ביו"ט [דף לג] מאי הרניות . אמר רב יהודה עירניות . אמר אביי צעי חקלייתא . אחרונית והיא אשתו אחרונה שכבר ראשונה וזו אחרונה ויש אומרים שמח ששנא מסכתא מתורת כהנים כגון שחיטת קדשים וכיוצא בה עירוניות כלומר משנה חיצונה . אחרוניות שגורה באחרית ימיו : נתייעץ במכתיר נשא עצה מראש ישיבה והגיב והלך לארץ הנגב אצל חכמי דרום . משיירין פיאה באילפס ואין משיירין פאה בקערה . פשוטה היא : ברוריה (בנושא) [בטשא] בההוא תלמוד דהוה גרים בלחישה אמר

מסורת הש"ס

ברכות יב:

[מס' ד"א פ"ו]

אבות פ"א מ"ה [נדרים כ.]

[ברכות ד.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' וכדו הות דכי שדרו: (ב) שם חוץ מאשה ותינוקי' ותינוק אשה מאי: (ג) רש"י ד"ה וגנבוך מין כמו גנבוה ר"ל גנבוה ממני :

הגהות הגר"א

[א] גמרא לפחמין. רשום קו עליו וכ"ב לפחמין. (וכ"ה בירושל' ספ"ב דמעשרות ע"ש):[ב] שמא לא הנחת פיאה בראשונים. נ"ל שמא הנחת פיאה על הראשונים : [ג] הגהה זו מוקפת בעגולים :

רב נסים גאון

ביצד מעברין. אבוזו תנן או עכוזו תנן מחוי כלפי מה ששנינו בבכורות בפרק אלו מומין (דף מ) ר' עקיבה אומר מושיבין אותו על עכוזו :

בטשה ביה אמרה ליה לא כך כתוב °ערוכה בכל ושמורה *אם ערוכה ברמ"ח אברים שלך משתמרת ואם לאו אינה משתמרת תנא תלמיד אחד היה לרבי אליעזר* שהיה שונה בלחש לאחר ג' שנים שכח תלמודו תנא תלמיד אחד היה לו לרבי אליעזר שנתחייב בשריפה למקום אמרו הניחו לו אדם גדול שמש א"ל שמואל לרב יהודה *שיננא פתח פומיך קרי פתח פומיך תני כי היכי דתתקיים ביך ותוריך חיי שנאמר °כי חיים הם למצאיהם ולכל בשרו מרפא אל תקרי למצאיהם אלא למוציאיהם בפה א"ל שמואל לרב יהודה שיננא חטוף ואכול חטוף ואישתי דעלמא דאזלינן מיניה כהלולא דמי °א"ל רב לרב המנונא *בני אם יש לך היטב לך שאין בשאול תענוג ואין למות התמהמה ואם תאמר אניח לבני חוק בשאול מי יגיד לך בני האדם דומים לעשבי השדה הללו נוצצין והללו נובלין *א"ר יהושע בן לוי המהלך בדרך ואין עמו לוייה יעסוק בתורה שנאמר °כי לוית חן *הם °חש בראשו יעסוק בתורה שנאמר כי לוית חן הם לראשך חש בגרונו יעסוק בתורה שנאמר וענקים לגרגרותיך חש במעיו יעסוק בתורה שנאמר רפאות תהי לשרך חש בעצמותיו יעסוק בתורה שנאמר ושקוי לעצמותיך. חש בכל גופו יעסוק בתורה שנאמר ולכל בשרו מרפא אמר רב יהודה בר' חייא בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם אדם נותן סם לחבירו לזה יפה ולזה קשה אבל הקב"ה אינו כן נתן תורה לישראל סם חיים לכל גופו שנאמר ולכל בשרו מרפא א"ר אמי מ"ד °כי נעים כי תשמרם בבטנך יכונו יחדיו על שפתיך אימתי ד"ת נעי' בזמן שתשמרם בבטנך ואימתי תשמרם בבטנך בזמן שיכונו יחדיו על שפתיך ר' זירא אמר מהכא °שמחה לאיש במענה פיו ודבר בעתו מה טוב אימתי שמחה לאיש בזמן שמענה בפיו ל"א אימתי שמחה לאיש במענה פיו בזמן שדבר בעתו מה טוב ר' יצחק אמר מהכא °כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו אימתי קרוב אליך בזמן שבפיך ובלבבך לעשותו רבא אמר מהכא °תאות לבו נתתה לו וארשת שפתיו בל מנעת סלה אימתי תאות לבו נתתה לו בזמן שארשת שפתיו בל מנעת סלה רבא רמי כתיב תאות לבו נתתה לו וכתיב וארשת שפתיו בל מנעת סלה זכה תאות לבו נתתה לו לא זכה וארשת שפתיו בל מנעת סלה תנא דבי ר"א בן יעקב כל מקום שנאמר נצח סלה ועד אין לו הפסק עולמית נצח דכתיב °כי לא לעולם אריב ולא לנצח אקצוף סלה דכתיב °כאשר שמענו כן ראינו בעיר ה' צבאות בעיר אלהינו אלהים יכוננה עד עולם סלה ועד דכתיב °ה' ימלוך לעולם ועד: (סימן ענקים לחייו לוחות חרות): א"ר (*אליעזר) מאי דכתיב °וענקים לגרגרותיך אם משים אדם עצמו כענק זה שרף על הצואר ונראה ואינו נראה תלמודו מתקיים בידו ואם לאו אין תלמודו מתקיים בידו ואמר ר"א מאי דכתיב °לחיו כערוגת הבשם *אם משים אדם עצמו כערוגה זו שהכל דשין בה וכבושם זה שהכל מתבשמין בה תלמודו מתקיים ואם לאו אין תלמודו מתקיים וא"ר (*אליעזר) מ"ד °לוחות אבן אם אדם משים עצמו את לחייו כאבן זו שאינה נמחית תלמודו מתקיים בידו ואם לאו אין תלמודו מתקיים בידו וא"ר (*אליעזר) מאי דכתיב °חרות על הלוחות אלמלי לא נשתברו לוחות הראשונות לא נשתכחה תורה מישראל רב אחא בר יעקב אמר *אין כל אומה ולשון שולטת בהן שנאמר חרות אל תיקרי חרות אלא חירות אמר רב מתנה מאי דכתיב °וממדבר מתנה אם אדם משים עצמו כמדבר זה שהכל דשין בו תלמודו מתקיים בידו ואם לאו אין תלמודו מתקיים בידו *רבא בריה דרב יוסף בר חמא הוה ליה מלתא לרב יוסף בהדיה כי מטא מעלי יומא דכיפורי אמר איזיל ואפייסיה אזל אשכחיה לשמעיה דקא מזיג ליה כסא אמר ליה הב לי ואימזגיה אנא יהב ליה מזגיה כדטעמיה אמר *)דמי האי מזיגא למזיגא דרבא בריה דרב יוסף בר חמא א"ל אנא הוא *א"ל *לא תתיב אכרעיך עד דמפרשת לי הני קראי מאי דכתיב וממדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל במות ומבמות הגיא א"ל אם אדם משים עצמו כמדבר זה שהכל דשין בו תורה ניתנה לו במתנה וכיון שניתנה לו במתנה נחלו אל שנאמר וממתנה נחליאל וכיון שנחלו אל עולה לגדולה שנאמר ומנחליאל במות ואם מגים לבו הקדוש ברוך הוא משפילו שנאמר ומבמות הגיא ואם חוזר בו הקב"ה מגביהו שנאמר °כל גיא ינשא אמר רב הונא מ"ד °חיתך ישבו בה תכין בטובתך לעני אלהים *אם אדם משים עצמו כחיה זו שדורסת ואוכלת ואיכא דאמרי שמסרחת ואוכלת תלמודו מתקיים בידו ואם לאו אין תלמודו מתקיים בידו ואם עושה כן הקדוש ברוך הוא עושה לו סעודה בעצמו שנאמר תכין בטובתך לעני אלהים א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן מאי דכתיב °נוצר תאנה יאכל פריה למה נמשלו דברי תורה כתאנה מה תאנה זו כל

*) [עתוס' שבת עז. ד"ה דאמר]

רש"י

בטשה ביה. בעטה בו: תוריך חיי. שתאריך ימים: חטוף אכול. אם יש לך ממון להנות עצמך אל תמתין עד למחר שמא תמות ושוב אין לך הנאה: דעלמא דאזלינן מיניה גרסינן: כהלולא דמי. היום ישנו ולמחר איננו דומה לחופה שהולכת מהר: אם יש לך. ממון: ואין למות התמהמה. עיכוב כי פתאום האדם מת: חוק. מזון: מי יגיד לך. אם נשאר בידם שמא יאבדוהו: הללו נוצצין. כלומר כשהן גדילין גדילה פרנסתן ועושרן עמהן ואינך צריך להדאג עליהן: והללו נובלין. מתים לשון והעלה נבל: יפה. לאוי זה וקשה לאוי זה יפה ללב ורע לעינים: שתשמרם בבטנך. שהן שמורים בידך שאינן משתכחין ממך: יכונו יחד. שאתה סודרן ומוציאן בפה ולא בגימגום ובלחישה: אימתי שמחה וכו' בזמן. שיודע לדרוש הלכות חג בחג ד"א אימתי שמחה לאיש אימתי אדם שמח בתלמודו בזמן שיש לו מענה כששואלין ממנו דבר הלכה: שארשת. שפירת שפתיו בל תמנע סלה כשנתת בו דעת להוציא בשפתיו: זכה. אם יש לו מזל טוב תאות לבו נתת לו שבעוד שהוא מתאוה באה לו תאותו עד שלא ישאלנה: לא זכה. צריך (א) להתמקמק ולהצטער: כי לא לעולם אריב ולא לנצח אקצוף. אלמא לנצח לשון עולם הוא מדסמיך ליה וכן עד עולם סלה אלמא סלה לשון לעולם משמע: שרף לצואר. שאינו מגומגם בדוקק סביב הצואר אלא שרפוי בריוח כך הוא נעים ומרוצה לבריות: ונראה ואינו נראה. כשמגביה צוארו נראה מתחת זקנו ורוב פעמים שסגטרו וזקנו מכסין אותו כך אם תלמיד חכם הוא אינו רודף לנאות ולבא בשוק אלא יושב ומחזר על תלמודו מתקיים בידו: שהכל דשין אותו. שאין לו גסות (ב): שהכל מתבשמין ממנו. שמלמד תורה לתלמידים: כאבן זו שאינה נמחת. מפני דריסת רגלי בני אדם כך לחייו אינן נלאין מלחזר על למודו וללמד לאחרים: לא נשתכחה. חרות משמע חקוק ואינו נמחק לעולם על ידי הלוחות היתה תורה חקוקה לישראל מהשתכח מהן עולמית: על הלוחות. בשביל הלוחות היו בני ישראל בני חורין: ממדבר מתנה. אם כמדבר הוא תורה נתונה לו במתנה ולא ישכח: מילתא. כעס: אמר. רבא איזיל אפייסיה לרב יוסף: מזוג. במים: רב יוסף סגי נהור הוה ולא היה רואהו והכירו בטעם היין שהוא מזגו לפי שהיה מכיר רב יוסף במזגו של רבא מתחילה שהיה בקי ליתן מים במדה: כל גיא ינשא. אף על גב דלאו גבי הני קראי כתיב דרשי ליה דמי שבא לידי גיא שהושפל חוזר ומתנשא: שדורסת ואוכלת. מיד לאחר הריגתה שאינו מקפיד על תענוגים אלא אוכל בשר בלא תבלין וכן שאר עינוגין: שמסרחת. בטיט היינו מי שאינו הולך אחר גבהות לקוץ במאכלו אם לא נתבשל כל צרכו ל"א שדורסת ואוכלת לאחר הריגתה אוכלת מיד כך תלמיד חכם מחזר על תלמודו מיד כשמקבלו מרבו מסרחת מנבל עצמו על דברי תורה לשון זה נראה בעיני לפי שמצינו בכל הש"ס *שדרך תלמידי חכמים להקפיד על מאכלן דרך גדולה וכבוד ועל מלבושיהן כדכתיב (משלי ח) *ולמשנאי אהבו מות: לעני. לזה ששם עצמו כעני ולישנא בתרא ששם עצמו כעני לחזור עליה: תאנה. אינן: כל

רבינו חננאל

אמרה ליה כתיב ערוכה בכל ושמורה אם ערוכה ברמ"ח אברים נשמרת בלב ואם לאו אינה נשמרת. א"ל רב שמואל לרב יהודה שיננא פתח פומך קרי ותני כי היכי דתוריך חיי שנאמר כי חיים הם למוצאיהם בפיו. תנא תלמיד היה לר' אליעזר שנתחייב שרפה למקום ואמרו (המקום) הניחו לו אדם גדול שימש. כתיב נעים כי תשמרם בבטנך אימתי דברי תורה נעימים בשעה שתשמרם בבטנך. כיצד בעת שיכונו יחדו על שפתיו. כתיב שמחה לאיש במענה פיו אימתי בעת שדבר בעתו מה טוב. ר' יצחק אמר מהכא כי קרוב אליך הדבר מאד בשעה שבפיך ובלבבך לעשותו. תאות לבו נתתה לו אם זכה אם לא זכה ארשת שפתיו בל מנעת סלה. תנא כל מקום שנאמר לנצח כגון ולא לנצח אקצוף. סלה כגון אלהים יכוננה עד עולם סלה. ועד כגון ה' ימלוך לעולם ועד אין להם הפסק לעולם. כתיב חיתך

רב נסים גאון

רבא הויא ליה מילתא לרב יוסף בהדיה. תמצא פירוש הדברים שאירעו ביניהן בפרק הנודר מן הירק בנדרים (דף נה) (מר שמואל מר) [בר מר שמואל] פקיד דליתנון תליסר אלפי זוזי לרבא מן אללתא דנהר פניא שלחה רבא לקמיה דרב יוסף אללתא היכי מיקריא אמר רב יוסף ושוין בנודר מן התבואה שאינו אסור אלא בה' המינים אמר ליה אביי מי דמי (הכו אקלא) [תבואה לא] משמע אלא ה' המינין אללתא כל מילי (דשמעא) [משמע] אהדרוה לקמיה (דר' אבא) [דרבא] אמר להון הדא לא איבעיא לי דאללתא כל מילי משמע הדא היא דאיבעיא לי שכר בתים ושכר ספינות מאי מי אמרינן כיון דפתחן לאו אללתא היא או דלמא כיון דלא ידיע פתחיהו כי אללתא היא אמרוה קמיה דרב יוסף וכי מאחר דלא צריך לן אמאי שלח לן איקפד רב יוסף שמע רבא ואתא לקמיה ביומא דכיפורי: כמאן

תוספות / הגהות

נ א מיי' פ"ג מהלכות ת"ת הלכה יב סמג עשין יב טוש"ע י"ד סי' רמו סעיף כב:
ד ב מיי' שם הלכה ט:
ה ג מיי' וסמג שם טוש"ע שם סעיף כא:

הגהות הב"ח: (א) רש"י ד"ה לא זכה צריך (להתמקמק) תו"מ ונ"ב ס"א להתחכמס [וכ"ה בע"י]: (ב) ד"ה שהכל דשין וכו' גסות הרוח הס"ד:

גליון הש"ס גמ' א"ל רב לרב המנונא. עיין לקמן דף סג ע"א תד"ה רב המנונא: שם חש בראשו יעסוק בתורה. עי' תורת חיים שבועות דף טו ע"ב ד"ה אסור להתרפאות:

עין משפט
נר מצוה

ז א מיי' פ"ד מהלכות ת"ת הלכה ד טוש"ע י"ד סי' רמו סעיף י:
ז ב מיי' פ"ו מהלכות ת"ת הלכה ה טוש"ע י"ד סי' רמב סעיף יז:
ח ג טוש"ע א"ח סי' קנה סעיף א:

מסורת הש"ס

כל זמן שממשמש בה מוצא בה תאנים. שאינן מתבשלין בבת אחת אלא היום מעט ולמחר מעט וכל שעה ראוי לאכול מהן: שמעלת חן על לומדיה. שהכל מגשאין אותו ותורתו נותנת לו חן: באהבתה תשגה תמיד. בשביל אהבתה תעשה עצמך שוגה ופתי להניח עסקיך ולרוץ לדבר הלכה: לא יחרוך. נוטריקון דריש ליה לא יחיה ולא יאריך: צייד רמאי. שמרבה בגירסא ואינו מחזר עליה: ורב ששת אמר. אין זה רמאי אלא שוטה והקובץ על יד הוא הרמאי וערום בדבר והוא יחרוך כלומר יתקיים בידו כלייד הרמאי שמשבר גף ראשון ראשון כשהוא נוכדו שלא יברח הוא חורך עופות ואוכלן וקרא אתמוהי מתמה לא יחרוך לא יגלה ויאכל: הנא עבדתה וקיימתיה. לקבוץ על יד וחזרתי עליה עד שהחזקתי בה ואח"כ חזרתי ושמעתי אחרת: כיצד סדר המשנה. כיצד למדו ישראל תורה שבעל פה: נכנס אהרן. וישב לפני משה כדכתיב (ישעיה ל) והיו עיניך רואות את מוריך וכן כולם בשעת שמועתן (ב) כולן יושבין לפניו: ישב לשמאל משה. דתניא *המהלך לימין רבו הרי זה בור וכ"ש יושב בזמן שאין שני לישב בשמאל: ושנה להן פירקן. אותו פרק עצמו ששנה לאהרן: אהרן לימין משה חוזר. אחרי ששמעו בניו ויש שני לישב בשמאל משה כבוד הוא לאהרן ולמשה להיות אהרן שהוא גדול בא ויושב בימין: ומה אהרן ששמע ממשה כו'. ומסתייעא מילתא להתקיים בלבו להבין מהר אפ"ה שמע ד' פעמים: להראות לו פנים. ללמדו לתת טעם בדבריו בכל אשר יוכל ולא יאמר כך שמעתי הבן אתה הטעם מעצמך ותבירו בפרק ראשון (דף יג:) שהיה אומר על טמא טהור ומראה לו פנים: אשר תשים לפניהם. ולא כתיב אשר תלמדם צריך אתה לסדר ולשום לפניהם טעם המיישב תלמודם: וליעיילו כולן (ג) ברישא ולילפו ממשה. ד' זימנין: וליעיילו בניו ולילפו מאהרן. ד' זימנין וכן כולן: משום טרחא דאהרן. דמתחילה דיחיד הוה לא סגי דלאו לשמאל יתיב וכי הדור עיילו איכך היכא טרחא לאוקמיה ולאהדוריה לימין (ד): ד' מאה זמני. כל פירקא מקמי דליגמר: בעיוה. לר' פרידא למלתא דמצוה(ה): נפק בת קול ואמר. לר' פרידא: סימנין. סימני השמועות זו אחר זו וסימני חכמים כדרך שיש בהש"ס (ו) *ותשים גירסא דסמניה בפיהם: עשו מועד לתורה. קבעו עתים (ז) לתלמידיכם שידעו עת לבא ולשנות:
והיינו

[יומא כט.] [חולין נא.] [נ"ל אלעזר] [נ"ל אלעזר] [ליתא בילקוט וכן מוכרח] [עי' תוס' שבת י. ד"ה דין] ע"ז יט. ע"ש [נ"ל רבא] [שם. ע"ש] [נ"ל רבא] [נ"ל עבידתה עי' תוס' ע"ז יט. ד"ה הנא] [נ"ל ומשים]

תנו לו זו וזו. והא דאמר בפרק בתרא דמגילה (דף כז:) שאלו תלמידיו את ר' פרידא במה הארכת ימים אמר להן מעולם לא קדמני אדם לבית המדרש הא והא גרמא לו אי נמי בהוטה שעה לא ידע שאמר ליה הקב"ה תנו לו זו וזו עד לאחר שחי ארבע מאות שנה:

*אם היה בית אחד יוצא כמין פגום. נראה דפגום אחד נמי רואין כאילו היה פגום אחר כנגדו ומותחין חוט עליהן ולא שמותחו בחוט באלכסון מן הפגום עד ראש הא' של העיר דהא רחבה מן הצד האחד רואין אותה כאילו שוה ועגולה כאילו היתה מרובעת השתא פריך שפיר השתא פגום אחד כו':
עיר

[שייך לדף נה.]

כל זמן שאדם ממשמש בה מוצא בה תאנים אף דברי תורה כל זמן שאדם הוגה בהן מוצא בהן טעם א"ר שמואל בר נחמני מאי דכתיב °אילת אהבים ויעלת חן וגו' למה נמשלו דברי תורה לאילת לומר לך *מה אילה רחמה צר וחביבה על בועלה כל שעה ושעה כשעה ראשונה אף דברי תורה חביבין על לומדיהן כל שעה ושעה כשעה ראשונה ויעלת חן שמעלת חן על לומדיה דדיה ירווך בכל עת למה נמשלו דברי תורה כדד מה דד זה כל זמן שהתינוק ממשמש בו מוצא בו חלב אף דברי תורה כל זמן שאדם הוגה בהן מוצא בהן טעם באהבתה תשגה תמיד כגון רבי (*אליעזר) בן פדת אמרו עליו על רבי (*אליעזר) שהיה יושב ועוסק בתורה בשוק התחתון של ציפורי וסדינו מוטל בשוק העליון של ציפורי (*תניא) א"ר יצחק בן אלעזר פעם אחת בא אדם ליטלו ומצא בו שרף תנא דבי רב ענן מאי דכתיב °רוכבי אתונות צחורות יושבי על מדין [והולכי על דרך שיחו] רוכבי אתונות אלו תלמידי חכמים שמהלכין מעיר לעיר וממדינה למדינה ללמוד (בו) תורה צחורות שעושין אותה כצהרים יושבי על מדין שדנין דין אמת *לאמיתו והולכי אלו בעלי מקרא על דרך אלו בעלי משנה שיחו אלו בעלי תלמוד שכל שיחתן דברי תורה *אמר רב שיזבי משום רבי אלעזר בן עזריה מאי דכתיב °לא יחרוך רמיה צידו לא יחיה ולא יאריך ימים צייד הרמאי רב ששת אמר צייד הרמאי יחרוך כי אתא רב דימי אמר משל לצייד שצד צפרים אם ראשון ראשון משבר כנפיו משתמר ואם לאו אין משתמר אמר (*רבה) אמר רב סחורה אמר רב הונא *מאי דכתיב °הון מהבל ימעט וקובץ על יד ירבה אם עושה אדם תורתו חבילות חבילות מתמעט ואם לאו קובץ על יד ירבה אמר (*רבה) ידעי רבנן להא מלתא ועברי עלה אמר רב נחמן בר יצחק אנא *עבדתה ואיקיים בידאי: ת"ר כיצד סדר משנה משה למד מפי הגבורה נכנס אהרן ושנה לו משה פירקו נסתלק אהרן וישב לשמאל משה נכנסו בניו ושנה להן משה פירקן נסתלקו בניו אלעזר ישב לימין משה ואיתמר לשמאל אהרן רבי יהודה אומר לעולם אהרן לימין משה חוזר נכנסו זקנים ושנה להן משה פירקן נסתלקו זקנים נכנסו כל העם ושנה להן משה פירקן נמצאו ביד אהרן ארבעה ביד בניו שלשה וביד הזקנים שנים וביד כל העם אחד נסתלק משה ושנה להן אהרן פירקו נסתלק אהרן שנו להן בניו פירקן נסתלקו בניו שנו להן זקנים פירקן נמצא ביד הכל ארבעה מכאן א"ר אליעזר חייב אדם לשנות לתלמידו ארבעה פעמים וקל וחומר ומה אהרן שלמד מפי משה ומשה מפי הגבורה כך הדיוט מפי הדיוט על אחת כמה וכמה ר"ע אומר *מניין שחייב אדם לשנות לתלמידו עד שילמדנו שנאמר °ולמדה את בני ישראל ומניין עד שתהא סדורה בפיהם שנאמר שימה בפיהם ומניין שחייב להראות לו פנים שנאמר °ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם *(א)וליגמרו כולהו ממשה כדי לחלוק כבוד לאהרן ובניו וכבוד לזקנים וניעול אהרן וניגמר ממשה וליעיילו בניו וליגמרו מאהרן וליעיילו זקנים ולילפו מבניו וליזלו וליגמרינהו לכולהו ישראל כיון דמשה מפי הגבורה גמר מסתייעא מלתיה אמר מר רבי יהודה אומר לעולם אהרן לימין משה חוזר כמאן אזלא הא *דתניא °שלשה שהיו מהלכין בדרך הרב באמצע וגדול בימינו וקטן בשמאלו לימא רבי יהודה היא ולא רבנן אפילו תימא רבנן משום טירחא דאהרן רבי פרידא הוה ליה ההוא תלמידא דהוה תני ליה ארבע מאה זימני וגמר יומא חד בעיוה למלתא דמצוה תנא ליה ולא גמר א"ל האידנא מאי שנא א"ל מדההיא שעתא דא"ל למר איכא מילתא דמצוה אסחאי לדעתאי וכל שעתא אמינא השתא קאי מר השתא קאי מר א"ל הב דעתיך ואתני ליך הדר תנא ליה ד' מאה זימני [אחריני] נפקא בת קלא וא"ל ניחא ליך *דליספו לך ד' מאה שני או דתיזכו את ודרך לעלמא דאתי אמר דניזכו אנא ודריי לעלמא דאתי אמר להן הקב"ה תנו לו זו וזו אמר רב חסדא *אין תורה נקנית אלא בסימנין שנאמר שימה בפיהם אל תקרי שימה אלא סימנה שמעה רב תחליפא ממערבא אזל אמרה קמיה דר' אבהו אמר אתון מהתם מתניתו לה אנן מהכא מתנינן לה °הציבי לך ציונים שימי לך וגו' עשו ציונים לתורה ומאי משמע דהאי ציון לישנא דסימנא הוא דכתיב °וראה עצם אדם ובנה אצלו ציון ר' *אליעזר אמר מהכא °אמור לחכמה אחותי את ומודע לבינה תקרא °עשה מודעים לתורה רבא אמר עשה מועדים לתורה
והיינו

משלי ה | ישעיה ה | משלי יג | משלי יג | דברים לא | שמות כא | עיין בע"י ותמצא שם גירסות שונות בזה הענין יומא לז. מס' ד"א פ"ג | [נ"ל דליספוק] | [עי' שבת קד. סימנין עשה בתורה] | ירמיה לא | יחזקאל לט | [נ"ל אלעזר] | משלי ז

רבינו חננאל

ישבו בה וגו' אם משים אדם את עצמו כחיה זו שדורסת ואוכלת ואמרי שמסרחת ואוכלת ישבו כלומר תלמודו מתקיים בידו וכיון שתלמודו מתקיים בידו הקב"ה מכין סעודתו שנא' תכין בטובתך לעני אלהים: נוצר תאנה יאכל פריה. מה תאנה כ"ז שממשמש בה מוצא בה תאנים טובות אף ד"ת כו'. כיוצא בו א"ר יוחנן אילת אהבים ויעלת חן וגו' באהבתה תשגה תמיד כגון ר' אלעזר בן פדת שהיה עוסק בתורה בשוק התחתון של צפורי וסדינו מוטל בשוק העליון כלומר היתה דעתו בתורה ושכח סדינו בשוק. תנא בא אדם ליטלו מצא בו נחש שרף: רוכבי אתונות צחורות אלו ת"ח שעוסקים בתורה ומבררין כצהרים. יושבי על מדין שיושבים ודנין דין אמת לאמתו והולכי אלו בעלי מקרא. דרך אלו בעלי משנה. שיחו שכל שיחתן ד"ת. כתיב לא יחרוך רמיה צידו כלומר אם לא יחרוך כנפי העוף רמיה צידו (כלומר אם יחרך כנפי העוף רמיה צידו) יעיפו ממנו כך גם ד"ת אם לא יחזיק בהם בטוב יעיפו מידו לא יחיה ולא יאריך ימים. כיוצא בו הון מהבל ימעט אם משים אדם תורתו חבילות חבילות ימעט ואם קובץ על יד ומחזיקם ירבה. א' רבא הא מלתא גמירי לה רבנן ועברי עלה: ת"ר כיצד סדר המשנה משה רבינו למד מפי הגבורה. בא אהרן שנה לו משה פרקו נסתלק אהרן וישב לו משמאל משה. נכנסו בני אהרן שנה להן פרקו. נסתלקו אלעזר שב לימין משה. איתמר ישב לשמאל אהרן. ר' יהודה א' אהרן לימין משה הוה חוזר *) נכנסו כל העם שנה להן פרקן נמצא ביד אהרן ארבע. מיכן א"ר אלעזר בן עזריה חייב אדם לשנות לתלמידו ד' פעמים ק"ו ומה אהרן שלמד מפי משה ומשה למד מפי הגבורה [למד] ד' פעמים הלומד מהדיוט עאכו"כ.
ר"ע אומר חייב אדם לשנות לתלמידו עד שילמד שנא' ולמדה את בני ישראל ומניין שחייב לסדרה בפיו שנא' שימה בפיהם. ומניין שחייב להראות לו פנים כדי לבא בלבו שנאמר ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם. אין תורה נקנית אלא בסימנים שנאמר שימה בפיהם. סמנה בסימנין. כיוצא בו הציבי לך ציונים עשו ציונים לתורה. ר' אלעזר אומר ומודע לבינה תקרא עשה מיודעין לתורה. רבא אמר עשה (מודיעין) [מועדין] לתורה. ר' פרידא היה מתני ת' זימני לתלמידיה כו'. תניא כשמהלכין בדרך באמצע מהלך הרב והגדול מימינו והקטן משמאלו וכן מצינו במלאכים שבאו אל אאע"ה מיכאל באמצע גבריאל מימינו ורפאל משמאלו.
*) נראה דחסר בדברי רבינו נכנסו זקנים ושנה להם משה פרקן וכו'.
כתיב

הגהות הב"ח

(א) גמ' אשר תשים לפניהם וליעיילו כולן ולילפו כולהו ממשה: (ב) רש"י ד"ה נכנס אהרן וכו' בשעת שמיעתן היו יושבין: (ג) ד"ה וליעיילו כולן. ברישא ויתנה לכולן ארבע פעמים הס"ד ואח"כ מ"ה וליעול אהרן ולילף ממשה ד' זמנין וליעיילו בניו כצ"ל והוא ד"א: (ד) ד"ה משום טרחא וכו' לימין משה הס"ד: (ה) ד"ה בעיוה וכו' דמצוה בשוקא הס"ד: (ו) ד"ה סימנין וכו' שיש בהש"ם הס"ד ואחר כך מ"ה שימה גירסא וסימניה בפיהם: (ז) ד"ה עשו וכו' לתורה לתלמידיכם:

מסורת הש"ס

[דף נד.]

דברים ל

[גיר' הש"אלתות פ' תולדות סי' יט ר' יוחנן]

[גיר' הש"אלתות שם רבא]

[תוספתא פ"ד ע"ש]

[בערוך ערך גם פי' כמין ד' הפוך]

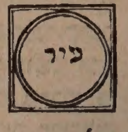
[לקמן נז:]

נ"ל ספוכה ר"ל כף פשוטה או פתוחה ך שהיא ספוכה ך עי' בב"מ כח.

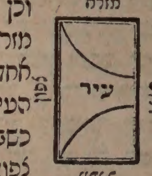
והיינו דאמר (א) אבדימי בר חמא בר דוסא מאי דכתיב °לא בשמים היא ולא מעבר לים היא לא בשמים היא שאם בשמים היא אתה צריך לעלות אחריה ואם מעבר לים היא אתה צריך לעבור אחריה *רבא אמר לא בשמים היא °*לא תמצא במי שמגביה דעתו עליה כשמים ולא תמצא במי שמרחיב דעתו עליה כים רבי *יוחנן אמר לא בשמים היא לא תמצא בגסי רוח ולא מעבר לים היא לא תמצא לא בסחרנים ולא בתגרים: תנו רבנן *כיצד מעברין את הערים ארוכה כמות שהיא [ב]עגולה עושין לה זויות מרובעת אין עושין לה זויות [ג]היתה רחבה מצד אחד וקצרה מצד אחר רואין אותה כאילו היא שוה היה בית אחד יוצא כמין פגום או שני בתים יוצאין כמין שני פגומין רואין אותן כאילו חוט מתוח עליהן ומודד ממנו ולהלן אלפים אמה היתה עשויה כמין קשת או כמין *[ג]גאם רואין אותה כאילו היא מלאה בתים וחצירות ומודד ממנו ולהלן אלפים אמה אמר מר ארוכה כמות שהיא פשיטא לא צריכא [ד]דאריכא וקטינא מהו דתימא ליתן לה פותיא (ב)אאורכה קמ"ל מרובעת אין עושין לה זויות פשיטא לא צריכא דמרבעא ולא מרבעא בריבוע עולם מהו דתימא לירבעא בריבוע עולם קא משמע לן היה בית אחד יוצא כמין פגום או שני בתים יוצאין כמין שני פגומין השתא בית אחד אמרת שני בתים מיבעיא לא צריכא משתי רוחות מהו דתימא מרוח אחת אמרינן משתי רוחות לא אמרינן קא משמע לן היתה עשויה כמין קשת או כמין גאם רואין אותה כאילו היא מלאה בתים וחצירות ומודד ממנה ולהלן אלפים אמה *אמר רב הונא [ה]עיר העשויה כקשת אם יש בין שני ראשיה פחות מארבעת אלפים אמה מודדין לה מן היתר ואם לאו מודדין לה מן הקשת ומי אמר רב הונא הכי והאמר רב הונא [ו]חומת העיר שנפרצה במאה וארבעים ואחת ושליש אמר רבה בר עולא לא קשיא כאן ברוח אחת כאן [ז]משתי רוחות ומאי קמ"ל דנותנין קרפף לזו וקרפף לזו הא אמרה רב הונא חדא זימנא דתנן נותנין

רש"י

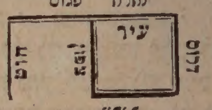
והיינו דאמר רב אבדימי · הא דאמרן דצריך לטרוח ולהעמיד סימנין ולהערים בתחבולות כדי שתתקיים התורה בלומדיה היינו דר' אבדימי דמפרש דיוקא דקרא שאם בשמים היא צריך אתה לעלות אחריה: סחרנין · מחזרין בעיירות: תגרין · [א] בעירן במקומן אלא נראה ואינו נראה כדאמר לעיל*[ב]: ארוכה כמות שהיא · לקמן מפרש: עגולה עושין לה זויות · כשבא למדוד תחומין לקלותיה לא ימדוד לה מהחומה

אלא יוסיף לה ריבוע כלומר ירחיק מן החומה כדי ריבוע דהא מרבינן פיאות לכל מילי דשבת ואח"כ ימדוד תחומי הקרנות שאם בא לצאת דרך קרן העיר ישתכר בהליכתו רביע דמרובע יותר על העגול רביע: מרובעת אין עושין לה זויות · לקמן מפרש: היתה רחבה מצד זה וקצרה מצד זה רואין אותה כאילו היא שוה · כשבא למדוד התחומין למערב אצל קרן מערבית דרומית אינו מודד מן החומה אלא מרחיק ומושך למערב עד כנגד חודה של קרן מערבית צפונית המשכת ויוצא' למערב ומודד וכן לקרן דרומית מזרחית: היה בית אחד בולט · מחומת העיר לאחת הצדדין כשבא למדוד תחום לצפון אצל קרן מערבית צפונית (ג)כשבא למקום

שאין הבית בולט שם מרחיק מן החומה עד כנגד מקום שכלה בליטת הבית לקרן מזרחית צפונית כאילו חוט מתוח מכוון והולך כנגדו ממקום שכלה הבית עד כנגד קרן צפונית מערבית ומודד מן החוט ולצפון אלפים:

שני בתים כמין ב' פגומין · קס"ד לרוח אחת וקאמר רואין כאילו חוט מתוח מזה לזה ולקמן פריך השתא בית אחד אמרת רואין שני בתים מיבעיא: היתה עשויה כמין קשת · שאין הבתים

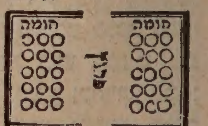

במקום חבל הקשת: או כמין גאם · גימל יווני עשוי כמין כף *כפופה שלנו**): רואין אותה כאילו היא מלאה בתים · כשבא למדוד תחומין מן הצפון מודד מן היתר כאילו היתה מוקפת בתים והדר בקשת לא יתחיל למדוד מביתו ולצפון אלפים אלא כל העיר עד היתר חשובה לו כד' אמות וכן העשויה כמין גאם היוצא מן המזרח למערב אע"פ שאין בתים במערב רואין כאילו מלא כל החלל בתים וכן מן הדרום לצפון והיוצא מביתו אין חלל החלק של עיר עולה לו מן המדה: ארוכה כמות שהיא פשיטא · וכי תעלה על דעתך שיקצרנה: דאריכא וקטינא · קצרה ברחבה: מהו דתימא · ירחיבנה למזרח ולמערב עד שתהא מרובעת יפה: קמ"ל · כמות שהיא מניחין אותה שהרי יש לה פיאות: מרבעא אבל לא מרבעא בריבועו של עולם · שיהא נפונה לצפון עולם ודרומה לדרום עולם אלא עומדת באלכסון:

לא צריכא לב' רוחות · אחד לצפון וא' לדרום: בין ב' ראשיה · היינו אורך מקום היתר: פחות מד' אלפים · שתחום ראשה זה נבלע בתוך תחום ראשה האחר נעשית עיר אחת ומודדין לה מן היתר ורואין כאילו היא מליאה בתים ואם יותר אין מצרפין אותה להיות אחת ומודדין לה מן הקשת לכל אחד מפתח ביתו וחלל העיר החלק שאין בו בתים מן המידה הוא: חומת העיר שנפרצה שיעורה בקמ"א ושליש · אם רוחב פירצה קמ"א אמות ושליש דהיינו שיעור ב' קרפיפות של שבעים אמה ושיריים ונעשו כב' עיירות להיות אחת והיוצא מזו לזו ללכת דרך זו חוצה לה אין עולה לו מדת העיר מן המנין אלמא ביותר מקמ"א ושליש הויא הבדלה:

כאן מרוח אחת · עיר העשויה כקשת אינה מובדלת אלא מרוח אחת הלכך עד דהוי ד' אלפים: והא דחומת העיר שנפרצה בשתי רוחותיה זו כנגד זו קאמר הלכך כשתי עיירות נינהו וכגון שאין ייסוב בחלל העיר כנגד *בית הפרצות: ומאי קמ"ל · אי בב' רוחות דודאי כב' עיירות הן מאי אשמועי' רב הונא דנותנין קרפף לזו וקרפף לזו דשתי עיירות הסמוכות זו לזו נותנין קרפף של שבעים אמה ושיריים לכל אחת להיות כעיר אחת כדי לחברם ע"י קרפיפות הללו לעשותן כעיר אחת ואע"פ שאין בנין בין הקרפיפות וגם הקרפיפות עצמן אינן מוקפות מחילה אלא שיעור קרפף קאמר:

*) [נ"ל בין] **) [ועי' רש"י פסחים ח: ורש"י זבחים נג: סא: ד"ה כמין גמא]

תוספות

עיר העשויה כקשת · הא דלא נקט רב הונא מלתיה אשני פגומין משום דשם פגום הוי תוך שבעים אמה ושיריים מעיקר העיר וכיון דהוי תוך עיבור העיר אפי' יש בין פגומין יותר מד' אלפים רואין כאילו חוט מתוח עליהם ואפילו יש פגומין הרבה זה אחר זה כל אחד תוך ע' אמה ושיריים של חבירו בשני ראשי העיר שמא יש לחלק דגבי פגומין שאינם מעיקר העיר אפילו אין שם הבלעת תחומין מעברין אותן עם העיר לפי שבטל אגב העיר אבל ב' ראשי הקשת שהם מעיקר העיר אין מבטלין אגב העיר ולכך בעי שיהא שם הבלעת תחומין ומיהו נראה לר"י דאין לחלק בין שני פגומין לעיר העשויה כקשת וכן פר"ח והא דלא נקט רב הונא מילתיה על שני פגומין משום דברייתא לא איירי בשני פגומין מרוח אחת אלא בפגום אחד: פחות מד' אלפים מודדין מן היתר · רבה בר רב הונא בעי נמי בסמוך שגם בין יתר לקשת לא יהא יותר מאלפים משום דבעי שיהו תחומין מובלעין מכל צד אבל לרבא בריה דרבה בר רב הונא דאמר מודדין מן היתר ואפי' יותר מאלפים בין יתר לקשת משום דאי בעי הדר אתי ליה דרך בתים ולא חש שיהו מובלעין רק מצד אחד נראה דהוא הדין נמי לדידיה אם אין בין יתר לקשת אלא אלפים דמודדין לו מן היתר אפי' יש יותר מד' אלפים בין שני ראשי הקשת דהא מצי אתי דרך היתר (ד) מראש האחד לראש האחר כיון דהיתר מובלע תוך הקשת: ואם

עין משפט נר מצוה

ט א מיי' פ"ג מהל' ת"ת הלכה ח:

י ב מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה ו סמג לאוין סו טוש"ע א"ח סי' שצח סעיף כ:

יא ג מיי' שם הל' ח טוש"ע שם ס"ד:

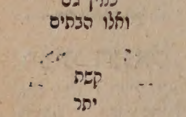
יב ד מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם ס"א:

יג ה מיי' שם הל' ח טוש"ע שם ס"ד:

יד ו ז מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סעיף ז בהג"ה וברא"ש סי' ד:

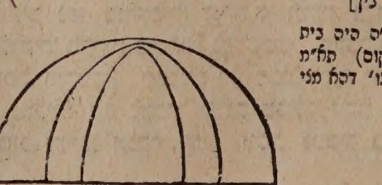
רבינו חננאל

כתיב לא בשמים היא לא תמצא תורה במי שמגביה דעתו עליה כשמים ולא מעבר לים היא במי שמרחיב דעתו עליה כים ר' יוחנן אמר כו'. ת"ר כיצד (מערבין) [מעברין] את הערים ארוכה כמות שהיא מהו דתימא מעביד (תותיה) [פותיא] כאורכיה (כי) [כדי] שתתרבע קמ"ל דלא. עגולה עושין לה זווית פי' מרבעה ונותן זויות. מרובעות אין עושין לה זויות. כלומר אם אינה נתונה בריבועה בריבועו של עולם צפון העיר לצפון העולם ודרומה לדרום העולם. מהו דתימא מרבעה בריבועו של עולם קמ"ל דלא צריכינן כולי האי היתה זו העיר רחבה מצד אחד אלף אמה ומצד אחד שכנגדו חמש מאות אמה כגון שהיה הצד המזרחי אלף אמה רחבו והמערבי ת"ק אמה רחבו נותנין גם לצד מערבי כרחבו מחוץ ת"ק אמה אחרים להשוות הצדדין כדי למדוד אלפים אמה מחוץ אלף אמה מכל צד היה בית אחד יוצא מן העיר כמין פגים או ב' בתים כמין ב' פגימין יוצאין אחד למזרח ואחד לצפון רואין כאילו חוט מתוח עליהן ומוציאין גבול העיר למזרח וגבול העיר לצפון כנגד החוט המתוח מזה ומזה ומודד מן החוט ולהלן אלפים אמה. היתה העיר עשויה כמין קשת או כמין (סם) [גאם] רואין אותה העיר כאילו היא מלאה בתים וחצרות וכאילו הן מרובעות הקשת כמין שבלא מריבעת וכן הגם ומודד מהן ולהלן אלפים אמה. אמר רב הונא עיר האשויה כקשת

ואם יש בין ראשיה פחות מד' אלפים אמה מודדין לה בריבוע ורואין כאילו היא מלאה בתים וחצרות ונותנין לה אלפים אמה תחום מן היתר ולחוץ ואם לאו מודדין מן הקשת. פי' כגון מקום העיר שעשוי כקשת מזרחו והיתר הוא מערבי וב' ראשי הקשת חשובות כמין ב' פיגמין אחד בולט לצפון ואחד בולט לדרום וצריכין למתות חוט משוה עולה עד נגד הקשת מקום החץ. (ואין) [אם] היתר פחות מארבעת אלפים אמה. נמצא המתוח מן הצפון לדרום ע"ג הקשת פחות מד' אלפים כמדת היתר והדרין במקום החץ מהלכין כלפי הדרום פחות מאלפים אמה וכן לצפון אבל אם הם ד' אלפים אמה יצאו מתורת פגימה שלם וכן בשני ראשיה כיון שיש בין ביניהם ב' תחומין נסתלקה מהן תורת פגום ואין מודדין אלא מן היתר (וכעשבי) [וכיושבי] שדות הן חשובין שמודדין להם מפתח בתיהן. ואקשינן ומי אמר רב הונא הכי כי אין נפרדין אלו מאלו עד שיהיה ביניהן מקום חרב בלי ישוב ד' אלפים אמה והא איהו הוא דאמר חומת העיר שנפרצה במאה וארבעים ואחת אמה ושליש עדיין דינה כדין עיר אחת שאפי' ב' עיירות הן כשתתן קרפף לזו שהן כל קרפף ע' אמה ושיריים והקרפיפות מערבות אותן וכאחת הן חשובות יתר מיכן לא. ופרקינן זו חומת העיר שנפרצה פרצתה מב' רוחות זו כנגד זו שנחלקו לשתים. לפיכך אמר רב הונא אם פרצה כנגד קרפיף לזו וקרפיף לזו ועדיין בחזקתן עומדות אם יתר מיכן נחלקו אבל בעיר העשויה כקשת שאינה חריבה אלא מרוח אחת בלבד והקשת עומד בישובו אי הוו אלפים אמה אין ואם לא לא. ואקשינן ומאי אתא רב הונא לאשמועינן בחומת העיר שנפרצה כי אם יש בפרצותיה [מאה וארבעים ואחת] אמה ושליש שהן כדי [שני] (שהן) קרפיפות עשאן הקרפיף להיותן אחת אלא *) משום דקודם לכן עיר [אחת] היתה ולכן מתירין אותה עכשיו בזה השיעור אבל ב' עיירות שלא דיתה בהן היתר אין מתירין אותן בב' קרפיפות ואי אשמעינן בב' עיירות שנותנין קרפיף לזו וקרפיף לזו משום דדחיקא תשמישתייהו אבל

*) [נראה דחסר כאן וכצ"ל הא אמרה רב הונא חדא זימנא וכו' צריכא דאי אשמעינן הכא הו"א דטעמא משום וכו'].

הגהות הב"ח

(א) גמ' והיינו דאמר רבי אבדימי: (ב) שם ליתן לה פותיא כאורכה: (ג) רש"י ד"ה היה בית אחד בולט כו' מערבית צפונית (כשבא למקום) תא"מ ונ"ב ס"א אין זה: (ד) תוס' ד"ה פחות וכו' דהא מצי אתי דרך היתר: כזה

גליון הש"ס גמ' לא תמצא במי שמגביה דעתו. עיין תענית דף ז ע"א תוס' ד"ה נמשלו דברי תורה:

הגהות מהר"ב רנשבורג [א] רש"י ד"ה תגרין. בעירן במקומן. ר"ל שלא תמצא התורה לא בסחרנים ולא בתגרים אלא במי שמשים עצמו נראה ואינו נראה: [ב] בא"ד כדאמר לעיל. דף נד. ויעויין ברש"י ד"ה נראה ואינו נראה ודו"ק:

[סייך לעמוד הקודם]

טו א מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה ח טוש"ע א"ח סי' שנ"ח סעיף ד בהג"ה:

טז ב ג ד ה מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ו:

יז ו ז מיי' שם הל' י טוש"ע שם סעיף י:

*נותנין קרפף לעיר דברי רבי מאיר וחכמים אומרים לא אמרו קרפף אלא בין שתי עיירות ואיתמר רב הונא אמר קרפף לזו וקרפף לזו וחייא בר רב אמר אין נותנין אלא קרפף אחד לשניהם צריכא דאי אשמעינן הכא משום דהוה ליה צד היתר מעיקרא אבל התם אימא לא ואי אשמעינן התם משום דדחיקא תשמישתייהו אבל הכא דלא דחיקא תשמישתייהו אימא לא צריכא וכמה הוי בין יתר לקשת רבה בר רב הונא אמר אלפים אמה רבא בריה דרבה בר רב הונא אמר אפילו יתר מאלפים אמה אמר אביי *כוותיה דרבא בריה דרבה בר רב הונא מסתברא דאי בעי הדר אתי דרך בתים: היו שם גדודיות גבוהות עשרה טפחים כו': מאי גדודיות אמר רב יהודה שלש מחיצות שאין עליהן תקרה איבעיא להו שתי מחיצות ויש עליהן תקרה מהו ת"ש *אלו שמתעברין עמה נפש שיש בה ארבע אמות על ארבע אמות והגשר והקבר שיש בהן בית דירה ובית הכנסת שיש בה בית דירה לחזן ובית עבודת כוכבים שיש בה בית דירה לכומרים והאורוות והאוצרות שבשדות ויש בהן בית דירה והבורגנין שבתוכה והבית שבים הרי אלו מתעברין עמה ואלו שאין מתעברין עמה נפש שנפרצה משתי רוחותיה אילך ואילך והגשר והקבר שאין להן בית דירה ובית הכנסת שאין לה בית דירה לחזן ובית עבודת כוכבים שאין לה בית דירה לכומרים והאורוות והאוצרות שבשדות שאין להן בית דירה ובור ושיח ומערה וגדר ושובך שבתוכה והבית שבספינה אין אלו מתעברין עמה קתני מיהת נפש שנפרצה משתי רוחותיה אילך ואילך מאי לאו דאיכא תקרה לא דליכא תקרה בית שבים למאי חזי אמר רב פפא בית שעשוי לפנות בו כלים שבספינה ומערה אין מתעברת עמה והתני רבי חייא מערה מתעברת עמה אמר אביי כשיש בנין על פיה ותיפוק ליה משום בנין גופיה לא צריכא להשלים אמר רב הונא יושבי צריפין אין מודדין להן אלא מפתח בתיהן מתיב רב חסדא °ויחנו על הירדן מבית הישימות (במדבר לג) *ואמר רבה בר בר חנה (אמר רבי יוחנן) לדידי חזי לי ההוא אתרא והוי תלתא פרסי *על תלתא פרסי ותניא כשהן נפנין אין נפנין לא לפניהם ולא לצדיהן אלא לאחריהן אמר ליה רבא דגלי מדבר קאמרת כיון דכתיב בהו °על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו (שם ט) כמאן דקביע להו דמי אמר רב חיננא בר רב כהנא אמר רב אשי אם יש שם שלש חצירות של שני בתים הוקבעו אמר רב יהודה אמר רב יושבי צריפין והולכי מדברות *חייהן אינן חיים ונשיהן ובניהן אינן שלהן תניא נמי הכי אליעזר איש בירייא אומר יושבי צריפין כיושבי קברים *ועל בנותיהם הוא אומר °ארור שוכב עם כל בהמה (דברים כז) מאי טעמא עולא אמר שאין להן מרחצאות ורבי יוחנן אמר מפני שמרגישין זה לזה בטבילה מאי בינייהו איכא בינייהו נהרא דסמיך לביתא אמר רב הונא כל עיר שאין בה ירק אין תלמיד חכם רשאי לדור בה למימרא דירק מעליא והתניא *שלשה *מרבין את הזבל וכופפין את הקומה ונוטלין אחד מחמש מאות ממאור עיניו של אדם ואלו הן

פת

תורה אור

[לקמן ס׳] טותנין קרפף לעיר · כשבא למדוד התחומין מניח לעיר אויר של שבעים אמה ושירים שהוא כעיר לבד התחום: אלא לב' עיירות · לחברן על ידי קרפף שביניהן: ואיתמר רב הונא אמר כו' · ולקמן מפרש בפירקא פלוגתייהו: אי אשמעינן · בחומת העיר שנפרצה התם קאמר רב הונא קרפף לזו ולזו לחברן משום דהוה להו לצד היתר מעיקרא שהיו כבר עיר אחת: דדחיקא תשמישתייהו · ב' עיירות ממש דחיקא תשמישתייהו בחד קרפף הלכך קרפף מיחשב לכל חד כעיר גופה וכיון דצריך לה והוי כעיר כי מחברי ב' הקרפיפות כאילו העיירות מחוברות דמו: אבל הכא · דעיר אחת היא ומעיקרא כי מחברי קודם שנפרצה הויא כולה מלאה והוי סגיא לה בלאו האי אויר השתא נמי לא ניתיב האי אוירה לתשמישן קמ"ל: וכמה. יהא אויר החלק מן היתר לקשת דאמרו מודדין לה מן היתר כי ליכא ארבעת [לקמן נז:] אלפים בין ב' ראשיה: אלפים · אבל יותר מאלפים כיון דמכי נפק מביתו הולך לו תחום שלם מקמי דלימטי ליתר לא משחינן ליה מן היתר: דאי בעי הדר אתי · למקום היתר דרך הבתים סביב הקשת יכול להלך עד [תוספ' פ"ד] שמגיע לאחד מן הראשין ומשם יכול להלך לראשו האחר שהרי תחומיהן נבלעין זה בזה וכיון דבהיתר יכול להלך למקום היתר תו לא אסר ליה אורך החלק לשווי' כשתי עיירות ורואין אותה כאילו היא מלאה בתים וחצירות: שאין עליהן תקרה · וכל שכן אם מקורות הן מזו לזו בגג דהוו להו דירה מעלייתא: נפש · בנין על הקבר וסתמא לדירת שומר הקבר עביד הלכך אע"ג דלא דייר ביה בית דירה הוא: והקבר · בית הקברות: ובית הכנסת · סתם ביהכ"נ לאו לדירה עביד הלכך אי לית בה דירה לחזן הכנסת לאו דירה היא: ובית עבודת כוכבים · נמי לאו לדירה עביד: והאורוות · אורוות סוסים: [יומא עה: ע"ש ושם ליתא אמר רבי יוחנן] אוצרות · לתבואה ולשמן וליין לאו לדירה נינהו: והבורגנין שבתוכה · בתוך השדה: והבית שבים · באיי הים בתוך ע' אמה ושירים לעיר: בור ושיח · בבבא קמא (דף נ:) מפרש מאי בור ומאי שיח: שבתוכה · שבשדה: בית שבספינה · לא קביע ליה דוכתא פעמים שהוא בתוך שבעים לעיר ופעמים שאינו: ותיפוק ליה משום בנין · אם יש בנין על פיה מאי אהניא מערה בלאו מערה נמי מבנין משחינן: להשלים · אם אין הבנין ראוי לדירה כגון שאין בו ד' על ד' מהניא ליה מערה לאשלומי: צריפין · דירה של הוצין וערבה ואינו קבע הלכך אפילו יש הרבה במקום אחד. כשיעור מהלך מאה אמה אין חשובין עיר להיות כארבע אמות וכל אחד מודד מפתח ביתו אלפים לכל רוח אם בא לצאת: ויחנו על הירדן · במחנה ישראל כתיב: אין נפנין לא לפניהן · חוץ לענן שמא ילך הענן והארון שם: ולא לצידיהן · חוץ לענן שאין יודעין אנה יפנה הענן לעבור: אלא לאחוריהן · חוץ לענן דודאי לא יחזור הענן לאחוריו אלמא המהלך בראש והולך לנקביו חוזר לאחוריו שלש פרסאות וישראל במדבר יושבי אהלים היו שאינן קבועין ואפילו הכי מהלכין את כל המחנה כארבע אמות: כיון דכתיב על פי ה' יחנו · חשובה היא חנייתן להיות נידונת קבע: ג' חצירות של ב' בתים · קבועין של אבן או של עץ בהכי חשיבי עיר וקובעת את כולן וכדתנן לקמן (דף נט·) רבי שמעון אומר שלש חצירות של ב' ב' בתים: ומהלכי מדברות · ונשותיהן עמהן: ויושבי צריפין · נמי אנשי מקנה הן וחונין בו חדש או חדשים עד שכלה המרעה לבהמות ונוסעין משם ונקבעין במקום אחר: אינן שלהן · לקמן מפרש טעמא: כיושבי קברות · כמתים לפי שמחוסרין הנאה הן ולוקין ברוחות בזרם ובמטר: מ"ט · אסורין בנותיהן: שאין להן מרחצאות · והולכין במקום רחוק לרחוץ ונשותיהן נזקקות למנאפין לפי שהעיר עזובה מאין איש: בטבילה · שאין להן מקוואות והולכות הנשים לטבול במקום רחוק וקוראה לחברתה ומרגישין הסכנים ויש רשע רודף אחריהן ומתייחד עמהן ותנן (קידושין דף פ:) לא יתייחד אדם עם שתי נשים: נהרא · ראוי לטבילה ולא למרחץ הרגש טבילה ליכא דהא סמוך לה אבל טעמא דמשום מרחצאות איכא: אין תלמיד חכם כו' · לפי שהירק טוב למאכל ונלקח בזול ויכול לעסוק בתורה: וכופפין גרסינן:

פת

ד"א זוטא פ"י

[פסחים מט:]

[נ"ל שלשה דברים מרבין כו']

---

*ואם לאו מודדין לה מן הקשת · לא מן הקשת ממש אלא ממקום שמתקצר בפנים ואין שם ד' אלפים דלא גרע מאילו ניטל אותו של מעלה ור"ח פירש עיר העשויה כקשת שאין מתקצר והולך:

נפש שיש בו ד' אמות · גבי נפש הזכיר ד' אמות ולא דירה משום דסתמיה עשוי לדירה כדפ"ה וגבי גשר וקבר הזכיר דירה ומה שלא הזכיר ד' אמות לאו משום דסתמייהו ד' אמות דהא קבר סתמא לא הוי ד' אמות אלא כיון שהזכיר בית דירה כאילו הזכיר ד' אמות דפחות מד' אמות לא הוי דירה:

לא צריכא להשלים · פי' בקונטרס שהבנין לא הוי ד' אמות על ד' אמות והמערה משלימה לד' אמות ונראה לר"י דצריך שיהא בנין רוב ד' אמות ועוד יש לפרש להשלים דיש בבנין ד' אמות וקאמר שמשלימה למערה נגרפה לבנין ואין מתחילין למדוד אלא מסוף המערה:

כל עיר שאין בה ירק · פי' לפי שניקח בזול ויכול לעסוק בתורה והא דאמר בפ' תולין (שבת דף קמ:) בר בי רב לא ליכול ירקא משום דגריר משמע שגורם לו להוציא הרבה באכילת לחם התם מיירי בירק חי אבל מבושל טוב ומשביע בדבר קל:

כאן

ביומא ליתא על תלתא פרסי ועי' מהרש"א בח"א מיהו בסוטה לד. וכמה גובהן וכו' משמע כדאיתא הכא וכ"א ברש"י ברכות נד: ד"ה מחנה ישראל וכו' ואמר רבה בב"ח לדידי חזי לי ההוא דוכתא והוי תלתא פרסי אורכא ותלתא פרסי פותיא]

פסחים מג.

רבינו חננאל

אבל בחומת העיר דלא דחיקא תשמישתיה אימא אפי' יתר מיכן מותר קמ"ל: כמה יהא בין יתר לקשת ומודדין לה מן היתר ונחלקו בזה השיעור ואסקה אביי כמ"ד אפי' יתר מאלפים. (ואי מסברת כוותיה) [דמסתברא כוותיה]דאי בעי מקיף ואתי דרך בתים שסביבות הקשת עד שמגיע אל ראש היתר ומהלך עם היתר כיון שהוא פחות מד' אלפים אמה עד שמגיע לראשו האחרת לפיכך אפי' יש בין יתר לקשת יותר מאלפים אמה לא חיישינן אלא מותר ורואין אמצע הקשת וחוצה לה בריבוע כאילו מלא כולו בתים וחצרות ומודדין [התחום] משם (אלפים אמה) ולהלן אלפים אמה (התחום): היו שם (ב') גדודיות י"ט מאי גדודיות אמר רב יהודה ג' מחיצות אע"פ שאין (לו שם ולהלן אלפים אמה)עליהן תקרה: איבעיא להו ב' מחיצות יש עליהן תקרה מאי [ולא] איפשיטא(א"ל) [אלו]שמתעברין עם העיר נפשי פי' קיקביל מקאבר שיש בה ד' אמות על ד' אמות והגשר והקבר שיש בהן בית דירה ובית הכנסת שיש בה בית דירה (לחול) [לחזן] בית ע"ז שיש בה [בית דירה]לכומרים ואורוות ואוצרות שיש בהן דירה והבורגנין שבתוכה והבית שבים ואלו (שלו אין) [שאין] מתעברות עמה.[נפש שנפרצה וכו']:בית שבים חזי לפנות לתוכו כלי ספינה ומערה שיש בנין על פיה מתעברת עם העיר.אמר רב הונא יושבי צריפין שהןכהולכי מדברות [מודדין להם] מפתח אהליהם (להם) והכתיב ויחנו על הירדן מבית הישימות עד אבל השטים.ואמר רב הונא ג' פרסי מקום מחנה ישראל ותנא אין מפנין לצידיהן ולא לפניהן אלא לאחוריהן.ופריק רבה (ב')[שאני]דגלי מדבר כיון דכתיב ע"פ ה' יחנו ע"פ ה' יסעו.כמאן דקביעי דמו ומן הבתים החיצונים מודדין להם.ואם יש שם בתוך יושבי צריפין ג' חצרות של ב' בתים הוקבעו ומן החיצון מודדין להם.אמר רב הונא יושבי צריפין והולכי מדבריות חייהן אינם חיים כו'

אמר

פת קיבר ושכר חדש וירק לא קשיא הא בתומי וכרתי הא בשאר ירקי כדתניא שום ירק כרישין חצי ירק נראה צנון נראה סם חיים והא תניא נראה צנון נראה סם המות לא קשיא כאן בעלין כאן באמהות כאן בימות החמה כאן בימות הגשמים אמר רב יהודה אמר רב כל עיר שיש בה מעלות ומורדות אדם ובהמה שבה מתים בחצי ימיהן מתים ס"ד אלא אימא מזקינים בחצי ימיהן אמר רב הונא בריה דרב יהושע הני *מולייתא *דבי בירי ודבי נרש אזקנון תנו רבנן **בא לרבעה מרבעה בריבוע עולם נותן צפונה לצפון עולם ודרומה לדרום עולם וסימניך *עגלה בצפון ועקרב בדרום רבי יוסי אומר אם אינו יודע לרבעה בריבוע של עולם מרבעה כמין התקופה כיצד [ב]חמה יוצאה ביום ארוך ושוקעת ביום ארוך זה הוא פני צפון חמה יוצאה ביום קצר ושוקעת ביום קצר זה הוא פני דרום תקופת ניסן ותקופת תשרי חמה יוצאה בחצי מזרח ושוקעת בחצי מערב שנאמר °הולך אל דרום וסובב אל צפון *הולך אל דרום ביום וסובב אל צפון בלילה סובב סובב הולך הרוח אלו פני מזרח ופני מערב פעמים מהלכתן ופעמים מסבבתן אמר רב משרשיא ליתנהו להני כללי דתניא לא יצאה חמה מעולם מקרן מזרחית צפונית ושקעה בקרן מערבית צפונית ולא יצאה חמה מקרן מזרחית דרומית ושקעה בקרן מערבית דרומית אמר שמואל [ג]אין תקופת ניסן נופלת אלא בארבעה רבעי היום או בתחלת היום או בתחלת הלילה או בחצי היום או בחצי הלילה ואין תקופת תמוז נופלת אלא או באחת ומחצה או בשבע ומחצה בין ביום ובין בלילה ואין תקופת תשרי נופלת אלא או בשלש שעות או בתשע שעות בין ביום ובין בלילה ואין תקופת טבת נופלת אלא או בארבע ומחצה או בעשר ומחצה בין ביום ובין בלילה [ד]ואין בין תקופה לתקופה אלא תשעים ואחד יום ושבע שעות ומחצה ואין תקופה מושכת מחברתה אלא חצי שעה ואמר שמואל אין לך תקופת ניסן שנופלת בצדק שאינה משברת את האילנות ואין לך תקופת טבת שנופלת בצדק שאינה מייבשת את הזרעים והוא דאיתליד לבנה או בלבנה או בצדק:

תנו

תורה אור

קהלת א

רש"י

פת קיבר · שנגדר' בלע"ז : תומי וכרתי · לא מצלו כך שמעתי. ונראה בעיני תומי וכרתי מעלי והכי תניא (ב"ק דף פב.) חמשה דברים נאמרו בשום משביע ומחין ומצהיל הפנים ומרבה את הזרע והורג כינה שבמעים וכרישין נמי תניא בברכות (דף מד:) דיפין לבני מעים: שום ירק · אני שמעתי לגנאי ואני אומר לשבח : עלין · קשין אמהות יפין אמהות שרשין : בימות החמה · יפין שמגנגין את הגוף בימות הגשמים קשין : מזקינין · מפני הטורח : בי בירי ובי נרש · ב' עיירות ויש בין זו לזו מעלות ומורדות והן מולייתא : אזקנון · הזקינוני : בריבוע של עולם · כדמפרש ואזיל : נותן צפונה לצפון עולם ודרומה לדרום עולם · ולא באלכסונו של עולם : וסימניך · אם אינך יודע לכוין צפון ודרום : עגלה בצפון ועקרב בדרום · מזלות הן : אם אינו יודע לרבעה בריבוע של עולם · שאינו מכיר במזלות הללו : מרבעה כמין התקופה · לפי הילוך סיבוב החמה ניכר איזו רוח דרומית ואיזו רוח צפונית : חמה יוצאה ביום ארוך · אותו רוח שאתה רואה שחמה יוצאה ביום ארוך של ימי תקופת תמוז (א) יוצאה בצידו האחד ושוקעת באותו רוח עצמו בצידו האחר : זהו פני צפון · לפי שהחמה לעולם ביום ממזרח לדרום מהלכת כדאמר קרא (קהלת א) הולך אל דרום והליכת החמה ביום היא אבל בלילה אינו הולך אלא סובב מחוץ לכיפה וביום הארוך עומדת בקרן מזרחית צפונית ומהלכת מזרח דרום ומערב ושוקעת בקרן צפונית מערבית ובלילה סובבת פני צפון ולמחרת היום נקצר מעט ואינה יוצאה בקרן אלא נמשכת מן הקרן ולמזרח מעט ויוצאה ובערב שוקעת בתוך המערב משוך מן הקרן מעט ובלילה סובבת אותו מעט וכל הצפון ומעט במזרח יותר מליל של אמש וכן בכל יום עד שיוצאה בתקופת תשרי באמצע המזרח ושוקעת באמצע המערב לפיכך היום והלילה שוין ועדיין בכל יום נמשכת לצד דרום ויוצאה ובשקיעתה נמשכת לצד דרום ושוקעת עד שיוצאה ביום בתקופת טבת בקרן מזרחית דרומית ומהלכת דרום לבדו ושוקעת בקרן מערבית דרומית והיינו דקאמר חמה יוצאה ביום קצר ושוקעת ביום קצר זהו פני דרום : פני מזרח ומערב פעמים מהלכתן · ביום בימים הארוכין פעמים מסבבתן בלילה בימי תקופת טבת : ליתנהו להני כללי · דאמרן לעיל חמה יוצאה ביום ארוך כו': או בתחלת היום או בתחלת הלילה כו'. לפי שהמאורות נתלו בתחילת ליל רביעי בשבת ובחדש ניסן וימות החמה שס"ה ימים ושש שעות תסוב אותן כולם בשביעית וישאר בידך יום ורביע נמצאת תקופת ניסן בשנה הבאה בחצי ליל חמישי לשנה השלישית בתחלת יום ו' ובשנה הרביעית בחצי יום שבת וכן לעולם יום ורביע בין תקופת שנה לתקופת שנה הבאה ולעולם הן כלות בא' מן הרביעיות הללו : ואין תקופת תמוז נופלת אלא באחת ומחצה או בשבע ומחצה או ביום או בלילה · שכשתקופת ניסן נופלת בתחלת היום אותה של תמוז בשבעה ומחצה ביום וכשתקופת ניסן בחצי היום של תמוז בא' ומחצה בלילה לפי שז' שעות ומחצה יש בין תקופה לתקופה שבאותו יום שזו נופלת זו נופלת אלא נמשכת להלן משעה שנפלה זו ז' שעות ומחצה שהן ל' שעות לד' התקופות דהיינו יום ורביע ולפי זה החשבון אותה של תשרי נופלת או בג' או בט' אם נפלה תקופת תמוז בא' ומחצה של תשרי נופלת בט' ואם של תמוז בז' ומחצה של תשרי בג' וכן כולם וזהו סימן אזג"י ואט"ד כשתקופת ניסן בא' של תמוז בז' ומחצה ושל תשרי בג' ושל טבת בי' ומחצה ושנה שניה של ניסן בחצי היום דהיינו בו' שעות ושל תמוז בא' ומחצה ושל תשרי בט' ושל טבת בד' ומחצה ביום : ואין בין תקופה לתקופה כו' · כדפרישית תסוב צ"א יום כולן שביעיות תמימות הן וז' שעות ומחצה היא נמשכת אחריהן שימי התקופות כך הם צ"א יום וז' שעות ומחצה שהן רביע של שס"ה ורביע : ואין תקופה מושכת מחברתה אלא חצי שעה · (ב)סימן לחליו אז"ח גי"ח וא"ח טד"ח שמות השעות כל"ם נמח"ן הוא סידורן והילוכן תחלת ליל א' בשבת משמש כוכב ואחריו לבנה ואחריו שבתי צדק מאדים חמה נוגה הרי ז' שעות וחוזרים חלילה נמצא שעה ראשונה ליום א' בשבת חמה ואחריו נוגה ועוד כל"ם נמח"ן תמצא סימני שעות ראשונות של ימות השבוע חל"מ כנג"ש ימים וסימני שעות ראשונות של כל לילי השבוע כנכ"ש חל"מ ור' שבתי דעל"ו הרופא זצ"ל פירשו היטב בספר חכמוני שלו למה נסדרו הכוכבים בענין זה וכיון דאין בין תקופה לתקופה אלא ז' שעות ומחצה נמצא שאם נפלה תקופת ניסן בתחלת כוכב תקופת תמוז יפול בחצי כוכב תשרי בראש לבנה טבת בחצי לבנה וכן כולם כשתוליא ז' שעות ומחצה אחר נפילתה של זו תגיע לאותה שעה עצמה אלא שנמשכת חצי שעה לאחריה : והני מילי דאתיליד · מולד לבנה של ניסן או של טבת בשעת לבנה או בשעת צדק :

המרבע

תוספות

כאן בעלין כאן באמהות כאן בימות החמה כאן בימות הגשמים · פ"ה דעלין קשין ואמהות יפין ואמהות שרשין בימות החמה יפין שמגנגין הגוף בימות הגשמים קשין משמע לפירושו דעלין לעולם קשין ואפי' אמהות אינן יפין אלא בימות החמה ותימה דבפרק קמא דע"ז (דף יא.) אמר גבי אנטונינוס ורבי שלא פסקו מעל שלחנם לא צנון ולא חזרת לא בימות החמה ולא בימות הגשמים ונראה לפרש דכאן בימות החמה וכאן בימות הגשמים כלומר עלין ואמהות חד מעלי בימות החמה וחד מעלי בימות הגשמים ואית ספרים דגרסי ואיבעית אימא הא והא בעלין אבל (ג) באמהות לעולם מעלו :

ואין בין תקופה לתקופה אלא צ"א יום ושבע שעות ומחצה · וקשה לר"י דאם יש לעולם בין ביום קצר ובין ביום ארוך י"ב שעות ביום וי"ב שעות בלילה אם כן אין התקופות שוות ולעולם האחת ארוכה מהאחרת שאם תפול תקופת ניסן בתחלת ליל ד' תפול תקופת תמוז בז' שעות ומחצה בלילה ותקופת תשרי בג' שעות ביום הרי במקום ז' שעות ומחצה הקטנות שבליל תמוז שלא נפלה תקופת תמוז בתחלת לילה אנו משלימין לה(ד) צ"א יום וז' שעות ומחצה בלילי תשרי שהן בינוניות וגם בז' ומחצה שבסוף תקופת ניסן העודפות על צ"א היו קצרות ובתקופת תמוז היו בינוניות ואם נאמר שהשעות לעולם שוות וביום ארוך ובלילה ארוך י"ח שעות ובלילה קצר ו' או להפך לא משכחת הא דאמרת אין תקופת ניסן נופלת אלא כו' אין תקופת תמוז נופלת אלא כו' [וכן שארי התקופות כולן] וגם לא משכחת הא דאמרינן בפרק מפנין בסופו (שבת דף קכט:) דבתלתא בשבתא ובמעלי שבתא קאי מאדים *בזוגי ובשאר יומי לא קאי ולפי זה משכחת לה כמי דבשאר יומי קאי ובהאי לא קאי :

פלגא

עין משפט נר מצוה

יח א מיי' פכ"ה מה' שבת הלכה ז טוש"ע סי' שלח סעיף ג :

יט ב מיי' פי"ג ופי"ג מהל' קה"ח :

כ ג מיי' פ"ט שם הל' ד סמג עשין מז טור א"ח סי' תכח :

כא ד מיי' שם הל' ב טור א"ח סי' שם :

[גירסת הערוך מליאתא ופירוש דכסים גבוהים] [תוספ' פ"ד]

[*לפנינו הגירסא זווי והיא היא עיין בערוך ערך זוו א']

מסורת הש"ס

[ע' תוס' חולין קכו. ד"ה כנין]

פסחים נד.

ב"ב כה:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה חמה וכו' תקופת תמוז יוצאה בצידו כצ"ל ותיבת יוצאה נמחק : (ב) ד"ה ואין תקופה מושכת מחברתה אלא חצי שעה (סימן וכו' טד"ח) תא"ו וג"ב נמחק : (ג) תוס' ד"ה כאן וכו' אבל אמהות כצ"ל : (ד) ד"ה ואין בין וכו' אנו משלימין לה צ"א יום וכו' ומחצה שבסוף תקופת ניסן העודפות על צ"א יהיו קצרות ובתקופת טבת יהיו בינוניות ... ומתחלה ביום ... ומשלימין אותם בז' שעות ומחצה בימים בינונים :

רבינו חננאל

אמר רב הונא בריה דרב יהושע (אתא דנרש ודבי בארי) [הני מוליאתא דנרש ודבי בארי] פי' מיליאתא דביקים גבוהי' אזקנון: ת"ר הבא לרבעה מרבעה בריבוע העולם. נותן צפונה לצפון העולם והרוצה לכוון צפון העולם יראה מקום העגלה בשמים והוא צפון העולם וכנגדה עקרב בדרום והמכין (וארבע) [ומרבע] העיר המקום שהוא תחת העגלה הוא הצפון ושתחת עקרב הוא הדרום. וכשנותן ימינו לדרום ושמאלו לצפון לפניו מזרח ואחריו מערב. בא ר' יוסי ואמר הין כן הוא כי עגלה בצפון ועקרב בדרום מיהו לאו כל אדם יכול לכוון כיון זה בקביעות הכוכבים. אלא נוח לו לרבעה בסביבות התקופה כיצד מקום שהחמה זורחת בו בתקופת תמוז והוא חלון פעמון והולך וסובב לאחוריו ומהלך כל היום המזרח והדרום ועולה ושוקעת כנגדו במערב זהו פני צפון ומקום שהחמה זורחת בו בתקופת טבת מחלון בילגה והולך ויורד ושוקעת כנגדו במערב זה פני דרום. תקופת ניסן ותקופת תשרי חמה יוצאה באמצע מזרח ושוקעת באמצע בתקופת ניסן וזורחת מחלון תעלומה והולך וסובב בקרן צפונית חלון אחר חלון עד שמגיע לחלון בילגה בתקופת טבת ותשרי סובב בקרן דרומית כמימי אקיאנוס בין קצות השמים לקצות הארץ כו' לפיכך היום והלילה שוין נמצאת שחמה עולה וזורחת מתקופת ניסן עד תקופת תמוז מאמצע הרקיע ולצפון מהלכת ביום ממקום שזורחת כנגד הנשאר מן המזרח כולו ובמערב עד שמגיע כנגד המקום שזרחה ממנו ושוקעת בו וכן בכל יום ויום עד תקופת תמוז. בתקופת תמוז זורחת בקרן מזרחית צפונית ומהלכת ביום מזרחו ודרום ומערב שוקעת בקרן מערבית צפונית עד טבת. ומתקופת טבת חוזרת החמה ועולה כנגד הדרום בכל יום ויום עד שחוזרת בתקופת תשרי באמצע המזרח עולה והולכת בכל יום עד שחוזרת בתקופת טבת בקרן מזרחית דרומית ושוקעת בקרן דרומית מערבית נמצא החמה מהלכת מזרח ומערב פעמים ביום ופעמים בלילה אבל בדרום לעולם מהלכת ביום ובצפון לעולם בלילה ולא נראית לעולם ביום ברוח צפונית ולא בלילה ברוח דרומית וזהו שכתב (צפון בלילה) [הולך אל דרום וסובב אל צפון הולך אל דרום ביום וסובב אל צפון וכו'] סובב הולך הרוח כו' (ופני) [זהו פני מזרח וכו'] מזרח ומערב שפעמים מהלכתן ופעמים מסבבתן זו דרך זו השמועה ובעלי כוכבים טוענין עליהם ובא רב משרשיא ודחה דברי רבי יוסי ואומר ליתנהו להני כללי מעולם לא יצאה חמה מקרן מזרחית צפונית ולא שקעה בקרן מערבית צפונית וכן לא זרחה מקרן מזרחית דרומית. ולא שקעה בקרן מערבית דרומית. תלמוד ארץ ישראל א"ר יוסי מי שאין יכול לכוון את הרוחות ילמד מן התקופה ממקום שהחמה זורחת בתקופת תמוז עד מקום שזורחת בתקופת טבת. אלו פני מזרח. וממקום ששוקעת בתקופת טבת עד מקום ששוקעת בתקופת תמוז אלו פני מערב והשאר פני צפון ודרום כדכתיב הולך אל דרום וסובב אל צפון. ניחה בשילה ובבית עולמים דכמה יגיעות יגעו הנביאים לעשות המזרחי להיות החמה מצומצמת בין בתקופת טבת ותקופת תמוז. ז' שמות נקרא שער סוד שער התווך. שער החרסית. שער איתון. שער חדש. שער העליון. שער היסוד כו' ומפורשים כולם. אמר שמואל אין תקופת ניסן נופלת אלא בארבעה ריבעי היום או בתחלת היום או בתחלת הלילה או בחצי היום או בחצי הלילה ואין תקופת תמוז נופלת אלא (בא' ז') [בא' ומחצה או בז' ומחצה] ואין תקופת תשרי נופלת אלא בג"י ואין תקופת טבת נופלת (בד"י) [אלא בד' ומחצה או בי' ומחצה] כדי שתפול תקופת ניסן בתחלת היום ותקופת תמוז בז' שעות. ותקופת תשרי בג' שעות ותקופת טבת בי"ב שעות

עין משפט נר מצוה

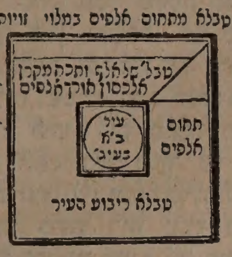
כב א מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה ו ז סמג לאוין סו טוש"ע א"ח סי' שצט סעיף י:
כג ב מיי' פי"ג מהל' שמיטה ויובל הל' ב סמג עשין קכה:

*תנו רבנן *המרבע את העיר עושה אותה כמין טבלא מרובעת וחוזר ומרבע את התחומין ועושה אותן כמין טבלא מרובעת וכשהוא מודד לא ימדוד מאמצע הקרן אלפים אמה מפני שהוא מפסיד את הזויות אלא מביא טבלא מרובעת שהיא אלפים אמה על אלפים אמה ומניחה בקרן באלכסונה נמצאת העיר משתכרת ארבע מאות אמות לכאן וארבע מאות אמות לכאן נמצאו תחומין משתכרין ח' מאות אמות לכאן ושמונה מאות לכאן נמצאו העיר ותחומין משתכרין אלף ומאתים לכאן ואלף ומאתים לכאן אמר אביי ומשכחת לה במתא דהויא תרי אלפי אתרי אלפי תניא *אמר רבי אליעזר ברבי יוסי [ב]תחום ערי לוים אלפים אמה צא מהן אלף אמה מגרש נמצא מגרש רביע והשאר שדות וכרמים מנא הני מילי אמר רבא דאמר קרא °מקיר העיר וחוצה אלף אמה סביב אמרה תורה סבב את העיר באלף נמצא מגרש רביע רביע פלגא הוי אמר רבא בר אדא משוחאה אסברה לי משכחת לה במתא דהויא תרי אלפי אתרי אלפי תחום כמה הויא שיתסר קרנות כמה הויין שיתסר דל תמניא דתחומין וארבעה דקרנות כמה הוי תריסר נמצא מגרש רביע טפי מתלתא נינהו אייתי ארבעה דמתא שדי עלייהו אכתי תילתא הוי מי סברת בריבועא קאמר בעיגולא קאמר *כמה מרובע יתר על העגול רביע דל רביע מינייהו פשו להו תשעה ותשעה מתלתין ושיתא ריבעא הוי אביי אמר משכחת לה נמי במתא דהויא אלפא באלפא תחומין כמה הוו תמניא קרנות כמה הוי שיתסר דל

תורה אור

במדבר לה

המרבע עיר. עגולה: עושין לה כמין טבלא מרובעת. לקמן מוקי לה במתא דהויא תרי אלפי אתרי אלפי בעיגולא שכשאתה מוסיף ריבוע עליה הרי היא כמין טבלא מרובעת אורכה כרוחבה ותחומיה כמין טבלא מרובעת אורכן כרחבן דתנן למדת העיר על פני חומתה שהיא אלפים וכן אורכן להלן מן העיר אלפים והיינו דקאמר חוזר ומרבע את התחומין כלומר חוזר ומודד לה תחומיה ועל כרחך מרובעין הן: וכשהוא מודד · תחומי העיר לאחר שריבעה לא ימדוד מאמצע קרן זוית של עיר כנגדו באלכסון אלפים לכל קרן וקרן למתוח חוט מתחום קרן זה לתחום קרן זה: מפני שמפסיד את הזויות · לכל קרן וקרן מפסיד מה שאלכסון של אלפים על אלפים עודף על ריבוע וכשמותח החוט לא תמצא באורך התחומין מן העיר והלאה לכל צד אלא אלף ותכ"ח אמות כיצד תן

תחומין של אלף ותכ"ח אורך לכל צד כנגד העיר אתה צריך לתת טבלא של אלף ותכ"ח (א)על אלף ותכ"ח לכל קרן למלאות פגימתן של אורך בריבוע שיהו התחומין מרובעין שהרי ריבוע פיאות לכל שובתי שבת ותמצא באלכסונו של טבלא מכוון כנגד אלכסון קרן העיר אלפים דקיימא לן כל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונה טבלא של אלף ותכ"ח על אלף ותכ"ח אלכסון שלה עודף אלפים ותתכ"ו חומשין שהן תקע"ב אמה פחות ד' חומשין תנם על אלף ותכ"ח הרי אלפים נמצא כשמדדת מאמצע קרן העיר באלכסון אלפים קיצרת את התחום ואינן אלא אלף ותכ"ח וכל כך למה מפני שהפסדת את הזויות שהיית צריך למדוד אלפים ולאלכסון מאמצע קרן העיר ולמתוח חוט אחרי כן מתחום קרן לתחום קרן ותמצא מן החוט ולעיר על פני כל העיר לכל צד אלפים אמה כיצד תן אלפים תחום כנגד העיר לארבע רוחותיה תמצא פגימת אלפים על אלפים לכל קרן ועדיין אתה צריך למתוח חוט כמין גאם להשוות תחומי הקרנות לתחומי העיר ותמצא לכל קרן טבלא של אלפים על אלפים ומכוון אלכסונה כנגד אלכסון קרן העיר ומהו אלכסונה אלפים ות"ת אמה שכך עולה חשבון ד' אלפים חומשין לח' מאות אמה לפיכך הבא למדוד תחומי העיר מביא טבלא רואה כאילו הביא טבלא שהיא אלפים על אלפים ומניחה כנגד העיר באלכסון אלכסון של טבלא כנגד אלכסון של קרן כלומר מודד אלפים וח' מאות כנגד הקרן באלכסון ואח"כ מותח חוט מתחום קרן לתחום קרן: נמצא העיר משתכרת · במה שריבעוה ד' מאות אמה לכל קרן וקרן שכשהיתה עגולה לא היה לה אלכסון ועכשיו שריבעוה נתנו לה אלכסון והיוצא דרך הקרן משתכר ת' אמה לקרן זו ות' אמה לקרן זו: נמצאו תחומי הקרנות משתכרין · במה שנתנו טבלא באלכסון כנגד הקרן ח' מאות לכל קרן: לא מהן · סביב העיר אלף אמה למגרש שאין נוטעין ולא זורעין שם אלא מניחין אותו לנוי העיר כדמתרגם רווחי קרויא: נמצא מגרש רביעי · לקמן מפרש: והשאר · שאר התחום שדות וכרמים וחוץ לתחום לא היה להן כלום: מנהני מילי · דמגרש אלף אמה: מקיר העיר וגו' · רישא דקרא ומגרשי הערים אשר תתנו: בר אדא · שם האיש: משוחאה · מציין תחומי העיר: תחומין כמה הוו שיתסר · י"ו רבעין של אלף על אלף יש בהן כיצד אלפים על אלפים לכל צד חלקם שתי וערב הרי ד' רבעין של אלף על אלף וכן לכל רוח של עיר: קרנות כמה הוו · תחומי הקרנות של התחומין נמי שיתסר ניניהו שהרי לכל קרן יש טבלא של אלפים על אלפים כדפרשינן לעיל: דל · לצורך מגרש: ח' דתחומין וד' דקרנות · דהא אמרת סבב את העיר באלף הרי לכל התחום אלפים על פני העיר באורך וברוחב אלף להלן מן העיר וכיון שנתת אלף בליטת מגרש לד' רוחות צריך אתה ליתן לכל קרן טבלא של אלף על אלף הא ארבעה מן הקרנות למגרש הא תריסר לצורך מגרש כולן אלף על אלף: נמצא מגרש רביע · בתמיה: אייתי ארבעה דמתא שדי עלייהו · דתלתין ותרין והוו להו תלתין ושית דהא דקתני מגרש רביע אכולה מילתא קאי רביע החשבון כולו של עיר ותחומין וקרנות: כמה מרובע יותר על העגול רביע דל ריבעא מיניה כו' · את חשבת בעיר מרובעת ועבדת מגרש סביב נמי בריבוע לפיכך עלה חשבון העיר ומגרשיה ד' אלפים על ד' אלפים מרובעין שהן י"ו רבעין של אלף על אלף ומהן ג' חלקים למגרש והיינו תריסר וחלק הרביעי לעיר ואנן במתא עגולתא עסקינן כדמוקמינן לקמן ומכל מקום אנו מוסיפין עליה לתת ללוים ריבועא עמה וקרנותיה ותחומין אלפים לכל רוח הרי חלק הלוים סך הכל ו' אלפים שהן תלתין ושית רבעין של אלף על אלף והעיר באמצעיתן עגולה אלפים ומגרשיה סביב לה אלף רוחב נמצאת עיר ומגרשיה ד' אלפים על ד' אלפים עגולין ואם היו ד' על ד' מרובעין הוו שיתסר השתא דעגולין דל ריבעא הוו תריסר ומהן ג' חלקים למגרש והרביעי לעיר דהוו להו ט' מגרשין וט' מתלתין ושית הגיתנין ללוים ריבעא הוו: משכחת לה נמי במתא דהויא אלפא אאלפא. ולא תחשוב העיר עליהן אלא נמצא מגרש רביע אתחומין וקרנות קאי: תחומין כמה הוו תמניא · רבעין של אלף על אלף שהרי תחום לכל צד אלפים אורך להלן מן העיר ואלף רוחב על פני העיר וקרנות שיתסר דכיון דאורך התחומין משוכין אלפים לכל צד אתה צריך למלאות פגם לכל קרן בטבלא אלפים על אלפים:

פלגא הוי · פירוש מגרש דתחומין הוי פלגא דתחומין ולא רצה לדקדק ולהקשות דמגרש דתחומין והקרנות כך וכך הוי מתחומין וקרנות משום דפעמים הוי תלתא או רביע או חומש מן התחומין ומן הקרנות לפי מה שהעיר גדולה או קטנה:

משכחת לה במתא · הקשה השר מקוצי דמשכחת לה מגרש רביע דתחומין וקרנות במתא דהוי ח' אלפים על ח' אלפים ומגרש הוי ל"ו ותחומין וקרנות ומתא הוו קמ"ד פעמים אלף על אלף וי"ל דערי מקלט אינן גדולים כל כך כדאמר בפרק אלו הן הגולין (מכות דף י·) ערים הללו אין עושין אותם לא גדולות ולא קטנות ומהר"י אומר שמתרץ האמת דהשתא קמ"ל דמגרש אינו מרובע כדמסיק ולרבינא קמ"ל דאין מגרש לקרנות ולרב אשי דאין מגרש אלא לקרנות אבל בכה"ג לא היה משמיענו שום חידוש:

כמה מרובע יתר על העגול רביע · ואור"י דהא רביע בין בהיקף בין בגוף הקרקע כדאמר הכא נמצא מגרש רביע וכן משמע גבי ים שעשה שלמה (לעיל דף יד:) ועל ההיקף יש להוכיח בהדיא כדפ"ה דכל שברחבו טפח יש בהיקפו ג' טפחים ובטפח מרובע יש בהיקפו ד' טפחים ועל הקרקע שבפנים יש להוכיח נמי שאם תקיף טפח עגול סביב בחוטין דקין עד הנקודה האמצעי' שבעגול ותחתוך מן הנקודה ולמטה כל החוטין לב' ותפשטם יהיה העליון ארוך ג' טפחים והאחרים מתקצרים והולכים עד הנקודה שהוא חצי טפח מן החוט העליון תחתוך שוב כל החוטין לשנים ושים האחד בצד הקצר נמצא הרבוע אורכו טפח וחצי ורחבו חצי טפח דהיינו שלש חתיכות של חצי טפח על חצי טפח ובטפח מרובע יש ד' חלקים של חצי טפח על חצי טפח:

אביי אמר משכחת · ואם תאמר לפי מה דמוקי לה לקמן במתא עגולה קשה דהתחומין הוו טפי כמו שאנו מרבעין העיר ולא הוי מגרש רביע מהם [א] ויש לומר דלא קאמר מגרש רביע אלא מתחומין שבחוץ לריבוע העיר: מאי

מסורת הש"ס

[תוס' פ"ד]

[תוספ' סוף ערכין ע"ש סוטה כז:ע"ש]

[לעיל יד: ושם נסמן]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מפני שמפסיד וכו' לתת טבלא של אלף ותכ"ח וד' חומשין על אלף ותכ"ח וד' חומשין לכל קרן [וכ"ה בדפוס ווינילי"א]:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה אביי אמר משכחת כו' ולא הוי מגרש רביע מהם. וי"ל וכו' נ"ב ודוחק אבל גמ' קאמר בעיר אלף ורביע וגמ' לא חשש לדקדק:

רבינו חננאל

שעות. ושנה אחרת ואט"ד [סי' ועי' כרש"י]. אמר שמואל אין בין תקופה לתקופה אלא ז' שעות ומחצה ואין תקופה מושכת מחברתה אלא חצי שעה. אלו כולן פשוטות הן. ואמר שמואל אין לך תקופת ניסן שנופלת בצדק שאינה משברת את האילנות ואין תקופת טבת נופלת בצדק שמייבשת האילנו' והוא דאתייליד לבנה או בלבנה או בצדק: ת"ר המרבע את העיר עושה אותה כמין טבלא מרובעת המרבע תחומין עושין אותן כמין טבלא מרובעת. כשהוא מודד לא ימדוד מאמצע הקרן מפני שמפסיד הזויות אלא מביא טבלא שהיא אלפים על אלפים ומניחה כנגד הקרן באלכסון נמצאת העיר משתכרת הזויות. ת' אמה לכאן ות' אמה לכאן נמצאו תחומין משתכרין ת"ת אמה לכאן ות"ת אמה לכאן נמצאת העיר ותחומיה משתכרין אלף ומאתים אמה לכאן ואלף ומאתים אמה לכאן. אמר אביי משכחת לה במאתא דהיא אלפים אמה על אלפים אמה. פי' זו העיר שהעמדנוה אלפים על אלפים עגולה היא וכבר אמרנו למעלה שצריך למדידת תחומין פיאות לפיכך צריכין להוסיף על אלפים אמה הללו העודף המרובע על העיגול והוא כדמסיקנא לה בסיפא דשמעתא דאמרינן הכי כל אמתא בריבוע אמתא ותרין חומשי באלכסונא הלכך נמצא באלפים על אלפים עודף ד' אלפים חומשין שהוא ת"ת אמה. נמצא עודף בעיר שהיא אלפים על אלפים ת"ת אמה. ובמזרח בתחומין שהן אלפים על אלפים ת"ת אחרונות וכן במערב נמצא העודף אלפים אמה ות' אמה כשתחלקם נמצא חציים אלף ומאתים אמה תופסת על אלפים לתחום המזרח ואלף ומאתים לתחום המערב נמצא התחום חוץ לעיר ג' אלפים ומאתים אמה. תניא ר' אליעזר בנו של ריה"ג אמר תחום ערי לוים אלפים. צא מהן אלף אמה מגרש והשאר לשדות וכרמים. נמצא מגרש רביע. ואקשינן מכדי תחום כמה הוי אלפים כשתוציא ותסבב העיר באלף נשארו אלף אחרות הנה החצי איך שנה מגרש רביע *) אלפים אמה אורך ברוחב אלף וכן בצפון וכן במערב וכן בדרום. נמצאו בד' צדדי העיר ס"ז אלף אורך ברוחב אלף וצריך למלאות הקרנות אלפים אורך ברוחב אלפים על כל זוית וזוית נמצאו ד' קרנות עוד ס"ז אלף אמה באורך ורוחב אלף אמה ושיעור המגרש סביבות העיר אלף רוחב. וכיון שהעיר היא אלפים על אלפים נמצאו בד' צדדי העיר אלפים אמה אורך ברוחב אלף שמונת אלפים אורך ברוחב אלף · גם יש לה למלאות הקרנות בד' זויותיה אלף על אלף בכל זוית שהן ד' אלפים אמה נמצא מגרש בסבוב העיר כולה עם הקרנות י"ב אלף אמה. ותחום העיר וקרנותיה הויין (י"ב ש"ב) [ל"ב אלפים] אמה הנה י"ב אלף שהן מגרש לגבי ל"ב של תחומין ספי מתלתא הויין ופרקינן אייתי ארבע דמתא. כלומר תוך העיר אלפים על אלפים עושין ד' אלפים אורך ברוחב אלף אמה הוסיף אותם בכלל ל"ב אמה נמצאו הכל [ששה ושלשים] אלפים אמה ואכתי י"ב אלף משמה ושלשים אלף שליש הן איך שנינו. נמצא מגרש רביע. ופרקינן מי סברת האי מגרש בריבועא הוא בעיגולא הוא פחות שליש. ואיכא למימר מתא נמי עיגולא היא והכי קאמר רחמנא מקיר העיר וחוצה וגו' צריך סביבות העיר כולה אלף אמה ולגבי תחומין יהבינן לה פאות כר' חנינא דתני זה יהיה לכם כזה יהיו כל שובתי שבת. אבל לגבי מגרש לא יהבינן ליה פיאות הלכך חסר מהן יתרון שמעדף המרובע על העיגול וכמה הוא היתרון רביע נמצא רביע י"ב אלף ג' אלפים כשתפחות מי"ב אלף ג' אלפים נמצא המגרש ט' אלפים אמה. והתחומין עם העיר והקרנות הן ל"ו אלף אמה נמצאות ט' אלפים אמה מל"ו אלף רביע שלהן וזהו ששנינו נמצא מגרש רביע. אמר אביי משכחת

*) הדבר פשוט דחסר בדברי רבינו וצ"ל ומשכחת לה במתא דהוי תרי אלפי על תרי אלפי ונמצא דהתחומין הם אלפים אמה אורך ברוחב אלפים וכן בצפון וכו'.

תורה אור

דל ארבע דתחומין וארבע דקרנות כמה הוי תמניא תילתא הוו מי סברת ברבועא קאמר בעיגולא קאמר כמה מרובע יתר על העגול רביע דל רביע פשו לה שיתא ושיתא מכ"ד ריבעא הוי רבינא אמר מאי רביע רביע דתחומין רב אשי אמר מאי רביע רביע דקרנות אמר ליה רבינא לרב אשי והא סביב כתיב מאי סביב סביב דקרנות ודאי לא תימא הכי גבי עולה דכתיב °וזרקו (בני אהרן) את הדם על המזבח סביב ה"נ סביב ממש אלא מאי סביב סביב דקרנות ה"נ מאי סביב סביב דקרנות א"ל רב חביבי מחוזנאה לרב אשי והא איכא מורשא דקרנתא במתא עיגולתא והא ריבעוה אימור דאמרינן חזינן כמאן דמרבעא רבועי ודאי מי מרבענא אמר ליה רב חנילאי מחוזנאה לרב אשי מכדי *כמה מרובע יתר על העגול רביע הני תמני מאה שית מאה ושיתין ושבע נכי תילתא הוי אמר ליה ה"מ בעיגולא מגו רבוע אבל באלכסונא בעינא טפי דאמר מר *כל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונא: **מתני'** *°נותנין קרפף לעיר דברי רבי מאיר וחכ"א לא אמרו קרפף אלא בין שתי עיירות אם יש לזו שבעים אמה ושיריים ולזו שבעים אמה ושיריים עושה קרפף את שתיהן להיות אחד וכן ג' כפרים *המשולשין אם יש בין שנים חיצונים מאה וארבעים ואחת ושליש עושה אמצעי את שלשתן להיות אחד: **גמ'** מנא הני מילי אמר רבא דאמר קרא °מקיר העיר וחוצה אמרה תורה תן חוצה ואחר כך מדוד: וחכ"א לא אמרו וכו': איתמר *רב הונא אמר [ב]נותנין קרפף לזו וקרפף לזו חייא בר רב אמר קרפף [א'] לשתיהן תנן וחכמים אומרים לא אמרו קרפף אלא בין ב' עיירות תיובתא דרב הונא אמר לך רב הונא מאי קרפף תורת קרפף ולעולם קרפף לזו וקרפף לזו ה"נ מסתברא מדקתני סיפא אם יש לזו ע' אמה ושיריים ולזו ע' אמה ושיריים עושה קרפף(א) לשתיהן להיות אחד שמע מינה לימא תיהוי תיובתיה דחייא בר רב אמר לך חייא בר רב הא

רש"י

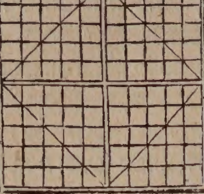
דל· לגורך מגרש ד' מן התחומין שהרי אלף לכל צד להלן (ב) העיר ועל פני העיר אלף הוא דהוי כמדת העיר הרי אלף על אלף מגרש לכל צד וכן לקרנות הא תמניא: כמה מרובע יתר כו' · לפי שחשבת בעיר מרובעת הוצרכת על כרחך לתת מגרשיה בריבוע סביב לפיכך עלו לשמונה אלפים חשוב העיר עגולה ומגרשי' עגולין והרי הן ג' אלפים על ג' אלפים עגולין ואילו היו מרובעין הוו ט' ח' למגרש והתשיעי לעיר עכשיו שהכל עגול נתמעט רביע העיר ורביע המגרש: ופשו להו שיתא מגרש ושיתא מכ"ד · הניתנין ללוים לבד העיר ריבעה הוי שאע"פ שיסוב העיר עגולה ומגרשיה עגולין מ"מ לענין חלק הלוים ולענין תחומי שבת אנו מוסיפין להם ריבוע ונותנין לה תחומין אלף רוחב למדת העיר לכל צד והאורך אלפים וקרנותיהן למלאות פגימיהן אלפים על אלפים הרי סך הכל ה' אלפים על ה' אלפים מרובעין אלפים תחום לכאן ולכאן והעיר אלף בינתים דהוו להו תחומין תמניא וקרנות שיתסר נמצא מגרש רביע התחומין והקרנות: רבינא אמר · לעולם כדמעיקרא במתא מרבעתא ובתרי אלפי אתרי אלפי דהוו להו תחומין שיתסר וקרנות שיתסר ומגרש מנייהו תריסר ומאי רביע דקתני בתחומין דקאמר נמצא מגרש דתחומין רביע דתחומין וקרנות דמגרש דתחומין תמניא כדאמרינן מעיקרא והוא ריבעא דתלתין ותרין: רב אשי · נמי כרבינא מוקי לה במתא מרבעתא דתרי אלפי אתרי אלפי ומאי נמצא מגרש רביע דקתני ה"ק מגרש דקרנות הוי רביע דקרנות דשיתסר דקרנות הוי רביע המגרש: והא סביב כתיב · בקרא גבי מגרש ותנא כי רהטא דקרא נקט ותנא: ל"א רב אשי ס"ל דאין נותנין מגרש אלא לקרנות העיר אלף על אלף הלכך לעולם בין העיר גדולה בין העיר קטנה מגרש שלה רביע [דלעולם] הקרנות שיתסר ומגרש ד': והא איכא מורשא דקרנות· למאי דאמרן לעיל כמה מרובע יותר כו' דמדדינן מגרש בעיגולא וקשיא ליה לרב חביבא כיון דתניא מרבע את העיר הרי היא מרובעת וכי יהבא מגרש בעיגול אלף סביב לה נמצאו קרנות העיר אוכלין בתוך המגרש ואין כנגד הקרנות אלף מגרש: במתא עגולתא · דלית לה מורשא דקרנתא: אימור דאמרינן חזייה כמאן דמרבעא · לענין להוסיף לה תחומין בין להילוך שבת בין לענין נתינת לוים אבל רבועי ודאי לא מרבעינא כלום הוספנו בתים בתוספת ריבועא שימעטו את נוי המגרש: הני ח' מאות · בתמיה דקתני לעיל נמצאו תחומין משתכרין במה שהנחנו טבלא באלכסון ח' מאות אמה והלא אין עודף האלכסון אלא מפני הריבוע דדבר עגול אין לו אלכסון והמרובע יש לו אלכסון וכמה מרובע יותר על העגול רביע ורביעא דאיתו עלה מלבר שהוא חלק שלישי מלגו: והני שית מאה ושיתין ושבע נכי תילתא דאמתא הוו · דהיינו תילתא דאלפים: ה"מ · הוא דרביע יותר עליו והו לא ה"מ בעיגולא דנפיק מגו ריבוע כי אמרינן רביע ה"מ בעלמא כל היכא דאיירי בעגול הנעשה מתוך המרובע זה הריבוע יותר על העגול שאנו עוסקין במדת החלל כולו כמה נשכר כל החלל בתוספת זו בין בהיקיפו בין בחללו לא נשכר אלא רביע שהרי עיר עגולה אלפים הקיפה ו' אלפים כדילפינן בפ"ק (דף יד:) מוקי שלשים באמה יסוב אותו וגו' ועיר מרובעת היקיפה ח' אלפים וכן למדת חללה אם באת לחלק התוספת לפי חשבון לכל העיר לא רבתה המדה על מה שבתחילה אלא רביע דהכי קים להו לרבנן שהמרובע יותר על העגול רביע: אבל באלכסונא · כלומר אבל כאן שאנו עוסקין לידע כמה ניתוסף הילוך האלכסון בשביל רבוע זה שהוספנו איכא טפי מרביע לפי שכל הרבוע הזה שהוספת נתנו לקרנותיה ולא נשתכרו בו אמצעי העיר כלום שמתחילה אלפים ועכשיו אלפים והשכר הזה רובו לאורך של קרנות ומיעוטו לסמוך להן מכאן ומכאן לפי האלכסון יותר על הרבוע: **מתני'** נותנין קרפף לעיר · כשבא למדוד התחומין אין מודדין מן החומה אלא מרחיק ע' אמה ושיריים כחצר המשכן ומתחיל למדוד: קמ"א ושליש אמה · היינו ב' קרפיפות: להיות אחת · והיוצא ללכת דרך חברתה חוצה לה מודד מחומת חברתה ואילך: וכן ג' כפרים המשולשין · מפרש בגמרא: **גמ'** תן חוצה · קרפף: הא

תוספות

מאי רביע רביע דתחומה · קסבר דאין מגרש לקרנות ורב אשי סבר דאדרבה אין מגרש אלא לקרנות ולא לתחומין (ומה שפרש"י דרב אשי איירי במתא, דתרי אלפי לא נהירא דבכל עיר בקרנות הוי מגרש רביע):

כל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונא · ואין החשבון מכוון שאם תחתוך טבלא של עשר על עשר שתי וערב יהיו בה ד' טבלאות של ה' על ה' ועשה ריבוע בפנים שילך באלכסון של ארבע טבלאות תמצא בריבוע הפנימי כ' אמות על אמה שהרי הוא חציו

י' על י'

של חיצון שהוא ק' ואם אין באלכסון של ה' אלא (ג) כמו שעולה בחשבון אמתא ותרי חומשי באלכסונא אז לא היה לו להיות בריבוע הפנימי אלא מ"ט אמות על אמה כדין ז' על ז' והאלכסון נמי של ריבוע הפנימי לא היה לו להיות עשר אלא ט' אמות וד' חומשין אלא יש מעט יותר מאמתא ותרי חומשי באלכסונא: **רב** הונא אמר נותנין קרפף לזו וקרפף לזו · נראה לר"י דדוקא בשתי עיירות נותנין קרפף לזו וקרפף לזו לרבנן דכמו שלר"מ עיר דוקא דהא קרא קדריש ה"ה לרבנן דב' עיירות דוקא אבל עיר ובית אין נותנין להם שני קרפיפות אלא דוקא אם הוא תוך שבעים אמה ושיריים לעיר מתעברת לעיר וכן אם יש בית אחר תוך ע' אמות ושיריים לאותו בית של עיר אחת יכולין לעשות בורגנין כמו שירצו כדאמר בשוטין פסין (לעיל דף כא·) אתיתו מברכים לבי כנישתא דדניאל דהוו תלתא פרסי כו' אמאי סמכיתו אבורגנין כי נפק (ד)אחוי ליה מתוותא דמבלען בתוך ע' אמה ושיריים והשתא אתי שפיר הא דבשמעתא דא"ל רב ספרא לרבא הני בני אקטיספון דמשחו להו תחומא מהאי גיסא דארדשיר הא מפסקא דיגלת דהוו טפי מקמ"א אמות ושליש השתא מזכיר שליש וקמ"א אמה דהוי ב' קרפיפות משום דאיירי בב' עיירות וגבי רבא נקט דאחוי ליה אטמהתא דשורא דמבלען תוך תחום בשבעים אמה ושיריים דלחבר לעיר צריך שיהיה תוך ע' אמה ושיריים ונראה דאפי' בית ובית בלא עיר נותנים להם קרפף אחת לשתיהן דאי לא תימא הכי עיר שאין לה חומה במה יתחברו כאחת אם לא ע"י שמובלעים יחד תוך ע' אמה ושיריים דאין סברא להצריך שיגעו זה לזה ולפ"ז לרבי חייא בר רב דאמר קרפף אחד (ס) לשתיהן לאו דוקא הא דקאמרי רבנן ב' עיירות דהוא הדין בית ובית אלא אגב דנקט ר' מאיר עיר אחת נקטי רבנן ב' עיירות והא דתניא בריש סוכה

כד א מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה א סמג לאוין סו טוש"ע א"ח סי' שצח סעיף ה:
כה ב מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם ס"ו:

רבינו חננאל

משכחת לה נמי במתא דהיא אלפא אאלפא כו' א ב י י נמי על הדרך הראשונה שחשבנו א' לשמועה · מיהו אביי לא חשב חשבון מדידת העיר בכלל אלא התחום והקרנות בלבד. וכך פירושו העיר היא אלף על אלף תחומיה מכל צד אלפים ארך ברוחב אלף כמדת העיר נמצאו תחומיה בד' רוחות אלפים על אלף לכל רוח שמונת אלפים אמה אבל הקרנות הן בכל קרן אלפים על אלפים. כיון שבמזרח אלפים ובצפון אלפים צריך שבלא אלפים על אלפים למלאות מקום הקרנות מד' זויות הלכך קרנות כולהו כמה הוו ס"ז אלף נמצאו הקרנות והתחום כ"ד אלפים אמה ומגרש סביבות העיר ד' אלפים אמה ומן הקרנות ד' אלפים נמצא הכל ח' אלפים (בסר) [חסר] מהן (הרביע) [הריבוע] אלפים אמה נשארו ו' אלפים נמצאו ו' אלפים (כ"ד) [מכ"ד] אלף של תחומין ושל קרנות [ריבעא הוין]. רבינא אמר מאי רביע דתחומין רבינא דברי א ב י י [קמפרש].וה"ק לא תימ' דאביי דאמר משכחת לה במתא דהיא אלפא אאלפא בהדי אלפא במתא קאמר*) אלא בר ממתא. ומאי רביע. רביע דתחומין הוא דקאמר. בא ר ב א לפרק דרך אחרת וא' האי דקתני נמצא מגרש רביע רביע דקרנות כי לעולם הקרנות הן י"ו אלף ומגרש הקרנות אלף מכל קרן שהן ד' אלפים נמצא לעולם מגרש הקרנות(רביעם)[רביע]. והאי דכתיב אלף אמה סביב דקרנות כדכתיב וזרקו את הדם על המזבח סביב. והוא סביב הקרנות ואחרי שהשלימו פי' דברי ר' אליעזר בר' יוסי הגלילי חזרו להקשות על הא דתניא נמצאת העיר משתכרת ת' אמה לכאן ות' אמה לכאן. והא איכא מורשא מורשא דקרנתא דעדיפי טפי מהאי שיעורא כדאמרינן בכל אתרא בעינן טפי משום מורשא דקרנתא. ודחינן הכא במאי עסקינן במתא עגילתא ואקשינן והא (דבעינן ד') [ריבעוה]. ופרקינן אימור דאמרינן כו'. אלא הוספנו על זו העיר זה השיעור. ואקשינן מכדי עגילא הוא כדקאמרת ואוסיפנן עלה כדי ריבועא מאבראי שיהא הוא ורבועו ד'כמה(מארבעה) [מרובע] יתר על העיגול רביע. כשתחשוב רביע של אלפים להיות הן ורבוען ד' כגון אלף וחמש מאות תוסיף עליהן ת"ק נמצאו הן ורבוען ד' חלקים כל חלק ת"ק נשארו מן האלפים ת"ק וריבועם (ת"ק) [דת"ק] מאבראי (קס"ד פחות שליש הכל קס"ז. ות"ק תרס"ז ועל זה הדרך רביע ת"ק הנשארים מן האלפים קס"ו פחות) [קס"ז פחות שלייש] נמצאו הכל אלפים ושש מאות וששים ושבע אמה פחות שליש אמה ופרקינן בריבוע הכי נמי אבל בהילוכא בעינן טפי דאמר מר כל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא וכיון דהכי מסקנא דשמעתא פרישנא מרישא על הדין אורחא דפרקינן ומוקמינן לה: מתני' נותנין קרפף לעיר כו'. אתמר ב' עיירות קרובות זו לזו מערבה כנגד מזרחה של חברתה. רב הונא אמר נותנין קרפף לזו וקרפף לזו. פי' נותנין לכל אחד [שבעים אמה] ושירים. שהן בית סאתים ואם אין בין ב' עיירות הללו יותר מזה השיעור נחשבות שתיהן עיר אחת וכל אחת נותנין לו תחומה לזו במזרח חברתה ולזו במערב חברתה מחוץ לעיר הקרובה לה במאה וארבעים אמה ואחת ושליש אלפים אמה. וחייא בר רב אמר אין נותנין אלא קרפף אחד לשתיהן. ואקשינן לרב הונא ממתניתין דתנן וחכ"א אין נותנין קרפף אלא לשתי עיירות ופריק הכי קתני אין נותנין תורת קרפף אלא לשתי עיירות ולעולם שתי קרפיפות לשתיהן הכי נמי מסתברא מדקתני

*) [דברי רבינו אלו כמו שהם הם משול הבנה ואולי ט"ס יש בכאן ואי"ה בסוף המסכת יבא ביאור על זה].

מסורת הש"ס
[לעיל יד: וש"נ]
[לקמן עו: סוכה ח. ב"ב קא:]
[עי' תוספות בכורות נט. ד"ה שיהו משולשין]
[לעיל נה:]
ויקרא א
במדבר לה

הגהות הב"ח
(א) גמ' ולזו שבעים אמה ושיריים עושה קרפף את שתיהן להיות אחת ש"מ: (ב) רש"י ד"ה דל לגורך וכו' להלן מן העיר: (ג) תוס' ד"ה כל אמתא וכו' ואם אין באלכסון של ה' אלא שבע אמות כמו שעולה: (ד) ד"ה רב הונא וכו' אבורגנין כו' נפק ואחוי ליה הני מתוותא דמיבלען וכו' מהאי גיסא דארדשיר כו' הא וכו' השתא מזכיר רב ספרא קמ"א אמה ושלים דהוי ב' וכו' אטמהתא דשורא דמיבלען בתוך ע' אמה ושיריים כצ"ל ותיבת תחום נמחק: (ס) בא"ד דאמר קרפף אחד לשניהם כה דקאמרי רבנן שתי עיירות לאו דוקא דהוא הדין בית:

עין משפט
נר מצוה

כו א ב ג מיי' פכ"ח מהל' שבת הל' ה טוש"ע א"ח סי' שצ"ח סעי' ח:

כז ד מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה יא סמג לאוין סו טוש"ע א"ח סי' שצט סעיף א:

כח ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

כט ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה:

רבינו חננאל

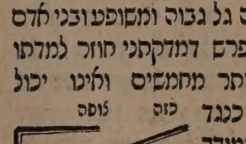
מדקתני סיפא *) אם יש בין שנים החיצונים [ק"מ] אמה [ואחת] ושליש כו' [נימא] תהוי תיובתא סיפא לחייא בר רב ודחינן הכי סיפא ר"מ היא **) מדקתני נותנין שלשה כפרים המשולשין פירוש השרויין כמין קשת שנים זה כנגד זה והשלישי ממוצע בין שתיהן עולה למעלה מהן אם יש בין שנים החיצונים כו' דייקינן מינה טעמא דאיכא אמצעי והוא שלישי לפיכך צריך כדי ב' קרפיפות מכלל דלשני כפרים לא יהבינן להו אלא קרפף אחד תיובתיה דרב הונא ודחי ולאו אמר רבא לא משולשין ממש אלא כל שאילו מכנים אמצעי לביניהן ואין בין זה לזה [אלא] ק"מ אמה ואחת ושליש ויראו כשהן משולשין עשה האמצעי שלשתן להיות כאחד. א"ל רבא לאביי כמה יהא בין חיצון לאמצעי א"ל אלפים. והא את הוא דאמרת בעיר העשויה כקשת כרבה בר רב הונא מסתברא אפילו יתר מאלפים [ומשני] הכי השתא התם בעיר העשוי' כקשת איכא מן (הראש) [הקשת] עד מקום החץ בתים הכא ליכא בתים. ועוד א"ל כמה יהא בין שנים החיצונים א"ל כל שאילו מכנים האמצעי ביניהן ואין ביניהן אלא ממאה וארבעים אמה ואחת ושליש ולמטה נמצא הדבר תלוי באמצעי אם הוא משוך הרבה או מעט הכל לפי (במשך)[משך] האמצעי. איני והאמר רב הונא עיר העשויה כקשת [וכו' התם] ליכא למימר מליא כי מקום החץ אינו ממלא אבל הכא בכפר האמצעי איכא למימר מלייה א"ל רב ספרא לרבא הני איקטיספון וארדשיר דאינון תרתי אתרא וסמיכא להדדי ודיגלת מפסקא להו בינייהו דהוא יתר מק"מ אמה ואחת ושליש היכי משחינן לבני איקטיספון תחומא אידך גיסא דארדשיר ולבני ארדשיר מאידך גיסא דאקטיספון נפק אחוי ליה הנהו אספהתא דמיבלען בדיגלת בתוך שבעים אמה ושיריים. פי' אספהתא ירכות בניין כמו מערות ועומדין בתוך המים כאילו עיבור להסמתותא : מתני' אין מודדין אלא בחבל של חמשים אמה.

הא מני ר' מאיר היא אי רבי מאיר היא הא תני ליה רישא נותנין קרפף לעיר דברי רבי מאיר צריכא דאי מההיא הוה אמינא חד לחדא וחד לתרתי קמ"ל דלתרתי תרי יהבינן להו ואי אשמעינן הכא משום דדחיקא תשמישתייהו אבל התם דלא דחיקא תשמישתייהו אימא לא צריכא תנן וכן שלשה כפרים המשולשין אם יש בין שנים החיצונים מאה וארבעים ואחת אמה ושליש עושה אמצעי את שלשתן להיות אחד טעמא דאיכא אמצעי הא ליכא אמצעי לא תיובתא דרב הונא אמר לך רב הונא הא אתמר עלה אמר *רבה אמר רב אידי א"ר חנינא לא משולשין ממש ^אאלא רואין כל שאילו מטיל אמצעי ביניהן ויהיו משולשין ואין בין זה לזה אלא ק"מ אמה ואחת ושליש עשה אמצעי את שלשתן להיות אחד א"ל רבא לאביי כמה יהא בין חיצון לאמצעי א"ל ^באלפים אמה והא את הוא דאמרת *כוותיה דרבא בריה דרבה בר רב הונא מסתברא דאמר יותר מאלפים אמה הכי השתא התם איכא בתים הכא ליכא בתים ואמר ליה רבא לאביי כמה יהא בין חיצון לחיצון כמה יהא מאי נפקא לך מינה ^גכל שאילו מכנים אמצעי ביניהן ואין בין זה לזה אלא מאה וארבעים ואחת ושליש ואפילו ד' אלפים אמה א"ל אין והאמר רב הונא *עיר העשויה כקשת אם יש בין ב' ראשיה פחות מארבעת אלפים אמה מודדין לה מן היתר ואם לאו מודדין לה מן הקשת א"ל התם ליכא למימר מלי הכא איכא למימר מלי א"ל רב ספרא לרבא הרי בני אקיסטפון דמשחינן להו תחומא מהאי גיסא דארדשיר ובני (תחומא) דארדשיר משחינן להו תחומא מהאי גיסא דאקיסטפון הא איכא דגלת דמפסקא יתר ממאה וארבעים ואחת ושליש נפק אחוי ליה הנך *אטמהתא דשורא דמבלעי בדגלת בע' אמה ושיריים :

מתני' ^דאין מודדין אלא בחבל של נ' אמה לא פחות ולא יותר ^הולא ימדוד אלא כנגד לבו ^והיה מודד והגיע לגיא או לגדר מבליעו וחוזר למדתו *הגיע להר מבליעו וחוזר למדתו

ובלבד

הא מני ר"מ היא · הך סיפא סתמא היא ולאו מסקנא דמלתא דרבנן היא : ואי מהא · מסיפא דמיירי בשתי עיירות התם הוא דקאמר ר"מ דאף על גב דאיכא קרפף לכל חדא אמרי' חדא היא : משום דדחיקא תשמישתייהו · דהואיל וקרובות אין להן נוי העיר בב' קרפיפות עד דאיכא טפי הלכך עשה קרפף את שתיהן להיות אחת אבל הכא דלא דחיקא תשמישתה שאין עיר אחרת סמוכה לה ויש לה אויר הרבה : אימא לא · ניתיב לה קרפף כלל קמ"ל : טעמא דאיכא אמצעי · דהשתא אין בין עיר לעיר אלא קרפף אחד : לא משולשין ממש · בשורה אחת אלא שלישי עומד מרחוק כנגד בין שני החיצונים* : כל שאילו מטיל אמצעי ביניהן · כלומר הא דקתני במתניתין אם יש בין ב' החיצונים קמ"א לא כדס"ד מעיקרא שאין ביניהן יותר אלא מתניתין דמרחקי מהדדי טובא וה"ק אם יש אויר בין ב' החיצונים כדי להתמלאות אמצעי ולעמוד אויר הנשאר בין אמצעי ולחיצונים מכאן ומכאן על קמ"א לכאן ומאה וארבעים ואחת לכאן דהיינו ב' קרפיפות לשניהן רואין כאילו הוא נתון ביניהן והרי כולן אחת והיוצא מאחת מהן לילך דרך אחת מחברותיה מודד מחומת חברתה אבל אם רבה אויר יותר מכאן לא אמרינן רואין : וכמה · יהא רחוק אמצעי מהן דאמרינן רואין : אלפים · הואיל ויכול לבוא מזו לזו בלא עירוב אמרי' רואין : והא את הוא דאמרת · לעיל (דף נה:) גבי עיר שעשויה כקשת דאפילו יש בין יתר לקשת יותר מאלפים הרי היא אחת ומודדין לה מן היתר : איכא בתים · בקשת והרי הדר בקשת יכול לבוא לראשיה דרך בתי הקשת : הכא · בין אמצעי לחיצונים : ואפילו טובא · ובלבד שיהא שיעור באמצעי למלאות כדאמרינן : ליכא למימר מליוה · מלא האויר שביניהן דאין לך במה למלאותו : **מתני'** לא פחות ולא יותר · בגמ' מפרש טעמא : ולא ימדוד אלא כנגד לבו · קבעו לו חכמים מקום לשום כנגדו ראש החבל שלא יתן זה כנגד צוארו וזה כנגד רגליו והחבל מתקצר והתחומין מתמעטין : מבליעו · אם אינו רחב נ' אמה משפתו לשפתו מלמעלה אע"פ שיש במדרונו הילוך יותר מאלפים אין אומרים תעלה מדת מדרונו למדת התחום אלא יעמוד זה על שפתו מכאן וזה על שפתו מכאן ויבליע מדרונו בחבל אחד: לגדר · חומת אבנים שנפלה ונעשה גל גבוה ומשופע ובני אדם מהלכין עליו : וחוזר למדתו · בגמרא מפרש דמדקתני חוזר למדתו משמע שאם היה רוחבו כנגד העיר יותר מחמשים ואינו יכול להבליעו בחבל ובאחד מראשיו שלא כנגד העיר יכול להבליעו הולך ומבליעו שם ומודד והולך שם משפתו והלאה עד כנגד מקום שכלה בו שם רוחב הגיא כנגד העיר וחוזר למדתו כנגד העיר ומשלים למדת תחומין :

ובלבד

סוכה (דף ג:) בית שאין בו ד' אמות על ד' אמות אין עושין אותו עיבור בין ב' עיירות ק"ק מאי נפקא מינה מאותו בית דבלא"ה נותנין קרפף לעיר ואי משום שע"י הבית יוכל ללכת יותר א"כ מה היה לו להזכיר ב' עיירות אלא הל"ל אין עושין אותו עיבור לעיר ואומר רשב"ס דגרסינן התם אין עושין אותו עיבור לעיר ועי"ל דנקט ב' עיירות משום דאז רגילות לעשות בורגנין ללכת מזו לזו כשרחוקין יותר מד' אלפים שאין יכולין לבא ע"י עירוב ואור"ת דהלכה כרב הונא דאמר קרפף לזו וקרפף לזו דגדול היה בחכמה ובמנין מחייא בר רב דזוטר מיניה טובא כדמוכח בסוף פרק יש בערכין (דף טז:) שהיה רב הונא מוכיחו והנהו אמוראי דקאמרי לאו משולשין ממש סברי כרב הונא דלחייא בר רב יכול להיות משולשין ממש ורב ספרא דקאמר הא מפסקת דיגלת דהוה יותר מקמ"א ושליש משמע דאי לאו הכי שפיר עבדי והיינו כרב הונא ועוד אפי' לחייא בר רב הא משני סיפא דמתני' דקתני לזו ע' אמה ושיריים ולזו ע' אמה ושיריים כר"מ והוי מחלוקת ואח"כ סתם וא"כ לדידיה הוה הלכה כר"מ :

הא ליכא אמצעי לא תיובתא דרב הונא · וא"ת לחייא בר רב נמי קשה דהא אוקי סיפא כר"מ ולא בעי אמצעי וי"ל דלדידיה איכא לפרש דהך סיפא דג' כפרים אתיא כרבנן ובא להשמיענו דעושים בורגנין הרבה זה אחר זה כל אחד תוך ע' אמה ושיריים של חבירו ליחשב הכל אחד כמו שכאן עושה אמצעי שלשתן להיות אחד :

אלא כל שאילו מטיל כו' · ובין ב' החיצונות היינו בין החיצונות לאמצעית ויש קמ"א ושליש לכאן וקמ"א ושליש לכאן כמו שפ"ה וא"ת מעיקרא נמי דקא ס"ד משולשין ממש יפרש נמי כן דבין אמצעית לחיצונות קאמר ולא יקשה לרב הונא וי"ל דבמשולשין ממש אין שייך לפרש כן דא"כ לא ה"ל למתני בין ב' החיצונות אלא הל"ל אם יש בין זה לזה קמ"א ושליש אבל כי לא איירי במשולשין ממש לא מלי למתני בין זה לזה כיון שאין האמצעי שם ביניהן ונראה דלחייא בר רב נמי צ"ל דלאו משולשין ממש דאי משולשין ממש קאמר אמאי נקט בין שנים החיצונות קמ"א אמה ושליש וכולל אויר שמכאן ומכאן בבת אחת הל"ל אם יש בין זה לזה ע' אמה ושיריים ואם כן דמודה חייא בר רב למסקנא זו אין ראייה מכאן דהלכה כרב הונא :

התם ליכא למימר מלי · פי' התם לבני אמצעי הקשת אין מודדין להם מן היתר וליכא למימר מלי בענין זה כאילו בתיהם שבקשת נתונים ביתר דא"כ מפסידין לצד אחר דאם הוי היתר למזרח מפסידין למערב וה"נ לא אמרינן מלי להיות רואין בני אמצעית כאילו עומדין בין החיצונות למדוד להם משם אלפים ודוקא לחיצונה דאמר מלי כשבאין בני חיצונה זו לילך דרך חיצונה האחרת שמודדין לכל אחת מפתח חברתה וה"ה בני ראש קשת האחד שבאו לילך לצד ראש הקשת האחר דאמר מלי ומודדין להם אלפים מראש הקשת האחר אפילו יש בין שני ראשי הקשת יותר מארבע אלפים ובלבד שלא יהא בין יתר לקשת יותר מאלפים כמו בין האמצעית לחיצונות דהכא דלא שרי אלא עד אלפים ועי"ל דהתם לא אמרי' מלי כיון דאיכא יותר מאלפים דאביי לטעמיה דאמר כוותיה דרבא בריה דרבה בר רב הונא מסתברא וביתר מאלפים לא אמרינן מלי הכא איכא למימר מלי דאוקימנא דליכא אלא אלפים בין האמצעית לחיצונה ועוד י"ל דהתם ליכא למימר מלי כיון דהאויר שביתר אין יכול להחזיק בני הקשת והוא הדין הכא אם היה אמצעית גדולה יותר מן האויר שבין ב' החיצונות דליכא למימר מלי :

וכיון

מסורת הש"ס

כוס
*
* *
[בק"ד רבא וככ"י רבא אדא]
[לעיל נה:]
[נה.]
[פי' ירכות של חומה ערוך]
[ירושל' ליג]

*) [לכאורה נראה דט"ס הוא וצ"ל מדקתני סיפא אם יש לזו ע' אמה ושיריים וכו']. **) [נראה דצ"ל מדקתני וכן שלשה כפרים וכו'].

גמרא

ובלבד שלא יצא חוץ לתחום *אם אינו יכול להבליעו בזו אמר רבי דוסתאי בר ינאי משום ר' מאיר שמעתי שמקדרין בהרים : גמ' מנא הני מילי אמר רב יהודה אמר רב דאמר קרא °ארך החצר מאה באמה ורוחב חמשים בחמשים אמרה תורה בחבל של חמשים אמה מדוד *האי מיבעי ליה *ליטול חמשים ולסבב חמשים א"כ לימא קרא חמשים חמשים מאי חמשים בחמשים שמעת מינה תרתי : לא פחות ולא יותר : תנא לא פחות מפני שמרבה ולא יותר מפני שמתמעט א"ר *אסי אין מודדין אלא בחבל של אפסקימא מאי *אפסקימא א"ר אבא נרגילא מאי נרגילא א"ר יעקב דיקלא דחד נברא איכא דאמרי מאי אפסקימא רבי אבא אמר נרגילא רבי יעקב אמר דיקלא דחד נברא תניא אמר רבי יהושע בן חנניא אין לך שיפה למדידה יותר משלשלאות של ברזל אבל מה נעשה שהרי אמרה תורה °ובידו חבל מדה והכתיב °וביד האיש קנה המדה ההוא לתרעי תני רב יוסף שלשה חבלים הם של *מגג של נצר ושל פשתן של מגג לפרה *דתנן *כפתוה בחבל המגג ונתנוה על גב מערכתה של נצרים לסוטה *דתנן ואח"כ מביא חבל המצרי וקושרו למעלה מדדיה של פשתן למדידה : היה מודד והגיע : מדתני חוזר למידתו מכלל דאם אינו יכול להבליעו הולך למקום שיכול להבליעו ומבליעו וצופה כנגד מידתו וחוזר תנינא להא דתנו רבנן *היה מודד והגיע המידה לגיא אם יכול להבליעו בחבל של חמשים אמה מבליעו ואם לאו הולך למקום שיכול להבליעו ומבליעו וצופה וחוזר למידתו אם היה גיא מעוקם מקדיר ועולה מקדיר ויורד הגיע לכותל אין אומרים יקוב הכותל אלא אומדו והולך לו והא אנן תנן מבליעו וחוזר למידתו התם ניחא תשמישתא הכא לא ניחא תשמישתא אמר רב יהודה [א] אמר שמואל לא שנו אלא שאין חוט המשקולת יורד כנגדו אבל

(שמות כז; זכריה ב; יחזק' מ)

רש"י

ובלבד שלא יצא חוץ לתחום · שאם היה רחבו של גיא כנגד העיר יוצא חוץ לתחום וזה הלך והבליעו שלא כנגד העיר ומודד משפתו ולהלן לא ימדוד אלא עד כדי השלמת התחומין וצופה כנגד מקום שמדתו כלה כנגד העיר בתוך הגיא ויציין סימני התחום אבל לא ימדוד וילך חוץ לתחום עד כנגד מקום תכלית שפת הגיא שכנגד העיר לידע כמה אמות יצא וכמנין אותן אמות יחזור ויכנס לתוך הגיא ויציין משום גזירה שהרואה אותו מודד והולך שם יאמר שמידת התחומין ע"כ · ל"א שלא יצא חוץ לתחום אם היה ארוך וראשיו יוצאין חוץ לתחומי העיר ואין יכול להבליעו בחבל כנגד התחומין מפני רחבו ויכול להבליעו שלא כנגד התחומין לא יצא להבליעו שם גזירה שמא יאמרו מדת תחומין של לידי העיר באה לכאן : בזו א"ר דוסתאי בר' ינאי · בזו למעוטי ערי מקלט ועגלה ערופה דאין מקדרין בהן כדמפרש בגמ' [לקמן:] : מקדרין · נוקבין רואין כאלו נוקבין אותן ומודדין דרך הנקב למעט מדת מדרונו כדאמר בגמ' שמודדין אותו בחבל של ד"א והתחתון מניח את החבל כנגד לבו והעליון כנגד מרגלותיו ומתמעט מדרונו של כל ד"א חצי קומת אדם : גמ' מפני שמרבה כשהחבל קצר יכול למותחו ומאריך המדה והתורה אמרה בחבל של נ' אמה ימדוד : מפני שמתמעט · שכובדו מכפילו ומקצר באמצעיתו : נברא · היא שגדל ומתגלגל סביב הדקל כעין ויגיל"א של גפנים : ובידו חבל מדה · במשכן של יחזקאל : וביד האיש קנה המדה · במשכן של יחזקאל : בדתרעי · למדוד רוחב השערים : מגג · יונ"ק בלעז לפי שאינה מקבלת טומאה שיהו כל מעשה פרה בטהרה : נצרים · ערבה קלופה ל"א צורי דקל והוא סיב דק דרב יוסף פליג אדרב אסי : הולך למקום כו' · כדפירשתי לעיל : ואם היה גיא מעוקם · שהיה מדרונו משופע ונוח להילוך מקדר ועולה כדפירשתי תחתון כנגד לבו כו' כך שמעתי וקשה לי בה לקמן ובתוספתא [פ"ד] ה"ג ואם היה גיא מעוקם ואינו יכול להבליעו מקדר וכו' וה"ק אם היה גיא מתעקש והולך וסובב את העיר וכשהוא מודד תחום מערב אינו יכול להבליעו בחבל של נ' אמה ברוח מערבית עד שהוא מתעקש לצפון הוא מתחיל להשוות אותה הבלעה אינה מועלת למידת תחום מערב ומקדר ועולה : בדניחא תשמישתיה · נוח להילוך קצת כגון מתלקט עשרה מתוך ארבעה התם קתני מבליעו אם יכול ואם לאו מקדר : הכא · בכותל זקוף יותר מדאי דכיון דלא חזי להילוך אין גובה שיפועו עולה למידת התחום : לא שנו · דמקדר אלא דניחא תשמישתיה שמעוקם כל כך שאין חוט המשקולת יורד כנגדו שכשמניח חוט משקולת הבנאים אצל שפתו והיא יורדת לעומקו מנקפת בשיפועו ומעכבת המדרון מלירד כנגדו אלא מרחיקו מלמטה · כנגדו משמע מכוון ולקמן [ע"ב] מפרש דעד ד' אמות קרי ליה יורד כנגדו שירחיק השיפוע את המשקולת לקרקעיתו ד"א מכנגד שפתו העליונה:
אבל

תוספות

ובידו חבל מדה · פ"ה במשכן של יחזקאל *ור"ת כתב דההוא בספר זכריה אבל וביד האיש קנה המדה הוא ביחזקאל : ההוא בדתרעי · וההוא דכתיב מדד את רוח הקדים חמש מאות קנים בקנה המדה סביב וכן כתיב בד' רוחות מפרש ר"י דבחבל מדה היו מודדין ה' מאות קנים : בחבל המגג . אע"ג דשום חבל אינו מקבל טומאה דבעינן טווי וארוג כדאמר בפ' במה אשה (שבת דף סד·) משום מעלה דפרה בעי' ממין שאין מקבל טומאה : *הגיע להר מבליעו · וא"ת אמאי לא כייל להו בהדי הדדי הגיע להר או לגדר מבליעו וי"ל משום סיפא דתני שמעתי שמקדרין בהרים לכך תני הר בפני עצמו אע"ג דקידור שייך נמי בגיא וגדר ואם נאמר דגיא וגדר שוין לגמרי והר חלוק קצת מהן הוה ניחא : ובלבד שלא יצא חוץ לתחום · רש"י פירש בלשון ראשון שאם היה רחבו של גיא כנגד העיר יוצא חוץ לתחום והולך להבליעו שלא כנגד העיר לא ימדוד וילך חוץ לתחום עד כנגד תכלית שפת הגיא שכנגד העיר וכמנין אמות שיצא יחזור ויכנס לתוך הגיא ויציין שלא יאמרו מידת תחומין באה לכאן כדמפרש בגמ' (לקמן:) ואין נראה דבלאו הכי אי אפשר למדוד בענין זה שאם יחזור לתוך גיא ויציין במקום שכלות מנין אמות שיצא הרי הוא מציין חוץ לתחום שאותן אמות שיצא היו במישור ואותן אמות שנכנסו לתוך הגיא הן בשיפוע ואי אפשר לומר שיתן חבל בגיא משפתו אל שפתו וכנגד אמות שיצא ימדוד על החבל ויציין שם חוט המשקולת דהא כיון דגיא רחב יותר מנ' אמה אמרו חכמים שאין חבל מועיל שם דהא אפילו ע"י כלונסין אין מועיל למתוח עליהם חבל של נ' אמה מזה לזה אלא ילך למקום שיכוין ויבליע או יקדר : ואם אין יכול להבליעו · פי' אלא א"כ יצא חוץ לתחום או שהיה גיא מעוקם כדקתני בברייתא בגמ' [ע"ב] : ואם היה גיא מעוקם · פי' הקונטרס בלשון ראשון שהיה מדרונו משופע ונוח להלוך מקדרין כך שמעתי וקשה לי בה ולא פירש מה קשיא ליה בה ואומר ר"י דקשה ליה משום דבסמוך קאמר עלה לא שנו כלומר דמקדרין בגיא מעוקם אלא שאין חוט המשקולת יורד כנגדו אבל אם חוט המשקולת יורד כנגדו מודדו מדידה יפה פירוש מדלג כל השיפוע ואינו מודד אלא המישור שבתוך הגיא וא"כ הא דקתני מבליעו היכי משכחת לה כל זמן שאין חוט המשקולת יורד כנגדו אכתי הוה מעוקם ומקדר ואינו מבליעו וכי החוט יורד כנגדו אין צריך להבליעו אלא מודדו מדידה יפה ומדלג כל השיפוע ומיהו לפי' זה מצינו למימר דלא שנו לא קאי אגיא מעוקם דמקדר כדפ"ה אלא ה"פ ל"ש דמבליעו או היכא דאינו יכול להבליעו דמקדרין אלא שאין החוט יורד כנגדו ואע"ג דאוקימנא דמבליעו היכא דניחא תשמישתא בגיא מעוקם דניחא תשמישתא טפי מקדרין ומיהו מדקתני בתוספתא אם היה גיא מעוקם ואינו יכול להבליעו ל"ל כלשון שני של הקו' שהגיא מתעקש והולך סביב העיר ואם יבלע מצד אחד יכול לטעות שצריך להיות זופה והולך כמה פעמים : אין אומרים יקוב את הכותל · פירוש שיעמיד כלונסות ארוכין מכאן ומכאן וימתח החבל מזה לזה להבליעו אלא הקילו חכמים לסמוך על אמידה בעלמא ואומדו בלבו והולך לו כדמוקי לה בדלא ניחא תשמישתיה וטורח לעלות על גביו ומיהו אם זקוף יותר מדאי עד שחוט יורד כנגדו אפילו אמידה אין צריך ומדלג כל שיפוע הכותל כדאמר שמואל בסמוך גבי גיא ודוקא גבי כותל והר הקילו היכא דלא ניחא תשמישו דאומדין משום דצריך לעלות על גביו כשרוצה להבליע וטירחא דמילתא טובא אבל גבי גיא (מעוקם) לעולם מבליע אף על גב דלא ניחא תשמישתא כל זמן שאין החוט יורד כנגדו כדאמר שמואל משום דאין טורח להבליע כולי האי :
היכא

מסורת הש"ס

לעיל לה:

[ע' תוס' לעיל כג: ד"ה פסטיה דקרא]

[גי' הערוך רבי אמי]

[גירסת הערוך אפקימא יש מפרשין חבל שעושין אותו מקליפת אילן של אגוז עכ"ל ופי' שכתב הערוך היינו ע"כ לאיכא דאמרי מאי אפקימא וכו']

פי' מין גמי

פרה פ"ג מ"ט

סוטה ז:

[תוספתא פ"ד]

עין משפט נר מצוה

רש"ל גרס ור"ת כתב הגורס בשמועה זו ובידו חבל מדה הוא קרא הכתוב בספר זכריה אבל וביד האיש קנה המדה הוא ביחזקאל והגי' הנכונה פתיל פשתים בידו והכתיב וקנה המדה:

לא א מיי' פ"ג מהלכות פרה הלכה ב סמג עשין רלב :

[שלשה דיבורים אלו הגיע ובלבד ואם שייכין למתניתין]

לא ב מיי' פ"ג מהל' סוטה הלכה יא :

לב ג מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה יא סמג לאוין סו טוש"ע א"ח סי' שצט סעיף א :

לג ד ה מיי' שם הלכה יב יג טוש"ע שם סעיף ד ה :

רבינו חננאל

מנ"ל אמר רב יהודה דאמר קרא אורך החצר מאה באמה ורחב חמשים בחמשים. אמרה תורה בחבל של חמשים אמה מדוד . ואקשינן האי קרא מיבעי לי ליטול חמשים ממאה של אורך וסבבם בחמשים האחרות כדי שיבא שבעים אמה ושיריים על שבעים אמה ושיריים ודחי א"כ נימא קרא חמשים חמשים ומאי בחמשים שמעינן מינה תרתי : לא פחות ולא יותר . תנא פחות מפני כשנמתח נמתח הרבה ומוסיף המדה . ואם הוא יתר מחמשים אמה אינו נמתח הרבה וממעט במדת התחום : ירושלמי . מדת התחום [ארבעים]חבלים לא פחות שהוא נמתח ונשכר ולא יותר שהוא נקמט ויפסיד . הגורס בשמועה זו ובידו חבל מדה . הוא הכתוב בס' זכריה(ב') אבל וביד איש קנה המדה ביחזקאל הוא והגירסא נכונה והכתיב ופתיל פשתים בידו וקנה המדה והוא עומד בשער . ביחזקאל (מ') . ההוא לתרעי פי' הקנה למוד בו מדת השער . חבל של אפסקמא . יש מי שאומר גוזל הנר ודקלא דחד נבארא זליף . א) פי' מקדרין חותכין כדגרסינן איזהו עור לבב כל שקרוע כנגד הלב ב).וקדור כמין ארובה ועיקרו מגדרין מלשון גודו אילנא . תני רב יוסף ג' חבלים [הן] של מגג לקשור בו את הפרה כדתנן בחבל של מגג כו' והוא חלקו. של נצרים לסוטה דתנן ואח"כ מביא חבל של מצרי וקושר למעלה מדדיה. חבל של פשתן למדידת התחום : מתני' היה מודד והגיע לגיא או לגדר כו' תנינא להא דת"ר היה מודד והגיע מדידה לגיא אם יכול להבליעו בחבל של חמשים אמה מבליעו כלומר מעביר החבל על גביו ואם לאו הולך למקום שפתח הגיא צר ומבליעו שם וצופה וחוזר למדתו . אם היה גיא מעוקם מקדיר ויורד . הגיע לכותל אין אומרים יקדיר את הכותל אלא אומדו והולך לו . ואי ניחא תשמישתיה מודד מדידה יפה. אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו שאין חוט משקולת יורד כנגדו
אבל

הגהות הגר"א

[א] גמ' אר"י אמר שמואל ל"ש אלא כו' נ"ב כאן ג' בבות מלתיה דשמואל. וליתא בתרא דרב יוסף . וליתא בתרא דרבא. ראשונה בקידור לבד ואחרונה בהבלעה לבד מציעתא בשניהם . מציעתא בגיא לבד . אחרונה בהר לבד . וראשונה אף בהר (לבד) ושם אף בהבלעה נמצא בגיא ב' בבות ראשונה ומציעתא א' בקידור וא' בשניהם ובהר ב' אחרונה וראשונה א' בהבלעה וא' בשניהם . שיטת ש"ע וטור . והכלל בקיצור כי ראשונה בכולהו לבד הבלעה דגיא שהוא קל בטורח מכולם ושלישית בהבלעה דהר לבד שהוא חמור בטורח מכולם ואמצעית [*שניהם קידור והבלעה] דגיא לבד וסיי' אב"ג למפרע אבל רש"י לא כתב כן אלא מילתא דרבה בקידור ובהבלעה [*דהר וכן] ש"מ כדברי [*רש"י] וכן בעומקו של גיא חולק גם [*כן] רש"י (ושאר פוסקים) [*שמפרש] רק בהבלעה :

* כ"ה בכי"ק שעל גליון הגמ' שלו . א) [מתיבת פי' מקדרין עד תיבת גודו אילנא שייך למטה אחר תיבת מקדיר ויורד] . ב) עיין בערוך ערך קד א'.

עין משפט
נר מצוה

לד א ב ג מיי' פכ"ח מהל' שבת הל' טו טז טוש"ע א"ח סי' שצ"ט סעיף ד :

לה ד מיי' פ"ט מהל' רוצח הלכה ד סמג עשין עח :

לו ה מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה יז סמג לאוין סו טוש"ע א"ח סי' שצ"ט סעיף ד וסעיף ז :

לז ו מיי' שם הלכה יט טוש"ע שם סעיף יח :

אבל חוט המשקולת יורד בנגדו מודדו מדידה יפה וכמה עומקו של גיא אמר רב יוסף אלפים איתיביה אביי עמוק ק' ורוחב נ' מבליעו ואם לאו אין מבליעו הוא דאמר כאחרים דתניא אחרים אומרים אפילו עמוק אלפים ורוחב נ' מבליעו איכא דאמרי אמר רב יוסף אפילו יתר מאלפים כמאן דלא כת"ק ולא כאחרים התם שאין חוט המשקולת יורד בנגדו הכא בחוט המשקולת יורד בנגדו וכי אין חוט המשקולת יורד בנגדו עד כמה אמר אבימי ד' וכן תני רמי בר יחזקאל ד': הגיע להר מבליעו וחוזר למידתו: אמר רבא לא שנו אלא בהר המתלקט י' מתוך ד' אבל בהר המתלקט י' מתוך ה' מודדו מדידה יפה רב הונא בריה דרב נתן מתני לקולא אמר רבא [א]לא שנו אלא בהר המתלקט עשרה מתוך חמש אבל בהר המתלקט עשרה מתוך ד' אומדו והולך לו: ובלבד שלא יצא חוץ לתחום: מאי טעמא אמר רב כהנא גזירה שמא יאמרו מדת תחומין באה לכאן: אם אינו יכול להבליעו: תנו רבנן [ב]כיצד מקדרין תחתון כנגד לבו עליון כנגד מרגלותיו אמר אביי *נקיטינן [ג]אין מקדרין אלא בחבל של ארבע אמות *אמר ר"נ אמר רבה בר אבוה (א)(נקיטינן) אין מקדרין [ד]לא בעגלה ערופה ולא בערי מקלט מפני שהן של תורה:

מתני' [ה]אין מודדין אלא מן המומחה ריבה למקום א' ומיעט למקום אחר שומעין למקום שריבה ריבה לאחד ומיעט לאחד שומעין למרובה *[ו]ואפילו עבד אפילו שפחה נאמנין לומר עד כאן תחום שבת שלא אמרו חכמים את הדבר להחמיר אלא להקל:

גמ'

אבל אם היה חוט המשקולת יורד כנגדו · שפתו זקופה מאד שאין מתרחקת שפת תחתיתו מכנגד שפת גובהו ד"א אין (ב) מידת מדרון ממעט מידת התחום ע"י קידור אלא נכנס לתוכו ומודד קרקעיתו מדידה יפה כקרקע חלקה ויוצא לשפתו ומשלים מדתו והולך : כמה עומקו של גיא · דנימא מבליעו כשהוא רחב נ' : אלפים · אבל יותר מכאן אפי' יכול להבליעו אינו מבליעו אלא מקדר : התם כשאין חוט המשקולת יורד כנגדו · פלוגתא דת"ק ואחרים הלכך כיון דחזי להילוך קלא אזלינן ביה לחומרא : עד כמה · יתרחק המשקולת מכנגדו דקרי ליה אין יורד ונחמיר ביה : במתלקט י' מתוך ד' : הבא ללקוט כמה הוא מגביה והולך מולא י' טפחים גובה קודם שיגיע להילוך ד"א אבל מתוך חמש כקרקע חלקה דמי ומודדו מדידה יפה ואין כאן לא הבלעה ולא קידור : מתני לקולא · בהר משופע הוא דבעינן הבלעה או קידור אבל בזקוף אומד בעלמא : שלא יצא חוץ לתחום · הא פרשינן לעיל : בערי מקלט · בתחום ערי מקלט לקלוט דתנן (מכות דף יב:) כשם שהעיר קולטת כך תחומה קולטת : בעגלה ערופה · כשמודדין לידע איזו היא קרובה אל החלל : מפני שמדידתן מן התורה · הלכך (ג)לא מערינן בהו מידי אלא מודדין הרים וגאיות כקרקע חלקה :

מתני' ה"ג אין מודדין אלא מומחה · בקי במדידה : ריבה במקום אחד ומיעט במקום אחר · שכמלאו סימני תחום קרן זה ארוכין ובולטין מכנגד סימני תחום קרן שכנגדו : שומעין למקום שריבה · (ומה) ומוציאין מידה הקצרה כנגדה מפני שלא מתח מתחילה החבל כל צרכו ונתקצר וצריך למותחו בכל כחו והכי תניא נמי בתוספתא [פ"ד]: ריבה לא' ומיעט לאחד · מפרש בגמ' [נח.]: שלא אמרו חכמים כו' · כשגזרו שלא לצאת חוץ לתחום לא אמרו להחמיר בתחומין אלא להקל בתחומין :

גמ'

איכא דאמרי א"ר יוסף אפילו יותר מאלפים · ומסיק רב יוסף כשהחוט יורד כנגדו איירי ולפי המסקנא זו לא קאי רב יוסף אהבלעה כדאמר עד השתא דהא אמרינן לעיל דמודדו מדידה יפה אלא אדרב יהודה קאי דאמר כשהחוט יורד כנגדו מודדו מדידה יפה וקמ"ל דאפילו יתר מאלפים מודדו מדידה יפה :

וכי אין חוט המשקולת יורד כנגדו עד כמה אמר אבימי עד ד"א · פי' רבינו שמואל ואין חילוק בין עמוק כ' לק' או אלף או אלפים אע"פ שב' אמות שיפוע של דבר מועט נוח להשתמש יותר מארבע אמות שיפוע של דבר גדול :

אבל מתלקט י' מתוך ה' מודדו מדידה יפה · [הא' מודדו מדידה יפה] דהכא לא פ"ה כההיא דלעיל שמדלג כל השיפוע אלא דרבא אין מבליע ואין מקדר אלא מודד כל השיפוע דכקרקע חלקה דמיא ונראה דה"ה בגיא וגדר אם מתלקט י' מתוך ה' דכקרקע חלקה דמי והשתא איכא ד' דינים בכותל והר דאם מתלקט י' מתוך ה' מודד כקרקע חלקה ואם מתלקט י' מתוך ד' מבליע ואם אין יכול להבליע מקדר ואי לא ניחא תשמישי' אומדו והולך לו ואם חוט יורד כנגדו מדלג כל השיפוע ובגיא אין חילוק בין ניחא תשמישי' ללא ניחא תשמישי' כדפרישית ולהאי לישנא דרבא לא ידענא מאי קורין ניחא תשמיש' ומאי קורין לא ניחא תשמיש' אבל בלשון אחרון דרבא דאמר מתלקט י' מתוך ה' מבליעו והיינו ניחא תשמישתא ובמתלקט י' מתוך ד' אומדו והולך לו והיינו לא ניחא תשמישתא ולפ"ז הלשון אין בכותל והר כי אם שלשה דינים מתלקט י' מתוך ה' מבליעו ומתוך ד' אומדו וחוט יורד כנגדו מדלג כל השיפוע כך סוגיא זו מפורשת לפי שיטת הקונטרס ור"ת מפרש דחוט המשקולת קרי לכל דבר משופע וחלק שאין בו מורד ועיכוב שיוכל אדם לעמוד שם והיינו משקולת ותרגומא יתארהו בשרד (ישעיה מד)(ד)ימסר במתקלא אפי' יהא משופע בשיפוע הרבה נקרא משקולת הואיל והוא משופע וחלק ביותר וה"פ לא שנו אלא שאין חוט המשקולת יורד כנגדו פי' שאין בחוט המשקולת שיוכל אדם לרדת בו ולעלות דהואיל דלא חזי להילוך הקילו בו להבליעו אבל חוט המשקולת יורד כנגדו שיש בו מורד לירד ולעלות לא הקילו להבליעו אלא מודדו מדידה יפה לגמרי כי ההיא דלקמן דמן הדין בכ"מ היה (ה)למדוד כל השיפוע כדאמרינן לקמן אין מקדרין לא בערי מקלט כו' אלא שבתחומין הקילו להבליעו כשאין חוט המשקולת יורד כנגדו וכמה עומקו של גיא דמבליעין א"ר יוסף אלפים אבל מאלפים ואילך לא דכיון דהוי כתחום שבת אין להקל בו התם כשאין חוט המשקולת יורד כנגדו פי' רב יוסף קאי אמתניתין כשאין (מודד ב) חוט המשקולת יורד כנגדו ולכך מבליעין אפי' ביותר מאלפים ורבנן ואחרים כשחוט המשקולת יורד כנגדו דחזי להילוך ואפ"ה מבליעין למר עד ק' אמה ולמר עד אלפים ולהאי לישנא בתרא דרב יוסף הא דמפליג רב יהודה לעיל בחוט המשקולת יורד כנגדו היינו ביותר מק' לרבנן או ביותר מאלפים לאחרים עד כמה פי' עד כמה יהיה הגיא שמבליעין עד ד' אבל פחות מד' הוי כקרקע חלקה ומודד הכל אבל מתלקט י' מתוך ארבע אומדו והולך לו פי' ר"ת דדוקא בהר שעשוי בידי שמים הקילו להיות אומדו אבל גיא שעשוי בידי אדם כדרך שעושין גיאות ועמקים סביבות העיר לחוזק לא הקילו להיות אומדו אלא אפילו אין חוט המשקולת יורד כנגדו דלא חזי להילוך מבליעו וכן גדר ורבינו שמואל גרס לעיל בברייתא הגיע לכותל ימוד את הכותל והכי איתא בתוספתא [פ"ד] פי' ימוד כל שיפוע הכותל ומוקי לה בדניחא תשמישתא והיינו במתלקט י' מתוך ה' ומתניתין דמבליעו היינו במתלקט מתוך ד' והכי נמי מוקי לה רבא בלישנא קמא והא דקאמר התם בדניחא כו' היינו משום דברייתא גופה מייתי אגב גררא ושייך שפיר לישנא התם לא שנו דמבליע אלא כשאין חוט המשקולת יורד כנגדו כיון דאיכא ד"א לא בטלי וצריך להבליע אבל חוט המשקולת יורד כנגדו כיון דאין בשיפוע ד"א ועוד דאוקימנא מתניתין בדלא ניחא תשמישתא מדלג השיפוע ומודדו מדידה יפה וכמה עומקו של גיא דלא בטלי ד"א ומבליע אמר רבי יוסף אלפים אבל טפי מאלפים אפילו ארבע אמות אויר או יותר מדלג כל השיפוע ומידת חכמים כך הוא דפחות מארבע אמות לא חשיבי ואפילו בפחות מק' וד' אמות או יותר חשיבי עד אלפים טפי לא חשיבי איתיביה אביי עמוק ק' מבליעו ואם לאו אין מבליעו אלא מדלג כל השיפוע הוא דאמר כאחרים איכא דאמרי אמר רב יוסף אפילו ביותר מאלפים לא בטלי ארבע אמות ומבליע ה"ג התם כשחוט יורד כנגדו פירוש דרבנן ולאחרים דפחות מארבע חשיבי עד ק' לרבנן או עד אלפים לאחרים הכא כשאין חוט כו' דד' אמות חשיבי ולא בטלי אפילו ביותר מאלפים :

אין מודדין אלא מן המומחה · פי' ר"ח דרך ישרה ומכוונת כנגד העיר *ומומחה מלשון ומחה על כתף ים כנרת (במדבר לד) שלא ילך לצדי העיר למדוד שם אלפים לפי שפעמים יש שם קרקע חלקה ונוח למדוד ואחרי כן יהיה נופה ובא לו כנגד העיר ונופה כנגד מידתו אין לו לעשות כן משום דפעמים יש כנגד העיר הרים וגאיות שיש לו להבליע או לקדר :

רבינו חננאל

אבל חוט המשקולת יורד בנגדו מודדו מדידה יפה . וכמה עומק של גיא . אמר רב יוסף אלפים והוא דאמר כאחרים דתניא אחרים אומרים אפילו עמוק אלפים ורחב נ' מבליעו . וחכ"א עמוק ק' ורחב נ' מבליעו ואם לאו אין מבליעו איכא דאמרי [אמר] רב יוסף אפילו (יורד) [יתר] מאלפים א"ל אביי כמאן לא כרבנן ולא כאחרים ושנינן כי אמר רב יוסף בשאין חוט המשקולת יורד כנגדו וכי חוט המשקולת יורד כנגדו מודדו מדידה יפה עד כמה אמר אביי עד ד': ירושלמי כיצד מודדין את הנחל צר מלמעלה ורחב מלמטה עד נ' אמה אתה רואה אותו כאילו רואה עפר או צרורות . ואם לאו אתה רואה כאלומטרפס ועולה מטרפס ויורד . היה הנחל מעוקם ר' חסדאי א' נוטל מצופות ומשער בה בעיניו במישור וחוזר ועושה כן בהר . הגיע להר מבליעו וחוזר למדתו . אמר רבה לא שנו אלא בהר המתלקט עשרה מתוך ד' מפני שעולה כמין גבשושית יתר משיעור שליש ואין החבל נמתח . אבל הר המתלקט י' טפחים מתוך (ד') [ה'] אמות. נוח הוא למדידה מודדו מדידה יפה כי גבשושית (ושליש) [שליש] כי הא דתניא [זבחים ס"ג] כל כבשי כבשים ג' אמות לאמה חוץ מכבשו של מזבח שהוא מתוך שלוש ומחצה ואצבע וחצי אצבע*)ובלבד שלא יצא חוץ לתחום . מאי כדי שלא יבואו לטעות הרואים ויאמרו מדת תחומין באה לכאן. ואם אינו יכול להבליעו מקדר כיצד מקדר תנא תחתון כנגד לבו ועליון כנגד מרגלותיו אמר אביי נקטינן אין מודדין אלא בחבל של ד' אמות. אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אין מקדרין לא בעגלה ערופה ולא בערי מקלט מפני שהן של תורה : **מתני'** אין מודדין אלא מן המומחה

*) [שם בגמ' הני' ושליש אצבע וע"ש בתוס'].

[מסכת דירובלי אמתני' דלאמר הסדיוק שריבה אין שומעין משמע כפרש"י תו"ט]

[עיין תוספות חדשים שדחה דברי תו"ט]

מסורת הש"ס

[עי' פירש"י לעיל ס. ד"ה וכאמר ר"נ] לעיל נט:

[עי' תוס' לקמן נט. ד"ה אפילו]

הגהות הב"ח

[illegible]

גמ׳ למקום שריבה אין למקום שמיעט לא אימא *אף למקום שריבה: ריבה לאחד ומיעט לאחר כו׳: הא תו למה לי היינו הך הכי קאמר ריבה אחד ומיעט אחד שומעין לזה שריבה אמר אביי ובלבד שלא ירבה יותר ממדת העיר באלכסונא: שלא אמרו חכמים את הדבר להחמיר אלא להקל: והתניא לא אמרו חכמים את הדבר להקל אלא להחמיר אמר רבינא לא להקל על דברי תורה אלא להחמיר על דברי תורה *ותחומין דרבנן:

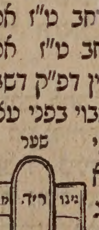
מתני׳ *עיר של יחיד ונעשית של רבים מערבין את כולה ושל רבים ונעשית של יחיד אין מערבין את כולה אא״כ עשה חוצה לה כעיר חדשה שביהודה שיש בה חמשים דיורין דברי רבי יהודה ר״ש אומר ג׳ חצירות של שני בתים: גמ׳ היכי דמי עיר של יחיד ונעשית של רבים אמר רב יהודה כגון *דאיסקרת׳ דריש גלותא א״ל ר״נ מ״ט אילימא משום דשכיחי גבי *הרמנא מדכרי אהדדי כולהו ישראל נמי בצפרא דשבתא שכיחי גבי הדדי אלא אמר רב נחמן כגון דיסקרתא דנתזואי ת״ר עיר של יחיד ונעשית של רבים ורה״ר עוברת בתוכה כיצד מערבין אותה עושה לחי מכאן ולחי מכאן או קורה מכאן וקורה מכאן ונושא ונותן באמצע ואין מערבין אותה לחצאין אלא או כולה או מבוי מבוי בפני עצמו היתה של רבים והרי היא של רבים

ואין

גמ׳ למקום שמיעט לא · בתמיה והלא יש בכלל מאתים מנה: היינו הך · דהיינו אחד היינו למקום א׳: ה״ק ריבה א׳ ומיעט א׳ · שמדדום שני בני אדם זה מיעט וזה ריבה: שלא ירבה יותר ממדת העיר באלכסונא · דאפי׳ ריבה שיעור גדול דליכא למיתלי במתיחת החבל תלינן ביה בטעות האלכסון דאמרינן זה היה בקי במדידה והניח טבלא של תחומין כנגד הקרן באלכסון כדאמרן (דף נו:) וזה מדד אלפים מאמצע הקרן והפסיד את הזויות כל אלכסון של אלפים אבל אם ריבה יותר מכך אין לנו במה לתלות ולבי מגמגם בלשון: לא להקל על דברי תורה · כל מה שגזרו חכמים בתחומין להחמיר על דברי תורה באו דמדאורייתא לא מתסרי מידי והיכא גזור הלכך אזלינן בהו לקולא דהא תחומין עצמן מדרבנן: מתני׳ עיר של יחיד · שלא היו נכנסין בה תמיד ס׳ רבוא של בני אדם ולא חשיבא רה״ר דלא דמיא לדגלי מדבר: ונעשית של רבים · שנתוספו בה דיורין או נקבעו בה שווקים: מערבין את כולה · כבתחלה ואין מבואותיה צריכין תיקון שהרי היא כחצר אחת וכגון שאין בה רה״ר גמורה של ט״ז אמה ואם יש בה מפרש בגמרא תקנתא לרה״ר שבתוכה: ושל רבים שנעשית של יחיד · רבותא אשמועי׳ דאע״ג דנעשית של יחיד אין מערבין את כולה הואיל ותחלתה של רבים דדילמא הדרא ומתעבדא של רבים ואתו לערובה כולה ואסור לערב עיר של רבים בלא שיור ואע״ג דאין בה רה״ר גמורה שלא תשכח תורת רה״ר והאי שיור הוי היכרא דטעמא משום עירוב הוא: אא״כ עשה חוצה לה · שיור שלא עירבו עם שאר העיר אלא לבדן: כעיר חדשה · כך שמה*: גמ׳ מ״ט · תנו טעמא בה דלא משכחת עיר של יחיד ונעשית של רבים אחריתי: משום דשכיחי רבים גבי הרמנא · אצל המושל דהיינו ריש גלותא ליטול רשות לדון ולהתיר בכורות ולסמוך: מדכרי אהדדי · דלא אתו למיסרי של רבים והרי היא של רבים: בצפרא דשבתא שכיחי אהדדי · לשמוע דרשה: אלא א״ר נחמן · כל עיר של יחיד ונעשית של רבים שריא: כגון דיסקרתא דנתזואי · כרך של אותו האיש: ורה״ר עוברת בתוכה · של ט״ז אמה רוחב: לחי מכאן ולחי מכאן · לראשי רה״ר ובעיירות שאין להם חומה עסקינן שראשי רה״ר מפולשין ובשל רבים והרי היא של רבים לא שרו רבנן להא תקנתא דכל מבואותיה המפולשין הוו כרה״ר ובעו תקנתא מדרבנן דמיחלפי ברה״ר אבל בעיר של יחיד מוכחא מילתיה: ואין מערבין אותה לחצאין · דכיון דמעיקרא חדא היא אסרי הני אהני והויא כמבוי ששכח אחד מן החצירות ולא נשתתף בו דאסרה אכולהו: או מבוי מבוי · ולקמן פריך השתא נמי ליסרו אהדדי:

ואין

למקום שריבה אין למקום שמיעט לא · פ״ה והלא יש בכלל מאתים מנה ותימה דמאי קשיא דודאי אין שומעין למקום שמיעט אלא הולכין עד מקום המרובה ועוד לישנא דמשני אף למקום שריבה לא אתי שפיר דלמקום שריבה דוקא הוא ולא אף למקום שריבה ונראה לפרש דהולכין למקום שריבה משמע ליה דאף במקום שמיעט מצד שני מאותו רוח מוציאין המדה עד כנגד מקום שריבה ומתמי׳ כהי דאזלינן (א) ממקום שריבה עד מקום שציין ואומר דשפיר ציין למקום שמיעט נמי אית לן למימר דשפיר ציין ויש לתלות בהבלעה ובקידורין ובמדידה יפה שמודדין בהר המתלקט י׳ מתוך ה׳ ולא נתלה בטעות ומשני אף למקום שריבה וכ״ש דאזלינן נמי אחר מקום שמיעט להחמיר גירס׳ ר״ח ובלבד שלא ירבה ממדתו ואלכסון ולא גריס באלכסון אלא גרסינן ואלכסון ומיירי שמדדו שניהן מצד אחד ולא הוי דומיא דרישא והכי פירושו דאם האחרון הרחיק ציון שלו יותר מן הראשון כמדת העיר ואלכסון אין לנו לומר שטעה אלא יש לנו לומר שהראשון קיצר ציון שלו לעיר בקרן מערבית דרומית כי באותה שעה לא היו בעיר אלא ב׳ וג׳ בתים בקרן מזרחית צפונית ומדד משם וזה מדד אחר שנתיישבה העיר ולא טעה: *אפילו עבד אפי׳ שפחה נאמנים כו׳ · וא״ת והא אפי׳ עד אחד אינו נאמן כדתניא בפרק ב׳ דכתובות (ד׳ כח·) אלו נאמנים להעיד בגודלן מה שראו בקוטנן זהו כתב ידו של אבא ועד כאן היינו מהלכין בשבת ומוקי לה בגמרא והוא דיש גדול עמו משמע דגדול בפני עצמו לא מהימן וי״ל דה״נ איירי בגדול עמו ולא חש כאן לפרש הואיל וכבר פי׳ שם ועוד י״ל דהא דקאמר התם והוא דגדול עמו לא קאי אכולהו דע״כ לא קאי אאיש פלוני שהיה יוצא מבית הספר לאכול בתרומתו דמוקי לה בתרומה דרבנן וסגי בגדול לחוד דהא אין מעלין מתרומה דרבנן ליוחסין*: ותחומין דרבנן · משמע אי הוה דאורייתא לא מהימני ואע״ג דמעשה בכל יום שמאמינין לנשים בשחיטה וניקור ולתרום חלה היינו משום דהוי בידה קודם שנעשית השחיטה הוי בידה לשחוט אבל תחומין לא הוי כלל בידה ולהכי נאמן קטן טפי בבדיקת חמץ מבתחומין שאינו נאמן בקוטנו לומר עד כאן היינו מהלכין משום דבדיקת חמץ בידו והא דקאמר *גבי בדיקת חמץ בנשים ועבדים דהימנוהו רבנן בדרבנן משמע דאי הוי דאורייתא לא הימנום אע״ג דבידו היינו משום דבדיקת חמץ צריך דקדוק וטורח גדול לפיכך יש לחוש לעצלות הנשים טפי ממקום אחר וכן משמע בירושלמי דאיכא מ״ד דנשים אינן נאמנות בבדיקת חמץ מפני שהן עצלות ובודקות כל שהוא*: עיר של יחיד · פי׳ בקונט׳ שלא נכנסין בו תמיד ס׳ רבוא ולא חשיב רה״ר דלא דמי לדגלי מדבר ונעשית של רבים שניתוספו בה דיורין או נקבעו שווקין אז מערבין את כולה כבתחלתה ואין מבואותיה צריכין תיקון שהרי היא כחצר אחת כגון שאין בה רה״ר גמורה של ט״ז אמה ואם יש בה מפרש בגמרא תקנתא לרה״ר שבתוכה ע״כ לשון הקונטרס והדין עמו דודאי מתני׳ לא איירי ברה״ר גמורה מדלא קתני ורה״ר עוברת בתוכה כדקתני בברייתא בגמרא ואתיא מתני׳ נמי כרבנן דלית להו תקנתא דר׳ יהודה לערב רה״ר ומיהו בגמרא נמי לא איירי ברחב ט״ז אמה דטפי מי״ג אמה ושליש לא הוי שרי ר׳ יהודה בלחי וקורה כדפירשנו בפ״ק (דף ו:*) אלא י״ל ורה״ר עוברת בתוכה שאינו רחב ט״ז אמה אלא יש רה״ר רחב ט״ז אמה מכאן ומכאן ובוקעין דרך העיר מזו לזו והוי רה״ר אף לתוכה דליכא ט״ז אמה כמו בין העמודין דפ״ק דשבת (דף ז׳) כדפירשנו בפ״ק (דף ו:): *כמאן דלא כר״ע · וא״ת ולרבנן נהרכה נמי יערבו לחצאין שיערבו מצד א׳ כל מבוי ומבוי בפני עצמו וליתיב כולה רה״ר לצד השני דהשתא בני כל מבוי ומבוי מותרין כל אחד וא׳ במקומו ולא יאסרו שלא במקומן וי״ל דלא דמי דשני חצירות זו לפנים מזו רגל הפנימי המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה על החיצונה דאחדא לדשא ומשתמשא ומסתלקא מלהשתמש בחיצונה דעיקר תשמיש דחצר החיצונה לבני חיצונה היא והויא פנימית בחיצונה שלא במקומה אבל הכא אף ע״ג דכל מבוי ומבוי מותר כל אחד ואחד במקומו מודו רבנן דאסרי רה״ר על צד האחד דהא מקומן הוא דרה״ר הוי להני כמו להני ולרחבה דמערבין מדמי השתא לב׳ חצירות משום דיש לאלו רה״ר ופתח וכן לאלו ואין צריכין להשתמש בני פתח זה בצד פתח האחר ובדאיכא דאמרי קאמר אפי׳ לרחבה אין מערבין דלא מצי להסתלק מר״ה כלל אע״ג דאית להו רה״ר כנגדו:

דפנימית

רבינו חננאל

פירוש מקום ישרה מלשון ומחה [על כתף ים כנרת (במדבר ל״ד)]· ריבה למקום אחד ומיעט למקום אחר כו׳ אוקימנא שומעין למקום שמיעט ואף למקום שריבה. וכן ריבה אחד ומיעט אחד שומעין לזה שריבה ובלבד שלא ירבה יתר (מדירת) [ממדת] העיר ואלכסונה. אפילו עבד ואפילו שפחה נאמנין והתניא לא אמרו חכמים בדבר להקל אלא להחמיר אוקמא רבינא לא אמרו חכמים בדבר* להקל על דברי תורה אלא להחמיר על דברי תורה ותחומין דרבנן כיוצא בו בנדה סוף פרק הרואה כתם א׳ רבינא לא אמרו להקל על ד״ת אלא להחמיר על ד״ת וכתמים עצמן מדרבנן: מתני׳ עיר של יחיד שנעשית של (יחיד) [רבים] מערבין את כולה [היכי דמי] עיר של יחיד ונעשית של רבים כגון דיסקרתא דריש גלותא ומקשינן אמאי התירו להו לערב כולן א׳ נימא דשכיח כולהו קהרמנא פי׳ השלטון של מקום ומדכרי הדדי ומערבי ולא אתו למסמך חד (מחבריה) [אחבריה] אי הכי אפילו עיר של רבים ונעשית של יחיד נמי ליערבו דהא כולהו ישראל שכיחי גבי הדדי בצפרא בשבתא בעידן צלותא ומדכרי אהדדי. אלא אמר רב נחמן כגון דיסקרתא דאתי אזואר [דנתזואי]. פי׳ שם אדם: ת״ר עיר של יחיד ונעשית של רבים ורשה״ר עוברת כו׳ עד ואין מערבין אותה לחצאין אלא או

עין משפט נר מצוה

לח א מיי׳ פכ״ח מהל׳ מהל׳ שבת הל׳ י״ז טוש״ע א״ח סימן שצ״ט סעיף ח:

לט ב ג מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף ט:

מ ד מיי׳ פ״ה מהלכות עירובין הלכה יט סמג עשין א טוש״ע א״ח סי׳ שצ״ב סעיף א:

מא ה מיי׳ שם הלכה כד טוש״ע שם סעיף ד:

מב ו מיי׳ שם הל׳ יט טוש״ע שם סעיף א:

בערוך הגי׳ דסקרתא וכ״ה בר״ח וכן הגיה הר״ר יעב״ץ ז״ל

[סייך לעיל נח: במשנה]

[עי׳ שם תוס׳ ד״ה והוא]

[לעיל נו. סוטה נ:]

[ג״י׳ בערוך קהרמנא פי׳ השלטון של מקום]

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה למקום וכו׳ וכהי דאזלינן למקום שריבה עד מקום שציין ואמרינן דספיר:

[עי׳ רש״י קדושין עו. ד״ה אף מי וכו׳ תוסיף רש״י לבאר דכתיב גנן וחדשה (יהושע טו)]

[ועי׳ תוס׳ לעיל נא: ד״ה כאן והוס׳ פסחים ד: ד״ה סימנוהו]

[בד״ה וכי]

סייך לע״ב

עין משפט
נר מצוה

מג א ב מיי' פ"ה מהל' עירובין הלכה כד טוש"ע א"ח סימן שצ"ב ס"ו בהג"ה:

מד ג ד מיי' שם הלכה כד טוש"ע שם סעיף ד:

מה ה ו מיי' שם הל' כב טוש"ע שם סעיף ב:

מו ז מיי' פ"ג שם הל' ג סמג עשין א' טוש"ע שם סי' שעה ס"א:

מז ח מיי' שם פ"ד הלכה טו טוש"ע שם סעיף ג:

ואין לה אלא פתח אחד מערבין את כולה מאן תנא דמיערבא רה"ר אמר רב הונא בריה דרב יהושע רבי יהודה היא *דתניא יתר על כן א"ר יהודה מי שיש לו שני בתים בשני צידי רה"ר עושה לחי מכאן ולחי מכאן או קורה מכאן וקורה מכאן ונושא ונותן באמצע אמרו לו אין מערבין רה"ר בכך אמר מר ואין מערבין אותה לחצאין אמר רב פפא *לא אמרו אלא לארכה אבל לרחבה מערבין כמאן דלא כר"ע דאי כר"ע *הא אמר רגל המותרת במקומה אוסרת *אפי' שלא במקומה אפי' תימא ר' עקיבא עד כאן לא קאמר רבי עקיבא התם אלא בשתי חצירות זו לפנים מזו דפנימית לית לה פיתחא אחרינא אבל הכא [ג]הני נפקי בהאי פיתחא והני נפקי בהאי פיתחא איכא דאמרי אמר רב פפא לא תימא לארכה הוא דלא מערבין אבל לרחבה מערבין אלא אפילו לרחבה נמי לא מערבין כמאן כר"ע אפילו תימא רבנן עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא בשתי חצירות זו לפנים מזו דפנימית אחדא לדשא ומשתמשא אבל הכא מי מצו מסלקי רה"ר מהכא אמר מר או כולה או מבוי מבוי בפני עצמו מ"ש דלחצאין דלא דאסרי אהדדי מבוי מבוי נמי אסרי אהדדי הב"ע [ג]כגון דעבוד דקה וכי הא דאמר רב אידי בר אבין אמר רב חסדא [ד]אחד מבני מבוי שעשה דקה לפתחו אינו אוסר על בני מבוי: היתה של רבים והרי היא כו': רבי זירא ערבה למתא דבי רבי חייא ולא שבק לה שיור א"ל אביי מאי טעמא עבד מר הכי אמר ליה סבי דידה אמרי לי רב חייא בר אסי מערב כולה ואמינא ש"מ עיר של יחיד ונעשית של רבים היא א"ל לדידי אמרו לי הנהו סבי [ה]ההיא אשפה הוה לה מחד גיסא והשתא דאיפניא לה אשפה הוה לה כשני פתחים ואסיר א"ל *לאו אדעתאי בעי מיניה רב אמי בר אדא הרפנאה מרבה סולם מכאן ופתח מכאן מהו א"ל הכי אמר רב סולם תורת פתח עליו אמר להו רב נחמן לא תציתו ליה הכי אמר (א) רב אדא אמר רב סולם תורת פתח עליו ותורת מחיצה עליו [ו]תורת מחיצה עליו כדאמרן [ז]תורת פתח עליו בסולם שבין שתי חצירות רצו אחד מערב רצו שנים מערבין ומי אמר רב נחמן הכי והאמר רב נחמן אמר שמואל [ח]אנשי חצר ואנשי מרפסת ששכחו ולא

ואין לה אלא פתח א' · ולאו מפולשת היא ולא דמי לדגלי מדבר: אלא לאורכה · דרך עיירות להיות פתחי פילושיהן לאורכם ורה"ר עוברת מפתח לפתח וחלוקה לאורכה הלכך אין בני עבר הלז רשאין לערב לבדן ובני עבר הלז לבדן משום דהני והני דרסי בהך רה"ר ויוצאין ונכנסין דרך פתחים לכאן ולכאן ורה"ר זו מחברתם שכולם מעורבין בה ואסרי אהדדי: אבל לרחבה · בני שני העברים לראש האחד לבד ובני שני העברים לראש השני לבד מערבין שהרי יכולין להסתלק אלו מאלו ולא יהא דרך לאלו על אלו ובודרין להן אלו פתח שאצלן ואלו פתח שאצלן: פלוגתא דרבנן ור"ע בפרק הדר (לקמן דף עה:): רגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה · כגון ב' חצירות זו לפנים מזו והחיצונה פתוחה לרה"ר והפנימית אין לה פתח לרה"ר אלא יוצאת דרך חיצונה ולא מיבעיא היכא דעירבו דיורין שבחיצונה לבדן ובני פנימית לא עירבו ביניהן לבדן להיות מותרין בתשמיש חצר לעצמו דהויא רגל האסורה במקומה דאסרה דריסת הרגל דידהו אחיצונה אפי' לרבנן דכיון דבחצר דגופייהו אסרי ליכא למכפינהו למיחד דשא דידהו וימחלו על דריסת הרגל שיש להן על החיצונה אלא אפי' עירבו זו לעצמה וזו לעצמה דהויא פנימית מותרת במקומה פליג ר"ע ואומר דריסת הרגל דידה אסרה אחיצונה ופנימית מותרת וחיצונה אסורה והכי נמי ניתסרו אהדדי: דפנימית אחדא דשא ומשתמשא · דכיון דמותרת במקומה כגון זו כופין על מדת סדום שלא יהא לה היום דריסת הרגל על החיצונה אלא תסגור דלת שביניהן ותשמש במקומה: אבל הכא · הרי רשות הרבים של אלו ושל אלו אחד הוא שאין בו חילוק באמצע אורכו ולא רמז של מחילה לומר תיחוד דשא ותשמש את כולה במקומה והיכי מצית לסלק הני מהני: מבוי נמי אסרי אהדדי · דכיון דמעיקרא של יחיד הוה והיו מערבין את כולה והורגלו להיות אחד אסרי אהדדי ואפי' איכא לחי או קורה למבוי לא מהני: דעבוד דקה · פתח נמוך בראש כל מבוי דגלו אדעתייהו לאסתלוקי כל חד מחבריה: לפתחו · לפתח חצירו: אינו אוסר על המבוי · אם לא נשתתף עמהן דגלי אדעתיה דאסתלק: ולא שבק לה שיור · ועיר של רבים והרי היא של רבים הוה מדקאמר ליה עיר של יחיד ונעשית של רבים (ג) אלמא ההיא שעתא דרבים הוה ואמרו ליה איהו מעיקרא נמי דרבים הוה אלא אשפה הוה לה שסותם אחד *[סגי לה] מפתחיה ולא היה לה אלא פתח אחד ואמר לעיל דאפי' של רבים בהכי הוה סגי ליה: סולם · שעולין ויורדין בו חוץ לחומתה: תורת מחילה עליו · כלומר אינו מבטל את הסתימה להיות כפתח: בסולם שבין ב' חצירות · ואין ביניהן פתח וזה הסולם לחב ד' ביניהן הרי הוא כשתי חצירות ופתח ביניהן דאמרינן בפ' חלון (לקמן דף עו:) רצו מערבין אחד עירוב אחד לשתיהן וישתמשו זו בזו דרך גובה הכותל ודרך נקבים וסדקין דאי לא הוי פתח אין מערבין אחד ולא מצו לאשתמושי דרך חורין וסדקין: רצו שנים מערבין · שני עירובין אלו לעצמן בני בתים של חצר(ג) שלא יאסרו זה על זה להוציא מבתיהן שהן רשות המיוחדת לכל אחד לתוך החצר שהוא רשות כולן ואלו לעצמן ולא ישתמשו זו בזו: ומי אמר ר"נ הכי · דתורת מחילה עליו לקולא: מרפסת · אלדויי"ר בלע"ז דיורי עליות סמוכות זו לזו ופתוחות לחצר ועושין מרפסת על פני אורך עליות ופותחין לה פתחי כולן ועולין ויורדין דרך סולם של מרפסת לחצר ודריסת רגליהן ויציאתן לרשות הרבים דרך החצר הויא לפיכך אם אין מערבין עם הדיורין התחתונים. אוסרים אלו על אלו להוציא כלי הבתים לחצר: ולא

דפנימית אחדא דשא ומשתמשא · ומה שפי' בקונט' שלא יהא לה דריסת הרגל על החיצונה לאו דוקא דליכא קפידא בדריסת הרגל דא"כ היתה מסתלקת לגמרי מרה"ר דהא דרך חיצונה נפקא ואין לנו לסלקה מרה"ר כדאמרי' הכא מי מצי מסלקי להו רה"ר מהכא אלא תיחוד דשא מלהשתמש בחיצונה קאמר וכן עשיית דקה דשמעתין לענין תשמיש לא לענין הילוך: אבל הכא מי מצי מסלקי כו' · פי' דוקא פנימית אחדא דשא מלהשתמש בחיצונה שאינה מקומה דעיקר חיצונה לבני חיצונה אבל רה"ר הוי להני כמו להני ובחנס פ"ה דברה"ר אין חילוק באמצע ארכו ולא רמז מחילה לומר תיחוד דשא ותשמש: מבוי מבוי נמי אסרי אהדדי · פי' בקונט' כיון דמעיקרא של יחיד הואי והיו מערבין את כולה והורגלו להיות אחד אסרי אהדדי ואפי' איכא לחי או קורה למבוי לא מהני וקשה לר"י דאמר בפ"ק (דף יד:) עושה לחי לחצי מבוי יש לו חצי מבוי אלמא משתרי חצי מבוי בפני עצמו אע"פ שהורגלו לערב כל המבוי יחד ומיהו איכא לאוקמא להיא בדליכא חצירות פתוחות למבוי מן הלחי ולהלן: דעבוד דקה · מחיצה גבוה ד' (ס"א י') טפחים כגון איצטבא בפני המבוי ובקונט' פירש פתח נמוך בראש כל מבוי וכפירושו נראה מדאמר בריש כל גגות (לקמן דף פט:) בנה עלייה ע"ג ביתו ועשה לפניה דקה הותר בכל הגגין כולן ולא יתכן לפרש שם אלא לשון פתח ומיהו בסוף פירקין *פ"ה דקה מחיצה: ולא שבק לה שיור · משמע דאי שבק לה שיור הוה עביד שפיר ולא הוה פריך ליה אביי מידי וא"כ משמע כפי הקונט' דפי' במתני' דשל רבים והרי היא של רבים מהני ליה שיור וכן משמע לקמן (דף ס.) גבי מחוזא דמהני ליה שיור אע"ג דהיא של רבים כדמשמע בפ"ק (דף ו:) ומעיקרא נמי היתה של רבים דאי של יחיד לא היתה צריכה שיור והא דנקט במתני' של רבים ונעשית של יחיד לאשמועינן דאע"ג דנעשית של יחיד בעיא שיור*: בעא מיניה כו' מרבה · לא גרס מרבה בר אבוה דעליו לא היה אומר רב נחמן לא תציתו ליה דרבו היה: תורת פתח עליו בסול' שבין ב' חצירות · תורת מחילה עליו להקל היה יכול למנות נמי בסולם שבין ב' חצירות כגון שרגפו בסולמות: דליערב

[דף סא. ד"ה אם יש לפניה דקה]

[ועי' תוס' לעיל כו. ד"ה מערב]

רבינו חננאל

או כולה או מבוי מבוי בפני עצמו ואם היתה של רבים והרי היא של רבים ואין לה אלא פתח אחד מערבין את כולה. הא דתניא אין מערבין אותה לחצאין אמר רב פפא לא שנו אלא לארכה רה"ר מפסקתה אבל לרחבה מערבין אותה לחצאין דהא לא מפסקתה בה רה"ר רב פפא דאמר כמאן דלא כר' עקיבא דאמר בב' חצרות זו לפנים מזו ועירבה זו לעצמה וזו לעצמה כי החיצונה אסורה שדריסת רגל הפנימית אוסרתה ודחינן אפי' תימא ר' עקיבא עד כאן לא קאמר ר' עקיבא אלא בב' חצרות זו לפנים מזו דפנימית לית לה פתחא אחרינא וכמאן בהא חצר דמי. אבל הכא בעיר שעירבו לחצאין הני נפקי בהא פתחא והני נפקי בפתחא אחריתי. איכא דאמרי אמר רב פפא כיון דרה"ר מפסקתה אפילו לרחבה אין מערבין אותה. נימא כר' עקיבא אמרה אפי' תימא רבנן עד כאן לא קאמרי רבנן בב' חצרות זו לפנים מזו אלא דפנימי' אחדא לדשא ומשתמשא אבל הכא מי מצי מסלקי רה"ר מהכא כיון דדרסי רבים לה אסרי לה אלא אי כולה אי מבוי מבוי בפני עצמו . ואסיקנא כגון דעביד דקה. פירוש כגון אצטבא בפני המבוי וכדרב חסדא דאמר אחד מבני מבוי שעשה דקה על פתחו אינו אוסר על בני מבוי שכבר סילק עצמו מן המבוי כך מבוי אחד שעשה דקה לאותו מבוי אינו אוסר על מבואות אחרות. היתה עיר של רבים והרי היא של רבים ואין לה אלא פתח אחד מערבין את כולה. עיר של ר' חייא עיר של רבים ונעשית של יחיד הואי ועירבה ר' חייא לכולא ולא שבק שיורא א"ל אביי אמאי עבד מר הכי א"ל דאמרו סבי דהוו בה רב חייא בר אשי הוה מערב לכולא ואמינא ש"מ עיר של יחיד ונעשית של רבים *) של יחיד היא. א"ל לדידי אמרו לי סבי אשפה הוה לה מחד גיסא והשתא דאיפנאי הוו להו כב' פתחים ואסור. א"ל לאו אדעתאי. אמר רב נחמן אמר רב סולם מיכן ופתח מיכן סולם תורת פתח עליו ותורת מחיצה עליו . תורת מחיצה עליו דלא בעי שיור. ש"מ דכל היכא [דאיכא] ב' פתחים לא מערבין לה עד דעבדין לה שיור . טעמא דשיור כדי שיכירו בו כי העירוב הוא שהתיר את הטלטול לפיכך [צריך שיעור] כדי להיות מוכיח על העירוב. תורת פתח עליו בכותל שבין

*) [נראה דל"ל והזרס ונעשית של יחיד הוא].

רב נסים גאון

כמאן דלא כר' עקיבא דאי ר' עקיבא האמר רגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה ובגמרא גרסי זו דברי רבי עקיבא דאמר אפי' רגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה החיצונה שדריסת הרגל אוסרתה עיקר דברי רבי עקיבא בפרק הדר עם הנכרי (דף עה) דתנן רבי עקיבא אוסר את החיצונה שדריסת הרגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה : סליק ביצד מעברין

מסורת הש"ס

לעיל ו. יב: כב. לקמן נה. שבת ו. קיז.

[לקמן סה: עט.] בדפוס ויניציא ליתא מלת אפי' וגם רש"י ל"ג לה

[ברכות כו. וסם נסמן]

רפ"י

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר רב אדא בר אהבה אמר רב סולם תורת פתח: (ב) רש"י ד"ה ולא שביק וכו' ונעשית של רבים היא אלמא ואמר ליה איהו מעיקרא: (ג) ד"ה רצו וכו' של חצר זו שלא:

עין משפט נר מצוה

מח א מיי' פ"ה מהל' עירובין הלכה כב סמג שם טוש"ע א"ח סי' שנב סעיף ג:
מט ב שם סעיף ג:
נ ג שם סעיף א:
נא ד שם סעיף ז:
נב ה שם סעיף א:
נג ו מיי' פ"ו מהלכות עירובין הלכה ה טוש"ע א"ח סי' תיא:
נד ז מיי' שם הלכה ה טוש"ע א"ח סי' תח סעיף ג:

ולא עירבו אם יש לפניהם דקה ארבעה אינה אוסרת ואם לאו אוסרת הכא במאי עסקינן בדלא גבוה מרפסת עשרה ואי לא גבוה מרפסת עשרה כי קא עביד דקה מאי הוי במגופפת עד עשר אמות דכיון דעביד דקה איסתלוקי איסתלוק ליה מהכא אמר רב יהודה אמר שמואל *כותל שרצפה בסולמות אפילו ביתר מעשר תורת מחיצה עליו רמי ליה רב ברונא לרב יהודה במעצרתא דבי רב חנינא מי אמר שמואל תורת מחיצה עליו והאמר רב נחמן אמר שמואל אנשי מרפסת ואנשי חצר ששכחו ולא עירבו אם יש לפניה דקה ארבעה אינה אוסרת ואם לאו אוסרת הכא במאי עסקינן דלא גבוה מרפסת עשרה ואי לא גבוה מרפסת עשרה כי עביד דקה מאי הוי במגופפת עד עשר אמות דכיון דעביד דקה איסתלוקי איסתלק מהכא הנהו בני קקונאי דאתי לקמיה דרב יוסף אמרו ליה הב לן גברא דליערב לן מאתין א"ל לאביי זיל ערב להו *וחזי דלא מצווח' עלה בבי מדרשא אזל חזא להנהו בתי דפתיחי לנהרא אמר הני להוי שיור למתא הדר אמר אין מערבין את כולה תנן [מכלל] דאי בעי לעירובי מצי מערבי אלא איעביד להו כווי דאי בעו לעירובי דרך חלונות מצו מערבי הדר אמר לא בעי *דהא רבה בר אבוה מערב לה לכולה מחוזא ערסייתא ערסייתא משום פירא דבי תורי דכל חד וחד הוי שיור לחבריה ואע"ג דאי בעו לערובי בהדי הדדי לא מצו מערבי הדר אמר לא דמי התם אי בעי לערובי דרך גגות והני לא מערבי הילכך נעבדן כווי הדר אמר ^כווי נמי לא בעי דההוא בי תיבנא דהו"ל למר בר פופידתא מפומבדיתא ושויה שיור לפומבדיתא אמר היינו דאמר לי מר חזי דלא מצווחת עלה בבי מדרשא: אלא א"כ עשה חוצה לה כעיר חדשה: תניא א"ר יהודה עיר אחת היתה ביהודה וחדשה שמה והיו בה נ' דיורים אנשים ונשים וטף ובה היו משערים חכמים והיא היתה שיור איבעיא להו חדשה מהו ^חדשה כי היכי דאיהי הויא שיור לגדולה גדולה נמי הויא שיור לקטנה אלא כעין חדשה מהו רב הונא ורב יהודה חד אמר בעיא שיור וחד אמר ^לא בעיא שיור: ר"ש אומר ג' חצירות וכו': *אמר רב חמא בר גוריא אמר רב הלכה כר"ש רבי יצחק אמר אפי' בית אחד וחצר אחת חצר אחת ס"ד אלא אימא ^בית אחד בחצר אחת אמר ליה אביי לרב יוסף הא דרבי יצחק גמרא או סברא *אמר ליה מאי נפקא לן מינה אמר ליה גמרא גמור וזמורתא תהא: **מתני'** ^מי שהיה במזרח ואמר לבנו ערב לי במערב במערב ואמר לבנו ערב לי במזרח אם יש הימנו ולביתו אלפים אמה ולעירובו יותר מכאן מותר לביתו ואסור לעירובו לעירובו אלפים אמה ולביתו יתר מכאן אסור לביתו ומותר לעירובו ^הנותן את עירובו בעיבורה של עיר לא עשה ולא כלום נתנו חוץ לתחום אפילו אמה אחת
מה

רש"י

ולא עירבו · בני מרפסת עם בני חצר אלא אלו לבדן ואלו לבדן: אם יש לפניהם · לפני המרפסת לרגלי הכבש בתחלת עלייתה: דקה · פתח קטן גובה ארבעה אין אוסרין בני מרפסת על בני החצר דהא איסתלק להו: ואם לאו אוסרת · אלמא תורת פתח עליו ואפילו לחומרא: בדלא גבוה י' · דליכא למימר תורת מחילה עליה: כי עביד דקה לפניה מאי הוי · הרי כל המרפסת סביבותיה נמוכה ופתוחה לחצר והרי הן כשתי חצירות שאין כותל ביניהן: מגופפת · מוקפת מחילה סביב אלא שנשאר לפניה י' אמות כדין פתח בלא היקף דאי עבוד התם דקה סלוק נפשייהו ואי לא ע"כ לחומרא נמי פתח הוא הואיל דלא גבוה י': שרצפו · זקף סולם אצל סולם: תורת מחילה עליו · ואין מבטלין המחילה למהוי כפרץ הכותל יותר מעשר דאמר לקמן מערבין אחד ואין מערבין שנים אלא רצו אחד מערבין ולקולא והוי כפתח רצו שניהם מערבין דלחומרא לא אמרינן דליבטליה למחילה דכל בעירובין להקל: ומי אמר שמואל · דלא מבטלא סולם למחילה לחומרא: ואם לאו אוסרת · אלמא אע"ג דגבוה מרפסת י' אתי סולם ומבטיל ליה: בדלא גבוה כו' · דבלא סולם נמי בטלה: דליערב מאתין · ועיר של רבים ונעשית של יחיד הויא ובעיא שיור: דפתיחי לנהרא · פתחיהן אחורי העיר לנהר ולא היה להם פתח פתוח לעיר: דאי בעו לערובי · הנך דמשיירי מצו מערבי: איעביד להו כווי · חלונות שיש בהן ד' על ד' לצד העיר דאי בעו הוו מצו מערבי ולעבדינהו שיור למתא דלא ליערבו בהדיהו: ערסייתא ערסייתא · שכונות שכונות ולא היו מערבין כל העיר כאחת: פירא דבי תורי ·

גומא גדולה שמלניעים שם גרעיני תמרים למאכל בהמה והיו אותן גומות מבדילות בין השכונות מתחת ובכל שכונה היו מבואות הרבה ומערבין יחד ולא היו מתקנין לה לחיים משום דעיר של רבים ונעשית של יחיד הויא וכל חד וחד הוי שיור לחבריה דאי לא הוי שיור היכי מצו לערבי מבואות הרבה שבכל שכונה יחד בכל עיר של רבים ונעשית של יחיד כל חד וחד באפי נפשיה בעו עירובי ובעי לחי וקורה ככל עיירות של רבים: ואף על גב דאי בעו לעירובי לא מצי מערבי · משום פירא דמפסיק ואין יכולין להלך משכונה לשכונה והוי (א) חריץ שבין שתי חצירות דאמרינן לקמן (דף עח:) מערבין שנים ואין מערבין אחד: דרך גגות · שהיו להם דיוטאות עוברות מגגי שכונה זו לגגי שכונה זו: דההוא בי תבנא כו' · ואמרינן לקמן הלכה כר"ש דלא בעי ג' דיורין לשיור: ובה שיערו חכמים · שיורי עיירות והיא עצמה היתה שיור לעיר גדולה הסמוכה לה: חדשה מהו · לעירובי באנפה נפשה כולה בלא שיור: כעין חדשה · עיר קטנה אחרת של ג' דיורין ואינה סמוכה לגדולה: חצר אחת ס"ד · חצר בלא בית מי הוי דירה: בית אחד בחצר אחת · חצר ובית לתוכה סגי להיות שיור: **מתני'** מי שהיה במזרח · בשדה וקדש עליו שם היום: ואמר לבנו · לערב מבעוד יום למערב: ולעירובו יותר מכאן · שנתן לו העירוב מביתו והלאה: מותר לביתו · לדין ביתו כלומר למנות שביתתו מביתו כאילו לא עירב: ואסור לעירובו · לדין עירובו למנות שביתתו מעירובו דכיון דקידש עליו היום רחוק מעירובו יותר מאלפים נמצא שאינו יכול להלך וליטלו שהרי אין עירובו קונה לו אלא אלפים לכל רוח וכיון דאינו עירוב הוי ליה שביתתו בביתו שהרי בתחום ביתו הוא ואע"ג דאוקמי' בשילהי מי שהוציאוהו *דאי מוקמת ליה באידך גיסא דאילן קם ליה כו' אלמא אמר שביתתי רחוק מאלפים ה"ז לא יזוז ממקומו הני מילי בבא בדרך דכיון דבמקום פלוני לא יכול לקנות דרחוק מאלפים הוא ובמקום רגליו לא הוה ניחא ליה דליקני ליה אין לו שביתה כלל לפיכך לא יזוז ממקומו אבל בעומד בביתו ועירב במקום שאינו עירוב יש לו שביתה בביתו דמסתמא בביתו ניחא ליה למיקני בשאין עירובו עירוב כדתנן בפרק בכל מערבין (לעיל דף לה:) גבי נתגלגל חוץ לתחום ספק מבעוד יום ספק משחשיכה ה"ז חמר גמל ולא קתני לא יזוז ממקומו שמעינן מינה דאם אינו עירוב יש לו שביתה בביתו: אסור לביתו · לדין ביתו למנות מביתו אלפים לכל רוח: בעיבורה של עיר · באחד מן הבתים העומדין בתוך שבעים אמה ושירים: לא עשה ולא כלום · שהרי בלא עירוב נמי יש לו מן העיר אלפים לכל רוח וכל העיר לו כארבע אמות: נתנו חוץ לתחום · מפרש בגמרא חוץ לעיבורה של עיר
מה

תוספות

דליערב לן מאתין · מה שפי' בקונט' דעיר של רבים ונעשית של יחיד הואי לא בא לאפוקי והרי היא של רבים אלא לאפוקי של יחיד ונעשית של רבים: ושויה שיור לפומבדיתא · בהדי שיור דג' חצירות של שני בתים בעינן והלכה כר"ש: היינו דאמר (*ליה) חזי דלא מצווחא · שאם היה מזיקים לעשות כווי על חנם היו סותרין את בתיהם: וחדשה שמה · בספר יהושע (טו) היא כתובה בנחלת יהודה: גמרא · שהיה לו קבלה משום תנא או סברא שמסברא היה אומר שכך נראה אף על פי שאין שום תנא סובר כן ולא לפסוק הלכה בא אלא שכך היו דברים כראים וקאמר מאי נפקא לן מינה כלומר הא פסקינן לעיל כרבי שמעון ומשני גמרא גמור כו' מ"מ יש לנו לחקור ולידע אם גמרא או סברא: כאן

רבינו חננאל

ב' חצרות רצה אחד מערב רצו שנים מערבין. ומי אמר רב נחמן הכי והאמר רב נחמן אמר רב אנשי חצר ואנשי מרפסת ששכחו ולא עירבו אם יש לפניה דקה ארבעה אינה אוסרת ודחינן הכא במ"ע בדלא גבוהה עשרה אי הכי כי עביד דקה מאי הוי ופרקינן במגופפת פירוש מוקפת כמו מעקה עד עשר אמות כיון דעבוד בה דקה סלוקי מסלקי בני מרפסת נפשייהו מהתם. אמר רב יהודה אמר שמואל כותל שרצפו בסולמות אפילו ביתר מעשר תורת מחיצה עליו. ומקשינן ומי אמר שמואל הכי והא אמר רב נחמן אנשי חצר ואנשי מרפסת ששכחו ולא עירבו כו' פי' הא דאמר שמואל כותל שבין ב' חצרות שרצפו בסולמות ביתר מי' אמות במשכא שיכולין י' בני אדם באחד לעלות ולירד כאחד לא חיישינן לסולמות הללו אלא תורת מחיצה שם. ההוא בני קקוניא דאמרו לרב יוסף הב לן גברא דמערב לן וא"ל לאביי זיל ערוב להן אזל חזא להנהו (והני) [בתי] דלא פתיחי (במתא) [למתא] ולא מצו מערבי לא הוי שיור אלא אעבד להו חלונות בהדי מתא דאי בעו מערבי דרך חלונות הדר אמר לא צריכי חלונות דהא רבה בר אבוה מערב לכולא מחוזא ערסתא ערסתא. פי' שכונות שכונות משום פירא (דכי) [דבי] תורי דהוה מפסקתה בינייהו כל ערסתא הוי שיור לאחריתי ואע"ג (מאי) [דאי] בעי לערובי לא מצי לערובי [הדר אמר התם אי בעי לאערובי] דרך גגות מצו מערבי הכא לא מצו מערבי אלא דרך חלונות ולא היא דהא ההוא בי תיבנא דהוה ליה למר (לבר) [בר] מפומבדיתא והוא הוה שיור לכולא מתא. ואמר אביי היינו דאמר לי רב יוסף זיל עריב להו וחזי (מאי צווית עלי) [דלא צווחת עלה] בבי מדרשא. תניא א"ר יהודה עיר אחת היתה ביהודה וחדשה היה שמה והיו בה נ' דיורין אנשים ונשים וטף ובה היו משערין חכמים והיתה שיור. ואיבעיא לן כי היכי דהוי היא שיור לגדולה גדולה נמי הוי שיור לדידה ומערבין לה' או לה רב הונא ורב יהודה חד אמר הויא שיור וחד אמר לא הויא שיור: ר' שמעון אומר שלש חצרות כו'. אמרינן משמיה דרב הלכה כר' שמעון רבי יצחק אמר אפילו בית אחד בחצר אחד הוי שיור והא דר' יצחק גמרא היא: **מתני'** מי שהיה במזרח ואמר לבנו לערב כו'
קס"ד

מסורת הש"ס

[ע"ז עד:]
לעיל כו.
[לעיל מז: מט:]
[שבת קו: וש"נ]
[דף נ:]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואע"ג כו' לשכונה והוי כחריץ:

נה א מיי' פ"ו מהלכות עירובין הלכה ה טוש"ע סי' תח סעיף ד:
נו ב מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף א:
נז ג מיי' שם ופכ"ז מהל' שבת הלכה ח סמג עשין א טוש"ע שם סעיף א:

מה שנשכר הוא מפסיד: **גמ'** קא סלקא דעתך למזרח ביתו למערב למערב ביתו בשלמא הימנו ולביתו אלפים אמה ולעירובו יתר מכאן משכחת לה דמטי לביתיה ולא מטי לעירובו אלא הימנו ולעירובו אלפים אמה ולביתו יתר מכאן היכי משכחת לה א"ר יצחק מי סברת למזרח למזרח ביתו למערב למערב ביתו לא למזרח למזרח בנו למערב למערב בנו *רבא בר רב שילא אמר אפי' תימא למזרח למזרח ביתו ולמערב למערב ביתו כגון דקאי ביתיה באלכסונא: הנותן עירובו בתוך עיבורה וכו': חוץ לתחום ס"ד אלא אימא חוץ לעיבורה: מה שנשכר הוא מפסיד: מה שנשכר ותו לא והתניא הנותן את עירובו בתוך עיבורה של עיר לא עשה ולא כלום נתנו חוץ לעיבורה של עיר אפילו אמה אחת משתכר אותה אמה ומפסיד את כל העיר כולה מפני שמדת העיר עולה לו במדת התחום לא קשיא כאן שכלתה מדתו בחצי העיר כאן שכלתה מדתו בסוף העיר וכדר' אידי דאמר רבי אידי א"ר יהושע בן לוי *היה מודד ובא וכלתה מדתו בחצי העיר אין לו אלא חצי העיר כלתה מדתו בסוף העיר נעשית לו העיר כולה כד' אמות ומשלימין לו את השאר א"ר אידי *אין אלו אלא דברי נביאות מה לי כלתה בחצי העיר מה לי כלתה בסוף העיר אמר רבא תרווייהו תננהי *אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה ואין

רש"י

מה שנשכר · לרוח זה נפסד לרוח שכנגדה שהרי מנה מן העירוב אלפים לכל רוח ואם נתנו בסוף אלף למזרח נמלא שכלות אלפים של מזרח בסוף ג' אלפים לעיר ונשתכר אלף ואלפים של מערב כלות בסוף אלף של מערב העיר והפסיד האלף וקמ"ל דאין העיר עולה לו מן חשבון האלפים של מערב אלא כולה כד"א: **גמ'** למזרח ביתו · ואמר לבנו לערב לו במערב ביתו נמלא שביתו עומד (א) בינו לבין עירובו והיכי תני ממנו ולעירובו אלפים ולביתו יותר מכאן הא ודאי עירובו מרחיק טפי: דמטי לביתיה · שהיה יכול לילך לביתו בלא עירוב אבל לעירוביה לא הוה מטי: באלכסונא · בינו לבין עירובו מסוף עירובו למערב יותר מביתו ואעפ"כ פעמים שהאלכסון רב והרי ביתו רחוק ממנו יותר מעירובו:

חוץ לתחום ס"ד · הא לא הוי עירוב: משתכר אותה אמה · לרוח העירוב והפסיד מדת כל העיר לרוח שכנגדה שכשימדוד אלפים מעירובו לצד העיר תעלה לו מדת העיר מן החשבון: שכלתה מדתו בחצי העיר · אם היתה עיר גדולה או שהרחיק עירובו מן העיר עד שאין כל העיר נבלעת במדת אלפים של עירוב תעלה לו העיר מן החשבון ומפסידה ואם היתה כל העיר נבלעת באלפים של עירובו הויא לה כולה כארבע אמות: היה מודד ובא · שבת חוץ לעיר ולא היה יודע שיש עיר סמוך לו ותנן בפרק מי שהוציאוהו (לעיל דף מה.) הואיל ולא היתה כוונתו לכך לא יכנס לעיר אלא עד אלפים ממקום שביתתו והתחיל למנות אלפים פסיעות בינוניות וכלתה מדתו כו' והוא הדין נמי לנותן עירובו חוץ לעיר וקנה שביתה: א"ר אידי אין אלו אלא דברי נביאות · כמתנבא מפי הגבורה שאינו נותן טעם לדבריו אמרן רבי יהושע בן לוי לדברים הללו ואי לאו דגמיר להו מרביה לא הוה אמר כי האי מילתא בלא טעמא: אמר רבא · ומאי נביאותיה תרווייהו תננהי במתני' דאנשי עיר גדולה שהיתה להן עיר קטנה בתוך אלפים ויוצאין מעירן והולכין לילך דרך הקטנה מהלכין את כל העיר קטנה הסמוכה להן ועל כרחך ה"ק מהלכין את כולה כד' אמות ומשלימין מדתן חוצה לה דאי ס"ד מדת העיר סליק להו מאי אתא לאשמועינן פשיטא דעד אלפים יכול להלך*:

לעיל מב: ע"ש | ב"ב יב. בכורות מה. | [לקמן סא.] | [ע"ז דף לד:]

תוספות

כאן שכלתה מדתו בסוף העיר · תימה ולרבנן דאמרי בפרק מי שהוציאוהו (לעיל דף מה.) בישן בדרך שיש לו ח' על ח' ומסתמא דה"ה לנותן עירובו כיון דקים לן דנותן עירובו יש לו ד' אמות כמו שבת הוא נשכר ד' אמות שאם נתן עירובו למזרח העיר ד' אמות חוץ לעיבורה של עיר הרי הולך למזרח ח' אמות ואלפים ולמערב אלפים פחות ד' אמות מה שהעיר נחשב לו וי"ל דלר"א דאמר והוא באמצען או לרבי יהודה דאמר בורר לו ד' אמות בכל רוח שירצה מה שנשכר הוא מפסיד שנשכר ד' אמות במקום העירוב ומפסיד ד' אמות העיר דמונין לו העיר כד' אמות וא"ת לרמי בר חמא דמספקא ליה בסוף מי שהוציאוהו (לעיל דף נב:) בנותן עירובו אם יש לו ד' אמות תפשוט מהכא דאי אין לו ד' אמות א"כ מפסיד יותר ממה שנשכר שאם נותן עירוב ארבע אמות חוץ לעיבורה של עיר לצד מזרח נשכר ד' אמות לצד מזרח ומפסיד ח' אמות לצד מערב דמונין לו ד"א שחוץ לעיבורה של עיר והעיר ד' אמות ואומר ר"י דלרמי בר חמא (ב) אם נותן עירובו אין לו ד"א גם העיר אם מובלעת תוך תחום העירוב נחשבת לו כמשהו ואין מפסיד כלום במשך העיר דהאמר בס"פ דהנותן עירובו בתוך העיר או בתוך מערה שיש בה דיורין יש לו אלפים חוצה לה ואמאי יש לו אלפים שלימות כיון דנחשבה כד' אמות ונאמר שהנותן עירובו אין לו ד' אמות אלא ודאי ס"ל שאם אין לו ד' אמות העיר נחשבת לו כמשהו וא"ת ולר"א דאמר והוא באמצען כשנתן עירובו באמה אחרונה של עיבור העיר לצד מזרח יהיה לו לצד מזרח ב' אמות ואלפים ולצד מערב אלפים פחות ב' אמות דהעיר נחשבת לו כד' אמות ולעירוב נותן ב' אמות וב' אמות שניות של עיר יעלו לחשבון אלפים ואמאי תנן המניח עירובו בעיבורה של עיר לא עשה ולא כלום וי"ל כשעומד תוך המחילות או במקום שנחשב כד"א אין חילוק בין עומד באמצע לעומד בסוף דאפי' עומד בסופו כאילו עומד באמצעו ואין נותנין חוצה לה כלום דהא במי שהוציאוהו חוץ לתחום ונתנוהו בדיר או בסהר מהלך את כולה ולא חוצה לה ואפי' הוא עומד בסופה: **אין** אלו אלא דברי נביאות · אומר ר"י דבכ"מ שאומר אין אלו אלא דברי נביאות הוי לשבח כלומר אין חכמה כזו שמבין לחלק כל כך סברא מועטת וברוח הקדש אמר דהכי משמע בפ"ק דבבא בתרא (דף יב.) גבי מנת בכרס אני מוכר לך סומכוס אומר לא יפחות לו מג' קבין א"ר יוסי אין אלו אלא דברי נביאות ומייתי עלה מיום שחרב בית המקדש נטלה נבואה מן הנביאים ונתנה לחכמים משמע דלשבח קאמר ובפ' (ג) אלו מומין (בכורות דף מה:) דאשכחן דלא הוי לשבח לא קאמר בהאי לישנא אלא עשו דבריהם כדברי נביאות פי' לאומרם בלא טעם דפריך אי אבר הוא באהל נמי ליטמא והכא נמי הוי לשבח כההוא דב"ב וקאמר רבא תרווייהו תננהי ומאי קמ"ל ריב"ל ומסיק דסוף העיר איצטריכא ליה לריב"ל לאשמעינן דלא תנן אבל אין לפרש דרב אידי קורא אותן דברי נביאות לומר שאין נראה לחלק בדבר ורבא קאמר תרווייהו תננהי ושפיר חילק ריב"ל אע"ג דבפרק בהמה המקשה (חולין דף עא:) גבי הא דאמר רבה כשם שטומאה בלועה כו' קאמר תרווייהו תננהי והתם הוי פירושו מאי קמ"ל רבה מדקא מסני כי קאמר רבה כגון שבלע ב' טבעות מ"מ אשכחן נמי בפרק אין מעמידין *תרווייהו תננהי דלא להקשות מאי קמ"ל קאתי אלא להביא סייעתא לדבריו גבי הא דקאמר *)(רבא המקדש **)(בשור הנסקל כו' מ"מ הכא משמע דרבא בא להקשות מאי קמ"ל ריב"ל מדמסיק סוף העיר איצטריכא ליה ומיהו רבינו שמואל לא גרס איצטריך אלא סוף העיר לא תנן ודוחק הוא שמוחק הספרים ועוד לא מצינו למימר דר' אידי לא סבר (ד) כר' יהושע דהא לא מתרצא מתני' וברייתא אלא כר' יהושע כדאמר לעיל ומהר"י אומר דמתני' וברייתא איירי בלן בה ולהכי כי כלתה מדתו בסוף העיר כל העיר נחשבת לו כד' אמות למנין אלפים דהא אפילו כלתה מדתו בחצי העיר בלן בה נחשבת לו כד' אמות להלך את כולה כדמשמע בהדר (לקמן דף עג.) דקאמר והרי נותן עירובו בסוף אלפים וקאתי וביית בביתיה אלמא בלן בה אפילו כלו אלפים שלו בתחילת העיר נעשית כל העיר כד' אמות וכן בפרק בכל מערבין (לעיל דף לה:) דקאמר מי סברת דמנח ליה בסוף אלפים לכאן ופירש רש"י דכל העיר נעשית לו כד' אמות כיון דלן בה ור' אידי לא מתמה אלא אר' יהושע דאמר אפילו במודד כשכלתה מדתו בסוף העיר כל העיר נעשית לו כד' אמות ולהכי מתמה כיון (ה) כשכלתה מדתו בחצי העיר אין לו אלא חצי העיר ולא נעשית לו כד' אמות אפילו להלך את כולה כי כלתה בסוף העיר נמי אין נעשית כל העיר כד' אמות להשלים לו את השאר והשתא אתי שפיר מאי דפריך לעיל מה שנשכר ותו לא והתניא כו' ולא פריך ממתני' והתנן ולמודד שאמרו כו' דלגבי מודד הוה ידע דיש לחלק בין כלתה מדתו בחצי העיר לכלתה בסוף העיר ולהכי פריך מנותן דהוה לן בה ומשני דבלן בה נמי יש לחלק דבכלתה מדתו בחצי העיר נהי דנעשית לו כד' אמות שיכול להלך כל העיר לענין שיוכל לצאת לצד אחר של עיר לא נעשית לו כד' אמות ולספרים דגרסי נמי סוף העיר איצטריכא ליה דלא תנן אתי שפיר אף על גב דסוף העיר נמי תנן דאם לא כן תיקשה ממתניתין אברייתא כדאקשי לעיל מ"מ במודד איצטריכא ליה דהא לא שמעי' ממתניתין כדפירשתי:

*) [צ"ל רב] **) [צ"ל בפרס שור]

ועוד

רבינו חננאל

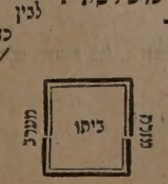
קס"ד מזרח [מזרח] ביתו ומערב מערב ביתו בשלמא לביתו אלפים לעירובו יתר מיכן משכחת לה כגון דעירב ואנח עירובו למזרח ביתו ואתי ממערב ביתו דמטא לביתו ולא מטא לעירוביה אלא לעירובו אלפים אמה ולביתו יתר מיכן היכי משכחת לה ופריק ר' יצחק מתני' דקתני מזרח ביתו מזרח בנו הוא ולא ידע היכא מנח בנו עירוב וחשיך ליה יומא בדוכתא *) האי דיניה דמטי לביתיה ולא מטי לעירוביה. רבה בר בר שילא אמר אפילו תימא מזרח ביתו ומערב ביתו וכגון דקאי ביתו באלכסון פי' כגון שנתן עירובו במזרח ביתו מן הצד נמצא ממקום רגליו עד עירובו אלפים אמה מכוונות וביתו עומד בקרן זוית לעירובו כשמניח הדרך הנכון מוטה ללכת לביתו נמצא מהלך באלכסון ועודף עליו יתרון האלכסון כולו שהוא בכל אמה שני חומשי אמה כדקיימא לן כל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא. וזהו שאמר לעירובו אלפים אמה ולביתו יתר מיכן אסור לביתו ומותר לעירובו שכבר עקר שביתתו מביתו אבל אם ביתו בתוך אלפים אמה עומד אע"פ שעירב (לנו) [לו]בנו לא נעקרה שביתתו מביתו אלא מותר לביתו ובטל עירובו: **הנותן** עירובו בעיבורה של עיר שהיא בתוך שבעים אמה ושיריים לא עשה כלום שהעיבור מכלל העיר הוא חשוב וכאילו עירובו בתוך העיר הוא וכמו מי שלא נתן עירוב כלל דמי. נתנו לעירוב חוץ לתחום (בין) [כיון] שאין יכול להלך לעירוב בשבת אינו עירוב שנמצא הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר ותריצ' אלא אימא חוץ לעיבורה של עיר. מה שנשכר הוא מפסיד פי' הנותן עירובו במזרחו של עיר מחוץ לעיבורה אלף אמה נשתכר אלף אמה שיש (לך) [לו]לילך במזרחה של עיר שלשת אלפים אמה אלף אמה שהן מן העיר ועד עירובו ומעירובו ולהלן אלפים אמה והפסיד ממערבה של עיר אלף אמה שאין לו רשות לילך במערבה של עיר אלא אלף אמה בלבד ואקשינן איני והא תניא נתנו חוץ לעיבורה של עיר אפי' אמה אחת נשכר אותה אמה והפסיד את העיר כולה מפני שמדת העיר עולה למדת התחום. ופרקי' לא קשיא משנתינו כגון שכלתה מדתו בסוף העיר כגון שנתן העירוב חוץ לעיבורה של עיר באלף אמה והעיר היתה כולה אלף אמה. נמצא ממקום עירוב עד סוף העיר אלפים אמה אלף אמה שהן מן העירוב עד עיבורה של עיר ואלף אמה מדת העיר וכריב"ל דאמר היה מודד ובא והגיע מדתו בסוף העיר נעשית כל העיר כד' אמות ומשלימין תשלום אלפים אמה מחוץ לעיר שהן אלף אמה נמצא מה שנשכר במזרח הפסיד כנגדו במערב ולא הפסיד מכלל העיר כלום. וברייתא כגון שכלתה מדתו בחצי העיר אין לו אלא חצי העיר. נמצא (זה) שהפסיד חצי ...ה שמן הצד האחד ולא נשתכר באותו הצד שנתן עירובו אלא אלף אמה בלבד ...י אין אלו אלא דברי נביאות שאינן נשמעין כטעם אלא בגזירה מה לי כלתה מדתו ...ה לי כלתה בסוף העיר הא אמר רבא כריב"ל ומסייע ליה ממשנתנו נמצא מקיים ...ר תרווייהו תננהי אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה מפני שהיא קטנה וכלתה מדתו בסוף העיר. אבל בעיר שהיא גדולה בני עיר קטנה שכלתה מדתו בחצי העיר אין מהלכין כל עיר גדולה

*) לשון זה אין לו ביאור ואולי צ"ל ומשכחת לה האי דינא דמטא לעירוביה ולא מטא לביתיה וצ"ע.

(ב) תוס' ד"ה כאן וכו' דלרמי בר חמא דאם: (ג) ד"ה אין אלו וכו' ובפרק מומין אלו דלא הוי: (ד) בא"ד לא סבר לה כר' יהושע ב"ל דהא לא נ"ל וכן בסמוך: (ה) בא"ד ולהכי מתמה כיון דכשכלתה:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה למזרח ביתו וכו' עומד בינו לבין עירובו כזה:

ואין אנשי עיר קטנה מהלכין את כל עיר גדולה מאי טעמא לאו משום דהני כלתה מדתן בחצי העיר והני כלתה מדתן בסוף העיר ורבי אידי אנשי אנשי תני ומוקים לה בנותן אבל מודד לא תנן ולא והתנן ולמודד שאמרו נותנין לו אלפים אמה שאפילו סוף מדתו כלה במערה סוף העיר איצטריכא ליה דלא תנן אמר רב נחמן מאן דתני אנשי לא משתבש ומאן דתני אין אנשי לא משתבש מאן דתני אנשי לא משתבש דמוקים לה בנותן ומאן דתני אין אנשי לא משתבש דמוקים לה במודד וחסורי מחסרא והכי קתני אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה ואין אנשי עיר קטנה מהלכין את כל עיר גדולה במה דברים אמורים במודד אבל מי שהיה בעיר גדולה והניח את עירובו בעיר קטנה היה בעיר קטנה והניח את עירובו בעיר גדולה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה אמר רב יוסף אמר רמי בר אבא אמר רב הונא [א]עיר שיושבת על שפת הנחל אם יש לפניה דקה ארבעה מודדים לה משפת הנחל ואם לאו אין מודדין לה אלא מפתח ביתו אמר ליה אביי [ב]דקה ארבע אמות אמרת לן עלה מאי שנא מכל דקי דעלמא דארבעה א"ל התם לא בעיתא תשמישתא הכא בעיתא תשמישתא אמר רב יוסף מנא אמינא לה דתניא *התיר ר' שיהו בני גדר יורדין לחמתן ואין בני חמתן עולין לגדר מאי טעמא לאו משום דהני עבוד דקה והני לא עבוד דקה כי אתא רב דימי אמר טטרוגי מטטרגי להו בני גדר לבני חמתן ומאי התיר התקין ומאי שנא שבת דשכיחא בה שכרות כי אזלי להתם נמי מטטרגי להו כלבא בלא *מתיה שב שנין לא נבח השתא נמי מטטרגי בני חמתן לבני גדר כולי האי לא כייפי להו רב ספרא אמר עיר העשויה כקשת הואי רב דימי בר חיננא אמר אנשי עיר גדולה ואנשי עיר קטנה הואי רב כהנא מתני הכי רב טביומי מתני הכי רב ספרא ורב דימי בר חיננא חד אמר עיר העשויה כקשת הואי וחד אמר אנשי עיר קטנה ואנשי עיר גדולה הואי:

מתני' *אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה *ואנשי עיר קטנה מהלכין את כל עיר גדולה כיצד מי שהיה בעיר גדולה ונתן את עירובו בעיר קטנה בעיר קטנה ונתן את עירובו בעיר גדולה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה רבי עקיבא אומר אין לו אלא ממקום עירובו אלפים אמה אמר *להן ר"ע אי אתם מודים לי בנותן עירובו *במערה שאין לו אלא ממקום עירובו אלפים אמה אמרו לו אימתי בזמן שאין בה דיורין אבל יש בה דיורין מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה נמצא קל תוכה מעל גבה *ולמודד שאמרו נותנין אלפים אמה *)שאפילו סוף מדתו כלה במערה:

*) [לעיל נב: איתא אפילו וכרי"ף איתא ואפילו]

גמ'

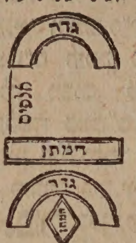
ואין אנשי עיר קטנה מהלכין את הגדולה. כולה כד' אמות לפי שהעיר עולה להו במדת התחומין: ורבי אידי. דאמר דברי נבואה הן אנשי אנשי קתני במתני' בתרוייהו תני מהלכין ומוקי לה בנותן עירובו בעיר כדמפרש במתניתין כיצד מי שהיה בעיר גדולה ונתן עירובו בעיר קטנה הסמוכה לה בתוך אלפים מהלך את כולה שעירוב קונה לו כל העיר כד"א כאילו שבת הוא שם ורבא תני אין אנשי כדאמר לקמן מאן דתני אין אנשי לא משתבש. אבל מודד. מחוץ לעיר ובא לעיר לא תנן מידי חלוק בין כלתה בחציה לכלתה בסופה: ולמודד. ממקום שביתתו או ממקום עירובו שאמרו ליתן לו אלפים אפילו סוף מדת אלפים כלה במערה לא יכנס מאלפים והלאה אלמא כלתה מדתו בחצי העיר תנן דעולה לו מדת העיר ומאי נביאותיה: סוף העיר איצטריכא ליה. לרבי יהושע בן לוי לאשמועינן דהיכא דכלתה מדתו בסוף העיר הויא כל העיר כד' אמות דלא תנן לה: מוקי לה בנותן. כדקתני במתני' בהדיא: ומאן דתני אין אנשי עיר קטנה כו' לא משתבש מוקי לה במודד. אנשי עיר גדולה. שיוצאין מעירן לעיר קטנה הנבלעת כולה בתוך אלפים שלהן כגון שרחוקה מעירן אלף והיא עצמה אלף מהלכין את כולה כד' אמות ומשלימין אלף חוצה לה ואין אנשי עיר קטנה מהלכין את כל עיר גדולה הרחוקה מעירן אלף והיא עצמה אלפים הואיל ואין כולה נבלעת באלפים שלהן עולה להן במדת התחום ואין נכנסין לה אלא באלף ומתניתין דמפרשא והולא בנותן עירובו חסורי מיחסרא כו': שפת הנחל. עמוק: אם יש לפניה דקה. מחיצה ארבע אמות גובה על פני העיר כולה משפת הנחל מודד משפת הנחל שהיא כלה שם כשאר עיירות: ואם לאו. כיון דבעיתא תשמישתייהו לא הוי ישוב קבוע והוו להו כיושבי צריפין ואין מונין לכל אחד אלא מפתח ביתו: דקה ד"א אמרת לן. בניחותא והשתא בעינן מינך טעמא מאי שנא מכל דקי דעלמא דסגי להו בגובה ארבעה טפחים כדאמרן לעיל גבי מרפסת שלפניה דקה ד' כו': לאו משום דעבוד דקה כו'. גדר וחמתן יושבין בהר בשיפוע גדר למעלה וחמתן למטה הואיל ושתיהן יושבות בשיפוע צריכות שתיהן דקה בשיפולן וקס"ד שהיו שתיהן מובלעות זו כולה בתוך אלפים של חברתה וקתני בני גדר יורדים לחמתן כו' לאו משום דבני גדר עבוד דקה לפיכך כל יושביה כשרוצין לילך לחמתן מתחילין למנות ולמדוד מחומתה לגד חמתן כשאר עיירות והרי חמתן כולה מובלעת בתחומן והני בני חמתן לא עבוד דקה לשיפולה לפיכך לא הויא עיר ומודדין לכל אחד מפתח ביתו ואלו שבגובהן הקרובין בתוך אלפים לגדר וכולה מובלעת בתחומן נכנסין לה לכולה אבל (א) אם היו יושבין בשיפוליה אין עולין לה: מטטרגי להו בני גדר לחמתן. מכין והורגין היו בני גדר לבני חמתן: כי הוו אזלי. בני גדר לחמתן נמי מטטרגי להו בני גדר לבני חמתן: כולי האי ודאי לא כייפו להו. בני גדר דאפילו בלא מתייהו (ב) ליטטרגו להו בני חמתן: עיר העשויה כקשת הואי. חמתן ובין ב' ראשיה יותר מד' אלפים דאמרינן בריש פרקין מודדין לה מן הקשת כל אחד מפתח ביתו ויתר שלה לגד גדר הלכך יורדין בני גדר לחמתן שהרי מודדין לגדר מחומתה וכל חמתן מובלעת בתחומה ובני חמתן היושבים בקשת ומודדין להן מן הקשת כלה תחומן בראשיה של גדר ואין יכולין ליכנס לה: גדר. עיר גדולה וכשעולין בני חמתן לגדר כלתה מדתן בחצי העיר וחמתן עיר קטנה וכשיורדין לה בני גדר כלתה מידתן בסוף העיר והכי קאמר ר' שיהו בני גדר יורדין לחמתן להיות להן כולה כד' אמות ומשלימין להן את השאר אבל גדר עולה לבני חמתן במדת התחום: רב כהנא מתני הכי. מפרש בהדיא מר אמר הא ומר אמר הא: **מתני'** את כל עיר קטנה. לבד מדת תחומין: נמצא קל תוכה. מגוש דיורין: מעל גבה. שאין שם דיורין ואילו נתנו על גבה לא היו לו אלא אלפים ממקום עירובו: ולמודד שאמרו כו'. ואע"פ שחלוקין חכמים על רבי עקיבא בנותן עירובו בעיר לומר שכל העיר לו כארבע אמות מודין הן שבא מעיר אחרת או ממקום שביתתו וכלתה מדתו של אלפים פסיעות בינוניות אפי' במערה [שיש בה] דיורין שאינו נכנס להלן ממדתו כלום:

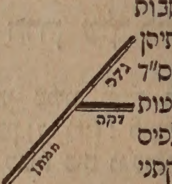
גמרא

ועוד התיר רבי. רבינו שמואל ל"ג ועוד דהאי ועוד אמילתא דלעיל מיניה קאי והכי איתא בתוספתא דמכילתין מעשה ברועה זקן שבא לפני רבי ואמר לו זכור הייתי שהיו בני מגדל יורדין לחמתן עד החצר החיצונה הסמוכה לגשר ועוד והדר קאמר שהתיר רבי שיהו בני גדר כו' ומיהו יש תוספתא שכתוב בה בתר עדותו דרועה התיר רבי שיהו בני מגדל יורדין לחמתן עד החצר החיצונה הסמוכה לעיר וניחא הספרא דגרס ועוד התיר ר' שיהו בני גדר כו' כיון דמיירי לעיל במה שהתיר רבי לבני מגדל על פי עדותו של רועה ובפי' ר"ח כתוב ועוד זאת התיר רבי:

עיר העשויה כקשת הואי. פירש בקונטרס חמתן ובין שני ראשיה יותר מד' אלפים דאמר לעיל מודדין לה מן הקשת וכלה תחומן של בני הקשת בראש של גדר ואין יכולין ליכנס בה אבל בני גדר יורדין לחמתן דמודדין לגדר מחומתן וכל חמתן מובלעת בתחומיהן ופירושו תמוה דאי בני הקשת מובלעין בתחומן של גדר א"כ גם הם מותרין לעלות לגדר ואם בבני ראשי הקשת קאמר דמובלעין בתחום גדר אכתי כל היכא דשרי להני שרי להני דבני ראשי הקשת ובני גדר באין מזה לזה ואותן שבאמצע הקשת ובני גדר תרוייהו אסרי בהדדי ונראה כפי' *ר"ת דגדר עיר העשויה כקשת הואי ולא היה בין ראשיה ארבעה אלפים ומודדין לה מן היתר לפיכך באין לחמתן אבל בני חמתן אינן יכולין לעלות לגדר לאמצע הקשת ואפשר שאף מחמתן לראשי הקשת של גדר היה יותר מאלפים ואף שם לא היו יכולין לילך:

לית

*) פי' בלא היה בין ראשיה ארבעת אלפים וכמו שכתבו התוס' ונכ"אה שלדברי רבינו אלו כוונו התוס' בד"ה עיר וכמו שגרס רש"ל ורש"א ר"ת תחת ר"ח

נח א ב מיי' פכ"ח מהל' שבת הל' ט סמג לאוין סו טוש"ע א"ח סי' שצח סעיף ט:

רבינו חננאל

גדולה ור' אידי בין אנשי עיר קטנה בין אנשי עיר גדולה מהלכין כולה קתני [ומוקים] לה למתני' בנותן את עירובו שהנותן את עירובו בעיר נעשית לו כל העיר כד' אמות ויש לו חוץ לעיר אלפים אמה לכל רוח אבל הנותן עירובו חוץ לעיר ומודד ובא בתוך העיר (ואין) [אין] לו חוץ מן המקום שכלתה מדתו (לעשר) [לעירוב] אפילו אמה אחת לא שנא בחצי העיר ולא שנא בסוף העיר. והא דתנן למודד נותנין לו אלפים אמה שאפי' מדתו (כולה) [כלה] במערה אצטריך (מתני') [ריב"ל] לאשמעינן סוף העיר שהוא דינו כסוף המערה ורב נחמן נמי לא פליג עליה אלא טעמא דמתני' קא מפרש ואמר מאן דתני בתרווייהו מהלכין כל העיר לא משתבש דמוקי לה בנותן ומאן דתני אין מהלכין מוקי לה במודד כמו שאמרנו ואסיקנא חסורי מחסרא והכי קתני אנשי העיר הגדולה מהלכין כל עיר קטנה [ואין אנשי קטנה] מהלכין כל עיר הגדולה בד"א במודד אבל בנותן מי שהיה מעיר גדולה ונתן עירובו [בעיר קטנה בעיר קטנה ונתן עירובו] בעיר הגדולה מהלכין כולה וחוצה לה אלפים אמה. והא דר' אידי לא בריר טעמא. אמר רב יוסף אמר רמי בר אבא אמר רב הונא עיר שיושבת על שפת הנחל אם יש לפניה דקה בתוך הנחל ארבע מודדין לה אלפים אמה מן הנחל ולהלן (שם נחל) [שהנחל] כיון שמשתמשים בו כאילו מן העיר הוא. ואם לא עשו לפניה דקה אין מודדין להן אלא מפתח בתיהן ומאי שנא דכל דקה בעלמא ד' טפחים והאי (דקאמר) [קאמר] רב יוסף ד' אמות ופרקי' כיון דבעיתא תשמישתה שהיא על הנחל אם היא רחבה ד' אמות אין ואי לא לא אמר רב יוסף מנא אמינא דמאן דאית ליה דקה לפניה מדקה ולהלן משחינן לה תחומא דתניא ועוד זאת התיר רבי (כשהיו) [שיהו] בני גדר יורדין לחמתן ואין בני חמתן יורדין לגדר מ"ט לאו משום דהוו בני גדר עיר היושבת על שפת הנחל ועביד דקה והיה בין גדר לחמתן יותר מאלפים אמה ובני גדר דעבדו דקה מדדו להם אלפים אמה מחוץ לנחל וכלתה מדתן לחמתן ובני חמתן כלתה מדתן עד הנחל ולא יכלי לבוא בגדר דהא לא עשובני חמתן דקה. כי אתא רב דימי אמר (להו) [לאו] משום האי טעמא לא הוו אתו בני חמתן לגדר אלא משום דהוו בני גדר פריצים והוו מטטרגי לבני חמתן, פי' מריבין עמהן ומכין אותן. ובשבת דשכיחא שכרות התקין להו ר' שלא יהיו באין בני חמתן לגדר. רב ספרא אמר גדר עיר העשויה כקשת הואי ומדדו לה (כמין) [מן] היתר *) ולפיכך באין לחמתן אבל בני חמתן אינן יכולין לעלות על עיר גדר שהיא יושבת במקום החץ וממקום הקשת עד היתר אלפים אמה ולפיכך לא היו באין אליהן. רב דימי אמר גדר עיר גדולה היתה וחמתן עיר קטנה ותנן אנשי עיר גדולה מהלכין כל העיר קטנה וכו': אמר

[תוספ' פ"ד]
[נ"ל מתא ועי' שבת קמה:]
[לעיל ס:]
לעיל וכירושל' וכרי"ף ועוד אי' ואין אנשי ועי' בפ"מ על הירושלמי
[נ"ל להם]
[ג"י' ירושלמי והרא"ש על פי המערה]
[לעיל נב:]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לאו משום וכו' אבל היושבין בשפולה כצ"ל ותיבת אם היו נמחק: (ב) ד"ה כולי האי וכו' בלא מתייהו (ליטטרגי) תא"מ ונ"ב נ"ל להגיה לא טטרגו פי' אפי' כשבני גדר באים לחמתן לא כייפו לבני חמתן שיהא מכים להם בני חמתן וק"ל:

עין משפט
נר מצוה

נט א ב ג מיי' פ"ו מהל' עירובין הל' ד סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' תח סעיף ג :

א ד מיי' פ"ב מהלכות עירובין הל' ט סמג עשין א טור ש"ע א"ח סי' שפב סעיף א :

גמ' אמר רב יהודה אמר שמואל שבת בעיר חריבה לרבנן מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה הניח את עירובו בעיר חריבה אין לו ממקום עירובו אלא אלפים אמה ר"א אומר [א]אחד שבת ואחד הניח מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה מיתיבי אמר להן ר"ע אי אתם מודים לי בנותן את עירובו במערה שאין לו ממקום עירובו אלא אלפים אמה אמרו לו אימתי בזמן שאין בה דיורין הא באין בה דיורין מודו ליה מאי אין בה דיורין אינה ראויה לדירה תא שמע [ב]שבת בעיר אפי' היא גדולה כאנטיוכיא במערה אפילו היא כמערת צדקיהו מלך יהודה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה קתני עיר דומיא דמערה מה מערה חריבה אף עיר חריבה ושבת אין אבל הניח לא מני אילימא רבי עקיבא מאי איריא חריבה אפילו ישיבה נמי אלא לאו רבנן וטעמא דשבת אין אבל הניח לא לא תימא עיר דומיא דמערה אלא אימא מערה דומיא דעיר מה עיר ישיבה אף מערה ישיבה ורבי עקיבא היא דאמר אין לו ממקום עירובו אלא אלפים אמה ובשבת מודי והא כמערת צדקיהו קתני כמערת צדקיהו ולא כמערת צדקיהו כמערת צדקיהו גדולה ולא כמערת צדקיהו דאילו התם חריבה והכא ישיבה מר יהודה אשכחינהו לבני מברכתא דקא מותבי עירובייהו בבי כנישתא דבי אגובר אמר להו גוו ביה טפי כי היכי דלישתרי לכו טפי אמר ליה רבא *פלגאה בעירובין [ג]לית דחש להא דרבי עקיבא :

הדרן עלך כיצד מעברין

הדר עם העכו"ם בחצר או עם *מי שאינו מודה בעירוב הרי זה אוסר עליו *ר' אליעזר בן יעקב אומר [ד]לעולם אינו אוסר עד שיהו שני ישראלים אוסרין זה על זה אמר ר"ג מעשה בצדוקי אחד שהיה דר עמנו במבוי בירושלים ואמר לנו אבא מהרו והוציאו את הכלים למבוי עד שלא יוציא ויאסר עליכם רבי יהודה אומר בלשון אחר מהרו ועשו צרכיכם במבוי עד שלא יוציא ויאסר עליכם:

גמ'

גמ' בעיר חריבה · מדוריה אבל מחיצותיה קיימות סביב לה : לרבנן מהלך את כולה · דהא שבת באויר מחיצות והוא הדין לר"ע והא דנקט רבנן משום המניח עירובו דבעי למיתני חילוק בין חריבה לישיבה ולר"ע אפי' בישיבה אין לו ממקום עירובו אלא אלפים : הניח עירובו בעיר חריבה כו' · דכי אמור רבנן כל העיר לו כד' אמות במיושבת כדתנן בהדיא אימתי בזמן שאין בה דיורין אלמא בחריבה מודו: ה"ג הא באין בה דיורין מודין ליה : אינה ראויה לדירה · שנפלו מחיצותיה : מערת צדקיהו · גדולה היתה והיא שיצא בה צדקיהו לילה מירושלים לברוח מפני הכשדים כדכתיב בירמיה (נב) ותבקע העיר וגו' : אף עיר חריבה · ועל כרחך חריבה מדיורין ולא מחומה דאי מחומה לא הוי תני מהלך את כולה כיון דלא שבת באויר מחיצות (וה"ה ר' עקיבא) ואע"ג דיש (א) חומה קתני שבת ולא קתני הניח : מני · הא דלא תני הניח : אי נימא ר"ע · דלית ליה בהניח מהלך את כולה אמאי תנא עיר דומיא דמערה למימר דבחריבה קאי : אפי' ישיבה נמי · הניח לר"ע לא והא ליכא למימר דהא דנקט חריבה משום שבת נקט למימר אע"ג דהיא חריבה היכא דשבת מהלך את כולה הא מאי איריא עיר אפילו תל ונקע וקמה קצורה ושיבולין מקיפות אותה אמרן בפרקין קמא (דף טו.) מהלך את כולה : אלא לאו רבנן · ושמע מינה בחריבה מודו דהא על כרחך הא דנקט חריבה משום שיורא דשייר ולא תנא הניח נקט לה : אף מערה ישיבה · ולאשמעינן דאפ"ה שבת אין הניח לא כר"ע : והא כמערת צדקיהו קתני · *ואין שם דיורין[דרין] דהא של מלך היתה א"כ השתא לית בה דיורין : בבי כנישתא דבי אגובר · בית הכנסת גדול היה וכולו מובלע באלפים של תחום מברכתא והם לא היו חוששין להוליך העירוב עד סופו ולהניחו שם דסבירא להו כרבנן דכיון דמונח באויר מחיצות מהלכין את כולו וחוצה לו אלפים : גוו ביה טפי · העמיקו עוד להעמיד העירוב עד סופו ולהניחו שם : כי היכי דלישתרו לכו טפי · דהא ממקום העירוב בעינן למדוד : פלגאה · חולק על חכמים אתה : בעירובין לית דחש להא דרבי עקיבא · דקי"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב :

הדרן עלך כיצד מעברין

הדר עם העכו"ם או עם מי שאינו מודה בעירוב . כותי כדאמר בפרק בכל מערבין (דף לא:) : אוסר עליו · לטלטל מביתו לחצר עד שישכור הימנו רשות שיש לו בחצר : עד שיהו ב' ישראלים · דרין בב' בתים ואוסרין זה על זה ובאין לערב ביניהן העכו"ם אוסר עליהן אבל על היחיד אינו אוסר ובגמרא מפרש טעמא : מעשה בצדוקי אחד · קסבר ר"ג צדוקי אינו כעכו"ם ולא דמי לכותי דגרי אריות הן ואינם גרים גמורים אבל צדוקי ישראל הוא ונהפך למינות ואינו מודה בתורה שבעל פה כיון דישראל הוא יכול לבטל רשותו בלא שום שכירות :

מעשה בצדוקי שהיה דר עמנו במבוי · *וביטלנו רשותו : ואמר לנו אבא מהרו והוציאו כליכם למבוי · והחזיקו בו כיון דקדש היום מיד כדי שלא יחזור בו : עד שלא יוציא · כליו תחלה ויחזור ויחזיק ברשותו ויאסור עליכם וש"מ דאינו כעכו"ם דאי אגירו מיניה היכי מצי למהדר אע"ג דמפיק לא אסר דהא כקיט דמי : מהרו ועשו צרכיכם במבוי · מבעוד יום דבשבת לא מהני לכו האי ביטול שמא יוציא ויאסור עליכם דקסבר רבי יהודה אע"ג דהחזיקו בני מבוי במבוי תחילה מצי לאהדורי ביה :

גמרא

לית דחש להא דר' עקיבא · דקיימא לן כדברי המיקל בעירוב כדפי' בקונט' ותחומין דרבנן כדפי' בפ' מי שהוציאוהו (לעיל דף מו.):

הדרן עלך כיצד מעברין

הדר · ר' אליעזר בן יעקב אומר עד שיהו ב' ישראלים אוסרים כו' · משמע דאתרוייהו קאי ר"א בן יעקב אעכו"ם ואכותי ובגמ' מפרש דטעמא דראב"י דכיון דעכו"ם חשוד אשפיכות דמים בתרי דשכיחי דדיירי גזרו בהו רבנן שמא ילמד ממעשיו כו' וא"ת והרי כותים דלא חשידי אשפיכות דמים ולא ארביעה כדמוכח פ"ק דמס' ע"ג (דף טו:) שמעמידין בהמה בפונדקאות של כותים ומתיחדין עמהם א"כ שכיחי דדיירי ונגזור בחד ואין לומר דר"א בן יעקב סבר דכותים גרי אריות הן וחשידי דהא אפילו למ"ד גרי אריות הן לא חשידי מדפריך התם בע"ז עלה מברייתא דאסרו למכור בהמה דקה לכותים ורוצה להוכיח מתוך כך דטעמא משום דאתי לזבוני לעכו"ם ולא משום דחשידי ואמאי דלמא בכותים גרי אריות או גרי אמת הן פליגי ואומר ר"י דעיקר תקנה משום עכו"ם איתקן שמא ילמד ממעשיו ולא משום צדוקי וכותי ואגב שאסרו בעכו"ם אסרו נמי בכותי וכיון שלא נאסר אלא ע"י עכו"ם לא החמיר בהן יותר מן העכו"ם :

אמר רבן גמליאל מעשה בצדוקי א' כו' · קסבר צדוקי אינו כעכו"ם כדמפרש בגמ' ופי' בקונטרס אבל בכותי מודה דהרי הוא כעכו"ם משום דגרי אריות הן ואע"ג דת"ק דאסר כותי היינו רבי מאיר כדאמר בגמ' ושמעינן ליה דקסבר גרי אמת הן בפרק ד' וה' (ב"ק דף לח:) ואפ"ה אסר בכותי מ"מ הוצרך בקונטרס לפרש טעמא דר"ג משום גרי אריות דת"ק ניחא דלא מפליג בין צדוקי לכותי ואסר צדוקי אע"ג דישראל גמור הוא וה"ה בכותי אבל לר"ג דמפליג בין צדוקי לכותי ע"כ צריך לומר משום דצדוקי ישראל גמור הוא וכותי עו"ג גמור דגרי אריות הן ומיהו קשיא לר"י דמשמע בהדיא בפ"ק דגיטין (דף י:) דר"ג סבר ליה דכותים גרי אמת הן דמכשיר גט ששני עדיו כותים ואמר נמי בפ"ק דחולין (דף ה:) דר"ג ובית דינו נמנו אשחיטת כותים ואסרוה ומפרש התם טעמא משום דסבירא להו כר"מ דגזר על יינם לפי שנמצא להם דמות יונה וחיים למיעוט ש"מ דגרי אמת הן דאי גרי אריות הן לא היה צריך למיגזר עליהן ומאליהן קמיתסרי ובקונטרס פירש דהאי רבן גמליאל בנו של ר' יהודה הנשיא אבל תימה דבכל מקום רגיל לקרותו או רבן גמליאל בר רבי או רבן גמליאל בנו של ר"י הנשיא ועוד דלא יתכן דר"מ דהוה קודם רבן גמליאל בר רבי גזר על יינם דרבנן ושבק שחיטה דאורייתא שהוצרך ר"ג ב"ר לגזור עליה ועוד דאין סברא כלל דאם גזר על יינם משום יין נסך שתהא שחיטתם מותרת כיון שנחשבו כמומרי' לעכו"ם דהא אמרינן בפ"ק דחולין (דף ה.) מומר לעכו"ם אסור לאכול

רבינו חננאל

אמר רב יהודה אמר שמואל שבת בעיר חריבה לרבנן מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה והנותן עירובו בעיר החריבה אין לו אלא ממקום עירובו אלפים אמה . רבי (אליעזר) [אלעזר] אומר בין השובת בין הנותן מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה . ואקשינן לר' אליעזר תנן אמר להן ר' עקיבא אין אתם מודים לי בנותן את עירובו כו' וחריבה לית בה דיורין (ובחוצה) [ובחריבה] מיהת מודו ליה לר' עקיבא שאין לו אלא ממקום עירובו אלפים אמה . והיאך א"ר אליעזר בין שובת בין נותן מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה. ופריק לא תימא שאין בה דיורין שהיא חריבה אלא אימא שאינה ראויה לדירה נותן לה ממקום עירובו אלפים אמה והחריבה ראויה לדירה היא . ת"ש שבת בעיר גדולה ואפי' היא כאנטוכיא במערה ואפי' כמערת צדקיהו מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה וכו' ואקשינן טעמא דשבת הא נותן לא והיאך אמר ר' אליעזר לא שנא שובת ולא שנא נותן מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה . ופריק לא תימא עיר חריבה דומיא דמערה אלא אימא מערה ישיבה דומיא דעיר ור' עקיבא היא דאמר אין לו אלא ממקום עירובו אלפים אמה ובשובת מודה שמהלך את כולה וחוצה לה אלפים : מר יהודה אשכח לבני מברכתא דהוו מותבי עירובא בכנישתא דאבי גבר . אמר להו נמי אחיתו ליה כלומר הכניסוהו כלפי התחום כי היכי דנשתרו לכו טפי בתחומא כר' עקיבא דאמר אין נותן לו ממקום עירובו אלא אלפים אמה . אמר רבא לרב יהודה פלגאה. פי' בעל מחלוקת לית דחש לה לדר' עקיבא אלא בי כנישתא כולה דלהון היא ומחוץ לכנישתא משחינן להו תחומא דאמר מר הלכה כדברי המקיל בעירובין :

הדרן עלך פרק ביצד מעברין

פרק ו הדר עם הנכרי בחצר הרי זה אוסר עליו . ר' אליעזר בן יעקב אומר לעולם אינו אוסר עד שיהו שנים ישראלים כו' .

מסורת הש"ס

רש"ל ורש"א מ"ו

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה אף העיר וכו' ואע"ג דיש לה חומה :

בס"י אית' שאין בה דיורין דהא

[קידושין נח. קרי רבה על מר יהודה פלגאה פרש"י קנטר רגיל לחלוק על חביריו] [לעיל לא:] [במשנה שבמשניות גרס דברי ר"מ]

[נ"א וביטלנו]

ב א מיי' פ"ב מהל' עירובין הלכה י טוש"ע א"ח סי' שפ"ב ס"א:
ג ב מיי' שם הלכה יב טוש"ע שם ס"ד:
ד ג מיי' שם טוש"ע שם ס"ס:

גמ' יתיב אביי בר אבין ורב חיננא בר אבין ויתיב אביי גבייהו ויתבי וקאמרי בשלמא ר"מ קסבר *דירת עובד כוכבים שמה דירה ולא שנא חד ולא שנא תרי אלא ר' אליעזר בן יעקב מאי קסבר אי קסבר דירת עובד כוכבים שמה דירה אפילו חד נמי ניתסר ואי לא שמה דירה אפי' תרי נמי לא ניתסר אמר להו אביי וסבר רבי מאיר דירת עכו"ם שמה דירה והתניא *חצירו של עובד כוכבים הרי הוא כדיר של בהמה אלא דכ"ע דירת עכו"ם לא שמה דירה והכא בגזירה *שמא ילמד ממעשיו קא מיפלגי ר' אליעזר בן יעקב סבר כיון דעובד כוכבים *חשוד אשפיכות דמים תרי דשכיחי דדיירי גזרו בהו חד לא שכיח לא גזרו ביה רבנן ור"מ סבר זמנין דמקרי ודייר ואמרו רבנן *אין עירוב מועיל במקום עכו"ם ואין ביטול רשות מועיל במקום עכו"ם עד שישכיר ועכו"ם לא מוגר מ"ט אילימא משום דסבר דלמא אתי לאחזוקי ברשותו הניחא למ"ד שכירות בריאה בעינן אלא למ"ד שכירות רעועה בעינן מאי איכא למימר דאתמר רב חסדא אמר שכירות בריאה ורב ששת אמר שכירות רעועה מאי רעועה מאי בריאה אילימא בריאה בפרוטה רעועה פחות משוה פרוטה מי איכא למאן דאמר מעכו"ם בפחות משוה פרוטה לא והא שלח רבי יצחק ברבי יעקב בר גיורי משמיה דרבי יוחנן הוו יודעין ששוכרין מן העכו"ם אפילו בפחות משוה פרוטה *ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה ולא ניתן להשבון אלא בריאה במוהרקי ואבורגני רעועה בלא מוהרקי ואבורגני הניחא למ"ד שכירות בריאה בעינן אלא למ"ד שכירות רעועה בעינן מאי איכא למימר אפי' הכי חשיש עכו"ם לכשפים ולא מוגר גופא חצירו של עובד כוכבים הרי הוא כדיר של בהמה *ומותר להכנים ולהוציא מן חצר לבתים ומן בתים לחצר ואם יש שם ישראל אחד אוסר *דברי רבי מאיר רבי אליעזר בן יעקב אומר לעולם אינו אוסר עד שיהו שני ישראלים אוסרים זה על זה

רש"י

גמ' לא שנא חד · ישראל יחידי דר עמו : שמה דירה · ויש לו רשות בחצר ונמלא ישראל המוציא לחצר מביתו שהוא מיוחד לו מוציא מרשות לרשות ורבנן גזרו שלא להוציא מרשות לרשות בלא עירוב דלמא אתי לאפוקי מרה"י לרה"ר : הרי הוא כדיר של בהמה · ואין לו כח לאסור ור"מ קאמר לה לקמן בברייתא בשמעתין ורמינן מתני' עלה ומוקמינן בדליתיה וישראל אפ"ה ליתיה אוסר אלמא דירת עכו"ם לאו שמה דירה : אלא דכ"ע לאו שמה דירה · אלא משום גזרה שמא ילמוד ישראל מעשיו של עכו"ם הטריחוהו והפסידוהו חכמים לישראל הדר עמו כדי שיקשה בעיניו ליתן שכר בכל שבת ושבת ויצא משם ובהאי גזרה פליגי ר"מ ור"א בן יעקב אי גזרינן ליה על ישראל יחיד הדר עם העכו"ם או לא : ר"א סבר כיון דעכו"ם חשוד על שפיכות דמים · לא שכיח יחידי דדייר בהדיה ומילתא דלא שכיחא לא גזור בה רבנן ור"מ סבר יחידי נמי זימנין דדייר ומש"ה אמור רבנן אין עירוב מועיל כו': ועכו"ם לא מוגר · לא יהא רוצה *לשכור ויצא ישראל זה משם : מאי טעמא · לא מוגר עכו"ם : בריאה · חזקה שיתנה ישראל עמו למלאות כל המבוי כלים אם ירצה : בן נח נהרג על הגזל · דהיא מז' מצות כדאמר בד' מיתות בסנהדרין (דף נו.) ואמר אזהרה שלהן זו היא מיתתן ואשמועינן ר' יוחנן דעכו"ם לא מחיל אפילו אפחות משוה פרוטה והוי גזל לדידהו : לא ניתן להשבון · דגבי ישראל כתיב *והשיב את הגזלה אבל בעכו"ם לא כתיב השבה הלכך כיון שעבר נהרג ואינו משלם : במוהרקי ואבורגני · למלאות החצר בספסלין וקתידראות אם ירצה : חצירו של עכו"ם · אע"ג שפתח חצירות פתוחין לתוכן בתים הרבה אין רשות עכו"ם חלוקה להיחשב רשות כל אחד ואחד לבדו דדירת עכו"ם לא שמה דירה וישראל שאינו דר עמהן שנכנס לאחד מן הבתים בשבת מותר להוציא מן הבתים לחצר ולא הוי מוציא מרשות המיוחדת לעכו"ם זה לרשות שהיא לכולן : ואם יש שם ישראל אחד · דר עמהן אוסר על כל ישראל להוציא מן הבתים לחצר מפני שהיא כחצירו : ר"א בן יעקב אומר (א)עד שיהו שני ישראלים · דרין בשני בתים ואוסרין זה על זה רשות העכו"ם חלוקה מהן ואוסר העכו"ם על בתיהם והן אוסרין על בתי העכו"ם מלהוציא לחצר דשויה רבנן לדירת עכו"ם דירה כדאמר לעיל אבל בישראל יחידי לא שויה רבנן לדירת עכו"ם דירה ולא הוא אוסר על ביתו של ישראל ולא ישראל אוסר על ביתו שאין חילוק רשות בעכו"ם אמר

תוספות

לאכול משחיטתו אלא ודאי ר"ג דיבנה הוה ותחלה גזר על שחיטה דאורייתא ושבק סתם יינם דרבנן ולע"ג דר"ג קודם דר' מאיר הוה תלי אותו בדר"מ משום דפשיטא לן בכל דוכתא דחייש ר"מ למיעוט ולספרים נמי דגרסי הכא רשב"ג הא שמעינן ליה בפ"ק דחולין (דף ד.) דס"ל כותים גירי אמת הן גבי מצת כותי מותרת דקתני רשב"ג אומר כל מצוה שהחזיקו בה כותים יותר מדקדקין בה מישראל ועוד דאם כן מה חדשו ר' אמי ור' אסי *במה שעשאום עכו"ם גמורים לבטל רשות וליתן רשות והלא כך היו מעולם לכ"ע דליכא למימר דמעיקרא גזור ולא קבלו מינייהו דלענין שחיטה ויין נסך הוא דקאמר התם גזור ולא קבלו מינייהו ונראה לר"י דבין לדוקי ובין כותי *לדירה אינם כעכו"ם ומה שלא הוסיף כותי בחסורי מחסרא בגמ' ר"ג אומר לדוקים וכותים אינם כעכו"ם היינו משום שלא בא המתרץ אלא לתקן שלא יקשה לדוקי מאן דכר שמיה ועוד י"ל דאפילו ר"ג עלמו לא הזכיר בדבריו כשחלק על תנא קמא אלא לדוקי לבדו לפי שלא הביא ראייה אלא מלדוקי וא"ת אי גרס רשב"ג היכי פסקינן בגמרא כר"א בן יעקב ור' יוחנן נמי דקאמר נהגו כר"א בן יעקב *הא ר' יוחנן נמי אמר הלכה כרשב"ג במשנתינו וי"ל דלא פסקינן בגמרא כר"א בן יעקב אלא על עיקר דבריו דלא אסר בחד ישראל עד שיהו שנים אבל בהא דסבר ליה כת"ק דכותים כעכו"ם לא פסקינן כוותיה ואפשר דבהא הלכה כרשב"ג דאינן כעכו"ם ועוד דהאידנא לא נפקא לן מידי לענין כותים לבסוף *כשעשאום עכו"ם גמורים :

חצירו של עכו"ם הרי הוא כדיר של בהמה · ואם יש בתים הרבה של עכו"ם פתוחין בחצר מותר לישראל להכנים ולהוציא לשם מאחר שאין ישראל דר שם :

ועכו"ם לא מוגרי · וא"ת ומעיקרא דס"ד דטעמא משום דדירת עכו"ם שמה דירה מ"ט דעירוב לא מהני ושכירות מהני וי"ל דעירוב וביטול בדין הוא דלא מהני שאין העכו"ם מכיר בהן אבל יודע הוא שישראל קונה רשותו בשכירות אבל השתא דמסיקנא שהוא כדיר של בהמה ומן הדין לא בעי מידי לריך הוא לפרש מ"ט תקינו רבנן שכירות טפי מעירוב וביטול :

בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה ולא ניתן להשבון · פירש בקונטרס דגבי ישראל כתיב והשיב את הגזלה אשר גזל אבל בעובד כוכבים לא כתיב הלכך כיון שעבר נהרג ואין משלם משמע מתוך פירושו דאפילו בגזל מעכו"ם חבירו לא מיחייב בהשבה ולא יתכן לומר כן לפי אותה שיטה דפרק בתרא דעכו"ם (דף עא:) דבעי למידק דמשיכה בעכו"ם קונה דאי אינה קונה אמאי נהרג אבל בהא דנהרג על שוה פרוטה לא קשיא ליה דבדין הוא שיהרג אע"ג דלא קני ביה משיכה כיון דהוי ממון חשוב אבל בפחות משוה פרוטה דלאו ממון הוא ובמשיכה נמי לא קני אמאי נהרג ואי בגוזל מעכו"ם איירי א"כ אפי' בפחות משוה פרוטה ממון חשוב הוא לגבי עכו"ם דלא מחיל על פחות משוה פרוטה ובדין הוא שיהרג אף על גב דלא קני ליה כיון דחשיב ממון לגביה כמו שוה פרוטה לישראל וכל הגזלנים דמיחייבי על הגזילה אע"ג דלא קנו ליה אבל מהא דנהרג על גזל פחות משוה פרוטה מישראל דייק שפיר כדפרשתי ומשמע ליה דאיירי בגוזל מישראל מדקתני ולא ניתן להשבון כלומר דאינו חייב להחזיר ובגוזל מעכו"ם היה חייב כיון דקפיד ולא כפ"ה דפטר (ב) בגוזל מן העכו"ם משום דלא כתיבא ביה השבה ומשום קס ליה בדרבה מיניה לא מיפטר דלא שייך גבי עכו"ם דהא כתנו לסטין כסותו בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיד.) משמע דלא קנו אלא ביאוש ומוקמינן בלסטים עכו"ם ועוד דאפילו בישראל אי הוי בעין חייב להחזיר ולא אמרינן קים ליה בדרבה מיניה כדמוכח בפרק בן סורר (סנהדרין דף עב.) גבי בא במחתרת ומשני דהא דמיחייב מיתה משום דמלער לישראל כלומר שהוא חשוב ממון ביד עכו"ם דאין סברא לומר שאם ליערו בשום ענין שיתחייב מיתה ומאי לא ניתן להשבון כלומר כיון דלא קניא במשיכה א"כ כל היכא דאיתיה של ישראל הוא דאי משום דמיילאש זימנין דלא מיילאש ומפרש שאינו בתורת השבון כלומר אם אכלו שאינו בעין לא מיחייב ליתן דמיו אבל כל זמן שהוא בעין ודאי חייב להחזיר אבל אין לפרש אינו בתורת השבון לענין שיפטר בהשבתו ממיתה כמו ישראל ממלקות דהוי בכך ניתק לעשה דאם כן דחק בחנם להעמידה בישראל ומשום דמלטריכא דלוקמה בגוזל מעכו"ם : **מוהרקי** ואבורגני · פירוש מוהרקי כתיבה וחותמות כמו מוהרקייהו דהני בטפסא דמלכא מנח בסוף החולץ (יבמות דף מו:) ואבורגני *שלוחים ור"ח פירש מוהרקי ואבורגני כמו בניין : ורבי

[וכ"ם הערוך בשם רב האי גאון שבלשון פרסי נקרא אבורגני שלוחים גם בערך מהרק כתב פי' זה בשם ר' נסים וגם על מוהרקי פי' כתיבה ותתימה ורבינו גרשום פי' כלי הבית]

רבינו חננאל

סוגיא דשמעתא דירת עכו"ם לא שמה דירה ובגזירה שמא ילמד ממעשיו פליגי. ר"א בן יעקב סבר (כגון) [כיון] דחשיד אשפיכות דמים תרי דשכיחי דדיירי בהדי עכו"ם גזרו בהו רבנן איסור עד שיערבו*) חד ישראל בהדי עכו"ם דלא שכיח דדייר אי מקרי דדיירי לא גזרו ביה רבנן · ור' מאיר זמנין דחד נמי דייר ואמור רבנן אין עירוב ולא ביטול רשות מועיל בהדי עכו"ם עד שישכיר ועכו"ם אינו משכיר לישראל ואע"ג דלא בעינן שכירות בריאה כמו מוהרקי ואבורגני כגון בנין אלא אפי' שכירות רעועה דיי לן אפילו הכי עכו"ם לא משכיר לישראל דחייש לכשפים והכולי עלמא שכירות בפחות משוה פרוטה מן הנכרי הויא שכירות דקיי"ל בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה ולא ניתן להישבון פי' בן נח נהרג על הגזל שאזהרתן זו היא מיתתן ואם יגזול בן נח פחות משוה פרוטה נהרג עליה וישראל אין חייבין עליה שאין ישראל חייבין אלא מפרוטה ולמעלה לפיכך לא ניתן להישבון שהתורה הזהירה והשיב את הגזלה אשר גזל ואם אין גזלה אין השבה : גופה חצרו של עכו"ם הרי הוא כדיר של בהמה מותר להכנים מתוכה לבתים ומן הבתים לתוכה ואם יש שם ישראל אוסר דברי ר' מאיר אוקימנא בזמן דליכא ההוא עכו"ם בחצר ולא חיישינן דלמא אתי ואי במקום קרוב הוא דיכול למיתא ביומיה חיישינן ולא שרי ר' מאיר ר' אלעזר בן יעקב אומר לעולם אינו אוסר עד שיהיו שני ישראלים אוסרין זה על זה תנא

*) [לכאורה צ"ל עד שיסכרו ממנו] .

[לקמן עה.] [תוספ' פ"ה] [ב"מ עא.] [ע"ז כב.] [נ"ל להשכיר] (ויקרא ה) פ"א עא. יבמות מז: [תוספתא פ"ה] [בתוספ' ליתא דברי ר"מ] [חולין ו.] ג"י' מהרש"א לדידיה [כתובות ע.] [חולין ו.]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ר"א בן יעקב אומר לעולם אינו אוסר עד שיהו וכו' דירה ולא הוא אוסר: (ב) תוס' ד"ה בן נח וכו' ולא כפ"ה דפטר אף בגוזל מן העכו"ם וכו' דלא שייך גבי עכו"ם דהא גזלו לסטים את כסותו:

רב נסים גאון

פרק ששי בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה משכחת לה בסנהדרין בפרק ארבע מיתות (דף נו) תנו רבנן ז' מצות נצטוו בני נח דינים וברכת השם וע"ז וגילוי עריות שפיכות דמים וגזל ואבר מן החי ויאמרו אחר זה על שבע מצות בן נח נהרג ואמרו עוד אזהרה שלהן זו היא מיתתן ואמרו פחות משוה פרוטה כיון דלאו בני מחילה נינהו גזל מעליא הוא ולפיכך אם בן נח גזל פחות משוה פרוטה נהרג ומה שאמרו ולא ניתן להישבון כלומר אפילו השיב את הגזילה לנגזל אינו נפטר מן המיתה אלא נהרג מכל מקום שכבר חייב מיתה ובמס' ע"ז בפ' השוכר את הפועל (דף ע:)

עין משפט
נר מצוה

ה א ב מיי' פ"ד מהל' עירובין הלכה יג סמג עשין א טור ש"ע א"ח סימן שעא ס"א:

ו ג מיי' פ"ב שם הלכה ט סמג שם טוש"ע א"ח סימן שפב סעיף א:

[דף מו.]

ז ד מיי' פ"ה מהלכות ת"ת הלכה ב סמג עשין יג טור ש"ע י"ד סימן רמב ס"ד [וברב אלפס שבועות פ"ו דף שטו: ובפ"ג שם דף שיז.]

מסורת
הש"ס

[לעיל ע"א ב"מ עא.]
לעיל מז. לקמן פו.
[עי' תוספות בכורות כג: ד"ה משנת]
יבמות מט: ס. [גיטין סז. בכורות כג:]
[כתובות ס:]
[כדאי' תענית כו:]

אמר מר חצירו של עכו"ם הרי הוא כדיר של בהמה והא אנן תנן הדר עם העכו"ם בחצר הרי זה אוסר עליו לא קשיא הא דאיתיה הא דליתיה ומאי קסבר אי קסבר דירה בלא בעלים שמה דירה אפי' עכו"ם נמי ניתסר ואי קסבר דירה בלא בעלים לא שמה דירה אפילו ישראל נמי לא ניתסר לעולם קסבר *דירה בלא בעלים לא שמה דירה וישראל דכי איתיה אסר כי ליתיה גזרו ביה רבנן עכו"ם דכי איתיה גזירה *שמא ילמד ממעשיו כי איתיה אסר כי ליתיה לא אסר וכי ליתיה לא אסר והתנן *המניח את ביתו והלך לו לשבות בעיר אחרת אחד נכרי ואחד ישראל אוסר דברי רבי מאיר התם דאתי ביומיה אמר רב יהודה אמר שמואל *הלכה כרבי אליעזר בן יעקב ורב הונא אמר מנהג כרבי אליעזר בן יעקב ור' יוחנן אמר נהגו העם כר' אליעזר בן יעקב א"ל אביי לרב יוסף קי"ל *משנת רבי אליעזר בן יעקב קב ונקי ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי אליעזר בן יעקב מהו לאורויי במקום רבו א"ל *אפילו ביעתא בכותחא (א) בעו מיניה מרב חסדא כל שני דרב הונא ולא (ב)אורי א"ל ר' יעקב בר אבא לאביי כגון מגלת תענית דכתיבא ומנחא מהו לאורויי באתרי דרביה א"ל הכי א"ר יוסף אפי' ביעתא בכותחא (ג)בעו מיניה מרב חסדא כל שני דרב הונא (ד)ולא אורי רב חסדא אורי בבפרי בשני דרב הונא רב

רש"י

אמר מר הרי הוא כדיר של בהמה · דנכרי לא אסר מידי וכי דייר ישראל גביה קאמר ר' מאיר דישראל(ה) אוסר על ביתו של עכו"ם אבל עכו"ם איהו אוסר על ביתו של ישראל והתנן כו': הא דליתיה · לעכו"ם לא אסר ואם יש שם ישראל אחר אוסר על ביתו של עכו"ם ואפי' ליתא לישראל:

(ו)ה"ג לעולם קסבר דירה בלא בעלים לאו שמה דירה · וישראל דכי איתיה אסר · משום דירה דדירת ישראל שמה דירה: כי ליתיה גזרו רבנן · משום כי איתיה אבל עכו"ם דאפילו כי איתיה לאו שמה דירה אלא משום שמא ילמד כו': דאתי ביומיה · שהלך למקום קרוב ויבא בו ביום ואי שרית להו קודם שיבא מטלטלי נמי אחר שיבא ולא מסקי אדעתייהו: ל"א הכי גרסינן ואם יש שם ישראל אחר שדר ישראל עם ישראל אחר בבית א' הרי זה העכו"ם אוסר עליו דהכי שכיח דדייר ורישא דקתני הרי הוא כדיר של בהמה בישראל הדר יחידי עמו דלא שכיח דדייר ואתא ר' אליעזר למימר עד שיהו דרין בשני בתים ומשום הכי מותבינן לר"מ וביחידי לא אסר והתנן כו' ואי אפשר לומר כן דהא משנינן הא דאיתיה הא דליתיה וכיון דבליתיה מוקמינן לה כי יש שם ישראל אחר דר עם חבירו בבית מאי טעמא אסר עכו"ם ועוד דבתוספ' (פ"ה) הכי גרסינן ואם יש שם ישראל אחר הרי זה אוסר מפני שהוא כאלירו ואי האי אוסר בעכו"ם קאמר מאי מפני שהוא כאלירו ועוד הא טעמא משום שמא ילמד הוא: הלכה · דדרשינן לה בפירקא ברבים: מנהג · בפירקא לא דרשינן אבל אורויי מורינן לה בבא *לישאל ומאן דאמר נהגו אורויי נמי לא מורינן אבל אי עבדי לא מחינן בידייהו: קיימא לן · ביבמות פ' החולץ בסופיה (דף מט:) משנת ר' אליעזר בן יעקב קב ונקי כלומר במקומות מועטין מוזכר במשנה אבל נקי הוא דהלכה כמותו בכל מקום והכא אמר שמואל דהלכה כמותו ומשמע דפשיטא לן דהכי הילכתא: מהו לאורויי תלמיד במקום רבו · כיון דלא תליא בסברא ומילתא פשיטא הוא שרי או דילמא חולפא הוא: ביעתא · בילה לאוכלה: בכותח · שיש בו ניסיובי דחלבא דמלתא פשיטא הוא: בעו מיניה מרב חסדא · אם מותר אם אסור ולכסותו היה מתכוין אם יורה במקום רבו: ולא אורי · בשני דרב הונא רביה: כגון מגלת תענית דכתיבא ומנחא · אלו ימים אסורין להתענות להכי נקט מגלת תענית שלא היתה דבר הלכה כתובה בימיהן אפילו אות אחת חוץ ממגלת תענית ולהכי קרי לה מגלה: בכפרי · שם מקום ולא היה מקומו של רב הונא ומקומו בפומבדיתא ושתיהן בבבל: חרתא

תוספות

ורבי יוחנן אמר נהגו העם כר' אליעזר בן יעקב · במסכת תענית בפ' שלשה פרקים (דף כו:) מפרש דהלכה דרשינן בפרקא ומנהגא בפרקא לא דרשינן אבל אורויי מורינן ומ"ד נהגו אורויי נמי לא מורינן אבל אי עבדי לא מחינן בידייהו ואע"ג דבכל דוכתא קיימא לן כר' יוחנן לגבי שמואל בהא קי"ל כשמואל דאמר הלכה אפילו בפירקא דריש לה דקי"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב כדפסיק ריב"ל לעיל *וקי"ל כוותיה לגבי ר"י ואפי' כביעתא בכותחא חשבי ליה אביי ורב יוסף להא דראב"י ורבא נמי מודה לאביי גבי עובדא *דהמן בר ריסתק אי לא משום דביטלת תורת עירוב מאותו מבוי [לקמן סט:] ואומר ר"י דאותן ישראלים הדרים יחידים בכרכים המוקפים חומה שיש להם מחילות גמורות ולאותיהן נעולות בלילה שרי לטלטל בכולה בשבת כיון דליכא ישראל אחר דלאסר עליה (ז):

מהו לאורויי במקום רביה · אומר ר"י כל הני הוראות כגון שבא מעשה לפניו ומורה לעשות כן אבל אם שואלין לתלמיד הלכה כדברי מי יכול לומר כל מה שבדעתו ובלבד שלא יורה על מעשה שבא:

אפילו ביעתא בכותחא · מפרש בערוך *דלאו בשתס ביצים איירי דאותן אין צריכין היתר [חולין קד:] דאין לך עם הארץ שלא ידע שמותרות בחלב אלא כששוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות שמותר לאוכלן בחלב כדתניא בפ"ק דבילה (דף ו:) ואם תאמר אמאי מותר לאוכלן בחלב מ"ש מבילת נבילה דאסרינן אפי' כמוה נמכרת בשוק כדתנן במס' עדיות (פ"ה מ"א) ותירץ בהלכות גדולות דגבי איסור נבילה דאורייתא החמירו אבל בבשר עוף בחלב דרבנן הקילו ואם תאמר אם כן מאי אפילו דקאמרינן אפילו ביעתא בכותחא דאטו מי פשיט היתר טפי משאר דברים הא פלוגתא היא דלמ"ד בשר עוף בחלב דאורייתא אסירי מידי דהוה אבילת נבילה ואומר ר"י דלהכי קאמר אפי' שאע"פ שכל העולם נוהגין בו היתר ובפ"ק דבילה (דף ו:) נמי פשיטא ליה להש"ס דשרייא גבי הא דאמר רב בילה עם יציאתה נגמרה דקאמרינן למאי הילכתא דשרי לאוכלה בחלב הא במעי אמו אסורה והא תניא השוחט את התרנגולת כו' משמע דפשיטא ליה דלא הוה פליג רב ולפירוש רבינו תם אתי שפיר שפי' דבבילת נבילה החמירו משום דנבילה דבר האסור הוא אבל בבשר בחלב לא החמירו דכל חד וחד באפי נפשיה שרי*:

כגון מגלת תענית · פירש בקונטרס דכתיבא ומנחא אלין ימים האסורין להתענות וה"ה לומר הכי דאפרושי מאיסורא שרי במקום רביה כדאמרינן לקמן אין חכמה ואין תבונה כו' אלא בימים המותרים איירי אי שרי לאורויי וכי ההוא דמקלתן הוו דלא למספד בהון דמורי הי מינייהו שרי ולפניו אסור ולאחריו מותר ובזמן שהיה מגלת תענית נוהגת קאמרינן כי האידנא בטלה מגלת תענית כדפסיק בפ"ק דר"ה (דף יט:):

רב חסדא אורי בכפרי בשני דרב הונא · כדמפרש הקונטרס שלא היה שם מקומו של רב הונא ובפומבדיתא היתה מקומו ונ"ל דתלמיד חבר דרב הונא הוה כמו רב המנונא דאורי בחרתא דארגז בשני דרב חסדא דמפרש בסמוך משום דתלמיד חבר דיליה היה °אבל תלמיד גמור אין יכול להורות אפילו שלא במקום רביה כדאמרינן בשני דרב הונא לא אורי רב המנונא בחרתא דארגז אע"פ שהיה מקומו של רב הונא בפומבדיתא ואפילו רחוק ממנו שלש פרסאות או אפילו טפי אסור ואינו חייב מיתה דפריך עלה מאותו תלמיד שנתחייב מיתה על שהורה ברחוק שלש פרסאות מר"א אבל אם לא נתחייב מיתה לא הוה קשיא מידי אפילו איכא איסורא במילתיה ורבינא דסר סכינא בבבל משמע שהיה רחוק הרבה מרב אשי והיה אסור שם אם היה תלמידו גמור כו' והא דאמרינן בפ"ק דסנהדרין (דף ה:) תנחום בריה דר' אמי איקלע *)לאתרא דרש להו מותר ללתות חטין בפסח אמרו ליה לאו ר' מני דמן צור איכא הכא ותנא תלמיד לא יורה הלכה במקום רבו אא"כ רחוק ממנו שלש פרסאות כנגד מחנה ישראל צריך לומר דתלמיד חבר הוה ומש"ה חוץ לג' פרסאות שרי והא דאמרינן בפניו אסור וחייב מיתה כל תוך שלש פרסאות חשיב בפניו כדמשמע באותו תלמיד שהורה לפני ר"א דאם היה תוך שלש פרסאות בדין היה חייב מיתה ומסתמא נמי לא בפניו ממש היה וכן בני אהרן מסתמא לא הורו בפני משה ממש ועיקר שיעור דגמרינן שלש פרסאות כנגד מחנה ישראל מבני אהרן גמרינן לה והתם חייבי מיתה הוו ואומר ר"י דווקא בדבר שנראה חידוש לשואל ואפילו ביעתא בכותחא ומגלת תענית בכי האי גוונא איירי ולא נקטינהו אלא לאשמועינן דאפילו בהני שהתלמיד בעצמו יודע שאינו טועה אסור להורות אבל דבר שהשואל יודע שידוע מנהגו של דבר זה כגון נותן טעם לפגם וכיוצא בו דכשמורה לו היתר אין דומה לו דבר חידוש שרי ורבינא דסר סכינא בבבל כעין דבר חידוש הוא שנוטל שררה כדאמרינן (חולין דף יח:) לא אמרו להראות סכין לחכם אלא מפני כבודו של חכם:

*) [לפנינו הגי' לאתר]

רב

גליון הש"ס תוס' ד"ה ר"ח אורי וכו' · אבל תלמיד גמור · עי' בס' בני חייא בלקוטים שבסוף הספר:

רבינו חננאל

תנא *) אכסנאי לעולם אינו אוסר אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' אליעזר בן יעקב רב הונא א' מנהג כר' אליעזר בן יעקב ר' יוחנן אמר נהגו העם כר' אליעזר בן יעקב א"ל אביי לרב יוסף כיון דאמר הלכה כר' אליעזר בן יעקב וקי"ל משנת ר' אליעזר קב ונקי כלומר מעט ומנוקה ואין צריך לנפותו ולנקותו מהו לאורויי קמיה רביה א"ל ביעתא בכותחא בעי מינה דרב חסדא בשני דרב הונא רביה פי' השוחט תרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאוכלן בכותח שיש בו ניסיובי דחלבא דלאו כבשר הן · או דלמא כבשר הן ואסור ולא פשיט לי כלומר אסור להורות אפי' כמו זה הדבר שהוא ברור בפני מרב חסדא בשני דרב הונא ולא אורי ליה בפסחים בפרק ואלו עוברין בפסח (דף מב) גרסי כי כותח הבבלי יש בו קומניתא דאומא ומילחא ונסיובי והביצה מותרת לאכלה בחלב שאינה בכלל בשר ואפילו אם שהם עופות ומצא בתוכן ביצים מותרות לאכלן בחלב ובלבד שתהא הביצה גמורה כמו שאמרו (בילה דף ו) השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותר לאכלן בחלב ונמנע רב חסדא בימי רב הונא מלהורות

*) [בירושלמי בפירקין הל' ב' וע"ש דאית תנא תני דאוסר לאחר ל' יום ע"ש היטב].

[וע"ע תוספות בילה דף ו: ד"ה בילים]

רב נסים גאון

אמרו ומאי לא ניתן להישבון אינו בתורת הישבון כי זה שכתוב בתורה (ויקרא ה) והשיב את הגזלה לישראל נאמר ולא לבני נח: אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי אליעזר בן יעקב ורב הונא אמר מנהג כר' אליעזר בן יעקב ורבי יוחנן אמר נהגו העם כר' אליעזר בן יעקב ובמס' תעניות בפרק בשלשה פרקים (דף כו) פירשוה מאן דאמר הלכה דרשי' לה בפירקא ומאן דאמר מנהג לא דרשינן כי אתו לקמן מורינן להו ומאן דאמר נהגו אפילו אורויי נמי לא מורינן להו ואי עבוד לא מהדרינן להו: אמר ליה ביעתא בכותחא בעי מיניה מרב חסדא בשני דרב הונא

הגהות הב"ח

(א) גמ' ביעתא בכותחא בעי מיניה מרב חסדא וכו': (ב) שם ולא אורי לי אמר ליה וכו':(ג) שם בכותחא בעי מיניה מרב חסדא וכו': (ד) שם ולא אורי לי רב חסדא: (ה) רש"י ד"ה אמר מר וכו' דישראל הוא דאוסר על ביתו: (ו) ד"ה ה"ג וד"ה וישראל וד"ה כי ליתיה הכל דיבור אחד: (ז) תוס' ד"ה ורבי יוחנן וכו' ישראל אחר דאסר עליה תוספות שנ"ך ואפי' הרבה בעלי בתים דרים בבית אחד אינם אוסרים זע"ז אא"כ דרים בשני בתים הס"ד וכ"ב ועיין באשר"י ועיין בתוספו' דף עד בד"ה מבוי שלדו:

חרתא · שם העיר : דארגז · שם האיש שבנאה והוא אמגושי כך ראיתי בתשובת הגאונים : סר סכינא · בדק סכין לטבח ולא אמרו *להראות סכין לחכם אלא מפני כבודו של חכם ונמנא רבינא נוטל לו עטרת כבוד העיר ורב אשי רבו במתא מחסיא הוה והיא מבבל : *דהא רב המנונא אורי בחרתא דארגז · הואיל ולא היה רבו דר בה אע"פ שהיתה בבבל ואני לא הוריתי במתא מחסיא שהיא מקומך: תלמיד חבר · חכם כמותו אלא שלמד ממנו דבר אחד או יותר : לנפשיה · בודק סכין לשחוט בו הוא עצמו בהמה שלו ואין צריך להראות לרבו : למחוזא · אתריה דרבא : אנא מיזבן זבינא · כי אכילנא מהאי בישרא בדמי אנא זבין לה מינך הלכך לאו לנפשאי אלא כשאר טבחא הוית לי : עגלא תילתא · גדל שליש ואז הוא עומד בעיקר טעם בשרו כדתנן (ב"מ דף סח.) ומגדלין אותן עד שיהו משולשין ואמרינן כמי (שם דף סט·) מותר שליש בשכרך אלמא אורחיה עד שליש ל"א שלישי לבטן (ו) וקשה לי הא דאמר בעלמא (סנהדרין דף סה:) רב חנינא ורב אושעיא הוו עסקי בספר יצירה וכל מעלי שבתא איברי להו עגלא תילתא דהתם מאי שלישי לבטן איכא הא לא היה בבטן מעולם : לא ליחוש לסבא · לרב אחא בר יעקב ובתמיהה קאמר : דאתחילו בכבודו · מאחר שנאמר לו דניחוש לסבא והתחילו לדבר בכבודו לא היה לו לזלזל בדבר : ואב"א שאני רב אחא בר יעקב דמפליג · הרבה מאד היה זקן וחכם : ולאפרושי מאיסורא · ראה תלמיד אדם רוצה לעבור עבירה ורבו שם ושותק מותר לתלמיד לקפוץ ולגעור : בצינתא · בדקל ואין משתמשין באילן משום שבות : אמר ליה · רבינא לרב אשי הא מילתא דעבידת קמך השתא מי הויא אפקירותא חוצפה או לא : אין חכמה וגו' · אין תורת חכמה וכבוד ותבונה ויועץ עומדת כנגד חילול השם : בפניו אסור · להורות וחייב מיתה בידי שמים והא דרבא לאו לאפרושי מאיסור קאי אלא על הבא לישאל : בפניו הוה · והאי דקתני רחוק ממנו שהיה רחוק מקומו ממקום רבו שלש פרסאות ומיהו כי אורי קמיה אורי : והא רחוק ממנו קאמר · ואי הוראה לאו רחוק ממנו הוה מאי אתא רבי יוחנן לאשמועינן : צפנתי אמרתך · כנסתי דברי מלהורות במקום שאהא חוטא עליהן : צדק · דברי תורה : עירא היאירי · רבו הוה כדכתיב היה כהן לדוד רבו לדוד : מורידין אותו מגדולתו · לעיל קאי אדזעירי במורה הלכה בפני רבו : את אחי אבא צוה · דחלק כבוד למשה דכתיב אשר צוה ה' את משה והורה הלכות גיעול אך את הזהב : איענש · לירד מגדולה שפסקו לו מקמי הכי : דכתיב ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו · שהיה עתיד יהושע להיות צריך לישאל דבר הלכה מאלעזר ולא אשכחן · לאחר מיתת משה דאיצטריך ליה יהושע לאלעזר לשאול כלום : מותיב · משיב דבר מורה הלכה : לשאול · למיתה : כלאם · ראויים הם לכך דהוי ליה כמורה הלכה :

וכתיב

תורה אור

רב המנונא אורי בחרתא דארגז בשני דרב חסדא רבינא *סר סכינא בבבל א"ל רב אשי *מאי טעמא עבד מר הכי א"ל והא רב המנונא אורי בחרתא דארגז בשני דרב חסדא אמר ליה לאו אורי אתמר אמר ליה אתמר אורי ואתמר לא אורי בשני דרב הונא רביה הוא דלא אורי ואורי בשני דרב חסדא דתלמיד חבר דיליה הוה ואנא נמי תלמיד חבר דמר אנא אמר רבא *צורבא מרבנן חזי לנפשיה רבינא איקלע למחוזא אייתי אושפיזכניה סכינא וקא מחוי ליה אמר ליה זיל אמטייה לרבא אמר ליה לא סבר (א) מר הא דאמר רבא צורבא מרבנן חזי לנפשיה אמר ליה אנא מיזבן זבינא (סימן זיל"א (ב)להני"א מחלי"ף איק"א ויעק"ב) רבי אלעזר מהגרוניא ורב *אבא בר תחליפא איקלעו לבי רב אחא בריה דרב איקא באתריה דרב אחא בר יעקב בעי רב אחא בריה דרב איקא למיעבד להו עיגלא תילתא אייתי סכינא וקא מחוי להו אמר להו רב אחא בר תחליפא לא ליחוש ליה לסבא אמר להו ר"א מהגרוניא הכי אמר רבא צורבא מרבנן חזי לנפשיה חזי ואיענש רבי אלעזר מהגרוניא והאמר רבא צורבא מרבנן חזי לנפשיה שאני התם דאתחילו בכבודו ואי בעית אימא שאני רב אחא בר יעקב דמופלג אמר רבא ולאפרושי מאיסורא אפילו בפניו שפיר דמי רבינא הוה יתיב קמיה דרב אשי חזייה לההוא גברא דקא *אסר ליה לחמריה בצינתא בשבתא רמא ביה קלא ולא אשגח ביה א"ל ליהוי האי גברא בשמתא א"ל כי האי גוונא מי מתחזא כאפקרותא אמר ליה °אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה' *כל מקום שיש בו חילול השם אין חולקין כבוד לרב אמר רבא בפניו אסור וחייב מיתה שלא בפניו אסור ואין חייב מיתה ושלא בפניו לא והא תניא *ר"א (ג) אומר לא מתו בני אהרן עד שהורו הלכה בפני משה רבן מאי דרוש °ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח אמרו *אף על פי שהאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט ותלמיד אחד היה לו לרבי אליעזר שהורה הלכה בפניו אמר רבי אליעזר לאימא שלום אשתו תמיה אני אם יוציא זה שנתו ולא הוציא שנתו אמרה לו נביא אתה אמר לה לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי אלא כך מקובלני *כל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן אותו תלמיד יהודה בן גוריא שמו והיה רחוק ממנו שלש פרסאות בפניו הוה והא רחוק ממנו שלש פרסאות קאמר וליטעמיך *שמו ושם אביו למה אלא שלא תאמר משל היה אמר ר' חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל המורה הלכה בפני רבו ראוי להכישו נחש שנאמר °ויען אליהוא בן ברכאל הבוזי ויאמר צעיר אני לימים וגו' על כן זחלתי (ד) וכתיב °עם חמת זוחלי עפר זעירי אמר רבי חנינא נקרא חוטא שנאמר °בלבי צפנתי אמרתך למען לא אחטא לך רב המנונא רמי כתיב בלבי צפנתי אמרתך וכתיב °בשרתי צדק בקהל רב לא קשיא כאן בזמן שעירא היאירי קיים כאן בזמן שאין עירא היאירי קיים אמר רבי אבא בר *זבדא כל הנותן מתנותיו לכהן אחד מביא רעב לעולם שנאמר °עירא היאירי היה כהן לדוד (ה)לדוד הוא דהוה כהן לכו"ע לא אלא שהיה משגר לו מתנותיו וכתיב בתריה ויהי רעב בימי דוד ר' *אליעזר אומר מורידין אותו מגדולתו שנאמר °ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא וגו' אע"ג דאמר להו לאחי אבא צוה ואותי לא צוה אפ"ה איענש דכתיב °ולפני אלעזר הכהן יעמד °ולא אשכחן דאיצטריך ליה יהושע א"ר לוי כל דמותיב מלה קמיה רביה אזיל לשאול בלא ולד שנאמר °ויען יהושע בן נון משרת משה מבחוריו ויאמר אדוני משה כלאם

וכתיב

רב המנונא אורי בחרתא דארגז · תרי רב המנונא הוו חד שהיה תלמידו של רב חסדא כדמשמע הכא ובפרק קמא דקדושין (דף כה.) גבי סבי דנוניא דאמר ליה רב חסדא לרב המנונא זיל נגעינהו ועוד היה אחר שהיה תלמידו של רב כדלעיל בפרק כילד מעברין (דף נד.) דאמר ליה רב לרב המנונא ברי מדאית לך אוטיב לך :

מאי דרוש ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח אע"פ שהאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט · לאהורה משמע שהקטרת שהקטירו על מזבח החיצון היה והוראת טעה היתה כדאשכחנא בקטרת של נשיאים כדאמרינן בשילהי התכלת (מנחות דף נ:) דאי על מזבח הפנימי הקטירו מאי שייכא אותה דרשה לשם והא לא היה יורד אש על מזבח הפנימי לשם קטרת דהא קי"ל בפרק אמר להן הממונה (יומא דף נג.) דמערכה שניה שעל מזבח החיצון לקטרת מיהו בתורת כהנים משמע שלבית קדשי הקדשים נכנסו להקטיר ולשם נשרפו וצ"ע :

כל הנותן מתנותיו לכהן אחד כו' · הא דקרי ליה עירא היאירי אף על פי שהיה כהן שמא אביו מאהרן ואמו ממנשה כדאמר במגילה (דף יב:) אביו מבנימין ואמו מיהודה ופשטיה דקרא כהן לדוד לאו כהן ממש הוא אלא שר כמו דאמר ובני דוד כהנים היו (שמואל ב ח) :

מביא רעב לעולם · ואף על גב דכתיב (ז) על שאול ועל בית הדמים הא והא גרם וסמוכין קדרש : מיד

עין משפט נר מצוה

ח א טור יו"ד סי' רמב:

ט ב ג ד טוש"ע שם סעיף ד בהג"ה :

י ה מיי' פ"ה מהל' ת"ת ה"ג וטוש"ע שם סעי' יא:

יא ו מיי' שם הלכה ב וטוש"ע שם ס"ד :

יב ז מיי' פ"ב מהלכות תמידין הלכה א סמג עשין קנא :

יג ח טוש"ע י"ד סימן רנז סעיף ט :

רבינו חננאל

רבו : רבינא סאר סכינא פי' בדק הסכין לטבח בבבל כדגרסי' האי מבהא דלא סאיר סכיניה קטי חכם כו' והוא מלשון פוקד תרגום מסער א"ל רב אשי אמאי עבדת הכי כלומר אנא רבך א"ל רבינא הא רב חסדא אורי בכפרי בשני דרב הונא ורב המנונא אורי בארגז פי' שם מקום בשני דרב חסדא · א"ל רב אשי לא הורה איתמר [א"ל איתמר אורו וכו']. איתמר דאורי רב המנונא בשני דרב חסדא מ"ט תלמיד חבר הוא גבי רב חסדא אנא נמי גבי מר תלמיד חבר אנא · פי' מופלג גדול בחכמה מופלג משאר חכמים: אמר רבא ת"ח שרוצה לשחוט בביתו מה שיאכל רואה הסכין ובודקו אבל לבודקו לטבח שישחט ויקנה ממנו לא · אמר רבה ולאפרושי מאיסורא אפילו בפני רבו שפיר דמי כי הא דרבינא הוה יתיב קמיה דרב אשי חזא לההוא גברא דהוה אסיר חמרא בצינתא · פי' בדקל · כדתנן ציני הר הברזל כשירות והוא אילני תמרים היה קושר בו החמור בשבת א"ל רבינא ליהוי ההוא גברא בשמתא א"ל רבינא לרב אשי כי האי גוונא מתחזי כאפקירותא אי לא א"ל לא אין חכמה ואין עצה ואין תבונה לנגד ה' כל מקום שיש חלול השם אין חולקין כבוד לרב · אמר רב בפניו אסור וחייב מיתה שלא בפניו אסור ואינו חייב מיתה ולא מתו ב' בני אהרן אלא מפני שהורו הלכה בפני משה רבן · ותלמיד היה לו לר' אליעזר ויהודה בן גודיא היה שמו שהורה הלכה בפני רבו ולא הוציא שנתו · וא"ר אליעזר כל תלמיד המורה הלכה בפני רבו

רב נסים גאון

מלהורות אפי' הביצה בחלב שהיתר גמור הוא לאכלה : רבינא סר סכינא בבבל·בדק הסכין של שחיטה שמא יהיה בה פגם ותרגום פוקד מסער וכן דרכו של לשון חכמים שמחסרין את העי"ן והחי"ת ואמרו סר

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא סבר לה מר: (ב) שם סימן זיל"א מהני"א : (ג) שם והא תניא ראב"י אומר לא מתו בני אהרן אלא על שהורו הלכה : (ד) שם על כן זחלתי ואירא וכתיב התם עם חמת זחלי : (ה) שם כהן לדוד וכי לדוד הוא דהוה כהן לכולי עלמא לא הוה כהן אלא שהיה : (ו) רש"י ד"ה עגלא תילתא וכו' ל"א שלישי לבטן · נ"ב עיין בשבת דף יא : (ז) תוס' ד"ה מביא וכו' דכתיב אל שאול ואל בית :

מסורת הש"ס

[חולין יח:]

נ"ל והא

[פי' כמו סער עי' ערוך ערך סר ב]

גליון הש"ס

גמרא צורבא מרבנן חזי לנפשיה · עיין בכורות דף לא ע"א תוס' ד"ה דהא · ובר"ש סוף פ"ב דנגעים : שם ולא אשכחן דאצטריך ליה יהושע · עי' סנהדרין דף טז. תוס' ד"ה מה תחלתה :

[אחא]

[גיר' הערוך ע' צני קשר פי' היה קושר חמורו בדקל]

[ברכות יט:] שבועות ל: סנהדרין פב.

[יומא נג.]

יומא כא:

ברכות לא:

[ב"ב טו.]

[גי' ע"י והרא"ש א"ר אבא בר כהנא כל המשגר וכו']

[נ"ל אלעזר]

מקורות הפסוקים בגליון: משלי כא · ויקרא א · איוב לב · דברים לב · תהלים קיט · שם מ · ש"ב כ · במדבר לא · שם כז · שם יא

וכתיב °נון בנו יהושע בנו ופליגא דר' אבא בר פפא דאמר ר' אבא בר פפא לא נענש יהושע אלא בשביל שביטל את ישראל לילה אחת מפריה ורביה שנאמר °ויהי בהיות יהושע ביריחו וישא עיניו וירא וגו' וכתיב ויאמר (*לו) כי אני שר צבא ה' עתה באתי וגו' *אמר לו אמש ביטלתם תמיד של בין הערבים ועכשיו ביטלתם (א)תלמוד תורה על איזה מהן באת אמר לו עתה באתי מיד °וילך (א)יהושע בלילה ההוא בתוך העמק ואמר רבי יוחנן מלמד שהלך בעומקה של הלכה וגמירי דכל זמן שארון ושכינה שרויין שלא במקומן אסורין בתשמיש המטה *א"ר שמואל בר *איניא משמיה דרב גדול תלמוד תורה יותר מהקרבת תמידין דאמר ליה עתה באתי אמר רב ברונא אמר רב כל הישן בקילעא שאיש ואשתו שרויין בה עליו הכתוב אומר °נשי עמי תגרשון מבית תענוגיה ואמר (ב) רב יוסף אפי' באשתו נדה רבא אמר אם אשתו נדה היא תבא עליו ברכה ולא היא רעד האידנא מאן נטריה ההוא מבואה דהוה דייר בה לחמן בר ריסתק אמרו ליה אוגר לן רשותך *לא אוגר להו אתו אמרו ליה לאביי אמר להו זילו בטילו רשותייכו לגבי חד הוה ליה יחיד במקום נכרי ויחיד במקום נכרי לא אסר אמרו ליה מידי הוא טעמא אלא דלא שביח דדיירי והכא הא קדיירי אמר להו כל בטולי רשותייהו גבי חד מילתא דלא שביחא היא *ומילתא דלא שביחא לא גזרו בה רבנן אזל רב הונא בריה דרב יהושע אמרה לשמעתא קמיה דרבא אמר ליה אם

רש"י

וכתיב נון בנו יהושע בנו · וכתר יהושע לא חשיב בן : לא נענש יהושע · להיות ערירי אלא שביטל כו' : ויהי בהיות יהושע וגו' · מדכתיב וחרבו שלופה בידו מכלל דלפורענות בא ועתה באתי דקאמר ליה הכי קא"ל על עבירה של עכשיו באתי ומדאצטריך למימר על של עכשיו מכלל דאכתי הוה אחריתי ומאי היא הכי קאמר ליה אמש ביטלתם תמיד של בין הערבים בערב ביטלתם התמיד ועכשיו שחשיכה אתם מבטלים תלמוד תורה לפי שהיו עסוקים במלחמה ביום לא היה להן עת לעסוק בתורה אלא בלילה והדבר מוכיח שעל עסקי תלמוד תורה הוכיחו מדכתיב קרא אחרינא במלחמה של עי שהיתה אחריה וילך יהושע בלילה ההוא בתוך העמק ואמר רבי יוחנן מלמד שלן בעומקה של הלכה : וגמירי דכל זמן שארון ושכינה שרוין שלא במקומן כו' · ואותו לילה שהוכיחם המלאך היו מבטלין ת"ת בשביל שהיו אורבין על העיר ולא החזירו בערב את ארון למקומו בגלגל והוא הלילה שביטלו מפריה ורביה : בקילעא · בחדר : נשי עמי תגרשון · שבושין הן ממנו : לחמן בר ריסתק · כך שמו : בטילו רשותייכו · דמבוי לגבי חד מינייכו ואף על גב דאינהו אסורים להוציא מחצרותיהם למבוי כדתנן *נתנו לו רשותן הוא מותר והן אסורין אהני ליה מיהא לטלטל בכל המבוי כלים ששבתו בתוכו וכלים ששבתו בבית היחיד שבטלו רשותן אלנו דאי לאו הכי(ג) אסירי לטלטולי ביה כדאמרינן במס' שבת בפרק ר"א אומר אם לא הביא כלי (דף קל:) :

דמערבי

תוספות

מיד *וילך יהושע בלילה ההוא בתוך העמק · גרסינן וגרסינן נמי מלמד שהלך בעומקה של הלכה כו' ובמלחמת עי כתיב בפרשה אחרונה וילן אבל התם כתיב בתוך העם והא דקאמר מיד לאו לאלתר הוה אלא כשהופגה הלך בעומקה של הלכה אבל לבתר מעשה דמלאך עובא הוה :

כל זמן שארון ושכינה שלא במקומן ישראל אסורין בתשמיש המטה · תימה לר"י דגבי עובדא של אוריה החתי היה ארון שלא במקומו דכתיב *(הנה) הארון וישראל [ויהודה](חונים) [יושבים] בסוכות ואדוני יואב ועבדי אדוני על פני השדה חונים ואני [וגו'] (אשכב) [ולשכב] עם אשתי דמשמע שהיו אחרים מותרים בתשה"מ אלא שאוריה החתי היה מחמיר על עצמו לפי שהיו ישראל בצרה דהא קאמר ליה דוד (לך) רד לביתך ועוד קאמרינן בפרק חלק (סנהדרין דף קז.) גבי דוד שהפך משכבו של לילה למשכבו של יום ונתעלמה ממנו הלכה זו כו' משמע בלילה היה מותר ואומר ר"י דשני ארונות היו אחד שבו שברי הלוחות מונחים ואותו היו מוליכין במלחמות כדתניא בספרי וארון ברית ה' נוסע לפניהם יומם זה שיוצא עמהם(ד) במחנה והוא ארון עץ שעשה משה בעלותו לסיני כדכתיב בלוחות אחרונות במשנה תורה ועשית לך ארון עץ ותחלה שם בו גם לוחות אחרונות כדכתיב ואשים את הלוחות בארון אשר עשיתי עד שנעשה ארון של זהב שעשה בצלאל ואז נתנו בו לוחות אחרונות כדכתיב ונתת אל הארון את העדות אשר אתן אליך וכן עשה כדכתיב בויקהל ובההוא איירי הכא שהיו נאסרין בתשמיש המטה כשלא היה במקומו ואותו לא היו רגילין (ה)להוליך במלחמה כדכתיב בשילה °מי יצילנו מיד האלהים האדירים האלה כי לא היתה כזאת מתמול שלשום שלא היו רגילין להוליכו ואז כשהוליכוהו לקו וגלה כדמפרש רש"י התם ומה שהיה עמהן במלחמת יהושע ע"פ הדיבור היה עושה הכל והא דדרשינן בפ"ק דב"ב (דף יד.) אין בארון רק כו' מלמד שהלוחות ושברי לוחות מונחים בארון היינו ארון שעשה בצלאל כדמשמע התם זה היה בבית עולמים דבשלמה כתיב האי קרא ואפילו למאן דדריש מאשר שברת ושמתם בארון היינו בבנין הבית שהיתה מונחת עדי עד ובירושלמי איכא פלוגתא בפרק משוח מלחמה דיש מי שאומרים ארון אחד היה *[וקאמר התם קרא מסייע ליה לרבי יהודה פירוש שאומר ששני ארונות היו הארון וישראל יושבים בסוכות והלא ארון בציון היה מאי עבדין ליה רבנן שאומרים ארון אחד היה] אלא שהיה בקירוי עד שלא נבנה בית הבחירה פירוש דבסוכות דקאמרינן לא שהיה עמהם במלחמה אלא כלומר שהיה בקירוי של חול שאינו בית המקדש אע"פ שבכך לא היו נאסרין בתשמיש המטה וגם אוריה עצמו היה נשוי בת שבע אם כן לא היה מחמיר על עצמו לפרוש מן האשה בשביל שאינו במקדש מ"מ כיון דאיכא תרתי לריעותא דישראל היו במלחמה יושבין בסוכות וגם ארון אינו במקדש היה רוצה להחמיר על עצמו ואי הוה גרים בירושלמי שהיה שלא בקירוי פירוש אלא בתוך היריעה ניחא טפי דלישנא דקירוי לא משמע שיהא חול :

בטילו רשותייכו לגבי חד מינייכו · פירש בקונטרס אע"ג דאינהו אסירי להוציא מחצרותיהן למבוי כדתנן נתנו לו רשותן הוא מותר והן אסורין אהני להו מיהו לטלטל בכל המבוי כלים ששבתו בתוכו וכלים ששבתו בבית היחיד שבטלו רשותם אלנו דאי לאו הכי הוו אסירי לטלטולי ביה כדאמרינן במסכת שבת פרק ר"א אומר אם לא הביא (דף קל:) דמבוי שלא נשתתפו בו (ו) עירובי חצירות עם הבתים אין מטלטלין בו אלא בארבע אמות לא עירבו חצירות עם הבתים מותר לטלטל בכולו דכשעירבו חצירות עם הבתים שכיחי מאני דבתים בחצר וגזרינן דלמא אתי לאפוקינהו מחצר למבוי לפיכך אסור לטלטל במבוי אלא בד' אמות אבל בשלא עירבו דלא שכיחי מאני דבתים בחצר ליכא למיגזר דאי משום דלמא אתי לטלטולי כלים ששבתו בחצר למבוי רב לטעמיה דאמר לקמן (דף צא.) הלכה כר"ש דאמר חצר וקרפף ומבוי רשות אחת הן והוא שלא עירבו כדפירש התם בקונטרס ◦וקשיא לר"י דמסתמא הני דשמעתין היו מערבין חצירות עם הבתים ורשות המבוי לבדו היו מבטלין דאי לא היו מערבין א"כ היו מפסידין כל החצירות שלא היו יכולין להוציא להן מן הבתים וטוב היה להם שיהו מותרין בחצירות ויאסרו כולם במבוי ממה שהיו כולן אסורין בחצירות ובמבוי בשביל האחד שהיה מותר וכיון שהיו מערבין בחצירות א"כ לא יתכן מה שפירש בקונטרס דאהני ביטול זה לטלטל בכל המבוי כלים ששבתו בתוכו וכלים ששבתו בבית היחיד דהא כיון דעירבו חצירות עם הבתים אין מטלטלין בו אלא בד' ועוד דקי"ל כוותיה דר"י דאמר לקמן (שם) הלכה כר"ש דאמר קרפף וחצר רשות אחת הן בין עירבו בין לא עירבו ולא קי"ל כההיא דרב דשבת וא"כ מתחלה נמי היה מותר לטלטל בכולו ומיהו לגבי בית היחיד ודאי מהני ביטול ואפי' לשתף בתי האחרים מהני לענין שהיחיד שביטלו רשותן אצלו יכול להוציא כלי בתיהן למבוי שהעירוב עושה אותן כבית אחד וגם אם החצירות פתוחות זו לזו ועירבו יכול היחיד להוציא מכל הבתים והחצירות למבוי שנעשין הכל אחד על ידי עירוב ומכל מקום יחיד במקום נכרי לא חשיב ע"י עירוב שאם כן לא היה צריך לעולם לשכור ואין לומר כיון שעל ידי ביטול משתרי לא היה צריך לשכור עוד כי ודאי יצטרכו שהביטול אינו מתיר אלא ליחיד אבל השאר אסורין שאם יוליאו הרי הן מחזיקין ברשותן שים להם במבוי קודם הביטול ובטל הביטול בכך והוו להו מרובין במקום נכרי ואם תאמר כיון שכל החצירות נעשות אחת גם בתיהם כמו כן נעשין אחד על ידי עירוב כשיבטלו המבוי לאחד למה יהיו הם אסורין וכי אם שנים דרים בבית אחד ובטלו בני החצר רשותן לאחד מהשנים וכי לבדו יהא מותר להוציא מן הבית לחצר וחבירו הדר עמו יהא אסור ולא יועיל הביטול לו זה אינו קשיא כלום כי אם נראה טכל לומר אין הכי נמי מיהו לא צריכין למימר הכי כי אפי' אם נאמר שא"א שיהא זה אסור וזה מותר אלא לשניהם מועיל הביטול בשוה אע"פ שלא ביטלו אלא לאחד יש ליתן טעם גדול בדבר כי שנים בבית אחד כאיש אחד דמו וגם לענין להיות יחיד במקום נכרי אבל ע"י עירוב אין נעשין יחיד במקום נכרי וה"ה לענין ביטול לומר שכמו שיועיל הביטול לאותן שביטלו (ז) יועיל לו לחביריו שלא יחשבו כאיש אחד ועוד דאי אפשר לומר כאן להתיר לכולן

מכח

רבינו חננאל

חייב מיתה וראוי להכישו נחש כו' ונקרא חוטא שנאמר בלבי צפנתי אמרתך למען לא אחטא לך : כל המשגר את מתנותיו לכהן אחד מביא רעב לעולם שנא' וגם עירא היאירי היה כהן לדוד : ר' אלעזר אומר המורה הלכה בפני רבו מורידין אותו מגדולתו שנאמר ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חקת כו' · כל דמותיב מלה באנפי רביה אזל לשאול בלא ולד שנאמר ויען יהושע בן נון משרת משה כו' · כלאם הטיל עליהן צרכי צבור והן כלין מאליהן וכתיב נון בנו יהושע בנו. ופליגא דר' אבא דאמר לא נענש יהושע אלא על שביטל ישראל מפריה ורביה שנאמר ויהי בהיות יהושע ביריחו וישא עיניו וירא והנה איש עומד לנגדו כו' מפני שנתעצל ולא הקים המשכן בו ביום' וגמירי כל זמן שארון ושכינה שרוין שלא במקומן ישראל אסורין בתשמיש המטה : גדול תלמוד תורה מהקרבת תמידין כו' . כל הלן בקילעא שאיש ואשתו שרויין בה עליו הכתוב אומר נשי עמי תגרשון מבית תענוגיה · ואפילו אשתו נדה (איירי)[אורי] אביי בההוא מבואה דהוה דייר בה המן בר (רפתק) [רסתק] ולא בעו לאוגורי להו רשותא (ליבטליה) [דליבטליה] כולהו בני מבואה רשותייהו גבי חד דליהוי ישראל אחד בהדי נכרי דלא אסר' ואמר בטלי רבים רשותייהו גבי חד מילתא דלא שביחא היא ומילתא דלא שביחא לא גזרו בה רבנן ·

רב נסים גאון

סכינא כלומר סער סכינא ואומרין שותא כלומר שעותא ושודא במקום שוחדא וכאלה רבות ובפרק הכל שוחטין (חולין יז) אמרו אמר רב חסדא מניין לבדיקת סכין מן התורה שנאמר (ש"א יד) ושחטתם בזה ואכלתם פשיטא דבי בריקת נבקה מרפה בעיא חכם קאמרינן כו' ואמרינן האי צבא דלא סר סכינא משמתינן ליה והתם במסכתא דיום טוב בפרק (אין דין דף כח) אמרו איבעיא להו מהו להראות סכין לחכם ביום טוב רב מרי בריה דרב ביזנא שארי ורבנן אסרי אמר רב יוסף ות"ח רואה לעצמו ומשאילה לאחרים :

עין משפט נר מצוה

[עי' תוספות מגילה ג. ד"ה וילן וכו' ע"ש]

יד א מיי' פ"ב מהל' עירובין הלכה · סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' שפב סעיף כ :

[שמואל ב יא]

[גיר' ע"י א"ל]

מסורת הש"ס

[ג"ל לא]

[סנהדרין מד. מגילה ג.]

[מגילה שם: ע"ש סנהדרין מד:] [גיר' ע"י איוא]

[לקמן סט:]

[כילה כ: יח. יבמות לח. כתובות נו: קדושין כח: גיטין ה. מד. נזיר נה. ב"מ מו: מז. בכורו' ג. נדה לד.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' תלמוד תורה א"ל על איזה מהן באת א"ל עתה באתי (מיד וילך וכו' של הלכה) תא"מ ונ"ב ס"א מיד וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העם וכתיב בתוך העמק מלמד שלן בעומקה של הלכה: (ב) שם ואמר רב יוסף לא נצרכה אלא אפי' באשתו : (ג) רש"י ד"ה בטילו כו' לאו הכי הוו אסירי: (ד) תוס' ד"ה כל זמן וכו' לפניהם יומם זהו שיוצא עמהם למלחמה והוא ארון עץ: (ה) בא"ד ואותו לא היו רגילין להוליכו למלחמה כו' כדמפרש התם כצ"ל ותיבת רש"י נמחק : (ו) ד"ה בטילו וכו' במבוי שלא נשתתפו בו עירבו חצירות: (ז) בא"ד שכמו שיועיל הבטול לאותו שבטלו לו יועיל לחביריו שלא יחשבו אלא כאיש א' :

גליון הש"ס תוס' ד"ה בטילו וקשיא לר"י דמסתמא הכי בשמעתין היו מערבין ע"ח · לא ידעתי למאי הוצרכו לאריכות זו ולמה לא הקשו בחזקה דממ"נ אם לא עירבו בלאו ביטול היה מותר כלים שש[בתו] במבוי ובעירבו גם ביטול לא מהני ולע"ג :

אם כן בישלת תורת עירוב מאותו מבוי דמערבי יאמרו עירוב מועיל במקום נכרי דמכרזינן אכרזתא לדרדקי אלא אמר רבא °ליזיל חד מינייהו ליקרב ליה ולשאול מיניה דוכתא ולינח ביה מידי דהוה ליה כשכירו ולקיטו ואמר רב יהודה אמר שמואל °אפילו שכירו ואפילו לקיטו °נותן עירובו ודיו אמר ליה אביי לרב יוסף היו שם חמשה שכירו וה' לקיטו מהו אמר ליה אם אמרו שכירו ולקיטו להקל °יאמרו שכירו ולקיטו להחמיר גופא אמר רב יהודה אמר שמואל אפילו שכירו ואפי' לקיטו נותן עירובו ודיו אמר רב נחמן כמה מעליא הא שמעתא אמר רב יהודה אמר שמואל *°שתה רביעית יין אל יורה אמר רב נחמן לא מעליא הא שמעתא דהא אנא כל כמה דלא שתינא רביעתא דחמרא לא צילא דעתאי אמר ליה רבא מאי טעמא אמר מר הכי האמר ר' אחא בר חנינא מאי דכתיב °ורועה *זונות יאבד הון כל האומר שמועה זו נאה וזו אינה נאה מאבד הונה של תורה °אמר ליה הדרי בי אמר רבה בר רב הונא °שתוי אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תפלה °שיכור אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תועבה היכי דמי שתוי והיכי דמי שיכור כי הא *דרבי אבא בר שומני ורב מנשיא בר ירמיה *מגיפתי הוו קא מפטרי מהדדי אמעברא דנהר יופטי אמרו כל חד מינן לימא מילתא דלא שמיע לחבריה *)דאמר מרי בר רב הונא לא יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה שמתוך כך זוכרו פתח חד ואמר היכי דמי שתוי והיכי דמי שיכור שתוי כל שיכול לדבר לפני המלך שיכור כל שאינו יכול לדבר לפני המלך פתח אידך ואמר המחזיק בנכסי הגר מה יעשה ויתקיימו בידו יקח בהן ספר תורה אמר רב ששת אפילו בעל

*) ברכות לא. ע"ש שנ"ל מרי בר בריה דרב הונא בריה דר' ירמיה בר אבא

רש"י

דמערבי · ביניהן אף על גב דלא מהני שאין עירובנו מועיל כלום ואין אנו מוליאין מחלרותינו למבוי ומה שאנו מטלטלין בתוכו בשביל שרה"י היא : אכרזתא לדרדקי · וכי הכרזה זו מועיל לדורות הבאין שיראו אותן מטלטלין כאן ולא שמעו בהכרזה : ליקריב לגביה · ישתדל עם הנכרי עד שיהא אוהבו וישאיל לו הנכרי מקום בחלירו לאתנוחי ביה מידי דכיון דהשתא דייר ישראל בחלר הנכרי הוה ליה האי ישראל כשכירו ולקיטו של נכרי : ואמר רב יהודה אפילו שכירו ולקיטו · של נכרי אם ישראל הוא נותן עירובו עם בני מבוי ודיו · שכיר לעבודת כל השנה ולקיטו לימות הקליר והאסיף : היו שם · בבית הנכרי : חמשה שכירים ולקיטין · דרין בחדרים ובעליות שאילו היתה רשות שלהן היו לריכין לתת כולן בעירוב כדתנן *במתניתין(ב) ומודין בזמן שמקלתן שרויין בחדרים כו' והשתא דרשותא דנכרי (ג) מהו לתת כולן בעירוב אם שכח האחד ולא נתן אוסר על בני מבוי מי אמרינן כי היכי דשויגהו ליה לשכיר וללקיט כבעלים להקל ולהתיר עירובו במבוי זה הוו נמי בעלים להחמיר או דלמא לקולא שוינהו רבנן כבעלים אבל לחומרא לא דכל בעירובין להקל והני דירה ודאי לאו דידהו היא : מאי טעמא אמר מר הכי · זו נאה וזו אינה נאה (ד) : הונה · כבודה של תורה וסופה להשתכח ממנו : רועה זונות · נוטריקון זו נאה וארענה ואעסוק בה כדי שתתקיים בידי : הדרי בי · לא אוסיף עוד : המחזיק בנכסי הגר · מידי דתמיהה היא ותוותי בה איגשי לפי שבאו לו בלא יגיעה לפיכך אין מתקיימין אם לא על ידי מצוה : יקח בהן ס"ת · במקצתם ובשכר אלו יתקיימו האחרים בידו : בעל

תוספות

מכח שהביטול יועיל לכולן כשנים הדרים בבית אחד שא"כ אין כאן ביטול כלל שכמו שמתחילה היתה רשות לכולן ה"נ תהא עתה לכולן והרי הם כבתחילה מרובין במקום נכרים °ועוד דבהדיא אמר (א) דלריך לבטל לכל אחד מאותן שעירבו למאן דאית ליה לעיל בעין רעה מבטל ואידך נמי מודה שאם פירש בהדיא שאינו מבטל רק לאחד שלא ביטל לאחרים אע"פ שעירבו עם זה שביטל לו וא"ת כיון שעל ידי עירוב שהניחו כל החלירות יחד היה מתיר לכולן הא דפריך רבא א"כ ביטלת תורת עירוב מאותו מבוי ומשני דמערבי מעיקרא נמי דווקא ע"י עירוב היה מתיר כדי לעשות תקנה לכולן שהיחיד היה מוליא כלי בתיהן למבוי כדפרישית וי"ל דרבא סבר שבא להתיר כלים ששבתו בבית היחיד בלא עירוב החלירות ולא היה יודע שפתוחות זו לזו ולפי מה שהיה סבור שלא היו פתוחות זו לזו מה שהיה מקשה ביטלת תורת עירוב מאותו מבוי בשיתוף מיירי דקרי ליה עירוב :

אם כן ביטלת תורת עירוב מאותו מבוי · אומר ר"י שבא מעשה לפני רש"י בחופה אחת ששכחו ולא עירבו והולרכו להוליא מבית לבית והתיר להם ע"י שביטלו רשותם לאחד ואומר ר"י דלאם יועיל ביטול מבית לבית א"כ יהו מותרין כולן לטלטל מזו לזו גם אותן שביטלו להם שאע"פ שהמבטל רשות חלירו אסור להוליא מביתו לחלר התם הוא שיש להם חלק בחלר ונראה כחוזר ומחזיק ברשותו אפי' למ"ד לעיל בפ"ב (דף כו.) רשות ביתו ביטל אבל הכא כשביטלו כל השכונות רשותם לאחד אישתרו כולהו דאין דומה כלל כחוזר ומחזיק ברשותו כשמטלטל מביתו לבית חבירו ולא דמי למוליא מביתו לחלר שיש לו בחלר חלק וכיון דמישתרו כולהו על ידי ביטול אין לביטול להועיל כאן דא"כ ביטלת תורת עירוב מאותו מבוי שלא יחושו לעשות עוד עירוב כיון דמישתרו כולהו בביטול ומיהו אור"י דאם יש חדרים בבית יכול לבטל כל הבית בלא החדרים שיהא עכשיו אסור להוליא מן החדר לבית כמו מבית לחלר ואין שייך כאן ביטלת תורת עירוב שהרי ישתכר בעירוב יותר מן הביטול ודווקא לרבי יוחנן דאמר לקמן יש ביטול רשות מחלר לחלר אבל לשמואל דאמר לקמן (דף סו:) אין ביטול רשות מחלר לחלר ה"ה מבית לבית דהא תשמישתיה לחוד (ה) ומיהו כר"י קי"ל ונראה דאין ראיה מכאן לחלוק על הוראת רש"י דשפיר דמי דחוזר בו מביטולו כשטוטל כליו והכניסם לתוך בית חבירו וחזר והחזירם לביתו שהיא רשות המיוחדת לו נראה כחוזר בו מביטולו וכיון שמפסיד בדבר לא ביטלת תורת עירוב ור"ת היה מדקדק מהא דאפליגו ר"י ושמואל לענין ביטול רשות מחלר לחלר ולענין ביטול רשות בחורבה משמע דמבית לבית אסור לכ"ע מדלא איירו ביה וכדפרישית שאם התרת תתיר לכולן וכיון דשרית לכולהו יבא לטלטל בלא ביטול ועוד הביא ראיה מההוא יטוקא דלקמן (דף סז:) דאשתפיך חמימיה שהתיר לומר לנכרי למייתי ליה חמין מגו ביתיה (דרבא) [נ"ל דרבה] אע"ג דלא עירבו מדלא מלאו תקנה בענין אחר ואמאי ליבטלו כולהו רשותייהו להההוא ביתא דהוה ביה תינוק דמסתמא כר"י סבירא להו דאמר יש ביטול רשות מחלר לחלר כדאמר רבה בההוא שמעתא הנא כר"י סבירא לי אלא ודאי אפי' ר"י מודה דאין ביטול רשות מבית לבית ואומר ר"י דאין משם ראיה דעל כרחך הוו התם חלירות ומבוי כדאמרינן התם והא לא שיתפו והא לא עירבו והיו יכולין להביא חמין ע"י ביטול דרך חלירות ומבוי לבית שהיה בו קטן ומה שלא עשו כן משום שלא היו בעלים התם :

שתה רביעית יין אל יורה · יש ספרים שכתוב בהן אל יתפלל ולא יתכן כלל דא"כ מאי קאמר רב נחמן לא מעליא הא שמעתא דהא אנא [כל] כמה דלא שתינא רביעתא לא צילא דעתאי מה ענין צילותא אצל תפלה אלא אל יורה גרסינן ברוב ספרים וכן אמר ר"ח וא"ת ומאי קאמר ר"נ לא מעליא הא שמעתא הא פלוגתא דתנאי היא בכריתות בפרק אמרו לו (דף יג:) כלדרים התם ולהבדיל ולהורות ואין ושכר אל תשת קאי דמוקמינן ליה התם ברביעית ועוד קשה דהא ר"נ גופיה קאמר לקמן בשמעתין דרך מיל ושינה כל שהוא מפיגין את היין כששתה רביעית ש"מ דאסור ומיהו הכיא איכא לאוקומא כגון דלא רמא ביה מיא והכא דרמא ביה מיא כר"א בכריתות (דף יג:) *(דתנן) התם ר"א אומר אם נתן לתוכו מים כל שהוא פטור ורב נמי פסיק התם הלכה כר"א אבל מ"מ קשיא דלא הוי ליה למימר לא מעליא הא שמעתא כיון דאיכא רבנן דפליגי עליה דר"א התם ואסרי אע"פ שנתן בו מים :

שיכור אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תועבה · ולא יצא כיון שאינו יכול לדבר לפני המלך וצריך לחזור ולהתפלל וכן ההיא דברכות (דף כב:) שהיה מתפלל ונמצא צואה כנגדו דמסיק כיון שחטא אע"פ שהתפלל תפלתו תועבה וצריך לחזור ולהתפלל וצ"ע אם יש להשוות ברכות לתפלה לענין צואה ושיכור וע"כ לאו לכל מילי דמיין דהא שתוי אל יתפלל עד שיפיג ייטו ואפי' ביין מזוג אל יתפלל ביותר מרביעית דאפי' ר"א דכריתות (דף יג:) לא שרי ביותר מרביעית ואפי' לענין הוראה כדאמרינן התם ופשיטא דשתוי מברך ברכת המזון וכל הברכות כולן כדאמ' בירושלמי דברכות דמפיק ליה מואכלת ושבעת וברכת ואפי' מדומדם ומיהו משום מי רגלים פשיטא דא"צ לחזור ולברך אפי' א"ת דמשוינן ברכות לתפלה בצואה תניא ומי רגלים לא חמירי כמו צואה דהא אמר בסוף פ' מי שמתו (ברכות דף כה.) לא אסרה תורה אלא כנגד עמוד בלבד הא נפול לארעא שרי ורבנן הוא דגזרו בהו וכי גזרו בהו בודאן אבל בספקן לא גזרו בהו רבנן : שכיון

עין משפט נר מצוה

טו א ב מיי' פ"ב מהל' עירובין הלכה יג טוש"ע א"ח סי' שפ"ב סעיף יא יב :

טז ג שם סעיף טו :

יז ד מיי' פ"א מהלכות ביאת מקדש הלכה ג סמג לאוין ס [טוש"ע י"ד סימן רמב סעיף יג בהג"ה] :

יח ה מיי' פ"ד מהל' תפלה הלכה יז סמג לאוין ס טוש"ע א"ח סי' צ"ט סעי' א [וברב אלפס ברכות פרק ה דף כו: וברא"ש שם סימן ט] :

רבינו חננאל

ודחאה רבא ואמר א"כ בטלת תורת עירוב מאותו מבוי וא"ל דמערבי יאמרו עירוב מועיל במקום נכרי דמכרזינן בשביל שלא רצה להשכיר · וכי אכרזתא לדרדקי · אלא אמר רבא ניזיל חד מינייהו ויתקרב להההוא נכרי ונישול מיניה ונותיב מידי בביתיה דהוה ליה שכירו ולקיטו ואמר רב יהודה אמר שמואל אפילו שכירו ואפילו לקיטו נותן עירובו ודיו · ואם יש לו ה' שכירו ולקיטו נותן אחד מהן ודיו כי לא אמרו שכירו ולקיטו להחמיר אלא להקל · אמר רב נחמן כמה מעליא הא שמעתא : אמר רב יהודה אמר שמואל השותה רביעית אל יורה אמר רב נחמן לאו מעליא הא שמעתא דאנא כמה לא שתינא רביעתא דחמרא לא צילא דעתאיי א"ל רבה והא כל האומר שמועה [זו] נאה היא וזו אינ' נאה מאבד הונה של תורה שנאמר ורועה זונות יאבד הון ויאבד הונה של תורה א"ל הדרי בי אמר רב הונא שתוי אל יתפלל ואם התפלל תפלתו (תועבה) [תפלה שיכור אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תועבה]. רבה בר שימני ורב מנשיא בר ירמיה אמרי לא נפטר אלא מתוך דבר הלכה שמתוך כך זוכרו פתח חד ואמר המחזיק בנכסי גר מה יעשה ויתקיימו בידו יקח מהן ספר תורה ואפי'

מסורת הש"ס

[לקמן עב.]

[כתובות י: נזיר לח. ועי' תוס' סנהדרין מב. ד"ה העוסקים]

מ
שלי כט

[במשלי פירש רש"י שאין זונות במקרא מלא אלא זה בלבד לכך דרשו כך]

[גי' ע"י דרבה בר שומני]

[נ"ל מריפתי]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה בטילו · ועוד דבהדיא אמר לעיל בפ' שני דלריך לבטל :

(ב) רש"י ד"ה חמשה וכו' כדתנן במתני'· נ"ב דף עב ועי"ש בתוספות בד"ה ומודין :

(ג) בא"ד דנכרי היא מהו וכו ואם שכח וכו' דכל בעירובין להקל· נ"ב לקמן דף פ ע"א :

(ד) ד"ה מ"ט וכו' נאה הס"ד ואחר כך מ"ה רועה זונות וכו' בידי הס"ד ואח"כ מ"ה הונה כבודה וכו' ממנו הס"ד ואח"כ מ"ה הדרי :

(ה) תוס' ד"ה א"כ וכו' דהא תשמישתיה לחוד והא תשמישתיה לחוד ומיהו :

[נ"ל דתניא]

גליון הש"ס

גמ' אפילו שכירו ואפילו לקיטו נותן עירובו ודיו · עי' לקמן דף ע ע"א תוספו' ד"ה יורש מהו שיבטל · ולקמן דף עב ע"א תוס' ד"ה ומודין: שם אמר ליה הדרי בי · בב"מ דף סה ע"א : שם שיכור אל יתפלל· עי' ברכות דף לא ע"א: תוס' ד"ה בטילו רשותייכו וכו' ועוד דבהדיא אמר · לעיל דף כו ע"ב :

עין משפט
נר מצוה

יט א ב מיי' פ"א מהל' ביאת מקדש הלכה ו ופ"ד מהלכות תפלה הלכה יז סמג עשין ט ולאוין ס טוש"ע א"ח סימן צט סעיף ב:
כ ג טוש"ע א"ח סי' קפ סעיף ד:
כא ד מיי' פ"ד מהלכות חמץ ומצה הלכה ב סמג עשין נט טוש"ע א"ח סימן תמח סעיף א:
כב ה טוש"ע י"ד סי' רכא סעיף ד:
כג ו מיי' פ"ו מהלכות שבועות הלכה ו סמג לאוין רלח טוש"ע י"ד שם סעיף ג:
כד ז מיי' שם הלכה י טוש"ע שם סעיף ז:
כה ח מיי' פי"ג מהל' נדרים הלכה כה טוש"ע י"ד סי' רג סע"א:

בעל בנכסי אשתו רבא אמר אפילו עבד עיסקא ורווח רב פפא אמר אפי' מצא מציאה אמר רב נחמן בר יצחק אפילו כתב בהו תפילין ואמר רב חנין ואיתימא ר' חנינא מאי קראה דכתיב °וידר ישראל נדר וגו' *אמר רמי בר אבא *דרך מיל ושינה כל שהוא מפיגין את היין אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה ילא שנו אלא ששתה כדי רביעית אבל שתה יותר מרביעית כל שכן שדרך טורדתו ושינה משכרתו ודרך מיל מפיגה היין והתניא *מעשה בר"ג שהיה רוכב על החמור והיה מהלך מעכו לכזיב והיה רבי אילעאי מהלך אחריו מצא גלוסקין בדרך אמר לו אילעאי טול גלוסקין מן הדרך מצא נכרי אחד אמר לו מבגאי טול גלוסקין הללו מאילעאי ניטפל לו ר' אילעאי אמר לו מהיכן אתה אמר לו מעיירות של בורגנין ומה שמך מבגאי שמני כלום היכירך רבן גמליאל מעולם אמר לו לאו באותה שעה למדנו שכוון רבן גמליאל ברוח הקודש ושלשה דברים למדנו באותה שעה למדנו *גשאין מעבירין על האוכלין ולמדנו שהולכין אחרי רוב עוברי דרכים ולמדנו *דשחמצו של נכרי אחר הפסח מותר בהנאה כיון שהגיע לכזיב בא אחד לישאל על נדרו אמר לזה שעמו כלום שתינו רביעית יין האיטלקי אמר לו הן אם כן יטייל אחרינו עד שיפיג יינינו וטייל אחריהן ג' מילין עד שהגיע לסולמא של צור כיון שהגיע לסולמא דצור *ירד ר"ג מן החמור ונתעטף וישב והתיר לו נדרו והרבה דברים למדנו באותה שעה למדנו שרביעית יין האיטלקי משכר °ולמדנו שיכור אל יורה ולמדנו שדרך מפיגה את היין ולמדנו השאין מפירין נדרים לא רכוב ולא מהלך ולא עומד אלא יושב קתני מיהת שלשה מילין שאני יין האיטלקי דמשכר טפי והאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לא שנו אלא ששתה רביעית אבל שתה יותר מרביעית כל שכן דרך טורדתו ושינה משכרתו רכוב שאני השתא דאתית להכי לרמי בר אבא נמי לא קשיא רכוב שאני איני והאמר *רב נחמן ומפירין נדרים בין מהלך בין עומד ובין רכוב תנאי היא דאיכא למאן דאמר ופותחין בחרטה ואיכא למאן דאמר אין פותחין בחרטה *דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מאי פתח ליה רבן גמליאל להההוא גברא °יש בוטה כמדקרות חרב ולשון חכמים מרפא חכל הבוטה ראוי לדוקרו בחרב אלא שלשון חכמים מרפא אמר מר ואין מעבירין על האוכלין אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי לא שנו אלא בדורות הראשונים שאין בנות ישראל פרוצות בכשפים אבל בדורות האחרונים שבנות ישראל פרוצות בכשפים מעבירין תנא שלימין מעבירין פתיתין אין מעבירין אמר ליה רב אסי לרב אשי ואפתיתין לא עבדן והכתיב °ותחללנה אותי אל עמי בשעלי שעורים ובפתותי לחם דשקלי באגרייהו אמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה יכול

מסורת הש"ס
כמדבר כא
תענית יז: סנהדרין כג: ע"ש של"ל רב אהא
[תוספתא פסחים פ"ב] ועי' בירושלמי ע"ז פ"א הלכה ט ובויקרא רבה סוף פ' בחוקותי
[ב"מ כג.]
פסחים כח.
נדרים עז:
[שם:] [ע"ש]
שם כב.
משלי יב
יחזקאל יג

תוספות

שכוון רבן גמליאל ברוח הקדש · אע"פ שהיה שם זה רגיל באומות כדאמרינן בפרק שני דמכות (דף יא.) תמן אמרין שכם נסיב מבגאי גזר מכל מקום חשיב ליה כוונה ברוח הקדש והיא דסוף יבמות (דף קכב:) שאמר ליה יפה כוונת שאריה שמי כך קורין אותי בעירי לא שכוון אותו האיש ברוח הקדש שלא קראו אריה. אלא על שם כחו:

שהולכין אחר רוב עוברי דרכים · כדפירש בקונטרס מדלא שרי ליה לר' אלעאי למכלינהו דאחזקינהו בחזקת פתן של נכרים שרוב עוברי דרכים נכרים הם דאם הייתו תולין בשל ישראל היה מותר אף על פי שאחר הפסח היה בסמוך דבישראל יש לומר דאחר הפסח נעשה:

ולמדנו שחמצו של עכו"ם אחר הפסח מותר בהנאה · מדנתנו לעכו"ם דאיכא טובת הנאה דעכו"ם כדפירש בקונטרס דאי ס"ל דאסור בהנאה היה לו לאסור מספק דשמא בפסח נעשה וא"ת והיאך נתן ר"ג והא דריש ר"י בסוף פ"ק דע"ז (דף כ.) לא תחנם לא תתן להם מתנת חנם וא"ג דלעכו"ם המכירו שרי אפילו לר"י דהא מוקמינן כר"י ההוא דשולח אדם ירך לעכו"ם בפסחים בפרק כל שעה (דף כב.) ותניא בתוספתא [דע"ז פ"ג] דאם היה שכינו מותר מפני שהוא כמוכרו לו מ"מ הכא הא אמרינן שלא היה מכירו רבן גמליאל מעולם ויש לומר דשמא לא סבר לה ר"ג להא דר"י אי נמי כיון שהיה העכו"ם מתלוה עמהן בדרך שרי דחשיב כמוכרו לו והא דתניא בהניזקין (גיטין דף סא.) מפרנסין עניי עכו"ם עם עניי ישראל מפני דרכי שלום שהיא נמי שרי משום דרכי שלום:

פותחין בחרטה · פי' בקונטרס צריך לחכם למצוא פתח לשואל שיהא לו פתחון פה לומר על דעת כן לא נדרתי ואילו הייתי יודע שכן לא הייתי נודר ונמצא נדר נעקר מאליו אין פותחין אין צריך לפתוח לו בחרטה אלא החכם עוקר אע"פ שאינו מוצא לו טעם עקירה ר"ג סבר כמ"ד פותחין לפיכך הולרך ייסוב הדעת לחשב איזה פתח ימצא לו ע"כ לשון הקונטרס וקשיא לר"ת דהא רב נחמן גופיה שמעינן ליה בהדיא בפרק ד' נדרים (דף כב:) דאמר הלכה פותחין בחרטה וזקקין לאלהי ישראל ובפ' נערה המאורסה (שם דף עז:) נמי קאמר רב נחמן הלכה כשאלין לנדרים מעומד יחיד ובלילה ופריך עלה מהא דר"ג וכתוב בכל הספרים ר"ג סבר אין פותחין בחרטה למיעקר נדרא בעינן ובעי לעיוני להכי ישב ורב נחמן סבר פותחין בחרטה ואפילו מעומד אלא שיש ספרים שהגיהו איפכא על פי פירוש הקונטרס דהכא בשמעתא ועוד דאמר בסוף אלו מותרין (שם כ.) בשלמא מתמירין עליו דלא פתחינן ליה בחרטה משמע דאין פותחין היא חומרא ועוד אמר בריש ד' נדרים (דף כא:) דרב הונא סבר פותחין בחרטה מההוא דאתא לקמיה ואמר ליה לבך עלך ורבה בר בר חנה דאמר ליה לההוא דאתא אלו אתו י' בני אדם שייפייסוך קסבר אין פותחין בחרטה מפרש ר"ת פותחין בחרטה היינו ששואלין אותו אם הוא מתחרט על מה שנדר שאומר לו כלו תהית או לבך עלך או בעית נדר (שם) וסרינן ליה בהכי ור"ג סבר אין פותחין להתיר לו בחרטה לחוד שמתחרט בו על מה שנדר אלא צריך למצוא פתח לנדרו כגון שאומר לו אילו באו עשרה בני אדם שיפייסוך וכדפתח ר"ג לההוא טייעא ששואלין אותו אדעתא דהכי נדרת שצריך לטרוח הרבה ולחשוב באיזה ענין ימצאו לו פתח לנדרו: **כל** הבוטה ראוי לדוקרו בחרב · בפרק ד' נדרים (דף כב.) אמר דלא פתחינן ליה בהא דמתוך ירצה יאמר אדעתא דהא לא נדר אף על פי שמשקר ועוד פסקינן התם הלכה פותחין בחרטה:

רש"י

בעל בנכסי אשתו · בעי למיעבד בהו מצוה דמילתא דתווהו בה אינשי נמי היא ושלטא בהו עינא בישא: אפילו כותב בהו תפילין · נמי מיקיימו בידיה: מאי קראה · דעל ידי דעבד בהו מצוה מיקיימי בידיה דכתיב וידר ישראל וגו' והחרמתי לשון הקדש °ועל ידי כך נשמעת תפלתם ונפלו בידם: ושינה כל שהוא · או זו או זו: ניטפל לו רבי אלעאי · נתקרב אצל הנכרי: מבגאי שמני · כך שמי: אין מעבירין על האוכלין · המוצא אוכלין בדרך אינו רשאי לעבור עליהן ולהניחן שם: שהולכין אחרי רוב עוברי דרכים · מדלא שרא ליה לר' אלעאי למיכלינהו דאחזקינהו בחזקת פיתן של נכרים שרוב עוברי דרכים נכרים הן: שחמצו של נכרי · שאחר הפסח היה: מותר בהנאה · כגון הכא דאיכא טובת הנאה לנכרי: לזה שעמו · לר' אלעאי: לסולמא של צור · מעלות הר גבוה: אבל יותר מרביעית כו' · וכיון דיין האיטלקי הוה ומשכר טפי הוה ליה כיותר מרביעית: רכוב שאני · דאין לו טורח הדרך: לרמי בר אבא נמי · דאמר דרך מיל והכא תני שלש מילין לא תיקשי דרכוב שאני דאין לו טורח ולפיכך אין מפיגו כל כך: תנאי היא · במסכת נדרים: פותחין בחרטה · צריך לחכם למצוא פתח לשואל שיהא לו פתחון פה לומר לדעת כן לא נדרתי ואילו הייתי יודע שכן הוא לא הייתי נודר ונמצא נדר נעקר מאליו: אין פותחין · אין צריך לפתוח לו בחרטה אלא החכם עוקרו אע"פ שאינו מוצא לו טעם עקירה רבן גמליאל סבר כמאן דאמר פותחין לפיכך הוצרך ישוב הדעת לחשב איזה פתח ימצא לו: כל הבוטה · הנודר נדר: ראוי לדוקרו · דלמא לא מקיים ליה והיינו פתח דקאמר ליה אילו היית יודע שאסור לנדור וחייב מיתה אתה עליו כלום היית נודר ואמר ליה האיך לא: אלא לשון חכמים מרפא · שמתירין לו נדרו: פתיתין אין מעבירין עליהן · אלא מטלין אותן דליכא למיחש לכשפים: ואפתיתין לא עבדן · כשפים: דשקלן באגרייהו · פתיתי לחם לעשות כשפים מדברים אחרים והכי קאמר נביא בשביל פיתותי לחם שנותנים לכן בשכרכן חיללתן את שמי בתוך עמי שהייתן עושות בהן כשפים לנביאי הבעל להטעות את עמי:

רבינו חננאל

[בעל]בנכסי אשתו·רבא אמר אפי' עבד עיסקא ורווח ואפי' מצא מציאה. רב נחמן בר יצחק אמר אפילו (מצא תפילין) [כותב בהו תפלין] דיו א"ר יוחנן מהאי קרא שנאמר וידר ישראל נדר לה' ויאמר אם נתון תתן את העם הזה בידי והחרמתי את עריהם: אמר חייא בר אבא דרך מיל ושינה כל שהוא מפיגין את היין ולא שנו אלא ששתה כדי רביעית אבל יותר מרביעית כ"ש שדרך משכרתו ושינה טרדתו · ואקשינן דרך מיל מפיגה את היין והתניא מעשה ברבן גמליאל שהיה מהלך מעכו לכזיב והיה רבי אלעאי מחמר אחריו כו' עד הרבה דברים למדנו מאותו מעשה למדנו שרביעית יין האיטלקי משכר ולמדנו שהשכור אל יורה ולמדנו שאין מפירין נדרים לא רכוב ולא מהלך ולא עומד אלא יושב · קתני מיהא וטייל אחריהן שלשה מילין ודחינן שאני יין האיטלקי דמשכר טפי כו' · א"ר יוחנן מאי פתח ליה רבן גמליאל לההוא גברא יש בוטה כמדקרות חרב כל בוטה ראוי לדוקרו בחרב אלא לשון חכמים מרפא: **אין מעבירין** על האוכלין · א"ר יוחנן לא שנו אלא בדורות הראשונים שלא היו בנות ישראל פרוצות בכשפים · אבל בדורות האחרונים שבנות ישראל פרוצות בכשפים מעבירין עליהן · תנא שלימים מעבירין עליהן פתיתין אין מעבירין עליהן פי' אין עושין כשפנות בפתיתין איני והכתיב ותחללנה אותי אל עמי בשעלי שעורים ובפתותי לחם וגו' מכלל דעבדי בפתיתין ופרקינן התם בפתיתין דהוו שקלן באגרייהו:

רב נסים גאון

לא קשיא הא כמאן דאמר פותחין בחרטה והא כמאן דאמר אין פותחין בחרטה וזו חלוקה בין רב אסי ורב הונא רב אסי היה סובר אין פותחים בחרטה ורב הונא חלק עליו ואמר פותחים בחרטה ואיתא במסכת נדרים בפרק ארבעה נדרים (דף כא) התירו חכמים:

גליון הש"ס

גמרא ולמדנו שיכור אל יורה· עיין בסנהדרין דף מב ע"א תוספות ד"ה והעוסקים: רש"י ד"ה מאי קראה וכו' ועי"ל נשמעה תפלתם · עיין חולין דף ב ע"ב תוספות ד"ה אבל אמר · ועיין תשובת מהר"ם פאדוואה ס"ס עט: בעין משפט אות ג' טוש"ע א"ח סימן קפ · ליתא שם מזה והובאה במ"א סי' קעא ס"ק א':

מסר

*יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שחרב בית המקדש ועד עכשיו שנאמר °לכן שמעי נא זאת ענייה ושכורת ולא מיין מיתיבי *[א]שיכור מקחו מקח וממכרו ממכר עבר עבירה שיש בה מיתה ממיתין אותו מלקות מלקין אותו כללו של דבר הרי הוא כפיקח לכל דבריו אלא שפטור מן התפלה מאי יכולני לפטור דקאמר נמי מדין תפלה אמר רבי חנינא [ב]ל"ש אלא שלא הגיע לשכרותו של לוט אבל הגיע לשכרותו של לוט פטור מכולם: א"ר חנינא כל המפיק מגן בשעת גאוה סוגרין וחותמין צרות בעדו שנאמר °גאוה אפיקי מגנים סגור חותם צר מאי משמע דהאי אפיק לישנא דעבורי הוא דכתיב °אחי בגדו כמו נחל כאפיק נחלים יעבורו ר' יוחנן אמר כל שאינו מפיק אתמר מאי משמע דהאי מפיק לישנא דגלויי הוא דכתיב °ויראו אפיקי מים ויגלו מוסדות תבל מבדי קראי משמע בין למר ובין למר *מאי בינייהו איכא בינייהו דרב ששת דרב ששת מסר שינתיה לשמעיה מר אית ליה דרב ששת ומר לית ליה דרב ששת אמר רב חייא בר אשי אמר רב כל שאין דעתו מיושבת עליו אל יתפלל משום שנא' בצר אל יורה רבי חנינא ביומא דרתח לא מצלי אמר בצר אל יורה כתיב מר עוקבא ביומא דשותא לא הוה נפיק לבי דינא *אמר רב נחמן בר יצחק הלכתא בעיא צילותא כיומא דאסתנא אמר אביי אי *אמרה לי אם קריב כותחא לא תנאי אמר *רבא אי קרצתן כינה לא תנאי מר בריה דרבינא עבדה ליה אמיה ז' *מני לז' יומי אמר רב יהודה לא איברי ליליא אלא לשינתא א"ר שמעון בן לקיש [ג]לא איברי סיהרא אלא לגירסא אמרי ליה לר' זירא מחדדן שמעתך אמר להו דיממי נינהו אמרה ליה *ברתיה דרב חסדא לרב חסדא לא בעי מר מינם פורתא אמר לה השתא אתו יומי דאריכי וקטיני ונינום טובא אמר רב נחמן בר יצחק אנן פועלי דיממי אנן רב אחא בר יעקב [ד]יזיף ופרע אמר ר"א הבא מן הדרך אל יתפלל שלשה ימים שנאמר °ואקבצם אל הנהר הבא אל *אהוא ונחנה שם ימים שלשה ואבינה בעם וגו' אבוה דשמואל כי אתי באורחא לא מצלי תלתא יומי [ה]שמואל לא מצלי בביתא דאית ביה שיכרא רב פפא לא מצלי בביתא דאית ביה הרסנא א"ר חנינא כל המתפתה ביינו יש בו מדעת קונו שנאמר °וירח ה' את ריח הניחוח וגו' אמר ר' חייא כל המתיישב ביינו יש בו דעת ע' זקנים *יין ניתן בע' אותיות וסוד ניתן בע' אותיות נכנס יין יצא סוד *)א"ר חנין לא נברא יין(א) אלא לנחם אבלים ולשלם שכר לרשעים שנא' °תנו שכר לאובד וגו' א"ר חנין בר פפא כל שאין יין נשפך בתוך ביתו כמים אינו בכלל ברכה שנא' °וברך את לחמך ואת מימיך מה לחם שניקח בכסף מעשר אף מים שניקח בכסף מעשר ומאי ניהו יין וקא קרי ליה מים אי

*) סנהדרין ע.

תורה אור: ישעיה נא | איוב מא | איוב ו | תהלים יח | עזרא ח | בראשית ח | משלי לא | שמות כג

רש"י

יכולני לפטור · לטעון על כל ישראל לפני הקב"ה דבר שיפטרו כולן מדינא לעה"ל לומר שהן (ב) שיכורים ואין נתפסין על עונש: מדין תפלה · אם דנין אותן על שלא היו מתפללין בכוונה יכול אני לפוטרן: המפיק מגן · המעביר תפלת מגן אברהם שאינו אומרה: בשעת גאוה · בשעת שיכרות אינו מתפלל: סוגרין וחותמין צרות בעדו · שלא יבאו עליו: שאינו מפיק איתמר · דהאי מפיק לישנא דגלויי הוא וה"ק כל שאינו מגלה תפלה בשעת שיכרות כלומר שאינו מתפלל: אפיקי מים · גילויי הים כדכתיב ויגלו מוסדות: מסר שינתיה לשמעיה · אמר לו כשיהא לי ישן מעט וכשיגיע זמן תפלה הקיצני ר' חנינא דאמר אעבורי בעי לית ליה דרב ששת ואסור להתפלל עד שיעור מאליו: בצר אל יורה · בדקתי אחר המקרא זה ואינו בכל הכתובים ושמא בספר בן סירא הוא: יומא דשותא · רוח דרומית מנשבת בו (ג) וחזקה: צלותא · דעת צלולה: כיומא דאיסתנא · כשמנשבת רוח צפונית יום אורה הוא ונוח לכל כדאמר ביבמות בפרק הערל (דף עב.) מפני מה לא מלו ישראל במדבר מפני שלא נשבה בהן רוח צפונית אבל ביומא דשותא אמר התם לא מהלכין ביה ולא מסוכרין ביה: קריב כותחא · אפי' ליווי עבודה קלה היתה מבטלת אותי: לא תנאי · לא הייתי שונה כמו ששניתי: יומי דאריכי · ימים שהוא בקצר אריכי ליזן וקטיני לעסוק בתורה ובמצות: ונינום טובא · וניזן הרבה: יזיף ופרע · היה קובע לו לשנות כך וכך פרקים ביום והיה רגיל לעסוק ביום ופעמים שהיה טרוד במזונותיו ביום ופורע קביעות עתו בלילה: אל יתפלל ג' ימים · שאין דעתו מיושבת עליו מפני טורח הדרך: ונחנה שם ימים שלשה · והדר ואבינה מכלל דעד השתא לא הויא בינה: דאית ביה שיכרא · ריח השכר משכרתו: דאית ביה הרסנא · משום ריחא: המתפתה ביין · שמפייסין אותו על דבר ומתרצה כשטוב לבו ביין: ריח הניחוח · ואמרן לעיל (ד) דריחא דומיא דמשתייא הוא וכתיב ויאמר אל לבו לא אוסיף וגו' דאירצי: המתיישב ביינו · ששותה יין ואין דעתו מטרפתו: ניתן בשבעים אותיות · כך חשבונו בגימטריא: יצא סוד · וזה הואיל ולא יצא סודו שקול הוא כסנהדרין של ע': לשלם בו שכר לרשעים · ששותין ושמחין ומקבלין עולמן בחייהם: לאובד · רשע: אינו בכלל הברכה · לא הגיע לסוף ברכה גמורה ואפילו הוא עשיר בדברים אחרים: שניקח בכסף מעשר · שמותר ללוקחו בכסף מע"ש בירושלים הכל ניקח בכסף מעשר חוץ מן המים ומלח בפרק בכל מערבין (לעיל דף כו:): אם

תוספות

מסר שינתיה לשמעיה · פי' בקונט' לרבי חנינא דאמר אעבורי בעי לית ליה דרב ששת ואסור להתפלל עד שיעור מאליו ואומר ר"י דאפי' עובר זמן תפלה לא יתפלל דשכור או שתוי חשבינן ליה עד שיעור מאליו ומיהו אין נראה דהלכה כרב ששת *ור"ח פי' בענין אחר וז"ל אמר ר' חנינא כל המפיק מגן בשעת גאוה פי' כל המעביר מגן ומכסה יצרו בשעת גאוה כלומר בעת שמתגבר עליו טומן אותו שלא יתגבר סוגרין וחותמין צרות בעדו לשון מפיק כאפיק נחלים יעבורו (איוב ו) ר' יוחנן אמר כל שאינו מפיק איתמר כלומר כל מי שאינו מכסה ומעביר אלא מגלהו ומפיק מגן ויוצא להלחם כנגדו ולכובשו וזו הגאוה היא עת שכרותו של אדם רבי חנינא סבר לכובשו בשינה כדי להעבירו ולהפיגו ספי עדיפא ור' יוחנן אמר חיישינן שמא ישתקע בשינה וימנע מן התפלה אלא לגלותו כדי להתעסק בדרך וכיוצא בה כדי להפיגו ואחר כך יתפלל טפי עדיף:

בצר אל יורה · פירש בקונטרס בדקתי אחר מקרא זה ואינו בכל הכתובים ושמא בספר בן סירא הוא ומצינו בכמה מקומות שמביא הש"ס מקראות הכתובים בספר בן סירא כדאשכחן בהחובל (ב"ק צב:) כל עוף למינהו ישכון ובן אדם לדומה לו *וכן סלסלה ותרוממך °ובנדיבים תושיבך ואמרינן בירושלמי דברכות שהוא כתוב בספר בן סירא ורבינו שמואל פירש שהשיב רבינו קלונימוס שכן דורש בירושלמי כל המיצר אל יורה דכתיב שמעי נא זאת ענייה ושכורת ולא מיין והכי איתא בירושל' בריש פרק אין עומדין הבא מן הדרך אסור להתפלל מזה הטעם דכתיב שמעי נא זאת וכו' וגם רבי זריקא ורבי יוחנן בשם ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר המיצר אסור להתפלל לא מסתברא אלא מן הדין קרא שמעי נא זאת ועתה מדמה נראה לשכרות ובשכרות כתיב להבדיל ולהורות כדדרים בכריתות (דף יג:) ומהאי טעמא אל יתפלל דהוי שכור מתוך שטרוד בצרתו ובכעסו ור"ת מפרש דמהאי קרא קדרים היערוך שועך לא בצר (איוב לו) כלומר בשעת צרה אל תערוך תפלתך כשים טירוד ובכמה מקומות רגיל הש"ס לקצר המקרא כגון ונתן הכסף וקם לו* ומיהו קצת קשה בצר אל יורה דהוה ליה למימר אל יתפלל:

אלא לשינתא · כמו לילי תקופת תמוז: **וקרי** ליה בלשון מים · פשטא דקרא מים ממש דכתיב בסיפיה דקרא והסירותי מחלה מקרבך ע"י שיברך המים כדאשכחן גבי רפואות מי מרה כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך וכתיב נמי (מלכים ב ב) רפאתי למים האלה:

מסורת הש"ס

פי' אדר"נ פט"ז ד"ה רשב"י אמר

[תוספתא תרומות פ"ג]

מגילה כח: ע"ש

[קדושין לא: וש"נ]

גי' ע"י רבינא

גי' ע"י לבושי

[צ"ל אהוא]

[סנהדרין לח. ע"ש בתוספות ד"ה נכנס]

הגהות הב"ח

(א) גמרא לא נברא יין בעוה"ז אלא לנחם: (ב) רש"י ד"ה יכולני וכו' לומר שהן (שיכורין) תא"מ ונ"ב ס"א שוגגין: (ג) ד"ה יומא דשותא וכו' בו כחזקה: (ד) ד"ה ריח הניחוח ואמרן לעיל. נ"ב פ"ט מה שפי' דריח השכר משכרתו:

[גיר' ע"י במאי פליגי בדר' ששת]

[גי' ע"י אמרין לה בנתיה וכו' אמר להו]

עין משפט נר מצוה

[כל זה איתא בערוך ערך פק ד]

כו א ב מיי' פ"ד מהל' אישות הל' יח [וס"א מהלכות נזירות דין יב] ופרק כט מהל' מכירה הלכה יח כמג עשין פב טור ש"ע אה"ע סימן מד סעיף ג וטוש"ע ח"מ סימן רלה סעיף כב:

כז ג מיי' פ"ג מהלכות ת"ת הלכה יג טוש"ע א"ח סי' רל"ח סעיף א וטוש"ע י"ד סימן רמו סעיף כג:

כח ד טוש"ע א"ח סי' רלח סעיף ב:

כט ה טוש"ע א"ח סי' לח סעיף ב:

רבינו חננאל

מיום שחרב ביהמ"ק כתיב שמעי נא זאת ענייה ושכורת ולא מיין מכאן אמר יכול אני לפטור את העולם מיום שחרב ביהמ"ק מדין תפלה דקי"ל שכור אל יתפלל. (והא) דתניא שכור מקחו מקח וממכרו ממכר עבר עבירה שיש בה מיתה ממיתין אותו מלקות מלקין אותו כללו של דבר הרי (הן) [הוא] כפיקח לכל דבריו אלא שפטור מן התפלה. והני מילי שלא הגיע לשכרותו של לוט · אבל הגיע לשכרותו של לוט פטור מכלום: **אמר** רבי חנינא כל המפיק מגן בשעת גאוה · פי' כל המעביר מגן ומכסה יצרו בשעת גאוה כלומר בעת שמתגבר עליו טומן אותו שלא יתגבר סוגרין וחותמין צרות בעדו · לשון מפיק כאפיק נחלים יעבורו · ר' יוחנן אמר כל שאינו מפיק איתמר · כלומר כל מי שאינו מעביר ומכסה אלא מגלהו ומפיק מגן לנגדו להלחם כנגדו ולכבשו וזו הגאוה היא עת שכרותו של אדם · רבי חנינא סבר לכבשו בשינה כדי להעבירו ולהפיגו ספי עדיף ור' יוחנן אמר חיישינן שמא ישתקע בשינה(וימנן)[וימנע]מן התפלה אלא לגלותו כדי להתעסק בדרך וכיוצא בה להפיגו ואח"כ יתפלל ספי עדיף ואמרינן מכדי קראי משמעי כר' חנינא וכר' יוחנן במאי פליגי בדרב ששת דהוה מסר שינתיה לשמעיה ומזהירו כדי להקיצו בשעת התפלה ר' חנינא אית ליה דרב ששת · ר' יוחנן לית ליה דרב ששת חייש דילמא משתקע בשינה · אמר רב כל שאין דעתו מיושבת עליו אל יתפלל שנאמר בצר אל יורה · ר' חנינא כל יומא דהוה רתח לא הוה מצלי אמר בצר אל יורה כתיב · מר עוקבא ביומא דשותא · פי' יום עבים · לא הוה נפיק לדינא · אמר צריכא הילכתא צילותא כיומא איסתנא פי' יום שמנשבת בו רוח צפונית: **אמר** אביי אי אמרה לי אם קריב כותחא לא גרסי פי' אילו היתה מעסקת אותו לתשמיש הבית והיתה נטרחת דעתו לא הוינא יכול למיגרס · ורבא אמר אי קרצתי כינה לא גרסי כלומר אילו היה הכינים נושכין אותו לא הוינא יכול למיגרס ולפיכך עשתה לו אמו למר בר רבנא ז' חלוקים להחליף בכל יום חלוק מפני הכינים · כל הגורס ביום שמעתתיה מהדדן כר' זיראי ר' אחא הוה ישן ביום והיה ניעור בלילה וגרים . א"ר אלעזר הבא מדרך אל יתפלל ג' ימים שנאמר ואקבצם אל הנהר הבא אל אחוה ונחנה שם ימים שלשה וגו' · אבוה דשמואל כל כי הוה אתא מאורחא תלתא יומי לא הוה מתפלל · שמואל לא הוה מצלי בביתא דאית בה שיכרא · א"ר חנינא כל המתפתה ביינו יש בו מדעת קונו שנאמר וי"ח ה' את ריח הניחות · אמר רב כל שדעתו מיושבת עליו ביינו יש בו מדעת שבעים זקנים מ"ט יין עולה ע' וסוד עולה ע' נכנס יין יצא סוד· לא נברא יין אלא לנחם בו אבלים ולשלם שכר לרשעים שנאמר תנו שכר לאובד ויין למרי נפש ופליגא דר' חנינא בר פפא דאמר כל בית שאין יין נשפך בתוכו כמים אינו בכלל ברכה שנאמר וברך את לחמך ואת מימיך · מה לחם הניקח בכסף מעשר אף הני מים דניקחים בכסף מעשר ומאי ניהו יין וקרי להן מים

גליון הש"ס תוס' ד"ה בצר · ובנדיבים תושיבך וכן כתובות דף קי ע"ב נדה דף עז ע"ב מדרש ב"ר פ"ח:

עין משפט נר מצוה

לא א מיי' פ"ב מהלכות עירובין הלכה יא סמג עשין א טוש"ע א"ח סימן שפב סעיף ז:

לב ב מיי' שם וטוש"ע שם:

לג ד ה מיי' שם הלכה יד וטוש"ע שם סעיף יח:

רבינו חננאל

מים אלמא (איקנו) [אם נשפך] כמים אין אי לא לא · אמר רבי אלעאי בג' דברים אדם ניכר בכוסו בשעה שמתגבר עליו יינו אם יכול לכובשו · בכיסו כשמתעשר אם דעתו זחה עליו · בכעסו אם מושל בכעסו לבלתי הסיתו ואמרי לה אף בשוחקו: אמר רב יהודה אמר רב ישראל ונכרי בפנימית וישראל בחיצונה אוקימנא כשעירבו הפנימית עם החיצונה ואסרום ר' ור' חייא כר' אליעזר [בן יעקב] דאמר אין אוסר עד שיהו שני ישראל אוסרין זה על זה וכיון דעירבו הויין להו הפנימית והחיצונה כחדא ואינון תרי ישראל וחד נכרי וכר' עקיבא דאמר רגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה · בעי מיניה ר' אליעזר מרב ישראל ונכרי בחיצונה וישראל ונכרי בפנימית מהו משתכח דדיירי בחדרי נכרי כה"ג אי לא מהו דתימא התם הוא דישראל ונכרי בפנימית אפשר (דייר י"ג) [דשכיחי דדייר] נכרי מרתת למיקפליה לישראל סבר אי אמרין לי' ישראל דהוה בהדך איכן הוא ישראל ונכרי בפנימית איך קלקלתיה(ומירתתו) [ומיראתו] לא קטיל ליה אבל הכא אי אמרין לי' ישראל דהוה הכא היכן הוא א"ל נפק אזל ליה לעלמא וכיון דלא מרתת קטיל ליה הלכך משום הא לא דאיר ישראל בהדיה ואי דאיר ישראל בהדיה לא חיישינן או דלמא הכא נמי מירתת סבר דלמא לא קטילנא ליה נפיק מן הפנימית ומשכח ליה בידיה א"ל תן לחכם ויחכם עוד כלומר ור כמו זו ושתיהן אסורות · ריש לקיש ותלמידיה דר' חנינא איקלעו לההוא פונדק דלא הוה שוכר נכרי התם משכיר כו' · פי' ההוא פונדק הוה משכיר מצי מסלק לכל מי דהוה דייר בההוא פונדק מיהו השתא לא סלקיה מהו דתימא כיון דמצי מסלק להו אגרינן מן המשכיר דרשות הוא או דלמא כיון דלא סלקי' לא · אמר ר"ל נשכור ולכשנלך אצל רבותינו שבדרום נשאל איתו שיילוה לר' אפס א"ל יפה עשיתם ששכרתם כו' · ר' חמא בר יוסף ור' חייא בר אבא ור' אסא איקלעו לפונדק ולא הוה ביה נכרי ואתא נכרי בשבת ומיבעי להו שוכר כי מערב דמי מה מערב מבעוד יום ה"נ אין משתכח לא אף שוכר כותיה או דלמא שוכר כמבטל רשות דמי מה ביטול

תוספות

התם טעמא מאי משום דשכיח דדייר · וא"ת כיון דשכיח אם כן פנימי במקומו אמאי מותר דע"כ לא סרי ראב"י יחיד במקום נכרי אלא משום דלא שכיח דדייר וי"ל כיון דרוב פעמים אין לא שכיח לא פלוג רבנן ושרו בכולהו וא"ת א"כ מאי קמיבעיא ליה אבל הכא אמינא כו' כיון דלא שכיח מ"מ ליתסר דלא פלוג רבנן בכל תרי במקום נכרי וי"ל דלהומרא לא אמר דלא פלוג:

ריש לקיש ותלמידי ר' חנינא · כאן מוכיח כדברי ר"ת דר"ל גברא רבה הוה קודם שבא לפני רבי יוחנן דהאי עובדא הוה סמוך לפטירתו של רבי כיון דשייליה לרבי אפס דר' אפס לא היה אחר רבי אלא שתי שנים ומתלה כדאיתא בכתובות בסוף הנושא (דף קג:) וכן משמע בפ' הבע"י (יבמות מו.) גבי שמעתא דקהל גרים עקרי קהל:

איקלעו להוא פונדק · פי' בקונטרס והיו ירלין שמא יבא נכרי בשבת רולה לומר דאם לא היה בא לא היה אוסר והייתו כרבי יהודה דתנן בפרק כילד משתתפין (לקמן דף פו.) המניח ביתו והלך לשבות בעיר אחרת אחד ישראל ואחד נכרי אוסר (ד) רבי יהודה אומר אינו אוסר כו' ואע"ג דפסקינן לעיל בפרק מי שהוציאוהו (דף מז.) דהלכה כר"ש דאמר אפילו הניח את ביתו והלך לשבות אלל בתו באותה העיר אינו אוסר לא בא ר"ש להחמיר בנכרי יותר מרבי יהודה אלא לגמרי בא להקל ולהתיר בישראל טפי מרבי יהודה דלאפילו באותה העיר שרי שכבר הסיח מדעתו ועוד דקיימא לן כדברי המיקל בעירוב ואע"ג דרבי יוחנן לית ליה (ה) דלגמרי קאמר הנהו כללי דפרק מי שהוציאוהו (שם דף מו:) דר' יהודה ור"ש הלכה כרבי יהודה אפי' בעירוב מדבעי למידק דרב לית ליה הני כללי מדאשכחנא דפסיק כר"ש בההיא דעירוב מ"מ קיימא לן כרבי יהושע בן לוי לגבי ר' יוחנן דקאמר הלכה כדברי המיקל בעירוב כמו שרגיל ר"ת לדקדק ממגילה פרק בתרא (דף כז.) גבי ואת (ו) הבית הגדול שרף באש*):

דלא הוה שוכר · לא היה שם אפי' אחד מבני ביתו דהא אמרינן לקמן (ז) דשוכר אפי' משכירו ולקיטו ואפשר נמי אם היתה שם היתה יכולה להשכיר °כדמשמע לקמן(ח) גבי ההוא טורזינא:

דאתא נכרי בשבתא · פירש בקונטרס ומאתמול לא הוו מלו לאיערובי דיורין מישראל דהוו ביה משום דנכרי אסר עלייהו אע"ג דליתיה ודבריו תמוהים שפירש סוגיא זו דלא כהלכתא דקיימא לן דאין נכרי אוסר אלא היכא דאיתיה כדפירשתי לעיל [ד"ה איקלעו] ולדפי' נמי בקונט' בההיא עובדא דלעיל ובפי' רש"י אחרים מלאתי דמאתמול ספיר מלו לאיערובי דיורין דישראל דהוו ביה משום דנכרי לא אסר עלייהו היכא דליתיה אמרו מהו למיגר מיניה והדר נבטל רשותא לגבי דחד דההוא יהא מותר להוציא עד כאן לשון הקונטרס והדין עמו שפירש דבעי ביטול אחר שכירות כדמוכח כולה שמעתא דבעי תרתי שכירות וביטול ואף על פי שעירבו לא משתרי בשכירות לחודיה דמיד כשבא הנכרי בטל ליה עירוב וכי הדר שכרו אין העירוב חוזר לקדמותו אף על גב דבספינות אמר במסכת שבת (דף קא:) ספינות קשורות זו בזו מערבין ומטלטלין מזו לזו נפסקו נאסרו חזרו ונתקשרו חזרו להתירן הראשון שאני הכא דמתחילה כשעשה העירוב אין סופו להתקיים כל השבת שעתיד הנכרי לבא אבל התם אין הספינות עומדות להפסק ואף על גב דהיכא דשבת אחד מבני חלר ולא עירב אין עירובו בטל אלא מבטל ביחיד רשותו לאותן שעירבו ומותרין להכניס ולהוציא שאני התם דחזו

רש"י

אם נשפך בביתו כמים · הוי בכלל ברכה ואי לא לא: אדם ניכר · אם דעתו מיושבת עליו בייט: בכוסו · אם הגון הוא: בכיסו · אם באמונה הוא עושה · בכעסו · כשנושא ונותן עם בני אדם שאינו קפדן יותר מדאי: ישראל ונכרי בפנימית · שתי חלירות זו לפנים מזו והיה לו לבן פנימית דריסת הרגל על בן חילונה: וישראל בחילונה עד שיהיו: בשילהי פירקיה · לאחר, שסיים הדרשה כר"מ · דלא בעי שני ישראלים אוסרין זה על זה: כרכיש רבה רישיה · הודה לדבריו: למה לי ישראל בחילונה · דבעינן שני ישראלים: פנימי במקומו · בחצר הפנימית: מהו · להוציא מביתו לחצר: אמר להם מותר · אלמא לא אסר אלא בחילונה שרשות שני ישראלים שולטת בה: אוסרים זה על זה · והכי נמי אוסרים זה על זה כדתנן דהא אמרי רבנן בשילהי פירקין רגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה משום דריסת הרגל ואף על פי שלא עירבה עמה: ואלא · רב כר"ע סבר והוו להו שני ישראלים אוסרין זה על זה הלכך אסר נכרי עלייהו למה לי משום נכרי ישראל פנימי לחודיה נמי אסר על חילון: לעולם כר"א(א) משום הכי פנימי במקומו מותר וחילון אסור משום דריסת הרגל דפנימי כר"ע וכיון דאסר עליה הוו להו בחילונה שני ישראלים אוסרין זה על זה ומהני נכרי לבטל את עירובו אפילו עירבו ואי ליכא נכרי כי עירבו שרי: דמירתת נכרי · להרוג את ישראל הדר עמו בפנימית דסבר אתי ישראל החילונה ותבע ליה מיניה ולא מלינו למימר ליה נפק אזיל ליה לברא דאמר לי אי הוה נפיק אנא חזא ליה: תן לחכם ויחכם עוד · כי הכי דהתם אסור הכא נמי אסור: איקלעו להוא פונדק · דהוו דיירי ביה בההוא חצר תרי ישראלים וחד נכרי ששכר את דירתו מחבירו נכרי ואותו שבת לא היה שם אותו נכרי השוכר אלא נכרי המשכיר והיו ירלים שמא יבא נכרי בשבת: (ב) פונדק · יש בו חדרים פתוחין לחצר והאכסנאים נכנסים בהן ואוסרין זה על זה בשבת: היכא דלא מצי מסליק ליה · משכיר לשוכר עד זמנו: לא תיבעי לך · דודאי [לאו] ברשותיה הוא ולא מהני למיגר מיניה: נשכור · דספק דבריהם להקל: דאתא נכרי בשבת · דמאתמול ספיר מלו לערובי דיורין דישראל דהוו ביה משום דנכרי לא אסר עלייהו היכא דליתיה (ג) ולא עירבו מאתמול ולא הוו (מלי) מטלטלי בחצר כי אתא נכרי אמרי מהו למיגר מיניה והדר נבטל רשות לגבי חד והוא מיהו לישתרי להוציא: מה מבטל רשות אפילו בשבת · כדתנן

גמרא

אי נשפך בביתו כמים איכא ברכה ואי לא לא א"ר אילעאי *בשלשה דברים אדם ניכר בכוסו ובכיסו ובכעסו ואמרי ליה אף בשחקו: אמר רב יהודה אמר רב ישראל ונכרי בפנימית וישראל בחיצונה בא מעשה לפני רבי [א]ואסר ולפני ר' חייא ואסר יתוב רבה ורב יוסף בשילהי פירקיה דרב ששת ויתיב רב ששת וקאמר כמאן אמרה רב לשמעתיה כר' מאיר כרכיש רבה רישיה אמר רב יוסף *תרי גברי רברבי כרבנן ליטעו בהאי מילתא אי כרבי מאיר למה לי ישראל בחיצונה וכי תימא *מעשה שהיה כך היה והא בעו מיניה מרב פנימי במקומו מהו ואמר להן [ב]מותר ואלא מאי כר"א בן יעקב האמר עד שיהו שני ישראלים אוסרין זה על זה *אלא כר"ע דאמר רגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה למה לי נכרי אפילו ישראל נמי אמר רב הונא בריה דרב יהושע לעולם כר' אליעזר בן יעקב וכרבי עקיבא והכא במאי עסקינן כגון שעירבו וטעמא דאיכא נכרי דאסיר אבל ליכא נכרי לא אסיר בעא מיניה רבי *אליעזר מרב ישראל ונכרי בחיצונה וישראל בפנימית מהו התם טעמא משום דשכיח דדייר דמירתת נכרי וסבר השתא אתי ישראל ואמר לי ישראל דהוה גבך היכא אבל הכא אמינא ליה נפק אזל ליה [ג]או דילמא ה"נ מירתת דסבר השתא אתי ישראל וחזי לי °א"ל °תן לחכם ויחכם עוד ר"ל ותלמידי דרבי חנינא איקלעו לההוא פונדק ולא הוה שוכר והוה משכיר אמרו מהו למיגר מיניה [ד]כל היכא דלא מצי מסליק ליה לא תיבעי לך דלא אגרינא כי תיבעו היכא דמצי מסליק ליה מאי כיון דמצי מסליק אגרינא או דילמא השתא מיהא הא לא סלקיה אמר להן ריש לקיש נשכור ולכשנגיע אצל רבותינו שבדרום נשאל להן אתו שיילו לר' אפס אמר להן [ה]יפה עשיתם ששכרתם רבי חנינא בר יוסף ור' חייא בר אבא ור' אסי איקלעו להוא פונדק דאתא נכרי מרי דפונדק בשבתא אמרו מהו למיגר מיניה שוכר כמערב דמי מה מערב מבעוד יום אף שוכר מבעוד יום או דילמא שוכר כמבטל רשות דמי מה מבטל רשות ואפילו בשבת אף שוכר ואפילו בשבת רבי חנינא בר יוסף אמר נשכור ור' אסי אמר לא נשכור אמר להו ר' חייא בר אבא נסמוך על דברי זקן ונשבור אתו שיילו ליה לרבי יוחנן אמר להן יפה

מסורת הש"ס

ר"ה ז: עא פ"ס ע"פ

[חולין קז:]

[פסחים סג: ר"ה יד: כתובות ז. כו. קדושין נ"ב קה: פ"ק לח.] [לעיל ל. לקמן סו.]

[ועי' תוס' ב"ק פד. ד"ה ודלא ותוס' יבמות מו: ד"ה מקלה]

אלעזר ר"ל

משלי ט

במתניתין *)בית הלל אומרים משתחשך כו'

*)[לקמן סט:]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לעולם כר"א כ"ל משום הכי: (ב) ד"ה איקלעו וכו' פונדק וכו' ספוק לישב בשבת · נ"ב ע"ל בהגהה: (ג) ד"ה דאתא וכו' עירבו מאתמול ולא הוו מטלטלי בחלר: (ד) תוס' ד"ה איקלעו וכו' אחד נכרי אוסר דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר: (ה) בא"ד ואע"ג דרבי יוחנן לית ליה הלכה כדברי המיקל בעירוב לגמרי קאמר: (ו) בא"ד ואת כל בית גדול שרף: (ז) ד"ה דלא וכו' אמרינן לקמן כ"ב דף סו ע"א: (ח) בא"ד כדמשמע לקמן כ"ב פ"ס גלין דף ס ע"א:

*) [ועי' תוספות חולין נו. ד"ה אמר רבה וכו' ד"ה עלמא חוזר ודמה לאיש זו ועמש"כ במגילה כו. בתוס' ד"ה כוותיה]

רב נסים גאון

ואלא כר' עקיבא דאמר רגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה דברי ר' עקיבא בסוף זה הפרק:

גליון הש"ס

גמ' א"ל תן לחכם ויחכם עוד · בב"ק דף קיג ע"ב: תוס' ד"ה דלא הוי שוכר וכו' כדמשמע לקמן · דף ס ע"א ועי' בתוספות שם ד"ה אתו לקמיה וצ"ע:

איפה עשיתם ששכרתם תהו בה נהרדעי ומי א"ר יוחנן הכי והא"ר יוחנן שוכר כמערב דמי מאי לאו מה מערב מבעוד יום אף שוכר מבעוד יום לא מה מערב ואפילו בפחות משוה פרוטה אף שוכר בפחות משוה פרוטה ומה מערב אפילו שבירו ולקיטו אף שוכר אפילו שבירו ולקיטו ומה מערב חמשה ששרוין בחצר אחת אחד מערב ע"י כולן שוכר נמי בחמשה ששרוין בחצר אחת אחד שוכר ע"י כולן תהי בה רבי אלעזר אמר רבי זירא מאי תהייא דר"א אמר רב ששת גברא רבה כרבי זירא לא ידע מאי תהייא דר"א קא קשיא ליה דשמואל רביה דאמר שמואל כל מקום שאוסרין ומערבין מבטלין מערבין ואין אוסרין ואין מערבין אין מבטלין כל מקום שאוסרין ומערבין מבטלין כגון (א) ב' חצירות זו לפנים מזו מערבין ואין אוסרין אין מבטלין כגון (ב) ב' חצירות ופתח א' ביניהן אוסרין ואין מערבין אין מבטלין לאתויי מאי לאו לאתויי נכרי ואי דאתא מאתמול לוגר מאתמול אלא

לא מה מערב אפי' בפחות כו' · דלקולא אקשינהו רבי יוחנן ולא לחומרא דכל בעירובין להקל : ומה מערב אפי' שכירו ולקיטו · דנכרי אם ישראל הוא כדאמר לעיל (דף סד·) נותן עירובו ודיו : אף שוכר אפי' שכירו ולקיטו · דנכרי עם נכרי הוא משכיר רשות אדוניו לדיורי החצר : אחד מערב ע"י כולן · כגון ב' חצירות ופתח ביניהן ובאו לערב זו עם זו אחד מוליך עירובה של זו לתוך של זו והוי שליח לחביריו כדתני' בהאי פירקא (דף עב:) חמשה שגבו את עירובן כשהן מוליכין אותו למקום אחר אחד מוליך ע"י כולן : חמשה · ישראל ששרויין עם הנכרי בחצר אחת אחד מהן שוכר מן הנכרי בשביל כולן: תהי בה ר"א · בהא מילתא דאמרן לעיל ששכרו מן הנכרי ואח"כ ביטלו ותהי לשון מריה כמו בת תיהא דמס' ע"ז (דף סו:) כלומר מעיין ומחשב לדעת טעמו של דבר : כל מקום שאוסרין · זה על זה בלא עירוב ואם היו רוצין לערב יכולין לערב : מבטלין · אם שכחו ולא עירבו מבטלין רשותן לאחד מהן והוי כוליה חצר דידיה ותהא מותרת לטלטל בכולה ובלבד שלא יוציאו מן הבתים לחצר אלא מביתו של אותו יחיד בלבד : כל מקום לאתויי שתי חצירות זו לפנים מזו · דהיכא דלא עירבה פנימית לעצמה אסרה החיצונה אפי' לרבנן דפליגי עליה דר"ע מודו דרגל האוסרת במקומה אוסרת שלא במקומה כגון בחיצונה משום דריסת הרגל שיש לה עליה ואם רצתה לערב עמה מערבין ואם שכחו ולא עירבו מבטלין בני פנימית רשותן לבני חיצונה אותו דריסת הרגל שיש לה עליה : שתי חצירות · פתוחות למבוי או לרשות הרבים ופתח ביניהן מערבין אם רוצין ואם לא עירבו זו עם זו זו מותרת לעצמה וזו מותרת לעצמה : אין מבטלין · אם הוצרכו לטלטל מזו לזו אין מבטלין רשות של זו לזו דלא תקון רבנן ביטול רשות אלא היכא דאסרי עלייהו : לאו לאתויי נכרי · שדר עם שני ישראלים בחצר שאוסרין אותן שני ישראלים זה על זה ואין יכולין לערב בשביל הנכרי וקאמרינן דאין מבטלין : ואי אתא נכרי מאתמול· אמאי קרי להו אוסרין ואין מערבין הא מצו לעירובי ולמיגר : אלא

דחזו כולהו לאיערובי מאתמול לפיכך אין בטל העירוב שלהן כלל וגם אין שייך לומר כלל שבת הואיל והותרה הותרה ולא יתבטל עירוב שלהן כשיבא הנכרי בשבת וזה אין נראה לפרש כלל דכאן לא עירבו ולפיכך לא סגי בשכירות לחוד בלא ביטול דהא על כרחך היו יכולין לערב כאן כדפרישית לעיל דהלכה כר' יהודה דנכרי כי ליתיה לא אסר וכיון שהיה מועיל(ג)באותו עירוב מנא ליה שלא עירבו ועשו שכירות וביטול דקשיא ליה לקמן דשמואל רביה דאמר אוסרין ואין מערבין אין מבטלין ובסוף שמעתא דקאמר למ"ד שוכרין לא תיבעי לך תרתי עבדינן שכירות וביטול דלמא הכא הוא דעירבו ולא עשו אלא שכירות לחוד על כן נראה כפירוש הקונטרס דאפילו עירבו בטל העירוב לגמרי מיכן כיון שבא הנכרי *ואם תאמר ולמה להו הכא תרתי שכירות וביטול בביטול לחודיה סגי כיון דבטלי רשותייהו לגבי חד הוה ליה יחיד במקום נכרי כדאמר לעיל* גבי עובדא דהמן בר רסתק דקיימא לן כראב"י יחיד במקום נכרי שרי ואע"ג דמסיק רבא דלא מהני ביטול לעשותו יחיד במקום נכרי משום דא"כ בטלת תורת עירוב מאותו מבוי ה"מ בנכרי שאינו רוצה להשכיר דלא אפשר להו לערב אבל הכא שהוא מתרצה להשכיר ובשבת אחרת יוכלו לערב להתיר לכולן אלא היום שבא הנכרי בשבת לא אפשר מועיל ביטול לעשות יחיד במקום נכרי דאין שייך כאן לומר בטלת תורת עירוב וי"ל כיון שאם לא היה מתרצה להשכיר לא היה מועיל ביטול משום דא"כ ביטלת תורת עירוב אין לחלק בין מתרצה לשאינו מתרצה דאטו אמירת הנכרי תגרום הביטול שיועיל כשיאמר אתרצה לכם להשכיר או לא יועיל כשיאמר לא אתרצה לכם ועוד י"ל דהני אמוראי סבירא להו כר"מ דאמר אסור יחיד במקום נכרי ור' יוחנן דבסמוך נמי לטעמיה דאמר *נהגו העם כר"א בן יעקב אבל אורויי לא מורינן אבל אנן סבירא לן ודאי כרבי אליעזר בן יעקב דהא אביי ורבא קיימי כוותיה בעובדא דהמן בר רסתק : [לעיל דף סב:]

הגה"ה

(ד) *ה"ג כי לא אמרי' שבת הואיל והותרה הותרה אלא במקום שיכול לעמוד ולהתקיים כל השבת כגון עירב דרך הפתח(ה)ונסתם או ניטלה קורתו או לחיו ומכאן יש להוכיח היכא שא' מבני חצר אחת היה גוסס בשעת העירוב וערבו עמו שבטל העירוב הואיל ורוב גוססים למיתה אינו ראוי להתקיים כל השבת ע"כ לשון הגה"ה בשם רבי מאיר מרוטנבורק ז"ל ·

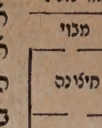
[שייך לעיל] *איקלעו להוה פונדק כו' · פירש בקונטרס היו שם הרבה בתים של ישראלים שהיו אוסרים זה על זה ויש פירושים שמוגה בהם פונדק יש בו חדרים הרבה פתוחין לחצר והאכסנאים נכנסין בהן ואוסרין זה על זה וגם זה אמת דכי האי גוונא נמי אסרי כמו חבורה ששבתה בטרקלין : יפה עשיתם ששכרתם · רבינו חננאל פסק כר' יוחנן אע"ג דשמואל פליג עליה בסמוך דקסבר דכל מקום שאוסרין *אין מערבין ואין מבטלין דבכל דוכתא קיימא לן כר' יוחנן לגבי שמואל וכדברי המיקל בעירוב ואומר ר"י דלקמן בפירקין (דף ע:) דייק ברייתא כשמואל דתניא כל שנאסר למקצת שבת נאסר לכל השבת כולה כגון שני בתים בשני צידי רשות הרבים והקיפום נכרים מחילה בשבת זה הכלל לאתויי מת נכרי בשבת אליבא דמ"ד שוכרין לא תיבעי לך השתא תרתי עבדינן חדא מיבעיא ש"מ לא מיתוקמא ההיא ברייתא כר' יוחנן דאמר שוכרין ודוחק לומר דלאתויי מת נכרי בשבת איירי דלא ביטלו דלא משתרו כשמת הנכרי אע"פ שעירבו מע"ש אבל ביטול מהני שהרי הקיפוה נכרים מחילה איירי אפי' ע"י ביטול כדאמרינן בסוף שמעתא דאין מבטלין ודומיא דהכי קאמר לאתויי מת נכרי בשבת דאין מבטלין ואפי' את"ל שר' יוחנן היה מעמיד זה הכלל דברייתא לאתויי מילתא אחריתי מ"מ מדנקט סתמא דהש"ס הכי שמע מינה דהכי הלכתא : יפה עשיתם ששכרתם · לא דמי למקח וממכר ליאסר בשבת דלא הוי אלא כמתנה בעלמא שאין עושין אלא להתיר טלטול : מערב אפי' שכירו ולקיטו · פירוש כדאמר שמואל לעיל אפי' שכירו ולקיטו של נכרי נותן עירובו ודיו ואם תאמר דהכא אליבא דר' יוחנן קיימא ובירושלמי משמע דלית ליה לרבי יוחנן האי סברא דקאמר ר' יוחנן התם ישראל ונכרי שהיו דרים בבית אחד צריך ישראל לבטל והנכרי להשכיר ויש לומר (ז) דהתם שניהם שותפים בבית ישראל ונכרי דלא הוי כשכירו ולקיטו דהכא ועוד יש לחלק דאם ייחד הנכרי לישראל שהוא שכירו ולקיטו חדר אחד שלא יוכל הנכרי להשתמש בו דהוי השתא הנכרי מסולק מישראל ואין יכול לסלק הישראל בכה"ג לא אמרינן נותן עירובו ודיו ובכי האי גוונא איכא לאוקמי ההיא דירושלמי : כל מקום שאוסרין ומערבין מבטלין · האי כללא לאו דוקא בכל מקום דהרי חורבה שאמר שמואל בסמוך אין ביטול רשות בחורבה ואפי' בחצר מסיק רבא לקמן* אליבא דשמואל דאפי' ב' חצירות זו לפנים מזו פעמים מבטלין ופעמים אין מבטלין ומה שמפרש כאן כגון שתי חצירות זו לפנים מזו היינו לאביי ורבא לאותו ענין שמפרש לקמן והוה מצי למימר כגון אנשי חצר ששכח אחד מהם ולא עירב אבל הא מתניתין היא לקמן* ולא אצטריך ליה לאשמעינן האי : [עמוד ב] [דף סט:]

ואי דאתא מאתמול לוגר מאתמול · דאם אין הנכרי רוצה להשכיר מה יכול ביטול להועיל אע"ג דשמואל אית ליה לעיל* הלכה כראב"י דשרי יחיד במקום נכרי הא אמרינן לעיל* דאין הביטול עושהו יחיד במקום נכרי משום דא"כ בטלת תורת עירוב מאותו מבוי ואפילו מתרצה היום להשכיר או שמת ועל זה קאמרינן דאין מבטלין משום דמאתמול לא היו יכולים לערב לפי שלא נתרצה להם מאתמול להשכיר אכתי מערבין קרינא ביה דכיון דאם היה אתמול מתרצה היו יכולין לערב וכששכרו היום ממנו או שמת יכולין לבטל שפיר : [דף סב:] [דף סד.]

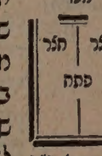
ג"ל ואין מערבין אין מבטלין כו'

הגהות הב"ח

(א) גמרא ב' חצירות זו לפנים מזו כזה :

(ב) שם שתי חצירות ופתח א' ביניהן כזה:

(ג) תוס' ד"ה דאתא וכו' וכיון שהיה מועיל כאן עירוב מנא לי": (ד) בא"ד הגה"ה כי לא אמרינן כצ"ל ותיבת ה"ג נמחק : (ה) בא"ד כגון עירב דרך הפתח. נ"ב ע"ל דף ע ע"ב : (ו) ד"ה יפה וכו' ולקמן בסוף שמעתא. נ"ב דס"ז ע"א: (ז) ד"ה מערב וכו' וי"ל דהתם מיירי שניהם שותפים :

עין משפט נר מצוה

לד א מיי' שם הלי"ב וסמג שם טור שו"ע או"ח סימן שפג :

לה ב מיי' שם הלכה י וסמג שם טור שו"ע או"ח סימן שפב סעיף ט :

רבינו חננאל

יפה עשיתם ששכרתם . איני והא"ר יוחנן שוכר כמערב דמי מאי לאו מערב מבעו"י אף שוכר מבעו"י ודחינן לא שוכר כמערב מה מערב אפי' בפחות משוה פרוטה אף שוכר אפילו בפחות משוה פרוטה. מה מערב אפילו שכירו ולקיטו אף שוכר כך. ומה מערב ה' שגבו את עירובן אחד מוליך ע"י כולן אף שוכר ה' ששרויין בחצר אחת [אחד] שוכר ע"י כולן. תהי בה ר' אלעזר בהא דר' יוחנן שעשה השוכר כמבטל רשות . וא' מה מבטל רשות אפי' בשבת כדתנן בה"א אפי' משתחשך אף שוכר מנכרי משתחשך אי הכי קשיא דשמואל דאמר כל מקום שאוסרין ומערבין מבטלין כגון ב' חצירות זו לפנים מזו אוסרין בני הפנימיות על החיצונה ויש לערב זה מזה ומותרין לפיכך כיון שהעירוב מתירן אם שכח אחד מהן ולא עירב יכול לבטל רשותו מזו לזו אבל במקום(שאין מערבין) [שמערבין]ואין אוסרין כגון ב' חצירות ופתח ביניהן כדתנן בכותל אחד שבין ב' חצירות נפרץ הכותל עד י' אמות מותר מפני שהוא כפתח(ואין)[ואם] סותמין אותו מערבין שנים כל חצר בפני עצמה ואינה אוסרת זו על זו ואם רצו ופתחוהו מערבין אחד כגון אלו אין מבטלין מזו לזו . וכן חצר שאוסרין הדרין בה ואין מערבין בה . פי' איכה היתר בעירוב כגון דדאיר בה נכרי . ואמר שמואל כל מקום שאוסרין ואין מערבין כענין שאמרנו אין מבטלין . חצר שאוסרין (בה) ואין מערבין בה היכי דמי לאו דדאיר בה נכרי ואי הוה נכרי מאתמול הוה למיגר מיניה .מבעו"י אלא לאו דאתא נכרי בשבת וקא' אוסרין ואין מבטלין והאי ביטול שכירות הוא דהא כבר אמר בתחילת פרקין אין עירוב מועיל במקום נכרי. ואין ביטול רשות מועלת במקום נכרי עד שישכיר ש"מ.ואע"ג דתתי בה ר' אלעזר הלכתא כר' יוחנן דקיימא לן שמואל ור' יוחנן

אלא

עין משפט
נר מצוה

לו א מיי' פ"ב מהלכות עירובין הל"ס סמג עשין א טור שו"ע או"ח סימן שפא סעיף ב:

לז ב מיי' שם וטוש"ע שם סעיף ג:

אלא לאו דאתא בשבתא וקתני אוסרין ואין מערבין אין מבטלין שמע מינה *אמר רב יוסף לא שמיע לי הא שמעתא *אמר ליה אביי את אמרת ניהלן ואהא אמרת ניהלן דאמר *שמואל אין ביטול רשות מחצר לחצר ואין ביטול רשות בחורבה ואמרת לן עלה כי אמר שמואל אין ביטול רשות מחצר לחצר לא אמרן אלא שתי חצירות ופתח אחד ביניהן אבל זו לפנים מזו מתוך שאוסרין זה על זה מבטלין א"ל אנא אמינא משמיה דשמואל הכי *והאמר שמואל אין לנו בעירובין אלא כלשון משנתנו אנשי חצר ולא אנשי חצירות אמר ליה כי אמרת לן אין לנו בעירובין אלא כלשון משנתנו אהא אמרת לן *שהמבוי לחצירות כחצר לבתים גופא אמר שמואל אין ביטול רשות מחצר לחצר ואין ביטול רשות בחורבה °ורבי יוחנן אמר איש ביטול רשות מחצר לחצר ויש ביטול רשות בחורבה וצריכא דאי אשמעינן מחצר לחצר בהא קאמר שמואל משום דהא תשמישתא לחוד והא תשמישתא לחוד אבל חורבה דתשמישתא חדא לתרווייהו אימא מודי ליה לרבי יוחנן וכי אתמר בהא בהא קאמר רבי יוחנן אבל בהך מודי ליה לשמואל צריכא אמר אביי הא דאמר שמואל אין ביטול רשות מחצר לחצר לא אמרן אלא בשתי חצירות ופתח אחד ביניהן אבל ב' חצירות זו לפנים מזו מתוך שאוסרין מבטלין רבא אמר אפילו שתי חצירות זו לפנים מזו פעמים מבטלין ופעמים אין מבטלין [לקמן עה:] כיצד נתנו עירובן *בחיצונה ושכח אחד בין מן הפנימית ובין מן החיצונה ולא עירב שתיהן אסורות נתנו עירובן בפנימית ושכח אחד מן הפנימית ולא עירב שתיהן אסורות שכח אחד מן החיצונה ולא עירב פנימית מותרת וחיצונה אסורה נתנו עירובן בחיצונה ושכח אחד בין מן הפנימית ובין מן החיצונה ולא עירב שתיהן אסורות האי בר פנימית למאן ניבטיל ליבטיל לבני פנימית ליתא לערובייהו גבייהו ליבטיל לבני חיצונה אין בטול רשות מחצר לחצר האי בר חיצונה למאן נבטיל ליבטיל לבני חיצונה איכא פנימית דאסרה עלייהו ליבטיל לבני פנימית אין ביטול רשות מחצר לחצר נתנו עירובן בפנימית ושכח אחד מן הפנימית ולא עירב שתיהן אסורות האי בר פנימית למאן נבטיל ליבטיל לבני הפנימית איכא חיצונה דאסרה עלייהו ליבטיל לבני חיצונה אין ביטול רשות מחצר לחצר שכח

אלא לאו דאתא בשבתא · לסכי תסיב אין מערבין אפי' עירבו מאתמול לפי שאין הנכרי אוסר כי ליתיה כרבי יהודה מכל מקום כשבא הנכרי נתבטל העירוב לגמרי ושוב אינו חוזר למקומו אע"פ שחזרו ושכרו ממנו אוסרין ואין מערבין קרינא ביה:

שהמבוי לחצירות כחצר לבתים · דייקינן מינה בסוף פירקין(ב)דאין מבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהו בתים וחצירות פתוחים לתוכו שתי חצירות למבוי ושני בתים לחצר ומיהו בההוא שמעתא קאמר שמואל אפילו בית אחד וחצר אחת *)וחד מינייהו באחריתא:

כיצד נתנו עירובן בחיצונה כו' שתיהן אסורות · וא"ת אביי היכי פליג עליה ואמר יש בטול מחצר לחצר הא בהדיא תנא הכי לקמן (ג) בסוף פירקין וי"ל דאביי הוה מפרש שתיהן אסורות עד שיבטל:

נתנו עירובן בחיצונה כו' האי בר פנימית למאן ניבטיל · הא פשיטא לן דכולן יכולין לבטל אצלו (ד) דהוא מותר למקומן ורבא לא איירי אלא בשריותא דהנך דעירבו:

ליבטיל לבני פנימית ליתא לעירובייהו גבייהו · דכיון שאין יכול לבטל לבני חיצונה משום שאין ביטול רשות מחצר לחצר לא מצי שקלי בני פנימית לעירובייהו בחיצונה דאסרי עלייהו ולא דמי להא דאמרינן במי שהוציאוהו (לעיל דף מח:) רשות אחת משתמש לשתי רשויות ואין שתי רשויות משתמשות לרשות אחת מפרש ר"ת דכשנתנה אמצעית עירובה בזו ובזו מותרת עם שתיהן ושתיהן אסורות עמה דהתם כל חיצונה וחיצונה לעצמה מותרת במקומה אבל הכא דבני חיצונה נמי (ה) אסרי במקומן מפני הפנימית שלא עירבו דאוסרת עליהם אתו איניהו נמי ואסרי אגירן נמי לבני הפנימית כמו שעירבו עמהם ובטל עירובן: שכח

אלא לאו דאתא בשבתא · אלמא ביטול רשות לא תקון אלא היכא דחזו לערובי מאתמול: הא שמעתא · דשמואל דאמר בשתי חצירות זו לפנים מזו שיוכל לבטל דריסת רגלם לחיצונה: את אמרת ניהלן · רב יוסף חלה ושכח תלמודו וקא מדכר ליה אביי תלמידו: אין ביטול רשות בחורבה · בית מכאן ובית מכאן וחורבה ביניהן וב' הבתים פתוחים לה ואסור להשתמש בה אא"כ עירבו [לעיל י: וש"נ] אין מבטלין רשותן זה לזה להתיר [שם] את האחד להכנים ולהוציא מביתו לחורבה דלא שרו רבנן ביטול רשות אלא בחצר שלפני הבית דאקילו בה [לקמן סז. סח. עה:] רבנן דהוי עיקר תשמישתייהו התם: מתוך שאוסרין · בני פנימית על בני חיצונה משום דריסת הרגל מבטלין להם דריסת רגלם אם לא עירבו בני פנימית אפילו לעצמה דהויא רגל האסורה במקומה ואוסרת שלא [לקמן עה.] במקומה עד שתבטל: אנא אמינא משמיה דשמואל הכי · בתמיה: והאמר שמואל אין לנו בעירובין · להוסיף היתר: אלא כלשון משנתנו · ובמשנתנו (דף סט:) תנן אנשי חצר ששכח אחד [לקמן עג:] מהם כו' נותן לו רשותו כו' אלמא בחד חצר תנן ביטול ולא בשתי חצרות והאי סיומא דאנשי חצר ולא אנשי חצירות לאו שמואל קאמר לה אלא רב יוסף קא דייק לה ממילתא דשמואל: שהמבוי לחצירות כחצר לבתים · במתניתין דפירקין היא* וקא [דף עג:] דייק שמואל בלישנא דחצירות ובתים וליף מיניה לקמן* דלא מיקרי מבוי [דף עד.] להיות ניתר בלחי וקורה עד שיהיו בתים וחצירות פתוחין לתוכו שתי חצירות למבוי ושני בתים לחצר: אבל חורבה דחדא תשמישתא לתרווייהו · ואסרי אהדדי אימא ליבטלו: מתוך שאוסרין · אם לא עירבה פנימית לעצמה דהויא רגל האסורה במקומה אפי' רבנן מודו דאוסרת שלא במקומה: מבטלין דריסת רגלם לחיצונה · ומותרין בני חיצונה לעצמן: ופעמים אין מבטלין · ואע"ג דאוסרין: נתנו את עירובן בחיצונה · כן דרך כשמערבין שתי חצירות יחד אותו עירוב שעירבו חצר זה לעצמה להתיר דיורין שבתוכה מוליכין לתוך חבירתה ואין עושין עירוב אחר: שתיהן אסורות · ולא מהני להו ביטול וטעמא מפרש לקמן ואזיל: נתנו עירובן בפנימית · בני חיצונה מוליכין עירוב שביניהן (א) המתירן לחצירן ונתנוהו לתוך הפנימית: שתיהן אסורות · ואין ביטול מועיל: פנימית מותרת · על ידי ביטול שביטלו להן אותן בני חיצונה שנתנו עירובן לתוכה והרגילה עירובן להיחשב כדיורי פנימית ואוסרין עליהם משום דהויא רגל האסורה במקומה בשביל ההוא דשכח ולא עירב ואוסרת שלא במקומה הואיל והרגילה העירוב שם ומודה שמואל בהא דמבטלין אותו הרגל שהרגילו עירובן לתוך הפנימית ומשתריא פנימית לעצמה: האי בר פנימית · ששכח ולא נתן בעירוב למאן ניבטיל: ליבטיל לבני פנימית · רשות חצירו דתיהוי פנימית מיהא שריא לעצמה וחיצונה תיאסר מפני דריסת רגלו של זה שאסורה במקומה: ליתא לעירובייהו גבייהו · ולכשיבדלו מן החיצונה הרי הן בלא עירוב וכולן אוסרין זה על זה: ליבטיל · נמי דריסת רגלו לבני חיצונה ורשותו לבני חיצונה דאסתלק ליה לגמרי והרי כולן מותרין: אין ביטול רשות · מבן חצר זו לבן חצר אחרת לשמואל ואע"ג דאסר עלייהו ואי קשיא ליבטלו בני פנימית רשות חצירן לגבי האי דלא עירב ויהא הוא רגל המותר במקומו דהא יחיד הוא ואינו אוסר על חיצונה ותשתרי חיצונה לאו מילתא היא דהא דכיון דבטלי רשותייהו לגביה הוי להו איהו רגל האסורה במקומה כדתנן* נתנו לו רשותן הוא [לקמן דף סט:] מותר והן אסורין ואסרי החיצונה ואע"ג דעירבו בהדה הא בטיל עירובייהו מכי איסתלקו להו מרשותא דפנימית ונהי דאין להן רשות להוציא מבתיהן לחצר מ"מ דריסת הרגל יש להן בפנימית ובחיצונה וא"ת יבטלו אף דריסת רגלם לחיצונה אין ביטול רשות מחצר לחצר: איכא פנימית דאסרה עלה · שהרי בטל העירוב בשביל זה והויא לה פנימית רגל האסורה במקומה דליתיה לעירובה גבה: ליבטיל לבני פנימית · אף לבני פנימית: האי בר פנימית למאן ניבטיל כו' איכא חיצונה דאסרה עלה · שעירוב מרגילה לתוכה: אין ביטול רשות מחצר לחצר · כלומר אין ביטול רשות מבן חצר זו לבן חצר אחרת כיון דפנימית אסורה חיצונה נמי אסורה מפני רגל האסורה במקומה שאוסרת עליה ועוד שאין עירובה אצלה: שכח

*) עי' בתשו' הגאון ח"צ סימן י"ד פירוש דברי תוס' אלו

רבינו חננאל

הלכה כר' יוחנן מסקנא דשמעתין כל פונדק או חצר כיוצא בו דמשכיר יכול לסלוקי הני דדיירי ביה כל אימת [שרוצה] שוכר ישראל מן המשכיר וקני ליה רשותא ושרי להו לכולהו ישראל דדיירי התם לעירובי ולטלטולי ושוכרין אפי' בשבת אי לא הוה נכרי התם מבעו"י כר' יוחנן ואי לא הוה יכיל לסלוקינהו צריך לשכור מןהדיורין. הא דאמר שמואל אין לנו בעירובין אלא כלשון משנתנו ואמרינן לה בה דתנן אנשי חצר ששכח אחד מהן ולא עירב כו' ש"מ דבחצר אחת יכולין לבטל אבל בב' חצרות זו לפנים מזו ושכח אחד מהןולא עירב אין יכול לבטל דהא חצר שנינו ולא חצירות ודחינן לא כי אמרה שמואל אהא אמרה דתנן שהמבוי לחצירות כחצר לבתים. פי' בעינןבמבוי חצירות להתירו בלחי וקורה. אבל אם אין במבוי אלא חצר אחת לא כלשון משנתנו דתני חצירות: גופה אמר שמואל אין ביטול רשות מחצר לחצר ואין ביטול רשות בחורבה. ור' יוחנן א' יש ביטול רשות מחצר לחצר ויש ביטול רשות בחורבה. וקיימא לן כר' יוחנן. וכי פליגי בב' חצירות ופתח א' ביניהן אבל בב' חצירות זו לפנים מזו מתוך שאוסרין זו על זו מבטלין. בא רבא ואמר אפילו ב' חצירות זו לפני' מזו פעמי' מבטלין ופעמים אין מבטלין. כיצד נתנו עירובן בחיצונה כו': נשאר לי לכתוב בכאן פירוש הא דאמר רבא פעמים מבטלין ופעמים אין מבטלין כיצד.כו' ושכח אחד בין מן הפנימית בין מן החיצונה ולא עירב שתיהן אסורות *) בהא מבטלין בפנימית למאן יבטל בא לפני פנימית ליתיה לעירוב גבייהו יבטל לבני החיצונה אין מבטלין מחצר לחצר. דברי אביי ורבא לפרושי טעמא דשמואל אינון. ויש מי שאומר אדשקליה וטרו אביי ורבא לתרוצי טעמא דשמואל ש"מ הלכתא כוותיה. מיהו אנן קבלינן דהלכתא כהני כולהו שמעתא כר' יוחנן שאפילו ב' חצירות שיש בכל אחת מהן כמה בתים וכמה דיורין ופתח א' ביניהן כשם שמבטל אחד מבני חצר רשותו לבני חצירו כך יש לו לבטל אפילו מחצר לחצר אחרת דהא רב חסדא ורב ששת אליבא דר' יוחנן בעו

*) נראה דצ"ל אסורות ואין מבטלין דבר פנימית למאן יבטל וכו'.

מסורת
הש"ס

הגהות
הב"ח

(א) רש"י ד"ה נתנו עירובן וכו' שביניהן המתיר לחצירן: (ב) תוס' ד"ה שהמבוי וכו' בסוף פירקין. נ"ב רפ"ה דף ע"ג: (ג) ד"ה כיצד וכו' בהדיא תנן הכי לקמן. נ"ב ריש דף עה: (ד) ד"ה נתנו וכו' לבטל אצלו ויהא הוא רגל מותר במקומו ורבא לא איירי: (ה) ד"ה לבטיל וכו' חיצונה נמי אסירי במקומן:

גליון
הש"ס

גמ' ור"י אמר יש ביטול רשות מחצר לחצר. ע"ל דף סד ע"א תוספות ד"ה אם כן:

שכח אחד מן החיצונה ולא עירב ודאי פנימית מותרת דאחדא דשא ומשתמשא והיצונה אסורה אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרבא וכי שכח אחד מן הפנימית ולא עירב אמאי שתיהן אסורות לבטיל בר פנימית לבני פנימית ותיתי חיצונה ותשתרי בהדייהו כמאן כרבי אליעזר דאמר אינו צריך לבטל רשות לכל אחד ואחד °כי קאמינא לרבנן דאמרי צריך לבטל לכל אחד ואחד: רב חסדא ורב ששת כי פגעי בהדי הדדי רב חסדא מרתען שיפוותיה ממתנייתא דרב ששת ורב ששת *מרתע כוליה גופיה מפלפוליה דרב חסדא בעא מיניה רב חסדא מרב ששת שני בתים משני צידי רשות הרבים ובאו נכרים והקיפום מחיצה בשבת מהו אליבא דמאן דאמר *אין ביטול רשות מחצר לחצר לא תיבעי לך השתא דאי בעו לערובי מאתמול מצו מערבי אמרת אין ביטול רשות מחצר לחצר הכא דאי בעו לערובי מאתמול לא מצו מערבי לא כל שכן כי תיבעי לך אליבא דמאן דאמר *יש ביטול רשות מחצר לחצר התם דאי בעו לערובי מאתמול מצו מערבי בטולי נמי מצי מבטל אבל הכא דלא מצו מערבי מאתמול בטולי נמי לא מצי מבטל או דילמא לא שנא אמר ליה אאין מבטלין מת נכרי בשבת מהו אליבא דמאן דאמר שוכרין לא תיבעי לך השתא תרתי עבדינן חדא מיבעיא אלא כי תיבעי לך אליבא דמ"ד אין שוכרין תרתי הוא דלא עבדינן הא חדא עבדינן או דלמא לא שנא אמר ליה באני אומר מבטלין והמנונא אמר אין מבטלין: אמר רב יהודה אמר שמואל גנכרי שיש לו פתח ארבעה על ארבעה פתוח לבקעה אפילו מכנים ומוציא גמלים וקרונות כל היום כולו דרך מבוי אין אוסר על בני מבוי מ"ט בפיתחא דמיחד ליה בההוא ניחא ליה איבעיא להו פתוח לקרפף מהו א"ר נחמן בר אמי משמיה דאולפנא

אפילו

רש"י

שכח אחד מן החיצונה ולא עירב · בהא מודי שמואל דמבטלי בני חיצונה לבני פנימית אותו רשות שבא להן לתוכן ע"י הרגל עירובן משום דאמר לה לתקוני שתפיך ולא לעוותי והכי מפרש לה בסוף פירקין והאי דבעינן ביטול אליבא דרבי עקיבא אמרה רבא למילתיה דאי לרבנן בלאו ביטול נמי אמרה לה פנימית הכי ועקרה לה לעירוב משום דמעוותי בה אבל ר"ע אמר דבעיא לבטולי בשילהי פירקין וכי שכח בן פנימית ליכא למימר הכי דליבטל לבני פנימית ותיחוד דשא ותשמש(א) דלא מצי למימר לתקוני שתפיך ולא לעוותי שהרי תחילת העיוות ע"י בן פנימי בא: כמאן כר' אליעזר · רבא קא מהדר ליה לרב הונא כמאן קאמרת למילתך כר"א דאמר אינו צריך כו' בשילהי עושין פסין אוקימנא הכי: ממתנייתא דרב ששת · שהיו משניות סדורות לו ויירא רב חסדא שלא יקשה לו ממשנה על משנה ויאמר לו לתרץ: מפלפוליה · חריף וסבר היה ביותר ועמוק בשאלותיו: והקיפום · סתמו רה"ר מכאן ומכאן ונשאר לפני ב' הבתים כעין חצר שהבתים פתוחות לה: מהו · שיבטל זה רשותו לזה ויהא מותר להוציא מביתו לכאן דהא קיי"ל בפירקא תניינא (דף כ·) כל מחיצות הנעשות בשבת בין בשוגג בין במזיד שמה מחיצה וכ"ש הכא דנכרים עבדוה: אליבא דמאן דאמר אין ביטול רשות מחצר לחצר · ואוקימנא טעמא משום דאין אוסרין(ב) ואין מבטלין ואע"ג דאי בעו לערובי הוו מערבי אלמא תרתי בעינן אוסרין ומערבין: לא תיבעי לך · דכ"ש דהכא לא הא ולא הא דלא הוו אוסרין זה על זה אתמול ולא תורת עירוב היתה לכאן: כי תיבעי לך אליבא דמאן דאמר יש ביטול · ואע"ג דאין אוסרין מאי מי אמרינן התם הוא דאי בעו לערובי הוו מערבי ואע"ג דתרתי ליכא חדא מיהא איכא אבל הכא דאפילו חדא ליכא לא או דלמא מדהא לא קפיד הא נמי לא קפיד: אין מבטלין · דחדא מיהא בעינן: מת נכרי בשבת · הא נמי בעא מיניה שני ישראלים ונכרי הדרים בחצר ולא שכרו ולא עירבו ומת נכרי בשבת מהו לבטל זה לזה: אליבא דמ"ד · לעיל בפרקין (דף סה:) היכא דאתי נכרי בשבת שוכרין הימנו ואח"כ מבטלין לא תיבעי לך: השתא תרתי עבדינן · שכירות וביטול חדא מיבעיא: אני אומר מבטלין · ולא דמיא להיא דלעיל דהכא אי בעי מיגר ועירובי מאתמול מצי עבדי: והמנונא אמר אין מבטלין · כיון דאי בעו ערובי מאתמול לא מצי עבדי בלא שכירות אין ביטול אלא במקום עירוב: בההוא ניחא ליה · משום דליכא אורחא טפי ממבוי: דאולפנא · ששמע מרבו ורבו מרבו:

אפילו

תוספות

שכח אחד מבני חיצונה ולא עירב עמהן · בהא מודה שמואל דמבטלין בני חיצונה לבני הפנימית אותו רשות שיש להן בתוכן על ידי הרגל עירובן משום דאמרה לתקוני שתפיך ולא לעוותי והכי מפרש בשילהי פירקין והא דבעיא ביטול אליבא דר"ע אמר רבא למילתיה דאי לרבנן בלא ביטול נמי אמרי לה לפנימית הכי ועקרה לעירוב' משום דמעוותי לה אבל ר' עקיבא(ג) דבעי לבטולי בשילהי פירקין וכי שכח אחד מן הפנימית ליכא למימר הכי לבטל לבני פנימית ותיחוד דשא ותשמש דלא מצי למימר לתקוני שתפיך ולא לעוותי דבעיא ביטול שהרי תחילת [העיוות] ע"י בן הפנימית הוא בא כל זה לשון הקונט' וא"ת ורבא מנא ליה דשמואל מוקי לה כר"ע דבעי' ביטול דלמא כרבנן דסרו לקמן בלא ביטול וי"ל משום דשמעינן ליה לשמואל דאמר אוסרין ומערבין ומבטלין ב' חצירות זו לפנים מזו ולא מתוקם אלא(ד) בהכי וא"ת וכי שכח אחד מבני פנימית ולא עירב ומבטל לבני פנימית אמאי אתיא חיצונה ואסרה עלייהו משום עירוב המרגילה לתוכה הא אמר לעיל בפרק מי שהוציאוהו (דף מח:) דלא אמרו דיורין להחמיר י"ל דהיא דלעיל ליכא שום פשיעותא אבל הכא הפנימית פשעה ועותה את עצמה: **כמאן** כר' אליעזר כו' · לעיל במתניתין כשנתנו עירובן בחיצונה ושכח א' מן החיצונה ולא עירב לא מצי למיפרך הכי דלימא דמצי מבטל בן חיצונה לבני החיצונה ותיתי פנימית ותשתרי בהדייהו דהכא ליכא דיורי חיצונה בפנימית אלא ע"י עירוב המרגילה לא חשיב ביטולי רשות מחצר לחצר כיון דמאליהן משתרו בני חיצונה ע"י שמבטל בן פנימי לבני פנימית(ה) כראב"י דאמר אין צריך לבטל רשות לכל אחד וא' אבל לעיל דפנימית אוסרת החיצונה ע"י דריסת הרגל שלה אע"ג דא"ל לבטל לכל אחד ואחד חשיב ליה ביטול רשות מחצר לחצר: **אני** אומר מבטלין · פי' בקונטרס דלא דמיא להיא דלעיל היכא דאתא נכרי בשבתא (ו) דהכא אי בעו מיגר ועירובי מאתמול מצו עבדי ורב המנונא אמר אין מבטלין כיון דאי בעו לערובי מאתמול לא מצו מערבי בלא שכירות אין ביטול אלא במקום עירוב עד כאן לשון הקונט' ותימה דלעיל (דף סו.) פשיטא לן היכא דאתא נכרי מאתמול דמבטלין ואוסרין ומערבין קרינן ביה דאמר לעיל ואי דאתא נכרי מאתמול לוגר מאתמול וי"ל דסוגיא דלעיל כרב ששת דאמר הכא דמבטלין ומיהו קשה דמשמע הכא דפשיטא לן אפי' לרב ששת דתרתי לא עבדינן ודוקא מת הוא דמבטלין אבל לא מת דבעי תרתי שכירות וביטול לא עבדינן ולעיל פשיטא לן בדאתא מאתמול דבשבת שוכרין ומבטלין ודוקא באתא בשבת קאמר שמואל דאין מבטלין ונראה לפרש דהכא באתא בשבת ומת בשבת איירי וכן משמע הלשון דקאמר כי תיבעי לך אליבא דמאן דאמר אין שוכרין תרתי הוא דלא עבדינן ובאתא נכרי בשבת נחלקו ועל זה מיבעיא ליה כשמת אי עבדינן חדא אי לא וא"ת כי לא מת נמי תסגי בחדא בביטול לחודיה דהוה יחיד במקום נכרי וי"ל כדפי' לעיל דלא משתרי בביטול לחודיה כשמתרצה הנכרי לשכור כיון דהס לא היה מתרצה לא היה מותר משום דהם כן בטלת תורת עירוב אי נמי רב חסדא כר' מאיר סבירא ליה דאסר יחיד במקום נכרי ומיהו לפי טעם זה אחרון לא יתכן לומר (ז) אליבא דמאן דאמר אין שוכרין דקאמר *(אני אומר מבטלין) היינו שמואל דממה נפשך לשמואל סגי בביטול דאיהו קאמר הלכה כראב"י וקאמר שמואל לעיל דאין מבטלין ש"מ דאפי' חדא לא עבדינן לשמואל אלא היינו ר' אסי דאמר לעיל לא נשכור: **אני** אומר מבטלין · אף על גב דבשני בתים אין מבטלין התם ליכא לא אוסרין ולא מערבין שהיא רה"ר מבעוד יום אבל הכא אוסרין היכא וגם מערבין עד שיבא הנכרי א"כ גבי שני בתים לא היה לו כח מבעוד יום לעשות אותו ביטול שעושה עכשיו אבל הכא מבעוד יום היה בו כח לבטל:

וישראל

מסורת הש"ס

[ג"י' הערוך מרתת]

[לעיל סו: לקמן סח. עה:]

[שם]

עין משפט נר מצוה

לח א מיי' פ"ב מהל' עירובין הלכה ז טוש"ע או"ח סי' שפא סעיף ה:

לט ב מיי' שם הל' יג וסמג שם טוש"ע או"ח סי' שפג:

מ ג מיי' פ"ה מהל' עירובין הלכה יז טוש"ע או"ח סי' שפט:

רבינו חננאל

ופשטי. רב חסדא כי הוה פגע ברב ששת הוה (מתרען) [מרתען] שפוותיה. כלומר הוה מתיירא ממנו שמא ישאלנו ממתנייתא דהוו בידיה. ורב ששת הוה (מיתרע) [מרתע] כוליה גופיה מפלפוליה דרב חסדא שמא ישאלהו. בעא מיניה רב חסדא מרב ששת ב' חצירות בב' צידי רה"ר והקיפום נכרים מחיצה בשבת. אליבא דר' יוחנן דאמר יש ביטול מחצר לחצר מהו מהדא לחברתה הוא דאמר דכיון דאיבעי לעירובי מאתמול הוה מצי מערב בטולי השתא מצי בטיל אבל הכא בהקיפום נכרים מחיצות בשבת דאיבעי לעירובי מאתמול לא מצי מערבי בטולי השתא נמי לא מצי מבטלי או דלמא לא שנא א"ל אין מבטלין. תוב בעא מיניה מת נכרי בשבת מהו אליבא דר' יוחנ' לא תיבעי לך השתא שוכרין ומבטלין עבדי להו בשבת להני תרתי חדא אי מבטלין אי לא מיבעיא. כי תבעי לך אליבא דשמואל דאמר אין שוכרין מאי תרתי הוא דלא עבדי אבל הכא בחצר דהוו בה דיורין ישראלים הרבה ונכרי ואסר עלייהו נכרי ולא עירבו דהא אין עירוב מועיל במקום נכרי בשבת ונסתלקה רשותו ונשתיירו ישראל מהו שיבטל אחד רשותו ויהא האחד מותר לטלטל. א"ל (אביי) [רב ששת] אני אומר מבטלין והמנונא אמר אין מבטלין: אמר רב יהודה אמר שמואל נכרי שיש לו אפי' פתח ד' טפחים על ד' טפחים פתוח מחצירו לבקעה כבר סילק רשותו מכל המבוי ואפילו הוא מכנים ומוציא גמלים וקרונות כל היום דרך מבוי אינו אוסר על בני המבוי. אלא כעובר דרך הוא חשוב במבוי מ"ט בההוא פתחא דמיחד לו טפי ניחא ליה ולא תימא לבקעה ממש אלא אפי' לקרפף אם פתח וסילק רשותו

רס"ל מ"ז ועי' רס"א

רב נסים גאון

כמאן כר' אליעזר דאמר אין צריך לבטל רשות לכל אחד ואחד אנא כי קא קאמינא כרבנן עיקר דבריו של ר' אליעזר בסוף פרק עושין פסין (דף כו) דתנן אמר ר' אילעאי שמעתי מר' אליעזר שאפי' היא כבית כור וכן שמעתי ממנו אנשי חצר ששכח אחד מהן ולא עירב ביתו אסור מלהכניס ולהוציא לו ולהם ופרקינן לא קשיא הא ר' אליעזר והא רבנן כשתמצא לומר לדברי ר' אליעזר המבטל רשות חצירו רשות ביתו נמי ביטל לרבנן המבטל רשות חצירו רשות ביתו לא ביטל:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שכח וכו' ותיחוד דשא ותשמש. נ"ב ס"א ותבטל חיצונ' לפנימית רשותם: (ב) ד"ה אליבא וכו' דאין אוסרין אין מבטלין: (ג) תוס' ד"ה שכח וכו' אבל ר' עקיבא אמר בשילהי פירקין דבעי לבטולו וכי שכח: (ד) בא"ד ולא מתוקם אלא כר' עקיבא וא"ת: (ה) ד"ה כמאן וכו' לבני פנימית כר' אליעזר דאמר: (ו) ד"ה אני אומר וכו' דלעיל היכא דאתא עו"ג בשבתא. נ"ב וקשה לי לפ"ז דתוספות היו מפרשים מה שפירש"י ול"ד להא דלעיל פי' היינו על היכא דאתא עו"ג בשבתא דא"כ ה"ל לתרץ בקיצור משום דהתם תרתי והכא חדא כסברת בעל איבעיא בעצמו דהאי פשיטא דמותר [ע"כ נראה דמה שפירש רש"י ולא דמי להיא דלעיל קאי [אהיכא דאתו עו"ג והקיפוה מחיצה בשבת דאין מבטלין דהתם ג"כ אינו אלא חדא וכעין] שהקשו התוס' לקמן בדיבור שאחר זה ועל זה תירץ רש"י דהכא אי בעי מיגר ועירובי מאתמול מצי עבדי ר"ל דרש"י פי' ג"כ היכא דאתא עו"ג בשבת והא דקאמר אי בעי מיגר ועירובי מאתמול פי' אי הוה בא העו"ג מאתמול מה שאין כן לעיל דמאתמול לא הוה מחיצה כלל וכעין זה כתבו התוס' לעיל דף סו בד"ה ולאי דאתא וכו' דאף על גב דלא רצה העו"ג להשכיר מאתמול אכתי מערבין קרינא ביה דאם היה רוצה העו"ג היו יכולין לערב ה"ה הכא נמי משום [דאי הוה בא העו"ג מאתמול היו יכולין להשכיר ולערב מאי מיגר ועירובי מאתמול קרינא ביה]: (ז) בא"ד לא יתכן לומר כי תבעי לך אליבא דמאן דאמר אין שוכרין דהיינו שמואל כנ"ל ותיבת דקאמר אני אומר מבטלין נמחק:

גליון הש"ס גמ' כי קאמינא לרבנן דאמרי צריך לבטל. עי' לקמן סח ע"ב תוס' ד"ה רב אשי:

עין משפט נר מצוה

מא א מיי' פ"ה מהל' עירובין הלכה י"ג טוש"ע א"ח סימן שפב :

מב ב מיי' פ"ג מהל' שבת הלכה א טוש"ע או"ח סי' שמו סעיף ג :

מג ג ד מיי' שם הל' ב:

מד ה מיי' פ"ה מהל' עירובין הלכה יט וס"ס שם הלכה יב סמג עשין א ט טוש"ע או"ח סי' שפז :

מה ו מיי' פ"ו מהלכות שבת הלכה ו וט"ו מה' מילה הלכה יג סמג לאוין סה ועשין כח טוש"ע או"ח סי' שלא סעיף יז וסי' שלא סעי' ו טוש"ע יו"ד סי' רסו סעיף ס :

אפי' פתוח לקרפף רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו ^א^נכרי בית סאתים אוסר יותר מבית סאתים אינו אוסר וישראל בית סאתים אינו אוסר יותר מבית סאתים אוסר בעא מיניה רבא בר חקלאי מרב הונא פתוח לקרפף מהו א"ל הרי אמרו בית סאתים אוסר יותר מבית סאתים אינו אוסר *אמר עולא אמר רבי יוחנן ^ב^קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה ואפילו כור ואפילו כוריים הזורק לתוכו חייב מ"ט מחיצה היא אלא שמחוסרת דיורין מתיב רב הונא בר חיננא ^ג^סלע שבים גבוה עשרה ורוחב ארבעה אין מטלטלין לא מן תוכו לים ולא מן הים לתוכו פחות מכאן מטלטלין עד כמה עד בית סאתים אהייא אילימא אסיפא בית סאתים טפי לא והא מכרמלית לכרמלית קא מטלטל אלא לאו ארישא והכי קאמר סלע שבים גבוה עשרה ורוחב ד' אין מטלטלין לא מתוכו לים ולא מן הים לתוכו ועד כמה עד בית סאתים הא יתר מבית סאתים מטלטלין אלמא כרמלית היא תיובתא דר' יוחנן אמר רבא מאן דלא ידע תרוצי מתנייתא תיובתא מותיב ליה לרבי יוחנן לעולם ארישא והכי קאמר הא בתוכו מטלטלין ועד כמה עד בית סאתים רב אשי אמר ^ד^לעולם ארישא הן אמרו והן אמרו הן אמרו קרפף יתר מבית סאתים שלא הוקף לדירה אין מטלטלין בו אלא בד' אמות והן אמרו אין מטלטלין מרשות היחיד לכרמלית בית סאתים דשרי לטלטולי בכוליה אסרי רבנן לטלטולי לא מן הים לתוכו ולא מתוכו לים מ"ט רה"י גמורה היא יתר מבית סאתים דאסור לטלטולי בכוליה שרו רבנן לטלטולי מתוכו לים ומן הים לתוכו מ"ט דלמא אמרי רה"י גמורה היא ואתי לטלטולי בכוליה ומאי שנא תוכו שכיח מתוכו לים ומן הים לתוכו לא שכיח: ההוא ינוקא דאשתפיך חמימיה אמר להו רבה נייתו ליה חמימי מגו ביתאי א"ל אביי והא לא ערבינן א"ל ^ה^נסמוך אשיתוף א"ל הא לא שתפינן ^ו^נימרו ליה לנכרי ליתי ליה אמר אביי בעי לאותביה למר ולא שבקן רב יוסף דאמר רב [יוסף אמר רב] כהנא כי הוינן בי רב יהודה הוה אמר לן בדאורייתא מותבינן תיובתא והדר עבדינן מעשה בדרבנן עבדינן מעשה והדר מותבינן תיובתא לבתר הכי אמר ליה מאי בעית לאותביה למר אמר [ליה דתניא] הזאה שבות *ואמירה לנכרי שבות

מה

רש"י

אפי' פתוח לקרפף. ניחא ליה ביה טפי דאיכא אוירא טפי ממבוי ואינו אוסר על בני מבוי: נכרי בית סאתים אוסר. אם היה לו פתח לקרפף בית סאתים ופתח למבוי עדיין אוסר על בני מבוי דאוירא דקרפף לא נפיש אבל אם יותר מבית סאתים נפיש אוירא ובההיא ניחא ליה ואינו אוסר: ישראל. שיש לו פתח לקרפף ופתח למבוי ושכח ולא עירב במבוי אם קרפף בית סאתים הוא שראוי להשתמש בו אינו אוסר על בני מבוי ואע"ג דלגבי נכרי חשיב זוטרא לגבי ישראל נפיש דהא בשבת ליכא הולאת משאות יתירין וסגי בהכי ונפיש אוירא ממבוי אבל יותר מבית סאתים דכרמלית הוא כגון שלא הוקף לדירה כיון דאסיר ליה לאישתמושי לא ניחא ליה ביה ואוסר על בני מבוי: פתוח לקרפף מהו. אנכרי קאי ואמילתיה דרב יהודה: הזורק לתוכו. מרה"ר: חייב. חטאת ואע"ג דלענין איסור טלטול שויוה רבנן כרמלית שאסרו לטלטל בתוכו אלא בד' מדאורייתא רה"י גמורה היא דמחילה היא אלא שמחוסרת דיורין ומש"ה אסרי רבנן לטלטולי: ים. כרמלית הוא: אין מטלטלין לא מתוכו לים. אפי' בד' אמות משום דכל גבוה עשרה ורוחב ד' הוי רה"י: פחות מכאן. שאינו גבוה עשרה כרמלית היא כים ומטלטלין מזה לזה תוך ד' אמות: עד כמה. יהא רחב סלע: עד בית סאתים. אבל טפי לא ולקמיה מפרש אהייא קאי: אי נימא אסיפא. אפחות מעשרה תרוייהו כרמלית נינהו לא שנא רחב ולא שנא קצר: הא יותר מבית סאתים. בטל תורת רה"י מיניה והוי כרמלית אפי' לקולא ואף על גב דגבוה עשרה: לעולם ארישא. ולאו אמתוכו לים קאי אלא אדיוקא קאי והכי קא דייק הא בתוכו מטלטלין דהא רה"י היא עד כמה עד בית סאתים אבל טפי לא דשויוה רבנן ככרמלית לענין טלטול משום דמחוסר דירה ומיחלף ברה"ר מיהו לענין מתוכו לים רה"י היא: רב אשי אמר לעולם ארישא. ולאו אדיוקא קאי ואפי' לענין מתוכו לים נמי כרמלית שויוה ושרי מיהו לר' יוחנן לא תיקשי דודאי לענין חיובא מדאורייתא רה"י היא ומאי טעמא שרו רבנן לטלטולי מניה לכרמלית משום דאיסור טלטול מרשות היחיד לכרמלית מדרבנן הוא דהם אמרו זאת והם אמרו עוד איסור אחר ורואו שאין שניהם עומדים כאן וביטלו זה מפני זה וכדמפרש: הם אמרו קרפף יותר מבית סאתים אין מטלטלין בו. דשויוה כרמלית לענין טלטול משום דמיחלף ברה"ר ומיהו אסור לטלטל מרה"ר לתוכו ומתוכו לרה"ר כדר' יוחנן דמדאורייתא רה"י היא: והם אמרו אין מטלטלין מרה"י לכרמלית. משום דלא ליתי לטלטולי מרה"י לרה"ר ובהאי רה"י שהיא ביותר מבית סאתים לא גזור מאי טעמא בית סאתים דשרי לטלטולי בכוליה כי אסרינן ליה לטלטולי מיניה לכרמלית לא אתיא מיניה חורבה אבל טפי מבית סאתים אי אסרת מתוכו לים תוך ד' אמות אתי למימר רה"י גמורה היא אפי' מדרבנן ומטלטלי בכולה ומיעקרא ליה תקנתא דרבנן ובטלו הא מקמי הא: ומאי שנא. דאלים לך תקנתא טפי מהך השתא נמי קא מטלטלי מרשות היחיד לכרמלית: תוכו שכיח. וכי שרי ליה לטלטולי בגווה חזו ליה עלמא ומיחלף ברה"ר: מתוכו לים לא שכיח. ולא גזרו רבנן במלתא דלא שכיחא ואע"ג דבשאר רה"י לכרמלית גזור רבנן הנהו שכיחן אבל הני תרתי כחדא יותר מבית סאתים ומתוכו לכרמלית לא שכיח: דאישתפך חמימיה. שהיו רוצין למולו והחמו לו חמין מבערב ונשפכו היום. מגו ביתאי. מביתיה דרבה והתינוק היה בבית אחר בלותה חצר: נסמוך אשיתוף. דמבוי דתנן (לקמן עג.) במתני' אם נשתתפו במבוי מותר כאן וכאן במבוי ובחצירות אף על פי שלא עירבו: בדאורייתא מותבינן תיובתא. באיסור של תורה וחכם מורה בו היתר ויש בתלמידים שיודע להשיב ישיב קודם מעשה שלא נעבור על דברי תורה אבל בדרבנן כגון עירובי חצירות שבקינן לחכם לעשות כהוראתו: והדר מותבינן. ליה ללמוד אם יפה הורה: הזאה. על הטמא אינה אסורה בשבת אלא משום שבות:

מה

תוספות

וישראל בית סאתים אינו אוסר כו'. אומר ר"י דאם הוקף לדירה אפי' בית סאתים אוסר דכיון שהוקף לדירה הוה כביתו ואינו עומד ^(א)^ במקום אויר של מבוי ואוסר עדיין פתח הפתוח למבוי ובקונט' לא פירש כן דאדרבה פירש יותר מבית סאתים דוקא כשלא הוקף לדירה אבל הוקף לדירה אינו אוסר: ומאי טעמא דלמא אמרי רה"י גמורה היא. מכאן התיר ר"ת בגינה אחת יתירה מבית סאתים שלא הוקפה לדירה לטלטל מתוכה לחוץ הואיל ולא היתה רה"ר גמורה כגון סרטיא ופלטיא עוברת לפניה והתיר להטמין המפתח בתוך הגינה אע"פ שעומד בחוץ ונותן בתוך הגינה או ליטול מתוכה לחוץ ואין לחלק בין סלע דהתם משום דלא שכיח שהרי כל עיקר גזירה זו שלא יבא לטלטל בכולו והאי טעמא שייך נמי הכא ועוד יש לדקדק מהא דתניא בפ"ק דשבת (דף ו.) ארבע רשויות לשבת ואם היה אסור לטלטל משאר כרמלית לקרפף יותר מבית סאתים משכחת להו חמשה: והא לא ערבינן כו'. קודם מילה היה כדפירש בקונט' וכן משמע מדמדמה הך אמירה להזאה שהיא משום מצוה לעשות פסח אבל לאחר מילה ומשום סכנה על זה לא היה אומר והא לא ערבינן דפקוח נפש הזריז הרי זה משובח כדאמרינן פרק בתרא דיומא (דף פד:) : נסמוך אשיתוף. דמבוי פירש בקונט' דתנן במתני' אם נשתתפו במבוי מותרין כאן וכאן ולא היה לו להביא מאותה משנה דלקמן ^(ב)^ בגמ' מוקמינן לה כולה כר"מ דבעינן עירוב ובעינן שיתוף ואם נשתתפו כמו קאמר אלא היה לו להביא ראיה מהא דתניא לקמן בפירקין (דף עא:) וחכמים אומרים מערבין או משתתפין ואע"ג דפסיק רב לקמן ^(ג)^ הלכה כר"מ דבעי תרתי סבר לה כר' יוחנן דאמר נהגו כר"מ אבל לכתחלה לא עבדינן כוותיה אי נמי סבר כמאן דאמר ^(ד)^ בפת כולי עלמא לא פליגי דבחדא סגי ונסמוך אשיתוף דקאמר היינו אם נשתתפו בפת :

לשבות

רבינו חננאל

מכל המבוי. רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו נכרי בית סאתים אוסר יתר מבית סאתים אינו אוסר. פי' פתח ד' על ד' פתוח לקרפף אם יש בו בית סאתים עדיין אוסר [על] בני המבוי שלא סילק רשותו [יותר מב' סאתים אינו](ואינו) אוסר. וכן סוגיא דשמעתא. לפי' שיירא שחנו ושבתו בקרפף שיש בו כמה סאין ושבת נכרי עמהן ההוא (נכרי) בית סאתים ששבת עליו אסר לישראל ששבתו עמו לטלטל בו אבל בשאר המקום כולו אינו אוסר. ישראל שלא עירבו בית סאתים אינו אוסר כי בלא עירוב מותר בו אבל יותר מבית סאתים שאין לו [לטלטל] אלא ע"י [עירוב] אוסר אא"כ ביטל רשותו כר' יוחנן דאמר יש ביטול ברחבה. אמר עולא א"ר יוחנן (א"ר) קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה אפי' כור ואפי' כורים הזורק מרה"ר לתוכו חייב מחיצה היא אלא שמחוסרת דיורין. ומותבינן עלה מהא סלע שבים גבוה י' ורחב י' טפחים אין מטלטלין לא מתוכו לים ולא מן הים לתוכו. פחות מכאן מטלטלין עד בית סאתים. האי בית סאתים דקתני *) אפחות מכאן בית סאתים הוא דמטלטלין הא יתר מבית סאתים לא. והא פחות מי' טפחים כרמלית הוא. והים כרמלית הוא מכרמלית לכרמלית הוא ואפי' יתר מהאי שרי אלא לאו ארישא והכי קתני סלע שבים גבוה י' ורחב ד' אין מטלטלין לא מתוכו לים ולא מן הים לתוכו. ועד כמה עד בית סאתים. כלומר שהוא כרה"י הא יתר מבית סאתים מטלטלין אלמא כרמלית היא. והאי סלע שבים כי קרפף יתר מבית סאתים שלא הוקף לדירה הוא וקתני דמטלטלין מן הים לתוכו אלמא כרמלית היא. ותיובתא דר' יוחנן תיובתא ודחי רבא לעולם אין מטלטלין לא מתוכו לים ולא מן הים לתוכו. [וה"ק] בתוכו הוא דמטלטלין עד בית סאתים רב אשי אמר לעולם ארישא והן אמרו קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה אין מטלטלין בו אלא בד' אמות. והן אמרו אין מטלטלין מרה"י לכרמלית בית סאתים דשרי לטלטולי בכוליה אסרי רבנן לטלטולי מתוכו לים ומן הים לתוכו מ"ט דילמא אמרי רה"י הוא ואתי לטלטולי בכוליה. ומ"ש תוכו שכיח ולפיכך אסרו. מתוכו לים ומן הים לתוכו דלא שכיח לא גזרו רבנן: ההוא ינוקא דאישתפוך חמיה שחיממו לו למול עליהן א' להן רבה נייתו ליה מיא חמימי מגו ביתו. והא לא ערבינן. א"ל נסמוך על שיתוף שבמבוי אמר ליה לית לן שיתופי מבוי אמר להו אמרו לגוי וייתי

*) נ"ל דקתני אהיא קאי אי אפחות מכאן וכו'

מסורת הש"ס

שבת דף ו.

[שבת קכ. ושם נסמן]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה וישראל וכו'. במקום אויר (של מבוי). תא"מ וכ"ה באשר"י אין זה : (ב) ד"ה נסמוך וכו'. משנה דלקמן. נ"ב דף ע"ב ע"ב : (ג) באו"ד דפסיק רב לקמן. נ"ב דף עא ע"ב : (ד) באו"ד סבר כמאן דאמר. נ"ב סוף דף עא ע"ב :

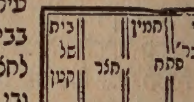
גליון הש"ס

גמ' נימרו ליה לנכרי. עי' לעיל דף סד ע"א תוס' ד"ה א"כ :

מה הזאה שבות ואינה דוחה את השבת אף אמירה לנכרי שבות ואינה דוחה את השבת א"ל ולא שני לך בין שבות דאית ביה מעשה לשבות דלית ביה מעשה(א) דהא מר לא אמר לנכרי זיל אחים א"ל רבה בר רב חנן לאביי מבואה דאית ביה תרי גברי רברבי כרבנן לא לידהוי ביה לא עירוב ולא שיתוף א"ל מאי נעביד מר לאו אורחיה אנא טרידנא בגירסאי אינהו לא משגחי ואי אקני להו פיתא בסלא כיון דאי בעו לה מינאי ולא אפשר ליתבה נהלייהו בטיל שיתוף דתניא אחד מבני מבוי שביקש יין ושמן ולא נתנו לו בטל השיתוף ונקני להו מר רביעתא דחלא בחביתא תניא אין משתתפין באוצר והא תניא משתתפין אמר רב אושעיא ל"ק הא ב"ש הא ב"ה *דתנן המת בבית ולו פתחים הרבה כולן טמאין נפתח אחד מהן הוא טמא וכולן טהורין חישב להוציאו באחד מהן או בחלון שיש בו ארבעה על ארבעה מציל על כל הפתחים כולן בית שמאי אומרים והוא שחישב עד שלא ימות המת וב"ה אומרים אף משימות המת ההוא ינוקא דאישתפוך חמימיה אמר להו רבא נשיילה לאימיה אי צריכא *נחים ליה נכרי אגב אימיה אמר ליה רב משרשיא לרבא אימיה קא אכלה תמרי א"ל אימור תונבא בעלמא הוא דנקט לה ההוא ינוקא דאישתפוך חמימיה אמר להו רבא פנו לי מאני מבי גברי לבי נשי ואיזיל ואיתיב התם ואיבטיל להו הא חצר א"ל רבינא לרבא *והאמר שמואל אין ביטול רשות מחצר לחצר אמר ליה *אנא כר' יוחנן סבירא לי דאמר יש ביטול מחצר לחצר ואי לא סבר לה מר כשמואל

ניתיב

מה הזאה שבות ואינה דוחה שבת. ואפי' במקום מצוה כגון לשחוט פסחו כדתנן בפסחים בפרק אלו דברים (דף סה:): תרי גברי רברבי כרבנן. כגון אתה ורבה דדיירית ביה: מר. רבה אין כבודו לחזר על בני המבוי ולגבות השיתוף: אינהו. שאר בני המבוי לא משגחי: אקני להו. משלי ריפתא בסלא בדיבורא דליכא טרחא ויהו כולן זוכין בו לשם שיתוף: כיון דאי בעו מינאי. אם אחד מהן היה צריך לאכול מן השיתוף והיה שואלו ממני אין יכולת בידי לוותר משלי בכל שבת(ב) לכך נמצא שאין בלבי להיות בו חלק גמור ובטל השיתוף: שביקש יין ושמן. משל שיתוף: רביעתא דחלא. חומץ: בחביתא. באחת מחביותיך דמידי דלית ביה קפידא הוא ועיקר שיתוף ביין כדאמר בהאי פירקא (דף עט:) ויניח החבית בחצר ויסמוך על רביעית שבה לשום שיתוף לצורך כל השנה כולה שמניחין שיתוף בחצר: אין משתתפין באוצר. בדבר האצור כגון חבית של יין או פירות המכונסין אין סומכין על מה שבתוכן משום דאין ברירה איזהו של שיתוף וכי מסתפק ממנו איכא למימר אזל ליה שיתוף: כולן טמאין. כל הכלים הנתונין בעובי האסקופה טמאין ואע"פ שאינם באהל המת מפני שאין אנו יודעין באיזו פתח יוציאנו ופתח שעתיד לצאת בו מיטמא מיד וטעמא ליכא אלא הלכות טומאה הכי גמירי לה ואפי' חלונות של טפח על טפח טמאין דכיון דכולן שוין לא מוכחא מילתא בהי מפיק ליה: נפתח אחד מהן. ודאי בההוא מפיק ליה: פחות מד' על ד' אינו חשוב להציל על השאר: עד שלא ימות. דלא נחתא להו טומאה אשאר פתחים אבל משימות המת כבר נטמאו הכלים ולא אמרינן הוברר הדבר דמעיקרא נמי דעתיה לאפוקי בהאי פיתחא אלא נחתא להו טומאה ואפי' כלים הבאין (ג)(לשאר פתחים) שם לאחר מחשבה טמאים דכיון דנחתא להו טומאה תו לא סלקא מינייהו במחשבה עד דעביד להו מעשה ממש דפתח ליה להאי ומהני לטהר את האחרים מכאן ולהבא כדקתני לעיל נפתח אחד מהן כו': וב"ה אומרים אף משימות המת. דאמרינן יש ברירה דמאתמול דעתיה בהאי פיתחא ולא נחתא טומאה לאחריני ואפי' כלים דקודם מחשבה טהורין: נישיילה לאימיה אם צריכה. לצורכה חמין נחים ליה נכרי אגב אימיה דקי"ל *חיה אחר שבעה אפי' אמרה צריכה אני אין מחללין עליה את השבת אבל עושין לה ע"י ארמאי: קא אכלה תמרי. כלומר הא חזינן דאינה צריכה חמין לשתות דהא נמי אכלה: תונבא. אשדורדיש"ן ואוכלת ואינה יודעת מה: פנו לי מאני. בחצירו של רבא היו חמין והתינוק נשפכו חמיו בחצר אחרת ופתח ביניהן ולא עירבו שתי חצירות יחד ולרבא היו בביתו חדרים פנימיים שאין פתוחין לחצר והן לנשיות והנשים יושבות שם ובי גברי הוה פתוח לחצר ותנן *במתני' המבטל רשות חצירו אסור להוציא מביתו לחצר דהא לאו דידיה הוא *הלכך פינה כליו מבי גברי כדי שלא יבא להוציא משם לחצר והלך וישב בחדרים הפנימיים וביטל רשות חצרו לבני חצר האחרת ויביאו חמין מחצירו לחצירן:

ניתיב

לשבות דלית ביה מעשה. וא"ת דבההוא ינוקא דלקמן דאמר להו רבא נשיילה לאימיה אי צריכא ניחיימו ליה אגב אימיה כי לא צריכא נמי וכי לא היה נכרי בכל העיר שיאמרו לו שיחם בשביל הקטן למולו ובפ"ק דגיטין (דף ח: ד"ה אע"ג) פירשתי: כיון דאי בעו מינאי ולא יהיבנא להו. צריך ליזהר כשאדם עושה עירוב שלא יערב בדבר שהוא מקפיד עליו כגון אותן דברים שתיקן לכבוד שבת או (ד) אם יש לו ככר נאה שקורין גשטי"ל או פסטיד"א וכיוצא בהן דאי בעו ליה מיניה ולא יהיב להו בטל עירוב: ונקני להו מר רביעתא דחלא בחביתא. לכאורה משמע לצורך שיתוף מבוי קאמר דלעירובי חצירות בעי פת אע"ג דאמר לקמן בפרק חלון (דף פא.) מאן שמעת ליה דאמר פת אין מידי אחרינא לא ר' יהושע הא קי"ל כר' יהושע לגבי ר"א דפליג עליה התם ולקמן בפירקא* בין ר"מ בין רבנן סבירא להו דעירובי חצירות אינו אלא בפת ולכאורה כולהו אמוראי דההיא שמעתא הכי אית להו ואור"י דנ"ל דההיא חביתא דחלא דהכא בחצר הוה ולא בבית דהא אמר לקמן בפרק כיצד משתתפין (דף פה:) דעירובי חצירות בבית שבחצר ושיתופי מבואות בחצר שבמבוי ותרווייהו דוקא °כמו שאפרש לקמן (ה) וכן ההיא דבעל הבית שהיה שותף עם שכיניו לזה ביין כו' איירי כגון דמונח בחצר: תניא אין משתתפין באוצר. וא"ת ואביי כב"ש דהא כב"ש מסיק לה וי"ל דאביי לא חשיב הא דקאמר רב אושעיא הא ב"ש הא ב"ה וקסבר אביי לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה דכמה פלוגתא דתנאי ואמוראי אשכחן לענין ברירה ועוד אומר ר"י דאביי הוה מוקים כולהו אליביה ולמפרע כולן טמאין דאין ברירה והוה מפרש (*כרבה) דמסיק במסכת ביצה (דף י. ולז:) לטהר את הפתחים מכאן ולהבא: אמר רב אושעיא לא קשיא כו'. הקשה ר"ת דהכא מוקי רב אושעיא פלוגתייהו בברירה ובפ"ק דביצה (דף י.) וגם בסוף ביצה (דף לז:) מסיק רב אושעיא דפליגי לטהר את הפתחים מכאן ולהבא דכיון דנחתא להו טומאה לא נפקא לב"ש אלא בשינוי מעשה ולב"ה סגי במחשבה (ו) ואור"ת דרב אושעיא לחוד ורבי אושעיא לחוד דהכא גרס בכל הספרים רב אושעיא והתם גרסינן רבי אושעיא ומצינו רב אושעיא שהיה באמוראים אחרונים בתר ההיא שמעתא דפ' בתרא דביצה (דף לח:) גבי ליבטיל מים ומלח גבי עיסה דקאמר רב (ז) אושעיא דשפיר עביד דאחיכו עליה וביבמות בריש כיצד (דף יח:) על מילתיה דרב אושעיא דאמר חלוק היה ר"ש אף בראשונה אמר *מתיב ר' אושעיא ובפרק כל הגט (גיטין דף כה.) בעא מיניה רב אושעיא מרב יהודה וה"ר מנחם מיונ"י פי' דלא פליגי הכא בברירה אלא לטהר את הפתחים מכאן ולהבא כדאמר בביצה וה"ק הא ב"ש דלא מהניא מחשבה לטהר את הפתחים ה"נ לא מהני לענין עירוב ואע"פ שמזכה להו כיון דמתחילה לא הונח בחבית לשם עירוב ולב"ה דמהניא מחשבה התם מהני נמי הכא והא דתנן לקמן* בעל הבית שהיה שותף עם שכניו והא דתנן נמי בכיצד משתתפין (לקמן דף פב.) מניח את החבית כו' כב"ה דלא בעו הנחה לשם עירוב וניחא השתא דשבק שאר פלוגתייהו דתנאי דפליגי לענין ברירה בהלוקח יין מבין הכותים ובשאר מקומות ואף על גב דקאי השתא אביי כב"ש לא היה חושש לכך להשיבו דבלאו הכי היה יכול להקשות לו וליקני להו רביעתא דחלא במנה אלא לא היה חושש לטרוח כל כך לערב ואין זו סברא תמוה כל כך אם אינו מועיל זכוי לב"ש אם לא הונח בכלי לשם עירוב דהא בסוף פירקין (ח) נמי פרכינן אלא מעתה הקנה לו פת בסלו ה"נ דלא הוי שיתוף פירוש (ט) ולא יועיל שיתוף משום דלא אפקי ועיילי דרך פתחים למבוי מיהו זה קשיא דאדפריך מברייתא דתניא משתתפין באוצר הוה ליה למיפרך ממתני' דבעה"ב שהיה שותף עם שכיניו וכמה משניות דלא בעו הנחה בכלי לשם עירוב ועוד קשיא דמה ענין מחשבה לטהר את הפתחים למחשבה דעירוב: אי צריכה ניחממו ליה אגב אימיה. פירשנו בפרק קמא דגיטין (דף ח: ד"ה אע"ג):

אלא

מו א מיי' פ"ב מהלכות עירובין הלכה ב סמג עשין א טוש"ע או"ח סי' שסו סעיף ה:
מז ב ג מיי' שם הל' ג וסמג שם טור או"ח סי' שפו:
מח ד ה מיי' פ"ז מהל' טומאת מת הלכה ב סמג עשין רלח:

ביצה דף י. ודף לז: אהלות פ"ז מ"ג

[ע' תוס' ב"ק ...: ד"ה אומר לנכרי ובתוספות גיטין ח: ד"ה אע"ג ותוס' מנחות סד. ד"ה שתים]

[לעיל סו: וש"נ]

[לקמן עה:]

[שבת קכט.]

דף עג:

[נ"ל כרבי אושעיא ועיין ביצה י.]

[שם יג. ושם]

[דף עט.]

רבינו חננאל

וייתי להו אמר אביי בעי לאותובי למר והא הזאה שבות היא. ואמירה לנכרי שבות היא. מה הזאה אינה דוחה את השבת אף אמירה לנכרי לא תדחה את השבת. א' לי ולא שני לך בין שבות דאית ביה מעשה כגון הזאה לשבות דלית ביה מעשה כגון אמירה לנכרי. ואי מקנה להו חד ריפתא לבני מבוי ובעי ליה חד מינייהו ולא יהבי ליה בטל השיתוף דתניא אחד מבני מבוי שביקש יין ושמן ולא נתנו לו בטל השיתוף. תנא אין משתתפין באוצר אוקימנא לב"ש דלית להו ברירה והא דתניא משתתפין באוצר כב"ה דאית להו ברירה. דתנן המת בבית ולו פתחים הרבה כולן טמאין נפתח אחד מהן הוא טמא וכולן טהורים חישב להוציאו באחד מהן או בחלון שיש בו ד' על ד' הציל על פתחין כולן בש"א והוא שחישב עד שלא ימות המת. ובה"א אף משמת המת ש"מ לב"ה אית להו ברירה. ואע"פ שאחרי שמת חישב להוציאו באחד מהן נתברר כי הוא שהיה מוכן להוציאו ממנו. וההוא ינוקא דאשתפוך בשבת אותן המים החמין שהיו מוכנים לקטן למול אותו עליהן אמר רבא ישאלו לאמו. כלומר אם מרגשת בעצמה חולי שצריכה מים חמים נחים ליה לקטן נכרי אגב אמיה ואקשינן ליה לרבא והא חזינן לאמיה דקא אכלה קמן תמרי כמו הבריאים ואמר להו לא סמכינן אהאי דקא אכלה קמן [תמרי] תנבא הוא דנקים לה כלומר קור החזיק בה ואוכלת בלא תיקון דעת ואי אמרה צריכנא מים חמין מחמין לה. (רב) [רבא] היו לו ב' חצרות באחת היה יושב הוא ובני אדם יוצאין ובאין אצלו ובני אדם אחרים שם עוד יש להן בתים באותה חצר ששוכנים בהן. ואחד מבני חצר בא למול את בנו בשבת. ואישפכו חמימי. אמר להו רבא הכינו לי כלים לישב עליהן בחצרי האחרת שהנשים יושבות בה ואלך ואשב שם ואבטל להם רשותי מזו החצר וימול החמין שלי וימול עליהן הקטן. א"ל רבינא לרבא והאמר שמואל אין מבטלין מחצר לחצר א"ל כר' יוחנן סבירא לי דא' מבטלין רשות מחצר לחצר א"ל ואי לא סבירא לך כשמואל

הגהות הב"ח

(א) גמ' דלית ביה מעשה (דהא מר וכו' אחים) תא"מ ונ"ב ס"א לא גרסי ליה וכן מוכח בתוספו' בד"ה לשבות: (ב) רש"י ד"ה כיון וכו' לוותר משלי בכל שבת כל כך נמצא: (ג) ד"ה עד שלא וכו' כלים הבאין (לשאר פתחים) תא"מ ונ"ב ס"א נמחק והגה"ה סיא: (ד) תוס' ד"ה כיון וכו' לכבוד שבת או ככר נאה כצ"ל ותיבות אם יש לו נמחק: (ה) ד"ה ונקני כו' כמו שאפרש לקמן. נ"ב בדף ע"ב בד"ה בפת: (ו) ד"ה אמר ר' הושעיא וכו' סגי במחשבה (ואור"ת וכו' באמוראין) תא"מ ונ"ב ס"א ואומר ר"ת דרב הושעיא לחוד ורב הושעיא לחוד דהכא גרסינן בכל הספרים רב הושעיא והתם גרסינן רב הושעיא ומצינו רב הושעיא שהיה באמוראים: (ז) בא"ד דקאמר רבי הושעיא דשפיר וכו' מתיב רבי הושעיא וכו' בעא מיניה ר' הושעיא: (ח) בא"ד בסוף פרקין. נ"ב סוף דף עג: (ט) בא"ד פי' דלא יועיל וכו' קשה לפירוש זה דאדפריך:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה פנו לי מאני וכו'. הלכך פונה כליו. ע' לקמן דף עט ע"ב תוס' ד"ה ולאיבעית אימא: תוס' ד"ה ונקני ליה וכו' כמו שאפרש לקמן דף עח ע"ב בתוס' ד"ה בפת:

ניתיב מר בדוכתיה וניבטיל להו לדידהו ונהדרו אינהו וניבטלו ליה למר דהא אמר רב *מבטלין וחוזרין ומבטלין אנא בהא כשמואל סבירא לי דאמר *אין מבטלין וחוזרין ומבטלין ולאו חד טעמא הוא מ"ט אין מבטלין וחוזרין ומבטלין לאו משום דכיון דבטליה לרשותיה אסתלק ליה מהכא לגמרי והוה ליה כבן חצר אחרת ואין ביטול רשות מחצר לחצר מר נמי לא ניבטיל התם היינו טעמא כי היכי דלא ליהוי מלתא דרבנן כחוכא *ואטלולא גופא °רב אמר מבטלין וחוזרין ומבטלין ושמואל אמר אין מבטלין וחוזרין ומבטלין לימא רב ושמואל בפלוגתא דרבנן ור' אליעזר קא מיפלגי דרב דאמר כרבנן ושמואל דאמר כר"א אמר לך רב אנא דאמרי אפי' לרבי אליעזר עד כאן לא קאמר רבי אליעזר התם המבטל רשות חצירו רשות ביתו ביטל משום *דבבית בלא חצר לא דיירי אינשי אבל לענין איסתלוקי מי אמר ושמואל אמר אנא דאמרי אפילו כרבנן עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא מאי דבטיל בטיל ודלא בטיל לא בטיל אבל מאי דבטיל מיהא איסתלק לגמרי אמר רב אחא בר חנא אמר רב ששת כתנאי *מי שנתן רשותו והוציא בין בשוגג בין במזיד אוסר דברי ר"מ רבי יהודה אומר במזיד אוסר בשוגג אינו אוסר מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר מבטלין וחוזרין ומבטלין ומר סבר אין מבטלין וחוזרין ומבטלין אמר רב אחא בר תחליפא משמיה דרבא לא דכ"ע אין מבטלין וחוזרין ומבטלין והכא *בקנסו שוגג אטו מזיד קא מיפלגי מ"ס קנסו שוגג אטו מזיד ומר סבר לא קנסו שוגג אטו מזיד רב אשי אמר רב ושמואל בפלוגתא דר"א ורבנן קא מיפלגי: אמר רבן גמליאל מעשה בצדוקי אחד שהיה דר עמנו: צדוקי מאן דכר שמיה חסורי מיחסרא והכי קתני צדוקי הרי הוא כנכרי ורבן גמליאל אומר צדוקי אינו כנכרי ואמר רבן גמליאל מעשה בצדוקי אחד שהיה דר עמנו במבוי בירושלים ואמר לנו אבא מהרו והוציאו את הכלים למבוי עד שלא יוציא ויאסר עליכם והתניא הדר עם נכרי צדוקי וביתוסי הרי אלו אוסרין עליו (רבן גמליאל אומר צדוקי וביתוסי אינן אוסרין) ומעשה בצדוקי אחד שהיה דר עם רבן גמליאל במבוי בירושלים ואמר להם רבן גמליאל לבניו בני מהרו והוציאו מה שאתם מוציאין והכניסו מה שאתם מכניסין עד שלא יוציא התועב הזה ויאסר עליכם *שהרי ביטל רשותו לכם דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר בלשון אחרת מהרו ועשו צורכיכם במבוי עד שלא תחשך ויאסר עליכם אמר מר הוציאו מה שאתם מוציאין והכניסו מה שאתם מכניסין עד שלא יוציא התועב הזה ויאסר עליכם למימרא דכי מפקי אינהו והדר מפיק איהו לא אסר והתנן

ניתיב מר אדוכתיה. דמדקאמרת פנו לי מאני גלית אדעתך דמאחרי שתבטל רשותך אין לך היום היתר בחצר והיינו כשמואל דאמר לקמן אין מבטלין וחוזרין ומבטלין דאי לאו כשמואל סבירא לך ליתיב מר אדוכתיה ובטל להם רשות חצרך שעה אחת עד שיקחו החמין ויחזרו הם ויבטלו לך אותו הרשות ויחזירו לך חצרך: דהא אמר רב מבטלין וחוזרין ומבטלין. שנים הדרין בחצר אחת ולא עירבו מבטל זה רשותו לזה עד שיעשה צרכיו ויחזור זה ויבטל לזה: מר נמי לא ליבטיל. דהא מחצר לחצר הוא: התם. דאין חוזרין ומבטלין טעמא לאו משום דה"ל כבן חצר אחרת אלא משום דלא ליהוי מילי דרבנן: כחוכא. שחוק: ואטלולא. ליצנות: רב דאמר כרבנן. דאמרי במתני'* ביתו אסור להכנים ולהוציא לו ולהם דאמרי המבטל רשות חצירו לא ביטל רשות ביתו אלמא לא מסתלק ליה לגמרי ולא הוה ליה כבן חצר אחרת: ושמואל כרבי אליעזר. דאמר בפרק עושין פסין (לעיל דף כו:) ביתו מותר להכנים ולהוציא להם מאחר שביטל רשותו דרשות ביתו נמי ביטל: אבל לענין איסתלוקי. לשויה נפשיה כבן חצר אחרת דלא לימצי למהדר וקבולי רשותיה מי אמר: אבל מאי דבטיל מיהא איסתלק לגמרי. מן החצר שביטל בפירוש ודאי איסתלק וה"ל כבן חצר אחרת: מי שנתן רשותו. לבני חצר מפני ששכח ולא עירב ולאחר שביטל הוציא מביתו לחצר אוסר על בני חצר דהדר שקליה לרשותיה: ר"מ. דאמר אפילו בשוגג הדרא ליה רשותיה סבר לא מסולק הוא וגבי ביטול נמי חוזרין ומבטלין והדרא ליה: לא דכ"ע אין חוזרין ומבטלין. דאיסתלק ליה ובדין הוא דבשוגג לא הדרא ליה אלא ר"מ קניס שוגג אטו מזיד ובמזיד כולהו מודו דאף על גב דאיסתלק ליה כיון דהדר דהא לא זבניה וכגון שלא החזיקו בני מבוי במבוי לאחר ביטול קודם חזרה: צדוקי מאן דכר שמיה. מי קאמר ת"ק דבעי למיגר דפליג רבן גמליאל ואמר דיכול לבטל: הרי הוא כנכרי. דאינו יכול לבטל בלא שכירות: והוציאו את הכלים. והחזיקו במבוי ושוב לא יוכל לחזור מביטולו וכשקדם היום עסקינן דחזקה דמבעוד יום לא מוכחא: והתניא. בניחותא דפליגי רבנן בצדוקי: עד שלא יוציא. כליו במבוי ויחזור ויטול את רשותו: ועשו צורכיכם. מבעוד יום עד שלא תחשך קסבר ר' יהודה דלא פליג רבן גמליאל אלא צדוקי כנכרי ס"ל ואין יכול לבטל ולקמן* פריך והתנן לרבי יהודה עד שלא יוציא אלמא לר' יהודה אליבא דרבן גמליאל יכול הוא לבטל ובהא הוא דפליג רבי יהודה דקסבר לאחר חזקה נמי יכול לחזור בו:
אימא

אנא דאמרי אפילו כרבנן. הוה מצי למימר טעמא דלעיל דלא ליהוו מילי דרבנן כי חוכא ואטלולא: קנסו שוגג אטו מזיד. לא שייך לקנסו שוגג אטו מזיד דעלמא דהכא לא קנסי' לדידיה מידי דבלאו הכי הוה אסיר אלא כלומר גזרו שוגג אטו מזיד: רב אשי אמר רב ושמואל בפלוגתא דרבי אליעזר כו'. לית ליה לרב אשי הא דאמר רבא לעיל* אליבא דשמואל פעמים מבטלין ופעמים אין מבטלין דהא מסיק לעיל* כי קאמר לרבנן והכא לרב אשי הוה שמואל כרבי אליעזר: אמר רבן גמליאל מעשה בצדוקי כו'. פירשתי במשנתנו: והתניא. בניחותא ומייתי סייעתא דפליגי רבנן בצדוקי אבל מכל מקום בברייתא זו צ"ל חסורי מיחסרא שלא יהא מעשה לסתור ואינו נראה כלל לחלק משום דמתני' סתמא קתני אבל בברייתא מסיים בה דברי ר"מ שהיה שונה דברי רבותיו: והוציאו מה שאתם מוציאין והכניסו מה כו'. פירוש או הכניסו דבחד מינייהו הוי חזקה כשעושה דבר שהיה נאסר בלא ביטול והא דקתני בסמוך מי שנתן רשותו והוציא בין בשוגג בין במזיד אוסר לאו דוקא הוציא אלא אפילו הכניס: למימרא דכי מפקי איהו כו'. מתוך הלשון משמע דמסיק אדעתיה שפיר לחלק בין מפיק אינהו והדר מפיק איהו למפיק איהו ברישא ותימה דאם כן מאי קא קשיא ליה הא איכא לאוקומי מתני' דמי שנתן רשותו כו' כגון דמפיק איהו ברישא כדמשני אביי כאן שהחזיקו ואין לומר דמי שנתן רשותו והוציא משמע ליה בכל ענין שהוציא אפילו דמפקי ליה אינהו ברישא דהא כי משני רב יוסף אימא אינו אוסר ע"כ לאו בכל ענין קתני דהא בעי למימר כי מפיק איהו ברישא אוסר ומפרש ר"י דמי שנתן רשותו משמע ליה שנגמרה לגמרי מתנתו דהיינו כי החזיקו דאפקי אינהו ברישא מדלא קתני מי שביטל דמשמע אמירה בעלמא כדקתני לעיל שהרי ביטל (א) לכם רשותו ואביי דמוקי לה בשלא החזיקו קא סבר דשייך למיתני מי שנתן אף על גב דאיירי בלא החזיקו ומייתי סייעתא מברייתא דקתני מי שנתן וקתני סיפא בד"א בשלא החזיקו אבל להא לא אצטריכא ליה לאביי לאתויי ראיה לחלק בין החזיקו ללא החזיקו דמברייתא דלעיל שמעי' ליה דקתני מהרו והוציאו כו' עד שלא יוציא הוא כו' ומאי אולמיה דהא מהאי:
והא

רבינו חננאל

כשמואל לא צריכא לאיסתלוקי מחצר לחצר. נינח מר אדוכתיה וניבטל להו רשותיה ונשקלו חמימיה וניהדרו אינהו ונבטלו רשותייהו למר ולישתרי למר לאשתמושי בחצר כרב דאמר מבטלין מהני להני ותוב הדרי הני ומבטלי להני. א"ל בהא כשמואל סבירא לי דאמר אין חוזרין ומבטלין. א"ל ולאו הדא היא טעמא דשמואל בקמייתא דסבר כיון דבטיל רשותיה אסתליק ליה מההיא חצר והוה ליה בן חצר אחרת. ומשום הכי אין חוזרין ומבטלין ליה דאין מבטלין מחצר לחצר. א"ל לאו מהאי טעמא אלא משום דלא מהווין מילי דרבנן כחוכא ואטלולא. כלומר כמו שחוק אלו מבטלין להן וחוזרין אחרי שעה ומבטלין אלו לאלו: גופא רב אמר מבטלין וחוזרין ומבטלין. ושמואל אמר אין מבטלין וחוזרין ומבטלין. נימא רב דאמר כר' אליעזר דתנן וכן שמעתי מר' אליעזר אנשי חצר ששכח א' מהן ולא עירב [ביתו] אסור להכנים ולהוציאו לו אבל הן מותרין ומקשינן והא תנן אסור לו ולהן. ופרקינן הא מתני' ר' אליעזר היא וסבר המבטל רשות חצרו רשות ביתו נמי ביטל ושמואל דאמר כרבנן דתנן הכא אנשי חצר ששכח אחד מהם ולא עירב ביתו אסור כו'. ואוקימנא כשביטל רשותו וקתני ביתו אסור לו ולהם ש"מ המבטל רשות חצירו רשות ביתו לא ביטל כו'. ורב מוקים לטעמי' אפילו כרבנן ושמואל אנא דאמרי אפילו לר' אליעזר כו' ואתא רב ששת לאוקומי לרב כר' מאיר דאמר מי שנתן רשותו והוציא בין בשוגג בין במזיד הרי זה אוסר. דייק כיון דבשוגג אוסר על בני החצר ש"מ דלא נסתלקה רשותו ואם יבטלו החצר לגביה חוזר רשותו אליו והותר בכל ושמואל אמר כר' יהודה דאמר בשוגג אינו אוסר. ונדחה ואסקה רב אשי דרב ושמואל בפלוגתא דר' אליעזר ורבנן פליגי ודברי רבי אליעזר מפורשין בסוף פ' עושין פסין לבירא(ו)ת: ירושלמי שלהם מותרין לו ולהם שביטלו רשותו (מהם) [מהו] שתחזור חלילה. תלמידי דרב משמיה דרב אמרי חוזרות חלילה *) הוא מותר והן אסורין פתר לה לצדדין הא מתניתא כו': אר"ג מעשה בצדוקי אחד כו'. אוקימנא חסורי מחסרא והכי קתני צדוקי אינו כנכרי ר"ג אומר **) הרי הוא כנכרי ואר"ג מעשה בצדוקי וכו' עד והתניא הדר עם הנכרי וצדוקי הרי אלו אוסרין עליו. ומעשה בצדוקי אחד שהיה דר עם ר"ג במבוי בירושלים. ואר"ג לבני מבוי מהרו והוציאו מה שתרצו להכנים שלא יוציאו (התועבה הזה) [התועבה הזה] ויאסר עליכם שהרי ביטל לכם רשות דברי ר"מ ואקשינן עלה ואי מפקי בני מבוי והדר מפיק הצדוקי מי לא אסר והתנן מי שנתן רשותו והוציא בין בשוגג בין במזיד אוסר דברי ר"מ. ודחי רב יוסף תני במזיד אוסר דברי ר"מ ופירק אביי פירוק אחר ואמר מתניתא בשלא החזיקו בני המבוי במבוי לפיכך אע"ג דביטל רשותו אם הוציא אוסר. אבל המבטל רשותו וקדמו בני המבוי והחזיקו במבוי אע"פ שהוציא לא

*) [חסר כאן וכ"ה בירושלמי שמואל אמר אין חוזרות תלילה מתניתין פליגא על שמואל שלהן מותרין וכו' ותניינן נתנו לו רשותן הוא מותר וכו'].
**) לפי הנראה מסוגיית הש"ס צ"ל להיפך דת"ק סבר דצדוקי ה"ה כנכרי ור"ג סבר דאינו כנכרי. וצ"ע].

עין משפט נר מצוה

מט א מיי' פ"ב מהל' עירובין הלכה ס סמג עשין א טוש"ע או"ח סי' שפא סעיף ז:
נ ב מיי' שם הלכה טו וסמג שם טוש"ע או"ח סי' שפא סעיף ח:

[דף סו:]
[דף סו.]

מסורת הש"ס

[לקמן סט:]
[לקמן עט:]
[לקמן דף סט:]
[גי' הערוך ושלולא]
[לעיל כו:]
[לקמן סט:]
[שבת ג: ושם נסמן]
[לקמן דף עג:]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה למימרא וכו' כדקתני לעיל שהרי ביטל רשותו לכם ואביי:

גליון הש"ס

גמ' רב אמר מבטלין וחוזרין ומבטלין. עי' לקמן דף עט ע"ב תוס' ד"ה והא קמ"ל:

גמרא

והתנן *מי שנתן רשותו והוציא בין בשוגג בין במזיד אוסר דברי רבי מאיר אמר רב יוסף אימא אינו אוסר אביי אמר לא קשיא כאן שהחזיקו בני מבוי במבוי כאן שלא החזיקו בני מבוי במבוי והתניא עד שלא נתן רשותו הוציא בין בשוגג בין במזיד יכול לבטל דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר בשוגג יכול לבטל במזיד אינו יכול לבטל מי שנתן רשותו והוציא בין בשוגג בין במזיד אוסר דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר *במזיד אוסר בשוגג אינו אוסר במה דברים אמורים בשלא החזיקו בני מבוי במבוי אבל החזיקו בני מבוי במבוי בין בשוגג ובין במזיד אינו אוסר: אמר מר ר' יהודה אומר בלשון אחרת מהרו ועשו צורכיכם במבוי עד שלא תחשך ויאסר עליכם אלמא נכרי הוא והא אנן עד שלא יוציא תנן אימא עד שלא(א) יוציא היום ואיבעית אימא לא קשיא כאן במומר לחלל שבתות בצנעא כאן במומר לחלל שבתות בפרהסיא כמאן אזלא הא דתניא מומר וגילוי פנים הרי זה אינו מבטל רשות גילוי פנים מומר הוי אלא מומר בגילוי פנים אינו יכול לבטל רשות כמאן כר' יהודה ההוא (ב) דנפק בחומרתא דמדושא כיון דחזייה לר' יהודה נשיאה כסייה אמר כגון זה מבטל רשות לר' יהודה אמר רב הונא איזהו ישראל מומר זה המחלל שבתות בפרהסיא א"ל רב נחמן כמאן אי כר"מ דאמר* חשוד לדבר א' חשוד לכל התורה כולה אפי' בא' מכל איסורין שבתורה נמי אי כרבנן האמרי חשוד לדבר א' לא הוי חשוד לכל התורה כולה

עד

רש"י

אימא אינו אוסר. לר"מ: והתניא. בניחותא: עד שלא נתן כו'. אישראל שלא עירב קאי: יכול לבטל. אע"ג דמומר הוא לחלל שבת יכול לבטל: במזיד אין יכול לבטל. קסבר ר' יהודה מחלל שבת אין יכול לבטל בלא שכירות: אוסר. דהדר שקליה לרשותיה ובשוגג נמי קנסו שוגג אטו מזיד: במה דברים אמורים. ר"מ קאמר לה דאילו ר' יהודה לליסנא דמתני' קאמר דלא מהניא חזקה ולליסנא דברייתא דקאמר ר' יהודה עד שלא תחשך טעמא לאו משום דלא מהניא חזקה הוא אלא משום דקסבר הרי הוא כעובד כוכבים וגבי ישראל שביטל איכא למימר דאפי' לר' יהודה מהניא חזקה ובמה דברים אמורים דברי הכל הוא: והא אנן תנן. לר' יהודה עד שלא יוציא אלמא מהני ביטול כל כמה דלא הדר ביה ובחזקה הוא דפליג דקסבר לא מהניא: ואיבעית אימא. מתני' דמשמע לדוקי מבטל במומר לחלל בצנעא: גילוי פנים. חצוף: מומר הוי. בתמיה וכי משום גילוי פנים חשיב ליה מומר: מומר בגילוי פנים. בפרהסיא: כר' יהודה. דלר"מ מומר לחלל שבת בפרהסיא מבטל: בחומרתא דמדושא. טבעת שחותמה ממין אחר ואמרי' במסכת שבת (דף נט:) היא של אלמוג וחותמה של מתכת אסור לצאת בה חומרתא חותם מדושא לא אתפרש ובדקתי במס' שבת ולא נשנית שם לענין שבת אלא לענין טומאה ואומר אני חומרתא דמדושא קשר של בושם אחד ממיני הבשמים וכי האי גוונא אמרי' בשבת (דף סב.) דאין יוצאין בחומרתא דפילון וחייב עליו חטאת משום דמשאוי הוא ואינו תכשיט אדם: כגון זה. שמחלל שבת בצנעא: איזהו ישראל מומר. דחשבינן ליה מומר לכל מילי: ר' מאיר ורבנן. במס' בכורות בפר' עד כמה (דף ל:):

תוספות

והא תנן מי שנתן רשות כו'. הא דפריך אברייתא טפי מאמתני' משום דבברייתא מסיים בה דברי ר"מ:

הוציא בין בשוגג בין במזיד יכול לבטל. פירש בקונט' אע"ג דמומר הוא לחלל שבת יכול לבטל ר' יהודה אומר במזיד אינו יכול לבטל קסבר מומר לחלל שבת אינו יכול לבטל בלא שכירות ומדתולה טעם בקונטרס משום מומר צריך לומר דבפרהסיא קאמר כדמסיק דדוקא בפרהסיא לר' יהודה אינו יכול לבטל רשות ואפ"ה לר"מ מבטל רשות ובסמוך נמי דקאמר מומר בגילוי פנים אינו מבטל רשות כמאן כר' יהודה פירש בקונט' דלר"מ במומר לחלל שבת בפרהסיא מבטל ותימה דבמתני' קתני לדוקי הרי הוא כנכרי כדמסיק לעיל ומשמע בריש פירקין דרישא דמתני' ר"מ וי"ל דודאי כולה מתניתא עד ר' יהודה ר"מ קתני לה כדמסיים בה בברייתא דברי ר"מ דר"מ שונה דברי רבותיו דברי חכמים ודברי ר"ג ואפשר דסבר כר"ג דאמר לדוקי אינו כנכרי (ג)ועוד מדפליגי ר"מ ור' יהודה אליבא דר"ג משמע נמי דכר"ג סבירא ליה ומיהו לא משמע כלל לפרש ברייתא זו מטעם מומר חדא דלמה ליה למנקט הוציא הוה ליה למימר שחילל שבת בכל מלאכה שחילל ועוד דמשמע דמשום דהוציא בשבת זו דקתני עד שלא נתן רשותו הוציא ועוד דמשמע סתם הוציא בכל ענין בין בצנעא בין בפרהסיא כמו מי שנתן רשותו והוציא דסיפא ומפרש ר"י דהכא לאו מטעם מומר קאמר דמומר לא שייך אלא באדם הרגיל לחלל שבתות ואינו נזהר כלל אבל הכא לא ברגיל איירי אלא שבמקרה בעלמא אירע כך שהוציא שהיה דחוק לפי שעה ואם בשבת שעברה עשה כן אפי' במזיד לא היה מזיק כלום אפי' לר' יהודה דלאו מומר הוא כדפירשתי אלא דוקא בשבת זו דמאחר שהחזיק ברשותו אינו יכול לבטל כמו החזיק אחר ביטול דאין יכול עוד לבטל ור"מ סבר דיכול לבטל משום דלא חשיב מחזיק כיון שאחר הנתינה לא החזיק:

כאן במומר לחלל שבתות בפרהסיא. לפירוש הקונט' שהוציא במזיד דלעיל חשיב מומר אפי' במילי דרבנן וכן משמע מדלא משני הא והא בפרהסיא הא בדאורייתא הא בדרבנן ותימה דהא סתם צדוקי אינו נזהר כלל במילי דרבנן אפי' בפרהסיא וכותים נמי שהיו מבטלים וטוענים רשות קודם שגזרו עליהם ר' אמי ור' אסי כפ"ק דחולין (דף ו:) הא סתם כותים אינם מאמינים בדברי חכמים ואפי' בפרהסיא ולא מזהרי וי"ל שרגילים הם ליזהר לפי שיראים מחכמים כדאשכחן בנדה פרק בנות כותים (דף לג:*) אע"פ שצדוקים אנו מתיראין אנו מפני הפרושים:

כיון דחזיה לר' יהודה נשיאה כסייה. וא"ת והא ר' יהודה נשיאה גופיה נפק בחומרתא דמדושא כדאמרי' במועד קטן בפרק מי שהפך (דף יב:) ותירץ ר"ח דהאי גברא דהכא נפק ברשות הרבים והתם בחצר ותימה אפי' בחצר משמע התם דאסור דקאמר על ר' אמי דאיקפד מאי טעמא איקפד אי משום חומרתא דמדושא והא תניא השירים והנזמים והטבעות הרי הן ככל הכלים הניטלין בחצר ואמר עלה דהיא ברייתא בסוף פרק כירה (שבת דף מו:) אמר עולא מאי טעמא הואיל ואיכא תורת כלי עליהן ומדנקט טעמא דתורת כלי משמע דאסור להתקשט בהם בחצר דלא חזו בשבת ואפ"ה שרי לצורך גופו ולצורך מקומו כמו כל דבר שיש תורת כלי עליו אע"פ שמלאכתו לאיסור כדאמר בפרק במה אשה (שם דף סד:) כל מקום שאסרו חכמים לצאת בו לרה"ר אסור לצאת בו לחצר חוץ מכבול ופאה נכרית ואור"י דודאי שירים ונזמים וטבעות אסור להתקשט בהם בחצר שמא יצא בהן לרה"ר וברשות הרבים אסור דילמא שליף ומחוי ולא חשיב גזירה לגזירה אבל חומרתא דמדושא אינו תכשיט כלל ואפי' הוציאה באצבעו לחצר ליכא איסור משום תכשיט דלאו תכשיט הוא אלא איסור טלטול בעלמא הוא דאיכא כלשון ראשון שפירש בקונט' טבעת (ד) שחותמה ממין אחר ולא כלשון ב' שפירש קשר של בשמים וכן(ה)במועד קטן (דף יב:) דמדמה להו לשירים ונזמים וטבעות ור' יהודה נשיאה לצורך גופו ולצורך מקומו אפקינהו כגון לטייל בהם את התינוק או שאר ענייניים ומשום הכי קאמר מ"ט איקפד דאיסור טלטול ליכא שהרי יש עליה תורת כלי כדתניא השירים והנזמים שהם כשאר כלים שמלאכתן לאיסור שניטלין לצורך גופן וכיון דאיסור טלטול ליכא איסור תכשיט פשיטא דליכא דאינו עשוי לתכשיט אלא כמו עץ בעלמא שעשוי לחתום בה חותמות ור"ת מפרש דתרוייהו נפקי לרה"ר ר' יהודה נשיאה באצבעותיו והאי גברא בקומצו ואם היה מותר לטלטל היה יכול להתקשט בו לרה"ר שתכשיט הוא ולא שייך למגזר באיש (ו) שליף ומחוי לכך לא הוצרך להביא ראיה אלא על הטלטול דלא חשיב כחתיכה של מתכת או של עץ דעלמא ומיהו קשה לר"י דזה היה יכול לדקדק מן מתני' דפ' במה אשה יוצאה (שבת דף נז.) דתנן בטבעת שאין עליה חותם לא תצא ואם יצאה אינה חייבת חטאת ש"מ דחשיב ראויות לתכשיט ועוד דלישנא דנפק לא משמע בקומצו:

אי כר"מ אפי' בא' מכל איסורין נמי. וה"ג תניא בהדיא בבכורות בפ' עד כמה (ד' ל.) נחשד לדבר אחד נחשד לכל התורה כולה דברי ר"מ ותימה דבפ' זה בורר (סנהדרין דף כז.) גבי פלוגתא דאביי ורבא דאוכל נבלות להכעיס ורבא אמר כשר בעי לאוקמי רבא כר' יוסי דאמר הוזם בדיני

עין משפט נר מצוה

נא א מיי' פ"ב מהלכות עירובין הלכה ו וסמג שם טוש"ע או"ח סי' שפא סעיף א

רבינו חננאל

לא אסר. וכדתניא אם עד שלא נתן רשותו והוציא בין בשוגג בין במזיד יכול לבטל רשותו דברי ר' מאיר. ר' יהודה אמר בשוגג יכול לבטל. אבל אם הוציא במזיד לאסור עליהן אין יכול לבטל. מי שנתן רשותו והוציא (אחר) בין שוגג בין מזיד אוסר דברי ר' מאיר. ר' יהודה א' מזיד אוסר שוגג אינו אוסר. בד"א בשלא החזיקו בני המבוי במבוי. אבל אם הוציאו הכלים שלהם והחזיקו בני המבוי במבוי אע"ג שהוציא הוא בין בשוגג בין במזיד אין אוסר. אמר מר רבי יהודה אומר בלשון אחרת מהרו ועשו צורכיכם במבוי עד שלא תחשך ויאסר עליכם אלמא נכרי הוא ואין ביטול רשות מועיל במקום נכרי עד שישכיר. והא אנן תנן במתני' עד שלא יוציא ויאסור עליכם אלמא לאו נכרי הוא ובביטול סגי ליה. אלא אם יוציא יאסר. ופרקינן מאי שלא יוציא דקתני במתני' שלא יוציא היום. כר' יהודה דקתני עד שלא תחשך. איבעית אימא לא קשיא הא דקתני ר' יהודה הצדוקי אינו מבטל אלא הרי הוא כנכרי המחלל שבתות בפרהסיא והאי במומר דמחלל שבתות בצנעא והא דתניא מומר בגלוי פנים אינו מבטל רשותו כר' יהודה: **ההוא** מומר דנפק בחומרתא דמדושא *) אקפד ר' אמי אמר רב יוסף מ"ט אקפד והתניא השירים והנזמים והטבעות הרי הן ככלים המטלטלין בחצר וזה המומר נפיק בה בשבת ברה"ר. בהדי דחזייה לר' יהודה נשיאה כסייה להאי חומרתא כלומר נתבייש ממנו. אמר כגון זה שאינו מחלל שבת בגילוי פנים יכול לבטל רשות לר' יהודה. אמר רב הונא איזהו ישראל מומר זה המחלל שבת

*) דברי רבינו משולל הבנה ונראה דחסר וצ"ל [וא"ת הא ר"י נשיאה גופא נפיק בחומרתא דמדושא כדאמרינן במו"ק ד' י"ב וי"ל דהתם מיירי בחצר וכמו דמסיק שם איקפד ר' אמי וכו']. כצ"ל וכן משמע בתו' כאן בד"ה כיון דהי' לפניהם הגי' כן בד' רבינו.

רב נסים גאון

במאן אי כר' מאיר דאמר מומר לדבר אחד הוי מומר לכל התורה כולה אפילו אחד מכל איסורין שבתורה נמי ואי כרבנן הא אמרי חשוד לדבר אחד לא נחשד לכל התורה הא דר' מאיר משכחת לה בתוספתא דמאי (פרק ב) דתניא עם הארץ שקיבל עליו כל דברי חבירות ונחשד על דבר אחד נחשד על כולם דברי ר' מאיר ואיתא להא ברייתא בגמ' דבכורות בפרק עד כמה ישראל חייבין להטפל בבכור (דף ל) ודברי חכמים עד דהוי מומר לעבודת כוכבים אתנייהו נמי בתוספתא בכורות (פרק ג) דתניא חשוד על עבודת כוכבים חשוד על כל המצות שבתורה ולא למפרע אלא מיכן ולהבא שנא' (במדבר טו) למן היום אשר צוה ה' והלאה:

מסורת הש"ס

[לקמן עמוד ב]

בכורות דף ל'

[ע"ש דסתם איתא אע"פ שנכרי צדוקים כו' מתיראין מן הפרושים ולכן כדאשכחן ביומא פרק א' דף יט: דסם איתא בלגונזים]

הגהות הב"ח

(א) גמ' אימא עד שלא יצא היום: (ב) שם הסוס גברא דנפק בחומרתא: (ג) תוס' ד"ה הוציא וכו' ואינו כעו"ג (ועוד מדפליגי) תא"מ וכ"ב ס"א ומדפליגי: (ד) ד"ה כיון וכו' טבעת של עץ שחותמה ממין אחר: (ה) בא"ד וכן משמע במועד קטן דמדמה: (ו) בא"ד ולא שייך למגזר באיש דילמא שליף:

עין משפט
נר מצוה

נב א מיי' פ"ב מהלכות עירובין הלכה יו סמג עשין א טוש"ע או"ח סי' שפה סעיף ג:
נג ב מיי' וסמג שם טוש"ע או"ח סי' שם סעיף א:
נד ג מיי' פ"ג מהלכות מעשה קרבנות הלכה ד וסמג עשין קפג:
נה ד מיי' פ"ב מהלכות עירובין הלכה א סמג עשין א טוש"ע או"ח סי' שם סעיף א:
נו ה מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף ד:
נז ו ז מיי' שם הל' ב טוש"ע שם סעיף א:

(דפרקין הל' ג)

בדיני ממונות כשר בדיני נפשות ומשני דרבא אפי' כר"מ דאמר עד זומם פסול לכל התורה כולה דע"כ לא קאמר ר"מ התם אלא גבי עד זומם דממון דרע לשמים ולבריות אבל הכא דרע לשמים ולא לבריות לא שמע מיניה דלית ליה לר"מ חשוד לאחד מכל האסורין להוי חשוד לכל התורה כולה לרבא דלא אמר מקילתא לחמירתא אלא בעד זומם דממון דווקא דרע לשמים ורע לבריות ומיהו לאביי דהתם ניחא וקיי"ל כוותיה וי"ל דאפי' לרבא חשוד לדבר אחד דרע לשמים ולא לבריות חשוד לכל התורה כולה כיוצא בה דרע לשמים ולא לבריות אפי' מקילתא לחמירתא וחשוד לדבר אחד דרע לשמים ורע לבריות חשוד לכל התורה כולה אפילו רע לשמים ורע לבריות:

ושלהם מותר לו ולהן. דהוי אורח לגבייהו פירש ר"ח דאמר בירושלמי* אכסנאי אינו אוסר לעולם ואומר ר"י דלא דמי להכא כלל דהתם איירי (ב) כגון הבא לדור במבוי לשם אכסנאות ולא לקבוע עצמו דהכי איתא התם אית תנא תני *קסדור אוסר מיד ואכסנאי לאחר שלשים ואית תנא תני קסדור אוסר לאחר שלשים ואכסנאי אינו אוסר לעולם מ"ד קסדור אוסר מיד ברגיל ואכסנאי לאחר שלשים בשאינו רגיל מ"ד קסדור לאחר שלשים באלין דעלין ברשות ואכסנאי אינו אוסר לעולם באלין דלא עלין ברשות:

[קמ"ל גרס קסדור וכ"ה בירושלמי]

בעה

עד דהוי מומר לעבודת כוכבים אמר רב נחמן בר יצחק ליתן רשות ולבטל רשות *וכדתניא [א]ישראל מומר משמר שבתו בשוק מבטל רשות שאינו משמר שבתו בשוק אינו מבטל רשות מפני שאמרו ישראל נוטל רשות ונותן רשות ובנכרי עד שישכיר כיצד [ב]אומר לו רשותי קנויה לך רשותי מבוטלת לך קנה ואין צריך לזכות רב אשי אמר האי תנא הוא דחמירא עליה שבת כע"ז כדתניא* °מכם ולא כולכם פרט למומר מכם בכם חלקתי ולא באומות מן הבהמה להביא. בני אדם הדומין לבהמה מכאן אמרו [ג]מקבלין קרבנות מפושעי ישראל כדי שיחזרו בתשובה חוץ מן המומר והמנסך יין והמחלל שבתות בפרהסיא הא גופא קשיא אמרת מכם ולא כולכם להוציא את המומר והדר תני מקבלין קרבנות מפושעי ישראל הא לא קשיא רישא במומר לכל התורה כולה מציעתא במומר לדבר אחד אימא סיפא חוץ מן המומר והמנסך יין האי מומר היכי דמי אי מומר לכל התורה היינו רישא אי לדבר אחד קשיא מציעתא אלא לאו הכי קאמר חוץ מן המומר לנסך ולחלל שבתות בפרהסיא אלמא ע"ז ושבת כי הדדי נינהו שמע מינה:

מתני' *[ד]אנשי הצר ששכח אחד מהן ולא עירב ביתו אסור מלהכנים ומלהוציא לו ולהם ושלהם מותרין לו ולהם [ה]נתנו לו רשותן הוא מותר והן אסורין היו שנים אוסרין זה על זה שאחד נותן רשות ונוטל רשות שנים נותנין רשות ואין נוטלין רשות מאימתי נותנין רשות ב"ש אומרים מבעוד יום וב"ה אומרים [ו]משחשיכה מי שנתן רשותו והוציא בין בשוגג בין במזיד ה"ז אוסר דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר במזיד אוסר בשוגג אינו אוסר:

גמ' ביתו הוא דאסור הא חצירו שריא היכי דמי אי דבטיל ביתו אמאי אסור אי דלא בטיל חצירו אמאי שריא הכא במאי עסקינן כגון שביטל רשות חצירו ולא ביטל רשות ביתו וקא סברי רבנן *[ז]המבטל רשות חצירו רשות ביתו לא ביטל דדייר איניש בבית בלא חצר ושלהן מותר לו ולהן מאי טעמא דהוי אורח לגבייהו: נתנו לו רשותן הוא מותר והן אסורין: ונהוי אינהו לגביה כי אורחין חד לגבי חמשה הוי אורח חמשה לגבי חד לא הוי אורח ש"מ *מבטלין וחוזרין ומבטלין הכי קאמר נתנו לו רשותן מעיקרא הוא מותר והן אסורין: היו שנים אוסרין זה על זה: פשיטא לא צריכא דהדר חד מינייהו ובטיל ליה לחבריה מהו דתימא לישתרי קמ"ל דכיון דבעידנא דבטיל לא הוה ליה שריותא בהאי חצר: שאחד נותן רשות: הא תו למה לי אי נותן תנינא אי נוטל תנינא סיפא איצטריכא ליה שנים נותנין רשות הא נמי פשיטא מהו דתימא ליגזר

תורה אור

עד דהוי מומר לע"ג. דההוא ודאי חשוד לכל מילי דאמר מר חמורה ע"ג שכל המודה בה ככופר בכל התורה כולה דכתיב וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה ובע"ג משתעי קרא בהוריות (דף ח.): אמר רב נחמן. איזהו ישראל מומר דקאמר רב הונא לעיל לענין ביטול רשות קאמר: בשוק. בפרהסיא ואע"ג דמחלל בצנעא: כיצד. אישראל קאי: רשותי קנויה לך. או רשותי מבוטלת לך: לזכות. בקנין סודר: רב אשי אמר. לעולם מומר דקאמר רב הונא לכל מילי קאשיב ליה מומר וכרבנן ס"ל והאי תנא הוא דאלימא ליה שבת כע"ג: אדם כי יקריב מכם פרט למומר. דאין מקבלין קרבנות דמכם משמע מקצתכם: מכם. מדכתיב האי מיעוטא גבי ישראל ולא כתיב כי יקריב מן האדם קרבן ש"מ בישראל הוא דחלק ומיעט מומר: ולא באומות. שמקבלין קרבן מכולם כדתניא איש מה ת"ל איש איש לרבות את הנכרים שנודרין נדרים ונדבות כישראל בהכל שוחטין (חולין דף יג:): להביא בני אדם הדומין לבהמה. רשעים שעשו עצמן כבהמה שאינה מכרת את בוראה מקבלין מהן קרבן: מקבלין קרבנות. של נדבה מפושעי ישראל דהאי קרא בנדרים ונדבות משתעי דכתיב כי יקריב: כדי שיחזרו בתשובה. דאי דחינן להו בידים תו לא הדרי: והמנסך את היין. לע"ג: אלא לאו הכי קאמר. מקבלין קרבנות מפושעי ישראל המומרים לדבר אחד: חוץ מן המומר לנסך את היין או לחלל שבת. דכמומר לכל התורה דמי דאימעיט ליה מכם ולא כולכם:

מתני' ביתו אסור להכנים ולהוציא. מביתו לחצר בין הוא בין שאר בני החצר ובגמרא מפרש כשביטל להן רשות שהיה לו בחצר ולא ביטל להן רשות ביתו הלכך הוה ליה רשות ביתו רשות דידיה וחצר רשותא דידהו: ושלהם. בתים שלהן מותרין להוציא מהן לחצר בין הוא בין הן דהא בתים שלהן וחצר רשות אחת הן: נתנו לו. הם רשות חצרן: הוא מותר. להוציא מביתו לחצר: והן אסורין. אפי' מביתו לחצר ואע"ג דרשות אחת הן ובגמרא מפרש טעמא: היו שנים. ששכחו ולא עירבו ושאר בני חצר בטלו להן רשותן שניהן אוסרין זה על זה מפני שהוא של שניהן והבתים מיוחדין כל בית לבעליו ואין מוציא מרשות המיוחדת לו לרשות שלו ושל חבירו: הרי זה אוסר. דמיהדר ומשקל רשותא הוא וחזר בו מביטולו:

גמ' הא חצירו. רשות שהיתה לו בחצירו שריא לבני החצר ומותר להן להוציא מבתיהן לחצר כדקתני מתניתין להדיא: אי דבטיל. רשותו לבני חצר: ביתו אמאי אסור. הרי נתן להן ביתו ונסתלק: ואי דלא בטיל. מידי רשות חצירו מאן שרייה: וקסברי רבנן. תנא דמתני' דסתמא היא ופליגא אדר' אליעזר דאמר בפרק עושין פסין (לעיל דף כו:) ביתו אסור להכנים ולהוציא לו אבל להם מותר דהמבטל רשות חצירו רשות ביתו ביטל: דהוי אורח לגבייהו. כיון דמביתו לא מפיק אע"ג דמשתמש בחצר לא מיהדר ומשקל רשותיה הוא אלא כשאר אורחין: והן אסורין. אפי' מביתו לחצר דכיון דמשתמשי בחצר אע"ג דלאו מבית דידהו מפקי הוה ליה משקל רשותא דחמשה לגבי חד לא דמו לאורחין: חמשה. לאו דוקא: שמע מינה מבטלין כו'. דמשמע נתנו לו רשות ארישא קאי דקתני ושלהן מותר לו ולהן דבטל להם רשותו חזרו הם ונתנו לו רשותן הוא מותר: היו שנים. ששכחו ולא עירבו עם השאר ובטלו להן חבריהן רשותן אוסרין שניהן זה על זה: פשיטא. דאי הוו תרוייהו לחודייהו מעיקרא הוו אסרי אהדדי: לא צריכא דהדר חד ובטיל לחבריה. רשות עצמו ואת חלקו ברשות שבטלו להן חבריהן: מהו דתימא לישתרו. דהוו להו כחמשה שסרוין בחצר ולא עירבו דמבטלי רשותא לחד מינייהו: קמ"ל. דלא דמי דאילו התם כל חד וחד מבטל ליה רשותיה אבל הכא כיון דשאר בני חצר לאו להאי דפיים לחודיה בטלי אלא לתרווייהו כי הדר חד ומבטל לאידך רשותא דידיה מאי לבטולי רשותא דאקני ליה חבריה לא מצי לבטולי דכיון דבעידנא דבטלי להו הנך קמאי רשותייהו אפ"ה לא הוה להאי מבטל שריותא בהאי חצר משום דאסרי אהדדי אשתכח דבטול דקמאי לא אהני וכי הדר מבטל האי לא מצי לאקנויי רשותא דידהו דהא לא קנייה: נותן תנינא. ושלהם מותר לו ולהן ואי לאו דבטיל (א) ליה אמאי משתרו: נוטל תנינא. נתנו לו אלמא יחיד נוטל רשות: נגזר

רבינו חננאל

בפרהסיא וא"ל רב נחמן אי לר' מאיר אפילו עבר על אחת מכל המצות שבתורה מומר הוי אי לרבנן עד דהוי מומר לע"ז. ואמר רב אשי כי האי תנא הוא דאמר דחמיר ליה שבת כע"ז. דתניא אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מכם ולא כלכם להוציא את המומר לכל התורה כולה שאין מקבלין ממנו קרבן. מכם בכם חלקתי ולא באו"ה ש"מ (באומות העולם) שאין מקבלין קרבנות מפושעי ישראל שעברו על מקצת מצות כדי שיחזרו בתשובה חוץ מן המומר לנסך יין לע"ז ולחלל שבתות בפרהסיא שאלו כמומר לכל התורה כולה הן לפיכך אין מקבלין מהן. כיוצא בו ישראל מומר שמשמר שבתו בשוק ואינו מחלל אלא בסתר מבטל רשות. ושאינו משמר שבתו בשוק אלא מחלל בגילוי פנים אינו מבטל רשות מפני שאמרו ישראל מבטל רשות ונותן רשות. ובאוה"ע עד שישכיר. כיצד אמר לו רשותי קנויה לך. רשותי מבוטלת לך קנה ואין צריך לזכות: מתני' אנשי חצר ששכח אחד מהן ולא עירב ביתו אסור להכנים ולהוציא כו' אוקימנא בשביטל רשותו בחצר. וקסברו רבנן המבטל רשות חצרו רשות ביתו לא ביטל. לפיכך ביתו אסור. שלהן מותרין לו ולהן כלומר בתיהן מותרין לו ולהן. כיון דביטל רשותו הוה ליה אכסנאי לגבייהו: ירושלמי אכסנאי אינו אוסר לעולם נתנו לו רשותם הוא מותר דהא נתנו לו רשותם אבל הן אסורין דליכא למימר דאכסנאין אינון לגבייהו דחמשה גבי חד לא הוו אורחין ומוקים שמואל למתניתין הכי לא תימא דאינון דבטיל להון הוא רשותיה הדרו אינהו ונתנו לו רשותם דשמעינן. מינה דמבטלין וחוזרין ומבטלין אלא הכי קתני מתני' נתנו לו הם רשותם מעיקרא והוא לא נתן להם הוא מותר והן אסורין. היו שנים אוסרין זה על זה פי' היו ב' שלא עירבו ונתנו להם כל בני החצר רשותם אלו שנים כל חד מהן אוסר על חבירו אע"פ שאח"כ חזר האחד ונתן רשותו לשני כיון דבעידנא דבטילי להו כל בני החצר להני תרי לא הות שריותא לחצר דהא חד אסר על חבריה לא מיבטיל. והא מיפריש הכי *) בחיצונה דתניא ואין שנים שעירבו נותנין רשות לשנים שלא עירבו דהדר חד מינייהו ובטיל ליה לחבריה מהו דתימא נישתרי ליה קמ"ל **) שלא עירבו ואע"ג דאמרי להו קני ע"מ להקנות:

מסורת הש"ס

[תוספ' פ"ה] ע"ז דף סד: חולין דף ה.
חולין דף ה.
לעיל דף כו.
[לעיל כו:]
[לעיל סח:]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה נותן וכו' דבטיל להו אמאי: (ב) תוס' ד"ה ושלהם וכו' דהתם איירי בעו"ג הכא. נ"ב כ"כ ובעו"ר וכו' סי' שפ"ד:

*) פי' בברייתא לקמן דף ע'. **) נראה דצ"ל ואין שנים שלא עירבו נותנים רשותם לשנים שלא עירבו ואע"ג וכו'.

ליגזר דילמא אתי לבטולי להו קמ"ל: ואין נוטלין רשות: למה לי לא צריכא *אף על גב דאמרי ליה קני על מנת להקנות בעא מיניה אביי מרבה חמשה ששרויין בחצר אחת ושכח אחד מהן ולא עירב כשהוא מבטל רשותו צריך לבטל לכל אחד ואחד או לא א"ל *צריך לבטל לכל אחד ואחד איתיביה אחד שלא עירב נותן רשותו לאחד שעירב שנים שעירבו נותנין רשותן לאחד שלא עירב ושנים שלא עירבו נותנין רשותן לשנים שעירבו או לאחד שלא עירב אבל לא אחד שעירב נותן רשותו לאחד שלא עירב ואין שנים שעירבו נותנין רשותן לשנים שלא עירבו ואין שנים שלא עירבו נותנין רשותן לשנים שלא עירבו קתני מיהת רישא אחד שלא עירב נותן רשותו לאחד שעירב ה"ד אי דליכא אחרינא בהדיה בהדי מאן עירב אלא פשיטא דאיכא אחרינא בהדיה וקתני לאחד שעירב ורבה הכא במאי עסקינן דהוה ומית אי דהוה ומית אימא סיפא אבל אין אחד שעירב נותן רשותו לאחד שלא עירב ואי דהוה ומית אמאי לא אלא פשיטא דאיתיה ומדסיפא איתיה רישא נמי איתיה מידי איריא הא כדאיתא והא כדאיתא תדע דקתני סיפא דרישא ושנים שלא עירבו נותנין רשותן לשנים שעירבו לשנים אין לאחד לא ואביי אמר מאי לב' לאחד מב' אי הכי ליתני לאחד שעירב או לאחד שלא עירב קשיא אחד שלא עירב נותן רשותו לאחד שעירב לאביי דאיתיה וקמ"ל דאין צריך לבטל רשות לכל אחד ואחד לרבה דהוה ומית ולא גזור זימנין דאיתיה ושנים שעירבו נותנין רשותן לאחד שלא עירב פשיטא מהו דתימא כיון דלא עירב ליקנסיה קמ"ל וב' שלא עירבו נותנין רשותן לשנים שעירבו לרבה תנא סיפא לגלויי (א) רישא לאביי ב' שלא עירבו איצטריכא ליה סד"א לגזר דלמא אתי לבטולי להו קמ"ל או לאחד שלא עירב למה לי מהו דתימא הני מילי היכא דמקצתן עירבו ומקצתן לא עירבו אבל היכא דכולן לא עירבו ליקנסינהו כדי שלא תשתכח תורת עירוב קמ"ל אבל אין אחד שעירב נותן רשותו לאחד שלא עירב לאביי תנא סיפא לגלויי רישא לרבה איידי דתנא רישא תנא נמי סיפא ואין שנים שעירבו נותנין רשותן לשנים שלא עירבו הא תו למה לי לא צריכא דבטיל ליה חד מינייהו לחבריה מהו דתימא לשתרי ליה קמ"ל כיון דבעידנא דבטיל לא הוו ליה שריותא בהא חצר לא ואין שנים שלא עירבו נותנין רשותן לשנים שלא עירבו הא תו למה לי (ב) לא צריכא דאמרי קני על מנת להקנות בעא מיניה רבא מרב נחמן יורש מהו שיבטל רשות היכא

רש"י

ליגזר · דאי מבטלי אינהו ליחיד אתו למימר נמי יחיד מבטל לשנים: ואין נוטלין רשות למה לי · הא תנא ליה היו שנים אוסרין זה על זה: לא צריכא · משנה יתירה לאשמועינן דאפי' אמרו ליה קמאי קני על מנת להקנות והדר איהו ובטיל לחבריה לא משתרי האי בתרא דמהו דתימא שליחא שוויהו קא משמע לן כיון דלא קנה איהו להשתרויי לא מצי לאקנויי: אחד שלא עירב כו' · כגון ג' דיורין בחצר השנים עירבו והשלישי לא עירב מבטל לאחד מן המערבין ומותר דהאי בהדי חבריה עירב אלמא אין צריך לבטל אלא לאחד דכולהו הוו כחד: ושנים שלא עירבו נותנין רשותן לשנים · הדרים עמהן ועירבו או ליחיד שלישי הדר עמהן ולא עירב לא הוא ולא הן: אבל אין אחד שעירב · עם אחד נותן רשותו ליחיד שלישי שדר עמהן ולא עירב דכי בטיל ליה איהו רשותיה אכתי איכא חבריה דאסר עליה: לשנים שלא עירבו · כדאמרינן לעיל שנים אין נוטלין רשות: דהוה ומית · ועל כרחך דרבה בשיירא שחנתה בבקעה והקיפוה חצר וגטו שם איש אהלו מוקי לה דכי מת אין ליורשיו שם כלום דאי בחצר ממש הא איכא יורשין וכיון דאילו הוה אבוהון קיים הוה אסר אינהו נמי אסרי: תדע · מרישא דהוה ומית עסקינן דאי איתיה צריך להאי לבטולי ליה: סיפא דרישא · מרישא דמתניתא עד אבל כו' חדא בבא היא הלכך סיפא דההיא קרי ליה סיפא דרישא: לאחד לא · דצריך לבטל לכל אחד ואחד: אי הכי ליתני לאחד שעירב · כדתנא ברישא והנא ידענא דתרי ניהו דאין עירוב בלא שנים: או לאחד שלא עירב · סיפא דההיא היא דהכי תנא לשנים שעירבו או לא' שלא עירב: אחד שלא עירב כו' · השתא מפרש לה לכולה אמאי אצטריך למיתנייהו לכולהו: ולא גזרינן כו' · כלומר אי קשיא ליה כיון דמית פשיטא דמבטל ליה להאי דפייש דהא קתני לה סיפא דאפי' שנים מבטלין ליחיד: ושנים שעירבו כו' · פשיטא דהכא ליכא למגזר דלמא אתי יחיד לבטולי להו דאי מבטל להו שפיר דמי דהא עירבו וכיון דאורי ביחיד דמצי לבטולי מה לי חד מה לי תרי: כיון דלא עירב ליקנסיה · דמרישא לא נפקא לן דרישא איירי דהאי דלא עירב בטיל להנך דעירבו: תנא הך סיפא לגלויי רישא · דבדהוה ומית עסקינן רישא דקתני לאחד שעירב דאילו איתיה לאידך בעי לבטולי ליה כדקתני בהך סיפא: ולאביי · דמתרץ הך סיפא מאי לשנים לאחד משנים למה לי דתנייה הא תנא ליה רישא דיחיד מבטל לאחד משנים מה לי חד מבטל מה לי תרין מבטלין: הני מילי כו' · דכל הני בטולין דלעיל איכא מקצתייהו דעירבו: תורת עירוב · תורת עירוב מן התינוקות הבאים אחרי כן: לאביי תנא הך סיפא · דלא איצטריך דהא פשיטא דהיכא חד דלא בטיל ליה רשותיה אלא להכי תנייה לאשמועינן דכולה מתניתא בדאיתנהו לתרוייהו המערבין עסקינן ואפילו הכי קתני רישא דרישא אחד שלא עירב נותן רשותו לאחד שעירב דאין צריך לבטל רשותיה לכל אחד ואיהו לא אסר אחבריה: איידי דתנא רישא · אחד שלא עירב נותן רשותו לאחד שעירב תנא הך סיפא דאיפכא לא ולעולם רישא בדהוה ומית וסיפא בדאיתנהו: הא תו למה לי · פשיטא דאסרי אהדדי: הכי גרסינן כיון דבעידנא דבטיל להו הנך כו' · ולעיל פרישנא לה: קני על מנת להקנות · ממשנה יתירה נפקא לן דאי לאו הכי לא איצטריך למיתנייה ולעיל פרישנא לה: יורש · שמכה אביו ולא עירב ומת בשבת ולא ביטל רשותו מהו שיבטל היורש: היכא

תוספות

בעא מיניה אביי מרבה כו' · לא שמיע ליה ברייתא דלעיל דסוף פ"ב (דף כו:) כשהוא מבטל רשותו אין צריך לבטל לכל אחד ומשמע התם דפלוגתא היא דר"א ורבנן והוא ברייתא כר"א ואין לומר דלרבנן מיבעיא ליה ופשט ליה דצריך לבטל דאם כן מאי פריך מברייתא דבסמוך: הכא במאי עסקינן דהוה ומית · פירש רש"י דעל כרחך דרבה בשיירא שחנתה בבקעה והקיפוה חצר וגטו בה איש אהלו מוקי לה דכי מת אין ליורשיו שם כלום דאי בחצר ממש איכא יורשין וכיון דאילו הוה אבוהון קיים הוה אסר אינהו נמי אסרי ובחנם דחק דאין היורש אוסר אלא א"כ הולך לדור שם דלעיל בפ' מי שהוציאוהו (דף מז:) פסקינן כר"ש דתנן לקמן פרק כיצד משתתפין (דף פו:) ר"ש אומר אפי' הניח את ביתו והלך לשבות אצל בתו באותה העיר אינו אוסר שכבר הסיח מלבו ומיהו אי בעו לאוקומי כר"מ דאמר כשהלך לשבות בעיר אחרת א' נכרי ואחד ישראל אוסר וקאמרינן נמי לקמן בפירקין (דף עג:) בית התבן ובית הבקר ובית העצים ובית האוצרות הרי זה אוסר עליו צריך לאוקומי בשיירא שחנתה בבקעה א"כ כגון שזה עצמו שעירב הוא יורש: יורש מהו שיבטל · בשלא עירב האב מיירי כדפי' בקונט' דאם עירב הא תני לקמן (עמוד ב') א' מבני חצר שמת והניח רשותו לאחד מן השוק מבעוד יום אינו אוסר ואיירי כגון שבא היורש לדור שם בשבת דאם לא כן לא בעי ביטול דהוי כמו בית התבן ובית הבקר דלא אסר כדאמר רבי יהודה לקמן בפירקין (עג:) דאינו אוסר אלא מקום דירה ור"ש דפסיק פרק מי שהוציאוהו (לעיל מז:) כוותיה קאמר דאפילו הלך לשבות אצל בתו באותה העיר אינו אוסר ומיהו אם היה היורש דר באותה חצר שמת היה אוסר להם בית אביו כשירש בשבת אע"פ שלא בא לדור שם אפילו עירב עם חביריו בערב שבת אפילו הכי בעי ביטול ולא מהני עירובן לגבי אותה חצר שירש בשבת

עין משפט נר מצוה

נח א טוש"ע א"ח סי' שפ סעיף ד:

נט ב מיי' פ"ב מהל' עירובין הלכה ב טוש"ע שם סעיף א:

ס ג מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף ד:

רבינו חננאל

בעא מיניה אביי מרבה ה' ששרויין בחצר אחת ושכח אחד מהם ולא עירב כשהוא מבטל צריך לבטל רשות לכל אחד ואחד אי לא א"ל צריך לבטל רשות לכל אחד ואחד איתיביה אחד שלא עירב נותן רשותו לאחד שעירב. היכי דמי אי ליכא אחריני בהדיה [בהדי] מאן מערב דקתני לאחד שעירב אלא פשיטא דאיכא אחרינא ועירב בהדיה [ותירץ רבה דבתר] (ובתר) הכי מת. ואקשינן אימא סיפא אבל אין אחד שעירב נותן רשותו לאחד שלא עירב ואי איהו דעריב בהדיה מת והשתא ליכ' אחרינא בהדיה אמאי לא אלא פשיטא דאיתיה ואסר עליה ומדסיפא איתיה רישא נמי איתיה ודחי רבא מידי איריא סיפאאיתיה רישא ליתיה תדע דבעינן לכל חד וחד דקתני סיפא דרישא ושנים שלא עירבו נותנין רשותן לשנים שעירבו [מאי לאו] שנים ממש. ש"מ בעינן ביטול רשות לכל אחד ואחד ודחי אביי מאי לשנים דקתני אחד (לשנים) [משנים] ואקשינן אי הכי ליתני לאחד שעירב או לאחד שלא עירב דמשמע דאיכא אחריני בהדיה ואפי' הכי בחד סגי ליה אלא מדלא קתני הכי אלא קתני לשנים שעירבו לשנים שעירבו ממש הוא שמעינן מינה דבעינן ביטול לכל חד וחד ונדחה אביי בקושיא פי' להא מתניתא פסקא פסקה פשוטה היא

מסורת הש"ס

לעיל כו:

הגהות הב"ח

(א) גמ' סיפא לגלויי ארישא כצ"ל וכן בסמוך:
(ב) שם לא צריכא דאע"ג דאמרי קני:

היכא דאי בעי לערובי מאתמול מצי מערב בטולי נמי מצי מבטל אבל האי כיון דאי בעי לערובי מאתמול לא מצי מערב לא מצי מבטל או דלמא יורש כרעיה דאבוה הוא א"ל אני אומר מבטל והני דבי שמואל תנו אין מבטל איתיביה זה הכלל כל שמותר למקצת שבת הותר לכל השבת וכל שנאסר למקצת שבת נאסר לכל השבת חוץ ממבטל רשות כל שהותר למקצת שבת מותר לכל השבת כגון עירב דרך הפתח ונסתם הפתח עירב דרך חלון ונסתם חלון זה הכלל לאתויי מבוי שניטלו קורותיו או לחייו כל שנאסר למקצת שבת נאסר לכל השבת כולה כגון שני בתים בשני צידי רה"ר והקיפום נכרים מחיצה בשבת זה הכלל לאתויי מאי לאתויי מת נכרי בשבת וקתני חוץ ממבטל רשות (א) איהו אין יורש לא אימא חוץ מתורת ביטול רשות איתיביה אחד מבני חצר שמת והניח רשותו לאחד מן השוק מבעוד יום אוסר משחשיכה אינו אוסר ואחד מן השוק שמת והניח רשותו לאחד מבני חצר מבעוד יום אינו אוסר משחשיכה אוסר אמאי אוסר ניבטיל מאי אוסר נמי דקתני עד שיבטל תא שמע ישראל וגר שרויין במגורה אחת ומת גר מבעוד יום

אע"פ

היכא דאי בעי לעירובי כו' · כלומר אביו שהיה אתמול ראוי לערב היה יכול לבטל: אבל האי דלא מצי לערובי אתמול. דלא היה לו חלק בה לא: כל שהותר למקצת שבת כו' · מפרש לה ואזיל: ה"ג כגון עירב דרך הפתח כו' זה הכלל לאתויי מבוי שניטלה קורתו או לחייו: עירב דרך הפתח · שתי חצירות ופתח א' ביניהם ועירבו ע"י אותו פתח ובשבת נפלה כנגדו מפולת ונסתם מותרים להשתמש מזו לזו ע"י זריקה ודרך חורין קטנים דאע"ג דאין עירוב בין ב' חצירות בלא פתח כדתנן (לקמן עו.) בחלון שבין ב' חצירות הכא שבת הואיל והותרה הותרה: זה הכלל לאתויי מבוי שניטלה קורתו או לחייו · בשבת אע"ג דאשתקול מחיצות דידיה שרי הואיל ואישתרי בין השמשות ומרישא לא שמעינן לה דהתם איתנהו למחיצות אבל הכא לא והכי אמרינן לה בשילהי פירקא קמא (דף יז:): והקיפום נכרים מחיצה · דאסורין לבטל זה לזה כדי שישתמש בה אחד מהן דהואיל ואי הוו בעו ערובי מאתמול לא מצו מערבי אבל אי לא הוה התם אלא חד בית שרי דמחיצה הנעשית בשבת מחיצה היא: זה הכלל · דרישא נמי קאי אסיפא לאתויי מת נכרי בשבת דכיון דאי בעו לערובי מאתמול לא מצו מערבי השתא נמי לא מבטלי ומרישא דסיפא לא שמעינן לה אי לא אתי' בזה הכלל דהתם לא מצו לערובי מאתמול כלל אבל הכא מצו לערובי ע"י שכירות: חוץ מן המבטל רשות · שמכח ולא עירב שאף ע"פ שנאסר למקצת שבת יש לו תקנה בשבת ומדלא קתני חוץ משביטל רשות ויורש שמע מינה יורש לא: אימא חוץ מתורת ביטול רשות · ויורש בכלל דכרעיה דאבוה הוא ותורת ביטול נוהגת בו: מבעוד יום · שעדיין לא קנה עירובו של ראשון הרי זה מן השוק אוסר ואע"פ שאינו דר כאן כדתניא לקמן בהאי פירקא *מי שיש לו בית התבן ובית הבקר בחצר חבירו אוסר עליו: [דף עב:] משחשיכה אינו אוסר עליו · שהרי הותר למקצת שבת: ואחד מן השוק · שהיה לו בית דירה בחצר זו: מבעוד יום אינו אוסר · שהרי יערב זה עם שכניו: משחשיכה · דאינו יכול לערב אוסר ואי יורש מבטל רשות אמאי אוסר: ישראל וגר גרסינן . גר שמת ואין לו יורשין המחזיק בנכסיו זכה בהן: מגורה · גורן הוא וחלוק בחדרים והיה לכל אחד פתחו בחצר ואוסרין זה על זה:

אע"פ

בשבת כדתניא לקמן בשמעתין אחד מן השוק שמת והניח רשותו לאחד מבני חצר מבעוד יום אינו אוסר פי' לפי שבן חצר מערב עם חביריו משחשיכה אוסר פי' דלא מהני עירוב לענין אותו חצר שירש בשבת ומיהו הא לא אפשר לומר דמיירי כשהיה היורש דר עם אביו דאם כן אי בעו לאיערובי מאתמול מצו מערבין קרינן ביה דאם נותן פת משלו הוי עירוב אף ע"פ שלא זיכה לאביו כדאמר לעיל פרק מי שהוציאוהו (דף מט:) חמשה שגבו את עירובן כשהן מוליכין את עירובן למקום אחר א' מוליכו ע"י כולן דאם לקח הפת משלו ונתן בחצר של שיתוף מועיל לכולם כדפירש התם בקונטרס דשליחות דכולהו קעביד הואיל ועירבו יחד ועוד תניא לקמן בפירקין* חמשה חבורות ששבתו בטרקלין ב"ה אומר עירוב אחד לכולם אע"פ שיש לחלק דהתם כולם שוים בבית זה כמו זה ואין זה טפל לזה אבל הכא שהבן טפל לאביו אם נתן הבן פת אינו מועיל מ"מ אינו דומה כלל לחלק ומהא דאמר לעיל (דף סד·) אפילו שכירו ולקיטו נותן את עירובו אין ראיה לכאן דלמא הני מילי בנכרי אבל בישראל לא:

אבל האי כיון דאי בעי לערובי מאתמול לא מצי לערב · אפילו למ"ד לעיל (דף סז·) מבטלין גבי מת נכרי בשבת יכול להיות דאין מבטלין כיון דהתם הוא דאותו רשות שהוא מבטל עכשיו היה לו כח לבטל מאתמול אלא שלא היה מועיל מפני הנכרי דאוסר אבל הכא האי רשות דמבטל השתא אין לו כח לבטל מאתמול אלא משעה שירש והוי כב' בתים בשני צידי רה"ר דאין מבטלין דלא היה בידו רשות זה מאתמול ולמאן דאמר לעיל נמי אין מבטלין יכול להיות דזה מבטל כדאמר יורש כרעיה דאבוה הוא:

לאתויי מת נכרי בשבת · פירש בקונטרס כיון דאי בעו לערובי מאתמול לא מצו מערבי השתא נמי לא מצו מבטלי ומרישא סיפא לא שמעינן ליה אי לא אתי בזה הכלל דהתם לא מצו מערבי מאתמול כלל אבל הכא מצו מערבי ע"י שכירות משמע מתוך פירושו דאיירי דאתא נכרי מערב שבת ובעי למימר דאין מבטלין כשמת וכ"ש דאם לא מת דבעי תרתי שכירות וביטול ולא יתכן לפי מה שפיר' לעיל (ג) דהתם כולי עלמא מודו דמבטלין גבי מת נכרי בשבת מהו אלא בדאתא נכרי בשבת איירי הכא ואי לאו זה הכלל הוי אמינא דהכא מבטל כיון דהאי רשותא דקמבטל הוי בידו מאתמול ולא דמי לב' בתים: וקתני חוץ ממבטל רשות · פי' בקונטרס דפריך לר"נ דאמר דמבטלין מדלא קתני חוץ ממבטל רשות ויורש שמע מינה יורש לא ודבר תימה הוא מה דיוק הוא זה ור"ח פירש דפריך לשמואל דאמר אין מבטלין וזה לשונו זה הכלל כל שנאסר למקצת שבת כגון שני בתים בשני לידי רה"ר חוץ ממבטל רשות אע"פ שנאסר למקצת שבת משעה שביטל רשותו הותרה שאר שבת לא שנא הוא ל"ש יורש מדקתני חוץ מן המבטל רשות דייקי מיניה כל מי שיש לו רשות עכשיו יכול לבטל ופריק לה לברייתא הכי חוץ מתורת ביטול דכי איתא לאוסר מעיקרא והשתא בטל רשות הותרה לשאר שבת לאפוקי יורש דלא הוי ליה רשות הכא בעידנא דקדש היום ולא הוי ליה לערובי דלא איתמר תורת ביטול אלא היכא דליכא עירוב ומאן דלא יכול לערובי לא יכול לבטל רשותו עכ"ל אע"פ שהקושיות אחרות לר"נ אין לחוש אם זאת לשמואל ורבינו חננאל בעצמו פירש (ג) דמותבינן לר"נ משמע מתוך פירושו דחוץ ממבטל רשות קאי אשני בתים משני לידי רשות הרבים והקיפום נכרים מחיצות בשבת שמועיל שם ביטול והיכא דלא ביטלו זה לזה קאמר דנאסר לכל השבת כולה וקשה דאם כן מאי נאסר למקצת שבת דקאמר ונראה לומר לפירושו דאיירי בעירבו וכיון שלא חל העירוב בתחילת השבת תו לא חייל כשבאו אחרי כן והקיפום בשבת וכן מת נכרי בשבת איירי כשעירבו מערב שבת ובטל עירובן מפני הנכרי דכשמת תו לא חייל אבל ביטול מועיל בתרוייהו כדקתני חוץ ממבטל רשות ומדמהני (ד) ביטול ב' בתים אע"פ שלא היה לו כח לבטל רשות של חצר זה מאתמול דרה"ר היה כל שכן יורש דיש לו כח לבטל וקשה לדבי שמואל דאמרי אין מבטלין והוא הדין דהוה מצי למיפרך מהך ברייתא לרב חסדא ורב ששת דאמרי לעיל אין מבטלין גבי ב' בתים ונראה דלמאי דמשני אימא חוץ מתורת ביטול לא קאי אב' בתים אלא אבני חצר ששכח אחד מהן ולא עירב שיכול לבטל רשות באמצע השבת ומיהו אם נאמר לפי המסקנא כן גם לדברי המקשה לדחוק על חנם לומר דקאי אב' בתים דבלאו הכי יכול להקשות כמו שפירש ר"ח דחוץ ממבטל רשות דמשמע דכל מי שיש לו רשות עכשיו יכול לבטל: אחד מבני חצר שמת והניח רשותו לא' מן השוק מבעוד יום אוסר כו' · הך ברייתא איירי בהכי דבן חצר מערב עם חבריו אבל בן השוק אין מערב עמהם אפי' כשירש מבעוד יום ולא משום שלא יוכל לערב עמהן לפי שאינו דר שם דמסתמא לא גרע בהכי לענין עירוב וביטול רשות כיון דאסר עלייהו כדקתני מבעוד יום אוסר אלא אורחא דמילתא היא דבן חצר רגיל לערב עם חבריו שהוא צריך להשתמש בחצר כיון שהוא דר שם אבל אותו שבשוק אין יכול לערב לפי שאינו רגיל להשתמש וקסבר האי תנא כמ"ד לקמן בפירקין (דף עב:) בית התבן ובית הבקר הרי זה אוסר עליו:

תא שמע ישראל וגר כו' · קסבר רבא דמכח הגר חשיב כמו יורש דהוי כרעיה דאבוה דאי לאו הכי לא קשה מידי לרב נחמן:

כלך

עין משפט נר מצוה

סא א מיי' פ"ב מהל' עירובין הלכה ג סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' שפא סעיף ו:

סב ב מיי' שם הל' ז וסמג שם טוש"ע א"ח סי' שפא סעיף ד:

סג ג מיי' שם וטוש"ע שם סעיף ג:

[דף עג.]

רבינו חננאל

בעא מיניה רבא מרב נחמן יורש מהו שיבטל רשות כגון שמת אביו בשבת מאי יורש כרעא דאבוה הוא ומבטל או לא א"ל אני אומר מבטל והני דבי שמואל תנא אין מבטל ומותבינן לתנא דבי שמואל מהא דתניא זה הכלל כל שהותר מקצת שבת כגון שעירבו דרך הפתח ונסתם הפתח או דרך חלון ונסתם החלון מותר כל השבת כולה וזה הכלל למה לי לאתויי מבוי שניטלה קורתו או לחייו שמותרין בשבת כולה זה הכלל כל שנאסר למקצת שבת כגון ב' בתים בב' צידי רה"ר *) אע"פ שנאסר במקצת שבת משעה שביטל רשותו הותרה שאר שבת ל"ש הוא ל"ש יורש. מדקתני חוץ מן המבטל רשות דייקינן מינה כל מי שיש לו רשות עכשיו יכול לבטל ופריק תני לברייתא הכי חוץ מתורת ביטול דבר איתיה לאוסר מעיקרא והשתא בטיל רשותי' הותרה מקצת שבת ולאפוקי יורש דלא הוה ליה רשותא הכא בעידנא דקדש היום ולא הוה ליה לערובי דלא אתמר תורת ביטול אלא היכא דליכא עירוב ומאן דלא יכול לערוב לא יכול לבטל רשותיה . תוב אהדרינן ומותבינן לרב נחמן אחד מבני חצר שמת כו' עד אחד מן השוק שמת והניח רשותו לאחד מבני החצר מת מבע"י בע"ש וזכה בן החצר בנכסיו אינו אוסר שכבר עירב עם בני החצר [גם] הוא. מת משחשיכה אוסר שכבר נאסר במקצת שבת ואמאי אוסר אי אמרת יורש מבטל יבטל השתא ונשתרו ופריק רב נחמן מאן אוסר נמי דקתני עד שיבטל אבל אם (לא) ביטל הותרו בני החצר לטלטל: ת"ש ונכרי ששבתו במגורה . פי' בדירה אחת מלשון לגור בארץ וי"א מלשון נהרסו ממגורות כי הוביש דגן . ומת הגר

*) [חסר כאן וצ"ל חוץ ממבטל רשות אע"פ שנאסר וכו' וכן העתיקו התוס' בד"ה וקתני לשון רבינו:

הגהות הב"ח

(א) גמ' חוץ ממבטל רשות (איהו אין יורש לא) תא"מ ונ"ב ס"א אין זה והכי מוכח בתוספות:

(ב) תוס' ד"ה לאתויי וכו' לפי מה שפירשתי לעיל נ"ב ד"סו בד"ה אומר אני ולפי מה שכתבתי לעיל י"ל דגם דברי רש"י כאן הם נכונים דרש"י ז"ל פי' ג"כ בבא הנכרי בשבת ואפ"ה מקרי מצו לעירובי על ידי שכירות אי הוה בא הנכרי מאתמול משא"כ בב' בתים וע"ל לעיל:

(ג) ד"ה וקתני וכו' ורבינו חננאל עצמו פי' דתוב מותבינן לר"נ:

(ד) בא"ד ומדמהני ביטול בשני בתים:

סד א ב ג מיי' פ"ב מהל' עירובין הל' ח טוש"ע א"ח סימן שפ"ב סעיף ה :
סה ד ה ו מיי' פ"ה מהל' עירובין הל' א טור א"ח סי' שפו וש"ע סי' שפו סעיף ג בהג"ה :

אע"פ שהחזיק ישראל אחר בנכסיו אוסר משחשיכה אע"פ שלא החזיק ישראל אחר אינו אוסר הא גופא קשיא אמרת מבעוד יום אע"פ שהחזיק ולא מיבעיא כי לא החזיק אדרבה כי לא החזיק לא אסר אמר רב פפא אימא אע"פ שלא החזיק והא אע"פ שהחזיק קתני ה"ק [א]אע"פ שלא החזיק מבעוד יום אלא משחשיכה כיון דהוה ליה להחזיק מבעוד יום אוסר משחשיכה אע"פ שלא החזיק ישראל אחר אינו אוסר אע"פ שלא החזיק ישראל אחר ולא מיבעיא כי החזיק אדרבה כי החזיק אסר אמר רב פפא אימא אע"פ שהחזיק והא אע"פ שלא החזיק קתני ה"ק [ב]אע"פ שהחזיק משחשיכה כיון דלא הוה ליה להחזיק מבעוד יום אינו אוסר קתני מיהת רישא אוסר אמאי אוסר ניבטל מאי אוסר דקתני [ג]עד שיבטל ר' יוחנן אמר מתני' מני ב"ש היא דאמרי אין ביטול רשות בשבת דתנן מאימתי נותנין רשות ב"ש אומרים מבעוד יום וב"ה אומרים משתחשך אמר עולא מ"ט דב"ה נעשה כאומר *כלך אצל יפות אמר אביי מת נכרי בשבת מאי כלך אצל יפות איכא אלא הכא בהא קמיפלגי דב"ש סברי ביטול רשות מיקנא רשותא הוא ומיקנא רשותא בשבת אסור וב"ה סברי אסתלוקי רשותא בעלמא הוא ואסתלוקי רשותא בשבת שפיר דמי :

מתני' *[ד]בעל הבית שהיה שותף לשכניו לזה ביין ולזה ביין אינן צריכין לערב לזה ביין ולזה בשמן [ה]צריכין לערב ר"ש אומר אחד זה ואחד זה אינן צריכין לערב :

גמ' אמר רב [ו]ובכלי אחד אמר רבא דיקא נמי דקתני לזה ביין ולזה בשמן צריכין לערב אי אמרת בשלמא רישא בכלי אחד וסיפא בשני כלים שפיר אלא אי אמרת רישא בשני כלים וסיפא בשני כלים מה לי יין ויין מה לי יין ושמן א"ל אביי יין ויין ראוי לערב יין ושמן אין ראוי לערב : ר"ש אומר אחד זה ואחד זה אין צריכין לערב : ואפילו לזה ביין ולזה בשמן אמר רבה הכא במאי [ז]עסקינן בחצר שבין שני מבואות *ור"ש לטעמיה (א) דתנן אמר ר"ש למה הדבר דומה לשלש חצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות לרה"ר עירבו שתים החיצונות עם האמצעית היא מותרת עמהן והן מותרות עמה ושתים החיצונות אסורות זו עם זו א"ל אביי מי דמי התם קתני שתים החיצונות אסורות הכא קתני אין צריכין לערב כלל מאי אין צריכין לערב שכנים בהדי בעל הבית אבל שכנים בהדי הדדי צריכין לערב ורב

רש"י

אע"פ שהחזיק כו' · לקמן פריך מאי אע"פ שהחזיק כו' : אוסר · המחזיק על הדר : משחשיכה · מכבר קנה עירוב : אע"פ · פריך לקמן כי לא החזיק הוה ליה זה דר יחיד וליכא דאסר עליה והאי דאסר משום דהחזיק הוא והכי איבעי ליה למיתני אם החזיק ישראל אחר בנכסיו אוסר (ב) : אע"פ שלא החזיק · מבעוד יום מיד והמתין עד שחשיכה ואיכא היתר למקצת שבת אוסר כדמפרש לקמן הואיל והיה לו כח להחזיק בה מבעוד יום אם ירצה נמצאת רשות זו תלויה ועומדת ולא הוה הותר למקצת שבת : ה"ק כו' · ותסורי מיחסרא והאי אע"פ אשלא החזיק קאי והאי החזיק דקתני היה לו להחזיק קאמר : אימא אף ע"פ שהחזיק · אינו אוסר הואיל והותר למקצת שבת : ה"ק · חסורי מיחסר' והאי אע"פ אשהחזיק קאי ושלא החזיק דקתני ה"ק ולא היה לו להחזיק מבעוד יום שלא היתה רשות זו תלויה בין השמשות אלא מוחזקת לגר אם היה זה בא להחזיק לא היה יכול היתר היה בה למקצת שבת ואינו אוסר : ר' יוחנן אמר · הני תרתי מתניתא בתרייתא דאמרי יורש אוסר ב"ש היא : כלך אצל יפות · גבי תורם את של חבירו שלא מדעת תניא (ב"מ דף כב.) בא בעל הבית ומצאו שהוא תורם ואמר לו כלך אצל יפות אם יש לו יפות מהן תרומתו תרומה דגלי אדעתיה דניחא ליה ואמרינן כמאן דשוויה שליח מעיקרא דמי ה"נ כיון דבטיל השתא גלי דעתיה דמעיקרא בשריותא ניחא ליה אלא ששכח ולא עירב ולא הוה ליה אקנויי רשותא בשבת : ומיקנא רשותא בשבת אסור · דדמי למקח וממכר : **מתני'** שהיה שותף עם שכניו · שבמבוי לשם שותפות בעלמא ולא לשם שיתוף : לזה ביין ולזה ביין כו' · בגמרא מוקי לה בכלי א' : לזה ביין ולזה בשמן · אין זה שיתוף א' ואין יכול לסמוך עליו שהרי חלוק בשני כלים : **גמ'** אמר רב ובכלי אחד · שכולן היה שותפותן בכלי אחד אבל בשני כלים לא ואע"ג דאמרי ב"ה בפרק מי שהוליאוהו (לעיל דף מט·) עירוב הנתון בשני כלים כשר התם הוא דמעיקרא לשם עירוב גבו ומליוה למנא ואייתר אבל הכא דלאו לשם שיתוף הוה בכלי א' אין בב' כלים לא : יין ויין ראוי לערב · הלכך אע"פ דלא ערביה סמכינן עליה : ואפי' לזה ביין ולזה בשמן · בתמיה הא לא חזי לערובי : שבין ב' מבואות · ולא בשיתוף דמבוי אחד קאמר אלא עם זה נשתתפה ביין ועם זה בשמן ושני עירובין הן : ור"ש לטעמיה . דאמר חצר אחת יכולה לערב ב' עירובין עם ב' מבואות ואע"פ שלא שיתפו ב' המבואות יחד ה"נ אע"פ שאין השיתוף מחובר יחד ולא הותרו מבואות זה עם זה היא מותרת עם שניהם ולא גזרינן דילמא אתי לאפוקי כלים שבבתו במבוי זה למבוי זה דרך חצר זו : למה הדבר דומה · בפ' מי שהוליאוהו ולרבנן דמתני' אם נשתתפה ביין ובכלי א' הוו להו ב' המבואות כמי שנשתתפו יחד ושפיר דמי אבל לזה ביין ולזה בשמן דתרי עירובי נינהו כיון דב' המבואות אסורין זה עם זה היא נמי אסורה עמהן ושניהן אסורין עמה כדקתני בפרק מי שהוליאוהו : שכנים בהדי הדדי · אם רולין בני מבוי זה להשתמש בזה לריכין לערב ולתת כולן פת בחצר זו (ג) ואית דמפרשי מתני' מילי מילי קתני : ור"ש להו אמילתייהו קאי דאילו רבנן בחצר שבין ב' מבואות אפי' לזה ביין ולזה ביין לא זו פירשתי וראשון נראה בעיני :

תוספות

כלך אצל יפות · פי' רש"י דכשיש לו יפות מהן גלי דעתיה דניחא ליה והוי כמאן דשויה שליח מעיקרא דמי ואין להקשות לפירושו מהא דמוקי לה בריש אלו מליאות (ב"מ דף כב.) כגון דשויה שליח דנהי דשויה שליח לתרום לא שויה שליח לתרום מן היפות ועל זה מפרש בקונטרס כמאן דשויה שליח לתרום מן היפות דמי כיון דנמלא יפות מהן :

ומקני רשותא בשבת אסור · תימה דבגיטין בריש הזורק (דף עז:) גבי ההוא שכיב מרע אמר דליקני לה דוכתא דמנח ביה גיטא ותיזל איהי ותיחד ותפתח ושבת היתה כדאיתא התם וי"ל (ד) דשכיב מרע התירו *שלא תטרף דעתו עליו ואין לומר דדוקא קנין שאינו לריך הוא דשרי כי ההיא [דפרק מי שמת] (ב"ב קנו:) דבלא קנין קני כדאמר התם דאין הלכה כר' אלעזר דהא משמע [התם] דאי הוה הלכה כר' אלעזר כ"ש דהוה ניחא טפי שהיו לריכין להתיר והכי נמי איכא למיחש למיטרף דעת אם לא היה יכול לגרשה כרלונו תדע דאף בלא קנין איכא איסורא לגרש בשבת כדתניא *בתוספתא דאין מקדשין ואין מגרשין בשבת אלא ודאי בשכיב מרע דוקא התירו שלא תטרוף דעתו שירא שימות בשבת ואינו רולה להמתין עד החול וה"ה דהתירו נמי קנין *וכן פסק רבינו שמואל דאפי' מתנת שכיב מרע במקלת דבעיא קנין קונין ממנו בשבת : **אי** אמרת בשלמא רישא בכלי אחד כו' · והוא הדין יין ויין בב' כלים אבל אורחא דמלתא נקט ועוד דלא הולרך התנא לפרש דשתם יין ושמן בב' כלים אע"ג דשרו ב"ה בפרק מי שהוליאוהו (לעיל דף מט·) עירוב הנתון בשני כלים כי מליה למנא ואייתר ה"מ כי גבו לשם עירוב כדפי' בקונטרס אבל הכא דלאו לשם שתוף בכלי א' אין בשני כלים לא : **יין** ושמן אין ראוי לערב · אף ע"ג דכל האוכלין מלטרפין למזון ב' סעודות לעירוב וה"ה מסקין היינו כשנשתתפו לשם עירוב : **בחצר** שבין ב' מבואות כו' · לא בעי לאוקומי בג' חלירות ממש כאידך משנה דעירובי חלירות בעי פת בין לר"מ בין לרבנן דלקמן בסמוך ואין רולה להעמיד מתני' כמ"ד (ה) ביין ופליג אר"מ ורבנן : **ור'** שמעון לטעמיה · דלא גזר לרב ששת דמוקי לה לעיל בפרק מי שהוליאוהו (דף מח·) שנתנו (ו) שתים עירובן באמלעית ובב' בתים הכא אפי' בבית א' ובשני כלים כב' בתים דמו כיון דלא עביד לשם שיתוף (ז) דממה נפשך תרוייהו הכא בחלר קיימי דשיתופי מבואות °בחלר שבמבוי :

שלא תטרף דעתו עליו כדאמרינן פ' מי שמת קונין מש"מ ואפילו בשבת ולא חוש לדברי ר"א פי' דבעי קנין אלא שלא תטרף דעתו ואין לומר כל"ל רש"ל

[בב"ב קנו: ד"ה קונין הביאו שתוספתא ולא היה בבית אבל לפנינו ליתא]

[ועי' תוס' ביצה יז. ד"ה ולא מצוה ותוס' גיטין עז: ד"ה ותיזל ותוס' ב"ב קנו: ד"ה קונין]

[ב"מ כב.]

לקמן עג:

לעיל מה: לקמן נא.

רבינו חננאל

מבע"י אע"פ שלא בא ישראל והחזיק בחלקו של גר מבע"י אלא משחשיכה כיון דהוה ליה להחזיק מבע"י אע"פ שלא הוחזק מבע"י אלא משחשיכה אוסר . מת הגר משחשיכה ובא ישראל אחר והחזיק כיון דלא הוה ליה להחזיק מבע"י אינו אוסר . קתני מיהת רישא אוסר אמאי יבטל רשותו ופרקינן הכי נמי קאמר אוסר עד שיבטל ר' יוחנן אמר הני מתנייתא דדייקי אין ביטול רשות בשבת [ב"ש היא] דתנן מאימתי נתינת רשות בש"א מבע"י קסברי ביטול רשות מקנא רשותא הוא ומקנא רשותא בשבת אסירי . ובה"א אפי' משתחשך קסברי ביטול רשות איסתלוקי הוא ואיסתלוקי בשבת שפיר דמי : ירושלמי רב חסדאי אמר י' ישראלין הדרין בבית אחד כל אחד ואחד צריך לבטל רשותו וכן עשרה נכרים הדרים בבית אחד צריך להשכיר כל אחד רשותו ור' יסא בשם ר' יוחנן אמר ישראל ונכרי שדרין בבית אחד הלכה ישראל צריך לבטל רשותו ונכרי צריך להשכיר ואסיקנא [אפי'] באגוז ואפילו בתמרה . ומעשה באשתו של פרסי (א"ד) [אחד] שהשכירה חצרה בלא דעת בעלה ושרא ר' שמואל סברין למימר אפי' שמשו ולקיטו : מתני' בעל הבית שהיה שותף לשכיניו לזה ביין ולזה ביין אינן צריכין אוקימנא בזמן שהיין של שניהם הוא בכלי אחד ובא אביי ודחה ואמר אפי' בשני כלים הואיל וראויין לערבן אין צריכין עירוב אחר ולא דמי ליין ושמן שהיין והשמן אין ראויין לערבן ר' שמעון אומר אפי' לזה ביין ולזה בשמן אינן צריכין לערב אוקמה רבה בחצר שבין ב' מבואות וכגון שיש לחצר עם זו המבוי האחד שותפות בשמן ורבי שמעון לטעמיה דאמר בני החצר מותרין עם זה המבוי . דתנן אמר רבי שמעון למה הדבר דומה לג' חצרות שפתוחות זו לזו כו' ודחי אביי מי דמי התם קתני ב' החיצונות אסורות זו עם זו הכא קתני אין צריכין לערב כלומר אין צריכין עירוב אחר . מכלל שכולן מותרות הן ושני ליה מאי אין צריכין לערב דקתני במתני' אין צריכין לערב שכינין ובעל הבית · אבל השכינין החיצונין בהדי הדדי צריכין לערב דקתני במתני' :

הגהות הב"ח

(א) גמ' ור"ש לטעמיה דלא כדתנן אמר ר"ש : (ב) רש"י ד"ה אע"פ פריך לקמן וכו' ישראל אחר בנכסיו אוסר ואם לא החזיק ישראל אחר בנכסיו אינו אוסר וכו' : (ג) ד"ה שכנים וכו' ולתת כולן פת בחצר זו זו פירשתי ואית דמפרשי וכו' : (ד) תוס' ד"ה ומקני וכו' וי"ל דבשכיב מרע : (ה) ד"ה בחצר וכו' מתני' כמ"ד לקמן ביין : (ו) ד"ה ור' שמעון וכו' שנתנו שתים החיצונות עירובן : (ז) בא"ד לשם שתוף ועוד דממה נפשך וכו' כלומר אפי' אי עביד לשם שתוף לא נפקא לן מידי :

(ד) תוס' ד"ה ומקני וכו' וי"ל דבשכיב רלא דף פא דפליג אדרבי יהושע ועי"ל : (ה) ד"ה בחצר וכו' מתני' כמ"ד לקמן ביין ג"ב בפ' תלון : (ו) ד"ה ור' שמעון וכו' שנתנו שתים החיצונות עירובן : (ז) בא"ד לשם שתוף ועוד דממה נפשך תרווייהו בחצר קיימא דשיתופי מבואות בחצר אחד דדוקא בעירובי חצירות שהוא בבית שבחצר איכא לחלק בין בית אחד לשני בתים אבל הכא ליכא לחלק :

ורב יוסף אמר רבי שמעון ורבנן בפלוגתא דרבי יוחנן בן נורי ורבנן קא מיפלגי *דתנן [א]שמן שצף על גבי יין ונגע טבול יום בשמן לא פסל אלא שמן בלבד ורבי יוחנן בן נורי אומר שניהן חיבורין זה לזה רבנן כרבנן ורבי שמעון כר"י בן נורי תניא ר"א בן תדאי אומר אחד זה ואחד זה צריכין לערב ואפילו לזה ביין ולזה ביין אמר רבה זה בא בלגינו ושפך וזה בא בלגינו ושפך כולי עלמא לא פליגי דהוי עירוב כי פליגי כגון שלקחו חבית של יין בשותפות ר"א בן תדאי סבר *אין ברירה ורבנן סברי יש ברירה רב יוסף אמר ר"א בן תדאי ורבנן בסומכין על שיתוף במקום עירוב קמיפלגי דמר סבר אין סומכין ומר סבר סומכין אמר רב יוסף מנא אמינא לה דאמר רב יהודה אמר רב הלכה כר"מ ואמר רב ברונא אמר רב הלכה כר"א בן תדאי מ"ט לאו משום דחד טעמא הוא א"ל אביי ואי חד טעמא תרתי הילכתא למה לי הא קמ"ל דלא עבדינן כתרי חומרי בעירובין מאי ר"מ ומאי רבנן דתניא [ב]מערבין בחצירות בפת ואם רצו לערב ביין אין מערבין [ג]משתתפין במבוי ביין ואם רצו להשתתף בפת משתתפין [ד]מערבין בחצירות ומשתתפין במבוי שלא לשכח תורת עירוב מן התינוקות שיאמרו אבותינו לא עירבו דברי ר"מ וחכ"א או מערבין או משתתפין פליגי בה ר' (א) נחומי ורבה חד אמר [ה]בפת דכולי עלמא לא פליגי דבחדא סגי כי פליגי ביין וחד

ורב יוסף אמר. לעולם במבוי אחד כדמעיקרא ודקאמרת לר"ש היכי הוי חד עירוב ר"ש כר' יוחנן ס"ל: שמן שצף כו' · ושל תרומה הן: ואפי' לזה ביין ולזה ביין · בתמיה: זה בא בלגינו ושפך · וכן זה עד שמלאו חבית ואפי' שלא לשם שיתוף עשו מתחילה סומכין עליו שהרי הביא כל אחד יין אבל לקחו חבית יין בשותפות ס"ל לבן תדאי אין ברירה והוי להו כמי שנשתתפו במעות שלא הוברר יין לכל אחד וא': בסומכין אשיתוף במקום עירוב קמיפלגי · ובן תדאי מודה דמבוי מותר ובחצירות פליגי רבנן סברי כיון דנשתתפו במבוי אין צריכין לערב חצירות זו עם זו ומותרין להוציא מזו לזו דרך פתחים שביניהם שהרי שיתוף המבוי שהן פתוחות בו מחברן וסומכין על שיתוף המבוי תחת עירוב של חצר ובן תדאי סבר אין סומכין: מנא אמינא לה · דבהכי פליגי: הלכה כר"מ · דאין סומכין על שיתוף במקום עירוב: מ"ט · ס"ל לרב בתרוייהו לאו משום דתרוייהו חדא מלתא וחד טעמא אמרי: ואי חד טעמא הוא תרתי הילכתא למה ליה · לרב למימר בתרוייהו בשלמא הלכה כר"מ איצטריך דאי מדר"א הוה אמינא טעמא דר"א לאו משום דאין סומכין על שיתוף אלא משום דקסבר אין מערבין בחצירות ביין כדקאמר ר"מ לקמן והאי שיתוף דבן תדאי דיין הוא כדקתני מתני' לזה ביין ולזה ביין הלכך לא סמכינן עליה בחצירות אבל היכא דנשתתפו בפת סומכין קמ"ל הלכה כר"מ דאוקמא רב גידל אמר רב לקמן בנשתתפו בפת ואפ"ה אסר ר"מ אלא כיון דאמר הלכה כר"מ דאפי' בפת לא סמכינן עליה הלכה כר"א ל"ל: הא קמ"ל דלא עבדינן כתרי חומרי בעירובין · מדאיצטריך ליה לרב למימר הלכה כבן תדאי אשמעינן דלא עבדינן כתרי חומרי דחד תנא בעירובין ור"מ תרי חומרי אמר אין סומכין בחצירות על שיתוף מבוי בין שנשתתפו בפת ובין שנשתתפו ביין ופליגי רבנן עליה בפת ומודו ליה בשנשתתפו ביין ורבנן דמתני' דהכא אוקימנא דאפילו בנשתתפו ביין אמרי דסומכין אשתכח דמחמיר (ב) תרי חומרי ורב ס"ל כוותיה בתרוייהו ולא מצי לאקבועי הלכתא כוותיה בתרי חומרי הלכך אשמעינן הלכה כבן תדאי בחדא מינייהו דאין סומכין בחצירות על שיתוף המבוי ביין וכי הדור איפלוג ר"מ ורבנן בפת אשמעינן הלכה כר"מ: ואם רצו לערב ביין אין מערבין · דעירוב משום דירה הוא לערב דירתן לעשותן אחת כדאמר בפ' מי שהוציאוהו (לעיל דף מט·) ודירתו של אדם אינו נמשך אחר היין אלא אחר פיתו: ומשתתפין במבוי ביין · דשיתוף דמבוי אינו אלא לשתף רשות החצירות שבמבוי ולא רשות הבתים וחצר לאו בית דירה הוא וכ"ש פת דחשיב טפי: מערבין בחצירות · הפתוחות מזו לזו אע"פ שעירבו דרך פתחיהן צריכין להשתתף במבוי להתיר המבוי ואם לאו חצירות מותרות מזו לזו ומבוי אסור דאין סומכין על עירוב במקום שיתוף ולא על שיתוף במקום עירוב היכא דלא עירבו בני חצר לעצמן שאם יסמכו על זה תורת עירוב ישתכח אבל עירבה כל חצר לעצמה ונשתתפו כולם במבוי אע"פ שלא עירבו חצירות זו עם זו שיתוף המבוי מחברן ומטלטלין מזו לזו בין דרך המבוי בין דרך פתחים דתנן שהמבוי לחצירות כחצירות לבתים מה עירוב החצר משוי לבתים חדא אף שיתוף המבוי משוי חצירות חדא: דבחדא סגיא · דהא פת חזי הכא והכא ובין למר ובין למר סומכין על שיתוף במקום עירוב: כי פליגי ביין · כשנשתתפו ביין במבוי דלר"מ לא סמכינן עליה בעירובי חצירות דאין מערבין לחצירות ביין ולרבנן סברי ואע"ג דיין בחצר לא חזי מגו דחזי למלתיה בשיתוף סמכינן עליה בחצר דמודית לן דסומכין על שיתוף במקום עירוב ותרוייהו אית להו דסומכין במבוי על עירובי חצירות שהוא לעולם של פת:

וחד

שמן שצף על גבי יין כו' · השתא משמע דשמן חשיב משקה מדקאמר ר' יוחנן בן נורי שניהם מחוברין דאי חשיב אוכל כיון דטבול יום אינו אלא פוסל לא הדר שמן ומטמא ליין דאין סברא לומר דפליגי רבנן ור"י בן נורי בהכי אם יכול להבדיל זה מזה או לא ועוד דתניא בפ"ק דפסחים (דף יז·) הדם והמים והשמן והיין משקה בי מדבחיא כו' וקרא דחגי (ג) כמי ואל היין ואל השמן מוכח דהוי משקה ועוד תנן התם (דף יד·) הוסיף ר"ע מימיהן של כהנים לא נמנעו מלהדליק את השמן שנפסל בטבול יום [בנר שנטמא בטמא מת אע"פ שמוסיפין טומאה על טומאתו] וקאמר בגמרא קסבר ר"ע טומאת משקין לטמא אחרים. דאורייתא והקשה ר"ת מהיא דאמרינן בהקומץ רבה (מנחות דף נא·) ר"מ אומר שמן טבול יום תחילה לעולם וחכ"א אף הדבש ר"ש שזורי אומר יין ומסיק יין דוקא ולא שמן ומשמע התם דהלכה כר"ש שזורי ואומר ר"ת דהתם בקרוש איירי כדקתני רישא במסכת טהרות (פ"ג מ"א) *השמן והחלב והמקפה של גריסין בזמן שהן לחין הרי הן ראשון קרשו הרי הן שניים פי' דהוי אוכל ר"מ אומר שמן תחלה לעולם כלומר לעולם אפי' קרש *ולא כמו שפירש בקונט' במנחות לעולם בין נטמא באב הטומאה בין נטמא בולד הטומאה: **רבי** אלעזר בן תדאי אומר אין ברירה · אין זה כעין ברירות דבכל דוכתא כדפי' בקונט' דהוו להו כאילו נשתתפו במעות שלא הוברר יין לכל אחד ואחד: **דלא** עבדינן לתרי חומרי בעירובי· כך היא גירס' הקונטרס ור"ת גריס דעבדינן כתרי חומרי בעירוב כלומר הכא עבדינן כתרי חומרי ומיהו לשון בעירוב לא יתכן כל כך דמשמע בכל עירוב: **משתתפין** במבוי ביין · משמע קצת דלכתחלה ביין מצוה יותר מבפת מדלא תניא דומיא דרישא משתתפין במבוי בפת ואם רצו להשתתף ביין משתתפין ושמא ביין מינכר טפי שהוא שיתוף ומיהו בכל דבר מהני כדתנן בפ"ק בכל מערבין (ג) ומשתתפין (לעיל דף כו:) ובפ' חלון (לקמן דף פ·) נמי תניא כיצד משתתפין במבוי מביאין חבית של יין ושל שמן ושל תמרים ושל גרוגרות וכל מיני פירות: **בפת** כ"ע לא פליגי דבחד סגי · משום דפת סגי הכא והכא ופירש בקונטרס דבין למר ובין למר סומכין במבוי על עירובי חצירות שהוא לעולם בפת (ד) ולפירקא דקתני מערבין בחצירות ומשתתפין במבוי לא בעי למימר דאחר שעירבו בחצירות יהיו עדיין זקוק להשתתף במבוי אלא כלומר מערבין בחצירות בפת אע"פ שנשתתפו במבוי ביין ואין הלשון משמע כן ועוד תנן לקמן בפירקין (דף עג:) ה' חצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות למבוי עירבו בחצירות ולא נשתתפו במבוי מותרין בחצירות ואסורין במבוי וקאמר בגמרא מני ר"מ היא דאמר בעינן עירוב ובעינן שיתוף מיהו איכא לאוקמי ההוא סוגיא כמ"ד בפת פליגי ומ"ד בפת ל"פ סבר לה כרב דלא תני פתוחות זו לזו ור"י מפרש דאשיתוף דפת קאי דכיון דסגי ביין והם דחקו לעשות בפת ולמה טפי מועיל אף לחצירות ועוד שהשיתוף לכל הבתים והחצירות שכולם משתתפין יחד אבל עירובי חצירות דפת אין לו להועיל כל כך במבוי ולפי מה שפירש שאפי' למ"ד בפת לא פליגי מודה הוא דבעירובי חצירות דפת פליגי אם מועיל למבוי *[אומר ר"י דמצינו לפרש תרי חומרי בעירובין דלעיל דאי אמר הלכה כר"א בן תדאי לא הוה ידעינן מאי טעמיה ואי אמרינן הלכה כר"מ הוה אמינא בחדא בהא דאין סומכין על עירוב במקום שיתוף כדמשמע לישנא דר"מ דאמר מערבין בחצירות ומשתתפין במבוי דמשמע דאף ע"פ שעירבו צריכין עדיין להשתתף אבל על שיתוף במקום עירוב סומכין קמ"ל הלכה כר"א בן תדאי דאין סומכין על שיתוף במקום עירוב דמסתמא בא לגלות דהלכה כר"מ לגמרי ומיהו פי' הקונטרס דלעיל גבי תרי חומרי ניחא טפי] וא"ת כשעירבו בחצירות בפת והניחו עירובן בבית אחד מן החצירות למה לא יועיל לכ"ע למבוי אי משום דתניא בכילד משתתפין (לקמן דף פה:) עירובי חצרות בבית שבחצר ושיתופי מבואות בחצר שבמבוי והאי כיון דאנחיה בבית לא שמיה שיתוף אלא עירוב הא פירש בקונטרס לקמן בפירקין* גבי כאן במסובין בבית כאן במסובין בחצר דהא דאמרינן שיתופי מבואות בחצר שבמבוי וכ"ש (ה) שבביתו

וכן

עין משפט נר מצוה

סו א מיי' פ"ח מהל' טומאת אוכלין הלכה ג :

סז ב מיי' פ"א מהל' עירובין הלכה ח סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' שפו סעיף א :

סח ג מיי' שם סמג שם טוש"ע א"ח סי' שפו סעיף ד :

סט ד מיי' שם הלכה יט סמג שם טוש"ע א"ח סי' שפו סעיף ז :

ע ה מיי' שם טוש"ע א"ח שם :

[לפנינו ליתא האי לישנא]

[ע' תוס' מנחות נא. ד"ה אימא כו' שביארו יותר ע"ש]

רבינו חננאל

רב יוסף אמר ר"ש ורבנן בהא פליגי דתנן שמן שצף ע"פ (המים) [היין] ונגע טבול יום בשמן לא פסל אלא שמן . ר' יוחנן בן נורי אמר שניהן חיבורין זה לזה . רבנן כת"ק . ור' שמעון כר' יוחנן בן נורי ודבריו פשוטין הן . תניא בעה"ב שהיה שותף לזה ביין [ולזה ביין] (אין) צריכין לערב . אמר רבה זה בא בלגינו ושפך וזה בא בלגינו ושפך כ"ע לא פליגי דהוי עירוב דהא ידיע חמרא דכל חד וחד כי פליגי כגון שלקחו חבית בשותפות רבנן סברי יש ברירה ואלעזר בן תדאי סבר אין ברירה ולא נקרא עירוב אלא דהוו ידיע ונתערב עכשיו ורב יוסף אמר כגון ששתפו במבוי בזה היין (ובסמוכין) [ובסומכין](בעו)לעירוב בשיתוף פליגי רבנן סברי סומכין . ואלעזר בן תדאי סבר אין סומכין אלא צריכין עירוב אחר . אמר רב יוסף מנא אמינא לה דאמר רב יהודה אמר רב הלכה כר' מאיר דתניא מערבין לחצרות בפת ואם רצו לערב ביין אין מערבין שאין עירוב ביין משתתפין במבוי ביין ואם רצו להשתתף ביין משתתפין מערבין בחצרות ומשתתפין במבוי כדי שלא תשתכח תורת עירוב דברי ר' מאיר . ש"מ דאע"ג דנשתתפו במבוי מערבין ואין סומכין על עירוב . במקום שיתוף . ורב ברונא אמר רב הלכה כאלעזר בן תדאי לאו משום דאלעזר בן תדאי ור' מאיר תרווייהו טעמא חדא נינהו ודחינן ואי חדא טעמא נינהו תרתי הלכתא למה לי ושנינן הא קמ"ל דאלעזר בן תדאי כר' מאיר סבירא ליה ועבדינן כתרי חומרי בעירובין . וחכ"א מערבין או משתתפין אוקמוה משמיה דרב הכי קתני או מערבין בחצרות בפת או שכח אחד מהן ולא נשתתף ובטיל רשותו לר' מאיר אית ליה ביטול ומותרין כאן וכאן או'

שבת כה: ק. טבול יום פ"ב מ"ה ושם איתא ריבנה אומר חיבור ובשבת ס' מחוברין וכן הגיה הגאון יעב"ץ ז"ל שם.

[לעיל נו: ועי"ש]

הגהות הב"ח

(א) גמ' פליגי בה רב נחומי ורבה כצ"ל וכן בר יוסף חד אמר כפת: (ב) רש"י ד"ה הא קמ"ל וכו' אשתכח דמחמיר ר"מ תרי: (ג) תוס' ד"ה משתתפין וכו' כדתנן בפרק בכל מערבין ומשתתפין וכו' לעולם בפת ולפירושו הא דקתני: (ד) ד"ה בפת וכו' לעולם בפת ולפירושו הא דקתני: (ה) בא"ד וכ"ש שכניו ובן:

דף פג:

וחד אמר ביין דכו"ע לא פליגי דבעינן תרתי כי פליגי בפת מיתיבי וחכמים אומרים או מערבין או משתתפין מאי לאו או מערבין בחצר בפת או משתתפין במבוי ביין אמר רב גידל אמר רב ה"ק או מערבין בחצר בפת ומותרין כאן וכאן או משתתפין במבוי בפת ומותרין כאן וכאן אמר רב יהודה אמר רב הלכה כרבי מאיר ורב הונא אמר מנהג כר"מ ורבי יוחנן אמר נהגו העם כרבי מאיר:

מתני' חמשה חבורות ששבתו בטרקלין אחד ב"ש אומרים עירוב לכל חבורה וחבורה וב"ה אומרים *עירוב אחד לכולן ומודים בזמן שמקצתן שרויין בחדרים או בעליות שהן צריכין עירוב לכל חבורה וחבורה:

גמ' אמר רב נחמן מחלוקת *במסיפס אבל במחיצה עשרה דברי הכל עירוב לכל חבורה וחבורה איכא דאמרי אמר ר"נ אף במסיפס מחלוקת פליגי בה רבי חייא ורבי שמעון ברבי חד אמר מחלוקת *במחיצות המגיעות לתקרה אבל מחיצות שאין מגיעות לתקרה דברי הכל עירוב אחד לכולן וחד אמר מחלוקת *במחיצות שאין מגיעות לתקרה [ג]אבל מחיצות המגיעות לתקרה דברי הכל צריכין עירוב לכל חבורה וחבורה

מיתיבי

רש"י

וחד אמר ביין · אפי' רבנן מודו דלא סמכינן עליה בחצר דלא אמרי' מגו: כי פליגי בפת · ופליגי בין בשיתוף בין בעירוב דלר' מאיר אין סומכין על זה במקום זה: מאי לאו כו' · וקשיא למאן דאמר ביין לא פליגי: או משתתפין במבוי בפת · דמשתתפין דומיא דמערבין קתני: הלכתא ומנהג ונהגו בפרק בתרא דתענית (דף כו:) מפורש הלכה דרשינן בפירקא הלכה כרבי מאיר מנהג מדרש לא דרשינן אורויי מורינן ליחיד הבא לימלך. נהגו אורויי נמי לא מורינן ואי עבוד לא מחינן בהו: **מתני'** בטרקלין אחד · וחלקוהו לחמשה וכולן יש להן פתח מן הטרקלין לחצר וצריך לערב עם שאר בני חצר: ב"ש אומרים · רשויותיהן חלוקין וצריך לכל חבורה ליתן פת בעירוב החצר דהוו להו כה' בתים וה"ה דאם באו להוציא מרשות זו לזו צריכין עירוב ביניהן: וב"ה אומרים · אין מחיצה זו חילוק רשות דמחיצה שפלה היא כדמפרש בגמ' הלכך עירוב אחד לכולן ובתוך הטרקלין נמי מוציאין מזו לזו בלא עירוב שהטרקלין מחברן וכיון דביניהן א"צ עירוב נעשה אחד מהן שליח לכולן דאמרי' לקמן חמשה שגבו את עירובן כלומר ששרויין בחמשה בתים בחצר ועירבו ביניהן והוו להו חדא ואם באין לערב עם אחרים עירוב אחד לכולן: ומודין כשמקצתן שרויין כו' · דהוו להו כה' בתים ולא דמו לה' שגבו את עירובן שהרי לא עירבו ביניהן: **גמ'** מחלוקת · בשרשויותיהן חלוקות במסיפס מחיצה נמוכה של חתיכות עצים דהתם לבית הלל בית אחד הוא ודמו לה' שגבו את עירובן דהני נמי כמי שעירבו דמי: אף במסיפס מחלוקת · דלא תימא בית שמאי במחיצה עשרה הוא דאסרי ובמסיפס מודו אלא אפילו במסיפס נמי אסרי: פליגי בה · אמתניתין קאי: מחלוקת · בית שמאי ובית הלל כו': אבל מחיצות שאין מגיעות לתקרה · אפילו הן עשרה דברי הכל עירוב אחד לכולן ופליגי אתרוייהו לישני דרב נחמן דהא (א) לישנא קמא קאמר דבמחיצה עשרה מודו דחלוק הוי והכא אמרינן אפילו במגיעות לתקרה פליגי וללישנא בתרא קאמר דבמסיפס נמי פליגי ואסרי בית שמאי והכא אמרי דאפילו במחיצות עשרה לא אסרו אלא במחיצות המגיעות לתקרה:

הסבר

תוספות

וכן פירש בריש סוכה (דף ג:) ואע"פ שפירש כאן בקונטרס דלכ"ע סומכין במבוי על עירובי חצירות שהיא לעולם בפת מכל מקום למ"ד בפת פליגי קשה דלמה לא יועיל עירוב החצירות למבוי כיון שתורתו נמי להניח בבית דאטו השם גורם שנקרא עירוב שיש לו להועיל לחצירות ולא למבוי ולמאן דאמר ביין נמי פליגי ומפרש ברייתא דבסמוך או משתתפין במבוי ביין ומותרין כאן וכאן אבל עירובי חצירות ביין לא מהני ואמאי כיון דשיתוף מהני לא תקראנו עירוב אלא תקראנו שיתוף ותימה הוא לומר דמה שקראהו עירוב לבטל תורת שיתוף מעליו ודוחק ר"י לפירוש הקונט' שבתחילת העירוב לא עירבו אלא בני חצר אחת יחד או שתי חצירות יחד ולא היו סבורים שכל בני המבוי ישתתפו יחד נמצא שלא נתנו עירובן לשם שיתוף ולכך כשניתוספו עליהם כל בני המבוי אין לחושבו שיתוף כיון שהראשונים לא היו שם ולא ידעו מעולם שעליהם ניתוספו כל האחרים ונראה לר"י דכולה מלתא דוקא עירובי חצירות בבית שבחצר ושיתופי מבואות דוקא בחצר שבמבוי ולא בבית משום דבחצר מינכר טפי לשם שיתוף דשייכא טפי למבוי וקרובים תשמישם דמבוי זה לזה והשתא הא דקאמר לקמן במסובין בבית בפת שעל השולחן סומכין משום עירוב לאו אף משום עירוב קאמר אלא משום עירוב דוקא ולא משום שיתוף והא דאמר בריש סוכה (דף ג.) בית שאין בו ארבע על ארבע אין מניחין בו עירובי חצירות אבל מניחין בו שיתופי מבואות דלא גרע מחצר שבמבוי ומשמע דכל שכן אם היה בית גמור שהיו מניחין בו שיתופין אור"י דודאי בית גמור גרע לענין שיתוף והא דנקט (ב) בהא דלא גרע שלא תאמר כי היכי דיוצאין מכלל בתים לענין עירוב יוצאין נמי מכלל חצר לענין שיתוף לפי שיש מחיצות מפסיקות וחצר בעי ד' אמות ובהאי בית ליכא ד' אמות והשתא הך דד"ל הבית שהיה שותף לשכיניו לזה ביין ולזה והיא נמי דלעיל (דף סח:) דליקני מר רביעתא דחלא צריך לומר דבחצר היה אותו חבית דבשיתופי מבואות איירי דאילו עירובי חצירות בעי פת ובירושלמי משמע כפי' הקונט' דכ"ש בית דאמר בפ' מי שהוציאוהו עירוב צריך בית שיתוף מהו שיצטרך בית מלתא דשמואל אמרה שיתוף צריך בית ומסיק רבי אבהו (ג) בשם רבי יוחנן נותנו בין באויר דחצר ובין באויר דמבוי משמע בהליא דכ"ש בית: **נהגו** העם כר' מאיר · בפרק בתרא דתענית (דף כו:) מפרש דאורויי לא מורינן כוותיה ואי עבדינן לא מחינן בידייהו וא"ת מה מחאה שייך כאן אם מחמירין כר"מ לעשות עירוב ושיתוף וי"ל דלא הוי ברכה לבטלה אי נמי אם נמנעים על כך להביא סכין ותמין לצורך מילה אי נמי לכי הא דאמר במי שהוציאוהו (לעיל דף מט.) גבי חצר שבין שני מבואות והיא רגילה באחד אם עירב רגיל לעצמו וזה שאינו רגיל לא עירב והיא נמי לא עירבה דוחה אותה אצל מי שאינה רגילה דכופין על מדת סדום והשתא אם עירב מי שאינו רגיל ולא שיתף והם דוחין אותה אצל מי שאינו רגיל כר"מ דבעי שיתוף לא מחינן בהו אי נמי אם עירבה עם שניהם ולא שיתפה אלא עם האחד דלרבנן הוו להו עירבה עם שניהם אסורה עם שניהם ולר"מ עם אותו ששיתפה עמו מותרת דעם האחר לא נשתתפה ואין עירוב מועיל במקום שיתוף: **ומודין** כשמקצתן שרוין בחדרים ועליות שהן צריכין עירוב לכל חבורה וחבורה · והני חדרים ועליות איירי כגון שכל אחד פתוח לחצר כדפירש בקונט' דהנך ה' חבורות ששבתו בטרקלין כולהו יש להן פתח מן הטרקלין לחצר דאם לא היה לכל אחד פתח לחצר הוה אמרינן פנימי נותן עירובו ודיו או שני הפנימיים לר' יוחנן דסוף פרקין גבי עשרה בתים זה לפנים מזה ומיהו אם יש לאדם סופר או מלמד בביתו או כעין אותן [הבחורים] הבאין ללמוד תורה ושרויין כל א' בחדר או בעלייה בפני עצמו אע"פ שחלוקין מבעל הבית בפתו אין אוסרין עליו ולא בעו עירוב בין יש להם פתח לרה"ר בין אין להם פתח לרה"ר דלא מיבעיא אם כולם אוכלין במקום אחד אף ע"פ שכל אחד ישן בחדרו קי"ל כמאן דאמר לקמן (דף עג.) מקום פיתא גורם אלא אפילו לשמואל דאמר מקום לינה גורם או אפילו אוכלין וישנים כל אחד בחדרו אין אוסרין זה על זה כיון שכולם משתמשין בתוך הבית בכל עיסקי תשמישתיה באפייה ובבישול ובכל דבר חשיבי כולהו כאילו אוכלים וישנים במקום אחד אע"פ שיש להם פתח לצד רה"ר הכל נקראים על שם בעל הבית ועוד דאין משאיל להם רשותו לאסור עליו ולא זה על זה ומאי לסלוקינהו והוה ליה כה' שכירים וה' לקיטים דלא אמרי' להחמיר כדאמרינן לעיל (דף סו.) דאחד נותן עירובו ודיו ואפי' שרויין בחדרים ובעליות דאם בשרוין כולם בבית בזה לא הוה מספקא אביי דקאמר מהו דאפילו היה הבית שלהם לא היו אוסרין זה על זה וכיון דגבי נכרי דדירתו לא שמה דירה לא אסרי אלא חשיבי כולהו כחד כל שכן גבי ישראל דדירתו של בע"ה ולא דמי למקצתן שרוין בחדרים ובעליות דהכא שיש כח לזה כמו לזה ואע"פ שהקילו בנכרי טפי מבישראל דכי מושיל דוכתא לישראל אחר דישראל נותן עירובו ודיו ואע"פ שאין הנכרי רוצה להשכיר ובע"כ של נכרי וכה"ג בביתו של ישראל לא שרי התם נמי טעמא משום דדירת נכרי לא חשיב כ"כ אבל מכל מקום יש ללמוד מדלא אסרי חמשה שכירים זה על זה גבי נכרי כל שכן גבי ישראל כדפרישית: **במחיצות** המגיעות לתקרה · והא דקתני מתני' דמודים היכא דמקצתן שרויין בחדרים ובעליות לא דמי דהכא איירי במחיצות עראי כגון יריעות שמפסיקין עד התקרה:

רבי

מסורת הש"ס

[פירש גאון מסיפס כותל הלול שיש בו חלונות. ערוך]

ע' רש"ל ורש"א כד"ה אבל

[לקמן עט.]

עין משפט נר מצוה

עא א ב מיי' פ"ד מהל' עירובין הל' ז סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' שע סעיף ג:

רבינו חננאל

או משתתפין במבוי ביין ושכח אחד מבני חצר ולא עירב מותרין כאן וכאן ואסיקנא לכ"ע עירובי חצרות בפת דאין סומכין על עירוב במקום שיתוף דאמר רב יהודה אמר רב הלכה כר' מאיר ורב ברונא אמר רב הלכה כאלעזר בן תדאי: **מתני'** חמש חבורות ששבתו בטרקלין אחד. פי' בירה אחת כו'. אוקמיה רב נחמן מחלוקת ב"ש ובית הלל [בששבתו בבירה אחת] חלוקין וחלוקין במסיפס. פי' פיסקא דארזי אבל אם הם חלוקים במחיצה י' טפחים ד"ה עירוב לכל חבורה איכא דאמרי אמר רב נחמן אף במסיפס מחלוקת פליגי בה ר' חייא ור' שמעון ב"ר חד אמר מחלוקת במחיצות שאין מגיעות לתקרה כו'.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אבל וכו' דהא ללישנא קמא: (ב) תד"ה בפת כו' והא דנקט בהא לישנא דלא גרע: (ג) בא"ד בשם ר"י שיתוף נותנו בין כו':

מיתיבי אמר רבי יהודה הסבר לא נחלקו ב"ש וב"ה על מחיצות המגיעות לתקרה שצריכין עירוב לכל חבורה וחבורה °על מה נחלקו על מחיצות שאין מגיעות לתקרה שבית שמאי אומרים עירוב לכל חבורה וחבורה ובית הלל אומרים עירוב א' לכולן למאן דאמר במחיצות המגיעות לתקרה מחלוקת תיובתא ולמאן דאמר במחיצות שאין מגיעות לתקרה מחלוקת סייעתא להך לישנא דאמר רב נחמן מחלוקת במסיפס תיובתא להך לישנא דאמר רב נחמן אף במסיפס מחלוקת לימא תהוי תיובתא אמר לך רב נחמן פליגי במחיצה והוא הדין במסיפס והאי דקא מיפלגי במחיצה להודיעך כחן דבית הלל וליפלגי במסיפס להודיעך כחן דב"ש *כח דהיתרא עדיף אמר רב נחמן אמר רב הלכה כרבי יהודה הסבר °אמר רב נחמן בר יצחק מתניתין נמי דיקא דקתני ומודים בזמן שמקצתן שרויין בחדרים ובעליות שצריכין עירוב לכל חבורה וחבורה מאי חדרים ומאי עליות אילימא חדרים חדרים ממש ועליות עליות ממש פשיטא אלא לאו כעין חדרים כעין עליות ומאי ניהו מחיצות המגיעות לתקרה שמע מינה תנא *במה דברים אמורים כשמוליכין את עירובן למקום אחר אבל אם היה עירובן בא אצלן דברי הכל עירוב אחד לכולן כמאן אזלא הא *דתניא [ג]חמשה שגבו את עירובן כשמוליכין את עירובן למקום אחר *עירוב אחד לכולן כמאן כבית הלל ואיכא דאמרי במה דברים אמורים כשהיה עירוב בא אצלן אבל אם היו מוליכין את עירובן למקום אחר דברי הכל צריכין עירוב לכל חבורה וחבורה כמאן אזלא הא דתניא חמשה שגבו את עירובן כשמוליכין את עירובן למקום אחר עירוב אחד לכולן כמאן דלא כחד: **מתני'** [ג]האחין שהיו אוכלין על שלחן אביהם וישנים בבתיהם צריכין עירוב לכל אחד ואחד לפיכך אם שכח אחד מהם ולא עירב מבטל את רשותו אימתי בזמן שמוליכין עירובן במקום אחר אבל אם היה עירוב בא אצלן או שאין עמהן דיורין בחצר אינן צריכין לערב: **גמ'** ש"מ *מקום לינה גורם °אמר רב יהודה אמר רב [ד]במקבלי פרס שנו ת"ר מי שיש לו בית שער אכסדרה ומרפסת בחצר חבירו הרי זה אין אוסר עליו (את) °בית התבן (ואת) בית הבקר בית העצים ובית האוצרות הרי זה אוסר עליו רבי יהודה אומר [ה]אינו אוסר אלא מקום דירה בלבד *אמר רבי יהודה מעשה בבן *נפחא שהיו לו חמש חצרות באושא ובא מעשה לפני חכמים ואמרו אינו אוסר אלא בית דירה בלבד בית דירה סלקא דעתך אלא אימא מקום דירה מאי מקום דירה רב אמר מקום

רש"י

הסבר · על שם חורפיה קרי ליה הכי : להך לישנא דאמר רב נחמן מחלוקת במסיפס · אבל במחיצות מודו ב"ה תיובתא דהא בהדיא קתני דבמחיצות (א) שרו : אלא ללישנא בתרא דקאמר דבמסיפס נמי אסרי ב"ש מי לימא דתיהוי הא תיובתיה דקתני במחיצות הוא דפליגי הא במסיפס מודו : הלכה כרבי יהודה . דבמחיצות המגיעות לתקרה מודו : חדרים ממש . שלא היו מחוברין מעולם : במה דברים אמורים . דאסרי ב"ש כשהם מוליכין העירוב באחד משאר בתי החצר : אבל אם היו . שאר בני החצר מביאין פיתן לטרקלין דברי הכל כו' והאי תנא מדקא מפליג בין מקום אחר לבא אצלן סבירא ליה טעמייהו דב"ש ובית הלל לאו במחיצות פליגי אלא אפי' לבית שמאי נמי טרקלין מחברן ואין צריך עירוב בינייהו והוו להו כחמשה שגבו את עירובן וסבירא להו דחמשה שעירבו את חצירן ובאין לערב עם חצר אחרת אם מוליכין שם את עירובן אין א' מהן שליח לכולן אלא כולן צריכין ליתן פת ואם עירוב בא בבית א' מהן כולן שוין שם והנך דטרקלין נמי כיון דרשות אחת היא להכי דמו דאי לבית שמאי רשויות חלוקות הן והן לא עירבו כי עירוב בא אצלן מאי הוי : שגבו את עירובן . שדרין בחצר ועירבו את חצירן : ואיכא דאמרי כו' . ובהא פליגי דב"ש סברי אע"פ שרשות אחת היא ודמי לחמשה שעירבו ועירוב בא אצלן אפילו הכי כולהו בעי לערובי וב"ה סברי כיון דעירוב בא אצלן לא : **מתני'** השותפין לא גרסינן : וישנים בבתיהם . והם ואביהם ואחרים דרין בחצר אחת : שצריכין עירוב לכל אחד ואחד . אם רוצין לערב עם שאר בני החצר וטעמא מפרש בגמרא : מבטל את רשותו . צריך לבטל את רשותו : אימתי בזמן שמוליכין את עירובן . לתתו באחד מבתי שאר בני החצר דהואיל והוזקקו לעירוב אמרינן בגמרא מגו דשאר דיורין אסרי אינהו נמי אסרי וצריכין כולן ליתן פת הואיל וחלוקין דיוריהן בלינה ומקבלי פרס הן כדמוקי בגמ' שאין אוכלין בבית אביהן ממש : אבל אם היה . עירוב כל החצר בא לבית אביהן שלא הוזקקו לעירוב דאגרינן במי שהוליאוהו (לעיל דף מט.) בית שמניחין בו עירוב אין צריך ליתן את הפת והם כולם נמשכין בו : או שאין עמהן דיורין אחרים . שאין דיורין מזקיקין אותן לעירוב : אין צריכין לערב . דכיחידים הן : **גמ'** שמעת מינה מקום לינה גורם . דאי הוו ישנים בבית אביהן אפילו מוליכין עירובן למקום אחר לא הוו צריכין לערובי אלא אביהם ונימא תיהוי תיובתיה דרב דאמר לקמן בשמעתין מקום פיתא גורם והרי אלו אוכלין בבית אביהם וחשבינן להו חלוקין : במקבלי פרס . הואה מבית אביהם ואין אוכלין על שולחנו ממש :
מקום

תוספות

רבי יהודה הסברי רבינו מגלגל גרים *הסבך פירוש(ג) גדיל לסבכה כעין מלגפת וכובע כמו שבכים מעשה שבכה (מלכים א ז) א"נ על שם עירו דבספר יהושע (טו) כמו כן כתיב מדין *וסככה:
כח דהיתרא עדיף ליה · לא שייך הכא למיפרך ליפלגו בתרוייהו כדפריך בריש ביצה (*דף ב:) דהתם כדי להודיע כחן דבית הלל דאוסרין הוה ליה לאשמעי' בתרוייהו משום דכח דהיתרא עדיף דב"ש לא חשיבי ליה כ"כ דב"ש במקום ב"ה אינה משנה : **אמר** ר"נ אמר רב הלכה כרבי יהודה . אע"ג דאותבי' מינה לל"ק דר"נ (ג) אתיא כלישנא בתרא :
אבל אם היה עירוב בא אצלן דברי הכל עירוב אחד לכולן · וא"ת טעמא דב"ש אתא לאשמעינן דלב"ה לא איצטריך דאפילו מוליכין עירובן אמר עירוב אחד לכולן וכי האי גוונא פריך במס' שבת בפ' ר"א דמילה (ד' קלס·) וי"ל דלב"ה נמי נפקא מינה דכעין חדרים ועליות דדווקא במוליכין עירובן קאמר דמודו שצריכין עירוב לכל חבורה וחבורה אבל בעירוב בא אצלן עירוב אחד לכולן דכעין חדרים ועליות לב"ה כמו מחיצות שאין מגיעות לתקרה לב"ש ומיהו בחדרים ועליות ממש אין נראה לחלק בין מוליכין עירובן לעירוב בא אצלן מדפשיט ליה כ"כ להש"ס דקאמר אילימא חדרים ועליות ממש פשיטא :
במאן כבית הלל · וליכא למימר דאתיא כב"ש וברייתא באין עמהם דיורין כדאוקמינן לה לקמן אבל במתניתין כשיש עמהן דיורין דמיגו דהני אסרי אהדדי הני נמי אסרי דהיכי דמי הני דיורין אי בחצר קיימי מ"מ כל הטרקלין חשיב כחדא ומטלטלין זה עם זה בכל הטרקלין בלא עירוב כשיש דיורין בחצר כמו שאין דיורין בחצר ואי בעו ביניהם עירוב כשיש עמהן דיורין בחצר הכי נמי ליבעי כשאין עמהן דיורין דמה ענין דיורין בחצר לגבי הטרקלין ומיהו ה"מ למימר כגון שיש בטרקלין דמתניתין חדרים ועליות גמורין שאין להם פתח בחצר אלא יוצאין דרך טרקלין דמיגו דהני אסרי הנך ה' חבורות נמי אסרי אבל לא משמע ליה לאוקמי מתניתין בהכי ועוד דדילמא בהא הוו מודו ב"ה :
במקבלי פרס שנו · ואע"פ דמקום פיתא ולינה בבתיהם אהני מה שאוכלים משל אביהם דאם היה עירוב בא אצלם או שאין עמהם דיורין אין צריכין לערב : **מי** שיש לו בית שער אינו אוסר עליו · אע"פ שדרין בו כדתנן לקמן בפרק כילד משתתפין (דף פה:) ואם תאמר אי בבית שער דבית תיפוק ליה משום בית דאסר על בני החצר אע"פ שאין דרין בו מידי דהוה אבית התבן וי"ל כגון שנתן בעל הבית עירובו וקמ"ל דהדר בבית שער לא בעי לערב דלא אסר :
ודניאל

[ע' נערוך ערך סבך]
[לפנינו בקרא כתיב וסככה בכ' כפי"ן]
[ע' תוס' שם ד"ה ונפלוג בתרוייהו]

עב א מיי' פ"ד מהל' עירובין הל"ב טוש"ע א"ח סי' שע סעיף ג :
עג ב מיי' שם הל' ד :
עד ג ד מיי' שם הל' ו סמג עשין א טוש"ע א"ח שם סעיף ה:
עה ה מיי' שם הל' א טוש"ע שם סעיף א:

רבינו חננאל

מיתיבי א"ר יהודה הסבך פי' גדיל סבכה *)על שם עירו לא נחלקו ב"ש וב"ה על מחיצות המגיעות לתקרה שצריכין עירוב לכל חבורה וחבורה על מה נחלקו על מחיצות שאינן מגיעות לתקרה שב"ש אומרים עירוב לכל חבורה וחבורה וב"ה אומרים עירוב אחד לכולן . אמר רב נחמן בר יצחק מתני' נמי דיקא דקתני מודין בזמן שמקצתן שרוין בחדרים או בעליות שצריכין עירוב לכל חבורה וחבורה ואוקימנא כעין חדרין וכעין עליות ומאי נינהו מחיצות המגיעות לתקרה . תנא בר"א במוליכין עירובן למקום אחד . אבל אם היה עירובן בא אצלן דברי הכל עירוב אחד לכולן והא דתניא ה' שגבו את עירובן כשמוליכין אותו במקום אחד אחד מוליך ע"י כולן כמאן כב"ה :
מתני' האחין שהיו אוכלין על שלחן אביהן כו' אוקימנא במקבלי פרס שנו . פי' לאו אוכלין על שלחן אביהן ממש אלא מקבלין פרס משלחן אביהן ואוכלין אותו בבתיהן שנמצאת אכילה ושינה בבתיהן : ת"ר מי שיש לו בית שער אכסדרה ומרפסת בחצר חבירו הרי זה אינו אוסר עליו כו' עד ובא מעשה לפני חכמים ולא אסרו אלא מקום בית דירה כו' דירה בלבד . מאי מקום בית דירה רב אמר

*) לפי גי' הב"ח בדברי התוס' ד"ה רבי נראה דצ"ל בדברי רבינו ר"י הסבך פי' גדול סבכה א"נ הסבך גרסינן על שם עירו .

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה להך לישנא וכו' במחיצות עשרה מודו : (ב) תום' ד"ה ר' יהודה וכו' פירוש גודל סבכה וכו' כמו שבכים מעשה שבכה אי נמי הסבך גרסינן על שם וכו' מדין וסככה הס"ד : (ג) ד"ה אמר וכו' דרב נחמן הא אתיא:

גליון הש"ס

גמ' על מה נחלקו על מחיצות שאין מגיעות לתקרה . עיין לקמן דף עט ע"א תד"ה ש"מ . שם אמר רב נחמן בר יצחק מתני' נמי דיקא . עיין לעיל דף מג ע"ב תד"ה יתיב . ולעיל דף יח ע"ב תד"ה מתקיף : שם אמר ר"י אמר רב במקבלי פרס . עיין לקמן דף עט ע"ב ד"ה ועי' אמתו : שם בית התבן . עיין לקמן דף פה ע"ב תוס' ד"ה בית התבן . ולעיל דף ע ע"א תוס' ד"ה הב"ע :

[ברכות ס. וש"נ ועי' פי' על זה ברש"י דביצה ב: ד"ה דהיתרא]
לעיל מט: ע"ש
[ע' רש"י לעיל סו. ד"ה אסר מערב]
[לקמן עג. עד:]
[תוס' פ"ס]
[שם איתא נשיא]

מסורת הש"ס

[לקמן עד:]
[נדרים מא.]
[לעיל י. וש"נ]
[שם]

עין משפט נר מצוה

עו א מיי' פ"ד מה' עירובין הל' ד וסמג עשין א טוש"ע א"ח סי' שע סעיף ה:

עז ב טור א"ח סי' תע בב"י:

עח ג ד מיי' שם הלכה ה ו טוש"ע שם סעיף ו:

עט ה מיי' פ"ז מהל' עירובין הלכה ' טוש"ע א"ח סי' תע ס"ז:

פ ו מיי' פ"ד מהלכות עירובין הלכה ה:

פא ז טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף כו:

גמרא

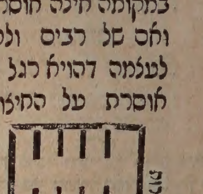
תורה אור

*[א]מקום פיתא ושמואל אמר מקום לינה מיתיבי [ב]הרועים והקייצין והבורגנין ושומרי פירות בזמן שדרכן ללין בעיר הרי הן כאנשי העיר בזמן שדרכן ללין בשדה יש להם אלפים לכל רוח התם אנן סהדי דאי ממטו להו ריפתא התם טפי ניחא להו *אמר רב יוסף לא שמיע לי הא שמעתא *אמר ליה אביי את אמרת ניהלן ואהא אמרת ניהלן האחין שהיו אוכלין על שלחן אביהן וישנים בבתיהן צריכין עירוב לכל אחד ואחד ואמרינן לך שמע מינה מקום לינה גורם ואמרת לן עלה אמר רב יהודה אמר רב במקבלי פרס שנו תנו רבנן [ג]מי שיש לו חמש נשים מקבלות פרס מבעליהן וחמשה עבדים מקבלין פרס מרביהן רבי יהודה בן בתירה מתיר בנשים ואוסר בעבדים °רבי יהודה בן בבא מתיר בעבדים ואוסר בנשים אמר רב מאי טעמא דרבי יהודה בן בבא [דניאל ג]דכתיב °ודניאל בתרע מלכא פשיטא בן אצל אביו כדאמרן אשה אצל בעלה ועבד אצל רבו פלוגתא דרבי יהודה בן בתירה ורבי יהודה בן בבא תלמיד אצל רבו מאי ת"ש דרב בי רבי חייא אמר [ד]אין אנו צריכין לערב שהרי אנו סומכין על שולחנו של רבי חייא ורבי חייא בי רבי אמר אין אנו צריכין לערב שהרי אנו סומכין על שולחנו של רבי בעא מיניה אביי מרבה חמשה שגבו את עירובן כשמוליכין את עירובן למקום אחר עירוב אחד לכולן או צריכין עירוב לכל אחד ואחד אמר ליה עירוב אחד לכולן והא אחין דכי גבו דמו וקתני צריכין עירוב לכל אחד ואחד הכא במאי עסקינן כגון דאיכא דיורין בהדייהו דמגו דהני אסרי הני נמי אסרי הכי נמי מסתברא דקתני אימתי בזמן שמוליכין את עירובן במקום אחר אבל אם היה עירובן בא אצלם או שאין דיורין עמהן בחצר אין צריכין לערב שמע מינה בעא מיניה רב חייא בר אבין מרב ששת בני בי רב דאכלי נהמא בבאגא ואתו ובייתי בבי רב כי משחינן להו תחומא מבי רב משחינן להו או מבאגא משחינן להו אמר ליה [ה]משחינן מבי רב והרי נותן את עירובו בתוך אלפים אמה ואתי וביית בביתיה דמשחינן ליה תחומא מעירוביה (א) בההוא אנן סהדי ובהדא אנן סהדי בההוא אנן סהדי דאי מיתדר ליה התם ניחא ליה ובהדא אנן סהדי דאי מייתו להו ריפתא לבי רב ניחא להו טפי בעי רמי בר חמא מרב חסדא אב ובנו הרב ותלמידו כרבים דמו או כיחידים דמו צריכין עירוב או אין צריכין עירוב מבוי שלהן ניתר בלחי וקורה או אין ניתר בלחי וקורה א"ל תניתוה [ו]אב ובנו הרב ותלמידו בזמן שאין עמהן דיורין הרי הן כיחידים ואין צריכין לערב [ז]ומבוי שלהן ניתר בלחי וקורה:

מתני' חמש חצירות פתוחות זו לזו ופתוחות למבוי עירבו בחצירות ולא נשתתפו במבוי מותרין בחצירות ואסורין במבוי ואם

רש"י

מקום פיתא. שהוא אוכל שם: קייצין. שומרי תאנים המשוטחים בשדה ליבשן לקציעות: בזמן שדרכן ללין בעיר. במקום שאוכלין אע"פ שקדש עליהן היום בשדה יש להן מן העיר אלפים לכל רוח וכל העיר להן כד' אמות: בזמן שדרכן ללין בשדה. אע"פ שאוכלין בעיר אין מודדין להן אלא מן השדה: ה"ג דאי ממטו להו ריפתא להתם טפי ניחא להו. הואיל וצריכין לשמור שהרי ישנים שם כל הלילה: לא שמיע לי הא שמעתא. דאמר רב מקום פיתא גורם. רב יוסף חלה ושכח תלמודו *והיה אביי תלמידו מזכירו: מקבלות פרס. וכל אחת יש לה דירה לבדה עמו בחצר: אוסר בעבדים. שאין נמשכין אחריו: בתרע מלכא. בכ"מ שהוא חשיב ליה בתרע מלכא: תלמיד אצל רבו. דר עמו בחצר ומקבל פרס הימנו מאי: דרב בי ר' חייא. כשהיה מקבל פרס מבי ר' חייא: למקום אחר. לחצר אחרת אביי לא שמיע ליה ההיא מתניתא דתניא לעיל [דף עב:] ה' שגבו את עירובן אי נמי שמיע ליה ומיבעיא ליה הלכתא מאי משום דאוקימנא לה בפלוגתא: והא אחין. דמתניתין כגבו את עירובן דמי דהא קתני אם אין עמהן דיורין אין צריכין לערב: הכא במאי עסקינן דאיכא דיורין בהדייהו. ומוליכין דמתניתין אפי' בחצר שלהן קאמר שמערבין עם דיורין שעמהן: דמגו דהני אסרי. והזקיקוהו לעירוב הני נמי אסרי איש על אחיו אבל שתי חצירות ופתח ביניהם וגבו אלו עירובן לעצמן והותרה חצירן ואלו לעצמן והותרה חצירן או שדרין באחת מהן אב ובניו בלא דיורין אחרים ובאו לערב זו עם זו הואיל ואין אוסר עליהן וליכא מגו אחד נעשה שליח לכולן דיקא נמי דטעמא משום מגו דקתני או שאין עמהן כו' הא יש עמהן דאיכא מגו צריכין וטעמא דרישא משום דיורין הוא: בבאגא. בית אושפיזא בבקעה: בייתי. לנים: בבי רב. בית המדרש ובתוך אלפים אמה הוא: מבאגא משחינן להו. אלפים לכל רוח ולא מבי רב דבתר פיתא אזלינן או דילמא מקום לינה גורם: בההיא אנן סהדי. הואיל והוא צריך ללכת מחר לאותה הרוח אי הוה ליה הלילה הזה בית דירה ללון במקום עירוב טפי הוה ניחא ליה: ה"ג דאי מייתי ליה ריפתא לבי רב טפי ניחא ליה: האב ובנו הרב ותלמידו כרבים דמו. לענין שתי חצירות זו לפנים מזו ודריסת רגל הפנימית על החיצונה ותנן במתניתין [לקמן עה.] אם היו של יחידים שיחיד דר בפנימית דהויא רגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה ואם של רבים ולא עירבה פנימית לעצמה דהויא רגל האסורה במקומה אוסרת על החיצונה אפי' עירבה חיצונה לעצמה: צריכין עירוב. בשאין דיורין אחרים עמהן: ניתר בלחי וקורה. דקי"ל אין מבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהו בתים וחצירות פתוחים לתוכו ואת"ל הני כיחידים דמו הכא מי חשבינן שתי חצירות אחת של אב ואחת של בן כחדא חצר ולא מישתרי מבוי דידהו: ומבוי שלהן ניתר בלחי וקורה. לערב חצירות ואע"ג דאין צריכין מ"מ פתוחות לו:

מתני' (חמש חצירות פתוחות זו לזו) עירבו בחצירות. אף מזו לזו: ואסורין במבוי. דאין סומכין על עירוב במקום שיתוף: ואם

תוספות

ודניאל בתרע מלכא. פי' ר"ח וסימנך בבא שער תרע שער פי' רבי יהודה בן בבא הוא מתיר בעבדים ובבא ותרע הכל שער נראה דמייתי קרא לסימן ולטעם לדבריו:

בעא מיניה אביי מרבה חמשה שגבו עירובן כו'. ואע"ג דאביי ידע להאי ברייתא דלעיל דהא בסוף פרק מי שהוציאוהו (לעיל דף מט:) פריך מינה לרבה דקאמר ליה לדידך קשה לשמואל קשה גבי עירוב משום קנין לא שאל כאן לרבה אלא כדי להקשות לו ממתניתין:

כרבים דמו או כיחידים דמו. פי' בקונטרס לענין ב' חצירות זו לפנים מזו דתנן בסוף פירקין ואם היו של יחידים אין צריכין לערב ומיבעיא ליה אם אב ובנו דרים בפנימית אי חשיבי כיחידים או כרבים תימה לר"י דממתני' שמעינן ליה דמוכחא דאין אב ובנו אוסרים זה על זה וכיון דלא אסרי אם כן הויא לה רגל המותרת במקומה ואינה אוסרת שלא במקומה דהיינו טעמא דיחידים אין צריכין לערב וי"ל דמקבלי פרס מיבעיא ליה ומספקא ליה אי מתני' בסמוכין על שלחן אביהם ממש והתם הוא דאין צריכין לערב כשאין עמהם דיורין דלהני קא מה שסמוכים בפת אע"ג דמקום לינה גורם אבל מקבלי פרס אע"ג דאין עמהם דיורין צריכין לערב או דילמא מתניתין במקבלי פרס כדאוקמא רב דאמר התם מקום פיתא גורם ומייתי ראייה מברייתא דהתם האב ובנו הרב ותלמידו מקבלי פרס נינהו כיון שישנים בבתיהם היכא דלא קתני בהדיא אוכלין על שלחן אביהן ומיהו לא משמע כלל לומר כן ונראה לר"י דמיבעיא ליה בדליכא בכל המבוי אלא אב ובנו או הרב ותלמידו דבתים וחצירות שלהם פתוחין למבוי וכיון שכל המבוי שלהם משתכחת תורת עירוב וקמיבעיא ליה נמי דאם תימצי לומר אין צריכין לערב מבוי שלהם ניתר בלחי וקורה או לא:

אימא

רבינו חננאל

מקום פיתא ושמואל אמר מקום לינה ומותבינן לרב מהא הרועין והקייצין והבורגנין. פי' שומרי הקיצות או שומרי הבורגנין ושומרי פירות תלושין בזמן שדרכן ללון בעיר הרי הן כאנשי העיר ויש להן אלפים אמה לכל רוח. דרכן ללון בשדה אין להן אלא אלפים אמה בלבד. פי' ממקום שקנו בו שביתה. ואפילו מדתן כלה בעיר אין להן אלא אלפים אמה בלבד ש"מ מקום לינה גורם. ודחי רב שאני התם אנן סהדי כלומר ברי לן דאי הוו ממטי להו ריפתא התם בשדה התם ניחא להו למיכרך ריפתא הלכך כאלו מקום פיתא דידהו התם בשדה היא. ת"ר מי שיש לו [חמש] נשים מקבלות פרס מבעליהן ושוכנות במקום אחד מקום פיתה ומקום לינה. וכן ה' עבדים מקבלי פרס. ר' יהודה בן בתירה מתיר בנשים שיוצאות בעירוב בעליהן ואין צריכות הן עירוב כל אחת ואחת. ואוסר בעבדים. והיה מצריכם עירוב כל אחד ואחד. ר' יהודה בן בבא מתיר בעבדים ואוסר בנשים אמר רב מ"ט דר' יהודה בן בבא דמתיר בעבדים ואוסר בנשי' משום (דמשכינים) [דשוכנים] על פתח אדוניהם וכאלו מקום אכילתם ומקום שינה שלהם שם. וסימן ודניאל בתרע מלכא כלומר דניאל בשער המלך מקבל פרס היה ופיתה ולינה בביתיה הוה וכתיב ביה ודניאל בתרע מלכא כלומר כאלו שכונתו בשער המלך היא וסימן בבא שער ותרע שער. מאן תני תרע ר' יהודה בן בבא ששמו שער כי היכי דלא תתחלק מי הוא המתיר בעבדים בין ר' יהודה בן בתירה ובין ר' יהודה בן בבא. תרע. מי ששמו שער סמך על השער וא' דניאל בתרע מלכא. וסוגיין דשמעתין כרב וכיון דאוקימנא בן אצל אביו [דמתניתין] במקבל פרס [שנו] אמרינן תלמיד אצל רבו יוצא בעירוב רבו או לא ואסיקנא רב בבית ר' חייא ור' חייא בבית רבי הא אמרי אין צריכין לערב שהרי אנו סמוכין על שלחנו: **בעא** מיניה אביי מרבה ה' שגבו עירובן כשמוליכין עירובן למקום אחר אחד מוליך ע"י כולן או כל אחד ואחד מוליך ע"י עצמו ופשט ליה אחד מוליך ע"י כולן ואקשינן עליה והא אחין כמו שגבו דמו. מדקתני סיפא אם אין עמהן דיורין אין צריכין לערב כלומר הן בלא עירוב מותרין כמו אחרים שעירבו וגיבו את עירובן וקתני צריכין עירוב לכל אחד ומשני התם גבי אחין כגון דאיכא אחריני בהדייהו מגו דהני אסרי אהני הני נמי אסרי אהני הכי נמי מסתברא דאיכא אחריני התם דשמעינן להא מסיפא דמתני' דאחין דקתני סיפא אימתי בזמן שמוליכין את עירובן למקום אחד כו' בעו מיניה מרב ששת בני בי רב דאכלי בבגא פי' בשדה ולנין בי רב מאן מודדין להן התחום. ממקום פיתה או ממקום לינה ופשט להו מבי רב שהוא ממקום לינה ואקשינן עליה והא הנותן עירובו במקום אחד ולא אזיל נכרי *) התם ונותנין לו מדת התחום ממקום עירובו אע"ג דלא לן שם. ושני להו רב ששת כשיטתיה דרב לעילא התם גבי נותן עירובו אנן סהדי דאי מתדר ליה התם ניחא ליה וכאילו מקום לינה לשם הוא. הכא בבני בי רב אנן סהדי דאי איכא דמייתי להו ריפתא הכא ניחא להו שנמצא כאלו מקום פיתה ומקום לינה במקום אחד הוא ואסיקנא האב ובנו הרב ותלמידו בזמן שאין עמהן דיורין הרי הן כיחידים ואין צריכין לערב ומבוי שלהן ניתר בלחי וקורה שהרי בתים וחצרות פתוחות לתוכו: **מתני'** חמש חצרות פתוחות

*) אולי צ"ל ולא אזיל ללין שם נותנין לו כו'.

הגהות הב"ח

(א) גמ' תחומא מעירוביה אמר ליה בההיא אנן סהדי:

גליון הש"ס

גמ' ר"י בן בבא מתיר בעבדים. עיין לקמן דף עט ע"ב תוס' ד"ה וע"י אשתו:

עין משפט
נר מצוה

פב א מיי' פ"ה מהל' עירובין הלכה יג סמג עשין א טור ש"ע א"ח סי' שפו:

פג ב מיי' וסמג שם טוש"ע א"ח סי' שנא סעיף א:

לעיל סו:

פד ג מיי' שם טוש"ע א"ח שם וסי' שפו סעיף ג:

פה ד מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה ז סמג -ס טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף כו:

ואם נשתתפו במבוי מותרין כאן וכאן [א]עירבו בחצירות ונשתתפו במבוי ושכח אחד מבני חצר ולא עירב מותרין כאן וכאן *[ב]מבני מבוי ולא נשתתף מותרין בחצירות ואסורין במבוי *[ג]שהמבוי לחצירות כחצר לבתים:

גמ' מני רבי מאיר היא דאמר בעינן עירוב ובעינן שיתוף אימא מציעתא ואם נשתתפו במבוי מותרין כאן וכאן אתאן לרבנן דאמרי בחדא סגיא הא ל"ק °ואם נשתתפו נמי קאמר אימא סיפא עירבו בחצירות ונשתתפו במבוי ושכח אחד מבני חצר ולא עירב מותרים כאן וכאן היכי דמי אי דלא בטיל אמאי מותרים אלא פשיטא דבטיל אימא סיפא שכח אחד מבני מבוי ולא נשתתפו מותרין בחצירות ואסורין במבוי ואי דבטיל אמאי אסורין במבוי וכי תימא קסבר רבי מאיר אין ביטול רשות במבוי והא *תניא שהרי ביטל לכם רשותו דברי רבי מאיר אלא פשיטא דלא בטיל ומדסיפא דלא בטיל רישא נמי דלא בטיל רישא וסיפא רבי מאיר מציעתא רבנן כולה רבי מאיר היא וטעמא מאי אמר רבי מאיר בעינן עירוב ובעינן שיתוף שלא לשכח תורת עירוב מן התינוקות והכא כיון דרובה עירבו לא משתכחא אמר רב יהודה רב לא תני פתוחות זו לזו וכן אמר רב כהנא רב לא תני פתוחות זו לזו איכא דאמרי רב כהנא גופיה לא תני פתוחות זו לזו אמר ליה אביי לרב יוסף מאי טעמא דלא תני פתוחות זו לזו קסבר כל שיתוף שאין מכניסו ומוציאו דרך פתחים במבוי לאו שמיה שיתוף איתיביה *בעל הבית שהיה שותף לשכניו לזה ביין ולזה ביין אין צריכין לערב התם דאפקיה ועייליה (איתיביה) *כיצד משתתפין במבוי וכו' התם נמי דאפקיה ועייליה מתקיף לה רבה בר (א) חנן אלא מעתה הקנה לו פת בסלו ה"נ דלא הוי שיתוף וכי תימא הכי נמי והא *אמר רב יהודה אמר רב בני חבורה שהיו מסובין וקדש עליהן היום הפת שעל שלחן סומכים עליה משום עירוב ואמרי לה משום שיתוף ואמר רבה לא פליגי כאן במסובין בבית כאן במסובין בחצר אלא טעמא דרב דקא סבר אין מבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהו בתים וחצירות פתוחים לתוכו גופא *אמר רב [ד]אין מבוי ניתר בלחי וקורה

עד

רש"י

ואם נשתתפו כו'. בגמרא מתרץ לה: ושכח אחד מבני חצר ולא עירב. בחצירו להתיר חצירו אבל בשיתוף היה לו חלק: מותרין כאן וכאן. השתא משמע דסומכין ובגמרא מתרץ לה: שהמבוי לחצירות כחצר לבתים. כשם שאסור להוציא מן הבתים לחצר בלא עירוב כך אסור להוציא מן החצר למבוי בלא שיתוף ולא תימא דלא דמו דבית וחצר זו רשות היחיד וזו רשות הרבים אבל חצר ומבוי שניהן רשויות של רבים הן: גמ' ואם נשתתפו נמי. ואקמייתא קאי ואם נשתתפו אף במבוי קאמר: אמאי מותרין. באותה חצר הא רבי מאיר לית ליה סומכין על שיתוף: מבני מבוי ולא נשתתף. אחת מן החצירות לא נשתתפה עם חברתה במבוי: והא תניא. לעיל (ז) בפירקין גבי צדוקי: רישא נמי דלא בטיל. הא דקתני שכח אחד מבני חצר בדלא בטיל וקתני מותרים אלמא סומכין על השיתוף: רישא וסיפא רבי מאיר. רישא קתני עירבו בחצירות ולא נשתתפו במבוי אסורין במבוי אלא אם כן נשתתפו נמי במבוי כרבי מאיר וסיפא קתני מבני מבוי ולא נשתתף אסורין במבוי כרבי מאיר: ומציעתא. דקתני מבני חצר ולא עירב כו' כרבנן: כולה רבי מאיר היא. ומציעתא אמאי סומכין בני אותה חצר על השיתוף משום דרובן עירבו דטעמא מאי כו': רב לא תני פתוחות זו לזו. וכל עירבו בחצירות דמתניתין עירבו כל חצר לעצמה קאמר ומותרין בחצירות דקתני מותרין בני חצר לעצמן קאמר: כל שיתוף שאין. כל אחד ואחד מכניס חלקו דרך פתח חצירו למבוי ודרך מבוי יוליכוהו לחצר שיהא מונח בו: לאו שמיה שיתוף. שאם יכניסוהו דרך פתחים שמחצר לחצר אין נראה כשיתוף מבוי והכא נמי חייש רב דילמא מעיילי ליה דרך פתחים שביניהן: אין צריך לערב. והא הכא דלקחו חבית בשותפות ולא נכנסה אלא לאותה חצר לבדה: דאפקיה ועייליה. לחבית בכל החצירות ומהן למבוי ומשם לחצר שהונח שם ולא לשם שיתוף ושינויא דחיקא הוא ולא הוי מסקנא הכי: כיצד משתתפין כו'. תיובתא קא מותיב ממתניתין דפרק חלון דלקמן [דף עט:] דקתני התם כיצד משתתפין במבוי מניח את החבית ואומר הרי זה לכל בני מבוי ומזכה להן כו' והא הכא דחד מזכה מדידיה לכולהו ולא נכנסה לחצרותיהן: מסובין בבית. סומכין משום עירוב החצר כדאמר לקמן [פה:] עירובי חצירות בבית שבחצר: מסובין בחצר. סומכין משום שיתוף דשיתופי מבואות מותר להניחן בחצר שבמבוי אבל משום עירוב לא דבית בעינן דעירוב משום דירה וחצר לאו בר דירה הוא:

בתים

תוספות

אימא מציעתא ואם נשתתפו במבוי מותרין כאן וכאן אתיא כרבנן. ואפילו למאן דאמר לעיל [דף עא:] דבפת לא פליגי משמע ליה ואם נשתתפו במבוי בכל ענין ואפילו נשתתפו במבוי ביין: אלא פשיטא דבטיל. ואם תאמר למאן דאמר אין מבטלין רשות מחצר לחצר היאך מותרין במבוי הא אין יכול לבטל רשותו לבני חצר אחרת לרבא *דאמר לשמואל דאפילו ב' חצירות זו לפנים מזו פעמים דאין מבטלין ויש לומר דהא לא קשיא שהרי במבוי נשתתף אבל הא קשיא היאך מועיל במבוי ביטול לרבא דאמר בב' חצירות זו לפנים מזו דאין מבטלין ועל כרחך יש ביטול רשות במבוי (ג) כדדייקי שהרי ביטל להם רשותו ויש לומר דכיון דכולם שוין במבוי זה כזה יכול לבטל אף לבני חצר אחרת שהמבוי חדא תשמישתא לתרוייהו ולא דמי לב' חצירות דהא תשמישתא לחוד והא תשמישתא לחוד כדאמר לעיל(ד) ולקמן (דף נס.) תניא גבי בית שבין שתי חצירות ומלאוהו תבן דאם נתמעט התבן מעשרה טפחים מבטלין הבית לזה ולזה והיינו טעמא כדפרישית דאפילו לשמואל הבית לחצירות חדא תשמישתא הוא לתרוייהו: כל שיתוף שאין מכניסו ומוציאו דרך פתחים למבוי לאו שמיה שיתוף. פי' בקונטרס ולהכי לא תני רב ופתוחין זו לזו דחייש דילמא מעיילי ליה דרך פתחים שביניהם משמע לפירושו (ה) ואם פתוחות זו לזו לא מהני בהן שיתוף ואפילו מעיילי ליה דרך מבוי גזרינן דילמא לא מעיילי אלא דרך פתח החצר וסמכינן עליה ואם תאמר היכי משכחת ליה פלוגתא דרבי מאיר ורבנן דמערבין ומשתתפין אם לא בחצירות הפתוחות זו לזו ומשמע התם דמהני שיתוף ויש לומר דאשכחן לה בשעירבו החצירות דרך חלונות וכיון שאין פתח גמור מחצר לחצר גבוה י' ורוחב ד' ליכא למיגזר דילמא מפקי ועיילי השיתוף שלא כדרך המבוי כיון דמחצר לחצר לא סלקי להדיא אי ליכא פתחים אלא חלונות בעלמא: דאפקיה ועייליה. פירש בקונט' לאותה חבית בכל החצירות ומהן למבוי ומשם לחצר שהונח שם ולא לשם שיתוף ולפירושו ה"ל למימר דעייליה ואפקיה ועייליה ובחנם דחק לומר כן דתחילה היה בשאר חצירות ואפקיה למבוי והדר עיילי בזה החצר: בני חבורה שהיו מסובין כו'. כאן לא שייך למימר דאפקיה ועייליה דאע"ג דיכול לומר דכל חד וחד הביא פת בחצר זה [דרך מבוי] כדי לסעוד סתמא דמלתא איירי שבעל הבית זה הזמינם לסעוד אצלו ואע"פ שלא זיכה סומכין על פת שבעל השלחן דזכו בו דמו שאין לומר שכך אירע שפת של בעל הבית היה מונח בשאר חצירות והובא כאן דרך מבוי דהוצאה והכנסה זו לא מהניא מידי כיון שלא היה קנוי פת לכל בני החבורה באותה שעה אלא היה של בעל הבית זה °ואין הכנסה והוצאה מועלת אא"כ היה של בעל השיתוף מאותה שעה:

עד

רבינו חננאל

פתוחות זו לזו ופתוחות למבוי עירבו בחצרות ולא נשתתפו במבוי מותרין בחצרות ואסורין במבוי מני ר' מאיר היא דאמר בעינן עירוב ובעינן נמי שיתוף אי הכי אימא מציעתא נשתתפו במבוי מותרין כאן וכאן בחצרות ובמבוי כרבנן דאמרי או מערבי או משתתפי ופריקנא אעירוב דרישא קאי והכי קתני כיון שעירבו (או נשתתפו) [ונשתתפו] נמי במבוי מותרין כאן וכאן. אי הכי אימא סיפא שכח אחד מבני חצר ולא עירב מותרין כאן וכאן. היכי דמי אי נימא בדקתני אמאי מותרין והלא אוסר עליהן דתנן שכח אחד מהן ולא עירב ביתו אסור כו' ואוקימנא בשביטל רשותו בחצר כו'. ופרקינן אלא מתני' ודאי בשביטל ומדרישא בשביטל סיפא נמי בשביטל. אימא סיפא שכח אחד מבני מבוי ולא נשתתף מותרין בחצרות ואסורין במבוי ומאחר שביטל רשותו במבוי אמאי אסורין במבוי הא שמעינן ליה לר' מאיר דאית ליה ביטול רשות במבוי דתניא בענין הצדוקי הדר עמו במבוי שהרי ביטל לכם רשותו דברי ר' מאיר אלא פשיטא דלא ביטל משום הכי אסירי במבוי. ומדסיפא לא ביטל רישא נמי לא ביטל וקתני מותרין כרבנן וכי רישא וסיפא ר' מאיר ומציעתא רבנן. ושנינן כולה ר' מאיר היא וטעמא מאי בעי ר' מאיר עירוב ושיתוף כדי שלא תשתכח תורת עירוב. הכא מציעתא דמתניתין כיון דאחד שכח ורובה עירבו לא משתכח תורת עירוב דהא רובה עירבו. אמר רב יהודה (אמר) רב לא תני במתני' פתוחות זו לזו קסבר כל שיתוף שאין מכניסין אותו דרך פתחין למבוי לאו שמיה שיתוף ואלו הן פתוחות זו לזו מכניסות אותו מזו לזו ואין מוציאין אותו למבוי אינו שיתוף לפיכך לא תנו במתני' פתוחות זו לזו ומותבינן עליה מהא בעל הבית שהיה שותף לשכיניו לזה ביין ולזה ביין וכו' ופריק כגון דאפקיה להחוא יין והדר עייליה דרך פתחין למבוי והכי נמי פריק בכיצד משתתפין במבוי כגון דאפקיה לההוא מידי דמקני להו לבני מבוי והדר עייליה דרך פתחין למבוי איני דרב אמר לא הוי שיתוף עד דמעייל ליה דרך פתחין למבוי והא רב הוא דאמר בני חבורה שהיו מסובין וקדש עליהם היום פת שע"ג השלחן סומכין עליה משום עירוב ואמרי לה משום שיתוף ואמר רבה לא פליגי אי מסובין בבית סומכין עליה משום עירוב ואי מסובין בחצר סומכין עליה משום שיתוף. ופרקינן אלא היינו

מסורת הש"ס

נ"א שכח אחד

[לעיל סו:]

לעיל סח:

לקמן עט:

לקמן פה:

שבת קל: לעיל ה. [ע"ש נ"ע] [לקמן עד:]

הגהות הב"ח

(א) גמ' מתקיף לה רבה בר רב חנן: (ב) רש"י ד"ה והא תניא לעיל ג"כ סוף דף סח ע"ב: (ג) תוס' ד"ה אלא וכו' כדדייקי מדקתני שהרי וכו': (ד) בא"ד כדאמר לעיל ג"כ דף סו ע"ב: (ה) ד"ה כל וכו' משמע לפירושו דאם:

לעיל עח.

רב נסים גאון

כתני' מני ר' מאיר היא דאמר בעינן עירוב ובעינן שיתוף הא דר' מאיר ורבנן כבר מפורשת בזה הפרק (דף עא) מאי ר' מאיר ומאי רבנן דתניא מערבין בחצרות בפת:

גליון הש"ס

גמ' ואם נשתתפו נמי קאמר. עיין לעיל דף סו ע"ב ברש"י ד"ה נסמוך אשיתוף: תוס' ד"ה בני. ואין הכנסה והוצאה מועלת. קשה לי דא"כ איך מבני התלם על מתני' דכיצד משתתפים במבוי וכו' ה"נ דאפקיה ועייליה. הא מקודם לא מהני זה כיון דהחבית כולה דבעה"ב. וע"כ דעצה אחר הזיכוי מספקא ומעיילא א"כ למאי צריך לזכות ע"י בנו ובתו הא כיון דעיילא לכל חצר וחצר יקנה חצירו של כל אחד חלקו ביין וצע"ג:

עד שיהו *בתים וחצירות פתוחין לתוכו ושמואל אמר אפילו בית אחד וחצר אחת ורבי יוחנן אמר אפילו חורבה אמר ליה אביי לרב יוסף אמר רבי יוחנן אפילו בשביל של כרמים אמר ליה לא אמר רבי יוחנן אלא בחורבה דחזי לדירה אבל שביל של כרמים דלא חזי לדירה לא אמר רב הונא בר חיננא °ואזדא רבי יוחנן לטעמיה דתנן *(אמר *ר"ש) (א) אחד גגות ואחד קרפיפות ואחד חצרות רשות אחת הן לכלים ששבתו לתוכן ולא לכלים ששבתו בתוך הבית *ואמר רב הלכה כר"ש והוא שלא עירבו אבל עירבו גזרינן דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחצר ושמואל אמר בין עירבו ובין לא עירבו וכן א"ר יוחנן הלכה כר"ש בין עירבו ובין לא עירבו אלמא לא גזרינן דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחצר הכא נמי לא גזרינן דילמא אתי לאפוקי מאני (ב) דחצר לחורבה יתיב רב ברונא וקאמר להא שמעתא א"ל ר"א בר בי רב אמר שמואל הכי א"ל אין א"ל *אחוי לי אושפיזיה אחוי ליה אתא לקמיה דשמואל אמר ליה אמר מר הכי אמר ליה אין והא מר הוא דאמר *אין לנו בעירובין אלא כלשון משנתינו שהמבוי לחצירות כחצר לבתים אישתיק קבלה מיניה או לא קבלה מיניה ת"ש דההוא מבואה דהוה דייר ביה איבות בר איהי עבד ליה לחייא ושרא ליה שמואל אתא

[נ"ל ר"ש אומר]

רש"י

בתים וחצירות פתוחין לתוכו · בתים לחצירות שני בתים לכל חצר ושתי חצירות למבוי והכך כיון דכולן פתוחים זו לזו ומערבות יחד דרך פתחיהם חדא חשיב להו ולית ליה לרב הא דתניא לעיל אב ובנו מבוי שלהן ניתר בלחי וקורה דכל היכא דלא בעי לערובי אי נמי בעי לערובי ומצי לערובי בלא שיתוף מבוי לא משתרי ההוא מבוי בלחי וקורה עד שתהא שם חצר אחת שאינה פתוחה לחברותיה או שתי שורות של חצירות אחת לצידו זה ואחת לצידו אחר והמבוי ביניהן שאינן יכולות להתערב אלא על ידי מבוי: בית אחד וחצר אחת · בית בלא חצר וחצר שבית אחר פתוח לה: אפי' חורבה · מכאן וחצר מכאן דאין חצר בלא בית: אפי' שביל של כרמים · פתוח למבוי מכאן וחצר מכאן: אחד גגות כו' · כולן רשות אחת לטלטל כלים ששבתו בגג זה לגג חבירו ולא אמרי' כשם שדיורין חלוקין למטה כך חלוקין למעלה וכלים ששבתו בחצר זו מוציאין לחברתה וכן לקרפף וכן לחצר ולקרפף מן הגגין הואיל וכולן רשות שאינה דירה היא ואין צריך לערב מחצר לחצר אלא בשביל כלים ששבתו בבית שבחצר זו להוציאם לחצר אחרת: הלכה כר"ש · שהחצירות מוציאין מזו לזו בלא עירוב: והוא שלא עירבו · בני החצירות כל אחת לעצמה ואסור להוציא מן הבתים לחצר דכיון דאין מצויין כלי הבית בחצר ליכא למיגזר אי מפקת כלים ששבתו בחצר לחברתה אתו לאפוקי נמי כלים ששבתו בבית שהוציאן מחצר זו לחצר אחרת: דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים · שבחצר זו לחצר אחרת: הכא נמי לא גזור דילמא אתי לאפוקי מאני דחצר לחורבה · דרך מבוי °והרי רשות אחרת היא שיש לה בעלים ובמבוי לא נשתתפו שהרי אינה אוסרת כדתניא לעיל בפירקין אינו אוסר אלא מקום דירה בלבד דהיינו מקום פיתא או מקום לינה: להא שמעתא · דאמר שמואל לעיל אפילו בית וחצר: אחוי לי אושפיזיה · דאיזיל ואשייליה לשמואל: שהמבוי לחצירות · דייקינן ליתנא דחצירות ולא חצר: קבלה מיניה · שמואל והדר ביה לגבי רב אי לא: אתא

תוספות

עד שיהו בתים וחצירות פתוחים לתוכו. (ג) ומערבין יחד דרך פתחיהן חדא חשיב להו ולית ליה לרב הא דתניא לעיל אב ובנו מבוי שלהן ניתר בלחי וקורה דכל היכא דלא בעי עירוב אי נמי בעו עירוב ומצי לערובי בלא שיתוף מבוי לא משתרי ההוא מבוי בלחי וקורה עד שתהא שם חצר אחת שאינה פתוחה לחברותיה או שתי שורות של חצירות אחת לצידו אחד ואחת לצידו אחר והמבוי ביניהם שאינן יכולות להתערב אלא ע"י מבוי ע"כ לשון הקונט' וקשה לר"י דלא מסתבר למימר דפליג רב אברייתא דלעיל דהא קי"ל בהא כרב מדאמר רב נחמן בפ"ק (לעיל דף יב:) נקיטינן איזהו מבוי שניתר בלחי וקורה וכו' ופי' ר"י דלא חשבינן בתים וחצירות דאב ובנו חדא כיון שאין הבתים פתוחים זה לזה ולא החצירות פתוחות זו לזו אלא למבוי דכי היכי דבעירבו ונשתתפו להיות מותרים להוציא מחצר לחצר דרך המבוי הסובבות החצירות שתים ולא משוי להו *שיתוף חדא חצר לענין בתים וחצירות פתוחים לתוכו כיון שאין פתוחין זו לזו (ד) אלא למבוי הכא נמי כי במה שהם של אב ובנו אין לחושבם אחת יותר מבשל נכרים ועירבו דטפי מעירוב לא מהני מה שהם של אב ובנו להחשב אחת ולהחשב המבוי כאילו אין בתים וחצירות פתוחין לתוכו ואם תאמר כיון דמשוי להו כחדא כשפתוחות זו לזו *משמע דיכולין לערב יחד בלא מבוי אם כן היכי משכחת לה שעירבו בחצירות ומותרין לרבנן כאן וכאן ולר' מאיר אין מותרין אלא בחצירות ובכל החצירות מיהא מותרין וכשעירבו ונשתתפו מותרים כאן וכאן אע"פ שסתם מבוי דמשנה וברייתא משמע שהכשירו בלחי וקורה דלהכי לא תני פתוחות זו לזו דבעי לאוקומי במבוי הניתר בלחי וקורה הא כיון דבעירוב לתודיה סגי לרבנן בין בחצירות בין במבוי א"כ עירבו כל החצירות יחד ומאחר שרבי מאיר אוסרו למבוי ומתירן כולן מזו לזו שהרי אינו אוסרן אלא המבוי לבדו אם כן פתוחות כולן זו לזו והואיל וכן היאך מותר המבוי בלחי וקורה לרב שאוסר כשיכולין לערב דרך פתחיהן מזו לזו ואף על פי שלא עירבו וכל שכן כאן שעירבו כולן יחד דרך פתחיהן עצמן בלא פתחיהן הפתוחות למבוי ויש לומר דמשכחת לרב כגון שעירבו חצירות זו לזו דרך סולמות דלא חשיבי בהכי פתוחות זו לזו דהא אמרינן בכילד מעברין (לעיל דף נט:) דסולם תורת מחילה עליו להקל אף בשעה שיש עליו תורת פתח להקל ועוד יש למצוא כגון שמערבין דרך חלונות הפתוחות מחצר לחצר בתוך עשרה כיון דהוי כוליה חלון למעלה מארבעה טפחים אין ראוי לאסור (ה) אפי' פתח שעשוי ליציאה וכניסה ואין פתח אחר לצאת שם אינו אוסר כיון שיש שם דקה ד' ואפילו אם נפסק לומר שכשהיה פתח והיה עושה לפניו דקה כראה שם הסילוק יותר מכאן לפי שהיה כאן פתח וביטלו אבל בחלון למעלה מד' לא חשיב גובהו ביטול פתח (ו) כיון שלא פתח מעולם ולא דמי לפתח המתבטל מ"מ כיון שחלון שמחצר לחצר אינו עשוי ליציאה וכניסה כמו פתח שישנו מזו לזו לא עדיף מסולם לחושבו אחת וגם אם לא יהיה החלון למעלה מג' אלא למעלה מד' דכיון דלא מידרים יש סברא לומר כן ועוד דאפי' פתח גמור (ז) כיון שאינו רגיל אינו אוסר כדאמרינן בפרק מי שהוציאוהו (לעיל דף מט.) וכיון דתורת מחילה עליו שלא לאסור גם לענין זה שבכאן בחלון שאין רגילות כניסה ויציאה דרך חלון כמו בפתח גמור יהא בחלון שבין חצר לחצר (ח) (יש עליו) תורת מחילה כמו בסולם שלא להחשיב החצירות אחת ע"י עירוב שמערבין יחד דרך חלונותיהם מזו לזו ולא דמו לפתחים שבין זו לזו דמשוו להו חדא אע"פ שאין בני כל חצר וחצר רגילין בהן כמו בפתחי המבוי כי מה שאין רגילין בהן כמו בפתחי המבוי זה לפי שרשויות החצירות חלוקות ואין עיקר תשמיש ודירה של כל חצר וחצר אלא לבני החצר עצמה ולא לבני האחרת ולהכי חשיב כרגיל לשוינהו חדא על ידי עירוב אבל חלון יהא עליו תורת מחילה דלא לשוינהו חדא ע"י חלון כיון דלא חזי למיהוי רגיל כפתח הפתוח למבוי אפי' היו כל החצירות של אדם אחד:

ושמואל אמר אפי' בית וחצר · פי' בקונטרס בית בלא חצר ובית וחצר למעלה פי' בלאופן אחר בפ"ק (לעיל דף יב:) גבי הא דאמר ר"נ נקיטינן איזהו מבוי שניתר בלחי וקורה שאורכו יתר על רוחבו ובתים וחצירות פתוחין לתוכו: **הכא** נמי לא גזרינן דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחורבה · תימה מאי קאמר ואזדא ר' יוחנן לטעמיה כי סבר כרב נמי דאמר והוא שלא עירבו אבל עירבו גזר דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחצר מכל מקום הכא אין לו לגזור דהא בחצר שעירבו לעצמה לא אסרינן לה לאפוקי מאני דבתים לתוכה דילמא אתי לאפוקינהו לחצר אחרת ה"נ (ט) כשעירבו במבוי לא אסרי' לאפוקי מאני דבתים למבוי דילמא אתי לאפוקינהו לחורבה דהא לא אשכחן דגזר מקום המותר דילמא אתי לאפוקי אותם כלים עצמן משם למקום האסור ואור"י דהכי פי' דלרב כשגזר כשעירבו לאסור כלים ששבתו בחצר לאפוקינהו לחצר אחרת אע"פ שכל החצירות רשות אחת לר"ש לכלים ששבתו בתוכה אפי' הכי אסר רב כשעירבו דילמא אתי לאפוקי לחצר אחרת כלים ששבתו בתוך הבית ומצויין בתוכה חצר ה"נ (י) כשעירבו במבוי היה אוסר כלים ששבתו במבוי לאפוקינהו לחורבה דילמא אתי לאפוקי כלים ששבתו בתוך הבית לחורבה שהם מצויין במבוי וכיון דלאסור להוציא מן המבוי לחורבה אם כן אין לחורבה להתיר המבוי אבל רבי יוחנן דלא גזר הכי נמי לא היה אוסר להוציא כלים ששבתו (יא) במבוי דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחורבה ומש"ה מהני שפיר חורבה להתיר את המבוי:

רבינו חננאל

טעמא דרב קסבר אין מבוי ניתר בלחי וקורה אלא אם הוו בתים וחצירות פתוחות לתוכו והני כיון דפתוחות זו לזו נעשית כחצר אחת לפיכך לא הוה תני פתוחות זו לזו ושמואל אמר אפי' בית אחד ור' יוחנן אמר אפי' חורבה אם יש במבוי כיון שהיא ראויה לבית דירה ניתר בלחי וקורה אבל שביל של כרמים דלא חזי לדירה לא · וקיי"ל כר' יוחנן ואזדו לטעמייהו דתנן ר"ש אומ' אחד גגות ואחד חצירות [ואחד קרפיפות רשות אחת הן] לכלים ששבתו בתוכן כו' · אמר רב הלכה כר"ש והוא שלא עירבו אבל עירבו גזרינן דלמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחצר · ושמואל אמר הלכתא כר' שמעון בין עירבו בין לא עירבו וכן א"ר יוחנן מי לחשך. פי' מלשון לחש כלומר (איש) [מי] השמיעך הלכתא כר"ש בין עירבו בין לא עירבו ולא גזרינן דלמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחצר ה"נ לא גזרינן דלמא אתי לאפוקי מאני דחצר

הגהות הב"ח

(א) גמ' אחד גגות ואחד חצירות ואחד קרפיפות רשות אחת: (ב) שם לאפוקי מאני (דחצר) תז"מ ונ"ב ס"א דבתים והכי מוכח בתוס' אבל באשר"י פי' כיצד משתתפין הופס הגירסא דילמא אתי לאפוקי מאני דחצר לחורבה: (ג) תוס' ד"ה עד שיהיו בתים וחצירות פתוחים לתוכו והכך כיון דכולן פתוחין זו לזו ומערבין יחד: (ד) בא"ד כיון שאין פתוחין זו לזו למבוי הכא כצ"ל ותיבת אלא נמחק: (ה) בא"ד אין ראוי לאסור דאפילו: (ו) בא"ד כיון שלא היה פתח מעולם: (ז) בא"ד ועוד דאפי' פתח גמור שאינו כצ"ל. ותיבת כיון נמחק: (ח) בא"ד בחלון שבין חצר לחצר תורת מחיצה עליו כמו בסולם: (ט) ד"ה הכא נמי וכו' ה"נ כשנשתתפו במבוי לא אסרינן: (י) בא"ד הכי נמי כשנשתתפו במבוי היה אוסר: (כ) בא"ד כלים ששבתו במבוי לחורבה • דילמא אתי:

גליון הש"ס

גמ' ואזדא ר"י לטעמיה. עיין לקמן דף צב ע"א תוס' ד"ה איכא דאמרי: רש"י ד"ה ה"נ לא גזור וכו' והרי רשות אחרת. עיין לקמן דף פט ע"א תוס' ד"ה שני בתים:

שבת קל. [וש"נ] | שבת קל: לעיל כג: [ע"ש נה.] [לקמן פט. נח.] | שם נח. | [לקמן פט:] | לעיל ט:

עין משפט
נר מצוה

פו א מיי' פ"ה מהל' עירובין הלכה יח טוש"ע א"ח סי' שנ סעיף א ב:

פז ב מיי' שם פ"ב הלכה טו טוש"ע א"ח סי' שפב סעיף יט כ:

מסורת הש"ס

אתא רב ענן שדיה אמר מבואה דדיירנא ביה ואתינא משמיה דמר שמואל ניתי רב ענן בר רב נישדייה מן שמע מינה לא קיבלה מיניה לעולם אימא לך קיבלה מינה והכא חזנא הוא דהוה אכיל נהמא בביתיה ואתי ביית בבי כנישתא ואיבות בר איהי סבר *מקום פיתא גרים *ושמואל לטעמיה דאמר מקום לינה גרים: ^אאמר רב יהודה אמר רב מבוי שצידו אחד עובד כוכבים וצידו אחד ישראל אין מערבין אותו דרך חלונות להתירו דרך פתחים למבוי א"ל אביי לרב יוסף אמר רב אפילו בחצר אמר ליה ^באין דאי לא אמר מאי הוה אמינא טעמא דרב משום דקסבר *אין מבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהו *בתים וחצירות פתוחין לתוכו ותרתי למה לי צריכא דאי מהיא הוה

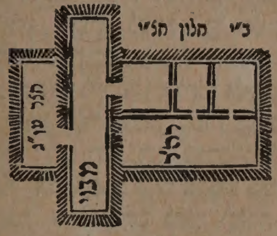
מבוי שלידו אחד נכרי · פי' בתים (א) וחצירות ולידו א' ישראל בית וחצר אין מערבין אותו דרך חלונות כו' ולבסוף מסיק משום דאסור לעשות יחיד במקום נכרי וקאמר אם יש בתי ישראל אצל ביתו של ישראל פתוחין לרשות הרבים ולא למבוי וחלונות ביניהן אין מערבין דרך חלונות זה עם זה להוציא כליהם למבוי דרך פתחו של זה שפתוח למבוי משום דאסור לדור יחיד במקום נכרי שלא ילמוד ממעשיו לפיכך לא יערבו אלו עמו ולא ישתמשו אלו עמו במבוי כדי שיהא יחיד ויירא מן הכנעני שלא יהרגנו ויצא כך פי' הקונט' וא"ת אפי' יערבו יחד איך יהו מותרין להשתמש במבוי הא אין כאן אלא חצר אחת של ישראל הפתוחה למבוי ולא מישתרי בלחי וקורה דחצירות של נכרי לא חשיבא דלא שמה דירה וי"ל דבנועלת הפתח מיהו יכולין להתירו או בפס ד' או בב' פסין משהו מכאן ומשהו מכאן ועוד דלמאי דמסקינן דטעמא דרב משום דאסור לעשות יחיד במקום נכרי ס"ל שפיר דדירת נכרי שמה דירה לענין ליחשב בתים וחצירות פתוחים לתוכו אע"פ שאין צריך בתשמיש הנכרי להתיר בשבילו בלחי וקורה ואע"ג דנכרי אוסר עלייהו יכולין להשכיר או שמא אפי' שכירות אינו צריך לרשב"י ואע"פ שיש בתים של ישראל פתוחין לתוך אותו בית כיון דלא עיילי למבוי אלא דרך אותו בית חשיבי כולהו יחיד במקום נכרי ועוד אור"י דאפי' היו הרבה בתים וכל אחד פתוח לחצר לגבי מבוי הוי כל בני חצר אחת יחידים במקום נכרי כמו בחצר שיש בה נכרי ובית אחד של ישראל דאיכה אוסרת לרשב"י אפי' יש הרבה ישראלים באותו בית כולהו חשיבי יחיד במקום נכרי והא דנקט חלונות פי' בקונט' לפי שאין דרך בני אדם לעשות פתחים גדולים מבית לבית ור"י פי' דדוקא חלונות נקט דאז אסור לערב שיש לחוש שיבטח זה הדר בחצר בשכניו המשתמשין עמו ויתייחד עם הכותי במבוי ויזיקנו הכותי אבל אם יש פתחים ביניהן מותר לערב דמרתת הכותי טובא ולא יזיקנו כיון שדרך פתחים יכולין לבא שם ומביא ר"י ראייה דדוקא נקט חלונות דהא משמע דבחלונות שבין בית לבית איירי מדקאמר דרך פתחים למבוי דהיינו פתח הבית ופתח החצר דאי בחלונות מבתים לחצר איירי לא הוה ליה למימר דרך פתחים אלא דרך פתח למבוי דליכא אלא פתח החצר והשתא אי דרך פתחים נמי אסור לערב אמאי נקט שפתוחים לבית טפי מפתוחים לחצר אלא ודאי חלונות דווקא כדפרישית ולכך איירי בפתוחים לבית טפי משום דבין בית ובית דרך לעשות חלונות כדפירש בקונט' אבל בפתוחים לחצר אין דרך לעשות חלונות אלא פתחים ובפתחים שרי לערב: **הוה** אמינא טעמא דרב משום דאין מבוי כו' · ולפי' זה אין להעמיד בחצר אחת נכרי וחצר אחת ישראל דא"כ אפי' מערבין דרך חלונות להחשב בתים פתוחים לחצר אין מבוי (ב) ניתר בלחי וקורה דאין כאן אלא חצר אחת של ישראל ועוד דמאי קאמר דדירת נכרי לא שמה דירה אפילו שמה דירה אין מבוי (ג) ניתר בלחי וקורה כיון דאין מערבין דרך חלונות וליכא בחצר ישראל אלא בית אחד אלא הוה מוקמינן לה במבוי שלידו .אחד הרבה חצירות וכתים של נכרי ולידו אחד הרבה חצירות של ישראל ובכל חצר בית אחד אלא שפתוחים דרך חלונות בתים לכל בית שבחצר וקמ"ל דאין מבוי זה ניתר בלחי וקורה משום דדירת נכרי לא שמה דירה וע"י חלונות נמי אין מערבין אלא להחשיב בתים פתוחים לתוכו והא דנקט חלונות לאשמעינן דלא מיבעי אם יש פתחים בין כל בית ובית שנחשבים כבית אחד כדלאמר רב לעיל וליכא שני בתים לחצר ולא מיבעיא נמי אם לא עירבו דרך חלונות שביניהם שאין כאן שני בתים לחצר כיון שאין היתר תשמיש לבית החיצון ולא שייך למבוי אלא אפילו עירבו דרך חלונות דהשתא שייכי כולהו בתים למבוי שיכולים להביא ע"י עירובן חפציהם למבוי ולא משוי להו עירוב נמי כחד כיון שאין פתוחים למבוי אלא ע"י חלונות ואפילו אם כשיש פתח בין בית לבית ראוי לחושבן אחד בלא עירוב כשאין פתח אלא חלון אין ראוי לחושבן א' אפילו עירבו מ"מ לא חשיבי בתים פתוחים לחצר כשפתוחים לבית עד שיהו שני בתים שניהם פתוחים לחצר ועי"ל דאם היו פתוחים בתים זה לזה דרך פתח ע"י עירוב הוו חשיבי שני בתים פתוחים לחצר דאע"פ דחילוקה אין עיקר יציאתה דרך בתים למבוי אלא מצד א' מ"מ ע"י פתחים ועירובן נחשבים להיות מן המבוי אבל כשאין כי אם חלונות אין נחשבים להיות מן המבוי ע"י עירוב ור"ת פירש מבוי שלידו א' נכרי וכו' גם לפי *ההוה אמינא איירי בשאינו כי אם חצר אחת נכרי וחצר אחת ישראל כמו לפי המסקנא וע"י חלונות חשיבי שפיר שני בתים פתוחים לחצר ואין מערבין דרך חלונות משום דדירת נכרי לא שמיה דירה וליכא אלא חצר אחת של ישראל והא דנקט אין מערבין דרך חלונות ולא נקט אין מערבין סתם ואפי' יש הרבה בתים פתוחים לחצר אתא לאשמועינן דאי הוה מבוי שני לדיו ישראל כי האי גוונא שאין כי אם בית א' בחצר ובית א' פתוח לו דרך חלון בתים וחצירות קרינא ביה ואע"ג דלעיל גבי חצירות חשבינן פתוחות זו לזו כחד ולקמן [דף עה:] נמי אמר שמואל גבי עשרה בתים זה לפנים מזה דלעשירי הוו כולהו כבית שער ונותן הפנימי עירובו ודיו התם לפי שאין להם פתח אחר לרה"ר וכולם יוצאים דרך פתח אחד אבל הכא שיש להם פתח אחר לרה"ר אסרו החצר דחשיבי בתים וקשה לר"י על פירושו דמאי קאמר אי מהכא לא ידענא בתים וחצירות כמה אמאי לא ידענא כיון דאין מערבין דרך חלונות נקט לאשמועינן דאי הוה לידו שני נמי ישראל דאיכא ב' חצירות וב' בתים לחצר ע"י עירוב חלונות ניתר בלחי וקורה ולר"י אתי שפיר שפירש דמיירי דאיכא חצירות דנכרים וישראלים טובא ועי"ל דה"א טעמא דרב משום דאין מבוי ניתר בלחי וקורה כו' והוה מפרשינן דאיכא טובא חצירות ובתים דנכרים ודישראלים ואין כי אם חצר אחת של ישראל הפתוח למבוי זה והשאר אינן פתוחות למבוי זה וקאמר דע"י חלונות שיפתחו למבוי לא יועילו לחושבם פתוחות למבוי אלא בפתח גמור ובמהדורא קמא פר"ת בענין אחר מבוי שלידו אחד נכרי כו' שמבוי כולו חצירות של ישראל אלא בראש המבוי מצד אחד נכרי ופתוח לרה"ר ובצידו אחד ישראל כמו כן פתוח לרה"ר (כזה) וקאמר דאין מערבין שכניו של ישראל היושבים בראש המבוי עמו דרך חלונות שביניהם כדי שיוכל ע"י עירוב להוציא כליו למבוי דאסור לעשות יחיד במקום נכרי שהוא יחיד עמו ברה"ר וכשלא יערבו עמו *(נכרי) יסתום פתחו לצד רה"ר ויעשה פתחו לצד מבוי ולדו אחד נקט לרבותא דאע"פ שרוחב המבוי מפסיק ביניהם וכ"ש אם שניהם בצד א' זה אצל זה ה"א טעמא דרב כו' והוה מפרשי הכי שלדו א' נכרי שכל חצירות שבמבוי מצד אחד נכרים ומצד אחד ישראלים ויש בין כל חצירות של ישראל חלונות פתוחות מזו לזו וקאמר דאין מערבין יחד דרך חלונות כדי להכניס ולהוציא מחצרותיהן דרך פתח למבוי דאותו עירוב לא מיבעיא דאינו מתיר להן אלא גם המבוי עצמו שהיה מותר לטלטל בו אם לא עירבו השתא שעירבו אין מטלטלין בו אלא בד' לפי שע"י עירוב נעשו כל החצירות אחת ואין כאן ב' חצירות למבוי דדירת נכרי לא שמיה דירה אבל בלא עירוב חשיבי ב' חצירות אע"ג דפתוחות זו לזו ודלא כפ"ה דלעיל ואין פירוש זה כשיטה שפי' לעיל גבי מילתיה דרב ופירוש דלעיל פירש במהדורא בתרא:

הוה

אתא רב ענן · לאחר מות שמואל: שדיה · הפיל הלחי: נשדייה מן · ישליכנו ממנו ומשום דלא הוה ביה אלא בית וחצר אסר עליה כרב: וההוא חזנא הוה כו' · וההוא מבואה להכי שרא ליה שמואל דחזנא הוה אכיל נהמא בביתיה שהיה לו במקום אחר: ואתי ביית בבי כנישתא · דהוה פתוח לההוא מבואה והשתא כי שדייה רב ענן לא הוה חזנא ביית בההוא בי כנישתא: ואיבות בר איהי סבר · דשמואל לאו משום חזנא שרייה דמקום פיתא גורם והא לא הוה אכיל בבי כנישתא: ושמואל לטעמיה דאמר מקום לינה גורם · והוו להו שתי חצירות: לידו אחד נכרי ולידו א' ישראל · ומבוי ביניהם: אין מערבין דרך חלונות להתיר דרך פתחים למבוי · אם יש בתי ישראל אצל ביתו של ישראל זה פתוחות לרשות הרבים ולא למבוי וחלונות ביניהם אין מערבין זה עם זה דרך חלונותיהם להוציא כליהם למבוי דרך פתחו של זה שפתוח למבוי וטעמא מפרש לקמיה: א"ר אפילו חצר · ישראל ונכרי דרין בה ובתי ישראל אצל ביתו של ישראל זה פתוחות לרה"ר ולא בחצר שאסור לערב דרך חלונות להוציא כליהם· דרך ביתו של זה לחצר להכי נקט חלונות שאין דרך בני אדם לעשות פתחים גדולים מבית לבית: דאי לא אמר · אף בחצר מאי תיסק אדעתיך דלישתני חצר ממבוי: בתים וחצירות פתוחים לתוכו · והכא חדא חצר הוא דפתיחא ליה דדירת נכרי לאו שמה דירה וכ"ת תרתי ל"ל הא אמרה רב לעיל אין המבוי ניתר כו':

הוה

[לעיל עג.]

[סס]

[לעיל עג: ס"ן שבת קלא. וש"נ]

[על כרחך כג"ן]

רבינו חננאל

לחורבה: אמר רב יהודה אמר רב מבוי שצדו אחד נכרי וצדו אחד ישראל אין מערבין אותו דרך חלונות להתירו דרך פתחים למבוי פי' רב לטעמיה דלא הוה תני במתני' פתוחות זו לזו לפי שאם הם פתוחות כיון דמערבי' הוו כלהו כחד ישראל ולגבי נכרי שרי' לטלטולי מיהו אסר רב משום דקסבר אסור ליעשות יחיד במקום נכרי משום [הכי] קאמר רב (כי) [דכי] האי גוונא אסר במקום נכרי אפי' בחצר. ולא מפני דסבר רב כיון דעירבו להו הוו להו כחצר (אחרת) [אחת] ודירת נכרי לא שמיה דירה (הלכתא) [הלכך] ליכא בהאי מבוי אלא חצר אחת ,

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מבוי וכו' פי' בתים וחצר ולידו: (ב) ד"ה הוה אמינא וכו' אין מבוי זה ניתר בלחי: (ג) בא"ד שמה דירה אין מבוי זה ניתר:

נ"ל מאי דמוקי טעמא דרב משום דאין מבוי ניתר איירי כו' [רש"ל]

עין משפט נר מצוה

פח א ב מיי' פ"ד מהל' עירובין הלכה יט כ טוש"ע א"ח סי' שעת סעיף ב:
פט ג מיי' שם הלכה כב טוש"ע שם סעיף ד:
צ ד מיי' שם הלכה כג טוש"ע שם סעיף ה:

גמרא

הוה אמינא *דירת עובד כוכבים שמה דירה קא משמע לן דדירת עובד כוכבים לא שמה דירה ואי מהכא הוה אמינא לא ידענא בתים כמה קא משמע לן בתים תרין השתא דאמר רב אפילו חצר טעמא דרב דקא סבר אסור לעשות יחיד במקום עובד כוכבים אמר רב יוסף אי הכי היינו דשמענא ליה לרבי טבלא דאמר *עובד כוכבים עובד כוכבים תרי זימני ולא ידענא מאי אמר: **מתני'** שתי חצירות זו לפנים מזו עירבה הפנימית ולא עירבה החיצונה הפנימית מותרת והחיצונה אסורה החיצונה ולא הפנימית שתיהן אסורות עירבה זו לעצמה וזו לעצמה זו מותרת בפני עצמה וזו מותרת בפני עצמה רבי עקיבא אוסר החיצונה שדריסת הרגל אוסרתה וחכ"א אין דריסת הרגל אוסרתה שכח אחד מן החיצונה ולא עירב הפנימית מותרת והחיצונה אסורה מן הפנימית ולא עירב שתיהן אסורות *נתנו עירובן במקום אחד ושכח אחד בין מן הפנימית בין מן החיצונה ולא עירב שתיהן אסורות ואם היו של יחידים אינן צריכין לערב: **גמ'** כי אתא רב דימי א"ר ינאי זו דברי רבי עקיבא דאמר אפילו רגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה אבל חכמים אומרים כשם שרגל המותרת אינה אוסרת כך רגל האסורה אינה אוסרת תנן עירבה חיצונה ולא פנימית שתיהן אסורות מני אילימא רבי עקיבא מאי איריא רגל אסורה אפילו רגל מותרת נמי אלא לאו רבנן לעולם ר"ע ולא זו אף זו קתני תנן עירבה זו לעצמה וזו לעצמה זו מותרת בפני עצמה וזו מותרת בפני עצמה טעמא דעירבה הא לא עירבה שתיהן אסורות והא האי תנא דאמר רגל המותרת אינה אוסרת רגל האסורה אוסרת מני הא אילימא ר"ע היא אפילו רגל המותרת נמי אלא לאו רבנן היא ועוד מדסיפא רבי עקיבא רישא לאו ר"ע כולה רבי עקיבא היא וחסורי מיחסרא והכי קתני עירבה זו לעצמה וזו לעצמה זו מותרת בפני עצמה וזו מותרת בפני עצמה בד"א שעשתה דקה אבל לא עשתה דקה חיצונה אסורה דברי ר"ע שר"ע אוסר את החיצונה מפני שדריסת הרגל אוסרת וחכ"א אין דריסת הרגל אוסרת מתיב רב ביבי בר אביי ואם היו של יחידים אין צריכין לערב הא של רבים צריכין לערב אלמא רגל המותרת במקומה אינה אוסרת רגל האסורה אוסרת ועוד מתיב רבינא שכח אחד מן החיצונה ולא עירב הפנימית מותרת וחיצונה אסורה שכח אחד מן הפנימית ולא עירב שתיהן אסורות טעמא דשכח הא לא שכח שתיהן מותרות אלמא רגל המותרת אינה אוסרת רגל האסורה אוסרת אלא כי אתא רבין א"ר ינאי *ג' מחלוקות בדבר ת"ק סבר רגל המותרת אינה אוסרת רגל האסורה אוסרת *)ר"ע סבר אפילו רגל המותרת אוסרת ורבנן בתראי סברי כשם שרגל מותרת אינה אוסרת כך רגל האסורה אינה אוסרת: נתנו עירובן במקום אחד ושכח אחד בין מן הפנימית וכו': מאי מקום אחד (סימן חיצונה עצמה בבית יחידאה רבינא דלא משכח בפנים) אמר רב יהודה אמר רב חיצונה (א) ומאי קרו לה מקום אחד מקום המיוחד לשתיהן

תניא

*) [לעיל נט: סה.]

רש"י

הוה אמינא שמה דירה · להא מילתא קמ"ל: ה"ג ואי מהכא ה"א בתים לא ידענא כמה · כלומר אי מהא. ה"א נהי דבחצירות שמעינן מינה דבתרתי סגי מדנקט גידו אחד עובד כוכבים הא תרווייהו ישראלים שרי אבל בתים לא ידענא כמה לכל חצר: קמ"ל · בתים וחצירות סתם בתים שנים סתם חצירות שתים: אסור לעשות · (ב) לדור יחיד במקום עובד כוכבים שלא ילמד ממעשיו לפיכך לא יערבו אלו עמו ולא ישתמשו עמו במבוי כדי שיהא יחיד ויירא מן העובד כוכבים שלא יהרגנו ויצא: דשמענא ליה לר' טבלא דאמר. בהא מילתא דרב: עובד כוכבים עובד כוכבים תרתי זמני ולא ידענא מאי קאמר · השתא ודאי מפרש למלתיה דרב הוה מבוי שגידו אחד עובד כוכבים אין מערבין אותו כולו משום דאסור לעשות יחיד במקום עובד כוכבים לשון אחר חד למבוי וחד לחצר: **מתני'** זו לפנים מזו · פנימית פתוחה לחיצונה וחיצונה לרה"ר ודריסת רגלה של פנימית על החיצונה לצאת לרשות הרבים: עירבה פנימית · לעצמה לטלטל בחצירה: שתיהן אסורות · דהויא פנימית רגל האסורה במקומה ואוסרת בדריסת רגלה על החיצונה: מותרת לעצמה כו' · קסברי דרגל המותרת במקומה אינה אוסרת: ר"ע סבר אף רגל המותרת אוסרת · במקום שלא עירבה שם: וחכ"א · בגמרא מפרש לה: מן הפנימית ולא עירבה שתיהן אסורות · דהויא פנימית רגל האסורה: נתנו עירובן במקום אחד · שעירבו שתיהן זו עם זו והאי במקום אחד מפרש בגמ' שנתנוהו בחיצונה: ושכח א' · אפי' מן החיצונה ולא עירב שתיהן אסורות דפנימית נמי אסורה לטלטל בחצירה משום דלא מצית למיחד דשא ואסתלוקי מחיצונה לאשתמושי באנפי נפשה דהא ליתא לעירובה גבה דאותו עירוב המתירן בחצירן הוליכוהו בחיצונה: אם היו של יחידים · שאין בפנימית אלא אחד ובחיצונה אחד אין צריכין לערב זה עם זה משום דריסת הרגל דכיון דיחיד הוא והפנימית הויא רגל המותרת ואינה אוסרת וסתמא כרבנן ואם היו שנים אפילו בחיצונה גזרינן דילמא אתי למישרי שנים בפנימית ואחד בחיצונה: **גמ'** אף רגל האסורה אינה אוסרת · וממתני' מותבינן ליה לקמיה: תנן חיצונה ולא פנימית שתיהן אסורות · הא עירבה נמי פנימית תרווייהו שריין אלמא רגל המותרת לא אסרה: אפילו רגל המותרת נמי · דקתני סיפא גבי עירבו שתיהן כל אחת לעצמה ר"ע אוסר את החיצונה ומשום לאשמועינן היא גופה לא אצטריך דמסיפא נפקא לן דהשתא מותרת אסרה אסורה מיבעיא: לעולם ר"ע · ולא תידוק מינה עירבה לא אסרה אלא היא גופה קמ"ל דרגל האסורה אוסרת ודקא קשיא לך מסיפא נפקא אין ה"נ אלא הא אשמועינן ברישא והדר אמר לא זו בלבד אסר ר"ע דהויא רגל האסורה אלא אף זו עירבה זו לעצמה וזו לעצמה דפנימית רגל · המותרת היא אפ"ה רבי עקיבא אוסר החיצונה: טעמא דעירבה · פנימית דהויא רגל המותרת: הא לא עירבה שתיהן אסורות · דרגל האסורה אוסרת דהא ליכא למידק הא לא עירבה חיצונה המעורבת מותרת ושאינה מעורבת אסורה דהא פשיטא דשאינה מעורבת אסורה דהא כבר תני לה לעיל מתני' ואי משום היא גופה לאשמועינן רגל המותרת אינה אוסרת לאשמועינן רגל האסורה וליתני כגון עירבה חיצונה ולא פנימית חיצונה מותרת וכל שכן האי אלא ודאי דוקא קתני: מדסיפא רבי עקיבא · דהא רבי עקיבא אהא מילתא פליג: שעשתה דקה · פנימית עשתה דלת קטנה לפני פתחה וסילקה דריסת רגלה מחיצונה: אין דריסת הרגל אוסרת · ואתרווייהו מילי דרבי עקיבא פליגי ואפי' ארישא דקתני חיצונה ולא פנימית שתיהן אסורות ונטרוה לרבי עקיבא עד דאסקיה למלתיה והדר איפליגו עליה: טעמא דשכח · אחד מן הפנימית הא לא שכח שתיהן מותרות והא דלא כרבי עקיבא דאי כר"ע (ג) אי עירבו שתיהן נמי אסר על החיצונה אלא לאו רבנן ובשכח אסרי אלמא רגל האסורה אוסרת: אמר רב יהודה אמר רב חיצונה · דהתם פנימית אסורה משום שכחה דחיצונה דליכא למימר תסתלק מינה ותשמש דליתיה לעירובה גבה וחיצונה מיתסרא בשכחה דפנימית משום רגל האסורה אבל נתנוהו בפנימית חיצונה הוא דמיתסרא בשכחה דפנימית משום רגל האסורה אבל פנימית לא מיתסרא משום שכחה דחיצונה דאחדא דשא ומשתמשא:

הג"ה

תוספות

הוה אמינא דירת עובד כוכבים שמה דירה · אע"ג דאמר בריש פרקין *דלכולי עלמא לא שמה דירה הכא דלהקל להתיר המבוי להחשיב כבתים וחצירות פתוחים לתוכו אמר שמה דירה:

מתיב רב ביבי בר אביי · ק"ק דה"ל לאקשויי מרישא מעיקרא: **אלמא** רגל המותרת אינה אוסרת כו' · הא דלא מוקי בעשתה דקה היינו משום דתיקשי רישא וסיפא בעשתה דקה ומציעתא הויא דשכח אחד מן הפנימית בלא עשתה דקה:

עד

מסורת הש"ס

[לעיל סב.]
[חולין יט:]
[לעיל סו:]
[ביצה כג. יבמות נג: קידושין כג. עה: מנחות יח: יז: בכורות כו.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר רב חיצונה ואמאי קרו: (ב) רש"י ד"ה אסור לעשות יחיד כצ"ל ותיבת לדור נמחק: (ג) ד"ה טעמא דשכח וכו' דאי כרבי עקיבא אפי' עירבו:

רבינו חננאל

ורב סבר אין מבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהו בתים וחצירות פתוחות לתוכו והאי לית ביה חצירות אלא משום דסבר רב אסור ליעשות יחיד במקום נכרי אמר רב יוסף לאו היינו דשמענא ליה לר' טבלא דאמר נכרי נכרי ולא ידענא מאי היא. פי' דירת נכרי לא שמה דירה ואסור לעשות יחיד במקום נכרי: ירושלמי רב הונא בשם רב אין תורת חצר לנכרי שאם היה שרוי בעליונה אתה מורידו *) (לסיד) [לסור]. ואין תורת דקה לנכרי שאם דר בפנימית אתה מוציאו (לסוד) [לסור]. ר' (ולא) [לא] [בשסר"א] יש תורת חצר לנכרי שאם היה ישראל ונכרי דרין בפנימית לעולם אינו אוסר עד שיהו שני ישראלים אוסרין ר' אבא בשם רב יהודה מי שיש לו דקה לפנים מביתו גבוה י' טפחים בישראל אינו אוסר בנכרי אוסר מחלפה שיטתיה תמן א' בשם שמואל כותל שהקיפוה סולמות מיכן ומיכן מערבין שנים ואין מערבין אחד. א"ר יוסי ב"ר אבין תמן ע"י סולמות הן נידונין כפתחין ברם הכא דרך העליונים לירד למטה ואין דרך התחתונים לעלות למעלה: מתני' ב' חצרות זו לפנים מזו כו'. א"ר (מינאי) [ינאי] זו דברי רבי עקיבא דאמר אפילו רגל המותרת במקומה כגון שעירבה זו לעצמה וזו לעצמה והותרה הפנימית במקומה**) אינה אוסרת את החיצונה כך רגל האסורה אינה אוסרת כלומר אפילו לא עירבה הפנימית לעצמה אינה אוסרת את החיצונה ואקשינן עליה ממתניתין תנן עירבה חיצונה ולא עירבה הפנימית שתיהן אסורות מני אי נימא ר' עקיבא מאי איריא בשלא עירבה פנימית שהיא אסורה במקומה אפי' עירבה הפנימית שהיא מותרת במקומה אוסרת החיצונה בדריסתה לה ברגלה אלא לאו רבנן היא וטעמא דהיא במקומה אסורה. הא רגל שהיא מותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה ומפרק לעולם ר"ע היא והכי קתני לא זו האסורה [במקומה] בלבד היא האוסרת אלא אפי' המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה כגון שעירבה זו לעצמה וזו לעצמה ומקשינן איני והא תנן עירבה זו לעצמה כו' טעמ' דעירבו הא לא עירבו שתיהן אסורות אלמא רגל המותרת אינה אוסרת (כמי שרגל) [אבל רגל] האסורה אוסרת. ופרקי' לעולם ר"ע היא וחסורי מחסרא והכי קתני עירבה זו לעצמה וזו לעצמה זו מותרת בפני עצמה וזו מותרת בפני עצמה. בו"א שעשתה הפנימית [דקה] וסילקה עצמה. אבל לא עשתה דקה החיצונה [אסורה] שר"ע אוסר החיצונה כי דריסת הרגל [אוסרתה] ומותבינן אסיפא דקתני אם היו של יחידים אין צריכות לערב ורבינא נמי מתיב משכח אחד מן החיצונות ולא עירב דיוקינן מיניה רגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה רגל האסורה אוסרת שלא במקומה. ופרקינן אלא כי אתא רבין א"ר ינאי ג' מחלוקות בדבר ר' עקיבא סבר אפי' רגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה. ורבנן סברי אפי' רגל האסורה במקומה אינה אוסרת שלא במקומה. והאי ת"ק דתני עירבה החיצונה ולא עירבה הפנימית כו' סבר רגל המותרת במקומה אינה אוסרת ורגל האסורה במקומה אוסרת נמי שלא במקומה: פיסקא נתנו עירובן במקום אחד מאי מקום אחד אמר רב החיצונה ואמאי קרי לה מקום אחד מקום המיוחד לשתיהן, לפנימית ולחיצונה כי הפנימית (שלה) [יש לה] מעבר [על] החיצונה אבל החיצונה אין לה בפנימית

*) פירש אתה מורידו לאסור על בני החצר עי' בק"ע ובפ"מ שם. **) נראה דחסר וצ"ל אוסרת שלא במקומה אבל חכ"א דכשם שרגל המותרת אינה אוסרת את החיצונה וכו'.

עין משפט נר מצוה

צא א ב מיי' פ"ד מהל' עירובין הלכה כא טוש"ע א"ח סי' שעח סעיף ג :

צב ג מיי' שם הלכה כג טוש"ע שם סעיף ה :

צג ד מיי' פ"ד שם הלכה כב טוש"ע א"ח סי' שפב סעיף יז :

צד ה מיי' שם הל' ט סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' שע סעיף ז :

צה ו מיי' שם הלכה י סמג שם טוש"ע א"ח סי' שעט סעיף א :

מוקי נפשייהו כבולהו [רש"ל]

תניא נמי הכי נתנו עירובן בחיצונה ושכח אחד בין מן החיצונה ובין מן הפנימית ולא עירב שתיהן אסורות נתנו עירובן בפנימית ושכח אחד מן הפנימית ולא עירב שתיהן אסורות מן החיצונה ולא עירב שתיהן אסורות דברי רבי עקיבא וחכמים אומרים בזו פנימית מותרת וחיצונה אסורה אמר ליה רבה בר חנן לאביי מאי שנא לרבנן דאמרי פנימית מותרת משום דאחדא דשא ומשתמש' לרבי עקיבא נמי תיחד דשא ותשמש אמר ליה עירוב מרגילה לרבנן נמי עירוב מרגילה דאמרה *לתקוני שיתפתיך ולא לעוותי לר"ע נמי תימא לתקוני שיתפתיך ולא לעוותי דאמרה לה מבטלינן לך רשותי ורבנן אין ביטול רשות מחצר לחצר לימא *שמואל ורבי יוחנן בפלוגתא דרבנן ור"ע קא מיפלגי דשמואל אמר כרבנן ורבי יוחנן דאמר כר"ע אמר לך שמואל אנא דאמרי אפי' לרבי עקיבא ע"כ לא קאמר ר"ע הכא אלא בשתי הצירות זו לפנים מזו דאסרן אהדדי אבל התם מי קא אסרן אהדדי ורבי יוחנן אמר אנא דאמרי אפילו לרבנן ע"כ לא קאמרי רבנן הכא אלא דאמרה לה ארמבטלת לי קא אסרת עלאי אבל התם מי קאסרת עלה: ואם היו של יחידים וכו': אמר רב יוסף תני רבי היו ג' אסורין אמר להו רב ביבי לא תציתו ליה אנא אמריתה ניהלה ומשמיה דרב אדא בר אהבה אמריתה ניהלה הואיל ואני קורא בהן רבים בחיצונה *אמר רב יוסף מריה דאברהם רבים ברבי איחלף לי ושמואל אמר לעולם מותרות עד שיהו שנים בפנימית ואחד בחיצונה אמר רבי אלעזר ונכרי הרי הוא כרבים מאי שנא ישראל דלא אסר דמאן דידע ידע ומאן דלא ידע סבר עירובי עירב נכרי נמי אמרינן דידע ידע דלא ידע סבר אגירי אוגר סתם נכרי אי איתאדאוגר *מיפעא פעי אמר רב יהודה אמר שמואל י' בתים זה לפנים מזה פנימי נותן את עירובו ודיו ור' יוחנן אמר אפילו חיצון בית שער הוא חיצון של פנימי במאי קמיפלגי מר סבר בית שער דיחיד שמיה בית שער ומ"ס לא שמי' בית שער א"ר נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רב ב' חצירות וג' בתים ביניהן זה בא דרך זה ונותן עירובו בזה וזה בא דרך זה ונותן עירובו בזה

זה

תניא נמי הכי · כרב יהודה דהא מקום אחד דמתני' בחיצונה קאמר : ובין מן הפנימית כו' שתיהן אסורות · כדפרשינן : נתנו את עירובן בפנימית ושכח אחד מן הפנימית שתיהן אסורות · דחיצונה מיתסרא בשכחה דפנימית דלא מצי אסתלוקי מינה ועוד דליתיה לעירובה גבה : שתיהן אסורות דברי ר"ע · ולא אמרי' תסתלק פנימית מינה כדמפרש לקמיה דעירוב החיצונה המונח לתוכה מרגילה שם : בזו פנימית מותרת · דמשום שכחה דחיצונה לא מיתסרא אלא אחדא דשא ומסתלקא מינה : מבטלינן לך · וכי אמר ר"ע פנימית אסורה עד שתבטל לה חיצונה רשות הרגל עירובה קאמר : אין ביטול רשות מחצר לחצר · ואי אמרת תיסר עלה מטוותא לה הלכך אמרה לה לתקוני שיתפתיך ולא לעוותי : שמואל ורבי יוחנן · דאיפלגו לעיל בפרקין (דף סח.) בבטול מחצר לחצר : דאסרן אהדדי · ע"י הרגל העירוב ומתוך שאוסרין מבטלין וכי אמרי אנא בשתי חצירות ופתח ביניהן ולא עירבו והוצרכה זו לטלטל לרשות של זו אין מבטלין : אפילו לרבנן · דרבנן נמי מודו דיש ביטול ואפילו הכי עיוות קרי ליה : דאמרה לה · פנימית : אדמבטלית לי · בעוד שלא בטלתה את אוסרת עלי הלכך דל אנת ודל ביטולך דלא בעינא ליה : מי קאסרת · חצר על חברתה בפתח שביניהן בלא עירוב דאי אמרת תבטיל ניהוי עיוות : אמר רב יוסף תני רבי אם היו ג' · בין ב' החצירות אוסרין ולא מיבעיא שנים בפנימית דהוית רגל האסורה אלא אפי' שנים בחיצונה אסור עד שעירבו שתיהן יחד גזירה משום רבים בפנימית: לא תציתו ליה· (א) למאי דתני לה משמיה דרבי דלאו מתני' היא אלא שמעתא(*דרב יוסף) היא : ואנא אמריתה ניהלה משמיה דרב אדא · ומן הטעם הזה אמרתי לו הואיל ואני קורא רבים בחיצונה גזרי' משום רבים בפנימית . רב יוסף חלה ושכח תלמודו : רבים ברבי אחלף לי· הטעם שאמר לי רבים בחיצונה נתחלף לי ברבי כששכחתי הדבר בחליי וחזרתי לגירסתי הראשונה נזכרתי שהוזכר לי רבים בדבר וסבור הייתי שנאמר לי בשם רבי : הרי הוא כרבים · אם דר נכרי בפנימית ושני ישראלים בחיצונה אוסרת דריסת רגלו עליהן עד שיסכיר ואליבא דשמואל אמרה ר"א למילתיה דאי לרב אדא מאי איריא נכרי אפילו ישראל נמי אסר כי הוו שנים בחיצונה והא ליכא למימר דביחיד בחיצונה אסר דהשתא אפילו דר עמו בחצר עצמה הא קי"ל כר"א בן יעקב דאמר אוסרין זה על זה דריסת רגלו לא כל שכן דלא אסרה : דידע · שהוא שם יחידי וידע שאין רגל המותרת אוסרת אמצעי ולא נפקא מינה חורבה : מפעא פעי · קלא אית ליה והני לא איגור ומאן דלא ידע שהוא דר שם יחידי סבר דאין דריסת הרגל אוסרת א"כ עירוב של פנימים וחיצונים מועיל במקום נכרי בלא שכירות : י' בתים זה לפנים מזה · חיצון פתוח לחצר וכולן דריסת רגלו עליו ופנימי דורס על כולן שאין לו יציאה אלא דרך זו כולן נעשין בית שער לו ואין אוסרין על בני חצר אלא פנימי לבדו כדאמרן (ב) בפירקין (דף עב:) והדר שם אינו אוסר הלכך כשבאין שאר דיורין הפתוחין לחצר ולערב את חצירן פנימי זה נותן פת והשאר אין צריכין : אפילו חיצון · צריך ליתן את הפת : חיצון של פנימית . בית התשיעי לחצר : (ג)ג' בתים ביניהן · בית זה פתוח לחצר זו וזה לזו ובית אמצעי פתוח לב' הבתים : זה בא דרך זה · בן חצר זו בא דרך בית הפתוח לו ונתן עירובו באמצעי ועשה בית הפתוח לו כבית שער לעבור דרך עליו לאמצעי וכן בן חצר האחרת עשה בית הפתוח לו כבית שער ועירב באמצעי חצר האחרת אין אחד מדורי הבתים האלה צריך ליתן פת אלו משום בית שער ואמצעי משום בית שמניחין בו עירוב :

זה

עד כאן לא קאמר ר"ע הכא אלא בב' חצירות זו לפנים מזו דאסרן אהדדי · יש ליישב הך סוגיא נמי אליבא דרבא דאמר לעיל (דף סו.) לשמואל דבשתי חצירות זו לפנים מזו פעמים אין מבטלין אע"ג דאסרן אהדדי דהכא קאמר דאסרן אהדדי בפשיטות בני חיצונה (ד)שהורגלו עירובן בפנימית דשכח א' מהן ולא עירב אבל בכל הנהו דאמר שמואל אין מבטלין מי אסרן אהדדי בפשיטה דכי נתנו עירובן בחיצונה ושכח אחד מהן ולא עירב אין האיסור בא ע"י שפשטו במה שהרגילו עירובן ושכח אחד מהם ולא עירב דבלאו הכי היה להם דריסת הרגל ואין לתמוה היאך מתוקם לרבא שמואל כר"ע וכרבנן הא ע"כ כר"ע דוקא ס"ל כדפי' בקונטרס לעיל דמ"מ בעיקר פלוגתייהו דאין ביטול רשות מחצר לחצר *מוקמי נפשיה בכולהו וא"ת ולאביי דאמר שתי חצירות זו לפנים מזו דמבטלין בכל ענין לשמואל (מי נימא) שמואל כר"ע ולא כרבנן דלרבנן ב' חצירות זו לפנים מזו אין מבטלין וי"ל דהוה מפרש כר' יוחנן דבסמוך עד כאן לא קאמרי רבנן (ה)התם אלא דאמר' לה אדמבטלת לי קאסרת עלי בפשיטותא שהרגלת עירובך ושכח אחד מכם :

ואני קורא בהם רבים בחיצונה · ויסברו שיש כמו כן שנים בפנימית ולא עירבו אבל כשיש שנים בפנימית ועירבו לא גזרינן אטו לא עירבו דעירבו אטו לא עירבו לא גזרינן אבל כשיש אחד בפנימית ולא עירבו יסברו שהם שנים כמו בחיצונה והרי לא עירבו : נכרי הרי הוא כרבים · אליבא דשמואל קאמר כדפי' בקונט' דליכא למימר דביחיד בחיצונה נמי אסר דאפי' היה דר עמו בחצר לא אסר דקיימא לן *כראב"י כ"ש דריסת רגל דלא אסרה וכן מוכחא בהדיא לעיל (ו) גבי ישראל ונכרי בפנימית וישראל בחיצונה דאי ליכא ישראל בפנימית אלא נכרי לחודיה לא אסר וא"ת ולמה ליה למימר הרי הוא כרבים אפילו לא הוו כרבים אסר דכיון דיש שני ישראלים בחיצונה ואוסרין זה על זה ויש לו דריסת רגל עליהן וי"ל כיון דישראל לא אסר נכרי נמי לא אסר דאין להחמיר בנכרי יותר מבישראל אי לאו דהוו כרבים : ורבי יוחנן סבר בית שער דיחיד לא הוי בית שער· והא דאמר בפ' כיצד משתתפין (לקמן דף פה:) כל מקום שאמרו חכמים הדר שם אינו אוסר הנותן שם עירובו אינו עירוב חוץ מבית שער דיחיד פי' דאף על גב דהדר שם אינו אוסר הנותן שם עירובו הוי עירוב אתי נמי כר' יוחנן דהתם איירי בבית שער דחצר כדפי' שם בקונטרס דאינו עשוי לדירה אבל הכא (ז) העשוי לדירה אוסר :

[קידושין מב: וש"נ]
[לעיל סו: סח.]
[שבת קכב. וש"נ] רש"ל מ"ז
*[חולין קנב: עירובין ו:]
[לעיל סב:]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לא תציתו ליה נ"ב כרב יוסף למאי: (ב) ד"ה עשרה בתים וכו' כדאמרן בפרק כיצד כ"ב דף פה: (ג) ד"ה שתי חצירות וג' בתים ביניהן : כזה

חצר	בית	בית אמצעי והוא פתוח לשתיהן	בית וזה בית שער מחצר שאצלה לילך לבית אמצעי	חצר

(ד) תוס' ד"ה עד כאן וכו' שהרגילו עירובן בפנימית ושכח אחד : (ה) בא"ד ע"כ לא קאמרי רבנן הכא אלא : (ו) ד"ה עו"ג וכו' לעיל נ"ב דף ס"ה ע"ב : (ז) ד"ה ור' יוחנן וכו' אבל הכא בית העשוי :

רבינו חננאל

בפנימית לא מעבר עליה ולא דריסה . תניא נמי הכי נתנו עירובן בחיצונה ושכח בין מן הפנימית [ובין] מן החיצונה ולא עירב שתיהן אסורות . נתנו את עירובן בפנימית ושכח אחד ולא עירב בין מן הפנימית בין מן החיצונית שתיהן אסורות . דברי רבי עקיבא וחכ"א בזו ששכח אחד מן החיצונית ולא עירב פנימית מותרת והחיצונה אסורה ואקשינן לרבנן מ"ש פנימית דשריא דאמרי אחדא לדשא ומשתמשא לעצמה . לר' עקיבא נמי נימא הכי אמאי תני שתיהן אסורות ודחינן סבר ר"ע [עירוב] מרגילה כלומר עירובה מכנים רגלי החיצונה בפנימית ופרקי' רבנן סברי יכולה לומר לה לתקוני שיתפתיך ולא לעוותי *) כי א' שליח לתקוני שיתפתיך ולא לעוותי . ור' עקיבא אמר לך כי האי גוונא לא מקריא עוות דאמרה לה חיצונה מבטילנא לך רשותאי וכאלו הרשות כולה לפנימית והנה (יש הן) [יש כאן] מי שלא עירב ואוסר עליה ורבנן [ס"ל] אין ביטול רשות מחצר לחצר **) כרבנן ור' יוחנן (עקיבא) ואפילו לרבנן עד (מבטלת) [ארמבטלת] לי ופתח ביניהן מאי קאסר דפליגי רב ושמואל ור' יוחנן דאמר מבטלין רשות מחצר לחצר כרבי עקיבא ופרקינן לעולם רבי יוחנן עד כאן לא קאמרי רבנן אין ביטול רשות מחצר לחצר אלא משום דאמרה להאי לי בטולי רשותיך הא (אם) [קא] אסרת עלי אבל מחצר לחצר כגון ב' חצרות עלה הלכך אפי' רבנן סברי מבטלין רשות מחצר לחצר וקיי"ל כר' יוחנן דכל היכא ור' יוחנן הלכתא כר' יוחנן : פיסקא ואם היו של יחידים אין צריכין לערב . אמר רב יוסף אמר רב ג' אסורין פי' אין ניתרין יחידים אלא בזמן שהן ב' חצרות ובכל חצר דר אחד . אבל בג' חצירות ובכל חצר דר אחד שנמצאו כולן ג' אסורין . ואמר רב ביבי אנא אמרתה ליה ומשמיה דרב אדא בר אהבה אמרת ליה ולא משמיה דר' ומ"ט ג' חצירות ובכל חצר שוכן יחיד אסורין הואיל ואני וקורא רבים בחיצונה כי כל שלשה רבים הם ועכשיו שנמצאו דורסין אותה שלשה והן רבים אסורין [אמר רב יוסף] מארי דאברהם רבים ברבי איחלף לי . כלומר אמר לי רב ביבי רבים ונתחלף לי וקבעתי שמועה זו ברבי ושמואל אמר לעולם מותרין עד שיהו בפנימית ב' ולא עירבו לפיכך אסורין בחיצונית שהן רגל האסורה . אר"א נכרי הרי הוא כרבים ואוסר ואמרינן מ"ש דישראל יחיד לא אסר דכל מאן דחזי ליה דמטלטל אמרינן אי ידע דיחיד הוא הא ידע ואי לא אמר בדעתיה האי דמטלטל משום ***) דאגר מיניה . ודחינן סתם גוי לא שתיק אלא פעי ומכריז מלשון כיולדה אפעה . כלומר צועק ואומר אנא אוגרית רשותי להאי ישראל וכיון דלא פעי ידיעה דלא אגר ואמרי מטלטל במקום נכרי הוא לפיכך אסור . אמר רב יהודה אמר שמואל י' בתים זה לפנים מזה הפנימי נותן עירובו ודיו . פי' כיון שדורסין כולן [על החיצונים] כאילו רשותו הן ורשות

*) [אולי צ"ל כי אמרינן בגלית לתקוני שדרתיך ולא לעוותי] . **) [חסר כאן ונראה דצ"ל לימא דשמואל דאמר דאין ביטול רשות מחצר לחצר כרבנן וכו'] . ***) [חסר וצ"ל משום דעירובו עירוב נכרי נמי אמרינן דידע ידע וכו' אמר דאגר מיניה] .

רב נסים גאון

לימא שמואל ור' יוחנן בפלוגתא דרבי עקיבא ורבנן קא מיפלגי . והיינו חלוקתם בזה הפרק לשעבר (דף סו) אמר שמואל אין ביטול רשות מחצר לחצר : סליק פרק הדר

עין משפט נר מצוה

צו א מיי' פ"ד מהלכות עירובין הלכה יא טוש"ע א"ח סי' שע"ם סעיף ב':

צז ב מיי' פ"ו מהל' עירובין הלכה יג טור ש"ע א"ח סי' שנג סעיף ג:

א ג ד מיי' פ"ג מהל' עירובין הלכה א טור ש"ע א"ח סי' שעב סעיף ד:

זה נעשה בית שער לזה וזה נעשה בית שער לזה אמצעי הוה ליה בית שמניחין בו עירוב ואין צריך ליתן את הפת בדיק להו רחבה לרבנן ב' חצרות וב' בתים ביניהם זה בא דרך זה ונתן עירובו בזה וזה בא דרך זה ונתן עירובו בזה קנו עירוב או לא מי משוי' להו לגבי דהאי בית ולגבי דהאי בית שער [*ולגבי דהאי בית שער ולגבי דהאי בית] אמרו ליה שניהן לא קנו עירוב מה נפשך אי בית שער משוית ליה *הנותן את עירובו בבית שער אכסדרה ומרפסת אינו עירוב אי בית משוית ליה קא מטלטל לבית דלא מערב ליה ומאי שנא *מדרבא *דאמר רבא אמרו לו שנים צא וערב עלינו לאחד עירב עליו מבעוד יום ולא' עירב עליו בין השמשות זה שעירב עליו מבעוד יום נאכל עירובו בין השמשות וזה שעירב עליו בין השמשות נאכל עירובו משתחשך שניהם קנו עירוב הכי השתא התם ספק יממא ספק ליליא לא מינכרא מילתא אבל הכא אי דלגבי דהאי בית לגבי דהאי בית אי לגבי דהאי בית שער לגבי דהאי נמי בית שער:

הדרן עלך הדר

*חלון שבין ב' חצירות ד' על ד' בתוך עשרה מערבין שנים ואם רצו מערבין א' פחות מד' על ד' או למעלה מי' מערבין שנים ואין מערבין אחד: **גמ'** לימא תנן סתמא כר"ש בן גמליאל *דאמר כל פחות מד' כלבוד דמי אפי' תימא כרבנן עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרשב"ג אלא לענין לבודין אבל לענין פתחא אפי' רבנן מודו דאי איכא ד' על ד' חשיב ואי לא לא חשיב: פחות מד' וכו': פשיטא כיון דאמר ד' על ד' בתוך עשרה ממילא אנא ידענא דפחות מד' ולמעלה מי' לא הא קמ"ל טעמא דכוליה למעלה מי' אבל מקצתו בתוך י' מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד תנינא להא דת"ר כולו למעלה מי' ומקצתו בתוך עשרה כולו בתוך י' ומקצתו למעלה מי' מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד השתא כולו למעלה מי' ומקצתו בתוך י' אמרת מערבין שנים ואם רצו מערבין א' כולו בתוך י' ומקצתו למעלה מי' מיבעיא *זו ואצ"ל זו קתני א"ר יוחנן חלון עגול צריך שיהא בהיקפו עשרים וארבעה טפחים ושנים ומשהו מהן בתוך י' שאם ירבענו נמצא משהו בתוך י' מכדי *)כל שיש בהיקפו שלשה טפחים יש בו ברוחבו טפח בתריסר סגיא הני

*) [לעיל יג: וש"נ]

רש"י

זה נעשה בית שער לזה · כל בית נעשה בית שער לחצר שהוא פתוח לו: בדיק · מנסה אם חכמו להשיב: שתי חצירות ושני בתים ביניהן · ואין בני שתי החצירות רוצין לערב זו עם זו אלא כל אחת לעצמה וכל חצר לא הניחה עירובה בבית הפתוח לה אלא עשאתו בית שער והניח עירובה בבית הפתוח לחברתה: מהו · ודאי אי תרוייהו בית שער משוינן אין אחד מהן עירוב דהנותן את עירובו בבית שער תנן לקמן (פה:) דאינו עירוב ואי תרוייהו בית גמור אין אחד מהן עירוב שהרי בית זה מפסיק בין חצר לעירובה והוא לא עירב עמה ואינה יכולה להביא עירובה לתוכה דרך בית זה: מי משוינן · לכל בית לגבי חצר הסמוכה לו כבית שער שלא לאסור עליו וגבי חצר האחרת שעשאתו בית גמור והניח בו עירובה משוינן לה כי בית למיקני עירובה: מה נפשך · טעמא מפרשי ואזלי: קא מטלטל · כל חצר בבית דלא מערב ליה: שניהן קנו עירוב · אלמא משום דבין השמשות ספק הוא וספק דדבריהם להקל ועירוב מדבריהם הוא לגבי האי שנאכל עירובו בין השמשות משוינן ליה ליליא ואמרינן כבר קנה עירוב ולגבי האי שעירב עליו בין השמשות משוינן ליה יום ועדיין הוה לו שהות לקנות שביתה: לא מינכרא מילתא · ולא הוו מילי דרבנן כי חוכא ואיטלולא. אבל הנך בתים הא קיימי קמן ואי משוינן הכא הכי והכא הכי הוין מילי דרבנן כי חוכא ואיטלולא ולא ניתן פה לצדוקים לרדות:

הדרן עלך הדר

חלון שבין שתי חצירות. בתוך עשרה · מפרש בגמ' שיהא קצת הימנו ואפי' משהו בתוך עשרה לקרקע: מערבין שנים · שני עירובין אלו לעצמן ואלו לעצמן ואסורין זו עם זו: ואם רצו מערבין אחד · עירוב אחד שיתנו אלו עירובן באחרת ויערבו עמהן ויהיו כאחד: פחות מארבע · לאו פתח הוי למעלה מעשרה נמי דאינו כל הכותל אינו גבוה יותר הוי מחיצה מעלייתא הלכך כשאין כלום מן החלל בתוך עשרה לאו פתח הוא ואין מערבין אחד ואסורות זו עם זו דרך ראש הכותל ודרך אותו חלון ודרך חורים וסדקים: **גמ'** רבן שמעון · בפירקא קמא (א) בברייתא בגמרא: הא קמשמע לן טעמא דכוליה למעלה מי' כו' · דאי מרישא הוה אמינא כולו בתוך י' בעינן: ומקצתו · אפילו משהו: צריך שיהא בהקיפו עשרים וארבעה · דבלאו הכי לא מצית למינקט בגוויה חלון מרובע ד' על ד' כל חלון עגול בתחתית אמצעיתו כמוך ומאמצעיתו לכאן ולכאן הוא מגביה והולך וצריך לזה שיהו שני טפחים ומשהו אורך מהקיפו בתוך י' מאמצעו לכאן טפח ומאמצעו לכאן טפח ועוד משהו משום דכי מרבעינן ליה מדלינן ליה מיניה שני טפחים מן ההיקף עגול שבין קרן לקרן לכל צד דסתמינן להו ומוקמינן לה אריבועא וכמלא אותו משהו הנשאר בסוף י' (ג) על פני רוחב החלון כדאמר לקמן רבועא מגו עגולא פלגא בעית לדלויי כלומר חצי מדה הנותרת בריבוע ריבה העגול עליו והיקף המרובע ט"ז כמלא העגול רבה עליו ח' הרי ב' טפחים לכל צד:

ה"מ

תוספות

אמצעי הוה ליה בית שמניחין כו' · נראה דלפי' יתנו העירוב באחד הבתים הסמוכים לחצירות או אפילו באחד מבתי החצירות אלו ג' בתים אין צריכין ליתן עירוב דנעשו כולם בית שער לאותה חצר המוליכה עירוב דרך עליהן לחצר אחרת:

שניהם קנו עירוב · מתוך פי' הקונטרס משמע דאיירי בעירובי תחומין וקשה דבפרק במה מדליקין (שבת דף לד·) משמע דלא איירי רבא בתרוייהו בעירובי חצירות ובעירובי תחומין דמשני לא קשיא כאן בעירובי חצירות כאן בעירובי תחומין וא"כ לפירוש הקונט' בעירובי חצירות לא קנו וקשה דא"כ מאי פריך הכא מדרבא ונראה כפירוש רבינו חננאל דרבא איירי בעירובי חצירות אבל בעירובי תחומין דחמירי לא קנו והשתא פריך שפיר ולשון לא דקאמר לא וערב עלינו שייך אפי' בעיר כמו לא ושכור לנו פועלים (ב"מ דף פג·*):

הדרן עלך הדר

לימא תנן סתמא כרשב"ג · דקס"ד דלרבנן כיון דבג' יולא מתורת לבוד חשוב פתח: **הא** קמ"ל טעמא דכוליה למעלה · ואגב דהדר ותנא למעלה מעשרה תנא נמי פחות מארבעה על ארבעה: **ושנים** ומשהו מהן בתוך י' · לא כמו שפירש בקונט' ב' טפחים ומשהו אורך מהיקפו בתוך י' מאמצעו ולכאן טפח ומאמצעו ולכאן טפח אלא כמו שפירש ריב"ן אלו שני טפחים ומשהו זקופים מלמטה למעלה דחלון זה הוי שמונה טפחים על שמונה טפחים מאחר דבעגולו כ"ד טפחים על כרחך באמצעו ח' טפחים דכל שבהיקפו שלשה טפחים יש ברוחבו טפח וכשתסיר שני טפחים למטה וכן למעלה וכן משני לדדין ישארו ד' על ד' הלכך צריך שיהא החלון ב' טפחים ומשהו בתוך י' באורך זקיפת החלון באמצעיתו כדי שיהא משהו מן המרובע בתוך עשרה:

ורבי

[וע"ע תוס' שבת לד. ד"ה שניהם]

רבינו חננאל

אחת הן, ור' יוחנן אמר אפי' חיצון של פנימי דסבר אע"ג דכבית שער הוא בית שער דפנימי לא הוי בית שער דהא איכא אחריני חוצה לו. ושמואל סבר אפי' בית שער דפנימי בית שער הוא. אמר [רב נחמן אמר רבה בר אבוה] משמיה דרב ב' חצירות ושלשה בתים ביניהן זה בעל החצר [בא] בדרך הבית שקרוב לו ובעל החצר האחר בא בדרך הבית האחר הקרוב לו ושניהן כאן ונתנו עירובן בבית האמצעי זה הבית הקרוב לה נעשה בית שער לחצר זו וזה הבית נעשה בית שער לחצר זו נמצאו ב' הבתים החיצונים בתי שער ואין צריכין עירוב. כדתנן הדר בבית שער אכסדרה ומרפסת אינו אוסר והאמצעי הוה ליה בית שמניחין בו עירוב כי בתוכו נתנו עירובן ב' חצירות וקיי"ל כל בית שמניחין בו עירוב אין צריך ליתן פת. נמצאו ג' בתים וב' חצירות יוצאין בעירוב אחד של חצר. בדיק להו רחבה לרבנן כלומר אם הן (בקיין) [בקיאי] בהלכות עירובין. שתי חצירות ושתי חורבות של אחרים ביניהן זה בא מחצירו דרך החורבה הסמוכה לחצירו ונתן עירובו בחורבה [האחרת] (שכיחי צהלה). וכן בא זה מחצירו דרך החורבה הקרובה לחצירו ונתן עירובו בחורבה האחרת קנו עירוב או לא קנו עירוב ואמרו ליה לא קני עירוב ממה נפשך אי הני חורבות כל חדא הויא בית שער לחצר הסמוכה לה הנותן עירובו בבית שער אכסדרה ומרפסת אינו עירוב ואי הני חורבות בתין נינהו נמצאו כל אחד מטלטל בחורבה הסמוכה לה בבית דלא מערב דהא (של) [כל] חד מינייהו לא יהב עירוביה אלא בחורבה הסמוכה להברתה ואמרינן מיכדי ספיקא הוא מאי שנא מדרבה דאמר א' לשנים צאו וערב עלינו כו'. ודחינן הכי השתא התם בין השמשות ספק יום וספק לילה וספק (העירוב) [עירוב] כשר הכא אי לתרווייהו בית שער [או לתרווייהו בית] אבל לגבי האי בית שער ולגבי האי בית לא: **הדרן עלך פרק הדר**

פ"ז חלון שבין ב' חצירות ד' על ד' בתוך י' מערבין שנים ואין מערבין כו'. אוקימנא להא מתניתין אפילו לרבנן דסבירא להו דשלשה לא אמרינן בהו לבוד ותלתא סגי הכא דלהוי פתחא אי איכא (י') [ד'] טפחים הוי פתחא ואי לא לא ואוקימנא נמי דהאי חלון שיש בו ד' על ד' טפחים אי הוו הני ד"מ כולהו למעלה מי' טפחים [ומקצתן בתוך י'] אם רצו מערבין אחד. תנינא להא דתנו רבנן כולו למעלה מי' ומקצתו בתוך י' כו'. תנא [בתוספתא] באהלות פי"ג עמוד המוטל באויר אינו מביא את הטומאה תחת דופנו עד שיהא בהיקפו כ"ד טפחים ר' (אסי) [יוסי] א' כ"ה *). אין לך כ"ה טפחים שאין הארץ אוכלת טפח וכה"א ויהיו הרמונים תשעים וששה אי אפשר לומר: א"ר יוחנן [חלון] עגול צריך שיש בהיקפו כ"ד טפחים ומהן ב' טפחים ומשהו בתוך י' שאם ירבענו נמצא משהו בתוך י' ואסיקנא דר' יוחנן בדייני דקיסרי דמעו ואמרי ריבועא דנפיק מגו עיגולא פלגא אמרה לשמעתיה. פי' (בהדיא) [מכדי] דכל שיש בהיקפו ג"ט יש בו רוחב טפח מדכתיב ויעש את הים מוצק י' באמה וגו' וקו ל' באמה יסוב אותו סביב. וכבר פירשנוהו בפרק הראשון וגם פירשנוהו במסכת סוכה בפרק א בסוכה העשויה כבשן וכיון שכל מה שיש בהיקפו שלשה טפחים יש בו רוחב טפח (המרובע) [והמרובע] היוצא מן העיגול לטעמיה דדייני דקיסרי

*) חסר כאן וצ"ל שהיה ר' יוסי אומר אין לך כו' וכ"ה אומר רימונים תשעים וששה וגו' ואומר כל הרימונים מאה על השבכה סביב אי אפשר לומר מאה שהרי כבר נאמר וכו' אמור מעתה ארבעה בלועין בכותל ותשעים וששה נראה מבחוץ ע"כ.

רב נסים גאון

פ"ז חלון שבין שתי חצירות לימא תנן סתמא כרבן שמעון בן גמליאל דאמר כל פחות מד' עיקר דברי רבן שמעון בן גמליאל בברייתא אמורה בפרק מבוי (דף יד) תנו רבנן קורה היוצאה מכותל זה כו' רבן שמעון בן גמליאל אומר פחות מד' אין צריך להביא קורה אחרת ואיתא נמי (סוכה דף כב) בפרק הישן תחת המטה והיא שנויה בתוספתא דעירובין בפרק א': עד

מסורת הש"ס

רס"ל

[לקמן פה: סוכה ג:]

נ"ל רא"ש מדרבה דאמר רבה שבת לד.

[לקמן פג:]

לעיל ס. וש"נ

[ר"ס לג: לג. יבמות יג. ל: כתובות נח. נדרים יד: כריתות כ: כריתות יז:]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה רבן שמעון בפירקא קמא נ"ב ראש דף יד ע"ב: (ג) ד"ה ומקלתו כו' לריך וכו' בסוף עשרה הוא על פני:

עין משפט נר מצוה

ב א מיי' פ"ג מהלכות עירובין הלכה ב:
ג ב ג מיי' שם טוש"ע א"ח סי' שע"ב ס"ס:
ד ד מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף ו:
ה ה מיי' שם הלכה י' טוש"ע שם סעיף ז:

*הני מילי בעיגולא אבל בריבועא בעינן טפי מכדי *כמה מרובע יתר על העגול רביע בשיתסר סגיא ה"מ עיגולא דנפיק מגו ריבועא אבל ריבועא דנפיק מגו עיגולא בעינן טפי מ"ט משום מורשא דקרנתא *מכדי כל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונא *בשיבסר נכי חומשא סגיא רבי יוחנן אמר כי *דייני דקיסרי ואמרי לה כרבנן דקיסרי דאמרי עיגולא מגו ריבועא ריבעא ריבועא מגו עיגולא פלגא: פחות מד' על ד' וכו': אמר רב נחמן לא שנו אלא חלון שבין ב' חצירות אבל חלון שבין ב' בתים אפילו למעלה מעשרה נמי אם רצו לערב מערבין אחד מ"ט °ביתא כמאן דמלי דמי איתיביה רבא לרב נחמן אחד לי חלון שבין ב' חצירות ואחד לי חלון שבין ב' בתים ואחד לי חלון שבין ב' עליות ואחד לי חלון שבין ב' גגין ואחד לי חלון שבין ב' חדרים כולן ד' על ד' בתוך עשרה תרגומא אחצירות והא אחד לי קתני תרגומא אד' על ד' בעא מיניה ר' אבא מרב נחמן לול הפתוח מן בית לעלייה צריך סולם קבוע להתירו או אין צריך סולם קבוע להתירו כי אמרינן ביתא כמאן דמלי דמי הני מילי מן הצד אבל באמצע לא או דילמא לא שנא אמר ליה אינו צריך סבור מינה סולם קבוע הוא דאינו צריך הא סולם עראי צריך איתמר *אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן אחד סולם קבוע ואחד סולם עראי אינו צריך:

[לעיל ח: וש"נ] [סוכה ח.] [לקמן פג. פו: ונב.]

מתני' *כותל שבין ב' חצירות גבוה עשרה ורוחב ארבעה מערבין שנים ואין מערבין אחד היו בראשו פירות אלו עולין מכאן ואוכלין ואלו עולין מכאן ואוכלין ובלבד שלא יורידו למטן נפרצה הכותל עד עשר אמות מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד מפני שהוא כפתח יותר מכאן מערבין אחד ואין מערבין שנים: **גמ'** אין בו ארבעה מאי אמר רב אויר שתי רשויות שולטות בו לא יזיז בו אפילו מלא נימא

ורבי

רש"י

הני מילי בעגולא· כדא רוחב דבר עגול הוי טפח ודא רוחב עגול אין רחבו אלא באמצעו ואכן רוחב ד' כדא מרובע בעינן שרחב בדפנותיו כמדת אמצעו: בשיתסר· היקף סגיא ד' היקף לכל רוח דמרובע: ה"מ· דסגי באטפויי ריבעא למיהוי שיתסר בעגולא דנפיק מגו ריבועא כגון חלון מרובע ד' על ד' היקפו שיתסר ואי מעגלת מגואי דאין רוחב ד' אלא באמצעו אית ליה היקפא תריסר וטפי עליה מרובע רביע: אבל· הכא דבעית למינקט ריבוע ד' על ד' והיקפה שיתסר ד' לכל רוח בגו עיגולא לבד מאי דמדלית מעגולא בעי היקפא טפי כדי למנקט בגוויה מורשי דריבועא דהוי ד' הן ואלכסונן: מכדי כל אמתא כו'· וסגי ליה להאי עגולא בפותיא דד' טפחים ואלכסו' בעיגולא וכל דבר עגול שוה מדת אלכסונו למדת אמצעו דהא אין לו זויות כמה בעי למיהוי פותיה ד' ותמני חומשי דהוו להו חמשה ותלת חומשי וכי מקפת לעיגולא דהאי שיעורא כמה הוה היקפא תמיסר פושכי ותשעה חומשי דהוה להו שיבסר נכי חומשא: ריבוע מגו עיגולא פלגא· בעי למשקל מיניה פלגא דהאי שיעורא דפיש דהיינו תילתא דמעיקרא דהוו להו תמניא מכ"ד ופשו להו שיתסר דסבירא להו דכל אלכסונא הכי הוי: ל"ש· דבעי' תוך עשרה: שבין שני גגין· ואליבא דרבנן דאמרי לקמן כשם שדיורין חלוקין למטה כך חלוקין למעלה דלא מצי לטלטל מגג זה לאידך בלא עירוב: תרגמא· להאי בתוך עשרה דקתני משום חצירות: והא אחד לי קתני· אלמא כולן שוין: תרגמא· לאחד לי דמשמע דכולן שוין אארבעה על ארבעה: בית ועלייה· של שני בני אדם: לול· ארובה בקרקעית העליה והעליה גבוה מקרקע הבית מי אמרי' ביתא כמאן דמלי דמי והוי כמאן דלא גבוה עשרה ואין צריך סולם קבוע להיות שם במקום הפתח להתירן לערב זה עם זה או לא אמרינן כמאן דמלי ובעי סולם למיהוי כפת' ביניהן כדאמרי' בכילד מעברין (לעיל דף נט:) סולם תורת פתח עליו: מן הצד· בחלון שבכותל: **מתני'** כותל שבין שתי חצירות· האי דנקט רחב ארבע משום סיפא נקט ליה דבעי למיתני הי' בראשו פירות אלו עולין מכאן ואוכלין ובלבד שלא יורידו למטה דחשיב רשותא באנפי נפשיה ולא מיבטל לא לגבי האי ולא לגבי האי אבל לענין מיהוי מחיצה בכל דהו פותיא הוי סתימה ואין מערבין אחד: ובלבד שלא יורידו· כדפרישית: יותר מכאן· הוי פירצה והוי להו כולהו כדיורי חצר אחת ואם עירבה כל אחת לעצמה הוו להו כחולקין את עירובן ואוסרין אלו על אלו: **גמ'** אויר ב' רשויות שולטות בו· כיון דלא חשיב למיהוי רשות' בטיל לגבי תרוייהו ורשות ב' החצירות שולטות בו ואוסרין זה על זה ואפי' על ראשו אסור לטלטל:

מטלין

תוספות

ורבי יוחנן אמר כדייני דקיסרי כו'· דקסבר אמתא בריבועא תרי אמתא באלכסונא וליתא להך דדייני דקיסרי כדאמר בפ"ק דסוכה (דף ח:) דהא קא חזינא דלאו הכי הוא שכל האורך והרוחב לא הוי אלא תרי אמה ואע"ג דהתם מפרש שפיר מילתיה דר' יוחנן הכא לא מצי לאוקומי אלא כדייני דקיסרי וכי היכי דאמר התם דליתא לדייני דקיסרי ה"נ ליתא לדרבי יוחנן דהכא וקשה היאך טעו דייני דקיסרי הא קא חזינן דלאו הכי הוא ועוד דכי היכי דקאמר עיגולא מגו ריבועא ריבעא דהיינו מכל הריבוע הכי נמי הוה להו למינקט ריבועא מגו עיגולא תילתא מכל העיגול שהוא פלגא מן הריבוע שבפנים או הוי להו למינקט עיגולא מגו ריבועא תילתא מן העיגול שבפנים וי"מ דדייני דקיסרי לא דברו אלא לענין קרקע שבתוך הריבוע והעיגול דלענין זה דבריהם אמת שכשתעשה ריבוע ב' אמות על ב' אמות ותעשה עיגול בפנים ב' על ב' ועוד ריבוע בתוך העיגול תמצא בריבוע החיצון ארבע חתיכות אמה על אמה ובעיגול מתוך ריבוע שלם חתיכות של אמה על אמה

כזה

דמרובע יותר על העיגול רביע ובריבוע הפנימי אין בו כי אם ב' שהרי הוא חציו של חיצון דהיינו תילתא פחות מן העיגול אלא שהש"ס בסוכה ור' יוחנן דהכא[א] טעו בדבריהם והיו סבורים שעל ההיקף אמרו והשתא אתי שפיר מה דנקט פלגא דהכל קאי אריבוע החיצון כלומר עיגולא מגו ריבועא ריבעא כלומר פחות רביע מריבוע החיצון ריבועא מגו עיגולא פלגא ממה שנשאר בריבוע החיצון על ריבוע הפנימי דהוא נמי חציו של פנימי:

ובלבד שלא יורידו למטה· דוקא לפי שאין פתח ביניהם שאין החצירות יכולין לערב יחד אבל אם יש פתח בכותל זה ועירבו מותר להוריד ולהביא לבתים מן החצר ומן הבתים מעלין על הכותל ואתיא מתני' דלא כר"ש דלדידיה מותר להוריד ולהביא אע"ג דלא עירבו דאמר לקמן (דף פט.) גגות חצירות וקרפיפות רשות אחת לכלים ששבתו בתוכן אי נמי אפילו כר"ש אתיא ומאי למטה לבתים הכי איתא בריש כל גגות (לקמן דף צב.) וא"ת ולרבנן אמאי אסור להוריד למטה לחצר הא מודו רבנן דחצירות רשות לעצמן דאמר רב יהודה בפרק כל גגות (לקמן דף צ:) כשתמצא לומר לדברי רבי מאיר כו' לדברי חכמים גגות וחצירות רשות אחת וקרפיפות רשות אחת ושם פירש בקונטרס דמותר להוציא מחצר לחצר לרבנן והביא ראייה מברייתא מדתניא התם אנשי חצר ואנשי מרפסת כו' וליכא למימר דעל גבי הכותל כיון דלא ניחא תשמישתא חשיב כקרפף ולהכי אסור להוריד לרבנן דחצר וקרפף שתי רשויות הן דא"כ אפילו יש פתח ביניהן ועירבו אסור להוריד למטה דאין עירוב מועיל לקרפף ואפילו מקרפף שלו אסור לטלטל לחצירו כדאמרינן לעיל בפרק שני (דף כג:) גבי נזרע רובו הרי הוא כגינה ואסור ואם כן מאי איריא כותל שבין שתי חצירות אפילו יש לו כותל שלו בחצירו יהא אסור להשתמש על גביו אי חשיב קרפף ואומר ר"י דודאי לא מטעם קרפף הוא דאסור אלא משום דאסרי אהדדי והא דשרו רבנן מחצר לחצר היינו דוקא כשלא עירבה כל חצר לעצמה דלא שכיחי מאני דבתים בחצר אבל עירבה כל חצר לעצמה גזרינן דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחצר אחרת וכן מוכחא ההיא דאנשי חצר ואנשי מרפסת בפרק כל גגות (לקמן דף צא:):

ורבי

רבינו חננאל

נימא· חציו הוצרך ר' יוחנן לומר (למעותא והא) [למעותייהו] דדייני דקיסרי צריך זה החלון שהוא עגול כ"ד טפחים היקפו שנמצא בו ח' טפחים על ח' טפחים והוא שליש היקפו כשתוציא מתוכו מרובע יפחת בסיתומין מכל צד ב"ט ואחרי כן ישאר באמצע ד"ט על (טפח) [ד' טפחים] חלל נמצא סתום מזה החלון מכל צלע מלמעלה טפחים ומלמטה טפחים נמצא באמצע ד' טפחים עכשיו כשסותם מן הצלע התחתון שהוא בתוך י' טפחים אם לא תתן לו יותר מב' טפחים בתוך הי'*) שאם יסתמו טפחים ישאר מקצת מחללו של חלון אחר שתרבענו בתוך י' טפחים רצו מערבין אחד לפיכך הוצרך ב' טפחים ומשהו שיסיימו הטפחים וישאר אותו משהו בכלל הריבוע פתוח בתוך י' האי דא' מכדי כמה יתר מרובע על העיגול רביע וכל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא בשיבסר נכי חומשא סגי פשוטה היא. אמר רב נחמן מתני' דווקא חלון בין שתי חצירות הוא דבעינן בתוך עשרה אבל חלון שבין ב' בתים אפי' למעלה מעשרה מערבין אחד דביתא כמאן דמלי דמי. ומותיב רבא עליה מהא דתניא אחד חלון שבין ב' חצירות ואחד חלון שבין ב' בתים ואחד חלון שבין ב' עליות ואחד חלון שבין ב' גגין ואחד חלון שבין ב' (חידודין) [חדרים] כולן בתוך י' ופריק רב נחמן כי קתני אחד אחד אד' על ד' [אבל] בתוך י' לא בעינן אלא בחצירות וכיוצא בהן שאין עליה תקרה אבל בית וכיוצא בו אפי' לעיל מעשרה. בעא מיניה ר' אבא מרבן נחמן לול פתוח מבית ועליה צריך סולם קבוע להתירו להשתמש מזה לזה או לא. ופשט ליה אין צריך (ולא) [דלא] שנא מן הצד ולא שנא באמצע אמרינן ביתא כמאן דמלי דמי. ואסיקנא אמר רב נחמן אחד סולם קבוע ואחד סולם עראי אינו צריך: מתני' כותל שבין ב' חצירות גבוה י' ורחב ד' כו' אין בו ד' מאי אמר רב ב' רשויות שולטות בו ואסור להוציא בו ואפי' כמלא

מסורת הש"ס

סוכה ח.

[אהלות פי"ב מ"ו לעיל יד: וש"נ]

הגהות הגר"א

[א] [תוס' ד"ה ורבי כו' דהכא טעו. [illegible]

גי' הרא"ש אמר רב יהודה אמר ר"י בר מניומי אמר ר"נ

גליון הש"ס

גמ' ביתא כמאן דמלי דמי. שבת דף ה ע"א

*) לפי שיגרת לשון רבינו נראה דצ"ל שאם יסתמו טפחים לא ישאר מקצת מחללו של חלון אחר שירבענו בתוך י' לא היו יכולין לערבו כאחד לפיכך הוצרך וכו'.

ורבי יוחנן אמר *אלו מעלין מכאן ואוכלין ואלו מעלין מכאן ואוכלין תנן אלו עולין מכאן ואוכלין ואלו עולין מכאן ואוכלין עולין אין מעלין לא הכי קאמר יש בו ארבעה על ארבעה עולין אין מעלין לא אין בו ארבעה על ארבעה מעלין נמי ואזדא רבי יוחנן לטעמיה *דכי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן מקום שאין בו ארבעה על ארבעה מותר לבני רשות הרבים ולבני רשות היחיד לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו ורב לית ליה דרב דימי אי ברשויות דאורייתא הכי נמי הכא במאי עסקינן ברשויות דרבנן *[ו]חכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה אמר רבה (*אמר) רב הונא אמר רב נחמן *[ז]כותל שבין שתי חצירות צידו אחד גבוה עשרה טפחים וצידו אחד שוה לארץ נותנין אותו לזה ששוה לארץ משום דהוה לזה תשמישו בנחת ולזה תשמישו *בקשה וכל לזה בנחת ולזה בקשה נותנין אותו לזה שתשמישו בנחת *אמר רב שיזבי אמר רב נחמן [ח]חריץ שבין שתי חצירות צידו אחד עמוק עשרה וצידו אחד שוה לארץ נותנין אותו לזה ששוה לארץ משום דהוה ליה לזה תשמישו בנחת ולזה תשמישו בקשה וכו' וצריכי דאי אשמעינן כותל משום דבגובהא משתמשי אינשי אבל חריץ בעומקא לא משתמשי אינשי אימא לא ואי אשמעינן בחריץ משום דלא בעיתא תשמישתא אבל כותל דבעיתא תשמישתא אימא לא צריכא [ט]בא למעטו אם יש במיעוטו ארבעה מותר להשתמש בכל הכותל כולו ואם לאו אין משתמש אלא כנגד המיעוט [י]מה נפשך אי אהני מעוטא בכוליה כותל לישתמש אי לא אהני אפילו כנגד המיעוט נמי לא אמר רבינא [יא]כגון שעקר חוליא מראשו אמר רב יחיאל [יב]כפה ספל ממעט ואמאי דבר הניטל בשבת הוא ודבר הניטל בשבת אינו ממעט לא צריכא דחבריה בארעא וכי חבריה בארעא מאי הוי והא תניא *פגה שהטמינה בתבן וחררה שהטמינה בגחלים אם מגולה מקצתה נטלת בשבת הכא במאי עסקינן דאית ליה אוגניים וכי אית ליה אוגניים מאי הוי והתנן *הטומן לפת וצנון תחת הגפן בזמן שמקצת

[גיטין פח:]

רש"י

מעלין · מחזירין לראשו והוא הדין דמורידין למקום פטור הוא ובטיל לכאן ולכאן להקל: מקום שאין בו ד' · רוחב ועומד בין רה"י לרה"ר ויש לנו היכר כגון גבוה מן הארץ ג' ואילו היה רוחב ד' היה נקרא רשות לעצמו והויא כרמלית ואסור לכאן ולכאן אבל עכשיו נקרא מקום פטור ומותר לכאן ולכאן לכתף עליו משאוי שבהן: ובלבד שלא יחליפו · דרבנן היא דאילו חיובא ליכא דבעינן עקירה מרשות זו והנחה לרשות זו והכא עקירה מרה"י גמורה והנחה למקום פטור ועקירה ממקום פטור והנחה לרה"ר גמורה: ורב לית ליה דרב דימי · בתמיה והא מתניתא היא במסכת שבת בפ"ק [דף ו.] עומד אדם על האסקופה נוטל מעני ונותן לו מבעל הבית ונותן לו ובלבד שלא יטול מזה ויתן לזה: רשויות דאורייתא · כגון רשות רבים ויחיד: דרבנן · חצירות דרשות יחיד ויחיד הוא ומדרבנן הוא דאסור: וצידו אחד שוה לארץ · כלומר גבוה הוא מן האחת ונמוך הוא לחברתה כגון שקרקעיתה של זו גבוה. כל כמה דלא גבוה י' קרי ליה שוה לארץ: נותנין אותו · להעלות ולהוריד מעליו וחבירו אסור: חריץ · על פני אורך החצירות מבדיל בין זו לזו הוי מחיצה מעלייתא: שוה לארץ · שאינו עמוק ממנה י' כגון שקרקעיתה נמוך: אימא לא · משתרי דלדידיה נמי תשמישו בקשה הוא: לא בעיתא תשמישתיה · מה שמניח בו משתמר: בעיתא תשמישתיה · שנופלים החפצים: בא למעט · הכותל קאי וקס"ד שעשה תל עפר למטה בקרקע סמוך לכותל או בנה איצטבא או הניח שם פספסים: אם יש במעוטו ד' · אורך בצד מסך הכותל הוי כפתח וכיון דממנו ולמעלה לא גבוה עשרה משתמש בכל הכותל שהרי תשמישו בנחת שעולה לו דרך פתחו: אי אהני מעוטא · למיהוי פתחא כוליה שרי: ואי לא אהני. הא בטיל ליה: אמר רבינא · לאו מלמטה עסקינן דהתם ודאי בציר מד' לא מהני למידי אלא כגון שעקר חוליא מראשו מגובהו של כותל קרי ראשו כדתנן היו בראשו פירות הלכך אי הוי מעוטא ארבעה אורך הוי פיתחא לכל הכותל בציר מהכי פיתחא הוא דלא הוי אבל לאשתמושי ביה שרי דכיון דלא גבוה י' לא הוי רשותא: כפה ספל · סמוך לכותל ומיעט גובהו מעשרה כל הכי מיעוטי כגון דליכא י' מראשו לראש הכותל: מאי הוי · אכתי ניטל בשבת הוא: פגה · תאנה בוסר שטומנין אותה בתבן להתבשל ותבן מוקצה הוא ואסור לטלטלו כגון שהקצהו ללבון לבנים: וחררה שהטמינה · אתמול בגחלים ועכשיו כבו ומ"מ מוקצין הן אבל לא כבו לא דמתוך שנהפכים מכבה את התחתונות ומבעיר את העליונות כדאמרינן בכריתות (דף כ·): דאית להו אוגניים · כעין ספלים שלנו דעכשיו עפר מונח עליהן והוי מזיז עפר ממקומו ודומה לחופר: הטומן · להצניע:

מקלת

תוספות

ורבי יוחנן אמר אלו מעלין כו'. פירוש מן הבית דמן החצר אפילו ברחב ד' שרי דכר"ש מוקי לה רבי יוחנן לקמן בריש כל גגות (דף פט:) עולין אין מעלין לא · תימה דמאי קס"ד וכי לא ידע דרבי יוחנן איירי באין לו ארבעה וי"ל דס"ד דטעמא דרבי יוחנן (א) משום דאין רגילות להשתמש שם ולא אסרי אהדדי והוא הדין ברוחב ד' כיון שהוא גבוה י' ואין נח להשתמש שם ולהכי לא פריך אלא לר' יוחנן אבל לרב דטעמא משום דבטל הוא לא שייך אלא באין בו ד' על ד': **הכא** במאי עסקינן ברשויות דרבנן · נראה דוקא כי הכא שהכל רה"י אלא שלא עירבו אבל מקום שאין בו ד' על ד' שבין רה"י לכרמלית אין נראה שיחלוק רב אלא מותר לבני רה"י ולבני כרמלית לכתף עליו וקצת מוכח כן בפ"ק (דף ט·) דמוקי רבה הא דאמר רב תוך הפתח אע"פ שאין בו ד' על ד' צריך לחי אחר להתירו הפתוח לכרמלית משום דמלא מין את מינו ולרה"ר שרי ולא קאמר משום דעשו חיזוק אלא ודאי אף לרב בין כרמלית לרה"י לא עשו חיזוק ומיהו מצינו למימר דהתם לא נקט טעמא דחיזוק משום דאית ליה טעמא אחרינא:

ברשויות דרבנן · בפרק כיצד (ב) משתתפין מיקל רב דימי טפי משמיה דרבי יוחנן ברשויות דרבנן ושרי אפילו להחליף כשיש בין רשות היחיד לכרמלית מקום שאין בו ד' על ד' והא דאמר ר' יוחנן הכא אלו מעלין מכאן ואוכלין מסיק דזעירי אמרה:

כותל שבין ב' חצירות גבוה עשרה וצדו אחד שוה לארץ · לאו שוה ממש קאמר דאם כן לאו היינו כותל אלא הכל היא קרקעית חצר אלא כל שאין גבוה י' שוה לארץ קרי ליה כך פי' בקונטרס וא"ת לרב חסדא דאמר בפרק כל גגות (לקמן דף צג:) גידוד ה' ומחיצה ה' אין מצטרפין מאי קאמר נותנין אותו לזה ששוה לארץ הא אין מטלטלין בעליונה אלא בד' וי"ל דמכל מקום נפקא מינה דתוך ד' (ג) מיהא שרי לטלטל מן הכותל לעליונה:

הטומן לפת וצנון כו' · בשלא השרישו איירי דכשהשרישו לא היו ניטלין בשבת וא"ת בשלמא גבי כלאים ושביעית אצטריך לאשמועי' דלא גזרינן כשמתכוון להטמין אטו דילמא אתי ליטע אבל מעשר מה שייך כאן אפי' השריש כיון דליכא תוספת ואי (ד) נקטינן לענין דשרי לעשר עליו מן התלוש או ממנו על התלוש ולא חיישינן דילמא אתי לפרושי מן התלוש על המחובר ומן המחובר על התלוש א"כ הוה ליה למנקט תרומה דגבי מחובר ותלוש רגיל להזכיר תרומה בכל מקום אין תורמין מן התלוש על המחובר פירות ערוגה זו תלושין יהיו תרומה על פירות מחוברין ואור"י דרגילות הוא שמתוספין מחמת ליחלוחית הקרקע כעין שאנו רואין שומין ובצלים שמתוספין אפילו כשמונחים בחלון ועל אותה תוספת קאמר דאין צריך לעשר הואיל והיו מתוקנים מקודם לכן ודוקא נקט הטומן אבל אם לשם נטיעה עושה חושש משום כולם:

מקלת

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פ"ג מ"ס עירובין הלכה ד טוש"ע סי' שעב סעיף ו:

ז ב שם וכסי' שמו סעיף א:

ח ג מיי' שם הל' טו טור ש"ע שם סי' שעב סעיף ו:

ט ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף טז:

י ה מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעיף ט:

יא ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:

יב ז מיי' שם הל' יג טוש"ע שם סעיף י:

רבינו חננאל

נימא ור' יוחנן אמר אם יש בכותל ד' ויש עליו פירות עולין בני אדם מחצר זו לחצר זו ואוכלין שם ואם אין בו ד' אפי' אם אינו להעלות בו מעלין. ר' יוחנן לטעמיה דאמר מקום שאין בו ד' על ד' מותר לבני רה"ר ולבני רה"י לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו זה מזה. ואמרינן וכי רב לית ליה אהא דר' יוחנן לעולם אית ליה וכי אית ליה לרב האי סברא ברשויות דאוריי' כגון רה"י ורה"ר אבל ברשויות דרבנן כגון זה הכותל לית ליה דסברי חכמים עשו חיזוק לדבריהם יתר משל תורה לפיכך א' אסור להזיז בו אפי' כמלא נימא. אמר רב נחמן כותל שבין ב' חצרות גבוה ורחב ד' וצדו אחד שוה לארץ *) היה לזו ששוה לארץ תשמישו בנחת ולזה שצדו גבוה י' תשמישו בקשה וכל לזה תשמישו בנחת ולזה תשמישו בקשה נותנין אותו לזה שתשמישו בנחת וכן אמר רב נחמן בחריץ שבין שתי חצרות עמוק י' ורחב ד' וצדו אחד שוה לארץ נותנין אותו לזה שתשמישו בנחת כו'. וצריכא דאי אשמעי' כותל משום דבגובהה משתמשי אינשי. פי' עומדין ומשתמשין אבל חריץ דלא שחו ומשתמשי אימא לא כו': **בא** למעט הכותל שגבוה מי' טפחים. אם יש במיעוטו ד' באורך הכותל על ד' מותר להשתמש בכולו. ואם לאו אינו משתמש אלא כנגד מיעוטו פי' כנגד אותו המקום שמיעם בלבד. ואמר רבינא כגון שעקר חוליא מראשו של כותל כגון זה אינו משתמש אלא במקום מיעוטו בלבד: א"ר יחיאל כפה ספל בקרקעית הכותל וחבריה בארעא הוי מיעוט ואם (היינו) [רצו] מערבין אחד. ואקשינן עליה וכי מאי הוי. והתניא פגה טמונה בתבן (והדר) [וחררה] שהטמינה בגחלים אם מקצת מגולה ניטלת בשבת. ופריק כגון דאית ליה להאי ספל אוגנים והן שפתים נושכות לאחורי הספל ומשתקעין בעפר. ואין מגולין שאינו יכול ליטלו בשבת שהרי אוגנים משוקעין ואקשינן עליה ואפי' הכי כיון ששולי הספל מגולין הוה ליה כלי שהוא ניטל בשבת וכל דבר שניטל בשבת אינו ממעט כדתנן הטומן לפת וצנון תחת הגפן אם

*) נראה דחסר וצ"ל נותנין אותו לזה ששוה לארץ משום דהוי לזו וכו'.

מסורת הש"ס

שבת ח: לעיל ט. לקמן פה: פו. וקא:

[לקמן פד: כתובות נו.]

[צ"ל בר וכ"א לקמן פג:]

שם

[שם]

שבת קכג.

כלאים פ"א מ"ט שבת נ: קיג.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה עולין וכו' דטעמא דר' יוחנן דמשום וכו' להשתמש שם לא כצ"ל ואות ו' נמחק: (ב) ד"ה ברשויות דרבנן בפרק כיצד כ"ב דפ"ו: (ג) ד"ה כותל וכו' דתוך ד' אמות מיהא שרי: (ד) ד"ה הטומן וכו' ואי נקטיה לענין וכו' אתי לאפרושי מן:

שמקצת עלין מגולין אינו חושש [א]לא משום כלאים ולא משום מעשר [ב]ולא משום שביעית [ג]וניטלין בשבת לא צריכא דבעי מרא וחצינא: סולם המצרי אינו ממעט והצורי ממעט: היכי דמי סולם המצרי אמרי דבי רבי ינאי [ד]כל שאין לו ארבעה חווקים אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי מאי טעמא דסולם המצרי דלא ממעט אמר ליה לא שמיע לך הא דאמר רב אחא בר אדא אמר רב המנונא אמר רב משום דהוה ליה דבר שניטל בשבת וכל דבר שניטל בשבת אינו ממעט אי הכי אפי' צורי נמי [ה]התם כובדו קובעו אמר אביי [ו]כותל שבין שתי חצירות גבוה עשרה טפחים והניח סולם רחב ארבעה מכאן וסולם רחב ארבעה מכאן ואין בין זה לזה שלשה טפחים ממעט שלשה אינו ממעט ולא אמרן אלא דלא הוי כותל ארבעה אבל הוי כותל ארבעה אפילו מופלג טובא נמי אמר רב ביבי בר אביי [ז]בנה איצטבא על גב איצטבא אם יש באיצטבא התחתונה ארבעה ממעט אי נמי אין בתחתונה ארבעה ויש בעליונה ארבעה ואין בין זה לזה שלשה ממעט ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה [ח]סולם ששליבותיו פורחות אם יש בשליבה התחתונה ארבעה ממעט אי נמי אין בשליבה התחתונ' ארבע' ויש בשליבה העליונה ארבעה ואין בין זה לזה שלשה ממעט ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה

זיז

רש"י

מקצת עלין מגולין · משום שבת נקט ליה דבעי למיתני ניטלין בשבת שנוטלן ואוחזן בעלין שלהן : אינו חושש · משום כלאי הכרם : ולא משום שביעית . אם שנה שביעית היא : ולא משום מעשר · לשמא נשרש וניתוסף ואם היה חושש למעשר צריך לעשר את תוספתו ליכא למיחש להכי דלא נשרש : מרא · פושיי"ר : חצינא · דולדויי"א : סולם המצרי · הואיל וקטן הוא ונוח ליטלו משם אינו ממעט : חווקין · אישקלוני"ש : כובדו קובעו · (א) ומתוך שהוא כבד אין נוטלין אותו משם ולא משום איסור אלא משום שקשה ליטלו : סולם רחב ד' מכאן · בחצר זו וכן בזו ובהן עולין ויורדין מזו לזו : ואין בין זה לזה ג' · כלומר אפי' אינן מכוונין זה כנגד זה אבל אין מרוחקין זה מכנגד זה ג' הוו כמכוונין והוי פתח ואם רצו מערבין א' אבל מרוחקין זה מכנגד זה ג' טפחים לאו פתח הוא : ולא אמרן · אלא בכותל צר שאין (ב) נוח להלך עליו : אבל . יש ברחבו ד' אפילו מופלג טובא שהרי עולה לראשו ומהלך בראשו עד שמגיע לסולם חבירו : בנה איצטבא · של עץ : על גבי האיצטבא · סמוך לכותל ויש אויר מפסיק בין זו לזו שהיה לעליונה רגלים : אם יש · בתחתונה אורך ד' ובה נתמעט גובהו של כותל מי' : ממעט · דל עליונה מהכא : אי נמי אין בה ד' ויש בעליונה ד' ואין בין זה לזה ג' · חשבינן להו כחד ואע"פ שהמיעוט הזה קצר מלמטה הואיל ומתמלא שיעורו מלמעלה שפיר דמי אבל יש ביניהן שלשה תרי נינהו ומיעוט באויר לאו שמיה מיעוט : ששליבותיו פורחות · שליבות חווקין שקלוני"ש בלע"ז מדרגות שלנו שקורין גרדי"ן קרי ליה נמי סולם וסולם שאינו עשוי כעין מדרגה אלא כעין שליבות שלנו שיש אויר בין חווקיהן והיינו פורחות שפורחות זו על זו וזקופו אצל הכותל : אם יש בשליבה התחתונה ארבעה · ובה נתמעט הכותל מעשרה ממעט : אי נמי כו' · כדפרישית גבי איצטבא ושליבה תחתונה נמי כשאין מובדלת מן הקרקע שלשה קאמר :

זיז

תוספות

מקצת עלין מגולין · משום שבת נקט לה כך פי' בקונטרס ופריך כיון דכל העץ מכוסה ואין מגולה אלא מקצת עלין דומה לספל שיש לו אוגנים וא"ת והא משמע בריש כל הכלים (שבת דף קכג·) דלרבנן דר"א בן תדאי דאית להו טלטול מן הצד שמיה טלטול פוגלא מלמטה למעלה אסור שהעץ הוא למטה מ"ש מלנון שמקצת עלין מגולין דשרי ולא חשיב אפי' טלטול מן הצד אע"פ שהעץ תחת העלין כולו מכוסה וי"ל דמ"מ קל להגביהו ולנערו מן העפר יותר מכשהוא מונח מלמטה למעלה וא"ת דמשמע הכא דניעור לא חשיב טלטול מן הצד מדשרינן מקצתה מגולה אפילו לרבנן וכמה משניות דשרו לנער כדתנן פרק במה טומנין (שם מט·) *נוטל את הכסוי והן נופלות ומעות שעל גבי הכר מנער את הכר והן נופלות *ואבן שעל פי החבית מטה על צדה והיא נופלת *וא"כ אמאי אסר רב בפרק כירה (שם דף מג:) גבי מת המוטל בחמה להופכו ממיטה למיטה משום דטלטול מן הצד שמיה טלטול אע"ג דבמניח אסרינן בפרק נוטל (שם דף קמב:) מטעם בסיס לדבר האסור מת בשבת הוי כמו שכח וכל דבר שדעתו ליטלו בשבת ולא להניחו בו כל השבת אפי' מניח חשיב כשוכח כי ההיא דנוטל את הכסוי והן נופלות אע"פ שבמתכוין כיסה בדבר שאינו ניטל ואומר ר"י דשאני טלטול דמת שעיקר טלטול לצורך המת עצמו שהוא איסור ולא דמי לכל הני שעושה הטלטול לצורך היתר ולא לצורך איסור כמו לפת וכגון שאין צריך לטלטול עפר וכן גבי גיזי צמר ומעות ואבן א"נ לטלטולם להכי לא מייתי בפרק כירה (שם דף מג:) גבי פלוגתא דרב ושמואל אלא ההיא דר' יהודה בן לקיש (ג) דדמיא ליה ולא מייתי עלה פלוגתא דר"א בן תדאי ורבנן והשתא אתי שפיר דלא תיקשי ההיא דרב דאמרי בי רב בפרק תולין (שם דף קמא·) דמשמע דסברי דלא שמיה טלטול כי זה אינו נראה לומר דפליגי ואור"י אע"ג דקי"ל בעלמא דטלטול מן הצד לא שמיה טלטול דבריש כל הכלים (שם דף קכג·) פסיק רב נחמן כר"א בן תדאי בההוא דמת הלכה כרב דאסר דקי"ל הלכה כרב באיסורי ומדמסיק עלה דכולי עלמא טלטול מן הצד שמיה טלטול פירוש ר' יהודה בן לקיש ורבנן והוה מצי למימר לא שמיה טלטול ולאוקמי פלוגתייהו בטלטול גמור ואין להאריך כאן :

אי הכי אפי' צורי נמי · משמע הכא דכל סולמות ניטלין בשבת בין מצרי ובין צורי ותימה דבפ"ק דביצה (דף ט:) משמע דסולם של עלייה אסור לטלטל ולא שרי התם אלא סולם של שובך משום דשובכו מוכיח עליו ואפי' הטוי סולם של עלייה אסר התם ללישנא בתרא דבני ר' חייא ועוד דר' חייא גופיה דאסר התם משמע בשמעתין דשרי דס"ל סולמות של בבל צריכין קבע ודוחק להעמיד בסולם של שובך ואין נראה נמי להעמיד הך דשמעתין כרב חנן בר אמי דמפרש התם *דברה"ר פליגי אבל ברה"י מותר דלית הלכתא הכי אלא כרב קי"ל דאמר כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפי' בחדרי חדרים אסור וכן פסק במגילת סתרים ואור"ת דהכא בסולמות של בית שדרך לטלטל מזוית לזוית ולא דמי לסולמות של עלייה שהם גדולים וחזו להטיח בהן גגו וכן סולמות של שובך וה"ר אברהם מפרש דהתם בי"ט שמוליך הסולם ברה"ר ורואין אותו ואומר להטיח גגו הוא צריך וכיון דלאסור ברה"ר אסור בחדרי חדרים אבל בשבת דאין רגילות להוליכו ברה"ר לא גזור בחצר ולפי פירוש זה אסור לטלטל סולמות שלנו בי"ט :

אם יש באיצטבא התחתונה ארבעה ממעט · פי' בקונט' אורך ארבעה ובה נתמעט גובהו של כותל מעשרה ומשמע דלא בעי ד' על ד' וכן פירש סולם ששליבותיו פורחות כעין סולמות שלנו אורך החווקים יכול להיות ארבעה שעושין כמין מקלות דקים ותימה דבסמוך בעינן שיגיע סולם עד ראש הכותל דבעי סולם י"ד או ז' ומשהו ואין לומר דהתם בדלית ביה ד' דסתם סולם ברחב ד' איירי אלא היכא דקאמר כל שהוא כמו גבי ז"ז דמשום ז"ז לא בעי רוחב ד' וכן משמע דקאמר לקמן [דף עח.] סולם מכאן וסולם מכאן וקשין באמצע מהו חקק להשלים בכותל בכמה* משמע דבעי רחב ארבעה ודוחק לומר דהא דבעינן שיגיע לראש הכותל ולא סגי במה שמיעטו איירי כשיש בין זה לזה ג' ושליבה התחתונה נמי גבוה מן הארץ שלשה דהוי מיעוט באויר ולא שמיה מיעוט ומפרש ר"י דהכא בעינן ארבעה על ארבעה שיהא ראוי לעמוד ולהתעכב עליו ולעלות על הכותל ולהכי לא בעינן אלא שיתמעט הכותל מעשרה אבל לקמן בעי שיגיע עד ראש הכותל לא איירי ברחב ד' על ד' וסולם ששליבות פורחות לא כעין סולמות (ד) אלא כעין מדרגות שקורין גרד"ש ולא כעין מדרגות של אבנים שעושין כמין סטיו לפנים מסטיו אלא המדרגות בולטין זה על גב זה שיש חלל ואויר בין שליבה לשליבה וזהו ל' פורחות כמו נמלא כבש פורח על גבי אמה יסוד ואמה סובב דפרק קדשי קדשים (זבחים סב:) והשליבות רחבות ארבעה על ארבעה ולהכי ממעט ואיצטריך לאשמעינן באיצטבא ובסולם ששליבותיה פורחות דאי אשמעינן באיצטבא הוה אמינא דסולם שאין (ה) התחתונה ארבעה ויש בעליונה ארבעה אפי' יש בין זה לזה שלשה ממעט דלא חשיב מיעוט באויר כיון דמאחורי הסולם מחובר הכל יחד דהוי כאיצטבא אחת ואי אשמעינן סולם הוה אמינא דאיצטבא אפי' אין בין זה לזה ג' הוי מיעוט באויר דאין האיצטבא התחתונה מבטלת האויר ומבטל האויר שתחת הזיז ור"ת מפרש דהא דבעי שיגיע סולם (ו) על ראש הכותל היינו בסולם שאין קבוע ואין נראה לר"י דגבי לול הפתוח לעלייה מיבעיא לן לעיל* אי צריך סולם קבוע או לאו משמע דבכל דוכתא בעינן סולם קבוע ועוד שאינו קבוע כיון דניטל בשבת אפי' מגיע עד ראש הכותל אין לו להועיל כמו חריץ שבין שתי חצירות דתנן לקמן* אפי' מלא קש או תבן מערבין שנים ואין מערבין אחד לפי שאין קבוע שם ועתיד ליטלו :

[שם ע"ב] [דף עו:] [דף עח.]

אלא

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פ"ב מהל' כלאים הלכה יא טוש"ע י"ד סי' רצז סעיף יא :

יד ב מיי' פ"א מהל' שמטה ויובל הל' טו:

טו ג מיי' פכ"ה מהל' שבת הלכה טו סמג לאוין סה טור ש"ע א"ח סי' שיא סעיף ח :

טז ד ה ו מיי' פ"ג מהל' עירובין הלכה ד טוש"ע א"ח סי' שעב סעיף ח :

יז ז מיי' שם הלכה ה טור ש"ע שם סעיף יא:

יח ח מיי' פ"ג שם הלכה ה :

לפנינו הגירסא נוטל

[שבת דף קמב:]

[שם]

רבינו חננאל

אם היו מקצת עליו מגולין אינו חושש לא משום כלאים ולא משום [מעשר ולא משום שביעית] ונטלין בשבת ופריק לא צריכא דהספל לא יכול למישמטיה אלא עד דחפיר במרא וחצינא שאינו ניטל בשבת לפיכך ממעט בכותל : סולם המצרי שאין לו ד' חווקים אינו ממעט מפני שהוא קל וניטל בשבת וכל הניטל בשבת אינו ממעט דחייש דלמא שקיל ליה אבל סולם צורי שהוא כבד ואינו ניטל בשבת ממקום למקום ממעט מפני שהסולם ניחא תשמישתיה . אמר אביי כותל שבין ב' חצרות גבוה י' טפחים והניח סולם רחב ד' טפחים מיכן וסולם רחב ד' טפחים מיכן זה שלא כנגד זה ואין בין זה הסולם לזה הסולם ג' טפחים אמרינן כל פחות מג' טפחים כלבוד דמי וכאלו ב' הסולמות זה כנגד זה הן וממעטו ואם רצו מערבין אחד כי לשתי החצרות תשמישן בנחת הוא . והני מילי בדלא הוי רחב הכותל ד"ט אבל אי הוי ד' טפחים כמרפסת ואע"ג דמפלגי סולמות הללו זה מזה טובא כיון דהוי רוחב הכותל (ב') [ד'] טפחים נעשה כמרפסת וחצר פתוחה לתוכו ואפי' זה שלא כנגד זה והסולמות מיעטו הן . וכאילו אין שם כותל שהרי תשמיש ב' החצרות הוא . וכן אם בנה איצטבא ע"ג איצטבא אם יש באיצטבא התחתונה ד' טפחים אי נמי אין באיצטבא התחתונה ד' טפחים ואין בין איצטבא התחתונה לאיצטבא העליונה אלא (ג' טפחים) פחות מג' אמרינן כלבוד דמי וכאילו רחב האיצטבא העליונה והתחתונה ביחד הן והן ד' וממעטין את הגובה. ודברי רב נחמן נמי בהאי טעמא שייך דא' סולם ששליבותיו פורחות כלומר המדרגות המשולבות זו בזו עודפות אחת על חברתה מוצאות זו מזו אם יש בשליבה התחתונה ד' טפחים ממעטת . ואם אין בה ד' טפחים והשליבה של מעלה ממנה קרובה בפחות מג' טפחים חשבינן להם כלבודות ופריחה זו מצטרפת לד' טפחים וממעט אותו הסולם בכותל ואם רצו מערבין אחד ועוד אמר ר"נ

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כובדו קובעו דמתוך : (ב) ד"ה ולא אמרן אלא בכותל צר שאין ברחבו ד' שאין נוח להלך עליו אבל יש הנ"ב וכד"א : (ג) תוס' ד"ה מקצת וכו' דר' יהודה בן לקיש ורבנן דדמיא : (ד) ד"ה אם יש וכו' לא כעין סולמות שלנו אלא כעין:(ה)בא"ד הוה אמינא דסולם שאין בשליבה התחתונה : (ו) בא"ד דבעי שיגיע סולם עד ראש הכותל :

זיז היוצא מן הכותל ד' על ד' והניח עליו סולם כל שהוא מיעטו ולא אמרן אלא דאותביה עליה אבל אותביה בהדי' ארווחי ארוחיה ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה כותל תשעה עשר צריך זיז אחד להתירו כותל עשרים צריך שני זיזים להתירו אמר רב חסדא והוא שהעמידן זה שלא כנגד זה אמר רב הונא עמוד ברה"ר גבוה עשרה ורחב ארבעה ונעץ בו יתד כל שהוא מיעטו אמר רב אדא בר אהבה ובגבוה שלשה אביי ורבא דאמרי תרוייהו אף על פי שאין גבוה שלשה מאי טעמא לא משתמש ליה רב אשי אמר אפילו שגבוה שלשה מאי טעמא אפשר דתלי' ביה מידי אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי מלאו כולו ביתדות מהו א"ל לא שמיע לך הא *דאמר רבי יוחנן בור וחולייתה מצטרף לעשרה ואמאי הא לא משתמש ליה אלא מאי אית לך למימר דמנח מידי ומשתמש הכא נמי דמנח מידי ומשתמש אמר רב יהודה אמר שמואל כותל עשרה צריך סולם ארבעה עשר להתירו רב יוסף אמר אפילו שלשה עשר ומשהו אביי אמר אפילו אחד עשר ומשהו רב הונא בריה דרב יהושע אמר אפילו שבעה ומשהו אמר רב סולם זקוף ממעט גמרא ולא ידענא מ"ט אמר שמואל ולא ידע *אבא טעמא דהא מלתא מידי דהוה אאיצטבא על גבי איצטבא אמר רבה אמר רבי חייא דקלים שבבבל אינן צריכין קבע מאי טעמא כבידן קובעתן ורב יוסף אמר רבי אושעיא סולמות שבבבל אינן צריכין קבע מ"ט כבידן קובעתן מאן דאמר סולמות כל שכן דקלים ומאן דאמר דקלים אבל סולמות לא בעא מיניה רב יוסף מרבה סולם מכאן וסולם מכאן וקשין באמצע מהו אמר ליה אין כף הרגל עולה בהן קשין מכאן וקשין מכאן וסולם באמצע מהו אמר ליה הרי כף הרגל עולה בהן

חקק

רש"י

זיז היוצא מן הכותל ד' על ד'. טפחים: והניח עליו סולם כל שהוא. אפילו אין ברחבו ד' והעמידו בקרקע וסמך ראשו בזיז הוי כחד מיעוטא והרי בעליון ארבעה וכגון שאין חווקי הסולם מרוחקין שלשה: ולא אמרן אלא דאותביה עליה. סמך ראשו עליו כדפרישית: אבל אותביה בהדיה. אצלו וראשו נסמך לכותל: ארווחי ארוחיה. לזיז ולא הוי האי סולם מתחתיו דרגא לזיז ואין כאן מיעוט שהוא מובדל מן הקרקע הרבה: צריך זיז אחד להתירו. בסולם כל שהוא והזיז יוצא באמצעיתו שאינו גבוה עשרה לא ממנו ולמטה ולא ממנו ולמעלה: צריך שני זיזין. אחד קודם עשרה תחתונים ואחד למעלה הימנו בתוך עשרה עליונים דאי הוה גבוה עשרה לא הוה סגי ליה בסולם כל שהוא מידי דהוה אכותל: זה שלא כנגד זה. שיוכל לקבוע סולם שני מזה לזה: עמוד גבוה עשרה ברה"ר ורחב ד'. רה"י הוא והנוטל ממנו והנותן על גביו חייב ואם נעץ בראשו יתד כל שהוא מיעטו לרחבו מארבעה וביטלו מתורת רה"י: יתד. קביל"א בלע"ז: ובגבוה היתד שלשה. אבל אם אינו גבוה שלשה כגגה דעמוד חשיב ולא ממעט: אפשר דתלי ביה מידי. וכיון דחזי לתשמישתיה דעמוד מיניה חשיב ולא ממעט: מלאו כולו ביתדות. לדידך דאמרת (חד) חד תשמישתיה הוא ולא ממעט יתדות טובא מאי מי אמרינן כיון דלא משתמש בהאי רוחב לאו רוחב הוא: בור וחולייתה. קרקע שניטלה מחפירת הבור והקיפו בו פי הבור סביב: מצטרפת. להשלים עשרה לעומק הבור לשוויה רה"י וה"ה נמי דחלל הבור ועובי היקף החוליא מצטרפין להשלים ארבעה לרוחבו לחייב הנוטל מעל גב החוליא כלום ואת הנותן על גבה כדתנן בהזורק [שבת דף צט.] חולית הבור והסלע שהן גבוהין עשרה ורחבין ארבעה הנוטל מהן והנותן על גבן חייב ומההיא יליף ר' יוחנן לטעמיה דאמר מאי איריא דתני חולית הבור והסלע ליתני הבור והסלע אלא הא קא משמע לן דהבור וחולייתה מצטרפין לעשרה וכי היכי דשמעינן מינה לגובה שמעינן מינה נמי דמצטרפין לפותיא דהא קתני ורוחבן ארבעה והאי דנקט הכא לדר' יוחנן ולא נקט מתני' משום דבמתני' לא תני צירוף בהדיא: ואמאי. הוי גגה דחוליא רה"י הא לא חזו ארבעה דידיה לתשמישתיה מפני החלל שהוא מהן: אלא מאי אית לך למימר דמנח מידי. כגון דף או אבן על פיה ומשתמש: הכא נמי. מניח דף ארבעה או שוטח בגד על היתדות ומשתמש עליו בנחת: סולם ארבעה עשר. שצריך למשוך רגלי הסולם ארבעה מן הכותל לפי שאין סולם זקוף נוח לעלות: אפילו י"ג ומשהו. שכשתמשוך רגליו מן הכותל ארבעה לא יהא ראשו נמוך מן הכותל טפח וכיון דלא הוי טפח לית לן בה: אחד עשר ומשהו. שכשתרחיק רגליו ארבעה יהא ראשו נמוך מן הכותל פחות משלשה וכלבוד דמי: שבעה ומשהו. דס"ל כרב דאמר לקמן סולם זקוף ממעט ואי זקיף ליה מגיע לפחות מג' לראש הכותל: אמר רב סולם זקוף ממעט גמרא. שמעתי מרבותי וטעמא לא ידענא דהא אין נוח לעלות: מידי דהוה אאיצטבא על גבי איצטבא. שהן מכוונות ואמרן לעיל* דממעטין: דקלים שבבבל. פיסקי דקלים של בבל שהניחן סמוך לכותל למעטו אין צריך לקובען בקרקע ואע"ג דדבר הניטל הוא דתורת כלי עליהן דראויין למושב אפ"ה כבידן קובען שאין בא אדם ונוטלן וכן סולמות: סולם. כל שהוא מכאן וסולם כל שהוא מכאן אלו ואין בשניהן לא בזה שני טפחים ולא בזה שני טפחים רוחב וקבע קשין של תבואה כעין חווקין מזה לזה להשלימן לארבעה מהו: אין כף הרגל עולה. בקשים וכתם עליית הרגלים באמצע סולם הוא וזה אין ראוי לכך: קשין מכאן ומכאן. להשלים רוחבו לארבעה מהו: הרי כף הרגל עולה. בסולם וראוין הקשין לאחוז היד בהן ולעלות בסולם:

חקק

תוספות

אלא מאי אית לך למימר דמנח עליה מידי ומשתמש. אצירוף עשרה לא איצטריך לטעמא דמנח מידי דאם הבור רחב ד' ואינו עמוק עשרה אלא ע"י צירוף חוליא רה"י גמורה היא ומשתמש ליה שפיר כיון שכותלי הבור מבפנים גבוהים עשרה וטעמא דמנח עליהן מידי מה יש להועיל שם כיון דאין חוליא גבוה י' מבחוץ לרה"ר ולא קאי האי טעמא אלא היכא דאין הבור רחב ד' מבפנים אלא ע"י צירוף חוליא והחוליא גבוה עשרה מבחוץ לרה"ר דאע"ג דתוכו לאו רה"י הוא על גביו רה"י משום דאי בעי מנח עליה מידי ומשתמש ואע"ג דרבי יוחנן לא הזכיר אלא צירוף עשרה מכל מקום דייק ממילתיה והא לא משתמש ליה משום דר' יוחנן אמתני' דפ' הזורק (שבת דף צט.) קאי כדפירש בקונטרס דשמעינן מינה נמי צירוף ארבעה דהא קתני ורחבן ד' ותימה דאמתני' דלקמן בפ' בתרא (דף צט:) דייק נמי רבי יוחנן הכי גבי בור ברה"ר וחוליתו גבוה עשרה טפחים וקאמר ר' יוחנן בגמ' אפילו תימא בסמוכין והא קמ"ל דבור וחוליתו מצטרפין לעשרה והשתא תרתי למה לי ואור"י דההיא דשבת איצטריך לענין צירוף ארבעה דלא קתני לקמן ואי לאו ההיא דלקמן מההיא דשבת לחוד לא הוה דייק דהוה אמינא דאגב סלע נקט חולית הבור דבכל דוכתא רגיל להזכיר חוליא בהדי סלע: **צריך** סולם ארבעה עשר להתירו. פי' בקונטרס שצריך למשוך רגלי הסולם ארבעה מן הכותל ולא דק דכי מסיך ליה י' טפחים כמי מן הכותל שהוא שיעור גובה הכותל יגיע ראש הסולם לראש הכותל דארבעה עשר הוא שיעור אלכסון של י' על י' דכל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא וכן פי' ר"ח: **רב** יוסף אמר י"ג ומשהו אביי אמר אפילו י"א ומשהו. וא"ת אם תרחיק רגלי הסולם מן הכותל עשרה טפחים וראש הסולם תסמוך לכותל על כרחך יהיה ראש הכותל גבוה מן הסולם יותר מטפח לרב יוסף ויותר משלשה טפחים לאביי שהרי אם לא היה הסולם אלא י' טפחים ממה נפשך הוה מתרחק יותר מד' טפחים שהרי יפול הסולם לגמרי לארץ וגם אין נראה דלרב יוסף ואביי נמי נשען ראש הסולם לראש הכותל אלא שמקרבין רגלי הסולם יותר מלשמואל ולאביי יהיה קרוב לזקוף דלמה להן למינקט האי שיעורא ולמה הזכירו רב יוסף ואביי אותו משהו אלא נראה לר"י דלסימנא בעלמא נקטי' הכי דלעולם צריך להרחיק הסולם כשיעור גובה שנשען על הכותל ושלא יהא גובה הכותל מן הסולם טפח לרב יוסף ולאביי שלשה טפחים כשיעור לבוד ולרב יוסף סגיא במשהו ושלש עשרה פחות שני חומשין שהוא אלכסון של ט' על ט' ולאביי במשהו ועשרה טפחים פחות חומש שהוא אלכסון ז' על ז':

אמר שמואל לא ידע כו'. אליבא דרב קאמר אבל שמואל גופיה סבר דסולם זקוף אינו ממעט דהא בעי סולם י"ד: **סולמות** של בבל אין צריכין קבע. אע"ג שאין להם ד' חווקין דכובדן קובען ולא כמו שפירש רבינו שמואל דהיינו סולם צורי דלעיל דאם כן לא ה"ל למימר סולמות של בבל ועוד דלההיא דלעיל ליכא מאן דפליג והכא אמרינן סולמות לא:

חקק

עין משפט נר מצוה

יט א ב ג מיי' פ"ג מהל' עירובין הל' ו טוש"ע סימן שע"ב סעיף יב:

כ ד ה ו מיי' פי"ד מהלכות שבת הלכה

כא ז מיי' פ"ג מהל' עירובין הלכה ג טוש"ע שם סעיף ח:

כב ח ט מיי' שם הלכה ז:

כג י כ מיי' שם טור ש"ע שם סעיף יג:

מסורת הש"ס

שבת דף צט. [לקמן צט:]

[לרב קרי סכי משום חשיבות ועי' פרש"י כתובות לח. ד"ה לאבא וכו' ומ"ש תוס' שם וכן עוד נפרש"י דיבמות מ: ד"ה מודה ונתוס' שם ד"ה אמר שמואל וע"ע רש"י שבת נג. ד"ה אבא וברכות מז. ברש"י ד"ה אבון]

[דף עז:]

רבינו חננאל

זיז היוצא מן הכותל והניח עליו סולם כל שהוא כלומר אפי' אין בסולם ד' טפחים ממעט ולא אמרן אלא דאנחיה עליה דזיז אבל אשוויה אשוויה לא ממעט דאמרינן (אפתויי) [ארווחי] הוא דקא (מפתי) [מרוח] ליה לזיז פי' אם נתן הסולם בכותל עם הזיז יש לומר הזיז הרחיב ואינו ממעט דהא לא משתמש בסולם זה ע"ג הכותל אלא [משתמש] בסולם לעלות בזיז הוא נותן בעת שנתנו בצד הזיז על הכותל: אמר רב נחמן כותל י"ט טפחים גובהו זיז אחד ממעט אותו. כלומר נותנו למעלה בכותל בט' טפחים וחצי ונמצא בגובהה של כותל כט' טפחים וחצי ממועט נשארו מן הכותל ט' טפחים אחרים וחצי טפח כיון שאינן י' טפחים אינו אוסר. אבל אם גובהו של כותל כ' טפחים אינו ממעטו אלא ב' זיזין (זה) אחד (בי') [בתוך י'] טפחים והסולם ממעטו כאילו קרקע הוא עד אותו הזיז. וצריך זיז אחר (כעשרין) [בתוך עשרים]. וי"א סולם נתון על כל זיז וזיז. אמר רב חסדא והוא שהעמידן אלו זיזין זה שלא כנגד זה והסולמות עליהן. ואם היו הזיזין רחבין ד' טפחים שיכול להשתמש בהן אין צריך. אמר רב הונא עמוד ברה"ר גבוה י' ורחב ד' ונעץ בו יתד כל שהוא ממעט ונעתק מרשות היחיד ונעשה ככרמלית. ולא אמרן אלא בזמן שהיתד גבוה מן הקרקע ג' טפחים. אביי ורבא דאמרי אפי' גבוה ג' טפחים לא מידי הוא כלומר אינו ממעט. רב אשי אמר אע"פ שאינה גבוה ג' אפשר (דלית) [דתלי] ביה מידי כגון מחצלת וממעט. א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי דאע"פ שאין גבוה היתד ג' טפחים חזי לאישתמושי ביה אפשר (דלית) [דתלי] ביה מידי. אם מלא לזה עמוד כולו יתדות להשתמש בו מהו. א"ל לא שמיעא לך הא דר' יוחנן בור וחוליתה מצטרפין לעשרה. אמאי והא לא קא משתמש ליה בבור כמו החוליא שהבור רחב מלמטה והחוליא צרה אלא מאי אית לך למימר דמנח מידי כגון מחצלת ומשוה הבור צר כמו החוליא ומשמש הכא נמי בעמוד שהוא מלא יתידות מנח מידי עליהו ומשתמש. כיון שאמר כי הסולמות ממעטין ומתירין לשתי החצירות לערב אחד הוצרך שמואל לומר כמה יהא גובהו של סולם שהוא ממעט בכותל ואמר כותל שגובהו י' טפחים צריך סולם י"ד טפחים גובהו פי' כיון דקי"ל כי עודף האלכסון על המרובע ב' חומשין כדגרסינן כל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא. והסולם לעולם שאינו נסמך על הכותל לעלות בו אלא באלכסון אבל זקוף אין דרך לעלות ולפיכך אמר כותל י' צריך להיות סולם כדי גובהו של כותל וישפיעהו כלפי חוץ באלכסון ולפיכך צריך כדי גובה כל הסולם ויתרון אלכסונו וכיון שהכותל י' טפחים וכל טפח צריך יתרון למדת דאלכסון ב' חומשין נמצא שיעור הסולם י' טפחים וב' חומשין לכל טפח הרי י' טפחים ועשרין חומשין. עשרין חומשין הרי ד' טפחים נמצא גובה הסולם י"ד טפחים. רב יוסף אמר אפי' י"ג טפחים ומשהו דיי. שאין דרך להשפיעו זה כולו. ופחות מטפח לא חשיב. אביי אמר אפי' אין בסולם אלא י"א ומשהו ומעמידו בראשו של כותל בפחות מג' וכל פחות מג' כלבוד דמי וכאילו בראש הכותל הוא סמוך. הלכך בי"א ומשהו דיי לו. רב הונא בריה דרב יהושע אמר אפי' ז' ומשהו. קסבר אפי' סולם זקוף ממעט וכל פחות מג' כלבוד דמי הלכך בז' טפחים ומשהו סגיא. אמר רב סולם זקוף ממעט ולא ידענא מ"ט. והלא אין דרך בני אדם לעלות כן. וא"ל שמואל מידי דהוה אאיצטבא ע"ג איצטבא שהן זקופות וממעטות. דקלין שבבבל וסולמות שבבבל אין צריך לקבען אלא כיון שנתנו ע"ג הכותל ממעטין שכבידן קובען הואיל ואין ניטלין בשבת מפני הכובד שלהן. בעא מיניה רב יוסף מרבה סולם מיכן וסולם מיכן וקשין באמצע בין ב' הסולמות מהן. ופשט ליה אין כף הרגל עולה בהן (וממעט) [ואינו ממעט].

עוד

חקק להשלים בכותל בכמה א״ל בעשרה א״ל חקקו כולו בכותל בכמה א״ל מלא קומתו ומאי שנא א״ל התם מסתלק ליה הכא לא מסתלק ליה בעא מיניה רב יוסף מרבה עשאו לאילן סולם מהו תיבעי לרבי תיבעי לרבנן תיבעי לרבי עד כאן לא קאמר רבי התם *כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו ה״מ בין השמשות אבל כולי יומא לא או דילמא אפילו לרבנן פיתחא הוא ואריא הוא דרביע עליה עשאו לאשירה סולם מהו תיבעי לרבי יהודה תיבעי לרבנן תיבעי לרבי יהודה ע״כ לא קאמר *רבי יהודה התם דמותר לקנות בית באיסורי הנאה אלא התם *דבתר דקנה ליה עירוב לא ניחא ליה דלינטר או דילמא אפילו לרבנן פיתחא הוא ואריא דרביע עליה א״ל אילן מותר ואשירה אסורה מתקיף לה רב חסדא אדרבה אילן שאיסור שבת גורם לו ניתסר אשירה שאיסור דבר אחר גורם לו לא ניתסר איתמר נמי כי אתא רבין א״ר אלעזר ואמרי לה א״ר אבהו א״ר יוחנן °כל שאיסור שבת גרם לו אסור °כל שאיסור דבר אחר גרם לו מותר ר״נ בר יצחק מתני הכי אילן פלוגתא דרבי ורבנן אשירה פלוגתא דרבי יהודה ורבנן:

מתני׳ *חריץ שבין ב׳ חצירות עמוק י׳ ורוחב ד׳ מערבין שנים ואין מערבין אחד אפילו מלא קש או תבן מלא עפר או צרורות *מערבין אחד ואין מערבין שנים נתן עליו נסר שרחב ארבעה טפחים וכן ב׳ גזוזטראות זו כנגד זו מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד פחות מכאן מערבין שנים ואין מערבין אחד:

גמ׳ ותבן לא חייץ והא אנן תנן *מתבן שבין שתי חצירות גבוה עשרה טפחים מערבין שנים ואין מערבין אחד אמר אביי לענין מחיצה כולי עלמא לא פליגי דהויא מחיצה אבל לענין חציצה אי בטלי׳ חייץ ואי לא בטלי׳ לא חייץ: מלא עפר: ואפילו בסתמא *והתנן *בית שמילאהו תבן או צרורות וביטלו בטל ביטלו אין לא

רש״י

חקק להשלים בכותל. סולם צר וחקק בכותל מכאן ומכאן כנגד חווקי הסולם להשלים רוחבו בד׳: בכמה. צריך להשלים הרוחב בגובה הכותל: בעשרה. עד עשרה ישלימנו וכיון דאיכא בגובה עשרה רוחב ארבעה הוי ביה שיעור פתח ואע״ג דגבוה כותל טובא לית לן בה: חקק כל הסולם בכותל. כעין שליבות ורחבו במשך הכותל ארבעה: בכמה. גובה צריך לחוק רוחב ארבעה: מלא קומתו. של כותל צריך שיהא משך החווקין ארבעה: התם. כי איכא סולם מגיע לראש הכותל נוח לעלות בו ומיהו לא חשיב למיהוי פתח בציר מרוחב ד׳ (א) הלכך כי משוי ליה רוחב ארבעה בגובה עשרה פיתחא הוי אבל הכא אין נוח לעלות כל כך: מסתלק ליה. נוח לעלות לאדם: תיבעי לרבי. דאמר בפרק בכל מערבין [לעיל לב:] הנותן עירוב תחומין באילן קנה עירוב דהתם טעמא משום מיקנא שביתה בין השמשות הוא ודבר שהוא משום שבות כגון שמוש במחובר לא גזרו עליו בין השמשות אבל לגבי עירובי חצירות טעמא משום דפתח משוי להו חד על ידי עירוב ואי לא חזי לתשמישתיה כולי יומא לאו פתחא מיקרי הלכך לא שרא להו עירובייהו בין השמשות: ואריא רביע עליה. איסור שבות אומר לנו סורו ומכל מקום פתח (הוי) שמיה ומשוי להו חד להשתמש דרך חורין ודיו: עשאו לאשירה. אילן שעובדין אותו ואסור בהנאה אם תימצי לומר בשאר אילן פתח הוא הכא דמטיא להו הנאה על ידיה מאי: תיבעי לר׳ יהודה. דאמר בפרק בכל מערבין בגמרא (דף לא.) רבי יהודה אומר הנותן את עירובו בקבר קנה עירוב ואף על גב דקבר אסור בהנאה: הכי גרסינן התם הוא דבתר דקנה ליה עירוב לא ניחא ליה דלינטר. לא איכפת ליה בשמירתו ואישתכח דלא מיתהני מקיברא אלא קניית עירוב לחודיה והיא לאו הנאה היא כדמפרש התם דאין מערבין בתחומין אלא לדבר מצוה ומצות לאו ליהנות ניתנו אבל עירובי חצירות (ב) להנאתו היא ולא לדבר מצוה והויא הנאה: או דילמא. אע״ג דאסור בהנאה הא לא משתמש בה מידי ופיתחא שמיה ואריא הוא דרביע עליה ומכל מקום החצירות מחוברין: **מתני׳** חריץ. ארוך הוא ומפסיק על פני החצר כולה: ורחב ד׳. טפחים דפחות מכאן נוח לפסעו משפתו אל שפתו: ואפילו מלא תבן וקש. לאו סתימה היא דלא מבטיל ליה התם דסופו ליטלו: נתן עליו נסר. משפתו לשפתו כעין גשר והוי כפתח: שתי גזוזטראות. נסרין בולטין משפת תקרת העלייה לרה״ר וקורין לו אלדוי״ר ואם ישנן זו אצל זו בשתי עליות של שני דיורין ונתן נסר רחב ד׳ כמין גשר מזו לזו הוי כמי פתח: פחות מכאן. שאינו רחב: **גמ׳** לא חייץ. לא כתים: והתנן מתבן שבין שתי חצירות כו׳. גדיש של תבן וקתני מערבין שנים אלמא חייץ: לענין מחיצה. אע״ג דעתיד ליטלו כל כמה דהוי התם מחיצה היא דהא מפסיק מידי דהוה אעביטין ואוכפות וכלי בהמה דתנן בפרק קמא (דף טו:) דמקיפין בהן: אבל לענין חצילה. לחוץ בפני אויר החריץ ולידון כסתום דמשוית ליה כארעא: אי בטליה. להדיא ואמר לא שקילנא ליה מהכא בטיל ואי לא לא: ואפילו בסתמא. דלא ידעינן אי שקיל או אי לא: בית. שטומאת מת בתוכו ומילאהו עפר או צרורות וביטלו מבוטל והוי טומאה רצוצה שאין לה אהל לעצמה ובוקעת ועולה עד לרקיע והמאהיל על הגג טמא וכל טומאה שאין לה אהל טפח בוקעת ועולה עד הרקיע כדאמר בברכות בפרק מי שמתו* [דף יט:]: לא

תוספות

חקק להשלים בכותל בכמה. כגון שהכותל עב ובולט מצד הסולם או שהסולם מונח בסוף הכותל בקרן זוית ואיירי בכותל משופע דהא רב יוסף אית ליה דסולם זקוף אינו ממעט דבעינן שלש עשרה ומשהו והכא רב יוסף קבעי לה: **אמר** ליה בעשרה. פירש בקונטרס עד עשרה ישלימנו אע״ג דגבוה כותל טובא לית לן בה וקשה לפירושו דהא לא מסתלק ליה כיון דאכתי גבוה כותל טובא וי״ל נהי דלא חקק בכותל אלא עד עשרה אין לחוש אלא שיגיע הסולם עד ראש הכותל ור״ת מפרש בעשרה היינו שלא ישאר מן הסולם עד ראש הכותל עשרה: **אשירה** פלוגתא דרבי יהודה ורבנן. לית ליה לרב נחמן בר יצחק סוגיא דלעיל דפ׳ בכל מערבין (דף לא.) דמשמע התם דלכולי עלמא אסור לקנות בית באיסורי הנאה והכא קאמר דבמותר לקנות בית באיסורי הנאה פליגי: **אפילו** מלא קש ומלא תבן. בקש ותבן הניטלין בשבת איירי ולא כההיא דלעיל [דף עז:] פגה (ג) הטמונה בתבן דהא אמר בגמרא דאפילו ארנקי מבטל אינים וא״ת והא אמרינן אפילו פירות מבטלין מחיצות דאמרינן במסכת שבת בסוף הזורק (דף ק.) בור ברה״ר עמוק עשרה ורחב ד׳ מלא מים וזרק לתוכו חייב מלא פירות וזרק לתוכו פטור מאי טעמא מיא לא מבטלי מחיצה פירות מבטלי מחיצה ואור״י דמדאורייתא ודאי מבטלי אבל לעירוב דרבנן הוא יש לחלק בין ניטל לשאינו ניטל וקצת קשה דמדמי לה בסמוך לבית שמילאהו דהוי לענין אהל דאורייתא ומההיא דאהל כמי תיקשי אההיא דשבת: **וכן** שתי גזוזטראות כו׳. פירש בקונטר׳ בנותן נסר רחב ד׳ מזו לזו דהוי כמי פתח ותימה כיון דע״י נסר רחב ד׳ איירי היכי דייק בגמרא זו כנגד זו אין זו שלא כנגד זו לא אפילו מיפלגי טובא ליסתרי ע״י נסר ד׳ כדאמר לעיל (ד) דכי הוי כותל ד׳ אפילו מיפלגי טובא ומפרש ר״ת דלא איירי בנותן נסר מזו לזו ודין חריץ נותן לגזוזטראות דאם יש מזו לזו ד׳ מערבין שנים ואין מערבין אחד כמו חריץ אבל בפחות מד׳ רגיל לפסוע מזו לזו כמו גבי חריץ וכדאמר במס׳ שבת בפ׳ הזורק (דף ק:) גבי רקק של מים דהיכא דלא הוי ארבעה טפחים מפסע פסעי ליה מש״ה כי ליכא ד׳ מזו לזו מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד אפילו היא מופלגת שלשה כשהן זו כנגד זו אבל זו שלא כנגד זו אין מערבין אחד כשמשוכות זו מזו שלשה כדאמרינן בגמרא [ופחות מכאן דקאמר במתניתין חוזר וקאי אנסר]: **והתנן** בית שמילאהו תבן או צרורות וביטלו בטל. כך היא הגירסא בכל הספרים וכן פירש ר״ח ור״י אומר דההיא משנה במסכת אהלות (פט״ו משנה ז) ואין כתוב שם תבן אלא עפר או צרורות ולא גרס נמי התם וביטלו בטל והכי איתא התם בית שמילאהו עפר או צרורות וביטלו וכן כרי של תבואה או גל של צרורות אפילו כגלו של עכן ואפילו טומאה בצד כלים טומאה בוקעת ועולה טומאה בוקעת ויורדת והש״ס מביאה בקוצר וכן דרך הש״ס בכמה מקומות ואין לומר דהך דמייתי היא

ואקשינן עפר או צרורות ששנינו במשנתנו כי הן בטילין ואפי׳ בסתמא כלומר אע״פ שלא פירש כי ביטלם. והתניא (ב״ש לא תנן) [בית שמלאוהו תבן] או צרורות וביטלו הנה אי פריש כי ביטלו אין בסתמא

עין משפט נר מצוה

כד א ב מיי׳ פ״ג מהל׳ עירובין הלכה יא טוש״ע סי׳ שעב סעיף יד:
כה ג ד מיי׳ שם הלכה ח טוש״ע שם סעיף טו:
כו ה מיי׳ שם הלכה יב טוש״ע שם סעיף טו:
כז ו מיי׳ שם הלכה יג טוש״ע שם סעיף יז:
כח ז מיי׳ שם הלכה יד טור ש״ע א״ח סימן שעג:
כט ח מיי׳ פ״ו מהל׳ טומאת מת הלכה ו וסמג עשין רלג:

רבינו חננאל

עוד שאלו חקק בכותל להשלים ד׳ טפחים בחלון בכמה אמר בעשרה. כלומר מכלל העשרה אמר לו חקקו כולו לכותל שהוא כעין פתח בכמה אמר לו מלא קומתו. ומ״ש דבחלון אמרת די לו בעשרה. חלון בכלל י׳ טפחים וזה מלא קומתו א״ל גבי חלון דאית ליה רווחא מאבראי שנכנס ויוצא מסתלק ליה מן החלון ודיו ד׳ טפחים בתוך י׳ הכא דחקק כל הכותל שוה כפתח ולא מסלק נפשיה מהכא ובעי למיעל ולמיפק בגויה. ואי איכא מלא קומתיה אין ואי לא לא. הא דבעי רב יוסף מרבה עשאו לאילן סולם מהו תיבעי לרבי דאמר כל דבר שמשום שבות כגון עלייה באילן בשבת שהוא משום שבות לא גזרו עלי׳ בין השמשות הני מילי בין השמשות כגון העירוב אבל הכא דבעינן פיתחא כולי יומא לא. או דילמא אפי׳ לרבנן דפליגי עליה דר׳ פיתחא הוא ואריא רביע עליה. פי׳ האילן כמו פתח הוא כיון שיכול לעלות ולירד בו. וגזירת השבת שמנע מלעלות בו. עשאו לאשירה סולם מהו כו׳. ר׳ יהודה דאמר אפי׳ בבית הקברות מפני שהוא יכול לחוץ ולוכל ואמרינן קבר מותר לקנות בית באיסורי הנאה ורבנן פליגי עליה והוא מפורש בפרק בכל מערבין. ופשט ליה אילן מותר אשירה אסור מתקיף לה רב חסדא אדרבה איפכא מסתברא אשירה מותר אילן אסור כו׳ וקי״ל כוותיה דר׳ יוחנן קאי כוותיה דאמר ר׳ יוחנן כל שאיסור שבת גורם לו אסור כל שאיסור דבר אחר גורם לו מותר. רב נחמן בר יצחק מתני להו בהדיא אילן פלוגתא דר׳ יוחנן ורבנן וקי״ל כרבנן: מתני׳ חריץ שבין ב׳ חצירות עמוק י׳ ורחב ד׳ מערבין שנים ואפי׳ מלא קש או תבן. ואסיקנא דתבן נמי חייץ והוה מחיצה מיהו לענין ביטול בחריץ אי בטליה אין ואי לא לא.

מסורת הש״ס

[לעיל לב: וש״נ]
[לעיל לא.]
[שם]
[לקמן פג:]
[עי׳ תוספתא פרה״ם ופי׳ ג״כ נוסח המשנה זו כרב אלפס והרא״ש בהרא״ש]
[לקמן עט.]
[סוכה ד. אהלות פט״ו מ״ו]
[דף יט:]

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה התם וכו׳ בציר מרוחב ארבעה בגובה עשרה הלכך: (ב) ד״ה הכי גרסינן וכו׳ אבל עירובי חצירות להנאתו הוא: (ג) תוס׳ ד״ה אפילו וכו׳ פגה בטמונה בתבן: (ד) ד״ה וכן שתי וכו׳ כדאמר לעיל. כ״כ דף עז ע״ב:

רב נסים גאון

עד כאן לא קאמר רבי התם כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות. עיקר דברי רבי בפרק בכל מערבין (דף לג) וכבר פירשנום למעלה. תיבעי לר׳ יהודה תיבעי לרבנן תיבעי לר׳ יהודה עד כאן לא קאמר ר׳ יהודה דמותר לקנות בית באיסורי הנאה עיקרו בפרק בכל מערבין (דף כו) דתנן ר׳ יהודה אומר אפי׳ בבית הקברות מפני שהוא יכול לחוץ ולאכול: שמעה

גליון הש״ס גמ׳ כל שאיסור דבר אחר גרם ליה מותר. עי׳ לקמן דף פ ע״ב תוד״ה אבל קורה:

לא ביטלו לא אמר רב הונא מאן תנא אהלות רבי יוסי היא אי רבי יוסי איפכא שמעינן ליה דתניא *רבי יוסי אומר תבן ואין עתיד לפנותו הרי הוא כסתם עפר ובטל עפר ועתיד לפנותו הרי הוא כסתם תבן ולא בטיל אלא אמר רב אסי °מאן תנא עירובין רבי יוסי היא רב הונא בריה דרב יהושע אמר טומאה אשבת קרמית הנח איסור שבת דאפילו ארנקי נמי מבטל איניש רב אשי אמר בית אחריץ קא רמית בשלמא חריץ למיטיימיה קאי אלא בית למיטיימיה קאי: נתן עליו נסר שרוחב ד': אמר רבא [א]לא שנו אלא שנתן לרחבו אבל לארכו אפילו כל שהוא נמי שהרי מיעטו מד': וכן שתי גזוזטראות זו כנגד זו: אמר רבא [ב]הא (א) דאמרת זו כנגד זו אין זו שלא כנגד זו לא וזו למעלה מזו נמי לא אמרן אלא שיש בין זה לזה שלשה טפחים אבל אין בין זה לזה שלשה גזוזטרא עקומה היא: **מתני'** *[ג]מתבן [לעיל עח:] שבין שתי הצירות גבוה עשרה טפחים מערבין שנים ואין מערבין אחד אלו מאבילין מכאן ואלו מאבילין מכאן נתמעט התבן מעשרה טפחים מערבין אחד ואין מערבין שנים: **גמ'** אמר רב הונא [ד]ובלבד שלא יתן לתוך קופתו ויאביל ולאוקמי שרי *והאמר רב הונא אמר רבי חנינא [ה]מעמיד אדם את בהמתו על גבי עשבים בשבת ואין מעמיד אדם את בהמתו על גבי מוקצה בשבת [ו]דקאים לה באפה ואזלה ואכלה ולא יתן לתוך קופתו תבן והתניא בית שבין שתי הצירות ומילאהו תבן מערבין שנים ואין מערבין אחד זה נותן לתוך קופתו ויאביל וזה נותן לתוך קופתו ויאביל נתמעט התבן מי' טפחים שניהם אסורים כיצד הוא עושה נועל את ביתו ומבטל את רשותו הוא אסור וחבירו מותר וכן אתה אומר *בגוב של תבן שבין ב' תחומי שבת קתני מיהת זה נותן לתוך קופתו ויאביל וזה נותן לתוך קופתו ויאביל אמרי בית כיון דאיכא (מחיצות ו)תקרה כי מיפחית מינכרא ליה מלתא הכא לא מינכרא ליה מלתא: נתמעט התבן מעשרה טפחים שניהן אסורין: הא עשרה שרי ואע"ג דמידליא תקרה טובא שמע מינה *מחיצות שאין מגיעות לתקרה שמן מחיצות אמר אביי הכא בבית שלשה עשר חסר משהו עסקינן ותבן עשרה ורב הונא בריה דרב יהושע אמר אפילו תימא בבית עשרה ותבן

רש"י

לא ביטלו. לא בטיל ואין הטומאה בוקעת למעלה מן הגג שיש לה אהל לעצמה: רבי יוסי היא. משום דאיירי בה רבי יוסי כדאמרינן לקמן נקיט לה: תבן. מלאוהו תבן ויודעין אנו שאינו צריך לו מכל מקום לא ביטלו בפירוש: הרי הוא כסתם עפר. כעפר שאין אנו יודעין אם עתיד לפנותו אי לא דסתמיה בטיל אלמא לר' יוסי עפר סתם בטיל סתם תבן שאין אנו יודעין אם יצטרך ליטלו לא בטיל: עפר. ויודעין אנו שיפנהו דלאו סתמא הוא: הרי הוא כסתם תבן. שאין אנו יודעין אם יפנהו אם לאו דסתמא לא בטיל: הנח איסור שבת. כגון מתני' כיון דעפר אינו ניטל בשבת סתמיה בטיל: אפילו ארנקי. כיס מלא מעות בטיל שם אבל תבן וקש ניטל למאכל בהמה: למיטיימיה קאי. הלכך סתם עפר בטיל ליה ואפילו לרבנן: בית למיטיימיה קאי. בתמיה: לא שנו. דבעי נסר ד': אלא שנתנו לרחבו. ארכו של דף לרוחב החריץ מספה לשפה כעין גשר: אבל לארכו. שנתן לארכו של חריץ דף ד' אורך על גבי יתדות אצל שפתו שתם קנת רוחב החריץ ומיעטו מד': אפילו כל שהוא. שהיתה דף קצרה (ב) אפילו אינה אלא כאצבע הרי מיעטו לרוחב החריץ מארבעה במשך מדת הפתח ומתני' רחב ד' תנן: זו שלא כנגד זו. שהיתה זו בולטת לרה"ר יותר מחברתה לא סגי להו בנסר ארבעה: אין בין זו לזו ג'. אין רחוקה זו מזו שלשה:

מתני' מתבן. גדיש של תבן ומפסיק על פני רוחב כל החצירות: מאבילין. מן התבן לבהמתן ולא חיישינן דלמא ממעיט תבן מי' דהויא לה חדא רשותא ואסרי אהדדי ולא מסקי אדעתייהו ומטלטלי בחצר דהא לא חיישינן דהא אפילו אימעיט אי לא הוי מיעוט על פני עשר אמות ויותר לא אסרי דהא עד עשר פיתחא הוי ואין בהמה ממעטת כל כך באכילתה בשבת אחד: נתמעט התבן. על (ג) כל החצר או במשך י' אמות ועוד: מערבין אחד. אם נתמעט בחול:

גמ' שלא יתן. בידים לתוך קופתו דלמא שקיל טובא וממעיט ליה מעשרה וקא מטלטל בחצר האוסרת ומאבילין דקתני במתני' שהבהמה באה ואוכלת והתם לא חיישינן לדלמא ממעיט דבהמה קלי קלי אכלה ליכא אחריגא לא יתן לתוך קופתו משום דמוקצ' מאתמול למחיצה זו: ולאוקמי. בהמתו על התבן כדי לאכול שרי ולא גזרינן דילמא שקיל בידים וספי לה אלמא חמיר עליה איסור דרבנן ולא עבר עליה: והא א"ר חנינא מעמיד אדם את בהמתו ע"ג עשבים. מחוברים לאכול ולא חיישינן דלמא עקר בידים ומאכיל לה דהא חמיר עליה איסור שבת אבל איסור מוקצה קיל ליה וחיישינן דלמא שקיל בידים וספי לה ה"נ כיון דאיסורא דרבנן הוא דאיכא ניחוש: דקאים באפה. מתני' לאו דמוקים לה עלה בידים אלא קאי באפה שלא תלך במקום אחר ואיהי אזלה ואכלה וכולי האי לא גזור רבנן: בית שבין שתי חצירות. ושני בתים משתי החצירות פתוחין לו: כיצד הוא עושה. להתיר מיהת את האחד נועל את ביתו הפתוח לאותו בית ומבטל את רשותו ולקמן [עמוד ב] פריך תרתי למה לי נעילה וביטול: הוא אסור. להוציא מתוכו בית לחצר שלו שהרי ביטל רשותו וכל הבית כחצר אחרת הוא: בגוב שבין שני תחומי שבת. בור רחב להכנים בו תבן ואם בין שני תחומין הוא חציו בתחום עיר זו וחציו בתחום עיר זו אלו נוטלין ואוכלין מתוך תחומן ביום טוב וכן אלו ואין חוששין שמא אלו יקחו מן התחום השני: כיון דאיכא תקרה. ניכר שגג הגדיש מתרחק מן התקרה ואי מפחית מעשרה רמי אנפשיה ופריש ולאיסורא דמוקצה נמי אין אסור משום מוקצה אלא מי' ולמטה דכל מעשרה ולמעלה לאו *[נ"ל עורך] צורת מחיצה היא אבל מתני' דקאי מתבן בחצר ואין עליו תקרה לא מינכרא מילתא: שמעת מינה מחיצות. המפסיקות בבית ואין מגיעות לתקרה שמן מחיצות ותיובתא דמאן דאמר בפרק הדר (לעיל דף עב.) גבי ה' חבורות ששבתו בטרקלין דבמחיצות י' שרו ב"ה ומשום דאין מגיעות לתקרה לא מפלגי דיורין:

תבן

תוספות

היא ברייתא דלאו להביא ברייתא כיון שיכול להביא המשנה ומה שאומר בפ"ק דסוכה (דף ד.) תבן ואין עתיד לפנותו ועפר סתם מחלוקת ר' יוסי ורבנן אע"ג דבמתני' דאהלות לא איירי רבנן מידי בתבן מ"מ מכל שכן דעפר שמעינן דבעי ביטול והא דפשיטא ליה תבן וביטלו הוה מיעוט לרבנן שפיר שמעינן מכל שכן דכרי דתבואה דמהני ביטול והא דקאמר התם עפר סתם מחלוקת רבי יוסי ורבנן הוה מצי למימר נמי עפר ואין עתיד לפנותו דבהא נמי פליגי רבנן ואמרי דלא בטיל אלא אם כן ביטלו ואין עתיד לפנותו לאו היינו ביטלו כדמוכח התם אלא משום רבי יוסי נקט עפר סתם ולא חש להאריך ולמינקט תרוייהו: **מאן** תנא אהלות ר' יוסי היא. אע"פ שלא היה יודע ברייתא זו דקא מייתי יודע היה שרבי יוסי דיבר על ההיא משנה דאהלות וכי האי גוונא איכא בפרק קמא דיומא (דף יד:) גבי מאן תנא תמיד ר"ש איש המצפה היא: **הרי** הוא כסתם עפר ובטל. וטומאה בוקעת ועולה כדקתני באהלות וא"ת והא ר' יוסי קסבר דטומאה טמונה אינה בוקעת בפ' העור והרוטב (חולין דף קכה:) דקאמר ר' יוסי חבילי המטה וסריגי החלונות שפירשו על פני המת באויר הנוגע שלא כנגד הנקב טהור ומוקי לה בסמוכין לו בפחות מטפח ואומר ר"י דמ"מ מהני ביטול לענין שלא יבא טומאה לכלים שבצידו והא דא"ר יוסי בפרק הישן (סוכה כא:) במקומו היה עומד וממלא מפני קבר התהום היינו דוקא בקבר דכתיב קרא (במדבר יט) או בקבר שהמאהיל על הקבר טמא אבל בעלמא קסבר ר' יוסי דאינה בוקעת וטהור: **דקאים** לה באפה ואזלה. ואם תאמר אם כן מאי איריא דנקט רב הונא שלא יתן לתוך קופתו ויאכיל כיון דאסור אפילו להעמידה אע"ג דלא מטלטל וי"ל דאי הוה נקט ליה אסור להעמיד לא הוה ידעינן מאי טעמא כל כמה דלא אשמעינן שאסור לטלטל הלכך אשמעינן שאסור ליתן לתוך קופתו משום דלמא מיפחית ולאו אדעתא וממילא ידעינן דאסור להעמיד: **וכן** אתה מוצא בגוב של תבן. פירש בקונטרס גוב בור ולא שייך בור גבי תבן ויש מפרשים לשון קש וגבבא: **שמע** מינה מחיצות שאין מגיעות לתקרה שמן מחיצות. בתמיה פי' במחיצות עראי כי הך ולעיל (עב:) פסקינן כרבי יהודה הסבר דאמר לב"ה עירוב אחד לכולן במחיצות שאינן מגיעות לתקרה והתם נמי במחיצות עראי איירי כדפי' התם (ד):

הכל

מסורת הש"ס

[תוספתא דאהלות פט"ו סוכה ד.]

שבת קכב.

[גי' הערוך ע' גב א' בגיב של תבן פי' תבן מעובה כמו חבילות]

רש"ל מ"ז

[לעיל עב.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר רבא הא דתנן וכן שתי גזוזטראות וכו' זו כנגד זו אין זו שלא כנגד זו או זו למעלה מזו לא וזו למעלה מזו נמי: (ב) רש"י ד"ה אפילו כו' ואפילו אינה: (ג) ד"ה נתמעט התבן על פני רוחב כל החצר: (ד) תוס' סד"ה שמע וכו' כדפירש התם. נ"ב בד"ה במחיצות:

גליון הש"ס

גמ' מאן תנא עירובין ר' יוסי היא. עיין לקמן דף פד ע"א תד"ה בור מאי איכא למימר:

רבינו חננאל

בסתמא לא בטיל. ופריק רב הונא מאן תנא אהלות ר' יוסי ופליג אתנא דידן איני והא ר' יוסי איפכא קתני (דתנן) [דתניא] בתוספתא] באהלות פ' [ט"ו] ר' יוסי אומר תבן ואין עתיד לפנותו הרי הוא כסתם עפר ובטל. עפר (ואין עתיד) [ועתיד] לפנותו הרי הוא כסתם תבן ואינו בטל קתני מיהת הרי הוא כסתם עפר ובטל מכלל דר' יוסי סבר עפר סתם בטל אלא תנא דעירובין הוא ר' יוסי ופליג עליה תנא דאהלו' רב הונא בריה דרב יהושע א' גבי איסור שבת אפי' ארנקי בטיל וכ"ש עפר או צרורות רב אסי אמר בית אחריץ לא רמינן חריץ למטמייהו קאי הלכך סתמא בטיל אבל בית לאו לטימליה קאי הלכך אי פריש דבטליה אין אי לא לא: **מתני'** נתן עליו נסר שרחב ד' טפחים כו' אמר רבה לא שנו שאם נתן בחריץ נסר פחות מד' טפחים מערבין שנים ואין מערבין אחד אלא בזמן שהושים זה הנסר מזה הצד לצדו האחר של חריץ לרחבו אבל אם נתן זה הנסר לארכו של חריץ מצד אחר של חריץ אפי' פחות מד' מערבין אחד שהרי מיעט החריץ מד' טפחים לפי שרחב החריץ שנינו כי הוא [רוחב ד' ואם] נתן בו זה הנסר לארכו [הרי] מיעט רחבו מד' טפחים אמר רבא הא דתנן וכן ב' גזוזטראות זו כנגד זו מותר אבל זו שלא כנגד זו או למעלה מזו [לא] ולא אמרן [אלא] שיש ביניהן ג' טפחים אבל אין [ביניהן] ג' טפחים עקומה היא ושרי: **מתני'** מתבן שבין ב' חצירות גבוה י' טפחים מערבין שנים ואין מערבין אחד. אלו מאכילין מיכן ואלו מאכילין מיכן. ואוקימנא מתבן שבין ב' חצירות גבוה י' טפחים לא שרי לכל חד וחד מינייהו אלא למיקם באפי בהמתו ממילא ואזלא ואכלה אבל ליתן תבן לתוך קופה או להעמידה על המתבן ולהאכילה אסור. ואם הוא מתבן בתוך הבית גבוה י' טפחים והבית בין שתי החיצונות זה נותן לתוך קופתו ומאכיל וזה נותן לתוך קופתו ומאכיל. ומ"ש בית דאית ליה מחיצות ותקרה כי מיפחית התבן מי' טפחים מינכרא מילתא דחזי ליה דקא מירחק מן התקרה וכיון דתתמעט מעשרה טפחים ידע דתרווייהו אסירי ואי בעי נועל פתח ביתו ומבטל רשותו והוא אסור וחבירו מותר. וכן אתה אומר בגיב של תבן. פי' תבן מעובה כמין חבילות שבין ב' תחומי שבת. דין (גבוה) [גיב של תבן] ודין מתבן שבין ב' חצירות אחד הוא ולא שרו אלא למיקם באפי בהמתו ותיזיל היא ותיכול. אבל לתת לתוך קופתו או להאכילה הוא לא (דבר) [דכר] מפחית

עין משפט נר מצוה

ל א מיי' פ"ג מהלכות עירובין הלכה יג טוש"ע א"ח סי' שעב סעיף יז:

לא ב מיי' שם הלכה יד טור ש"ע א"ח סי' שעג:

לב ג ד מיי' שם הלכה ג טוש"ע א"ח סי' שעב סעיף יט:

לג ה מיי' פכ"א מהל' שבת הלכה לו סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שכד סעיף יג:

לד ו מיי' שם וטוש"ע שם וסי' שעב סעיף יט:

רב נסים גאון

שמעת מינה מחיצות שאין מגיעות לתקרה שמן מחיצות הוויא דהא מילתא בפרק הדר עם הנכרי (דף עב) פליגו בה ר' חייא ור' שמעון בר' חד אמר מחלוקת במחיצות שאין מגיעות לתקרה ויש בה עוד הדברים של ענין דיורין הבאין בשבת:

לא

ותבן שבעה ומשהו דכל *פחות משלשה כלבוד דמי בשלמא לאביי היינו דקתני מעשרה אלא לרב הונא בריה דרב יהושע מאי מעשרה מתורת עשרה: שניהן אסורין: שמע מינה דיורין הבאין בשבת *אסורין דלמא דאימעט מאתמול: כיצד הוא עושה נועל את ביתו ומבטל רשותו: תרתי הכי קאמר או נועל את ביתו או מבטל את רשותו ואיבעית אימא לעולם תרתי ביון דדש ביה אתי לטלטולי: הוא אסור וחבירו מותר: פשיטא לא צריכא דהדר אידך ובטיל ליה לחבריה והא קמ"ל *דאין מבטלין וחוזרין ומבטלין: וכן אתה אומר בגוב של תבן שבין שני תחומי שבת: פשיטא לא צריכא לרע"ק *דאמר תחומין דאורייתא מהו דתימא ליגזור דלמא אתי לאיחלופי קמ"ל:

מתני' *כיצד משתתפין במבוי *מניח את החבית ואומר הרי זו לכל בני מבוי ומזכה להן *על ידי בנו ובתו הגדולים וע"י עבדו ושפחתו העברים וע"י אשתו אבל אינו מזכה לא ע"י בנו ובתו הקטנים ולא ע"י עבדו ושפחתו הכנענים מפני שידן כידו: **גמ'** אמר רב יהודה *חבית של שיתופי מבואות צריך להגביה מן הקרקע טפח אמר רבא הני תרתי מילי סבי דפומבדיתא אמרינהו חדא הא אידך *המקדש אם טעם מלא לוגמיו יצא ואם לאו לא יצא אמר רב חביבא הא נמי סבי דפומבדיתא אמרינהו *דאמר רב יהודה אמר שמואל *עושין מדורה לחיה בשבת סבור מינה לחיה אין לחולה לא בימות הגשמים אין בימות החמה לא איתמר אמר רב חייא בר אבין אמר שמואל *הקיז דם ונצטנן עושין לו מדורה בשבת ואפילו בתקופת תמוז אמר אמימר הא נמי סבי דפומבדיתא אמרינהו *דאיתמר איזו היא אשירה סתם אמר רב כל שמשרתי עו"ג שומרין אותה ואין

תבן שבעה ומשהו. ולקמן פריך הא נתמעט מעשרה קתני: שניהן אסורין. לעיל קאי דקתני נתמעט התבן מעשרה אסרי אהדדי: שמע מינה דיורין הבאין בשבת. כי הכא דאמש לא היו דיורין אלו שולטין מן התבן והלאה ועכשיו הן שולטין בכל הבית: אסורין. ולא אמר שבת הואיל והותרה הותרה ופלוגתא היא בפ"ק(דף יז:)(א)גבי שיירא שחנתה בבקעה*: או נועל את ביתו. דגלי דעתיה דאסתלק מהכא והיינו ביטוליה: ואיבעית אימא לעולם תרתי. ולענין היתר חבירו בחדא סגי ומיהו לדידיה בעי למיעבד הרחקה דלא ליתי לטלטולי והוא הדין דסבירא ליה להאי תנא בכל מבטלי רשות דבעי לנעול: לא נריכא אלא דהדר. האי מקבל רשותו ובטיל ליה רשותיה להאי מבטל לאחר שעשה נרכיו: פשיטא. מאי אולמיה דתחומין מחיצות הא והא דרבנן היא: דרע"ק במסכת סוטה בפרק כשם (דף כז.):מהו דתימא ניגזור דלמא אתי לאיחלופי. וליקח מתחום שאינו שלהן וקא עברי אדאורייתא: **מתני'** מניח את החבית. משלו אם ירצה: ומזכה להן על ידי בנו ובתו. ואומר להן קבלו חבית זו וזכו בה לשם כל בני מבוי: שידן כידו. ולא זכייה היא: **גמ'** צריך להגביה מן הקרקע. כשהוא מזכה אותה להן דכל כמה דמנחא ברשותיה לא הויא זכייה והכי תני לה בתוספתא (פ"ו) אם משלהן אין צריך לזכות ואם משלו השליח מגביה מן הקרקע ואומר זכיתי *לכם: סבי דפומבדיתא. רב יהודה וישיבתו בשילהי פ"ק דסנהדרין*: מדורה. היסק גדול: איזו היא אשירה סתם. אף על גב דלא חזינן ליה דפלחוה מחזקינן לה בהכי: ואין

דכל פחות מג' כלבוד דמי. ולאביי אע"ג דבעלמא מהני לבוד בכי האי גוונא כדאשכחן לעיל (דף טז:) גבי חבלים הכא לא חשיב ליה דהא מחיצות שאין מגיעות נמי לא מחשבי להו הכא: **שמע** מינה דיורין הבאין בשבת אסורין. יש דיורין הבאין בשבת שאסורין כגון ישראל וגר ששרויין *בדירה אחת ומת גר מבעוד יום כדאמר בפרק הדר (לעיל דף ע:) והכא בדיורין הבאין בשבת על ידי נפילת מחיצה שבין שתי חצירות איירי [דפליגי ביה רב ושמואל] רש"ל ומיבעיא ליה לרב אושעיא בפרק כל גגות (לקמן דף צג:): **ואיבעית** אימא לעולם תרתי. פי' בקונטרס ולענין היתר חבירו בחדא סגי מיהו לדידיה בעי למיעבד הרחקה דלא ליתי לטלטולי והוא הדין דסבירא ליה להאי תנא בכל מבטלין רשות דצריך לנעול וקשה תימה באנשי חצר ששכח אחד מהן ולא עירב היאך יכנס ויצא אם לא דרך חצר אם צריך לנעילת דלת ושמא י"ל דבעי נעילת דלת ובשעה שיצטרך להיכנס ולצאת יפתח וינעול אחר כך וקשה נראה דדווקא הכא צריך נעילת דלת שעד עתה הורגלו לטלטל בלא שום עירוב שהיה תבן מפסיק ואיכא למיחש כדאמר כיון דדש ביה אתי לטלטולי אבל באנשי חצר ששכח אחד מהן ולא עירב ולא הורגל לטלטל באותה חצר אלא על ידי עירוב או ביטול רשות הלכך לא בעי נעילת דלת ונראה דהכא נמי לא בעו לנעילת דלת אלא שבת ראשונה שאחר המיעוט כיון שבשבת שעברה היו מטלטלין שם בלא עירוב ובלא ביטול רשות אבל לשבת אחרת לא יצטרכו עוד לנעול דאין סברא שעד לעולם יהא צריך נעילה ולא גשוה אותו לשאר ביטול בשביל שהיתה שם מחיצה מפסקת פעם אחת ולעיל בפרק הדר (דף סח.) דאמר להו רבא פנו לי מאני מבי גברי לבי נשי [ופי' שם הקונטרס רש"ל דפינה כליו שלא יבוא להוציא משם לחצר] משמע קצת דחיישינן שמא יטלטל ומיהו אדרבה משמע דלא הוו בעו נעילת דלת וגם רבא שצוה לפנות כליו משמע דוקא לפי שביטל הוצרך לפנות שלא יוציא בשוגג ויאסור אבל אם לא היה מבטל לא היה צריך לא הוא ולא שאר בני החצר לפנות כלים ולא לנעול ומיהו מצי למימר כמו שפי' בקונטרס דליכא למיחש דלמא אתי לטלטולי אלא כשרואה אחרים מטלטלין ויותר נראה הטעם דלמא יוציא ויחזיק ונראה דאם הלכה כר' יהודה *דאמר בשוגג אינו אוסר אין נראה שיהא טעם שלא יוציא במזיד ויאסור דאין לחוש שיוציא במזיד באיסור: **והא** קמ"ל דאין מבטלין וחוזרין ומבטלין. ומהך ברייתא לא תיקשי לרב דאמר פ' הדר (לעיל דף סח:) חוזרין ומבטלין דהוא מוקי מילתיה כתנאי כדקאמר רב ששת התם: **ומזכה** להם על ידי בנו ובתו הגדולים כו'. אומר ר"ת דלר' יוחנן דאמר בפ"ק דב"מ (ד' יב:) גבי מציאה לא גדול גדול ממש והוא הדין הכא וצריך ליזהר שלא לזכות העירוב ע"י בנו הגדול הסמוך לשלחנו דידו כיד אביו הוא ואע"ג דשמואל פליג עליה התם ואומר גדול גדול ממש קיימא לן כרבי יוחנן לגבי שמואל ואין לתמוה לרבי יוחנן היאך יש יד לקטן לזכות דהא מה כפשך אמה העבריה [נמי] קטנה היא דאי אתיא שערות מאי בעיא גביה וקתני דמזכה על ידה ואע"ג דבעלמא אין קטן זוכה לאחרים *שאני שיתופי מבואות דרבנן והכי איתא בהדיא בפרק התקבל (גיטין דף סד:) ואם תאמר אמה העבריה היכי זוכה והלא היא סמוכה על שלחן רבה ואר"ת דבשכרה קא אכלה ולר"י נראה דלא מהני טעמא דסמוך על שלחן אלא בבנו שרגיל לפרנסו ואם לא יהיה מציאתו לאביו יש לחוש שלא יתן לו מזונות אבל שאר בני אדם הסמוכים על שלחנו של בעל הבית אין מציאתן שלו ומיהו בתו אפילו נערה ואינה סמוכה על שלחנו מציאתה לאביה משום איבה ודילמא מסר לה למנוול ומוכה שחין כדאמר בפ' נערה בכתובות (דף מז.) דטעמא דאיבה שייך אפילו באינה סמוכה ואפילו בנערה: **ועל** ידי אשתו. בסוף נדרים (דף פח:) מוקי לה שיש לה בית בתוכו מבוי דמגו דזכייה לנפשה זכייה נמי לאחריני אבל אין לה בית לא דיד אשה כיד בעלה ואם תאמר אי במקבלת פרס הא אינה צריכה לזכות לעצמה כדאמר פרק הדר (לעיל עג.) דרבי יהודה בן בתירא מתיר בנשים ואוסר בעבדים ואע"ג דהתם בעירוב בא אלנו הכא נמי כיון שהוא מזכה להם מסתמא מניח העירוב בביתו ואי אינה מקבלת פרס אפילו אין לה בית נמי תזכה להם דאין ידה כיד בעלה וי"ל דהכא כשנותן לה הבעל מעות למזונות וכי האי גוונא לא חשיבא מקבלת פרס אלא אם כן הביאה המאכל והמשתה מתוך ביתו ואוכלת אי נמי הכא במספקת במעשה ידיה ולענין מציאה ולכל דבר הוי ידה כיד בעלה דכסמוכה על שלחנו דמיא ולענין מקבלת פרס לא דמיא ואם תאמר א"כ בנו ובתו הקטנים יזכו לאחרים בעירובם כי האי גוונא על ידי מיגו כשיש להם בית באותה חצר וכן עבדו ושפחתו הכנענים דהא ודאי יש להם זכייה לענין עירוב כיון שאוסרין כשיש להם חצר או בית כדאמר לעיל דאוסר בעבדים ומתיר בנשים ולענין עירובי תחומין דאמרינן בריש כיצד משתתפין (לקמן דף פב:) שהרב מערב על ידם אטו אם ליתיה לרבם נאמר שלא יוכלו לערב סתמא דמלתא תקינו להו רבנן זיכוי לענין עירוב ונראה לר"י דלפי המסקנא דנדרים אתי כר' יהודה בן בבא דמתיר בעבדים ואוסר בנשים לעיל בפרק הדר [עג.] ותרווייהו מקבלי פרס ואשתו נריכה לערב אבל עבד אין צריך לערב: **צריך** להגביה מן הקרקע טפח. מכאן אין להוכיח דהגבהה סגי בטפח *דשאני שיתופי מבואות דרבנן תדע דהא לא קאמר הכא לאשמעינן דין הגבהה בכל מקום*): **אם** טעם מלא לוגמיו. פירש ר"ת דהא מלא לוגמיו לאו דווקא מלא לוגמיו אלא ר"ל כדמפרש בפ' בתרא דיומא (דף פ.) כל שאילו מסלקו לצד אחד ונראה כמלא לוגמא ובפ' בתרא דיומא (שם) מוכח דמלא לוגמיו כפים מרביעית ובערבי פסחים (דף קח:) אמר דבארבע כוסות יש שיעור רביעית וכוס של קידוש אחד מהן והיך יטעום מלא לוגמא הא אין בו כל כך:

רב

עין משפט נר מצוה

לה א מיי' פ"א מהלכות עירובין הלכה יז סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' שמו סעיף ט:

[נ"ל במגורה]

לו ב מיי' שם הלכה כ וטוש"ע שם סעיף י:

לז ג מיי' שם הלכה יז וטוש"ע שם סעיף ט:

לח ד מיי' פכ"ט מהל' שבת הלכה ז סמג עשין כט טוש"ע א"ח סי' רעא סעיף יג:

לט ה ו מיי' פ"ב מהל' שבת הלכה יד סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שכח סעיף יח וסי' של סעיף ו:

רבינו חננאל

מפחית מי' טפחים כיון דליכא תקרה לא מינכרא מילת':ואוקימנא דהאי בית דאית ביה האי תיבנא גובהו י"ג טפחים חסר משהו והתבן י' טפחים (חסר משהו) דכל פחות מג' כלבוד דמי שנמצא התבן כאילו מגיע עד שמי תקרה דבעינן מ ח י צ ו ת המגיעות לתקרה מדקתני הוא אסור וחבירו מותר ש"מ דקסבר אין מבטלין וחוזרין ומבטלין. וכן אתה אומר בגיב של תבן שבין ב' תחומי שבת פשיטה לא צריכא לר' עקיבא דאמר תחומין דאורייתא:מתני' כיצד משתתפין במבוי כו' אמר רבה חבית של שיתופי מבוי צריך להגביהה מן הקרקע טפח והמקדש אם טעם מלא לוגמיו יצא. ואם לאו לא יצא. הני מילי תרי סבי דפומבדיתא אמרוה. שמואל אמר (אף) עושין מדורה לחיה בשבת סבור מינה לחיה אין לחולה לא אמר שמואל הקיז דם ונצטנן עושין לו מדורה אפי' בתקופת תמוז כו'. איזו היא אשירה אמר רב כל שהכומרים שומרין אותה

רב נסים גאון

לא צריכא לר' עקיבא דאמר תחומין דאורייתא כבר פירשנוה למעלה דעיקר דברי ר' עקיבא במס' סוטה (דף כז):

[וע"ע תוס' ב"ק כט: ד"ה אלא ותוס' כתובות לז. ד"ה הלי וד"ה נימא ותוס' קידושין כו. ד"ה אי נמי]

מסורת הש"ס

לעיל טז.

[נ"ל ומת אחד מהן ע' מהרש"א על תוס' ד"ה ש"מ]

כד"י אוסרין וכן פי' שם ברש"י ותוס'

[לעיל סח.]

[לקמן קג. סוטה כז:וש"נ]

לעיל עג:נדרים פח: גיטין סד:

נ"ל להם

[דף יז:]

שבת קכט.

ע"ז מח.

[לעיל סט.]

הא אמרי' בפ' התקבל שאני שיתופי מבואות דרבנן וא"ת אמה וכו' כצ"ל רש"ל

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אסורין וכו' בפ"ק. נ"ב פלוגתא דרב הונא ור' יצחק בדף יז ע"א:

[קידושין כב:]

ואין טועמין מפירותיה ושמואל אמר [א]כגון דאמרי הני תמרי לשיכרא דבי נצרפי דשתו ליה ביום חגם (אמר אמימר) ואמרו לי סבי דפומבדיתא הלכתא כוותיה דשמואל מיתיבי כיצד משתתפין במבוי מביאים חבית של יין ושל שמן ושל תמרים ושל גרוגרות ושל שאר מיני פירות אם משלו צריך לזכות ואם משלהן צריך להודיע ומגביה מן הקרקע משהו מאי משהו נמי דקאמר טפח איתמר שיתופי מבואות רב אמר אין צריך לזכות ושמואל אמר צריך לזכות עירובי תחומין רב אמר צריך לזכות ושמואל אמר אין צריך לזכות בשלמא לשמואל הכא תנן והכא לא תנן אלא לרב מאי טעמא תנאי היא דאמר רב יהודה אמר רב מעשה בכלתו של רבי אושעיא שהלכה לבית המרחץ וחשכה לה ועירבה לה המותה ובא מעשה לפני רבי חייא ואסר אמר לו רבי ישמעאל ברבי יוסי בבלאי כל כך אתה מחמיר בעירובין כך אמר אבא כל שיש לך להקל בעירובין הקל ואבעיא להו משל חמותה עירבה לה ומשום דלא זיכתה לה או דילמא משלה עירבה לה ומשום דשלא מדעתה אמר להן ההוא מרבנן ורבי יעקב שמיה לדידי מיפרשא לה מיניה דרבי יוחנן משל חמותה עירבה ומשום דלא זיכתה לה אמר ליה רבי זירא לרבי יעקב (*בריה) דבת יעקב כי מטית התם אקיף וזיל לסולמא דצור ובעי' מיניה מרב יעקב בר אידי בעא מיניה משל חמותה עירבה ומשום דלא זיכתה לה או דלמא משלה עירבה ומשום דשלא מדעתה אמר ליה משל חמותה עירבה לה ומשום דלא זיכתה לה אמר רב נחמן נקטינן [ב]אחד עירובי תחומין (א) [ג]ואחד עירובי חצירות [ד]ואחד שיתופי מבואות צריך לזכות בעי רב נחמן עירובי תבשילין צריך לזכות או אין צריך לזכות אמר רב יוסף ומאי תיבעי ליה לא שמיע ליה הא דאמר ר"נ בר רב אדא אמר שמואל [ה]עירובי תבשילין צריך לזכות אמר ליה אביי פשיטא דלא שמיע ליה דאי שמיע ליה מאי תיבעי ליה אמר ליה אטו עירובי תחומין מי לא אמר שמואל אין צריך לזכות ואמר איהו צריך לזכות הכי השתא בשלמא התם פליגי רב ושמואל וקא משמע לן כחומרין דמר וכי חומרין דמר אבל הכא אי איתא דשמיע ליה מי איכא דמאן דפליג ההוא טורזינא דהוה בשיבבותיה דרבי זירא א"ל אוגיר לן רשותך לא אוגיר להו אתו לקמיה דר' זירא אמרו ליה מהו למיגר מדביתהו אמר להו הכי אמר ר"ל משמיה דגברא רבה ומנו רבי חנינא [ו]אשתו של אדם מערבת שלא מדעתו ההוא טורזינא דהוה בשיבבותיה דרב יהודה בר אושעיא אמרי ליה אוגר לן רשותך לא אוגר להו אתו לקמיה דרב יהודה בר אושעיא אמרי ליה מהו למיגר מדביתהו לא הוה בידיה אתו לקמיה דרב מתנה לא הוה בידיה אתו לקמיה דרב יהודה אמר להו הכי אמר שמואל אשתו של אדם מערבת שלא מדעתו מיתיבי נשים שעירבו ונשתתפו שלא מדעת בעליהן אין עירובן עירוב ואין שיתופן שיתוף לא קשיא [ז]הא דאסר הא דלא אסר הכי נמי מסתברא דא"כ קשיא דשמואל אדשמואל דאמר שמואל [ח]אחד מבני מבוי שרגיל להשתתף עם בני מבוי ולא נשתתף בני המבוי נכנסין לתוך ביתו ונוטלין שיתופן ממנו בעל כרחו רגיל אין שאין רגיל לא שמע מינה לימא מסייע ליה [ט] כופין אותו לעשות לחי וקורה למבוי

שאני

רש"י

ואין טועמין מפירותיה. דאי לאו דפלחוה לא הוו פרשי מינה : נצרפי. שם ע"ז שהיתה באותה מדינה : צריך להודיע. אם חפצין בכך שמא מקפידין בעירובין ואמר (*בפ"ק) המקפיד על עירובו אינו עירוב שעינו צרה באותה פת ליתן לחביריו אבל משלו אין צריך להודיעו דזכין לו לאדם שלא בפניו : הכא תנן. בעירובי חצירות ומזכה להן : הכא לא תנן. בעירובי תחומין קתני לקמן (דף פב.) כיצד משתתפין בתחומין כו' ולא קתני ומזכה להן : שהלכה לבית המרחץ. מבעוד יום חוץ לתחום עירה וחשכה לה ואסר לה לחזור : ר' חייא בבלי היה כדאמרינן במסכת סוכה (דף כ.) עלו ר' חייא ובניו ויסדוה : ואיבעיא להו גרסינן: *בריה דבת יעקב. אביו לא היה הגון לפיכך לא הזכירו : אקיף. הרבה עלי הדרך בשבילו : וזיל אסולמא דצור. דרך מסילת (ב) צור: רבי חייא קאי כרב בתחומין וגבי חצירות טעמא דרב משום דכיון דקאסר עליה גמר ומקני ואין צריך זכייה ואע"ג דמתני' פליגא עליה דרב רב תנא ופליג : מי איכא למאן דפליג. מי אשכחן דפליג איניש עליה : טורזינא. נכרי היה ממונה על כלי זיין העשויין לשמירת העיר להלחם על הצרים ודר בעיר : הא דאסר. על בני המבוי לא בעינן דעתיה ומתני' בדלא אסר כגון חצר שבין שני מבואות ורגילה עם זה ולא עם זה : הכי נמי מסתברא. דמודה שמואל היכא דלא אסר : ולא נשתתף. אינו רוצה ומתכוין לאסור עליהן :

שאני

תוספות

רב אמר א"צ לזכות. דכיון דאסר עליה גמר ומקני ליה ובתחומין צריך לזכות דלא אסר עליה ולא גמר ומקני כדפירש בקונטרס ולשמואל במבוי צריך לזכות דלמקני רשות הוא דקסבר עירוב משום קנין בפ' מי שהוציאוהו (לעיל דף מט.) אפילו למ"ד עירוב משום דירה צריך לזכות כדי שיהא קונה דירה בבית חבירו ובתחומין סבר שמואל דאין צריך לזכות דלא קני רשות אחרים הוא אי נמי כיון דאין מערבין עירובי תחומין אלא לדבר מצוה משום מצוה גמר ומקני ועוד כיון דעירובי תחומין אין מערבין אלא מדעתו אמירתו כשהוא אומר לך וערב לי חשובה כזכייה והשתא יש דברים שאנו מחמירין בחצירות מתחומין דלחצירות צריך לזכות לשמואל ובעי פת ובתחומין אין צריך לזכות ואין צריך פת ויש דברים שאנו מחמירין בתחומין טפי דבתחומין בעי ב' סעודות לכל אחד ובחצירות בזמן שהן מרובין סגי [במזון ב' סעודות לכולם ובזמן שהן מועטין סגי] בגרוגרת לכל אחד כדאמרינן *סוף פירקין והשולח עירוב ביד חרש שוטה וקטן אינו עירוב בתחומין ובחצירות קטן גובה את העירוב :

מעשה בכלתו כו'. °פי' בקונטרס דהאי עובדא בתחומין הוה ואע"ג דבחצירות פליגא מתני' עליה דרב רב תנא הוא ופליג וקשיא דעיקר הקושיא לא היתה אלא מחצירות ומהא לא מסני מידי וי"ל דבעירובי חצירות היה המעשה וכן פירש רבינו חננאל ורב סבר כרבי ישמעאל וקסבר רב דתנא דידן תנא בחצירות דבעינן זיכוי כל שכן בתחומין דתחומין לכולי עלמא בעי זכיה ולפירוש הקונטרס דמוקי לה בתחומין יש לומר דרבי חייא ורבי ישמעאל בר' יוסי משום אביו אזדו לטעמייהו דר' חייא אית ליה לעיל בספ"ק *דתחומין דאורייתא ולהכי מחמיר בהו ור' יוסי דמיקל לטעמיה דאמר לעיל (דף לה.) ספק עירוב כשר:

אמר רב נחמן נקיטינן אחד עירובי תחומין ואחד שיתופי מבואות צריך לזכות. וכן הלכה וכן פסק בשאלתות *בפרשת ויהי בשלח דכולם צריכין לזכות עירובי תחומין וחצירות ושיתופי מבואות ועירובי תבשילין ואע"ג דבעי רב נחמן עירובי תבשילין מאי הא מסיק אביי דלא שמיע ליה דשמואל דאי שמיע ליה לא הוה מיבעיא ליה :

אתו לקמיה דרב יהודה אמר להו הכי אמר שמואל אשתו של אדם כו'. ואם תאמר ואמאי לא מייתי מדרב יהודה דאמר בריש הדר (לעיל דף סד.) משמיה דשמואל שכירו ולקיטו של נכרי נותן עירובו ודיו °וכל שכן אשתו והוה מייתי מנכרי אנכרי ויש לומר °דאשתו אאשתו ניחא ליה לאתויי : רגיל אין שאינו רגיל לא. דרגיל אסר כמו פתח הרגיל אבל שאינו רגיל אינו אוסר ונוטלים שיתופו בעל כרחו דקאמר היינו של בעל הבית אבל דעת אשתו צריך ואף על גב דאסיקנא דאשתו של אדם מערבת שלא מדעתו אין ללמוד מכאן שתוכל לזכות לבני המבוי ולבני חצר לתת פת עבורם נהי דבשביל עצמה יכולה ליתן שלא מדעת בעלה אין לה כח לזכות לשכיניה שלא מדעת וצריך ליזהר שלא תזכה האשה לשכיניה כשאין בעלה בעיר ואף על גב דאם כל אחד ואחד נותן פת נראה דשרי אפילו לא אסרי אהדדי כל זמן שלא מיחה הבעל דמסתמא לא קפיד מכל מקום אין לסמוך על זה לענין שתוכל לזכות לאחרים ואם אין הבעל והאשה בעיר אלא בני ביתו צריך לדקדק אם יכולין לערב בני ביתו בלא רשות משל בעל הבית דהא בסמוך [עמוד ב] תנן ניתוספו עליהן מוסיף וצריך להודיע וכשכלה האוכל נמי קתני דצריך להודיע ממין אחר :

שאני

מסורת הש"ס

[נ"ל בפ"ד דף מט.]

פ"ז מ"ו

[נ"ל בריה]

[נ"ל בריה]

הגהות הב"ח

(א) גמ' נקטינן אחד עירובי תחומין (ואחד עירובי חצירות) תא"מ ונ"ב ס"א נמחק : (ב) רש"י ד"ה וזיל אסולמא וכו' צור הס"ד ואח"כ מ"ה שהלכה לבית המרחץ מבעו"י חוץ לתחום עירה וחשכה לה ואסר לה לחזור הס"ד :

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מעשה כו'. לא ידעתי למאי נדחקו רש"י ותוס' בזה הא י"ל בפשוטו דרב ס"ל מסברא כהתנא דתחומין דים לו אסמכתא מקרא חמור מחצירות או מטעם דבחצירות דאסרי אהדדי גמר ומקני . וא"כ דר"י בר"י דס"ל דבתחומים א"צ לזכות כ"ש בחצירות ואף כן הנה מסייע לו דבחצירות א"צ לזכות . אלא דרב עצמו מחמיר בתחומין כר"ח דאסר בתחומין ופשוט : ד"ה אתו לקמי' . וכ"ש אשתו . עי' לעיל דף סה ע"ב תד"ה דלא הוי שוכר וצ"ע : בא"ד דאשתו אאשתו ניחא ליה לאתויי . ק"ל ממימרא דשמואל באשתו קמייתא כיון דכבר אמר בשכירו ולקיטו מערבי' והיינו ג"כ אפי' בע"כ דהא מייתי ליה לעיל אהיא דלאמן בר ריסתק דלא רצה לא גזרו . וא"כ מכ"ש באשתו וזהו נראה מזה ראיה גדולה לפשוט ספיקא דתוס' לעיל דף ע' ד"ה יורש בסה"ד דאסר דשכירו ולקיטו רק דנכרי אבל לא דישראל דהוצרך שמואל לאשתו דהכא מיירי בישראל דזהו דוקא באשתו ולא בשכירו ולקיטו :

עין משפט נר מצוה

מ א מיי' פ"ח מהלכות ע"ז הלכה ג טוש"ע י"ד סי' קמט סעיף יב :

מא ב מיי' פ"ו מהל' עירובין הלכה יט סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' תיג :

מב ג מיי' פ"א מהל' עירובין הלכה כ סמג שם טוש"ע א"ח סי' שסו סעיף ט :

מג ד מיי' שם טוש"ע א"ח סי' שסו סעיף ג :

מד ה מיי' פ"ו מהל' י"ט הלכה ו סמג עשין ג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקכז סעיף י :

מה ו ז מיי' פ"ב מהל' עירובין הלכה יב ופ"ה הלכה ה סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' שסו וסי' שפב סעיף יא :

מו ח מיי' פ"ה מהל' עירובין הלכה ב סמג שם טוש"ע א"ח סי' שסז :

נ"ל בסמוך ע"ב

[מו] [ט מיי' פ"ה מהל' שכנים דין יב טוש"ע ח"מ ר"ס קסב וברב אלפס ב"ב פ"א דף קנז: בשם התוספתא וכן הביא הרא"ש ע"ש ובתוספתא דב"ב שלפנינו ליתא]

[דף יז:]

[סוף סי' מח וסי' נ]

רבינו חננאל

ואין טועמין מפירותיה. ושמואל אמר כגון דאמרי הני תמרי לשיכרא דבי נצרפי ושתו ליה ביום אידם אמר אמימר אמרו לי סבי דפומבדיתא הלכתא כשמואל מותבינן על מאן דאמר צריך להגביה הבית של [שיתופי] (שותפים) מבואות[מן הקרקע טפח] והתניא כיצד משתתפין במבוי מניח אדם חבית של יין של שמן ושל תמרים ושל גרוגרות ושל שאר מיני פירות בין משלו ובין משל חבירו צריך להודיע ומגביהה מן הקרקע כל שהוא ופריק מאי כל שהוא דקתני טפח : איתמר שיתופי מבואות רב אמר אין צריך לצות ושמואל אמר צריך לזכות. עירובי תחומין רב אמר צריך לזכות ושמואל אמר אין צריך לזכות . בשלמא לשמואל דתנן בשיתופי מבוי ומזכה להן אלא לרב דאמר בשיתופי מבוי אין צריך לזכות קשיא . ליה מתני' ופריק תנאי היא . ר' חייא סבר צריך לזכות . ור' ישמעאל ב"ר יוסי אמר משום אביו אין צריך לזכות דתניא מעשה בכלתו של ר' אושעיא שהלכה למרחץ ועירבה לה חמותה משלה ולא זכתה לה ואסר לה ר' חייא ואמר לו ר' ישמעאל ב"ר יוסי בבלאי כל כך אתה מחמיר בעירובין כך אמר אבא כל שיש לך להקל בעירובין (בעירובין) הקל . וכן אמר ר' יוחנן דחמותה משל עצמה עירבה ולא זיכתה לכלתה ולפיכך אסר ר' חייא . אמר רב נחמן נקטינן אחד שיתופי מבואות ואחד עירובי תחומין צריך לזכות . בעי רב נחמן עירובי תבשילין צריך לזכות או לא . ואמר רב יוסף מאי תיבעי ליה הא אמר שמואל צריך לזכות : ההוא טורזינא דלא בעא לאוגורי להו רשותיה לבני מבוי ואזלו ואגרו אינהו מדביתהו . ואמר להו ר' זירא שפיר עבידיתו דאשתו של אדם מערבת לו שלא מדעתו וכן באשתו של נכרי משכרת בלא רשות בעלה . ואם בא בעלה הנכרי ומיחה בטילה אותה השכירות ונאסרו וחזרו לאיסורן . וכן אמר רב יהודה בר הושעיה משמיה דשמואל אשתו של אדם מערבת לו שלא מדעתו . ואותבינן עלייהו והתניא נשים שעירבו ונשתתפו שלא מדעת בעליהן אין עירובן עירוב ואין שיתופן שיתוף . ופרקינן *)כתניתא בדלא אסר עלייהו כגון שאינו רגיל לערב עמהן וגם אינו אוסר עליהן . כלומר אינו ממחה על אשתו

*) נראה דצ"ל כאן דר' חנינא ושמואל בדלא אסר וכו' כצ"ל וכן מסיים רבינו לפלוג בסוף הענין ודשמואל והר"ח היכי שלא אסר וכו' :

רב נסים גאון

ובא מעשה לפני ר' חייא ואסר אמר לו ר' ישמעאל בר' יוסי בבלאי כל כך אתה מחמיר בעירוב . ר' חייא בבלי הוה ואיתא בסוף פרק א' דמסכת סוכה (דף כ) אמר ריש לקיש הריני כפרת ר' חייא ובניו שבתחלה נשתכחה תורה מישראל עלה עזרא מבבל ויסדה חזרה ונשתכחה עלה ר' חייא הבבלי ובניו ויסדוה ובפרק ל"ו כריתות (דף ח) ר' הושעיה הוה שכיח קמיה דבר קפרא שבקיה ואתא לקמיה דר' חייא ואתה מוצא [שם] שבר קפרא שואלו בשביל ר' חייא מה בבלי אומר בדבר זה :

שמעת

שאני התם דליכא מחיצות (א) [א] [א] *ל"א *מצד שאני אתמר רב חייא בר אשי אמר *עושין לחי אשירה ור' שמעון בן לקיש אמר עושין קורה אשירה מאן דאמר קורה כל שכן לחי ומאן דאמר לחי *אבל קורה לא כתותי מכתת שיעוריה: מתני' נתמעט האוכל מוסיף ומזכה ואין צריך להודיע *נתוספו עליהן מוסיף ומזכה וצריך להודיע *כמה הוא *שיעורן בזמן שהן מרובין מזון שתי סעודות לכולם בזמן שהן מועטין כגרוגרת *לכל אחד ואחד *אמר ר' יוסי *במה דברים אמורים בתחילת עירוב אבל בשירי עירוב כל שהוא (ב) *ולא אמרו לערב בחצירות אלא כדי שלא לשכח את התינוקות: גמ' במאי עסקינן אילימא במין אחד מאי איריא נתמעט אפילו כלה נמי אלא בשני מינין אפילו נתמעט נמי לא דתניא *כלה האוכל ממין אחד אין צריך להודיע מב' מינים צריך להודיע איבעית אימא ממין אחד ואיבעית אימא משני מינין איבעית אימא ממין אחד מאי נתמעט נתמטמט ואיבעית אימא משני מינין *כלה שאני: ניתוספו עליהן מוסיף ומזכה וכו': *אמר רב שיזבי אמר רב חסדא זאת אומרת חלוקין עליו חביריו על ר' יהודה *דתנן אמר רבי יהודה במה דברים אמורים בעירובי תחומין אבל בעירובי חצירות מערבין בין לדעת ובין שלא לדעת פשיטא דחלוקין מהו דתימא הני מילי בחצר שבין שני מבואות אבל חצר של מבוי אחד אימא לא קמשמע לן: כמה הוא שיעורו וכו': כמה הוא מרובין אמר רב יהודה אמר שמואל שמונה עשרה בני אדם שמונה עשרה ותו לא אימא *משמונה עשרה ואילך ומאי (ג) שמונה עשרה דנקט אמר רב יצחק בריה דרב יהודה לדידי מיפרשא לי מניה דאבא כל שאילו מחלקו למזון שתי סעודות ביניהן ואין מגעת גרוגרת לכל אחד ואחד הן הן מרובין וסגי במזון שתי סעודות ואי לא (הן הן) מועטין נינהו ואגב אורחיה קא משמע לן דשתי סעודות הויין שמונה עשרה גרוגרות: מתני' בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים ומן המלח דברי ר"א רבי יהושע אומר ככר הוא עירוב *אפילו מאפה סאה והוא פרוסה אין מערבין בה ככר *)באיסר והוא שלם מערבין בו:

*)[בסדר המשנה הגיר' באיסר עי' תי"ט ד"ה ככר] גמ'

שאני התם דליכא מחיצות. ומבוי מגולה הוא ואינו נוח לשומרו הילכך כופין אותו אבל להתיר בטלטול לעולם אימא לך דבעינן דעת: כ"ש לחי. דאין לו שיעור לרחבו ועוביו: אבל קורה. צריכה טפח לקבל אריח ובריאה כדי לקבל אריח והאי אשירה כיון דבעי שריפה דכתיב (דברים יב) ואשריהם תשרפון באש שיעורה לאו שיעורא היא דכשרופה דמיא: מתני' נתמעט האוכל. משיעורו ולקמן מפרש שיעורא במתני': ואינו צריך להודיע. שהרי כולן נתרצו בתחלה: וצריך להודיע. לדיורין שניתוספו אם דעתן בעירוב וכגון שמערב משלהן וטעמא פרישית לעיל ותרתי קתני מוסיף ומזכה אם משלו מערב וצריך להודיע אם משלהן מערב: מרובין ומועטין מפרש בגמרא: שירי עירוב. שנתמעט משעורו: כל שהוא. אין צריך להוסיף [ורבי יוסי פליג את"ק]: לא אמרו לערב בחצירות. לאחר שנשתתפו: אלא שלא לשכח. תורת עירובי חצירות מהתינוקות הבאין הלכך מקילינן ביה: גמ' במאי עסקינן. דקתני בנתמעט אין צריך להודיע הא כלה לגמרי צריך להודיע אם בא לערב: במין אחד. שחוזר ומערב מן המין הראשון: מב' מינין. שעירב בשניה ממין אחר: צריך להודיע. וקא סלקא דעתך והוא הדין לנתמעט: נתמטמט. כלה לגמרי: איבעית אימא מב' מינין. ודוקא נקט נתמעט ודקא קשיא לך מברייתא כלה שאני דברייתא כלה דווקא נקט אבל נתמעט אפילו מב' מינין אין צריך להודיע: זאת אומרת חלוקין כו'. דלא תימא האי במה דברים אמורים לפרושי אתי: במה דברים אמורים. דצריך דעת: בעירובי תחומין. שמא אין נוח לו לקנות כאן כדי להפסיד רוח שכנגדה: פשיטא. דשמעינן מינה דחלוקין דהא בעירובי חצירות נקיט ואתי וקתני צריך להודיע: מהו דתימא. לעולם רבי יהודה בההוא מפרש הוא ומתני' דהכא בחצר שבין שני מבואות דלא ידעינן בהי ניחא ליה: קמ"ל. רב שיזבי דשמיעא ליה מרביה דבמבוי אחד עסקינן: ותו לא. בתמיה כ"ש דטפי מהכי הוו מרובין: לדידי מיפרשא לי מיניה דאבא. דלקולא קתני בזמן שהם מרובים דגרוגרת דידהו הוי יותר מב' סעודות סגי בב' סעודות ולא בעינן גרוגרת לכל חד וחד כשהן מועטים דלא מטי גרוגרת דידהו לב' סעודות סגי בגרוגרת לכל אחד ולקולא: כל שאילו מחלק מזון ב' סעודות ביניהן ואין גרוגרת לכל א'. שיש בהן בני אדם יותר ממנין גרוגרות של שתי סעודות מרובין נינהו ותנן במתני' דלא בעי כגרוגרת לכל אחד אלא כשיש בו מזון שתי סעודות סגי: ואי לא. שאין מניכס רב כמנין גרוגרות של שתי סעודות לא בעי שתי סעודות אלא כגרוגרת לכל אחד היינו פירוש דמתניתין ורב יהודה דנקט שמנה עשרה ולא תנא כדאמרינן אגב אורחיה דבעי לפרושי מתני' נקט חושבנא ולאשמעינן דמזון שתי סעודות הוו שמנה עשרה גרוגרות: מתני' ככר. שלם: מאפה סאה. שאפה סאה בככר אחד ונטל ממנו מעט ושוייה פרוסה אין מערבין בה וטעמא מפרש בגמרא: ככר. קטן כמדת איסר: והוא שלם מערבין בו. ובלבד שיהיו שם ככרות הרבה כגרוגרת לכל אחד ואחד:

גמ'

שאני התם דליכא מחילה. פר"ת דין הוא דכופין אותו לעשות לחי וקורה דמהני מחילות להתיר לטלטל בתוכו אע"פ שנעשו בעל כרחו של אדם ולא דמי לעירוב דבין הוה משום דירה ובין משום קנין אין לו להועיל בעל כרחו של אדם ובקונטרס לא פירש כן ובספרים דגרס שאני התם דליכא מחילות יש לפרש כן דכי ליכא מחילות דאסור לטלטל בתוכו דין הוא שכופין אותו לעשות תקנה להתיר לטלטל אבל אין לנו לכופו לעשות תקנה לטלטל מן הבתים ומן החצירות לתוכו: אבל קורה כתותי מכתת שיעוריה. אע"ג דלחי נמי בעי שיעור גובה וגם רוחב משהו מיהא בעי מכל מקום כיון דלא בעי אלא שיעור זוטא לא החמירו בו וה"ר אברהם פירש לחי אם היה מדבק הכתיתים בכותל הוי לחי ובלבד שלא יהו ניטלות ברוח ואין להקשות מהא *דפסלינן לולב של אשירה אפילו ביו"ט שני דמשמע דכמאן דליתיה דמי דגבי לולב של מצוה החמירו וא"ת דמכשרינן לעיל* סולם של אשירה אע"ג דבעי רחב ד' ולא אמר מיכתת שיעורא כמו קורה ואור"י דהתם חשיב פתח כיון דחזי לעלייה אי לאו איסורא דאשירה אבל קורה הצריכו חכמים שיעורא של חשיבות: אלא בב' מינין אפילו נתמעט נמי דתניא כו'. ס"ד דכלה דנקט בברייתא משום מין א' נקטיה דאפילו בכלה אין צריך להודיע: אגב אורחא קמ"ל דב' סעודות הוין י"ח גרוגרות. הקשה ר"ת דבפרק כיצד משתתפין (לקמן דף פב:) תנן רבי שמעון אומר ב' ידות לככר משלש לקב דהיינו שיעור שתי סעודות ה' בילים ושליש בילה שהככר הוא ח' בילים כשתחלק י"ח גרוגרות לחמש בילים ושליש בילה דזה וזה הוי שיעור שתי סעודות תמצא לכל בילה שלש גרוגרות וג' שמינית של גרוגרות דבחמש בילים ושליש בילה יש י"ו שלישי בילה וגרוגרת גדולה מכזית כדמוכח בריש המצניע (שבת דף צא.) ובתורת כהנים קתני ובפרק בתרא דיומא (דף פ.) דשיערו חכמים דאין בית הבליעה מחזקת יותר מכביצת תרנגולת ובכריתות פרק אמרו לו (דף יד.) אמרינן גבי יש אוכל אכילה אחת כו' דאין בית הבליעה מחזיק יותר מב' זיתים ואע"ג דפליגי תנאי לקמן אדר' שמעון כר"ש קי"ל דבכל דוכתי אמר כבילה לטמא טומאת אוכלין דהיינו כר"ש כדקתני לקמן בגמ' (דף פג.) וחצי [חצי] חציה לטמא טומאת אוכלין ולר"ש עולה השיעור כבילה אבל לשאר תנאי אינו כן ואכולהו תנאי קאי כדמוכח הסוגיא לקמן ואומר ר"י דלכולהו תנאי הוי כבילה לטמא אוכלים והא דקתני לקמן בברייתא וחצי חצי חציה כו' לא קאי אר"מ ואר' יהודה אלא ארבי שמעון ור' יוחנן בן ברוקה שהזכירו שיעור ככר תדע דהא קתני בברייתא בגמ' כמה שיעור חצי פרס שתי בילים חסר קימעא דברי ר' יהודה משמע דקאי בשיטתיה דר"ש דחשיב חצי חציה לפסול את הגוויה בשתי בילים והשתא לא קשה מידי דבשתי סעודות של עירוב לא קי"ל כר"ש אלא כר"מ או כרבי יהודה כדמוכח לקמן דרב יוסף ורבה כר"מ בריש כיצד משתתפין (לקמן דף פב.) ותרתי ריפתא נמי דקאמר רב יהודה ורב אדא בר אהבה היינו כר"מ או כר' יהודה:

איתיביה

תורה אור

גמ' תנינא חדא זימנא *בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים והמלח אמר רבה לאפוקי מדרבי יהושע דאמר ככר אין מידי אחרינא לא קמשמע לן בכל איתיביה אביי בכל מערבין עירובי חצירות ובכל משתתפין שיתופי מבואות ולא אמרו לערב בפת אלא בחצר בלבד מאן שמעת ליה דאמר פת אין מידי אחרינא לא רבי יהושע וקתני בכל אלא אמר רבה בר בר חנה לאפוקי מדרבי יהושע דאמר שלימה אין פרוסה לא קמשמע לן בכל ופרוסה מאי טעמא לא אמר רבי יוסי בן שאול אמר רבי משום איבה אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי עירבו כולן בפרוסות מהו א"ל °שמא יחזור דבר לקלקולו א"ר *יוחנן בן שאול ניטלה הימנה כדי חלתה וכדי דימועה מערבין לו בה והתניא כדי דימועה מערבין לו בה כדי חלתה אין מערבין לו בה לא קשיא הא [א]בחלת נחתום הא בחלת בעל הבית *דתנן [ב]שיעור חלה אחד מעשרים וארבעה העושה עיסה לעצמו ועיסה למשתה בנו אחד מעשרים וארבעה נחתום שהוא עושה למכור בשוק וכן האשה שעשתה למכור בשוק אחד מארבעים ושמונה אמר רב חסדא [ג]תפרה בקיסם מערבין לו בה והא תניא אין מערבין לו בה לא קשיא [ד]הא דידיע תיפרה הא דלא ידיע תיפרה א"ר זירא אמר שמואל מערבין בפת אורז ובפת דוחן אמר מר עוקבא לדידי מיפרשא לי מיניה דמר שמואל [ה]בפת אורז מערבין ובפת דוחן אין מערבין אמר רב חייא בר אבין אמר רב [ו]מערבין בפת עדשים איני והא ההיא דהואי בשני דמר שמואל ושדייה לכלביה ולא אכלה ההיא דשאר מינים הויא דכתיב °ואתה קח לך חטין ושעורים ופול ועדשים ודוחן וכוסמים וגו' רב פפא אמר ההיא צלויה בצואת האדם הואי דכתיב °והיא בגללי צאת האדם תעגנה לעיניהם מאי ועוגת שעורים תאכלנה אמר רב חסדא לשיעורים רב פפא אמר *עריבתה *בעריבת שעורים ולא *כעריבת חטים:

מתני' נותן אדם מעה לחנוני ולנחתום כדי שיזכה לו עירוב דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים [ז]לא זכו לו מעותיו ומודים

יחזקאל ד | שם

לעיל כו: קידושין נד.

גי' הרא"ש יונתן

חלה פ"ב מ"ז

גמ' לאפוקי מדר' יהושע דאמר פת אין מידי אחרינא לא קא משמע לן מתני' בכל. אפילו יין ופירות ולאי מהאי הוה אמינא התם הוא דבעירובי תחומין עסקינן והתם מודה רבי יהושע דליכא למיחש משום איבה כי הכא בעירובי חצירות דטעמא משום איבה כדלקמן אבל בעירובי חצירות אימא לא להכי הדר תנייה גבי חצירות לישנא אחרינא גרסינן לאפוקי מדר' מאיר דאמר בפת אין מידי אחרינא לא בפ' הדר (לעיל דף עא:) קמ"ל בכל והיא היא: איתיביה אביי בכל מערבין עירובי חצירות גרסינן ובכל משתתפין שיתופי מבוי. בין בפת בין ביין בין בשאר פירות: ולא אמרו לערב בפת כו'. ובכל מערבין דרישא הכי קאמר בכל מיני פת מערבין עירובי חצירות: מאן שמעת ליה דאמר פת אין מידי אחרינא לא רבי יהושע. וללישנא אחרינא ר' מאיר: וקתני בכל. אפת ומתני' נמי ממאי דבכל דתני אכל מילי קאמר ולאפוקי מהא דר' יהושע אתא דילמא בכל דקתני אפת קאי כברייתא והכי קאמר בכל מיני פת מערבין בחצירות ומשתתפין במבוי בכל מילי חוץ ממים ומלח: אלא אמר רבה בר בר חנה. אי איכא למימר דאפקא מתני' מדרבי יהושע אסיפא דמלתא פליגא דאמר פרוסה לא קא משמע לן בכל: משום איבה. שבאין לידי מחלוקת שאומר אני נותן שלימה ואתה פרוסה: לקלקולו. זה פרוס וזה שלם: חלתה. אינו חסרון שזהו תיקונה: כדי דימועה. אם נדמעת שנפלה תרומה בחולין ועשו ממנה ככר זו וניטלו ממנה דימועה אחד ממאה לתקנה: חלת נחתום. קטנה היא ואין זה חסרון: תפרה בקיסם. ככר שנפרסה ותפר הפרוסות בקיסם ונראית שלימה: ידיע תיפרה. ניכר מקום תפירתה והויא כפרוסה: דשאר מיני הוה. מינין הרבה היו מעורבין בה דההיא ודאי לאו פת היא דכתיב גבי יחזקאל ואתה קח לך חטין וגו' וכתיב (שם כד) לחם אנשים לא תאכל אלמא לאו לחם הוא: ועוגת שעורים תאכלנה אמר רב חסדא. האי שעורים לאו דווקא דהא שאר מינין טובא הוו בה אלא לשיעורין תאכלנה במשקל דרך רעבון ולא לשובע: *עריבתה כעריבת שעורין. מגונה ולא יפה כתיקון עריבת חטים שמייפה תיקון העוגה עגולה ונאה: מתני' נותן אדם מעה לחנוני. שהוא מוכר יין ודר עמו במבוי: או לנחתום. מוכר ככרות ודר עמו בחצר שיזכה לו בעירוב עם חביריו אם יבואו בני המבוי לקחת ממך ככר לעירוב או יין לשיתוף יהא לי חלק בו: לא זכו לו מעותיו. שאין מעות קונות עד שימשוך ואפי' עירב החנוני הזה לכל האחרים וזיכה גם לזה אינו עירוב שהרי לא נתכוון לזכות לו במתנת חנם כשאר מזכין בעירוב אלא לקנות המעה והרי אינה קנויה לו דכיון דמעות אינן קונות לא סמכא דעתיה דהאי ולא הוי דעתיה לאקנויי וגמלא מערב לו במעותיו שלא מדעתו:

איתיביה אביי בכל מערבין עירובי תחומין כו'. כך היא הגירסא בספרים ישנים וכן גרס ר"ח ופירש ה"ר אברהם כולה סוגיא דה"ק תנינא חדא זימנא בכל מערבין כו' משמע סתמא בין בעירובי חצירות בין בעירובי תחומין אמר רבה לאפוקי מר' יהושע דאמר פת אין כו' והאי בכל מערבין אכולהו עירובין קאי ואכולהו פליג ר' יהושע ואומר פת אין מידי אחרינא לא ולהכי איצטריך תרי זימני דאי לא הדר ותנא בבא דהכא הוה מוקמינן ההיא דלעיל בתחומין דאיירי בהו כולי פירקא ומילתא דר' יהושע דהכא הוה מוקמינן בחצירות דמיירי בהו לעיל ולא מפקא ההיא דלעיל כלל מרבי יהושע דהכא אבל השתא דמיתניא נמי גבי מלתיה דרבי יהושע מפקא מדידיה דלאיפלוגי קאתי איתיביה אביי פריך על מה שאמר שסבר רבי יהושע דאפילו בתחומין אין מערבין אלא בפת והכי גרסינן בכל הספרים הישנים בכל מערבין עירובי תחומין (א) קאמר כו' קס"ד דהאי בכל מערבין בכל מיני פירות קאמר מאן שמעת ליה דאמר פת אין מידי אחרינא לא רבי יהושע דהא אמרינן דר' אליעזר בכל מערבין בין בחצירות בין בתחומין קאמר וקתני לה גבי תחומין (ב) בכל דבר אלמא תחומין בכל דבר לרבי יהושע אלא לאפוקי מרבי יהושע כו' אלא האי בכל מערבין ה"ק בכל עניני פת מערבין בין בשלמין בין בחסרין והשתא מיירי מתני' בכל מערבין דווקא בחצירות דאיירי בהו לעיל ופליג על ר' יהושע דבעי שלמין בחצירות והא דלא שני אפירכא דאביי דודאי רבי יהושע מודה דתחומין בכל דבר ובמתניתין תנן בכל מערבין אפילו בחצירות ור' יהושע פליג בחצירות לחודייהו היינו משום דאי ר' אליעזר איירי בתרוייהו ור' יהושע לא פליג אלא אחצירות הוה ליה לפרושי דאחצירות לחודייהו קאי*:

[ועי' תוס' שבת לד. ד"ה ל"ק]

כדי חלתה וכדי דימועה מערבין לו בה. ונראה לר"י דווקא בטבולה לחלה ובמדומע איירי דאי לא בעיא תיקון אינה איבה אפילו בחסרון מועט דלישנא דמתניתין משמע דשלמים לגמרי בעי ומיהו לשון כדי קשה דהוה ליה למימר חלתה ודמועתה ואור"י דנקט כדי לאשמועינן דאפילו נטל לשם חלה אם הפריש יותר מכדי צורך אינה איבה ואם תאמר כיון דאשמעינן כדי חלתה דהוה אחד מארבעים ושמונה כל שכן כדי דימועה דהוה יותר ממאה ואור"י דס"ד דדימוע כיון דחזי הכי לכהן אפילו בפורתא אינה איבה:

והא ההיא דהואי בשני דמר שמואל כו'. עשו לנסות מה טעמא לפי שצוה הקב"ה ליחזקאל לעשות:

דכתיב ואתה קח לך כו'. פ"ה וכתיב בתריה לחם אנשים לא תאכל אלמא לאו לחם הוא והגיה ר"ת דהאי לחם אנשים בהגדה כתיב רחוק מפרשה זו כמה דפין והכי פירושא ההיא דשאר מינין הואי דכתיב ואתה קח לך ולימי המצור ובעת הדחק נאכל ולא פת הוא אלא לנפש רעבה דכלבא בכפניה גלליה בלע [ב"ק נב:]:

לא זכו לו מעותיו. פירש הקונטרס ואפילו עירב החנוני הזה לכל האחרים וזכה גם לזה אינו עירוב שהרי לא נתכוון לזכות לו במתנת חנם כשאר מזכין בעירוב אלא לקנות המעה והרי אינה קנויה לו ובחנם פירש כן דאפילו מתכוין לו להקנות לו בחנם ואפילו זיכה לו ע"י אחר או לקח המעה וקנה לו מן השוק אינו עירוב כיון שהטעו מתכוין לקנות לו מן החנוני ואין המעה קונה לו וכל הזכיות שעושה החנוני שלא מדעת בעל הבית קא עביד ואין מערבין אלא לדעתו ולשון הקונטרס נמי מוכיח כן בסמוך באהרבעה

נו א טור ש"ע סי' שסו סעיף ו:

נז ב מיי' פ"ה מהלכות בכורים הלכה ב סמג עשין קמא טוש"ע י"ד סי' שכב סעיף א:

נח ג ד טור ש"ע א"ח סי' שסו סעיף ו:

נט ה ו מיי' פ"א מהל' עירובין הלכה ח וטוש"ע שם סעיף ח:

ס ז מיי' פ"ו מהלכות עירובין הלכה ב סמג עשין א טור ש"ע א"ח סי' שסח:

רבינו חננאל

[איתיביה אביי] בכל מערבין עירובי תחומין ובכל משתתפין שיתופי מבואות ולא אמרו לערב בפת אלא בעירובי חצירות בלבד ואוקימנא להא ברייתא (לר') [דר'] יהושע היא דקתני בתחומין ובמבואות בכל ובחצירות בפת. והני מילי בשלימה אבל בפרוסה לא. ופרוסה מ"ט לא משום איבה דאמר אמאי מייתינא אנא שלימה והאי פרוסה. ואמרינן ואי אייתו כולהו פרוסות דליכא איבה מאי ושנינן גזירה שמא יביא אחד פרוסה ואחר שלימה ויבואו לידי קלקול איבה כדאמרן. ופ"גיין דשמעתין כר' יהושע דאמר שלימה אין פרוסה לא: א"ר יונתן בן שאול א"ר אם ניטלה מככר העירוב כדי חלתה כדי חלת הנחתום העושה למכור בשוק או אשה העושה למכור בשוק שהוא אחד וארבעים ושמונה בעיסה וכדי דימוע שהוא אחד ממאה ועוד. דתנן בתרומות (פ"ד מ"ז) (פ') ר"א אומר תרומה עולה באחד ומאה ר' יהושע אומר במאה ועוד. ר' יוסי בן המשולם אמר [ועוד קב למאה] סאה. שתות (לדומע) [למדמע]. ואמר בתלמוד א"י והלכה כדבריו של ר' יוסי בן המשולם נמצא המדמע סאה במאה סאין הן הסר הן יתר שיעורו במאה וכשם שתרומה מדמעת כך חלת מדמעת. ואם ניטלה ממנה כזה השיעור ונשתייר בה מזון ב' סעודות מערבין לו בה. אבל אם ניטלה ממנה חלק אחד מכ"ד כדי חלת העושה עיסה לעצמו או למשתה בנו אין מערבין בה שכבר נעשית כפרוסה. וכן אם נפרסה ככר ותפרה בקיסם ונראית שלימה מערבין לו בה. אבל אם נראית פרוסה כגון דידע תיפרה אין מערבין לו בה. משמיה דשמואל אמרו מערבין בפת אורז אבל לא בפת דוחן. ועוד אמרו משמו מערבין בפת עדשים. ואם היא פת עשויה ממינים הרבה כגון חטים ושעורים ופול ועדשים ודוחן וכוסמין *) ועוגת שעורים תאכלנו לשיעורין תאכלנה כלומר בשיעור כך וכך. רב פפא אמר עריבתה כעריבת שעורים ולא כעריבת הפין כדתנן אוכלין עראי מן העיסה עד שתגלגל בהפין ותטמטם בשעורין גלגלה בהפין וטימטם בשעורין האוכל ממנה חייב מיתה כיון שהיא נותנת המים מגבהת חלתה ובלבד שלא יהיה שם ה' רבעים קמח: ירושלמי מפני מה אמרו מערבין בחצרות מפני דרכי שלום ומעשה באחת שהיתה דבוקה עם חבירתה ושלחה עירובה ביד בנה נסתיה וגפפתיה ונשקתיה אתא אמר לאימיה אמר הכין רחמה לי מתוך כך עשו שלום הה"ד כל נתיבותיה שלום: מתני'

*) נראה דהכי כאן וצ"ל ודוחן וכוסמין אין מערבין לו בה: מאי ועוגת שעורים וכו' כצ"ל.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה איתיביה וכו' בכל הספרים הישנים בכל מערבין עירובי תחומין כו' קס"ד כצ"ל ותיבת קאמר נמחק: (ב) בא"ד וקתני לה גבי תחומין דמערבין בכל דבר אלמא:

בקד"י הגי' בגמ' וברש"י בכ"מ עריבתה כעריבת. וכ"ג הגאון יעב"ץ ז"ל:

גליון הש"ס

גמ' שמא יחזור דבר לקלקולו. גיטין דף ס ע"ב:

ומודים בשאר כל האדם שזכו לו מעותיו *שאין מערבין לאדם אלא מדעתו *אמר רבי יהודה במה דברים אמורים בעירובי תחומין אבל בעירובי חצירות מערבין לדעתו ושלא לדעתו לפי *שזכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לאדם שלא בפניו: **גמ'** מ"ט דר' אליעזר הא לא משך אמר רב נחמן אמר רבה בר אבהו עשאו ר"א כד' פרקים בשנה *דתנן בד' פרקים אלו משחיטין את הטבח בעל כרחו אפילו שור שוה אלף דינר ואין ללוקח אלא דינר אחד כופין אותו לשחוט לפיכך אם מת מת ללוקח *הא לא משך אמר רב הונא בשמשך אי הכי אימא סיפא בשאר ימות השנה אינו כן לפיכך אם מת מת למוכר אמאי הא משך א"ר שמואל בר יצחק לעולם בשלא משך הכא במאי עסקינן בשזיכה לו על ידי אחר בד' פרקים אלו דזכות הוא לו זכין לו שלא בפניו בשאר ימות השנה דחוב הוא לו אין חבין לו אלא בפניו *ורב אילא אמר ר' *יוחנן בד' פרקים אלו העמידו חכמים דבריהן על דברי תורה *דאמר רבי יוחנן דבר תורה מעות קונות ומפני מה אמרו משיכה קונה גזירה שמא יאמר לו נשרפו חיטיך בעלייה: ומודים בשאר כל האדם כו': מאן שאר כל אדם אמר רב בעל הבית וכן אמר שמואל בעה"ב דאמר שמואל ל"ש אלא נחתום אבל בעה"ב קונה ואמר שמואל ל"ש אלא מעה אבל כלי קונה ואמר שמואל לא שנו אלא דאמר לו זכה לי אבל אמר ערב לי שליח שויה וקני: אמר רבי יהודה בד"א וכו': *אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יהודה ולא עוד אלא כל מקום ששנה רבי יהודה בעירובין הלכה כמותו אמר ליה רב חנא בגדתאה לרב יהודה אמר שמואל אפילו במבוי שניטלו קורותיו או לחייו אמר ליה בעירובין אמרתי לך ולא במחיצות אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי *הלכה מכלל דפליגי *והאמר ר' יהושע בן לוי כל מקום שאמר ר' יהודה אימתי ובמה במשנתנו אינו אלא לפרש דברי חכמים ולא פליגי והא אנן תנן *נתוספו עליהן מוסיף ומזכה וצריך להודיע התם בחצר שבין שני מבואות והאמר *רב שיזבי אמר רב חסדא זאת אומרת חלוקין עליו חביריו על רבי יהודה *אלא גברא

בארבעה פרקים כו'. בפ' אותו ואת בנו (חולין דף פג.) מפרש ערב יו"ט הראשון של פסח ועיו"ט של עצרת וערב יו"ט האחרון של חג וערב ר"ה ועיו"כ בגליל והא דלא חשיב עיו"ט ראשון של חג אומר ר"ת משום דכו"ע טרידי בסוכה ולולב ואין להם פנאי להרבות בשחיטה כל כך:

ומודין בשאר כל אדם. מפרש בגמרא בעל הבית שאמר לו חברו הילך מעה זו וזכה לי בעירוב והלך וזיכה לו שקנה עירוב דהואיל ואין בעה"ב רגיל למכור ככרות לא נתכוון זה אלא לעשותו שליח ונעשה כאומר לו ערב לי וגבי חנוני גופיה אי א"ל ערב לי אמרינן בגמרא דקני: שאין מערבין לו לאדם אלא לדעתו. הלכך גבי חנוני כי א"ל זכי לי לא נתכוון אלא לקנות הימנו ולא סמך עליו שיעשה שלוחו ומעות אינן קונות ולא סמכה דעתיה נמצא מערב לו שלא לדעתו אבל אם משך ככר והניחו אצלו לכך שליח עשאו: עירובי תחומין. חוב הוא לו שמפסיד לצד האחר ושמא אינו נוח לו: **גמ'** בד' פרקים. דמתרץ ר' יוחנן לקמן דהעמידו בהן חכמים דבריהם על דין תורה דמעות קונות אף כאן מפני תיקון שבת העמידו דבריהם על דין תורה: בד' פרקים אלו. בפ' אותו ואת בנו בחולין (דף פג.) עיו"ט הראשון של פסח ועי"ט של עצרת וערב ר"ה ועי"ט האחרון של חג וערב יוה"כ בגליל: ואין ללוקח. באותו השור אלא דינר שנתן לו דינר מבעוד יום בשוה דינר בשר: אם מת. השור אבד הלוקח מה שנתן: אינו כן. אין משחיטין אותו על כרחו ואם רצה טבח מחזיר לו את הדינר: בשזיכה לו. טבח ללוקח בשור זה שוה דינר ע"י אחר שמסר השור לאחר ואמר לו זכה לו בו בשם פלוני והוא לא עשאו שליח לאותו אחר הזוכה בשבילו: זכות הוא לו. להוציא מעות ולקנות בשר שהכל דרכן בכך: חוב הוא לו. שמוליא הוצאות: דבר תורה מעות קונות. דכתיב בפודה מן ההקדש (ויקרא כז) ונתן הכסף וקם לו ק"ו בלוקח מן ההדיוט: נשרפו חיטיך. שנתת לי מעות עליהן הלכך מוקמינן להו ברשות מוכר כי היכי דלימסר נפשיה עלייהו וניטרח לאצולינהו: אבל כלי. קנין סודר: בעל הבית. פרישית טעמא לעיל: אלא דאמר זכה לי. דלא שוויה שליח אלא כשאר מוכרין דעלמא אבל אם אמר ערב לי שליחא שוויה וסמכא דעתיה דקיימא לן חזקה שליח עושה שליחותו בפרק בכל מערבין (לעיל ד' לב:) הלכך מערב לדעתיה הוא: אמר שמואל אפילו במבוי שניטלו קורותיו. בשבת דמיקל בה ר' יהודה בפ' כל גגות *ואמר מותרין לאותו שבת: בעירובין. כל היכא דאיירי בהלכות קניית עירוב: גברא

לעולם כשלא משך. מלתא דרב הונא דאוקמי כשמשך אתא לפרושי דהיינו משיכה שזיכה לו ע"י אחר ומש"ה לא קאמר אלא דלא הדר ביה כלל:

דבר תורה מעות קונות. פירש בקונטרס דכתיב בפודה מן ההקדש ונתן הכסף וקם לו וק"ו בלוקח מן ההדיוט וריש לקיש דאמר משיכה מפורשת מן התורה ואין מעות קונות קסבר מהקדש לא ילפינן דכסף קני ליה משום דלא שייכא ביה משיכה דכל היכא דאיתיה בי גזא דרחמנא איתא ואין נראה זה הטעם נכון כ"כ דמ"מ נילף מהקדש שיקנה גם הכסף בהדיוט ואומר ר"י משום דתרתי לא מצי למקני בהדיוט דפרק הלוקח עובר פרתו (בכורות דף יג:) דריש ר' יוחנן או קנה מיד עמיתך הא לנכרי במשיכה ואם היה קונה משיכה וכסף נר"ל אם כן לנכרי במה וכ"ת הא לנכרי בכסף דקאי אמיד עמיתך דדריש ליה אמשיכה מכל מקום מדנכרי בחד דוקא ישראל נמי בחד דוקא ובכי האי גוונא קאמר התם ועוד מפרש ר"י דהיינו טעמא דמעות קונות דבר תורה דסתם קנין דקרא בכסף מיירי כדאשכחן בכמה דוכתי (א) קנין בכסף אוכל בכסף תשבירני (דברים ב) שדות בכסף יקנו (ירמיה לב) ואף על גב דכתיב ספר המקנה דנפקא לן *מהתם קנין שטר מ"מ סתם קנין דבכל דוכתין הוי בכסף ועוד מוכח קרא דבכסף איירי דכתיב [ויקרא כה] אל תונו ואמוכר ואלוקח קאי: **שמא** יאמר חיטיך נשרפו בעלייה. וא"ת למה עקרו חכמים קנין כסף לגמרי דהוי דאורייתא היה להם לתקן דמבעי כסף ומשיכה ותירץ ר"י משום תקנת השוק עשו כן שלא להצריך תרתי משיכה ומעות וריב"ן תירץ דאם המשיכה לבדה לא תקנה אם כן יאמר הלוקח למוכר נשרפו חיטיך בעלייה ואם תאמר א"כ כשנתן הלוקח מעות ולא משך יאמר לו המוכר נשרפו מעותיך בעלייה כיון דאין המעות קונות לו ולאו לאו תירוץ ריב"ן הייתו יכולין לומר דלא חיישינן להכי משום דלא שכיח שיאחר המשיכה לאחר נתינת המעות כיון דאין מעות קונות אבל לפי תירוצו לא נוכל לומר כן דאם כן לא היה לו נמי למיחש שמא יאמר הלוקח נשרפו חיטיך בעלייה דלא שכיח שיאחרו הכסף אחר משיכת הפירות כיון דמשיכה לחוד לא היתה קונה וי"ל דמעות נוח לשמרן ואין טורח בהצלתם כמו פירות דאין יכול להציל אלא בטורח גדול ועוד אומר ר"י דגבי מעות אין שייך לומר נשרפו מעותיך בעלייה דאפילו הוי עלייהו שומר חנם הא אמרינן בפרק המפקיד (ב"מ דף מב.) דאין להם שמירה אלא בקרקע ואי לא מותיב להו בקרקע הוי פשיעותא לגבי נורא כדמוכח התם גבי ההוא דאותיב זוזי בצריפא דאורבני וא"ת והיכי חיישינן שמא יאמר לו נשרפו חיטיך בעלייה הא הוי עלייהו שומר שכר ואם לא יציל ישלם דכי היכי דגבי זוזי הוי מוכר עלייהו שומר שכר כדמשמע בפ' הזהב (שם דף מט.) גבי ההוא גברא דיהיב זוזי אשומשמי אוקירו שומשמי והדר ביה וא"ל שקול זוזך ולא שקלינהו ואגנוב ואמר רבא דכל כה"ג לא מיבעיא דשומר שכר לא הוי כו' משמע דאי לא הוה אומר ליה שקול זוזך הוי עלייהו שומר שכר וה"נ גבי חיטין הוי נמי שומר שכר ואור"י דלטולם גבי זוזי נמי לא הוי שומר שכר והא דקאמר לא מיבעיא דשומר שכר לא הוי ה"פ לא מיבעיא היכא דטוען לו שכר וקאמר לו שקול זוזך דסליק נפשיה מחיוב שומר שכר אלא אפילו שומר חנם לא הוי וכה"ג צריך לפרש בלידך עובדא (שם ע"ב) דא"ל ליהוי הנך זוזי גבך פקדון דחשכה לי וא"ל הא ביתא קמך ומסיק עלה לא מיבעיא דשומר שכר לא הוי כו' היינו ע"כ בנותן לו שכר קאמר ועוד י"ל דאע"ג דגבי זוזי הוי שומר שכר היינו משום דשרי להוציאם ואע"ג דמפקיד מעות אצל בעה"ב תנן בהמפקיד (שם מג.) דלא ישתמש בהן מ"מ מוכר ישתמש בהן כיון דדבר תורה מעות קונות אלים כחו ויכול להוציא אע"ג דתקון רבנן דלא קני אלא במשיכה: **ה"ג** אמר ר' יהושע ב"ל כל מקום ששנה רבי יהודה אימתי ובמה במשנתינו אינו אלא לפרש דברי חכמים וכ"ג כספרים דגרסי במשנתינו דבברייתא מלינו דאימתי דרבי יהודה לחלוק בפרק כיסוי הדם (חולין דף פח.) גבי דם הניתז ושעל גבי הסכין ופ"ק דגיטין (דף ז:) גבי המביא גט בספינה ואין להאריך כאן:

[וע"ע תוס' כילה מ: ד"ה ולא היא ותוס' סוכה מא. בד"ה שמא יגלל ותוס' גיטין ז: ד"ה אמר ותוס' שבועות מח. סד"ה נשבע ותוס' חולין פח. ד"ה רבנן]:

ואילו

עין משפט נר מצוה

סא א מיי' פ"ו מהל' עירובין הלכה יח וסמג א. טוש"ע א"ח סי' תיד סעיף א:

[וע"ע תוס' ע"ג ה: ד"ה ערב]

סב ב מיי' פ"א שם הלכה כ וסמג שם טוש"ע א"ח סי' שסו סעיף י ובהג"ה וסי' שנב סעיף ח:

סג ג ד מיי' פ"ט מהל' מכירה הלכה ז כמג עשין פב טור ש"ע ח"מ סי' קנט סעיף ג:

סד ה ו ז מיי' פ"ו מהלכות עירובין הלכה כ סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' שסט:

סה ח מיי' פ"ה שם הלכה ו טור ש"ע א"ח סי' שסח סעיף ב:

גי' רש"ל יהודה

[קידושין כו.]

רבינו חננאל

מתני' נותן אדם מעות לחנוני או לנחתום כדי שיזכה לו עירוב דברי ר' אליעזר כו'. ואמרי' מ"ט דר' אליעזר והא לא משך אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה השוה ר' אליעזר מדותיו בעירובין כאותן ששנינו בשחיטת חולין(פ')(בפרק כסוי הדם) בד' פרקים אלו משחיטין את הטבח בע"כ ואסקה ר' יוחנן לעולם בשלא משך ושלא זיכה ובד' פרקים אלו העמידו דבריהן על דין תורה דדבר תורה מעות קונות. ומפני מה אמרו משיכה קונה גזירה [שמא] יאמר לו נשרפו חיטיך בעלייה ומודים חכמים לר' יהודה בשאר כל אדם שזכו לו מעותיו. מאן שאר כל אדם. אמר רב מן בעה"ב. וכן אמר שמואל בעה"ב קני דלא שנו חלוקה אלא בנחתום ולא שנו בנחתום דלא קנו אלא מעה יהיב אבל יהיב כלי קני ולא שנו אלא דאמר ליה לנחתום זכי ליה אבל אמר ערב לי קניה: פיסקא א"ר יהודה בר"א שאין מערבין לו אלא מדעתו בעירובי תחומין שפעמים שהיא חובה לו שאתה מתירו בצפון ואוסרו בדרום כנגד מה שהתרת והוא אין לו צורך אלא בדרום נמצאת עושה לו חובה לפיכך אין חבין לו אלא בפניו (אלא) [אבל] בעירובי חצרות אתה מתירו תוספת ואינך אוסרו בדבר לפיכך זכין לו אפילו שלא מדעתו. אמר רב יהודה אמר שמואל הלכתא כר' יהודה ולא עוד אלא כ"מ ששנה ר' יהודה בעירובין הלכה כמותו והני מילי בעירוב אבל לא במחיצות ואקשינן למה הוצרך שמואל לומר הלכה כר' יהודה מכלל דחכמים פליגי עליה בהא. והאמר ר' יהושע כל מקום ששנה ר' יהודה אימתי ובמה [אינו] אלא לפרש דברי חכמים ומתני' במה היא ולא פליגי והתנן ניתוספו עליהן מוסיף ומזכה וצריך להודיע הלא המשנה זו לרבנן היא ושנו בעירובי חצרות צריך להודיע. ושנינן התם דקתני צריך להודיע בחצר שבין ב' מבואות שכשאתה מתירו אחד אתה אוסרו במבוי האחר. ונמצאת לו חובה. אבל חצר אחד במבוי אחד לא פליגי עליה. איני והאמר רב חסדא אתה מדחה דברי ר' יהודה. ריב"ל ור' יוחנן נמי הלכה כר' יהודה בהא כי כל מקום ששנה

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה דבר וכו' בכמה דוכתי (קנין בכספו) תא"מ ונ"ב ס"א קנין כספו:

גברא אגברא קא רמית מר סבר פליגי ומר סבר לא פליגי גופא *א"ר יהושע בן לוי כל מקום שאמר ר' יהודה אימתי ובמה במשנתינו אינו אלא לפרש דברי חכמים ור' יוחנן אמר אימתי לפרש ובמה לחלוק ואימתי לפרש הוא והא תנן* אואלו הן הפסולים המשחק בקוביא ומלוה בריבית ומפריחי יונים וסוחרי שביעית אמר ר' יהודה באימתי בזמן שאין לו אומנות אלא היא אבל יש לו אומנות שלא היא הרי זה כשר ותני עלה בברייתא וחכ"א בין שאין לו אומנות אלא היא ובין שיש לו אומנות שלא היא הרי זה פסול ההיא דרבי יהודה א"ר טרפון היא *דתניא א"ר יהודה משום ר"ט לעולם אין אחד מהן נזיר לפי שאין נזירות אלא להפלאה אלמא כיון דמספקא ליה אי נזיר אי לא נזיר הוא לא משעביד נפשיה הכא נמי כיון דלא ידע אי קני אי לא קני לא גמר ומקנה:

הדרן עלך חלון

ביצד משתתפין בתחומין מניח את החבית ואומר הרי זה לכל בני עירי לכל מי שילך לבית האבל או לבית המשתה וכל שקיבל עליו מבע"י מותר משתחשך אסור שאין מערבין משתחשך: **גמ'** *אמר רב יוסף באין מערבין אלא לדבר מצוה מאי קמ"ל תנינא לכל מי שילך לבית האבל או לבית המשתה מהו דתימא אורחא דמלתא קתני קמ"ל וכל שקיבל עליו מבע"י שמעת מינה אין ברירה דאי יש ברירה תיגלי מילתא למפרע דמבעוד יום הוה ניחא ליה אמר רב אשי דהודיעוהו ולא הודיעוהו קתני אמר רב אסי *הקטן בן שש יוצא בעירוב אמו מיתיבי קטן שצריך לאמו יוצא בעירוב אמו ושאין צריך לאמו אין יוצא בעירוב אמו ותנן נמי גבי סוכה כי האי גוונא *וקטן שאין צריך לאמו חייב בסוכה והוינן בה *ואיזהו קטן שאין צריך לאמו אמרי דבי ר' ינאי כל שנפנה ואין אמו מקנחתו ר"ש בן לקיש אמר כל שניעור ואינו קורא אימא אימא ס"ד גדולים נמי קרו אלא אימא כל שניעור משנתו ואינו קורא אימא אימא וכמה זכבר ארבע כבר חמש אמר

[עירובין לו. — סוכה כח. — [ד"ה כח:]]

רש"י

גברא אגברא. דר' יהושע בן לוי אדשמואל דאמר הלכה סבר פליגי ורבי יהושע סבר לא פליגי: הפסולין. לעדות דכולן גזלנין מדבריהן הן דאסמכתא לא קנייא ומגזל גזיל ליה: בקוביא. בעירבון: מפריחי יונים. אי תיקדמה יונך ליוני: סוחרי שביעית. דרחמנא אמר לאכלה ולא לסחורה וזה שחומד ממון לעבור עבירה על הממון רשע הוא והתורה אמרה אל תשת רשע עד (שמות כג): בזמן שאין להם אומנות אלא היא. דקסבר ר' יהודה אסמכתא שהוא נסמך על דעתו שהוא ינצחנו ועל אותה אסמכתא הוא מתנה קניא. ולאו גזלנין נינהו ופסולייהו לפי שאין עסוקין בישובו של עולם דכיון דאין מכירין ובקיאין בטורח וצער בני אדם אינן חסין על חבריהן מלהפסידן ממון: וחכ"א כו'. קא ס"ד היינו ת"ק דמתני' אלמא אימתי לחלוק: ההיא. ברייתא משום ר"ט היא דאמר אסמכתא לא קניא אבל במתניתין לא פליג רבי יהודה אדתנא קמא אלא מפרש לטעמיה: אין אחד מהן נזיר. שנים שיושבין וראו אחד בא ואמר אחד מהן הריני נזיר שזה נזיר ואמר חבירו הריני נזיר שאין זה נזיר: להפלאה. שיהא נדרו מפורש על הודאי ולא בתורת ספק אי נזיר אותו הבא כנגדו: אי קני. אי נצח:

הדרן עלך חלון

ביצד משתתפין כו' וכל מי שמקבל מבעוד יום. לסמוך על עירוב זה ולילך מותר: **גמ'** אין מערבין. לא התירו חכמים לצאת חוץ לתחום ע"י עירוב אלא לדבר מצוה: הודיעוהו מבעוד יום ולא הודיעוהו קתני. הודיעוהו אע"פ שלא נתרצה מבעוד יום ונתרצה משחשיכה אמרינן הוברר שקודם זמן קניית עירוב דעתו לכך היה לא הודיעוהו עד שחשיכה מאי ברירה איכא הא לא הוה ידע דאיכא עירוב דנימא דעתיה עליה הואי: יוצא בעירוב אמו. עירבה אמו לעצמה ולא זיכתה לו בעירוב מוליכתו עמה דכגופה דמי דמסתמא דעתה עליה דלא סגי ליה בלאו אמו: ותנן נמי גבי סוכה. כלומר וכי תימא בן שש צריך לאמו קרי ליה הא ליכא למימר דתנן נמי גבי סוכה* כי האי גוונא ופרשינן התם הי קטן צריך לאמו: חייב בסוכה. מחנכינן ליה מדרבנן: ואינו קורא אימא. כיון דלא קרי ההיא שעתא לאו צריך הוא: ופרכינן אימא סלקא דעתך גדול נמי קרי. כלומר לא מצוית ליה אין צריך לאמו עד שיהא ניעור משנתו ולא יקרא אימא הא אי קרא אימא צריך לאמו מצוית ליה הא אפילו גדול דרכו בכך: אלא כל שניעור משנתו ואינו קורא אימא אימא. דלא *נוח עד דאתיא לקמיה הוי אינו צריך לאמו: וכמה. בר כמה שני הוי: כבר ארבע וכבר חמש. קרי ליה אין צריך לאמו כל חד לפום חורפיה אלמא מכי הוי בר חמש בעי לזכוייה וטפי מבר (א) ד' לא קרי ליה צריך לאמו דליפוק:

תוספות

ואלו הן הפסולין. מפורש בפרק זה בורר (סנהדרין דף כד:): **אמר** ר' יהודה אימתי (ב) כו' בזמן שאין לו אומנות כו'. אע"ג דמסקינן דפליגי רבנן עליה דרבי יהודה הלכה כרבי יהודה כדפסיק בפרק זה בורר (שם דף כו:) א"ר אבהו הלכה כרבי יהודה ומכאן משמע דשרי לשחוק בקוביא דאפילו לרמי בר חמא דמפרש טעמא דמשחק בקוביא פסול משום דאסמכתא לא קניא היינו לרבנן אבל לר' יהודה דמכשר היכא דגמיר אומנות אחריתי קסבר דכה"ג לאו אסמכתא היא וטעם דלא הוי אסמכתא כדפירש הקונטרס בפ' זה בורר (שם דף כד:) משום דלא דמי לההיא דב"מ (ד' קד:) אם אוביר ולא איעביד אשלם אלפא זוזי דהתם הוי בידו ולהכי לא גמר ומקני דמעיקרא כי אתני אדעתא דלא יהיב ליה (ג) אסמכתא קמתני דטועה וסבור שלא יבא לידי כך אבל הכא לא סמיך אמידי משום דלא ידע אי נצח או לא ובפרק זה בורר (סנהדרין דף כה.) משמע גבי מפריחי יונים דקאמר וצריכא דאי תנא דתולה בדעת עצמו התם הוא דאמר קים לי בנפשאי דידענא טפי ולהכי הוי אסמכתא משמע היכא דבידו הויא אסמכתא טפי וקשה לר"ת דבסוף איזהו נשך (ב"מ דף עג:) גבי האי מאן דיהיב זוזי לחבריה למזבן ליה חמרא כו' ופריך מ"ש דאם אוביר ולא איעביד אשלם במיטבא ומשני התם בידו הכא לאו בידו אלמא משום דלאו בידו הויא אסמכתא טפי ונראה היכא דבידו לגמרי ולא גזים כי ההוא דאם אוביר ולא איעביד אשלם במיטבא (ד) לא הויא אסמכתא וכן היכא דאין בידו כלל ואפילו הכי גמיר ומקני כגון קוביא וכה"ג אבל היכא דבידו ולא בידו כי ההוא חמרא דפשע ולא זבן ליה ואע"ג דיין מצוי הרבה לקנות מ"מ כיון דתלוי באחרים דאם לא ירצו למכור לו ממי יקנה הלכך לא גמר ומקני והוי אסמכתא גמורה ועוד פר"ת טעם אחר דדווקא כי ההוא דאם אני חוזר בי ערבוני מחול דפרק הזהב (שם דף מח:) ומי שפרע מקצת חובו והשליש את שטרו דגט פשוט (ב"ב דף קסח.) וכל כה"ג חשיב אסמכתא שאינו מתכוין אלא להסמיך חבירו על דבריו שיאמינוהו אבל הכא אדעתא דהכי קעבדו שירויחו או זה או זה ואותם המשחקים באמנה אומר ר"י דאינו חייב לשלם דבמה יקנה דלמ"ד אסמכתא היא לא קני אפילו בקנין אלא בב"ד חשוב כדמוכח בנדרים (דף כז:) ולמ"ד לאו אסמכתא היא היאך יקנה בדברים בלא קנין בשביל שנוצח חבירו:

הדרן עלך חלון

ביצד משתתפין מניח את החבית. כל פירותיהם היו רגילים להניח בחבית כדתניא לעיל [דף פ:] מביאין את החבית של יין ושל שמן ושל גרוגרות ושל שאר כל מיני פירות:

אין מערבין אלא לדבר מצוה. לעיל *דתנן אם באו נכרים למזרח וכו' ומוקי לה בגמ' במרי מתא ופי' שם בקונטרס שצריך לצעוק לפניו הוי נמי דבר מצוה שהולך לצורך בני עירו ומפקח על עסקי רבים:

שמע מינה אין ברירה. דלא מסתבר דאפילו בעירובי תחומין דרבנן אין ברירה כדאמרינן פרק בכל מערבין (לעיל דף לז:) מאן האי תנא דאפילו בדרבנן לית ליה ברירה: **קטן** בן שש יוצא בעירוב אמו. אף על גב דאין מערבין אלא לדבר מצוה מכל מקום יוצא קטן בעירוב אמו דאי אפשר לה להניחו משום דכרוך אחריה א"נ בקטן נמי איכא מצוה לחנכו:

עד

רבינו חננאל

ששנה ר' יהודה אימתי לפרש הוא. ואקשינן עליה איני והתנן בסנהדרין פרק דיני ממונות בג' זה בורר לו אחד אלו הן הפסולין המשחק בקוביא כו'. א"ר יהודה אימתי בזמן שאין לו אומנות אלא היא אבל יש לו אומנות שלא היא הרי זה כשר. וקתני בברייתא וחכ"א בין שיש לו אומנות שלא היא בין שאין לו אומנות אלא היא הרי זה פסול חנה חולקין דר' יהודה אמר כשר וחכ"א אפילו יש לו אומנות שלא היא הרי זה פסול. ופרקינן לעולם אימתי לפרש הוא והאי דקתני בברייתא וחכ"א [ר"י היא] ומפרש דברי ר' טרפון. (דתנן) [דתניא] ר' יהודה אומר משום ר' טרפון אין אחד מהן נזיר לפי שלא נתנה נזירות אלא להפלאה שנאמר איש כי יפליא (אלא) [אלמא] כיון דמספקא ליה אי נזיר הוא אי לא נזיר הוא לא ידע (דנחיל) [דנחית] ולא משעביד נפשיה הכא נמי גבי המשחק בקוביא לא ידע אי קני אי לא קני לא גמר ומקני:

הדרן עלך חלון

פ"ח ביצד משתתפין בתחומין מניח את החבית כו' אמר רב יוסף אין מערבין אלא לדבר מצוה כל מי שקבל עליו מבעו"י מותר. ש"מ אין ברירה אפילו בדרבנן דהא עירובי תחומין דרבנן נינהו ודלא כר' עקיבא ופריק רב אשי הודיעוהו קתני פי' הודיעוהו שצריך לערב לילך למקום פלוני כיון *) שמקבל נתברר כאלו מאתמול עירב. אמר רב יוסף קטן בן שש יוצא בעירוב אמו והא דתניא קטן יוצא בעירוב אמו

*) אולי צ"ל כיון שמקבל עליו אפילו משתחשכה נתברר וכו'.

[דף לו:]

רב נסים גאון

פ"ח ביצד. שמעת מינה אין ברירה אפי' בדרבנן בהרבה מקומות בתלמוד איתה להוויא דהא מילתא אבל הילכתא כר' אושעיא:

ר'

עין משפט נר מצוה

סו א ב מיי' פ"י מהל' עדות הלכה ד ופי"ב הלכה א סמג לאוין רי"ד טוש"ע ח"מ סי' לד סעיף טז:

א ג מיי' פ"ו מהלכות עירובין הלכה ו סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' תטו סעיף א:

ב ד מיי' שם הלכה יח וסמג שם טור ש"ע א"ח סי' תיג:

ג ה מיי' שם הלכה כא וסמג שם טוש"ע א"ח סי' תיד סעיף ב:

ד ו ז מיי' פ"ו מהלכות סוכה הלכה א סמג עשין מג טוש"ע א"ח סי' תרמ סעיף ב:

מסורת הש"ס

[סנהדרין כה.]

שם כד: [ר"ה כב.]

סנהדרין כה. חגיגה י. נזיר לד. סב. נדרים יט: כא.

[דף כח.]

ס"א יונה

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כבר ארבע וכו' טפי מבר (ארבע) תו"מ נ"ב ס"א חמש:

(ב) תוס' ד"ה אמר ר' יהודה אימתי בזמן כצ"ל ותיבת כו' נמחק:

(ג) בא"ד אדעתא דלא יהיב ליה קמתני והוי אסמכתא דטועה וסבור וכו' משמע הכי גבי מפריחי:

(ד) בא"ד ולא גזים כי ההוא דאם אוביר ולא איעביד אשלם במיטבא או היכא דלאו בידו כלל ואפי' הכי גמר ומקני כגון קוביא וכהאי גוונא לא הויא אסמכתא אבל היכא דבידו ולא בידו כצ"ל:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה קטן בן שש בסה"ד מצוה לחנכו. עי' תה"ד סימן נד:

פסק ההלכה איתא במסכת יום טוב בפרק משילין פירות (דף לח) והכין סליקא לה מילתא כי לית ליה לר' הושעיה ברירה בדאורייתא אבל בדרבנן אית ליה דרש מר זוטרא

עין משפט
נר מצוה

ה א ב ג מיי' פ"ו מהלכות עירובין הלכה כא. סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' תיד סעיף א:
ו ד מיי' שם הלכה ז וסמג שם טוש"ע א"ח סי' תט סעיף ז:
ז ה מיי' פט"ז מהלכות טומאת צרעת הלכה ו:
ח ו מיי' פ"ד מהלכות טומאת אוכלין הל"א:

אמר רב יהושע בריה דרב אידי כי קאמר רב אסי כגון שעירב עליו אביו לצפון ואמו לדרום דאפילו בר שש נמי בצוותא דאמיה ניחא ליה מיתיבי קטן שצריך לאמו יוצא בעירוב אמו עד בן שש תיובתא דרב יהושע בר רב אידי תיובתא לימא תיהוי תיובתיה דרב אסי אמר לך רב אסי *עד ועד בכלל לימא תיהוי תיובתיה דרבי ינאי ור"ל ל"ק הא דאיתיה אבוהי במתא הא דלא איתיה אבוהי במתא ת"ר מערב אדם על ידי בנו ובתו הקטנים על ידי עבדו ושפחתו הכנענים בין לדעתן בין שלא לדעתן (א) אבל אינו מערב לא ע"י עבדו ושפחתו העברים [ולא] על ידי בנו ובתו הגדולים ולא על ידי אשתו אלא מדעתם תניא אידך לא יערב אדם על ידי בנו ובתו הגדולים (ב) וע"י עבדו ושפחתו העברים ולא ע"י אשתו אלא מדעתן אבל מערב הוא ע"י עבדו ושפחתו הכנענים ועל ידי בנו ובתו הקטנים בין לדעתן ובין שלא לדעתן מפני שידן כידו וכולן שעירבו ועירב עליהם רבן יוצאין בשל רבן חוץ מן האשה מפני שיכולה למחות אשה מאי שנא אמר רבה אשה וכל דדמי לה (ג) אמר מר חוץ מן האשה מפני שיכולה למחות טעמא דמחי הא סתמא נפקא בדבעלה הא קתני רישא אלא מדעתם מאי לאו דאמרי אין לא מאי אלא מדעתם דאשתיקו לאפוקי היכא דאמרי לא הא וכולן שעירבו ועירב עליהן רבן יוצאין בשל רבן (ד) וסתמא הוא וקתני חוץ מן האשה דלא נפקי אמר רבא כיון שעירבו אין לך מיחוי גדול מזה: **מתני'** *כמה הוא שיעורו מזון שתי סעודות לכל אחד ואחד מזונו לחול ולא לשבת דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר לשבת ולא לחול וזה וזה מתכוונים להקל ר' יוחנן בן ברוקה אומר מככר בפונדיון מד' סאין בסלע ר"ש אומר שתי ידות לככר משלש לקב חצייה לבית המנוגע וחצי חציה לפסול את הגוייה: **גמ'** וכמה מזון שתי סעודות א"ר יהודה אמר רב תרתי ריפתא *איכרייתא רב אדא בר אהבה אמר תרתי ריפתא נהר פפיתא א"ל רב יוסף לרב יוסף בריה (ה) דרבא אבוך כמאן ס"ל כר' מאיר ס"ל אנא נמי כר"מ ס"ל דאי כרבי יהודה קשיא הא דאמרי אינשי *רווחא לבסימא שכיח: רבי יוחנן בן ברוקה אומר: תנא וקרובים דבריהן להיות שוין. מי דמי דר"י ארבע סעודתא לקבא דר"ש תשע סעודתא לקבא *א"ר חסדא צא מהן שליש לחנוני ואכתי למר תשעה ולמר שית [*אלא כאידך] דרב חסדא דאמר *צא מהן מחצה לחנוני ואכתי למר תשע ולמר תמני היינו דקאמר וקרובים דבריהם להיות שוין קשיא דרב חסדא אדרב חסדא ל"ק הא דקא יהיב בעל הבית ציבי הא דלא יהיב בעל הבית ציבי: חצייה לבית המנוגע וחצי חצייה לפסול את הגוייה: תנא

אמר רב יהושע. ודאי כדאמרת בן ה' אינו יוצא עד שיערבו עליו ורב אסי נמי בשעירבה אמו עליו קאמר וקמ"ל דאם עירב עליו אביו לרוח אחרת בתר אמו שדינן ליה: מיתיבי כו' עד בן שש. (ו) הא ליכא למימר בשערב עליו זה לכאן וזה לכאן דהא עד קתני דמשמע בן שנה ובן שתים ושלש עד בן שש יוצא בעירוב אמו וכי היכי דבן שנה ובן שתים בלא זיכוי עירוב קאמר בן ד' ובן ה' נמי בלא עירבו עליו קאמר וכי נמי אמרינן עד ולא עד בכלל הויא תיובתא דרב יהושע דתרין דבן ה' צריך לזכות לו תיובתא: לימא תהוי תיובתיה דרב אסי. דעד ולא עד בכלל משמע ואיהו אמר אפילו בן שש: לימא תיהוי תיובתיה דר' ינאי ודריש לקיש. דמפרשי גבי סוכה בר ארבע ובר חמשה קרי ליה אין צריך לאמו והכא תני יוצא בעירוב אמו ותניא לעיל* דקטן שאינו צריך לאמו אינו יוצא בעירובה: הא דאיתיה לאבוה במתא. והתינוק נכנס ויוצא עמו לא קרי ליה צריך לאמו מבן ד' ולמעלה וברייתא בדליתיה לאבוה במתא ורב יהושע לא מצי לשנויי הכי דהא כי אותביניה לרב אסי לעיל אם איתא דאית ליה לרב יהושע הא סברא הכי הוה משני ליה לדרב אסי בדליתיה לאבוה במתא ונימא בדלא עירב שרי ואשמעינן רבותא: על ידן. בשבילן: ועירב רבן עליהן. לרוח אחרת: אשה מאי שנא. מעבד עברי ובנו ובתו הגדולים: הא סתמא. דאשתיקה ולרוח אחרת נמי לא עירבה: **מתני'** מתכוונין להקל. ר' מאיר סבר בשבת אכיל איניש טפי משום דבסים תבשיליה ואמרי אינשי רווחא לבסימא שכיח ור' יהודה סבר כיון דבשבת סועד שלש סעודות אינו אוכל הרבה בכל סעודה: ככר הלקוח מן הנחתום בפונדיון כשנמכרים ארבע סאין בסלע. השתא ס"ד חצי קב הוי שתי סעודות כיצד ו' מעות לדינר מעה שתי פונדיונין נמצא דינר י"ב פונדיונין נמצא סלע מ"ח פונדיונין וסאה ו' קבין לד' סאין כ"ד קבין הרי מ"ח חצאי קבין חצי קב לפונדיון: ר"ש. ממעט מעיטור ואומר תשע סעודות יש לקב ודי לעירוב בב' ידות של ככר של ג' ככרות לקב נמצאת ככר השלימה שלישית הקב וב' ידותיה הוו שתי סעודות: חציה לבית המנוגע. סתמא היא והכי קאמר חצי ככר השלימה ששיערו בה את העירוב ובין למר בין למר לשהיית בית המנוגע לטמא בגדים הנכנס טמא מיד דכתיב (ויקרא יד) והבא אל הבית יטמא אבל כבוס בגדים לא נאמרה בו עד שישהה כדי אכילה דכתיב (שם) והאוכל בבית יכבס את בגדיו ומוקמינן לה בתורת כהנים לשוהה כדי סעודה ואע"פ שלא אכל וחצי ככר זו הוי כדי אכילה אע"ג דלר"ש לענין עירובין הוי בככר ג' סעודות התם הוא דבשיעור העירוב נתכוונו כולן להקל אבל שיעור סעודה קים להו לרבנן הכי ובעינן שישהה בכדי אכילת חצי ככר זו והוא פרס דכוליה הש"ס על שם ששיעורה בפרוסה כלומר בחצי ככר: לפסול את הגוייה. האוכל אוכלין טמאין כחצי פרס נפסלה גוייתו מלאכול בתרומה ומדרבנן הוא דאין אוכל מטמא אדם ורבנן גזרו שהאוכלו יפסל בתרומה עד שיטבול כדאמר בפרק בתרא דיומא (דף פ:) הנח לטומאת גוייה דלאו דאורייתא: **גמ'** וכמה. לר"מ ולר' יהודה קבעי: ריפתא איכרייתא. שעושין האכרים עמהם לשדה אכרים מנהיגי שוורים: נהר פפיתא. הוא מקום נהר פפא: אבוך כמאן. מהך תנאי סבירא ליה בעירוב כר' יהודה או כר' מאיר דקי"ל בעירוב לכל אדם כדי מזונו ואם בא לשער בעצמו באיזו ישער בשבת או בחול: דאי כר' יהודה קשיא לי הא דאמרי אינשי רווחא לבסימא שכיח. כלומר המעיים מתרווחין לפנות מקום לדבר המתוק: דבריהן. דרבי יוחנן בן ברוקה ורבי שמעון: צא מהן שליש לחנוני. רבי יוחנן בן ברוקה לא הזכיר חצי קב שיעור לך אלא בככר הלקוח מן החנוני בפונדיון והרי החנוני משתכר בחצי קב שלקח בפונדיון שליש ומוכר ב' שלישי חצי קב בפונדיון ובהך שני שלישי אשמעינן רבי יוחנן דאיכא שתי סעודות הרי בחצי קב שלש סעודות: ציבי. עצים לאפות אין החנוני משתכר אלא שליש: וחצי

עד ועד בכלל. לא בעי לשנויי הא דאיתיה לאבוה במתא כו' כדמשני בסמוך דא"כ הוי פליגי דרבי ינאי ור"ל אדרב אסי והלכתא כרב אסי דמייתי לה הש"ס בסוף פ' אע"פ (כתובות דף סה:): **הא** דאיתיה לאבוה במתא כו'. לרב יהושע בריה דרב אידי לא הוי מצי לשנויי הכי דהא לא מפליג בין איתיה לליתיה מדלא משני הכי וכן פירש בקונטרס: **מערב** ע"י בנו ובתו הקטנים. ואור"י דאף רבי יוחנן מודה הכא דקטן קטן ממש: **מפני** שידן כידו. אעבדו ושפחתו קאי כדאמרינן בריש הזורק בגיטין (דף עז:) דיד עבד כיד רביה: **וחצי** חציה לפסול את הגוייה. והיינו שני ביצים אומר ר"ת דפסול גוייה גזירת קדמונים היתה ולא מי"ח דבר דהאוכל אוכל ראשון ואוכל שני תדע דבפרק בתרא דיומא (דף פ:) סלקא דעתיה דהוי דאורייתא ובעי למדרשיה מולא תטמאו בהם ונטמתם בם וכי י"ח דבר היו בקיאין ואם היתה דאורייתא א"כ חסר להו ועוד דלשון פסול גוייה משמע דדוקא פסול הגוף דנפסל גופו מלאכול בתרומה וגזירה דהאוכל אוכל ראשון פסול מגע הוא אלא ודאי פסול גוייה גזרו קודם י"ח דבר הרבה ולא גזרו על מגעו שיפסל אלא גופו מלאכול בתרומה וגזרו על טומאת פנים אטו טומאת חוץ שהרואה אוכל תרומה אחר שאכל אוכלין טמאין או שתה משקין טמאים סבור שמותר ליגע בהן גם בחוץ תרומה טהורה כמו שבתוך מעיו נוגעין זה בזה ודווקא בשני ביצים אבל בכביצה אף על פי שראוי לטמא אחרים לא גזרו דא"א שלא ישאר קצת בין השינים והחניכין או מתעכל קצת במעיו וכיון דלאפקוה מכביצה אוקמוה אשני ביצים שהוא חצי הסעודה דבית המנוגע ולר' יוחנן בן ברוקה אכילה ומחצה אבל במשקין טמאין שאינם מתעכלין ונכנס הכל במעיו לא בעינן יותר מרביעית אבל בי"ח דבר דהאוכל אוכל ראשון גזרו אפילו בכביצה ושיפסול תרומה במגע כדמפרש טעמא בפרק קמא דשבת (דף יד.) משום דזמנין דאוכל אוכלין טמאין כו' ואין להאריך כאן: וחצי

מסורת הש"ס
[ברכות פו: וש"נ]
כתובות סד: כלים פי"ז מי"א
[עי' תוס' עירובין פג. ד"ה חציה]
[כתובות סד:]
[עי' שם]

הגהות הב"ח
(א) גמ' בין שלא לדעתן מפני שידן כידו אבל אינו מערב: (ב) שם תניא אידך וכו' הגדולים ולא ע"י עבדו: (ג) שם וכל דדמי לה (אמר מר וכו' דמחי) תא"מ ונ"ב ס"א היא גופא קשיא אמרת מפני שיכולה למחות טעמא דמחי: (ד) שם דסתמא הוא: (ה) שם א"ל רב יוסף לרב יוסף בריה דרבה אבוך: (ו) רש"י ד"ה מיתיבי וכו' עד בן שש והכא ליכא למימר:

רבינו חננאל
עד בן שש מוקי ליה עד ועד בכלל: ת"ר לא יערב אדם לא ע"י בנו ובתו הגדולים ולא ע"י עבדו ושפחתו העברים ולא ע"י אשתו אלא מדעתן, ואוקימנא מאי מדעתן בשהודיען ואפילו בסתמא מערב עליהן אלא אם ימחו ויאמרו לא. אבל מערב ע"י בנו ובתו הקטנים וע"י עבדו ושפחתו הכנענים בין מדעתן ובין שלא מדעתן וכולן שעירבו ועירב רבן עליהן יוצאין בשל רבן חוץ מן האשה וכל דכוותה והן בניו הגדולים ועבדיו [ושפחותיו] העברים מפני שיכולין למחות וכיון שעירבו לעצמן אין לך מיחוי גדול מזה ואין יוצאין אלא בעירוב של עצמן: מתני' וכמה שיעורו מזון ב' סעודות לכל אחד ואחד מזונו לחול דברי ר' מאיר כי בשבת דכיון דקבע סעודתי' על היין אכיל טפי וכי רעבתן דמי ולא בעינן אלא (בחול) [לחול] דהוה ליה סעודה בינונית ר' יהודה אומר כסעודת השבת. דכיון דאית ליה בשבת בשר ודגים לא אכיל פת אלא פחות מסעודתו בחול. וזהו שאמרו ושניהן מתכוונין להקל. בא ר' יוחנן בן ברוקה לתת שיעור בעירוב בדבר ידוע דאמר מככר בפונדיון מד' סאין בסלע פי' שיעור סאה ו' קבין (כשהן) [שהן] כ"ד רטיל והסלע ו' דינרים (כמו) [ואם] שיהיה השער שבשוק ד' סאין בסלע נמצא סאה בדינר וחשבון הדינר שש מעה כסף והמעה ב' פונדיונות נמצאו י"ב פונדיונין בדינר וכבר הזכרנו למעלה כי סאה היא כ"ד רטלין כשתימכר סאה בדינ' (רטלה בפונדיונין) [ב' רטיל בפונדיון] נמצאת ככר של עירוב (ריטלין) [ב' רטלין בפונדיון] זהו ב' סעודות כל סעודה רטל. ר' שמעון אומר [שתי] ידות לככר מג' ככרות בקב הוי עירוב נמצא שיעור הככר רטל ושליש(ב') [וב'] ידותיה הן שיעור העירוב. תנא וקרובין דבריהן להיות שוין. אוקמה רב חסדא הא דאמר ר' יוחנן בן ברוקה בתר דאפיק מחצה מהן לחנוני. באתרא דלא יהיב בעה"ב עצים לתנור. נמצאת חצי סאה פת אפויה בדינר. נמצאת רטיל פת בפונדיון והוא ב' סעודות ולר' שמעון דאמר ב' סעודות של עירוב הן ב' ידות לככר מג' לקב נמצאו ב' ידות של זה הככר רטל פחות *) י"ב תישועין והיינו דאמר וקרובין להיות שוין. הא דא"ר יוחנן בן ברוקה ב' סעודות מד' סעודות בקב ור' שמעון דאמר ב' סעודות מתשע סעודות בקב דבריהן פשוטין הן ומתני' אליבא דר' יהושע ש...
*) אולי צ"ל רטיל פחות תישוע כי כל הכיכר מחזיק י"ב תישועין וצ"ע.

רב נסים גאון

ר' יוחנן בן ברוקה אומר ככר בפונדיון מד' סאין בסלע ר' שמעון אומר ב' ידות לככר מג' לקב חציה לבית המנוגע וחצי חציה לפסיל את הגויה הפונדיון הוא חלק אחד משנים עשר בדינר ואיתיה לפירוש דיליה בפ' האשה נקנית (קידושין יב) דתניא שש מעה כסף [דינר] והמעה ב' פונדיונות והסאה הוא ו' קבין והקב כ"ד ביצה וכבר פירשו הגאונים ז"ל כי שיעור הביצה משקל (י"ג *)כספים פחות שליש מכספים של ארץ ישראל ויעלו בו' ביצים ק' כספים נמצא בקב משקל ת' כסף ובגמרא דבני מערבא במס' תרומות (פ"ח ה"א) אמרו כמה קבא עביד כ"ד ביעין והסלע יש בו ד' דינרין שבכל דינר י"ב פונדיונות יעלה הסלע למ"ח פונדיונות ואיתיה לפירושיה בגמ' דבכורות בפ' יש בכור לנחלה (דף נ) והלא סלע הקדש מ"ח פונדיון ובגמ' דקידושין דבני מערבא (פ"א ה"א) גרסי תני ר' חייא סלע ד' דינרין ממתני' דפרק הזהב דסלע ד' דינרין דתנן (ב"מ דף נה) כמה תהא הסלע חסרה ולא יהא בה אונאה ר"מ אומר ד' איסרות מאיסר לדינר מכלל שהסלע יש בו ד' דינרין והכי אמרי בפרק האשה נקנית (ירושלמי קידושין הלכה א) חילפיי אותבוני על כיף נהרא דלא אפיקית מתניתא דר' חייא רבה מן כיף נהרא אמרון ליה והא תני ר' חיי' סלעא ד' דינרין אמר לון אף אנן תנינא כמה תהא הסלע חסרה ולא יהא בה אונאה ר' מאיר אומר ד' איסרות מאיסר לדינר. חציה לבית המנוגע עיקרו מן הכתוב (ויקרא יד) והאוכל בבית יכבס את בגדיו ופירשוהו בתורת כהנים אם סופנו לרבות את אע"פ שאינו שוכב מה ת"ל

*) אולי צ"ל מז.

תנא וחצי חצי חציה לטמא טומאת אוכלין ותנא דידן מ"ט לא תני טומאת אוכלין משום דלא שוו שיעורייהו להדדי דתניא כמה שיעור חצי פרס ב' ביצים חסר קימעא דברי רבי יהודה ר' יוסי אומר ב' ביצים שוחקות שיער רבי ב' ביצים ועוד כמה ועוד אחד מעשרים בביצה ואילו גבי טומאת אוכלין תניא רבי נתן ורבי דוסא אמרו כביצה שאמרו כמוה ובקליפתה וחכ"א כמוה בלא קליפתה אמר רפרם בר פפא אמר רב חסדא זו דברי רבי יהודה ורבי יוסי אבל חכ"א כביצה ומחצה שוחקות ומאן חכמים רבי יוחנן בן ברוקה פשיטא שוחקות אתא לאשמועינן כי אתא רב דימי אמר שיגר בוניוס לרבי מודיא דקונדיס דמן נאוסא ושיער רבי מאתן ושבע עשרה ביעין הא סאה דהיכא אי דמדברית קמ"ד הויא ואי דירושלמית קע"ג הויא ואי דציפורית ר"ז הויין לעולם דציפורית אייתי חלתא שדי עלייהו חלתא כמה הויין תמני אכתי בצר ליה אלא אייתי ועודות דרבי שדי עלייהו אי הכי הוי ליה טפי כיון דלא הוי כביצה לא חשיב ליה ת"ר סאה ירושלמית יתירה על מדברית שתות ושל ציפורית יתירה על ירושלמית שתות נמצאת של ציפורית יתירה על מדברית שליש שליש דמאן אילימא שליש דמדברית מכדי שליש דמדברית כמה הוי ארבעין ותמניא ואילו עודפא שיתין ותלת ואלא שליש דירושלמית שליש דידה כמה הוי חמשין ותמניא נכי תילתא ואילו עודפא שיתין ותלת ואלא דציפורי שליש דידה כמה הוי שבעין נכי חדא ואילו עודפא ס"ג אלא א"ר ירמיה ה"ק נמצאת סאה של ציפורי יתירה על מדברית קרוב לשליש שלה ושליש שלה קרוב למחצה דמדברית מתקיף לה רבינא מידי קרוב קרוב קתני אלא אמר רבינא ה"ק נמצאת שליש של ציפורי בעודיות של רבי יתירה על מחצה של מדברית שליש ביצה תנו רבנן ראשית עריסותיכם כדי

רש"י

וחצי חצי חציה לטמא טומאת אוכלין. לרבי יוחנן בן ברוקה כדאית ליה דהיינו כביצה חסר רביע שהרי הוא שיער בככר של רובע קב כדאמר מחצה שכר לחנווני נמצא ככר בפונדיון רובע קב והן ו' ביצים חציה ג' ביצים לבית המנוגע וחצי חציה ביצה ומחצה לפסול את הגויה ולטומאת אוכלין ג' רביעי ביצה ולר"ש שיער בככר מג' לקב ככר שלימה ח' ביצים חציה ד' חצי חציה ב' חצי חצי חציה ביצה: דלא שוו שעורייהו להדדי. לא הויא שיעור טומאת אוכלין חצי שיעור פסול גוייה מכוונים אלא יש שאומרים פחות ויש שאומר יותר: דתניא כמה שעור חצי פרס. לפסול את הגוייה: חסר קימעא. בביצים קטנים שיערוה ואליבא דר"ש דאמר במתני' ב' ביצים: שיער רבי. סאה אחת שהובאה לפניו ומצא למנין קבין שבה יותר מכ"ד ביצים לקב דהיינו לככר של שלישית הקב יותר מח' וחציה יותר על ד' וחצי חציה ב' ביצים ועוד אחד מכ' בביצה לכל ביצה דהיינו לחצי פרס אחד מעשר בביצה תוספת ויש ששונין אחד ממ' בביצה ומפרשי לב' הביצים תוספת אחד ממ' ותו לא. והמדקדק בלשון הזה א"א להעמידו לקמן ואני שניהן שמעתי: כמוה וכקליפתה. אלמא לא שוי לחצי שיעור דפסול גוייה דאי לרבי יהודה חסר קימעא בעי מיהוי ואי לרבי יוסי ביצה וקליפתה שוחקות בעי מיהוי ואי לרבי ועודות בעי דהיינו טפי: בלא קליפתה. כמי זוטר טפי אפילו מפלגי שיעוריה דחצי פרס דרבי יהודה: זו דברי ר' יהודה. הך ברייתא דחצי פרס דלעיל: ר' יוחנן בן ברוקה. ואוקימנא אליביה דבככר של רובע הקב ו' ביצים שיעור לעירוב חציה ג' חצי חציה ביצה ומחצה: פשיטא. דהא רב חסדא גופיה הכי אוקמא לעיל לא מהן מחצה לחנווני: בוניוס. שם האיש: מודיא קונדסא. שם הסאה: דמן נאוסא. מאותו מקום: דמדברית. שהן ו' קבין וקי"ל קב ד' לוגין ולוג ו' ביצים הרי כ"ד ביצים לקב קמ"ד לסאה: ואי דירושלמית. דאמר לקמן דעודפת שתות על סאה שהיתה בימי משה ושתות הביאו מבחוץ דהיינו חמישית כשיעור הראשון הרי [נ]יתוספו כ' על ק' וניתוספו במדבר חמישית על מ' דהיינו ח' וביצה חסר ט' חומש על ד' הרי תוספת כ"ט חסר חומש תנס על קמ"ד הרי קע"ג ובההוא בציר חומשא לא דק: ואי דציפורית. דאמר לקמן יתירה על ירושלמית שתות מלבר: מאתן ושבע הויין. למאה עשרים תוספת לע' י"ד תוספת שהן חומש של ע' שניתוסף עליה חלק חמישי שמתחילה שהוא חלק ששי למדה הגדולה דהיינו שתות מלבר כלומר על החמשה הביאו ששי מן החוץ הרי תוספת ל"ד תנס על קע"ג הרי ר"ז ובתוספת של ג' הביצים חומשין לא דק שהרי מחשבון הראשון חסר חומש לא מג' אלא חומש לא נשאר אפילו חצי ביצה: אייתי חלתא שדי עלייהו. בסאה זו שהגבאה לפניו היתה סאה ציפורית וחלת' שכשיעור חלתה תעמוד על סאה ושיעור חלה אחד מכ"ד כדאמר בפרק חלון שבין ב' חצירות (לעיל פא.): כמה הויין תמני. שהן אחד מכ"ד בקל"ב ולא דק בחלתן של ט"ו ביצים הנותרין ועולה ליותר מחצי ביצה: אייתי ועודות דר'. ששיער ומצא לכל ב' ביצים של מדברית אחד ממ' בביצה כדאמר דהוי לפ' ביצים ביצה לק"ס ב' ביצים ולמ"ז הנותרין יותר מחצי ביצה: אי הכי טפי הוי להו. ממאתן ושיבסר ומשני כיון דלא הוי ביצה לא חשיב ליה כך שמעתי בלשון אחד וקשיא לי בגוה דאי דייקת בה שפיר טפי מביצה הוי שהרי בעודות של מ"ז ביצים שלא חשבת יש יותר מחצי ביצה ובחלתן של ט"ו ביצים שלא חשבת יש יותר מחצי ביצה וגם למעלה בתוספת ציפורית על ירושלמית נשארו ב' חומשין שלא דקדקו בהן ובלשון אחר שמעתי אלא אייתי ועודות של ר' שדי עלייהו ודל חלתן מהכא וכי פרכינן מאתן ושב הוו אייתי ועודות דר' אחת מכ' לכל ביצה שדי עלייהו דהוו למאתן י' ביעי הוו מאתן ושיבסר א"ה טפי להו ועודות דר' אחד מכ' לכל ביצה מז' ביצים וגם ב' חומשין שלא דקדקו בהן ומשני כיון דלא הוי ביצה לא חשיב ליה: שתות מלבר: ושל ציפורית יתירה על ירושלמית שתות. ירושלמית ושתות מלבר: תילתא. דקמ"ד הוי מ"ח: ואילו עודפא. דציפורית על מדברית ס"ג דהא סאה ציפורית ר"ז כדאמרן לעיל ומדברית קמ"ד: ואלא שליש ירושלמית. קאמר: שליש דידה כמה הוי נ"ח נכי תילתא. דהא סאה ירושלמית קע"ג כדאמרינן לעיל: קרוב לשליש דידה. דשליש דידה ס"ט ועודפה ס"ג: ושליש דידה. דהוא ס"ט קרוב הוא למחצה מדברית דהוא ע"ב: בעודות דרבי. כי משערת לה בעודות דאשכח בה רבי דשיער בה מאתן ושיבסר והוי שליש דידהו ע"ב ושליש ביצה ויתירה על מחצה דמדברית שליש ביצה דמחצה דמדברית ע"ב:

תוספות

וחצי חצי חציה לטמא טומאת אוכלין. אכולהו תנאי קאי כדמפרש בקונטרס לר"י בן ברוקה כדאית ליה דהיינו כביצה חסר רביע ולר"ש כביצה שלימה והא דאמר בכל דוכתא כביצה לטמא טומאת אוכלין היינו כרבי שמעון ולא כרבי יוחנן בן ברוקה: קע"ג הויא ר"ז הויא. אין החשבון מכוון כדפי' בקונט' ולא דק: חלתא כמה הויין תמני מאתן וחמיסר הויין. ר"ח גרים חלתן כמה הויין תשעה מאתן ושיתסר הויין וכן הוא אמת כדאמר בפ' חלון (לעיל דף פא.) דשיעור חלה א' מכ"ד וצריך ביצה לכ"ג ביצים ותשעה פעמים כ"ג הם ר"ז: שליש דידה כמה הוי שיתין נכי תרתי. לא דק דמעט חסר וכיון דלא חסר אלא מיעוט ביצה לא חייש ויש דגרס שיתין נכי תרתי ונכי פורתא: נמצאת שליש(א) ציפורי בעודות ושליש דקתני בברייתא קאי אשליש ציפורי ואשליש ביצה: יתירה על מחצה של מדברית שליש ביצה. לפי שמונה שליש דציפורי ס"ט וס"ט ועודות ג' ביצים וט' ועודות ואם כן שליש לציפורי עם הועודות ע"ב ביצים ומחצה חסר ועוד כיון דלא הוי חצי ביצה קרי לה שליש אבל אי דייקת בה שפיר הוי יותר מחצי ביצה דהא סאה ציפורי הויא יתירה על ר"ז קרוב לב' חומשים וגמלא שליש שלה ס"ט ביצים וחצי חומש וכשתצטרף עם הועודות הוי יותר מע"ב ביצה ומחצה ואמר מהר"י דהך ברייתא קיימא אקבלת רב דימי דקאמר ושיער רבי מאתן ושיבסר ולא חשיב ועודות של ז' ביצים הואיל ואינו עולה לביצה ושליש ממאתן ושיבסר עולין שבעין ותרין ושליש ומה שמקשין שבכולה שמעתין חשיב ועודות של ציפורי ושל מדברית לא חשיב דהא ועודות איכא בכולהו דלא הוסיפו אלא שתות שבירושלמית וכן בציפורי אור"י דבירושלים ובציפורי לא הוסיפו כי אם למנין ביצים של סאה מדברית והקדמונים שלפני רבי דקדקו בדבר שאין בתוספת שלהן שתות מכוונת כי ביצים מדבריות היו גסין יותר מאותן של יום התוספת והוסיפו על מדת ציפורית שהיתה מאתן וז' ביעין ושני חומשין חסר קימעא י' ביצים אחד מכ' לכל ביצה:

על מחצה של מדברית שליש ביצה. מפרש מהר"י נמצא שליש של ציפורי מלגאו יתירה על שליש של מדברית מלבר שליש ביצה וקאי שליש דברייתא אתרוייהו ואביצה ורבינא מפרש דברי רבי ירמיה ומפרש דה"ק רבי ירמיה נמצאת סאה ציפורית יתירה על של מדברית קרוב לשליש שלה פי' לשליש מדברית מלבר ושליש שלה פירוש ושליש של ציפורי מלגאו קרוב למחצה של מדברית וכעין זה מצינו בפרק בכל מערבין (לעיל דף נה:) אמר רבי ירמיה כשהיה עליה שרץ כל בין השמשות ומפרש' לה רבה ורב יוסף: שבעת

רבינו חננאל

אין עירוב אלא ככר שלם למעוטי פרוסה. ויהיב ר' שמעון דמתני' שיעורא דעירוב דהוא ככר שלם (והוא) שיעור ב' סעודות *) ככר שיש בה שליש קב. חציה לבית המנוגע וחצי חציה לפסול את הגויה. כל חד וחד לפום מאי דאית ליה ככר דיליה. חציה לבית המנוגע כדתניא כתיב והבא אל הבית וכתיב והאוכל והשוכב אלא ליתן שיעור לשוהה שאינו טמא עד שישהא בכדי אכילת פרס פת חטים ולא פת שעורים כו' וחצי חציה לפסול את הגויה. כדתנן כל האוכלין מצטרפין לפסול את הגויה כבחצי פרס פי' אם יאכל אדם אוכלין טמאין שיעור חצי פרס ואע"פ שאינו אוכל מטמא אדם אבל נפסל גופו ואם יאכל תרומה או קדשים חייב שגרם להן טומאה. והאי דקתני בחצי פרס בעינן למהוי ליה רווחא למיכל דאי משלים סעודה דיליה בהא סעודה דתרומה או קדשים קודם שיתאכלו האוכלין הטמאין במעיו חייב. תנא וחצי [חצי] חציה לטמא טומאת אוכלין. ואקשינן ותנא דידן מ"ט לא תני וחצי [חצי] חציה לטמא טומאת אוכלין ופריק משום דלא שוו שיעורייהו להדדי [illegible]

עין משפט נר מצוה

ט א ב ג מיי' פ"ד מה' טומאת אוכלין הל' א:
י ד מיי' פ"ו מהלכות בכורים הלכה טו סמג עשין קמד טוש"ע י"ד סי' שכב סעיף א:

מסורת הש"ס

[תענית ו. כ. יבמות מו: קה: כתובות ו: לג: קידושין טו: גיטין כב. מו: עו. ב"ק עא. ב"מ ס: ע"ז ז: סנהדרין סו. שבועות לו: הוריות ג. ה: זבחים מב. מנחות פח: בכורות יד: יז. ג. חולין עט. תמורה ל: לג: נדה ח: נג:]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה נמצאת שליש של ציפורי בעודות וכו' ושליש:

גליון הש"ס

[illegible]

[illegible]

רב נסים גאון

[illegible]

יא א מיי' פ"ד מהלכות עירובין הלכה טו טוש"ע א"ח סי' שעט סעיף ב:
יב ב מיי' פ"ג מהל' עירובין הלכה טז:

רבינו חננאל

מוספת על קמ"ד הוויין להו קע"ג ביעי אי סאה דציפורי ר"ז ביצים הוויין ואמרין לעולם סאה ששיער (רריי"ן) [רי"ז] ביצים סאה דציפורי היא והאי דאמרת ר"ז (סאה) ביצים בתר דאפיקו חלתן. וכי שיער (רריי"ן) [רי"ז] בהדי חלתן. ואתינן למיחזי חלת סאה של ציפורי כמה ביעי הוויין. ומדתנן במתני' שיעור חלה אחד מכ"ד נמצאו שהורמה חלה מזו הסאה ט' ביצים ודחינן אכתי *) רי"ן ביעי הוויין ור' שיער רי"ז ושבקינן להני חשבני לכלהו ואמרינן אלא אייתי ועוד דר' ושדי עלייהו כלומר של ציפורי הויא ר"ז ביצים שוחקות שהן כל ביצה וביצה ועוד עציבות. וכי שיער (רריי"ן)[רבי רי"ז] ביצים עציבות שיער ופי' אייתי ועוד שהוא חלק אחד מעשרים בביצה שא' ר' ושדי אהני ר"ז ביעי (פי') [דהיינו] ר"ז ועודוים. [ופרכינן א"ה הו"ל טפי] ופרקינן כיון דלא הוויין ביצה לא חשיב להו: ת"ר סאה ירושלמית עודפת על של מדברית שתות. ושל ציפורי עודפת על של ירושלמית שתות. נמצאת ציפורית עודפת על מדברית שליש שהוא מחצה. האי שליש דהיכא אי דמדברית טפי הוא שליש דמדברית מ"ת הוא כי שרית להו אקמ"ד הוויין קצ"ב **) ואנן קע"ג ביעי הוא דאמרי' (בפיאה)[בסאה] של ירושלמית. ואי דשל ציפורית אכתי בצרן להו א"ר ירמיה ה"ק נמצאת סאה של ציפורי עודפת [על] של מדברית קרוב לשליש שלה כו' ודחי לה רבינא מידי קרוב קתני אלא ה"ק נמצאת [שליש] סאה של ציפורי [ועוד דר"ן] יתר על מחצה של מדברית שליש ביצה פי' סאה ציפורית בתר דשדית עלה ועוד דר' הוויא רי"ז ביעי שליש [כמה] הוויין ע"ב ביעי ושליש ביצה ומחצה של מדברית דהיא קמ"ד ביעי הציה ע"ב ביעי. אשתכח שליש של ציפורי עודף על מחצה דמדברית שליש ביצה: ת"ר סאה ירושלמית עודפת על של מדברית שתות כו'. פי' סאה מדברית הוויא לה קמ"ד ביצים שתותיהן הוויין כ"ם ביעי קמ"ד וכ"ם ביעי קע"ג נמצאת סאה ירושלמית שהיא קע"ג ביצים עודפת על סאה מדברית שתותא מלבר (עד) [ועוד] שתות [של] ק"ע הוא (ל"ד). כשתוסיף ל"ד על קע"ג הוויין ר"ז ביצים נמצאת (עוד) [סאה] של ציפורי עודפת על של ירושלמי שתות מלבר ונשאר שתות שליש ביצים שלא נחשב אלא כיון שאין בשתותיהן שיעור ביצה לא חשיב להו כדאמרן לעילא. וראינו לרבותינו הגאונים זצ"ל פירוש זולתי זה הפירוש אבל זהו קבלה ומסורה בידינו: ירושלמי מזונו לחול אבל לא לשבת דברי ר"מ כו' ר"מ סבר לחול דלית (ביה) [ליה] ***) בשש לאכול בו אכיל פיתא ציבחר בשבת דאית ליה מטעמים אכול פיתא סגין. ר' יהודה סבר בחול דלית ליה מה לאכל [אכיל פיתא] סגין בשבת דאית ליה מה לאכול אכיל פיתא ציבחר. איתא חמי ר' יוחנן בן ברוקה אמר הן עביד עגולא תריסר ביעי והדין עביד עיגולא תמני ביעי והוא ר"ש ותני (בן) [כי] קרובין דבריהם להיות שוין רב הונא א' צא מהן שליש ליציאה: ת"ר ראשית עריסותיכם כדי עריסותיכם. כמה כדי עיסתכם כדי עיסת מדברי דכתיב והעומר עשירית האיפה הוא. מיכן אמרו ז' רביעים קמח ועוד חייבין בחלה שהן ו' ירושלמית וה' של ציפורי מיכן אמרו כל האוכל כמדה זו הרי זה בריא (בריך) ומבורך. פחות מיכן הרי זה מקולקל במעיו. פירוש במו חולה במעיו הוא יתר מיכן הרי זה רעבתן: מתני' אנשי חצר ששכחו ולא עירבו כל שגבוה י' טפחים למרפסת מיכן

תוספות

שבעת רבעים קמח ועוד חייבין בחלה. פי' ז' לוגין ועוד דהיינו בילה וחומש בילה כדפי' בקונטרס והם שש ירושלמיות וה' ציפוריות ובסוף כלל גדול (שבת דף עו:) היה כתוב בספרים והתנן ה' רבעים קמח ועוד חייבים בחלה ל"ג רש"י (א) ועוד התם משמע דבשל ציפורי איירי והתם ליכא ועוד אלא ה' בצמצום ור"ת מפרש דאתיא כרבי יוסי וגרסינן ליה שפיר דתנן במס' עדיות (פ"א משנה ב) ומייתי לה בפ"ק דשבת (דף טו.) שמאי אומר מקב לחלה כו' וחכ"א חמש רבעים קמח חייבין בחלה ור' יוסי אומר חמש פטורים חמש ועוד חייבים ומפרש ר"ת דסבר רבי יוסי דראשית עריסותיכם היינו דלאחר הפרשת ראשית דהוא חלה ישאר שיעור עריסותיכם דהיינו עיסת מדברית והוא ועוד היינו כדי חלה ומהר"י מפרש דר' יוסי לטעמיה דשמעתין דקאמר חצי פרס ב' ביצים שוחקות ושיער רבי ב' ביצים ועוד א' מכ' בבילה א"כ מז' רבעים קמח ועוד שהם מ"ג בילים וחומש בילה כמנין חלה יעלה ועודות ב' בילים ושלשה ועודות הרי לרבי יוסי מ"ה בילים וחומש בילה וג' ועודות אע"פ שהסאין והקבין ניתוספו מנין הבילים כדקאי קאי כדמוכח בשמעתין ולכאורה נראה דאין הלכה כרבי יוסי כדאמרינן במי שהוליאוהו (לעיל דף מו:*) דהלכה כר' יוסי מחבירו ולא מחביריו ואמרינן נמי אמר ליה ר' אלעזר לרב אסי מה אמור רבנן בבי מדרשא א"ל הכי אמר ר' יוחנן הלכה כר' יוסי וקאמר הש"ס מכלל דיחידאה פליג עליה משמע דאי רבים פליגי עליה אין הלכה כר' יוסי אבל לפום ריהטא דגרסינן בפ' כלל גדול (שבת דף עו:) ובפרק אלו עוברין (פסחים דף מח:) דנקט הש"ס חמש רבעים ועוד חייבין בחלה משמע דהלכה כר' יוסי:

קא סלקא דעתיך מאי מרפסת בני עלייה. מפרש ר"י שהם פתח עלייה גבוה עשרה מן מרפסת והמרפסת גבוה מן החצר י' ודרך סולמות יורדין מעלייה למרפסת וממרפסת לחצר ודרך חצר יוצאים לרשות הרבים והמרפסת היא של בני עלייה ואין בני החצר אוסרים אותה לבני עליות לפי שהמרפסת היא שלהם והא דקאמר בסמוך בשתי גזוזטראות כשבאין בני תחתונה דרך עליונה למלאות שאוסרת התחתונה על העליונה היינו כדמפרש בפירקין* משום שעשו מחילה בשותפות וכשלא עירבו בני עליות יחד אוסרים המרפסת זה על זה משום לזה בשלשול ולזה בשלשול אבל מחמת הסולמות שיורדין בהם מן העליות לא היו אוסרין זה על זה דסולם תורת מחילה עליו והשתא פריך לרב ספיר כיון דפתחי עליות וחלונותיהם גבוהים מן החצר כ' או יותר אמאי נותנין תל ועמוד שבחצר הגבוהים י' והם כנגד החלונות דגבוהים לבני עליות בשלשול י' יאסרו לרב בני חצר על בני עליות ע"י זריקה כיון דתל ועמוד הוי של שניהם ולא דמי למרפסת שהיא לבני עליות לבדה ואע"פ שתל ועמוד הוא שוה למרפסת ויכול להשתמש מן המרפסת בתל ועמוד בפתח מ"מ לא מיקרי לבני עליות בפתח אלא בשלשול כי במרפסת אין בה דירין ואינה יכולה לאסור את התל לחצר אלא ע"י עליות ואע"פ שיורדין בה מן העליות ומשתמשין בה אינה אוסרת כיון דסולם תורת מחילה עליו והא דאמרינן בשמעתין דכשבאין בני התחתונה למלאות לא חשיב לבני התחתונה כזריקה לאו משום דסולם חשיב עליו כפתח לאסור אלא דע"י סולם חשיב לבני התחתונה תשמישן בנחת כמו בשלשול אבל כפתח לא חשיב ולא עדיף טפי משלשול לאסור ומשני לאותן הדרים במרפסת פירוש שפתחי עליות תוך עשרה למרפסת דתו ליכא בסולם תורת מחילה: הכי

[דף פה.]

[ועי' תוס' לעיל עח. ד"ה רבי יוסי]

גמרא

כדי עיסותיכם וכמה עיסותיכם כדי עיסת המדבר וכמה עיסת המדבר דכתיב °והעומר עשירית האיפה הוא מכאן אמרו ז' רבעים קמח ועוד חייבת בחלה שהן ו' של ירושלמית שהן ה' של ציפורי מכאן אמרו האוכל כמדה זו ה"ז בריא ומבורך יתר על כן רעבתן פחות מכאן מקולקל במעיו: **מתני'** *[א]אנשי חצר ואנשי מרפסת ששכחו ולא עירבו כל שגבוה י' טפחים למרפסת פחות מכאן לחצר חוליית הבור והסלע גבוהים עשרה טפחים למרפסת פחות מכאן לחצר בד"א בסמוכה אבל במופלגת אפילו גבוה י' טפחים לחצר ואיזו היא סמוכה כל שאינה רחוקה ארבעה טפחים: **גמ'** פשיטא לזה בפתח ולזה בפתח היינו *חלון שבין שתי חצירות לזה בזריקה ולזה בזריקה היינו *כותל שבין ב' חצירות לזה בשלשול ולזה בשלשול היינו *חריץ שבין ב' חצירות לזה בפתח ולזה בזריקה היינו *דרבה בר רב הונא אמר רב נחמן לזה בפתח ולזה בשלשול היינו *דרב שיזבי אמר רב נחמן לזה בשלשול ולזה בזריקה מאי אמר רב [ב]שניהן אסורין ושמואל אמר נותנין אותו לזה שבשלשול שלזה תשמישו בנחת ולזה תשמישו בקשה *וכל דבר שתשמישו לזה בנחת ולזה בקשה נותנים אותו לזה שתשמישו בנחת תנן אנשי חצר ואנשי מרפסת ששכחו ולא עירבו כל שגבוה עשרה טפחים למרפסת פחות מכאן לחצר קא סלקא דעתך מאי מרפסת בני

שמות טז

רש"י

כדי עיסותיכם. שאותם לשים במדבר עומר לגולגולת: איפה ג' סאין במנחות יליף לה בפרק התודה (דף עז.) דכתיב (יחזקאל מה) האיפה והבת תוכן אחד (להם) [יהיה] וכתיב (שם) מעשר הבת מן הכור וכור שלשים סאין מעשר דידיה כמה הוי ג' סאין והעומר עשירית של ג' סאין שהן י"ח קבין שהן ע"ב לוגין עשירית דע' לוגין ז' לוגין עשירית של ב' לוגין חומש הלוג והוא בילה וחומשא והיינו דקאמר ז' רבעים ועוד. רבעים רבעי הקב דהיינו ז' לוגין ועוד בילה וחומשא: שהן ו' ירושלמית. שהרי ו' מדבריות נעשו ה' ירושלמיות נשאר לנו לוג מדברי וחומשו דבילה וחומשא הוי חומש הלוג בילה חומש לחמש בילים והחומש בילה הוא תוספת לבילה הששית הרי לוג וחומשו והן נעשין לוג ירושלמי שהרי ו' חומשין אלו נעשו ה': הרי זה בריא. שאוכל כל לרכו: ומבורך. שאינו אוכל יותר מדאי וכתיב (משלי יג) ובטן רשעים תחסר: **מתני'** ה"ג במתני' אנשי חצר ואנשי מרפסת כו' ולא עירבו אלו עם אלו אבל עירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן מרפסת ארוכה היא והרבה פתחי עליות פתוחין לה וכולן יוצאין בסולם א' לחצר וממנה לרה"ר ואעפ"כ אין אוסרין הואיל וגבוה מרפסת י' שלא הלכו בסולם אלא להקל ואמרינן תורת מחילה עליו ואינן אוסרין כדאמרינן בכילד מעברין (לעיל דף נט:) סולם תורת פתח עליו ותורת מחילה עליו והכל להקל ומ"מ שני רשויות הן ואין מוציאין מזו לזו: כל שגבוה י'. אם יש בחצר תל או עמוד גבוה י' סמוך למרפסת רשות מרפסת שולטת בו ומשתמשין הן בו אבל לא בני חצר: בסמוכה. שהחוליא סמוכה למרפסת. חוליית הבור קרקע שנטלו בחפירת הבור והקיפו בו פי הבור סביב: **גמ'** לזה בפתח ולזה בפתח. ב' חצירות שלא עירבו יש רשות אחת סמוכה להן ונוחה לשתיהן להשתמש בה כפתח זה שהוא נוח ליכנס: היינו חלון שבין ב' חצירות. כלומר הא לא מבעיא לן מאי דיניה אם אסור לשתיהן או מותר דהיינו חלון שבין ב' חצירות דתנן ביה רצו אחד מערבין רצו שנים מערבין ואם לא עירבו ביחד שניהם אסורים להשתמש בה אם רשות של ארבעה היא דאין רשות פחות מד' ומנלן דאסורים בה דהא גבי כותל שבין שתי חצירות תנן (לעיל דף עו:) היו בראשו פירות אלו עולין מכאן ואוכלין וכן אלו ובלבד שלא יורידו למטה אלמא כל היכא דשוי לתרוייהו אסרי אהדדי וגם ברשות נמוכה מי' אמרינן מקום שאין בו ד' על ד' מותר לבני רה"י ולבני רה"ר לכתף עליו דמקום פטור הוא הא אית ביה ד' אסור לתרוייהו כל זריקה למעלה מי' טפחים וכל שלשול עמוק מי' טפחים וכל תשמיש נוח דקרינן ליה פתח לא גבוה קרקעיתו י' טפחים ולא נמוך עשרה טפחים: לזה בזריקה ולזה בזריקה. כל רשות שהיא בין ב' רשויות וקשה תשמישה לשתיהן לזה גבוה י' ולזה גבוה עשרה ואינן יכולים להשתמש אלא בזריקה הא לא מיבעיא לי דהיינו כותל שבין ב' חצירות ואיסורן מפורש במשנה דקתני ובלבד שלא יורידו למטה אלמא אסורים עם שניהן: היינו חריץ. דהוי כמי אסור לתרוייהו דהא הפסק רשות חשיב וכיון דתשמישו שוה לשניהם אסורין בו דאמר* רב (לעיל דף עז:) חריץ שבין ב' חצירות עמוק מזו י' ולזה שוה לארץ נותנין אותו לזה ששוה לארץ דהוה לזה תשמיש בנחת ולזה בקשה כו' שמעינן מינה דאי לשניהן בנחת או לשניהן בקשה שניהן אסורין בו: לזה בפתח ולזה בזריקה. כגון שחצר זו נמוכה וחצר זו גבוהה ותל ביניהם גבוה מזו י' ולזו שוה לארץ: היינו דרבה בר רב הונא. בפרק חלון (שם) דאמר כותל שבין ב' חצירות גבוה י' ולדו אחד שוה לארץ נותנין אותו לזה ששוה לארץ: לזה בפתח ולזה בשלשול. כגון חצר גבוהה מן התל י' דאינה משתמשת עליו בחול אלא בשלשול וחברתה שוה לו: היינו דרב שיזבי. בפ' חלון (שם): לזה בשלשול ולזה בזריקה. כגון חצר זו גבוהה מזה התל י' וזו נמוכה ממנו י': מאי. לשניהם בקשה הוא והרי הן שוין בו ואוסרין זה על זה דהא כל שלשול אמרינן דקשה הוא או דילמא לגבי זריקה הוה שלשול תשמישו בנחת הוא ומותר וזה שבזריקה אסור אם לא עירבו אלו עם אלו אלא אלו לעצמן ואלו לעצמן:

בני

[לקמן לה:] [לעיל עו.] [שם עמוד ב] [לעיל פח:] [לעיל עז.] [שם] לעיל עז. [ג"ל רב נחמן]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה שבעת וכו' לא גרס רש"י כתם ועוד דמשמע:

*) נ"ל אכתי דע"ז הוויין כנ"ל וכ"כ התוס' בכמו בד"ה מלתא: **) אולי צ"ל ואנן ר"ז ביעי הוא דאמרינן בסאה של ציפורית כנ"ל: ***) בשם הוא לפתן וכמ"ש הערוך בערך בשם ופירושו פשוט.

רב נסים גאון

ברביעית ולפיכך לא הצריכוה טומאת ערב מפני שהיא דרבנן כדתניא בתוספתא כתרומה כתבים אין האוכלין מטמאין ולא השותה משקין טמאין מטמא במאכל ובמשקה טמא עד שיעריב שמשו עולה אין אוכל ומשתמש בו ביום: **פשיטא** לזה בפתח ולזה בפתח היינו חלון שבין שתי חצירות ולזה בזריקה היינו כותל שבין ב' חצירות לזה בשלשול ולזה בשלשול

בשלשול היינו חריץ שבין שתי חצירות והיינו מתניתא תליתאה לזה בפתח ולזה בזריקה היינו דרבה בר רב הונא אמר רב נחמן בכאן ולא נודע היכא ... בתחלת פרק חלון (דף עז) כותל שבין שתי חצירות גבוה עשרה וצדו אחד שוה לארץ כו' לזה בפתח ולזה בשלשול היינו דרב שיזבי אמר רב נחמן ואיתה במימרא דרבה בר רב הונא דכתבנו

ואזור

בני עלייה (א) ומאי קרו לה מרפסת דקסלקי במרפסת אלמא כל לזה בישלשול ולזה בזריקה נותנין אותו לזה שבשלשול כדאמר רב הונא לאותן הדרים במרפסת ה"נ "לאותן הדרין במרפסת אי הכי אימא סיפא פחות מכאן לחצר אמאי לזה בפתח ולזה בפתח הוא מאי לחצר "אף לחצר ושניהן אסורין ה"נ מסתברא מדקתני סיפא בד"א בסמוכה אבל במופלגת אפילו גבוה י' טפחים לחצר מאי לחצר אילימא לחצר ושרי אמאי רשותא דתרוייהו הוא אלא מאי לחצר אף לחצר ושניהן אסורין ה"נ מאי לחצר אף לחצר ושניהן אסורין ש"מ תנן חוליית הבור והסלע שהן גבוהין עשרה למרפסת פחות מכאן לחצר אמר רב הונא לאותן הדרים במרפסת תינח סלע בור מאי איכא למימר אמר רב יצחק בריה דרב יהודה הכא בבור מלאה מים עסקינן והא חסרא כיון דכי מליא שריא כי חסרא נמי שריא אדרבה "כיון דכי חסרא אסירא כי מליא נמי אסירא אלא אמר אביי הכא בבור מליאה פירות עסקינן והא חסרי "בטיבלא דיקא נמי דקתני דומיא דסלע ש"מ ול"ל למיתנא בור ול"ל למיתנא סלע צריכא דאי אשמעינן סלע דליכא למיגזר אבל בור ליגזור זמנין דמליא פירות מתוקנין צריכא תא שמע "אנשי חצר ואנשי עלייה ששכחו ולא עירבו אנשי חצר משתמשין בעשרה התחתונים ואנשי עלייה משתמשין בעשרה העליונים כיצד זיז יוצא מן הכותל למטה מעשרה לחצר למעלה מעשרה לעלייה "הא דביני ביני אסור אמר רב נחמן הכא בכותל תשעה עשר עסקינן וזיז יוצא ממנו למטה מעשרה לזה בפתח ולזה בשלשול למעלה מעשרה לזה בפתח ולזה בזריקה ת"ש

רש"י

בני עלייה. דגביהי ממרפסת טובא אבל דרך מרפסת זו עולין ויורדין ותל שבחצר שהוא גבוה י' הוי נמוך מן העלייה י' דהוי לזה בשלשול ולזה בזריקה וקתני דבני עלייה מותרין בו: הדרין במרפסת. כגון שיש בה דיורין דלדידהו הוי האי תל שבחצר שוה להן בתוך עשרה או נמוך או גבוה מהם פחות מי': לזה בפתח ולזה בפתח הוא. ותרוייהו בעי איתסורי ביה דהא סתם מרפסת לא גביהה טובא: אף לחצר. כלומר שתי הרשויות שולטות בו ואוסרין זה על זה: ה"נ מסתברא. דמאי לחצר אף לחצר קאמר ובדיורי מרפסת עסקינן: מדקתני סיפא מופלגת. אפילו גבוה י' הוי לחצר: אי נימא. דשרי ליה לאשתמושי: אמאי. נהי נמי דמאי מרפסת בני עלייה רשותא דתרוייהו היא דלשניהן תשמישו בקשה לחצר בזריקת גובה ולעלייה בזריקה את מסך ההפלגה ובשלשול את הנמוכות ונהי דלשמואל שלשול לגבי זריקת גובה נוח הוא הכא דאיכא שלשול וזריקת מסך שוין הן לזריקת גובה ואמאי לחצר: אלא. על כרחך אף לחצר ואסורין לרב נמי דמתרץ לה בדיורי מרפסת מאי לחצר דקתני אפחות מכאן אף לחצר קאמר ואסורין: חוליית הבור. או שיש בחצר סלע: למרפסת. וקס"ד לבני עלייה קאמר וקשיא לרב: תינח סלע. דהוי לבני מרפסת כפתח שעל גביו הוי תשמיש דידיה וגבוה שוה להן הוא: אלא בור. שממלאים הימנו תשמישתו בשלשול הוא אפילו לבני מרפסת שהרי מקרקעיתו דולין וש"מ דהואיל ולבני חצר תשמישו בזריקה שאין יכולין למלאות אלא א"כ זורקין דלי למעלה מן החוליא יהבינן לה לבני מרפסת דבשלשול כשמואל: מלאה מים. דהוי כפתח לבני מרפסת: בדטיבלא. שהן מוקצין מחמת איסור טבל ואסורין לטלטל: דומיא דסלע. שאינו חסר: ולמה לי למיתנא. תרווייהו הואיל ובדטיבלא מוקמת לה בשלמא אי אמרת בבור מים קאמר איצטריך בור לאשמעינן דאע"ג דבשלשול הוא לבני מרפסת אפ"ה לגבי חצר דתשמישתיה בזריקה נחת חשיב ליה לשלשול דמרפסת אלא השתא דבור וסלע שניהן תשמישתם על גבן תרווייהו למה לי ליתני סלע ולא ליתני בור הואיל וסוף סוף כדומיא דסלע בעית לאוקמיה נהי דבור בלא סלע לא מצי למתני דאם כן הוה אמינא בבור סתם קאמר להכי אצטריך סלע לגלויי עליה דבדטיבלא עסקינן אלא סלע בלא בור ליתני: ה"ג צריכא דאי תנא סלע דליכא למיגזר כו'. ולא גרסינן אי תנא בור אבל סלע לא דהא בור בלא סלע לא מצי למיתני כדפרישית: מתוקנין. דשקלי מינייהו וחסרי ואתו לידי שילשול: ולא עירבו. אלו עם אלו: בעשרה תחתונים. בכותל הבית בחצר אנשי חצר משתמשין דלדידהו כפתח ולבני עלייה בשלשול: בעשרה העליונים. שהן מתחת לעלייה אנשי עלייה משתמשין דסמוכין הן לבני עלייה והוי לדידהו כפתח ולבני חצר בזריקה: זיז. הבולט חוץ לכותל למעלה מעשרה קא ס"ד בעלייה גבוה טובא עסקינן והאי למעלה לאו מן הקרקע מודד אלא ה"ק למעלה מתחלת טפח עשירי כשתמדוד מן העלייה ולמטה עשרה דהיינו כדקתני רישא בי' עליונים אנשי עלייה משתמשין: הא דביני ביני. שבין י' עליונים לי' תחתונים דהוי לחצר בזריקה ולעלייה בשלשול: אסור. לתרווייהו כרב: בכותל תשעה עשר עסקינן. דליכא ביני ביני דכל למטה מעשרה דידיה לחצר בפתח ולעלייה בשלשול וכל למעלה מי' דידיה לחצר בזריקה ולעלייה בפתח ובכותל עשרים לא מצי לאוקומיה דאם כן שמעינן מינה ראש טפח עשירי לזה בשלשול ולזה בזריקה אסור דהא לא שרי תנא קמא אלא למעלה ולמטה ובזיז רחב ארבעה עסקינן דבציר מהכי לא הוה רשותא ומקום פטור הוא ובטיל להכא ולהכא:

תוספות

הכי נמי מסתברא מדקתני סיפא כו'. אומר ר"י דהאי ה"נ מסתברא ליתא אלא אליבא דשמואל דוקא דסבר אדם אוסר על חבירו דרך אויר בשמעתין אבל לרב דאמר אין אדם אוסר על חבירו דרך אויר הויא הא לחצר דוקא ומותרין וא"ת למה הוצרך לדקדק ה"נ מסתברא מסיפא דסיפא מפחות מכאן לחצר דקתני גבי חוליית הבור הו"מ לדקדק דאף לשמואל הוי פירושו אף לחצר דהא חוליית הבור והסלע דקתני שגבוה י' טפחים ע"כ כשגובה החוליא עשרה טפחים משפת הבור דהיינו מקרקעית החצר מדחשיב לה לבני חצר בזריקה וא"כ כי קתני עלה פחות מכאן לחצר שהחוליא פחות משהו מעשרה א"כ מראש חוליא עד קרקעית הבור יש יותר מעשרה ואם כן לא הוי לבני חצר דוקא דלבני חצר הוי נמי בשלשול כמו לבני עליות דאין לחלק בין שלשול עשרה לכ' וי"ל דמ"מ לא ה"ל למתני לשמואל אף לחצר גבי חוליית הבור דנהי דקרקעית הבור הוי אף לחצר מ"מ תשמיש שעל הסלע וראש החוליא הוי דוקא לחצר לשמואל אבל לרב אכולהו הוי אף לחצר ה"ל למתני בהדיא אף לחצר ולהכי מייתי מסיפא דסיפא דלשמואל נמי הוי התם פירוש לחצר אף לחצר בין אסלע בין אקרקעית הבור כמו שכ"ל לרב גבי פחות מכאן לחצר: בור מאי איכא למימר. וא"ת בור נמי הוי לבני מרפסת בשלשול ולבני חצר בזריקה ושילשול דאמר לקמן (פה.) כיון דלזה בזריקה ושלשול ולזה בשלשול לחודיה כלזה בזריקה ולזה בפתח דמי וי"ל דלקמן בזריקה של הפלגה איירי דהוי דרך אויר אבל בזריקת גובה ושלשול לא עדיף לרב משלשול לחודיה ואין נראה לר"י חילוק זה דאם היה אדם אוסר על חבירו דרך אויר לרב לא היה מפליג בין זריקת גובה לזריקת אויר מדפריך ליה ר"א לקמן (סס:) והא מר הוא דאמר לזה בזריקה ולזה בשילשול ונראה לר"י דהא דאמר לקמן שאני הכא כיון דלזה כו' ולזה בזריקה כלזה בזריקה ולזה בפתח דמי דיחוי הוא כלומר דמצינו למידחי ולמימר דלרב אדם אוסר על חבירו דרך אויר בעלמא היכא דהוי לתרווייהו בזריקת אויר אבל לפי המסקנא הוי טעמא דרב משום דאין אדם אוסר על חבירו דרך אויר לא נאמר דלזה בזריקה ושלשול ולזה בשלשול לחודיה כלזה בזריקה ולזה בפתח דמי אלא יהיה לזה בזריקה ושלשול ולזה בזריקה כלזה בזריקה ולזה בשלשול ולא נחלק ביניהן כמו שהיה סבר המקשה לקמן ועוד י"ל דלזה בזריקה ושלשול דלקמן איכא ב' עניני זריקה זריקת אויר וזריקת גובה אבל היכא דלזה בשלשול לחודיה ולזה בזריקת גובה ושלשול או בזריקת אויר ושלשול שניהם אסורין: כיון דכי חסרא אסירא כי מליא נמי אסירא. דהוי דבר הניטל בשבת ואינו ממעט ומסיק בפירות של טבל דאין ניטלין בשבת ולא דמי לעפר ועתיד לפנותו דאמר לעיל (דף עט.) דלא חייש דכיון דעתיד לפנותו לא מבטל(ב) ולאי מחילה המפסיק בין ב' חצירות אבל למעט גובה עשרה ולשוייה כפתח למרפסת כיון דאינו ניטל בשבת ממעט אע"ג דעתיד לפנותו כמו כפה ספל דאמר לעיל (דף עז:) דממעט: תא שמע אנשי חצר ואנשי *מרפסת כו'. ל"ג תנן דאינו משנה בשום מקום אלא ת"ש גרס: א] וכן ב' גזוזטראות כו'. פי' רש"י ל"ג וכן ור"ח גרים לה דארישא קאי דקתני בפירקין* גזוזטרא שהיא למעלה מן כו':

*[לקמן דף פז:]

לא

שתי

א] וכן וכו' דיבור אחד עם ד"ס ת"ש וכ"מ מהגהות הגאון מהרי"ף לקמן פז:

עין משפט נר מצוה

יג א ב מיי' פ"ד מה' עירובין הלכה טו טוש"ע סי' שע"ה ס"ג:

יד ג ד מיי' שם הלכה יח:

טו ה ו מיי' שם הלכה יז וטוש"ע שם ס"ד:

הגהות הב"ח

(א) גמ' בני עלייה ואמאי קרו לה: (ב) תוס' ד"ה כיון וכו' לא מבטל ודמי למחילה המפסיק:

רבינו חננאל

לחצר כו'. פשיטא לזה בפתח ולזה בפתח היינו חלון שבין ב' חצרות שניהן שוין בו וכן לזה בשלשול ולזה בשלשול כלומר אין אחד מהן יכול להשתמש בחריץ שביניהן אלא ע"י (שלשול) [עירוב]. לזה בזריקה ולזה בזריקה היינו כותל שבין ב' חצרות לזה בפתח ולזה בזריקה היינו דרבה אמר רב נחמן דאמר בפ' חלון שבין ב' חצרות. כותל שבין ב' חצרות גבוה י' ורחב ד' וצדו אחד שוה לארץ נותנין אותו לזה ששוה לארץ שתשמישו בנחת כו' לזה בפתח ולזה בשלשול היינו דרב שיזבי אמר רב נחמן דאמר חריץ שבין ב' חצרות עומק י' ורחב ד' וצידו אחד שוה לארץ נותנין לזה ששוה לארץ דהוי ליה תשמישו בנחת לזה בשלשול ולזה בזריקה כגון דהוו להו חד למעלה וחד למטה והכותל ביניהן מאי רב אמר שניהן אסורין עד שיערבו ושמואל אמר נותנין אותו לזה שבשלשול דהוה ליה תשמישו בנחת. ואקשינן לרב מהא דתנן אנשי חצר ששכחו ולא עירבו כל שגבוה י' ספחים למרפסת מאי לאו האי דקתני במרפסת להנהו דדיירי בעלייה דהוה להו בשלשול ולאנשי חצר בזריקה וקתני נותנין אותו למרפסת. ופריק רב לאו להנהו דדיירי בעלייה אלא להני דדיירי במרפסת עצמה דאע"ג דמרפסת ליתה בית דירה מיהו (אי) איכא דדיירי במרפסת אי הכי אימא סיפא פחות מיכן לחצר ואי להני דדיירי במרפסת אמאי לא לזה בפתח ולזה בפתח הוא (אלא) [לא] מאי לחצר אף לחצר ושניהן אסורין בו עד שיערבו הכי נמי מסתברא כו'. ת"ש חוליית הבור והסלע שגבוה י' טפחים למרפסת והא להנהו דדיירי בעלייה בשלשול הוא. ופריק רבינא להני דדיירי במרפסת דהוה תשמישן בנחת. התינח סלע אלא בור לא אפשר אלא בשלשול ופרקינן בבור מלא מים וליכא שלשול. והא כי חסרו מיא הוה ליה בשלשול כו' ופרקינן אלא בבור מלא פירות והא אכיל מינהון וחסרי להו (והיה) [והוה] תשמישתיה בשלשול ואסיקנא בור מלא פירות של טבל דלא (הוה) [חזיא] ליה ולא שקיל מינהון ולא חסרי דיקא נמי דקתני דומיא דסלע דלא חזי ליה כו'. ת"ש אנשי חצר ואנשי עלייה ששכחו ולא עירבו כל שהוא למעלה מעשרה טפחים לבני עלייה למטה מי' לחצר כיצד זיז היוצא מן הכותל למעלה מעשרה טפחים בני עלייה משתמשין בו למטה מי' בני חצר משתמשין בו הא דביני ביני דהוה לבני עלייה בשלשול ולבני החצר בזריקה שניהן אסורין בו ופריק רב נחמן הכא בכותל [תשעה עשר] עסקינן וזיז היוצא ממנו למטה מי' (הנה) [הוא] לבני חצר בפתח ולבני עלייה בשלשול נותנין אותו לאלו שתשמישן בו ע"י פתח למעלה מעשרה טפחים הוה לבני עלייה בפתח ולבני חצר בזריקה כו' וליכא התם

תא שמע *שתי גזוזטראות זו למעלה מזו עשו לעליונה ולא עשו לתחתונה שתיהן אסורות עד שיערבו אמר רב אדא בר אהבה בבאין בני תחתונה דרך עליונה למלאות אביי אמר כגון דקיימין בתוך עשרה דהדדי ולא מיבעיא קאמר לא מיבעיא עשו לתחתונה ולא עשו לעליונה דאסירי דכיון דבגו י' דהדדי קיימין אסרן אהדדי אלא אפילו עשו לעליונה ולא עשו לתחתונה סד"א כיון דלזה בנחת ולזה בקשה ליתביה לזה שתשמישו בנחת קמ"ל כיון דבגו עשרה קיימין אסרן אהדדי כי הא דאמר רב נחמן אמר שמואל גג הסמוך לרה"ר צריך סולם קבוע להתירו סולם קבוע אין סולם עראי לא מ"ט לאו משום דכיון דבתוך עשרה דהדדי קיימי אסרן אהדדי מתקיף לה רב פפא ודילמא כשרבים מכתפין עליו בבומתא וסודרא אמר רב יהודה אמר שמואל

בור

שתי גזוזטראות. מתני' היא גזוזטרא שהיא למעלה מן *הים ב' זיזין בולטין מן העלייה שעל שפת הים וקובעין נסרים מזה לזה והיא גזוזטרא ותנן אין ממלאין ממנה בשבת לפני שהגזוזטרא רה"י שגבוה ורחבה הרבה והים כרמלית אלא א"כ עשו לה מחילה עשרה בין מלמעלה בין מלמטה שחוקקין נקב ארבעה כעין פי בור ועושין מחילה סביבותיו למעלה או למטה ומשלשל דלי וממלא וחשיב כאילו פיות המחילה יורדין וסותמין עד תהום כדאמר בפ"ק (דף יב:) קל הוא שהקילו חכמים במים שמחילה תלויה מתרת בהן: וכן נמי גרסינן: ב' גזוזטראות זו למעלה מזו. ואין מכוונות זו על זו אלא משוכות זו מכנגד זו בתוך ד' ועשו לעליונה הנקב והמחילה ולא עשו לתחתונה ובשבת זורקין בני תחתונה דלי שלהן על מחילות העליונה ויורד לנקב ומשלשל ומושך ועולה: שתיהן אסורין. למלאות מפני שרשות שתיהן שולטות בו וכגון שעשו אותה מחילה בשותפות כדמוקמינן לה בפירקין לקמן* אלמא לזה בשלשול לבני עליונה תשמיש מילוי זה בשלשול שמשלשל ליס ולבני תחתונה בזריקה ושלשול וקתני שתיהן אסורות וכ"ש לזה בשלשול ולזה בזריקה לחודה: בבאין בני תחתונה. ועולין בסולמות דרך עליונה למלאות דלתרווייהו בשלשול: כגון דקיימי בגו עשרה דהדדי. שאין עליונה גבוהה מתחתונה עשרה ואע"ג דאכתי לזה בקשה ולזה בנחת הוא שיש מקלת זריקה עם השלשול ואמר שמואל לעיל* דכל תשמיש שהוא נחת לזה מזה נותנין אותו לנחת לא תיקשי דטעמא דהכא לאו משום תשמיש אלא משום דכיון דבגו עשרה דהדדי קיימין אין רשות שלישית לזו בלא זו ואפילו לזה בפתח ולזה בזריקה *שאין חלוק רשות ביניהן וכי אמרינן רשות שלישית הסמוכה לשתים לזה בנחת ולזה בקשה ניתנת לזה בנחת ה"מ היכא דב' הרשויות חלוקות בגובה י' כגון חצר ועלייה וכגון ב' חצירות המובדלות י' בגובה קרקעיתן או מחילה עשרה ביניהן או חריץ עשרה: ולא מיבעיא קאמר. כלומר וכי תימא הואיל ובתוך עשרה קיימין וטעמא משום דאין לזו רשות בלא זו ולא לאשמעינן לזה בשלשול ולזה בזריקה (א) נותנין אותו לזה שבשלשול מה לי עשו לעליונה מה לי עשו לתחתונה: לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא עשו לתחתונה ולא עשו לעליונה. דאיכא לאוקומי טעמא דאיסורא משום תשמיש השוה דהא סמוכות הן במשך הכותל בתוך ד' טפחים כדמוקמינן לקמן [דף פח.] וגובהה נמי בגו עשרה דהדדי: אלא אפילו כו'. דהוי לזה בשלשול ולזה במקלת זריקה ושלשול: ליתביה לזה שתשמישו בנחת. כדשמואל הואיל ומקלת קושי יש לזה מזה: קמ"ל דכיון כו' אסרן אהדדי. בלא שום טעם תשמיש: גג הסמוך לרה"ר. שאינו מוקף חצר לכל צידיו אלא צידו אחד רה"ר ושם גג גבוה עשרה: צריך סולם קבוע. מן העלייה לגג להתירו לטלטל מן המרפסת לגג דאי עביד ליה סולם גלי דעתיה דסלקיה לגג מכח רה"ר ואיהו ניחא ליה לאשתמושי ביה: סולם עראי. כיון דמסליק ליה כמאן דליתיה הוא: מ"ט. הא גג זה איתו לתשמיש בני רה"ר כלל: לאו משום. דבהכי עסקינן דלא גביהה מרפסת עשרה מרה"ר וממנה עולין לגג ופחות מעשרה הוא לה אלמא אע"ג דמרפסת כפתח ולבני רה"ר איתו ראוי כיון דמרפסת ורה"ר בגו עשרה דהדדי קיימי אסרי אהדדי דאי לאו הכי טעמא מאי ניהו וכגון דמרפסת מגופפת היא למעלה ופתחה בי' אמות לרה"ר דאי לאו מגופפת היא סביב כיון דלא גביהה עשרה כרמלית היא וסולם לא מהני לה דקא מטלטל מכרמלית לרה"י: בבומתא וסודרא. שרגילין לתת עליו בחול כובעין ומטפורת ותשמיש נוחה והגון הוא להם למשאוי קל כזה ואע"פ שאינו ראוי להם לכיתוף משאוי כבד כדאמר ביציאות השבת (שבת דף ח.) תשעה חזו לכתוף אבל י' לא ה"מ למשאוי כבד ומיהו לבומתא וסודרא חזו כשבני אדם עייפין בימות החמה נוטלין כובעיהן וסודרן מראשיהן עד שיפוח הרוח בהן הלכך אסרי עלייהו ואפילו לא קיימא מרפסת בגו י' ולא דמי לרשות שבין ב' חצירות לזו בפתח ולזו בזריקה דחצר לאו תשמישתיה בהני כובעים קלים אלא בכלים כבדים וכי גבוה כותל י' לא חזי לתשמישתיה דחצר (ב) ונותנין אותו לזה שבפתח אבל לבני רה"ר חזי ואית דמוקי להא דר"נ בגג פחות מעשרה וה"א דא"כ ה"ל כרמלית דכל רשות שרחבה ד' ואינה גבוהה עשרה אצל רה"ר כרמלית היא וכיון דהכי הוא סולם מאי מהני ואני שמעתי בגו עשרה דהדדי שאינו רחוק מרה"ר עשרה וה"א נומר כן שלא שיערו חכמים עשרה לשבת אלא בגובה ולא שיערו ארבעה אלא במשך:

בור

לא מיבעיא קאמר. דבשלמא לרב נקט עשו לעליונה כו' לאשמעינן לזה בזריקה ולזה בשלשול שניהם אסורים אלא השתא דקיימי בגו עשרה מה לי עשו לעליונה מה לי עשו לתחתונה כך פירש רש"י ולרב אדא בר אהבה נמי דאוקמא בבאין בני תחתונה דרך עליונה למלאות קמ"ל טובא אע"ג דאמר בסוף כילד מעברין (לעיל דף נט:) דסולם תורת מחילה עליו ולא אסר הכא לענין ליחשב תשמיש בנחת כלזה בשלשול ולזה בשלשול אסרי:

גג הסמוך לרה"ר. פירש בקונטרס שאינו מוקף חצר בכל צדדיו אלא צידו אחד רה"ר ושם גג גבוה עשרה ויש שם מרפסת דלא גבוהה עשרה מרה"ר וממנה עולין לגג ופחות מעשרה הוא לה אלמא אע"ג דלמרפסת כפתח ולבני רה"ר איתו ראוי כיון דמרפסת ורה"ר בגו עשרה דהדדי קיימי אסרי אהדדי דאי לאו הכי טעמא מאי הוי וכגון דמרפסת מגופפת היא למעלה ופתוח בעשרה אמות לרה"ר דאי לא מגופפת היא סביב כיון דלא גבוה עשרה כרמלית היא וסולם לא מהני בה דקא מטלטל מכרמלית לרה"י וקשה לר"י להעמיד כשיש מרפסת בין רה"ר לגג דאיתו מזכיר הכא מרפסת כלל ועוד אי מרפסת מגופפת (ג) היאך בני רה"ר אוסרין עליה ועל הגג ואי דליכא גיפופי הויא לה כרמלית והגג נפרץ לה בעשרה ואי בלא מרפסת איירי וקאי גגה בתוך עשרה אם כן הוי כרמלית ואור"י דמיירי שפיר בלא מרפסת ובני רה"ר משתמשים בו לפי שאיתו גבוה עשרה ואיתו נפרץ במלואו וכגון שצידי הגג גבוה עשרה או כל הגג למטה מעשרה ויש לו מעקה ופתוח לרה"ר בעשרה או בפחות וקאמרינן דצריך סולם קבוע להתירו אבל בלא סולם אין בני חצר רגילים בו ומבטלין ממנו בני רה"ר שהרגילו להשתמש (ד) תורת דיורין ומשוי להו (חד) קרפף ואסור לטלטל ממנו לחצר לרבנן ולר"ש נמי כלים ששבתו בבית אסור להוליך מחצר לגג כיון דנעשה קרפף ולא דמי לחצר או מבוי שפתוחים לרה"ר בעשרה דאין בני רה"ר אוסרים עליו דהתם איכא דיורין גמורין ואין כח לבני רה"ר לבטלם וקא אמרינן דילמא בכומתא וסודרא דרגילין להניח שם בני רה"ר כשהם עייפין אע"פ שגבוה עשרה שמשוי קל הוא כדפירש בקונטרס ותשמיש נחת (ה) ולא דמי לרשות שבין שתי חצירות לזה בפתח ולזה בזריקה דחצר אין משתמשין בו בכובעים אלא בכלים כבדים ור"ת מפרש בענין אחר גג הסמוך לרה"ר ונמוך בתוך עשרה צריך סולם קבוע להתירו דכיון דתוכו רה"י היא ולא דמי לשאר כרמלית וסולם קבוע שבחצר ממעט כח כרמלית שבחצר דלא הוי כרמלית מעליא ודייק סולם קבוע אין סולם עראי לא אף על גב דע"י סולם עראי הוי תשמיש נחת טפי לחצר (ו) מבני רה"ר דלית להו לבני רה"ר אפילו סולם עראי ואפ"ה כיון דבתוך עשרה קיימי אסרי ודחי רב פפא דלבני רה"ר נמי איכא תשמיש נחת בכומתא וסודרא דראשו של אדם סמוך לגג והוי תשמישו בנחת בלא סולם כלל כלבני חצר בסולם ולהכי צריך סולם קבוע להתיר כרמלית גרוע כזה דהוי תוכו רשות היחיד:

בור

רבינו חננאל: התם דבעינן ביני. ת"ש וכן ב' גזוזטראות זו למעלה מזו עשו מחיצה לעליונה ולא עשו לתחתונה שתים אסורות עד שיערבו. ופריק רב אדא בר אהבה בבאין בני תחתונה דרך עליונה למלאות אביי אמר כגון דקימא תרווייהו סמוכות זו לזו בתוך י' טפחים ולא מיבעיא קאמר כו'. ואסיקנא כל בחדא רשותא לא אמרינן לזה בנחת ולזה בקשה פי' חדא רשותא (או) [אי] קיימין תרווייהו בתוך י' טפחים ומנא תימרא כי הא דאמר רב יהודה אמר שמואל גג הסמוך לרה"ר צריך סולם קבוע להתירו ודייקינן סולם קבוע אין סולם עראי לא אמאי לזה שבסולם עראי תשמישו בנחת הוא אמאי לא יהבינן ליה לאו משום דאמרי' כל חדא רשותא לא אמרינן כל שתשמישו בנחת ליה יהבינן (ליה). ודחי רב פפא לאו משום דחדא רשותא אינון אלא משום דמשתמש ביה בכומתא וסודרא. פי' לובש כותנא וסודרא ומעייל להו להאי גג מרה"ר שנמצא משתמש בו ע"י כיתוף. אמר רב יהודה

מסורת הש"ס: [במשנה איתא המים] [לקמן פט:] [דף פח.] [דף פג:] [כיון]

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה ולא מבעיא וכו' ולזה בזריקה אין נותנין: (ב) ד"ה בכומתא וכו' לא חזי לתשמישתיה דחצר אבל לבני רה"ר חזי דאין להם רשו' אחר להשתמש להניח כובעיהן ונותנין אותן לזה שבפתח ואית דמוקי להא: (ג) תוס' ד"ה גג וכו' מגופפת היא היאך: (ד) בא"ד להשתמש בו תורת דיורין: (ה) בא"ד ותשמיש נחת הוא ולא: (ו) בא"ד טפי לחצר מלבני רה"ר:

בור שבין שתי חצירות מופלגת מכותל זה ארבעה ומכותל זה ארבעה זה מוציא זיז כל שהוא וממלא וזה מוציא זיז כל שהוא וממלא ורב יהודה דידיה אמר אפילו קניא אמר ליה אביי לרב יוסף °הא דרב יהודה דשמואל היא דאי דרב *הא אמר [א]אין אדם אוסר על חבירו דרך אויר ודשמואל מהיכא אילימא מהא דאמר רב נחמן אמר שמואל גג הסמוך לרשות הרבים צריך סולם קבוע להתירו דילמא כדרב פפא אלא מהא זה מוציא זיז כל שהוא וממלא וזה מוציא זיז כל שהוא וממלא טעמא דאפיק הא לא אפיק אמרינן אדם אוסר על חבירו דרך אויר ודרב מהיכא אילימא מהא שתי גזוזטראות זו למעלה מזו עשו מחיצה לעליונה ולא עשו מחיצה לתחתונה שתיהן אסורות עד שיערבו ואמר רב הונא אמר רב לא שנו אלא בסמוכה אבל במופלגת ארבעה עליונה מותרת ותחתונה אסורה דלמא שאני הכא דכיון דלזה בזריקה ושלשול ולזה בשלשול לחודיה כלזה בזריקה ולזה בפתח דמי אלא מהא דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רב [ב]שני בתים ושלש חורבות ביניהם זה משתמש בסמוך שלו על ידי זריקה וזה משתמש בסמוך שלו על ידי זריקה והאמצעי

בור שבין שתי חצירות. המפרדות זו מזו ומפסיק ביניהן כעין מבוי קטן ואין דיורין פתוחין לו והבור בתוכו הפסק מופלגת מכותל זה ארבעה כו' דאי לאו הכי (א) דמופלג הוי תשמישו בנחת והוי כמו שהבור חציה בחצר זו וחציה בחצר זו שרשות שניהן שולטת בה ותנן במתני'* בור שבין שתי חצירות אין ממלאין הימנה בשבת שזה אוסר על זה עד שיערבו או עד שיעשו מחיצה תלויה בבור כך השיב ר"י: זה מוציא זיז כל שהוא. מכתלו עד לבור וממלא דרך חלונו וכן זה דכיון דמופלגת ד' לא שלטי ביה לאסור זה על זה ומשום שיהא רשות לשניהן במבוי נמי ליכא שאין דיוריהן פתוחין לחצר לצאת ולבא ברגל ואין תשמישתן בכך אלא דרך אויר ובדין הוא דזיז נמי לא ליבעי אלא משום היכר בעלמא שלא ישתמשו ברשות אחרת של שנים בלא עירוב משום הכי מתקני הכא פורתא ודכוותה אמר במסכת שבת בפרק הזורק (דף ק:) ספינה רב הונא אמר מוציא הימנה זיז כל שהוא וממלא ומוקמינן לה התם דאינו אלא היכר בעלמא דלא לייתי לטלטולי מכרמלית אחרת לרה"י ויש לגבי מילוי ס"ל דלאו כרמלית היא אלא קרקעיתא אבל אוירא דמיא מקום פטור הוא דמיא כמאן דליתנהו דמו: אפילו קניא. דלא מינכר כולי האי שרי: והא דרב יהודה. דבעי תיקון כל שהוא: דשמואל היא. משמואל רביה גמר לה דצריך תיקון קצת: דאי דרב. דהוה נמי רביה מיניה לא גמר לה דהא אין אדם אוסר על חבירו בתשמיש מופלג כזה שצריך לזרוק דלי באויר ד' טפחים ואפילו קניא לא צריך: ודשמואל מהיכא. מאיזו מימרא דשמואל סלקא דעתיה דאביי למשמע דרב יהודה מדשמואל גמר לה סלקא דעתך השתא דכי שמעה אביי להא דרב יהודה מילתא באנפי נפשיה שמעה אמר רב יהודה בור שבין שתי חצירות מופלגת ארבעה מכאן ומכאן זה מוציא קנה כל שהוא וממלא וכו' ולא שמעה בהדיא הא דשמואל דאי עלה דהא דשמואל דזיז כל שהוא שמעה אביי להא דרב יהודה מאי תיבעי לן דשמואל מהיכא הא הכא אשמעינן שמואל בהדיא דבעי תיקון: צריך סולם קבוע. ואי לא בני רה"ר אסרי עליה דרך אויר שאין גג זה ראוי לתשמישן אא"כ זורקין עליו שום דבר דשתם רה"ר איכא תפופי סמוך לכתלים ומתרחקים על כרחן: דילמא כדרב פפא. שתשמיש גמור הוא להן בכומתא וסודרא: אלא מהא כו'. דאביי שמעה לדרב יהודה אמילתיה דשמואל והכי קאמר אביי הא דבעי רב יהודה קניא משמואל גמר לה דבעי תיקון ואתא לאשמעינן דשמואל רביה לאו זיז דוקא אמר דכיון דלא בעי זיז ד' דהא זיז כל שהוא אמר יליף רב יהודה מיניה דה"ה לקניא: ודרב מהיכא. שמעינן דאין אדם אוסר על חבירו דרך אויר: אלא בסמוכה. שאין עליונה משוכה מכנגד התחתונה במשך הכותל ד' טפחים ואע"ג דגבוהה ממנה עשרה רב לטעמיה דאמר לזה בשלשול ולזה בזריקה שניהן אסורין דתשמיש דשלשול וזריקה חשיב תשמיש אבל במופלגת מכנגדה ד' כיון דאין לתחתונה כאן אלא תשמיש מופלג במשך זהו אויר ולאו תשמיש הוא לא מצינו לשון הפלגה בש"ס בגבהה אלא (ב) במשכה כדתנן במתניתין בד"א בסמוכה כו': שאני הכא. דכיון דלזה בזריקת אויר וזריקת גובה ושלשול ולזה בשלשול לחודיה שמשלשל דלי לים: כלזה בפתח ולזה בזריקה דמי. אבל גבי בור דשניהן שוין בהפלגה לעולם אימא לך דאסרי: וג' חורבות ביניהן. מחיצות פרוצות זו לזו ואין בהן דיורין ואין להן בעלים אלא בני הבתים הללו ויש חלונות בבתים פתוחין לחורבה: זה משתמש. בחורבה הסמוכה לו דרך חלונות ע"י זריקה הואיל ואין לו בה תשמיש גמור בחול שאין לו בה פתח פתוח לה אלא חלון אין פירצת המחיצה אוסרת ומותר להשתמש בכולה והוא אינו יכול להשתמש דרך חלון למרחוק אלא ע"י זריקה וחבירו אינו אוסר עליו ואע"פ שמשתמש בה בחול בזריקה שזורק דרך אויר שלו בפירצה עד תוך חורבה זו אינו אוסר על חברו דרך אויר שאין לו עליו תשמיש אלא ע"י אויר אבל בסמוכה לחברו לא ישתמש אפילו בזריקה הואיל ויש לחברו בה תשמיש נוח בשלשול סמוך לחלונו:

והאמצעי

בור שבין שתי חצירות מופלגת מכותל זה ד' כו'. פירש בקונטרס שיש בין שתי חצירות כעין מבוי קטן ואין דיורין פתוחין לו והבור בתוכו הפסק זה מוציא זיז כל שהוא עד לבור וממלא דרך חלונו וכן זה דכיון דמופלגת ד' לא שלטי ביה לאסור זה על זה ומשום שיהא רשות לשניהם במבוי נמי ליכא שאין דיורין פתוחין לו לצאת ולבא ברגל ואין משתמשין בו אלא דרך אויר ובדין הוא דאפילו זיז נמי לא ניבעי אלא משום היכר בעלמא שלא ישתמשו ברשות אחרת של שנים בלא עירוב מש"ה מתקני הכא פורתא ולרב לא צריך שום תיקון דאין אדם אוסר על חבירו דרך אויר ורש"י הקשה בעצמו בסמוך דגבי שני בתים ושלש חורבות ביניהם דאמצעי אסור ומוקי להו דקיימי כי חצובא דכי היכי דאמצעי בכולו אסור לשניהם משום שכל אחד משתמש בד' הסמוכים לו בלא אויר הכי נמי יאסרו זה על זה מבוי קטן דכיון דכל אחד יכול להשתמש בארבעה הסמוכים לו וכיון שהמבוי אסור היאך יכול לשלשל ולמלאות מן הבור לחצר דרך אויר המבוי האסור ותירץ דלא דמי דאילו חורבה משתמשין בה נמי בסמוך אבל הכא במבוי ליכא שום תשמיש אלא מילוי והוא ע"י הפלגת אויר ד' ור"י מפרש כגון שזה הבור מושך כל אורך החצירות ומפסיק בין ד' הסמוכים לחצר זו לארבעה הסמוכים לחצר אחרת דחשיב כל חד רשותא לנפשיה אי נמי אור"י כגון שאותו הפסק שבין שתי החצירות שהבור עומד שם אינו רה"י אלא רה"ר או כרמלית ומחיצות הבור גבוהים עשרה דכשממלאים מן הבור לחצר מביאין דרך מלמעלה מי' דהוי מקום פטור כדאמרינן בשמעתין בשני בתים משני צידי רשות הרבים דמותר לזרוק מזה לזה:

דילמא כדרב פפא. בכומתא וסודרא מעיקרא סלקא דעתיה דאיירי במשאות כבדים דאותן אין רגילין להתקרב לכתלים דמשתמשין בגג ע"י זריקה כגון אותם שמפשילין משאות במקלות על כתפיהם וכסרוגים לכתף מכתפים על הגג ויש הפסק ד' מן האויר ולגג ומשני בכומתא וסודרא שהוא דבר קל ורגילין להתקרב לכותל ולא הוי דרך אויר:

שני בתים ושלש חורבות ביניהם. פירש בקונטרס שאין לחורבות בעלים אלא בני הבתים הללו משמע דסבר דאם יש להם בעלים דאוסרין אותן הבעלים על בני הבתים אע"ג דאינם אוסרין את החצר ואת המבוי שפתוחין להם דקי"ל כרבי יהודה דבית התבן אינו אוסר ובפירקין* נמי פסקינן כר"ש דאמר דירה בלא בעלים לא שמה דירה מכל מקום בתוכה מיהא אסור לטלטל ובסוף הדר (לעיל דף עד.) פירש כן בהדיא גבי דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחורבה פירש והרי רשות אחרת היא שיש לה בעלים ובמבוי לא נשתתפה שאינה אוסרת כדתניא לעיל* אינה אוסרת אלא מקום דירה בלבד דהיינו מקום פיתא או מקום לינה והא דשרינן הכא להשתמש בסמוך לו אע"ג שיש לחבירו כמו כן חלק בה אינו אוסר על זה כיון שגם לזה יש חלק בה דשניהם שותפים בשלשתן ואינם אוסרין זה על זה את הסמוכים כיון דהוי לזה תשמישו בנחת ולחבירו בקשה ובשתי גזוזטראות דסוף פרקין עשו לתחתונה סילקו נפשייהו מעליונה ואין אוסרין את העליונה אף על פי שעשו אותה בשותפות ויש להם חלק בה ואין נראה לר"י לעשות דירה בלא בעלים לחלאין לאסור לטלטל בתוכו ואור"י דהא דאמרינן בסוף הדר דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחורבה מיירי בחורבה הפתוחה לבית ומיירי שאותו בית פתוח לצד אחר ואינו רגיל במבוי (ג) ולכך אין המבוי ניתר בלחי וקורה משום בית אלא משום חורבה ומיירי שפיר הכא בחורבות שיש להם בעלים וכיון דלא דיירי בהו לא אסרי:

לימא

עין משפט נר מצוה

טז א מיי' פ"ג מהל' עירובין הלכה כג טוש"ע א"ח סי' שעו סעיף ג:

יז ב מיי' שם הלכה יז וטוש"ע שם סעיף ג:

רבינו חננאל

אמר שמואל בור שבין ב' חצירות מופלג מכותל זה בארבעה ומכותל זה בארבעה והבור באמצע הסימטא. זה מוציא זיז כל שהוא וממלא וזה מוצא זיז כל שהוא וממלא. ורב יהודה דידיה אמר אפי' קניא דיי לו. אמר אביי הא דרב יהודה דשמואל היא דאי דרב הא אמר רב אין אדם אוסר על חבירו דרך אויר ואפי' קניא לא צריך. ודייק מהא דאמר שמואל זה מוציא זיז כל שהוא וממלא טעמא דאפיק זיז הא לא אפיק זיז אסור למלאות מ"ט חבירו שיש לו רשות באויר הא סממא אוסר עליו ש"מ אדם אוסר על חבירו דרך אויר. ודייקינן לרב מהא דאמר ב' חצרות וג' חורבות ביניהן זה משתמש לו בסמוך לו ע"י זריקה וזה משתמש בסמוך לו ע"י זריקה. ואמצעי שניהן אסורין כו'. ש"מ כיון שכל אחד מהן משתמש בסמוך לו אין אדם אוסר על חבירו דרך אויר. א"ל ר' אלעזר לרב והא מר הוא דאמר כלומר אתה אמרת כל לזה בשלשול ולזה בזריקה שניהן אסורין בו והני חורבות כי לזה בזריקה ולזה בשלשול נינהו. א"ל מי סברת דעבדין כשורה פי' כשורה בסדר אחת [לא] בחצובה דעבדין כמין כף יוני והאמצעית היא בין ב' החצרות ושתים החיצונות נמשכות ויוצאות מחוץ לחצרות ואין משתמשות החצרו' הללו בתוך ב' החורבות הללו אלא ע"י זריקה מיהו זריקה מן החצר על החורבה תבא מלמעלה למטה וזריקה מן החורבה לחצר היא ממטה ולמעלה לפיכך זריקה של חצר היא בנחת וקרובה היא לשלשול לפיכך נותנין לזה [שבנחת] וזריקה של חורבה בקשה היא *).

*) [נראה דצ"ל וקרובה היא לשלשול וזריקה של חורבה בקשה היא לפיכך נותנין לזה שבנחת].

מסורת הש"ס

[לקמן דף פו.]

[לקמן פח.]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בור וכו' דמופלג ארבע' הוי: (ב) ד"ה אלא בסמוכה וכו' אלא במשכה כדתנן: (ג) תוס' ד"ה שני וכו' ואינו רגיל במבוי זה ולכך:

גליון הש"ס

גמ' א"ל אביי לר"י הא דר"י דשמואל היא. לעיל דף ז ע"א יבמות דף יח ע"א כתובות דף יב ע"ב:

והאמצעי אסור יתיב רב ברונא וקאמר להא שמעתא א"ל רבי *אליעזר בר בי רב אמר רב הכי א"ל אין *אחוי לי אושפיזיה אחוי ליה אתא לקמיה דרב א"ל אמר מר הכי א"ל אין א"ל והא מר הוא דאמר לזה בשלשול ולזה בזריקה שניהן אסורין א"ל מי סברת דקיימי כשורה לא דקיימי כחצובה

בית	חלון
	חורבה
חורבה	
	חורבה
בית	חלון

א"ל רב פפא לרבא לימא שמואל לית ליה דרב דימי *דכי אתא רב דימי א"ר יוחנן מקום שאין בו ד' על ד' מותר לבני רה"ר ולבני רה"י לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו התם רשויות דאורייתא הכא רשויות דרבנן *וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה אמר ליה רבינא לרבא מי אמר רב הכי והא איתמר *שני בתים משני צידי רשות הרבים רבה בר רב הונא אמר רב "אסור לזרוק מזה לזה ושמואל אמר מותר לזרוק מזה לזה א"ל לאו מי אוקימנא "דמדלי חד ומתתי חד זימנין דמגנדר ונפיל ואתי לאיתויי: **מתני'** *"הנותן את עירובו בבית שער אכסדרה ומרפסת אינו עירוב "והדר שם אינו אוסר עליו בית התבן ובית הבקר ובית העצים ובית האוצרות הרי זה עירוב והדר שם אוסר* רבי יהודה אומר אם יש שם תפיסת יד של בעל הבית אינו אוסר*: **גמ'** אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת *כל מקום שאמרו (א) הדר שם אינו אוסר הנותן את עירובו אינו עירוב חוץ מבית שער דיחיד וכל מקום שאמרו חכמים אין מניחין בו עירוב "מניחין בו שיתוף חוץ מאויר מבוי מאי קמ"ל תנינא הנותן את עירובו בבית שער אכסדרה ומרפסת אינו עירוב הוא דלא הוי הא שיתוף הוי בית שער דיחיד ואויר דמבוי איצטריכא ליה דלא תנן תניא נמי הכי הנותן את עירובו בבית שער אכסדרה ומרפסת ובחצר ובמבוי ה"ז עירוב והתנן אין זה עירוב אימא ה"ז שיתוף שיתוף במבוי לא מינטר אימא בחצר שבמבוי *אמר רב יהודה אמר שמואל "בני חבורה שהיו מסובין וקדש עליהן היום פת שעל השלחן סומכין עליהן משום עירוב ואמרי לה משום שיתוף אמר רבה ולא פליגי כאן במסובין בבית כאן במסובין בחצר אמר ליה אביי לרבה תניא דמסייע לך *עירובי חצירות בחצר ושיתופי מבואות במבוי והוינן בה עירובי חצירות בחצר והתנן הנותן את עירובו בבית שער אכסדרה ומרפסת אינו עירוב אימא עירובי חצירות בבית שבחצר °שיתופי מבואות בחצר שבמבוי: רבי יהודה אומר אם יש שם תפיסת יד וכו': היכי דמי תפיסת יד כגון חצירו של(ב) *בוניים בן בוניים *)אתא לקמיה דרבי אמר להו פנו מקום לבן מאה מנה אתא איניש אחרינא אמר להו פנו

רש"י

ולמצעי אסור. לקמיה מפרש טעמא דעבידא כחצובה ושניהם הבתים סמוכים ואע"ג דאיכא לאקשויי דבור דלעיל דמי לאמצעי שהרי שני הבתים סמוכין לאויר המבוי ואי משום שיש הפסק ארבעה בינו לכל א' הכא נמי איכא הפסק כל חלל חורבה האמצעית וכולה אסורה לזה ולזה אפילו רחבה כמה אמות וגבי חלל המבוי נמי ליסרו אהדדי לא תיקשי דאלו חורבה משתמשין בה תשמישות הרבה בין בסמוך בין ברחוק אבל הכא ליכא תשמיש אלא מילוי והוא ע"י הפלגת אויר ארבעה הוא: אמר רב הכי. בתמיה דר"א סבר מדאמר רב אמצעי אסור ואע"פ שיש הפסק אויר חורבה בינו ולבתים ש"מ אדם אוסר על חברו דרך אויר סבירא ליה וטעמא דסמוכין מותרין משום דתשמישן קשה לחיצונים: והא מר הוא דאמר כו'. אלמא אף על גב דשלשול נוח מזריקה הואיל דאינו ממש לאחד מהן כפתח לא שרינן ליה לחד מינייהו והכא נמי מאחר דאינו כפתח לא לזה ולא לזה אע"ג דנחת לזה מזה ליתסרו: מי סברת דעבידי כי שורה. זו אצל זו שתהא החיצונה מפסקת בין הבית ולאמצעי דתיסק אדעתך אדם אוסר דרך אויר סבירא לי דתיקשי לך סמוכין נמי ליתסרו: לא דעבידי כחצוב'. ושלשתן סמוכין לבתים האמצעי כנגד הבתים כשלשה רגלי הקנקן הלכך הסמוכין מותרין דאין אדם אוסר על חברו דרך אויר והאמצעי אסור דשניהן משתמשין בה בשלשול ורשות שניהם היא ואף על גב דבתים הסמוכות פרוצות לאמצעי האוסר לא אחמור רבנן במקום שאין לו תשמיש גמור שיהא אסור משום פרוץ: לימא שמואל. דאמר אדם אוסר על חברו דרך אויר: לית ליה דרב דימי. דהא מקום שאין בו ארבעה כיון דלית ביה שיעור מקום הנחה דידיה לאו הנחה היא והרי הוא כאויר בעלמא וקאמר מותר בלא שום תיקון ושמואל הוצאת זיז בעי: רשויות דרבנן. שניהן רה"י ואין אוסרין מזה לזה אלא מדרבנן: מי אמר רב הכי. זה משתמש בסמוך לו על ידי זריקה ואין חבירו אוסר עליו דרך אויר: שני בתים. של אדם אחד אסור לזרוק ואע"ג דכי סגי באויר רה"ר למעלה מעשרה קא סגי וקאמר דאוסר עליו אוירן של בני רה"ר אע"פ שאין להם כאן תשמיש: דמידלי חד ומיתתי חד. א' גבוה וא' נמוך שמא יזרוק מן הנמוך לגבוה ולא יגיע ויפול לרה"ר ולשמואל דאמר מותר לא קשיא דידיה אדידיה דאמר אדם אוסר על חבירו דרך אויר דהא אמרינן ברשויות דאורייתא שמואל מודי: **מתני'** את עירובו. עירובי חצירות: והדר שם. בבית שער שבחצר: אינו אוסר. על בעל חצר ואין צריך ליתן את הפת דלאו דירה היא: והדר שם. אם השאיל בעל הבית בית התבן שלו לאחר לדור שם אוסר עליו בחצר הואיל ופתוח לחצר: אם יש שם תפיסת יד של בעל הבית. שיש לבעל הבית מקום בדירתו של זה שנותן שם כליו להצניע: אינו אוסר עליו. דכל רשותא דחצר דידיה הוא כאילו דר עמו בבית: **גמ'** חוץ מבית שער דיחיד. דחצר של יחיד ומתני' בבית שער דחצר דרבים עסקינן: עירוב משום דירה. דמערב להו לבתי דירה כאילו כל בני הבתים דרין כאן הלכך אי לא חזי לדירה לא מצי שרי אבל שיתוף לא משום דירה הוא דהא לא בתים שייכי ביה אלא חצירות הלכך לאו דירה בעינן אלא מקום המשתמר כגון חצר אבל אויר דמבוי לאו משתמר הוא: תניא נמי הכי. דמניחין בו שיתוף: מסובין בבית. משום עירוב: מי מינטר ל"ג דטעמא לאו משום נטירותא הוא: בבית שבחצר. לאפוקי בית שבחצר אחרת: בחצר שבמבוי. לאפוקי חצר שאינה פתוחה לו: (בוניים) בן בוניים. עשיר הוה ומשאיל בתים שבחצר לאחרים והיו לו כלים בכולן שמתוך עושרו היו לו כלים הרבה: פנו מקום לבן מאה מנה. כלומר מקום חשוב: פנו

תוספות

לימא שמואל לית ליה דרב דימי. פירוש רש"י נראה עיקר דקאי אההיא דבור שבין ב' חצירות דקסבר שמואל אדם אוסר על חבירו דרך אויר אע"פ שהוא תשמיש גרוע ומשני התם רשויות דאורייתא וליכא למיחש שמא מתוך כך יבא לטלטל מרה"י לרה"ר דאיסורא דאורייתא מידע ידע אבל הכא דאי לאו דאסרי אהדדי שמא מתוך כך יטלטל מחצר לחצר ור"ת פירש בע"א ואין נראה פירושו: **ומי** אמר רב הכי. פי' דאין אדם אוסר על חבירו דרך אויר והא אתמר שני בתים כו' וקס"ד טעמא דאוסר לזרוק משום דסגי באויר רה"ר למעלה מעשרה וקאמר דאוסר עליו אוירן של בני רה"ר אף על פי שאין להם כאן תשמיש וכן פי' בקונטרס ומדשמואל אדשמואל לא מצי למיפרך דאין תשמיש דאויר הכא חשיב כההיא דלעיל אבל לרב פריך מכל שכן ורש"י פירש דלא פריך שמואל אדשמואל משום דברשויות דאורייתא מודה: **לאו** מי אוקימנא כו'. בשבת פרק הזורק (דף צז.) מוקי לה הכי משום פירכא אחריתי וק"ק דהתם נמי קאמר ולאו מי אוקימנא: **בית** התבן כו' הרי זה עירוב. ואפילו אין שם תבן דלענין הנחת עירוב לא בעי אלא דחזי לדירה אבל הא דקאמר בפ' הדר (לעיל ד' עב:) דבית התבן אוסר הייתו דוקא כשיש שם תבן כמו שלר' יהודה אינו אוסר אלא מקום דירה והיינו דוקא כסדר שם בשבת דבעינן מקום פיתא או מקום לינה והא דקתני הכא הדר שם אוסר עליו דווקא שאין לבעל הבית שם תבן דאם יש שם תבן הוי כאילו דר עמו שם בבית לר' מאיר דחשיב בית התבן כמקום דירה בפרק הדר ולא אסרי אהדדי: **עירוב** הוא דלא הוי הא שיתוף הוי. קשה דאשכחן דקרי עירוב לשיתוף בפ' הדר (לעיל ד' עא.) בעל הבית שהיה שותף לשכניו לזה ביין ולזה ביין אין צריכין לערב ולקמן בפרק כל גגות (דף צא:) קאמר מאי לא עירבו לא נשתתפו:

רבינו חננאל

פי' כחצובה מתלת להדף כשורה עומדת על הסדר אחת עם אחת. ומקשינן ומי אמר רב הכי והאתמר ב' בתים בב' צידי רה"ר רבה בר רב הונא אמר רב אסור לזרוק מזה לזה ושמואל אמר מותר. ומפרקינן ולאו אוקימנא דחד מדלי וחד מיתתי וזימנין דמיגנדר ואתי לאתויי א"ל רבינא לרבא נימא שמואל דאמר גג הסמוך לרה"ר צריך סולם קבוע א) להתירו בטלטול מרשות הרבים לית ליה הא דכי אתא רב דימי א"ר יוחנן מקום שאין בו אלא ד' על ד' מותר לבני רה"ר ולבני רה"י לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו. אמר ליה ברשויות של תורה הכי נמי דאית ליה כי קאמרי' הכא ברשות דרבנן וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה ותוב אמרינן ומי אמר רב אין אדם אוסר על חבירו דרך אויר והא איהו דאמר בב' גגין בב' צידי רה"ר אסור לזרוק מזה לזה ודחינן ולאו מי אוקימנא כגון חד מידלי וחד מיתתי כו': [מתני'] הנותן עירובו בבית שער אכסדרה ומרפסת אינו עירוב. והדר שם אינו אוסר. אמרי משמיה דרב כל מקום שאמרו חכמים הדר שם אינו אוסר על בני חצר [הנותן עירובו שם אינו עירוב] חוץ מבית שער של יחיד ובית שער דקתני במתני' בית שער דרבים: **ירושלמי** הדא את אמרת בבית שער של יחיד אבל בבית שער של רבים הרי זה עירוב והדר שם הרי זה אוסר עליו. ב) דבי ר' ינאי אמרי אפילו יתד לתלות בו מנעלו ואפי' סבלא או עששות רב [אמר]ובלבד דבר הניטל בשבת כו'.[וכל מקום שאמרו אין מניחין בו עירוב וכו'] בו עירוב כגון אכסדרה ומרפסת וכיוצא בהן עירוב אין מניחין בהן אבל מניחין בהן שיתופי מבוי חוץ מן אויר (למבוי) [המבוי] שאפי' שיתופי מבוי לא. תניא נמי הכי כו'. אמר רב יהודה אמר רב בני חבורה שהיו מסובין וקדש היום עליהם פת שעל השלחן סומכין עליו משום עירוב. והני מילי במסובין בבית שבחצר ושיתופי מבוי בחצר שבמבוי. ר' יהודה אמר אם יש שם תפיסת יד של בעה"ב אינו אוסר עליו פי' אם יש בית בחצר שדר בו אדם אחד ויש שם באותו הבית לבעל החצר כלים או סחורה מונחין באותו הבית ומשתמש בה זכה כיון שיש שם מקצת רשות לבעל החצר הדר שם אינו אוסר עליו. היכי דמי תפיסת יד א"ר חנינא כגון חצרות של בושם

עין משפט נר מצוה

יח א ב מיי' פט"ו מהלכות שבת הלכה ח סמג לאוין סה טור ש"ע א"ח סי' שנג סעיף א:

יט ג מיי' פ"א מהלכות עירובין הלכה טז סמג לאוין א טוש"ע א"ח סי' שצו סעיף ג:

כ ד מיי' פ"ד שם הלכה ח סמג שם טוש"ע שם סי' שע סעיף א:

כא ה מיי' פ"א שם הלכה יו יז סמג שם טוש"ע שם סי' שפו סעיף א:

כב ו מיי' שם הלכה יט טוש"ע שם סי' שסו סעיף יא:

[עי' תוס' לעיל עה: ד"ה ורבי יוחנן]

מסורת הש"ס

[נ"ל אלעזר]

[לעיל עד.]

שבת ח: לעיל ס. עז. ולקמן פו. קא:

[לעיל עו. וש"נ]

שבת לג.

לעיל עו. [סוכה ג:]

בסדר המשנה בירושלמי ובר"ף ובר"ש לגי' עליו

[לעיל עג:] [פ"ש]

סוכה ג:

[גירס הערוך עי' שבן בן נגס]

יש גורסין בן בוניים תלמידו של רבי

הגהות הב"ח

(א) גמ' כל מקום שאמרו חכמים הדר: (ב) שם פליגו של בן בוניים:

א) ר"ל שלא יאסרו עליו בני ר"ה. ב) [נראה דדברי הירושלמי אלו בשם ר' ינאי קאי אדברי ר"י במשנה ושייך לכאן אחר הדיבור היכי דמי תפיסת יד].

גליון הש"ס גמ' שיתופי מבואות בחצר שבמבוי. עיין לעיל דף סח ע"א תד"ה ונייתי לכו. ועוד לעיל דף עח ע"ב תד"ה בפת:

גמרא

פנו מקום לבן מאתים מנה אמר לפניו רבי ישמעאל ברבי יוסי רבי אביו של זה יש לו אלף ספינות בים וכנגדן אלף עיירות ביבשה אמר לו לכשתגיע אצל אביו אמור לו אל תשגרהו בכלים הללו לפני °רבי מכבד עשירים ר' עקיבא מכבד עשירים כדדרש *רבא בר מרי °ישב עולם לפני אלהים חסד ואמת מן ינצרוהו אימתי ישב עולם לפני אלהים בזמן שחסד ואמת מן ינצרוהו רבה בר בר חנה אמר כגון יתד של מהרישה אמר רב נחמן תנא דבי שמואל *דבר הניטל בשבת אוסר דבר שאינו ניטל בשבת אינו אוסר תניא נמי הכי יש לו טבל יש לו עששית וכל דבר שאינו ניטל בשבת אינו אוסר: **מתני'** *המניח ביתו והלך לשבות בעיר אחרת אחד נכרי ואחד ישראל הרי זה אוסר דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר אינו אוסר רבי יוסי אומר נכרי אוסר ישראל [ב]אינו אוסר שאין דרך ישראל לבא בשבת רבי שמעון אומר אפילו הניח ביתו והלך לשבות אצל בתו באותה העיר אינו אוסר שכבר הסיע מלבו: **גמ'** *אמר רב הלכה כר"ש ודוקא בתו אבל בנו לא דאמרי אינשי נבח בך כלבא עול נבח בך גורייתא פוק: **מתני'** *בור שבין שתי חצירות אין ממלאין ממנו בשבת אלא אם כן עשו לו מחיצה גבוה עשרה טפחים *בין מלמטה בין מתוך אוגנו רבן שמעון בן גמליאל אומר בית שמאי אומרים מלמטה ובית הלל אומרים מלמעלה א"ר יהודה לא תהא מחיצה גדולה מן הכותל שביניהם: **גמ'** אמר רב הונא למטה למטה ממש למעלה למעלה ממש וזה וזה בבור ורב יהודה אמר [ג]למטה למטה מן המים למעלה למעלה מן המים א"ל רבה בר רב חנן לאביי הא דאמר רב יהודה למטה למטה מן המים מאי שנא למטה ממש דלא דעריבי מיא למטה מן המים נמי הא עריבי מיא א"ל לא שמיע לך הא דאמר רב יהודה אמר רב ומטו בה משום רבי חייא [ד]צריך שיראו ראשן של קנים למעלה מן המים טפח ותו הא דאמר רב יהודה למעלה למעלה מן המים מאי שנא למעלה ממש דלא דעריבי מיא למעלה מן המים נמי הא עריבי מיא אמר ליה לא שמיע לך הא דתני יעקב קרחינאה [ה]צריך שישקע ראשי קנים במים טפח ואלא הא *דאמר רב יהודה קורה ארבע מתרת בחורבה [ו]ורב נחמן אמר רבה בר אבוה

קורה

תהלים סא

רש"י

פנו מקום לבן מאתים מנה. *כלומר מקום חשוב יותר בין גדולים לפי כבוד עשרו: אביו של זה. בוניים: בכלים הללו. בבגדים הללו שאין נראה עשיר כל כך: אימתי ישב עולם. בזמן שיש בו עשירים שגומלין (א) ומזמנין מזונות לעניים והם ינצרוהו: מן. לשון מזונות: כגון יתד של מהרישה. קביליי"א הויא תפיסת יד: דבר הניטל בשבת. היינו תפיסת יד ואוסר דאי בעי שקיל ושדי ליה לברא: עששית. של ברזל חתיכות גדולות: **מתני'** הרי זה אוסר. דדירה בלא בעלים שמה דירה: אינו אוסר. דלאו שמה דירה: רבי יוסי. נמי סבירא ליה לאו שמה דירה מיהו נכרי אוסר שמא יבא היום: הסיע. הסיח דירת ביתו מלבו: **גמ'** ודוקא בתו. דעביד איניש דדייר אצל חתנו אבל בנו אין אדם מסיח דעתו מביתו לדור אצל כלתו שמא תתקוטט ויצא: כלבא. זכר כגון חתנו: גורייתא. נקבה כגון כלתו: **מתני'** בור שבין שתי חצירות. חציו בזו וחציו בזו: אין ממלאין הימנו. שזה ממלא מרשות חבירו אא"כ כו': בין מלמטה. בגמ' מפרש: בין מתוך אוגנו. אע"פ שאינה נוגעת במים קל הוא שהקילו חכמים במים דאמר ביה גוד אחית למחיצה ובלבד שתהא בתוך אוגן הבור שתראה כהפסקה: מן הכותל שביניהם. שמפסקת בין החצירות ומפסקת על פני הבור ואע"פ שאינה נכנסת לתוך אוגנו: **גמ'** למטה. דקאמרי ב"ש: למטה ממש. סמוך למים ואין צריכין ראשי קנים ליגע במים: למעלה. דקאמרי ב"ה: למעלה ממש. סמוך (ב)משפתו מלמעלה אם ירצה דיו בכך: וזה וזה בבור. אפילו לב"ה צריך שתהא כל מחיצת עשרה מאוגן הבור ולפנים: ורב יהודה אמר למטה. דב"ש: למטה מן המים. שתהא המחיצה תחובה בקרקעית הבור: למעלה. דב"ה: למעלה מן המים. ובהא מקילי שאין קנים צריכין ליגע במים אבל למעלה ממש לא. מעלה דרב יהודה הוא מטה דרב הונא: דעריבי מיא. תחת המחיצה: הא עריבי מיא. על המחיצה פעמים שהמים עמוקים מעשרה: שיראו ראשי קנים. העליונים: ותו. לרב יהודה נמי אליבא דב"ה דאמרי למעלה מן המים סמוך למים אבל רחוק מן המים לא: מ"ש למעלה ממש. דהוא רחוק מן המים דלא שאין מחיצת הפסק ניכרת במים ועריבי מיא להדיא למטה נמי מאי הפסק איכא הרי אין נוגעין במים: שישקע ראשי הקנים. התחתונים ובהא פליגי דבית שמאי בעו מחיצה המפסקת עד התהום וב"ה בעו היכר מחיצה: קורה ד' מתרת בחורבה. קורה התחובה מחומה לחומה בחורבה כדרך חורבות הנופלות ונשארים בהן קורות ויש ברחבה ארבעה והיא מוטלת על רחבה מותר לטלטל תחתיה דאמר שני חודי' יורדין וסותמין דסבר לה כרבי ישמעאל בר"י דאמר [לקמן ע"ב] מחיצה תלויה מתרת ולית הלכתא כוותיה ולהכי נקט ארבעה דכי אמרת חודין יורדין וסותמין יהא בין חלל המחיצות ארבעה דמחיצה העשויה לפחות מחלל ארבעה אינה מחיצה:

מתרת

תוספות

דעריבי מיא. פי' ואין היכר הפרסה ביניהם אבל אם יש היכר אע"פ שהמים באים מגד זה לגד זה לא קפיד דאי הוה קפיד לא היה מועיל אפילו מחילה של ברזל כדאמרינן במי שהוציאוהו (לעיל דף מח:): **צריך** שיראו ראשי קנים למעלה מן המים טפח. ואין נראה כפירוש הקונטרס דב"ש בעו מחיצה מפסקת עד התהום אלא שתהא י' טפחים בתוך המים ואפילו המים עמוקים הרבה ועריבי מיא מתחת המחיצה סגי בהכי לב"ש כיון שיש היכר מחיצת עשרה בתוך המים וב"ה בעו היכר מחיצת עשרה למעלה חוץ מן המים וטפח בתוך המים כדקאמר צריך שישקע ראשי קנים במים טפח: **קורה** ארבעה מתרת בחורבה. פי' בקונטרס דלהכי נקט רחב ארבעה דכי אמרת חודין יורדין וסותמין(ג) יהיה בין חלל המחילה ד' דמחיצה העשויה לפחות מארבעה חללה לא שמה מחיצה משמע מתוך פירושו דכי אין בו ד' נמי היה אומר פי תקרה יורד וסותם מרוח אחת אם הוי שאר הרוחות מוקפות מחיצה והוא עצמו פירש קורה ארבעה מתרת במים בבור שבין שתי חצירות (ד)וגתנעל רחבה באמצע הבור למעלה ולדבריו התם למה צריך שם קורה ארבעה כיון שהחצירות מוקפות מחיצה ואין צריך כי אם להפסיק ועוד קי"ל כרב דאמר פי תקרה יורד וסותם וקי"ל (ה) נמי כרבא לגבי אביי דקורה משום היכר ולא משום מחיצה הייתו משום דבקורה שאינה רחבה כי אם טפח לא אמר פי תקרה יורד וסותם עד שיהא רחבה ארבעה והכי נמי מוכח פ"ק דשבת (דף ט·) גבי איסקופה דלפי תקרה בעינן רחבה ארבעה גבי (ו) דקאמר כגון שקירה בשתי קורות ואין באחד ד' כו' ולאביי נמי דקא אמר קורה משום מחיצה נראה לר"י דלא הוי אלא מדרבנן כמו למאן דאמר משום היכר אלא דסבר אביי דמשום היכר לא היו מתירין חכמים את המבוי אלא שעשאוה כמחיצה דפי תקרה ולא הוי קורה משום מחיצה פירושו כמו לחי משום מחיצה דהוי דאורייתא כדאמרי' בפ"ק (דף יב:) הכשירו בלחי הזורק לתוכו חייב והא דקאמר בפ"ק (ג"ז שם:) אמילתיה דרב יהודה דאמר מבוי שאינו ראוי לשיתוף הכשירו בלחי הזורק לתוכו חייב הכשירו בקורה הזורק לתוכו פטור אלמא לחי משום מחיצה וקורה משום היכר אינו בא לומר דקורה ע"כ משום היכר ולא משום מחיצה דאפילו הוי משום מחיצה הזורק לתוכו פטור משום דלא הוי מחיצה אלא מדרבנן אלא כלומר לחי ודאי משום מחיצה אבל קורה מצינו למימר משום היכר ומיהו רב יעקב בר אבא שמקשה שם על רבא מיתר על כן א"ר יהודה °דאפילו קורה משום מחילה דאוריי' טועה היה וליתא דאפילו למ"ד משום מחיצה לא הוי אלא מדרבנן וכן משמע בסוף כל גגות (לקמן צה·) דמוכח אביי לרבה מברייתא דיתר על כן דשתי מחיצות דאורייתא מדמתיר בקורה מכאן וקורה מכאן אע"ג דסבר אביי דקורה משום מחיצה אלא ודאי לא הוי אלא מדרבנן מיהו יש לדחות דלדבריו דרבה קא מותיב דסבר דהויא משום היכר:

קורה

עין משפט נר מצוה

כג א מיי' פ"ד מהל' עירובין הלכה יד סמג עשין א טור ש"ע א"ח סי' שע סעיף ב:

כד ב מיי' שם הלכה יג וסמג שם טור ש"ע א"ח סי' שעא ס"א:

כה ג ד ה ו מיי' פ"ג מהלכות עירובין הלכה כא ופט"ו מהלכות שבת הלכה יא סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' שנו סעיף א וסי' שעו ס"א:

רבינו חננאל

בושם שהיה עשיר גדול ויש בכל הבתים שבחצירו כלים וסחורות ואין שם בית שלא היה לו חפץ בתוכו שהיו לו נכסים הרבה. ר' עקיבא וגם רבי היו מכבדים עשירים והיו דורשין האי קרא ישב עולם. כלומר מי שנתן לו העוה"ז ישב לפני אלהים בזמן שגומל חסדים כדכתיב חסד ואמת מן ינצרוהו: רבה בר רב הונא אמר אפי' יתד של מחרישה אם יש לו לבעל חצר באותו הבית הרי זה תפיסת יד. דבי שמואל תנא דבר הניטל בשבת אוסר ושאינו ניטל בשבת אינו אוסר. פי' אם יש לבעל החצר בבית ההוא דבר הניטל בשבת יתכן שיזדמן לבעה"ב *) ליטול החצר לבטלו בשבת ויטלנו לבעל החצר שם תפיסת יד. לפיכך הדר שם אוסר עליו עד שיערב אבל[אם] הוא דבר שאינו ניטל בשבת הואיל ואינו ניטל בשבת **) אין רשות לבעל החצר לאותו בית לפיכך הדר שם אינו אוסר עליו: **מתני'** ר' שמעון אומר המניח את ביתו והלך לשבות אצל בתו אפילו באותה העיר אינו אוסר על בני חצר. אמר רב הלכה כר' שמעון ודוקא בתו דאמרינן בתו לא שבקא ליה למיפק לביתיה היום אבל אם הלך לשבות אצל בנו אוסר שיתכן לו שיבא היום בחצרו וכל היכא דחיישינן דלמא אתי בשבת אסור: **מתני'** בור שבין ב' חצרות אין ממלאין ממנה בשבת אא"כ עשו לה מחיצה גבוה י"ט כו'. אמר רב הונא למטה דקתני במתני' למטה בבור קרוב למים למעלה למעלה ממש והוא על שפת הבור מתוכו ורב יהודה אמר למטה מן המים כלומר יהיו הקנים משוקעין במים למטה מן המים [ט'] טפחים ונראין הקנים למעלה מן המים טפח. למעלה מן המים וצ"ל מחיצת הקנים שהיא י' טפחים נשקעת בתוך המים טפח. פי' חייש רב יהודה שלא יהיה זה דולה מחצי הבור שהוא רשות חבירו וכן זה בשל זה לפיכך מצריך ראשי הקנים שיהיו

*) אינו מובן ואולי דצ"ל יתכן שיזדמן לבעל החצר ליטול החפץ בשבת ויבטל לבעל החצר שם תפיסת יד. **) אולי צ"ל הרי יש רשות לבעל החצר וכו'.

מסורת הש"ס

יש גורסין כאן סבור היה רבי שזה עשיר יותר מבן בוניים

[גיר' ע"י רבה בר מרי]

לעיל מז. סב:

[לעיל מז. ע"ש]

סוכה טז. [ע"ש כמה שינויים גם בפלוגתא דב"ש וב"ה איתא שם להיפך וע"ש תוס' טז: ד"ה ב"ש]

*בסדר המשנה וברי"ף גרסינן בין מלמעלה בין מלמטה וכו' ועי' תוי"ט ד"ה בין

[לקמן לה.]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אימתי וכו' שגומלין חסד ומזמנין: (ב) ד"ה למעלה ממש סמוך לשפתו: (ג) תוס' ד"ה קורה וכו' יורדין וסותמין יהא בין חלל המחילות ד' וכו' לפחות מארבעה חלל לא: (ד) בא"ד בבור שבין שתי חצירות ונתונה על רחבה וכו' למה צריך קורה כצ"ל ותיבת שם נמחק: (ה) בא"ד וקי"ל נמי כרבא לגבי אביי. נ"ב עי' בתוס' פ"ק דף טו בד"ה אביי לטעמיה: (ו) בא"ד גבי הא דקאמר כגון שקירה:

גליון הש"ס

גמ' רבי מכבד עשירים. בלקוטי מהרי"ל שמעו ממהר"ס סג"ל די"ל מתוך שרבי עצמו היה עשיר מופלג לכך הרגיל עצמו לכבד עשירים כדי להתלמד להעם שיכבדו ג"כ אותו בשביל עשרו ולא בשביל תורתו שלא רצה להשתמש בכתרה של תורה ניטול עטרה להתגדל בה עכ"ל: תוס' ד"ה וקורה וכו' דאפילו קורה משום מחילה דאורייתא. עיין לעיל דף ח ע"ב תד"ה מניח:

בו א מיי' פ"ד מהלכות סוכה הלכה ד סמג עשין מג טוש"ע א"ח סי' תרל סעיף ט:

בז ב מיי' פט"ז מהלכות שבת הלכה כו סמג לאוין סה טור ש"ע א"ח סי' שמה סעיף א:

קורה ארבעה מתרת במים הא קא אזיל דלי לאידך גיסא ומייתי קים להו לרבנן דאין דלי מהלך יותר מארבעה טפחים תחת קורה מיהא הא עריבי מיא אלא משום דקל הוא שהקילו חכמים במים *כדבעא מיניה רבי טבלא מרב מחיצה תלויה מהו שתתיר בחורבה א"ל אין מחיצה תלויה מתרת אלא במים קל הוא שהקילו חכמים במים: א"ר יהודה לא תהא מחיצה: אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן ר' יהודה בשיטת ר' יוסי אמרה דאמר מחיצה תלויה מתרת אפילו ביבשה *דתנן *המשלשל דפנות מלמעלה למטה (א) בזמן שגבוהות מן הארץ ג' טפחים פסולה ממטה למעלה אם גבוהות י' טפחים כשירה רבי יוסי אומר בשם שמלמטה למעלה עשרה (ב) כך מלמעלה למטה עשרה ולא היא לא רבי יהודה סבר לה כרבי יוסי ולא ר' יוסי סבר לה כרבי יהודה רבי יהודה לא סבר לה כרבי יוסי עד כאן לא קאמר רבי יהודה אלא בעירובי חצירות דרבנן אבל סוכה דאורייתא לא ולא ר' יוסי סבר לה כר' יהודה עד כאן לא קאמר ר' יוסי אלא בסוכה דאיסור עשה הוא אבל שבת דאיסור סקילה הוא לא אמר ואם תאמר אותו מעשה שנעשה בציפורי על פי מי נעשה לא על פי רבי יוסי (ג) אלא על פי רבי ישמעאל בר' יוסי נעשה *דכי אתא רב דימי אמר פעם אחת שכחו ולא הביאו ספר תורה מבעוד יום למחר פרסו סדין על העמודים והביאו ספר תורה וקראו בו פרסו לכתחילה מי שרי והא *הכל מודים שאין עושין אהל עראי *בשבת אלא מצאו סדינין פרוסין על העמודים והביאו ספר תורה וקראו בו אמר רבה ר' יהודה ור' חנניא בן עקביא אמרו דבר אחד ר' יהודה הא דאמרן ר' חנניא בן עקביא (*דתנן) ר' חנניא בן עקביא אומר גזוזטרא שיש בה ארבע אמות על ארבע אמות חוקק

מתרת במים. בבור שבין ב' חלירות ונתונה על רחבה באמלע הבור למעלה: לאידך גיסא. תחת כל רוחב הקורה חוץ לקורה בחלק חבירו: עריבי מיא. ורב יהודה הפסק מחילה בעי: אלא קל הוא שהקילו חכמים במים. וליתא לדרב יהודה אלא כדרב הונא דב"ה למעלה ממש קאמרי ה"ג אלא קל הוא כו': מחילה תלויה מתרת אף ביבשה. הלכך במים נמי אין לריך שתראה המחילה עשויה בשביל המים ובתוך אוגני הבור: המשלשל. טריל"ר בלע"ז: מלמעלה למטה. שהתחיל לארוג מחילות הסוכה למעלה ואורג ובא למטה: גבוהות מן הארץ שלשה. דגדיים בוקעים בה הויא לה תלויה ופסולה: מלמטה למעלה. שנוגעות בקרקע: אם גבוהות עשרה טפחים כשירה. ואע"פ שאינן מגיעות לסכך והכא לא גרס גבוהות מן הארץ אלא אם גבוהות עשרה טפחים: כשם שמלמטה למעלה. מכשרת ליה ואף על גב דלא מטיא לסכך: כך מלמעלה למטה. די לה באריג עשרה ואע"פ שאינה מגעת לארץ: אבל שבת דאיסור סקילה. אע"ג דברשויות דרבנן ליכא סקילה כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון: ואם תאמר. הואיל ור' יוסי לגבי שבת לית ליה מחילה תלויה: מעשה שנעשה בליפורי. על ידי מחילה תלויה כדאמר לקמן: ע"פ מי נעשה. והלא ר' יוסי ראש של ליפורי הוה ועל פיו היו עושין כולן כדאמר בסנהדרין (דף לב:) אחר רבי יוסי לליפורי: ה"ג לא ע"פ ר' יוסי נעשה אלא ע"פ רבי ישמעאל בר ר' יוסי נעשה. שכבר נפטר ר' יוסי ול"ג לא ע"פ רבי יהודה דרבי יהודה לאו בליפורי הוה ועוד דלר' יהודה שרי דהא רשויות דרבנן הוו כדלקמן: ולא הביאו ספר תורה. לבית הכנסת *ובחלר אחרת הוה והיו מביאין אותו דרך חלר שאינה מעורבת ופרסו סדינין על גבי עמודין להיות מחילה מפסקת אלל מחילות החלר מבית שהיה ספר תורה מונח בו ועד בית הכנסת וכעין מבוי קטן כדי הילוך בין סדינים למחילות החלר ולא היו בני החלר אוסרים שם שלא היה פתח פתוח לו אלא אותו פתח לבדו והנך סדינים מחילה תלויה הואי: הכל מודים. ר"א ומחלוקתו שנחלקו בתוספת אהל עראי גבי פקק חלון דאיכא למ"ד פוקקין בו ואע"ג דמוסיף על אהל עראי הוא מודים שאין עושין את כל האהל לכתחלה בשבת בפ' כל הכלים (דף קכה:): אמרו דבר אחד. הקילו הרבה במים: גזוזטרא. שהיא למעלה מן הים: שיש בה ארבע. מרובעות שהן כ"ד טפחים על כ"ד טפחים:

*קורה ד' מתרת בחורבה. פי' בקונטרס דסבר לה כר' ישמעאל ברבי יוסי דאמר מחילה תלויה מתרת ולית הלכתא כוותיה ואין נראה לר"י דרבי ישמעאל לא התיר אלא במבוי אבל במחילה תלויה דחורבה הפרולה לרה"ר לא ועוד דקורה ד' לא מטעם מחילה תלויה מתרת דהא ליכא מחילה כלל אלא מטעם פי תקרה (ד) ופי תקרה לא אשכחנא תנאי דפליגי ורב נמי דאית ליה (לקמן דף צ:) פי תקרה יורד וסותם קאמר הכא בסמוך דאין מחילה תלויה מתרת אלא במים: **הא** קאזיל דלי לאידך גיסא. פירש בקונטרס דלרב יהודה דוקא פריך שמלריך לשקע ראשי קנים במים שלא ידלה מרשות חבירו אבל רב הונא לא בעי רק שיש היכר קלת שלא יטלטל שם להדיא (ולא) מלי למימר דרב נחמן כת"ק דשרי מתוך אוגנו דהא מתוך אוגנו דת"ק היינו מלמטן דרשב"ג דכי היכי דבעי רב יהודה שיקוע לרשב"ג ה"ה לת"ק וכן הא דפריך תחת הקורה מיהא עריבי מיא לרב יהודה פריך ולא מלי לשנויי דקורה מתרת מחודה ולפנים ולא תחת הקורה דכיון דרשות שניהן שולטת בהם תחת הקורה א"כ בסמוך לקורה נמי ליתסר משום שעריבי מיא שתחת הקורה ועוד דמשמע ליה דמתרת לגמרי אף תחת הקורה: **אלא** קל הוא שהקילו חכמים במים. פירש בקונטרס וליתא לדרב יהודה אלא כרב הונא דב"ה למעלה ממש קאמרי ועל זה סומכין העולם שיש להן בתי כסאות על המים אע"פ שאין המחילות מגיעות עד המים והא דאמר בפירקין דף פח.) אמתניתין דגזוזטרא שהיא למעלה מן המים ועשו לה מחילה גבוה י' כו' לא שנו אלא למלאות אבל לשפוך אסור דהלכתא כאיכא דאמרי דאפי' לשפוך נמי שרי דבטל סופרים הלך אחר המיקל ומיהו נראה דאינה מועלת המחילה העשויה לנניעות בית הכסא ולא לשם מחילת מים דאין הלכה כרבי יהודה דאמר לא תהא מחילה גדולה מן הכותל שביניהן ודבר תימה הוא שפירש בקונטרס מסקנא דשמעתין דלא כרב יהודה דהא רב ורבי חייא קיימי כוותיה וברייתא דיעקב (ה) קרחאה ומלינו לפרש קל הוא שהקילו חכמים במים דקורה מתרת בלא שיקוע אבל מחילה התלויה מלינו למימר כרב יהודה דבעי שיקוע ור"ח פירש דקיימא לן כרב יהודה ול"ג אלא ור"ת נמי לא גרס אלא ומפרש דפריך לרב נחמן אפילו אליבא דרב הונא דלא מלריך שיקוע וה"פ קורה ד' מתרת במים פי' אמת המים או ים עובר אלל כותלו דהוי (ו) ככרמלית ויש חלון למטה מן הקורה והקורה מונחת על גבי הזיזין היולאין מן הכותל ופריך הא קאזיל לאידך גיסא בשלמא בור שבין שתי חלירות סגי במחילות למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה דליתיה כרמלית אלא רה"י אבל כרמלית גמורה דלאו בר איערובי הוא אית לן למיחש דילמא אתי לאיתויי מיא בהדי הנך ומכרמלית הוא דולה ומשני קל הוא שהקילו חכמים במים ולא גרס אלא דשינויא דאין דלי מהלך יותר מארבעה כדקאי קאי וה"פ כיון שהדלי לא ילך בכרמלית לערובי מיא נמי לא חיישינן משום דהקילו במים ע"י מחילת תקרה כדאמר לקמן (פז.) באמת המים שעשו לה מחילה עשרה דלא חיישינן לאיערובי מיא הכי נמי גבי תקרה: **עד** כאן לא קאמר ר' יהודה אלא בעירובי חלירות. וא"ת ולימא משום דבמים הקילו חכמים ועוד אמאי קאמר ר' יהודה בשיטת ר' יוסי אמרה לימא דכולהו תנאי דמכשרי במחילה תלויה בשיטת ר' יוסי אמרו וי"ל דאשאר תנאי איכא למימר משום דבמים הקילו אבל ר' יהודה משום מים לא היה מיקל כל כך שמתיר אף במחילה שלא נעשית לשם מים ולהכי קאמר משום דבעירובי חלירות דרבנן: **גזוזטרא** שיש בה (ז) ארבעה על ארבעה כו'. משמע דכי אין בה ארבעה על ארבעה אינו ממלא אבל גזוזטרא עלמה הויא רה"י וכן גזוזטרא דמתני' דקתני אין ממלאין הימנה אא"כ עשה לה מחילה עשרה אבל גזוזטרא גופה הויא רה"י ומטלטל בכולה ותימה כיון דאין לה מחילות אמאי הויא רה"י והא טרסקל לא הוי רה"י אפילו לר' יוסי בר יהודה אלא משום דהדרא מחילתא כדאמרינן בפרק בכל מערבין (לעיל דף לג:) וי"ל דבקיעת דגים לא הויא בקיעה ואמרינן גוד אחית אבל בטרסקל איכא בקיעת גדיים א"כ סתמא פתוח לרה"י והויא כחור היחיד ור"י האריך בזה בריש כל גגות גבי מחילות שאינן ניכרות וא"ת כי אין בה ד' אמות על ד' אמות ליפתרי למלאות לפ"ה שפירש בסוף כל גגות (לקמן דף לד:) דאמר פי תקרה בכל ארבע הרוחות וי"ל דהכא איירי דעבידא כי ארזילא באלכסון כעין גגין שלנו דלא אמרינן פי תקרה יורד כדאמרינן בעושין פסין (לעיל דף כה:) אי נמי כגון שהגזוזטרא אינה שוה ומליאה פגימות כל סביבותיה דאין (ח) פי תקרה אי נמי כשאין טפח בעובי הגזוזטרא דמשמע מפירוש הקונטרס דסוף פרק קמא דסוכה (דף יח:) בשמעתא דאכסדרה שיש לה פלימין דלא אמר פי תקרה יורד וסותם אלא אם כן יש בעובי התקרה טפח:

אמר

שבת קא. לעיל יב. יז: מח.

שבת לג. סוכה טז.

סוכה טז: ע"ש

ובחצר אחת שאינה מעורבת כצ"ל מהרש"א

[נ"ל דתניא]

[תוס' סוכה פ"א שבת קכה: קלז: לעיל מד.] ס"א בתחלה

רבינו חננאל

בולטין מן המים למעלה טפח או חוצבין ראשי הקנים במים טפח למנוע הדלי מלילך ולחצוב המים מרשות חבירו זאלא הא דאמר רב יהודה קורה ארבעה מתיר (ברחבה) [בחורבה] ורב נחמן אמר רבה בר אבוה קורה [ארבעה] מתיר במים הא קא אזיל דלי ואייתי מיא מאידך גיסא דבורו ואם תאמר קים להו לרבנן דאין דלי מהלך וחוצב מים חוץ מארבעה תותי קורה מיהא עריבי מיא וקא חציב דלי מיא דביני ביני ופרקינן קל הוא שהקילו חכמים שאין מחיצה תלויה מתרת אלא במים וקל הוא שהקילו חכמים במים קיי"ל כרב יהודה דסוגיא דשמעתין: פיסקא א"ר יהודה לא תהא מחיצה גדולה מן הכותל שביניהם א"ר יוחנן רבי יהודה בשיטת ר' יוסי אמרה דסבר מחיצה תלויה מתרת דתנן המשלשל דפנות מלמעלה למטה אם גבוה מן הארץ ג' טפחים כו' כבר פירשנו שמועה זו במס' סוכה ואסיקנא לא ר' יהודה סבר כר' יוסי ולא ר' יוסי סבר לה כר' יהודה ואם תאמר מעשה שנעשה בצפורי על פי מי נעשה לא על פי ר' יוסי נעשה (אמרה לא) אלא על פי ר' ישמעאל בר' יוסי נעשה שפעם אחת שכחו ולא הביאו ס"ת מע"ש ומצאו סדינין שהיו פרוסין ע"ג העמודים במבוי וסמכו בהן משום מחיצה והביאו ס"ת וקראו בו אמר רבה ר' יהודה ור' חנינא בן עקביא שניהם אמרו מחיצה תלויה מתרת. ר' יהודה הא דאמרן ר' חנינא בן עקביא דתניא ר' חנינא בן עקביא אומר גזוזטרא שהיא תקרה משובה מן הכותל על הים ועומדת על ארבעה עמודים

הגהות הב"ח

(א) גמ' המשלשל דפנות מלמעלה למטה אם גבוהות: (ב) שם כשם שמלמט' למעל' י' טפחים כך מלמעל' למטה י' טפחים ולא היא וכו' ולא ר' יוסי סבר לה כר' יהודה לא ר' יהודה סבר לה כרי יוסי: (ג) שם לא על פי ר' יוסי נעשה אלא: (ד) תוס' ד"ה קורה וכו' מטעם פי תקרה וכפי תקרה: (ה) ד"ה אלא וכו' דיעקב קרחנאי ומלינו: (ו) בא"ד אלל כותלו דהוי כרמלית כנ"ל ואות כ נמחק: (ז) ד"ה גזוזטרא שיש בה ארבע אמות על ארבע כו' משמע דכי אין בה ארבע אמות על ארבע אמות אינו: (ח) בא"ד סביבותיה דאין כאן פי תקרה:

חוקק בה. נקב באמצעיתה ואפילו אין לה מחילות סביב הויין לה י' טפחים הנשארים סביב הנקב לכל צד ורואין אותן כאילו היו כפופין למטה כעין מחילה תלויה על המים ואמר נמי גוד אחית כאילו יורדות וסותמות עד המים והויין מים שכנגד הנקב רה"י ובליר מהכי לא סגי דאין מחילה פחות מי' גובה ואין מחילה פחות מד' טפחים חלל שביניהם: כוף. רוחב הנסר שיהא כפוף למטה כמחילה ואכתי הויא מחילה תלויה ומבעי לן למימר נמי גוד אחית: אלא בימה של טבריא. דהכי אמר לקמן* דלאנשי טבריא התיר: אוגנים. שפה גבוה דהויא כמחילות סביב לה דאיכא קלת היכירא דהיתר דהא כרמלית מדרבנן היא גזרה משום הוצאה מרה"י לרה"ר הואיל ויש לה קלת היתר ואע"ג דאכתי כרמלית היא דהא קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה הוא מיהו בתקנת' פורתא כי הא סגי: היתה סמוכה. שהיתה כותל העליה על שפת המים ואותו הנסר נתון על שני זיזין היוצאים מן הכותל ושפת הנסר פחות מג' סמוך לכותל הויא לה האי כותל חדא מן המחילות והאויר פחות משלשה שבינה ולכותל מהני לנקב ומוסיף עליו טפח ומשהו פגם ברוחב הנסר על פני ד' לארכה להשלים הנקב לד' על ד' וצריך להיות בה רוחב עוד י' טפחים למימר בהו כוף למחילה שנייה כנגד הכותל הרי י"א רוחב ומשהו וארכה ד' אמות להיות י' טפחים לב' ראשיה עד הנקב דנימא כוף וכשאתה כופף את ב' הראשים אע"פ שהנסר רחב י"א ומשהו אין מועיל למחילות חלל הנקב אלא טפח ומשהו מזה וטפח ומשהו מזה שהרי י' טפחים בולטין מן המחילה האמצעית ולחוץ לצד המים שהרי המחילה האמצעית כשכפפנו אותה נמצאת עומדת בשפת הפגם ואין מחילות הראשין נמשכין ממנה לצד הכותל אלא טפח ומשהו והוא מצטרף עם פחות מג' לבוד והויא מחילה ד': היתה זקופה. לארכה צריך שיהא ארכה י' ורחבה ו' ושני משהוין וזקופה רחבה כנגד הכותל מופלג ד' מן הכותל וכוף שפת רחב טפח ומשהו לכאן לצד הכותל והרי שפתה עכשיו בפחות מג' סמוך לכותל והוא לבוד הרי מחילת ד' לכאן ועוד כוף טפח ומשהו בשפת רחבה השני לצד הכותל הרי טפח ומשהו מחילה ופחות מג' לבוד הרי מחילת ד' מכאן ומחילה הג' שכנגד הכותל רחבה ד' שלימין הרי חלל ד' במחילותיו וגובהן י' ופותח חלון בכותלו וממלא: היתה עומדת בקרן זוית. ששני כתלים מחילות למים ואינה צריכה אלא שתי מחילות צריך שיהא גובה ארכה כשהיא זקופה י' טפחים ורחבה ב' טפחים ושני משהוין ומעמידה זקופה שפת עוביה כנגד כותל האחד מופלג ממנו פחות מג' והוא לבוד נמצאת כאן מחילה רחבה ה' ומשהו וכותל השני מכוון כנגד רחבה מופלג ממנו ד' כוף טפח ומשהו היתירין על מדת רחבה והטה אותם לצד כותל המופלג ד' נמצאת שפת הנסר עומדת בפחות מג' והוא לבוד הרי ב' מחילות של ד': ואלא הא דבעי ר' חנניא. כ"ד על כ"ד היכי משכחת לה: דעבידא כאסיתא. שאין כותל סמוך לה וקבועה על יתידות וצריך להיות כל חללה וכל מחילותיה ממנה ונעשה כעין מדוכה. אסיתא מורטי"ר: **מתני'** אמת המים. אפילו ברה"י כרמלית היא: עשו לה מחילה. בתוך אוגניה על פני רוחבה שיהא ניכר שבשביל המים נעשית ומחילת החצר התלויה ועוברת על גבה אינה מועלת לה ואע"ג דמחילה תלויה מתרת במים ה"מ היכא דנראית מחילה שנעשית בשביל המים כגון גזוזטרא דמתני' וכגון מחילה שבתוך הבור*: של אבל. שם העיר והיתה עוברת בתוך החצירות וממלאין הימנה בחצירות דמהניא לה מחילת כותל בחצר תלויה עליה ורבי יהודה לטעמיה דפליג נמי במתני' אבור: שלא היתה כשיעור. כרמלית או בעומק י' או ברוחב ד' שאין מים נעשין רשות לעצמן בפחות מעומק י' ברוחב ד' ואם עוברת ברה"ר הויין רה"ר כדתנן בהזורק (שבת דף ק:) הזורק ד' אמות בים פטור דכרמלית היא ואם היה רקק מים ורה"ר מהלכת בו חייב דרה"ר הוא וכמה הוא רקק מים פחות מי' טפחים אלמא מים שאינן עמוקין י' אינם רשות לעצמן וכי הוו נמי בחצר הוו להו רה"י: **גמ'** עשו לה בכניסה ולא עשו לה ביציאה. לא מהני מידי דהא מחוברת למים שחוץ לחצר ביציאתה ונעשית הכל כרמלית אבל כי עשו בכניסה וביציאה אינה כרמלית דומה כמי שמתחלת בחצר זו: שלא היתה עמוקה י'. או לא היתה רחבה ד' דלא חשיב פחות מד' למיהוי רשותא לנפשיה: בין החלונות. למבוי או לחצר ובתים מכאן ומכאן על שפתו וחלונות פתוחין להן למלאות: פחות מג'. מפרש ואזיל במאי קאמר: במאי עסקינן. האי שיעורא דג' וד': אי נימא ברוחב אמת המים. דקאמר ת"ק ג' רוחב הויא כרמלית ואין ממלאין ממנה לרה"י: לימא כתנאי אמרה. דהא רבנן בג' רוחב קרו לה כרמלית (ואין ממלאין ממנה ברה"י): אלא באגפיה ולהחליף. דים באמה שיעור כרמלית והכא בשים לה אגפים גבוהים ומהני למיהוי הנך אגפים מקום פטור כי לית להו רוחב ג' ומשלשלין את הדלי ומניחו על אגפים ומשם מחליפו לאמה וממלאהו וחוזר ומניחו על אגפים *ומשמחליפו לרה"י דהשתא מהני אגפים להחליף המשאוי מכרמלית לרה"י ומרשות היחיד לכרמלית וקאמרי רבנן דאי אית בהו רוחב ג' תו לא הוי מקום פטור אלא רשותא באנפי נפשיה ולא בטיל להכא ולהכא: והא כי אתא רב דימי גופיה אמר ובלבד שלא יחליפו. דרך מקום פטור דהא כיון דאמרינן מותר לאלו ולאלו לכתף עליו מקום פטור חשיב ליה וקאמר לא יחליפו: התם רשויות דאורייתא. רשות היחיד ורבים איסורא דאורייתא להוציא מזה לזה אשתכח דמתעבדא איסורא דאורייתא דרך מקום פטור אבל מכרמלית לרה"י רשויות דרבנן ומחליפין דרך מקום פטור ואע"ג דחשיב רב דימי מקום פטור בפחות מארבעה והכא קאמרי רבנן דשלשה לא הוי מקום פטור ליכא למימר דהא שמעתא בתרייתא דרב דימי כתנאי אמרה דאיכא למימר דגבי רשויות דאורייתא דחשיבי הוי פחות מד' הסמוך להו בטל אצלן אבל לגבי כרמלית לא בטיל מכי הוי רוחב שלשה: והא

חוקק בה ד' על ד' וממלא א"ל אביי ודילמא לא היא עד כאן לא קאמר רבי יהודה התם אלא דאמר גוד אחית מחיצתא אבל כוף וגוד לא ועד כאן לא קאמר רבי חנניא בן עקביא התם אלא בימה של טבריא הואיל ויש לה אוגנים ועיירות וקרפיפות מקיפות אותה אבל בשאר מימות לא אמר אביי ולדברי ר' חנניא בן עקביא היתה סמוכה לכותל בפחות מג' טפחים צריך שיהא ארכה ד' אמות ורוחבה אחד עשר ומשהו היתה זקופה צריך שיהא גובהה עשרה טפחים ורוחבה ו' טפחים ושני משהויין אמר רב הונא בריה דרב יהושע היתה עומדת בקרן זוית צריך שיהא גובהה י' טפחים ורוחבה ב' טפחים ושני משהויין ואלא הא דתניא ר' חנניא בן עקביא אומר גזוזטרא שיש בה ד' אמות על ד"א חוקק בה ד' על ד' וממלא היכי משכחת לה דעבידא כי אסיתא: **מתני'** אמת המים שהיא עוברת בחצר אין ממלאין הימנה בשבת אלא אם כן עשו לה מחיצה גבוה י' טפחים בכניסה וביציאה ר' יהודה אומר כותל שעל גבה תידון משום מחיצה אמר רבי יהודה מעשה באמה של אבל שהיו ממלאין ממנה על פי זקנים בשבת אמרו לו מפני שלא היה בה כשיעור: **גמ'** תנו רבנן עשו לה בכניסה ולא עשו לה ביציאה עשו לה ביציאה ולא עשו לה בכניסה אין ממלאין הימנה בשבת אא"כ עשו לה מחיצה י' טפחים ביציאה ובכניסה ר' יהודה אומר כותל שעל גבה תידון משום מחיצה אמר רבי יהודה מעשה באמת המים שהיתה באה מאבל לצפורי והיו ממלאין הימנה בשבת על פי הזקנים אמרו לו *משם ראייה מפני שלא היתה עמוקה י' טפחים ורוחבה ד' תניא אידך אמת המים העוברת בין החלונות פחות מג' משלשל דלי וממלא ג' אין משלשל דלי וממלא רשב"ג אומר פחות מד' משלשל דלי וממלא ד' אין משלשל דלי וממלא במאי עסקינן אילימא באמת המים גופה ואלא הא *דכי אתא רב דימי אמר ר' יוחנן אין כרמלית פחותה מד' לימא כתנאי אמרה לשמעתיה אלא באגפיה ולהחליף והא *כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן מקום שאין בו ארבעה על ארבעה מותר לבני רשות היחיד ולבני רשות הרבים לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו התם רשויות דאורייתא הכא

אמר ר' יהודה מעשה כו'. *אין זה מעשה לסתור דאמילתיה דלעיל קאי דלא בעי מחילה לשם מים: הכא

[עמוד ב] [שבת קב: וש"נ] שם ז. שם ח. לעיל ט. עז. ולקמן קא: [לעיל פו.] [ומשם מחליפו]

כח א ב מיי' פט"ו מהלכות שבת הלכה יא סמג עשין א טור ש"ע א"ח סי' שנו סעיף א:

[עי' תוי"ט]

כט ג מיי' פי"ד מהל' שבת הלכה ד סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שמה סעיף יא:

רבינו חננאל

עמודים שיש בה ד' אמות על ד' אמות חוקק בה ד' טפחים על ד' טפחים וממלא. פי' ד' אמות הן כ"ד טפחים על כ"ד טפחים חוקק באמצע ד' טפחים על ד' טפחים נשארו י' טפחים לכל רוח חזינן להו כאילו עומדות מחיצות גבוהות (ז') [י'] טפחים ותלויות על פי החקק כמו מחיצות של בור ומתירין למלאות מים מתוכו בשבת. ודחי אביי ודלמא לא היא כדאמרת דתרווייהו חדא סברא סבירא להו דלמא עד כאן לא קא שרי ר' יהוד' אלא היכא דקיימא מחיצתא וסבר גוד אחתינהו אבל ר' חנינא בן עקביא דצריך לכוף פי' לאוקומי כדגרסינן בפרק נערה שנתפתתה כפיתו ליה אסיתא בצבור כו' דצריך לאוקומי מחיצות ולאחותינהו לא קא"ר יהודה. אי נמי עד כאן לא קא שרי ר' חנינא בן עקביא כי האי גוונא אלא בימה של טבריא הואיל ויש לו אוגנים שחשובות כמחיצות ועיירות וקרפיפות מקיפות לה. והאי דאצריך הכי חומרא דעלמא הוא דעבד אבל בשאר מימות לא אמרינן דמחיצה תלויה מתרת. אמר אביי לדברי ר' חנינא בן עקביא היתה גזוזטרא זו סמוכה לכותל בפחות מג' טפחים צריך שיהא בה אורך ד' אמות שהן כ"ד טפחים ורחב י"א טפחים *) ומשהו ופחות מג' הסמוכות לכותל שהן כלבוד הרי י"ד טפחים (ד')[י']טפחים גובהו של כותל הרי כ"ד טפחים על כ"ד טפחים חוקק טפח ומשהו (מכי"א) *ומשהו עם פחות מג' הסמוכות לכותל נמצא חקוק ד' טפחים ועשרה טפחים הנותרים. היתה זו הגזוזטרא זקופה כלומר היא מוטלת בתוך ד' כותלים וכתלי' הללו מקיפות אותה מד' רוחותיה צריך שיהא גובה המחיצות י' וצריך להיות בה בזו הגזוזטרא ו' טפחים וב' משהוין על ו' טפחים וב' משהוין וחוקק בה ד' על ד' נשאר בה טפח ומשהו מכל צד מלא רוחב פרסת הרגל (והוא) [הוא] טפח כדגרסינן בשבת פ' א"ר עקיבא [דף פה] וכמה מלא פרסת הרגל טפח והני מילי בקרקע דלא בעיתה תשמישתיה הוא דסגי ליה להלך בפרסת רגליו רחב טפח אבל בגזוזטרא שהיא תלויה על המים ובעיתה תשמישתה בעיא רחב טפי מטפח משהו לפיכך אמר הני משהויין אמר רב הונא בריה דרב יהושע היתה עומדת בקרן זוית כמו בית טריגון צריך שיהא באלו ב' הכתלים ובכותל גזוזטרא זו יוצאה ממנו גובה עשרה בכל אחד מהן והגזוזטרא עצמה צריך להיות בה תקרה ב' טפחים ושני משהויין טפח ומשהו לכל צד מקום שנמצא בה כותל שיוצאה ממנו. ואמרינן הנה פירשת דין גזוזטרא הסמוכה לכותל ודין הזקופה ודין העומדת בקרן זוית אבל דר' חנינא היכי משכחת לה ופרקינן דגזוזטרא דעבידא כי אסיתא כלומר לא נתן לה ר' חנינא מקום פרסת הרגל אלא אמר אם היא כ"ד על כ"ד חוקק ד' טפחים באמצע נשארו י' טפחים לכל צד כדי שיעור המחיצות בלבד וכאילו פתח אסיתא היא שאין מחיצותיה צריכות רוחב להוליכה מיהו במחשבה הן אלו המחיצות וכיון שהן במחשבה הרי יש לו מקום עמידת הרגל לפיכך לא נתן הוא שיעור לעמידת הרגל (יוצאות הולכות וכלות עד באמצע בראשיהן והן כיסירין רחב רב רחבות מלמטה וקצרות מלמעלה): **ירושלמי** ר' זבלה בשם רב אין חורבה למים היה שם תקרה את רואה כאלו היא יורדת וסותמת. היה שם אמלתרא את רואה כאילו היא יורדת וסותמת. א"ר הונא והוא שתהא מחיצה בולטת לתוך חללו של בור כו' עד פשימא שמותר לטלטל. בשם רב אמרו והוא שתהא מחיצה משוקעת במים כמלא הדלי ולא נמצא ב' רשויות משתמשות ברשות אחת. אמר רב הונא והוא [שתהא] מחיצה בתוך ג"ם לבצוצטרא: תני ר' חנינא בן עקביא א' כצוצטרא שהיא למעלה מן המים. פוחת המעזיבה ומשלשל וממלא והוא שיש בנקב ד"ם ושיתו המחיצות גבוהות י' טפחים. תמן אמרי אפילו אינן גבוהות י' נעשת כמשמרת [חד] א"ר חייא לא התיר ר' חנינא בן עקביא אלא בים של טבריא שההרים מקיפין אותה: **מתני'** אמת המים שעוברת בחצר אין ממלאין ממנה בשבת. פי' מפני שהיא ככרמלית אא"כ עשו לה מחיצה עשרה טפחים בכניסה וביציאה כו'. ת"ר עשו לה לאמת המים מחיצה גבוה עשרה טפחים בתוך המים כגון מחיצות של בור ששנינן במשנתנו בכניסה ולא עשו לה ביציאה או עשו לה בכניסה אין ממלאין הימנה עד שיעשו לה מחיצה גבוהה י' טפחים בכניסה וביציאה. א"ר יהודה כותל שעל גבה שהוא כותל החצר נידון משום מחיצה. ומעשה באמת המים שהיתה מביאה מים מאבל לציפורי וממלאין ממנה מים ע"פ זקנים בשבת. אמרו לו משם ראיה שמא אין בעמקה עשרה ולא ברחבה [ד']. תניא אידך אמת המים שעוברת ובתים מצד זה ובתים מצד זה ובהן חלונות. **) אם החלונות פחות מג' משלשל כלי וממלא ג' אין ממלא כלי וממלא. רשבג"א פחות מד' משלשל דלי וכו' ואמרינן במאי עסקינן אי נימא באמת המים גופא כלומר אם יש בה פחות מג' טפחים ת"ק סבר ממלאין ממנה כי מקום פטור הוא ואינו כרמלית אבל ג' אין ממלאין ממנה דהויא כרמלית רשבג"א ממלאין עד ד' כאיצטבא [דאינה] כרמלית עד שיהא בה ד' נימא הא דר' יוחנן דא' אין כרמלית פחות מד' כתנאי אמרה לשמעתי' ופרקינן אלא באגפיה כלומר אם אין באגפיה ג' לת"ק ולרשב"ג ד' וכי איצטריך להחליף ליטול מגופה דאמת המים ולהחליף באגפיה לדלות מתוך אמת המים בדלי ולהניח הדלי באגפיה ולחזור ולהכניס דלי בחלון. ואמרינן והא כי אתא רב דימי א"ר יוחנן מקום שאין

*) אולי צ"ל וטפח ומשהו עד פחות מג' וכו'. **) נ"ע דהא מסקינן דפחות מג' אאגפים קאי ומשמע דבברייתא גרסינן סתמא פחות מג' ואולי דפי' סתלונות ט"ס.

הבא רשויות דרבנן והא ר' יוחנן ברשויות דרבנן נמי אמר (*דתניא) *כותל שבין ב' חצירות גבוה י' טפחים ורוחב ארבעה מערבין שנים ואין מערבין אחד היו בראשו פירות אלו עולין מכאן ואוכלין ואלו עולין מכאן ואוכלין נפרץ הכותל עד עשר אמות מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד מפני שהוא כפתח יותר מכאן מערבין אחד ואין מערבין שנים והוינן בה אין בו ארבעה מאי אמר רב אויר ב' רשויות שולטת בו ולא יזיז בו מלא נימא ורבי יוחנן אמר אלו מעלין מכאן ואוכלין ואלו מעלין מכאן ואוכלין ואזדא רבי יוחנן לטעמיה דכי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן מקום שאין בו ארבעה על ארבעה מותר לבני רה"ר ולבני רה"י לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו ההיא זעירי אמרה ולזעירי קשיא הא זעירי מוקים לה באמת המים גופה ורב דימי תנאי היא ותיהוי כי חורי כרמלית אביי בר אבין ורב חנינא בר אבין דאמרי תרווייהו אין חורין לכרמלית רב אשי אמר אפילו תימא יש חורין לכרמלית ה"מ בסמוכה הכא במופלגת רבינא אמר כגון דעבד לה ניפקי אפומה ואזדו *רבנן לטעמייהו ור' שמעון בן גמליאל לטעמיה:

מתני' [ג]גזוזטרא שהיא למעלה מן המים אין ממלאין הימנה בשבת אלא אם כן עשו לה מחיצה גבוהה עשרה טפחים בין מלמעלה בין מלמטה *[ד]וכן שתי גזוזטראות זו למעלה מזו עשו לעליונה ולא עשו לתחתונה שתיהן אסורות עד שיערבו:

גמ' מתניתין דלא כחנניא בן עקביא דתניא חנניא בן עקביא אומר גזוזטרא שיש בה ד' על ד' אמות חוקק בה ד' על ד' וממלא אמר ר' יוחנן משום רבי יוסי בן זימרא לא התיר רבי חנניא בן עקביא אלא בימה של טבריא הואיל ויש לה אוגנים ועיירות וקרפיפות מקיפות אותה אבל בשאר מימות לא ת"ר ג' דברים התיר רבי חנניא בן עקביא לאנשי טבריא ממלאין מים מגזוזטרא בשבת וטומנין בעצה ומסתפגין באלונטית ממלאין מים מגזוזטרא בשבת הא דאמרן וטומנין בעצה מאי היא דתניא *[ה]השכים להביא פסולת אם בשביל שיש עליו טל הרי הוא בכי יותן ואם בשביל שלא יבטל ממלאכתו אינו בכי יותן וסתם אנשי

תוספות

הבא רשויות דרבנן. בריש חלון (לעיל דף עו:) סבר רב אפילו דברשויות דרבנן כי אין ד' בכותל שבין ב' חצירות לא יזיז אפילו כמלא נימא דעשו הם חיזוק לדבריהם יותר משל תורה וא"ת דלקמן בפ' בתרא (דף קא:) משמע דרב דימי אוסר להחליף אפילו ברשויות דרבנן גבי הא דתניא וחכ"א אף בזמן שהמנעול למעלה מי' מביא מפתח מע"ש ומניחו באיסקופה ולמחר פותח ונוטל בו ומחזירו לאיסקופה או לחלון שעל גבי הפתח ואם יש בחלון ד' על ד' אסור מפני שהוא כמוציא מרשות לרשות פי' מאיסקופה כרמלית לחלון שהוא רשות היחיד דרך מנעול שהוא מקום פטור ואסור להחליף ומסיק עלה שמע מינה איתא לדרב דימי וי"ל דרב דימי ודאי קסבר דברייתא דלקמן פליגא אהך דשמעתין והכי פירושא איתא לדרב דימי ועדיפא מדידיה דאפילו ברשויות דרבנן אוסר להחליף כזעירי דשמעתין:

ולזעירי קשיא. אע"ג דהברייתא בפ' בתרא אתיא כוותיה מ"מ בעי לאוקמי גם ברייתא דהכא כוותיה מיהו אור"י דזעירי לא אתי כר' יהודה דשרי בשבת בסוף הזורק (דף קא.) בספינה שגבוהה ועמוקה י' לטלטל מתוכה לים ומן הים לתוכה דרך למעלה מי' שהוא מקום פטור כדמוכח התם:

גזוזטרא שהיא למעלה מן(ב) הים. פי' לעיל: אלא א"כ עשו לה מחילה כו'. וא"ת דהכא בעינן מחילה ובמסכת שבת בפרק הזורק (דף ק:) אמר רב הונא ספינה מוליא ממנה זיז כל שהוא וממלא ואור"י דהתם שהמים עמוקים י' דאמרינן אין ספינה מהלכת בפחות מעשרה וכרמלית מארעא משחינן והוי מים למעלה מי' מקום פטור והכא מיירי בשאין המים עמוקים י' דכי אמרינן מארעא משחינן אכתי מיא כרמלית אי נמי אפילו יש כאן עמוק י' גזרו אטו שאר גזוזטרא דאין תחתיה עמוק י' דשם צריך מחילה למלאות ולכך לא פליג בשום גזוזטרא אבל ספינה לעולם מהלכת למעלה מי' א"נ אור"י דהכא אפילו עמוק איכא למיחש שמא יעלה הים סירטון אבל ספינה דמהלכת כל שעה ליכא למיחש להכי:

(ג) עושה מחילה גבוה י'. והא דאמר רבה בר רב הונא בפ' הזורק (שבת ד' ק:) עושה מקום ד' וממלא ע"י מחילות י' קאמר ולהכי בעי מקום ד' כדפי' בקונטרס לעיל* דאין מחילה לפחות מד' ולא כפירש הקונטרס דהתם:

בין מלמעלה בין מלמטה. מתוך פירוש הקונטרס משמע דלמעלה הייט למעלה מן הגזוזטרא ולמטה למטה מן הגזוזטרא ולא רצה לפרש הכל תחת הגזוזטרא כלמעלה ולמטה דלעיל גבי בור משום (ד) דנקב עשוי ד' על ד' ועושה מחילה סביב הנקב אפילו למעלה הוי היכר:

מתני' דלא כחנניה. אף על גב דחנניה לא אמר אלא בימה של טבריא מתניתין נמי לא מיפלגא ומיירי בכל מימות: הני

רש"י

והא ר' יוחנן ברשויות דרבנן. כגון ב' חצירות: נמי אמר. דלא יחליפו דרך מקום פטור דקאמר אלו מעלין מכאן לכותל ואלו מעלין מכאן והוא הדין דמורידין אבל לאחלופי לא דאמר התם ואזדא ר' יוחנן לטעמיה ומייתי עלה להא דרב דימי מקום שאין בו ד' על ד' בטל לאלו ולאלו ובלבד שלא יחליפו: אויר ב' רשויות שולטת בו. דכיון דלא הוי ד' על ד' לא הוי רשותא לנפשיה ושולטין שניהם ברוחבו: ולא יזיז. בראשו אפילו כמלא נימא וכ"ש שלא יוריד הימנה כלום ולא יעלה מן החצירות עליו כלום: אלו מעלין כו'. דבטיל לגבייהו לקולא: ואזדא ר' יוחנן לטעמיה. מסקנא דאתקפתא היא: הכא. דאלו מעלין מכאן ואלו מעלין מכאן דמשמע אבל לאחלופי לא: זעירי אמרה. משמיה דר' יוחנן אבל לרב דימי אליבא דר' יוחנן מותר להחליף: ולזעירי קשיא הא. דקתני לעיל פחות מג' משלשל דלי וממלא וליכא לאוקמא אלא באגפיה ולהחליף אלמא ברשויות דרבנן מחליפין דרך מקום פטור: זעירי מוקי. פלוגתייהו דרשב"ג ורבנן ברוחב אמת המים גופה ואמרי רבנן דבשלשה מקריא כרמלית: ודרב דימי. דאמר אין כרמלית פחותה מד' תנאי היא: ותיהוי כי חורי כרמלית. האי אמה אפילו לית בה שיעור כרמלית ליתסר משום חורי כרמלית כי היכי דאמרינן במס' שבת (דף ז:) חורי רשות הרבים כרשות הרבים דמי כגון כותל הסמוך לרשות הרבים ויש בו חור וזרק ארבע אמות ונח שם חייב דחשיבי ליה הנחה ברה"ר ה"נ הואיל ויש בה שיעור כרמלית קודם שתכנס לעיר השתא נמי תיתסר דמכרמלית אתיא: אין תורת חורין לכרמלית. דלא אחמירו ביה רבנן כולי האי: בסמוכה. כגון חור שבכותל הסמוך לקרפף יותר מבית סאתים: במופלגת. שאין בה כשיעור אלא למרחק: רבינא אמר. האי שיעורא דג' וד' דרבנן ורשב"ג לא בשיעורא דאמה גופה ולא באגפיה ולהחליף: אלא דעבד לה ניפקי. מולאות: אפומה. בכניסה וביציאה והתחיל המחילה סמוך לאגפיה בתוך אוגניה מכאן ומכאן ולא חיברה באמצע שיהו המים נכנסין ויוצאין דרך שם ואמרי רבנן דפחות מג' אמרינן לבוד אבל ג' לא אמרינן לבוד ואסור דפירצה היא: ורבן שמעון לטעמיה. דאמר בפ"ק (א) פחות מד' לבוד:

מתני' אא"כ עשו לה. כל סביבותיו או סביב הנקב ד' על ד' החקוק באמצעיתה דגוד אחית אמר להכשיר אע"פ שהיא תלויה אבל כוף וגוד כחנניא בן עקביא לא אמר: בין מלמטה. מחוברת לגזוזטרא מתחתיה: זו למעלה מזו. אפילו זו שלא כנגד זו ובלבד שלא תהא מופלגת מכנגדה במשך הכותל ארבעה כדאמר בגמרא: שתיהן אסורות. למלאות בנקב העליונה עד שיערבו והתחתונה בנקב שלה אין צ"ל שהיא אסורה דהא מכרמלית לרה"י קא ממלא: גמ' חוקק בה כו'. ואין צריך בה מחילה אחרת דאמרינן כוף וגוד הואיל ויש עשרה לכל רוח לנקב: ממלאין מים מגזוזטרא. שיש בה ד' אמות על ד' אמות: וטומנין. פירותיהן בעצה פסולת קטנית ואף על פי שלקטו מן השדה בהשכמה והטל עליו אין מכשירין את הפירות כדמפרש לקמיה: אלונטית. בגד שמסתפגין בו כשיוצאין מבית המרחץ: השכים. קודם היום להביא פסולת תבואה מן השדה להטמין בו פירות אם לכך נתכוון להשכים שרוצה וטוח לו בטל שעליו והשכים עד שלא ייבש הרי הוא בכי יותן: אנשי

עין משפט נר מצוה

ל א מיי' פט"ו מהלכות שבת הלכה טו סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שנה סעיף א:

לא ב מיי' פ"ד מהלכות עירובין הלכה כד טוש"ע שם סעיף ה:

[נ"ל דתנן]

לב ג מיי' פי"ד מהל' טומאת אוכלין הלכה יא:

רבינו חננאל

שאין בו ד' על ד' מותר לבני רשות הרבים ולבני רשות היחיד לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו. הנה ר' יוחנן אוסר להחליף וזה להחליף הוא. ופרקינן התם רה"י ורה"ר שהן של תורה. הבא (ולא מחיצות) ברשויות דרבנן. והא ר' יוחנן בדרבנן נמי אמר שלא יחליפו דתנן כותל שבין ב' חצרות גבוה י' ורחב ד' כו' והוינן בה אין בו ד' מאי ואמר רב אויר ב' רשויות שולטות בו ואין מזיזין בו ואפי' כמלא נימא ור' יוחנן אמר אילו מעלין מיכן ואוכלין ואלו מעלין מיכן ואוכלין. ואזדא ר' יוחנן לטעמיה דכי אתא רב דימי א"ר יוחנן מקום שאין בו ד' על ד' מותר לבני רה"י ולבני רה"ר לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו ופרקינן האי דתנינן אין בו ד' על ד' אלו מעלין מיכן ואוכלין ואלו מעלין מיכן ואוכלין דמשמע שאין מחליפין זעירי אמרה ולא ר' יוחנן. תוב אקשינן ולזעירי קשיא מתני' דאוקימנא (באוניא) [באגפיה] ולהחליף ופרקינן זעירי מוקים לה באמת המים גופה. והא דכי אתא רב דימי אמר אין כרמלית פחותה מד' מוקי לה כתנאי ואקשינן הני חלונות לגבי אמת המים עצמה כי חורי כרמלית ולישתרי מים מן אמת המים עצמה דהא מכרמלית עצמה (מחורי)[לחורי] כרמלית מפיק ולא תחשביה כמפיק מכרמלית לרה"י דאינו מותר לכתחלה. (ותנינן) [ופרקינן] אין חורין לכרמלית כלומר אין דין חורין לכרמלית. ר' אבינא אמר אפי' תימא [יש חורין] לכרמלית התם כי אמרה חורין בסמוכה אבל הכא במופלגת. כלומר רחוקה היא זו אמת המים מן החלון. רב אשי אמר כגון דעבד לה ד' גפופי אפומה. פי' גפופי כגון אבנים בולטות מצדי החלון שחשובות כמחיצות ועל אלו גפופין א' ת"ק פחות מג' דהוא כלבוד ומוקפת מחיצות דפחות מג' לרבנן ולרשב"ג פחות מד' *) (מקום פטור הוא ומותר להניח עליו מן הכרמלית ולהחליף לרה"י כו'). וכן רשב"ג כו'. פירוש חשובות כמחיצות שלבוד בתוך אמת המים. לכך מותרין. ואזדא רשב"ג לטעמיה. דכל פחות מד' כלבוד דמי. ורבנן לטעמייהו דכל פחות מג' כלבוד ומבואר בפרק ראשון: מתני' גזוזטרא שהיא למעלה מן הים אין ממלאין הימנה בשבת אלא אם עשו לה מחיצה גבוהה י' טפחים כו'. פי' כגון שהעמיד עמודים על שפת הים ותקרה עליהן. ואמרינן מתניתין דלא כחנניה בן עקביא דמתיר בלא עשיית מחיצות אלא
וממלא דתניא ר' חנניה בן עקביא אומר גזוזטרא שיש בה ד' על ד' [אמות] חוקק בה ד' טפחים וממלא בהן א"ר חנניה לא התיר ר' חנניה בן עקביא אלא בים של טבריא הואיל ויש בה אוגנים. פי'
שפתים מקיפות אותה שלא יפול שם תינוק או בהמה בלילה וכיוצא בהן: ת"ר ג' דברים התיר ר' חנניה בן עקביא לאנשי טבריא שיהו ממלאין הגזוזטרא בשבת כדאמרן. וטומנין בעצה. שמענו בה ב'
הטמנת פירות ומשום הכשרה. והטמנה בה בשבת. הטמנת פירות פי' התיר לבני טבריא להטמין פירותיהן בעצה שיש בה לחלוחית והיא תבן של קטנית וברור הוא כדתנן בשבת עצה כמלא ואמר
שיש בה לחלוחית אין לחלוחית זו מכשרת הפירות לקבל טומאה לפי שאין כוונת אנשי טבריא בלחלוחית העצה. ומפני מה אין מניחין אותה ליבש לחלוחיתה מפני שהן ממהרין לתולשה ולהביאה משום
הם טרודין במלאכתן והביא להן ראיה דתנן השכם (להן) [להביא פסולת] אם בשביל של שעליו נתכוון והשכים להביאן נתברר שרצונו באותו הטל והרי זה בכי יותן מים על זרע ומכשיר ואם לא השכים
כדי שלא יבטל ממלאכתו בשאר היום. אינו בכי יותן. ואמר כי אותם אנשי טבריא לא צריכי ללחלוחית של העצה ומפני שלא יבטלו ממלאכתן ממהרין וטומנים בהם הפירות. ותנן נמי הטומן

*) פי' אלו עד פי' לרה"י כו' לכאורה אין לו מקום כאן דהא לפי אוקימתא זו פליגי בלבוד ואזדו לטעמייהו ולא מיירי משעור מקום פטור כלל וצ"ע.

מסורת הש"ס

[לעיל טו: לקמן צב.]

[לעיל ט.]

[לעיל פד: [ועיין פירש"י דלא גרס' ובן עקבי' אבל תוס' שם ד"ה ת"ם וכו' כתבו בשם ר"ח דגרס יוזן]

[תוספתא מכשירין פ"ב]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ורבנן שמעון לטעמיה דאמר בפ"ק נ"ב דף ט': (ב) תוס' ד"ה גזוזטרא שהיא למעלה מן המים פי' לעיל: (ג) ד"ה אלא וכו' להכי הס"ד ואח"כ מ"ה עשו לה מחילה: (ד) ד"ה בין וכו' משום דהנקב עשוי

רב נסים גאון

ואזדו רבנן לטעמייהו ורבן שמעון בן גמליאל לטעמיה והיינו דאמרי רבנן פחות מג' כלבוד דמי ורבן שמעון בן גמליאל אמר פחות מארבעה כלבוד דמי והברייתא שנזכר בה הלוקחים בפרק מבוי [דף יד ע"א] וכבר פירשנוה: וטומנין בעצה. איתא במס' שבת בפרק כלל גדול (דף עו) מאי עצה אמר רב יהודה תבן של מיני קטניות: שמעת מינה כותו ברשויות [לא] גזרו פירושה ברשויות דרבנן כגון ב' רשויות של יחידין אחת לראובן ואחת לשמעון אי נמי (רשות היחיד וכרמלית) [מרשות היחיד לכרמלית] (דאסורין) [דאסור] מדרבנן לא גזרו חכמים בהם כחו ואיתיה פירושיה בפרק הזורק במס' שבת (דף ק) כותו בכרמלית לא גזרו רבנן ומנא תימרה דתניא ספינה שבים כו' ושמע מינה כותו בכרמלית לא גזרו רבנן שמע מינה:

אנשי טבריא כמי שלא יבטל ממלאכתו דמי ומסתפגין באלונטית מאי היא *דתניא *מסתפג אדם באלונטית ומניחה בחלון ולא ימסרנה לאוליירין מפני שחשודין על אותו דבר ר"ש אומר אף מביאה בידו לתוך ביתו אמר רבה בר רב הונא לא שנו אלא למלאות אבל לשפוך אסור מתקיף לה רב שיזבי וכי מה בין זה לעוקה הני תיימי והני לא תיימי איכא דאמרי אמר רבה בר רב הונא לא תימא למלאות הוא דשרי לשפוך אסור [ב]אלא לשפוך נמי שרי אמר רב שיזבי פשיטא היינו עוקה מהו דתימא הני תיימי והני לא תיימי קמ"ל: וכן שתי גזוזטראות זו וכו': אמר רב הונא אמר רב [ג]לא שנו אלא בסמוכה אבל במופלגת עליונה מותרת ורב לטעמיה דאמר רב *אין אדם אוסר על חבירו דרך אויר אמר רבה א"ר חייא ורב יוסף אמר רבי אושעיא יש גזל בשבת והורבה מחזיר לבעלים הא גופא קשיא אמרת יש גזל בשבת אלמא (א) קניא וחורבה מחזיר לבעלים אלמא לא קניא הכי קאמר יש דין גזל בשבת כיצד דהורבה מחזיר לבעלים אמר רבה *ומותבינן אשמעתין וכן שתי גזוזטראות זו למעלה מזו וכו' ואי אמרת יש דין גזל בשבת אמאי אסורות אמר רב ששת הכא במאי עסקינן [ד]כגון שעשו מחיצה בשותפות אי הכי כי עשו לתחתונה נמי כיון דעשו לתחתונה גלוי גלי דעתה דאנא בהדך לא ניחא לי:

מתני' [ה]חצר שהיא פחותה מארבע אמות אין שופכין בתוכה מים בשבת אא"כ עשו לה עוקה מחזקת סאתים מן הנקב ולמטה בין מבחוץ בין מבפנים אלא שמבחוץ צריך לקמור מבפנים אין צריך לקמור ר"א בן יעקב אומר [ו]ביב שהוא קמור ארבע אמות ברה"ר שופכים לתוכו מים בשבת וחכ"א אפילו גג או חצר מאה אמה לא ישפוך על פי הביב אבל שופך הוא לגג והמים יורדין לביב [ז]החצר והאכסדרה מצטרפין לארבע אמות [ח]וכן שתי דיוטאות זו כנגד זו מקצתן עשו עוקה ומקצתן לא עשו עוקה את שעשו עוקה מותרין את שלא עשו עוקה אסורין: **גמ'** מ"ט אמר *רבה מפני שאדם עשוי להסתפק סאתים מים בכל יום בארבע אמות אדם רוצה לזלפן

פחות

אנשי טבריא. בעלי מלאכה היו: מסתפג אדם. ביום טוב ובשבת אם רחץ בנהר מסתפג באלונטית ואין חוששין שמא יסחוט: לאוליירין. בלנין: על אותו דבר. סחיטה: אף מביאה בידו. ואין חוששין שמא ישכח ויסחוט: לא שנו. שמחילה תלויה מתרת בגזוזטרא לרבנן אלא למלאות: אבל לשפוך. שופכין בנקב למים אסור מפני שהנהר מוליך השופכין חוץ למחילת הגזוזטרא: מה בין זה לעוקה. דתנן במתני' חצר שפחותה מארבע אמות אין שופכין לתוכה מים בשבת אא"כ עשו לה עוקה גומא מחזקת סאתים ותני עלה אע"פ שנתמלאה העוקה מבעוד יום שופכין לה מים בשבת ואף על פי שהמים יוצאין הימנה לרה"ר: התם תיימי מיא. המים עשוין לכלות ולהבלע בקרקע הלכך כי שפיך אדעתא דליבלעו בדוכתייהו קא שפיך ואי נפקי לבר לאו מחשבתו להכי הוא ולא נתקיימה מחשבתו ושרי דאפילו איכוון איסור ממש ליכא דהא ברשות היחיד שפיך אבל הכא מידע ידיע דודאי נפקי ולא תיימי: אפילו לשפוך נמי שרי. דאיהו לא איכפת ליה דליפקו לבראי אבל חצר הפחותה מארבע אמות ניחא ליה דליפוק לבר שלא ילכלך את חצרו הלכך בעי עוקה דבעוקה ניחא ליה דליבלעו: בסמוכה. שאינה רחוקה מתחתונה במשך הכותל ארבעה טפחים ואני שמעתי שאינה גבוהה ממנה עשרה ולא מצינו לשון הפלגה בהש"ס בגובה אלא במשך כדתנן במתני' באנשי חצר ומרפסת ועוד לרב מה לי גבוהה או נמוכה הא איהו דאמר (לעיל ד' פג:) לזה בשלשול ולזה בזריקה שניהם אסורין ועוד מהא מתניתא מותבינן תיובתא לשמואל בפירקין לעיל [פד:] ואי רב גופיה כדקיימן בגו עשרה דהדדי אוקמה היכי מותיב לה ואביי דתלה כגון דקיימן בגו עשרה דהדדי מאי חדושיה: עליונה מותרת. כדאמרינן דאין תשמיש לתחתונה בעליונה אלא דרך אויר זריקת משך ארבעה טפחים ורב לטעמיה דאמר אין אדם אוסר על חבירו דרך אויר: יש גזל בשבת וחורבה מחזיר לבעלים. השתא ס"ד דהכי קאמר מותר לגזול בשבת רשויות ולהשתמש בה בחורבתו של חבירו הסמוכה לו כי היכי דרגיל בה בחול הואיל וסתם חורבה אין הבעלים משתמשין בה כל כך קני לה האי בגזלתו כשאר גזלנים ונעשית רשותו וחורבה מחזיר לבעלים משמע על כרחו איסור שבת מחזירה לבעלים וצריך להחזירה ואין קנויה לו אלמא אסור להשתמש בה: יש דין גזל. דין השבת גזלה נוהג ברשות של שבת דחורבה מחזיר הגזילה לבעלים ואסור להשתמש בה: אמאי אוסרת. הא רשותא דעליונה היא ותחתונה זו שלא כדין משתמשת בה בחול ואפ"ה כיון דרגילה בה אסרה עלה: שעשו. אותה מחילה של עליונה בשותפות: אה"נ כי עשו. בני תחתונה לתחתונה אם יש להם שותפות בעליונה נמי אסרי עלה: גלויי גליה דעתה. תחתונה לעליונה דסלקה נפשה בשבת מינה דהא מחילה זו אינה נעשית אלא להיתר שבת: **מתני'** אין שופכין לתוכה מים כו'. מפרש לה בגמ': עוקה. גומא: סאתים. בגמ' מפרש טעמא דשעורא: מן הנקב ולמטה. שמחזיק סאתים החלל שלה: בין מבפנים. בין שעשאה לעוקה בתוך החצר בין שעשאה ברה"ר סמוך לחצר: אלא שמבחוץ צריך לקמור. לכסות פיה בנסרים שיפלו המים מידיו לתוך מקום פטור: ביב. חריץ העשוי לקלח שופכין שבחצר לרה"ר: שהוא קמור במשך ארבע אמות ברה"ר. קים לן בארבע אמות יש שיעור ליבלע בהם סאתים מים שאדם עשוי להסתפק בכל יום: שופכין לתוכו. דתיימי מיא ואי נמי לא תיימי דיש בו מים מבע"י כיון דרוב ימות השנה עשוין ליבלע הכי נמי כי נפקי לבראי לאו להכי איכוון וכיון דלא נתקיימה מחשבתו שרי דאפילו מתכוין לאו איסורא דאורייתא איכא הכא דהא לאו ברה"ר זריק להו איהו גופיה אלא מאיליהן יוצאין הלכך כי לא מיכוין שרי לכתחילה: לא ישפוך על פי הביב. כלומר בתוך החריץ ואע"פ שיש אורך מכאן עד יציאתו מאה אמה ויכולין ליבלע כיון דבגופיה קא שפיך מקלחי להדיא ובכח לרשות הרבים והרואה אומר ששופכן סמוך ליציאתו ובעי דליפקו כדאמר בגמ' גזרה שמא יאמרו לנורו של פלוני מקלח מים בשבת: דיוטאות. עליות וחצר פחותה מארבע אמות לפניהם ששופכין בה מימיהם: מקצתם. בני האחת עשו עוקה בחצר ובני האחת לא עשו: **גמ'** מ"ט. אחצר פחותה מארבע אמות קאי דמשמע הא ארבע אמות שרי: אדם רוצה לזלפן. שראויה היא לזוף להרביץ עפרה שלא יעלה אבקה דבימות החמה מוקמינן לה למתני' לקמן בברייתא וכיון דרוצה לזלפן אי נמי שפיך להו ונפקי לא מתקיימא מחשבתו:

פחות

הני תיימי והני לא תיימי. תימה לר"י דבמס' שבת בפרק הזורק (דף ק:) אמרינן דשופכין דספינה שדי להו אדופני דספינה משום דכחו בכרמלית לא גזרו ואע"ג דנפלו מיד לכרמלית ומהאי טעמא נמי ליסתרי הכא ואפילו ליסנא בתרא לא שריא לשפוך אלא משום שאינו חושש שילאו לכרמלית כדפי' בקונטרס ויש לומר דבגזוזטרא פעמים כששופכין ממנה המים הולך מיד עד מקום שרשות הרבים מהלכת ברקק מים והוי כמו ברשות הרבים ולא פלוג בכל גזוזטראות אבל ספינה לא שכיחא לגמרי שתהלך סמוך לרקק:

ביב שהוא קמור ד' אמות ברשות הרבים. פירש בקונטרס בארבע אמות קים ליה שיש שיעור ליבלע סאתים מים שעשוי להסתפק בכל יום והיינו טעמא דקאמר בגמ' גבי חצר ארבע אמות תיימי ולפירושו נראה דאיירי בביב שיש לו ארבע על ארבע דפחות מכאן לא תיימי כמו גבי חצר כדפירש רש"י בגמרא דאיזו שיעור ניתן לרחבו ולרבינו שמואל נראה טעמא דקמירת ביב משום חשדא וכיון דקמור הוא ד' אמות ברה"ר הרואה מים יוצאין מן הביב אינו סבור שיוצאין מן החצר כיון שרחוק מן החצר ד' אמות ובגמ' משמע כפירוש הקונטרס דמדמה ארבע אמות דביב לארבע אמות דחצר דקאמר כולה כר"א בן יעקב כו' ולפי' רבינו שמואל סילון שקמור ארבע אמות ברשות הרבים שופכין לו מים בשבת דקי"ל *משנת ר"א בן יעקב קב ונקי אבל לפ"ה דהטעם משום דמיבלעי אסור דבשל עץ לא מיבלעי ומיהו אומר ר"י דאפילו עשוי כעין רנפה של אבנים מיבלעי ושרי:

הגה

[לעיל סג:]

רבינו חננאל

במים מפני הנגבים אינו בכי יותן. מעשה באנשי ירושלים שטמנו דבלותם במים מפני הסיקרים וטיהרו להן חכמים. הנה זה הטעם מי שאומר כי הטמנת פירות משום הכשרן. אבל טעם הטמנת תבשיל בשבת שאין נמנעים מלהטמין בעצה לחה שהיו אומרים תבן הוא. ותנן לא בתבן ולא בזגין ולא במוכין בזמן שהן לחים ואם עשבים הוא גם העשבים הלחים אסור להטמין בהן. ואמר להן ר' חנניא בן עקביא עצה זו אינה לא תבן ולא עשבין שאינה מפורשת מה הן בפי' ועצה זו כיון שאין בני טבריא חפצים בלחלוחית שבהן מותר להטמין בה בשבת ולא גזרינן עצה מפני תבן. גם התיר להן להסתפג באלונטית כדתניא מסתפג אדם באלונטית ומניחה בחלון הפתוח לרה"ר ומביאה לתוך ביתו כו': אמר רבה בר רב הונא לא שנו אלא למלאות מן אמת המים או מן הים. אבל לשפוך אסור איכא דאמרי לא תימא למלאות שרי הא לשפוך על הים מתוך הגזוזטרא אסור אלא אפילו לשפוך נמי שרי. אמר רב שיזבי הא פשיטא דהיינו עוקה שמותר לשפוך מים לתוכה ואמרינן מה הוא דתימא בעוקה תיימי מיא ונבלעים משום הכי שרי. אבל הכא בים דהמים אין נבלעין הן אלא נמשכים על פני המים ולא תיימי להו אסור קמ"ל דשרי אפילו לשפוך: **מתני'** וכן ב' גזוזטראות. אמר רב הונא אמר רב לא שנו אלא בסמוכה אבל במופלגת עליונה מותרת: מקשינן אהא דאמרינן יש גזל בשבת מחורבה מחזיר לבעלים. הא גופא קשיא אמרת יש גזל בשבת אלמא מאן דגזל רשותא דחבריה ואחזיק בה ובנה קנאה בשינוי ושרי ליה לטלטולי בשבת דיהוה לה כולה רשותיה. והדר אמרת דחורבה יחזיר לבעלים כלומר יחזיר רשות של חבירו שגזל כמו שהוא בעינה אלמא לא קנה. ופרקינן ה"ק יש דין גזל בשבת. כיצד דין גזל בזמן שהכניסו גזלן לרשותו אבל אם הניחו כחורבה שהיא של כלומר אם גזל מחבירו חורבתו ולא בנאה לא קנאה שהרי לא עשה בה כלום לקנותה. ולפיכך לא קנאה בחזקה אלא היא עדיין חורבה ויחזיר לבעלים כמות שהיא בעינה דהא לא קנאה (אלא) [אבל] בנה והחזיק בה קנאה. אמר רבה ומותבינן על זו השמועה איני. שהבונה ברשות חבירו. בגזלה והמחזיק בגזלה קנאה. והתנן ב' גזוזטראות זו למעלה מזו עשו לעליונה מחיצה למעלה ולמטה. (עוד עשו לה מחיצה י') ולא עשו לתחתונה שתיהן אסורות. והא עליונה החזיקה מעבר על גבי התחתונה בגזילה. וא"כ הוא שיש דין גזל בשבת וקנה הגזילה אמאי אסורה הרי יש לה מחיצות ורשות התחתונה שעוברת עליה הרי קנאתה בחזקה אלא מדקתני שתיהן אסורות עד שיערבו ש"מ שאין גזל בשבת. וכי כל אחד אוסרת על חברתה. ופריק רב ששת כגון שעשו מחיצ' בשותפות שגלתה דעתה דלאו (מניה) [מחמת] גזילה קאתו ונעשו כאילו ב' בתים בחצר אחת שצריכין עירוב. ומקשינן אי הכי כי עשו לתחתונה נמי מחיצות למעלה ביניהן ועוד עשו למטה תהיינה אסורות עד שיערבו דהא אמרת נעשו כב' בתים בחצר אחת. ופרקינן כיון דחזרו ועשו לתחתונה מחיצה למטה סליקו נפשייהו מן העליונה דגליא דעתא דלא ניחא ליה שותפות בהדיה ומחיצות הוויין חלוקה ביניהן אבל כל אחת זכתה לעצמה לפיכך שתיהן מותרות: ירושלמי ר' חנניה בן עקביא התיר ג' דברים. התיר עצה שבים. והבאת אלונטית. והתיר גזוזטרא. ר' אבא ור' יוסי הדא דאת אמרת במשתמשות דרך הנקב אבל משתמשות מחוץ מותר. ותני כן ג' גזוזטראות זו ע"ג זו אסור להשתמש מן העליונה לתחתונה דרך האמצעית. אבל משתמש מן החצר לגג ואינו חושש הדא דקאמר בפנים אבל מבחוץ אסור. ר' זעירא אמר בין מבחוץ בין מבפנים אסור. מתניתא פליגא על ר' זעירא משלשין קדרות בשר מעל גבי זיז שגבוה י"ם ורחב ד' אם היה חלון בינתים של ד"ם אסור. שאין [משתמשין] מרשות לרשות דרך רשות. ר' שמואל בר רב יצחק פתר לה (בשבויה) [בשוה]: **מתני'** חצר שפחותה מד' אמות אין שופכין לתוכה מים בשבת אא"כ עשו לה עוקה מחזקת סאתים כו'. פי' עוקה מלשון חקיקה והיא כמו חפירה בארץ להתקבץ בו המים. מ"ט אמר רבה

סאתים

עין משפט נר מצוה

לג א מיי' פכ"ב מהל' שבת הלכה כ טור ש"ע א"ח סי' שא סעיף מח:

לד ב מיי' פט"ו מהל' שבת הלכה טו סמג לאוין סה טור ש"ע א"ח סי' שנה סעיף א:

לה ג ד מיי' פ"ד מהל' עירובין הלכה כה טוש"ע שם סעיף ה:

לו ה מיי' פט"ו מהל' שבת הלכה טז סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שנז סעיף א:

לז ו מיי' שם הלכה יח טוש"ע שם סעיף ב:

לח ז מיי' שם הלכה טז טוש"ע שם סעיף א:

לט ח מיי' פ"ד מהלכות עירובין הלכה כז סמג שם טוש"ע א"ח סי' שעז:

מסורת הש"ס

שבת קמז:

[לעיל פה.]

[קידושין כ: וש"נ]

הגהות הב"ח

(א) גמ' אלמא קני וסדר תני וחורבה מחזיר:

[גי' רי"ף ורא"ש רבא] וכד"י רב

*) נראה דחסר כאן וצ"ל אמאי אסורה העליונה בשלמא התחתונה אסורה דרגל העליונה דורסתה וכו'.

פחות מד' שופכן אי דעביד עוקה שרי אי לא אסור ר' זירא אמר *ד' אמות תיימי פחות מד' אמות לא תיימי מאי בינייהו אמר אביי אריך וקטין איכא בינייהו תנן חצר ואכסדרה מצטרפין לד' אמות בשלמא לרבי זירא ניחא אלא לרבה קשיא *תרגמא רבי זירא אליבא דרבה באכסדרה מהלכת על פני כל החצר כולה ת"ש חצר שאין בה ד' אמות על ד' אמות אין שופכין לתוכה מים בשבת בשלמא לרבה ניחא אלא לר' זירא קשיא אמר לך ר' זירא הא מני רבנן היא ומתני' ר"א בן יעקב היא ומאי דוחקיה דר' זירא לאוקמה למתני' כר"א בן יעקב אמר רבא מתניתין קשיתיה מאי איריא דתני חצר שהיא פחותה ליתני חצר שאין בה ד' אמות [א] על ד' אמות אלא לאו ש"מ דר"א בן יעקב היא ש"מ והא מדסיפא ר' אליעזר בן יעקב רישא לאו ר"א בן יעקב כולה ר"א בן יעקב היא וחסורי מיחסרא והכי קתני חצר שהיא פחותה מד' אמות אין שופכין לתוכה מים בשבת הא ד' אמות שופכין שר"א בן יעקב אומר ביב הקמור ד' אמות ברה"ר שופכין לתוכו מים בשבת: ר"א בן יעקב אומר ביב הקמור: מתני' דלא כחנניא דתניא חנניא אומר אפילו גג מאה אמה לא ישפוך לפי שאין הגג עשוי לבלוע אלא לקלח תנא ב(במה) דברים אמורים בימות החמה אבל בימות הגשמים שופך ושונה ואינו נמנע מ"ט אמר רבא אדם רוצה שיבלעו מים במקומן אמר ליה אביי והרי שופכין דאדם רוצה שיבלעו וקתני לא ישפוך (א) א"ל התם למאי ניחוש לה אי משום קלקול חצירו הא מיקלקלא וקיימא ואי משום גזירה שמא יאמרו צנורו של פלוני מקלח מים סתם צנורות מקלחים הם אמר רב נחמן בימות הגשמים עוקה מחזיק סאתים נותנין לו סאתים מחזיק סאה נותנין לו סאה בימות החמה מחזיק סאתים נותנין לו סאתים סאה אין נותנין לו כל עיקר בימות החמה נמי מחזיק סאה ניתיב ליה סאה גזירה דלמא אתי ליתן ליה סאתים א"ה בימות הגשמים נמי ליגזור התם מאי ניחוש לה אי משום קילקול הא מיקלקלא וקיימא אי משום גזירה שמא יאמרו צנורו של פלוני מקלח מים סתם צנורות מקלחין הן אמר אביי ג(הלכך) אפילו כור ואפילו כוריים: וכן שתי דיוטאות זו כנגד זו: אמר רבא אפילו עירבו אמר (*ליה) אביי מאי טעמא אילימא משום נפישא דמיא והתניא אחת לי עוקה ואחת לי גיסטרא בריכה ועריבה אף על פי שנתמלאו מים מערב שבת שופכין לתוכן מים בשבת אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רבא
לא

רש"י

פחות מד' · אינו ראוי לזלף ושופכן וכי נפקי מקיימא מחשבתו וגזור רבנן עליה דילמא אתי למישרי זריקה בהדיא לרה"ר: תיימי · מיא בד' אמות ראוין ליבלע סאתים הלכך אי נמי נפקי לבר לא מקיימא מחשבתו: דאריך וקטין · כגון שיהנה ח' אמות על שתים דאיכא קרקע כשיעור ד' מרובעות ויש מקום להבלע סאתים אבל לזלף אינה ראויה (*לרב) אסור לשפוך בלא עוקה לר' זירא לא בעי עוקה ובין למר ובין למר ד' אמות דמתני' באורך וברוחב משמע דאי לא יהיב שיעורא נמי לפותיא אין כאן שיעור מפורש כלום ומשמע אפילו רחבה משהו וליכא לאוקומי בה טעמא: תנן החצר ואכסדרה מצטרפין לד' אמות · לפוטרה מן העוקה קס"ד באכסדרה העומדת חוץ לחצר כנגד אחד מן המקצועות ומצטרפת להשלים השיעור אלמא טעמא כדי שיהא שם שיעור לבליעת המים הוא דהא הכא לאו ד' מרובעות נינהו דליתחזו לזלף: באכסדרה מהלכת על פני כל החצר · כגון חצר ארבע על שתים ואכסדרה מהלכת על פני כולה להשלים ד' על ד': ד' אמות על ד' אמות גרס בברייתא אלמא מרובעות בעינן: הא מני רבנן היא · דלא שרו ליה משום שיעור מקום בליעת המים כדתנן במתני' אפילו ביב מאה אמה לא ישפוך לתוכו אלא על הגג או על החצר אלמא טעמא דידהו משום זילוף הוא וגבי ביב מגלי דעתיה דקא שפיך דלאו בר זילוף הוא ורישא דמתני' ר"א בן יעקב היא דאמר טעמא משום שיעור מקום לבליעה כדתנן ביב שהוא קמור ד' אמות: ומאי דוחקיה דרבי זירא · לפרושי מתני' משום דתיימי מיא ושרי ליה באריך וקטין ומיבעי ליה לאוקומי כר"א לוקמה דבעיא ד' אמות מרובעות ומשום זילוף וכרבנן: שהיא פחותה · משמע שחסר שיעורה הא יש בה שיעור ד' אמות על ד' אמות לא שנא בריבוע ולא שנא באריך וקטין שרי: ליתני חצר שאינה ד' על ד' אמות · דמשמע שאינה עשויה בריבוע זה ואפילו יש בה כשיעור: מתני' · דקתני לרבנן אבל שופך הוא על הגג והן יורדים לביב כלומר לגגור החקוק בו: דלא כחנניא · דלדידיה בחצר שרי בגג אסור גגין שלהן לא היו משופעין אלא חלקין כעין עליות שלנו וטחין אותו בטיט מעזיבה וחוקקין צנורות לקלח גשמים ושופכין השופכין שם: במה דברים אמורים · דצריך עוקה: שיבלעו במקומן · ולא איכפת ליה דליפקו דבלאו הכי חצרו מטונפת ועומדת מפני הגשמים: א"ל אביי והרי שופכין · השפכין לו לביב ארוך מאה אמה שיש בו שיעור להיבלע בו וקא אמרו רבנן במתניתין לא ישפוך להנך דביב קרי שופכין סתמא ולהנך דחצר קרי מים לפי שפעמים הוא מזלפן: התם · בימות הגשמים למאי ניחוש אי משום דניחא ליה דניפקו משום קלקול חצרו: הא מקלקלא וקיימא · בגשמים: אי משום שלא יאמרו · ואתי למעבד בימות החמה אי נמי אתי למימר שרי לזרוק בהדיא לרה"ר דמה לי בצנור ומה לי ברה"ר ממש האי נמי להכי מתכוון להא ליכא למיחש דסתם צנורות בימות הגשמים מקלחין הן ואמרו מי גשמים נינהו אבל גבי ביב בימות החמה אע"ג דיש בו שיעור ואדם רוצה שיבלעו במקומן איכא למיחש שמא יאמרו: מחזיק סאה · עוקה נותנין לו רשות להסתפק ולשפוך סאה והאי דקאמרי לעיל שופך ושונה ואינו נמנע ס"ל לר"נ בעוקה קטנה ושיעור מדתה קאמר תנא דברייתא דשרי: התם למאי ניחוש לה · אי נמי אתי למיתב סאתים לא איכפת לן דהא הוא גופיה לא יליף מינה חורבה למימר כי היכי דשרי ליה לשפוך בעוקה זו כדי לצאת לחוץ ה"נ שרי למשדינהו לברא דהא לא מקיימא מחשבתו ולא ניחא ליה דליפקו מיא דהא חצרו מקלקלא וקיימא: ואי משום שמא יאמרו · הרואים הרי צנורו של פלוני כו' וסבורין שהוא מתכוון לכך: סתם צנורות כו' · ומיהו לכתחלה לא שרינן ליה טפי משיעורא: אמר אביי הלכך · כיון דליכא למיחש למידי: אפילו כור וכוריים · קא שרי תנא דברייתא: ואפילו עירבו · שתי העליות דליכא למיחש אי שרי להו להני ע"י עוקה דהנך אתי לאפוקי מאני מן הבתים ולהורידן לחצר בהדיא עד שפת העוקה וקא מטלטל בחצר דלא מיערב אפילו הכי אסור: משום נפישא דמיא · דיש כאן ארבע טאים לשני בתים: גיסטרא · כלי חרס שנסדק ונתנו שם חציו לקבל המים להכי נקט גיסטרא דלא חזיא לתשמישא אחרינא: בריכה · חריץ רחב כעין ביבר שעושין לדגים: עריבה · ספינה קטנה:
ה"ג

תוספות

תנא במה דברים אמורים · פי' הקונט' במה דברים אמורים דצריך עוקה ולפירושו נ"ל דלרב נחמן דבסמוך ה"פ במה דברים אמורים שצריך עוקה של סאתים אבל בימות הגשמים אין צריך עוקה של סאתים אבל עוקה של סאה צריך ודוקא כדי מדתה שופך ושונה בה וכן פירש בקונטרס בסמוך והא דלא מייתי הש"ס הך ברייתא לעיל אמתני' דעוקה משום דבעי לאקשויי עלה ממתני' דביב ור"ת מפרש דאמתני' (ב) לא ישפוך על הביב קיימא ברייתא והא דקאמר והרי שופכין כלומר והרי ביב וגרסינן אלא למאי ניחוש לה ולא כמו שכתוב בספרים אלא התם:

מחזיק סאתים נותן לתוכו סאתים · לאו דוקא סאתים אלא אפילו כוריים דאי לאו הכי אין חילוק בין סאתים לסאה:
לה

עין משפט נר מצוה

מ א ב ג מיי' פט"ו מהלכות שבת הלכה טו יז סמג שם טוש"ע א"ח סי' שנז סעיף א:

רבינו חננאל

סאתים מים אדם עשוי להסתפק בכל יום בחצר שהיא בד' אמות ולמעל' ניחא ליה לאיניש לזלפן בחצר שהיא פחותה מד' אמות שופכן · אי איכא עוקא להתקבץ בה המים שרי ואי לא נעשה כשופכין מבחוץ לחצר ברה"ר ואסור · רב זירא אמר בד' אמות תיימי מיא פחותה מד' אמות לא תיימי מיא בחצר אלא נפקא ברה"ר ואמר אביי חצר אריכא וקטינא (דאי) איכא בינייהו לרבה אסור דהא לא מזדלפי לרב זירא שרי דהא כיון דאריכא תיימי מיא · תנן חצר ואכסדרא מצטרפין לד' אמות קשיא לרבה · ופריק כגון שהיתה אכסדרה מקפת את החצר שנמצאת החצר והאכסדרה ד' אמות על ד' אמות · ת"ש חצר שפחותה מד' אמות אין שופכין לתוכה מים בשבת · קשיא לר' זירא ומשני הא רבנן היא דבעי ד' אמות על ד' אמות ומתניתין ר' אליעזר בן יעקב היא · דתנן ביב שקמור ד' אמות ברה"ר שופכין לתוכו מים בשבת הנה אע"פ שאין בו ד' אמות על ד' אמות קתני שופכין לתוכה מים בשבת · ומאי דוחקי דרב זירא לאוקומי למתני' כר' אליעזר בן יעקב נוקמה כרבנן · אמר רבא מתני' קשיתיה מאי איריא חצר שפחותה מד' אמות ניתני חצר שאין בה ד' אמות אלא מאי פחותה פחותה מכל צד · הא אריכא וקטינא שופכין · והכי קתני חצר שפחותה מד' אמו' אין שופכין לתוכה מים בשבת · הא יש בה ד' אמות שופכין שר' אליעזר בן יעקב אומר ביב שקמור ד' אמות ברה"ר שופכין לתוכו מים בשבת · פי' ביב קמור (י' קנ"א היא ממיל מיצהר"ג) · מתני' דקתני אבל שופך לגג והן יורדין לביב דלא כחנניה דתניא חנניה אומר אפילו גג ק' אמות ל' ישפוך לתוכו מים לפי שאין הגג עשוי לבלע אלא לקלח לרה"ר · תנא במד"א בימות החמה אבל בימות הגשמים שופך ושונה ואינו נמנע · מאי איכא למימר שמא יאמרו צינורו של פלוני מקלח מים · סתם צינורות מקלחין הן · אמר רב נחמן בימות הגשמים עוקה מחזקת סאתים נותנין לו סאתים סאה נותנין לו סאה בימות החמה מחזקת סאתים נותנין לו סאתים סאה אין נותנין לו כל עיקר · ואמרינן בימות החמה נמי ניתיב לו סאה גזירה שמא יתן לו בה סאתים אי הכי בימות הגשמים נגזור ופרקינן הכי השתא בימות הגשמים במאי ניחוש לה אי משום חצרו הא קא מיקלקלא וקיימא כו' א' אביי הלכך אפילו כור אפילו כוריים שרי: פיסקא וכן ב' דיוטאות ב' חצרות זו כנגד זו מקצ' כו' · אמר רבה אפילו עירבה ב' דיוטאות זו עם זו אסור לשפוך זו לשל זו (של זו) שאין לה עוקה לשל זו שיש לה עוקה · ומקשה אביי מ"ם גזרינן דלמא אתי לאפושי בעוקה אי הכי אפי' עירבו נגזור דלמא אתי לאפושי יתר מבית סאתים בעוקה · ותוב מי חיישינן לרבויי מיא · ותתניא
אחת

מסורת הש"ם

[נ"ל נרבה]

[שבת נב: וש"נ]

רש"ל מ"ז

הגהות הב"ח

(א) גמ' וקתני לא ישפוך א"ל כ"ב כן הוא בספרים אחרי' אבל התוס' גרסי אלא: (ב) תוס' ד"ה תנא וכו' דאמתניתין דלא ישפוך:

הגהות הגר"א

[א] גמ' תיבות על ד' אמות מוקפות.

לא שנו אלא שלא עירבו אבל עירבו מותרין וכי לא עירבו מאי טעמא לא אמר רב אשי גזירה דילמא אתי לאפוקי ממאני דבתים להתם :

הדרן עלך כיצד משתתפין

כל גגות העיר רשות אחת ובלבד שלא יהא גג גבוה י' או נמוך י' דברי ר"מ וחכ"א כל אחד ואחד רשות בפני עצמו *רבי שמעון אומר אחד גגות ואחד חצירות ואחד קרפיפות רשות אחת הן לכלים ששבתו לתוכן ולא לכלים ששבתו בתוך הבית : **גמ'** יתיב אביי בר אבין ורבי חנינא בר אבין ויתיב אביי גבייהו ויתבי וקאמרי בשלמא רבנן סברי כשם שדיורין חלוקין למטה כך דיורין חלוקין למעלה אלא רבי מאיר מאי קסבר אי קסבר כשם שדיורין חלוקין למטה כך דיורין חלוקין למעלה אמאי רשות אחת הן ואי קסבר אין חלוקין דכל למעלה מי' רשות אחת היא אפילו גג גבוה עשרה ונמוך י' נמי אמר להו אביי לא שמיע לכו הא *דאמר רב יצחק בר אבדימי אומר היה רבי מאיר כל מקום שאתה מוצא שתי רשויות והן רשות אחת כגון עמוד ברה"י גבוה עשרה ורחב ד' אסור לכתף עליו גזירה משום תל ברה"ר ה"נ גזירה משום תל ברה"ר סבור מינה אפילו מכתשת ואפילו גיגית אמר להו אביי הכי אמר מר לא אמר ר"מ אלא עמוד ואמת הריחים הואיל ואדם קובע להן מקום והרי כותל שבין ב' חצירות דקבוע *ואמר רב יהודה כשתימצי לומר לדברי ר"מ גגין רשות לעצמן חצירות רשות לעצמן קרפיפות רשות לעצמן מאי לאו דשרי לטלטולי דרך כותל אמר רב הונא בר יהודה אמר רב ששת לא להכנים ולהוציא דרך פתחים : וחכ"א כל אחד ואחד רשות בפני עצמו : איתמר *רב אמר אין מטלטלין בו אלא בד' אמות ושמואל אמר מותר לטלטל בכולו במחיצות הניכרות דכולי עלמא לא פליגי כי פליגי במחיצות שאינן ניכרות רב אמר אין מטלטלין בו אלא בד' אמו' לא אמר גוד אסיק מחיצתא ושמואל אמר מותר לטלטל בכולו דאמר גוד אסיק מחיצתא תנן והחכמים אומרים כל אחד ואחד רשות

רש"י

הכי גרסינן דלמא אתי לאפוקי מיא במאני דבתים להכא. לשפת העוקה לשפוך לתוכה :

הדרן עלך כיצד משתתפין

כל גגות העיר רשות אחת. ואף על פי שדיורין חלוקין למטה לשני בני אדם הגגות שאין תשמישן תדיר אין בהם חילוק רשות וכלים ששבתו בגג זה מותרין להוציאם לזה : ובלבד שלא יהא גג גבוה. מחבירו עשרה דאם חלוק מהן בגובה י' אסור לטלטל ממנו לגגין וטעמא מפרש בגמ' : וחכ"א כל אחד ואחד רשות לעצמו. ואם לא עירבו דיורין שלמטה אסור לטלטל מזה לזה : ר' שמעון. מיקל מכולם ואמר חצירות וגגות וקרפיפות שאינן יותר מבית סאתים הואיל וכולם אין תשמישן מיוחד ותדיר רשות אחת הן ומטלטלין מזה לזה אפילו מחצר של רבים לחצר רבים בלא עירוב ולית ליה לר"ש עירובי חצירות אלא משום היתר כלי הבית : לכלים ששבתו בתוכן. כלים ששבתו באחד מהן מוציאין אותן מזה לזה : אבל לא לכלים ששבתו בתוך הבית. והביאום לחצירן ע"י שעירבו בני החצר אסור להוציאן מחצירו לחצר אחרת אם לא עירבו ב' החצירות יחד : **גמ'** כל מקום שאתה מוצא שתי רשויות. שעומדת כל אחת לבדה : והן רשות אחת. שם אחת להן שתיהן רשות היחיד : כגון עמוד. גבוה עשרה בחצר : אסור לכתף עליו. מן החצר ואע"פ שרשות חצר עולה עד לרקיע : גזירה משום תל גבוה י'. ברה"ר דהוה רה"י דלא ליתי לכתופי עליה : אמת הריחים. כל בנין העמדת הריחים מקום מושבן קרי ליה אמת הריחים : הואיל ואדם קובע להן מקום. דדמו לתל : ואמר רב יהודה. לקמן בפירקין : כשתימצי לומר. כשתדקדק בדבריהם תמצא כן : חצירות רשות לעצמן. ומטלטלין מחצר של רבים לחצר של רבים בלא עירוב וכן של יחיד דכי היכי דאמר ר' מאיר גגות רשות אחת הן שמעינן מינה דחצירות נמי רשות אחת שהרי אין תשמישן מיוחד כבתים ודמו לגגין אבל מגג לחצר לא כדקתני ובלבד שלא יהא גג גבוה מחבירו י' וכל שכן מגג לחצר : מאי לאו. הא דקאמרינן חצירות רשות לעצמן דשרי לטלטולי דרך כותל ולא גזר משום תל אלמא גג גבוה ונמוך טעמא אחרינא הוא *וקרפף אם יש יותר מבית סאתים (הן) מטלטלין מזה לזה תוך ד' ואי של בית סאתים מטלטלין טלטול גמור אבל מהן לחצירות לא דלא דמו לחצירות דחצירות רשות שותפות וקרפף רה"י : רב אמר אין מטלטלין. לרבנן בגג הסמוך לחבירו : אלא בד' אמות. דכיון דלרבנן כל אחד רשות לעצמו והן פרוצין זה לזה אוסרין זה על זה דה"ל רשות פרוצה במלואה למקום האסור לה : מותר לטלטל בכולו. שמחיצות המבדילות למטה (ב) מן הדיורין אמרינן גוד אסקינהו למעלה ויפרידו ביניהן : במחיצות הניכרות. שאין הבתים מחוברין ויש אויר ביניהם ומחיצות הבתים נראין לעומדין על הגג כשמסתכלין תחת רגליהם : כולי עלמא לא פליגי. דאמרינן בהו גוד אסיק דדמו לעמוד ברשות הרבים דהוי רשות היחיד משום גוד אסיק מתוך והעלה : כי פליגי בשאין המחיצות ניכרות. שהגגין מחוברין יחד ומכסין המחיצות שבין הדיורין : לא אמרינן גוד אסיק. בכי האי גוונא : רשות

תוספות

לא שנו אלא שלא עירבו. וא"ת אי דלא עירבו תרוייהו ליתסרו וי"ל דאיכא שופכין ממש בתוך העוקה שבחצר אלא שופכין על הדיוטא והן יורדין על העוקה הסמוכה לה ואע"ג דהוי חצר שאינה מעורבת מ"מ לא אסרו חכמים (א) כאן אלא בכרמלית כעין שפירשנו לעיל אבל בחצר שאינה מעורבת לא אסרו כלל וכן פסק רבינו שמואל דמותר לשפוך מים אע"פ שהולכין לרשות אחרת שאינה מעורבת דמרשות לרשות לא בעי קמירה ואותם שלא עשו עוקה אסורים כדאמר דילמא אתו לאפוקי מיא במנא דבתים להכא שיורידו מן הדיוטא בכלים מלאים מים לשפת העוקה שרחוקה מהן דאין רוצין שיפלו המים למטה ויקלקל החצר :

הדרן עלך כיצד משתתפין

כל גגות. גזרה משום תל ברה"ר. אף על גב דקיימא לן כר' מאיר בגזירותיו אפילו במקום רבים כדאמרינן בפ' אע"פ (כתובות נז.) גבי משהה אדם את אשתו שתים ושלש שנים בלא כתובה הכא אומר ר"י דאין הלכה כרבי מאיר דפסקינן לקמן *הלכה כר"ש דאמר כולן רשות אחת הן וכותל שבין שתי חצירות דאסרינן הכא לר' מאיר שרי ר' יוחנן לעיל בריש חלון (דף עו.) (ג) ולקמן בפירקין [דף נב:] :

מאי לאו דשרי לטלטולי דרך כותל. המ"ל כשאין הכותל רחב ארבעה: **רב** אמר אין מטלטלין בו אלא בד'. אף על גב דרב ושמואל פסקי לקמן כר"ש הכא איכא דרבנן פליגי ולא סברי להו א"נ פלוגתייהו נפקא מינה נמי לר"ש לכלים ששבתו בבית ואף על גב דגבי כלים ששבתו בתוכו הוי נפרץ במילואו למקום המותר לו מ"מ חשיב שפיר נפרץ במילואו למקום האסור לכלים ששבתו בתוך הבית כעין שפירש רש"י *בריש מי שהוציאוהו (לעיל דף מב:) (ד) דנפרץ במילואו למקום האסור לטלטל מגואי לבראי ומבראי לגואי הוי מקום המותר לו א"נ נפקא מינה כשהגגין יחד יתירים מבית סאתים דאי לא אמר גוד אסיק אסור כדאמרינן לקמן (ה) :

במחיצות שאינן ניכרות. כשהבתים מחוברין דאין מחיצות הבתים ניכרות כדפירש בקונטרס ונראה דהוא הדין אם הגג בולט חוץ למחיצות הבית דחשיב נמי מחיצות שאינן ניכרות ואור"י דגגין שלנו שבולטין ראשיהן לרה"ר ועבידי כי ארזילא לפירוש רש"י דמפרש*) כי ארזילא בשיפוע כגגין שלנו הוי כרמלית דלא מינכרא מחיצתא וליכא למימר גוד אסיק ופי תקרה נמי לא אמרינן כיון דעבידי כי ארזילא וגוד אחית נמי לא אמרינן *לרבנן דרבי יוסי בר יהודה גבי טרסקל משום בקיעת גדיים דאפילו רבי יוסי בר יהודה לא אמר אלא בטרסקל דהדרן מחיצתא כדאמר בפרק

*) לקמן צ. ד"ה וכו' אמות.

עין משפט נר מצוה

מא א מיי' פ"ד מהל' עירובין הלכה כז סמג שם טוש"ע א"ח סי' שנז :

א ב מיי' פ"ג מהלכות עירובין הלכה יח סמג עשין א טור ש"ע א"ח סי' שעב סעיף א :

רבינו חננאל

אחת לי עוקה גוזוטרא בריכה ועריבה אע"פ שנתמלאו מים מע"ש שופכין לתוכו מים בשבת ואסיקנא אמר רבה לא שנו אלא שלא עירבו אבל עירבו הללו ב' דיוטאות שופכין בעוקה אחת. אבל שלא עירבו גזרינן דלא לשפוך מדוכתיה. דלמא אתי למשקל במנא ושדי בעוקה :

הדרן עלך כיצד משתתפין

פ"ט כל גגות העיר רשות אחת ובלבד שלא יהא גבוה י' טפחים או נמוך י' דברי ר' מאיר מ"ט דר' מאיר אי קסבר כשם שדיורין למטה חלוקין כך חלוקין למעלה. אמאי קתני כל גגות העיר רשות אחת (בלבד) ואי אין חלוקין (כ"ע) [דלמעלה מי'] רשות אחת היא [ובלבד שיהא גבוה] י' או נמוך עשרה למה לי ואוקמה רב יצחק אומר היה ר' מאיר כל מקום שאתה מוצא ב' רשויות והן רשות אחת כגון עמוד ברה"י גבוה י' ורחב ד' אסור לכתף עליו [גזירה] משום תל ברשות הרבים סבור מינה [אפילו] מכתשת אפילו גיגית אסור לכתף עליו. אמר אביי הכי קאמר מר והוא רבה בר נחמני לא אסרו אלא בעמוד ואמת הרחיים הואיל ואדם קובע להם מקום דגזרינן בהו אטו תל ברשות הרבים. ואקשינן והא כותל שבין ב' חצרות דקביע ואמר רב יהודה כשתמצא לומר לדברי ר"מ גגין וחצרות רשות לעצמן מאי לאו דשרי לטלטולי דרך כותל ולא קא גזר משום תל ברה"ר ופרקינן לא להכנים ולהוציא מהן דרך פתחים אבל מזה לזה לא. וחכמים אומרים כל גגות רשות בפני עצמו הוא : אתמר

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה לא שנוי וכו' לא אסרו חכמים כאן אלא בכרמלית כעין שפי' לעיל נ"ב בדף פח. ד"ה הני : (ב) רש"י ד"ה מותר לטלטל וכו' למטה בין הדיורין אמרינן בהו גוד אסקינהו : (ג) תוס' ד"ה כל גגות וכו' בריש חלון נ"ב עיין בתוס' בד"ה ור' יוחנן ראש דף עז : (ד) ד"ה רב אמר וכו' כעין שפי' רש"י בריש מי שהוציאוהו נ"ב בדף מב וע"ש בתוס' בד"ה לא על ידי מסיכה : (ה) בא"ד כדאמרינן לקמן נ"ב דף צ סוף ע"א :

שבת קל: לעיל [כב.לה.] עד. ולקמן צא.
[לקמן נ:] שבת ע.
[לקמן נ:]
[לקמן נב.]
[נ"ל וקרפיפו']
[דף נא.]

רשות לעצמו בשלמא לשמואל ניחא אלא לרב קשיא אמרי בי רב משמיה דרב שלא יטלטל ב' אמות בגג זה וב' אמות בגג זה והא א"ר אלעזר כי הוינן בבבל הוה אמרינן בי רב משמיה דרב אמרו אין מטלטלין בו אלא בד' אמות והני דבי שמואל תנו אין להן אלא גגן מאי אין להן אלא גגן לאו דשרו לטלטולי בכוליה °ומי אלימא ממתני' דאוקימנא שלא יטלטל שתי אמות בגג זה ושתי אמות בגג זה ה"נ ב' אמות בגג זה וב' אמות בגג זה *אמר רב יוסף לא שמיע לי הא שמעתא א"ל אביי את אמרת ניהלן ואהא אמרת ניהלן גג גדול הסמוך לקטן הגדול מותר והקטן אסור ואמרת לן עלה אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא שיש דיורין על זה ודיורין על זה דהויא לה הא דקטן מחיצה נדרסת אבל אין דיורין על זה ועל זה שניהן מותרין א"ל אנא הכי אמרי לכו ל"ש אלא שיש מחיצה על זה ומחיצה על זה דגדול מישתרי בגיפופי וקטן נפרץ במלואו אבל אין מחיצה לא על זה ולא על זה שניהן אסורין והא דיורין אמרת לן אי אמרי לכו דיורין הכי אמרי לכו ל"ש אלא שיש מחיצה ראויה לדירה על זה ומחיצה ראויה לדירה על זה דגדול מישתרי בגיפופי וקטן נפרץ במלואו אבל יש מחיצה ראויה לדירה על הגדול ואין ראויה לדירה על הקטן אפילו קטן שרי לבני גדול מאי טעמא כיון דלא עבוד מחיצה סלוקי סליקו נפשייהו מהכא כהא דאמר רב נחמן עשה סולם קבוע לגגו הותר בכל הגגין כולן אמר אביי בנה עלייה על גבי ביתו ועשה לפניה דקה ארבע הותר בכל הגגין כולן אמר רבא פעמים שהדקה לאיסור היכי דמי דעבידא להדי תרביצא דביתיה דאמר לנטורי

רשות לעצמו. קא סלקא דעתך כל אחד יטלטל בגגו משמע: והני דבי שמואל תנו. אית מתניתא בידייהו דמותבי מינה תיובתא לדבי רב דקתני אין להן לכל אחד אלא גגו דמשמע דלא יטלטלו אלא בגגו הא בגגו יטלטלו: לא שמיע לי הא שמעתא. דשמואל דקאמר גוד אסיק במחיצות כי הני שאין ניכרות: גג גדול סמוך לקטן. גדול עודף עליו לכאן ולכאן: הגדול מותר. לטלטל בו דיורין שבו ואפילו לרב דהא מחיצות של מטה שישנן בעודפו לכאן ולכאן מחיצות הניכרות הן וגוד אסקינהו ואית להו גפופי והך פירצה שכנגד הקטן פתחא הוי לגדול ואין קטן אוסר עליו דהוי כשתי חצירות ופתח ביניהם: אבל קטן אסור. דלדידיה הוי מלואו ולאו פתחא הוא ואסרי עליה בני גדול: שיש דיורין על זה ועל זה. שעוברין כל שעה מזה לזה הלכך ליכא למימר גוד אסיק במחיצה התחתונה שביניהם מפני שנדרסת היא: אבל אין בהן דיורים. אמרינן בה גוד אסיק ומותר אף הקטן אלמא אף במחיצה שאינה ניכרת אית ליה לשמואל גוד אסיק דאי לאו דמתוברין הן אין דריסה מזה לזה: שיש מחיצה על זה ועל זה. כל סביבותיהן חוץ מכנגד חבורן דהשתא מישתרי גדול בגיפופי: אבל אין מחיצה לא לכאן ולא לכאן שניהן אסורין. דקטן נמי אסר אגדול דהואיל ולא הוו גיפופי ממש אלא על ידי גוד אסיק לא הוו גיפופי לשוויה פתחא לגביה דפתחא דמינכר בעינן וכה"ג לא עבדי אינשי: אי אמרי לכו דיורין. אם הזכרתי לכם שום דירה בדבר כך אמרתי לכם רב יוסף חלה ושכח תלמודו: לא שנו. דקטן אסור בין לדיורי קטן בין לדיורי גדול אלא שיש מחיצה ראויה לדירה כלומר מחיצה קבוע וקיימא לתרוייהו גלו דעתייהו דבעו אשתמושי כל חד בדידיה הלכך גדול מותר בשלו דפתחא הוא ולא אסר קטן עלייהו וקטן אסור לשניהם (א) משום דנפרץ במלואו לגדול ואסרי עליה בני גדול ולדידהו נמי לא מישתרי דכיון דעבד ליה מריה מחיצה קבועה לא סליק נפשיה מיניה ולא אחלי לגבייהו: סלוקי סליקו נפשייהו. בני קטן מגגו ואחליה לבני גדול: הותר בכל הגגין. ואפילו לרבנן דכיון דאינהו לא עביד סולם סליקו נפשייהו ואחלינהו לגביה: בנה עלייה. והקיף כל גגו מחיצות לעלייה: דקה. פתח קטן פתוח לצד הגגין: הותר בכולן. דגלי דעתיה דקא מחזיק בהו והם לא הקפידו לעשות כן אחלינהו לגביה: פעמים שהדקה לאיסור. ואפילו לרבי מאיר דמשוי כל הגגות רשות אחת אסור בהן: דעבדה להדי תרביציה. שפתח לצד גינתו ומחיצה של צד הגגין הניח סתומה:

לנטורי

בפ' בכל מערבין (לעיל דף נג:) והואיל וכן כל הגג אסור כי כל הגג נפרץ במילואו לכרמלית לאותה בליטה הבולטת לרה"ר ואע"ג דלא שלטי ביה רבים שהרי גבוה י' נעשה כרמלית דלא מליא מקום פטור רוחב ד' דהא בית שאין תוכו י' וקרויו משלימין ליו"ד הוי תוכו כרמלית ואין מטלטלין בו אלא בארבע אמות אע"ג דלא שלטי ביה רבים שהרי סתום הוא מכל צד והא דאמר בפ"ק דשבת (דף ז.) דאין כרמלית למעלה מי' היינו שמכח קרקע הכרמלית אין נעשה האויר כרמלית למעלה מי' כדאמר התם דאקילו ביה רבנן (ב) קולי רה"ר שהאויר למעלה מי' מקום פטור וגזוזטרא דלא הויא כרמלית אלא רשות היחיד היינו משום דגוד אחית דבקיעת דגים לא הויא בקיעה כדפיר' לעיל או בפתוח *לרה"ר דהוי כי חורי רשות היחיד וכן זיז היוצא לרשות הרבים רחב ד' דהוי רשות היחיד היינו סמוך לחלון תוך י' דהוי כי חורי רשות היחיד ומכתל דחשיב ליה בהמוצא תפילין (לקמן דף קא:) רה"י היינו משום דליכא בקיעת גדיים שהאיסקופה גבוה שלשה אי נמי שיש במכתל עצמו גבוה י' דהוי רשות היחיד אפילו איכא רה"ר גמורה תחתיו כמו עגלות דהוו רה"י ותחתיהן רה"ר בהזורק (שבת דף צט.) ורש"י פירש נמי לקמן (ג) אמתניתין דגג גדול הסמוך לקטן גבי מה חצר דמינכרא מחיצות שלא יהא גג בולט חוצה להן דאי לא מינכרא לא אמר גוד אסיק וגדול נמי אסור שאין לו שום מחיצה וכל שאין לו מחיצה אינו רשות היחיד וכן בשמעתין גבי גגין השוין לר"מ כו' דפריך קשיא דרב אדרב פי' בקונטרס דלית ליה גוד אסיק ה"נ בגגין השוין לרבי מאיר נהי דלא אסור כל חד אחבריה דהדא רשותא משוי להו מיהו בני רה"ר העוברים לפניהם ולאחריהם ולצידי החיצונה אמאי לא אסרי עלייהו הא ליכא מחיצה לגגין כו' מיהו בירושלמי משמע דלא חשיב כרמלית והכי איתא (ד) אמר ר' יוחנן זיזין וכתלים שהיו גבוהים י' ורחבין ד' מותרין כאן וכאן ובלבד שלא יחליף משמע דחשיב להו מקום פטור מדשרי לבני רשות הרבים ורשות היחיד וכתלים דקאמר התם נראה דהיינו אבנים הבולטין מן הכותל דאילו כותל גבוה י' ורחב ד' הוי ודאי רה"י והא דנקט רחב ד' לרבותא דאפ"ה הוי מקום פטור וכל שכן אם אינם רחבים ד' ולא קשיא ההיא דבית שאין תוכו י' דהוי כרמלית אע"ג דלא מלי רבים לאשתמושי דהכא כיון שהוא למעלה מי' יש לו ליחשב מקום פטור אע"ג דרחב ד' כיון דלא הוי לא רה"ר ולא רה"י והא דפריך קשיא דרב אדרב לאו משום דרה"ר אוסרת כדפי' בקונטרס דלעולם אין רה"ר אוסרת למעלה מי' אלא משום דידע שפיר דאיירי ביתר מבית סאתים כדמסיק ומ"מ פריך לשמואל משום דאין נראה לו לומר דהכי מחיצות למעלה לא עבידן ולא הוי מוקף לדירה והא דקאמרינן נמי לקמן אף גג דמינכרא מחיצה דאי לא מינכרא גדול נמי אסור משום דקטן אוסר עליו אבל כי מינכרא אין הקטן אוסר עליו משום גוד אסיק אפילו לשויה פתחא דלא כרב יוסף דבסמוך דאמר אם אין מחיצה לא על זה ולא על זה שניהם אסורין דלא אמר גוד אסיק לשויה פתחא משום דפתחא כי האי גוונא לא עבדי אינשי:

וקטן נפרץ במילואו. כגון שהגג קטן נכנס לתוך הגדול כדאוקימנא פרק קמא (דף ט:) דמתניתין דחצר קטנה שנפרצה לגדולה בנכנסין כותלי קטנה לגדולה שלא יהא נראה מבחוץ ושוה מבפנים:

ועשה לפניה דקה ד' הותר בכל הגגין. לפי מה שמפרש בכילד מעברין (לעיל דף נה: ושם סא.) דדקה היא מחיצה מפרש ר"י הכא דכשבנה עלייה ועשה מחיצה כל סביב גגו ופתחה לצד הגגין ועשה לפני הפתח דקה ד' אז הוי תשמיש קבוע אבל בלא דקה ירא להשתמש שם תשמיש קבוע מפני בני גגין אחרים וקשה דבלא דקה נמי אמר לעיל דאם יש מחיצה ראויה לדירה על הגדול ולא על הקטן דאפילו קטן נמי שרי לבני גדול ור"ח גרס הותרו כל הגגין פירוש אם עירבו שאר הגגין וזה לא עירב עמהם אינו אוסר עליהם דכיון דעשה דקה סילק עצמו מהם וצריך לומר לפירושו דלצד הגגין הוא פרוץ במילואו או עלייה אינה אלא בחצי הגג שאם היה כל הגג מוקף מחיצה בלא דקה נמי לא היה אוסר ולשון פעמים שהדקה לאיסור צריך ליישב דהדקה אינה עושה לא איסור ולא היתר:

כרמלית

רבינו חננאל

אתמר רב אמר אין מטלטלין בכל גג אלא בד' אמות דלא אמרינן גוד אסיק מחיצתא. ושמואל אמר אמרינן גוד אסיק מחיצתא וכאילו מחיצות כל חצר עולות ומקיפות הגג לפיכך מותר לטלטל בכל הגג כי כמו החצר הוא ואקשינן עליה דרב והתנן וחכ"א כל אחד ואחד רשות לעצמו. ופרקינן רב הכי קתני כל אחד ואחד רשות לעצמו שלא יטלטל ב' אמות בגג זה ושתי אמות בגג אחר. אמר רב יוסף בהא דתנן גג גדול סמוך לגג קטן גדול מותר וקטן אסור. אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא שיש מחיצה הראויה לדירה על הגדול ומחיצה הראויה על הקטן דגדול מישתרי בגיפופי. פי' גיפופי כמו כתלים קטני' שנשארו מכותלי הגדולה ניתרת בהן שהן כמו פסין אבל הקטן שנפרץ במילואו ואין לו מחיצה כלל בוה*)(הצר א' חייב) אבל יש מחיצה הראויה על הגדול ואין הראויה לדירה על הקטן קטן נמי משתרי לגבי גדול דכיון[דלא]עבידו מחיצה בנפשייהו סלוקי סליקו נפשייהו מהכא וכי הא דאמר ר"נ אחד שעשה סולם קבוע לגגו מותרין בכל הגגות דהאי סליק נפשיה מהכא אמר אביי בנה עלייה על גבי ביתו ועשה לפניה דקה כמו איצטב' רחבה ד' טפחים מותרין בני הגגות בגגותיהן דהאי סליק נפשיה מהכא ולא קאסר. אמר רבא ואי עבד' להאי דקה בהדיה ביתיה אסיר דלא אמרינן סלוקי סליק

*) [אולי צ"ל בזה אמרינן דגג הקטן אסור].

[לעיל י. וש"נ]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לא שנו וכו' משום דנפרץ: (ב) תוס' ד"ה במחיצות וכו' דאקילו ביה רבנן מקולי רה"ר: (ג) בא"ד ורש"י פי' נמי לקמן. נ"ב דף צב ע"א: (ד) בא"ד והכי איתא התם א"ר יוחנן:

גליון הש"ס

גמ' ומי אלימא ממתניתין. שבת דף יב ע"א ודף פג ע"א:

לנטורי תרביצא הוא דעבידא בעי רמי בר חמא שתי אמות בגג ושתי אמות בעמוד מהו אמר רבה מאי קא מיבעיא ליה כרמלית ורה"י קא מיבעיא ליה ורמי בר חמא *אגב חורפיה לא עיין בה אלא הכי קמיבעיא ליה ב' אמות בגג וב' אמות באכסדרה מהו מי אמרינן כיון דלא האי חזי לדירה ולא האי חזי לדירה חדא רשותא היא או דילמא כיון דמגג לגג אסיר מגג לאכסדרה נמי אסיר בעי רב ביבי בר אביי ב' אמות בגג וב' אמות בחורבה מהו אמר רב כהנא לאו היינו דרמי בר חמא אמר רב ביבי בר אביי וכי מאחר אתאי ונצאי אכסדרה לא חזיא לדירה וחורבה חזיא לדירה וכי מאחר דחזיא לדירה מאי קמיבעיא ליה אם תימצי לומר קאמר אם תימצי לומר אכסדרה לא חזיא לדירה חורבה חזיא לדירה או דילמא השתא מיהא לית בה דיורין תיקו גגין השוין לר"מ וגג יחידי לרבנן רב אמר מותר לטלטל בכולו ושמואל אמר אין מטלטלין בו אלא בד' רב אמר מותר לטלטל בכולו קשיא דרב אדרב התם לא מינכרא מחיצתא הכא מינכרא מחיצתא ושמואל אמר אין מטלטלין בו אלא בד' אמות קשיא דשמואל אדשמואל התם לא הוי יותר מבית סאתים הכא הוי יותר מבית סאתים והני מחיצות למטה עבידן למעלה לא עבידן והוה כקרפף יתר מבית סאתים שלא הוקף לדירה וכל קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה אין מטלטלין בו אלא בד' איתמר ספינה רב אמר מותר לטלטל בכולה ושמואל אמר אין מטלטלין בה אלא בד' רב אמר מותר לטלטל בכולה דהא

רש"י

לנטורי תרבילא עבידא. וסילק עצמו מן הגגין: ב' אמות בגג זה. כרב סבירא ליה דאמר גג שבין הגגין אין מטלטלין בו אלא בד' דאסרי אהדדי: מהו. לטלטל מאחת מהן לעמוד העומד ברה"ר סמוך לו גבוה י' ורחב ד': כרמלית ורה"י קא מיבעיא ליה. בתמיה כלומר פשיטא דאסיר דהא גג כרמלית הוא כדאמר' אין מטלטלין בו אלא בד' ועמוד רה"י: ורמי בר חמא אגב חורפיה כו'. הש"ס קאמר ורמי בר חמא נמי ודאי לא איבעי ליה למיבעי הכי אלא אגב חורפיה מיהר בשאלתו ולא עיין בה יפה: והכי הוא דמיבעיא ליה ב' אמות בגג. שבין הגגין: וב' אמות באכסדרה. של בעלים אחרים ע"ג תקרה של אכסדרה יותר מבית סאתים ואין לה מחיצה ואין לה פי תקרה דנימא יורד וסותם דעבידא כי אורזילא בשפוע כגגין שלנו וכדאמרן בעושין פסין (לעיל כה:) דהשתא הויא לה נמי כרמלית מהו לטלטל מזה לזה: חדא רשותא הוא. ואף ע"פ שאינן של איש אחד אין בהם חלוק רשותא ואפי' לרבנן דלא דמו לשני גגין דהתם איכא דיורין למטה בשניהם וי"ל כשם שיש חלוק רשות למטה בבתים כך יש חלוק למעלה דחלוק למטה סליק ואזיל לעיל אבל באכסדרה ליכא למימר הכי: או דילמא כיון דמגג לגג אסיר. טעמייהו דרבנן משום דקפדי אשיטי בעלים הוא ומגג לאכסדרה נמי: בחורבה. של אחרים ופרוצה לרה"ר דהויא נמי כרמלית כגג בין הגגין: לאו היינו דרמי. מה בין חורבה לאכסדרה: וכי מאחר אתאי ונצאי. מפי אחר באתי ונלקתי בשאלה שאלה אחר באתי לקנתר בתמיה: מאי קא מיבעיא ליה. הא לא דמי לגג ואסיר: אם תימצי לומר קאמר. כלומר לא פשיטא לרב ביבי דתיהוי חורבה חזיא לדירה ולא פשיטא ליה נמי דתיהוי כי אכסדרה דהא עדיפא מינה פורתא ובא להוסיף על שאלתו של רמי בר חמא על ידי את"ל והכי קאמר אם פשיטא לרמי בר חמא דשרי הכא מאי התם הוא דאכסדרה לא חזיא מידי לדירה אבל חורבה חזיא לדירה בתיקון מועט או דילמא כו': גגין השוין. שאין בהן גג גבוה מחבירו עשרה ויש הרבה סמוכין יחד: לר"מ. דמשוי להו כולהו חדא רשותא ולא אסרי אהדדי: וגג יחידי לרבנן. שאינו סמוך לאחרים דאפילו לרבנן ליכא דליסר עליה: ושמואל אמר אין מטלטלין בו אלא בד'. והא דקאמר ר' מאיר רשות אחת הן לטלטל ב' אמות בזה וב' אמות בזה וטעמייהו דרב ושמואל מפרשא ואזלא: קשיא דרב אדרב. דא"ר לעיל (פט.) בגגין השוין לרבנן דאסרי אהדדי אלמא לא אמר גוד אסיק מחיצות שביניהם להיות מובדלת ה"נ בגגין השוין לר"מ נהי נמי דהאי לא אסר אחבריה דחדא רשותא משוי להו מיהו בני רה"ר העוברת לפניהם ולאחריהם ולצידי החיצונות אמאי לא אסרי עלייהו הא ליכא מחיצות לגגין ומחיצות תחתונות אמר רב דלא מהני להו וכן בגג יחידי לרבנן ליתסרו עליה בני רה"ר והגירות שסביבותיו: ומשני התם בין גג לגג לא אמרינן גוד אסיק דלא מינכרן מחיצתא שהן מכוסות בגגין הלכך כיון דאמרו רבנן יש חלוק רשויות למעלה וגוד אסיק נמי בכי הני לא אמרי הרי הן פרוצים כל אחד לרשות האסורה לו לפיכך אסור לטלטל בו: אבל הכא מחיצות מינכרן.

תוספות

כרמלית ורה"י קמבעיא ליה. וכגון שהעמוד מופלג מן הגג ד' דאי בסמוך לו לא הוי עמוד רה"י דנפרץ במילואו לגג וכגג דמי אבל כשהוא מופלג אסור אע"ג דדרך למעלה מעשרה משתמש דהוי מקום פטור מ"מ אסור להחליף ואפילו מאן דשרי לעיל הכא מודה כיון דאין נח במקום פטור:

אלא ב' אמות בגג ושתי אמות באכסדרה מהו. פירש בקונטרס ע"ג תקרה של אכסדרה של בעלים אחרים יותר מבית סאתים דהשתא הוי ליה כרמלית אבל תוך אכסדרה לא רצה לפרש דכיון דמקורה לא הוי כרמלית במה שהוא יותר מבית סאתים כדמוכח בפרק עושין פסין (לעיל דף כה:) דאמר קרפף יותר מבית סאתים וקירה בו בית סאה כו' ומיבעיא ליה באכסדרה דלא שייך בה כל כך כשם שדיורין חלוקין למטה דלית בה דיורין כל כך כדפי' בקונטרס ובתר הכי בעי בחורבה דחזי' לדירה טפי ובעי נמי בגג דחורבה כמו באכסדרה ומלשון הקונטרס משמע דבחורבה לא בעי בגג (ב) אלא בקרקע החורבה ור"ת פי' ב' אמות בגג דהוי רה"י וב' אמות בעמוד שהוא כרמלית שאינו גבוה י' והוא רחב ד' וחשיבא לגג כרה"י משום דמהני ביה עירוב לטלטל בכולו ולא הוי כשאר כרמלית:

או דילמא כיון דמגג לגג אסיר. פי' בקונטרס וטעמא דרבנן משום דקפדי אשיטי בעלים קצת קשה דלקמן (צא:) אמרינן גג וחצר ומרפסת רשות אחת לרבנן משמע אע"פ שהן של בעלים הרבה:

ושמואל אמר אין מטלטלין בו אלא בד'. פי' בקונטרס והא דקאמר ר"מ רשות אחת היינו לטלטל ב' אמות בזה וב' אמות בזה אע"ג דלפי המסקנא דמוקי שמואל ביתר מב' סאתים אתי שפיר דאיכא לאוקומי מתני' דלא הוי יותר מבית סאתים מ"מ הוצרך לפרש הקונטרס למאי דסלקא דעתיה השתא:

קשיא דרב אדרב. דס"ד דבלא מינכר מחיצתא לא היה שמואל אומר אין מטלטלין בו אלא בארבע: הכא דהוי יותר מבית סאתים. ולא אמרינן גוד אסיק לר' מאיר בגגין הרבה אלא במחיצות החיצונות כיון דכולן רשות אחת הן אע"ג דלענין כלים ששבתו בבית אינו רשות אחת ואמרינן גוד אסיק לשמואל ואם תאמר כיון דשמואל חשיב גג כקרפף לאסור ביתר מבית סאתים אם כן בבית סאתים או בפחות נמי יחשב כקרפף בית סאתים שלא הוקף לדירה ויאסר לטלטל מגג לחצר לרבנן כמו מקרפף לחצר ולקמן (צא.) אמרי' דלרבנן גג וחצר רשות אחת וקרפיפות רשות אחת וי"ל דדירת גג הויא טפי דירה מבקרפף לענין כשאינו יותר מבית סאתים:

איתמר ספינה. ביתירה מבית סאתים איירי כדפי' בקונטרס ופליגי אי חשיבי מחיצה דספינה כמוקפת לדירה אי לא אבל בפחות מבית סאתים לכולי עלמא הויא מחיצה ומטלטל בה דהא נעשה כולה כד"א דפסקי רב ושמואל כרבן גמליאל בספינה בפ' מי שהוציאוהו (לעיל דף מב:) ואי אפילו בפחות מבית סאתים אין מטלטלין בה אלא בד' לא היתה נחשבת כד"א כמו בשבת (ג) בתל ונקע דדוקא מד' אמות ועד בית סאתים אבל יותר מבית סאתים לא: דהא

וקאמרינן בהו גוד אסיק הלכך לר' מאיר דמשוי להו חדא רשותא ליכא לאיסר דהא מחיצות היכרות אית להו והוו כולהו כחד גג מוקף מחיצות וכן גג יחידי לרבנן: ה"ג התם לא מינכרא מחיצתא הכא מינכרא מחיצתא: התם ליכא יותר מבית סאתים. כיון דאית ליה לשמואל גוד אסיק אף במחיצות שבינתים ואע"פ שאינן ניכרים ופלוגתייהו קמייתא אליבא דרבנן היא דמשוו לכל חד רשותא באפי נפשיה הוי כל גג וגג מוקף בפני עצמו ובכל חדא ליכא יותר מבית סאתים אבל הכא (א) דפלגינן אליבא דר' מאיר דמשוי לכולהו כחד וכולן ניתרין במחיצות חיצונות יש כאן יותר מבית סאתים והיקף זה דגוד אסיק אינו היקף לדירה דהנך מחיצות של מטה אף על פי שנעשו לדירה למטה עבידן לדור בחללן למטה ולא לדירת גג הלכך כי מסקינן להו הוי מוקף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה וגג יחידי לרבנן נמי בדאיכא טפי מבית סאתים דומיא דגגין השוין לרבי מאיר: מותר לטלטל בכולה. ואפילו ישנה יותר מבית סאתים דהוקף לדירה הוא: להבריח

רבינו חננאל

נפשיה אלא לנטורי ביתיה הוא דעביד. שתי אמות בגג שהוא רה"י וב' אמות בעמוד שהוא כרמלית כו'. בעי רמי בר חמא ב' אמות בגג וב' אמות באכסדרה כיון דמגג לגג אסור מגג לאכסדרה נמי אסור כו' ועלתה בתיקו בעי רב ביבי בן אביי ב' אמות בגג וב' אמות בחורבה מהו אמר רב כהנא לאו היינו בעי דרמי בר חמא ועלתה בתיקו. איקפד רב ביבי בר אביי רב כהנא מאחר אתי נצי כלומר הנה הוא בא ומיריב אכסדרא לא חזיא לדירה כו' ועלתה גם זו בתיקו. גגין השוין לר"מ דתני כל גגות העיר רשות אחת וגג יחידי לרבנן דתנן כל אחד רשות לעצמו. רב אמר מותר לטלטל בכולו דהכא מינכרא מילתא (מיחזקי) [ומתחזי] מחיצתא ואמרינן גוד אסיק מחיצתא ולא דמי לגג בין הגגין דהתם לא מינכרן ולא (מתחזק) [מתחזי] מחיצתא דכל גג וגג לפיכך אמר רב התם אין מטלטלין בו אלא בד' אמות ושמואל אמר הכא בגגין השוין לר' מאיר ולגג יחידי לרבנן אין מטלטלין בהן אלא בד' מאי [טעמא] משום דהני גגין הוויין להו יתר מבית סאתים והני מחיצות למטה עבדין למעלה לא עבדין. והוויין כקרפף שלא הוקף לדירה וכל קרפף יתר מבית סאתים שלא הוקף לדירה אין מיטלטלין בו אלא בד' וכי קאמינא בגג בין הגגין מותר לטלטלו בכולו בגג שיש לו בית סאתים אבל ביתר מבית סאתים לא וכן חלק בספינה רב אמר מותר לטלטל בכל הספינה דהא איכא מחיצות ושמואל אמר הני מחיצתא להבריח מים עשויות ולא לדירה הלכך אין מטלטלין בה אלא בד' אמות.

מסורת הש"ס

[ב"מ נו: ב"ב קטו: נדה לג:]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה התם ליכא וכו' אבל הכא דפלגינן אליבא: (ב) תוס' ד"ה אלא וכו' לא בעי בגג החורבה אלא בקרקע החורבה וכו' ורבינו חננאל פירש וכו' וחשיב לגג: (ג) ד"ה איתמר וכו' כמו בשבת בפ"ק דף טו:

עין משפט נר מצוה

ב א ב מיי' פ"ד מהל' שבת הלכה ג טוש"ע א"ח סי' שסב סעיף ד:

ג ג מיי' פי"ז מהלכות שבת הלכה לה:

דהא איכא מחיצתא ושמואל אמר אין מטלטלין בה אלא בארבע אמות מחיצות להבריח מים עשויות אמר ליה רב חייא בר יוסף לשמואל הילכתא כוותך או הילכתא כרב אמר ליה *הילכתא כרב אמר רב גידל אמר רב חייא בר יוסף ^בומודה רב שאם כפאה על פיה שאין מטלטלין בה אלא בארבע אמות כפאה למאי אילימא לדור תתתיה מאי שנא מגג יחידי אלא שכפאה לזופתה רב אשי מתני לה אספינה ורב אחא בריה דרבא מתני לה אאכסדרא *דאיתמר אכסדרה בבקעה רב אמר ^גמותר לטלטל בכולה ושמואל אמר אין מטלטלין בה אלא בארבע רב אמר מותר לטלטל בכולה אמרינן פי תקרה יורד וסותם ושמואל אמר אין מטלטלין בה אלא בארבע לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם ורב אליבא דר"מ ליטלטלי מגג לחצר גזירה משום *דרב יצחק בר אבדימי ושמואל אליבא דרבנן ניטלטל מגג לקרפף אמר *רבא בר עולא גזירה שמא יפחת הגג א"ה מקרפף לקרפף נמי לא יטלטל· דילמא מיפחית ואתי לטלטולי התם אי מיפחית מינכרא ליה מילתא הכא אי מיפחית לא מינכרא מילתא *אמר רב יהודה כשתמצא לומר לדברי רבי מאיר גגין רשות לעצמן חצירות רשות לעצמן קרפיפות

רש"י

להבריח מים. ולא לדירה: ומודה רב שאם כפאה על פיה. וגובהה יותר מעשרה אין מטלטלין בה אלא בארבע: מאי שנא מגג יחידי. דאמר רב אפילו לרבנן מותר לטלטל בכולו ואפילו יותר מבית סאתים דכיון דמחיצות לדירה נעשו אע"פ שלא לדירת מעלה עשאום כי אמרינן בהו גוד אסיק הוי כהיקף לדירה ה"נ כיון דכפאה לדור כפייתה זו היא עשיית מחיצתה לדירת מטן כי אמרת בהו גוד אסיק הוי היקף לדירה: שכפאה לזפתה. שבטל מחיצותיה מתורת דירה דאינן עומדות כל זמן כפייתה לא לדירת מעלן ולא לדירת מטן והוו כעמוד בעלמא וכי אמרת בהו גוד אסיק הוי היקף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה וכרמלית היא: מתני לה. להא דרב חייא בר יוסף אאכסדרה: אכסדרה בבקעה. הבקעה כרמלית כדאמרינן בילאות השבת (שבת ו:) ואכסדרה זו פרולה מד' רוחותיה ועומד קירויה על ד' יתידות ונותנין ד' קורות מיתד ליתד ועליהן מסדרין הנסרין ואותן הקורות קרי פי תקרה והאי דנקט בקעה משום דבעיר סתם אכסדראות סמוכות להקיף בית או חצר ואיכא מחיצה אחת או שתים ומודה שמואל התם דמטלטלין כדאמרינן לקמן: ורב אליבא דר"מ. כיון דאמר בגגין השוין מטלטלין בכולן אלמא לאו כרמלית נינהו ליטלטל מגג לחצר אלמה אמרינן לקמן לדברי ר"מ גגין רשות לעצמן חצירות רשות לעצמן דאין מטלטלין מגג לחצר ואליבא דרבנן בגג יחידי ליכא למיפרך ליה לרב ליטלטל מיניה לחצר דלרבנן הכי נמי שרי דאמרי' לקמן (צא.) לדברי חכמים גגין וחצירות רשות אחת ומטלטלין מגג יחידי לחצר של רבים שיש לו רשות בה ולשמואל לא מצי למיפרך אליבא דר' מאיר ליטלטל מגג לחצר דהא שמואל גגין השוין לר' מאיר כרמלית משוי להו לפיכך אין מטלטלין מהן לחצר של רבים דהויא רשות היחיד דאפילו לא עירבה קי"ל במס' שבת בפ' אם לא הביא כלי (דף קל:) *דמטלטלין בכולה והא דאמר לקמן לדברי חכמים גגין וחצירות רשות אחת שמואל מוקי לה בגג בין הגגין דלשמואל דאית ליה גוד אסיק במחיצות שביניהן ליכא לכל אחד יותר מבית סאתים א"נ בגג יחידי דליכא יותר מבית סאתים ואשמעינן אע"ג דגג לרבנן רשות מיוחדת וחצר הוא רשות שותפות מטלטלין דלא גזור רבנן מרה"י לרשות שותפין אלא בבתים כגון מבית לחצר: משום דרב יצחק. בריש פירקין גזירה משום תל ברה"ר: ושמואל אליבא דרבנן. בגג יחידי יותר מבית סאתים כיון דאמר דהאי גוד אסיק לא הוי היקף לדירה וכרמלית היא ליטלטל מיניה לקרפף יותר מבית סאתים שתי אמות בזה וב' אמות בזה אלמה אמרי' לקמן לדברי חכמים גגין וחצירות רשות אחת וקרפיפות רשות אחת דאין מטלטלין מהן לקרפף ואליבא דר"מ ליכא למיפרך ליטלטל מגג לקרפף דהא תרווייהו כרמלית נינהו דהא (א) גג יחידי יותר מבית סאתים אוקימנא גזירה משום תל ברה"ר ולרב נמי אליבא דרבנן ליכא למיפרך דהא רב גג יחידי יותר מבית סאתים רה"י משוי ליה ובגגין השוין לרב אליבא דרבי מאיר דמותר לטלטל בכולן ליכא למיפרך ליטלטל מינייהו לקרפף *פחות מסאתים גזירה משום תל ולרבנן מגג יחידי אליבא דרב דמשוי ליה רה"י נמי לא פרכינן ליטלטל מיניה לקרפף פחות מבית סאתים וכן מחצר לקרפף בין לר"מ בין לרבנן משום דקרפף חלוק מחצר דקרפף מוקצה לתשמיש שאינו תדיר אבל חצר וגגין שוה תשמישן ולרב לא פרכינן בגגין השוין לרבנן דמשוי להו רב אליבייהו כרמלית ליטלטל מינייהו לקרפף יותר מבית סאתים דאע"ג דמשוי להו רב כרמלית מפני שפרוצין זה לזה הכ"מ להחמיר לאסור טלטול של כל אחד ואחד ביותר מד' אבל לא משוי ליה כרמלית גמורה להקל לטלטל מתוכן לכרמלית גמורה דאמרן לעיל לגבי גג בין הגגין לרב דאסור לטלטל ממנו לחורבה ולאכסדרה ואע"ג דשניהן אסורין לטלטל בתוכן אלא בד' אמות מ"מ הואיל ואין רשותייהו דומות *דגג חזי לדירה טפי (ב) מחצר ואכסדרה לטלטל ממנו לחורבה ולאכסדרה וכ"ש הכא דגג חזי לדירה טפי מקרפף אבל לשמואל דמשוי גג יחידי כרמלית גמור דיותר מבית סאתים הוא פרכינן: גזירה שמא יפחת הגג. ויחסר מבית סאתים ויקלרו גם את הבית למדת הגג מלמטה ויתנו המחיצה כנגד שפת הגג דהשתא ליכא יותר מבית סאתים והוי רה"י ואתי לטלטולי מיניה לקרפף כמעיקרא: א"ה מקרפף. יותר מבית סאתים לקרפף יותר מבית סאתים נמי לא ליטלטל אפילו בתוך ד' דילמא מפחית חד מינייהו והוי רה"י מעלייתא ואתי לטלטולי כמעיקרא מיניה לחורבה והוי כרמלית: אי מיפחית לא מינכרא מילתא. כיון דליכא מחיצות על הגג לא מינכרא מילתא ולא מיחזי כפחות מבית סאתים דבר שאין לו מחיצות לא סליק ליה אומדנא שפיר וסברי אכתי טפי מבית סאתים הוא: כשתמצא לומר. כשתעמוד על סוף דעתן זהו גמר דבריהן: לדברי ר"מ גגין רשות לעצמן. ומטלטלין מגגו של ראובן לגגו של שמעון: וחצירות רשות לעצמן. ומטלטלין מחצירו של ראובן לחצירו של שמעון כלים ששבתו בחצר וכן מחצר של רבים לחצר של רבים: וקרפיפות

תוספות

דהא איכא מחיצתא. ואפילו לר' זירא דאמר בריש מי שהוציאוהו (לעיל דף מג.) מחיצות להבריח מים עשויות הייני דוקא לענין יוצא חוץ לתחום דלא שרי להלך את כולה: ורב אליבא דר"מ ליטלטל מגג לחצר. לשמואל אליבא דר' מאיר לא מצי למיפרך כדפי' בקונטרס דלשמואל גגין השוין לר"מ הוי כרמלית לפיכך אין מטלטלין מהן לחצר ופחות מבית סאתים נמי אע"ג דלא הוי כרמלית מ"מ כיון דחשיב ליה לשמואל אין מוקף לדירה ליכא למיפרך דליטלטל מגג לחצר אע"ג דלרבנן בגג יתר מבית סאתים אסור לטלטל ממנו לחצר לשמואל בפחות מבית סאתים שרי מ"מ יאמר שמואל דלר"מ יש לגג תורת קרפף בין ביתר מבית סאתים בין בפחות: ליטלטל מגג לחצר. אע"ג דידע טעמא דר"מ (ג) דגג גבוה ונמוך דהוי משום דרב יצחק בר אבדימי מגג לחצר ענייהם חלוקים ס"ד דלא דמו לתל ברה"ר: לשמואל אליבא דרבנן נטלטל מגג לקרפף. פירש בקונטרס (ד) בגג יתר מבית סאתים לקרפף יתר מבית סאתים כיון דחשיב ליה אין מוקף לדירה והוו תרווייהו כרמלית וא"ת ומנא ליה דאסור דאי משום דאמרי רבנן לקמן דגגין וחצירות רשות אחת וקרפיפות רשות אחת התם ע"כ באין יתירים מבית סאתים כדפירש בסמוך בקונטרס דביתירים לא יאמר ר"ש דחצר וקרפף רשות אחת דבהדיא מוכח בפ' עושין פסין (לעיל דף כג:) גבי נזרע רובו דקרפף יתר מבית סאתים לר"ש הוי כרמלית ונראה לר"י דבגג דלא הוי יתר מבית סאתים פריך דליטלטל לקרפף שאינו יתר מבית סאתים לרבנן אע"ג דדירת גג חשיב טפי משל קרפף שמותר לטלטל מגג לחצר ומקרפף לחצר אסור מ"מ הוי לן למישרי מגג לקרפף דטפי דמי לקרפף מלחצר דכשהוא יתר מבית סאתים הוי כרמלית כמו קרפף וחצר אפילו בית עשרה כורים שריא ומשני גזירה שמא יפחת פי' שמא יפחת הגג באמצעיתו ויש־תמשו בני הבית על הגג דרך הפחת ואז הוי הגג חשוב מוקף לדירה ואסור לטלטל ממנו לקרפף כמו (ה) מחצר אע"ג דהוי מוקף ולבסוף פתח דלא חשיב מוקף לדירה דדוקא בקרפף שלא הוקף לדירה לא מהני הוקף ולבסוף פתח אבל בגג דבלאו הכי חשיב קצת מוקף לדירה דהא מותר לטלטל ממנו לחצר מהני ליה הפחת לשוויה מוקף לדירה לגמרי כחצר ופריך א"ה מקרפף בית סאתים לקרפף בית סאתים נמי לא ליטלטל שמא יפחת פירוש יפרוץ האחד יתר מעשר במילואו לרה"ר או לבקעה ומשום דנקט לשון פחת גבי גג נקט נמי האי לישנא גבי פירצת קרפף ומשני התם אי (ו) פחות מינכר אבל הכא גג לא מינכרא מילתא לעומד בקרפף ולעומד על הגג נמי לא מינכרא שיהא אסור לטלטל ממנו לקרפף מחמת פחת זה: לדברי ר"מ גגין רשות אחת הן כו'. גגין הוא בפירוש במתני' וה"ה חצירות או קרפיפות הואיל ותשמישן שוה כמו גגין אבל בתים לא דתשמישן תדיר ועוד דכי היכי דלרבנן הוי קרפיפות או חצירות רשות אחת דהא אפילו גג וחצר הוי רשות אחת כ"ש חצר וחצר ה"נ לר"מ דר"מ לא פליג ארבנן אלא בגג וחצר משום דרב יצחק בר אבדימי: אמר

רבינו חננאל

ומודה רב היכא דאפכה לספינה על פיה כדי לזופתה שאין מטלטלין בה אלא בד' אמות והני מילי לזופתה אבל לדור תחתיה הרי הוא כבית וכן אכסדרה בבקעה רב אמר מותר לטלטל בכולה ושמואל אמר אין מטלטלין בה אלא בד' אמות והלכתא בכל הני שמעתא כוותה דרב. לרב אליבא דר' מאיר דאמר מותר לטלטל בכולן דגגין השוין כרה"י הן לטלטל מן הגג לחצר דתרווייהו [רשות] היחיד נינהו. ודחינן אמאי אין מטלטלין מגג לחצר משום דרב יצחק בר אבודימי דאמר. אומר היה ר' מאיר כל מקום שאתה מוצא ב' רשויות והן רשות אחת כגון עמוד ברה"י גבוה י' ורחב ד' אסור לכתף עליו משום תל ברה"ר. לשמואל דאמר אין מטלטלין כגון ברשות היחיד גבוה י' ורחב ד' אסור לכתף בגגין השוין ובגג יחידי לרבנן אלא בארבע משום מחיצתא למטה עבידן לחצירות ולא למעלה לגגין דהווין להו הני גגין כקרפף יתר מבית סאתים נטלטל מגג לקרפף יטלטל *) דלמא מיפחית דהא כי קרפף וקרפף הוא אומר רבה בר עולא גזרה שמא יהיו הגגין דיהו אי הכי מקרפף לקרפף לא יטלטל דלמא מיפחית חד מן הקרפיפות והוי ליה כרה"ר. ופרקי התם נבי קרפיפות אי מיפחית מחיצתא מינכרא מלתא וממנע ולא מטלטל. אמר רב יהודה כשתמצא לומר לדברי ר' מאיר גגין וחצרות רשות לעצמן

*) אולי צ"ל נטלטל מגג לקרפף דהא כי קרפף וקרפף הוא אמר רבה בר עולא גזירה שמא יפחת הגגין אי הכי וכו'.

רב נסים גאון

פ"ט כל גגות העיר ולרב אליבא דר' מאיר ליטלטל מגג לחצר גזירה משום דרב יצחק בר אבדימי והוא שאמר בתחילת הפרק (דף פט) אומר היה ר' מאיר כל מקום שאתה מוצא ב' רשויות והן רשות אחד כו':

ס"א דהד חזי לדירה טפי מחבריה. רש"ל

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ושמואל וכו' תרוייהו כרמלית נינהו דהא בגגים יותר כצ"ל ותיבת יחידי נמחק: (ב) בא"ד דגג חזי לדירה טפי מחורבה ואכסדרה: (ג) תוס' ד"ה לטלטל וכו' דר"מ בגג וכו' דעניניהם חלוקים: (ד) ד"ה לשמואל וכו' פי' בקונטרס מגג יתר: (ה) בא"ד ואסור לטלטל ממנו לקרפף כמו מקרפף לחצר ואע"ג דמס: (ו) בא"ד ופריך אי הכי מקרפף וכו' ומשני התם אי מפחית:

מסורת הש"ס

לעיל כה. ולקמן נד: [סוכה יח:]

[שבת ט. לעיל פט.]

[סט]

דמטלטלין בכולו וכן בגג יחידי לרבנן אליבא דשמואל והא דאמר כו' כצ"ל מהרש"א

וכן לטלטל מינייהו לקרפף פחות מסאתים כצ"ל מהרש"א

עין משפט
נר מצוה

ד א מיי' פ"ג מהלכות עירובין הלכה יח סמג עשין א טור ש"ע א"ח סי' שעב סעיף א:

[נ"ל רב יהודה אמר שמואל]

קרפיפות רשות לעצמן לדברי חכמים גגין וחצירות רשות אחת קרפיפות רשות אחת הן לדברי רבי שמעון כולן רשות אחת הן תניא כוותיה דרב תניא כוותיה דרב יהודה תניא כוותיה דרב כל גגות העיר רשות אחת הן ואסור להעלות ולהוריד מן הגגין להצר ומן החצר לגגין וכלים ששבתו בחצר מותר לטלטלן בחצר בגגין מותר לטלטלן בגגין ובלבד שלא יהא גג גבוה י' או נמוך י' דברי ר"מ וחכ"א כל אחד ואחד רשות לעצמו ואין מטלטלין בו אלא בד' תניא כוותיה דרב יהודה *אמר רבי כשהיינו לומדים תורה אצל ר"ש בתקוע היינו מעלין שמן ואלונטית מגג לגג ומגג להצר ומחצר לחצר ומחצר לקרפף ומקרפף לקרפף אחר עד שהיינו מגיעין אצל המעיין שהיינו רוחצין בו אמר רבי יהודה מעשה בשעת הסכנה והיינו מעלין ס"ת מחצר לגג ומגג לחצר ומחצר לקרפף לקרות בו °אמרו לו אין שעת הסכנה ראיה: ר"ש אומר אחד גגין וכו': *אמר רב הלכה כר"ש והוא שלא עירבו אבל עירבו לא דגזרינן דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחצר ושמואל אמר °בין עירבו בין שלא עירבו וכן אמר ר' יוחנן מי לחשך בין עירבו ובין שלא עירבו מתקיף לה רב חסדא לשמואל ולרבי יוחנן יאמרו שני כלים בחצר אחת זה מותר וזה אסור ר"ש לטעמיה דלא גזר *דתנן א"ר שמעון למה הדבר דומה לשלש חצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות לרה"ר ועירבו שתי החיצונות עם האמצעית היא מותרת עמהן והן מותרות עמה וב' החיצונות אסורין זו עם זו ולא גזר דילמא אתי לאפוקי מאני דהא חצר להא חצר ה"נ לא גזרינן דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחצר מתיב רב ששת *ר"ש אומר אחד גגות אחד חצירות ואחד קרפיפות רשות אחת הן לכלים ששבתו בתוכן ולא לכלים ששבתו בתוך הבית אי אמרת בשלמא דעירבו היינו דמשכחת לה מאני דבתים בחצר אלא אי אמרת בשלא עירבו היכי משכחת לה מאני דבתים בחצר הוא מותיב לה והוא מפרק לה בכומתא וסודרא
ת"ש

וקרפיפות רשות לעצמן. ואפילו הן של ב' אנשים מטלטלין מזה לזה דהאמר ר"מ כל גגות העיר רשות אחת שמע מינה דס"ל דאין רשות מתחלקת מחמת שינוי בעלים אלא בתים לחודייהו מפני שהם תדירות לדירה דמה לי גגין ומה לי חצירות ומה לי קרפיפות אבל מגג לחצר ומגג לקרפף לר"מ לא ואפילו של איש אחד כדאמרינן גזירה משום תל ברה"ר וכ"ש כשהן של שנים ומחצר לקרפף נמי לא דשמעינן להו לרבנן לקמן בברייתא דאסור לטלטל מחצר לקרפף ור"מ לא שמעינן ליה דפליג עלייהו להקל אלא בחלוק רשויות דגגין הואיל ושמן שוה אבל ברשויות החלוקות בשמן לא שמעינן ליה דמיקל דדוקא קאמר ר"מ גגות דתשמישתן שוה וכן חצירות וכן קרפיפות ואפילו הן של שנים דבשינוי בעלים לא מיתסרי אלא בתים לר"מ וגגין לרבנן אבל בחלוק תשמיש ושינוי שם הרשות קפיד הלכך מחצר לקרפף אסור ואפילו הוא שלו ואינו יותר מבית סאתים דעל כרחך הנך קרפיפות בשאין יתירים על בית סאתים קאמר דאי ביתירים בהא לימא רבי שמעון מטלטלין הא כרמלית היא וליכא מאן דפליג דמחצר המשכן גמרי ועוד בהדיא אמרינן בשלהי עושין פסין* דפלוגתא דר"ש ורבנן בקרפף בית סאתים היא ואפילו חצר וקרפף של איש אחד אסרי רבנן דקאמרי התם קרפף יותר מבית סאתים שהוקף לדירה נזרע רובו הרי הוא כגנה כו' ואמר רב הונא בריה דרב יהושע כו' וכי דייקת בה שמעינן מינה דלא שרי ר"ש אלא בקרפף בית סאתים ורבנן אסרי אע"ג דלחד גברא הוא: לדברי חכמים. דלא גזרו משום תל גגין וחצירות רשות אחת הן לא שיטלטל מגג לגג אם חלוקין בעליהן משום דגגין לרבנן כבתים מסוי להו על ידי חלוק שלמטה אבל מחצר של רבים לחצר של רבים מטלטלין ומגג לחצר דרבים מטלטלין ואע"ג דגג רשותא דידיה וחצר דשותפות כדתניא בברייתא לקמן הואיל וגג תשמיש שאינו תדיר הוא לא הוי ממש כבית ומטלטל ממנו לחצר: קרפיפות רשות אחת. ואפילו הן של שנים דכל רשות ששמו שוה מותר לו חוץ מן הגגין אבל מחצר לקרפף אפילו דחד גברא אסיר ולא דמי לגג וחצר דתשמישתיה דגג שוה לחצר הוא והכי שמיע ליה לרב יהודה וממתניתין דייק לה מדקאמר ר"ש כולן רשות אחת מכלל דרבנן לאו חדא רשותא מסוי להו לכולהו וברייתא מסייעא ליה לקמן דקתני גג וחצר ואכסדרה ומרפסת כולן רשות אחת הן וחצר ומרפסת כב' חצירות דמי ומדוקיא דידה דלא תנא בה קרפף ומבוי מוקמינן לה כרבנן דאי ר"ש אפילו קרפף נמי מישתרי בהדי חצר ואי ר"מ גג וחצר לא מישתרו דהא בהדיא אסר במתני' מגמוך לגבוה: לדברי ר"ש כולן רשות אחת. דלא תימא האי דא"ר שמעון אחד גגות ואחד חצירות ואחד קרפיפות כל חדא וחדא רשותא באנפי נפשיה מסוי לה גגין לעצמן וחצירות לעצמן וקרפיפות לעצמן דהא סברא לר"מ אית ליה אבל ר"ש כולהו חדא רשותא מסוי להו הכי שמיע ליה לרב יהודה וברייתא מסייעא ליה דתניא כוותיה לקמן היינו מעלין שמן ואלונטית מגג לגג ומגג לחצר ומחצר לחצר ומחצר לקרפף: תניא כוותיה דרב. דאמר לעיל (שם.) בגגין השוין לרבנן דאין מטלטלין בו אלא בד' דאסרי אהדדי ולא אמרינן גוד אסיק במחיצות שאין ניכרות: רשות אחת. ומטלטלין מזה לזה: ואסור להעלות ולהוריד. ר"מ לטעמיה דגזר משום תל: מותר לטלטלן בחצר. אע"פ שלא עירבה וה"ה לשאר חצירות: רשות לעצמו. ואין מטלטלין מזה לזה אפילו בתוך ד': ואין מטלטלין בו. אפילו בגג עצמו: תניא כוותיה דרב יהודה. אליבא דר"ש: שמן. לסוך בו: אלונטית. להסתפג בה: מגג לגג ומגג לחצר ומחצר לקרפף ומקרפף לקרפף כולהו גרסינן: והוא שלא עירבו. בני החצירות כל אחת לעצמה דהשתא לא שכיחי כלי הבתים בחצר וליכא למיגזר אי שרית להוציא כלים ששבתו בזו להכניסן לחברתה אתי לאפוקי נמי לה כלי הבית: אבל עירבו. כל חצר לעצמה ולא עירבו ב' החצירות יחד אסור לטלטל מזו לזו אפילו כלי החצר דכיון דשכיחי מאני דבתים בחצר גזרינן דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים שבחצר זו לחצר זו ור"ש מודה בהו דקתני אבל לא לכלים ששבתו בתוך הבית: מי לחשך לא גרסינן: היינו דמשכחת לה מאני דבתים בחצר. דאיצטריך למיתני אבל לא לכלים ששבתו בתוך הבית: *בכומתא וסודרא. ששבתו בתוך הבית והוציאן לחצר דרך מלבוש:
אגבי

אמר רב הלכה כר"ש והוא שלא עירבו. אין לפרש דר"ש אין מחלק בין עירבו ולא עירבו ורב בלא עירבו סבר ליה כוותיה דא"כ בסמוך דפריך רב חסדא לשמואל ור' יוחנן יאמרו ב' כלים בחצר אחת זה אסור וזה מותר לרב נמי תיקשי אליבא דר"ש ורב ששת נמי דפריך לרב אלא אי אמרת בשלא עירבו היכי משכחת מאני דבתים בחצר הא רב נמי מודה דר"ש אפילו בעירבו קאמר ולכך נראה דרב סבר דר"ש גופיה לא אמר אלא בשלא עירבו והשתא (א) סברת שמואל איפכא מדרב דשמואל לא גזר הכא דאמר בין עירבו בין לא עירבו וגבי שלש חצירות גזר דסבר כרבנן דאמרי שלשתן אסורות לשיטת ר"ת דמי שהוציאוהו (לעיל מה: ד"ה רשות) ורב הכא גזר והתם לא גזר דפסיק התם כר"ש ועוד דמשני הכא שמואל דר"ש לטעמיה דלא גזר משמע דסבר כוותיה בההיא דג' חצירות ולשיטת ר"ת סבר כרבנן:

ושמואל אומר בין עירבו בין לא עירבו. והא דאמר *שמואל בגיטין בהזורק (דף עט:) לא יעמוד אדם בגג זה ויקלוט מי גשמים בגגו של חבירו אומר ר"י דהתם לקלוט (ב) ולהוליך לביתו קאמר דכמו שאסור לטלטל כלים ששבתו בבית לחצר ולגג שלא עירבו אפילו לר"ש כן אסור מגג וחצר לבית ודווקא מגגו של חבירו אבל מגג של עצמו יכול לקלוט ולהוליך לביתו ואין גג של חבירו אוסר עליו דשמואל לטעמיה דאמר לעיל גוד אסיק מחיצתא וא"ת מאי קמ"ל שמואל דפשיטא דאסור להוליך לביתו וי"ל דאשמעינן דאע"פ שקולט מן האויר ועדיין לא נגעו מי גשמים בגג:

מי לחשך. רש"י לא גרס ליה והר"י דאיתא בתורת כהנים בכמה מקומות ור"ת נמי גרס ליה ומפרש מי השמיעך הלכה כר"ש בין עירבו ובין לא עירבו ורבינו שמואל פירש דקאי ארב כלומר מי הגיד לך שאתה מחלק ביניהם אינו כן אלא בין עירבו ובין לא עירבו ואית דגרסי מלחשך בתיבה אחת ומפרשי שנולד מלחש: [כדאיתא ביומא פג:]
גג

רבינו חננאל

וקרפיפות רשות לעצמן לדברי חכמים גגין רשות לעצמן וחצרות רשות לעצמן וקרפיפות רשו' לעצמן. לדברי ר' שמעון רשות אחת הן. תניא כוותיה דרב כל גגות העיר רשות אחת הן. ואסור להעלות ולהוריד מגג לחצר ומחצר לגג. וכלים ששבתו בחצר מותר לטלטלן בכל החצר וכלים ששבתו בגגין מותר לטלטלן בכל הגגין ובלבד שלא יהי' גג גבוה י' טפחים או נמוך י' טפחים וחכ"א כל אחד ואחד רשות לעצמו. ואין מטלטלין בו אלא בד' אמות. תניא כרב יהודה. א"ר כשהיינו למדין תורה אצל ר' שמעון בתקוע היינו מעלין לו שמן ואלונטית מחצר לגג ומגג לקרפף ודברים פשוטין הן: פיסקא ר' שמעון אומר אחד גגות כו' אמר רב יהודה הלכה כר' שמעון והוא שלא עירבו בחצרות אבל עירבו בחצרות חיישינן דלמא אתי לאפוקי מני דשבתו בבתים לחצר ואתי לטלטולי מן החצר לגגין ולקרפיפות. ושמואל ור' יוחנן תרווייהו שוין בין עירבו ובין לא עירבו הלכתא כר' שמעון ואקשינן עלייהו אי בשעירבו ואפיקו מני דבתים לחצר יאמרו ב' כלים בחצר אחד והני מני דקנו שביתה בחצר שרו והני מני דקנו שביתה בבתים אסירי. ופרקינן אין ר' שמעון לטעמי' דלא גזר דתנן א"ר שמעון למה"ד לג' חצרות שפתוחות זו לזו כו' עד הכא נמי לא גזר דלמא אתי לאפוקי מני דבתים לחצר מתיב רב ששת ר' שמעון אמר אחד גגות כו' ואי אמר בשלא עירבו אי לא עירבו מני דבתים לחצר היכי משכחת להו ופריק רב ששת אליבא דרב לעולם בשלא עירבו והני מני דקנו שביתה בבתים דמשתכחי בחצר היכי משכחת לה כגון כונתרא וסודרא דאינון כלי מלבוש ולבשם בבית ויצא בחצר ונזדמן לו ופשט אותם מעליו ונשארו בחצר. וכהאי וכיוצא בהן תנן ולא לכלים ששבתו בתוך הבית

מסורת הש"ס

שבת קמז: [מנחות עב.]

דף כג.

לעיל עד.

לעיל מה: עא.

[לעיל סט. וש"נ]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אמר וכו' והשתא ניחא סברת שמואל: (ב) ד"ה ושמואל וכו' אומ' ר"י דהתם לקלוט. נ"ב ע"ל דף נט כד"ה לא יעמוד:

גליון הש"ס

גמ' אמרו לו אין שעת הסכנה ראיה. עי' מג"א סי' כז ס"ק ח:

[עי' רש"י לעיל פד:]

ת"ש *אנשי חצר ואנשי מרפסת ששכחו ולא עירבו כל שגבוה י' טפחים למרפסת פחות מכאן לחצר בד"א שהיו אלו של רבים ואלו של רבים ועירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן או של יחידים שאין צריכין לערב אבל היו של רבים ושכחו ולא עירבו גג וחצר ואכסדרה ומרפסת כולן רשות אחת הן טעמא דלא עירבו הא עירבו לא הא מני רבנן היא דיקא נמי דלא קתני קרפף ומבוי ש"מ ת"ש חמש חצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות למבוי ושכחו כולם ולא עירבו אסור להכנים ולהוציא מחצר למבוי ומן המבוי לחצר וכלים ששבתו בחצר מותר לטלטלן בחצר ובמבוי אסור ור"ש מתיר שהיה ר' שמעון אומר כל זמן שהן של רבים ושכחו ולא עירבו גג וחצר ואכסדרה ומרפסת וקרפף ומבוי כולן רשות אחת הן טעמא דלא עירבו הא עירבו לא מאי לא עירבו לא עירבו חצירות בהדי הדדי הא חצר ובתים עירבו והא לא עירבו קתני מאי לא עירבו לא נשתתפו ואבע"א ר"ש לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי לא שנא עירבו ולא שנא לא עירבו אלא לדידכו אודו לי מיהת דהיכא דלא עירבו רשות אחת היא ואמרו ליה רבנן לא שתי רשויות הן אמר מר ובמבוי אסור לימא מסייע ליה לרבי זירא אמר רב *דאמר רבי זירא אמר רב מבוי שלא נשתתפו בו אין מטלטלין אלא בד"א אימא ולמבוי אסור היינו רישא משנה יתירא איצטריכא ליה מהו דתימא כי פליגי רבנן עליה דרבי שמעון הני מילי היכא דעירבו אבל היכא דלא עירבו מודו ליה קמ"ל אמר ליה רבינא לרב אשי

מי

גג וחצר ואכסדרה ומרפסת כולן רשות אחת הן. לרב דאוקי מתני' בכילד משתתפין (לעיל דף פד:*) לאותם הדרים במרפסת אתי הכא שפיר דכשעירבו בני מרפסת לעצמן ובני חצר לעצמן דשכיחי מאני דבתים בחצר ומאני דעליות במרפסת כשהסלע גבוה י' הוי למרפסת שהסלע שוה להן ולבני חצר אסור להשתמש על הסלע אפילו כלים ששבתו בחצר אטו כלים ששבתו בבית ופחות מכאן אסורין לשניהם וכשלא עירבו דלא שכיחי מאני דבתים ודעליות שם הוי מרפסת וחצר רשות אחת ואין אוסרין זה על זה אבל לשמואל דקרי מרפסת לבני עליות ומיירי כשהסלע כנגד חלונות ומשתמשין שם בני עליות דרך חלונות כשלא עירבו ותימה היאך משתמשין בפחות מי' בני עליות על הסלע כלים ששבתו בעליות דרך חלונותיהן והלא אין חצר ומרפסת רשות אחת אלא לכלים ששבתו בתוכן ולא לכלים ששבתו בתוך הבית ועליות וי"ל דלשמואל דוקא ארישא קאי דמיירי בגבוה עשרה הוא דמפליג בין עירבו בין לא עירבו כדפרשינן לעיל אליבא דשמואל אבל סיפא דקתני פחות מיכן לחצר דהוי דוקא לחצר לשמואל מיירי ודאי בין עירבו בני עלייה לעצמן ובני חצר לעצמן בין לא עירבו ובין הכי ובין הכי בני חצר מותרין ובני עלייה אסורין לשלשל מחלונותיהם: **וכלים** ששבתו בחצר מותר לטלטל בחצר. פי' בכל חצירות דאי באותו חצר ותו לא אפילו שבתו בבית נמי ומיירי לרב כשלא עירבו חצירות עם הבתים וקשיא דא"כ היכי מייתי סייעתא בסמוך לרב דאמר מבוי שלא נשתתפו בו אין מטלטלין בו אלא בד' הא רב גופיה לא אסר אלא כשעירבו בתים עם החצירות אבל כשלא עירבו לא אסר כדמוכח בפרק אם לא הביא (שבת דף קל:) ואדרבה קשיא מינה לרב דבכה"ג לא אסר רב ועוד דרב פסק כר"ש והכא קאמר דר"ש מתיר וי"ל דמייתי דכמו שעירבו לרב אליבא דר"ש אין מטלטלין בו אלא בד' וטעמא כדמפרש שם רש"י משום דכשעירבו אסור לטלטל מחצר למבוי אפילו כלים ששבתו בתוכה אטו כלים ששבתו בבית ואין במבוי שום תשמיש ודמיא לכרמלית כיון דאין בו אלא ג' מחיצות ולכך אין מטלטלין בו אלא בד' ה"נ לרבנן אפילו בלא עירבו אין מטלטלין בו אלא בד' דאסרי לטלטל מאני דחצר למבוי דחצר ומבוי לדידהו לאו רשות אחת הן: **מהו** דתימא כי פליגי רבנן עליה דר"ש היכא דעירבו. ואסור לטלטל מחצר למבוי משום דשכיחי מאני דבתים בחצר ומיהו מחצר לחצר לא אסרי אע"ג דעירבו דאין תשמיש דחצר זה רגילין בחצר אחרת אבל רגילות הוא להוציא מחצר למבוי ואע"ג דרבנן דשלש חצירות (לעיל מה:) גזרו וגם בברייתא דגג וחצר אכסדרה ומרפסת אמרינן דוקא לא עירבו הא עירבו גזרינן שמא רבנן דהכא אינם רבנן דהתם ובלאו הכי צ"ל כן דבפרק מי שהוציאוהו (לעיל דף מו:) אמר דתנא דפליג אדרבי שמעון היינו ר' יהודה ובברייתא המסייעה לרב יהודה אית ליה לרבי יהודה דגג וקרפף רשות אחת ולרבנן דהכא לית להו* קמשמע לן דבלא עירבו פליגי וטעמא דאסור מחצר למבוי דהוי מבוי כמו קרפף דלא הוי רשות אחת עם החצר: והא

אנשי מרפסת. דיורי עליות הרבה פתוחין לה: ולא עירבו. בני חצר עם בני מרפסת אבל עירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן ובני מרפסת אין אוסרים על בני חצר אע"פ שיורדין לה בסולם ודריסת רגלם עליה לרה"ר דאמרינן לעיל בפ' כיצד מעברין (דף נט:) סולם תורת פתח עליו ותורת מחיצה עליו והכל להקל והכא אמרינן תורת מחיצה עליו: כל שגבוה י' טפחים. כגון עמוד או תל: למרפסת. מותר להשתמש בו ולחצר אסור דה"ל לזה בפתח ולזה בזריקה ובסמוכה למרפסת בתוך ד' עסקינן וכדמוקמא לה בפירקין דלעיל (דף פד:): פחות מכאן לחצר. כלומר אף לחצר ושניהן אסורים בו והכי אוקמינן התם: בד"א. דמחלקין רשות חצר ומרפסת דלא מישתרו בהדי הדדי: בזמן שהיו אלו של רבים כו'. שדיורין הרבה בחצר ודיורין הרבה במרפסת: ועירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן. דהשתא מפקי בני חצר מאני דבתים לחצירן ובני עליות מאני דעלייה למרפסת ואי שרית ליה כלים ששבתו בחצר לטלטל במרפסת אתי לטלטל בה נמי כלי הבית: או שהיו של יחידים. שאין בחצר אלא בית אחד ואין במרפסת אלא עלייה אחת: שאינן צריכין לערב. לעצמן והשתא שכיחי מאני דבית בחצר ומאני דעלייה במרפסת דליכא דליסר עלייהו הלכך גזרו בהו רבנן דלא ישתרו בהדי הדדי גזרה משום מאני דבתים: ושכחו ולא עירבו. לעצמן דלא שכיחי מאני דבתים בחצר ומאני דעלייה במרפסת: כולן רשות אחת הן. לכלים ששבתו בתוכם מאן שמעת ליה האי סברא ר"ש וקאמר עירבו לא: רבנן היא. דמודו בגגין וחצירות דרשות אחת הן ואינהו ודאי לא שרו היכא דעירבו דגזרי כדאמרינן בפרק מי שהוציאוהו (לעיל מט:) גבי ג' חצרות הפתוחות זו לזו דפליגי אדר"ש ואמרו שלשתן אסורין דגזרי דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים דחיצונה שבאמצעית לחיצונה חברתה אבל ר"ש לא גזר: דלא קתני. גג וחצר ואכסדרה ומרפסת וקרפף ומבוי דאי ר"ש כולהו חדא רשותא נינהו: אסור להוציא מן החצר למבוי. כרבנן דאסרי במבוי כקרפף: במבוי אסור. ולקמן מפרש קס"ד השתא דאפילו כלים ששבתו בתוכו אסור לטלטולי ביה דכרמלית משוי ליה כל זמן שלא נשתתפו בו: ור"ש מתיר. אף להוציא כלי חצר למבוי: כל זמן שהן של רבים. קס"ד דה"ק הואיל ובכולן יש דיורין הרבה ושכחו ולא עירבו לעצמן כיון דהשתא לא שכיחי כלי הבתים בחצירות כולן מותרים זה עם זה: לא עירבו חצירות בהדדי. וכל חצר עירבה לעצמה והאי כל זמן שהן של רבים דאמר להו טעמא להיתרא הוא אלא רבותא הוא ואע"ג דלא עירבו חצירות בהדדי וכל חצר עירבה לעצמה וכל חדא אית בה דיורין טובא ומפקי מאני דבתים לחצר ואיכא למיגזר דאיידי דאוושי דיורין לא מיזדהרי שפיר ומפקי מאני דבתים לחצר האחרת אפ"ה לא גזר: והא לא עירבו. לגמרי משמע: מאי לא עירבו. דמשמע לגמרי אשיתוף דמבוי קאי ובעירוב דחצירות לא איירי מידי דלא איכפת ליה בהו בין עירבה כל אחת לעצמה בין לא עירבו קאמר דמותרים במבוי בלא שיתוף: ואמרי ליה רבנן לא. בגג וחצר ואכסדרה ומרפסת מודינן לך אבל בקרפף ובמבוי לא: הא דר' זירא בפ' ר"א דמילה (קל:): אימא ולמבוי אסור. להוציא כלי החצר: היינו רישא. הא תנא ליה אסור להכנים ולהוציא מן החצר למבוי: מהו דתימא. הא דתנא רישא אסור בעירבו לעצמן קאסרי רבנן ומשום כלי בתים והאי דקתני לא עירבו לא נשתתפו הוא: אבל לא עירבו לעצמן אימא מודו. אשמעינן משנה יתירה דעל כרחך חדא לעירבו וחדא ללא עירבו ואפילו הכי אסור:

ומי

רבינו חננאל

הבית ת"ש אנשי חצר ואנשי מרפסת ששכחו ולא עירבו כל שגבוה י"ט למרפסת פחות מיכן לחצר בד"א בזמן שהיו של רבים ועירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן או שהיו של יחידין שאין צריכין לערב אבל אם היו של רבים ששכחו ולא עירבו [גג] וחצר ואכסדרה ומרפסת רשות אחת. טעמא דלא עירבו הוא דהן רשות אחת אבל עירבו לא. קשיא לשמואל ולר' יוחנן ופרקינן הא ברייתא [רבנן] היא כי קאמרי' בין עירבו בין לא עירבו לר' שמעון קאמרינן. ואמרינן דיקא נמי מדלא קתני מבוי (מבוי) [וקרפף] בהדייהו ש"מ לרבנן היא ולא לר"ש דהא שמעינן ליה לר"ש דמבוי וקרפף כגג וכמרפסת חשיב כדבעינן למימר לקמן. ת"ש [חמש] חצרות פתוחות זו לזו ופתוחות למבוי אסור להכנים ולהוציא מחצר למבוי. *)ושנינן משנה יתירא אצטריכא ליה מהו דתימא כי פליג ר' שמעון לרבנן בשלא עירבו אבל בשעירבו מודה להו דאסור קמ"ל משנה יתירא דאפילו בשעירבו פליג עלייהו א"ל רבינא לרב אשי

*) מד' רבינו אינו נראה דגי' אחרת היה לו בסוגיא וגרס משנה יתרה לר"ש איצטריך. וצ"ע:

[וגם איתא רב עוקא]

לעיל פג:

שבת קל:

בס"ד ואח"כ מה"ד קמ"ל. כנ"ל רש"א

עין משפט
נר מצוה

ה א טור ש"ע א"ח סי' שעד סעיף ד:
ו ב מיי' פ"ג מהלכות עירובין הלכה כד סמג לאוין סם ועיין א טור ש"ע א"ח שם סעיף ג:
ז ג שם סעיף ד וסי' שמה סעיף טז:
ח ד מיי' פ"ז מהלכות כלאים הלכה יט וטוש"ע י"ד סי' רצו סעיף מט:

מסורת הש"ס

[שבת מו. וש"נ]
לעיל עו: פז:
[יבמות מג. נדה סב: ועי' תוס' שם ד"ה ר"ת]
לעיל ח. ע"ש ט: ע"ש וש"נ

מי אמר ר' יוחנן הכי *והא אמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן *כותל שבין שתי הצירות גבוה עשרה ורוחב ארבעה מערבין שנים ואין מערבין אחד היו בראשו פירות אלו עולין מכאן ואוכלים ואלו עולין מכאן ואוכלים ובלבד שלא יורידו למטה מאי למטה לבתים והא תני רבי חייא ובלבד שלא יהא זה עומד במקומו ואוכל וזה עומד במקומו ואוכל אמר ליה *וכי רבי לא שנאה ר' חייא מנין לו אתמר שתי חצירות וחורבה אחת ביניהם אחת עירבה ואחת לא עירבה אמר רב הונא נותנין אותה לזו שלא עירבה אבל לשעירבה לא דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחורבה וחייא בר רב אמר אף לשעירבה ושתיהן אסורות וא"ת שתיהן מותרות מפני מה אין נותנין חצר שלא עירבה להצר שעירבה התם כיון דמנטרי מאני דבתים בחצר אתי לאפוקי הכא בחורבה כיון דלא מנטרי מאני דהחצר בחורבה לא אתי לאפוקי איכא דאמרי חייא בר רב אמר אף לשעירבה ושתיהן מותרות ואם תאמר שתיהן אסורות לפי שאין נותנים חצר שלא עירבה לחצר שעירבה התם כיון דמנטרי מאני דבתים בהצר לא שרו בהו רבנן דאתי לאפוקי אבל בחורבה לא מנטרי:

מתני' *גג גדול סמוך לקטן הגדול מותר והקטן אסור *חצר *גדולה שנפרצה לקטנה גדולה מותרת וקטנה אסורה מפני שהיא כפתחה של גדולה: גמ' למה לי' למיתני תרתי לרב קתני גג דומיא דהצר מה חצר מנכרא מחיצתא אף גג נמי מנכרא מחיצתא ולשמואל גג דומיא דהצר מה חצר דקא דרסי לה רבים אף גג נמי דקא דרסי ליה רבים יתיב רבה ורבי זירא ורבה בר רב חנן ויתיב אביי גבייהו ויתבי וקאמרי שמע מינה ממתניתין דיורי גדולה בקטנה ואין דיורי קטנה בגדולה כיצד גפנים בגדולה אסור לזרוע את הקטנה ואם זרע זרעין אסורין גפנים

רש"י

ומי אמר ר' יוחנן הכי. הלכה כר' שמעון (א) ואפילו עירבו דחצירות רשות אחת: ובלבד שלא יורידו למטה. אלמא אסור להוציא מחצר לחבירתה אי אמרת בשלמא בעירבו אסור אוקימנא להא בעירבו אבל השתא במאי תוקמא: שלא יהא זה עומד במקומו. בקרקעית החצר ל"א שיהא זה עומד במקומו גרסינן ועל ראש הכותל קאמר: וכי רבי לא שנאה למשנה זו במשנתינו: רבי חייא. שסידר וסתם את הברייתא ותלמידו היה: מניין לו. זה הפירוש ולעולם למטה דסתם רבי מתני' בבתים קאמר שלא יוריד מראש הכותל ויוליך לביתו: וחורבה אחת ביניהם. לא שנה שלהם ולא שנה של אחרים דהא אוקמא כר"ש שאין חילוק רשות אלא בבתים וכגון שאינה פרוצה לרשות הרבים: אחת עירבה. לעצמה ושכיחי מאני דבתים בגווה: אמר רב הונא נותנין החורבה לזו שלא עירבה. להוציא לה כלים ששבתו בחצר דהא לא שכיחי בה מאני דבתים הואיל ולא עירבה אבל לשעירבה לא דרב הונא תלמידו דרב הוה דאמר הלכה כר"ש בשלא עירבו אבל עירבו לא: וחייא בר רב אמר אף לשעירבה. אני שמעתי מאבא אף לשעירבה נותנין אותה ומדעתי אני מפרש דהאי דאמר אבא אף לשעירבה לאסור את שתיהן קאמר דגזר לא עירבה אטו עירבה דאי מפקי הני לגווה הני נמי אתו ומפקי: וא"ת. במה ששמעתי אף לשעירבה להתיר קאמר אבא דשתיהן מותרות ולא גזר אבא בעירבה משום מאני דבתים קשיא לי במילתא דאבא דאמר לעיל הלכה כר"ש והוא שלא עירבו אבל עירבו לא מפני מה אין נותנים חצר שלא עירבה לחצר שעירבה תכניס כליה לתוך חבירתה ותוציאם הא לא גזר רב בחורבה כלומר נהי נמי דתשני לי דהא דאמר רב לעיל אבל עירבה לא מודה הוא דאותה שלא עירבה מכנסת ומוציאה כליה לתוך שעירבה דהא לא שכיחי בה בשלא עירבה מאני דבתים ואע"ג דבהא שכיחי לא חיישינן דסתמא כי משתמש איניש במאני דידיה משתמש ולא בחבריה מיהו קשיא לי אמאי אסר אבא כשעירבה להכניס לשלא עירבה הא לא גזר לגבי חורבה: התם כיון דמינטר. כלומר אף לשעירבה דקאמר רב להיתר קאמר וגבי חצירות אמאי גזר משום דכיון דמינטרי כלים בחצר שכיחי לאפוקי מאני טובא וחיישינן דלמא מחלפי מאני דבתים במאני דחצר ומפקי לחבירתה שהרי נשמרים גם בתוכה אבל חורבה לא עבידי בה איניש לאפוקי מאני טובא: איכא דאמרי חייא בר רב אמר אף לשעירבה ושתיהן מותרות ואם תאמר שתיהן אסורות. וטעמא משום דשמעינן ליה לאבא דקאמר אבל עירבו לא אלמא על כרחך אפילו דחקת למילתיה דאבא לאוקומא להאי דאסר בשעירבה הוא דאסר לטלטל כליה לשלא עירבה אבל שלא עירבה מותרת לתוך שעירבה שמעינן מיהא דאין נותנין שלא עירבה לשעירבה אלמא גזר בעירבה משום מאני דבתים ובחורבה נמי על כרחך שעירבה אסורה בה וכי אמר אבא דיהבי לה לתרווייהו לאיסורא קאמר לא דמי: התם. גבי חצירות כיון דמינטרי מאני בחצר חבירו כבחצירו עבידי לאפוקי לה מאני טובא וחיישינן דלא ליפוק לה מאני דבתים אבל חורבה לא: מתני' הגדול מותר. להכניס לו כלי הבית שלמטה ואין בני קטן אוסרין עליו דלגבי גדול הך פרצה פתח הוא דשרי בגיפופי וכגון דאין הפרצה יותר מעשר אבל קטן אסור לו להוציא כלי הבית דבני גדול אסרי עליה דנפרץ לו במלואו ודברי הכל היא דאפילו ר' מאיר לא אמר גגין רשות אחת אלא לכלים ששבתו בתוכן אבל לכלים ששבתו בבתים לא דומיא דחצר קטנה שנפרצה לגדולה דלכולי עלמא חצירות רשות אחת הן ולענין כלי הבתים אסרה גדולה אקטנה: גדולה מותרת. להוציא כלי הבתים שבה אם עירבה לעצמה ולא אסרי עלה בני קטנה: גמ' תרתי. חצר וגג: מה חצר דמינכרא מחיצתא. שהרי יש לה מחיצות: אף גג. נהי נמי דשרינן ליה במחיצות תחתונות משום גוד אסיק מיהו מחיצות ניכרות בעינן שלא יהא גג בולט חוצה להם דאי לא מינכרא לא אמרינן גוד אסיק וגדול נמי אסור דאין לו שום מחיצה וכל שאין לו מחיצות אינו רשות היחיד. כל גגין שלהן חלקין היו ולא משופעין: ולשמואל. דאמר אפילו לא מינכרא אמרינן גוד אסיק להכי תנינהו גבי הדדי דמה חצר דדרסי לה רבים אף גג האי דקתני קטן אסור משום דדרסי רבים מזה לזה דהוי לה מחיצה תחתונה שביניהם מחיצה נדרסת ולא מצית למיגד ולאסוקה אבל אי לא דרסי בהן אף קטן שרי דאמרינן גוד אסיק ותפסיק המחיצה ביניהם ואע"ג דמכסיא ולא מינכרא: דיורי גדולה מוטלין בקטנה. ומושכין אותה אצלן: ואין דיורי קטנה. מוטלין בגדולה למושכן אצלן: אסור לזרוע את הקטנה. דכמאן דהויא קטנה כולה בתוך גדולה דמי ואפילו מרחיק ארבע אמות מן הגפנים שאפילו בתוך הגדולה מותר להרחיק ולזרוע הכא אסור דקתני מתני' מפני שהיא כפתחה של גדולה אלמא כולה כחד פתח חשוב לה: *גפנים מותרין. דהא אין דיורי קטנה מוטלין בגדולה: גפנים

לע"ב

תוספות

והא אמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה. וקשה דסתם ואח"כ מחלוקת הוא ואמר בהחולץ (יבמות דף מב:) דאין הלכה כסתם ואע"ג דלכל הפחות חשיב סתם כרבים כלפי היחיד הכא אין נפקא מינה דבלאו הכי פליגי רבנן עליה ותירץ הרר"א כהן דעיקר קושיא לר"י איננה אלא דלא גזר ובזה הדבר הוי מחלוקת ואח"כ סתם מחלוקת בשלש חצירות במי שהוציאוהו (לעיל דף מה:) וסתם בפרק חלון (לעיל דף עו:) אבל הכא לא פליגי בגזירה: מפני מה אין נותנין חצר שלא עירבה לחצר שעירבה. משום דאיירי באחת עירבה ואחת לא עירבה נקט האי לישנא והוא הדין דהוה מצי למימר מפני מה אין נותנין חצר שעירבה לשעירבה ובקונטרס פירש שפיר: איכא דאמרי אף לשעירבה ושתיהם מותרות. לפי ההיכא דאמרי קשיא הא דאמר בפרק הדר (לעיל דף עד.) ר' יוחנן אמר *אף לחורבה ורבי יוחנן לטעמיה דלא גזר דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחצר והכא נמי לא גזר דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחורבה ומאי לטעמיה הוא דהא אפילו רב דגזר הכא גבי חורבה לא גזר: אף גג דקא דרסי לה רבים. היינו כלישנא קמא דרב יוסף לעיל*(ב): גפנים בגדולה אסור לזרוע את הקטנה. למ"ד (לעיל דף ט:) נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי ופתח מיירי בנכנסין כותלי קטנה לגדולה: גפנים

[ג"א אפילו חורבה]

ועי' בריטב"א

[בהרא"ש איתא חצר קטנה שנפרצה לגדולה וכן הובא משנה דהכא לעיל ח. ט: וכ"מ מלשון רש"י דהכא ד"ה הגדול וכו' דומיא דחצר קטנה שנפרצה לגדולה וכו' אבל ברב אלפס יש כגירס' הספרים וכן הובא בסוגיין בע"ב והא תנן חצר גדולה וכו' וכן עוד לקמן דף צג:]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומי אמר ר' יוחנן הכי הלכ' כר' שמעון דחצירות רשות אחת ואפילו עירבו הס"ד: (ב) תוס' ד"ה אף וכו' דלעיל. נ"ב דף פ"ט:

רבינו חננאל

ומי א"ר יוחנן הלכה כר' שמעון דתני בין גג בין חצר רשות אחת הן והא איהו דאמר הלכה כסתם משנה ותנן בכותל שבין ב' חצרות דהיא סתמא היו בראשו פירות אלו עולין מיכן ואוכלין ואלו עולין מיכן ואוכלין ובלבד שלא יורידו למטה. ואי רשות אחת הן אמאי לא יורידו למטה. ופרקינן מאי לא יורידו למטה דקתני למטה דבתים. כלומר שיכנס בבתים אבל בחצר שרי. איני והא תני ר' חייא ובלבד שלא יעמוד זה בחצרו ויאכל וזה בחצרו ויאכל הנה אפילו בחצר אסור ודחי כי רבי לא שנאה ר' חייא מנין לו. כלומר דבר שלא שנאו [רבי] במשנתנו ר' חייא תלמיד ר' (אבין) [הביא] בידו משנה שלא שנאה רבי *) מכלל זו שאינה שנויה במשנתנו לאו דסמכה היא. אתמר ב' חצרות וחורבה אחת ביניהן חצר אחת עירבה עם הבתים והאחרת לא עירבה. אמר רב [הונא] נותנין לזו לאותה שלא עירבה אבל [אין] נותנין אותה לאותה שעירבה גזרה שמא יוציא מני דקנו שביתה בבתים מן הבתים לחצר ומן החצר לחורבה. חייא בר רב כו' איכא דאמרי חייא בר רב אמר אף נותנין זו החורבה לחצר שעירבה ושניהן מותרות הן בחורבה וא"ת מפני מה אין נותנין חצר שלא עירבה לחצר שעירבה נאמר כי כל החצרות רשות אחת הן התם בחצרות כיון דמנטרי מני דבתים לחצר אתו לאפוקינהו בחצר שלא עירבה אבל בחורבה לא מינטרי הלכך לא שייך גזירה דלמא אתי לאפוקי מני דבתים לחורבה: מתני' גג גדול סמוך לגג קטן כו'. ל"ל למיתנא גג ל"ל למיתנא חצר לרב קתני גג דומיא דחצר מה חצר [מינכרא] מחיצתא אף גג דמינכרן מחיצתא הוא [דמותר] לטלטל אבל גג בין הגגין דלא מינכרא מחיצתא אין מטלטלין בו אלא בד' אמות. לשמואל קתני גג דומיא דחצר מה חצר דקא דרסי לה רבים אף גג אע"פ דדרסי לה רבים שרי. חצר גדולה שנפרצה לקטנה גדולה מותרת והקטנה אסורה. כשתימצי לומר דיורי גדולה בקטנה. כלומר כל הדר בגדולה כאלו בקטנה הוא דר שהקטנה מכללה של גדולה היא ואין דיורין קטנה חשובין מכלל דירה הגדולה עכשיו אם יהיו בגדולה שורות גפנים אסור לזרוע בקטנה שהשובין הגפנים שבגדולה כאילו גם בקטנה הן נטועים. ואם זרע בקטנה נאסרו אותן הזרעים אבל הגפנים שבגדולה מותרין

*) נראה דצ"ל כגון זו שאינה שנויה לן כו'.

עין משפט
נר מצוה

ט א *מיי' פ"ה מהלכות גירושין סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלט סעיף ט
*[לא נמצא בהרמב"ם ולא בטוש"ע ופלא על עין משפט דהעיד על מה דליתא]

י ב מיי' פ"ח מהלכות תפלה הלכה ז סמג עשין יט טוש"ע א"ח סי' נה סעיף יז:

יא ג מיי' שם וטוש"ע שם סעיף טו:

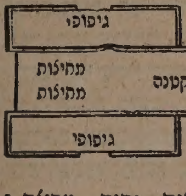
יב ד מיי' פ"ח מהלכות תפלה הלכה ח טוש"ע א"ח סי' עט סעיף ג:

גפנים מותרין גפנים בקטנה מותר לזרוע את הגדולה *אשה בגדולה וגט בקטנה מתגרשת אשה בקטנה וגט בגדולה אינה מתגרשת צבור בגדולה ושליח צבור בקטנה יוצאין ידי חובתן ציבור בקטנה ושליח ציבור בגדולה אין יוצאין ידי חובתן תשעה בגדולה ויחיד בקטנה מצטרפין תשעה בקטנה ואחד בגדולה אין מצטרפין צואה בגדולה אסור לקרות קריאת שמע בקטנה צואה בקטנה מותר לקרות קריאת שמע בגדולה אמר להו אביי א"כ מצינו מחיצה לאיסור שאילמלי אין מחיצה [א] מרחיק ד"א וזורע ואילו השתא אסורה א"ל רבי זירא לאביי ולא מצינו מחיצה לאיסור והא תנן חצר גדולה שנפרצה לקטנה גדולה מותרת וקטנה אסורה מפני שהיא כפתחה של גדולה ואילו השוה את גיפופיה גדולה נמי אסורה א"ל התם סילוק מחיצות הוא אמר ליה רבא לאביי ולא מצינו מחיצה לאיסור והא אתמר

סיכך

רש"י

גפנים בקטנה מותר לזרוע את הגדולה. לכתחלה דלגבי גדולה פיתחא וכל פתח כמחילה הוא ואפילו סמוך לגפנים מותר לזרוע את הגדולה לכתחלה כדתנן (ב"ב דף כו.) היה גדר בנתיים זה סומך לגדר מכאן וזה סומך לגדר מכאן וכשיגדלו הזרעים אע"ג דדיורי גדולה בקטנה אין אוסרים את הגפנים דאמר במנחות פ"ב (דף טו.) מעשה באחד שזרע את כרם של חבירו ובא מעשה לפני חכמים ואסרו את הזרעים והתירו את הגפנים ואמר מאי טעמא קנבוס ולוף אסרה תורה שאר זרעים מדרבנן אסירי הך (א)דלא עבד איסורא לא קנסו רבנן הכא נמי הואיל וכשזרע את הגדולה בהיתר זרעה אפילו שתיהם שלו ליכא למקנסיה וכ"ש אם קטנה של אחרים וגפנים שלה קדמו: אשה. עומדת בגדולה וזרק לה בעלה גט לתוך קטנה ושתיהן שלה ואיכא למאן דאמר במס' גיטין (דף עז:) דהא דתנן הזורק גט לאשתו והיא בתוך ביתה או בתוך חצירה הרי זו מגורשת דוקא עומדת לתוכה באותה שעה אבל אם אינה עומדת לתוכה באותה שעה לא ואע"ג דשלה היא: מתגרשת (ב) היא. שהרי היא כעומדת בקטנה דכולה קטנה בתר גדולה שייכא: אינה מתגרשת. דגדולה לאו בתר קטנה אזלא וגט לא קני לאשה דנימא נשדי אשה בתר גט דאשה לא בעיא למקני גיטא: יוצאין. דשליח צבור דקאי בקטנה הכא שייך: אין יוצאין. דהשתא לא שייך בתרייהו וצבור דקיימי בקטנה לא מצינן למימר דשייכי בתריה דרובה בתר חד לא משתדו: מותר לקרות קריאת שמע בגדולה. דגבי גדולה כמחילה היא ולא מלי קטנה מקלקלא (ג) בשום מידי: שאילמלי אין מחילה. אי לאו הנך גיפופי שעודפין בגדולה היו הגדולה והקטנה שוות הוו להו כחצר אחת ומותר לזרוע שם עם הגפנים ומרחיק ד' אמות השתא משום הנך גיפופי שדינן לכולה קטנה בתר גדולה ומיתסרא כולה מלינו מחילה שאוסרת: ואילו השוה את גיפופיה. שבנה מחיצות בתוך הגדולה מכאן ומכאן עד שיקצרנה כמדת הקטנה וסילק את הגיפופין על ידי מחיצות הללו אף גדולה אסורה (ד) ועכשיו שתיהן שוות נמצאו מחיצות הללו באות לאיסור: סילוק מחיצות. האחרונות סילקו את הראשונות אבל גבי זריעה אסר עודף הגיפופין על הקטנה משום יתור מחילה:

סיכך

תוספות

גפנים בקטנה מותר לזרוע את הגדולה. פי' בקונטרס וכשיגדלו הזרעים אע"ג דדיורי גדולה בקטנה אין אוסרין את הגפנים כדאמרינן במנחות בפ' שני (דף טו.) מעשה בא' שזרע כרמו של חבירו ובא מעשה לפני חכמים ואסרו הזרעים והתירו הגפנים מ"ט קנבוס ולוף אסרה תורה שאר זרעים דרבנן הך דעביד איסורא קנסו הך דלא עביד איסורא לא קנסו וה"נ הואיל וכשזרע את הגדולה בהיתר זרעה אפילו שתיהן שלו ליכא למיקנסיה ולפירושו מיירי הכא בשאר זרעים ותימה דהיכי שרי להניח הזרעים כשיגדלו כיון דדיורי גדולה בקטנה דאפילו עלו מאיליהן תנן במסכת כלאים (פ"ה משנה ו) היה עובר בכרם וראה ירק בתוך כרמו ואמר לכשאחזור אלקטנו אם הוסיף מאתים אסור כיון שמתייאש מללוקטו וע"כ ההיא דמנחות איירי שלא ידע בעל הכרם שהזרעים בכרמו לכך נראה לר"י לפרש טעמא דמתני' משום דשם גדולה על הקטנה ואין שם קטנה על הגדולה ולהכי גפנים בגדולה הוי שם כרם על הקטנה ואע"ג דאין גפנים בקטנה אסור לזורעה דרחמנא קפיד על שם כרם דכתיב לא תזרע כרמך כלאים אבל גפנים בקטנה מותר לזרוע בגדולה אע"ג דלכשיזרענה יהיה שם שדה על הקטנה אין לחוש דרחמנא לא קפיד אשם שדה דהא לא כתיב שדך לא תטע כרם דהוה משמע דקפיד אשם שדה: אשה בגדולה וגט בקטנה. פי' בקונטרס ושתיהן שלה דאיכא למאן דאמר בגיטין (דף עז:) הא דתנן הזורק גט לאשתו והיא בתוך ביתה או בתוך חצירה הרי זו מגורשת דוקא דעומדת בתוכה באותה שעה אבל אינה עומדת בתוכה לא אע"ג דשלה היא וצריך לומר הא דקאמרינן התם בגמרא והוא שעומדת בצד ביתה לאו אצל ביתה קאמר אלא בתוך ביתה ממש קאמר כדקתני התם במתני' בתוך ביתה דהא הכא אמרינן אשה בקטנה וגט בגדולה אינה מגורשת אע"פ שעומדת אצל הגדולה ולר"י נראה דהכא מיירי בשהשאילו להאשה חצר אחת וקאמרינן דכשהשאילו לה גדולה הוי שמה גם על הקטנה אשה בקטנה שהשאילו לה הקטנה לא הוי בהכי שמה על גדולה: תשעה בגדולה ויחיד בקטנה מצטרפין. דוקא ביחיד בקטנה אבל חמשה בקטנה וחמשה בגדולה אין מצטרפין וסיפא דנקט תשעה בקטנה ה"ה חמשה בקטנה אלא אגב רישא נקט הכי ליסנא והא דתנן בפרק כיצד צולין (פסחים דף פה:) מן האגף ולפנים כלפנים ומן האגף ולחוץ כלחוץ וקאמר התם רב בגמרא וכן לתפלה וריב"ל אמר אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים לכאורה נראה דלענין צירוף פליגי דלענין לצאת מודה רב דיוצא אפילו חוץ לבית הכנסת כדתנן בפרק ראוהו ב"ד (ר"ה דף כז:) היה עובר אחורי בית הכנסת ושמע קול שופר וקול מגילה אם כוון לבו יצא וקשיא דאם כן סוגיא דהכא כרב ובפ' אלו נאמרין (סוטה דף לח:) משמע דקי"ל כריב"ל גבי עם שאחורי הכהנים ומייתי סתמא דהש"ס ממילתא דריב"ל ונראה לפרש דלצירוף מודה ריב"ל דאין מצטרפין כדאמרינן הכא ופליגי לענין לענות קדושה או ברכו דקי"ל במגילה (דף כג:) דאין דבר שבקדושה פחות מעשרה וקסבר רב מן האגף ולחוץ אינו יכול לענות דלא הוי בכלל צבור שבפנים וריב"ל סבר דאפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת והוי בכלל צבור לעניית ברכת כהנים ולענות דבר שבקדושה:

שאילמלי אין מחיצה מרחיק ארבע אמות וזורע. מגיפופי גדולה פריך כדפי' בקונטרס דאי לא הוה גיפופי לצד הקטנה אלא השוה גיפופיה והוי ליה שתיהן חצר אחת מרחיק ד' אמות וזורע אם יש בין כרם ולכותל י"ב אמות כדין מחול הכרם ועכשיו שיש גיפופי ולאויות בכך ליחלק יותר זו מזו מגרע גרע ואסור לזרוע בקטנה ואפילו היא מאה אמה כדמשמע ליסנא מפני שהיא כפתחה של גדולה דהוי כאילו היא תוך הפתח ודוקא מכותל הגדולה פריך אבל מקטנה אינו רוצה להקשות שאם אין כלל מחיצות של קטנה אין צריך להרחיק אלא זורע סמוך לגדולה דהפתח הוי כמחיצה ועכשיו נאסר ע"י מחיצות הקטנות דאין זה תימה דכשאין מחיצות הקטנות נראה הגיפוף וע"י מחיצות הקטנות אין ניכרין גיפופי גדולה והוי סילוק מחיצות ואומר ר"י דלכאורה היה נראה מתוך הסברא דאין להחמיר בקטנה שנפרצה לגדולה יותר מאילו היא תוך מחיצת גדולה שמרחיק ד' אמות וזורע כדין (ה) מחול הכרם ושיש בין הכרם ולכותל י"ב אמות והא דמשוינן לה כפתחה של גדולה הייני לעשות הקטנה כאילו היא תוך מחיצות הגדולה שלא להביא זרע לשם אא"כ ירחיק ד' אמות אבל להחמיר יותר ממה שהיתה תוך מחיצות הגדולה אינה סברא לכאורה והיה נראה דה"פ מלינו מחיצה לאיסור שאם אין מחיצה כלל לגדולה מרחיק ד' אמות בקטנה וזורע אפילו אין י"ב אמות מהכרם שבחוץ לצד הכותל שבחוץ של קטנה ולא דמי למחול הכרם דהתם גם הכרם מוקף מחיצות להכי צריך י"ב אמות אבל הכא דסביב הכרם אין מחיצה ולא שייך כותל קטנה לכרם אין צריך י"ב אמה ועכשיו שיש מחיצות לגדולה צריך י"ב אמה כדין מחול הכרם אבל אומר ר"י דא"א לפרש כן דא"כ למה מקשה בסמוך ממחול הכרם דהא אמחול הכרם קיימא השתא שאם אין מחיצה לא יהא שם דין מחול הכרם ואם יש מחיצות יהא שם דין מחול הכרם ונראה לי פירוש רש"י עיקר: אמר ליה רבא לאביי. ר"ת הגיה רבה שהרי רבה ור' זירא ורבה בר רב חנן הוו יתבי ומדקדקו בלשנן ממתני' ש"מ דיורין כו' ואביי הקשה על דקדוק שלהן וכל אחד ואחד בא לקיים דבריו דמלינו מחיצה לאיסור אע"ג דקצת נראה דרבא היה לו לגרוס מדקאמר בתר הכי לדידי כשירה ולדידך הוי סילוק מחיצות ורבא ואביי פליגי בהא בסוכה בפ"ק (דף יח.) שמזכירו אחר אביי ולקמן נמי מייתי לה מ"מ נראה טפי כמו שהגיה ר"ת:

סיכך

רבינו חננאל

מותרין. וכן אם היו הגפנים בקטנה מותר לזרוע בגדולה שהקטנה בכלל הגדולה ולא הגדולה בכלל הקטנה. אשה בגדולה וזרק לה בעלה גיטה בקטנה כיון שכל מה שבקטנה חשוב כאלו בגדולה הוה נמצא גרושה וכאילו עמה הוא יהגיע ברשותה. וכן אם היו הצבור בגדולה כו'. אמר אביי א"כ מצינו מחיצה לאיסור. שאילו אין שם מחיצה מרחיק ד' אמות וזורע והשתא איתסרו להו זרעים שבקטנה א"ל ר' זירא ולא מצינו מחיצה לאיסור והתניא בית שחציו מקורה וחציו אינו מקורה גפנים כאן מותר לזרוע כאן. ואילו השוה את הקירוי אסור לזרוע בכולו. א"ל אביי התם כיון דזרעיה סלוקי סלוקינהו למחיצות. אמר ליה רבא לאביי והא

מסורת הש"ס

[גטין עט.]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה גפנים וכו' מדרבנן אסירי הך דעבד איסורא קנסו רבנן הך דלא עבד: (ב) ד"ה מתגרשת שהרי כצ"ל ותיבת היא נמחק: (ג) ד"ה מותר וכו' מקלקלא לא בשום: (ד) ד"ה ואלו וכו' אסור' דעכשיו: (ה) תוס' ד"ה שאילמלי וכו' כדין מחול הכרם כשיש:

גליון הש"ס

בעין משפט אות א' מיי' פ"ה לא נמצא שם לא ברמב"ם ולא בש"ע ועי' בתשובת זכרון יוסף חאה"ע סי' יב:

הגהות הגר"א

[א] גמ' שאילמלי אין מחיצה זורע ואילו וכו'. כצ"ל [וזה דלא כתו' ד"ה שאילמלי שכתבו אבל מקטנה אינה רוצה כו' ואומר ר"י דלכאורה כו' ולפי גירסת רבינו באמת הקושיא רק מקטנה].

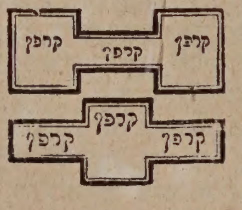
*סיכך על גבי אכסדרה שיש לה פצימין כשירה ואילו השוה פצימיה פסולה א"ל אביי לדידי כשירה לדידך סילוק מחיצות היא א"ל רבה בר רב חנן לאביי ולא מצינו מחיצה לאיסור והתניא בית שחציו מקורה וחציו אינו מקורה גפנים כאן מותר לזרוע כאן ואילו השוה את קרויו אסור א"ל התם סילוק מחיצות הוא שלח ליה רבא לאביי ביד רב שמעיה בר זעירא ולא מצינו מחיצה לאיסור והתניא יש במחיצות הכרם להקל ולהחמיר כיצד כרם הנטוע עד עיקר מחיצה זורע מעיקר מחיצה ואילך שאילו אין שם מחיצה מרחיק ד"א וזורע וזה הוא מחיצות הכרם להקל ולהחמיר כיצד היה משוך מן הכותל י"א אמה לא יביא זרע לשם שאילמלי אין מחיצה מרחיק ד"א וזורע וזוהי מחיצות הכרם להחמיר א"ל וליטעמיך אותבן ממתניתין *דתנן קרחת הכרם ב"ש אומרים כ"ד אמות וב"ה אומרים ט"ז אמה מחול הכרם ב"ש אומרים ט"ז אמה וב"ה אומרים י"ב אמה ואיזו היא קרחת הכרם כרם שחרב אמצעיתו אם אין שם ט"ז אמה לא יביא זרע לשם היו שם ט"ז אמה נותן לו כדי עבודתו וזורע את המותר אי זו היא מחול הכרם בין הכרם לגדר שאם אין שם י"ב אמה לא יביא זרע לשם היו שם י"ב אמה נותן לו כדי עבודתו וזורע את המותר אלא התם לאו היינו טעמא (א) דכל ד"א לגבי כרם עבודת הכרם לגבי גדר כיון דלא מזדרען אפקורי מפקר להו דביני ביני אי איכא ד' חשיבן ואי לא לא חשיבן אמר רב יהודה ג' קרפיפות זה בצד זה ושנים החיצונים מגופפים והאמצעי אינו מגופף ויחיד בזה ויחיד בזה* נעשה כשיירא ונותנין להן (ב) כל צורכן ודאי אמצעי מגופף ושנים החיצונים אינן מגופפין ויחיד בזה ויחיד זה [ויחיד בזה] אין נותנין להם אלא בית שש איבעיא להו אחד בזה ואחד בזה ושנים באמצעי מהו אי להכא נפקי תלתא הוו ואי להכא נפקי תלתא הוו או דילמא חד להכא נפיק וחד להכא נפיק ואם תימצי לומר חד להכא נפיק וחד להכא נפיק שנים בזה ושנים בזה ואחד באמצעי מהו הכא ודאי אי להכא נפיק תלתא הוו ואי להכא נפיק תלתא הוו או דילמא אימר להכא נפיק ואימר להכא נפיק והלכתא בעיין לקולא אמר רב חסדא

גידוד

רש"י

סיכך על גבי אכסדרה שיש לה פצימין. שתי דפנות שיש לה כהלכתה לאורכה ועשויה כמבוי ובדופן שלישית ורביעית קבועין עמודים לקרני הזויות* ויש להם טפח: כשירה. דתנן (סוכה ו:) שתים כהלכתן ושלישית אפילו טפח : ואילו השוה את פצימיה. שבנה ב' מחיצות בתוכה אצל מחיצות הראשונות ונמצאו פצימיה עומדין בין שתי המחיצות מכאן ובין שתי מחיצות מכאן ובתוך האכסדרה אינן נראין : פסולה. דאין לה אלא ב' מחיצות : לדידי כשירה. דפליגי עלך בהא מילתא לקמן בפירקין* דאפילו אין לה שום מחיצה אמרינן פי תקרה יורד וסותם דסתם אכסדרה תחובין קורות למעלה מעמוד לעמוד שעליהן נותנים את התקרה והנך קורות יש להם פה דהיינו חודה שאינה עגולה אלא מרובעת: לדידך. נמי דאמרת פסולה אין כאן מחיצה לאיסור דהכא היינו טעמא שסילק מכאן את הפצימין ואת מחיצות הראשונות ע"י מחיצות הללו והעמידה על אלו לבדן : חציו מקורה. מכוסה בגג חלק כעין תקרת עלייה: גפנים כאן. תחת הקירוי : מותר לזרוע כאן. חוץ לקירוי מיד ואין צריך להרחיק דפי תקרה יורד וסותם והוי מחיצה מבדלת ביניהם : השוה את קרויו. שקירה כל הבית אסור אא"כ הרחיק : סילוק מחיצות. שהשלמה זו סילק פי תקרה ואין כאן מבדיל : ביד רב שמעיה. ליזהו להשיב לאביי תשובה זו : להקל ולהחמיר. פעמים שהמחיצה מתרת לענין כלאים ופעמים שהיא אוסרת : עד עיקר המחיצה. כלומר עד יסוד מחיצה סמוך ודבוק למחיצה: היה משוך. כרם רחוק מן הגדר אחת עשרה אמה וכ"ש פחות : לא יביא זרע. בין כרם לגדר וטעמא מפרש לקמן : אותבן ממתני'. דאלימא לאקשויי טפי (ג) מברייתא : קרחת הכרם. לקמן מפרשא : עשרים וארבע אמות. צריך שיהא בה להתירה להרחיק ארבע אמות ולזרוע ואם פחות אסור לזרוע בה אפילו טפח : מחול. סביב כעין מחולות : אין שם שש עשרה אמה כו'. לפי שיש כרם מכאן ומכאן וצריך להרחיק וליתן ארבע אמות לכרם לכל צד לעבודתו כמלא בקר וכליו שהיו חורשין בשוורין ואם נשארו ח' אמות באמצע שאם באת לחלקו לכאן ולכאן יש ד' אמות לכל חלק חשיבי ולא בטילי ולא אתי כרם דהאי גיסא וכרם מהאי גיסא ומבטל פלגא : כדי עבודתו. ארבע אמות לכל צד : י"ב אמות. לקמן מפרש טעמא : לאו היינו טעמא. דתיהוי מחיצה מסויא ליה להאי מחול כי כרם : הכי גרסינן ארבע אמות דלהדי כרם עבודת הכרם. וכיון דצריך לו הוי כרם עצמו : כיון דלא מזדרען. משום דמקלקל ליה לכותל אבנים שהמחרישה מעלה עפר תיחוח והכותל נופל כשאין תחתיו קרקע חזקה והכי תנן בבבא בתרא (דף יט·) מרחיקין את הזרע כו' : אפקורי מפקר להו · לגבי גדר ולא מצטרפי להדי האי דפייש לאחשובי דלא ליבטיל לגבי כרם : ג' קרפיפות זה בצד זה. כגון שהיו מהלכין בדרך והקיפו ג' קרפיפות לדירה במחיצה של שתי כגון של קנים או של ערב כגון חבלים שלא התירו בו ליחיד אלא בית סאתים כדמפרש בפ"ק (דף טז:) דשיירא מותרת להקיף כל צרכן בקנים ובחבלים לדירה אבל יחיד יותר מבית סאתים לא אא"כ עשה שתי וערב מחיצה קיימת : ושנים החיצונים מגופפין וכו'. שהחיצונים רחבים מן האמצעי והוא פרוץ לשניהם במלואו וגיפופיהן עודפין עליו* : ויחיד בזה ויחיד בזה [ויחיד בזה] נעשו שיירא ונותנין להן כל צורכן דאמרינן דיורי גדולים בקטן ונמצאו שלשתן באמצעי האמצעי מצרפן ומותר אמצעי זה כל שהוא (ד) גדול היקף במחיצה של שתי או של ערב וכגון שעירבו : אמצעי מגופף וחיצונים אין מגופפין. שהוא רחב מהן והן פתוחין לו במלואו ולדידיה לא הוי מילואו : אין נותנין להם. אלא בית סאתים לכל קרפף שהרי אין שלשה דיורין באחד דדיורי אמצעי בחיצונים וזיל להכי תרי הוא דאיכא ובאמצעי ליכא אלא חד ואם אחד מהן יותר מבית סאתים הוא אסור ואם אמצעי יותר מבית סאתים כולן אסורין שהרי הן פרוצין לרשות האסורה : שנים הוו כיחיד. עד דהוי שיירא דהיינו שלשה : איבעיא להו. אמצעי מגופף ולא חיצונים ושני אנשים באמצעי ויחיד בזה ויחיד בזה מאי : אי להכא נפקי כו'. והנך דאמצעי הואיל ושניהם שולטין לכאן ולכאן שדי תרוייהו להכא ותרוייהו להכא וליסתרו שני קרפיפות החיצונים היקף בכל צרכן : או דילמא. כולי האי לא מקילינן דניסדינהו להכא ולהכא וה"נ לא אמרינן דנירמינהו תרוייהו לחד ולמישרי מיהא חד מן החיצונים בכל צרכו דמסתמא הכי ניחא ליה טפי דליהוי חד להכא וחד להכא דלא ניהוי אלא תרי בכל חד דרווח להו לתשמישתייהו מלמהוי תלתא בחד ובאידך לא ניהוי אלא חד : (ה) וא' באמצעי. והוא שליט על החיצונים: וכל היכא דנפיק תלתא הוו. ושדיא להכא ולהכא או שדיא מיהא לחד מינייהו וניסתרי חד מן החיצונים (ו) בכל צרכי היקף: או דילמא אימר להכא או להכא. ולא ידעינן להי מנייהו הלכך אפילו חד נמי לא יהבינן ליה כל צרכו : והלכתא בעיין לקולא. שאלותינו אלו להקל :

גידוד

תוספות

סיכך על גבי אכסדרה שיש לה פצימין. אין נראה כמו שפירש בקונטרס שיש שתי דפנות לאורכה כמבוי מפולש דבפ"ק דסוכה (דף יח:) מהדר ליה אביי לרבה בהא מודינא לך משום דהוי כמבוי מפולש ולא אמרינן פי תקרה יורד וסותם אלא יש לפרש דהוי כמין גאם ואין להאריך : חציו מקורה גפנים כאן מותר לזרוע כאן. משום פי תקרה אע"ג דלענין שבת לא אמרינן פי תקרה לשמאל אלא כשיש ד' מחיצות לגירסת רבינו חננאל ור"ת [מ"מ] יש לחלק בין כלאים לשבת כדמשמע בפ"ק (דף יא·) *והא דקא אמרינן לעיל דקטנה הוי כפתחה של גדולה אף לכלאים מיתורא דקתני במתני' מפני שהיא כפתחה של גדולה משמע ליה לכל מילי הויא כפתחה : שנים בזה ושנים בזה. ולא דמי לתשעה בקטנה ויחיד בגדולה דהכא איכא טעמא כדאמר דנפיק להכא ולהכא :

גידוד

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פ"ד מהלכות סוכה הלכה ח סמג עשין מג טוש"ע א"ח סי' תרל סעיף ח :

יד ב מיי' פ"ז מהלכות כלאים הלכה יח :

טו ג מיי' שם הלכה יג ופ"ג שם הלכה טו טוש"ע י"ד סי' רנו סעיף כב :

טז ד מיי' פ"ז שם הלכה יא וטוש"ע שם סי' רנו סעיף מג :

[עי' תוס' סוכה יח: ד"ה אכסדרה וכו' דפיאות מותר לכלאים וכו' כדאיתא בעירובין לעיל יא.]

יז ה מיי' שם הלכה יב טור ש"ע שם סעיף מג :

יח ו ז מיי' פט"ז מהל' שבת הלכה יד טור ש"ע א"ח סי' שם סעיף ג :

מסורת הש"ס

סוכה יח: לקמן נה.

(דף נה.)

כלאים פ"ד מ"א לעיל ג.

הגהות הב"ח

(א) גמ' לאו היינו טעמא אלא דכל ארבע : (ב) שם כל צורכן (ודאי) תא"מ ונ"ב ס"א אין זה : (ג) רש"י ד"ה אותבן וכו' טפי מברייתא. נ"ב ר"ל מן הברייתא : (ד) ד"ה ויחיד בזה וכו' כל שהוא גדול היקף במחיצה : (ה) ד"ה ואחד וכו' בכל היכא כו' : (ו) בא"ד מן החיצונים בכל צרכו :

רבינו חננאל

סיכך ע"ג אכסדרה שיש לה פצימין כשירה ואלו השוה פצימיה פסולה. א"ל לדידי כשירה היא לדידך סלוקי סלוקינהו למחיצה ותנן חצר גדולה שנפרצה לקטנה גדולה מותרת והקטנה אסורה. ואילו השוה גיפופיה גדולה נמי אסורה ודחינן התם נמי סלוקי סלוקינן למחיצתא והתניא יש במחיצות להקל ולהחמיר להקל כיצד כרם הנטוע עד עיקר מחיצה [זורע מעיקר מחיצה] ואילך שאילו אין שם מחיצה מרחיק ד' אמות וזורע וזו היא מחיצת הכרם להקל. להחמיר כיצד היה משוך מן הכותל י"א אמה לא יביא זרע לשם שאילו אין שם מחיצה מרחיק ד' אמות וזורע וזו מחיצת הכרם להחמיר. הנה מצאנו מחיצה לאיסור. א"ל אדמותבת מברייתא מותיב ממתני' דתנן איזהו מחול הכרם בין הכרם לגדר אם אין שם י"ב אמה [לא] יביא זרע לשם היו שם י"ב אמה נותנין לו כדי עבודתו. וזורע את המותר. הנה יש מחיצה לאיסור אלא סברא הוא כל ארבע אמות כו' : אמר רב יהודה ג' קרפיפות כו' עד ויחיד בכל קרפף נעשו שיירא וכאילו באחד כולן שרויין ונותנין להן כל צרכן אבל אם האמצעית מגופף וב' החיצונות אינן מגופפות ויחיד בכל קרפף אין נותנין להם אלא בית שש בלבד סאתים לכל אחד מהן שאינן שרוין ביחד וכיחידים הן חשובין. איבעיא להו ב' בזה הקרפף וב' בזה הקרפף ויחיד באמצע מהו. מי אמרינן אי הכין נפיק הא הוו להו ג' ונעשו כשיירא ואימהכא נפיק הוו להו נמי ג' ונעשו שיירא ונותנין להן כל צרכן . אמר רב

אינן שיירא . או דלמא אימ' מהכא לא אמרינן . ב' באמצע ואחד בזה כו' והלכתא דבעיין לקולא . כלומר אמרינן אי מהכא נפיק הוו להו ג' וכן מאידך גיסא ונעשו שיירא ונותנין להן כל צרכן . אמר רב

רב נסים גאון

אמר רב יהודה ג' קרפיפות זה בצד זה כו' נעשו כשיירה ונותנין להן כל צורכן איתיה לפירושיה בסוף פרק א' דהא מסכתא (דף טז) יחיד נותנין לו בית סאתים שנים נותנין להם בית סאתים שלשה נעשו שיירא נותנין להן כל צורכן :

עין משפט
נר מצוה

[התם איתא הרין]

יט א מיי' פט"ז מהלכו' שבת הלכה טו טור ש"ע א"ח סי' שמה סעיף ג וסי' שעב סעיף ו:

רפ"ל מ"ו

מסורת
הש"ס

*גידוד חמשה ומחיצה חמשה אין מצטרפין עד שיהא או כולו בגידוד או כולו במחיצה מיתיבי שתי חצירות זו למעלה מזו ועליונה גבוהה מן התחתונה עשרה טפחים או שיש בה גידוד חמשה ומחיצה חמשה מערבין שנים ואין מערבין אחד פחות מכאן מערבין אחד ואין מערבין שנים אמר (*רב) מודה רב חסדא בתחתונה הואיל ורואה פני עשרה אי הכי תחתונה תערב שנים ולא תערב אחד עליונה לא תערב לא אחד ולא שנים אמר רבה בר עולא כגון שהיתה עליונה מגופפת עד עשר אמות אי הכי אימא סיפא פחות מכאן מערבין אחד ואין מערבין שנים אי בעיא חד תערב אי בעיא תרי תערב אמר רבה בריה דרבא כגון שנפרצה התחתונה במלואה לעליונה אי הכי תחתונה חד תערב תרי לא תערב עליונה אי בעיא תרי תערב אי בעיא חד תערב אין הכי נמי וכי קתני פחות מכאן מערבין אחד ואין מערבין שנים אתחתונה *דרש מרימר גידוד חמשה ומחיצה חמשה מצטרפין אשכחיה רבינא לרב אחא בריה דרבא(א) אמר ליה תני מר מידי במחיצה אמר ליה לא *והלכתא גידוד חמשה ומחיצה חמשה מצטרפין בעי רב הושעיא דיורין הבאין בשבת מהו שיאסרו אמר רב (ג) חסדא תא שמע *חצר גדולה שנפרצה לקטנה הגדולה מותרת והקטנה אסורה מפני שהיא כפתחה של גדולה אמר רבה אימר מבעוד יום נפרצה אמר ליה אביי לא תימא מר אימר אלא ודאי מבעוד יום נפרצה דהא מר הוא דאמר *בעי מיניה מרב הונא ובעי מיניה מרב יהודה עירב דרך הפתח ונסתם הפתח עירב דרך חלון ונסתם החלון מהו ואמר לי שבת כיון שהותרה הותרה אתמר כותל שבין שתי חצירות שנפל רב אמר אין מטלטלין בו אלא בד"א ושמואל אמר
זה

רש"י

גידוד חמשה. חלר שקרקעיתה גבוה חמשה טפחים והוסיפו על אותו גובה מחילה ה': מודה רב חסדא בתחתונה. דלגבה הויא מחילה אבל לגבי עליונה לאו מחילה היא שאינה רואה את פני עשרה למחילתה ואי הוה כוליה בגידוד שפיר טפי משום דמשתמשא להדיא עד סוף הגידוד ורואה גובהה יותר על חברתה עשרה ומינכרא מחילתה: תחתונה תרי תערב. כלומר לעלמה תיערב דוריה ולא עם עליונה שהרי מחילה ביניהם אבל עליונה אפילו לעלמה אסורה שהתחתונה אוסרתה שאין כאן מחי"ש ולא חד נמי תערב עם תחתונה שהרי אין כאן פתח דלגבי תחתונה הכל סתום: במגופפת. מחילה עשרה על הגידוד עד עשר אמות אמלעיות שהניחוה כעין פתח ולא הניחו שם המחילה עשרה אלא מחילה חמשה והגידוד חמשה הלכך שתיהן מערבות לעלמן ואין זו אוסרת על זו דלגבי תחתונה כולה סתומה היא ולגבי עליונה [מחילה] ופתחא היא ומיהו כי הדדי לא מלו מערבי משום דלגבי תחתונה הכל סתום: אימא סיפא כו'. ועל כרחך האי פחות מכאן אמחילת חמשה שבעשר האמות קאי דהא בכל ההיקף מחילה עשרה איכא: אי בעי חד תערב. דהא פתח גמור הוא אבל שתיהן: במלואה. שאין ברחבה אלא עשר אמות הלכך אסרה עליונה עליה (ג) ולא מערבה בהדה כדתנן גדולה מותרת וקטנה אסורה: אי הכי תחתונה חד תיערב. עם העליונה: תרי לא תערב. בפני עלמה דעליונה אוסרת אא"כ עירבה עמה: דיורין הבאין בשבת. כגון כותל שבין שתי חלירות שנפל בשבת דהייתו דיורייהו השתא כי הדדי: מהו שיאסרו. זה על זה: וקטנה אסורה. [וס"ד] שנפרלה בשבת: אלא ודאי. על כורחיך הכי תוקמא דהא את אמרת דיורין הבאין בשבת אין אוסרין: דאמרת בעאי מיניה מרב הונא עירב דרך הפתח. שתי חלירות שעירבו יחד על ידי פתח שביניהם: ונסתם. בשבת שנפלה מפולת כנגדו: מהו. לטלטל מזו לזו דרך גובה הכותל ותורין וסדקין מי אמרינן הואיל והותר למקלת שבת הותר לכולה או לא: כותל שבין שתי חלירות. שלא היה פתח ביניהם ולא עירבו בו יחד ונפל: רב אמר אין מטלטלין בו אלא בארבע. רב לית ליה הואיל והותרה הותרה וכהד חלר לא משוין ליה דקי"ל חלר שלא עירבה דברי הכל מטלטלין כלים ששבתו באוירא דהשתא כולה חדא רשותא היא אבל הכא ב' רשויות האסורות זו עם זו היו ונמלאת כל אחת פרולה במלואה למקום האסור לה אע"ג דקי"ל דחלירות רשות אחת הן הכא בשעירבה כל אחת לעלמה עסקינן ורב לטעמיה דאמר *הלכה כר"ש והוא שלא עירבו אבל עירבו שתי רשויות הן:
זה

תוספות

גידוד חמשה ומחילה חמשה אין מלטרפין. בפרק שני דגיטין (דף טו:) פי' בקונטרס כגון *בית עמוק חמשה ויש לו מחילות חמשה אין מלטרפין להיות תוכו רה"י וקשיא לר"ת דהא אמר בפרק בתרא (דף נט:) דבור וחוליתה מלטרפין ובשמעתא נמי אמר דמודה רב חסדא בתחתונה הואיל ורואה פני י' אלא יש לפרש גידוד חמשה גבוה חמשה ונפקא מינה בשתי חלירות זו למעלה מזו ולעליונה כדאמר הכא ול"ע לענין שבת אסיש (ד) *(לפרש כשיש) תל ברה"ר גבוה חמשה ורחב ארבעה ועל גביו עשו מחילה חמשה שהזורק מרה"ר לתוכו חייב ומתוכו לרה"ר פטור: וכי קתני פחות מכאן מערבין אחד ואין מערבין שנים אתחתונה. וא"ת לעיל כדפריך עליונה לא תערב לא חד ולא תרי אמאי לא משני הא דקתני מערבין שנים ואין מערבין אחד אתחתונה ויש לומר משום דמשמע ליה מערבין שנים אתרוייהו:
לא תימא אימר אלא ודאי מבעוד יום נפרלה. קשה דהכא אמר אביי דרבה סבר כשמואל דאמר שבת הואיל והותרה הותרה וא"כ תיקשי דאביי גופיה אמר (שבת דף כב:) כל מילי דמר עביד כחומרי דרב בר מהני תלת דעביד כשמואל מתירין מבגד לבגד כו' ואין לומר דמש"ה לא חשיב (ה) הא דהכא משום דרב הונא ורב יהודה נמי סברי כשמואל דהא בגרירא איכא דסברי כשמואל דהא בפרק המוליא (שבת פא:) משמע דסבר רבי יוחנן כסתם משנה דנזיר חופף ומפספס ומיהו י"ל דהכי פריך בהמוליא ומי מלי ר' יוחנן למימר דבר שאין מתכוין אסור דלא כסתם משנה דנזיר אפילו איכא סתמא אחרינא כדאשכחן בבילה (דף כג:) מאי אולמיה האי סתמא מהאי ואין לרבי יוחנן נמי לפסוק כשום אחת בלא ראייה אי נמי יש לומר הא דעביד כחומרי דרב היינו בעלמא לבד מעירוב ואבל דהלכה כדברי המיקל בהם או שמא כיון דזימנין הך קולא הויא חומרא כגון דנאסר במקלת שבת דמהאי טעמא נאסר לכל השבת לא חשיב ליה מחומרי דרב דלרב לית ליה הואיל והותרה הותרה ולית ליה נמי הואיל ונאסר נאסר: שבת כיון שהותרה הותרה. פירשתי בפרק קמא (דף יז: ד"ה עירוב):
אין מטלטלין בה אלא בארבע. בכלים ששבתו בבית לר"ש:
*)חייב דברי ר"א. בגמ' מוקי לה במקום מחילה הפרולה וכגון שבשני רחשיה לא נשאר כלל משתי מחילות שבלידה שמקום מחילה זו שנפרלה אינו תוך מחילות הנשארות ובלישנא קמא מוקי לה כגון שאבדה להם דרך בלותו מקום ובירדו להם מקום מחילות להיות שלהן ללכת דרך שם בשביל דרכם שאבדו שם ור"א לטעמיה דאית ליה מה שבררו ברור ורבנן סברי דאין להם כח לברור הלכך אף על פי שעוברים שם אינו רה"ר כיון שלא נמסר לרבים ואינו של רבים כדאמרינן בפרק שני (דף כב:) גבי שבילי בית גלגול קאמרת ומתוכה דקאמר ר"א לאו דוקא מתוכה אלא משום דנקטו רבנן מתוכה קאמר איהו נמי מתוכה כדקאמר בגמרא והכי קמהדרי ליה רבנן אי אתה מודה שאם הוליא מתוכה לרה"ר שהוא פטור אבל אסור שאין לרבים כח שם ולכך אינה נעשית רה"ר אפילו נפלו כל המחילות סביב והוי כרמלית הכא נמי מקום מחילה תודה שיהיה כרמלית שאין להם כח בבירתן והא דשבקי רבנן רה"י כדנקט ר"א ונקטי רה"ר משום דר"א דיבר על מקום מחילה שיהא רה"ר וקאמר שאם הוליא מתוך החלר שהיא רה"י למקום מחילה חייב אבל רבנן דמיירי במוליא ומכניס לתוכו ממש ואפילו כשנפלו כל מחילותיה נקטי רה"ר שאלה הנזכר במשנה ולא רלו למינקט שאם הוליא מתוכה לחלר שאלה משום דלא נזכר במשנתנו שהיה חלר אלא אי נמי להכי נקטי רה"ר להוליא שתוכה חלוק הרבה מרה"ר שאם לא היה חלוק הרבה היה מותר להכניס מרה"ר לתוכה אבל במה שפטור המוליא מרה"י לתוכה אין להוכיח שחלוק הרבה דאפילו אין חלוק אלא מעט מרה"ר פטור המוליא מרה"י לתוכה כיון שאין רה"ר ממש: ולאיבעית

רבינו חננאל

רב חסדא גידור ה' טפחים. פי' כמו סלע גבוה ה' טפחים ובנה מחיצה עליה ה' טפחים אין מצטרפין לעשרה דבעינן אי כולו בגידו' אי כולו במחיצה. מיתיבי ב' חצרות זו למעלה מזו כו' הנה גידור ה' ומחיצה ה' מצטרפו. ופריק רבה מודה רב חסדא בתחתונ' הואיל ורואה פני עשרה כלומר הואיל ויש למעל' ממנה עשרה טפחים ואקשינן אי הכי תחתונה תיערב לעצמה דהא סלקו ממנה מחיצות אבל העליונה לא תיערב אפילו לעצמה דהא לית ליה מחיצתא והנה התחתונה אוסרת עליה. וזהו פי' לא תיערב לא אחד ולא שנים כלומר לא תיערב לא לעצמה ולא עם התחתונ' ופריק רבא בר עולא כגון שהיתה העליונה מגופפת פי' סתומה והולכת עד עשר אמות לפיכך העליונה מערבה לעצמה והתחתונה לעצמה. אי הכי שהעליונה מגופפת עד עשר אמות אימא סיפא פחות מיכן מערבין אחד ואין מערבין שנים. אמאי איבעיא העליונה תיערב חד דהא ליכא ביניהן מחיצה עשרה טפחים ואיבעיא תיערב שנים כלומר תערב לעצמה דהא מגופפת עשרה ודחי רבה כגון שנפרצה תחתונה במלואה לעליונה אי הכי תחתונה תיערב עם העליונה דהא אית לה מחיצתא. והנה רואה פני עשרה ונעשית עכשיו העליונה והתחתונה כאחד. אבל עליונה לא חד תערב ולא תרי תיערב דהא נפרצה עליה התחתונה *) חד נמי לא תיערב דהא לה מחיצה ופריק אין הכי נמי כו' ואסיקנא הלכתא גידור ה' ומחיצתא ה' מצטרפין. בעי רב הושעיא דיורין שבאו בשבת מהו שיאסרו. ופשטנא מהא דתנן חצר גדול כו' ואוקימנא בשנפרצה מבע"י. אבל נפרצה בשבת מותרת אפילו הקטנה. דאיבעיא לן עירוב דרך חלון ונסתם החלון מהו לטלטל מזה לזה דרך פתח וביוצא בו וכן מי שעירב מחצר לחצר דרך הפתח ונסתם הפתח בשבת מה לטלטל מחצר זו לחצר זו דרך חלון אחר שנסתם הפתח איפשטא שבת שהותרה למקצתה הותרה כולה ש"מ דיורין הבאין בשבת אין אוסרין ולא מתירין. יתמר כותל שבין שתי חצרות שנפל רב אמר אין מטלטלין באותה חצר אלא בד' אמות כו'. והא

*) משמע דרבינו גרס דעליונה לא חד תערב ולא תרי תערב ותמוה דא"כ היכי תחתונה יכולה לערב עם העליונה וצ"ע.

גיטין טו: [נ"ל רבא] [גיטין טו:] [לעיל ג:] לעיל יז. שייך לדף כד ע"א במתניתין [לעיל פא.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' אשכחיה רבינא לרב אחא בריה דרבא (אמר ליה וכו' לא) תא"מ ונ"ב ס"א אמר ליה אמר אמימר

(ב) שם מה שיאסרו אמר רב חינגא ... מידי בגידוד חמשה ובמחילה חמשה אמר ליה לא: (ג) רש"י ד"ה במלואה וכו' עליונה עלה אי לא ערבה: (ד) תוס' ד"ה גידוד וכו' לענין ... על כנ"ל ותיבת לפרש כשיש נמחק: (ה) ד"ה לא תימא וכו' לא חשיב להא דהכא וכו' בפרק המוליא ... משמע וכו' פריך בהמוליא יין ומי:

גליון הש"ס גמ' גידוד חמשה ומחילה חמשה אין מלטרפין. עי' לעיל דף עז ע"א תוס' ד"ה כותל:

*זה מטלטל עד עיקר מחיצה וזה מטלטל עד עיקר מחיצה והא דרב *לאו בפירוש אתמר אלא מכללא אתמר דרב ושמואל הוו יתבי בההוא חצר נפל גודא דביני ביני אמר להו שמואל שקולו גלימא נגידו בה אהדרינהו רב לאפיה אמר להו שמואל אי קפיד *אבא שקולו *(הימניה) וקטרו בה *ולשמואל למה לי הא הא אמר °זה מטלטל עד עיקר מחיצה וזה מטלטל עד עיקר מחיצה שמואל עביד לצניעותא בעלמא ורב אי סבירא ליה דאסיר לימא ליה *אתריה דשמואל הוה אי הכי מאי טעמא אהדרינהו לאפיה דלא נימרו כשמואל סבירא ליה(*והדר ביה משמעתיה):

מתני' חצר שנפרצה לרשות הרבים המכניס מתוכה לרה"י או מרה"י לתוכה חייב דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים מתוכה לרשות הרבים או מרשות הרבים לתוכה בפטור מפני שהיא ככרמלית: **גמ'** ורבי אליעזר משום דנפרצה לרשות הרבים הויא לה רשות הרבים אין רבי אליעזר לטעמיה דתניא *רבי יהודה אומר משום רבי אליעזר רבים שבררו דרך לעצמן מה שבררו ברור איני והאמר *רב גידל אמר רב והוא שאבדה להן דרך באותו שדה וכי תימא הכא נמי כגון שאבדה לה דרך באותה חצר והאמר רבי חנינא עד מקום מחיצה מחלוקת אימא על מקום מחיצה מחלוקת ואיבעית אימא בצידי רשות הרבים קמיפלגי *דרבי אליעזר סבר צידי רשות הרבים כרשות הרבים דמו ורבנן סברי צידי רשות הרבים לאו כרשות הרבים דמו וליפלוג בצידי רשות הרבים (א) בעלמא אי איפליגו בצידי רשות הרבים בעלמא הוה אמרינן כי פליגי רבנן עליה דרבי אליעזר הני מילי היכא דאיכא חיפופי אבל היכא דליכא חיפופי אימא מודו ליה קא משמע לן והא מתוכה קאמר איידי דאמור רבנן מתוכה אמר איהו נמי מתוכה ורבנן אמר רבי אליעזר צידי רשות הרבים ומהדרו ליה אינהו מתוכה הכי קאמרי ליה רבנן לרבי אליעזר מי לא קא מודית לן היכא דטילטל מתוכה לרשות הרבים ומרשות הרבים לתוכה דפטור מפני שהיא כרמלית צידי נמי לא שנא ורבי אליעזר התם לא קא דרסי לה רבים הכא קא דרסי לה רבים:

מתני' *חצר שנפרצה *)לרה"ר משתי רוחותיה וכן בית שנפרץ משתי רוחותיו וכן מבוי שנטלו קורותיו או לחייו מותרים באותו שבת ואסורים לעתיד לבא דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר אם מותרין לאותו שבת מותרין לעתיד לבא ואם אסורין לעתיד לבא אסורין לאותו שבת: **גמ'** במאי עסקינן אילימא בעשר מאי שנא מרוח אחת דאמר פיתחא הוא משתי רוחות נמי פיתחא הוא אלא ביתר מעשר א"ה אפילו מרוח אחת נמי אמר רב לעולם בעשר וכגון

*) ירושל' ורי"ף לא גרסו לרה"ר

רש"י

זה מטלטל עד עיקר מחיצה · כדמתרגמינן הואיל והותרה הותרה ובכלי הבית קאמר שמואל דאי בששבתו בחצר אפילו מחצר לחצר נמי דהא שמואל הוא דאמר *הלכה כר"ש ואפי' עירבה כל אחת לעצמה לא גזר משום מאני דבתים ואע"ג דהשתא הוו להו חצר אחת כשנפל לא אסרי להו בתים דהא שרי לאפוקי מבתים לחצר הואיל והותר למקצת שבת: שקולו גלימא נגידו · קחו טלית ופרסו אותה שם להיות מחיצה: אהדרינהו רב לאפיה · דקסבר אסור לטלטל הסדין שבתוכה: שקולי המייניה וקטרו בה· קחו אבנטו וקשרו בו את הטלית למחיצה: **מתני'** חצר שנפרצה לרה"ר · במלואה או יותר מעשר: חייב · דרה"ר הוא ובגמרא קא בעי לה: פטור · אבל מותר לכתחלה לא אפי' תוך ארבע אמות דלאו רה"ר היא אלא כרמלית היא והוא הדין נמי מתוכה לרה"י: **גמ'** שבררו דרך לעצמן · בשדה אחת: מה שבררו ברור · ואינו רשאי לגודרה אלמא קנו לה: שאבדה להן דרך באותו שדה: שהיה להן דרך בו ואינו יודע אי בצפונו אי בדרומו וביררו להן אחת מן הרוחות: וכי תימא הכא נמי כשאבדה להן הדרך באותה חצר · שאין מקום המחיצה ניכר ובני רה"ר מרחיבין רה"ר לתוכה במקצת ואמרו שעד כאן היה רשותן וכי אמר ר"א רה"ר היא באותו מקום מחיצה קאמר שאנו עוררין עליו: והאמר רבי חנינא עד מקום מחיצות מחלוקת · דמשמע כל החצר כולה עד מקום המחיצה היו חכמים עושין אותה כרמלית אבל במקום מחיצה מודו מכלל דר"א משוי ליה לכוליה (ב) רה"ר: ואיבעית אימא · לעולם בשמקומות מחיצות ניכרות ואפילו הכי משוי ליה ר"א למקום מחיצה רה"ר דקא סבר צידי רה"ר כרה"ר דמו: הני מילי היכא דאיכא חיפופי · שתם צידי רה"ר איכא חיפופי נועצין יתידות אבנים גדולות סמוך לכותל שלא יזיקוהו קרונות וההוא אויר שביניהם לכותל קרי צידי רשות הרבים ובההוא הוה אמינא הוא דפליגי רבנן ואמרו לאו רשות הרבים הוא ואסור לטלטל מתוכו לרשות הרבים משום דאיכא הפסק ולא עיילי בהא רבים לה דיא אבל הכא אימא מודו ליה: והא מתוכה · לרשות היחיד קאמר ר"א חייב אלמא כולה חצר רה"ר משוי ליה: איידי דאמרי רבנן מתוכה כו' · ואכן פרכינן לרבנן אמאי נקטי מתוכה הא רבי אליעזר בתוכה מודה דכרמלית היא דמקום מחיצה הוא דקא משוי רה"ר: **מתני'** חצר שנפרצה · בשבת לרשות הרבים: מותרין לאותה שבת · הואיל והותר למקצתה: שניטלה קורתו או (*לחייו) גרסינן: לעתיד לבא · לשבת הבאה: אם מותרין כו' · בגמרא מפרש דרבי יוסי מחמיר והכי קאמר כשם שאסורין לעתיד לבא כך אסורין היום: **גמ'** במאי עסקינן · דאצטריך ליה למנקט משתי רוחותיו: אילימא בעשר · ומשום הכי מרוח אחת לא דאמרינן פתחא הוא: משתי רוחותיו (ג) נימא נמי פתחא הוא · דקא סלקא דעתיה משתי רוחות זו כנגד זו קאמר כגון מזרח ומערב: כגון

תוספות

ואיבעית אימא בצידי רה"ר פליגי · ולא מיירי באבדה להם דרך: **וליפלגו** בצידי רה"ר דעלמא · ואם תאמר דילמא דוקא הכא פליגי משום דמקום מחיצה שלו ואור"י דסתם צידי רשות הרבים הם שלו שרגיל אדם להיות כונס תוך שלו ובונה: **אבל** היכא דליכא חיפופי מודו ליה קא משמע לן · משמע דר"א איירי בדאיכא חיפופי והקשה ריב"א דבפרק קמא דשבת (דף ו·) אמרינן מתקיף לה רב אחא בריה דרב איקא אימר דשמעת ליה לר"א היכא דליכא חיפופי היכא דאיכא חיפופי מי שמעת ליה וי"ל דסוגיא דהכא כרב פפא דהתם:

מאי שנא מרוח אחת דאמר פתחא הוא · ואם תאמר מרוח אחת אע"ג דפרוץ מרובה אמרינן בפ"ק (דף י:) דניתרת בפס ד' או בשני משהויין לכאן ולכאן אבל בשתי רוחות לא משתרי בהכי דג' מחיצות דאורייתא [*כמו סתם מבוי דהוי בלחי וקורה] וי"ל דהכא פריך לר' יהודה דאית ליה לקמן (נה·) שתי מחיצו' דאורייתא ועוד אור"י דסתם חצר אין לה אלא ג' מחיצות וברביעית פס ד' או ב' משהויין ואיירי (ד) שנפרצו ב' רוחות מאותן ג' מחיצות ואף על גב דהשתא כשנפרצה הוי מפולש ואמרינן בפ"ק (דף יא.) דבעי לכל הפתוח צורת הפתח היינו דוקא כשנפרצה רה"ר או לבקעה אבל הכא איירי כשנפרצה למבוי או לחצר אחרת דהא לא קתני שנפרצה לרה"ר:

*__מאי__ שנא מרוח אחת דאמרי' פי תקרה כו' · השתא לא קאמר פתחא הוא דאפילו נפרץ במילואו או ביותר מעשר רוצה להתיר בבית מטעם פי תקרה:

*__בשתי__ רוחות נמי נימא פי תקרה יורד וסותם · רש"י מפרש דרב ושמואל דפליגי בפי תקרה היינו דווקא באכסדרה °בבקעה שאין לה כלל מחיצות אבל ביש לה אפי' מחיצה אחת מודה שמואל דבשלש מחיצות אמרינן פי תקרה יורד וסותם ואתי שפיר הא דנקט אכסדרה בבקעה לפי שבבקעה דווקא פליגי שאין שם מחיצה וגרס בתר הכי כי לית ליה בד' אבל בג' אית ליה ולפי זה פירוש כל הסוגיא ואין נראה דאפילו לרב בשתי מחיצות זו כנגד זו לא אמר פי תקרה יורד וסותם דהוי מפולש כדאמר בפרק קמא דסוכה (דף יח:) לכך נראה לר"י דסתם אכסדרה יש לה ג' מחיצות כדאמר בלא יחפור (ב"ב דף כה:) העולם לאכסדרה הוא דומה דרום לפונית אינה מסובבת ולית ליה לשמואל פי תקרה יורד וסותם אלא אם כן יש שם ארבע מחיצות ומיהו לרב אפי' פרוץ משתי רוחות

עין משפט נר מצוה

כ א מיי' פ"ג מהלכות עירובין הלכה כה סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שעד סעיף ג:

כא ב טור ש"ע שם וסי' שסא סעיף ב:

[עמ"ש לעיל דף עח. על סגליון]

ג"י רש"ל והיכי עביד שמואל הכי והא

רבינו חננאל

והא דרב לא אתמר בפירוש אלא מכללא דרב ושמואל הוו יתבי בחצר נפל גודא דביני ביני אמר שמואל אייתו גלימא נגידו ביה משום צניעותא דשרי לטלטולי בכולה עד מקום גודא אהדרינהו רב לאפיה דלא לימרו הדר ביה רב משמעתיה דהוה אסר ולא אמר להו ולא מידי דאתר דשמואל הוה. ואמר שמואל אי קפיד אבא שקילו הימייניה וקטרו ביה האי גלימא: מתני' חצר שנפרצה לרה"ר המכנים לתוכה לרה"ר כו'. ואקשינן וכי [ס"ל] לר' אליעזר משום דנפרצה לרה"ר הויא לה רה"ר ופרקינן אין ר' אליעזר לטעמיה דכיון שעוברין ושבין רבים בתוכה הויא כרה"ר. דתניא ר' יהודה אמר משום ר' אליעזר רבים שבירדו דרך לעצמן מה שבירדו בירדו. ואוקמה כשאבדה להן דרך באותה חצר. ועל מקום מחיצה מחלוקת איבעית אימא בצידי רה"ר פליגי ר' אליעזר סבר צידי רה"ר כרה"ר דמו. והאי חצר כיון שנפרצה לרה"ר ורבים דרסו לה כצידי רה"ר הוא ורבנן אמרי (לה) [לאו כר"ה דמי] ואמאי לא פליגי בצידי רשות דעלמא. (לא) [דלא] תימא כי פליגי רבנן עליה דר' אליעזר דאמרי ליה לאו כרשות [הרבים] דמי אלא היכא דאיכא גיפופי פי' גיפופי שנראין כפסין וככתלים קטנים שעושין שלא (יתחברו) [יתחככו] בכתלים. אבל היכא דליכא גיפופי לא קא משמע לן חצר זו שנפרצה דלית ליה גיפופי. ואקשינן והא מתוכה לרה"ר קתני מכלל דאית ליה גיפופי דאי לית ליה גיפופי מאין לה תוך. ופרקינן לעולם לית ליה גיפופי ולית ליה תוך ואיידי דאמור רבנן מתוכה א' נמי מתוכה. ואקשינן והיכי מהדרי ליה רבנן מתוכה והוא לא אמר מתוכה. ופרקינן הכי קאמרו ליה רבנן מי לא מודי דהיכא דטילטל מתוכה לרה"ר דפטור מפני שהיא ככרמלית צידי רה"ר לא שנא.

ור' אליעזר התם בחצר *) דדרסי לה רבים הכא בצידי רה"ר דאית ליה גיפופי לא דרסי לה רבים: מתני' חצר שנפרצה מב' רוחותיה וכן בית כו' ואוקמה רב שנפרצה מב' רוחותיה בי' אמות בקרן זוית ומפני

מסורת הש"ס

לעיל נא·

[ברכות ס. וש"נ]

[נ"ל המייני']

[חולין נג:]

רש"ל ל"ג

[ב"ב ק.]

[שם]

שבת ו. כתובות לא:

לעיל יז.

[נ"ל לחיו ופי' תוס' לעיל יז. ד"ה קורותיו]

הגהות הב"ח

(א) גמ' וליפלוג בצידי רה"ר דעלמא וכו' דעלמא סוס אמינא: (ב) רש"י ד"ה והאמר וכו' לכוליה חצר רה"ר הס"ד: (ג) ד"ה משתי רוחותיו נמי נימא פתחא: (ד) תוס' ד"ה מאי שנא וכו' ואיירי נמי שנפרצו:

גליון הש"ס גמ' זה מטלטל עד עיקר מחיצה. עי' לעיל דף עט ע"ב: תוס' ד"ה בשתי רוחות וכו' בבקעה שאין לה כלל. עי' לעיל דף פו ע"ב תוס' ד"ה גזוזטרא:

*) לשון רבינו תמוה לכאורה וצ"ל דצ"ל התם בחצר לא דרסי לה רבים הכא בצידי ר"ה אע"ג דאית ליה גיפופי מ"מ דרסי לה רבים.

כב א ב מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה לה סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' שסא סעיף ב :

[וע' תוס' כ"ב יא: ד"ה הכא אפשר]

אוכגון שנפרצה בקרן זוית *דפיתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי : וכן בית שנפרץ משתי רוחותיו : מאי שנא מרוח אחת דאמרינן פי תקרה יורד וסותם משתי רוחות נמי לימא פי תקרה יורד וסותם אמרי דבי רב משמיה דרב בכגון שנפרץ בקרן זוית וקירויו באלכסון דליכא למימר פי תקרה יורד וסותם ושמואל אמר אפילו ביתר מעשר אי הכי מרוח אחת נמי משום בית ובית גופיה תקשי מאי שנא מרוח אחת דאמרי' פי תקרה יורד וסותם מב' רוחות נמי נימא פי תקרה יורד וסותם ותו מי אית ליה לשמואל פי תקרה יורד וסותם והא אתמר *אכסדרה בבקעה רב אמר מותר לטלטל בכולה ושמואל אמר אין מטלטלין בה אלא בד' אמות הא לא קשיא כי לית ליה בד' אבל בשלש אית ליה מ"מ קשיא כדאמרי בי רב משמיה דרב כגון שנפרץ בקרן זוית וקירויו באלכסון הכא נמי כגון שנפרץ בקרן זוית וקירויו בארבע שמואל לא אמר כרב אלכסון לא קתני ורב לא אמר כשמואל אם כן הויא ליה אכסדרה ורב לטעמיה דאמר אכסדרה מותר לטלטל בכולה *דאיתמר אכסדרה בבקעה רב אמר מותר לטלטל בכולה ושמואל אמר אין מטלטלין בה אלא בארבע אמות רב אמר מותר לטלטל בכולה אמרינן פי תקרה יורד וסותם ושמואל אמר אין מטלטלין בה אלא בארבע אמות לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם בעשר כולי עלמא לא פליגי כי פליגי ביתר מעשר ואיכא דאמרי ביתר כולי עלמא לא פליגי כי פליגי בעשר והא *דאמר רב יהודה קורה

כגון שנפרצה · בה פרצה אחת שתופסת בשתי רוחותיה דהיינו בקרן זוית : דפיתחא בקרן זוית לא עבדי · דלאו אורחיה הוא : משתי רוחות נמי וכו' · אכתי סלקא דעתיה שתי רוחות ממש : אמרי בי רב · הא נמי בקרן זוית אע"ג דבעשר אוקימנא לא אמרינן פתחא הוא דפתחא בקרן זוית לא עבידי ומשום פי תקרה נמי לא כגון שקירויו באלכסון בשפוע כגון גגין שלנו דליכא פה דהייטו כעין ארזלא דאמרינן בעושין פסין (לעיל דף כה:) : ושמואל אמר מתניתין אפילו ביתר מעשר · ולא מיתנא ליה אלא בשתי רוחות כדמפרש ואזיל ואחצר קא מהדר שמואל : משום בית · דלא אפשר ברוח אחת משום פי תקרה יורד וסותם : ותו מי אית ליה לשמואל פי תקרה יורד וסותם · דמוקמינן לה מתני' ביותר מעשר וקאמר דבית לא מתסר והאמר שמואל בריש פרקין באכסדרה בבקעה דאין מטלטלין בה אלא בארבע אמות : כי לית ליה בארבע · במקום שצריך לעשות ארבע מחיצות בסתימת פי תקרה יורד וסותם כגון אכסדרה : אבל בשלש · דאי היתה בה מחיצה כהלכתה ופי תקרה לשלש מחיצות מכשיר : מ"מ קשיא · שתי רוחות אמאי לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם ושמואל לא מצי מוקי בקירוי אלכסון דא"כ ברוח אחת נמי תתסר הואיל דיותר מעשר: (א) כדאמרי בי רב. דהאי שתי רוחות קרן זוית קאמר : וקירויו · נמי אף ע"ג דלא איירי ביה מתניתין מבעי ליה לאוקומי שאינו כשאר תקרות אלא משופע לדידי נמי האי שתי רוחות חדא קרן זוית הוא וכגון שנפרץ זה הכותל מן הקירוי על פני כל הפרצה סמוך לה במזרח ובצפון חמש אמות לכאן ברוחב ד' (ב) אמות וחמש אמות ועוד לכאן ברוחב ארבע נמצאו כאן ארבע פיות שצריך לסתום פי תקרה בחמש אמות למזרח וחמש ועוד לצפון הרי שתי סתימות ועכשיו נמצאו סתימות הללו נמשכות לפנים בחלל הבית מרוחקות ממקום המחילה ד' לכאן וד' לכאן וצריך לסתום פי תקרה ארבע בשפת מקלוע פרצת הקירוי המזרחי בדרומה משפת המזרחי ולכותל וכן ארבע בשפת מקלוע פרצת הצפונית לשון קצר שנפרץ (ג) בקרן זוית וקירויו נפרץ בארבע ברוחב לפנים למזרח וכן לצפון ואורך פרצת הקירוי חמש אמות לכאן וחמש אמות ועוד לכאן כמדת פרצת הכותל שיש כאן ארבע פיות תקרה אחת למזרח חמש אמות ארכה ואחת אורך ארבע סמוך לה בדרום ועוד אחת לנגד פרצת כותל הצפוני חמש אמות ארכה ואחת סמוך לה ארכה (ארבע) במקלוע *מזרחית ובארבע לית לשמואל פי תקרה יורד וסותם :

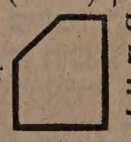

ה"ג שמואל לא אמר כרב אלכסון לא קתני · להכי לא אוקמא שמואל בעשר ובקירוי שלם כרב דבית קתני סתמא וכל הבתים קירוין חלקין ולא באלכסון הלכך כהי נמי דפתחא לא הוי בקרן זוית נסתמה פי תקרה בשתי רוחות אבל פרצת הקירוי איכא למימר דקתני בית שנפרץ בית וקירויו עמו קאמר ובשתי רוחות כגון קרן זוית אצטריכא ליה דאי ברוח אחת אפילו נפחת הקירוי בד' רוחב כנגד כל הפרצה דהיינו אורך יותר מעשר אין כאן אלא שלש פי תקרה אחת ארוך ושנים קצרים ובשלש אית ליה יורד וסותם : ורב לא אמר כשמואל · דא"כ דנפרץ הקירוי עמהן ויש כאן ארבע פיות אפילו הכי איכא למימר בכולהו יורד וסותם דהכי סבירא ליה באכסדרה בבקעה : בעשר כולי עלמא לא פליגי · דבלאו סתימת פי תקרה נמי פתחים הם :

*קורה ארבעה מתיר בחורבה · חורבה הפרוצה ברשות הרבים ונאסרה בטלטול ויש בה קורה ראשיה נתונים על שני יתידות מותר לטלטל תחתיה דארבע פיותיה יורדין וסותמין ב' בגלה וב' בראשיה : שיש

רוחות אית ליה פי תקרה ובלבד שלא יהא מפולש ומשום הכי נקט בבקעה דבחצר שתים אכסדרה יש לה ג' מחיצות דסתמא מוסכת בכל החצר באורך או ברוחב אלא שהיא עד אמצע החצר ופרוצה לפנים במילואו להכי נקט בבקעה דאפילו אין לה אלא שתי מחיצות ופרוצה משני צדדין אית ליה לרב פי תקרה ובסמוך גרס כי לית ליה בשלש אבל בארבע אית ליה וכן גרסי רבינו חננאל ורבינו תם *והכי פי' בשלש שיש שלש מחיצות והרביעית פרוצה במלואה אבל בארבע שיש ברביעית לחי או פס דאיכא שם מחיצה אע"פ שפרוצה מרובה או שפרוצה יותר מעשר אמרי' פי תקרה ופריך מ"מ קשיא דנימא פי תקרה אפי' בשתי רוחות כיון דאין פרוצים במילואן ויש בכל רוח שם מחיצה דבין לרב ובין לשמואל אין חילוק בין מרוח אחת לשתים ואי נפרץ במילואו אפילו מרוח אחת לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם ומשני שנפרץ בקרן זוית וקירויו בארבע שנפרץ ונפל גם מן הקרוי עד שמופלג מן הכותל ארבע מכל רוח ורוח דאף ע"פ דיש כאן ד' מחיצות שלא נפרץ במילואו לא חשיבי הנך מחיצות לסייע לקירויו ולימא פי תקרה כיון דמופלג מהן ארבע וה"ה דאפילו ברוח אחת בכי האי גוונא לא אמרי' יורד וסותם ולא נקט קרן זוית אלא משום דאורחא דמילתא דכשנפרץ שם רגיל להיות טפל מן הקירוי עמו אי נמי דוקא בקרן זוית משום דאיכא תרתי לריעותא דטעמא דפי תקרה משום דדמי לפתח כדמפליג בסמוך בין עשר ליתר מעשר ובקרן זוית לא דמי לפתח משום דפתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי וא"ת מאי פריך משתי רוחות נמי נימא פי תקרה טוקי שתי רוחות דמתניתין שנפרץ זה כנגד זה דהוי מפולש ולא אמרינן פי תקרה וי"ל דניחא ליה לאוקומא בכל ענין ועוד דומיא דחצר דלא הוי מפולש דהא וכן בית קתני :

וקירויו באלכסון · פי' בקונטרס בשיפוע כעין גגין שלנו דליכא פה היינו כי ארזילא כדאמרי' בעושין פסין (לעיל כה:)

ותימה דהוה ליה למינקט כי ארזילא כדנקט התם ואור"י דמיירי שנפרץ הקירוי באלכסון עם המחילות בקרן זוית* וכי האי גוונא לא אמרינן פי תקרה :

ושמואל אמר אפי' ביתר מעשר. ואיירי בין בעשר בין ביותר מעשר ונקט שתי רוחות משום בית דמרוח אחת מהני פי תקרה אפילו ביתר מעשר כיון דאיכא שם ארבע מחיצות ולא מצי למימר דנקט שתי רוחות משום דאיירי נמי בעשר דלא הוה ליה משום הכי למינקט שתי רוחות כי אם נפרצה שתים דהוי מרוח אחת והוי משמע כשתים פרצה שהיא יתר מי' ולא רצה רב להעמיד אף ביתר מעשר ומשום בית כמו שמואל דקסבר רב דאי הוה מיירי ביתר מעשר לא לתני שתי רוחות כלל אלא הוה ליה למיתני דווקא ביתר מעשר מרוח אחת ולא הוה ליה למנקט שתי רוחות משום בית אי נמי סבר רב דביתר מי' לא יתיר רבי יהודה אף לאותה שבת כמו שמיקל בעשר בקרן זוית אע"פ שזו וזו נחשב לו כפרצה ולא פתח :

וקירוין בארבע · רש"י פירש שנפרץ הכותל חמש מכאן וחמש לכאן ולא דק דאם כן לא הויא פרצה יתר מעשר אלא אלכסון של חמש על חמש דהייטו שבע אמות ולא חש לדקדק בזה :

שמואל לא אמר כרב דלא קתני אלכסון · אע"ג דלא קתני נמי שנפרץ הקירוי ברחב ארבע מ"מ חשיב כמאן דתני ליה בהדיא כיון דקתני שנפרצה משתי רוחות שאז רגיל הקירוי ליפול אבל אין דרכו לפרוץ באלכסון :

רב לא אמר כשמואל דא"כ הוי ליה אכסדרה · כלומר אפי' נפרצה רביעית ושלישית במילואו אמר פי תקרה כמו באכסדרה :

בעשר כולי עלמא לא פליגי · פירש בקונטרס דבלאו סתימת פי תקרה נמי פתחים הם וקשה לפירושו דלאיכא דאמרי דמוקי פלוגתייהו בעשר ולית ליה לשמואל פי תקרה ולא אמרינן פתחא הוא אלא נראה דמכח פי תקרה חשבינן ליה פתח ללישנא קמא כי אע"פ שהוא במילואו דפי תקרה הוי מעט פתח כדפרישית לעיל : ושמואל

רבינו חננאל

ומפני מה אין אומרין פתחא הוא ולשתרי משום דפתחא בקרן זוית(שני) [בשני]כתלים זהו מב' רוחותיה ואע"פ שאין שם פילוש אסורה וכן בית שנפרץ מב' רוחותיו ואקשינן מאי שנא מרוח אחת דאמרינן פי תקרה יורד וסותם מב' רוחותיו נמי נימא הכי ואמרינן מתניתין כגון שנפרץ בקרן זוית דכל קרן זוית הוה ליה קירויו באלכסון וכי האי גוונא לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם . ושמואל אמר מתניתין בשנפרצה החצר ביתר מעשר ובדין הוא דאפילו מרוח אחת אסורה אלא משום דבעי למיתנא נפרץ בית מב' רוחותיה תנא נמי בפריצות חצר מב' רוחותיה ואקשינן (וכי) [ובית] גופיה למה ליה למיתנא מב' רוחותיו דמרוח א' אפילו יתר מי' אמרינן פי תקרה יורד וסותם . לפיכךמותיב מב' רוחות נמי נימא פי תקרה יורד וסותם . ועוד לשמואל לית ליה פי תקרה יורד וסותם . דאתמר אכסדרה בבקעה רב אמר מותר לטלטל בכולה פי תקרה יורד וסותם . ושמואל אמר אין מטלטלין בה אלא בד' אמות ככרמלית דלא אמרינן פי תקרה יורד וסותם והויא לה רה"י ופרקינן לא קשיא כי לית ליה לשמואל פי תקרה יורד וסותם היכא דאיכא ג' מחיצות והרביעית כולה פתוחה אבל היכא דאיכא ד' מחיצות ונפרץ מקצת מאחת מהן כגון מחיצות בית זה ונשארה מן המחיצה הרביעית אית ליה פי תקרה יורד וסותם. מכל מקום קשיא . כלומר אי אית ליה לשמואל פי תקרה יורד וסותם מרוח אחת הוא הדין מב' רוחות ופרקינן כגון שנפרץ האי בית בקרן זוית וקירויו רחוק ממנו ד' טפחים דהוא מקום פתוח לדברי הכל . ואפילו לרשב"ג דאית ליה פחות מד' כלבוד אבל ד' דברי הכל לא ומשום הכי לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם . מרוח אחת אמרינן פתח הוא *) מב' רוחות הוה ליה בקרן זוית כדאמרן ובג' מחיצות לא אמר שמואל פי תקרה יורד וסותם אלא במחיצה רביעית בלבד ואם **) תאמר פתח הוא פתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי משום הכי תני ב' רוחות . שמואל לא תני כרב דלא קתני מתני' באלכסון . רב לא אמר כשמואל דאם פרצה זו הויא לה יתר מעשר הויא לה אכסדרה (כפי) [ופי] תקרה יורד וסותם ומותר לטלטל בכולה . והוא הדין לבית ***)אמות בפרצה י' כולי עלמא לא פליגי דפתחא הוא ושרי כי פליגי ביתר מי' (היכא דאמרי) [ואיכא דאמרי ביותר מי'] כולי עלמא לא פליגי דאסור כי פליגי בי' ורב לטעמיה ושמואל לטעמיה אלא הא דאמר רב יהודה

[לעיל ו.]

[לעיל כה. וש"נ]

לעיל כה.

לעיל פו

שייך לדף נב

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כדאמרי הד"א עם ד"ה וקירוי נמי וכו' קרן זוית הוא שנפרץ זה הכותל ועל פני כל הפרצה נפרץ הקירוי סמוך לה במזרח כצ"ל ותיבת וכגון ותיבת מן הקירוי נמחק : (ב) בא"ד ברוחב ארבע וחמש אמות כצ"ל ותיבת אמות נמחק (ג) בא"ד בקרן זוית וקירוי גם הוא נפרץ בארבע וכו' כמדת פרצת הכותל נמצא שיש כאן וכו' לית ליה לשמואל :

*) אולי צ"ל דע"י הפי תקרה נעשה כפתח וכמ"ש התוס' א"נ דווקא בקרן זווית . **) נראה דצ"ל דאם הפרצה אינו אלא י' אמות וכמ"ש התוס' בד"ה ושמואל דאיירי בין בעשר בין ביותר מעשר ודו"ק . ***) נראה שצ"ל וה"ס לבית שנפרץ ביותר מי' אמות .

רב נסים גאון אלא כדאמרי בי רב משמיה דרב . איתא בסוף פרק ראשון דסנהדרין (דף יז) אמרי בי רב הונא :

קורה ד' מתיר בחורבה ורב נחמן אמר רבה בר אבוה קורה ד' מתיר במים מני להך לישנא דאמרת בעשר לא פליגי בעשר ודברי הכל להך לישנא דאמרת בעשר פליגי כרב לימא אביי ורבא בפלוגתא דרב ושמואל קמיפלגי *דאיתמר סיכך על גבי אכסדרה שיש לה פצימין כשירה אין לה פצימין אביי אמר כשירה ורבא אמר פסולה אביי אמר כשירה אמר פי תקרה יורד וסותם ורבא אמר פסולה לא אמר פי תקרה יורד וסותם לימא אביי כרב ורבא כשמואל אליבא דשמואל כולי עלמא לא פליגי כי פליגי אליבא דרב אביי כרב ורבא עד כאן לא קאמר רב התם אלא דהני מחיצות לאכסדרה עבידי אבל הכא דהני מחיצות לאו לסוכה עבידי לא: רבי יוסי אומר אם מותרין: איבעיא להו רבי יוסי לאסור או להתיר אמר רב ששת ׳לאסור וכן אמר רבי יוחנן לאסור תניא נמי הכי אמר רבי יוסי כשם שאסורין לעתיד לבא כך אסורין לאותו שבת איתמר רב חייא (א) בר יוסף אמר ׳הלכה כרבי יוסי ושמואל אמר הלכה כרבי יהודה ומי אמר שמואל הכי והתנן *א"ר יהודה בד"א בעירובי תחומין אבל בעירובי הצירות מערבין בין לדעת בין שלא לדעת לפי שזכין לאדם שלא בפניו ואין חבין שלא בפניו *ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יהודה ולא עוד אלא כל מקום ששנה רבי יהודה בעירובין הלכה כמותו וא"ל רב חנא בגדתאה לרב יהודה אמר שמואל אפילו במבוי שניטל קורתו או לחייו וא"ל בעירובין אמרתי לך ולא במחיצות אמר רב ענן לדידי מיפרשא לי מיניה דשמואל כאן שנפרצה לכרמלית כאן שנפרצה לרשות הרבים: **מתני'** הבונה עלייה על גבי שני בתים וכן גשרים המפולשים מטלטלין תחתיהן בשבת דברי רבי יהודה וחכמים אוסרין ועוד א"ר יהודה מערבין למבוי המפולש וחכמים ׳אוסרין: **גמ'** אמר רבה לא תימא היינו טעמא דרבי יהודה משום דקא סבר ב' מחיצות דאורייתא אלא משום דקסבר פי תקרה יורד וסותם °איתיביה אביי *יתר על כן א"ר יהודה מי שיש לו שני בתים משני צידי רה"ר עושה לחי מכאן ולחי מכאן או קורה מכאן וקורה מכאן ונושא ונותן באמצע אמרו לו אין מערבין רה"ר בכך °א"ל מההיא אין מהא ליכא למשמע מינה אמר רב אשי מתניתין נמי דיקא מדקתני ועוד א"ר יהודה מערבין במבוי המפולש וחכמים אוסרין אי אמרת בשלמא משום דקא סבר פי תקרה יורד וסותם היינו דקתני ועוד אלא אי אמרת משום דקא סבר שתי מחיצות דאורייתא מאי ועוד שמע מינה:

הדרן עלך כל גגות

המוצא *תפילין ׳מכניסן זוג זוג ר"ג אומר שנים שנים בד"א בישנות אבל בחדשות פטור *מצאן צבתים או כריכות מחשיך עליהן ומביאן ובסכנה

רש"י

שיש לה פצימין · עמודין קבועין במחיצותיה פחות מג': אליבא דשמואל כ"ע לא פליגי · כלומר ודאי כדקאמרת אביי כרב ולא כשמואל דמודה אביי דלשמואל פסולה דכיון דבאכסדרה דהנך פיות תקרה לאכסדרה נעשו ואפ"ה אסר בטלטול שבת כ"ש דלא מהני לענין סוכה דלא לסוכה עבידי: כי פליגי אליבא דרב · כלומר הא דאמר רבא כשמואל ולא כרב לא היא דרבא נמי כרב אמרה למילתיה ואמר לך ע"כ לא קא שרי רב לענין שבת: אלא דהני מחיצות · פי' אותן הקורות הכתובים על ארבעה עמודים דאינהו פי תקרה לאכסדרה עבידי: לאו לסוכה · לשם סוכה אע"ג דלא בעי מחיצות לשמן כולי האי מיהא לא מקילינן: במה דברים אמורים · דצריך להודיע בפרק חלון* (לעיל פא:): ערובי חצירות · לעולם הוא זכות להן אבל עירובי תחומין פעמים שהוא חוב שמפסידין לרוח שכנגדה: נפרצה לכרמלית · שרי כר' יהודה דאי נמי אתי לאפוקי לבר לאו איסורא דאורייתא איכא: **מתני'** על גבי שני בתים · והם בשני צידי רה"ר מטלטלין תחת העלייה דפי תקרה מכאן ומכאן יורד וסותם: וכן גשרים המפולשים · שיש להם מחיצות מלמטה בשני הצדדים: מערבין למבוי המפולש · הואיל ואיכא שתי מחיצות: **גמ'** דאורייתא · הלכה למשה מסיני כדאמרינן בפ"ק (דף ד·) שיעורין חציצין ומחיצות הלכה למשה מסיני והרי יש כאן ב' מחיצות משני הבתים דאי לאו משום פי תקרה לא הוה שרי: יתר על כן וכו' · רישא דברייתא אחד חלון שבין שני בתים ואחד חלון שבין שתי חצירות וגשרים ונפשות ורה"ר המקורה מטלטלין תחתיהן בשבת דברי ר' יהודה יתר על כן אמר רבי יהודה דאפילו רה"ר גמורה ואין שם תקרה למימר יורד וסותם שרי בשתי מחיצות של שני צידי רה"ר: מההיא אין · מצית למשמע דשתי מחיצות דאורייתא אבל ממתני' לא שמעינן לה דטעמא משום סתימת פי תקרה הוא: מתני' נמי דייקא · דאית ליה לרבי יהודה שתי מחיצות דאורייתא: אי אמרת בשלמא טעמיה דר' יהודה (ב) דקמייתא משום דשתי מחיצות דאוריי' היינו דקתני ועוד זו דמשמע ועוד זו אע"ג דליכא פי תקרה מתיר ר' יהודה משום האי טעמא אלא אי אמרת טעמיה בקמייתא משום פי תקרה מאי ועוד הא במבוי ליכא פי תקרה לשון אחר מתני' נמי דייקא כרבה דטעמא דקמייתא משום פי תקרה הוא וה"ג אא"ב דטעמא דר"י בקמייתא משום דקסבר פי תקרה יורד וסותם ובתרייתא משום שתי מחיצות היינו דקתני ועוד זו מתיר רבי יהודה ואע"ג דליכא פי תקרה משום שתי מחיצות אלא אי אמרת קמייתא נמי משום שתי מחיצות מאי ועוד היא היא ופשיטא דמערבין · ראשון שמעתי ואית דגרסי כלישנא בתרא ומסתברא כוותייהו:

הדרן עלך כל גגות

המוצא תפילין · בשדה במקום שנאבדין: מכניסן · לעיר ולבית: זוג זוג · אחד בראש ואחד בזרוע והיינו זוג כדרך שלובשן בחול וחוזר תמיד ומכניסן זוג אחר זוג עד שיכלו: שנים שנים · זוג בראש וזוג בזרוע ובגמרא בעי טעמא מאי ניהו: בישנות · שניכר הקשר העשוי כמין שדי דודאי תפילין הן ויש בהן קדושה ואסור להניחן בבזיון: אבל בחדשות פטור · מלהכניסן דילמא קמיע הן בעלמא ואין בהן קדושה אלא בנעשים כהלכתן והיינו לשמן הלכך לא מחללינן שבתא עלייהו: צבתים · קשרים קשרים הרבה תפילין בכל קשר ובגמ' מפרש מאי צבתים ומאי כריכות: מחשיך עליהן · ימתין עד שתחשך וישב שם וישמרם ולכשתחשך יטלם יחד ובגמ' פריך וליעיילינהו זוג זוג:

ובסכנה

תוספות

ושמואל אמר הלכה כרבי יהודה · בסמוך מוקי לה בנפרצה לכרמלית ונראה דהלכתא כרב באיסורי ואפי' בנפרצה לכרמלית הלכה כרבי יוסי דמחמיר והיכא דאיתנהו למחיצות אפילו ר' יוסי מודה דאמר שבת הואיל והותרה הותרה כדאמרי' (ג) פ' קמא (דף יז·): **איתיביה** יתר על כן · פריך מברייתא משום דממתניתין דקתני ועוד א"ר יהודה מערבין במבוי המפולש לא שמעינן ברשות הרבים גמורה:

הדרן עלך כל גגות

המוצא תפילין · הך פירקא במסכת שבת ה"ל למיתני גבי הוצאות אלא משום דקתני סיפא רבי יהודה אומר נותן אדם לחבירו וחבירו לחבירו ואפילו חוץ לתחום ועוד משום דקתני בסוף פרקין רבי שמעון אומר כל מקום שהתירו לך חכמים משלך נתנו לך ומפרש בגמ' דקאי אסוף מי שהוציאוהו: **מכניסן** זוג זוג · בספ"ק דביצה (דף טו·) מוכח דאיירי דלא מינטרי מחמת כלבי אבל מינטרי מחמת כלבי אע"ג דלא מינטרי מחמת גנבי לא: **אבל** בחדשות פטור · איסור נמי איכא דלקמן (צז·) תניא אוסר בחדשות:

לימא

עין משפט נר מצוה

כג א ב מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה לד סמג עשין א טור ש"ע א"ח סי' שסא ס"ב וסי' שסה סעיף ז:

כד ג מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה יח סמג שם טוש"ע א"ח סי' שסד סעיף א:

א ד מיי' פי"ט מהל' שבת הלכה כג סמג לאוין סה טור ש"ע א"ח סי' שא סעיף מג:

רבינו חננאל

קורה מתיר בחורבה פי' כשמניחה ע"ג פסין ומותר לטלטל בחורבה הסמוכה לו לביתו ורב נחמן אמר קורה ד' אם תלויה או עומדת מתיר במים כלומר באילין חלוקות המים כמחיצה בתוך המים לפיכך מותר לו למלאות מים ולהכניסו לביתו כמאן אמרה לשמעתייהו ופרשינן להוא לישנא דאמרינן בי' פליגי הני כרב דאמר בעשר אמרינן פי תקרה יורד וסותם קורה חזינן לה כאלו פיה במקום פי תקרה זו אינה מתרת. אבל לשמואל דלית ליה פי תקרה יורד וסותם גם קורה זו אינה מתרת דמחיצה מעליא בעי. ולההוא לישנא דאמר ביותר מי' פליגי אבל בי' לדברי הכל אית להו פי תקרה יורד וסותם. האי תקרה כפי תקרה דמי ולדברי הכל שרי. נימא אביי ורבא בפלוגתא דרב ושמואל פליגי דאתמר סיכך ע"ג אכסדרה שיש לה פצימין כגון אבני בניין היוצאות מן הכותל אחת למעלה מחברתה וביניהן חלל לקבל אחרת כשרה שאלו הפצימין כמו מחיצה הן. אין לה פצימין אביי אמר פי תקרה יורד וסותם כרב רבא אמר פסולה כשמואל. ודחינן אליבא דשמואל כ"ע לא פליגי דלא חד מינייהו אמר כוותיה דהא לית הלכתא כוותיה כי פליגי אליבא דרב אביי כרב. אביי אמר עד כאן לא אמר רב התם אלא משום דהני תלת מחיצתא וקירויה כולהו לאכסדרה עבידן. אבל הכא גבי סוכה דמחיצתא לבתים עבידי ולאו להאי סוכה עבידי אפילו רב מודה דלא אמרינן פי תקרה יורד וסותם: איבעיא להו ר' יוסי לאסור או להתיר קא בעי ואסיקנא רב ששת ור' יוחנן אמרי לאסור תניא נמי הכי ר' יוסי אמר הואיל ואסורין לעתיד אסורין נמי לאותה שבת רב אמר הלכה כר' יוסי ושמואל אמר הלכה כר' יהודה. ומי אמר שמואל הלכה כר' יהודה בהא. והאמר רב יהודה אמר שמואל כל מקום ששנה ר' יהודה בעירובין הלכה כמותו. ואוקימנא להא דתנן א"ר יהודה בד"א בעירובי תחומין אבל בעירובי חצרות מערבין לאדם לדעתו ושלא לדעתו שזוכין לו לאדם שלא בפניו ואין חבין לו [אלא בפניו] וא"ל רב חנא בגדתאה לרב אמר שמואל הלכה כר' יהודה אפילו במבוי שניטלה קורתו או לחייו. ואמר ליה בעירובין אמר ולא במחיצות. ופרקינן בשנפרץ לכרמלית הלכתא כוותיה. אבל בשנפרץ לרה"ר אפילו שמואל לא אמר הלכתא כוותיה. וקיי"ל כרב דאמר הלכתא כר' יוסי: הבונה עלייה ע"ג ב' בתים כו' דייקא מתני' דטעמא דר' יהודה משום דפי תקרה יורד וסותם ולא משום דב' מחיצות דאורייתא הן. ור' יהודה תרתי אית ליה אית ליה שפי תקרה יורד וסותם מיהא ואית ליה ב' מחיצות דאורייתא הן מהא דתניא יתר על כן אמר ר' יהודה מי שיש ב' בתים בב' כו'. אמר רב אשי מתני' נמי דייקא דקתני ועוד אמר ר' יהודה מערבין במבוי המפולש אמרינן בשלמא רישא פי תקרה יורד וסותם וסיפא ב' מחיצות היינו דקתני ועוד [אלא] אי אמרת אידי ואידי ב' מחיצות ניערבינהו וניתנינהו או ניתי חדא ש"מ: הדרן עלך כל גגות

המוצא

מסורת הש"ס

לעיל נג. סוכה יח:

לעיל מו: פח:

[לעיל פח:]

שבת ו. וקיז. לעיל ו. יב: כב. נט:

שבת סב. ביצה טו. [עי' תוספות לקמן צז: ד"ה מנאן]

הגהות הב"ח

(א) גמ' איתמר רב חייא בר אבא אמר רב הלכה כר' יוסי: (ב) רש"י ד"ה אי אמרת בשלמא וכו' בקמייתא משום שתי מחיצות וכו' ועוד דקתני דמשמע כצ"ל ותיבת זו נמחק: (ג) תוס' ד"ה ושמואל וכו' כדאמרינן סוף פרק קמא:

גליון הש"ס

גמ' איתיביה אביי יתר על כן · עיין לעיל דף פו ע"א תוס' ד"ה קורה ארבעה: שם א"ל מההיא אין · כתובות דף נח ע"ב שבועות דף לג ע"ב:

ובסכנה מכסן והולך לו *רבי שמעון אומר נותנן לחבירו וחבירו לחבירו עד שמגיע לחצר החיצונה *וכן בנו נותנו לחבירו וחבירו לחבירו אפילו מאה רבי יהודה אומר ^א נותן אדם חבית לחבירו וחבירו לחבירו אפילו חוץ לתחום אמרו לו לא תהלך זו יותר מרגלי בעליה : **גמ'** זוג אחד אין טפי לא לימא תנן סתמא דלא כרבי מאיר דאי כרבי מאיר האמר לובש כל מה שיכול ללבוש ועוטף כל מה שיכול לעטוף *דתנן ולשם מוציא כל כלי תשמישו ולובש כל מה שיכול ללבוש ועוטף כל מה שיכול לעטוף וההיא סתמא ממאי דרבי מאיר היא דקתני עלה לובש ומוציא ופושט ולובש ומוציא ופושט אפילו כל היום כולו דברי ר"מ אמר רבא אפילו תימא רבי מאיר התם דרך מלבושו כחול שויה רבנן והכא דרך מלבושו כחול שויה רבנן התם דבחול כמה דבעי לביש לענין הצלה נמי שרו ליה רבנן הכא דבחול נמי זוג אחד אין טפי לא לענין הצלה נמי זוג אחד אין טפי לא : רבן גמליאל אומר שנים שנים : מאי קסבר אי קסבר שבת זמן תפילין הוא זוג אחד אין טפי לא ואי קסבר שבת לאו זמן תפילין הוא ומשום הצלה דרך מלבוש שרו ליה רבנן אפילו טפי נמי לעולם קסבר שבת לאו זמן תפילין הוא וכי שרו רבנן לענין הצלה דרך מלבוש במקום תפילין אי הכי זוג אחד (א) נמי אין טפי לא *אמר רב שמואל בר רב יצחק מקום יש בראש להניח בו שתי תפילין הניחא דראש דיד מאי איכא למימר כדרב הונא דאמר רב הונא פעמים שאדם בא מן השדה וחבילתו על ראשו ומסלקן מראשו וקושרן בזרועו איִמר דאמר רב הונא שלא ינהג בהן דרך בזיון ראוי מי אמר אלא כדאמר רב שמואל בר רב יצחק מקום יש בראש שראוי להניח בו שתי תפילין הכא נמי מקום יש ביד שראוי להניח {דברים ו} בו שתי תפילין *תנא דבי מנשה °על ידך ^ב זו קיבורת בין עיניך זו קדקד היכא אמרי דבי רבי ינאי ^ג מקום שמוחו של תינוק רופס · לימא בדרב שמואל בר רב יצחק קמיפלגי דת"ק לית ליה דרב שמואל בר רב יצחק ורבן גמליאל אית ליה דרב שמואל בר רב יצחק לא דכולי עלמא אית להו דרב שמואל בר רב יצחק והכא *בשבת זמן תפילין קמיפלגי דת"ק סבר שבת זמן תפילין הוא ורבן גמליאל סבר שבת לאו זמן תפילין הוא ואיבעית אימא דכ"ע שבת זמן תפילין הוא והכא *במצות צריכות כוונה קמיפלגי ת"ק סבר לצאת בעי כוונה ורבן גמליאל סבר לא בעי כוונה ואיבעית

רש"י

ובסכנה · שאינו יכול להמתין שם ומתיירא מפני הליסטים : נותנן לחבירו וחבירו לחבירו · דכל חד וחד לא ממטי להו ארבע אמות : לחצר החיצונה · של עיר שהוא מקום המשתמר ראשון : וכן בנו · שילדתו אמו שם בשדה בשבת : לא תהלך זו יותר מרגלי בעליה · אינן יכולין להרחיקה מתחום שביתת בעלים הכל לפי מה שעירבו הבעלים : **גמ'** לובש כל מה שיכול ללבוש · לענין הצלת דליקה תנן בכל כתבי הקודש (שבת דף קכ:) ולשם הוא מוציא· לחצר שסמוכה לדליקה : התם · דקאי בשאר מלבושין דכמה דבעי לביש בחול: זוג אחד אין · דקסבר שבת זמן תפילין הוא ומשום הכי שרי (ב) ובלאו הצלה נמי אם בא להניח תפילין מניח ומשום הצלה לא שרינן ליה טפי : מאי קסבר · דקא שרי שנים שנים אבל טפי לא : אי קסבר שבת זמן תפילין הוא · משום הכי שרי אבל לאתויי טפי מן המצוה לא : לאו זמן תפילין הוא · ושרו ליה רבנן דרך מלבוש משום דתכשיט הוא לגביה ולא משאוי ואע"ג דלאו אורחיה הכא משום הצלה שרי : במקום תפילין · הראוי להניח בו תפילין שאין כל הראש כשר להניח תפילין אלא קדקד לבד וצריך יש שם שהתפילין יושבים בו ואינן בולטין כל כך כדלקמן ובשבת נמי בהתרא דלא חזו ליה לאו תכשיט הוא שבולטין יותר מדאי והוי כמשאוי : דיד (ג) · אין כל הזרוע כשר לתפילין אלא קיבורת כדלקמן : מנהג בזיון · להניח חבילה עליהן שרי ליה למנטרינהו התם : ראוי מי אמר · דגבי שבת לימא דתכשיט הוא : קיבורת · אבר המלאי שבזרוע ובלע"ז רבדי"ן: רופס · רך ובלע"ז פונטינ"א : תנא קמא סבר שבת זמן תפילין הוא · ומשום הצלה לא מישרו ביה טפי מן המצוה דלאו תכשיט ניהו וכל שכן דכיון דזמן תפילין הוא ואיכא בל תוסיף אתי איסור בל תוסיף ומשוי להו עליה כמשאוי : ר"ג סבר לאו זמן תפילין הוא : והיינו טעמא דשרו ליה רבנן להצלה משום דתכשיט הוא הלכך כל כמה דהוי תכשיט שרי ומשום בל תוסיף ליכא הכא דאין כאן מצות תפילין כלל אלא כשאר מלבוש בעלמא : איבעית אימא דכ"ע שבת זמן תפילין הוא · ודכולי עלמא אינה תכשיט ובמצות צריכות כוונה קא מיפלגי : ת"ק סבר מצות צריכות כוונה · שהעושה מצוה צריך שיכוין בה הלכך זוג אחד אין טפי לא דאי מכוין למצוה איכא בל תוסיף בחד ואי לא מכוין למצוה תרוייהו משאוי ניהו ואין כאן מצוה : ורבן גמליאל סבר מצות אין צריכות כוונה · הלכך מצוה איכא בל תוסיף ליכא דאין עובר על בל תוסיף אא"כ נתכוון למצוה וזה לא נתכוון ובכל חד אמרי האי למצוה ולבי מגמגם לומר דכיון דלאו תכשיט ניהו נהי דבל תוסיף ליכא איסור שבת מיהא לא פקע והא ליכא למימר דלכולי עלמא תכשיט הם דאם כן לתנא קמא אמאי אסור לא ליכוין ולא ליתסר וליכא למימר נמי דלתנא קמא לא הוו תכשיט ולרבן גמליאל הוו תכשיט דאם כן לוקי פלוגתייהו בהכי ועוד היינו פלוגתא דלעיל דזמן ולאו זמן ונראה לי דהכי גרסינן תנא קמא סבר מצות אין צריכות כוונה ולכולי עלמא תכשיט הן הלכך כיון דלענין מיפק ידי חובתיה נפיק בלא כונה לענין בל תוסיף נמי אף על גב דלא מכוין להו למצוה איכא בל תוסיף כיון דזמן תפילין הוא ור"ג סבר צריכות כוונה לצאת ידי חובתו הלכך בבל תוסיף נמי לא עבר עד דמיכוין למצוה : ואיבעית

תורה אור

תוספות

לימא תנן סתמא דלא כרבי מאיר · אברייתא דלקמן *דקתני בהדיא רבי מאיר אומר מכניסן זוג זוג הוי מצי למפרך דר"מ אדר' מאיר אלא דניחא ליה טפי לאקשויי אמתניתין ומכח דקתני עלה בברייתא ר' מאיר אומר מכניסן זוג זוג לא היה יכול להוכיח דמתני' רבי מאיר כדמוכח בסמוך אההיא דשבת ולאקשויי דר"מ אדרבי מאיר דאדרבה לקמן מוכח דמתניתין דלא כר"מ דמתני' קתני במה דברים אמורים בישנות וברייתא קתני רבי מאיר אומר אחד חדשות ואחד ישנות : **אי** קסבר שבת זמן תפילין · פירש בקונטרס משום הכי שרי אבל לאתויי טפי מן המצוה לא וקשה דאם מכח זה בא לדקדק דזוג אין טפי לא אם כן בסמוך דקאמר לעולם לאו זמן תפילין הוא ה"נ דמצי למימר לעולם זמן תפילין הוא אלא י"ל דאי זמן תפילין הוא איכא בל תוסיף אע"ג דלא מיכוון כדמסיק רבא בפרק ראוהו בית דין (ר"ה דף כח:) ולהכי זוג אחד אין טפי לא : **וכי** שרו רבנן לענין הצלה דרך מלבוש במקום תפילין · פירש בקונטרס דשלא במקום תפילין הן בולטין יותר מדאי ונראה משאוי ולכך אסור ואין זו סברא אלא נראה דהטעם משום דלא מיקרי מלבוש אלא במקום שרגיל להניחו בחול : **מקום** יש בראש שראוי להניח בו ב' תפילין · מסופק היה ר"י איזה שיעור יש ברוחב תפילין דיש עושין גדולים מחבריהם ויש שעושין אותם קטנים ביותר ומדקאמר מקום יש בראש להניח ב' תפילין משמע דשיעור רחבו שיתמלא מקום השנים ואור"י דמלא במדרש דשיעורן כב' אצבעות וסמך לדבר (ד) דציץ רוחבו ב' אצבעות כדאמר בפ' קמא דסוכה (ד' ה·) ואמרי' בפ"ק דערכין (דף ג:) שערו היה נראה בין ציץ למצנפת ששם מניח תפילין ודומה דציץ היה במקום הראוי להניח תפילין אע"ג דגבי ציץ כתיב (שמות כח) מצחו ומתרגמינן בין עינוהי גבי תפילין נמי כתיב (דברים יא) בין עיניכם ודרשינן בגובה שבראש *: **ידך** זו קיבורת · הוא קיבוצת בשר שבזרוע שבין המרפק שקורין קודא (ה) בלע"ז ובין הכתף וקיבורת כמו קיבורת דאהיני *) ולא כמו שמפרש קיבורית הוא קבילת בשר שבין פיסת היד למרפק סמוך למרפק דבכל מקום משמע דתפילין הן בזרוע ובמסכת אהלות (פ"א משנה ח) משמע דזרוע הוא בין המרפק ולכתף דקאמר שלשים בפיסת יד (ו) כו' שנים בקנה ושנים במרפק אחד בזרוע וארבע בכתף ובהקומץ רבה (מנחות ד' לז:) נמי אמרי' דבעינן שתהא שימה כנגד הלב:

*) [כ"כ הי' סנהדרין כו:] ימים

רבינו חננאל

פ"י המוצא תפילין מכניסן זוג זוג כו'. זוג אחד אין טפי לא לימא תנן סתם דלא כר' מאיר דאי ר' מאיר האמר כל מאן דבעי מציל דתנן ולשם הוא מוציא כל כלי תשמישו ולובש כו'. אמר רבא אפילו תימא ר' מאיר כדרך מלבושו בחול התירו לו להוציא בשבת התם דבחול כמה דבעי לביש אצולי נמי כמה דבעי מציל הכא דבחול כו'. רבן גמליאל ב' ב' כו'. אוקימנא דר"ג סבר שבת לאו זמן תפילין הוא ומשום בזיון כתבי קודש שרו ליה רבנן וכי שרו ליה רבנן לא שרו ליה אלא דרך מלבוש במקום תפילין וסבר לה כר' שמואל בר רב יצחק דאמר כו' וגם בזרועו נמי יש בו מקום להניח [שני] תפילין. פי' קיבורת הזרוע שכנגד בית השחי והיא בצעת אדרע וי"א סהר או כף. פי' צבתים מעוכין אלו על אלו מלשון וגם שול תשולו לה מן הצבתים ולישנא דרבנן שנים מרובקין זה על זה נקראין צבותין מלשון צבת בצבת עשויה והן אחד כל בתי זו הני צבותין מתקיימה לימא תנן סתמא ור"ג בהא דר' שמואל בר רב יצחק פליגי ודחינן לא דכ"ע אית להו דר' שמואל בר רב יצחק ובשבת זמן תפילין פליגי דת"ק סבר שבת זמן תפילין הוא ולא שרי אלא זוג אחת בלבד. ור"ג סבר שבת לאו זמן תפילין הוא ומשום כתבי הקודש שרו ליה רבנן דרך מלבוש כדרך שראוי לו ללבוש וכיון שיש לו מקום ללבוש בו ב' תפילין התירו לו שנים איכא דאמרי כ"ע שבת זמן תפילין הוא ובלצאת בעי כוונה פליגי ת"ק סבר לצאת לא בעי כוונה ור"ג סבר לצאת נמי בעי כוונה

עין משפט נר מצוה

ב א מיי' פי"ב מהל' שבת הלכה יז סמג לאוין סה טור ש"ע א"ח סי' שמט סעיף ג :

ג ב מיי' פ"ד מהלכות תפילין הלכה ב סמג עשין כב טור ש"ע א"ח סי' כז סעיף א :

ד ג מיי' שם הלכה א טוש"ע שם סעיף ט :

מסורת הש"ס

[ע' תוס' לקמן לז: ד"ה ר"ש]

[ע' תוס' שם ד"ה ה"ג]

שבת קכ.

ע"א מד.

מנחות לו. [ערכין יט:]

[שבת סא. וש"נ]

[ברכות יג. פסחים קיד:]

הגהות הב"ח

(א) גמ' אי הכי זוג אחד אין כצ"ל ותיבת נמי נמחק : (ב) רש"י ד"ה זוג אחד וכו' דבלאו הגלה : (ג) ד"ה דיד מאי איכא למימר אין כל : (ד) תוס' ד"ה מקום וכו' וסמך לדבר ציץ דרוחבו : (ה) ד"ה ידך וכו' שקורין קוד"א· כ"ב ע' בתוס' פ' המנעל דף נ"ב ד"ה במרפקו : (ו) בא"ד שלשים בפיסת יד אצבע שנים בקנה :

ה א מיי' פ"ד מהל' תפילין הלכה י סמג עשין כב טוש"ע א"ח סי' ל סעיף ב:
ו ב מיי' וסמג שם טור ש"ע א"ח סי' לא סעיף א:
ז ג מיי' פ"א מהל' קרבן פסח הלכה א סמג עשין רכג:
ח ד מיי' פ"א מהלכות מילה הלכה א סמג עשין כח טוש"ע י"ד סי' רס:
ט ה טוש"ע א"ח סי' לא סעיף ג בהג"ה:

תורה אור

ואיבעית אימא דכ"ע לצאת לא בעי כוונה והכא לעבור משום בל תוסיף קמיפלגי דתנא קמא סבר לעבור משום בל תוסיף לא בעי כוונה ורבן גמליאל סבר לעבור משום בל תוסיף בעי כוונה ואיבעית אימא אי דסבירא לן דשבת זמן תפילין דכ"ע לא לעבור בעי כוונה ולא לצאת בעי כוונה והכא בלעבור שלא בזמנו קמיפלגי תנא קמא סבר לא בעי כוונה ורבן גמליאל סבר לעבור שלא בזמנו בעי כוונה אי הכי לרבי מאיר זוג אחד נמי לא ועוד *הישן בשמיני בסוכה ילקה אלא מחוורתא כדשנינן מעיקרא ומאן שמעת ליה שבת זמן תפילין ר' עקיבא *דתניא °ושמרת את החקה הזאת למועדה מימים ימימה *ימים ולא לילות מימים ^ב ולא כל ימים פרט לשבתות וימים טובים דברי רבי יוסי הגלילי ר' עקיבא אומר לא נאמר חוקה זו אלא לענין פסח בלבד ואלא הא *דתנן ^ג הפסח ^ד והמילה מצות עשה לימא דלא כרבי עקיבא דאי ר"ע כיון דמוקי לה בפסח לאו נמי איכא כדרבי אבין א"ר אילעאי *דאמר רבי אבין אמר רבי אילעאי כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא בלא תעשה אפילו תימא רבי עקיבא *השמר דלאו לאו השמר דעשה עשה וסבר רבי עקיבא שבת זמן תפילין הוא והתניא *ר"ע אומר יכול יניח אדם תפילין בשבתות וימים טובים ת"ל °והיה לך לאות על ידך מי שצריכין אות יצאו אלו שהן גופן אות אלא האי תנא הוא דתניא הניעור בלילה רצה חולץ רצה מניח דברי רבי נתן יונתן הקיטוני אומר אין מניחין תפילין בלילה מדלילה לתנא קמא זמן תפילין שבת נמי זמן תפילין (א) דילמא ס"ל לילה זמן תפילין הוא שבת לאו זמן תפילין הוא דהא שמעינן ליה לרבי עקיבא דאמר *לילה זמן תפילין הוא שבת לאו זמן תפילין הוא אלא האי תנא הוא דתניא מיכל בת כושי היתה מנחת תפילין ^ה ולא מיחו בה חכמים ואשתו של יונה היתה עולה לרגל ולא מיחו בה חכמים מדלא מיחו בה חכמים אלמא קסברי מצות עשה שלא הזמן גרמא היא ודילמא סבר לה כרבי

ואיבעית אימא. לענין לצאת כולי עלמא לא פליגי דידי' הוכחתיה נפיק אע"ג דלא איכוון ולענין בל תוסיף פליגי לת"ק כי היכי דלענין מפיק נפיק לענין בל תוסיף נמי עבר ולרבן גמליאל אי לא מכווין למצוה לא עבר: ואיבעית אימא אי סבירא לן. (ג) דלכ"ע שבת זמן תפילין לא לעבור ולא לצאת בעי כוונה ואיכא בל תוסיף אלא שבת לאו זמן תפילין הוא ובהא פליגי דת"ק סבר שלא בזמנו נמי אפי' בלא כוונה מצוה היא ותוספת עמה ולרבן גמליאל שלא בזמנו ואינו מתכוין אין כאן רמז מצוה ואין כאן תוספת: זוג א' נמי לא. דיש כאן תוספת שמוסיף שבת על החול למצות תפילין: ועוד הישן בשמיני בסוכה ילקה. דמוסיף שמיני על השביעי ואנן מיתב יתבינן בשמיני בספק שביעי. לכתחלה אלא שלא בזמנו בלא כוונה לאו תוספת הוא ולהכי שרינן דאי שמיני הוא לא מכוין למצות סוכה: מחוורתא כדשנינן מעיקרא. בשבת זמן ולאו זמן תפילין הוא (ג) קא מיפלגי: ומאן. תנא דשמעת ליה דאמר שבת זמן תפילין דמוקים מתני' אליביה: ושמרת את החוקה. בפרשת קדש לי כתיב והיא אחת מד' פרשיות של תפילין: אלא לענין פסח. דאיירי בה לעיל מינה והאי מימים ימימה משנה לשנה דמתרגמינן מזמן לזמן אלמא מדלא דריש ר' עקיבא האי קרא בתפילין ש"מ דס"ל לילה ושבת זמן תפילין דלא קא ממעט להו קרא: והא דתנן. בפ"ק דכריתות [דף ב:]: הפסח והמילה. אע"פ שיש בהן כרת הואיל ואין בהן לאו אלא מצות עשה הן אין מביאין על שגגתן חטאת שאין חטאת באה אלא על לאו דכרת כדכתיב (ויקרא ד) אשר לא תעשינה וגו': לאו נמי איכא. דהא כתיב ושמרת וכל שמירה אזהרת לאו היא כדר' אבין: השמר דלאו לאו והשמר דעשה עשה. פי' השמר שלא תעשה כן כגון השמר לך פן תכרות ברית וגו' (שמות לד) השמר לך פן תנקש וגו' (דברים יב) השמר בנגע הצרעת (שם כד) שלא יקוץ בהרתו השמר דעשה כי האי דושמרת את החוקה: מי שצריכין אות. ימים שישראל צריכין להעמיד אות על עצמן להכיר שהם מחזיקים בתורתו של הקב"ה יצאו שבתות וימים טובים שהן עצמן אות בין הקב"ה לישראל דכתיב (שמות לא) כי אות היא ביני וביניכם: הניעור בלילה. שאין לו לחוש שמא יפיח בתפיליו: רצה מניח. ואינו כמוסיף על המצוה דלילה זמן תפילין הוא ורבנן הוא דגזור שמא יפיח כשהוא ישן: מדלילה לת"ק זמן תפילין. אלמא לא דריש מימים ימימה למעוטי לילות דמוקים לקרא בפסח: שבת נמי זמן תפילין הוא. (ד) מההוא קרא גופיה ממעט שבת: ודילמא סבירא ליה לילה זמן תפילין. דלא דריש מימים ימימה לענין תפילין אבל שבת לאו זמן תפילין הוא ונפקא ליה מוהיה לך לאות כדנפקא ליה לר"ע לעיל דמוקי מימים ימימה לפסח דלא ממעט לילה מימים וקא ממעט שבת מוהיה לך לאות: בת כושי. בת שאול כדכתיב (תהלים ז) על דברי כוש בן ימיני דהיינו שאול כדאמרי' באלו מגלחין (מו"ק דף טז:): ולא מיחו בה חכמים. דהוי כתוספת על דברי תורה שפטורה נשים ממצות עשה שהזמן גרמא: של יונה. בן אמיתי: שלא הזמן גרמא. אלמא מצות תפילין כל שעה גם בלילה גם בשבת דאי מפקת חד הוי להו זמן קבוע:

ימים וכו' פרט לשבתות וי"ט. נראה דלהדרש' דלאות על ידך דבסמוך קא סמיך ולכאורה אין להניח תפילין בחוה"מ שה"נ אות דאסור במלאכה בדבר שאינו אבד ועוד דחייב בסוכה בחג ובפסח אסור באכילת חמץ וכן פסקו בהלכות גדולות אבל בירושלמי (פרק אלו מגלחין הלכה ד) משמע דצריך להניח דגרס ההוא גברא דאבד תפילין אתא לקמיה דרב חננאל שדריה לקמיה דרבה בר בר חנה אמר ליה לספרא זיל הב ליה תפילך ואת כתוב לך דתנא כותב אדם תפילין לעצמו אתא לקמיה דרב א"ל זיל כתוב ליה להדיא מתני' פליגי עליה דרב כותב אדם תפילין לעצמו אבל לאחרים לא רב פתר להניח פירוש מעמיד המשנה שרצה להניח לאחר המועד אבל לצורך המועד יכול לכתוב אף לאחרים וכן עמא דבר עוד מביאין ראיה מספ"ק דבילה (דף טו.) גבי משלחין תפילין:

ושמרת את החוקה הזאת. מכאן אור"ת דאפי' בני מערבא *דהוו מברכין כשהיו חולצין תפילין לשמור חוקיו היינו דוקא כשחולצן סמוך לחשיכה משום דלילה לאו זמן תפילין הוא דהאי כתיב חוקה מיהו לא קי"ל הכי ואין צריך לברך אפי' חולצן משום לילה דקי"ל כר' עקיבא דאמר לא נאמרה חוקה זו אלא לענין פסח בלבד ובהקומץ רבה (מנחות דף לו:) פסקינן דלילה זמן תפילין עד שעת שינה ורב אשי ורבינא מסקי התם הלכה ואין מורין כן אלא כל הלילה זמן תפילין כרבי עקיבא דמעתין:

השמר דעשה עשה. ואפי' ר' יוחנן דאמר בהקומץ רבה (מנחות דף לו:) השמר דעשה כמי לאו הוא ולהכי המניח תפילין אחר שקיעת החמה עובר בלאו מודה הוא שאם לא הניח ביום שאינו לוקה דלענין הנחת היום השמר דעשה עשה הוא כמו לענין עשיית פסח דאמר הכא דהוי עשה משום דהוי קום עשה ודוקא לענין הנחת תפילין בלילה קאמר ר' יוחנן דלאו הוא דהוי כמו השמר בנגע הצרעת דחשיב ליה לאו בפ' אם לא הביא (שבת דף קלב:) אע"ג דכתיב לשמור ולעשות משום דפירושו לאו הוא השמר שלא תקוץ:

מיכל בת כושי היתה מנחת תפילין. בפסיקתא [רבתי פכ"ב*] דר' חזקיה בשם ר' אבהו אמרו אשתו של יונה הוסבה מיכל בת כושי מיחו בה חכמים מה שפי' בקונטרס דאי מצות עשה שהזמן גרמא הוא היו מוחין בידה שנראה כמוסיפה אין נראה לר"י דהא ר' יהודה לית ליה נשים סומכות רשות ושמעינן ליה בפ"ק דסוכה (דף ב:) דאמר הילני המלכה היתה יושבת בסוכה וז' בניה ומיהו יש ליישב דמשום בניה היתה יושבת ולא מיחזי כבל תוסיף אי נמי משום דשמעינן ליה לרבא בפרק ראוהו ב"ד (ר"ה דף כח:) דלעבור שלא בזמנו בעי כוונה ולגבי אשה דלא מיחייבא הוי כשלא בזמנו (ה) דכיון דלא מיכווני לה לא עברה אך נראה דוחק ונראה לפרש דטעמא למ"ד (ו) דלא הוי רשות משום דתפילין צריכין גוף נקי ונשים אין זריזות ליזהר ועלייה לרגל משום דמיחזי כמביאה חולין לעזרה או משום ראיית פנים בעזרה שלא לצורך ותקיעת שופר וסמיכה נמי דמעכבין למאן דלית ליה רשות להו משום דמיחזי מוסיף אלא משום דתקיעה מלאכה דרבנן היא כדאמר בפ' כיסוי הדם (חולין דף פד:) דאין וודאה דוחה שבת וסמיכה אפי' בהקפת יד מיחזי כעבודה בקדשים:

דילמא סבר לה כר' יוסי דאמר נשים סומכות רשות. מכאן אר"ת דמותר לנשים לברך על כל מצות עשה שהזמן גרמא אע"ג דפטורות כמו מיכל בת שאול שהיתה מסתמא גם מברכת אע"ג דר"מ ור' יהודה פליגי עליה כדאמר בסמוך קיימא לן כר' יוסי לגבי תרווייהו ואע"ג דסתם מתני' דאין מעכבין את התינוקות מלתקוע *דלא כר' יוסי דמשמע הא נשים מעכבין כדאמר בסמוך אפ"ה מעשה רב דמיכל בת שאול ואשתו של יונה ועובדא דפרק אין דורשין (חגיגה דף טז:) דהביאוהו לעזרת נשים כדי לעשות להם נחת רוח ועוד הביא ראיה מהא דאמר רב יוסף בפרק החובל (ב"ק דף פז.) מעיקרא מאן דאמר לי הלכה כרבי יהודה עבידנא יומא טבא לרבנן דלא מפקדנא ועבידנא כו' ואם במקום שפטור ועושה אסור לברך אם כן אמאי קאמר דהוה עביד

[ר"ה כח:]
מנחות לו:
זבחים קו: כריתות ב.
מכות יג: שבועות ד: לו: סוטה ה. ע"ז נא: זבחים קו. מנחות לט:
מנחות לו:
[זבחים יט.]
[ברכות מד:]
יומא פא: מנחות לו:
ר"ה לג:

הגהות הב"ח
(א) גמ' דילמא סבירא ליה לילה: (ב) רש"י ד"ה ואיבעית אימא אי סבירא לן אי מטעין דלכולי עלמא: (ג) ד"ה מחוורתא וכו' דקא מיפלגי: (ד) ד"ה שבת נמי זמן וכו' דמהאי קרא: (ה) תוס' ד"ה מיכל וכו' וכיון דלא מיכווני וכו': (ו) בא"ד דטעמא למ"ד דלית ליה רשות משום:

רבינו חננאל
איכא דאמרי כ"ע [לצאת] לא בעי כוונה ובלעבור משום בל תוסיף פליגי ת"ק סבר לעבור משום בל תוסף לא בעי כוונה ור"ג סבר אינו עובר עד שיתכוון לעבור ואיבעית אימא אי סבירא לן דשבת לאו זמן תפילין. (ספר אחר זמן תפילין היא) לא לצאת ולא לעבור (ולא) בעי כוונה והכא בלעבור שלא בזמנה פליגי. אי הכי לר' מאיר דאמר שבת לאו זמן תפילין היא לא לצאת ולא לעבור ולא בעי כוונה אלא אע"פ שאינו מתכוין לא לצאת ולא לעבור חייב אפי' זוג אחד אסור. וכן הישן בשמיני בסוכה ילקה שעובר על בסוכות תשבו שבעת ימים והוא ישב ח' הוסיף על ז' ימים שבתורה ואע"פ שלא נתכוון לעבור אלא מחוורתא כדשנינן מעיקרא ומתני' דלא כר' מאיר. מאן תנא הוא דסבר שבת זמן תפילין הוא ר' עקיבא הוא דתניא ושמרת כו' עד אלא לפסח בלבד אבל תפילין אפילו בשבתות וי"ט. ואקשינן אלא הא דתנן בכריתות פ"א הפסח והמילה מצות עשה הן דלא כתיב בהו לאו כיון דאוקמה לפרשה זו בפסח דכתיב בה ושמרת שמירה זו לאו היא כר' אבין א"ר אלעאי הנה גם בפסח יש בו לאו. ופרקינן ר' עקיבא סבר שמירה דלאו הוא לאו והאי שמירה דעשה הוא. וסבר ר"ע שבת זמן תפילין והתניא כו' ונתברר כי ר' עקיבא סבר שבת לאו זמן תפילין היא דשבת גופה אות היא. אבל לילה זמן תפילין היא מדקאמר פרשה זו כולה בפסח נאמרה. ואתינן למפשט דר' נתן הוא דסבר שבת זמן תפילין הוא מדקתני היה נוער בלילה רצה חולץ רצה מניח ש"מ דלילה זמן תפילין הוא סבירא ליה. ודחינן להא דוקיא אלא האי תנא הוא דתניא מיכל בת שאול היתה מנחת תפילין בלילה ולא מיחו בה חכמים לאו משום דסברי תפילין מצות עשה שלא הזמן גרמא היא כלומר וזמנם בכל יום ואפי' בשבתות וי"ט לפיכך לא מיחו בה חכמים ש"מ דשבת זמן תפילין סבירא להו. ודחינן ודלמא חכמים סבירא להו הנחת תפילין בנשים רשות כדאמרינן נשים

* ועי' ירושלמי ברכות פ"ג ה"ג

עין משפט
נר מצוה

י א מיי' פ"ב מהל' שופר הלכה ז טור א"ח סי' תקפט:

יא ב מיי' פ"ג מהל' מעשה קרבנות הל' ח סמג עשין קפג:

יב ג ד מיי' פ"ב מהל' ציצית הלכה ז:

רבינו חננאל

נשים סומכות רשות דאי לא תימא הכי רגלים מי איכא מ"ד לעלות ברגל מצות עשה שלא הזמן גרמא הוא אלא ודאי מ"ע שהזמן גרמא הוא ולמה לא מיחו בידה משום דסבירא להו עליית נשים ברגל רשות. אלא האי תנא הוא דסבר שבת זמן תפילין הוא דתניא המוציא תפילין כו'. עד ר' יהודה אוסר בחדשות ומתיר בישנות לפי שאין אדם טורח. ודייקינן מדלא פליג באשה ש"מ דסברי מ"ע שלא הזמן גרמא היא ואפי' בשבת זמנם הוא ודחינן ודלמא הני נמי סבירא להו נשי [במ"ע שהז"ג] רשות כר' יוסי דאמר נשים סומכות רשות ודחינן לא יכלת למימר דר' מאיר ור' יהודא כר' יוסי סבירא להו דסבר נשים במצות עשה שהזמן גרמא רשות דתנן אין מעכבין כו' ש"מ דר"מ ור' יהודה לא סבירא להו הא דר' יוסי *) (לא אתבריר) לן מאן האי תנא דסבר שבת זמן תפלין היא: א"ר אלעזר המוצא תכלת בשוק[לשונות](לשתות) פסולה דאמרינן אדעתא דגלימא צבעינהו אבל אם מצא חוטין תכלת שזורין פי' כפולין ומפוסקין בקרנתא כשרין לציצית דכולי האי לא טרח איניש לעשותן למלאכה כגון עשיית שפתא דגלימא וכיוצא בה. ואע"ג דאמר רבא וכי אדם טורח לעשות קמיע כמין תפלין [דתנן] בד"א בישנות אבל בחדשות פטור דחיישינן שמא קמיע נינהו. הא אסקה רבא טריח ולא טריח תנאי היא דתניא המוצא תפלין מכניסן זוג זוג. ר"י סבר בישנות מותר דכולי האי לא טרח אלא בחדשות טרח ר' מאיר סבר אפילו בחדשות לא טרח והשתא דתני אבוה דשמואל בר רב יצחק אלו הן ישנות כל שיש בהן רצועות ומקושרות חדשות שיש בהן רצועות ואינן מקושרות

*) סדבר צ"ע דהא מסקנא בהכא דלא כר"מ וכר"י ס"ל ע"כ דשבת זמן תפילין ולמאי דס"ל וכו' אולי דע"ס וצ"ל ולא איתברר לן דהני תנאי סברי דשבת זמן תפילין הוא.

הגהות הב"ח
(א) גמ' וסתם ספרא מני. נ"ב וצ"ע מן מסכת נדה דף מו: (ב) רש"י ד"ה דגלימא טוותיה שזרנהו טוואם וכו' ציצית ספיד ואח"כ מ"ק בשזורים:

כרבי יוסי דאמר נשים סומכות רשות דאי לא תימא הכי אשתו של יונה היתה עולה לרגל ולא מיחו בה מי איכא למ"ד רגל לאו מצות עשה שהזמן גרמא הוא אלא קסבר רשות הכא נמי רשות אלא האי תנא היא דתניא *המוצא תפילין מכניסן זוג זוג אחד האיש ואחד האשה אחד חדשות ואחד ישנות דברי ר"מ ר' יהודה אוסר בחדשות ומתיר בישנות ע"כ לא פליגי אלא בחדשות וישנות אבל באשה לא פליגי שמע מינה מצות עשה שלא הזמן גרמא הוא וכל מצות עשה שאין הזמן גרמא נשים חייבות ודילמא סבר לה כר' יוסי דאמר נשים סומכות רשות לא ס"ד דלא רבי מאיר סבר לה כרבי יוסי ולא רבי יהודה סבר לה כרבי יוסי לא רבי מאיר סבר לה כרבי יוסי *דתנן [א]אין מעכבין את התינוקות מלתקוע הא נשים מעכבין *וסתם מתני' רבי מאיר ולא ר' יהודה סבר לה כר' יוסי *דתניא °דבר אל בני ישראל (ויקרא א) וסמך *[ב]בני ישראל סומכין ואין בנות ישראל סומכות רבי יוסי ור"ש אומרים נשים סומכות רשות *וסתם סיפרא מני (א) ר' יהודה א"ר אלעזר [ג]המוצא תכלת בשוק לשונות פסולות חוטין כשרין מאי שנא לשונות דאמר אדעתא דגלימא צבעינהו חוטין נמי נימא אדעתא דגלימא טוינהו [ד]בשזורים שזורים נמי נימא אדעתא דשיפתא דגלימא עייפינהו במופסקין דכולי האי ודאי לא טרחי אינשי אמר רבא וכי אדם טורח לעשות קמיע כמין תפילין דתנן במה דברים אמורים בישנות אבל בחדשות פטור א"ר זירא לאהבה בריה פוק תני להו המוצא תכלת בשוק לשונות פסולין חוטין מופסקין כשירין לפי שאין אדם טורח אמר רבא ומשום דתני לה אהבה בריה דרבי זירא *כיפי תלאלה והתנן במה דברים אמורים בישנות אבל בחדשות פטור אלא אמר רבא טרח ולא טרח תנאי היא דתניא המוצא תפילין מכניסן זוג זוג אחד האיש ואחד האשה

אחד

דר' יוסי. לקמן: נשים סומכות רשות. ואע"ג דכתיב (ויקרא א) דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי יקריב מכם וסמך ליה וסמך ידו בני ישראל סומכים ולא בנות ישראל סומכות: אוסר בחדשות. לחלל עליהן שבת דילמא קמיע בעלמא נינהו: נשים סומכות רשות. דאין כאן בל תוסיף ומשום איסורא נמי ליכא דקסבר תכשיט נינהו: אין מעכבין. אין ב"ד מוזהרין למונען מלתקוע ביום טוב של ר"ה דבעו לחנוכינהו במצות: הא נשים מעכבין. אע"ג דלא חלול י"ט הוא כדתנא דבי שמואל (ר"ה דף כט:) יצאה תקיעת שופר ורדיית הפת שהיא חכמה ואינה מלאכה מיהו נראות כמוסיפות: סתם סיפרא. תורת כהנים: לשונות. למר סרוק וצבוע: פסולות. שמא לא צבע לשם ציצית ואנן עשיה לשמן בעינן: דגלימא (ב) טוואתיה. לארוג מהן טלית ולא לעשות מהן ציצית: שזרנהו. טוואם: בשזורים. שאין דרך לארגם: דשיפתא דגלימא. שכן דרך להסך שזורים בשפתו שהוא גדיל ונקרא בלע"ז לימוש"י והחוטים נקראים אורי"ל: במופסקין דכולי האי לא טרח. לחזור ולקצרם ולהסך אותן: וכי אדם טורח לעשות קמיע כעין תפילין. ואפ"ה חיישינן לה במתני' דקתני חדשות פטור דילמא קמיע נינהו ולא מחללין שבתא עלייהו: פוק תני להו. להנך רבנן דבי מדרשא דקשי להו בדר' אלעזר לא ושנה להם שיש בידי ברייתא דמסייע ליה ומפרשת טעמא בהדיא לפי שאין אדם טורח: *כיפי. מרגליות לי"א נזמים וכן עיקר:

אחד

עביד יומא טבא והלא מפסיד כל הברכות של כל המצות וק' ברכות בכל יום ולא חשיב ברכה לבטלה כיון שמברך על המצוה שעושה אע"פ שפטור ומיהו אין ראיה מסומא לאשה דסומא מיחייב מדרבנן ומ"מ היה שמח רב יוסף משום דמדאורייתא לא מיפקד ועביד כדמוכח קצת בערבי פסחים (דף קטז:) דקאמר סומא פטור מלומר אגדתא ופריך מרב יוסף ומרב ששת שהיו אומרים הגדה ומוציאין בני ביתם ומשני דקסבר מצה בזמן הזה דרבנן משמע דמיחייבי מדרבנן ולכך היו יכולים להוציא אחרים ומיהו יש לדחות דאפי' רשות יכול להוציא בר חיובא דרבנן כמו קטן דמברך לאביו בפרק מי שמתו (ברכות דף כ:) ועולה למנין ז' *ומוציא [מגילה דף כד.] אחרים מידי מגילה לר' יהודה כדאמר במסכת מגילה (דף יט:) אבל יש לדקדק בפרק הקורא מעומד (מגילה דף כד.) ר' יהודה אומר כל שלא ראה מאורות מימיו לא יפרוס על שמע משמע הא ראה אע"ג דהשתא נסתמא פורס על שמע אע"ג דלר' יהודה סומא פטור מכל המצות אלא ודאי מיחייב מדרבנן ויכול לומר קדשנו במצותיו וצונו כיון דמחייב מדרבנן כדאמרי' בפ' במה מדליקין (שבת דף כג.) היכן צונו מלא תסור אבל אשה דאינה מיחובת אפי' מדרבנן במצות עשה שהזמן גרמא כדמוכח בהדיא בפרק מי שמתו (ברכות דף כ:) גבי נשים חייבות בקדוש היום דבר תורה ובריש סוכה (דף ב:) גבי הילני המלכה היכי מצי למימר וצונו ואין לתמוה דסומא חייב מדרבנן ואשה פטרו לגמרי דהחמירו חכמים בסומא משום דהוי ממין בר חיובא ועוד שלא יראה כעו"ג אם היה פטור מכל המצות אבל לאשה כי פטורה נמי לגמרי ממצות עשה שהזמן גרמא אכתי מחויבת בכל שאר מצות וממה שהאשה עולה למנין ז' ומברכת קריאת התורה אע"ג דפטורה מתלמוד תורה כדאמר בפ"ק דקדושין (דף כט:) ובריש בכל מערבין (לעיל דף כז.) אור"ת דאין זו ראיה דברכת קריאת התורה לאו משום מצות תלמוד תורה שאפי' בירך ברכת הערב נא או נפטר באהבה רבה חוזר ומברך תדע דבמקום שאין לוי כהן קורא במקום לוי ומברך אע"פ שכבר בירך בקריאה ראשונה וקטן דמברך ברכת המזון אע"פ שהוא פטור אין ראיה לאשה דקטן אתי לכלל חיוב וחייב לחנכו ואינו מוזהר על לא תסף*: **אבל** באשה לא פליגי. וא"ת דילמא משום דהוי מלבוש לאיש כדאמר בפרק במה אשה (שבת דף סא.) דתפילין דרך מלבוש עביד וי"ל דהיינו דוקא לאיש משום דרגיל ללובשן בחול אבל לאשה לא כדאמרי' התם וחלופיהן באיש דמידי דחזי לאיש לא חזי לאשה ומידי דחזי לאשה לא חזי לאיש: **לא** ס"ד לא ר"מ ס"ל כר' יוסי כו'. משמע דר"מ ור' יהודה תרווייהו אית להו דנשים חייבות בתפילין דלאו זמן גרמא הוא ותימה דבפרק מי שמתו (ברכות דף כ:) תנן נשים ועבדים וקטנים פטורין מן התפילין ופריך עלה בגמרא פשיטא ומשני דאיצטריך משום דאיתקש תפילין למזוזה והשתא הא איצטריך לאפוקי מדר"מ ור' יהודה וי"ל דלמאן דחשיב תפילין זמן גרמא הוי פשיטא דנשים פטורות ומשום הכי איצטריך לשנויי טעמא דאיתקש הקשה ה"ר יום טוב מווין היכי דייק בסמוך דר"מ לא סבר לה כר' יוסי מכח ההיא סתמא דאין מעכבין את התינוקות מלתקוע ומתוך כך אנו צריכין לומר דההיא דפרק מי שמתו דלא כר"מ אדרבה נימא דההוא סתמא כר"מ דקסבר נשים פטורות והא דקתני הכא ר"מ אחד האיש ואחד האשה משום דסבר לה כר' יוסי דאמר נשים סומכות רשות וסתם מתני' דאין מעכבין דלא כר"מ ותירץ לו ר"י דמה נפשך סתמא דברכות דלא כר"מ דקא סבר ההוא מתני' דנשים סומכות לאו רשות דקתני התם נשים ועבדים וקטנים פטורים מק"ש ותפילין וחייבין בתפלה ובבהמ"ז ובמזוזה והנהו קטנים על כרחין בלא הגיעו לחינוך איירי דבהגיעו לחינוך בתפילין נמי חייבין כדאמר בסוף לולב הגזול (סוכה דף מב.) קטן היודע לשמור תפילין אביו חייב ליקח לו תפילין אלא בלא הגיעו לחינוך איירי ולא קאי וחייבין אקטנים אלא אנשים ועבדים ולא נקט קטנים אלא לענין פטור והא נמי אינו שום חידוש דפטירי בלא הגיע לחינוך ולא תני להו אלא לאשמועינן דנשים ועבדים כקטנים לענין תפילין דאי בעי לאנוחי לא שבקינן להו משום בזיון תפילין היכא דלא הגיעו לחינוך ועוד י"ל דניחא ליה טפי למימר דההיא דברכות דלא כר"מ משום דלא מיתרלא מילתיה דר"מ דאמר זוג אין טפי לא אא"כ סבר שבת זמן תפילין הוא כדאסיקנא לעיל אם לא נאמר דלית ליה דרב שמואל בר רב יצחק דאמר מקום יש בראש להניח בו ב' תפילין: **וסתם** סיפרא ר' יהודה. בפ' בתרא דר"ה (דף לג.) אית דגרסי בה דברי ר' יהודה והכא מוכח דלא גרסי' ליה: **המוצא** תכלת בשוק וכו' חוטין כשרין. כדמסיק בשזורין ומופסקין דכולי האי לא טרח וא"ת ואע"ג דלציצית נעשה אמאי כשירה הא אמר בפ' התכלת (מנחות דף מב:) דאין תכלת ניקחת אלא מן המומחה שיודע שטעימה פסולה אבל ממי שאינו מומחה לא דאיכא למיחש לטעימה וי"ל דכשמצאן שזורין ומופסקין שאנו יודעים שלצורך ציצית נפסקו יש לתלות דמן המומחה נפלו דכשאינו מומחה אינו רגיל להתעסק בדבר שיודע שלא יקנו ממנו ואפי' לעצמו אינו רגיל לעשות כיון שיודע בעצמו שאינו בקי בהלכות צביעה: **וכי** אדם טורח לעשות קמיע כמין תפילין. השתא לא מסיק אדעתיה טעמא דמקושרות ואין מקושרין דבסמוך וס"ד דתרווייהו אין מקושרות אלא בישנות ניכר רושם הקשר שבהם ובחדשות אינו ניכר וחיישינן בחדשות שמא קמיע היא אבל בישנות אין לחוש לקמיע דאם היה קמיע לא היה עושה קשר דכולי האי ודאי הוה עביד ביה כעין תפילין ואם תאמר כיון דאין מקושרות היאך מכניסן דבשבת אסור לקשור וי"ל דס"ד דבלא קשירה נמי הוי דרך מלבוש אי נמי עונבן אפי' לר' יהודה דס"ד דמסתמא דעתו להתיר העניבה ולעשות קשירה גמורה ולא הוי קיימא:

אמר

מסורת הש"ס

[תוספ' פ"א ע"ש שבת סב.]

ר"ה לג. [ערכין ג:]

[סנהדרין פו. גיטין ד.] ר"ה לג. חגיגה טז: חולין פה. שם וקדושין לו:

[שבת קלו: יומא מא. קידושין נג. סנהדרין פו. שבועות יג. בכורות סא. כריתות כב.] פי' רש"י ב"ב נג. ד"ה כיפי

[כתובות סא:]

[וע"ע תוספות חגיגה טז: ד"ה לעשות נחת ר"ה לג. ד"ה הא ר"י קידושין לא. ד"ה דלא ותוס' ב"ק פז. ד"ה וכן]

אחד חדשות ואחד ישנות דברי רבי מאיר רבי יהודה אוסר בחדשות ומתיר בישנות אלמא מר סבר טרח איניש ומר סבר לא טרח איניש: (שיצ"י עצב"י סימן): והשתא דתני אבוה דשמואל בר רב יצחק אלו הן ישנות כל שיש בהן רצועות ומקושרות חדשות יש בהן רצועות ולא מקושרות דכולי עלמא לא טרח איניש וליענבינהו מיענב אמר רב חסדא זאת אומרת עניבה פסולה בתפילין אביי אמר *רבי יהודה לטעמיה דאמר עניבה קשירה מעלייתא היא טעמא דעניבה קשירה מעלייתא היא הא לאו הכי עניב להו *והאמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב קשר של תפילין הלכה למשה מסיני הוא ואמר רב נחמן ונוייהן לבר דעניב להו כעין קשירה דידהו אמר רב חסדא אמר רב הלוקח תפילין ממי שאינו מומחה בודק שתים של יד ואחת של ראש או שתים של ראש ואחת של יד מה נפשך אי מחד גברא קא זבין לבדוק או שלש של יד או שלש של ראש אי מתרי תלתא גברי זבין כל חד וחד ליבעי בדיקה לעולם מחד גברא זבין ובעינן דמיתמחי בשל יד ובשל ראש איני והא תני רבה בר שמואל בתפילין בודק שלש של יד ושל ראש מאי לאו או שלש של יד או שלש של ראש לא שלש מהן של יד מהן של ראש והתני רב כהנא בתפילין בודק שתים של יד ושל ראש הא מני רבי היא דאמר *בתרי זימני הוי חזקה אי רבי אימא סיפא וכן בצבת השני וכן בצבת השלישי ואי רבי שלישי מי אית ליה מודה רבי בצבתים דמתרי תלתא גברי זבין אי הכי אפילו רביעי נמי ואפילו חמישי נמי אין הכי נמי והאי דקתני שלישי לאפוקי מחזקיה ולעולם אפילו רביעי וחמישי נמי: מצאן צבתים או כריכות וכו': מאי צבתים ומאי כריכות אמר רב יהודה אמר רב הן הן צבתים הן הן כריכות צבתים זווי זווי כריכות דכריכן טובא: מחשיך עליהן ומביאן: ואמאי לעיילינהו זוג זוג אמר רב יצחק בריה דרב יהודה לדידי מיפרשא ליה מיניה דאבא כל שאילו מכניסן זוג זוג וכלות קודם שקיעת החמה מכניסן זוג זוג ואי לא מחשיך עליהן ומביאן: ובסכנה מכסן והולך: והתניא ובסכנה מוליכן פחות פחות מארבע אמות אמר רב לא קשיא הא בסכנת נכרי הא בסכנת לסטים א"ל

אחד חדשות. שאין אדם טורח: והשתא דתני אבוה דשמואל. דהאי חדשות כשיש בהן רצועות ואינן מקושרות כעין קשר של תפילין העשוי כמין אותיות וכן הוא קבוע תמיד אלמא טעמא משום קשר הוא דקשירה אב מלאכה ואסור לקשור בשבת קשר של קיימא: דכ"ע לא טרח. דטעמא דחדשות לאו משום ספק קמיעא הוא [א]: ר' יהודה לטעמיה. בפרק אלו קשרים (שבת דף קיג.) חבל דלי שנפסק כורך עליו פונדא או פסיקיא ובלבד שלא יעניבנו אלמא טעמא משום דקשירה הוא וחייבין עליה משום אב מלאכה: הא לאו הכי עניב. בתמיה: הלכה למשה מסיני. היאך הוא עשוי שדומה לדל"ת ובתפירתן עשוי כמין שי"ן ורצועה קטנה קבועה בהן וראשה כפוף ודומה ליו"ד הרי שדי: ונוייהן. אותו היכר האותיות: לבר. לחוץ שאינס כלפי התפילין בין הבתים אלא כנגד מראית העין לפי שנאמר בהן וראו וגו' ותניא *ר"א הגדול אומר אלו תפילין של ראש: הלוקח תפילין. הרבה יחד ולחזור למוכרן ולוקחן ממי שאינו מומחה: בודק שתים של יד ואחת של ראש. וכיון דהוחזק בשלש הוה מומחה ולוקח השאר בלא בדיקה: מה נפשך. מאי דעתך אי קים לך דגברא דמזבן תפילין טובא מחד גברא זבין להו והאי מוכר נמי מחד גברא קננהו: לבדוק שלש בשל יד או שלש בשל ראש. ותסגי ליה בהכי להתחזק בכולהו: כל חד וחד נמי. כל תפילין ותפילין דשמא מי שמכר לו את אלו לא מכר את אלו: רבי היא. במסכת יבמות (דף סד:) הוא דאמר בתרי זימני הויא חזקה נשאת לראשון ומת לשני ומת לשלישי לא תנשא: וכן בצבת השני. אם יהיו לו צבתים הרבה ובכל צבת תפילין הרבה קא סלקא דעתיה דהכי קאמר בדק בצבת הראשון שני תפילין הוחזק כל אותו צבת וכן בשני הוחזק גם הוא וכן בשלישי וכיון דהוחזק בשלשה צבתים כשרין הוחזקו כל הצבתים ואין צריך עוד לבדוק כלום: מודה רבי בצבתים. דאין אחד מוחזק בשל חבירו שדרך ליקח צבת אחד מאיש זה וצבת אחד מאיש אחר לשון צבת כמו שול תשולו לה מן הצבתים (רות ב): לאפוקי מחזקיה. לאשמועינן דאע"ג דבעלמא תרי הוו חזקה בצבתים לית ליה לרבי חזקה מדתני שלישי וגלי ביה והוא הדין לכולם: זווי זווי. של ראש ושל יד קשורין יחד וכן הרבה קשרי זוג בצבת אחת: דכריכן טובא. כי הדדי ואין ב' ב' קשורים: ואי לאו. שאינס כלות קודם שקיעת החמה דהואיל והוא צריך לטרוח ולחזור משתחשך מחשיך עכשיו עליהם ויטלם יחד: מוליכן כולם פחות פחות מד' אמות. קודם שיגיע לארבע אמות יעמוד לפוש וחוזר והולך פחות פחות מארבע אמות וכן תמיד דהשתא כל זמנא הויא עקירה והנחה ואין כאן העברה ארבע אמות יחד: בסכנת עובדי גלולים. דמבזו להו לתפילין מוליכן: בסכנת ליסטים. ישראל דקטלי ליה משום ממונו ולתפילין לא מבזו להו מכסן:

אמר רב חסדא זאת אומרת עניבה פסולה בתפילין. תימה וכי לא ידע רב חסדא דלר"י עניבה קשירה מעלייתא היא כדקאמר אביי וי"ל דניחא ליה לאוקמי מתני' דאוסרת בחדשות כרבנן דר"י דאמרי לאו קשירה הוא אי נמי דקסבר אפילו לר"י שריא עניבה דסתמא דעתיה להתיר ולעשות קשר גמור בחול כדפירשתי לעיל: אביי אמר ר"י לטעמיה כו'. ורבי מאיר דשרי בחדשות קסבר דלאו קשירה היא ותימה דבעיא היא בריש אלו קשרים *אם עניבה לר"מ קשירה היא אם לאו וקאי בתיקו ואומר ר"י דהתם בדמיהדק והכא בלא מיהדק ונראה דהלכה כר"י דעניבה קשירה היא מדמסיק אביי דרבי יהודה לטעמיה וסתם מתניתין אתיא כרבי יהודה מיהו מדפריך סתמא דהש"ס בפשיטות וליענביה מיענב משמע דאין הלכה כר' יהודה ומכאן אר"ת דאין צריך בכל יום להתיר קשר תפילין ולחזור ולקשור בשעה שמניחן (א)כגון שהיה אומר רבינו אליהו דא"כ חדשות אמאי אסר הכא משום קשירה הא לא הוי קשר של קיימא ומה שהביא רבינו אליהו ראיה מדאמר בסוף הקומץ רבה (מנחות דף לה:) תפילין מאימתי מברך עליהן משעת הנחה עד שעת קשירה לאו היינו קשירה ממש אלא קשירה דהתם היינו הידוק כמו שליא קשורה בוולד (נדה דף כו:) וכן קשורה בו ככלב (ע"ג דף ה.): קשר של תפילין הל"מ. פי' בקונטרס הל"מ היאך הוא עשוי שדומה לדל"ת ובתפירתו עשוי כמין שי"ן ורצועה קבועה בהם וראשה כפוף ודומה ליו"ד הרי שדי ואין נראה לר"י דאין הל"מ אלא השי"ן בלבד כדמשמע בפרק במה מדליקין (שבת דף כח:) דקאמר אלא הא דתני רב יוסף לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד (ב) מלמען תהיה תורת ה' בפיך מן המותר בפיך למאי הלכתא וקאמר לשי"ן והאמר אביי שי"ן של תפילין הל"מ ומשני אלא לרצועותיהן ולא פריך מד' ויו"ד משמע דאין קדושה אלא בשי"ן בלבד והיא דווקא הלכה ולא מצינו בשום מקום שיהא הקשר קרוי ד'*: ונוייהן לבר. פי' ר"י דאקשר קאי כמו שפי' בערוך טוי הקשר יפנה לצד חוץ אותו צד שנראה כעין ד ולהכי מייתי לה הכא*: הלוקח תפילין ממי שאינו מומחה וכו'. תימה דבפרק התכלת (מנחות דף מב:) תניא תפילין יש להן בדיקה ואין ניקחין אלא מן המומחה ואין לומר דבלא בדיקה קאמר דאין ניקחין אלא מן המומחה דהא קתני סיפא ספרים ומזוזות יש להן בדיקה וניקחין מכל אדם ואור"י דהתם לכתחלה קאמר דאין ניקחין אלא מן המומחה שלא יצטרך לקרוע כל התפר ולבודקן ואיכא בזיון תפילין ואיכא נמי למיחש שמא יתעצל לטרוח לבודקן ויסמוך להניחן בלא בדיקה לצורך שעה והכא איירי בדיעבד שכבר לקח או כגון שאינו מוצא מומחה לקנות ממנו: *מצאן צבתים או כריכות מחשיך עליהן. תימה בחדשות נמי דלאי אפשר לקשור אמאי לא יצטרך להחשיך עליהן משום בזיון דתפילין ויש לומר דבישנות דווקא דחזי להכניס זוג זוג עשו תקנה אפילו כשהן מרובין ואין כלות קודם שקיעת החמה:

רבי

יג א מיי' פי"א מהלכות שבת הל' כד סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שא סעיף מב:
יד ב מיי' פ"ג מהלכות תפילין הלכה י סמג עשין כב טוש"ע א"ח סי' לט סעיף ט:
טו ג ד מיי' פי"ט מהל' שבת הלכה כב כג סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שא סעיף מב:
[שבת דף קיח:]

רבינו חננאל

אמר משמיה דרב קשר של תפילין הל"מ אמר רב נחמן ונוייהו לבר (ואי) איכא למימר דעניב להו כעין קשירה דידהו אמר רב חסדא זאת אומרת עניבה פסולה בתפילין אמר רב חסדא הלוקח תפילין כו' ואוקימנא בדזבין מחד גברא ובעינן עד(דמנחי) [דמתמחי] בשל יד ובשל ראש והא דתני רב כהנא בתפילין בודק שתים בשל ראש אוקימנא לר' דאמר בתרי זימני הוי חזקה ומודה ר' בצבתין דמתרי תלתא זבין הלכך צריך לבדוק בכל צבת שתים כדקתני סיפא וכן צבת שני וכן צבת שלישי ואפי' רביעי ואפילו חמישי דינם שוין והאי דקתני שלישי לאפוקי מרבי חזקיה ואפילו רביעי ואפילו חמישי הכי דינייהו. מצאן צבתין או כריכות. אמר רב יהודה כו' מחשיך עליהן ומביאן כולן כאחת ובסכנה מכסן והולך לו. אוקימנא בד"א בסכנת עכו"ם כגון שמד אבל בסכנת לסטים מוליכן פחות פחות מארבע אמות

[וע"ע תוס' ברכות ו. ד"ה אלו וכו']

[וע' תוס' מנחות לה: ד"ה ונוייהן וע' בפי' רש"י דהכא ודהתם]

רב נסים גאון

פ"י המוצא תפילין: אביי אמר רבי יהודה לטעמיה דאמר עניבה קשירה מעלייתא היא איתא הא דר' יהודה במסכת שבת בפרק אלו קשרין (דף קיג) חבל דלי שנפסק לא היה קושרו אלא עונבו ר' יהודה אומר כורך עליו פונדא או פסקיא ובלבד שלא יעניבנו ואמרי קסבר ר' יהודה עניבה כולה קשירה היא ואיתא נמי בפרק אור לארבעה עשר (פסחים דף יא): הא מני רבי היא דאמר בתרי זימני הויא חזקה. עיקר דברי רבי (במסכת שבת) [בתוספתא דשבת] בפרק ט"ו נישאת לראשון ומת לשני ומת לשלישי לא תנשא דברי רבי ואיתא בגמ' דיבמות (דף סד) בפרק הבא על יבמתו ובמסכת נדה (דף סד) בפרק האשה שהיא עושה צרכיה:
ומאן

[סוכה נג: וש"נ]
מנחות לה: [ברכות ו.]
[יבמות סו. סד: כתובות מג: ב"מ קו: סנהדרין פא:]
[כריתות איתא זווי זווי]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אביי וכו' בשעה שמניחן כמו שהיה אומר: (ב) ד"ה קשר וכו' אלא עור בהמה טהורה בלבד [לתפילין] [תפילין] כדכתיב כה למען תהיה תורת ה' בפיך מן המותר בפיך וקאמר אלא לעורן ופריך והאמר אביי שי"ן:

הגהות מהר"ב רנשבורג [א] רש"י ד"ה דכולי עלמא וכו' דטעמא דחדשות לאו משום ספק קמיעא הוא. אלא טעמא דחדשות מפני שאין מקושרות ואסור לקושרן בשבת ואם מניחן בלא קשר אין זה דרך מלבוש בחול והוי ליה משאוי ור"מ דשרי בחדשות משום דס"ל דמותר לקושרן בשבת קשר שאינו של קיימא בקשר מרופה עכ"ל הריטב"א ועי' בדף הקודם בתוס' ד"ה וכי אדם טורח וכו' ודו"ק:

[שייך לעיל לה: במשנה]

טז [א טוש"ע א"ח סי' שנג סעיף א]:

[נג"ז שייך שם]

א"ל אביי במאי אוקימתא למתניתין בסכנת עו"ג אימא סיפא ר' שמעון אומר נותנן לחבירו וחבירו לחבירו כל שכן דאוושא מילתא חסורי מיחסרא והכי קתני במה דברים אמורים בסכנת עו"ג אבל בסכנת ליסטים מוליכן פחות פחות מד' אמות: רבי שמעון אומר נותנן לחבירו וכו': במאי קמיפלגי מר סבר פחות מארבע אמות עדיף דאי אמרת נותנן לחבירו וחבירו לחבירו אוושא מלתא דשבת ומר סבר נותנן לחבירו עדיף דאי אמרת מוליכן פחות מארבע אמות זימנין דלאו אדעתיה ואתי לאתויינהו ארבע אמות ברה"ר: וכן בנו: בנו מאי בעי התם דבי מנשה תנא בשילדתו אמו בשדה ומאי אפילו הן מאה דאע"ג דקשיא ליה ידא אפילו הכי הא עדיפא: רבי יהודה אומר נותן אדם חבית: ולית ליה לרבי יהודה הא *דתנן הבהמה והכלים כרגלי הבעלים אמר ריש לקיש משום לוי סבא הכא במאי עסקינן במערן מחבית לחבית ורבי יהודה לטעמיה דאמר מים אין בהם ממש *דתנן רבי יהודה פוטר במים מפני שאין בהן ממש ומאי לא תהלך זו לא יהלך מה שבזו יותר מרגלי הבעלים אימר דשמעת ליה לר' יהודה היכא דבליען בעיסה היכא דאיתנהו בעינייהו מי שמעת ליה השתא בקדירה אמר רבי יהודה לא בטלי בעיניהו בטלי *דתניא רבי יהודה אומר מים ומלח בטלין בעיסה ואין בטלין בקדירה מפני רוטבה אלא אמר רבא הכא בחבית שקנתה שביתה ומים שלא קנו שביתה עסקינן דבטלה חבית לגבי מים *כדתנן המוציא החי במטה פטור אף על המטה מפני שהמטה טפילה לו המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי פטור אף על הכלי מפני שהכלי טפל לו מתיב רב יוסף ר' יהודה אומר בשיירא נותן אדם חבית לחבירו וחבירו לחבירו בשיירא אין שלא בשיירא לא אלא אמר רב יוסף כי תנן נמי במתניתין בשיירא תנן אביי אמר בשיירא אפי' חבית שקנתה שביתה ומים שקנו שביתה שלא בשיירא חבית שקנתה שביתה ומים שלא קנו שביתה רב אשי אמר הכא בחבית דהפקר ומים דהפקר עסקינן ומאן אמרו לו רבי יוחנן בן נורי היא *דאמר חפצי הפקר קונין שביתה ומאי לא תהלך זו יותר מרגלי הבעלים לא יהלכו אלו יותר מכלים שיש להם בעלים:

מתני' *[א]היה קורא בספר על האיסקופה ונתגלגל הספר מידו גוללו אצלו היה קורא בראש הגג ונתגלגל הספר מידו עד שלא הגיע לעשרה טפחים גוללו אצלו משהגיע לעשרה טפחים הופכו על הכתב רבי יהודה אומר אפילו אין מסולק מן הארץ אלא כמלא *(א) מחט גוללו אצלו ר' שמעון אומר אפילו בארץ עצמו גוללו אצלו שאין לך דבר משום שבות עומד בפני כתבי הקודש: **גמ'** האי איסקופה ה"ד אילימא איסקופה רשות היחיד וקמה רשות הרבים ולא גזרינן דילמא נפיל ואתי לאתויי

מני

רבי שמעון אומר נותנן לחבירו כו'. נראה דאם אין שם חברים היה מתיר רבי שמעון להוליך פחות מארבע אמות דלא גרע מכים דפרק מי שהחשיך (שבת דף קנג:) והתם נמי אם היו חברים הרבה והיו כולן שותפין בו נראה דלרבי שמעון נותנו לחברו וחבירו לחבירו דהכי עדיפא ליה: **הכי** גרסינן וכן בנו ואפילו הן מאה. ולא כספרים דגרסי ואפי' הן מאה וכן בנו דבגמרא מוכח דאפילו הן מאה אבנו קאי דמפרש טעמא אע"ג דקשיא ליה ידא: **את** החי במטה פטור. וא"ת נהי שהחי נושא את עצמו להוי כמו זה יכול וזה אינו יכול דיכול חייב כדמוכח בהמצניע (שבת דף נג.) ואור"י דמכ"מ מיפטר הכא משום דגמרינן כל הוצאות ממשכן ושם לא היו נושאים בעלי חיים דאילים ותחשים מוליכין ברגליהן וחלזון מיד כשיוצא מן הים היו מוליאין דמו בעודו בכתו כי היכי דלילליל ליבעיה כדאמר בסוף פרק כלל גדול (שם דף עה.) *:

הכא בחבית דהפקר ומים דהפקר עסקינן. דלא קנו שביתה לא (ו) לזה ולא לזה ואפילו חוץ לתחום דקאמר היינו ממקום שביתת המים אבל חוץ לתחום של הזוכה בהם תחילה לא יוליכו אותן למאי דפרישית לעיל בפרק מי שהוציאוהו (דף מו:) דכרגלי כל אדם דקתני גבי נהרות המושכין היינו כרגלי הממלא והא דקאמר נותנו לחבירו וחבירו לחבירו לא משום דלא מצי אזיל התם אלא משום דאסור להעביר ארבע אמות ברה"ר ועוד יש לומר דיכול להוליאם חוץ לתחום (ז) שזכה בהן תחילה וכגון שלא נתכוון לזכות בהן לא לעצמו ולא לאחרים בהגבהתו אלא מה ששותים וכענין זה אפי' בי"ט שייך לשנות נותנן לחבירו וחבירו לחבירו אע"ג דליכא איסור ד' אמות:

ואי

הכי גרסינן במאי אוקימתא למתני' בסכנת ליסטים אימא סיפא וכו'. כיון דליסטים לא מבזו להו אמאי קא מזלזל ר"ש באיסורא דשבתא כולי האי כל שכן דהא דר"ש גריעא(ג) (כולי האי) מתנא קמא ואיכא זילזול שבת טפי דאוושא מילתא דהנך גברי דמקילין כולי האי בשבת וכסוי דת"ק עדיף: לשון אחר ועיקר ולא לשבש הספרים מתני' בסכנת עו"ג שגזרו גזירה שלא יניחו תפילין והאי ובסכנה מכסן והולך לו אכולה מתניתין קאי והכי קאמר ובסכנה שאם ימלאו בידו או ישמע למלכות יהרג בין מעט בין לבתים מכסן בטליתו שלא יוטלו כ"כ בבזיון ומניחם שם והולך ולא יזיז מהם שמא ירגישו בו ויתחייב למלכות ובדרייתא בליסטים עו"ג ואסיפא קאי דקתני מחשיך עליהן ומביאן ובסכנת ליסטים שהוא ירא להחשיך שם מוליכן פחות פחות מד' אמות וכו' ולא יניחם שם שלא יזלזלו הליסטים בהם וינהגו בהם מנהג בזיון ובמאי אוקימנא למתניתין בסכנת עו"ג שלא יתחייב למלכות אימא סיפא וכו' וכ"ש דאוושא מלתא וישמע למלכות יותר משאם מכניסן זוג זוג או מחשיך עליהם לכולם וזה עיקר מדלא גרסינן ברישא כל שכן דאוושא מלתא דשבת כדגרסינן בסיפא מכלל דהאי אוושא דמילתא לאו אזלזולא דשבת קפיד אלא אסכנת נפשות קפיד: אע"ג דקשיא ליה. שמטלטלין אותו מיד ליד: הא עדיפא. בשבתא ולא יטלטלו הוא לבדו פחות פחות מד' אמות: כרגלי הבעלים. שהשואל או לוקח בהמה או כלים מחבירו ביום טוב אינו יכול להוליכם אלא למקום שהבעלים הראשונים מותרין לילך שם ואם עירבו לצפון לא יוליכנו זה לדרום. מחבית לחבית. והשניה שלו וכן עושה תמיד ולקמיה מפרש מאי לא תהלך זו: אין בהם ממש. לקנות שביתה אלא בעליהם הראשונים וכל אדם מותר להוליכן כרגליו: פוטר במים. פלוגתייהו בפרק בתרא דביצה האשה ששאלה מחבירתה תבלין לקדירה ומים ומלח לעיסתה הרי הן כרגלי שתיהן אין העיסה הולכת אלא למקום ששתיהן מותרות לילך שם ואם עירבה זו לצפון וזו לדרום אין עיסה זזה ממקומה לפי שאין לזו של צפון אפילו אמה אחת בדרום וה"מ כשנתנו עירובן לסוף אלפים ר' יהודה פוטר במים שאין בעלת המים אוסרת על בעלת הקמח כלום: ומאי לא תהלך זו. הא רבי יהודה נמי בחבית לא קאמר דיכולה חבית להלך יותר מרגלי הבעלים דהא אוקמינן מתני' במערן מחבית לחבית: מפני רוטבה. שניכר ואם הטילה מים לקדירתה הרי היא כרגלי שתיהן: מים שלא קנו שביתה. שנתמלאו היום ממעין הנובע או מן הנהר דתניא (לעיל דף מו.) נהרות המושכין ומעיינות הנובעים הרי הן כרגלי כל אדם: דבטלה חבית לגבייהו. מפני שהיא טפילה להן ורבנן פליגי למימר דלא תהלך זו דלא בטלה לגבייהו: פטור אף על המטה. הואיל ופטור על החי דקיימא לן חי נושא את עצמו: בשיירא. שחנתה בבקעה שאנוסין הן שאין להם מים שרי להו רבנן דקיבטיל: כרבי יוחנן בן נורי. בפרק מי שהוציאוהו: **מתני'** היה קורא בספר. כל ספרים העשוים בימי הראשונים עשוין (*בגליון) כספר תורה שלנו גוללו אצלו. הואיל וראשו אחד בידו ובגמרא מפרש לה: לעשרה טפחים. לעשרה התחתונים שברשות הרבים (ג) וכולן מפרש בגמרא: הופכו על הכתב. האותיות כלפי הכותל שלא יהא מוטל כל כך בבזיון ומניחו עד שתחשך: משום שבות. כגון זו שלא נפל מידו שהרי אחז בראשו אחד ואין כאן אלא משום גזירה דילמא נפיל כוליה מידיה ואתי לאתויי. כל איסור דרבנן הוי שבות: **גמ'** אי נימא איסקופה רשות היחיד. גבוהה עשרה ורחבה ארבעה: וקמה רשות הרבים. ולפניה רשות הרבים וקאמר מתני' אע"ג דמוכח ראשו ברשות הרבים גוללו (ד) ברשות היחיד: ולא גזרינן דלמא (ה) נפל. כוליה מידיה דאיכא חיוב חטאת ואתי לאיתויי:

מני

רבינו חננאל

ר"ש אמר בשעת סכנת לסטים [אינו] מוליכן פחות פחות מד' אמות זמנין דמשתלי ואתי לאתויינהו ד' אמות ברה"ר [אלא] נותנן לחבירו וחבירו לחבירו עד שמגיע לחצר החיצונה הא עדיפא דהא דאמר פחות פחות מד' אמות זמנין דמשתלי ואתי לאתויינהו ד' אמות ברה"ר ות"ק סבר הא עדיפא דהא כר' שמעון אוושא מלתא ומתיידע לכל. וכן בנו נותנו לחבירו וחבירו לחבירו. מאי בעי התם תנא דבי שמואל בשילדתו אמו בשדה. ואע"ג דקשה ליה לתינוק השלמתו מיד ליד הא עדיפא ליה מלהוליכו פחות פחות מד' אמות. ר' יהודה אמר כו' אתינן לאוקומי לאו חבית ממש אלא מי החבית ובמערה מחבית לחבית [והחבית] קני שביתה ואסור. אבל מיא לית בהו ממש. ור' יהודה לטעמיה דתנן ר' יהודה פוטר במים מפני שאין בהן ממש. ודחינן אימור דשמעת ליה לר' יהודה במיא דלית בהו ממש במיא דבליעי בעיסה במיא בעינייהו מי שמעת ליה והא איהו דאמר מים ומלח אין בטלין בקדירה מפני שהיא רוטבא ואוקמה רבא בחבית שקנתה שביתה ונתמלאת בשבת ממעיין נובעין כיוצא בהן דלא קנו שביתה דבטלה לה חבית לגבי מים ומטלטלת אגב מימיה. כדתנן את החי במטה כו'. ואוקמה רב יוסף למתני' בשיירא כדתניא ר' יהודה אומר בשיירא נותן אדם חבית לחבירו וחבירו לחבירו ואתא רב אשי ואוקמה בחבית (דאפקר) [דהפקר] ומים (דאפקר) [דהפקר] ומאן אמרו לו רבי יוחנן בן נורי דאמר חפצי הפקר קונין להן שביתה והכי קאמר ליה לר' יהודה לא תהלך זה יותר מן הכלים שיש להן בעלים וקי"ל כרב יוסף דתניא בהדיה כוותיה. היה קורא בספר כו' אוקמה רב יהודה באיסקופה רה"י וקמה עוברת רה"ר. ולא גזר דלמא נפיל לרה"ר ואתי לאתויי

רב נסים גאון

מאן אמרו לו ר' יוחנן בן נורי הוא דאמר חפצי הפקר קונין שביתה. איתא בפרק מי שהוציאוהו גוים (לעיל דף מז) וכבר כתבנוה בפרק בכל מערבין:

הגהות הב"ח

(א) גמ' במשנה אלא כמלא החוט גוללו [וכן הוא גירסת הירושלמי והרי"ף]: (ג) רש"י ד"ה הכי גרסינן וכו' גריעא מת"ק דאיכא וכו' דמקילי כולי האי: (ג) ד"ה לעשרה וכו' וכולה מפרש בגמ': (ד) ד"ה וקמה וכו' גוללו אצלו ברשות היחיד: (ה) ד"ה ולא גזרינן דילמא נפיל כוליה מידיה ואתי לאתויי דאיכא חיוב חטאת הס"ד: (ו) תוס' ד"ה הכא וכו' דלא קני שביתה לא זה ולא זה ואפילו: (ז) בא"ד דיכול להוליאן חוץ לתחום של הזוכה בהן תחילה:

מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

טז א מיי' פט"ו מהל' שבת הלכה כא סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שנב סעיף א:

יז ב מיי' פי"ב מהל' שבת הלכה יד:

יח ג מיי' פ"י מהלכות ס"ת הלכה ג סמג עשין כה טוש"ע י"ד סי' רפב סעיף ה:

יט ד מיי' פ"א מהל' תפילין הלכה יז טוש"ע י"ד סי' רעז [וברב אלפס הלכות ס"ת דף סח.]:

מני ר"ש היא דאמר כל דבר שהוא משום שבות אינו עומד בפני כתבי הקודש אימא סיפא רבי יהודה אומר אפילו אין מסולק מן הארץ אלא מלא החוט גוללו אצלו רבי שמעון אומר אפילו בארץ עצמה גוללו אצלו רישא וסיפא רבי שמעון מציעתא רבי יהודה אמר רב יהודה אין רישא וסיפא ר"ש מציעתא רבי יהודה רבה אמר הכא באיסקופה הנדרסת עסקינן ומשום בזיון כתבי הקדש שרו רבנן איתיביה אביי תוך ד' אמות גוללו אצלו חוץ לד' הופכו על הכתב ואי אמרת באיסקופה (א) נדרסת עסקינן מה לי תוך ד' אמות מה לי חוץ לארבע אמות אלא אמר אביי הכא באיסקופה כרמלית עסקינן ורשות הרבים עוברת לפניה תוך ד' אמות דאי נפיל ומייתי ליה לא אתי לידי חיוב חטאת שרו ליה רבנן חוץ לארבע אמות דאי מייתי ליה אתי לידי חיוב חטאת לא שרו ליה רבנן אי הכי תוך ד' אמות נמי נגזר דילמא מעייל מרה"ר לרה"י וכי תימא כיון דמפסקת כרמלית לית לן בה *והאמר רבא המעביר חפץ מתחלת ארבע לסוף ארבע והעבירו דרך עליו חייב הכא במאי עסקינן באיסקופה ארוכה (ב) אדהכי והכי מידכר ואיבעית אימא לעולם באסקופה שאינה ארוכה וסתם כתבי הקדש עיוני מעיין בהו ומנח להו וליחוש דילמא מעיין בהו ברה"ר ועייל להו בהדיא לרה"י הא מני *בן עזאי היא דאמר מהלך כעומד דמי ודילמא זריק להו מזרק *דאמר רבי יוחנן מודה בן עזאי בזורק אמר רב *אחא בר אהבה זאת אומרת *אין מזרקין כתבי הקודש: היה קורא בראש הגג וכו': ומי שרי והתניא *כותבי ספרים תפילין ומזוזות לא התירו להן להפך יריעה על פניה אלא פורס עליה את הבגד התם אפשר הכא לא אפשר ואי לא אפיך איכא בזיון כתבי הקודש טפי: הופכו על הכתב *והא לא נח [אמר רבא] בכותל משופע [אמר ליה אביי] במאי אוקימתא למתניתין בכותל משופע אימא סיפא רבי יהודה אומר אפילו אינו מסולק מן הארץ אלא מלא החוט גוללו אצלו והא נח ליה חסורי מיחסרא והכי קתני במה דברים אמורים בכותל משופע אבל בכותל

רש"י

מני. מתני' דלא גזר: ר"ש היא דאמר. לא גזרו שבות בכתבי הקדש דאי ר' יהודה הא אמר אם מסולק מן הארץ מלא החוט דלא נח הוא דגוללו אצלו דליכא למגזר מידי דלא דמי לנפילה כלל אבל הונח כל דהו אסור דגזרינן איגודו בידו אטו היכא דנפל כוליה: הנדרסת. לעולם איסקופה רה"י היא אבל נדרסת דרגל הרבים עוברת דרך לה ובמקום דדריסת רגלי בני אדם עומדין איכא בזיון כתבי הקדש ולהכי שריוה לגוללו אצלו דלא דמיא לקורא בגג דהתם ליכא בזיון כולי האי משום הכי היכא דנח גזר רבי יהודה אבל בהא מודה דכיון דאוגדו בידו ושבות בעלמא הוא לא גזרינן: תוך ארבע אמות. אקורא על האסקופה קאי ולא ידענא היכא הוא תוך ארבע אמות שלא נתגלגל הספר עד ארבע אמות בקרקע: מה לי חוץ לארבע. הא כולה שבות היא דאוגדו בידו ומה לי מעביר ד' אמות ברשות הרבים מה לי מכניס מרשות הרבים לאיסקופה רשות היחיד (ג) דהא קשרית לה משום דאוגדו בידו ויש כאן משום בזיון וכי היכי דשרית להכניס מרשות הרבים לאיסקופה הכי נמי אית לן למישרי להעביר ד' אמות ברה"ר: איסקופה כרמלית. רחבה ארבעה ואין גובהה עשרה וחולה לה רשות הרבים ולפנים הימנה רשות היחיד: ומייתי ליה. מרה"ר לאיסקופה אין כאן חיוב חטאת ואפילו אין אוגדו בידו דהא מרשות הרבים לכרמלית מעייל הכא דאוגדו בידו שרי ליה לכתחלה: חייב חטאת. שמעביר ארבע אמות ברה"ר הכא דאוגדו בידו לא שרו ליה לכתחלה: נמי נגזר. לרבי יהודה דגזר שבות אף בכתבי הקדש נגזר דילמא נפל כוליה מידו ואזיל ושקיל ליה ברשות הרבים ומייתי ליה ברגליו בתוך הבית דרך האיסקופה וקא מעייל מרשות הרבים לרשות היחיד: וכי תימא וכו' דרך עליו. למעלה מראשו שעקרו מרשות הרבים והוליכו דרך למעלה מראשו והניחו לסוף ארבע חייב ואע"ג דאוירא מקום פטור דגבוה (ד) ואין בו מקום רוחב ארבע אלמא כיון דלא נח במקום פטור לא מהני הכא נמי לא מהני כיון דלא נח באיסקופה אע"ג דדרים עלה לאו הנחת גופו הוא אלא א"כ עמד לפוש: באיסקופה ארוכה. שיש לה מסך גדול ברחבה מרשות הרבים עד תוך הבית דאי נמי נפיל כוליה מידו לא אתי לידי חיוב חטאת דאדהכי נזכר ועומד לפוש על האיסקופה והדר מעייל ליה: סתם כתבי הקדש עיוני מעייני בהו. כי מטי באסקופה והרי עומד בכרמלית: ודילמא. נפיל כוליה לרה"ר ושקיל ליה ומעיין ביה התם ומעייל להו להדיא לבית ולא קאי אאיסקופה מידי: מהלך כעומד דמי. הלכך ליכא למיגזר מידי דאי נפיל כוליה ומעייל ליה כיון דדרים על האיסקופה הרי הוא כעומד בכרמלית ואין כאן חיוב חטאת: דא"ר יוחנן. בפ"ק דשבת (דף ו.) דזורק לאו כעומד דמי: להפוך. יריעת קלף על פניה להגין עליה שלא יעלה אבק על האותיות: לא אפשר. שאין לו בגד לפרוס: והא לא נח. ואפי' שבות ליכא: בכותל משופע. דכיון דבולט למטה נח על בליטתו: למטה

תוספות

ואי אמרת באיסקופה הנדרסת מה לי תוך ארבע אמות מה לי חוץ לארבע אמות. משום דקאי עליה דרבה מקשי לרבה והוא הדין דהאי פירכא נמי הויא לרב יהודה דאוקי רישא כר"ש: אלא אמר אביי הכא באיסקופה כרמלית עסקינן. וא"ת והא לא מפליג אביי בין כרמלית לרה"ר לקמן (דף צט.) גבי לא יעמוד אדם ברה"י וישתה ברה"ר ואיבעיא להו כרמלית מאי ואמר אביי היא היא ואין לומר דדוקא בכתבי הקדש שרי הכא משום בזיון אבל בשאר מילי אסור דלקמן (דף קג.) משמע דליכא שבות כלל באיסקופה כרמלית גבי דחותכין יבלת דקאמר ולאו מי אוקימנא באיסקופה כרמלית ורה"ר לפניה וכיון דאגודו בידו אפילו שבות נמי ליכא משמע דאי הוי שבות לא הוה שרינן גבי כתבי הקדש משום דשבות דמקדש במדינה לא התירו ואור"י דגבי שתיה שייך למיגזר טפי שמא יביא אצלו וכן מחט התחובה לו בבגדו דאסרינן לצאת בה מבעוד יום שמא יצא משחשיכה דמייתי לה אההיא דלקמן בפ"ק דשבת (דף יא:) בהנהו שייך למגזר טפי גזירה לגזירה מההיא דהכא וא"ת כיון *דפריסית דספר דהכא לאו דוקא מאי איריא דנקט ספר משאר מילי ולפי ההוא לישנא דמסקינן דסתם כתבי הקדש עיוני מעיין בהו ניחא דספר הוי דווקא וי"ל דנקט ספר לאשמועינן דבראש הגג לא יגלול אצלו לאפוקי מדרבי שמעון דאמר שאין לך דבר משום שבות עומד בפני כתבי הקדש: והאמר רבא המעביר חפץ מתחלת ארבע לסוף ארבע והעבירו דרך עליו חייב. פירש בקונטרס דרך עליו למעלה מי"ד שהוא מקום פטור ותימה לר"י דאדמייתי מדרבא הוה ליה לאיתויי מת"ק דבן עזאי דאמר בפ"ק דשבת (דף ה:) המוציא מחנות לפלטיא דרך סטיו חייב דהיינו דרך מקום פטור וע"כ שמיע ליה ההיא ברייתא דבסמוך מייתי מילתא דבן עזאי וכן קשה לקמן (דף צט.) גבי עומד אדם ברה"י ומטלטל ברה"ר ובלבד שלא יוציא חוץ לד' אמות וקאמר בגמרא הא הוציא חייב חטאת לימא מסייע לרבא דאמר המעביר חפץ כו' ופירש שם הקונטרס דמתני' נמי מיירי בעומד על הגג שלמעלה מי' דהוי כעין ההיא דרבא דאיירי במעביר דרך עליו וקשה לפירושו דגג מאן דכר שמיה דרשות היחיד קתני במתני' ולא גג וע"ק דבפ"ק דשבת (דף ח:) גבי עומד אדם על האיסקופה כו' מסיק ובלבד שלא יטול מבעל הבית ויתן לעני ומעני ויתן לבעל הבית ואם נטל ונתן שלשתן פטורין וקאמר ליהוי תיובתא דרבא דאמר רבא המעביר חפץ כו' ומאי קושיא ה"ל למימר דרבא סבר כרבנן דבן עזאי לכך נראה לר"י לפרש דרך עליו כפי' ר"ח שפירש בפ"ק דשבת* דרך עליו היינו מימינו לשמאלו דהוה סלקא דעתך דמעביר מצד ימינו לשמאלו דרך גופו דהוי חשובה כמונחת אפ"ה חייב דחשובה כמהלכת דהא מהלכת היא והשתא אתי שפיר דההיא (ה) עומד אדם על האיסקופה דהכא ולקמן איירי שעומד במקום אחד ואינו זז ממקומו ומעביר מכאן לכאן דרך גופו ואיירי (*לקמן) כגון שמשלים ארבע על ידי זריקה ולהכי לא מייתי אלא מדרבא אע"ג דידע לברייתא דבן עזאי: הכא לא אפשר. פי' בקונט' משום דאין לו בגד מזומן ובתוס' פי' כן דאפי' יש לו מאותו טעם דאסור לגוללו אצלו אסור לפרוס שום בגד: והא לא נח. הוה מצי לאוקמא כר"ע דאית ליה *)קלוטה כמי שהונחה דמיא אלא ניחא ליה לאוקמא אפי' כרבנן ואע"ג דאם הוציא ידו מליאה פירות לחוץ אמר בריש מסכת שבת (דף ג:) דאסור להחזירה לא דמי להכא דהתם גזרינן גופו ברה"י וידו ברה"ר אטו גופו וידו ברה"ר דאז איכא איסורא דאורייתא אי הדר מעייל לה דהרי נח אבל הכא אפי' הוה כוליה ספר התם אכתי לא נח: נימא

*) [שבת נז.]

דפריך דספר וכו' כצ"ל. רש"ל. [נק"ד הרש"ל מגיה להיפך מן דפריך על דפריסית].

רבינו חננאל

ומתני' ר' שמעון היא דאמר אין דבר משום שבות כגון זה דגולל עומד בפני כתבי הקודש ורישא וסיפא ר' שמעון ומציעתא ר' יהודה ורבה אוקמה באיסקופה נדרסת ומשום דלא נדרסי כתבי [הקודש] שרו רבנן ונדחו דברי רבה ואוקמה (כאביי) [אביי] באיסקופה כרמלית ורה"ר עוברת לפניה. תוך ד' אמות לרה"ר דאי נפיל ומייתו לה לא אתי לידי חיוב חטאת לא גזור רבנן לגוללו אצלו (בכרמלית) [בכרמלית] חוץ לד' אמות ברשות הרבים דאי מייתי ליה נמצא מעביר ד' אמות ברה"ר וחייב חטאת גזור רבנן לגוללו אצלו (בכרמלית) [בכרמלית]. ואקשינן תוך ד' אמות ברה"ר נמי נגזור דלמא מעייל ליה (ולרה"ר) [מרה"ר] לרה"י. וכי תימא כיון דמפסקא ליה כרמלית בין רה"ר לרה"י אי מעייל ליה דרך כרמלית לא מחייב. והא אמר רבא המעביר חפץ מתחלת ד' לסוף ד' והעבירו דרך עליו חייב (והוא) [והא] המעביר דרך עליו כאלו מעביר למעלה מעשרה (כרה"ר) [ברה"ר] הוא שהוא חשוב כמקום פטור. ואפ"ה חייב ופריק באיסקופה אריך עסקינן דאדהכי והכי מדכר דשבת הוא ולא אתי לאתויי מרה"ר לרה"י ואע"פ שהוא דרך כרמלית אלא ע"י גלילא איבעית אימא באיסקופה שאינו אריך וסתם כתבי קודש עיוניה מעייני בהו וע"י גלילה הוא העיון לפיכך לא חיישינן דלמא מעייל להו בידים. וניחוש דלמא מעיין בהו ברה"ר והשלים מלעיוניה ומעייל להו (בידיה) [בהדיא] לרשות היחיד. ודחינן כיון שלא*) נתכוון לעקור כדי להניח אלא כדי לעיין אע"פ שנמלך והכניסן לא מיחייב אי נמי כבן עזאי דאמר מהלך כעומד דמי**) ואפיל עמד בכרמלית (והניח) [והביא] מרשות הרבים לכרמלית (והכרמלית) [ומכרמלית] עקר והניח ברה"י דכי האי גוונא לא מיחייב. ואקשינן וניחוש דלמא זריק להו מרה"ר לרה"י שאין שם עמידה דהאמר ר' יוחנ

[לקמן צט.] שבת ח: וע"ש

[שבת ה: כתובות לא:]

שבת ו.

כד"י אדא

[מסכ' סופרים פ"ג הל' יב]

[שם הלכה יד וע"ש]

הגהות הב"ח

(א) גמ' באסקופה הנדרסת: (ב) שם דאדהכי והכי: (ג) רש"י ד"ה מה לי וכו' רשות היחיד. הא לא קשרית לה אלא משום דאוגדו: (ד) ד"ה וכי תימא וכו' דגבוה עשרה ואין בו: (ה) תוס' ד"ה והאמר וכו' דההיא דעומד וכו' ומעביר מכאן לכאן דרך גופו ולהכי לא מייתי אלא מדרבא אע"ג דידע לברייתא דבן עזאי ואיירי לקמן כגון שמשלים ארבע על ידי זריקה הס"ד:

*) לפנינו בגמ' ליתא להאי תירוצא אך רבינו היה גורס כן ועי' בבעמס"א בכאן ודו"ק. **) תי' אפילו אינו מובן דאדרבה דבעומד בכרמלית והניח בכרמלית בוודאי פטור גם לרבינו ואולי צ"ל דהוי כעומד וכו' וצ"ע,

רב נסים גאון

הא מני בן עזאי היא דאמר מהלך כעומד דמי עיקר דבריו בפרק יציאות השבת (דף ה) תנו רבנן המוציא מחנות לפלטיא דרך סטיו חייב ובן עזאי פוטר ואמרי' בשלמא בן עזאי קסבר מהלך כעומד דמי: משום

עין משפט נר מצוה

כ א מיי' פי"ג מהל' שבת הלכה טז:

כא ב מיי' פט"ז מהל' שבת הלכה כא סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שנג סעיף ב:

כב ג מיי' שם הל' ז וסמג שם טוש"ע א"ח סי' שנג סעיף ב:

כג ד מיי' שם וטור ש"ע שם סעיף ג:

כד ה מיי' שם הל' ו וטוש"ע שם סעיף ב:

כה ו מיי' פט"ו מהל' שבת הלכה א סמג שם טור ש"ע א"ח סי' שנ סעיף א:

כו ז שם סעיף ב:

כז ח שם סעיף ג:

בכותל שאינו משופע למעלה משלשה גוללו אצלו למטה משלשה הופכו על הכתב: *רבי יהודה אומר אפילו אינו מסולק מן הארץ וכו': דבעינן הנחה על גבי משהו ואלא הא *דאמר רבא [א]תוך שלשה לרבנן צריך הנחה לימא כתנאי אמרה לשמעתיה אלא [ב]כולה רבי יהודה היא וחסורי מיחסרא והכי קתני במה דברים אמורים בכותל משופע אבל בכותל שאינו משופע אפילו פחות משלשה טפחים גוללו אצלו שרבי יהודה אומר אפילו אינו מסולק מן הארץ אלא מלא החוט גוללו אצלו מאי טעמא דבעינן הנחה על גבי משהו: מתני' [ג]זיז שלפני חלון נותנין עליו ונוטלין ממנו בשבת: גמ' האי זיז דמפיק להיכא אילימא דמפיק לרשות הרבים °ליחוש דילמא נפיל ואתי לאיתויי אלא דמפיק לרשות היחיד פשיטא אמר אביי לעולם דמפיק לרשות הרבים ומאי נותנין עליו דקתני [ד]כלים הנשברים: תניא נמי הכי זיז שלפני החלון היוצא לרשות הרבים נותנין עליו קערות וכוסות קיתוניות וצלוחיות ומשתמש בכל הכותל עד עשרה התחתונים ואם יש זיז אחד למטה ממנו משתמש בו ובעליון אין משתמש בו אלא כנגד חלונו האי זיז היכי דמי [א] אי דלית ביה ארבעה מקום פטור הוא ואפילו כנגד חלונו נמי לא ישתמש ואי אית ביה ארבעה בכולי הכותל לישתמש אמר אביי [ה]תחתון דאית ביה ארבעה ועליון לית ביה ארבעה וחלון משלימתו לד' כנגד חלון משתמש דחורי חלון הוא דהאי גיסא ודהאי גיסא אסור: מתני' [ו]עומד אדם ברשות היחיד ומטלטל ברשות הרבים ברשות הרבים ומטלטל ברה"י ובלבד שלא יוציא חוץ מארבע אמות: [ז]לא יעמוד אדם ברשות היחיד וישתין ברה"ר ברה"ר וישתין ברה"י וכן לא ירוק רבי יהודה אומר [ח]אף משנתלש רוקו בפיו לא יהלך ארבע אמות עד שירוק: גמ' מתני ליה רב חיננא בר שלמיא לחייא בר רב קמיה דרב לא יעמוד אדם ברה"י ומטלטל ברה"ר אמר ליה שבקת רבנן ועבדת כר"מ הוא

תוספות

נימא כתנאי אמרה לשמעתיה · אע"ג דלא ניחא הכא לאוקמי מילתא דרבא בפלוגתא דתנאי דמתני' מ"מ ע"כ אשכחן ברייתא דפליגא עליה במסכת שבת בפ' הזורק (דף צז.) גבי הזורק מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע דקתני בברייתא תוך ג' ד"ה חייב אי נמי יש לחלק דהכא שבא החפץ מלמעלה מג' למטה לתוך ג' הוא דבעי רבא הנחה על גבי משהו אבל התם איירי שהיה החפץ תוך ג' משילא מתחת ידו להכי חשיב כמונח דהא מודה רבא דהמעביר בתוך שלשה דכמונח בקרקע דמי כדמוכח בפרק המוציא יין (שם דף פ.) והא דלא חשבינן מתגלגל כמונח בסוף הזורק (שם דף ק.) התם איירי כשהיתה תחילת זריקה למעלה מג': אלא כולה רבי יהודה היא · תימה דבשבת בפרק הזורק (דף צז:) בעי למימר דסבר ר' יהודה קלוטה כמו שהונחה גבי הזורק מרה"י לרה"ר ועבר ד' אמות ברה"ר ולמסקנא דהתם ניחא דמוקי לה כגון דאמר כדנפקא לרה"ר תנוח דמסתבר טפי למימר התם קלוטה כמו שהונחה כיון שהיה דעתו ורצונו שתנוח שם אבל הכא דאין רצונו שיפול שם הספר אין לנו לומר שיהא כמונח אבל למאי דס"ד התם מעיקרא דמיחייב שתים ובאומר כל מקום שתרצה שם תנוח קשה ויש לחלק דהתם אינו מקפיד על החפץ אנה שינוח אבל הכא מקפיד ומרצונו היה חפץ שלא היה שם מונח אבל לרבא קשיא דאפי' באומר כל מקום שתרצה תנוח בעי רבא הנחה על גבי משהו דמקפיד אפילו נח על גבי משהו לא מיחייב דלא נעשית מחשבתו וצריך לומר דלמאי דס"ד התם מעיקרא לית ליה דרבא ועוד יש לומר כדפרישית לעיל דהתם כשתחילת זריקתו תוך שלשה: ניחוש דילמא נפיל ואתי לאיתויי · ואי דמפיק לכרמלית או לחצר שאינה מעורבת לרבא דלית ליה לקמן (צט.) גזירה לגזירה פשיטא דשרי דלא איצטריך למיתני ולאביי דגזר אסור כמו במפיק לרה"ר ועוד נראה מדמשני אביי לעולם דמפיק לרה"ר משמע דבמפיק לכרמלית או לחצר שאינה מעורבת שרי אפילו כלים שאינן נשברים ואע"ג דלקמן גזר אביי גזירה לגזירה יש לחלק כמו שפירשתי לעיל ובפרק כיצד משתתפין (לעיל דף פד·) גבי אנשי חצר ואנשי עלייה ששכחו ולא עירבו דקתני זיז היוצא מן הכותל בעשרה דעלייה הוי לעלייה אפילו הניח שם כלים שאינם נשברים: ומשתמש בכל הכותל עד עשרה תחתונים · פי' בקונטרס אם הזיז מוטל לארכו על פני כל הכותל משתמש בכל הזיז וקשה לר"י דהיינו סיפא דקתני אם יש זיז למטה הימנו משתמש בו ומפרש ר"י דבחורין שבכותל קאמר דמשתמש ולשון משתמש בכל הכותל משמע נמי כן: אי דלית (ב) ליה ארבע אפי' כנגד חלונו נמי לא ישתמש · משמע מפירוש הקונט' דברחב ד' משתמש בכלים הנשברים אבל שאין רחב לא ישתמש אפי' כלים הנשברים דהוי כאילו שדי לאו להדיא וקשה לר"י דכיון דאפילו ברחב ד' לא ישתמש בכלים שאין נשברין א"כ אפילו רחב מאה אמה נמי דלענין שבת חשיב רחב ד' כרחב אלף ונראה לר"י דברחב ד' שרי ליתן אפילו כלים שאינן נשברים ומתני' ברחב כל שהוא והא דלא מוקי לה ברחב ד' ובכל כלים משום דסתם זיז אינו רחב ד' וכי פריך הש"ס אי דלית ביה ארבעה אפילו כנגד חלונו לא ישתמש ה"מ למיפרך אפי' בשלמטה הימנו לא ישתמש והא דלא משני ליה דבכלים הנשברים איירי היינו משום דלא מיתוקמא בהכי ע"כ מדלא שרי בשאר הכותל אלא כנגד חלונו בלבד: תחתון דאית ביה ד' · ק"ק דמעליון שמעינן ליה דשרינן כנגד חלונו משום דחלון משלימתו לד' ויש לומר דאיצטריך לאשמועינן בתחתון אף על גב דלא ניחא תשמישתא דהא איכא עליון דמפסיק: הוא

רש"י

למטה משלשה · הגיע ראש הספר לשלשה סמוך לקרקע ארעא סמיכתא הוא והרי הוא כמונח: אלא הא דאמר רבא · בפ' הזורק במס' שבת (דף ק.): תוך שלשה לרבנן · דפליגי עליה דר"ע בקלוטה כמי שהונחה (א) ואמרי דהזורק מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רשות הרבים למטה מעשרה לא אמרינן הואיל ונקלטה ביו"ד תחתונים שהן רה"ר הרי היא כמי שהונחה לחייבו אפי' זרק למטה משלשה לא מיחייב אם עד שלא הגיע לארץ נשרף או בלעו כלב אלא אם כן נח על גבי משהו ואפילו לא הוי מקום ארבעה הואיל הנחה ולמעלה משלשה אם נח פטור ואפי' לר"ע דאי מקום ארבעה הוא כרמלית הוא ואי לית ביה ארבעה מקום פטור הוא: נימא כתנאי· אמרה לשמעתיה · דהא תנא קמא אפילו כי לא נח נמי גזר למטה מג' משום דילמא זמנין דאין אגדו בידו ולרבא כי אין אגדו בידו נמי כי האי גוונא דלא נח לא מיחייב אם קלטו והחזירו קודם שנח: מתני' זיז שלפני החלון · בולט מן הכותל גבוה י' ורחב ד': נותנין עליו · בני עלייה דרה"י הוא: גמ' דמפיק להיכן · להיכן בולט: דמפיק לרה"י· לחצר: כלים הנשברים· כלי חרס וזכוכית שאם נפלו ישברו דליכא *למימר דילמא אזיל ומייתי להו: קערות וכוסות וקיתוניות· כולם כלים הנשברים הם דסתמייהו דחרס: משתמש בכל הכותל · אם הזיז מוטל לארכו אצל הכותל על פני כולו משתמש בכל הזיז: עד עשרה התחתונים · כלומר כל מקום שהוא בין סמוך לחלון מיד בין מופלג הימנו הרבה ובלבד שלא יהא בתוך עשרה תחתונים שברשות הרבים: למטה הימנו · למעלה מעשרה: משתמש בו · בתחתון ע"פ כל הכותל אם מונח לאורכו אצל הכותל: האי זיז · עליון היכי דמי: אי דלית ביה ארבעה מקום פטור הוא · ואפילו כנגד חלונו לא נשתמש נהי דמקום פטור הוא ומותר לכתף עליו כדקי"ל מקום שאין בו ארבעה מותר לבני רה"ר ולבני רה"י לכתף עליו מיהו תשמיש תדיר לא משתרי ביה דלא חזי לתשמישתא ושכיחי כלים למיפל לרה"ר ואע"ג דאוקמינן בכלים הנשברים הני מילי בדאית ביה ד' דלא שכיחי למיפל כולי האי אבל הכא דרובא נפלי מחזי כמאן דשדי להדיא לרשות הרבים: חורי חלון הוא · כלומר זוית החלון והרחבתו הוא ולשון חורי דנקט משום דגבי שבת שייך למימר חורי רשות הרבים כרשות הרבים וכן חורי רה"י כרה"י דמי כגון כותל הסמוכה לרה"ר ויש בה חורין פתוחין לרה"ר למטה מיו"ד הוי רה"ר: מתני' עומד אדם ברה"י · בבית או על הגג ושוחה ונוטל חפץ ברה"ר כאן ומניחו כאן: ובלבד שלא יוציאנו מארבע אמותיו · ממקום שהיה מונח בו ואשמעי' מתניתין דלא גזרינן שמא יכניסנו אצלו: וישתין ברה"ר · דמפיק מרה"י לרה"ר: משנתלש רוקו בפיו · משנתעגל ונאסף לצאת: לא יהלך ארבע אמות עד שירוק · דכיון דלמשדייה קאי משאוי הוא: גמ' מתני ליה רב כו' · גזירה שמא יכניסנו אצלו: ועבדת כר"מ · דאיהו הוא דגזר שמא יביא אצלו כדלקמן בפירקין [דף קא.] לא יעמוד ברשות היחיד ויפתח ברשות הרבים שיטול מפתח ברשות הרבים ויפתח בו פתח הסמוך לרשות הרבים שמא יכנים אצלו במקום שהוא:

מדסיפא

רבינו חננאל

מודה בן עזאי בזורק שחייב. ופרקינן זאת אומרת אין (מוריקין) [מזרקין] כתבי קודש: היה קורא בראש הגג כו' ואוקימנא מתני' כולה ר' יהודה היא והכי קתני בד"א בכותל משופע דהא נח לפיכך הופכו על הכתב ומניחו. ואע"ג דלא התירו חכמים לכותבי ספרים להפוך יריעה על פניה. אלא אם פירש עליה בגד הכא משום [בזיון] כתבי הקודש התירו להפוך הספר על פניו ותני מילי בכותל משופע דנח הספר עליו. אבל בכותל שאינו משופע אפילו למטה מג' טפחים גוללו אצלו דברי ר' יהודה שר' יהודה אמר אפילו אינו מסולק מן הארץ אלא מלא החוט גוללו אצלו דבעינן הנחה ע"ג משהו וכן אמר רבא תוך ג' לרבנן צריך הנחה ע"ג משהו: [מתני'] זיז שלפני החלון כו' אוקימנא בזיז היוצא לרה"ר ונוטלין ממנו. דהא למעלה מי' הוא וכרה"י דמי: ירושלמי א"ר יוחנן זיזין וכתלים שגבוהין י' ורחבין ד' מותרין לכאן ולכאן ובלבד שלא יחליף ומאי נותנין עליו דקתני כלים שבורין דאי נפלו לרה"ר לא חיישינן דלמא מעייל להו לרה"י תניא נמי הכי זיז היוצא כו' ועד אין בין זיז לזיז י' אין משתמש בזיז אלא כנגד חלונו ופרשה אביי כגון דאית ביה בזיז ד' טפחים שנעשה (רה"ר) [רה"י] ועליון (דלית) [לית] ביה ד"ם וחלונו משלמתו לד' כנגד החלון שרי ליה לאשתמושי (דחורו) [דחורי] של חלון נינהו. אבל יתרון רחב הזיז דנפיק למעדיף על רוחב החלון (שכנגד החלון בלבד מותר אבל המעדיף) בהאי גיסא ובהאי גיסא אסירי: [מתני'] הא דתנן עומד אדם ברשות הרבים ומטלטל ברשות היחיד עומד אדם ברה"י ומטלטל ברה"ר אוקימנא לרבנן ודלא כר' מאיר דתנן לא יעמוד אדם ברשות הרבים וכו'

מסורת הש"ס

[מתוך הסוגיא נראה שאין כאן פסקא]

שבת פ. ק.

[נ"ל למיתא]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה תוך ג' וכו' כמי שהונחה דמ"א ואמרי וכו' למטה מג' נמי לא: (ב) תוס' ד"ה אי דלית ביה ד' וכו' אפילו בכלים:

הגהות הגר"א

[א] אי דלית בי' ארבעה אפילו כנגד חלונו כו' [ותיבות שבגנתים מוקפות].

גליון הש"ס

גמ' ליחוש דלמא נפיל. ב"ב דף נט ע"ב תוס' ד"ה ואפילו:

תורה אור

הוא סבר מדסיפא ר"מ רישא נמי ר"מ ולא היא סיפא ר"מ ורישא רבנן: ובלבד שלא יוציא חוץ: הא הוציא חייב חטאת לימא מסייע ליה לרבא *דאמר רבא המעביר חפץ מתחילת ארבע לסוף ארבע והעבירו דרך עליו חייב מי קתני אם הוציא חייב חטאת דילמא אם הוציא פטור אבל אסור איכא דאמרי הא הוציא פטור אבל אסור לימא תיהוי תיובתיה דרבא דאמר רבא המעביר מתחילת ד' לסוף ד' והעבירו דרך עליו חייב מי קתני הוציא פטור אבל אסור דילמא אם הוציא חייב חטאת; לא יעמוד אדם ברה"י וכו': אמר רב יוסף *השתין ורק חייב חטאת והא בעינן עקירה והנחה מעל גבי מקום ד' וליכא מחשבתו משויא ליה מקום דאי לא תימא הכי הא *דאמר *רבא זרק ונח בפי הכלב או בפי הכבשן חייב חטאת והא בעינן הנחה ע"ג מקום ד' וליכא אלא מחשבתו משויא ליה מקום ה"נ מחשבה משויא לה מקום בעי רבא הוא ברה"י ופי אמה ברה"ר מהו בתר עקירה אזלינן או בתר יציאה אזלינן תיקו: וכן לא ירוק רבי יהודה אומר וכו': אף על גב דלא הפיך בה *והתנן היה אוכל דבילה בידים מסואבות והכניס ידו לתוך פיו ליטול צרור רבי מאיר מטמא ורבי יוסי מטהר רבי יהודה אומר היפך בה טמא לא היפך בה טהור *אמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה ריש לקיש אמר לעולם לא תחליף והכא במאי עסקינן בכיחו והתניא רבי יהודה אומר כיחו ונתלש מאי לאו רוק ונתלש לא כיחו ונתלש והא תניא (א) ר' יהודה אומר כיחו שנתלש וכן רוקו שנתלש לא יהלך ד' אמות עד שירוק אלא מחוורתא כדשנינן מעיקרא: אמר ר"ל כיח בפני רבו חייב מיתה שנאמר °כל משנאי אהבו מות *אל תקרי למשנאי אלא למשניאי והא מינס אניס כיח ורק קאמרינן: **מתני'** *לא יעמוד אדם ברה"י וישתה ברה"ר ברה"ר וישתה ברה"י אלא אם כן הכניס ראשו ורובו למקום שהוא שותה וכן בגת: **גמ'** רישא רבנן וסיפא רבי מאיר אמר רב יוסף בחפיצין שצריכין לו ודברי הכל *איבעיא להו כרמלית מאי אמר אביי היא היא אמר רבא *היא גופא גזירה ואנן ניקום ונגזור גזירה לגזירה אמר אביי מנא אמינא לה מדקתני וכן

רש"י

מדסיפא ר"מ · הא דלא יפתח* דאיירי ר"מ בהו: הא הוציא · החפץ מד' אמות חייב אע"ג דהוא עומד בגבוה והגביהו למעלה מי' והעבירו לא אמרי' העברת דרך מקום פטור הוא אלמא בתר הנחה ועקירה אזלינן והרי נטלו מתחילת ארבע והניחו לסוף ארבע: פטור אבל אסור · מדרבנן דילמא אתי לעבורי דרך למטה מעשרה: מחשבתו · שהוא צריך לכך משווא לה הולאה חשובה: זרק · מתחילת ד' לסוף ד': בפי הכבשן · שקלטה שלהבת ונשרפה: בתר עקירה · מן הגוף אזלינן והן נעקרין מן החלל של גוף וחייב דמוליא מן הגוף שהוא רה"י לרה"ר: או בתר יליאה · שיולא מן הגוף ממנו והרי פי אמה ברה"ר ואין כאן עקירה מרה"י: ואע"ג דלא היפך · בתמיה דמשום תלים' לחודיה אמר ר' יהודה דאסור דלמיפק קאי ואפי' דלא היפך בה בתוך פיו: היה אוכל דבילה · של תרומה: בידים מסואבות · סתם ידים שלא נטלו הוו שניות ופוסלות את התרומה: ר"מ מטמא · שהרי הוכשרה התרומה ברוק שבפיו: ר' יוסי מטהר · דקסבר כל זמן שהרוק בתוך פיו לאו משקה הוא והרי הוא כגופו של אדם ואינו מכשיר: היפך · ברוק להוציאו לחוץ טמא דלמשדייה קאי ומכשיר: מוחלפת השיטה · החליף ר' יהודה שיטתו וילא הימנה: לא תחליף · לא תימא מוחלפת היא דמתני' דקאמר אע"ג דלא היפך קאי למשדיי' בכיחו עסקינן ליחה שנתלשה מן הגוף ע"י חולי שקורין טו"ש: כיחו ונתלש · לא יהלך ד' אמות עד שירוק: מאי לאו · תרתי קתני כיחו וכן רוקו: כדשנינן מעיקרא · מוחלפת השיטה: חייב מיתה · בידי שמים: כל משנאי אהבו מות · תורה אמרה להאי קרא בפרשת ה' קנני: אלא למשניאי · למשניאים דעתו באנינות: והא מינס אניס · שעל כרחו הוא ע"י חולי או לינה: כיח ורק קאמרינן · שרקק אותו בפני רבו והיה לו להסתלק משם או להבליעו בכסותו: **מתני'** וישתה ברה"ר · ויושיט לוארו לרה"ר וישתה גזירה שמא יכנים הכלי אצלו: וכן בגת · מפרש בגמ' לענין מעשר: **גמ'** רישא רבנן · לעיל אוקימנא להא דקתני עומד אדם ברה"י ומטלטל ברה"ר כרבנן דפליגי עליה דר"מ במתני' גבי מפתח ולא גזרינן שמא יכנים והכא גזר שמא יכנים כר"מ והא ליכא למימר דשתיית המים תהוי הכנסה כמשתין ורוק דלא דמי דהתם קא עקר מרשות זו וקא עבד הנחה לרשות זו אבל שותה עביד עקירה והנחה בחדא רשותא דהא ברשות שהוא שותה בה פיו עומד ובפיו הן נחין מיד: בחפיצין הצריכין לו · אפי' רבנן מודו דגזר בהו דמתוך שהוא צריך להם יכניסם אצלו הלכך משקין הללו צריכין לו וגזרינן: כרמלית מאי · מהו שיעמוד בכרמלית וישתה ברה"י או ברה"ר: היא היא · כי היכי דלא יעמוד ברה"ר וישתה ברה"י כך לא יעמוד בכרמלית וישתה ברה"י: היא גופה גזירה · אי דטייל לגביה כלי ליכא אסורא דאורייתא אלא גזירה דרבנן דלא ליתי לאפוקי מרה"י לרה"ר ואנן ניקום וניגזר שתיה אטו הכנסת כלי: וכן

וכן בגת · לענין מעשר פירוש צריך שיכניס ראשו ורובו על הגת ועל ידי כן מותר לשתות בכל ענין והייתו כרבי מאיר:

תוספות

הוא סבר מדסיפא ר"מ כו' · פי' בקונט' סיפא ההיא דלא יפתח דאיירי בה ר"מ וק"ק דהיא רחוקה יותר מדאי ונראה לר"י דסיפא דלא ישתין ולא ירוק דפליג עליה ר' יהודה וסתם בר פלוגתא דר' יהודה ר"מ ומיהו קשה דא"כ הוה ליה למיפרך נמי בגמרא ר"מ אדר"מ למאי דגרסי' ברוב ספרים ר' מאיר מטמא וכן גרס ר"ח ולמאי דמסיק מוחלפת השיטה נמי ניחא דלא תיקשי דר"מ אדר"מ ושמא מש"ה הניח מלהקשות דר"מ אדר"מ משום דאיכא דמהפכי דרבי מאיר לדברי רבי יוסי:

זרק ונח ברה"ר בפי כלב כו' · אור"י דלא גרסי' ונח דונח משמע דלא נתכוין לכך כדמוכח בפ"ק דשבת (דף ה.) גבי הא דא"ר יוחנן זרק חפץ והלך ונח בתוך ידו של חבירו חייב הכא איירי במתכוין לכך ומיהו ר"ח גריס ונח דמצי למימר דונח משמע שפיר מתכוין דסתם זרק נח החפץ במקום שמתכוין אבל הלך ונח משמע שהלך בלא כוונת האדם ועוד י"ל דבפ"ק דשבת מיתורא דמימרא דייק דאיירי בלא מתכוין *:

מחשבתו משוי' ליה מקום · דוקא בכי האי גוונא דנהגה באותו מקום טפי מבמקום אחר כגון בפי כלב שאלכנה ובפי הכבשן שתשרף שם וכן השתין ורק אבל זרק על המקלות או על שום דבר אפי' במתכוין לא אמרו מחשבתו משויא ליה מקום:

היה אוכל דבילה בידים מסואבות · פי' בקונט' דבילה של תרומה ור"י אומר דאפי' בשל חולין ניחא דידים הפוסלות תרומה מטמאין את הרוק שהוא משקה להיות תחילה וחוזר ומטמא את הדבילה וגם מכשירה דהוו להו חולין טמאים דפוסלין את הגוייה דמשקין כל שהוא מטמאין כדאמרינן בברכות פרק אלו דברים (דף נב.) שמא יטמאו מים אחורי הכוס ויחזרו ויטמאו את הידים וסתמא דמאחורי הכוס ליכא רביעית דבכל נטילתו ליכא אלא רביעית ובפ"ק דפסחים (דף יד:) נמי משמע שהבשר מטמא מחמת המשקין שעליו וסתמא ליכא בהו רביעית והא דקאמר בכמה דוכתי לטמא טומאת משקין ברביעית *גבי יין סך ובנזיר [לח:] גבי עשר רביעי' היינו לפסול את הגוייה כדתנן במעילה (דף יז:) כל המשקין מצטרפין לפסול את הגוייה ברביעית אבל ליטמא ולטמא אוכלים בכל שהוא [משקין] טימאו ומטמו ורוק חשיב משקה לקבל טומאה כמו שחשוב משקה להכשיר הדבילה והשתא ההיא דחגיגה (דף כ:) נימא נפסקה לי וקשרתיה בפה לפי מה שפירשתי ניחא אפי' ברוק של טהור וכן פי' הר"ר י"ט נימא נפסקה לי וקשרתיה בפה ובשעה שנארג בה כדי לקבל טומאה עדיין היה רוק לח עליה שניטמא מחמת הידים וטימא את המפה שהמשקה מטמא בכל שהוא כדפרישית ולא כמו שמפרש ר"ת דאיירי ברוק של נדה כמו שפירש שם בקונטרס לפי שלא היה נראה לו להעמיד ברוק של טהור משום דלא חשיב רוב משקה לקבל טומאה דחשיב שפיר משקה כדפרישית:

רבי מאיר מטמא · אית ספרים דגרסי רבי מאיר מטהר:

קולט

עין משפט נר מצוה

כח א מיי' פי"ג מהל' שבת הלכה ג סמג שם:

כט ב מיי' שם הלכה יג סמג שם:

ל ג מיי' שם הלכה ג וסמג שם טוש"ע א"ח סי' שנ סעיף ג:

לא ד מיי' פט"ו מהל' טומאת אוכלין הל' ז:

לב ה טור ש"ע י"ד סי' רמב סעיף כט:

לג ו ז מיי' פט"ו מהל' שבת הלכה ג סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שנ סעיף א:

[ועי' תוס' שבת ד: ד"ה הלא]

רבינו חננאל

ובלבד שלא יוציא חוץ לד' אמות דייקינן מינה ללישנא בתרא הא הוציא פטור אבל אסור נימא תהוי תיובתא דרבא דאמר המעביר חפץ מתחלת ד' לסוף ד' אם העבירו דרך עליו חייב. ודחי רבא מי קתני בהדיא אם הוציא פטור אבל אסור אבל לעולם אימא לך אם הוציא חייב חטאת: לא יעמוד ברה"י וישתין כו' וכן לא ירוק מרשות לרשות. אמר רב יוסף השתין או רקק בשוגג חייב חטאת ואע"ג דלא עקר מע"ג מקום ד' דהא פיו ופי אמה שלו אין בהן ד' טפחים מחשבתו שחשב כדי לעקור מהן להנאתו משויא להו כמו שיש בו ד' טפחים וכדרבא דאמר רבא זרק ונח בפי הכלב או בפי הכבשן חייב דמחשבתו שויא לפי הכלב ולפי הכבשן [כמקום ד'] הכא נמי פיו ופי אמתו מחשבתו משויא להו כאילו מקום ד' הן. בעי רבא הוא ברשות הרבים ופי אמתו ברשות היחיד או הוא ברה"י ופי אמתו ברה"ר מהו בתר עקירה אזלינן ומרשות לרשות הוא או דלמא בתר יציאה אזלינן ורשות חדא היא ועלתה בתיקו. וקי"ל כל תיקו דאיסורא לחומרא. ר"י [אומר] אע"פ שנתלש רוקו בפיו כו' ואע"ג דלא אפיך ברוק נתלש נקרא *) והתניא האוכל דבילה בידים מסואבות והכניס ידו לתוך פיו ליטול צרור ר' מאיר מטמא שכבר נכשרה ברוקו ונגע בה וידיו מסואבות. ור' יוסי מטהר שאין זה הכשר ר' יהודה אמר היפך ברוקו הנה נתלש והכשיר לא היפך טהור פי' לא נתלש עדיין אינו משקה להכשיר דתנן במכשירין פ"ו ואלו מטמאין ומכשירין זובו של זב ורוקו ושכבת זרעו ומימי רגליו ורביעית מן המת ודם נדה ר' אלעזר אומר ש"ז אינה מכשרת. א"ר יוחנן מוחלפת השיטה. פי' חלוף ואומר במשנה ר' מאיר אומר היפך בו טמא ר' יהודה אומר אע"פ שלא היפך טמא ובא ר"ל ואמר לעולם לא תיפוך והא דתניא בברייתא רוקו ומשנתנו כיחו. פי' כיחו ליחה עבה שהיא כמו חתיכה · ואקשינן עליה והתניא כיחו וכן רוק שנתלש עמו. אם הלך בו ד' אמות חייב אלא מחוורתא כר' יוחנן. אמר ר"ל כיח ורק כו': לא יעמוד אדם ברה"י כו' ואמרינן רישא דקתני עומד ברה"ר ומטלטל ברה"י כו' רבנן סיפא דקתני לא יעמוד אדם כו' ר' מאיר ופריק רב יוסף בחפצין שצריכין לו לגופו ואפילו רבנן מודו דכי האי גוונא לא שרי ליה אלא מכנים ראשו ורובו למקום שהחפצין נתונים בו. איבעיא להו כלים שצריכין לו והן בכרמלית מהו שיעמוד ברה"ר או ברה"י אמר אביי היא היא. כלומר אסור. רבא אמר היא גופא מרשות הרבים לרה"י גזירה היא שמא יוצא מרשות לרשות והיא איסורא דאורייתא ניקו

מסורת הש"ס

[לקמן קא.]

שבת ח: ע"ש לעיל לג.

שבת קנ. [וסם אי' רבה]

כלים פ"ח משנה י

[נדה ג.וש"נ]

[שבת קיד. מגילה כח. ושם איתא אל תקרא משנאי אלא משניאי]

שבת יא:

[שם: נדה ג. וש"נ]

הגהות הב"ח

(א) גמ' ר' יהודה אומר כיחו וכן רוקו כצ"ל ותיבת שנתלש נמחק:

*) משמע מלשונו דברייתא היא וכן לקמן בסמ' אמנ והא דתניא בברייתא וצ"ע דהא משנה היא בכלים פ"ח.

וכן בגת ורבא אמר לענין מעשר וכן אמר רב ששת וכן בגת לענין מעשר *דתנן שותין על הגת בין בחמין ובין בצונן ופטור דברי רבי מאיר רבי אליעזר בר צדוק מחייב וחכ"א על החמין חייב ועל הצונן פטור מפני שמחזיר את המותר: **מתני'** קולט אדם מן המזחילה למטה מי' טפחים ומן הצינור מ"מ שותה: **גמ'** קולט אין אבל מצרף לא מ"ט אמר רב נחמן הכא במזחילה פחות מג' סמוך לגג עסקינן דכל פחות מג' סמוך לגג כגג דמי תניא נמי הכי עומד אדם ברה"י ומגביה ידו למעלה מעשרה טפחים לפחות משלשה סמוך לגג וקולט ובלבד שלא יצרף תניא אידך לא יעמוד אדם ברה"י ויגביה ידו למעלה מעשרה טפחים לפחות מג' סמוך לגג ויצרף אבל קולט הוא ושותה: מן הצינור מ"מ שותה: תנא אם יש בצינור ד' על ד' אסור מפני שהוא כמוציא מרשות לרשות: **מתני'** בור ברה"ר וחולייתו גבוה י' טפחים חלון שעל גביו ממלאין הימנו בשבת *אשפה ברה"ר גבוה י' טפחים חלון שעל גביו שופכין לתוכה מים בשבת: **גמ'** במאי עסקינן אילימא בסמוכה למה לי חוליא י' אמר רב הונא הכא במאי עסקינן במופלגת מן הכותל ארבעה וטעמא דאיכא חוליא עשרה הא ליכא חוליא עשרה קא מטלטל מרה"י לרה"ר דרך רה"ר ורבי יוחנן אמר אפילו תימא בסמוכה הא קמ"ל *דבור וחולייתו מצטרפין לעשרה: אשפה ברה"ר וכו': ולא חיישינן שמא תנטל אשפה והא *רבין בר רב אדא אמר רבי יצחק מעשה במבוי אחד שצידו אחד כלה לים וצידו אחד כלה לאשפה ובא מעשה לפני רבי ולא אמר בו לא איסור ולא היתר היתר לא אמר בו דחיישינן שמא תנטל אשפה ויעלה הים שירטון איסור לא אמר בו דהא קיימין מחיצות לא קשיא הא דיחיד הא דרבים: **מתני'** *אילן שהיה מיסך על הארץ אם אין נופו גבוה מן הארץ שלשה טפחים מטלטלים תחתיו שרשיו גבוהים מן הארץ ג' טפחים לא ישב עליהן: **גמ'** *א"ר הונא בריה דרב יהושע אין מטלטלין בו יותר מבית סאתים מ"מ משום

רש"י

וכן בגת · והאי גת מאי היא אי רה"י וקאמר דלא יעמוד ברה"ר ויושיט לאחרו בגת ויטול כלי וישתה הא תנא ליה רישא אלא לאו בגת כרמלית כגון שאינה גבוהה י': שותין על הגת · עומד על הגת ושותה דכל זמן שלא הוציאו לחוץ לאו שתיית קבע היא ופטור מן המעשר בין שמזגו בחמין בין שמזגו בצונן: מחייב · במזיגה שמזגו במים משויא ליה קבע: על החמין חייב · דאין ראוי לחזור המותר שמקלקל היין הלכך כי מזג ליה בחמין אדעתא למשתייה כוליה מזג ליה ומשוייא ליה מזיגת קבע אבל מזיגת צונן לא משוי' ליה קבע דילמא שתי פורתא ומהדר הלכך כל כמה דשתי הוי עראי ומתני' דקתני וכן בגת ר"מ היא וקתני לא יעמוד ע"ג קרקע וישתה בגת בלא הפרשת מעשר אא"כ הכניס ראשו ורובו לגת: **מתני'** קולט אדם מן המזחילה · למטה מי' טפחים גגין שלהן חלקים היו וטחים בטיט ומרזבין קטנים הרבה היו לגג להוציא המים ונותנין למטה מהם דף כנגד אורך הכותל בשיפוע וכל המרזבין שופכין עליו והוא מביא כל המים למקום אחד שלא יזיקו את הכותל ועומד אדם ברה"ר וקולט בכלי למטה מי' טפחים מן המים היורדין מן המזחילה וקולט דוקא כדמפרש בגמ' אבל לא יצרף פיו או כלי למזחילה שהוא בפחות משלשה סמוך לגג ואף על פי שהוא למטה מי' מ"ט דהואיל ומוטלת לאורך הכותל ובתוך ג' לגג דמיא לגג והוי כמוציא מן הגג שהוא רה"י לרה"ר: ומן הצינור מ"מ · כלומר בין קולט בין מצרף משום דצינור לעולם ארוך ויוצא לרה"ר וליכא למימר לבוד וכיון דלמטה מעשרה הוא (א) ליכא איסורא ובגמרא מוקים לה כשאין בפיו ארבעה ולא גזרינן אטו היכא דאית ביה ארבעה דאי נמי אית ביה ד' כרמלית הוא דלא גבוה עשרה ומש"ה נקט מתני' גבי *מזחילה למטה מי' משום דבעי' למתני ומן הצינור מ"מ ואי למעלה מי' לא משתרי צירוף הצינור גזירה אטו צינור שבפיו ארבע' דקא מפיק מרה"י לרה"ר אבל קליטה אפי' למעלה מי' נמי משתרי דאוירא הוא מקום פטור: **גמ'** מצרף (ב)· פיו או חבית למזחילה והוי כשואב ממנה: תניא נמי הכי · דפחות מג' סמוך לגג כגג דמי והמצרף מנה כמצרף בגג: עומד אדם ברה"י · כגון בגג: וקולט · מן האויר מים שיורדים מגגו של חבירו אבל לא יצרף · ובמתניתין נמי שמעתי דהכי גרסינן מן הצינור ומ"מ ולא גרסינן מכל מקום בלא וי"ו למשרי צירוף אלא ומ"מ כלומר מ"מ המקלח קולט ומצאתי בתוספתא דצירוף מותר בצינור למטה מי' ועוד הא דקאמר תנא אם יש בצינור ארבעה אסור אהיכא קאי אקליטה מאי מרשות לרשות איכא ואי אצירוף מתני' נמי אסר אפי' כשאין בו ארבעה כמי קאי דאוקימנא בפחות מג' לגג הא לאו הכי מצרפין ואין דרך לשון הש"ס כן לומר תנא אתירוץ אמוראים שלא הוזכר במשנה אלא ה"ג ומן הצינור מ"מ וכו' מתני' היא ולמטה מעשרה קאי ולא סיפא דברייתא היא: תנא אם יש בצינור ארבעה · ברוחב אסור · לצרף ואע"ג דלמטה מי' הואי ולבוד נמי ליכא אפ"ה כרמלית מיהא הוי ומפיק מכרמלית לרשות הרבים: **גמ'** אי נימא בסמוכה · שהבור סמוכה לכותל בתוך ארבעה טפחים: למה לי חוליא עשרה · בור גופיה רה"י ועמוקה עשרה והרי אין רשות הרבים מפסקת בינתים: וטעמא דאיכא חוליא עשרה · דלא מטי דלי לרה"ר: הא קמ"ל כו' · ומתניתין לאו כדס"ד דתיהוי חוליא עשרה לבד מבור אלא ה"ק בור ברה"ר וחולייתו סביביו וסך הכל גבוה י' מקרקעית הבור רה"י וממלאין ממנה לחלון: שופכין לתוכה · דאשפה רה"י היא: ולא חיישינן שמא תנטל אשפה · ותעמוד על פחות מי' ואתי למשרי ביה נמי כמעיקרא: במבוי · ראשו אחד פתוח לרה"ר וראשו אחד סתום ושני צדדיו אחד ים ואחד אשפה ובתים וחצירות פתוחין לו בדופן אמצעי: שירטון · לימו"ן בלע"ז שמעלה טיט לשפתיו ומתיבש ונעשה קרקע עולם: דרבים · מתני' באשפה דרבים: **מתני'** המיסך · שנופו נוטה למטה מכל צדדיו סביב: מטלטלין תחתיו · דאמרי' לבוד והרי *) יש כאן מחיצה עשרה (ג): שרשיו גבוהים · שאין הענפים נמוכין אלא בראשן הולכין ומגביהין לצד חיבורן: לא ישב עליהן · דכיון דגבוהין שלשה כאילן חשיבי ואין משתמשין באילן: **גמ'** אלא בבית סאתים · אם היה היקיפו יותר על בית סאתים אין מטלטלין בו אלא בארבע (ד) ואפילו נטעו מתחילה לכך דהוי מוקף לדירה: מ"ט · הא כל היקף לדירה אפילו עשרה כורים מותר:

*) עי' בפירש"י כרי"ף

תוספות

קולט אדם מן המזחילה למטה מי' · כן גרים בקונטרס פי' מאויר אבל לא יצרף פיו או כלי למזחילה לפי שהמזחילה בפחות מג' סמוך לגג ואע"פ שהיא למטה מי' מ"מ ה"ל כמוציא מן הגג לרה"ר כיון דתוך ג' לגג היא: **מן** הצינור מכל מקום שותה · פירוש אפי' בצירוף כיון שהוא למטה מי' ורחוק שלשה טפחים מן הגג דליכא לבוד ובגמרא מוקי לה דלית ביה ארבעה דאי הוי ביה ארבעה היה אסור לצרף דמכרמלית לרה"ר קא מפיק וכפירוש הקונטרס מוכח בתוספתא דמתיר צירוף בצינור למטה מי' לכך נראה כגרסת הקונט' דגרים גבי מזחילה למטה מי' דאי הוי גרסי' למעלה מי' הוה משמע (ה) צינור אפילו למעלה שרי ולמטה אפי' מזחילה שרי ובתוספתא לא שרי אלא הצינור למטה אבל צינור למעלה מי' או מזחילה אפילו למטה אסור ואית דגרס ומן הצינור ומ"מ מותר - ובקונטרס הקשה על זאת הגיר' בגמרא: **לא** יעמוד אדם ברה"ר ויגביה ידו למטה מי' · כן גי' ר"ח אבל בקונטרס גרס לא יעמוד אדם ברה"י והכי פירושא לא יעמוד על גגו ויצרף מגג חבירו שגבוה ממנו עשרה טפחים ולא עירבו ואתיא אפי' *כר"מ דאמר גגות רשות אחת הן דבגג גבוה י' מודה ואפילו לר"ש מצי אתיא דמצי לפרושי דלצרף אסור ולהביאם לבית קאמר וקולט מותר אפילו להביאם וכגון שלא שבתו בגג חבירו דאי שבתו פשיטא דאסור להביאם לבית ומ"מ אע"ג דלא שבתו אסור לצרף ולהביאם לבית דדמי ממש דמגג לבית קא מייתי אבל לישנא דברייתא לא משתמע כר"ש דקאמר אבל קולט הוא ושותה משמע במקומו מכלל דצירוף אפילו במקומו אסור והא דאמר בגיטין בהזורק (דף עט:) א"ר יהודה אמר שמואל לא יעמוד אדם בגגו ויקלוט מי גשמים מגגו של חבירו היינו להביאם לבית כדפרישית לעיל *צריך לומר דאיירי כששבתו בגג דבשלא שבתו שרי כדאמ' הכא ומהר"י אומר דהתם איירי בקולט מאויר גג חבירו והכא בקולט מאויר גג שלו בסמוך לגג חבירו: וכן

רבינו חננאל

ניקו ונגזור נמי כרמלית אטו רשות הרבים גזירה לגזירה לא גזרינן ודייק אביי מדתנן וכן בגת והגת ככרמלית היא. ודחי רבא ואמר וכן בגת לא קתני לענין שבת דלענין שבת מן הגת שרי ואע"ג דלא מעייל רישיה ורובו התם. כי קתני וכן בגת לענין מעשר דפטור כר' מאיר דתנן שותין על הגת בין בחמין ובין בצונן ופטור דברי ר' מאיר ר' אלעזר בר צדוק מחייב. וחכ"א על החמין חייב לעשר שאינו זה עראי אלא קבוע על הצונן פטור כי עראי הוא מפני שמחזיר המותר לו בכום. משא"כ בחמין: קולט מן מזחילה למעלה מי' טפחים ומן הצנור מכל מקום ושותה. פי' קולט מקבל ותופש מן המים היורדין מלמעלה ושותה אבל מצרף לא כלומר לערב המים היורדין מלמעלה עם המים שכבר נחו בקרקע מ"ט אמר רב נחמן הכא במזחילה פחות מג' טפחים סמוך לגג עסקינן דכל פחות מג' סמוך לגג כגג דמי. ואלו המים שקלט מן הגג קלטם שהוא רה"י ולפיכך אינו רשאי לצרפם עם התחתונים שהם ברה"ר תניא נמי הכי כו' ותניא אידך לא יעמוד ברה"ר כו': ירושלמי סילון העומד ברשות הרבים גבוה י' ורחב ד' אין שופכין בתוכו מים שמתגלגלין ויורדין: בור ברה"ר וחולייתו וכו'. אמרינן אי בסמוכה אפי' פחות מי' טפחים כרמלית הוא ושרי ואוקימנא בבור המופלג מן הכותל ד' טפחים אם אין בחולייתו י' טפחים הרי האויר דביני ביני עד הכותל רה"ר נמצא מטלטל המים מן הבור שהוא רה"י לבית שהוא רה"י דרך חלייתו על ד' טפחים שהן רה"ר אבל אם חלייתו גבוהה י' טפחים נמצאו המים כשעולין מפי החוליא למעלה מי' טפחים שהוא רה"י לרה"י ר' יוחנן אמר אפילו תימא בסמוכה לא אמרינן וחולייתו גבוהה י' טפחים אלא ללמד דבור וחולייתו מצטרפין לי'. אשפה ברה"ר כו'. ואקשינן וניחוש שמא תנטל אשפה וישאר המקום רה"ר דהא אמרו משמיה דר' יצחק מעשה במבוי כו' פי' שירטון רפש וטיט וכשייבש נעשה ארץ ובני אדם עוברין ובאין עליו ויעשה המקום רה"ר ונמצא המבוי [פתוח] לרה"ר ופרקינן אשפה דמתניתין אשפה דרבים היא שאין עשויה לפנות ואשפה דמבוי אשפה דיחיד דעבידא לאיפנויי: אילן המיסך על הארץ אם אין נופו גבוה שלשה טפחים מטלטלין תחתיו. פירוש כיון שאין נופו גבוה מן הארץ שלשה טפחים חזינן להאי נוף כמאן דמטי על הארץ דכל פחות מג' כלבוד דמי. והא הוי מחיצות לתחת האילן לפיכך נעשה תחת האילן רה"י ומותר לטלטל בכולו. אמר רב הונא בריה דר' יהושע אין מטלטלין בה יתר מבית סאתים כו'

שרשיו

עין משפט נר מצוה

לד א מיי' פ"ה מהל' מעשר הלכה טו:

לה ב ג ד מיי' פט"ו מהל' שבת הל' ג סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שנא:

לו ה ו מיי' שם הל' ט וסמג שם טור ש"ע א"ח סי' שנד סעיף א:

לז ז ח מיי' שם הל' י וטוש"ע שם סעיף ג:

לח ט י מיי' פט"ז מהל' שבת הלכה כד טוש"ע א"ח סי' שסב סעיף א:

מסורת הש"ס

שבת יא: [עמ"ש שם] מעשרות פ"ד מ"ד

[לעיל ח. ע"ש בתוספות ד"ה זורקין]

[לעיל עח. שבת נט.]

לעיל ח.

גי' רש"ל קולט

לעיל טו. סוכה כד:

[סוכה כה: ע"ש]

[לעיל פט.]

צ"ל: ד"ה שמואל

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומן הצינור וכו' דלמטה מעשרה הוא קולט ליכא איסורא: (ב) ד"ה מצרף פיו וכו' נמחק כל הדבור: (ג) ד"ה מטלטלין וכו' מחיצה עשרה שאין הענפים כצ"ל ותיבת שרשיו גבוהין נמחק והד"א: (ד) ד"ה אלא בבית וכו' אלא בארבע אמות ואפילו: (ה) תוס' ד"ה ומן הצינור וכו' הוה משמע דצינור אפילו למעלה מעשרה שרי ולמטה מי' אפילו מזחילה שריא ובתוספתא לא שרי אלא בצינור למטה מעשרה אבל וכו' למטה מעשרה אסור:

משום דהוי דירה שתשמישה לאויר וכל דירה שתשמישה לאויר אין מטלטלין בה יותר מבית סאתים: *שרשיו גבוהין מן הארץ וכו': איתמר שרשי אילן הבאין מלמעלה משלשה לתוך שלשה רבה אמר מותר להשתמש בהן רב ששת אמר אסור להשתמש בהן רבה אמר מותר להשתמש בהן דכל פחות מג' דארעא ארעא היא רב ששת אמר אסור להשתמש בהן דכיון דמכח איסור קאתי אסורין דדמו כמשוניתא דסלקין לעילא אסורין דנחתין לתתאי שרו לצדדין פלוגתא דרבה ורב ששת וכן אניגרא וכן בקרן זוית ההוא דיקלא דהוה לאביי והוה סליק באיפומא אתא לקמיה דרב יוסף ושרא ליה אמר רב אחא בר תחליפא דשרא לך כרבה שרא לך פשיטא מהו דתימא אפילו לרב ששת ביתא כמאן דמלי דמי ולישתמש בפחות מג' סמוך לגג קמ"ל תנן שרשיו גבוהין מן הארץ ג' טפחים לא ישב עליהם היכי דמי אי דלא הדרי כיפי פשיטא אלא לאו אע"ג דהדרי כיפי לא לעולם דלא הדרי כיפי והא קמ"ל אע"ג דצידו אחד שוה לארץ: ת"ר שרשי אילן שגבוהין מן הארץ ג' טפחים או שיש חלל תחתיהן ג' טפחים אע"פ שצידו אחד שוה לארץ ה"ז לא ישב עליהן לפי שאין עולין באילן ואין נתלין באילן ואין נשענין באילן ולא יעלה באילן מבעוד יום וישב שם כל היום כולו אחד אילן ואחד כל הבהמה אבל בור שיח ומערה וגדר *מטפס ועולה מטפס ויורד ואפילו הן מאה אמה תני חדא אם עלה מותר לירד ותני חדא אסור לירד לא קשיא כאן מבעוד יום כאן משחשיכה ואיבעית אימא הא והא משחשיכה ול"ק כאן בשוגג כאן במזיד ואיבעית אימא הא והא בשוגג והכא *בקנסו שוגג אטו מזיד קמיפלגי מר סבר קנסינן ומר סבר לא קנסינן אמר רב הונא בריה דרב יהושע כתנאי *הניתנין במתנה אחת שנתערבו בניתנין מתנה אחת ינתנו במתנה אחת מתן ד' במתן ד' ינתנו במתן ד' מתן ארבע במתן אחת ר"א אומר ינתנו במתן ד' ור' יהושע אומר ינתנו במתנה אחת אמר לו ר"א הרי הוא עובר על בל תגרע אמר לו ר' יהושע הרי הוא עובר בבל תוסיף *א"ר אליעזר לא אמרו אלא כשהוא בעצמו אמר לו ר' יהושע לא נאמר בל תגרע אלא כשהוא בעצמו ועוד א"ר יהושע כשנתת עברת על בל תוסיף ועשית מעשה בידך כשלא נתת עברת על בל תגרע ולא עשית מעשה בידך לר"א דאמר התם קום עשה עדיף ה"נ ירד לר' יהושע דאמר התם שב ואל תעשה עדיף ה"נ לא ירד דילמא לא היא ע"כ לא קאמר ר"א התם קום עשה עדיף *אלא דקא עביד מצוה אבל הכא דלא עביד מצוה ה"נ לא ירד ואי נמי ע"כ לא קאמר ר' יהושע התם שב ואל תעשה עדיף (א) אלא

דלא

רש"י

משום דהוי דירה שתשמישה לאויר · אינה לדור בה תמיד אלא להסתופף בה שומרי (אויר) השדה : מלמעלה מג' לתוך ג' · דלאחר שהגביהו שלשה חזרו וכפפו ; דדמו כי משוניתא · כשן סלע כהר זה שמשופע לצדדין כך יוצאין שרשיו קטנים מתוך הגדולין לצדדין וכפופין לארץ מכאן ומכאן הגדולים הולכין ומגביהין באלכסון יותר מג' כזה* : דסלקי לעילאי · הגדילים שהגביה למעלה מג' : אסורין · לדברי הכל : דנחתי לתתאי · הגדילים לראשו של צד האילן כל שלא גבוה ג' וכן קטנים היוצאין מן הגדילים בשיפולו : שרו · לדברי הכל דאכתי לאו לכלל איסור אתו : לצדדין · השרשים הקטנים היוצאים מתוך גובה של גדולים ומטין לארץ לתוך ג' לרב ששת אסירי דמכח איסורא אתו לרבה שרו : וכן אניגרא · אילן היוצא מתוך חריץ קצר העשוי להוליך המים לשדות ושני צידי האילן של צד גידודי החריץ נכנסין בגידודיו ואם בא למדוד מצדדין שבתוך הנגר הרי הוא גבוה ג' ויותר ואם בא למדוד מצדדיו השניים שהן מגידודי החריץ ולמעלה אין גבוה ג' לרבה (ב) דמודד הגידודים שרו דכל פחות מג' לארעא כארעא לרב ששת מעומקו מודד והרי גבוה ג' ומכח איסורא אתו : וכן קרן זוית · אילן העולה במקצוע שני כותלים של חצר וג' צדדיו נכנסין בתוך המקצוע שבכותלים ואין נראה אלא צדו שמבחוץ והולך ועולה עד למעלה לכותל פחות מג' לרבה כל פחות מג' לאו אילן הוא דמעולם לא גבוה שלשה ולרב ששת מארעא משחינן ומכח איסורא אתו ודוקא קרן זוית אבל אלא כותל בעלמא מודה רבה דהואיל ושלשת צדדיו גבוהין והרביעי שוה לארץ או לכותל לאסור אפי' צדו דשוה לכותל : דהוה סליק באיפומא · בתוך הבית היה עומד ועולה דרך פי ארובה למעלה מן הגג פחות מג' : ושרא ליה · דאינו נראה מן הגג ג' אפי' באחד מצדדיו : כרבה שרא לך · דאמר לא אמרי' מכח איסורא אתי דהא הכא בתוך הבית הוא דאסור שגובהו נראה שם : דמלי · כארעא סמיכתא היא דהא אמרן לעיל *חלון שבין שני בתים למעלה מי' כמאן דמלי דמי : דהדרי כיפי · ואשמעינן דלא ישב על הכפופין דאי על הגבוהין פשיטא אכתי לא אשמעינן אלו הן משום שבות לא עולין באילן במס' ביצה (דף לו:) : דצדו אחד שוה לארץ · שהקרקע גבוה בצדו האחד מודה רבה היכא דשלשת צדדיו גבוהין מן הארץ דאסורה כל השוה לארץ : ואין ניתלין באילן · אשטנדליי"ר : בור ושיח ומערה · בין שיש בהן מים בין שאין בהם מים : מטפס · דנפיי"ר מטפס ויורד דטעמא לאו משום דטרחא אלא שלא יתלוש מן המחובר במתכוין : אם עלה · באילן אסור לירד דכל דרך ירידתו הוא משתמש במחובר : עלה מבעוד יום · וקדש עליו היום לא קנסינן ליה ויורד : הניתנין במתנה אחת וכו' · כגון דם הבכור שנתערב בדם בכור אחר : ינתנו במתנה אחת · ועולה אותה מתנה לזה ולזה : מתן ארבע במתן ארבע · דם חטאת זו נספך לדם חטאת זו ינתנו ד' מתנות ועולה לזו ולזו : ינתנו במתן ארבע · דקסבר קום עשה מצוה עדיף אע"ג דבהאי מצוה איכא נמי עבירה דעבר אבכור אבל תוסיף אתי עשה דחטאת דכתיב (ויקרא ד) ונתן על קרנות ודחי לבל תוסיף דבכור : ורבי יהושע אומר נותנו במתנה אחת · כיון דקיימא לן *)כל הניתנין על מזבח החיצון שנתנן במתנה אחת כיפר הכא דלא אפשר סמכינן עלה אפילו לכתחילה ולא עברינן אבל תוסיף ואי משום בל תגרע דחטאת כדקאמר טעמא מוטב שיעקר בל תגרע מאליו שהוא יושב ואינו עוקר הלאו בידים מעבור על בל תוסיף שהוא עוקרו בידים : ה"נ יורד · דהך ירידה מצוה היא דהא כל זמן שהוא יושב משתמש (ג) והרי זה תשמיש הלכך אע"ג דהשתא משתמש תשמיש אחר כשיורד יותר ויותר עדיף משישב שם : דקא עביד מצוה · דמקיים עשה : לא קא עביד מצוה · פורש מן העבירה הוא ע"י עבירה אבל קיום מצוה אין כאן :

*) [זבחים לז:]

דלא

תוספות

וכן בקרן זוית · פי' בקונטרס שג' צדדיו נכנסין תוך המקצוע ואין נראה מבחוץ אלא צד רביעי ואיצטריך למימר תרוייהו קרן זוית להודיעך כחו דרב ששת ונגר דמשני צדדיו להודיעך כחו דרבה דשרי ומיהו מודה רבה בסמוך לכותל שאינו שוה לארץ אלא מצד אחד דאסור והא דנקט ברייתא בסמוך וצדו אחד שוה לארץ לא תקשי לרב ששת דלדידיה לאו דוקא נקט צדו אחד דהוא הדין משני צדדין: מתן ד' במתן אחת · פי' עולה שהיא מתן שתים שהן ד' בבכור או בפסח אבל אין לפרש מתן ד' היינו חטאת דאם נתערבה מתן חטאת בפסח או בבכור אין להם תקנה לפי שזה למעלה מחוט הסיקרא וזה למטה וא"ת וליתי עשה °ולידחי לאו דבל תוסיף וי"ל דלא דמי כלל לכלאים בציצית דהכא ע"י פשיעה הוא בא והיה יכול להתקיים בלא דחיית הלאו : ינתנו במתנה אחת · דקיימא לן *כל הניתנין (ד) שנתנו במתנה אחת כפר : [זבחים לז:]

לא

עין משפט נר מצוה

לט א ב ג ד מיי' פכ"א מהל' שבת הל' ח סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שלו סעיף ג :

מ ה ו מיי' שם הלכה ט וטוש"ע שם סעיף א :

מא ז מיי' פ"ב מהל' פסולי המוקדשין הלכה יא :

מסורת הש"ס

[עי' לעיל כח. מ"ש על צידו]

[שבת ג: וש"נ]

ר"ה כח: זבחים פ.

דכי יהיב עביד מצוה כ"י כס"א

רבינו חננאל

שרשיו גבוהין מן הארץ ג' טפחים לא ישב עליהן בשב' שנמצא[משתמש] באילן אבל אם היו שרשיו גבוהין מן הארץ פחות מג' טפחים הרי הן כקרקע ומותר לישב עליהן . אתמר שרשי האילן הבאין למעלה מג' טפחים וחוזרין ונכפפין לתוך ג' רבה אמר מותר לישב עליהן דכל פחות מג' טפחים דארעא כארעא הוא . רב ששת אמר אסור . כיון דמכח איסורא קא אתי אסור . דמו למשוניתא . פי' *)ההוא דיקלא דהוה לבי רב ביבי בר אביי דהוה סליק באיפומא פי' היה עולה אותה תמרה עד הגג ובגג היה לול ויוצא מן הלול ועלה באויר הגג והיא עכשיו ענפיה בפחות מג' לגג אתא לקמי (דרבא) [דרב] (רב) יוסף שרא ליה לישב עליו אמר ליה רב אחא בר תחליפא הני דשרו לך כרבה שרו לך דאמר כלפחות מג' לארץ ארץ היא הכא נמי כל פחות מג' לגג גג הוא ואמרינן פשיטא מהו דתימא אפילו לרב ששת ביתא כמאן דמלי דמי [קמשמע לן] היכי דמי אילימא דלא הדרי כיפי צריכא למימר אלא לאו אע"ג דהדרי כיפי שרו . [ומשני לעולם דלא הדרי כיפי]והא קמשמע לן דאף על גב דצידו אחד שוה לארץ אסור דתניא שרשי אילן שגבוהין מן הארץ ג' טפחים או שיש חלל כו' . תני חדא אם עלה באילן ירד והני מילי מבעו"י אבל אם עלה משחשכה אסור . איבעית אימא לעולם בשעלה משחשכה ואם בשוגג ירד במזיד לא ירד . אמר רב הונא בריה דרב יהושע כתנאי דתניא בשחיטת קדשים פ"ח הניתנין מתן ד' כו' לר' אליעזר דאמר התם קום עשה עדיף מותר לירד מן האילן לר' יהושע דאמר שב ואל תעשה עדיף עלה אסור לירד . ודחינן ממאי דלמא עד כאן לא אמר ר' אליעזר התם דכי קא יהיב מצוה קא עביד אבל הכא דכי נחית מן האילן לא עביד [מצוה] הכי נמי לא ירד אבל **) הכא דיתיב באילן עביד איסורא הכי נמי דירד · תני

והשתא

*) נראה דחסר בהעתקה פי' ד' רבינו על משניתא ועי' בערוך ערך משניתא. **) נראה דחסר כאן וכן צ"ל ואי נמי ע"כ לא אמר ר"י התם שב ואל תעשה עדיף אלא דוקא דלא קעביד איסורא אבל הכא וכו'.

הגהות הב"ח

(א) גמ' שב ואל תעשה עדיף דאי לא: (ב) רש"י ד"ה וכן אניגרא וכו' לרבה מודד מהגידודים ושרי דכל פחות: (ג) ד"ה ה"נ יורד וכו' שהוא יושב משתמש (והרי זה תשמיש) תא"מ ונ"ב כנ"ל להגיה והדר משתמש: (ד) תוס' ד"ה ינתנו וכו' כל הניתנין על מזבח החיצון שניתנו במתנה:

רב נסים גאון

משום דהואי דירה שתשמישה לאויר וכל דירה שתשמישה לאויר אין מטלטלין בה יותר מבית סאתים ואיתא בתוספתא דעירובין בפרק ב' ואיתא נמי בגמרא דעושין פסין (דף כב) כלל אמר ר' שמעון כל אויר שתשמישו לדירה כו' וכל שתשמישה לאויר כגון בורגנין שבשדה בית סאתים מותר יותר מבית סאתים אסור :

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מתן ד' וכו' ולדחי לאו דבל תוסיף . במהרי"ק שרש קלט כ' ועוד שהרי תוס' כתבו פרק בתרא דעירובין וז"ל וי"ל דאין עשה דוחה ל"ת שבמוקדש כדאמרינן פרק דם חטאת מיהו יש לדחות דלא דמי דה"ט דל"ת במקדש תמיד ולא מדחי קמי עשה אבל גבי בל תוסיף ל"ש שום תורה דשייך נמי בעלמא · א"כ מ"מ י"ל כיון דהוי במקדש לא דחי עכ"ל תוס' ·

עין משפט נר מצוה

מב א מיי' פכ"א מהל' שבת הלכה ו סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שלו סעיף א:

מג ב מיי' פ"א שם הל' ה סמג שם טוש"ע שם סעיף ג:

מד ג מיי' פ"ה מהל' דעות הלכה ד ופכ"א מהלכות איסורי ביאה הל' יא סמג לאוין קכו טור ש"ע א"ח סי' רמ סעיף י וטוש"ע אה"ע סי' כה סעיף ב:

מה ד טוש"ע א"ח סי' רמ סעיף א:

עי' בהגהות רש"ש. וכד"ש ועוד הגי' גם לקמן ואמר רמי בר אבא

רבינו חננאל

תני חדא אחד אילן לח ואחד אילן יבש אסור להשתמש בו ותניא אידך בד"א בלח אבל ביבש דלא משיר עליו מותר ופריק רב יהודה הא דתני *) אסור כשאין גזעו מחליף והא דתני יבש מותר בשגזעו מחליף **). והא דתני אסור בימות הגשמים דאיכא עלין ומשירן. והא דתני יבש מותר בימות החמה ואקשינן בימות החמה הא קא משיר פירי ודחינן באילן דלית ביה פירי. והא איכא קינסי פי' עצים יבשים דקים שנפרכין ברגל או ביד כשעולין או כשיורדין מן האילן ודחינן באילן גרדא פירוש אילן קרח שאין לו עליו לא עלין ולא אמירין אלא הוא יבש כדגרסינן במועד [קטן] ואין משקין שדה גריר במועד. איני והא רב אסר באילן גרדא בשבת ופרקי רב בקעה מצא וגדר בה גדר כלומר מקום שלא היתה בו תורה כמו בקעה ואסר להן אפי' דבר המותר. פ"א קינסי פירוש עלה האילן. תני חדא אסור להלך ע"ג עשבים בשבת שנאמר ואץ ברגלים חוטא ותניא אידך מותר ופרקינן הא דתני אסור ר' יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור והא דתני מותר ר"ש. ואמרינן אי בעית אימא הא והא ר' יהודה ולא קשיא הא בימות החמה והא בימות הגשמים. [ובדאית להו] שראני עשבים יבשים והן כגון פרוע מתלעתה או דמים מסאני ***) דאית בהו עקוסא בהיזמי והיגי ואסקינ' והשתא דקי"ל כר"ש דאמר דבר שאין מתכוין מותר כולהו שרי בין בימות החמה בין בימות הגשמים בין אית להו שראני בין לית להו שראני בין מסיים מסאני בין לא סיים. בין אית להו עקוסא בין לית להו. בין בהזמי והיגי בין בשאר ציבי בכלהו שרי' אסור לאדם לכוף אשתו לדבר מצוה שנאמר ואץ ברגלים חוטא וכל הכופה הוויין לו בנין שאינן מהוגנין דכתיב גם בלא דעת נפש לא טוב נפש היוצאה מביניהם לא טובה. כל אשה שתובעת בעלה כגון לאה שכתוב בה ותצא לאה לקראתו וגו' ונפק מיניה יששכר דכתיב ומבני יששכר יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל. ובדורו של משה כתיב ואקח את ראשי שבטיכם אנשים חכמים וידועים ואילו נבונים לא אשכח ודברים בניחותא שמרגילין את האדם לדבר מצוה: י' קללות נתקללה חוה הרבה ארבה כו'. ומנודה מכל אדם דאשה אחת אסורה להינשא לשני אנשים כאחד. א"ר יוחנן אלמלא לא נתנה תורה לישראל למדנו צניעות מחתול שאינו בועל אלא במקום סתר. גזל מנמלה שמכינה בקיץ לחמה. עריות מיונה שאינה מקבלת עליה זכר אלא זכר המיוחד לה. דרך ארץ מתרנגול שמפייס ומראה לתרנגולת בכנפו דזוגא דכיפי עבידנא וגו' [בגדים] נאים ותקונם של גוף

*) לכאורה נ"ל להוסיף הא דתני אסור בשגזעו מחליף והא דתני יבש מותר כשאין גזעו מחליף וצ"ע. **) חסר כאן וצ"ל ופריך גזעו מחליף יבש קרי ליה אלא הא דתני אסור וכו'. ***) רבינו גרס הא דאית ליה עקוסה והיינו דהמנעל יש לו עוקץ חד ושובר את העשבים וכ"ה בערוך ערך עקוס.

תוספות

לא קשיא הא בלחים הא ביבשים. וא"ת והא לעיל אסרינן ביבש דפריך והא נתרי קינסי כו' וי"ל דבאילן שהוא גבוה שייך למגזר טפי משום דמינכר ביה ניתרי קינסי:

והאידנא דקי"ל כר"ש כולהו שרי. פי' ר"ח דהאי היתר לא קאי אלא אעשבים דשרי בכל ענין אבל באילן אין להוכיח שם שום היתר אפילו יבש דשייך למיגזר טפי משום דמנכרא מילתא:

גמרא

דלא קא עביד איסורא אבל הבא דקא עביד איסורא הכי נמי דירד תני חדא *אחד אילן לח ואחד אילן יבש ותניא אידך בד"א בלח אבל ביבש מותר אמר רב יהודה ל"ק כאן בשגזעו מחליף כאן בשאין גזעו מחליף גזעו מחליף יבש קרית ליה אלא לא קשיא כאן בימות החמה כאן בימות הגשמים בימות החמה *הא נתרי פירי בדליכא פירי והא קא נתרי קינסי *בגרודא איני והא רב איקלע לאפסטיא ואסר בגרודא *רב בקעה מצא וגדר בה גדר: אמר רמי בר *אבא אמר רב אסי אסור לאדם שיהלך על גבי עשבים בשבת משום שנאמר °ואץ ברגלים חוטא תני חדא מותר לילך ע"ג עשבים בשבת ותניא אידך אסור ל"ק הא בלחים הא ביבשים ואי בעית אימא הא והא בלחים ולא קשיא כאן בימות החמה כאן בימות הגשמים ואיבעית אימא °הא והא בימות החמה ול"ק הא דסיים מסאניה הא דלא סיים מסאניה °ואיבעית אימא הא והא דסיים מסאניה ול"ק הא דאית ליה עוקצי הא דלית ליה עוקצי ואיבעית אימא הא והא דאית ליה עוקצי הא דאית ליה *שרכא הא דלית ליה שרכא *והאידנא דקיימא לן כר"ש [ב]כולהו שרי: ואמר רמי בר חמא אמר רב אסי [ג]אסור לאדם שיכוף אשתו לדבר מצוה שנאמר ואץ ברגלים חוטא וא"ר יהושע בן לוי כל הכופה אשתו לדבר מצוה הווין לו בנים שאינן מהוגנין אמר רב איקא בר חיננא מאי קראה °גם בלא דעת נפש לא טוב תניא נמי הכי גם בלא דעת נפש לא טוב זה הכופה אשתו לדבר מצוה ואץ ברגלים חוטא זה הבועל ושונה איני *והאמר רבא הרוצה לעשות כל בניו זכרים יבעול וישנה ל"ק כאן לדעת כאן שלא לדעת: *א"ר שמואל בר נחמני א"ר *יוחנן כל אשה שתובעת בעלה לדבר מצוה הווין לה בנים שאפילו בדורו של משה לא היו כמותן דאילו בדורו של משה כתיב °הבו לכם אנשים חכמים ונבונים וידועים לשבטיכם וכתיב ואקח את ראשי שבטיכם אנשים חכמים וידועים ואילו נבונים לא אשכח ואילו גבי לאה כתיב °ותצא לאה לקראתו ותאמר אלי תבוא כי שכר שכרתיך וכתיב °ומבני יששכר יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל ראשיהם מאתים וכל אחיהם על פיהם איני והאמר רב יצחק בר אבדימי *עשר קללות נתקללה חוה דכתיב °אל האשה אמר הרבה ארבה אלו שני טפי דמים אחת דם נדה ואחת דם בתולים עצבונך זה צער גידול בנים והרונך זה צער העיבור בעצב תלדי בנים כמשמעו *ואל אישך תשוקתך מלמד שהאשה משתוקקת (א) על בעלה בשעה שיוצא לדרך והוא ימשל בך מלמד שהאשה תובעת בלב והאיש תובע בפה זו היא מדה טובה בנשים [ד]כי קאמרינן דמרציא ארצויי קמיה הני שבע הווין כי אתא רב דימי אמר עטופה כאבל ומנודה מכל אדם וחבושה בבית האסורין מאי מנודה מכל אדם אילימא משום *דאסיר לה ייחוד איהו נמי אסיר ליה ייחוד אלא דאסירא לבי תרי במתניתא תנא מגדלת שער כלילית ויושבת ומשתנת מים כבהמה ונעשית כר לבעלה ואידך הני שבח הוא לה דא"ר חייא מאי דכתיב °מלפנו מבהמות ארץ ומעוף השמים יחכמנו מלפנו מבהמות זו פרידה שכורעת ומשתנת מים ומעוף השמים יחכמנו זה תרנגול שמפייס ואחר כך בועל אמר רבי יוחנן *אילמלא לא ניתנה תורה היינו למידין צניעות מחתול וגזל *מנמלה ועריות מיונה דרך ארץ מתרנגול שמפייס ואחר כך בועל ומאי מפייס לה אמר רב יהודה אמר רב הכי קאמר לה (ב) זבינא ליך זיגא דמטו ליך עד כרעיך לבתר הכי אמר לה לישמטתיה לכרבלתיה דההוא תרנגולא אי אית ליה ולא זבינא ליך:

מתני'

רש"י

דלא קא עביד איסורא · כשהוא יושב ואינו נותן הלאו דבל תגרע והעשה דונתן על קרנות נעקרין מאליהן אבל זה ישיבתו תשמיש הוא שהוא משתמש באילן: יבש · שאין בו לחלוח ולאו מחובר הוא: בימות החמה · יבש מותר דליכא אפי' משום מראית העין שהרי ניכר לכל שהוא יבש שאינו מוציא עלין והא דקתני אסור בימות הגשמים שאין ניכר בין לח בין יבש ואיכא משום מראית העין: קא נתרי פירי · שנשארו בו משנה שעברה ואתי למשרי (ג) ביה תלישה דלא נהי דעליה דיבש אטו עליה דלח לא גזרי' דהיא גופא גזירה מיהו תלישה אטו תלישה נגזר: בגרודא · יחור שנשרו ענפיו כולם: בקעה מצא · כלומר אין בני תורה שידעו להזהר כבקעה זו שאין לה שומר והכל פרוץ: ואץ ברגלים חוטא · אלמא הלוך נמי חטא קרי ליה והכא איכא חטא שתולש עשבים: לחים · אסור דהוי תולש יבשין כתלושין דמי: סייס מסאני · שרי: לא סייס מסאני · אסור שעשבים נדבקין בקשרי אצבעותיו ונתלשין: עוקצא · אשפי"א (ד) כפול מתחתיו והעשבים נדבקים שם ונתלשין: שרכא · פתילה ארוכה שהעשב ארוך אסור: (ה) בימות החמה · זרע יש בגבעולין ומשירן: כר"ש · דאמר דבר שאין מתכוין מותר: לדבר מצוה · תשמיש: ברגלים · לשון תשמיש דכתיב (שופטים ה) בין רגליה כרע נפל שכב: גם בלא דעת · רישא דהאי קרא אץ ברגלים הוא: נפש לא טוב · לא טובים הבנים הנעשים בלא דעת האשה שהיה בעלה אץ ברגלים: הבועל ושונה · שמטריחה: לדעת · האשה: יבעול וישנה · שמחמת ביאה ראשונה נתאוה האשה והולבשה תאוה וכשבא ביאה שניה היא מזרעת תחילה והיכא דהיא מזרעת תחילה יולדת זכר: לדבר מצוה · תשמיש: נבונים · מבינים דבר מתוך דבר: יששכר · לאה תבעה את יעקב לדבר מצוה ותאמר אלי תבוא כי שכר שכרתיך וגו': צער עבור · עוברות חולות הן: כמשמעו · צער הלידה: משתוקקת · מתאוה לתשמיש: והוא ימשל בך · שהוא מושל לומר בפה תאות לבו והאשה בלב ובושה להוציא בפה: דמרצייא ארצויי קמיה · מראה לפניו עניני חיבה: עטופה כאבל · בושה לצאת בראשה פרוע: מנודה לכל אדם · לקמיה מפרש שאסורה לכל אדם חוץ מבעלה והאיש נושא נשים הרבה: וחבושה בבית האסורים · כל כבודה בת מלך פנימה: כלילית · שד: כבהמה · שכורעת כשהיא משתנת ודרך פרידה לעשות כן: כר לבעלה · שהוא למעלה בשעת תשמיש: שבח הוא לה · יושבת ומשתנת בצניעות ואינה חסרה כלום בדבר ונעשית כר לבעלה אין לה טורח כל כך טורחו מרובה משלה: מלפנו · מלמדנו: מבהמות ארץ · שנתן בהם חכמה להורות לנו: שמפייס · הולך ופושט כנפיו והוא פיוס כדאמר לקמן שאומר לה לקנות מלבוש שמגיע לארץ: צניעות מחתול · שאינו מטיל רעי בפני אדם ומכסה צואתו: וגזל מנמלה · דכתיב (משלי ו) (*אגרה) בקיץ לחמה ואין אחת גוזלת מאכל חברתה: ועריות מיונה · שאינו נזקק אלא לבת זוגו: זיגא · מלבוש שקורין קוט"ה: לבתר הכי · לאחר בעילה שמנענע וכופף ראשו לה לארץ: אי אית ליה · במה ליקח:

מתני'

*נ"ל תכין

וכו' שורא ליסמטיה לכרבלתיה וכו' ולא זבינא ליך: (ג) רש"י ד"ה קא נתרי וכו' ואתי למשרי תלישה בלא כצ"ל ותיבת ביה נמחק: (ד) ד"ה עוקצי אשפי"א כפוף מתחתיו: (ה) ד"ה בימות החמה נ"ל קודם ד"ה סיים:

מסורת הש"ס

[ע' תוס' שבת קנ: ד"ה כמחובר] [בערוך גריס בגרדא] [לעיל ו. חולין קז.] [בערוך ערך שדך א' גרס שרכי] שבת נה. נדה לא. נדרים כ: [צ"ל יונתן] [אבות דר"נ פרק א ע"ש יבמות סב:] גירסת ע"י דאסירא ליחודי בהדי גברא דלאו דידה איהו נמי אסור ליחודי בהדי איתתא דלאו דידיה ע' תוס' מגילה כח. חולין מו:

הגהות הב"ח

(א) גמ' משתוקקת אל בעלה: (ב) שם הכי קאמר לה זבינא ליך זיגא

רב נסים גאון

והשתא דקיימא לן כר' שמעון כולהו שרי היינו דאמר ר' שמעון גורר אדם מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ דקא סבר דבר שאינו מתכוין מותר ואיתא בפרק במה מדליקין (שבת דף כט) וכבר פירשנוהו בפרק כירה ואמרינן נמי דעיקר דברי ר' יהודה דבר שאין מתכוין אסור במשנת יום טוב ובמשנת בכורות איתנהו:

גליון הש"ס

גמ' הא וכא בימות החמה. ברי"ף ורא"ש הגי' הא והא בימות הגשמים: שם ואי בעית אימא הא והא דסיים מסאניה. ברי"ף כאן הסמיך ב' אוקימתות דעוקצי ודשרכא אבל בשבת פרק ואלו קשרים ריבוא ובסיפוך בתחילת אוקימתא הא דאית ליה שרכא ואח"כ אוקימתא דסיים מסאניה ואח"כ אוקימתא דעוקצי. ושם איתא ועוקצי והיינו כמו עוקצי. ע' בערוך ערך עקוס:

מתני' הדלת שבמוקצה וחדקים שבפרצה ומחצלות אין נועלין בהן אלא אם כן גבוהים מן הארץ: גמ' ורמינהו דלת הנגררת ומחצלת הנגררת וקנקן הנגרר בזמן שקשורין ותלויין נועלין בהן בשבת ואין צריך לומר ביום טוב אמר אביי בשיש להם ציר רבא אמר בשהיה להן ציר מיתיבי דלת הנגררת ומחצלת הנגררת וקנקן הנגרר בזמן שקשורין ותלויין וגבוהים מן הארץ אפילו מלא נימא נועלין בהן ואם לאו אין נועלין בהן אביי מתרץ לטעמיה ורבא מתרץ לטעמיה אביי מתרץ לטעמיה או שיש להן ציר או שגבוהין מן הארץ רבא מתרץ לטעמיה כשהיה להן ציר או שגבוהין מן הארץ ת"ר סוכי קוצים וחבילין שהתקינן לפירצה שבחצר בזמן שקשורין ותלויין נועלין בהן בשבת וא"צ לומר ביו"ט תני ר' חייא דלת אלמנה הנגררת אין נועלין בה היכי דמי דלת אלמנה איכא דאמרי דחד שיפא ואיכא דאמרי דלית ליה גשמה *אמר רב יהודה האי מדורתא ממעלה למטה שרי ממטה למעלה אסיר וכן ביעתא וכן קידרא וכן פוריא וכן חביתא (מיכה ז) א"ל ההוא צדוקי לרבי יהושע בן חנניה חדקאה דכתיב בכו °טובם כחדק אמר ליה שטיא שפיל לסיפיה דקרא דכתיב ישר ממסוכה ואלא מאי טובם כחדק כשם שחדקים הללו מגינין על הפירצה כך טובים שבנו מגינים עלינו דבר אחר טובם כחדק שמהדקין את הרשעים לגיהנם (מיכה ד) שנאמר °קומי ודושי בת ציון כי קרנך אשים ברזל ופרסותיך אשים נחושה והדיקות עמים רבים וגו': מתני' לא יעמוד אדם ברשות היחיד ויפתח ברשות הרבים ברשות הרבים ויפתח ברשות היחיד אא"כ עשה מחיצה גבוה עשרה טפחים דברי ר' מאיר אמרו לו מעשה בשוק של *פטמים שהיה בירושלים שהיו נועלין ומניחין את המפתח בחלון שעל גבי הפתח רבי יוסי אומר שוק של צמרים הוה: גמ' ורבנן אמר רבי מאיר רשות הרבים ומהדרו אינהו כרמלית *דאמר רבה בר *) בר חנה אמר רבי יוחנן ירושלים אלמלא דלתותיה ננעלות בלילה חייבין עליה משום רשות הרבים אמר רב (ס"א רבה) *פפא כאן קודם שנפרצו בה פרצות כאן לאחר שנפרצו בה פרצות רבא אמר סיפא אתאן לשערי גינה והכי קאמר וכן לא יעמוד ברשות היחיד ויפתח בכרמלית ויפתח ברשות היחיד אלא

*) [גי' הרא"ש רב הונא]

רש"י

מתני' הדלת שבמוקצה · רחבה שאחורי הבתים ומשום הכי נקט לה משום שאין משתמשין בה תדיר ואין בעל הבית חושש לה לעשות לה דלת תלויה כראוי וקבועה אלא זקופה כנגד הפתח וכשהוא פותח מטילה לארץ ויש שתלויות אבל נגררות לארץ: אין נועלין בה · בשבת משום דעביד בנין או אפילו כשהיא תלויה ונגררת אין זה קבועה וכשהוא מגביהה על המשקוף כיון דאינה קבועה שם מחזי כבונה: וחדקים שבפרצה · קוצים שעשאם חבילות והתקינם לסתום בהם פרצה ופעמים שהוא פותחה: ומחצלת · של קנים שקורין גליד"א: גמ' קנקן · הוא כלי שאוחזין בו מאחורי המחרישה כשהן חורשין יש שנוטלים ומעמידים אותו במקום דלת כנגד הפתח: בזמן שקשורים ותלויין · אלמא אתלויין הוא דקפיד אבל אגבוהים מן הארץ לא קיים: כשיש להן ציר · דמוכחא מילתא דדלת גמורה היא והרי היא קשורה ותלויה ולא מחזי כבונה: כשהיה להם ציר · ואע"ג דהשתא ליכא היכירא הוא דאיכא ל"א טעמא דמתני' משום דחופר בארץ וקשיא לי בגוה דא"כ מאי תרלתיה דרבא דאמר כשהיה להם ציר כיון דהשתא ליכא הא קא עביד חריץ ועוד אם כן כר' יהודה בעי לאוקומיה דאמר דבר שאין מתכוין אסור: וגבוהין · אלמא תרוייהו בעינן: דלת אלמנה · דלת שהיא אלמנה מתקוניה: דחד שיפא · עשויה מקרש אחד דהכא ודאי מחזי כבונה וכתן קרש בכותל שאין בה היכר דלת: גשמה · דילו"ש בריחים המחברין אותה: מדורתא · היסק גדול: מלמעלה למטה · לאחוז העצים העליונים באויר ולתת תחתונים מלמטה: שרי · ביו"ט דאין זה בנין אהלים: מלמטה למעלה אסור לתת התחתונים תחלה לגדדין ברבוע כדרך שעושין לפני השרים ולסדר עליונים למעלה דהיינו כעין בנין אהל וגגו אסור הכי גרסי' מלמעלה למטה שרי מלמטה ל מעלה אסור וכך מצאתי בתשובת הגאונים וכן עיקר: וכן ביעתא · לסדר הבילים על הגחלים על כלי ברזל שקורין גרדי"ל או על גבי שני עלים שמקיפין זה אצל זה צריך לאחוז בילים בידו על האור וחברו יתן העלים תחתיהן: וכן קדרה · כדתנן במסכת ביצה (דף לב:) אין מקיפין שתי חביות לשפות עליהן את הקדרה ואמר רב יהודה אסור להקיף חביות תחלה להקריבן זה אצל זה ואח"כ יתן הקדרה עליהן שזה דרך בנין אבל יאחוז הקדרה באויר ואחר כך יקיף חביות תחתיה: וכן פוריא · מטה שנושאין שרים בדרכים ושל פרקים היא ויש להם עור ארוך מוקף לולאות וקושר הלולאות בארוכות המטה וכשהוא פורקן מתיר הלולאות והעור נופל והמתקנו ביו"ט צריך לאחוז העור שטוח מלמעלה ואח"כ יביאו הרגלים עם הארוכות ויושיבוהו תחתיו אבל לא יושיבוהו תחלה על רגליו ואח"כ ישטח העור: וכן חביתא · כשמסדר חביות במרתף שורה על שורה חביות של חרס הן כעין כדין גדולים ומדנקט לרב יהודה הכא גבי מתני' ש"מ טעמא דמתני' משום בנין ולא משום חופר: חידקאה · משול כקוץ: טובם כחדק · טובים שבהם כקוצים: שפיל לסיפיה דקרא · השפל עיניך לשפלו של מקרא לסופו תראה שלשבח הוא: ישר ממסוכה · הישרים שבנו מגינים עלינו כסוכה: מהדקין כמו שחקת ממנה הדק (שמות ל): קומי ודושי כו' · סיפיה דקרא והדיקות עמים: מתני' לא יעמוד (א) ברשות היחיד · ויטול מפתח המונח ברשות הרבים ויפתח בו פתח חנות שברשות הרבים ואע"פ שאין ממקום מפתח לפתח ארבע אמות גזירה שמא יכנים המפתח אצלו וכן לא יעמוד אדם ברשות הרבים ויושיט ידו למעלה גבוה מעשרה ורוחב ארבעה כגון מפתח חנות המונח על גגו ויטול שם המפתח ויפתח בה החנות והוא גבוה למעלה מעשרה גזירה שמא יביאנה אצלו לתוך עשרה: אא"כ עשו לה מחילה · ויעמוד בתוכה ואסיפא קאי: פטמין · קצבים: נועלין · פתח חנותן ועומדין ברשות הרבים והמנעול למעלה מעשרה: למרים · מוכרי צמר: גמ' ומהדרו ליה אינהו כרמלית · בתמיה דהא ירושלים כולה כרמלית היא שהיא כולה כחצר של רבים שלא עירבו דהואיל ודלתותיה ננעלות בלילה מערבין את כולה: חייבין עליה · דעיר של רבים היא שאוכלוסין הרבה באין לה אבל עכשיו דדלתותיה ננעלות לאו רשות הרבים שאינה כדגלי מדבר שהוא דרך פתוח כל שעה וכיון (ב) דכרמלית לית לן למיגזר שלא יעמוד בה ויפתח ברשות היחיד דילמא מייתי ליה דלאי כמי מייתי לגביה שבות בעלמא היא וגזירה לגזירה לא גזרינן: מתניתין לאחר שנפרצה בה פרצות הוא: סיפא אתאן · רבנן אתו לאיפלוגי אשערי גינה לשער גינה שהיא כרמלית וקאסר ר"מ לעמוד בה ולהושיט ידו על מקום גבוה עשרה ורוחב ארבעה שהוא רשות היחיד ויטול מפתח (ג) המנעול הגבוה מעשרה: לא יעמוד ברה"י · כגון בחלירו ויושיט ידו לגנות דרך חור או סדק ויטול בו מפתח ויפתח בה מנעול מתוך הגינה שמא ימשך המפתח אליו ומחמיר רבי מאיר אפילו ברשויות דרבנן וכן לא יעמוד בגינה ויושיט ידו למקום גבוה עשרה ורוחב ארבעה שהוא רשות היחיד ומפתח מונח בו ויפתח מנעול למעלה מעשרה · גינה כרמלית היא דהויא יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה:

תוספות

מיתיבי דלת הנגררת · בלאו הכי הוה מצי לאקשויי רישא לסיפא דקרי לה נגררת וקרי לה גבוהין מן הארץ והוה מצי למימר וליטעמיך: דלת אלמנה הנגררת אין נועלין בה · פי' ר"י דאיירי כשיש להן ציר דאי אין להן ציר מאי איריא דלת אלמנה אפי' דלת אחריתא נמי:

וכן ביעתא · פי' בקונט' שמסדר בילים על כלי ברזל שקורין גרדי"ל בלע"ז ואין נראה לר"י (ד) דרך בנין בכך שהרי כל המחילות עשויות כבר ולא דמו לחבית ופוריא דמסדר זו אצל זו ותדע שהרי היתר פשוט הוא להניח קדירה על גבי טרפידא (ה) ונראה לר"י לפרש שמסדר עלים או בילים ומניח בילה על גביהן ומה שאנו מסדרין ככר מכאן וככר מכאן וככר על גביהם או בספר ליכא איסורא אלא כשצריך לאויר שתחתיהם אי נמי לא דמי לבנין אלא כשעושה על גבי הקרקע ולא על השלחן:

רבינו חננאל

ליכי גדולים עד דמטו מאוניך עד לארעא. ונשבע לה אם תשיג ידו ולא יעשה לה יהי רצון דנשמטיה שונרא לרישיה דההוא תרנגולא: הדלת שבמוקצה והחדקין שבפרצה כו'. מקום מוקצה מקום שאינו שוה לכרמלית וגבוה ממנה שנעשה מוקצה מן כרמלית והיא כמין דיר וסהר ועשה לאותו מקום דלת. חדקין שבפרצה כדכתיב טובם כחדק והן הקוצין שסותמין בהן הפרצה שלא ליכנס בדיר גנב או חיה רעה והמחצלאות כמשמען אין נועלין בהן אא"כ גבוהין מן הארץ: ורמינהו דלת הנגררת וקנקן הנגרר בזמן שקשורין ותלויין נועלין בהן בשבת ואין צריך לומר בי"ט. הנה אע"פ שאין גבוהין נועלין בהן. ופריק אביי כשיש בהן ציר.כדכתיב הדלת תסוב על צירה והיא עקב אלברוג. רבא אמר כשהיה להם ציר כלומר כיון שהיה להן ציר אין סוגרין להן בדוחק. לפיכך אין חורצין חריץ בעת שסותמין לפיכך מותר. ומותבינן עלייהו דלת הנגררת ומחצלת הנגררת וקנקן הנגרר בזמן שיש להן ציר וגבוהין מן הארץ אפי' כמלא נימא נועלין בהן ואם לאו אין נועלין בהן אביי מתרץ לטעמיה בשיש להן ציר או גבוהין מן הארץ. רבא מתרץ לטעמיה כשהיה להן ציר או כשהיו גבוהין מן הארץ. ת"ר סוכי קוצין וחבילי עצים שהתקינן לפרצה שבחצר [בזמן] שקשורין ותלויין נועלין בהן בשבת: ת"ר דלת אלמנה אמרי לה דחד שיפא. פי' לוח אחד כדכתיב וכפים מעץ יעננה ומתרגמינן שיפא ואמרי לה דלית לה כשימי ויש שגורסין שיכא פי' שיבא שאינה נצמדת משתי צרדיה והוא מלשון צמידים דמתרגמינן שבכין. פי' גשמא בית קבול של ציר שהוא כמלבן אלא יורדת ומשתקעת בארץ. אמר רב יהודה האי מדורתא כו' שמועה זו עיקרה הדלת מושכת גם אלו שהן אסורין משום בנין בשבת. ואמר רב יהודה אם שינה מדרך בנין האי מדורתא ביו"ט ונתן העצים שעליה ממעלה למטה כגון שנתן עץ אחד תלוי בידו למעלה [מן] הכירה ונתן תחתיו עץ אחר עד שהגיע לכירה הרי אלו העצים נתנו בכירה שלא כדרך בנין מותר אבל אם נתן עץ אחד על חבירו ממטה ועלה למעלה הרי זה דרך בנין ואסור וכן קדירה אם אוחזה בידו ומניחה אבנים תחתיה שרי ואם נותן אבנים ושופת הקדרה עליה אסור. וכן ביצים שצריך לצלותן אם אוחז העליונה בידו ונותן אחרות תחתיה שרי ואם זו על זו אסור. וכן חבית כשיבקש להטותה ולסנן יינה מן השמרים אם אוחזה תלויה ומניח אבנים תחתיה נמצאת שלא כדרך בנין ושרי ואם נותן החבית על האבנים אסור וכן פוריא מפורקת לא יחבר העצים התחתונים תחלה אלא אוחז העליונים ומניח התחתונים תחת העליונים ומותר. ואם נותן התחתונים ואח"כ נותן העליונים הרי אלו דרך בנין ואסור: טובם כחדק. פי' טובם שבישראל מחדקין את עובדי כוכבים בגיהנם שנאמר קומי ודושי בת ציון כי קרנך אשים ברזל ופרסותיך אשים נחושה והדיקות עמים רבים וגו': מתני' לא יעמוד ברה"י ויפתח ברה"ר כו' ומקשינן תני ר' מאיר רה"ר ומהדרי ליה רבנן שוק של פטמין שהיה בירושלים שהיא כרמלית דא"ר יוחנן אלמלא דלתותיה ננעלות בלילה חייבי עליה

(ה) בא"ד גבי טרפידא · נ"ב עיין בפ' תולין דף קלח בתוס' ד"ה כל הנהו בי"ם וכבר פירשנוה שם בענין אין מקיפין ב' חביות לשפות עליה את הקדירה ואין סומכין את הקדירה בבקעת. וכן הדלת כל זה שאיסורו משום תולדות בנין וכיון שהזכיר בזה המקום סמיכת

עין משפט נר מצוה

מו א ב מיי' פכ"ו מהל' שבת הלכה ח סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שיג סעיף ג:
מז ג מיי' שם הל' ט טוש"ע שם סעיף ד:
מח ד ה מיי' פ"ו מהל' יו"ט הל' יד סמג לאוין עה טור ש"ע א"ח סי' תקב סעיף א:
מט ו מיי' פט"ו מהל' שבת הלכה א סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שנ סעיף א:

מסורת הש"ס

ביצה לב:
[בערוך פירש מוכרי עופות וכ"כ הרב אלפס ועי' רש"י ביצה כט: ד"ה פטם]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לא יעמוד אדם ברשות היחיד וכו' פתח החנות שברשות הרבים ואע"פ שאין ממקום המפתח עד פתח וכו' למעלה לרשות גבוהים וכו' כגון שהיה מפתח החנות מונח על גגו ויטול שם המפתח ויפתח בה פתח החנות: (ב) ד"ה חייבין וכו' דכרמלית היא לית לן וכו' דילמא מייתי לה דלאי: (ג) ד"ה סיפא וכו' ויטול מפתח ויפתח המנעול: (ד) תוס' ד"ה וכן וכו' ואין נראה לר"י דרך · נ"ב כלומר שיהא דרך בנין בכך

אלא אם כן עשה מחיצה גבוהה עשרה טפחים דברי רבי מאיר אמרו לו מעשה בשוק של פטמים שהיה בירושלים שהיו נועלין ומניחין את המפתח בחלון שעל גבי הפתח רבי יוסי אומר שוק של צמרים היה: תנו רבנן פתחי שערי גינה בזמן שיש להן בית שער מבפנים· פותח ונועל מבפנים מבחוץ פותח ונועל מבחוץ מכאן ומכאן פותח ונועל כאן וכאן אין להן לא לכאן ולא לכאן אסורין כאן וכאן וכן חנויות הפתוחות לרה"ר בזמן שהמנעול למטה מעשרה מביא מפתח מערב שבת ומניחו באיסקופה למחר פותח ונועל ומחזירו לאיסקופה ובזמן שהמנעול למעלה מעשרה מביא מפתח מערב שבת ומניחו במנעול למחר פותח ונועל ומחזירו למקומו דברי רבי מאיר וחכמים אומרים אף בזמן שהמנעול למעלה מעשרה טפחים מביא מפתח מערב שבת ומניחו באיסקופה למחר פותח ונועל ומחזירו למקומו או בחלון שעל גבי הפתח אם יש בחלון ארבעה על ארבעה אסור מפני שהוא כמוציא מרשות לרשות מדקאמר וכן חנויות מכלל דבאיסקופת כרמלית עסקינן האי מנעול היכי דמי אי דלית ביה ארבעה מקום פטור הוא ואי אית ביה ארבעה בהא לימא רבנן אף בזמן שהמנעול למעלה מי' מביא מפתח מע"ש ומניחו באיסקופה למחר פותח ונועל בו ומחזירו לאיסקופה או לחלון שעל גבי הפתח והא קא מטלטל מכרמלית לרה"י אמר אביי לעולם דאין בו ארבעה ויש בו לחוק ולהשלימו לד' ובהא פליגי *דר"מ סבר חוקקין להשלים ורבנן סברי אין חוקקין להשלים אמר רב ביבי בר אביי ש"מ מהא מתניתא תלת ש"מ חוקקין להשלים וש"מ הדר ביה ר"מ משערי גינה ושמעת מינה מדרבנן איתא לדרב דימי *דכי אתא רב דימי א"ר יוחנן מקום שאין בו ארבעה על ארבעה מותר לבני רשות הרבים ולבני רשות היחיד לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו: **מתני'** נגר שיש בראשו גלוסטרא רבי אליעזר אוסר ורבי יוסי *מתיר אמר רבי אליעזר מעשה בכנסת שבטבריא שהיו נוהגין בו היתר עד שבא רבן גמליאל והזקנים ואסרו להן ר' יוסי אומר איסור נהגו בו ובא רבן גמליאל והזקנים והתירו להן: **גמ'** בניטל באגדו כ"ע לא פליגי כי פליגי בשאינו

אלא אם כן עשו וכו'· אסיפא קאי דהשתא כי קאי בגינה קאי ברשות היחיד ועולה עד לרקיע: שערי גינה· שהם מנעוליהן גבוהין עשרה ורחבין ארבעה ורשות היחיד הן: בית שער· בית קטן ופתח הגינה פתוח בו ובשערי הגינה הסמוכין לרשות הרבים עסקינן מדקתני סיפא וכן חנויות הפתוחות לרשות הרבים: פותח ונועל (א) בפנים· דבית שער רשות היחיד הוא וכן כשהוא מחוץ: לא לכאן ולא לכאן אסורין מכאן ומכאן· דהמנעול רשות היחיד הוא ואע"פ שהמפתח מונח עליו גזר ר' מאיר שלא יעמוד ברשות הרבים ולא בגינה ויטול מפתח של רשות היחיד שמא יביאנו אצלו לרשות הרבים או לכרמלית: וכן חנויות· לקמן מפרש האי וכן דבאיסקופת כרמלית בגינה קאמר שערי חנויות פעמים שמנעוליהם גבוהין ופעמים שהן נמוכין לפיכך נתן בהן חילוק: (*למחר פותח ומניחו על האיסקופה· לקמיה מפרש דמהכא שמעינן דהדר ביה ר' מאיר משערי גינה ולא גזר בעומד ברשות הרבים שלא יטלטל בכרמלית דהא איסקופה כרמלית היא דרחבה ד' ואינה גבוהה י' וכשנוטל מפתח משם והוא עומד ברשות הרבים ומוליכו דרך אויר האיסקופה למנעול שעל גביו למטה מעשרה קא מטלטל מכרמלית לכרמלית ולא גזר רבי מאיר שמא יביאנו אצלו חוץ לעובי האיסקופה): למחר פותח ונועל וכו'· (ב) ועל האיסקופה הוא עומד ומטלטל מפתח מאיסקופה למנעול על דרך אויר האיסקופה דאין טלטול אלא בכרמלית: ומחזירו למקומו· לאיסקופה: מניחו במנעול· אבל לא באיסקופה דכי ממטי ליה מאיסקופה למנעול (ג) הא מפיק מכרמלית לרשות היחיד: למקומו· למנעול על גביו כגון מנעולין הללו של עץ שעושין עניים בפתחיהן ורואשיהן רחבין ובלע"ז שרדור"א: וחכמים אומרים וכו'· לקמן מפרש טעמא דלא משוו ליה להאי מנעול רשות היחיד: למקומו· לאיסקופה או לחלון שאין בו ארבעה דאף על גב דגבוה עשרה מקום פטור בעלמא הוא: שמוליא מרשות לרשות· מאיסקופה שהוא כרמלית לחלון שהוא רשות היחיד ואף על גב דהניחו תחילה במנעול שהוא מקום פטור לרבנן ובטל אגב כל הרשויות כרב דימי קיימא לן דאמר בפ"ק ובלבד שלא יחליפו: מקום פטור הוא· וכי הוי למעלה מעשרה היכי משוי ליה כרבי מאיר רשות היחיד ואסר: ויש בו לחוק· בתוך הדלת אלא ראש המנעול בעוביו של דלת ולהשלים ראש המנעול לארבעה: חוקקין להשלים· רואין אותו כאילו חקוק: אין חוקקין· הלכך מקום פטור בעלמא הוא: הדר ביה רבי מאיר משערי גינה· מדקא שרי לעמוד (*ברשות הרבים ליטול מפתח מאיסקופת כרמלית ולהוליכו דרך אוירא למנעול שלמטה מעשרה ולא גזר שמא יביאנו אצלו לרשות הרבים וש"מ סיפא נמי מדקא שרי לעמוד) על האיסקופה כרמלית וליטול מפתח במנעול למעלה מעשרה באיסקופת כרמלית ולהוליכו דרך אוירא למנעול ולא גזר שמא יביאנו אצלו לאיסקופה שהיא כרמלית: וש"מ מדרבנן· (ד) דאמרי אם יש ארבעה על ארבעה אסור ליטול מפתח מאיסקופה ולנעול במנעול שהוא מקום פטור וליטלו משם ולהניחו בחלון שהוא רשות היחיד משום דקא מחליף מאיסקופת כרמלית לחלון שהוא רשות היחיד על ידי הנחת מקום פטור: איתא לדרב דימי· דאמר ובלבד שלא יחליפו: **מתני'** נגר· קבילי"א שתוחבין אותו בחור שבאיסקופה לנעול הדלת: שיש בראשו גלוסטרא· שראשו עבה וראוי לבוכנא לכתוש ולשחוק בו פלפלין ואפילו הכי דתורת כלי עליו ר"א אוסר אלא אם כן קשור ותלוי בדלת כדמפרש בגמרא: ורבי יוסי מתיר· דתורת כלי עליו משום גלוסטרא ולא מיחזי כבונה: **גמ'** בניטל באגדו· כשהוא קשור ותלוי בחבל של קיימא וראוי לטלטלו על ידי אותו חבל ואיט נפסק בידיה: כולי עלמא לא פליגי· דשרי דכיון דקשור ותלוי יפה מוכחא מלתא דלנעול קאי ולא מיחזי כבונה:

בשאין

מביא מפתח ומניח באיסקופה· פירש בקונטרס דמהא מדקדק דהדר ביה ר' מאיר משערי גינה ולא גזר לעומד ברשות הרבים שלא יטלטל בכרמלית דהא איסקופה כרמלית היא כדאמרינן לקמן ואין נראה לר"י דמכאן אין להוכיח דאיכא לאוקמא למחר פותח ונועל כגון שעומד על האיסקופה וכן צריך לפרש דאי ברשות הרבים קאי מאי וכן דמשמע דומיא דההוא דשערי גינה ונראה לר"י כמו שהגיה בקונטרס בפירושיו דמסיפא מוכח דהדר בה רבי מאיר משערי גינה דקתני למעלה מי' מניחו במנעול ולמחר פותח ונועל דכי קאי נמי על האיסקופה הוה ליה מכרמלית לרשות היחיד דע"כ איסקופה כרמלית היא דאי מקום פטור אמאי צריך להניח המפתח במנעול יניחו באיסקופה: **מדקאמר** וכן חנויות מכלל דבאיסקופ' כרמלית· דוכן משמע דומיא דשערי גינה ואי הוית איסקופת רשות היחיד אם כן היה מטלטל מרשות היחיד לכרמלית וכן אם היתה רה"ר היה מטלטל מרשות הרבים לכרמלית ולא הוי דומיא דשערי גינה דאסרי בכי האי גוונא: **אין** חוקקין והוי מקום פטור והא דקאמר ומניחו באיסקופה הוא הדין ברשות הרבים אלא דסתמא לא מינטר בקרקע משום הכי לא נקיט לה: **רבי** יוסי אומר איסור נהגו בו והתירו להם· ואם תאמר והא אמרינן בנדרים בפרק ואלו נדרים (דף פא·) ובפרק מקום שנהגו (פסחים דף נא·) דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור אי אתה רשאי להתירן בפניהם ויש לומר דהיינו כשיודעים שמותר ומחמירין על עצמן שלא ירגילו בני אדם להקל ויבאו להתיר איסור אבל אם מחמירין מחמת טעות מותר להתיר בפניהם*: **כי** פליגי בשאין ניטל באיגודו· ר"י מפרש דדוקא הכא שרי משום דבראשו גלוסטרא אבל באין בראשו גלוסטרא מודה לאסור אפי' קשור בדלת וסבירא ליה כרבנן דרבי יהודה בנגר הנגרר אי נמי סבירא (ה) ליה כר' יהודה דשרי בנגרר והכא איירי בקשור בעיברא דדשא דמודה רבי יהודה בשאינו ניטל באיגודו כדמוכח בסמוך ומשום הכי בעי במתניתין שיהא בראשו גלוסטרא:

נ א מיי' פכ"ו מהל' שבת הלכה י' סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שי"ג סעיף א:

רבינו חננאל

עליה משום רה"ר ופריק רב פפא לא אהדרו ליה ירושלים אלא לאחר שנפרצו בה פרצות יתר מעשר שהיא רה"ר. וכן שערי גינה לא יעמוד בכרמלית ויפתח ברה"י או ברה"י ויפתח בכרמלית דברי ר' מאיר. אמרו לו מעשה בשוק של פטמין כו': ת"ר פתחי גינה בזמן שיש לה שער מבפנים כו' האי מנעול היכי דמי אי דלית ביה ד' מקום פטור הוא. אי דאית ביה ד' בהא נמרו רבנן למעלה מעשרה למחר פותח ונועל בו ומחזירו לאיסקופה הא קא מטלטל מכרמלית לרה"י ופריק אביי לעולם דלית ביה ד' ויש בה לחוק ולהשלימו לד' ר' מאיר סבר חוקקין להשלים ורבנן סברי אין חוקקין להשלים ובמקום פטור הוא אמר רב ביבי בר אביי ש"מ מהא מתני' תלת כו': מתני' נגר שיש בראשו גלוסטרא רבי אליעזר אוסר ורבי יוסי מתיר בנגר הניטל באיגודו פי' הניטל באיגודו אם קשור בדלתיה בדבר שיכול להעמידו דברי הכל מותר כי פליגי

[וע"ע תוס' פסחים דף נא. ד"ה אי אתה]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה פותח ונועל מבפנים וכו' כשהוא מבחוץ הס"ד: (ב) ד"ה למחר פותח ונועל וכו' עומד ברשות הרבים ומטלטל כצ"ל ותיבה ועל האיסקופה נמחק: (ג) ד"ה ומניחו במנעול וכו' למנעול קא מפיק: (ד) ד"ה וש"מ מדרבנן דאמרי אם יש בחלון ארבעה: (ה) תוס' ד"ה כי פליגי וכו' אי נמי סבירא להו כר' יהודה:

כס"א איני

[לעיל יא: לג: שבת ז: ק. יומא יא:]

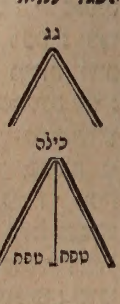
שבת ח: לעיל ט. עו. סס: [סו.]

רש"ל מ"ז

בשאינו ניטל באיגדו דמר סבר כיון דיש בראשו גלוסטרא תורת כלי עליו ומר סבר כיון דאינו ניטל באיגדו לא: **מתני׳** *נגר הנגרר נועלין בו במקדש אבל לא במדינה והמונח כאן וכאן אסור ר׳ יהודה אומר המונח מותר במקדש והנגרר במדינה: **גמ׳** *תנו רבנן איזהו נגר הנגרר שנועלין במקדש אבל לא במדינה כל שקשור ותלוי וראשו אחד מגיע לארץ רבי יהודה אומר(א) זה אף במדינה מותר אלא איזהו נגר שנועלין במקדש אבל לא במדינה כל שאינו לא קשור ולא תלוי ושומטו ומניחו בקרן זוית אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יהודה בנגרר אמר רבא והוא שקשור בדלת איני והא רבי טבלא איקלע למחוזא וחזא להההוא דהוה תלי בעיברא דדשא ולא אמר להו ולא מידי ההוא ניטל באיגדו הוה רב אויא איקלע לנהרדעא חזייה להההוא גברא דהוה קא קטיר בגמי אמר דין לא נטרוק בעי רבי זירא נקמז מהו אמר רב יוסף מאי תיבעי ליה לא שמיע ליה הא דתניא *נשמט אסור נקמז מותר ורבי יהודה אמר נקמז אף על פי שאינו נשמט אסור ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יהודה בנקמז וטעמא מאי אמר אביי משום דמיחזי כבונה בעא מיניה רב נחומי בר זכריה מאביי עשה לו בית יד מהו אמר ליה בוכנא קאמרת איתמר אמר רב נחומי בר אדא עשה לו בית יד מותר ההוא שריתא דהוה בי רבי פרת דהוה מדלו לה בי עשרה ושדו לה אדשא ולא אמר להו ולא מידי אמר תורת כלי עליה ההיא אסיתא דהות בי מר שמואל דהוה מחזקת *אדריבא שרא מר שמואל למישדייה אדשא אמר תורת כלי עליה: שלח ליה רמי בר יחזקאל לרב עמרם נימא לן מר מהלין מילי מעלייתא דאמרת לן משמיה דרב אסי בכיפי דארבא שלח ליה הכי אמר רב אסי הני כיפי דארבא בזמן שיש בהן טפח אי נמי אין בהן טפח ואין בין זה לזה שלשה למחר מביא מחצלת ופורס עליהן מאי טעמא מוסיף על אהל עראי הוא ושפיר דמי הנהו דכרי דהוו ליה לרב הונא דביממא בעו טולא ובליליא בעו אוירא אתא לקמיה דרב א״ל זיל כרוך בודייא ושייר בה טפח למחר פשטה ומוסיף על אהל עראי הוא ושפיר דמי *אמר רב משום רבי חייא וילון מותר לנטותו ומותר לפורקו בשבת *כילת חתנים מותר לפורקה ולנטותה בשבת אמר רב ששת בריה דרב אידי לא אמרן אלא שאין בגגה טפח אבל יש בגגה טפח אסור וכי אין בגגה טפח(ב) לא אמרן אלא שאין בפחות משלשה סמוך לגג טפח אבל יש בפחות משלשה סמוך לגג טפח אסור וכי אין בפחות משלשה סמוך לגג טפח נמי לא אמרן אלא שאין בשיפועה

רש״י

כשאין ניטל באיגדו · שהחבל דק ואם היה רוצה ליטלו משם לטלטלו ע״י אותו חבל מיד נפסק ר״א סבר כיון דאינו ניטל באיגדו דהוה כמי שאינו קשור ותנן לקמן נגר המונח שאינו קשור בדלת אין נועלין בו והאי נמי מונח הוא משום גלוסטרא לא שרי ליה ורבי יוסי סבר גלוסטרא מהניא ליה דכיון דכלי הוא לא הוי כבנין: **מתני׳** נגר הנגרר · שקשור בדלת אבל אינו תלוי שהחבל ארוך ומתוך שנגרר אינו נראה כקשור וכשאין בראשו גלוסטרא קאמר: נועלין בו במקדש · דשבות בעלמא הוא דאינו בונה ממש הואיל וקשור לכך אלא הואיל ונגרר מיחזי כבונה ואין שבות דרבנן במקדש דלא גזרו שם: והמונח · שאינו קשור כלל הוי בנין ממש ור׳ יהודה סבר לאו בנין ממש הוא אלא דומה לבנין ובמקדש לא גזרו שבות: **גמ׳** זה אפי׳ במדינה מותר · הואיל וקשור אף על פי שאינו תלוי: הלכה כר׳ יהודה בנגרר · דמותר אפילו במדינה אבל לא במונח דשרי ליה רבי יהודה במקדש לית הלכתא כוותיה דכיון שאינו קשור שם בנין גמור הוא כשאר נגרים שנועלים בכותלים והבונה כל שהוא חייב ומלאכה דאורייתא לא הותרה במקדש חוץ מהקרבת תמידין ומוספין וקרבנות צבור שדוחין את השבת מגזירת הכתוב: והוא שקשור בדלת · עצמה דמוכח שפיר ולא שקשור במזוזה: ניטל באיגדו · כלומר קשור היה בחבל חזק: דין לא נטרוק · זה לא ינעול שאינו קשור דכמאן דליתיה לגמי דמי: נקמז מהו · שנכנס הנגר בחור האסקופה ונפחת אותו החור ויורד הנגר לגד הקרקע וטוען בקרקע ועד השתא איירי כשהאסקופה גבוהה ואין החור ניקב עד לארץ: נשמט · שנפסק החבל שהוא קשור בו והרי הוא מונח בקרן זוית כשפותח אותו: עשה לו בית יד · לנגר שאינו קשור כלל ותחב בית יד באמצעיתו ודומה למקבת דהשתא ודאי מוכח מילתא הוא דכלי הוא מהו לנעול בו: בוכנא קאמרת · הא ודאי שרי בוכנא מקבת וכותשין בו חטין ותבלין: שריתא · קורה כמו בצל קורתי (בראשית יט) (ג) בטלל שרותי: בי עשרה · כלומר מאוי עשרה בני אדם היה בה ואפילו הכי לא אסר עלייהו: ושדו ליה אדשא · לסומכה בלילה: תורת כלי · שראויה לישב עליה: אסיתא · מורטי״ר: אדריבא · לתך חטין ט״ו סאין חצי כור: כיפי דארבא · אולמות שעושין בספינה שנועצין כעין מעגלין שקורין נרק״ל ראשו אחד בדופן זה של ספינה וראשו שני בדופן זה והוא כפוף כמו אולם ועומד כמו כיפה ומרחיק כחצי אמה ונועץ אחר וכן על פני כולה ופורסין בגדים ומחצלות של גמי נהגין מפני החמה והגשמים: שיש בהם טפח · שרוחב של מעגל טפח דבציר מטפח לא הוי אהל אבל כשרוחב טפח מקרי אהל נמצא שם אהל עליו מבעוד יום וכשהוא פורס עליו הבגד למחר אינו אלא מוסיף: אי נמי אין ברחבו טפח ואין בין זה לזה שלשה · דאיכא למימר לבוד: דכרי · אילים: דביממא בעו טולא · מפני השרב: ובליליא בעו אוירא · הגנת הקור מפני הבל הקיץ ובימות החול היו פורסין עליהן מחצלות ביום ונוטלין בלילה: אתא לקמיה דרב · מה נעביד להו בשבתא: כרוך בודיא · כשתסתלק המחצלת מעליהן לפנות ערב שבת אל תסלקנה כולה משם אלא הוי גולל אותה וכורך מעל הגג ושייר בה טפח פרוסה דלהוי עליה שם אהל: ולמחר פשטיה · דהוי תוספת ושרי: וילון · כנגד הפתח לצניעות: מותר לנטותו · דלאו אהל הוא דלא קביעא התם אלא כן דרכו ליגתן ולהסתלק כדלת בעלמא: כילת חתנים · לאו אהל הוא מפני שאין לה גג למעלה רוחב טפח מפני שהיא נתונה בשיפוע והיא יריעה שפורסין סביב למטה ליישן: שאין בפחות משלשה סמוך לגג טפח · שנתונה באלכסון קצר שכשאתה מודד רחבה למטה משלשה לגגה אין בו רוחב טפח דהוי כוליה דופן ואין כאן אהל כלל אבל הרחיבה עד טפח בתוך שלשה לגגה כאילו גגה טפח דמי ואסור לנטותה: בשיפועה

תוספות

גלוסטרא ומתניתין דלעיל דדלת שבמוקצה והדקין שבפירצה דבעי שיהו גבוהים מן הארץ נראה לפרש אע״ג דיכול לעמוד ע״י אותו חבל מ״מ אינו ניטל באיגדו שאם היו רוצים לטלטלו ממקום למקום ע״י אותו חבל היה נפסק משום הכי צריך שיהיו גבוהים מן הארץ ואתיא נמי כר׳ יהודה דכוותיה פסקינן דאי הוה ניטל באיגדו אפילו נגרר ובלא גלוסטרא ואפילו קטיר בעיברא דדשא מתיר רבי יהודה כדמוכח הכא:

הלכה כר״י בנגרר · פירש בקונטרס דנועלין בו במדינה אבל במאי דשרי מונח במקדש לית הלכתא כוותיה:

נקמז מהו · פירוש עד השתא הוה איירי כשהאסקופה גבוהה ואין החור נוקב עד לארץ והשתא בעי אם החור הולך עד שנכנס וטוען בקרקע ודמי טפי לבונה:

ההוא שריתא דהוו מדלו לה בי עשרה · ואם תאמר דאמרינן סוף במה מדליקין (שבת דף לה.) גבי חלתא אמר אביי בעי מיניה דמר אפילו בת תרי כורי ולא שרי לי ויש לומר דלא דמי דחלתא אין רגילות לטלטלה בחול כלל אבל האי שריתא דרכה לטלטלה תמיד בחול לנעול הדלת משום הכי שרי *:

לא אמרן אלא שאין בשיפועה טפח · פירש בקונטרס שיש כילות קטנות סמוכות זו לזו ואין בכל אחת טפח ותימה דלימא לבוד מכילה זו לכילה זו וכמאן שיש בשיפועה טפח ויש לומר דהא דחשיב ליה אהל לעיל על ידי לבוד דהיינו לענין שיוכל להוסיף למחר בשבת אבל לא מסתבר שיחשב כבי האי גוונא עשיית אהל לאסור עליו לעשות בשבת דאטו יהיה אסור לנטות בשבת שני חוטין תוך שלשה משום עשיית אהל: הא

מסורת הש״ס

שבת קכו.
שם
[תוספתא פ״ח ע״ש]
[גי׳ הערוך אדרבא פי׳ ארבע חצי לתך]
שבת קלח.
שם: מס׳ ע״ש

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ רבי יהודה אומר (זה אף) תא״מ ונ״ב ס״א אף זה: (ב) שם וכי אין בגגה טפח נמי לא אמרן: (ג) רש״י ד״ה שריתא וכו׳ קורתי מתרגמינן בטלל:

עין משפט נר מצוה

נא א ב ג מיי׳ פכ״ו מהל׳ שבת הלכה י:
נב ד מיי׳ פכ״ה מהל׳ שבת הלכה ו סמג לאוין סה טוש״ע א״ח סימן שח סעיף ג [וברב אלפס שבת פרק י״ז דף נד:]:
נג ה ו מיי׳ פכ״ב מהל׳ שבת הלכה כט סמג שם טוש״ע א״ח סי׳ שטו סעיף ג:
נד ז מיי׳ שם טוש״ע שם סע״א בהג״ה:
נה ח ט מיי׳ שם הלכה ל טוש״ע שם סעיף יא:

[וע״ע תוספות שבת לה. ד״ה ואפילו]

רבינו חננאל

בשאינו ניטל באיגודו כגון שהיה קשור בגמי ר׳ סבר כיון דיש בראשו גלוסטרא · פי׳ רומנא והיא כמין אחיזת מאנא תורת כלי עליו ומותר לטלטלו · ור׳ אלעזר סבר כיון דאינו ניטל באיגודו לא מטלטלין ליה · ומפורש בתלמוד א״י אמר רב יוסי מי שמתיר עושה הנגר טפל לגלוסטרא והאוסר עושה לגלוסטרא טפילה לנגר · איזהו נגר א״ר יוחנן קשור אעפ״י שאינו תלוי ודברי הכל כי הגלוסטרא כלי הוא: נגר הנגרר נועלין בו במקדש אבל לא במדינ׳ והמונח כאן וכאן אסור · ר׳ יהודה אומר המונח במקדש כו׳: ת״ר איזהו נגר הנגרר שנועלין בו במקדש כו׳ אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יהודה · אמר רב יהודה והוא שקשור ותלוי בדלת · ואם ניטל באינודו אפי׳ תלוי אלא בבריח של דלת מותר כר׳ טבלא · רב הונא איקלע לנהרדעא חזייה לנגר דהוה קטיר בגמי · אמר דין אינו ניטל באינודו שאינו קשור בדבר שיכול להעמידו · וכיון דאינו ניטל באינודו לא ניקטור · כלומר אין סוגרין כדגרסינן מרוקו גלי סגרו הפתחים · פי׳ ניקמן · אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר׳ יהודה דאוסר (בניקמן)[בנקמז]משום דמיחזי כבונה(דמפורש) [ומפורש] בירושלמי ר׳ יעקב בר אחא בשם רבנן מרדו זהו הנקמן בראשי אצבעותיו *) וכיון דמרדהו נראה כי בונה אמר שמואל ואםעשה לו בית יד נעשה (ככוכנא) [כבוכנא] ושרי: ההיא שריתא [כו׳]. פי׳ דהוה שקלי לה עשרה ושדו לה אדשא והוה חזי להו ר׳ פרת ולא אמר להו ולא מידי

...תורת כלי עליה והוא הדין לאסיתא שהיא מכתשת גדולה מחזקת אדרב ואמר מר שמוא׳ תורת כלי עליה ושרי לטלטולה. פי׳ הני כיפי דארבא כמין קרשים כפופין ע״ג הספינה. ויש טבעות קבועות וכשתהיה ...קושרין באותן טבעות מחצלאות ופורסין אותה ע״ג הספינה מפני החמה. (עכשיו) ואי הני כיפי דארבא בהן טפח הנה הן חשיבין כאהלים דקי״ל אוהלי טומאה טפח. ואם אין בכל אחד מהן רחב טפח ואין ...הקרש לזה הקרש ג׳ טפחים כיון דקי״ל כל פחות מג׳ כלבוד דמי נעשו כל הקרשים כולן כאילו לבודין והנה הם אהל למחר בשבת מביא מחצלת ופורס עליהן דמוסיף על אהל עראי הוא ושרי: הנך דכרי פי׳ ...דהוו לרב הונא ביממא בעי טולא ובלילה בעו אוירא ואתא לקמיה דרב וא״ל זיל כרוך בודייא ושייר בה טפח (פרוס) [פירוש] ושרייה(לדיר) [לבודייא] ע״ג עצים מע״ש וליהוי הבודיא כרוכה על גבי העצים לילי

*) עיין בירושלמי בפירקין הלכה י׳ וצ״ע ואולי דרבינו היה לו גי׳ אחרת בירושלמי.

רב נסים גאון

...טעמא מוסיף על אהלי עראי הוא ושפיר דמי׳ עיקר דיליה בפ׳ כל הכלים ניטלין בשבת (שבת קכה) אמר ר׳ יוחנן הכל מודין שאין עושין אהלי עראי בתחלה ביום טוב ואין צריך לומר בשבת לא נחלקו ...פקק החלון ר׳ אליעזר אומר בזמן שהוא קשור ותלוי פוקקין בו ובגמ׳ גרסי׳ אמר רבה בר בר חנה אלא להוסיף שר׳ אליעזר אומר אין מוסיפין ביו״ט ואין צריך לומר בשבת וחכמים אומרים מוסיפין

בשיפועה טפח אבל יש בשיפועה טפח שיפועי אהלים כאהלים דמו *ואמר רב שישא בריה דרב אידי ^א סיינא שרי והתניא אסור לא קשיא הא דאית ביה טפח הא דלית ביה טפח אלא מעתה שרביב בגלימיה טפח הכי נמי דאסור אלא לא קשיא ^ב הא דמיהדק הא דלא מיהדק: **מתני'** מחזירין ציר התחתון במקדש אבל לא במדינה והעליון כאן וכאן אסור רבי יהודה אומר העליון במקדש והתחתון במדינה: **גמ'** תנו רבנן ^ג ציר דלת שידה תיבה ומגדל במקדש מחזירין במדינה דוחקין והעליון כאן וכאן לא יחזיר גזרה שמא יתקע ואם תקע חייב חטאת של בור ושל דות ושל יציע לא יחזיר ואם החזיר חייב חטאת: **מתני'** *^ד מחזירין רטיה במקדש אבל לא במדינה אם בתחילה כאן וכאן אסור: **גמ'** תנו רבנן רטיה שפרשה מעל גבי מכה מחזירין בשבת ר' יהודה אומר הוחלקה למטה דוחקה למעלה דוחקה למטה ^ה ומגלה מקצת הרטיה ומקנח פי המכה וחוזר ומגלה מקצת רטיה ומקנח פי המכה ורטיה עצמה לא יקנח מפני שהוא ממרח ואם מירח חייב חטאת אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יהודה אמר רב חסדא לא שנו אלא שפירשה על גבי כלי אבל פירשה על גבי קרקע דברי הכל אסור אמר מר בר רב אשי הוה קאימנא קמיה אבא נפלה ליה אבי סדיא וקא מהדר ליה אמינא ליה לא סבר לה מר להא דאמר רב חסדא מחלוקת שפירשה על גבי כלי אבל פירשה על גבי קרקע אסור ואמר שמואל הלכה כרבי יהודה אמר לי *לא שמיע לי כלומר לא סבירא לי: **מתני'** ^ו קושרין נימא במקדש אבל לא במדינה ואם בתחילה כאן וכאן אסור: **גמ'** ורמינהו נימת כנור שנפסקה לא היה קושרה אלא עונבה לא קשיא הא רבנן והא ר' אליעזר לרבי אליעזר דאמר מכשירי מצוה דוחין את השבת קושרה לרבנן דאמרי אין דוחין עונבה אי רבי אליעזר אפילו לכתחילה נמי אלא לא קשיא הא *רבי יהודה והא רבנן ורבי יהודה אליבא דמאן אי

תוספות

הא דמיהדק הא דלא מיהדק · פירש בקונטרס דטעמא לאו משום אהל הוא ולפי זה מותרין אותן כובעין של לבד אע"פ שמאהיל טפח ובלבד שיהיה קשור תחת גרונו שלא יפול ואתי לאיתויי ד' אמות ברה"ר אבל ר"ח מפרש דמיהדק אסור כשהטפח יוצא מן הכובע חזק שאינו נכפף ונראה אהל ולפי זה כובעים אסורין:

והעליון כאן וכאן אסור · פי' בקונטרס דקסבר יש בנין וסתירה בכלים דעל שידה תיבה ומגדל קאמר לה בגמרא ותימה אטו מתני' כב"ש דלב"ה אין בנין וסתירה בכלים בפ"ב דביצה (דף כב.) ועוד קשה דבגמרא גבי והעליון כאן וכאן אסור שמא יתקע דחק לפרש דשמא יתקע קאי על תחתון דאי אעליון לא היה אסור במקדש דאין שבות במקדש ודוחק גדול הוא ונראה לר"י דאפילו ציר העליון הוא דרבנן דשבות גדולה כזה לא התירו במקדש וטובא אשכחן דלא התירו במקדש ^(ב) כגון סידור הקנים ונטילתן דאינו דוחה את השבת*:

מחזירין רטיה במקדש אבל לא במדינה · פי' בקונט' גזירה שמא ימרח אבל לשחיקת סממנין ליכא למיחש כיון דמאתמול הוה עילויה וקשה דבפרק במה אשה (שבת דף סד:) אמר אשה יוצאה בפילפל ובגרגיר מלח ואם נפל לא תחזיר ואמאי כיון דכבר הוי עילויה ויש לומר דהתם טעמא לפי שנראית כמו שמתכוון להוציא לחוץ ואתי למשרי הוצאה והר"ר יוסף פירש לשם הטעם משום שחיקת סממנים וכן יש לפרש במתניתין ונקט רטיה לרבותא אף על גב דאיכא למיחש לשחיקת סממנין ולמירוח אפי' הכי מחזירין במקדש:

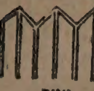
רטיה שפירשה מחזירין אותה · וא"ת ומ"ש דאמר גבי פילפל ובגרגיר מלח נפל לא תחזיר וי"ל דהך דפילפל איירי שנפל על גבי קרקע והכא שנפל על גבי כלי כדקאמר רב חסדא בסמוך ורב אשי דקאמר בסמוך לא שמיע לי לא קאי אדרב חסדא כדפירש בקונטרס אלא קאי אהלכה כר' יהודה אבל אמילתא דרב חסדא לא פליג ומודה דלא שרו רבנן אלא בכלי ועוד י"ל ההיא דגרגיר מלח אתי כרבי יהודה דאסר הכא:

אמר מר בר רב אשי הוה קאימנא קמיה דרבא · ר"ח גרס קמיה דאבא וכן נראה דל"ג קמיה דרבא *דיום שמת רבא נולד רב אשי:

קושרין נימא כו' ואם לכתחילה כאן וכאן אסור · פירש בקונטרס שלא היתה שם מאתמול ור"י מפרש לכתחילה אפילו נפסקה היום ורצה לשלשלה ולעשותה בלא קשר זהו לכתחילה: הא

רש"י

בשיפועה · מכנגד אמצעית גגה עד מקום ששפת יריעה כלה שם לא הרחיב טפח דהוי כולה כדופן ואין כאן אהל כלל אבל הרחיבה כל דופן ודופן באלכסונה טפח הוי ההוא אלכסון אע"פ שהוא משופע קרוי אהל כרבנן דפליגי אדרבי אליעזר במסכת סוכה (דף יט:) כך שמעתי וקשיא לי איזו מטה שאין ברחבה שני טפחים או ג' חסר משהו שיהיה בגגה פחות מטפח ושני שיפועיה כל אחד פחות מטפח וי"ל שהמטה רחבה כמשפטה ונקליטין הרבה יוצאין הימנה כזה

מטה

לשני ראשיה ועולין למעלה סדורין אחד נמוך ואחד גבוה וקנים נתונים עליהם מנקליטין שבראשה לנקליטין שברגליה ופורס על המטה סדין ושלש כילות קטנות בגגה ויריעה גדולה פרוסה סביב המטה לדפנות: סיינא שרי · כובע של לבד שקורין פלטרי מותר לצאת בו בשבת: הא דאית ביה טפח · שיוצא טפח רוחב שפתו להלן מראשו אסיר דהוי אהל: שרביב בגלימיה · האריך בטליתו להלן מראשו והוציאה טפח הכי נמי דאסור: אלא הא דמיהדק הא דלא מיהדק · וטעמא לא משום אהל הוא אלא דילמא נפיל מרישיה ואתי לאתויי הלכך כי מיהדק וקשור ברצועה תחת צוארו שרי ואי לא אסור:

מתני' מחזירין ציר התחתון · של דלת חלון שידה תיבה ומגדל שפתחיהם מצדיהן דציר התחתון כל זמן שלא יצא העליון נוח להחזירו ואין כאן בנין: אבל לא במדינה · גזירה שמא יתקע בגרזן או במקבות דהויא מלאכה: והעליון כאן וכאן אסור · דכיון שיצא העליון כולו נופל והוי כבונה וקא סבר יש בנין בכלי ומלאכה לא הותרה אפילו במקדש: גמ' במקדש מחזירין · כגון שצריכין לו לדבר קרבן כגון שהיה שם מלח או לבונה או קטורת ואין שבות במקדש: ובמדינה דוחקין · אם לא יצא כולו מחור האסקופה אלא התחיל לשמט דוחקין לחור בלע"ז אנפיינדר"א: והעליון כאן וכאן אסור להחזיר · דהוי בונה ממש: שמא יתקע · שמא יחזיקנו במקבות ובגרזן והויא מלאכה ואתחתונה במדינה קאי דאי אעליון קאי ובמקדש הוה ליה שבות דהך חזרה גזירה משום שמא יתקע ואמאי מיתסר במקדש דאמר והעליון כאן וכאן אסור והא שבות במקדש לא גזרו: של בור ושל דות · דהוי בנין המחובר לקרקע חשיב בנין בכל דהו: בור בחפירה דות בבנין בתוך הקרקע איסקדייל"א: מתני' מחזירין רטיה · כהן שלקה בידו ונתן עליה רטיה מבעוד יום והולך לעבוד עבודה בשבת או ביו"ט ונטל רטיה מעל ידו שלא תהא חוצצת בינו ובין ידו לעבודה דחציצה פוסלת בה דבעינן ולקח הכהן וכיון דחייץ לא הוי לקיחה בכהן מחזירה במקדש דאי לא שרית ליה להחזירה לא שקיל ליה מידיה וממנע ולא עביד עבודה וזה אחד משלשה דברים האמורים במסכת ביצה *שהותרו סופן משום תחלתן: אבל לא במדינה · גזירה שמא ימרח הרטיה ומירוח הייתו^(א) ממחק האמור באבות מלאכות של שבת: אם בתחלה · שלא היתה קשורה מבעוד יום וכהן זה לא סלק' לצורך עבודה: כאן וכאן אסור · והכא ליכא למימר אין שבות במקדש דהא ודאי האי שבות לאו צורך גבוה הוא אלא לצורך עצמו: גמ' רטיה שפרשה · שנפלה ובמדינה קא מיירי ולהכי נקט פרשה שהרי לא נטלה מדעת: מחזירין · דמילתא דלא שכיחא הוא ולא גזור בה רבנן: רבי יהודה אומר · אם נפלה אין מחזירין אבל אם הוחלקה דוחקה [*ומחליקה למכה]: שהוא ממרח · מחליק גומות שברטיה מירוח חייב משום ממחק: לא שנו · דתנא קמא שרי להחזירה: אלא שפרשה ע"ג כלי · על הכר או על הכסת: ע"ג קרקע · כלכתחילה דמי: אבי סדיא · נפלה לו על הכר שבמראשותיו כמו שמתרגם מראשותיו איסדוהי: לא סבר לה מר להא דרב חסדא · דמוקי לפלוגתייהו בשנפלה על הכלי ואפילו הכי אסר רבי יהודה ואמר שמואל הלכה כרבי יהודה: לא שמיע לי · הא דרב חסדא דהא סבירא לי דכי פליג ר' יהודה בנפילה על גבי קרקע אבל בנפילה על גבי כלי מודה דהוה כהוחלקה בעלמא: מתני' קושרין נימא · נימת כנור של שיר הלוים לקרבן אם נפסקה בשבת ובגמרא מפרש טעמא דקסבר מכשירי מצוה שלא היה יכול לעשותן מאתמול דהא היום נפסקה דוחה את השבת ואף על גב דקשר אב מלאכה הוא במסכת שבת (דף עג.): ואם בתחילה · שלא היתה שם מעולם דיכול לעשות מאתמול אסור: גמ' פלוגתא דר"א ורבנן גבי מילה (שבת דף קל.) שר"א מתיר לחטוב עצים ולעשות פחמין בשבת לעשות איזמל למול בו: קרבן נכור הוי מצוה הדוחה את השבת ושיר הוי מכשירין דידה: אפי' לכתחילה נמי · דאפי' לעשות פחמין שהוא מכשיר שרי: לר' יהודה · דאמר עניבה אב מלאכה במסכת שבת (דף קיג.) אין חילוק בין עניבה לקשירה וקושר דקסבר מכשירי מצוה דוחין והא דתניא עונבה רבנן דאמרי לאו מלאכה היא וכיון דאפשר בעניבה לא מחללינן שבת: ורבי יהודה · דמוקמינן מתני' אליביה וקושר אב מלאכה היא אליבא דמאן: אי

עין משפט נר מצוה

נו א ב מיי' פכ"ב מהלכות שבת הלכה לא וסמג שם טוש"ע א"ח סי' שא סעיף מח:
נז ג מיי' פכ"ב שם הל' כה סמג שם טוש"ע א"ח סי' שיג סעיף ס:
נח ד מיי' פכ"א מהל' שבת הלכה כו סמג שם טוש"ע א"ח סימן שכח סעיף כה:
נט ה מיי' שם וטוש"ע שם סעיף כו:
ס ו מיי' פי"י מהל' שבת הלכה ו:

רבינו חננאל

לילי שבת כדי שיהא האויר נכנס על הצאן ומחר בשעת החמה פרוס גם שאר הבודיא וכסה בה העצים להיות להן צל דכיון דהוה בה מאתמול פריסה מקצת הבודיא טפח נעשה אותו טפח מאתמול אהל עכשיו מוסיף על אהל עראי אתה ושרי לך · וילון פי' פרוכת · אמר שמואל משום ר' חייא כילת חתנים מותר לנטותה כו' אבל יש בגגה טפח או פחות מג' סמוך לגג רחב טפח או נחתא מפוריא טפח או אית בשיפועא טפח · אי אית חד מהנך אסיר ושיפועי אהלים כאהלים דמו · סייאנא · פי' הכובע שעל ראש האדם שיש לו כנפים יוצאות כגון שפתים פשוטות גועות על הפנים מפני השמש אם מהדק אפי' יש בו טפח *) שרי ואי לא אסיר: מתני' מחזירין ציר התחתון במקדש . ת"ר ציר דלת של שידה ושל תיבה ושל מגדל כו'. פי' שמא יתקע בה מסמרי' **) יהודה אמר פרשה אין מחזירין אותה כלל אלא הוחלקה במכה למטה דוחקה למעלה על גבי מכה וכן אם הוחלקה למעלה דוחקה למטה ומגלה מקצת רטיה ומקנח פי המכה וחוזר ומגלה מקצת רטיה ומקנח פי המכה כו' · אמר רב חסדא לא שנו אלא שפירשה ע"ג כלי דת"ק מתיר להחזירה ור' יהודה אוסר · אבל פירשה ע"ג קרקע דברי הכל אסור להחזירה · אמר מר בר רב אשי הוינא קאים קמיה אבא כו' · וקי"ל כרב אשי דהוה בתרא · ואם בתחילה [להניח] רטיה [אפילו] במקדש אסור כל שכן במדינה

*) עיין בתוס' כאן ד"ה הא ...
**) נראה דחסר כאן ...

רב נסים גאון

בשבת ואין צריך לומר ביו"ט ואיתא נמי (פס' קלג) תולין את המשמרת: מחזירין רטיה במקדש אבל לא במדינה במס' יו"ם בפרק א' (דף יא) גרסי מאי טעמא התירו חזרת רטיה במקדש ואוקמוה בכהן שעובד עבודה והיינו דאמר עולא ג' דברים התירו סופן משום תחילתן ואלו הן עור לפני הדריסה ותריסי חנויות וחזרת רטיה במקדש קא משמע לן הותרו סופן משום תחילתן כהן דבר עבודה אין דלאו בר עבודה לא: רבי אליעזר אומר מכשירי מצוה דוחה את השבת עיקר דבריו במס' שבת בפ' ר' אליעזר אומר אם לא הביא כלי מע"ש (דף קל) דתנן ועוד אמר ר' אליעזר כורתין עצים לעשות פחמים ולעשות ברזל והניא מילה וכל מכשיריה דוחין

מסורת הש"ס

[שבת קלח.]
ביצה יח.
[פסחים סה. מו"ק יב: כתובות סו: נז. כ"כ יג: קסה: סנהדרין כה: חולין עב: סב.]
[סוכה לג: וש"נ]
[דף יח:]
רש"ל

[שבת קלג: ומנחות סד: ועי' תוס' שם ד"ה לא סוקרא]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אלא הא וכו' ומירוח הייתו ממחק האמור: (ב) תוס' ד"ה והעליון וכו' דלא התירו במקדש · נ"ב עיין בתוספות פרק המצניע דף צב ד"ה שרא ובפרק כל הכלים דף קכג בסופו:

גליון הש"ס

מתני' קושרין נימא · עיין סוכה דף ג ע"ב ד"ה ורבנן:

אי אליבא דר' אליעזר קאמר אפי' לכתחילה נמי אלא לא קשיא הא ר"ש הא רבנן דתניא בן לוי שנפסקה לו נימא בכנור קושרה ר' שמעון אומר עונבה רבי שמעון בן אלעזר אומר אף היא אינה משמעת את הקול אלא משלשל מלמטה וכורך מלמעלה או משלשל מלמעלה וכורך מלמטה ואיבעית אימא הא והא רבנן ולא קשיא כאן באמצע כאן מן הצד ואיבע"א הא והא באמצע מר סבר גזרינן ומר סבר לא גזרינן: **מתני'** *חותכין יבלת במקדש אבל לא במדינה ואם בכלי כאן וכאן אסור: **גמ'** ורמינהו (א) *הרכיבו והבאתו מחוץ לתחום וחתיכת יבלתו אין דוחין רבי אליעזר אומר דוחין *רבי אלעזר ורבי יוסי *)(בן) חנינא חד אמר הא והא בלחה ולא קשיא כאן ביד כאן בכלי וחד אמר הא והא ביד ולא קשיא הא בלחה הא ביבישה ולמאן דאמר הא ביד הא בבלי מאי טעמא לא אמר הא בלחה הא ביבישה אמר לך יבישה אפילו בכלי נמי שרי מ"ט איפרוכי איפרכא ולמ"ד הא בלחה והא ביבישה מאי טעמא לא אמר הא ביד הא בכלי אמר לך בכלי הא תנן אם בכלי כאן וכאן אסור ואידך הא דקתני התם משום דקא בעי איפלוגי ר' אליעזר ורבנן ואידך דומיא(ב) דהרכיבו והבאתו מחוץ לתחום קתני דרבנן ואידך הרכיבו דלא כרבי נתן *דאמר החי נושא את עצמו הבאתו מחוץ לתחום *כר"ע דאמר תחומין דאורייתא מתיב רב יוסף אמר רבי אליעזר ק"ו *ומה שחיטה שהיא משום מלאכה דוחה את השבת אלו שמשום שבות אינו דין שידחו את השבת אלא אמר רב יוסף הא והא ביד ושבות(ג) מקדש במקדש התירו שבות דמקדש במדינה לא התירו יתיב אביי וקאמר להא שמעתא איתיביה רב ספרא לאביי *היה קורא בספר על האסקופה ונתגלגל הספר מידו גוללו אצלו והא הכא דשבות דמקדש במדינה הוא ולא גזרי' דילמא נפיל ואתי לאיתויי ולא אוקימנא באסקופה כרמלית ורה"ר עוברת לפניה דכיון דאיגדו בידו אפילו שבות נמי ליכא איתיביה *משלשלין את הפסח לתנור עם חשיכה והא הכא דשבות דמקדש במדינה(ד) ולא גזרינן שמא יחתה בגחלים אישתיק כי אתא לקמיה דרב יוסף א"ל הכי אמר לי רב ספרא אמר ליה מאי טעמא לא תשני ליה *בני חבורה זריזין הן ואביי *כהנים זריזין הן אמרינן בני חבורה זריזין הן לא אמרינן רבא אמר רבי אליעזר היא דאמר מכשירי מצוה דוחין את השבת ומודה ר' אליעזר דכמה דאפשר לשנויי משנינן מאי

*)[נ"ל בר']

אי אליבא דר"א קאמר · כלומר כמאן ס"ל במכשירין על כרחך כר"א ס"ל וכיון דכר"א ס"ל אמאי הוי לכתחלה אסור: אלא הא ר' שמעון והא רבנן · מתני' רבנן דפליגי עליה דר"ש ואמרי קושרה דסבירא להו כר"א בהדא דמכשירי מצוה דוחין וכו' וכגון בשאי אפשר לעשות מאתמול כדקתני שנפסקה לו נימא בכנורו ופליגי עליה בשאפשר לעשות מבעוד יום הלכך בתחילה אסור ומעיקרא כי הוה מוקמינן לה כר' יהודה מ"מ לא שנינן הכי משום דלא שמעינן בהדיא דאית ליה האי סברא למפלג בין אפשר לאי אפשר וכל כמה דלא אשכח תנא דאמר הכי בהדיא מיבעיא לן סתמא דמתניתין מני: אף היא · אם היה עונבה או קושרה אינה משמעת את הקול והואיל וקשירה נמי אב מלאכה היא הא עדיפא שתשמיע את הקול וטוב לנו לחלל את השבת בשלשולו לקיים השמעת קול שיר של לוים מלחלל שבת בקשירה שהיא אב מלאכה ולא נקיים בה שום מצוה דלא מני(ה) השמע קול: משלשל מלמטה וכורך מלמעלה · שהרי יש יתדות מלמעלה ולמטה שראשי הנימין כרוכין בהן וכשהוא רוצה מגלגל היתד והנימא נכרכת כעין שעושין למיני כלי זמר ארפ"א דמאריך עד שיגיע ליתד שלמעלה וכורכה בו והרי היא כבתחלה ומגלגלין היתד עד שמתפשטת כהלכתה ומשמעת קולה ולרבנן עדיפא למשרי קשירה דהא משלשל נמי אב מלאכה הוא דמתקן כלי כהלכתו וכיון (דדמי) [דשרי] לכתחלה מחליף ואתי נמי להתיר נימין בכנור חדש לכתחלה הלכך קשירה עדיפא: הא והא רבנן · דמכשירין שא"א מבעוד יום דוחין והא דקתני מתניתין קושרה כשנפסקה באמצעית שאילמלי עונבה לא תשמע קולה והא דקתני עונבה כשנפסקה בראשיה שאין צריכה שם חיזוק כל כך וסגי ליה בעניבה: ואי בעית אימא הא והא באמצע · הא ר"ש והא רבנן ובריית' דקתני לא היה קושרה מדאורייתא שרי דס"ל לר"ש מכשירין דמצוה דוחין היכא דלא אפשר להו מאתמול ומשום גזירה הוא דגזר אמצע אטו מן הצד אבל בעלמא דליכא למיגזר מידי דחי: **מתני'** יבלת · ורוא"ה והוא מום לתמיד שדוחה את השבת כדכתיב (ויקרא כב) או חרוץ או(ו) יבלת יבלת דקרא קרינן יבלת שאין שם דבר אלא כמו חיגרת דומיא דשבור ולא כתיב שבר ועורת נמי לא כתיב עורון אבל יבלת דמתני' הוא שם דבר של המום: חותכין יבלת · ביד קאמר: אם בכלי כאן וכאן אסור · ואע"ג דכי עביד נמי ביד מתקן הוא והוה ליה חותך מבעלי חיים והוי תולדה דגוזז אפ"ה כיון דכלאחר יד קא עביד שאין כן דרך לחותכה אלא בסכין אין כאן אלא שבות: ואם בכלי כאן וכאן אסור · דאב מלאכה הוי הואיל ואינו משנה מכמות שעושין בחול: **גמ'** (ז) הרכיבו · בפסח הבא בשבת קאמר הרכיבו על כתיפו ברה"ר או להביאו מחוץ לתחום: וחתיכת יבלתו אין דוחין · קשיא סתמא אסתמא: הא · דפסחים בכלי וה"נ קאמר תנא דמתני' ור"א אפילו בכלי שרי דס"ל מכשירי מצוה דוחין שבת כגון מלאכה שאפשר לעשותה מבעוד יום כגון בקור המום מכשירי קרבן הוא והקרבן דוחה השבת ובמכשירין פליגי: מתני' ביבישה · ואפ"ה בכלי אסור משום דמתקן לה ועבין מלאכה קא עביד ודפסחים בלחה ותרוייהו ביד: אמר לך בכלי · למה לי לאשמועינן בפסחים דאסור הא כבר שמעינן לה הכא ולמה ליה לתנא לסתמיה בתרי דוכתי: ואידך · להכי הדר תניא התם משום פלוגתא דרבי אליעזר דאשמועינן דאפילו בכלי שרי: ואידך · להכי לא מוקמינן להאי דפסחים בלחה ובכלי דאם כן הוה ליה אב מלאכה והתם הא דשבות הוא דאיירי: דומיא דהרכיבו · דלא מיתסר אלא מדרבנן דחי נושא עצמו ותחומין נמי דרבנן ואפ"ה הואיל ואפשר מאתמול לא דחי: ואידך · הרכיבו והבאתו גופה מלאכה גמורה היא דלא ס"ל להאי תנא בפסחים כר' נתן דאמר במס' שבת בפ' המצניע (דף צד.) חי נושא את עצמו ובתחומין סבר לה כרבי עקיבא דאמר במס' סוטה בפ' כשם שהמים בודקין (דף כז:) תחומין דאורייתא: א"ר אליעזר ק"ו · התם גבי פלוגתייהו תנינן לה בפ' אלו דברים (פסחים סה:): אלו שמשום שבות · אלמא ת"ק משום שבות קא אסר להו וש"מ דלאו בכלי מתוקמא: אלא אמר רב יוסף הא והא ביד · ומיהו מתני' ביבישה לא מוקמינן לה דאם כן אפילו בכלי שרי אלא בלחה וביד היינו טעמא דשרי דשבות הוא ובמקדש שתמידין וקרבנות צבור במקדש הם מבקרין אותן ובפסחים היינו טעמא דאסור דאע"ג דשבות הוא וצורך מקדש הוא אפ"ה כיון דכל אחד ואחד מבקר פסחו ומתקנו בביתו ואח"כ מביאו למקדש לא התירו לעבור על השבות במדינה: להא שמעתא · דרב יוסף: גוללו אצלו · דכיון דאיגדו בידו אע"ג דאיכא שבות דילמא נפיל כוליה לרה"ר ואתי לאיתויי ספר נמי שבות דמקדש קרי ליה שהרי קדש הוא אלמא שבות לצורך מקדש הותר אף במדינה: הא אוקימנא · ברים פירקין באסקופה כרמלית וכו' דאפילו שבות ליכא למגזר דא"כ נפיל כוליה כי ממטי ליה לתוך הבית דרך האסקופה אין כאן חיוב חטאת: משלשלין וכו' · לצלותו והוא יצלה מעצמו ובבשר דעלמא אמרינן אין צולין בשר בצל ובילה אלא כדי שיצולו מבעוד יום גזירה שמא יחתה בגחלים בפ"ק דשבת (יט:): והא הכא · דכל אחד צולה פסחו בביתו וקשרי ליה נמי במדינה: בני חבורה · הנמנין על הפסח זריזין הן דכל העוסקין בקדשים זריזין וחכמים הלכך לא מחתי: ואביי · דאישתיק סבר כהנים זריזין הן אמרינן בכמה דוכתי דכיון שנכנס לעבודה בידוע שלמדוהו הלכות קדש אבל בני חבורה זריזין הן לא אמרינן שאין לך אדם שאינו עושה פסח: רבא אמר · הא והא ביד כדאמר דבכלי ליכא לאוקמי לפסחים משום מלאכה והא והא בלחה דאי ביבישה לא מיתסר בכלי אלא מתני' דקתני שבות דאפשר לה מאתמול מידחי מקמי מכשירי מצוה ר"א היא דפליג נמי עלה דההוא דפסחים ואמר דוחין דאפילו אב מלאכה מידחי מקמייהו וכ"ש שבות והא דקתני במתני' דבכלי אסור מודה ר"א דכמה דאפשר לשנויי משנינן ליה ולא מחללינן שבתא והיכא דלא אפשר כגון גבי איזמל דחיקן אפילו אב מלאכה: מאי

הא בלחה הא ביבישה · [מתניתין ביבישה] ואפילו הכי אסרינן בכלי דשבות גדול הוא:

יבישה אפילו בכלי שרי · ולא מסתבר להחמיר עליו כיון דאפרוכי מפריך:

ולאו אוקימנא באסקופה כרמלית · תימה דאמר לעיל (דף צז.) גבי מלאן גבתים או כריכות מביאן פחות פחות מד' אמות אלמא שבות דמקדש במדינה התירו וי"ל דשבות כי האי גוונא ודאי שמוטלין בבזיון התירו: מה

עין משפט נר מצוה

סא א מיי' פ"ט מהל' שבת הלכה ה סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שמ סעיף ג:

סב ב ג מיי' פ"א מהל' קרבן פסח הלכה יח סמג עשין רכג:

סג ד מיי' פ"ג מהל' שבת הלכה טו:

רבינו חננאל

קושרין נימא במקדש כו' ורמינהו (נימא) [נימת] כנור שנפסקה לא היה קושרה אלא עונבה ופרקינן לא קשיא מתני' ר' אליעזר ברייתא ר' עקיבא דפליגי במכשירי מילה ובמכשירי פסח ר' אליעזר סבר מכשירי מצוה דוחין את השבת כו' ונדחה ואסיקנ' אלא ל"ק הא ר"ש הא רבנן דתניא בן לוי שנפסקה לו נימא בכנורו קושרה קשר של קיימא כו' · איבעית אימא הא והא ר' שמעון ולא קשיא מתניתין באמצע בריית' מן הצד איבעית אימא הא והא באמצע ות"ק סבר לא גזרינן באמצע אטו מן הצד ותנא (כר"א) [דברייתא] סבר גזרינן: מתני' חותכין יבלת במקדש אבל לא במדינה ואם בכלי כאן וכאן אסור. והתנן בפסח חתיכת יבלת אינה דוחה את השבת · ופרקינן מתני' ביבישה ומתני' דפסח בלחה · ואיבע"א לעולם בלחה ומתני' ביד · ומתני' דפסח בכלי · מ"ד הא ביד הא בכלי מ"ט לא אמר הא בלחה הא ביבישה · יבישה מיפרך פריכה אין צריך חתיכה' ומ"ד הא בלחה הא ביבשה מ"ט לא אמר הא ביד הא בכלי · אמר לך בכלי א"צ למיתנייה התם [הא] קתני במתני' ואם בכלי כאן אסור בין במקדש בין במדינה אסור ואידך אמר לך הא דקתני התם משום דבעי איפלוג ר' אליעזר ור' יהושע. ואקשינן והא חתיכת יבלתו דומיא (דהכרתו) [דהרכבתו] והבאתו מחוץ לתחום קתני מה הללו משום שבות אף חתיכת יבלת משום שבות ואי בכלי איסור מלאכה הוא · ופרקינן הרכיבו דלא כר' נתן דאמר החי נושא את עצמו · והא דר' נתן מפורש בשבת פרק [המצניע דף צ"ד] הבאתו מחוץ לתחום כר"ע דאמר תחומין דאורייתא ומפורש (בסוכה) [בסוטה] פרק [כשם שהמים דף כ"ז] ואילו נמי איסור מלאכה נינהו ומותבינן איני דהני איסור מלאכה נינהו והתנן א"ר אליעזר ומה אם שחיטה שהיא משום מלאכה דוחה שבת אלו שמשום שבות [וכו'] *) מיהו שבות דמקדש במקדש התירו אבל האי דפסח שבות דמקדש. [במדינה לא

*) נ"ל אלא אמר רב יוסף הא והא ביד מיהו שבות דמקדש וכו'.

רב נסים גאון

דוחין את השבת דברי ר' אליעזר ורבנן דפליגי עליה סברי כר' עקיבא דאמר מילה עצמה דאי אפשר לעשותה מע"ש דוחה את השבת אבל מכשיריה דאפשר לעשותן מערב שבת אין דוחין את השבת: **פלוגתא** דר' אליעזר ור' יהושע אתא לאשמועינן היינו מתני' דבפ' אלו דברים בפסח דוחין את השבת (פסחים דף סה) ותנן ר' אליעזר אומר דוחי' אמר ר' אליעזר ומה אם שחיטה שהיא כו' אמר לו ר' יהושע יום טוב יוכיח כו' · הרכיבו דלא כר' נתן דאמר חי נושא את עצמו הבאתו מחוץ לתחום כר' עקיבא דאמר תחומין דאורייתא ועיקר דברי ר' נתן בפרק המצניע (שבת דף לד) ר' נתן אומר על השחוטין חייב על חיים פטור. שהחי נושא את עצמו ועיקר דברי ר' עקיבא במשנת סוטה (דף כז) בפרק כשם שהמים בודקין אותה וכבר פירשנוה: **ולא** קא גזרינן שמא יחתה בגחלים איתא בסוף פרק יציאות השבת (דף יח) לא תמלא אשה קדירה עססיות כו' ואמרינן אפילו תימא בית הלל בהא מיסר אסרי גזירה שמא יחתה בגחלים · כיון דאמרי רבנן בעלמא משום שבות הכא מה

מסורת הש"ס

פסחים סה: וסח:

[שם סח: רוב סוגיא ע"ש]

שבת לד.

[סוטה כז: וש"נ]

[פסחים סה:]

לעיל לז:

[שבת ה:]

שבת יט:

[שבת כ. קיד. פסחים נט: שם. פה. ביצה יח. ב"ב ל. חולין קכג: זבחים לה.]

הגהות הב"ח

(א) גמרא ורמינהו הרכבתו והבאתו וכו' ולא קשיא הא ביד הא בכלי: (ב) שם דומיא דהרכבתו והבאתו וכו' ואידך הרכבתו דלא: (ג) שם ושבות דמקדש במקדש: (ד) שם במדינה הוא ולא גזרינן: (ה) רש"י ד"ה אף היא וכו' דלא מני משמעת קול: (ו) ד"ה יבלת וכו' חרוץ או יַבֶּלֶת יבלת דקרא קרינן יַבֶּלֶת שאינה שם דבר אלא כמו חִגֶּרֶת דומיא דשבור ולא כתיב שֶׁבֶר וְעִוֶּרֶת נמי לא כתוב עורון אבל יַבֶּלֶת דמתניתין: (ז) ד"ה הרכבתו בפסח הבא בשבת קאמר הרכבתו להרכיבו על כתיפו:

עין משפט נר מצוה

סד א מיי' פ"י מהלכות כלי מקדש הלכה ט סמג עשין קעג:
סה ב מיי' פכ"א מהל' שבת הל' כס סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שכח סעיף כד בהג"ה:
סו ג מיי' פ"י מהלכות כלי מקדש הלכה ו סמג עשין סה:
סז ד ה מיי' שם הל' ח:

מאי היא דתניא כהן שעלתה בו יבלת חבירו חותכה לו בשיניו בשיניו אין בכלי לא חבירו אין איהו לא מני אילימא רבנן ובמקדש כיון דאמרי רבנן בעלמא משום שבות הכא מה לי הוא מה לי חבירו אלא לאו ר"א דאמר בעלמא חייב חטאת והכא אע"ג דמכשירי מצוה דוחין את השבת כמה דאפשר לשנויי משנינן לא לעולם רבנן ואי עלתה בכריסו הכי נמי הכא במאי עסקינן כגון שעלתה לו נשיכה בגבו ובאצילי ידיו דאיהו לא מצי שקיל לה ואי רבנן נשקליה ניהליה ביד ותפשוט דרבי אלעזר דאמר רבי אלעזר מחלוקת ביד אבל בכלי דברי הכל חייב וליטעמיך לרבי אליעזר נמי לישקליה ניהליה ביד האי מאי אי אמרת בשלמא רבי אליעזר היינו דגזר יד אטו כלי אלא אי אמרת רבנן היא נשקליה ניהליה ביד *ותו לא מידי: **מתני'** **כהן שלקה באצבעו כורך עליה גמי במקדש אבל לא במדינה (א) אם להוציא דם כאן וכאן אסור: **גמ'** *אמר *רב יהודה בריה דרבי חייא לא שנו אלא גמי אבל צלצול קטן הוי יתור בגדים ורבי יוחנן אמר לא אמרו יתור בגדים אלא במקום בגדים אבל שלא במקום בגדים לא הוי יתור בגדים ותיפוק ליה משום חציצה בשמאל אי נמי בימין ושלא במקום עבודה ופליגא דרבא דאמר רבא אמר רב חסדא במקום בגדים אפילו נימא אחת חוצצת שלא במקום בגדים שלש על שלש חוצצות פחות משלש על שלש אינן חוצצות אדרבי יוחנן ודאי פליגא אדרב יהודה בריה דרבי חייא מי נימא פליגא שאני צלצול קטן דחשיב לישנא אחרינא אמרי לה אמר רב יהודה בריה דרבי חייא לא שנו אלא גמי אבל צלצול קטן חוצץ ורבי יוחנן אמר לא אמרו חציצה בפחות משלש על שלש אלא במקום בגדים אבל שלא במקום בגדים
שלש

מה לי הוא ומה לי חבירו · וא"ת וכר' אליעזר מי ניחא והא לא שרי הכא אלא בשיניו ובמתני' שרי ביד מדקתני אם בכלי כאן וכאן אסור משמע הא ביד שרי וי"ל דגבי בהמה דאיכא מיאוס לחתוך בשיניו לא הוצרכו לחתוך בשיניו אלא ביד וא"ת והיכי מצינו למימר אליבא דר"א דהיכא דאפשר לשנויי משנינן והא קאמר בפרק אם לא הביא (שבת דף קל:) דמביא סכין למול אפי' דרך רה"ר אע"ג דאפשר לשנויי ולהביאו דרך גגות וקרפיפות וחצירות וי"ל דהתם מקצר דרכו לילך דרך רה"ר אבל הכא דיכול לחותכו ביד כמו בכלי מודה ר' אליעזר דמשנינן:

שעלתה לו נשיכה בגבו · תימה דלשמעינן רבותא טפי כגון שעלתה במקום שיכול הוא בעצמו ליטול ואפ"ה שרי הוא בעצמו ליטול אף על גב דלא הוי כלאחר יד ויש לומר דאי לא אשמעינן בחבירו הוי סלקא דעתך דלא שרינן לחבריה ליטול כדי שיעבוד חבירו:

(ו) **הכי** גרסינן ואי רבנן נשקליה ביד ותפשוט דר' אלעזר · פירוש דשמעינן מינה תרתי חדא דמכשירי מצוה לא דחו אב מלאכה ועוד דשמעינן דבכלי מודו דחייב חטאת אבל השתא לא מצינו למיפשטיה ולמידק דבכלי לא משום דאב מלאכה היא דהא ביד נמי שבות הוא ולא קשרו: **אא"ב** ר' אליעזר · פי' כי היכי דמשנינן מאב מלאכה לשבות משנינן נמי משבות חמור לשבות הקל אלא אי אמרת רבנן למה להו לאהדורי (אלא) אשבות כל דהו והקשה השר מקוצי דאמאי ניחא ליה למיעבד הרחקה לר"א טפי מלרבנן והיה נראה להפך דהא ר"א מיקל טפי ותירץ דהיא הנותנת אליבא דרבנן יש להתיר כל שבות דלא נפיק מינה חורבה כיון דאית להו דמשום הכשר לא דחינן שבת אבל ר' אליעזר דאית ליה דמכשירי' דוחה ומיהו באפשר לשנויי משנינן יש לנו לחזר אחר שבות הקל שלא יבא להתיר בלא שינוי באפשר לשנויי:
לשמעינן

מאי היא · מנא תימרא דמודי ר' אליעזר דכמה דאפשר לשנויי משנינן דתניא כהן שעלתה בו יבלת וכו': בשיניו אין · דשבות הוא בכלי לא ואפי' בשיניו חבירו אין ואיהו לא דחבירו לא מתקן ליה שפיר והכי אמר במסכת שבת בפרק המצניע *דפליגי רבי אליעזר ורבנן בנוטל צפורניו זו בזו או בשיניו שר"א מחייב חטאת וחכמים אוסרין משום שבות ואוקימנא התם דכי מחייב ר"א בנוטל לעצמו אבל לחבירו דברי הכל פטור: מני · הא דקאמר בכלי לא ובעצמו לא: אילימא רבנן · דאמרי מכשירי מצוה לא דחו אב מלאכה ואשמעינן דשבות דחו כגון בשיניו בחבירו וכגון שעלתה לו בשבת דלא אפשר ליה למשקליה מאתמול: כיון דאמרי רבנן · לגבי דבר הרשות דנוטל לעצמו זו בזו או בשיניו אין כאן אלא משום שבות: הכא · דקשרו בחבירו משום שבות דמקדש ליסתרי נמי לעצמו דהא איהו גופיה נמי שבות הוא: אלא לאו ר' אליעזר היא · דאמר בנוטל בשיניו לעצמו דעלמא שלא למצוה דחייב חטאת ומש"ה ה"נ כיון דאפשר בחבירו דהוי שבות לא שרינן ליה למידחי אב מלאכה ולמשקליה לנפשיה ואע"ג דאמר ר"א מכשירי מצוה דוחין אב מלאכה כמה דאפשר לשנויי משנינן: לעולם רבנן · דאי לר' אליעזר לא בעי שינוי ואפילו לעצמו ואפי' בכלי שרי ודקשיא לרבנן כיון דנוטל לעצמו נמי שבות הוא נישקליה איהו לנפשיה: אי דעלתה לו בכריסו · מקום שאפשר לו ליטלה בידו או בשיניו ה"נ: הכי גרסינן ואי רבנן נישקליה ניהליה ביד ותפשוט דר"א וכו' · כלומר אי אמרת בשלמא ר"א היא ומשום שינוי מתוקמא שפיר כמו שמתרץ לקמיה אלא אי אמרת רבנן וטעמא דבכלי לא משום דמכשירין לא דחו אב מלאכה ורבנן אשבות הוא דמהדרי נהי דאיהו גופיה מצי' ליה דלא אפשר למשקליה דבגבו הוא חבירו מיהא לשמעינן דנוטלה ביד דהא ידו נמי שבות היא והכי שפיר למתני דשמעינן מיניה תרתי חדא דמכשירין שבות דחו ולא אב מלאכה כדמשמע לן השתא ועוד שמעינן מינה מדשרי ליה ביד ולא בכלי דהכא הוא כדר"א דאמר התם בפרק המצניע (שבת דף צד:) מחלוקת ביד אבל בכלי מודו רבנן דחייב חטאת דחשבינן ליה תולדה דגוזז את הצמר שהוא תולש מן המחובר לבעלי חיים אבל השתא לא מצינו למיפשטיה מינה ולמידק דהא (ב) בכלי לא משום דאב מלאכה הוא דהא ביד נמי שבות הוא ולא קשרי ליה: ולטעמיך לר"א נמי · נהי דטעמא משום שנוי הוא נשקליה ניהליה ביד דהא איכא שנוי דמודה ר"א בנוטל לחבירו שאינו אלא שבות: אי אמרת בשלמא ר"א · לגבי מכשירי מצוה שבות ואיסור דאורייתא היתר משוי להו וטעמא משום דאפשר לשנויי משנינן כי היכי דמשנינן מאב מלאכה לשבות משנינן נמי משבות החמורה לשבות הקלה הלכך יד חמורה משינים דאורחיה בהכי ודומה לכלי ואיכא למגזר בה טפי יד אטו כלי: אלא אי רבנן · וטעמייהו משום דאב מלאכה לא מידחי למה להו לאהדורי (אלא) אשבות כל דהו: ותו ליכא · לאקשויי מידי: **מתני'** כורך עליה גמי · ואע"פ שהגמי מרפא את המכה הואיל והשתא מיהא צורך עבודה היא דלאו אורח ארעא שתראה מכתו עם העבודה מכסה אותה בגמי: אבל לא במדינה · שמרפא בשבת ורפואה בשבת שבות היא ואסור: ואם להוציא דם · שמהדקה בגמי כדי להוציא דמה: כאן וכאן אסור · שאין זה צורך עבודה ועוד דהוה ליה חובל ואב מלאכה לא מסתרי לגבייהו: **גמ'** צלצול קטן · אזור קטן נאה כמו היא חגרה בצלצול (*קטן) דסוטה (דף ט:) ובלע"ז בנדי"ל: הוי יתור בגדים · ותניא בשחיטת קדשים בפרק שני (זבחים דף יח.) לבש שני מכנסים שני אבנטים חסר אחת או יותר אחת או שהיתה לו רטיה על (ג) בשרו תחת בגדו ועבד עבודה עבודתו פסולה ויליף לה התם מקראי בני אהרן הכהנים בכהונם כלומר בבגדי הדיוט הזקוקין להם (ד) כהן הדיוט שלבש בגדי כהן גדול ועבד עבודתו פסולה דהיינו יתור בגדים: לא אמרו · באותה משנה יתור בגדים אלא במקום בגדים אבל שלא במקום בגדים כגון באצבע לא הוי יתור בגדים: ותיפוק ליה · בין נמי בין צלצול משום דחייץ בין ידיו לעבודה ותנן (ולקח בעינן) ולקח הכהן וזרק הכהן בעינן דמשמע בעצמו על ידו ולא ע"י אחרים: בשמאל · שאין עבודה כשרה בה כדאמר בשחיטת חולין *כל מקום שנאמר אצבע או (בהן) [כהן] אינו אלא ימין: אי נמי בימין שלא במקום עבודה · כגון על גב האצבע: ופליגא · הא דר' יוחנן דאמר שלא במקום בגדים לא הוי יתור בגדים ואפי' בגד ג' על ג' משמע דלא פסיל: אדרבא · (ה) דאמר במקום בגדים אפי' נימא אחת חוצצת ואע"ג דמשום יתור בגדים ליכא למימר דהא לאו בגד הוא חציצה מיהא הויא דכתיב (ויקרא ו) ומכנסי בד ילבש על בשרו שלא יהא דבר חוצץ: ג' על ג' חוצצות · דכיון דבגד מקרי הוי יתור בגדים והאי דנקט בלשון חציצה משום דרישא איירי בנימא אחת במקום בגדים דלא מצי למתנייה יתור בגדים דלאו בגד הוא: פחות מג' אין חוצצות · דאיידי דלא חשיב בגד יתור בגדים אין כאן דלאו בגד הוא וחציצה נמי אין כאן דשלא במקום בגדים הוא ושלא במקום עבודה: אדר' יוחנן ודאי פליגא · הא דרבא כדאמרן שלא במקום בגדים ר' יוחנן לא חשיב יתור כלל אפי' בבגד גדול: אדרב יהודה בריה דר' חייא מי נימא פליגא · הא דרבא דאמר שלא במקום בגדים פחות מג' אין חוצצות ואיהו אמר דצלצול קטן חייץ ואף על גב דלא הוי שלש על שלש: צלצול קטן חוצץ · משום יתור בגדים והיינו נמי כלישנא קמא ואין בה חילוק אלא במילתיה דר"י והאי דנקטי לה במילתיה דרב יהודה בלשון חציצה משום הך פלוגתא דר' יוחנן דלא מצי למתנייה משום יתור בגדים דקאמר פחות משלש על שלש חוצץ במקום בגדים ופחות מג' לא מצי למימר יתור בגדים אלא משום חציצה להכי נקט לה לכולה בלשון חציצה:
שלש

מסורת הש"ס

[דף צד:]
[סוכה לו: וש"נ] זבחים יט:
שם. [ושם איתא רבי יהודה וכ"ג כאן בהגהות יעב"ץ ז"ל] [עד סוף כי הענין]
[ליתא שם]
[דף כב ע"א]

הגהות הב"ח

(א) במשנה ואם להוציא: (ב) רש"י ד"ה הכי גרסינן וכו' דהא דבכלי לא: (ג) ד"ה הוי יתור וכו' רטיה על מכת בשרו תחת בגדו ועבד עבודתו כצ"ל ותיבת עבודה נמחק: (ד) בא"ד הזקוקין להן הא כהן: (ה) ד"ה ופליגא הא וכו' דלא פסיל אדרבא הס"ד ואח"כ מ"ה דאמר רבא במקום: (ו) תוס' ד"ה הכי וד"ה אא"ב ר' אליעזר הד"א:

רבינו חננאל

התיוהו] *) על האיסקופה ונתגלגל הספר מידו גוללו אצלו והא הכא שבות(דכתיבי)[דכתבי] הקדש במדינה הוא ולא גזרינן דילמא נפיל ואתי לאיתויי · אמר ליה ולאו מי אוקימנא להאי באסקופה ברמלית ורה"ר עוברת לפניה דכיון דאינגדו בידו שבות נמי ליכא · איתיביה משלשלין הפסח בתנור עם חשיכה והא הכא דשבות דמקדש במדינה היא ולא גזרינן שמא יחתה בגחלים · ופריק רב יוסף בני חבורה זריזין הן לפיכך לא גזרו ואביי כהנים זריזין הן אמרי' בני חבורה זריזין הם לא אמרינן רבא אמר ר' אליעזר לטעמיה דאמר מכשירי מצוה דוחין את השבת ומודה ר' אליעזר דכמה דאפשר לשנויי משנינן ומנא תימא דתניא כהן שעלתה לו יבלת חבירו חותכה לו (בשיש)[בשיניו] חבירו אין איהו לא · בשיניו אין בכלי לא מני הא אילימא רבנן כיון דאמר משום שבות מה לי הוא ומה לי חבירו · אלא לאו ר' אליעזר היא דאמר בעלמא חייב חטאת כו': מתני' כהן שלקה באצבעו כורך עליה גמי במקדש אבל לא במדינה · א"ר יהודה בריה דר' חייא לא שנו אלא גמי אבל צלצול קטן חוצץ · ור' יוחנן אמר לא אמרו חציצה בפחות מג' אצבעות אלא במקום בגדים אבל אצבע וכל כיוצא בה שאינה מקום לבישת בגדים עליה שלש על שלש חוצצות פחות משלש על שלש אינן חוצצות · והיינו דרבא אמר רב חסדא במקום בגדים אפילו נימא אחת חוצצת שלא במקום בגדים

*) נ"ל איתיביה רב ספרא לאביי היה קורא בספר על האסקופה וכו'.

רב נסים גאון

מה לי הוא מה לי חברו אלא לאו רבי אליעזר היא דאמר בעלמא חייב חטאת עיקרה במס' שבת בפ' המצניע (דף צד) דתנן הנוטל ציפורניו כו' ר' אליעזר מחייב חטאת וחכמים אומרים משום שבות: ודקתני כורך עליה גמי איתא בטהרות בתוספות מסכת כלים פ' ו' ר' יוסי מטמא בגמי מפני שהרופא נותנו על המכה שמוצץ הלחה׳ לא שנו אלא גמי אבל צילצול קטן הוי יתור בגדים טעמא דמילתא שהכהן אינו רשאי לשמש במקדש ולעשות עבודה אלא בבגדים האמורים בתורה דילמא מוסיף עליהם ותהיה עבודתו פסולה אם הוסיף עליהן ואיתא בשחיטת קדשים בפרק כל הזבחים שקבל דמן זר אונן (דף יח) לבש ב' מכנסים ב' אבנטים ב' כתנות כו' פסולה עבודתו · ותיפוק לי משום חציצה בשמאל טעמא דמילתא כי הכהן אינו רשאי לקשור על ידו דבר שיהא חוצץ בין ידו ובין כלי שרת וכן לא יהא דבר חוצץ בין ידו · ובין הדם כמפורש לשם (זבחים דף כד) מה כלי שרת אין דבר חוצץ בין כלי שרת ובינו כו' וכן היינו פירוקא דפרקינן

שלש על שלש חוצצות פחות משלש אין חוצצות והיינו דרבא אמר רב חסדא לימא פליגא דרב יהודה בריה דרבי חייא שאני צלצול קטן דהשיב ולרבי יוחנן אדאשמעינן גמי לישמעינן צלצול קטן (א) מילתא אגב אורחיה קמ"ל דגמי מסי: **מתני'** בוזקין מלח על גבי כבש בשביל שלא יחליקו וממלאין *מבור הגולה ומבור הגדול בגלגל בשבת ומבאר הקר ביום טוב: **גמ'** רמי ליה רב איקא מפשרוניא לרבא תנן בוזקין מלח על גבי הכבש בשביל שלא יחליקו במקדש אין במדינה לא ורמינהי חצר שנתקלקלה במימי גשמים מביא תבן ומרדה בה שאני תבן דלא מבטל ליה א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי האי מלח ה"ד *אי דמבטליה קא מוסיף אבנין (וכתיב °הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל) ואי דלא קא מבטליה קא הויא חציצה בהולכת אברים לכבש דלאו עבודה היא ולא והא כתיב °והקריב הכהן את הכל והקטיר המזבחה *ואמר מר זו הולכת אברים לכבש אלא אימא בהולכת עצים למערכה דלאו עבודה היא דרש רבא חצר שנתקלקלה במימי גשמים מביא תבן ומרדה בה אמר ליה רב פפא לרבא והתניא כשהוא מרדה אינו מרדה לא בסל ולא בקופה אלא בשולי קופה הדר אוקים רבא אמורא עליה ודרש *דברים שאמרתי לפניכם טעות הן בידי ברם כך אמרו משום רבי *אליעזר וכשהוא מרדה אינו מרדה לא בסל ולא בקופה אלא בשולי קופה: ממלאין מבור הגולה: עולא איקלע לבי רב מנשה אתא ההוא גברא טרף אבבא אמר מאן *האי ליתחל גופיה דקא מחיל ליה לשבתא א"ל *רבה לא אסרו אלא קול של שיר איתיביה אביי *מעלין בדיופי ומטיפין *מיארק לחולה בשבת לחולה אין לבריא לא ה"ד לאו דנים וקא בעי דליתער ש"מ אולודי קלא אסיר לא דתיר וקא בעי דלינים דמשתמע כי קלא דזמזומי איתיביה המשמר פירותיו מפני העופות ודלעיו מפני החיה משמר כדרכו בשבת ובלבד שלא יספק ולא יטפח ולא ירקד כדרך *שהן עושין בחול מאי טעמא לאו דקמוליד קלא וכל אולודי קלא אסיר אמר רב אחא בר יעקב גזירה שמא יטול צרור ואלא הא דאמר רב יהודה אמר רב נשים המשחקות באגוזים אסור מאי טעמא לאו דקא מוליד קלא וכל אולודי קלא אסיר לא דלמא אתי לאשויי גומות דאי לא תימא הכי הא דאמר רב יהודה נשים משחקות בתפוחים אסור התם מאי אולודי קלא איכא אלא דילמא אתי לאשויי גומות תנן ממלאין מבור הגולה ומבור הגדול בגלגל בשבת במקדש אין במדינה לא מאי טעמא לאו משום דאולודי קלא ואסיר לא גזירה שמא ימלא לגינתו ולחורבתו אמימר שרא למימלא בגילגלא במחוזא אמר מאי טעמא גזרו רבנן שמא ימלא לגינתו ולחורבתו הכא לא גינה איכא ולא חורבה איכא כיון דקא חזא דקא

תרו

רש"י

שלש על שלש חוללות · ומשום יתור בגדים: לימא פליגא · הא דרבא אדרב יהודה בריה דרבי חייא דחשיב צלצול קטן יתור בגדים: שאני צלצול דחשיב · והיכא למימר דמודה בה רבא אבל רבי יוחנן פליג עליה דהא עלה קאי ופליג: ולרבי יוחנן · דאמר צלצול נמי שרי: לישמעינן תנא דמתניתין צלצול קטן דלא חייץ וכ"ש גמי: דגמי מסי · משום שבת איצטריך למתני גמי דאף על גב דמסי שרי במקדש: **מתני'** בוזקין מלח · מפזרין ומכתתין על הכבש מפני שחלק הוא וכשהגשמים נופלין עליו הוא מחליק · בוזקין לשון כיתות כדאמר בפרק ב' דיומא (דף כב:) ממאי דהאי ויפקדם בבזק מידי דמיבזק הוא ועוד כמראה הבזק מפרש בחגיגה (דף יג:) כאור היוצא בין החרסים שצורפין בהן זהב והם נקובים וסדוקים ולהב היוצא בנקב יש בו כמראה ירקרק או אדמדם: וממלאין מבור הגדול כו' · כך שמן ושניהם בלשכת העזרה: בגלגל · טור"ן בלע"ז אבל במדינה לא טעמא מפרש בגמרא משום שמא ימלא לגינתו ולחורבתו: ומבאר הקר · ביו"ט · ולא בשבת ובגמרא מפרש מאי ניהו: **גמ'** מפשרוניא · מקום: ומרדה בה · שוטח בה: דלא מבטל ליה · וליכא משום אשויי גומות דמלאכה הוא בשבת דהוי כבנין דמידי דחזי למאכל בהמה או לטיט החומות לא מבטל ליה התם אבל מלח שנדרס ברגל לא חזי ומסתמא מבטיל ליה ובמדינה אסור: קא מוסיף אבנין · ואפילו בחול אסור להוסיף על המזבח דכתיב הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל שהבנין נמסר לדוד על ידי הנביאים שלא להוסיף ושלא לגרוע ולית דנקטי ליה משום שבת אלא היא דהא בכסוי הדם בשחיטת חולין (חולין פג:) דאיירי בחול הכי נמי פרכינן: הא קא הוי חציצה · בין רגליהם לכבש וחציצה כי האי גוונא פסולה דתנן בשחיטת קדשים (זבחים טו:) כל הזבחים שקבל דמן זר ואונן ערל יושב ועומד על גבי כלי על גבי רגל בהמה וע"ג רגל חבירו פסול והתם יליף טעמא: בהולכת אברים לכבש דלאו עבודה היא · לעולם לא מבטל ליה אלא לאחר דריסה מולחין ממנו עורות קדשים ודקשיא לך הא הוי חציצה לא תקשה דהא דקתני בוזקין מלח בהולכת אברים לכבש קאמר דלאו עבודה דקא ס"ד השתא דכיון דכל הכפרה תלויה בדם אע"ג דהקטר חלבים הוה עבודה הולכה דידהו מיהא לא חשיב: והקריב את הכל · רישא דקרא והקרב והכרעים ירחץ במים אלמא באברים קמשתעי קרא ומדבעי כהונה שמע מינה עבודה היא: ומרדה בה · לדרוס עליה: לא בסל ולא בקופה · כדרך חול: שולי הקופה · שנשתברה ונשארו השולים: טרף אבבא · הקיש על הדלת באגרופו והשמיע קול: דקא מחיל שבת · דקסבר כל אולודי קלא אסיר: בקול של שיר · הנשמע כעין שיר בנעימה ובנחת: מעלין בדיופי · מעלין יין מחבית לחבית ע"י שני קנים החתוכים באלכסון ומניח ראשין המשופעים זה כנגד זה ונותן אחד מן הקנים בחבית ומוצץ בפיו בראש הקנה האחר מעט מן היין אליו ומסלק משם והיין יוצא כולו מאליו דיופי שתי פיות*: ומטיפין מיארק לחולה · °כלי הוא ופיו צר ושל מתכת הוא ומנוקב בתחתיתו נקבים דקין וממלא מים וסותם פיו העליון וכל זמן שפיו סתום אין המים יוצאין בנקבים התחתונים וכשרוצה נוטל פקק העליון והמים יוצאין בנקבים טיף אחר טיף ונותן כלי מתכת וכופהו תחתיו וקולן נשמע לחולה: וקא בעי לאתעורי · ע"י קול זה ומתיראין להקיצו בידים שמא יבעית וכיון דלהקיץ הוא לא בנעימה ובנחת נשמע שהרי קול נעים מרדימו והולך אפ"ה לבריא לא: זמזומי · ליגנ"ש: לא יטפח · ידיו על לבו: יספוק · כף אל כף: ירקד · ברגל להשמיע קול להבעית העופות: שמא יטול צרור · ויזרוק לרה"ר להבריח העופות: משחקות באגוזים · לגלגלן דרך דף ומכות זו את זו כדרך שמשחקות הנשים: לאשויי גומות · להכין דרך לגלגל האגוז: בתפוחים · נמי כה"ג: אולודי קלא · שהגלגל משמיע קול: גזרה שמא ימלא לגינתו · מתוך שממלאין בו בלא טורח אתי להשקות בו בגינתו וחורבתו בשבת:

תוספות

לישמעינן צלצול קטן · אי צלצול אסור במדינה פריך שפיר לישמעינן צלצול דבמקדש מותר ובמדינה אסור אבל נראה לר"י דצלצול שרי במדינה וקשיא דאם כן מאי פריך ומפרש ר"י דפריך הכי דליתני במתניתין כהן שלקה באצבע כורך לו צלצול בין במקדש בין במדינה ואם להוציא דם כאן וכאן אסור:

דרש רבא חצר שנתקלקלה · הלכתא כדמסיק דלא ירדה לא בסל ולא בקופה אלא בשולי קופה שנשתברה ונשארו בה השוליים כדפירש בקונטרס אי נמי הופך הקופה ונותנה על שוליה דהיינו על ידי שינוי אבל ביד נראה לר"י דאסור:

הכי גרים בקונטרס אלא הא דאמר רב נשים המשחקות באגוזים כו' לא משום אשויי גומות דאי לא תימא הכי כו' ותימה תרתי דרב למה לי ומיהו י"ל דחדא מכלל חברתה איתמר ור"ח גרס הכי אלא דאמר רב יהודה נשים המשחקות באגוזים כו' לא דמשתמע קלא כי זמזומי פירוש שזורק אחד ומקבל אחד בהשמעת קול דאסור והדר קאמר ואלא הא דאמר רב יהודה נשים המשחקות בתפוחים כו' ומשני לא משום אשויי גומות והשתא תרי עניני איסור אשמעינן ומיהו אין למחות בנשים ותינוקות דמוטב שיהו שוגגין ואל יהו מזידין פר"ח דהלכתא כעולא דאפילו קול שאינו של שיר אסור אף על גב דשני רבה כל הני תיובתא דאקשי ליה אשנויי לא סמכינן ורב אלפס והר"ר יהודה בר ברזילי פסקו כרבה דרב אחא בר יעקב מתרץ אליביה וקאי אמימר נמי כוותיה דשרא למימלא בגילגולא במחוזא:

גזרה שמא ימלא לגינתו ולחורבתו · מפרש רבינו תם דדוקא בגלגלים גדולים שממלאין הרבה מים ביחד שייך למיגזר אבל שלנו קטנים הם ולא גזרינן:

עין משפט נר מצוה

סח א ב מיי' פ"ו מהל' תמידין הלכה ג:

סט ג ד מיי' פכ"א מהלכות שבת הל' ד סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שיג סעיף י:

ע ה מיי' פכ"ג מהל' שבת הלכה כד סמג שם טור ש"ע א"ח סימן שלח סעי' א:

עא ו שם סעיף ד:

עב ז מיי' פכ"א מהל' שבת הלכה ג סמג שם טור ש"ע שם סעי' ה:

עג ח ט מיי' שם הלכה ה וטוש"ע שם סעיף ו:

רבינו חננאל

שלש על שלש חוצצות פחות מיכן אינן חוצצות נימא הא דרבא אמר רב חסדא פליגא אדר' יהודה בריה דר' חייא דאמר באצבע אפילו צלצול קטן חוצץ ודחינן כגון (א) שלקה בשמאל אי נמי שלא במקום צורך עבודה בשלמא לר' יהודה בריה דר' חייא היינו דקתני במתני' גמי מכלל דחתיכת בגד חוצצת אלא לרבי (אחא) [יוחנן] ניתני צלצול קטן וכיוצא בו ופרקינן הא קא משמע לן דגמי מסי: פיסקא בוזקין מלח ע"ג כבש בשביל שלא יחליק · ורמינהי חצר שנתקלקלה בימות הגשמים מביא תבן (וממרה)[ומרדה] בה כ) תבן אין מלח לא.ופרקינן אמאי לא בזיק תבן ע"ג הכבש משום דתבן לא מבטיל ליה וכיון דלא מבטיל ליה חוצץ ואשתכח דלא מפני בכבש ואמרינן האי מלח היכי דמי אי דמבטל ליה אשתכח דמוסיף על בנין ואי לא מבטל ליה הוי חציצה ופרקינן אין בוזקין המלח על הכבש אלא בהולכת אברים לכבש דלאו עבודה היא ואותיבנא והקריב הכהן את הכל המזבחה זו הולכת אברים לכבש · ומדבעיא כהונה ש"מ עבודה היא ואוקימנא בהולכת עצים למערכה דלאו עבודה היא · ודרש רבא חצר שנתקלקלה מביא תבן ומרדה · וכשהוא מרדה אינו מרדה לא בסל ולא בקופה (ולא)[אלא] בשולי קופה: מתני' ממלאין מים מבור הגולה ומבור הגדול בגלגל בשבת · תנן בסוף מדות לשכת הגולה והגלגל נותן עליו [מים] ומשם מספקין מים לכל העזרה והגלגל הזה כשממלאין בו מוציא קול גדול · כדתנן מזרחו היו שומעין קול ששעה בן קטין מוכני לכיור וזה לא התירו אלא במקדש לפיכך כשראה עולא לאותו האיש שהקיש והכה הדלת בשבת והשמיע קול בהקשתו אמר ליתחיל גופיה דההוא גברא דקא מחלל שבתא וא"ל רבא לא אסרו השמעת קול כי האי גוונא אלא למקיש ומשמיע קול של שיר בלבד איתיביה אביי מעלין בדייפין ומטיפין מאדק לחולה בשבת פי' להודיע שמותר לעלות יין מחבית בדייפי · פי' דייפי כגון מניקות שיש לה שני פיות ומכניס פיו האחד בחבית ושואב בכד ומעלה היין בכחו ויש פה אחר למעלה מזה פתח הדייף הנתון בפיו כמין דד שהיין בהגיעו לדד מקלח ויוצא ומקבלו בכלי אחר עד שמריק כל היין שבחבית פי' מטיפין מאדק שמענו כי הוא כלי העשוי ולועא כמין כוז נקוב בקרקעיתו נקבים דקין דקין ופיו צר ממלאין אותו מים וסותמין פיו כ"ז שפיו סתום אין המים שבתוכו שותתין מן הנקבים שכח הרוח מונע את המים וכשפותחין פיו ויכנס האויר דוחה את המשקה שבתוכו ומטיף טפה אחר טפה טפות דקות ונותנין תחתיו כלי נחושת כגון ספל וכיוצא בו · וכשנופלת טפה על הכלי משמעת את הקול טפה אחר טפה או כמין קול משורר · ואמרי' מאי לאו (להני מי יזוק) [הני מי אדק] שהתירו חכמים לחולה לאו בחולה הישן ומבקשים להקיצו ועושין לפניו זה הכלי כדי שיקיץ והנה לחולה בלבד התירו משום סכנה אבל לבריא כי האי גוונא אסיר שמוליד קול בשבת · וקשיא לרבה דאמר לא אסרו אלא בקול שיר בלבד · ופריק לא לעולם בחולה הניעור ורוצה שישן דמשתמע הללו טיפי דמטיפין מאדק כי זמזומי ג) · מיתיבי המשמר זרעים מפני העופות שלא ירדו ויפסידום מקשאין ומדלועין מפני החיות הרי זה

מסורת הש"ס

[סוף מסכת מדות]

[חולין פג:]

רס"פ מ"ו

[פסחים סה. חגיגה יא. יומא כד: זבחים יד: כה: מנחות י.]

[שבת סב: ושם נסמן]

בד"ה אליעזר

[מו"ק י. ע"ש גיטין כ: ...]

*[גי' הערוך מארק וכן העתיק בערך מרק ...]

הגהות הב"ח

(א) גמרא לישמעינן צלצול קטן אגב כו' ותיבת מילתא נמחק ונ"ב ... (ב) רש"י ד"ה בהולכת כו' ...

פי' רש"י שבת פ: ד"ה אנדיפי

גליון הש"ס

רש"י ד"ה ומטיפין וכו' כלי הוא · עי' מתני' פ"ב מ"ו דכלים:

א) גי' אחרת היה לו לרבינו ז"ל בכאן דר"י בר' דר"ח מיירי שלקה בימין במקום עבודה אמנם תמוה דא"כ גמי נמי וצ"ע. ב) [מדברי רבינו אלו נראה דל"ג בגמ' במקדש אין במדינה לא רק גרס תבן אין מלח לא]. ג) עי' בערוך ערך דיופי:

רב נסים גאון

דפרקינן בשמאל לפי שהעבודה לא הותרה אלא בידו הימנית אבל בשמאלו לא כדתנינן התם (זבחים דף טו) קיבל בשמאל פסול: **בוזקין** מלחי מפזרין על הכבש של מזבח והתם במס' יומא (פ"ב דף כב) אמרו

עין משפט נר מצוה

עד א ב מיי' פ"ג מהל' ביאת מקדש הלכה כ:

עה ג מיי' פ"א מהל' מקואות הלכה ג:

עו ד מיי' פ"ה מהל' טומאת מת הל' ו:

עז ה מיי' פ"ג מהל' ביאת מקדש הל' טו:

מסורת הש"ס

רש"ל מ"ז

ס"א הם התירו

תמיד לג:

[גי' הערוך פסקטר ומביא ראיה מן התרגום ע"ש]

* [עי' תוס' סוטה כ: ד"ה לא ותוספות מנחות לה: ד"ה אין ותוס' נדה כח: ד"ה פרט]

*) [שבת פד.]

ירמיה ו

במדבר ה

תרו בה כיתנא אסר להו: ומבאר הקר: מאי באר הקר אמר שמואל בור שהקרו עליה דברים והתירוה מיתיבי לא כל הבורות הקרות התירו אלא זו בלבד ואי אמרת שהקרו דברים עליה מאי זו בלבד אלא אמר רב נחמן בר יצחק באר מים חיים שנאמר °כהקיר ביר מימיה וגו' גופא לא כל הבורות הקרות התירו אלא זו בלבד וכשעלו בני הגולה חנו עליה ונביאים שביניהן התירו להן ולא *נביאים שביניהן אלא מנהג אבותם בידיהם: **מתני'** שרץ שנמצא במקדש כהן מוציאו בהמיינו שלא לשהות את הטומאה דברי רבי יוחנן בן ברוקה רבי יהודה אומר *בצבת של עץ שלא לרבות את הטומאה מהיכן מוציאין אותו מן ההיכל ומן האולם ומבין האולם ולמזבח דברי ר"ש בן ננס רבי עקיבא אומר כל מקום שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת משם מוציאין אותו *ושאר כל המקומות כופין עליו *פסכתר רבי שמעון אומר מקום שהתירו לך חכמים משלך נתנו לך שלא התירו לך אלא משום שבות: **גמ'** אמר רב טבי בר קיסנא אמר שמואל המכנים טמא שרץ למקדש חייב *שרץ עצמו פטור מאי טעמא אמר קרא °מזכר ועד נקבה תשלחו מי שיש לו טהרה במקוה יצא שרץ שאין לו טהרה לימא מסייע ליה מזכר עד נקבה תשלחו *פרט לכלי חרש דברי רבי יוסי הגלילי מאי טעמא לאו משום *)דלית ליה טהרה במקוה לא מי שנעשה אב הטומאה יצא כלי חרס שאינו נעשה אב הטומאה לימא כתנאי שרץ שנמצא במקדש כהן מוציאו בהמיינו שלא לשהות את הטומאה דברי רבי יוחנן בן ברוקה רבי יהודה אומר בצבת של עץ מוציאו שלא לרבות את הטומאה מאי לאו בהא קא מיפלגי דמאן דאמר שלא לשהות קסבר המכנים שרץ למקדש חייב ומ"ד שלא לרבות קסבר המכנים שרץ למקדש פטור לא דכולי עלמא חייב והכא בהא קא מיפלגי מר סבר שהויי טומאה עדיף ומר סבר אפושי טומאה עדיף אלא כהני תנאי דתנן מהיכן מוציאין אותו כו' מאי לאו בהא קא מיפלגי דמאן דאמר מעזרה לא קסבר המכנים שרץ למקדש פטור ומאן דאמר מכולה עזרה קסבר חייב
אמר

תרו בה כיתנא · שורין בו פשתן בחול ואית דגרסי בונתא כוסמין: תרו · שורין: שהקרו עליה דברים · כשעלו מן הגולה הוצרכו לה כדלקמן ונימנו והתירוה ובטלו תקנת השבות ממנה למלאות הימנה בגלגל ולא התירו אלא אותה לבדה הקרו לשון קריאה (ע"י מקרה) שהביאו (א)בה ראיות לדבריהם שיש בהן כח לעקור שבות מפני דוחקן: מאי זו בלבד · היאך יקראו לשאר בורות בור הקר הרי לא הוקרו דברים אלא על זו ומדקתני בור הקר פשיטא דההוא לחודיה קשרי: אלא אמר רב נחמן בר יצחק · ע"י שמים חיים היתה קרי ליה בור הקר לשון מקור כמו כהקיר ביר מימיה כמו שמעין מקור (מימיה) הנובע מתחדש והולך ומוסיף תמיד כך הקרה רעתה: ביר · כמו באר: נביאים שביניהם · חגי זכריה ומלאכי: מנהג אבותיהם · באותו הבור: **מתני'** כהן מוציאו בהמיינו · בשבת ולא חייש לטלטול דאין שבות במקדש בהמיינו באבנטו ואף על גב דמטמי ליה לאבנט שהוא קודש הכי עדיף שלא לשהות את הטומאה בעזרה ולחזור אחר צבת של עץ שהיא פשוטי כלי עץ שאינה מקבלת טומאה ובידיו לא נגע בה דלא ניטמי כהן גופיה הלכך בהמיינו אוחזו דלא נגע ביה ושרץ אינו מטמא במשא והאבנט שמיטמא בשרץ אינו מטמא הכהן האוחזו דהוה ליה אבנט ראשון לטומאה והלכה רווחת היא בכל הש"ס שאין אדם וכלים מקבלין טומאה אלא מאב הטומאה בלבד וגם במקרא לא מצינו טומאה לכלים ולאדם אלא מן השרץ והנבלה וכיוצא בהן שהוא אב הטומאה אבל ראשון לטומאה מטמא אוכלין ומשקין כדכתיב (ויקרא יא) וכל כלי חרש אשר יפול מהם וגו' דהוה ליה כלי חרס ראשון לטומאה מכיון שנתלה שרץ באוירו ואף על פי שלא נגע והכלי חוזר ומטמא מה שבתוכו יכול אם (ב) כלים היו בתוכו יטמאו מחמת כלי ראשון תלמוד לומר כל אשר בתוכו יטמא וסמיך ליה מכל האוכל אשר יאכל אוכלין ומשקין מקבלין טומאה מחמת הכלי ואין כלי אחר מיטמא מחמתו בשלהי הכל שוחטין: בצבת של עץ · שהיא פשוטי כלי עץ: שלא לרבות את הטומאה · לטמא האבנט ונוח לו להשהותו שם ולחזור אחרי הצבת מלרבות הטומאה: מהיכן מוציאין אותו · בשבת: מן ההיכל ומן האולם · אבל בעזרה אם נמצא שם מכסהו בסיר ומניחו עד שתחשך: כל מקום שחייבין על זדונו כרת · אם יכנס לו בטומאה דהיינו כולה עזרה: ושאר כל מקומות · למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה לבן ננס כולה עזרה לרבי עקיבא לשכות: כופין עליו פסכתר · סיר של נחשת לכסותו עד שתחשך למוצ"ש · סירותיו מתרגמינן פסכתרוותיה (שמות כז): ר"ש אומר · מפרש בגמרא אהיכא קאי: משלך נתנו לך · כדמפרש בגמרא: **גמ'** המכנים טמא שרץ · כלי שנטמא בשרץ: חייב · חטאת בשוגג[א] וכרת על זדונו משום כי את מקדש ה' טמא (במדבר יט): מזכר ועד נקבה תשלחו · במקדש קאי כדכתיב בסיפיה ולא יטמאו את מחניהם אשר אני שוכן בתוכם דומיא דזכר ונקבה אדם שיש לו טהרה בטבילה: פרט לכלי חרס · טמא שאם הכניסו למקדש פטור: דאין לו טהרה · *דכתיב (ויקרא יא) ואותו תשברו שאין לו טהרה אלא בשבירתו: לא · לעולם אימא לך המכנים שרץ חייב וטעמא דכלי חרס משום שאינו ראוי למדרס ולהיותו אב הטומאה (מי שנעשה אב הטומאה) דבעינן דומיא דזכר ונקבה פעמים שהוא אב הטומאה כגון זב וזבה וטמא מת וכן הכלים נמי הואיל וראוין ליעשות אב הטומאה כגון זכר ונקבה כגון כלי שהוא ראוי למדרס ולמושב הזב הוי אב הטומאה ע"י מדרס של זב ומטמאין אדם וכלים כדכתיב (ויקרא טו) והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב יטמא המכניסן למקדש אפילו כשהן ראשונים כגון שנטמאו במגע הזב או נגעו במדרס הזב או בשאר אבות הטומאה חייב יצא כלי חרס שאינו נעשה אב הטומאה שאין לך כלי נעשה אב הטומאה לטמא אדם או כלי אלא מדרס הזב כדפרישית לעיל או מגע המת דמת אבי אבות הטומאה כדכתיב בזאת חקת בכלי או באדם שנגע במת וכל אשר יגע בו הטמא יטמא והנפש הנוגעת תטמא עד הערב פי' נפש הנוגעת בו בטמא זה שנטמא במת תטמא עד הערב והא לא מצית למימר דהאי והנפש הנוגעת בנוגע במת עצמו קאמר דא"כ טומאת שבעה איכא אלמא טמא מת אב הטומאה משוי ליה קרא לטמא אדם הלכך כלי חרס אינו נעשה אב הטומאה כלל דלמדרס לא חזי משום דנסבר ותניא בהדיא בפרק רבי עקיבא במסכת שבת (דף פד.) מדרס כלי חרס טהור וע"י מגע נמי לא הוי אב הטומאה דכתיב לעיל מההוא קרא וחטאו ביום השלישי וגו' וכל אשר יגע בו הטמא וגו' כל היכא דקרינן ביה וחטאו דיש לו טהרה בטבילה קרינן ביה והנפש הנוגעת תטמא וכל היכא דלא קרינן ביה וחטאו לא קרינן ביה והנפש הנוגעת: מאן דאמר שלא לשהות קסבר · שרץ טעון שילוח מדאורייתא הלכך לא מידחי מקמי רבוי הטומאה דהאי אבנט: המכנים שרץ גרסינן: שהויי (ג) עדיף · מאפושי טומאה דהאי אבנט נמי מידי דקדש הוא: מאי לאו בהא קא מיפלגי דמאן דאמר מעזרה לא · מפקינן ליה בשבת: קסבר המכנים שרץ למקדש פטור · דלא בעינן שילוח מדאורייתא הלכך לא מדחיא שבות מקמיה ומהיכל ומאולם הוא דמפקינן ליה משום כבוד שכינה לא העמידו חכמים דבריהם:
אמר

יצא כלי חרס שאין נעשה אב הטומאה · פירש בקונטרס דלמדרס לא חזי וגבי טומאת מת כתיב (במדבר יט) וחטאו ביום השביעי וכלי חרס לאו בר חיטוי הוא דכתיב (ויקרא יא) ואותו תשברו:

לא דכולי עלמא חייב · ושמואל דאמר פטור אית ליה דתנאי היא וסבירא ליה כמ"ד פטור ור"ח גרס דכולי עלמא פטור וקשיא לפי' דמאי טעמא דמאן דאמר בהמיינו הא בהמיינו איכא איסורא דאורייתא להשהותו במקדש דהא אית ליה טהרה במקוה ובשרץ ליכא איסורא דאורייתא דלית ליה טהרה במקוה לכך נראה גירסת הקונטרס עיקר:
אמר

רבינו חננאל

זה משמר כדרכו והולך ובלבד שלא יספק ולא יטפח ולא ירקד כדרך שעושה בחול אמאי קאסר להו משום דאולודי קלא אסיר · ופירק רב אחא בר יעקב אליבא דרבה לא אסרו משום אולודי קלא אלא גזירה שמא יטול צרור ויזרוק עליהן ואלא הא דאמר רב יהודה משמיה דרב נשים משחקות באגוזים אסיר להו דאולודי קלא אסיר ופריק לא *) אלא משום דמשתמע קלא דאגוזים כי זמזומי ואלא הא דאמר רב יהודה אמר שמואל נשים משחקות בתפוחים אסור התם מאי אולודי קלא איכא ופריק התם משום דלמא אתי לאשוויי גומות וכיון שמשחקות ומושכות התפוחים בארץ גזירה שמא כשהן מושכות התפוחים אצלן יש נקב בקרקע ומתמלא · ת"ש ממלאין מים מבור הגולה ומבור הגדול בגלגל בשבת · במקדש אין במדינה לא · מ"ט לאו משום דאולודי קלא בשבת אסור · ופריק לא גזירה שמא ימלא לגינתו ולחורבתו ואע"ג דשני רבה כל הני תיובתא דמקשי עליה אשינויי לא סמכינן ולא דחינן לשמועה דעולא· אמימר שרא למימלא בנילגלא במחוזא אמר טעמא מאי אסרו במדינה שמא ימלא לגינתו ולחורבתו הכא לא גינה ולא חורבה איכא כיון דחזא דקא תרו כיתני פי' ממלאין מים ושורין פים לעשות ממנו כנדי [אסר להו] · וממלאין מים מבור הקר ביום טוב מאי בור הקר אמר רב יהודה אמר שמואל בור שחקרו עליה נביאים והתירוה ונדחו דבריו ופירש רב נחמן בור מים חיים כדכתיב כהקיר ביר מימיה כן הקרה רעתם· גופא לא כל בורות חקירות התירו אלא זו בלבד וכשעלו בני הגולה חנו עליה והתירוה ולא נביאים שביניהם התירוה להן אלא מנהג אבותיהם בידיהם: ירושל' לא כל בורות חקירות התירוהו שיהו ממלאין מהן בגלגל אלא אותה הבאר שחנו עליה בלבד: מתני' שרץ שנמצא במקדש כהן מוציאו בהמיינו שלא לשהות את הטומאה דברי ר' יוחנן בן ברוקה ר' יהודה אומר בצבת של עץ שלא לרבות הטומאה: אמר רב טוב' בר קיסנא אמר שמואל המכנים טמא שרץ במקדש חייב שרץ עצמו פטור שנאמר מזכר ועד נקבה תשלחו · פרט לכלי חרם דברי ר' יוסי הגלילי · מ"ט פטר לאו משום דלית טהרה לכלי חרם במקוה ודחינן לא טעמא דר' יוסי הגלילי מי שנעשה אב הטומאה יצא כלי חרם שאינו עושה אב הטומאה · נימא שמואל אמרה לשמעתיה כתנאי דתנן שרץ שנמצא במקדש כהן מוציאו בהמיינו כו' · מאי לאו בהא קמיפלגי ר' יוחנן בן ברוקה דחייש לשהייה קסבר המכנים שרץ במקדש חייב · ור' יהודה דחייש לטומאת המיינו וא' שלא לרבות את הטומאה קסבר המכנים שרץ במקדש פטור ודחינן לא כ"ע כשמואל דאמר פטור והכא בהא

*) עי' בתוס' לעיל עמוד א' מש"כ בשם רבינו.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שהקרו וכו' לשון קריאה שהביאו ראיות כצ"ל ותיבת על ידי מקרה ותיבת בה נמחק: (ב) ד"ה כהן וכו' יכול אם היו כלים בתוכו: (ג) ד"ה שהויי טומאה עדיף:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה חייב חטאת בשוגג כו' · נ"ב הוא ט"ס דבהדיא אמרי' בתורת כהנים (פ' א"מ) דאינו אלא [חייב מלקות] בארבעים והביאו רש"י בעצמו (שם יז טז) וכ"כ הראב"ד (בפ"ג מהלכות ביאת המקדש) וכ"ה בירושלמי [נזיר פרק ב"ג]:

[עיין פרש"י שבת פד. ד"ה לאפוקי]

גליון הש"ס

רש"י ד"ה חייב חטאת בשוגג · עיין תי"ט רפ"ד דנדה ד"ה ואין חייבין:

רב נסים גאון

ממאי דהאי בזק מידי דמיבדרי הוא: **ר'** עקיבא אומר ממקום שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת משם מוציאין אותו · בתחילת משנת טהרות (כלים פרק א מ"ח) שנינו עזרת ישראל מקודשת ממנה שאין מחוסר כיפורים נכנס לשם וחייבין עליה חטאת ובתוספ' (שם) כל הטמאין שנכנסו משערי ניקנור ולפנים אפי' מחוסרי כפרה חייבין על זדונן כרת ועל שגגתן חטאת ואין צריך לומר טבולי יום ושאר כל הטמאים ותניא (שם) משערי ניקנור ולפנים מחנה שכינה והן הן קלעים שבמדבר: **יצא** כלי חרס שאין נעשה אב הטומאה' עיקרה מכתיב (ויקרא יא) וכל כלי חרש אשר יפול מהם מכל האוכל הרי נתברר מאלו המקראות שכלי חרם אינו מטמא אלא אוכלין ומשקין בלבד מכלל שאינו נעשה אב הטומאה לפי שאב הטומאה מטמא אדם וכלים ולא מצינו כלי חרס שמטמא לא אדם ולא כלים מיכן ראייה שאינו נעשה אב הטומאה כלל והמעלה שלו אינה אלא כמעלת ולד הטומאה שאינו מטמא אלא אוכלין ומשקין בלבד כדאמרינן בתחילת נזיקין (ב"ק דף ב) ותניא בתורת כהנים יכול אף הכלים יהו מטמאין מאויר כלי חרס ת"ל אוכל אוכלין מטמאין באויר כלי חרס ואין הכלים מטמאין באויר כלי חרם ובפרק אור לארבעה עשר (פסחים דף כ) אמרינן תני תנא קמיה דרב ששת שרץ מטמא את המשקין ומשקין מטמאין את הכלי וכלי מטמא את האוכלין ואוכלין את המשקין למדנו ג' טמאות בשרץ א"ל הני ד' הויין אמר [נון] משקין דרישא נתברר מכל אלו הדברים כי השרץ מטמא הכלי והכלי את האוכלין והאוכלין את המשקין (חדא) [ומיהו] מדרבנן משקין נמי מטמאין כלי חרס כדאיתא בת"כ וכבר פירשנוה בפרק אלו דברים דברכות ואמרינן עלה [בפסחים שם] אמר ליה רב אדא בר אהבה לרבא וליחזי האי תנורא כמאן דמלי טומאה ותיהוי פת ראשונה אמר ליה לא אמרינן כמאן דמלי טומאה דתניא יכול כו' והאי ברייתא שכבר הזכרנוה זהו עיקר דאין כלי חרם נעשה אב הטומאה ואיתא בתורת כהנים נפש אשר תגע בכל דבר טמא ר' עקיבא אומר יכול אפילו באוכלין ומשקין ובכלי חרם יהא חייב ת"ל בבהמה מה בהמה מיוחדת שהיא אב הטומאה יצאו אלו שאינן אב הטומאה לטמא ובגמרא דאור לארבעה עשר דבני מערבא (הלכה ז) גרסי הוא טמא אינו נעשה לטמא
ועיקר

אמר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו °ויבאו הכהנים לפנימה בית ה' לטהר ויוציאו את כל הטומאה אשר מצאו בהיכל ה' לחצר בית ה' ויקבלו הלוים להוציא לנחל קדרון חוצה מר סבר מדאשתני בעזרה בלוים טומאה בעזרה ליכא ומר סבר עד היכא דלא אפשר בלוים מפקי כהנים השתא דאפשר בלוים תו לא מטמאי כהנים *תנו רבנן *הכל נכנסין בהיכל לבנות לתקן ולהוציא את הטומאה ומצוה בכהנים אם אין שם כהנים נכנסין לוים אין שם לוים נכנסין ישראלים ואידי ואידי טהורין אין טמאין לא אמר רב הונא *רב כהנא מסייע כהני דתני רב כהנא מתוך שנאמר °אך אל הפרוכת לא יבא יכול לא יהו כהנים בעלי מומין נכנסין בין האולם ולמזבח לעשות ריקועי פחים תלמוד לומר *אך חלק ‏מצוה בתמימים אין שם תמימים נכנסין בעלי מומין מצוה בטהורין אין שם טהורין נכנסין טמאין אידי ואידי כהנים אין ישראלים לא איבעיא להו טמא ובעל מום איזו מהן נכנס רב חייא בר אשי אמר רב טמא נכנס דהא אישתרי בעבודת ציבור ר' אלעזר אומר בעל מום נכנס דהא אישתרי באכילת קדשים: רבי שמעון אומר וכו': רבי שמעון היכא קאי התם קאי דתנן *)מי שהחשיך חוץ לתחום אפילו אמה אחת לא יכנס ר' שמעון אומר אפי' חמש עשרה אמה יכנס לפי שאין המשוחות *ממצעין את המדות מפני הטועים דקאמר תנא קמא לא יכנס ואמר ליה רבי שמעון יכנס: שלא התירו לך אלא משום שבות: היכא קאי התם קאי דקאמר תנא קמא *קושרה ואמר ליה רבי שמעון עונבה עניבה דלא אתי לידי חיוב חטאת שרו ליה רבנן קשירה דאתי לידי חיוב חטאת לא שרו ליה רבנן:

הדרן עלך המוצא תפילין וסליקא לה מסכת עירובין

תורה אור: ויבאו הכהנים – דה"ב כט; אך אל הפרוכת – ויקרא כא

מסורת הש"ס: תוספתא דכלים פ"א; [חולין מט.]; [פסחים ס. וש"נ]; [לעיל ק:]; [לעיל קב:]; *)לעיל נב: וסם איה' מי שיצא

רש"י: אמר רבי יוחנן · לענין עיולי כולי עלמא המכניס סרך חייב ולענין להוציא הנמלא בעזרה בשבת בהאי קרא פליגי: ויבאו הכהנים (א)פנימי בית ה' בהיכל ויוליאו הטומאה · ע"ז ותקרובתיה שהן מטמאין באהל: לחצר בית ה' · עזרה: ויקבלו הלוים להוציא משם לנחל קדרון · אבל כהנים אחרים לא מיטמאין אע"פ שהיו לריכים לאנשים הרבה אלו מוליאין מן ההיכל לעזרה ואילו משם ולחוץ לוים הוא דמיטמאין ולא כהנים בן ננס סבר מדאשתני טומאת עזרה מכהנים ללוים שמע מינה היכא דאיתא בעזרה לא מפקינן ליה בעבירה אלא מהדרינן אהתירא ובשבת נמי לא דחינן שבות: טומאה בעזרה ליתא · כלומר היכא דאיתא התם לא חמירא כולי האי: דלא אפשר · בהיכל לא עיילי לוים דאפי' כהנים אסירי למיעל אלא לעבודה כדכתיב (ויקרא טז) ואל יבא בכל עת אל הקדש זה היכל מבית לפרוכת זה לפני ולפנים: תו לא מטמאינן לכהנים · שהרי אפשר בלוים אבל לשהויי עד אורתא לא: מסייע כהני · דאמר לקמן כהנים טמאין עדיפי מטהורי ישראלים: אך אל הפרוכת וגו' · בבעלי מומין כתיב: רקועין · טסין של זהב שמחפין בהן בית קדשי הקדשים מתוכו: אך חלק · כלומר אכין ורקין מיעוטין כל אתין וגמין רבויין · חלק מיעט דלמלאכה שרי לעיולי: טמא ובעל מום · אי אפשר אלא באחד מהן איזה מהן מכניסין: דהא אישתרי בעבודת לבור · דכתיב (במדבר כח) במועדו ואפילו בטומאה אבל בעל מום לא הותר דתניא בתורת כהנים מום בו את לחם אלהיו לא יגש להקריב אין לי אלא תמידין שהן קרויין לחם כענין שנאמר את קרבני לחמי לאשי שאר קרבנות לבור מנין ת"ל שוב לחם קרא אחרינא וכתיב בתריה לחם אלהיו מקדשי הקדשים וסמיך ליה אקרא קמא דמשתמע הכי לא יגש להקריב לחם אלהיו: דהא אישתרי באכילת קדשים · מהאי קרא לחם אלהיו מקדשי הקדשים (ב) ומן הקדשים יאכל: המשוחות · (ג) מודדין התחומין ומליבין סימן כשהן מודדין מדתן: מפני טועי המדה · שמא יטעו בה הלכך מקלרין אותה נמלא שעדיין התחום לא הגיע ומי שהחשיך לו חוץ לתחום כבר נכנס בתוך אלפים ט"ו אמות כדפרישית במי שהוליאוהו (לעיל דף נג.) ל"א מפני הטועין שסוכחין ויולאין וחוזרין ונכנסין לפיכך מקלרין המודדין את התחום הסימן ומליבין בתוך התחום שאם יצא לא עביד איסורא: יכנס · דמשלך נתנו לך שכבר הוא בתוך תחומו והכא אתא ר' שמעון למיתב טעמא למילתיה דלא תימא מיקל אני באיסור שבת אלא משלו נתתי לו והכא נקט לה משום פלוגתא דנימת כנור כדמפרש ואזיל: קושרה · בנימת כנור שנפסקה ופליג רבי שמעון ואמר בברייתא עונבה ואמר הכא טעמא למילתא ופליג אתנא דלעיל ואמר לא הותרו במקדש אלא שבות ובתרתי מיפלגא מילתא דרבי שמעון רישא במחשיך חוץ לתחום וסיפא בנימת כנור והכי קאמר רבי שמעון לתנא קמא אע"פ שהקלתי במחשיך חוץ לתחום מחמיר אני בנימת כנור דהתם משלך נתנו לך אבל כאן לא התירו אלא שבות: קשירה דאתיא לידי חיוב חטאת · במדינה(ד) גזרה שמא יקשור קשר של קיימא: הדרן עלך המוצא תפילין וסליקא לה מסכת עירובין

תוספות: אמר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו · פירש בקונטרס שבא לתרץ דכולי עלמא מכניס סרך חייב ולענין הוצאת טומאה פליגי ותימה דלכאורה אין חילוק דאי מכניס סרך חייב הוא הדין דמוזהר להוציא מושלחו מן המחנה דכל היכא דקרינן לא יטמאו את מחניהם קרינן וישלחו וא"כ מאי טעמא דמאן דאמר מעזרה לא ונראה דמילתא באפי נפשה היא ולא קאי לדחויי הא דקאמר לעיל כתנאי(ה) ופליג בין במכניס בין במוציא דאין חילוק כדפירשנו אלא בא לאסמוכי קרא למאן דאמר חייב ולמאן דאמר פטור:

אמר ר' שמעון יכנס · והכי קאמר ליה רבי שמעון לתנא קמא אע"פ שמיקל אני במחשיך חוץ לתחום מחמיר אני בנימת הכנור דהתם לאו קולא הוא אלא משלך נתנו לך וגם כאן לא נתנו לך אלא משלך דהיינו עניבה דהוה דבר המותר והא דנקט עד הכא משום דבעי לאסוקי מילי דבמקדש אבל לא במדינה:

הדרן עלך המוצא תפילין וסליקא לה מסכת עירובין

אמה יכנס שאין המשוחות ממצעין את המדות מפני הטועין כלומר הניחו מקום שלא הכניסוהו במקום אלפים אמה **) אותם שמדדו התחום יתר מזה ובאילו מכלל תחומך הן ולפיכך התירו לך שלא התירו לך אלא משום שבות גם דבריו הללו במשנה (זו משיב) [משיב על] שאמר ת"ק קושרין · א"ל קשירה דאתיא לידי חיוב חטאת גזרו בה רבנן עניבה דלא קשירה היא ולא אתיא לידי חיוב חטאת אלא משום שבות לא גזרו בה רבנן דכל מקום דהתירו לא התירו שם אלא מקום שהוא מותר והם שגזרו עליו משום שבות הוא אבל במקום איסורא דאורייתא לא: הדרן עלך המוצא וסליקא לה מסכת עירובין

*)[נראה מזה דרבינו גרס במשנה להיפך דר"ע סבר דמוליאין אותו מן ההיכל וכו' ור"ש בן ננס סבר דכל מקום שחייבין וכו' וצ"ע]: **)[אולי צ"ל מפני אותם שמדדו וכו' והוא פי' על מפני הטועין].

רבינו חננאל: בהא קמיפלגי כו' ואלא לימא דשמואל כי הני תנאי דתנן מהיכן מוציאין אותו מן ההיכל כו' מאי לאו בהא קמיפלגי דר"ש דאמר מכל העזרה מוציאין אותו כו' ועמדה כתנאי · א"ר יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו ויבאו הכהנים פנימה בית ה' לטהר ויוציאו את כל הטומאה אשר מצאו בהיכל ה' לחצר בית ה' ויקבלו הלוים להוציא אל נחל קדרון חוצה *) ר"ע סבר מדאפקו הכהנים מן ההיכל עד לחצר בית ה' מכלל דעזרה לא מקבלה טומאה. ור"ש בן ננס סבר בהיכל דלא אפשר ללוים למיעל מטמינן להו לכהנים אבל בחוצה דאפשר בלוים תו לא מטמינן להו לכהנים. ת"ר הכל נכנסין לתקן ולבנות ולהוציא את הטומאה כהנים לוים וישראלים מצוה בכהנים אם אין שם כהנים נכנסין לוים מצוה בלוים אם אין שם לוים נכנסים ישראלים · אמר רב הונא רב כהנא דכהנא הוא ומסייע כהני · דתני רב כהנא אך אל הפרוכת לא יבא ואל המזבח כו' יכול [לא] יהו כהנים בעלי מומין נכנסין לבין האולם ולמזבח לעשות ריקועין למזבח ת"ל אך חלק מצוה בתמימים אין שם תמימים נכנסין בעלי מומין מצוה בטהורין אין שם טהורין נכנסין טמאין ואלו ואלו כהנים [אין] אבל ישראלים לא: איבעיא להו טמא ובעל מום איזה מהן נכנס רב חייא בר אשי אמר רב טמא נכנס דהא אישתרי ליה עבודת ציבור · ר' אליעזר אמר בעל מום נכנס דהא אישתרי באכילת קדשים: מתני' ר"ש אומר כל [מה] שהתירו לך חכמים משלך נתנו לך. ר"ש (אומר) התם קאי (בהא) [אהא] דתנן מי שהחשיך חוץ לתחום אפילו אמה אחת לא יכנס · רבי [שמעון] אומר אפי' ט"ו

עין משפט נר מצוה: עח א ב ג מיי' פ"ז מהל' בית הבחירה הלכה כג:

הגהות הב"ח: (א) רש"י ד"ה ויבאו הכהנים לפנימה: (ב) ד"ה דהא אישתרי וכו' מקדשי הקדשים וגו' לא יגש כי מום בו וסמיך ליה אקרא: (ג) ד"ה המשוחות וכו' מדתן הס"ד ואחר כך מ"ה מפני הטועין מפני טועי המדה: (ד) ד"ה קשירה וכו' במדינה גזור שמא: (ה) תום' ד"ה א"ר יוחנן וכו' כתנאי ומפליג בין מכניס למוציא דאין חילוק:

רב נסים גאון

ועיקר הדבר הוא מה שהזכרנוהו: טמא נכנס דהא אישתרי בעבודת ציבור · בפ' א' דמסכת יומא (דף ו) גרסינן איתמר טומאה המת רב נחמן אמר היתר היא בציבור ואסיקנה כל טומאת המת בציבור רחמנא שרייה ותניא [שם ד' ז] (שמות כח) ונשא אהרן את עון הקדשים וכי איזה עון הוא נושא אם עון פיגול וכו' הא אינו נושא אלא עון טומאה שהותרה מכללה בציבור ובמס' פסחים בפר' אלו דברים בפסח דוחין את השבת (דף סו) גרסי' ופסח גופיה מנא לן כול' יכול לא יהו עושין את השני אלא טמאין וכו' אלא ה"ק אינו נדחה לפסח שני אלא עושין בטומאה וציבור נמי דעביד בטומאה בטמא נפש אבל בשאר טמאות לא ובפ' כיצד צולין (דף עט) שנינו נטמא קהל או רובו או שהיו הכהנים טמאין והקהל טהור (יעשה) [יעשו] בטומאה בעל מום נכנס דהא אישתרי באכילת קדשים זהו מן התורה דכתיב (ויקרא כא) כל איש אשר בו מום מזרע אהרן הכהן לחם אלהיו מקדשי הקדשים ומן הקדשים יאכל:

סליקא לה מסכת דעירובין בסיעתא דשמיא ברוך נותן ליעף כח

אחר השלמת המסכת יאמר זה ויועיל לשכחה בעזרת השם יתברך

*) הדרן עלך מסכת עירובין והדרך עלן דעתן עלך מסכת עירובין ודעתך עלן לא נתנשי מינך מסכת עירובין ולא תתנשי מינן לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי: יאמר כן שלש פעמים ואחר כך יאמר זה

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתהא תורתך אומנותנו בעולם הזה ותהא עמנו לעולם הבא **) חנינא בר פפא רמי בר פפא נחמן בר פפא אחאי בר פפא אבא מרי בר פפא רפרם בר פפא רכיש בר פפא סורחב בר פפא אדא בר פפא דרו בר פפא:

הערב נא יי אלהינו את דברי תורתך בפינו ובפיפיות עמך בית ישראל ונהיה כולנו אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך: מאויבי תחכמני מצותיך כי לעולם היא לי: יהי לבי תמים בחקיך למען לא אבוש: לעולם לא אשכח פקודיך כי בם חייתני: ברוך אתה יי למדני חקיך: אמן אמן אמן סלה ועד:

מודים אנחנו לפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקנו מיושבי קרנות שאנו משכימים והם משכימים אנו משכימים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים אנו עמלים והם עמלים אנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים ואינן מקבלים שכר אנו רצים והם רצים אנו רצים לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת שנאמר ואתה אלהים תורדם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך:

יהי רצון לפניך ה' אלהי כשם שעזרתני לסיים מסכת עירובין כן תעזרני להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסיימם ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה וזכות כל התנאים ואמוראים ותלמידי חכמים יעמוד לי ולזרעי שלא תמוש התורה מפי ומפי זרעי וזרע זרעי עד עולם ותתקיים בי בהתהלכך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך: כי בי ירבו ימיך ויוסיפו לך שנות חיים: אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד: יי עוז לעמו יתן יי יברך את עמו בשלום:

יתגדל ויתקדש שמיה רבא בעלמא דהוא עתיד לאתחדתא ולאחיא מתיא ולאסקא לחיי עלמא ולמבני קרתא דירושלם ולשכלל היכליה בגוה ולמעקר פולחנא נוכראה מארעא ולאתבא פולחנא דשמיא לאתריה וימליך קודשא בריך הוא במלכותיה ויקריה בחייכון וביומיכון ובחיי דכל בית ישראל בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן: יהא שמיה רבא וכו' יתברך וכו' על ישראל וכו':

*) [פי' הגון ע"ז תמלא בספר החיים שחבר אחי הגאון מהר"ל מפראג בס' זכיות ח"א פ"ג]. **) [בסיומא סוף תשובת הרמ"א וכן יוסף יש"ש ב"ק כתוב רמזים על הזכרת שמות הללו].

מבוי

א נר חנוכה שהדליקה בפסול יכבנה ויחזור וידליקנה. ד"ה סוכה : דף ב ע"א

ב צורת הפתח שעשה מן הצד לא עשה ולא כלום. ד"ה ולצ"א : ע"ב

ג אין סכך פסול מצטרף לסכך כשר. ד"ה אי קלשת : דף ג ע"א

ד מבוי שארכו כרחבו אין ניתר בלחי וקורה. ד"ה כמ"ד. ע"ב

ה מיעוט שאינו מקפיד אינו חוצץ אף בכשר. ד"ה דבר תורה : דף ד ע"ב

ו מבוי שאין רוחב ארבעה אין צריך לחי וקורה. ד"ה ואי בד' : דף ה ע"א

ז לחי העומד מאליו הוי לחי ור"ת לא פסק כן. ד"ה פחות מד"א : ע"ב

ח בידי אדם אפשר לצמצם ולא בידי שמים. ד"ה וספק דבריהם : שם

ט מבוי עקום צריך צורת הפתח בעקמומיתו. ד"ה רב אמר : דף ו ע"א

י לחי לא מהני ליתר מעשר. ד"ה ולחי : שם

יא חצר שאינה רגילה במבוי אינה אוסרת עליו וברגילה נמי אם יש לה דרך לרשות הרבים בלא מבוי. ד"ה דאי דרב : דף ז ע"ב

יב אשפה רחוקה מן הכותל זורקין לה למעלה מעשרה. ד"ה זורקין : דף ח ע"א

יג מבוי שצדו אחד ארוך וצדו אחד קצר פחות (מעשרה) [מד"א] מניח קורה באלכסון וישתמש זה בארוכה. [א] ד"ה מניח: ע"ב

יד ברוחב טפח אמרינן חבוט ורמי ומיהו אפילו [אינה] גבוה יותר מעשרים וקורה רחבה טפח בעיא קורה על גבי מבוי. ד"ה שאין : דף ט ע"א

טו נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי [ב]:

טז בשתי רוחות סגי משהו לכאן ומשהו לכאן אבל כותל לא חשיב פס בפחות מטפח רחב. ד"ה ושני טפחים : דף י ע"א

יז מבוי רחב עשרים עושה פס רחב ארבע וגבוה עשרה ואפילו יש יתר מעשר מראש הפס עד כותל מבוי. ד"ה עושה פס גבוה : ע"ב

יח לחי המופלג שלשה מן הכותל לא הוי לחי. ד"ה ועושה פס ג' : שם

יט לא אמרינן אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא מבטלי ליה אלא אויר שאנו חושבין כסתום. ד"ה ולצבעיים : שם

כ חצר מרובעת צריך שני פסין משהויין או פס ארבעה ובארכה יתר על רחבה די בלחי ומשהו. ד"ה ורב נחמן : דף יב ע"א

כא גוזטרא למעלה מן הים אין ממלאין ממנה אלא א"כ עשה מחיצה גבוה עשרה ואע"פ שהמים צפין על גבה. ד"ה הב"ע : ע"ב

כב אין מבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהו שתי חצירות למבוי ושתי בתים לכל חצר. ד"ה ובתים : שם

כג מותר לתת אדרימנ"ע לתוך הדיו. ד"ה קנקנתום : דף יג ע"א

כד כתב הסופר גט לשמה ותתמו עדים לשמה פסול עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו. הכל כותבין גט אפילו חרש שוטה וקטן וגדול עומד על גביו. ד"ה אבל : שם

כה [בעינן] קורה ראויה לקבל אריח ופסולה הניטלת ברוח וכן שתי קורות מתאימות אפילו בפחות משלשה. ד"ה ובלבד : דף יד ע"א

כו צורת פתח מהני אפילו ליתר מעשר רחב [ג]:

כז התנה עמו לתת לו סאה גדושה גודשא תהא תילתא. ד"ה ש"מ : ע"ב

כח מותר לעשות מי מלח בשבת ליתן על עופות צלוין וכל שכן אם נתן המלח תחילה. ד"ה פוק חזי : שם

כט קונם לביתך שאיני נכנס ומת או מכרו מותר : בית אביו משמע לעולם דהיינו כל יוצאי חלציו. ד"ה על מנת : דף טו ע"ב

ל סכך כשר הרבה על הפסול לא בטיל אם הפסול ניכר. ד"ה רש"י גרס : שם

לא שבת הואיל והותרה הותרה עירבו לצורך שנה ונסתם הפתח וחזר ונפתח חזר עירוב למקומו : ד"ה עירב : דף יז ע"א

לב עכשיו לא נהגו במים אחרונים. ד"ה מים. ע"ב

לג מאכילין אכסניא דמאי ואפילו ישראלים. ד"ה יאת אכסניא : שם

עושין פסין

לד אסור לעבור אחורי בית הכנסת כשמתפללין ואין שם פתח אחר ואחורי בית הכנסת הוי נגד הפתח. ד"ה ולא אחורי : דף יח ע"ב

לה אסור להוציא ראשו לרשות הרבים ולרוק. ד"ה לא יעמוד : דף כ ע"א

לו מתא סלוניה יכול לכתוב בגט לגדולה ולקטנה. ד"ה אחוי : דף כא ע"א

לז לפי מה שיסד הקליר הוי זרת שליש אמה. ד"ה אחד : שם

לח במקום סכנה פטור מרחיצת ידים. ד"ה מוטב : ע"ב

לט קרפף בית סאתים אפילו נזרע כולו לא בטל דירתו וצ"ע בדיר וסהר וחצר יתר מבית סאתים אם בטל דירתו. ד"ה נזרע רובו : דף כג ע"ב

מ גגות חצירות וקרפיפות רשות אחת :

מא לא אמר פי תקרה יורד וסותם בשתי רוחות כעין מבוי מפולש. ד"ה אכסדרה : דף כה ע"א

מב בבית סאתים לא שרי ארכה יתר משנים ברחבה אבל במשהו פחות שרי. ד"ה קרפף : ע"ב

מג מרור מין זרעים. ד"ה אצוותא : דף כו ע"ב

בכל מערבין

מד בכל מערבין עירובי תחומין ועירובי חצירות דוקא בפת. ד"ה בכל : שם

מה יין מזוג אינו פוסל את המקוה. ד"ה הכא שכר : דף כט ע"ב

מו כוס ברכה בעי מזיגה ושהכוס שלם. ד"ה כדי שימזגנו : שם

מז כוס ברכה רביעית הלוג וכן לנטילת ידים. ד"ה ויעמוד : שם

מח בגדי עניים לעניים למדרס שלש על שלש ועשירים שלשה על שלשה ובטומאת מת שלש על שלש לכולי עלמא. ד"ה בגדי : שם

מט אין מערבין אלא לדבר מצוה ומצות לא ליהנות ניתנו. ד"ה ככר זו : דף ל ע"א

נ בע"ש ועיו"ט מעשרין שלא מן המוקף ולא התירו שלא מן המוקף למצוה אחרת. ד"ה לא נחשדו : ע"ב

נא לצורך שבת נשאלין על הנדרים. ד"ה אלא סומכום : שם

נב בשביל עירוב התירו לנפח בית הפרס ולעשות פסח (לא) התירו [בבדיקה] ולמצוה רבה כגון ללמוד ולישא אשה ולדון ולערער עמהם ולצאת לקראת מלכים התירו בלא ניפוח : (אינו בתוספות שלפנינו) [אבל הוא בתוספות בכורות דף כט ע"א ד"ה היכי] :

נג אהל זרוק לכ"ע בשעת זריקה לא הוי אהל וכן עוף הפורח. ד"ה ומר סבר : שם

נד קבר יחידי תופס ארבע אמות סביביו. ד"ה היכי אזיל : דף לא ע"א

נה פשוטי כלי עץ הרחבין שראוי להניח תפלים עליהן טמאין מדרבנן (והקנרין) [והקולב] וסולם טהור לגמרי. ד"ה בפשוטי : שם

נו אין חזקת שליח עושה שליחותו אלא במקום שאם יפשע יבא מכשולו לידי עבירה. ד"ה רב ששת : דף לב ע"א

נז אין אומר לאדם חטא שיזכה חבירך במקום שפשע חבירו. ד"ה ולא : ע"ב

נח אחד עשיר ואחד עני מערב ברגליו. ד"ה מוליכו : דף לג ע"ב

נט אסור לשבר כלי ולקלקלו דשייך בנין וסתירה בכלי ושובר חבית ליטול גרוגרות היינו שמדובקות יחד ובירושלמי מפורש דשובר חבית היינו בשל עץ. ד"ה ואמאי : דף לד ע"ב

ס תוחמות בכלי מתיר מפקיע והותך היינו כעין קשר מיתנא [אבל] פותח של עץ ומתכת אסור. ד"ה בעי סכינא : דף לה ע"א

סא כל הטומאות כשעת מציאתן בתרומה וקדשים אבל חולין לא מטמא למפרע. ד"ה כל. שם

סב ספק טומאה ברשות הרבים [אמרינן ליה זיל] טביל (האדם) ולא בספק דרבנן. ד"ה במקוה: דף לו ע"א

סג שבת ויום טוב נולדה בזה אסורה בזה ותחילת שבת קונה עירוב. ד"ה מאי שנא : שם

סד אין להניח עירובי תחומין מיו"ט לחבירו נולדה בזה מותרת בזה ביו"ט של גליות. ד"ה ורבי אליעזר : דף לח ע"א

סה מן לא ירד בשבת ויום טוב ובאתה קדשת אומרים ברכתו מכל הימים וקדשתו מכל הזמנים משמע שירד ביום טוב. ד"ה ואין יום טוב : ע"ב

סו ב' ימים טובים של ר"ה נולדה בזה אסורה בזה. ד"ה מודים : דף לט ע"א

סז הולכין אחר רוב שנים שאינן מעוברות ואין עושין יוה"כ אלא יום אחד. ד"ה אי אתם: שם

סח נכרי שהביא דורון לישראל ביום ראשון דבר שיש במינו במחובר לרש"י מותר בליל שני ולהלכות גדולות אסור עד מוצאי יום טוב. הנעשה מאיליו או לצורך נכרי אין צריך כדי שיעשו היינו כדי תלישה. שבת ויום טוב אסור מזה לזה אף בבא מחוץ לתחום בשביל ישראל או בניצוד ונלקט. שירי מדורה ופתילה שכבו בשבת אסורין ביום טוב. הבא מחוץ לתחום שרי ביום שני. ד"ה אי מסכתת : ע"ב

סט הבא מחוץ לתחום בשביל ישראל אסור לכל בני ביתו. ד"ה אדעתא : דף מ ע"א

ע פירות הנושרין אסורין אפילו יש לו עורבים עכנים העומדים במקום שאין בהמה יכולה לבא שם ונתלשו אין מעמידין בהמה עליהן. נכרי שמילא מים לבהמתו או הדליק נר מותר לישראל. ד"ה הא ודאי : שם

עא אין צריך להזכיר מקראות די"ט ודראש חודש בר"ה וכן מלכיות זכרונות ושופרות כיון שאמר ובתורתך כתוב לאמר ואם התחיל צריך לסיים ור"ת פירש דמוסף צריך להזכיר ולא דר"ח אלא יאמר מלבד עולת החדש ומנחתה ושני שעירים לכפר ושני תמידין כהלכתן אין לומר וברא"ש חדשיכם בר"ה לא בתפלה ולא בברכות שחרית. ד"ה זכרון : שם

עב ברית מילה בתשעה באב ויום הכפורים לא חיישינן למיסרך. בתופה בעשרה בטבת יתנו הכוס לתינוק לשתות. ד"ה דלמא : ע"ב

עג אין לקבל עליו תענית בשבת. ספסיק בערב יוה"כ חוזר ואוכל אם ירצה. ד"ה אי אתם : דף מא ע"א

עד אפילו בתענית הרבות משלימין עד הלילה בערב שבת. ד"ה שאני : שם

מי שהוציאוהו

עה פירות שיצאו חוץ לתחום בשוגג מותר לאוכלן שם. ד"ה מכלל : דף מב ע"א

עו מותר ליכנס בספינה בערב שבת מבעוד יום והספינה הולכת בשבת ולא בשבת ואפילו תוך התחום. מותר לשמור פירות בשדה. אין מועיל שמדליקין נרות בספינה בערב שבת ונכנסין בשבת. אפילו נכנס לספינה בשבת כל הספינה כד' אמות. אסור ליכנס בקרון בערב שבת והנכרי מוליכו בשבת. ד"ה הלכה : דף מג ע"א

עז בני אדם שנעשו מחיצה פעם אחת אסורין עוד לעשותם. ד"ה אילימא : ע"ב

עח אהל מן הצד הוי אהל במקום שמועלת להתיר כמו שלשה דופני סוכה אבל בדופן רביעית הוי תוספת אהל וכה"ג שרי נמי בגג תוספת בעלמא. ד"ה פקק : דף מד ע"א

עט גשמים שירדו ביו"ט כרגלי אותן שזכו בהן ואם נתנו לאחר הרי הן כרגלי ראשון. ד"ה ביו"ט : דף מה ע"ב

פ דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל אפילו בספיקא דרבנן. ד"ה אב"א : שם

פא אפר כירה שהוסק ביום טוב אסור לכסות בו אלא א"כ ראוי לצלות בו ביצה. ד"ה כל שכן : דף מו ע"א

פב תפלי הפקר אין קונין שביתה ישן קונה שביתה. ד"ה קמ"ל : שם

פג ראש השנה ויה"כ כרגלים. יום שלשים כשלפניו באבילות. מת ביו"ט ראשון או בשביעי או בח"ה אין נוהג אבילות עד דנפקי כולהו ויום טוב אחרון עולה למנין ז'. מת ביו"ט אחרון נוהג בו אבילות לפי' ה"ג. ד"ה דאמר. שם

פד אין מערבין תחומים שלא מדעתו אפילו ידע בדעתו לילך לאותו צד. ד"ה ואין הבין : ע"ב

פה אחד מבני מבוי שרגיל להשתתף באין בני מבוי ונוטלים שיתופו בעל כרחו וצריך למחול להן. בה"ד :

פו היכא דאיתמר הלכה אי עביד כאידך מהדרינן. מטין אורויי מורינן ואי עביד כאידך לא מהדרינן. נראים אורויי מורינן ואם בא למיעבד כאידך לא מחינן בידיה. ד"ה ר' אסי : שם

פז מי שיש לו פירות במקום אחר הרי הן כרגליו. השואל כלי מן הנכרי שעומד חוץ לעיר מונין לו אלפים ממקומו. ד"ה והכלים : דף מז ע"ב

פח דבר הבא מחוץ לתחום דשרי לישראל אחר או בא בשביל נכרי לא יטלטלנו חוץ לארבע אמותיו בעיר שאין לה מחיצות המוקפות לדירה. ד"ה דכולה : שם

פט גוף אדם שלש אמות עד כתיפיו. ד"ה גופו : דף מח ע"א

צ [אין] קונין בכלי שאין בו שוה פרוטה. ד"ה היכא ביניייהו : דף מט ע"א

צא עירוב משום דירה מערבין בפחות משוה פרוטה ואין מערבין בכלי. ד"ה וקטן : ע"ב

צב אמר שביתתי תחת האילן ולא סיים מקומו מצי אזיל להתם כל שאינו בזה אחר זה כו'. (ד"ז בגמ' בפלוגתא דרב ושמואל) : [ד]

צג בניעור קונה שביתה תחתיו בלאו אמירה וכן דבר הפקר זכתה לו שדהו בסתם. ד"ה ואמר : שם

צד מעביר וזורק ממזרח למערב או צפון ודרום חייב בארבע אמות ואם באלכסון עולם עד שיזרוק ויעביר ארבע אמות ואלכסונן וכן עמוד ארבעה היינו שמעמיד אלכסונו באלכסון עולם אבל בענין אחר לא סגי בארבעה טפחים. ד"ה כזה : דף נא ע"א

כיצד מעברין

צה אין עושין נפשות וסימן לצדיקים. ד"ה גשרים : דף נג ע"א: לגירסא טוב ללמוד מרב אחד אבל למיסבר אין רואה סימן ברכה הלומד לפני רב אחד. ד"ה דגמרי : שם

צו עיר ובית אין נותנין להן שתי קרפיפות אלא אם הוא תוך שבעים ושירים לעיר מתעברת עמה וכן אם יש בית תוך ע' לאותו בית וכן לעולם בית ובית נותנין להן קרפף אחד שתי עיירות נותנין להן שתי קרפיפות. הלכה כרב הונא לגבי חייא בר רב. ד"ה רב הונא : דף נז ע"א

צז כותל ושר אם מתלקט עשרה מתוך חמש מודד כקרקע חלקה ואם מתוך ארבע מבליעו ואם אין יכול להבליעו מקדר ואם חוט יורד כנגדו מדלג כל השיפוע ואי לא ניתא תשמישתיה אומדו ובגיא אין חילוק בין ניתא תשמישתיה ללא ניתא. ד"ה אבל מתלקט : דף נח ע"ב

צח לא ירד לגדי העיר למדוד שם לפי שנותה למדוד שם ואח"כ יהיה צופה כנגד מדתו. ד"ה אין מודדין : שם

צט עבד ושפחה נאמנין על התחום. אכילה בתרומה (גדולה) [דרבנן] נאמן להעיד על כהן. אין מעלין מתרומה דרבנן ליוחסין. ד"ה אפילו : דף נט ע"א

ק נשים נאמנות על שחיטה וניקור חלב ובדיקת חמץ. ד"ה ותחומין : שם

קא לא עירבה פנימה עם חיצונה תסתלק מלהשתמש בחיצונה אבל אין קפידא בדריסת הרגל. ד"ה דפנימית : ע"ב

קב בני מבוי שהורגלו לערב יחד אין יכולין ליחלק. ד"ה מבוי שם

קג עיר של רבים והרי היא של רבים מסני לה שיור. ד"ה ולא שביק שם

קד שיור לעיר היינו שלש חצירות (בשני) [של שני] בתים. ד"ה ושוים : דף ס ע"א

קה ישן בדרך יש לו שמונה אמות וכן נותן עירובו: ד"ה כאן : ע"ב

קו הלן בעיר אפילו כלתה אלפים בתחילת העיר נעשית כל העיר כארבע אמות. ד"ה אין אלו : שם

הדר

קז בנכרי לא שייך קים ליה בדרבה מיניה ובישראל הבא במחתרת אם הוא בעין חייב להחזיר. ד"ה בן נח : דף סב ע"א

קח ישראלים הדרים [יחידים] בעיר מוקפת מחיצות וננעולות בלילה (ואין) [כיון דאין] שני ישראלים אוסרין זה על זה מותר לטלטל בכולה בשבת. ד"ה ור"י : ע"ב

קט אם שואלין הלכה כדברי מי יכול לומר במקום רבו רק אל יורה על מעשה שבא לפניו. ד"ה מהו : שם

קי בילת נבילה שכמוה נמכרת בשוק אסורה. ד"ה אפילו : שם

קיא לאפרושי מאיסורא שרי במקום רבו. האידנא בטלה מגילת תענית. ד"ה כגון. שם

קיב תלמיד לא יורה אפילו רחוק יותר משלש פרסאות מרבו ודוקא דברים הדומים חידוש לשואל אבל דבר שידוע מנהגו כמו נותן טעם לפגם ואין דומה לו חידוש שרי. ד"ה רב חסדא : שם

קיג מבוי שלא נשתתפו בו וביטלו רשותן ליחיד מותר היחיד להוציא כלי בתיהן למבוי ואם החצירות פתוחות זו לזו ועירבו יכול להוציא מכל הבתים והחצירות למבוי והאחרים אסורין להוציא. ד"ה בטילו : דף סג ע"ב

קיד כשיבטל רשות מבית לבית ישאירו חדר אחד שלא לבטלו. ד"ה א"כ : דף סד ע"א

קטו שתה רביעית יין ובהו מעט מים מותר להורות. ד"ה שתה : שם

קטז שיכור שהתפלל תפלתו תועבה ויחזור ויתפלל וכן מלא צואה כנגדו. שתוי מברך ברכת המזון וכל ברכות. מי רגלים לא גזרו על ספיקן. ד"ה שיכור : שם

קיז מותר לתת מתנת חנם לנכרי המכירו. ד"ה ולמדנו : ע"ב

קיח פותחין בחרטה לומר לנודר נתחרטת על מה שנדרת. ד"ה פותחין : שם

קיט אין פותחין בדבר האסור וכגון כל הבוטה ראוי לדוקרו. ד"ה כל : שם

קכ יכול לסקין השיכור הישן בעת התפלה. ד"ה מסר : דף סה ע"א

קכא נכרי אינו אוסר כשאינו בעיר. ישראל אפילו בעיר אינו אוסר אם הלך לשבות אצל בתו. ד"ה איקלעו : ע"ב

קכב אחד מבני ביתו של נכרי יכול להשכיר רשותו או אשתו. ד"ה דלא : שם

קכג לא היה שם הנכרי ועירבו ובא הנכרי אפילו שכרו ממנו לא חזר העירוב למקומו. ד"ה דאתא : שם

קכד מת נכרי בשבת אין מבטלין. ד"ה יפה : דף סו ע"א

קכה מותר לשכור ממנו בשבת. ד"ה יפה : שם

קכו ישראל ונכרי משותפין בבית או שייחד הנכרי לישראל הדר שאין הנכרי משתמש בו הישראל מבטל והנכרי משכיר. ד"ה מערב : שם

קכז ישראל שיש לו פתח למבוי ויש לו היקף בית סאתים הוסר. ד"ה וישראל : דף סו ע"ב

קכח גינה יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה מותר לטלטל מתוכה לחוץ ועומד בחוץ ומטמין המפתח בגינה. ד"ה ומ"ט : שם

קכט מותר להביא מים לאחר המילה דפיקוח נפש הזריז מבושת. ד"ה והא: שם

קל נשתתפו במבוי מותרין כאן וכאן. ד"ה נסמוך : שם

קלא צריך ליזהר שלא לעשות עירוב בדבר שמקפיד עליו שתיקן לכבוד שבת [או] ככר נאה. ד"ה כיון : דף סח ע"א

קלב שיתופי מבוי ביין עירובי חצירות בפת עירובי חצירות בבית שבחצר שיתופי מבואות בחצר שבמבוי. ד"ה ונקני : שם

קלג תכשיט שאסור לצאת בו ברשות הרבים אסור לצאת בחצר. בהיא לא שייך שליף ומחוי. ד"ה כיון : דף סט ע"א

קלד מומר לחכעים פסול לעדות. ד"ה אי כר"מ : שם

קלה הבא לדור במבוי לשם אכסנאות אינו אוסר. ד"ה ושלהם : ע"ב

קלו אין היורש אוסר אלא אם כן הלך לדור שם. יורש שדר בחצר אוסר בית שירש ואפי' אינו דר בבית ואפילו עירב בערב שבת ואם היורש דר עם אביו אינו אוסר. שנים שדרין בבית אחד אחד נותן פת על ידי חבירו. ד"ה יורש דף ע ע"א:

קלז היה לו בית בחצר יכול לערב עמהם אפילו אין דר שם. ד"ה אחד : ע"ב

קלח קונין משכיב מרע בשבת ואפילו מתנה במקצת דבעי קנין ומותר לגרש ואחר אסור לגרש ולקדש. ד"ה ומקני : דף עא ע"א

קלט יין שקרש וחזר ונימוח הוי יין ולא כן שמן. ד"ה שמן : ע"ב

הגהות בפסקי תוספות

[א] בתוס' כ"כ אליבא דרב כהנא אבל אנן קיי"ל כרבה דלעולם אינו מניח אלא כנגד הקצר : [ב] ד"ז בגמרא דף י' ע"א : [ג] ד"ה אתנייה : [ד] ד"ה מאי

קמ נשתתפו בפת מועיל גם לעירובי חצירות. ד"ה בפת: שם

קמא אם מתמירין לעשות עירוב ושיתוף אינה ברכה לבטלה או אם נמנעין מלהביא סכין ותמין לצורך מילה [אם לא ע"י עירוב ושיתוף לא מחינן בידייהו]. ד"ה נהגו: דף עב ע"א

קמב אם יש לאדם מלמד או סופר בביתו או בחורים הלומדים תורה ושרוי כל אחד בחדרו בפני עצמו אפילו חלוקין בפתן אין אוסרין עליו ולא בעי עירוב אפילו יש להן פתח לחוץ אפילו אוכל וישן כל אחד בחדרו כיון שבתוך הבית משתמשין בלפיה ובישול. ד"ה ומודין: שם

קמג אם אין בכל המבוי אלא אב ובנו הרב ותלמידו והצרותיהן פתוחות למבוי אין אוסרין ומבוי שלהן ניתר בלחי וקורה: ד"ה כרבים: דף עג ע"א

קמד סולם תורת פתח ומתילה עליו והכל להקל. ד"ה עד שיהו: דף עד ע"א

קמה נכרי הדר במבוי ואין שם אלא חצר אחת שבו בתי ישראלים הרבה מיקרי יחיד במקום נכרי. ד"ה מבוי שצידו: ע"ב

חלון

קמו אין עירוב מועיל לקרפף ואפילו מקרפף שלו אסור לטלטל. ד"ה ובלבד: דף עו ע"ב

קמז בצלים ושומין שנתוספו מעצמן אין מעשרין על התוספת או השרישו ולא ניתוספו והטומנן ומתכוין לנוטען חושש משום מעשר ושביעית. ד"ה הטומן: דף עז ע"א

קמח כל דבר שדעתו ליטלו בשבת ולא להניח כן כל השבת אפילו מניח הוי כשוכה. טלטול מן הצד דמת אסור. טלטול איסור לצורך היתר ומן הצד שרי. ד"ה מקלת: ע"ב

קמט סולמות קטנות של בית מותר לטלטל ולא הגדולים ובשבת מותר לפירוש הר"א. כל שאסרו מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור. ד"ה אי הכי: שם

קנ סולם בין חצירות צריך רוחב ארבעה ושיגיע עד ראש הכותל. ד"ה אם יש: שם

קנא חקק בכותל לא ישאר עשרה עד ראש הכותל. ד"ה א"ל: דף עח ע"ב

קנב אסור לקנות בית באיסורי הנאה. ד"ה אשרה: שם

קנג המבטל רשות אין צריך לבטל רשותו. ד"ה והב"א: דף עט ע"ב

קנד צריך ליזהר שלא לזכות עירוב ע"י בנו הגדול הסמוך על שלחנו: יתום הסמוך על שלחן בעל הבית אין מציאתו לבעל הבית בתו אפילו נערה אפילו אינה סמוכה מציאתה שלו. ד"ה ומזכה: שם

קנה אשה שיש לה בית באותו חצר זוכה בעירוב. ד"ה וע"י אשתו: שם

קנו הגבהה טפח לר"ת או שלשה טפחים לרש"י. [עיין בהרא"ש סי' ח]: שם

קנז כוס ברכה רובע רביעית היינו מלא לוגמיו המקדש צריך לטעום. ד"ה אם: שם

קנח בתחומין בעי שתי סעודות לכל אחד והשולח עירובו ביד חרש שוטה וקטן אינו עירוב בחצר קטן גובה העירוב ובעי פת. ד"ה רב אמר: דף פ ע"א

קנט כל עירובין צריך לזכות תחומין וחצירות ושיתופי מבואות ועירובי תבשילין. ד"ה אמר ר"ג: שם

קס הרגיל ליתן עירוב אשתו נותנת עירובו שלא מדעתו וכשאין בעלה בעיר אין לה לזכות לשכנים אבל אם כל אחד נותן פת שרי כל זמן שלא מיחה הבעל ואם אין הבעל והאשה בעיר אלא בני ביתו צ"ע אם יכולין בני ביתו לערב בלא רשות. ד"ה רגיל: שם

קסא לחי גבוה עשרה ורחב משהו דיבק כתיתין בכותל הוו לחי אם אין ניטלין ברות. ד"ה אבל קורה: ע"ב

קסב שיעור עירוב חמש ביצים ושליש. זית חצי ביצה. ד"ה אגב: שם

קסג נתן מעות על המקח אין המוכר יכול לומר נשרפו מעותיך בעלייה גם רשאי המוכר להוציאן. ד"ה שמא יאמר: דף פא ע"ב

קסד מותר לשחק בקוביא. המשחקין באמנה אין חייבין לשלם אם לא שמעות שניהם על הדף. ד"ה אמר ר"י: דף פב ע"א

ביצד משתתפין

קסה דבר מצוה שהולך לצורך בני עירו ומפקח על עסקי רבים. ד"ה אין: שם

קסו קטן יוצא בעירוב אמו עד בן שש [א]. ד"ז בגמרא: שם

קסז שיעור חלה חמשת רבעים קמח ועוד דהוא החלה שנוטלין מן העיסה. ד"ה שבעת: דף פג ע"ב

קסח בית התבן בית הבקר אינו אוסר. ד"ה בית התבן: דף פה ע"ב

קסט לא אמר פי תקרה בפחות מד'. קורה משום היכר. ד"ה קורה: דף פו ע"א

קע בתי כסאות על המים אע"פ שהמחיצות אין מגיעות למים אם נעשות לשם מים מותרין. ד"ה אלא קל: ע"ב

קעא קורה שיש בה פגימות או שאין טפח בעובי' אין בה פי תקרה. ד"ה גזוזטרא: שם

קעב שופכי ספינה שופכין על דופני ספינה. כתו בכרמלית לא גזרו. ד"ה הני: דף פח ע"א

קעג סילון שקמור ארבע אמות ברשות הרבים שופכין לו מים בשבת ואפילו הוא של אבנים. ד"ה ביב: שם

קעד מותר לשפוך מים אע"פ שהולכין לרשות חבירו. ד"ה לא שנו: דף פט ע"א

כל גגות

קעה [אע"פ] שהלכה כרבי מאיר בגזירותיו גגות חצירות קרפיפות רשות אחת ומשהה אשתו בלא כתובה [אסור]. ד"ה כל גגות: שם

קעו גגין כעין שלנו השולטין הוו כרמלית וכל הגג אסור. ד"ה כמחיצות: שם

קעז לא יקלוט מי גשמים להביא לבית. ד"ה ושמואל: דף צא ע"א

קעח הרואה ירק בכרמו ואמר כשאחזור אלקטנו אם הוסיף מאתים אסור כשאגיע שם אלקטנו מותר. ד"ה גפנים: דף צב ע"ב

קעט הזורק גט לאשתו בתוך (ביתו) [ביתה] והיא עומדת בתוכו הוי גט. ד"ה אשה: שם

קפ מה שחוץ לבית הכנסת אין מצטרף. השובר אחורי בית הכנסת ושמע קול שופר או מגילה אם כוון לבו יצא. אין מחיצה מפסקת לענות קדושה וברכו וברכת כהנים ודבר שבקדושה. ד"ה תשעה: שם

קפא מבוי שניטל קורתו או לחייו אסור. (ד"ז מפורש בגמרא) [ב]: דף צה ע"א

המוצא תפילין

קפב המוצא תפילין מכניסין לעיר כשאין נשמרים מכלבים ולא כשאין נשמרים מגנבים. ד"ה מכניסן: שם

קפג לעבור בל תוסיף לא בעי כוונה. ד"ה אי קסבר: ע"ב

קפד שיעור רוחב תפילין שתי אצבעות. ד"ה מקום: שם

קפה תפילין על הזרוע בין מרפק לכתף. ד"ה ידך: שם

קפו מניחין תפילין בחול המועד. ויכול לכתוב תפילין לצורך המועד אף לאחרים. ולהניחם לאחר המועד לעצמו ולא לאחרים. ד"ה ימים: דף צו ע"א

קפז אין צריך לברך לשמור חוקיו ואפילו הולכן בלילה דקיימא לן לילה זמן תפילין עד השינה. ד"ה ושמרת: שם

קפח נשים מברכות על מצות עשה שהזמן גרמא אע"ג דפטירי אפילו מדרבנן. אשה עולה למנין שבעה. בירך הערב נא או נפטר באהבה רבה חוזר ומברך על התורה. במקום שאין לוי וכהן קורא במקומו חוזר ומברך אע"פ שכבר בירך. ד"ה דלמא: שם

קפט נשים ועבדים פטורין מק"ש ותפילין וחייבין בתפלה ובברכת המזון ובמזוזה. קטן היודע לשמור תפילין אביו חייב לקנות לו תפילין ובלא הגיע לחינוך פטור. ד"ה לא ס"ד: ע"ב

קצ אין תכלת ניקחת אלא מן המומחה שיודע דטעימה אסורה מלא חוטין שזורין מופסקין כשירין דמן המומחה נפלו. ד"ה המוצא: שם

קצא קשר שדעתו להתיר לא הוי קשר קיימא. ד"ה וכי אדם: שם

קצב אין צריך בכל יום להתיר קשר תפילין ולחזור ולקושרו כשמניחן מברך עליהן משעת הנחתן עד שעת קישורן והידוקן. ד"ה אביי: דף צז ע"א

קצג אין קדושה אלא בשי"ן בלבד ולא ברצועה כעין דלת ולא ביו"ד. ד"ה קשר: שם

קצד נוי קשר הנראה כעין דלת יפנה לצד חוץ. ד"ה ונוייהן: שם

קצה ספרים ומזוזות ניקחין מכל אדם תפילין לכתחילה אין ניקחין אלא מן המומחה. ד"ה הלוקח: שם

קצו נתגלגל ספר מידו דאסור לגוללו אצלו אסור גם לפרוס עליו בגד. ד"ה הכא: דף צח ע"א

קצז זיז השולט לכרמלית או לחצר שאינה מעורבת יכול ליתן עליו. ד"ה ניחוש: ע"ב

קצח זיז רחב ארבעה יכול ליתן עליו אפילו כלים שאינן נשברין ולא בזיז כל שהוא. ד"ה אי: שם

קצט ידים הפוסלות תרומה משמאין רוק ומשקין להיות תחילה. ומשקה כל שהוא מטמא ומיטמא. ד"ה היה אוכל: דף צט ע"א

ר לא אתי עשה ודחי לא תעשה אם פשע. תטאת שנתערב בבכור אין לו תקנה. ד"ה מתן: דף ק ע"א

רא מותר להלך על עשבים לחים ויבשים אבל אילן אפילו יבש אסור להשתמש. ד"ה והאידנא: ע"ב

רב דלת אלמנה דתד דפא ודלית לה גשמי אין נועלין בה אפילו יש לה ציר. ד"ה דלת: דף קא ע"א

רג מותר לסדר בילים על כלי ברזל וקדירה על גבי כירה ככר מכאן וככר מכאן וככר על גביהן. אסור לסדר עצים או בילים ולהניח בילים עליהן. ד"ה וכן: שם

רד דברים המותרים ואחרים יודעים שמותרין ונוהגין בהן איסור אסור להתיר בפניהם אם לא שטועין וסבורין שאסורין. ד"ה רבי יוסי: ע"ב

רה נגר שאין בראשו גלוסטרא אסור אפילו קשור בדלת ודלת שבמוקצה והדקין שבפירצה בעינן גבוהין מן הארץ אפילו יכולין לעמוד על ידי חבל כיון דאין ניטל באגודו וכשניטל באגודו אפי' נגרר ובלא גלוסטרא ואפי' קטיר בעיברא דדשא מותר. ד"ה כי פליגי: שם

רו קורה שדרכה לנעול בה הדלת בחול מותר לטלטל אפילו משוי עשרה בני אדם. ד"ה הבוא בריחא: דף קב ע"א

רז לפרוס מחצלת על האהל ישייר טפח מערב שבת ולמחר יכרוך:

רח לנטות קנה פחות משלשה לא הוי אהל. ד"ה לא אמרן: שם

רט כובע של לבד הקשה ויוצא טפח אסור. ד"ה הא דמיהדק: ע"ב

רי מותר לקשור נצוצ על מכתו. ד"ה לישמעינן: דף קד ע"א

ריא חצר שנתקלקלה לא ירדה לא בסל ולא בקופה אלא בשולי קופה שנשתברו או הופך הקופה על שוליה אבל ביד אסור. ד"ה דרש: שם

ריב אין למחות בנשים המשחקות באגוזים מוטב שיהיו שוגגין כו'. ד"ה ה"ג: שם

ריג קול שאינו של שיר אין לאסור אך טבעת שדלת אסור לקשקש בו. בא"ד:

ריד גנגלים גדולים אין למלאות בהן אבל שלנו קטנים הן ושרו. ד"ה גזרה: שם

הגהות פסקי תוספות [א] ד"ה עד ע"ב: [ב] ד"ה ושמואל:

סליק פסקי תוספות ממסכת עירובין

חלופי גרסאות ע"פ נ"י במסכת עירובין

דף יא ע"ב רש"י ד"ה הא דרביה הך „בתרייתא". כצ"ל וכ"ה בדפו"י:

דף יד ע"א רש"י סוף ד"ה מגוחי קא תשיב כו' הלל „של יס". כצ"ל וכ"ה בדפו"י: ע"ב גמ' „על כל מה שבראת". כל זה ליתא בדפו"י ועמ"ש רבינו הגר"א בא"ח סימן ר"ז ס"ק ד' (ובגמרא שלמד בה רה"ג גרר ומחק אות תי"ו ממלת שבראת). ובזה ניחא לר"פ (ברכות מ"ד ב') דמברך גם אמית בכ"ר לבסוף. גם ר' טרפון יסבור כן אלא דבתחלה מברך ברכה קצרה בלי חתימה ולבסוף מאריך בה ותותם בשם כמ"ש בירושלמי:

דף כא ע"ב תוס' קודם ד"ה מפני כצ"ל „מי כתיב לעג. מ"מ אמת הוא שנידון בנואה רותחת כדאמרינן בהנזקין (גיטין נ"ז.) כ"ה בדפו"י ובתוס' שבעין יעקב:

דף כז ע"א גמ' והאיכא כמהין ופטריות. עי' ביאור הגר"א או"ח סימן שפ"ו ס"ק ט"ז מש"ש ואי קאי אכמהין מבושלין קשה ביותר כו'. ערש"י קדושין ל"ד א' ד"ה והאיכא כו' וקים להו לרבנן דלא זייני (ולפ"ז קשה על הפוסקים שלא כתבו גבי הנודר באומר כל הזן דמותר ג"כ בכמהין ופטריות וי"ל) ועי' בפי' המשנה להרמב"ם כאן:

דף לח ע"ב רש"י ד"ה ה"ז חמר גמל כו' עירוב ודלמא. צ"ל עירובו דלמא:

דף נ ע"א רש"י ד"ה נימא כו' והדר „שקל תו". כצ"ל וכ"ה בדפו"י:

דף פב ע"ב גמ' א"ר חסדא לא מבן שלש כו'. עי' דבר נחמד בזה בבאור הגר"א או"ח סימן תפ"ו:

דף צח ע"א תוס' ד"ה אלא כו' וא"ת כיון דפריסית. כצ"ל וכ"ה ברש"ל ודלא כמ"ש בגליון בשמו: ע"ב במשנה לא יעמוד אדם ברה"י וישתין ברה"ר כו'. עי' בספר גאון יעקב שכתב בפשיטות דלהפוסקים כר"ש במלאכה שאצ"ל. הכא מותר בכרמלית מטעמא דרבא לקמן צ"ח א'. ושיכבא דדיוקרת דהמגניע (שבת נד:) דא"ל ר"י כו'. אמנם בר"ן דשבת שם ובתורת האדם להרמב"ן מבואר להדיא דכה"ג מודה רבה כמשמעות הסוגיא דשבת שם (וע' הדתיות שבספר הנ"ל דחוק מאד). ומ"ש ראיה מלשון הטור בסימן ש"ג. הנה ז"ל הטור לא יעמוד אדם ברה"י וישתין או ירוק ברה"ר או אפכא אפי' אם הוציא פיו ולחתו לחוץ. ומשו"ה לא קאמר כרמלית משום דבסיפא מותר בכרמלית כמ"ש בבאור הגר"א ס"ס ש"ג.

וה"נ דייק לישנא דהטור שם שרק בשבת דרישא גבי לא ישתה כו' הזכיר להדיא בכרמלית מותר וע"ש: בהרא"ש פ"א סימן י ומתוך שכתב רב אלפס כו'. עי' בבאור הגר"א או"ח סימן שס"ג ס"ק כ"ט בישוב דברי הרי"ף. ולפי שבדפוס שם נשתבש ראינו להעתיק כאן כלשון רבינו הגר"א בעצם כי"ק בלקוטים וכצ"ל בדפוס (ליקוט) לחי המושך כו'. הן דברי המחבר ע"פ הגמרא והוכא בב"י אבל כבר תמה בע"ש דאנן קי"ל בין לחיין מותר ותי' מ"א דמיירי כאן שהכתלים שוין וגמ' מיירי שגדו א' ארוך והלחי מושך כנגדו ודבריו אינן מיושבין עדיין דהמחבר נקט לשון הגמרא אלא נ"ל דהמחבר מפרש דגם הגמרא מיירי כה"ג אלא דרב יוסף (דדייק מזה דבין לחיין אסור) סובר כשמעתא דכהני דמניח באלכסון ומשתמש באלכסון כמ"ש בירושלמי שם (כו' כמו שנדפס עד) וכ"פ ב"ת ונראה שבשביל זה כתב הרי"ף ואם יש באלכסון יתר מעשר ד"ה אינו מניח אלא נגד הקצר משום לחי ומתורץ מה שהקשו עליו ה"ר יהונתן והרא"ש אבל הריטב"א פי' לחי המושך כו' כדברי מ"א דכותל שכנגדו ארוך ע"ש ואינו נכון (ע"כ): (ליקוט) ומשתמש כו'. עמ"א וז"ל הריטב"א לחי המושך כו' פרש"י ז"ל שהלחי (כו' כמו שנדפס עד) ששיה ארוך כו' (ע"כ): (ליקוט) ומשתמש עם כו'. צ"ע דהא אמרינן שם ש"מ בין כו' עמ"א ודבריו דחוקים דהא בש"ע נקט לשון הגמרא כהווייתו וגם פשטא דגמרא שהכתלים שוין ולכאורה סי"ל דרב יוסף ס"ל כרב כהנא במבוי שגדו א' ארוך אבל אנן קי"ל כרבא שם אבל ליתא דהא אמרינן שם דפליגי אי קורה משום מחיצה או היכר אבל בלחי קי"ל משום מחיצה אמת שב"י אזיל לשיטתו דס"ל דלחי בגדו א' ארוך לא מהני ועשל"א בס"ז ומ"א אבל לא מתיישב הסוגיא דאמר (כו' כמו שנדפס עד) וה"מ בפתוח כו' (ע"כ): ודע מ"ש רבינו בליקוט האחרון ובזה מתורץ כו' ול"ק אביי מנא אמינא מהא דרב יוסף. ע"כ נ"ל מעיקר מימרא דאמר משמיה דר"ס (אבל רב יוסף דאמר ש"מ כו' ס"ל באמת דלחי משום מחיצה וכרב יהודה רביה). ול"ע דהא מבואר להדיא בדף ט"ו א' דר"ה סובר כאביי בלחי העומד מאליו דהוי לחי (ועתוס' ה' ב' ד"ה פחות) והיינו משום דסובר דלחי משום מחיצה. ולו"ד י"ל דהא תי' דרבא בהנך דסוגיא שם דמיירי בפתוח לכרמלית י"ל ג"כ במימרא דר"ס. ואביי ניחא ליה למפרך יותר מרב דרב גוברים ורביה דר"ס ועוד דש"מ אפי' באין רחב ד'. ועוד דרוצה להביא דאפי' מ"ד דמותר להשתמש תחת הקורה מודה בכין לחיים לזה הביא אביי מרב. ור"ס בדר"י מרי יוחנן דאיכנו ס"ל להדיא דתחת הקורה מותר. ואיך שיהיה רב יוסף ס"ל דבין לחיין אסור ורבא פליג עליו וכמו דפליג על רב חסדא ג"כ.

מסכת עירובין פרק ראשון

א [דף ב ע"א] **מבוי** שהוא גבוה מעשרים אמה ימעט רבי יהודה אומר אין צריך והרחב מעשר אמות ימעט ואם יש לו צורת הפתח אע"פ שהוא רחב מעשר אמות אינו צריך למעט. והכי הלכתא* ואע"ג דאמר בגמרא (ע"ב) מתני רב יהודה לחייא בר רב קמיה דרב אין צריך למעט וא"ל איתנייה צריך למעט [א] [א]לא קי"ל כוותיה אלא כסתם מתני'*. דרב לטעמיה דאמר רבנן מפתחו של היכל ילפי ולכך אמר דצריך למעט דהא היכל נ"ה הוא דהוה ליה ואפ"ה י' אמות הוא דהוה ליה. ואנן קיימא לן כאמוראי בתראי דאמרי דנקט פתחו של היכל [ב] לסימן בעלמא הלכך מהגיה נ"ה כסתם מתני': [דף ג ע"א] **גמ'** א"ר הילעי אמר רב רחבה ד' אע"פ שאינה בריאה ואם יש לה אמלתרא אפי' גבוהה יותר מעשרים א"צ למעט* מאי אמלתרא אמר בריה דרבה בר אבוה אמר קיני. כי אתא רב דימי אמר אמרי במערבא פיסקי דארזא. [ג] מ"ד פיסקי דארזא כל שכן קיני ומ"ד קיני אבל פיסקי דארזא לא:

הגה"ה *וכן פסק מיימוני [פרק י"ז מהל' שבת הל' יד] ע"כ:

הגה"ה *ומהרי"ח פסק כרב ע"כ:

הגה"ה *או שיש ציור או כיור בקורה עד שיהיו הכל מסתכלין בה. א"ז מהרמ"ק:

ב **מקצת** קורה בתוך עשרים ומקצת למעלה מעשרים מקצת סכך בתוך עשרים ומקצת סכך למעלה מעשרים אמר רבה במבוי כשר בסוכה פסולה. ואסיקנא רבא אמר אחד זה ואחד זה כשר חלל סוכה הגן חלל מבוי תנן. וכן הלכתא. והא דקאמר אחד זה ואחד זה לאו דוקא דלא מצריך רבא למיהוי מקצת סכך או קורה בתוך עשרים אלא אפילו כולו למעלה מעשרים קמכשר רק שיהיה החלל עשרים. והא דאמר בסוכה (דף ד.) והוצין יורדין בתוך עשרים פי' [ד] בתוך הכשר עשרים דהיינו עד שפת עשרים:

ג [דף ג ע"ב] **אמר** אביי משמיה דרב נחמן אמת מבוי ואמת סוכה באמת בת חמשה ואמת כלאים באמת בת ששה רבא משמיה דרב נחמן אמר אחד זה ואחד זה באמת בת ששה אלא שהללו שוחקות והללו עציבות* ולחומרא. היכא דשוחקות חומרא משחינן בריוח. והיכא דעציבות חומרא מלמלמין להו. [ה] והלכתא כרבא דמילתא דאביי מוקי כרשב"ג ומילתא דרבא כד"ה:

הגה"ה *ואצבע שמשערים בו בכל מקום הוא רוחב אגודל של יד והטפח ד' אצבעות. א"ז בספ"ק:

ד [דף ד ע"ב] **היה** גבוה מעשרים אמה ובא למעטו ממעט בקורה שרחבה טפח ודיו. דקורה משום היכרא הוא והיכר של מטה כהיכר של מעלה וכשם שלמעלה דייה בטפח כדתנן דיי לקורה שתהא רחבה טפח [ב] זה לשון רב אלפס ז"ל (א) ואין לשונו מכוון דמשמע שממעט בקורה אחרת שנותן למטה מעשרים (ב) וכן כתב הוא למעלה [ו] כילד נותן עליו קורה מעשרים אמה ולמטה. [ז] ולישנא דגמרא לא משמע הכי דאביי מודה בהא דסגי בטפח אלא דמיירי בבא לבנות בנין תחת הקורה. והר"ז הלוי ז"ל כתב דהלכה כרב יוסף דרביה דאביי הוה. ובירושלמי גרס כילד ממעט עושה איצטבא על פתח המבוי. כמה יהא בה. רבי אחא בר אושעיא אומר ד' טפחים כדי מקום. רבי יוסי אומר טפח כדי קורה. [ח] ומסתמא כיון שהזכיר רבי אחא בר אושעיא תחילה היה גדול מדרבי יוסי [ט] והלכתא כוותיה. [דף ה ע"א] אם היה גבוה פחות מעשרה טפחים [י] *חוקק בו ד' אמות לתוך אורך המבוי לרוחב כל המבוי כדי להשלימה לעשרה טפחים כאביי. ואע"ג דפליג עליה רב יוסף דהוא רביה ואמר דסגי בד' טפחים. [כ] כיון דסוגיין כאביי דאמר מסך מבוי בד' אמות הלכתא כוותיה*. [ל] ומדכתב רב אלפס ז"ל דהאי פיסקא הוי הלכתא כרב יוסף דהוי רביה דאביי אי לאו (ג) דסוגיין כאביי אם כן בגבוה מכ' ובא למעטו משמע שפוסק כרב יוסף. וגם הרמב"ן ז"ל פסק דמסך מבוי בד' אמות גבי לחי הבולט מדופנו של מבוי.

הגה"ה *חוקק ד' אמות על ד' אמות כן פסק המיימוני (שם הל' ט"ז) וכן נראה למור"ם. מרדכי מהרמ"ק ע"כ:

הגה"ה *ובא"ז פסק כאביי בתרווייהו וכן מיימוני עד כאן:

ורבינו אבי העזרי ז"ל פסק כרב יוסף דאין הלכה כתלמיד במקום הרב. ואי משום הסיא דלחי הבולט הא דחה ליה רב יוסף דלאפוקי מתורת לחי עד דאיכא ד' אמות. דהא רב יוסף גופיה אמר לקמן (דף י') גבי לחי המושך עם דופנו של מבוי ס"מ מסך מבוי ד' אמות וא"כ תקשה דידיה אדידיה אלא ע"כ התם נמי לאפוקי מתורת לחי קאמר. וכי אייתי אביי ראיה למילתיה מלחי הבולט ה"נ מצי לאתויי מהסיא דלקמן אלא מחדא מינייהו מייתי. ואע"ג דטפי הוה ניחא ליה לאתויי מההוא דלקמן משום דרב יוסף גופיה אמר. דילמא אכתי לא שמעה מיניה. ור"מ ז"ל הביא ראיה דהלכה כאביי מדאיצטריך למיפסק כרב יוסף בשדה ענין ומחלה בפ"ח דבבא בתרא (דף קיד: ודף קמג:) ובמחלה ליכא מאן דפליג עליה אלא אביי מכלל דבשאר דוכתי לית הלכתא כותיה לגבי *אביי [א] איתמר מבוי שנפרץ מצדו כלפי ראשו איתמר משמיה דרב אמי ורב אסי אם יש שם פס ד' מתיר פירצה עד עשר [מ] ואם לאו פחות מג' מתיר ג' אינו מתיר:

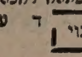
הגה"ה *ור"ת פירש דלא קי"ל כאביי בלחי העומד מאליו. מרדכי מהרמ"ק:

ה **אמר** רמי בר אבא אמר רב הונא לחי הבולט מדופנו של מבוי פי' בולט מדופן של מבוי כמין עמודים שעושין לחזק הכתלים [ג] וסותם קצת פתחו של מבוי [דף ה ע"ב] פחות מארבע אמות נידון משום לחי וא"צ לחי אחר להתירו *ד' אמות נדון משום מבוי וצריך לחי אחר להתירו. ואותו לחי מוקי לה באידך גיסא. אי נמי מוקי לה בהדיה ומעפי בה פורתא או מבצר בה פורתא אמר רב הונא בריה דרב יהושע לא אמרן אלא במבוי ח' אמות אבל במבוי ז' אמות ניתר בעומד מרובה על הפרוץ. רב אשי אמר אפילו במבוי ח' אמות נמי אין צריך לחי אחר להתירו ממה נפשך אי עומד נפיש ניתר בעומד מרובה על הפרוץ אי פרוץ נפיש נדון משום לחי. מאי אמרת כהדי הדדי ניכהו. [נ] הוי ספק דבריהם וספק דבריהם להקל:

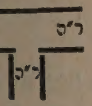
הגה"ה *ואע"פ שלא הועמד לכך סמכינן עליו' ד' אמות צריך לחי אחר להתירו ואם מתחילה הועמד לשם לחי מותר והמשוך לאורך המבוי שאין סותם את הפתח צריך לחי אחר א"ז מהרמ"ק ע"כ:

ו [דף ו ע"א] **אתמר** מבוי עקום [ס] פי' כמין דל"ת. רב אמר תורתו כמפולש. ושמואל אמר תורתו כסתום. פרש"י תורת היתר מבוי מפולש יש לו בעקמומיתו וצריך לעשות צורת הפתח בעקמומיתו דבמקום שהוא מפולש לחבירו חשיב כל אחד כמפולש לרה"ר הלכך צריך נ"ה בעקמומיתו ולחי מכאן ולחי מכאן [ע] או נ"ה מכאן ונ"ה מכאן ולחי בעקמומיתו. וגם לשמואל פירש בנ"א תורתו כסתום תורת מבוי סתום יש לו בעקמומיתו. וצריך לחי בעקמומיתו. [פ] ולישנא דתורתו כמפולש לא משמע כפירושו דמשמע תורת מבוי זה שהוא עקום תורתו כאילו היה מפולש ביושר בלי עקמומית וניתר באחד מפתחי' בנ"ה ומלד אחר (ד) לחי או קורה ר"י. [צ] ולקמן (ע"ב) משמע כפי' רש"י דאמר ההוא מבוי עקום דהוה בנהרדעא רמי עליה חומרי דרב וחומרי דשמואל ואצרכוהו דלתות ופי' רש"י עקום כמין ח' ואם א"נ בעקמומיתו תיקון הוה ליה למימר דלת. ואינה ראיה דר"ח גרים דלת וכן כתוב ברוב הספרים ואף לספרים דגרסי דלתות (ה) [ק] יש לפרשו [ד] עקום [באמצע ופתוח בג' פתחים לרה"ר]. ועוד ראיה לפירוש רש"י מדאמר לקמן (דף ח.) ההוא מבוי עקום דהוה בסורא כרך בודיא ואותבוה בעקמומיתו אלמא דצריך תיקון בעקמומיתו. ומיהו ר"ח ז"ל גרים בספתיה ואפילו אי גרסי' בעקמומיתו י"ל שבני ראשו האחד [ר] לא רצו לתקן ועוד ראיה לפירש"י מהא דאמר לקמן (שם:) מבוי העשוי כנדל אמר אביי עושה נ"ה לגדול ואידך כולהו משתרו בלחי וקורה [ש] כמאן כשמואל דאמר תורתו כסתום'. ולפי' ר"י אתיא כרב כיון דלרב אין צריך תקון בעקמומיתו. ומסיק אלא אמר רבא עושה נ"ה לכולהו מהך גיסא ואידך גיסא מישתרי בלחי וקורה. ומשמע דלכל מבואות הקטנים עושה נ"ה מהך גיסא במקום שפתוחין לגדול ולאידך גיסא עושה לחי וקורה דהיינו לצד רה"ר. ואי כפי' ר"י א"כ ה"ק עושה נ"ה לכולהו לצד רה"ר ואידך גיסא דהיינו המבוי הגדול בפתחו לרה"ר וא"כ לא הוה ליה למימר ואידך גיסא אלא הכי הוה לי' למימר ואידך והו לא פי' ואידך המבוי הגדול. והא ליכא לאקשויי לפי' ר"י למה ליה למיעבד נ"ה לכולהו ליעבד נ"ה בפתיחת המבוי הגדול לרה"ר ואידך כולהו ליסתרו

הגהות הב"ח א לא קי"ל כוותיה אלא כסתם. נ"ב וכן פסק ר"ת והגאונים ועי' במ"ש התוס' דף י"ד בד"ה אתנייה: ב שתהא רחבה טפח כך הקורה שממעט בה למטה ממנה דייה שתהא רחבה טפח זה לשון רב אלפס וכו' וכן כתב למעלה כילד ממעטו נותן עליו: ג וסותם קצת פתחו של מבוי. כזה

ד עקום באמצע ופתוח בג' פתחים לרשות הרבים כזה

דממה נפשך צריך לעשות דלתות. ועוד ראיה:

הגהות הגרי"פ [א] ועי' בהרא"ש בשבת פרק שואל סימן א' ובפרק כלל גדול סימן ג':

קרבן נתנאל

פרק ראשון [א] לא. ולקמן דף י"ד ד"ה אתנייה לחבה וברייתא הוכיחו תוס' דאין הלכה כרב דקאמר אתנייה צריך למעט דהמשנה לא נשנית כמו שהגיה אבל התם במתני' נשנית כמו שהגיה רב לחבה וברייתא אליבא דרבנן: **[ב] לסימן.** כדאמר רבא לקמן דף ג' אלול מבוי תנן מדקתני מפתחו של היכל והיכל גופא חללו עשרים: **[ג] מ"ד.** נראה דפסק רבינו כמאן דאמר פסקי דארזי. חדא דרב דימי משמיה דמערבא קאמר והמה רבים ורב תנא יחיד לגבייהו זפוד כיון דמילתא דרבנן היא פסקינן לקולא. וכ"פ ברמזים ודלא כב"ח סי' שס"ג ס"ק ט"ז שמגיה לשון הטור. ומה שדחקו לזה שכתב הטור כמין קנים בולטין משום הא לא אריא דהא פסקי דארזי נמי קנים המה. אלא כמין קנים. והרי"ף שהשמיט דין אמלתרא. והרמב"ם פרק י"ז מהלכות שבת פסק כמ"ד קיני ולא ידעתי למה. ואית לן למימר דהרמב"ם ס"ל הא דקאמר בגמרא אלא משום דחשיב אית ליה קלא. כלומר דלית למ"ד פסקי דארזי אלא טעמיה דאמלתרא הוא משום דחשיב אית ליה קלא והיינו כמ"ד קיני כי פסקי דארזי לאו חשיבי המה ועי' בערוך ערך אמלתרא: **[ד] בתוך.** ר"ל בתוך המקום שהסכך שהוא הכשר סוכה מונח: **[ה] והלכתא.** לרווחא דמלתא כתב כן דהא בלא"ה קי"ל כרבא לגבי אביי לבר מיע"ל קג"ם. אבל הב"ח סי' שס"ג ס"ק י"ד תי' דאין כלל זה אלא בדפליגי בטעמא דנפשייהו. אבל הכא לא פליגי אלא משמיה דרב נחמן ע"כ. וזה ליתא דהא להדיא כתב רבינו בפרק הזהב סימן ו' ז"ל ואי הוי גרס רבא הוי מסתבר דהלכתא כרבא אע"ג דרבא ור' אבא פליגי משמיה דרב הונא. וע"ש בפלפולא חריפתא: **[ו] כיצד** ממעטו נותן עליו קורה מעשרים אמה ולמטה כנ"ל דהא אלול מבוי תנן אמנם אח"כ מצאתי בד"מ סי' שס"ג ונראה מדברי רי"ף ור' יונתן דאם היה בתחלה למעלה מעשרים ובא למעטו (כיון שעשה שלא כדין) יניח הקורה שיהי' הוא מכלל עשרים. אבל אם אינו גבוה למעלה מעשרים רק הקורה לחוד א"צ למעטו בשביל זה כן דקדקתי שם מדבריהם ע"כ ועפ"ז גרסי' מעשרים אמה ולמטה. וא"ת א"כ מאי פריך בדף ג' מהא דתניא כיצד היה עושה מניח קורה מעשרים ולמטה ה"ל לשנויי דמיירי שהיה בתחלה יותר מעשרים וי"ל מדקתני כיצד היה עושה ולא קתני כילד הוא עושה משמע דלכתחלה עושה כן. אבל האמת יורה דרכו שצ"ל למעלה דהא הרי"ף מייתי ראיה דאמרי' כו': **[ז] ולישנא.** דהא מסיק בתרוייהו בתרא ואבע"א דכ"ע היכר של מטה כהיכר של מעלה והכא בגזירה שמא יפחות קמפלגי וגזרה זו לא שייך בקורה אם נותן למעלה. וא"ת אימא הרי"ף פוסק כאביי כשממעט בעפר למטה בארץ בעינן ארבעה אלא כשנותן קורה אחרת למעלה סגי בטפח דאביי מודה בזה. וי"ל דרבינו דייק בסמוך מדברי הרי"ף שפוסק בהך פיסקא כרב יוסף אפי' למטה בארץ סגי במיעוט טפח. וע"כ *) צריך לומר כן דאל"כ למה כתב שממעטו בקורה אחרת בכה"ג אביי נמי מודה ועיין בהרב המגיד פ' י"ז מהל' שבת שהלין בעד הרי"ף שדעתו שמניח קורה אחרת רחבה טפח ונותן אותה למטה בארץ תחת הקורה ע"ש. ומה שכתב לעיל היינו ראיה דהתם קאי אקורה גופה שהניח למעלה מעשרים. אבל הכא קאי כשממעט למטה בארץ תחת הקורה. והא דנקט קורה ולא עפר אפשר דס"ל להרי"ף דבעפר רב יוסף נמי מודה דלא סגי בטפח דבודאי יפחת ע"י דריסת בני אדם. והא דסגי במיעוט טפח ע"כ איירי כשממעט למטה בקורה ואביי גזר אפי' בקורה דלימים רבים יפחות אפי' קורה ע"י דריסת בני אדם. וזה היה כוונת רבינו יונתן בפירושו ודלא כב"י סי' שס"ג שהשיג עליו: **[ח] ומסתמא.** אין סברא זו אלא בסתם אמוראים דלא כייל בהו כללים. אבל מלינו רב ור"י ורב ושמואל שמזכיר רב קודם אף דהלכתא כר"י וכשמואל בדיני: **[ט] והלכתא.** הרי לפניך שרבינו פוסק כאביי וכן מסיק ס"ס זה דבשאר דוכתי לית הלכתא כוותיה דרב יוסף לגבי אביי וברמזים ובטור הוא אומר כר' יוסף ול"ע: **[י] חוקק.** דהיינו ד' טפחים שהוא שיעור רוחב המבוי עכ"פ עד בעיר פורתא ד' אמות דאי הוי ד' אמות או יותר ברחבו א"כ לא הוי שיעור מבוי ארכו יותר מרחבו. ואנן בעינן שהמבוי צריך להיות ארכו יותר מרחבו. ובהרי"ף הגיה חוקק בו ארבע אמות על ארבע אמות ע"ש הוא וצ"ל ד' אמות על ד' טפחים. עי' ב"ח סימן שס"ג ס"ק ח"י: **[כ] כיון.** כדקאמר אביי מנא אמינא לה. ורב יוסף מוקי לה בדוחק: **[ל] ומדכתב.** וכ"כ הרי"ף בפ"ק דב"מ ומביא רבינו שם סימן מ"ע דפליגי אביי ורבה הא רבה רביה דאביי הוי ואין הלכה כתלמיד במקום הרב. גם בפ' שני דב"מ כתב רבינו שם סימן ד' ליישב דברי הרי"ף בסגנון דא. אמנם פרק כילד הרגל סימן ה' ובפרק עושין פסין סי' ד' ובפרק המדיר סימן י"ג בשלשה מקומות הללו דפליגי אביי ורבה ולא הכריע כחד מינייהו. ע"כ העלתי בתס' שבת פ' שואל סי' א' דספוקי מספקא ליה ע"ש באריכות. ומש"ה ניחא במתניתין דידן דהוי ספק דבריהן והוי הלכתא כר' יוסף דספק דבריהם להקל אי לאו סוגי' כאביי: **[מ] ואם.** ואוקמינהו הא דרב אמי ורב אסי בדאית ליה גדודי כלומר במקום שנפל יש לו גדודין כמו מסגרת שהן מוגבהין בג' כה"ר הרי"ף. ומהגהה שלא היה זה ברי"ף שלפני רבינו וכן משמע לקמן בפ' זה סימן ז' ופ"ש מה שכתבתי: **[נ] הוי.** וקשה הא אפילו בדאורייתא קי"ל פרוץ כעומד מותר כמ"ש רבינו בפ' זה סימן כ"ח. בשלמא על רב אסי גופא ל"ק דאליבא דרב הונא בריה דרב יהושע דאית ליה לקמן פרוץ כעומד אסור. מילתא בתוס' דהאי דקי"ל פרוץ כעומד מותר היינו משום דאפשר לנמלס. והואיל וא"א לנמלס ע"י אדם אלא ע"י עורת גדול לא הסריחוהו לנמלס ולמדוד בספק דדבריהם: **[ס] פי'.** לגבותא דשמואל פי' הכי אבל לרב אפי' עקום כמין ח' נמי הוי כמפולש כדאיתא להדיא דף ו' ע"ב: **[ע] או.** וה"ה קורה מהני בעקמומיתו אע"ג דקי"ל כרבא דאמר קורה משום היכר ובאלכסון לא הוי היכר וכמ"ש רבינו בפ' זה סי' י' הא מסיק התם דבתוך המבוי יכול להניח את הקורה באלכסון וכ"כ בשו"ע: **[פ] ולישנא.** דלשון זכר נופל על מבוי כדקתני מבוי שהוא גבוה. אבל אי קאי אעקמימותו הוי ליה למיתני בלשון נקבה: **[צ] ולקמן.** והתוספות כתבו דכפירש"י משמע במתניתין מדקאמר אי ביתר מעשר בהא ליתא שמואל. הא לרב נמי קשה איך יועיל צורת הפתח ביותר מעשר הא אית ליה לרב צריך למעט. אבל אי אעקמימותו קאי כדפירש"י אתי שפיר הואיל ופתחי המבוי הפתוחים לרה"ר לא הוי יותר מעשרה ע"כ. ורבינו לא הביא ראיה זו. משום דאיכא למדחי דה"ק תורתו כמפולש אם הוא יותר מי' צריך לעשות סתימה עד י' ולא מהני צורת הפתח ואם הוא מפולש עשרה צריך צורת הפתח. ועי' בת"ח שהקשה כמו זה על תוס'. ויש לייסב דא"כ הכי הל"ל אי יותר מעשרה בהא ליתא רב אלא ה"ק תורתו כמפולש שצריך סתימה עד עשר מ"מ פירצת המבוי בד' דהא צריך נ"ה: **[ק] יש לפרש.** דמת": צריך לעשות דלתות. והצורה פי' בתוס': **[ר] לא רצו.** ולכך עשו לו לחי בעקמימותו כדי לטלטל עד שם: **[ש] כבואן.**

בגירסא

*) נק"נ יבן הנוסחא וע"כ קא קשיא דלמה כו'.

תפארת שמואל

פרק ראשון (א) ואין לשונו מכוון כו'. נ"ב ומעין זה הקשה הרשב"א א"כ היאך יאמר אביי בד' ת"ל משום קורה התחתונה וכתב ה"ה פי"ז מהל' שבת סימן ט"ז ואני אומר כבודו במקומו מונח וכו' עד למטה בקרקע טפח עכ"ל ה"ה וצ"ל שגם מה שהקשה רבינו מלשון הרי"ף דלעיל כילד ממעטו נותן עליו קורה מכ' ולמטה וכו' אינו קושיא שגם לא בא הרי"ף לפרש מ"ש בגמ' כיצד ממעטו אלא בא ללמדנו שאם בא למעטו למעלה בקורה (למעט באין) כמה יהא אדם ממעט כל זה הוא מוכיח בלשונו שלא יהא דבריו כפולים דוק שם: (ב) וכן כתב הוא למעלה. כצ"ל: (ג) **דסוגיין** כאביי א"כ בגבוה וכו'. נ"ב ואין זו ראיה דשמא מאחר דקי"ל בעשיית דופן ממש דהיינו שהיה פחות מעשרה בד' אמות א"כ היכא דהוי דופן כבר אלא שבא למעטו סגיא בד' טפחים ורב יוסף דס"ל הכא בד' טפחים ס"ל התם בטפח סגיא וכמ"ש רש"י ואי הוה ס"ל מסך מבוי בד' אמות הוי נמי ס"ל במיעוטו בעינן ד' טפחים וזהו דעת הרמב"ם וא"ז: (ד) **לחי** או קורה ר"י ולקמן כו'. כצ"ל: (ה) **יש** לפרשו עקום באמצע ופתוח בג'

בלחי וקורה . משום דמבואות קטנים [ח] כל אחד מפולש לחבירו אכמין ח' וצריך אחד מהן צ"ה . וצריך ליתן טעם אמאי בעי טפי ממבוי מפולש שפילושו ביותר . וי"ל [א] כדי שירלו צ"ה בני מבוי זה ובני מבוי זה ועוד אומר אני שהלשון מוכיח כפי' רש"י דכי היכי דלשמואל אנו מפרשים תורתו כסתום פירוש כל אחד מן המבואות דינו כמבוי סתום . דאי אפשר לפרש דמבוי עקום זה דינו כמבוי סתום בלא עקמומית [ב] דאותו אינו צריך אלא לחי אחד . הכי נמי תורתו כמפולש דקאמר רב הייט כל אחד מן המבואות דינו כמבוי מפולש* ובירושלמי גרס מבוי שהוא עקום ומפולש רבי יוחנן אומר נותן לחי או קורה מכאן ועושה צורת הפתח מכאן רבי שמעון בן לקיש אומר נותן לחי או קורה ומתיר. ומסיק רב כרבי יוחנן ושמואל כריש לקיש

הגה"ה
*ופסק מוהר"ם דאפילו יש בעקמומית יותר מעשר סגי בלחי *אפי' לרב מיבעי למעבד צ"ה בשני ראשים דכאילו הוא מפולש פירוש שנתפשט כזה דאז לא הוי בעי מידי בעקמומיתו וה"נ בעינן לחי כדי שירלהו מכאן ומכאן. מרדכי מהרמ"ק ע"כ :

[ג] משמע לכאורה כפי' ר"י [ד] ומיהו גמרא דידן פליגא אירושלמי . ויש עוד ליישב הירושלמי לפי' רש"י ז"ל דלא איירי בירושלמי אלא בתיקון אחד מן המבואות תדע מדלא קאמר ריש לקיש דנותן לחי או קורה מכאן ולחי או קורה מכאן כי היכי דקאמר ר' יוחנן נותן לחי או קורה מכאן ועושה צ"ה מכאן אלא ודאי בתיקון אחד מן המבואות מיירי וקאמר רבי יוחנן אם אחד מן המבואות רולין לתקן עושה צ"ה ולחי (ו) וריש לקיש אומר נותן לחי במקום צ"ה ומתיר . [ה] אע"פ שבתיקון שני מבואות נמי הייתי יכול לפרש כן . מ"מ טוב לפרש בתיקון מבוי אחד כי היכי דלא ליפלוג הירושלמי אגמרא דידן :

ז במאי עסקינן . אילימא ביותר מעשר בהא לימא שמואל תורתו כסתום . אלא לאו בעשר וקאמר רב תורתו כמפולש . אלמא פרצת מבוי [מלדו] בד' . ורב חנן בר אבא אמר שאני התם . דקא בקעי בה רבים . מכלל דלרב הונא אע"ג דלא בקעי בה רבים מאי שנא מר' אמי ור' אסי התם איכא גדודי הכא ליכא גדודי אבל אי ליכא גדודי אע"ג דלא בקעי ביה רבים.ולרב חננבר אבא אי בקעי ביה רבים פרלתו בד' ואי לא בקעי ביה רבים פרלתו בעשר אע"ג דליכא גדודי. *ופסק ר"מ ז"ל [ו] דהלכתא כרב הונא מדפריך סתמא דגמ' לעיל (דף ה:) מה לחצר שכן פרלתה בעשר תאמר במבוי שפרלתו בארבע ומדקאמר ר"נ בר יצחק

הגה"ה
* ב והא דקאמר רב חנן בר אבא בעשר מיירי שנפרץ למקום מטונף או מקולקל בטיט ואין דרך רה"ר לעבור באותה פרלה והיכא דאיכא גדודי לכולי עלמא לא אסור עד שיהא יותר מעשר . מהרי"ח :

כוותיה דרב הונא מסתברא ואע"ג דדחי ליה גמרא מ"מ גמדקאמר רב חנן שאני התם וכו' ולא קאמר סתמא דגמרא התם דקא בקעי בה רבים כדקאמר בתר הכי כי פריך לרב הונא מר' אמי ורבי אסי וקאמר סתמא דגמרא התם ליכא גדודי אלמא הלכתא כרב הונא . ומה שכתב רבינו אבי העזרי ז"ל דנראה לו דהלכה כרב חנן אמר רב ולא כרב הונא משום דרב הונא תלמיד הוה ואין הלכה כתלמיד במקום הרב . לא נהירא לי דרב הונא נמי אמר למילתיה משמיה דרב . ושמא בספרו היה חסר במילתיה דרב הונא אמר רב אבל בכל הספרים שלנו יש אמר רב הונא אמר רב עכ"ל ר"מ ז"ל . והר"ז הלוי ז"ל פסק כרב חנן בר אבא משום דקאי רב הונא בריה דרבי יהושע כוותיה (שם) . ורי"ף הביא דברי רבי אמי ורבי אסי ולא הביא דברי רב חנן בר אבא ודברי רב הונא דפליגי במילתיה דרבי אמי ורבי אסי [ז] מכלל דסבירא ליה דפרלת מבוי בעשר אפילו כי ליכא גדודי וכיון דבשל סופרים הוא עבדינן לקולא ופרלת מבוי בעשר [ח] הכי היכא דלא בקעי ביה רבים :

ח ת"ר כילד מערבין מבואות המפולשין לרה"ר עושה צ"ה מכאן ולחי או קורה מכאן . חנניה אומר ב"ש אומר עושה דלת מכאן ודלת מכאן וכשיולא ונכנס נועל . וב"ה אומר עושה דלת מכאן ולחי או קורה מכאן : [דף ו ע"ב] איתמר רב אמר הלכה כת"ק . ושמואל אמר הלכה כחנניה ואליבא דב"ה. והלכתא כרב בתרוייהו. במבוי עקום דאמר תורתו כמפולש ובמבואות המפולשין דאמר הלכה כת"ק* . דקי"ל הלכתא כרב באיסורי . וה"מ מבואות המפולשין לרשות הרבים הוא דסגי לה בצ"ה מכאן ולחי מכאן או קורה (ז) מכאן . אבל רה"ר גופיה לא מיערבא אלא בדלתות מכאן ומכאן והוא דננעלות בלילה דאמר רבה

הגה"ה
*הלכה כת"ק וסגי בצ"ה ודוקא דליכא בקיעת אלא מבני מבוי אבל אם בקעי ז כל בני העיר מכאן ומכאן דרך אותו מבוי המפולש שאורך אותו מבוי כנגד הסרטיא והפלטיא ח או שאורך מכאן נגד שערי העיר מכאן ומכאן אז לא סגי בצ"ה דאתו רבים ומבטלי מחילתא ואף ע"ג דלא הוי אלא י' והר"ם מאיבר"א אומר לא סגי בדלת אא"כ ננעלת בלילה

ואפילו לפירוש רש"י דלא הוי רה"ר אלא בבקיעת ס' רבוא ה"מ לענין חיובא אבל לענין איסור טלטול לא ואפילו בפחות מי'. הגה"ה סמ"ק מהרמ"ק :

בר רב הונא אמר רבי יוחנן ירושלים אילמלא דלתותיה נעולות בלילה חייבין עליה משום רה"ר אבל השתא דנעולות דלתותיה בלילה הוה ליה כחצר של רבים שמערבין את כולה ואין מבואותיה לריכין תיקון . ורה"ר פי' רש"י לריך שיהא רחב ט"ז אמה [ט] ומלויין בה ששים רבוא* ואין לה חומה או שיהא רה"ר שלה מפולש משער לשער שיהא פלושו דומה לדגלי מדבר . ור"י פי' במבואות הרחבים י"ג אמה ושליש [י] ושני ראשיהן מפולשין לרה"ר שהוא רחב ט"ז כיון דבקעי בהו רבים חשיב רה"ר ממש מן התורה ולא מערבין אלא בדלתות נעולות בלילה . ומביא ראיה מהא דאמר בפ"ק דשבת (דף ז.) טאילטבא שבין העמודים נידון ככרמלית אבל רה"ר שבין העמודים נידון כרה"ר [כ] ואע"ג דהאילטבא והעמודים ממעטין. ואפילו למאן דאמר התם ינידון ככרמלית הכא דעיילו להדיא מודה דהוי רה"ר .

הגה"ה
*וכן משמע פרק קמא דשבת (דף ו:) דבעי ס' רבוא דקאמר התם כאן בזמן שישראל שרויים במדבר . מרדכי מהרמ"ק ע"כ :

והאי מבוי עקום דהוה בנהרדעא רמא עליה חומרי דרב וחומרי דשמואל *ואלרכוה דלתות . מדאהדריה דשמואל הוה עביד כשמואל אע"ג דלית הלכתא הכי . [דף ז ע"ב] אמר רב מבוי שנפרץ במלואו לחצר ונפרלה חצר כנגדו לרה"ר חצר מותרת ומבוי אסור . חצר מותרת אף על גב דבקעי בה רבים ובלבד שלא תהא הפרלה יותר מעשר* [ל] כדתנן חצר שרבים נכנסין בזו ויולאין בזו רה"י לשבת ורה"ר לטומאה . ומבוי אסור משום דהוה ליה כמבוי

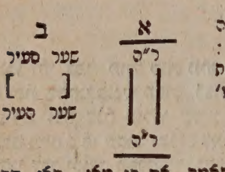
הגה"ה
*ומה דלא עבדינן כתרי חומרי היינו דוקא דסתרו אהדדי אבל לא סתרו אהדדי אף על גב דשאי בין למר בין למר שרי יכול לאסור אותו כתרי חומרי כיון דלאו חד טעמא הוא . פרי"י מהרי"ח :

הגה"ה
*ובנפרלה מבעוד יום א"נ נפרלה בשבת ולא אמרינן הואיל והותרה אלא דוקא בכותל שבין שתי חלרות דחד תשמישתא הוי אבל מבוי וחצר לא . מרדכי מהרמ"ק ע"כ :

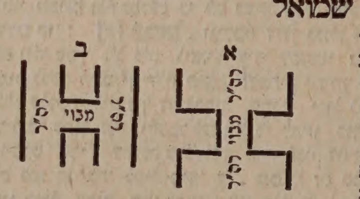
מפולש לרה"ר . אמר רב יוסף עובדא הוה בדורא דרעותא במבוי שכלה לרחבה פירוש ונפרלה הרחבה כנגדו לרה"ר ואתו לקמיה דרב יהודה ולא אלרכוה ולא מידי . ומיירי ברחבה שאינה יתירה מבית סאתים . דאי יתירה מבית סאתים ולא הוקפה לדירה הויא כרמלית והוה כמבוי שכלה לבקעה כדמשמע לקמן בפ' עושין פסין (דף כד:) גבי רחבה דהוה בפום נהרא . אי נמי אפילו יתירה מבית סאתים מיירי וכשהוקפה לדירה כגון שפתח ולבסוף הוקף . ואמר רב ששת כאן שעירבו בני חצר עם בני מבוי כאן שלא עירבו בני חצר עם בני מבוי . הא דרב יהודה לא אלרכיה ולא מידי מיירי כשעירבו בני רחבה עם בני מבוי ודלא כפירוש רש"י שפירש דרחבה הוי כמו עירבו משום דלית בה דיורין ואינה אוסרת על המבוי דלא גריע מחורבה שבין שני בתים דאמר לקמן (דף סו:) שאוסרת ואע"ג דלית בה דיורין כלל אלא מיירי כשעירבו הלכך דיורין לא אסרי אמבוי כיון שעירבו . ומשום דמפולש לרה"ר לא מיתסר כדמפרש לה רב יוסף כשכלה לאמלע רחבה לא מיחזי כמפולש . והא דאמר רב מבוי שנפרץ במלואו לחצר ונפרלה חצר כנגדו לרה"ר חצר מותרת ומבוי אסור מיירי בשלא עירבו חצר מותרת דלא נפרלה במלואה כחצר קטנה שנפרלה לגדולה דגדולה מותרת וקטנה אסורה ומבוי אסור דלגבי דידיה הוי כמלואו . ומיירי כשנכנסין כותלי מבוי לחצר דאם לא כן הוי כנראה מבפנים ושוה מבחוץ דקי"ל דנידון משום לחי ומשום דמפולש לא מיתסר אם עירבו [מ] דמיירי כשכלה לאמלע רחבה [נ] והאי דנקט ונפרלה חצר כנגדו לאו משום איסור מבוי נקטיה אלא משום רבותא דשריותא דחצר לאשמועינן אע"ג דרבים נכנסים לה בזו ויולאים בזו מותרת אפילו לטלטל בתוכה . [דף ח ע"א] אמר רב יוסף לא שנו אלא שכלה לאמלע רחבה אבל כלה ללדי רחבה אסור כיון דאחד מן הכתלים של הרחבה מתעקם עמו ונראה כמפולש אע"פ שאין פרלת הרחבה לר"ה מכוונת כנגד פרלת המבוי לרחבה הוה ליה כמבוי עקום שיש בעקמומיתו יותר מעשר דלכולי עלמא לא משתרי בלחי וקורה כדאמר לעיל (דף ו.) : אמר רבה הא דאמרת לאמלע רחבה מותר לא אמרן אלא זה שלא כנגד זה אבל זה כנגד זה אסור . אמר רב מרשיא הא דאמרת לאמלע רחבה זה שלא כנגד זה מותר לא אמרן אלא ברחבה דרבים אבל ברחבה דיחיד לא דזימנין דמימלך ובני ביה בתים והוי כמבוי שכלה ללדי רחבה ואסור :

ט אמר רב ילחק מעשה במבוי שלדו אחד כלה לים ולדו אחד כלה לאשפה ובא מעשה לפני רבי ולא אמר בו לא איסור ולא היתר תנא וחכמים אוסרין

הגהות הב"ח א כמין ח וצריך כל אחד מהן צורת הפתח וצריך ליתן טעם אמאי בעי מבוי עקום טפי ממבוי מפולש : ב בהגה"ה והא דקאמר . נ"ב זהו מפירוש רש"י על לא בקעי בה רבים ע"ש בדף ו' ע"א : ג מדקאמר ורב חנן שאני התם : ד דהלכה כרב חנן : ה ופרלת מבוי בעשר היכאכל"ל ותיבת כי נמחק : ו הלכה כחנניה ואליבא דב"ה : ז בהגה"ה הלכה כת"ק וכו'. כל בני העיר מכאן ומכאן *כזה א ח בא"ד או שאורך נגד שערי העיר *כזה ב כצ"ל ותיבת מכאן נמחק : ט אילטבא שלפני העמודים נידון ככרמלית ...ן העמודים כן לריך להיות ותיבת רה"ר נמחק : י למאן דאמר התם דבין העמודים נידון ככרמלית : כ דאם לא כן הוי כנראה מבחוץ ושוה מבפנים דקי"ל דנידון וכו' כשכלה לאמלע החצר והאי :

תפארת שמואל

...לרשות הרבים ועוד ראיה כצ"ל ועיין בתוספות · (ו) וריש לקיש אומר נותן לחי במקום צ"ה וכו'. נ"ב פי' ריש לקיש לריך ב' לחיים וזהו שאמר ר"ל במקום צ"ה וק"ל : (ז) מכאן אבל לר"ה גופיה לא מיערבא אלא בדלתות כו' נ"ל פי' שהוא עלמו רחב ט"ז אמה או אפילו אינה רחבה אלא שאורך רה"ר ומהלך רה"ר לתוכו כזה א וכן בתוספות ולא כמ"ש המחבר לחלק בין רוחב י"ג אמות ומבואות המפולשות דקאמר היינו לרה"ר כזה ב וק"ל :

קרבן נתנאל

הגירסא עיין ברבינו לקמן סימן ע' : [ח] כל · ואם תאמר אם כן מאי האי דקפי' לעיל ולפי' ר"י אתי כרב כיון דלרב א"צ תיקון בעקמימותו מ"מ כרב לא אתיא דכל א' מפולש לחבירו כמין ח' וצריך כל א' מהם צ"ה ומתני קאמר כולהו מתשרי בלחי וקורה . וניחא לי ע"פ מה שכתבו תוס' לקמן דף י' ע"ב ד"ה עושה אם שני פתחים פתוחים לר"ה אחד לא מקרי מפולש א"כ שפיר כרב אתי וא"צ א' מהם צ"ה . אבל למה דמסיק רבא דלריך צ"ה לכולהו . בזה כתב רבינו שפיר דאף לפי' ר"י לריך צ"ה כיון דכל א' מפולש לחבירו כמין ח' . ואיירי בשני מבואות רחוקים זה מזה דהוי כמו לא הוי שני פתחים פתוחים לר"ה אחד כמו שהזכירו תוס' מסברא זו . אבל על המקבן א"ל מנ"ל להקשות איתא אתיא כרב והמבואות קטנות תכופים זה לזה.אמנם אחר העיון אי אפשר לתרץ הכי דאף את"ל דהמבואות קטנות תכופים זה לזה. מ"מ שנים החילונים המה רחוקים ומפולשים כמין ח' ע"כ נראה לומר דרבינו לא ס"ל כשיטת ריצב"א אלא אפי' שני ראשים פתוחים לרה"ר א' מ"מ לריך תיקון בצ"ה וכמ"ש רבינו לקמן סימן י"ב . אלא על המקבן ה"ק מנ"ל להקשות כמאן כשמואל אימא אתיא כרב אם המה מפולשים לרה"ר אחד לא לריך תיקון צ"ה ואפי' רחוקים זה מזה : [א] כדי . אע"ג דבמבוי ארוך תיל לא בעינן זולת צ"ה ולחי . שאני התם דאפשר לראות רק דאין חוש דאייתו מגעת לשם · אבל אם יזדמן אדם שיש לו חוש בתכלית ההסבה יכול לעיין שם משא"כ במבוי עקום דא"א בשום פנים בעולם לראותו . ותו הקשה בת"ח הא אמרי' לקמן דף ח' דלרב דמותר להשתמש תחת הקורה וכמ"ש רבינו בסי' י' ההיכרא מלבר לבני רה"ר אבל לבני מבוי לא לריך היכרא . וי"ל דהא דבעינן שירלו בני מבוי צ"ה אין הכוונה משום דבעינן היכרא לבני מבוי . אלא ה"ק דחיישינן דכיון דבני מבוי זה לא רואים ...י. והמה יודעים דהוא מפולש מלד אחד א"כ אתי לאחלופי במבוי מפולש גמור כמו כן לא יעשה צ"ה א"כ כיון דאין בני מבוי זה רואים הכשר של בני מבוי אחרת חיישינן שמא קודם שבת יתקלקל הכשר ...מלד אחד ובני מבוי אחרת לא ידעו מזה הקלקול באשר שאינם רואים זולת הכשר דידהו ואתי לטלטולי באיסור לכך תקנו צ"ה בעקמימותו : [ב] דאותו . וזהו דבר שאין לו שחר דהא מפולש משני ...ם והוא לד יעדר מהכשרו : [ג] משמע . דהא לא מזכיר בירושלמי שום תיקון בעקמימותו : [ד] מיהו . מכל הנלו ראיות דמייתי לעיל מזה : [ה] אע"פ . דהא דקאמר ריש לקיש נותן לחי או קורה ...ו במקום צ"ה דקא בעי לר' יוחנן : [ו] דהלכתא . ומדלא מחלק בין מלדו לראשו מ"מ דאפי' בראשו בעשר והא דאמר רב הונא מראשו בד' תוקי לה בגמ' בקרן זוית דפתחא בקרן זוית לא עבדי איניש · ...פרץ בקרן זוית לא לריך רבינו להזכירו שסמך עלמו אמ"ש לקמן בפרק זה סימן י"ג ואידך דוכתא . וכ"כ ב"י . אבל על הטור ורי"ו תמה ב"י שכתב שתחת אם נפרץ מראשו בד' . והוא תוכה דהיכא דנפרץ ...ו שלא בקרן זוית אינו בד' וכמ"ש תוס' דאל"כ פליגא אדרב יהודה דאמר מבוי שהוא רחב ט"ו מרחיק שתי אמות ועושה פס ג' אמות ע"ש . ובמ"א סי' שס"ה ס"ק ג' כתב דמש"ה מראשו בד' דאיירי ...רה מונח על הפס ולפיכך אם יש ד' מפתים בין הפס לכותל אסור דבעינן קורה ע"ג מבוי וליכא . וכן דרב יהודה מיירי שמתוקן בלחי בלד הכתים ע"כ . ודברי תימה הם דא"כ מאי פריך מ"מ מלידו ...כ דאמר פתחא הוא מראשו נמי ניתא פתחא הוא . ליפני דאיירי בהכשר קורה וכ"מ דפסול בד' דבעינן קורה ע"ג מבוי והמ"ז שם ס"ק א' מחלק בין פרלה . בין שעושה במתכוין דבזה אין שייך ביטול ...ע"ש ג"כ דברי תימה הם דא"כ מאי פריך לקמן דף י' ע"ב אהא דרב יהודה מ"ש מדרב אמי ורב אסי : [ז] מכלל . מדלא מפליג הרי"ף בין אית ליה גידודי ללית ליה . וכן הוא גירסת רבינו לעיל ס"מ ...אבל בהרי"ף שלפנינו מקיים שם ואוקימנא הא דרב אמי ור"א אסי בדלית ליה גידודי : [ח] כי היכא . אבל אי בקעי בה רבים פרלתו בד' מדאתמר מבוי עקום רב אמר תורתו כמפולש ודייק מיניה ...דפרלת מבוי מלדו בד' והיא בקעי בה רבים הוי ופ"כ הך דר' אמי ורב אסי איירי בדלא בקעי בה רבים : [ט] ומלוין . וכן מסיק רבינו בפ' אין לדין סי' ב' דלא שכיחי האידנא רה"ר דששים רבוא ...לין בו וכן משמע קלת הא דמתני תלמודא בפ"ק דשבת דף ו' כאן בזמן שישראל שרוין במדבר . אבל הרמב"ם סבר היכא דשכיחי רבים אפי' אינם ששים ריבוא מקרי רה"ר : [י] ושני . והיינו כשאורך ...מהלכין דרך מבוי . אבל מבואות המפולשין איירי דרה"ר אינו עוברת במבוי . ורבינו קילר במקום שהיה להאריך ועי' לורתם בתוס' ד"ה וכ"ת : [כ] ואע"ג . וה"ה בפרק י"ד כתב על סברא ...ין מוכרחת בגמ' . ולא ידעתי למה . א"כ מלאתי בחידושי רשב"א במס' שבת ז"ל ואע"ג שאין בין עמוד לעמוד רוחב שם עשרה אמה שהוא רוחב רה"ר דאורייתא כדאיתא בפ' המלניע אלא דהכא ...נסתבר שיהא שעמוד מתמעט בשיעור הרשות שא"כ אחי' נעץ קנה ברה"ר ימעטנו . אבל קשה לדברי רשב"א סותרים אהדדי דבשו"ת סי' תשכ"ב מסיק כסברת תוס' ורבינו ע"ש : [ל] בדתנן חצר . ...ז' דשבועות : [מ] דמיירי . אע"ג דאיירי בנכנסין כותלי מבוי לחצר . מ"מ לאחר שכלו כותלי מבוי רוחבה של רחבה עודף על מבוי לכל לד נראה שהמבוי לרחבה כלה ואינו תוסף עד רה"ר שכנגדו ...אתי למשרי מפולש . מה שא"כ בנראה מבחוץ ושוה מבפנים שיהיה נדון משום לחי לריך להיות הגיפופים נראה לכאן ולכאן לשוויה פתחא לגבי מבוי וכיון שנכנסים הכותלים ולא נראין הגיפופין ...ן ומכאן פרלת מבוי הוא ולא פתח . ואין להקשות גמה לו לרבינו לחלק בדוחק נימא דהמבוי אסור בשלא עירבו ונכנסין כותלי המבוי מתני טעמים דהוי נפרלה במלואה לחצר ומשום מפולש והאי ...יהודה איירי בשאינו נכנסין ומש"ה אין בו מיחולש ולא נפרלה במלואה . וי"ל דהא ע"כ הך דרב יהודה נמי איירי בנכנסין דאל"ה אדמוקי רב ששת הך דרב יהודה בעירבו בלא עירבו נמי מתבוי ...בת דנראה מבחוץ ושוה מבפנים קי"ל דנידון משום לחי : [נ] והאי . וא"ת היאך מפרש רבינו הא דקאמר בממתין דאי דרב קשיא דרב אדרב בהרתי אי כפי' רש"י הא רחבה וחצר תרוייהו כסדדי נינהו

דחיישינן שמא תנטל אשפה*. ודוקא אשפה דיחיד אבל אשפה דרבים לא חיישינן שמא תנטל כדתנן אשפה ברשות הרבים גבוהה עשרה טפחים חלון שעל גבה זורקין לה בשבת וכיס חיישינן שמא יעלה הים שרטון* : [דף ח ע"ב] איתמר מבוי העשוי כנדל. פירוש כנדל שרץ שיש לו הרבה רגלים מכאן ומכאן כדתניא (חולין סז:) עד כל מרבה רגלים זה נדל וכן זה המבוי יש לו שבילין [ב]מכאן ומכאן והם מפולשין לרה"ר מצד אחד. אמר אביי עושה צ"ה לגדול ואידך כולהו מישתרו בלחי וקורה. אמר ליה רבא [ס] כמאן כשמואל דאמר תורתו כסתום והא ההוא מבוי עקום דהוה בנהרדעא וחשו לדרב אלא אמר רבא עושה צורת הפתח לכולהו מחד גיסא ואידך גיסא מישתרי בלחי וקורה* מהא שמעי' דהלכתא כרב דאמר הלכה כתנא קמא דהא רבא גופיה כוותיה סבירא ליה וקי"ל דכל היכא דפליגי אביי ורבא הלכה כרבא בר מיע"ל קג"ם : י איתמר משום רב כהנא רבה מבוי שלדו אחד ארוך ואחד קצר. פחות מארבע אמות מניח את הקורה באלכסון. ארבע אמות אינו מניח אלא כנגד הקצר. פירוש שאם היה ארוך עודף על הקצר ארבע אמות הוה ליה כמבוי בפני עצמו וצריך מחיצה כנגדו ואם לא היה הארוך עודף על הקצר ארבע אמות אינו מבוי בפני עצמו ולפיכך מניח את הקורה באלכסון : רבא אמר אחד זה ואחד זה אין מניח את הקורה אלא כנגד הקצר. מאי טעמא קורה משום היכר ובאלכסון לא הוי היכר. ואם יש באלכסונה יותר מעשר אמות ד"ה אין מניח אלא כנגד הקצר ר"מ פסק כרבא וכן פסק הרמב"ם ז"ל (פי"ז מהל' שבת הל' ב) ומתוך שכתב רב אלפס ז"ל ואם יש באלכסונה יותר מעשר וכו' [ע] משמע שפוסק כרב כהנא דלרבא לעולם אינו מניח אלא כנגד הקצר [פ] ותימה למה לא יהא הלכה כרבא דהוא בתרא. ולא מסתבר למימר דסבירא ליה לרב אלפס ז"ל דקורה משום מחיצה. דהא לקמן (דף יב:) פליגי רבה ורבא בלחי אי הוי משום מחיצה אי משום היכר אבל בקורה מודו דהוי משום היכר. הלכך נראה דהלכה כרבא וכתב ר"מ ז"ל דבתוך המבוי יכול להניח את הקורה באלכסון ומשתמש בקצר כנגד הקצר ובארוך כנגד הארוך. וכתב הראב"ד ז"ל דבל"ע מודה רבא דעביד באלכסון דלכ"ע משום מחיצה הוי* והלכתא מותר להשתמש תחת הקורה ובין לחיים נמי מותר כרבא. והנ"מ דפתוח לרה"ר *אבל פתוח לכרמלית לא דאמר רב חנן בר רבא אמר רב תוך הפתח צריך לחי אחר להתירו בין דאית ביה ד' בין דלית ביה ד' ואוקימנא בדפתוח לכרמלית משום דמלא מין את מינו וניעור. והרמב"ם ז"ל (פי"ז מהל' שבת הל' יא) השוה יחד תחת הקורה ובין לחיים דכל שפתוח לכרמלית אסור והראב"ד השיג עליו ואמר דתחת הקורה אפילו פתוח לכרמלית מותר וכן משמע מתוך דברי רי"ף. [ג]והא דקאמר הנ"מ דפתוח לרה"ר קאי דוקא אבין לחיים. ונראה דהיינו טעמא דרבא אמר בין לחיים נמי מותר וקאמר עלה והוא דפתוח לרה"ר. והא דקאמר רבא מנא אמינא לה אבין לחיים דוקא קאי אבל אתחת הקורה לא איצטריך להביא ראיה דרבא הוא דאמר לקמן (יב:) דקורה משום היכר ולחי משום מחיצה הלכך תחת הקורה פשיטא דמותר להשתמש. אבל תחת הלחי דהוי משום מחיצה הוצרך להביא ראיה דמותר להשתמש דה"ק סתמא דגמרא לימא בהא קמיפלגי. דמ"ס משום היכר ולכך מותר להשתמש תחת הקורה ומ"ס משום מחיצה ולכך אסור להשתמש תחת הקורה. ואע"ג דתו קאמר דכולי עלמא קורה משום היכר ואיבעית אימא משום מחיצה. מ"מ הזינן דסברת הגמרא דלמאן דאמר

הגה"ה
* א לחי או מחיצה דאי נשיב ביה זיקא לא מצי קאי לא חשיב לחי והוא הדין מחיצה. פר"י מהרי"ח :

הגה"ה
*בערוך וכן המיימוני [פי"ז מהל' שבת הלכה ס] פסק דאין חוששין שמא יעלה הים שרטון אבל מהר"ם פסק כרב נחמן דאומר חכמים אוסרין. מהרמ"ק ע"כ :

הגה"ה
*וכן אם המבוי הגדול סתום ומבואות קטנים פתוחים לו מימין ומשמאל ואויר מבוי קטן זה כנגד סתימת מבוי קטן האחר. ולפרשב"ם דאית ליה אפילו אויר זה כנגד זה. א"ז מהרמ"ק ע"כ :

הגה"ה
*ואם יש צ"ה מניח באלכסון וכן ראיתי רבותי נוהגין. אגודה ע"כ :
*פתוח לרשות הרבים ואין בלחיים ארבעה על ארבעה. א"ז ע"כ :

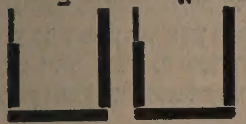
קורה משום היכר מותר להשתמש תחת הקורה ומאן דאמר משום מחיצה אסור. הלכך רבא דאית ליה קורה משום היכר ולחי משום מחיצה אהא דאמר מותר להשתמש תחת הקורה לא איצטריך לאתויי ראיה אלא אבין לחיים הוא דאיצטריך לאתויי דאע"ג דאית ליה לחי משום מחיצה מותר להשתמש בין לחיים משום דבטיל לגבי מבוי ואהא הוא דמסיק דוקא דפתוח לרה"ר אבל לכרמלית אסור. ומיהו יש ספרים דגרסי לקמן רבה אמר קורה משום היכר ולחי משום מחיצה ורבא אמר אחד זה ואחד זה משום היכר. וכן מסתבר [ד]דמזכיר רבה קודם רבא. וכן משמע בפלוגתא דלחי העומד מאליו דרבא אית ליה דלחי משום היכר. [צ] ולפי זה אין ראיה שיהא חילוק בין קורה ללחי בפתוח לכרמלית. והר"ז ז"ל פוסק דבין לחיים אסור משום דקי"ל (לקמן דף טו.) דלחי משום מחיצה כאביי דאמר לחי העומד מאליו הוי לחי וטעמא דהוי לחי משום דלחי משום מחיצה. ולאו ראיה היא משום דאפשר דקי"ל דחודו החיצון יורד וסותם. [ק] [ה]ועוד כמו שהוכיח ר"י דמ"ד בין לחיים אסור לאו משום דסבר דלחי משום מחיצה אלא משום דהכשירו בכל שהוא ואי שרית לאישתמושי כנגדו אתי להשתמש חוצה לו : יא ואם נעץ שתי יתדות בשני כותלי המבוי והניח קורה עליהם אפילו למאן דאית ליה אסור להשתמש תחת הקורה דחודו הפנימי יורד וסותם כמי אסור דקורה ע"ג מבוי בעינן וליכא. [דף ט ע"א] ואם נעץ שתי יתדות עקומות על שני כותלי המבוי שאין בגובהן ג' ואין בעקמומיתן שלש והניח קורה עליהן מותר דאמר חבוט רמי קורה ע"ג מבוי ואמר לבוד משתי רוחות* : [דף ט ע"ב] איתמר נראה מבפנים ושוה מבחוץ נידון משום לחי. נראה מבחוץ ושוה מבפנים רבי חייא ורבי שמעון בר רבי חד אמר נידון משום לחי וחד אמר אין נידון משום לחי. והלכתא נידון משום לחי. ונראה מבחוץ ושוה מבפנים כמו שפי' רש"י בברייתא דר' חייא כותל שלדו אחד כנוס מחבירו בין שנראה מבחוץ ושוה מבפנים [ר] [ז]כגון שנקוע הכותל מלפניו [ש] שאין הכניסה נראה לעומדים במבוי אלא לעומדים ברה"ר ואותה שקיעה חשיב לחי [ת] ולא כמו שפי' רש"י נראה מבחוץ ושוה מבפנים מסך כל הלחי לחוץ [ח]ותודו הפנימי נכנסה בכותלי המבוי. דאי חשיב כי האי נראה מבחוץ ושוה מבפנים [ט]א"כ האי דמתני לקמן בנכנסין כותלי קטנה לגדולה האי נמי הוא נראה מבחוץ ושוה מבפנים כיון דאיכא גיפופי בגדולה מאחורי הכניסות [א] א"כ כניסת הקטנה הוי נראה מבחוץ ושוה מבפנים. [ב] אלא ודאי כה"ג לא הוי אפילו נראה מבחוץ כיון שאין נראה לצד חלל המבוי אלא לעומדים אחרי המבוי* [דף י ע"א] [ג] ולחי המוסך מדופנו של מבוי בין אי גרס מדופנו בין אי גרס עם דופנו יש לפרש שנמשך עם עובי רוחב הכותל (ח) של מבוי [י]ורוחב [הכותל עודף] לצד מבוי [ד] או מאחריו : יב מבוי שהוא רחב כ' אמה אמר אביי עושה פס גבוה עשרה טפחים במשך ד' אמות ומעמידו באמצע. [ה] ואם יש מן הפס עד הכותל של רחב המבוי יותר מעשר אמות יש לו דין מבוי עקום כמין חי"ת דאין חילוק בין אם יש הפסק גדול בין שני הפתחים של צד רה"ר בין אם יש הפסק קטן. וכתב הראב"ד ז"ל וצריך שתהא הקורה נוגעת באותו פס או בתוך ג' דבעי קורה על גבי מבוי. וכיוצא בזה מצאתי בירושלמי קורה אחת מהו שתתיר שני מבואות ר' ירמיה אמר ר' זעירא [כ]אמר ר' אבהו חד אמר אסור וחד אמר מותר. מ"ד אסור בנתינתה למעלה מג' לכותלי המבוי. מ"ד מותר בנתינתה למטה מג' לכותלי המבוי. [דף י ע"ב] אי נמי עביד כדרב יהודה דאמר מבוי שהוא רחב ט"ו אמה מרחיק ב' אמות ועושה פס שלש אמות* וכ"ש אי מרחיק אמה ועביד פס אמה ומחצה ומרחיק אמה ועביד פס אמה ומחצה

הגה"ה
*מבוי שרצפו בלחיים בפחות משלשה והוי משך רציפה ד' אמות באורך המבוי צריך לחי אחר להתיר מבוי זה שבין לחיים אבל מלחי הפנימי ואילך מיהא שריא ו לרבינו שלמה ונראה בעיני אפי' מלחי הפנימי ולפנים אין ניתר. מא"ז :

הגה"ה
*ואם נכנסין כותלי קטנה לגדולה והפליג הכניסות מכותלי אורך הגדולה טפי משלשה טפחים משני הצדדין גדולה מותרת וקטנה אסורה. מא"ז :

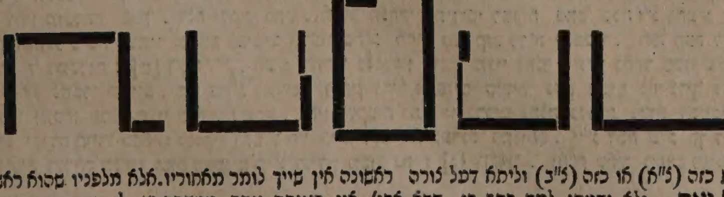
הגה"ה
*ופס ג' דקעביד אין צריך פס שלם אלא קנים קנים פחות מג' דכלבוד דמי. מרדכי ע"כ :

הגהות הב"ח א בהגה"ה לחי. נ"ב תלמוד ערוך בדף ח' ע"א גבי לחי : ב שבילין הרבה מכאן וכו' וחשו ליה לדרב : ג דהא דקאמר ה"מ דפתוח לרה"ר וכו' בין לחיים נמי מותר וקאמר מנא אמינא לה וקאמר עלה והוא : ד וכן מסתבר מדמזכיר רבה : ה ועוד כמו שהוכיח ר"י. נ"ב עיין בתוס' ד"ה הכל מודים בסוף דף ח' : ו בהגה"ה מבוי וכו'. מיהא שריא ולרבינו שלמה נראה דאפי' מלחי כנ"ל ותיבת בעיני נמחק. ונ"ב עי' בפי' רש"י דף ט' ע"ב : ז כגון שנקעו הכותל מלפניו כזה א : ח ותודו הפנימי נכנס בעובי כותל שמבוי כזה ב : ט אם כן הא דמתני לקמן בנכנסין כותלי קטנה לגדולה האי נמי הוה נראה : י של מבוי ועודף על רחבה לצד מבוי : כ ר' ירמיה אמר רבי זעירא ורבי אבהו וכו' כדרב יהודה דאמר רב יהודה מבוי :

ב א

קרבן נתנאל

ניכהו ואי כפי' תוס' קשה מאי פריך אימא דרב אינו אוסר מבוי אלא מטעם נפרצה אבל משום פילוש לא והא דקתני כנגדו משום רבותא דשריותא דחצר. ואי לא ניחא ליה בזה א"כ בתר דמשני כאן שעירבו וכאן שלא עירבו עדיין תקשי לך דרב אדרב לענין מפולש. וי"ל דהכי פריך קשיא דרב אדרב בתרתי כלומר בשני דינים שאמר רב מבוי אסור מאיזה טעם שתלה לומר שאוסר רב המבוי אי משום מפולש או משום נפרצה במילואה ואי הך דרב יהודה משמיה דרב התיר המבוי שנפרצה לרחבה דלא הוי מפולש ולא כפרצה כי אם כפתח קשיא דרב אדרב. אי משום מפולש אי משום נפרצה במילואה ומשני דרב יהודה מפרש הך דרב דאוסר המבוי משום פרצה ולא משום מפולש וכשלא עירבו והך עובדא בעירבו הוי : [ס] כמאן. וגירסא דידן כמאן כשמואל צ"ל צורת הפתח ועוד האי מבוי עקום וכו'. ולפי גירסא זו צ"ל דהמבוי גדול היה לו ג' מחיצות. אבל הרי"ף ורבינו לא ניחא להו בזה דאכתי קשה מאי פריך צ"ל צ"ה ליתני דאיירי דהמבוי גדול מפולש ומש"ה בעי צ"ה לתקון מבוי גדול : [ע] משמע. והב"י סי' שס"ג הליץ בעד הרי"ף ואומר שזה שכתב אם היה באלכסונו יותר מעשר אמות לרבא איצטריך דלא תיסק אדעתיה למימר דע"כ לא קאמר רבא אינו מניח אלא נגד הקצר אלא בשיש באלכסונו יותר מעשר אבל בפחות מכאן מודה דמניח אף כנגד הארוך להכי כתב וכו' ע"כ ול"נ דלרבא איצטריך דהא בתוך המבוי יכול להניח את הקורה באלכסון ומשתמש בקצר כנגד הקצר ובארוך נגד הארוך להכי כתב אם היה באלכסונו יותר מעשר אמות אינו משתמש אלא כנגד הקצר אפי' בתוך מבוי ואפשר לכוין דברי רבינו במ"ש וכתב ר"ת בתוך המבוי יכול להניח את הקורה באלכסון היינו ע"פ דברי הר"מ אפשר ליישב דברי הרי"ף : [פ] ותימה. אע"ג דלעיל בסי' ד' כתב רבינו בשם הרי"ף דהלכה כרב יוסף נגד אביי דאין הלכה כתלמיד במקום הרב כי אם מאביי ורבא ואילך. וכמ"ש רבינו בפ' ב' דב"ת סימן ד' ליישב דברי הרי"ף בסגנון זה. ואף את"ל דספוקי מספקי ליה כמו שכתבתי לעיל סימן ד'. עם כל זה הלא ספיקא דרבנן היא בעירובין וה"ל למפסק לקולא כרב כהנא. וניחא לי ע"פ מ"ש הר"ן פ"ק דסוכה דהא דאמרי' דאין הלכה כתלמיד במקום הרב היינו היכא שחלק עמו בחייו דכיון דלא קיבל רבו דבריו נדחו דברי התלמיד אבל כשנחלק עמו לאחר מיתה לא ואדרבה קי"ל הלכה כבתראי ע"ש א"כ דברי רבינו נכונים וכ"מ מ"ש רבינו בפ"ק דקדושין סי' כ"ו כדברי ר"א בן פדת נגד ר' ינאי ור"א תלמיד דר"י ור' ינאי הלכה כר' ינאי לפי שלא היה בדורו של ר' ינאי והלכה כבתראי וה"נ רבא לא היה בדורו של רב כהנא רביה דרב : [צ] ולפ"ז. אין זה מספיק אלא להליץ בעד הרמב"ם אבל הרי"ף והראב"ד ס"ל דאתחת הקורה לא איצטריך להביא ראיה כיון דרחבה טפח ודקאמר רבא מנא אמינא לה אבין לחיים דוקא קאי כיון דהכשירו בכל שהוא ואי שרית לאשתמושי כנגדו אתי להשתמש חוצה לו וכמ"ש רבינו בסמוך לדעת הרי"ף בשם ר"י והא הוא דמסיק דוקא פתוח לרה"ר אבל לכרמלית אסור אבל תחת הקורה לא צריך ראיה דמותר להשתמש כיון דיש ברחבו טפח : [ק] ועוד כו'. דהא אביי קאמר לעיל לחד לישנא קורה משום מחיצה וקאמר בסמוך מסתברא מלתא דר"י תחת הקורה אבל בין לחיים אסור : [ר] כגון. כלומר בתחילת כותל המבוי כזה (צ"א) : [ש] שאין. היינו העוברים ברה"ר בנגד פתח המבוי. אבל העומדים תוך המבוי אינם רואים מקום הכניסה או הלחי ועוברים שלצד כותל זה קצרה מכותל שכנגדה וזה לא הוי כלחי דלא הוי היכר כי כן דרך לפעמים להאריך כותל א' יותר מכותל שני. ומה שפירש"י [שכניסתו] (בכניסתו) נראית מבפנים ושוה מבחוץ שמוקע הכותל מאחריו ונראית הפגימה מבפנים צורתו כזה (צ"ב) ר"ל נגד פתח המבוי נקרא לפניו ונגד כותל מבוי שהוא סתום נקרא אחוריו. וכן בלחי נראה מבפנים ושוה מבחוץ. הוא ג"כ על דרך כזה (צ"ג) : [ת] ולא. צורתו כזה (צ"ד). כך פי' הרמ"א בשו"ת סי' ק"ו וב"ח בסי' שס"ג. והכי מדויק לשון רש"י דוק ותשכח. אבל הרב ב"י שם כוונת רש"י על צורה כזה (צ"ה) וליתא חדא דלא פריך מידי. דאותן גיפופין לא מקרי נראה בחוץ דהא הם אחורי הכותל. והא דמהני בלחי בנגד המבוי לחוץ היינו בתחילתה בראש המבוי אבל לא באמצע אחורי מבוי שאין נראה מבחוץ. אבל לפי פי' וצורה שכיון הרמ"א וב"ח פריך שפיר. דהעומד בחצר גדולה ועובר על פני חצר קטנה נראה שהגיפופין הם עובי כותלי קטנה וכותל המחוברת שהולך על פני אורך חצר גדולה נראה כמו שנפגמה כותלי הקטנה והוי ממש כצורת נראה מבחוץ ושוה מבפנים ע"ד פי' רש"י שמשך כל הלחי לחוץ. ולפ"ז עוד קשה לפי' הרב ב"י מה שאנו מליצין פירש"י שהשיגו תוס' ורבינו. לדידי' על ציור זה מקשים תוס' קשה מאד דא"כ עדיין קושית תוס' במקומה עומדת וכדפירשנו. ע"ז משני בנכנסין כותלי קטנה וא"כ נראה שאין הגיפופין מכותלי קטנה : [א] א"ב. דגיפופי גדולה נראה שהן עובי כותלי קטנה ומה שנכנס לגדולה הוי כלחי לשון תוס'. דנראה ממש לפירש"י נראה מבחוץ ושוה מבפנים כפי מה שציירתי לפי' רמ"א וב"ח : [ב] אלא. אבל בתוס' כתבו ליישב ציור רש"י ע"ש. וכן פסק להלכה הב"ח דשני ציורים הוי נראה מבחוץ ושוה מבפנים אמנם נראה מבחוץ ושוה בפנים כגון שהעמיד הלחי לצד המבוי כזה (צ"ה) והוא פי' הריטב"א דה"ל נראה מבחוץ לאותן בני רה"ר העוברין אחורי המבוי. שחולק עליו הב"ח ואומר דזה לא הוי לחי וכ"כ מהר"ל בן חביב בשו"ת סי' י"ד שלא רצה בו רש"י בציור זה מטעם דנראה מבחוץ צריך שיהיה לעוברים לפני המבוי בדרך רה"ר אמנם זה אינו נראה לחי לא לבני מבוי ולא אותם העוברים ברה"ר שלפני המבוי עכ"ל. ופלא בעיני על שני מאורות הגדולים שנעלמו מהם פי' רש"י בסוכה דף י"ט ד"ה דאמר שפירש"י להדיא או מן הצד וניכר לעומדים מבחוץ שאינו מן הדופן. מ"מ דהוי לחי וכן מן הדין אם זה נקרא נראה מבחוץ לאותן העוברים בראש המבוי אע"ג דאינו נראה לבני המבוי גם לשאר בני רה"ר העוברים אחורי מבוי לכ"ש דמקרי נראה מבחוץ אם נראה להעוברים אחורי מבוי שהמה רבים מהעוברים על פני ראש המבוי וכן מוכח סוגיא דהתם על פי' זה. ובס' חכמת שלמה יש טעיות בציורים שנעשה ע"י מדפיסים הטועה מזה שכל נראה מבחוץ ושוה בפנים בשלשה ציורים מקרי לחי כנ"ל : [ג] ולחי. רצונו כי התוס' לעיל דף ה' פי' שמוסך חוץ למבוי לארכו של מבוי כלומר שמוסך עם דופן המבוי הנראה בפנים במבוי כזה (צ"ד). אבל רבינו השיג על רש"י וסובר דלא הוי לחי בכה"ג כיון שאין נראה לצד חלל המבוי אלא לעומדים אחורי המבוי לזה פי' הא דקאמר לחי המוסך שנמשך עם עובי רוחב הכותל ועודף על רוחב לצד מבוי כזה (צ"ג) : [ד] או מאחוריו. מוסב על ועודף על רוחב מאחוריו כזה (צ"ה) ומזה נמי סעד להך דינא שכתבתי בדיבור הקודם. אבל הב"ח בסי' שע"ג ס"ק ד' רוצה לפרש דעת רבינו שכוונתו על א' משתי צורות כזה (צ"א) או כזה (צ"ב) וליתא דעל צורה ראשונה אין שייך לומר מאחוריו. אלא מלפניו שהוא ראש המבוי לפניו דחלק המבוי הסתום נקרא אחוריו כמו שפירשתי. והצורה שניה לא הוי לחי לדברי רבינו : [ה] ואם. ולא ידעתי למה כתב כן דהא אפי' אין ביניהם יותר מעשרה יש לו דין מבוי עקום מדינו כמפולש לרב דקי"ל כוותיה. כדמשמע במתניתין דמבוי עקום לעיל דף ו'. והתוס' לא כתבו כן אלא לשמואל אבל לדידן דקי"ל כרב דאמר תורתו כמפולש אפי' אין בין הפס לכותל אלא עשרה

(צ"ה) (צ"ד) (צ"ג) (צ"ב) (צ"א)

תפארת שמואל

(ח) של מבוי ועודף. ר"ל כותל המבוי עודף על רוחב הלחי ור"ל דאפשר לפרש כרש"י וכתוס' ואין

אלא דלא אטרחוה רבנן כולי האי: והיכא דרחב עשרים אמה עביד הכי מהאי גיסא ומהאי גיסא. וליחוש דלמא שביק פתחא רבה ועייל בפתחא זוטא. אמר רב יהודה חזקה אין אדם מניח פתח גדול ונכנס ויוצא בפתח קטן*. ומ"ש מדר' אמי ורבי אסי. הכא לא ממעט בהלוכא התם ממעט בהלוכא: יג [דף יא ע"א] ואם יש לו ל"ה וכו' [ו] ואף בגובהה מהניא ל"ה דלא בעיא היכר בל"ה. ואמלתרא מהניא בגובהה ולא ברחבה דאמלתרא מהני בגובהה* משום דדבר חדוש הוא ומסתכל כלפי מעלה לראותה ואגב זה רואה הקורה והאי טעמא לא שייך ברחבה. מעשה באדם אחד מבקעת בית חורתן שנטע ד' קונדיסין בארץ ומתח זמורה על גביהן ובא מעשה לפני חכמים והתירו לו לענין כלאים. אמר ר' שמעון בן לקיש כדרך שהתירו לו לענין כלאים כך התירו לו לענין שבת. ור' יוחנן אמר לכלאים התירו ולא לשבת ומוקי לה במן הצד ובדרב חסדא קמיפלגי אבל על גבן מודה רבי יוחנן דל"ה מהניא אף מד' רוחות לרב בעשר ולמתני' אפילו יותר מעשר. וא"ת ולמה הוצרכו לעשות פסין לבירות (לקמן דף יז:) וגם לא התירו אלא בבהמת עולי רגלים ולא לאדם (לקמן דף כ:) ובקל היה יותר לעשות ל"ה מד' רוחות ואפילו ליותר מעשר כמתני' וי"ל דלא היה מתקיים כ"כ דאתו גמלים ושדו ליה וגם נקל ליפול ברוח שאינה מצויה לפי שהיו צריכין להגביהן מפני הגמלים [ז] וכן צ"ל גבי שיירא שחנתה בבקעה (לקמן טז:) שמקיפין שלשה חבלים זה למעלה מזה או קנים בפחות מג' ולא עבדי ל"ה. [ח] אי נמי הא דשרינן פיאה בחצר ובמבוי שיש בה דיורין אבל בבקעה דלית בה דיורין לא שריא. [ט] ובירושלמי דמס' כלאים (פ"ד) גרס אמר ר' זעירא מודה ר"ל לענין שבת שאין פיאה מתרת ביותר מעשר. א"ר חגי מתניתין אמרה כן מקיפין ג' חבלים זה למעלה מזה ואם אתה אומר פיאה מועלת ביותר מעשר דיו בחבל אחד:

הגה"ה
*ואי שביק פתחא רבה ועייל בפתחא זוטא בטל כל תיקון המבוי ואי עבדי ל"ה (ט) לזוטא לא בטל. תא"ז:

הגה"ה
* א וכן מיימוני:

יד [דף יא ע"ב] אמר רב חסדא ל"ה שעשאה מן הצד לא עשה ולא כלום* פירש רב האי גאון ז"ל ל"ה שעשאה מן הצד כגון שעשאה מן הצד על כותל דהוה ליה פתחא בקרן זוית ופתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי. ופירוש אינו מובן דלענין כלאים שמתח זמורה [י] על גבי קונדיסין לא משמע הכי [ועוד] דקאמר אילימא מן הצד וכו' אלא על גבן [כ] ולא משמע אלא כפי' רש"י שפירש מן הצד שלא נתן העליון על שני הקנים העומדים אלא חברו להם מן הצד* שאז אין דומה לפתח [ל] שהמשקוף נתון על שתי המזוזות והיינו כברייתא דלקמן ל"ה שאמרו קנה מכאן וקנה מכאן ואחד על גביהן. ואמר רב חסדא ל"ה שאמרו צריכה שתהא בריאה כדי לעמוד בה דלת ואפילו דלת של קשין אמר רבי שמעון בן לקיש משום ר' ינאי ל"ה שאמרו צריכה היכר ציר. מאי היכר ציר אמר רב אדא אבקאתא. רב אלפס ז"ל לא הביא הך מימרא דר"ל ותמה עליו רבינו מאיר ז"ל למה השמיטה דהא ליכא מאן דפליג עלה ודחק לפרש הסוגיא כדי לקיים דבריו שלא יהא צריך היכר ציר ופירוש אשכחיה רב אחא בריה דרבא לתלמידי דרב אשי אמר [ג]תני מר מידי בל"ה כלומר וכי הוא מצריך היכר ציר או לא א"ל לא אמר ולא כלום ולא הוסיף מאומה על ל"ה אלא קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן [מ] א"ל תנא צורת הפתח שאמרו קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן. הביא ראיה לדבריהם שאין צריך היכר ציר [נ] מדלא מצריך בברייתא היכר ציר. ואח"כ כתב ומיהו אין הלשון משמע כן דאם כן הו"ל למימר תניא דמסייע לכו. ועוד לא אמר ולא כלום לא משמע הכי ואדרבה נראה דה"פ אמר מר מידי בל"ה כלומר אם [ד]בא שום חדוש אמרו ליה לא אמר שום חדוש אמר להן אני אומר לכם דבר חדוש תנא ל"ה וכו' וקנה על גביהן דאין צריך קורה רחבה טפח על גביהן אלא קנה משהו בעלמא ובלבד שלא יהא ניטל ברוח ושתהא בריאה שיכולה לעמוד בה דלת של קשין והיכר ציר נמי בעינן כדר"ל משום ר' ינאי דליכא מאן דפליג עלה. כל זה מדברי ר"מ ז"ל. וראיתי בירושלמי (פ"א) דפליגי רבי יוחנן ור"ל ר' יוחנן לא מצריך היכר ציר ור"ל מצריך היכר ציר ושמא על דא סמך רב אלפס ז"ל ולא הביא הא דהיכר ציר* ומיהו ר"ל משמיה דר' ינאי אמר שהיה רבו של ר' יוחנן [ס] והלכה כר' ינאי: צריכין ליגע או אין צריכין ליגע. פירוש אלו הקנים שבמזוזות המבוי אם היו גבוהין עשרה טפחים ואין מגיעין לקנה שלמעלה אלא שמכוונין כנגדו מהו. רב נחמן אמר אין צריכין ליגע ורב ששת אמר צריכין ליגע. והלכה כרב נחמן* דתניא כוותיה. מאי היא דתניא כיפה ר"מ מחייב

הגה"ה
*ל"ס מהני בעשר בכל ד' רוחות וסה"ג כתב ל"ע משום דרב יוסף ובהלכות סוכה כתב כר"ם ובסמ"ק דאם ביותר מי' לא מהני ל"ה אלא בעינן שיהא גם עומד מרובה. מהרמ"ק:

הגה"ה
*ולא שיהא התוב בין שניהם מזה לזה באמצעיתן. א"ז מהרמ"ק:

הגה"ה
*לא נהגו העולם לעשות היכר ציר וסומכים על המבוי הנעשה בעיר נרבונ"א שלא היה בו היכר ציר. סמ"ק והביאו בהגהות מיימון מהרמ"ק:

הגה"ה
זנראה דאפי' יש ביניהם יותר מג' שריא פחות מג' רב ששת מודה. מרדכי מהרמ"ק:

במזוזה וחכמים פוטרין ושוין כשיש ברגליה עשרה [ה]אף על פי שאין הקרוי שבשמי כיפה מגיע לרגליה הוה פתח וחייב במזוזה הכא נמי כיון שיש בקנים עשרה אע"פ שאין מגיעין לקנה העליון פתח הוי*: טו מתני' הכשר מבוי ב"ש אומרים לחי וקורה. וב"ה אומרים לחי או קורה. ורבי אליעזר אומר לחיים. משום רבי ישמעאל אמר תלמיד אחד לפני ר"ע לא נחלקו ב"ש וב"ה על מבוי שהוא פחות מד' אמות שהוא מותר בלחי או בקורה. על מה נחלקו מארבע אמות ועד עשר שב"ש אומרים לחי וקורה ובית הלל אומרים או לחי או קורה א"ל ר"ע על זה ועל זה נחלקו: גמ' כמאן דלא כחנניה ודלא כתנא קמא. *אמר רב יהודה ה"ק הכשר מבוי סתום *כילד ב"ש אומרים לחי וקורה וכו'. ופלוגתא דחנניה ות"ק במבוי מפולש: [דף יב ע"א] [ו]אמר ר' אסי אמר ר' יוחנן חצר צריכה שתי פסין משתי רוחות וכל פס משהו. ואם מרוח אחת צריך שיהיה רחב ד' טפחים. וכן אמר שמואל חצר ניתרת בפס אחד. ופריך עלה דאמר שמואל לרב חנניא בר שילא את לא תעביד עובדא אלא או ברוב דופן או בשני פסין ומשני מרוח אחת בד' משתי רוחות [ע] במשהו לכאן ומשהו לכאן. והא דאמר רוב דופן פריך ל"ל רוב דופן בפס ד' סגי. [ז]וכ"ת רוב דופן בדופן ז' דבד' הוי רוב דופן. למה לי רוב דופן. בג' ומשהו סגי דהאמר רב אחאי ואיתימא רב יחיאל עד ד'. איבעית אימא כאן בחצר כאן במבוי ואיבעית אימא דרב אחאי תנאי היא ושמואל לית ליה דרב אחאי ופסק ר"מ ז"ל במבוי פחות מארבעה אין צריך תיקון *כיון דללישנא קמא סבר שמואל כרב אחאי ומפליג בין מבוי לחצר הלכה כההוא לישנא דבשל סופרים הלך אחר המיקל ואע"ג דפליגי נמי תנאי בהאי לקמן (יג.) נראה דהלכתא כמאן דאמר אין צריך דהי הלכתא צריך אמאי (י) דחיק גמרא לאוקמי לדשמואל דלא כהלכתא כרב אחאי. והרמב"ם ז"ל (פי"ז מהל' שבת הלכה ט) כתב מבוי פחות משלשה טפחים אין צריך כלום. ונראה כמו שפסק ר"מ ז"ל וכן כתב הראב"ד ז"ל:

טז ת"ר לשון ים שנכנס לחצר אין ממלאין ממנו בשבת אלא א"כ עשו לה מחיצה עשרה טפחים. במה דברים אמורים כשנפרצה ביותר מעשר אבל בעשר אין צריך. והוא דלא הויא הפרצה במלואו של כותל אלא שנשארו גיפופים. מימלא הוא דלא ממלינן הא טלטולי מטלטלין והלא נפרצה למקום האסור לה [דף יב ע"ב] הכא במאי עסקינן דאית לה גדודי פירש רש"י שנשאר מן המחילה בגובה עשרה והים כיסהו הלכך בחצר המחילה ניכרת [פ] דפעמים המים שוקעין והמחילה נראית ולכך מותר להשתמש בחצר*. אבל מהחצר לבית אסור הואיל ואין המחילה ניכרת בבית. והא דקאמר מימלא הוא דלא ממלאינן היינו למלאות מים מן החצר ולהביאן לבית. ורשב"ם ז"ל פירש דאית ליה גידודי שלשון הים הפיל הקרקע ונשארו גידודים [צ] גבוהים עשרה בשפת המים [ק] ואותן הגידודים מתירין לטלטל בחצר אבל למלאות (יא) מן המים לחצר אסור דמקום המים נפרץ במלואו לים: יז אמר רב יהודה אמר רב מבוי שארכו כרחבו אינו ניתר בלחי משהו *אמר רב חייא בר אשי אמר רב מבוי שארכו כרחבו אין ניתר בקורה טפח*. אמר ר' זירא כמה מכוון שמעתתא דשבי כיון דארכו כרחבו הוה ליה חצר וחצר אינה ניתרת אלא בפס ארבעה (יב) דאמר רב נחמן נקטינן איזהו מבוי שניתר בלחי וקורה כל שארכו יותר על רחבו ובתים וחצירות פתוחות לתוכו. [ר] רש"י פי' כאן בית לכל חצר. *ולעיל [א] (דף ה.) ולקמן פרק הדר (דף עד.) פי' שני בתים לכל חצר וכן עיקר דמוכח הכי בפרק רבי אליעזר דמילה (דף קלא.) גבי מבוי שלא נשתתפו וכו'. ואיזוהי חצר שאינה ניתרת בלחי וקורה אלא בפס ארבעה כל שאין ארכה יותר על רחבה אבל ארכה יותר על רחבה אפילו משהו בלחי וקורה סגי: יח [דף יג ע"ב] מתני' הקורה שאמרו רחבה כדי לקבל אריח ואריח חצי לבנה של שלשה טפחים. דיו לקורה [ש] שתהא רחבה טפח כדי לקבל

הגה"ה
*פסק מהר"ם בתשובה על לחי המרוחק למעלה מן הקורה דאין שוה מטעמא דל"ה שעשאה מן הצד ואע"פ שהקורה מונחת על הלחי השני כראוי צריך מזה ומזה שיהו הלחיים תחת הקורה. הג"ה פט"ז מהרמ"ק:

הגה"ה
*מבוי שהתרנו בלחי וקורה ע"י שיתוף דוקא. מא"ז מהרמ"ק:

*והמפולש אפי' מפולש לבקעה או למבוי אחר עושה ל"ה מכאן ולחי או קורה מכאן. מרדכי:

הגה"ה
*וכן א"ז. והרמב"ם כתב מבוי פחות מג' אין צריך כלום דפחות מג' כלבוד מכלל דפחות מד' צריך ושמא מספקא ליה אי הלכתא כרב אחאי אי לא מיהו נראה לי כמו שכתבתי. לשון ר"מ מרדכי מהרמ"ק:

הגה"ה
*[אשפה שבחצר] ומחלון שעל גביו זורקין ושופכין לו בשבת:

הגה"ה
*נראה למור"ם דניתר בשני ח טפחין משהו מכאן ומשהו מכאן. מרדכי וכן בא"ז מהרמ"ק:
*ואינה צריכה בתים וחצירות פתוחים לתוכה וכ"ת מ"ש ממבוי י"ל דמבוי קרוב לרה"ר לכך הצריכו תרתי אבל חצר דרחוק מר"ה לא צריך והשתא מבואות שלנו דקרובים לרה"ר צריכין ב' לחיים ואע"ג דאורכן יותר על רחבן כיון דליכא חצרות פתוחות לתוכו ואף ע"ג דאין לנו רה"ר גמורה מ"מ מיהלף ט שאין בתים וחצרות פתוחים לתוכו או שאין ברחבו ד' אמות אינו ניתר אלא בב' לחיים או בפס ד'. סמ"ק מהרמ"ק. וכן ס"ס:

*בא"ז כתב בית לכל חצר. מהרמ"ק:

חדושי מהרש"ל בהג"א ד"ה ואינה כו' שאין נארכו ד' אמות כנ"ל [וכן הגיה הגר"א]:

הגהות הב"ח א בהגה"ס וכן מיימוני. כ"ב בפרק י"ז: ב בהגה"ה ל"ה מהני וכו' דאם הפירצה יותר מי': ג לתלמידי דרב אשי אמר להו אמר מר מידי: ד כלומר אם אמר בה שום חדוש אמרו ליה לא אמר בה שום חדוש: ה כשיש ברגליה עשרה שחייבת אלמא כיון שיש ברגליה עשרה אע"פ שאין הקרוי: ו במבוי מפולש היא א"ר אסי וכו' וכל פס במשהו ואם וכו' שיהיה רוחב הפס ד' טפחים: ז וכ"ת מאי ברוב דופן בדופן ז' וכו' ופסק ר"ת ז"ל במבוי: ח בהגה"ה נראה למור"ם דניתר בשני פסין משהו מכאן: ט בהגה"ה ואינה וכו'. מ"מ מיהלף ומבוי שאין בתים:

הגהות הגרי"ב [א] בספרים שלפנינו לא פי' רש"י כלום לעיל:

תפארת שמואל

מסם ראיה: (ט) בהגה"ה ואי שביק כו' לרבה לא בטל כנ"ל להגיה: (י) דהיק הגמ' מעיקרא לאוקמי ז"ל: (יא) אבל למלאות מן המים לחצר. כנ"ל: (יב) דאמר רב נחמן נקטינן כו' כנ"ל:

קרבן נתנאל

עשרה דינו כמבוי עקום. לשון ב"י. ומ"א סי' שס"ג ס"ק ל"ו תירץ כיון דשני לאחים פתוחים לרה"ר אחד מש"ה בעי יותר מעשרה ע"ש ועי' מ"ש לעיל סי' ו' ומה שתי' הט"ז ס"ק כ"ו א"א לסובלו דא"כ בכל מבוי עקום אם מפולש עשרה נימא דהוי פתח: [ו] ואף. הקשה ר"ת דהא ל"ה הוי קנה מכאן וקנה מכאן וקנה ע"ג דל קנה דעל גביהן ליתכשר בקנה דמכאן ומכאן דהוי כלחי משהו. ותירצו בשלשה אופנים ע"ש. ומכאן סתירה לבעל תה"ד סי' ע"ד שרוצה לומר דלענין ל"ה מהני אפי' בהיכר ציר מכאן ומכאן אע"ג דלענין לחי לא סגי בהא ע"ש באריכות וכ"פ רמ"א סי' שס"ג סעיף ו' והרי ר"ת פ"כ לא ס"ל הך דינא דאל"כ לא הוי מקשה מידי. גם הב"י וב"ח וריטב"א הביאו דברי תוס' ולא תירצו בכה"ג. בכן אל תתמה מה שהוא רוצה לקיים המנהג. וכן עשיתי ע"פ הסררה בהיותי בפראג בכל המקומות שני לחיים בבנין תומה מזה ומזה וחוט של ברזל ע"ג דלהוי צורת הפתח כדי שלא יתקלקלו ע"י חזירים ועגלות. ושבחי רבנן: [ז] וכן. כלומר דגבי שיירא הא דלא עבדי ליה ל"ה שהקיפו רב ובקל יכול ליפול ברוח מצויה. אבל משום גמלים דאתו ושדו ליה ליכא למימר גבי שיירא דהא לא אתו גמלים שמה שהא מוקף בשלשה חבלים: [ח] אי נמי. וה"ה פסי בירות חשבינן מוקף לדירה כמ"ש רש"י דף י"ח ד"ה בחצר. והא דלא התירו חכמים ע"י ל"ה ל"ל משום דאתי גמלים ושדו להו אך מהך סברא דבקל יכול ליפול על ידי רוח מצויה הדר ביה: [ט] ובירושלמי. שיעור דברי רבינו כך הוא דבירושלמי קאמר דמודה ריש לקיש לענין שבת שאין מתרת יותר מעשר ובמתניתין מסיק דאפי' לענין שבת דבין ר"י ובין ר"ל ס"ל דל"ה מהני ביותר מעשר וכי היכי דלא סתרי אהדדי ע"כ צ"ל דהך דירושלמי איירי בבקעה ודמתניתין איירי בחצר ומבוי שיש בה דיורין ומייתי רבינו סייעתא לשנויא בתרא. זהו שיטת רבינו וטור בסי' שס"ג. אבל הרמב"ם לא מפליג בין בקעה להיכא שיש בה דיורין. אלא בזאת יאות לו דהירושלמי איירי בפרוץ מרובה על העומד וגמרא דידן איירי בעומד מרובה על הפרוץ ולא מהני ל"ה מד' רוחותיו אפי' בבקעה אע"ג דארבעה קונדסין פרוץ מרובה היינו לענין כלאים כמ"ש תוס' כעין זה בשם ריצב"א. אבל לשבת בכ"ש בד' רוחותיה בעינן עומד מרובה על הפרוץ. ובזה מיושב קושיית התורת חיים שהקשה מאי קאמר תלמודא ואף ר' יוחנן כו' אימא שאני התם דר' יוחנן איירי בפרוץ מרובה על העומד. ולפמ"ש לק"מ דאי בפרוץ מרובה בהא ריש לקיש מודה כדאיתא בירושלמי: ה"נ על גבי ד' קונדיסין: [י] על גבי. דעל גבי ד' קונדיסין לא הוי פיתחא בקרן זוית: ה"נ ועוד דקאמר אילימא: ה"נ לא משמע אלא כפירש"י: [כ] לא. דלפי' רב האי הל"ל אלא מאמצען במקום דאמר אלא על גבן: [ל] שהמשקוף. עכשיו שמתקנין כולן מבואות ע"י צורת הפתח ויש מעמידין קנה מכאן וקנה מכאן ומותחין חבל מזה לזה יש ליזהר למתוח החבל ע"ג קנים ודלא כמ"ז סי' שס"ב סק"ד דמתיר אם החבל במוה פס הקנים. דבעינן על גבן ממש כדאיתא בברייתא וקנה א' על גביהן. ואי לאו הכי הוי מן הצד וכן פסק בת"ח: [מ] אמר להו תנא. בגירסתם כך הוא. אבל בגמ' דידן הגירסא תנא: [נ] מדלא. אבל שתהא בריאה כדי לעמוד דלת בעי והא דלא אמרינן נמי דלא בעי אפי' בראויה לעמוד בה דלת. מצאתי בגליון אלפסי בשם רבינו ישעיה אחרון ישוב לזה ע"ש: [ס] והלכה כר' ינאי. ולי נראה שעל הך ירושלמי סמך הרי"ף דסב"ל בשם ר' ינאי ציר וכן ציר לא יהא אלא מחוסר דלת פי' צריך היכר ציר מלמעלה ולמטה. ור"ל כן ציר הוא החור למטה באדן. וכן אמר ר' ירמיה בשם ר' שמואל. אמרה ר' ירמיה קומי ר' זעירא א"ל ומה בידך ר' אילא בשם ר' יוחנן צורת הפתח שאמרו קנה מכאן וקנה מכאן ונמי על גביהן ועל זה אמר ר' יוסא רבנן דתמן כדעתין. פי' כמו ר' יוחנן דתמן אינון אמרין צורת הפתח שאמרו קנה מכאן וקנה מכאן וגמי על גביהן ואינון אמרין לית כן. דהא לא הוצרך קנה למטה והאיך יעשה ציר כנ"ל: [ע] במשהו. וקשה דהא בדף י' בעשר ושני טפחים סגי משמע דפס חצר הוא טפח. נ"ל האי ב' טפחים לאו דוקא. א"כ פסין הנעשין ע"י תיקון אדם סגי בשני משהוין אבל אם הפסין נתהוו ממילא ברוח הרביעי מכותל עצמה לא חשיבי פס כי אם ברוחב טפח תוס'. והוא הנכון וכ"פ בש"ע סי' שס"ג סעיף א'. ובתי' זה מיושב קושיית תוס' דף י"ב ד"ה בפסי. והב"ח שם ס"ק ב' פוסק להלכה דבכל גוונא בעינן פס טפח ע"ש. וליתא דא"כ מאי האי דקאמר מודים חכמים לר"א בפסי חצר. האיך תולה פס חצר בדברי ר"א. הא לר"א שני לחיין המה כשני משהוין ופסי חצר צריכין טפח מזה ומזה ואין שייך למימר מודים חכמים לר"א בפסי חצר. אלא ע"מ דאם נעשה ע"י תיקון אדם הפסין נמי במשהו כמו שלחי. וע"פ תי' זה מיושב קושיות תוס' בד"ה ורב נחמן. דאי אמר הלכה כרבי בפסי חצר ה"א דבעינן פסי טפח. מש"ה קאמר הלכה כר"א בפסי מבוי היינו בכל שהוא אם נעשה ע"י תיקון אדם. וכל הני קושיות תוס' אזלו בשינוי קמא דתוס': [פ] דפעמים. ולשון תוס' דניכר מחילות לבני חצר ע"כ. מלשון זה משמע דמחילות ניכרות בתוך המים מבלי הך סברא דהמים שוקעין. ועוד קשה מה בכך אם ניכרים לפעמים הא תינח בשעה שהמים שוקעין. בשעה שאין המים שוקעין והמחילות אינם ניכרים במים החצר במה תשתרי. לכן נראה לי דרבינו נמי ס"ל סברת תוס' דמחילות ניכרות במים. אכן אינם ניכרים אם המה גבוהות עשרה טפחים וזה כתב רבינו דלפעמים שוקעין המים וניכרים לכל שהמה מחילות גבוה עשרה והמחילות נמי ניכרים במים אף בשעה שאין שוקעין: [צ] גבוהים. היינו לצד החצר: [ק] ואותן. עיין לקמן סוף סי' כ': [ר] ה"נ רש"י פי' כאן ולעיל בית לכל חצר ולקמן: [ש] שתהא. ואורך הקורה כדי

אריה לרחבו רחבה לקבל אריח ובריאה לקבל אריח. ר' יהודה אומר רחבה אע"פ שאין בריאה: [דף יד ע"א] גמ' אמר רבה בר רב הונא קורה שאמרו צריכה שתהא בריאה לקבל אריח [א] ומעמידי קורה אין צריכין לקבל קורה ואריח*. ורב חסדא אמר א' זה ואחד זה צריכין [שיהיו בריאים כדי] לקבל קורה ואריח. (יג) הרמב"ם ז"ל (פי"ז הל' יג) פסק כרב חסדא* ור"מ ז"ל פסק כרבה בר רב הונא [א] דבשל סופרים הלך אחר המיקל וכן מסתבר. אמר רב ששת הניח קורה ע"ג מבוי ופירס עליה מחצלת והגביהה מן הקרקע שלשה קורה אין כאן ומחיצה אין כאן קורה אין כאן דהא מיכסא ומחיצה אין כאן דהויא לה מחיצה שהגדיים בוקעין בה וכל מחיצה שהגדיים בוקעין בה לא שמה מחיצה. כתב ה"ר שלמה אבן אדרת ז"ל [ב] דקורה שהיא משוכה למטה במעשרה טפחים פסולה דכיון שיש שיעור מחיצה נפקא מתורת קורה ומחיצה אין כאן דהויא מחיצה שהגדיים בוקעין בה. וליתא דהכא דוקא אמר קורה אין כאן משום דמכסיא ואינה נראית ומבורים דבמחצלת המבוי ניתר. אבל כשהקורה נראית בשביל גודלה לא נפקא מתורת קורה. ת"ר קורה היוצאת מכותל זה ואינה נוגעת בכותל אחר וכן שתי קורות אחת יוצאת מכותל זה ואחת יוצאת מכותל זה ואינן נוגעות זו בזו. פחות מג' אין צריך להביא קורה אחרת. ג' צריך להביא קורה אחרת. רשב"ג אומר פחות מד' אין צריך להביא קורה אחרת ד' צריך להביא קורה אחרת וכן שתי קורות המתאימות לא בזו לקבל אריח ולא בזו לקבל אריח. [ג] אם מקבלות אריח לרחבו טפח אין צריך להביא קורה אחרת ואם לאו צריך להביא קורה אחרת*. רשב"ג אומר אם מקבלות אריח לארכו ג' טפחים אין צריך להביא קורה אחרת ואם לאו צריך להביא קורה אחרת היתה אחת למעלה ואחת למטה רבי יוסי ב"ר יהודה אומר רואין את העליונה כאילו היא למטה ואת התחתונה כאלו היא למעלה* ובלבד שלא תהא עליונה למעלה *מעשרים והתחתונה למטה מעשרה. כתב ר"מ ז"ל דלית הלכתא כרבי יוסי ב"ר יהודה דסבר כאבוה דאית ליה רואין ולית הלכתא כאבוה. ומה שהביאו הרי"ף (יד) משום [שהוא] סיום הברייתא הביאו ולא להלכתא:

מתני' היתה של קש ושל קנים רואין אותה כאילו היא של מתכת. עקומה רואין אותה כאילו היא פשוטה. עגולה כאילו היא מרובעת. אם יש בהיקפה שלשה טפחים יש ברחבה טפח. לחיים שאמרו גובהן עשרה טפחים ורחבן ועוביין כל שהוא רבי יוסי אומר רחבן ג' טפחים היתה של קש וכו' ג ר"י ולית הלכתא כוותיה: **גמ'** [ד] מאי קמ"ל דאמר רואין היינו הך. מהו דתימא במינו אמר [רואין] שלא במינו לא אמר רואין קמ"ל. עקומה רואין אותה כאילו היא פשוטה מאי קמ"ל. קא משמע לן כדרבי זירא דאמר ר' זירא היתה קורה בתוך מבוי ועקמומיתה חוץ למבוי היא למעלה מעשרה ועקמומיתה בתוך עשרה היא בתוך עשרים ועקמומיתה למעלה מעשרים רואין כל שתנטל עקמומיתה ואין בין זה לזה שלשה אין צריך להביא קורה אחרת ואם לאו צריך להביא קורה אחרת. כתב ר"מ ז"ל אע"ג דרבנן פליגי עליה דר' יהודה בהיתה של קש ושל קנים בהא דעגולה ועקומה מודו רבנן דאמרינן רואין [ה] מדפריך אעקומה פשיטא ומשני קמ"ל כדר' זירא אלמא דהכי הלכתא כיון דאתיא לאשמועי' הך דר' זירא. ועוד נראה לי להביא ראיה לדבריו מדפריך אהיתה של קש מאי קמ"ל היינו הך ואעקומה פריך פשיטא אלמא אפילו רבנן מודו בה ומילתא דפשיטא היא לכ"ע. ואעגולה פרי' הא תו למה לי דפשיטא דהיא כמו עקומה:

[דף יד ע"ב] **רחבן** ועוביין כל שהו וכמה כל שהו [א] ר' זירא אומר אפילו כחוט הסרבל. תניא עשה לחי לחצי מבוי יש לו חצי מבוי.

הגה"ה
*פסק מורי"ם הלכתא רחבה אע"פ שאינה בריאה כדברי המיקל ודלא כרב אלפס מהרמ"ק וכן בא"ז רחבה אע"פ שאינה בריאה מהרמ"ק כשהכשר המבוי בצ"ה לא בעינן קורה טפח אלא קנה כל שהוא ובלבד שלא יהא ניטל ברוח ומה שעושים לחיים בסיד מחוי או ל"ה יפה עושין וממני יצאו *בכולם כי בתחלה בעיר ווירצבורג היו הנכרים עוקרים אותם אמרתי לעשותם בסיד מחוי או בגפסי' שמדביקין אותם אצל החומה כעובי אצבע וחזק יותר מחוט הסרבל או קנה וכשהקורה ע"ג יש בה כח לקבל קורה ואריח ושלום הטלוב מאיר ב"ב מרבי מהרמ"ק:
*וכן בא"ז כרב חסדא וכן סה"ק. מהרמ"ק:

נ"ל כולם

הגה"ה
*וצריך שיהו שוות. א"ז מהרמ"ק:

הגה"ה
*נראה למוהר"ם דוקא בנוגעות אבל אין נוגעות אפי' בפחות משלשה לא אמרי' לבוד ודעת המיימוני אינו כן הג"ה פי' מהרמ"ק:
*מעשרה גרס בגמרא:

אם עשה לחי לחציו הפנימי מותר להשתמש עד הלחי ולא חיישינן דלמא אתי לאשתמושי מן הלחי ולחוץ. אמר רבא עשה לחי למבוי והפליגו מן הכותל שלשה או שהגביהו מן הקרקע שלשה לא עשה ולא כלום. ואפילו לרבן שמעון בן גמליאל דאמר אמרינן לבוד הני מילי למעלה אבל למטה כיון דהויא מחיצה שהגדיים בוקעין בה לא אמר: רבי יוסי אומר רחבן שלשה. אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל אין הלכה כרבי יוסי לא בהלמי ולא בלחיים. א"ל רב הונא בר חיננא בהלמי אמרת לן בלחיים לא אמרת לן. רב רחומי מתני הכי אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילא משמיה דרב אין הלכה כרבי יוסי לא בהלמי ולא בלחיים. אמרו ליה אמרת אמר להו לא. אמר רבא האלהים אמרה והכא גמירנא לה מיניה. ומאי טעמא הדר ביה משום [ו] דרבי יוסי נימוקו עמו. אמר ליה רבא בר רב חנן לאביי הלכתא מאי. אמר ליה פוק חזי מאי עמא דבר [ז] כלומר כרבנן נהגו* ולא כרבי יוסי: [דף טו ע"א] **כב איתמר** לחי העומד מאליו אביי אמר הוי לחי ורבא אמר לא הוי לחי. היכא דלא סמכינן עליה מאתמול כגון דהוה לחי אחר ונפל בשבת כולי עלמא לא פליגי דלא הוי לחי. כי פליגי היכא דסמכינן עליה מאתמול* אביי אמר הוי לחי דהא סמכינן עליה מאתמול. ורבא אמר לא הוי לחי [ח] כיון דמעיקרא לאו אדעתא דהכי עבידא. בלחי בלחוד הוא דפליגי אבל מחיצה העומדת מאליה דברי הכל הויא מחיצה [ט] ויראה דבמחיצה אפילו לא סמכינן עליה מאתמול הויא מחיצה. אבל קורה העומדת מאליה. [י] יראה דלא הוי קורה דקיימא לן דקורה משום היכר וטעמא דאביי בלחי משום מחיצה א):

כא מתני' בכל עושין לחיים ב) [כ] אפילו בדבר שיש בו רוח חיים ור"מ אוסר. [דף טו ע"ב] ומטמא משום גולל ור"מ מטהר וכותבין עליו גיטי נשים ורבי יוסי הגלילי פוסל. שיירא שחנתה בבקעה והקיפוה כלי בהמה מטלטלין בתוכה. ובלבד שיהא גדר גבוה עשרה טפחים. ולא יהו פרצות יתירות על הבנין ג). וכל פרצה שהיא כעשר אמות מותרת ד) מפני שהיא כפתח יותר מכאן אסור: **גמ'** איתמר פרוץ כעומד רב פפא אמר מותר. רב הונא בריה דרב יהושע אמר אסור. רב פפא אמר מותר הכי אגמריה רחמנא למשה לא תפרוץ רובא. רב הונא בריה דרב יהושע אמר אסור הכי אגמריה רחמנא למשה גדור רובא. [דף טז ע"ב] והלכתא כרב פפא דדייקא מתני' כוותיה דקתני לא יהו פרצות יתירות על הבנין הא כי הדדי נינהו שרי*:

מתני' מקיפין ג' חבלים זה למעלה מזה וזה למעלה מזה [ל] ובלבד שלא יהא בין חבל לחבירו ג' טפחים. שיעור החבלים ועוביין יותר על טפח כדי שיהא בין הכל עשרה טפחים. מקיפין בקנים ובלבד שלא יהא בין קנה לחבירו ג' טפחים. בשיירא דברו דברי ר' יהודה. וחכ"א לא דברו בשיירא אלא בהוה:

כב כל מחיצה שאינה של שתי וערב אינה מחיצה דברי רבי יוסי ד וחכ"א אחד משני דברים. ד' דברים פטרו במחנה. מביאין עצים מ"מ. ופטורין מרחיצת ידים. ומדמאי. ומלערב: **גמ'** אמר רב המנונא הרי אמרו עומד מרובה על הפרוץ בשתי הוי עומד. בערב מאי. ומוקי לה כגון דאייתי מחצלת דהויא שבעה ומשהו וחקק בה ג' (יז) ושבק בה ד' [ומשהו] ואוקמא בפחות מג'. ולא איפשיטא. י"א כיון דלא איפשיטא עבדי' לחומרא ועומד מרובה על הפרוץ בערב לא הוי עומד. והראב"ד ז"ל כתב [מ] כיון דרב אשי אוקי

הגה"ה
*וכ"ש הילמי דמותר. מרדכי מהרמ"ק:

הגה"ה
*כגון שלא היה שם לחי אחר אע"פ שלא סמכו על זה בפירוש מאתמול הוי לחי. מא"ז מהרי"ת:

הגה"ה
א) וכפי' זה הוא הדין במבוי שנדו אחד ארוך ונדו אחד קצר דפחות מד' אמות מניח את הקורה באלכסון דכיון דלחי משום מחיצה קורה נמי משום מחיצה לפי' דמפרש דהא דמסיק הכא אביי לטעמיה דאמר לחי משום מחיצה היינו לטעמיה דלעיל גבי היה גבוה מעשרים אמה וכא למעטו בכמה רב יוסף אמר טפח אביי אמר ארבע ומפרש דטעמיה (טו) דאביי דקורה [משום] מחיצה והיינו לטעמיה מיהו לפי' ר"ת דלא גרס הכא אביי לטעמיה דאפשר קי"ל דקורה משום היכר ולפר"ת נמי דלא קי"ל הכא כאביי א"כ מניח הקורה כנגד הקצר כדפי' לעיל. מא"ז:

הגה"ה
ב) והראב"ד כתב דעושה לחי אפי' באיסורי הנאה. בכל עושין קורה אבל לא באשירה לפי שיש ברחב הקורה שיעור וכל השיעור אסור משום אשירה. מא"ז:
ג) אפי' (טז) קטנות מעשר. מא"ז:
ד) בין במבוי בין בחצר ואם הפרצות פחותות מג' אפי' ברובה שרי דכלבוד דמי אין הפרצות עשר [אין] אוסרות לא בחצר ולא במבוי אלא א"כ הוי מלואה דכותל ופרצה ד' אוסרת בקרן זוית. מא"ז:

הגה"ה
*קי"ל אפשר לנמלס אפי' בידי שמים. א"ז:

הגהות הב"ח א שלמה אדרת ז"ל כצ"ל: ב למטה מעשרה טפחים כצ"ל ואות מ' נמחק: ג היתה של קש וכו' ר' יהודה היא ולית הלכתא כוותיה: ד דברי רבי יוסי ברבי יהודה וחכ"א:

הגהות הגרי"ב [א] ובגמ' איתא תנא רבי חייא:

תפארת שמואל

(יג) הרמב"ם ז"ל פסק כצ"ל: (יד) משום שהוא סיום הברייתא כצ"ל: (טו) בהג"ה וכפי' זה וכו' דאביי דקורה משום מחיצה והיינו כצ"ל: (טז) בהג"ה אפי' קטנות מעשר. כ"ב קאי אהא מתני' דתנן ולא יהו הפרצות יתירות וכו' וק"ל: (יז) ושבק בה ד' ומשהו ואוקמא כצ"ל:

קרבן נתנאל

כדי להכניס בו לארכו י"ח אצבעות הוא אם הקורה מונח על הקנה שני צדדין תפש אמות ושני משהוין דאמרינן לבוד משתי הגוזות במ"ס כדינו לעיל ריש סי' י"א ולא גבע קורה מזה ומזה שאין יכול לקבל אריח מאם לא יהיה קורה כלל כי אם אויר: [ת] ה"ג ומעמידי. קורה אין צריך שיהיו בריאין כדי לקבל: [א] דבשל סופרים. וטעמיה דהרמב"ם ז"ל מדקי"ל בעלמא רב הונא ורב חסדא קי"ל כרב הונא דהוא רביה דרב חסדא. מכל שכן נגד רבה בר רב הונא. דהוא חבירו של רב המנונא כדאי' במ"ק דף כ"ה. ורב המנונא תלמידיה דרב חסדא כדאיתא לקמן דף ס"ג מש"ה פסק כרב חסדא: [ב] דקורה. וקשה לטעמיה דרשב"א אמאי צריך המסכת הקורה למטה מעשר אפי' המסך הקורה עד עשרה נמי פסולה. גבן צריכין להגיה משוכה למטה עד עשרה טפחים וכ"ה בר' ירוחם ופירש שהמשיך הקורה מלמעלה למטה במשך עשרה טפחים אבל ברמזים ובטור ובשו"ע ובלבוש סי' שס"ג קורה שהיא משוכה למטה ממעשרה כשרה הגמר אני לבותא נקט הכי בלומר אפי' הקורה נמשך תוך עשרה לקרקע המבוי והכשר קורה צריך להיות למעלה מעשרה וניכר שלא הניח הקורה הזה משום הכשר קורה כי אם בתורת מחיצה שהקורה רחבה עשרה קמ"ל דמ"מ כשר ומה שנכנס מן הקורה לתוך עשרה כאילו אינו כדאמרינן בשמעתין עקמימותה תוך עשרה רואין כו'. ולפי הנחה זו אין צריכין להגהת ב"ח ומ"ז ומ"א עיין בסימן שס"ג: [ג] אם. הר"מ מרוטנבורג פי' בהגהות מיימוני כשנוגעים זה בזה וכן הביא הב"ח בשם רש"י ור' יונתן בפי' הרי"ף אפי' אין נוגעין אלא שאין מרוחקין המתאימות אלא טפח שיוכל לקבל אריח לרחבו. וכפי' התוס' בסוכה ורשב"א וריטב"א והרב המגיד. והנה הרי"ף ורבינו סותמים דבריהם ולא פירשו כלום. והטור סי' שס"ג פי' אפילו אין נוגעין זו בזו ול"ע מנ"ל להקל. ונראה דס"ל דהך לשון אם מקבלות שמנו חכמים הוא בנוסח אחד עם דברי רשב"ג שאמר אם מקבלות אריח לארכו. ואם לת"ק דאיירי בנוגעין זה בזה ושני קורות בעצמן צריכין להיות ברחבן טפח. א"כ מה דקאמר רשב"ג אם מקבלות אריח לארכו שלשה טפחים היינו שהקורות צריכין להיות רחבן שלשה טפחים. וצ"ל דפליג רשב"ג אשיעורא דמתני' וזה דוחק ולהכי נ"ל דהאי דקאמר ת"ק אם מקבלות אריח לרחבו טפח אפי' הן מרוחקין זה מזה אם המה קרובין זה לזה שבין הכל האויר והקורות בשיעור טפח כשר. וע"ז פליג רשב"ג להקל אפי' המה מרוחקות יותר מטפח עד שלשה טפחים נמי כשרים דהא ראויים לקבל אריח לארכו שלשה טפחים. ורמ"ל בסוכה נמי יש לכוון על דרך זה. וגמ"ג פי' סי' שס"ג ס"ק י"ב ז"ל ואע"ג דדין לבוד הוא עד ג' הכא שאני דזיל הכא ליכא שיעורא וזיל הכא ליכא שיעורא עכ"ל זה ניחא להגהות מיימוני לפי' הר"מ דהקורות עצמן נוגעין וכתם בעצמם צריכין להיות רחבן טפח. אבל להם אומרים דס"ל אפי' רחוקות עדיין קשה זיל הכא ליכא שיעורא וזיל הכא ליכא שיעורא אלא הכי פי' דהיא אומרים ס"ל דצריך דוקא לקבל אריח לרחבו ובמג"א ס"ל אפי' מקבל אריח לארכו: [ד] מאי קמ"ל אע"ג דלית הלכתא כר' יהודה. מ"מ הביא רבינו הך פירכא לאלומי דרבנן מודים דאמר רואין בעקומה ועגולה קדמייתי רבינו באוה בסמוך: [ה] מדפריך בלומר אפי' רבנן מודו בהא. ודלא בפירכא"י שפירכא פשיטא דהכא נמי אמרינן רואין דמ"ש הא מדריפא. דאי הכי ה"ל למ"ם נמי לסקשות היינו הך: רחבן ועוביין כל שהו. עי' לעיל סי' ט"ו: ה"ג רב הקוחי מתני: [ו] דר' עסי. ומגן לה קי"ל הכי אלא נגד יחיד: [ז] בלומר. פי' פ' שמונה שרצים סי' ג': [ח] ה"ג כיון דמעיקרא לאו אדעתיה דהכי עבידא והלכתא כאביי דיע"ל קנ"ס ואבא הדא מיגייהו ובלחי בלחוד: [ט] ונראה. כ' ב"י בסי' שס"ב שלקוטים דברי רבינו מהא דכתב הרי"ף אבל מחיצה העומדת מאליה דברי הכל הוי מחיצה לאיזה צורך כתב זה הא לא קי"ל כרבא אלא אתא לאשמעינן במחיצה אפי' לא סמכינן עליה מאתמול ב"ש. אמנם דיוק זה ליתא דהא לעיל בסי' י' מוכח דהרי"ף לא היה גורס בשמעתין אביי סבר לחי משום מחיצה ורבא סבר משום היכר אלא דרבא סבר לחי וקורה משום מחיצה פ"ש ובהכי מתורץ קושיית הב"י. יונתן ע"ש. ועיקר טעמיה דרבא כיון דמעיקרא לאו אדעתיה דהכי עבידא. ולפ"ז ודאי צריכא רבה הא דבמחיצה כ"ע מודו בשלמא אי טעמיה דאביי לאו משום מחיצה. א"כ מחיצה עצמה לכ"ע. אבל אי כאו טעמיה דאביי. ודאי צריך לאשמעינן דאפשר שאין דומה מחיצה ללחי דהא טעמיה דאביי לאו משום מחיצה. והב"ח סי' שס"ב סק"א אומר הרי"ף אתא לאשמעינן דמחיצה העומדת מאליה הוי מחיצה אפילו לענין מגני דהוכחת ע"ש. זה ג"כ ליתא דהא הרי"ף מביא המשנה בפ' בתרא דעירובין אילן המסיך ובפרק היישן המשנה העושה סוכתו בין האילנות כלורתו ולא הוצרך שנעשו מחיצה לכך ש"מ דמחיצה העומדת מאליה הוי מחיצה. גם שיטתו נמי קשה י"ל דאתי הרי"ף לפרש כאן דבמחיצה כ"ע מודו היינו בכה"ג היכא דסמך עליה מבעוד יום דוקא. ובהמולא תפילין ובהיישן איירי בשמסך עליה ולא הולכך לפ' שם דסמך מדלכת. ועתה אפרש את שיטתי מהך מימרא דקאמר תלמודא במחיצה כ"ע לא פליגי מוכח דלא הוי מחיצה כי אם בדסמך עליה מבעו"י. דהא לפי מה שאמרנו לשיטת הרי"ף הבא נמי ס"ל לחי משום מחיצה ומ"מ ס"ל דלא הוי לחי אפילו בדסמך עליה מע"ש והאיך תאמר דלרבא במחיצה דהוי מחיצה אפילו בדלא סמך עליה מעיקרא. אע"כ לרבא הוי מחיצה בדסמך וקאמר במחיצה כ"ע לא פליגי אביי ורבא נמצא דלאביי נמי נ"ל דלא הוי מחיצה כ"א בדסמך עליה מעיקרא. ולזה הענין הביא הרי"ף דבמחיצה ד"ה דהוי מחיצה. גאלומי מלתא דלא הוי מחיצה כ"א בדסמך עליה מעיקרא. נתגלא דלהרי"ף לא הוי מחיצה כ"א בדסמכינן עליה מאתמול. והאי דכתב רבינו ויראה דבמחיצה אפילו לא סמכינן עליה מאתמול. כתב כן מסברא דנפשיה דס"ל כפי' הרשב"ס גר"ח סי' י"ג דאית ליה בזובים גם בלבון יש הפיל הקרקע בשבת. ומש"ה הרי"ף נייד מפי' רשב"ס ופי' שם בדרך אחר ע"ש. גם בר' ירוחם הביא פתי' דעות בזה אי בעינן במחיצה בדסמך עלה מבעו"י. ולזה מסיים רבינו דפליגי רבא ואביי אי לחי משום היכר או מחיצה. וא"כ לרבא נמי אית לן למימר דבמחיצה הוי מחיצה אפילו בדלא סמכינן עליה מאתמול: [י] יראה. אפי' בדסמכינן עלה מאתמול: [כ] אפי'. בסוכה דף כ"ג עמוד ב' בהמה דופן לסוכה פריך והאיכא אויר דביני ביני ומוקי לה דעביד בהולא ודפנא. זהו לענין דופן אבל בלחי הגלי בהמה לחוד הוויין משום לחי כל שהוא אבל בעינן קשור מלמעלה דחיישינן שמא תמות. או שמא תברח. והא דלא מפרש לה רבינו משום דהוי מלתא דלא שכיחא. וכ"כ המאור שם בסוכה: [ל] ובלבד. הא"ח לשמות בין חבל לחבירו ד' טפחים כדקאמר תלמודא. ועיין בהגהות אשר"י בתחלת אורחא דהאי ניכא ע"ש. נראה דלקח דין זה מדפריך לעיל דף י' כמתמיה ש"מ דעומד מרובה על הפרוץ משני רוחות לא הוי עומד. נ"ל דהתלמודא ס"ל דהוי עומד. והכא בשמעתין תמהי' להיפך ש"מ עומד מרובה על הפרוץ משני רוחות הוי עומד. ומה שתי' תוס' דהכא בשמעתין מתמיה דאוכא למימר דאתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה. א"כ ה"ל לתלמודא לפרוך בפשוט את הא מוקי ליה פילתי או באמצע אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה מש"ה תחלק הג"א ואומר דלעיל דף י' מתמיה דקים ליה לתלמודא דבעומד גמור בשני רוחות הוי עומד ומש"ם במחלה בגפה דלא הוי עומד דאתי אוירא וכו' אבל במסקנא דמשני כולי האי לא אטרחוהו רבנן. מוזר מסברא זו דבעומד גמור לא אמרי' אתי אוירא דהאי גיסא כו' ולהכי לא פריך הכא אמיגלגו אתי אוירא בעומד. משני רוחות לא אמרינן הך סברא ולא פריך אלא כמתמיה ש"מ עומד מרובה על הפרוץ היכא דעומד מ"י לבוד הוי עומד בתחיה: ופי' בת"ה סי' שס"ב ס"ק י"ז שבדחק שם ומה שבתבפסו בגון במולאי בבת. מלבד בסוף הסעיף אין הבנה לדבריו: [מ] כיון. וליכא למימר דפשיטא ליה דלא הוי ערב כשתי לענין עומד מרובה על הפרוץ. א"כ מאי איבעיא ליה מחיצה הגויה פורם"י. מיבעיא ליה לרב המנונא או מבטל לעומד פרוץ שמתחתיו הואיל ופחות מתנו ול"ל דאי (לא) הוי עומד פחות מן הפרוץ שתחתיו אפי' מחיצות פערה לא הואיל דאתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה ואי תאמר דפשיטא ליה לרב הונא דלא הוי ערב כשתי לענין עומד מרובה אפי' נגד אויר שבאמצע אף כי

בפרוץ

בעיא דרב המנונא בע"א אלמא פשיטא דערב כשתי לענין עומד מרובה על הפרוץ ולא איצטריך ליה למיבעי וכן מסתבר : **כג דרש** רב נחמן משום רבי' [א]שמואל [ג] חצר שמשמשת לאויר ואינה מוקפת לשתי וערב אלא שתי בלא ערב או ערב בלא שתי נותנין לו בית סאתים שהן מאה על נ' אמה כי בית סאה נ' על חמשים סאתים מאה על חמשים שהן ע' אמה ושיריים על ע' אמה ושיריים* כחצר המשכן דכתיב אורך החצר מאה באמה ורחב חמשים בחמשים ונקראת חצר והן עמודים ועליהן קלעים כדרך הולכי מדברות וכל מילי דשבת ממשכן ילפינן להו . [ס] הילכך יחיד נותנין לו בית סאתים [ע] שלשה נעשו שיירא ונותנין להן כל צרכן ואע"פ שהוא שתי בלא ערב וכן הלכה . [דף יז ע"א] אמר רב גידל אמר רב שלשה מתירין בשבע ואוסרין בחמש . ופי' רב אשי [ב]הוצרכו לשם כלומר לבית שש שאין שהן סאתים לכל אחד והקיפו שבע מותר שהרי לא נשאר פנוי אלא בית סאה . לא הוצרכו אלא לחמש והקיפו שבע אפילו בחמש אסורין [פ] שהרי בית סאתים פנוי שאין צריכין להם . ואקשינן אלא הא דקתני וחכ"א אחד יחיד ואחד שיירא נותנין להן כל צרכן ובלבד שלא יהא בית סאתים פנוי מאי לאו פנוי מאדם וכיון שהן שלשה וכל אחד מהן יש לו בית סאתים הרי יש להן בית שש שאין ולא נשאר פנוי מאדם אלא סאה אחת ואמאי אמרת אסורין אפילו בחמש . ופרקינן פנוי דקתני לא מאדם אלא מכליה וכיון שלא היו צריכין לכלים אלא חמש והקיפו שבע הרי שנים פנוים מכלים . ולפיכך אסורין אפילו [ג]חמש ובטלה הקפתן : איתמר שלשה ומת אחד שנים וניתוספו עליהן רב הונא ורבי יצחק חד אמר שבת גורמת וחד אמר דיורין גורמין . תסתיים דרב הונא הוא דאמר שבת גורמת דאמר רבה בעאי מיניה מרב הונא עירב דרך הפתח ונסתם הפתח דרך החלון ונסתם החלון מהו ואמר לי שבת הואיל והותרה הותרה . והלכה כרב הונא דאמר שבת הואיל והותרה הותרה . דתניא כוותיה לקמן בפרק הדר (דף ע:) ואביי נמי הכי סבירא ליה לקמן בפרק כל גגות (דף צג:) מהסיא דבעי רב אושעיא דיורין הבאין בשבת מהו . ואין לומר דרבי יצחק אוקי ברייתא דפרק הדר כרבי יהודה ואיהו סבר כרבי יוסי . [צ] דהא מסקינן הכא רבי יצחק נמי סבר כרבי יהודה . ואף על גב דרב סבר הלכה כרבי יוסי בפרק כל גגות (שם) [ק] ושמואל נמי פסק כוותיה בנפרצה לרה"ר רב הונא מודה נמי בהא [ר] כדמסיק הכא התם ליתנהו למחיצות . ואע"ג דהסיא דאביי בפרק כל גגות בנפרצה איירי וקאמר שבת הואיל והותרה הותרה . [ש] לא דמיא הך פירצה דשתי חצרות שנפרצו זו לזו לנפרצה לרה"ר . דכיון דמעיקרא רה"י גמורה והשתא רשות היחיד גמורה והוקפה לדירה [ת] לא דמיא אלא לדיורין הבאין בשבת . והא דאמרינן לקמן פרק הדר (דף עא.) היכא דמת גר מבעוד יום והחזיק ישראל בשבת בנכסיו אוסר ולא אמר שבת הואיל והותרה הותרה . שאני התם כיון דמת גר מבעוד יום פקע רשותיה [א] והיה ישראל ראוי להחזיק בו מבעוד יום . ונראה שאם עירבו לאורך שנה מחצר לחצר ונסתם הפתח בשבת ואח"כ נפתח בו ביום פשיטא דמותר לטלטל מזו לזו דהא אפילו בלא נפתח נמי מותר לטלטל מעבר לכותל או בחלון שאין בו ארבעה טפחים דשבת הואיל והותרה הותרה [ב] אלא [ג] אפילו נסתם באמצע השבוע ונפתח בשבת [ד]דחזר העירוב למקומו . וראיה מהא דאמר בשבת פרק הזורק (דף קא:) ספינות קשורות זו בזו מערבין ומטלטלין מזו לזו נפסקו נאסרו חזרו ונתקשרו חזרו להיתרן הראשון שכל מחיצה הנעשית בשבת בין בשוגג בין במזיד כו' . [ד] משמע דנפסקו אפי' בחול קאמר [ה] דאי בשבת אפילו לא חזרו ונתקשרו נמי אמרינן שבת הואיל והותרה הותרה* ומיהו לפי מסקנא דשמעתין אין לנו ראיה שיהא הלכה כמ"ד שבת גורמת בפלוגתא דרב הונא ורבי יצחק דכיון דאסיקנא דרבי יצחק אמר אנא דאמרי אפילו לרבי יהודה והרי מבוי שניטלה קורתו או לחייו כ"ש שיתיר עירב דרך הפתח ונסתם הפתח . דהא אמרינן לקמן בפ' הדר (דף ע:) כל שהותר למקצת שבת הותר לכל השבת לאתויי עירב דרך הפתח ונסתם הפתח זה הכלל לאתויי מאי לאתויי מבוי שניטלה קורתו או לחייו משמע דאי לאו זה הכלל לא הוה שרינן מבוי שניטלה קורתו או לחייו אע"ג דהוה שרינן עירב דרך הפתח ונסתם הפתח . וכיון דאוקימנא דרבי יצחק [ז] דאסר גבי דיורין שרי עירב דרך הפתח ונסתם א"כ רב הונא דשרי בעירב דרך הפתח ונסתם אפשר דאסר גבי דיורין וליתא להך תסתיים דקאמר גמרא . ומיהו נראה לי אף על גב דלית לן ראיה להתיר גבי דיורין מברייתא דבפרק הדר דשריא בעירב דרך הפתח מ"מ אית לן ראיה מאביי דשרי בפרק כל גגות (דף צג:) דיורין הבאין בשבת . וכן פסק רב אלפס ז"ל דשבת גורמת בלא דיורין : וחכ"א אחד משני דברים . חכמים היינו תנא קמא איכא בינייהו יחיד בישוב דרבנן בתראי סברי היחיד בישוב שרי לטלטולי בתוך מחילה של שתי [או של] ערב* כדין הולכי מדברות . וכן הלכה :

הגה"ה
*שיריים הן ד' טפחים ודבר מועט אינו מגיע לרוחב שני שליטי אצבע . א"ז :

הגה"ה
*וכן שתי חצירות וכותל ביניהם ועירבו זו לעצמה וזו לעצמה ונפל הכותל שביניהם בשבת זה מטלטל עד עיקרו של מחיצה וזה מטלטל עד עיקר המחיצה אבל חצר או בית שנפרץ משתי רוחות בשבת (יח) וכן מבוי שניטלו קורותיו או לחייו בשבת אסורין לאותו שבת ולא אמרי' הואיל והותרה הותרה כיון דליתנהו למחיצות וכן פירש רש"י לעיל גבי לחי העומד מאיליו דקאמר היכא דלא סמכי' עליה מאתמול כולי עלמא לא פליגי דלא הוי לחי ופירש"י כגון שהיה שם לחי אחר ונפל בשבת והשתא אי אמרי' גבי שבת הואיל והותרה הותרה מה לנו ללחי אחר . מא"ז :

הגה"ה
*אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא מבטלי מחילתא היכא שכל אחד ואחד בפני עצמו רחב יותר מן המחילה ועומד גמור מרובה על הפרוץ משתי רוחות הוי עומד אבל אם אלו עומדים פרוצים הם אלא שעושין עומדים ע"י לבוד לא הוי עומד . האצבע שמשערים בה בכל מקום היא רחב אגודל של יד והטפח ד' אצבעות . מא"ז :

כד [דף יז ע"ב] **ופטורין** מרחילת ידים . אמר אביי לא שנו אלא מים ראשונים אבל מים אחרונים חובה. דאמר רב יהודה מפני מה אמרו אחרונים חובה מפני שמלח סדומית יש שמסמא את העינים ומשתכחת כי קורטא בכורא . א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי כייל מילחא מאי [ה]אמר ליה לא מיבעיא : ומלערב . אמרי דבי רבי ינאי לא שנו אלא עירובי חצירות אבל עירובי תחומין חייבין דתניא רבי חייא אומר לוקין על עירובי תחומין דבר תורה* . קשיא ליה לרבי [ו]יוחנן וכי לוקין על לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד . אמר ליה רב אשי מי כתיב אל יוציא אל יצא כתיב כלומר יציאה ברגלים בלבד ולית בהו מיתת ב"ד אלא באזהרה בלבד ולפיכך לוקין עליו . [ז] וקשיא לן היכי אמר הכא לוקין על עירובי תחומין דבר תורה [ח] ואנן קים לן דליתא לדר"ע דאמר תחומין דאורייתא [ט] ואשכחן בגמרא דבני מערבא דגרסינן הגיטוך סוף תחומי שבת שאינו מחוורין דבר תורה . ר' אבא בעא תינח אלפים אמה אינו מחוור . ארבעת אלפים מחוור היא . ר' שמעון בר רב הונא משום ר' אחא אומר אין לך מחוור מכולן אלא י"ב מיל כמחנה ישראל . נמצא עכשיו תחומי שבת מהן דאורייתא ומהן דרבנן מאלפים אמה ועד י"ב מיל לוקה עליהן לרבנן מדרבנן ולרבי עקיבא מדאורייתא (סוטה כז:) [י] דכתיב מקיר העיר וחוצה אלף אמה סביב וכתיב ומדותם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים באמה ואי אפשר לומר אלף שכבר נאמר אלפים ואי אפשר לומר אלפים שכבר נאמר אלף הא כיצד אלא אלף אמה מגרש ואלפים תחום שבת ורבנן סברי אלף אמה מגרש ואלפים אמה שדות וכרמים . ומי"ב מיל ולמעלה לוקה עליהם דאורייתא לדברי הכל כדכתיב אל יצא איש ממקומו והיינו י"ב מיל כנגד מחנה ישראל . אבל מאלפים אמה ולמטה מותר לדברי הכל . ועדיין הקושיא במקומה עומדת שאין לנו עירובי תחומין אלא עד סוף אלפים אמה בלבד ואם הניח עירובו חוץ לאלפים אין עירובו עירוב ואסור לו לצאת חוץ לאלפים אמה אפילו אמה אחת ואם איסור זה מדרבנן הוא [כ] לא ילקה עליו דבר תורה אלא לר"ע . [ל] ומצי למימר דה"ק אבל עירובי תחומין חייבין דתני ר' חייא לוקין על עירובי תחומין דבר תורה והיינו י"ב מיל שלוקין אף לדברי חכמים . וכיון דאיכא שום תחום שבת דאורייתא חייבין במכת מרדות אפילו תחום דאלפים דליתיה אלא מדרבנן . [מ] ומיהו גמרא דידן סבר לרבנן ליכא שום תחום שבת דאורייתא* ואפילו י"ב מיל מדקאמרי' פרק כלל גדול (דף סט.) דידע לה בתחומין ואליבא דר"ע [נ] משמע דלרבנן ליכא איסור דאורייתא בתחומין. ולקמן פרק מי שהוציאוהו (דף מו.) קאמרינן אמר ליה רבא לאביי [ס] מכדי עירובי תחומין דרבנן : הדרן עלך מבוי

הגה"ה
*וקיימא לן עירובי תחומין דרבנן ושיירא שחנתה בבקעה והקיפוה אלו ואלו ומחילה ביניהם ויש שם פתח צריכין לערב עירובי חצירות וגם עירובי תחומין אי בעי למיזל חוץ לאלפים אמה . מא"ז :

הגה"ה
*ובפרק בכל מערבין תשבינן לה אין לו עיקר מן התורה מיהו י"ל כיון שאין כתובה בפי' חשיב לה אין לו עיקר כדי שלא יחלוק תלמודא על הירושלמי אבי"ה מרדכי מהרמ"ק :

הגהות הב"ח א משום רבינו ומנו שמואל חצר שמשמשת וכו' בלא שתי יחיד נותנין לו בית סאתים שהן מאה אמה על נ' אמה וכו' על חמשים בית סאתים מאה וכו' ונקראת חצר והיא של עמודים : ב ופי' רב אשי הכי הוצרכו לשם : ג אפי' בחמש דבטלו : ד ונפתח בשבת שרי דחזר העירוב : ה אמר ליה לא מיבעיא . נ"ב כלומר שצריך נטילת ידים : ו קשיא ליה לר' יוחנן וכי לוקין וכו' בלבד היא ולית בה :

תפארת שמואל

(יח) **בהגה"ה** וכן מבוי שניטלו קורותיו או לחייו בשבת וכן ב' חצירות כצ"ל:

קרבן נתנאל

בפרוץ מתחתיו שהגדיים בוקעין בו ומה תו איבעיא ליה במחילה תלויה: [ג] **חצר** . אפי' במחילות שתי וערב ואינה מוקפת לדירה ובלא שתי וערב אפי' מוקף לדירה . כן הוכיח ר' יוחנן מכך דאלו המיסך על הארץ אע"ג דעביד המחילה בהוצא ודפנא כדמוקי לה בפרק הישן מ"מ לא מטלטלינן תחתיו כי אם סאתים משום דלא הוי תשמישיה אלא לאויר מ"מ אפי' מחילה גמורה אסור לטלטל אלא בסאתים ועוד הביא ראיות ע"ש וכ"פ רי"ו ח"א נתיב י"ב ח"ד וכ"כ הריטב"א ודלא כמ"א סי' ש"ם ס"ק ב' ע"ש : [ס] **הלכך** . דלמדין ממשכן שהיא היתה דירת ערלאי כמו כן חצר שתשמישו לאויר כגון בורגנין של שומרי פירות או מחילה שאינו בשתי וערב שהמה דירת ערלאי נותנין להם בית סאתים ולא יותר : [ע] **שלשה** . וקטן אינו מצטרף לשלשה רמב"ם ומטעמיה דאיבעיא היא בירושלמי ופסק לחומרא . והקשה ב"י בפי' ש"ס ולמה הא קי"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב וספק לקולא ע"כ ולק"מ דבספק בש"ס לא אמרינן לקולא וראיה לזה דלקמן בדף ל"ג מסיק הש"ס והלכתא בעיין לקולא . ומה איצטרך הא בלאו הכי קי"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב . אלא ש"מ דבאיבעיא לא אמרינן הכי לקולא ועי' בפ' י"ו מהל' שבת בהרב המגיד שאין הגירסא אמ"ל התם בבעי' א' : [פ] **שהרי** וגם ש"ס פסק בש"ע כמה דברים אמורים כשהקיפו יותר על שש אבל אם לא הקיפו יותר על שש אע"פ שיש סאתים פנוי כיון שהן שלשה מותר . כ"כ ב"י בשם המרדכי ותימה האיך פסק לקולא וסומך על דעת מרדכי מה שרש"י פי' להדיא לחומרא . וכ"פ הריטב"א ור"י ח"א נתיב י"ב ח"ד . והא דדייק הרב"י מדלא תני רב גידל דאם לא הוצרכו אלא לד' והקיפו ו'. אין זה דיוק איידי דאמר ג' מתירין בשבעה . תני האיסור ג"כ בשבעה . בכן אין לסמוך להקל כפסק ש"ע וכבר השיגו הב"ח וט"ז : ה"ג בהאי דר' אושעיא : [צ] **דהא** מסקינן . ועד כאן לא א"ר יהודה התם אלא דאית ליה דיורין אבל הכא ליתנהו דיורין ע"כ בנסתם הפתח חשיב כליתנהו דיורין דהא קאמר תסתיים . ואי כדאית ליה דיורין תשבינן א"כ אפי' רב הונא סבר כר' יצחק מ"מ אמרינן בזה הואיל והותרה כיון דאית ליה דיורין . אע"כ כדלית דיורין הוי ואסור לר' יצחק אליבא דר' יהודה . א"כ הברייתא דלקמן בפרק הדר אמאן תרמייה . אלא ש"מ דהברייתא ס"ל כרב הונא שבת גורמת וא"ת הא בליתנהו מחילות רב הונא מודה ואמאי קתני בשיפא בנימלו קורותיו דמותר למקצת שבת הותר לכל שבת . תי' מהרש"א דהברייתא ס"ל כרבי יהודה אבל רב הונא פסק כר' יוסי דנימוקו עמו : [ק] **ושמואל** . לקמן דף ל"ה : [ר] **כדמסיק** . ובזה מתורץ קושית מהרש"א לעיל דף י"ב ע"ב בתוס' ד"ה הכא במאי עסקינן שהניח בצ"ע בפי' ריב"ן ע"ש ונעלם ממנו סוגי' דהכא דהיכא דליתנהו מחיצות לא אמרי' הואיל והותרה אותרה וק"ל: [ש] **לא**. דלא קפדינן אמחילה אם לא שע"י אותה מחילה נעשית רשות היחיד . אבל בנפרצה שתי חצירות זו לזו ע"י פרצה זו לא נשתנה הרשות דמעיקרא רה"י והשתא רה"י : [ת] **לא דמיא** . ולפ"ז מ"ש רבינו רב הונא נמי מודה בהא לא קאי אמילתא דרב דהא רב ס"ל כר' יוסי אפי' בנפרצה שתי חצירות . אלא אמימרא דשמואל . אבל רב הונא פליג אדרב בדאית ליה מחיצות דס"ל דר' יוסי מודה בדאית ליה מחיצות וכ"כ תוס' להדיא : [א] **והיה**. הא אם מת בשבת והחזיק משתחשכה כיון דלא הוי ליה להחזיק מבעוד יום קתני התם בברייתא דאינו אוסר דאמרי' הואיל והותרה הותרה ותמיהני מאד אמאי לא מייתי בפוסקים ראיה מהך ברייתא נמי דהלכתא כרב הונא . ותו הא דבעי ר' אושעיא לקמן נ"ג דיורין הבאין בשבת מהו אמאי לא פשיט מהך ברייתא וצ"ע: ה"ג שאם עירב לאורך וכו' : [ב] **אלא** אפי' נסתם . כ' רמ"א בסי' שע"ד ס"א אפי"ם תמה במזיד. והקשה מ"א דתשובת מהרי"ל אינו אלא כשחזרה ופתחה קודם השבת אבל לא כשנפתח בשבת ע"ש . ולק"מ דכוונת רמ"א ג"כ כשפתחה קודם שבת ואשמעינן כמו שנסתם ממילא ונפתח ממילא בחול . ה"ה אם הסתימה ופתיחה היה במזיד נמי שרי ותדע דאם נפרש דברי רמ"א בנפתח בשבת ה"ל להעמיד הגהתו קודם שנפתח בשבת. אבל דברי לבוש שהעמיד סתמה במזיד אף שנפתחה בשבת ודאי צ"ע : [ג] **אלא** אפי' נסתם באמצע השבוע ונפתח בשבת וכן הגיה מהרש"ס בתוס' ד"ה עירב ע"ש . ולפי הגהתו דברי תוס' סותרים אהדדי דהא בשבת דף ק"א ד"ה נפסקו מפ' דלא שייך למימר בספינות הואיל והותרה . לכן נראה דהגי' ישנה היא נכונה בתוס' והיא ע"פ מה דאיתא במרדכי וה"ג לאורך שנה מבית כו' ואפילו לר' יצחק נסתם באמצע השבת ואחר כך נפתח שרי והבוחר יבחר : [ד] **משמע**. וקשה דהא לקמן בפרק הדר סי' ע' כתב רבינו אבל התם אין הספינות עומדות ליפסק . וא"כ אם נפסקו ספינות באמצע השבוע אין עומדות לקשור . וכן אם נסתם הפתח בחול אין עומדות לפתוח . וא"כ בכה"ג אמאי אמרינן חוזר העירוב למקומו מ"א בסי' שפ"ג סק"א ועיין לקמן פרק הדר סי' ע' מה שתרלתי עי"ש : [ה] **דאי** . לפי מ"ש תוס' בשבת דף ק"א כיון דמפסיק כרמלית לא אמרי' הואיל והותרה . אע"ג דמוקפת מ"מ כיון שדרכן לנוד גזרינן א"כ אין ראיה מספינות. מ"ת סי' שנ"ה.ולק"מ דאין זה אלא בספינות קטנות אבל בספינות גדולות אין דרכן לנוד גם שהמה גבוהות י' ומטלטלין דרך מקום פטור . ומדלא מפליג הברייתא בין ספינות גדולות לקטנות ש"מ דנפסק בחול תש"ה לא אמרי' הותרה הותרה : [ו] **דאסר** גבי דיורין . היכא דמת השלישי בשבת [illegible] דאסר דיורין: ה"ג אמר רב אשי : ה"ג לוקין עליה:[ז] **וקשיא לן** . על ר' חייא גופא ודאי דלא קשיא דהא ר' חייא תנא הוא כמו שר"ת ור"י ס"ל כר"ע אלא על דבי ר' ינאי קשי' אמאי סמכו אדר' חייא : [ח] **ואנן קים לן**. חדא דקי"ל כריב"ל לקמן דף מ"ו דהלכה כדברי המיקל בעירוב . ועוד דקי"ל כחמשה זקנים לקמן דף ל"ה שהעידו על ספק עירוב שכשר . והיינו מטעם דקים להו תחומין דרבנן. ועוד דפ"ב דכתובות דף כ"ח סתם לן תנא כוותיה דקתני ופ"כ היינו באין בשבת . דקסבר תחומין דרבנן . ועיין מ"ש רבינו בפ' מי שהוציאוהו סימן ח' . [ט] **בגמרא** דבני מערבא . בכל מערבין פיסקא ו' : [י] **דכתיב**. כך דרש ר"ע בסוטה דף כ"ז : [כ] **לא** ילקה . ואם כן הדרא קושי' לדוכתיה ואנן קים לן דליתא לדר"ע דאמר תחומין דאורייתא . וע"כ דברי הרי"ף : [ל] **ומצי** למימר . שיעור דברי רבינו כך הם דהא דקאמר רבי ינאי חייבין אפי' על אלפים אמה דהא לוקין עליה מדרבנן כיון דאיכא שום תחום מדאורייתא איברא ר' חייא ס"ל דלוקין עליה מדאורייתא על אלפים אמה דהא קאמר לוקין על עירובי תחומין ואין לנו עירובי תחומין אלא עד סוף אלפים אמה . ור' ינאי לא מסייע ליה מדר' חייא כ"א דע"כ לוקה על לאו דאל יצא . א"כ עכ"פ החכמים מוקי לה הלאו דאל יצא לי"ב מילין ומש"ה ס"ל לר' ינאי דחייבין על אלפים אמה וזה שכתב רבינו והיינו י"ב מיל שלוקין אף לדברי החכמים לא קאי אברייתא דר' חייא. אלא חוזר לדברי רבי ינאי לבאר דבריו ע"ד שפרשתי . אבל היותר נכון דהרי"ף ורבינו היה גרסתם בברייתא דר' חייא לוקין על איסורי תחומין דבר תורה וכן היה גירסת הרמב"ם בס' המצות סי' שכ"א וכ"כ הרמב"ן שם . וכן אי' גירסא זו בירושל' הנזכר . וקושית הרי"ף אינו אלא בדר' ינאי דקאמר אבל עירובי תחומין חייבין וס"ד דר' ינאי חייבין דבר תורה קאמר מדמסייע ליה מדתני ר' חייא וא"כ דברי רבינו מתוקס שזה שכתוב רבינו והיינו י"ב מיל שלוקין אף לדברי חכמים כוונתו על ר' חייא דאמר לוקין על איסורי תחומין והיינו אפי' לדברי חכמים דפליגי על ר"ע משום די"ב מיל לכ"ע דבר תורה הם : [מ] **ומיהו** . עיין פ' מפנין בפירושי תוך סי' ג' : [נ] **משמע** . ויש לדחות דהא איירי התם שסכח כל דיני שבת ומהיכי תיתי ידע לחלק בין אלפים לי"ב מיל . והא דמוקי דידע בתחומין שזה ראה וידע מקטנותו מבית אביו שאסרו לילך חוץ לתחום אם לא על ידי עירוב . מהרש"ל בביאורו לסמ"ג : [ס] **מבדי**. איני יודע מה ראיה זו לי"ב מילין דהתם קתני יש לו אלפים אמה לכל רוח . ויש ליישב בדוחק דאם יש תחומין מדאוריי' לא הוי פריך מה לי יחיד במקום יחיד מה לי יחיד במקום רבים כיון דיש לו עיקר מן התורה . אמנם הרמב"ן מביא ראיה שאין עליו תשובה מהא דפ' מי שהחשיך דף קנ"ג ובסנהדרין דף ס"ו דאמר תנן המחלל את השבת בדבר שחייבין על זדונו סקילה ועל שגגתו חטאת מכלל דאיכא מידי דאין חייבין על שגגתו חטאת ולא על זדונו סקילה כו' ודחי לא תחומין ואליבא דר"ע . ואמאי לא קאמר תחומין י"ב מיל ולרבנן . והרב בעל המאור מייתי ראיה מהך דמשילין דקאמר לא רוכבין שמא יחתוך זמורה ולא קאמר גזרה שמא יצא חוץ לתחום י"ב מילין ובהגהות מרדכי דחי ראיה זו שבולה למצוא גזירה אפי' תוך התחום. ודבריו תמוהים. ולי נראה דמהרי"ל הקשה יהיו שנים מותרים לרכוב או לילך לקרון דאם בא לחתוך זמורה

יזכרנו

פרק שני

א עושין פסין לבירָאות. ארבעה דיומדין נראין כשמונה דברי רבי יהודה. ר' מאיר אומר שמנה נראין כשנים עשר. ארבעה דיומדין וארבעה פשוטין גובהן עשרה טפחים ורחבן ששה ועוביין כל שהוא. וביניהן כמלוא שתי רבקות של שלש שלש בקר דברי ר"מ. ר' יהודה אומר *של ארבע ארבע קשורות ולא מותרות אחת נכנסת ואחת יוצאה. מותר להקריב לבאר ובלבד שתהא פרה ראשה ורובה מבפנים ושותה*. ומותר להרחיק כל שהוא ובלבד שירבה בפסין : [דף כ ע"ב] גמ' אמר ר' יצחק בר אמי לא הותרו פסי בירָאות אלא לעולי רגלים בלבד. והתניא לא הותרו פסי בירָאות אלא לבהמה בלבד מאי בהמה בהמת עולי רגלים אבל אדם מטפס ועולה מטפס ויורד* : מתני' ר' יהודה אומר עד בית סאתים. אמרו לו לא אמרו בית סאתים אלא בגינה וקרפף. אבל אם היה דיר וסהר או מוקצה או חצר אפילו בית חמשה כורין או בית י' כורין מותר* רבי יהודה אומר אם היתה דרך הרבים מפסקת יסלקנה לצדדין. וחכ"א אינו צריך. אחד באר הרבים ובור הרבים ובאר היחיד עושין להן פסין. אבל בור היחיד עושה לו מחיצה גבוה י' טפחים דברי ר"ע רבי יהודה בן בבא אומר אין עושין פסין אלא לבאר הרבים בלבד. ולשאר עושין חגורה גבוה י' טפחים : [דף כא ע"א] גמ' [ע] אמר רב יהודה אין בורגנין ולא פסי בירָאות לא בבבל ולא בשאר ארצות. בורגנין בבבל לא דשכיחי בידקי דמיא. בשאר ארצות לא דשכיחי גנבי. פסי בירָאות בבבל לא דשכיחי מיא. בשאר ארצות לא דלא שכיחא מתיבתא* :

הגה"ה
*והלכה כרבי יהודה. א"ז מהרמ"ק :

הגה"ה
*א בהמה העומדת בבית והלונות פתוחים לרה"ר ואיבוס מתוקן לפניה גבוה עשרה ורחב ד' דהוי רה"י וראש האיבוס נכנס לבין הפסין לא ימלא מן הבור ויגביה הדלי על ראש האיבוס ויוליכנו אל הבהמה. וכן אם הבהמה ב אצל בין הפסין ואוכלת בו לא ימלא הדלי ויתן בראש האיבוס של בין הפסין ויאחזנו והיא שותה ג ואפילו נקיט מנא ונקיט לה לא סגי בראשה ורובה אלא ממלא ושופך המים בכלי והיא שותה מאליה. ד תל המתלקט י' מתוך ד' נידון משום דיומד ה חצר שראשה נכנסת לבין הפסין מותר לטלטל מתוכה לבין הפסין ומבין הפסין לתוכה שתים אסורות ואם ערבו מותרות. יבשו המים בשבת אסור חזרו בשבת חזרו להיתרן. קירב הפסין לבור שאין ראשה ורובה של פרה נכנסת שם אסור אפי' לגדי קטן להשקות ו כל היכא דאיכא ב' מחיצות מעלייתא אפי' רחב ע"ז אמה ובקעי ס' רבוא לא אמרינן אתו רבים ומבטלי מחיצתא וכן בשל ד' מחיצות כמו פסי בירָאות. א"ז מהרמ"ק:
* ז ואם הבאר רחב שאין אדם יכול לטפס ולירד בו ולשתות הותר גם לאדם. מא"ז :
*ח ולא יצריך בדיומדין אלא מפים פשוטין. א"ז מהרמ"ק :

הגה"ה
* ט והוא דקאזיל לדבר מצוה או לרגל. מא"ז : ואפי' בחו"ל נ"א לארץ התירו פסי בירָאות כגון דקאזיל ללמוד תורה או לביאה בו לדבר מצוה וכגון שצריכין מי גשמים דאיכא דחק של מים דלא שכיחי מיא. מא"ז :

ב [דף כג ע"א] מתני' ועוד אמר ר' יהודה בן בבא הגינה והקרפף שהן שבעים אמה ושיריים על שבעים אמה ושיריים המוקפין גדר עשרה טפחים מטלטלין בתוכן. ובלבד שיהא בה שומירה או בית דירה. או שיהו סמוכות לעיר. רבי יהודה אומר אפילו אין בהן אלא בור שיח ומערה מטלטלין בתוכן. [פ] ר"ע אומר אפילו אין בהן אחת מכל אלו מטלטלין בתוכן ובלבד שיהא ע' אמה ושיריים רבי אליעזר אומר אם היתה ארכה יותר על רחבה אפילו אמה אחת אין מטלטלין בתוכה. רבי יוסי אומר אפילו ארכה כשנים ברחבה מטלטלין בתוכה : [דף כג ע"ב] גמ' והא תניא רבי אליעזר אומר אם היתה ארכה יותר על פי שנים ברחבה אפילו אמה אחת אין מטלטלין בתוכה. אמר רב ביבי בר אביי כי תנן נמי במתני' יותר משנים ברחבה תנן. אי הכי היינו רבי יוסי. [צ] איכא בינייהו ריבוע דרבנן פי' הא דתנן לקמן (דף מט:) עגולות דברי רבי חנינא בן אנטיגנוס וחכמים אומרים כטבלא מרובעת כדי שיהא נשכר את הזויות. לרבי אליעזר דאמר אם היתה יתר על פי שנים ברחבה אפילו אמה אחת אין מטלטלין בתוכה משח לה באלכסון [ק] אי הוי אלכסונא יותר על שנים ברחבה אפי' אמה אחת אין מטלטלין בתוכה דסבר לה כר' חנינא בן אנטיגנוס דאמר בעינן אלפים אמה תחום שבת עגולות ולא מרובעות ולר' יוסי משח לה בריבוע דסבר כרבנן דאמרי מרובעות הלכך אם היה ארכה כשנים ברחבה כחצר המשכן דכתיב אורך החצר מאה באמה ורוחב חמשים בחמשים מטלטלין בתוכה. יותר על זה אין מטלטלין בתוכה. איתמר אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי. ורב ביבי אמר רב נחמן אמר שמואל הלכה כרבי עקיבא. ותרוייהו לקולא. וצריכי דאי אמר הלכה כר' יוסי הוה אמינא עד שיהא בה שומירה או בית דירה כרבי יהודה בן בבא קמ"ל הלכה כרבי עקיבא. ואי אמר הלכה כרבי עקיבא ה"א אריך וקטין לא קמ"ל הלכה כרבי יוסי דאפילו אריך וקטין*. קרפף יותר מבית סאתים שהוקף לדירה נזרע רובו הרי הוא כגינה ואסור. נטע רובו הרי הוא כחצר ומותר. [דף כד ע"א] נזרע רובו הא מיעוטו שרי אמר רב הונא בריה דרב יהושע לא אמרן אלא בית סאתים [ר] אבל יותר מבית סאתים אסור כמאן כרבי שמעון. ל"ע אם קרפף

הגה"ה
*אבל גינה וקרפף שהקיפום בגדר גבוה עשרה טפחים ויש שם שומירה דהיינו סוכת שומרים או בית דירה או שהא סמוכה לעיר דהואיל וקרובה לביתו דעתו עליה להשתמש בה תדיר וכהוקף לדירה דמי אפי' גדולים הרבה שרי. מא"ז :

פחות מבית סאתים שלא הוקף לדירה אם דינו כבית סאתים ויהא אסור לטלטל ממנו לחצר לרבנן דר"ש ולר"ש דקי"ל כוותיה (לקמן דף נא.) יהא אסור לטלטל ממנו לבית דסבירא ליה כולן רשות אחת לכלים ששבתו בתוכן ולא לכלים ששבתו בתוך הבית. ולכאורה משמע שדינם שוה דאם לא כן הייתי צריכין לומר דפליגי ר"ש ורבנן בבית סאתים מצומצם. דיותר מבית סאתים לכ"ע אפילו בתוכו אסור לטלטל יותר מד' אמות. ובפחות מכאן שרי אף לבית: ומיהו איכא למימר דדין בית סאתים נוהג עד שיהא פחות מבית סאתים אמה. כי היכי דאמר לרבי אליעזר שלא יהא ארכה יותר על רחבה אמה אחת ולא קפיד אם ארכה יותר על רחבה מעט עד שיגיע לאמה אחת ה"נ לא נפיק מדין בית סאתים עד שיפחת אמה. והשתא לא הוי פלוגתייהו בבית סאתים מצומצם. ואין להביא ראיה להתיר [ש] מדפליג הכא בין פחות מבית סאתים לבית סאתים. דשאני הכא כיון דמיעוטו נזרע בפחות מבית סאתים לא חשיב ובטיל. ובית סאתים דחשיב לא בטיל. אבל [ת] נזרע רובו אפילו פחות מבית סאתים איכא למימר דאסור. ויש לדקדק מהא דאמריך לקמן (דף לט:) אשפה שברה"ר חלון שעל גבה זורקין לה בשבת (א) אלמא לא חשיבא מוקפת לדירה ע"י חלון שעל גבה [א] לפי שהחלון למעלה מעשרה או משום שמופלגת מן הכותל בד' דומיא דחוליית הבור דמיתניא בהדה דמוקמינן לקמן במופלגת בד' ואפילו הכי מותר לזרוק מן החלון עליה אלמא כיון דלא הויא סאתים מותרת אף לבית. מיהו נראה שאין לחלק בין פחות מבית סאתים לסאתים [ב] מדקתני במילתייהו קרפף סתמא משמע דאיירי בכל קרפף שלא הוקף לדירה אע"ג שמותר לטלטל בתוכו (ד' אמות) דהיינו בית סאתים ובפחות נמי פליגי. והיא דאשפה (ג) [ג] נוקמה באשפה שבחצר או בקרפף לרבי שמעון [ד] ורבנן אוקמוה במוקפת לדירה. וא"כ רחבה שאחורי הבתים שלנו שמרע רובה אפילו אין בכל הרחבה סאתים אסור (ג) להכניס ולהוציא ממנה לבית לרבי שמעון. ואפילו בחצר שלפני הבית נראה לומר דזריעת רוב מבטל ממנה הדירה. כמו בקרפף. ואף אם תמצא לומר דדירת חצר חשיבא ולא מבטלי לה זרעים מ"מ ברחבה נראה דזרעים מבטלי היקף דירה. ובחצר נמי הזרוע מיהא יפסיד דירה שלו. ונפקא מינה שאסור להכניס ממנו לבית. וגם אם הזרוע יותר מבית סאתים יאסר כל החצר. ומתוך פירש"י יש להביא ראיה דלא מבטלי זרעים לדירה אלא לקרפף יותר מבית סאתים. דרש"י פי' במתני' דשומירה ובית דירה חשיב היקף לדירה משמע דאיירי בפתח ולבסוף הוקף כדין הוקף לדירה. וסתם גינה זרועה היא ומאי אהני היקף לדירה הא אתו זרעים ומבטלי לה. אלא שמעת מינה דלא מבטלי דירת בית סאתים ואפילו לר' יהודה בן בבא דמחמיר טפי. כל שכן דמאן דמיקל דסבר דלא מבטלי זרעים בית סאתים. וגם מדבריו נראה להתיר אפילו כשהרחבה יותר מבית סאתים ואפילו כולה זרועה. דהא במתני' לא שרי ר' יהודה בן בבא בגינה וקרפף על ידי היקף לדירה יותר מבית סאתים ורחבה שריא אפילו בת עשרה כורין כדאמר לעיל (דף כב.) אי אתה מודה בדיר וסהר ומוקצה שאפילו בת עשרה כורין מותר. ומשמע דליכא מאן דפליג. ומוקצה היינו רחבה. א"כ רחבה עדיפא מקרפף הלכך אין ללמוד רחבה וחצר מקרפף שזרעים יבטלו דירתם. אבל למאי דפרישי' דשומירה ובית דירה הוי דירה גרועה ומהניא אף בהוקף ולבסוף פתח בבית סאתים וביתר מבית סאתים צריך פתח ולבסוף הוקף אין ראיה לחלק בין קרפף ורחבה. ומיהו מסתבר כיון דלא אשכחן ליה אלא בקרפף דאין ללמוד ביטול היקף דירה דרחבה וחצר מקרפף ול"ע : נטע רובו הרי הוא כחצר ומותר. אמר רב יהודה אמר אבימי והוא שעשויין אילטבלאות. רב נחמן אמר אף על פי שאין עשויין אילטבלאות. מר יהודה איקלע לבי רב הונא בר יהודה חזא דאין עשויין אילטבלאות וקא מטלטל בגוייהו (ד) א"ל [לא סבר לה מר להא דאבימי א"ל] אנא כרב נחמן ס"ל דאמר אע"פ שאין עשויין אילטבלאות. וכן הלכתא :

ג אמר רב נחמן אמר שמואל קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה פורץ בה פרצה יותר מעשר וגודרה ומעמידה על עשר. איבעיא להו פרץ אמה וגדר אמה עד שהעמידה על יותר מעשר מהו. ומסיק דמהני*. אמר רב כהנא רחבה שאחורי הבתים אין מטלטלין בה אלא בד' אמות. אמר רב נחמן אם פתח בה פתח מותר לטלטל בכולה. ולא אמרן אלא שפתח ולבסוף הוקף אבל הוקף ולבסוף פתח לא. פשיטא לא צריכא דאית ביה בי דרי מהו דתימא אדעתא דבי דרי פתח קמ"ל :

הגה"ה
*וכן המיימון פי"ו מהלכות שבת הלכה ה'. מהרמ"ק :

ד קרפף יותר מבית סאתים שהוקף לדירה ונתמלא מים כנטועה דמי ושרי [דף כד ע"ב] אמר אמימר לא אמרן אלא דחזו לתשמישתא אבל לא חזו לתשמישתא אסור. וכי חזו לתשמישתא נמי לא אמרן אלא שאין בעומקן יותר מבית סאתים אבל יש בעומקן יותר מבית סאתים אסור ולאו מלתא היא מידי דהוה אכריא דפירי. ואי לא חזו לתשמישתא [ה] אפילו אין בעומקן יותר מבית סאתים אסור כי משמע שנתמלא כל הקרפף מים אלא שמקצתו יש בעומקו עשרה ומקצתו אין בעומקו עשרה ובחזו לתשמישתא הוה בעי לפלוגי בין יש בעומקו יותר מבית סאתים לאין בעומקו

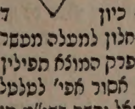
הגהות הב"ח א בהגה"ה בהמה העומדת. נ"ב אוקימתא דגמרא וע"פ פירוש רש"י דף כ' ע"ב : ב וכן אם הבהמה ברה"ר אלא בין הפסים. נ"ב שם בגמרא וע"פ פי' התוס' : ג ואפי' נקיט מנא. נ"ב שם בגמרא : ד תל שמתלקט. נ"ב שם בגמ' דף י"ט ע"ב : ה חצר שראשה. נ"ב שם דף כ' ע"א : ו כל היכא. נ"ב שם דף כ"ב ע"א : ז בהגה"ה ואם הבאר. נ"ב שם דף כ"א ע"א : ח בהגה"ה ולא יצריך. נ"ב שם דף י"ט ע"ב : ט בהגה"ה והוא דקאזיל. נ"ב הכי פי' רש"י בדף כ"א ע"א: י המוקפין גדר גבוה עשרה : כ אם היתה ארכה יתר ע"פ שנים וכו' : ל אם היה אורכה פי שנים : מ ראיה להתיר מדמפליג הכא בין : נ אשפה שברה"ר גבוה עשרה טפחים חלון שעל גבה וכו' שמופלגת מן הכותל ד' דומיא וכו' לקמן במופלגת ד' ואפי' : ס דשומירה וגינה ובית דירה חשיב הוקף לדירה ומשמע דאיירי בפתח ולבסוף הוקף דכגון זה חשיב הוקף לדירה : ע אלא דחזו לתשמישתא אבל לא חזו לתשמישתא אסור :

חדושי מהרש"ל בהג"ה ד"ה אבל גינה וכו' וכהוקף לדירה דמי אפי' גדולים הרבה שרי כו'. התוס' לא כתבו כן אלא כל יתר מבית סאתים לא שרי בבית דירה כי אם פתח ולבסוף הוקף לצורך הבית ע"כ :

קרבן נתנאל

יזכרנו חבירו כמו שנים קורין לאור הנר בשבת ותי' התם גזרינן שמא יחתוך זמורה קודם שישב על הסוס כי היכי דאמרי' אין שטין שמא יעשה חבית של שייטין ע"כ ומש"ה אמר גזירה שמא יחתוך זמורה אבל משום גזרה שמא יצא חוץ לתחום י"ב מיל מותר כששם שנים ודו"ק :

פרק שני ה"ג דיר או סהר : [ע] ה"ג אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"י ב"ב ואמר רב יהודה אמר שמואל לא הותרו פסי בירָאות אלא לבאר מים חיים בלבד. ואיכא דאי אשמועינן הלכה כר"י ב"ב ה"א דרבים אפילו מכונסין והא דקתני באר הרבים לאפוקי מדר"ע אתא קמ"ל דלא הותרו פסי בירָאות אלא לבאר מים חיים ואי אשמעינן דלא הותרו פסי בירָאות אלא לבאר מים חיים ה"א ל"ש דרבים ול"ש דיחיד כדר"ע קמ"ל דהלכה כריב"ב אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב אין בורגנין: אמר רב יהודה אמר שמואל הא דכתב הרי"ף הנך מימרות דרב יהודה. אע"ג דאין בורגנין בבבל ולא פסי בירָאות להורות דאפי' בבאר מים חיים והוא דרבים מ"מ אין פסי בירָאות בבבל: [פ] ר' עקיבא. כ' מ"א סי' שנ"ח סק"ד דלר"ע דקי"ל כוותיה דיתר מע' אמה ושירים מהני שומירה ובית דירה וזה שכתבו תוס' ד"ה ובלבד דלא מהני אינו אלא לר"י ב"ב ע"ש. וליתא דא"כ לר"י נמי ניחא הכי דהא לא בעי אלא בור שיח ומערה. ור' יהודה לא התיר אלא במוקף לדירה כדקתני ברישא פרק אבל שומירה ובית דירה לא מהני. גם לדברי מ"א לא ה"ל לר"ע לסתום דבריו אלא לפרש. וכן מצאתי באגודה בפירוש דלדעת תוס' לא מהני שומירה ובית דירה. וכ"כ רבינו ס"ס זה בסתוך דשומירה ובית דירה לא הוי כמוקף לדירה כך סברת תוס'. אבל הג"א סבר דהוי כמוקף לדירה מש"ה מהני ביותר מבית סאתים: ה"ג ובלבד שיהיה בה שבעים אמה: [צ] איכא בינייהו. פי' כ"ה גי' הרי"ף ותוס'. אבל פי' בפ"ה שהי' גרסתו ריבוע דריבוע רבנן: [ק] אי הוה אלכסונא יותר על שנים ברחבה. כגון זה* :

[ר] אבל. בשו"ת חכם צבי סימן נ"ט מסתפק בנזרע התימום והגינה ערוגות ערוגות וביחד שמה יותר מבית סאתים. אם הוי כנפרצה לכרמלית ע"ש והעלה להיתרא. ותמהני לפי מה שהוכיח שם יחד שלא תמוש בנזרע רובו אפילו נזרע ערוגות ערוגות. א"כ שלה קאמר רב הונא הא מיעוטא שרי אבל יותר מבית סאתים אפי' במיעוטא אסור והיינו אפילו בעשוי ערוגות ערוגות ע"כ ברור אם יותר מבית סאתים אסור אפילו הגינה ערוגות. גם תחילת ספיקתו לא ידענו דהא סתם גינה עשוי ערוגות כדכתיב וכגנה זרועיה: [ש] מדפליג. היינו לישנא קמא דרב הונא בריה דרב יהושע: [ת] נזרע. ואפילו שם המקום שלא נזרע הכל פחות מבית סאתים איכא למימר דאסור לטלטל מתוכו לבית דמיעוט בטל לגבי הרוב: [א] לפי שהחלון. לכאורה פסיקא ליה כיון דהאשפה הוא גבוה עשרה וקתני חלון שעל גבה מ"מ דהחלון הוא למעלה מעשרה אבל תימה א"כ מאי פריך התלמודא לקמן דף צ"ט וניחוש שמא תנפל האשפה ונמצא מטלטל מרה"י לרה"ר אם החלון למעלה מעשרה א"כ מטלטל מרה"י לרה"ר דרך מקום פטור. לפיכך נ"ל שטעות נפל בדפוס וכצ"ל לפי שהחלון מופלגת מן הכותל בד' דומיא ועל גביו ר"ל בסמוך לו דלא ככ"א סי' שנ"ד ועיין לקמן בפרק המוצא תפילין סי' ח' מ"ש בזה. וגרסת רבינו הכא ולקמן בפ' המוצא תפילין כגרסת תוס' זורקין. דיכול לזרוק תלמטה למעלה: [ב] מדקתני. אע"ג דלא איירי בקרפף יותר מבית סאתים. דהא אסור אפי' לטלטל בתוכו ה"ק בקרפף שמותר לטלטל בתוכו וכולל קרפף סאתים ופחות מבית סאתים כדמפרש ואזיל: [ג] נוקמה. פי' באשפה הסמוכה לחלון שבחצר או לקרפף תוס' ישנים. כ"מ בתפארת שמואל וקשה בשו"ע סי' שנ"ד ס"ב אשפה ברה"ר כו' מותר לזרוק לה מרה"י הקרוב לה. ושם רה"י כולל בין בית או חצר או קרפף. לא ה"ל לסותמה אלא ה"ל לחלק דמבית אין מותר לזרוק לה כי אם באין האשפה מופלגת בד' דניחא תשמישיה והוי האשפה כמוקף לדירה אבל מופלגת ד' א"כ אסור לטלטל כלי בית לאשפה דדינו כקרפף ובאשפה הסמוכה לחלון שבחצר ושבקרפף אף ברחוק ד' מותר לטלטל כלי חצר וקרפף לאשפה לתפארת שמואל וליכא למימר משום אויר רה"ר דהא האשפה גבוה י' עם היות שהחלון למטה מי' מכ"מ אם זורק דבר מה לאשפה צריך לזרוק למעלה מי' דהוי מקום פטור והפוסקים לא שתו לבם לדברי רבינו בשמעתתא דא: [ד] ורבנן אוקמוה במוקפת לדירה. שאיירי שהחלון אינה מופלגת בד': ה"ג אבל לפי מה דפירש ר"י דשומירה: [ה] אפי'. לאו דוקא אלא אפי' אין במים עומק כלל מ"מ אסור מהנך טעמי דלא חזו לתשמישיה וגם אין יכול להשתמש במקום המים וכן הוא בהמזים. ולישנא דהש"ס

תפארת שמואל

פרק שני (א) תיבת (אלמא) נ"ל ואשפה : (ב) נוקמה באשפה שבחצר כו'. פירוש באשפה הסמוכה לחלון שבחצר או סמוכה לחלון שבקרפף ולא לחלון שבבית ואליבא דר"ש דס"ל אשפה וחצר או קרפף הכל רשות א' הן כך מצאתי בתו"י : (ג) אסור להכניס ולהוציא ממנו לבית. כנ"ל : (ד) אמר ליה לא סבר מר להא דאמר אבימי א"ל אנא כרב נחמן ס"ל כנ"ל :

יותר מבית סאתים. אבל כי לא חזו להשמישתא לא מפליג [ו] משום דאפילו הוקן שאין עומקן עשרה מבטלין הדירה כיון דלא חזו להשמישתא [ז] וגם אין יכול להשתמש במקום המים*:[דף כה ע"א]קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה ובא למעטו ומעטו באילנות לא הוי מיעוט. בנה בו עמוד גבוה עשרה ורחב ארבעה הוי מיעוט. פחות משלשה לא הוי מיעוט. מג' ועד ד' רבה אמר הוי מיעוט רבא אמר לא הוי מיעוט. רבה אמר הוי מיעוט דהא נפיק מתורת לבוד. רבא אמר לא הוי מיעוט כיון דליכא מקום ד' לא חשיב. הרחיק מן הכותל ד' ועשה מחיצה להקיפו לדירה על ידי מחיצה זו הועיל. כ"ל דאין לריך לעשות מחיצה אלא ביותר מעשר. דשבקין מחיצה. חדשה סותר את הישנה והוה ליה "כעין פרץ אמה וגדר אמה. וכן משמע הא דקאמר הרחיק מן התל ד' ועשה מחיצה משמע דים לקרפף שלש מחיצות מלד אחד ובאותה מחיצה שעשה לפני התל הוקף כולו לדירה. [ח] וכן כשעשה מחיצה על התל די לו ביותר מעשר. פחות מג' אינו מועיל. מג' ועד ד' רבה אמר מועיל. ורבא אמר אינו מועיל וכו'. רבה בר שימי מתני לקולא דמג' ועד ד' לכ"ע מועיל ופליגי בפחות מג'. ופסק ר"מ ז"ל דלית הלכתא כרבה בר שימי אלא כלישנא קמא משום דלישנא קמא סתמא דגמ' קאמר ליה. ואי משום דקיימא לן הלכה כדברי המיקל בעירוב. הני מילי בפלוגתא דתנאי אבל בפלוגתא דאמוראי ליתא להאי כללא מדפריך בפ' מי שהוליאוהו (לקמן דף מז:) גבי הנהו דכרי דאתו למברכתא והא שמואל ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן אע"ג דשמואל מיקל. ועוד הא דאמר הלכה כדברי המיקל בעירוב דילמא בעירוב אמרו ולא במחילות*. וכי הא גונא אמר לקמן בסוף פרק כל גגות (דף לה. ובפ' חלון דף פא:) אמר רב יהודה אמר שמואל כל מקום שאמר רבי יהודה בעירובין הלכה כמותו וקאמר עלה בעירובין ולא במחילות: טחו בטיט ויכול לעמוד בפ"ע הוי מיעוט. א"י לעמוד בפ"ע רבה אמר הוי מיעוט רבא אמר לא הוי מיעוט. רבה אמר הוי מיעוט דהשתא מיהא "קאי ורבא אמר לא הוי מיעוט כיון דלא יכול למיקם לאו כלום הוא. ר"מ והראב"ד והר"ז הלוי ז"ל פסקו כרבא ורמב"ם ז"ל (פי"ז מהל' שבת הלכה ט) פסק כרבה. [ט] וכן נראה דאין הלכה כתלמיד במקום הרב ומאביי ורבא ואילך הוא דקי"ל כבתראה ולא כאביי ורבא כנגד רבן°: הרחיק מן התל ד' ועשה מחילה מועיל. פחות משלשה או שעשאה על שפת התל פליגי בה רב חסדא ורב המנונא. חד אמר מועיל. וחד אמר אין מועיל והלכתא כמאן דאמר אין מועיל דקאי רב ששת בשיטתיה. והלכתא כרב ששת דאתמר עשה מחילה על גבי מחילה רב חסדא אמר בשבת מועיל. בנכסי הגר לא קנה. רב ששת אמר בשבת נמי אין מועיל ואמר רב חסדא מודה לי רב ששת שאם עשה מחילה על התל פירוש שהתל הוא הקרפף שהועיל שבאויר המחילות העליונות הוא דר. בעא רב חנן נבלעו המחילות התחתונות והעליונות קיימות מהו. ואסיקנא דבנכסי הגר לא קנה. ובשבת הויא מחילה דכל מחילה הנעשית בשבת בשוגג שמה מחילה אפילו לטלטל וכל שכן "דנעשית מאיליה. קרפף בית שלש וקירה בו בית סאה. רבה אמר אויר קרויו מייתרו. ור' זירא אומר אין אויר קרויו מייתרו ואוקימנא [דף כה ע"ב] דעבידא כי ארזילא ופירש רש"י משופע כעין גג היליע. וכתב ר"ח ז"ל [י] וקיימא לן כר' זירא* (ובא"ז פסק כרבה) דמיקל בעירובין. [כ] וכתב רבינו מאיר ז"ל מדבריו למדתי דסבירא ליה הלכתא כדברי המיקל בעירובין אפילו בפלוגתא דאמוראי. [ל] ואם תאמר תקשי ליה הא דפריך לקמן פרק מי שהוליאוהו (דף מז:) הא שמואל ורבי יוחנן הלכה כר' יוחנן והא שמואל מיקל. וי"ל דודאי הואיל ואיתמר כללא דשמואל ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן אף לגבי עירובין אייתינן להאי כללא. אבל היכא דלא איתמר כללא כגון הכא דפליגי רבה ור' זירא אמרינן [מ] הלכה כדברי המיקל בעירובין אף במחילות כגון הכא. אמר רבי זירא 'ומודינן בקרפף שנפרץ במלואו לחצר* שאסור הואיל ואויר מחילות החצר מייתרו וע"י אויר המחילות נעשה הקרפף יותר מבית סאתים. דאמר רב חסדא קרפף שנפרץ במלואו לחצר [נ] וגם החצר נפרץ במלואו. חצר מותרת וקרפף אסור. זה אויר מחילות מייתרו וזה אין אויר מחילות מייתרו. דחצר אפילו בת עשרת כורין מותרת:

הגה"ה

* א מבוי שכלה לרחבה יתירה על בית סאתים ולא הוקפה לדירה וחד גיסא [פתוח למתא וחד] דרחבה פתוח לשביל של כרמים דסליק לגודא דנהרא ושפת הגודא גבוה עשרה דהוי מחילה ליעבד לחי אפומא דרחבה בסוף המבוי וצ"ל ברחשו האחר של מבוי הפתוח לרה"ר ויטלטל במתא וברחבה וממתא לרחבה ובשביל גופיה אסור ואפומא דשביל לא עבדינן לחי שלא יאמרו לחי מועיל לשביל מפולש ב דליכא גודא. מא"ז:

הגה"ה

*אבל בא"ז פסק כרבה בר שימי דמתני לקולא והלכה כרבה:

הגה"ה

*וכן המיימון שם הלכה ז' ובא"ז פסק כרבה. מהרמ"ק:

הגה"ה

*ולחצר איכא גיפופי ואין הפרלה יותר מעשרה ואי הוה איפכא תרוייהו שרי דכרבי שמעון סבירא לן דכולן רשות אחת הן דיתורא בקרפף ליכא שהרי איכא גיפופי. מא"ז:

ה ההוא בוסתנא דהוה סמוך לגודא דאפדנא נפל אשיתא ברייתא. פירש ר"ח ז"ל הבוסתנא היתה יתירה מבית סאתים שהוקף ולבסוף פתח האפדנא ועשו גודא להקיפה לדירה ברחוק ד' טפחים מגודא דאפדנא. וגם היה באותה גודא פתח ללכת מאפדנא לבוסתנא. ונפל ההיא גודא. וסבר רב ביבי למיסמך אגודא גווייתא דאפדנא הואיל והותרה על ידי מחילה שעשו להקיפה לדירה ואע"ג דנפלה ההיא מחילה רלה לסמוך אגודא גווייתא דהואיל והותרה הותרה. *והועיל ההיא גודא דאפדנא אע"ג שנעשית קודם שפתח האפדנא לבוסתנא. ומסיק דכיון דלדירה גוואי נעשית המחילה ולא לדירת ברלאי דבשעה שנעשית לא היה פתח בין אפדנא לבוסתנא ולא הוקף בוסתנא לדירה [ס] באותה אשיתא לא הועיל כאילו עכשיו הקיפה לדירה:

הגה"ה

*היכא שנפל גודא דקרפף שממנו היה פתח הבית פתוח לתוכו ז ומזה הפתח היה מוקף לדירה לא סמכי' אמחילות גווייתא דבית. מהרמ"ק:

ו [דף כו ע"א] אמר רב אסי מחילת אדרכלין לא שמה מחילה דלגניעותא בעלמא הוא דעבידא. אמר רב הונא כל מחילה העשויה לנחת לא שמה מחילה ודוקא לענין היקף דירה אבל לענין לטלטל בתוכה שמה מחילה*:

הגה"ה

*ופרדס גדול שלא הוקף לדירה סמוך לבית ובנה בו בית יעשה שביל בקנים פחות משלשה מפתח ביתו לפתח הבית ח שבנה ויטלטל דרך השביל. מא"ז:

ז מתני' אמר ר' אלעאי שמעתי מר' אליעזר אפילו היא כבית כור. וכן שמעתי ממנו אנשי חצר ששכח אחד מהן ולא עירב ביתו אסור להכניס ולהוציא לו אבל להן מותר. וכן שמעתי ממנו שיוצאין בערקבלין בפסח. וחזרתי על כל תלמידיו ובקשתי לי חבר ולא מצאתי: גמ' והתניא ביתו אסור לו ולהם. אמר רב הונא אמר רב ששת לא קשיא [דף כו ע"ב] הא רבי אליעזר והא רבנן*. אמר רב ששת לכשתמצא לומר לדברי ר"א המבטל רשות חצרו רשות ביתו ביטל. לדברי חכמים המבטל רשות חצרו רשות ביתו לא ביטל. וחמשה השרויין בחצר אחת [ע] ושכח אחד מהן ולא עירב לרבי אליעזר כשהוא מבטל רשותו אין צריך לבטל לכל אחד ואחד. ולרבנן צריך לבטל לכל אחד ואחד. ואי גלי דעתיה ואמר בטילי רשות חצרי ורשות ביתי אפילו לרבנן כיון דגלי גלי והן מבוטלין: הדרן עלך עושין פסין

הגה"ה

ט *נראה דהל' כרבנן מדקאמר ובקשתי לי חבר וכו' ואין שייך לומר הלכה כדברי המיקל בעירוב כיון דאיכא תומרא במילתיה דר' אלעאי דלדידיה אין מבטלין וחוזרין ומבטלין. מרדכי מהרמ"ק:

פרק שלישי

א בכל מערבין* ומשתתפין חוץ מן המים ומן המלח. הכל נלקח בכסף מעשר חוץ מן המים ומן המלח. הנודר מן המזון מותר במים ומלח. מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה. סומכוס אומר בחולין. ולכהן בבית הפרס רבי יהודה אומר אפי' בבית הקברות [דף כז ע"א] מפני 'שיכול לחוץ ולאכול*: גמ' אמר רבי יוחנן אין למידין מן הכללות אפילו במקום שנאמר בהן חוץ. אמר רבינא ואיתימא רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים ומלח והא איכא כמהין ופטריות דאין מערבין אלא שמע מינה אין למידין מן הכללות אפילו במקום שנאמר בהן חוץ. ועוד איכא מילי טובא דאין מערבין בהן [פ] גודגדניות שהוקשו לזרע וכפניות [צ] ותבלין 'ופולין יבשין [ק] ועדשים והטין ושעורין. חוץ מן המים ומלח. דוקא מים בפני עצמו ומלח בפני עצמו. אבל מים ומלח כאחד מערבין*: [דף כט ע"א] [ר] מ תנא כל האוכלין מצטרפין לפסול את הגוויה בכחצי פרס. וכמזון שתי סעודות לעירוב. וכביצה לטומאת אוכלין סבר רב יוסף למימר הא דתניא וכמזון שתי סעודות לעירוב ה"מ עד דאיכא סעודה מהאי וסעודה מהאי. אמר ליה רבא אפילו למחצה ולשליש ולרביע. אמר ליה ההוא מרבנן לרבא תפוחים* בכמה ואסיקנא אמר רב נחמן [ש] תפוחים בקב. תניא ר"ש בן אלעזר אומר עוכלא תבלין וליטרא ירק ועשרה אגוזים וחמשה אפרסקין ושני רמונים ואתרוג אחד. ואמר גורסק בר דרי משמיה דרב וכן לעירוב*. תניא ר' שמעון

הגה"ה

*לא כפירוש רש"י דפי' עירובי חצירות ותחומין דעירובי חצירות דוקא בפת כדאמרי' לקמן דף עא. מרדכי מהרמ"ק:

הגה"ה

*מערבין בכסות וסיעורן מלא יד ובחזיז הגדל בגינה וסיעורו מלא תרמילו של רועה בקר מערבין בתרדין חיין אבל לא כבשיל ולא בשיל כ ורש"י סובר דמערבין בתבלין עוכלא היינו משקל ט' דינרין פחות רביע מערבין בקב תמרים או בקב גרוגרות או במנה דבילה ובשתיתא ושיעורן ב' תרודין ובקליות ושיעורן ב' מדות דפומבדיתא. א"ז. וכן המיימוני [פ"א מהל' עירובין הל' יא] הזכיר עוכלא תבלין וכתב בהגה"ה דמשמע בספר בפירוש דאין מערבין בו דפריך ותבלין לאו בני אכילה נינהו וכן שאלתי למורי והודה לדברי. הגה"ה פי"ו ומהרמ"ק:

הגה"ה

*ורבינו שמשון אומר דוקא בנתן לתוכן שמן. מא"ז:

הגה"ה

*תפוחי יער קאמר דגריעי מ"ר. מהרמ"ק:

הגה"ה

*ושאר כל הפירות כדי שימכור ויקח בהן מזון שתי

הגהות הב"ח א בהגה"ה מבוי שכלה. נ"ב גמ' ערוכה בדף כ"ד ע"ב וע"ש פירש"י: ב בא"ד לשביל מפולש היכא דליכא גודא דנהרא הס"ד: ג והוה ליה כמו פרץ אמה וגדר אמה וכן משמע בהא דקאמר: ד דהשתא מיהא הא קאי וכו'. כיון דלא יכול למיקם בפני עצמו לאו כלום הוא: ה וכל שכן הכא דנעשית מאיליה: ו א"ר זירא ומודינא וכו' דעל ידי: ז בהגה"ה היכא. פתוח לתוכו וזה הפתח. נ"ב כך פרש"י בהגות בוסתנא: ח בהגה"ה ופרדס שבנה בו ויטלטל. נ"ב גמרא ערוכה ע"פ תשובת הגאונים שהביא רש"י: ט בהגה"ה נראה דהלכה. נ"ב ועי' לקמן פ' הדר: י שיכול לחוץ ולילך ולאכול: כ בהגה"ה מערבין ורש"י סובר. נ"ב נראה דטעות סופר הוא דבפי' רש"י לא מוכח הכי כלל: ל ופולין יבשין והטין כצ"ל ותיבת ועדשים נמחק: מ תנן כל האוכלין וכו' הא דתנן וכמזון שתי סעודות וכו' א"ל רבה אפי' למחצה:

קרבן נתנאל

דהש"ס נקט: [ו] משום. רבינו מפרש להמימרא דרב אשי כפי' קמא שבתוס' ד"ה לא אמרן דמיירי דמים שעמוקין הוי מיעוט. אבל לפי' ר"י אין להוכיח דאיכא למימר כשאין עמוקין עשרה אין מבטל הדירה. והאי דלא מפליג נמי בדלא חזי לתשמישתא היינו טעמא כיון דרוב עמוקין עשרה בטל המיעוט. אבל בדחזי לתשמישתא הוי כנטעים: [ז] וגם. אע"ג בדחזי לתשמישתא נמי אין יכול להשתמש במקום המים. שאני התם דאינהו נמי הוי כלרכי דירה ומה לי תשמיש זה או תשמיש אחר. ומטעם הראשון כיון דלא חזו לתשמישתא מבטל דירת חצר לא סגי. דהא ברקק מים ברה"ר לא מבטל הרשות. לכך קאמר טעמא אחרינא וזה הטעם שייך דוקא בחצר דעומד להשתמש בו לצרכי דירה. משא"כ ברה"ר עשוי להילוך וכיון דפחות מעשרה הוא עדיין חזי להילוך. ולפי הנחה זו אין הכרע מפי' רש"י ד"ה שאין בעומקה שחולק על רבינו ומעתה תמיה לי על הרב ב"י שפסק בטו"ע סי' שנ"ח סעיף י"א אם אין ראוין לשתיה דינם כזרעים והוא שיהיה המים עמוקים י"ע בלי שום חולק וסמך בזה משום דכתב בב"י שרש"י פליג אפסק רבינו ע"ש ולפי מש"כ אין הכרע. אלא שה"ה בשם הרשב"א המה החולקים. ואיך סתם להקל. הלא רבינו וטור ורבינו ירוחם ח"א נתיב י"ב ח"ד קיימי בשיטה אחת. גם הריטב"א כתב ז"ל וי"א שאם החצר סמוך לעומק עשרה בתוך ג' טפחים שהוא כלבוד הרי החצר כמוקף מחילה ונפקא מיניה אליבא דהלכתא להיכא דלא חזי לתשמישתא. ואי בדלא חזי לתשמישתא אינם מבטלים הדירה בדלא עמוקין עשרה מאי לבוד שייך ביה. ע"כ נראה דהלכתא כוותייהו שהמה אחרונים ורוב מנין: [ח] וכן כשעשה מחילה על התל. והתל הוא יותר מבית סאתים ולא הוקף לדירה. מהני אותו מחילה של יותר מעשר להני דיורין שדרין על התל: [ט] וכן נראה. עיין פרק השואל סימן ח'. שם בירלתי שאין זה ברור ומוחלט. אלא שמספקא ליה לרבינו בהך כללא אי אביי ורבא בכלל או מאביי ורבא ואילך הלכה כבתראי ומחלוקת הפוסקים ומש"ה פסק כרבה דקי"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב. ועי' לעיל פ"ק סימן כ"ג. וא"ת ל"ל הך טעמא דאין הלכה כתלמיד הא בלאו הכי מסקנת רבינו בסמוך דלא כהר"ת אלא כרבינו חננאל דקי"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב וגם במחילות. י"ל דבלא"ה הוי הכלל דאביי ורבא בכלל בתראה וקי"ל הלכתא כבתראי והיכא דאתמר כללא דהלכה כבתראי אף לגבי עירובין איתא להאי כללא כמ"ש רבינו בסמוך: [י] וקי"ל. ומ"ש ובא"ז פסק כרבה הוא הגהות הרא"ש והוא טעות דמוכח ודלא כב"י שהגב שיטפיה סבר שהמה מדברי רבינו וכ"כ הב"ח ונכון: [כ] וכתב. עי' בהגהת מיימוני פ' ע"ז: [ל] וא"ת. הכל דברי רבינו הם ולא מדברי ר"ת ז"ל: [מ] הלכה. ומ"מ ס"ל לרבינו לעיל דהלכה כלישנא קמא ולא כרבה בר שימי דלישנא קמא סתמא דגמרא קאמר דליכא למימר דרבינו פסק כרבה בר שימי אלא שהוא פוסק כרבה דהא מסיק רבינו לעיל דלא קי"ל כאביי ורבא נגד רבה. ואף אם תאמר שמספקי' ליה קי"ל

בעירובין כמאן דמיקל כרבה וכן הוא ברמזים. ומעתה ודאי תימה גדולה על הטור שפסק בדין טחו בטיט כשאין יכול לעמוד בפני עצמו דלא הוי מיעוט כרבא. איך הניח דעת הרמב"ם ומסקנת רבינו אביו ופוסק לחומרא בלי חולק. ויותר תימה על הרב ב"י שפוסק בשו"ע בלי שום חולק. וכבר הקדימני בזה הב"ח. ואני אבוא אחריו ואגדל המדורה. בכן מי שמיקל לא הפסיד: [נ] וגם. ומ"מ החצר מותר דאיירי שאין הפרלה יותר מעשר והוי כפתח אבל החצר אבל הקרפף אסור דאויר מחילות מייתרו. כ"כ התוס'. א"כ שהפרלה יותר מעשר ומ"מ החצר מותר דאיכא גיפופי לחצר וא"ת הקרפף נמי ליסתרי דנראה מבחוץ י"ל דאיירי בנכנסין כותלי הקרפף לחצר והמחילה בנויה מכותל זה לכותל חבירו ושם נפרלו במלואו ומ"ש בהג"ה ולחצר איכא גיפופי ואין הפרלה עשר או או קתני וכ"כ הב"ח. וא"ת אם כותל הקרפף אינו רחב יותר מעשרה אם כן הקרפף שהוא בית סאתים מגומגם הוי ארכה יותר משנים ברחבה ובלאו פרלת החצר אסור לטלטל בו תי' בתוס' ע"ש: [ס] באותה. ולא אמרינן הואיל והותרה הותרה. כיון דליכא מחילות כמו שכתב רבינו לעיל פרק קמא סי' כ"ג ע"ש:

[ע] ושכח. עיין פרק הדר סי' ע"ז: סליק פרק שני

פ"ג ה"ג והכל נלקח:[פ]גודגדניות שהוקשו לזרע וכפניות. שתים אלו ופולין יבשין שאין מערבין בהן איתא להדיא בגמרא. אמנם עדשים ואינך נלמדו שתוס מן המפורש דכפניות חייב במעשרות דיכול למתקן ע"י האור. אבל לענין עירוב בעינן מידי דחזי בהאי שעתא דהיינו בין השמשות ובאותה שעה הני לא תקנוהו א"כ ה"ה והוא הטעם בעדשים וחטים: [צ] ותבלין. דלאו בני אכילה נינהו ואינן אלא למתק את הקדירה כדאיתא בנדה דף נ"א ע"א שאינן מטמאין טומאת אוכלין ואינם נלקחים בכסף מעשר. ומהתימה על הרמב"ם פ"א דעירובין תבלין משתתפין בהן דהוויין ללפת בהן את הפת. והוא בפ"ו מהל' טומאת אוכלין פסק דכל ראשי בשמים אינן מטמאין טומאת אוכלין ואין נלקחים בכסף מעשר. ש"מ דלא הוי אוכל. והני תרתי דינים סתרי אהדדי ול"ע. והא דקאמר בדף כ"ט אמו הכא מי לא קתני חטין ושעורין לאו בני אכילה נינהו. ל"ל דע"כ הא דקתני וכן לעירוב לאו אכולה מילתא דקתני במתני' קאי דהא חיטין ושעורין לאו בני אכילה נינהו א"כ בברייתא נמי איכא למימר הכי דוכן לעירוב לא קאי אתבלין כך הוא לפי' רבינו. ולרמב"ם הכי פי' ודאי תבלין בני אכילה נינהו אך לרב יוסף קאמר אף את"ל דס"ל תבלין לאו בני אכילה נינהו מ"מ קשה לדידך דקתני אמתני' והא קתני חיטין ושעורין אפ"כ נ"ע לדבריך דוכן לעירוב לא קאי אכולה מילתא א"כ בברייתא נמי נימא דוכן לעירוב לא קאי אתבלין: [ק] ועדשים. אינו משנה. ואי משום דדומה לפולין יבשין מ"מ קשה מ"ש עדשים דנקט יותר משאר מינים אורז ודוחן וקטניות שאינן ראוין לאכילה כמות שהן חיין וכ"כ הב"ח דט"ס הוא:[ר] תניא. משנה היא בפ"ד דמעילה:ה"ג בכבילה לטמא טומאת:[ש] תפוחים בקב. אפי' תפוחים

בן אלעזר אומר (א) יין כדי לאכול בו [הומץ כדי לטבל בו זיתים ובצלים כדי לאכול בהן] מזון שתי סעודות. ויין דאמרן היינו יין מבושל אבל יין שאינו מבושל מערבין בשתי רביעיות. ובצלים נמי דאמרן מערבין באמהות אבל בעלין לא. ועלים דאמרן אין מערבין בהן [דף כט ע"ב] דלא אבציל זרתא אבל אבציל זרתא לית לן בה. אמר רב יהודה אמר שמואל כל שהוא ליפתן כדי לאכול בו שתי סעודות. וכל שאינו ליפתן אלא נאכל כמות שהוא כדי לאכול ממנו שתי סעודות. [ת] בשר חי כדי לאכול ממנו שתי סעודות. בשר צלי רבה אמר כדי לאכול בו. רב יוסף אמר כדי לאכול ממנו. והלכתא כרבה. [דף ל ע"א] אמר רב שימי בר חייא מערבין בביצים חיות. וכמה אמר רב נחמן ב"ר יצחק סיני אמר שתים: ב אמר רב הונא שבועה שלא אוכל ככר זו מערבין לו בה. ככר זו עלי אין מערבין לו בה ואע"ג דפריךגמרא לרב הונא ומשני הוא דאמר כר' אליעזר. מ"מ הלכה כותיה דרב הונא [א] דסתמא דברייתא כותיה דתניא זה הכלל אדם אוסר את עצמו באוכל מערבין לו בה. אוכל הנאסר על האדם אין מערבין לו בה. ר' אליעזר אומר ככר זו עלי מערבין לו בה ככר זו הקדש אין מערבין לו בה לפי שאין מערבין בהקדשות אלמא סתמא דהך ברייתא כרב הונא. והא דאמר רב הונא שבועה שלא אוכל ככר זו מערבין לו בה לאו דוקא שלא אוכל ^א^כו' דה"ה נמי אם אמר שבועה שלא אהנה מככר זו מערבין לו בה. דקי"ל כרבה* וכרב יוסף דאמרי לקמן דאין מערבין אלא לדבר מצוה ומצות לאו ליהנות נתנו. [ב] ודבר זה אתה למד מדלא מצא רב הונא להלק אלא בין שבועה לקונם ואמאי ליפלוג בשבועה גופא ולימא שבועה שלא אוכל מככר זו מערבין לו בה. שבועה שלא אהנה מככר זו אין מערבין לו בה. או ליפלוג בקונם גופיה ולימא קונם אכילת ככר זו עלי מערבין לו בה. קונם הנאת ככר זו עלי אין מערבין לו בה. וכן בברייתא דמפלגא בין אדם אוסר עצמו באוכל דהיינו שבועה ובין אוכל הנאסר על האדם דהיינו קונם ואמאי ליפלוג הכל בשבועה או הכל בקונם כדפרי'. ועוד דאתיא הך ברייתא דלא כרבה ורב יוסף ולקמן (דף לא.) משמע דדחק לאוקמא פלוגתייהו אליבא דכולהו תנאי. הלכך בין לרב הונא בין לברייתא אפיק למילתיה בלשון שבועה [ג] אפילו אמר שבועה שלא אהנה מככר זו [ד] מערבין לו בה דמצות לאו ליהנות ניתנו. ואם אפיק למילתיה בלשון קונם אפילו אמר קונם אכילת ככר זו עלי אין מערבין לו בה גזירה אטו אמר ככר זו הקדש. משום דסתם קונם דומה להקדש דשניהם אוכל נאסר על האדם: [דף ל ע"ב] ולכהן בבית הפרס ר' יהודה אומר אף בבית הקברות מפני שיכול לחוץ ולאכול. כתב רש"י דרבי יהודה ות"ק דיליה סברי כסומכוס דאמר מידי דחזי ליה למיכליה בההיא שעתא בעינן. ולי נראה דאין זה תלוי במחלוקת סומכוס ורבנן דלא פליגי אלא בהא דסומכוס סבר מידי דחזי ליה למיכל בעינן ורבנן סברי כיון דחזי לאינשי דעלמא מערבין לו בה. אבל לכ"ע בעינן שיוכל המערב להגיע לעירובו ובע"א לא קנה שביתה. ולית הלכתא כסומכוס ואע"ג דסתם משנה דמס' כלים (פי"ז משנה יא) כוותיה [ה] משום דב"ה סברי כרבנן וכן רב הונא דאמר שבועה שלא אוכל ככר זו מערבין לו בה. [ו] והא דתנן במתני' והכהנים בחלה ובתרומה לא הוי כמחלוקת ואח"כ סתם דהוא הדין לישראל נמי אלא אורחא דמילתא נקט כהנים שתרומה וחלה מצויה להם. ועוד דהך משנה נמי שנויה בפרק כל שעה (דף לה.) והתם דוקא כהנים והוא ליסנא תנא נמי הכא. וכתב ר"מ ז"ל דלית הלכתא כרבי יהודה* ואע"ג דאמר שמואל לקמן בפרק כל גגות (דף לה.) בכל מקום שאמר רבי יהודה בעירובין הלכה כמותו ועוד אמר בפרק מי שהוציאוהו (דף מו.) הלכה כדברי המיקל בעירוב ואפילו יחיד במקום רבים בהא לית הלכתא כוותיה דכיון דתליא פלוגתייהו בפלוגתא דרבי ורבי יוסי ב"ר יהודה דרבי דמטמא קסבר אהל זרוק לא שמיה אהל [ז] וקיימא לן הלכה כר' מחבירו: [דף לא ע"א] מתני' מערבין בדמאי ובמעשר ראשון שנטלה תרומתו ומעשר שני והקדש שנפדו והכהנים בחלה ובתרומה. אבל לא בטבל ולא במעשר ראשון שלא נטלה תרומתו ולא במעשר שני והקדש שלא נפדו: ג [דף לא ע"ב] השולח עירובו ביד חש"ו או ביד מי שאין מודה בעירוב אינו עירוב. ואם אמר לאחר לקבלו הימנו הרי זה עירוב: גמ' השולח עירובו ביד חש"ו. אוקימנא בעירובי תחומין אבל עירובי חצרות השולח ביד קטן הוי עירוב דקי"ל כרב הונא דאמר קטן גובה את העירוב: ואם אמר לאחר לקבלו הימנו הרי זה עירוב. ודילמא לא ממטי ליה. בעומד ורואהו. ודילמא לא שקיל ליה מיניה. חזקה שליח עושה שליחותו. אמר רב נחמן בשל תורה אין חזקה שליח עושה שליחותו. [דף לב ע"א] בשל סופרים חזקה שליח עושה שליחותו. ורב ששת אמר אחד זה ואחד זה חזקה שליח עושה שליחותו. רבינו שמשון הזקן ז"ל פסק כרב ששת לפי שכתוב בתשובת הגאונים דהלכתא כרב ששת באיסורי וכרב נחמן בדיני. ור"ת ז"ל כתב דהכא הלכתא כרב נחמן. והביא ראיה מפרק התקבל (דף סד.) גבי בעל אומר לגירושין וכו' דקא פריך נימא דחזקה שליח עושה שליחותו דא"ר יצחק בר יוסף האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה ^ב^אסור בכל הנשים שבעולם ומשני הנ"מ לחומרא אבל לקולא לא. אלמא לא אמר בשל תורה חזקה שליח עושה שליחותו לקולא. ועוד ראיה מדמסיק פר' קמא דחולין (דף יב.) גבי האומר לשלוחו צא ושחוט לי צא ותרום לי דכ"ע אין חזקה שליח עושה שליחותו אע"ג דהתם אליבא דרב נחמן קאמר. מ"מ [ח] כיון דסלקא שמעתתא הכי. וגם ההוא דבעא מיניה קבלה מיניה ש"מ דהכי הלכתא ועוד ראיה מרב שמעיה דקאמר למילתיה בסמוך חזקה אין בית דין של כהנים וכו' כדי לתרץ דברי רב נחמן אלמא סבירא ליה כותיה. וי"ל שאין ראיה מההיא דגיטין ודחולין דרב ששת לא קאמר דחזקה שליח עושה שליחותו אלא במקום שיש לשליח לחוש אם לא יעשה שליחותו יבא המשלח לידי מכשול עבירה במה שסומך עליו שיעשה שליחותו הלכך אין השליח חושש ליתן הגט. והיא דחולין נמי אין השליח חושש לשחוט ולתרום כי אם לא ישחוט אין מכשול [ט] וכן אם לא ימלא התרומה אבל הכרי ידע המשלח שאינו תרום. ורב שמעיה איכא למימר דלא אמר למילתיה ליתן טעם למה האשה סומכת על כהנים אלא ליתן טעם לדברי רב. *דאמרי' בפסחים פרק האשה (דף צ:) אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ אע"פ שהמקוה לפניו משום דמחוסר מעשה דדלמא פשע ולא טביל אבל שוחטין וזורקין על מחוסר כפורים אע"ג דמחוסר מעשה [י] ואייתי עלה הא דרב שמעיה וכיון שנדחו ראיותיו אין אנו צריכין לסתור כלל של הגאונים ז"ל: ד [דף לב ע"ב] מתני' נתנו באילן למעלה מי' טפחים אין עירובו עירוב למטה מי' טפחים עירובו עירוב. נתנו בבור אפילו עמוק ק' אמה הרי זה עירוב: גמ' הא אילן היכא קאי אילימא ברשות היחיד מה לי למעלה מה לי למטה רשות היחיד עולה עד לרקיע. אלא דקאי ברשות הרבים דנתכוין לשבות היכא ^ג^אילימא דנתכוין לשבות למעלה (ג) הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר אלא דנתכוין לשבות למטה הא קמשתמש באילן [כ] הא מני ר' היא דאמר כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות. אמר רבא לא שנו אלא באילן העומד חוץ לעיבורה של עיר. אבל עומד בתוך עיבורה של עיר אפילו למעלה מעשרה נמי עירובו עירוב דמתא כמאן דמליא דמי. חוץ לעיבורה של עיר נמי כיון דאמר רבא הנותן עירובו יש לו ארבע אמות הויא לה רשות היחיד ורשות היחיד עולה עד לרקיע. אמר רב יצחק בריה דרב משרשיא הכא באילן הנוטה חוץ לד' אמות עסקינן [דף לג ע"א] ונתכוון לשבות בעיקרו. ומאי למעלה ולמטה דהדר זקיף* והא אי בעי מייתי ליה דרך עליו. כשרבים מכתפים עליו. וכדעולא דאמר עולא עמוד תשעה ברה"ר ורבים מכתפים עליו וזרק ונח על גביו חייב. ואף ע"ג דאכתי יכול להביא אליו על ידי זריקה דהזורק מרה"י לרה"י דרך אויר רה"ר פטור. או יביאנו כלאחר יד. או בזה עוקר וזה מניח. וי"ל דבשבות כי הני לא שרי ר' בין השמשות כיון דבקל יכול לבוא לידי חטאת. והכי נמי מפליג לקמן (דף לד:) לר' בין שמא יקטום ובין משתמש באילן*: [דף לג ע"ב] תניא רבי יהודה אומר נתנו על גבי קורה גבוה עשרה טפחים ורחב ארבעה עירובו עירוב. ואם לאו אין עירובו עירוב. דסבר דכל למעלה מעשרה בעינן שיהא העירוב מונח על גבי מקום ד'. כתב ר"מ ז"ל לא ידענא הלכתא כמאן. דהא רבנן פליגי עליה בתוספתא (פ"ב) דקתני נתנו על גבי קורה שגבוה עשרה טפחים עירובו

הגה"ה
*וכן בא"ז:

הגה"ה
*וכתב המיימון (פ"ו מהלכות עירובין הל' י"ז) דבבית הקברות אף לישראל אינו עירוב. מהרמ"ק:

הגה"ה
*ויש אורך עשרה ורחב ארבעה בזקיפתו או שהוא סתום למטה שאין הגדיים בוקעים בו ואפילו אין אורך עשרה בזקיפתו ד א"ז:

הגה"ה
*נתנו בכלכלה שאין בה רחב ארבעה ותלאו באילן גבוה י' ואין בו רחב ד' והעירוב נתון בשולי הכלכלה תוך ג' לגג האילן שפיר הוי עירוב מונח על מקום ד' דמוקקין להשלים ולא הוי רה"י כיון שאין רחב ד' מתחיל תוך ג' סמוך לקרקע ואפילו לרבי יוסי ב"ר יהודה כיון דלא הדרן מחיצות ואם האילן גבוה י' ורחב ד' ותלה הכלכלה בו אף על גב דהוי רה"י כרה"י אם הכלכלה ארוכה שיכול לנטות ראש הא' ולהביא תוך עשרה וליטול את עירובו עירובו עירוב. נתכוין לשבות ברה"ר והניח עירובו בכותל ה למעלה מי' עירובו עירוב ברה"ר המגדל העומד אצל הכותל נתכוין לשבות והניח

הגהות הב"ח א נ"ב לאו דוקא שלא אוכל דה"ה כצ"ל ותיבת (בה) [וכו'] נמחק. ונ"ב כל זה כתבו התוס' ע"ש ר"י ופרשב"ם: ב נ"א וקדש לי אשה סתם ומת שלוחו אסור בכל הנשים שבעולם דחזקה שליח עושה שליחותו ומשני הנ"מ לחומרא: ג אילימא דנתכוין לשבות למעלה הוא ועירובו במקום אחד הוא אלא דנתכוין לשבות. נ"ב וכ"כ התוס': ד בהגה"ה בסוף ויש אורך וכו'. נ"ב וכ"כ התוס': ה בהגה"ה נתנו. והניח עירובו בכותל למטה מי' עירובו עירוב למעלה מי' אין עירובו עירוב נתכוין לשבות ברה"ר המגדל העומד אצל הכותל והניח עירובו בכותל וכו' לנטותו למטה מי' או אם:

קרבן נתנאל

תפוחים הראוים לאכילה ודלא כיש מפרשים דבתפוחי יער קמיירי וכ"כ תוס' דף כ"ז ד"ה מאן דתני: ה"ג ובעלים דאמרת אין מערבין בה: [ת] בשר חי. ושרי לטלטל דחזי לאומצא אפי' בשר בהמה ודלא כמ"א סי' ש"ח דמפרש דוקא במין דרכיך ועי' מזה בארוכות בפ' מפנין סי' ג': [א] דסתמא. אע"ג דאידך ברייתא דלא כרב הונא מ"מ ס"ל לרבינו דאזיל הך ברייתא מדקתני זה הכלל כהלכתא פסיקתא: [ב] ודבר. דאפי' רב הונא סבר הכי: [ג] אפי'. והא דנקט רב הונא שלא אוכל. דבקונם אפי' הכי לא מערבין בה: [ד] מערבין. אבל אסור להשתתף בה כ"ה בטור אבל להרמב"ם אפי' אמר שלא אהנה מותר להשתתף בה כ"כ ב"י בשו"ע סי' שפ"ו. ונראה שלמד כן מדכתב הרמב"ם פ"א מהלכות עירובין מערבין ומשתתפין בה. ובעירוב יצא אפי' בשלא אהנה ה"ה בשיתוף. גם בפ"ו מהלכות עירובין כתב כל שמותר לערב מותר להשתתף וכל שאסור להשתתף בו אסור לערב בו והיינו טעמא דס"ל להרמב"ם דשיתוף נמי מצוה היא מדכתיב ופקדת נוך ולא תחטא וכ"מ בב"י. ס"ם של"ד ודלא כמ"ש מ"א שם ס"ק י'. שלא כוון אלא בדרך הנאתו. ובתחילת כבודו שגג בזה כשנדר שלא אהנה ודאי על שום הנאה כוון כדאיתא בנדרים ובהלכות נדרים. ומ"ש רש"י בד"ה קשיא דלא מסיק אדעתיה לאסור עליו אלא דרך הנאה דהיינו אכילה. אינו אלא באומר ככר זה עלי. ודע שכתב רמ"א שם בהג"ה ז"ל ואם אמר קונם הנאתו או אכילתו עלי לכ"ע אין משתתף בה ע"כ. נראה כוונתו דקשיא ליה על המחבר דה"ל לכתוב עוד חילוק בין הרמב"ם ודעת הרא"ש והוא דעת י"א שם. היינו בקונם אכילת ככר עלי דלהרא"ש אין מערבין בה. ולהרמב"ם אף משתתפין בה. ולזה בא כמתרץ דבכהאי גונא לכו"ע אין משתתפין דהרמב"ם נמי סובר דאין משתתפין בקונם. ולא מטעם שכתב רבינו גזירה אטו אמר ככר זו הקדש. אלא מטעמא אחרינא כיון שאמר קונם הוא כינוי לקרבן. ואם מעל חייב בקרבן כעל הקדש כמ"ש הרמב"ם בפ"ד דמעילה. א"כ הוי כמו הקדש ואין מערבין בה אף דחזי לאחרינא. וזה שלא זכר הרמב"ם דבקונם אין מערבין ומשתתפין בו. י"ל דסמך בזה על מה שכתב שם בפ"ד דמעילה דהוי כהקדש. ודייק בלישנא הנודר מאוכל זה. היינו שאמר ככר זה עלי אסור באכילה בנדר. אבל קונם אין משתתפין ומערבין בה. ואם תקשה לך הברייתא דקתני לפי שאין מערבין בהקדשות. משמע הא בקונם מערבין י"ל דלשיטת הרמב"ם נכלל קונם בהקדש. א"כ הברייתא אתיא כחכמים דס"ל בנדרים דף ל"ה דאין מעילה בקונמות. והא ליכא למימר דהרמב"ם נמי אוסר להשתתף ולערב בקונם מטעמא דגזירה אטו הקדש. דא"כ ה"ל להזכיר דין זה דמסיכי תיתי אנו יודעים גזירה זו. האריכתי בזה כי ראיתי במ"א בס"ק הנ"ל שמתמיה על הג"ה זו ומשוה כטועה וזה אינו ודברי רמ"א ישרים למוצאי דעת: [ה] משום. אע"ג דסתם במתני' ומחלוקת בברייתא קי"ל הלכה כסתם משנה. ה"ק כדי שלא תקשי הלכתא אהלכתא אנו נאמר דבתרי מסכתא אין סדר והוי סתם ואח"כ מחלוקת וכן הראיה מדרב הונא: [ו] והא דתנן. אלימא קושיא זו דבחד מסכתא סדר למשנה והלכה כסתם כך סבר ר' יוחנן. ור"י ורב הלכה כר"י לכ"ש נגד רב הונא תלמיד דרב. ובתוי"ט דהא קושיא זו דאשכח סתמא אחרינא והוא מתני' דלקמן דסתם כרבי דלא גזרו בין השמשות משום שבות וא"כ דין התרומה לישראל כדין היין לישראל ע"ש. ונעלם ממנו דברי תוס' בדף ל"א ד"ה דמאי וז"ל דמשמע ליה מתניתין אפי' ליכא אלא שתי סעודת מצומצמות דמסתמא מתני' איירי בכל ענין: [ז] וקי"ל. וכל היכא דאתמר כללא אף לגבי עירובין אייתינון להאי כללא כמ"ש רבינו בפרק שני סי' ד' אבל בקבר יחידי הלכה כר"י דסבר כיון דקנה ליה עירוב לא ניחא ליה דמנטלה. ועפ"ז ניחא פסק הטור בסי' ת"ע דכהן בבית הקברות. הא ישראל בבית הקברות אינו עירוב. או כהן וקבר יחידי הוי עירוב. וכ"כ הב"ח ודלא כרמב"ם שפסק אפי' ישראל וקבר יחידי אסור לערב דקי"ל כרבנן ניחא ליה דמנטלה דאי איטמיך אכיל ליה והוי קני בית באיסורי הנאה. וכ"פ בשו"ע ותמה אני על הרמ"א שלא הגיה עליו. דהא הר"מ מרוטנבורג ורבינו וטור גם הנמוקי יוסף והגודה כולם מפרשים פלוגתא דת"ק ור"י בזה אי אהל זרוק הוי אוהל או לא וזה דוקא בכהן ובית הקברות. ע"כ מי שמקיל לא הפסיד דכדאי אלו לסמוך עליהם אף שלא בשעת הדחק. כי אנן אשכנזים נגררים אחריהם ובב"י מיישב הטור באופן אחר דהא דמוקי התלמודא דפליגי במנטלה אינו אלא לדחות דלא הוי כתנאי. אבל פשטא דמילתא דפליגי אי מצות ליהנות ניתנו. ואנן קי"ל מצות לאו ליהנות ניתנו לכן הוי עירוב לישראל בבית הקברות אף לכהן אסור דאהל זרוק לאו אהל. כך כוונת הב"י. ובתנס השיג עליו הב"ח בזה ע"ש: ה"ג לא ותרום לי דאין חזקה שליח: [ח] כיון. מדקבע רב אשי בתלמודיה: [ט] וכן. דאיירי שלא צוה להשליח כי אם לתרום. אבל בטובת הנאה יאמר להמשלה ע"כ צריך להניח התרומה אצל הכרי ולשון תוס' דלא אסיק אדעתיה שמא אחר ישמע ויתרום. ורבינו לא הזכיר מזה והיינו טעמיה דאף אם יסיק בדעתיה שאחר ישמע ויתרום מ"מ לא חשיב בעיניו חששא זו דמסיכי תיתי יבא אחר ויתרום בלי רשות הבעלים. ואף אם תאמר דמשום טובת הנאה ליתן לאוהבו כהן מש"ה יתרום. מ"מ עדיין הבעלים לא יבואו לידי עבירה. כי אם לא ימלא התרומה אצל הכרי סובר המשלח שאינו תרום. אבל התוס' כתבו ז"ל שאם לא יתרום ירמה המשלח שאינו תרום. איכא מפרשי שנתן להשליח טובת הנאה. אך המדת הכרי ידועה להמשלה ועל ידי זה נתוודע לבעלים אם עשה שליח שליחותו. ובענין זה ודאי יש להוש שמא ישמע אחר ויתרום והבעלים יסברו שהשליח תרם. ואתי לידי עבירה ולהכי מקיים תוס' דהוא לא יסיק אדעתיה שמא אחר ישמע ויתרום. דחששא רחוקה הוא. ודע שהטור י"ד סי' של"א ז"ל אבל הרב ר' שמשון פסק דאפי' בשל תורה סמכינן אשליח עושה שליחותו אם הוא בענין שיסיה מכשול להמשלה אם לא יעשנה. הלכך אם יודע שכריו תרום לא חיישינן לשמא תרם כו'. והיינו טעמיה כיון דחזקה שליח עושה שליחותו תלינן טפי בהשליח מבאדם אחר. והא דמסיק רב נחמן בחולין עלה י"ב דחיישינן לשמא אדם אחר תרם. משום דרב נחמן אזיל לשיטתו דאמר בדאורייתא לא אמרינן חזקה שליח עושה שליחותו. ואם תקשי לך מ"מ למאי נפקא מינה לדידן שקבע רב אשי בתלמודא. אני אומר לך דנפקא מינה במילתא דלא יבא המשלח לידי מכשול עבירה במה שסומך על השליח. כגון אם לא ימלא התרומה אצל הכרי ידע המשלח שאינו תרום וכה"ג לא אמרינן חזקה. אבל הטור איירי בענין שיכול המשלח לבא לידי מכשול עבירה כדאמרן. ובגין דא תלינן שהשליח תרם ולא אדם אחר דחזקה שליח עושה שליחותו. ובזה נסתלק קושיית מ"א בא"ח סי' ת"ע ס"ק י"ז. ובעל משנה מלך בהלכות בכורות פ"ד שהגיהו דברי הטור בל"ע. ועיין עוד שם כמה פלוקים בענין שליח עושה שליחותו: [י] ואייתי. ע"ש במשנה למלך מה שהרבים בזה ונימותיה: [כ] הא מני. ופסקו הפוסקים

תפארת שמואל

פרק שלישי (א) יין כדי לאכול בו הומץ כדי לטבל בו זיתים ובצלים כדי לאכול מהן מזון שתי סעודות ויין כו' כצ"ל: (ב) הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר לשון הגמרא.

עירוב . ור' יהודה אומר אם היתה [ל] רחבה ארבעה עירובו עירוב . וקי"ל כ"מ שאמר ר' יהודה בעירובין הלכה כמותו אפילו אי רבים פליגי עליה . דעיקר הסיא מילתא דפסיק כר' יהודה איתמר לקמן בפרק חלון (דף פא.) ובפרק כל גגות (דף לה.) והתם רבים פליגי עליה וליכא למימר דוקא במתני' אבל בברייתא לא. דמי קאמר במשנתינו בכ"מ קאמר . וכהאי גוונא פריך פרק בתרא דכתובות (דף קט.) גבי כל מקום שאמר ר' רואה אני את דברי אדמון וכו' . ואיכא נמי למימר דלמא הלכה כרבנן דקי"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב ואפילו יחיד לגבי רבים כדאמר בפרק מי שהוציאוהו (דף מו.) כ"ש רבים לגבי יחיד. ונראה לי דהלכה כרבנן דההיא פיסקא דהלכה כדברי המיקל בעירוב ריב"ל אמרה לקמן פרק מי שהוציאוהו (שם) ופליג אשמואל דאמר כל מקום שאמר ר"י בעירובין הלכה כמותו . ולקמן נמי פרק מי שהוציאוהו (דף מט:) גבי שלש חצרות הפתוחות זו לזו ס"ל לשמואל כר' יהודה דאמר שלשתן אסורות ולית הלכתא כוותיה דקי"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב . והלכה כריב"ל לגבי שמואל דהא קי"ל רב ושמואל הלכה כרב באיסורי . ורב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן . ור' יוחנן וריב"ל הלכה כריב"ל כמו שפסק ר"ת ז"ל מההיא דמגילה בפ' בני העיר (דף כז.) בפלוגתא דבית הכנסת אם מותר לעשות בית המדרש וכ"ש דהלכתא כוותיה לגבי שמואל . ועוד הואיל וסתם לן תנא דמתני' (לקמן דף לד:) כרבנן [מ] ולא הביא דברי ר"י במתני' כלל . תדע דמאי דחיק לאוקמי מתני' בדוחק גדול בנופו נוטה חוץ לארבע אמות וכגון דהדר זקיף נוקמי כר"י ובאילן שאין בנופו רחב ארבעה ולהכי למעלה מעשרה אין עירובו עירוב דבעינן עירוב על גבי מקום ארבעה ולמטה מעשרה לא בעי מקום ארבעה . הלכך נראה דלא מתוקמא מתני' כרבי יהודה משום דקתני סיפא נתנו על גבי קנה אפילו גבוה מאה אמה הרי זה עירוב וסתם קנה משמע אפילו כל שהוא . ודלא כרש"י שפירש שהוא רחב ארבעה . וכיון דסתם מתני' דלא כוותיה נראה דלית הלכתא כוותיה . ואע"ג דר' סבירא ליה כוותיה לית הלכתא כר' מחביריו . עכ"ל ר"מ ז"ל : נתנו בבור וכו' . האי בור היכא קאי . אי נימא דקאי ברשות היחיד [דף לד ע"ב] פשיטא דכי היכי דרשות היחיד עולה עד לרקיע הכי נמי נחית לתחת . אלא דקאי ברשות הרבים דנתכוין לשבות היכא . אילימא למטה פשיטא הוא ועירובו במקום אחד הוא . אלא דנתכוין לשבות למעלה . הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר הוא . וכגון שנתכוין לשבות חוץ לארבע אמות משפת הבור [נ] דאי בד' אמות הוי הוא ועירובו ברשות היחיד . אלא הכא בבור העומד בכרמלית עסקינן ונתכוין לשבות למעלה ורבי היא דאמר כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות : מתני' נתנו בראש הקנה או בראש הקונדס כל זמן שהוא תלוש ונעוץ אפילו גבוה מאה אמה הרי זה עירוב : גמ' בזמן שהוא תלוש ונעוץ אין . בזמן שאין תלוש ונעוץ לא גזירה שמא יקטום* ואפי' רבי מודה שבות *כי האי : ה מתני' נתנו במגדל ונעל בפניו ואבד המפתח הרי זה עירוב . ר"א אומר אם אינו יודע שהמפתח במקומו אינו עירוב : גמ' ואמאי הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר הוא . רב ושמואל דאמרי תרווייהו הכא במגדל של בנין עסקינן ור"מ היא דאמר פותח לכתחלה ונוטל . משמע דסלקא אדעתא מעיקרא דאיירי במגדל של עץ שהוא כלי . וכן סתם מגדל שהוא מזכיר בגמרא בכל מקום הוא של עץ . שהרי הוא שונה בכל מקום שידה תיבה ומגדל . ותימה מאי קשיא ליה הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר [ס] והלא מותר לשבר כלי בשבת לאכול מה שבתוכו כדתנן במס' שבת פרק חבית (דף קמו.) שובר אדם את החבית לאכול ממנו גרוגרות . ויש לומר דבמסכת יו"ט (דף לג:) [ע] מוקי לה במוסתקי ופי' רש"י שברי כלים המדובקות יחד ע"י זפת דמחמת גריעותו לא חיישינן שמא יתכוין לעשות כלי . ואע"ג דהתם לא מוקי לה במוסתקי אלא לר"א . מיהו גם לרבנן איכא לאוקמי הכי דרבנן לא פליגי עליה ג דר"א דקאמר ולא להריח בו אלא משום דאיהו סבירא ליה דבקטימת קיסם לחלות בו שיניו חייב חטאת . ורבנן נמי אי הוו מחייבי הוו מודו דאסור לקטום ולהריח . הלכך בתיקון כלי דשייך ביה בנין מודו רבנן דאסור לשבר החבית ולאכול ממנו גרוגרות אי לאו דאיירי במוסתקי . דבנין גמור וסתירה גמורה שייכא שפיר בכלים כדאמרינן ברים הבונה (דף קב:) האי מאן דעייל שופתא בקופינא דמרא חייב משום בונה* ולא כמו שפירש"י בפרק כלל גדול (דף עג:) גבי מאן דעביד חביתא ותנורא וחלתא [פ] דמשום בונה לא מיחייב דאין בנין בכלים . והא דאמר בכל דוכתא אין בנין בכלים היינו דוקא כעין החזרת מנורה ומטה של חוליות בפ' כירה (דף מו.) ובפ'

הגה"ה
עירובו בכותל למעלה מעשרה עירובו עירוב אבל נתנו בטפה תשיעי ורבים מכתפים עליו והמגדל מסומר שאין יכול לנטותו למטה מי' אזיל ראשו חוץ לד' אמות אין עירובו עירוב ואם יש חלון במגדל כנגד מקום שהעירוב שם ויש חבל בידו וקשור החבל בעירוב מבעוד יום עירובו עירוב . א"ז מהרמ"ק :

הגה"ה
א *וקנים הרכים דהוו כירק מותר להשתמש בהן אע"פ שהן מחוברין לקרקע דכירק לא הזכירו חכמים שבות . מא"ז :
*וכן פר"י דלהוליכו פחות פחות מד' אמות נמי גזרו בין השמשות ב מרי' מהרמ"ק :

הגה"ה
*וא"ז פסק דאין בנין וסתירה בכלים והכא איירי במגדל שהוא אהל ומוקי לה אביי ורבא כגון דבעי סכינא למיפסקיה ויכול לטלטל הסכין לכך אע"ג דאין עיקר תשמישו לכך אין זה סתירה גמורה אלא פתיחת דלת בעלמא ואע"ג דהאי מגדל אהל הוא אינו אלא שבות ובין השמשות לא גזרו עליו מא"ז . עי' פ' חבית בהגה"ה :

שני דיום טוב (דף כב.) אבל כשעושה כל הכלי או תיקון גמור מיקרי שפיר בנין . והא דאמר רבה ורב יוסף במגדל של עץ עסקינן משום דאין בנין בכלים . היינו כדמוקי לה במגעול וקטיר במיתנא . אי נמי [צ] בנטילת דלת כדקתני ברים כל הכלים (דף קכב:) דלת של שידה תיבה ומגדל נוטלין אבל לא מחזירין גזרה שמא יתקע . ומדמוקי במסקנא במגעול דוקטיר במיתנא ובעי סכינא למיפסקי' משמע הא דאמר חותמות שבכלים מתיר ומפקיע וחותך היינו דוקא כעין קשירה של מיתנא וכיוצא בה . אבל פותח של עץ ושל מתכת אסור להפקיע ולשבר דבכלי נמי שייך בנין גמור וסתירה גמורה . ומוקי לה באוירא דליבנא [ק] וביו"ט דוקא ולא בשבת . ואם היה בנין גמור דאי אפשר לסותרו ביו"ט או בשבת ונמלא המפתח [ר] ביו"ט בין בעיר בין בשדה עירובו עירוב . בשבת בעיר עירובו עירוב . דיכול להביאו דרך גגות חצירות וקרפיפות כר"ש . [ש] בשדה אין עירובו עירוב . [דף לה ע"א] אביי ורבא דאמרי תרווייהו הכא במגעול וקטיר במיתנא עסקינן ובעי סכינא למיפסקים . ר"א סבר כר' נחמיה אפילו סכין ואפילו תרווד אין ניטלין אלא לצורך תשמישן . ורבנן סברי כל הכלים ניטלין בין לצורך בין שלא לצורך : מתני' *נתגלגל חוץ לתחום נפל עליו גל או נשרף תרומה ונטמאת . מבעוד יום אין עירובו עירוב . ומשחשיכה עירובו עירוב *ספק מבעוד יום או משחשיכה ר' מאיר ור' יהודה אומרים הרי זה חמר גמל . רבי יוסי אומר ספק עירוב כשר* אמר רבי יוסי העיד אבטולמוס משום חמשה זקנים על ספק עירוב שכשר : גמ' אמר רבה לא שנו אלא שנתגלגל חוץ לד' אמות אבל תוך ד"א הנותן עירובו יש לו ד"א : ו [דף לו ע"ב] מתני' מתנה אדם על עירובו ואומר אם באו נכרים למזרח עירובי למערב . באו למערב עירובי למזרח . אם באו לכאן ולכאן [ת] למקום שארצה אלך . לא באו לכאן ולכאן הריני כבני עירי . אם בא חכם למזרח עירובי למזרח . למערב עירובי למערב . לכאן ולכאן אלך למקום שארצה . לא בא לכאן ולכאן הריני כבני עירי* . ר"י אומר אם היה אחד מהן רבו ילך אצל רבו . היו שניהם רבותיו למקום שירצה ילך . ולרבנן זימנין דניחא ליה לאינש בחבריה טפי מרביה :

ז [דף לח ע"א] ר"א אומר יו"ט הסמוך לשבת בין מלפניה בין מלאחריה [א] מערב אדם שני עירובין ואומר עירובי בראשון למזרח בשני למערב . בראשון למערב בשני למזרח . עירובי בראשון ובשני הריני כבני עירי . עירובי בשני ובראשון הריני כבני עירי . וחכמים אומרים או מערב לרוח אחת או אינו מערב כל עיקר . או מערב לשני ימים או אינו מערב כל עיקר . *כיצד הוא עושה מוליכו בראשון ומחשיך עליו ונוטלו ובא לו . בשני מחשיך עליו ואוכלו ובא לו ונמצא משתכר בהליכתו ומשתכר בעירובו . ט נאכל עירובו בראשון אין עירוב לשני . אמר להם ר"א [ב] מודים אתם לי שהם שתי קדושות : גמ' אמרו לו לר"א אי אתה מודה שאין מערבין מיום טוב לשבת אמר להם אבל . הא לאיי קדושה אחת הן . [ג] ור"א התם משום הכנה* . [דף לח ע"ב] אמר רב הלכה כארבעה זקנים ואליבא דר' אליעזר י דאמר שתי קדושות הן מאי הכנה דתניא והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו חול מכין לשבת וחול מכין ליו"ט ואין יום טוב מכין לשבת ואין שבת מכינה ליו"ט . אלא הא דתנן מוליכו בראשון ומחשיך עליו ונוטלו ובא לו בשני מחשיך עליו ואוכלו ובא לו והא קא מכין מיו"ט לשבת א"ל מי סברת סוף היום קונה עירוב* תחילת היום קונה עירוב ושבת מכינה לעצמה . אלא מעתה יערבו בלגין . בעינן סעודה הראויה לו מבעוד יום ל ואלא הא דתנן רבי אליעזר אומר יו"ט הסמוך לשבת בין מלפניה בין מלאחריה מערב אדם שני עירובין וכו' והא בעינן סעודה הראויה מבעוד יום וליכא . אמר ליה מי סברת דמנח לה בסוף אלפים לכאן ובסוף אלפים

הגה"ה
*נתנו בבית המובלע תוך אלפים אפילו נתנו בסוף הבית שהוא רחוק חוץ לאלפים קנה עירוב . מהרמ"ק :

הגה"ה
*עיין פרק במה מדליקין בסופו :

הגה"ה
*ספק עירוב כשר היכא דאיכא למימר אוקמא אחזקתיה . מהרמ"ק :

הגה"ה
*וקי"ל דיש ברירה בין בדאורייתא בין בדרבנן . ו כתב ר"ת אמר לחמשה הריני מערב על איזה מכם שארצה רציתי ילך לא רציתי לא ילך רצה אפילו משחשיכה ילך דקי"ל יש ברירה : ז מור"ם כתב אע"ג דקי"ל בכל התלמוד אין ברירה בתחומין דרבנן קי"ל יש ברירה . מר' מהרמ"ק :

הגה"ה
*מערב אדם לשבתות של כל השנה כלומר מניח פת לסוף אלפים ח במקום המשתמר על כל השנה ובאיזה שבת שירצה ילך על סמך עירוב זה וכשלא ירצה הרי הוא כבני עירו . מ :

הגה"ה
*וכתב בספר התרומה מכאן דשירי פתילה ושירי מדורה שכבו בשבת אסור להדליקן ביו"ט שלאחריו . וכן בשני ימים טובים של ר"ה כבו בראשון אסור להדליקן בשני וה"ר ישעיה מתיר דאין זה קרוי הכנה . מא"ז :
וכן נראה לראבי"ה דאסור לטלטלן כמו ביצה וראייתו מן הירושלמי דהכא ודספ"ג דעירובין וכן רשב"ט פסק כהו באיסור וכן בסה"ת ואור"י דנהגו להדליק וסמכו דתלמוד שלנו לא חשיב זה הכנה מרדכי פ"ק דביצה ע"ש . מהרמ"ק :
*היה לפניו ב' כ ככרות אחת טמאה ואחת טהורה ואמר עירבו לי בטהורה כל מקום שהיא והניח שתיהם בסוף התחום אינו עירוב אמר ככר זה היום חול ולמחר קדש ואמר עירבו לי בה הוי עירוב היום קדש ולמחר יהא מחולל על מעות שיש לי בבית אינו עירוב קי"ל תחלת היום קונה עירוב . א"ז מהרמ"ק :
והכנה היא דאורייתא ואפיה ובשול הויא הכנה וכן צ"ל בחול מכאן אני אוכל למחר ביו"ט שחל להיות ע"ש אין מערבין לא עירובי חצרות ולא עירובי תחומין מניח אדם עירובי תבשילין ועירובי חצרות מיו"ט לחבירו ומתנה ולא עירובי תחומין . מא"ז :

חדושי מהרש"ל בהג"ה ד"ה והכנה היא דאורייתא וכו' . עד מנית אדם עירובי תבשילין ועירובי חצירות מיו"ט לחבירו ומתנה . פי' עירובי חצירות דביטול רשות מניח אדם עירוב מיו"ט לחבירו ומתנה וביום חמישי יאמר אם היום חול בעירוב זה נהיה מותרין לטלטל מבית לחצר כו' ואם היום קודש אין בדברי כלום ולמחר יאמר אם היום קודש כבר ערבנו אתמול ואם היום חול נהיה מותרין בעירוב זה לטלטל מבית לחצר כו' ובעירובי תבשילין יאמר ביום חמשי אם היום קודש איני צריך לערב ואם מחר קודש יהא בעירוב זה לבשל ולאפויי מיו"ט לשבת כו' ע"כ עי' ברי"ף במסכת ביצה פ' יו"ט מה שפירש :

הגהות הב"ח א בהגה"ה וקנים הרכים . נ"ב וכדרב נחמן דאמר כבושי כבשי בהגמא כו' וכדפרש"י נמי דמשמע דקנים הרכים ביותר מותר להשתמש בהם ולא גזרינן בקנה הרך שמא יקטום אלא היכא שהוקשו . ולפענ"ד נראה מדלא הביאו הרי"ף והרא"ש והרמב"ם ושאר פוסקים הא [דקנים הרכים משמע להו דר"נ] ס"ל דרישא רבי וסיפא רבנן ואין חילוק בין אילן לקנים שהוקשו אלא דקנים הרכים ביותר דינן כירק ושרי להשתמש בהן דלא ס"ל לר"נ ורבא הך גזירה דשמא יקטום כרבינא וכולה רבי היא וסיפא גזירה שמא יקטום כיון דקנה רך כ"ש דשרי [וכיון דהם פסקו] כרבינא אידחיא לה לההיא דר"נ מהלכתא . וקשה לי לפ"ז למה לו לר"נ לאשיב התם בעוזרדין הוה ליה לאשיב בקיצור מתניתין אתיא כרבנן ואנא כרבי ס"ל כדמשני רבא וק"ל . ונ"ל דאף לרבי לא שרי אלא בין השמשות אבל בשבת ודאי אסור אף דהוא שבות ור"נ היה רוצה לנאת בשבת וק"ל : ב בהגה"ה וכן פר"י בין השמשות אפי' לרבי מר' : ג דר"א דקאמר ולא יקטמנו להריח בו : ד במגעול דקטיר במיתנא : ה ואומר אם באו נכרים למערב עירובי למזרח אם באו נכרים למזרח עירובי למערב אם באו לכאן וכו' לא באו לכאן ולא לכאן וכו' למערב בא לכאן ולכאן למקום שארצה אלך לא בא לכאן ולא לכאן הריני : ו בהגה"ה וקי"ל דיש כו' דרבנן כדכתב ר"ת : ז בהגה"ה מור"ם כתב . נ"ב תלמוד ערוך דף ל"ז ע"ב : ח בהגה"ה מערב . במקום המשתמר לשבתות של כל השנה : ט נאכל עירובו בראשון עירוב לראשון ואין עירוב לשני : י דאמר ב' קדושות הן ומי אמר רב הכי והא איתמר שבת ויו"ט רב אמר נולדה בזה אסורה בזה אמר רבה התם משום הכנה מאי הכנה דתניא כו' ואין שבת מכינה ליו"ט א"ל אביי אלא הא דתנן כיצד הוא עושה מוליכו בראשון : כ בהגה"ה היו לפניו . נ"ב תלמוד ערוך דף ל"ו ע"א : ל הראויה לו מבעוד יום וליכא ואלא הא :

קרבן נתנאל

הפוסקים בסימן שמ"ב כרבי מדסתם לן תנא הכא כרבי . ואי תקשי לך הא סתם מתני' בשלהי במה מדליקין דלא כרבי דקתני אין מעשרין ואין מטבילין בבין השמשות . י"ל דהא דקי"ל כרבי היינו בדבר מצוה דומיא דעירוב דקי"ל דאין מערבין אלא לדבר מצוה ואין מעשרין ומטבילין מיירי בגוונא דלא צריך להו לסעודת שבת . אבל אם צריכין לסעודת שבת מעשרין ומטבילין . וכ"כ הב"י והב"ח הקשה עליו דהא קתני וטומנין את החמין שהיא לצורך סעודת שבת ודומיא קתני מעשרין את הדמאי ולא ודאי . י"ל דהא קתני במתני' התם ספק חשיכה ספק אינו חשיכה . והכא אתא להורות על בין השמשות של מוצאי שבת ודלא כמ"א סי' שמ"ב בסניח בנ"ע . א"כ מעשרין את הדמאי איירי בשתי בהש"מ ומערבין וטומנין לא קאי אלא אבין השמשות של כניסת שבת וכמו כן ברישא דקתני אין מעשרין את הודאי קאי אשתי בין השמשות ואין מערבין לא קאי אלא אבין השמשות של כניסת שבת וא"כ ע"כ הא כדאיתא והא כדאיתא : [ל] ה"ג רחבה ארבע עירובו עירוב ואם לאו אין עירובו עירוב וקי"ל : [מ] ולא . פירוש דבריו כך הוא דיש לדחות דמתני' נתנו על הקנה איירי ברחבה ד' וכמו שפרש"י פ"ז קאמר ותדע דלא כפרש"י : [נ] דאי . דנותן עירובו יש לו ד' אמות : [ס] והלא . וליכא למימר דפריך אם כן מ"ט דר"א י"ל דלר"א אסור לשבר . דהא דתנן שובר אדם את החבית צריכין לאוקמיה לר"א במוסתקי בפרק המביא : [ע] מוקי לה . עי' פרק חבית סימן ו' עיין שם ליישב דברי הרי"ף והמב"ס ותמצא נחת : [פ] דמשום בונה לא מיחייב אלא אפיק שם חד ממשנה חטאות ועייל בונה ע"ש מהרש"ל : [צ] בנטילת דלת . לכך לא הוי סתירה גמורה . אלא פתיחת דלת בעלמא : [ק] וביו"ט . אע"ג דלא הוי אלא שבות וקיי"ל כר' דדבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות . ס"ל כמ"ש הריטב"א דדמיא לסתירה שהיא מלאכה גמורה ולפיכך אסרו בשבת דאמיר טפי . אבל ביו"ט התירו דהא לצורך ספירות דאית בהו שרי משום שמחת יו"ט . ועי' מ"א סי' שכ"ד . עיין מ"ש בפ' המביא סימן ה' : [ר] ביו"ט . אע"פ שלא היה בידו בין השמשות כיון שמצוי הוא שימצאנו חשבינן ליה כאילו היה בידו . לשון תוס' וטור : [ש] בשדה . היינו בשדה שהיא רה"ר . אבל בשדה כרמלית עירובו עירוב דדבר שהוא משום שבות במקום מצוה לא גזרו עליו בין השמשות ודלא כמ"ז סי' שכ"ד שנתקשה בזה : [ת] למקום . דתחומין מדרבנן ובדרבנן קי"ל יש ברירה : [א] מערב . וצריך לתת שני עירובין במקומם מערב יום ראשון כי למחר לא יכול להניח עירוב בתחלה ליום שלאחריו . וצריך להניח שם שני העירובין אבל ליטלו ולהחזירו למחר לא שריא דע"כ לא שרי הכא אלא בסיפא לרבנן שמערב הכל לרוח א' אבל לר"א שנותן עירוב אחד ליום א' ועירוב א' ליום שני וביום הראשון נאסר לאותו שבא להכין הרי זה כמכין מיו"ט לשבת ריטב"א . אבל הטור וכל הפוסקים אינם מחלקים בכך . וס"ל אפי' בשני רוחות אם עירב בראשון בפתו יכול לערב בשני באותו פת עצמו שא"צ כלום שכבר קרא עליו שם עירוב . ולענין ברכת עירוב נ"ל דבין למר ובין למר צריך לברך מערב יום ראשון . אבל לא ביו"ט דהוי כהכנה . ונ"ע לפי' הריטב"א הא דקאמר ש"ס זה עירב בפת ביו"ט ראשון מערב ברגליו ביום שני . ואמאי הא ביום ראשון נאסר לאותו שבא להכין ונ"ל דהתם איירי שעירב לשני ימים לרוח אחת ודוחק : [ב] מודים . ורבנן ספוקי מספקא להו והכא לחומרא והכא לחומרא : [ג] ור"א . והא דתניא בפ"ק דביצה דף ד' ביצה שנולדה ביו"ט ר"א אומר תאכל היא ואמה . נ"ל אליבא דב"ש קתני וליה לא ס"ל א"כ שמחלק בין הכנה בידי אדם אבל ביצה הכנה בידי שמים לית ליה כמו שכתבו תוס' לחלק בזה שם דף י"ז ד"ה מ"ט . אמנם לפ"ז קשה מאי פריך בסמוך אלא הא דתנן מוליכו כו' הא קמכין מיו"ט

לכאן לא דמנח לסוף אלף אמה לכאן ולסוף אלף אמה לכאן. ואלא הא דאמר רב יהודה עירב ברגליו בראשון מערב ברגליו בשני עירב בפת בראשון מערב בפת בשני והא קמכין מיו"ט לשבת. אמר ליה מי סברת דאזיל ואמר מידי *דאזיל ושתיק* [ד] ואפילו רבנן דפליגי עליה דר' יוחנן בן נורי ואמרי דחפצי הפקר לא קנו שביתה הני מילי בישן דלא מצי אמר. [ה] אבל בניעור דמצי אמר אף על גב דלא אמר כמאן דאמר דמי. ואף על גב דתניא לא יהלך אדם לתוך שדהו לידע מה היא צריכה כיוצא בו [דף לט ע"א] לא יטייל אדם עד פתח המדינה כדי שיכנס לבית המרחץ מיד. לא קשיא מידי דהתם מוכחא מילתא הכא לא מוכחא מילתא דאי צורבא מרבנן הוא אמרי שמעתיה מסכתיה ואם עם הארץ הוא אמרי חמרא איתאביד ליה: גופא אמר רב יהודה עירב ברגליו בראשון מערב ברגליו בשני. עירב בפת בראשון מערב בפת בשני. עירב בפת בראשון מערב ברגליו בשני. עירב ברגליו בראשון אין מערב בפת בשני שאין מערבין (ג) בתחלה בפת (בשני) עירב בפת בראשון מערב בפת בשני אמר שמואל ובאותה הפת:

הגה"ה
*יש לנו לסמוך מכאן דמי שבא בספינה מחוץ לתחום ביו"ט שחל להיות בערב שבת דמותר לו בשבת לצאת ממנו ולהכנס לעיר ולהלך את כל העיר כד' אמות אע"ג דקניית שביתה מיו"ט לשבת קרי הכנה כדקתני אי אתה מודה שאין מערבין לכתחלה וכו' הני מילי שהולך ומערב בפת דהויא הכנה דקרי ליה שם עירוב וכן מערב ברגליו דבעי למימר שביתתי במקומי דבדבור מכין אבל הכא לא קאמר ולא מידי ולא הויא הכנה. מא"ז:
ובעיו"ט אומר עירובי של מזרח יקנה לי היום לצורך מחר שהוא יום ראשון ועירובי של מערב יקנה לי לי בין השמשות דלמחר לצורך יום שני. א"ז מהרמ"ק: (סייך לעיל אחר הגה"ה היו לפניו) מכאן משמע שמותר לאכול העירוב מיד משחשיכה וכן מנהגו של מהר"ם שהיה עושה תמיד עירובי חצירות בכל ערב שבת ואוכל ככר העירוב מיד משחשיכה. הגה"ה פ"ו מהרמ"ק:

ח מתני' רבי יהודה אומר ראש השנה שהיה ירא שמא תתעבר השנה מערב אדם שני עירובין ואומר [ב]עירובי בראשון למזרח ובשני למערב. בראשון למערב ובשני למזרח. עירובי בראשון ובשני הריני כבני עירי. עירובי בשני ובראשון הריני כבני עירי. ולא הודו לו חכמים: גמ' מאן חכמים. ר' יוסי היא דאמר דשני י"ט של ר"ה קדושה אחת הן שהרי אם באו עדים מן המנחה ולמעלה נוהגין אותו היום קודש ולמחר קודש. וכן הלכתא. אבל בשני י"ט של גליות מודה רבי יוסי לחכמים שהן שתי קדושות כדבעינן למימר לקמן: מתני' ועוד אמר רבי יהודה מתנה אדם על הכלכלה ביו"ט ראשון ואוכלה בשני. וכן ביצה שנולדה בראשון תאכל בשני ולא הודו לו חכמים [ו] והלכתא כר"י *בשני ימים טובים של גליות אבל לא בשני ימים טובים של ר"ה: גמ' [דף לט ע"ב] ההוא בר טביא דאתא בי ריש גלותא דאיתצד ביו"ט ראשון ואישתחיט ביו"ט שני. רב נחמן ורב חסדא אכול דסברי דשתי קדושות הן. ורב ששת לא אכל דסבר דקדושה אחת היא. אשכחיה רב ששת לרבה בר שמואל א"ל תני מר מידי בקדושות. א"ל תניא מודה ר' יוסי לחכמים בשני ימים טובים של גליות. [ז] א"ל אי משכחת להו לא תימא להו ולא מידי *האי פיסקא כתבתי בפ"ק דחולין (סימן יט) גבי דהשוחט בשבת וביוה"כ אע"פ שמתחייב בנפשו שחיטתו כשירה:

הגה"ה
*וה"ה בכל עירובי חצירות ותחומין ותבשילין. מר' מהרמ"ק:

הגה"ה
*דבר הניצוד והנלקט מן המחובר ביו"ט ראשון של גליות רש"י מתיר ביום טוב שני אחר שהמתין בכדי שיעשו וכן רבינו גרשון מאור הגולה וכן רבינו קלונימוס איש רומי ג וה"ג ור"י אוסרין עד מוצאי י"ט שני בכדי שיעשו ורבי' יואל כתב ושמא אין צריך להמתין כ"א כדי שילקט או שיצוד ולא כדי שיביאו ממקום שלקטו או צדו אבל דבר הנצוד או נלקט ממילא או בשביל נכרי אין צריך כלל להמתין בכדי שיעשו ומותר ביו"ט שני לכ"ע ואפילו אם אחר צידתו נמלך והביאו לישראל כיון שלא נצדו בשביל ישראל אין צריך להמתין בכדי שיעשו רבי' יואל. מא"ז:
*ולאותו ישראל אסור אפילו לערב עד כדי שיבואו ממקום שהובאו משם והתוס' לא פסקו כך ואפילו אם הוא רחוק הרבה וספק אם הלילה עולה וכו' וכל הפסק כתוב במס' ביצה. יש גאונים שאומרים דהא דתנן הולך אדם אצל חנווני הרגיל אצלו ביו"ט ואומר לו תן לי אגוזים ואפרסקין וכו' זהו דוקא בחנווני ישראל ולא בחנווני אחר. מא"ז:
*אבל אם היום נתלש מעיקרו אסור אע"ג דאדעתא דנכרים אתא וטעמא משום מוקצה ואפילו לר"ש דלית ליה מוקצה דדמי לגרוגרות וצמוקים ועוד האריך בתוס'. מא"ז:

ט [דף מ ע"א] ההוא ליפתא דאתא למחוזא חזיא רבא דכמישא. אמר הא ודאי מאתמול עקרו מאי אמרת מחוץ לתחום אתא הבא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר *וכ"ש הא דאדעתא דנכרים אתא *שרא רבא למיזבן מינייהו. כיון דחזא דקמפשו ומייתו אסר להו: הנהו בני גננא דנזי להו נכרים אסא ביומא טבא תניינא. לאורתא שרא להו רבינא לאורותי בהו לאלתר [ח] אתו שיילוהו לרבא אמר להו בעינן בכדי שיעשו[ד]: מתני' רבי דוסא בן הרכינס אומר העובר לפני התיבה ביו"ט ראשון של ראש השנה אומר החליצנו ה' אלהינו ביום ראש החדש הזה אם היום אם מחר ולמחר אומר אם היום אם אמש. ולא הודו לו חכמים: גמ' אמר רבה כי הוינן בי רב כהנא איבעיא *להו מהו להזכיר של ר"ח בר"ה כיון דמחולקין במוספין מדכרינן או דלמא זכרון אחד עולה לכאן ולכאן. ואסיקנא [דף מ ע"ב] אמר רב חסדא זכרון אחד עולה לכאן ולכאן:

י ואמר [ה]רבה כי הוינן בי רב כהנא איבעיא לן מהו להזכיר זמן בר"ה וביוה"כ כיון דמזמן לזמן קאתי אמר. או דלמא כיון דלא איקרי רגלים לא אמר לא הוה בידיה. כי אתאי לקמיה דרב יהודה אמר אנא אקרא חדתא נמי קאמינא[ו] פרש"י כשאני רואה אותו. ונהגו העולם לקבוע הברכה בשעה שאוכל ממין חדש. [ט] כמו שהחיינו דעשיית לולב וסוכה שקובעין בשעת קדוש היום. א"ל רשות* לא קמיבעיא לן. כי קמיבעיא לן חובה מאי. ואסיקנא הלכתא אומרים זמן בראש השנה וביוה"כ. והלכתא אומרים זמן *ואפילו בשוק ולא בעי כוס. לכך נהגו לומר זמן ביוה"כ בבית הכנסת בשעת קבלת היום לפני ברכו.

הגה"ה
*דפשיטא דברא־יה רשות בעלמא לא חובה היא מהר"י ול"נ לפרש רשות לא קמבעיא לי דפשיטא דרשות ז מדקאמר אנא אפילו אקרא וכו' משמע אני מחמיר על עצמי. מר' מהרמ"ק:
*וכן כתב רש"י וראבי"ה ור"י בן אליעזר וה"ר מאיר בשם ר' יוסף טוב עלם אבל ר"י בר' יהודה לא חייב לומר זמן אלא בליל ראשון ורבינו שמואל בשם רבי' ש"י אומר שיש לומר זמן גם ביום שני

ויום טוב שני של ר"ה אע"ג דקי"ל (ביצה ד:) טולדה בזה אסורה בזה דקדושה אחת היא אפילו הכי יש אומרים שיש לומר זמן. שאם לא באו עדים ביום ראשון עד [ח]מנחה ולמעלה נמצא שיום שני עיקר*:

אתקיעת שופר ורבינו ניסים גאון השיב לרב מצורך גאון דזמן סוכה שהוא דאורייתא פוטר את הלולב ואין זמן של ר"ה שהוא דרבנן פוטר את השופר מלומר עליו זמן [המקדש טועם מלא לוגמיו אור"ת דלאו דוקא מלא לוגמיו דהא הוי טפי מרביעית כו' מהרמ"ק] והמתענה בע"ש מתענה ומשלים אם ירצה ואם לא השלים עדיף טפי. מא"ז:
*ואומר יום הזכרון הזה ואם רוצה שלא להזכיר מקראות של מוספין כגון שאומר ט מפי כבודך ושותק הרשות בידו ואם התחיל כאמור יאמר ובראשי חדשיכם וגו' ונאמר ובחדש השביעי וגו' רש"י ורבינו מאיר ורבינו שמואל וכן הנהיג רבינו יצחק סגן לוויה ור"ת היה מתפלל כך ובחדש השביעי באחד לחדש וכו' עד כבשים בני שנה שבעה תמימים (ד) מלבד עולת החדש ומנחתה [ועולת התמיד ומנחתה] ונסכיהם כמשפטם לריח ניחוח כו' עד עשרון לכבש ויין כנסכו ושני שעירים לכפר ושני תמידין כהלכתן ובערוך [ערך חדש] כתב שאין מזכיר בר"ה ובראשי חדשיכם לא בתפלה ולא בזולתה היינו שאין אומרים אחר ההפטרה על יום ר"ח גם שאין אומרים בקרבנות ובראשי חדשיכם בסדר המיימוני כתוב מלבד עולת החדש ואין כתוב בו ובראשי חדשיכם. מא"ז: הדרן עלך בכל מערבין

פרק רביעי

א [דף מא ע"ב] מי שהוציאוהו נכרים או רוח רעה אין לו אלא ד' אמות. החזירוהו כאילו לא יצא *הוליכוהו לעיר אחרת נתנוהו בדיר או בסהר ר"ג ור"א בן עזריה אומרים מהלך את כולה. רבי יהושע ורבי עקיבא אומרים אין לו אלא ארבע אמות. מעשה ובאו מפלנדרסין והפליגה ספינתן בים. רבן גמליאל ור' אלעזר הלכו את כולה. רבי יהושע ור' עקיבא לא זזו מארבע אמות שרצו להחמיר על עצמם: גמ' אמר רב נחמן אמר שמואל יצא לדעת אף על פי שהחזירוהו נכרים אין לו אלא ד' אמות. [י] וכ"ש אם יצא לדעת וחזר לדעת שאין לו אלא ד' אמות. וכתב רבינו מאיר ז"ל דכל העיר היא לו כד' אמות ומהלך את כולה כיון ששבת בה בין השמשות. ומדקדק מהא דקאמר תניא הוציאוהו נכרים והחזירוהו [ג]הוא כאילו לא יצא אבל יצא לדעת והחזירוהו נכרים לא מ"ד לגדדין קתני וכו'. ואם תאמר דאין כל העיר לו כד' אמות הוה ליה לשנויי [כ] דאיצטריך ליה לשמואל לאשמועינן דיצא לדעת והחזירוהו נכרים לעירו דאין לו אלא ארבע אמות בעיר ואי ממתניתין הוה אמינא הוציאוהו נכרים והחזירוהו הוא דכאילו לא יצא ויש לו כל העיר כולה ואלפים אמה לכל רוח [ל] הא יצא לדעת וחזר לדעת אין לו אלפים אמה לכל רוח מיהו כל העיר כולה שלו דכולה כד' אמות ולהכי איצטריך שמואל לאשמועינן דאין לו אלא ארבע אמות בעירו. ומדלא משני הכי שמע מינה דכל כה"ג יש לו כל העיר כולה. ולהכי פריך שפיר אי הכי מאי קמ"ל שמואל אי הא קמ"ל שהוא מפסיד אלפים אמה לכל רוח מדיוקא דמתני' שמעינן לה ואין לדחות ולומר לעולם אין לו אלא ד' אמות בעירו והא דלא משני הכי משום דהא נמי ממתני' שמעינן לה דכיון דדייקינן דהחזירוהו נכרים הוא דכאילו לא יצא הא [ם] יצא לדעת וחזר לדעת לא וכיון דהפסיד תחומו [ס]חשבינן ליה כאילו לא שבת בכאן א"כ גם העיר לא תהא לו כד' אמות. זה אינו שהרי בספינה מודה שמואל שהלכה כר"ג דמהלך את כולה הואיל ושבת במחיצותיה ואעפ"כ אין לו חוצה לה אלפים אמה לכל רוח וא"כ הכא נמי אי לא דאשמועינן שמואל ה"א הכי ביצא לדעת וחזר לדעת. ונהי דיש לחלק בין ספינה ובין יצא לדעת וחזר לדעת מ"מ לא ה"ל לאקשויי מאי קמ"ל דהא מדיוקא דמתני' לא שמעינן לה: בעי מיניה מרבה הוצרך לנקביו מהו. א"ל גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה. כתב ה"ר יהודה ברצלוני ז"ל בשם רבינו חננאל ז"ל דהא דהוצרך לנקביו כגון השתנת מים והוצאת ריעי. וכתב ה"ר יהודה ברצלוני ז"ל ואנו לעניות דעתנו לא מיתחזי לן דהוי בכלל הוצרך לנקביו השתנת מים אלא הוצאת ריעי בלחוד. דהא אמר בבכורות בפ"ג (דף מד:) משתינין מים בפני רבים. הלכך ליכא למימר הכא גדול כבוד הבריות. וא"ת דאיכא כבוד הבריות מפני כבוד עצמו דבתוך ארבע אמות דיהבו ליה רבנן אינו יכול לטנפן בהוצאת מים. הכא נמי ליכא כבוד הבריות דאין כל כך טינוף בקטנים מפני שנבלעין במקומן. אבל בגדולים דאין נבלעין ויש בהן ריח ודאי איכא כבוד הבריות שאי אפשר לו לטנף אותן ארבע אמות בגדולים. הלכך לא בריר לן האי מילתא אי הוי השתנת מים בכלל האי הוצרך לנקביו. ואת"ל דהוי בכלל אפשר דהוי טעמא משום דברי תורה דכיון דאיתתין ליה בתוך ד' אמות אסור ליה לעסוק בדברי תורה בההוא דוכתא כל זמן שרישומו ניכר. וחזי לן תשובה לרב האי גאון ז"ל בהאי ענינא ומתחזי לן מינה דהאי כבוד הבריות מפני בני אדם שרואין אותו הוא ולא משום כבוד עצמו הוא. כי כתוב בתשובתו מיהו אם הוצרך לנקביו ויש שם בני אדם שהוא מתבייש לפניהם יש לו לצאת מאותן ד' אמות עד מקום שהוא יושב בסתר או יחידי ועושה צרכיו כי כבוד הבריות דוחה את הדבר הזה. ע"כ דברי הרב ברצלוני ז"ל. וכן נראה לי דהוצרך לנקביו הוי דוקא לגדולים דהכי מוכח בכולי גמרא. אמרי נהרדעי אם פיקח הוא עייל לתחומיה וכיון

הגה"ה
*הוליכוהו לעיר אחרת פרש"י שמוקפת מחיצות וכן הביא ר"י ראיה מפ"ב דר"ה (דף כג:) דבאינה מוקפת מחיצות לא חשיבה כד' אמות להלך את כולה ולפי זה צריך ליזהר בדבר הבא מחוץ לתחום אפילו בא בשביל ישראל זה דמותר לישראל אחר או הבא בשביל נכרי שלא יטלטלוהו חוץ לארבע אמות בעיר שאינה מוקפת מחיצות ואפילו אם היא מוקפת מחיצות צריך שתהא מוקפת לדירה ישבה ולבסוף הוקפה וסתם עיירות הם מוקפות לדירה אבל מבצרים שתמייהו הוקפו ולבסוף ישבו י עכ"ד התוס' וכן התיר רבינו יואל ספינה הבאה מחוץ לתחום בשבת לעיר שהוקפה לדירה דכל העיר להם כד' אמות וכן פרש"י כ הבא לעיר שיש לה מחיצות כדיר וסהר ורבי' אפרים ב"ר יצחק אסר דעיר לא הוי רשות היחיד ממש לטלטל בתוכה כמו דיר וסהר ואפילו אם יש עיר שהיא רה"י אין להתיר אא"כ באה הספינה לתוך שער העיר ובקשתי להתיר מפני כבוד הבריות דכשיושב כל היום נצרך לנקביו ואז כיון דעל על ל לעיר ומשתפינא מתברייא ורבי' יואל התיר אפילו בשלא נכנסה אלא לנמל וכתב אי לאו דמשתפינא מתברייא הוה אמינא אפילו היקף אין צריך כו'. ורבינו אפרים מבונא כתב דעיר הוי כדיר וסהר כרבינו יואל אבל כשנכנסה לנמל לא התיר אלא א"כ גדול הנהר ונכנס לתוך מ פנימית הבנין על שפת הנהר ממש וכתב שבענין אחר לא מצינו גאון שהתיר ונהגו איסור ואין להקל מסברת רבי' אפרי' מבונא ז"ל. מרדכי לקמן מהרמ"ק:

 א דאזיל ושתיק ויתיב וקאים ואפי' רבנן: ב ואומר אם עירובי בראשון: ג בהגה"ה דבר הנצוד. וה"ג ור"י ורבינו יואל אוסרין עד מוצאי יו"ט שני בכדי שיעשו ושמא אין וכו' כדי שיביאום ממקום: ד בכדי שיעשו וכן הלכתא כר' דוסא: ה ואמר רבא כי הוינא: ו נמי קאמינא זמן פרש"י: ז בהגה"ה דפשיטא. דרשות קאמר מדקאמר אנא: ח ביום א' עד מן המנחה ולמעלה: ט בהגה"ה ואומר. כגון שאומר נעשה ונקריב לפניך כמצות רצונך כמו שנאמר מפי כבודך ושותק: י בהגה"ה הוליכוהו. ולבסוף ישבו עכ"ד התוס'. כ"ב בדף מ"ז בד"ה דכולה מכרכתא וע"ל בדף קי"ב סע"ב: כ בא"ד. וכן פרש"י הכא דעיר שיש לה: ל בא"ד. כיון דעל על כדאמר לעיל ומשתפינא מתברייא ורבינו יואל הלוי התיר: מ בא"ד. ונכנס לתוך פגימין הבנויים על שפת הנהר ממש: נ הוליאוהו נכרים והחזירוהו הוליאוהו והחזירוהו הוא דכאילו לא יצא: ם וכיון דהפסיד תחומו דחשבינן ליה כו' הואיל ושבת באויר מחיצותיה וכו' וא"כ ה"נ הכא אי לאו:

קרבן נתנאל

מיו"ט לשבת הא קניית עירוב הכנה דממילא הוי ומנ"ל דל"א הוסר בזה בשלמא אביי פריך לרבה שפיר דמשני אליביה דרב נולדה בזה אסורה בזה מטעם הכנה אבל הרי"ף ורבינו דסדרי פרקא זו אהכנה דל"א קשה מאי פריך איתא ר"א לית ליה הכנה כ"א בידים אבל לא הכנה דממילא:
[ד] ואפי'. ותמיה לי טובא על מה הביאו הרי"ף ורבינו הך מילתא. דהא קי"ל להלכתא כר"י בן נורי וכדפסיק רבינו פרק מי שהוציאוהו סי' ח' בשלמא סוגיא דשמעתי' קאי לתרץ מימרא דרב דאמר הלכה כארבעה זקנים ואליבא דר"א למה לא תשיב לדי וז"ל דרבי אליבא דר"א אמר וליה לא ס"ל. ומימרא דרב יהודה היינו ברייתא דרבי כמ"ש תוס' ור"א לקמן דף מ"ה פליג אדר"י בן נורי. אבל רי"ף ורבינו כתבו סוגיא אליבא דהלכתא ובהא לא קי"ל כר"א אלא כר"י בן נורי וצ"ע: [ה] אבל. אע"ג דלכתחלה אסור מ"מ אם אמר מהני עירוב. ודמיא להאי דאמרי' בשבת דף מ"ג שבל מוכן הוא שאם עבר ותקנו מתוקן. ומכאן ודאי קשה להרמב"ם שפסק דאם עירב בפת שלא עירב בה מאתמול לא הוי עירוב. א"כ מאי משני בניעור דמצי אמר הא אם אמר לא הוי עירוב. והב"ח סי' ת"ו רוצה לחלק בין אמר כשמערב ברגליו. ובין אם אמר כשמערב בפת. וקשה להוליו וצ"ע לדינא: [ו] והלכתא. עי' מ"ש בזה בפ' שני דביצה סי' פ': [ז] אמר. ובשמעתין ליתנא אחרינא אמר רב אשי לדידי אמר אמימר כו' ורב ששת לא אכל סבר כל דאתי לבי ריש גלותא אדעתא דכולהו רבנן אתי. וכתבו תוס' בשם ריצב"א דהלכה כרב ששת הלכך דבר הבא מחוץ לתחום בשביל ישראל אסור לכל בני ביתו לאכול דאדעתא דכולהו קאתי. ומדלא הביא הרי"ף ורבינו הך ליקנא למילף להו מיניה הך דינא ש"מ דס"ל כמו שפוסק הריצב"א דהלכתא כרב נחמן ורב חסדא דלרבים ניכהו. והמרדכי פסק לאסור וכ"פ בש"ע סי' תקט"ו. ומלינו למימר אע"ג דלא אמרינן לכולהו רבנן קאתי. אבל לבני ביתו מ"מ אסור: [ח] אתו. וקשה מאי בכדי שיעשו שייך הכא דהא לאורותי הדס במחובר שרי כדאיתא בסוכה דף ל"ז. וי"ל דאיסור קצירה שייך הכא ולהכי בעינן בכדי שיעשו. ועי' ריטב"א: [ט] כמו שהחיינו. ותימא דהא רבינו בפרק לולב וערבה סי' ב' חולק על ה"ג וסובר דזמן דסכה אינו פוטר של לולב ע"ש. וצ"ל בשעת קדושת היום. ר"ל סוכה בשעת קידוש אכסא תחלת כניסה לסוכה. ולולב בשעת נטילה מקדושת היום גורס לבדך על מלות לולב דכתיב ולקחתם לכם וגו': סליק פרק בכל מערבין

פרק רביעי [י] וכ"ש אם יצא לדעת וחזר לדעת. ומ"מ צריכא למימר דאפי' בכה"ג מ"מ יש לו ד' אמות: [כ] דאיצטריך ליה לשמואל לאשמועינן דיצא לדעת והחזירוהו נכרים לעירו כצ"ל. ונראה בב"ח סי' ת"ס ס"ק ג' שיש טעות בלשון רבינו וכצ"ל לאשמועינן דיצא לדעת וחזר לדעת לעירו ע"ש. והגהתו צריך הגה"ה דהא שמואל לא דיבר אלא ביצא לדעת והחזירוהו נכרים. אבל יצא לדעת וחזר לדעת לא אשמעינן שמואל להדיא. אלא דאם יצא לדעת וחזר לדעת לעירו דיש לו כל העיר מקשינן כיון דיצא לדעת והחזירוהו נכרים לעירו כל העיר הוי כד' אמות ה"ה ביצא לדעת וחזר לדעת דלענין ד' אמות המה שוין: [ל] הא יצא לדעת וחזר לדעת. או קאמר: ה"ג אלא ד"א בעירו: [ם] יצא לדעת וחזר לדעת' ס"ג

תפארת שמואל

הוא ועירובו במקום אחד: (ג) בתחלה בפת עירב כצ"ל ותיבת (בשני) צריך למחוק: (ד) בהגה"ה ואומר יום הזכרון וכו'. שבעה תמימים מלבד עולת החדש ומנחתה ועולת התמיד ומנחתה ונסכיהם כמשפטם כו'. כצ"ל כ"ל:

דעל על. פירוש אם פיקח הוא כשהוא יוצא חוץ לד' אמותיו [נ] לבקש לו מקום לנוע לעשות צרכיו ילך לו לצד תחומו ולא לשאר רוחות. [ס] ואם לא מצא מקום לנוע עד שנכנס לתחום חוזר לדין תחומו הראשון דכיון דברשות נכנס אבל מצא מקום לנוע קודם שנכנס לתחומו אין לו רשות לילך יותר. אלא יעשה שם צרכיו ואחר שיעשה צרכיו יש לו רשות להתרחק משם עד שיכלה הריח. כי אין זה כבוד הבריות שישב כל היום במקום מטונף. ובאותו מקום שכלה הריח קנה ארבע אמות חדשות. וכשהוא הולך להתרחק מן הריח אם באותו הילוך נכנס לתחומו לפי שברשות הוא הולך חוזר לדין תחומו*:

הגה"ה
*וכן מי שבא בספינה לתחום בשבת או בי"ט והוצרך לנקביו יוצא וממשמש את נקביו ואי פיקח הוא נכנס לתחום ונכנס לעיר והויא ליה כל העיר כד' אמות והולך לה אלפים. מא"ז:

ב אמר רב פפא פירות שיצאו (א) חוץ לתחום [ע] וחזרו ואפילו במזיד לא הפסידו את מקומן מאי טעמא. אנוסין ניכהו. והכי הלכתא. ואע"ג דמוקי מילתיה דרב פפא כתנאי ורבי נחמיה ור"א בן יעקב אומרים לעולם אסורין עד שיחזרו למקומן שוגגין. ורב פפא סבר כתנא קמא דשרי *בשוגג שלא במקומן ובמזיד במקומן. ורבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב לא שרו עד דאיכא תרתי לטיבותא שיחזרו למקומן שוגגין. [פ] ואע"ג דקי"ל משנת ר"א בן יעקב קב ונקי. בהא לית הלכתא כוותיה כיון דרב פפא סבר כרבנן דשרו במקומן במזיד. ושמא זאת אינה מן המנין ק"ב. כי כתב ר"ח ז"ל מפי הקבלה דבק"ב דברים הלכה כמותו ותו לא. מיהו הא דשרו רבנן בשוגג שלא במקומן דלא אשכחן דקאי רב פפא כוותן אפשר דבהא הלכתא כר"א בן יעקב דאסר*:

הגה"ה
*בשוגג יאכלו במקום שהם שם ואם חזרו אפילו במזיד לא הפסידו את מקומן ומותרים אפילו לאותו ישראל שהחזירם לצורכו משום דהני פירות קנו שביתה ממש בין השמשות בזאת העיר ולא דמי לדבר הבא מחוץ לתחום דאסור משום דעבד בהן איסורא מיהו אותו שהחזיר במזיד לדידיה אסור הואיל ועשה בהן איסור שהביאם מחוץ לתחום מא"ז. והתוס' מתירים אפילו לאותו שהחזירם:

הגה"ה
*ע"כ במרדכי מהרמ"ק:

ומיהו גם בזה נראה דאין הלכה כמותו [צ] דלא מסתבר שיהא הלכה כמותו במקצת דבריו ובמקצת אין הלכה. ועוד דקיימא לן תחומין דרבנן והלכה כדברי המיקל בעירוב. ועוד [א]דקיימא לן דבמזיד במקומו שרי כרב פפא כ"ש שוגג שלא במקומו. דלפום סוגיא דגמרא נראה דיותר יש להחמיר במזיד במקומו מבשוגג שלא במקומו. מדקאמר במזיד במקומן דכולי עלמא לא פליגי דאסור והכא בשוגג שלא במקומן קמיפלגי: במזיד שלא במקומן אסורין נראה לי אסורין אפילו לאחר שלא הוציאן*. מדקתני במזיד לא יאכל ומשמע לכל אדם. ולא דמי [ב]לבא מחוץ לתחום בשביל ישראל זה שמותר לישראל אחר. דהכא (ג) איתעביד בהן איסורא דישראל הוציאם: [דף מב ע"א] אמר רב נחמן אמר שמואל היה מהלך בבקעה ואינו יודע תחום שבת מהלך אלפים פסיעות בינונית*. וזהו תחום שבת. אמר רב נחמן אמר שמואל שבת בבקעה והקיפוה נכרים מחיצה בשבת מהלך בה אלפים אמה ומטלטל בכולה על ידי זריקה*. ודוקא כשהקיפוה לדירה פי' רש"י דאתיא אף לרבן גמליאל דמודה בה שאין כל ההיקף כארבע אמות מאחר שיש לו אלפים אמה. דדוקא בהוציאוהו נכרים אקילו גביה משום דאין לו אלא ארבע אמות. ובירושלמי (פיסקא א') [ק] מוקי מילתיה דשמואל כר' יהושע. [ר] ורב הונא אמר [ג]מהלך אלפים ומטלטל ד' אמות אבל בכולן על ידי זריקה לא. שמא ימשך אחר חפצו. באלפים מיהא לטלטל כי אורחיה. משום דהוי כמחיצה שנפרצה במלואה למקום האסור לה. תניא כוותיה דשמואל [דף מב ע"ב] היה מודד ובא וכלתה מדתו בחצי העיר מותר לטלטל בכל העיר [ד]ובלבד שלא יעבור את התחום ברגלו. ובמאי מטלטל. לאו ע"י זריקה. פי' כיון שאין לו לעבור את התחום ברגליו שהוא חצי העיר היאך יטלטל בכל העיר כולה אלא ע"י זריקה: נתנוהו בדיר וסהר כו'. אמר רב הלכה כרבן גמליאל [ש] בדיר וסהר וספינה. ושמואל אמר הלכה כרבן גמליאל בספינה אבל לא בדיר וסהר. קא פסקי רבוותא הלכתא כשמואל. ואע"ג דקי"ל הלכתא כרב ב איסורי הכא הלכתא

הגה"ה
*ולמורי רבי' נראה דלישראל אחר מותר וכן משמע בתוס' לקמן [דף מז: ד"ה דכולא] גבי הנהו דיכרי וכו' דבתוך ארבע אמות מותר לישראל אחר ולא חיישינן דלמא מפיק להו. מרדכי מהרמ"ק:

הגה"ה
*ואסור לפסוע יותר מאמה בשבת היכא דאפשר. מא"ז:

הגה"ה
*וטלטול כי אורחיה אסור אפילו תוך אלפים דפרוץ הוא במלואו למקום האסור לו לענין טלטול. מהרי"ת: ובא"ז פסק דשרי תוך אלפים:

כשמואל *משום דתני' [כוותיה דתני'] חנניא אומר כל אותו היום ישבו ודנו בדבר הלכה לאמש הכריע אחי אבא ביניהם ואמר נראין דברי רבן גמליאל בספינה ודברי ר"ע בדיר וסהר. ואנן לא סבירא לן הכי דמהך ברייתא לא גמרינן אלא דרבן גמליאל ורבי עקיבא פליגי. אבל סיוע לחד מינייהו לא גמרינן מיניה. דקיימא לן (ב"ב דף קל: נדה דף ז:) אין למידין הלכה לא מפי המשנה ולא מפי הגמרא. וכי תימא האי מכריע הוא [ה]וכל מקום ששנים חולקים ואחד מכריע הלכה כדברי המכריע. הא אמרינן על ההיא מימרא בפרק כירה (דף מ.) [ת] הני מילי במתני' אבל בברייתא לא. ועוד האי אחי אבא של ר' חנניא רבי יהושע הוא והיאך יהא הוא החולק והוא המכריע. הלכך הדרינן לכללא דידן דהלכתא כרב באיסורי וכשמואל בדיני. ועוד הא אמרינן לקמן (דף מד.) בעינן נחמיה בריה דרב הונא בר' חנילאי דאי ס"ד בדמלו גברא עסקינן מאי תיבעי ליה הא אמר רב הלכה כר"ג בדיר וסהר ובספינה אלמא דהלכתא כדפסיק רב [וכ"כ הרב אלפס*. וכן לקמן (דף מז:) גבי הנהו דכרי דאתו למברכתא משמע דכל העיר חשובה כד' אמות: ג פסק רשב"ם דמותר ליכנס בספינה מבעוד יום אע"פ שהולכת בשבת מחוץ לתחום. דספינה ממילא אזלא ואיהו לא מידי עביד [א] ובשבת נמי מותר ליכנס בה דלאו מידי עביד בכניסתו לתוכה. והא דאמרינן בפרק קמא דשבת (דף יט.) אין מפליגין בספינה פחות משלשה ימים קודם השבת [ב] אתיא כבית שמאי דלא שרו להתחיל מלאכה מערב שבת אלא כדי שתיעשה מבעוד יום. אבל בית הלל דשרו עם השמש שרו אפילו ליכנס בה בשבת *דהא לא עביד מידי בכניסתו וכי תו הדר ממטיא ליה חוץ לתחום לאו מידי עביד. ואין נראה לי דבריו בזה דע"כ ל"פ ב"ש וב"ה אלא בדברים שאסור לעשותן בשבת דבית הלל שרו עם חשכה ובית שמאי בעו שתיעשה מלאכה מבעוד יום. אבל אי שרי ליכנס בספינה בשבת [ג] בהא לא שייך פלוגתייהו בע"ש. ובירושלמי משמע דלא כוותיה דגר' בירושלמי פרק קמא דשבת (פיסקא א') אין מפליגין בספינה לא בע"ש ולא בחמישי בשבת. בית שמאי אומרים אף ברביעי. ובית הלל מתירין. והא דמתירין ב"ה היינו אף בע"ש [ד] דאי ברביעי דוקא שרו א"כ היינו ת"ק. ומשמע [ה] דוקא בע"ש אבל בשבת לא. [ו] ובכה"ג איכא גבי שולח אגרות ביד נכרים ובשבת פרק תולין (דף קלט:) משמע דאסור ליכנס בספינה אפילו בתוך התחום גבי ההוא מרבנן דאזיל וניים במברא ועבר לאידך גיסא וסייר פירי. ואמר למינס קמיכוינא ושרי התם משום דהערמה הוי בדרבנן וצורבא מרבנן לא אתי למעבד לכתחלה. אלמא לכתחלה אסור לילך בספינה אפילו תוך התחום. *מדלא מדכר התם יליאה חוץ לתחום*. [ז] ואפשר משום הכי גזרו לפי שדומה לשט בנהר שאסרו חכמים גזירה שמא יעשה חבית של שייטין. [ח] או שמא ינהיג הספינה ד' אמות בכרמלית. ויש שנוהגין שמתקנין סעודתן בספינה מערב שבת ומדליקין בה נרות לקנות שם שביתה וסומכין על זה ליכנס בה בשבת ולהפליג ואין בזה תועלת של כלום דכיון דאין הספינה זזה משם עד למחר ואז הם נכנסין בה הרי הן מפליגין בספינה בשבת. ולענין קנין שביתה כדי להלך את כולה דסברי איכא דאסור לא מהני מידי דמה קניית שביתה שייך בספינה מאחר שנוסעת משם והולכת חוץ לתחום* ועוד היה אומר רשב"ם ז"ל דאפילו היה הישראל יושב בקרון בשבת שהנכרי מוליכו חוץ לתחום ליכא שום איסורא בזה.

הגה"ה
*ר"ת פסק כרבי יהושע אבל המיימוני פסק כמו האלפס. א"ז: וכן פי' התוס' ורש"י כר"ג. מהרמ"ק:

הגה"ה
*וכן פסק מהרי"ת אבל אם יצא לדעת אפילו הוא בדיר וסהר אין לו אלא ד' אמות לפיכך הבא בספינה מחוץ לתחום בעוד שהספינה מהלכת לא קנה ד' אמות לפי שהספינה מהלכת ובכל קפילה קופצת יותר מד' אמות ונמצא שאין לו תורת ד' אמות כלל שלא עמד פסיעה אחת לתוך ד' אמות הלכך לא קני ליה כד' אמות כלל ואפ"ה בעמדה מהלך את כולה ולא אמרי' מחיצות להכריח מים עשויות. מא"ז:

הגה"ה
*ואותם בני אדם שמדליקין נרות בספינה בערב שבת ואוכלין שם ופורשין בשבת לא יפה עושים. אגודה וכן התוס' בשם ר"י:

הגה"ה
*ר"י אוסר ליכנס בספינה בשבת אפילו אינו רוצה לצאת חוץ לתחום ואם עבר ונכנס ויצאה חוץ לתחום מהלך את כולה ורשב"ם מתיר ליכנס בה ואם יצאה חוץ לתחום אין לו אלא ארבע אמות וכן סובר אבא מורי דאין לו אלא ד' אמות. א"ז מהרמ"ק:
*ואם עבר ונכנס לספינה בשבת והפליגה אומר ר"ת דלא שרינן כדיר וסהר להלך את כולה אלא כשהכניסוהו נכרים אבל זה שבאיסור נכנס על מנת להפליג נראה דאין לו אלא ד' אמות. דמה לי שנכנס לתוך השדה במזיד מה לי שנכנס לתוך הבית או לתוך הספינה. מהרי"ת:

הגה"ה
*אי אפשר לקנות שביתה בספינה בשום ענין אם לא שיכנוס בה בעצמו קודם בין השמשות וישב שם בהש"מ ולאחר בהש"מ ילך לביתו ויאכל וישוב לספינה אחר

הגהות הב"ח א ועוד כיון דקיימא לן: ב ולא דמי להבא מחוץ לתחום: ג מהלך אלפים אמה ומטלטל בד' אמות אבל בכולה על ידי: ד בכל העיר כולה ובלבד שלא: ה מכריע הוא וקי"ל כל מקום ששנים:

קרבן נתנאל

ה"כ או או קאמר. וכן אידך: [נ] לבקש לו מקום לנוע לעשות צרכיו ילך לצד תחומו. ואי משום קטנים לא צריך לילך לתוך תחומו. כי אם הרחקת ד' אמות: [ס] ואם לא מצא מקום לנוע עד שנכנס לתחום. ומ"א כ' בסי' ת"ו ויכול לילך עד בית היהודים לפנות שם. רא"ב"ן. ותשובת רב האי גאון ולשון רבינו לא משמע כן: [ע] וחזרו אפי' במזיד לא הפסידו את מקומן. אפי' להאי דאפקא ול"ד למבשל בשבת דבמזיד לא יאכל. דהתם הוי איסור דאורייתא תוס'. וא"ת המבשל כליו והמעשר בשבת דאיסורן דרבנן וקנסינן כדאיתא בפרק שני דתרומות. וי"ל דהתם איירי בדאית ליה פירי אחרינא והכא מיירי דלית ליה פירי אחרינא. מ"א סי' ת"ה ס"ק י"ד. ולא נסירא דא"כ ה"ל לרבינו וכי"ף לפרש דבאית ליה פירי אחרינא אסור למאן דאפקא. והעיקר מה שמצאתי לאיתי בחידושי ריטב"א בשם רבינו יונה וז"ל דאפי' בשבת לא מיתסר מעשה שבת מפני שנעשה בו איסור העברה בר"ה או הוצאה והכנסה שלא אסרו במעשה שבת אלא דבר שיש בו מעשה דהיינו שנעשה שום תיקון בגופו שזה נקרא מעשה והיינו דנקטינן בכל דוכתא מעשה שבת וטעמא דמסתבר הוא: [פ] ואע"ג דקי"ל משנת ראב"י קב ונקי. ואפי' בברייתא כמ"ש רבינו בפרק א' מס' י"ע ס"ס ז' ע"ש: [צ] דלא מסתבר שיהא הלכה כמותו במקצת כו'. ר"ל כיון דלפי קבלת ר"ח זאת הלכה אינו מן המנין. אך יש לספק שמא קבלה זו אינו כיון דלדידן יש ספק. ע"ז מסיים ועוד דקי"ל וכו' כיון דמספקא לן אית לן למימר להקל בעירובין כך שלטת דברי רבינו. דאלת"ה אין מקום לראיה זו בהא דקי"ל הלכה כדברי המיקל בעירובין. דהא מסיק לעיל בפרק שני ס"ס ד' דלא אמרי' הלכה כדברי המיקל בעירובין אלא היכא דלא אתמר כללא ע"ש: [ק] מוקי לה מילתא דשמואל כר' יהושע. דשמואל לאו דוקא דבהא שאין מהלך אלא אלפים אמה לא פליגי שמואל ורב הונא. והא לך לשון ירושלמי. הוון בעיין מימר מה פליגין כר"י ור"ע פי' דרב הונא ורב חייא לא פליגי אלא בטלטול אבל בהילוך תרוייהו ס"ל דאינו מהלך יותר מאלפים ס"ל כר"י ור"ע. ברם כר"ג וראב"ע לא פליגין. (דהא אין להלוך כ"א ד"א ופשיטא דאין יכול לטלטל יותר מד' אמות) ואפי' כר"ג וראב"ע פליגין (כלומר אי תימא דפליגי אפי' כר"ג וכראב"ע) קל הוא מי שקנה לו שביתה ממי שלא קנה לו שביתה. (הא ר"ג מיקל בדיר וסהר דהוי כד' אמות אפי' במקום שלא קנה שביתה ק"ו במקום שקנה שביתה). אבל אין כאן הסגה מסירושל' דים לפרש במה שאמר קל הוא כו'. דמשני לעולם פליגי אליבא דר"ג וראב"ע אליבא דפרש"י וה"ק קל הוא מי שקנה שביתה כלומר קל הוא לילך אלפים אמה מי שקנה שביתה ממי שלא קנה שביתה כיון דחמור עליה שאין יכול להלוך יותר מד' אמות הקילו עליו דלהוי כל הבית כד' אמות וכן מצאתי בחידושי ריטב"א שאומר שסירושלמי מסתייעא לפרש"י: [ר] ורב הונא אמר מהלך כו'. וקשה לאיזה דבר שביאו הרי"ף ורבינו מימרא דרב הונא. דהא קים להו כשמואל. ונראה כדי להביא פירכא באלפים מיהא לטלטל מדקא פריך על רב הונא ולא על שמואל נשמע מזה דלשמואל מטלטל אלפים אמה ולא כפי' תוס'. והב"ח בסי' ת"ג כתב שאין הכרע בדברי רבינו. ולפי מ"ש יש הכרע כדפרש"י: [ש] בדיר וסהר וספינה. בעומדת אם נפחתו דפנות הספינה אין לו אלא ארבע אמות ובמהלכת מ"מ דאין להלוך כל הספינה כדאמר ר"ז הואיל וספינה נוטלתו מתחלת ארבע עד סוף ארבע. ורי"ף הביא מימרא דרבה ור"ז. וכ"מ נמי בקופץ מספינה לספינה לדעת שאין לו אלא ארבע אמות זהו ביבשה אבל בספינה מטעם דנוטלתו מתחלת ד' לסוף ד' כ"ז שמהלכת מהלך את כולה. דהא אין מהלך יותר מד' אמות. ועיין במאור ובמב"ן. ומסתימת מרבינו שהשמיט הך מימרא דרבה ור"ז ומאי איכא בינייהו. וצ"ל כיון דמפרשי טעמייהו על שמואל ולא קבעו דבריהם על מתני' או על רב. מ"מ דלרב לא אמרינן הך סברא דר"ז ורב נחמן בר יצחק דאמר מתני' נמי דיקא דבמהלכת פליגי כו' אין זה אלא לסיוע לרבה אליבא דשמואל. אבל רב לא חש לאותו קושיא כמ"ש תוס' ד"ה האי נר"ז: ה"ג וקא פסקי רבוותא: ה"ג כשמואל דתניא כוותיה דתניא: ה"ג אחי אבא: [ת] ה"מ במתני' אבל בברייתא לא. אע"ג דלא קאמר במתניתינו הכא משמע דאין הלכה כמותו משום דקתם מתני' דלא כוותיה תוס' שם. וס"ל קי"ל רב ושמואל הלכתא כרב באיסורי: ה"ג רבי חנניה היינו רבי יהושע והאיך יהיה הוא החולק והוא המכריע: ה"ג אלמא הלכתא כרב כך פסק רב אלפס: [א] ובשבת נמי מותר ליכנס בה. פי' מ"ש בפ"ק דשבת סי' ל"ט: [ב] אתיא כב"ש דלא שרו להתחיל. ויש לדקדק הא אמרינן בפ"ק דשבת דף י"ט. מ"ש כולהו דגזרו בהו ב"ש ומ"ש קורות בית הבד ועיגולי גת דלא גזרו. ומשני הנך דאי עביד להו בשבת מחייב חטאת גזרו בהו ב"ש ע"ש פס חטיבה קורות בית הבד ועיגולי גת דאי עביד להו בשבת לא מחייב חטאת לא גזרו. והכא בספינה מאי חיוב חטאת איכא דגזרו בהו ב"ש דהא לא עביד מידי בכניסתו. ונראה ודאי אם ישראל שוכר כל הספינה לבד שכל המלאכה שנעשית בה אינו נעשית אלא בשבילו ונראה כמתנה לדחות שבת דהא ממטי ליה לספינה וקופצין כמה קפיצות בפריסת הקלע בכה"ג ודאי לא התיר הרשב"ם ליכנס בספינה בשבת אלא אפילו שלשה ימים לפני שבת אסור להפליג דהוי כמתנה לחלל שבת עבורו אלא בספינה שרובה נכרים וישראלים מועטים הנכנסין בה כיון דרובה נכרים על שם נכרים הוא נעשה ולזה קאמר הרשב"ם דהא לא מידי עביד וכמ"ש ר"י ח"א כתיב י"ב חלק י"ח. ולפי סברה זו ניחא דב"ש אוסרים אפילו בכה"ג דמחליף בשלוחו כמ"ש תוס' בשבת דף י"ח ד"ה אין מוכרין לנכרי. אע"ג דאי עביד לה בשבת אינו חייב חטאת משום דמחליף בשלוחו. ועפ"ז מיושב קושיית רשב"א על הרשב"ם. דלדבריו אמאי קתני בירושלמי אין מפליגין בים הגדול דדוקא בים הגדול א"א בלי חלול שבת בקשרים לפרוש קלע ודומיהן להלוך ספינה גדולה. והפלוגתא דהירושלמי מוקי לה הרשב"ם בספינה גדולה שרובה נכרים מש"ה ב"ה מתירין בע"ש ואפי' בשבת. וב"ש אוסרין אפי' בכה"ג כדפרישית: [ג] בהא לא שייך פלוגתייהו בע"ש. וכך סברת דב"ש מחליף בשלוחו לא ס"ל לרבינו כיון דבספינה רובה נכרים ניכנסו ומסייע ליה מהירושלמי דלא"א לומר כסברת הרשב"ם: [ד] דאי ברביעי דוקא שרו א"כ היינו ת"ק. ובפ"ק דשבת סימן ל"ע כתב רבינו ב"ה מתירין ארביעי קאי וה"ק היינו ת"ק דת"ק דבר זה מחלוקת ב"ש וב"ה ולכאורה דברי רבינו סותרים אהדדי ולק"מ דהכא קא מקשה לשיטת הרשב"ם ובפ"ק דשבת צריך לפרש דארביעי קאי ב"ה לשיטתו דבים הגדול משום לצער אפילו ב"ה מודה דאין מפליגין פחות מג' ימים: [ה] דוקא בע"ש אבל בשבת לא. דהא קתני ע"ש ולרבותא דב"ה ס"ל למתני עפי (ולא) בשבת: [ו] ובכה"ג איכא גבי שולח אגרות. לעיל לעיל מזה בירושלמי קתני פלוגתא ב"ש וב"ה בשולח אגרת והתם ע"כ נ"ל בע"ש דוקא אבל בשבת לא דהא אם שולח אגרת בשבת שולח שליח בשבת ובברייתא דאגרת וספינה בחד ליטנא קתני ויגיד עליו ריעו: [ז] ואפשר דמש"ה גזרו דהוי כשט. אבל בע"ש מותר. והא דקתני אין מפליגין בים שלשה ימים. וכן פסק רבינו בפ"ק דשבת סימן ל"ע היינו בים הגדול משום לצער שבת והכא מיירי לירד לספינה על הנהרות: [ח] או שמא ינהיג הספינה. אע"ג דהוי גזירה לגזירה מ"מ לכתחלה לא יעשה כן בשבת: ומיהו

תפארת שמואל

פרק רביעי (א) חוץ לתחום וחזרו וכו'. נ"ב והיכא דלא הוחזרו אסורים אפי' בטלטול חוץ לד' אמות אפי' היכא שהביאם הנכרי אלא שהביאם לתוך העיר דחשבינן כל העיר כד' אמות עיין מ"ש בסוף כולה: (ג) איתעביד בהן איסורא דישראל הוציאן וכו'. ואפשר דאפי' בטלטול אסורות אע"פ שכתב המחבר לקמן בפרק אין נדין דבר הבא מחוץ לתחום אינו אסור אלא באכילה ולא בטלטול ה"מ היכא שהביא הנכרי דהרי לישראל אחר אבל בישראל החמירו משום דעביד איסורא והיינו כמו חטם לידה

אלא שהיה אוסרו מטעם אחר שמא יפגעו בו ליסטים או שמא ישכח וירד מן הקרון ואין לו אלא ארבע אמות. [ט] ומיהו נראה דאיכא איסורא כיון דבהמה מנהגת את הקרון [י] דאסור להשתמש בבעלי חיים [כ] וגבי כלאים תנן (פ"ח מ"ג) היושב בקרון סופג את הארבעים כאילו רוכב על הבהמה: [דף מג ע"א] בעי רבי חנינא יש תחומין למעלה מעשרה או אין תחומין למעלה מעשרה. עמוד גבוה עשרה ורחב ד' לא תבעי לך דארעא סמיכתא דמי. כי תיבעי לך גבוה עשרה ואינו רחב ד' אי נמי דאזיל בקפילה [ל] ולא איפשיטא ועבדינן לחומרא*: **מתני'** פעם אחת לא נכנסו לנמל עד שחשיכה אמרו לו לר"ג מה אנו לירד אמר להם מותרים אתם שכבר הייתי מסתכל והייתי בתוך התחום עד שלא חשיכה: [דף מג ע"ב] **גמ'** הגיא שפופרת היתה לו לר"ג שהיה צופה ומביט בה אלפים אמה ביבשה וכנגדן אלפים אמה בים. הרוצה לידע עומקו של גיא מביא שפופרת ומביט וידוע עומקו של גיא:

אכילתו בלילה או למחר ביום. ואם נפתחו דופני הספינה למחר אף על פי ששבת כאוירו אין לו אלא ד' אמות:
נראה למור"ם א דאין שייך בה קניית שביתה אפילו להלך את כולה במה שמניח סעודתו לשם כיון שנסעה משם. מרדכי בפ"ק דשבת. מהרמ"ק:
וכן מהר"מ. מהרמ"ק:

הגה"ה
*וכן פסק מהרי"ח ובא"ז פסק דאין תחומין למעלה ג הואיל ופרישית לעיל דקיימא לן תחומין דרבנן. מהרי"ח מא"ז:

ד נחמיה בריה דרב הונא בר חנילאי משכתיה שמעתיה ונפק חוץ לתחום. א"ל רב חסדא לרב נחמן נחמיה תלמידך שרוי בצער. אמר ליה לך ועשה לו מחיצה של בני אדם [מ] שנמצא כאילו הוא בתוך דיר או סהר שמותר להלוך בו [נ] ויכנס. ודוקא שיצא שלא לדעת. אבל יצא לדעת לא [דף מד ע"ב] והנהו דעבדי מחיצה נמי בעינן דעבדי שלא לדעת. [ס] אבל מיעבד מחיצה לדעת לא. ואם תאמר רב חסדא דעבד מחיצה לדעת הוה דא"ל רב נחמן לך ועשה לו מחיצה של בני אדם ויכנס* רב חסדא שלא מן המנין הוה. הנהו בני גננא דאעילו מיא במחיצה של בני אדם נגדינהו שמואל אמר אם אמרו שלא לדעת יאמרו לדעת. הנהו זיקי דהוו שדיין בריסתקא דמחוזא בהדי דאתא רבא מפירקא אעלינהו ניהליה. לשבתא אחרינא בעו למיעבד הכי. אסר להו דהוה ליה *כלדעת: **מתני'** מי שיצא ברשות ואמרו לו כבר נעשה מעשה יש לו אלפים אמה לכל רוח. ואם היה בתוך התחום כאילו לא יצא*. כל היוצאים להציל חוזרין למקומן: **גמ'** מאי קאמר. אמר רבה הכי קאמר אם היה בתוך תחומו כאילו לא יצא מביתו דמי. פשיטא מהו דתימא כיון דעקר עקר קמ"ל. רב שימי בר חייא אמר הכי קאמר אם היה תחום שנתנו לו חכמים מובלע בתוך תחומו כאילו לא יצא מתוך תחומו ובהא קמיפלגי מר סבר הבלעת תחומין לאו מילתא היא. ומר סבר הבלעת תחומין מילתא היא. ואע"ג דלא שבת באויר מחיצות. איתיביה אביי לרבה מהך דתנן [דף מה ע"א] רבי אליעזר אומר שתים יכנס. מאי לאו רבי אליעזר לטעמיה דאמר והוא באמצען וארבע אמות דיהבו ליה רבנן כמובלעות בתוך התחום דמו וקאמר יכנס אלמא הבלעת תחומין מילתא היא וע"כ לא פליגי רבנן עליה דרבי אליעזר אלא לדבר הרשות אבל לדבר מצוה מודו. וקם רבה בתיובתא ולא פריק ליה ולא מידי. הלכך הלכתא כרב שימי בר חייא דסבר הבלעת תחומין מילתא היא והוה ליה כאילו לא יצא מתחומו והוא כבני עירו*:

הגה"ה
*וכן א"ז. וכן אם עירבו בני רה"ר עם בני רה"י ונפלה המחיצה בשבת עושים מחיצה של בני אדם אבל לא היתה שם מחיצה מע"ש לא יכנסו. א"ז מהרמ"ק:

הגה"ה
*הוי כלדעת מכאן מדקדק מור"ם דבני אדם שעשאן פעם אחת מחיצה אין לעשותן עוד מחיצה אע"ג דהוו שלא לדעת שמא ירגישו ואם נעשו לצורך אדם אחר שלא לדעת רפיא בידי. מרדכי מהרמ"ק:
*יצא מחוץ לתחום לדבר הרשות אפילו אמה אחת לא יכנס ואם יצא לדבר מצוה כגון לעדות החודש או חכמה שבאה לילד או להציל מן הגייס או מן הנהר ואמרו לו כבר נעשה מעשה ואינך צריך לילך יש לו אלפים אמה לכל רוח. א"ז:

הגה"ה
*וכן אור זרוע:

ה כל היוצאין להציל חוזרין למקומן. ואפילו טובא והא אמרת רישא אלפים ותו לא. אמר רב יהודה אמר רב חוזרין בכלי זיינן למקומן. כדתני' בראשונה היו מניחין כלי זיינן בבית הסמוך לחומה פעם אחת הכירו בהם אויבים נכנסו ליטול כלי זיינן ונכנסו האויבים אחריהם דחקו זה את זה והרגו זה את זה יותר ממה שהרגו בהם אויבים. באותה שעה התקינו שיהו חוזרין בכלי זיינן למקומן. רב נחמן בר יצחק אמר כאן שנצחו ישראל את העובדי כוכבים וכאן שעובדי כוכבים נוצחים את עצמן. וכתב ר"מ ז"ל דהלכתא כהנך תרי אוקימתא כרב נחמן בר יצחק דבתראה הוא וכרב יהודה דתניא כוותיה:

ו אמר רב יהודה אמר רב נכרים שצרו על עיירות של ישראל אין יוצאין עליהם בכלי זיין ואין מחללין עליהם את השבת. תניא נמי הכי נכרים שצרו על עיירות של ישראל אין יוצאין עליהם בכלי זיין ואין מחללין עליהן את השבת. בד"א כשבאו על עסקי ממון. אבל באו על עסקי נפשות יוצאין עליהן בכלי זיינן ומחללין עליהן את השבת *ובעיר הסמוכה לספר אפילו לא באו אלא על עסקי תבן וקש יוצאין עליהן בכלי זיינן ומחללין עליהן את השבת: **מתני'** מי שישב בדרך ועמד והרי הוא סמוך לעיר הואיל ולא היתה כוונתו לכך לא יכנס דברי ר"מ. רבי יהודה אומר יכנס. אמר ר' יהודה מעשה ונכנס רבי טרפון בלא מתכוין. פרש"י לא יכנס להיות כאנשי העיר כיון שלא ידע שהוא בתוך התחום אלא קנה שביתה במקומו ויש לו אלפים אמה לכל רוח*. ר"י אומר יכנס והרי הוא כאנשי העיר. וקי"ל כרבי יהודה דרבי יהודה ורבי מאיר הלכה כרבי יהודה. ולא עוד אלא כל מקום ששונה ר' יהודה בעירובין הלכה כמותו: **ז מתני'** מי שישן בדרך ולא ידע עד שחשכה יש לו אלפים אמה לכל רוח דברי רבי יוחנן בן נורי. וחכ"א אין לו אלא ארבע אמות בלבד ר"א אומר והוא באמצען ורבי יהודה אומר לאיזה רוח שירצה. ומודה ר"י שאם בירר לו שאינו יכול לחזור בו: **ח** [דף מו ע"א] **אמר** ר' יעקב בר אידי אריב"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב והלכה כרבי יוחנן בן נורי. ותרתי למה לי. אמר ר' זירא צריכא דאי אמר הלכה כרבי יוחנן בן נורי [ע] ה"א בין לקולא בין לחומרא. לקולא פי' דישן קונה שביתה כמו ניעור. ופי' לחומרא דחפצי הפקר לרבי יוחנן קונין שביתה והיינו לחומרא. [פ] קמ"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב דחפצי הפקר לא קנו שביתה כרבנן *אלא הרי הן כרגלי כל אדם. ואין זה תרי קולי דסתרי אהדדי דסבירא לן כרבנן דדבר שאין בו דעת לא קני שביתה. והא דסבירא לן דישן קנה היינו טעמא כדפרש"י הואיל וניעור קנה ישן נמי קנה. ולימא הלכה כדברי המיקל בעירובין ולא בעי למימר הלכה כרבי יוחנן בן נורי אמר אביי איצטריך [צ] סד"א הנ"מ יחיד במקום יחיד ורבים במקום רבים אבל יחיד במקום רבים אימא לא קמ"ל הלכה כר' יוחנן בן נורי דהוי יחיד במקום רבים*. אמר ליה רבא לאביי מכדי עירובין דרבנן מה לי יחיד במקום יחיד ומה לי יחיד במקום רבים. הכי קים לן דעירובי תחומין דרבנן כאביי ורבא דאמוראי בתראי נינהו ואמרינן נמי לעיל בפרק בכל מערבין (דף לז:) [ק] מאן האי תנא דאפילו בדרבנן לית ליה ברירה דתניא האומר לחמשה הריני מערב וכו'. ואע"ג דשמעינן לרבי יהודה דאמר תחומין דאורייתא [ר] גבי ספק עירוב לעיל בפ' בכל מערבין (דף לה.) ולקמן בשלהי חלון (דף פא:) קאמר שמואל כ"מ ששונה ר"י בעירובין הלכה כמותו. בהא לית הלכתא כוותיה. ורב אשי שדחה בספ"ק (דף יז:) אל יצא כתיב. אליבא דרבי חייא קאמר דסבר תחומין דאורייתא וליה לא סבירא ליה. [דף מו ע"ב] רב פפא אמר איצטריך סד"א הנ"מ בעירובי חצרות אבל בעירובי תחומין אימא לא קמ"ל הלכה כרבי יוחנן בן נורי דאפילו בעירובי תחומין. רב אשי אמר איצטריך סד"א הנ"מ בשיורי עירוב אבל בתחלת עירוב אימא לא קמ"ל דהלכה כרבי יוחנן בן נורי בתחלת עירוב. דדברי רבי יוחנן בתחלת עירוב הן: **ט רבי** יעקב ורבי זריקא אמרו הלכה כרבי עקיבא מחבירו כרבי יוסי מחביריו כרבי מחבירו. למאי הלכתא רבי אסי אומר הלכה. רבי חייא בר אבין אמר מטין. רבי יוסי בר' חנינא אמר נראין. אמר ר' יעקב בר אידי א"ר יוחנן ר"מ ור' יהודה הלכה כרבי יהודה. רבי יהודה ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי. ואין צ"ל שרבי מאיר ורבי יוסי הלכה כר' יוסי. אמר רב אסי אף אנן נמי ניתנא רבי יוסי ורבי שמעון הלכה כרבי יוסי דא"ר אבא אמר רבי יוחנן רבי יהודה ור"ש הלכה כרבי יהודה והשתא במקום רבי יהודה ליתא במקום רבי יוסי מיבעיא. איבעיא להו ר"מ ור"ש מהו. תיקו. [ש] אף על גב דרב פליג ארבי יוחנן בהני כללי קיימא לן כרבי יוחנן אפילו בברייתא היכא דלא איתמר בהדיא לשנויי הך כללי*: **י** [דף מז ע"ב] **אמר** רב יהודה אמר שמואל חפצי הנכרי אין קונין שביתה. ורבי חייא בר אבין אמר ר' יוחנן חפצי הנכרי קונין שביתה גזירה בעלים נכרי אטו בעלים ישראל. הנהו דיכרי דאתו למברכתא ביומא טבא. שרא להו רבא לבני

הגה"ה
*ובזמן הזה אם באו שוללים על עסקי ממון יוצאין עליהן בכלי זיין ומחללין עליהן את השבת וכן מותר לכבות את הדליקה בזמן הזה מפני שיש שדרים בין קצת אומות [כשיש דליקה באים] ושוללים והורגים ולא גרע מעיר הסמוכה לספר. מא"ז:

הגה"ה
*וכן פירש האלפס והמיימון. מהרמ"ק:

הגה"ה
*אלא הרי הן כרגלי ט המוצאן ואפילו אם נתנן לחבירו מ"מ הם כרגלי הראשון וכן גשמים שירדו בין בעי"ט בין ביו"ט וכן נהרות המושכין ומעיינות ואפילו מים מכונסים של כל בני אדם הרי הן כרגלי הממלא. מהרי"ח:

הגה"ה
*וכן באבל קי"ל כדברי המיקל ואפילו יחיד במקום רבים ואפילו לענין יום ראשון שהוא דאורייתא כפי' ה"ג כגון שאם מת התינוק ביום שלשים דפטור מאבילות אפילו ביום ראשון כדאיתא פ' יש בכור (דף מט.) וזהו לשון הלכות גדולות דאם מת לו מת ביום ראשון של מועד או בחולו של מועד אין נוהג אבילות וגם אין עולה לו למנין רק יו"ט האחרון שהוא דרבנן עולה אע"פ שאינו נוהג בו אבילות כלל ואם מת לו מת ביום אחרון נוהג אבילות בו ביום דהוי יום ראשון דאורייתא ויו"ט דרבנן. מהרי"ח:

הגה"ה
*מכאן דהא דהלכה כדברי המיקל בעירוב ובאבל דוקא בתנאי אבל באמוראי לא מיהו בתוס' פ' הדר (דף סו. ד"ה יפה) גבי פונדק דאתא נכרי בשבת דאפילו באמוראי אית להו כללא ואין נראה לי כדפרישית. מהרמ"ק:

הגהות הב"ח א בהגה"ה נראה. דאין שייך בה קניית שביתה במה שמניח סעודתו לשם אפי' להלך את כולה כיון שנסעת משם. מרדכי: ב בעי רב חנינא יש תחומין: ג בהגה"ה וכן פסק וכו' למעלה מעשרה הואיל: ד ומביט בה ויודע: ה שמותר להלך בכולו ויכנס: ו דיהבו ליה רבנן כמובלעין בתוך התחומים דמי וקאמר: ז מי שישב בדרך ועמד וראה והרי וכו' מעשה היה ונכנס: ח המיקל בעירובין ואריב"ל הלכה כר' יוחנן וכו' כמו הניעור וכו' לר' יוחנן בן נורי קונין: ט בהגה"ה אלא הרי הן כרגלי המוצאן ואפי' וכו' ומעיינות הנובעין ואפי' מים:

קרבן נתנאל

[ט] ומיהו נראה דאיכא איסורא כיון כו'. נ"ל מאי נפקא מינייהו להנך תרי טעמים. אם מותר לישראל לישב בספינה בשבת אם בהמות מנהיגות הספינה אם לטעם הרשב"ם מותר. ולטעם שכתב רבינו אסור דיליף מכלאים. דהא ודאי אין רשאי לישב בספינה כשמנהיגים אותה בבהמות כלאים. וא"כ הוי משתמש בבעלי חיים דהא כרוכב דמי דמ"ש יושב בקרון או בספינה להך טעמא דמשתמש בבעלי חיים ודלא כמ"ש רמ"א בסי' רמ"ח סעיף ב' וז"ל אבל אין איסור במה שבהמות מושכות הספינה בשפת הנהר. וכתב מ"א טעם לזה דלא דמי להולך בקרון דהתם שמא יחתוך זמורה אבל הכא הבהמות הולכות למרחוק. ובלא"ה יש מקום תימא בהגה"ה שם דהא שם בסעיף א' כתב ז"ל אבל קודם שלשה ימים שרי אפי' בספינה שמושכים אותה ע"י בהמות. משמע הא תוך ג' לא כ"ש בשבת אסור. והדר קא פסיק אבל אין איסור במה שהבהמות מושכות הספינה בשבת ול"ע: [י] דאסור להשתמש בבעלי חיים. משום צער בעלי חיים ועובר משום למען ינוח ולא כמ"ש תוס' משום שמא יחתוך זמורה עיין בפרק תפילין סימן ב': [כ] וגבי כלאים תנן היושב בקרון סופג את הארבעים. טעם איסור זה אזל רבינו לשיטתו בהלכות קטנות שפוסק כתנא קמא בפרק ח' דכלאים. אבל ר"י בעל התוספות אינו אוסר ישיבת קרון מטעם זה דאזיל כמו כן לשיטתו שפוסק כר' מאיר שפוטר יושב בקרון ובטור יורה דעה סימן רצ"ו כתב על הרי"ף שפוסק כתנא קמא וכן הוא מסקנת אדוני אבי הרא"ש ז"ל ותמה בית יוסף שאינו יודע מסקנתו. ונעלם ממנו דברי רבינו במעמין ועיין מעדני יו"ט שם בהלכות קטנות: [ל] ולא אפשיטא ועבדינן לחומרא. וטעמו דאין זה בכלל הלכה כדברי המיקל בעירובין. כיון דאיכא ספיקא לכולהו רבנן. דדוקא בדאיכא מאן דמיקל ואיכא מאן דמחמיר אית לן למימר כדאי הוא לסמוך אמאן דמיקל בעירוב. אבל היכא דליכא מאן דמתיר להדיא אין בידינו להקל. ב"ח סימן ת"ד וכבר הכרעתי זה מדעתי בפ"ק סי' כ"ג והבאתי ראיה אליתא לזה ע"ש ודלא כרי"ו ח"א נתיב י"ב חלק י"א שהניח דברי רבינו בצ"ע ובאמת שלא ירדתי לסוף דעתו. ורכוב לא הוי כלמעלה מי' דרכוב כמהלך דמי כך מסיק מ"א בסימן רס"ו ס"ק ז' ושייך ליה מכמה ראיות ע"ש. וכן מצאתי בשו"ת רדב"ז סי' פ"א דשייך איסור תחומין מכל הלין טעמים שכתב מ"א: [מ] שנמצא כאילו הוא בתוך הדיר או סהר שמותר להלוך בו. והא דאמרינן לעיל בהקיפוה נכרים כיון דלא שבת באויר מחיצות שאין השיקף כד' אמות כבר תירץ רבינו בפרק זה תוך סי' ב' ע"ש: ה"ג שמותר להלוך בו ויכנס: [נ] ויכנס מוקי לה בש"ס דה"ק יעשה מחיצה עד ב' אמות סמוך לתחום ויכנס הוא בעצמו בלא מחיצה. והיינו כר"א דאמר שתים יכנס. אע"ג דבשלהי פרקין קי"ל דלא כר"א ה"מ לדבר הרשות אבל אי נפק לדבר מצוה מודו רבנן לר"א כדאיתא לקמן דף מה. והכי מסקים במעתתא מודו רבנן דיכנס שתים בלא מחיצה: [ס] אבל מעבד מחיצה לדעת לא. ועפ"ז מיושב מה שהקשה רבינו בתשובה וזהו לפי מה דקי"ל מחיצה מועלת אפי' בשעת הילוכה א"כ מאי קמבעיא ליה לרב חסדא אמאי לא מלאו גברי בהנך דרך הלוכה ולק"מ דאותו אויר שלא הגיעו הגברי הוא מעמד חדש ויגיעו עד"ד מחיצה המה נצרכים והוי כלדעת וכ"כ המרדכי בשם מהר"ם מכאן מדקדק דב"א שעשאם פעם אחת מחיצה אין לעשותן עוד מחיצה. אע"ג דהוי שלא לדעת שמא ירגישו ע"כ. משא"כ במילוי גברי אף שירגישו א"כ מ"מ כיון דבתחלה לא הרגישו תו לא איכפת לן כיון דהוי הכל במעמד אחד כ"כ ע"ז בסימן שס"ב: ה"ג אמר רבה ה"ק. ה"ג איתיביה אביי לרבה: ה"ג אמר רב יהודה אמר רב חוזרין: ה"ג ולא ידע עד שחשכה: ה"ג והוא באמצען: [ע] ה"א בין לקולא בין לחומרא. וקשה אמאי לא משני דבצאת פסק כר"י בן נורי בין להקל ובין להחמיר והא דקאמר הלכה כדברי המיקל בעירוב בעלמא איתמר חוץ מזה. וע"כ נ"ל דידע ר"ז מריב"ל דאמר הלכה כדברי המיקל על משנה זו: [פ] קמ"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב כו'. ואין להקשות א"כ הוי דלא כמאן דלא כר"י בן נורי ודלא כרבנן. דריב"ל תנא הוא ומכריע הוא מדעתו: ה"ג ולימא הלכה כדברי המיקל בעירוב: [צ] סד"א ה"מ יחיד כו' אבל יחיד לגבי רבים לא. וא"ת הלא ריב"ל אמר הלכה כדברי המיקל על משנה זו כדפרישית וי"ל דס"א דווקא יחיד לגבי יחיד וקאי אפלוגתא דר"א ור"י. קמ"ל דהלכה כר"י בן נורי אפי' לגבי רבנן. וכן כתב רבינו בפרק בכל מערבין סוף סימן ב' דהלכה כדברי המיקל בעירוב אפי' יחיד נגד רבים וכ"ת בהגה"ה ובריטב"א: [ק] מאן האי תנא דאפי' בדרבנן. וכ"ת מאי ראיה היא זו דהתם א"ל רבא לרב נחמן. וכבר הוכיח דרבא ואביי אית להו תחומין מדרבנן וי"ל מהאי אמוראי שם דמקלי ופרי בהך מילתא דהמה כמו כן ס"ל דתחומין מדרבנן: [ר] גבי ספק עירוב. דסבר ר"מ ור"י הכי זה חמר גמל משום דהוי ספיקא דאורייתא. דאי ס"ל תחומין מדרבנן ה"ל ספיקא דרבנן לקולא. אבל קשה דלעיל דף ל"ז ע"ב פריך ולימא ליה תנא דבי איו הוא דקאמר אף בעירוב אין ברירה. ופרש"י ומהנך תנאי דלעיל לא מצי אמר דס"ל אין ברירה. דכולהו מילי דאורייתא נינהו. ולפי מ"ש רבינו דר"י ס"ל תחומין דאורייתא. מאי אולמה הך תנא דבי איו מאינך תנאי. הא איו משמיה דר"י אמר ור"י ס"ל תחומין דאורייתא ועדיין מנ"ל דבדרבנן לא אמרינן ברירה וליכא למימר דהכי פריך ולימא תנא דבי איו הוא כלומר דהך ברייתא דס"ל אין עירובו עירוב משום דס"ל כתנא דבי איו דס"ל אליבא דר"י אין ברירה. ור"י ס"ל תחומין דאורייתא אבל מדרבנן באמת יש ברירה א"כ מאי משני לא שמיע ליה אכתי תקשי הא מתני' שמיע ליה בספק עירוב דר"י ס"ל תחומין דאורייתא וכיון דתחומין דאורייתא ור"י סבר אין ברירה בדאורייתא במתניתין דשני לוגין וגם בלא"ה יש הרבה תנאים דאמרי בדאורייתא אין ברירה. וי"ל דרבה ס"ל אליבא דר"י יש ברירה כמ"ש תוס' דף ל"ז ד"ה ר"מ. ואי משום דאית תנאי אחריני דקסברי אין ברירה אינו מוכרח דס"ל תחומין דאורייתא. ובעי לאוכוחי שם התנא בהדיא כמ"ש תוספות שם ד"ה אלא איפוך: ה"ג כרבי יוסי מחביריו: [ש] אע"ג דרב פליג ארבי יוחנן בהני כללי. היינו דרב פסק גבי עירוב אחד עני ואחד עשיר מערב ברגליו ובתחלת סוגיא הוכיח דרב לא ס"ל הנך כללי מהא דגבי שלש אגירות פסק כר"ש נגד ר"י. והקשו הריטב"א ומהרש"א אימא מ"ה פסק רב כר"ש דס"ל כריב"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב. ולפי מ"ש רבינו בשם ר"ת בפרק עושין פסין ס"ס ד' דלא אמרינן כדברי המיקל בעירובין אלא במקום דלא הוי כנגד כללא ואי רב ס"ל ר"י ור"ש הלכה כר"י לא קי"ל הלכה כדברי המיקל ועוד יש כללא שהלכה כר"י

מחוזא דאתו למברכתא ע"י עירוב למיזבנינהו ולמיזל בהו למחוזא. א"ל רבינא לרבא מאי דעתיך דאמר שמואל חפצי הנכרי אין קונין שביתה הא אמר ר' חייא בר אבין אמר ר' יוחנן חפצי הנכרי קונין שביתה גזירה בעלים נכרי אטו בעלים ישראל*׃[ת] ושמואל ורבי יוחנן הלכה כר"י. הדר אמר רבא לזבניניהו לבני מברכתא דכולהו מברכתא לדידהו כד' אמות דמיא. פרש"י דמברכתא היתה מוקפת מחיצות וכן פי' גבי מי

הגה"ה
*והמשאיל כלי לנכרי והחזירו לו הנכרי ביו"ט או בשבת הרי הוא כרגלי הנכרי ואם עירב הישראל למזרח או למערב אינו יכול להוציאו מאלפים שלו אבל כל העיר לו כד' אמות וגם יש לכם אלפים אמה לכל רוח. מא"ז :

שהוציאוהו נכרים והוליכוהו בעיר אחרת בר"פ ופירש והרי היא מוקפת מחיצות משמע דלא חשיב כד' אמות להלך את כולה אלא אם כן מוקפת מחיצות דומיא דדיר וסהר. ואל תתמה [א]דהא דנקט עיר סתם ומפרשי' לה במוקפת מחיצות. דהכי נמי הא דתניא לעיל (דף מב:) ומותר לטלטל בכל העיר ע"כ במוקפת מחיצות איירי. ואע"ג דגבי נותן עירובו בתוך עיבורה של עיר אמרינן לעיל בפרק בכל מערבין (דף לב:) אפילו למעלה מעשרה עירובו עירוב משום דמתא כמאן דמליא דמיא. ופריך עלה חוץ לעיבורה נמי כיון דאמר רבא הנותן עירובו יש לו ד' אמות הוה ליה רשות היחיד ורשות היחיד עולה עד לרקיע. משמע דבתוך עיבורה נמי הוי טעמא לפי שחשובה כל העיר עם עיבורה כד' אמות אע"פ שאין כאן מחיצות. [ב]וי"ל דהני מילי לשובת שם או נותן עירובו בו שיש לו אלפים אמה לכל רוח. ובמקום שנותן עירובו נחשב הכל כד' אמות אפילו מה שהוא חוץ למחיצות לענין זה דחשיב הוא ועירובו במקום אחד אפילו נתנו באילן למעלה מעשרה. אבל למובא מחוץ לתחום אין חשוב כד' אמות להלך את כולו בלא היקף מחיצות. ונראה דבעי נמי היקף לדירה פתח ולבסוף הוקף דלא עדיף משובת באויר מחיצות דלא חשיבא לגביה כד' אמות אם הוא יותר מבית סאתים כדאמר לעיל בפ"ק (דף טו.) דשבת בתל והוא מד' אמות ועד סאתים מהלך את כולו וחוצה לו אלפים אמה ודוקא בית סאתים אבל טפי לא הואיל ולא הוקף לדירה. וכן משמע בפ"ב דר"ה דהיקף מחיצה בעינן דתנן התם (דף כג:) חצר היתה בירושלים ובית יעזק היתה נקראת ולשם כל העדים מתכנסים וכו' בראשונה לא היו זזין משם כל היום כולו. משמע דאפילו בעיר לא היו הולכים ואמאי כיון שברשות באו מחוץ לתחום וכי גרע מהוליאוהו נכרים ונתנוהו בעיר. אלא ודאי כדפי' ר"י התם דמיירי לאחר שנפרצו בה פרצות שהיתה אז ירושלים כרשות הרבים כדאמר לקמן פרק המוצא תפילין (דף קא.) ולכך צריך ליזהר בדבר הבא מחוץ לתחום בשביל ישראל זה שמותר לישראל אחר או אפילו בא בשביל נכרי שלא לטלטל חוץ לד' אמות בעיר שאינה מוקפת [ג]ואפילו מוקפת מחיצה צריך שתהא מוקפת לשם דירה*. וכתב רבינו מאיר ז"ל דסתם עיירות מוקפות לדירה הם דאין דרך להקיף מחיצה עד שיבנו הבתים תחלה. אבל מבצרים שתמייהו הוקפו ולבסוף ישבו : **יא תני** רבי חייא [א] חרם שבין תחומי שבת פירש חרם חריץ שהוא מלא מים והוא בין שתי תחומי שבת צריך מחיצה של ברזל להפסיקו להתיר אליו לתחום זה ואליו לתחום זה. [דף סח ע"א] מחיך עלה ר' יוסי ב"ר חנינא. מ"ט מחיך עלה. משום דקל הוא שהקילו חכמים במים. כדבעא מיניה רבי טבלא מרב מחיצה תלויה מהו שתתיר בחורבה. א"ל אין מחיצה תלויה מתרת אלא במים. קל הוא שהקילו חכמים במים הלכך אפילו מחיצה של קנים מתרת* : ותכ"א אין לו כו'. ר"י היינו ת"ק אמר רבא שמנה על שמנה איכא בינייהו. ת"ק קאי אר' יוחנן בן נורי דאמר שיש לו אלפים אמה לכל רוח. וקאמרי חכמים יש לו ד' אמות לכל רוח. תניא נמי הכי יש לו שמנה על שמנה דברי ר"מ. ואמר רבא מחלוקת להלך. אבל לטלטל דברי הכל ד' אמות אין טפי לא. כתב הר"ז הלוי ז"ל אע"ג דקי"ל במי שישן בדרך כרבי יוחנן בן נורי שיש לו אלפים אמה לכל רוח. לענין ד' אמות של שביתה נקטינן כרבנן ומשחינן ליה שמנה על שמנה. ונראה בעיני דה"ה לכל ד' אמות שקונות לו לאדם בכל מקום כולן שמנה הן והוא באמצען עכ"ל. ור"ח ז"ל גורס חכמים היינו ת"ק ומפ' ת"ק דרים פרקין דאמר מי שהוציאוהו נכרים אין לו אלא ד' אמות אלמא שמעינן דכל מי שאין לו אלפים יש לו ד' אמות א"כ למה הוצרכו למימר יש לו ד' אמות הוי להו למימר אין לו אלפים [ב] וממילא ידענא דיש לו ד' אמות. ונראה דמה שלא הביאה רב אלפס ז"ל משום דסבירא ליה כת"ק דרים פירקין [ג] מדסברי ר' יהודה ור' אליעזר כוותיה : הני ד' אמות היכא כתיבי דתניא שבו איש תחתיו כתחתיו. וכמה תחתיו גופו ג' אמות ואמה כדי פישוט ידיו ורגליו דברי ר"מ. ור"י אומר גופו ג' אמות ואמה כדי ליטול חפץ [ה]מראשותיו ומניח תחת מרגלותיו ומתחת מרגלותיו ומניח תחת מראשותיו. מאי בינייהו. איכא בינייהו ד' אמות מלומלמות. ר"מ סבר ד' אמות מלומלמות [ד] ר"י סבר ד' אמות מרווחות. והני ד' אמות באמה דידיה יהבינן ליה. ואי קשיא לך אמאי לא תני להו גבי יש שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם. משום דלא פסיקא ליה משום דאיכא ננס באבריו דלא הוי ד' אמות דידיה כתחתיו [ו]דבעינן מיתב ליה ד' אמות כאמות דעלמא : **יב מתני'** היו שנים מקצת אמותיו של זה בתוך אמותיו של זה מביאין ואוכלין באמצע. ובלבד שלא יוציא זה מתוך שלו לתוך של חבירו. ואם היו שלשה והאמצעי מובלע ביניהם הוא מותר עמהן והם [ז]עמו. ושנים החיצונים אסורין זה עם זה. אמר ר' שמעון למה הדבר דומה לשלשה חצרות הפתוחות זו לזו ופתוחות לרשות הרבים עירבו שתיהן עם האמצעית היא מותרת עמהן והן מותרות עמה. ושתים החיצונות אסורות זו עם זו* :

הגה"ה
*וכגון שנתנה האמצעית עירובה בזו ועירובה בזו אבל אם נתנו החיצונות עירובן באמצע בבית אחד הוי להו תדא וסרו כל שלשתן לכ"ע. מהרי"ת :

[דף מח ע"ב] **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב זו דברי ר"ש. אבל חכמים אומרים רשות אחת משתמשת לשתי רשויות ואין שתי רשויות משתמשות לרשות אחת [ה] כלומר האמצעית משתמשת עם החיצונות [ו] ואין החיצונות משתמשות עם האמצעית. כי אמריתה קמיה דשמואל אמר [דף מט ע"א] [ז] אף זו דברי ר"ש. אבל חכמים אומרים שלשתן אסורות. פרש"י דאף איסור זה ר"ש אמרו שלא התיר אלא שתהא רשות אחת משתמשת לשתי רשויות ולא שתי רשויות לרשות אחת. וכתב רבינו מאיר ז"ל [ח] דאף לרש"י הלכתא כוותיה דרב באיסורי דסבירא ליה [ח]כר"ש דמתיר הכל. ואע"ג דתניא כוותיה דשמואל. הני מילי במילתייהו דרבנן דאמר שמואל דלדידהו שלשתן אסורות. אבל במילתיה דר"ש לא מוכח מתוך הברייתא [ט] אי כרב אי כשמואל. ואזדא שמואל לטעמיה דאמר שמואל חצר שבין שני מבואות עירבה עם שניהם אסורה עם שניהם. לא עירבה עם שניהם אוסרת על שניהן. היתה באחד רגילה ובאחד אינה רגילה זה שרגילה בו אסורה. וזה שאינה רגילה בו מותרת. אמר רבה בר רב הונא אמר שמואל אם עירבה אגל שאינה רגילה הותר רגילה לעצמו. ואמר רבה בריה דרב הונא אמר שמואל אם עירבה רגילה לעצמו וזה שאין רגילה בו לא עירבה והיא עצמה לא עירבה דוחין אותה אצל מי שאינה רגילה בו. כגון זו כופין על מדת סדום. ורב אלפס ז"ל לא הביא כל זה משום דלית הלכתא כשמואל בהא דאמר אם עירבה עם שניהם אסורה עם שניהם. דלרבנן אמר למילתיה [י] וקי"ל הלכה כר"ש. ומיהו לשאר דברים אנו צריכים מה שחילק בין רגילה ובין שאינה רגילה. אמר רב חמא בר גוריא אמר רב הלכה כר"ש. אמר רב יהודה אמר שמואל המקפיד על עירובו אין עירובו עירוב. מה שמו. עירוב שמו. רבי חנינא אמר עירובו עירוב אלא שנקרא מאנשי ורדינאה. והלכתא כשמואל דהכי אמר אביי לקמן בפ' הדר (דף סח.) כיון דאי בעו [ט]מינאי ולא אפשר לי למיתבא להו בטל שיתוף. לכך צריך ליזהר העושה עירוב שלא יערב בדבר המקפיד עליו כגון אם תקן לכבוד שבת פנדא או גלוסקא נאה דכיון דאי בעו [י]מיניה לא יהיב להו בטל שיתוף :

יג ואמר רב יהודה אמר שמואל החולק את עירובו אין עירובו עירוב. ואפילו לב"ה דאמרו חמשה שגבו את עירובן ונתנוהו בשני כלים עירובן עירוב. הני מילי דמלייה למנא ואייתר אבל מיפלג פלגיה לא. אמר שמואל עירוב משום קנין. ורבה אמר עירוב משום דירה. [כ] מאי בינייהו. איכא בינייהו. כלי שאין בו שוה פרוטה וקטן. למאן דאמר משום קנין מערבין בכלי. ולמאן דאמר משום דירה אין מערבין בכלי. ולמאן דאמר משום קנין בעינן שיהא בו שוה פרוטה. ואפילו יש בו שתי סעודות או כגרוגרת לכל אחד אין מערבין בו עד שיהא בו שוה פרוטה. ולמ"ד משום דירה לא בעינן שיהא בו שוה פרוטה. וקטן למאן דאמר משום קנין אין מניחין את העירוב בביתו של קטן. דלאו בר אקנויי רשותא הוא*. ומאן דאמר משום דירה מניחין את העירוב בביתו של קטן. והלכה כרבה דאמר עירוב משום דירה דלקמן בפ' הדר (דף סו.) קאמר רבי יוחנן שוכר כמערב דמי מה מערב בפחות משוה פרוטה וכו' [ל] וקי"ל כרבי יוחנן לגבי שמואל* :

הגה"ה
*ורש"י פי' למ"ד משום קנין קטן אין נעשה שליח. הגה"ה פי"ו מהרמ"ק :

הגה"ה
*בית שמניחין בו את העירוב אינו צריך לתת פת ואע"פ שאין פת בבית כלל שפיר דמי אין מערבין עירובי חצרות אלא בפת ואפילו אין בו שוה פרוטה ובכל מיני פת מערבין ומשתתפין במבוי בכל מין חוץ מן המים ומלח דשתוף דמבוי אינו אלא לשתף רשות החצרות שבמבוי ולא רשות הבתים וחצר לאו דירה. ככר שלם אפילו כאיסר מערבין לו בה ובלבד שיהא שם ככרות הרבה עד שיהא כגרוגרת לכל אחד ואפי' מאפה סאה והיא פרוסה אין מערבין לו בה משום איבה שבאין לידי מחלוקת אני נותן שלם ואתה פרוסה וכולהו בפרוסות נמי לא שמא יחזור הדבר לקלקולו שזה יתן פרוסה וזה שלם ואיכא איבה. ככר שנפרסה ותפרה בקיסם ואין מקום תפירתה ניכר מערבין בה אין מערבין בפת דוחן מערבין בפת עדשים ובלבד שלא יהו בה משאר מינים הגרועים. מא"ז :

*ונעשה תחתיו חמר גמל ואם האילן רחב ח' אמות לא יזוז ממקומו ורבי' שב"ט ז"ל אומר דאפי' ברחב ח' אמות ויותר קונה שביתה. א"ז : אלפים וד' אמות יהבי כ רבנן ובין ד' אמות דתוך לתחום בין אלפים כולהו בעינן מרובעות. א"ז מהרמ"ק :

[דף מט ע"ב] **מתני'** מי שהיה בא בדרך והחשיך לו והיה מכיר אילן או גדר ואמר שביתתי תחתיו לא אמר כלום. תהא שביתתי בעיקרו מהלך ממקום רגליו עד עיקרו אלפים אמה. ומעיקרו עד ביתו אלפים אמה. נמצא מהלך משחשכה ארבעת אלפים אמות : **גמ'** מאי לא אמר כלום. אמר רב לא אמר כלום כל עיקר דאפילו לתחתיו של אילן לא מצי אזיל. ושמואל אמר לא אמר כלום לביתו אבל לתחתיו של אילן מצי אזיל. [מ] פי' בכל מה שיניח אותו תחתיו של אילן ליכך כדמפרש ואזיל ונעשה תחתיו של אילן חמר גמל *בא למדוד מן הצפון מודדין לו מן הדרום בא למדוד מן הדרום מודדין לו מן הצפון. [דף נ ע"א] [נ] אמר רבה מאי טעמא דרב. משום דלא [ל]מסיים אתריה. איכא דאמרי מאי טעמא דרב משום דקסבר כל שאין בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו. פירוש כשם שאין לו לאדם לקנות ארבע אמות מקום שביתה אחרי שכבר קנה

הגהות הב"ח א ואל תתמה כהא דנקיט וכו' דהכי נמי כהא דתניא. ב שאין כאן מחיצות די"ל דהני מילי: ג שאינה מוקפת מחיצה ואפי': ד בהגה"ה ודוקא. ומהרי"ת כתב דהכא: ה כדי ליטול הפך מתחת מראשותיו: ו כתחתיו ובעינן למיתב : ז והם מותרין עמו : ח דס"ל לר"ש דמתיר הכל: ט דאי בעו לה מנאי וכו' שלא יערב בדבר המקפיד. כ"ב וכ"כ התוס' בפ' הדר שם: י דאי בעו לה מיניה: כ בהגה"ה ונעשה. יהבו ליה רבנן וכו' ובין אלפים : ל דלא קמסיים אתריה איכא דאמרי אמר רבא מ"ט :

קרבן נתנאל

כר"י בעירובין בכל מקום : [ת] **ושמואל** ור"י הלכה כר"י. עיין לעיל פרק עושין פסין סימן ד' מ"ש רבינו ור"מ מזה : **ה"ג** גרים פירקין והכי היא : **ה"ג** אלא ודאי כדפי' ר"י התם : [א] **חרם** שבין תחומי שבת. הנקודה נ"ל חרם שמחליף הסמך באות ל' כיון שהוא מוגא אחת באותיות זסשרץ : **ה"ג** אמר רבא שמנה : [ב] **וממילא** ידענא דיש לו ד' אמות וכ"ה בחידושי ריטב"א. ומ"ש תוספות ד"ה רבי יהודה ומשמע דיש להם ד' אמות לכל רוח היינו לכל רוח שירצה. ודלא כמ"ש מהרש"א דכוונת תוספות לכל רוח היינו שמנה על שמנה. זהו נגד הסברא לומר בדעת המקשן כי מי הכריחם לזה. וע"ק דאם המקשן נמי סבר דת"ק היינו שמנה על שמנה מה צריך התלמוד להביא סייעתא מברייתא הא המקשן נמי סבר הכי. ומה שבנה יסודו דהך קושיא שהקשה לפרש"י דאימא ר"א ור"י לפרש קאתו תקשי ג"כ לפי' ר"ת דאימא לפ' מילתא דת"ק קאתו ולכך הוצרך להזכיר במילתיה דת"ק בהדיא ד' אמות ע"ש. אי משום הא לא אריא דס"ל לתנא להעמיד פלוגתא דר"א ור"י אריש פירקין מי שהוציאוהו נכרים אין לו אלא ד' אמות : [ג] **מדסברי** ר' יהודה ור"א כוותיה. כלומר דר"א ור"י תרוויהו פליגי את"ק דאמר שמנה על שמנה. אבל לדינא קשה הרי"ף כר"י מסך כללא דאמרינן דף נ"ה ולא עוד אלא כל מקום ששנה ר"י בעירובין הלכה כמותו. ובהכי ניחא מה שהקשה על הרב אלפסי אמאי לא פסק כת"ק דהלכה כדברי המיקל בעירובין דזה הכלל אינו נגד האי כללא כמ"ש רבינו בפרק עושין פסין סימן ד'. ומכאן ודאי תמיה גדולה על הטור סימן ש"ץ שהביא בשם רב אלפס והוא באמצען. זה נגד הני תרי כללא גם ברמזים לא הביא בשם רב אלפס אלא ד' אמות כר"י. ע"כ מן המובחר שטעות נפל בספרים כמ"ש הט"ז שם בסי' שצ"ו ע"ש : [ד] **רבי** יהודה סבר ד' אמות מרווחות. כך הוא גירסת רב אלפס ור"מ ור"י הלכה כר"י שנותנין לו ארבע אמות מרווחות וגי' רש"י בהיפך ר"י סבר מלומלמות א"כ הלכתא הכי : [ה] **כלומר** האמצעית משתמשת עם החיצונה. כך הוא ברי"ף וזהו כפי' ר"ת. והיינו טעמא דליכא למיגזר בחיצונה כולי האי שתוליא האמצעית כלי החיצונה מזו לזו כיון שהם רחוקים זה מזה. והר"י כתב טעם אחר דשתמא דמילתא כי משתמש איניש במאני דידיה קמשתמש ולא במאני דחבריה : [ו] **ואין** החיצונה משתמשת עם האמצעית. דלמא אתי לאחליף כלים שבבתו בחיצונה זו לחיצונה זו. ולפי' ר"י נ"ל שמא יניחו החיצונים את כליהם באמצעית והדר באמצעית יחלפו הכלים שבבתו בחיצונה לחיצונה זו שיסבור שכלים אלו שייך לזו והכלים שלנו שייכים לחיצונה זו : [ז] **אף** זו דברי ר"ש. כלומר מודינא לך כאמר אמרת דלר"ש כל שלשה שרי לטלטל : [ח] **דאף** לרש"י. דלפירושו שמואל ס"ל דלר"ש אין החיצונה משתמשת עם האמצעית והלכה כר"ש : [ט] **אי** כרב והא דנקט חיצונה באמצעית ולא נקט רבותא טפי אפי' אמצעית בחיצונה היינו טעמא משום דמהא פריך ר"ש לרבנן. מ"מ התם דפלגיתו וגזריתו והכא לא גזרו מכדי למה הדבר דומה וכו'. כ"כ תוס' ד"ה זו : [י] **וקי"ל** הלכה כר"ש. דהכל שרי אפי' האמצעית עם החיצונה : **ה"ג** כיון דאי בעיא לה מינאי ולא אפשר למיתבה להו : [כ] **מאי** בינייהו איכא בינייהו. וז"ל הטור סי' שס"ו ונותנין את העירוב בא' מבתי החצרות שעתה אנו רואין כאילו כולן דרין בבית כו' ואינו דומה לרשות הרבים ומפני זה הבית שמניחים בו אין צריך ליתן פת בשכרו וכו' ואינו משום קנין הלכך א"צ שיהיה בעירוב שוה פרוטה ע"ש נראה דה"ק לא מבעיא למ"ד משום קנין פשיטא הבית שמניחין בו העירוב אין צריך פת דהא הבית שלו אלא שמקנה נמי ביתו לאחרים. אלא למ"ד משום דירה שאין אדם דר אלא במקום פתו וסד"א דגם בעה"ב צריך להיות לו פת. וקא דאמר שמואל בית שמניחין בו עירוב א"צ ליתן פת למיעטו אזיל דס"ל עירוב משום קנין. לזה כתב הטור ומפני זה כו' כלומר דלמ"ד משום דירה נמי ניחא הך דינא דא"צ לתת פת. והב"ח והט"ז מתרצין דמ"ד משום קנין ס"ל נמי משום דירה. וזה אינו דא"כ לא הוי מקשין תוס' מידי דף מ"ט ד"ה עירוב ע"ש ואתמיהו להו תוס' דף ג' בסוכה ד"ה ואין שהקשו תוס' קושיית הב"ח ע"ש : **ה"ג** כלי ושאין בו : [ל] **וקי"ל** כר"י לגבי שמואל. אע"ג דמימרא דר"י גופא יש לפרש בגוונא אחרינא כדאיתא התם. מ"מ מדמסדר הש"ס מפ' לר"י הכי ש"מ דהלכתא היא : **ה"ג** מי שבא בדרך והחשיך לו והיה מכיר : **ה"ג** לא אמר כלום. שביתתו בעיקרו : **ה"ג** דאפי' לתחתיו של אילן : [מ] **פי'** בכל מה שיניח אותו תחתיו של אילן. דהוי קשה לרבינו אמאי קאמר לתחתיו של אילן מצי אזיל הא רשאי להלך אלפים אמה לצד ביתו פחות שיעור האילן להכי פירש רבינו דהכי נמי קאמר וזה כפי' ראשון שפרש"י מש"ה השמיע רבינו הך מימרא דרב הונא בריה דרב יהושע. כיון דקי"ל כשמואל אבל הרי"ף פי' כלשון אחר שפי' רש"י דלשמואל לא מצי להלך מאילן לצד ביתו אפי' אמה אחת לכך מביא רי"ף הך ל"ש דרב הונא בריה דרב יהושע וע"ש : [נ] **אמר** רבא מ"ט דרב. צריך להיות אמר רבה. דכן מוכח בנדרים דף ס"ע ובקדושין דף נ' ע"ב ע"ש : **ה"ג** איכא דאמרי מ"ט

במקום אחר. כך אין [א]לקנות שיעור שתי שביתות בבת אחת. [דף נ ע"ב] תניא כוותיה דרב מי [ב]שהיה בא בדרך [וחשכה עליו] והיה מכיר באילן או גדר ואמר שביתתי תחתיו לא אמר כלום. שביתתי במקום פלוני מהלך עד מקום פלוני. הגיע למקום פלוני מהלך את כולו וחוצה לו אלפים אמה. במה דברים אמורים במקום מסויים כגון שבת בתל שהוא גבוה עשרה והוא מד' אמות עד בית סאתים אבל במקום שאינו מסויים אין לו אלא ארבע אמות. היו שנים אחד מכיר ואחד אינו מכיר שאינו מכיר מוסר שביתתו לאותו שהוא מכיר. ומכיר אומר תהא שביתתנו במקום פלוני. במה דברים אמורים בשיש לו ארבע אמות שקבע. אבל לא שיים ארבע אמות שקבע לא יזוז ממקומו. לימא תיהוי תיובתא דשמואל. אמר לך שמואל הכא במאי עסקינן דאיכא ממקום רגליו עד עיקרו תרי אלפים וד' גרמידי אי שיים ד"א מצי אזיל ואי לא לא מצי אזיל. תניא כוותיה דשמואל טעה ועירב לשתי רוחות כמדומה הוא שמערבין לשתי רוחות. או שאמר לעבדיו צאו ועירבו עלי. אחד עירב עליו לצפון ואחד עירב עליו לדרום. מהלך לצפון בעירובו לדרום ולדרום בעירובו לצפון. ואם מילאו עליו את התחום לא יזוז ממקומו. ואע"ג דקי"ל הלכתא כרב באיסורא בהא [ס] הלכתא כשמואל. דהך דתניא כוותיה דשמואל שייכא בההיא דת"ר (ביצה לז:) שנים שאמרו לתינוק אחד זה לילך שחרית לבית המדרש וזה לילך בו ערבית [ג]לבית הכנסת וכו' וקי"ל דהלכתא היא. הלכך הלכתא כי האי דתניא כוותיה דשמואל [ע] דתרווייהו חד טעמא הוא. ועוד דתניא כוותיה דשמואל. ואף על גב דתניא נמי כוותיה דרב. הא משני ליה שמואל שפיר. ועוד דהני ברייתות פליגי אהדדי [פ] וקי"ל כדברי המיקל בעירובין כך כתב ר"ת ז"ל: מהלך ממקום רגליו וכו' [דף נא ע"א] אמר רבא והוא דכי רהיט מטי. א"ל אביי והא חשכה לו קתני. חשכה לו לביתו אבל לעיקרו של אילן מצי אזיל. איכא דאמרי חשכה לו כי סגי קלי קלי אבל כי רהיט מטי: מתני' אם אינו מכיר או שאינו בקי בהלכ' ואמר שביתתי במקומי זכה לו מקומו ויש לו אלפים אמה לכל רוח עגולות דברי ר' חנינא בן אנטיגנוס. וחכמים אומרים מרובעות כטבלא מרובעת כדי שיהא נשכר [ד]הזויות וזהו שאמרו העני מערב ברגליו. ר' מאיר אומר אנו אין לנו אלא עני. ר' יהודה אומר אחד עני ואחד עשיר. ולא אמרו לערב בפת אלא להקל על העשיר שלא יצא ויערב ברגליו. הא דקתני במתני' ואמר שביתתי במקומי לאו דוקא אמר. דהוא הדין בלא אמירה נמי הוי קני כדאמר לעיל בפרק בכל מערבין (דף לח:) אבל ניעור דאי בעי למימר מצי אמר אע"ג דלא אמר כמאן דאמר דמי. ולעיל (דף מה.) נמי תנן מי שישב ועמד והרי הוא סמוך לעיר הואיל ולא היתה כוונתו לכך לא יכנס ומוכח בגמרא דקני שביתה גבי עובדא דרבי טרפון דאמר שמא בית המדרש מובלע בתחום שלו היה. והא דקתני ואמר שביתתי במקומי [צ] משום דבעי למיתני בסיפא זהו שאמרו העני מערב ברגליו אבל עשיר לא אע"ג דאמר שביתתי במקומי ורבי יהודה נמי דאמר אחד עני ואחד עשיר ע"כ מיירי בדאמר. להכי תנא ברישא ואמר שביתתי במקומי. דעשיר העומד בעירו והחשיך על התחום אינו קונה משם אלפים אמה לכל רוח [ק] אלא אם כן נתכוון לקנות משם שביתה. וכה"ג אשכחן בפרק קמא דבבא מציעא (דף יא.) דתנן ראה אותן רצין אחר המציאה אחר צבי שבור ואחר גוזלות שלא פרחו ואמר זכתה לי שדי זכתה לו. ובלא אמירה נמי זכתה לו שדהו [ר] דאפילו גבי ד' אמות שתקנו חכמים שקונות לו בכל מקום קאמר התם אי תקינו ליה רבנן דליקני כי לא אמר מאי הוה. והא דתני ואמר זכתה לי שדי משום רבותא דסיפא תני היה לבי רץ כדרכו או שהיו גוזלות מפריחין ואמר זכתה לי שדי לא אמר כלום: גמ' הני אלפים אמות היכא כתיבי. דתניא שבו איש תחתיו אלו ארבע אמות. אל יצא איש ממקומו אלו אלפים אמה. מנא הני מילי. [ש] אמר רב חסדא למדנו מקום ממקום ומקום מניסה וניסה מגבול וגבול מגבול וגבול מחוץ וחוץ מחוץ ומדותם מחוץ לעיר. והא דבעינא מרובעות משום דכתיב גבי מגרש הלוים זה יהיה להם ותני רבי חנינא כזה יהיה לכם כל שובתי שבת מה התם כתיב פיאות אף גבי שבת בעינן מרובעות כדי שיהיה להם פיאות. אמר רב אחא בר יעקב המעביר ד' אמות בר"ה אינו חייב עד שיעביר הן והאלכסון. פירש רש"י דגבי העברה לא שייך למיתב להו פיאות דלא שייך בהו ריבוע ועיגול. אלא בכל פעם נותנין לו שיעור אלכסון ואינו חייב עד שיעביר ה' אמות וג' חומשים. ורשב"ם ז"ל פירש *דגבי העברת ד"א נמי תלוי בריבוע העולם

הגה"ה
*וכן המיימוני וס"ה:

שאם הוא מעביר או זורק ממזרח למערב או מצפון לדרום חייב בד"א לחודייהו. ואם העביר או זרק לאלכסון של עולם מקרן מזרחית צפונית לקרן מערבית דרומית אינו חייב עד [ה]ד' אמות והאלכסון. ועמוד בר"ה נמי דבעיא גבוה עשרה ורחב ארבעה דבעינן הן והאלכסון היינו כשעומד אלכסונו של עמוד לאלכסונו של עולם אבל אם עומד אלכסונו ממזרח למערב ומצפון לדרום לא סגי בד' על ד' מרובעין דבעיא שיהא ארבע טפחים ואלכסון לאלכסון של עולם. והכי אמר לקמן בכילד מעברין (דף נו.) דעיר עגולה מרבעה בריבוע העולם נותן לפונה לצפון עולם ודרומה לדרום עולם. ור"ת ז"ל פירש דלכל צד נותנין אלכסון בזריקה ובהעברה וכן לתחום שבת לכל צד שהולך נותנין לו אלפים ואלכסון. ובכל מקום שמזכיר ד' גבי עמוד רחב ארבעה בעי הן והאלכסון לכל צד דהיינו רחב חמשה טפחים וג' חומשים על חמשה טפחים וג' חומשים. אלא דלא איצטריך ליה להזכיר בשום מקום אלא הד' טפחים דמנייהו נפיק אלכסון. וגבי כוורת בפ"ק דשבת (דף ח.) דנקט רחבה ששה פטור ולא נקט רחבה ד' כמו בכל מקום משום דבכל דוכתא דאיירי במרובע שמעינן הן והאלכסון. אבל כוורת דסתמא עגולה היא אי הוי נקט רחבה ד' הוה משמע דלא בעי אלכסון שאין לעיגול אלכסון. וקשה לפירושו מהא דתניא ביומא

[ח] פרק ב' שעירי (דף סז.) עשר סוכות ושנים עשר מילין דר"מ וכולן על ידי עירוב. פי' שהמיל הוא אלפים אמה והיה מהלך ע"י עירוב. אלמא דתחום שבת לא הוי אלא אלפים אמה. וי"ל דכי היכי דבכל דוכתא קרי לתחום שבת אלפים אמה אע"ג דבעי אלכסון הכי נמי קרי ליה התם מיל. ומיהו קשה לפי' דבכל פיאות שבת ילפינן מערי לוים ובערי לוים אין נותנין פיאות אלא לפיאות עולם כדמוכח לקמן בכילד מעברין (דף נו:): וזהו שאמרו העני מערב ברגליו וכו'. אמר רב נחמן מחלוקת במקומי. דרבי מאיר סבר עיקר עירוב בפת [דף נא ע"ב] עני אין עשיר לא ורבי יהודה סבר עיקר עירוב ברגליו אחד עני ואחד עשיר. אבל במקום פלוני ד"ה עני אין עשיר לא. אלמא קסבר ר' מאיר עיקר עירוב בפת. ולא אמרו מערבין בפת אלא להקל על העשיר מאן קתני לה ר' יהודה קתני לה: יד תניא כוותיה דרב נחמן אחד עני ואחד עשיר מערבין בפת. ולא יצא עשיר חוץ לתחום ויאמר שביתתי במקומי לפי שלא אמרו לערב ברגל אלא למי שבא בדרך וחשכה לו דברי ר' מאיר ור' יהודה אומר אחד עני ואחד עשיר מערבין ברגל. ויצא עשיר חוץ לתחום ויאמר תהא שביתתי במקומי וזהו עיקרו של עירוב. והתירו חכמים לבעל הבית לשלוח עירובו ביד בנו ביד עבדו ביד שלוחו בשביל להקל עליו. והלכתא כרב נחמן מדמתני ליה *רב חמא לחייא בר רב קמיה דרב אחד עני ואחד עשיר וא"ל [ו]סיים בה נמי הלכה כרבי יהודה: טו [דף נב ע"א] אמר רמי בר חמא הרי אמרו שבת יש לו ד' אמות. הנותן עירובו יש לו ד' אמות או אין לו ד' אמות. אמר רבא ת"ש לא אמרו לערב בפת אלא להקל על העשיר שלא יצא ויערב ברגליו. ואי אמרת אין לו ד' אמות האי להקל להחמיר הוא. אפילו הכי ניחא ליה כי היכי דלא ליטרח וליפוק. כתב ר"מ ז"ל אע"ג דדחי ליה גמרא הלכתא כרבא דיש לו ד' אמות. דסתמא דגמרא קאמר לעיל בפרק בכל מערבין (דף לב:) כיון דאמר רבא הנותן עירובו יש לו ד' אמות וכו' אלמא דרבא לא הדר ביה: מתני' מי שיצא לילך לעיר שמערבין בה והחזירו חבירו הוא מותר לילך וכל בני העיר אסורין דברי ר' יהודה. ר' מאיר אומר כל שיכול לערב ולא עירב. הרי זה חמר גמל: גמ' מאי שנא [ז]הוא ומאי שנא אינהו. אמר רב הונא הכא במאי עסקינן כגון שיש לו שני בתים וביניהן שני תחומין. איהו כיון דנפיק ליה לאורחא הוה ליה עני הנך עשירים נינהו ולא מצי למימר שביתתי במקום פלוני. רב אלפס ז"ל כתב הנך בני העיר דאמרו ערב עלינו עשירים נינהו [א] ר"ל שהוא היה מכיר אילן או גדר ומסרו לו שביתתן. תניא נמי הכי מי שיש לו שני בתים וביניהם שני תחומי שבת כיון שהחזיק בדרך קנה עירוב דברי ר' יהודה. יתר על כן אמר ר' יוסי בר יהודה אפילו מצאו חבירו ואמר לו לין פה עת חמה היא עת צנה הוא למחר משכים והולך. אמר רבה לומר שביתתי במקום פלוני אע"פ שהחזיק דכולי עלמא לא פליגי דצריך כי פליגי להחזיק. ורב יוסף אמר להחזיק כ"ע לא פליגי דצריך. כי פליגי לומר [ח]ר' יהודה סבר צריך שיחזיק בדרך וצריך שיאמר שביתתי במקום פלוני ורבי יוסי בר יהודה סבר צריך להחזיק בדרך [ב] אבל לומר אינו צריך כיון שגמר בלבו לשבות במקום פלוני והחזיק בדרך קנה שביתה באותו מקום. והלכתא כרב יוסף ואליבא דרבי יוסי בר יהודה. דקאמר רב יהודה בר אישתיתא אייתי כלכלה דפירי לרב נתן בר הושעיא כי אזיל שבקי' עד דנחית דרג' אמר ליה בית הכא. למחר קדים ואזיל. [דף נב ע"ב] כמאן כרב יוסף ואליבא דרבי יוסי בר יהודה. וקשה אמאי לא חשיב ליה בהדי שדה ענין ומחלה דהלכה כרב יוסף. (א) ורש"י גרס לא הכא במאי עסקינן דאמר שביתתי במקום פלוני וכרבה אליבא דר' יהודה: טז מתני' מי שיצא חוץ לתחום אפילו אמה אחת לא יכנס. ר' אליעזר אומר שתים יכנס שלש לא יכנס*. מי שהחשיך חוץ לתחום [ג] אפילו אמה אחת לא יכנס. רבי שמעון אומר אפילו חמש עשרה אמה יכנס שאין המשוחות ממצין המדות מפני הטועין: גמ' תנא מפני טועי המדה. והלכתא כת"ק. אמר ר' חנינא רגלו אחת בתוך התחום ורגלו אחת חוץ לתחום יכנס דכתיב אם תשיב משבת רגלך רגליך קרינן.

הגה"ה
*והמודד ממקום שביתתו אלפים אמה וכלה מדתו בעיר או במערה אין יכול לצאת מהאלפים שלו. מיהו לפי הירו' דמפרש הוא דשבת בבקעה [ט]והקיפוה נכרים מחיצה אינו מהלך אלא אלפים דאתיא כרבי יהושע א"כ לדידן דקיימא לן כר"ג היה מותר להלך כל תוך המחיצה אפילו טפי מאלפים. וכן כלה מדתו בעיר או במערה מהלך את כולה. מהרי"ח:

הדרן עלך מי שהוציאוהו

פרק חמישי

א כיצד מעברין את הערים. בית נכנס בית יוצא. פגום נכנס פגום יוצא. היו שם גדודיות גבוהות עשרה טפחים [דף נג ע"א] גשרים *[י]ונפשות שיש בהן בית דירה מוציאין את המדה כנגדן ועושין אותן כמין טבלא מרובעת כדי שיהא נשכר את הזויות: [דף נה ע"א] גמ' תנו רבנן כיצד מעברין את הערים. [ארוכה] כמות שהיא. עגולה עושין לה זויות. מרובעת אין עושין לה זויות. היתה רחבה מצד אחד וקצרה מצד אחר רואין אותה כאילו היא שוה. היה בית אחד יוצא כמין פגום או שני בתים יוצאין כמין ב' פגומין רואין אותם כאילו חוט מתוח עליהם ומודדין הימנה ולהלן אלפים אמה. היתה עשויה כמין קשת [כ]כמין גאם רואין אותה כאילו היא מלאה בתים וחצרות. אמר מר ארוכה כמות שהיא פשיטא. לא צריכא דאריכא וקטינא מהו דתימא ניעבד פותיא

הגה"ה
*נפשות לא בעו בית דירה דסתמא לדירת שומר הקבר עבידי כדפי' רש"י וכל הנך דמתני' דמתעברין בעו ד' אמות על ד' אמות [י] והא דלא קתני גבייהו משום דכיון דתנא שיש בהן בית מסתמא הוה ד' אמות על ארבע אמות דבציר מהכי לא חזי לדירה. מ"ר מסרמ"ק:

הגהות הב"ח א כך אין לו לקנות: ב מי שהיה בא בדרך והיה ירא שמא תחשך והיה מכיר באילן: ג לבית הכנסת וכו' מילאו עליו את התחום ה"ז לא יזוז ממקומו וקי"ל דהלכתא היא הלכך הלכתא נמי כי האי: ד שיהא נשכר את הזויות: ה אינו חייב עד שיעביר ד' אמות והאלכסון וכו' ובעינן הן והאלכסון היינו נמי כשעומד: ו וא"ל איתנייה נמי הלכה כר' יהודה: ז מאי שנא איהו ומ"ש: ח כי פליגי לומר דר' יהודה: ט בהגה"ה והמודד. והקיפוה נכרים מחילה אינו וכו' וכן כלתה מדתו בעיר: י בהגה"ה נפשות. והא דלא קתני גבייהו ד' אמות משום דכיון דתנא שיש בהם בית דירה מסתמא הוה. נ"ב ע' בתוס' בדף נ"ה בד"ה נפש: כ כמין קשת או כמין גא"ם:

קרבן נתנאל

דרב משום דקסבר כל שאין: ה"ג מקום שביתה אחרי שכבר קנה במקום אחר: ה"ג תניא כוותיה דרב מי שבא בדרך וחשכה עליו והיה מכיר אילן: ה"ג לא אמר כלום שביתתי במקום פלוני: ה"ג ואחד שאינו מכיר:

תפארת שמואל

ומבואר דהחמירו אפי' בטלטול ודו"ק: (א) ורש"י גרס לא הכא במאי עסקינן:

[ס] הלכתא כשמואל. ואע"ג דקי"ל הלכתא כרבה דאמר כל שאין בזה אחר זה כו' בנדרים פרק י' סי' ג' ובקדושין דף נ' דפסקינן קדושין שאין מסורין לביאה הוי קדושין ואחיות אינן מקודשות צ"כ מטעמא דרבה תילתא בתוס' דהכא בתחומין דרבנן ס"ל לשמואל הקילו: ה"ג בההיא דתנו רבנן: ה"ג הלכך הלכתא נמי כי האי: [ע] דתרווייהו חד טעמא הוא. ע"כ לשון הרי"ף מכאן ואילך תוס' הר"ת: [פ] וקי"ל כדברי המיקל בעירובין אבל בלא פלוגתת התנאים לא הוי הלכתא כשמואל מטעם זה. דהר"ש ס"ל דוקא במחלוקת התנאים איתא להאי כללא ולא באמוראים. כמו שביאר רבינו בשמו בפרק עושין פסין סי' ד' אבל קשה הא קיי"ל כרב באיסורי ונגד כללא כתב רבינו שם דלא אמרינן הלכה כדברי המיקל בעירובין. י"ל דר"ת לא ס"ל הך סברא כדמוכח שם ובזה נמי אזיל לשיטתו. ורבינו דפסק הלכה כשמואל משום אידך ראיות: ה"ג שאינו בקי בהלכה ואמר: ה"ג שלא יצא ויערב ברגליו: [צ] משום דבעי למתני בסיפא. ובתוס' דהאי דקתני ואמר איידי רישא שאמר שביתתי במקום פלוני משום דאינהו הוי גרסי מתני' בחדא. אבל הרי"ף ורבינו חלקו מתני' בתרתי. לכך תי' משום דבעי למיתנא בסיפא: ה"ג ע"כ מיירי בדאמר: [ק] אא"ב נתכוין לקנות משם שביתה היינו באמירה כדאיתא להדיא דף נ"א בברייתא דתניא כוותיה דרב נחמן: [ר] דאפי' גבי ד"א שתקנו חכמים כ"ש באיכרו דקנה מדאורייתא: ה"ג משום רבותא דסיפא היה לבי רץ: [ש] אמר רב חסדא למדנו. אסמכתא בעלמא דהא כבר מסיק רבינו בפרק זה סימן מ' דתחומין דרבנן: [ת] פרק שני שעירי. דף ס"ז ופ"ש בתוס' שם שלקח הכל רבינו משם: ה"ג מחלוקת במקומי: ה"ג ולא אמרו מערבין בפת: ה"ג וחשכה לו דברי ר"מ ור"י אומר אחד: ה"ג והתירו חכמים לבעל הבית: ה"ג עשיר א"ל רב איתנייה נמי הלכה: [א] ר"ל שהוא היה מכיר אילן או גדר ומסרו לו שביתתן הדבר צריך ביאור. והענין כך הוא דמיירי שיש לו ב' בתים אחת בזו ואחת בזו ורוצה לילך לביתו שיש לו בעיר אחרת מבערב לשבות שם בשבת ולא יצא מביתו אדעתא למקנא שביתה בסוף התחום ולחזור אלא אדעתא למיזל התם ופגעו בו בני העיר שהיו באין ממלאכתן שבשדות ואמרו לו לין פה ואנחנו נלך עמך למחר לאותה עיר אחרת ואמרו גם הם אנחנו מסרנו שביתתנו לך שתקנה שביתה עבורינו באותו אילן או גדר הידוע לך סוף התחום וכפי' ר' יוחנן ורש"י דף נ"א ע"ב ולפ"ז תבין דעת רבינו אבל הרמב"ם מפ' שהלך בדרך לערב שם והחזירו חבירו. נ"ל הא דמשני רב הונא כגון שיש לו שני בתים אורחא דמילתא קאמר ודוחק אבל לפי' רבינו ניחא דדוקא שיש לו בית בעיר אחרת ונעקר בע"ש כדי לילך לשם אנו חושבין כאלו הוא מן העיר האחרת לענין זה ודינו כדין מי שהוא חוץ לעירו וחשכה לו בדרך דחשיב עני אע"פ שיש לו פת בסלו וכלשון זה בריטב"א: ה"ג ר' יוסי בר יהודה סבר צריך להחזיק בדרך: [ב] אבל לומר אינו צריך כיון שגמר כו' הלשון מגומגם ומוטעה וכצ"ל כיון שהחזיק בדרך גמר בלבו לשבות במקום פלוני וקנה שביתה באותו מקום וכ"ה ברמזים ובטור ס"ס: ה"ג ורש"י גרס לא הכא במאי עסקינן: ה"ג וכרבה אליבא דר"י: [ג] אפי' אמה אחת לא יכנס. ר"ש אומר. לא יכנס לעיר קאמר אבל אלפים ממקום שחשכה לו יכול לילך לגד העיר דהא קי"ל כר"י בן נורי לעיל סי' ה' וכ"פ הרמב"ם וטור סי' ת"ה: הדרן עלך פרק רביעי

כי אורכה קמ"ל : מרובעת אין עושין לה זויות פשוטה . לא צריכא דמרבעה ולא מרבעה בריבוע (א) של עולם שיהא לפונה לצפון העולם ודרומה לדרום העולם . מהו דתימא נרבעה בריבוע של עולם קמ"ל דלא : ב אמר רב הונא עיר העשויה כקשת אם יש בין שני ראשיה פחות מד' אלפים אמה מודדין לה מן היתר ואם לאו מודדין לה מן הקשת אלאו דוקא מן הקשת אלא מן היתר ולפנים ממקום שהוא פחות מארבעת אלפים אמה . [דף נה ע"ב] וכמה יהא בין יתר לקשת . רבה בר רב הונא אמר אלפים אמה . רבא בריה דרבה בר רב הונא אמר אפילו יתר מאלפים אמה . אמר אביי כוותיה דרבא בריה דרבה בר רב הונא מסתברא דאי בעי באייתי לה דרך בתים . ואם אין בין יתר לקשת יתר מאלפים אמה אפילו יש בין שני ראשיה יותר מארבעת אלפים אמה מודדין מן היתר . משמע מלשון ר"ח ז"ל [ד] שהיה רב הונא יכול להשמיענו דין זה בשני פגומין היוצאין מצד אחד דבעי שיהא בינייהו פחות מד' אלפים אמה . והא דלא נקיט מילתיה בשני פגומין שהוזכרו בברייתא קודם עיר געשויה כקשת . [ה] משום דשני פגומין דברייתא איירי ביוצאין בשני רוחות . ונראה דלרבא בריה דרבה בר רב הונא דאמר אפילו ביתר מאלפים אמה בין קשת ליתר מודדין לה מן היתר לא הוה מצי למימר למילתיה על שני פגומין . דאפילו בעיר העשויה כקשת אם אין בין יתר לקשת אלא אלפים אמה מודדין מן היתר אפילו אם יש יותר מארבעת אלפים אמה בין שני ראשי הקשת כדמפרש טעמא דמשום דאי בעי אייתי לה דרך בתים . ואפילו לרבה דאמר אלפים ולית ליה טעמא דאי בעי אייתי לה דרך בתים נראה דגבי פגום היוצא בתוך ע' אמה ושיריים (ב) (על ע') מן עיקר העיר אפילו יש ביניהם ארבעת אלפים רואין כאילו חוט מתוח עליהן . אבל אם יש ברחם האחד הרבה פגומין זה אצל זה כל אחד בתוך ע' אמה ושיריים של חברו וכן ברחם האחר דהשתא החיצונים הם חוץ לעיבורה של עיקר העיר בזה צריך לדקדק אם רואים כאילו חוט מתוח עליהם מזה לזה אפילו יש ביניהם ד' אלפים לפי שבטלים אגב העיר . אבל בעיר העשויה כקשת שעיקר העיר כך יש חשיבות ברחם הקשת כמו באמצעה היכא דהוי ארבעת אלפים בין ראשיה אין מודדין לה מן היתר . וגם צריך לדקדק ברחבה מצד אחד וקצרה מצד אחר שזו היא עיקר העיר שכך היא עשויה אם נאמר רואין אותה כאילו היא שוה [ו] אפילו אורך העיר ד' אלפים אמה : היו שם גדודיות וכו' מאי גדודיות . אמר רב יהודה [ז] ג' מחיצות שאין עליהן תקרה . תנו רבנן אלו שמתעברין עמה . נפש שיש בה ד' אמות על ד' אמות והגשר והקבר שיש בהן בית דירה . ובהכ"נ שיש בה בית דירה לחזן . ובית ע"ז שיש בה בית דירה . והארוות והאוצרות שבשדות שיש בהן בית דירה . והבורגנין שבתוכה . והבית שבים . הרי אלו מתעברין עמה . ואלו שאין מתעברין עמה נפש שנפרלה משתי רוחותיה אילך ואילך . והגשר והקבר שאין בהן בית דירה ובית הכנסת שאין בה בית דירה לחזן . ובית ע"ז שאין בה בית דירה . והארוות והאוצרות שבשדות שאין בהן בית דירה . והבור והשיח והמערה והגדר והשובך שבתוכה . והבית שבספינה . הרי אלו אין מתעברין עמה : ג אמר רב הונא *יושבי צריפין אין מודדין להן אלא מפתח בתיהן . אמר רב חנינא בר כהנא אמר רב אם יש שם שלש חצירות של שני בתים הוקבעו . [דף נו ע"א] ת"ר הבא לרבעה מרבעה בריבוע של עולם . נותן לפונה לצפון העולם ודרומה לדרום העולם : [דף נז ע"א] מתני' נותנין קרפף לעיר דברי ר"מ וחכמים אומרים אין נותנין קרפף אלא לשתי עיירות בלבד אם יש לזו ע' אמה ושיריים ולזו ע' אמה ושיריים עושה קרפף את שתיהן להיות אחד . וכן שלשה כפרים המשולשין אם יש בין שנים החיצונים קמ"א ושליש עושה האמצעי את שלשתן להיות כאחד : גמ' איתמר רב הונא אמר נותנין קרפף לזו וקרפף לזו . וחייא בר רב (הונא) אמר אין נותנין אלא קרפף אחד לב' עיירות . תניא בפ"ק דסוכה (דף ג.) בית שאין בו ד' אמות על ד' אמות אין עושין אותו עיבור בין שתי עיירות . וקשה דהאי בית מאי עבידתיה . דלר' מאיר נותנין קרפף לזו וקרפף לזו אף בלא בית . וכן לרב הונא אליבא דרבנן . ולחייא בר רב דאמר קרפף אחד לשתיהן אותו קרפף אין צריך בית . ואי בשיש יותר מקמ"א ושליש בין שתי עיירות [ח] ולכך צריך בית לערב את שתיהן . מה לי להזכיר שתי עיירות הוה ליה למימר אין עושין אותו עיבור לעיר שהרי לעיר אחת יכול לעשות בורגנין ללכת כמו שירלה כדאמר לעיל בפ' עושין פסין (דף כא.) כי אתיתו מברנים לבי כנישתא דדניאל דהוה תלתא פרסי אמאי סמכיתו אבורגנין וכו' . ומתוך קושיא זו גורס רשב"ם אין עושין אותו עיבור לעיר . וכן משמע בירושלמי דסוטה (פ"ה הל' ד) דגרס התם אין עושין עיבור לעיר וה"פ אין עושין אותו חיבור לעיר . ור"ת מקיים גירסת הספרים וה"פ אין נותנין לו דין עיבור בין שתי עיירות דלרבנן עיר אחת אין לה קרפף ואם היה לזה הבית ד"א היה לו דין עיר . ולרב הונא נותנין קרפף לעיר וקרפף לבית כמו שנותנין

הגה"ה

*יושבי צריפין כיושבי קברים ועל בנותיהם הוא אומר וכו' מפני שמרגיבין זה בזה בטבילה וכ"ל בשביל זה נהגו הנשים להיות צנועות בליל טבילתן שלא לילך במהומה. אגודה :

לשתי עיירות שני קרפיפות ולחייא בר רב קרפף אחד לשתיהן . דלאו דוקא נקטי רבנן שתי עיירות אלא ה"ה עיר ובית אלא אגב דנקט ר' מאיר עיר נקטי רבנן נמי שתי עיירות דממה נפשך לחייא בר רב דאמר קרפף אחד לשתיהן לאו דווקא נקט שתי עיירות דה"ה עיר ובית דע"י בורגנין הולכין כדמוכח בפ' עושין פסין . ופסק ר"ת ז"ל כרב הונא דגדול היה וגבר סמכא יותר מחייא בר רב דהוי זוטר מיניה טובא כדמוכח בפ' יש בערכין (דף טז:) שהיה רב הונא מוכיחו והנך אמוראי דלקמן קיימי כוותיה . רב אידי ואמר ר' חנינא דמשני אליבא דרב הונא לאו משולשין וכו' . [ט] דלחייא בר רב יכולין להיות משולשין ממש . וכן אביי ורבא שקלי וטרי אליבא דהך שינויא . וכן בשילהי שמעתין דא"ל רב פפא לרבא הני בני אקטיספון דמשחי תחומא מהאי גיסא דארדשיר הא קמפסקא דגלת דהוי יותר מקמ"א ושליש . משמע דאי לא הוי אלא קמ"א ושליש שפיר עבדי [י] והיינו כרב הונא והא דאחוי ליה רבא אטמהתא דסורא דמבלעי בדגלת בע' אמה ושיריים . [כ] היינו מאקטיספון וקרפף שלה ומארדשיר וקרפף שלה דהיינו קמ"א מאטמהתא דסורא [ל] לצד ארדשיר . וכן ההיא דעושין פסין (דף כא.) [מ] דקאמר מתוותא דמיבלען בע' אמה היינו מעיר הסמוכה לה עם קרפף דהיינו קמ"א בין הכל . ועוד נראה לרבינו תם לדקדק דממה נפשך הכי הלכתא דנותנין לשתי עיירות שני קרפיפות דאפילו לחייא בר רב דקאמר קרפף לשתיהן הא מוקי סיפא דמתני' דקתני אם יש לזו ע' אמה ושיריים וכו' כר"מ [נ] והוי מחלוקת ואח"כ סתם וא"כ אף לדידיה הלכה כר"מ . [ס] וכן כתב ר"מ ז"ל הלכה כר"מ נדאמר ריב"ל (לעיל דף מו.) הלכה כדברי המיקל אפילו יחיד כנגד רבים*. ועוד הביא ראיה מדמפליג רבא לעיל (דף לב:) [ע] בין אילן העומד תוך עיבורה בין עומד חוץ לעיבורה . מיהו אין נראה מה שפי' ר"ת ז"ל דבית חשוב כעיר לגמרי לענין זה שנותנין קרפף לזה וקרפף לזה . אע"פ שלחייא בר רב אליבא דרבנן הוי בית כעיר לגמרי לענין זה שנותנין לשני בתים בלא עיר קרפף אחד לשתיהן דאל"כ עיר שאין לה חומה במה יתחברו ליחשב כאחד אם לא ע"י דמובלע כל אחד בתוך ע' אמה ושיריים של חבירו דלא מיסתבר להצריך שיגעו זה בזה . מיהו ליתן שני קרפיפות לרב הונא בבית הסמוך לעיר כמו לשתי עיירות לא מסתבר . דלר"מ עיר דוקא דהא קרא קדרים ה"נ נראה דלרבנן עיירות דוקא . אבל לחבר בית לעיר למדוד תחום העיר מן הבית או לחבר שני בתים יחד בעיר שאין לה חומה מעברינן בשבעים אמה ושיריים . וניחא השתא מה שהזכיר רב ספרא קמ"א ושליש גבי שתי עיירות ורבא שהשיבו נקט ע' אמה ושיריים משום דאיירי באטמהתא דסורא לחברם יחד . ולעיל נמי בעושין פסין גבי מתוותא נקט שבעים אמה ושיריים לפי שהיו עיירות חריבות ולא היה להן דין עיר אלא דין בית . וגר' בסוכה אין עושין אותה עיבור לעיר . ולספרים דגר' שתי עיירות איכא למימר דנקט שתי עיירות דרגילין לעשות ביניהם בורגנין כדי לילך מזו לזו בשבת כשרחוקות זו מזו ואין עירוב מועיל בלא בורגנין והשמועינן דאפילו כבורגנין לא חשיב אם אין בו ארבע אמות . גרסינן בירושלמי (פיסקא ה') מהו ליתן עיבור לעיבור . מילתיה דר' שמעון בן יוחי אמר נותנין . דמדרבי שמעון בן יוחי יכול אני לעשות שיהו מהלכין מצור לצידן ומטבריא לצפורי ע"י מערות וע"י בורגנין [כאן להילוך וכאן לעיבור] . ר' חייא אמר איתפלגין ר' חייא רבה ובר קפרא חד אמר הדין דתימא בעיר גדולה אבל בעיר קטנה לא . שלא תהא תוספת יתירה על העיקר . וחד אמר בין בעיר גדולה בין בעיר קטנה דין אלפים . ומיהו בגמרא דידן קאמר הוו אזלין מברנים לבי כנישתא דדניאל תלתא פרסי . וכדי שלא יחלוק גמ' דידן אירושלמי איכא למימר דברנים עיר גדולה היתה מהלך שלשה פרסי . וטפי נראה דגמרא דידן סבירא כרבי שמעון בן יוחי דהלכה כדברי המיקל בעירובין : גרסינן בנדרים (דף נו:) הנודר מן העיר מותר ליכנס לתחומה ואסור ליכנס לעיבורה . מנלן דעיבורה דמתא כמתא דמי . אמר רבי יוחנן דאמר קרא ויהי בהיות יהושע ביריחו מאי ביריחו אילימא ביריחו ממש והכתיב ויריחו סוגרת ומסוגרת . אלא שמע מינה בעיבורה שמע מינה :

הגה"ה

*והמיימון [פרק כ"ח מהל' שבת הל' ח'] פסק כחכמים . הרמ"ק :

ד [דף נז ע"ב] וכן שלשה כפרים המשולשין . אמר רב אידי אמר רבי יוחנן לא משולשין ממש אלא כל שאילו מכנים אמצעי ביניהם ויהא משולש ואין בין זה לזה אלא קמ"א אמה ושליש . פירוש בין כל חיצון וחיצון לאמצעי שביניהם אין יותר מקמ"א אמה ושליש עשה אמצעי את שלשתן להיות אחד . אמר ליה רבא לאביי כמה יהא בין חיצון לאמצעי . אמר ליה אלפים אמה והא את הוא דאמרת כוותיה דרבא בריה דרבה בר רב הונא מסתברא דאמר (לעיל נה.) אפילו יותר מאלפים . הכי השתא התם איכא בתים הכא ליכא בתים . אמר ליה רבא לאביי כמה יהא בין חיצון לחיצון . אמר ליה כמה יהא מאי נפקא לך מינה כל שאילו מכנים אמצעי ביניהם ואין ביניהם אלא קמ"א ושליש . אמר ליה ואפילו ארבעת אלפים אמה אמר ליה אין . והא אמר רב הונא עיר העשויה כקשת אם יש בין שני ראשיה פחות מארבעת אלפים אמה מודדין לה מן היתר [פ] ואם

הגהות הב"ח א מן הקשת לאו דוקא . נ"ב וכ"כ התוס': ב מסתברא דאי בעי הדר אתי ליה דרך בתים ואם אין בין יתר . נ"ב וכ"כ התוס': ג קודם עיר העשויה וכו' לא הוה מצי למימר למילתיה על שני פגומין נ"ב פי' דאי הוה אמר מילתיה על שני פגומין הוה משמע דוקא בב' פגומין מודדין מן החוץ אפי' יש ד' אלפים בין ב' הפגומין אבל בעיר העשויה כקשת לא והא ליתא דאפי' בעיר העשויה כקשת וכו' ואפי' לרבה דאמר אלפים וכו' נמי לא מצי אמר למילתיה על ב' פגומין משום דבב' פגומין קיל טפי דאפי' יש ביניהם ד' אלפים רואין כאילו חוט מתוח עליהן מה שאין כן בעיר העשויה כקשת לרבה דאין רואין אא"כ יש בין ראשי הקשת פחות מד' אלפים אלא דבזה צריך לדקדק אי איכא הרבה פגומין : ד משום דאי בעי הדר אתי ליה דרך בתים וכו' טעמא דאי בעי הדר אתי ליה דרך בתים נראה דגבי פגום . נ"ב עיין בתוס': ה רב אידי ורבי חנינא דמשני : ו קרפף אחד לשתיהן : ז לא מסתבר דכי היכי דלר' מאיר עיר דוקא : ח אמר רב אידי אמר רבי חנינא לא מסולשין :

תפארת שמואל

פרק חמישי (א) של עולם דרומה לצפון העולם וצפונה לדרום העולם מהו דתימא וכו' כצ"ל : (ב) תיבות (על ע') צריך למחוק :

קרבן נתנאל

פרק חמישי ה"ג מוציאין את המדה : ה"ג כדי שיהיה נשכר את הזויות : ה"ג הטדים אורכה כמות שהיא : ה"ג עושין לה : ה"ג כמין שני פגומים : ה"ג מתוח עליהן ומודדין : ה"ג היתה עשויה כמין קשת : ה"ג רואין אותה : [ד] שהיה רב הונא יכול להשמיענו דין זה בשני פגומין . והריטב"א אומר דרב הונא מימרא בפני עצמו ולא על הברייתא קאי רב הונא מדלא קאמר לא שנו . וקדלן הס"ם סדר דברי רב הונא על הברייתא וא"כ ל"ק דה"ל לרב הונא למנקט מילתיה בשני פגומין שהוזכרו בברייתא קודם . אלא שהתוס' ור"ח פתרו ביה אפילו א"ת שרב הונא קאי אברייתא : [ה] משום דשני פגומין דברייתא איירי דיוצאין בשני רוחות . וא"ת אף בפגום א' ה"ל למנקט אם העיר רחב הרבה גם הפגום ארוך הרבה דהא קתני סתם פגום אפילו ארוך הרבה אם האלכסון מראש הפגום עד תחלת העיר כמין גאם רחב יותר מד' אלפים . וי"ל דלרבותא נקט רב הונא קשת דמחזי דגליו טפי כעיר אחת וכיון שבזו צריך בין רגליו פחות מד' אלפים כ"ש כשהוא כמין גאם . כ"כ הריטב"א בשם רבותיו : ה"ג בתוך שבעים אמה ושיריים מן עיקר העיר : ה"ג וכן ברחם האחר : ה"ג אבל בעיר העשויה : [ו] אפי' אורך העיר ד' אלפים אמה . ובתנאי שיהיה ג"כ רוחב מן המלך לעיר לקו השוה יותר מאלפים אמה לרבא בריה דרבה דלא הוי מובלע ככל אפי' מצד א' : [ז] שלשה מחיצות שאין להם תקרה ושני מחיצות ותקרה קאי באיבעיא . הרמב"ם פסק לקולא דכל המיקל בעירוב הלכה כמותו . אבל הרי"ף ורבינו השמיטו האיבעיא דס"ל לחומרא במאי דמספקא לתלמודא לא שייך לומר הלכה כדברי המיקל בעירוב וכבר כתבתי לעיל בפ' מי שהוציאוהו סימן ע' ובפרק עושין פסין סימן ד' ע"ש מילתא בטעמיה ועיין לעיל פ"ק סימן כ"ג שהוכחתי שם שהרמב"ם נמי ס"ל כשיטת רבינו . וא"כ צ"ע על הרמב"ם : ה"ג שלשתן להיות אחד : ה"ג וחייא בר רב אמר : [ח] ולכך צריך בית לערב את שתיהן . כלומר הבית ממעט מה שיש יותר מקמ"א : ה"ג אין עושין חיבור לעיר וה"פ אין עושין אותה עיבור לעיר : [ט] דלחייא בר רב יכולין להיות משולשין ממש משא"כ לרב הונא אי אפשר לפרש משולשין ממש כמו שביארו תוס' ד"ה אלא ע"ש : [י] והיינו כרב הונא . והריטב"א אומר שאין מזה ראיה דאיכא למימר דקושטא דמילתא נקט . דאפי' לרב הונא דמיקל ליכא שיעורא לעשות שתיהן כאחת וכי אחוי ליה רבא אטמהתא דמבלעי בדגלת ע' אמה ושיריים לאו משום דרבא סבר ליה כרב חייא אלא דאיהו נמי קושטא דמילתא אחוי ליה לא מיבעיא לרב הונא אלא אפילו לרב חייא איכא שיעור עיבורה ודבריו נכונים : [כ] היינו מאקטיספון וקרפף שלה . דהא בין בית לעיר לשיטת ר"ת נותנין להם ב' קרפיפות : [ל] לצד ארדשיר . דנותנין ג"כ שתי קרפיפות בין אטמהתא לארדשיר : [מ] דקאמר מתוותא לפרש"י שם דהוי עיירות חריבות דהוי כדין בית והוי קשה לשיטת ר"ת דאפי' בין בית ועיר נותנין שתי קרפיפות ואמאי קאמר דמובלעין בע' אמה ע"ז מתרץ היינו מעיר וכו' . ואי ר"ת סבר כפי' תוס' שם דהוי כפרים קטנים . מייתי ר"ת לדבריו ראיה דע"כ צ"ל הך דקאמר שבעים אמה ושיריים מעיר וקרפף . דהא התם הוי שני עיירות ולכ"ע בשני עיירות נותנין ב' קרפיפות לרב הונא : [נ] והוי מחלוקת וא"כ סתם . וקשה דהא איכא סתם בתרא כרבנן . דקתני וכן שלשה כפרים המשולשים דלרב חייא בר רב היינו משולשים ממש והיינו כרבנן . וע"כ צ"ל דלרב נמי צ"ל דלאו משולשים ממש וכמו שכתבו תוס' ד"ה אלא . א"כ אין מקום לשני ראיות שמביא ר"ת מרב אידי ואביי ורבא . וצ"ל דשיעור דברי רבינו כך הוא דים לדחות הני ראיות מרב אידי ואביי ורבא דלרב חייא נמי צ"ל דלאו משולשין ממש קאמר וכדאמרן . ע"ז בא ר"ת להחזיק דבריו א"ת רב חייא נמי ס"ל לאו משולשים ממש קאמר . א"כ הוי מחלוקת וא"כ סתם וזה שדקדק רבינו ועוד נראה לר"ת לדקדק ממ"נ וכו' : [ס] וכן כתב הר"מ ז"ל הלכה כר"מ . הלשון אינו מדוקדק דהא לר"ת לא הוי סתם כר"מ כ"א בשתי עיירות שנותנין שני קרפיפות אבל בעיר אחת שנותנין קרפף אחד קי"ל כרבנן דהא שקיל וטרי אי הלכה כרב הונא או כרב חייא בר רב . ואי ס"ל להלכה כר"מ מאי נפקא לן בהך הלכתא . והטור פסק כר"מ מבלי חולק . נ"ל דסמך על הר"מ דהלכה כדברי המיקל ברם מה שפסק הטור בסי' שצ"ח אם יש בית או בורגנין תוך ע' אמה ושיריים שמעברין את העיר ומשם נותנין עוד שבעים אמה ושיריים וא"כ אלפים אמה לתחום שבת . ורמ"א פסק להלכה כך ע"ש . ולא ידעתי מקור מוצא לדין זה ואין לכל המחברים לאחרונים שהזכירו דין זה ובריטב"א כתב מיהו אפי' לר"מ אין נותנין קרפף אלא לעיר שאין לה עיבור מעלמא וה"ה לרבנן בשתי עיירות וכן נראה דהא ר"מ יליף מקרא מקיר העיר וחוצה תן לה חוצה וא"כ מדוד אין לך בה אלא מדוצה . אבל כשיש לה חוצה אין מוסיפין חוצה על חוצה דמנ"ל . מכל זה נראה דאין לסמוך על ההוראה זו . כי אין שייך בזה לומר הלכה כדברי המיקל במילתא שאין לו ראיה וגם נגד הסברא דהא יש לו אויר ע' אמה מבלי תוספת עוד ע' אמה ושיריים : [ע] בין אילן העומד תוך עיבורה של עיר . ואין ראיה מזה דכל בית שישנו בתוך שבעים אמה ושיריים לעיר קרי עיבורה של עיר וכן פרש"י שם : ה"ג דאפי' כבורגנין לא חשיב : ה"ג משמיה דר"ש בן יוחאי אמרו כן נותנין עיבור לעיבור דמר ר"ש בן יוחאי . דמר כמו דאמר : ה"ג מצור לצידן : ה"ג ע"י מערות וע"י בורגנין כאן להילוך וכאן לעיבור ר' חייא : [פ] ואם לאו מודדין מן הקשת . וא"ת מאי פריך הא

לאו מודדין לה מן הקשת. אמר ליה התם ליכא למימר מלי הכא איכא למימר מלי. פי' התם ליכא למימר מלי משום דלעומדין באמצע הקשת איירי שמודדין להם מפתח ביתם דאין אומרים כאילו ביתם נתונה במקום היתר דא"כ מפסדת לה אידך גיסא. דאין רואין כאילו הוא בשני מקומות ואפילו יש בתים הרבה בקשת שאם שבקת ליה לביתיה לצד מערב אתה יכול להשלימו מן הבתים האחרים מ"מ לכל העומדים בקשת לא אמרינן מלי דהי מינייהו מפקת [צ] וה"נ לא אמר מלי לאותן העומדים באמצעי להיות רואין אותם כאילו הן בין שני החיצונים למדוד להם משם אלפים אמה. אלא דווקא לעומדין בשנים החיצונים הוא דאמר מלי כשבאין בני החיצונה זו לילך לצד חיצונה אחרת שמודדין לכל אחת תחומה מפתח חברתה. וה"ה נמי אם בני ראש קשת זה באין לילך לצד ראש קשת האחר נותנין להן כל אויר שבין שני ראשי הקשת ומודדין להם אלפים שלהן [ק] משם ולהלן דאמר מלי אפילו איכא טובא בין שני ראשי הקשת ובלבד שלא יהא בין יתר לקשת יותר מאלפים אמה כדאמרינן הכא בין אמצעי לחיצונה. אי נמי התם ליכא למימר מלי [ר] לפי שאין האויר של היתר מחזיק כל הבתים שבקשת. וה"ה בשלשה כפרים אם היה האמצעי גדול ויתר על האויר שבין שני החיצונים לא אמר מלי: [ש] ולהך שינויא אף לבני ראשי הקשת אין נותנין להם כל האויר שביניהם דהא לא אמר מלי: (לעיל דף נה. ע"ש) אמר רב הונא חומת העיר שנפרצה בקמ"א ושלים: ה מתני' אין מודדין אלא בחבל של חמשים אמה לא פחות ולא יותר ולא ימדוד אלא כנגד לבו:

ו היה מודד והגיע לגיא או לגדר מבליעו וחוזר למדתו. הגיע להר מבליעו (א) וחוזר למדתו [דף נח ע"א] [ובלבד שלא יצא חוץ לתחום] ואם אינו יכול להבליעו בזו [ת] א"ר דוסתאי ב"ר ינאי שמעתי שמקדרין בהרים: גמ' תנא לא פחות מפני שמרבה ולא יותר מפני שממעט. ירושלמי (פסקא א') היה ממנו לנחל ע"ה אמות. תרי אמוראי חד אמר מודד בחבל של חמשים אמה וחוזר לאחוריו כ"ה אמות. וחד אמר מודד בחבל של חמשים אמה והשאר מודד בחבל של ארבע אמות. תני רב יוסף ג' חבלים הן של מגג. ושל נצרים. ושל פשתן. של מגג לפרה דתנן (פרה פ"ג משנה ט) כפתוה בחבל של מגג ונתנוה ע"ג מערכתה. של נצרים לסוטה דתנן (סוטה פ"א משנה ו) אח"כ מביא חבל המצרי וקושרו למעלה מדדיה. ושל פשתים למדידה: היה מודד ובא וכו'. מדקתני חוזר למדתו מכלל דאם אינו יכול להבליעו הולך למקום שיכול להבליעו וצופה כנגד מדתו וחוזר. תניא להא דת"ר היה מודד והגיע מדתו לגיא. אם יכול להבליעו בחבל של נ' אמה מבליעו. ואם לאו הולך למקום שיכול להבליעו ומבליעו [וצופה] וחוזר למדתו. ואם היה גיא מעוקם מקדר ועולה מקדר ויורד. הגיע לכותל אין אומר יקוב את הכותל אלא אומדו והולך לו. אין אומר יקוב את הכותל כלומר כעין נקיבה שיטריחו לזקוף כלונסות מכאן ומכאן ולמתוח חבל מזה לזה ולהבליעו, אלא הקילו חכמים לשער כמה היה יכול להיות מכלונס לכלונס ע"י אומד שאומד בלבו. ונראה דדוקא לענין הבלעה בכותל התירו ע"י אומד משום דיש טורח לעלות. אבל אם לא היה יכול להבליעו בחבל של חמשים וצריך לקדר לא התירו באומד כיון דאין בו טורח יותר לקדר בכותל מבגיא. ומיהו לא מיירי כשהכותל זקוף כל כך דחוט המשקולת יורד כנגדו. דאם כן לא היה צריך למדוד השיפוע בירידה ובעליה. אלא אם אכן יש מישור בראש הכותל ימדוד אותו מישור. כדאמר שמואל דמודדו מדידה יפה ופרש"י דאין מדרונו ממעט התחום אלא נכנס לתוכו ומודד קרקעיתו ועולה לשפתו ומשלים מדתו והולך. ובדבר זה יש חילוק בין גיא לגדר דבגיא לא התירו אומד כיון דיכול להבליעו בחבל משפתו אל שפתו: אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא שאין חוט המשקולת יורד כנגדו. [דף נח ע"ב] אבל אם חוט המשקולת יורד כנגדו מודדו מדידה יפה. פי' רש"י לא שנו שמקדרין. ובשביל שהזכיר קדור ולא הזכיר הבלעה [א] פירשו התוספות דקאי אגיא מעוקם. וקשה למה שמואל יאמר דבריו אברייתא ויניח משנה שלימה לכן אני אומר דשמואל אמתניתין אמרה למילתיה ומה שהזכיר רש"י קדור ולא הזכיר הבלעה אע"ג דקאי אקדור והבלעה דמתניתין. [ב] אומר אני דמשום סיפא דמילתיה דשמואל נקט קדור ושבק הבלעה. והא דקאמר אבל חוט המשקולת יורד כנגדו מודדו מדידה יפה פירוש ואין שיפוע הירידה והעליה עולה למדת תחומה היינו דוקא לענין קדור דהקילו חכמים כיון דהשיפוע הוא פחות מארבע אמות וגם יש טורח גדול בקדרו כיון שאין משופע. [ג] אבל בהבלעה שהוא יכול להבליעו בקל בחבל של חמשים אמה משפתו אל שפתו לא הקילו חכמים: וכמה עומקו של גיא שהקילו בו להבליעו או לקדר. אמר רב יוסף אלפים אמה. אבל אם הוא יותר מודד ירידה ועליה מדידה יפה. איתיביה אביי עמוק ק' אמה ורחב נ' אמה מבליעו ואם לאו אין מבליעו. הוא דאמר כאחרים דתניא אחרים אומרים אפילו עמוק אלפים ורחב חמשים מבליעו. איכא דאמרי אמר רב יוסף אפילו יותר מאלפים. כמאן לא כתנא קמא ולא כאחרים. התם כשאין חוט המשקולת יורד כנגדו הכא כשחוט המשקולת יורד כנגדו וקאמר רב יוסף דאפילו יותר מאלפים מבליעו. [ד] אבל קדור לא שייך ביה דלא הטריחו עליו לקדר. וכי אין חוט המשקולת יורד כנגדו עד כמה. אמר אביי ארבע אמות דכיון דשיפועו מגיע עד ארבע אמות צריך להבליעו. ולא שני לן בין עמוק מאה לעמוק אלפים. דכל שיעורי חכמים כך הן למאה צריך ארבע אמות ולאלפים לא צריך אלא ארבע אמות. אע"פ שאין דומה שיפוע דבר מועט לשיפוע דבר מרובה דכיון שהגיע השיפוע לארבע אמות שהוא דבר חשוב בכל מקום צריך לקדר: הגיע להר וכו'. אמר רב הונא בריה דרב נתן אמר רבא לא שנו אלא בהר המתלקט עשרה מתוך חמש. אבל במתלקט עשרה מתוך ארבע אומדו והולך לו. והיינו דלא ניחא תשמישתיה דאמרינן לעיל גבי כותל אומדו והולך לו. ואיכא שלשה* חלוקי דינין בהר וכותל אם חוט המשקולת יורד כנגדו אינו מודד השיפוע כלל. אלא אם יש מישור בראשו מודדו מדידה יפה כמו שאמרנו בגיא. ואם אין חוט המשקולת יורד כנגדו ומתלקט עשרה מתוך חמש מבליע או מקדר והיינו ניחא תשמישתיה. ואם מתלקט עשרה מתוך ארבע אומדו והולך והיינו לא ניחא תשמישתיה. ובגיא לא התירו אומד אלא כשאין חוט המשקולת יורד כנגדו מקדר או מבליע וכשחוט המשקולת יורד כנגדו אם יכול להבליעו בחבל של חמשים אמה מבליעו. ואם לאו אינו מודד כלל שיפוע ירידה ועליה. אלא אם יש מישור מודדו מדידה יפה ומשלים עליו תחומו: ובלבד שלא יצא חוץ לתחום. מה טעמא אמר רב הונא גזרה שמא יאמרו מדת תחומין בזה לכאן: אם אין יכול להבליעו כו'. ת"ר כיצד מקדרין. תחתון כנגד לבו ועליון כנגד מרגלותיו. אמר אביי נקטינן אין מקדרין אלא בחבל של ארבע אמות:

הגה"ה
*האלפס נקט לישנא בתרא דלקולא אבל מור"ם כתב נראה דהל' כלישנא קמא דלא שנו אלא במתלקט י' מתוך ארבע דסתמא דתלמודא מתני לה. מרדכי מהרמ"ק:

ז מתני' אין מודדין אלא מומחה פירוש בקי במדידה. זו גרסת רש"י והכי משמע בירושלמי (הל' ד) דקאמר התם ההדיוט שריבה אין שומעין. ורבינו חננאל ז"ל גרס אין מודדין אלא מן המומחה. ריבה למקום אחד ומיעט למקום אחר שומעין למקום שריבה ריבה לא' ומיעט לאחר שומעין למרבה. ואפילו עבד ואפילו שפחה נאמנין לומר עד כאן תחום שבת. שלא אמרו חכמים בדבר להחמיר אלא להקל. [ה] פירוש מומחה מלשון ומחה (במדבר לד) כלומר מקום שוה ומישור [ו] ופירש ר"ת כלומר דרך ישר ומכוונת כנגד העיר. שלא ילך לצדדין וימדוד לפי שנוח לו שם דליכא תמן עקולי ופשורי ואח"כ בא לו כנגד העיר וצופה ומביט כנגד מדתו. משום דאי עביד הכי זימנין דטפי שיש כנגד העיר הרים וגיאיות שיש לו לקדר או למדוד מדידה יפה. ריבה למקום אחד ומיעט למקום אחר שומעין למקום שריבה. פירש רש"י ומוציא מדה הקצרה כנגדה ואנו תולין שלא מתח החבל כל צרכו. ותניא בתוספתא (פ"ד) צריך למותחו בכל כחו:

ח [דף נט ע"א] גמ' ובגמרא פריך למקום שריבה אין למקום שמיעט לא ופירש רש"י והלא בכלל מאתים מנה. וקשה לפירושו מאי פריך טובא אשמעינן דאין שומעין למקום שמיעט אלא הולכין במקום מדת הקצרה עד כנגד מדת המרובה. ולא ניחא נמי האי דמשני אף למקום שריבה דמשמע ששומעין נמי למקום שמיעט והא ליתא דאף במקום הקצר מוציא המדה כנגד המרובה. לכן נראה לפרש למקום שריבה אין למקום שמיעט לא דמשמע ליה שהולכין הכל אחר המרובה ואף במקום הקצר ומוציאין את המדה כנגד המרובה. ואמאי שמא לא טעה הממעט כי מצא דרך מדתו הר או גיא שהיה צריך לקדר או הר המתלקט עשרה מתוך חמש ומדדו מדידה יפה ולא נתלה בטעות. ומשני אימא אף למקום שריבה תולין להקל ולא נאמר שטעה להאריך. וכל שכן שתולין למקום שממעט להחמיר ומניח את הציון באלכסון ממקום שריבה למקום שמיעט. ריבה לאחד ומיעט לאחר היינו קמייתא. הכי קאמר ריבה אחד ומיעט אחר שומעין לזה שריבה. ומיירי שבצד אחד ממש מדדו שניהם. ולא כמו רישא דאיירי בשתי מקומות מרוח אחת. אמר אביי ובלבד שלא ירבה יותר ממדת העיר באלכסונה. ומיירי שמדדו שניהם במקום אחד. ואם הרחיק אחד ציון שלו יותר מן הראשון כמדת העיר ואלכסונה לא נאמר שני הוא שטעה אלא נאמר הראשון בשעה שמדד היתה העיר קטנה ולא היו בה כי אם בתים מועטין בקרן מערבית דרומית ואח"כ נתוספו על העיר דורין ונעשית גדולה ומדד מקרן מזרחית צפונית אלפים אמה נמצא שנתרבית מדתו כמדת העיר שנתוספה (ג) אלכסונה: ואפילו עבד ואפילו שפחה נאמנין כו'. אבל קטן לא מהימן כדתנן בפרק שני דכתובות (דף כח.) אלו נאמנין להעיד בגודלן מה שראו בקוטנן עד כאן היינו מהלכין בשבת. משמע דוקא כשהוא מעיד כשהוא גדול מה שראה בקטנותו אבל בעודו קטן לא מהימן. והא דקאמרינן עלה בגמרא והוא שיש גדול עמו. לא אכולהו קאי דהא חשיב התם לענין תחום שבת ובהא (ג) אפילו גדול לחודיה מהימן דאפילו עבד ואפילו שפחה מהימנו

הגהות הב"ח א אלא אם יש מישור כצ"ל. ותיבת כן נמחק: ב ושבק הבלעה דהא דקאמר:

קרבן נתנאל

הא קי"ל גבי קשת נמי אם אין בין יתר לקשת יתר מאלפים אפילו אם יש בין שני ראשין יותר מד' אלפים כמ"ש רבינו בפרק זה ריש סימן ב' והא הכא האמצעית אין רחוקה מהחיצונות יותר מאלפים. וי"ל דהתם היינו טעמא דמאי אתיא דרך היתר מראש האחד מן הקשת לראש אחר ע"י בתים כיון דהיתר מובלע תוך הקשת. כמ"ש תוס' דף נ"ה ד"ה פחות. משא"כ הכא שאין בתים אע"ג דהוי תוך אלפים ויכול לבא לאמצעית מ"מ רחוקה החיצונות מן האמצעית שוב אלפים שאין יכול עוד לבא שם לצאת חוץ לתחום. ועפ"ז מיושב מה שהגיה מ"א בל"ע סי' שצ"ח ס"ק ד' ע"ש. דגבי קשת אפי' הני דאמצע קשת נמי יכולים לבא לראש השני דרך היתר כמו שאמרנו ובסעיף ח' איירי בשלשה כפרים המשולשים: ה"נ דהי מינייהו מפקית: [צ] והכא נמי לא אמרינן מלי לאותן העומדים באמצעי כו'. כתב מ"א סימן שצ"ח ס"ק י"ב וז"ל וא"כ משמע דאם יש בין החיצונים פחות מד' אלפים אפי' האמצעית מודדין מהחיצונות כמו בעיר קשת וצ"ע דהתם הטור ולא חילק בזה ע"כ. ולע"ד נראה שמגג בזה כי מי סגיד לו תמפמות זו. בשלמא היושבים באמצעית הקשת יכולים למדוד תחומין משני ראשי קשת ולהלן דבני ראשי קשת המה מעיר א' אלא שנראה כשני עיירות כיון שמובלע תחומן הוי כחד ואף יושבי האמצעית יכולין לבא ע"י בתים לשני ראשי קשת לענין זה למדוד תחומן משם. אבל שלשה כפרים לא חשבינן להו כחד כיון דמובלע תחומן דבשני עיירות לא חשבינן להו כחד אא"כ אינם רחוקים זו מזו יותר מקמ"א אמה. והא דחשבינן בשלשה כפרים להיותן שלשתן כאחד היינו טעמא דכל שני כפרים הסמוכות זה לזה דשאין למדוד תחומן מכפר השני הימנית דחשבינן כחד דאמרינן מלא האויר שביניהן מכפר השלישי א"כ שאתה מתיר מכח מלי תו לא יכול למדוד התחום מכפר צד שמאלי דהא אם יבא למדוד התחום מכפר צד שמאלי מכח מה דאמרי' מלי מכח כפר השלישי הימיני א"כ מפסיד למדוד התחום מכפר הימיני וצדקו דברי הטור שלא חילק. גם מה שכתב מהרש"א בענין זה בתוס' ד"ה התם. סוף דבריו תמוהין דהא התם איירי ביתר מאלפים מקשת ליתר ובהא לא אמרינן מלי ע"ש: [ק] משם ולהלן דאמר מלי. והא דאמר לעיל דף נ"ה דלאו בעי הדר אתי דרך בתים. דהתם איירי שיש מן היתר לקשת יותר מאלפים ולהכי לא אמרי' מלי: [ר] לפי שאין האויר של היתר מחזיק כל הבתים שבקשת. ועפ"ז מתורצת קושית ר"ת לעיל סי' ב' אמאי לא השמיענו רב הונא בשני פגמין היוצאין מצד אחד. דבשני פגמין אמרי' מלי ומודדין להם מן היתר והטור בסימן שצ"ח פסק אם העיר האמצעי גדול ויתר על האויר שבין שני החיצונים לא אמר מלי וזהו כתי' השני. ותו כפי מה שדייק רמ"א מהטור דשני פגמין אם המה רחוקים זה מזה יותר מד' אלפים. והפגומים ארכם יותר מאלפים דדינם כדין קשת. ואמאי נימא מלי. וצ"ל דפסק כשני תירוצים ולתוספת כתי' ראשון דלגבי אמצעית לא אמרינן מלי וכמו כן גבי שני פגמין אף שהם בשפת קשת. ואם העיר האמצעי גדול ויתר על האויר שבין חיצונים לא אמרינן מלי כתי' השני ותימה על המחבר ורמ"א שהשמיטו דין זה אם האמצעית גדול יותר מהאויר שבין החיצונים דלא אמרי' מלי וצ"ע: [ש] ולהך שינויא אף לבני ראשי הקשת כו'. וקשה הא היתר מהקשת לא רחוק יותר מאלפים א"כ הא מלי אתי דרך היתר מראש האחד לראש השני כמ"ש תוס' לעיל דף נ"ה ד"ה פחות. וכ"כ רבינו לעיל סי' ב' לרבא בריה דרבה בר רב הונא וקי"ל כוותיה. ועוד קשה למה לא הזכירו הטור וכל הפוסקים דין זה דהא כבר כתבנו שהטור והאחרונים פסקו כהני שני תירוצים לחומרא. ונראה שקושיא זו פרוקא דאידך ורבינו אף דס"ל דקי"ל כרבא [בריה דרבה] בר רב הונא אינו אלא לענין זה שמודדין להם מן היתר כיון שיכול לבא דרך בתים אבל לא נותנין להם כל האויר. ודלא כפרש"י לעיל דף נ"ה ד"ה דאי בעי כו' תו לא אסר ליה החלק לשווייא כשתי עיירות ורואין אותה כאילו היא מלאה בתים וחצרות. ע"כ דזה דקתני בברייתא אם היתה עשויה כמין קשת רואין אותה כאילו מלאה בתים וחצירות אינו אלא כשמובלע מכל צד. אבל אם מובלע מצד א' נראה כשתי עיירות ואין נותנין להם כל האויר כאילו מלאו בתים גם לא אמרי' מלי כצ"ל: ה"נ להר מבליעו וחוזר למדתו ובלבד שלא יצא חוץ לתחום: [ת] ה"נ ר' דוסתאי בר רבי ינאי תמיה דל"ת: ה"נ מבליע וצופה וחוזר: [א] פירשו התוס' דקאי אגיא מעוקם. קאי אמאי שכתבו תוס' ד"ה ואם כו' משום דבסמוך קאמר עלה לא שנו כלומר דמקדרין בגיא מעוקם כו'. וברש"י לא הזכיר מעוקם. אלא ס"ל דלמדו תוס' דאברייתא קאי רב יהודה דקאמר לא שנו שהזכיר קידור ושבק הבלעה ע"כ אגיא מעוקם קאי. דאי קאי אמתני' אמאי שבק הבלעה בשלמא אי קאי אברייתא אגיא ניחא. דמוכרח דקאי אקידור דאי אהבלעה ועלה קאמר בחוט המשקולת יורד כנגדו אינו מבליע אלא מודד המישור בגיא. א"כ הא דרב יוסף בסמוך דקאי אהבלעה ולאיכא דאמרי אפי' עמוק יותר מאלפים מבליעו כשחוט משקולת יורד כנגדו א"כ פליג רב יוסף אדרב יהודה. מ"ה א"א לפרש מימרא דרב יהודה אהבלעה דס"ל לרש"י דבגיא ליכא טרחא כולי האי לא מקלינן למדוד המישור בגיא וקאי אגיא מעוקם ואינו יכול להבליע שמקדר. אבל אי קאי אמתני' שפיר נוכל לפרש שלא שנו אהבלעה בהר ובגדר. ורב יוסף איירי בהבלעת הגיא שמבלי טורח יכול להבליעו. משא"כ בהר ובגדר יש טורח גדול להעמיד כלונסות מזה ומזה וחוט המשקולת יורד כנגדו: [ב] אומר אני דמשום סיפא דמילתא דשמואל נקט. דבריו תמוהים. ונראה דס"פ דודאי אי קאי אמתני' ה"ל לתלמודא לסדר מימרא דשמואל אמתני' אע"כ נ"ל דקאי נמי אברייתא וזהו שאמר משום סיפא דמילתא דאברייתא א"א לומר סיפא דמלתא דשמואל אהבלעה בגיא כדאמרי': ה"נ דהא דקאמר אבל חוט: [ג] אבל בהבלעה שהוא יכול להבליעו בקל. היינו בהבלעת הגיא דקתני בברייתא אבל בהבלעת ההר וגדר דאיירי מתני' אינו מבליע כשחוט משקולת יורד כנגדו שהוי טורח רב: ה"נ איתיביה אביי עמוק: [ד] אבל קידור לא שייך ביה. כלפי שפי' רבינו ללישנא קמא דקאי בין אהבלעה בין אקידור. לזה אמר דלאיכא דאמרי לא קאי כי אם אהבלעה לחוד: דאמרי' לעיל דף נ"ח ע"א: [ה] פי' מומחה מל' ומחה. וזהו פירוש של רב אלפס לפי גירסת ר"ח: [ו] ופי' ר"ת כלומר דרך ישר. ובנימוקי ר' יונתן פי' ע"ד אחר בשם הגאון. ור"ת ורבינו ושאר פוסקים מיאנו בפי' הגאון דלפירושו צריך לפרש הא דפריך למקום שריבה אין למקום שמיעט לא כפרש"י והם הדיחו פרש"י. ולפי' תוספות א"א לקיים פי' הגאון ודו"ק: ה"נ שנתוספה ואלכסונה: ה"נ לענין תחום שבת ובהא אפילו גדול:

תפארת שמואל

(א) וחוזר למדתו ובלבד שלא יצא חוץ לתחום ואם אינו יכול להבליעו בזו כו' כצ"ל: (ג) אלכסונה. צ"ל באלכסונה: (ג) אפי'. צ"ל דאפי':

כדתנן הכא . ועל כרחך לא קאי נמי אהא דקתני התם ושהיה איש פלוני יוצא מבית הספר וטובל ואוכל בתרומה דהא מוקי לה התם בתרומה דרבנן ובהא גדול לחודיה מהימן כיון דאין מעלין מתרומה דרבנן ליוחסין : **ט מתני'** עיר של יחיד ונעשית של רבים מערבין את כולה.[ז] של רבים ונעשית של יחיד אין מערבין את כולה אלא א"כ עשו לה שיור כעיר חדשה שביהודה שיש בה חמשים דיורין דברי ר' יהודה . ר' שמעון אומר שלש חצירות של שני בתים . פירש רש"י דלאו דוקא של רבים ונעשית של יחיד מהני לה שיור [ח] אלא הוא הדין של רבים והרי היא של רבים . אלא רבותא אשמועינן אע"ג שנעשית של יחיד בעי שיור . וכן מוכח בגמ' דקאמר ר' זירא עירב למתא דבי ר' חייא ולא שבק לה שיור משום דסבר דשל יחיד ונעשית של רבים הואי . אלמא השתא של רבים הואי ואביי דהקפיד משום דקסבר דמעיקרא נמי עיר של רבים הואי ומשום דלא שבק לה שיור הקפיד אבל אי שבק לה שיור לא הוה קפיד אע"ג דלדידיה עיר של רבים והרי היא של רבים הואי . וכן משמע נמי מרבה בר אבוה דעריב למחוזא ושביק לה שיור . ובימי רבה בר אבוה מסתמא של רבים הואי דהא אפילו בימי עולא שהיה חבירו של רב נחמן היתה של רבים כדאמר לעיל בפ"ק (דף ו:) אמר עולא הני אבולי דמחוזא אלמלא דלתותיה ננעלות בלילה חייבין עליה משום רשות הרבים וכל שכן בימי רבה בר אבוה שהיה רבו של רב נחמן . ומה שפירש רש"י גבי הנהו בני קקונאי (דף ס.) דעיר של רבים ונעשית של יחיד הואי ובעי שיור . לאו לאפוקי של רבים והיא של רבים אלא לאפוקי של יחיד ונעשית של רבים : ת"ר עיר של יחיד ונעשית של רבים ורשות הרבים עוברת בתוכה כיצד מערבין אותה . עושה לחי מכאן ולחי מכאן או קורה מכאן וקורה מכאן ונושא ונותן באמצע . ואין מערבין אותה לחצאין . אלא או כולה או מבוי מבוי בפני עצמו . ואם היתה של רבים והרי היא של רבים ואין לה אלא פתח אחד מערבין את כולה. [דף נט ע"ב] מאן תנא דמיערבא רה"ר . אמר רב הונא בריה דרב יהושע ר' יהודה היא . דתניא יתר על כן אמר ר' יהודה מי שיש לו שני בתים משני צידי רה"ר עושה לחי מכאן ולחי מכאן או קורה מכאן וקורה מכאן ונושא ונותן באמצע . אמרו לו [ט] אין מערבין רה"ר בכך : אמר מר אין מערבין אותה לחצאין אמר רב פפא לא שנו אלא לארכה אבל לרחבה מערבין . ואיכא דאמרי אמר רב פפא לא תימא דלאורכה הוא דאין מערבין הא לרחבה מערבין אלא אפילו לרחבה נמי אין מערבין . ורב אלפס ז"ל לא הביא הני תרי לישני דרב פפא . [י] משום דסבירא ליה כלישנא בתרא לחומרא . ולא מסתבר כלל למיזל לחומרא בתרי לישני לענין עירובין וכן כתב ר"ת ז"ל ונראה כלישנא קמא [כ] דבשל סופרים אפילו בעלמא הלך אחר המיקל וכל שכן בעירוב שאין לו עיקר מן התורה שהלכה כדברי המיקל בעירוב . [ל] ועוד דמסתבר דאיכא דאמרי הוי כטפל לגבי העיקר* .

הגה"ה

*וכן בא"ז :

*והיכא שכל הקהל רגילין לערב יחד אינן רשאין ליחלק . א"ז מהרמ"ק :

ואין מערבין אותה לחצאין אלא או כולה או מבוי מבוי בפ"ע* . מ"מ לחצאין דלא דאסרי אהדדי . מבוי מבוי נמי אסרי אהדדי . פירש רש"י כיון דמעיקרא של יחיד הואי והיו מערבין את כולה והורגלו להיות אחד אסרי אהדדי ואפילו איכא לחי או קורה למבוי לא מהני . משמע מתוך דבריו דאפילו לחי מפסיק בינו ובין רה"ר כיון שהורגלו לערב יחד הויא כמו מבוי אחד ואין מפסיק לחי לחצי מבוי . וקשה מהא דאמר בפ"ק (דף יד:) עשה לחי לחצי מבוי יש לו חצי מבוי . וצריך לומר דהתם מיירי שאין חצר פתוח למבוי מן הלחי ולחוץ . אבל אם היה חצר פתוח ועשו לחי לפנים מן החצר אסורין להשתמש במבוי כי היכי דאסורין להשתמש הכא במבוי מבוי בפני עצמו אף על פי שעשו לחי . [מ] אבל בירושלמי לא משמע הכי דגרסינן בירושלמי דפירקין (פיסקא ה) אמר ר' אסי הדא אמרה בני מבוי שנתנו קורתם [א] באמצע המבוי אלו אסורים ואלו מותרין . נתנו אלו ואלו אלו ואלו אסורים . והשתא ניחא הכל דהא דאמר יש לו חצי מבוי מיירי שלא נתנו החיצונים קורה וכיון שאין החיצונים יכולין לטלטל במבוי לא אסרי על הפנימים . אבל כשנתנו גם החיצונים אסורין גם הפנימים אם עירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן ולא עירבו יחד . דכיון דהורגלו לערב יחד כל המבוי אי אפשר ליחלק להשתמש אלו בחצי המבוי ואלו בחצי המבוי . [נ] וה"נ כיון שהורגלו בני העיר לערב יחד אסרי אהדדי דהוי כמו נתנו אלו ואלו שהרי העיר מתוקנת משני ראשיה ואין לחי וקורה מועלת לחלקם זה מזה ונראה לי דדוקא בלחי וקורה הוא דאין מועיל לחלקם זה מזה אבל בצ"ה או משהו מכאן ומשהו מכאן נחלקין זה מזה . וכן כתבו התוספות על ההיא דלרחבה מערבין וצריך שיהא ביניהם צורת הפתח או משהו מכאן ומשהו מכאן [ס] שלא יהא כל א' נפרץ במלואו למקום האסור לו [ע] וכן כתבו על שיור של עיר של רבים . וכן כתב ר"מ ז"ל דיכול לחלק מבוי לחצאין בצורת הפתח או בשני לחיים דבהכי חשיב כסתום ומובדל בין הדיורין שחוצה להן . שהרי אפילו חצר אחת אם רוצים לחלקו באמצעיתו בשני פסין של שני משהויין משהו לכאן ומשהו לכאן או בפס ארבעה יכולין לחלקו ויערבו אלו לעצמן ואלו לעצמן* כיון דאין בין פס לפס יותר מעשר . ואם יש יותר מעשר יכולין לחלקו בצ"ה דמהני ביותר מי' . והכי נמי יכול לעשות במבוי דהשתא לא אסרי דיורין שחוץ לתיקון עליהן . והא דפריך הכא מבוי

הגה"ה

*וצ"ע אם יש לו לגמרי דין עיר של יחיד ואין מערבין אותה לחצאין או אין דינו ומערבין לחצאין וכו' . מר' מהרמ"ק :

מבוי נמי אסרי אהדדי היינו כשראשי המבוי מתוקנים בלחי או קורה דקתני בברייתא עושה לחי מכאן ולחי מכאן [א]קורה מכאן וקורה מכאן וכו' עד אין מערבין אותה לחצאין אלא או כולה או מבוי מבוי אלמא דבתיקון לחי או קורה איירי אבל בשני פסין כשאין ביניהם יותר מעשר או בפס ארבעה והפירצה בעשר או בצ"ה אפילו ביותר מעשר מהני בכל דוכתא : הכא במאי עסקינן דעבוד מחילה [פ] דקה גבוה עשרה טפחים . ר"ח ז"ל פי' אילטבא ורש"י פי' פתח נמוך בכל מבוי ומבוי . וכי הא דאמר רב אידי בר אבין אמר רב חסדא אחד מבני מבוי שעשה דקה לפתחו אינו אוסר על בני מבוי :

י רבי זירא עירב לכולא מתא דבי ר' חייא ולא שביק לה שיור . אמר ליה אביי מאי טעמא עביד מר הכי . א"ל דאמרי לי הני סבי דידה דר' חייא בר אשי הוה מערב לכולה. ואמינא שמע מינה עיר של יחיד ונעשית של רבים הואי . אמר ליה לדידי אמרו לי הני סבי דידה [צ] אשפה הואי התם מחד גיסא השתא דאיסתקילא אשפה הוה ליה כשני פתחים ואסור . אמר ליה לאו אדעתאי . אמר רב נחמן אמר רב סולם מכאן ופתח מכאן תורת פתח עליו ותורת מחילה עליו ולא בעי שיור . שמע מינה דכל היכא דאיכא שני פתחים לא מערבי ליה עד דעבדי ליה שיור. וטעמא דשיור כדי שיכירו כי העירוב הוא שהתיר הטלטול לפיכך אסור השיור להוכיח על העירוב כלומר השיור אסור לערב עם העיר משום היכירא . אבל לעצמן יכולים לערב בני השיור כדאמר בשמעתין בעיר חדשה כי היכי דהיא הויא שיור לגדולה גדולה נמי הויא שיור לדידה . וכן אמר דרבה בר אבוה מערב לה לכולא מחוזא ערסייתא משום פירא דבי תורי וכל חד הוי שיור לחבריה . והא דאמר סולם תורת פתח עליו היינו בכותל שבין שתי חצירות רצו מערבין שנים לא רצו מערבין אחד . ואנשי חצר ואנשי מרפסת שלא עירבו זה עם זה אינן אוסרין זה על זה . [דף ס ע"א] אמר רב יהודה כותל שרצפו בסולמות אפילו ביותר מעשר תורת מחילה עליו :

יא הנהו בני קקונאי דאתו לקמיה דרב יוסף אמרו ליה הב לן גברא דמיערב לן מתאין . אמר ליה לאביי זיל ערוב להו וחזי דלא קא מצווחת עלה בבי מדרשא . אזל חזינהו להנהו בתי דפתיחי לנהרא אמר הני ודאי ליהוו שיור למתא . הדר אמר אין מערבין את כולה תנן מכלל דאי בעי לערובי מצי מערבי והני לא מצי לערובי אלא ליפתח להו כוי למתא דאי בעי לערובי דרך חלונות מצו מערבי . הדר אמר לא בעי כוי דהא רבה בר אבוה מערב לה לכולה מחוזא ערסייתא משום פירא דבי תורי וכל חד הוי שיור לחבריה אף על גב דאי בעי לערובי בהדי הדדי לא מצי מערבי . הדר אמר להו לא דמי להתם דהתם אי בעו לערובי דרך גגות וקרפיפות מצו מערבי הכא לא מצו מערבי כלל הילכך בעינן כוי. הדר אמר כוי נמי לא בעי דההוא בי תיבנא דהוה ליה למר בפומבדיתא והוה שיור לכולא מתא אמר היינו דאמר לי רב יוסף חזי דלא קמצווחת עלה בבי מדרשא : עיר חדשה היתה ביהודה . איבעיא להו חדשה מהו מאי חדשה אילימא חדשה ממש כי היכי דהויא היא שיור לגדולה גדולה נמי הוי שיור לדידה אלא כעין חדשה פירוש עיר של רבים שנתמעטה ועמדה על חמשים דיורין כעיר חדשה צריכה שיור או לא . רב יהודה ורב הונא חד אמר צריכה שיור וחד אמר אינה צריכה שיור . והלכתא לקולא : ר' שמעון אומר ג' חצירות . אמר רב חמא בר גוריא אמר רב הלכה כרבי שמעון . ר' יצחק אמר אפילו בית אחד וחצר אחת . חצר אחת סלקא דעתך . אלא בית אחד בחצר אחת אמר ליה אביי לרב יוסף הא דרבי יצחק גמרא או סברא . אמר ליה מאי נפקא לך מיניה אמר ליה גמרא גמור זמורתא תהא . [ק] פסק רב אלפס והלכתא כרבי יצחק . [ר] ותימה היאך יחלוק אמורא על תנאי דמתני' דמר מצריך חמשים דיורין ומר מצריך ג' חצירות *ונראה לי שרב אלפס סובר דרבי יצחק הוא תנא וברייתא היא והלכה כדברי המיקל בעירוב . וסמך אההיא דאביי דלעיל דבי תיבנא לחודיה הוי שיור :

הגה"ה

*ולפרשב"ם ג' חצירות של שני בתים . א"ז :

מתני' מי שהיה במזרח ואמר לבנו לערב לו במערב . במערב ואמר לבנו לערב לו במזרח . אם יש ממנו ולביתו אלפים אמה ולעירובו יותר מכאן מותר לביתו ואסור לעירובו . לעירובו אלפים אמה ולביתו יותר מכאן מותר לעירובו ואסור לביתו . [ש] פי' לדין ביתו . והוא הדין נמי אם היה בתוך תחום ביתו אסור לדין ביתו אלא אגב דנקט ברישא ולעירובו יותר מכאן תני נמי בסיפא ולביתו יותר מכאן* :

הגה"ה

*וקנה שביתה בביתו רש"י ורב אחאי גאון ורשב"ם פי' דאין לו אלא ארבע אמות . א"ז מהרמ"ק :

יב הנותן עירובו בתוך עיבורה של עיר לא עשה ולא כלום. נתנו חוץ לתחום [דף ס ע"ב] מה שנשכר הוא מפסיד :

גמ' חוץ לתחום סלקא דעתך אימא חוץ לעיבורה של עיר : מה שנשכר הוא מפסיד . כיצד כגון שנתנו למזרח העיר לסוף אלף אמה נמצא מהלך לצד מזרח שלשת אלפים והרי נשכר אלף אמה ואינו מהלך לרוח מערב אלא אלף אמה . נמצא אלף אמה שנשכר ברוח מזרח מפסיד לרוח מערב . ואקשינן מה שנשכר ברוח מזרח הוא מפסיד ותו לא כלומר אבל העיר כולה כד' אמות הויא לה והתניא הנותן עירובו בתוך עיבורה של עיר לא עשה ולא כלום . נתנו חוץ לעיבורה של עיר אפילו אמה משתכר אותה אמה ומפסיד את העיר כולה לפי שמדת העיר כלה לה במדת התחום . אמר רבה בר רב הונא לא קשיא [ת] כאן שכלתה מדתו בחצי העיר אז מפסיד חצי העיר שחוץ אלפים מעירובו . כאן שכלתה מדתו

הגהות הב"ח א ולחי מכאן או קורה מכאן וכו' הכא במאי עסקינן דעבוד דקה פי' מחיצה גבוה עשרה :

הגהות הגרי"פ [א] לפנינו הגירסא על פתח המבוי ועי' שם במפרש ק"ע :

קרבן נתנאל

[ז] **של** רבים . עיין פ"ק סימן ח' איזה נקרא עיר של רבים : [ח] **אלא** ה"ה של רבים והרי היא של רבים . וכן משמע מלשון הברייתא דקתני ואם היתה של רבים והרי היא של רבים ואין לה אלא פתח א' מערבין את כולה הא בשיש לה שני פתחים אין מערבין את כולה אלא צריך לעשות לה שיור : [ט] **אין** מערבין רה"ר בכך . וא"כ לרבנן אם רה"ר עוברת בתוכה לא מהני לחי וקורה אלא דלתות ננעלות כדאיתא בפ"ק דף ו' וכ"ה ברמזים . ואפי' אין רוחב רה"ר כי אם י"ג אמה ושליש כמ"ש רבינו בפ"ק סימן ח' : [י] **משום** דס"ל כלישנא בתרא . כך הוא שיטת הרי"ף עיין בכללים : [כ] **דבשל** סופרים הולכין אחר המיקל . כ"ה שיטת ר"ת מה שהביא רבינו בפ"ק דע"ז סימן ג' . וכ"ה שיטת רבינו פי' בכללים : [ל] **ועוד** דמסתבר דאיכא דאמרי הוי כטפל לגבי עיקר זהו שיטת ריב"א בפ"ק דע"ז שם וצ"ל לגבי עירובין יש להקל אי כשיטת ר"ת . או כשיטת ריב"א דהלכה כדברי המיקל בעירובין ונראה מכאן דהלכה כדברי המיקל אפי' בפלוגתת הפוסקים : ה"ג הואיל והיו מערבין את כולה : [מ] **אבל** בירושלמי לא משמע הכי . דאפי' יש חצר פתוחה למבוי ועשה לחי לפנים מן החצר מותרין להשתמש במבוי : [נ] **והכי** נמי כיון שהורגלו בני העיר לערב יחד . מלשון זה השיג מ"א בסימן שצ"ב ס"ק ד' על הרמ"א בהג"ה על מה שכתב שצריך לעשות שני פסין או צ"ה אפילו בעיר של רבים והיא של רבים שמדברי רבינו והטור ורש"י שנותנין טעם לדבריהם כיון שהורגלו וזה לא שייך כי אם בעיר של יחיד ונעשית עיר רבים אבל בעיר של רבים והיא של רבים לא בעי היכר בין מבוי למבוי . והא דכתב רבינו והטור דבעי היכר היינו כשמניח חצר באמצע מבוי ע"ש . וקשה לדבריו לפי מה שמסיק רבינו כשיטת הירושלמי . אם חצי בני מבוי לא עירבו ולא עשו קורה או לחי לחלק מבוי שלהן כיון דאסורין לטלטל במבוי שגי לאנשי מבוי החצי שני שעירבו בלחי או בקורה . ולא בעי היכר פסין או צ"ה . א"כ אותו החצר באמצע מבוי אסור לטלטל במבוי ואמאי בעי היכר . אבל האמת יורה דרכו שהמ"א לא שת לבו כי אם בדברי רבינו שהביא הב"י אפס קצהו ולא ראה בפנים מה שכתוב בשם התוס' וכן הביאו הריטב"א בשמם וז"ל על האי דלרחבה מערבין וצריך שיהיה ביניהם צ"ה או משהו מכאן ומשהו מכאן שלא יהיה כל אחד נפרץ במלואו למקום האסור לו וכן כתב על שיור של עיר רבים עכ"ל א"כ לדקו דברי רמ"א דבעינן היכר כדי שלא יהיה פרוץ במלואו למקום האסור לו : [ס] **שלא** יהא כל א' נפרץ למקום האסור לו . וא"ת מ"ש בני מבוי שנותנים קורותם באמצע המבוי אלו אסורין ואלו מותרין אמאי הא נפרץ למקום האסור לו . וי"ל כיון דאלו לא תקנו ראש המבוי שלהן בתקון קורה . א"כ לא יוכלו לערבו בהדדי . חשבינן כאלו לא דרים במבוי זו ואין להם חלק בה אבל כשנחלק העיר לרחבה ושני ראשי העיר מתוקנים ויוכלו לערב כל יושבי העיר בהדדי ולא עירבו אסרו אהדדי דהוי כפרוץ במקום האסור לו . והוא הטעם בנתנו אלו ואלו . אלו ואלו אסורים דראוים לערבו בהדדי : [ע] **וכן** כתבו על שיור של עיר של רבים . דכל שיור ושיור עירבו לעצמן ויש להם חלק ברשות הרבים . ואין אחד מהם רשאי לטלטל ברחוב העיר מפני שלא עירבו השיורים בהדדי נמצא כל חלק וחלק נפרץ למקום האסור לו : [פ] **דקה** גבוה עשרה טפחים . ושם במ"א ס"ק ז' מגיה שצ"ל ד' טפחים . דאל"כ קשה למה לי מחילה ה"ל לעשות שני פסין גבוה עשרה ע"כ . ואיני יודע מה קושיא דאיירי דהמבוי רחב מעשר אמות דלא מהני שני פסין : ה"ג א"ל דאמרי לי : ה"ג של רבים הוא : [צ] **אשפה** הואי התם מחד גיסא . כתב מ"א סימן ש"צ ס"ק ו' נראה לי דוקא אשפה של רבים כמ"ש סימן שס"ג סעיף כ"ט וכן מצאתי להדיא בחיד שי ריטב"א דבשל יחיד חיישי' שמא תינטל אשפה כדאיתא לעיל פ"ק דף ח' . ומה שכתב עוד מ"א ואפשר דהכא כיון שאינו אלא גזירה לא גזרינן גזירה לגזירה . אין הכנה . דהא לעיל בפ"ק בשלש מחיצות שאסור לטלטל ג"כ אינו אלא גזירה מדרבנן . ומ"מ חיישינן ביה גזירה שמא תנטל האשפה: ה"ג כי העירוב הוא שהתיר הטלטול: ה"ג דליערב לן : ה"ג מכלל דאי בעי לעירובי מצי מערב : ה"ג חזי דלא קמצווחת עלה בבי מדרשא: ה"ג איבעיא להו חדשה מהו חדשה דמאי : [ק] **כתב** רב אלפס והלכתא כרבי יצחק . והא דקאמר רב יוסף לאביי מאי נפקא לך מינה ה"ק מאי איכפת לך דהא בין כך ובין כך הלכה כר' יצחק : [ר] **ותימה** היאך יחלוק אמורא על תנאי דמתני' . בשלמא אי הלכה כר"ש איכא למימר או רבי יצחק גמרא בידו מאיזה תנא או קאמר מסברא כלומר מסתברא לומר הכי אבל לא למנין מעשה דהלכתא כרבי שמעון וזהו שאמר אביי לרב [יוסף] גמרא והלכתא כוותיה או סברא קאמר ולית הלכתא כוותיה . ורב יוסף א"ל מאי נפקא לך דהא הלכתא כר"ש . אבל לרב אלפס ודאי קשה היאך אמר רב [יוסף] מאי נפקא לך עם היות שר' יצחק אומר מסברא מ"מ הלכתא כר' יצחק. ודאי קשה היאך יחלוק אמורא עם תנאים : ה"ג חמשים דיורין : [ש] **פי'** לדין ביתו . דהא ממקום עירובו יכול לבא לביתו : [ת] **כאן** שכלתה מדתו בחצי העיר . כתב ב"י בשם ר' יונתן דאותו חצי עיר אין רשאי ליכנס לרחבו אלא ד' אמות ע"ש סי' ת"ח . וכתב דרכי משה וצ"ע מאי נפקא מינה

דמאחר

בסוף העיר. מתני' דקתני מה שנשכר הוא מפסיד בתחומין בלבד [א] אבל בעיר לא הפסיד כלום כשכלתה מדת אלפים של תחומו בסוף העיר דאמר רב אידי אריב"ל היה מודד ובא וכלתה מדתו בחצי העיר אין לו אלא חצי העיר. בסוף העיר נעשית כל העיר כולה כארבע אמות ומשלימין לו השאר. וכולהו רבוותא פסקי דהכי הלכתא. ואע"ג דאמר רב אידי אין אלו אלא דברי נביאות. לא איכפת לן בהכי דהא רבא דייק ממתני' ואמר תרווייהו תנינהו אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה. [דף סא ע"א] ואין אנשי עיר קטנה מהלכין את כל עיר גדולה. טעמא מאי. לאו משום דאנשי עיר גדולה כלתה מדתן בסוף עיר קטנה ולפיכך הן מהלכין את כולה והויא להו כד' אמות. ואנשי עיר קטנה כלתה מדתן בחצי עיר גדולה ולפיכך אין מהלכין את כולה:

יג **אמר** רב יוסף אמר רבה בר אבוה אמר רב הונא עיר היושבת על שפת הנחל אם יש לפניה דקה ארבע אמות מודדין לה משפת הנחל. ואם לאו אין מודדין להם אלא מפתח בתיהם. פרש"י* שפת הנחל עמוק אם יש לפניה דקה מחילה ארבע אמות גובה על פני כל העיר כולה על שפת הנחל מודדין לה משפת הנחל שהיא כלה שם כשאר כל עיירות. ואם לאו כיון דבעיתא תשמישתא לא הוי ישוב קבוע והוי כיושבי צריפין ואין מודדין להם לכל אחד אלא מפתח ביתו: **מתני'** אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה [ב] ואנשי עיר קטנה מהלכין את כל עיר גדולה. כיצד מי שהיה בעיר קטנה ונתן עירובו בעיר גדולה או בעיר גדולה ונתן עירובו בעיר קטנה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה. אמר ר' עקיבא אין לו ממקום עירובו אלא אלפים אמה. אמר להן רבי עקיבא אי אתם מודים לי בנותן את עירובו במערה שאין לו ממקום עירובו אלא אלפים אמה. אמרו לו אימתי בזמן שאין שם דורין אבל יש שם דורין מהלך את כולה וחוצה לה אלפים. נמצא קל תוכה מעל גבה. ולמודד שאמרו נותנין לו אלפים אמה אפילו סוף מדתו כלה במערה. ולית להו לדרבי עקיבא אלא מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה: **גמ'** [דף סא ע"ב] (ו) ת"ר שבת בעיר אפילו [היא גדולה כאנטוכיא שבת במערה אפילו היא] כמערת צדקיהו מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה. רב אלפס ז"ל לא הביא פלוגתא דשמואל ורבי אלעזר בנותן את עירובו בעיר חריבה משום דסבר דהלכה כר' אלעזר דמיקל* ואין חילוק בין שובת לנותן את עירובו אע"ג דגמרא מייתי סייעתא לשמואל הא דחי לה רבי אלעזר:

הגה"ה
*והמיימון פירש שיעמדו על הדקה וישתמשו בנחל מודדין להם אלפים משפת הנחל השני ואם אין דקה הנחל נמדד מאלפים שלהן וכן פירש מהמ"ן משמו. מהרמ"ק:

הגה"ה
*וכן בפסק המיימוני [פ"ו מה' עירובין הל' ד] פסק כרבי אלעזר דאמר אחד שובת ואחד מניח מהלך את כולה וכו' דהלכה כדברי המיקל בעירוב אפילו בכהאי גונא וכן לעיל פסק כרב הונא בהר המתלקט ולב מהר"ם מהסס בדבר דהא תלמודא מקשה הכל נר"א אע"ג דמשני להו ואהן אשנויי דחיקי ניקום וניסמוך. מרדכי מהרמ"ק:

הדרן עלך כיצד מעברין

פרק ששי

א **הדר** עם הנכרי בחצר או עם מי שאינו מודה בעירוב הרי זה אוסר עליו רבי אליעזר בן יעקב אומר לעולם אין אוסר* עד שיהו שני ישראלים אוסרים זה על זה: [דף סב ע"א] **גמ'** דכולי עלמא בין רבי מאיר בין רבי אליעזר בן יעקב [ס"ל] דירת נכרי לא שמיה דירה. ובגזירה שמא ילמוד ישראל ממעשיו של נכרי פליגי. דרבי אליעזר בן יעקב סבר כיון דחשוד אשפיכות דמים תרי דשכיחי דדיירי גזרו בהו רבנן. חד דלא שכיח דדייר לא גזרו ביה רבנן. ורבי מאיר סבר זימנין דמיקרי ודייר ואמרו רבנן אין עירוב מועיל במקומו ואין ביטול רשות מועיל במקומו עד שישכור ונכרי לא מוגר דחיים לכספים. שלח רבי יצחק בר גיורי משמיה דרבי יוחנן הוו יודעין ששוכרין מן הנכרי אפילו בפחות משוה פרוטה. איתמר רב חסדא אמר שכירות בריאה בעינן. ורב ששת אמר שכירות רעועה בעינן. פירוש בריאה במוהרקי ואברגני. רעועה בלא מוהרקי ואברגני. פירש רש"י אם ירצה למלאות כל החצר ספסלים וקתדראות. ובערוך פירש מוהרקי כתיבה וחתימה. כמו מוהרקיהו דהני בטפסא דמלכא מנח (ב"מ עג: יבמות מו.) [ג] אברגני פי' שלוחים משרתי העיר. ור"ח ז"ל פי' מוהרקי ואברגני [ד] כמו בנין. והלכה כדברי המיקל בעירוב ובשכירות סתם סגי. כתב ר"מ ז"ל ואין צריך לשכור ממנו בכל ע"ש דקי"ל (לקמן דף סו.) דשוכר כמערב דמי מה מערב אם עירב לכמה שנים כל זמן שהעירוב קיים עירובו עירוב וכ"ש שכירות דלא בעי לשכור בכל ע"ש דקאמרינן לקמן (שם) דלקולא אמר שוכר כמערב ולא לחומרא דהא מערב מבעוד יום אין משתכר לא [ה] ושוכרים מן הנכרי אפילו בשבת וכל שכן במילתא דמקילינן במערב דלא בעי לערב בכל ע"ש [ו] דמקילינן נמי גבי שכירות ואין צריך לשכור בכל ע"ש. ומה שכתב רש"י ז"ל ונכרי חיים לכספים ולא מוגר ומתוך שיהא טורח לישראל לשכור בכל ע"ש יוצא נראה לי לאו משום דבעי לשכור בכל ע"ש היכא דאין הנכרי [ז] חוזר בו מן השכירות אלא כשהנכרי חוזר בו מן השכירות אז צריך לחזור ולשכור הימנו כשיתרצה. מידי דהוה אמערב שאם אמר חוזרני בי מן העירוב ואיני רוצה לערב עם בני החצר ובני המבוי צריך לחזור ולזכות פעם אחרת ולערב. ואע"ג דאמר לקמן בפרק חלון (דף פ.) אחד מבני מבוי שרגיל להשתתף עם בני מבוי ולא נשתתף באין בני מבוי ונכנסים לתוך ביתו ונוטלין עירובו בעל כרחו הני מילי ברגיל להשתתף אבל שאינו רגיל לא. ונכרי שהיה רגיל להשכיר ועתה אינו רוצה להשכיר [ח] לענין שכירות בעל כרחו לא שייך למילף שכירות מעירוב*: [דף סב ע"ב] אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי אליעזר בן יעקב. ורב הונא אמר מנהג כרבי אליעזר בן יעקב. ורבי יוחנן אמר נהגו כרבי אליעזר ב"י. גרסינן בתענית בפרק בשלשה פרקים (דף כו:) מאן דאמר הלכה דרשינן לה בפירקין. ומאן דאמר מנהג מידרש לא דרשינן וכי אתא לקמן מורינן. ומאן דאמר נהגו אורויי נמי לא מורינן ואי עביד לא מהדרינן להו. ואע"ג דקיימא לן [ט] דהלכה כרבי יוחנן לגבי רב ושמואל בהא הלכתא כשמואל דאמר הלכה דאפילו בפירקין דרשינן לה כדקיימא לן הלכה כדברי המיקל בעירוב כדאמר ריב"ל לעיל (דף מו.) וקיימא לן כוותיה לגבי רבי יוחנן. ואביי ורב יוסף ג חשבי להא דרבי אליעזר בן יעקב כביעתא בכותחא. ואביי ורבא אית להו הכי בעובדא דהמן בר ריסתק*: הלכך ישראל הדר יחידי בעיר המוקפת חומה* מותר לטלטל בכולה. ואפילו הרבה ישראלים דרים בבית א' כל זמן שאין שני ישראלים דרים [י] בב' בתים שאוסרים זה על זה. [כ] ויראה לי דאפילו יש כמה בתים של ישראלים* פתוחין לחצר אחת מותרין לטלטל בכל העיר. כמו ששני ישראלים בבית א' איקרו יחיד במקום נכרי ד לגבי החצר. כמה בתים פתוחים לחצר אחת מיקרו יחיד במקום נכרי לגבי המבואות. עד שיהא שתי חצירות של ישראל פתוחות למבוי ואוסרין זה על זה במבוי אז הנכרי אוסר עליהם וראיה מדהמן בר ריסתק דהוי דייר בההוא מבואה ומיקרי יחיד במקום נכרי על ידי ביטול [ל] שבטלו רשותם לבני חצר אחרת אע"פ שאותה חצר יש לה שני בתים: ב **אמר** רב יוסף ואפילו ביעתא בכותחא בעאי מיניה מרב חסדא בשני דרב הונא ולא אורי לי. רב חסדא אורי בכפרי בשני דרב הונא [דף סג ע"א] ורב המנונא אורי בחרתא דארגיז בשני דרב חסדא. וכל הני שלא במקומו הוה דהא מקומו של רב הונא הוה בפומבדיתא. ואסיקנא לקמן דבשני דרב חסדא אורי משום דתלמיד חבר הוה. אבל בשני דרב הונא לא אורי אפילו שלא בפניו משום דתלמיד גמור הוה. ואפילו רחוק ממנו יותר משלש פרסאות אסור. כדאמר לקמן שלא בפניו אסור ואין חייב מיתה. וצריך עלה מאותו תלמיד שנתחייב מיתה על שהורה הלכה ברחוק שלש פרסאות מרבי אליעזר אבל אם לא נתחייב מיתה לא קשיא ליה מידי דודאי איסורא איכא. ורבינא דשר סכינא בבבל משמע שהיה רחוק הרבה מרב אשי והיה אסור אם תלמיד גמור הוה. והא דאמר לפניו אסור וחייב מיתה כל תוך שלש פרסאות חשיב בפניו. כדמשמע באותו תלמיד שהורה בפני ר' אליעזר שאם היה בתוך ג' פרסאות בדין נתחייב מיתה [מ] וכן בני אהרן מסתמא לא הורו בפני משה ממש. ועיקר שיעורא דאמר שלש פרסאות מבני אהרן גמרינן להו שהורו בתוך ישראל שהיה מחניהם שלש פרסאות. [נ] ויראה דהא דתלמיד חבר מותר היינו דוקא חוץ לשלש פרסאות. ומה שאסור להורות [ס] היינו דוקא על מעשה שבא לפניו. אבל אם שאלו לתלמיד הלכה כדברי מי יכול לומר מה שבדעתו כיון שאין מורה על מעשה שבא לפניו. וגם נראה דדוקא בדבר שיש בו חידוש לשואל. ואפילו ביעתא בכותחא ומגילת תענית בכהאי גונא איירי. ולא נקטינהו [ע] אלא לאשמועינן דאפילו בהני שהתלמיד יודע בודאי שאינו טועה אסור להורות. אבל בהוראה שהשואל יודע דהוראה פשוטה היא כגון נותן טעם לפגם או איסור שנתערב בהיתר לבטלו בששים וכיוצא באלו דכשמתירין לו אינו דומה לו דבר חידוש שכבר שמע שהוראה זו פשוטה לכל ישראל שרי. ורבינא דשר סכינא בבבל לאו הוראה הואי אלא מפני כבודו של חכם כדאמר (חולין דף יח:) לא אמרו להראות סכינא לחכם אלא מפני כבודו של חכם. ואין ראוי לת"ח ליטול שררה בפני רבו אלא אם כן נטל רשות מרבו. ואם בני ביתו של תלמיד הוצרכו להוראה ושאלו לו איכא לספוקי אי שרי. מידי דהוה אהא דאמר צורבא מרבנן חזי לנפשיה. או דילמא הני מילי בדיקת סכין שאינו אלא לכבודו של חכם וכי האי מחיל ליקריה שלא להטריח צורבא מרבנן לבא אליו. אבל דבר איסור והיתר אפילו לעצמו אסור להורות במקום

הגה"ה
*חצירות [של נכרים] כדיר בהמה ומותר להכניס ולהוציא הישראל המתארח שם ואם יש שם ישראל אחר אסור לאורח להוציא מבתי *ישראל לחצר אבל האורח אינו אוסר עליו. מרדכי:

הגה"ה
*וכן [פסק] ר"ב א ממגנצא' פרק קמא דחולין דצריך. מר' מהרמ"ק:
*ובא"ז פסק *דצריך להשכיר מן הנכרי בכל שבת ושבת ולא מצי למיגר בפעם אחת לשבתות הרבה דמידי הוא טעמא אלא כדי שיצא מן החצר ולא ילמוד ממעשיו ואי פעם אחת שוכר ודיו אמאי יצא והלא שוכר אפי' בפחות משוה פרוטה. וכן ישראל הדר עם הנכרי בעל ביתו בבית אחד אע"פ שנותן לו שכר דירה צריך לשכור ממנו בכל שבת כדי לטלטל כדי להטריח על ישראל שיצא משם ואם יש שם מבעלי הבתים נכרים אפילו ב עשרה ודרים כולם עמו בבית צריך למיגר רשות מכולהו. מא"ז מהרמ"ק:

הגה"ה
*פסק ר"מ בשני יהודים הדרים בכרך אחד שאין די בזה שקונים רשות מן השר אלא ישכרו מבני העיר מכל א' לבדו אכן אם יש בעלי בתים מן הנכרים שמקבלים פרס מן השר לאותן די שישכרו מן השר כדאמר האחין שאוכלים משל אביהן אין צריכין לערב. מרדכי:
*וכן א"ז:
*בתוספות כתוב ודלתותיהם נעולות בלילה ואין נראה למהר"ס. מרדכי מהרמ"ק:

הגהות הב"ח א בהגה"ה. וכן ר"ב ממגנצא כתב פ"ק דחולין דצריך לשכור בכל ע"ש מר': ב בסוף ההגה"ה ובא"ז פסק כו'. נכרים אפי' עשרה. נ"ב ה"א בירושלמי: ג ואביי ורב יוסף נמי חשבי: ד לגבי החצר ה"נ כמה בתים. נ"ב וכן פי' התוס' בדף ע"ד בד"ה מבוי שצידו ע"ש:

קרבן נתנאל

תפארת שמואל

(ו) ת"ר שבת בעיר אפי' היא גדולה כאנטוכיא שבת במערה אפי' היא גדולה כמערת צדקיהו מהלך וכו' כצ"ל:

דמאחר דתמלאים הקרנות א"כ מותר לילך בכל מרחב העיר דהוי בתוך תחום קרנות כמ"ש לעיל סימן סנ"ה ותי' בדרך רחוק. ולק"מ דודאי נותנין לו בחצי העיר ד' אמות ומלד זה ב' אלפים תחום שבת ומלד זה ב' אלפים. אך העיר רחבה מארבעת אלפים לזה אמר שאין יכול לילך לרחבו כי אם ד' אמות. ר"ל דין ארבע אמות עם הקרנות שעולה ב' אלפים מכל צד ששבת בו: וכבר השיגו מ"א שם סימן ת"ח ע"ש: [א] **אבל** בעיר לא הפסיד כלום. שמותר לילך לארכה ולרחבה ואינו עולה למדת התחום כי אם לארבע אמות. אבל חוץ לעיר. עד"מ שקנה שביתה למזרח העיר. וכלה תחומו בסוף העיר למערב. מודד תחומו מצד מערב משם והלאה דין ד' אמות היינו ברוחב ב' אלפים מצד זה וב"א מצד זה עד סוף תחומו אבל מצפון ודרום העיר אין לו אפילו אמה אחת כי העיר לאו מקום שביתתו ודלא כרמ"א שם סי' ת"ח: [ב] **ה"ג** ואין אנשי עיר קטנה. דהא הרי"ף ורבינו פוסקים כרבא דאמר תרווייהו תנינהו. ולדבריו הגירסא ואין אנשי עיר קטנה וחסורי מחסרא וה"ק בד"א במודד אבל מי שהיה בעיר גדולה והניח עירובו בעיר קטנה היה בעיר קטנה והניח עירובו בעיר גדולה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה: **ה"ג** בנותן את עירובו במערה:
ה"ג ת"ר שבת בעיר אפי' היא גדולה כאנטוכיא שבת במערה אפי' היא כמערת צדקיהו: **ה"ג** ורבי אלעזר: **ה"ג** כרבי אלעזר: **ה"ג** לשמואל הא דחי לה רבי אלעזר: סליק פרק חמישי

פרק ששי [ג] **אברגני** פי' שלוחים משרתי העיר. כלומר שמוחזקים השטר בערכאות שלהם שהמה פקידים משרי מדינה: [ד] **כמו** בנין. שיש לו רשות לבנות בנין בחצירו: [ה] **ושוכרין** וכו'. כדאיתא לקמן סימן ט': [ו] **דמקילין** נמי גבי שכירות. וק"ק אמאי לא חשיב תלמודא נמי לקמן דף ס"ו האי מילתא דשוכר כמערב. ואי שייך ה"נ גמ"ס לקצר ולומר הא דקאמר שוכר כמערב לקולא קאמר ולא להחמיר וכייל כל מילי: [ז] **חוזר** בו מן השכירות. ועכ"פ צריך להחזיר לו דמי השכירות ובהכי ניחא מ"ש רש"י במתני' ד"ה עד כו' דהא נקט דמי ע"ש: [ח] **לענין** שכירות בע"כ לא שייך למילף שכירות מעירוב. מה שהקשה מ"א מהכא אדברי רבינו לקמן בפרק חלון סימן ט' ע"ש מה שהשגתי עליו: [ט] **הלכה** כר"י לגבי רב ושמואל. אפי' כנגד שניהם כ"כ רבינו להדיא בפרק כירה סימן ד': [י] **בשני** בתים. פי' בשני חדרים: [כ] **ויראה** לי דאפי' כו'. וכ"כ תוס' דין זה לקמן דף ע"ד בשם ר"י ד"ה מבוי: [ל] **שבטלו** רשותם לבני חצר אחרת וכו'. ויש לדקדק מאי ראיה איכא ביטלו רשותם לאחד מן החצר אחרת וה"ל חד במקום נכרי וי"ל דלא היו מבטלין לחצר א' רק רשותם שהיה להם במבוי לאחד אבל רשות חצריהם לא ביטלו. כי אם בטלו רשות חצירם היו אסורים לטלטל מן בתיהם לחצר. ועוד היה להם שיהיו מותרים בחצריהם ויאסרו כולם במבוי ממה שיהיו כולם אסורים בחצירם ובמבוי בשביל האחד שיהיה מותר וכמו שכתבו תוספות לקמן דף ס"ג ד"ה ביטלו מזה באריכות ע"ש: **ה"ג** בעו מיניה מרב חסדא: **ה"ג** ולא אורי ליה: [מ] **וכן** בני אהרן. וכן עובדא דשמואל בפרק אין עומדין לא הורה בפני עלי כדאיתא התם אך משם אין ראיה עד שלש פרסאות. דאיכא למימר שאני גבי שמואל דאתריה דעלי הוה: [נ] **ויראה** דהא דתלמיד חבר מותר היינו דוקא חוץ לשלש פרסאות. ודאי הא דתלמיד חבר אסור להורות בפניו ממש מוכח דאסור מהך דרב חסדא דלא אורי אפילו ביעתא בכותחא כל שני דרב הונא באתריה לכ"ע בפניו. גם מפרק קמא דנדרים דף ח' דאיתתא דרבינא ה"ל נדרא למישרא ואתיא רבינא למישרא קמיה דרב אשי וקאמר תלמודא שמע מינה לא יהא למישרא נדרא תלמיד במקום רבו. ורבינא תלמיד חבר היה לרב אשי. ומה שכתב רבינו ויראה קאי אהא דאינו מותר כ"א חוץ לשלש פרסאות ומהכך אין ראיה כי אם בפניו ממש אסור. אבל קשה הנך קושיות על הרמב"ם שבי"ד סימן רמ"ב הוכיח הב"י דס"ל לרמב"ם תלמיד חבר אפי' בפניו ממש מותר. ומה שכתב רמ"א לדעת הרמב"ם ורי"ף דתלמיד חבר אפי' תוך שלש פרסאות שרי הוא טעות דלדידהו אפי' בפניו ממש שרי וכן הוכיח מדברי רי"ף ע"ש בב"י ובאמת הוא טעות דמוכח. וי"ל דגבי נדרים שאני דהא אפי' חכם גדול ממנו במקום אסור להתיר נדר כ"כ הרמב"ם בפ"ו מהל' שבועות. וכתב ב"י בסי' רמ"ב דהוכחתו מהך עובדא דנדרים ע"ש. והך דרב חסדא נמי ל"ק דרמב"ם ס"ל אם למד רוב חכמתו ממנו אף שנתחכם ונעשה גדול כמוהו לאו תלמיד חבר הוא דמאי הוי אלא אם כל שלמד ממנו קצת חכמתו ולא רובה כמו רבינא שלמד אגב רבא ואח"כ למד קצת לגבי דרב אשי מקרי תלמיד חבר. משא"כ רב חסדא רוב חכמתו קבל מרב הונא אף שנתגדל אח"כ כמוהו תלמיד גמור הוא. ודלא כש"ך סי' רמ"ב ס"ק י"ב שהוסיף לומר דלרמב"ם נמי ס"ל כדעת מהרי"ק אף שלמד רוב חכמתו ממנו אם נתגדל אח"כ כמוהו מקרי תלמיד חבר. אם כדבריו קשה לרמב"ם הך דרב חסדא. והואיל ואתא לידן איימא בה מילתא דהרשב"ם בב"ב דף קנ"ח פי' על הא דאמר ש"מ בן עזאי תלמיד חבר היה לר"ע דפשיטא לן שהיה מתחלה תלמידו ואח"כ נתחכם ונעשה חבירו ותמה אני דהא להדיא תניא בנדרים דף ע"ד חבל עליך בן עזאי שלא שמשת את ר"ע ש"מ דמתחלה לא היה תלמידו עד לבסוף שעימם נר"ע. ומ"ש היה לו לתלמיד חבר דלא היה רוב חכמתו ממנו כשיטת הרמב"ם וצ"ע: [ס] **היינו** דוקא על מעשה שבא לפניו. שכן מצינו בזקן ממרא בפ' הנחנקין משנה ב' ע"ש: [ע] **אלא** לאשמועינן דאפי' בהני שהתלמיד יודע בודאי שאינו טועה. מכאן קשה למה שכתב הש"ך שם ס"ק ט"ז וז"ל ונראה דהכ"ס ס"ל הך דמגילת תענית מיירי כשבא לדמות מילתא למילתא בדבר הכתוב במגילת תענית ע"כ. אם כדבריו היאך פסק רבינו ותוס'

שהתלמיד

רבו. והדעת נוטה לאסור* : אמר רבא לאפרושי מאיסורא אפילו בפניו נמי שפיר דמי. רבינא הוה יתיב קמיה דרב אשי חזיא להווא גברא דקא קטר חמרא בציניתא בשבתא. רמא ביה קלא ולא אשגח ביה. אמר ליהוי ההוא גברא בשמתא. [פ] א"ל רבינא לרב אשי כהאי גוונא מאי מי מיתחזי כאפקירותא. א"ל אין חכמה ואין עצה ואין תבונה לנגד ה' כל מקום שיש בו חלול ה' אין חולקין כבוד לרב. אמר רב בפניו אסור וחייב מיתה. ושלא בפניו אסור ואין חייב מיתה. הנא רבי אליעזר אומר לא מתו בניו של אהרן אלא על שהורו הלכה בפני רבן. מאי דרוש. ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח [א]אף על פי שהאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט. ותלמיד היה לו לרבי אליעזר שהורה הוראה בפניו אמר לה לאימא שלום אשתו תמה אני אם יוציא שנתו. ולא הוציא שנתו ומת. אמרה לו וכי נביא אתה. אמר לה לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי אלא כך מקובלני כל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה : ג אמר ר' אבא בר כהנא כל המשגר מתנותיו לכהן אחד מביא רעב לעולם שנאמר (שמואל ב כ) ועירא היאירי היה כהן לדוד וכי לדוד היה כהן לכ"ע לא היה כהן אלא שהיה משגר לו כל מתנותיו וכתיב ויהי רעב בימי דוד :

הגה"ה
*ספ"ק דמגילה (דף י"ד:) ויליף אחיקם אל חולדה הנביאה ובמקום ירמיה היה, ואומר הספר משום דקרובה שביק לה ירמיה מכאן שיכולין להורות במקום דידוע דלא קפיד רבו. וקצת גמגום יש :

ד [דף סג ע"ב] אמר רב כהנא אמר רב כל הלן בקילעא שאיש ואשתו ישינים בה עליו הכתוב אומר (מיכה ב) נשי עמי תגרשון מבית תענוגיה.

אמר רב יוסף אפילו באשתו נדה. ההוא מבואה דהוה דייר ביה המן בר ריסתק א"ל אוגר לן רשותא. לא אוגר להו. אתו לקמיה דאביי אמר להו זילו בטילו רשותייכו לגבי חד דהוה ליה יחיד במקום נכרי ויחיד במקום נכרי לא אסר ואע"ג דאינהו אסירי לטלטל מחצרותיהן למבוי כדתנן (לקמן דף סט:) נתנו לו רשותם הוא מותר והן אסורין. אהני מיהא לגבי ביתו של יחיד שמותר להוציא מביתו למבוי. ואפילו לענין בתים האחרים שבחצר מהני שהיחיד שבטלו לו רשותן יכול [צ] להוציא [ב]מביתו כלי הבתים למבוי שהעירוב עושה אותם כבית אחד. וגם אם החצירות פתוחות זו לזו ועירבו יכול היחיד להוציא מכל החצירות והבתים למבוי שנעשית הכל אחד ע"י עירוב. [ק] ומיהו כיחיד במקום נכרי לא חשיב על ידי העירוב אחד דא"כ לא יצטרכו לעולם לשכור דיערבו כולם יחד ויהיו מותרין בלא שכירות. אבל על ידי ביטול הוא לבדו מותר והן אסורין. [דף סד ע"א] אמר רבא אם כן בטלת תורת עירוב מאותו מבוי שהרואה שהוא מוציא מביתו למבוי יאמר שמטלטל במבוי בלא עירוב. מעשה בא לפני רש"י ז"ל בחופה אחת ששכחו ולא עירבו והוצרכו להוציא מבית זה לבית זה והתיר להם ע"י [ר] שבטלו רשותם לאחד ונראה שאם מועיל בטול רשות מבית לבית יהיו מותרים כולן לטלטל אף אותן שבטלו. אע"ג דהמבטל רשות חצירו אסור להוציא מן הבית לחצר היינו לפי שיש לו חלק בחצר וכשהוא מוציא מביתו לחצר נראה כחוזר ומחזיק ברשותו אבל היכא שמוציא מביתו לבית חבירו אין זה כמחזיק ברשותו ולא נסתלק הבטול בכך. וכיון דמשתרו כולהו על ידי ביטול לא מהני הביטול דאם כן בטלת תורת עירוב מאותן בתים [ש] שלא יחושו עוד לעשות עירוב כיון דמשתרו כולהו בביטול. [ת] ומיהו אם יש חדרים בבית יכול לבטל הבית בלא החדר ועתה יהא אסור להוציא מן החדר לבית כמו מן הבית לחצר ולא שייך בטלת תורת עירוב שהרי ישתכר בעירוב יותר מביטול. ורבינו שמשון ז"ל היה אומר דאפילו אין חדרים בבית יכול לבטל ביתו שהרי אסור להחזיר כליו מבית חבירו לביתו דעתה הוא מחזיק ברשותו שבטל וכיון דמפסיד בדבר לא בטלת תורת עירוב. ור"ת ז"ל היה מדקדק מהא דפליגי שמואל ורבי יוחנן (לקמן דף סו.) בבטול רשות מחצר לחצר ובבטול רשות [בחורבה] משמע דמבית לבית אסור לכ"ע מדלא איירי בה. [ג]ומטעמא דפרישית שמותר כולהו לטלטל מזה לזה וכיון דשריא לכולהו בטלת תורת עירוב ויבא לטלטל אפילו בלא ביטול. והך סברא ליתא כדפרישית לעיל משום דאסור להחזיר הכלים מבית חבירו. ועוד הביא ראיה מההיא ינוקא דאיתפוך חמימיה לקמן (דף סז:) שהתיר רבה לומר לנכרי דלייתי מגו ביתו אע"פ שלא עירב ואמאי ליבטלו כולהו רשותייהו להוא ביתא דהוה ביה קטן דמסתמא כרבי יוחנן סבירא ליה דיש ביטול רשות מחצר לחצר כדאמר בההיא שמעתתא דרבה כרבי יוחנן סבירא ליה. אלא ודאי רבי יוחנן מודה דאין בטול רשות מבית לבית. ונראה דאין משם ראיה* דע"כ הוו [ד]חצירות למבוי כדקאמר התם והא לא ערבינן והא לא שתפינן והיו יכולין להביא

הגה"ה
*וכן בהגהות מיימון מסיק דלא כר"ת. מ ד.ג"ק :

חמין דרך חצירות ומבוי לבית שהיה בו הקטן. ומה שלא עשו כן צריך לומר שלא היו שם הבעלים שיבטלו רשותם. אלא אמר רבא ליזל חד מינייהו ולישאל מיניה דוכתא וליתוב בה מידי דהוה ליה כשכירו ולקיטו ואמר רב יהודה אמר שמואל אפילו שכירו ולקיטו נותן עירובו ודיו. אמר ליה אביי לרב [יוסף] היו חמשה שכירו ולקיטו מהו. אמר ליה אם אמרו שכירו ולקיטו להקל יאמרו שכירו ולקיטו להחמיר* : גופא אמר רב יהודה אמר שמואל אפילו שכירו ולקיטו נותן עירובו ודיו. אמר רב נחמן כמה מעליא הא שמעתתא : ה אמר רב יהודה אמר שמואל השותה רביעית יין אל יורה. אמר רב נחמן [א] לא מעליא הא שמעתתא דהא אנא כמה דלא שתינא רביעתא דחמרא לא צילא דעתאי. א"ל רבא מ"ט אמר מר הכי והא אמר רב אחא בר חנינא מ"ד (משלי כ"ט) ורועה זונות יאבד הון כל האומר שמועה זו נאה ושמועה זו אינה נאה מאבד הונה של תורה. אמר ליה הדרי בי : אמר רב אדא בר אהבה שתוי אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תפלה. שכור אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תועבה ולא יצא וצריך לחזור ולהתפלל. וכן ההיא דברכות (דף כב:) המתפלל ונמצא צואה כנגדו דמסיק התם כיון שחטא אע"פ שהתפלל תפלתו תועבה וצריך לחזור ולהתפלל. וצ"ע אם יש להשוות ברכות לתפלה לענין צואה ושכור. דע"כ לאו לכל מילי דמיין שהרי שתוי אל יתפלל לכתחלה עד שיפיג יינו [ב] ושתוי מברך לכתחלה [ג] ברכת המזון וכל הברכות כדאיתא בירושלמי (פ"ק דתרומות הל' ו) [ה]ואכלת ושבעת [ו]ואפילו [ד] מדומדם : ה"ד שתוי וה"ד שכור שתוי כל שיכול לדבר בפני המלך שכור כל שאין יכול לדבר בפני המלך. [דף כד ע"ב] אמר רמי בר אבא דרך מיל ושינה כל שהוא מפיגין את היין אמר רבה בר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לא שנו אלא ששתה רביעית [ה] אבל שתה יותר מרביעית כ"ש שדרך טורדתו ושינה משכרתו* :

הגה"ה
*היו חמשה שכירו ולקיטו דרים בחדרים ובעליות אם אחד לא נתן עירובו אין אוסר דלהחמיר לא שוינהו כבעלים. מא"ז :

הגה"ה
*[ו]דרך מיל ושינה כל שהוא מפיגין את היין. וכגון שלא שתה אלא רביעית אבל שתה יותר מרביעית כל שכן ששינה משכרתו ודרך מטרדתו. ודוקא שהולך ברגל אבל רכוב אין מטרדתו וגם אם לא שתה אלא רביעית דאמר דרך מיל מפיג היין רכוב שאני ובעי שלש מילין. והא דאמר רב נחמן מתירין נדרים בין עומד [ו] בין מהלך פרק נערה המאורסה (דף ע"ז:) מסיים בה עומד יחידי בלילה וגם בקרובים אמר התם דמפירים : כל הנודר ראוי לדוקרו בחרב פ"ב דנדרים (דף כב.) אמר דלא פתחינן בהכי דמתוך ירהה יאמר אדעתא דהכי לא נדרינא אף על פי שהוא משקר ועוד פסק התם הלכה דפותחים בחרטה. פר"י מהרי"ח : [ז] וה"ג סברי אין פותחין בחרטה אבל קי"ל דפותחין בחרטה פירש ר"ת והיינו שאין צריך פתח וטעם לדבר מדוע נתחרט עתה אלא בלא שום טעם שעתה מתחרט למפרע והוה ניחא ליה שלא נדר נדר זה מעולם מתירים לו מיד ואין נ"ל אדעתא דהכי מי נדרת מיהו מי שמתחרט על הנדר מכאן ואילך אין מועיל עד שיתחרט למפרע [ח] והוה ניחא מעיקרא שמעכשיו ברצונו לא היה אל בנדר זה מעולם אבל מי שמתחרט מעכשיו ולהבא אין מועיל. פר"י מהרי"ח : [ט]רב ששת מסר שינתיה לשמעיה פירש בקונטרס דרבי חנינא לית ליה דרב ששת ואסור להתפלל עד שיעור מאליו ואפילו עובר זמן תפלה לא יתפלל דשכור או שתוי השבינן ליה עד שיעור מאליו ומיהו אין נראה דהלכה כרב ששת. פר"י: כל שאין דעתו מיושבת עליו אל יתפלל ובעידנא דרתחא אל יתפלל שנאמר בצר אל יורה ובירושלמי גרים כל המיצר אסור להתפלל ותפלה והוראה שוין : לא איברי ליליא אלא לשינתא ודוקא בתקופת תמוז. פר"י : הבא ט בדרך אל יתפלל ג' ימים אבוה דשמואל כי הוה אתי באורחא לא הוה מצלי ג' ימים. שמואל לא הוה מצלי בביתא דאית ביה שיכרא שריח השכר משכרתו. מהרי"ח :
הני שמעתתא אין אנו נזהרין דבלאו הכי אין אנו מתכוונים בתפלה מיהו בשכור צריך לחזור ולהתפלל וכן במצא צואה כנגדו ומיהו משום מי רגלים אין צריך לחזור וכו'. מרדכי מהרמ"ק :

ו אין מעבירין על האוכלין. אמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק לא שנו אלא בדורות הראשונים שאין בנות ישראל פרוצות בכשפין. אבל בדורות האחרונות שבנות ישראל פרוצות בכשפין מעבירין. הנא שלימים מעבירין פתיתים אין מעבירין. והא דכתיב ותחללנה אותי אל עמי בשעלי שעורים ובפתיתי לחם ההוא דהוו שקלי באגרייהו :

ז [דף סה ע"א] תניא שכור מקחו מקח וממכרו ממכר. אם עבר עבירה שיש בה מיתה ממיתין אותו. מלקות מלקין אותו. כללו של דבר הרי הוא כפקח לכל דבריו. אלא שפטור מן התפלה*. א"ר חנינא ל"ש אלא שלא הגיע לשכרותו של לוט אבל הגיע לשכרותו של לוט פטור מכולם :

ח [דף סה ע"ב] ריש לקיש ותלמידי רבי חנינא [ו] איקלעו להוא פונדק [ז] דלא הוי סוכר והוה משכיר* ואיבעי' להו מהו למיגר מיניה. כל היכא דלא מצי מסלק ליה 'לא תיבעי לך דהא לא מצי מסלק ליה וכגון דלית ליה למשכיר שום תפיסת יד להשתמש בבית. דאי אית ליה שום תפיסת יד להשתמש בבית [ח] לא גרע משכירו ולקיטו. כי תיבעי לך היכא דמצי מסלק ליה. כיון דמצי מסלק ליה אגרינן מיניה. או דילמא השתא מיהא לא סלקיה. אמר ריש לקיש נשכור וכשנלך אצל רבותינו שבדרום נשאל להם. אתו ושיילו לרבי אפס אמר

הגה"ה
*פירש רש"י והיו יראים פן יבא נכרי בשבת ר"ל

הגהות הב"ח א אם על המזבח אמרו אע"פ שהאש יורדת וכו' ותלמיד אחד היה לו וכו' אמר לה ר' אליעזר לאימא שלום:ב להוציא מביתם כלי הבתים:ג טעמא כדפרישית שמותרים כולם לטלטל:ד דע"כ הוה התם חצירות ומבוי כדקאמר: ה ושבעת וברכת ואפי' מדומדם: ו בהגה"ה דרך וכו' בין עומד בין רכוב בין מהלך וכו' מסיים בה מעומד: ז שם. וה"ג סברי נ"ל ור"ג סבר וכו' פי' ר"ת דהיינו שאין זכו' בלא שום טעם אלא שאומר שעתה מתחרט : ח בא"ד שיתחרט למפרע ולא הוה ניחא ליה מעיקרא וכו' אל נדר זה: ט בהגה"ה ר"ש.הבא מן הדרך על יתפלל וכו' בכל הני שמעתתא: י לא תיבעי לך דלא אגרינן מיניה דהא לא מצי וכו' אמר להם ריש לקיש :

קרבן נתנאל

שהתלמיד יודע בודאי שאינו טועה אם מדמה בשיקול דעתיה מילתא למילתא. והגהות מיימוני מביא שם דברי תוס' אלו. והממור כמ"ש דרישא דהר"מ איירי בהוראה שאינו נראה חדוש לשואל. ומה שהוסיף בהגהות מיימוני בדין של מהר"מ כוונתו אפי' מה שאינו מפורש וכתוב בש"ס אם הוא רק מפסקי הגאונים חשובים כמו כתובים במגילת תענית : ה"ג מפני כבודו של חכם כדאמרינן : [פ] א"ל רבינא לרב אשי כה"ג מי מתחזי כאפקירותא. לשיטת הרמב"ם דאפי' בפניו שרי להורות כשהוא תלמיד חבר ניחא דרבינא לא חשש דתלמיד חבר הוי ועיקר שאלתו היה בתלמיד גמור במילתא דאיסורא. אבל לשיטת רבינו דאפי' תלמיד חבר אסור להורות בפניו. נ"ל דתחלה ידע דבמילתא דאיסורא שרי שקיבל כך מרבא. אך דמספקא בתלמיד גמור ע"ז שאל מרב אשי. דאיכא למימר הא דקאמר רבא לאפרושי מאיסורא אפי' בפניו מותר לא קאי אלא אתלמיד חבר: [צ] ה"ג יכול להוציא כלי בתיהן למבוי : ה"ג ומיהו כיחיד במקום נכרי : [ק] ומיהו כיחיד כו' לא חשיב ע"י עירוב. הקשה מהרש"א והא קיירי ומה שתירץ ע"י עירוב וביטול עיקר חסר מן הספר כי התוס' ורבינו לא הזכירו רק עירוב. ונראה דהכא פי' ע"י עירוב לחוד ואין להקשות הא קיירי בגוונא דא שיהיו כל החצירות של מבוי פתוחים זו לזו ג"כ מילתא דלא שכיחא הוא ולא גזרו ביה רבנן. וע"ז מתרץ דא"כ לא יצטרכו לעולם לשכור ובטלה תורת שכירות מהאי מבוי כי לא ישתכרו בשכירות. תו הקשו תוס' וא"ת כיון שכל החצירות נעשות אחת גם בתיהם כו'. ולכאורה אין מקום לקושייתם דהא כבר תירצו לעיל מזה דא"כ לעולם א"נ לשכור אמנם קושיית תוס' מקשה הכל על אביי דמשני דמערבי וכל חצירות פתוחים זה לזה א"כ ע"י עירוב הוי כשנים הדרים בבית אחד ובאמת למה לא מישתרו כולם ע"י עירוב אם בטלו לא' מהן דמאי שנא וא"כ אכתי בביטול ועירוב ועדיין לא ישכור עוד אלא נ"ל דלא חש להאי תמשא א"כ הדרא קושיית תוס' לדוכתיה להוי כיחיד במקום נכרי ע"י עירוב לחוד אע"כ נ"ל דלא היו כל החצירות פתוחים להדדי ודו"ק ומהרש"א כתב ע"ז ודע שקושיית תוספות אינו במקום נכרי כו' ע"ש. ודבריו תמוהים מאד דאם החצירות פתוחים באמת הכל מותרין אפי' בלא ביטול דקי"ל סומכין על עירוב במקום שיתוף. ואם קושיית תוספות אזלי לר"מ דבעי שיתוף במקום עירוב ה"ל לפרש. ועוד לר"מ נמי דבעי ביטול רשות מבוי אף כשעירבו. מ"מ יוכל לומר דבאמת בכה"ג הכל מותרין כי לא מצינו בשום מקום שהמבטלין יהיו אסורים בחצירות פתוחות ועירבו וביטול: [ר] שבטלו רשותם לא'. לבית החתן שהוא מותר לטלטל מביתם לביתו והמה אסורים לטלטל : [ש] שלא יחושו עוד לעשות עירוב כיון דמשתרי כולהו בביטול. אע"ג דמשתכרי ע"י עירוב שמותרים להחזיר כליהם מבית חבירו לביתו. י"ל שאין מקפידין כ"כ על הכנסה מבית חבירו לביתו כיון שחבירו יכול להכניס לו לביתו שהרי בטלו אצלו. וכ"מ בלבוש סי' שפ"א והריטב"א מפ' דרש"י אזיל לשיטתיה שס"ל גם מביתו של אותו שבטלו אצלו מותרין להכניס ולהוציא לחצר שנעשו כאורחים אצלו. ותמיהני דהא רש"י לקמן דף ס"ט ע"ב פי' איזה פעמים להדיא שהמה אסורין לטלטל אפילו מביתו לחצר ול"ע : [ת] ומיהו אם יש חדרים בבית יכול לבטל הבית בלא החדר. ואז מותר להכניס אפי' מבית חבירו לביתו. כ"כ ב"י וכמ"א בסעיף ד' בסי' שפ"א. והקשה מ"א שם דהא יחיד לגבי יחיד לא הוי אורח וכיון שכן אם הוציא מבית חבירו לביתו נראה כחוזר ומחזיק ע"ש. וכבר תירץ הלבוש במקומו וזהו כיון שעדיין אסור לו להוציא מחדרו לביתו לא הוי כמחזיק ברשותו. ומה תאמר הלא גם אם ביטל רשות חצירו וביתו נמי יהיה מותר להוציא מבית חבירו לחצר. דהא עדיין יש היכר שאין מוציא ומכניס מביתו לחצר או מחצר לביתו. אין זה בחצר שמחזיק ברשותו חוזר החצר לאיסורו בשביל שלא עירב. משא"כ גבי בית אם ביטל ביטולו והחזיק ברשותו. מי מוחה לטלטל מחדר לחדר. א"כ טלטול בית היכר טפי דמאי יותר טלטול זה. מטלטול חצר לבית או מבית

לחצר : [א] לא מעליא הא שמעתתא. כלומר שלא לשנות כך שמעתתא : ה"ג לכל מילי דמיין : [ב] ושתוי מברך לכתחלה ברכת המזון וכו'. כל זה כתבו תוס' כאן בשמעתין. ובפרק אין עומדין דף ל"א כתבו תוס' בשם ירושלמי אפי' הוא שיכור יכול לברך ברכת המזון. ורבים תמהו שדברי תוס' סותרים אהדדי ולי נראה ליישב דשם למד רב המנונא מחנה ששיכור אסור להתפלל. וקשה לתוס' מהיכי תיתי ס"ד ששיכור יתפלל ע"ז הביאו ירושלמי דאפי' שיכור יכול לברך וס"ד ה"ה תפלה לכך לומד מחנה שאסור להתפלל. כך הוא סברת רב המנונא. אבל בסוגיא דהכא אפי' שתוי אסור לכתחלה לכך פי' תוס' דילפינן ששיכור אסור להתפלל מהא ששיכור אסור להורות כדאיתא בכריתות. ולא גרע תפלה מהוראה · ומן הדין הזה אפילו ברכת המזון נמי שיכור אסור לברך והאי דכתב ואכלת ושבעת אפי' מדומדם. היינו שתוי שאינו יכול לדבר כראוי מחמת שינת תרדמה שנפלה עליו מחמת שתיה. אבל אם ירצה להתעורר עצמו יוכל לדבר לפני מלך. ולא הוי אלא שתוי דבתפלה אסור לכתחלה. דילפינן מהוראה ושכר אל תשת פי' ה"ג נוטריקון ואם שתה כדי רביעית אסור להתפלל תפלת שכור תועבה. כן הוא יישוב דברי תוס' ומ"ש דייק רבינו שם בפרק אין עומדין וכתב אפי' שתוי כ"כ. והשמיט תיבת ושכור מה שכתבו תוס'. דתוס' כ"כ ליישב הסוגיא שם. אבל רבינו שהעתיק ירושלמי להלכה א"ת לפ' הירושלמי אפי' כשהוא שכור כדי שלא יהיו דברי רבינו סותרים אהדדי. ודלא כמעדני יום טוב שם שהגי' תיבת ושכור והניח דברי תוספות ורבינו בצ"ע ע"ש : [ג] ברכת המזון וכל הברכות. כיון דגלי רחמנא בברכת המזון שהוא מדאורייתא לכ"ש בשאר ברכות דהוי מדרבנן : [ד] מדומדם פי' אפי' כ"כ שתוי שאינו יכול לדבר כראוי כ"כ רבינו בפרק אין עומדין סימן ע' : [ה] אבל שתה יותר מרביעית כ"ש שדרך טורדתו. הא דלא מחלק הרי"ף ורמב"ם ורבינו בין הולך ברגליו ובין רכוב כפי הסוגיא דשמעתין הרגים בזה הב"ח והבאים אחריו גם בשו"ת חות יאיר בסימן קע"ד גם בתשובת יד אליהו סימן א' ולמי שמעיין בדבריהם לא ימצא שום יישוב נכון. ונראה לי ע"פ דקדוק דפריך איני והאמר רב נחמן מפירין נדרים כו' לשון זה משמע כאילו בא להקשות על שקלי וטריא הסוגיא שמחלק בין רכוב להולך ברגליו וזה מן התימא האיך קשה הך פירכא בסוגיא שלפניו לכך אני אומר ודאי למאי דמסיק דר"ג ס"ל פותחין בפתח להתיר הנדר וזה צריך יישוב דעת רב אין מקום לכך פירכא מטובדא דר"ג. דהתם שאני לענין התרת נדרים צריך ג' מילין. אך דתחלת סוגיא סבר דר"ג נמי ס"ל כהלכתא דפותחין בחרטה. וע"ז פריך איני והאמר רב נחמן. ומשני תנאי היא ור"ג ס"ל אין פותחין בחרטה בכן לפי המסקנא לא צריכין לחלק בין הולך ברגליו לרוכב וגבי נדרים פותחין בחרטה וע"י חרטה נעשית פתח כמ"ש רמ"א סימן רכ"ח. ופתח כזה א"ל לפנים מ"ה שגי במיל. וכ"ת היאך קאמר בברייתא ולמדנו שהשיכור אל יורה דלמא לענין נדר שאני וי"ל דאם איתא דשיכור מותר להורות (ודאי) גבי נדרים ודאי לא היה צריך להפגת יין כ"כ עד ג' מילין : [ו] איקלעו לההוא פונדק. פרש"י דהוו דיירי ביה בהאי חצר תרי ישראלים וחד נכרי וכן פי' הריטב"א ור' יונתן. משמע דאפי' הרבה אכסנאים אין אוסרין זה על זה. אבל מסתימת הרי"ף ורבינו שלא פירשו כך ס"ל אפי' בחצר שלא דר בו אלא נכרי לחוד שני אכסנאים אוסרים זה על זה ואוסר עליהם בית נכרי וכן פסק הראב"ן להדיא על אותן יורדי יריד פפ"ד שמתאכסנין חוץ לרחוב היהודים כ"א בחדר לבד אוסרים זה על זה וכ"כ תוס' דף ס"ז ד"ה איקלע ועי' מזה לקמן סימן מ"ו : [ז] דלא הוי סוכר. וקשה דהא רבינו לקמן בפ' כיצד משתתפין סימן ו' פסק דכי ליתיה לנכרי אינו אוסר. וי"ל דהיו מתייראין דלמא אתא בשבת ואוסר כי אתא : [ח] לא גרע משכירו ולקיטו. ומה"ט נ"ל דלא היה שם בבית לא אשתו ולא אחד מבני ביתו דאם היו שם יכולים להשכיר : רבי חייא בר יוסף. גיר' הש"ס רבי חנינא. וגי' הרי"ף

להם יפה עשיתם ששכרתם :

ט רבי חייא בר יוסף ורבי חייא בר אבא ורבי אסי איקלעו להוצא פונדקא אתא נכרי מריה דפונדק בשבת. אמרו מהו למיגר מיניה. שוכר כמערב דמי מה מערב מבעוד יום אף שוכר מבעוד יום. או דילמא שוכר כמבטל רשות דמי מה מבטל רשות אפילו בשבת אף שוכר אפילו בשבת. אמר להן רבי חייא בר יוסף נשכור.[ט] אמר להו ר' אסי לא נשכור. אמר רבי חייא בר אבא נסמוך על דברי הזקן ונשכור. אתו ושיילוה לרבי יוחנן אמר להן [דף סו ע"א] יפה עשיתם ששכרתם. והאמר רבי יוחנן שוכר כמערב דמי. כי קאמר רבי יוחנן שוכר כמערב דמי לקולא. מה מערב בפחות משוה פרוטה אף שוכר בפחות משוה פרוטה. ומה מערב אפילו שכירו ולקיטו אף שוכר אפילו שכירו ולקיטו*. ומה מערב חמשה ששרויין בחצר אחת אחד מערב לכולן אף שוכר חמשה ששרויין בחצר אחת אחד שוכר לכולן. רש"י פי' מהו למיגר מיניה והדר ניבטל רשותא לגבי חד דהווא מיהא ליסתרי. וכן מוכח כולה סוגיא דבעינן תרתי שכירות וביטול דאף על פי שעירבו לא מיסתרו בשכירות לחודיה. דמיד כשבא הנכרי בטל ליה העירוב

אבל אם לא היה בא לא היה אוסר היינו כר' יהודה דתנן בפ' כיצד משתתפין (דף סו.) המניח ביתו והלך לשבות בעיר אחרת אחד ישראל ואחד נכרי אוסר א רבי יהודה אומר אינו אוסר כו' ואע"ג דפסקינן בפרק מי שהוציאוהו (דף מז.) דהלכה כרבי שמעון דאמר אפילו הניח את ביתו והלך לשבות אצל בתו באותה העיר אינו אוסר לא בא ר"ש להחמיר בנכרי יותר מרבי יהודה אלא לגמרי בא להקל ולהתיר בישראל טפי מרבי יהודה דאפילו באותה העיר שרי שכבר הסיח דעתו ועוד דכרבי יהושע בן לוי קי"ל דפסק כדברי המיקל בעירוב. מהרי"ח :

ישראל ונכרי בחצר פנימית וישראל בחיצונה והפנימית אין להם שום דרך רק דרך החיצונה ישראל הפנימי מותר בפנימית דהוי יחיד במקום נכרי אע"ג דשכיח דדייר כי האי גוונא דנכרי מירתת משום ישראל הדר בחיצונה לא פלוג רבנן כיון דרוב פעמים לא שכיח יחיד במקום נכרי אבל בחיצונה אסור אפילו עירבו לרבי עקיבא דאמר רגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה דהוה ליה שני ישראלים (או) אוסרין זה על זה והנכרי אוסר עליהם אבל לרבנן דאמרי רגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה גם החיצונה מותרת אפי' אם לא עירבו ואם עירבו שרי לטלטולי מזו לזו ואין הנכרי אוסר עליהם אף ע"ג דשכיח דדייר דמירתת נכרי לא פלוג רבנן בין שכיח שדרים בין לא שכיח דבכולהו יחיד במקום נכרי שרי. פר"י : והוא הדין דישראל בפנימית וישראל ונכרי בחיצונה דלר"ע אסירי. מהרי"ח :

*ודוקא כשהאדון אין רוצה להשכיר אבל אם האדון חפץ להשכיר אין שוכר אלא מן האדון ולא משכירו ולקיטו : ואשתו של אדם מערבת לו שלא מדעתו אם הוא אוסר על בני מבוי אבל אם אין אוסר כגון חצר שבין שני מבואות ובאחד מהן אינה רגילה שם אינה מערבת אלא מדעתו . מא"ז :

וכי הדר שכר לא חזר העירוב לקדמותו דאמרינן במתניתין דקשיא ליה דשמואל רביה [י] דאמר אוסרין ואין מערבין אין מבטלים. ובשילהי שמעתא (דף סז.) נמי אמר למ"ד שוכרין לא תיבעי לך דהשתא תרתי עבדינן שכירות וביטול חדא מיבעיא. ואע"ג דאמר בשבת פרק הזורק (דף קא:) ספינות קשורות זו בזו מערבין ומטלטלין מזו לזו נפסקו נאסרו חזרו ונתקשרו חזרו להיתירן הראשון. שאני הכא דמתחלה כשנעשה העירוב אין סופו [כ] להתקיים כל השבת לפי שעתיד הנכרי לבא. [ל] אבל התם אין הספינות עומדות ליפסק אע"ג דבשכח אחד מבני חצר ולא עירב אין עירובו בטל [מ] אלא היחיד מבטל להן רשותו ומותרים. שאני התם [נ] דהוו מלו לערב כולהו מאתמול. [ס] וגם נמי לא שייך כאן שבת הואיל והותרה הותרה. ואין לפרש דהכא מיירי בשלא עירבו הלכך בעי בטול [ע] אבל אי עירבו סגי בשכירות לחודיה בלא בטול דחוזר העירוב לקדמותו. דהא על כרחך יכולין היו לערב כיון דהלכה כרבי יהודה דנכרי לא אסר כי ליתיה. וכיון שהיה מועיל כאן עירוב מנ"ל שלא עירבו ועשו שכירות ובטול דלמא הכא הוא דעירבו ולא עשו אלא שכירות לחוד אלא ע"כ אע"ג דעירבו בטל העירוב כשבא הנכרי. וא"ת ולמה הוצרכו לשכור בבטול לחודיה סגי כיון דבטילו רשותייהו לגבי חד הוה ליה יחיד במקום נכרי כדאמר לעיל (דף סג:) בעובדא דהמן בר ריסתק. ואע"ג דמסיק רבא דלא מהני בטול לעשותו יחיד במקום נכרי משום [פ] דא"כ בטלת תורת עירוב. הני מילי כגון שאין רוצה להשכיר. אבל הכא שהנכרי רוצה להשכיר ובשבת אחרת יכולין לערב לא שייך למימר בטלת תורת עירוב. וי"ל דהני אמוראי סברי כרבי מאיר דאסר יחיד במקום נכרי. ורבי יוחנן נמי לטעמיה דאמר נהגו כראב"י אבל אורויי לא מורינן. אבל לדידן דקי"ל כר"א בן יעקב סגי בביטול לחודיה ולא בעי שכירות. אי נמי יש לומר כיון שאם לא היה הנכרי מתרצה להשכיר לא היה מועיל הבטול אין לחלק בין מתרצה לשאין מתרצה דאטו אמירת הנכרי תגרום לבטול שיועיל כשיאמר אתרצה להשכיר ולא יועיל כשיאמר לא אתרצה. [צ] הלכך תרתי בעי לעולם*. ור"ח ז"ל פסק כרבי יוחנן* ואע"ג דשמואל פליג עליה בסמוך וקאמר כ"מ שאוסרים ואין מערבין אין מבטלין. קיימא לן בכל דוכתא כר' יוחנן לגבי שמואל וכדברי המיקל בעירוב. ור"י פסק כשמואל דלקמן (דף ע:) דייקא ברייתא חדא כוותיה דתניא כל שנאסר לכל השבת נאסר למקצת שבת וכו' זה הכלל לאתויי מת נכרי בשבת דאין מבטלין* ואמר לקמן (דף סז.) בשלהי שמעתין היכא דמת נכרי בשבת אליבא דמ"ד שוכרים לא תיבעי לך

הגה"ה

*מיהו היכא דשכח אחד מהם ב ולמחר ביטל רשותו לא בטל עירוב שלהן מה שעשו בלא ממנו כיון דמאתמול הוו כולהו לעירוב . פר"י מהרי"ח :

*וכן נראה למור"ם וכן המיימון. מהרמ"ק :

הגה"ה

* (א) וכל שכן הוא אם הנכרי [לא] השכיר דלא יועיל בטול . פר"י מהרי"ח :

השתא תרתי עבדינן חדא מבעיא. אלמא לא מתוקמא הך ברייתא כרבי יוחנן דאמר שוכרים*. ודוחק לומר לאתויי מת נכרי בשבת מיירי בלא בטול דלא משתרי כשמת הנכרי אף על פי שעירבו אבל בטול מהני. דהא הקיפו נכרים מחילה איירי אפילו על ידי בטול כדאמר רב ששת במתניתין דאין מבטלין ודומיא ג דההיא קאמר לאיתויי מת נכרי דאין מבטלין. ואפילו אם תמצא לומר דרבי יוחנן אמר דזה הכלל אתי לאתויי מילתא אחריתי. מ"מ מדנקט סתמא דגמרא הכי שמע מינה דהכי הלכתא. ורבינו מאיר ז"ל דחה ראיה זו כי ר"ח ז"ל פירש דאיתיביה זה הכלל וכו' [ק] לדשמואל פריך הלכך מסיק סתמא דגמרא אליבא דשמואל וכן פסק ר"ח ורב אלפס ז"ל כרבי יוחנן. [דף סו ע"ב] אמר שמואל אין בטול רשות מחצר לחצר ואין בטול רשות בחורבה. ורבי יוחנן אמר יש בטול רשות מחצר לחצר* ויש בטול רשות בחורבה וקי"ל דשמואל ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן. ועוד דהא רבא כרבי יוחנן ס"ל כדבעינן למימר ד בעובדא דההוא ינוקא דאהפיך חמימיה (לקמן סח.)*. ועוד דהלכה כדברי המיקל בעירוב : [דף סו ע"א] בעא מיניה רב חסדא מרב ששת שני בתים משני צדי רשות הרבים והקיפוה נכרים מחילה בשבת [ר] מי מלי לבטולי רשותייהו להדדי או לא. א"ל אין מבטלין דכיון דלא מלי לערובי מאתמול אין כאן תורת ביטול : אמר רב יהודה אמר שמואל נכרי שיש לו פתח ד' על ד' פתוח לבקעה אפילו מכניס ומוציא כל היום כולו גמלים וקרונות דרך מבוי אינו אוסר על בני מבוי. מ"ט בההוא פיתחא דמיחד ליה טפי ניחא ליה. איבעיא להו פתוח לקרפף מהו. תא שמע דאמר רב חנן בר אמי משמיה דאולפנא [דף סז ע"ב] אפילו פתוח לקרפף. רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו נכרי בית סאתים אוסר יתר מבית סאתים אינו אוסר. ישראל בית סאתים אינו אוסר יתר מבית סאתים אוסר. [ש] פרש"י ז"ל בישראל דוקא שלא הוקף לדירה אבל הוקף לדירה אינו אוסר. [ת] ור"י ז"ל פי' דאם הוקף לדירה אפילו בית סאתים אוסר. דכיון דהוקף לדירה הוי כמו בית ואינו עומד במקום אויר* :

הגה"ה

*בירושלמי אומר ישראל ונכרי שהיו דרים בבית אחד צריך ישראל לבטל או לערב וגם מן הנכרי להשכיר ולא חשיב ישראל שכירו ולקיטו היינו כשניהם שותפין בבית אי נמי אם ייחד הנכרי לישראל שהוא שכירו ולקיטו חדר אחד שלא יוכל הנכרי להשתמש בו דהוי השתא הנכרי מסולק לגמרי מישראל ואין יכול לסלק את ישראל בכי האי גוונא לא אמר נותן עירובו ודיו ובכי האי גוונא איירי האי דירושלמי. פר"י מהרי"ח :

הגה"ה

*ואפי' לא אסרי אהדדי כגון שתי חצירות הפתוחות זו לזו וכל אחת יש להם פתח למבוי מבטלין וחוזרין ומבטלין. שנים הדרים בחצר אחת ולא עירבו מבטל זה רשות לזה עד שיעשה צרכיו ויחזור זה ויבטל לזה. מא"ז :

הגה"ה

*ההוא ינוקא עי' פרק רבי אליעזר דמילה . מהרמ"ק :

הגה"ה

*ורש"י פירש דאם הוקף לדירה אפילו יותר מבית סאתים לא אסר על המבוי . מהרי"ח :

י אמר עולא אמר רבי יוחנן קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה אפילו כור ואפילו כוריים הזורק מרה"ר לתוכו חייב. מחילה היא אלא שמחוסרת דיורין. מתיב רב הונא בר חיננא סלע שבים גבוה עשרה ורחב ארבעה אין מטלטלין לא מתוכו לים ולא מן הים לתוכו. פחות מכאן מטלטלין. עד כמה. עד בית סאתים. אהייא. אילימא אסיפא בית סאתים הוא דמטלטלין טפי לא הא מכרמלית לכרמלית קמטלטל. אלא לאו ארישא וה"ק סלע שבים גבוה עשרה ורחב ד' אין מטלטלין לא מתוכו לים ולא מן הים לתוכו עד כמה עד בית סאתים הא יתר מבית סאתים מטלטלין אלמא כרמלית היא ותיובתא דרבי יוחנן. אמר רב אשי הם אמרו והם אמרו הם אמרו קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה אין מטלטלין בו אלא בד' והם אמרו אין מטלטלין מרה"י לכרמלית. בית סאתים דשרי לטלטולי בכוליה אסרו רבנן לטלטל לא מתוכו לים ולא מן הים לתוכו. יותר מבית סאתים דאסור לטלטולי בכוליה שרו רבנן לטלטל מתוכו לים ומים לתוכו. מ"ט דלמא אמרי רה"י גמור הוא ואתי לטלטולי בכוליה. ומאי שנא. תוכו שכיח. מתוכו לים ומן הים לתוכו לא שכיח. מכאן התיר ר"ת ז"ל בגינה יתירה מבית סאתים שלא הוקפה לדירה לטלטל [א] מתוכה לחוצה לה הואיל ולא היתה רה"ר גמורה כמו סרטיא ופלטיא עוברת לפניה. והתיר לעמוד בחוץ ולהטמין המפתח בתוך הגינה ולהוציאו מן הגינה לחוץ. ואין לחלק בין גינה לסלע דהתם לא שכיח. שהרי כל עיקר גזירה זו כדי שלא יבא לטלטל בתוכה בכולה [ב] והאי טעמא שייך נמי הכא. ועוד ראיה מדתני' פרק קמא דשבת (דף ו.) ד' רשויות לשבת. ואם היה אסור לטלטל מאחר כרמלית לקרפף יותר מבית סאתים [ג] משכחת לה חמשה:

יא ההוא ינוקא דאשתפוך חמימיה דאתקינו ליה מע"ש למימהליה עליה בשבתא. אמר רבה ליתו ליה חמימא מגו ביתאי. אמר ליה אביי והא לא ערבינן ניסמוך אשיתוף* : והא לא שתפינן ו א"ל לימא *לנכרי דליזול וליתי מגו ביתאי. אמר אביי בעי לאותוביה ליה למר ולא שבקן רב יוסף. דאמר רב יוסף אמר רב כהנא כי הוינן בי רב יהודה אמר לן בדאורייתא מותבינן תיובתא והדר עבדינן עובדא. בדרבנן עבדינן

הגה"ה

*סומכין על שתוף מבוי להתיר אף בחצירות אע"פ שלא עירבו כר' יוחנן דלקמן בפירקין (דף עב.) דאמר נהגו כר"מ דאמר בעינן תרתי עירוב ושיתוף אבל לכתחלה לא עבדינן כוותיה. פר"י מהרי"ח :

*ודוקא לצורך מצות מילה דהיא גופא דחיא שבת התירו אמירה לנכרי אבל לצורך מצוה אחרת כגון להביא ס"ת לקרות בו לא. ודוקא באיסורא דרבנן

הגהות הב"ח א בהגה"ה פרש"י והיו וכו'. ואחד נכרי אוסר דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר : ב בהגה"ה מיהו היכא דשכח אחד מהם לערב ולמחר: ד ודומיא דהכי קאמר לאיתויי מת: ה כדבעינן למימר קמן בעובדא דההוא: ו והא לא שתפינן נימרו ליה לנכרי :

קרבן נתנאל

הכי"ף ל' חמא : [ט] ה"ג נשכור רב אסי אמר לא נשכור: ה"ג אתו ושיילוה: ה"ג ואין מערבין אין מבטלין : [י] דאמר אוסרין ואין מערבין אין מבטלין . פי' דמסיק אלא לאו דאתא בשבתא וקתני אוסרין ואין מערבין אין מבטלין מ"מ. פרש"י אלמא בטול רשות לא תקון אלא היכא דחזו לעירובי מאתמול . ואי איירי בשכירות ועירוב לחוד בלא ביטול ה"ל לתלמודא למימר קתני מיהא אוסרין ואין מערבין ור' יוחנן אמר מערבין : [כ] להתקיים כל השבת. בודאי : [ל] אבל התם אין הספינות עומדות ליפסק . הקשה מ"א סימן שפ"ג ס"ק א' דברי רבינו אהדדי שמפ' בפ"ק ס"ק כ"ג אם חזרו ונתקשרו אפי' נפסק הספינה בזדון ואמאי הא אין עומדת לקשור וכן אם נסתם הפתח בזדון אין עומדת לפתוח . וא"כ בכה"ג אמאי אמרינן חוזר עירוב למקומו ע"כ ואני אומר גבלא קא חזינא ותיובתא לא קא חזינא . דגבי ספינה אף שנפסקו בזדון ובחצר אם נסתם בזדון עם היות שאינם עומדות לקשור או לפתוח . מ"מ מתחלה כשעירבו הספינות היו מקושרים ואין עומדים לפסוק באותו שבת. וכן בשתי חצירות כשעירבו אין עומדת הפתח לסתום באותו שבת וכיון דמתחלת קניית העירוב עירוב גמור לאותו שבת . אף שנפסק ונסתם אח"כ בזדון . אם חזרו ונתקשרו או חזר ונפתח אפי' בשבת אמרו חזרו להיתרם הראשון . אפי' כשנכנס שבת זה אין עומדת לקשור מ"מ אם נקשר תו אפי' בשבת מהני העירוב הראשון לכל השנה . כי מתחלה כשעירב לכל השנה ידע בודאי שלא יהיו עומדים קשורים כל השנה . אלא דעתו היה אימתי שיפסקו יהיו אסורים ותו אם יקשרו יחזרו להיתרם הראשון הם אמרו והם אמרו . משא"כ הכא מתחלה כשנעשה העירוב אין סופו להתקיים ובזה מתיישבת ג"כ קושיית מ"א בסימן שפ"ב ס"ק ז' ע"ש : [מ] אלא היחיד מבטל להן רשותו ומותרים . ה"נ נימא שאין עירובו בטל כשישכור מנכרי רשותו ודי לנו בשכירות לחוד בלא ביטול : [נ] דהוו מלי לערובי מאתמול . וכיון דבר עירוב הוא אין מבטל העירוב אלא שחלקו פש ליה גביה וכיון שביטל חלקו מותרים . משא"כ במקום נכרי אמרו שאין עירוב מועיל עד שישכור ממנו א"כ מיד שבא נכרי בטל העירוב ממילא ותו אינם יכולים לערב בשבת מ"ה צריכין עירוב וביטול. ומה תאמר באסר שעד הנה המה מותרים ע"י עירובם כ"ז שלא בא הנכרי. א"כ כשישכרו מנכרי נימא שחוזר העירוב למקומו. כבר תי' רבינו כיון דתחלת העירוב אין סופו להתקיים : [ס] וגם לא שייך כאן כו' . כיון דמתחלה כשנעשה העירוב אין סופו להתקיים א"כ לא הותר מתחלה : ה"ג לחודיה בלא ביטול : [ע] אבל אי עירבו סגי בשכירות בלא ביטול דחוזר העירוב למקומו . הקשה מהרש"א דה"ל לתוספות ורבינו לדחויי הך פירושא דא"כ אמאי קרי ליה שמואל אוסרין ואין מערבין . בשלמא אי עירבו בשכירות לחוד לא סגי דכיון שבא הנכרי נתבטל העירוב ושוב אין חוזרין למקומו מ"ה אוסרין ואין מערבין קרינא ביה כמ"ש תוס' ד"ה אלא ע"כ ובאמת לכאורה קושיא עצומה היא דליכא למימר דשמואל ור' יוחנן פליגי בשכרא זו והא דלא קאמר רב ששת דזהו תסייעתא דר' אלעזר . כיון דלא מלינו בהדיא דר' יוחנן דמהני שכירות ועירוב בלא ביטול דא"כ אין מקום למה שכתבו תוס' דא"כ מאי קשיא ליה דשמואל רביה כו' דלמא הכא הוא דעירבו ולא עשו אלא שכירות איתא דה"ק קשיא דשמואל רביה דאמר אוסרין ואין מערבין אין מבטלין א"כ ממ"נ אי עובדא דר"י הוי בשכירות ועירוב א"כ קשיא הא דקרי ליה שמואל אין מערבין . ואי עובדא איירי בלא עירוב רק שכירות וביטול א"כ קשיא הא דאמר שמואל אין מבטלין . וי"ל דלא מלי לדחויי הך פירושא מהך דקרי ליה שמואל אין מערבין כדאמרן ומ"מ תוספות דלמא הכא הוא דעירבו ולא עשו אלא שכירות ה"ק דליכא למימר דתסייה דר' אלעזר דקשיא ליה דשמואל רביה דקרי ליה אין מערבין ועדיין קשה מאי קאמר רב ששת גברא רבה כר"ז לא ידע מאי תסייה איתא ר"ז ס"ל כרב המתנות במת בשבת אין מבטלין . והך מימרא דשמואל דאמר אוסרין ואין מבטלין אמת בשבת קאי אבל כשבא נכרי בשבת שמואל נמי מודה דמבטלין דהא אוסרין ומערבין קרינן ביה אלא ע"מ דאפילו בעירוב ושכירות בעינן ביטול דלא אמרינן חוזר עירוב לקדמותו וא"כ בכהאי גוונא כשבא נכרי בשבת ג"כ אין מערבין קרינן ביה והוי בכלל אוסרין ואין מערבין אין מבטלין ושפיר קאמר רב ששת דתסייה דר"א משום דקשיא ליה דשמואל רביה ודו"ק : [פ] דא"כ בטלת תורת עירוב . אע"ג דהכא איירי בדעירבו עיין מהרש"א : ה"ג ר"י לטעמיה דאמר נהגו כראב"י אבל : [צ] הלכך תרתי בעי לעולם אפי' עירבו לא סגי בשכירות ובעי נמי ביטול. גם אף שהנכרי רוצה להשכיר לא סגי בביטול לחוד דלהוי כיחיד במקום נכרי : ה"ג כי ר"ח פירש דאיתיביה זה הכלל : [ק] לדשמואל פריך . עיין דף פ' בתוס' ד"ה וקתני ותמלא פי' ר"ח על נכון : [ר] מי מלי לבטולי רשותייהו להדדי . וא"ת אמאי לא פשיט הך איבעיא מברייתא דלקמן דף ע' כל שנאסר לכל השבת נאסר למקצת שבת כגון שני בתים בשני צידי ר"ה והקיפום כו' . וליכא למימר דהתם איירי בדלא ביטל דא"כ מאי נאסר למקצת שבת דקאמר . דהא אפילו מכאן ואילך נאסר וי"ל כמ"ש תוס' לקמן דאיירי בעירבו וכיון שלא חל העירוב בתחלת שבת נאסר למקצת שבת : [ש] פרש"י דוקא שלא הוקף לדירה . כיון דאסור ליה לאשתמושי לא ניחא ליה ביה ואוסר על בני מבוי הקשה מ"א בסימן שפ"ט דהא אפי' בית סאתים אסור ליה לאשתמושי דאסור להוציא מן הבית לקרפף כמו שכתבו סימן שע"ב ואין בו כיח קושיא דהא עכ"פ מותר לטלטל בכל הקרפף כלים ששבתו בתוכו . ובמבוי כיון דלא עירב עם בני מבוי ג"כ אין רשאי לטלטל במבוי כ"א כלים ששבתו בתוכו ופתחא דמייחדא לקרפף אנן סהדי דניחא ליה טפי דנפיק אורחא ממבוי : [ת] ור"י ז"ל פי'. ובב"י סימן שפ"ט הסכים לדעת רש"י ודעת ר"י מביא בשם י"א ע"ש : [א] מתוכה לחוצה לה . אם החוצה היא כרמלית : [ב] והאי טעמא שייך נמי הכא . והא דקאמר רב אשי טעמא משום דלא שכיח . היינו דעיקר תקנתא דרבנן היא בטלטול מתוכה לכרמלית במקום שאינו שכיח . ומשום דלא פלוג מתירין לטלטל מגנה לכרמלית אפי' במקום שכיח וכן פי' מהרש"א : ה"ג מאחר כרמלית לקרפף יותר מבית סאתים : [ג] משכחת לה חמשה . פי' דיש עוד רשות דאסור לטלטל בתוכה

תפארת שמואל

פרק ששי (א) בהגה"ה וכל שכן הוא אם הנכרי לא השכיר דלא יועיל כצ"ל : (ג) א"ל לימא

עובדא והדר מותבינן תיובתא . בתר הכי אמר לי מאי בעית לאותובי. א"ל מכדי הזאה שבות ואמירה לנכרי שבות [דף סח ע"א] מה הזאה אינה דוחה את השבת אף אמירה לנכרי אינה דוחה את השבת . א"ל ולא שני לך בין שבות דאית ביה מעשה לשבות דלית ביה מעשה . ובפרק ר' אליעזר דמילה (סי' ב) הארכתי בפי' דהאי עובדא . א"ל רבא בר רב חנן לאביי מבואה דדיירי ביה תרין גברי רברבי כרבנן* לא ליהוי ביה לא עירוב ולא שיתוף. א"ל ומאן ליעבד . מר לאו אורחיה אנא טרידנא בגירסאי . אינהו לא משגחו [א] וניקני להו ריפתא בסלא . כיון דזימנין דבעו לה ולא אפשר לי למיתבא ניהלייהו לא הוי שיתוף* . דתניא א' מבני מבוי שבקש יין ושמן ולא נתנו לו בטל השיתוף וליקני להו מר [ד] רביעיתא דחלא בחביתא . תניא אין משתתפין באוצר . ואסיקנא להא דתניא אין משתתפין באוצר כב"ש אבל לב"ה משתתפין באוצר :

אבל לומר לנכרי לחמם לו חמין דאיסורא דאורייתא אפילו לצורך מילה לא התירו אע"ג דהתירו לומר לנכרי לכתוב שטר משום ישוב ארץ ישראל . מיהו בה"ג שרי אמירה לנכרי ואפי' בדאורייתא לצורך מילה אפי' בלא אגב האם . מיהו ע"י ישראל אסור להרבות חמין אגב האם אע"פ שיולדת תוך ז' מחללינן עליה שבת דאמר המבשל לחולה אסור לבריא גזירה שמא ירבה בשבילו . א"נ משום מצות מילה דוקא שרי להרבות אפי' ישראל . מיהו אחר המילה תוך ג' ימים דמסוכן שרי אפילו ישראל להחם אפי' בלא אימי' . פר"י מהרי"ח :

*מכאן משמע דמצוה לערב דלא ליתו לידי איסור . מרדכי מסרמ"ק :

*וא"כ צריכין ליזהר כשאדם עושה עירוב בבית בעל ביתו מדעתו שלא לערב מדבר שבעל הבית מקפיד עליו כגון אותן דברים שתקן לכבוד שבת פשטיד"א או ככר נאה של סולת וכיוצא בו . מא"ז :

יב **ההוא** ינוקא דאישתפוך חמימיה אמר רבה נשיילה לאימיה אי צריכה ליחם ליה נכרי אגב אימיה . והא קאכלה תמרי . ההוא תוגבא הוא דנקיט לה . [ה] ההוא ינוקא דאישתפוך חמימיה . [ו] אמר רבה פנו לי מאני מבי גברי לבי כשי דניזל וניתב התם ואיבטל להו רשותא בהאי חצר . אמר ליה רבינא לרבא והא אמר שמואל אין ביטול רשות מועיל מחצר לחצר . אמר ליה אנא כרבי יוחנן סבירא לי דאמר יש ביטול רשות מחצר לחצר . ואי כשמואל לא סבירא ליה למר [דף סח ע"ב] ניכה מר אדוכתיה (ג) וליבטיל [ב][מר] לדידהו וליהדרו אינהו ולבטלו למר דהאמר רב מבטלין וחוזרין ומבטלין . א"ל אנא בהא כשמואל סבירא לי דאמר אין מבטלין וחוזרין ומבטלין . והיינו טעמא דאין מבטלין וחוזרין ומבטלין דלא ליהוי מילי דרבנן כחוכא ואיטלולא. ואע"ג דאמר רבא דכשמואל סבירא ליה דאין מבטלין וחוזרין ומבטלין קי"ל כרב דהא רב אשי אסיק דרב ושמואל בפלוגתא דרבנן ורבי אליעזר קמיפלגי . דרב כרבנן ושמואל כרבי אליעזר ושמעינן מינה דהלכתא כרב דאמר מבטלין וחוזרין ומבטלין . ורבא דסבר כשמואל לטעמיה דאמר אליבא דשמואל פעמים מבטלין ופעמים אין מבטלין ואוקי מילתא דשמואל כרבנן ולית הלכתא כוותיה אלא כרב אשי דהוא בתרא ואיהו מוקי רב כרבנן ושמואל כרבי אליעזר :

יג **מתני'** אמר ר"ג מעשה בצדוקי אחד שהיה דר עמנו במבוי [ג] ואמר לנו אבא מהרו והוציאו כליכם למבוי עד שלא יוציא ויאסור עליכם . רבי יהודה אומר בלשון אחרת מהרו ועשו צרכיכם במבוי עד שלא יוציא ויאסור עליכם. פירוש צדוקי זה נתן רשות לבני מבוי וצריכין בני מבוי להוציא כליהם למבוי להחזיק במבוי קודם שיוציא הצדוקי כליו במבוי [ד] ויבטל נתינתו כדתנן מי שנתן רשות והוציא בין בשוגג בין במזיד הרי זה אוסר דברי רבי מאיר וכו' ולפיכך אמר להם אביו של ר"ג מהרו והוציאו את הכלים עד שלא יוציא ויאסור עליכם. כתב ר"מ ז"ל ונראה דהכי הלכתא דצדוקי הרי הוא כנכרי שעובר אמילי דרבנן בפרהסיא כיון דת"ק סבירא ליה הכי . ואע"ג דר"מ אליבא דר"ג סבירא ליה דאינו כנכרי . הא רבי יהודה פליג עליה ואמר דאפילו לר"ג צדוקי כנכרי . ואפילו [ז] לפי מה שפירש רש"י לקמן בשמעתין דר"מ כר"ג סבירא ליה ר' מאיר ור' יהודה [ח] הלכה כר' יהודה. ואע"ג דהלכה כדברי המיקל בעירובין . הא לא חשיב קולא אי אמר צדוקי אין כנכרי דאיכא קולא וחומרא [ט] דאי כנכרי הוא אין מבטל רשות אבל שוכרין ממנו ואי לאו כנכרי הוא מבטל רשות ואין שוכרין הימנו עכ"ל . ואין דבריו נראין לי מה שכתב צדוקי הרי הוא כנכרי משום דעובר על מילי דרבנן בפרהסיא . דהא אמר בפרק בנות כותי' (דף לג:) [י] אף על פי שנשי צדוקין הן מתיראות (הן) מן הפרושים . וכן פי' ר"י אהא דקאמר רבי יהודה דמתניתין צדוקי אין כנכרי ושמעינן ליה לרבי יהודה דעבריין לחלל שבתות בפרהסיא אפי' במילי דרבנן כגון שהוציא כליו לחצר [ה] שאין מתערבת לרש"י אינו מבטל רשות וצדוקי קעבר אכל מילי דרבנן ותירץ דאין עוברין בפרהסיא דמתיראין מן הפרושים הלכך לא חשיב רבי יהודה צדוקי כנכרי . וגם מה שכתב דרבי יהודה פליג עליה וסבר דלר"ג צדוקי כנכרי הא ליתא אליבא דמתני' דאף רבי יהודה סבר דצדוקי מבטל רשות אלא דסבר דאין חזקה מועלת . ואע"ג דמשני בחד שינויא מאי עד שלא יוציא עד שלא יצא היום אלמא צדוקי הרי הוא כנכרי אף לרבי יהודה דמתני' . הא איכא שינויא אחרינא דמחלק בין בצנעא ובין בפרהסיא והאי שינויא עיקר לפי שאין צריך להגיה המשנה . ומה שכתב דאיכא כאן קולא וחומרא דאי כנכרי הוא הרי אין מבטל רשות [ו] ושוכרין ממנו . ואי לאו כנכרי הוא מבטל רשות ואין שוכרין ממנו . דבריו אינן מובנים דודאי קולא הוא דאינו כנכרי ומבטל רשותו בדיבור ואין צריך שכירות . ומה שכתב דאם אינו כנכרי דמבטל רשות ואין שוכרין ממנו [כ] הא ליתא דישראל שלא רצה לבטל אלא לשכור שוכרין ממנו . ונראה לי דהלכה כר"ג דקיימא לן הלכה כדברי המיקל בעירוב* . וגם מדפליגי רבי מאיר ורבי יהודה אליבא דר"ג [ל] מכלל דסבירא להו כוותיה . ועוד ראיה מרבי אמי ורבי אסי [מ] שגזרו על הכותיים שלא לבטל רשות (חולין דף ו.) אלמא עד ימיהם היו מבטלין רשות . ועל כרחך צריכים למימר כמו [ו]שפרש"י בריש פירקין שהיו סוברים כר"ג [נ] דצדוקי וכותי אינו כנכרי : [דף סט ע"א] **גמ'** ת"ר [ס] מי שנתן רשותו והוציא בין במזיד בין בשוגג אוסר דברי ר"מ . רבי יהודה אומר בשוגג אין אוסר במזיד אוסר . במה דברים אמורים כשלא החזיקו בני מבוי במבוי . אבל החזיקו בני מבוי במבוי בין בשוגג בין במזיד אין אוסר . פרש"י האי במה דברים אמורים ארבי מאיר קאי דלרבי יהודה דמתני' לא מהניא חזקה . אבל לרבי יהודה דברייתא אפשר לפרש האי במה דברים אמורים אף לר' יהודה . והר"ז הלוי כתב דסמכי' אהאי שינויא מאי עד שלא יוציא עד שלא יצא היום ומהניא חזקה לרבי יהודה . ולי נראה דשינויא אחרינא עיקר שאין צריך להגיה המשנה ולא מהניא חזקה לר' יהודה . [ע] ואפשר דהלכה כדברי המיקל בעירוב ומהניא חזקה וכן נראה : יד [דף סט ע"ב] **תנו** רבנן ישראל עבריין מומר שבתו בשוק מבטל רשות* ושאין מומר שבתו בשוק אין מבטל רשות מפני שאמרו חכמים ישראל נותן רשות ומבטל רשות ובנכרי עד שישכור . כיצד אמר לו רשותי קנויה לך רשותי מבוטלת לך קנה ואין צריך לזכות . ואפילו אין עבריין לחלל שבתות באיסורא דאורייתא אלא באיסור דרבנן אין מבטל רשות . מדמשני כאן בצנעא כאן בפרהסיא [פ] ולא קאמר אידי ואידי בפרהסיא ולא קשיא הא באיסור דאורייתא והא דרבנן [צ] אלמא דאין חלוק בין איסור דאורייתא ובין איסור דרבנן . וכן לפרש"י דפירש אם עד שלא נתן רשותו הוציא וקאמר רבי יהודה דאינו יכול לבטל משום דהוי עבריין אלמא באיסור דרבנן נקרא עבריין ואין מבטל*:

הגה"ה

*וכן המיימון (פ"ב מהלכות עירובין הלכה טז) :

הגה"ה

והיוצא מפר"י דבחד זימנא לא הוי מומר ואפילו בשבת זו בשאר מלאכות בר מהוצאה והכנסה . מר' וכן בהג"ה במיימון . מהרמ"ק :

הגה"ה

*אבל אם הוא מומר שבת וכל הלכותיה אפי' בדרבנן אפי' הוא מומר דאורייתא בשאר מילי מבטל רשות וכל מי שאינו מודה בעירוב אין מערבין עמו . מא"ז :

טו **מתני'** אנשי חצר ששכח אחד מהן ולא עירב . ביתו אסור מלהכניס ולהוציא לו ולהם. ושלהן מותר לו ולהן . נתנו לו רשותן הוא מותר והן אסורין . היו שנים אוסרין זה על זה . שאחד [ח] נוטל רשות ונותן רשות שנים נותנין רשות ואין נוטלין רשות : **גמ'** ביתו הוא דאסור הא חצירו שרי ה"ד אי דלא בטל חצירו אמאי שרי . ואי דבטל ביתו אמאי אסור . לעולם דבטל [ט] וקסברי רבנן המבטל רשות חצירו רשות ביתו לא ביטל. כתב ר"מ ז"ל ואע"ג דר"א בפרק עושין פסין (דף כג.) ס"ל דאינהו שרי אפילו מביתו וקי"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב נראה דהלכה כרבנן . מדאמר לעיל אמילתיה דר"א ובקשתי לי חבר ולא מצאתי : [ק] ועוד דה"ל מחלוקת ואח"כ סתם דבפירקין סתם לן דלא כרבי אליעזר . וא"ת כיון דמחלוקת ואח"כ סתם הוא היכי מסיק רב אשי לעיל רב ושמואל בפלוגתא דרבנן ור"א קמיפלגי והיכי סבר שמואל כר"א . וי"ל דשמואל הוה מוקי מתניתין אפילו כר"א וכגון דגלי בהדיא ואמר הריני מבטל רשות חצרי ולא רשות ביתי . דהא מסקינן לעיל פ"ב (דף כו:) היכא דגלי גלי כו' . ומיהו ראיה גדולה היא לדידן מדרמינן לעיל (שם) מתני' דהכא אמתני' דעושין פסין ומשני הא ר"א והא רבנן ולא בעי לאוקמי מתניתין דהכא אפילו לר"א וכגון דגלי ליה בהדיא שמע מינה דהלכתא כרבנן . ועוד דלא שייך הכא הלכה כדברי המיקל בעירוב כיון דאיכא נמי חומרא במילתיה דר"א . דלדידיה אין מבטלין וחוזרין ומבטלין ולרבנן מבטלין וחוזרין ומבטלין . הלכך עבדינן כרבנן בין לקולא בין לחומרא ולא עבדינן תרי קולי דסתרי אהדדי : [ר] וכיון דהלכתא כרבנן א"כ חמשה ששרויין בחצר אחת כשהוא מבטל רשות צריך לבטל לכל א' וא' כדמשמע לעיל בספ"ב . והיכא דבטיל בהדיא רשות ביתו מודו רבנן דביתו מותר (ד) (לו) ולהם כדמסקינן לעיל בפ"ב (שם) מסתברא בין ר"א בין רבנן היכא דגלי גלי . עד כאן דברי ר"מ ז"ל : שלהן מותר לו ולהן . מ"ט משום דהוי אורח לגבייהו. פר"ח ז"ל דאמר בירושל' (דפירקין הל' ב) אכסנאי אין אוסר לעולם . ונראה דלא דמי להך דהכא דהתם איירי בנכרי הבא לדור במבוי לשם אכסנאות ולא לקבוע עצמו.והכי איתא התם. אית תנא תני [ש] קסדור אוסר מיד ואכסניא לאחר שלשים יום . ואית תנא תני קסדור אוסר לאחר שלשים יום ואכסניא אינו אוסר לעולם . [ת] מ"ד קסדור אוסר מיד ברגיל ואכסנאי לאחר שלשים יום כשאינו רגיל .

הגהות הב"ח א איהו לא משגחי ואי אקני להו ריפתא כו' דבעו לה מנאי ולא אפשר : ב וליבטיל להו מר לדידהו : ג עמנו במבוי בירושלים ואמר לנו : ד כליו במבוי אחר נתינתו ויבטל נתינתו : ה שהוציא כליו לחצר שאינה מעורבת לרש"י : ו אינו מבטל רשות אבל שוכרין : ז כמו שפירש ר"י בריש פירקין : ח שאחד נותן רשות ונוטל רשות ושנים : ט לעולם דבטל והב"ע דביטל רשות חצירו וקסברי רבנן וכו' לעיל אמילתיה דר"א :

תפארת שמואל

לנכרי דליזול כנ"ל: (ג) וליבטיל מר לדידהו כנ"ל ותיבת (חד) צריך למחוק: (ד) מותר לו.תיבת לו צריך למחוק:

קרבן נתנאל

בתוכה ככרמלית ומ"מ אסור לטלטל מתוכה לחצר כרמלית.הקשה מהרש"א לרבא דמשני עד כמה קאי אתוכה אבל לטלטל מתוכה לים אפי' יתר מסאתים אסור א"כ תקפי ליה מהך דפ"ק דשבת הא הוי תמסה.ותי' בדוחק דרבא לא ידע מהך ברייתא. וע"ק הא עדיין קשה אמאי לא תני לה חצר שלא עירבו . וע"כ צ"ל כמו שתי' התוס' בפ"ק דשבת דהוי בכלל רה"י . א"כ מאי הוכחת ר"ת נימא נמי דהוי בכלל רה"י וי"ל דקושיא חדא פרוקא דאידך דרבא ס"ל כתירוץ תוס' שם . אך הוכחת ר"ת לרב אשי דמתיר לטלטל מתוכה לכרמלית במקום שאינו שכיח . ואי במקום שכיח אסור לטלטל מתוכה לחצר כרמלית ה"ל לאשמעינן בברייתא דפ"ק דשבת . כי היכי דלא נטעה לומר דבגגה נמי מותר בהיקף ברייתא זו דקלע שכיח : ה"ג למימחליה שלה בשבתא אמר רבה ליתו ליה חמימא מגו ביתאי : ה"ג א"ל נימא לנכרי דליזול : ה"ג בעי לאותובי למר ולא : ה"ג לבתר הכי אמר לי: [ד] **רביעיתא** דחלא בחביתא . פי' לשם שיתוף ואיירי דהביתא מונח במרתף שבחצר ולא בבית : [ה] **ההוא** ינוקא כו' אמר רבה פנו לי מאני . עי' לקמן פרק חלון סימן ז' : [ו] **אמר** רבה פנו לי מאני . והא דלא אמר לנכרי דליזול כהך עובדא דרבה לעיל סימן י"א . דאמירה לנכרי שבות והכי עדיף טפי . אבל רבה סבר דאין מבטלין רשות מחצר לחצר ואין לו דרך .כ"א ע"י נכרי כי לדבר מצוה מתירין שבות דשבות . ועי' ד"מ סי' ש"ז סעיף ב' : ה"ג כשמואל לטעמיה דאמר אליבא דשמואל פעמים : ה"ג ולפיכך אמר להם אביו : [ז] **לפי** מה שפרש"י לקמן . כ"כ תוס' לפרש"י דף ס"ט ד"ה הוציא ע"ש : [ח] **הלכה** כר' יהודה . ואליבא דר"י פרש"י דקסבר מחלל שבת אין יכול לבטל בלא שכירות : [ט] **דאי** נכרי הוא אין מבטל רשות אבל שוכרין ממנו . ועוד יש קולא שאם דר יחידי עם ישראל אין צריך שכירות ולא ביטול . ואם אין נכרי צריך לבטל רשותו ונקט קולא וחומרא בדבר הרגיל ולא בדר יחידי שהוא קולא וחומרא במילתא דלא שכיח ולפנינו תראה ראיה לזה : [י] **אע"פ** שצדוקין אנו . לשון זה מצינו ביומא דף י"ט ובנדה : ה"ג אע"פ שנשי צדוקין הן מתיראות מן הפרושים : ה"ג והא שמעינן ליה לר"י : [כ] **הא** ליתא דישראל שלא רצה לבטל אלא לשכור שוכרין ממנו . ואני אומר שמעולם לא עלה על דעת הרא"ש שאין שכירות מועיל בישראל דהא לא גרע מביטול רשות דמהני אך דכוונת ר"ת שאין שוכרין מישראל היינו בשכירות רעועה פחות מש"פ · אלא שכירות מעליא בעינן . גם אין שוכרין מישראל בשבת מהך טעמא כיון דשכירות מעליא בעינן אין קונין בשבת הא"כ מצאתי במ"א סי' ש"פ כדברי : [ל] **מכלל** דסבירא להו כוותיה . דהך סתם דת"ק אינו אלא כרבים כמ"ש תוס' בי"ט דף ב' ד"ה גבי . וא"כ הני נמי רבים נינהו ר"ג ואביו ור"ת ור"י : [מ] **שגזרו** על הכותים נכרים גמורים שלא לבטל רשות . וראיתי בשו"ת יד אליהו סימן י"ב שהקשה מה חומרא היא זו . הא קולא היא אם דר הכותי עם ישראל יחידי אם הוא כנכרי א"צ לא ביטול ולא שכירות. ואי כישראל הוה צריך עכ"פ ביטול.ומסיק דביחיד באמת צריך ביטול אפי' לאחר שעשאוהו כנכרי וליתא לדבריו דהיאך לא אישתמיט חד מהפוסקים להזכיר דין זה.גם הל' כנכרים גמורים לא משמע הכי.גם ברבינו ירוחם ח"א נתיב י"ב חלק ע"ז דף נ"ה ע"ב משמע להדיא דאפי' דר ביחידי א"צ ביטול. ומה שהקשה מאי חומרא היא זו . הם אמרו והם אמרו כמ"ש תוי"ט לענין שגזרו על כתמיהן שיהיה טהור וכ"כ הוא בעצמו. ועוד רצה להוכיח כדבריו מדברי רבינו שהשיג על ר"ת דקי"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב ואם נאמר שעשאוהו כנכרי אפי' אם דר יחידי . א"כ אם צדוקי כנכרי מיקל בעירוב ואם צדוקי אינו כנכרי חומרא הוא דצריך ביטול בדר יחידי . ואני אוסיף עוד קושיא אם כנכרי מותר לשכור הימנו בשבת ובשכירות רעועה . ואם צדוקי אינו כנכרי יש חומרא דצריך שכירות מעליא ואין שוכרין בשבת . והאמת הוא הך קולא דאם אינו כנכרי יכול לבטל בכל מקום שדר שהוא דבר רגיל ומצוי ומכריע הני קולות אם הוא כנכרי : ה"ג כמו שפי' ר"י בריש פירקין ד"ה אמר ר"ג ע"ש : [נ] **דצדוקי** וכותי אינו כנכרי. אע"ג דעוברים במילי דרבנן בפרהסיא כאנוסים הם דמנהג אבותיהם בידיהם כ"כ ב"י ומ"א בסי' שפ"ה . אבל בתשו' מוה' בצלאל אשכנזי ובשו"ת מבי"ט משמע להיפך דהשתא צדוקים כ"ע חשבינן להו כנכרים גמורים ע"ש וכן הסכים הש"ך ופ"ת ביו"ד סימן ב' : [ס] **מי** שנתן רשותו . לכאורה תימה על מה שהשמיטו כל הפוסקים רישא דברייתא עד שלא נתן רשותו . אף דקים לן כר"מ דבין בשוגג בין במזיד יכול לבטל דהלכה כדברי המיקל בעירוב. מ"מ ה"ל להביא הברייתא ולפסוק כר"מ . ונראה כיון דקי"ל מבטלין וחוזרין ומבטלין א"כ עד שלא ביטל שוב לחבירו הרי הוציא במזיד והחזיק ברשותו ומ"מ יכול לבטל . וא"כ הך ברייתא משנה שאינה צריכה היא : [ע] **ואפשר** דהלכה כדברי המיקל . כתב בלשון אפשר משום דקי"ל הלכה כר"י בעירובין . אך האי כללא כדברי המיקל בעירובין ליב"ל אמר והלכתא כוותיה נגד שמואל דאמר קי"ל כר"י בעירובין : [פ] **ולא** קאמר אידי ואידי בפרהסיא . דה"ל לשנויי איבעית אימא הא בצנעא הא בפרהסיא איבעית אימא אידי ואידי בפרהסיא וכ"ה במרדכי . א"נ דאי מוקמת ליה למתני' בפרהסיא עדיפא לשון המשנה עד שלא יוציא היינו במזיד בפרהסיא. אבל אי מוקמת למתני' בצנעא קשה מאי שייך שמא יוציא הא נזהר בפרהסיא שלא לחלל שבת וצריך לומר שמא יוציא בצנעא במזיד : [צ] **אלמא** דאין חילוק בין איסור דאורייתא ובין איסור דרבנן . הוכחה זו הוכיח ר"י בתוס' ד"ה כאן . א"כ ודאי קשה מה שכתב רבינו לעיל בסימן י"ג בהשגתו על הר"מ לפרש"י מוכח דצדוקין אין עוברין הא בלא רש"י נמי מוכח מסוגיא דמתניתין דלא משני אידי ואידי בפרהסיא . וי"ל בדוחק שכל כוונת רבינו לעיל להשיב על ר"ת לאפוקי גברא דרש"י ור"י ס"ל דסתם צדוקין אין עוברין בפרהסיא. ומהוכחה זו אין ראיה אלא דר"י דייק הכי . אבל רש"י איכא למימר דלא ס"ל הך הוכחה : ה"ג נתנו לו רשותן: ה"ג רשות ביתו לא ביטל : ה"ג במילתא דר"א : [ק] **ועוד** דה"ל מחלוקת ואח"כ סתם . ואפי' לגבי עירובין איתא להאי כללא וכמ"ש רבינו בפרק עושין פסין סימן ד' : [ר] **וביון** דהלכתא כרבנן כו' . צ"ע הא בסמוך סימן ע"ז פסק רבה דצריך לבטל לכל אחד ואחד . ואיך תלה דין זה במאי דהלכתא כרבנן . וי"ל דה"א דאין הלכה כרבה נגד שמואל דפסק כר"א משום דמיקל בעירוב . אך קשה דהר"מ לעיל בפרק עושין פסין סימן ד' אומר דבתנאים הלכה כדברי המיקל ולא באמוראים . ע"כ נראה משום דר"א ורבנן פליגי וה"א דהלכה כר"א דמיקל . מש"ה אומר דלר"א נמי אית ביה חומרא דאין מבטלין וחוזרין ומבטלין מש"ה קים לן כרבנן : [ש] **קסדור** . פי' שר ממונה מהמלך כן פרש"י והערוך בשבת דף מ"ט ובבכורות פ"ה דהא קסדור ודלא כפי' הירושלמי ע"ש : [ת] **מ"ד** קסדור אוסר מיד ברגיל . פי'

דהקסדור

ומאן דאמר קסדור אוסר לאחר שלשים יום באלין דעלין ברשות ואכסנאי אינו אוסר לעולם [א] באלין דלא עלין ברשות: נתנו לו רשותן הוא מותר והן אסורין. ואמאי איכהו נמי [ב] ליהוי אורחין לגביה. [ג] חד לגבי חמשה הוי אורח חמשה לגבי חד לא הוו אורחין: היו שנים אוסרין זה על זה פירוש היו שנים ששכחו ולא עירבו עם בני החצר אע"פ שנתנו להן בני החצר רשותן אינן מותרין להכנים ולהוציא. דכיון דשניהם לא עירבו אוסרין זה על זה. פשיטא. לא צריכא דהדר חד מינייהו ובטיל ליה לחבריה. מהו דתימא ליסתרי קא משמע לן כיון דבעידנא דקבטיל ליה *לא הוה ליה [ד] שריותא בחצר לא [משתרי]: [דף ע ע"א] שנים נותנין רשות ואין נוטלין רשות למה לי. לא צריכא דא"ל קני על מנת להקנות. תניא אחד שלא עירב נותן רשותו לאחד שעירב. ושנים שעירבו נותנים רשותן לאחד שלא עירב. ושנים שלא עירבו נותנים רשותן לשנים שעירבו או לאחד שלא עירב. אבל אין אחד שעירב נותן רשותו לאחד שלא עירב. ואין שנים שעירבו נותנין רשותן לשנים שלא עירבו ולא שנים שלא עירבו נותנין רשותן לשנים שלא עירבו:

טז [ה] **בעי** מיניה אביי מרבה חמשה ששרויים בחצר אחת ושכח אחד מהם ולא עירב כשהוא מבטל רשות צריך לבטל לכל אחד ואחד או אין צריך. א"ל צריך לבטל לכל אחד ואחד. איתיביה אחד שלא עירב נותן רשותו לאחד שעירב. היכי דמי אי דליכא אחרינא בהדיה. בהדי מאן עירב אלא פשיטא דאיכא אחרינא בהדיה וקתני לאחד שעירב. ורבה הכא במאי עסקינן דהוה אחרינא בהדיה ומית. והלכתא כוותיה: בעי מיניה רבא מרב נחמן יורש מהו שיבטל רשות. ומיירי כשלא עירב אביו. דאי עירב לא אסר יורש עליו כדתניא לקמן אחד מבני חצר שמת והניח רשותו לאחד מן השוק משחשכה אין אוסר. דשבת כיון דהותרה הותרה*. [ו] ומיירי כשבא היורש לדור בבית אביו בשבת. [ז] דאי לא בא לא הוה אוסר דקי"ל כר"ש דאמר (דף פו.) אם הניח ביתו והלך לשבות אצל בתו ^ד אינו אוסר. ומיהו אי הוה דייר היורש בחצר בבית א' אוסר עליהן אע"פ שלא נכנס לדור בבית אביו כיון שהוא בחצר וראוי להשתמש בו חשבינן כאילו נכנס לדור בבית ואוסר עליהן כיון שלא עירבו. ואע"פ שהיורש עירב עמהן אין אותו עירוב מועיל לבית שירש בשבת. [ח] כדתני' לקמן (דף ע:) אחד מבני השוק שמת והניח רשותו לאחד מבני החצר מבעוד יום אינו אוסר. [ט] דמה שעירב ^ה בו באותו חצר על הבית שדר בו מהני נמי לבית שירש מבעוד יום [י] משחשכה אוסר ואע"פ שעירב לא מהניא עירוב לאותו בית שירש בשבת. אבל אין לפרש כשהיורש היה דר עם אביו. דא"כ אי בעי לערובי מאתמול מצי לערב קרינן ביה אע"פ שלא זיכה לאביו כדאמר לעיל בפרק מי שהוציאוהו (דף מט:) חמשה שגבו את עירובן כשהן מוליכין את העירוב למקום אחר אחד מוליך על ידי כולם. אף אם לקח פת משלו והוליך למקום השיתוף מועיל לכולם כדפרישית התם דשליחות דכולהו קעביד הואיל ועירבו יחד. כל שכן שנים הדרים בבית אחד. ועוד תנן לקמן בפירקין (דף עב.) חמש חבורות ששבתו בטרקלין [אחד] ב"ה אומר עירוב אחד לכולן. ומהא דאמר לעיל (דף סה.) שכירו ולקיטו נותן עירובו ודיו אין ראיה לכאן דדלמא הני מילי בנכרי דדירתו לא חשיב כל כך אבל בישראל לא. [דף ע ע"ב] א"ל אני אומר מבטל. ודבי שמואל ^ו תני אין מבטל. [כ] והלכתא כרב נחמן דאמר מבטל: [דף עא ע"א] מאימתי נותנין רשות. ב"ש אומרים מבעוד יום וב"ה אומרים משתחשך. ומי שנתן רשות והוציא בין בשוגג בין במזיד אוסר דברי רבי מאיר. [ל] רבי יהודה אומר *במזיד אוסר בשוגג אין אוסר: במאי קמיפלגי ב"ש סברי ביטול רשותא מיקנא רשות הוא ומיקנא בשבתא אסור*. ב"ה סברי ביטול רשותא אסתלוקי רשות הוא ואיסתלוקי רשות בשבתא שפיר דמי: **מתני'** בעל הבית שהיה משותף עם שכניו לזה ביין ולזה ביין אין צריך לערב. לזה ביין ולזה בשמן צריך לערב. ר"ש אומר אחד זה ואחד זה אין צריכין לערב: **גמ'** אמר רב ובכלי אחד:

ז [דף עא ע"ב] **תניא** מערבין בחצר בפת ואם ^ז רוצה לערב ביין אין מערבין ומשתתפין במבואות ביין ואם רצו להשתתף בפת משתתפין מערבין בחצירות ומשתתפין במבוי כדי שלא תשתכח תורת עירוב מן התינוקות דברי ר"מ. וחכמים אומרים או מערבין או משתתפין. פליגי בה רב רחומי [מ] ורבה בר יוסף. חד אמר בפת כ"ע ל"פ דבחדא סגי. כי פליגי ביין. [דף עב ע"א] וחד אמר ביין דכ"ע ל"פ דבעי תרתי. כ"פ בפת. הראב"ד פסק כמ"ד ביין כולי עלמא לא פליגי. חדא [נ] דפשטיה דברייתא כך היא ^ח בכל ענין. ועוד רב גידל מתרץ לברייתא כוותיה. ועוד דסוגיא דשמעתין לקמן (דף עג.) בענין חמש חצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות למבוי כמאן דאמר בפת נמי פליג רבי מאיר. ועוד דגרסינן בפירקין (שם) ולקמן בכיצד משתתפין (דף פה:) אמר רב יהודה אמר רב בני חבורה שהיו מסובין וקדש עליהם היום פת שעל גבי השולחן סומכין עליו משום עירוב וא"ל משום שיתוף. ול"פ כאן במסובין בבית סומכין עליו משום עירוב כאן במסובין בחצר סומכין עליו משום שיתוף^ט. [ס] משום שיתוף אין משום עירוב לא. [ע] ורישא נמי משום עירוב אין משום שיתוף לא. שמע מינה דבפת נמי בעי עירוב ובעי שיתוף. והר"ז ז"ל כתב דהלכה כמאן דאמר בפת כולי עלמא לא פליגי [פ] דפשטיה דברייתא משמע הכי או משתתפין במה שרגילין להשתתף דהיינו ביין כדפריך מינה למ"ד ביין לא פליגי. ורב גידל אמר רב דחיק לשנוייה בדוחק ודיחוי בעלמא קאמר ולא דסבירא ליה הכי. וגם דקיימא לן הלכה כדברי המיקל בעירוב. ומה שכתב הראב"ד ז"ל דסוגיין דשמעתין בחמש חצירות כמאן דאמר בפת נמי פליג ר' מאיר אינה ראיה לפר"י דלמאן דאמר בפת מודה רבי מאיר היינו דוקא כשנשתתפו במבוי בפת. משום דשיתוף שני ביין ועשו בפת ואלמוה טפי מועיל אף לחצירות. ועוד שהשיתוף שייך לבתים כמו לחצירות שהכל משתתפין יחד. אבל עירובי חצירות דפת אין לו להועיל כל כך למבוי. ולשון הברייתא מוכחת כן דקתני מערבין בחצירות ומשתתפין במבוי דמשמע אע"פ שעירבו בחצירות צריך להשתתף במבוי. והשתא ניחא למאן דאמר דבפת מודה ר"מ. ומה שהביא ראיה לקמן מבני חבורה אינה ראיה דהא דקאמר במסובין דחצר משום שיתוף אין משום עירוב לא [צ] רב לטעמיה דסבר כר"מ. והא דקאמר במסובין בבית משום עירוב אין משום שיתוף לא ניחא לפר"י דבהא לא מודה ר"מ: אמר רב יהודה אמר רב הלכה כר"מ. ורב הונא אמר מנהג כר' מאיר. ור' יוחנן אמר נהגו כר' מאיר ^י והלכתא [ק] כר' יוחנן דלא מורינן כר' מאיר אלא כרבנן וסומכין על שיתוף במקום עירוב. ואפילו נשתתפו במבוי ביין אין צריכין לערב בחצירות. *ועל עירוב במקום שיתוף אם כל החצירות שבמבוי פתוחות זו לזו בפתחים או בחלונות ועירבו יחד אין צריכין שיתוף במבוי: **מתני'** חמש חבורות ששבתו בטרקלין א' בית שמאי אומרים עירוב לכל חבורה וחבורה ובית הלל אומרים עירוב אחד לכולן*: ומודים בזמן שמקצתן שרויין בחדרים או בעליות שצריכין עירוב לכל חבורה וחבורה. ומיירי שכל חדר ועלייה פתוח לחצר כמו שפי' רש"י דהנך חבורות ששבתו בטרקלין לכולן יש לכן פתח מן הטרקלין לחצר*. דאם לא היה לכל אחד פתח הוה אמרינן פנימי נותן עירובו לחוד. [ר] או שני הפנימיים לרבי יוחנן דסוף פירקין (דף עה:) גבי עשרה בתים זו לפנים מזו. ומיהו אם יש לאדם סופר או מלמד בתוך ביתו או בחורים הבאים ללמוד ושרוי כל אחד בחדר (ס) או בעלייה בפני עצמו ויש לכל אחד פתח פתוח לחצר אף על פי שחלוקין מבעל הבית בפת אין אוסרין עליו ולא זה על זה. ולא מיבעיא אם כולן אוכלין במקום אחד אע"פ שכל אחד ישן בחדרו דקי"ל כרב דאמר לקמן (דף עג.) מקום פיתא גרים. אלא אפילו לשמואל דאמר מקום לינה גרים וכן לרב ואפילו אוכלים וישנים כל אחד בחדרו אין אוסרים זה על זה כיון שכולן מתפרנסין בביתו של בעל הבית בכל עסקי

הגה"ה
*כל שהותר למקצת שבת הותר לכל השבת כולה כגון עירב דרך הפתח ונסתם הפתח וכל לרבות מבוי שניטלה קורתו או לחייו: כל שנאסר למקצת שבת נאסר לכל השבת כגון שני בתים משני צידי רה"ר והקיפו נכרים מחיצה בשבת וכל לאתויי מת נכרי בשבת וכגון דאתא בשבת ומת בשבת איירי הכא אבל אתא נכרי מע"ש לכולי עלמא מבטלין ואם הנכרי חי שוכרים ממנו ומבטלין פר"י. ישראל ונכרי ששרויין בחצר אחת ויש שם עוד בתי ישראל ומת נכרי מבעוד יום אע"פ שלא החזיק ישראל מבעו"י אלא משחשכה והוי כבר הותרו למקצת שבת אעפ"כ צריך לבטל רשותו ^ב כיון דה"ל להחזיק מבעוד יום והוי ההוא רשות מיתלא תלי לא חשיב הותר. מת משחשכה דלא הוה ליה להחזיק מבעוד יום ולא הוי ההוא רשות מיתלא תלי ^ג דלא מת עד אחר חשכה הרי הותר למקצת שבת וכגון שעירב עם בני החצר. מהרי"ח:

הגה"ה
*והלכה כרבי יהודה. מהרמ"ק:

הגה"ה
*והיא דבפרק הזורק בגיטין (דף עז:) דאמר תיזיל איהי ותיחוד ותפתח ותקני רשותא התם משום שכיב מרע התירו כדי שלא תטרוף דעתו עליו ורשב"ם נמי פסק דאפילו מתנת ש"מ במקצת דבעי קנין קונין ממנו בשבת. פר"י מהרי"ח:

הגה"ה
*וכן סגהת מיי' פ"א משם מהר"ם דאף לכתחילה סומכין על זה במקום זה אך המיי' כתב בפרק ה' (הלכה יד) דאין מתירין לו דבר זה אלא מדוחק וכן הא"ז וע"ש:

הגה"ה
*והשר מקוצי מצריך לכן עירוב בלא ברכה:

הגה"ה
*או תפיסת יד וכתב בהג"ה וצ"ע אם מצריך אפילו בפתח אחד לרה"ר דהא משמע דלא מהני פתח א' לרה"ר כ"א להחשיב החיצונות בית שער וכן נהגו בבירה גדולה שמשכירין לכל אחד חדר חדר ואין להם אלא פתח אחד לרשות הרבים ואפילו הכי נהגו לערב. סה"ק מהרמ"ק:

הגהות הב"ח א דקבטיל ליה להוא לא הוה: ב בהגה"ה כל שהותר. דכיון דהוה ליה: ג מיתלא תלי כיון דלא מת: ד לשבות אצל בתו באותה העיר אינו אוסר ומיהו אי הוה דר היורש באותה חצר: ה דמה שעירב בחצר על הבית כצ"ל ותיבות בו באותו נמחק: ו דבי שמואל תנו אין מבטל: ז ואם רצו לערב ביין: ח כך היא דר"מ פליג בכל ענין: ט עליו משום שיתוף וכי היכי דסיפא משום שיתוף אין משום עירוב לא רישא נמי: י והלכתא כרבי יוחנן נ"ב עיין לקמן בהגה"ה מא"ז המתחיל והלכה:

קרבן נתנאל

דקסדור ומאר אכסניא נכרים שוין אך דיבר בהוה דקסדור רגיל לבא. וה"ה במאר אכסניא אם רגיל אוסר: [א] **באילין** דלא עלין ברשות. כיון דבע"כ מתאכסן בביתו אין לו כח לאסור דירה של ישראל בע"כ גם הוא מילתא דלא שכיח לא גזרו בהו רבנן כדאמרינן דף ס"ג בעובדא דלאמן בר ליסתק: [ב] ה"ג להוי אורחים לגביה: [ג] **חד** לגבי חמשה הוי אורח. לשון זה אך למותר לכאורה ודייק מזה הרב המגיד דוקא יחיד לגבי רבים הוי אורח אבל חד לגבי חד לא הוי אורח וכ"פ בשו"ע: [ד] **ה"ג** שריותא בחצר לא משתרי: [ה] **בעי** מיניה אביי מרבה. והא דתני לעיל דף כ"ו בברייתא דא"ל לבטל לכל אחד ואחד לא ידע אביי מהך ברייתא תוס'. ולרבה לא תקשי מהך ברייתא דמוקי לה כר"א. והא דלא מתני נמי אהך ברייתא דאתיא כר"א. דמסיפא מוכח דצריך לבטל לכל א' וא' דקתני לשנים אין לא' לא. אבל אביי דמפרש הסיפא לא' מן שנים. ע"כ נ"ל דלא ידע דאי ידע ומוקי לה כר"א א"כ הך ברייתא דמותיב מינה נמי ה"ל לאוקמיה כר"א. ודלא כמהרש"א ע"ש בתוס' ד"ה בעא: **ה"ג** אי דליכא אחרינא בהדיה בהדי מאן: [ו] **ומיירי** כשבא היורש לדור בבית אביו. וא"ת מה בכך שלא הסיח מלבו בשעת קניית העירוב. וי"ל כיון דחזינן מיד שמת מורישו בא לדור שם אנן סהדי שהיה נותן דעתו תמיד כשימות יקבע דירתו שם: [ז] **דאי** לא בא לא הוה אוסר דקי"ל כר"ש. ולא אמרינן ביה כיון דנאסר למקצת שבת נאסר לכל השבת כשיטת רשב"א וריטב"א שכתבו הא דאמר ר"ש הלך לשבות דוקא מבע"י אבל כשהלך באמצע שבת מודה ר"ש שאסור כיון דנאסר למקצת שבת. דאי כדבריהם קשה למאי דס"ד דיורש אין יכול לבטל. אמאי מפ' נאסר למקצת שבת כגון שהקיפו נכרים דבר שאינו שכיח. ה"ל לפרש בפשיטות ביורש. אף דבית נעשה באמצע שבת בית התבן. מ"מ אסור משום דנאסר למקצת שבת. אלא ש"מ דר"ש ס"ל אפי' הלך באמצע שבת אינו אוסר דנעשה משם ואילך בית התבן וכ"כ מ"א בסי' שע"ה ס"ק א'. כך הוא שיטת תוספות ורבינו. אבל לרש"י שפיר איכא למימר שס"ל כשיטת הרשב"א דהא רש"י לא פירש כגון שבא לדור שם. ובזה מיושב קושית תוס' בד"ה הכא מה שהקשו על פרש"י ע"ש. ואין להקשות ה"ל לפ' כל שנאסר למקצת שבת ביורש. דא"כ קשה ל"ל בסיפא זה הכלל לאתויי מת נכרי בשבת דהא מריבא דסיפא שמעינן דהא מצי לערובי מאתמול. אבל התוס' אזלי לשיטתם שפירשו בתוס' ד"ה לאתויי דאי לאו מזה הכלל ה"א דהכא מבטל כיון דהאי רשותא דקמבטל הוי בידו מאתמול ולא דמי לשני בתים דלא הוי האי רשותא בידו מאתמול. ה"ה יורש ג"כ לא הוי האי רשותא בידו מאתמול: [ח] **בדתניא** לקמן אחד מבני השוק. לא מייתי ראיה מהך ברייתא אלא לכך מילתא שהעירוב שעירב היורש עמהן אינו מועיל לבית שירש בשבת ומה שאוסר היורש עליהן אע"פ שאין נכנס לדור בו אין ראיה מברייתא. דאיכא למימר דהיורש אין אוסר דבית שירש הוי כבית התבן באסר שלא נכנס לדור בו. והא דתניא משחשכה אוסר דס"ל לכך תנא דברייתא כר"מ שאוסר בבית התבן וכ"כ תוס' ורש"י. אך מסברא דנפשיה סובר רבינו כיון שהוא ראוי להשתמש בו חשבינן כאלו נכנס לדור בו. ובזה נסתלק קושיית מהרש"א בתוס' ד"ה יורש ע"ש: [ט] **דמה** שעירב באותו חצר על הבית שדר בו כו'. ודלא כפרש"י שפי' יערב זה עם שכניו משמע הא אם עירב כבר על ביתו לא מהני לבית שירש: [י] **משחשכה** אוסר אע"פ שעירב. וא"ת לימא כיון שהותר האי חצר הותרה דהא עירבו ובית של א' מן השוק הוי כבית התבן דלא צריך עירוב. ב"ה. וי"ל דכבר תי' רש"י בזה שהיה לאותו א' מן השוק בית דירה לשם. פי' שהיה לו שני בתים פעמים דר כאן ולפעמים דר כאן וכיון שיטול לבא בשבת שם לדור אוסר. ואין דומה לשבת אצל בתו בעיר מע"ש דקי"ל אפילו חזר לביתו מותר דכבר הסיעו מלבו התם מיירי שאמר בפה מלא שאין דעתו לחזור ושארית ישראל לא יעשו וגו'. ע"כ אמרי' ביה שהסיח מלבו כמו שאכתוב בזה לקמן בפ' כיצד משתתפין משא"כ בנדון זה. ועי' מ"א סימן שע"ה ס"ק ד' אבל הכא קשה על רש"י למה מפ' בית דירה הא הך ברייתא ס"ל דבית התבן אוסר כדפרש"י גופא וצ"ע: [כ] **והלכתא** כרב נחמן. דרבי יוחנן קאי כוותיה דמוקי לה הנך ברייתות דס"ל יורש אינו מבטל כב"ש. אבל לב"ה יורש מבטל: [ל] **רבי** יהודה אומר במזיד אוסר. הקשה ע"ז סימן שפ"א ס"ק א'. אמאי אוסר נימא כיון שהותר למקצת שבת עד שהוציא. הותרה לכל השבת כדקי"ל סימן שע"א ס"ב ע"ש · ואישתמיטתיה ברייתא ערוכה דף ע' זה הכלל כל שהותר למקצת שבת הותר לכל השבת וכל שנאסר למקצת שבת נאסר לכל השבת חוץ ממבטל רשות. וקאי נמי ארישא דלא אמרינן כיון שהותרה הותרה במבטל רשות. דכשם שאין שייך בו למימר כיון שנאסר למקצת שבת נאסר לכל השבת אף הותרה הותרה לא שייך. ולפי מה דאסיק חוץ מתורת ביטול רשות ויורש בכלל. היינו נמי לענין ביטול רשות יורש אף שביטל המורים רשותו אחר שמת פקע ביטולו. אוסר היורש עד שיבטל ולא אמרינן כיון שהותרה הותרה וכמו כן אם המורים לא ביטל. הא"כ היורש יש לו כח לבטל רשותו ולא אמרינן כיון שנאסר למקצת שבת וכו' ואפשר ליתן טעם דלא אמרינן הותרה הותרה אלא בדבר שהותרה ע"י עירוב ע"י מעשה. אבל לא במקום אחר: **ה"ג** ומשתתפין במבוי ביין ואם רצו: [מ] **ורבא** בר יוסף. כ"ה הגירסא דהא רבה קאמר לקמן דף ע"ג לא פליגי כאן במסובין בבית כו' ומשום שיתוף אין ומשום עירוב לא כמאן הא אפי' ר"מ מודה בפת. עכל"ל דס"ל דבפת פליגי והל"ל תקתיים דרבה סבר דבפת פליגי: [נ] **דפשטיה** דברייתא כך היא בכל ענין. שהוא סובר כפרש"י דסומכין על עירובי חצירות שהוא לעולם בפת. על שיתוף נמי כשהחצירות פתוחות זו לזו. ולפיכך הא דקתני מערבין בחצירות ומשתתפין במבוי. קשה למה לי שיתוף הא עירוב בחצירות בפת וצריך לומר פי' הברייתא מערבין בחצירות בפת אע"פ שנשתתפו במבוי ביין ואין הלשון משמע כן. אבל למ"ד דבפת פליגי ניחא: **ה"ג** חמשה חצירות: **ה"ג** ועוד דגרסינן בפירקין ולקמן בכיצד משתתפין אמר: [ס] **משום** שיתוף אין משום עירוב לא. מדלא קאמר רב סתם פת שעל השולחן סומכין עליו או הל"ל משום שיתוף ומשום עירוב: [ע] **ורישא** נמי. מרישא לחודיה ליכא למשמע דאיכא לאוקמיה כשאין החצירות פתוחות זו לזו: [פ] **דפשטיה** דברייתא משמע הכי. היינו דקתני בברייתא וחכ"א או מערבין או משתתפין: **ה"ג** כדפריך מינה למ"ד ביין לא פליגי: **ה"ג** והשתא ניחא למ"ד: [צ] **רב** לטעמיה דסבר כר"מ כו' לפי' ר"י ניחא. רצונו דלפי' ר"י דוקא כשנשתתפו בפת דאלמוה עפי משא"כ גבי בני חבורה לא שייך אלמוה מ"ה אין שיתוף מועיל במקום עירוב. וכ"ת לא גרע משיתוף יין רב לטעמיה דסבר כר"מ: [ק] **כר'** יוחנן דלא מורינן כר"מ אלא כרבנן. והקשה בריטב"א הא ר"י ס"ל הלכה כסתם משנה ומתני' דחמש חצירות לקמן בפירקין לית לן אוקימתיה אלא כר"מ. דליכא למימר ר"י לא תני פתוחות זו לזו כדאמר לקמן אליבא דרב. זה ליתא דהא טעמיה דרב התם משום דסבר שאין מבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהיו בתים וחצירות פתוחים לתוכו ואילו לר"י ס"ל דסגי בחצר ותורבה ולא גריע מחמש חצירות הפתוחות למבוי ופתוחות זו לזו. ונראה דלק"מ דהא איכא סתמא אחרינא מתני' דהכא לזה ביין ולזה ביין אין צריכין לערב כרבנן. לפי אוקימתיה דרב יוסף דפליגי רבנן וכ"א בן תדאי בסומכין על שיתוף במקום עירוב. ומה תאמר סתמא בתרא עיקר. כיון דסתמא בתרא כיחידאה ור"י כסתם יחידאה לא אמר היכא דאיכא סתמא אחרינא כדאמרינן בב"ק דף ע' ע"ש בתוס': **ה"ג** שסבתו בטרקלין אחד: **ה"ג** לכל א' פתח הוה אמרי' פנימי: **ה"ג** נותן עירובו לחוד: [ר] **או** שני הפנימיים לר' יוחנן. והיינו שהפנימיים מחולקים מהם במחיצה המגיע לתקרה. אבל כשאינם

תפארת שמואל

(ס) **או** בעלייה בפני עצמו ויש לכל אחד וכו' כצ"ל:

תשמישיהן בתפיה וביטול חשיבי כולהו כאילו אוכלין וישנים במקום אחד . לפי שהכל נקרא על שם בעל הבית . [ש] ועוד שאין משאיל להם רשותו לאסור עליו ולא לאסור זה על זה ומאי לסלוקינהו . והוה ליה כחמשה שבירו ולקיטו דלא [א]אמרו להחמיר דאחד נותן עירובו ודיו . ואפילו שרויים בחדרים ובעליות . דאי כשכולן שרויין בבית אחד בזה לא היה מספקא אביי לעיל (דף סה.) דאפילו אם היה הבית שלהן לא היו אוסרין זה על זה דכיון דלגבי נכרי דדירתו לא שמה דירה לא אוסרין אלא חשיבי כולהו כחד כ"ש גבי ישראל דדירתו דירה דבטלה דירתם לגבי [ב]בעל הבית ולא דמי למקבלן שרויין בחדרין ובעליות דהכא דיש לזה כמו לזה כולם שוין : גמ' אמר רב נחמן מחלוקת במסיפס אבל במחיצות י' ד"ה עירוב לכל חבורה וחבורה . איכא דאמרי אמר רב נחמן אף במסיפס מחלוקת [דף עב ע"ב] מיתיבי אמר ר' יהודה הסבך פירוש גדיל סבכה לא נחלקו ב"ש וב"ה על המחיצות המגיעות לתקרה שצריכין עירוב לכל חבורה וחבורה . ואפילו הן מחיצות גרועות כגון של יריעות. על מה נחלקו על מחיצות שאינן מגיעות לתקרה . שב"ש אומרים עירוב לכל חבורה וחבורה . וב"ה אומרים עירוב אחד לכולן . [ת] להך ליסנא דאמר רב נחמן מחלוקת במסיפס תיובתא . ולהך ליסנא דאמר רב נחמן אף במסיפס מחלוקת לימא תיהוי תיובתיה . אמר לך רב נחמן פליגי במחיצות והוא הדין במסיפס והאי דקמפלגי במחיצות עשרה להודיעך כחו דבית הלל . אמר רב נחמן הלכה כר' יהודה הסבך . תניא במה דברים אמורים כשמוליכים את עירובן למקום אחר . אבל אם היה עירוב בא אצלן ד"ה [א] עירוב אחד לכולן . וכן לב"ש [ג]דבעי חדרים ועליות דוקא במוליכין עירובן למקום אחר הוא דמודו שצריכין עירוב לכל חבורה וחבורה [ב] אבל בעירוב בא אצלן עירוב אחד לכולן . מיהו בחדרים ועליות ממש אין נראה לחלק בין עירוב בא אצלם ובין מוליכין עירובן למקום אחר מדפשיטא לי' כל כך לגמרא דקאמר אילימא חדרים ועליות ממש פשיטא :

יח מתני' האחין שאוכלין על שולחן אביהן וישנים בבתיהן צריכין עירוב לכל אחד ואחד [ג] לפיכך אם שכח אחד מהם ולא עירב יבטל את רשותו . אימתי בזמן שמוליכין את עירובן למקום אחר . אבל אם עירובן בא אצלם או שאין עמהם דיורין בחצר אין צריכין לערב : גמ' שמע מינה מקום לינה גרים . אמר רב יהודה אמר רב במקבלי פרס שנו : ת"ר מי שיש לו בית שער אכסדרה ומרפסת בחצר חבירו אינו אוסר עליו . בית התבן ובית הבקר בית העצים ובית האוצרות הרי זה אוסר עליו . רבי יהודה אומר לא אמרו אלא בית דירה בלבד . אר"י מעשה בבן נפחא שהיו לו ה' חצירות באושא ובא מעשה לפני חכמים ולא אסרו אלא בית דירה בלבד בית דירה סלקא דעתך . אלא אימא מקום [ד]בית דירה . מאי מקום [ה]בית דירה . רב אמר [דף עג ע"א] מקום פיתא . ושמואל אמר מקום לינה . והלכתא כרב . [ד] ושמעינן מינה דהלכתא כרבי יהודה ומודה רב ברועים ובקיילין ובורגנין ושומרי פירות בזמן שדרכן ללון בשדה אע"ג דאכלי בדוכתא אחריתי כי משחינן להו תחומא ממקום לינה דידהו משחינן להו . משום דאנן סהדי דאי ממטינן להו ריפתא התם טפי ניחא להו :

יט ת"ר מי שיש לו חמשה עבדים מקבלי פרס וחמש נשים מקבלות פרס רבי יהודה בן בתירא מתיר בנשים ואוסר בעבדים . רבי יהודה בן בבא מתיר בעבדים ואוסר בנשים . מאי טעמא דרבי יהודה בן בבא . אמר רב יהודה אמר רב דכתיב ודניאל בתרע מלכא . הר"ז הלוי ז"ל פסק כרבי יהודה בן בבא [ה]משום דרב מפרש לטעמיה*.

הגה"ה
*וכן א"ז :

והרמב"ם ז"ל (פ"ד מהל' עירובין הל' ו) פסק כדברי שניהם להקל . ואין זה תרי קולי דסתרן אהדדי דלמר סבירא ליה [ו] דאשתו כגופו ועבד לאו כגופו . ולמר ס"ל כיון דהעבד משועבד לעבודת רבו חשיב כאילו הוא תדיר אצל רבו . וכיון דקיימא לן הלכה כדברי המיקל בעירוב תפסינן סברת המיקל בעבד וסברת המיקל באשה . תלמיד אצל רבו מאי ת"ש דרב בי רבי חייא אמר אין אנו צריכין לערב שאנו סומכין (ו) על שולחנו של רבי חייא . ורבי חייא דבי רבי אמר אין אנו צריכין לערב שאנו סומכין על שלחנו של רבי* : בעי מיניה אביי מרבה* חמשה שגבו את עירובן כשמוליכין את עירובן למקום אחר עירוב אחד לכולן . או דלמא צריכין עירוב לכל אחד א"ל עירוב אחד לכולן . א"ל והא אחין דכשגבו עירובן דמי וקתני צריכין עירוב לכל אחד ואחד . התם כגון דאיכא אחריני בהדייהו דמגו דהני אסרי הני נמי אסרי . הכי נמי מסתברא מדקתני סיפא אימתי בזמן שמוליכין את עירובן למקום אחר אבל אם היה עירובן בא אצלן או שאין עמהן דיורין אין צריכין לערב שמע מינה . בעי מיניה רב חייא בר אבין מרב

הגה"ה
*ואפי' בחצר אחרת אין צריכין לערב . מא"ז :
*פסק מוהר"ם על בני מבוי שנשתתפו ונשברה הקורה שכל החצירות הפתוחות לחצר שהשיתוף מונח בו מותרות אבל שאין פתוחות לה אסורות דליתיה לעירובן גבייהו דלא מצו לאייתויה דרך מבוי אע"ג דנאסרו מקצתן לא אסרי אינך וכו' . הגה' פ"ד דעירובין מהרמ"ק :

שבת הני בני בי רב דכרכי ריפתא בבאגא ואתו וגייחי בבי רב כי משחינן להו מבאגא משחינן להו או מבי רב משחינן להו אמר ליה מבי רב משחינן להו . אמר ליה הרי הנותן עירובו בסוף אלפים דלא אזיל וגייח התם וכי משחינן ליה תחומא מהתם משחינן ליה . אמר ליה התם אנן סהדי דאי מיהדר ליה התם טפי ניחא ליה . הכא אנן סהדי [ו]מאן דמייתי ליה ריפתא להכא טפי ניחא ליה : בעי מיניה רמי בר חמא מרב חסדא האב ובנו והרב ותלמידו כרבים דמו או כיחידים דמו . צריכין לערב או לא . מבוי שלהן ניתר בלחי וקורה או לא . א"ל [ז] תניתוה האב ובנו הרב ותלמידו בזמן שאין עמהם דיורים הרי הן כיחידים ואין צריכין לערב. ומבוי שלהן ניתר בלחי וקורה: מתני' חמש חצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות למבוי· עירבו חצירות ולא נשתתפו במבוי מותרין בחצירות ואסורין במבוי [דף עג ע"ב] אם נשתתפו במבוי מותרין כאן וכאן . עירבו בחצירות ונשתתפו במבוי ושכח אחד מבני חצר ולא עירב מותרין כאן וכאן . שכח אחד מבני מבוי ולא נשתתף מותרין בחצירות ואסורין במבוי . שהמבוי לחצירות כחצר לבתים : גמ' [ח] מתני' כולה ר"מ היא דאמר בעינן עירוב ובעינן שיתוף וטעמא מאי [ז]כדי שלא תשתכח תורת עירוב מן התינוקות . וכאן דרובא עירבו לא משתכח* . אמר רב יהודה רב לא תני פתוחות זו לזו . מאי טעמא דקסבר רב אין מבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהו בתים וחצירות פתוחות לתוכו (ז) [ט] וכיון דפתוחות זו לזו נעשו כחצר אחת :

הגה"ה
*והלכה כדברי ר"מ מיהו במקום מצוה לא בעינן תרתי כדמוכח גבי ההוא ינוקא דקאמר אביי והא לא ערבינן אמר ליה נסמוך אשיתוף וקודם מילה היה וכן אם נשתתפו בפת סומכין אשיתוף במקום עירוב דאיכא מאן דאמר דבפת כולי עלמא לא פליגי דבחדא סגי . מא"ז :

כ [דף עד ע"א] גופא אמר רב אין מבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהו בתים וחצירות פתוחות לתוכו . ושמואל אמר אפילו בית אחד וחצר אחת . ורבי יוחנן אומר אפילו חורבה . וקיימא לן כרב [ח]דהא שמואל הדר ביה לגבי רב בעינן ההוא מבואה דהוה דייר ביה איבות בר איהי [י] והוה ליה רבי יוחנן חד לגבי תרי . ומתניתין נמי מסייע ליה שהמבוי לחצירות כחצר לבתים . ועוד דאמר רב נחמן בפ"ק (דף ה.) נקטינן אין המבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהא ארכו יותר על רחבו ועד שיהו בתים וחצירות פתוחין לתוכו . כתב ר"מ ז"ל אע"ג דקיימא לן כרב בהא דאין מבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהו בתים וחצירות פתוחים לתוכו . בהא (ח) דסבר רב (ושמואל) *משום דפתיחי להדדי חשיבי כחד חצר לא סבירא לן כוותיה אלא כסתם מתני' דתני פתוחות . [ט]ועוד דמדקאמר רב לא תני פתוחות משמע אבל אנן תנינן פתוחות :

הגה"ה
*וכא"ז פסק כרב :

כא [דף עד ע"ב] אמר רב יהודה אמר רב מבוי שלדו אחד נכרי ולדו אחד ישראל אין מערבין אותו דרך חלונות להוציא דרך פתחים למבוי . וכן בחצר אין מערבין דרך חלונות *להתירו דרך פתחים לחצר . משום דאסור לעשות יחיד במקום נכרי . כלומר אסור לעשות סיוע ליחיד שידור עם נכרי ומתוך שאנו אוסרים לישראל הדר אצלו לערב עמו לא ישאר יחיד אצל הנכרי. ואם תאמר והיכי הוי מצי לערובי להתיר דרך פתחים למבוי והא לא מישתרי מבוי בלחי וקורה דאין בו אלא חצר אחת של ישראל . וסתם מבוי הכשירו בלחי וקורה דמשום הכי לא תני רב פתוחות זו לזו . ויש לומר דלמאי דמסקינן דטעמיה דרב משום דאסור לעשות יחיד במקום נכרי אז לא נאמר דדירת נכרי לא שמה דירה כדהוה בעינן למימר מעיקרא אלא אמר דחשיבא דירת נכרי דירה לקולא למישרייה למבוי בלחי על ידי חצירו של נכרי* כדעביד צריכותא אי מההיא ה"א דירת נכרי שמה דירה רש"י פירש האי דנקט דרך חלונות אורחא דמילתא נקט דאין דרך לעשות פתח בין בית לבית אלא דרך חלונות . ומיהו אם היה פתח פתוח מבית לבית הכי נמי דאין מערבין דרך הפתח . ור"י פי' דדוקא נקט חלונות משום דכי לא מערבי בהדי הדדי מירתת ישראל ולא דייר בהדי נכרי וכי מערבי אהדדי לא מירתת . אבל דרך פתחים כיון דאפילו אם לא מערבין שכיח דדייר ולא מירתת דכיון שיש פתח ביניהם נראה לו כאילו דרין עמו בביתו ושרי לערב בהדיה כיון דבלאו עירוב נמי שכיח דדייר : [דף עה ע"א] מתני' שתי חצירות זו לפנים מזו עירבה הפנימית ולא עירבה החיצונה הפנימית מותרת והחיצונה אסורה . החיצונה ולא הפנימית שתיהן אסורות . עירבה זו לעצמה וזו לעצמה זו מותרת בפני עצמה וזו מותרת בפני עצמה ר"ע אוסר את החיצונה שדריסת הרגל אוסרתה . וחכמים אומרים

הגה"ה
*תשובת מור"ם וחלון שבין חצר של י ישראל ושל נכרי למעלה מי' אם מותר לטלטל מזה לזה או דרך הכותל בלא שכירות אם יש שני ישראלים אוסרין זה על זה במבוי ולא עירבו ולא תיקנו המבוי אז שכיחי דדיירי וצריך לשכור מן הנכרי ואם אין חצר הנכרי פתוח למבוי או לחצר הישראל כלל ליכא למיחש שמא ילמוד ממעשיו אז לא בעי שכירות ומותר לטלטל דרך חלון למעלה מי' או דרך כותל. מרדכי מהרמ"ק :

הגה"ה
*והוו מצי לערובי וגם לשכור אי נמי חשיבי כאילו דרים בבית אחד אי נמי כיון דליכא במבוי אלא חד חצר לא אסר שהמבוי לחצירות כחצירות לבתים . מרדכי מהרמ"ק :

הגהות הב"ח א דלא אמרינן להחמיר כדאמרינן לעיל דאחד נותן : ב לגבי דירתו של בעל הבית וכו' דהכא הוא כא לזה כמו : ג וכן לב"ה כעין חדרים ועליות : ד אלא אימא מקום דירה כצ"ל ותיבת בית נמחק : ה מאי מקום דירה כצ"ל ותיבת בית נמחק : ו הכא אנן סהדי דאי איכא מאן דמייתי להו ריפתא : ז וטעמא מאי אמר ר' מאיר בעינן עירוב ובעינן שיתוף כדי שלא תשתכח : ח וקיימא לן כרב הדא דהא שמואל : ט דתני פתוחות זו לזו ועוד דמדקאמר רב לא תני פתוחות זו לזו משמע אבל אנן תנינן פתוחות זו לזו אמר רב יהודה : י בהגה"ה תשובת מור"ם. ישראל ושל עכו"ם כו' לטלטל מזה לזה דרך חלון למעלה או דרךהכותל וכו' ולא תיקנו המבוי בלחי וקורה לטלטל והשאר נמחק :

תפארת שמואל

(ו) על שלחנו של רבי חייא ודבי רבי חייא בר רבי אמר אין אנו צריכין וכו' כצ"ל : (ז) וכיון דפתוחות עד תיבות ושמואל אמר וכו' . צריך למחוק והוא ט"ס כ"ל : (ח) דסבר רב דמשום דפתיחי להדדי ותיבת (ושמואל) צריך למחוק :

קרבן נתנאל

מחולקים הפנימיים אין מחויבין יותר משאר חבורות בטרקלין . אך כולם נותנים עירוב א' בשותפות כ"כ ב"ח סימן ש"ע . והט"ז השיג עליו שלא כדת שהבין בדברי ב"ח כשאינם מחולקים א"צ כלל עירוב וליתא : ה"ג או בעליה בפני עצמו ויש : ה"ג אע"פ שחלוקין מבעל הבית בפת אין אוסרין :

ה"ג בכל עסקי תשמישיהן בתפיה : [ש] ועוד שאין משאיל להן רשותו . ולפי הסי' הזה אם שכרו לכם אוסרים וכן העיקר ב"י : ה"ג וכיון דלגבי נכרי : ה"ג דבטלה דירתם : ה"ג מחלוקת במסיפס אבל במחיצות עשרה : [ת] להך ליסנא כו' ולהך ליסנא כו' לימא תהוי תיובתא . לכאורה שקלי וטריה אליבא דדינא אך למותר דהא הנך ליסנא קאי לב"ש . וי"ל לתרוצי ליסנא בתרא כי היכי דלא תקשי רב נחמן אהדדי דהכא אמר אף במסיפס מחלוקת והוא גופא פסק כר"י הסבך . וכ"כ תוס' : ה"ג כשמוליכין את העירוב למקום אחר : [א] עירוב א' לכולן . כלומר כל הטרקלין חשוב כא' ובאיזה תבורה שסניחו העירוב א"צ פת וה"ה שאר חבורות א"צ פת : ה"ג וכן לב"ה כעין חדרים : [ב] אבל בעירוב בא אצלם עירוב א' לכולן . ויש לדקדק כיון דעירוב בא אצלם א"צ אלא עירוב אחד נ"ל דהוי שגבו עירובם א"כ כשמוליכין עירובם למקום אחר אמאי צריך עירוב לכל א' וא' הא תניא חמשה שגבו עירובם כשמוליכין את עירובם למקום אחר עירוב אחד לכולם והך ברייתא אוקמיה מש"ס כב"ש וה"כ אפי' לב"ה נמי לא אתיא . וי"ל בשלמא כשמגיעות המחיצות לתקרה נראה לכל העולם כמו חדרים ועליות מ"ה צריכין עירוב לכל א' משא"כ כשעירוב בא אצלן חשיב כל דיורי טרקלין כא' ובית שמניחין בו עירוב א"צ ליתן פת . ברם במסיפס או מחיצות עשרה כ"ע רואים שהמה אינם מחולקים במחיצות גמורות . א"כ וודאי כגבו עירובם דמי מש"ס ליכא לאוקמיה הך ברייתא כבית שמאי : [ג] לפיכך אם שכח א' מהם כו' . צריך לאשמועינן כי יש גירסא בהמאור אם שכח ולא עירב ביטל את רשותו דהאין לאביהם סתמא ביטלו את רשותן קמ"ל דלא : ה"ג עירובן למקום אחר : ה"ג שמע מינה מקום לינה גורם : ה"ג לא אמרו אלא מקום דירה בלבד אמר ר"י מעשה : ה"ג ושמעינן דהלכתא : [ד] ושמעינן מינה דהלכתא כר"י . דהא קי"ל כר"י בעירובין גם הלכה כדברי המיקל בעירובין : ה"ג ומודה רב : ה"ג משום דאגן סהדי : [ה] ה"ג משום דמפרש רב טעמיה והרמב"ם ז"ל פסק הלכה כדברי שניהם להקל · עי' מ"ש בזה בפרק חלון ס"ס ח' : [ו] דאשתו כגופו ומה"ט אין ראיה מדרב מפ' טעמיה דר"י בן בבא . די"ל דבנשים פשיטא דמתיר רב דאשתו כגופו . אך בעבד צריך לפ' טעם מקרא : ה"ג דרב בי רבי חייא אמר : ה"ג ורבי חייא בי רבי אמר : ה"ג בעי מיניה אביי מרבה : ה"ג מבאגא משחינן להו : [ז] תניתוה האב ובנו הרב ותלמידו . בריטב"א מברייתא זאת דלא הזכיר בברייתא אלא אלו משיג אמ"ש רבינו לעיל בסימן י"ז בסופר ומלמד ובחורים שאין עמהם דיורים אינם כיחידים ע"ש . ויש להליץ כיון דמלות הללו כתיבת ס"ת ולימוד תורה ולשכן לבניו מוטלים עליו והוא מחזיק אותם הוה כשלוחיו מ"ה שלוחו של אדם כמותו ונגררים אחר הבעה"ב : [ח] מתני' כולה ר"מ . קשה לכאורה למה הביא רבינו המתני' ואוקימתא זאת . שלא כבר פסק לעיל סימן י"ז כרבנן דסמכינן אשיתוף במקום עירוב ואעירוב במקום שיתוף וי"ל לאורויי אף שפתוחות זו לזו לא חשיבי כחד חצר ודלא כרב וכמ"ש רבינו בסמוך בשם ר"ת . ומה תאמר הלא אפי' לרב דלא תני פתוחות נמי צריך לאוקמיה מתני' כולה ר"מ כתי' דאשון כמ"ש מהרש"א מ"מ לפי מה שפסק לעיל סימן י"ז כדעת הרז"ה דקי"ל כמ"ד דבפת לא פליגי . אי לא גרס פתוחות אית לן לאוקמיה כולה מתני' כרבנן . דליכא בעירוב לחוד לא יצא כיון דלא פתוחות להדדי . ואם נשתתפו אפי' לא עירבו מותרין כאן וכאן . וסיפא דאם שכח א' מבני חצר ולא עירבו ה"א כיון דעשו שיתוף וגם עירוב ס"מ דנסיגי כר"מ וכמ"ש תוספות דף ע"ב ד"ה נהגו ע"ש וס"ד כיון דשכח לא מהני עירוב קמ"ל כיון דרובא עירבו מותרין כאן וכאן . אך זה ניחא כפי סוגית רבינו . אבל הרי"ף נמי סבר כרבנן דהא פסק הלכתא כר"י דאמר דלא מורינן כר"מ אלא כרבנן והוא פסק כרב דלא תני פתוחות והיינו טעמא כיון דפתוחות להדדי כחצר אחת חשבינן להו ועי"כ נ"ל דהרי"ף ס"ל כשיטת הראב"ד לעיל סימן י"ז דביין לא פליגי א"כ נפקא מיניה נמי לרבנן אם שיתפו ביין ושכח א' מבני חצר ולא עירב סמכינן אשיתוף דטעמא מאי כדי שלא תשתכח תורת עירוב מן התינוקות דדעתן אפת וכאן דרובא עירבו לא משתכח דכך צריכין לפרש המתני' לר"מ בפת ומדר"מ נשמע לרבנן ביין : ה"ג דאמר בעינן עירוב ובעינן שיתוף : [ט] וכיון דפתוחות זו לזו נעשו כחצר אחת . מלשון הרי"ף משמע דנעשו חצר א' אפי' בלא עירוב כיון דכל השנה משתמשין דרך פתחי של כל החצירות נעשו כחצר אחת . אבל מפרש"י נראה כיון שעירבו נעשו כחצר אחת . וכפי' הרי"ף ע"כ נ"ל להרמב"ם דהלת"ה לא תלה ידיו ורגליו בבה"מ . דהא בפ"ה מהל' עירובין דין ע"ז כשעירבו חצירות עם שבתים אין מטלטלין במבוי אלא בד' אמות דהוי ככרמלית מאחר שעירבו חצירות עם הבתים נעשה המבוי כאילו אינו פתוח לו אלא בתים בלבד בלא חצירות . וגם בדין י"ג מבוי שעירבו כל חצירות שבו כל חצר וחצר בפני עצמה ואח"כ נשתתפו כולן במבוי לא הפסיד כלום . משמע הא עירבו כולן פשיטא דמותרין כאן וכאן ולמה הא כבר עירבו ונעשו כאילו אינו פתוח לו כי אם בתים ולא חצירות . וצ"ל כשנשתתפו שאני כמ"ש תוס' בפרק ר"א דמילה דף ק"ל ד"ה ניתקו ע"ש . א"כ קשה בשמעתין דקאמר טעמיה דרב דקסבר אין מבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהו בתים וחצירות פתוחים לתוכו הלא בשנשתתפו לא בעינן . אע"כ צ"ל אפילו בשלא עירבו הוי כחצר אחת כסברת הרי"ף. ומ"ש בפי' המשניות כבית אחד ע"ש הוא וצ"ל כחצר אחת וכל הראשונים והאחרונים לא יצאו ידי חובת ביאור בדברי הרמב"ם בזה. מן תיבת גופה עד (כחצר אחת) [לתוכו] אך למותר וצריך למחוק:[י] והוה ליה ר"י חד לגבי תרי. כך שיטת הרי"ף וכ"כ בפרק תבית סימן י"ד . אבל רבינו פסק כר"י אפי' נגד רב ושמואל בפרק כירה סימן ד' ולקמן בסימן כ"ב אך פסק כרב מטעמא אחרינא דמתני' מסייע ליה ורב נחמן ס"ל כוותיה . והכית לשון הרי"ף כלורתו כמ"ש בכללים ע"ש : ה"ג שהמבוי לחצירות כחצר לבתים : ה"ג בהא דסבר רב משום : ה"ג לא סבירא לן כוותיה : ה"ג דרך פתחים לחצר : ה"ג ור"י פירש

אין דריסת הרגל אוסרתה . שכח אחד מן החיצונה ולא עירב . הפנימית מותרת והחיצונה אסורה . שכח אחד מהפנימית ולא עירב שתיהן אסורות . נתנו עירובן במקום אחד ושכח אחד בין מן הפנימית בין מן החיצונה ולא עירב שתיהן אסורות . ואם היו של יחידים אינן צריכין לערב : גמ' *אמר ר' אבין אמר רבי ינאי שלש מחלוקת בדבר . ר' עקיבא סבר אפילו רגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה . ורבנן סברי אפי' רגל האסורה במקומה אינה אוסרת שלא במקומה ותנא דקתני חיצונה ולא הפנימית שתיהן אסורות סבר דרגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה . ורגל האסורה במקומה אוסרת שלא במקומה . וקי"ל כדברי המכריע . וכן מוכחא סוגיא דכולה פירקין . [ב] וכן פסק הראב"ד ז"ל והר"ז הלוי ז"ל : נתנו במקום אחד . מאי מקום אחד . אמר רב יהודה אמר רב חיצונה ואמאי קרי לה מקום אחד . מקום המיוחד לשתיהן : [דף עה ע"ב] ואם היו של יחידים כו' אמר רב ביבי משמיה דרב אדא בר אהבה שלשה אסורין . פרש"י אם שלשה דרין בשתי חצירות אסורין ואפילו יחיד בפנימית ושנים בחיצונה . מאי טעמא . הואיל ואני קורא בהן רבים בחיצונה [ל] דהרואים שנים דרים בחיצונה סבור דגם בפנימית [מ] דרים שנים ואתי למימר דרגל האסורה אינה אוסרת . ורב אלפס ז"ל פירש אין קורין יחידים אלא בזמן שהם שתי חצירות ובכל חצר וחצר דר אחד שנמצאו כולן שנים . אבל אם היו כולם שלש חצירות ובכל חצר דר אחד שנמצאו כולם שלשה אסורין . מ"מ הואיל ואני קורא בהן רבים בחיצונה דכל שלשה רבים[א] . וכיון דשלשה דורסין בחיצונה הרי הן רבים ואוסרים ושמואל אמר לעולם מותרים עד שיהו שנים בפנימית [ב]שנים שלא עירבו [נ] לפיכך אוסרים בחיצונה . [ס] אמר ר' אלעזר נכרי הרי הוא כרבים ואוסר . מאי שנא ישראל דיחיד אין אוסר . דכל מאן דחזי להו דמטלטלין אי ידע דיחיד הוא ידע דכל יחיד שרי לטלטולי ואי לא ידע אמר בדעתיה לא מטלטלי אלא משום דעירבו בהדי הדדי . אי הכי נכרי נמי נימא אי ידע דיחיד הוא הא ידע ואי לא ידע אמר בדעתיה האי דמטלטל דאגיר מיניה הוא . סתם נכרי אי איתא דאגר מיפעא פעי וכיון דלא פעי אמרי מטלטל במקום נכרי [ג]ולפיכך אסור פרש"י דר"א כשמואל ס"ל ומיירי (ט) (משום) דאיכא נכרי בפנימית ושני ישראלים בחיצונה וקאמר דאף על גב דישראל אחד בפנימית לא הוה אוסר נכרי אוסר . (י) דאי כרב אדא בר אהבה ס"ל [דאוסר] מאי איריא נכרי אפילו ישראל נמי . וליכא למימר כרב אדא ס"ל ומיירי דאיכא נכרי בפנימית וישראל אחד בחיצונה . דבכי האי גונא אפי' נכרי לא אסר והלכה כשמואל דר"א קאי כוותיה . ועוד דהלכה כדברי המיקל בעירוב . ולפירוש רב אלפס ז"ל אתיא ר"א שפיר כרב אדא דרב אדא איירי בשלש חצירות ור' אלעזר איירי בשתי חצירות :

הגה"ה
*מבוי שלא נשתתפו בו אם עירבו חצירות עם הבתים אין מטלטלים בו אלא בד' אמות ככרמלית מאחר שעירבו חצירות עם הבתים, נעשה המבוי כאלו אינו פתוח לו אלא בתים בלבד בלא חצירות ואם לא עירבו אנשי החצירות מטלטלין בכולו כלים ששבתו בתוכו כחצר שלא עירבו בה. מיי' פ"ה (הל' טו):

כב אמר רב יהודה אמר שמואל עשרה בתים זו לפנים מזו פנימי נותן עירובו ודיו . רבי יוחנן אומר אפילו חיצון . חיצון בית שער הוא . אימא חיצון של פנימי . ובהא קמיפלגי מר סבר חיצון של פנימי הוי בית שער . ומר סבר לא הוי בית שער . והלכה כר' יוחנן . ואע"ג דלקמן בפרק כיצד משתתפין (דף פה:) אמר [ד]כל מקום שאמרו חכמים הדר שם אין אוסר הנותן עירובו שם אין עירוב חוץ מבית שער דיחיד . פירוש דאע"פ דהדר שם אין אוסר הנותן עירובו שם עירובו עירוב . ויש לומר דההיא פליגא אר' יוחנן . [ע] והלכתא כר' יוחנן לגבי רב ושמואל . אי נמי התם בבית שער חצר דיחיד דלא עביד לדירה . אבל הכא בית דעביד לדירה אמרינן בית שער דיחיד לא שמיה בית שער . אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה שתי חצירות ושלשה בתים ביניהם זה בא דרך זה ומניח עירובו בזה וזה בא דרך זה ומניח עירובו בזה [דף עו ע"א] זה נעשה בית שער לזה . וזה נעשה בית שער לזה . ואמלטי הוי בית שמניחין בו את העירוב ובית שמניחין בו את העירוב אין צריך ליתן פת . אבל שתי חצירות ושני בתים ביניהם ובא זה דרך זה והניח עירובו בזה שתיהן לא קנו עירוב ממה נפשך . אי בית שער הוא הא תנן הנותן עירובו בבית שער אכסדרה אין עירוב . ואי בית הוא הא קמטלטל בבית דלא קמערב . ולא משוין (יא) כל בית ובית לגבי האי בית [ולגבי האי בית] שער . ומאי שנא מדרבה :

כג דאמר רבה אמרו לו שנים צא וערב עלינו לאחד עירב לו מבעוד יום ולאחד עירב לו משחשכה . זה שעירב עליו מבעוד יום נאכל עירובו בין השמשות . וזה שעירב עליו בין השמשות נאכל עירובו משתחשך. שניהם קנו עירוב. אמר ליה הכי השתא התם בין השמשות ספיקא [ה]ולא מינכרא מילתא . אבל הכא אי לגבי האי בית לגבי האי נמי בית ואי לגבי האי בית שער לגבי האי נמי בית שער . בפ' במה מדליקין (דף לד.) פי' רש"י ובעירובי תחומין איירי רבה וכן נמי פירש כאן דקנו שביתה . ובתחומין איירי דבפ' במה מדליקין פריך למתני' רישא אסיפא דברישא משמע דספק חשיכה מערבין ומשני כאן בעירובי חצירות וכאן בעירובי תחומין וכדרבה וכו' [פ] פירש רש"י דבחצירות אמרינן ספיקא ובתחומין שרינן ואם כן מילתא דרבה איירי [ו]בתחומין ולשון לא וערב משמע כפירושו . וקשה לפירושו [צ] דא"כ מאי פריך ממילתיה דרבה דאיירי בתחומין ההיא דלעיל דאיירי בחצירות ועוד דלעיל פרק מ שהוליאוהו (דף מו:) גבי הלכה כדברי המיקל בעירוב משמע איפכא דבתחומין מחמרינן טפי מבחצרות . וכן בפ' בכל מערבין (דף לה:) דתנן השולח עירובו ביד חש"ו אינו עירוב ופריך הא אמר רב חסדא קטן גובה את העירוב ומשני כאן בעירובי תחומין כאן בעירובי חצירות והתם על כרחך מתניתין איירי בתחומין דהא כולה פירקא איירי בתחומין ולשון השולח משמע נמי הכי . ומילתא דרב חסדא איירי בחצירות מדקאמר לשון גובה דמשמע דגובה מכל בני החצר והמבוי . על כן נראה כפי' ר"ח ז"ל שפי' דמילתא דרבה איירי בחצירות ולא דקאמר לא וגבה העירוב כמו לא ושכור לנו פועלים (ב"מ דף פג.) : הדרן עלך הדר

פרק שביעי

א חלון שבין שתי חצירות ארבעה על ארבעה בתוך עשרה . (רצו) מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד . פחות מד' על ד' או למעלה מעשרה מערבין שנים ואין מערבין אחד : גמ' תנו רבנן כולו למעלה מעשרה ומקצתו בתוך עשרה כולו בתוך עשרה ומקצתו למעלה מעשרה מערבין שנים . ואם רצו מערבין אחד . [ק] ואי חלון עגול הוא צריך שיהא בהיקפו [דף עו ע"ב] שבסר נכי תומשא . דקיימא לן כל שיש בהיקפו שלשה טפחים יש בו רוחב טפח . הלכך בעינן למיהוי היקף דהאי חלון שבסר נכי תומשא היכי דניהוי ביה רוחב חמשה טפחים ושלשה חומשי טפח . דכי בצרת מיניה תמני דאינון תרי חומשי מכל טפח דארבעה טפחים דקי"ל כל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא הוי רוחב החלון בריבוע ארבעה על ארבעה לא פחות ולא יותר מארבעה וכו' . אמר רב נחמן ל"ש אלא חלון שבין שתי חצירות . אבל חלון שבין שני בתים אפילו למעלה מעשרה נמי אם רצו מערבין אחד . מאי טעמא . ביתא כמאן דמלי דמי . וכן הלכתא : בעא מיניה רבי אבא מרב נחמן לול הפתוח מן הבית לעלייה צריך סולם קבוע להתירו או לא . כי אמרינן ביתא כמאן דמלי דמי הנ"מ מן הצד אבל באמצע לא . דלמא לא שנא . אמר ליה לא צריך . סבור מינה סולם קבוע הוא דאין צריך אבל סולם עראי צריך. (אמר רב יהודה) אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן אחד סולם קבוע ואחד סולם עראי אין צריך . כותל שבין שתי חצירות גבוה עשרה ורוחב ד' מערבין שנים ואין מערבין אחד . היו בראשו פירות אלו עולין מכאן ואוכלין ואלו עולין מכאן ואוכלין ובלבד שלא יורידו למטה* . נפרץ הכותל עד י' אמות מערבין שנים . ואם רצו מערבין אחד מפני שהוא כפתח . יותר מכאן מערבין אחד ואין מערבין שנים . אין בו ד' מאי . אמר רב אויר שתי רשויות שולטות בו ולא יזיז בו אפילו כמלא נימא . [דף עז ע"א] ור' יוחנן אמר אלו מעלין מכאן ואוכלין ואלו מעלין מכאן ואוכלין . והא תנן היו בראשו פירות אלו עולין מכאן ואוכלין ואלו עולין מכאן ואוכלין . עולין אין מעלין לא . הכי קאמר יש בו ארבעה עולין אין מעלין לא . אין בו ארבעה אפי' מעלין . ואזדא ר' יוחנן לטעמיה דכי אתא רב דימי א"ר יוחנן מקום שאין בו ארבעה על ארבעה מותר לבני רה"י ולבני רשות הרבים לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו . והאי דקתני ובלבד שלא יורידו למטה אוקמא בפרק כל גגות (דף צב.) למטה לבתים אבל לחצירות מורידין דקיימא לן כר"ש דאמר גגות וחצירות וקרפיפות כולן רשות אחת הן . ודאמר הכא ובלבד שלא יחליפו אוקימנא בפרק כיצד משתתפין (דף פז.) ברשויות דאורייתא כגון רשות היחיד ורשות הרבים . אבל ברשויות דרבנן כגון כותל שבין שתי חצירות שגבוה עשרה ואין רוחב ארבעה מותר לכתף ולהחליף [ר] וכן הלכה . אמר רבה (אמר) [בר] רב הונא אמר רב נחמן כותל שבין שתי חצירות גבוה עשרה טפחים *ולדו אחד שוה לארץ . [ש] פי' נמוך מעשרה . נותנין אותו לזה ששוה לארץ . מאי טעמא . משום דהוה ליה לזה תשמישו בנחת ולזה תשמישו בקשה וכל לזה תשמישו בנחת ולזה תשמישו בקשה [ת] נותנין אותו לזה שתשמישו בנחת . אמר רב שיזבי אמר רב נחמן חריץ שבין שתי חצירות עמוק עשרה ורוחב ארבעה ולדו אחד שוה לארץ נותנין אותו לזה ששוה לארץ דהוה ליה לזה תשמישו בנחת*ט . בא למעטו אם יש במיעוטו ארבעה מסתמם בכל הכותל . ואם לאו אין מסתמם אלא כנגד המיעוט . מה נפשך . אי אהני מיעוטא בכל הכותל ליסתמם . ואי לא אהני מיעוטא אפילו כנגד המיעוט לא ליסתמם . אמר רבנאי כגון שעקר חוליא מראשו . אבל אילטבא ואין במיעוט

הגה"ה
*פירש ר"י בר שמואל דוקא כשאין אלו החצירות יכולות לערב יחד שאין פתח ביניהם אבל אם יש פתח בכותל שבין ב' החצירות שיוכלו לערב יחד ועירבו לא מתסר להוריד למטה פירות שעל גבי כותל ואתיא מתניתין אפילו כרבי שמעון דהלכתא כוותיה ומאי למטה דקתני למטה מבתים דמודה ר"ש דבתים והחצירות לאו רשות אחת הן אבל לחצר מותר להוריד מן הכותל . מא"ז :

הגה"ה
*ולדו אחד שוה לארץ נותנין לזה וכו' תימה איך נותנין ז הא הוי גדוד חמשה ומתילה ה' שאין מצטרפין וא"כ נפרצה במלואה במקום האסור . וי"ל דנותנים לזה פירוש לטלטל בתוך ד' אמות אבל זו שתשמישה בקשה אפילו בתוך ארבע לא אי נמי ת אחד שוה לארץ עד י' אמות דהשתא חשיב כפתח .
מרדכי מהרמ"ק :

הגה"ה
*הני תרי שמעתתא דכותל וחריץ בחצר [א] שלא עירבו אבל בחצר שעירבו תרווייהו שרי . מא"ז :

קרבן נתנאל

פירש דדוקא נקט תלונות : ה"ג הפנימית מותרת והחיצונה אסורה : ה"ג נתנו עירובן במקום א' : ה"ג של יחידים : ה"ג א"ר אבין א"ר ינאי שלש : ה"ג אוסרת שלא במקומה : ה"ג סבר דרגל המותרת במקומה אינה אוסרת : [ב] וכן פסק הראב"ד ז"ל . וכן פסק הרמב"ם ז"ל : [ל] דהרואים שנים דרים בחיצונה . טעם זה מפי' ר"י ולא מפי' רש"י : ה"ג יסברו דגם בפנימית : [מ] דרים שנים . ולא עירבו : ה"ג הרי הן רבים ואוסרים : [נ] לפיכך אוסרים בחיצונה . אבל משמע שיסברו דגם בפנימית דרים שנים לא חיים שמואל דמאן דידע ידע ומאן דלא ידע אמר בדעתו שעירבו : [ס] אמר ר' אלעזר נכרי הרי הוא כרבים . יש כאן מקום תימה מסוגיא ערוכה לעיל דף ס"ה ... חצירות בין דר נכרי וישראל בפנימית וישראל בחיצונה או להיפך אסורה החיצונה לטלטל ע"ש באריכות . ורי"ף ורבינו את כל אלה השמיטוהו . ולכאורה כל א' אומר דהסוגיא דלעיל מוקמינן כר"ע ו... קי"ל כתנא דהמכריע יען הטור בסימן שפ"ב ז"ל ב' חצירות זו לפנים מזו ל"ש דר ישראל ונכרי בפנימית וישראל בחיצונה ל"ש ישראל ונכרי בחיצונה וישראל בפנימית אוסר עד שיסכיר ואפי' נכרי בפנימית ושני ישראלים בחיצונה אוסר כו' ע"כ . מ"מ דס"ל להטור דהסוגיא דלעיל לא נדחה מהלכה ולדעתו ודאי קשה למה השמיטה הרי"ף ורבינו . ותו הקשה בעל המאור הא קי"ל מתסה רב ורבי ור' חייא ... עובדא . ואי קים להו להלכתא כר"ע אנן נמי נעביד כר"ע ותי' בעל המאור משום דילת נכרי התמירו כר"ע גזירה שמא ילמוד ממעשיו א"כ פשיטא קשה למה השמיטו סוגיא דלעיל . ומה שתי' בעל המאור ... שם על השמטה זו אינו עולה להטור שכתב ואפי' נכרי בפנימית ושני ישראלים בחיצונה ולתי' בעל המאור אדרבה ישראל ונכרי בפנימית או להיפך נלמד בסיקם מדין זה . אף גם זאת מה שכתב מ"א ... ספ"ב ס"ק ג' הטעם שיסברו שבפנימית דרים עוד שני ישראלים אלא הנכרי ע"ש מלבד שהוא דחוק ורחוק ולא נמצא פי' זה אף על כל זה א"כ מאי שייך לומר בטור ובשו"ע ואפי' נכרי בפנימית ושני ישראלים ... דרים בחיצונה מאי אפי' . ע"כ לבי אומר לי לייסב את כל ונוכחת ע"ד פשוטה כי הטור סובר הטעם כשנכרי בפנימית ושני ישראלים בחיצונה כיון דים לנכרי דרך על החיצונה אם בני אדם יראו ... שני ישראלים ונכרי ויודעים שהמה דרים בשני חצירות . יסברו שישראל א' דר אצל נכרי בחצר א' בפנימי או בחיצונה ובכה"ג אוסר הישראל אף דהוי רגל המותרת במקומה מ"מ בדירת נכרי התמירו ... ומעתה הסוגיא דלעיל מכנה שאינה צריכה . דהא ממילא שמעינן מהך שמעתא דהכא דילת נכרי הרי הוא כרבים משום דמחלפי בשני חצירות ובחצר א' דר יהודי ונכרי מ"מ דבכה"ג אוסר הישראל . והכל מדוקדק בטור ובשו"ע ואפי' נכרי דר בפנימית ושני ישראלים בחיצונה . ובאמת הב"י וב"ח לא מתו לבם לברר סוגיא זו . ובשו"ת יד אליהו סימן י"ד האריך ולא העלה אלא כתעלא מבי כרבא ע"ש : ה"ג לא הוה אוסר נכרי אוסר דאי : ה"ג אין אוסר הנותן עירוב שם : [ע] והלכתא כר' יוחנן לגבי רב ושמואל . צ"ל דגירסת רבינו היה לקמן בפרק כיצד משתתפין א"ר יהודה אמר רב וכן הוא בריטב"א . ואע"ג דהלכה כדברי המיקל בעירוב היכא דאיכא כללא לא אמרינן הלכה כדברי המיקל . כמ"ש רבינו בפרק עושין פסין סימן ד' : ה"ג לגבי האי בית ולגבי האי בית שער ומ"ש ה"ג ובתחומין איירי ובפרק ב"מ פריך מתני' רישא : ה"ג וכאן בעירובי תחומין פרש"י : [פ] פרש"י דבחצירות אסרינן ספיקא . כיוון לפרש"י בגיטין דף ו' ע"ב : [צ] דא"כ מה פריך ממילתא דרבה . קושיא זו אינו אלא לפרש"י בגיטין . אבל לפרש"י בפרק במה מדליקין דבחצירות שרינן ובתחומין אסרינן ורבה איירי בתחומין וכ"ש בחצירות פריך שפיר . ואין להקשות אי בתחומין אסרינן ספיקא איך נוכל לפרש מילתא דרבה בתחומין . תירץ שם הני מילי לכתחלה אבל בדיעבד שרינן ספיקא אף בתחומין וליכא למימר א"כ לפרש"י בגיטין נמי לק"מ דבחצירות נמי מחלקינן בין לכתחלה ודיעבד . זה ליתא דמנ"ל למקבן להקשות איפא רבה קאי דווקא בעירובי תחומין שרינן ספיקא אבל בחצירות אפי' דיעבד לא שרינן ולהכי לא הקשה רבינו קושיא זו מתמעטין דהכא . שם בפרק במה מדליקין אפי' רש"י דהתם . אך דכך שלילה מייתי סייעתא לפי' ר"ת דלפרושו ניחא טפי תדפריך בפשיטות מדרבה ולא פריך מכח כ"ש : סליק פרק ששי

פרק שביעי ה"ג ארבעה על ארבעה בתוך עשרה מערבין שנים ואם רצו : ה"ג פחות מארבעה על ארבעה או למעלה : [ק] ואי חלון עגול הוא צריך שיהיה בהיקפו שבסר נכי תומשא . והא דאמר רבי יוחנן חלון עגול צריך שיהא בהיקפו עשרים וארבעה טפחים . אתיא כרבנן דקיסרי דאמרי עיגולא מגו ריבוע ריבעא ריבוע מגו עיגולא פלגא וליתא להך דדייני דקיסרי כדאמרינן בפ"ק דסוכה דף ח' : ה"ג בעא מיניה רב אבא מרב נחמן : ה"ג ואחד סולם עראי אינו צריך : ה"ג ואם רצו מערבין אחד מפני שהוא : [ר] וכן הלכה . לשון רב אלפס אבל לקמן בפ' כיצד משתתפין הוך סימן ה' מסיק רבינו אפילו ברשויות דרבנן נמי אסור להחליף ע"ש באריכות : [ש] פי' נמוך מעשרה . דאי שוה לחצר אין שם כותל עליו ופשיטא דהוי חצירו של גבוה : [ת] נותנין לזה שתשמישו בנחת . רבינו סתם דבריו דלא תפליג בין שיהא הכותל רחב ד' או לא . דאפי' באין רחב ד' נותנין לזה שתשמישו בנחת . אבל הרמב"ם וריטב"א אומרים דוקא בכותל רחב ד' . אבל באין רחב ד' הוי מקום פטור . ומותר לשניהם לטלטל ע"ג הכותל וכן פי' בשו"ע סימן שע"ב : [א] בהגה"ה המתחלת הני יש ע"ש וצ"ל בחצר שעירבו . אבל בחצר שלא עירבו תרווייהו שרי ע"כ וסיינו טעמא כמ"ש הרב המגיד

תפארת שמואל

(ט) ומיירי תיבת משום צריך למחוק כ"ל : (י) דאי אוסר כרב אדא בר אהבה כו' כצ"ל : (יא) כל בית ובית לגבי האי בית ולגבי האי בית שער כצ"ל :

ארבעה אפילו כנגד האיצטבא אין משתמש שאין ראוי לעמוד על האיצטבא להשתמש כיון דאין בו ארבעה אבל במקום עקירת החוליא עומד על הקרקע ומשתמש שם. אמר רב יחיאל כפה "ספסל בצדו של כותל אפילו אינו גבוה [ב] אלא חצי טפח ממעט. ואמאי דבר הניטל בשבת הוא ודבר הניטל בשבת אין ממעט. ומסיק כגון דחבריה בטינא [ג] ובעי מרא וחצינא : ב [דף עז ע"ב] **סולם** המצרי אין ממעט והצורי ממעט. ה"ד סולם המצרי · אמרי דבי ר' ינאי כל שאין לו ארבעה חווקין. מאי טעמא דסולם המצרי. דהוה ליה דבר הניטל בשבת. אי הכי אפילו דצורי נמי. התם משום דכבידו קובעו. משמע הכא דאפילו סולם צורי מותר לטלטלו וקשה [ד] דבפרק קמא דיום טוב (דף ט.) לא שרי אלא סולם של שובך אבל סולם של עלייה אסור דהרואה אומר להטיח גגו הוא צריך. ותירץ רבינו תם דהכא בסולמות קטנים שמשתמשין בהן בבית ואין ראוין לעלות בהן לגג. וה"ר אברהם ז"ל תירץ דהתם ביום טוב איירי דשרי לטלטולי ברשות הרבים וברשות הרבים אומר להטיח גגו הוא צריך וכיון שאסור ברשות הרבים אפילו בחדרי חדרים אסור. אבל הכא בשבת איירי שאין מטלטל בר"ה ולכך מותר לטלטלו בחצר: אמר אביי כותל שבין שתי חצירות גבוה עשרה והניח סולם רחב ארבעה מכאן וסולם רחב ארבעה מכאן ואין בין זה לזה שלשה ממעט. כלומר אם רצו מערבין אחד. ולא אמרן אלא דלא הוי כותל ד' אבל אי הוי כותל ארבעה אע"ג דמיפלגי טובא :

ג **אמר** רב ביבי בר אביי איצטבא על גב איצטבא אם יש בתחתונה ארבעה אי נמי אין בתחתונה "ויש בעליונה ד' ואין בין זה לזה שלשה ממעט. רש"י פירש שאורך האיצטבא ארבעה משמע דלא בעי ארבעה על ארבעה וכן פירש לעיל בא למעטו אם יש במיעוטו ארבעה משך באורך הכותל. וקשה דלקמן בשמעתין (דף עח.) בעי שיגיע הסולם לראש הכותל דבעי סולם "עשרה. ואין לומר דהתם מיירי שאין (אורכו) [רחב] ארבעה אלא הכותל. דהא בכל שמעתין משמע דסולם צריך שיהיה (אורכו) [ברחבו] ד' כדאמר לקמן (שם) סולם מכאן וסולם מכאן וקשין באמצע מהו* :

הגה"ה

*סולם שבליבותיו כעין מדרגות עלים שלנו ולא של אבנים ד ויש חלל ואויר בין שליבה לשליבה וכל שליבה היא ד' על ד'. אם יש בשליבה התחתונה ד' אי נמי אין בתחתונה ארבעה ויש בעליונה ד' על ד' ואין בין זה לזה שלשה ממעט וכן גבי איצטבא בעי ד' על ד' והיא דלקמן שהסולם מגיע לראש הכותל פחות מג' לא בעי ד' על ד' אלא שיהא אורך השליבות ד' ויש פירש שכתב ושליבה התחתונה נמי כשאין מובדלת מן הקרקע ג' ולא איתברר' מא"ז :

ד **חקק** להשלים בכותל בכמה "להשלים ארבעה (אורך) [רוחב] קאמר כך פירש רש"י לקמן (דף עח:) וגבי סולם כל שהוא פרש"י ואין בו ארבעה. מכלל דשאר סולם המתיר בלא זה צריך שיהא רחב ד'. וצריך לומר לפי' רש"י שיש בין שליבה לשליבה שלשה ושליבה התחתונה נמי גבוהה שלשה מן הארץ דהוי מיעוט באויר ולא שמיה מיעוט ולהכי בעינן שיגיע הסולם לראש הכותל [ה] ודוחק הוא. ונראה לפרש דהכא בעי ד' על ד' שאז ראוי לעמוד עליו ולעלות על הכותל. ולהכי לא בעינן אלא שיתמעט הכותל מעשרה. אבל לקמן מיירי שאינו רחב ד' על ד' ולהכי בעינן שיגיע הסולם בראש הכותל. [ו] ור"מ ז"ל תירץ דכל הני איירי לענין זה שאם עשה הא' בנין אצל הכותל ומיעטו מעשרה דהוה ליה תשמישו בנחת ונותנים אותו לו. אבל פתח לא חשיב לערב אחד אפילו שכנגדו עשה כיוצא בו אם לא שיגיע הסולם בראש הכותל : [דף עח ע"א] ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה זיז היוצא מן הכותל 'והניח עליו סולם משהו ממעט. ולא אמרן אלא דאנחיה עילויה. (א) [ז] אבל אנחיה בהדיה [לא] (כל שכן) דארווחי ארוח* : ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה כותל תשעה עשר צריך זיז אחד למעטו. כותל עשרים צריך שני זיזין למעטו. אמר רב חסדא והוא שהעמידן זה שלא כנגד זה. אמר רב יהודה אמר שמואל כותל עשרה צריך סולם ארבעה עשר להתירו. ורב יוסף אמר אפילו סולם שלשה עשר ומשהו. אביי אמר אפילו אחד עשר ומשהו. ורב הונא בריה דרב יהושע אמר אפילו ז' ומשהו. אמר רב סולם זקוף ממעט. והלכתא כרב באיסורי. וגם רב הונא בריה דרב יהושע דהוה בתראה סבירא ליה כוותיה. וגם הלכה כדברי המיקל בעירוב* : בעא מיניה רב יוסף מרבה סולם מכאן וסולם מכאן וקשין באמצע מהו. אמר ליה אין כף רגל עולה בו. קשין מכאן וקשין מכאן וסולם באמצע מהו. אמר ליה הרי כף הרגל עולה בו*. [ח] חקק בכותל להשלימו בכמה אמר ליה בעשרה*. כל הכותל בכמה. א"ל מלא קומתו. ומאי שנא. א"ל התם כיון דאית ליה רווחא מאבראי מסתלק ליה. הכא לא מסתלק ליה: ואם עשה לאילן סולם עשרה או לאשירה סולם מסקינן דאילן דאיסור שבת גורם לו אסור [ט] ובאשירה שרי דליכא איסור שבת* :

הגה"ה

*וכגון שאין חווקי הסולם מרוחקים שלשה ואז הוי כמו דרגא לזיז. מא"ז :

הגה"ה

*כותל י"ט צריך זיז באמצעיתו להתירו על ידי סולם כל שהוא. אמר רבה אמר ר' חייא פסקי דקלי שבבבל אף על גב דדבר הניטל הוא דתורת כלי עליהן דראויין למושב אין צריך לקובען בקרקע וממעטין דכבידן קובען. אמר רב יוסף אמר רבי אושעיא וכן סולמות שבבבל. מא"ז :

*ופירש רשב"ם מכל הני שמעתא שמעינן דכל סולם דשמעתין בעי שיהא ברחבו ארבעה. מא"ז :

הגה"ה

*פירוש צריך להשלים ברוחב ד' בגובה הכותל ואע"ג דגבוה כותל טובא לית לן בה רק שיגיע הסולם לראש הכותל ורבינו תם פי' דבעינן שלא ישאר מן הסולם עד ראש הכותל עשרה. מא"ז :

הגה"ה

*והרמב"ם [פ"ג מהל' עירובין הל' ח] פסק דאילן מותר ואשירה אסור. מא"ז :

ה [דף עח ע"ב] **מתני'** חריץ שבין שתי חצירות עמוק עשרה ורוחב ארבעה מערבין שנים ואין מערבין אחד. ואפי' מלא תבן או קש*. [י] מלא עפר או צרורות *מערבין אחד [ולא] שנים נתן עליו נסר שהוא רחב ארבעה טפחים וכן שתי גזוזטראות זו כנגד זו מערבין אחד ואין מערבין שנים. פחות מכן מערבין שנים ואין מערבין אחד : [דף עט ע"א] **גמ'** אמר רבא לא שנו אלא שנתן לרחבו אבל לארכו אפילו כל שהוא נמי שהרי מיעטו לחריץ מארבעה : וכן שתי גזוזטראות וכו' אמר רבא הא דתנן וכן שתי גזוזטראות וכו' זו כנגד זו אין אבל זו שלא כנגד זו או זו למעלה מזו לא. ולא אמרן אלא שיש בין זה לזה ג"ט אבל אין בין זה לזה שלשה גזוזטרא עקומה היא : ו **מתני'** מתבן שבין שתי חצירות גבוה עשרה טפחים מערבין שנים ואין מערבין אחד*. אלו מאכילין מכאן ואלו מאכילין מכאן נתמעט התבן מעשרה טפחים מערבין אחד ואין מערבין שנים : **גמ'** אמר רב הונא ובלבד שלא יתן לתוך קופתו ויאכיל. "ואוקומי שרי. והא אמר רב הונא אמר רב חיננא אין מעמיד אדם בהמתו על גבי מוקצה בשבת. דקאי לה באפה. פרש"י שלא יתן לתוך קופתו בשבת דלמא שקיל טובא וממעט לה וקמטלטל בחצר האסור. וקשיא לן דהא רב הונא ס"ל (לקמן דף צג:) [כ] במחיצה המפסקת בין שתי חצירות ונפרצה בשבת דאמר שבת [ל] הואיל והותרה הותרה. ובלשון אחר פירש לא יתן לתוך קופתו משום דמוקצה הוא מאתמול למחיצה זו. וקשיא לן [מ] דלא הוקצה לעולם למחיצה דלא שייך מוקצה אלא בסוכה שנפלה או בבית שנפל שמתחלה נעשה לשם מחיצה [נ] וגם היה מוקצה בין השמשות משום סתירת אוהל. ונראה לי לפרש אלו מאכילין מכאן ואלו מאכילין מכאן דבחול קאמר. וכן מוכח לישנא דמתני' דקתני נתמעט התבן מעשרה טפחים מערבין אחד ואין מערבין שנים [ס] ואי בשבת מאי מערבין איכא. ולהכי פריך אברייתא שמע מינה דיורין הבאין בשבת אוסרין ולא פריך אמתניתין משום דלישנא דמערבין אחד בחול קאמר אבל לישנא דשניהם אסורין משמע ליה שנתמעט בשבת. וקאמר רב הונא ובלבד שלא יתן לתוך קופתו לאכול בחול. ודאי אי בעי לסלוקי כולו בבת אחת מצי מסלק ליה. אבל לא יתן לתוך קופה ויאכיל מעט מעט דלמא ממעט ליה "בע"ש סמוך לחשיכה ולאו אדעתיה וקמטלטל בשבת בחצר האסורה. ופריך ואוקומי בחול מי שרי כיון שלא יתן לתוך קופתו בחול אפי' להעמיד נמי אסור דלמא יתן לתוך קופתו ויאכיל כדאסרינן בשבת להעמיד בהמתו על גבי מוקצה. והתניא בית שבין שתי חצירות ומלאו תבן מערבין שנים ואין מערבין אחד. זה נותן לתוך קופתו ומאכיל וזה נותן לתוך קופתו ומאכיל. נתמעט התבן מעשרה טפחים שניהם אסורין. כיצד הוא עושה. [ע] נועל את ביתו ומבטל את רשותו. וכן אתה אומר בגוב של תבן שבין שני תחומי שבת. קתני מיהת זה נותן לתוך קופתו ומאכיל. אמרי בית כיון דאיכא (*מחיצה) ותקרה כי מיפחת מינכרא מילתא :

הגה"ה

*ואפילו תבן וקש אי ביטלם כפי' ואמר לא שקילנא ליה מהכא בטיל ומערבין אחד ולא שנים ואם מילא פירות אפילו סתמא בטלי להו הואיל ודרך לעשות מהן אוצר והואיל וכן הוא אסור להסתפק מהן בשבת אם לא נסתפק מהם בע"ש דאין מתחילין באוצר מתחילה בשבת. מא"ז :

הגה"ה

*עמוד ברשות הרבים גבוה עשרה ורוחב ארבעה דהוי רשות היחיד אם נעץ בו יתד לא מיעטו ואפילו מלאו כולו ביתדות לא נתמעט רחבו בכך והוי רשות היחיד. מא"ז :

ז [דף עט ע"ב] **אמר** מר כיצד הוא עושה נועל את ביתו ומבטל את רשותו. תרתי. הכי קאמר או נועל ביתו או מבטל רשותו. איבעית אימא לעולם תרתי כיון דדש ביה אתי לטלטולי. פירש רש"י לענין היתר חבירו בחדא סגי מיהו לדידיה

הגהות הב"ח א כפה ספסל בצדו : ב אין בתחתונה ארבעה ויש : ג דבעי סולם ארבעה עשר ואין לומר דהתם מיירי שאין ברחבו ארבעה אלא הכותל וכו' צריך שיהיה ברחבו ארבעה כדאמר לקמן : ד בהגה"ה סולם. ויש חלל נ"ב פי' בשל עלים יש חלל ועיין בתוס' : ה להשלים בכותל בכמה ולהשלים ארבעה רוחב קאמר כך פרש"י לקמן וגבי זיז ארבעה על ארבעה והניח עליו סולם כל שהוא וכו' המתיר בלא זיז צריך שיהא : ו היוצא מן הכותל ארבעה על ארבעה והניח עליו סולם כל שהוא ממעט וכו' אבל אנחי בהדיה ארווחי ארוח כצ"ל ותיבת כל שכן נמחק : ז בהגה"ה פי' צריך להשלים ברוחב ד' בגובה עשרה ואע"ג דגבוה ; ח לתוך קופתו ויאכיל ולאוקומי מי שרי והא וכו' וממעיט ליה מעשרה וקמטלטל : ט ממעט ליה מעשרה בע"ש סמוך וכו' על גבי מוקצה ולא יתן לתוך קופתו תבן והתניא בית :

קרבן נתנאל

המציל כי כשעירבו יש לחצר זו הסמוך לטלטל ע"ג כותל אפילו מאני דבתים ואם יטלטלו בהכותל בני החצר שגבוה עשרה מאני דחצר ה"ל כחצרו. א"כ אתה אוסר על בני החצר לטלטל ע"ג הכותל

תפארת שמואל

פרק שביעי (א) **אבל** אנחי בהדיה לא דארווחי ארוח כצ"ל ותיבת (כל שכן) צריך למחוק :

מאני דבתים שנותנין לזה שתשמישו בנחת. מכל מקום אם לא עירבו אז תרווייהו אסורים לטלטל מאני דבתים. ומאני דחצר מותר לטלטל מחצר זה לחצר זה דקי"ל כר"ש דכל גגות וחצירות רשות אחת : [ב] **אלא** חצי טפח ממעט. ומותר להשתמש בכותל אפילו שלא כנגד המיעוט והטור וש"ע ס"ל דוקא כנגד המיעוט עי' מ"א סימן שע"ב ס"ק י"ז מילתא בטעמיה. [ג] **ובעי** מרא וחצינא. וא"ת אמאי בעי מרא וחצינא הא בטיט לחוד הוי הספסל בסיס לדבר האסור. וי"ל דספסל לא נעשה בסיס אדרבה הטפל נעשה בסיס לחבר הספסל וכמ"ש רש"י בשבת דף מ"ט ד"ה נוטל ע"ש : [ד] **דבפ"ק** דיום טוב. דף ט' וע"ש במילואי: **ה"ג** וברה"ר אומר להטיח : **ה"ג** רחב ארבעה מכאן וסולם רחב ארבעה מכאן ואין : **ה"ג** שאין רחב ארבעה : **ה"ג** צריך שיהיה ברחבו ארבעה : **ה"ג** להשלים ארבעה רוחב קאמר : [ה] **ודוחק** הוא. דכל הני מימרות איירי בכה"ג דה"ל לש"ס לפרושי : [ו] **ור"מ** ז"ל תי' כו'. ובטור סימן שע"ב מצריך להיות משך ד' על ד'. ולהיות כפתח הצריך שיגיע לראש הכותל. וקשה ב"י ולא ידעתי למה כיון דלתי' רבינו מועיל אפילו לענין פתח כשהיא רחבה ד' על ד' ולתי' הר"מ למעט א"צ ד' על ד' ולמה לו למנקט כחומרי שניהם והניח בצ"ע. ומ"מ כתב בש"ע כפסק הטור ונראה דודאי לתי' הר"מ בעינן ג"כ ד' על ד' דלדידיה מתעט מטעם דהוי לזה תשמישו בנחת. ולמידין זה מהך מימרא דרב שיזבי ודון מינה מה התם ד' על ד' אף הכא בעינן ד' על ד'. וגם מן הסברא אם אינו רחב ד' על ד' אין תשמישו בנחת. ועוד דגבי זיז קתני זיז היוצא מן הכותל ארבעה על ארבעה ש"מ למעט הכותל נמי בעינן ד' על ד'. וכן הריטב"א מביא ראיה זה. אלא שנאיד מתירוץ רבינו דלפתח א"צ רוחב ד' על ד'. דהא יכול לעלות מהאצטבא על הכותל. אפילו כשאין רחב ד' כמו שעולה מן הסולם על הכותל. וא"כ נדקו דברי הטור שפסק כתי' הר"מ : [ז] **אבל** אנחי בהדיה כ"ש דארווחי ארוח. מלשון זה משמע שס"ל לרבינו כפי' הריטב"א לשיטת הראב"ד והרשב"א שהביא הה"מ בפרק ג' דעירובין דמיעוט באויר הוי מיעוט ובזיז א"צ לסולם. כיון דהזיז רוחב ארבע הוי מיעוט באויר. וה"ק סולם משהו ממעט ר"ל ממעט הזיז שהוא ארבע לא מבעי אם הסולם רוחב ארבע פשיטא דממעט אלא אפי' סולם כל שהוא נמי ממעט השיעור של זיז. אבל אנוחי בהדיה כ"ש דארווחי מרווח. כלומר לא מיבעי שאינו ממעט הסולם להזיז. אלא אפי' עילוייא מעלייא להזיז דארווחי מרווח ליה והאי דאיצטריך שיהא הזיזין זה שלא כנגד זה כדי שיכול לעלות היטב מזה לזה. והא דקתני איצטבא ע"ג איצטבא א"כ אין בתחתונה ויש בעליונה ד'. אין הכוונה דהזיז העליונה לחוד הויא ד' דא"כ אפי' אית בין זה לזה שלשה נמי ממעט. דהא בעליונה היא ד' ומיעוט באויר הוי מיעוט אלא ה"ק ויש בעליונה ד' בצירוף התחתונה שבין שניהם הוי ד' על ד' ואין בין זה לזה שלשה מצטרפין. אע"ג דלא ניחא תשמישתא דהא כל א' מהן אינו רחב ד'. נ"ל דס"ל דשיעור זה לא ניתנה בגין שתהא ניחא תשמישתא זולת מטעם ד' על ד' מקום חשוב הוא ולאוי שיעור זה למעט הכותל דשיעור חשוב הוא. ומטעם זה אפילו המיעוט באויר נמי ממעט. אמנם בלמזים ובטור אינם מפ' דברי רבינו כך. אלא ע"פ פרש"י סולם משהו ממעט להתיר הכותל וצ"ל דלמדו כן מדברי רבינו מדמשני דהכא בעי ארבעה על ארבעה שאז ראוי לעמוד עליו ולעמוד על הכותל. ש"מ דע"י צירוף שתי אצטבאות אינו ממעט כי מיעוט באויר אינו ממעט אם כן צריכין לפרש זיז היוצא מן הכותל והניח עליו סולם משהו ממעט ע"י סולם נחשב הזיז כאילו מחובר לארץ וממעט הכותל. אבל אותביה בהדיה ארווח מרווח לזיז ולא הוי האי סולם מתחתיו דרגא לזיז ואין כאן מיעוט שהוא מובדל מן הקרקע ומיעוט באויר לא הוי מיעוט וא"כ צריך להגיה וצ"ל אבל אנוחי בהדיה לא דארווחי מרווח : [ח] **חקק** בכותל. כאן שייך סימן ד' : [ט] **ובאשרה** שרי דליכא איסור שבת. דאיירי ביבשה כ"כ הטור וכי"ו ובש"ע סימן שע"ב סעיף ט"ו. במ"א ס"ק כ"ו מקשה דהא בש"ע סימן של"ו פסק דאסור להשתמש באילן אפילו יבש ע"כ ולק"מ דרבינו לא ס"ל הכי. ועי' בהמוצא תפילין סימן י"א וי"ב וא"ת לאיזה ענין הביא המחבר דעת רבינו. וי"ל דכ"מ עץ בעלמא שנעבד שגם כן אשרה מקרי : **ה"ג** ורוחב ארבעה : **ה"ג** מלא עפר או צרורות מערבין א' ואין מערבין שנים נתן עליו נסר שרחב : [י] **מלא** עפר או צרורות מערבין אחד ואין מערבין שנים. בהג"ה ואם מילא פירות אפי' סתמא בטלי להו הואיל ודרך לעשות מהן אוצר. וכ"פ רמ"א בהג"ה סימן שע"ב. והקשה שם מ"א ס"ק כ"ח דבפ' כיצד משתתפין דף פ"ד מוקי לה בפירות טבלים משמע דבשאר פירות אסור ע"כ ואני אומר שאפי' ליה קושיא אין כאן דהתם תוליות הבור עם הבור אינם כי אם עשרה וכותב ד' שעולה ביחד ק"ס טפחים מה שמחזיק אין שם אוצר עליו דהא אוצר קטן מחזיק חמשה קופות שהוא ע"ו סאין שהוא אמה על אמה ברום אמה וג' אצבעות לפי חשבון המקוה כ"כ מ"א סימן של"ג. שעולה כע"ז טפחים. מכל מקום חריץ בין שתי חצירות מחזיק יותר מדאי שפיר איכא למימר שעשה אוצר בתוך החריץ. תו קשה למה ימעט דהא מתרמי ליה אורחים מותר לפנותן ולמה ימעט. מאי קושיא וכי יכבד האורחים ליעב בחריץ. תו קשה הא מותר להסתפק ממנו והוי כדבר הניטל בשבת ואינו ממעט. גם בזה לא קשיא מידי דמ"מ אסור להתחיל בו לפנותו : **ה"ג** וכן שני גזוזטראות זו כנגד זו מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד : **ה"ג** אמר רבא ל"ש אלא שנתן לרחבו : **ה"ג** אפי' כל שהוא נמי שהרי מיעטו : **ה"ג** או זו למעלה מזו : **ה"ג** בין זה לזה שלשה טפחים : **ה"ג** אמר רב הונא אמר רב חיננא : **ה"ג** דקאים לה באפה ואזלא ואכלה : [כ] **במחיצה** המפסקת בין שני חצירות. ודלא כר' יונתן שתי' דרב הונא לא קאמר אלא בעירוב אבל לא בנפרצה מחיצה. דהוי כניטלו לחייו וקוריו ע"ש. דזה אינו דוקא בניטל לחייו וקוריו דנפרצה לרה"ר אבל בנפרץ לרה"י כיון דמרה"י לרה"י לא הוי כפירצה לענין זה ואמרי' הואיל והותרה הותרה. כך העלה רבינו בפ"ק סימן כ"ג ע"ש : [ל] **הואיל** והותרה הותרה. וא"ת דלכתחלה עכ"פ אין לפרוץ המחיצה וי"ל כיון דאמרינן הותרה. כיון שנעשה בכניסת שבת והותרה. אפילו לכתחלה תו לא יכול לבטל המחיצה : [מ] **דלא** הוקצה לעולם למחיצה. אך אכן תבינן ממילא כמחיצה כיון דמפסיק על כל פני החצר : [נ] **וגם** היה מוקצה בין השמשות משום סתירת אוהל. לכאורה אמלתי דסלעת הדברים כך הוא. דבסוכה ובבית יש מוקצה דחי' בידים למחיצה. והוי כמו גרוגרות וצמוקים דר"ש מודה במוקצה כזה. וגם יש עוד מוקצה משום סתירת אהל. אבל אחר העיון ליכא לפרש הכי דבגרוגרות וצמוקים אית ביה תרתי לא חזי ודחי' בידים כפ' הטו"ע סימן ש"י. ויש ליישב דה"כ קאמר בסוכה ובבית הוי מוקצה דחי' בידים וגם לא חזו דהא היה מוקצה בהש"מ מחמת סתירת אהל. א"כ יש למחוק ו'. וכצ"ל גם היה מוקצה ולא קאי אלא אבית. אבל סוכה הוי מוקצה למצוה ובבית מוקצה מחמת איסור סתירת אהל ודחי' בידים דבעינן תרתי וכמ"ש תוס' בשבת דף קכ"ז ד"ה לבר ממוקצה וכיון דאיתקצי לבה"ש הוי מוקצה לכולה יומא : [ס] **ואי** בשבת מאי מערבין איכא. ובטור סימן שע"ב ובש"ע סעיף י"ט נתמעט בחול. ופי' ב"י דאי בשבת מאי מערבין איכא. וב"ח כתב דאי בשבת כיון שהותרה הותרה. והשיג הט"ז ס"ק י' ואולי יש ט"ס כי אין להם פי' וכוונתו דלשיטת רש"י א"א לומר כן. ואני אומר שלדקו דברי הב"ח דודאי קים לן להלכתא כרב הונא כיון שהותרה הותרה. אך מ"מ לכתחלה אין להעמיד הבהמה על המתבן. דס"ל לרש"י דלכתחלה אין למעט המחיצה ולסמוך על הדין לומר כיון שהותרה הותרה : **ה"ג** ולא יתן לתוך קופתו והתניא בית : [ע] **נועל** את ביתו ומבטל את רשותו. ובברייתא מסיים יהא אגוב יתכינו מזהב. ורבינו השמיטה דפריך

בעי למיעבד הרחקה דלא ליתי לטלטולי . והוא הדין דסבירא ליה לסאי תנא בכל מבטלי רשות דבעי לנעול . וקצת יש לחלק בין הכא לאנשי חצר ששכח אחד מהן ולא עירב . דהתם לא הורגלו בתוכה אלא בלא עירוב או בטול רשות הילכך לא בעי נעילת ביתו . אבל הכא שהורגלו לטלטל עד הנה שהיה התבן מפסיק בלא שום עירוב איכא למיחש . והיינו דקאמר כיון דהא ביה פירוש בלא עירוב אתי לטלטולי . ולע"ג דאיירי מתחמול אפילו הכי בשבת ראשונה שאחר המיעוט [פ] הוא דבעי נעילת בית כיון דבשבת שעברה היו מטלטלין בה בלא עירוב וביטול רשות . אבל בשבת שלאח"כ לא אצטריך עוד לנעול . ולפירוש רש"י שצריך מכל מקום *נעילה המבטל רשות [צ] היאך יצא מביתו כל היום אם לא יכנס ויצא דרך החצר למבוי וכן שתי חצירות זו לפנים מזו . והא דאמר לעיל בסוף כילד מעברין (דף נג:) הפנימית אחדא לדשא ומשתמשא . לאו לענין דריסת הרגל איירי אלא לענין תשמיש שלא תשמש בחיצונה . (ג) ואפשר [דהא] דבעי נעילת דלת ביתו היינו כל היום כשאינו צריך ליכנס ולצאת . אבל בשעת כניסה ויציאה פותח ואח"כ נועל . ולעיל פרק הדר (דף סח.) מלינו דחיישינן דילמא אתי לאפוקי אחר שביטל דאמר רבה פנו לי מאני מבי גברי לבי נשי ואיזיל ואיתיב התם ואיבטל להו האי חצר ופי' רש"י דלא רצה לישב שם בבית החיצון כדי שלא יבא להוציא משם לחצר . ואם לא היה שם בית פנימי לישב שם [ק] משמע שהיה צריך לנעול את ביתו להיכרא . (ג) ואם תאמר יהיו כל בני החצר [שלא עירבו] צריכים לנעול את ביתם כדי שלא יבאו להוציא מבית לחצר . [ר] ויש לומר דכשרואים אחרים מטלטלים הוא דאיכא למיחש טפי [ש] הלכך יש להחמיר כדפירש רש"י . והמבטל רשות צריך שיהא ביתו נעול כל היום והיוצא יצא והנכנס יכנס וינעול מיד אחריו : ח מתני' כילד משתתפין במבוי מניח את החבית ואומר הרי זו (ד) לכל בני המבוי . ומזכה להן ע"י בנו ובתו הגדולים וע"י עבדו ושפחתו העברים וע"י אשתו . אבל לא ע"י בנו ובתו הקטנים וע"י עבדו ושפחתו הכנענים מפני שידן כידו . [ת] היה אומר רבינו [א](חננאל)ז"ל* דלר' יוחנן דאמר בפ"ק דבבא מציעא (דף יב:) גבי מציאה לא גדול גדול ממש ולא קטן קטן ממש [א] אלא קטן ואינו סמוך על שולחן אביו זהו גדול וגדול הסמוך על שולחן אביו זהו קטן . [ב] וה"ה נמי הכא אין לזכות העירוב ע"י בנו הגדול הסמוך על שולחן אביו דידו כיד אביו* : ועבדו ושפחתו העברים אע"ג דסמוכין על שולחן רבן לא הוי ידן כידו . דדוקא בבנו הגדול הוא דאמר רבי יוחנן דידו כיד אביו לפי שרגיל להיות תמיד על שולחן אביו . אבל [ג] השכיר הסמוך על שולחן בעל הבית אין מציאתו לבעל הבית ואפי' אוכל בחנם אלא בשכר כ"ש עבדו ושפחתו העבריים דבשכרן קאכלי* . והא דאמר ע"י אשתו מוקי לה בשלהי נדרים (דף פח:) כגון שיש לה בית באותו חצר דמגו דזכיא לנפשה זכיא נמי לאחריני .[ג] אבל אין לה בית בחצר לא . ואם תאמר אי מקבלת פרס לזכות לעצמה כדקאמר בפ' הדר (דף עג.) ורבי יהודה בן בתירא מתיר בנשים ואוסר בעבדים ומסתמא עירוב בא אגלו דכיון דמזכה לבני המבוי מינייהו בביתו . ואי כשאין מקבלת פרס כי אין לה בית נמי תזכה להם דאין ידה כידו כמציאתה ולא למעשה ידיה [ד] כיון דלא זיין לה . ויש לומר דאיירי כשנותן לה הבעל מעות למזונותיה ובכהאי גוונא לא חשיב מקבל פרס לענין עירוב כשאינה מביאה המאכל והמשתה מתוך ביתו ואוכלת . אי נמי כשאומר לה צאי מעשה ידיך למזונותיך ומספקת ולא הוי כמקבלת פרס כיון שניזונית ממעשה ידיה [ה] ומ"מ ידה כידו לכל דבר . ומיהו קשה מעבדים כנענים אם יש להם בית בחצר *צריך לזכות להם כיון שאוסרין אליבא דרבי יהודה בן בתירא [ו] דמסתמא תקינו ליה רבנן הזכייה כיון דאוסרין וכיון דזכו לנפשייהו זכו נמי לאחריני . וצריך לומר דמסקנא דנדרים אתיא כרבי יהודה בן בבא דמתיר בעבדים ואוסר בנשים ותרוייהו במקבלי פרס ואשתו צריכה לערב ועבדו א"צ לערב[ז] ולעיל (פ' הדר סי' יט)פסקינן *הלכתא כר' יהודה בן בתירא[ג]: ט גמ' אמר רב יהודה חבית של שיתוף צריך להגביה מן הקרקע טפח* מכאן דקדק ר"ת ז"ל דהגבהה סגי בטפח . ולא כפרש"י שפי' בפ"ק דקדושין (דף כה:) גבי פיל [ג] ר"ש אומר במה יקנה וקאמר במניח ד' כלי' תחת רגליו שמע מינה כליו של לוקח ברשות מוכר קונה לוקח ופירש רש"י [שם כו. ד"ה בחבילי] דמשום הגבהה לא קני דהתם כלי אינו גבוה שלשה טפחים ולהכי מוקי לה בחבילי זמורות . ורבינו תם פירש דהתם כלי אינו גבוה טפח דבהגבהת טפח סגי כדמשמע הכא . ועוד הביא ראיה מדאמר פרק המניח (דף כט:) גבי הופך את הגלל דמוקי לה כשהפכו בפחות משלשה . וכי נתכוין לזכות בו קאמר התם דקנה שמע מינה דחשיבא הגבהה בפחות משלשה ולאו ראיה היא דאע"ג דבעלמא בעינן שלשה גבי גלל של הפקר שאני [ח] שאפילו הבטה בהפקר קניא . אי נמי משום דהוי גלל ככליו וקני ליה כליו . אי נמי כשהגביהה בידו דכיון שהגביה בידו קני ליה בפחות

הגה"ה
*(וכן) המיימון והאלפס ורשב"ם פסקו כשמואל אבל ר"ת פסק כרבי יוחנן ואין לזכות ומהר"ם לא כתב אלא דברי ר"ת . הגה"ה פ"ב מהרמ"ק :

הגה"ה
*מיהו לאחר שנשא לא מהניא סמיכות על שולחנו ויכול לזכות . סמ"ק מהרמ"ק :

הגה"ה
*ורבינו שמשון הזקן אמר דבבנו הגדול אפילו סמוך על שולחנו מזכה על ידו דלא אמר רבי יוחנן לא גדול ממש ולא קטן ממש אלא [illegible] . מא"ז :

הגה"ה
*והאומר זכיתי לכם וכשהוא מערב משלהם צריך להודיע אם חפצים בכך שמא מקפידים הם והאמר שמואל המקפיד על עירובו אינו עירוב אבל משלו אין צריך להודיעם דזכין לאדם שלא מדעתו . מא"ז :

חדושי מהרש"ל ולעיל פסקינן כר' יהודה בן בתירא והיינו ר"ל דאף נשים שרי וכמו שפסק מהר"ם וכן פסק הטור ומ"ה כת' הטור שאינו מזכה ע"י עבדו ושפחתו הכנענים ולא ע"י אשתו שנותן לה מזונות אפילו אם יש לה בית בחצר לבדה אבל מזכה ע"י אשתו שאינו מעלה לה מזונות אפי' אין לה בית בחצר ע"כ וכתב מהר"י קאר"ו והעתיק דברי הרא"ש דלעיל וז"ל וצ"ל דמסקנא דנדרים אתיא כר' יהודה בן בבא דמתיר בעבדים ואוסר בנשים ותרוייהו במקבלי פרס ואשתו צריכה לערב ועבדו א"צ לערב ולעיל פסקינן הלכתא כר' יהודה בן בתירא ע"כ כלומר דפסקינן כר' יהודה דשרי בנשים אבל במאי דאסר בעבדים לא קיימא לן כוותיה אלא כר' יהודה בן בבא וכמו שכתב הרא"ש עצמו בפרק הדר וא"כ האי אוקימתא דלא כהלכתא הלכך בנשים לא שנא בין יש לה בית לאין לה בית אלא במקבלת פרס ואינה מקבלת פרס תליא מילתא דכל שמקבלת פרס ממנו אין ידה כידו לא למציאה ולא למעשי ידיה והאי קבלת פרס לא שנא אם נותן לה מה שנותן לה מאכל לא שנא אם נותן לה מעות לקנות אוכל או באומר צאי מעשי ידיך למזונותיך דמעיקרא לא היו מחלקין בכך אלא למאי דס"ד דאוקימתא דנדרים הוי אפי' לר' יהודה בן בתירא אבל למאי דאסיקו דלא הוי אלא לר' יהודה בן בבא א"כ לר' יהודה בן בתירא דקיימא לן כוותיה בנשים כל היכא דניזונית בחד מהני גוונא ידה כידו ובעבדים כנענים נמי אפי' יש להם בית בחצר אינם זוכים דהא לא אמרי דקי"ל בהא כר' יהודה בן בבא וכין זיין להו וכין לא זיין להו ידם כידו דהא גופם קנוים לו ע"כ ואף באפשר לפרש דהך אוקימתא קיימי' ובמעלה לה מזונות ממש אפי' יש לה בית לא יכול לזכות ואם אין לה מזונות כלל אפי' אין לה בית יכול לזכות על ידה אבל היכא שנתן לה מעות או שאמר צאי מעשה ידיך במזונותיך פסקי' דכה"ג אם יש לה בית יכול לזכות על ידה אין לה בית לא יכול לזכות א"כ קיימי' שפיר הך אוקימתא אלא כמה בעיני מאחר שהטור לא חילק בזה וכן בס' אשר"י ש"מ דאין חילוק אלא במעלה לה מזונות או אין מעלה לה כלל והיינו כפירושי ואני אומר אף אם הטור כיון לדבריו לא נכירא לי כלל הך גירסא דהיאך יאמר שפסקינן לעיל כר' יהודה בן בתירא דאדרבה פסק לעיל בשם הרר"ז הלוי כר' יהודה ואף הר"ם לא פסק כר' יהודה בן בתירא אלא כדברי שניהם להקל מתוך שלא ידע להכריע וא"כ לא שייך לומר עליו פסקנו כר"י בן בתירא ועוד קשה לי למה לנו לחלוק על אוקימתא דנדרים ולומר הלכה כר"י בן בתירא בלי ראיה אדרבה מהך אוקימתא דהתם משמע לסדיא דהלכה כר"י בן בבא ועוד לפי זה מתני' דהתם דקתני מערב ע"י אשתו במאי מוקמי באין מעלה לה מזונות וזהו דוחק דסתמא דמתניתין איירי בהכי כגון שהוא עבריין ואין מעלה לה מזונות כלל ועוד הך אוקימתא דהתם סתמא דתלמודא דדייק מתרתי מתני' דרמי אהדדי ולא מבני הכא באין מעלה לה מזונות והתם במעלה לה מזונות אלא ש"מ דס"ל כר' יהודה בן בבא דאפי' במעלה לה מזונות אוסרת ומ"ה אם יש לה בית באותו חצר אמרינן מיגו דזכי לנפשיה כו' ומ"ה גירסא שיטנה היא אמיתית שגרסינן ולעיל פסקנו הלכה כר"י בן בבא ר"ל כמו שפסק הר"ז והסוגיא דהתם אזיל אליבא דהלכתא ומ"ה נמי אין לעשות כדברי מהר"ם שפסק להקל בשתיהן אלא פסקינן כר"י בן בבא לגמרי וכן הוא בתוס' בשם ר"י וכן הוא בפסקי תוס' וחזר הרא"ש עתה לפי פירושו מדברי מהר"ם דלעיל שפסק להקל בשניהן והטור לפי דעתי לא ירד לסוף דעתו . שלמה לוריא :

הגהות הב"ח א מ"מ נעילת בית המבטל : ב בית בחצר על ידן לזכות להם כיון : ג הלכתא כרבי יהודה בן בתירא נ"ב לעיל פ"ו סי' י"ט פסק כדברי שניהם לקל לפ"ז הלכה כר"י בן בתירא דמתיר בנשים וצ"ע בין יש לה בית לאין לה אלא כולה מילתא תליא במקבלת פרס כו' ומסקנא דנדרים לאו הלכתא היא :

הגהות הגרי"פ [א] נ"ל רבינו תם : [ב]ר"ל אחר עיין תוס' דף ע"ט ע"ב ד"ה ומזכה : [ג] לעיל פסק כהרמב"ם דברי שניהם להקל וכן מוכח בקיצור פסקים וצ"ע : [ד] נ"ל לר' שמעון במה וכו' :

קרבן נתנאל

דפריך על בבא זו פשיטא . ושני דקמ"ל דאין חוזרין ומבטלין . ורבינו אזיל לשיטתו דמסיק בפרק הדר סי' י"ב דקי"ל מבטלין וחוזרין ומבטלין . ובריי' זו אתיא כר"א ולא קים לן הכי : ה"ג בלא עירוב או ביטול : [פ] הוא דבעי נעילת דלת . וכ"כ תוס' בשם ר"י . ולהאי פי' צריך הכא נעילת דלת ממש וצ"ל היאך יוצא בדלת אחר דהכא איירי שכל חצר יש לו פתח אחר אך בכך בית שהתבן בתוכו ואותו הבית יש לשניהם רשות ואוסר אחד על חבירו . נועל אותו הדלת מהבית שיוצא כל א' מביתו לבית המתבן . וכ"כ מהרש"א ע"ש : [צ] היאך יצא מביתו כל היום . דהיינו אם שכח א' להניח עירוב ואין לכל א' פתח פתוח למקום אחר כ"א לחצר : ה"ג דאמר רבה : [ק] משמע שהיה צריך לנעול את ביתו להיכרא . ולפי' ר"י לק"מ . דהא לא הורגלו בני חצר של רבה לערב עם אותן בני חצר אחרת ודש בחצר עד עכשיו לטלטל בהיתרא כך פי' הריטב"א משום דס"ל שלא היה דר בחצר כי אם רבא לבד . אבל התוס' ורבינו סברי דהיו דרים בחצר של רבא דיורים אחרים . דאלת"ה מאין מנא להם תיס תמין . דהא רבא מבטל רשות חצירו ולא רשות ביתו . דאי היה מבטל רשות ביתו א"כ הו"ל כאורח ולא הולך לפנות כליו . וצ"ל דהיה תמין בחצר וזה דוחק כי אין זה דרך אע"כ צ"ל דהיו בני חצר אחרים והיה להם תמין . ובני אותו חצר עירבו עם בני חצר אחרת . או שביטלו אפי' רשות ביתם כי אין להם היתר אחר . שלא היה להם בתי גוואי . ועל זה הקשה וא"ת יהיו כל בני חצר צריכין לנעול את ביתם כשלא ביטלו דהא אסורים לטלטל בחצר משום ביתו דרבא שלא עירב עמהם או שלא עירב כלל : [ר] וי"ל דכשרואים אחרים . דודאי בלא ביטול רשות כשלא עירבו אין אחד מהם שיטלטל בחצר נזהרים ולא יעברו . אבל כיון שבטלו רשותם ובני חצר אחרת מותרים לטלטל בחצר הולך רבא לפנות את כליו . כדי שלא יהיה צריך לנעול את ביתו : [ש] הלכך צריך להחמיר כפרש"י . וא"צ להחמיר בחצר שדש ביה לנעול ממש כפי' ר"י . דהא נסתר פי' ר"י מהאי דפרק הדר כדאמרן : ה"ג לכל בני מבוי ומזכה להן ע"י בנו : ה"ג מפני שידן כידו : [ת] היה אומר ר"ח דלר"י כו' . עי' בחדושי בפרק שני דמס' יו"ט סימן ו' מה שהשגתי על הטור : [א] אלא קטן ואינו סמוך על שולחן אביו זהו גדול . מדלא מפליג רבינו בין קטן לקטנה ש"מ דס"ל כפרש"י בכתובות דף מ"ו דתנן האב זכאי במציאתה ומפרש בגמרא טעמא משום איבה שלא זיין לה . אבל כשאינה סומכת על שולחנו אי מציאתה שלו ויש לה יד לזכות עירוב על ידה אבל ר"י מפרש משום איבה שלא יקדשנה למנוול ומוכה שחין . והא דא"ר יוחנן קטן ואינו סמוך על שולחנו זהו גדול . דוקא קטן אבל קטנה אפילו אינה סמוכה על שולחן אביה מציאתה לאביה וידה כיד אביה . ועל פרש"י הקשה הר"ן בפרק נערה וכ"י רפ"ק דמציעא מהא דגרסי' שם בב"מ דקתני מציאת שפחה העברית הרי הן של עצמה . ופריך אי דלא איית שתי שערות [אי] איתא לאב דאבוה הוי . ומאי פריך טעמא מאי מציאתה לאביה משום איבה דלא זיין לה הלא כשהיא שפחה עברית אינה סמוכה על שולחן אביה . וליכא למימר דפריך לשמואל דאמר גדול ממש וקטן ממש אף כשהוא אינו סמוך . דהא פריך לריש לקיש התם אימא ר"ל ס"ל כר' יוחנן ומצאתי תי' בספר מגיני שלמה דלגבי קטנה אף דלא שייך איבה כשאינה סמוכה מ"מ היא לאביה דכמו שלא צריכה קרא למעשה ידיה דהשתא זבוני מזבין למעשה ידיה מכ"ש דמעשה ידיה לאביה ה"ה מהך ק"ו נילף דהשתא זבוני מזבין דאז הוי מציאתה להדון . לא כ"ש דהוי מציאתה לאביה ע"ש שהאריך בכתובות דף מז . ולי אין הנדון דומה לראיה דלענין מעשה ידיה ק"ו שפיר בעודה ברשות אביה דהא עדיין יוכל למכרה . משא"כ במציאה כשהיא מכורה כבר יש לנו לומר דמציאתה שלה . כי מה יוכל לעשות עוד הלא כבר היא מכורה . ולכן נראה לומר דשייך איבה דאם מת האדון חוזרת לבית אביה ולא זיין אותה . ומעתה הדרא קושיא לדוכתא אמאי לא מפליג רבינו בין קטן לקטנה כשאינה סמוכים . ועל פי הדוחק צריכין לומר דרבינו ס"ל כפי' ר"י ובתו הגדולה איירי דומיא דבנו היינו דליכא למיחש למסירה למנוול כגון שכבר הביאה ונתגרשה או נתארמלה מן הנשואין שאז יצאה מרשות אביה וכ"כ הפרישה וב"ח בח"מ סימן ע"ר וכל זה דוחק . על כן ראה מה שמצאתי בירושלמי בפ"ק דמציעא הלכה ה' . וז"ל על מתני' דקתני מציאת בנו ובתו הגדולים מציאתן שלהן . א"ר יוחנן כשאין עפולין לאביהן . אבל אם עפולין לאביהן מציאתן שלו (והיינו ר"י בבבלי שמחלק בין סמוך על שולחן אביו בין לשאינו סמוך) ר"ל אמר אין אדם זוכה לחבירו במציאה . פי' שחולק על ר"י שאם כשהוא גדול כיון שיש לו זכיה מן התורה עם שהוא סמוך על שולחן אביו לא אמרינן שהגבהתו יהיה לאביו . וקטן וגדול ממש קאמר במשנה . ומעתה שבשעה שמוצאה מריצה אצל אביו וידו כיד אביו ולא מטעם מגביה מציאה לחבירו . ועי' בשיטה מקובצת שכן מפרש דברי שמואל . ומעתה אין מקום לקושיית הר"ן דהא דפריך אי דליתא לאב דאבוה הוי . ואי דליתא לאב תיפוק במיתת האב . לימא תהוי תיובתא דריש לקיש דהא לריש לקיש מוקמי מתני' כשמואל קטן ממש ומטעם מריצה . ואפי' קטן שאינו סמוך מציאתו לאב . מ"ה פריך שפיר . אבל לר' יוחנן באמת ל"ק המתני' וגם לשמואל ל"ק אלא לריש לקיש ודו"ק . ומעתה דברי ראשונים קיימים דרבינו סבר דטעם מציאת הבת לאביה מטעם איבת מזונות ודוקא כשסומכת על שולחן אביה . ומתני' דקתני מציאת שפחה העברית שלה אפילו בדאיתא לאביה ופירכת הש"ס אינו אלא לריש לקיש : [ב] וה"ה נמי הכא אין לזכות העירוב ע"י בנו הגדול הסמוך על שולחן אביו . ויש לצדד דלא דמי לדהכא דלגבי עירוב קטן ממש קאמר דהא ליכא איבה כשהוא מזכה לאחרים משלו על ידו . הרשב"א והרמב"ן . ועוד דהנותן מתנה לבנו הסמוך על שולחנו קנה . ורבינו לא ס"ל לחלק בהכי מדתני בברייתא שלהי נדרים דף פ"ח שאין זכין עירוב ע"י אשתו ש"מ אע"פ דהנותן מתנה לאשתו קנתה ס"מ בנותן לה מתנה גמורה . אבל הכא דאין נותן לה במתנה כי אם לזכות לאחרים לא קנתה ואם כן ה"ה בבנו אף דבעלמא הנותן מתנה לבנו קנה מ"מ גבי זכיה לא מהני האי טעמא : ה"ג לא הוי ידן כידו : ה"ג דבשכרן קאכלו : ה"ג והא דאמר ע"י אשתו : [ג] אבל אין לה בית בחצר לא . עי' במ"ש בפרק שני דיו"ט סימן ו' : ה"ג ומסתמא עירוב בא אגלו דכיון [ד] כיון דלא זיין לה . פי' מ"ש רבינו בפרק מציאת האשה סימן א' בשם רבינו מאיר הלוי : [ה] ומ"מ ידה כידו לכל דבר . וסיים שם וכיון דברשות קא עבדי חיישינן לאיבה (פי' איבת קטטה ומציאתה לבעל פי' מה שפירשתי שם . ובס' מגיני שלמה לעיל דף מ"ז הגיה דברי רבינו בנ"ע שהם סותרים אהדדי . ואינו כן דמסקנת רבינו הכא כדהתם : [ו] דמסתמא תקינו ליה רבנן זכיה כיון דאוסרין . משום דלכאורה אין לדמות עבד לאשה דבעלמא האשה דאם נותן לה בעל מתנה קנתה מש"ה י"ל מגו דזכיא לנפשה . אבל גבי עבד דהנותן מתנה לעבדו לא קנה כמ"ש תוס' בפ"ק דקדושין דף כ"ד וכ"כ רבינו שם . להכי נקיט רבינו גבי עבד מיגו אחר דמסתמא יש לו זכיה לענין עירוב וא"כ נימא מיגו : [ז] ולעיל פסקינן הלכתא כר"י בן בתירא . כלומר דפסקינן כר"י בן בתירא במאי דשרי בנשים אבל במאי דאסר בעבדים לא קי"ל כוותיה אלא כר"י בן בבא וכמ"ש הרא"ש בעצמו בפרק הדר וא"כ האי אוקימתא דלא כהלכתא הלכך בנשים ל"ש בין יש לה בית בין אין לה בית . אלא במקבלת פרס ואינה מקבלת תליא מלתא דכל שמקבלת פרס ממנו ידה כידו . וכל שאינה מקבלת פרס אין ידה כידו לא למציאה ולא למעשה ידיה . והאי קבלת פרס ל"ש אם נותן לה מאכל לנותן לה מעות לקנות אוכל או באומר צאי מעשה ידיך למזונותיך . דמעיקרא לא היו מחלקין בכך אלא למאי דס"ד דאוקימתא דנדרים הוי אפילו לר"י בן בתירא אבל למאי דאסיק דלא הוי אלא לר"י בן בבא . א"כ לבן בתירא דקי"ל כוותיה בנשים כל היכא דניזונית בחד מהני גוונא ידה כידו . ע"כ לשון ב"י סימן שס"ו ע"ש . וקשה על זה מהא דכתב רבינו בסי' ע' שחולק עם תוספות דבעירוב תבשילין דאינו יכול לזכות ע"י אשתו מידי דהוי אעירובי חצירות היינו כשאין (לו) [לה] בית באותו חצר . וכ"כ רבינו בפ' שני דביצה סי' ו' ע"ש באריכות ולפי פי' ב"י מביא רבינו ראיה מנדרים מאוקימתא שלא אליבא דהלכתא וא"ח מצאתי קושיא זו בב"ח מיישב בדוחק ע"ש . איברא האמת יורה דרכו דאף לר"י בן בתירא הך מתני' דע"י אשתו צריך לאוקמיה כשיש לה בית והיינו כשאינה מקבלת פרס אכילה ושתיה . אלא מעות או שאמר צאי מעשה ידיך במזונותיך . הגם שידה כידו מ"מ לענין עירוב שמתיר ר"י בן בתירא בנשים אינו אלא כשמקבלת פרס אכילה ושתיה . אז נגררת אחר בית הבעל . משא"כ כשאינה מקבלת אכילה ושתיה מבעלה כשיש לה בית צריכה עירוב ומש"ה מזכה על ידה מטעם מיגו דזכיא לנפשה . והא דכתבו תוס' דסוגיא דנדרים אתיא כר"י בן בבא משום עבדים דר"י בן בתירא אוסר בעבדים א"כ מקשה לך אמאי לא מזכה ע"י עבדים ולדידן ל"ק מידי דהא שפסק לעיל כר"י בן בתירא היינו בנשים אבל לענין עבדים קי"ל כר"י בן בבא דמתיר בעבדים . ומ"ה אתיא מתני' שפיר דמזכה ע"י אשתו ולא ע"י עבדים : [ח] שאפילו הבטה בהפקר קניא . אע"ג דקי"ל הבטה בהפקר לא קני וכ"פ רבינו בפרק י' דב"מ סימן ה' . ה"ק דהא חזינן לחד מ"ד דמיקל בקנין לגבי הפקר . ה"ה דהפקר קיל קניניה

דאפילו

תפארת שמואל

(ב) ואפשר דהא דבעי נעילת דלת וכו' כצ"ל: (ג) וא"ת יהיו וכל בני החצר שלא עירבו צריכין : (ד) לכל בני

משלשה כדאיתא בכתובות פרק אלו נערות (דף לא:) כגון שהושיט ידו למטה משלשה וקבלה · ומשך דמעתין אין ראיה דשאני שיתופי מבואות דרבנן ולהכי קרי בשמעתין קן הגבהה דטפח משהו [ט] משום דבעלמא בעינן שלשה :

ט גרסינן בפרק קמא דסוכה (דף ג:) ת"ר בית שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות פטור מן המזוזה ומן המעקה ואין מטמא בנגעים ואין נחלט בבתי ערי חומה ואין חוזרין עליו מעורכי המלחמה ואין מערבין בו ואין משתתפין בו ואין מניחין בו עירוב [י] ואין עושין אותו עיבור בין שתי עיירות ואין האחין והשותפין חולקין בו. מאי טעמא הנך כולהו בית כתיב בהו והאי לאו בית הוא. ואין מערבין בו ואין משתתפין בו ואין מניחין בו את העירוב דלא חזי לדירה. והאי דאין מניחין בו עירוב היינו עירובי חצירות אבל שיתופי מבואות מניחין בו דלא גרע מחצר שבמבוי. ואין עושין אותו עיבור בין שתי עיירות ואפילו א לבורגנין לא משוינן ליה. מאי טעמא. בורגנין חזי למילתיה האי לא חזי למילתיה : [דף פ ע"א] אמר רב נחמן נקטינן (ד) אחד עירובי תחומין [ואחד עירובי חצירות ואחד] שיתופי מבואות צריך לזכות. בעי רב נחמן עירובי תבשילין מאי. אמר ב רב יוסף מאי תיבעי לך הא אמר שמואל עירובי תבשילין צריך לזכות. ובעירובי תבשילין כתוב [כ] בתוספות דיכול לזכות ע"י אשתו. דאיהי נמי בעי לזכות כדי לבשל [ל] מיום טוב לשבת. ולי נראה דאינו יכול לזכות על ידה דכשהוא מערב עירובי תבשילין אינו מזכה לאשתו ובניו אלא כשהוא מערב כולם מותרים בלא זיכוי. (מידי דהוה אעירובי חצירות). וכיון דאינה צריכה לזכות אין מזכין על ידה מידי דהוה אעירובי חצירות (היינו) כשאין לה בית באותו חצר: ההוא טורזינא דהוה בשיבבותיה דרב יהודה בר אושעיא אמרו ליה אוגר לן רשותך. לא אוגר להו. אתו לקמיה דרב יהודה אמרי ליה מהו למיגר מדביתהו. אמר להו הכי אמר שמואל אשתו של אדם מערבת לו שלא מדעתו [מ] ואפילו אם אינו רוצה לערב. וכן נמי אשתו של נכרי אפילו אם אין הבעל רוצה להשכיר היא משכרת. מיתיבי נשים שעירבו ושנשתתפו שלא ברשות בעליהן אין עירובן עירוב ואין שיתופן שיתוף. לא קשיא הא דאסר והא דלא אסר. הכא נמי מסתברא דאי לא תימא הכי קשיא דשמואל אדשמואל דאמר שמואל אחד מבני מבוי שרגיל להשתתף עם בני מבוי ולא נשתתף באין בני מבוי בתוך ביתו ונוטלין ממנו שיתוף בעל כרחו רגיל אין שאין רגיל לא ולעיל קאמר אשתו של אדם מערבת שלא מדעתו דמשמע בכל ענין אפילו אינו רגיל. והא דלא משני הא דבעי הכא רגיל משום דנוטלין ממנו בעל כרחו ואפילו דעת אשתו ליכא משום [נ] דפשיטא ליה דאין שום עירוב מועיל בעל כרחו. וקאמר אלא לאו שמע מינה הא דאסר והא דלא אסר. הא דאמר שמואל אפילו אינו רגיל מערבין בעל כרחו היינו בדאסר. והא דקאמר הכא רגיל אין [ס] שאין רגיל לא בדלא אסר כגון בחצר שבין ב' מבואות ורגיל במבוי א' ואין רגיל באחר ואפילו הכי כיון שהורגל להשתתף עמהן [ע] אם נטלו עירובו בעל כרחו [פ] ומדעת אשתו מותר לטלטל במבוי והא דתניא אין עירובו עירוב היינו בדלא רגיל ולא אסר. ואע"ג דפסקינן דאשתו של אדם מערבת לו שלא מדעתו היינו דוקא ליתן פת לצורך העירוב אף על פי שמיחה בעלה. ג אבל (ה) לזכות [לאחרים] משלו בלא דעת בעלה אין לה כח. והכא בלא אסר ולא רגיל דאמר אין עירובו עירוב היינו דוקא [צ] היכא דמיחה הבעל דהכי איירי כולה שמעתין כעין עובדא דטורזינא. אבל כל זמן שלא מיחה הבעל עירובה עירוב דמסתמא לא קפיד אבל צריך עיון אם אין אשה והבעל בעיר אם יכולין בני ביתו לערב בלא דעת בעל הבית דהא תנן לקמן (עמוד ב) ניתוספו עליהם דיורין מוסיף ומזכה וצריך להודיע. וכן כשכלה האוכל ד ממין אחר צריך להודיע וכתב ר"מ ז"ל דמה שנסתפק היינו בחצר שבין שני מבואות דלא ידעינן בהי ניחא ליה כדאמר בסמוך ואפשר דבהא אפילו רבי יהודה מודה. אבל חצר הפתוחה למבוי אחד אף על גב דלרבנן צריך להודיע [ק] כיון דלרבי יהודה אין צריך להודיע קיימא לן כרבי יהודה כדפסיק לקמן שמואל (דף פא:) ועוד דהלכה כדברי המיקל בעירוב :

י [דף פ ע"ב] מתני' [ר] נתמעט האוכל מוסיף ומזכה ואין צריך להודיע. ניתוספו עליהן דיורין מוסיף ומזכה וצריך להודיע. סוגיא דשמעתין אם האוכל ממין אחד אפילו כלה מוסיף ומזכה ואין צריך להודיע. [ש] ואם משני מינים ונתמעט ה מוסיף ומזכה ואין צריך להודיע. ואם כלה צריך להודיע. ואוקימנא לקמן בחצר שבין שני מבואות שמתוך שאתה מתירו במבוי זה אתה אוסרו במבוי אחר. אבל ו במבוי אחד אין צריך להודיע. מאי טעמא. דזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו :

יא כמה הוא שיעורו בזמן שהן מרובים מזון שתי סעודות לכולן. בזמן שהן מועטין כגרוגרת לכל אחד ואחד. אמר רבי יוסי במה דברים אמורים בתחלת עירוב. אבל בשירי עירוב כל שהוא ולא אמרו לערב בחצירות אלא שלא לשכח את התינוקות :

גמ' כמה הן מרובין. אמר רב יהודה אמר שמואל מי"ח בני אדם ואילך. ומאי שנא י"ח דנקט. [ת] אמר רב נחמן בריה דרב יהודה לדידי מיפרשא לי מיניה דאבא כל שאילו מחלקו ואינו מגיע כגרוגרת לכל אחד ואחד הן הן מרובים וסגי ליה בשתי סעודות. ואם לאו הן מועטין וסגי בגרוגרת לכל אחד ואחד. ואגב אורחיה קא משמע לן דב' סעודות הוי י"ח גרוגרות : יב מתני' בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים והמלח דברי ר' אליעזר. רבי יהושע אומר ככר הוא עירוב. ואפילו מאפה סאה והיא פרוסה אין מערבין בה. ככר כאיסר והוא שלם מערבין בו : [דף פא ע"א] גמ' ת"ר בכל מערבין עירובי תחומין ובכל משתתפין שיתופי מבואות. ולא אמרו לערב בפת אלא עירובי חצירות בלבד. וסוגיין כר' יהושע דאמר אין מערבין עירובי חצירות אלא בפת ז שלימה ואפילו הוא כאיסר ואין מערבין בפת פרוסה ואפילו הוא מאפה סאה. מאי טעמא אין מערבין בפרוסה משום איבה : ירושלמי (פיסקא י) מפני מה אמרו מערבין בחצירות מפני דרכי שלום מעשה [א] באשה אחת שהיתה (רובבת) [דובבת] עם חבירתה ושלחה עירובה ביד בנה וגפפתיה ונשקתיה. אתא ואמר לאימיה אמרה הכין רחמא לי מתוך כך עשו שלום ביניהם. הדא דכתיב (משלי ג) וכל נתיבותיה שלום. א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי עירבו כולן בפרוסה מהו. א"ל גזירה שמא יחזור דבר לקלקולו שיתן זה פרוסה וזה שלימה ויבאו לידי איבה. [ב] ור"מ ז"ל כתב שיכול לזכות לכל בני החצר בפרוסה דבהא לא שייך שמא יחזור לקלקולו. אמר ר' יוחנן בן שאול נטל ממנה כדי חלתה כדי דימוע מערבין לו בה. והתניא נטל ממנה כדי דימוע מערבין לו בה כדי חלתה אין מערבין לו בה. לא קשיא הא בחלת נחתום והא בחלת בעל הבית. דתנן שיעור חלה אחד מעשרים וארבעה. העושה עיסה לעצמו והעושה ח למשתה בנו אחד מארבעה ועשרים. נחתום העושה למכור בשוק וכן האשה העושה למכור בשוק אחד מארבעים ושמונה. ודוקא בנוטל לשם חלה דאי לא איבה איכא כדקתני מתני' אפילו מאפה סאה והיא פרוסה אין מערבין לו בה. משמע דבעינן שלימה לגמרי. והא דקאמר כדי חלתה ולא קאמר ניטל ממנה חלתה קא משמע לן דאפילו ניטל לשם חלה אם הפרים יותר מכדי לורך דאיכא איבה. ולפי הסברא נראה לי דכיון דטעמא משום איבה דאין חילוק בין דניטל לשם חלה ובין לא ניטל לשם חלה. [ג] דמה יודעין [שכניו] אם ניטל לשם חלה או שלא לשם חלה. אלא בכדי שיעור חלה והם תולין דלשם חלה ניטל וליכא איבה. ומתני' מאפה סאה והיא פרוסה ט יותר מכדי חלה : אמר רב חסדא תפרה בקיסם מערבין לו בה. והתניא אין מערבין לו בה. לא קשיא הא דידיע תפרה [ד] והא דלא ידיע תפרה. אמר שמואל מערבין בפת אורז ואין מערבין בפת דוחן. אמר רב מערבין בפת עדשים :

יג מתני' נותן אדם מעה לחנוני [ה] או לנחתום כדי שיזכה לו בעירוב דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים לא זכו לו מעותיו [דף פא ע"ב] ומודים בשאר כל אדם שזכו לו מעותיו. שאין מערבין לו לאדם אלא מדעתו. אמר רבי יהודה במה דברים אמורים בעירובי התחומין. אבל בעירובי חצירות מערבין י לדעתו ושלא לדעתו. לפי שזכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לאדם אלא בפניו. פי' רש"י אפילו עירב חנוני זה לכל האחרים [ו] וזיכה גם לזה אינו עירוב שהרי לא נתכוין לזכות לו מתנת חנם כשאר

הגהות הב"ח א ואפי' כבורגנין לא: ב אמר ליה רב יוסף: ג אבל לזכות לשכנים משלו בלא וכו' אין לה כח והיכא דלא אסר : ד כשכלה האוכל נמי צריך להודיע : ה משני מינים ונתמעט ואינה כלה מוסיף ומזכה ואין צריך: ו במבוי אחר אבל בחצר שבמבוי אחד: ז אלא בפת ואין מערבין אלא בפת שלימה: ח והעושה עיסה למשתה בנו אחד מארבעה וכו' דאי לא איכא איבה: ט פרוסה ביותר מכדי חלה: י מערבין לו לדעתו ושלא לדעתו לפי שזכין לו לאדם שלא בפניו ואין חבין לו לאדם אלא בפניו פירש"י ואפילו עירב החנוני הזה לכל וכו' במתנת חנם וכו' איכא קונה וכיון דמעות וכו' במעות בשלא מדעתו וכו' לקנות לו מן החנוני :

תפארת שמואל

סמבוי ומזכה ע"י בנו וכו' כצ"ל : (ד) אחד עירובי תחומין ואחד עירובי חצירות ואחד וכו' כצ"ל :
(ה) לזכות לאחרים משלו בלא דעת בעלה אין לה כח והכא בלא אסר ולא רגיל כצ"ל :

קרבן נתנאל

דאפי' בפחות משלשה קני : ה"ג דהוי גלל בכליו : [ט] משום דבעלמא בעינן שלשה. ודע שהרמב"ן והרשב"א וריטב"א הביאו ראיה לר"ת מהא דפרק המניח בירושלמי הלכה ד' מלתא דחזקיה אמר כל המטלטלין נקנו בהפיכה ר"ל אפילו בפחות משלשה. אמנם רבינו מוכיח מש"ס דילן מדקרי הגבהה טפח משהו ש"מ דהגבהה דעלמא בעינן שלשה וכל מקום שמחולקין ירושלמי ובבלי כש"ס דילן קי"ל ומסתימה על הטור בח"מ סימן קצ"ח דמסתם קא סתים משמע דאפי' הגבהה כל שהוא קני וזהו שלא כדעת אביו. גם ברמזים הביא מחלוקת ר"ת ורש"י וצ"ע : ה"ג ת"ר בית שאין : [י] ואין עושין אותו עיבור בין שתי עיירות. עיין לעיל פרק כילד מעברין תוך סימן ג' : ה"ג אחד עירובי תחומין ואחד עירובי חצרות ואחד שיתופי : ה"ג כתב בתוס' דיכול : [כ] בתוספות. גם ברי"ף בפרק שני דיו"ט סי' ו' וגם חולק רבינו עליו ע"ש : [ל] מיו"ט לשבת. וכיון דזכיה לנפשה זכיה נמי לאחריני : ה"ג כולם מותרים בלא זיכוי וכיון דאינה צריכה : ה"ג מידי דהוה אעירובי חצירות כשאין לה בית : ה"ג דרב יהודה : ה"ג אמרי ליה מהו למיגר מדביתהו אמר להו הכי : [מ] ואפי' אם אינו רוצה לערב. וגדולה מזו אפי' אם מיחה בה כדמפרש ואזיל : [נ] דפשיטא ליה דאין שום עירוב מועיל בעל כרחו. ר"ל בלא נתינת הפת אשתו או אחד מבני ביתו דהוי כפת גזולה ואין עירוב בפת גזולה. אבל כשאשתו או אחד מבני בית נותנין פת. אח"כ יש לבני חצר רשות לערב בעל כרחו וכ"כ ע"ז בסי' שס"ז ס"ק א' ע"ש באריכות ולכאורה ה"א דהיינו טעמא דאין עירוב בעל כרחו דאשתו או בני ביתו. כיון דברגיל להשתתף אינו אוסר על בני חצר לשיטת רבינו רק עיקר תקנתא כדי שלא יבואו לידי טלטול בחצר באיסור. ואם הם אינם חוששים בני חצר מה איכפת להו אבל זה אינו דא"כ בפתח הרגיל שאוסר על בני חצר מנ"ל דצריך דעת אשתו ובני ביתו אימא דבני חצר נוטלין בע"כ משום תקנתא דידהו שאוסר עליהם והטור ושו"ע סבירא להו דאפילו בפתח הרגיל אין נוטלין בע"כ של אשתו ובני ביתו. אבל לפי מה שכתבתי נכון. דפת גזולה היא אם נוטלין הפת בלי רשות אשתו ובני ביתו : [ס] שאין רגיל לא בדלא אסר וכו' עד ואפ"ה כיון שהורגל להשתתף עמהן. וז"ל התוס' רגיל אין שאינו רגיל לא דרגיל אסר כמו פתח הרגיל. ולכאורה כמ"ש רבינו דרגיל להשתתף אסר אף שאינו רגיל במבוי זו. דדיינינן ליה כיון דרגיל להשתתף עם מבוי זו אוסר כמו בפתח הרגיל במבוי זו. אך בהא מחולקין התוס' ס"ל כיון דרגיל להשתתף אוסר ורבינו סבר דלא אוסר. איברא בהך מילתא שניהם שוין כיון דרגיל להשתתף אף שאינו רגיל במבוי בחול בני מבוי נוטלין בע"כ מדעת אשתו. וב"ח בסימן שס"ז ס"ק ב' ז"ל ב"י הביא דברי התוס' ואח"כ כתב וכן הכריע הרא"ש כו' הבין מהתוס' ולא"ש שוין בפירוש הסוגיא ונ"ל דלא דק ע"כ. ואני אומר שדק היטב בדברי התוס' מדכתבו דרגיל אסר כמו פתח הרגיל משמע דתרתי מילי נינהו : [ע] אם נטלו עירובו בעל כרחו ומדעת אשתו מותר לטלטל במבוי. הולך לזה לשיטתו דברגיל להשתתף אינו אוסר א"כ מאי האי דקאמר שמואל בני חצר נכנסין לתוך ביתו ונוטלין שיתופן בע"כ. בני חצר מאי איכפת להו הא לא אסר עליהן בשלמא לפי' תוס' דאסר עליהן ניחא. לכך פי' דקאי אהיתר דידיה שאם נטלו בע"כ מותר לטלטל : [פ] ומדעת אשתו מותר לטלטל במבוי. הקשה מ"א בסי' שס"ז ס"ק ה' דלעיל בפ' הדר סימן א' כתב רבינו וז"ל ואע"ג דאמר לקמן בפ' חלון א' מבני מבוי שרגיל להשתתף עם בני מבוי ולא נשתתף באין בני מבוי ונכנסין לתוך ביתו ונוטלין עירובו בע"כ. א"כ דאי נמי לשכור בע"כ. ומאי קושיא דמ"מ דעת אשתו בעינן ובשכירות נכרי הוא וגם אשתו אינם רוצים. ולפי מ"ש לעיל לק"מ דהא דבעינן דעת אשתו כדי שלא תהיה בידם פת גזולה שאין שם עירוב עליו משא"כ בשכירות דהא יכולים לערב בע"כ וה"ה בשכירות : ה"ג אבל לזכות לאחרים משלו : ה"ג והיכא דלא אסר : [צ] היכא דמיחה הבעל. לאו שמיחה בה. אלא אפילו שגילה דעתו שאין רוצה לערב נמי אין עירובו עירוב : ה"ג אבל חצר הפתוחה למבוי אחד : [ק] כיון דלרבי יהודה אין צריך להודיע. דברי רבי יהודה לקמן בסימן י"ד. ואפילו אינו רוצה לערב עמהן יכולין בני הבית לערב עמהם כ"ז שלא מיחה בהם כיון דהבית פתוח לחצר ואוסר עליהן ב"ה. דעתו בזה כיון שאוסר עליהם ובאים לאסור טלטול וזכות ותועלת נשמתו. וזכין לאדם שלא בפניו. אבל קשה מנ"ל דר"י ס"ל כך אימא דוקא דזכות הוא לו היכא שלא גילה דעתו. אבל בגילה דעתו שאינו רוצה לערב לא. גם מ"א ס"ק ב' וט"ז השיגו. אכן אם כמה שבתות אינו רוצה לערב. ושבוע זו נסע מביתו ולא הפקיד על בני ביתו שלא לערב. אז ב"כ דאין לערב כיון שזכות הוא לו אמדי' דעתו. עד שבת הקפיד ומאז והלאה כיון שלא צוה עליהם דעתו לערב עמהם כנלע"ד. ודע בגמ' פליגי ר"ח בר אבי ור"ל בקורה של אשירה אבל בלחי ד"ה עושין לחי אשירה. והסמימו רבינו ז"ל דסמך על מתני' דלעיל בפ"ק סימן כ"א בכל עושין לחיין משמע דאפי' באשירה אבל קורה לא דצריך שיעור וכתותי מכתת שיעוריה. אע"ג דלחי נמי בעי שיעור גובה וגם רוחב כמוש הסרבל. תי' בתוס' דלחי אם היה מדביק הכתמים בכותל הוי לחי. ובב"י סימן שס"ג ז"ל א"כ דטעמא דמכתת שיעוריה לפי שעומד לשריפה וכיון שאפשר שישרוף ויעשה אפר אם גבלו ועשה ממנו עמוד מכני משום לחי עכ"ל. וכתב הט"ז שם ס"ק ה' ותמיהני שנעלם ממנו משנה שלימה דסוף תמורה כל הנשרפים אפרן מותרין חוץ מעצי אשירה דאפר אשירה אסורין בהנאה וא"כ צריך לפזר לרוח והוי האפר כעלים עלמן ע"כ. ואני אומר שלא ראה דברי תוס' דא"כ מעיניהם ג"כ נעלם משנה זו. אבל לק"מ דמצות לאו ליהנות ניתנו כמ"ש רבינו בפרק בכל מערבין סימן ב' : [ר] נתמעט האוכל מוסיף ומזכה. וא"ת מה צריך להוסיף הא א"ר יוסי בשירי עירוב כל שהוא ומשמע מלשון רי"ף ורבינו דלא פליג ר"י את"ק מדהביאו המשנה כצורתה. ולא הכריע הלכה כמאן ש"מ דסבירא להו דר"י מפ' מילתא דת"ק. וי"ל דר"י קאי בשבת שניה ות"ק קאי אנתמעט האוכל בע"ש ראשונה וכ"פ ר' יונתן. וכן מדויק לשון משנה דקתני נתמעט האוכל ולא קתני נתמעט העירוב : [ש] ואם משני מינים ונתמעט. לכאורה יש לפרש כלומר אם הניח מין א' אפי' כלה כלומר נתמעט אבל לא כלה הכל וכן פי' הריטב"א מוסיף ומזכה דהא שיורי עירוב כשר. אבל שני מינים וכלה כולה מין אחד מן העירוב צריך להודיע והוא כפי' הרמב"ם. אכן בש"ס ע' פי' רבינו כפרש"י ע"ש. ועוד שני מינים ונתמעטו הל"ל. אלא ספי' בלשון הרי"ף ורבינו כמו שפי' ר' יונתן שמתקן הלשון לפי פרש"י : ה"ג אפילו כלה מוסיף ומזכה : ה"ג ואם שני מינים : ה"ג אבל בחצר שבמבוי : [ת] ה"ג אמר רב יצחק בריה דרב יהודה לדידי מיפרשא לי מיניה דאבא : ה"ג בכל מערבין ומשתתפין : ה"ג מן המים ומן המלח : ה"ג ככר כאיסר והוא שלם מערבין : ה"ג דאמר אין מערבין עירובי חצירות אלא : ה"ג מפני מה אמרו מערבין: [א] ה"ג באשה אחת שהיתה דובבה. פי' שונאת : ה"ג אתא : ה"ג אתא ואמר לאימא אמרה הכין : ה"ג הדא הוא דכתיב : ה"ג א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי : [ב] ור"מ ז"ל כתב שיכול לזכות. מדלא קמבעיא ליה אלא כה"ג נראה דאחד שזיכה פרוסה לכולם משלו ש"ד. דאם איתא דאפילו בהא איכא למיגזר לאשמעינן בהא מכ"ש עירבו כולם בפרוסה דאתי לאחלופי טפי למיגזר שמא יחזור דבר לקילקולו. הגהת מיימוני פ"א מהל' עירובין : ה"ג אמר רבי יוחנן בן שאול ניטלה ממנה : ה"ג מערבין לו בה והתניא כדי דימוע : ה"ג דמה יודעים שכניו: [ג] דמה יודעין שכניו. סברא זו בעירוב. אבל לענין לחם משנה בשבת אם ניטל ממנה כדי חלה עדיין הוי לחם משנה שזה איננה חסרון אלא תיקונה אבל אם ניטל ממנה שלא לשם חלה לא הוי לחם שלימה דהוא בעצמו יודע שחסר כנ"ל : [ד] והא דלא ידיע תפרה. אבל לענין לחם משנה בשבת אע"ג דידיע תפרה דהא א"ל להיות שלם כי אם אחר הברכה. מרדכי. וכ"פ בשו"ע בסימן שס"ו לענין עירוב והוא דלא ניכר החיבור. ובסי' קס"ח לענין לחם משנה מסתם קא סתים ולא הזכיר תנאי זה דלא ניכר החיבור : [ה] או לנחתום. מוכר ככרות ודר עמו בחצר. רש"י. וכתב הריטב"א זה אינו נכון דא"כ לכ"ע מעות קונות דהכי אמרינן בפרק הזהב דף מ"ט ע"ב. ולק"מ דרש"י ס"ל כשיטת ר' יוחנן דוקא כשלוקח דר תחתיו באותו בית אבל באותו חצר לא קנה. והריטב"א אזיל לשיטתו עי' בחו"מ סימן קצ"ח פיסקא ט"ז בב"י תמצא מבואר : [ו] וזיכה גם לזה. וכן לשון הטור. וב"י מגיה שצ"ל זכה ע"י עצמו אבל אם זיכה ע"י אחר הא כתב הטור דמהני ע"ש. וקשה לשבש הספרים וב"ח בסימן שס"ע ס"ק ב' כתב על ב"י ושאני ליה מריה. כי האי וזיכה שכתב רש"י ועוד אין פירושו וזיכה ע"י אחר אלא זיכה לו ע"י עצמו שאמר הנחתום הרי אני מזכה פת לכל בני החצר ביאה עירוב לכולם וגם לזה

מכה בעירוב אלא לקנות במעה והרי אינה קונה [ז] דכיון דמעות אינן קונות לא סמכיה דעתיה דהאי וגמלא מערב לו במעותיו שלא מדעתו זה לשון רש"י. ותימה מה תולה עירוב במעות שלא מדעתו. אפילו עירב במעות מדעתו לא הוי עירוב [ח] כיון דמעות אינן קונות. והתוס' כתבו דאפילו זיכה לו ע"י אחר או קנה לו לחם מן השוק באותה מעה אינו עירוב כיון שהנותן נתכוין לקנות מן החנוני מיד כי היה סבור שמעותיו קונות לו בלא משיכה וכל הזכיות שעושה לו החנוני שלא מדעת בעל הבית קעביד ואין מערבין אלא מדעתו. ודברים הללו תמוהים בעיני דהא דאמרו חכמים דאין מערבין אלא מדעתו ואפילו בעירובי חצירות היינו משום דחשיבי ליה קלא חובה [ט] אי בשתי מבואות איירי [י] ואי נמי במבוי אחד מיירי חשבינן ליה קלא חובה. אולי יש קלא טעם למה אינו רוצה לערב דאי זכות גמור הוא מאי הוי טעמייהו דרבנן דאומרים אין מערבין אלא לדעתו. וזה "שגילה בדעתו שחפץ בעירוב שהרי נתן מעה לחנוני ומאחר שאין קונה לו המעה וזיכה לו החנוני אמאי לא זכה. הלכך נראה לי לפרש מתניתין כמשמעה ואם נתן לו לחם בלא זיכוי לא זכו לו מעותיו [כ] דלא סבירא להו לרבנן להא דר' אליעזר דסבר דעשאוהו כארבעה פרקים הללו אבל אם זיכה לו על ידי אחר מודו רבנן דהוי עירוב. והא דקתני שאין מערבין לו לאדם אלא מדעתו מילתא באנפי נפשיה הוא ולא קאי אנותן מעה לחנוני. וה"ק ואין מערבין לו וכו'. [ל] וכהאי גוונא בפרק קמא דיום טוב (דף ח.) שאפר כירה מוכן הוא. תדע דאי קאי אנותן "מעות לחנוני הוה ליה למיתניי' קודם הך דתנא ומודים חכמים בשאר כל אדם וכו'· גמ' ומודים חכמים בשאר כל אדם וכו'. מאן שאר כל אדם. אמר רב בעל הבית. וכן אמר שמואל בעל הבית דאמר שמואל לא שנו שלא זכו לו מעותיו אלא נחתום. אבל בעל הבית קנה. ולא שנו בנחתום דלא קנה אלא בדאמר ליה זכי לי. [מ] אבל אמר לו ערב לי קנה. ולא שנו בדאמר ליה זכי לי דלא קנה אלא במעה. אבל בכלי קנה:

יד **אמר** רבי יהודה במה דברים אמורים וכו'. אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יהודה. ולא עוד אלא כל מקום ששנה רבי יהודה בעירובין הלכה כמותו אמר ליה רב חנא בגדתאה לרב יהודה אמר שמואל אפילו במבוי שניטלה קורתו או לחיו. אמר ליה בעירוב אמרתי "ולא במחיצות [דף פב ע"א] אמר ריב"ל כל מקום שאמר ר' יהודה [נ] אימתי ובמה אינו אלא לפרש דברי חכמים. ור' יוחנן אמר אימתי לפרש ובמה לחלוק:

הדרן עלך חלון

פרק שמיני

א **כיצד** משתתפין בתחומין · מניח את החבית ואומר הרי זו לכל בני עירי לכל מי שילך לבית האבל או לבית המשתה. "וכל שקיבל עליו מבעוד יום* מותר. [ס] משחשכה אסור [ע] שאין מערבין משתחשך: גמ' אמר רב יוסף אין מערבין אלא לדבר מצוה. מאי קא משמע לן תנינא לכל מי שילך לבית האבל או לבית המשתה. מהו דתימא אורחא דמילתא קתני. קא משמע לן לדבר מצוה דוקא*:

ב **אמר** רב אסי קטן בן שש יוצא בעירוב אמו* בדליתיה לאבוה במתא. אבל איתיה לאבוה במתא כבר ארבע וכבר חמש אין. טפי לא: [דף פב ע"ב] ת"ר מערב אדם על ידי בנו ובתו הקטנים ועל ידי עבדו ושפחתו הכנענים בין מדעתן בין שלא מדעתן. אבל אינו מערב לא על ידי בנו ובתו הגדולים ולא על ידי עבדו ושפחתו העברים ולא על ידי אשתו אלא מדעתן. נראה

הגה"ה

* ה פירוש אם הודיעוהו מבעו"י אפילו לא נתרצה אלא משתחשך קנה דבדרבנן יש ברירה ומשחשכה היינו שהודיעוהו משחשכה. מא"ז:

הגה"ה

*לכאורה הלכה כרבא דמערבין אפילו לדבר הרשות כדמוכח בהורך ואי איתא לדברי רב יוסף דאין מערבין אלא לדבר מצוה אם עירב לדבר הרשות אפילו דיעבד אין עירובו עירוב והיכא שעירב לדבר מצוה משמע מלשון רש"י דאסור לצאת לדבר הרשות וש מאן הוא מותר. וכן מתיר בסה"ק מהרמ"ק: והר"מ בר' מיימון [פ"ו מה' עירובין הל' ו] כתב דאם עירב בדיעבד לדבר הרשות עירובו עירוב. מא"ז:

*וזה לשון מהרי"ח אין מערבין וכו' וכיון דאי אפשר להם להניח בניהם יכול לערב גם בשבילם והיכא נמי כדי לחנכן ואם עירב עליו האב לדרום והאם לצפון אפילו בן שש אחר אמו גרירא. מהרי"ח. והרמב"ם כתב דבן שש יוצא בעירוב אמו אפילו איתיה לאבוה במתא. מא"ז:

דרבי יוחנן דאמר בפרק קמא דסוכה (דף יב:) לא קטן קטן ממש ולא גדול גדול ממש אלא קטן ואין סמוך על שולחן אביו זהו גדול גדול וסמוך על שולחן אביו זהו קטן. מודה הכא דקטן אפילו אין סמוך על שולחן אביו יש לו דין קטן וגדול אפילו סמוך על שולחן אביו יש לו דין גדול. דטעמא דקטנים משום לחנכן במצות כדאמר (נזיר דף כט.) האיש מדיר את בנו בנזיר לחנכו במצות והכא נמי איכא חנוך דאין מערבין אלא לדבר מצוה: וכולן שעירבו ועירב רבן עליהן יוצאין בשל רבן. חוץ מן האשה והבנים. "זה לא שיכולין למחות. וכיון שעירבו אין לך מיחוי גדול מזה:

ג **מתני'** וכמה "שיעורו מזון שתי סעודות לכל אחד ואחד. מזונו לחול ולא לשבת דברי ר"מ. ר' יהודה אומר מזונו לשבת ולא לחול. וזה וזה מכוונים להקל. ר' יוחנן בן ברוקה אומר ככר בפונדיון מארבע סאין לסלע. ר"ש אומר שתי ידות לככר משלש לקב. חציה לבית המנוגע. וחצי חציה לפסול את הגויה. גמ' תניא קרובין דבריהם להיות שוין. דבריהם דמאן אי "ר' יוחנן בן ברוקה ור"ש. ר' יוחנן בן ברוקא אומר ו' סעודות לקב ר"ש אומר ט' סעודות לקב. אמר רב חסדא לא מהן מחלה לחנוכי למר תמני ולמר תשע. היינו דקאמר קרובים דבריהם להיות שוין. הלכך כדהוו תמני סעודתא לקב והקב יש בו ארבע מאות זוז במשקל אלקירואין הויין שתי סעודות מאה זוז לכל סעודה חמשים זוז קמח דאיטון חמשה ושבעים במשקל ספרד. [פ] מדהביא רב אלפס ז"ל כל זה משמע דהלכה כהני תנאי. ובגמרא משמע דמשערין באכילה בינוני מדקאמר וכמה מזון שתי סעודות אמר רב יהודה תרתי ריפתא איכרייתא ומדקאמר רב יוסף אנא נמי כרבי מאיר סבירא לי [צ] מיהו צריכים לידע כמה היא סעודה בינונית של כל אדם. (א) דלעיל בפרק בכל מערבין (דף ל:) אמר דר"מ ורבי יהודה (ב) [ק] קיימי אזקן וחולה. ורעבתן בטלה דעתו ומשערינן ליה בסעודה בינונית של כל אדם: תנו רבנן ראשית עריסותיכם [דף פג ע"ב] כדי עיסותיכם וכמה עיסותיכם כדי עיסת מדבר. וכמה עיסת מדבר דכתיב והעומר עשירית האיפה הוא מכאן אמרו שבעת רביעים קמח ועוד חייבין בחלה. שהן שש של ירושלמי שהן חמש של צפורי. מכאן אמרו האוכל כמידה זו ה"ז *ברוך ומבורך. יתר מכן הרי זה רעבתן. פחות מכן הרי זה מקולקל במעיו: **מתני'** אנשי חצר ואנשי מרפסת ששכחו ולא עירבו כל שגבוה עשרה טפחים למרפסת. פחות מכן לחצר. חוליית הבור והסלע גבוהים עשרה טפחים למרפסת. פחות מכן לחצר. במה דברים אמורים בסמוכה. אבל במופלגת אפילו גבוה י' טפחים לחצר. ואיזהו סמוכה. כל שאינה רחוקה ארבעה טפחים: גמ' פשיטא לזה בפתח ולזה בפתח היינו חלון שבין שתי חצירות. לזה בזריקה ולזה בזריקה היינו כותל שבין שתי חצירות. לזה בשלשול ולזה בשלשול היינו חריץ שבין שתי חצירות. לזה בפתח ולזה בזריקה היינו דרבה בר רב הונא אמר רב נחמן. לזה בפתח ולזה בשלשול היינו דרב שיזבי אמר רב נחמן. לזה בשלשול ולזה בזריקה מאי. אמר רב "שתיהם אסורין*. ושמואל אמר נותנין אותו לזה שבשלשול. והלכתא כרב [ר] דקיימא לן כרב באיסורי. [ש] ועוד דרב הונא ושאר אמוראי שקלי וטרי כותיה מתניתין אליבא דרב: אמר רב יהודה אמר שמואל [דף פה ע"א] בור שבין שתי חצירות מופלגת מכותל זה בארבעה ומכותל זה בארבעה זה מוליא זיז כל שהוא וממלא וזה מוליא זיז כל שהוא וממלא [ורב יהודה דידיה אמר אפילו קניא]. אמר ליה אביי לרב יוסף הא דרב יהודה דשמואל היא. דאי דרב הא אמר אין אדם אוסר על חבירו דרך אויר. דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר

הגה"ה

*וכגון שבניהם שותפין בו אבל אם הוא של אחד מהן אע"פ שחבירו משתמש בו לא אסר עליה כיון דיש מחילה גבוה י' טפחים מיהו אם יש ביניהם גבוה י' טפחים ואין משתמש שם אלא על ידי אויר אין אוסרין זה על זה ואפילו לזה בשלשול ולזה בזריקה ובשלשול שניהם כגון בור עמוק י' ויש מחילות גבוהין י' סביב שבני החצר משתמשין לתוך הבור ע"י זריקה ושלשול ובני עלייה משתמשין בו ע"י שלשול גרידא אוסרין זה על זה ואפילו אם הבור מלא פירות ומגיע סמוך לעלייה אוסרין כיון דאם תסיר אסירי מליא נמי אסירי מיהו אם מילא בדבר שאין ניטל בשבת בני עלייה משתמשין שם דכל לזה בפתח ולזה בזריקה או בשלשול נותנים אותו לזה שבפתח וכל דבר שאין גבוה י' טפחים קרוי פתח. מהרי"ח:

הגהות הב"ח א וזה גילה בדעתו: ב דאי קאי אנותן מעה לחנוני וכו' הך דתנא ומודים בשאר כנ"ל ותיבת חכמים נמחק וכן בסמוך: ג אמרתי לך ולא במחיצות: ד לבית המשתה כל מי שקיבל: ה בהגה"ה פ"א בגמרא: ו וכמה הוא שיעורו: ז דמאן אי דרבי יוחנן בן ברוקה ור' שמעון מי דמי דר' יוחנן בן ברוקה ארבע סעודות לקב דר"ש תשע סעודות כנ"ל ותיבת אומר נמחק: ח דמשערין כל אדם: ט שניהם אסורין בו ושמואל:

קרבן נתנאל

לזה שנתן המעה ע"ש ודבריו תמוהים חדא דאין יכול לזכות ע"י עצמו כי איך יהיה הוא הקונה והמקנה. ועוד זיכה מבנין פועל פעולה שיוצא לאחרים ופעולה זו אין יוצא לאחרים ע"כ המחוור כמ"ש בעל תוי"ע והר"מ מלובלין שהביא הב"ח שם. וזהו שזיכה ע"י אחר עם האחרים. שכוונתו היה ליתן מתנת חנם לאחרים שהם לא נתנו לו כלום. מ"מ זה לא נתכוין לזכות לזה בחנם כי אם בעד מעה שנתן לו מ"ה לא זכה. זה הנותן מעה. ומה תאמר שזה יזכה לבעל המעה בתורת משיכה כי שלוחו של אדם כמותו. זה ליתא דהא לא עשאהו לשליח גם הוא לא נתכוין להיות שליח למשיכה. אבל אם זיכה ע"י אחר לבדו מהני. כי נתן לו מתנת חנם. ועי' תוי"ע שהאריך הרבה בזה ותורף דבריו קלרתי למבין: [ז] דכיון דמעות אינן קונות לא סמכי' דעתיה דהאי. לשון זה צריך ביאור. וה"ק שלא תאמר מה בכך הן אמת שכיהם יכולים לחזור בו מ"מ עדיין לא חזרו אחד מהם ואמאי לא יהיה עירובו עירוב. פ"ז נותן טעם דהנותן מעות לא סמכי' דעתיה על הנחתום שיניח העירוב בשבילו כיון שכל א' מהם עכ"פ יכול לחזור בו. כי אם שהוא לבדו יקח הככר ממנו ויערב: [ח] כיון דמעות

תפארת שמואל

פרק שמיני (א) דלעיל בפרק בכל מערבין וכו'. לפום ריהטא לא דק דלעיל לא מייתי לה הא דר"מ ור"י כי אם בכלים פ' י"ז: (ב) קיימי אזקן וחולה וכו'. פי' דקיימא עלה ופליגי בה וס"ל דלא משערינן כפי מה שהוא אדם כדעת הת"ק אלא אף זקן וחולה משערינן כסעודת חול בינוני כמו רעבתן וכ"כ הטור בהלכות עירובי תחומין וז"ל ויניח שם פת מזון ב' סעודות כפי סעודת חול וכו' עד סעודה בינונית וכו' ע"כ והרב ב"י לא הבין פי' הטור וכתב שהכי פירושו כ"א לפי מזונו לחולי ולזקן אבל לרעבתן הוי שיעור סעודה בינונית עכ"ל ואין הלשון משמע כן כלל כפירושו גם טעה בדברי הרא"ש מ"מ וקיימא אזקן וחולה והוא סבר דעלה קאי ר"מ ור"י בשיעור דידהו ותימה איך משערינן אכילת זקן וחולה בסעודת חול או שבת דלא שייך לומר אלא בסעודות בריאים וק"ל. גם לא ראה בדברי הר"ר שמשון ז"ל שפי' להדיא אמתניתין דכלים דקתני וכן סעודת עירוב דמשערינן לפי מה שהוא אדם דמתרגמינן כפי' בכל מערבין דקאי אזקן וחולה מה שאמרו אח"כ ר"מ ור"י בענין סעודות חול או שבת ויתכן דכל הני תנאי פליגי את"ק דברייתא וקיימא אפי' אחולה וזקן וכולהו משערינן בבינוני ולת"ק חולה וזקן לפי מזונו ע"כ והיינו כמו שפרשתי

אינן קונות. רצונו פכ"פ כל אחד יכול לחזור א"כ אפי' סמכי' דעתיה שיערב בשבילו מ"מ עדיין הככר אינו שלו דהא יכול לחזור בו א"כ הוה כמערב בפת שאינו שלו: [ט] אי בשתי מבואות איירי לריב"ל: [י] ואי נמי במבוי אחד מיירי. היינו לר' יוחנן: [כ] דלא סבירא להו לרבנן כו' דעשאוהו כד' פרקים הללו. הקשה מ"א סימן שמ"ע ס"ק א' וק"ק דבתו"מ סימן קנ"ע כתב דהקונה יין לקידוש קנה במעות כיון דצורך מצוה שעמידו דבריהם על דין תורה והא עירוב נמי מצוה הוא ואפ"ה אין קונה המעות והניח בצ"ע. ולי לק"מ דקידוש של היין סמכו על הקרא זכור את יום השבת והוי כעין דאורייתא. משא"כ עירובי חצירות. וכן מחלקין תוס' להדיא בפ"ק דשבת דף ל"ד בד"ה ל"ק. בהך מילתא בין עירובי תחומין בין עירובי חצירות ע"ש: [ל] וכה"ג בפ"ק דיו"ט דף ח'. ודומה לזה באהלות פרק ה' משנה ו' שאין הכלים. ובפרה פרק ה' משנה ה' שאין מצילין מיד כלי חרס. ובפ"ב דהוריות משנה ב' שאין ב"ד חייבין ע"ש תוי"ע: [מ] אבל אמר לו ערב לי קנה. פרש"י שליח שוייה וסמכיה דעתיה דקי"ל שליח עושה שליחותו הלכך מערב לדעתיה זהו נכון לפרש"י אבל לפי מה שהשיב רבינו על רש"י לא שני בהך טעמא דהא מ"מ מעות אינן קונות ומה לי דסמכיה דעתיה. ונ"ל מטעם כמ"ש הרב המגיד שאומר לנחתום ליקח פת מאיש אחר ולערב בשבילו. או כמו שפירש הטור וז"ל אבל אם אמר לו ערב לי קנה עירוב שהרי עשאו שליח לערב לו בענין שיועיל וכיון שא"א להיות לו עירוב אא"כ יזכה לו כמו לאחרים הוי כאילו אמר שיזכה לו כמו לאחרים. והקשה בפ"ז ס"ק ב' וקשה לי מת"ש רבינו בפ"ק דקדושין סימן כ' המשאיל טבעת לקדש בו אשה אמן סהדי שדעתו ליתנו בכל יפוי לשון שמועיל דאדעתא דהכי מסרו לו כו' ה"נ אם אמר זכה לי נימא שנתכוין בכל שמועיל דמ"ם התם חפץ בקידושין ה"נ חפץ בעירוב עי' בפנים. ולא ידענא מה קא קשיא ליה אי במזכה ליה ע"י אחר, אין הנחתום מכוין לזכות לו כ"א בעד מעה כמ"ש ואי בזיכה לו לבדו באמת קנה העירוב והתוס' דס"ל שאפילו בזיכה ע"י אחר נמי לא מהני ס"ל דהכא שאני דקפיד דוקא למעבד מצוה בממוניה ולא חפץ לזכות בחנם המצוה וע"כ הולכך לומר הך סברא מכח קושית רבינו על התוס': ה"ג אינו אלא: [נ] אימתי ובמה אינו אלא לפרש. וגי' התוספות אימתי ובמה במשנתנו וגם רבינו בפרק ערבי פסחים סימן ו' דבמה דברים אמורים ד"ה פליג את"ק ע"ש. וא"כ ה"ל לרבינו להגיה גירסת הרי"ף: סליק פרק שביעי

פרק שמיני ה"ג וכל שקיבל עליו: [ס] משחשכה אסור. כ"ה גי' הרי"ף ובירושלמי וגירסא דילן משתחשך. ונראה לשיטת רש"י לעיל דף ע"ו דעירובי תחומין אם עירב בבין השמשות עירוב. הגי' משחשכה אבל משתחשך כשמתחיל להחשיך היינו בה"ש אם קיבל עליו הוי עירוב אבל לר"ת ור"ח צריך לגרוס משתחשך והנה רבינו סוף פרק הדר מסכים עם ר"ת ור"ח. הו"ל ליה להגיה גירסא זו וצ"ל משתחשך: [ע] שאין מערבין משתחשך. היינו אם לא הודיעוהו מבעו"י. אבל אם הודיעוהו מבעו"י אע"פ שלא נתרצה מבעו"י ונתרצה משחשכה אמרינן הוברר שקודם זמן קניית עירוב דעתו לכך היה ותמיה גדולה על הרי"ף ורבינו שהעתיקו המשנה כצורתה ונתנו מקום לטעות וכבר נוות בזה בעל המאור וצ"ע: ה"ג בין מדעתן בין שלא מדעתן: ה"ג והקב יש בו ארבע ה"ג במשקל אלקירואין: ה"ג לכל סעודה חמשים זוז קמח דאיטון: [פ] מדהביא רב אלפס כל זה משמע דהלכה כהני תנאי. פי' דהלכה כר"י בן ברוקה לענין עירוב ולענין טומאת אוכלין כר"ש והיינו מעמיה דבמסכת פאה סתם רבי כר"י בן ברוקה דככר בפונדיון הטה שתי סעודות למתנות העני פ"ח משנה ו' ולענין טומאה בכבילה סתם רבי כר"ש במסכת טהרות פ"א ופ"ג ובהרבה מקומות בסדר טהרות. וזה נשמע דרב אלפס פסק כר"י בן ברוקה מדנחית לשער כדהוויין תמניא סעודתא וכן הן דברי ר"י בן ברוקה: ה"ג אמר רב יהודה תרתי ריפתא איכרייתא: [צ] מיהו צריכין לידע כמה היא סעודה בינונית. רצונו וכיון דאין אנו יודעין כמה סעודה בינונית צריכין לשער לענין עירוב כר"י בן ברוקה שהם ביצים. וקשה דהא לעיל בפ"ג חלון סימן י"א לענין שיתוף י"ח גרוגרות. וזה וזה לא חד שיעורא הוא. דהא אמרינן בכריתות דף י"ד אין בית הבליעה מחזיק יותר משני זיתים. וביומא דף פ' אין בית הבליעה מחזיק יותר מביצת תרנגולת. וגרוגרת יותר מזית כדאיתא בפרק המצניע דף צ"א. ומצאתי תי' לזה בתוס' ישנים בשלהי יומא דלענין שיתוף לא בעינן פת ולהכי בשאר מאכלים צריך שיעור גדול י"ח גרוגרות. משא"כ בעירוב תחומין מערבין בפת. סגיא בששה ביצים. ודע שבשו"ת או"ח סימן תפ"ו שיעור כזית יש אומרים דהוי חצי ביצה. וכן הן דברי ת"ה סימן קנ"ע ע"ש. ולי אין ראיה משם כל מעיינן שפיר דאין זה אלא בקושית מרדכי אבל לפי מה דמתרץ דע"י ליסוק מחזיק כבילה. והא דאמרינן בכריתות אין בית הבליעה מחזיק יותר משני זיתים. היינו דרך אכילה כמו שכתבו תוס' ישנים שם בכריתות ולפ"ז י"ל דכזית פחות מכביצה וצ"ע ועי' במ"א: [ק] קיימי אזקן וחולה. ר"ל דבכלים קתני יש שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם מזון שתי סעודות לעירוב. ומוקי לה לעיל בזקן וחולה ולקולא. ועלה קאי ר"מ ור"י דאפילו בחולה וזקן נמי יש לחלק בין סעודת חול לסעודת שבת. אבל רעבתן משערינן בסעודה בינונית. ושיעורא דרב יהודה ורב יוסף קאי האדם בריא אסעודה בגונית וכ"כ ב"י לשיטת הטור ורבינו ע"ש. וראיתי בספר תפארת שמואל שמפרש דר"מ ור"י אפילו בזקן וחולה מצריכין סעודה בינונית. ופליגי את"ק דאמר בחולה וזקן לפי מזונו. אמת שפי' כן רבינו שמשון. אבל לשון רבינו א"א לפרש כך דא"כ הא דמסיים ורעבתן בטלה דעתו ומשערין בסעודה בינונית אך למותר דהא אפילו בחולה וזקן משערינן בסעודה בינונית. וברמזים איתא להדיא שיעור מזון שתי סעודות לכל אחד ואחד וחולה וזקן לפי מזונו וברעבתן שתי סעודות בינוניות. ובאמת דוחק גדול פירש ר"ש. דליטנא דמתניתין דכלים אינו משמע שיש ת"ק כי הכל דברי חד תנא הוא ע"ש: ה"ג כדי עיסותיכם וכמה עיסותיכם כדי: ה"ג וכמה עיסת מדבר דכתיב והעומר: ה"ג שהן שש של ירושלמי שהן חמש של ציפורי. מכאן אמרו האוכל כמדה זו הרי זה בריא ומבורך: ה"ג והסלע גבוהין: ה"ג אבל במופלגת אפילו גבוה עשרה טפחים לחצר ואיזה היא סמוכה כל שאינה רחוקה ד' טפחים ה"ג היינו דרב שיזבי אמר רב נחמן: ה"ג אמר רב שתיהן אסורין: ה"ג נותנין לזה שבשלשול: [ר] דקי"ל כרב באיסורי. והא לאו מהלכות עירוב הוא דקיימא הלכה כדברי המיקל ריטב"א. ועי' לעיל בפרק עושין פסין סימן ד' מ"ש רבינו א"נ לזה: [ש] ועוד דרב הונא ושאר אמוראי כו'. ותימה דהא כמו כן אמוראי שקלי וטרי אליבא דשמואל. ונ"ל דזה אינו ראיה אלא כמתרץ דלא תקשי לך דה"ע לפסוק כשמואל

רב ב' בתים ושלש חורבות ביניהם זה משתמש בסמוך לו על ידי זריקה וזה משתמש בסמוך לו ע"י זריקה ואמצעית שניהם אסורים בה. ומוקי לה דעבידא כתובה כזה *,* ואמצעית נוגעת בשני הבתים ותשמיש בני שני הבתים שוין בה פירש רש"י שאין לחורבות בעלים אלא בעלי בתים הללו. משמע דסבירא ליה דאם יש להם בעלים אוסרין אותן הבעלים על בעלי הבתים אע"פ שאין לבעלים דיורין בחורבה. וקשה דהא קיימא לן כרבי יהודה (לעיל דף עב:) דאמר בית התבן אין אוסר. ולקמן בפירקין (דף פו.) נמי פסקינן כרבי שמעון דאמר דירה בלא בעלים לא שמה דירה. ונראה דרש"י סובר דנהי דאין אוסרת את החצר ואת המבוי שהיא פתוחה להם בתוכה מיהא אסור לטלטל. וכן פירש לעיל בהדיא בסוף פרק הדר (דף עד.) [א]דלמא אתי לאפוקי מאני דחצר לחורבה. ופי' רש"י [ב]ורשות אחרת היא שיש לה בעלים ובמבוי לא נשתתפה שהרי איכה אוסרת כדתניא לעיל בית התבן אין אוסר דאין אוסר אלא מקום דירה בלבד דהיינו מקום פיתא ומקום לינה. וקשה לר"י לעשות דירה בלא בעלים דירה לחלאין לאסור טלטול לתוכה ולא לאסור על הבתים ועל החצר שהיא פתוחה להם. הלכך נראה דאין אוסרת כלום והא דאמר בסוף הדר דלמא אתי לאפוקי מאני דחצר לחורבה מיירי בחורבה הפתוחה לבית. וא"ת א"כ יאסור הבית עם המבוי. ועוד דל חורבה מהכא ליסתרי בלחי וקורה משום בית. יש לומר כגון שאותו הבית פתוח נמי לחצר אחרת ואינו רגיל במבוי זה וחורבה דהכא אפילו אית לה בעלים איכה אוסרת על שני הבתים להשתמש בהן כיון דלא דיירי בהו. ומיהו אמצעית דשניהם משתמשין בה אסרי אהדדי. מידי דהוה אשני בתים של אחרים שאם דרים בהן אוסרין זה על זה אע"ג דלאו דידהו נינהו. והלכתא כרב דאין אדם אוסר על חבירו דרך אויר*:

ד [דף פה ע"ב] **איתמר** שני בתים בשני צידי רשות הרבים רב אמר אסור לזרוק מזה לזה. ושמואל אמר מותר לזרוק מזה לזה. ומוקי לה כגון דמדלאי חד ומתתאי חד דלמא מיגנדר ואתי לאתויי והלכתא כרב. אם היו שניהם שוין מותר לזרוק אם שניהם שלו [ח] או שעירבו:

הגה"ה
*שלולית שבין שתי חצירות ואין דיורין פתוחין לאותה שלולית אף על פי שהיא מופלגת מכותל זה ארבעה טפחים ומכותל זה ארבעה טפחים ממלאין הימנה דרך חלונות הפתוחים לשלולית זו ואין צריך להוציא זיזין על גבה שאין אדם אוסר על חבירו דרך אויר ורש"י פירש דאי אין מופלגת מכותל ארבעה טפחים וכן מזה רשות שניהם שולטת בה ג דהוי כבור שחציו בחצר זו וחציו בחצר זו וזה אוסר על זה עד שיערבו או עד שיעשה מחיצה תלויה בבור ור"י פירש כגון שזה הבור מושך כל אורך החצר ומפסיק בין [ארבעה הסמוכין לחצר זו ובין ארבעה] הסמוכין לחצר זו [א"כ] כגון שאותה הפסקה שבין ב' חצירות שהבור שם לא הוי רה"י אלא רה"ר או כרמלית ומחיצות הבור גבוהים י' דכשממלאים מן הבור לחצר מביאין למעלה מי' דהוי מקום פטור. מא"ז:

ה **מתני'** הנותן עירובו בבית שער אכסדרה ומרפסת אינו עירוב. והדר שם אינו אוסר עליו. בית התבן ובית הבקר ובית העצים ובית האוצרות הרי זה עירוב. והדר שם אוסר עליו. ר' יהודה אומר אם יש שם תפיסת יד של בעה"ב [א] אינו אוסר עליו:

ו **גמ'** [ב] אמר רב יהודה אמר רב בני חבורה שהיו מסובין וקדש עליהם היום פת שעל גבי השולחן סומכין עליו משום עירוב*. ואמרי לה משום שיתוף. אמר רבה ולא פליגי כאן שמסובין בבית כאן שמסובין בחצר. דתניא עירובי חצירות בבית שבחצר. ושיתופי מבואות בחצר שבמבוי. [ה]פירש רש"י כל שכן אם הניח השיתוף בבית דעדיף טפי* וכן משמע בירושלמי דבפרק הדר [פיסקא ה'] דגרסי' התם עירוב צריך בית. שיתוף מהו שיהא צריך בית. מילתא דשמואל [ז]שיתוף צריך בית. ומסיק רבי אבהו בשם ר' יוחנן [ג] שיתוף בין אויר חצר בין אויר מבוי: רבי יהודה אומר אם יש שם תפיסת יד וכו'. ה"ד תפיסת יד. אמר ר' חנינא כגון חצר של בן בוניום. פירוש בן בוניום היה עשיר וכל בית שהיה בחצירו היה לו בה סחורה ומיני פרקמטיא* : [דף פו ע"א] רבה בר חייא אמר אפילו יתד של מחרישה. אמר רב נחמן הכי דבי שמואל תנו [ד] דבר הניטל בשבת אוסר ושאין ניטל בשבת אינו אוסר. תניא נמי הכי יש לו טבל ועששית וכל דבר שאינו ניטל בשבת אינו אוסר* : **מתני'** המניח את ביתו והלך לשבות בעיר אחרת אחד נכרי ואחד ישראל אוסר דברי ר"מ. רבי יהודה אומר אחד נכרי ואחד ישראל אינו אוסר. ר' יוסי אומר נכרי אוסר וישראל אינו אוסר.

הגה"ה
* ד לפי' רש"י גם משום עירוב ולפר"י דוקא משום עירוב. מא"ז:

הגה"ה
* ו ור"י אומר דוקא בחצר שבמבוי ובית שאין בו ד' על ד' אין מניחין בו את העירוב אבל מניחין בו את השיתוף. מא"ז:

הגה"ה
*מה שרש"י פירש שהיה משאיל בתים שבחצר לאחרים לאו דוקא משאיל אלא הוא הדין משכיר דהואיל ויש לו תפיסת יד בכל בית נעשו הכל כאורחים וכן כתב הרמב"ם. מא"ז:

הגה"ה
*גג הסמוך לרשות הרבים גבוה י' צריך סולם קבוע להתירו דאי לאו סולם אסרי ליה בני רשות הרבים דמשתמשין בכומתא וסודרא ואע"ג דליכא מרפסת תוך עשרה לרה"ר ואי אינו גבוה עשרה אי נמי גבוה עשרה ויש ח מרפסת תוך עשרה אע"פ שיש מחיצה גבוה י' ופתוחה לרשות הרבים אסור ואפילו סולם קבוע אין מועיל. ר"י ופרש"י. אך רבינו תם פירש ט שאין גבוה עשרה כיון שתוכו רה"י לא הוי כרמלית ומועיל לו סולם קבוע. משמע שר"ל אם היה גבוה עשרה אפילו סולם לא היה צריך. ומבוי קטן שבין חצירות ואין חצר פתוח לו רק דרך חלון משתמשין בו כל אחד לחצירו אוסרים זה על זה. אע"פ שרחוקות זו מזו רש"י ור"י י גבי בור שבין שתי רשויות מופלג מכותל זה ד' ומכותל זה ד' צריך זיז כל שהוא למלא ממנו ולרב אפי' זיז לא צריך אך צריך שאותו בור הולך לכל אורך המבוי או שעומד ברשות הרבים ויש לו מחיצות גבוהות עשרה מותר למלאות ממנו דרך חלון למעלה מעשרה. מהרי"ת:

שאין דרך ישראל לבא בשבת. רבי שמעון אומר אף המניח את ביתו והלך לשבות אצל בתו באותה העיר אינו אוסר שכבר הסיע מלבו: **גמ'** אמר רב הלכה כרבי שמעון ודוקא אצל בתו אבל אצל בנו לא. כדאמרי אינשי נבח בך כלבא עול. נבח בך גורייתא פוק. אם חזר לביתו בשבת י"א שאוסר ומביאין ראיה מנכרי דכי ליתיה לא אסר וכי איתיה אסר. ועוד ממבטל רשות שאם חזר והוציא אוסר. ולי נראה כיון דרבי שמעון לא שרי [ה] אלא משום דמסיע מלבו ובודאי לא יחזור ה"ל שבת שהותר ושוב לא תיאסר. ולא דמי לנכרי שהיה עתיד לבא בשבת. ומבטל רשות כיון שחזר והחזיק הוא במבוי קודם שהחזיקו בני מבוי בודאי לא הסיע מלבו. וכן מצאתי משם הראב"ד ז"ל. [ו] ונראה דהלכה כרבי יהודה דנכרי אין אוסר כי ליתיה דאמר שמואל. [כ]הלכה כרבי יהודה כל מקום ששנה בעירובין. וריב"ל אמר הלכה כדברי המיקל בעירוב. ואע"ג דקיימא לן ר' יהודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי האי כללא הוא והיכא דאשכחן אמורא דפריש בהדיא הלכה כר' יהודה [ז] מקיימין כללא בשאר פלוגתייהו : ז **מתני'** בור שבין שתי* חצירות אין ממלאין ממנו בשבת אלא א"כ עשו לו מחיצה גבוה עשרה טפחים. [ח] בין מלמטה בין מתוך אוגנו. אמר ר"ש בן גמליאל בית שמאי אומרים מלמטה. וב"ה אומרים מלמעלה. אמר רבי יהודה לא תהא מחיצה גדולה מן הכותל שביניהם: **גמ'** אמר רב הונא למטה למטה ממש. למעלה למעלה ממש. וזה וזה בבור. ורב יהודה אמר למטה למטה מן המים. כלומר [ל]תשעה טפחים ונראים ראשי הקנים למעלה מן המים טפח. למעלה למעלה מן המים. וצריך לשקוע מחיצת הקנים בתוך המים טפח [ט] שלא יהא זה דולה מרשות זה לרשות זה ולא יהא זה דולה מרשות זה לזה. [י] וסוגיין כרב יהודה. אלא הא דאמר רב יהודה קורה ארבעה מתרת בחורבה פירש רש"י דרב יהודה סבר כר' ישמעאל בר' יוסי דאמר (סוכה טז.) מחיצה תלויה מתרת בכל מקום ולית הלכתא כוותיה. ולא נהירא דהא רבי ישמעאל בר' יוסי לא התיר אלא במבוי אבל ברה"ר לא והכא שרי [כ] אפילו בחורבה הפרוצה לרשות הרבים. ועוד דקורה רחבה ד' לאו טעמא משום [מ]מחיצה תלויה דליכא הכא משום מחיצות כלל אלא משום פי תקרה ובפי תקרה לא אשכחן תנא דפליג. ועוד דהא רב אית ליה פי תקרה [נ]לקמן בפרק כל גגות (דף צ:) גבי אכסדרה בבקעה ולית ליה דרבי ישמעאל בר רבי יוסי דהא איהו קאמר במעתין דאין מחיצה תלויה מתרת אלא במים. אלא ודאי הלכה כרב יהודה דאמר פי תקרה יורד וסותם. קורה ארבעה פי' רש"י דלהכי נקט ארבעה דאי אמרת חודיו יורדין וסותמין יש בין חלל המחילות ארבעה דמחיצה העשויה לחלל פחות מארבעה לאו מחיצה. משמע דכי אין בה ארבעה נמי אמרינן פי תקרה יורד וסותם מרוח אחת אם היו שאר הרוחות מוקפות מחיצה. מדפי' דלא נקט רחבה ארבעה אלא משום שיהא בחלל המחיצות ד' הא אם לא היו צריכים לחלל המחיצות כגון שהיו שאר הרוחות מוקפות מחיצה אמר פי תקרה יורד וסותם אע"ג דאינה רחבה ד'. ואי אפשר לומר כן שהרי הוא עצמו פירש קורה מתרת במים בבור שבין שתי חצירות והקורה נתונה על רוחבה באמצע למעלה ואם איתא דאמר פי תקרה בפחות מד' למה לי קורה ד' כיון דחצירות מוקפות מחיצה ולא בעי אלא להפסיק. וכן בפ"ק (דף ח:) גבי קורת מבוי דאמר קורה משום היכר אמאי לא הוי מחיצה משום דפי תקרה יורד וסותם. ואמאי בעינן נמי [ס]ארכו יותר על רחבו ובתים וחצירות פתוחים לתוכו. ולמעלה מעשרים נמי אמאי ימעט. ואפילו למ"ד בפ"ק (שם) קורה משום מחיצה אית ליה נמי שפיר דלא אמר פי תקרה יורד וסותם לשוייה מחיצה מן התורה אלא בקורה רחבה ד' אלא הכי פי' עשאוה חכמים כמחיצה כי ע"י היכר בלא שום מחיצה לא היו מתירין חכמים את המבוי אלא כמו מחיצה דפי תקרה [ע]דהויא דאורייתא ברוחב ארבעה עשאו לקורה טפח מדרבנן להתיר מבוי על ידו. והשתא לא הוי פירוש קורה משום מחיצה כמו לחי משום מחיצה. דלחי הוי מחיצה דאורייתא כדמוכח בפרק קמא (דף יב:) דאמר הכשירו בלחי [ל] הזורק לתוכו חייב. ועוד דמסתבר דקיימא לן דקורה משום היכר דהא רבא דהוא בתראה וקיימא לן כוותיה לגבי אביי סבר בפ"ק דקורה משום היכר. ואע"ג דקיימא לן כאביי דאמר לחי משום מחיצה ולא כרבא דאמר משום היכר. ולפיכך

הגה"ה
*אבל בור שבין חצר לכרמלית או שבין חצר לרה"ר לא בעי מידי כדאמר בפ' בתרא [צט:] בור ברה"ר וכו'. אבי"ה הג"ה פ"ג מהל' עירובין. מהרמ"ך:

הגהות הב"ח א פרק הדר גבי דלמא: ב ופרש"י והרי רשות אחרת: ג בהגה"ה שלולית. שולטת בה דהוי כמו תני הבור בחצר זה: ד בהגה"ה לפרש"י. נ"ב עי' בתוס' פרק הדר סוף דף ע"א בד"ה בפת כ"ע בסוף הדיבור: ה פרש"י כ"ש אם הניח נ"ב עי' בתוס' פרק הדר סוף דף ע"א בד"ה בפת כ"ע בסוף הדיבור: ו בהגה"ה ור"י. נ"ב עי' בתוס' פרק הדר שם: ז דשמואל אמר שיתוף צריך וכו' בשם רבי יוחנן שיתוף נותנו בין באויר חצר בין באויר מבוי: ח בהגה"ה גג. ויש שם מרפסת תוך עשרה אע"פ שיש למרפסת מחיצה נ"ב עי' בתוס' דף פ"ד ד"ה גג הסמוך: ט בא"ד ר"ת פירש גג שאין וכו' ומבוי קטן נ"ב עי' בתוס' דף פ"ח בד"ה בור שבין. י בא"ד ור"י פירש גבי בור: כ דאמר שמואל כל מקום ששנה ר' יהודה בעירובין הלכה כמותו וריב"ל אמר הלכה וכו' דאשכחן אמוראי דפרשי בהדיא: ל כלומר שיהיו הקנים משוקעין למטה מן המים ט' טפחים וכן למעלה מן המים ט' טפחים וצריך לשקוע: מ לאו טעמא משום דמחיצה תלויה מתרת דהא ליכא הכא מחיצה כלל כצ"ל ותיבת משום נמחק: נ פי תקרה יורד וסותם ולקמן בפרק כל גגות נבאר בכמה רוחות אמר פי תקרה יורד וסותם. קורה ארבעה פי' רש"י דלהכי נקט ארבעה דכי אמרת וכו' לאו מחיצה היא משמע: ס ואמאי בעינן נמי מבוי ארכו: ע דפי תקרה דהוי מחיצה דאורייתא וכו' לקורה טפח מחיצה מדרבנן להתיר וכו' והשתא לא הוי פי' קורה:

קרבן נתנאל

כשמואל מדשקלי וטרי אמוראי אליביה ע"ז אמר דהא אליבא דרב כמו כן רב הונא ושאר אמוראי שקלי וטרי אליביה וזה דוחק ע"כ נראה דסבירא ליה רבינו דהך ת"ש מסתי גזוזטראות קאי נמי אדרב דע"כ לא פליג רב אלא בזה בשלשול ולזה בזריקה אבל בב' כחות לזה בשלשול ובזריקה ולזה בשלשול מודה רב דאין שניהן אסורין. והכי פסק רבינו בתשובה כלל כ"א דין ה'. וכ"כ הרב בעל המאור ע"ש. ובעל מ"א סימן שע"ה ס"ק א' כתב לזה בשלשול ולזה בשלשול וזריקת גובה שניהם אסורין וכ"כ הג"א וכ"ה בגמ' וצ"ע על הרא"ש ע"ש. ואין כאן מקום עיון. ות"ש וכן הוא בגמרא איני יודע מאין לקח. אי משום דקא פריך ת"ש מסתי' גזוזטראות לשמואל ולא פריך לרב ש"מ דאפי' בב' כחות אוסר רב משום הא לא איריא דכבר אמרנו ועינינו שרבינו מפרש ואזיל הך ת"ש בין לשמואל בין לרב וא"ת אם פריך נמי לרב מאי מסני רב אדא בר אהבה א"כ תקשי לרב דמפליג בין סמוכה למופלגת. מ"ש מופלג ד' הא יש סולם מתחתונה לעליונה וי"ל דרב אדא באמת לא מסני כ"א לשמואל ואביי קאתי לתרץ בין לרב בין לשמואל. ואם כיון לזה דמשני תלמודא דף פ"ה דלמא שאני הכא דכיון דלזה בזריקה ולזה בשלשול משמע דוקא בזריקת אויר. אבל בסמוכה דהוי בשלשול וזריקת גובה אסורה. איכא למימר דהך שינויא מוקי למתני' כאביי כגון דקיימין בתוך עשרה כמ"ש מהרש"א: ה"ג זיז כל שהוא וממלא ורב יהודה דידיה אמר ואפי' קניא א"ל אביי: ה"ג ובמבוי לא נשתתפה שהרי. ה"ג ועוד דל חורבה מהכא: ה"ג והלכתא כרב ואם היו: [ח] **או** שעירבו. נ"ע הא אין יכולין לערב יחד אא"כ יש פתח ביניהם שיכולים לטלטל מזה לזה בלא זריקה כמ"ש סימן שע"ב ס"ד מ"א סימן שנ"ג ולק"מ דאיירי שהיה כמין גשר בחד לד מבית זה לבית זה שיכולים לטלטל מזה לזה: ה"ג עליו בית התבן ובית הבקר ובית העצים ובית האוצרות: ה"ג אם יש שם תפיסת יד של בעה"ב: [א] **אינו** אוסר עליו. דייק רבינו יונתן דוקא עליו אינו אוסר. הא על דיורין אחרים אוסר. מדלא קתני אינו אוסר. ובתוי"ט הקשה עליו א"כ ברישא דקתני נמי אינו אוסר עליו ושם אפילו על דיורין אחרים אינו אוסר. ולק"מ דאיכא למימר משום עליו דסיפא וכ"כ תוס' בב"מ דף כ"ע ד"ה לפיכך ע"ש: [ב] **אמר** רב יהודה אמר רב. וגי' בגמ' אמר שמואל וגיר' הרי"ף נכון. דהא רבה אמר לא פליגי כאן שמסובין בחצר. ובירושלמי מילתא דשמואל שיתוף צריך בית. וכדי שלא לחלוק הירושלמי אתלמודא דידן גורס אמר רב: ה"ג אמר רבה ולא פליגי: ה"ג דגרסינן התם: [ג] **שיתוף** בין אויר חצר בין אויר מבוי. וקשה שיתוף במבוי לא מינכר. וצ"ל הא דקאמר באויר חצר. היינו בית שבחצר והא דקאמר אויר כ"ל דהבית צריך להיות עומד באויר שבאותו חצר לאפוקי בית שבחצר אחרת. וכן אויר מבוי. לאפוקי חצר במבוי אחרת: ה"ג הכי דבי שמואל תנו: [ד] **דבר** הניטל בשבת אוסר. דאי בעי שקל ומדי ליה לאברא' רש"י ולפי' זה בעינן נמי דאף מצד הדין כשאי להשליכן. אבל הטור פי' כיון שבעל הבית יכול להוציאם משם אוסר א"כ אפילו השוכרים מצד הדין אינן רשאין להשליכן : [ה] **אלא** משום דמסיע מלבו ובודאי לא יחזור. ובט"ז סי' שע"א ס"ק א' מסיק ה"ה בנכרי אם היה בבירור נראה שלא יבא בשבת והסיח מלבו. ואח"כ נמלך ובא בשבת אמרינן נמי כיון שהותרה הותרה ע"ש באריכות וליתא לדבריו דא"כ מאי קאמר ולא דמי לנכרי אם הנכרי תסיע מלבו באמת לשיטתו אינו אוסר. אבל האמת יורה דרכו ודאי מאומדנא בין בישראל בין בנכרי לא אמרי' שמסיע מלבו להקל ולומר שאין אוסר כי אין אתנו עוד נביא. אלא איירי כשהלך לשבות אצל בתו אמר בפיו שדעתו לשבות ולא לחזור בשבת מ"ה אינו אוסר כי שארית ישראל לא ימצא כזב בפיו מה שאין כן גבי עכו"ם וכן כתב רבינו יהונתן : [ו] **ונראה** דהלכה כר' יהודה דהנכרי אינו אוסר. ובשו"ע סימן שע"א ס"א ויש אומרים שגם נכרי אם הלך לשבות בחצר אחרת אינו אוסר. והוא דעת רבינו ומרדכי ורמב"ן וסמ"ג ורשב"א ותמה אני קורא מנ"ל להקל בנכרי בחצר אחרת דהא די לנו להקל כר' יהודה ובעיר אחרת דוקא אמר ולא בחצר אחרת וצ"ע : [ז] **מקיימין** כללא בשאר פלוגתייהו. וצ"ע דלעיל בפ' עושין פסין סימן ד' הואיל ואתמר כללא דשמואל ור"י הלכה כר"י אף לגבי עירובין אייתינן להאי כללא. ויש ליישב בדוחק דהכא שאני דמקיימין ב' כללות כר"י ומיקל בעירובין ומבטלין הך כללא ר"י ור' יוסי כר' יוסי משא"כ לעיל דהוי חד כללא נגד חד כללא אבל קשה דבפרק בכל מערבין ס"ס ב' דאיכא נמי ב' כללות ר"י ומיקל. ומ"מ פסק כהך כללא דהלכה כרבי מחבירו. וי"ל דה"ק התם דבעלמא קי"ל אהל זרוק ל"ש אהל כר'. ואי בעירובין הוי קים לן כר' יהודה וטעמיה משום דאהל זרוק שמיה אהל. הוי קשה הלכתא אהלכתא : [ח] **בין** מלמטה בין מתוך אוגנו. ומקצת ספרים הגירסא בין מלמעלה בין מלמטה בין מתוך אוגנו. וכן הוא בסוכה דף ע"ז ונראה דהגירסא זו אתיא לדרב יהודה. אבל לרב הונא למעלה למעלה בבור ולמטה למטה בבור א"כ מאי או דקאמר בין מתוך אוגנו : ה"ג אמר רב הונא למטה : [ט] **שלא** יהא זה דולה מרשות זה לרשות זה. מלשון זה משמע דלב"ה שרי בין עשה מחיצה למעלה וטפח א' בתוך המים או עשה ט' טפחים בתוך המים וטפח א' חוץ למים. אבל הטור סימן שע"ו השמיט דין זה ט' טפחים שיקוע בתוך המים. נראה שס"ל כסברת תוס' דפליגי ב"ש וב"ה בזה דב"ש קפיד אמחיצה. וב"ה קפיד אהיכר לכך צריך לעשות למעלה וקים לן כב"ה ודברי ע"ז בזה תמוהים ע"ש : [י] **וסוגיין** כרב יהודה. דרב ור' חייא וברייתא דתני יעקב קרחינאה מסייע ליה וע"כ נמון הרי"ף : ה"ג קורה ד' מתיר בחורבה פרש"י דרב יהודה: [כ] **אפי'** בחורבה הפרוצה לרה"ר. דהא סתם קאמר קורה ד' מתרת בחורבה ועוד דע"כ מיירי בפרוצה לרה"ר דאי למבוי הוי סגי בקורה טפח דמתיר במבוי דרבנן. מהרש"א : ה"ג ולית ליה לר"י בר' יוסי: ה"ג אלא ודאי הלכה כרב יהודה : ה"ג דהויא דאורייתא ברוחב ד' : [ל] **הזורק** לתוכו חייב. ובמבוי שהכשירו בקורה הזורק לתוכו פטור : ה"ג דהא רבא דהוא : ה"ג ולפיכך פסק

פסקו כל רבותינו [א]חוץ מרבינו תם כאביי בלתי העומד מאליו וטעמא דאביי משום דאזיל לטעמיה דאית ליה לחי משום מחיצה. מכל מקום בקורה דכולהו אמוראי סברי דקורה משום היכר כרבה בהא הלכתא כרבה. וקי"ל כרב דאמר פי תקרה יורד וסותם אפילו כי ליכא שם ג' מחיצות דהלכתא כרב באיסורי. הלכך בקורה נמי לא יאמר פי תקרה יורד וסותם. (וכן מוכח בפרק קמא דסוכה (דף ט.)) גבי איסקופה דקאמר כגון שקירה בשתי קורות ואין בזו ד' ואין בין זו לזו שלשה: ואמר רב נחמן [דף פו ע"ב] קורה ארבעה מתרת במים. והא קאזיל דלי לאידך גיסא דקורה ומייתי. קים להו לרבנן דאין דלי מהלך יותר מארבעה. סוף סוף תחת קורה מיהא עריבי מיא וקאזיל [ב]ומייתי מביני וביני אלא קל הוא שהקילו חכמים במים. כדרב טבלא דבעא מיניה רב טבלא מרב מחילה תלויה מהו שתתיר בחורבה. אמר ליה אין מחיצה תלויה מתרת אלא במים קל הוא שהקילו חכמים במים. פרש"י וליתא להדרב יהודה אלא כרב הונא קיימא לן דבית הלל למעלה ממש אמר. ועל זה סומכין העולם שעושין בתי כסאות על המים ואין המחיצות מגיעות למים. ואע"ג דאמרינן לקמן בפירקין (דף פז:) גזוזטרא שהיא למעלה מן המים ועשו לה מחיצה [ג]עשרה טפחים לא שנו אלא למלאות אבל לשפוך אסור. הלכה כאיכא דאמרי דמסיק לא תימא למלאות הוא דשרי אבל לשפוך אסור אלא אפילו לשפוך נמי שרי דבשל סופרים הלך אחר המיקל. ומיהו מחיצה שאינה עשויה לשם המים אלא לשם לניעות בית הכסא לא מהניא דמחיצה לשם מים בעינן*. דלא קיימא לן כרבי יהודה דאמר לא תהא מחיצה גדולה מכותל שביניהם. ואע"פ דגבי גזוזטרא שהיא למעלה מן המים פרש"י אלא א"כ עשו לה מחיצה כל סביבה או סביב הנקב ד' על ד' החקוק באמצעיתה בין מלמעלה על הגזוזטרא בין מלמטה מחובר [ו]להגזוזטרא אלמא מהני סביב הגזוזטרא אע"פ שאותה המחיצה אין עשויה לשם המים. איכא למימר אף על פי דבעינן הכא זה וזה בבור היינו משום דלמעלה לא הוי היכר דנעשית בשביל המים אבל בגזוזטרא אפילו למעלה הוי היכר שעשויה כדי למלאות הימנו. דבענין אחר לא היה צריך מחיצה אלא כדי להתיר לדלות ממנו בשבת. אבל בבית הכסא צריך מחיצה לניעות הלכך צריך לעשות מחיצה למטה מחובר לבית הכסא לשם המים והיינו לשיטת רש"י דפירש דלא קי"ל כרב יהודה. מיהו תימה על מה שפי' רש"י דסוגיא דשמעתין דלא כרב יהודה דהא רב ורבי חייא ובריית' דיעקב קרחינאה כוותיה קיימי. וגם צריך לומר דרב יהודה דאמר קורה ארבעה מתרת בחורבה לית ליה דרב נחמן דאמר מתרת במים משום דעריבי מיא. ולכאורה נראה דאדרבה רב נחמן לא שרי אלא במים דליכא אלא בקיעת דגים אבל בחורבה לא. הלכך נראה לפרש קל הוא שהקילו חכמים במים בקורה ד' דמותר [מ] בלא שיקוע משום דפי תקרה יורד וסותם חשיב טפי [נ] אבל במחיצה תלויה קיימא לן כרב יהודה דבעי שיקוע. ור"ח ז"ל פירש דקיימא לן כרב יהודה דסוגיא דשמעתין כותיה. וזה לשונו. רב יהודה חיים שלא יהא מוליך מחלי הבור שהוא רשות חבירו וכן זה משל זה. לפיכך מצריך שיהו ראשי הקנים בולטין למעלה מן המים [ז]טפח או חוצצים ראשי הקנים במים טפח למנוע הדלי מלילך ולשאוב המים מרשות חבירו. אלא הא דאמר רב יהודה קורה ארבעה (ג) מתרת בחורבה ורב נחמן אמר קורה ארבעה מתרת במים הא קאזיל דלי [ח]ומייתי מיא לאידך גיסא דבור. ומשני קים להו לרבנן דאין דלי מהלך תותי קורה חוץ לארבעה טפחים. תותי קורה מיהא עריבי מיא וקאזיל דלי מיא דביני וביני. קל הוא שהקילו חכמים במים דאין מחיצה תלויה מתרת אלא במים אע"פ שאין מגעת עד הקרקע רק שיהו הקנים שקועים טפח בבור שלא יכנס הדלי בהדיא לחלק חבירו. הכא נמי כיון דלא אזיל דלי טפי מד' טפחים [ס] ואע"ג דעריבי מיא תותי קורה לא חיישינן. וקי"ל כרב יהודה דסוגיא דשמעתין כותיה*. וכן פסק רב אלפס ז"ל כיון דסוגיא כרב יהודה.

הגה"ה

*ואומר מהר"מ דאם הנואה נופלת על דף ומשם למים כרה"ר אין צריך לעשות שום תיקון לא למטה במים ולא סביב הנקב [ד] ואין דף מתירו אפי' מטעם גדול כבוד הבריות כמו שהתירו אבנים מקורזלות ואם המים רגילים להתייבש הסיב רשב"א דכשים היכר מחיצה מתרת כשים מים אבל כשאין מים אין מחיצה תלויה מתרת בחורבה ואין נראה להתחיב [ה]נואה במקום פטור דלדידן דלית לן אלא כרמלית מלא מין את מינו וניעור ובית הכסא שבין ב' בתים אם יש פתח שיכולין לערב מערבין ואם לאו אסור דלזה בטלטול ולזה בבלבול וכו' ואפי' את"ל דנואה מקום פטור ברה"ר ברשויות דרבנן לא אשכחן דין מקום פטור. הג"ה בש"ו מהרמ"ק :

הגה"ה

*וכן פסקו התוס' והמיימון. מהרמ"ק :

והראב"ד והר"ז הלוי ז"ל פירשו על דרך רש"י. [ע] ואני אומר לרבינו חננאל ורב אלפס בתי כסאות סגי להו במחיצה תלויה ממש. דדוקא [בבור] שבין שתי חצירות מצריך רב יהודה שיקוע ראשי הקנים בבור שלא ילך הדלי להדיא לרשות חבירו לשאוב מים. אבל בבית הכסא מודים דלא בעיא שיקוע. דעדיף בית הכסא מקורה ארבעה שמתרת במים :

ח [דף פז ע"א] מתני' אמת המים שהיא עוברת בחצר אין ממלאין ממנה בשבת[פ] אלא א"כ עשו לה מחיצה גבוהה עשרה[ט] בכניסה ויציאה*. אמר ר' יהודה מעשה באמה של אובל שהיו ממלאין ממנה בשבת ע"פ זקנים. אמרו לו [צ] מפני שלא היה בה כשיעור : גמ' ת"ר עשו לה מחיצה בכניסה ולא עשו לה ביציאה ולא עשו לה בכניסה אין ממלאין ממנה. אלא א"כ עשו לה מחיצה גבוה עשרה [י]בכניסה ויציאה רבי יהודה אומר מעשה באמה שהיתה מביאה המים מאבל לצפורי והיו ממלאין ממנה על פי זקנים. אמרו לו משם ראיה שמא אין בעומקה עשרה ורחבה ארבעה. פירש מחיצה זו של אמת המים [ק] צריכה להיות משוקעת במים כדי שתחלק בין המים שברה"י ובין המים שברשות הרבים כמו מחיצה של בור שצריכה להיות משוקעת בתוכו לחלק בין רשותו לרשות חבירו : תנו רבנן אמת המים [ל]שעוברת בין החלונות פחות מג' משלשל דלי וממלא. שלשה אין משלשל דלי וממלא. ורשב"ג אומר פחות מד' משלשל דלי וממלא. ארבעה אין משלשל דלי וממלא. במאי עסקי' אילימא באמת המים גופה. אלא הא דכי אתא רב דימי אמר ר' יוחנן אין כרמלית פחותה מארבעה לימא כתנאי אמרה לשמעתי'. אלא באגפיה ולהחליף. הא כי אתא רב דימי אמר ר' יוחנן מקום שאין בו ארבעה על ארבעה מותר לבני ר"ה ולבני רה"י לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו התם רשויות דאורייתא [דף פז ע"ב] והכא רשויות דרבנן. והא ר' יוחנן ברשויות דרבנן נמי קאמר דתנן כותל שבין שתי חצירות גבוה עשרה ורחב ארבעה מערבין שנים ואין מערבין אחד. היו בראשו פירות. אלו עולין מכאן ואוכלין ואלו עולין מכאן ואוכלין והויגן בה אין [מ]בה ארבעה מאי אמר רב אויר שתי רשויות שולטות בו ולא יזיז בו אפילו כמלא נימא ורבי יוחנן אומר הלו מעלין מכאן ואוכלין [ר] והלו מעלין מכאן ואוכלין אבל לחלופי [ש] מחצר לחצר דרך הכותל לא. אלמא אית ליה לרבי יוחנן דאפילו ברשויות דרבנן אסור להחליף. ההוא זעירי אמרה. ולזעירי תקשה לך מתני'. זעירי מוקי לה באמת המים גופה ודרב דימי תנאי היא. ותיהוי כי חורי כרמלית. אביי בר אבין ורב חיננא בר אבין דאמרי תרוייהו אין חורין לכרמלית. [ת] רבינא אומר אפילו תימא יש חורין לכרמלית התם בסמוכה הכא במופלגת. נראה דהלכה כאביי בר אבין ורב חיננא בר אבין דאמרי אין חורין לכרמלית. אע"ג דרבינא דהוא בתרא קאמר אפילו תימא יש חורין לכרמלית איהו לא פליג בהדיא עלייהו אלא קאמר דאפילו יש חורין לכרמלית אית לן שינויא אחרינא. רב אשי אמר כגון דעביד ליה ניפקי אפומייהו ואזדו רבנן לטעמייהו ורשב"ג לטעמיה. רב אלפס ז"ל כתב לעיל בפרק חלון (סימן ח') הא דאמר ובלבד שלא יחליפו אוקימנא בפ' כיצד משתתפין ברשויות דאורייתא כגון בר"ה וברשות הרבים. אבל ברשויות דרבנן כגון כותל שבין שתי חצירות גבוה עשרה ורחב ארבעה מותר לכתף עליו ולהחליף. והר"ז הלוי ז"ל כתב דאשינויא דרב אשי דהוא בתרא סמכינן ולא צריכין לשינויא דחיקא דלעיל לפלוגי דרב דימי אדזעירי ולחלק בין רשויות דאורייתא לרשויות דרבנן. ואדרבה ברשויות דרבנן אשכחן דמחמרי' טפי בענינא כדאמר לעיל (דף עז.) ברשויות דרבנן עבדו רבנן חזוק טפי משל תורה. וכן רבי יוחנן אומר אלו מעלין מכאן ואוכלין וכו'. אבל להחליף מחצר זו לחצר זו אסור. ועוד הביא ראיה מפרק המוצא תפילין (דף קא:) גבי הא דתניא וחכמים אומרים אף בזמן שהמנעול למעלה מעשרה מביא מפתח מע"ש ומניחו באסקופה למחר פותח ונוטל בו ומחזירו לאסקופה או לחלון שעל גבי הפתח. ואם יש בחלון ארבעה על ארבעה אסור מפני שהוא כמוציא מרשות לרשות כלומר מאסקופה כרמלית לחלון שהיא רשות היחיד דרך המנעול שהוא מקום פטור. וקאמר עלה ש"מ איתא לדרב דימי דאמר אסור להחליף. אלמא איתא לדרב דימי דאמר אסור להחליף אפילו ברשויות דרבנן. והתוס' הקשו לו מהך דמתניתין ותירצו דרב דימי סבר דברייתא דלקמן פליג אהך דהכא והכי אמר לך איתא לדרב דימי ועדיפא מדידיה דאיהו קאמר דוקא ברשויות דאורייתא והך ברייתא סוברת אפילו ברשויות דרבנן ואתיא כזעירי דאמר דרב דימי תנאי היא ומאן דאסר [א] אסר אפילו בדרבנן [ב] ושינויא דחיקא היא. ונראין דברי הר"ז ז"ל וכן דעת הראב"ד :

הגה"ה

*וכן פסק המיימון (פרק טו מהל' שבת הל' יא) ורבינו תם מפרש דאיירי באמת המים ויש בהן כרמלית ועוברין לפני חלון ובעי קורה ארבעה שיהא מונח למעלה על שני [זיזין היוצאין מן] הכותל ותודו כשהוא יורד וסותם וכיון דלא אזיל דלי לאידך גיסא דאין דלי מהלך יותר מארבעה לעריבי מיא תחת הקורה לא חיישינן דקל הוא שהקילו חכמים במים אבל בבין שתי חצירות [illegible] צריך כותל אלא משום [illegible] דלא עירבו ודאי בהיכרא סגי [illegible] וכגון שיש בגזוזטרא עשרה טפחים [illegible] עבר פירצה היא ומפסדת כמחיצות ומיהו לטלטל בכל החצר אם נשאר לגד הפירצה פס מכאן ופס מכאן בכל שהוא או פס ד' טפחים מרוח אחת מותר לטלטל בכל החצר ואין אסור אלא למלאות מן האמה בלבד אבל אם לא נשאר פס כלל אסור לטלטל בכל החצר שהרי נפרצה חצר לים שהוא כרמלית עכ"ל והיאך מעמיד המחיצות כדפירש לעיל גבי בור שבין שתי חצירות . מא"ז :

ט מתני' גזוזטרא שהיא למעלה מן המים אין ממלאין הימנה בשבת אלא א"כ עשו [לה] מחיצה גבוהה י' טפחים בין מלמעלה בין מלמטה. שתי גזוזטראות זו למעלה מזו ועשו לעליונה ולא עשו לתחתונה שתיהן אסורות עד שיערבו : [דף פח ע"א] גמ' אמר רבה בר רב הונא לא תימא למלאות הוא דשרי אבל לשפוך אסור. אלא אפילו לשפוך נמי שרי. אמר רב שיזבי פשיטא היינו עוקה. מהו דתימא התם תיימי מיא הכא לא תיימי מיא [ג] קמ"ל : מתני' חצר שהיא פחותה מד' אמות אין שופכין לתוכה מים בשבת אלא א"כ עשו לה עוקה מחזקת סאתים מן הנקב ולמטה בין מבפנים בין מבחוץ. אלא שמבפנים

הגהות הב"ח א פסקו כל רבותינו כאביי בלתי העומד מאליו חוץ מרבינו תם שפסק כרבה וטעמא דאביי כ"ב עי' פ"ק דף ט"ו: ב וקאזיל דלי ומייתי מביני: ג ועשו לה מחיצה גבוה עשרה: ד בהגה"ה ואומר. ולא ס[...] הנקב ואף אם אין דף מתירו מטעם כצ"ל ותיבת (אע"פ) [אפי'] נמחק: ה בא"ד את"ל דנואה ברה"ר מקום פטור הכא ברשויות דרבנן : ו בין מלמטה מחובר תחת הגזוזטרא: ז טפח או שוקעין [...] הקנים : ח הא קאזיל דלי לאידך גיסא דבור ומייתי מיא ומשני קים להו וכו' לד' טפחים ופריך תותי קורה וכו' דביני וביני ומשני קל הוא: ט גבוהה עשרה טפחים בכניסה: י בהגה"ה וכן. דלא עירבו ודי בהכירא. נ"ב [...] בתוס' דף פ"ו ע"ב בד"ה אלא : כ עשרה טפחים בכניסה ויציאה ר' יהודה אומר כותל שעל גבה תידון משום מחיצה אמר ר' יהודה מעשה באמה של אובל שהיתה מביאה וכו' ממנה מים ע"פ זקנים : ל אמת ה[מים] העוברת וכו' שלשה אין משלשל דלי וממלא רשב"ג אומר : מ והוינן בה אין בו ארבעה וכו' ואלו מעלין מכאן ואוכלין וה"ה דמורידין אבל לאחלופי מחצר לחצר לא :

קרבן נתנאל

רבותינו חוץ מר"ת כאביי : ה"ג וטעמא דאביי : ה"ג ואמר רב נחמן קורה ארבעה מתיר במים והא : ה"ג סוף סוף תחת קורה : [ט] בלא שיקוע משום דפי תקרה יורד וסותם . פי' כיון דאין דלי מהלך יותר מארבעה נמצא שאין דולה מחלק חבירו ומה שאמר תחת הקורה מיהא עריב מיא. אמרי' כשהוא דולה מתחת הקורה מדיליה הוא דולה דבצד הקורה הסמוך לחלק חבירו אמרי' פי תקרה יורד וסותם וכשדולה חבירו מתחת הקורה לגבי דיליה אומר להיפוך שצד השני יורד וסותם . אע"ג דסתרי אהדדי קל הוא שהקילו במים . ודלא כהגהות שלבוש שנדחק בזה ע"ש : [נ] אבל במחיצה תלויה קי"ל כרב יהודה דבעי שיקוע . ואפי' שהמחיצה עוביה ד' . מ"מ תחת המחיצה עריב מיא כיון דלא שייך ביה פי תקרה יורד וסותם ודלא כרשב"א שסבירא ליה ע"ש : ה"ג מוליך מחלי שבור : ה"ג בחורבה ורב נחמן : ה"ג דאין דלי מהלך חוץ לארבעה : [ס] ואע"ג דעריבי מיא תותי קורה לא חיישינן . דאנן לא קפדינן רק שלא יהיה דולה מצד שנראה להדיא שהוא חלק חבירו וכיון דאין דלי מהלך ביותר מארבעה נמצא אין דולה מחלק חבירו וכ"כ תוס' בפ"ק דף י"ב בשם ריצב"א ד"ה הכא במאי עסקינן . ולפ"ז אם המחיצה רחבה ארבעה ג"כ מתרת במים כדעת הרשב"א דהא לאו מכח פי תקרה שרינן [...] וזהו דעת הרשב"א : ה"ג וכן פסק רב אלפס ז"ל כיון : [ע] ואני אומר לרבינו חננאל ורב אלפס . דלא הקפידו אלא לשאוב מחלק חבירו להדיא אבל על עריבא מיא תותי קורה לא קפדינן . וכ"ש [...] הכסא דעדיף טפי . אבל לפי' שפי' רבינו לעיל משום פי תקרה אייתינן עלה מ"ה שרי . מה שאין שייך בבית הכסא לא סגי במחיצה תלויה : ה"ג שהיא עוברת בחצר : ה"ג אא"כ עשו לה בכניסה וביציאה אמר רבי יהודה . כ"ה בירושלמי וכן משמע בתוס' ד"ה אמר רבי יהודה וברש"י ד"ה של אבל ע"ש : [פ] אלא א"כ עשו לה מחיצה בכניסה וביציאה . וא"ת אמאי לא מהני מחיצה כמו בלבון [...] בפ"ק דף י"ב כשפרצתו עשר א"נ כלום . תי' הרשב"א דשאני הכא כיון שעוברת בחצר יש לה שם בפני עצמה . משא"כ בלבון היה כיון שעומדים המים בחצר הוי כמו מים שנשפכו בחצר שיש להם דין [...] ואינם אסורים אלא משום שנפרצו למקום האסור לה ואם תאמר הא החצר נפרצה למקום האסור לה למים ואם כן אסור לטלטל בחצר . ותי' הראב"ד דמיירי אמת המים עמוקה עשרה והוי כמחיצות לחצר : ה"ג מפני שלא היה בה כשיעור : [צ] מפני שלא היה בה כשיעור . הקשה בתוי"ע ולמאי דאמרן דכשאין בה כשיעור שם לכן הדין של המקום שהם עוברים בו [...] כי באו מי האמה הזאת מכרמלית או ממבוי או מרשות הרבים אמאי תסגי לה בכותל שעל גבה טפי מבור שבין שתי חצירות דאמו אמירא טלטול מחצר לחצר וכ"ש מכרמלית [...] בצ"ע . ואין ליה קושיא בשלמא גבי בור צריך היכר מחיצה כיון דבור שייכא לתרווייהו . ומחיצות החצר לא הוי היכרא . משא"כ אמת המים שאין בו עשרה ואתיא מרה"ר הלא לא עדיף מרה"ר עצמה [...] עשה מחיצה אפי' לא נתכוין לעשות רה"י . מ"מ המחיצה מתילא מפסקת בין רה"ר ובין רה"י והאמה אין לה שם בפני עצמה כיון דאין בעומקה עשרה רק בטילה לגבי רה"ר : [ק] צריכה להיות משוקעת במים . כ"ה לשיטת הרי"ף ורבינו שפסקו בסימן הקודם כרב יהודה . אבל רש"י פי' עשו לה מחיצה בתוך אוגנו . משמע אפי' לא משוקע במים . שאזיל לשיטתיה שפוסק כרב הונא דאמר גבי בור ש[בין] שתי חצירות למטה ממש בבור אפי' אינו משוקע במים : ה"ג שלשה אין משלשלין דלי וממלא ורשב"ג אומר : ה"ג פחות מד' משלשל דלי וממלא : ה"ג והא ר"י ברשויות דרבנן נמי אמר : [ר] ה"ג ואלו מעלין מכאן ואוכלין אבל לחלופי מחצר לחצר דרך הכותל לא : [ש] מחצר לחצר . ר"ל לבית שבחצר דהא ר"י פסק כר"ש לקמן דף צ"א ולר"ש מותר לטלטל מחצר לחצר : ה"ג תקשי לך מתני' : [ת] רבינא אומר אפי' . כ"ה גי' בעל המאור אבל גי' רש"י והרשב"א רב אשי : ה"ג אבל ברשויות דאורייתא : ה"ג נמי ברשויות דרבנן : ה"ג מותר לכתף עליו ולהחליף : ה"ג וה"ה אף בזמן : ה"ג והתוס' הקשו תלקמן ה"ג אהך דהכא והכי אמר : ה"ג איתא לדרב דימי ועדיפא מדידיה · ה"ג ברשויות דאורייתא : ה"ג ברשויות דרבנן : ה"ג ומאן דאסר : [א] אסר אפי' בדרבנן . ר"ל הך סבר זעירי : [ב] ושינויא דחיקא היא . מה דמשני הש"ס דרב דימי תנאי היא . וא"כ תירוץ של תוס' שינויא דחיקא היא : ה"ג אמר רבה בר רב הונא : [ג] קמ"ל פרש"י משום דאיהו לא איכפת ליה דליפקו לברא . ובתוס' פ[...] הזורק דף ק' ד"ה כמו שהקשו נמי מהך דתולין שלא מאן דשרי במיא אהך דהכא . ומה שתירצו דגבי גזוזטרא פעמים שהיא סמוכה לרה"ר מהלכת וגזרו כמו בכרמלית אטו כמו ברה"ר · ול"ע הך דתולין [...] לגזור פעמים שהנהר סמוכה לרה"ר וגזור כמו בכרמלית אטו רה"ר . ע"כ נ"ל דתוס' לא מפרשי קמ"ל כפרש"י אלא ה"ק בלישנא בתרא קמ"ל דשרי לשפוך דלא גזרינן כמו בכרמלית אטו רה"ר . וא"כ דתולין :

תפארת שמואל

שפירשתי : (ג) מתרת בחורבה ורב נחמן אמר קורה ד' מתרת כצ"ל ותיבת במים צריך למחוק :

אין צריך לקמור [ד] ומבחוץ צריך לקמור. רבי אליעזר [בן יעקב] אומר ביב שהוא קמור ד' אמות ברשות הרבים שופכין לתוכו מים בשבת וחכמים אומרים אפילו גג או חצר מאה אמה [ה] לא ישפוך על פי הביב. אבל שופך הוא לגג והן יורדין לביב. החצר והאכסדרה מצטרפין לארבע אמות. וכן שתי דיוטאות זו כנגד זו מקצתן עשו עוקה ומקצתן לא עשו עוקה את שעשו עוקה מותרין ואת שלא עשו עוקה אסורין. פרש"י דטעמא דביב קמור ארבע אמות משום דקיימא בארבע אמות יש שיעור לקבל סאתים מים שאדם עשוי להסתפק בכל יום וצריך לומר דאיירי בביב שיש בו ארבע אמות על ארבע אמות. דבפחות מכן לא תיימי מיא כמו גבי חצר [דאם לא] כן איזה שיעור ניתן לרחבו. [ו] ורשב"ם פירש טעמא דקמור ביב משום חמדה וכיון שהוא קמור ארבע אמות ברשות הרבים אין הרואה סובר שמחצר יצאו כשמשתפכים בעל החצר זה בשבת כיון דיוצאת המים מופלג מן החצר. ובגמרא משמע כפרש"י דמדמי ד' אמות דביב לארבע אמות דחצר דמוקי כולה מתני' כרבי אליעזר בן יעקב. ולפירוש רשב"ם סלקין של עץ שהוא קמור ארבע אמות ברשות הרבים שופכין לתוכו מים בשבת

הגה"ה

*ומיימוני (פרק טו מהל' שבת הל' טו) פסק כחכמים לגבי ראב"י. מהדו"ק :

[ז] דקי"ל (לעיל סב.) משנת ראב"י קב ונקי. אע"ג דלא מיבלעי בסלקין של עץ לא חיישינן מכיון דליכא חשדא. אבל לפרש"י אפילו הוא ד' אמות על ד' אמות אסור משום דלא מיבלעי א[בעץ]. [ח] מיהו אם הוא מרוצף באבנים מותר דאיבלעו מיא: גמ' חצר שפחותה מד' אמות וכו' מאי טעמא. [ט] אמר רבה מפני שאדם עשוי להסתפק סאתים מים בכל יום. בד' אמות אדם רוצה לזלפן [דף פח ע"ב] פחות מד' שופכין. הלכך אי איכא עוקה שרי ואי לא אסור. [י] פירוש שנעשה כשופך לרשות הרבים. רבי זירא אומר בארבע אמות תיימי מיא. בפחות מארבע אמות לא תיימי מיא ואזלי לרשות הרבים. [כ] מאי בינייהו. איכא בינייהו אריך וקטין. לרבה אסור כיון דקטינא לא מזלפי. לר' זירא כיון דאריכא תיימי ביה מיא. [ל] נראה לי דהלכה כר' זירא דמתני' דייק כוותיה. מדקתני חצר שפחותה מארבע אמות ולא קתני חצר שאין בה ד' אמות על ד' אמות. הלכך אפילו אריך וקטין ובלבד שיחזיק [illegible] ד' אמות על ד' אמות. אבל רב האי והרי"ף ז"ל כתבו דכשיש בו אורך ד' אמות אע"פ שאין ברחבו ד' אמות. ופירש רש"י נראה לי עיקר. דעל כרחך צריך ליתן שיעור ברחב. דלא מסתבר דבאורך ד' אמות וברוחב טפח תיימי סאתים מים. ועוד דליישנא דאריך וקטין משמע כפי' רש"י דלפירוש הו"ל למימר איכא בינייהו שאין ברחבו ד'. אבל ליישנא דאריך וקטין משמע שהשיעור הקרקע הוה לשניהם אלא למר בעינן מרובע ולמר אפילו אריך וקטין וכן אריך וקטין [דאמרינן] גבי גינה וקרפף בפ' עושין פסין (דף כג:): וחכמים אומרים אפילו גג או חצר כו'. תנא במה דברים אמורים בימות החמה אבל בימות הגשמים שופך ושונה ואינו נמנע. רש"י פי' דאעוקה קאי · והא דקבעה בעל הגמרא בתר מתניתין דביב ולא קבעה אעוקה. משום דפריך עלה משופכין. ורבינו תם ז"ל פי' דקאי אלא ישפוך על פי הביב והא דקאמר [ב]והא שופכין [מ] משום דרגילין לשפוך בביב שופכין מאוסין. מ"מ אדם רוצה שיבלעו מים במקומם. [נ] ולמאי ניחוש אי משום קלקול חצירו הא מתקלקלא וקיימא. ואי משום שמא יאמרו לנורו של פלוני מקלח מים בשבת. סתם לנורות בימות הגשמים מקלחים הם. אמר רב נחמן בימות הגשמים עוקה מחזקת סאתים* נותנים לה סאתים. סאה נותנים לה סאה. בימות החמה מחזקת סאתים נותנין לה סאתים. סאה אין נותנים לה כל עיקר גזירה דלמא אתי למיעבד בה סאתים. אי הכי בימות הגשמים נמי נגזור. התם למאי ניחוש לה. אי משום קלקול חצר הא מקלקלא וקיימא. אי משום שמא יאמרו לנורו של פלוני מקלח מים בשבת. סתם לנורות מקלחין הן מים בשבת. אמר אביי הלכך אפילו כור ואפילו כוריים שרי. [ס] אביי קאי אהאי דקאמר בימות הגשמים נמי בבית סאה נגזור דלמא אתי למיעבד

הגה"ה

*והוא חצי אמה על חצי אמה ברום שלשה חומשי אמה. מיימון [שם] :

בה סאתים ומשני דבימות הגשמים ליכא למיגזר ועלה קאמר אביי כיון דליכא למיגזר אפילו כור או כוריים שרי ליתן בבית סאה. וליכא לפרושי דאביי בעוקה בית סאתים קאמר. דהא רב נחמן גופיה אפילו כור אפילו כוריים שרי כמו [ג]שפרש"י דהא דקאמר רב נחמן עוקה מחזקת סאתים נותנים בה סאתים על כרחך [ע] בית סאתים לאו דוקא והוא הדין טובא. דאי בית סאתים דוקא א"כ אין חילוק בין בית סאתים לבית סאה דלתרווייהו אין שופכין אלא שיעור העוקה [פ] ואמאי נקט (במתני') מחזקת סאתים. הלכך אבית סאה קאי וקאמר דבימות הגשמים נותן בה אפילו כור ואפילו כוריים כיון דליכא למיחש למידי. ומסתברא אפילו בלא עוקה נמי כיון דליכא למיחש למידי דבית סאה לא מעלה ולא מוריד דאין זה שיעור שנתנו חכמים לעוקה. וכן משמע ליישנא דברייתא במה דברים אמורים שהצריכו חכמים עוקה בימות החמה אבל בימות הגשמים שופך ושונה ואינו נמנע אף בלא עוקה. והלכתא כאביי דבתרא הוא וגם מסתבר טעמיה. והרמב"ם ז"ל (פט"ו) [צ] לא כתב כן: וכן שתי דיוטאות אמר רבא. [דף פט ע"א] [ק] לא שנו אלא שלא עירבו אבל עירבו מותרין. וכי לא עירבו אמאי אסורין. אמר רב אשי גזירה דלמא אתו לטלטולי מאני דבתים לחצר. וא"ת בלא עירבו תרווייהו ליתסרו. וי"ל דמיירי בשאינן שופכין ממש לתוך העוקה בחצר אלא שופכין על הדיוטא והן יורדין לעוקה. ואע"ג דאז הוה כתו בחצר שאינה מעורבת. [ר] לא אסרו חכמים אלא כתו בכרמלית אבל כתו בחצר שאינה מעורבת לא אסרו כלל וכן פסק רשב"ם דמותר לשפוך מים בחצירו אע"פ שהולכין לרשות אחרת שאינה מעורבת : הדרן עלך כיצד משתתפין

פרק תשיעי

א **כל** גגות העיר רשות אחת הן. ובלבד שלא יהא גג גבוה עשרה או נמוך עשרה דברי ר"מ. וחכמים אומרים כל אחד ואחד רשות לעצמו. רבי שמעון אומר אחד גגות ואחד חצירות ואחד קרפיפות כולן רשות אחת הן לכלים ששבתו בתוכן ולא לכלים ששבתו בתוך הבית: **גמ'** מאי טעמא דר"מ. כדרב יצחק בר אבדימי דאמר רב יצחק בר אבדימי אומר היה ר"מ כל מקום שאתה מוצא שתי רשויות והן רשות אחת כגון עמוד ברשות היחיד גבוה עשרה ורחב ארבעה אסור לכתף עליו גזירה משום תל ברשות הרבים. הכא נמי גזירה משום תל ברשות הרבים. פי' הר"ר יהודה דאין הלכה כר"מ בהא אע"ג דקיימא לן הלכה כר' מאיר בגזירותיו. הני מילי במקום יחיד. אבל הכא רבנן פליגי עליה כדאמר לקמן (דף צא.) דלחכמים גגין וחצירות רשות אחת הן. וכ"ל דלית הלכתא כר"מ ולאו מטעמיה. דאפילו לגבי רבים פסקינן כוותיה בכתובות בפרק אף על פי (דף נז.) גבי שהאדם משהה את אשתו שתים ושלש שנים בלא כתובה. אלא משום דלקמן (צא.) פסקינן כר"ש דאמר כולן רשות אחת הן :

ב [דף צ ע"א] **איתמר** ספינה רב אמר מותר לטלטל בכולה אפילו יתירה מבית סאתים דהא איכא מחיצות וחשיב מוקף לדירה. ושמואל אמר אין מטלטלין בה אלא בארבע אמות. דמחיצות להבריח מים הן עשויות ולא חשיב מוקף לדירה [דף צ ע"ב] [ש] והלכתא כרב ומודה רב שאם כפאה על פיה לזופתה שאין מטלטלין על גבה. אמר רב יהודה כשתמצא לומר לר"מ גגין רשות לעצמן וחצירות רשות לעצמן [דף צא ע"א] וקרפיפות רשות לעצמן. ולדברי חכמים גגין וחצירות רשות לעצמן וקרפיפות רשות לעצמן. ולדברי ר"ש כולן רשות אחת הן. אמר רב הלכה כרבי שמעון. והוא שלא עירבו אבל עירבו גזרינן דלמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחצר. ושמואל אמר הלכה כרבי שמעון בין עירבו ובין שלא עירבו וכן אמר רבי יוחנן בין עירבו בין לא עירבו. וקיימא לן כשמואל ורבי יוחנן : [דף צב ע"א] **מתני'** גג גדול הסמוך לגג קטן הגדול מותר והקטן אסור. חצר קטנה שנפרצה לגדולה [ת] הגדולה מותרת והקטנה אסורה מפני שהיא כפתחה של גדולה : **גמ'** למה לי למיתני תרתי. לרב קתני גג דומיא

הגהות הב"ח א דלא מיבלעי בשל עץ מיהו אומר ר"י דאפילו אם הוא מרוצף : ב והא דקאמר והרי שופכין משום : ג כמו שפירש ר"י דהא דקאמר :

קרבן נתנאל

דתולין לא קשיא מידי דרב יהודה פסק כלישנא בתרא דהכא וכמ"ש הרי"ף ורבינו ועיקר קושיית תוס' מהך דהזורק דהוא מימרא דרבה בר רב הונא גופא אהך דרבה בר רב הונא דהכא ללישנא קמא ודו"ק ועי' בהידושי ריטב"א אח"כ ראיתי בדרכי משה סימן שנ"ז דיש חילוק בין נהר שחוץ לעיר דלא שכיח שיהא רה"ר ולכן לא גזרינן כרמלית אטו רה"ר ע"ש : ה"ג חצר שהיא פחותה : [ד] ומבחוץ צריך לקמור. פרש"י דע"י קמירה העוקה היא מקום פטור וקשה הא בלא"ה העוקה מקום פטור דהא עוקה המחזקת סאתים היא חצי אמה על חצי אמה ברום שלשה חומשי אמה כמ"ש הרמב"ם פט"ו מהלכות שבת. וי"ל דפעמים מעלה העוקה רפש וטיט עד שלא תהיה עמוקה ג' והוה כרה"ר וכ"ת בריטב"א וראיתי בד"מ וז"ל ולי נראה מטעם הכיסוי משום דאסור לעשות תקלת בור ברה"ר ע"כ וליתא לפירושו שהיה לו למתני אלא שבחוץ צריך לכסות כלישנא דקרא וכ"ה הל' בתס' ב"ק. אבל לשון קמור הוא תרגום של עגלות צב אפילו אין מכסה הבור אלא בכיסוי פשתן או עור נמי סגי ומשום תקלת בור צריך לכסות כיסוי מעליא שיוכלו לעבור עליהם שוורים : ה"ג ראב"י אומר ביב : [ה] לא ישפוך על פי הביב. כיון דבגופיה קא שפיך מקלחי להדיא ובכח לרה"ר והרואה אומר ששופכן סמוך ליציאתו ובעי דליפקו כדאמר בגמרא שלא יאמרו ליצורו של פלוני מקלח מים בשבת. רש"י. הנה מ"ש ובכחו לרה"ר אין הכוונה דהוי כחו ברה"ר דהא ביב מקום פטור הוא ואם זורק ממש מרה"י לרה"ר דרך מקום פטור פטור הוא לכן אין שייך לגזור כחו משום גופו. אלא ה"ק כיון דשופך על פי הביב יקלח המים לרה"ר והרואה אומר כו' : ה"ג יש שיעור לבלוע סאתים : ה"ג דאל"כ איזה שיעור : [ו] ורשב"ם פי' טעמא דקמירת ביב משום חמדת. הלשון מגומגם הלא טעמא דקמירת ביב דבלא קמור הוי רה"ר נמצא שופך מרה"י לרה"ר וכוונתו טעמא דבעינן קמירת ביב ארבע אמות. אבל בריטב"א מביא בשם הרשב"ם טעמא דקמירת עוקה משום חמדת ע"ש והוא הנכון : [ז] דקי"ל משנת ר"א קב ונקי. לעיל דף ס"ב ואין להקשות א"כ מאי פריך מאי דוחקא דר' זירא לאוקמיה מתני' כראב"י לימא משום דמוקי לה מתני' אליבא דהלכתא דעיקר פירכא הא מדקיפא ר"א לישא לאו ר"א : ה"ג משום דלא מבלעי מיהו אם : [ח] מיהו אם הוא מרוצף באבנים מותר דאיבלעי מיא. עיין מה שהקשה מ"א סימן שנ"ז ס"ק ט'. ולק"ת דליר עב הוא. משא"כ מיא קלישא ורתוי לבלוע. אבל אי קשיא לי הא קשיא לי מהא שפסק רמ"א ביו"ד בסי' ר"א סעיף מ"ו בשם רוקח דרצפת אבנים לא מבלעי ועל רמ"א לא קשה מידי הא דלא הגיה ואוסר בסי' שנ"ז. דלישנא דש"ע כעין רצפה של אבנים כמו שכתבו תוס' והך לשון אפשר ליישב דהיינו מעזיבה של טיט ועפר עשוי מרוצף כמו רצפה של אבנים וקרקע כזו מיבלעי שפיר. אבל על רבינו קשה. ודוחק לומר שהמה מחולקים במציאות. ויש לחלק בין רצפת אבנים חלקים קטנים כמו שמרוצף הרחובות והחצירות ויש הרבה עפר בין אבן ואבן לבלוע. ובין רצפת אבנים רחבים כמו שמרוצף חדרים והעליות ועפ"ז מתורצת קושיית מ"א כנ"ל : [ט] אמר רבה מפני. נ"ל אמר רבה דהא רבה אמר מתני' קמיתיה לר"ז : ה"ג בד' אמות אדם רוצה : [י] פי' שנעשה כשופך לרה"ר. ר"ל דנעשה מתחלתו כי נפיק מיא לרה"ר וכמו שפרש"י : ה"ג ואזלא לרה"ר : [כ] מאי בינייהו איכא בינייהו. נראה מ"ש תוס' מיהו כעין רצפה של אבנים מיבלעי שפיר. הוכחתם מדלא קאמר איכא בינייהו רצפה של אבנים דלרבה שרי ולר"ז אסור : ה"ג לרבה אסור : [ל] נראה לי דהלכה כר"ז דמתני' דייקא כוותיה. אע"ג דר"ז גופא תרגימנא הברייתא אליבא דרבה ועי' בפ' הניזקין סימן כ"א. דה"ק כיון דרבא שהוא אמורא בתרא מתרץ דברי ר"ז ואומר מתני' קמיתיה : ה"ג כפרש"י דלפירושם ה"ל למימר : ה"ג שהשיעור הקרקע הוה לשניהם : ה"ג בתר מתני' דביב : ה"ג והא שופכין : [מ] משום דרגילין לשפוך בביב שופכין מאוסים. וכיון שהביב נמאס כבר א"כ לא איכפת ליה אם יבלעו במקומם בביב : ה"ג מ"מ אדם רוצה : [נ] ולמאי ניחוש אי משום קלקול חצירו כו'. ולפי' ר"ת ליתא להאי גירסא דאביב קאי ולא שייך קלקול חצירו אפי' בימות החמה. אלא ה"ג למאי ניחוש אי משום שמא יאמרו ליצורות של פלוני מקלחות מים כו'. ודקתני במתני' לא ישפוך ע"פ הביב איירי בימות החמה : [ס] אביי קאי אהאי דקאמר בימות הגשמים כו' עד דהא רב נחמן גופא אפי' כור אפי' כוריים. משמע מל' דעוקה מחזיק סאתים נותנין אפי' כור היינו בימות הגשמים דוקא אבל בימות החמה אין נותנים בה אלא סאתים דנכי דלא שייך קלקול חצירו. מ"מ יאמרו לנורו של פלוני מקלח מיא אבל הטור סימן שנ"ז אין מחלק בזה. ונראה דטעמו דאם יש חילוק ה"ל לרב נחמן לחלק בין ימות החמה לימות הגשמים אפילו בעוקה מחזיק סאתים. ומה תאמר ליצורו של פלוני מקלח כיון דאין רגיל כ"א בסאתים די צרכו לכל יום ואי שופך יותר ה"ל מילתא דלא שכיחא לא גזרו. וכ"מ בריטב"א סברא זו : ה"ג כמו שפי' ר"י : [ע] בית סאתים לאו דוקא וה"ה טובא. והא דנקט בית סאתים מפני שאדם עשוי להסתפק סאתים מים בכל יום וע"ש בל"מ פט"ו בסופו : [פ] ואמאי נקט במתני' מחזקת סאתים. מהרש"א מוחק תיבת במתני' דהא מתני' בימות החמה איירי ובית סאה אין נותנין בה כל עיקר. אלא ה"ג אמאי נקט מחזקת סאתים. וקאי אדרב נחמן דהל"ל בימות הגשמים אם מחזקת העוקה סאה ולמעלה נותנין בה כדי מדתה. עוד הקשה מהרש"א דלא איצטרכו להוכיח כן מדברי רב נחמן. כיון דברייתא ערוכה היא דתניא אחת לי עוקה כו' אע"פ שנתמלא מים מע"מ שופכין לתוכו מים בשבת ולק"מ דה"א בברייתא הוי מילתא דלא שכיחא. דרוב ימות השנה עשוי ליבלע הלכך כי לא מכוין שרי לכתחלה וכמו שפרש"י במתני' גבי ביב ד"ה שופכין ואביי דפריך על רבא לקמן מהך ברייתא ס"ל דלא אמרינן הך סברא דלא שכיחא אלא לגבי ביב דיש לו מקום לזוב חוצה. משא"כ גבי עוקה וכדומה שפיר שכיחא וא"ת א"כ סדרא קושיא לדוכתין ה"ל לרבינו להוכיח מהך ברייתא. י"ל כיון דאין להוכיח אלא מפירכא דאביי עדיפא ליה להוכיח מרב נחמן גופיה. וגבי דיוטאות דמותרין בעירבו ולא חיישינן לנפישי מיא תי' מהרש"א יפה דהתם לא הוי אלא דין כחו ע"ש : ה"ג ומסתברא : [צ] לא כתב כן. שהוא מפרש דברי אביי אעוקה שמחזיק סאתים ועל הרמב"ם קשה טובא דלפירושו צ"ל דרב נחמן בדווקא קאמר עוקה מחזיק סאתים שופכין לתוכו סאתים ולא יותר. א"כ הך ברייתא דלעיל תיובתא לרב נחמן וצ"ע : [ק] לא שנו אלא שלא עירבו. פי' שלא עירבו ביחד אבל אותן שעשו עוקה עירבו לעצמן ואותן שלא עשו עוקה לא עירבו לעצמן כ"ה בלמ"מ ובטור סי' שע"ז ודבריו תמוהים מאוד ורבים אתרו להוסיף על מכונו ואין דבריהם עולים נכוחים למבין כי מה שתי' הב"ח קשה עדיין אם לא עירבו כלל אפילו עשו עוקה נמי אסורין דהא א"א לשפוך המים על הדיוטא. ומה שתי' דהמתני' איירי שעירבו לעצמן אותן שלא עשו עוקה. תלכד שהוא דחוק בדברי הטור על כל זה קשה א"כ אפילו אותן שלא עשו עוקה יהיו מותרין לשפוך אפילו בתוך העוקה דהא הוי רגל המותרת במקומו. ואינם אוסרים זה על זה כמ"ש המ"א שם. ומה שתי' מ"א ע"ש. קשה עדיין אפילו עשו עוקה יהיו אסורין דהא א"א לילך עם המים לדיוטא עליונה כיון דלא עירבו לעצמן. ורוצה להעמיד דבריו מתמת שלא עשו עוקה אפילו לשפוך בבית אסור משום קלקול בית לא ידענא מה תיקן בזה. מ"מ קשה מאי איריא שלא עשו עוקה אפי' עשו עוקה נמי. וכבר תמה בזה הט"ז שם וסוף דבריו ואני בעניי לא ראיתי עד הנה שום יישוב כלל ואולי יש ט"ס והסכון איזה בבא בטור והנחנו הדבר למי שלבו שלם ואולי יוכל ליישבו עכ"ל. והנה האיר ה' עיני בזה ליישב דברי הטור וזהו דעכ"ל נ"ל דאותן שעשו עוקה עירבו לעצמן דהא מקלתן עשו עוקה ואותן מותרין משמע כולם מותרים. וא"א לשפוך המים כ"א ע"י דיוטא כמ"ש תוס' ורבינו. ואי לא עירבו לעצמן התחתונים אסורים לטלטל המים ע"י דיוטא העליונה כיון דלא עירבו ואותן שלא עשו עוקה כולם אסורים משום דלא עשו עוקה. ע"כ איירי בדלא עירבו כלל לעצמן. דאי עירבו הוי רגל המותרת במקומו ומותרים לטלטל מאני דבתים בחצר. וליכא להקשות א"כ אפי' עשו נמי. דאם עשו עוקה שאינו לחוש על קלקול חצר א"כ על"פ העליון שדר בדיוטא יהיה מותר לשפוך המים ע"י הדיוטא ואמאי קתני כולם אסורים. להכי קתני שלא עשו עוקה והא אפי' העליון אסור משום קלקול חצר אתא לטלטל מאני דבתים בחצר ודו"ק : ה"ג ואע"ג דאז הוי כחו בחצר : [ר] לא אסרו חכמים אלא כחו בכרמלית. וקשה דהא בפרק הזורק סימן ב' כתב רבינו להדיא דכחו בכרמלית לא גזרו. ויש לחלק דוקא בספינה לא שכיחא שתהלך ברה"ר. אבל במקום שיוכל לשפוך ברה"ר גזרינן כרמלית אטו רה"ר ולא פלוג כ"כ תוס' לעיל דף פ"ח ד"ה הכי ע"ש : סליק כיצד משתתפין

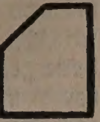
פרק תשיעי ה"ג שלא יהא גג גבוה : ה"ג ששבתו בתוכן : [ש] **והלכתא** כרב. היכא דפליגי רב ושמואל באיסורא וכ"ש בהך מימרא דאמר שמואל גופא הלכתא כרב : [ת] **הגדולה** מותרת והקטנה אסורה. וקשה הא קי"ל כמ"ד גראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי

דאמר מה חצר דמינכרא מחיצתא אף גג דמינכרא מחיצתא. פרש"י לאפוקי שאם הגג בולט חוץ למחיצתא לרשות הרבים ואינה ניכרת לעומד על הגג לא אמרינן גוד אסיק. [א] הלכך גגין שלנו שבולטין לאפיקן לרשות הרבים ולא מינכרא מחיצתא הויין כרמלית ואסור לטלטל על גגן [א] בד' אמות. ואין לומר כיון דלא שלטי ביה רבים שהרי גבוה הוא אין נעשה כרמלית אלא מקום פטור הוי. דלא אשכחן בשום דוכתא דבמקום שהוא רחב ארבעה שיהא נקרא מקום פטור. ועוד דהא בית שאין תוכו עשרה וקירויו משלימו לעשרה אע"פ שמוקף מחיצה מארבע רוחות [ב] לא שלטי ביה רבים והוי כרמלית. וכן גגין הסוין אליבא דרבי מאיר ואליבא דשמואל וגג יחידי לרבנן דהוא יותר מבית סאתים הוי כרמלית. והא דאמר בפרק קמא דשבת (דף ז:) אין כרמלית למעלה מעשרה. ה"מ מכח קרקע שהוא כרמלית אין האויר שלמעלה מעשרה כרמלית דאקלוש ביה רבנן מקולי רשות היחיד ומקולי רשות הרבים שאויר למעלה מי' מקום פטור. וגזוזטרא שהיא למעלה מן הים דמשמע שהיא כרשות היחיד דלא מצרכינן לה לעשות מחיצה אלא לדלות מן הים אבל לטלטל על גבה משמע דהויא רשות היחיד אפילו בלא מחיצה. יש לומר כיון דליכא אלא בקיעת דגים תחתיה הוי רשות היחיד כמו טרסקל. ואפילו רבנן דפליגי עליה דרבי יוסי ברבי יהודה בטרסקל מודו הכא כיון דליכא אלא בקיעת דגים. אי נמי [ב] כגון דחלון פתוח לגזוזטראות דהוי ליה חורי רשות היחיד. וכן נראה [ג] דאם יש חלון ארבעה על ארבעה פתוח לגג הוי כחורי רשות היחיד אף על גב דליכא ליה מחיצות. ובירושלמי משמע דזיזין וגזוזטראות הבולטין מן הכותל לא הויין כרמלית אפילו הם רחבים ארבעה דגרסינן בירושלמי אמר רבי יוחנן זיזין וכותלין שהם רחבים ארבעה וגבוהים עשרה מותרין כאן וכאן ובלבד שלא יחליפו. משמע דחשיב מקום פטור מדברי לבני רה"י ובני רה"ר. וכותלין דקאמר היינו באבנים הבולטין מן הכותל. שהכותל שהוא גבוה עשרה ורחב ארבעה הוי רשות היחיד ולא קשה מבית שאין תוכו עשרה דחשיב כרמלית ואע"ג דלא מלו רבים לאשתמושי התם. דשאני הכא כיון שהוא למעלה מעשרה הוה ליה כיחשב מקום פטור כיון דלית ביה רשות היחיד ולא רשות הרבים. מיהו לפום גמרא דידן משמע דגג הוי כרמלית היכא דלא מינכרא מחיצתא. וכן פרש"י כאן מה חצר דמינכרא מחיצתא אף גג נמי דפריך ליה במחיצות התחתונות משום גוד אסיק. מיהו מחיצות ניכרות בעינן שלא יהא הגג בולט חוצה להן דאי לא מינכרא מחיצתא לא אמרינן גוד אסיק. וגדולה נמי אסור דלאין לו שום מחיצה וכל שאין לו שום מחיצה אינו רשות היחיד: יתיב רבה ורבי זירא ורבה בר רב חנן ויתיב אביי גבייהו ויתבי וקאמרי שמע מינה ממתני' דקתני שהיא כפתחה של גדולה דיורי גדולה בקטנה ואין דיורי קטנה בגדולה כיצד [ד] גפנים בגדולה אסור לזרוע בקטנה. ואם זרע זרעים אסורים [דף צב ע"ב] וגפנים מותרין. גפנים בקטנה מותר לזרוע בגדולה. אשה בגדולה וגט בקטנה מתגרשת אם שתיהן שלה [ה] השאילה חצר גדולה או קטנה ושתיהן של איש אחד. אשה בקטנה וגט בגדולה אינה מתגרשת. צבור בגדולה ושליח צבור בקטנה יוצאין ידי חובתן. צבור בקטנה ושליח צבור בגדולה אין יוצאין ידי חובתן. תשעה בגדולה ויחיד בקטנה מצטרפין. תשעה בקטנה ויחיד בגדולה אין מצטרפין. והוא הדין נמי חמשה בקטנה וחמשה בגדולה אין מצטרפין. ואגב דנקט ברישא תשעה בגדולה נקט נמי בסיפא תשעה בקטנה. טבלא בגדולה אסור לקרות קריאת שמע בקטנה. טבלא בקטנה מותר לקרות קריאת שמע בגדולה: [דף צג ע"א] אמר רב יהודה אמר רב ג' קרפיפות זה בצד זה [ג] זה כנגד זה ושנים החיצונים מנופפים ואמצעי אין מנופף. יחיד בזה ויחיד בזה נעשו שיירא ונותנין להן כל צרכן כלומר לאמצעי דהוי כאילו שלשתן דרין בתוכו. אמצעי מנופף ושנים החיצונים אין מנופפין אין נותנין להן כל צרכן. ואם שנים באמצעי ויחיד בזה ובזה נותנים לשנים החיצונים כל צרכן דהדינן הך דאמצע להכא ולהכא. וכל שכן שנים בזה ושנים בזה ויחיד באמצע דהדינן האי יחיד להכא ולהכא. [דף צג ע"ב] דרש מרימר נידוד חמשה ומחיצה חמשה מצטרפין[ד]:

ג **בעי** רב הושעיא דיורין הבאין בשבת מהו שיאסרו. אמר רב חיננא תא שמע חצר קטנה שנפרצה לגדולה גדולה מותרת וקטנה אסורה מפני שהיא כפתחה של גדולה. אמר רבה איזמור מבעוד יום נפרצה א"ל אביי לימא מר איזמור אלא ודאי מבעוד יום נפרצה דהא מר הוא דאמר בעאי מיניה דרב הונא ובעאי מיניה דרב חסדא עירב דרך הפתח ונסתם הפתח עירב דרך החלון ונסתם החלון מהו א"ל שבת הואיל והותרה הותרה כולה: איתמר כותל שבין שתי חצירות שנפל רב אמר אין מטלטלין בו אלא בארבע אמות. ושמואל אמר [דף צד ע"א] זה מטלטל עד עיקר מחיצה וזה מטלטל עד עיקר מחיצה. והלכתא כשמואל דהא קיימא לן דיורין הבאין בשבת אין אוסרין דשבת הואיל והותרה מקצתה הותרה כולה*: **מתני'** חצר שנפרצה לרשות הרבים המכניס מתוכה לרשות

הגה"ה
*ולשבת אחרת ודאי אסור ועיין בא"ז:

היחיד או מרשות היחיד לתוכה חייב דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים מתוכה לרשות הרבים או מרה"ר לתוכה פטור [ו] מפני שהיא ככרמלית. ואסיקנא דבצידי רשות הרבים קמיפלגי. רבי אליעזר סבר צידי רשות הרבים כרה"ר דמי (והאי חצר כיון שנפרצה לרה"ר הוי ליה צידי רשות הרבים ולפיכך המכניס מרשות היחיד לתוכה או מתוכה לרשות היחיד חייב). ורבנן סברי צידי רשות הרבים לאו כרשות הרבים דמי. ויש הלכות של רב אלפס ז"ל שהוגה בהן והאי חצר כיון שנפרצה לרשות הרבים הוי ליה כצידי רשות הרבים לפיכך המכניס מתוכה לרשות היחיד או מרשות היחיד לתוכה חייב. ולכאורה נראה דבטעות הוגה דלא פליגי אלא בצידי רשות הרבים ולא במטלטל מתוך החצר. וכן כתב הר"ז הלוי ז"ל. והמגיה קרא למקום המחיצה תוכה דלגבי רשות הרבים קרי ליה תוכה: חצר שנפרצה משתי רוחותיה וכן בית שנפרץ משתי רוחותיו וכן המבוי שניטלו קורותיו או לחייו מותרים לאותה שבת ואסורים לעתיד לבא דברי רבי יהודה. ורבי יוסי אומר אם מותרין לאותה שבת מותרין לעתיד לבא. ואם אסורין לעתיד לבא אסורין לאותה שבת: **גמ'** במאי עסקינן. אילימא בעשר מ"ש מרוח אחת דאמר פתחא הוא משתי רוחות נמי נימא פתחא הוא. אלא ביתר מעשר אי הכי אפילו מרוח אחת נמי. אמר רב לעולם בעשר [דף צד ע"ב] וכגון שנפרץ בקרן זוית דפתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי. וכן בית שנפרץ משתי רוחותיו אוקמא בי רב כגון שנפרץ בקרן זוית וקירויו באלכסון דליכא למימר פי תקרה יורד וסותם. ופירש"י באלכסון בשיפוע כעין גגין שלנו דליכא פה והיינו כארזילא דעושין פסין (דף כה:) ולשון דאלכסון לא משמע כפי' דהוה ליה למימר וקירויו משופע או כי ארזילא. ונראה לפרש דמיירי כגון שנפרץ הקירוי

באלכסון עם המחיצות בקרן זוית כזה* ובכהאי גונא לא אמרינן פי תקרה. דטעמא דפי תקרה משום דדמי לפתח מדמפלגי' בסמוך בין עשר ליתר מעשר ופתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי: איתמר אכסדרה בבקעה רב אמר מותר לטלטל בכולה. ואע"ג דליכא אלא שלש מחיצות אמרינן פי תקרה יורד וסותם. ושמואל אמר אין מטלטלין בה אלא בארבע אמות דלא אמר פי תקרה יורד וסותם. בעשר כ"ע לא פליגי כי פליגי ביתר מעשר. איכא דאמרי ביתר מעשר כ"ע לא פליגי [ז] כי פליגי בעשר. הר"ז הלוי ז"ל פסק כלישנא בתרא. ולכאורה נראה דבשל סופרים הלך אחר המיקל. רש"י פי' דפליגי באכסדרה פרוצה מארבע רוחותיה. ואכסדרה בבקעה משמע כפירושו. וגירסת רש"י כי לית ליה בד' אבל בג' אית ליה. אבל לשון אכסדרה משמע כרב אלפס [ח] דסתם אכסדרה יש לה שלש מחיצות כדאמר בפרק לא יחפור (דף כה:) עולם לאכסדרה הוא דומה ורוח צפונית אינה מסובבת. ואמרינן נמי במנחות פרק הקומץ רבה (דף כט:) מפני מה העולם הזה נברא בה' מפני שהיא דומה לאכסדרה כל הרוצה לצאת יוצא. וכן פירש ר"ח ז"ל דדוקא ברוח רביעית אמרינן פי תקרה יורד וסותם. וגרים כי לית ליה בשלש אבל בארבע אית ליה. פירוש כשאין שם אלא שלש מחיצות והרביעית פרוצה במלואה. אבל בארבע פירוש שיש שם ארבע מחיצות כגון שיש ברביעית שני לחיין דאיכא שם מחיצה אע"פ שפרוצה יותר מעשר אמרינן פי תקרה יורד וסותם. ור"ת ז"ל פירש דסתם אכסדרה הוי מוקפת משתי רוחות ובההיא נמי איירי רב במתניתין. ומשמע כדבריו מדפריך בגמרא משתי רוחות נמי נימא פי תקרה יורד וסותם אלמא דבשתי רוחות נמי אמר רב פי תקרה יורד וסותם. ויש לדחות משום דאוקימנא לשתי רוחות דמתני' בקרן זוית ועשר פריך שפיר נימא פי תקרה דהא איכא טפי משלש מחיצות. ומיהו יש לדקדק מהא דפריך לשמואל דלא אוקימנא אכתי בקרן זוית ופריך ליה משתי רוחות נמי נימא פי תקרה מאי קשיא ליה הא לא אשכחן מאן דשרי פי תקרה אלא מרוח אחת. אלא ודאי רב אית ליה אפילו שתי רוחות. מיהו גם זה יש לדחות כי עדיין לא היה יודע שיש חילוק בין היכא שיש מחיצות להיכא שאין מחיצות כלל. אבל כיון דאסיקנא דלשמואל יש חילוק בין היכא שיש שם ארבע מחיצות להיכא שאין שם אלא שלש גם לרב אין ללמוד מדבריו כי היכי שמתיר באכסדרה שיש בה שלש מחיצות גמורות כמו כן יתיר בשאין שם אלא שתים. מיהו נראה כדברי רבינו תם דבשתי מחיצות נמי מהני פי תקרה מההיא דקאמר בפ' קמא דסוכה (דף יח:) בההיא מודינא לך דהוי כמבוי מפולש פירוש דלא מהני פי תקרה גבי שבת במפולש כדאשכחן דאסרי רבנן גבי בונה עלייה על שני בתים. [ט] משמע הא בלא פילוש מהני פי תקרה בשתי מחיצות. [י] והא דנקט אכסדרה בבקעה [משום] דסתם אכסדרה שבחצר היא עומדת אצל כותל הבית ונמשך לכל אורך הבית מכותל חצר זה עד כותל של חצר האחרת ופרוצה במלואה לפנים ואיכא שלש מחיצות אבל בבקעה אפשר דליכא אלא שתי מחיצות:

ד [דף צה ע"א] **רבי** יוסי אומר אם מותרים וכו'. איבעיא להו רבי יוסי לאסור קאמר או להתיר קאמר. אמר רב לאסור וכן אמר רבי יוחנן לאסור. תניא נמי הכי רבי יוסי אומר הואיל ואסורין לעתיד [ה]אסורין לאותה שבת. איתמר רב חייא בר אשי אמר רב הלכה כרבי יוסי. ושמואל אמר הלכה כרבי יהודה. ומוקי לה בנפרצה לכרמלית. ונראה דהלכתא כרב באיסורי* ואפילו נפרצה לכרמלית הלכה כרבי יוסי. ומ"מ קי"ל שבת הואיל והותרה הותרה [כ] דאפילו רבי יוסי לא פליג עליה אלא היכא דליתנהו למחיצות כדאמר לעיל בפ"ק (דף יז.): **מתני'** הבונה עלייה על [ו]שני בתים וכן גשרים המפולשים מטלטלים תחתיהם דברי רבי יהודה וחכמים אוסרין: הדרן עלך כל גגות

הגה"ה
*ובהגה"ה נסה"ק פסק כשמואל ומוקי לה בפתוח לכרמלית. מהרמ"ק:

הגהות הב"ח א לטלטל על גגן אלא בד' אמות ואין לומר וכו' שהרי הוא גבוה עשרה אין נעשה כרמלית: ב ולא שלטי ביה רבים הוי תוכו כרמלית וכן גגין הסוין אליבא דר"מ וגג יחידי לרבנן דהוא יותר מבית סאתים ואליבא דשמואל הוי כרמלית והא דאמרינן וכו' שהוא כרמלית אין נעשה האויר של מעלה: ג שלשה קרפיפות זה כנגד זה ושנים החיצונים כצ"ל ותיבת וזה כנגד זה נמחק: ד חמשה מצטרפין וכן הלכתא בעי רב הושעיא: ה ואסורין לעתיד לבא אסורין: ו עלייה ע"ג שני בתים וכו'. וחכמים אוסרין ועוד אמר ר' יהודה מערבין למבוי המפולש וחכמים אוסרין הוא סוף הפרק:

קרבן נתנאל

לאו וכ"פ רבינו בפ"ק סימן י"א ובפ"ק דף ע' פריך ממתני' דהכא להך מ"ד ואם איתא קטנה נמי תשתרי בנראה מבחוץ ושוה מבפנים ומוקי לה ר"ז בנכנסין כותלי קטנה לגדולה. ורבינו לא הזכיר מהך שינוייא דר"ז לא בפ"ק ולא במתניתין דהכא. ועי' ב"י דמתניתין דחיק ומוקי אנפשיה בנכנסין כיון דקי"ל דהוי לאו ודוחק: [א] **הלכך** גגין שלנו שבולטין לאפיקן לרה"ר. משמע אפילו אין בבליטה ארבעה ומטעם כמ"ש לבסוף דכל שאין לו שום מחיצה אינו רשות היחיד וכ"כ רש"י להדיא. ומקום פטור לא הוי כיון דגג רחב ארבעה וכ"ה בטור ובשו"ע ובב"ח וע"ז. ודלא כמ"א סי' שמ"ד ס"ק ה' שכתב דברא"ש משמע דוקא כשבולט ד' לרה"ר ואותה בליטה הוי כרמלית וכל שאר הגג נפרצה במלואה ומ"ש מ"א סברא זו בשם התוס' אמת הדבר שבתחלה מפרשי כך. אבל אחר זה מסיק תוס' דהירושלמי לא סבירא ליה הכי דגג הבולט ד' כיון דאין לו מחיצות הוי מקום פטור ומפ' סוגיא דכל הני שמעתין ע"פ שיטת ירושלמי וא"כ אפי' הבליטה ארבעה מ"מ הוי מקום פטור. אבל רבינו וטור ושו"ע פסקו כשיטת רש"י ולדידהו הגגין שלנו הוי כרמלית אפי' כשאין הבליטה ד' כנ"ל: ה"ג כיון דלא שלטי ביה: [ב] ה"ג כגון דחלון פתוח לגזוזטרא: [ג] **דאם** יש חלון ארבעה על ארבעה פתוח לגג. ודוקא כשחלונות פתוחות לכל צד אבל אם אין פתוח אלא חלון על צד אחד מ"מ אסור לטלטל דהא נפרצה במלואה למקום האסור לה: [ד] **גפנים** בגדולה אסור לזרוע בקטנה. פי' תוס' פי' יפה: ה"ג אם שתיהם שלה: ה"ג או השאילה חצר גדולה או קטנה: [ה] **השאילה** חצר גדולה או קטנה. ומ"ה אשה בגדולה שדרה שם כי זה ביתה שהשאילה חצר גדולה והוי נמי כמו שהשאילה הקטנה כי שתה עליו. אבל אם היא דרה בקטנה לא השאילה אלא הקטנה. וכ"ת בין הני שני פירושים אם איירי בשתיהם שלה נ"ל דבחצר עומדת ע"ג לא הוי גט עד שעומדת בתוכו דאלת"ה אמאי אשה בקטנה וגט בגדולה אינה מגורשת הא עומדת בצד חצרה אבל לפי' שני שאחת מן החצירות יש לה אמרי' אפי' עומדת בצד החצר נמי הוי גט. אך שלא היה לה אלא חצר אחד: ה"ג אמר רבה איזמור: [ו] **מפני** שהיא ככרמלית. ולא אמרינן בזה כיון שהותרה הותרה דהא ליתנהו למחיצות וכמ"ש רבינו בזה בפ"ק סימן כ"ג באריכות וע"ש: ה"ג ר"א סבר צידי רה"ר כרה"ר דמו ורבנן סברי צידי רה"ר לאו כרה"ר דמו ויש הלכות של רב אלפס שהוגה בהן והאי חצר כו': ה"ג הוי לה צידי רה"ר: ה"ג אוקמיה בי רב כגון שנפרץ בקרן זוית: [ז] **כי** פליגי בעשר. ע"כ דברי הרי"ף: [ח] **דסתם** אכסדרה יש לה שלש מחיצות. והא דנקט בבקעה פי' בסמוך. וא"ת לפ"ז א"כ אביי דלא כמאן דכשמואל לא אתיא וכרב נמי איזמור דאמר פי תקרה יורד וסותם היינו בשיש לה שלש מחיצות דהוי רה"י מדאורייתא. אבל גבי סוכה דאין לה כ"א שתי מחיצות לא אמרינן בה פי תקרה יורד וסותם כמ"ש תוס' בסוכה דף י"ח ד"ה הילך לחלק לאביי אליבא דרבי יוחנן בין מדאורייתא לדרבנן וצ"ל דרב אלפס לא ס"ל הך סברא לחלק בכך נמצא לפי הנחה זו התוס' שחלקו בכך ע"כ לא ס"ל כשיטת רב אלפס אלא כר"ת דיש אכסדרה בשתי מחיצות ובהא איירי פלוגתא דרב ושמואל. וקשה לפ"ז רב כר"י ולא כחכמים וצ"ל דרב מחלק בין שתי מחיצות זו כנגד זו דבהא אסרי חכמים ורב איירי בשני מחיצות כמין גא"ם ובכה"ג חכמים נמי מתירין. ומעתה יש סתירה גדולה על המהרש"א שם בתוספות שהשיג על המהרש"ל באומרו דרבא ס"ל דלרבנן אוסרים אפילו בשתי מחיצות אפילו כמין גא"ם א"כ היאך מצא ידיו ורגליו דאמר רבא הנא דאמרי אפילו כרב הא לשיטת ר"י ע"כ צ"ל לחכמים דמחלקין בין שתי מחיצות כמבוי מפולש ובין שתי מחיצות כמין גא"ם דאל"כ הדרא קושיא לדוכתיה: ה"ג ובהאי נמי איירי רב במתניתין: ה"ג אין ללמוד מדבריו כי היכי שמתיר באכסדרה שיש בה שלש מחיצות גמורות כמו כן יתיר בשאין שם אלא שתים: [ט] **משמע** הא בלא פילוש מהני פי תקרה בשתי מחיצות. דהא לא מכשיר אביי בסוכה בשני מחיצות זו נגד זו. מיגו דאסור גבי שבת וא"כ הא דמתיר אביי בסוכה כמין גא"ם ש"מ דמהני נמי גבי שבת פי תקרה כמין גא"ם דאל"כ מ"ש דמתיר אביי סוכה כמין גא"ם ע"י פי תקרה יותר משני דפנות זו כנגד זו: [י] **והא** דנקט אכסדרה בבקעה. הך קושיא נופל גם לשיטי' רב אלפס. אלא ה"ק נאלומי שיטת ר"ת כלומר לשיטת ר"ת יש לתרץ הך דנקט אכסדרה בבקעה שהיא בנויה בשתי מחיצות. אבל בחצר בשלשה מחיצות. אבל לפי' רב אלפס קשה למנה נקט אכסדרה בבקעה וצריך לייש' בדוחק דנקט בקעה שהוא מקום איסור טלטול דבקעה שהיא כרמלית כמ"ש תוס' בסוכה דף י"ח ד"ה אכסדרה לחד שינויא ע"ש: [כ] **דאפי'** רבי יוסי לא פליג עליה אלא היכא דליתנהו למחיצות. והא דפסק לעיל בפרק זה ריש סימן ג' כשמואל בכותל שנפל בין שני חצירות דהא התם נמי ליכא למחיצות שהיו בע"ש. תי' רבינו בפ"ק דמכילתין סימן כ"ג דשאני התם דאיתנהו למחיצות ר"ל דשני חצירות מ"מ עדיין שמם עליהם שנקראו רה"י ולא הוי אלא כנתוספו דיורין בשבת הדרים בחצר אחרת. משא"כ הכא נפרץ החצר לכרמלית שהוא רשות אחרת לגבי חצר. ובב"י סימן שפ"ד מידם תי' זה מעצמו ולא ראה מ"ש רבינו בפ"ק שם: הדרן עלך כל גגות

פרק עשירי

א המוצא תפילין [ל] מכניסן זוג זוג. ר"ג אומר שנים שנים. במה דברים אמורים בישנות. אבל בחדשות פטור. [מ] מצאן צבתים או כרוכות מחשיך עליהן ומביאן. ובסכנה מכסן והולך לו: [דף צו ע"א] **גמ'** [נ] חדשות מאי טעמא לא. משום דחיישינן דלמא קמיע נינהו. אבל בישנות כיון דמקושרות ניכר לא טרח איניש לקשור הכי בקמיע. [ס] תני רב שמואל בר רב יצחק לא שנו אלא בכן רצועות ומקושרות. חדשות כל שיש בהן רצועות ואינן מקושרות. מצאן צבתים. אמר רב יהודה אמר רב הן הן צבתים הן הן כריכות. צבתים זוגי זוגי. כריכות דכריכי טובא: מחשיך עליהן ומביאן. ואמאי ולייתינהו זוג זוג. אמר רב יצחק בריה דרב יהודה לדידי מיפרשא לי מיניה דאבא כל שאינו יכול להכניסן זוג זוג וכלות קודם שקיעת החמה מכניסן זוג זוג. ואם לאו מחשיך עליהן ומביאן: ובסכנה מכסן והולך לו. ואוקימנא בסכנת נכרים בעת גזרה ב"מ. אבל בסכנת ליסטין מוליכן פחות פחות מד' אמות:

ב גרסינן בספ"ק דיום טוב (דף טו.) היה בא בדרך ותפילין בראשו ושקעה עליו חמה מניח ידו עליהן עד שמגיע לביתו. היה יושב בבית המדרש ותפילין בראשו וקדש עליו היום מניח ידו עליהן עד שמגיע לביתו ואי איכא בית הסמוך לחומה [ע] דמנטרן ביה מניחן בבית הסמוך לחומה: **מתני'** רבי שמעון אומר [א]נותן אדם לחבירו וחבירו לחבירו עד שיגיע לחצר החיצונה. וכן בנו נותנו לחבירו וחבירו לחבירו אפילו הן מאה. רבי יהודה אומר נותן אדם חבית לחבירו וחבירו לחבירו ואפילו חוץ לתחום. אמרו לו לא תהלך זו יותר מרגלי בעליה: [דף צז ע"ב] **גמ'** וכן בנו. בנו מאי בעי התם. תנא דבי רבי שמואל שילדתו אמו בשדה: רבי יהודה אומר נותן אדם חבית לחבירו. כתב הר"ז הלוי אוקמה רב אשי בחבית דהפקר [ב]ומאן אמרו לו רבי יוחנן בן נורי. וכיון דלא קיימא לן כרבי יוחנן בן נורי לחומרא אלא לקולא [פ] ממילא שמעת דהלכה כרבי יהודה. והרב אלפסי ז"ל לא פי' [ג]ונראה מדבריו שאין הלכה כרבי יהודה עכ"ל. [צ] ונראה לי מה שלא הביא הרב אלפס ז"ל משום דאיכא שלש אוקימתות לאוקימתא דרבה ורב יוסף פשיטא דהלכה כרבנן ולאוקימתא דרב אשי כבר איפסקא לעיל דהפקר אינו קונה שביתה:

ג מתני' היה קורא בספר על האסקופה ונתגלגל הספר מידו גוללו אצלו. היה קורא בראש הגג ונתגלגל הספר מידו עד שלא הגיע לעשרה טפחים התחתונים גוללו אצלו. משהגיע לעשרה טפחים הופכו על הכתב. רבי יהודה אומר אפילו אינו מסולק מן הארץ אלא מלא החוט גוללו אצלו. רבי שמעון אומר אפילו בארץ עצמה גוללו אצלו. שאין לך דבר משום שבות שעומד בפני כתבי הקודש: כתב הר"ז הלוי ז"ל דהך מתניתין דהקורא בספר על האסקופה אוקמא רבה באסקופה הנדרסת ומשום בזיון כתבי הקדש שרו ליה רבנן ואתיא ככולי עלמא. והקשה ליה אביי מברייתא דמפלגי בין תוך ארבע אמות לחוץ ארבע אמות. ואוקי לה איהו באסקופה כרמלית ופריך עלה גמרא ומוקי באסקופה ארוכה אדהכי והכי מדכר. והאי שינויא דלא כהלכתא דקיימא לן כרבה דאמר (שבת יב:) לא יקרא שמא יטה ואפילו גבוה שתי מרדעות ולא אמר אדהכי והכי מדכר. ותו אוקי לה אפילו באסקופה שאינה ארוכה וסתם כתבי הקדש עיוני מעיין בהו וכחו להו (א) ומסיק לה כבן עזאי. [ובפרק המצניע (דף צא:) תנן סתמא דלא כבן עזאי] דתנן המוציא אוכלים ונתנן על האסקופה פטור ואוקימנא דלא כבן עזאי הלכך סתמא דרבים עדיף [ק] ולא סמכינן על ברייתא [ר] אלא על תנא דמתניתין דלא מפליג בין נתגלגל תוך ארבע אמות ברשות הרבים ובין נתגלגל חוץ לארבע אמות דלעולם גוללו אצלו ובאסקופה הנדרסת וכדרבה:

ד [דף צח ע"א] **גמ'** הופכו על הכתב מי שרי והתניא כותבי ספרים תפילין ומזוזות לא התירו להן להפך יריעה על פניה אלא פורס מפה על פניה או בגד התם אפשר הכא לא אפשר ואי לא מהפך לה איכא בזיון טפי ואסור לזרוק כתבי הקדש משום בזיון. הופכו על הכתב והא לא נח. אמר רבא בכותל משופע. אמר ליה אביי אי הכי אימא סיפא רבי יהודה אומר אפילו אינו מסולק מן הארץ אלא מלא החוט גוללו אצלו הא לא נח ליה. חסורי מיחסרא והכי קתני הגיע לעשרה הופכו על הכתב. במה דברים אמורים בכותל משופע דהא נח. [דף צח ע"ב] אבל בכותל שאין משופע אפילו למטה משלשה טפחים גוללו אצלו דברי רבי יהודה שר' יהודה אומר אפילו אין מסולק מן הארץ אלא כמלא החוט גוללו אצלו. מאי טעמא. דבעינן הנחה על גבי משהו:

ה מתני' זיז שלפני החלון נותנין עליו ונוטלין ממנו בשבת: **גמ'** והאי זיז דמפיק ליה לרה"ר למטה מעשרה טפחים וכל למעלה מעשרה לא שלטא ביה רשות הרבים הלכך נותנין עליו ונוטלין ממנו בשבת כיון דהדדי רשות היחיד הוא כרה"י דמי. מיהו אין נותנין עליו אלא מאי דמיתברי כגון קערות כוסות וצלוחיות וכיוצא בהן דאי נפלי לרשות הרבים מתברי ולא אתי לאתויינהו. אבל כלים דלא מתברי אסור דחיישינן דלמא נפלי ואתי לאתויינהו מרה"ר לרה"י. תניא נמי הכי זיז שלפני החלון נותנין עליו קערות כוסות וצלוחיות. [ת] ומשתמש בכל הכותל עד עשרה התחתונים ואם יש שם זיז אחד למטה ממנו אין משתמש בו אלא כנגד חלונו בלבד*: האי זיז היכי דמי אי דלית ביה ארבעה אפילו כנגד חלונו לא ישתמש. פי' רש"י אע"ג דאוקימנא בכלים הנשברים. הני מילי בדאית ביה ארבעה דלא שכיחי למיפל כולי האי. אבל אי לית ביה ארבעה דרובא נפלו ליה מיחזי כמאן דשדי להו לרה"ר. וקשה לפירושו כיון דאפילו ברחב ד' אסר כלים שאין נשברים. איזה שיעור ניתן לזיז להשתמש עליו כלים שאין נשברים. כיון דברוחב ארבעה אסור הוא הדין ברחב ארבע אמות. דלענין שבת חשיב רשות ארבעה טפחים כמו ארבע אמות או יותר. וגג שאין לו מעקה העומד אצל רשות הרבים יהא אסור להשתמש עליו בכלים שאינן נשברים דלמא נפלי ואתי לאיתויינהו. הלכך נראה לפרש דברחב ארבעה שרי לאישתמושי ביה אפילו כלים שאינן נשברים. וכי פריך לעיל ליחוש דלמא נפלי ואתי לאיתויינהו הא דלא משני ליה ברחב ארבעה ובכלים שאין נשברים משום דהתם זיז אין בו רחב ארבעה. והאי דדייק גמרא אי דלית ביה ארבעה אפילו כנגד חלונו לא ישתמש ולא משני ליה דאיירי בכלים הנשברים. משום דעל כרחך לא מתוקמא בכלים הנשברים מדקתני לא ישתמש בו אלא כנגד חלונו בלבד. הלכך רישא דברייתא דאיירי בזיז כל שהוא נקט קערות וכוסות דמשתברין. וסיפא דחלון משלימו לארבעה איירי בכל הכלים: ואי דאית ביה ארבעה אמאי כנגד חלונו בלבד. בכל הכותל נמי ליפתמש. אמר אביי דלית ביה ד' וחלונו משלימו לארבעה. כנגד החלון משתמש דחורי החלון הוא. דהאי גיסא ודהאי גיסא אסור:

הגה"ה
*המיימון כתב אם יש בעליון רוחב ד' על ארבעה אסור להשתמש עליו מפני שהוא רשות בפני עצמו והזיז שתחתיו רשות אחרת ואוסרין זה על זה. מהרמ"ק:

מתני' עומד אדם ברשות היחיד ומטלטל ברשות הרבים. ברה"ר ומטלטל ברשות היחיד ובלבד שלא יוציא חוץ לארבע אמות. לא יעמוד אדם ברה"ר וישתין ברשות היחיד. ברה"י וישתין ברשות הרבים. וכן לא ירוק. [ת] רבי יהודה אומר מי שנתלש רוקו בפיו לא יהלך ארבע אמות עד שירוק: [דף צט ע"א] **גמ'** וכן לא ירוק. [א] אמר רב יוסף השתין ורק חייב חטאת. אע"פ שלא עקר מעל גבי מקום ארבעה מחשבתו משויא ליה מקום. ודוקא כה"ג דנהנה באותו מקום טפי מבמקום אחר. כגון זרק לפי הכלב שיאכלנו או לפי הכבשן שישרף שם וכן השתין ורק. אבל זרק לתוך ידו של חבירו אפילו במתכוין לא אמרינן מחשבתו משויא ליה מקום אלא דוקא משום דידו של אדם חשובה לו כארבעה על ארבעה וכן מוכח בפ"ק דשבת (דף ה.):

ו אמר ריש לקיש כיח בפני רבו חייב מיתה שנאמר כל משנאי אהבו מות אל תקרי משנאי אלא משניאי. כיח אמאי אנים הוא. בכיח ורק קאמרינן:

מתני' לא יעמוד אדם ברשות הרבים וישתה ברשות היחיד. ברשות היחיד וישתה ברשות הרבים. אלא אם כן הכניס ראשו ורובו למקום שהוא שותה. וכן בגת: **גמ'** רישא רבנן וסיפא ר"מ. אמר רב יוסף בחפצים הצריכים לו ודברי הכל. ופי' רש"י

הגהות הב"ח א רבי שמעון אומר נותן לחבירו וחבירו כצ"ל ותיבת אדם נמחק: ב בחבית דהפקר ומים דהפקר ומאן אמרו לו: ג לא פי' זה ונראה:

תפארת שמואל

פרק עשירי (א) ומסיק לה כבן עזאי וליתא הלכתא כבן עזאי. נ"ל דכצ"ל:

קרבן נתנאל

פרק עשירי [ל] מכניסן זוג זוג. עי' מ"א סימן ש"א ס"ק נ"ד: [מ] מצאן צבתים או כרוכות מחשיך עליהן. מדלא תני מחשיך עליהן גבי חדשות דבחדשות א"צ להחשיך

תוס'. ובזה ניחא הא דלא קתני במתני' חדשות אסור כלישנא דברייתא להורות לן דפטור אפי' לחשיך עליו. וב"ח סימן ש"א ס"ק י"ט פסק שמחשיך עליו והשמיטתיה דברי תוס' דף נ"ז: [נ] **חדשות** מ"ט לא. חיישינן דלמא קמיע נינהו. ותמה בעל המאור דהאסיקנא דכ"ע לא טריח. אלא חדשות כיון דאינן מקושרים דא"א לקושרן בשבת משום דהוא קשר של קיימא ותיקן במלאכות דהרי"ף ורבינו פסקו כרבא דס"ל דפליגי בטרח ולא טרח ולא פליג אברייתא דרב שמואל דבעינן מקושרות דאז ניכר דלאו קמיע הוא אבל משום קשירה מותר להכניסן ע"י עניבה או קשר מרופה דקי"ל בהא כר"ת ע"ש באורך. והילך לשון הטור המוצא תפילין בשבת כו' אם יש בהן רצועות שאז ניכר שהן תפילין והן קשורות שיכול ללבשן מכניסן זוג זוג דרך לבישה כו' ע"ש. ועי' ב"ח ס"ק י"ט שמפרש דעת הטור בדוחק אם יש בהן רצועות אע"פ שאין מקושרות כיון שתפילין הן צריך להחשיך עליו כו'. עד אבל מדברי הרי"ף והרא"ש והרמב"ם וסמ"ג וסמ"ק מבואר להדיא אע"פ דיש בהן רצועות אם אינן מקושרות חיישינן לקמיע ע"ש באורך. ודבריו תמוהים חדא היאך אפשר לומר דהטור חולק על כל הגדולים ולא הביא בספרו אשר הכל שם בילקוט לא אחד מהן וביותר דעת אביו כדרכו בכל המקומות. ועוד קשה דא"כ תקשי לך מנ"ל לרבא דפליגי בטריח ולא טריח אימא דכו"ע ס"ל לא טריח והא דבעינן מקושרות כדי שיוכל להביאן דרך מלבוש. לכן נראה לי להשוות דעת הטור עם דעת רבינו והרי"ף. וזהו דהוי קשה להטור בדברי רבינו קושית בעל המאור. ומה שתי' הרמב"ן לא מייתבא דעתיה דא"כ למה צריכין מקושרות אפי' בלא מקושרות נמי ניכר בישנות ע"י רושם הקשר כמ"ש תוס' ד"ה וכי. לכך מפ' דמקושרות בעינן כדי ללבשן. וא"ת אכתי תקשי לך מנ"ל לרבא דפליגי בטריח ולא טריח אימא כו"ע ס"ל דלא טריח. והא דבעינן מקושרות כדי ללבשן. י"ל דא"כ תנא דמתני' דתני חדשות פטור ולא קתני אסור ס"ל דטריח ומיירי בחדשות שיש בהן רצועות ולא נעשה בהם קשר מעולם. ומש"ה קתני פטור אפי' מלהחשיך עליו דחיישינן דלמא קמיע נינהו. ור' יהודה דקתני חדשות אסור איירי אפילו בישנים שניכר בהן רושם הקשר. אך עדיין אינו יכול להביאן מפני שאינן ראוים ללבשן דרך לבישה בחול אבל איט פטור מלהחשיך עליו כיון דניכר רושם הקשר. ור"ת דמתיר בחדשות לגמרי אפי' בשלא נקשר מעולם. ע"כ היינו טעמא דס"ל דלא טריח. ומ"ש הטור אם יש בהן רצועות שאז ניכר שהן תפילין אין הכוונה אם יש בהן רצועות ניכר שהן תפילין דבכה"ג אית לן למימר דעדיין קמיע נינהו דטריח וא"צ להחשיך עליו אלא ה"ק שאז ניכר שהן תפילין כלומר אם יש בהן רצועות אז ניכר ע"י רושם הקשר שהן תפילין. ודלא כמ"א ס"ק נ"ג שכתב דאי אין בהם רצועות אמרינן שהן קמיעות. אלא אפי' כשיש בהן רצועות אך לא נקשרו מעולם ג"כ חיישינן דלמא קמיעות נינהו וא"צ להחשיך עליהן. כ"א כשיש בהן רצועות וניכר בהם רושם הקשר אז יצאו מכלל קמיעות וצריך להחשיך עליהן כך הוא עיקרן של הלכה: [ס] ה"ג לא טריח איניש כולי האי: ה"ג תנא אבוה דשמואל בר רב יצחק: ה"ג אמר רב יהודה אמר רב הן הן: ה"ג צבתים זוגי זוגי: [ע] **דמנטרן** ביה. פי' במשמרן מתחת גנבי ומתחת כלבים. אבל אי לא מנטרן מתחת גנבי אע"ג דמנטרן מתחת כלבי מניח ידו עליהם עד שמגיע לביתו. דאי מתחת אארעא אין מתירין לומר שמוטלין בבזיון ולא מנטרן כלל מתחת כלבי ומתחת גנבי כן הסוגיא שלפי פ"ק דיו"ט. וכ"כ התוס' והמאור והאגודה והטור ושו"ע בסי' ש"א ורש"ו סתמו דבריהם ולא נחתו לחלק בזה וצ"ע: ה"ג ר"ש אומר נותן לחבירו וחבירו לחבירו עד שיגיע לחצר: ה"ג אמרו לו לא תהלך זו: [פ] **ממילא** שמעית דהלכה כר"י. אם מותר לטלטל מחבירו לחבירו מבית לחצר שלא עירבו. או מחצר שעירבו כל א' בפני עצמן ואינם פתוחים זה לזה ולא שיתפו במבוי אם יש היתר ע"י הושטה חבירו לחבירו מחצירות למבוי. ראיתי בשו"ת מהרש"ל סי' א' דלא מהני היתר הושטה בלי עירוב אף דמהני בכה"ל ומייתי ראיה מסה"ת וסמ"ג. ותמיהני אמאי לא מייתי ראיה מהך עובדא דרבא לעיל פרק הדר דף ס"ח דאמר פנו לי מאני מבי גברא לבי נשי. הלא בקל כאן נמלא וכאן היה איזה אנשים שיוכלו לטלטל החמין ע"י הושטה זה יעשה עקירה [illegible] והעומד בחוץ יקח ממנו והוא יעשה הנחה וא"כ בכל החצר עד שמגיע לבית התינוק ע"י חבירו לחבירו אלא ש"מ דלא מהני אע"ג דשנים שעושין זה עוקר וזה מניח פטורים אפי' מדרבנן לרה"ר. וזה חלל שאין מעורבת הוי גזירה לגזירה וכבר ס"ל בפ"ק דשבת דף י"א אפי' במילי דהוצאה לא אמרינן גזירה לגזירה. שאני הכא לגבי מילי דעירוב עשו חזוק לדבריהם דא"כ בטלת תורת עירוב דבקל יכול להוציא כלי הבית והחצר בלי עירוב ע"י הושטה. ולפי זה צריכו לומר כדבר מצוה לצאת את התינוק למול בשבת מותר ע"י חבירו לחבירו כיון דלא שכיח ודבר מצוה ועי' ט"ז סימן שמ"ט ס"ק א': [צ] וב"ל מה שלא הביא הרב אלפס. והרמב"ן כתב דהרי"ף פסק כת"ק דר"ש דאפילו בתפילין אוסר הושטת חבירו לחבירו לכ"ש בדברי הרשות. וזהו דעת יש מי שאומר בסי' שמ"ט ולא כ"כ שם דעת הרי"ף לפי' הרז"ה: ה"ג שאין לך דבר משום שבות עומד: ה"ג ומסיק לה כבן עזאי ובפרק המצניע תנן סתמא דלא כבן עזאי דתנן: [ק] **ולא** סמכינן על ברייתא. דהך ברייתא במאי מוקמת לה אי באסקופת רה"י ונדרסת ופליג אמתני' דחוץ לארבעה אסור. א"כ קשה מ"ש תוך ד' נמי אסור. ואי איירי באסקופת כרמלית ותוך ד' אמות מותר כבן עזאי ככר הוכיח מתתני' דהמצניע דלית הלכתא כוותיה. מש"ה סמכינן על תנא דמתני' דלא מפליג אך אם אסקופה נדרסת אפילו חוץ לד' אמות שרי ואי באסקופה שאינה נדרסת אפילו אסקופה כרמלית ותוך ד' אמות נמי אסור. אך אסקופה של רשות כרמלית ולפניה רה"ר ואינה נדרסת בזה יש חילוק בין תוך ד' לחוץ ד': [ר] **אלא** על תנא דמתני' דלא מפליג. והרי"ף דלא מפליג כהך ברייתא כתב ב"י סימן שנ"ב דדעתו ג"כ כדעת הרז"ה משום דלא קיס ליה כבן עזאי ומתני' באסקופה הנדרסת. אך ע"ז הקשה ע"ז דא"כ ה"ל לרי"ף לפרש המתני' באסקופה נדרסת. ע"כ נראה דהב"י לשיטתו דכתב בסי' ש"א דהרי"ף פסק דלא כבן עזאי ברם לפי מה שהשגתי עליו בהשגה שלימה בפ"ק דשבת סימן ז' דמשמע דהרי"ף פוסק כבן עזאי וכמ"ש רבינו שם. וא"כ ודאי קשה ה"ל לרי"ף להביא הך ברייתא דיש חילוק באסקופת כרמלית בין תוך ד' לחוץ ד' וצ"ל דמתני' איירי באסקופה שאינה נדרסת אך באסקופת כרמלית וכבן עזאי. וחוץ לארבע אסור ידעינן דמ"ש מקורא על הגג או באסקופה כרמלית ותוך לארבע אמות ומתני' דהמצניע ס"ל לרי"ף אין ראיה דלית הלכתא כבן עזאי. דהתנא לא נחית לפלוגתיה: ה"ג והאי זיז דמפיק ליה לרה"ר למעלה מעשרה טפחים וכל: ה"ג ברשות היחיד דמו מיהו אין: [ש] **ומשתמש** בכל הכותל עד עשרה התחתונים. דלמטה מעשרה התחתונים לגד רה"ר לא הוי חורי רה"י. מכאן קשה למה שכתב מ"א בסימן שמ"ה ס"ק ב' דמקרי חורי רשות היחיד אפילו הם למטה מעשרה וכ"כ תוספות בפרק קמא דשבת דף ז' ד"ה והלכה וז"ל ודוקא אותם שלמעלה מעשרה חשיבי חורי רה"י אבל שלמטה מעשרה אין בני רה"י משתמשים שם מפני בני רה"ר שמשתמשין בהן ומ"ש מ"א שהתוס' כ"כ כפי מה דס"ד. זה אינו דלפי האמת ג"כ קשה אמאי קאמר ר' חייא זרק למעלה מי' והלכה ונחה בחור כל שהוא וכו' אפילו למטה מי' נמי אלא ש"מ דלמטה מעשרה לא הוי חורי רה"י. וכ"כ תוס' דף נ"ח ד"ה ומשתמש דבחורי כותל משתמש עד עשרה התחתונים ע"ש. ומעתה מה שהקשה מ"א בסימן שנ"ג ס"ק ד' והניח בצ"ע אין מקום לקושיתו דכיון שנפל היסוד נפל הבנין ובלא"ה יש שם טעות דכתב כיון דחלון הבית פתוח לזיז תוך ג' דין זה לא נמלא בשום פוסק ראשון ואחרון אך לבד זה ראיתי ומצאתי בעירובין דף פ"ע ד"ה במחילות שיהיה סמוך לחלון תוך עשרה וצריך לומר כיון דחלון הבית פתוח לו תוך עשרה שאני וגם תוך עשרה שיהיה חלון פתוח ג"כ לא הזכירו שום פוסק והתוס' יחיד בדבר הזה: [ת] **רבי יהודה** אומר אף מי שנתלש רוקו בפיו לא יהלך ארבע אמות. וכן פסק בטור ובשו"ע סימן ש"ן. וקשה הא ת"ק פליג עליו. ואף שהוא כר"מ מ"מ הסתא סתים כוותיה ודלא כב"ת שכתב בזה דאף בזה ר"מ ור"י הלכה כר"י דהא הטור בסימן ש"ה פסק כת"ק דר"י דלא בעי מעין מלאכתן. וכ"כ רבינו בפרק כל הכלים סימן ה' ע"ש. גם מה שהקשה על ב"י דבריו תמוהים והנכון בעיני שהיה להטור הגי' שלפנינו וכדאית ספרים דגרס' רבי יוסי מטמא ור"מ מטהר ור"י אומר היפך ופריך מדר"י אדר"י ומשני מוחלפת השיטה ע"ש פרש"י. ונמלא ר' יוסי ס"ל דמטמא. וקשה דהכא הוי כסתם וא"כ מחלוקת בכלים ור"מ ור"י ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי: [א] **אמר** רב יוסף השתין ורק חייב חטאת. כתב הרי"ף והני מילי לרבי
יהודה

וליכא למימר דשתיית מים ליהוי הכנסה כמשתין ורק. דלא דמי להתם דהתם קא עקר מרשות זו לרשות זו ועביד הנחה ברשות אחרת. אבל שותה עביד הנחה ועקירה בחד רשותא דהא ברשות שהוא שותה בו פיו עומד ובפיו נחין מיד. ואע"פ שהן חוזרין ונבלעין במעיו אין חשש הואיל ונחו בפיו [ב] שהוא מקום פטור. [ג] והא דגבי משתין ורק לא חשיב פיו מקום פטור. [ד] הכא שאני שהוא במקום אחד ופיו במקום אחר ואין לאסור מההוא טעמא דאמר לעיל (דף פה:) מקום שאין בו ארבעה על ארבעה מותר לבני רשות הרבים ולבני רשות היחיד לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו. דהתם הוא דגזור רבנן דלמא אתי לאפוקי מרשות היחיד לרה"ר להדיא בלא הנחה מקום פטור אבל הכא אי אפשר בלא הנחה בפיו שהוא מקום פטור. *ולפי פירוש זה העומד ברה"י וראשו ברשות הרבים מותר לרוק לרה"ר לפי שהרוק נח בפיו שהוא מקום פטור קודם שילא לרה"ר והא דמיבעיא ליה פי האמה לרה"ר מהו. היינו דוקא במי רגלים שמשנעקרים שוב אין נחין בפי האמה. מיהו קשה הא דאמר בשמעתא קמייתא דשבת (דף ג:) גבי היתה ידו מליאה פירות והוליאה לחוץ משחשיכה [ה] דאי שדי להו אתי לידי חיוב חטאת ליקנסוה. והיכי אתי לידי חיוב חטאת והלא כשנחו הפירות בידו כשהיתה ידו ברשות הרבים נעשית ידו מקום פטור וכבר נחו הפירות במקום פטור ותו לא אתי לידי חיוב חטאת אי שדי להו. וי"ל דהתם לא חשיב הנחת הפירות בידו כמונחין במקום פטור כיון [ו] שלא נתן החפץ לידו ממקום אחר אחרי שהוליאה לרה"ר כמו גבי שתיה שנתן המים לתוך פיו. ולפי תירוץ זה אסור לרוק מרשות היחיד לרה"ר אפילו ראשו ברה"ר דאע"פ שהרוק נח בפיו אין חשיבא הנחה כיון דלא בא ממקום אחר לתוך פיו כמו בשתיה: איבעיא להו כרמלית מאי. אמר אביי היא היא. רבא אמר היא גופה גזירה ואנן ניקום ונגזור גזירה לגזירה:

ז [דף צט ע"ב] **מתני'** קולט אדם מן המזחילה למטה מי' טפחים ומן הצנור מכל מקום ושותה: **גמ'** קולט אין מצרף לא. פירוש קולט תופס כלומר מקבל מן המים היורדין באויר ושותה אבל לצרף ידו עם המזחילה לא. מאי טעמא. אמר רב נחמן הכא במזחילה פחות מג' סמוך לגג עסקינן דכל פחות משלשה סמוך לגג כגג דמי. [ז] תניא נמי הכי עומד אדם ברה"ר ומגביה ידו למעלה מעשרה פחות מג' סמוך לגג וקולט אבל לא יצרף. תניא אידך לא יעמוד אדם ברה"ר ויגביה ידו למעלה מעשרה פחות מג' סמוך לגג ויצרף אבל קולט הוא ושותה: ומן הצנור וכו'. [ח] תנא אם יש בצנור ארבעה על ארבעה אסור מפני שמוליא מרשות לרשות:

ח **מתני'** בור ברשות הרבים וחולייתו גבוה עשרה טפחים חלון שעל גביו ממלאין ממנו בשבת. וכן אשפה ברשות הרבים גבוהה עשרה טפחים זורקין לה בשבת: **גמ'** במאי עסקינן. אילימא בסמוכה למה לי גבוה עשרה. אמר רבא במופלגת מן הכותל בארבעה עסקינן. טעמא דאיכא חוליא עשרה דהשתא מטלטל מרשות היחיד לרה"י דרך מקום פטור הא ליכא חוליא עשרה [ט] קמטלטל מרה"י לרה"י דרך רה"ר:

ט **וכן** אשפה. אוקימנא באשפה של רבים שאין עשויה לפנות. אבל אשפה של יחיד העשויה לפנות לא דחיישינן דלמא מפני לה והויא לה רה"ר: **מתני'** אילן המיסך על הארץ אם אין נופו גבוה מן הארץ שלשה טפחים מטלטלין תחתיו. היו שרשיו גבוהין מן הארץ שלשה טפחים לא ישב עליהם. בסוכה פ' הישן (דף כב:) אוקמא רב אחא בר יעקב בדעבד להו בהולא ודפנא כי היכי דלא ליזיל וליתי ברוח מצויה דכל מחילה שאינה עומדת ברוח מצויה אינה מחילה: **גמ'** אמר רב הונא בריה דרב יהושע אין מטלטלין בו יותר מבית סאתים [דף ק ע"א] דכל מחילה שהשמישה לאויר אין מטלטלין בה יותר מבית סאתים:

י **היו** שרשיו גבוהין וכו'. מפני שאסור להשתמש באילן בשבת. אבל אם אין גבוהין מן הארץ שלשה טפחים הרי הן כקרקע ומותרין לישב עליהם: איתמר שרשי אילן הבאין מלמעלה משלשה לתוך שלשה רבה אמר מותרין דכל פחות משלשה לארעא כארעא הוא. ורב ששת אמר אסורים דכיון דמכח איסורא קאתו אסורים. והלכתא כרבה דהא רב יוסף שרא ליה לאביי כוותיה דרבה. תניא שרשי אילן הגבוהין מן הארץ ג' טפחים אם יש חלל תחתיהם שלשה אע"פ שלדו אחד שוה לארץ הרי זה לא ישב עליהן:

יא **לפי** שאין עולין באילן ואין ניתלין באילן ואין נשענין באילן ולא יעלה שם מבעוד יום לישב שם כל היום כולו. ואחד אילן ואחד כל בהמה. אבל בור שיח ומערה וגדר מטפס ועולה מטפס ויורד ואפילו הן מאה אמה. תנא חדא עלה אסור לירד ותניא אידך מותר לירד. לא קשיא [י] כאן מבעוד יום כאן משחשיכה. ואיבעית אימא הא והא משחשיכה [כ] ולא קשיא כאן בשוגג כאן במזיד. [דף ק ע"ב] תני חדא אחד אילן לח ואחד אילן יבש. ותניא אידך במה דברים אמורים בלח אבל ביבש מותר. לא קשיא כאן בימות החמה וכאן בימות הגשמים בימות החמה נמי הא קא נתרי פירי. בדליכא פירי והא קנתרי קיסמי. בגדודא. אמר רמי בר חמא אמר רב אסי אסור לאדם שיהלך על גבי עשבים בשבת שנאמר ואץ ברגלים חוטא:

יב **תני** חדא מותר לילך על גבי עשבים ותניא אידך אסור. לא קשיא כאן בימות החמה וכאן בימות הגשמים. [ל] בימות הגשמים עשבים קשין ונוחין לשבר. בימות החמה הן רכין ונכפפין. ואיבעית אימא הא והא בימות הגשמים ולא קשיא הא דסיים מסאני והא דלא סיים מסאני. והשתא דקיימא לן כרבי שמעון דאמר דבר שאין מתכוין מותר כולהו שריין. העשבים קאי דבכל ענין שרי להלך על גביהן. אבל באילן יבש איכא למיגזר [מ] משום דמיככר טפי. ואין להוכיח מכאן היתר לאילן יבש. [נ] ונראה דרב אלפס ז"ל לא מפליג בין אילן לעשבים ולהכי לא הביא בהלכות ההוא דאילן יבש:

יג **אמר** רמי בר חמא אמר רב אסי אסור לאדם לכוף את אשתו לדבר מצוה שנאמר ואץ ברגלים חוטא. אריב"ל כל הכופה את אשתו לדבר מצוה הויין ליה בנים שאינן מהוגנים. אמר רב איקא בר חיננא מאי קראה שנאמר גם בלא דעת נפש לא טוב. תניא נמי הכי גם בלא דעת נפש לא טוב זה הכופה את אשתו לדבר מצוה. ואץ ברגלים חוטא זה הבועל ושונה. איני והאמר רבא הרוצה שיהו בניו זכרים יבעול וישנה לא קשיא כאן לדעת כאן שלא לדעת. גרסי' בפרק כל היד (דף יז.) אמר רב חסדא אסור לאדם שישמש מטתו ביום שנאמר ואהבת לרעך כמוך. מאי תלמודא. אמר אביי שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו. אמר רב הונא ישראל קדושים הם ואין משמשין מטותיהן ביום. אמר *רב אם היה בית אפל מותר. אמר רב ואיתימא רב פפא ות"ח מאפיל בטליתו ומשמש: [דף קא ע"א] **מתני'** הדלת שבמוקצה וחדקין שבפירצה ומחצלת אין נועלין בהן אלא אם כן היו גבוהין מן הארץ: **גמ'** ורמינהו דלת הנגררת ומחצלת הנגררת וקנקן הנגרר בזמן שקשורין ותלויין נועלין בהן בשבת ואין צריך לומר ביו"ט. אמר אביי כשיש להם ציר רבא אמר כשהיה להם ציר. ת"ר סוכי קוצים וחבילי קוצים שהתקינן [ס] לפרצה שבחצר בזמן שקשורין ותלויין נועלין בהן בשבת ואין צ"ל ביו"ט. תני רבי חייא דלת אלמנה הנגררת אין נועלין בה בשבת. ה"ד דלת אלמנה. איכא דאמר חד סיפא. ואיכא דאמר דלית לה גשאמא. חד סיפא לוח אחד ודקדוק המלה שבבא מלשון שבבים יהיה עגל שומרון (הושע ח) ושקעו בי"ת אחד בחברתה ואמרו סיבא ועוד החליפו ואמרו סיפא בדגש. ופירוש גשאמא ויש גרס בשאומא והיא איסקופה התחתונה שאין לה כן אלא מורידין אותה ע"ג הארץ. וכשפותחין שומטין אותה ועוקרין אותה:

יד **מתני'** לא יעמוד ברה"י ויפתח ברה"ר. ברה"ר ויפתח ברה"י. אלא א"כ עשו לה מחילה גבוהה עשרה טפחים דברי ר"מ. אמרו לו מעשה בשוק של פטימין שהיה בירושלם שהיו נועלין ומניחין המפתח בחלון שעל גבי הפתח. רבי יוסי אומר שוק של צמרים היה. פי' של פטימין שוק של מוכרי עופות כדאמר במסכת יו"ט (דף כט:) הולך אדם אצל פטם ואומר לו תן לי תור אחד או גוזל אחד: [דף קא ע"ב] **גמ'** ת"ר שערי גינה בזמן שיש להם בית שער מבפנים פותח ונועל מבפנים. מבחוץ פותח ונועל מבחוץ. מכאן ומכאן פותח ונועל מכאן ומכאן. אין להם לא לכאן ולא לכאן (ג) [אין] פותח ונועל לא לכאן ולא לכאן. וכן חנויות הפתוחות לרשות הרבים. בזמן שהמנעול למטה מעשרה מביא מפתח מע"ש ומניחו באיסקופה ולמחר פותח ונועל בו ומחזירו לאיסקופה. בזמן שהמנעול למעלה מעשרה טפחים מביא מפתח מע"ש ומניחו במנעול ולמחר פותח ונועל בו ומניחו במקומו דברי ר"מ. וחכמים אומרים אף בזמן שהמנעול למעלה מעשרה טפחים מביא מפתח מע"ש ומניחו באיסקופה ולמחר פותח ונועל בו ומחזירו לאיסקופה או לחלון שעל גבי הפתח. ואם יש בחלון ארבעה על ארבעה אסור [ע] מפני שהוא כמוליא

קרבן נתנאל

יהודה דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה דומיא דהמוליא מת במטה אבל לר"ש פטור דהאי רוק אינו צריך ליהנות בו אחר שרוקקו ע"כ ורבינו שלא הזכיר מזה משמע לכאורה שפסק כרבי יהודה וכמ"ש הרמב"ם בפ"א מהלכות שבת. כי כן תרתי סתמות א' בפ' במה מדליקין כחס על הנר וכו' חייב ובפ' המצניע המוליא כזית מן המת חייב אמנם רבי יוחנן דאמר הלכה כסתם משנה הוא גופיה מסיק בפרק במה מדליקין דף ל"א דרבי יוסי כר"ש ס"ל. ומדסתם רבינו ומייתי שם סימן כ"א הך אוקימתיה אליבא דרבי יוסי ע"מ דהכי ס"ל. וכן בפרק האורג סימן א' פסק רבינו הך תלת מילי דפטור ומותר לידת נחש ומוקי לה התלמוד כר"ש דס"ל מלאכה שא"ל פטור ואם תקשי לך הא בפרק כירה סימן י"ד מייתי להא דמוחל בדבר שאינו מתכוין ס"ל כר"ש ובמלאכה שאינה צריכה לגופה ס"ל כרבי יהודה. וי"ל דלא מייתי התם אלא לדידן דקי"ל כר"ש בדבר שאינו מתכוין שמותר לכתחלה ולפי ס"ד התם דמאן דשרי באין מתכוין ס"ה במלאכה שאצ"ל. להכי הביא דיש לחלק דבמלאכה שאצ"ל פטור אבל אסור ובדקאמר בהדיא בשבת דף נ"ד אע"ג דבדבר שאין מתכוין מותר לכתחלה. והרמב"ן כתב לאשמועינן דלר"ש לכבות אפילו גחלת של עץ ברה"ר מביא הרי"ף הך סוגיא ומילתא דרב יוסף לא הביא רבינו אלא למילף מיניה אם זרק מרה"י לרה"ר ע"ג קנה שאינו רחב ד' דפטור. וא"ת מאי כ"מ דהא מ"מ על עקירה פטור אבל אסור. וי"ל כגון אם אחר עביד עקירה והוא עשה הנחה על קנה פחות מד' פטור ומותר. אבל אם זרק לפי הכלב או לפי הכבשן אסור: [ב] **שהוא** מקום פטור. שגבוה עשרה ואין רחב ד': [ג] **והא** דגבי משתין ורק לא חשיב פיו מקום פטור. דאע"ג דאין פיו רחב ד' מ"מ מחשבתו משויא ליה מקום: [ד] **הכא** שאני שהוא במקום א' ופיו במקום אחר. יבואר ע"פ מ"ש תוס' סוף הזורק דף ק"ב וז"ל אע"ג דפיו למעלה מיו"ד ואינה רחבה ד' בעל הוא אגב רה"ר ופי' בזה מהרש"א הא דמשני מחשבתו משויא ליה מקום ולכן אמאי לא נימא בוכיאר ויריעה דמחשבתו משויא ליה מקום ולא להוי מקום פטור היינו טעמא דבוכיאר הוי קביעות טפי מאדם ברה"ר ובטל בכל רשות ורשות מ"מ מחשיב למקום ד' כמו רה"ר. מעא"כ אם פיו במקום אחר אין שייך בזה למימר שיהא בטל לרה"ר וחשוב מקום פטור: [ה] **ה"ג** דאי שדי ליה: ה"ג אי שדי להו: [ו] **שלא** נתן החפץ לידו ממקום אחר. וא"ת הכתי אפשר דלא אתי לידי חיוב חטאת כגון שיתן מידו זאת לידו אחרת. וי"ל דאיירי כשהנקב קטן שלא יוכל להכניס בו שתי ידיו. תוס' עירובין דף כ': ה"ג למטה מעשרה טפחים: ה"ג מ"מ שותה: ה"ג אבל מצרף לא: [ז] **תניא** נמי הכי עומד אדם ברה"ר ומגביה. כ"ה גירסת ר"ח בתוספות ד"ה לא יעמוד. עם היות שלא מצינו בתוספות גירסת ר"ח רק בתחניא אידך מ"מ נלקח ממנו הגירסא גם בברייתא לאשונה דכה נמי קשה קושית תוס' אמאי לא יצרף הא קי"ל כר"ש דכל גגות רשות אחת הן בין לא עירבו: ה"ג סמוך לגג ויצרף אבל קולט הוא ושותה: ה"ג ומן הצנור וכו'. ופיסקא דמתני' היא: [ח] **תנא** אם יש בצינור ארבעה על ארבעה. אמתניתין קאי אלמטה מעשרה אבל כשהצינור למעלה מעשרה אפילו אין בצינור ד' על ד' אסור לצרף דגזרינן שמא יהיה ד' והוי רה"י וקשה מה בכך עם שיהיה גבוה עשרה ורוחב ד' מ"מ הוי מחילה שהגדיים בוקעים בו ולא הוי רה"י. וי"ל דהכא שאני כיון שהגג רה"י ופתוח לצנור הוי כמו חורי רה"י דלא גרע מהחלון פתוח עליו. כל זה ניחא לפרש"י לעיל בפרק כל גגות סי' ב' כיון שהגג בולט חוץ למחילתה לרה"ר ואינו מנכר מחילות הוי הגג כרמלית ולזה הסכים רבינו לעיל. אבל לפי' תוס' דף פ"ט ד"ה במחולות אף שאינו מחילה ניכרת הגג בפני עלמו הוי רה"י רק דהמבינין כרמלית הנפרץ במלואו לכרמלית לאותה בליטה הבולטת לרה"ר ע"ש. ס"מ דלא חשבינן הבליטה לחורי רה"י אף שהגג פתוח עליה. ולפי' תוס' נ"ל דהכא בצנור איירי כשהחלון פתוח עליה. ומ"ה בסימן סכ"ה תי' כמ"ש דהגג פתוח עליה הוי הצינור חורי רה"י ובסימן שע"ד ס"ק ה' הסכים עם פי' תוספות. א"כ דבריו סותרים זא"ז: [ט] **קמטלטל** מרה"י לרה"י דרך רה"ר. יש לפ' רה"ר ממש כיון דמסני ביה רבים. אי נמי בקרן זוית הסמוכה לרה"ר דהוי כרמלית וקמטלטל מרה"י לרה"י דרך כרמלית. ריטב"א. וע"ז הקשה הריטב"א אפי' במופלגת נ"ל גבוה עשרה דהא כיון דאגודו בידו כי מייתי לה אפילו שבות ליכא כדאיתא בסוף פירקין ע"כ. כוון למאי דמשני לקמן אביי דף ק"ג דכיון דאגודו בידו אפילו שבות ליכא היינו בכרמלית וכפי הסוגיא שם לא מחלק אביי בין כתבי קודש לשאר חפצים ולזה קושייתו להך פי' דהך מקום ד' הוי ככרמלית. ואפילו לפי' דאמון דהוי רה"ר ממש נמי מוכח לאביי. דאפילו שבות ליכא אפילו בשאר חפצים דאלמ"ה עדיין תקשי לאביי דסבר דלא התירו שבות גבי כתבי קודש דאמאי קתני בקולת על הגג ותוך עשרה לרה"ר מותר לגלול הא קא מוליא מאויר רה"ר לרה"י. אלא ש"מ כיון דאגודו בידו אפילו שבות ליכא וכפ"ז סימן שנ"ד ס"ק ב' נפלס ממנו כוונת ריטב"א כמו שהעיד הוא עלמו נמלא למידין דהריטב"א ס"ל מאויר רה"ר לרה"י כשאגודו בידו אפילו שבות ליכא אפי' בשאר חפצים ועתה אוכיח שכן דעת רבינו והטור דלא כתבו דהחלון גבי בור שהוא למעלה מעשרה והיינו טעמא דאפי' כי מייתי דרך אויר רה"ר לרה"י באשר שאגודו בידו אפילו שבות ליכא דאלמ"ה שהמתני' ע"כ איירי דוקא בחלון גבוה עשרה קשה הא דהוכיח רבינו לעיל בפרק עושין פסין סימן ב' דאשפה כחוק ד' דומיא דרישא הא ע"כ חלון דאשפה אינו גבוה עשרה מאי פריך הכא שמא תנטל אשפה מאי בכך הא זורק מרה"י לרה"י דרך מקום פטור ולא אתי לידי חיוב חטאת. ס"מ בגובה עשרה רישא וסיפא לא איירי כהדדי. וא"כ אימא ברחוק ארבע אמות נמי לא אמרינן דומיא. אלא ש"מ דחלון ע"ג בור אפילו אין גבוה עשרה ודלא כמ"א סימן שנ"ב ס"ק ד' שהאריך שם להוכיח דאויר רה"ר לרה"י אפי' אגודו בידו אסור. ומה שהוכיח דע"כ איירי שהחלון גבוה עשרה דאל"כ המים נשפכים אין מוכרע דאיכא לאוקמי שמואב ע"י גלגל למעלה ותופס בידו שניה להביא אלנו. וראיתי בחידושי רשב"א בפ"ק דשבת דף ה' שכתב להדיא כדברי ריטב"א דאפי' בשאר חפצים בכרמלית כשאגודו בידו אפילו שבות ליכא אפילו כשרה"ר עוברת לפניה. א"כ מ"ש הרב המגיד בפרק ט"ו מהלכות שבת וכ"כ הרשב"א קאי אמ"ש בתחילה דמחלק בין ד' אמות לפחות מד' כמ"ש הרמב"ם ע"ש. והב"י ומ"א לא ראו דברי רשב"א ונגלל כן לא נשאו ראש להקל כנגדם. יען לפי מה שבררתי דהתוס' וריטב"א ולא"ם וטור והגהת אשר"י כולם ס"ל דאפילו דרך אויר רה"ר כשאגודו בידו אפילו שבות ליכא בשאר חפצים. הרי הרב המגיד יחיד בדבר זה א"כ מה שפסק רמ"א בסימן שנ"ב ודוקא בכתבי קודש אבל בשאר דברים אסור אפילו לא נפל אלא לכרמלית דין זה ליתא. דהא הוי גזירה לגזירה. אלא שסרב ב"י באומרו שאין להקל נגד הרב המגיד והרשב"א וכבר הראיתי לדעת שאין כן דעת הרשב"א כנלענ"ד: [י] **כאן** מבעו"י כאן משחשכה. לפרש"י אם מדעתו היה לירד בשבת אף שעלה מבעו"י אסור לירד. ס"ל לא"ם לשנויי אידי ואידי מבעו"י. כאן שהיה דעתו לירד מבעו"י וכאן שהיה דעתו לירד משחשכה. וצ"ל דבאמת ה"פ כאן מבעו"י כאן משחשכה ותרוייהו שעלו מבעו"י: [כ] **ולא** קשיא כאן בשוגג. ועוד קאמר בגמרא ואב"א הא והא בשוגג ובקנסו שוגג אטו מזיד קמפלגי ולא הזכירו תי' זה דהא קי"ל דלא קנסו סיתרא משום איסורא בב"מ דף ע"ב כרבנן. גם בריש שבת מסקינן דכו"ע לא קנסינן שוגג אטו מזיד: [ל] **בימות** הגשמים עשבים קשין. ורבינו יונתן מפ' בהיפך. ופי' הב"ח שאין חולקין במציאות אך כל אחד לפי גידול מדינה שלו אלא דלפי פי' הרי"י לריך לגרום ואב"א הא והא בימות החמה ולא קשיא הא דמסיים: [מ] **משום** דמיככר טפי. כשנתרי קיסמא: [נ] **ונראה** דרב אלפס לא מפליג בין אילן לעשבים. היינו ביבש אבל אילן לח אסור משום גזירה שמא יעלה ויתלוש במתכוין והרב ב"י בסימן שנ"ו הסיב דעת הרי"ף לדעת הרמב"ם דבאילן אפילו יבש אסור ע"ש. וכ"פ הסמ"ג וכ"פ בש"ע: [ס] **לפרצה** שבחצר בזמן שקשורין ותלויין נועלין בהן בשבת. משמע אפילו אין גבוהין מן הארץ דבחצר פתח קבוע ליכנס ולצאת דרך שם. מעא"כ במתני' בדלת שבמוקצה שאין עומד לפתוח אלא לזמנים רחוקים להכי בעינן גבוה מן הארץ וכ"כ הכלב"ד לקמן ס"ס ע"ו. ולדעת ב"י סימן ש"ג לדעת הס"י במתני' שאין מחלק בין דלת שבמוקצה לדלת שבחצר.נ"ל דהך ברייתא מפרש לה בשגבוהה מדלת מן הארץ.אך קשה דה"ל לרש"י להגיה פירושו ולפרש הברייתא בשגבוהין.ע"כ נראה כדעת הב"ח דרש"י נמי ס"ל כדעת הכלב"ד ומה שפרש"י במתני' היינו לתרץ לשון המשנה דקתני דלת שבמוקצה. משמע לכאורה אפי' דלת מיוסרת אסור לפתוח.לכן פרש"י סתם דלת שבמוקצה אין בעה"ב מושם לעשות לה דלת כראוי: ה"ג וא"ד דלית לה גשאמא: ה"ג מלשון שבבים יהיה עגל שומרון: ה"ג ושקעו ב' א' בחברתה כ"ל אסר ב' אחד: ה"ג ואמרו סיבא: ה"ג שוק של מוכרי: ה"ג פותח ונועל מבחוץ: ה"ג אין להם לא לכאן ולא לכאן אינו פותח ונועל לא כאן ולא כאן: ה"ג למטה מעשרה מביא מפתח: [ע] **מפני** שהוא כמוליא מרשות לרשות. מאסקופה שהיא כרמלית לחלון שהיא רה"י ע"י מנעול שהוא מקום פטור וקאמר

תפארת שמואל

(ג) אין להם לא לכאן ולא לכאן אינו פותח ונועל לא לכאן ולא לכאן כו' כנ"ל להגיה:

מרשות לרשות. האי מנעול היכי דמי. אי דלית ביה ד' על ד' מקום פטור הוא. אי דאית ביה ד' על ד' בהא לימרו רבנן אף בזמן שהמנעול למעלה מעשרה טפחים פותח ונועל ומחזירו לאיסקופה והא קמטלטל מרשות היחיד לכרמלית. אמר אביי לעולם דלית ביה ד' על ד' ויש בו לחוק ולהשלימו לארבעה. ר"מ סבר חוקקין להשלים ורבנן סברי אין חוקקין להשלים:

טו **מתני'** נגר שיש בו קלוסטרא ר' אליעזר אוסר · ור' יוסי מתיר. אמר רבי אליעזר מעשה בבית הכנסת של טבריא שהיו נוהגין בו היתר עד שבא ר"ג וזקנים ואסרוהו להם רבי יוסי אומר איסור היו נוהגין בו והתירוהו להם: **גמ'** בניטל באגודו כולי עלמא לא פליגי דשרי. כי פליגי. [דף קב ע"א] כשאין ניטל באגודו מ"ס כיון שיש בראשו קלוסטרא תורת כלי עליו. ומ"ס כיון דאינו ניטל באגודו לא · והלכתא כרבי יוסי: **מתני'** נגר הנגרר נועלין בו במקדש אבל לא במדינה. המונח כאן וכאן אסור. רבי יהודה אומר המונח במקדש והנגרר במדינה: **גמ'** ת"ר איזהו נגר הנגרר שנועלין בו במקדש אבל לא במדינה. כל שקשור ותלוי וראשו אחד מגיע לארץ. [פ] ר' יהודה אומר (ג) זו אף במדינה מותר. אלא איזה נגר הנגרר שבמדינה אסור. כל שאינו לא קשור ולא תלוי ושומטו ומניחו בקרן זוית. א"ר יהודה [צ] אמר שמואל הלכה כר' יהודה ורש"י גרס הלכה כר' יהודה בנגרר. ור"ח לא גרס בנגרר והכי ניחא טפי דאי גרס בנגרר משמע דקאי אהא דאמר ר' יהודה אף במדינה מותר [ק] דקאי אנגר הנגרר דאיירי ביה ת"ק כל שקשור ותלוי וראשו אחד מגיע לארץ והא ליתא דרבי יהודה שרי קשור אע"פ שאין תלוי אלא מונח כולו לארץ. דהא לא אסר אלא כשאינו לא קשור ולא תלוי ושומטו וכו' אבל בקשור שאין יכול לשומטו בקרן זוית שרי. ואי גרס ליה יש לומר משום דאיתמר בי מדרשא הלכה כר' יהודה בנגרר ונקמז להכי קאמר הכא הלכה כר' יהודה בנגרר ולקמן קאמר הלכה כר' יהודה בנקמז. אמר רבא והוא שקשור בדלת. ואם ניטל באגודו אפילו אינו תלוי אלא בבריח של דלת מותר כר' טבלא: בעי ר' זירא נקמז מהו. אמר רב יוסף מה תיבעי ליה לא שמיע ליה הא דתניא נקמז מותר נשמט אסור. ר' יהודה אומר נקמז אע"פ שאינו נשמט אסור. ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יהודה בנקמז. כתב הר"ז הלוי ז"ל הא דתנן הדלת שבמוקצה וכו' וכן הא דתניא דלת הנגררת והמחצלת הנגררת וקנקן הנגרר בזמן שקשורין ותלויין נועלין בהן וכו' סתמא כולהו כר' אליעזר דבעי בפקק החלון קשור ותלוי בפרק כל הכלים (דף קכה:) וקאמר רב ירמיה בר אבא משמיה דעולא מאן תנא נגר הנגרר רבי אליעזר היא. והשתא דקיימא לן הלכתא כרבי יהודה דבקשור אף על פי שאין תלוי שניא נקטינן מיניה דלית הלכתא בהני מתנייתא דבעו קשורים ותלויים. ולא כתנא דמתני' דבעי גבוהין מן הארץ. ולא נהירא לאוקמא סתמא דמתני' דלא כהלכתא. ויותר נראין דברי הראב"ד ז"ל וז"ל אי קשה לך כיון דקי"ל כר' יהודה וכרשב"ג (שם קכו.) דאמר מוסיף אהל עראי מותר הא אמר לעיל במתני' הדלת שבמוקצה והדקים שבפרצה ומחצלת אין נועלין בשבת אלא א"כ גבוהין מן הארץ ואסרי ליה משום בנין והלא תוספת אהל עראי הוא שהרי הדלת עשוי הוא לפתוח ולסגור. התם כיון שדלת של מוקצה הוא ושל פרצה לאו תוספת אהל עראי הוא אלא קבע שאין עשוי לפתוח אלא לזמנים רחוקים לפי שאין דרך כניסתו ויציאתו עליהם. ואם היה בפתח קבוע ליכנס ולצאת דרך שם אף על פי שאין גבוהין מן הארץ נועלין בהן:

טז **הה"א** שריתא דהוה בי רבי פדת דהוו שקלי לה בי עשרה ושדו לה אבבא אמר האי תורת כלי עליה. ההיא אסיתא דהוה בי מר שמואל דהוה מחזקת אדריבא והוו שקלי לה בי עשרה ושדו לה אדשא. אמר זו תורת כלי עליה: [דף קב ע"ב] **מתני'** מחזירין ציר התחתון במקדש אבל לא במדינה. והעליון כאן וכאן אסור. ר' יהודה אומר העליון במקדש והתחתון במדינה: **גמ'** ת"ר ציר דלת שידה תיבה ומגדל במקדש מחזירין ובמדינה דוחקין. והעליון כאן וכאן לא יחזיר. גזירה שמא יתקע. [ר] ואם תקע חייב חטאת. של בור ושל דות ושל יליע לא יחזיר. [ש] ואם החזיר חייב חטאת. רבינו תם זכרונו לברכה נסתפק אם מותר לדחוק העליון במדינה מדקאמר כאן וכאן לא יחזיר משמע דלדחוק מותר אף במדינה. או דלמא האי דנקט לא יחזיר בשביל מקדש נקט אבל במדינה אפילו לדחוק אסור מדקתני ברישא במדינה דוחקין התחתון מכלל דבעליון לדחוק אסור. וכן מסתברא דאסור:

יז **מתני'** מחזירין רטייה במקדש אבל לא במדינה. ואם לכתחלה כאן וכאן אסור. קושרים נימא במקדש אבל לא במדינה. ואם לכתחלה כאן וכאן אסור. חותכים יבלת במקדש אבל לא במדינה. ואם בכלי כאן וכאן אסור. איסור חזרת רטייה פירש רש"י שמא ימרח. אבל לשחיקת סממנין ליכא למיחש כיון דמאתמול הוה עלה. וכן משמע דמדנקט רטייה דטעמא הוי משום מירוח דאי משום שחיקת סממנים מאי איריא דנקט רטייה אפילו כל מילי נמי הוה ליה למיתני אע"פ דליכא למיחש למירוח. והא דאמר בבמה אשה יוצאה (דף סד:) יוצאה אשה בפלפל ובגרגיר מלח ובכל דבר שתתן לתוך פיה ואם נפל לא תחזיר. לאו משום שחיקת סממנין אלא לפי שנראה כשמחזרת לתוך פיה כאילו מתכוונה להוליכן בפיה: **גמ'** ת"ר רטייה שפירשה מע"ג המכה מחזירה למכה. רבי יהודה אומר הוחלקה למטה דוחקה למעלה. למעלה דוחקה למטה. ומגלה מקצת רטייה ומקנח פי המכה וחוזר ומגלה מקצת רטייה ומקנח פי המכה. ורטייה עצמה לא יקנח מפני שהוא ממרח. ואם מירח חייב חטאת. אמר רב יהודה הלכה כרבי יהודה. ואמר רב חסדא מחלוקת שפירשה על גבי כלי. אבל פירשה על גבי קרקע ד"ה אסור להחזיר. וקיימא לן כת"ק. ואע"ג דאמר רב יהודה דלית הלכתא כוותיה. דהא רב אשי דהוא בתרא עבד עובדא כוותיה דת"ק. דאמר מר בר רב אשי הוה קאימנא קמיה דאבא ונפלה אבי סדיא והדרה. ואמינא ליה לא סבר לה מר להא דרב חסדא מחלוקת שפירשה על גבי כלי אבל על גבי קרקע ד"ה אסור ואמר רב יהודה הלכה כר' יהודה. א"ל לא שמיע לי כלומר לא סבירא לי. [ת] כי גם כשפירשה על גבי קרקע (ד) מחלוקת והלכה כת"ק. ותמיה לי מנא ליה לרב אלפס לאקולי כולי האי היתרא לגבי קרקע והלא עובדא דרב אשי פירשה על גבי כלי הוה. ומליט לפרושי לא שמיע ליה הא דרב יהודה אבל שמיע ליה הא דרב חסדא דבקרקע דברי הכל אסור והלכתא כתנא קמא דשרי על גבי כלי. אי נמי לא שמיע ליה הא דרב חסדא דאמר דבקרקע דברי הכל אסור אלא סבירא ליה דבקרקע פליגי אבל בכלי דברי הכל מותר דכהוחלקה דמי ליה לר' יהודה וכן פרש"י (ה) ודרב יהודה (לא) שמיע ליה דהלכה כרבי יהודה בפירשה על גבי קרקע:

יח **מתני'** כהן שלקה באצבעו כורך עליו גמי במקדש אבל לא במדינה*. ואם להוציא דם כאן וכאן אסור. [דף קד ע"א] [א] בוזקין מלח על גבי הכבש שלא יחליקו. וממלאין מבור הגולה ומבור הגדול בגלגל בשבת ומבור הקר ביו"ט: **גמ'** דרש רבא אגר שנתקלקלה במימי גשמים מביא תבן ומזרה בה. וכשהוא מזרה לא יזרה בסל ולא בקופה אלא בשולי הקופה. וממלאין מבור הגולה תנן בסוף מדות (פ"ה משנה ד) לשכת הגולה שם היה בור הגולה והגלגל נתון עליה [ב] ומשם מספיקין מים לכל העזרה:

הגה"ה

*והטעם משום גזירה אטו להוציא דם אמנם בזבחים [דף יט.] מפרש טעם הא קמ"ל דגמי מסי. ומותר להניח א גלגל בגד על גבי מכתו בשבת שהוא רך ורחב ואין מוציא דם. ס"ה מהרמ"ק:

יט **עולא** איקלע לבי רב מנשה אתא ההוא גברא טרף אבבא. אמר מאן האי ליתחיל גופיה דקמחיל שבתא. אמר ליה רבא לא אסרו אלא בקול של שיר בלבד. ואותבינן עליה דרבא מהא דתניא מעלין בדיופי ומטיפין מיארק לחולה בשבת. לחולה אין לבריא לא מאי לאו כגון דניים וקבעי לאיתעורי ושמע מינה אולודי קול אסור. ופריק כגון דתיר [ב]ובעי לאוטומי דמשמע קליה כמו זימזומי והוא כעין כלי שיר. והדרינן ואותבינן מהא דתניא:

כ **המשמר** פירותיו מפני העופות מקשואיו ומדלועיו מפני החיה הרי זה לא יספוק ולא יטפח ולא ירקד כדרך שהוא עושה בחול. מ"ט לאו משום דאולודי קלא בשבתא אסור. ופריק רב אחא בר יעקב לא גזירה שמא יטול צרור לזרוק בהם. והדר אותבינן מהא דאמר רב יהודה אמר רב נשים המשחקות [ג]באגוזים אסור לאו משום אולודי קלא לא משום דאתי לאשויי גומות. תו אקשיה ממתניתין דקתני ממלאים מבור הגולה בשבת במקדש אבל לא במדינה מ"ט לאו משום דאולודי קלא בשבתא אסור. לא גזירה שמא ימלא לגינתו ולחורבתו. ואם תאמר והיכי שרינן [ד]למלאות מבורות שיש להם גלגל דהא אסרינן למלאות מבור הגלגל אפילו במקום דליכא גנה וחורבה משום שריית כיתנא ובכל דוכתא איכא למיחש הכי. ותירץ רבינו תם ז"ל דהאי גלגל מיירי בגלגל גדול שמוליא מים הרבה ביחד דכיון שמוליא מים הרבה ביחד בלא טורח איכא למיחש שמא ימלא לגינתו ולחורבתו או משום שריית כיתנא. וכן אותן גלגלים הקבועים בהן דליים הרבה סביב סביב. וכן מפ' בערוך בערך אנטל דאמרי' בפסיקתא רבתי עלמא דומה לגלגלא דאנטל האי מתמלא והאי מתרוקן האי מתרוקן והאי מתמלא. אבל אותם שלנו שאין ממלאין בהן אלא מעט מעט מותר דליכא למיחש דלמא אתי למיעבד עובדא דחול. ר"ח ז"ל כתב אע"ג דמשני רבא כל הני פירכי דפרכי עילויה אשינויא דחיקי לא סמכינן לדחויי להא דעולא. ורב אלפס ז"ל כתב מסתברא לן דהלכה כרבא*. דהא רב אחא בר יעקב פריק אליביה אלמא [ה]כוותיה סבירא ליה. (והא) [ועוד] דאמר אמימר שרי למימלי בגלגלי במחוזא אמר טעמא מאי גזרו רבנן משום שמא ימלא לגינתו ולחורבתו והכא לא גינה ולא חורבה איכא. כיון דחזא דתרו בה כיתנא אסר להו. אלמא כרבא סבירא ליה. דאי כעולא לא הוי שרי למימלי בגלגלא כלל דהא משמיע קלא הוא. וחזינא מקצת רבוותא דסבירא להו כעולא*. וסמכי אגמ' דבני מערבא. דגרסינן במסכת י"ט (פ"ה הל' ב') אמר ר' זירא כל משמיעי קול אסורין בשבת.

הגה"ה

*וכן פסק הרמב"ם (פכ"ג מהל' שבת הל' ד) כרב אלפס ודלא כעולא דאוסר להקיש על הדלת ואף ע"ג דבירושלמי דבילה איתא לאסור רבא ואמימר ידעי גם הם הירושלמי וידעו שאין הלכה כן וכ"פ הסמ"ג אכן ר"ח פסק כעולא. והא לך תשובת מהר"ם ושאלת על הטבעת שיש בו אבן או עופרת המשמיע קול אם מותר להניח בשבת רב אלפס פסק כרבא דלא אסרו אלא קול של שיר ואפילו לפרש"י דפסק כעולא הכ"מ דבעי לקלא כגון ההוא דטרף אבבא דבעי שישמעו ויפתחו לו וכן נשים המשחקין באגוזים שמכין זה בזה והקול נשמע שהרויח ולמלאות מן הבור נמי אפשר שיש צורך בקול אי נמי התם אוושא מלתא אבל קול של טבעת הלול פשיטא דשרי וכן משמע פרק במה אשה הזוג שבכסותו אע"ג דאית ליה ענבל שרי. ושלום מאיר ב"ב הג"ה פכ"ג מהרמ"ק:

*וכן א"ז:

ר' אלעזר [ג] איעלר בסידרא סליק לביתיה דרבין אשכחיה דמוך על תרעא בגין דלא מקשה על תרעא בשבתא. [ו]ואמר נמי דרב יהודה היה מקים על תרעא בשבתא א"ל אביי מאן שרי לך ואנן לא סבירא לן הכי דכיון דסוגיא דגמרא דילן להיתירא לא איכפת לן [ז]במאי דאסרי בני מערבא. דעל גמרא דידן סמכינן דהוא בתראה והוו בקיאי בגמרא דבני מערבא טפי מינן ואי לאו דקים להו דהאי מימרא דבני מערבא לא סמכא הוא לא קשרו ליה איננהו:[דף קד ע"ב] ומבור הקר מאי בור הקר. רב נחמן בר יצחק אמר באר מים חיים דכתיב כהקיר ביר מימיה. הגא לא כל הבורות הקרות התירו אלא זו בלבד. וכשעלו בני הגולה [ח]חנו עליה והתירוה נביאים שביניהם להן ולא נביאים שבהן התירום להן אלא מנהג אבותיהם בידיהם: **מתני'** שרץ שנמצא במקדש כהן מוציאו בהמיינו שלא לשהות את הטומאה דברי רבי יהודה. ורבי יוחנן בן ברוקה אומר בצבת של עץ שלא לרבות את הטומאה. מהיכן מוציאין אותו. מן ההיכל והאולם ומבין האולם למזבח דברי רבי שמעון בן ננס. רבי עקיבא אומר כל מקום שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת משם מוציאין אותו. ושאר כל המקומות כופין עליו פסכתר. רבי שמעון אומר [ט]כל שהתירו לך משלך נתנו לך. שלא התירו אלא משום שבות:

הדרן עלך המוצא תפילין וסליקא לה מסכת עירובין

הגהות הב"ח א בהגה"ה והטעם.גלגל כנגד קטן על גבי: ב ובעי לאוטומי והיינו טעמא דלבריא אסור דמשתמע קליה כמו: ג באגוזים אסור מאי טעמא לאו משום: ד למלאות מבורות שלהן שיש להן גלגל: ה כותים ס"ל ועוד דהא אמר אמימר: ו ואמרינן נמי דרבי ירמיה הוה מקים על תרעא: ז במאי דאסרי בגמרא דבני מערבא: ח חנו עליה נביאים שביניהם והתירוה להם ולא: ט כל שהתירו לך חכמים משלך נתנו לך שלא התירו לך אלא משום שבות:

תפארת שמואל

(ג) זו אף במדינה מותר ואיזה נגר וכו' כצ"ל: (ד) מחלוקת צ"ל דמחלוקת: (ה) ודרב יהודה שמיע ליה כצ"ל ותיבת לא צריך למחוק:

קרבן נתנאל

וקאמר עלה ב"מ מדרבנן איתא לדרב דימי כו' ובלבד שלא יחליפו. וקשה דהא הרי"ף לעיל בפ' כילד משתתפין סימן ח' כתב הא דרב דימי ברשויות דאורייתא כגון ברשות היחיד וברה"ר אבל ברשויות דרבנן כגון כותל שבין שתי מחיצות גבוה עשרה ואין ברחבה ד' מותר לכתף עליו ולהחליף. וי"ל דוקא בשתי מחיצות דאפי מחיצות דשניהם מן התורה הוי רה"י אבל כרמלית ורה"י דומה לרה"ר ורה"י אסור להחליף אפילו בדרבנן: אע"ג דלעיל בפ' חלון דף ע"ז ד"ה הכא כתבו תוס' סברא זו להיפך היינו לרב דאמר עשאו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה שפיר איכא למימר דוקא בשני מחיצות. אבל מקום פטור שהוא בין כרמלית לרה"ר מותר לכתף. מש"ה לענין חילוף לרה"י: ה"ג ה"ד אי דלית ביה ד' על ד' מקום פטור: ה"ג בהא לימא רבנן: ה"ג נגר שיש בראשו קלוסטרא: ה"ג ר"ג וזקנים ואסרו להן: ה"ג נועלין בו במקדש אבל לא במדינה:[פ] ה"ג ר"י אומר זו אף במדינה מותר אלא איזהו נגר שבמדינה:[צ] אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יהודה. וקשה הא בפ' במה טומנין סימן ח' בעלים שלקטן שמואל אמר חושב ולא בעי קשירה פי' רשב"א כאן כיון דמחובר לקרקע שאני: [ק] דקאי אנגר הנגרר דאיירי ביה ת"ק. וקשה דהא במתני' קתני ר"י אומר הנגרר במדינה. ור"י אפילו מונח כולו לארץ שרי כשקשור בחבל מ"מ דנגרר כולל אפילו מונח לארץ. וי"ל דכוונת רבינו עם היות שכולל הכל מ"מ לא הל"ל אך הלכה כר"י. ותיבת נגרר אך למותר דהא אבריתא קאי: ה"ג אמר רבא והוא שקשור: ה"ג א"ל רב יוסף מה תיבעי ליה לא שמיע ליה הא דתניא: ה"ג נקמז אע"פ שאינו נשמט אסור ואמר:[ר] ואם תקע חייב חטאת. דהוי ליה גמר מלאכה וחייב משום מכה בפטיש. כפרש"י בשבת דף קכ"ב ע"ב. ועכשיו בשידה תיבה שלנו שעושין תלויין ע"י ברזלים נמי אסור להחזיר שמא יחזיקו במסמרים. מ"א בסי' ש"ג בשם המרדכי: [ש] ואם החזיר חייב חטאת. ונראה אוסר הב"ח ופ"ז ומ"א להסיר או להחזיר האלונות בשבת משום אויר כיון דמחוברים לקרקע ואע"ג כשהיה להם בית אחיזה אין איסור בדבר היינו בכיסוי בור ודות כדאמרי' בפ' כל הכלים דף קכ"ו. מש"ה בדלת או חלון דומה לדלת של לול דלא מהני בית אחיזה כדאיתא בפרק כל הכלים דף קכ"ב: [ת] כי גם כשפירשה ע"ג קרקע מחלוקת והלכה כת"ק. זהו דעת הראב"ד אבל ברי"ף שלפנינו ליתא. וגי' מוטעת נזדמנה לרבינו בהרי"ף. ולפי נוסחתו הו"ל להקשות דברי הרי"ף אהדדי דהא בפרק ר' אליעזר דמילה סי' ג' כתב הרי"ף ורבינו שם דכרב חסדא קי"ל והלכה כת"ק ע"ש: ה"ג וכפרש"י ודרב יהודה שמיע ליה:[א] [בוזקין מלח]. במקדש אבל לא במדינה. מטעם דמבטל שם ויש בו משום אשויי גומות ומדלא קאמר שיש בו שבות כיתות של מלח ש"מ דמותר לכתת מלח בשבת: [ב] ומשם משקין מים לכל העזרה. משמע שלא היה בור אחרת בעזרה זולת בור הגולה. ובור הגדול ובאר הקר היה חוץ לעזרה באיזה מקום שהיו מונים שם עולי הגולה בזמן חגי זכריה ומלאכי. וגי' הירושלמי וממלאין מבור הגולה בשבת ומבור הגדול ומבאר הקר ביו"ט. משמע אבל לא בשבת וכ"ה בירושל' שם להדיא. ולגירסא זו מסכים פי' הרי"ף והערוך בערך בור והרמב"ם בפי' המשניות וגירסא שלפנינו וממלאין מבור הגולה ומבאר הגדול בגלגל בשבת. פרש"י שניהם בעזרה. ודבר תימה פירושו שלא מצינו בשום מקום שהיה בעזרה שום בור חוץ מבור הגולה ורבינו יונתן מפרש שהיה עשוי בור הגדול לכיור שהיו משלשלין בהם לא יתכן דקתני מספיקין לכל העזרה. דהא למי כיור שהיו הכהנים צריכין לו לכל שעה ביום לא היו מספיקין משם ול"ע: ה"ג אמר ליה רבה: ה"ג ואותבינן עליה דרבה: ה"ג מעלין בדיופי ומטיפין מי אבג לחולה בשבת לחולה אין לבריא לא מאי לאו כגון דניים ובעי לאיתעורי וש"מ אולודי קול אסור ופריק כגון דתיר ובעי: ה"ג דאמרינן במדרש רבה. ספר ויקרא פרשה ל"ד: ה"ג אע"ג דמשני רבה: ה"ג דהלכה כרבה: ה"ג ועוד אמר אמימר: ה"ג אמר ר' לעזר כל: ה"ג ר' אילא איעלר בסידרא סליק לביתא אשכחין דמיכין דמוך על תרעא בגין דלא מקשה על תרעא בשבתא ואמר נמי דר' ירמיה היה: [ג] איעצר בסודרא כו'. פי' ששהה זמן רב בליל שבת בבהמ"ד עד שבא לביתו היו בני בית שלו ישנים. ונמצא ישן על פתח הבית באשר שסובר שאסור להכות באגרוף על הדלת בשבת להקיצם: ה"ג אמר ליה' אבא: הדרן עלך המוצא תפילין

פרק א א קורת מבוי שהיא למעלה מכ' אמה ישפילנה · ואם יש בגובהה קיני או פספי לארזא אינו צריך · והרחב מי' אמות ימעט ואם יש לו צורת פתח אינו צריך : **ב** סוכה ומבוי שהיה חללן כ' אמה וכל הסכך והקורה למעלה מכ' כשרים : **ג** בין אמת סוכה בין אמת מבוי בין אמת כלאים בת ששה טפחים והיכא דהוי חומרא בשוחקות מודדין בשוחקות ואם חומרא בעצבות מודדין בעצבות : **ד** היה גבוה מכ' אמה ובא למעטו בבנין למטה תחת הקורה די ברוחב טפח . היה פחות מעשרה טפחים ובא לחוק בו להגביהו צריך לחוק בו ארבע אמות לתוך אורך המבוי לרוחב כל המבוי להשלימו לגובה עשרה · מבוי שנפרץ מצדו כלפי ראשו אם נשאר פס ארבעה מתיר פרצה עד עשר ואם לאו בפחות מג' מתיר ג' אינו מתיר : **ה** לחי הבולט מדופנו של מבוי שהוא רחב יותר מח' אמות. עד ד' אמות נידון משום לחי ואין צריך לחי אחר· ספי צריך לחי אחר · אבל במבוי רחב ח' ומח' ולמטה אפילו רחב ד' אין צריך לחי אחר להתירו : **ו** מבוי עקום כמין ד צריך צורת פתח בעקמומיתו ושאר שני ראשיו כל אחד בלחי או קורה או צורת פתח בכל אחד מראשיו ולחי או קורה בעקמומיתו ואם הוא כמין ח צריך צורת פתח בשני עקמימותיו [וכן כמין ל] : **ז** פרצת המבוי מן הצד דבקעי בה רבים בד' טפחים ואם לא בקעי בה רבים פרצתו בעשר אמות אע"ג דליכא גידוד· ואם נפרץ מראשו פרצתו בד' טפחים : **ח** מבוי המפולש לרשות הרבים עושה צורת פתח מכאן ולחי או קורה מכאן · ורשות הרבים עצמה דהיינו רחב ט"ז אמה ומפולש משער לשער וס' רבוא בוקעין בו צריך דלתות · ומבוי שהוא רחב י"ג אמה ושליש ושני ראשיו מפולשין לרשות הרבים שהוא רחב ט"ז אמה דינו כרשות הרבים וצריך דלתות · מבוי שנפרץ במילואו לחצר ונפרצה החצר מצד אחר לרשות הרבים ולא עירבה חצר עם מבוי חצר מותרת אפילו נפרצה כנגד פרצת מבוי אפילו בקעי בה רבים ובלבד שלא יהא בפרצה יותר מעשר ומבוי אסור אפי' אינו כנגד פרצת החצר וכגון שנכנסים כותלי המבוי בחצר בענין שאינו נראה מבחוץ · ואם עירבו וכלה לאמצע החצר והיו הפרצות זו שלא כנגד זו והיא חצר של רבים מותר · אבל אם לא עירבו או כלה לצדי החצר או הוו פרצות זו כנגד זו או הוי חצר של יחיד אסורים · ורחבה פתוחה מסאתים או סאתים ומוקפת לדירה דינה כחצר : **ט** מבוי שצדו כלה לים צריך תקון דלא חשיב כסתום . כלה לאשפה של יחיד צריך תיקון · לאשפה של רבים אין צריך תיקון · מבוי העשוי כנדל פי' שהיו בו משני צדדים שבילים עושה צורת פתח לכל אחד במקום פתיחתו ומצד השני הפתוח לרשות הרבים עושה לחי או קורה : **י** מבוי שצדו אחד ארוך וצדו אחד קצר אפי' פחות מארבע אמות אינו מניח הקורה אלא כנגד הקצר · אבל בתוך המבוי יכול להניח באלכסון ומשתמש עד תחת הקורה · וצורת הפתח מתיר באלכסון · בין תחת הקורה בין כנגד הלחיים מותר והני מילי בפתוח לרשות הרבים אבל פתוח לכרמלית אסור בתרוייהו : **יא** נעץ שתי יתדות אצל כותלי המבוי בארץ והניח קורה עליהן אסור · נעץ שתי יתדות עקומות על גבי כותלי המבוי ואין בגגבהן ג' ואין בעקמומיתן ג' מותר · בין נראה מבפנים ושוה מבחוץ בין נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי : **יב** מבוי שהוא רחב עשרים אמה עושה פס גבוה עשרה במשך ד' אמות ומעמידו באמצע וכגון שלא יהא יותר מעשר אמות מן הפס לכותל של רחב המבוי ושתהא הקורה בתוך רחב ג' טפחים לפס או מרחיק ב' אמות מכותל המבוי ועושה פס ג' אמות וכן כנגדו בכותל הב' : **יג** צורת פתח מהני אפי' לגבוה מכ' אמות ואמלתרא מהני בגובהה ולא ברחבה · צורת פתח מתיר אפי' מד' רוחות ודוקא בחצר או במבוי אבל בבקעה לא : **יד** צורת הפתח שלא הניח הקנה העליון על גבי שני הקנים אלא מצדן אינו כלום · צורת הפתח צריך שתהא בריאה כדי לעמוד בה דלת ואפי' של קשין וצריכה היכר ציר . היו שני הקנים גבוהים י' אפי' [אין] נוגעין בקנה העליון שרי : **טו** הכשר מבוי סתום בלחי או בקורה . חצר שנפרצה במלואה עד עשר צריך פס ארבעה להתירה או שני פסין של שני משהויין · מבוי שאין בפתחו ד' טפחים אין צריך תיקון וחצר צריך : **טז** לשון ים שנכנס לחצר אם אינו במלואו ואין בפרצה יותר מי' מותר אבל נפרץ במלואו או יותר מי' אפילו לא נפרץ במלואו אם נשאר גדודי במקום שנפרץ גבוהים י' והים מכסס מותר למלאות ממנו לחצר אבל לטלטל לבית אסור אלא אם כן עשה לו מחיצה גבוהה עשרה על המים. לא נשאר גידודי אף למלאות ממנו לחצר אסור : **יז** אין המבוי ניתר בלחי או קורה עד שיהא ארכו יותר על רחבו ויהיו ב' חצירות פתוחים לתוכו ולכל חצר שני בתים · היה ארכו כרחבו דינו כחצר וצריך פס ד' וחצר שארכה יותר על רחבה אפי' כל שהוא דינה כמבוי וניתרת בלחי וקורה : **יח** שיעור רוחב הקורה טפח ושתהא בריאה כדי לקבל אריח . ומעמידים אין צריכין להיות בריאין לקבל אריח · ואם היא רחבה ד' טפחים אינה צריכה להיות בריאה · פרס מחצלת על הקורה והיא גבוהה מן הארץ ג' טפחים פסולה · אבל קורה שהיא מסוכה למטה מי' כשרה · קורה היוצאה מכותל זה ואינה נוגעת בזה או שתי קורות א' יוצאה מכותל זה ואחת מזה אין ביניהן ג' טפחים כשרה . יש ביניהן ג' פסולה · ב' קורות זו אצל זו ואין כל אחת יכולה לקבל אריח ספח אם בין שניהן מקבלות אותה כשרה : היתה א' למעלה [אפי' למטה מכ' אמות] ואחת למטה [אפילו למעלה מי' טפחים] אין רואין אותן כאילו הן זו אצל זו · היתה של קש או קנים פסולה · היתה עקומה והעקמימות נוטה חוץ למבוי או למעלה מכ' או למטה מי' אם ינטל העקמימות ואין ביניהם ג' כשרה ואם לאו פסולה : היתה עגולה אם יש ג' טפחים בהיקפה כשרה : **יט** שיעור רוחב ועובי הלחי אפי' כחוט הסרבל · העמיד הלחי בתגיו של מבוי מותר להשתמש עד תגיו . הפליג הלחי מן הכותל ג' או שהגביהו מן הקרקע ג' פסול : **כ** לחי העומד מאליו ולא סמכו עליו מאתמול לא הוי לחי ואם סמכו עליו מאתמול שרי · וקורה אפי' סמכו עליה מאתמול אסורה · ומחיצה אפי' לא סמכו עליה מאתמול מותרת : **כא** בכל עושין לחיים אפי' בדבר שיש בו רוח חיים ובלבד שיקשרנו · שיירא שחנתה בבקעה והקיפוה כלי בהמה מטלטלים בתוכה ובלבד שלא נשאר פרצה יותר מעשר אבל עד עשר מותר אפי' בפרוץ כעומד : **כב** מחיצה של שתי או ערב לבד מתרת אפילו ביישוב (סאתים) ובלבד שלא יהא בין חבל לחבל או בין קנה לקנה ג' טפחים . עומד מרובה על הפרוץ מתיר בין בשתי בין בערב : **כג** אחד או שנים ששבתו בחצר שתשמישו לאויר אין נותנין להם אלא סאתים אבל ג' נותנין להם כל צרכן והני מילי שלא הקיפו שיעור סאתים יותר מכדי צרכם אבל הקיפו (שם) שיעור סאתים יותר מכדי צרכן הכל אסור . ג' שהקיפו כדי צרכן ומת אחד מהם בשבת מותרים [הואיל ואיתנהו למחיצות אמרינן הואיל והותרה הותרה] . שנים שהקיפו יותר מכדי צרכן וניתוסף עליהן שלישי אסורים . חצר שנפרצה בשבת לרה"ר אסורה. נפרצה לחצר אחרת מותרת· שתי חצירות ופתח ביניהן ועירבו לשנה לא מיבעיא אם נסתם הפתח בשבת וחזר ונפתח שמותרים אלא אפי' נסתם בחול וחזר ונפתח בשבת מותרים [דחזר העירוב למקומו] : **כד** הולכי מדברות פטורים מנטילת ידים של מים ראשונים . ובאחרונים חייבים . והמודד מלח סדומית צריך ליטול ידיו · הולכי מדברות פטורין מעירובי חצירות ובעירובי תחומין חייבין . לפי הירושלמי תחומין מאלפים עד י"ב מיל לר' עקיבא דאורייתא ולרבנן מדרבנן · ומי"ב מיל ואילך לכולי עלמא דאורייתא :

פרק ב א התירו לבהמות עולי רגלים להוציא מן הבור לבין הפסין שהן סביב בד' זוויותיו וכל א' נוטה אמה לכאן ואמה לכאן אבל לעלמא לא התירו · וכן לילך על ידי בורגנים שמובלעים אחד לחבירו בתוך שבעים אמה ושירייס · ולא התירו האידנא לפי שאינן קבועין : **ב** קרפף שהוא ע' אמה על ע' אמה ושירייס מוקף גדר גבוה עשרה טפחים מטלטלין בתוכו אפי' אין בו שומירה (פי' בית דירה שעושין לשומר השדה) ובית דירה . ואפי' ארכו ממזרח למערב פי שנים ברחבו שמצפון לדרום · יותר מכן אין מטלטלין בתוכו . קרפף יותר מבית סאתים שהוקף לדירה ניטע רובו מותר אפי' אין ניטע שורות שורות · נזרע רובו אפי' אין בזרוע סאתים אסור · נזרע מיעוטו יש בזרוע יותר מסאתים אסור אין בו יותר מסאתים מותר . וקרפף פחות מסאתים דינו כסאתים לענין זה שאסור להוציא ממנו לבית . ומספקא להו לתוספות ברחבה שאחורי הבתים וחצר אם זרעים שבהם מבטלים דירתו לענין זה שאם הזרוע יתר על בית סאתים שאוסר כל החצר והרחבה להכנים ולהוציא מהם לבית ואז לטלטל ארבע אמות בחצר אסור . ואם היו סאתים או אפי' פחות מסאתים אז אסור להוציא מהזרוע לבית אפי' המועט זרוע · או שמא אין זרעים מבטלין אלא דירת קרפף ולא דירת חצר ורחבה : **ג** קרפף יותר מסאתים שלא הוקף לדירה פרץ אמה וגדרה ופרץ אמה וגדרה עד שהעמידה על יתר מעשר מותר . רחבה שאחורי הבתים אין מטלטלין בה אלא בד' אמות · ואם פתח בה פתח ולבסוף הוקף מותר אפי' אית ביה בי דרי אבל הוקף ולבסוף פתח לא : **ד** קרפף יותר מבית סאתים שהוקף לדירה ונתמלא מים אם ראוים לתשמיש שהם נקיים מותר אפי' יש במקום העומק עשרה יותר מסאתים · אינן ראוים לתשמיש אסור אפילו אינן עמוקים עשרה . קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה ומיעטו באילנות לא הוי מיעוט · בנה בו עמוד פחות מג' לא הוי מיעוט · יותר מכן הוי מיעוט · הרחיק מן הכותל ג' ועשה מחיצה להקיפו לדירה על ידה מועיל . פחות מג' אינו מועיל · סתו במים אפי' אינו יכול לעמוד מאליו מועיל · עשה מחיצה על גבי מחיצה אינו מועיל . כבלעו התחתונות העליונות מתירות . ותל יותר מבית סאתים ועשה מחיצה על ספתו לדירה מועיל · ומחיצה לפני מחיצה שמועיל אפילו לא עשה בפנימית אלא יתר מעשר אמות הותר כל ההיקף . קרפף בית שלש סאין וקירה בו בית סאה מותר אפי' הקרוי משופע אמרינן פי תקרה יורד וסותם . קרפף בית סאתים שנפרץ במלואו לחצר וכן חצר שנפרץ לו במלואו הקרפף אסור והחצר מותר : **ה** קרפף יותר מבית סאתים שהוקף שלא לשם דירה ופתח בו פתח ועשה לפניו מחיצה עשרה והותר על ידה ונפלה מחיצה אחרונה אינו ניתר על ידי הראשונה : **ו** מחיצה העשויה לצניעות ולנחת הויא מחיצה להתיר הטלטול ולא הויא מחיצה לעשות ההיקף מוקף לדירה : **ז** אחד מבני חצר ששכח ולא עירב ובטל רשות חצירו סתם לא ביטל רשות ביתו אלא א"כ גלה בדעתו לבטלו . וכן אם דר עם ה' ובטל לאחד מהם סתם לא בטל לאחרים :

פרק ג א בכל האוכלין מערבין ומשתתפין ומצטרפין אפי' ארבעה וחמשה למזון שתי סעודות חוץ מגודגדניות שהוקשו לזרע ותבלין ופולין יבשין וחטים ושעורי' ועלי בצלים שלא גדלו אורך זרת ולא במים לבדן ולא במלח לבדו אבל מעורבים יחד שרו . וכל דבר שהוא לפתן שיעורו כדי לאכול בו מזון ב' סעודות [וכל שאינו לפתן כדי לאכול ממנו ב' סעודות] . ובשר חי לא הוי לפתן אבל בשר צלי הוי לפתן ויין מבושל חשוב לפתן ושאינו מבושל שיעורו שני רביעיות · ומערבין בשתי ביצים חיות : **ב** שבועה שלא אוכל ככר זו או שלא אהנה ממנה מערבין לו בה . קונם אכילתה או הנאתה עלי אין מערבין לו בה . אין מערבין לכהן בבית הקברות ומערבין לישראל בתרומה וחלה ולנזיר ביין · ואין מערבין בטבל והקדש שלא נפדה : **ג** השולח עירובו ביד קטן בעירובי תחומין לא הוי עירוב ובעירובי חצרות הוי עירוב · השולח עירובו ביד מי שאינו מודה בעירוב ואמר לאחר לקבלו ממנו ורואה שהוליכו אפי' לא ראה שקבלו ממנו הוי עירוב דחזקה שליח עושה שליחותו אפי' באיסור דאורייתא וכגון שיש מכשול למשלח אם לא יעשה השליח שליחותו : **ד** הנותן את עירובו באילן העומד ברשות הרבים או ברה"י והוא זקוף בין נתנו למעלה או למטה בין נתכוין לשבות למעלה או למטה הוי עירוב ואפי' הוא חוץ לעיבורה של עיר [היה חוץ לעיבורה של עיר] וברשות הרבים ונופו נוטה חוץ לארבע אמות והדר זקיף ונתנו שם על הזקיפה ונתכוין לשבות בעיקרו ורבים מכתפים על נטיית הנוף והוא גבוה תשעה [טפחים] נתנו למעלה מעשרה לא הוי עירוב למטה מעשרה הוי עירוב·נתנו על גבי קורה אפי' א)אינה גבוהה עשרה ואינה רחבה י' הוי עירוב . נתנו בבור העומד ברשות היחיד או ברשות הרבים נתכוין לשבות למטה או למעלה תוך ד' אמות לשפתו הוי עירוב חוץ לארבע אמות ברשות הרבים לא הוי עירוב ברשות היחיד או בכרמלית הוי עירוב · נתנו בקנה אם היה תלוש ונעוץ אפי' גבוה מאה אמה הוי עירוב היה מחובר לא הוי עירוב : **ה** נתנו במגדל ונעל בפניו ואבד המפתח אם הוא של לבנים מסודרים זה על זה בלא בנין וביום טוב הוי עירוב · אבל בשבת או ביו"ט והוא של בנין אינו עירוב · ואם הוא של עץ והמנעול קשור בחבל ונפסק על ידי סכין הוי עירוב אבל מנעול של עץ או מתכת אסור לשבר אף בכלים דבנין גמור שייך אף בכלים אם לא היו ממוסתקי דאז לא שייך בהו בנין · ואם נמצא המפתח ביו"ט בין בעיר בין בשדה הוי עירוב · בשבת בעיר הוי עירוב בשדה לא הוי עירוב · נתגלגל העירוב ממקומו ארבע אמות עד שיצא חוץ לתחום מבע"י אינו עירוב משחשכה או ספק מבעוד יום אם לאו הוי עירוב : **ו** מתנה אדם על עירובו אם באו נכרים מן המזרח וכו' דקי"ל יש ברירה : **ז** הלכתא יו"ט ושבת שתי קדושות הן הלכך יו"ט הסמוך לשבת בין מלפניה בין מלאחריה יכול לערב בראשון למזרח ובשני למערב ובלבד שיהיה העירוב לסוף אלף בענין שיוכל לבא אליו מבעוד יום · ואם עירב בראשון ברגליו מערב בשני ברגליו שהולך לסוף התחום וקונה שביתה ואינו אומר כלום ואם עירב בראשון בפת מערב בשני באותה פת או ברגליו אבל אם עירב בראשון ברגליו אין מערב בשני בפת : **ח** שני ימים טובים של ר"ה חשיבי קדושה א' לאסור בזה ביצה שנולדה בזה ושאר ימים טובים של גליות חשיבי כשתי קדושות : **ט** הבא מחוץ לתחום בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר . והנתלש מן המחובר אסור לכל עד כדי שיעשו לר"ת עד מוצאי יו"ט ולר"ח מותר בלילי יו"ט ב' בכדי שיעשו . אין מזכירין של ר"ח בר"ה דזכרון אחד עולה לכאן ולכאן : **י** אומרים זמן בר"ה וביום הכפורים ואומר אפילו בשוק שאינו צריך כוס · ואומר זמן בליל שני של ר"ה · ועל פרי חדש אומר זמן כשאכלו תחלה :

פרק ד א מי שהוציאוהו נכרים או רוח רעה אין לו אלא ד' אמות · החזירוהו כאילו לא יצא. נתנוהו בדיר ובסהר או שהפליגה ספינתו חוץ לתחום מהלך את כולה . יצא לדעת והחזירוהו אין לו אלא ד' אמות וכ"ש אם יצא וחזר לדעת ומיהו כל העיר היא לו כארבע אמות . מי שהוציאוהו שאין לו אלא ארבע אמות והוצרך ליפנות יכול לצאת מהם עד שימצא מקום צנוע · לא מצא עד שנכנס לתחומו מותר ואם מצא קודם יפנה שם ויתרחק ממקום שנפנה עד שיכלה הריח ושם יש לו ד' אמות . ואם בהתרחקתו מן הריח נכנס לתחומו מותר : **ב** פירות שיצאו חוץ לתחום וחזרו אפי' במזיד מותרין לכתחילה · הוציאן בשוגג מותרין במזיד אסורים אפי' למי שלא הוציאן . היה מהלך בבקעה ואינו יודע תחום שבת מהלך אלפים פסיעות בינוניות וזהו תחום שבת . בקעה והקיפוה נכרים מחיצות לדירה בשבת מהלך בה אלפים אמה ומטלטל בכולה על ידי זריקה : **ג** רשב"ג התיר ליכנס בספינה בשבת אע"פ שמפלגת בשבת ור"י אוסר ליכנס בה אפילו לילך בתוך התחום ואפילו הדליק בה נרות מאתמול וקנה בה שביתה אבל מערב שבת מותר ליכנס בה · ואסור לישב בשבת על גבי קרון שבהמה מנהגת אותו · ויש תחומין למעלה מי' : **ד** מי שיצא שלא לדעת מותר לעשות לו מחיצה של בני אדם עד התחום שיכנס ואוא שלא ידעו אותם שעושים בהם מחיצה שלדעת כן נקראו . מי שיצא ברשות ואמרו לו כבר נעשה המעשה יש לו אלפים אמה לכל רוח ואם היו אותן אלפים מובלעים בתוך תחום עירו כאילו לא יצא : **ה** כל היוצא להציל אם יד ישראל תקיפה אין לו אלא אלפים ואם יד העובדי כוכבים תקיפה חוזרים למקומן · וכשחוזרים למקומן חוזרים בכלי זיינן למקומן : **ו** עובדי כוכבים שצרו על עיירות של ישראל על עסקי ממון אין מחללין עליהן את השבת על עסקי נפשות מחללין · ובעיר הסמוכה לספר אפילו לא באו אלא על עסקי תבן וקש מחללין . מי שישב בדרך והוא סמוך לעיר ולא ידע הרי הוא כאנשי העיר : **ז** מי שישן בדרך ולא ידע עד שחשכה יש לו אלפים אמה לכל רוח ומיהו חפצי הפקר אין קונים שביתה אלא הרי הן כרגלי הזוכה : **ח** קיימא לן דתחומין דרבנן והילכתא כדברי המיקל בעירוב ואפילו יחיד כנגד רבים בין בעירובי חצירות בין בעירובי תחומין בין בשירי עירוב ובתחלתו : **ט** כלל פסקי הלכות הלכתא כרבי עקיבא מחבירו כרבי יוסי מחביריו כרבי מחבירו ורבי יהודה ורבי יוסי הלכה כר' יוסי ור"מ ור' יהודה הלכה כרבי יהודה ר' יוסי ור"ש הלכה כרבי יוסי ר' יהודה ורבי שמעון הלכה כרבי יהודה הילכתא כהני כללא בר מהיכא דאיתמר בהדיא לשנויי מהני כללי : **י** חפצי נכרים קונים שביתה במקומן ואם הביא נכרי לעיר כל העיר להן כארבע אמות ובלבד שתהא מוקפת לדירה ושם מבצרים אין מוקפין לדירה · ושם עיירות מוקפות לדירה : **יא** חריץ מלא מים שבין שני תחומי שבת צריך מחיצה להפסיקו להתיר לכל אחד למלאות בשלו ובמחיצה תלויה של קנים סגי . ארבע אמות שנותנים לכל אדם באמה שלו מודדין ומרווחות ואם הוא ננס באיבריו נותנים לו ד' אמות בינוניות · ופסק רב אלפס שאין נותנים לו אלא ד' אמות ב) ור"ח פסק שנותנין ד' לכל צד. והני מילי להלך אבל לטלטל [אין נותנין לו אלא] ארבע אמות ותו לא · וכן ארבע אמות שקונים לו לאדם בכ"מ הם ח' : **יב** היו שנים מקצת אמותיו של זה בתוך של זה מביאים ואוכלים באמצע ובלבד שלא יוציא כל אחד מתוך שלו לתוך של חבירו · היו שלשה והאמצעי מובלע ביניהן הוא מותר עמהן והן עמו והחיצונים אסורים זה עם זה · וכן בשלש חצירות פתוחות זו לזו ופתוחות לרשות הרבים ועירבו שתיהן עם האמצעית היא מותרת עמהן והן מותרות עמה והחיצונות אסורות זו עם זו . וכן חצר שפתוחה לשתי מבואות ועירבה עם שניהם מותרת עם שניהן לא עירבה עם שניהם אוסרת על שניהן · היתה באחת רגילה ובאחת אינה רגילה זו שרגילה בו אסורה ושאינה רגילה בו מותרת · ואם עירבה אצל שאינה רגילה הותר רגילה לעצמה · ואם עירבה רגילה לעצמה וזו שאינה רגילה בו לא עירבה והיא לעצמה לא עירבה דוחין אותה אצל שאינה רגילה . המקפיד על עירובו אינו עירוב לפיכך צריך ליזהר שלא לערב בדבר שהכין לצורך שבת : **יג** החולק עירובו בשני כלים אינו עירוב . הילכתא עירוב משום דירה הלכך מערבין בפחות משוה פרוטה ומניחין אותו בבית של קטן ואין מערבין בכלי . מי שהיה בא בדרך והיה ירא שמא תחשך והיה מכיר אילן או גדר ברחוק ממנו אלפים אמה ואמר שביתתי בעיקרו אפילו אינו יכול להגיע שם מבעוד יום במהלך בינוני אם יכול להגיע שם ע"י שירוץ קנה שם שביתה ויש לו משם אלפים אמה לכל רוח · אמר שביתתי תחתיו ולא סיים מקום אם כל האילן עומד תוך אלפים יש לו ארבעת אלפים ממקום רגליו לצד

א) נ"ל אפי' גבוהה עשרה ואינה רחבה ד'. ב) נ"ל ור"ח

האילן

האילן חוץ משיעור תחתיו של אילן. ואם אין כל האילן עומד תוך אלפים שלו לא יזוז ממקומו. היו שנים אחד מכיר ואחד אינו [מכיר שאינו] מכיר מוסר שביתתו למכיר ומכיר אומר שביתתנו במקום פלוני. לא אמר כלום קנה לו ממקומו אלפים אמה אפילו במתיקה. והנך אלפים פר"ת דלכל צד יש לו אלפים באלכסונן וכן במעביר ארבע אמות ברשות הרבים אינו חייב עד שיעביר שן ואלכסונן לכל צד שיעביר ורשב"ם אומר שאין אלכסון במעביר ארבע אמות אלא אם כן מעביר לאלכסונו של עולם וכן אלפים של תחום אין נותנין אלכסון אלא לאלכסונו של עולם: יד אחד עני הבא בדרך ואחד עשיר היושב בביתו יכול לערב ברגליו בלא פת והוא שילך שעשיר בסוף התחום ויאמר שביתתי במקומי אבל אינו יכול לישב בביתו ולומר שביתתי במקום פלוני: טו א' השובת ואחד הנותן עירובו במקום פלוני יש לו שם ארבע אמות חוץ מהאלפים. מי שיש לו בית כאן ובית בסוף ד' אלפים והחזיק ערב שבת בדרך לילך לביתו שבסוף ד' אלפים וחזר בו יכול לילך למחר כיון שהחזיק בדרך לילך שם. גמר בלבו לקנות שביתה בסוף אלפים אפילו לא אמר שביתתי במקום פלוני קנה שם שביתה. ולרש"י צריך שיאמר במקום פלוני: טז מי שיצא חוץ לתחום אפילו אמה אחת לא יכנס אלא עד סוף ד' אמותיו. רגלו אחת בחוץ ורגלו אחת בפנים יכנס. מי שהחשיך בדרך חוץ לתחום אפילו אמה אחת לא יכנס להיות כבני העיר אלא אלפים אמה יש לו ממקום שחשכה עליו:

פרק ה

א כשבאין למדוד תחומי העיר ואין כל החומה ישרה רואין המקום החיצון הבולט ממנה כאילו חוט מתוח ממנה על פני כל החומה ומשם מתחילין למדוד ואפילו היו לה בליטות לצד מזרח ולרוח מערב. היתה עגולה רואין אותה כאילו היא מרובעת. ועושין הרבוע לרבוע של עולם. היתה עשויה כקשת או כמין גאם רואין אותה כאילו היא מלאה בתים. היתה מרובעת אפילו אינה כריבועו של עולם אין מוסיפין עליה כלום. וכן היתה ארוכה וקצרה אין מוסיפין עליה כלום: ב עיר העשויה כקשת אם אין בין יתר לקשת יותר מאלפים אפילו יש בין שני ראשיה הרבה מודדין לה מהיתר וכן אם [אין] בין שני ראשיה ד' אלפים אמה אפילו יש בין היתר לקשת יותר מאלפים [מודדין לה מהיתר. יש בין יתר לקשת יותר מאלפים אמה] ובין שני ראשיה ארבע אלפים אין מודדין לה מהיתר אלא ממקום שנתקצרה עד שלא נשאר שם בין שני ראשיה ד' אלפים וכן בשני פגומין העומדים בין ב' ראשין בעיבורה של עיר אפילו ביניהם ד' אלפים אמה רואין כאילו חוט מתוח ביניהן ומודדין משם ולהלן: אלו שמתעברין עמה בית שנחרב ונשאר בו ג' מחיצות אפילו בלא תקרה ונפש שיש בו ארבע על ארבע וגשר וקבר שיש בהן בית דירה [ובית הכנסת שיש בה בית דירה לחזן ובית ע"ז שיש בה בית דירה לכומרים וארוות ואוצרות שיש בהן בית דירה] ובורגנין ובית שבים אבל נפש שנפרץ משתי רוחות וכל הנך דאמרן אם אין בהם בית דירה ובור ושיח ומערה וגדר ושובך שבשדה [ובית שבספינה] אין מתעברין עמה: ג יושבי צריפין מודדין להם לכל אחד מפתח ביתו היו בהן שלש חצירות של שני בתים הוקבעו ליחשב כעיר. כשמודדין תחומי העיר אין מוציאין המדה מחומותיה אלא משבעים אמה ושירים חוצה לה. היה בית או כל א' מהנך דלעיל בתוך ע' אמה ושירים מוסיפין עוד עליה שבעים אמה ושירים וכן לעולם: ואם שתי עיירות כל זמן שאין ביניהן אלא קמ"א אמה ושליש חשובות כאחת וכשבא למדוד תחומי האחת מודד משבעים אמה ושירים ולחוץ מחברתה. אבל עיר ובית אין נותנין להם אלא שבעים אמה ושירים: ד היו שתים זו כנגד זו ושלישית כביניהן רואין אילו היתה שלישית ביניהם ואין בינה לכל אחת מהחיצונות קמ"א ושליש חשובות החיצונות כאחת ואפילו ביניהן הרבה ובלבד שלא יהא מהאמצעית עד החיצונות יותר מאלפים אמה וגם לא תהא גדולה האמצעית יותר מן האויר שבין שתי החיצונות ומיהו האמצעית אין מודדין לה אלא מחומתה. וחומת העיר שנפרצה זו כנגד זו שיעור הפרצה בקמ"א ושליש: ה אין מודדין אלא בחבל של פשתן של נ' אמה לא פחות ולא יותר ויאחוז שבחבל כנגד לבו ומותח אותו בכל כחו: ו היה מודד והגיע לגדר או לנהר אם הוא כל כך זקוף שאם היו מודדין חוט המשקולת מראשו לא היה מרחיק מכנגדו ולמטה ד' אמות אין צריך למדוד כלל העלייה והירידה אלא המישור שבראשו. ואם היה מתרחק ד' אמות ומתלקט עשרה מתוך חמש אם יכול להבליעו בחבל של נ' אמה מבליעו ואם לאו מקדרו בחבל של ד' אמות. ואם היה מתלקט עשרה מתוך ד' אם הוא בענין שיכול להבליעו בחבל של נ' אמה אז אין צריך למודדו אלא ישער אותו לפי אומד הדעת אבל אם אינו יכול להבליעו אז לא התירו לו על ידי אומד הדעת וצריך לקדר. הגיע לגיא אם חוט המשקולת מתרחק ד' אמות אם יכול להבליעו בחבל של נ' מבליעו ואם לאו מקדר והוא שלא יהיה עמוק יותר מאלפים ואם היה עמוק יותר מודד כל הירידה והעלייה ואם אין החוט מתרחק ד' אמות אם יכול להבליעו מבליעו ואפילו עמוק יותר מאלפים ואם לאו אינו מודד כל שיפוע הירידה והעלייה אלא המישור של מטה. הגיע להר ואינו יכול להבליעו במקום מדידתו ויכול להבליע במקום אחר ילך עד המקום ההוא ויבליעו ויחזור למדתו ובלבד שלא יהא אותו מקום חוץ לתחום של צדי העיר: ז אין מודדין אלא כנגד העיר ואפילו אם כנגדה עקולי ופסורי לא ימדוד בצדי העיר שהוא ישר ויחזור מכנגד העיר וזופה למדתו. והמדידה לא תהיה אלא ע"י מומחה בקי במדידה. פי' עקולי מקומות שיש בשפת הנהר עקומומיות ופסורי מקומות גבוהים ונמוכים: ח מלא מדתו בקרן מזרחית צפונית יתרה על מדתו שכנגדה בקרן מזרחית דרומית מניח החוט מזה לזה באלכסון. מדדו שנים במקום אחד והוסיף השני על הראשון שומעין לשני ובלבד שלא יוסיף עליו יותר ממדת העיר ואלכסונה. אפילו עבד או שפחה נאמנין לומר ע"כ תחום שבת אבל קטן לא. ונאמן לומר אחר שהגדיל שידע בקטנותו ע"כ תחום שבת: ט עיר של יחיד ונעשית של רבים מערבין את כולה. של רבים ונעשית של יחיד אין יכול לערב כולה. וצריך להניח שיור אפילו בית אחד די ומיהו שיור מהני אפילו היא עתה של רבים. עיר של יחיד ונעשית של רבים ורשות הרבים עוברת בתוכה מתקן רה"ר כדינו בדלתות והעיר אין מערבין אותה מבוי מבוי ולא חצאין אלא אם כן עשה כל מבוי פתח קטן או מחיצה עשרה לפני פתח מבוי שלו או שני פסין של שני משהויין אם אינו רחב יותר מעשר או צורת פתח אפילו רחב מעשר. אבל לחי או קורה אין מהני. והנ"מ שאין מערבין אותה חצאין אבל לרחבה כגון זו שמצד רה"ר בכאן לעצמו ואלו שמצד רה"ר מכאן לעצמו שרי לערב. ומיהו צריך שתהא ביניהם צורת הפתח או שני פסין של שני משהויין. ועיר של רבים שאין לה אלא פתח אחד מערבין את כולה: ובני מבוי שעשו לחי באמצע המבוי אם יש חצר מהלחי ולחוץ ועשו גם החיצונים לחי נראה המבוי אוסרין אלו על אלו ואם אין חצר או שיש חצר ולא עשו לחי נראה המבוי שמהלחי ולפנים מותרין אבל אם עשו באמצע צורת הפתח אפילו ביותר מעשר או שני פסין ובעשר אפילו יש חצר מהתיקון ולחוץ ועשו גם החיצונים תיקון נראה המבוי הפנימיים מותרין: י עיר של רבים שיש לה פתח מצד אחד ומצד אחד עולין לה בסולם אפילו רצפו בסולמות יותר מי' או שאשפה סותמת פתח השני חשוב כאין להם אלא פתח אחד ומערבין את כולה והשיור שמניחין לעיר של רבים היינו שאסור לערב עמה אבל מערבין לעצמן ומותרין ובלבד שיעשו צורת פתח או שני פסין בינו לבין העיר: יא השיור שמניחין אפילו אינו פתוח לעיר בענין שיוכל לערב עמה ואפילו בית התבן שאינו צריך עירוב הוי שיור. עיר של רבים שנתמעטה ועמדה על נ' דיורין אינה צריכה שיור. היה במזרח ואמר לבנו לערב לו במערב אם יש ממנו ולביתו אלפים ולעירובו יותר מכאן קנה שביתה בביתו ולא במקום עירובו ואם היה בתוך אלפים של עירובו אפילו הוא בתוך אלפים של ביתו קנה שביתה במקום עירובו ולא בביתו: יב מי שנתן עירובו בתוך עיבורה של עיר לא עשה ולא כלום נתנו חוץ לעיבורה אפילו אמה אחת יש לו ממקום העירוב אלפים לכל רוח. וכשבא למדוד לצד העיר אם כלתה מדתו בסוף העיר היא לו כד' אמות ומשלימין לו האלפים אמה חוצה לה לא כלתה מדתו בסוף העיר אז עולה לו מן המנין: יג עיר היושבת בעמק עשו על פני כל העיר מחיצה של ארבע אמות השובה לעיר ומודדין משפת הנחל ואם לאו מודדין לה מפתח בתיהם. השובת או נותן עירובו על פי מערה שיש בה דיורין או בעיר אפילו חרבה מדיורין ומוקפת מחיצה כולה כד' אמות אפילו גדולה הרבה. היה מודד אלפים וכלתה מדתו על פתח מערה אין לו אלא אלפים שלו:

פרק ו

א נכרי הדר עם ישראל בחצר אינו אוסר עליו עד שיהו שני ישראלים ואז אוסר הנכרי עליהם וצריכין לשכור רשותו ושוכרין ממנו סתם ואפילו בפחות משוה פרוטה. וכ"ז שאינו חוזר בו מועיל השכירות אפילו לזמן מרובה. ואין יכולין לשכור ממנו בעל כרחו. וכן לענין העיר אינו אסור לטלטל בעיר המוקפת חומה עד שיהו שתי חצירות של בתי ישראל בעיר אבל חצר אחת לא אפילו הרבה ישראלים דרין בה: ב לענין הוראה בפני רבו תלמיד גמור תוך שלש פרסאות חייב מיתה חוץ לג' פרסאות פטור אבל אסור. תלמיד חבר תוך ג' פרסאות אסור חוץ לג' פרסאות מותר ולאפרושי מאיסורא בפני רבו שרי. ולראות סכין אסור בפני רבו כמו הוראה. אבל לראות לעצמו מותר. אבל הוראה אפילו לצורך עצמו אסור. ואינו קרוי הוראה אלא דבר שהוא חדוש לשואל. אבל דבר שהוא פשוט כגון ביטול בששים ושיתר נותן טעם לפגם מותר. וכן מותר לומר לו הלכה כפלוני שלא על ידי מעשה שאינו אסור אלא להורות על מעשה שבא לפניו: ג הנותן כל מתנותיו לכהן אחד מביא רעב לעולם: ד אסור לישן בחדר שאיש ואשתו ישנים בה אפילו אשתו נדה. נכרי הדר במבוי ואינו רוצה להשכיר רשותו אינו מועיל שיבטלו כולם רשותם לאחד כדי שיהא היחיד מותר להוציא מביתו ומבתי האחרים למבוי אלא ליזיל חד מינייהו ולישאיל מיניה דוכתא וליתיב בה מידי דהוה כשכירו ולקיטו שיכול ליתן רשות ולהשכיר. ומיהו אם היו לו ד' וה' שכירין ולקיטין אינם אוסרין זה על זה. שני בתים פתוחין זה לזה ולא עירבו יכול לבטל רשות אחד לחבירו ואפילו המבטל יכול להוציא מביתו לבית חבירו אבל אינו יכול להביא מבית חבירו לביתו ואם יש לו חדר פתוח לבית וביטל ביתו אסור להוציא מחדר לביתו: ה שתה רביעית יין אל יורה. שתוי והוא שיכול לדבר לפני המלך אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תפלה. שכור והוא שאינו יכול לדבר לפני המלך אל יתפלל ואם התפלל צריך לחזור ולהתפלל. ושתוי יכול לברך ברכת המזון ושכור צריך עיון אם יכול לברך. ודרך מיל ושינה כל שהוא מפיגין היין למי ששתה רביעית אבל שתה יותר מרביעית כל שכן שדרך טורדתו ושינה משכרתו: ו בזמן שבנות ישראל פרוצות בכשפים מעבירין על גבי האוכלים שלימין ולא על פתיתין ובזמן שאינן פרוצות אין מעבירין אף על השלימין: ז שכור שלא הגיע לשכרותו של לוט הרי הוא כפקח לכל דבר חוץ מלענין תפלה. ואם הגיע לשכרותו של לוט פטור מן הכל: ח נכרי שהשכיר ביתו לחבירו אם נשאר למשכיר שום תפיסה בבית יכולין לשכור ממנו. לא נשאר לו בו כלום אם יכול המשכיר לסלק לשוכר שוכרין ממנו ואם לאו אין שוכרין ממנו: ט נכרי הדר עם ישראלים ולא היה בביתו ערב שבת אינו אוסר ואם בא בשבת אוסר ומיהו יכולים לשכור ממנו אחר שיבא ויבטל האחד לחבירו ויהא האחד מותר שאף על פי שעירבו בטל העירוב כשבא הנכרי. וה' דיורין בחצר עם הנכרי אחד שוכר בשביל כולם. הלכתא יש בטול רשות מחצר לחצר ובחורבה. שני בתים בשני צידי רה"ר והקיפום נכרים מחיצה בשבת אין הא' יכול לבטל רשות לחבירו. נכרי שיש לו חלון ד' על ד' פתוח לקרפף או לבקעה אפילו מכניס ומוציא כל היום דרך מבוי לחצר אינו אוסר והוא שיהא בו יותר מבית סאתים אבל סאתים אוסר. וישראל כה"ג סאתים אינו אוסר יתר מסאתים הוקף לדירה אינו אוסר ואם לאו אוסר ולפר"י הוקף לדירה אפילו סאתים אוסר: י קרפף יותר מסאתים שלא הוקף לדירה הזורק מרה"ר לתוכו חייב. סלע שבים שאינו רחב ד' או אינו גבוה י' מותר לטלטל מתוכו לים ומים לתוכו בתוך ד' אמות. היה גבוה י' ורחב ד' אסור עד סאתים יתר מסאתים מותר. וכן גינה יותר מסאתים שלא הוקפה לדירה מותר לטלטל מתוכה חוצה לה אם אין רשות הרבים לפניה: יא מותר לומר לנכרי להביא מים חמין לצורך המילה דרך מבוי שלא עירב אבל אסור לומר לו לחמם המים בשבת כדי למול. וספיקא באיסורא דרבנן עבדינן עובדא [והדר מותבינן תיובתא ובאיסורא דאורייתא מותבינן תיובתא והדר עבדינן עובדא] ומשתתפין באוצר ומצוה לחזר בענין שיערבו וישתתפו במבוי: יב תינוק שאין לו מים חמין למולו וצריכין להם לפני המילה אם האם צריכה למים יאמרו לנכרי שיחם להם. הלכתא מבטלין רשות מחצר לחצר ומבטלין וחוזרין ומבטלין: יג צדוקי חשוב כישראל ומבטל רשות אבל לא כותי דרבי אמי ורבי אסי גזרו עליהן. וישראל [שאינו] רוצה לבטל את רשותו יכולין לשכור ממנו. מי שנתן רשותו והוציא בשוגג אינו אוסר. במזיד ולא החזיקו בו אוסר. החזיקו כבר אפילו הוציא במזיד אינו אוסר: יד ישראל עבריין לחלל שבת בפרהסיא אפילו באיסורא דרבנן אינו מבטל רשות. ואם אינו מחלל אלא בצינעא אפילו באיסורא דאורייתא יכול לבטל. וכיצד מבטל אומר רשותי קנויה לך או מבוטלת לך ואינו צריך לזכות: טו אנשי חצר ששכח אחד מהם ולא עירב וביטל רשותו סתם הן מותרין בחצר והוא והם אסורין להוציא מביתו לחצר והוא והם מותרין להוציא מבתיהם לחצר. נכרי הבא לדור במבוי לשם אכסנאות אם הוא שלא ברשות אינו אוסר לעולם. ואם ברשות אם הוא רגיל לבא אוסר מיד ואם אינו רגיל לבא (מיד) אינו אוסר עד שלשים יום. נתנו בני חצר שעירבו רשותן לאחד שלא עירב הוא מותר והם אסורין אפילו להוציא מביתו לחצר: שנים ששכחו ולא עירבו ובטלו להם בני החצר רשותן (לאחד שלא עירב) עדיין אוסרין זה על זה אפילו חזר האחד וביטלו לחבירו ואפילו אמרו לו קנה על מנת להקנות לחבירך. אחד שלא עירב נותן רשותו לאחד שעירב עם חבירו [ומת אבל אם הוא חי צריך לבטל רשותו לשניהם]. וב' שעירבו נותנים רשות לא' שלא עירב. וב' שלא עירבו נותנים רשותם לשנים שעירבו או לאחד שלא עירב. אבל אין אחד שעירב נותן רשותו לאחד שלא עירב [ואין שנים שעירבו נותנין רשותן לשנים שלא עירבו] ולא שנים שלא עירבו נותנין רשותן לשנים שלא עירבו: טז ה' ששרויין בחצר ושכח אחד מהם ולא עירב כשמבטל רשותו צריך לבטל לכל אחד ואחד. אחד מבני חצר שמת בשבת עם עירב אפילו ירשו אחד מן השוק אינו אוסר. ירשו אחד מבני החצר אם עירב היורש והיה דר עם המוריש בבית אפילו לא עירב המוריש אינו אוסר. לא היה דר עמו בבית אלא בבית אחר שבאותה חצר ולא עירב המוריש אסור אף על פי שעירב היורש. וכן אם היה דר בחצר אחרת ובא בשבת לדור בבית מורישו אוסר ויכול לבטל רשותו. הלכתא מבטלין רשות אף משתחשך. בעל הבית שהיה שותף עם שכניו אפילו לזה ביין ולזה בשמן אין צריך לערב ובלבד שיהא הכל בכלי א': יז הלכתא עירובי חצירות דוקא בפת ושיתופי מבואות אף ביין ואם שיתפו במבוי אפילו ביין הותרו בחצר. וכן אם כל החצירות שבמבוי פתוחות זו לזו ועירבו ביחד אין צריך שיתוף במבוי: ה' חבורות ששבתו בטרקלין וחלקוהו במחיצות וכל אחד יש לו פתח פתוח לחצר אם המחיצות מגיעות לתקרה דהשתא הוו כעין חדרים ועליות אפילו הן של יריעות והיו מוליכין עירובן למקום אחר צריכין עירוב לכל אחד ואחד בא עירובן אצלן או אפילו הוליכוהו למקום אחר וחלקוהו במסיפס או במחיצות שאין מגיעות לתקרה אין צריכים לערב. היו שרוים בחדרים ובעליות ממש אפילו עירוב בא אצלן צריכים עירוב לכל א' וא'. ומי שיש לו סופר או מלמד בביתו וכן תלמידים הבאים ללמוד וכל אחד יש לו חדר לבדו ופתוח לחצר אפילו כל אחד ואחד ישן ואוכל בחדרו אין אוסרים זה על זה: יח מי שאוכל במקום אחד ולן במקום אחר במקום אכילתו שם הוא אוסר הילכך אחים שאוכלים עם אביהם ולנין בבתיהם אינן אוסרים ואם נותן להם פרס ואוכלים בבתיהם אוסרים ודוקא כשמוליכים עירובן למקום אחר אבל אם עירובן בא אצלן או שאין עמהן דיורין בחצר אינן אוסרים. וכל בית שאין דרין בו אינו אוסר. ורועין וקייצין ושומרי פירות שלנין בשדה ואוכלין בעיר הולכין אחר מקום לינתן ונותנין להם משם אלפים אמה: יט מי שיש לו חמשה עבדים או חמש נשים מקבלים ממנו פרס ואוכלין בבתיהם אינן אוסרים עליו. וכן תלמיד מקבל פרס מרבו אינו אוסר: חמשה שגבו עירובן ורוצים לערב עם חצר אחרת הפתוחה להם אחד מוליך בשביל כולן. בני בי רב דאכלי בבאגא וגייני בבי רב משוינן להו תחומא מבי רב. האב ובנו הרב ותלמידו בזמן שאין עמהן דיורין אין צריכים לערב. ומ"מ המבוי שלהם ניתר בלחי וקורה. חמש חצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות למבוי ועירבו בחצירות או שיתפו במבוי סומכין על זה במקום זה: כ אין מבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהו שתי חצרות פתוחות לתוכו ולכל חצר שני בתים ומיהו אפילו כל החצירות פתוחות זו לזו שפיר דמי: כא מבוי שצדו אחד ישראל וצדו אחד נכרי ניתר בלחי וקורה ואם חלונות פתוחין לזה הבית מבית ישראל אחר אינו יכול לערב עמו דרך חלונות להוציא דרך הפתח למבוי אבל אם פתח ביניהם מותר ולרש"י אף אם פתח ביניהם אסור. וכן הדין בחצר שישראל ונכרי דרין בו. שתי חצירות זו לפנים מזו עירבה פנימית ולא עירבה חיצונה פנימית מותרת וחיצונה אסורה. חיצונה ולא פנימית שתיהן אסורות. עירבה כל אחת לעצמה כל אחת מותרת לעצמה וכן הדין בשכח אחד מהן ולא עירב: נתנו עירובן בחיצונה באיזו מן החצירות ששכח א' מהן ולא עירב שתיהן אסורות: היה [נכרי] א' דר בפנימית ושני ישראלים בחיצונה אוסר עליהם: כב עשרה בתים זה לפנים מזה שני הפנימים צריכין ליתן עירוב והשאר פטורין: שתי חצירות וג' בתים ביניהן זה בא דרך בית שאצלו ונותן עירובו באמצעי וכן עושה שכנגדו שני בתים שאצל החצירות. והאמצעי אין צריך ליתן פת ומותרים שלשתן. אבל שתי חצירות ושני בתים ביניהן ונתן כל אחד עירובו בבית שאצל חצר חבירו שניהן

שניהן לא קנו עירוב: **כג** אמרו לו שנים לא וערב עלינו לאחד עירב עליו מבעוד יום ונאכל עירובו בין השמשות ולאחד עירב עליו בין השמשות ונאכל עירובו משחשכה שניהן קנו עירוב· ודוקא בעירובי חצירות אבל בעירובי תחומין אין מערבין בין השמשות:

פרק ז א חלון

שבין שתי חצירות ארבעה על ארבעה ומקצתו בתוך עשרה רצו מערבין שנים רצו מערבין אחד· אבל חלון שבין שני בתים אפילו כולו למעלה מי' רצו מערבין א': ונול שבין בית לעלייה רצו מערבין אחד על ידו אפילו אין בו סולם כלל. כותל שבין שתי חצירות גבוה עשרה ורחב ארבעה מערבין שנים ואין מערבין אחד· אלו עולין מכאן ומעלין עמהן פירות שבחצר ומורידין ממנו לחצר ובלבד שלא יעלו מפירות הבית עליו ולא יורידו ממנו לבית וכן אלו מכאן· ובלבד שלא יחליפו מחצר זה לזה· אין בו רחב ארבעה מותרין אף להחליף מחצר לחצר. נפרץ עד עשר אמות אם הוא רחב ארבעה או אינו רחב ארבעה מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד. יותר מי' מערבין אחד ולא שנים: כותל שבין שתי חצירות מצד אחד גבוה עשרה ומצד אחד פחות מעשרה אותן שבצד הנמוך מותרים לשמש עליו ולא מצד השני· וכן הדין בחריץ שבצד אחד עמוק עשרה ומצד השני אינו עמוק עשרה· בא למעט גובה הכותל מעשרה ממעטו בראשו כגון שעוקר ממנו חוליא יש בה משך ארבעה מותר בכל הכותל אין בה ארבעה אינו מותר אלא כנגד המיעוט: בנה בו איצטבא למטה אם אין בה ד' אפילו כנגדה אסור. כפה אגנו ספל ומיעטו בו הוי מיעוט אפילו אינו גבוה אלא חצי טפח והוא שיהא בו ד' וחברו בטיט שאי אפשר ליטלו בלא מרא. העמיד בו סולם יש בו ד' שליבות ממעט ואם לאו אינו ממעט: **ב** אסור לטלטל סולם של עלייה ביום טוב אפילו בחצר ובשבת מותר: העמיד סולם אצל כותל רחב ד' וכן בחצר השני ואין בין זה לזה שלשה רצו מערבין שנים רצו מערבין א' ודוקא באין הכותל רחב ד' אבל רחב ד' אפילו מיפלגי טובא מהדדי רצו מערבין א': **ג** בנה איצטבא על גבי איצטבא כדי להתיר לו הכותל אם יש בתחתונה ד' על ד' או אפילו אין בה ויש בעליונה ד' על ד' ואין בין זו לזו ג' טפחים ממעט להתירו בכותל אבל לערב אחד לא אפילו עשה כן מן הצד השני. זיז היוצא מן הכותל והניח עליו סולם אפילו כל שהוא ממעט להתיר לו הכותל ודוקא שהניחו על הזיז אבל אצלו לא. כותל תשעה עשר די בזיז אחד למעטו ומניחו באמצע. כותל כ' צריך שנים והוא שיעמידם זה שלא כנגד זה. כותל גבוה עשרה שגי בסולם ז' ומשהו וזוקפו אצל הכותל: סולם מכאן ומכאן וקשין באמצע אינו ממעט· קשין מכאן ומכאן וסולם באמצע ממעט: **ד** חקק בכותל אצל הסולם להשלימו לארבעה רוחב מספיק אם עשה כן בגובה עשרה חקק כולו בכותל צריך לחוק כל גובה הכותל ואם עשה לאילן סולם אינו ממעט. אשרה יבשה שעשה ממנה סולם ממעטת: **ה** חריץ שבין שתי חצירות עמוק י' ורחב ד' מערבין שנים ואין מערבין אחד אפילו אם הוא מלא קש ותבן. מלא עפר או צרורות מערבין אחד ולא שנים. נתן עליו נסר לארכו של חריץ בכל שהוא שיש בו ברחב הנסר ממעט· לרחבו שנתנו לרחב החריץ צריך שיהא רחב הנסר ד'· וכן שתי גזוטראות זו כנגד זו שנתן ביניהן נסר רחב ד' מערבין אחד ולא שנים· אבל אם היו זו שלא כנגד זו או זו למעלה מזו מערבין שנים ולא אחד. ואם היו בתוך ג' זו לזו חשיבי כמו זו כנגד זו: **ו** מתבן שבין שתי חצרות גבוה עשרה מערבין שנים ולא אחד. אלו מאכילין מכאן ואלו מאכילין מכאן כגון שיעמיד לבהמתו בענין שתוכל שם לאכול אבל לא יעמידנה בידים וכ"ש שאסור ליתן לתוך קופתו· לחד פירושא בשבת ולאידך אפילו בחול· ודוקא במתבן שבין שתי חצרות אבל היה בבית ומפסיק בין החצירות מותר אף להאכיל· נתמעט התבן מעשרה בחול מערבין אחד ולא שנים נתמעט בשבת כיון שהותרה הותרה: **ז** אחד מבני חצר ששכח ולא עירב וצריך לבטל רשותו צריך לנטול פתח ביתו ולא יפתחנו אלא כשצריך לצאת ולבא ויגעול מיד אחריו: **ח** כיצד משתתפין במבוי מניח את החבית ואומר הרי זו לכל בני המבוי ומזכה להם על ידי בנו ובתו שאינם סמוכים על שולחנו אפילו הם קטנים· ולא על ידי הסמוכים אפילו הם גדולים· (ולא) על ידי שפחתו ועבדו העברים ולא על ידי הכנענים ולא על ידי אשתו שנותן לה פרס אפילו יש לה בית בחצר· אבל אם אין לה פרס מזכה על ידה אפילו אם אין לה בית בחצירו: צריך להגביה טפח כשמזכה ופירש ר"ת דכל הגבהה שגי בטפח· ולרש"י בעי שלשה: **ט** בית שאין בו ארבע על ארבע פטור ממזוזה וממעקה וא"צ ליתן לא בעירוב ולא בשיתוף ואין מניחין בו עירובי חצירות אבל מניחין בו שיתופי מבואות ואין עושין אותו עיבור לעיר· הלכתא בין עירובי חצירות ותחומין ותבשילין ושיתופי מבואות בכולן צריך לזכות ובכולן לא יזכה על ידי אשתו· אשתו של נכרי משכרת רשותו אפילו שלא לדעת. וכן אשתו של ישראל מערבת שלא לדעתו ואפילו שאינו רגיל לערב וכגון דאסר עלייהו כגון שאין לו פתח פתוח למבוי אחר. אבל היה חצירו פתוח לשני מבואות באחד רגיל ובאחד אינו רגיל ברגיל שאוסר עליהן מערבת שלא לדעתו אפילו אינו רגיל לערב עמהן אבל בשאינו רגיל אינה מערבת שלא לדעתו· וכל זמן שלא מיחה הבעל אפילו לא רגיל ולא אסר מערבת שלא לדעתו ומיהו אין לה כח לזכות לאחרים שלא לדעתו ושלא מדעתו לגמרי אפילו בלא דעת אשתו אפילו רגיל ואסר לא· ואפילו אין האיש ואשתו בבית בני ביתו יכולים לערב וכגון שהחצר פתוח למבוי אחד אבל אם היה פתוח לשני מבואות אינן יכולים לערב בלא דעתו: **י** הרי שעירבו כבר ונתקלקל העירוב ובא אחד לחזור לתקנו לזכות לאחרים אם חוזר ומערב ממין שהיה הראשון אפילו כלה כולו מזכה ואין צריך להודיע· בא לתקנו ממין אחר אם נתמעט מוסיף ואין צריך להודיע· כלה כולו צריך להודיע· נתוספו עליהן דיורין צריך להודיע· וה"מ בחצר שבין שני מבואות. היה פתוח למבוי אחד א"צ להודיע: **יא** כמה הוא שיעורו בתחלתו בזמן שהן מתשעה עשר ולמטה שגי בגרוגרת לכל אחד ואחד מתשעה עשר ולמעלה ותשעה עשר די בשתי סעודות שהן י"ח גרוגרות ושירי עירוב בכל שהוא: **יב** אין מערבין עירובי חצירות אלא בפת שלימה ואפילו גדולה הרבה ופרוסה אין מערבין בה· ומערבין בקטנה שלימה אפילו בכאיסר· ואם ניטל ממנה כדי חלת נחתום שהוא אחד ממ"ח מערבין בה· היתה פרוסה וחיברה בקיסם אם ניכר תפירתה אין מערבין בה· אינו ניכר תפירתה מערבין בה· ומערבין בפת אורז ועדשים ולא בפת דוחן· ושיתופי מבואות בכל דבר· ואם אחד מזכה לכל בני חצר יכול לערב בפרוסה: **יג** הנותן מעה לחנוני או לנחתום ואמר לו זכה לי בעירוב לא קנה עירוב אבל אמר לו ערב לי או הקנה לי בקנין לזכות לי קנה עירוב והני מילי בשלא זיכה לו על ידי אחר אבל זיכה לו על ידי אחר בכל ענין קנה עירוב· ואם נתן לבעל הבית בכל ענין קנה עירוב אפילו לא זיכה לו על ידי אחר: **יד** אין מערבין עירובי תחומין אלא לדעת אבל עירובי חצירות אפילו שלא לדעת והני מילי בפתוח לחצר א' אבל ב' חצירות בעיא דעת:

פרק ח א כיצד

משתתפין בתחומין מניח את החבית ואומר הרי זו לכל בני העיר· מי שקיבל עליו מבעו"י מותר משחשכה אסור. ואין מערבין אלא לדבר מצוה: **ב** קטן שאין אביו בעיר בן שש יוצא בעירוב אמו. ואביו בעיר בן חמש יוצא בעירוב אמו טפי לא· מערב אדם על ידי בנו הקטן אפילו אינו סמוך על שולחנו ועל ידי עבדו ושפחתו הכנענים אפילו שלא מדעתן· ולא על ידי בנו הגדול אפילו סמוך על שולחנו ולא על ידי עבדו ושפחתו העברים ולא על ידי אשתו אלא מדעתן. וכולן שעירבו ועירב רבן עליהן יוצאים בשל רבן חוץ מאשתו והדומה לה: **ג** שיעורו מזון שתי סעודות לכל א' וא' וחולה וזקן כפי מזונו· וברעבתן שתי סעודות בינוניות שהן שש ביצים· אנשי חצר ואנשי מרפסת ששכחו ולא עירבו כל שגבוה י' טפחים ובתוך ד' טפחים למרפסת בני מרפסת מותרין בו· למטה מעשרה או רחוק ממנה ארבעה נותנין אותו לחצר· היה לשניהן לכל אחד בתוך עשרה או לכל א' רחוק עשרה או לבני חצר גבוה י' ומבני מרפסת מופלג ארבעה או שהיה עמוק בענין שיהיה לשניהן עמוק עשרה שניהן אסורין. אבל כשלאחד תשמישו בנחת יותר מחבירו בין הוא עליון בין הוא תחתון נותנין אותו לזה שתשמישו בנחת· הלכתא אין אדם אוסר דרך אויר הילכך בור שבין שתי חצירות מופלגת מכל אחת ארבעה שניהם מותרים בו וכן שתי חצירות וביניהן שלש חורבות כל אחת מותרת באותה שאצלה והאמצעית מותרת לשתיהן· היו כתגובא כזה ∴ כל אחת מותרת באותה שאצלה ואותה הנוגעת לב' חצירות אסורה לשתיהן ואפילו יש לחורבות בעלים אינן אוסרים כיון שאין דריס בהם: **ד** שני בתים שבשני צדי רשות הרבים והן שלו או של שנים ועירבו אם שניהן שוין מותר לזרוק מזה לזה ואם אחד גבוה מחבירו אסור לזרוק מזה לזה: **ה** המתן עירובו בבית שער אכסדרה ומרפסת אינו עירוב והדר שם אינו אוסר ובבית התבן והבקר והאוצרות עירובו עירוב והדר שם אוסר [ואם יש לבעל הבית בו דבר שאינו ניטל בשבת אינו אוסר דבר הניטל בשבת אוסר]: **ו** בני חבורה שהיו מסובין בבית וקדש עליהן היום סומכין על הפת שלפניהם משום עירוב או משום שיתוף. היו מסובין בחצר סומכין עליו דוקא משום שיתוף שעירוב בבית ושיתוף אף בחצר· ישראל שיש לו בית בחצר והלך מבעוד יום לשבות אצל בתו אפילו באותה העיר אינו אוסר ואפילו חזר בשבת. הלך אצל בנו אוסר· ונכרי כל זמן שהוא בעיר אוסר יצא משם אינו אוסר חזר בשבת אוסר: **ז** בור שבין שתי חצירות אין ממלאין ממנו אא"כ עשה מחיצה עשרה למעלה מן המים ויהא טפח ממנה שקוע במים או קורה רחבה ד' על פי הבור אבל אין המחיצה צריכה ליגע על פי הקרקע בקרקע הבור דמחיצה תלויה מתרת במים ולא בעלמא. אבל פי תקרה מתיר בכל מקום אפילו אין בו שם ד' מחיצות ובלבד שיהא הקורה ד' ולרש"י בבור מותר אפילו המחיצה בפי הבור למעלה ובלבד שתהא עשויה לשם כך. ובית הכסא שעל פני המים מותר ע"י מחיצה תלויה ובלבד שתהא עשויה להתיר ולא לצניעות: **ח** אמת המים שעוברת בחצר עמוקה עשרה ורחבה ד' אסור למלאות ממנה אא"כ עשו מחיצה גבוהה עשרה בכניסה וביציאה ויהא טפח ממנה שקוע במים. אמת המים העוברת בין החלונות ועשה מחיצה מכל צד אצל החלונות אם נוגעות זו בזו פחות מג' מותר יש ביניהן ג' אסור. מקום שאין בו ד' על ד' העומד בין שתי רשויות מותר לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו· אין חילוק בין עומד בין רשויות דאורייתא או בין עומד בין רשויות דרבנן בכל ענין לא יחליפו· ואין דין חורין לכרמלית דכימא חורי כרמלית ככרמלית דמו: **ט** גזוזטרא שהיא למעלה מן המים אין ממלאים ממנה בשבת אלא אם כן עשו מחיצה גבוהה עשרה סביבה או סביב נקב שיש בו ד' על ד' למעלה או למטה מחוברת לה או מותר אפילו לשפוך למטה. היו שתי גזוזטראות זו למעלה מזו עשו לעליונה בשותפות ולא עשו לתחתונה שניהן אסורים עד שיערבו· חצר שפחותה מד' אמות אין שופכין לתוכה מים בשבת בימות החמה אלא אם כן עשו בה גומא מחזקת סאתים מהנקב ולמטה בין בפנים ובין בחוץ אלא אם עשאה בחצר אז אין צריך לכסותה· בחוץ צריך לכסותה ועל ידי הגומא שופך כל מה שירצה. ואם אינה מחזקת סאתים לא ישפוך כלל. היה בחצר שיעור ד' אמות על ד' אמות אפילו הוא ארוך וקצין או בימות הגשמים אפילו כל שהוא מותר לשפוך בה כל מה שירצה· חצר ואכסדרה מצטרפין לד' אמות וביב שהוא מכוסה ד' אמות ברה"ר שופכין לתוכו מים בשבת בימות החמה ובלבד שיהא בו שיעור ד' על ד' ולא יהא של עץ כדי שיהו המים ראויין ליבלע בו. שתי דיוטאות מקלתן עשו גומא בחצר ומקלתן לא עשו אם עירבו כולן מותרות ואם לא עירבו אותן שלא עירבו אסורות ושעירבו מותרות ובלבד שלא ישפכו להדיא על הגומא אלא ישפכו על הדיוטא ויורדין לגומא דכחו בחצר שלא עירבה מותר:

פרק ט א כל

גגות וכו' הלכתא גגות וחצירות וקרפיפות כולן רשות אחת הן ומותרין לטלטל מזה לזה כלים ששבתו לתוכן בין עירבו בין לא עירבו וכגון שאין בקרפף יותר מבית סאתים שאם יש בו יותר מבית סאתים אסור לטלטל ממנו לחצר ומקרפף לקרפף עד בית סאתים מותר לטלטל בכולו וביותר מבית סאתים מותר לטלטל ב' אמות בזה וב' אמות בזה: **ב** ספינה מותר לטלטל בכולה אפילו ביתר מבית סאתים כפאה על פיה לזפתה אין מטלטלין על גבה· חצר קטנה שנפרצה לגדולה גדולה מותרת להוציא כלי הבית לחצר אם עירבה לעצמה וקטנה אסורה וכן גג קטן שנפרץ לגדול גדול מותר להכניס לו כלי הבית והוא שיהו מחיצות ניכרות לעומד על הגג אבל אם אינן ניכרות כגון שהגג בולט הוי כרמלית אלא אם כן חלון ד' על ד' פתוח על הבית· גפנים בגדולה אסור לזרוע בכל הקטנה ואם זרעו זרעין אסורין וגפנים מותרין. גפנים בקטנה מותר לזרוע בגדולה· אשה בגדולה וגט בקטנה מתגרשת אם שתיהן שלה או אם השאילוה חצר גדולה וקטנה ושתיהן של איש אחד. אשה בקטנה וגט בגדולה אינה מתגרשת· צבור בגדולה ושליח צבור בקטנה יוצאין ידי חובתן ואיפכא לא· תשעה בגדולה ואחד בקטנה מצטרפין ואיפכא או ה' בגדולה וה' בקטנה אין מצטרפין. צואה בגדולה אסור לקרות ק"ש בקטנה צואה בקטנה מותר לקרות ק"ש בגדולה: הלכתא גידוד חמשה ומחיצה חמשה מצטרפין: **ג** דיורין הבאים בשבת אינן אוסרים הילכך עירבו דרך הפתח ונסתם בשבת או כותל שבין שתי חצירות שנפרץ בשבת מותרים כיון שהותרו הותרו *הילכך לדי רה"ר הוו כרמלית וחצר שנפרצה לרה"ר מקום המחיצה הוי כלדי ר"ה· חצר שנפרצה בקרן זוית אפילו בפחות מי' אסור ולא משוינן לה כפתחא דפתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי וכן בית שנפרץ בקרן זוית ונפרץ קרויו עמו באלכסון דלא אמרי' פי תקרה יורד וסותם בקרן זוית. הלכתא אמרינן פי תקרה יורד וסותם בשתי רוחות ואפילו ביותר מי' ולא משלש רוחות ובלבד שיהא לו שתי מחיצות דעריבן אבל נפרץ זו כנגד זו לא: **ד** אע"ג דקי"ל שבת כיון שהותרה הותרה היינו בכותל שבין שתי חצירות שנפרץ אבל חצר שנפרצה בשבת אפי' לכרמלית או מבוי שניטל קורתו או לחיו אסור. הבונה עליה על גבי שני בתים וכן גשרין המפולשין אין מטלטלין תחתיהן:

פרק י א המוצא

תפילין בדרך בשבת אם יש בהם רצועות והן קשורות יכניסם זוג זוג דרך מלבוש ואם אינם קשורות לא יכניסם. היו הרבה שאם יכניסם זוג זוג לא יספיק להכניסם מבעוד יום יחשיך עליהם ויביאם ואם אינו רשאי להחשיך עליהם מפני עת צרה ב"מ מכסן והולך לו ואם מפחד מפני הלסטים מוליכן פחות פחות מד' אמות: **ב** היה בא בדרך או יושב בבית המדרש ותפילין בראשו וקדשה עליו חמה מניח ידו עליהן עד שמגיע לביתו ואם יש בית סמוך לחומה שנשמרים בתוכו מניחן בו· ובנו הנולד לו בשדה נותנו לחבירו וחבירו לחבירו עד שמגיע לחצר החיצונה· נותן אדם חבית של הפקר לחבירו וחבירו לחבירו אפילו חוץ לתחום: **ג** הקורא בספר על האסקופה הנדרסת ונתגלגל ראשו האחד מידו אפילו חוץ לארבע אמותיו ברשות הרבים גוללו אצלו אפילו האסקופה רשות היחיד: **ד** אסור להפך יריעה על פניה אלא פורס עליה סודר· ואסור לזרוק כתבי הקדש. היה קורא בספר על הגג ונתגלגל ראשו האחד מידו עד שלא הגיע לעשרה טפחים התחתונים גוללו אצלו· הגיע לעשרה טפחים התחתונים אם הכותל משופע שנח עליו הופכו על הכתב ואם אינו משופע כל זמן שלא הגיע לארץ גוללו אצלו: **ה** זיז היוצא מן הכותל לרשות הרבים למעלה מעשרה ורחבו ארבעה וחלון העלייה פתוח לו משתמשין עליו בכל מקום שהוא בולט אפילו שלא כנגד החלון ובכל מיני כלים· אין ברחבו ארבעה אין משתמשין עליו אלא בכלים הנשברים· [היה החלון משלימו לד' כנגד החלון משתמשין עליו בכל מיני תשמיש שלא כנגד החלון אין משתמשין עליו אלא בכלים הנשברים]· עומד אדם ברשות הרבים ומטלטל ברשות היחיד ומטלטל ברשות הרבים חפצים שאינן צריכין לו ובלבד שלא יוציא חוץ לארבע אמות· לא יעמוד אדם ברשות היחיד וישתין ברשות הרבים [או ירוק ברשות הרבים] וכן מרשות הרבים לרשות היחיד· וכן מי שנתלש רוקו בפיו ברה"ר לא יהלך ד' אמות עד שירוק: **ו** כיח ורק בפני רבו חייב מיתה. לא יעמוד אדם ברשות הרבים וישתה ברה"י וישתה ברשות הרבים אלא אם כן הכניס ראשו ורובו למקום שהוא שותה בו ובכרמלית מותר· ולא יעמוד ברשות היחיד וישתין או ירוק ברשות הרבים אפילו פיו ופי האמה ברשות הרבים: **ז** מזחילה שהיא תוך שלשה טפחים לגג לא יצרף ידו למזחילה לקבל מים אפי' למטה מעשרה אבל יכול להתפיס הכלי באויר ולקבלם אפילו תוך שלשה למזחילה· היתה בולטת שלשה טפחים מן הגג וכן הצנור שדרכו להרחיק שלשה יכול אפילו לצרף ובלבד שיהו למטה מעשרה היה בהן ד' על ד' אסור לצרף: **ח** בור ברשות הרבים וחוליא סביבו אם הוא עומד סמוך לרשות היחיד מותר למלאות ממנו לרשות היחיד אפילו אין החוליא גבוהה עשרה· מופלגת ממנו ארבעה טפחים אם החוליא גבוהה עשרה מותר ואם לאו אסור: **ט** אשפה ברשות הרבים גבוהה עשרה זורקין לה מרשות היחיד והני מילי שהיא של רבים אבל של יחיד לא· אילן המיסך על הארץ ואין נופו גבוה מן הארץ שלשה טפחים מטלטלין תחתיו והוא שקשרו בענין שיכול לעמוד ברוח מצויה ואין מטלטלין בו אלא בבית סאתים: **י** שרשי אילן הגבוהים מן הארץ שלשה טפחים אסור להשתמש בהן. פחות משלשה מותר· ואם באים מלמעלה למטה את שגבוה שלשה אסור ואת שאינו גבוה שלשה מותר· היו גבוהין שלשה מצד אחד והלל תחתיהן אע"פ שלדו אחד שוה לארץ אסור: **יא** אין עולין על גבי בהמה ולא נתלין ולא נשענין בה ולא באילן אחד לח ואחד יבש בימות הגשמים. ובימות החמה מותר ביבש שאין בו פירות ולא על ענפים שישיר [קינסי] ולא יעלה שם מבעוד יום לישב שם כל היום· עלה מבעוד יום כדי לירד והשכה עליו או משחשכה בשוגג ירד במזיד לא ירד· אבל בור שיח [מערה וגדר] מטפס ועולה מטפס ויורד אפילו מאה אמה: **יב** מותר לילך ע"ג עשבים בשבת בין לחין בין יבשין: **יג** אסור לאדם לכוף את אשתו לתשמיש המטה· ואסור לשמש מטתו ביום· ובבית אפל מותר ות"ח מאפיל בטליתו ומותר· דלת הנגררת ומחלת הנגררת שבמוקצה וחבילי קוצים שסתקין לסתום בהן פרצה אם יש להן ציר או אפילו היה להן ציר נועלין בהן בשבת אע"פ שהן נגררין רק שקשרם ותלאם שם לנעול בהן· לא היה להן ציר אין נועלין בהן אלא אם כן היו גבוהין מן הארץ שלשה טפחים· אבל בפתח העשוי תמיד לכניסה ויציאה מותר אפילו נגררין. דלת העשוי מלוח

אחד

אחד או שאין לה אסקופה התחתונה אין נועלין בהן בשבת : יד עומד אדם ברשות היחיד ונוטל מפתח ברשות הרבים ופותח שם וכן מרשות הרבים לרשות היחיד · מקום שאין בו ארבעה על ארבעה למעלה מעשרה אע"פ שיש בו לחוק ולהשלים לארבעה הוי מקום פטור : טו נגר שיש בראשו גלוסטרא נועלין בו אע"פ שאינו ניטל באגדו . נגר הקשור אפילו כולו מונח על הארץ נועלין בו ובלבד שיהא קשור בדלת ואם ניטל באגדו אפילו אינו קשור אלא בבריח של דלת שרי · ונקמז דהיינו שנפחת חור שבאסקופה ומגיע הנגר לארץ אסור : טז קורה שנועלין בה הדלת אפילו היא גדולה שניטלת בעשרה אנשים מותר לטלטלה · ציר שידה תיבה ומגדל התחתון שיצא ממקומו לא יחזירנו אבל אם עדיין לא יצא כולו דוחקו למקומו והעליון אפילו לדוחקו למקומו אסור : יז רטייה שפירשה על גבי קרקע אין מחזירין אותה · פירשה על גבי כלי מחזירין אותה · הוחלקה למעלה או למטה. מחזירין אותה למקומה ומגלה מקצת רטייה ומקנח פי המכה וחוזר ומגלה מקצתה השני ומקנח ורטייה עצמה לא יקנח : יח מי שלקה באצבעו לא יכרוך עליה גמי בשבת · חצר שנתקלקלה במי גשמים מביא תבן וזורה בה ובלבד שלא יזרה לא בסל ולא בקופה אלא בשולי הקופה : יט אסור להקים על הדלת בשבת לר"ח בכל ענין ולרב אלפס שרי · ואין מטיפין מי ארג לחולה בשבת לר"ת בכל ענין ולרב אלפס אינו אסור אלא כשעושה דרך שיר : כ המשמר זרעיו מפני העופות וקשואיו ודלועיו מפני החיות לא יספוק ויספח וירקד כדרך שעושה בחול · ואסור לשחוק באגוזים בשבת · ואסור לדלות מים בגלגל גדול שקורין בערבי נעורר"א אבל בגלגל קטן כאותן שבבתים מותר :

סליק קיצור פסקי הרא"ש ז"ל ממסכת עירובין

ספר שדה צופים

מפתח כולל כל מאמרי הש"ס ממסכת עירובין המפוזרים בלשון רבינו הרא"ש ז"ל שלא במקומן

מאת הרב הגאון מו"ה בצלאל רנשבורג זצ"ל .

פרק א

דף ג ע"ב תלל סוכה תנן תלל מבוי תנן . הרא"ש בסוכה פ"א סימן ג' :

דף ד ע"ב היא גופה גזירה ואנן ניקום ונגזור גזירה לגזירה . הרא"ש בחולין פרק א' סימן ט"ו :

דף ה ע"א ואיזהו מבוי שניתר בלחי וקורה כל שארכו יתר על רחבו וכו' . הרא"ש בעירובין פ"א סימן י"ז : ע"ב מה לחצר שכן פירצתו בעשר תאמר במבוי שפרצתו בד' . הרא"ש בעירובין פ"א סימן ז' :

דף ו ע"א במאי עסקינן אילימא ביותר מעשר . בהא לימא שמואל תורתו כפתוח . הרא"ש בעירובין פ"א סימן ה' : ע"ב הנהו אבולאי דמחוזא אמלאה דלתותיהן ננעלות חייבין עליהן משום רה"ר . הרא"ש בעירובין פ"ה סימן ט' : שם ההוא מבוי עקום דהוי בנהרדעא רמו עליה תומרא דרב וכו' . הרא"ש בעירובין פ"א סי' ו' ובמס' גיטין פ"ט סימן י"א :

דף ז ע"א היכא דסתרי אהדדי כגון שדרה וגולגולת . הרא"ש בברכות פ"א סימן א' :

דף ח ע"א ההוא מבוי עקום דהוי בסורא כרוך בודיא וכו' . הרא"ש בעירובין פ"א סימן ו' : ע"ב מבוי עשוי כנדל . הרא"ש בעירובין פ"א סימן ו' : שם ועוד הא ההוא מבוי עקום דהוי בנהרדעא ותשו להא דרב . הרא"ש בגיטין פ"ט סי' י"א : שם דמר סבר קורה משום היכר . הרא"ש בעירובין פ"א סימן ז' :

דף י ע"א לחי המושך עם דופנו של מבוי פחות מד' אמות נידון משום לחי . הרא"ש בעירובין פ"א סימן ד' :

דף יא ע"א מהו פתחי שמאי . הרא"ש בהלכות מזוזה סימן י"א : ע"ב כיפה ר"מ מחייב במזוזה וחכמים פוטרין . הרא"ש בהלכות מזוזה סימן י"ד :

דף יב ע"א א"ל אין מחילה תלויה מתרת אלא במים וכו' . הרא"ש בסוכה פ"א סי' ל"א : ע"ב מבוי שאינו ראוי לשיתוף הכשירו בלחי הזורק לתוכו חייב הכשירו בקורה הזורק לתוכו פטור . הרא"ש בעירובין פ"א סימן ז' . ובסוכה פ"א סימן ט' : שם וכן אמר רבה לחי משום מחילה וקורה משום היכר . הרא"ש בעירובין פ"א סימן י' :

דף יג ע"א [אלא] אפי' מיתם לזבוב נמי דלמא אתי ויתיב אתגא דדלי"ת וכו' . הרא"ש בהלכות ספר תורה סימן י"ב :

דף יד ע"ב תנא עשה לחי לאי מבוי אין לו אלא חצי מבוי . הרא"ש בעירובין פ"ה סי' ט' : שם אין הלכה כר"י לא בהילמי ולא בלחיין . הרא"ש בשבת פי"ד סימן ב' : שם א"ל פוק חזי מאי עמא דבר . הרא"ש בהלכות תפילין סי' י"א :

דף טו ע"א איתמר לחי העומד מאליו אביי אמר הוי לחי . הרא"ש בעירובין פ"א סי' י' : שם שבת בהל שהוא גבוה י' והוא מד"א ועד בית סאתים . הרא"ש בעירובין פ"ד סי' י' : שם אביי לטעמיה דאמר לחי משום מחילה . הרא"ש בעירובין פ"א סימן ז' : ע"ב איתמר פרוץ כעומד ר"פ אמר מותר ור"ה בריה דר"י אמר אסור . ועיין בתוספות. הרא"ש בסוכה פ"א סימן כ"ט ופ"ב סימן ג' ובבכורות פ"ב סימן ד' :

דף יז ע"א ע"כ לא קאמר ר"י התם אלא דליתנהו מחילות וכו' . הרא"ש בעירובין פרק ט' סימן ד' :

ע"ב אמר רב אשי מי כתיב אל יוציא אל יצא כתיב . הרא"ש בעירובין פ"ד סימן א' :

פרק ב

דף כ ע"א כל מחילה העשויה בשבת בין בשוגג בין במזיד . הרא"ש בשבת פי"א סימן כ' : ע"ב לא הותרו פסי בירואות אלא לגבי בהמה בלבד . הרא"ש בשבת פט"ז סימן י"ב :

דף כא ע"א אבל אדם מטפס ועולה מטפס ויורד. הרא"ש בב"ב פ"ג סימן כ"ט : שם אתיתו מברכים לבי כנישתא דדניאל דהוי תלתא פרסי בשבתא . הרא"ש בעירובין פ"ה סימן ג' :

דף כב ע"א אמרו לר"י אי אתה מודה בדיר וסהר ומוקצה וחצר אפי' בית ה' כורים . הרא"ש בעירובין פ"ב סימן ב' :

דף כג ע"א וכן שמעתי ממנו אנשי חצר ששכח א' מהן ולא עירב. הרא"ש בעירובין פרק ו' סימן ט"ו : ע"ב ואי אשמעינן הלכה כר"ע ה"א דאריך וקטין לא קמ"ל . הרא"ש בעירובין פרק א' סימן ט' :

דף כד ע"ב הסיא רחבה דהוי בפוס נהרא וכו' . הרא"ש בעירובין פ"א סי' א' :

דף כו ע"ב א"ל בין לרבנן בין לר"א כיון דגלי דעתיה גלי . הרא"ש בעירובין פ"ו סימן ט"ו :

פרק ג

דף כט ע"ב אבל איבלא זירתא לית לן בה . הרא"ש בחולין פ"ג סימן כ"ז :

דף ל ע"א הנודר מן המזון מותר במים וכו' מלח ומים הוא דלא איקרי מזון . הרא"ש בנדרים פ"ז סימן ג' : שם א"ל ב"ה לב"ש אם אתם מודים שמערבים לגדול ביוה"כ. הרא"ש בבילה פרק א' סימן י"ט : ע"ב תרגומא אחולה וזקן . אבל רעבתן בטלה דעתו . הרא"ש בעירובין פ"א סימן ג' :

דף לא ע"א אלא הא דאר"י אין מערבין אלא לדבר מצוה . הרא"ש בעירובין פ"ג סימן ב' ובפסחים פ"ג סימן א' : שם והכהנים בחלה . הרא"ש בעירובין פ"ג סימן ב' : ע"ב השולח עירובו ביד חרש שוטה וקטן . הרא"ש בעירובין פ"ו סימן ק"ג :

דף לב ע"ב אבל אילן העומד בתוך עיבורה של עיר אפילו למעלה מיו"ד ה"ז עירוב . הרא"ש בעירובין פ"ד סי' י' ופ"ה סי' ג' : שם כיון דאמר רבא הנותן עירובו יש לו ד' אמות . הרא"ש בעירובין פ"ד סימן ט"ו :

דף לד ע"ב נתנו בראש הקנה או בראש הקונדס . הרא"ש בעירובין פ"ג סימן ד' : שם נתנו במגדל ואבד המפתח ה"ז עירוב . הרא"ש בשבת פכ"ב סימן ו' :

דף לה ע"א אם ספק ר"מ ור"י אומרים ה"ז חמר גמל . הרא"ש בעירובין פ"ד סימן ה' ועיין קרבן נתנאל : שם ר"י ור"ש אומרים ספק עירוב כשר . הרא"ש בשבת פ"ב סימן כ"ב :

דף לו ע"א לגין טבול יום שמלאו מן החבית של מעשר טבל ואמר וכו' . הרא"ש בסוכה פ"ד סימן ה' :

דף לז ע"ב מאן האי תנא דאפילו בדרבנן לית ליה ברירה . הרא"ש בעירובין פ"ד סימן א' :

דף לח ע"ב אמר רבה התם משום סכנה. הרא"ש בבילה פ"א סימן א' : שם אבל בניעור דאי בעי למימר מצי אמר אע"ג דלא אמר וכו'. הרא"ש בעירובין פ"ד סימן י"ג :

דף לט ע"ב ההוא בר טביא דאתא לבי ר"ג דאיתלד ביו"ט ראשון של גליות . הרא"ש בבילה פ"ג סימן ב' ובחולין פ"א סימן י"ט:

דף מ ע"א ההוא ליפתא דאתא למחוזא . הרא"ש בשבת פט"ז סימן י"ב ובבילה פ"ג סימן ב' וסימן י"ז : שם הנהו בני גננא דגזו להו אסא ביו"ט שני . הרא"ש בבילה פ"ג סימן ב' : שם מהו להזכיר של ר"ח בר"ה . הרא"ש בר"ה פ"ד סימן י"ד : ע"ב אמר ר"ח זכרון אחד עולה לו לכאן ולכאן . הרא"ש בר"ה פ"ד סימן ג' : שם ואמר רבה כי הוינן בי ר"ה איבעי לן מהו לומר זמן בר"ה ויוה"כ . הרא"ש בר"ה פ"ד סימן י"ד : שם התינח עצרת ור"ה יוה"כ היכי עביד וכו' . הרא"ש בתענית פ"א סימן י"ד ובפ"ד סימן ל"ט : שם ליתובי לינוקא לית הלכתא כר"א דלמא אתי למיסרך . הרא"ש בתענית פ"ד סימן ל"ט ובפסחים פ"י סימן י"ח: שם והלכתא אומר זמן בר"ה וביוה"כ. הרא"ש ביומא פ"ח סימן כ"ח :

דף מא ע"א פעם אחת חל ט' באב להיות בשבת ודחינוהו לאחר השבת . הרא"ש בפסחים פ"ד סימן א' :

פרק ד

ע"ב מי שהוציאוהו נכרים או רוח רעה אין לו אלא ד' אמות . הרא"ש בעירובין פ"ד סי' י"א : שם הוליכוהו לעיר אחרת נתנוהו בדיר או בסהר . הרא"ש בעירובין פ"ד סימן י' : שם פירות שיצאו חוץ לתחום בשוגג יאכלו . הרא"ש בשבת פרק ט"ז סימן י"ב :

דף מב ע"ב היה מודד ובא וכלתה מדתו בחצי העיר מותר לטלטל בכל העיר כולה . הרא"ש בעירובין פ"ד סימן י' :

דף מד ע"א הכל מודים שאין עושין אהל עראי לכתחילה ביו"ט . הרא"ש בשבת פי"ז סימן ח' : שם עשאה לבהמה דופן לסוכה . הרא"ש במו"ק פ"ג סימן ל"ט : ע"ב והא דר"נ בריה דר' חנילאי לדעת הוה . הרא"ש בעירובין פ"ד סימן ב' :

דף מה ע"א נכרים שצרו על עיירות ישראל . הרא"ש בשבת פ"א סימן ל"ח : שם מי שישב בדרך ועמד וראה הרי הוא סמוך לעיר . הרא"ש בעירובין פרק ד' סימן י"ג : ע"ב לעולם אימא לך יש תחומין ומיא בעיבא מיבלע בליעי . הרא"ש בבילה פ"א סימן י' :

דף מו ע"א אמר ר' יעקב בר אידי אריב"ל הלכה כריב"נ . הרא"ש בעירובין פ"ד סימן י"א : שם הלכה כדברי המיקל בעירוב . הרא"ש בעירובין פ"ב סימן ד' ופ"ג סימן ב' וסימן ד' ובפ"ה סימן ג' ובפ"ו סימן א' : שם א"ל רבא לאביי מכדי עירובין דרבנן מה לי יחיד במקום יחיד . הרא"ש בעירובין פ"א סימן כ"ד : ע"ב דאר"א אר"י ר"י ור"ש הלכה כר"י . הרא"ש בב"מ פ"ט סימן מ"ג · ובנדה פרק ו' סימן ג' : שם השתא במקום רבי יהודה ליתא במקום ר"י מיבעיא . הרא"ש בברכות פרק ו' סימן כ"א : שם איבעיא להו ר"מ ור"ש מהו תיקו . הרא"ש בע"ז פ"ב סימן ל"ד :

דף מז ע"ב הנהו דיכרי דאתו למברכתא . הרא"ש בעירובין פ"ב סימן ד' . ופ"ד סימן ב' ובבילה פ"ג סימן י"ז : שם והא שמואל ור"י הלכה כר"י . הרא"ש בע"ז פ"ה סימן כ"ט :

דף מט ע"א אף זו דברי ר"ש אבל חכמים אומרים שלשתן אסורות . הרא"ש בעירובין פ"ג סימן ד' : ע"ב תמשה שגבו את עירובן כשהן מוליכין את עירובן למקום א' אחד מוליך לכולן . הרא"ש בעירובין פרק ו' סימן ט"ז : שם עגולות דרתב"א והכ"א מרובעות כטבלא וכו' . הרא"ש בעירובין פ"ב סימן ב' :

פרק ה

דף נו ע"א ת"ר בא לרבעה מרבעה בריבוע עולם נותן לפונה לצפון עולם וכו' . הרא"ש בעירובין פ"ד סימן י"ג :

דף נז ע"א וכן ג' כפרים המשולשין אם יש בין שנים החיצונים קמ"א ושליש וכו' . הרא"ש במגילה פ"ב סימן ה' :

דף נח ע"א הגיע לכותל אין אומרים יקוב הכותל אלא אומדו והולך לו. הרא"ש בעירובין פ"ה סימן ו' :

דף נט ע"ב אלא בבתי חצירות זו לפנים מזו דפנימית אהדא לדשא ומשתמשה . הרא"ש בעירובין פ"ז סימן ז' :

דף ס ע"א הנהו בני קקונאי דאתו לקמיה דר"י . הרא"ש בעירובין פ"ה סימן ט' : שם כי היכי דאיהי הוי שיור לגדולה גדולה נמי הוי שיור לקטנה . הרא"ש בעירובין פ"ה סימן י' :

פרק ו

דף סב ע"ב קי"ל משנת ראב"י קב ונקי . הרא"ש בעירובין פ"ה סימן ט' : שם א"ל הכי אר"י אפי' ביעתא בכותחא בעו מיניה כל שני דר"ה ולא אורי . הרא"ש בשבועות פ"ז סימן ט' וסימן י"ח :

דף סג ע"א ולא נמי תלמיד חבר דמר הנא . הרא"ש בקדושין פ"א סימן ט"ז : ע"ב ההוא מבואה דהוי דייר בה המן בר ריסתק (ועי' בתוס'). הרא"ש בעירובין פ"ו סי' א' וסי' ט':

דף סד ע"א אפילו שכירו ואפילו לקיטו נותן עירובו ודיו . הרא"ש בעירובין פ"ו סימן ט"ז וסימן י"ז : שם שתוי אל יתפלל . הרא"ש בברכות פ"ה סימן ט' : ע"ב ירד ר"ג מן החמור ונתעטף . הרא"ש בנדרים פ"ג סימן ב' :

דף סו ע"א והאמר ר"י שוכר כמערב דמי . הרא"ש בעירובין פ"ד סימן י"ג ופ"ו סי' א' : ע"ב גופא אמר שמואל אין ביטול רשות מחצר לחצר ואין ביטול רשות בחורבה . הרא"ש בעירובין פ"א סימן א' ופ"ו סימן ד' :

דף סז ע"ב ההוא ינוקא דאישתפך חמימיה א"ל רבה נייתו ליה חמימי מגו ביתאי . הרא"ש בשבת פי"ט סימן ב' . ובעירובין פ"ו סימן ד' וסימן ט' . ובב"ק פ"ז סימן ט"ו :

דף סח ע"א כיון דאי בעי לה מיגאי ולא אפשר ליתבה ניהלייהו בטל שיתוף . הרא"ש בעירובין פ"ד סימן י"ב : שם ההוא ינוקא דאישתפך חמימא א"ל רבה ניטיילוה לאימיה . הרא"ש בשבת פרק י"ט סימן ב' : שם פנו לי מאני מבי גברא לבי גשא ואיזל ואיתיב להתם ואיבטל להו התגר . הרא"ש בעירובין פ"ז סימן ז' : ע"ב רב אשי אמר רב ושמואל בפלוגתא דר"א ורבנן קמיפלגי . הרא"ש בעירובין פ"ו סימן ט"ו :

דף סט ע"ב אנשי חצר ששכח אחד מהן ולא עירב . הרא"ש בעירובין פ"ו סימן ז' : שם נתנו לו רשותו הוא מותר והן אסורין . הרא"ש בעירובין פ"ו סימן ד' : שם מי שנתן רשותו והוציא בין בשוגג בין במזיד פ"ז אוסר . הרא"ש בעירובין פ"ו סימן י"ג :

דף ע ע"ב כל שנאסר למקצת שבת נאסר לכל השבת (כולו). הרא"ש בעירובין פ"ו סי' ט' :

דף עא ע"א הכי קאמר אע"פ שלא החזיק מבעו"י אלא משחשכה וכו'. הרא"ש בעירובין פ"א סימן כ"ג : שם אלא הכא בהא קמיפלגי דב"ש סברי ביטול רשות מיקנא רשותו היא ומיקנא רשותו בשבת אסור . הרא"ש בגיטין פ"א סימן כ' . ובב"ב פ"ט סימן ל"ו :

דף עב ע"א חמשה חבורות ששבתו בטרקלין אחד. הרא"ש בעירובין פ"ו סימן ט"ז : ע"ב רי"א אין אוסר אלא מקום דירה בלבד. הרא"ש בעירובין פ"ה סימן ג' : שם מאי מקום דירה רב אמר מקום פתא . הרא"ש בעירובין פ"ו סימן י"ז :

דף עג ע"א ר"י בן בתירא מתיר בנשים ואוסר בעבדים . הרא"ש בעירובין פ"ז סימן ח' : שם ה' חצירות פתוחות זו לזו ופתוחות למבוי . הרא"ש בעירובין פ"ו סימן י"ז :

דף עד ע"א ס"ד לא גזרינן דלמא אתי לאפוקי מנא דחצר לחורבה . הרא"ש בעירובין פ"ח סי' ג' :

דף עה ע"ב עשרה בתים זה לפנים מזה פנימי נותן את עירובו ודיו . הרא"ש בעירובין פ"ו סימן י"ז :

דף עו ע"א א"ל שנים לא וערב עליה . הרא"ש בשבת פ"ב סימן כ"ב :

פרק ז

דף עז ע"א מקום שאין בו ד' על ד' מותר לבני רה"ר ובני רה"י לכתף עליו הרא"ש בעירובין פ"א סי' ח' ופ"י סימן ו' : שם בא למעטו אם יש במיעוטו ד' מותר להשתמש בכל הכותל כולו . הרא"ש בעירובין פ"ז סימן ג' : שם ואמאי דבר הניטל בשבת הוא וכו' אינו ממעט . הרא"ש בסוכה פ"א סימן ב' : ע"ב סולם המצרי אינו ממעט והצורי ממעט. הרא"ש בבילה פ"א סימן י"ד :

דף עח ע"א זיז היוצא מן הכותל ד' על ד' והניח עליו סולם כ"ש מיעטו . הרא"ש בעירובין פ"ז סימן ד' : שם כותל י' צריך סולם י"ד להתירו . הרא"ש בעירובין פ"ז סימן י"ג : שם סולמות שבבבל אינם צריכים קבע. הרא"ש בבילה פ"א סימן י"ד : שם סולם מכאן וסולם מכאן וקנין באמצע מהו . הרא"ש בעירובין פ"ז סימן ג' : ע"ב תקק להשלים בכותל בכמה . הרא"ש בעירובין פ"ז סימן ד' :

דף עט ע"ב ומזכה להן ע"י בנו ובתו הגדולים . הרא"ש בב"מ פ"א סימן ל"ג . ובב"ב פ"ה סימן ט"ז :

דף פ ע"א בעי ר"נ עירובי תבשילין צריך לזכות או אין צריך לזכות . הרא"ש בבילה פ"ב סימן ו' : שם אחד מבני מבוי שרגיל להשתתף עם בני מבוי ולא נשתתף . הרא"ש בעירובין פ"ו סימן א' : ע"ב נתוספו עליהן מוסיף ומזכה וצריך להודיע . הרא"ש בעירובין פ"ז סי' ט' :

דף פא ע"ב ולא עוד אל כל מקום ששנה ר"י בעירובין הלכה כמותו . הרא"ש בעירובין פ"ד סימן א' ופ"ח סימן ו' : שם כל מקום שאמר ר"י אימתי ובמה במשנתנו אינו אלא לפרש וכו' . הרא"ש בחולין פ"ו סימן ט' :

פרק ח

דף פה ע"ב כל מקום שאמרו הדר שם אינו אוסר הנותן את עירובו אינו עירוב. הרא"ש בעירובין פ"ו סי' כ"ב : שם בני חבורה שהיו מסובין וקידש עליהן היום . הרא"ש בעירובין פ"י סי' י"ז :

דף פו ע"א ר"ש אומר אפי' הניח ביתו והלך לשבות אצל בתו באותה העיר אינו אוסר . הרא"ש בעירובין פ"ו סימן ט"ז : ע"ב פעם אחת שכחו ולא הביאו ס"ת מבעו"י למחר וכו' . הרא"ש בשבת פרק י"ז סימן ח' :

דף פז ע"א ובלבד שלא יתליפו. התם רשויות דאורייתא הכא רשויות דרבנן. הרא"ש בעירובין פרק ז' סימן א' :

דף פח ע"א לא שנו אלא למלאות אבל לשפוך אסור. הרא"ש בעירובין פ"ח סי' א' :

פרק ט

דף פט ע"א ר"ש אומר אחד גגות ואחד חצירות וכו' רשות אחד הן לכלים וכו'. הרא"ש בעירובין פ"ז סימן א' :

דף צא ע"א אמר רב הלכה כר"ש והוא שלא עירבו אבל עירבו לא. הרא"ש בשבת פ"א סימן י"ז ופי"ט סימן א'. ובעירובין פ"ב סימן ב' :

דף צב ע"א ובלבד שלא יורידו למטה. מאי למטה. למטה בבתים. הרא"ש בעירובין פרק ז' סימן א' :

דף צג ע"ב דיורין הבאין בשבת מהו שיאסרו. הרא"ש בעירובין פ"א סימן כ"ג : שם ואמר לי שבת כיון שהותרה הותרה. הרא"ש בעירובין פ"ז סימן ו' : שם איתמר כותל שבין שתי חצירות שנפל. הרא"ש בשבת פרק י"ז סימן א' :

דף צד ע"ב רב אמר מותר לטלטל בכולה דאמרי' פי תקרה יורד וסותם. הרא"ש בעירובין פ"ח סימן ז' :

דף צה ע"א ולא עוד אלא כל מקום ששנה ר"י בעירובין הלכה כמותו : הרא"ש בעירובין פ"ג סי' ב' וסי' ד' ופ"ד סי' ז': שם וא"ל בעירובין אמרתי לך ולא במחיצות. הרא"ש בעירובין פ"ב סימן ד' : שם כאן שנפרצה לכרמלית כאן שנפרצה לרה"ר. הרא"ש בעירובין פ"א סי' כ"ג :

פרק י

שם המוצא תפילין מכניסן זוג זוג. הרא"ש בהלכות תפילין סימן ל"א: ע"ב אמר רשב"י מקום יש בראש להניח בו ב' תפילין. הרא"ש בהלכות תפילין סימן י"ט :

דף צו ע"א הניעור בלילה רצה חולץ רצה מניח. הרא"ש בהלכות תפילין סימן י"ז : שם מיכל בת כושי היתה מנחת תפילין ולא מיחו בה חכמים. הרא"ש בר"ה פ"ד סימן ז' ובקדושין פ"א סימן מ"ט. ובחולין פ"ח סימן כ"ו : ע"ב אבל באשה לא פליגי ש"מ מצות עשה שלא הזמן גרמ' הוא. הרא"ש בהלכות תפילין סימן ט"ז : שם המוצא תכלת בשוק לשונות פסולות הוטין כשרין. הרא"ש בנדה פ"ט סימן א' :

דף צז ע"א הדבות שיש בהן רצועות ולא מקושרות. הרא"ש בחולין פ"א סימן י"ג : שם אביי אמר ר"י לטעמיה דאמר עניבה קשירה מעלייתא היא. ועיין בתוס' הרא"ש בהלכות תפילין סימן י"ב וסימן י"ג : שם אר"ת א"ר הלוקח תפילין ממי שאינו מומחה בודק. הרא"ש בהלכות תפילין סימן ל"א. ועיין מעדני יו"ט :

דף צח ע"א כותבי ספרים תפילין ומזוזות לא התירו נהן להפך היריעה על פניה. הרא"ש בהלכות ס"ת סימן י"ט : ע"ב לא יעמוד אדם ברה"י וישתין ברה"ר. הרא"ש בשבת פ"ו סימן י"ד :

דף צט ע"א השתין ורק חייב חטאת. הרא"ש בעירובין פ"י סימן ו' : שם לא יעמוד אדם ברה"י וישתה ברה"ר. הרא"ש בשבת פ"ו סימן י"ד : ע"ב אשפה ברה"ר גבוה י' טפחים חלון שע"ג שופכין לתוכה מים בשבת. הרא"ש בעירובין פ"ב סימן ג' :

דף קא ע"א הדלת שבמוקצה והדקין שבפירצה ומחצלות. הרא"ש בעירובין פ"י סימן ט"ו : שם כאן קודם שנפרצו בה פרצות כאן לאחר וכו'. הרא"ש בעירובין פ"ד סימן י' : ע"ב והכ"א אף בזמן שהמנעול למעלה מי' טפחים מביא מפתח מע"ש וכו'. הרא"ש בעירובין פרק ח' סימן ח' :

דף קב ע"א נגר הנגרר נועלין בו במקדש אבל לא במדינה. הרא"ש בשבת פי"ז סימן א' : שם ההוא בריתא דהוה בי ר' פדת דהוה מדלו לה בי עשרה. הרא"ש בשבת פ"ב סימן כ"ד ופרק י"ז סימן י' : שם נימא לן מר מהני מילי מעלייתא דאמרת לן משמיה דר"א בכיפי דארבא. הרא"ש בשבת פי"ז סימן ט' : שם הנהו דיכרי דהו"ל לר"ה דבימאה בעו טולא. הרא"ש בשבת פי"ז סימן א' : שם א"ל זיל כרוך בודיא ושייר בה טפח. הרא"ש בביצה פ"ד סימן י"א : ע"ב מחזירין רטיה במקדש אבל לא במדינה. הרא"ש בע"ז פ"ב סימן י' : שם תנו רבנן רטיה שפרשה מע"ג מכה מחזירין בשבת. הרא"ש בשבת פרק י"ט סימן ד' :

הגהות ארץ צבי

על הגהות אשר"י מאת הג"מ יהודה צבי ז"ל בעה"מ שו"ת מנחת יהודה.

פרק ראשון

ד"ה ואע"פ וכו' (והיינו כאביי דלתי העומד מאליו הוי לחי יעו"ש בתוס' בד"ה פחות מד' אמות וכו') :

ד"ה ופסק מהר"ם וכו' (ולשון הג"א אינו מובן והוא מהמרדכי ושם מבואר וז"ל ועוד פסק דאפילו יש בעקמימותו יותר מיו"ד די בלחי בהא דאמר רב תורתו כמפולש פירוש אע"ג דעקום ונראה כסתום אפ"ה תורתו כמפולש ואולי נפשט עקמימותו והיה כמבוי אחד ובאמצעיתו היה יותר מיו"ד לא הוי בעי מידי באמצע רק בשני ראשיו ותיקון לחי בעקמימותו אינו אלא בשביל שני ראשיו כדי שיראה לכאן ולכאן מעמידין אותו בעקמימותו עכ"ל. מיהו עיין בתוס' בד"ה רב אמר דלרב ע"כ איירי שבשני ראשיו אינו רחב יותר מעשר דאולי רחב וכו' בה"ג ל"מ לדידן נו"פ כלל אלא דמיירי בעקמימותו רחב יע"ש : ד"ה הלכה כת"ק וכו' אבל אם בקעו כל בני העיר מכאן ומכאן לא סגי בצ"ה דאתי רבים ומבטלי מחיצה אע"ג דל"ה אלא יו"ד וכו' (ואפשר דיצא לכם דין זה מהא דבין העמודין דהוי רה"ר ואע"ג דאינו רחב אפי' י"ג אמה ושליש. ועיין במג"א סי' שד"מ ס"ק י"ב מזה וצ"ע) : בא"ד ואפי' לפרש"י דל"ה רה"ר וכו' ה"מ לענין חיובא אבל לענין איסור טלטול לא וכו' (ולא הבנתי דמאי אתי לאשמעי' בודאי לכו"ע בעי תיקון בס"ג ועיין בהג"א שאח"ז בד"ה וכן משמע וכו') : ד"ה ובנפרצה מבע"י וכו' (והוא מהמרדכי אמנם במרדכי שלפנינו ליתא אלא מטעמא דרב לשיטתיה וכו' אמנם הוא במרדכי ישן וכן הוא בב"י בסי' שס"ה יעו"ש) : ד"ה בערוך וכו' אבל מהר"ם פסק כרב וכו' (ולכאורה נראה דצ"ל מהר"ם פוסק כר' יוסף כי לא נמצא בסוגיא דרב פוסק כת"ק וכו') : ד"ה נו"פ מהני וכו' ובה"ג כתב וצ"ע משום דר' יוסף כו' והיינו ר"י בסוגיא יעו"ש) : ד"ה ולא שיהא תחובות וכו' (ועיין בט"ז ובאבן עוזר מה שמחולקין בזה) : ד"ה ומהחלון שע"ג זורקין ושופכין לו בשבת וכו' (וכוא מהמרדכי ובמרדכי איתא שופכין וזורקין מחלון לתוכו בשבת והיינו כשאין בו ד'): ד"ה נראה למור"ם דניתא בשני טפחים משהו מכאן ומשהו מכאן (ובמרדכי גירסתו יותר נכונה וז"ל במבוי שארכו כרחבו או בפס ד' או דניתר בשני פסין משהו מכאן ומשהו מכאן עכ"ל) : ד"ה ואינה צריכה וכו' ובא"ד ואע"ג דאין לני רה"ר גמור מ"מ מיחליף ומבוי שאין בתים וכו' כצ"ל (ואתא לאשמועינן דגם באין ברחבו ד' דינו כחצר וכו') : ד"ה פסק מור"ם ובא"ד שעושין לחיין מסיד מהוי כשוכי אצבע וכשהקורה ע"ג יש בה כח לקבל קורה ואריח (יש להקשות דהא בנו"פ קורה של גמי מהני ועיין בד"מ סימן שס"ג אות י"ב. ואפשר דדברי הג"א בזה קאי על מעמידי קורה דבעינן שיהא חזקים כדי לקבל קורה ואריח יע"ש ברש"י גבי מעמידי קורה ובמרדכי שם וצ"ע) : ד"ה מעשרה גרס בגמרא (לכאורה נראה דהג"א כיון להא דאמרינן בסוכה דף כ"ב תרין ואימא הכי ובלבד שלא תהא העליונה למעלה מעשרים אלא בתוך עשרים והתחתונה סמוכה לה בפחות מג' א"נ שלא יהא תתתונה למטה מעשרה וכו' יעו"ש וצ"ע כוונתו בזה. הכם אחד שיחיה אמר לי דיש לומר לפי גירסתי' הנ"ל דכוונת הג"א בזה דקאי אדברי הרא"ש שכתב היה הקורה למעלה מעשרה ועקמומיתה בתוך עשרה רואין כל שאילו ינטל עקמומיתה וכו' מיהו דין זה איתא בסוגיא ועקמומיתה למטה מעשרה וכן צריך להיות בדברי הרא"ש ועקמומיתה למטה מעשרה דלפי הגירסא הנ"ל בהרא"ש בתוך עשרה משמע בתוך הכשר עשרה וכעין שכתבו התוס' בעירובין דף ב' בד"ה הלל מבוי תנן יעו"ש וכשהוא בתוך הכשר עשרה אינו צריך לומר רואין שנוטל עקמומיתה כלל ומ"ה כתב הג"א דיש לגרוס למטה מעשרה כגירסת הסוגיא ונכון הוא) : ד"ה וכפירוש זה וכו' (ועיין בתוס' בד"ה אביי לטעמיה) ושם מבואר יותר : ד"ה והראב"ד כתב וז"ל וכו' (ועיין בתוס' בעירובין לקמן ובפוסקים דהואיל והקורה צריך שיעור וכו' ובמקום אחר ביארתי בנו"פ מה דינו ואכ"מ) : ד"ה אפילו קטנות מעשר וכו' (וקאי אפירצות יתירות על הבנין וכו') : ד"ה בין במבוי ובין בחצר וכו' (והיינו בפרוץ מרובה וכו' שווים הם). ובא"ד אין הפרצות עשר אסורות וכו' (והיינו בפרוץ כעומד): ד"ה וכן שתי חצירות (ועיין בתוס' ד"ה עירב דרך הפתח וכו'): ד"ה אוירא דהאי גיסא וכו' (במקום אחר הקשיתי דל"מ חילוק זה דהא בכ"מ כל לבוד כמחיצה גמורה הוא הגם דיש לומר דסוגיא כן מכח קושיות התוס' בד"ה אי מוקי לה בי מילתי אמנם ביארתי שם דעדיין אינו מתורץ בזה קושיית התוס' בזה וגם במ"ש הג"א עומד גמור מרובה על הפרוץ יש להבין דהא גם בפרוץ כעומד מותר ואפשר דלכ"ע נקיט וכו'. ועיין ברש"י במתניתין בד"ה שיירא כל פרצה שהוא כעשר אמות מותרת ופרש"י שיהא בעומד רב אליבן יש לומר ג"כ כן ואקצר כאן) :

פרק שני

ד"ה בהמה וכו' ובא"ד אפילו נקיט מנא ונקיט לה וכו' כצ"ל (ועיין בסוגיא בפרש"י ותוס' דכל דברי הג"א מבואר בסוגיא) ובסה"ד כל היכא דאיכא ב' מחיצות מעלייתא אפי' רחב ט"ז אמה לא אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצותי' וכו' (אמנם יש לעיין דזהו לר"י דמתניתין אבל אנן קי"ל כחכמים דהוא רה"ר גמור ועיין בשבת דזהו למעוטי' וכו' דזהו רה"ר גמור ועוד יש לפלפל לפ"ז בהג"א בד"ה הלכה כת"ק במבוי מפולש ודוקא דליכא בקיעה דרבים אלא מבני מבוי אבל אם כל בני העיר וכו' אתי רבים ומבטלי מחיצה ומצאתי בש"ס דפוס זולצבאך בלשון זה כל היכא דאיכא במחיצה מעלייתא לא אתי רבים וכו' ויש לומר דהיינו לדידן בג' מחיצות כמו לר' יהודה בב' מחיצות או בפס ד' בס"ג לא מבטלי וכו'. ולפ"ז יש ליישב דל"ד למבוי מפולש דליכא רק ב' מחיצות מעלייתא וצריך עיון : ד"ה נראה דהלכה כרבנן וכו' בא"ד דלדידיה אין מבטלין וחוזרין ומבטלין וכו' (ועי' בסוגיא דלקמן דף ס"ח מזה) :

פרק שלישי

ד"ה מערבין בכשות וכו' ובא"ד ורש"י סובר דמערבין בתבלין וכו' (והיינו מדפרש"י בהא דקאמר בסוגיא ותבלין לאו בני אכילה נינהו וכו' ופרש"י דס"ל לר"י דאין מערבין משמע לר"י דוקא אבל לא לדידן ועיין בב"י כעין זה) : ד"ה וכתב המיימון וכו' (היינו משום דאסור לקנות בית באיסורי הנאה וכן הוא לדינא) : ד"ה ויש אורך עשרה וכו' (ובהג"א שאח"ז הכל היא מהגמרא יעו"ש) : ד"ה וקי"ל דיש ברירה בין בדאורייתא ובין בדרבנן וכו' וכתב ר"ת ובהג"ה מור"ם כתב אע"ג דקי"ל בכל התלמוד אין ברירה בתחומין דרבנן יש ברירה (ונראה דהוא שני שיטות בהג"א שיטה הא' הוא שיטת ר"ת ומובא בתוספות בתמורה דף למ"ד דפוסק כמ"ד יש ברירה אף בדאורייתא ומ"ש בהג"ה בשם מור"ם הוא בשיטות דס"ל (ומובא בתוס' הנ"ל) דקי"ל כמ"ד אין ברירה מיהו זה בדאורייתא אבל בדרבנן יש ברירה ועוד אפשר לומר לפמ"ש התוס' והפוסקים בגט שכ"מ דבדבר העתיד בודאי להתברר גם בדאורייתא יש ברירה וה"ה בתנאי אם יבא וכו' ואם לא יבא לכ"ע יש ברירה מסא"כ בתנאי לאיזה שארצה דיש ברירה בס"ג דוקא משום דהוא דרבנן ואכ"מ להאריך) : ד"ה היה לפניו ב' ככרות וכו' ובא"ד היום קודש וכו' יהא מהולל על מעות שיש לי בביתי וכו' (וכן הוא ברש"י בסוגיא ועי' בתוס' בסוכה ל"ט ע"ב בד"ה הילך אתרוג ודו"ק): ד"ה יש לנו לסמוך מכאן וכו' ובא"ד וכן מערב ברגליו דבעי לומר שביתתי במקומי דבדבור מכין וכו'. (אע"ג דהיכא דצריך לומר שביתתי במקומי ומכין בדבור אסור מי"ט לחבירו אבל בלא קאמר ולא מידי מותר וצ"מ בסתזיק בדרך דבעי אמירה לשיטת רש"י יעו"ש בטור מזה): ד"ה וה"ה בכל עירובי חצירות ותחומין ותבשילין (לכאורה נראה דקאי אהא דתנן מתנה וכו' בשני י"ט של גליות אמנם לפ"ז הוא סותר א"ע למ"ש לעיל בד"ה והכנה ובסה"ד שם מניח אדם וכו' מיו"ט לחבירו ומתנה ולא עירובי תחומין וכן הוא בסוגיא דביצה דף י"ז (וע"ש בתוס') ואפשר לומר דדברי הג"א זו הנ"ל קאי אסיפא אבל לא בשני י"ט של ר"ה וכו' וע"ז ביאר הג"א וה"ה בכל וכו') : ד"ה ולאותו ישראל אפילו לערב וכו' (ועיין במג"א סימן שכ"ה סעיף ח"ית מזה) : בא"ד זהו בחנוני ישראל ולא בחנוני ערבי כצ"ל (ועיין בהרא"ש בביצה מזה בשם בה"ג) : ד"ה דפשיטא ליה דברכיה בעלמא רשות וכו' (והוא דבסוגיא איבעיא מהו לומר זמן בר"ה וקאמר וכו' הנא אקרא חדתא נמי אמינא זמן וכו' אמר ליה רשות לא קמבעיא ליה ויש לעיין דהיאך משמע מזה דאינו אלא רשות בעלמא וע"ז ביאר דהא דאמר זמן היינו ברכיה לתודיה וכפרש"י (ועיין מזה ברמב"ם ובפוסקים) ופשיטא דברכיה אינו אלא רשות וכו' ולי נראה וכו') :

פרק רביעי

ד"ה הוליכוהו לעיר אחרת וכו' (עיין בתוס' דף מ"ו בד"ה דכולי מכרכתא וכו' מזה) :

ד"ה וטלטול כי אורחיה וכו' (וזהו שיטת רש"י בסוגיא ועיין בתוס' בד"ה ומטלטל בכוליה) : ד"ה וכן פסק מהרי"ת (היינו כרב) ובא"ד לפיכך הבא בספינה וכו' בעוד שהספינה מהלכת לא קנה ד"א כו' ואפילו בעמדה (כצ"ל) מהלך את כולה ולא אמרינן מחיצות להבריח מים עשויות (עיין בב"י בסימן ת"ה וז"ל כתב בהג"א פרק מי שהוציאו אם נפחתו בו דופני הספינה למחר אע"פ ששבת בתוכו אין לו אלא ד"א ומשמע דהיינו דוקא בשעמדה אבל אם היה מהלכת מהלך את כולה משום דהואיל וספינה נוטלתו מתחלת ד' וכו' עכ"ל הב"י. ובזה מובן דברי הג"א הללו דבעמדה דמהלך את כולה ולא אמרינן מחיצות וכו' משא"כ בנפחתו דליכא מחיצות היום כלל וכו' אבל במהלכת דטעמא דאין לו תורת ד"א אין לחלק בין נפחתו או באיכא מחיצות. ולפ"ז לשון ואפ"ה בעמדה אינו מובן וצ"ל כמו שכתבתי לעיל ועיין בב"י שם ובהג"א לקמן בד"ה ואם נפחתו וכו'. ושוב ראיתי בספר אבן עוזר בחידושיו לסוגיא שהאריך לבאר דברי הג"א בזה ע"כ קצרתי יעו"ש) : ד"ה אם אפשר וכו' ובסה"ד ואם נפחתו אע"פ ששבת וכו' (כצ"ל ועמ"ש בחדושי שם בשם הב"י): ד"ה וכן בא"ז (כצ"ל) ובא"ד וכן אם עירבו בני רה"ר עם בני רה"י ונפל המחיצה בשבת עושים מחיצה וכו' אבל לא היה שם מע"ש לא יכנסו (והיינו כעין שכתב הב"י בשם שבולי לקט בסימן שס"ב בדין מחיצות ב"א אבל מבית חבירו לביתו לא יועיל מחיצה של ב"א לפי שצריך עירוב וכו' וא"כ ה"ה בדין זה בלא היה מחיצה מע"ש א"כ לא עירבו אהדדי דהא בס"ג ל"ה עירוב הואיל ואינן יכולין לבוא למקום העירוב וא"כ ל"מ המחיצה של ב"א בשבת) : ד"ה אלא הרי כן וכו' (עיין בגמרא ובתוס' בד"ה בי"ע ה"ה כרגלי כ"א) : ד"ה וכן באבל וכו' וז"ל ה"ג וכו' (עיין בתוס' שיטת' בזה) : ד"ה מכאן דהא דהלכה כדברי המיקל בעירוב וכו' (והיינו אהא דקי"ל כר"י דתפני הנכרי קונין שביתה וכו' וכן הוא בתוס') ובא"ד מיהו בתוס' בפ' כל הדר וכו' (יעוי"ש בדף ס"ו בד"ה עשיתם דר"ת פסק כר' יוחנן משום דהלכה כדברי המיקל וכו') : ד"ה והמשאיל כלי וכו' (ובהג"א שאח"ז הכל הוא בגמרא ובתוס' שם) : ד"ה כגון שנתנו וכו' אבל אם נתינתו באמצע בבית אחד וכו' (דקדק לכתוב נתינתו וכו' בבית אחד דאילו נתנו באמצע בב' בתים ואפי' באמצעית התיצונות אסורות יעוי"ש בגמרא) : ד"ה בית שמניחין עד סה"ד (הכל הוא לקמן בדף ס"ח יעוי"ש) : ד"ה ונעשה תחתיו תמר גמל ואם האילן רחב שמונה אמות לא יזוז ממקומו ורשב"ע כתב וכו' (ולכאורה נראה דהג"א פסק כרב בסוגיא דלא יזוז ממקומו וכאוקימתיה דהם ל"ש אלא שהאילנה' אמות אבל ז' אמות הרי מקלת ביתו ניכר ופרש"י דהא מצי למיזל עד האילן ונעשה תחתיו תמר גמל וכו' אמנם כל הפוסקים פסקו כשמואל וכן הוא בהרא"ש באין תולק וגם לשון ההג"ה הנ"ל ונעשה תחתיו תמר גמל שמואל קאמר לשון זה בגמרא יעו"ש ואפשר הגם דפסק כשמואל דמותר לילך מביתו עד האילן מיהו הרי"ף והרמב"ם ז"ל מתולקין עם הרא"ש והטור באם האילן הוא בתוך האלפים ורחב שמונה אמות לשיטת הרמב"ם כשמגיע למקום האילן אסור לזוז יותר הואיל דמפרש הסוגיא דל"ש הנ"ל אדשמואל קאי ועיין בב"י סימן ת"ט מזה ויש לומר דלזה כוון הג"ה הנ"ל. ואם האילן שמונה אמות לא יזוז ממקומו היינו כשמגיע למקום האילן. אמנם רשב"ע וכו' היינו דשיטתו כשיטת הרא"ש ז"ל ואקצר וצ"ע) :

פרק חמישי

ד"ה וצ"ע אם יש לו לגמרי דין עיר של יחיד וכו' או אין דינו ומערבין לתצאין כצ"ל (ולכאורה נראה דהספק הוא במבוי אי מערבין לחצאין בפס ד' או בשני משהויין ולא הבנתי דהספק זה הוא ג"כ בעיר של יחיד וגם ל"מ ספק זה לא במרדכי ולא בהג"מ וכולם פסקו כהרא"ש דמערבין בס"ג) : ד"ה וקנה שביתה בביתו ורב אחאי ורשב"ע כתבו דאין לו אלא ד"א כצ"ל (וכן הוא שיטות י"מ מובא בכרב המגיד בפ"ו מהלכות עירובין דין ב') :

פרק ששי

ד"ה חצירות עובדי כוכבים (ועיין ברש"י בסוגיא בד"ה אמר מר וכו' ובספר אבן עוזר ביאר שיטה זו ובמקום אחר הארכתי ואכ"מ) : ד"ה מכאן משמע שיכולין להורות במקום דלא קפיד רבו וקצת יש גמגום (ולכאורה נראה די"ל דהא בתוך ג' פרסאות אפי' נטילת רשות בפירוש לא מהני והתם יש לומר דהיה חוץ לג' פרסאות דמהני נטילת רשות וה"ה היכא דידוע דלא קפיד ועיין בסימן רפ"ב) : ד"ה דרך תיל וכו' ובא"ד והא דאמר ר"נ וכו'. עיין בתוס' שם בסוגיא בד"ה והאמר ר"נ וכו' מזה : ד"ה והכי נמי סברי וכו' ובא"ד מי שנתחרט וכו' והוי ניחא ליה מעיקרא וכו' (והיינו דהוי ניחא ליה שלא היה נודר נדר זה מעיקרא וכנ"ל בדברי הג"א: ד"ה פרש"י והיו יראים ובד"ה מיהו היכא וכו' (כן הוא בתוס' בסוגיא): ד"ה ישראל ונכרי וכו' (וכן מוכח בסוגיא דמוקי לה כשעירבו ודוקא לר"ע דסובר רגל המותרת במקומה אוסר שלא במקומה אבל לראב"י דאין ישראל אוסר לחבירו כלל בה"ג הגם דמערבין לטלטל מזו לזו בה"ג אין העובד כוכבים אוסר ועיין בסימן שפ"ב דאין כן דעת הרמב"ם והטור ז"ל ואכ"מ). ובא"ד וה"ה דישראל בפנימי וכו' לר"ע (ואפי' עירבו ועי' בגמ'): ד"ה בירושל' וכו' (ועי' מזה בתוד"ה אפי' שכירו ולקיטו): ד"ה ואפי' לא אסרי אהדדי וכו' (היינו אליבא דר"י דיש ביטול רשות וכו' ולשמואל דפליג בה"ג אין ביטול רשות יעו"ש בגמ'): ד"ה והיוצא מפי' ר"י ואפי' בשבת זו וכו' (היינו בשבת זו שתילל וכו' ועיין בתוס' בסוגיא וגם בדברי הג"א שאח"ז) : ד"ה כל שהותר למקצת שבת וכו' ובא"ד ואם הנכרי הי שוכרין ומבטלין (היינו בה"ג דהנכרי חי וכו' אפי' בשבת שוכרין ומבטלין. ועיין הכל בגמרא ובתוס' בד"ה להתויי וכו' ובא"ד שם ולא יתכן וכו'): ד"ה וכן כתב וכו' אבל המיימוני בפ"ה וכו' (כצ"ל) : ד"ה והשר מקולי מצריך להן עירוב בלא ברכה או תפיסת יד וכו' (עיין בב"י בסימן ש"ע דקאי על דין הבחורים וכו' ושרוי כ"א בחדר המבואר בתוס' והרא"ש) ובא"ד וצ"ע אם מצריך אפילו בפתח אחד לרה"ר וכו' (ע"ש בב"י סימן הנ"ל וז"ל ונ"ל דמיירי שאין הבתים פתוחים מזה לזה מיירי וכו' יעו"ש באורך) : ד"ה והלכה כר"מ וכו' (ועיין בהג"א לעיל מיניה) : ד"ה פסק מור"ם וכו' (וכבר מובא בשו"ע סימן שס"ה ומבואר שם במג"א ע"כ קצרתי) : ד"ה תשובת מהר"ם וכו' אם יש שני ישראלים וכו' ולא עירבו ולא תיקנו וכו' (ובמרדכי מבואר בזה ותצירו של נכרי פתוח למבוי יעוי"ש) או שכיח דדיירי וכו' (הגם דנכרי אוסר כשיש שני ישראלים אפי' עירבו בהדדי הוא כסברת התוס' וכן הוא בהרא"ש וז"ל ור"י אומר דדוקא תלונות נקיט בסוגיא דהא אסור לערב שיש לחוש שיבטח זה וכו' אבל אם יש פתחים מותר לערב דמירתת הכותי כיון שדרך הפתחים יכולין לערב וכו' ובהרא"ש הוא מבואר יותר ועד"ז הוא סברות מהר"ם בזה ואקצר) : ד"ה והוי מני לערובי וגם לשכור (היינו דהואיל דדירת כותי שמי' דירה למסרי להמבוי בלתי א' ה"ה דהוי כב' חצירות ובעינן שיערבו ביחד וגם לשכור וכו') ובא"ד א"נ וכו' (היינו דלהומרא לא חשיב אלא כחד וכו' יעו"ש בסוגיא ובמרדכי): ד"ה מבוי שלא נשתתפו בו וכו' (עיין מזה ברמב"ם שם ובהשגות הראב"ד ובכ"מ שם ע"כ קצרתי):

פרק שביעי

ד"ה פי' ר"י בר שמואל וכו' ובא"ד ואתיא מתניתין אפי' כר"ש א"כ מאי למטה דקתני למטה מבתים כצ"ל (וכן הוא בתוס' ב' תירוצים יעו"ש בגמרא ובתוס' שם וכפי הגירסא שלפנינו בהג"א אינו מובן) : ד"ה סולם וכו' (כל דבריהם הוא ע"פ שיטת ר"י בתוס' בד"ה אם יש לו איצטבא וכו') : ד"ה וכגון שאין תוקי הסולם וכו' (וקאי אהא דאמרינן בגמרא ולא אמרן אלא דאנחיה עליו וכו' ופרש"י וכגון וכו'):ד"ה ופרשב"ם וכו'(והיינו דקאמרי הסוגיא קשים מכאן וכו' או בחקק בכותל להשלימו והיינו להשלימו לרוחב ד' ומיהו לא בעינן ד' ע"ד כמו בסולם יעו"ש בתוס' הנ"ל בד"ה אם יש באיצטבא וכו'): ד"ה פי' צריך להשלים וכו' (ובתוס' בסוגיא מבואר זה יותר) : ד"ה עמוד וכו' אם נעץ בו יתד לא

מיעטו כנ"ל (ובגירסא שלפנינו ולא מיעטו אין הכונה דהא כל יתד אינו ממעט ויש לפלפל וליישב לפי שיטת הרמב"ם ז"ל בפי"ד משבת יעו"ש בהרב המגיד אמנם הוא דרך רחוק :

פרק שמיני

ד"ה לכאורה הלכה כרבא דמערבין אפי' לדבר הרשות וכו' (והיינו מהא דאוקי רבא בפ' בכל מערבין בפלוגתא דר"י ורבנן אי מערבין בבה"ק דרבנן סברי דאין מערבין בבה"ק משום דמערבין אפילו לדבר הרשות ואסור לקנות בית באיסורי הנאה דנהנה וכו' ור"י סובר דאין מערבין אלא לדבר מצוה ומצות לאו ליהנות ניתנו וקי"ל כרבנן ומזה נראה לכאורה כשיטת רש"י ז"ל דלמאן דסובר אין מערבין אלא לדבר מצוה אסור לילך לדבר הרשות דאל"ה מ"ט דר"י דשרי בבה"ק דמצות לאו ליהנות ניתנו הא דלמא ילך אח"כ לדבר הרשות ויש ליישב) ובא"ד והיכא דעירב לדבר מצוה משמע מלשון רש"י דאסור לצאת לדבר הרשות (והיינו מלשון רש"י בסוגיא שכתבו דלא התירו חכמים לצאת וכו' ע"י עירוב אלא לדבר מצוה וכו'). וזה לשון מהרי"ח וכו' וכיון דאי אפשר להניח בביתם יכול לערוב גם בשבילם ואיכא נמי מצוה לתקן וכו' (כנ"ל ובש"ס דפוס זולצבאך נדפס בטעות והוא מדברי התוס' בסוגיא וז"ל ואע"ג דאין מערבין אלא לדבר מצוה וכו' דאי אפשר להניח בביתם וכו' אי נמי איכא מצוה לתקנם וכו') : ד"ה וכגון שניהם שותפים בו (והיינו בלא עירבו ביניהן וע"ש בגמרא וברש"י) ובא"ד אפי' לזה בשלשול (קאי אריש דברי הג"א וכגון שניהם שותפים וכו') ובא"ד מיהו אם יש ביניהם וכו' ואין משתמשין שם אלא ע"י אויר וכו' (והיינו כעין בור שבין שתי חצירות ועיין בהג"א שאח"ז) : ד"ה שלולית שבין שתי חצירות וכו' (והיא בור שבין שתי חצירות המבואר בגמרא) : ד"ה גג הסמוך לרה"ר וכו' אע"פ שיש מחיצה גבוה עשרה וכו' ופתוחה לרה"ר אסור ואפי' סולם קבוע אינו מועיל (והיינו מ"מ המרפסת אינו גבוה עשרה . יעוי"ש ברש"י שכתב וכגון דמגופפת היא למעלה ופתוחה ביו"ד לרה"ר דאי לאו מגופפת הי' סביב כיון דאינו גבוה עשרה (היינו המרפסת) כרמלית היא וסולם ל"מ לה וכו' יע"ש בתוס' בשם ר"ת כמ"ש הג"א בשמו) ובא"ד ומבוי קטן שבין חצירות וכו' אוסרים זע"ז (ואע"ג דקי"ל כרב דאין אדם אוסר דרך אויר על חבירו מ"מ בזה דמי' להא דג' חורבות דהאמצעי' אסורה דפרש"י הואיל ושניהם משתמשין בה בשלשול ורשות שניהם שוים בה וכו') ובא"ד רש"י ור"י גבי בור וכו' (כבר מבואר בהג"א שלפני זה ועיין בתוס') : ד"ה אבל בור שבין חצר לכרמלית או שבין חצר לרה"ר וכו' (וע"ש בדף נ"ט דבעי שהחולית שעל הבור יהא גבוה עשרה): ד"ה ואומר מהר"ם וכו' ובסה"ד ואם לאו אסור ולזה בשלשול וכו' כנ"ל (ועיין כ"ז בשו"ע) : ד"ה כגון שיש בגובה י' ברוחב ד' (היינו שהמים עמוקים עשרה ברחב ד' יעוי"ש בסוגיא) ובא"ד היה ברוחבה יותר וכו' (והוא מדברי הגמרא בעירובין דף י"ב ת"ר לשון ים וכו' בד"א שפירצתו יותר מעשר וכו' (והיינו דמיירי שאין עמוקה עשרה דאל"ה גם ברוחב ד' בעי תיקון וע"ש ברש"י ובתוס' ובב"י סימן שנ"ו) :

פרק עשירי

ד"ה והטעם משום גזירה אטו להוציא דם אמנם בזבחים מפרש עלה הא קמ"ל דגמי מסי וכו' (ולשונו צריך ביאור והנה בתוס' בזבחים דף י"ט ביארו דרש"י פי' דמ"ה במדינה אסור דגמי מרפא ומשום שחיקת סממנין ונראה לפרש אטו גזירה להוציא דם וכו' ומיהו בירושלמי וכו' ובסמוך נמי קאמר הא קמ"ל דגמי מסי משמע דהיינו טעמא דאבל לא במדינה עכ"ל וצ"ע בין הטעמים אם נאמר דבמדינה אסור משום גזירה דלהוציא דם גם בגלגול אסור במדינה ואם נאמר משום גזירה הואיל ומסי בגלגול ל"ש זה ובזה יבוארו דברי הג"א אלו על נכון (וסוגיא זו גם בעירובין איתא יעו"ש אלא שכוון ללשון התוספות בזבחים) ובזה יש ליישב קושיות התוס' בעירובין ובזבחים וז"ל התוס' בזבחים בהא שהקשה מאי אריא גמי וכו' דהא איצטריך לאשמעינן משום אבל לא במדינה וכו' עכ"ל ולפי הנ"ל יש ליישב דלהס"ד דלא ידע דגמי מסי ע"כ הא דבמדינה אסור ע"כ משום אטו להוציא דם אין לחלק וגם בגלגול אסור משא"כ לסברות המרנן דהא קמ"ל דגמי מסי א"כ יש לומר הטעם דהא דבמדינה אסור משום דמסי א"כ בגלגול מותר כן נ"ל דרך פלפול) :

פירוש המשניות להרמב"ם ממסכת עירובין

הוגה ונתקן ע"פ הנדפס בפעם הראשונה בנאפולי שנת רנ"ב

מבוי שהוא גבוה למעלה מעשרים אמה ימעט כו' : (דף ב' ע"א)

רבי יהודה אמר כי שער היכלי המלכים אולי הם גבוהות יותר מכ' אמה ולפיכך נוכל לעשות בפתח המבוי עירוב כאשר יתבאר לפנים ואפי' היה גבוה יותר מכ' כל מה שיהיה . ותנא קמא אומר כי כשיהיה גובה הקורה העומדת על ראש המבוי יותר מכ' אמה אינה ניכרת ולא יביטו אליה ולפיכך אמר אם יש בקורה הנתונה בין כותלי המבוי פתוחים ומשכיות כמו אותן שאנו קוראין אותן בערבי מקרב"ץ והם שקורין אותן החכמים אמלתרא לא יצטרך למעט ואפי' יהיה גובה הקורה המפותחת יותר מעשרים אמה לפי שבני אדם כולם יביטו אליה לרוב היפותה יתאמת ההיכר . וכמו כן אם יש לה צורת פתח אין צריך למעט ואפי' היה גבוה יותר מכ' אמה וצורת פתח הוא שני עמודים בגובה ושלישי ברוחב נטוי על ראשיהם מלמעלה והוא אמרם קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן וכשנצטרך לצורת פתח איננה אלא זו בלבד לא בעירובין ולא בסוכה . וחייב אתה לדעת כי המבוי לא יהיה גבהו פחות מי' טפחים בשום פנים ולא יותר מכ' אמה אלא באחד מאלו התנאים והם שיהיה לו צורת פתח או אמלתרא ולפיכך אם יש גובה קנה מכאן וקנה מכאן י' טפחים לא נצטרך שיהיה קנה על גביהן נוגע בהן אלא אפי' נתרחק מהן יותר מג' טפחים נחשוב אותו צורת פתח . ודע כי כל אמה הנזכרת בעירובין וסוכה וכלאים היא אמה בינונית רוצה לומר בת ו' טפחים וכל מה שנצטרך למוד איזה רוחק שיהיה באחד מאלו השלשה מקומות נתכוין בו לחומרא והוא כי אתה תמוד בטפח מצומצם אם יהיה בו חומרא כמו גובה סוכה וגובה המבוי אם יש בהם יותר מכ' אמה יהיו פסולין וכמו כן תמוד בטפח שאינו מצומצם אם יש בו חומרא כמו י' טפחים של גובה מבוי וגובה סוכה וע"ז אמה של קרחת הכרם וי"ב אמה של מחול הכרם שקדם באורם במסכת כלאים וכל הדומה לזה . וענין מצומצם שיהיו אצבעות ידיך מקובצות קצתם על קצתם מהודקות בשעת מדידת השטה טפחים וכשתהדק האצבעות כל מה שתוכל ושאינו מצומצם הוא הפך זה והוא שתניח אצבעותיך קרובות זו לזו ולא יהיו מקובצות אלא מרווחות שיכנס האויר ביניהם ושמור זה העיקר ואל תטריחני לשנותו בכל מקום . ואין הלכה כרבי יהודה :

הכשר מבוי בית שמאי אומרים לחי וקורה כו' : (דף יא ע"ב)

המחלוקת שיש בין תנא קמא ורבי עקיבא שהאחד סובר כי המבוי שיש ברחבו פחות מד' טפחים אינו צריך לא לחי ולא קורה והשני סובר שהוא צריך ולא נתבאר בגמ' איזה מהם סובר אחת הסברות . והעקרים שאתה צריך לזכור כי המבוי הניתר בלחי וקורה על דעת בית הלל הוא שיהיה ארכו יותר מרחבו אפי' מעט וכשהוא מרובע ר"ל ארכו כרחבו הוא צריך לחי ויעמד בלדו יהיה ברחבו ד' טפחים או לחי מכאן ולחי מכאן ויהיה רחבם איזה שיעור שיהיה כדין חצר שהיא צריכה פס ארבעה או שני פסין במשהו ואז יהיה מותר להשתמש בו . וכן כשיהיה [א] בית ארכו יותר מרחבו דינו כדין מבוי ולחי או קורה בלבד יספיק לו ומותר לטלטל בתוכו בכולו . וענין הכשר מבוי הכנתו והזמנתו להשתמש בו אחר עשיית העירוב כאשר יתבאר באמרם הכשר אוכלין שענינו הכנתם והזמנתם לטומאה . ודע כי המבואות שאינן מפולשין הם כרמלית כשהמבוי פתוח לרה"ר כאשר בארנו בתחלת שבת ואם עשה קורה לזה המבוי והוא עץ גבוה מן הכותל בגובה הנזכר ועוד יתבאר שיעור רוחב אותה הקורה ראוי לעשות בו העירוב והוא כרמלית לענין זריקה רוצה לומר כי מי שזרק מרה"ר עליו אינו חייב כרת ואם עשה לו לחי יהיה רה"י והזורק לתוכו חייב כי העיקר אצלנו קורה משום היכר לחי משום מחיצה . ואין הלכה כרבי אליעזר . וזה התלמיד הנזכר בכאן הוא רבי מאיר ועל שתי הדעות רוצה לומר דברי ר"ע או ר' מאיר הלכה כבית הלל :

הקורה שאמרו רחבה כדי לקבל אריח כו' : (דף יג ע"ב)

לבנה ידוע והיא מרובעת מג' טפחים על ג' טפחים . ואמרו דיה לקורה שתהא רחבה טפח הוא השלמה למה שחסר כי לפי שצריכה שתהיה ברוחב אריח והוא טפח ומחצה השלים זה המאמר ואמר דיה לקורה שתהיה רחבה טפח ואחר כן הראה טעם זו דהשלמה ואמר כדי לקבל אריח נארכה ר"ל אפי' אין רחבה אלא טפח ואפשר שיתקיים עליה אריח שיהיה על אורך הקורה :

רחבה כדי לקבל אריח ובריאה כדי לקבל כו' : (שם)

בריאה לקבל אריח שתהיה חזקה לסבול כובד האריח ולא תשבר . ואין הלכה כר' יהודה :

היתה של קש ושל קנים רואין אותה כו' : (שם)

יש לך לדעת כי יחוס אלכסון העגולה אל המסבב אותה בלי ידוע וא"א לדבר בו לעולם באמת והסרון זו ההשגה איננה מאתנו כמחשבת הכת הנקראת גהלי"ה אבל הוא בטבעי זה הדבר בלי ידוע ואין במציאותו שיושג אבל (ידוע)[יודע] זה בקרוב וכבר חברו חכמי התשבורת לזה חבורים לידע יחוס האלכסון אל המסבב בקרוב ודרך המופת בזה הקרוב אשר עליו סומכין חכמי החכמות הלמודיות הוא יחוס האחד לשלשה ושביעית וכל עגולה שיהיה באלכסון שלה אמה יהיה בהיקפה ג' אמות ושביעית בקרוב ולפי שזה לא יושג לעולם אלא בקרוב לקחו הם בחשבון הגדול ואמרו כל שיש בהיקפו ג"ט יש בו רחב טפח וסמכו ע"ז במה שהוצרכו אליו מן המדידה בתורה :

לחיין שאמרו גובהן עשרה טפחים כו' : (דף יד ע"ב)

השיעור בזה המאמר לחיים שנחלקו בהן רבי אליעזר וחכמים שהאחד אומר לחי אחד והאחד אומר לחיים ושניהם מודים כי רחבן ועביין כל שהוא וכבר ביארנו כי אין הלכה כרבי אליעזר שאמר הכשר מבוי לחיים וכמו כן אין הלכה כרבי יוסי . ואמר גבהו עשרה טפחים לפי שהוא הגבוה הפחות שיש למבוי כמו שזכרנו ואפי' יהיה גובה המבוי כ' אמה ועשה לחי בגבהו עשרה טפחים דיו:

בכל עושין לחיין אפי' בדבר שיש בו רוח חיים כו' : (דף טו ע"א)

גולל הוא כסוי הקבר כל הנוגע בו יטמא שבעת ימים וזהו מה שאמרה תורה וכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב או במת או בעצם אדם או בקבר ועוד יתבאר זה בתכלית הבאור במקומו במסכת אהלות . ואין הלכה כרבי יוסי ולא כר"מ ולא כר' יוסי הגלילי :

שיירא שחנתה בבקעה והקיפוה בכלי בהמה כו' : (שם ע"ב)

הרגוס ארחת ישמעאלים שיירת ערבאי . וכשהוא פרוץ מרובה על העומד בכל התורה אינה מחיצה וכשהוא פרוץ כעומד הוא מחיצה ומותר לטלטל בכולה אלא אם יש בכל אותו הפרוץ פרצה רחבה יתר על עשר אמות כאשר ביאר אינה מחיצה אפילו העומד מרובה אבל אם יש שם צורת פתח הרי היא מחיצה אפי' יהיה רחב הפרצה יותר מעשר אמות וזכור אלו העקרים תמיד :

מקיפין שלשה חבלים זה למעלה מזה כו' : (דף טז ע"ב)

זה מבואר כי שיעור מחיצה י' טפחים והעיקר אצלנו כל פחות מג' כלבוד דמי וזה מכלל הדברים שהם הלכה למשה מסיני ולפיכך צריך שיהיה בעובי החבלים יותר על טפח להשלים השלשה שיעורים החסרים בין חבל לחבל כדי שיהיה ביניהן פחות מג' :

מקיפין בקנים ובלבד שלא יהא בין קנה לחבירו ג' טפחים כו' : (שם)

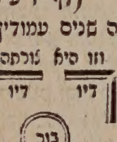
ארבעה דברים פטרו במחנה כו' : (דף יז ע"א)

הזכיר במה שקדם מחיצה של ערב בלי שתי והוא אמרם מקיפין בחבלים וזכר בכאן מחיצה של שתי בלי ערב והוא מקיפין בקנים . ואחר כן אמר רבי יהודה כי לא התירוה אלא לשיירא והוא שיהיו יתר על שנים ותנא קמא אמר כי אין הפרש בין שיירא ויחיד כל הצריך לעשות מחיצה בשיירא דיו שתי או ערב כמו מקיפין בקנים או בחבלים וחכמים שאומרים אחד משני דברים אומרים כי אפי' יחיד במדינה דיו אחד משני הדברים באיזה מקום שתהיה המחיצה. וממה שאתה חייב לדעת כי כששבת אדם אחד או שנים במדבר ועשו מחיצה כאשר זכרנו כי מתנאי המחיצה שלא יהיה בה יותר מבית סאתים והוא מקום שיש במדתו בעת השבור חמשת אלפים אמות באיזה תבנית שיהיה והוא שיעור מדת חצר המשכן שהיה ארכו מאה ורחבו חמשים . ואם היו ג' או יותר הם שיירא ויכולין לעשות מחיצה כשיעור הצריך להם ולכליהם ותשמישם ואפי' אם יהיה במדות המקום מילין הרבה ובתנאי שלא ישאר מן המקום שהקיפו בו המחיצה מקום פנוי ויהיה בשבורו בית סאתים. וזה המחנה הנזכר בכאן אפי' למלחמת הרשות וכ"ש למלחמת מצוה ואנו מקילין עליהם לפי שהם מתעסקין בכבוש ארצות האויבים : מביאין עצים מ"מ אפי' כרתו אותן בעליהן ועשו אותן חבילות אין עליהם עון גזל . ופטורין מרחיצת ידים הוא שהם יכולין לאכול בלא נט"י קודם האכילה ואין מטריחין עליהם לבקש מים אבל אחר האכילה ירחצו ידיהם בהכרח לפי שהיא סכנה מפני שהמלח שלהם מזיק לעינים והיה מנהגם לטבול במלח בעת האכילה ולכן ניחוש שלא יגע בידו על עיניו ויזיקם וזהו טעם נט"י אחר האכילה וקראו אותם מים אחרונים . ומדמאי ענינו שהיו רשאין לאכול דמאי והוא דבר שלא הוציאו ממנו החקים שהוא חייב להוציאם כגון תרומת מעשר ומע"ש וכבר ביארנו דמאי ומשפטיו במס' דמאי . ומלערב ענינו שהן רשאין להשתמש במחנותם מאהל אל אהל ופטורין מלעשות עירוב בין האהלים שהם כמו חצירות אבל עירובי תחומין חייבין בהם ועוד יתבארו עירובי תחומין במקומם מזאת המסכתא . ואין הלכה כרבי יהודה ולא כרבי יוסי והלכה כחכמים :

פרק שני

עושין פסין לביראות כו' : (דף יז ע"ב)

דיומדין מלה מורכבת מב' מלות דיו עמודין ודיו בלשון יוני שנים ע"כ פי' המלה שנים עמודין . וזו היא צורתה

ובירלאות קבוץ באר והוא באר מים הנובע* . ורבקות קבוץ רבקה והם עדת הבקר מגזרת כעגלי מרבק [ירמיה מו]. ואמרו קשורות ולא מותרות להזהיר שיהיו קשורות בודאי ורחב הפרה הבינונית אשר אליה היה הרמז בשיעור אמתים פחות שליש ויהיה רחב מה שבין הפסין לדעת ר"מ עשר אמות ולדעת ר"י שלש עשרה אמה ושליש ואין מחלוקת בין רבי מאיר ובין ר' יהודה כי כשיש בין הפסים עשר אמות או פחות אין צריך ארבעה פשוטין ואם יש בו [ב] י"ד אמות או יותר ביניהן היא צריכה פשוטין והמחלוקת ביניהם כשהוא רחב מה שבין פס ופס מעשר אמות עד ארבעה עשר ואמנם אחת נכנסת ואחת יוצאה כי אי אפשר שתהיה רבקה נכנסת ורבקה יוצאה אלא אם יש ביניהם ריוח והוא כמו שרומז לאותן י' אמות שיש בין כל שני פסין שיהיו רווחות ולא מצומצמות . והלכה כרבי יהודה בשני המאמרים :

מותר להקריב לבאר כו' : (שם)

כשהפסין רבים ישמר [ג] שלא יהיה ברוחב כל פס ופס ו' טפחים ולא יהיה בין פס ופס יותר מי"ג אמות ושליש . והלכה כרבי יהודה כאשר אמרנו בהלכה שלפני זאת :

רבי יהודה אומר עד בית סאתים כו' : (דף יח ע"א)

רבי יהודה אומר רחוק מלד הבור לפסין שיעור שבעים אמה ושירייס בלבד שהוא שיעור צלע בית סאתים כאשר יתבאר לפנים . וקרפף מקום מוקף בגדר . ודיר מקום יאספו שם הצאן . וסהר ידוע בית הסהר . וחצר מקום שאינו מקורה והטעם בזה כי הגנה והקרפף לא הוקף לדירה וכבר אמרנו כי בית כור הוא כמו שלשים סאה . ותגרם מותר להרחיק כל שהוא ובלבד שירבה בפסין חוזר על פסי בירלאות והוא מה שאמרו חכמים לרבי יהודה לא אמרו בית סאתים וכו'. ואין הלכה כרבי יהודה :

ר' יהודה אומר אם היה דרך רשות הרבים מפסקתן יסלקנה לצדדין כו' : (דף כב ע"א)

אחד בור הרבים ובאר היחיד כו' : (שם ע"ב)

אם היתה דרך הרבים מפסקת ר"ל מפסקת בין הפסין . יסלקנה לצדדין ר"ל שיהיה הלוך בני אדם חוץ מן הפסין לא בתוכן . ובאר הוא מעין מים הנובעים . ובור הוא הגבא שיתכנסו שם המים . ואין הלכה כר' יהודה והלכה כר' יהודה בן בבא ובזה תנאים מיוחדים והוא כי מהמשפטי פסי בירלאות שקדם זכרונו איננה נחשבת משום מחיצה אלא כשהבאר באר מים חיים ויהיה של רבים ויהיה בא"י כי זאת הקולא שהקלו בו לא עשו אותו אלא משום עולי רגלים והוא אמרם לא התירו פסי בירלאות אלא לבהמת עולי רגלים בלבד ועם כל זה אין מותר להשקות בו אלא הבהמות שאינן יכולות לרדת אל הבור אבל האדם אין מותר לו לשאוב בין הפסין וישתה אלא אם עשה מחיצה גבוהה י' טפחים אלא אם יהיה הבור רחב כ"כ שלא יוכל האדם להרחיב רגליו בגדי הבור וירד יהיה מותר לו לשתות בין הפסין :

ועוד

הגהות מהגרי"ב [א] נ"ל חצר : [ב] עיין תוי"ט ד"ה וארבעה פשוטין : [ג] נ"ל שיהיה

ועוד אמר רבי יהודה בן בבא הגינה והקרפף שהן שבעים אמה ושירים כו': (דף כג ע"א)

לפי שקדם שמאמר לר' יהודה בן בבא הוסיף ואמר ועוד א"ר יהודה בן בבא . וכבר ביארנו כי חצר המשכן הוא בית סאתים וכבר ידעת כי חצר המשכן שיעורו הוא בית סאתים ה' אלפים אמה לפי ארכו ק' אמה ורחבו נ' כל מקום שתהיה מדת השיעור שלו ה' אלפים אמה הוא בית סאתים באיזה צורה שיהיה בין שיהיה עגול או משולש או מרובע או זולתו מן הצורות אבל שמה מרובע שיהיה עומד הזויות יהיה מדתו ה' אלפים אמה לא יודע צלע אותו השטח אלא בקרוב לפי שה' אלפים חשבון בלי גדר וגדרו בקרוב ע' אמה וב' שביעיות אמה והדבר בכאן בזה החשבון כמו שזכרתי לך במה שקדם ביחס אלכסון עגולה למסבבה כי לא יגיע לשום לידיעת גדר החשבון שאינו* (גדול) אלא בקרוב ואין זה לחסרון דעתנו אלא מפני טבע זה החשבון ולפיכך אמרו שבעים ושירים כי כשתשים אלו השירים שתי שביעיות כאשר זכרתי לך ותכפה שבעים ושתי שביעיות יהיה החשבון ה' אלפים ואחד בקרוב ואם תשים השירים שני שלישים כמו שנוהגת דעת הירושלמי תהיה מדת אותו השטח ארבעת אלפים תתקנ"ג ושבע תשיעיות וזה המחלוקת שיש בין מאמר רבי יהודה בן בבא שאמר שבעים ושירים ובין מה שאמר ר' עקיבא שאמר ובלבד שתהא שבעים ושירים על שבעים ושירים מחובר אל המחלוקת שיהיה ביניהם בשמירה ובית דירה כי ר' יהודה בן בבא יקדק החשבון מלמד על שתהיה מדת המרובע בית סאתים שלימים ויהיו השירים חמשה שביעיות כאשר זכרנו או מה שזכרנו יותר דק ממנו . ור"ע יקרב החשבון יותר ויהיו השירים שני שלישים או קרוב מזה על שתהיה מדת המרובע קרוב מבית סאתים וכן נראה מדבריהם במקום אחר . ומאמר רבי יהודה אפי' אין בה אלא בור ושיח ומערה רוצה בו אחד מהם או בור או שיח או מערה . ונתבאר בתוספתא כי ר"א סובר אם היה ארכה יותר על שנים ברחבה אין מטלטלין בתוכה ומחלוקתם במה שאומר לך והוא כי רבי יוסי אומר כי המקום שהוא בית סאתים שמדתו ה' אלפים אמה כמו שביארנו אפי' יהיה ארכו כשנים ברחבו עד שיהיה ארכו ק' אמה ורחבו נ' אמה כמו חצר המשכן מטלטלין בתוכו ושיהיה בזה האלכסון קרוב לקי"ב והוא יותר מכפל הרחב . ור"א סובר כי לא יוסיף האורך על הרחב אלא כשיעור שיהיה האלכסון כפל הרחב ויהיה אורך השטח שלש ותשעים ושליש תשיעית הרחב חמשים ושלש (א) ושליש אמה והאלכסון מאה ושבעה וחצי . ואלו החשבונות כולם בקירוב ומה שזכרתי לך לדמיון וא"א להוציאם בדיוק לפי שהם כולם חשבונות בלתי גדורים ולא יהיה לדעת ר"א לעולם באורך בית סאתים יותר משלש ותשעים ושליש תשיעית אמה ולדעת ר' יוסי יהיה ארכו מאה אמה וזו היא צורת מה שזכרנו לדעת רבי אליעזר ויהיה שיעור מאמר ר"א כך היא אורך האלכסון יותר על שנים ברחבה אפי' אמה אין מטלטלין בתוכה וכל מה שזכרנו מן הגדירה והוצאת האלכסון והשבור הוא קרוב מאד בעיני היודע בחכמת החשבונות והתשבורת וקשה מאד ויהיה בו כסומא מי שלא למד בזה הענין והלכה כר"ע באמרו אפי' אין בה אחת מכל אלו ולא באמרו שהם שבעים ושירים על שבעים ושירים . והלכה כרבי יוסי באמרו אפי' ארכה כשנים ברחבה כמו שביארנו . וממה שאתה חייב לדעת כי כל מקום שעשו לו גדר

הכוונה היתה לדור בו והוא מה שקורין אותו קרפף שהוקף לדירה אפי' יש באדתו אלף מיל מותר לטלטל בכולו ומה שדברו לא דברו אלא בגנה וקרפף שלא הוקף לדירה:

אמר ר' אלעאי שמעתי מרבי אלעזר ואפי' היא כבית כור כו': (שם)

כבר אמרנו פעמים כי בית כור הוא שלשים בית סאה . ואמרו אבל להן מותר כשבטל רשותו להם סתם . וחכמים סוברין כי אפי' בטל רשותו להם סתם אסור להם להשתמש בביתו אלא אם כן פירש להם שבטל להם רשות ביתו ר"ל רשותו בחצר והוא החצר שלפני הדיורים שאינה מקורה ועוד יתבאר זה במקומו בזאת המסכתא . ועוד שמע כי אדם יוצא ידי חובתו בפסח בעקרבלין כשאכלן משום מרור והוא מכלל הירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בליל פסח המנויות בפרק שני ממסכת פסחים . ועקרבלין בלשון ערבי אל עקרבו"ן והוא מפורסם אצלנו והם עלין בצורת העקרב ושאל רבי אלעאי לכל תלמידי רבי אליעזר אם שמע אחד מהם מרבי אליעזר אחת מאלו השלשה הלכות ששמע הוא ולא מצא מי ששמע אותן אלא הוא לבדו . ואין אחת מהן הלכה אלא כולן דחויות :

פרק שלישי

בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים ומן המלח כו': (דף כו ע"ב)

מערבין ר"ל עירובי תחומין ועוד יתבארו לקמן אבל עירובי חצירות יש להן דינין יתבארו בסוף פרק השביעי . ומשתתפין הוא שתופי מבואות והוא שתוף אנשי המבוי להשתמש בו מבית לבית כאשר יתבאר בפרק שמיני . ואין ראוי שיהיה דבר מזה העירוב אלא במאכלים והמים והמלח אינם מן המזונות אבל הם מוליכין המזון למקומותיו הידועות. וכן אין מערבין ומשתתפין בצמחים הידועים אצלנו בכמהין ופטריות כי אלו מפני פסידת המזון המתהוה מהם והיותם בתכלית הרוע אינן נמנין מן המזונות . ואמרם בכל הוא לשון הבאי והעיקר אצלנו אין למידין מן הכללות ואפי' במקום שנאמר בהן חוץ . וכסף מעשר הוא מעשר שני שדינו לקנות בו מאכל ומשקה בלבד בירושלים והוא מה שאמר הכתוב ונתת בכל אשר תאוה נפשך וכבר ביארנו כל משפטיו במסכת מעשר שני . ואמרם הנודר מן המזון תקנו אותו מן הזן כי הנשבע שלא יאכל מה שיזון או יפרנס מותר במים ומלח לפי שאינם זנים כמו שבארנו . אבל מי שנשבע שלא יאכל מזון אינו אוסר עליו אלא מחמשת המינים ועוד יתבארו אלו הדינים בנדרים . ולנזיר ביין ולישראל בתרומה לפי שהם אפילו אינם ראויות לאכילתו ראוין הן לאכילת זולתו . וסומכוס אומר כי אנו צריכין לדבר שהוא ראוי למערב עצמו כי היין לנזיר ראוי הוא לו כשיהיה נשאל להכם ויתיר לו נדרו והתרומה אינה ראויה לישראל באותה שבת שיערב בה בשום פנים כי אם נשאל לחכם והוא הוציאה (תועה) [טועה] אינה תרומה אבל היא טבל והטבל אינו ראוי לאכילה ואין מותר לו להוציא ממנו התרומה והמעשרות בשבת כאשר יתבאר במסכת יום טוב ולפיכך חלק סומכוס בתרומה ולא ביין לנזיר . ולכהן בבית הפרס הוא שיהיה הכהן עירובי תחומין שלו בבית הפרס ואנו צריכין בעירובי תחומין שיוכל המערב להכנס במקום שנתן בו עירובו כדי שיהיה הוא ועירובו במקום אחד . ובית הפרס ג' מינין מבוארין בסוף מס' אהלות האחד כשנחרש הקבר בשדה ונתערבו העצמות בעפר והודקו אפשר לכהן להכנס באותו המקום ובתנאי שיחפש העפר שהוא הולך עליו ואחר כן ילך כדי שלא יגע בעצם כשעורה . לחוץ ולאכול הוא שיכנס במחילה עד שיגיע למקום העירוב ויאכלנו שם אם רצה כמו שיכנס בתוכה באויר . ועיקר מחלוקת רבי יהודה ורבנן מה שאומר לך והוא כי הכל מודים על הארבעה עקרים . האחד בית הקברות אסור בהנאה . והשני אין מערבין אלא לדבר מצוה . והשלישי מצות לאו ליהנות ניתנו . והרביעי כי שעת קניית העירוב הוא בין השמשות . והכל מודים כי בשעת קניית העירוב מותר להיות בבית הקברות אע"פ שהיא אסורה בהנאה כי זה העירוב מצוה ומצות לאו ליהנות ניתנו ורבי יהודה אומר כי מעת שיקנה אדם עירוב אינו מקפיד אם נשאר אותו דבר שעירב בו או אבד אח"כ ולפיכך הוא מותר אצלו שיקנה עירוב בבית הקברות ורבנן אמרי כי אדם רוצה שישאר לו אותו דבר שעירב בו לאוכלו כשיצטרך לו ואפי' אחר קניית העירוב ולפיכך אינו מותר אצלם להניחו בבית הקברות לפי שהיא אסורה בהנאה ואין מותר לו להניע שם דבר ואין שם מצוה כי המצוה היא בשעת קניית העירוב ויתבאר לך מזה כי לא על הכהן לבדו אסרו חכמים הנחת העירוב בבית הקברות אלא על ישראל גם כן. ואין הלכה כסומכוס ולא כרבי יהודה :

מערבין בדמאי ובמעשר ראשון שנטלה תרומתו כו': (דף לא ע"א)

אומר כי יכול אדם לערב בדמאי ובמעשר ראשון שנטלה תרומתו ובמעשר שני והקדש שנפדו וזה מבואר ואמר עוד אבל לא בטבל גם זה מבואר והתשובה בכל אחת מהם ופירושו על הפנים שזכרנו במסכת ברכות ושבת תבקש אותה לשם . ושולח עירובו ביד חרש הוא שישלח עירובו עמו להניחו לסוף אלפים אמה . והמאמר בכאן אינו אלא בעירובי תחומין אבל עירובי חצירות די לו בקטן כאשר יתבאר . ומי שאינו מודה בעירוב והוא הנכרי והצדוקי שאינם מודים בעירוב אם שלחו ביד אחד מאלו הפסולים להגיעו לידי אדם כשר והכשר יגיעו לסוף אלפים אמה הרי זה מותר ובתנאי שיראה לאותו הפסול כשהגיעו ליד האדם כשר :

הגהות הגר"א (א) ושליש אמה . רשום קו על הני תיבות וצ"ל וג' רביעי אמה :

נתנו באילן למעלה מעשרה טפחים כו': (דף לג ע"ב)
נתנו בראש הקנה או בראש הקונדס כו': (דף לד ע"ב)
נתנו במגדל ואבד המפתח כו': (שם)

זאת המשנה צריכה לעקרים מהם שקדמו ומהם שלא קדמו ואני אביאם בכאן לתוספת ביאור והם העיקרים כי רשויות שבת ארבעה רה"ר ורה"י כרמלית ומקום פטור וכבר גדרנו אותם בראש מסכת שבת וזכרנו כי המוציא מכרמלית לרה"ר או לרה"י אינו חייב מיתה אבל הוא אסור משום שבות . ומהם כי שעת קניית העירוב הוא בין השמשות . ומהם כי רבי סובר כי לדבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות . ומהם כי אסור להשתמש באילן משום שבות . ומהם כי כשיערב אדם עירובי תחומין יצטרך שיהיה הוא ועירובו במקום א' ר"ל שיוכל לאכול עירובו במקום שנתכוין לשבות בו . ומה שאמרו בתחלת זאת המשנה נתנו באילן הוא בתנאי שיהיה באילן ד' טפחים על ד' טפחים או יותר ויהיה מתכוין לשבות ברה"ר אם נתן העירוב בזה האילן למעלה מי' יהיה העירוב ברה"י והוא ברה"ר ולפיכך אין עירובו עירוב לפי שא"א לו ליקח עירובו ביה"ש ולהוציאו למקום שביתה . ואם נתנו למטה מי' יהיה העירוב בכרמלית ויוכל להוציאו ביה"ש לרה"ר לפי שהוא משום שבות ואע"פ שהוא משתמש באילן ה"ז מותר ביה"ש לדעת רבי . ואלו ההלכות כולם הם לרבי . ועוד אמרו נתנו בבור והוא שיהיה הבור כרמלית ומקום שביתתו ברה"ר . וקונדס הוא שבט דק יעשו ממנו הרמחים ושם הרומח קונדס וקונטס הכל שוה ולפי שהקנה והקונטס דקין ואין בהן ד' על ד' הוא מקום פטור ולפיכך כשנתכוין לשבות ברה"ר ונתן שם עירובו אפי' למעלה ממאה אמה ה"ז עירוב מפני שהוא יכול להורידו ואפילו בשבת. אבל הכריח רבי בכאן שיהיה הקונטס והקנה תלושין ונעוצין ולא יהא מחובר לקרקע אע"פ שהוא ביה"ש שהוא שעת קניית העירוב ומותר להשתמש במחובר באותה שעה גזירה שמא יקטום גזירה שמא יתלוש אותו קנה והוא מחובר לקרקע והוא איסור סקילה מפני שיתערב לו בקנה התלוש ממקום נמיתתו שהוא מותר להתכו וכמו כן הקונדס . ומגדל הוא ארגז שנותנין שם הבגדים . וכשים שם חוטין או מנעול שא"א להתיר אותו המגדל אלא במפתח או בפסיקת אותן החוטין ואבד המפתח אומר ת"ק כי הוא יכול לפסוק החוטין בסכין ולהוציא העירוב ואין בו איסור סקילה לפי שהוא מקלקל באותו החתוך ולפיכך עירובו עירוב ור"א סובר כי אין כלי ניטל אלא לצורך תשמישו ואסור לטלטל הסכין כדי לפסוק החוטין אלא לחתוך המאכל ולפיכך א"א להוציא העירוב אלא במפתח ומפני זה אמר אם אינו יודע שהמפתח במקומו אינו עירוב . והלכה כרבי שאמר דבר שהוא משום שבות ביה"ש לא גזרו במקום מצוה ואין הלכה כרבי אליעזר :

נתגלגל חוץ לתחום ונפל עליו גל או נשרף כו': (דף לה ע"א)

נתגלגל חוץ וכו' עד כשר כבר ידעת כי המאמר באלו ההלכות כולם אינו אלא בעירובי תחומין וידעת כי שעת קניית העירוב ביה"ש וכשיגיע עת ביה"ש והעירוב מצוי ראוי לאכילה אין שואלין עליו אם נאבד לאחר כך ודע כי כשיניח אדם עירובו באיזה מקום שיניחנו כי יש לו ד' אמות במקום עירובו והוא באמצע הד' אמות ואמרם נתגלגל חוץ לתחום הוא שיתגלגל ברחוק ב' אמות ממקומו שהונח שם ואז יהיה חוץ לתחום ולא יהיה מותר לו להחזירו. ופירוש גמל וחמר כי זה הוא כמושך גמל וחמור וענין זה הדמיון כי המושך גמל וחמור אינו יכול ללכת האחד מהם מפני האחר כי הגמל אינו הולך אלא כשילך המושכו לפניו והחמור אינו הולך אלא כשילך המחמר אותו לאחריו ומפני זה כשילך האחד יעמוד השני ולא יוכל ללכת כמו כן זה שנסתפק בעירוב א"א לו ללכת למקום שעירב שמא נפסד העירוב מבעו"י ואינו עירוב וג"כ אינו יכול ללכת אלפים אמה לכל רוח כמו שהיה יכול מקודם שמא נפסד העירוב משתחשך ועירוב היה ביה"ש ואסור לו ללכת אלא למקום שעירב ודנו אותו לחומרא ואם עירב בדרך משל ללכת אלף אמה במזרח בלבד וג' אלפים במערב כאשר נבאר לפנים ונפל [ספק] בעירוב מה שנפל מן הספק אינו הולך במזרח אלא אלף אמה ובמערב אלפים בלבד . ור' יוסי ור' שמעון אומרים כי ספק העירוב כשר כי הם אומרים העמידו על חזקתו . ור' מאיר ור' יהודה אומרים כי תחומין של תורה לחומרא יהיה הדין בשבת והשמיענו נתגלגל שלא נשאר העירוב במקומו וכמו כן נפל עליו גל שנשאר במקומו הכל שוה או ספק אומרו נפל עליו גל שא"א להוציאו אלא אחר חפירה או נתגלגל שאפשר שישיבנו הרוח הכל שוה והשמיענו נשרף להודיענו כח זה הדין אצל ר' יוסי שהוא מכשיר אפילו נשרף שנעדר מהכל וכמו כן כך הדין אצל ר"מ שהוא מחמיר ואפי' היתה תרומה גדולה וטמאת שהיא עומדת במקומה וכמו שהיתה אבל נסתפק בטומאתה אם נטמאת מבעו"י אם לא . והלכה כר"י ור"ש :

מתנה אדם על עירובו ואומר אם באו נכרים כו': (דף לו ע"א)

עירובי תחומין שידעתי לך לבארם בכאן אבארם לך והוא כי יש רשות לכל אדם להלך אלפים אמה חוץ למדינה לכל רוח שירצה מארבע הרוחות למזרח ולמערב ולצפון ולדרום וזהו תחום שבת ואם ירצה שום אדם מבני המדינה ללכת לאחת הרוחות יותר מאלפים אמה אז יצטרך לעירוב וזהו עירובי תחומין והגע עצמך ע"ד משל אדם שהוא רוצה ללכת לצד המזרח ג' אלפים אמה יקח עירוב מע"ש ויתרחק מן המדינה אלף אמה ויניח העירוב שם ויהיה כמו ששבת באותו מקום ויש לו ללכת ממקום עירובו אלפים אמה וכשיהיה ממחרת ר"ל יום שבת או יו"ט ילך עד מקום העירוב וממקום העירוב אלפים אמה נמצא שהלך ברוח מזרח ג' אלפים אמה ואסור ללכת בצד המערב אלא אלף אמה בלבד כי האלף שהוציא בצד המזרח גרע אותם מצד המערב וכן אם הניח העירוב ברחוק אלפים אמה מן המדינה במזרח יש לו לילך בצד מזרח ד' אלפים אמה ולא ילך בצד המערב אפי' אמה אחת לפי שהוא הסיר האלפים שהיו לו ברוח מערב והוסיפן ברוח מזרח ועל דרך זו יוכל להוסיף י' אמה או כ' או ק' איזה שיעור שירצה כמו שזכרנו וכל מה שיוסיף ברוח אחת יחסר אותו מן הרוח השנית שכנגדה עד שיגיע לתת [הארבעת] אלפים כולם ברוח אחת ואתה שמור זה הענין ואל תצריכני להזכירו בכ"מ כי הענין הזה נזכר בהרבה מקומות. ואמר בכאן כי יוכל אדם להתנות בעירובו ולעשות מע"ש ב' עירובין ולהניח האחד ברחוק אלפים אמה מן המדינה במערב והאחד ברחוק אלפים אמה במזרח ויתנה ויאמר אם באו נכרים מן המערב אלך ארבעת אלפים אמה במזרח ואסמוך על העירוב שבמזרח ואם באו נכרים מן המזרח אסמוך על העירוב שבמערב לברוח מן הנכרים וכן אם בא חכם מן המזרח אסמוך על העירוב שבמזרח עד שאגיע לאותו חכם ואם יתחדש החדוש מב' הרוחות למקום שארצה אלך כלומר יסמוך על איזה עירוב שירצה ואם לא יתחדש חדוש הריני כבני עירי שילך אלפים אמה לכל רוח בלבד ולא יחוש לשני העירובין . ור' יהודה אומר שיגיע לרבו עכ"פ אע"פ שאחר חכם ואין בידו הברירה שילך לאיזה מקום שירצה וחכמים אינם רואים בזה כי אולי יבחר אדם הקבלת פני רעהו על הקבלת פני רבו . ואין הלכה כרבי יהודה :

ר"א אומר יו"ט הסמוך לשבת בין מלפניה כו': (דף לח ע"א)

ר' אליעזר סובר כי שבת ויו"ט שתי קדושות הן וכל אחד מהן מובדל מחבירו ולפיכך מותר לאדם שיעשה ב' עירובי תחומין מעיו"ט כשחל יום טוב להיות בע"ש או מערב שבת אם חל יום טוב ביום ראשון ויניח העירוב האחד במזרח והשני במערב ויסמוך על האחד מהם ביו"ט ועל הב' בשבת או יעשה עירוב באחת הרוחות ויסמוך עליו באחד מן הימים וביום הב' יהיה כבני עירו וילך למקום שהן יכולים ללכת ויש בידו הברירה באלו הפנים כולם . וחכמים אמרו קדושה א' הן לפיכך אין לו רשות לערב אלא ברוח אחת לשני הימים . ומה שאמרו חכמים בכאן בזאת המשנה הם כמו טוענים על רבי אליעזר ושיעור טענותם שהם אומרים לו כך כמו שהאדם אי אפשר לו לערב ביום א' חציו למזרח וחציו למערב אבל הוא מערב לרוח אחת בלבד או אינו מערב כל עיקר כמו כן בשני ימים יערב לרוח א' בב' הימים או אינו מערב כל עיקר לפי שהם חושבין אותם קדושה א' לחומרא וחושבין אותם ב' קדושות לענין שהוא חייב לחזור ולהניח עירוב אחר כאשר תראה בדמיונם. והעיקר אצלנו מי שעירב בפת בראשון ורצה לערב בפת בשני צריך שיערב באותו העירוב ולפיכך נוטלו ובא לו וזה אי אפשר לו אלא כשיחול יו"ט בערב שבת הוא שאפשר לו שיוליך העירוב יום חמישי ומחשיך עליו ויביא אותו ויוליכנו ולמחר שהוא יום טוב יחשיך עליו ויאכלנו לפי שהוא שבת ואינו יכול להחזירו וכשיהיה יום טוב אחר שבת אין לו דרך אחרת אלא שיניחנו שם מע"ש במקום מוכן וישאר שם עד מוצאי שבת שהוא ליל יו"ט וכששמע אותם ר' אליעזר שהם הצריכו לו להחזרת העירוב אמר להם מודים אתם לי שהן שתי קדושות ולולי זה היה מספיק לו שיחשיך עליו בראשון והן דנין לחומרא כמו שזכרתי לך . והלכה כרבי אליעזר בסברתו שהן שתי קדושות ויש לו לעשות כל מה שזכר ומה שחייב שלא נתיר לעשות עירוב

ביו"ט לשבת לפי שהעיקר אצלנו אין יו"ט מכין לשבת כאשר נבאר במס' ביצה ולפיכך נערב לשבת מערב יום טוב :

רבי יהודה אומר ר"ה שהיה ירא שמא תתעבר כו' : (דף לט ע"א)

יום הספק היה אצלם כשהיו עושין ע"פ הראיה והוא יום ל' מאלול כי אם יראה הירח ליל ל' יהיה אלול מכ"ט ויהיה אלול חסר ואם לא יראה ליל ל' יהיה אלול מל' יום ויהיה אלול מעובר ויהיה ר"ה יום ל"א לאלול ואמר רבי יהודה שיעשה יום כ"ט מאלול ב' עירובין אם ירצה כיון שאינו יודע אם יהיה למחרת ר"ה או למחרת מחרתו ואע"פ שירצה ללכת למחר למזרח וליום אחר למערב ויתנה באיזה תנאי שירצה אם ירצה שיניח עירוב ליום ל' לרוח אחד וליום ל"א לרוח אחר או שיניח עירוב אחד מב' הימים לרוח אחת מן הרוחות ויום השני כבני עירו ויש בידו הברירה בכל זה לפי שיש ספק בקדושה והלכה כרבי יהודה בזו ההלכה אבל בזמן הזה בשני ימים טובים של ראש השנה שאנו עושין אותן על פי החשבון אסור לחלק בהן העירוב לפי שהן קדושה אחת והעיקר אצלנו שהן כיומא אריכתא אבל שאר ב' ימים טובים של גליות הם ב' קדושות ומותר לעשות בהן כל מה שנזכר על דעת ר' יהודה מחלוק הערוב :

ועוד אמר רבי יהודה מתנה אדם על הכלכלה כו' : (שם)

העיקר אצלנו כי אסור להוציא תרומות ומעשרות ביום טוב ועוד יתבאר זה במקומו ודמיון מאמר רבי יהודה הוא זה אם יש לפניו ב' סלין מטבל וירמוז אל הסל האחד ויקרא אותו ראשון ויאמר ביו"ט ראשון אם היום חול שמותר להוציא בו תרומות ומעשרות זה הסל הראשון תרומה ומעשרות על הסל הב' ואם היום קדש אין בדברי כלום ולמחר יאמר אם היום חול זה הסל עצמו שרמזתי לו אתמול הוא תרומה ומעשרות על הסל הב' ויהיה מותר לאכול הסל הב' ואם היום קדש אין בדברי כלום ויהיה מותר לאכול הסל הב' ביו"ט ב' בהכרח לפי שאם יו"ט שני קדש תנאו ביו"ט ראשון קיים ואם היום הא' הוא קדש תנאו ביו"ט ב' קיים וכמו כן ביצה שנולדה בראשון תאכל בשני על זה הדרך כי אם הראשון קדש השני חול ותהיה מותרת לאכילה ואם יו"ט ב' קדש הראשון חול והחול הוא שהכין ליו"ט כאשר התבאר ויתפרש במס' ביצה וכל זה הוא לפי מה שסבר שהן ב' קדושות והשמיענו אלו הג' הלכות ללמדך כח סברתו כי הוא ישים אותם ב' קדושות לענין העירוב שאינו עושה שם מלאכה ולענין כלכלה ולא יגזור שמא יפרים ממנה תרומה באחד מן הימים וכן לענין ביצה לא יגזור שמא יאכל נולד ביום טוב והוא אסור כאשר יתבאר בביצה וכבר באר׳תי לך שהלכה כרבי יהודה באלו הדברים כולם אבל לא בב' ימים טובים של ר"ה לפי שהן קדושה אחת :

רבי דוסא בן הרכינס אומר העובר לפני התיבה כו' : (שם)

ר' דוסא כלל בזה המאמר ב' דעות האחת שהוא מזכיר של ראש חדש בראש השנה והשנית שמתנה בראש השנה ואומר אם היום אם למחר · והעיקר אצלנו מה שזכרתי לך כי ב' ימים טובים של ר"ה קדושה אחת הן והתנאי אינו מותר בהם והטעם גזרה שמא יקלו בהם עמי הארץ כשישמעו שהוא ספק ונהוג לזה בר"ה כי אפילו בזמן שהיו עושין על פי הראיה היו עושין ר"ה ב' ימים ברוב . והעיקר אצלנו גם כן שלא יזכור ראש חדש בתפלת ר"ה אלא אומר זכרון אחד ועולה לכאן ולכאן ואמר בכסה ליום חגנו חג שראש חדש מתכסה בו . הנה נתבאר לך כי דברי ר' דוסא דחויים מהכל :

פרק רביעי

מי שהוציאוהו נכרים או רוח רעה אין לו אלא כו' : (דף מא ע"ב)

רוח רעה קורין כל היזק שאינו בא מיד האדם מאיזה סבה שתהיה וכשיצא אדם חוץ לתחום ברצונו אין לו אלא ד"א אפילו הושב שלא ברצונו וכן אם יצא שלא ברצונו וחזר ברצונו · ופרנדיסין שם מקום והפליגה שם להולכת הספינה בים . ודע כי ר"ע ורבי יהושע חלקו על ר"ג ורבי אלעזר בן עזריה בספינה שהיא בגמל שהיא דומה לדיר וסהר אבל ספינה מהלכת ד"ה מותר להלך בכולה ולפיכך אמרו שרצו להחמיר על עצמן כי אפילו לדעתם מותר להלך בכולה וטעם מחלוקתם כי ר"ע ורבי יהושע אומרים אם אתה מתיר לו להלך בדיר וסהר שיש לו מחיצות כמו כן ילך בבקעה אם יונח שם ואינו רשאי ללכת בה אלא ד"א ויאסרו דיר וסהר כדי שלא יתערב דינם בדין בקעה ור"ג ורבי אלעזר בן עזריה אינם רואים בזו הגזרה והלכה כר"ג ורבי אלעזר בן עזריה בכל המאמר :

פעם אחת לא נכנסו לנמל עד שחשכה כו' : (שם)

קורין נמל למקום שהספינות נסתרות שם מן הרוח ויוצאות משם ליבשה ואמרו הייתי מסתכל כ"ז לפי שאפשר לדעת מרחק איזו מקום שתראה ממה שישיגהו העין בכלים יעשו אותן בעלי התשבורת ויושג זה באותו הבריח שהוא בכלי נחשת שמסתכלין בו החוזים בכוכבים ונקרא בערבי אצטרל"ב ואיני רוצה להאריך ולהזכיר איך יושג כי זה הדבר בזה הענין ארוך ואפילו באריכות לא יבין זה אלא מי שידע בחכמת התשבורת וידע מה שיתחייב מן היחוס בדמיונות הדומין זה לזה ואיך יצא הצלע שאינו ידוע כשתדע צלעות אחרות שיהיה להם ענין ומה שישתתף חכמת התשבורת לזו החכמה ימצא זה הענין קרוב ואינו צריך אריכות . ודע כי הנמל אינו מוקף מחיצות כי אילו היה מוקף היה מותר לדעת רבן גמליאל ואפילו לא היה בתוך התחום עד שלא חשכה כאשר ידעת מסברתו בדיר וסהר שאומר מהלך את כולה וכן נתבאר בירושלמי:

מי שיצא ברשות ואמרו לו כבר נעשה מעשה כו' : (דף מד ע"ב)

רוצה באמרו ברשות כי התורה נתנה רשות לעשות מצוה או להציל מיד הגיים או מן הנהר · וכשאומרים לו כבר נעשה המעשה שהיית יוצא לעשותו יש לו להלך ממקומו שהיה שם כשאמרו לו כבר נעשה המעשה אלפים אמה לכל רוח ואם יש בינו ובין המקום ששבת בו פחות מארבעת אלפים אמה ממקומו וכשיהלך אלפים אמה ממקומו כמו שאמרנו ישאר בינו ובין מקום שביתתו פחות מאלפים כבר הגיע לו תחומו שהיה לו מערב שבת ויש לו להגיע למקום שביתתו ויהלך ממנו אלפים אמה לכל רוח כאשר היה מקודם וזהו ענין אמרם ואם היה בתוך התחום כאילו לא יצא ומה שאמרו שכל היוצאין להציל חוזרין למקומן אינו ראיה שידמה לדין שקדם זכרו אבל הוא דין אחר שיש בו קולא על מי שיצא ברשות התורה והביא ראיה עוד להקל על מי שיצא ברשות וכמו כן מי שיצא להציל נפשות מישראל וזהו ענין אמרם להציל · ונתנו להם רשות כלומר למצילין שיחזרו בכלי זיין עד שיגיעו למקומן וכן אמרו חוזרין בכלי זיינן למקומן :

מי שישב בדרך ועמד וראה כו' : (דף מה ע"א)

רבי מאיר אומר כי לפי שלא ידע שהיה קרוב למדינה ושהיה בתוך התחום לא חשב להכנס במדינה ולא קנה שביתה בעיר ולפיכך אין לו ללכת אלא אלפים אמה לכל רוח וילך עד המקום שהגיע אליו סוף התחום ואסור לו להלך בכל המדינה ורבי יהודה אומר כי הוא אפילו לא חשב על זה כיון שהוא בתוך התחום קנה שביתה בעיר עם אנשי העיר ויכנס ויהלך בכל המדינה וילך חוצה לה אלפים אמה לכל רוח · והלכה כרבי יהודה :

מי שישן בדרך ולא ידע שחשכה כו' : (שם)

רבי יוחנן בן נורי אומר נכסי הפקר קונין שביתה במקומן ואין דרך לטלטלם אלא אלפים אמה לכל רוח וכמו כן האדם כשאין לו דעת בשעת העירוב רוצה לומר כשהיה ישן הרי הוא כנכסי הפקר שאין להם דעת בעלים ויש לו אלפים אמה לכל רוח · וחכמים אומרים נכסי הפקר אין קונין שביתה במקומן אלא מי שזוכה בהם וקנה אותן יש לו להוליכם בכל מקום שיש לו ללכת וזהו ענין אמרם הרי הוא כרגלי כל אדם ולפיכך כשהאדם ישן בשעת העירוב הוא כמו נכסי הפקר שאין להם דעת ולא קנה שביתה ולא ילך אלא בארבע אמות · והלכה כרבי יוחנן בן נורי במה שאמר בכאן והלכה כחכמים בנכסי הפקר שהם כרגל כל אדם וזה קולא ולקחנו הקולא משתי הדעות :

היו שנים מקצת אמותיו של זה בתוך אמותיו של זה כו' : (שם)

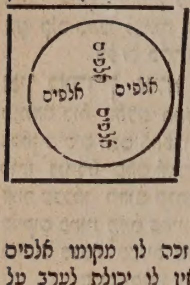
זו המשנה כוללת שבת ויום טוב והוא כי האדם בשבת מותר לו הטלטול בארבע אמות בלבד וכאן מדבר כשאירע השתוף לשני בני אדם ונשתמשו במקום המשותף וזה מבואר וכן אם נפל השתוף באלפים אמה אשר לכל אחד שמותר להם להשתמש במקום המשותף ביום טוב וכבר היתה מחלוקת בין רבי שמעון וחכמים בשלש חצירות פתוחות זו לזו וערבו שתים החיצונות עם האמצעית כי חכמים אומרים שלשתן אסורות ורבי שמעון אומר שתים החיצונות בלבד אסורות זו עם זו וכששמע אותם רבי שמעון שהורו בדומיהן בזה הדין במאמרם היו שלשה והאמצעי מובלע בינתיים התחיל להשיב עליהם ואמר להם הלא זה שוות כשלש חצרות פתוחות זו לזו ומפני מה אתם חלוקים עלי בזה בדין שלש חצירות וחכמים חולקים עליו שם לפי שהם אומרים אם התירו לבית החיצון להשתמש עם האמצעי והאמצעי עם החיצון האחר שמא ישתמש אחד מן החיצון עם החיצון האחר ולא יערערו עליו אנשי אותה האמצעית לפי שיחשבו שהוא מהם לרוב השוכנים שם אבל בכאן שאין שם אלא שלשה אנשים כל אחד מהם נחפז על חבירו ולא יניחנו לעבור גבולו ואם שגג יזכירנו.והלכה כרבי שמעון באמרו כי שתים החיצונות בלבד אסורות זו עם זו :

מי שבא בדרך וחשכה לו והיה מכיר אילן או גדר כו': (דף מט ע"ב)

העיקר אצלנו מה שאגיד לך הוא כי כל האדם ובלבד כשהוא בדרך לפי שהוא עני מותר לו לערב ברגליו כאשר יתבאר ויש בינו ובין מקום שהוא רשות היחיד פחות מאלפים אמה והוא היה יודע אותו מקום ואמר שביתתי במקום פלוני ר"ל באותו מקום קנה שביתה שם וכאילו הניח עירוב ויש לו ללכת בכל המקום וחוצה לו אלפים אמה ובתנאי שיהיה עוד היום גדול כשקנה שביתה באותו מקום כדי שיוכל להגיע לאותו מקום ואפילו בתכלית המרוצה קודם הכנסת שבת ויחשב לו כאילו הגיע שם וכמו כן אם קנה שביתה ברה"ר מקום ידוע כמו עיקר אילן או גדר יש לו באותו מקום ארבע אמות ואלפים אמה חוץ לאותן ארבע אמות ולפי שאמר תחתיו והוא אינו מסויים לא אמר כלום ואין לו ללכת אלא לעיקרו של אילן בלבד ולא ילך משם לביתו אלפים אמה ולא הארבע אמות שיש לו לפי שהם בלי מסויימות עד שנמדוד משם אלפים אמה וזהו כשיש תחת האילן שמנה אמות או יותר שבהם יפול הספק ולא נודע באיזה מקום קנה שביתה אבל אם יש תחת האילן פחות משמנה אמות יש לו ללכת משם לביתו אלפים אמה כי כשתקח מהם ארבע אמות שהוא שיעור מקום שביתתו תמצא קצתם משותפים עם הארבע אמות שיש לו לשם וכל זה כשישאר מן היום שיעור שיוכל להגיע לאותו מקום במרוצה כמו שזכרנו :

אם אינו מכיר או שאינו בקי בהלכה כו' : (שם)

או אינו בקי בהלכה פירושו שלא ידע כי יש לאדם שיתן מקום שביתתו במקום רחוק ממנו מלבד המקום שהוא עומד בו . ואמרו כטבלא מרובעת לפי

שאי אפשר במלאכה לעשות מרובע בדיוק ולפיכך הודיע שדי לנו שיראה כמרובע כפי היכולת האדם כמו הלוחות המרובעות שהכוונה בהם הרבוע כפי היכולת · נשכר את הזויות רוצה לומר את הארבע תוספות שיש במרובע על העגול שבתוכו ואותן התוספות הן בזויות המרובע ולפכך קראן זויות.*(וזו היא צורתה) והלכה כחכמים :

וזו היא שאמרו העני מערב ברגליו כו' : (שם)

זה המאמר חוזר על המאמר שהזכיר כבר ואמר שביתתי במקומי זכה לו מקומו אלפים אמה לכל רוח · ורבי מאיר אינו מתיר זה המעשה אלא לעני לפי שאין לו יכולת לערב על הפת אבל מי שיש לו יכולת יש לו להניח עירוב במקומו על כל פנים ואז יוכל ללכת אלפים אמה לכל רוח לפי שדעת רבי מאיר עיקר עירוב בפת ונותן רשות לעני שיאמר שביתתי במקומי בלבד להקל על העני ורבי יהודה אומר כי עיקר העירוב ברגל ולהקל על העשיר שיתן פת ביד שלוחו ויפים השליח אותו הפת במקום ותהיה לו שביתה באותו מקום וילך משם אלפים אמה לכל רוח . ואין מחלוקת בין רבי יהודה ורבי מאיר כי כשהוא מכיר אילן או גדר או מקום מוקף מחיצה ואמר שביתתי במקום פלוני אין מספיק זה אלא לעני אבל עשיר מוכרח הוא שיגיע פת למקום שביתתו . והתירו זה למי שבא בדרך לפי שהוא עני כי אין לו יכולת להגיע שם ולהניח שם פת . והלכה כרבי יהודה :

מי שיצא לילך בעיר שמערבין בה והחזירו חבירו כו' : (דף נב ע"א)

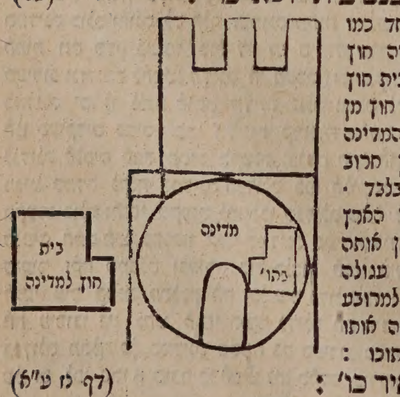
עיקר זה המאמר כי בני העיר עשו אותו שליח לעשות להם עירוב למדינה אחרת שהיא יושבת להם ברחוק שני תחומין כדי שיוכלו ללכת ממחרת חוץ למדינה ארבעת אלפים אמה וזה השליח כשיצא ללכת (ממחרת) חוץ למדינה החזירו חבירו למדינה קודם שיגיע ולא עירב רבי יהודה אומר כיון שיצא ונכנס בדרך לקנות בו שביתה ברחוק אלפים אמה קנה לשם שביתה לפי שהוא עני כאשר הקדמנו לומר שהוא קונה שביתה ברחוק מקום בלבד כשהוא יוצא לדרכו והחזיק לו בדרך כיון שיצא בזאת הכוונה יש לו ללכת חוץ לאותה מדינה ארבעת אלפים אמה ואנשי המדינה ששלחו אותו לא נגמר עירובם ולפיכך אין הולכין חוץ לאותה מדינה ארבעת אלפים אמה אבל הולכים חוץ למדינתם אלפים אמה לכל רוח בלבד · ור"מ אומר כי זה השליח מאחר שהיה לו לערב ולא עירב נדון אותו להחמיר ולא ילך אלפים אמה לכל רוח כמו אנשי המדינה שעשו אותו שליח אלא ילך אלפים אמה לאותו רוח ששלחו אותו לערב בו וברוח האחר שכנגדו ילך כמו שהיה הולך אילו היה מערב וזה הוא חמר גמל כמו שבארנו במה שקדם · והלכה כר' יהודה :

מי שיצא חוץ לתחום אפילו אמה אחת כו' : (שם ע"ב)

רבי אליעזר סובר כי יש לאדם במקומו ארבע אמות והוא באמצען וכשהוא חוץ לתחום שתי אמות הנה נפל השתוף בין ארבע אמות שלו ובין סוף התחום ולפיכך יכנס . ממצין את המדות פירושו שאין המשוחות מדקדקים במדות להגיעם עד סוף התחום אבל מודדין פחות מן השיעור הראוי ומחסרין מכל חבל וחבל מעט מפני מה שאירע במקומות הנמוכים והגבוהים ויגרעו מן האלפים אמה אמות להחמיר לפיכך היה מתיר רבי שמעון להכנס · ואין הלכה כרבי אליעזר ולא כרבי שמעון :

פרק חמישי

כיצד מעברין את הערים נכנס בית יוצא כו' : (שם)

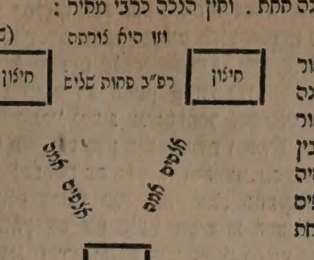
ענין מעברין הוא שיחברו למדינה דבר אחד כמו העובר שהוא נוסף בגוף אמו ותהיה המדידה חוץ לאותו דבר הנוסף · ואמר בכאן כי אם יהיה בית חוץ למדינה ובית תוך המדינה *(כזו הצורה) שנמוד חוץ מן הבית היוצא מן המדינה כדי להוסיף לאנשי המדינה שבעים אמות · וכן כשהוא פגום והוא בנין חרוב או גדודיות הוא מה שיש לו שלשה גדרים בלבד · ונשרים ידוע · נפשות מקומות יוצאים מן הארץ ומתנאי שיהיה שם בית דירה ואמרם עושין אותה כטבלא מרובעת ר"ל כי כשתהיה המדינה עגולה שיעשו בה מרובע דבק לה ואז ימדדו חוץ למרובע אלפים אמה לכל רוח ומרויחין אנשי המדינה אותו התוספת שיוסיף המרובע על העגולה שבתוכו :

נותנין קרפף לעיר דברי רבי מאיר כו' : (דף נז ע"א)

קרפף הוא צלע מצלעות מרובעות מדתו בית סאתים והוא שבעים ושירים וכבר ביארנו זה בפ"ב [משנה ה'] מזאת המסכתא וביארנו כי אותם השירים שני שלישים בקרוב·ודעת רבי מאיר שצריך להתרחק מן המדינה שבעים ושירים ואז ישער אלפים אמה תחום וראייתו על זה מלשון התורה [במדבר לה] מקיר העיר וחוצה רוצה לומר כי המדה נופלת חוץ לעיר וחכמים אינן סוברין כן אלא כשיש בין שתי המדינות שיעור שתי קרפיפות או פחות כל שהוא שהם כמדינה אחת וימדדו אלפים אמה לכל רוח חוץ לשניהם ויהיה מותר לכל אחת מהם שתלך לאחרת וחוצה לה אלפים אמה

אמה וזהו ענין אמרם עושה קרפף לשתיהן להיות כאחת כלומר כשים ביניהם זה הריחוק אז יתן לכל אחת קרפף וידבקו יחד ויהיו כמדינה אחת. ואין הלכה כרבי מאיר :

וכן שלשה כפרים המשולשין כו' : וזו היא צורתה (שם)

כשהן השירים שני שלישים הוא מבואר שיהיה שיעור שתי קרפיפות מאה ואחת וארבעים ושליש והכוונה כי כשים בין שנים החיצונים מן המרחק שיעור כשנדמה האמצעי שהוא ביניהם יהיה הנשאר בינו ובין כל אחד מהם שתי קרפיפות מכל לד ובתנאי שני שיהיה האמצעי בינו ובין כל אחד משנים החיצונים אלפים אמה או פחות ואז ישובו השלשה כמו מדינה אחת ותהיה המדידה חוצה להם*:

אין מודדין אלא בחבל של חמשים אמה כו' : (שם ע"ב)

זה החבל ראוי להיות מפשתים וברור הוא כי בכל מדידה יפול צה מעט קירוב ולפיכך התנה שלא יוסיפו על אורך זה החבל ולא יגרעו ממנו. ואמרם ולא ימדוד אלא כנגד לבו רוצה לומר שיתפוש קצת החבל לעומת לבו לא עליו ולא תחתיו. וענין אמרם מבליעו שיפרוש החבל עליו מלמעלה ולא יצטרך למדידת עומק הגיא או גובה הגדר וזה יתכן ר"ל שיהיה רחב הגיא חמשים אמה או פחות שהוא שיעור החבל וכמו כן גובה הגדר ואם לא יתכן ימדוד אותו כאשר נפרש לקמן וזה שאמר הגיע להר מבליעו בתנאי שיהיה גבהו על הארץ כדי שימלא כשימוד מארכו בארץ חמש אמות שימלא בגובה הקו הנופל על קנה החמש אמות על זויות עומדת עשרה טפחים אבל אם יהיה גבהו על הארץ כדי שימלא גבוה עשרה טפחים באותו קו הנופל ויהיה ממנו לקנה ההר פחות מחמש אמות הרי הוא כמו הגדר הגבוה העומד על פשט הארץ ולא יצטרך להבליעו אלא יקח אותו באומד. ובלבד שלא יצא חוץ לתחום רוצה לומר שלא יעמוד אותו המודד חוץ לתחום כשירצה להעביר החבל על המקום הגבוה לראות לאיזה מקום יגיע וזה מפני שנחוש שמא יראה אותו שום אדם כשהוא מודד ויחשוב כי במקום עמידתו הגיע תחום שבת. שמעתי שמקדרין בהרים רוצה לומר האומד והקירוב וקודר בלשונם המחתך ומקדרין מחתכין המדה ופירשו בגמרא זה הענין והוא שיקחו חבל מארבע אמות ויעמוד אחד במקום הגבוה מן ההר והשני במקום הנמוך ממנו ויתן העומד במקום גבוה קנה החבל נגד רגליו והעומד במקום נמוך יתן קנה החבל לעומת לבו ויתרחק ממנו כשיעור אורך החבל וככה ימדדו אותו כולו ד' אמות על זה הקרוב עד שיודע כמה יפסוק מתחום שבת והלכה כר' דוסתאי :

אין מודדין אלא מן המומחה כו' : (דף נח ע"ב)

מומחה הוא האדם החכם המהיר במלאכתו באיזו מלאכה שתהיה או בחכמה מן החכמות ורוצה בכאן שיהיה חכם בתשבורת מהיר במדידת הקרקעות. ומה שאמרו שומעין למקום שריבה פירשו אותו בגמרא שאם אמר שבכאן הוא תחום שבת והוא פחות מן השיעור שהיינו חושבים או אם אמר שבכאן תחום שבת והוא יותר ממה שהיינו חושבין כמו שנאמין אותו ונסמוך עליו שיהיה המקום פחות ממה שהיינו חושבין כמו כן נסמוך עליו שהוא יותר ממה שהיינו חושבין קודם לכן ושיעור הבבא השניה מזו המתני' כך ריבה אחד ומיעט אחד שומעים למרבה רוצה לומר אם באו שנים וחלקו זה על זה וכל אחד מהם מומחה שנסמוך ונעשה כדברי המיקל :

עיר של יחיד ונעשית של רבים מערבין את כולה כו' : (דף נט ע"א)

העיקר אצלנו כי עיר של רבים כשיש לה שני שערים יכנסו בני אדם על האחת ויצאו על השנית שאין עושין לכולה עירוב אחד כדי שלא ישתמשו בני אדם ברשות הרבים דעלמא והם אינם יודעים כי העירוב הוא שהתיר להם התשמיש בתוכה ולפיכך חובה להניח ממנה שיור בלא עירוב כדי שלא ישתמש אותו השיור עם המדינה להודיע כי העירוב הוא שהתיר לנו התשמיש בתוכה והודיענו כי כשהיתה העיר מקודם לכן של רבים אפילו היא היום של יחיד שהיא צריכה לשיור על כל פנים כמו שהיתה מקודם אבל אם היתה של יחיד מקודם שהיה אפשר לעשות עירוב אחד בכולה תשאר כמו שהיתה אפילו היא עכשיו של רבים ואם יש לה פתח אחד בלבד אפילו היתה של רבים אינה צריכה שיור ומחלוקת רבי יהודה ורבי שמעון בשיעור השיור שישאר בה בלא עירוב והיתה בארץ יהודה עיר ושמה חדשה והיו בה חמשים דיורין והיא היתה עיר קטנה שבכל ארץ יהודה ופסק ההלכה אפילו בית אחד בחצר אחת הוי שיור :

מי שהיה במזרח ואמר לבנו ערב לי במערב כו' : (דף ס ע"א)

עבורה של עיר היא התוספת שמוסיפין על המדינה ואז יהיה מדת אלפים אמה לכל רוח שוה עם הנוסף עליה כשהיא עגולה ונרבע אותה או שיש בתים חוצה לה כמו שביארנו בתחלת הפ' שתצא המדה מן סבית החיצון וכשנתן העירוב באותה התוספת הרי הוא כאילו לא עשה עירובו והוא כמו אנשי המדינה וילך אלפים אמה לכל רוח. ואמרם חוץ לתחום אינו רוצה לאלפים אמה אבל רוצה חוץ לעיבורה של עיר שבו קדם דברינו. מה שנשכר הוא מפסיד לפי שאם עשה עירובו ברחוק אלף אמה ע"ד הדמיון מביתו שיש לו במדינה ברוח מזרח יש לו ללכת במזרח ג' אלפים אמה אלף עד העירוב ואלפים ממקום העירוב ולא ילך ברוח אחר ר"ל ברוח מערב אלא אלף ואותן האלף שהרויח במזרח הפסיד אותן במערב וכבר ביארנו זה הענין פעמים ודע כי זה הדבר יהיה כאשר אמרנו בתנאי כי כשנמוד ממקום העירוב שנתן אותו על דרך הדמיון במזרח המדינה אלף אמה הגיע המדה לסוף המדינה או חוצה לה אבל אם הגיע המדה לקצת המדינה הרי הפסיד כל המדינה ואין לו ללכת במדינה לצד המערב אלא לסוף אלפים ממקום העירוב וזכור זה העיקר :

אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה כו' : (דף סא ע"א)

זו המשנה היא צריכה לשיעור ואני אבאר שיעורה אחרי עיקרים שאתה צריך לעמוד עליהם והם כי מי ששבת במקום שיש לו אלפים אמה לכל רוח כאשר נתבאר פעמים וכשמדד אלפים אמה ממקום אחד והגיע סוף האלפים לקצת המדינה או מערה אין לו ללכת אלא למקום שהגיע שם המדה ולא ילך במדינה כלל ולא במערה ואם הגיע המדה לסוף המדינה או חוצה לה ונכנסת המדינה כולה או המערה תוך אלפים נחשוב לו המדינה כולה ד"א ותכלה מדתו חוצה לה ואם יהיה ע"ד דמיון בין מקום השביתה ובין המדינה מאה אמה ונכנסת המדינה תוך האלפים ילך המדינה כולה וחוצה לה אלף ושמונה מאות ותשעים ושש אמות לפי שנחשוב המדינה כולה כד' אמות וזה הדין בעצמו הוא דין מי שימוד ממקום העירוב אלפים אמה שיש לו ללכת ממקום העירוב ונזדמנה באמצע מדינה או מערה וזהו שקוראים אותו מודד אבל מי שנתן העירוב שעשה במדינה יש לו ללכת אותה מדינה כולה וחוצה לה אלפים אמה ואפילו היתה כמו נינוה ולפי אלו העיקרים כשיהיו שתי מדינות קרובות האחת גדולה והשנית קטנה בענין כי כשנמדוד חוץ לגדולה אלפים אמה תהיה הקטנה נבלעת תוך אותן האלפים אמה וכשנמדוד חוץ לקטנה אלפים מגיע המדה לקצת המדינה הגדולה כפי אלו העיקרים שהקדמנו מותר לאנשי הגדולה שיהלכו הקטנה כולה ואנשי הקטנה לא ילכו הגדולה כולה אלא עד מקום שתגיע מדתם וכל זה כשנמדוד אלפים אמה אבל כשנתנו אנשי המדינה העירוב במדינה אחרת מהלכין את כולה וחוצה לה. א"כ שיעור זאת המשנה ובאורה בזה הלשון אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה ואין אנשי עיר קטנה מהלכין את כל עיר גדולה כד"א במודד אלפים אמה חוץ לתחום אבל הנותן את עירובו בין נתנו אנשי העיר גדולה את עירובן בקטנה בין נתנו אנשי עיר קטנה עירובן בגדולה מהלך כל המדינה שהניח בה העירוב כיצד מי שהיה מעיר גדולה וכו'. וחלק רבי עקיבא על זה לפי שהוא סובר כי אפילו נתן האדם עירובו ברה"י אינו הולך אלפים אמה אלא ממקום העירוב. ואין הלכה כרבי עקיבא :

אמר להן ר"ע אי אתם מודים לי בנותן כו' : (שם)

אמרו כי מערה אין בה דיורין ואינה ראויה לדיורין רוצה לומר כשנפסדו המחיצות אבל כשנשארו המחיצות אפילו היא בלי יושבים מהלך את כולה וחוצה לה וכן מי שהניח עירובו או שבת במדינה ריקנית חריבה אם נשארה חומתה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה לדעת החכמים. ואמרם נמצא קל בתוכה מעל גבה כי על גבה ממקום עירובו בלבד ילך וכשנתן עירובו בתוכה ילך אלפים אמה חוצה לה. ואמרו כבר פירשנו אותו שהוא עד סוף אלפים אמה בלבד ילך למקום שיכלו ואם כלו למקצת המערה אין לו ללכת בכולה :

פרק ששי

הדר עם הנכרי בחצר או עם מי שאינו מודה כו' : (שם ע"ב)

העיקר אצלנו דירת נכרי לא שמה דירה ומן הדין היה שלא נצטרך עמו לערוב לפי שלא קנה כלום כדי שנצטרך לקחת ממנו רשות אבל נתנו לו דירה ואמרו שהוא אוסר ואין לנו דרך לעשות עירוב עמו עד שנשכור רשותו להודיענו שהנכרי אינו משכיר מפני שחושש מזה לשום תחבולה או הערמה או שיבא עליו שום נזק א"כ אין שום דרך יתכן לערב עמו וכשידע זה הישראל לא ישכיר מדור בביתו לעובד כוכבים וזה ההרחק כולו גזירה שמא ילמוד ממעשיו והעיקר אצלנו כמו כן כי העובדי כוכבים אין מתיחדין עמהם מפני שמקצתן היו חשודים על שפיכות דמים על כן אמר ר' אליעזר בן יעקב כי כשיהיה א' נכרי וא' ישראל אינו אוסר עליו לפי שאין אנו צריכין בזה שנאמר אוסר ושלא ישכיר ממנו כדי שלא ילמד ממעשיו כי מפנים אחרים ימנע הישראלי לדור עם העובד כוכבים יחד לפי שהיה חשוד על שפיכות דמים אבל אם היו ב' ישראלים שמותר להם להתייחד עמו אז נאמר אוסר כדי שלא ידור עמו גזרה שמא ילמד ממעשיו ותנא קמא אומר אפילו א' עובד כוכבים וא' ישראל שמא יחזק לבו ויתחזק לדור עמו לבדו בדיעבד. וממה שאתה צריך לדעת כי העיקר אצלנו ישראל נותן רשות ומבטל רשות ובנכרי עד שישכור. ונתינת רשות הוא שיעשה עירוב מערב שבת וכבר קדמו דיניו. ומבטל רשות הוא שיאמר אותו שלא עירב מע"ש עם אנשי החצר או המבוי בטלתי רשותי לכם ומותר להם להשתמש ואסור עליו ומותר לו לאדם לבטל רשותו בשבת. והעיקר אצלנו מבטלין וחוזרין ומבטלין רצה לומר שיבטל ראובן לשמעון עד שישלים שמעון עסקיו בחצר ואח"כ ישוב ויבטל שמעון רשותו לראובן וזה שאמרו שוכרין מן הנכרי ואפילו בדבר מועט ושוכרין ממנו בשבת. והלכה כר' אליעזר בן יעקב :

אמר ר"ג מעשה בצדוקי אחד שהיה דר עמנו כו' : (שם)

פירוש צדוקי הוא מיוחס לצדוק תלמיד אנטיגנוס איש סוכו והוא היה ראשון לכופרים בתורה ועוד אבארנו במקומו [אבות פ"א מ"ג] והיה רבן גמליאל סובר שאינו כנכרי והביא ראיה מזה המעשה ונחלקו ר' מאיר ור' יהודה במאמר רבן שמעון אביו של ר"ג איך היה. ר' מאיר שאמר המאמר הראשון אומר כי זה הצדוקי ביטל להם רשותו ואמר ר"ש מהרו והוציאו את כל הכלים למבוי כדי שתתקיימו לכם חזקה במבוי בתשמיש וכשיוציא הוא אח"כ לא יאסור עליכם התשמיש כי העיקר אצלנו מי שביטל רשותו ואח"כ נשתמש במזיד הרי בטל מה שעשה מבטול רשותו ואוסר עליהם *אפילו קדמו אותם שביטל להם רשותו ומפני זה צוה להם רבן שמעון שיקדימו אותו בתשמיש ונפקא לן מינה שהוא כישראל הלא תראה כי בישראל בטל רשותו ורבי יהודה אומר כי רשב"ג דברו היה בערב שבת כי הוא אמר לאנשי המבוי עשו צרכיכם במבוי עתה עד שלא יצא היום ויאסור עליכם כלומר קודם הכנסת שבת ויראה מזה שהוא כנכרי. ופסק ההלכה כי כל בר ישראל מאיזה כת שיהיה אם הוא מחלל שבת בפרהסיא לא יעשו עמו עירוב ולא יבטל רשותו ושוכרין ממנו כנכרי ואם אינו מחלל שבת בפרהסיא ובתנאי שלא יהיה עובד ע"ז הרי זה ראוי שיבטל רשותו לנו אבל אינו נותן רשות אלא אם היה מודה בעירוב ר"ל מאמין בו ויתבאר לך מכל זה כי פושע ישראל כשאינו מחלל שבת בפרהסיא ולא עובד ע"ז מבטל רשות ואינו נותן רשות ולא שוכר וזהו הפסק האמתי :

אנשי חצר ששכח אחד מהן ולא עירב כו' : (דף סט ע"ב)

זהו המקום שיעדתי לך לבאר בו ענין מבטל רשות וכבר קדם בזה הפרק כאשר הודעתיך כי האדם יבטל רשותו בשבת וכל השוכנים בבית יש לכל אחד מהם רשות בחצר ורבי אליעזר סובר כי מי שביטל רשותו סתם כמו כן ביטל ביתו ורשות חצירו וחכ"א כי הוא רשות חצירו ביטל רשות ביתו לא ביטל אבל כשפירש ואמר שבטל רשות ביתו וחצירו או אחד מהם. בלבד הוא מה שבטל אין מחלוקת ביניהם בזה וכבר בארנו בסוף הפרק השני מזאת המסכתא שאין הלכה כר"א וזאת המשנה היא לחכמים ובמי שבטל רשותו בסתם ולפיכך ביתו אסור לו ולהם ומותר לכולם להשתמש בחצר ובדיורין שלהם ומפני זה התרנו לזה שבטל רשותו להשתמש ברשות אלו האנשים שבטל להם לפי שאנו חושבין אותו כאורח אצלם. ואמרו נתנו לו רשותם רוצה בו שיבטלו רשותם לאותו היחיד שלא עשה עירוב ויהיה מותר לו להשתמש בכל החצר ובביתו בלבד לא בבתיהם אלא אם פרשו שהם בטלו לו רשות בבתיהם כאשר הזכיר מעיקר דעת החכמים ומה שאין אנו אומרין כי אלו שבטלו רשותם שיהיה מותר להם להשתמש בבית אותו שבטלו ונאמר שהם אצלו כאורחים לפי שלא נחשוב רבים כאורחים אצל יחיד. ואמרו היו שנים אוסרים זה על זה ר"ל כששכחו שנים מאנשי חצר ולא עירבו שאינם יכולים אותם שעירבו לבטל רשותם לאותם השנים שלא עירבו לפי שהם כשבטלו לאחד מהם הוא אוסר עליו התשמיש כשבטלו רשותם לו מן הטעם האחר שהוא אחד מהם שלא עירב ואפילו חזר האחד וביטל רשותו לו אסור לו להשתמש לפי שבשעה שבטלו המערבים לא הותר התשמיש וזהו אמרם שנים אין נוטלין רשות ויתבאר לך מזה כי אנשי חצר כשעירבו קצת ונשארו קצת בלי עירוב ויהיו הנשארים יותר מאחד כי אותן שלא עירבו מבטלין רשותן למערבים ואותם שעירבו לא יבטלו רשותם לאותן שלא עירבו כי שנים שלא עירבו אין נוטלין רשות כשנתן להם וממה שאתה צריך לדעת כי מבטל רשות לבני חצר צריך לבטל רשות לכל אחד ואחד בפירוש :

מאימתי נותנין רשות בש"א מבעוד יום כו' : (שם)

כבר הודעתיך כי האדם הנותן רשותו הוא שאנו קוראים אותו מבטל רשות והמקבל אותו רשות יקרא נוטל רשות א"כ מבטל ונותן נופלים על ענין אחד. ובית שמאי אומרים כי מי שביטל רשותו הקנה אותו לזולתו ואסור להקנות בשבת ובית הלל אומרים כי לא הקנה אבל בטל רשותו וביטול רשות בשבת מותר וכשנשתמש אחר שבטל רשותו הנה בטל מעשיו כאשר בארנו במה שקדם ורבי מאיר קנס שוגג כדי שלא יהיה מזיד והלכה כרבי יהודה:

בעה"ב שהיה שותף לשכניו לזה ביין ולזה ביין כו' : (דף עא ע"א)

שותף ידוע. ואין הפרש בין שיערבו שניהם ייגם או שיקנו כלי מלא יין בשתוף וזה הדבר הוא בשתופי מבואות ולפיכך אמר שותף ובתנאי שיהיה ייגם של הנ' ר"ל של בעה"ב ושני השכנים בכלי אחד ומה שאתה חייב לדעת בכאן כי שתופי מבואות יעשו במאכלים כמו שבארנו ממאמרם בכל מערבין ומשתתפין אבל עירובי חצירות אינם אלא בפת עכ"פ ועוד אוסיף לך ביאור במקומות ואנשי המבוי חייבין שיערבו בחצרות וישתתפו במבוי ואז ישתמשו בבתים ובמבוי ביחד אלא אם נשתתפו במבוי בפת לא יצטרכו עירוב בחצירות וסומכין על שתוף של מבוי ואין הלכה כר"ש :

חמש חבורות ששבתו בטרקלין אחד כו' : (דף עב ע"א)

טרקלין בית רחב והוא בירת מלכים וכן ארמון של מלכים. וכשתבדיל בין כל חבורה וחבורה מחיצה המגעת לתקרה אין בזה מחלוקת שהן חייבין עירוב כל חבורה וחבורה לפי שהם נתיחדו והוי כאילו הם שרוים בעליות והדרים. אבל המחלוקת כשהמבדיל בין כל חבורה וחבורה מחילות שאין מגיעות לתקרה :

האחים השותפים שהיו אוכלים על שולחן אביהם כו' : (שם ע"ב)

שעור זאת המשנה כך האחין שאוכלים על שולחן אביהם או השותפים שהן אוכלים על שלחן אחד. ומה שאתה חייב לדעת כי זו האכילה שהם אוכלים ביחד אינו רוצה לומר שעירבו מאכלם או קנו אותו בשותפות כי אם כן הוא הרי הם כמו אדם אחד ואין צריכים אלא עירוב אחד אבל הכוונה בזה שהבנים נשכרים אצל האב או השותפין נשכרים אצל אחד מהם לפי שהתנה עמהם שיזון אותם ויעשו לו המלאכה פלונית ולפיכך כשהם ישנים בבתיהם צריכין עירוב לכל אחד ואחד כאשר נתבאר :

חמש חצירות פתוחות זו לזו ופתוחות למבוי כו' : (דף עג ע"א)

העיקר אצלנו אין המבוי ניתר בלחי או קורה עד שיהיו בתים וחצרות פתוחות לתוכו אבל כשהיו חצרות פתוחות זו לזו ופתוחות למבוי הם כמו בית אחד ולא יתכן עירוב בזה המבוי כשהוא בלחי או קורה. וזאת המשנה כולה בנויה על העיקר שזכרנו שצריך עירוב בחצרות ושתוף במבוי. וטעם

וטעם זה כדי שלא לשכח התינוקות תורת עירוב . ולפי הענין נערב בחצרות כדי שיראו אותו התינוקות. אף על פי שנשתתפו במבוי . ולפיכך כששכח אחד מבני החצר ולא עירב מותרין בחצר ובמבוי לפי ששתוף המבוי יספיק לו. ומה שאמרו כדי שלא תשתכח תורת עירוב הרי לא בטלה לפי שכולם עירבו בחצרות וזה היחיד אין משגיחין עליו :

שתי חצירות זו לפנים מזו עירבה הפנימית כו' : (דף עה ע"א)
זו המשנה יש בה ג' מחלוקות והם כי ר"ע אומר רגל המותרת אוסרת וענין זה כי אפילו עירבה הפנימית שמותרת להשתמש בחצר שלה היא אוסרת על החיצונה אלא אם עשו שתיהן עירוב יחד . וחכמים סוברים כי אפילו רגל האסורה אינה אוסרת וענין זה שאפילו לא עשתה הפנימית עירוב שאסור עליה להשתמש בחצר שלה אינה אוסרת על החיצונה. אבל כשעשתה החיצונה לבדה עירוב הותר להם התשמיש וזהו ענין אין דריסת הרגל אוסרתה . ות"ק אומר רגל האסורה אוסרת ורגל המותרת אינה אוסרת ולפיכך אומר עירבה זו לעצמה וזו לעצמה זו מותרת בפני עצמה וזו מותרת בפני עצמה כי הפנימית לא תאסור לפי שהיא מותרת במקומה והלכה כת"ק :

שכח א' מן החיצונה ולא עירב כו' : (שם)
זאת המשנה היא לת"ק שדבר קודם ולפיכך אמר שכח א' מן הפנימית ולא עירב שתיהן אסורות לפי שהיא רגל אסורה ואוסרת כאשר באַרנו . ואמרם במקום א' רוצה בו החיצונה לבדה וקרא אותה מקום א' לשתופם יחד בתשמיש בו אבל כשהניחו שתיהן עירובן בפנימית ושכח א' מן הפנימית שתיהן אסורות כמו שבארנו . אבל כששכח א' מן החיצונה הפנימית מותרת . ואמרם ואם היו של יחידים רוצה בו שידור אחד בכל בית ר"ל הוא וכל אנשי ביתו שהם כמו אדם אחד כמו שבארנו :

פרק שביעי

חלון שבין שתי חצירות ארבעה על ארבעה כו' : (דף עו ע"א)
מערבין שנים הוא שתערב כל חצר לעצמה לבדה . ומערבין אחד הוא שיחשבו שתי חצרות כמו בית אחד . ואמרם פחות מארבעה או למעלה מעשרה אע"פ שזה ממה שקדם מן הדבור להודיעך כי צריך שיהיה החלון כולו למעלה מעשרה טפחים ואי אפשר להם בעירוב אחד אבל אם היה קצת חלל החלון תוך עשרה טפחים די להם שיעשו עירוב אחד לפי שאין ביניהם מחיצה וכבר באַרנו כי המחיצה לא תהיה פחותה מעשרה טפחים :

כותל שבין שתי חצירות גבוה עשרה ורחב ארבעה כו' : (שם ע"ב)
אמרו ובלבד שלא יורידו למטה רוצה לומר שלא יוליכו מה שעל הכותל אל הדיורין שבבתים אבל להוריד משם לחצר הבית מותר וכשים ברחב הכותל פחות מארבעה טפחים שהוא מקום פטור כאשר באַרנו פעמים מותר להם להוציא מה שבבתים ולהניחו על אותו הכותל ומותר לאנשי הבית השני שיקחו אותו הדבר עצמו מעל הכותל ויכניסו אותו לבתיהם:

חריץ שבין שתי חצירות עמוק עשרה כו' : (דף עח ע"ב)
חריץ הוא החפירה בארץ והכל מבואר :

נתן עליו נסר שרחב ארבעה טפחים כו' : (שם)
לוח הגג קורין אותו נסר וכשנתן עץ באורך החפירה אפילו היה רחב אצבע אינו צריך יותר שהרי חלק אותה חפירה ונשארה רחבה פחות מארבעה טפחים וכצוצרה וגזוזטרא אחד והיא תקרה בולטת מרשות היחיד על רשות הרבים וכבר באַרנו בפרק אחד עשר משבת כי זאת הגזוזטרא רשות היחיד גמורה והיתה יוצאת על רשות הרבים כמו בניני הארפתים שבונים בזמננו זה בארץ ישראל וכבר באר הגמרא כי זה התנאי שהתנית המשנה כשיהיו הגזוזטראות זו כנגד זו ואז יספיק להם עירוב אחד אמנם כשיהיה ביניהם ריחוק שלשה טפחים או יותר אבל יש ביניהם פחות משלשה טפחים אפילו היו זו שלא כנגד זו מערבין עירוב אחד אם רצו לפי שהיא כמו גזוזטרא עקומה כמו שבארנו :

מתבן שבין שתי חצירות גבוה עשרה טפחים כו' : (דף עט ע"א)
ר"ל במאכילין שיניחו בהמתן לאכול מן התבן מצד זו ומצד זו :

כיצד משתתפין במבוי מניח את החבית כו' : (שם ע"ב)
העיקר אצלנו כי עירובי תחומין ושתופי מבואות וערובי תבשילין כולם צריכין לזכות על ידי אחר וצריכין שיהיה הכלי שמקבלין בו שתופי מבואות גבוה מן הארץ טפח כדי שיראה מובדל. ומבואר הוא כי זה שאמרנו מזכה להם הוא כשיהיה אותו דבר שמשתתפין בו מאדם אחד אז יצטרך להעמיד אדם אחר שיזכה להם חלקם ויהיה במקומם אבל אם נתן כל אחד חלקו אין שם פנים למזכה :

נתמעט האוכל מוסיף ומזכה וא"צ להודיע כו' : (דף פ ע"ב)
כלל זה הדין הוא שאם יהיה השיתוף ממין אחד ואפילו אבד כולו א"צ להודיע ואם היו מינין הרבה וחסרו מוסיף ומזכה ואין צריך להודיע ואם נאבד כולו צריך להודיע וזה הוא כשיש לבית שני פתחים בשני מבואות לפי שכשעשה עירוב עם אנשי זה המבוי נאסר עליו התשמיש במבוי אחר ולפיכך צריך להודיע אליו כדי שנדע באיזה מבוי משני המבואות רוצה להשתמש אבל אם אין לו פתח אלא באותו מבוי בלבד אין צריך להודיע כי העיקר אצלנו זכין לאדם שלא בפניו ואין מחייבין אותו אלא בפניו:

כמה הוא שיעורו בזמן שהן מרובין כו' : (שם)
מועטין הוא שיהיו פחות משמנה עשרה אדם ויתר על י"ח הם מרובים כי מזון שתי סעודות הם י"ח גרוגרות . ואמר להוצאת שבת ר"ל שהוא שיעור הוצאת שבת כאשר קדם לך במס' שבת :

א"ר יוסי בד"א בתחילת עירוב כו' : (שם)
וזה העיקר שזכר שלא אמרו לערב בחצרות אלא שלא לשכח את התינוקות אמת לפי שהנערים הקטנים אינם יודעים מה שנגמר בין אנשי המבוי מן השתוף והוצרכנו לעירוב חצירות אע"פ שהם משתתפין במבוי כדי שלא ישכחו התינוקות במבוי תורת עירוב. ואין הלכה כרבי יוסי :

בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים ומן המלח כו' : (שם)
כבר קדם לך בתחילת פרק השלישי כי אמרם בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים והמלח אין זה אלא בעירובי תחומין ושתופי מבואות ואין מחלוקת בזה אבל בכאן חלקו רבי אליעזר ורבי יהושע כי רבי אליעזר אומר שיספיק לעירובי חצירות בככר פרוסה והוא ענין כלל במאמרם בכל מערבין . ורבי יהושע אומר כי עירובי חצירות לא יספיק בשום פנים אלא בשלימה ואפילו תהיה שיעור מועט והטעם משום איבה כדי שלא יאמר אחד מן השכנים אני עושה שלימה ואתה פרוסה . והלכה כרבי יהושע :

נותן אדם מעה לחנוני ולנחתום כדי שיזכה לו עירוב כו' : (דף פא ע"א)
כדי שיזכה בעירוב ענינו שיתן לו פת באותן מעות ומזכה לו על ידי אחר אף על פי שאינו מצוי לפי שמשעה שנתן לו המעות נגמר המקח מן התורה כאשר נבאר במקומו . וחכמים אומרים כי לא נגמר המקח עד שיקח הפת כאשר התנו חכמים במכירת המטלטלין מן המשיכה גזירה שמא יפשע החנוני ולא יזכה לו בפת על ידי אחר אבל אם נתן לבעל הבית וצוה עליו שיערב לו ויזכה לו על ידי אחר דיו אחר שצוה מן הטעם שזכר שאין מערבין לאדם אלא לדעתו ורבי יהודה חולק כאשר תראה . והלכה כרבי יהודה :

פרק שמיני

כיצד משתתפין בתחומין מניח את החבית כו' : (דף פב ע"א)
מה שדמהו באמרו בית האבל ובית המשתה לפי שהם דבר מצוה והם גמילות חסדים כי העיקר אצלנו אין מערבין אלא לדבר מצוה ואמר כל מי שקבל עליו משחשכה אסור הני מילי כשלא הודיעוהו מבעוד יום אבל אם הודיעוהו מבעוד יום אפילו לא קבל עליו אלא משחשכה מותר :

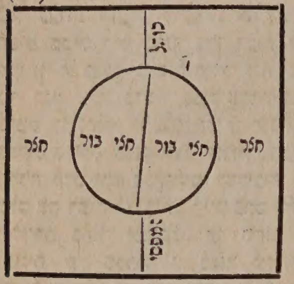
כמה הוא שיעורו מזון שתי סעודות לכל אחד כו' : (שם ע"ב)
מה שהוצרכנוהו בכאן מזון שתי סעודות לכל אחד לפי שענין עירובי תחומין הוא שיתן שביתת באותו המקום ויניח שם מזונו הצריך אליו לשבת . ורבי מאיר אומר כי האדם אוכל בשבת יותר למציאות הלפתן : פסול הגויה הוא כי מי שיאכל אוכלין טמאין יטמא גופו והוא יפסול את התרומה כאשר נבאר במסכת טהרות [פ"א מ"ג] . ואמר כי חצי פרס הנזכר בכאן לענין פסול הגוייה הוא כביצה ומחצה . והלכה כר' יוחנן בן ברוקה :

אנשי חצר ואנשי מרפסת ששכחו ולא עירבו כו' : (דף פג ע"ב)
מרפסת מקום גבוה בחצר הבית כמו קרקע גבוה י' טפחים ובו מדרגות עולין בהם לעליות וזה המקום גבוה מוקף בבנין ולרין בו . ונקרא מרפסת לפי שהוא מקום דריסה לאותן העולין לעליות וכשיש מקום בחצר גבוה י' טפחים ויהיה בצד המרפסת או בקרוב ממנו בשיעור הנזכר ויש בשוה עמה ויהיה זה המקום הגבוה חצר לאותו המרפסת יהיה מותר לאותן הדרים למרפסת להשתמש בה ואסור על אנשי החצר לפי שהוא מובדל מן החצר כשלא עשה העירוב כמו שהזכיר . ואמרו פחות מכאן לחצר ענינו שהוא משותף בין החצר והמרפסת ואסור להם לאנשי החצר ולאנשי המרפסת להשתמש בו אלא אם עשו עירוב . וזה הבור מתגאיו שיהיה מלא מדבר שיהיה אסור לטלטלו בשבת עד שיהיה שוה עם קרקע המרפסת ולפיכך יהיה מותר לאנשי המרפסת להשתמש עליו אבל אם הבור ריקן לא ריקן ממש אלא שאינו מלא כל כך כדי שיגיע לשפתו אותו הדבר אסור להשתמש בו לא אנשי החצר ולא אנשי המרפסת עד שיעשה עירוב :

הנותן את עירובו בבית שער אכסדרה ומרפסת כו' : (דף פה ע"ב)
בית שער הוא מבוא החצר והוא מקום שבו נכנסין כל בני החצר לבתיהם . ואכסדרה מקום מוקף מג' רוחותיו . ומרפסת מקום הדריסה לכל כאשר באַרנו קודם. ותפיסת יד שימושו הוא שיהיה לו באותו מקום כלים יהיו אסורין לטלטל כיתד של מחרישה ודומיהם או יהיה הדר שם כמו אורח מן האורחים ולא מאנשי הבית ולפיכך אינו אוסר . והלכה כרבי יהודה :

המניח ביתו והלך לשבות בעיר אחרת כו' : (דף פו ע"א)
אמרו הרי זה אוסר ענינו אוסר על בני עירו מאחר שהוא שכן מכלל השכנים ולא עירב עמהם אע"פ שאינו מצוי לא נעקרה שכונתו מהכל . ור' שמעון אומר מאחר ששבת בבית שאפשר לו לדור בו ולפיכך אמר בתו כבר נעקרה שכונתו מאותו המקום זה השבת ואינו אוסר עליו . והלכה כר' יוסי והלכה כר"ש :

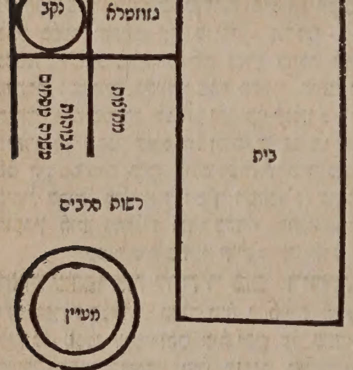
בור שבין שתי חצירות אין ממלאין ממנו בשבת כו' : כזו הצורה (שם)

בור שבין שתי חצרות הוא שיהיה הכותל המפסיק בין שתי החצרות על הבור ויהיה קצת הבור בזה החצר וקצתו בחצר אחרת (חוליית הבור והסמוך לו).והעיקר כי המחיצה העשויה בזה הבור שגבהה י' טפחים אם נעשית תחת המים צריכה שיראה ממנה על המים טפח עד שיבדיל בין מים למים כנגד החצרות ואם נעשית על פני המים צריך שישקיע ממנה במים טפח להבדיל המים כמו שזכרנו כנגד קרקעיתו ור' יהודה אומר נחשוב הכותל המבדיל בין החצרות כאילו ירד בתחתית הבור ואין הלכה כר' יהודה:

אמת המים שהיא עוברת בחצר אין ממלאין כו' : (דף פז ע"א)
צריך להתחיל בבנין האמה בעת כניסתה (בבית) ובמקום שהיא יוצאה ממנו ובתנאים שאמרנו שיהיה טפח מן המחיצה בתוך המים אם היתה המחיצה על המים או טפח מן המחיצה יוצא מן המים אם היתה מחיצה תחת המים ויש לחלוק בין המים הנכנסין בחצר ובין המים שברה"ר ורצוני לומר בחלוק המים בחלוק מקומן . ואמרו מפני שלא היה בו כשיעור לפי שלא היה בגבהו י' טפחים וברחבו ד' טפחים כי כל מה שתחסר מאלו השיעורין בגובה או ברחב אין צריכין מחיצה לפי שהיא לא חלקה רשות לעצמה . ואין הלכה כר' יהודה :

גזוזטרא שהיא למעלה מן המים אין ממלאין כו' : (שם ע"ב)

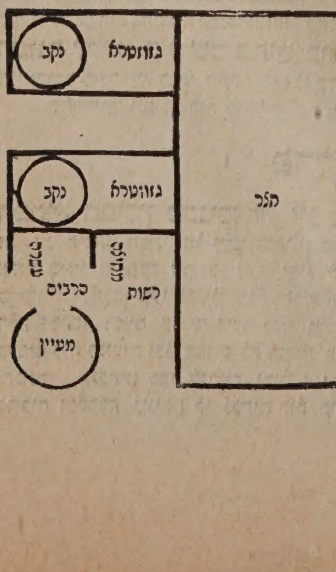

גזוזטרא כבר ביארנו צורתה והוא מקום מקורה יוצא מכותל רשות היחיד על רשות הרבים ואולי שיצא מאותה הגזוזטרא על מעיינות המים והנהרות כמו עץ או זיז ונוקבים בו נקב וממלאים מאותו הנקב מן המעיין או הנהר . ואמר בכאן כי אינו מותר למלאות מאותו הנקב למטה עד שיעשה מחיצה מתחת אותו הנקב שיורד למטה מחיצה תלויה גבוהה עשרה טפחים כמו כוורת והרבה עושין אותו אצלנו ואז נאמר גוד אחית מחיצתה ונחשוב אותה הכוורת כאילו הגיעה למים *(וזו היא צורתה) או עושים מחיצה על המים ונאמר גוד אסיק מחיצתה ונחשב המחיצה כאילו הגיעה אל הנקב שהיא הגזוזטרא אשר שואבים ממנה ודבקה בה ותהיה השאיבה תוך המחיצה *(וזו היא צורתה)

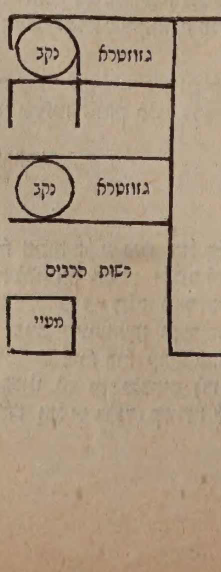

ואם היתה החצר שתי עליות זו על גב זו ויצאה מכל עלייה כצוצרה וחור זה כנגד החור השני עד שתהיה העליונה כמשלשלת הדלי למלאות יכנס הדלי על החור שבגזוזטרא התחתונה ואז יגיע אל המים וזה יארע הרבה . תדע לך שיש בזה דינים אני אגידם לך אם היו השתי גזוזטראות תוך י' טפחים כל אחת מהם אוסרת על חברתה ואפי' עשו מחיצה ואין מותר למלאות אלא בעירוב יעשו אותו אחר עשיית המחיצות . ואם לא היו שתיהן (עד) תוך עשרה טפחים אבל היה ביניהם יותר מזה השיעור בזה נפל החלוק אם עשתה העליונה מחיצה ולא עשתה התחתונה כצורה א העליונה מותרת והתחתונה אסורה . ואמרם בזאת המשנה שתיהן אסורות בתנאי שתהיה התחתונה התנית עם העליונה לעשות מחיצה עמהן ולפיכך אוסרת עליהן עד שיערבו . ואם עשתה התחתונה ולא עשתה העליונה ג"כ כזו הצורה ב שתיהן אסורות לפי שהעליונה משותפת עם התחתונה בדרך שיש לה מן המים וכצוצרה התחתונה היא אוסרת עליה ועליונה ג"כ אין מותר לה למלאות שלא עשתה מחיצה ולפיכך שתיהן אסורות . ואם עשו מחיצה שתיהן מותרות . וכל מה שאמרנוהו אסורות ר"ל אסורות עד שיערבו :

ב

א

חצר שהיא פחותה מד' אמות אין שופכין בתוכה כו' : (דף פח ע"א)
כשיש בחצר פחות מד' אמות על ד' אמות המים שמשתמש האדם כששופך אותם בזה החצר הקטן יוצאין המים לרה"ר ויהיו המים השותתים ברה"ר באין מכחו ולפיכך אסור לשפוך המים באותה חצר עד שיעשה עוקה והיא חפירה יתקבצו שם המים מחזקת סאתים מתחת החור שיהיה באותה החפירה שהמים יוצאין ממנו כי אנחנו אומרים כי תכלית מה שיסתפק האדם ממים ביום אחד הוא סאתים. ואמרם בין מבפנים בין מבחוץ ענינו שהוא שוה בין שיעשה החפירה בתוך הבית או חוץ לבית אלא שזאת החפירה שמתקבלים שם המים חוץ לבית. אמנם אם יעשה החפירה חוץ לחצר צריך שיסכך עליה הבנין עד שתבדל מרה"ר. וקמירה היא עשיית קובה מלמעלה אמרו בשם עגלות צב (במדבר ז) קמורות. ר"ל כי עליהם מכסה כדמות קובות והוא מגזרת איש ישראל אל הקובה (שם כה) :

רבי אליעזר בן יעקב אומר ביב שהוא קמור כו' : (שם)
ביב אמה או קילון נשפכין שם המים ויוצאין לרה"ר ואמר ר' אליעזר בן יעקב כי כשיהיה הבנין קמור הוא ברה"ר מותר לשפוך לתוכו מים בשבת מן החצר אע"פ שיהיו המים היוצאין מן החצר הולכין ארבע אמות תחת הקמירה הוא מותר לשפוך המים באותו הקילון ע"פ הביב שבחצר לפי שאינו יוצא לרה"ר אלא שהמים כלין תחת אותן ארבע אמות הבנויות מבחוץ. וחכמים אוסרין לשפוך על פי הביב באיזה צד שיהיה לפי שהוא כשופך ברה"ר אבל שופך חוץ לביב והמים שותתין אליו וכבר ביארנו כי אכסדרה הוא מקום מוקף משלש רוחותיו וכשיש בחצר עם האכסדרה ד' אמות על ד' אמות מותר לשפוך המים בחצר ואין צריכין לחפירה שיתקבצו שם המים והלכה כחכמים :

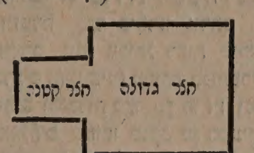
וכן שתי דיוטאות זו כנגד זו מקצתן עשו עוקה כו' : (שם)
דיוטאות ידוע והן דיורין. וכאן מדבר שיהיו אלו הדיוטאות זו כנגד זו וביניהם חצר שישפכו שניהם מימיהן לשם כשעשה בעל הדיוטא האחת עוקה והיא חפירה בחצר נגד שלו אין מותר לאנשי חצר האחרת לשפוך מים עם חבירו באותה עוקה עד שיערבו שיש לחוש שמא ישתמשו מן הדיורים לחצר בלי עירוב כשנתיר להם שפיכת המים מבתיהם לאותה חפירה וזו היא כוונת זאת ההלכה :

פרק תשיעי

כל גגות העיר רשות אחת כו' : (דף פט ע"א)
אע"פ שהיה ר"מ סובר שהן רשות אחת כשנבדלו קצתם מקצתם אין מותר אצלו להשתמש מקצתן אל קצתן כי הוא אומר כ"מ שאתה מוצא שתי רשויות והן רשות אחת אסור להוציא מזו לזו כגון עמוד ברה"י גבוה עשרה טפחים ורחב ארבעה וחכ"א בגגות כמו שנחלקו הרשויות למטה כך נחלקו למעלה כל גג מובדל מן האחר. ור' שמעון אומר כי החילוק וההפרש הוא במקום הדירה בלבד אבל חצרות הבתים והגגות והמקומות המוקפים חומה בכותלים ולא נעשה לדירת אדם והם הנקראים קרפיפות כאשר נתבאר בזאת המסכת פעמים [פ"ב מ"ה. פ"ה מ"ב] כולם הם רשות א' לאותם כלים ששם באלו המקומות כשנכנס שבת אבל להוציא כלים מן הדיורין ולהכניסם בחצר ולטלטלם מן החצר לחצר אחרת אינו מותר. ומאמר ר"ש שהוא מותר להוציא מה שבחצר זו לחצר אחרת הכל שוה בין עשו אנשי הבית עירוב או לא עשו עירוב לא נאמר שמא אם עשו עירוב יוציאו מה שבבתיהם אל החצר ואחר כן יוליכו אותו לחצר אחרת. ועל דעת ר' שמעון כי מותר לאדם להוציא דבר שיהיה בחצר מבית שבת שם אל הגג ומן הגג לחצר אחרת ומן החצר אחרת לקרפף ומן הקרפף לגג אחר וכן תמיד עד שיכול לטלטל אותו הדבר ולהוליכו בשבת בכל המדינה על הגגות ובחצירות הבתים והמקומות המוקפין בכותלים אם אין בהם דירה. אבל מה שהוא אסור להוציא דבר ממה שיש בבית אל הבית האחר או על הגג אלא אם עשו עירוב בין שני הבתים. והלכה כר"ש ואפילו היו הגגות גבוהות או נמוכות:

גג גדול סמוך לקטן הגדול מותר כו' : (דף צב ע"א)

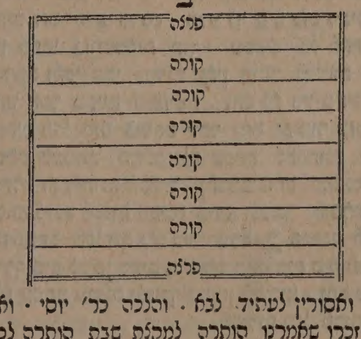
חצר שנפרצה לרה"ר כו' : (דף צד ע"א)

חצר גדולה שנפרצה לקטנה *(כזו הצורה) ותהיה הקטנה אין לה אלא שלשה כותלים והגדולה יהיה לה מקום הפרצה כדמות שער כאשר יתבאר מן הצורה שציירנו. וזה הדין הוא כשנפרץ מערב שבת אבל אם נפרץ בשבת אפי' הקטנה היא מותרת להשתמש בדיורין שלה כאשר היתה מאחר שהיה לה היתר קודם שנפרץ הכותל והעיקר אצלנו הותרה למקצת שבת הותרה לכל השבת כולה ועל זה הדרך בעצמו הוא גג גדול וגג קטן כשיש כותל מקיף בגגות אבל אם אין שם שום היקף כולם רשות אחת הן כאשר בארנו. ואמרם עוד חצר שנפרצה לרה"ר הוא שיפול הכותל כולו מצד רה"ר וישארו ג' כותלים רבי אליעזר סובר שהם רשות הרבים וחכמים חושבין אותן כרמלית וכבר בארנו בתחלת שבת ד' רשויות ודיניהם. ואתה יודע כי ענין אמרם פטור הוא שאינו חייב מיתה אבל הוא אסור. ואין הלכה כר' אליעזר :

חצר שנפרצה לרה"ר מב' רוחותיה כו' : (שם)
זאת הפרצה שנפרצה החצר היא י' אמות או פחות שהן כפתח אלא שהם בקרן זוית ופתח בקרן זוית לא עבדי אינשי ואם הוא יותר על עשר אמות אפילו מרוח א' אסורה. וזה הבית שאמרנו שנפרץ משתי רוחותיו הוא שנכנס סדקם ונהרס זוית מזויותיו ונפל קצת מזה הכותל ולא תהיה קורה פרושה על מקום הפרצה אלא אשר יהיה מושב הקורות בקירויו *(כזו הצורה) א ולפיכך הוא אסור אבל כשנפרץ *(כזו הצורה) ב הרי הוא מותר כי העיקר אצלנו פי תקרה

ב

א

יורד וסותם ור' יוסי אומר אסורין באותה שבת ואסורין לעתיד לבא. והלכה כר' יוסי. ואל תחשוב כי זה המאמר יקשה לאותו עיקר שקדם זכרו שאמרנו הותרה למקצת שבת הותרה לכל השבת כולה. כי מה שאמרנו שם הוא בדין העירוב ר"ל כשנתחדש אחר הכנסת שבת מה שיאסור התשמיש באותו מקום לפי שנפסל בו העירוב וכיון שהיו מותרין בע"ש מותרין לכל השבת כולה ובזה המקום מדבר הוא במחיצות כשנפרצו וחזר התשמיש אסור מפני הסרת המחיצות לא מצד סילוק העירוב:

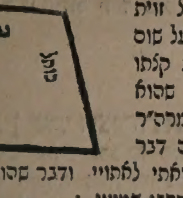
הבונה עלייה ע"ג שני בתים כו' : (דף צה ע"א)
רבי יהודה סובר כי רה"י מאחר שיש לו שתי מחיצות שכבר נבדל מרה"ר וכן אמר שתי מחיצות דאורייתא ולפיכך הוא מותר אצלו העירוב בשתי מחיצות. ואין הלכה כרבי יהודה :

פרק עשירי

המוצא תפילין מכניסן זוג זוג כו' : (שם)
זוג זוג פירושו תפילין של ראש ותפילין של יד והוא שיניח של יד בידו ושל ראש בראשו לפי שהוא סובר כי שבת זמן תפילין. ור"ג אומר שבת לאו זמן תפילין ואסור להניחן בשבת אבל התירו לו ללובשן כדי להצילן שלא יאבדו ומפני זה מצילין ב' ב' רוצה לומר שיקשור שנים של ראש בראשו ושנים של יד בידו והני מילי כשהם ישנים ברצועותיהן וקשריהם אבל אם היו חדשים בלא רצועות ובלי קשרים לא נטריח עליו להצניען כי שמא הוא קמיע עשוי בצורת תפילין ותכונתן. וצבתים כמו אגודות והוא מגזרת שול תשולו לה מן הצבתים (רות ב) וכמו כן כריכות וההפרש ביניהם כי צבתים הוא שיהיו של ראש ושל יד בלבד קשורות אחת עם השנית בלבד וכריכות הוא שיהיו רבות קשורות קשר אחד. וזה שאמרנו מחשיך עליהם בתנאי שיהיו כ"כ רבות שלא יוכל במה שנשאר מן היום להביאן זוג זוג דרך מלבוש כמו שזכר. ואמר ובסכנה מכסן כגון שיהיה עת גזרה ב"מ שאם נמצאו בידו יגיעהו היזק אבל אם הוא ירא מליסטין בלבד יוליכם כולם פחות פחות מארבע אמות כאשר בארנו בפרק אחרון משבת. ואין הלכה כרשב"ג :

ר' שמעון אומר נותנן לחבירו וחבירו לחבירו כו' : (שם)
רבי שמעון חלק על המאמר שזכרנו בסוף ההלכה הקודמת רוצה לומר מוליכן פחות פחות מארבע אמות לפי שהוא אומר חיישינן שמא ילך בהם ארבע אמות ברה"ר אבל הנכון שיתן הכריכה כולה לחבירו שלפניו וחבירו לחבירו עד שיגיע לבית. ומאמר ר' יהודה אפילו חוץ לתחום בתנאי שתהיה אותה החבית הפקר אבל אם יש לה בעלים העיקר אצלנו הבהמה והכלים כרגלי הבעלים כאשר יתבאר בביצה [פ"ה מ"ג] ואם החבית הפקר יוליכנה מיד ליד ואפילו הוציאוהו חוץ לאלפים אמה ור' יוחנן בן נורי סבר נכסי הפקר קונין שביתה במקומן ואינן הולכות אלא אלפים אמה כאשר בארנו בפרק הרביעי מזו המסכת והוא מה שאמר לר' יהודה לא תהלך זו יותר מרגלי בעליה כלומר אם היה לה בעלים. ודע כי מותר לאדם להוליך הדבר פחות מארבע אמות או נותנו לחבירו וחבירו לחבירו כאשר הזכיר ר' שמעון. והלכה כרבי שמעון והלכה כרבי יהודה :

היה קורא בספר על האסקופה כו' : (דף צז ע"ב)
אסקופה היא הבנין שלפני פתח הבית והיא כרמלית וכבר נתבארו הרשויות בתחלת מסכת שבת. ואמרם עד שלא הגיע לי' טפחים כאשר בארנו בשבת ובתנאי שיהיה הכותל משופע *(כזו הצורה)

שיניח הספר ברה"ר אבל אם היה הכותל עומד על הארץ על זוית עומדת שיהיה הספר כשנתלה באויר רשות הרבים בלי מונח על שום דבר הרי זה מותר לגללו ולהביאו אצלו כל זמן שלא הגיע קצתו לארץ ור' שמעון אומר אפי' הגיע לארץ מותר להגביהו לפי שהוא משום שבות מאחר שמקצת הספר בידו ואינו כמי שעוקר מרה"ר לרה"י אלא אם יצא הספר כולו מידו ונח ברה"ר ואסרו להגביה דבר מרה"ר ואפי' הוא דבוק וקשור ברה"י מדרבנן דלמא נפיל ואתי לאתויי. ודבר שהוא מדרבנן אינו עומד בפני כתבי הקדש. ואין הלכה כרבי שמעון :

זיז שלפני חלון נותנין עליו ונוטלין ממנו בשבת : עומד אדם ברה"י ומטלטל ברה"ר כו' : (דף צח ע"ב)
זיז הוא הקנה היוצא מן הכותל מבנין או עץ או אבן או זולתם ובתנאי שיהיה בינו ובין רה"ר יותר מעשרה טפחים כי העיקר אצלנו כי רשות הרבים היא עד עשרה טפחים ולמעלה מעשרה טפחים ברשות הרבים מקום פטור ואסור להשתמש על זה הזיז היוצא אלא בכלי חרס ודומיהן לפי שהם אם יפלו ישברו אבל דבר שאינו נשבר בנפילתו אסור להשתמש בו על זה הזיז גזרה שמא יפול ברשות הרבים ויגביהנו שם :

לא יעמוד אדם ברשות היחיד וישתין ברה"ר כו' : (שם)
מי שעמד ברשות הרבים והשתין ברשות היחיד חייב חטאת וכאילו עקר מעל גבי מקום ארבעה כיון שזה השתן מונח במקומו מיושב כיושב החפץ במקום ד' כאשר בארנו בהלכה ראשונה משבת. ומאמר רבי יהודה כי מי שנתלש רוקו מפיו שאסור לו להלך ארבע אמות בתנאי שיהפכנו בפיו. ואין הלכה כרבי יהודה :

לא יעמוד אדם ברשות היחיד וישתה ברה"ר כו' : (דף צט ע"א)

קולט אדם מן המזחילה למטה מעשרה טפחים כו' : (שם ע"ב)
זה שאסרנו לעמוד ברשות אחד ולשתות ברשות אחר בתנאי שתהיה השתיה בכלים נאים שהוא צריך אליהם ואי אפשר לו להניחן מפני חשיבותם שאם נתיר לו לשתות מהם נחוש שמא יוציאם מרשות לרשות אבל אם אין לשם כלים חשובים אצלנו מותר לשתות ואפילו לא הכניס ראשו ורובו למקום שהוא שותה. ואמר וכן בגת הוא ענין אחר רוצה לומר לענין מעשרות כי מותר לו לשתות קודם הוצאת המעשר עראי ויש לו לשתות תוך הגת אבל חוץ לגת אינו שותה עד שיוציא מעשר וכבר נתבאר זה הענין בעקריו וענפיו במסכת מעשרות. ואחר כן חוזר לענין שבת ואמר שקולט אדם המים כלומר מקבל ממקום שפיכת המים ומן הצנור כשיקבלנו מן המים עצמם אבל אם נגע ידו במזחילה כדי שיתקבלו המים בכפו וישתה אסור אלא אם כן היה למעלה מעשרה טפחים שהוא מקום פטור ובלבד שלא יהיה במזחילה ארבעה טפחים שהוא שיעור מקום פטור ובתנאי אחר שלא יהיה בין המקום שמתקבלין ממנו המים ובין הגג שיורדין ממנו המים פחות משלשה טפחים כי העיקר אצלנו כל פחות משלשה כלבוד דמי וכאילו קבל המים מן הגג שהוא רשות היחיד והוציאן לרשות הרבים. ודע כי זוחלין נקראו המים הנגרים מן הנהרות והמעיינות הנובעות הנגרים על הארץ והוא מלשון זוחלי עפר (דברים לב) ענינו הנחשים והשרפים הנגררים על הארץ ומזה קראו המקום שירדו בו המים מזחילה. וצנור ידוע :

בור ברשות הרבים וחוליתו גבוהה עשרה טפחים כו' : (שם)
כבר הקדמנו פעמים כי למעלה מי' באויר רשות הרבים מקום פטור וזה הבור אין הפרש בין שיהיה בינו ובין הכותל ארבעה טפחים או למעלה או אם הוא סמוך לכותל ומלא בחולייתו גבוה עשרה ודע כי הבור וחולייתו מצטרפין לעשרה והוא ענין אמרם וחולייתו גבוהה כאילו אמר וחולייתו משלימתו לעשרה ובתנאי שיהיה סמוך לכותל. וזו האשפה היא של רבים שאין מפנין אותה ברוב. אבל אשפה של יחיד אסור לשפוך עליה מים ואפילו היא גבוהה עשרה טפחים גזרה שמא יפנו אותה בעליה ונמצא שופך מרשות היחיד לרשות הרבים :

אילן שהוא מיסך על הארץ כו' : (שם)

הדלת שבמוקצה והדקים שבפרצה כו' : (דף קא ע"א)
כשיהיה בין קצות ענפי האילן והארץ פחות משלשה טפחים הרי הוא כאילו נדבק בארץ ונעשו שם מחיצות כי כל פחות מג' כלבוד דמי ובתנאי שימלא חלל הענפים כולו בדברים דקים כתבן ודומה לו כדי שלא יזיזנה רוח מצויה תמיד כי כל מה שיניע אותו הרוח מצויה אינה מחיצה והעיקר אצלנו כל מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה אינה מחיצה. וזה שהתרנו לו להשתמש תחתיו הוא שיעור סאתים בלבד והעיקר אצלנו כל דירה שתשמישה לאויר אין מטלטלין בה אלא בבית סאתים. וכשיהיו שרשי האילן גבוהים מן הארץ שלשה טפחים אסור להשתמש עליהן לפי שאסור להשתמש באילן ביו"ט וכל שכן בשבת גזירה שמא יחתוך ממנו ענף כאשר יתבאר במס' ביצה [פ"ה מ"ב] ואם הם על הארץ פחות מג"ט הם נחשבים כמו הקרקע. והדלת שבמוקצה שיהיה מקום מיוחד ואין להם בו תשמיש ולא צורך כמו דיר או סהר ויש לו פתח ואין לו ציר אבל אם יש לו ציר אפילו נשמט או נשבר מותר לנעול בה את המקום. והדקים קבוץ חדק והם קוצים כמו כמשוכת חדק (משלי טו) קושרין אלו הקוצים בקנים ועושין מהם לוח ונועלין בהם פרצות הגנות כדי שלא יכנסו שם גנבים או חיות. ואמרם גבוהים (לה) אפי' היו גבוהים על הארץ באיזה שיעור שיהיה וכל זה כשלא היו קושרין בקשר דבק בכותלים אלא עראי מגביהין אותן ומחזירין אותן :

לא יעמוד אדם ברשות היחיד ויפתח ברה"ר כו' : (שם)
כמו שאוסר רבי מאיר שיעמוד אדם ברשות הרבים ויפתח ברשות היחיד כמו כן אוסר שיעמוד בכרמלית ויפתח ברשות היחיד ולפיכך הביאו עליו ראיה מזה השוק שהיה בירושלים שהיו מפטמין שם העופות ומוכרים אותן שהוא כרמלית והחנות רשות היחיד והיו עומדין בשוק והיו פותחים החנויות בשבת. ונחשב ירושלים כרמלית לפי שהיא עיר של רבים והיו לה פתחים רבים ולא היתה מעורבת על העיקרים שבארנו בפרק חמישי מזו המסכת. ואין הלכה כרבי מאיר בשני המאמרים לא ברשות הרבים ולא ברשות היחיד. פטמין תרגום בריאות [בראשית מא] פטימתא ולפי שזה השוק היו מפטמין בו העופות ומשמנין אותן נקרא שוק של פטמין :

נגר שיש בראשו גלוסטרא ר"א אוסר ורבי יוסי מתיר כו' : (שם ע"ב)
נגר היא קורה שעושין אותה בשתי וערב ונותנין אותה בדלתות ונועלין בה השערים וקוראין אותה בני אדם בלשון ערבי מער"ז ועניינו כמו בריח לפי שהוא מבריח מן הכותל אל הכותל וגלוסטרא דמות רמון או טבעת ויוצא בו ממה שיורה עליו שהוא כלי ואינו קורה בעצמו שהוא אסור לטלטלה בשבת. והלכה כרבי יוסי :

נגר הנגרר נועלים בו במקדש אבל לא במדינה כו' : (דף קב ע"א)
הנגרר פירשו בה שהוא הדבוק בדלת בקשר. והמונח הוא שהוא מובדל ואינו דבוק ונוקטין אותו

כיר ומרכיבין אותו על הדלתות על המנעול ואחר כן מסירין אותו ועושין במקום אחר ומפני זה קרא אותו המונח · וזה הדבר הוא בנגר שאין בראשו גלוסטרא כי מי שיש לו היכרא מותר ואפילו מונח כאשר באדנו קודם · והלכה כרבי יהודה :

מחזירין ציר התחתון במקדש אבל לא במדינה כו' : (שם ע"ב)

ציר ידוע מגזרת הסוב על צירה (משלי כו) והוא שם עברי ממש ואמרם אם נשמט מכף שלו אין מחזירין אותו מפני זה אסור החזרת הכף גזירה שמא יתקן אותו לפי שהוא צריך לחזוק יותר בלי ספק וכן אמרו שמא יתקע ואין הלכה כרבי יהודה :

מחזירין רטיה במקדש אבל לא במדינה כו' : (שם)

קושרין נימא במקדש אבל לא במדינה כו' : (שם)

חותכין יבלת במקדש אבל לא במדינה כו' : (דף קג ע"א)

רטיה היא חתיכה של בגד שפושטין עליו המשיחה לתת אותה על המכה וכשנפלה מן המכה או שפרשה בידו ונתגה על גבי כלי מותר לו להחזירה כל זמן שלא נפלה על גבי קרקע אבל כשנפלה על גבי קרקע אסור להחזירה אלא לכהן במקדש . ונתינת משיחה על המכה לכתחילה אסור בין במקדש בין במדינה.וקושרין נימא הוא שקושרין היתר כשנתק יתר מיתרי הנבלים והכנורות ודומיהן מן הכלים שהיו במקדש שהיו אומרים עליהם השיר בכל יום כאשר יתבאר במקומו [ערכין פ"ב מ"ו]· ויבלת ידוע והוא כמו ראש מסמר בגוף האדם וגם כן ידוע שהעבודה אינה מותרת לבעלי יבלת :

כהן שלקה באצבעו כורך עליו גמי במקדש כו' : (שם ע"ב)

בוזקין מלח על גבי כבש בשביל שלא יחליקו כו' : (דף קד ע"א)

גמי הוא גמא ובכאן דיבר בדבר הידוע כי הגמא מועיל למכה ויש לו לקושרו בחתיכת בגד ויעבוד ולא יפסול לעבודה בתוספת אותו הבגד ובתנאי שלא תהיה מובדלת בין בשר ידו והמזרק או הסכין בעת עשיית העבודה . ואמרם אם להוציא ממנה דם לסחוט המכה ולהוציא ממנה דם . בוזקין כמו זורקים והוא מגזרת כמראה הבזק [יחזקאל א'] רוצה לומר שהיא כמי שזורק דבר מידו פעם אחר פעם . שלא יחליק כדי שלא תמעד רגלו בסבת שמנונית הבשר הזב שם כי הבשר היו עוברים אותו על הכבש כאשר יתבאר במקומו במס' תמיד· וכבש שם המעלה שהיו עולין בה למזבח · ובור הגולה בור היה בלשכה מן הלשכות והיה עליו גלגל והיה נשמע לאותו גלגל קול גדול בעת השאיבה וכן בור הגדול ובור חקר·חקר והקר שוין קורין אותו כך לפי שהיה נובע מאשון כהקיר ביר מימיה [ירמיה ו] והיו על אלו שני בורות הנזכרים גלגלים והתירו להם הנביאים בעלותם לרגל לדלות מאותן הבורות באותן הגלגלים · ונשארו העם נוהגין לדלות מהן בלבד מפני התרת הנביאים ולא העתיקו הדין לבורות אחרים . ומה שאסרו השאיבה לגלגלים בשאר הבורות גזרה שמא ידלה לגנתו או לחורבתו או למקום שירצה למלאות מים למהירות השאיבה באלו הגלגלים וכמו כן מותר לשאוב בהן תוך המדינות והקול הנשמע לגלגל בעת השאיבה אין אוסרים אותו וכמו כן אין אוסרין להקיש בשלשלת הפתחים והדומה להם · אבל מה שהוא אסור מן הקולות אינו אלא מה שהוא כקול של שיר כלומר שיהיה לו נעימות על הסדר והוא אמרם לא אמרו אלא בקול של שיר בלבד והתרנו כל מה שקדם זכרו במקדש כי העבודה חייבת בשבת וכמו כן כל מה שהוא משום שבות והוא מצרכי העבודה והמקדש מותר לעשותו בשבת במקדש והוא אמרם שבות שבת במקדש התירו :

שרץ שנמצא במקדש כהן מוציאו בהמיינו כו' : (שם ע"ב)

המיינו הוא החגור שחוגר על עצמו תרגום אבנט [שמות כח] המיינא ודע כי כל מי שנכנס באיזה מקום שיהיה מן העזרה והוא טמא אם היה שוגג חייב חטאת ואם היה מזיד חייב כרת . ר"ע אומר מוציאין השרץ בשבת מכל העזרה . וצבת של עץ הם מלקחיים מעץ שאינן מטמאין כי פשוטי כלי עץ אין מקבלין טומאה מן התורה כאשר יתבאר בתחילת כלים ותרגום סירותיו [שם כז] פסכתרוותיה והנפרד פסכתר.ור"ש סבר כי מי שנפסק לו יתר במקדש שלא יקשרנו כמו שזכרנו במה שקדם אבל קושר קשר לה על קלתו בעניבה בלבד · ועוד קדם לך מדבריו בפרק הרביעי מזאת המסכת כי מי שיצא חוץ לתחום אפילו חמש עשרה אמה יכנס שאין המשוחות ממצין את המדות ודבר על שני המשפטים כמו שהוא סובר ואמר כי זה שאמרנו יכנס אפילו יצא מן התחום חמש עשרה אמה אינו מפני שיש לאדם חוץ לתחום אפילו אצבע אחד אבל נתנו לך אלו חמש עשרה אמה לפי שהם שלך ומכלל תחום שלך שאין המשוחות ממצין את המדות וכמו כן זה שהתרנו לך שתקשור היתר בעניבה התרנו לך דבר שהוא משום שבות שהם עצמם אסרו זה הדבר וכן הקשירה בעניבה מדרבנן היא אסורה · ואין הלכה כר"ש בשני המאמרים אלא כמו שזכרנו במה שקדם. והלכה כר"ע והלכה כר' יהודה: סליק פי' המשניות להרמב"ם ז"ל ממסכת עירובין

הגהות מהגאון בעל הלבוש ז"ל עם הגהות ותקונים מאת הגאונים בעלי מפרשי הים ז"ל

דף ב ע"א גמרא ושל אולם גבהו (מנחות דף כ"ח ע"ב) תוס' ד"ה אכסדרה : שלמים ששחטן (פסחים דף כ"ח ע"ב) תוס' ד"ה העולה . (יומא כ"ט.) תוס' ד"ה אלא . (מנחות מ"ט ע"ב) תוס' ד"ה תדיר . (עי' מ"ל פ"א מתמידין הל"ג) : ע"ב בין לרבנן ובין לר"י (זבחים ס' ע"א) תוס' ד"ה ואומר : עד מ' ונ' אמה (סוכה ב':) תוס' ד"ה עד :

דף ג ע"א גמ' מקצת סכך בתוך כ' (סוכה ב' ע"א) תד"ה המר: ע"ב הללו שוחקות (שבת דף פ"ה ע"א) תד"ה וקים. (פסחים דף ל"ט ע"ב) תד"ה ערוגה :

דף ד ע"א גמ' לשיעורין (יומא דף פ"ט ע"ב) תד"ה לומר . (שם דף פ' ע"א) תוס' ד"ה עונש : ע"ב אינו חוצץ (חולין דף ק"ו ע"ב) תד"ה וכל :

דף ה ע"א גמרא ומ"ם קורה משום (עירובין דף ח' ע"ב) תוס' ד"ה הכל : בארבע אמות (עירובין דף ג' ע"ב) תוס' ד"ה כמאן : ע"ב וספק דדבריהם להקל (סוכה דף ע"ו ע"ב) תוס' ד"ה פרוץ . (חולין דף כ"ט . צ"ל כ"ח ע"ב) תוס' ד"ה לפי.(בכורות דף י"ז ע"ב) תוס' ד"ה אפשר :

דף ו ע"א גמרא כיצד מערבין (שבת דף פ"ו · צ"ל ו' ע"ב) שוס' ד"ה יתר : יתר על כן (עירובין דף כ"ב ע"א) תוס' ד"ה והא . (שם דף כ"ט ע"א) תוס' ד"ה עיר : [א"ה עיין בתוס' כאן ע"ב ד"ה וכי והשתא] : ע"ב אבולי דמחוזא (עירובין דף כ"ו ע"א) תוס' ד"ה מערב : כאן קודם ב"ק (ערכין דף ב' ע"ב) תוס' ד"ה מי :

דף ז ע"א גמרא בגון שדרה (בכורות דף ל"ז ע"ב) תוס' ד"ה כדי . (חולין דף מ"ד ע"א) רש"י ד"ה מחומרי : וכן לענין טריפה (גיטין דף נ"ו ע"ב) תוס' ד"ה וניקר : [א"ה כוונתם שם למ"ש בתוס' יבמות כאן ד"ה כגון ועי' בתוי"ט ביבמות פט"ז מ"ד וכעת ראינו להגאון מוהרי"ב שהעיר שם בזה ועי' בכ"מ פי"ג מגירושין ובכס"ז בזבחים דף קטז ובצ"ק ובחידושי פנים מאירות שם ודו"ק ועי' בהגהותינו על הרמב"ם שם:עושה צורת הפתח(עירובין י"א ע"א) תד"ה אילימא: ע"ב מבוי שנפרץ במלואו לחצר (עירובין דף כ"ה ע"ב) תד"ה וכי :

דף ח ע"א גמ' ויעלה הים שרטון (שבת ק"י צ"ל ק' ע"ב) תוס' ד"ה עושה: [א"ה עי' בשו"ת כנסת יחזקאל סימן א' ב'] : נכנסין לה בזו (ב"ב דף קכ"ג ע"ב) תד"ה רש"י : ע"ב מבוי העשוי כנדל (עירובין דף ו' ע"א) תד"ה רב : חודו החיצון יורד (עירובין דף ד' ע"ב) רש"י ד"ה מאן :

דף ט ע"א גמ' מצא מין את מינו(עירובין דף ע"ז ע"א)תד"ה הכא:ע"ב נידון משום לחי (עירובין דף נ"ב ע"א) תד"ה נפנים : בנכנסין כותלי קטנה (עירובין דף פ"ט ע"ב)תד"ה וקטן:ולימא לבוד מרוח אחת ותשתרי (עירובין דף ז' ע"ב) תד"ה בעירבו :

דף י ע"א גמ' והרחב מעשר ימעט(שבת ד' ו' ע"ב) תד"ה יתר:והיא הנותנת(סוטה דף ז' ע"א)תד"ה הוא : ע"ב במשך ד' אמות (עירובין דף נ"ד ע"א) תד"ה מ"ם: דאתא אוירא דהאי (סוכה דף ז' ע"א) תד"ה ויעמידנו . (שם דף י"ז ע"א) תד"ה כפתות :

דף יא ע"א גמ' אינו צריך למעט (עירובין ס"ב . צ"ל כ"ב ע"א) תד"ה והא : אתנייה צריך למעט (עירובין דף י"ד ע"א) תד"ה אתנייה: לענין שבת לא התירו (עירובין דף נ"ג ע"א) תד"ה חליו. (סוכה דף י"ח ע"ב) תד"ה אכסדרה : צורת הפתח שעשאה (עירובין דף ב' ע"ב) תוס' ד"ה ואב"א . (זבחים דף ס' ע"א) תוס' ד"ה ואומר :

דף יב ע"א גמרא משהו לכאן וכו' (עירובין י' ע"א) תוס' ד"ה ושני: ע"ב הכשירו בלחי (עירובין דף פ"ו ע"א) תוס' ד"ה קורה : וקורה משום היכר (עירובין דף ג' ע"א) תוס' ד"ה ור"נ . (סוכה דף י"ח ע"א) תוס' ד"ה אין : ובתים וחצרות (עירובין דף ע"ד ע"א) תוס' ד"ה ושמואל : [א"ה עיין מה שהערנו במס' שבת דף קל"א בזה] :

דף יג ע"א גמרא קנקנתום (מגילה דף י"ח ע"ב) תוס' ד"ה קנקנתום : חוץ מפרשת סוטה (זבחים דף כ' ע"ב) תוס' ד"ה בסופרים : ולית ליה לראב"י (גיטין דף כ' ע"א) תוס' ד"ה אי : ע"ב אלא ר' נחמיה שמו (סנהדרין דף כ' ע"א) רש"י ד"ה ר' נהוראי:[א"ה עי' בת"י כאן שכתבו דלא קאי על ר' מאיר אלא על ר' נהוראי המוזכר בתלמוד וכ"נ קצת מדברי רש"י בסנהדרין שם אבל הרמב"ם ז"ל בהקדמתו לס' זרעים פ"ו כתב שר"מ נקרא ר' נהוראי וענין אחד ושמו העיקר ר' נחמיה ע"ש] : אמר רב האי (מנחות ק"ד ע"א) תוס' ד"ה מורייגא :

במשנה ובריאה כדי לקבל אריח (עירובין ג' ע"א) רש"י ד"ה רחבה :

דף יד ע"א גמ' דאית ליה רואין (סוכה דף כ"ב ע"ב) תד"ה הא : ע"ב יתר על העיגול רביע (עירובין כ"ז ע"ב) תד"ה כמה:[א"ה עי' בשו"ת תשב"ץ חלק ראשון סי' קס"ה]: לחי לחצי מבוי (עירובין דף כ"ט ע"ב) תד"ה מבוי : כיון דהוי מחיצה (שבת דף ק"א ע"ב) רש"י ד"ה הא : פוק חזי מאי עמא (מנחות דף ל"ה ע"ב) תוס' ד"ה פוק :

דף טו ע"א גמרא לחי העומד (סנהדרין דף כ"ז ע"א) רש"י ד"ה יע"ל קג"ס : לחי משום מחיצה (שבת דף ו' ע"ב) תוס' ד"ה יתר: ע"ב ולא גולל לקבר (ברכות דף י"ט ע"ב) תוס' ד"ה מדלגין . (שבת דף קנ"ב:) תוס' ד"ה עד . (כתובות דף ד' ע"ב) תוס' ד"ה עד . (סנהדרין דף מ"ז ע"ב) תוס' ד"ה משתמש : [א"ה עי' ברמב"ם פ"ג מטומאת מת הלכה ג' ובראב"ד שם וכ"מ ובהגהותינו על הרמב"ם שם הנדפסים כעת בווינא] :

דף טז ע"א גמ' שלש מדות במחיצות (כתובות דף כ"א ע"א) תד"ה אמאן : פרוץ מרובה (סוכה דף ז' ע"א) תד"ה שהסכך : ע"ב משנה שכל מחיצה שאינה (סוכה דף י"ז ע"א) תד"ה בפתות :

דף יז ע"א גמ' שבת גורמת (עירובין דף מ"ב ע"א) תוס' ד"ה וליטלטל : הואיל והותרה (שם דף ל"ה ע"א) תוס' ד"ה ושמואל : משנה ופטורין מרחיצת (שם דף כ"א ע"ב) תוס' ד"ה מוטב . (חולין דף ק"ה ע"א) תוס' ד"ה מים : ע"ב גמ' לאו שניתן (ב"ק דף ע"ד ע"ב) תד"ה הוה: אל יצא כתיב (שבת דף ד' ע"א) תד"ה והא.(שם דף פ"ז ע"ב) תד"ה אתחומין . (שם דף קנ"ד ע"א) תד"ה בלאו . (סוטה דף ל' ע"ב) תוס' ד"ה מ"ס :

דף יח ע"א גמ' אילן העושה דיו (ר"ה דף ט"ו ע"ב) תוס' ד"ה שתי: ולבסוף לא נברא (ר"ה דף כ"ז ע"א) תוס' ד"ה כמאן : ע"ב מתקיף לה רנב"י (גיטין דף ל"א ע"ב) תוס' ד"ה אגא :

דף יט ע"א גמ' ולא מבשקר ליה (בכורות דף ל"ו ע"ב) תוס' ד"ה חזיא : ע"ב זו מחיצה ואלו פסין (לקמן דף כ"ד ע"ב) תד"ה לא : גורדיתא דקני (שבת דף כ ע"ב) תד"ה גורדתא :

דף כא ע"א גמ' מטפס ועולה (פסחים דף כ' ע"א) תוס' ד"ה יכנס . (ב"ק ס' ע"ב) תוס' ד"ה לעולם . (ב"מ פ"ג ע"ב) תוס' ד"ה הפועל : בורגנין (סוכה דף ג' ע"ב) תוס' ד"ה ואין : ע"ב שכל המלעיג . (גיטין נ"ז א') רש"י ד"ה דאמר : [א"ה עי' בחדושי אגדות מהרש"א שם שתמה דלא מסקינן כן עי' בשו"ת רמ"א סי' נ"א] : מה אעשה שחייבין (סוטה דף ד' ע"ב) תוס' ד"ה נעקר :

דף כב ע"ב גמ' בבל נמי מקיף (עירובין י"ט ע"א) תוס' ד"ה אם : בית גלגול קאמרת (עירובין דף נ"ג ע"ב) תוס' ד"ה חייב : במשנה אחד בור הרבים(שבת נ"ט ע"ב)תד"ה אלא:

דף כג ע"א גמ' וכל היכא דאפסקוה (ביצה דף ל"ד ע"א) תוס' ד"ה ועוד . (נדרים דף ס"ד ע"ב) בר"ן ד"ה ועוד : [א"ה כוונתו לתוס' שם ע"ז השייך לדף ס"ד ד"ה ועוד] : ע"ב נזרע רובו (עירובין דף ע"ז ע"ב) תוס' ד"ה ובלבד : יותר מב' סאתים (עירובין דף נ' ע"ב) תוס' ד"ה ושמואל :

דף כד ע"א גמ' ניקב כמוציא זית (סוכה דף ו' ע"א) תוס' ד"ה שיעורין :

דף כה ע"א גמ' קרפף יותר מב' סאתים (עירובין דף כ"ב ע"א) תוס' ד"ה בור : ע"ב דעבדה כי אורזילא (עירובין דף פ"ו ע"ב) תוס' ד"ה גזוזטרא :

דף כו ע"ב גמ' רשות ביתו ביטל (לקמן דף ס"ב ע"א) תוס' ד"ה אם : במשנה והכל נקח בכסף (קדושין דף ב' ע"א) תוס' ד"ה כתיב : מערבין לנזיר ביין (נזיר דף ל"ז ע"א) תוס' ד"ה שאין : ולישראל בתרומה (שבת כ"ו ע"א) תד"ה אין . (יבמות דף ס"ו ע"ב) תד"ה לא :

דף כז ע"א גמ' אין למדין מה"כ (חגיגה דף ב' ע"א) תוס' ד"ה חוץ : הרי ת"ת (עירובין דף נ"ו ע"ב) תוס' ד"ה דלמא : ע"ב בבקר מלמד שלוקחין (מנחות דף פ"ב ע"א) תוס' ד"ה אינו: ור"א דרשי רבויי (נזיר דף ל"ה ע"ב) תוס' ד"ה ומנא לן: פרי מפרי וכו' (שבת ע"ג ע"ב) תוס' ד"ה מפרק : [א"ה עי' בתוס' שם שדחו דברי ר"ת ז"ל דא"כ מה חילקו בין לתוך הקדרה או לתוך הקערה ואפשר דמפני זה דחו ג"כ הא דמבואר בירושל' בפ' כלל גדול דחולב חייב משום קוצר דא"כ מה חילוק בין קערה לקדרה וגם לשון מפרק לא נופל אקצירה כמ"ש רש"י בשבת דף נ"ה ע"א ד"ה מפרק כו' וכתוס נתקשה בזה המפרש בעל ק"ע שם כי לפמ"ש א"ש ועי' ברמב"ם פ"ח משבת ובחיבורנו על הרמב"ם הארכנו בזה] : אף כל פרי מפרי(עירובין ט"ז ע"ב) תד"ה מה.(גיטין דף כ"ח ע"ב) תד"ה מה.חולין דף כ"ה ע"ב) רש"י ד"ה יין: דגים גדולי קרקע (כתובות דף ס' ע"א) תד"ה מפרק:

דף כח ע"א גמ' ובבל הויא רובא דעלמא (שבת דף נ"ב ע"ב) תוס' ד"ה ואת"ל : ע"ב וכפניות נקחות בכ"מ (בכורות דף י"ח ע"א) תוס' ד"ה אדאכלת : [א"ה פיוהא קא תזינן הכא בדברי התוס' שכתבו דכפניות אינן נקחות בכ"מ והרי כאן בין לרבנן בין לר"י כפניות נקחות בכ"מ שהרי הם כפרי לכל דבריהם וגם בתוס' לעיל כ"ז ע"ב ד"ה מאן כתבו בהדיא דכפניות מסתמא נקחות בכ"מ ובאמת בדברי הרמב"ם ז"ל פ"ז ממע"ש לא הביא הדין דכפניות ובפ"א מטומאת אוכלין הלכה ט"ז פסק דמטמא טומאת אוכלין וממילא מסתמא ניקחין בכ"מ ועי' בנדה נ"א ע"ב ובתוס' כאן ד"ה קור ונע"ג . אח"כ הראנו אבי מחותני הרב הגדול מהור"ר אריה ליבוש נ"י דבריטב"א הביא מקצת נוסחאות ישנות שגרסו ואין נקחין בכסף מעשר אמנם עכ"ז דברי התוס' סתרו זא"ז כמ"ש ויש להאריך בזה בסוגיא זו] :

דף כט ע"א גמ' עוכלא תבלין וכו' (יומא דף פ"א ע"ב) תוס' ד"ה שהפלפלין : אכל בצל והשכים (תענית דף ל' ע"א) תוס' ד"ה ערב : ע"ב איבציל זירתא (חולין דף כ"ט ע"ב) תד"ה והרי: ופרסאי הוו(עירובין דף כ"ח ע"א)תד"ה ובבל:

דף ל ע"ב גמ' ולכהן בבית הפרס (בכורות דף כ"ט ע"א) תוס' ד"ה היכא : אהל זרוק ל"ש אהל (חגיגה דף כ"ה ע"א) תוס' ד"ה אהל . (סוכה דף כ"א ע"א) תד"ה ועל . (נזיר דף נ"ה ע"א) תד"ה והתניא . (זבחים דף ק"ג ע"א) תד"ה ועל :

דף לא ע"א גמ' בפשוטי כ"ע (סוכה דף ס' ע"א) תוס' ד"ה מסגרתו . (בכורות דף ל"ח ע"א) תוס' ד"ה בהנך : [א"ה עיין בתוס' כאן ד"ה כפשוטי ותבין] : אין מערבין אלא לד"מ (עירובין דף ל' ע"א) תוס' ד"ה בכר . (פסחים דף כ"ג ע"א) תוס' ד"ה מערבין . (שם דף מ"ע ע"א) תוס' ד"ה לשבות : דאי בעי מפקר (סוכה דף ל"ה ע"ב) תוס' ד"ה דאי : ע"ב מעשר ראשון שהקדימו (קדושין דף ס"ב ע"א) תוס' ד"ה אין : אמר ר"ח כותאי (חולין דף ה' ע"ב) תוס' ד"ה ר"ג :

דף לב ע"א גמ' ולקוט לך תאנים מתאנתי (עירובין דף ל"ז ע"ב) תוס' ד"ה מאן : ע"ב ניחא ליה לחבר (חגיגה דף כ' ע"ב) תוס' ד"ה כופין . (ב"מ דף ל"ח ע"א) תוס' ד"ה שמא . (ב"ב דף י"ג ע"א) תוס' ד"ה כופין : חוץ לעיבורה ש"ע (עירובין מ"ז ע"ב) תוס' ד"ה דכולה :

דף לג ע"ב גמ' התם הדרן מחיצתא . (עירובין דף פ"ו ע"ב) תוס' ד"ה גזוזטרא . (שם דף פ"ט ע"א) תוס' ד"ה במחיצות :

דף לד ע"ב גמ' רישא רבי וסיפא רבנן (עירובין דף ל' ע"ב) תוס' ד"ה ולפרוש : גזירה שמא יקטום (עירובין דף ל"ג ע"א) תוס' ד"ה והא :

דף לה ע"א גמ' דמ"ם כלי הוא (שבת דף ק"ב ע"ב) תוס' ד"ה הא : במנעול וקטיר (שבת דף ל"ו ע"א) תוס' ד"ה הא : [א"ה עי' ברע"ב כאן בפירושו והוא תמוה מאד שסותר דבריו במשנה שם ג"כ כתבו כאילן דגם שם איכא ב' שבותים . ועי' ברש"י דף ל"ב ע"ב ד"ה והא מוקמינן לה כרבי ועי' בשו"ת זקננו הגאון בעל שער אפרים סי' כ"ו מ"ש בזה ומה שהביא בשם זקננו רשכבה"ג מוה' העשיל ז"ל שמיישב דברי הרע"ב ומה שהקשה עליו ל"ק להמעיין ועי' בחיבורנו על טוש"ע או"ח סימן ל' מ"ש בזה] : במשנה הרי זה חמר גמל (עירובין דף מ"ט ע"ב) תד"ה ואפילו:ספק עירוב כשר (עירובין דף פ' ע"א) תד"ה מעשה:ע"ב גמ' קסבר ר"מ תחומין (שבת דף ל"ד ע"א) תד"ה לא : שהיה עליו שרץ (עירובין דף פ"ג ע"א) תד"ה על : הכא בב' כתי עדים (כתובות דף כ"ו ע"ב) תוס' ד"ה אין :

דף לו ע"א גמרא כיצד אר"י ספק עירוב כשר (שבת דף ל"ד ע"א) תוס' ד"ה שניהם: ע"ב מ"ש לכאן ולכאן דלא (ביצה דף ל"ח ע"א) תוס' ד"ה והיכן : ליתא לדאיו (חולין דף י"ד ע"ב) תד"ה התם:הלוקח יין וכו'(חגיגה כ"ה ע"ב)תד"ה חבר:

דף לז ע"א גמרא ור"י ור"ש אוסרין (סוכה דף כ"ד ע"א) תוס' ד"ה ר"י : איזה שירצה כהן (סוטה דף י"ח ע"א) תוס' ד"ה חזר :

ע"ב ע"ה שאמר לחבר קח לי (יומא ח' ע"ב) תוס' ד"ה תנן : אלא איפוך . (גיטין דף כ"ו ע"א) תוס' ד"ה בין: לית לי לר"ש ברירה בדאורייתא (בכורות דף י"א ע"ב) תוס' ד"ה טבלים : ראשית ששיריה ניכרין (סוכה דף כ"ד ע"א) תוס' ד"ה ר"י : היו לפניו שני רמונים (יומא דף נ"ו ע"א) תוס' ד"ה דברי ר"מ : אם ירדו גשמים היום (יומא דף כ"ו ע"א) תד"ה הלוקח . (סוכה כ"ג ע"ב) תד"ה עשרה :

דף לח ע"ב גמ' תחלת היום קונה עירוב (עירובין דף ל' ע"ב) תוס' ד"ה ולפרוש : מי סברת דמנח ליה וכו' (עירובין דף ס' ע"ב) תוס' ד"ה אין : אבל בניעור דאי בעי למימר. (עירובין דף מ"ט ע"ב) תוס' ד"ה ואמר : לא יהלך אדם לסוף שדהו (שבת דף ק"נ ע"ב) תוס' ד"ה ואין :

דף לט ע"א במשנה ר"ה שהיה ירא שמא תתעבר (ר"ה דף י"ח ע"א) תוס' ד"ה ועל : וכן ביצה שנולדה בראשון (ביצה דף ו' ע"א) תוס' ד"ה מימות :

דף מ ע"ב גמרא דמזמן לזמן אתו (סוכה דף מ"ו ע"א) תוס' ד"ה העושה : אנא אקרא חדתא (ברכות דף נ"ט ע"ב) תוס' ד"ה התם : לבריך עליה ולנחיה (פסחים דף ק' ע"ב) תוספות ד"ה ידי . (שם דף ק"ה ע"ב) תוס' ד"ה וש"מ :

דף מא ע"א גמ' הלכה כר"י (ע"ז דף ל"ד ע"א) תוס' ד"ה מתענין : [א"ה עי' בתוס' כאן ע"ב ד"ה והלכתא ובתוס' שאנו שנדפס כעת בש"ס שם] : ע"ב במשנה נתנוהו בדיר או בסהר (ר"ה דף כ"ג ע"ב) תוס' ד"ה לא : מהלך את כולה . (לעיל דף כ"ט ע"א) תוס' ד"ה הסינו : גמ' אי פיקח הוא עייל (לקמן דף מ"ד ע"ב) תוס' ד"ה ומר

דף מב ע"ב גמ' הלכתא כר"ג בספינה (עירובין דף נ' ע"א) תוס' ד"ה איתמר :

דף מג ע"א גמ' במהלכת ברקק (שבת דף ק ע"ב) תוס' ד"ה גמירי: [א"ה עי' בשו"ת שארנו כנסת יחזקאל סי' ב' ג'] : לאו אליהו אמרינהו (ב"ב דף ע"ה ע"א) תוס' ד"ה פליגי : ע"ב יתיב רנב"י אחורי דרבא (ב"ב מ"ו:) תד"ה שלא :

דף מד ע"א גמ' פשיטא בדלא שלו גברי (עירובין דף מ"ג ע"א) תוס' ד"ה הלכה: מוסיפין בשבת (שבת דף קכ"ו ע"א) תוס' ד"ה כין : הא בדופן שלישי (שבת דף קכ"ה ע"ב) תוס' ד"ה הכל :

דף מה ע"א במשנה מי שישן בדרך (לקמן דף מ"ט ע"ב) תוס' ד"ה ואמר : אין לו אלא ד' אמות (שם דף ס' ע"ב) תוס' ד"ה כאן : ע"ב שלש חצרות (לקמן דף נ"א ע"ב) תוס' ד"ה מהו דתימא. (שם דף נ"ב ע"א) תוס' ד"ה והא : גמ' גשמים הסמוכין לעיר (עירובין דף מ"ז ע"ב) תוס' ד"ה והכלים: ומיא בעיבא (ביצה ח' ע"א) תד"ה אמר . (שם דף כ"ד ע"ב) תוס' ד"ה ולערב :

דף מו ע"א גמרא כ"ש דהוה להו נולד (ביצה דף ב' ע"א) תוס' ד"ה קס"ד : הרי הן כרגלי כל אדם (לקמן דף נ"ו צ"ל נ"ז ע"ב) תוס' ד"ה הכא : הלכה כדברי המיקל (מו"ק דף י"ז ע"ב) תוס' ד"ה ושמואל : מכדי עירובין דרבנן (לעיל דף י"ז ע"ב) תוס' ד"ה לאו . (לקמן ס"א ע"ב) תוס' ד"ה ולית : [א"ה מה שציינו שם כדפריש'ת לעיל לא נמצא כאן בתוס' ונ"ל או כדאמרינן לעיל דף מ"ו והוא בש"ס כאן מכדי עירובין מדרבנן או צ"ל כדפרישית דף י"ז והוא בתוס' שם ע"ב ד"ה לאו] : ע"ב אבל בעירובי תחומין אימא לא (שבת דף ל"ד ע"א) תוס' ד"ה לא קשיא : וכרבי מחבירו (ברכות דף י"ג ע"א) תוס' ד"ה וחכמים : ר"י ור"מ הלכה כר"י (פסחים דף ק' ע"א) תוס' ד"ה אין : ר"י ור"ש הלכה כר"י (עירובין ס"ה ע"ב) תוס' ד"ה איקלע . (פסחים דף ע"ז ע"א) תוס' ד"ה דלא. (ביצה דף כ' ע"א) רש"י ד"ה ר"י :

דף מז ע"א גמ' לישא אשה וללמוד תורה (עירובין דף כ"ו ע"ב) תוס' ד"ה ולכהן . (פסחים דף נ"ב ע"ב) תוס' ד"ה בודקין . (בכורות דף כ"ט ע"א) תוס' ד"ה היכא : ע"ב חפצי הפקר קונין שביתה (ביצה דף ל"ח ע"ב) רש"י ד"ה כ"י : פירות מחוץ לתחום (שבת דף קכ"ב ע"א) תוס' ד"ה משקה : הני דברי (לקמן דף מ"ג ע"א) תוס' ד"ה הלכה : הלכה כר' יוחנן (פסחים דף ק' ע"א) תוס' ד"ה אלא . (חולין דף נ"ז ע"א) תוס' ד"ה סמכינן :

דף מח ע"א גמ' של ברזל גמי עיילי (לקמן פ"ו:) תוד"ה דעריבי : ע"ב יאמרו דיורין להחמיר

הגהות הלבוש ותקונים ממפרשי הים למסכת עירובין

להחטיר (לקמן דף ס"ו ע"א) תוס' ד"ה שכח :

דף מט ע"א גמ' חצר שבין ב' מבואות (לעיל דף ז' ע"ב) תוס' ד"ה דאי : מאנשי ורדינא (נדה דף י"ט ע"ב) רש"י ד"ה אמי : חמשה שגבו את עירובן (לקמן דף ע' ע"ב) רש"י ד"ה ור"ש עירוב משום קנין (סוכה דף ג' ע"א) תוס' ד"ה ואין . (ב"מ דף י"ב ע"ב) תוס' ד"ה ור"י :

דף נ ע"א גמ' אמר רבה כל שאינו (סוכה דף ט"ו ע"ב) תוס' ד"ה פרון . (פסחים ל"ז ע"ב) תוס' ד"ה כפרים (גיטין מ"ב ע"א) תוס' ד"ה הא . (בכורות י"ז ע"א) תוס' ד"ה אפשר :

דף נא ע"א גמ' למדנו מקום ממקום (סוטה דף ל' ע"ב) תוס' ד"ה מר סבר : כוה יתו כל שובתי שבת (יומא דף ע"ו ע"א) תוס' ד"ה וכולן: ע"ב אחד עני ואחד עשיר(לעיל דף ל"ג ע"ב) תוס' ד"ה מוליכו :

דף נב ע"א גמ' הנותן את עירובו יש לו ד"א (לקמן דף ס' ע"ב) תוס' ד"ה כאן : ע"ב לא כרבה (ב"מ כ"ט ע"א) תוס' ד"ה והוא :

דף נג ע"א גמ' וחד תני מאברין (סוכה דף כ' ע"ב) תוס' ד"ה וחד: בריבי (חולין דף י"א ע"ב) רש"י ד"ה וכתניא : [א"ה עי' רש"י מכות דף ס' בד"ה בריבי וחדושי רש"ל שם] : אף ר' אושעיא לא יכלו חבריו (כ"ב דף כ"ט ע"א) תוס' ד"ה החוש :

דף נד ע"א גמ' א"ל רב לרב המנונא בני(לקמן דף ס"ג ע"א) תוס' ד"ה רב המנונא . (יבמות דף פ"ג ע"ב) תוס' ד"ה אמרי . (סנהדרין דף י"ז ע"ב) תוס' ד"ה אלא : דמי האי מזיגא (שבת דף ע"ו ע"א) תוס' ד"ה דאמר . (ב"מ ס' ע"א) תוס' ד"ה רבא . (סנהדרין י"ד ע"ב) תוס' ד"ה על: ע"ב נסתלק משה ושנה להן אהרן (תענית דף ה' ע"ב) רש"י ד"ה מעשה :

דף נה ע"א גמ' לא בסחרנים (תענית דף ז' ע"א) תוס' ד"ה אף : ע"ב קרפף לזו וקרפף לזו (סוכה דף ג' ע"ב) תוס' ד"ה ואין :

דף נו ע"א גמ' דבי בירי ודבי נרש (חולין דף קכ"ז ע"א) תוס' ד"ה הני : חמה יוצאה ביום ארוך (ר"ה דף כ"ד ע"א) רש"י ד"ה כאן : אין תקופת ניסן נופלת (ר"ה דף ח' ע"א) תוס' ד"ה לתקופה : ע"ב כמה מרובע יתר על העגול (לעיל דף י"ד ע"ב) תוס' ד"ה כמה : אביי אמר משכחת לה נמי (גיטין דף ס"א ע"ב) תוס' ד"ה אמר:

דף נז ע"א במשנה נותנין קרפף לעיר (ר"ה דף כ"ג ע"ב) תוס' ד"ה לא : כפרים המשולשין (בכורות דף ל"ט ע"א) תוס' ד"ה שאי : מאה וארבעים ואחת ושליש (לעיל דף כ"ג ע"ב) תוס' ד"ה דכר : ע"ב גמ' הא איכא דיגלת דמפסקא (גיטין דף ו' ע"א) תוס' ד"ה ומביא :

דף נח ע"א גמ' האי מבעיא ליה ליטול (לעיל דף כ"ג ע"ב) תוס' ד"ה פסטי' : ע"ב במשנה עד כאן תחום שבת (פסחים דף ד' ע"ב) תוס' ד"ה מאמינוהו :

דף נט ע"ב גמ' ותורת מחיצה עליו (לקמן דף ע"ד ע"א) תוס' ד"ה עד . (שם דף פ"ד ע"א) תוס' ד"ה לא :

דף ס ע"א גמ' אם יש לפניהם דקה (לקמן דף פ"ט ע"ב) תוס' ד"ה ועשה : משום פירא (לעיל כ"ו ע"א)תוס' ד"ה דבי:הוי שיור לחבריה (לעיל דף כ"ו ע"א) תוס' ד"ה מערב : ע"ב אלא אימא חוץ לעיבורה (לעיל כ"א ע"ב) תוס' ד"ה ויצא :

דף סא ע"ב גמ' שבת בעיר חריבה (לעיל דף כ"ב ע"א) תוס' ד"ה האי :

דף סב ע"ב גמ' נהגו העם . (ברכות דף כ"ב ב') תוס' ד"ה נהגו : [א"ה אם כי הלשון שהביאו התוס' שם לא נמצא כאן וכמו שהעיר המהרי"ב שם אבל כוונתם רצויה דכך ענינא מוכח מזה וכמ"ש התוס' כאן ד"ה ור"י] : ביעתא בכותחא (חולין דף כ"ח ע"א) תוס' ד"ה ושוין : ולא אורי (סנהדרין ה' ב') תוס' ד"ה אלא . (שם כ"ג א') תוס' ד"ה כגון :

דף סג ע"א גמ' ולאפרושי מאיסורא (סנהדרין דף ה' ע"ב) רש"י ד"ה ר"ת: כל הנותן מתנותיו לכהן א' (קדושין דף כ"ו ע"א) תוס' ד"ה נתון : [א"ה עי' בתוס' כאן ד"ה כל ובשו"ת אא"ז הגאון שער אפרים סי' מ"ט] : ע"ב שרוין שלא במקומן (מגילה דף ג' ע"א) תוס' ד"ה אמש : אפי' באשתו נדה (יבמות דף ס"ב ע"ב) תוס' ד"ה חייב :

דף סד ע"א גמ' אפי' שכירו ואפי' לקיטו (לקמן פ' ע"א) תוס' ד"ה אתו : שתה רביעית יין אל יורה (סנהדרין דף מ"ב ע"א) תוס' ד"ה העוסקים: ע"ב פול גלוסקין (ב"מ דף כ"ג ע"א) תוס' ד"ה אין :

דף סה ע"א גמ' יכול אני לפטור (חגיגה דף ד' ע"ב) תוס' ד"ה של : בצר אל יורה (שבת קכ"ח ע"א) תוס' ד"ה ונתן : כיומא דאסתנא (שבת קי"ז נ"ל קט"ז ב') רש"י ד"ה יומא : תתיישב ביינו (סנהדרין דף ל"ח ע"א) תוס' ד"ה נכנס :

דף סו ע"א גמ' שוכר כמערב דמי (לעיל דף מ"ט ע"ב תוס') ד"ה וקנן : ע"ב אין ביטול רשות מחצר לחצר (שבת דף קל"א ע"א) תוס' ד"ה אפשר . (לעיל דף ס"ד ע"א) תוס' ד"ה אם :

דף סז ע"א גמ' ר"ח מרתען שיפותיה (לעיל מ' ע"א) תוס' ד"ה אדעתיה. (בכורות דף נ"ב ע"ב) תוס' ד"ה קרי : מבטלין (לקמן דף ע ע"ב) תוס' ד"ה אבל : ע"ב קרפף יתר מבית סאתים (לעיל דף כ"ב ע"ב) תוס' ד"ה דלמא : ראשתפיך חמימי (מנחות דף ס"ד ע"א) תוס' ד"ה שתים (לעיל דף מ"ד נ"ל ס"ד ע"א) תוס' ד"ה אם :

דף סח ע"א גמ' ונקני ליה מר (לעיל דף כ"ט ע"א) תוס' ד"ה תומן . (לקמן דף ע"ב ע"א) תוס' ד"ה כפת : נישיילה לאימיה (שבת דף ל"ט ע"ב) תוס' ד"ה אלא . (שם דף קכ"ט ע"א) תוס' ד"ה רבא . (ב"ק דף פ' ע"ב) תוס' ד"ה אומר : [א"ה עי' בשו"ת שארנו הגאון בעל כנסת יחזקאל סימן ט"ז] : אמר להו רבא פטו לי מאני (לקמן דף ע"ט ע"ב) תוס' ד"ה והב"א : ע"ב מבטלין וחוזרין ומבטלין (שבת דף קל"א ע"א) תוס' ד"ה מיפלגא . (לקמן דף ע"ט ע"ב) תוס' ד"ה והא :

דף סט ע"ב גמ' חמירא ליה שבת כע"ז (יבמות דף ה' ע"ב) תוד"ה כלכם:

דף ע ע"ב גמ' לאתויי מת נכרי בשבת (עירובין דף ס"ז נ"ל דף ס"ו ע"א) תוד"ה יפה : [א"ה עי' בתוס' שם ד"ה יפה מ"ש דל"ד למו"מ ועי' בשו"ת עבודת הגרשוני סימן כ"ה ועי' בשו"ע סימן ש"ו וכב"י סימן תקכ"ז ודיוקו מתוס' יש לדחות ודו"ק]: דמת גר מבעו"י(עירובין דף ע"ט ע"ב) תוד"ה ש"מ:

דף עא ע"א במשנה בעה"ב שהיה שותף (עירובין דף ל"א ע"ב) רש"י ד"ה עירובי : ע"ב גמ' שלא לשכח תורת עירוב (עירובין דף מ"ו ע"ב) תוס' ד"ה שלא : או מערבין או משתתפין (עירובין דף ס"ז ע"ב) תוד"ה נסמוך :

דף עב ע"ב גמ' הלכה כר"י הסבר (עירובין דף ע"ט ע"א) רש"י ותוד"ה ש"מ : שגבו את עירובן (עירובין ס"ז ע"א) רש"י ד"ה אחר :

דף עג ע"א גמ' ובייח בביתיה (עירובין דף ס' ע"ב) תוס' ד"ה אין : ע"ב בעינן עירוב ובעינן שיתוף(עירובין דף ע"א ע"ב) תוס' ד"ה כפת . (נדרים נ"ב) : [א"ה כי לא נמצא במס' הסיה דף נ"ב ואולי כוונתו להתוס' שם הנמשך לסוף המס' שב והוא בדף נ' ע"א ד"ה דכתיב וש"ך כאן ע"א על ודניאל בתרע מלכא] :

דף עד ע"א גמ' אפילו בית א' וחצר א' (עירובין דף י"ב ע"ב) תוד"ה ובתים:

דף עה ע"א גמ' רגל המותרת במקומה (עירובין דף נ"ט ע"ב) רש"י ד"ה פלוגתא :

דף עו ע"א גמ' ואי לא לא חשיב (סוכה דף י' ע"א) תוד"ה שלא : ע"ב גמ' אפי' מלא נימא (עירובין דף פ"ז ע"ב) תוס' ד"ה הכא :

דף עז ע"א גמ' אלו מעלין בכאן (עירובין דף פ"ו נ"ל דף פ"ט ע"א) תוס' ד"ה כל : כפה ספל (עירובין דף פ"ד ע"א) תוד"ה כיון: הטומן לפת (שבת דף נ' ע"ב) תוס' ד"ה מקצת : ע"ב גמ' לא שמיע לך (סנהדרין י"ז ע"ב) תוס' ד"ה אלא :

דף עח ע"א גמ' מלאו כולו ביתדות (שבת דף ח' ע"א) תוס' ד"ה רחבה (גיטין דף ס"ו ע"ב) תוס' ד"ה גידוד : דמנח מידי (שבת דף ק"א ע"א) תוס' ד"ה הני : ע"ב במשנה חריץ שבין (עירובין דף כ"ז ע"א) תוס' ד"ה דבי . (סוכה דף ד' ע"א) תוס' ד"ה בית :

דף עט ע"א גמ' עפר ועתיד לפנותו (עירובין דף פ"ה נ"ל פ"ד ע"א) תוס' ד"ה כיון : [א"ה עי' בשו"ת שארנו בעל כנסת יחזקאל סימן א' ב' ג' ד'] : ע"ב במשנה ומזכה להן (כ"ב דף פ"ה ע"א) תוס' ד"ה וארבע : גמ' מן הקרקע טפח (ב"ק כ"ט ע"א) תוס' ד"ה אלא : [א"ה עי' בהגהותינו מעשה אילפס מ"ש בדי"ף כזה] :

דף פ ע"א גמ' מביאין חבית של יין (עירובין דף ע"א ע"ב) תוד"ה משתתפין : נוטלין שתופו וכו' (עירובין דף מ"ו ע"ב) תוד"ה ואך : ע"ב גמ' כגרוגרת לכל אחד (כילה דף ט"ז ע"ב) תוס' ד"ה אמר (חולין דף ק"ג ע"ב) תוס' ד"ה חלקו : י"ח גרוגרות (יומא ע"ט ע"ב) תוס' ד"ה אמר:

דף פא ע"א גמ' פת אין וכו' (שבת דף ל"ד ע"א) תוס' ד"ה לא . (עירובין דף ס"ח ע"א) תוד"ה ונקני : אחד מעשרים וארבעה (עירובין דף פ"ג ע"א) תוד"ה מלתא : ע"ב גמ' ולא במחיצות (סוכה דף ז' ע"ב) תוס' ד"ה סיכך : אינו אלא לפרש (שבועות מ"ח ע"א) תוס' ד"ה נשבע: [א"ה עי' בשיטה מקובצת לב"ב דף קל"ב ובתו"ח סימן קמ"ח בב"י וט"ז ובאחרונים וביחבורנו שם] :

דף פב ע"א במשנה מניח את החבית (עירובין דף ס"ח ע"א) תוס' ד"ה אמר : לבית האבל (בכורות דף כ"ט ע"ב) תוס' ד"ה היכא: גמ' אלא לדבר מצוה (עירובין דף כ"ו ע"ב) תוס' ד"ה לכן : ע"ב במשנה משלש לקב (שבת דף ע"ו ע"ב) תוס' ד"ה המוציא : חציו לבית (סוכה מ"ב ב') רש"י ד"ה פרס : לפסול את הגויה (חולין דף ל"ד ע"א) רש"י ד"ה ואדם (כתובות דף ס"ד ע"ב) תוס' ד"ה ותני : גמ' מזון שתי סעודות (ביצה דף ט"ז ע"ב) תוס' ד"ה אמר :

דף פג ע"א גמ' לטמא טומאת אוכלין (עירובין דף פ' ע"ב) תוד"ה אגב : שני ביצים (חולין ל"ג ע"ב) רש"י ד"ה אוכל : ע"ב גמ' לזה בשלשול (עירובין פ"ז ע"א) רש"י ד"ה בסמוכה :

דף פד ע"א גמ' הדרים במרפסת (שם נ"א:) ד"ה גג:

דף פה ע"ב גמ' מבית שער דיחיד (עירובין ע"ה ע"ב) תוס' ד"ה ור"י : חוץ מאויר מבוי (סוכה דף ג' ע"ב) רש"י ד"ה דלא: ע"ח בחצר (עירובין דף ס"ח ע"א) תוד"ה ונקני :

דף פו ע"א במשנה ר"י אומר אינו אוסר (עירובין דף ס"ה ע"א) תוד"ה אקלעו : אפי' הניח ביתו (עירובין דף ע' ע"א) תוספות ד"ה הכא : גמ' למטה ממש (סוכה דף ט"ז ע"א) תוס' ד"ה בין : צריך שיראו (עירובין דף י"ב ע"ב) תוס' ד"ה הכא : [א"ה עי' בתוספות שם מ"ש בשם ריב"ם ועי' מהרש"א מה שהקשה עליו ועי' בש"ס עירובין דף י"ז ע"א הכא אתכייהו למחיצות ולק"מ אח"כ ראינו למהר"ם לובלין שהרגיש בזה במקצת ודו"ק] : ע"ב גמ' גזוזטרא שיש בה ד"א (עירובין דף ה' ע"א) רש"י ד"ה ומ"ד:

דף פז ע"א גמ' מקום שאין בו ד' על ד' (עירובין דף ע"ז ע"א) תוס' ד"ה ברשויות :

דף פח ע"א במשנה שתי דיוטאות (בבא בתרא דף ס"ד ע"א) תוד"ה ואי:

דף פט ע"א במשנה כל גגות העיר (שבת דף ק"ל ע"ב) תוד"ה ברלון: גמ' אלא כגון עמוד (שבת דף ט' ע"א) תוס' ד"ה גזירה : במחיצות שאינן ניכרות (שבת דף מ"ט ע"ב) תוס' ד"ה הם : ע"ב גמ' בנה עלייה ע"ג ביתו (עירובין דף נ"ט ע"ב) תוס' ד"ה דעביד :

דף צ ע"ב גמ' יורד וסותם (עירובין דף פ"ו ע"ב) תוס' ד"ה קורה : ניטלטל מגג לקרפף (עירובין דף כ"ה ע"ב) תוס' ד"ה וכי :

דף צא ע"א גמ' כולם רשות א' הן (עירובין דף ע"ו ע"ב) תוד"ה בלבד : כשהיינו לומדין תורה (ביצה דף כ"ז ע"א) רש"י ד"ה א"ל : הלכה כר"ש (שבת דף ט' ע"א) תוס' ד"ה גזירה : בין לא עירבו (גיטין דף ע"ט ע"ב) תוס' ד"ה והא : ע"ב גמ' לא נשתתפו (עירובין דף פ"ה ע"ב) תוס' ד"ה עירוב :

דף צב ע"א גמ' דיורי גדולה בקטנה (עירובין ז' ע"ב) רש"י ד"ה כאן : ע"ב גמ' צבור בגדולה (סוטה ל"ט ע"א) תוס' ד"ה מתוכם :

דף צג ע"א גמ' ולא מצינו מחיצה לאיסור (סוכה דף י"ח ע"ב) תוס' ד"ה סיכך : קרחת הכרם (כ"ב דף י"ט ע"א) תוס' ד"ה המבליך : ע"ב גמ' גידוד חמשה (עירובין דף ע"ז ע"א) תוס' ד"ה כותל . (גיטין דף ע"ו ע"ב) תוס' ד"ה גידוד : מודה ר"ח בתחתונה (שבת ח' ע"א) תוס' ד"ה רחבה (סוכה ב' ע"א) תוס' ד"ה פחות : כותל שבין שתי וכו' (שבת ק"א ע"ב) תוס' ד"ה כי :

דף צד ע"א גמ' נגידו בה (עירובין דף מ"ד ע"א) תוס' ד"ה פקק (סוכה דף ט"ז ע"ב) תוס' ד"ה פירסו : ורב אי ס"ל דאסור (חולין דף נ"ג ע"ב) תוס' ד"ה דרוסה : במשנה חצר שנפרצה (שבת דף קכ"ה ע"ב) תוס' ד"ה הכל (י"א) : [א"ה סתום וחסר המסכת ואולי נ"ל ב"ב י"א ע"ב בתוס' ד"ה הכא ושייך להא דאמרו כאן ע"ב כי לית ליה בארבע] : ע"ב גמ' בארבע (עירובין דף פ"ו ע"ב) תוס' ד"ה גזוזטרא :

דף צה ע"א גמ' דקא סבר ב' מחיצות (שבת דף ו' ע"א) תוס' ד"ה יתר . (סוכה דף י"ח ע"ב) תוס' ד"ה סיכך : איתיביה אביי (עירובין דף פ"ו ע"א) תוס' ד"ה קורה : במשנה זוג זוג (מנחות דף מ"ג ע"א) תוס' ד"ה ותפילין: ע"ב גמ' מקום יש בראש (סוכה ה' ע"ב) תוס' ד"ה ועל . (מנחות ל"ה ע"א) תוס' ד"ה שאם :

דף צו ע"א גמ' השמר פן ואל (זבחים דף ק"י ע"א) תוס' ד"ה אזכרה (ר"ה דף ו' ע"א) תוס' ד"ה תשמור : [א"ה עי' באר שבע פ"ק דכריתות ועי' ברמב"ם פ' תלא וברמב"ן פ' משפטים ובחבורנו מגן גבורים סימן ל'] : שהן נופן אות (ביצה דף ט"ז ע"א) רש"י ד"ה והאנן (קדושין דף ל"ד ע"א) תוס' ד"ה תפילין : מיכל בת כושי (ר"ה דף ל"ג ע"א) תוס' ד"ה והא : ע"ב גמ' מ"ע שלא הזמן גרמא (מו"ק דף י"ט ע"א) תוס' ד"ה ור"י (קדושין דף ל"ה ע"א) רש"י ד"ה הניחא : [א"ה דברי רש"י שם צ"ע ועי' במהרש"א שם בשם תוס' ישנים ודברי הריטב"א שם בחדושיו נפלאים יותר ועי' בחידושי מהרי"ט שם ובחדושינו הארכנו] : בשזורין (מנחות דף ל"ט ע"א) תוס' ד"ה קשר : עייפינהו (יבמות דף ז' ע"ב) תוס' ד"ה ואמר : [א"ה דברי הרי"ק שם צריכין ביאור ועמד עליהם זקננו הגאון בעל שער אפרים סימן כ"ב ובמל"מ פ"ג מהל' ציצית הלכה ו' ועי' בפנים מאירות חלק א' סימן פ"ח ועי' בחבורנו מגן גבורים סימן י"א מ"ש בזה באורך] : כיפי תלי לה (כ"ב דף נ"ב ע"א) רשב"ם ד"ה כיפי :

דף צז ע"א גמ' ולא מקושרות (מנחות דף ל"ה ע"ב) תוס' ד"ה מטעת (חולין דף ט' ע"א) תוס' ד"ה ואידך : ע"ב במשנה היה קורא בספר (שבת דף ק' ע"א) תוס' ד"ה אוחזו :

דף צח ע"א גמ' באסקופה כרמלית (שבת ה' ע"ב) תוד"ה היה: ע"ב במשנה זיז שלפני החלון (כ"ב דף נ"ט ע"ב) תוס' ד"ה אפילו :

דף צט ע"א גמ' הוא ברה"י (עירובין דף כ' ע"א) תוס' ד"ה לא : ר"מ מטמא (חגיגה דף כ' ע"א) תוס' ד"ה נימא : ביה ורק קאמרינן (נדרים דף מ"ט ע"ב) רש"י ד"ה כל (תמיד דף כ"ז ע"א) במפרש ד"ה כל: ע"ב במשנה בור ברה"ר וכו' (שבת דף כ"ט ע"א) תוס' ד"ה מסייע : גמ' דבור וחולייתה מצטרפין (שבת דף ח' ע"א) תוד"ה רחבה (עירובין דף ע"ח ע"א) תוד"ה אלא (שם דף נ"ג ע"ב) תוס' ד"ה גידוד :

דף ק ע"א גמ' דכל פחות מג' (שבת דף כ' ע"ב) תוס' ד"ה גורדייתא : משום בל תוסיף (מנחות מ' ע"ב) תוס' ד"ה ממאי : ע"ב גמ' הא נתרי פירי (שבת דף ק"ג ע"ב) תוס' ד"ה במחובר : כר לבעלה (ע"ז דף ס"ה ע"א) תוס' ד"ה ה"ג :

דף קא ע"א גמ' כאן לאחר שנפרצו (פסחים דף ס"ז ע"א) תוס' ד"ה תותב: ע"ב גמרא אסורין כאן וכאן (עירובין דף פ"ט ע"ב) תוד"ה במחילות :

דף קב ע"א גמ' א"ל בוכני קאמרת (שבת דף קכ"ו ע"ב) תוס' ד"ה וכ"ת : [א"ה עי' בירושל' בשבת פי"ז הלכה ז' וסי"י מעירובין הלכה י' בהא דנקמז ובמפרש בעל ק"ע שם ובחבורנו נר מערבי האריכנו בזה] : דביטמא בעו סולא (עירובין דף מ"ד ע"א) תוס' ד"ה פקק (סוכה דף ט"ז ע"ב) תוס' ד"ה פרסו : כרוך בודיא (שבת דף ל"ו ע"ב) תוס' ד"ה וכ"ה (שם דף מ"ג ע"ב) תוס' ד"ה ופורסין (שם דף קכ"ה ע"ב) תוס' ד"ה הכל (שם דף קל"ח ע"א) תוס' ד"ה כרך :

דף קג ע"א במשנה חותכין יבלת (בכורות דף ל"ח ע"ב) תוס' ד"ה וסימנך : גמ' באסקופה כרמלית (עירובין דף נ"ח ע"א) תוס' ד"ה אלא : ב"ח זרוזין הם ל"א (פסחים פ"ה ע"א) תוס' ד"ה דכני : ע"ב גמ' חותכה לו בשיניו (גיטין מ"א ע"ב) תוס' ד"ה כופין (זבחים ו' ע"ב) : [א"ה לא מצאנו שם לא דבר ולא חצי דבר לכאן ואולי נ"ל בלירוף י"ט והוא שם ע"א בתוס' ד"ה כורך ושייך כאן להא דאמרו במשנה אבל לא במדינה] :

דף קד ע"א גמ' בוזקין מלח (חגיגה דף י"ג ע"ב) רש"י ד"ה דכבשין : מעלין ברזופי (שבת דף פ' ע"ב) רש"י ד"ה אנדיפא: ע"ב במשנה כופין עליו פסכתר (תמיד דף ל"ג ע"א) במפרש ד"ה ככר : גמ' שרץ עצמו פטור (סוטה דף כ' ע"ב) תוס' ד"ה לא (מנחות דף ל"ה ע"ב) תוס' ד"ה אין : דלית ליה פהרה במקוה (סוכה דף י"ז נ"ל דף ט"ז ע"א) תוס' ד"ה ומטהרתן: שאינו נעשה אב הטומאה (נדה כ"ח ע"ב) תוס' ד"ה פרט :

דף קה ע"א גמ' לבנות ולתקן (כ"ב דף י"ד ע"א) תוס' ד"ה שלא :

הגהות הגאון הגדול כו' מהור"ר שלמה איגר זצ"ל נקראות בשם גליון מהרש"א

דף ג ע"א תוס' ד"ה אי קלשת . דגבי הולין אמרי' ואם לאו פסול . בהר"ן ריש סוכה עלה רלא א' (דפוס זולצבאך) ד"ה היתה תי' דהולין יורדים לא חשיבי הלכך כל שמתמן מרובה כמאן דלתנהו דמי:

דף ה ע"א רש"י ד"ה ומאן דאמר וקי"ל בכל דוכתא דמתחילה שאינה ראויה . עי' שבת ח' (סוף) א' תוד"ה שבעה ומחצה :

דף ו ע"ב גמ' דלתותיה ננעלות בלילה חייבין עליה וז"ש ירמיה ולא תוציאו משא ביום השבת והבאתם בשערי ירושלים . זה גוף איסור של תורה ואחר כך אמר ולא תוציאו מבתיכם ביום השבת זו גזירת שלמה המלך (כדאיתא ברמב"ם פ"א מעירובין) סמ"ג ריש הל' עירובין:

דף יג ע"א גמ' אלא כיון דאינתיק . עי' כעין זה בחגיגה דף י"ט ע"א . עלה אם לא הוחזק מחזיק ואם הוחזק אינו מחזיק : שם הדרא מינתקא לגוס לאה . עי' ע"ז ריש דף כ"ז א"ל ר' יוסי :

דף טו ע"א גמ' דילמא אתי לאישתמושי . עיין בהר"ן סוכה עלה רלא ע"ב ד"ה וכתב רש"י :

דף יז ע"ב גמ' ה"נ דלא לקי.ר' יוחנן . עי' בספר מעין החכמה על מנות בסדר תשר"ק אות מ"ם בד"ה ובסוגיא דעירובין :

דף ל ע"ב תוס' ד"ה ולפרוש אלא כמידי דחזי השתא . עיין פסחים מ"ו ב' תד"ה הואיל :

דף לא ע"א גמ' ודכולי עלמא מצות לאו ליהנות. נ"ע במ"ש הרז"ה ר"ה גבי המודר הנאה בשופר דבשופר של תענית כיון דהמצוה מדרבנן נ"ש מצות לנ"נ ע"ש בהר"ן והכא ללכת לבית המשתה אינו אלא דרבנן וע"ת שער אפרים סי' נ"ת עלהי"ת ע"ד:

דף לב ע"ב גמ' ורבי היא דאמר כל דבר שהוא משום שבות . עי' לקמן ל"ד א' תוס' ד"ה גזירה ובגליון שם :

דף לד ע"א תוס' ד"ה גזירה . או לפני השבת . עי' מג"א סימן שמ"ב ועי' שעה"מ הל' שבת פרק כ"ד ה"י : שם בא"ד גזירה דאז ממש נסבך אסור . משמע דלולי ממ"נ היה מותר אף דהוא בה"ש דאפוקי יומא . ודלא כמג"א סי' שמ"ב שעה"מ פכ"ד ה"י מהלכות שבת :

דף לה ע"ב גמ' בשתי כיתי עדים עסקי' . עיין ס' שב שמעתתא ש"א פ"ח :

דף לו ע"א גמ' זאת אומרת סוף היום קונה עירוב . עי' בתוס' סוכה דף י' ע"ב ובשעה"מ סיו"ט עלה כ"ט ע"ד ד"ה ומדברי התוס' :

דף לז ע"ב תוס' ד"ה מאן . כיון דעיקר מעשר מן התורה . עי' שעה"מ הל' עירובין עלה כ"ח ע"ד ד"ה עוד ראיתי לעמוד כו' ומצאתי סעד : שם תוס' ד"ה ולמאי . ה"נ הוה מצי למימר. עי' בספר קצות החשן סי' ס"א סק"ג ד"ה ובזה ניחא:

דף לט ע"ב רש"י ד"ה פסק ושמעינן . של גליות ממתין לערב בכדי שיעשו . עיין רש"י ביצה כ"ד סוף ע"ב :

דף מ ע"א תוס' ד"ה ל"ט ע"ב אי משכחת . לית ליה בכדי שיעשו כלל . עיין שבת קנ"א א' ותניא כוותיה דרב עיר שישראל ונכרי כו' . ועי' בעה"מ הל' י"ט עלה ל"ד ע"ד : שם גמ' והא בעינן בכדי שיעשו . עי' בהר"ן פרק לולב הגזול על הא דא"ר (ל"ו ב') הדס במחובר מותר להריח בו . דסברת רבינא כיון דמותר להריח בו במחובר לא אהני לן הגזיזה ודנין רק על ההבאה חוץ לתחום דבזה א"צ כדי שיעשה :

דף מא ע"א גמ' הא ערב יו"ט משלימין . עי' מג"א סימן תקנ"ט ס"ק מ"א :

ע"ב גמ' ותזרו אפי' במזיד לא הפסידו . עי' אשר"י שבת פרק כל כתבי סימן י"ב :

דף מה ע"ב תוד"ה איבעית אימא בעירוב הקילו. עי' שעה"מ פ"ב מהל' יו"ט עלה ל"ב ע"ג ועי' תשובות הגה מהרי רבי עקיבא איגר ספר א' בחלק הכתבים סימן קפ"ט :

דף מו ע"א תוד"ה כל שכן . דדבר חדש שלא בא לעולם . עי' ביצה שם בתד"ה קא סלקא דעתין :

דף סב ע"א תוס' ד"ה בן נח . פי' בקונטרס דגבי . עי' בספר קצות התושן סי' שנ"א סק"ג :

דף סג ע"א תוס' ד"ה כל הנותן . ופשטיה דקרא. עי' ת' שער אפרים סימן מ"ט :

דף סח ע"א גמ' בין שבות דאית ביה מעשה . עיין פירוש זה בת"ר ריש פ' ר"א דמילה ד"ה הא דתניא . ברא"שית ובסוף דבור זה :

דף עא ע"א גמ' נעשה כאומר כלך אצל יפות . עי' בס' קצות סימן רס"ב סק"א :

דף עט ע"א גמ' הכא איסור שבת דאפי' ארנקי . עי' תוס' סוכה ריש דף ד' :

דף פ ע"א גמ' מאי משהו נמי דקאמר טפח. עיין חולין פרק ראשית הגז קל"ז ב' וכמה כל שכן . ועי' בכ"מ הלכות ביאת מקדש פ"א ה"ב ד"ה עוד יש לפרש :

דף פו ע"ב רש"י ד"ה הכל מודים . דמוסיף על הכל ערלאי הוא מודו . עיין רש"י סוכה ע"ז ובתוס' שם :

דף פז ע"א מתני' אמת המים שהיא עוברת. עי' ת' ג"ו ח"א בא"ח כלל ג' סי' כ"ב עלה ע' ע"א :

דף צה ע"ב רש"י ד"ה תנא קמא . ואיכא בל תוסיף אתי איסור . עי' ת' שאגת אריה דיני תפילין ס"ס מ"א : שם גמ' והכא כמצות צריכות כוונה . ר"ה כ"ח ב' :

דף צו ע"א גמ' לעבור משום בל תוסיף קמיפלגי עי' מהרי"ט ח"א סימן ס"ט דנימא כיון דעבר על בל תוסיף בעלמא ולא יצא : תוס' ד"ה השמר . שאם לא הניח ביום שאינו לוקה . עי' ר"ה ו' א' תוד"ה תשמור זה מצות ל"ת וברמב"ם בלי בית הבחירה פ"א ה"ג ועי' שעה"מ פרק ד' מתפילין ה"א : תוס' ד"ה מיכל בת . וסמיכה אפי' בסקפת יד . עי' שעה"מ הל' שבת פ' י"ט ד"ה והגב . ועי' תוס' ר"ה דף ל"ג ריש ע"א : ע"ב תוס' ד"ה דלמא . דסומא מיחייב מדרבנן.ק"ק מ"מ איך יאמרו וצונו והיינו דמצווה על בל (תוסיף) [תסור] והא פטורים גם מזה כיון דפטורים מכל וע"ת כסא דהרסנא סימן ע"ג דר"ל דכלאווין ודאי גם סומא חייב : גמ' ודלמא סבר לה כרבי יוסי . נ"ע במג"א סימן ת"א ס"ק נ"ח וסי' קכ"ח א' ועי' שעה"מ פי"ט מהל' שבת : שם בני ישראל סומכין ואין בנות ישראל. ואפשר גם כדבר דליכא נדנוד איסור גזירה שיעשו גם בים בו איסור מה. הר"ן רפ"ב דסוכה ד"ה ואיכא למידק:

דף צז ע"א תוס' ד"ה קשר . משמע דאין קדושה. הר"ן בשבת פ' במה אשה דף ס"ב ע"א כ' דאף דקדושה יש מ"מ כיון דאין בכתיבה לא מקרי תורת ה' שיהיה צריך מן המותר בפיך :

דף ק ע"א תוס' ד"ה מתן . עי' שביעה הוא בא . עי' זבחים ל"ז ב' :

ע"ב גמ' מלפנו מבהמות זו פרידה . עי' עקידה בראשית שער שני עלה יד ד"א סוף ע"ב :

מסכת עירובין

דף ב בפרש"י בד"ה והא כי כתיב פתח אוהל כו' ושם לא היה אולם ופתח היכל עשר כו' עכ"ל ר"ל דלא היה אולם ותקשי לר' יהודה דיליף ליה מפתח אולם ולרבנן תקשה דפתח היכל במשכן לא היה רק עשר אמות גבוה כו' מפירושו נראה דפתח היכל דאוהל מועד נקרא שפיר פתח ולכך לא קשיא להו ארוחב כיון דהיה פתח היכל במשכן רחב י' אמות אבל מהא דפריך לקמן ולבעי דלהוי מוכח לחד תירוצא של התוס' שם דמפתח אוהל מועד ליכא למילף רוחב י' כיון שהיה פרוץ במלואו דלא ה"ל גיפופי ולתירוץ קמא של התוס' שכתבו דליכא למילף מאוהל מועד אלא באינו גבוה אלא י' ניחא קלא דארוחב נמי קא קשיא ליה הכא דלא קאמרי' רוחב י' באוהל מועד אלא באינו גבוה אלא י' ודו"ק: **תוס'** בד"ה דכתיב אל פתח אולם כו' אי כתיב פתח אולם כדקאמרת פי' שלא היה כתוב בשום מקום אולם הבית עכ"ל נראה שהוצרכו לכך דכיון דהני קראי חשבינן להו כחד קרא א"נ דהוה כתיב בהדיא פתח אולם אי הוה כתיב נמי בשום מקום אולם הבית הוה מפרשינן ליה פתח אולם הבית הפתוח לאולם אלא דה"ק אילו הוה כתיב פתח אולם לחוד ולא הוה כתיב בשום מקום אולם הבית אז ודאי דהוה מפרשינן ליה פתח אולם ממש דפתחו לעזרה קרוי פתח וק"ל: **בד"ה** אשכחן משכן כו' וכ"מ דאינו דוחה את השבת כו' עכ"ל ואע"ג דבמשכן גופיה נמי דרשינן אך את שבתותי תשמורו ממיעוטא שמירת שבת למלאכת המשכן דאין מלאכת המשכן דוחה שבת אינו אלא לאסמכתא בעלמא ולא מייתי לה תלמודא הך דרשה אבל עיקר דרשה במקדש כדאמרינן בפ"ק דיבמות יכול יהא בנין בהמ"ק דוחה שבת ת"ל את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו ולמאי שכתבו התוס' בסוף דבריהם דלא ילפינן מהדדי אלא בדבר שאינו תלוי בקדושת משכן ניחא דהני מילי שאינו דוחה שבת ושלא יכנס כו' ודאי תלוין בקדושה ולא ילפינן להו מהדדי ולא נקטו בדבריהם ה"מ מעיקרא אלא לפום רהיטא ומיהו פסיקא להו דאיכא כ"מ נמי במילי אחריני דאינן תלוין בקדושת משכן וילפינן להו שפיר משכן ממקדש ותו לא מידי ודו"ק: **ע"ב** בד"ה בין לרבנן כו' מלינו יד שנקרא ימין כו' כנ"ל: **בד"ה** ואיבעית אימא כו' אבל ברוחב אין שיעור מפורש ואפשר שהיה הפתח רוחב י' או פחות כו' עכ"ל וצ"ע להאי פירושא היאך מתפרשין הני קראי דפ' תרומה ופ' ויקהל דכתיב ולשער החצר מסך עשרים אמה כו' דהא ברוחב השער לא היה רק י' אמות או פחות ובגובה השער נמי ע"כ לא היה יותר מט"ו אמה דב' הגדדין לא היו גבוהין רק חמשה עשר אמה דהיינו ה' אמות מן המזבח ולמעלה ואפשר שעל זה כוונו בדבריהם להקשות לקמן להאי פירושא אך קשה דקראי מוכחי דברוחב כתיב דהיינו מדכתיב מסך עשרים אמה דליכא לאוקמא אלא ברוחב כמ"ש וק"ל: **בא"ד** וא"ת מאי פריך שאני פתח חצר דה"ל צורת הפתח כו' עכ"ל מיהו מהיכל ילפינן ליה שפיר ולא אמרינן שאני היכל דה"ל צורת הפתח דעד עשרה אמות לא הוי צורת הפתח אלא לנוי בעלמא כמ"ש התוס' לקמן ומה"ט נמי לענין עשרים גובה דילפינן מהיכל ולא פרכינן שאני היכל דה"ל אמלתרא דעד כ' לא הוי אמלתרא אלא הוי בעלמא וק"ל: **בא"ד** ולהסי נמי כי פריך כו' ולא פליג ר"י ולא משני שאני אולם דה"ל צורת כו' עכ"ל וכן לענין גובה דיליף ר"י מאולם ולא משני שאני אולם דאית ליה אלמתרא דהא אליבא דרב קיימינן ולא מהניא אליביה אמלתרא כדלקמן ודו"ק: **בא"ד** ואין נראה למקשה דפתח שער איקרי כיון דנמוך כ"כ סו' עכ"ל אבל בגבוה ואינו נמוך כ"כ ע"כ דהמקשה אסיק אדעתיה דמקרי שער ולא פתח סתמא דאל"כ המתרץ איבעית אימא כו' ובגובה הוא דכתיב מי הכריחו לכך דאימא דהמקשה נמי ידע דמיירי בגובה אלא דלא אסיק אדעתיה דמקרי שער לזה הוצרכו לומר דודאי בין למקשה ובין למתרץ פשיטא ליה דבגובה מקרי שער אלא דהוה אסיק אדעתיה דאיירי באינו גובה אלא ה' והוה קס"ד דבכה"ג לא מקרי שער והמתרץ בתירוץ קמא דאפ"ה מקרי שער ובתירוץ בתרא קאמר דלא איירי כלל בנמוך אלא בגובה ופשיטא דשפיר מקרי שער ודו"ק: **בד"ה** אלא מעתה כו' דאי הוה קרוי פתח כו' היה לו לעשותו שוה לאולם עכ"ל אליבא דרבנן קיימינן ופתח אולם אינו קרוי פתח אלא דר"ל דהיה להם לעשותו שוה לאולם דלא מקרי פתח אף בצורת הפתח כיון א) דהוה רחב יותר מעשר וכן נ"ל לענין גובה דפריך דלא תהני ליה אלמתרא משום ה"ט דה"ל לעשותו שוה לאולם [א] דלא מקרי פתח ע"י אמלתרא ב) כיון דגובה יותר מכ' וק"ל: **בד"ה** מידי הוא טעמא אלא לרב אע"ג דברייתא נמי גמרה מהיכל כו' עכ"ל ר"ל אמאי נקט המתרץ טפי במלתיה דרב כיון דברייתא נמי גמרה מהיכל ותרצו דהיכא למימר ברייתא פליגא אמתני' אבל רב לא ניחא ליה דלפלוג אמתני' ולכך משני דרב אתניי' במתניתין צריך למעט וק"ל:

דף ג בד"ה אי קלשת כו' בגליון ולרבא מפרזקיא נמי כו' עכ"ל ר"ל ללישנא קמא נמי דפוסל בסוכה הכא לרבא מפרזקיא ניחא דאינו פוסל אותה משום דאי קלשת מקלת דלמעלה ע"י הרוח תהא חמתה מרובה מצלתה אלא מטעמא משום גזירה דמסתקיל מקלת עובי סכך דבתוך כ' וקיימא כולה למעלה מכ' ולאו אדעתיה דכיון דיחיד הוא לא מדכר מסא"כ בהולין ואע"ג דיחיד הוא בסוכה כיון דיורדין הרבה למטה מדכר שפיר ליכא למיגזר מידי וק"ל: **ע"ב** בד"ה אלא סוכה תנן והא דאמרינן בסוכה והולין כו' ואע"ג דנקט למעלה כו' עכ"ל טפי ה"ל למימר אמלתא דהכא גופיה דקאמר אי זה כו' דמשמע מקלתו בתוך כ' דלאו דוקא הוא אלא כלומר בתוך הכשר עשרים גם ליסנא דלמעלה מכ' שכתבו התוס' לא הוזכר שם אלא גבוה מכ' ודברי הרא"ש בכל זה יותר נכונים ע"ש וק"ל: **בד"ה** והא איכא כו' וא"ת הא איכא כו' שנפרץ עד עשר כו' וי"ל רוב אמות קאמר עכ"ל אם נפרץ רוב אמות דקאמר תלמודא בכולה שמעתין היינו בתרתי מילי במבוי לגובהו ולפרצת מבוי ולקולא לא הוי אלא בחדא וכן בסוכה לגובה ולדופן עקומה ולקולא לא הוי אלא חדא וכן בכלאים וקרחת הכרם ומחול הכרם ולקולא הך חדא דר"ש הקשי גבי כלאים לאיבעית אימא ר"ש ורוב אמות קאמר אמאי הוי קרחת ומחול רוב אמות דהא איכא נמי תרתי מילי דהוי לקולא הא דר' שמעון והא דגדר שנפרץ עד י' אמות כו' וע"כ נראה דר"ל רוב אמות דמילי דחומרא רוב אמות הן גבי מבוי כ' אמות לגובהו ולפירצה י' וכן בסוכה לגובהה כ' אמות ולדופן ד' וכן בכלאים לקרחת ט"ז ולמחול י"ב אמות לב"ה מסא"כ לקולא לא הוו רוב אמות ואפי' גבי כלאים דתרתי מילי ניהו לקולא לא הוו רוב אמות אלא ד' דר' שמעון וי' לפירצה מסא"כ לחומרא הוי קרחה ט"ז ומחול י"ב וק"ל:

ח"א **דף ג ע"א לא** קרידא כו'. אין לפרש משום דזה כולה בחמימתא וזה כולה בקרידא דלא שייך בזה הא דקאמר דרבים סמכי אהדדי ולא מדכרי אלא דר"ל כיון דכ"א סומך אחברו נמצא לפעמים כולים שניהם בחמימתא לא הוה חמימתא וכשמניהם כולים בקרידא לא הוה קרידא משום דכ"א סומך עצמו על חבירו וק"ל:

דף ד בד"ה גפן כדי כו' ומדמי להו כל איסורי כו' ולא חש לפרש שם אלא טעמא דר' עקיבא כו' עכ"ל כנ"ל: **בא"ד** מ"מ מכ"מ לשער ביין כו' ומה שמפיל בילה ומחלה בין יין ובין מים כו' עכ"ל אע"ג דביין אינו מפיל כ"כ כמו במים מ"מ כיון שלולבין וגפנים שאכל הפילו כמו הבילה ומחלה הרי הוא רביעית ומה שלא הפילו ביין כמו במים היינו שנשאר מיין על שפת הכלי בגודם אבל קשה כי כפי מה שפירשו לעיל דאתי הלכתא להקל דביין נמי בעי ההפלה כ"כ כדי למלאות רביעית של תורה ולא סגי בכדי הפלת ע"י בילה ומחלה ביין שנשאר בגודם ואינו יוצא רביעית שלם דהשתא ודאי איכא כ"מ טובא דבעי שיעור גדול מעלין ללולבין כדי למלא רביעית ולא סגי בכדי הפלת בילה ומחלה ביין דאין הרביעית מתמלא מהם כיון שנשארו בגודם ואפשר דלא ניחא לבעלי תוס' למימר הכי דליבעי לולבין וגפנים כ"כ שיפילו ביין שיעור גדול יותר מרביעית דהיינו שיהא רביעית נתמלא מהם הגודם הנעשה מהם ביין הוא יותר על הרביעית ומיהו בגליון לקמן כתבו לייסב כן פרש"י ע"ש: **בא"ד** וי"ל דכ"מ אם יש כלי שמחזיק מה שמפיל בילה ומחלה מן היין וכו' ונמלא שאין הכלי הזה רביעית עכ"ל ויבא להקל שאין זה רביעית ואינו חייב וקושטא הוא דהוי רביעית עם מה שנשאר בגודם לפי מה שמפיל בילה ומחלה מן היין שנשאר גם כן בגודם ור"ל דאתא הלכתא דבכלי שמחזיק מה שמפיל בילה ומחלה מן היין לא יסער בעלין ולולבין אא"כ במים וימלא כלי זה דודאי יהיו מים יותר אבל קשה דכמו כן

קרני ראם [א] דלא מקרי. נ"ב ואין הלשון מדוקדק דלפי סברת המקשן היינו אם נימא דלה"פ מועיל ביתר מעשר א"כ פתח אולם לא משום רוחב יותר מיו"ד לא מקרי פתח רק דל"מ עליו שם פתח:

חכמת שלמה

דף ב ע"א רש"י בד"ה צורת הפתח כו'. נ"ב צורה זו קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהם: **תוס'** בד"ה אשכחן משכן דאיקרי מקדש כו'. נ"ב פי' מאחר דמשכן נמי איקרי מקדש אם כן כל מה שכתוב במקדש הוי כאלו כתוב במשכן והיינו מ"ש במקדש את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו דילפינן מיניה דבנין בית המקדש אינו דוחה שבת וכן שצריך ליראה מן המקדש דהיינו שלא יכנס באבק שע"ג רגליו ה"ה נמי במשכן שהרי אף הוא איקרי מקדש ומש"ה פריך תלמודא מקדש דאיקרי משכן מניין כ"ל מה שנכתב במשכן דהוי כאלו נכתב במקדש מנ"ל וק"ל: **בא"ד** דעיקר דרשה איכה אלא כו'. נ"ב ולפ"ז אינו מיושב מנא לן דילפינן משכן ממקדש לענין שאינו דוחה השבת וכן שלא יכנס באבק שעל גבי רגליו ואפשר לומר דלא דייקי תוס' כולי האי לאשכוחי פירוקא כי מאי דהוה הוא מה שאין כן במקדש ודו"ק: **ע"ב** גמ' חמש עשרה אמה אל הכתף בגובהם כו' כצ"ל: **תוס'** בד"ה בין לרבנן כו' יד אביו ואב"א כו' כדפי' לעיל ואב"א כו' חמש עשרה אמה קלעים כו' חמש עשרה אמה אל הכתף וגם רב אשי כו' ולכתף השנית מזה כו' כצ"ל והד"א:

דף ג ע"א גמ' מאי לאו משום היכרא כו' ה"נ ע"כ נעשית צילתה כו' כצ"ל: **רש"י** בד"ה לא תיתני כו' והיכי תני דמהניא כו' כצ"ל. ונ"ב כ"ל ודו"ק: **ע"ב** גמ' אמת סוכה באמת בת חמשה כו' כצ"ל: **רש"י** בד"ה כרבנן ס"ל לר"נ הס"ד: **בד"ה** סללו כו' גדולים ושל סוכה כו' הד"א:

דף ד ע"א רש"י בד"ה באמות כו' באמות קטנות בת חמשה שיש באמה כו' כצ"ל: **בד"ה** כליו על כתפיו וסנדליו וטבעותיו בידיו שאינן כו' כצ"ל. ונ"ב כן פירש"י בפ"ק דסוכה: רש"י

מהר"ם

דף ב ע"א בתוס' ד"ה מבוי וכו' ולהכי פריך שפיר טפי וכו'. פי' דבלא זה קשיא מאי פריך בגמ' מ"ש גבי סוכה דתנא וכו' דדילמא אית דוכתא דתני פסולה ואית דוכתא דתני ימעט כדאשכחן כה"ג בכמה דוכתי כדאיתא בתוס' רפ"ק דב"ק אית דוכתי דתני הן ואית דוכתי דלא תני הן אבל השתא פריך שפיר דמאחר דלא אשמעינן הכשר מבוי בקורה ברישא ש"מ דרצה התנא להשוות לשונו להתחיל כמו שמתחלת מתני' דסוכה ואם כן למה שינה בזה דמ"ש דגבי סוכה תני פסולה וגבי מבוי תני תקנתא: **ד"ה** סוכה דאורייתא ולישנא דאי בעית אימא וכו' לא אתי שפיר לפירושו. הצעת הפשט כך הוא דלפרש"י לישנא דימעט שייך למיתני בכל מילי בין בדאורייתא בין בדרבנן אלא דלשון פסול ניחא ליה למיתני טפי רק שכאן לא שייך למיתני לשון פסול לכך תני לשון ימעט ולכך אמרו דלישנא דאיבעית אימא לא א"ש דאמר בגמ' ואב"א בדאורייתא נמי תני תקנתא דמשמע דלתירוץ הראשון לא שייך למיתני לשון תקנתא וזה אינו לפי' רש"י דהא ללישנא קמא נמי שייך למיתני לשון ימעט בכל מילי אבל לפי' התוס' הוי הסברא איפכא דלשון ימעט ניחא ליה למיתני טפי דהוי לישנא מעליא טפי מלשון פסול כדאשכחן בפסחים שעקם הכתוב כמה אותיות שלא להוציא דבר מגונה מפיו אלא דגבי סוכה א"א ליה למיתני ימעט דהוי משמע חומרא בעלמא ואתי למטעי וכו' ולכך קאמר ואב"א בדאורייתא נמי תני תקנתא ולא חיישינן דלמא אתי למטעי אלא סוכה דנפישין מיליה וכו' עי' בתוס' ריש סוכה: **ד"ה** דכתיב וכו' וקאמרי רבנן אי כתיב וכו' פי' שלא היה כתוב וכו'. הוכרחו התוס' לכתוב פירוש זה משום דקשה דלמה להו לרבנן להשיב אי הוה כתיב וכו' היה להם להשיב דלא כתיב שום פסוק בזה הלשון לכך פירשו אה"נ דהכי קאמרי רבנן אי הוה כתיב פתח האולם בהדיא לבד ולא היה כתיב אולם הבית כדקאמרת וכו' וכן מצאתי בת"י כתובים על קלף: **ד"ה** אשכחן וכו' וכו' ונ"ם וכו'. פי' משום דכתיב גבי מקדש את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו וילפינן דאין בנין מקדש דוחה שבת וממקדשי תיראו ילפינן מורא מקדש שלא יכנס באבק שברגליו ויתר הדברים וילפינן לענין זה משכן ממקדש ואע"ג דגבי משכן עצמו אמרינן הקדים שבת למלאכת המשכן לומר שאינו דוחה שבת וכן פירש"י בפירוש החומש י"ל שדרך דרש הוא אי נמי עיקר הנפקא מינה קאי אשלא יכנס באבק שברגליו ונקט שאינו דוחה שבת אגב זה משום דמחד קרא ילפינן להו: **בא"ד** גבי מומין שפוסלין בכהנים ולוים בשנים דקאמר וכו' כצ"ל: **בא"ד** וקשה דבפ"ב דשבועות מצריך תרי קראי דקאמר דלכתוב אידי ואידי מקדש כו'. כדי שנדע תוכן הענין אציע סוגית הגמרא והכי איתא התם טומאה בעזרה מניין פירש"י מניין דחייב מי שנטמא בעזרה דהא לא קרינן ולא יטמאו את מחניהם שכבר טימא ומשני אר"א כתוב אחד אומר כי את מקדש ה' טמא וכתוב אחד אומר את משכן ה' טמא אם אינו ענין לטומאה שבחוץ תניהו ענין לטומאה שבפנים ופריך הא מצריך צריכי דאי הוה כתב משכן הוה אמינא משום דמשות בשמן המשחה אבל מקדש לא ואי הוה כתב מקדש הוה אמינא משום דקדושתו קדושת עולם אבל משכן לא ומשני ר"א הכי קא קשיא ליה מכדי משכן איקרי מקדש ומקדש משכן תרי קראי ל"ל נכתוב או אידי ואידי מקדש או אידי ואידי משכן משכן ומקדש למה לי ש"מ תרתי וכו' אם כן משמע משום דעכ"פ צריך תרי קראי לגופא דדינא ולא ילפינן זה מזה אלא משום דמקדש אקרי משכן כו' הוה ליה למכתב אידי ואידי משכן או מקדש ומדשני בלישנא ילפינן עוד מיניה טומאת פנים והכא משמע דמשום דמקדש אקרי משכן ומשכן מקדש ילפינן מהדדי: **בא"ד** ותי' ה"ר נתנאל דהכא וכו'. ר"ל לענין שלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות לא צריך קרא וכו' מהרש"ל ז"ל בספר ח"ש כתב ולפ"ז אינו מיושב מנא לן דילפינן משכן ממקדש לענין שאינו דוחה שבת ושלא יכנס באבק שברגליו ותירץ מה שתירץ בדוחק ולי נראה דגם זה דילפינן משכן ממקדש מדוייק מקרא זה משום דמאחר דעיקר דרשה זו אינה אלא על המקדש דבמשכן לא היו דלתות למה לי דכתבו לן רחמנא גבי משכן אלא לומר לך ג"כ שמשכן אקרי מקדש כדי שנילף ג"כ ענין מה למשכן ממקדש ולהכי ילפינן המסתבר טפי דהיינו שאינו דוחה שבת ושלא יכנס באבק שברגליו ובזה יתורץ ג"כ בשמעתין ל"ל להתרצן להשיב ומשכן אקרי מקדש והא לא הקשה אלא והא כי כתיב האי קרא פתח אהל מועד במשכן כתיב ומנא ליה למילף מינה היכל ולא היה לו להשיב רק מקדש אקרי משכן אבל השתא אתי שפיר דהאי דרש דמקדש אקרי משכן אינו מיושב אלא כי אמרינן נמי דמשכן אקרי מקדש לענין נ"מ שכתבו התוס' דאל"כ יקשה מאחר דעיקר דרשה דפתח אהל מועד דילפינן מינה פתיחת דלתות אינה אלא על מקדש למה ליה דכתביה רחמנא גבי משכן: **ד"ה** שלמים וכו' דתמיד של שחר נמי בעי פתיחת דלתות וכו'. וא"ת דלמא מיירי דעבר והקריב התמיד קודם פתיחת דלתות ואה"כ שחט השלמים וה"א דהשלמים כשרים לכך צריך קרא וי"ל דא"כ היה התמיד פסול וצריכים להביא תמיד אחר וא"כ כששחט השלמים פסולים מכח ששחטן קודם הקרבת תמיד הכשר והדרא קושיא לדוכתא: **ע"ב בתוס'** ד"ה ואיבעית אימא כי כתיב וכו' וד"ה ואיבעית אימא קלעים וכו' הכל דא"ה: **בא"ד** וי"ל דאמר לקמן דצורת הפתח וכו'. עיין לקמן דף י"א סוף ע"א: **בא"ד** דאי לאו קרא דלפניו בגובהה כתיב לא הוצרך וכו' כצ"ל: **ד"ה** עד ארבעים וחמשים וכו' עד כדמשני בפרק מפנין הס"ד: **ד"ה** לבעי דלתות וכו' אי נמי ע"כ אהל מועד שלא כדין וכו' כצ"ל:

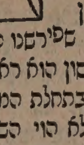
דף ג ע"א בגמ' הכא נמי על כרחך נעשית כצלתה מרובה וכו' כצ"ל: **שם** מבוי דרבנן לא אחמירו ביה רבנן וכו' כצ"ל: **ברש"י** ד"ה דל אנא מהכא הרימני מיכן כו' ס"א הריני סר מכאן וכו' כצ"ל: **בתוס'** ד"ה אי קלשת הוי ליה וכו' א"נ גבי הוצין יש לפסול יותר. מקשין העולם מה שייך לומר אי נמי הא אין כאן שום תירוץ אחר לפניו ולי נראה דהכי קאמר דלעיל קאמר אבל קשה דגבי הוצין קאמר ואם לאו לאו וכו' ר"ל ומכח קושיא זו צריכין אנו לומר דפירוש אי קלשת ליה דע"י הקלישה יבא הרוח ויפזר וכו' כדלעיל והפי' שפי' שיהא חמתה מרובה על ידי הקלישה לבד נדחה וע"ז קאמר אי נמי נוכל נ"כ ליישב קושיא זו והפירוש שפירשנו דע"י הקלישה יהא חמתה מרובה אינו נדחה: **ע"ב בתוס'** ד"ה כמאן דאמר בארבעה וכו' דאין פתח פחות מד' וכו'. עיין לקמן דף ח' בתוס' ד"ה ואי בר' וכו':

דף ד ע"א בתוס' בהג"ה וגם לפי' הקונטרס קשה מאי נפקא מינה. ר"ל ואם תרצה לו' ר"ת דלא ליתי לידי טעות כגון שיש כלי שמחזיק מה שהפיל ביצה ומחצה וכו' כמו שפירשו התוס' לקמן כמו כן נוכל ג"כ ליישב לפי' ר"ת: **באותה** הגה"ה ול"נ דלפירוש הקונטרס לא קשה כלל כו'. נ"ל דהאי הגה"ה פליגא אפירוש התוס' דלקמן דפירשו הג"מ בדוחק כגון שיש כלי שמחזיק וכו' דלפירושו עיקר

[א] דגובה יותר מעשרים כנ"ל: [ב] דהוה רחב יותר מעשר כנ"ל:

המ"ל הלכתא כדי רביעית מים לנזיר דאם יש כלי שמחזיק מה שמפיל בילה ומחלה מן המים שלא ישער עלין ולולבין בכוס מלא יין שזה הכלי אינו מתמלא לפי שיין נשאר בגודש ויבא להקל לומר שלא אכל לולבין וגפנים כדי רביעית ואפשר שע"ז כוונו התוס' לומר ודוחק: **ע"ב** בהגה"ה בא"ד ואם בשתייה איירי כו' מה שמפיל זית אגורי כו' שהוא דבר מועט כו' עכ"ל ר"ל דהתורה החמירה לחייב על שתיית יין דבר מועט דלא הוי כזית שהרי מה שמפיל זית מן היין לא הוי כשיעור זית שהרי נשאר ממנו בגודש אבל לענין לחייב על הגפנים ולולבין ליכא למימר לחייבו על דבר מועט דלא הוי כזית דהא כמו שנשאר בגודש ע"י הזית ה"נ נשאר בגודש ע"י לולבין וגפנים ושפיר הוו כזית ולא ניחא להו לומר להחמיר שישער הלולבין וגפנים אחר שנעשה היין גדוש ע"י הזית דהשתא אף אם מפילין הלולבין וגפנים מן היין כשיעור שמפיל הזית מ"מ לא הוו כזית שהרי נחסר מהן הגודש שנעשה ע"י הזית וק"ל: **בא"ד** וזהו מה שמפיל בילה ומחלה מן המים לפי החשבון דמ' סאה כו' עכ"ל כן הוא בכל ספרי התוס' ישנים וכמ"ש מהרש"ל וכן נראה דהלכתא דקאמר לשער עלין ולולבין ברביעית יין לנזיר שהוא שיעור גדול ארביעית של תורה קאי שנעשה ממה שמפיל בילה ומחלה מן המים ולכך לא ניחא להו ליישב בהה"ג לפי' ר"ת כלי שמחזיק מה שמפיל כזית מן המים לשער באותו כלי מה שמפילין העלין ולולבין מן היין שהוא שיעור גדול כו' משום דלא מלינו כזית של תורה שמשער במים א"כ אם נשאר הלולבין ביין לפי ההלכתא ג"כ הכזית נשאר ביין ולא הוי כ"מ כלל כמש"ל ודו"ק: **בד"ה** דבר תורה כו' פי' בקונטרס בשערו משמע אבל בשרו אפילו מיעוטו שאינו מקפיד חוצץ כו' עכ"ל דליכא לדיוקי אבל בשרו אפי' רובו שאינו מקפיד ומיעוט המקפיד חוצץ אבל מיעוט שאינו מקפיד אפי' בבשרו אינו חוצץ דבדבר תורה ליכא לפלוגי בהכי ועוד אי איכא לפלוגי נמי בבשרו מי הכריחו לאוקמא הלכתא אשערו אימא דאבשרו נמי קאי הלכתא אלא דאית לן למימר לפרש"י כיון דבשרו בפי' כתוב בקרא ליכא לפלוגי ביה ולאוקמא ביה הלכתא אלא בשערו דלא אתי אלא מרבויא דקרא ודו"ק: **בא"ד** ועוד אי בשערו דוקא א"כ כשנאמר הלכתא למשה מסיני הוצרך לומר שערו כו' עכ"ל ולפי פירושם דקאי אבשרו וקאי נמי אשערו ולא הוזכר בהלכתא לא בשר ולא שער ולכך אילטריך למכתב תרוייהו ובתוס' דפ"ק דסוכה כתבו השתא דקאי הלכתא אבשרו אילטריך למיכתב בשרו לבית הסתרים ולא ידענא מי הכריחם לכך ודו"ק: **בד"ה** מותר להשתמש כו' פירש בקונטרס דקסבר הודו כו' ולא רצה לפרש דמ"ש היכרא לבני ר"ה כו' עכ"ל דהכי מוקי לקמן בפירקין פלוגתייהו דאמוראי דפליגי אי מותר להשתמש תחת הקורה אי לאו באוקימתא קמייתא מיהו ק"ק דודאי הקונט' דקדק לפרש כן מן התלמוד מדקאמר ואב"א קורה כו' אבל התלמוד אמאי לא מוקי פלוגתייהו בהכי כדלקמן ודע דלפי האי אוקימתא דפליגי בהודו כו' הוי טעמא דקורה משום מחיצה כדלקמן בהדיא בגמרא מיהו נ"ל דאית להו טעמא נמי משום היכר כפרש"י הכא בהדיא מ"ד טפח כו' דאמר הודו החיצון כו' והלכך כיון דשיעור כ' אמה משום היכר הוא כו' וכה"ג כתבו התוס' לקמן בד"ה ד"א נידון משום מבוי כו' ע"ש וק"ל:

דף ה בד"ה ואי בארבעה כו' היינו דאיכא משהו טפי דהמבוי אם אינו רוחב ד' כו' עכ"ל ומפרש"י לא נראה כן שכ' בד"ה והאמר ר"נ כו' וכיון דאמרת ארכו ד' כשר הרי רחבו ד' חסר משהו כו' עכ"ל מיהו ק"ק מי הכריחו לזה דבפשיטות ה"ל לפרש דא"כ רחבו ד' אין שם שיעור פתח כדפרכינן לעיל גבי אורך המבוי ד' דאין מקום פלימין כו' כפרש"י שם ויש ליישב דהכא גבי רחבו של מבוי אפשר דב' צידי האורך מן הצד הוו הפלימין ולא מקרי נמי כולו פרוץ מה שאין כן גבי אורך דמצד פתח המבוי לא נשאר כלום ודו"ק: **בד"ה** דפתח לו כו' גליון כו' שאין האלכסון של שלשה (כזה*)

על א' כו' ור"ל שאין באלכסון של ג' טפחים על טפח א' עודף על האורך ג"ט כמו שיש עודף באלכסון של טפח על טפח שבאורכו הוא טפח ועודף עליו אלכסונו עוד שני חומשי טפח ובאלכסונו של ג' טפחים על טפח א' אין בו עודף על אורכו ב' חומשי טפח וכה"ג כתבו התוס' בפ' ר"ע בסוף שיטת הערוגה שאלכסון של טפח על טפחיים פחות מאלכסון של טפח על טפח ופי' מהרש"ל שם כמו שפירשנו כאן דקאי על העודף ומהרש"ל צייר בזה כאן השני טפחים באורך והשלישי באלכסון הוא ראייה ומופת לדבריהם ור"ל דרש"י לא דק בכאן אלא דצריך לפרש שלא נשאר טפח בתחלת המבוי או שלא נשארו ב' טפחים בדופן האמצעי שמאחוריו כפרש"י ואף על גב דלא הוי השתא רוחב המבוי ד' כ"א בתחלת המבוי וכן האורך לא יהיה ד' כ"א באמצע המבוי אין לחוש ודו"ק: **ע"ב** בד"ה ק"ו מחצר כו' אבל שיועיל עומד מרובה בכל ד' מחיצות כו' עכ"ל ויש לדקדק אדפריך מה לחצר שכן פרצתו בי' כו' לפרוך מיניה וביה עומד מרובה בכל ד' מחיצות תוכיח דמהני בחצר ולא מהני במבוי ויש ליישב דכיון שאין יכול ללמדו בק"ו ה"נ ליכא למימר תוכיח וכה"ג כתבו התוס' לקמן גבי פס ד' וק"ל: **בד"ה** אינו דין וכו' מאי למפרייה דהא יותר מד' הוי האי פס וכו' עכ"ל ר"ל דהאי פס ד"א דקיימי' ביה הוה יותר מפס ד"ט דמשתריא בחצר אבל לשון התוס' לקמן בדבור זה שכתבו וליכא למימר פס ד"א תוכיח כו' ועוד מה לפס ד"א כו' אינו מדוקדק דה"ל למנקט פס ד' טפחים דמהני בחצר יוכיח כו' ודו"ק: **בד"ה** תאמר במבוי כו' וי"ל דהיא הנותנת לא אמרינן אלא לסתור הק"ו אבל כו' עכ"ל ר"ל דלענין למעבד ק"ו בעי סברא גמורה ובפירכא כל דהו סתרינן ליה וא"כ שפיר פרכינן דלא נילף היא גופה בק"ו דאדרבה היא הנותנת דהוה מיהת פירכא כל דהו ומה"ט גופיה לסתור הפירכא בכל דהו דהיינו היא הנותנת כדי לקיים הק"ו לא אמר דהק"ו לא מתקיים בכל דהו ואדרבה נימא דהק"ו מסתר בכל דהו משום דאקילו ביה פרצת עשרה הקילו נמי בו בעומד מרובה ומהרש"ל כתב בזה דרך אחרת ודו"ק: **בד"ה** שפירצתו בד' וא"ת ונעשה ק"ו מלחי וקורה כו' עכ"ל דהשתא לא הוה ילפינן מבוי מחצר אלא עומד מרובה מלחי וקורה וכן לקמן שכתבו דמעומד מרובה ליכא למילף כו' היינו נמי דלא הוה ילפינן חצר ממבוי אלא לחי וקורה מעומד מרובה וכן פי' מהרש"ל וק"ל: **בא"ד** שלא יועיל לחי וקורה למבוי ועומד מרובה לחצר דגמירי לה מסיני כו' עכ"ל כתב מהרש"ל ויש מתמיהין והלא מבוי וחצר מן התורה שריין ומדרבנן הוא כו' ואין שייך לומר בכאן הל"מ כו' עכ"ל והאריך ליישב בדחוקים ולא ידעתי מאי תמיהה איכא הכא דהא מבוי מפולש לא הוי רה"י אליבא דרבנן דפליגי אדר"י לקמן ואיכא אמוראי לקמן דלחי משום מחיצה ועושה אותו רה"י מדאורייתא לחייב חטאת בזורק מר"ה לתוכו וקורה נמי בעי למימר לקמן דהוי משום מחיצה ועושה אותו רה"י אליבא דר"י וכן עומד מרובה לגבי חצר דלא הוי רה"י בפרוץ מרובה לחייב חטאת והכי אמרינן לקמן לרב הונא בריה דר"י הכי אגמריה רחמנא למשה גדור רובא ותו לא מידי: **בא"ד** וממבוי נמי כו' דמה למבוי שכן פרצתו בד' לרב הונא עכ"ל ר"ל דהיא נותנת לסתור הק"ו דלכך ניתר אפי' בלחי משהו משום דפרצתו אינו רק ד' ודו"ק: **בד"ה** וספק דבריהם כו' וא"ת ואמאי הוה ספק כו' דקי"ל כרב פפא כו' עכ"ל דליכא למימר דהכא קיימינן לרב הונא בריה דרב יהושע דס"ל פרוץ כעומד אסור דהא לא אסר אלא משום דהכי אגמריה רחמנא למשה גדור רובא כדאמרינן לקמן וכן לענין שחיטה מחצה על מחצה למאן דאסר לא אסר אלא משום דהכי אגמריה למשה שחוט רובא וכ"כ התוס' בפ"ב דחולין ומה"ט נמי ליכא למימר דרב פפא לא שרי ליה אלא משום ספק דבריהם להקל ודלמא עומד מרובה דא"כ ר"ה בריה דרב יהושע לא הוה פליג עליה אע"כ טעמא דרב פפא דשרי לא הוה אלא משום דרחמנא אמר לא תפרוץ רובא כדאמרי' בהדיא לקמן ודו"ק:

דף ו בא"ד וסר"ר שמעיה כו' ואפי' כי לא נפיש ושוו כי הדדי מותר כו' עכ"ל ור"ל דמה שדומה לנו מחצה על מחצה א"א לנו לצמצם ולמדוד ומיהו אפשר דשוו כי הדדי ולכך לרב פפא שרי דההיתר מצוי טפי בעומד מרובה ובשוה והאיסור אינו אלא בפרוץ מרובה ולר"ה בריה דר"י אסור דהאיסור מצוי טפי בפרוץ מרובה ובשוה וההיתר אינו אלא בעומד מרובה ולזה קשיא להו השתא מההיא דנמצא בין ב' עיירות כו' דהתם נמי בתרי אנפי תביא כ"א עגלה דשמא קרובה כו' אבל לפי' הראשון לק"מ דלמ"ד א"א לצמצם היינו דא"א כלל להיות שוין ועיין בתוס' פ"ב דחולין ומה שכתבנו בחידושינו שם וע"ש וק"ל: **בד"ה** מצדו בעשר כו' דעשר כשלמטה וארבעה כשלמעלה עכ"ל כצ"ל ור"ל דעשר כלמטה מעשר ושרי כדקתני הרחב מעשר ימעט דמשמע דעד עשר ועשר בכלל מקרי פתח וטפי מעשר הוי פרצה אבל מצידו דהוי בד' היינו משום דממעט בהלוכא בפתחא רבה ועייל בפתחא זוטא וארבע טפחים נמי מקרי פתחא בכ"מ וממעט בהלוכא דפתחא רבה ודו"ק: **בד"ה** רב אמר תורתו כו' מיהו שם פי' פי' אחר כו' וכפירושו משמע מדאמר בסמוך כו' עכ"ל אין רצונם לומר וכפירושו משמע דהיינו לאפוקי הפירוש שכ' רבינו הזקן דאדרבא עיקר הראיה להוא פירושא דכיון דלרב התיקון בעקמימותו כפירש"י לשמואל נמי התיקון בעקמימותו מש"ה לפי' אחר שפרש"י דלשמואל לא הוי התיקון כלל בעקמימותו וכ"ה בהדיא בדברי הרא"ש אבל ר"ל וכפירושו משמע דהיינו כפירושו בדברי רב דהתיקון בעקמימותו ולאפוקי פר"י דהתיקון הוא בפתחי המבוי אבל בעקמימותו א"צ תיקון כלל אפי' לרב ודומיא

מהר"ם

עיקר הדבר תלוי מה שמפיל ביצה ומחצה הן מן היין או מן המים הן יהיה רביעית או לא ואם יפילו העלין והלולבין שאכל כ"כ א"כ אכל עלין ולולבין כשיעור ביצה ומחצה וחייב דהכל תלוי כשאכל ביצה ומחצה אבל לפירוש ההג"ה צריך לאכול עלין ולולבין יותר מכביצה ומחצה דצריך לאכול כל כך הרבה שיוכל להפיל רביעית יין דהיינו שממלא כלי אצבעיים על אצבעיים וביצה ומחצה אינה מפלת אלא רביעית [מים] ולכך צריך שפיר קרא כדי להשמיענו דצריך יותר מביצה ומחצה עד שיפול רביעית יין ודו"ק:

ע"ב בתוס' ד"ה דבר תורה כו' ואמאי צריך קרא לשער וכו'. מקשין העולם ולפי' התוס' נמי דפירשו דהלכה רובו ומקפיד אכל דבר ולאו דוקא אשער אבל מ"מ אשער נמי קאי וא"כ קרא למה לי וי"ל דלפירוש התוס' הלכתא סתמא אתמר בכל דבר המעון טבילה רובו ומקפיד עליו חוצץ ואי לאו קרא ה"א דשער לא בעי טבילה כלל קמ"ל קרא ואי לאו הלכתא ה"א כולו קמ"ל הלכתא בין בבשרו בין בשערו רובו ומקפיד חוצץ וכן מצאתי:

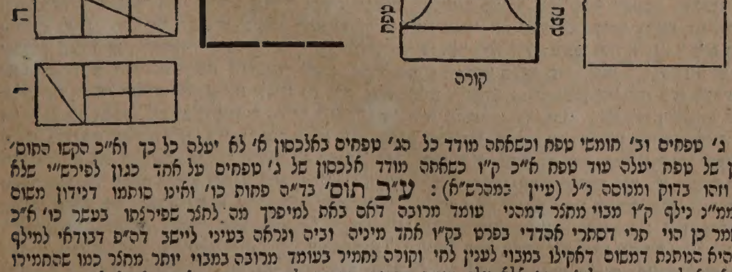
דף ה ע"א בתוס' ד"ה דפתח לו בקרן זוית כו' ולא דק כו'. פירוש אלא צריך להיות האמצעי יותר מטפח דאם לא כן אלא כפירוש רש"י לא יהיה הפתח רוחב ד' טפחים דאינה רחב כ"א אלכסון של ג' טפחים על טפח וזה אינו ד"ט דהא עינינו רואות שאלכסון של ג"ט על טפח כאחת אינו מגיע לאלכסון של טפח על טפח ג' פעמים ולכך לא יגיע בשביל האלכסון לד' טפחים לכך צריך להיות בדופן האמצעי יותר מטפח: **ד"ה** לחי הבולט וכו' דאמר לקמן דמבוי שבעה ניתר וכו' כצ"ל: **ע"ב בתוס'** ד"ה אינו דין שיהא ניתר וכו' דכיון שאין יכול ללמדו בק"ו ה"נ ליכא למימר תוכיח. מקשין העולם וליפרך מינה פירכא ונאמר מה לחצר שכן פס ד' אמות מתרת אותו וכו' כמו שפריך מה לחצר שכן פרצתו בעשר דמ"ש דהא פרצתו בעשר נמי ליכא למילף בק"ו כדבסמוך בדבור שאחר זה ואעפ"כ פרכינן ליה הפירכא ועוד דהא פירשו התוס' לקמן ד"ה שפרצתו וכו' וא"ת ונעשה קל וחומר וכו' ומתרץ דאיכא למימר פרצת עשר תוכיח ונ"ל דדוקא גבי פס יותר מד"א ליכא למימר תוכיח ולא לפרוך מינה פירכא דכי פרכת מה לחצר שכן פס מתיר בו אבל מבוי שאין פס ד' אמות מתרת אותה ולזה גם כן עומד מרובה לא יתיר בו יש להשיב מה לפס ד' אמות שאין מתיר בו היינו משום שאינו מחיצה גמורה:

דף ו ע"א בתוס' ד"ה מצידו וכו' דעשר כשל מטה וכו'. ר"ל דעשר היינו עשר אמות ואי הוי מן הצד עשר אמות נקרא פתח כמו פחות מעשר והיינו פירוש כלמטה אבל בארבע היינו פירושא בד"ט ובמקום דאין שייך לומר פתח דוקא עד ארבע הוא כשר דאמרינן לבוד אבל ארבע הוא פסול כמו ביותר מארבע והיינו ר"ל כלמעלה: **ד"ה** אחד זה וכו' הוי פירצה ב' אמות פי' ורב הונא

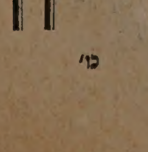
חכמת שלמה

ע"ב רש"י בד"ה ליגזור נמי כו' עליו הס"ד: **תוס'** בד"ה בגליון דמשערין ביין שהוא כו' כצ"ל: **בא"ד** שמפיל בילה ומחלה מן המים. נ"ב בדפוס חדש הנדפס בלובלין כתוב מן היין ובודאי מן גמרא מוגהה נדפס ואותו המגיה לא הבין הפשט כי בודאי במים מיירי שהרי עיקר חשבון בא מן המקוה שהוא מ' סאה מים אלא דעכשיו בא לומר שהלכה למ"מ לשער בשיעור גדול שאם כלי זה של רביעית מים יתמלא מן הפלת שיעור אכילתו מן היין אז בודאי אכל רביעית ודו"ק. (עיין במהרש"א): **בד"ה** דבר תורה כו' אם עבת הוא אינו חוצץ כו'. נ"ב אלמא דצריך הקפדה אפילו לתגילה בגוף הבגד וה"ה לבשרו ודו"ק:

דף ה ע"א רש"י בד"ה אם יש שם כו'. נ"ב כצורה זו א: **בד"ה** בקרן זווית כו' נ"ב כצורה זו ב: **בד"ה** לחי הבולט כו' נ"ב כצורה זו ג: **תוס'** בגליון והנה עינינו כו' מגיע אפילו לאלכסון כו' כצ"ל. ונ"ב יש מפרשים שאין האלכסון של ג' טפחים על טפח מגיע לאלכסון של כל טפח על טפח ג' פעמים ועל כן מציירים כזה ד ונ"ל טעות הוא דזהו פשיטא דפשיטא ועוד לישנא דתוספות לא משמע הכי דלפירושם היה להם לומר אין אלכסון של שלש על טפח מגיע לאלכסון של כל טפח על טפח אלא ה"פ כי התוספות רוצים לברר להדיא שלא דקרש"י וה"ק עיניך רואות שאין אלכסון של ג' על טפח כזה ה מגיע אפילו לאלכסון של טפח על טפח אחד פי' שאם יהיה לך רבוע שלשה טפחים על טפח ותמדוד ב' טפחים לארכן ורק טפח השלישי באלכסון כזה ו שאז יוסיף האלכסון של טפח על טפח ב' חומשי טפח ואם כן הכוס

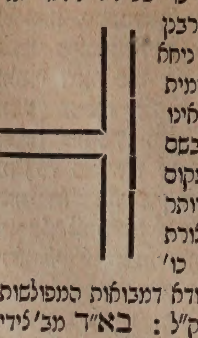

הכל ג' טפחים וב' חומשי טפח וכשאתה מודד כל הג' טפחים באלכסון אי לא יעלה כל כך וא"כ הקשו התוס' הלא ידוע כשאתה מודד אלכסון של טפח על טפח וב' טפחים לארכן אי אפשר שיעלה ד' טפחים כי איך אפשרי שאלכסון של טפח יעלה עוד טפח א"כ ק"ו כשאתה מודד אלכסון של ג' טפחים על אחד כגון לפירש"י שלא יעלה ד' טפחים דהא עיניך רואות שאלכסון של טפח א' ושנים לארכן יעלה יותר מאלכסון של ג' טפחים על א' וזהו בדוק ומנוסה כנ"ל (עיין במהרש"א): **ע"ב תוס'** בד"ה פחות כו' ואינו סותמו דנידון משום כו' כנ"ל: **בד"ה** תאמר במבוי כו' כדי לקיים הק"ו לא אמר. נ"ב לפום ריהטא יש כאן תימה גדולה דסוף סוף ממ"נ נילף ק"ו מבוי מחצר דמהני עומד מרובה דאם באת למיפרך מה לחצר שפירצתו בעשר כו' א"כ נימא היא גופא נילף בק"ו ואם באת להשיב היא הנותנת כו' א"כ אינה פירכא דאל"כ היא גופא נילף ואם לא תאמר כן הוי תרי דסתרי אהדדי בפרט בק"ו אחד מיניה וביה ונראה בעיני ליישב דה"פ דבודאי למילף ק"ו אמרי' היא הנותנת ומ"מ שפיר אמרינן יוכיח שאם תאמר היא הנותנת כדי לקיים ק"ו אמרינן א"כ נימא נמי היא הנותנת דמשום דאקילו במבוי לענין לחי וקורה נחמיר בעומד מרובה במבוי יותר מחצר כמו שהחמירו בפרצת עשר ודו"ק: **בד"ה** שפרצתו בד' וא"ת ונעשה ק"ו כו'. נ"ב פי' ולא תילף מבוי מחצר מה חצר כו' דאז איכא למיפרך מה לחצר כו' אלא נילף עומד מרובה בתורת לחי כו' ומשני אפ"ה איכא למימר תוכיח ודו"ק: **בא"ד** דגמירא לה מסיני דמהני כו'. נ"ב ויש מתמיהין הלא מבוי וחצר מן התורה שריין ומדרבנן הוא דאסירי וא"כ איך שייך לומר בכאן הלכה למשה מסיני וצריך לומר דהכי גמירי להו מסיני היכא שיבואו ליגזור ולאסור המבוי והחצר אזי יתקנו המבוי בלחי וקורה והחצר בעומד מרובה כו' וכמדומה לי שמצאתי כעין זה: **בא"ד** וממבוי נמי ליכא למילף כו'. נ"ב פירוש פשוטה שאם תילף לחי וקורה בק"ו מדין עומד מרובה וכו' אז שפיר איכא למיפרך מה לעומד כו' אבל נילף חצר ממבוי ולומר נהי מבוי שאינו ניתר בעומד מרובה מותר בלחי חצר כו' ואז ליכא למיפרך מידי דגם כן במבוי הלחי אינו מתיר אלא דופן רביעי ומשני דאיכא למימר מה למבוי שכן פרצתו בד' על כן הקילו כנגדו בלחי כדאיתא לעיל ודו"ק. ומה שמסיק בסוף דמה למבוי שפרצתו בד' זה אינו מיושב לסוגיא דהכא דרב הונא ס"ל אף מבוי פרצתו בעשר ומש"ה יליף ק"ו מבוי מחצר דעומד מרובה מהני וא"כ נילף אדרבה דלחי וקורה מהני בחצר ובע"כ צריכין אנו לומר אוקי ולא נילף חדא אלא עיקר תירוצו הלכה למ"מ הוא והאי ועוד דקאמרי התוס' היינו ר"ל שאינו קשה לפי אותן דסבירא להו פרצתו בד' ומש"ה לא נילף עומד מרובה מק"ו דליכא למיקפי א"כ נילף חצר ק"ו ממבוי משום דאיכא למיפרך מה למבוי שפירצתו בארבע ודו"ק (עיין במהרש"א): **בד"ה** מבוי כו' עקום. נ"ב כזה:

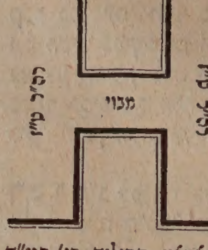

דף ו ע"א תוס' בד"ה וספק דבריהם כו' ולכך לא שרי אלא בספק דבריהם כו'. נ"ב פי' משום דהוי כאיסור קרוב מן ההיתר לסוגיא דילן דסבירא להו פרוץ כעומד אסור וק"ל: **בד"ה** מצדו כו'

כפירש"י בל' אחר בדברי שמואל ועיין ברא"ש בכל זה וק"ל : בא"ד אבל אי אעקמומית קאי כו' הואיל ופתחי המבוי כו' דהא צורת הפתח מהני מן התורה כו' עכ"ל ר"ל דאי יתר מי' אפתחי מבוי קאי ודאי דלא הוה מהני ליה צורת הפתח מיהת מדרבנן לרב אע"ג דמהני ליה מן התורה אבל אי קאי יותר מי' אעקמומית ניחא כיון דמן התורה מהני צורת הפתח בכל מקום הכא בעקמומית הקילו חכמים דמהני אפי' ביתר מעשרה כיון דהתיקון בעקמומית אינו אלא בשביל שיראוהו מכאן ומכאן וכהאי גוונא כתב המרדכי בשם מור"ס ע"ש וק"ל : בא"ד ואפי' גרסינן דלתות היכא כו' ועקום באמצע כזה :

בד"ה ולחי וקורה מכאן אע"ג דלחי לא מהני ביותר מעשר יעשה כו' עכ"ל מיהו ק"ק הך ברייתא לרב דס"ל צורת הפתח לא מהני ביתר מעשרה ודו"ק : ע"ב בד"ה וכ"ת בכך כו' ובכך הוא דלא מערבא הא בדלתות כו' עכ"ל ר"ל לרבנן דר' יודא דמבואות המפולשות לדידהו לא מיתקנא בלחי וקורה אלא בדלתות אליבא דחנניה וק"ל : בא"ד מב' צידי המבוי רוחב ט"ז אמה ואורך רה"ר מהלכין דרך מבוי כו' עכ"ל : כזה

בא"ד וקורה מהני מדרבנן לי"ג כו' דמדאורייתא אין חילוק בין י"ג לט"ז וקסבר כו' עכ"ל ר"ל דמדאורייתא אין חילוק בין י"ג לט"ז היכא דאין להם ב' מחילות הוי רה"ר גמור בשניהם והיכא דיש ב' מחילות אין חילוק בין י"ג לט"ז ומהני לחי וקורה אבל בט"ז לא מהני לחי וקורה אפי' לר' יודא כדלקמן וק"ל : בד"ה והאמר רבה כו' מר' יוחנן דאמר בפ"ב דהוי אליבא דר' יודא דאמר אתו רבים כו' עכ"ל ר"ל דשם ד' מחילות כמו פסי בירא[ו]ת לא מהני לר' יודא בדרך רבים משום דאתו רבים ומבטלי מחילתא ודומיא דהכי הוי ירושלים דהיתה מפולשת מד' לדדין וחייבין משום רה"ר לעומד באמצע הפילום כו' כמ"ש התוס' שם אבל לרבנן מהני שם ד' מחילות ולא הוי ירושלים רשות הרבים גמור אפילו באמצע הפילום כמו בפסי בירא[ו]ת דסברי חכמים דא"ל לסלק לצדדין וק"ל : בד"ה ומי עבדינן כו' דלא דמי דהאי מבוי שרי בצורת הפתח לכ"ע כו' עכ"ל ר"ל דלא דמי לדעלמא דקיי"ל כמר בהא וכמר בהא בתרי מילי אבל הכא בהך חדא מבוי שרי בצורת הפתח לכ"ע והוי כסתרן אהדדי והמתרץ השיב דמ"מ לא דמי לשדרה וגולגולת דשפיר סתרן אהדדי ממש ודו"ק :

ח"א דף ו ע"ב מחומרי ב"ש כו' . עליו הכתוב אומר הכסיל בחושך הולך כו' . מפורש פ"ק דר"ה:

דף ז בד"ה כגון שדרה כו' מאי קאמרי ב"ה כדי כו' וימות לב"ש נמי מיית כו' עכ"ל ר"ל כיון דקאי נמי לטרפה ואינה חיה לב"ש נמי מיית כו' וממאי משמע דפליגי ב"ה על ב"ש ותירצו בכדי שינטל כו' פליגי דלב"ש בכדי חסרון דרקיבה וחולי איירי וק"ל : בד"ה ונהג בו וכו' שעישר על תנאי וכו' עכ"ל עי' בתוס' פ"ק דר"ה : בד"ה בקעה כו' ולא משמע לי' דאתי לאשמועינן דאפ"ה בעי צורת כו' עכ"ל דמדקאמר מחלוקת בסרטיא כו' אבל כו' עושה צורת הפתח כו' משמע דהתירא אתי לאשמועי' דסגי בצורת הפתח וק"ל : ע"ב בד"ה דאי דרב כו' ולא נקט חצר מכלל דבחצר יש עוד איסור כו' עכ"ל ק"ק למשמע דאי הוה נקט חצר לא הוה משמע שיש עוד איסור אחר וזה אינו לפי עיקר תחלת קושייתן השתא דנקט חצר ליכא למימר דאסור משום מפולש ומשום שנפרץ במלואו ולא עירבו כו' [א] ויש ליישב בדוחק ודו"ק: בא"ד ודוקא נפרץ במלואו אבל אי לא הוה נפרץ במלואו כו' עכ"ל רלה לומר נפרץ במלואו ולא עירבו הוה איסורו משום נפרץ למקום האסור אבל אי לא הוה נפרץ במלואו ליכא לאוסרו אלא משום דריסת רגל שלהם דרך המבוי וכיון דאין רגילין בה כו' וק"ל : בא"ד לא הוה קמ"ל רב מידי כו' פשיטא דלא אתו רבים ומבטלו מחילתא כו' עכ"ל דבריהם צריכין ביאור ור"ל דהא דנקט נפרצה חצר כנגדו משום שריותא דחצר כו' כמ"ש התוס' לעיל השתא בפתח גמור דלא נפרץ המבוי במלואו לא הוה חידוש כלל דודאי לא אתו רבים הנכנסין בזו ויוצאין בזו לבטל מחילה גמורה שאין כאן אלא פתח במבוי אבל בנפרץ המבוי במלואו ואין כאן מחילה במבוי אצטריך שפיר לאשמועי' שריותא דחצר אע"ג דרבים כו' וק"ל : בד"ה בעירבו קמיפלגי כו' ותירוץ כאן בעירבו לא תירצו בימי רב יוסף וסבר כו' עכ"ל ר"ל לשיטת רש"י שפיר קאמר רב יוסף לא שנו למילתיה דרב יהודה למאי דלא אסיק אדעתיה האי תירוצא כאן בעירבו כו' ולא תירצו כן בימי רב יוסף כלל אלא דהוא הוה סבר דפליגי בעירבו וכלה לאמצע רחבה דלרב יהודה שרי ולרב אסור והוה סבר נמי דפליגי בלא עירבו וסבר רב יוסף לרב דנראה מבחוץ נידון משום לחי אבל לפר"י לקמן דלמאי דס"ד פליגי בכלה לצידי רחבה דלר"י שרי ולרב אסור ע"כ מה שתירץ כאן בעירבו כו' היה בימי רב יוסף דהא איהו גופיה קאמר לא שנו לרב יהודה דדוקא בכלה לאמצע אבל כלה לצידי רחבה אסור אלא ע"כ דרב יוסף שמע האי תירוצא בעירבו ולא שנו הוי לפי המסקנא כמ"ש התוס' לקמן וק"ל : בא"ד אפילו כלה לצידי רחבה ונפרצה חצר כנגדו כו' ועוד מדאיירי רב יהודה בנפרצה עכ"ל לרב יהודה דנקט רחבה במלתיה הל"ל ונפרצה רחבה כנגדו אלא משום דגבי חצר קאמר הכי לרב נקטו נמי האי לישנא הכא לרב יהודה ודע דלשיטת ר"י ליכא לפרושי דמשמע להו דאיירי רב יהודה בנפרצה רחבה כפרש"י לעיל דאי ברחבה סתומה פשיטא כו' דהא לשיטת ר"י לא הוה פשיטא דהא איירי ברחבה דאית ביה דיורין אלא דמשמע להו דאיירי בנפרצה כאידך פירושא דמשמע דא"ל כלום קאי אאיסור פילום דאיירי ביה לעיל וק"ל : בא"ד חצר מותרת ומבוי אסור השתא ס"ד אסור כו' עכ"ל אין זה מדוקדק דהא לתירוצא דמוקי לה בלא עירבו מני קאי כולה מלתא כדס"ד : בא"ד דאי בנפרצה בלא עירבו כו' ר"ל דאפי' בלא עירבו ליכא איסורא אלא משום דנפרצה דהיינו איסור מפולש : בא"ד דהא רב יוסף אסר בצידי רחבה לכ"ע אפילו למ"ד נידון משום לחי כו' עכ"ל לפום סברת המקשה ליכא ראייה דהא לרב יהודה דס"ל דנידון משום לחי קושטא דס"ל נמי דשרי אפי' בצידי רחבה אלא עיקר ראייתם מדרב יוסף גופיה דס"ל בצידי רחבה אסור כדאמר בלא שנו וס"ל דנידון משום לחי כדדייק לקמן מרב הונא וק"ל : בא"ד אע"ג דלא מפליג בשריותי' אין לחוש כו' עכ"ל ולא חשו לתרץ הוכחה שניה של המקשה מדאיירי רב יהודה בנפרצה כנגדו ואצטריך לאשמועי' דלא הוי מפולש כו' דלאמצע רחבה פשיטא דלא הוי מפולש כו' כמ"ש לעיל ויש ליישב דה"נ ברחבה איכא למימר משום שריותא דרחבה נקט רב יהודה נפרצה כעין שפרש"י לעיל גבי חצר לרב דלשיטת ר"י איכא דיורין ברחבה כמו בחצר ודו"ק : בא"ד אע"ג דרב יוסף כו' מ"מ אוקי מילתא דרב יהודה בעירבו משום כו' עכ"ל ר"ל כיון דאית ליה נידון משום לחי טפי ה"ל לאוקמא מילתא דרב יהודה כדס"ד מעיקרא ואפי' בלא עירבו ולא משמיה דרב קאמר לה אלא משום דתחלת כו' וק"ל :

דף ח בפרש"י בד"ה ואותיבו ביה כו' ובני ראשו אחר לא עשו לחי לפתחן עכ"ל הוצרך לפרש כן לפי פירושו לעיל לשמואל דתורתו כסתום' שא"צ כלום בעקמומית תקשי ליה מאי קאמר הכא לשמואל ה"מ לחי מעליא כו' טפי הו"ל למפרך אי לשמואל מה צריך תיקון בעקמומית ולזה כתב דבני ראשו אחר לא רצו לתקן ולכך הוצרכו אילו לתיקון בעקמומית וכ"כ הרא"ש לשיטת ר"י ולזה נתכוון הא"ז ארוך שכתבו מהרש"ל וק"ל : ע"ב בד"ה ולרבה דאמר כו' ואסור אפי' חצר כו' עכ"ל מהרש"ל מחק מלת אפי' חצר מפרש"י וכתב תלמיד טועה הגיהו וסבר שהקושיא היא דאסר זה כנגד זה אפילו חצר וליתא דלא מחלקינן לעיל בין זה כנגד זה כו' עכ"ל ועוד האריך ע"ש ואין זה מוכרח דודאי אי משום איסור פילום אין חילוק בין מבוי לחצר ומשום שרבים נכנסים בזו ויוצאים בזו ומה שהבין מפרש"י לקמן שכתב ומלתיה דרב למשתרייה חצר מינה כו' דר"ל ההיא דחצר שרבים נכנסים שהיא כרה"י משתמע מן הסתם אפי' זה כנגד כו' עכ"ל זה אינו דהא מעיקרא בעי למימר אי מהתם ה"א ה"מ זה שלא כנגד זה אבל זה כנגד זה אסור והתם לא קתני אלא חצר וכפרש"י בהדיא אבל זה כנגד זה לא הויא חצר רשות היחיד לשבת כו' אבל כוונת רש"י הוא אהא דפריך תרתי ל"ל הא תנן לה חצר כו' דאימא דרב אשמועי' למשתרייה חצר מינה כלומר דלא יאסר החצר מן המבוי וקאמר דהא מלתא משתמע ואפי' זה כו' ואיסור מבוי נמי משתמע מאידך מתני' דחצר קטנה שהגדולה

קרני ראם

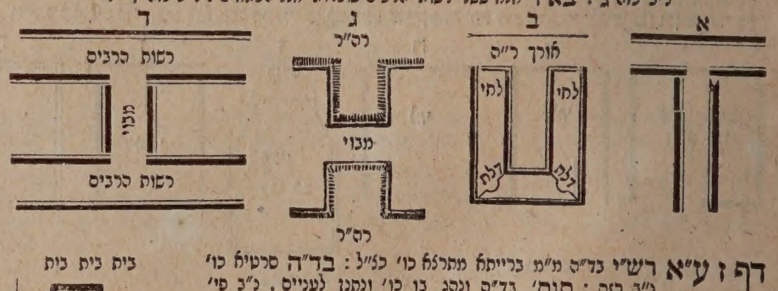
[א] וי"ל. נ"ב דנ"ל דאי הוי נקט רחבה הוי מוכרח לן האיסור דלא עירבו משא"כ השתא אינו מוכרח דאיסור משום דלא עירבו וי"ל דאין כאן איסור משום מפולש :

נמוקי הגרי"ב

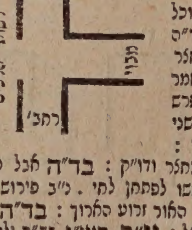
דף ו ע"א בד"ה ולחי וקורה הקשה המהרש"א מברייתא לרב דס"ל דלא מהני צ"ה כו' ויש ליישב חדא דגם בצורת הפתח י"ל כמ"ש התוס' שעושה צ"ה בקנים רחבים . רק שהתוס' הקשו מלחי דהוא לכ"ע ועוד י"ל והוא העיקר דלמסקנא איירי הברייתא במבואות המפולשים ולא הוה רק עשר וקושית התוס' הוא לס"ד דמיירי ואח"ת ברה"ר רחב ט"ז אמה ולפי האמת ליכא לאקשויי לרב מידי ועי"ל דרב הוכיח זאת מברייתא וכמ"ש הרא"ש ולעיל מתניתא מי לא קשי' אהדדי וא"כ ליכא לאקשויי מהברייתא מידי רק זאת הא אמר רב הכא הלכה כת"ק ושמא י"ל דהוא כרב דאמלתרא דלעיל ג' א' אמנם רש"י פי' שם דרב לא אמר להא דאמלתרא ע"ש ד"ה אמר ר"י ועי' תוס' שם ד"ה אמר רבה כו' ל"ג רב כו' והבן : דף ח בד"ה ולרבה במה שהקשה על המהרש"ל על הבנתו בד"ה תרתי ל"ל כו' והנראה ברור דכונת רש"י כמ"ש ומילתי' דרב למשתריי' חצר מסתמא (נ"ל משתמע) ואפי' זה כנגד זה כונתו לדעתי דעכ"פ בברייתא איכא למימר דמיירי בזה כנגד זה משא"כ בדברי רב דמיירי ע"כ בזה שלא כנ"ז . וא"כ כיון שבא להשמיענו זה כנגד זה נקט דבריו בזה שכ"ז ויותר עדיף להעמיס פירושו בברייתא . משא"כ לס"ד א"ש דרב משמיענו ונפרצה חצר כנגדו דוקא . וא"ש והדין עם המהרש"ל וכ"מ לשון הגמ' ולרבה דאמר זה כנגד זה אסור הא דרב במאי מוקי לה כו' ולפי הגהה למה לי' להאריך כיון דרבה קאי על חצר וזה ברור ומדוקדק בדבריו שכתב מינה מסתמא ומסולק בזה השגת המהרש"א והוא ברור :

חכמת שלמה

כו' דעשר כשל מטה והרבע כשל מעלה כצ"ל : בד"ה רב אמר וכו' וכפירושו משמע כו' . נ"ב קאי אדלעיל שפי' תורתו כמפולש ותורתו כסתום קאי אעקמומיתו וק"ל : בא"ד ועקום באמצע כזה ופתיח בג' פתחים . נ"ב כזה א : ע"ב גמ' הני אבולי דמחוזא כו' . נ"ב פתחו מאבוסיה תרגום יונתן פתחו אבולהא : רש"י בד"ה מבוי עקום כו' לר"ה אחת כו' . נ"ב כזה ב : תוס' בד"ה וכי תימא כו' ואורך רשות הרבים מהלכין דרך מבוי כו' . נ"ב כזה ג : בא"ד אלא שבני רשות הרבים עוברות אצל הפתחים . נ"ב כזה ד :

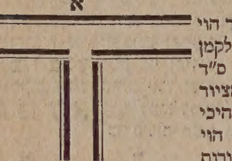

דף ז ע"א רש"י בד"ה מ"מ ברייתא מתרצא כו' כצ"ל : בד"ה סרטיא כו' נ"ב כזה : תוס' בד"ה ונהג בו כו' ונתנן לעניים . נ"ב פי' והמעות אכל בירושלים דאי לאו הכי היה צריך בפעם שני להרבות במעשרות וכל המרבה במעשרות הן מקולקלין ודו"ק וכן בפ"ק דראש השנה : ע"ב רש"י בד"ה ונפרצה כו' בפחות מעשר . נ"ב פי' מדין עשר דהיינו יתר מעשר ודו"ק: בד"ה חצר מותרת כו' אבל חצרות אוסרים במבוי כו' . נ"ב פי' בדוכתא אחריתי ועל כן אמר חצרות ולא חצר וק"ל וטעמא דשרי הכא אליבא דרב לפי הסלקא דעתא מפרש תלמודא לקמן בשלא עירבו במאי פליגי ודו"ק : תוס' בד"ה דאי דרב כו' שני מבואות בעירבו כו' כצ"ל וכה"א עד סוף העמוד :

דף ח ע"א רש"י בד"ה ולמאי דסליק כו' ושרי בעירבו כו' . נ"ב פי' בחצר ודו"ק : בד"ה אבל כלה כו' הרחבה ונראה כו' כצ"ל : בד"ה ואותיבו ביה כו' לא עשו לפתחן לחי . נ"ב פירוש לא (היו) חשו לכך ולא בקשו לטלטל בתוך מבוי שלהן ודו"ק שוב מצאתי כן בדברי האור זרוע הארוך : בד"ה לא משנתינו כו' תכינא הס"ד : תוס' בד"ה לאו כו' לפרושי מתני' דלא כו' כצ"ל : ע"ב רש"י בד"ה ולרבה כו'

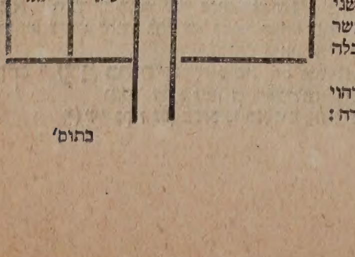
מהר"ם

הונא ס"ל בד' דהיינו ד' טפחים : ד"ה רב אמר וכו' דמפולש גמור הוי עקום באמצע וכו' כזה א : בא"ד וגבי מבוי העשוי כנדל וכו' עיין לקמן דף ח' ע"ב : ע"ב בתוס' ד"ה וכי תימא וכו' וי"ל דמעיקרא ס"ד וכו' אבל לפי המסקנא וכו' ועוד יש לומר דמעיקרא נמי וכו' הציור לפירוש התוס' הוא כזה ב : ד"ה והאמר כו' וי"ל דפריך כי היכי דלרבי יהודה בשם ד' מחיצות וכו' . פי' כגון פסי ביראות דלא הוי מחיצות גמורות דלקמן פ"ב דף כ"ב איתא דלרבנן שתי מחיצות גמורות לא הוי מחיצה ושם ארבע מחיצות דהיינו פסי ביראות הוי מחיצות ולרבי יהודה איפכא דשם ארבע מחיצות לא הוי מחיצות ושתי מחיצות גמורות הוי מחיצות וטעמו של רבי יוחנן דאית ליה בירושלים לא הוי מחיצות אע"ג דהוי שתי מחיצות גמורות ואיהו ס"ל כר' יהודה עי' לקמן בתוס' : בא"ד וכן משמע בפרק ב' דשתי מחיצות לרבנן וכו' כצ"ל : ד"ה ומי עבדינן כתרי חומרי וכו' דלא דמי דהא מבוי כו' . פי' דבשלמא בעלמא בדמיון דפליגי רב ושמואל בדבר אחד זה אוסר וזה מתיר ופליגי נמי בדין אחר למשל בדין ממון זה פוטר וזה מחייב או בדבר איסור שאינו מענין פלוגתא הראשונה אז אע"ג דפסקינן בדין ראשון כרב נוכל לפסוק בדין השני כשמואל דהא לא סתרי אהדדי ומ"מ בכל דין ודין עבדינן כחד מינייהו אבל הכא בהאי מבוי דאצרכוה דלתות לא עבדו לא כרב ולא כשמואל דהא ממ"נ שריא היא בצורת הפתח דלרב דס"ל דתורתו כמפולש סבירא ליה נמי דמפולש די לו בצורת הפתח ולשמואל נמי דס"ל דמפולש צריך דלתות הא ס"ל דהאי מבוי אין לו דין מפולש כלל ואפי' צורת הפתח לא בעי אלא לחי וקורה כשאר מבוי סתום וא"כ ממ"נ שריא בצורת הפתח לכולי עלמא ולכך פריך ומי עבדינן כו' ולפי זה צ"ל דהברייתא שמביא המקשה דלא עבדינן כבית שמאי וכבית הלל איירי נמי בענין זה ודו"ק :

דף ז ע"א בתוס' ד"ה כגון שדרה וגולגולת וכו' לב"ש נמי מיית בשיעורא וכו' . פי' מה משיב ב"ה כדי שינטל וכו' הא ע"כ צ"ל דב"ש סבירא להו דבכמלא מקדח דהוא שיעורא דידהו דוקא מתה הבהמה ולא בפחות דאי ס"ל דמתה בפחות מאי טעמא דס"ל דאינה טריפה עד כמלא מקדח וא"כ אינהו נמי ס"ל דבכמלא מקדח הוא כדי שינטל מן החי וימות וא"כ מה משיב להו ב"ה ואי ס"ל לב"ה דהוי שיעור בפחות ממלא מקדח הוי להו לאפלוגי הכי ולומר דהוי שיעור מיתה בפחות ממלא מקדח ולא הל"ל כדי שינטל וכו' ומשני דרגילות וכו' פי' והשתא ב"ש נמי ס"ל דבנטילה הוי שיעור מיתה בפחות ממלא מקדח אלא ברוחב סלע כסברת הפוסקים והכא בחסרון ע"י רקיבה פליגי וס"ל לב"ש דברקיבה לא הוי שיעורא כסלע אלא כמלא מקדח ובית הלל ס"ל דהוי נמי שיעורא בכדי שינטל וכו' דהיינו בכסלע כמו גבי נבילה ודו"ק : ד"ה ונהג בו ב' עישורין מפרש בירושלמי וכו' . משום דקשה דהמרבה במעשרות מעשרותיו מקולקלים ואם כן אם הפריש שני מעשרות ממש לא היה מתוקן לכך מפרש הירושלמי דלא הפריש אלא מעשר אחד על תנאי ואח"כ חללו כדין מעשר שני והמעשר עצמו נתן לעניים והשתא אי מעשר עני הוא הרי נתנו לעניים כדינו ואם מעשר שני היה הרי חללו כדינו ואכל המעות בירושלים כדין מעשר שני והמעשר עצמו יצא לחולין ומה מזיק שנתנו לעניים בתורת מתנה הרי יכול ליתנו לכל מי שירצה שהרי חולין גמורין הוא ועיין בר"ה דף י"ד : ד"ה אם היה מבוי כלה לרחבה וכו' . הציור הוא כזה * : ד"ה אם היה מבוי וכו' ובריש ע"ב ד"ה דאי דרב קשיא וכו' וד"ה בערבו קמפלגי כו' הר"א :

בתוס'

דף ח ע"א בתוס' ד"ה זורקין לה כו' שהאשפה רחוקה וכו' פירוש וא"כ היאך יכולין לזרוק עליו הא רשות הרבים מפסקת ולכך פירש דזורק למעלה מי' דהוי מקום פטור זורקים : ע"ב בתוס' ד"ה מניח את הקורה וכו' הא אין כאן כי אם שני מחיצות . פי' מחיצה האמצעית והכותל הנמשכת להקורה :

מותרת וקטנה אסורה דלגבי איסור גדולה מהקטנה לא שייך למימר זה כנגד זה ושלא כנגד זה וק״ל : בד״ה כמאן כשמואל כו׳ וקאמרת לא בעי תיקון לעקמימותו כשמואל עכ״ל זהו לשיטת רש״י דלשמואל הוי כסתום ולא בעי תיקון לעקמימותו אבל לפירוש שני שפרש״י לעיל בשם רבו הזקן דהוי כסתום ובעי לחי לעקמימותו ליכא לפרושי הכי אלא דהכי פריך כמאן כשמואל דהכך כולהו מתתרי בלחי וקור׳ אף בעקמימותו אבל לרב צריך צורת הפתח מיהו מהך קושיא דפריך כמאן כשמואל ה״מ להוכיח כפרש״י דלרב הוה כמפולש וצריך צורת הפתח בעקמימותו דאל״כ מאי פריך כמאן כשמואל דהא אדרבה לרב ניחא וכן הקשה הרא״ש לפירוש ר״י ע״ש : תוס׳ בד״ה מניח את כו׳ אע״ג דאית ביה ד׳ על ד׳ עכ״ל ר״ל ד׳ טפחים על ד״ט וק״ל : בד״ה הכל מודים כו׳ ולחי משום מחילה ומשום היכר כו׳ עכ״ל מה שהכריח אותם לומר משום מחילה ומשום היכר ולא סגי להו בלחי משום מחילה בלחוד יש ליישב כמ״ש התוס׳ לעיל גבי ד׳ אמות נידון משום מבוי דאפי׳ למ״ד לחי משום מחילה נהיה לו להועיל יותר אם סותמו מ״מ היכר קלא בעינן וק״ל : בא״ד ורבא נמי כו׳ דתרווייהו משום היכרא ובסמוך מודה רבא דאסור כו׳ היכא דרחבה ד׳ כו׳ עכ״ל אין ראייתם מובנת לי דהא בתרווייהו שרי רבא לקמן בין לחי ובין קורה [א] ואדרבה הוה ניחא טפי להאי טעמא דרב חסדא אוסר בלחי משום דס״ל משום מחילה ולרבא תרווייהו משום הכירא אבל לטעמא דאסר רב חסדא משום דלחי הוי משהו לא א״ש אמאי פליג רבא עליה דרב חסדא והא דהביאו מהא דרבא מודה דאסור להשתמש ברחבו ד׳ ודאי דליכא ראייה דאיך שיהיה ע״כ טעמא אחרינא איכא התם דאוסר כפרש״י לקמן דכל ד׳ רשות באנפי נפשיה הוא ול״ע בכוונת דבריהם ודו״ק :

דף ט גמרא רב אסי אמר משוכה והיא תלויה כו׳ יש לדקדק מי הכריח אותו למימר והיא תלויה אלא או תלויה כדס״ד מעיקרא שקלרה ואשמועינן דאמרינן לבוד אלא דמשוכה לאו היינו קלרה אלא משוכה בגובה פחות מג׳ ואשמועינן דאמרי׳ חביט רמי ויש ליישב דמשוכה לא משמע ליה בגובה לחוד ודו״ק : תוס׳ בד״ה ורבא התם כו׳ וי״ל דאי כו׳ הוי מקום פטור ואפי׳ כו׳ ותדע דלאביי נמי לוקמא בגובה ג׳ דהוי כו׳ עכ״ל מעיקרא לא הוי אסקי אדעתייהו להקשות כן לאביי דאפשר דסתם אסקופה איכא גובה ג׳ אלא לרבא קשיא להו דלוקמא באסקופת כרמלית כי הכא דסתמא נמי איירי בכרמלית אלא לפי תירוצם שכתבו לרבא וי״ל כו׳ הוי מקום פטור ואפי׳ פתח נעול כו׳ דהיינו ע״כ אסקופה גובה ג׳ דבאינה גובה ג׳ לא הוי מקום פטור והשתא קאמרי תדע דלאביי נמי אע״ג דאפשר דסתם אסקופה לא הוי גבוה שלשה מ״מ לוקמא הכי אלא משום דא״כ אפי׳ נעול נמי ודו״ק : בד״ה לרשב״ג כו׳ ה״ל לר׳ יוחנן לפרושי במלתיה בהדיא כו׳ בפחות מד׳ במשך ד׳ כו׳ עכ״ל ומה״ט גופיה נמי לא בעי ר״י למנקט פלוגתייהו בהכי בב׳ לחיים שרלפן בפחות מד׳ במשך ד׳ דלא רלה להאריך לפרש בהדיא במשך ד׳ וק״ל : ע״ב בד״ה ולרשב״ג כו׳ והיאך הוי שרי כו׳ דהתם מבוי אורך כתליו שוין עכ״ל ר״ל דמסתמא בלד השני שכנגדה לא הוי אורך הכותל יותר מכותל זה בלאו לחי היולא ומושך וא״כ היאך שרי לטלטל נגד הלחי כיון דכותל שכנגדה פרוץ שם ומיהו משום דהלחי חוץ למבוי לא תקשה להו היאך שרי לטלטל נגדו טפי מקורה המונח ע״ג יתידות חוץ למבוי דאסור (אפי׳) למ״ד חודו החילון יורד וסותם י״ל דהתם אין (המחיצה) [הקורה] שמן הלד דבוקה לכתלים וא״כ חוד החילון אינו דבוק לכתלים משא״כ הכא שהלחי דבוק בכתלים וא״כ חודו החילון שפיר דבוק בכתלים ודו״ק : בד״ה בותל שלדו כו׳ ומייתי לה נמי ממבוי שרלפו בלחי׳ דהיינו ללד פנים כו׳ עכ״ל לאו ממש כי התם דהכא מעמידו אלל הכותל מלד עביו ללד פנים ואינו נראה בפנים כלל משא״כ במבוי שרלפו שעומדין ממש בפנים אלא לאפוקי (פירושו) [פרש״י] הכא בכותל שפקע כותל מלפניו דהלחי עומד אלל הכותל מלד עביו ללד חוץ וק״ל : בא״ד קשה דאי חשיב נראה מבחוץ כשהלחי ללד הפנימי היכי משני כו׳ עכ״ל וכ״כ הרא״ש דכה״ג לא הוי נראה מבחוץ כיון שאין נראה ללד חלל המבוי אלא לעומדים אחורי המבוי עכ״ל אבל ק״ל דא״כ לפ״ז לחי שמעמידו מן הלד ללד חוץ (כזה) כ״ש דלא הוי לחי דאינו נראה כלל ללד חלל המבוי וא״כ מאי פריך מחלר קטנה דנשתרי בנראה מבחוץ דהא נמי לא נראה לקטנה אלא מן הלד ללד חולה לה וי״ל דהתם מקרי נראה לקטנה כיון דגדולה נמי משתרי׳ בהו אבל ודאי אי לא הוה נמי גדולה לא הוי לקטנה נראה מבחוץ כה״ג כיון שאינו נראה ללד חלל המבוי כלל אלא דנראה הכל מעובי הכתלים וק״ל : בא״ד ואין לומר בנכנסין ד׳ כו׳ דאין זה שייך בחלר כו׳ עכ״ל ר״ל בחלר כיון דבעי פס מועיל יותר אם סותמו משא״כ בלחי [למבוי] דאפי׳ למ״ד משום מחילה בעינן היכר קלת כמ״ש התוס׳ לעיל וק״ל : בא״ד ומיהו אי הוה דוקא הא דאמר לקמן בעשר וב׳ טפחים סגי א״ש כו׳ עכ״ל ר״ל דא״כ רבי לא סבר כר׳ יוסי דבעי כל פס ג׳ מ״מ בעי כל פס טפח והני נכנסין אין בהן עובי טפח ולא חשיבי במקום פס וק״ל : בא״ד וריב״א כו׳ שיש היכר איזו הם כותלי קטנה כו׳ בשיפוע ממזרח למערב כו׳ עכ״ל דמה שנכנס אינו נראה מהלחי אלא מכותל קטנה שהולך בשיפוע ממזרח למערב וגפופי גדולה אינו נראה מעובי כותלי קטנה כיון שהשיפוע הולך מלפון לדרום ומיהו אי לאו הנכנס משתרי גם הקטנה בגפופי הגדולה כיון דגדולה משתרי בהו כמו שכתבתי לעיל וק״ל :

דף י ע״ב בפרש״י בד״ה ש״מ פרוץ כעומד אסור וכו׳ ושמעת מהכא דרב יהודה כרב הונא ס״ל כו׳ עכ״ל מיהו רב הונא בריה דרב יהושע אינו מוכרח דסבר כרב יהודה דלא פליג לקמן אלא כשתלרף כל הפרוץ והעומד הוי פרוץ כעומד משא״כ הכא כשתלרף הכל יהיה העומד מרובה מן הפרוץ וק״ל : תוס׳ בד״ה עושה פס כו׳ ומבוי עקום דאלרכוה דלתות דהוי כמו לא הוי פתוח מב׳ פתחים לרה״ר א׳ או כו׳ עכ״ל לפירוש רש״י לעיל דאלרכוהו ב׳ דלתות דהיינו כמין ח׳ לאורה דב׳ הפתחים נמי מלד אחד הם לר״ה א׳ ואפשר כיון דהפתחים רחוקים זה מזה לא הוי כמו פתוחים לרה״ר א׳ כמו הכא גבי פס דב׳ הפתחים קרובים זה לזה שאין מפסיק ביניהם רק הפס ועי״ל דההיא דאלרכוה ב׳ דלתות היה עקום (כלורה זו) דהשתא היה הב׳ דלתות פתוחים לב׳ רה״ר ומה שכתבו התוס׳ עוד או יפרש שהוא מפולש ובאמלע עקום כפר״י היינו מ״ש לעיל ואפי׳ גרסי׳ דלתות א״ל דמפולש גמור היה ועקום באמלע כו׳ והוא לפי שיטת ר״י כמ״ש הרא״ש ע״ש : בד״ה ועושה פס ג׳ כו׳ ומופלג מן הכותל ג׳ דאמר לקמן כו׳ עכ״ל ר״ל ג״ט ור״ל שהיה ליבטל לאותו תיקון כמ״ש רבינו יהונתן בפי׳ הרי״ף דנמלא מבוי זה בלא שום תיקון דאע״ג דמשום פירלה לא יכילנן לפסולי דהא י׳ הוא אפ״ה נפסל משום שאין שם לא לחי ולא קורה וק״ל : בד״ה ואמאי יעשה כו׳ לכך נראה דפריך ויעשה פס אמה ומחלה דהכי עדיף כו׳ עכ״ל וכן יש לפרש הא דפריך ויעשה פס אמה כו׳ אבל הא דפריך

נמוקי הגרי״ב

שם בד״ה כמאן כשמואל עיין היטב ברש״י ותוס׳ כאן ולעיל ו׳ א׳ תוס׳ ד״ה רב אמר ע״ש מחלוקת רש״י ור״י אי בעי בעקמימותו תיקון לרב והרא״ש שם הוכיח כשיטת ר״י מהא דאמר רבא כמאן כשמואל כו׳ ואי לשיטת ר״י הא כרב אתי׳ והנה התוס׳ לא הוכיחו מזה והמהרש״א כאן כתב דמזה הו״מ להוכחי יעו״ש. אמנם באמת יש כאן גירסות חלוקות עיין בהרי״ף דגרס כך כמאן כשמואל כו׳ כסתום והא הסוה מבוי עקום דהוה כו׳. ולגרסתו צ״ל דמבוי הגדול הי׳ מפולש ממש וא״כ הוו צריך נ״ה לרוח אחת אף לשמואל ורק דקשה מההוא מבוי עקום כו׳ ולפי״ז ליכא ראי׳ לשיטת רש״י רק רש״י גרס ל״ל נ״ה ועוד כו׳ וזה שכתב רש״י ה״ג למה לי נ״ה ורש״י לשיטתו והמבוי הזה הי׳ סתום או עקום כמ״ש המהרש״ל בשם א״ז הגדול ולפי גירסא זו שפיר איכא ראי׳ לפרש״י דהתוס׳ לא הביאו זה משום דהם גרסו כגירסת הרי״ף כדמוכח בד״ה והא כו׳ דלגירסא הנ״ל לציין (הא בלא וא״ו) ולדידהו מבוי הגדול במפולש וכן ציינו התוס׳ בד״ה מבוי והרא״ש אף שגרס כגי׳ הרי״ף כדרכו להעתיק דברי הרי״ף מ״מ הוכחתי רק לשיטת וגירסת רש״י והבן כזה. שם בד״ה הכל מודים עיין מהרש״א הניח בצ״ע כוונתם ועיין במלחמות והבן :

דף ט ע״ב ד״ה כותל הקשה לפי שיטת התוס׳ מאי מקשה רבה מחצר קטנה כו׳ ע״ש ולע״ג על קושיתו דהא שפי׳ איכא כותלי חצר הגדולה שוה מבפנים ונראה מבחוץ לפי שיטתם וכדומה לי שכ״כ בס׳ ק״נ :

קרני ראם

דף ח ע״ב ואדרבה. נ״ב אינו מבין קושיתו דאם היכא דהוי הכירא מהני מתורת היתר מבוי אין לחלק בין רחב ד׳ ורבא דמתיר היינו משום דהלחי׳ לחודי׳ לא מהני רק דהוי כמקום שאין בו ד׳ דמותר לבני רה״ר ולבני רה״י לכתף עליו מש״ה ל״מ ברחב ד׳ ודברי התוס׳ מדוקדקין היטב :

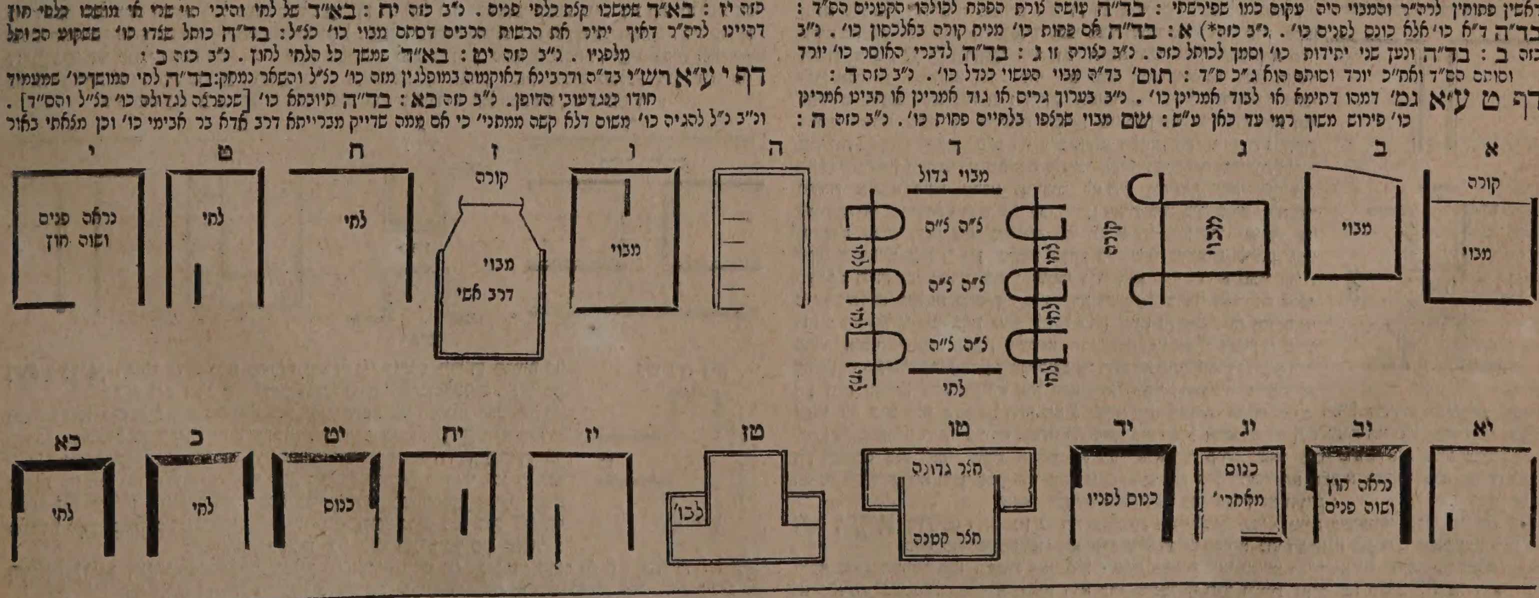
חכמת שלמה

כו׳ ואסור אפילו חצר. נ״ב בס״א אינו ובודאי תלמיד טועה הגיה וסבר שהקושיא הוא דאם זה כנגד זה אפילו החצר נאסר וליתא דלא מחלקינן לעיל בין זה כנגד זה או לענין שנפרץ בגדו דהוי כמפולש היינו לענין נאסור המבוי אפילו עירבו אבל דין חצר כדקאי קאי גם רש״י פי׳ אח״כ מיד שעיקר הקושיא היא ממבוי דמוכח דלא איירי אלא בזה שלא כנגד זה דאי זה כנגד זה אסור משום מפולש ואפילו עירבו ורב גופיה פירש לעיל דעיקר תלוי בעירבו ולא עירבו דהיינו שאינו נאסר המבוי אלא בלא עירבו אבל עירבו שרי ואי הוי זה כנגד זה הוי אסור אפי׳ בעירבו גם את״כ מפרש להדיא דבברייתא דתנר שרבים נכנסים שהוא כרשות היחיד משתמע מן הסתם אפילו זה כנגד זה וכן האמת דחצר שרי בכל ענין ודו״ק (עיין במהרש״א) : בד״ה מבוי העשוי כו׳ ורחבו פתוח כו׳. נ״ב בכאן משמע שמלד א׳ הוא פתוח לרשות הרבים והשניה סתום ואחר כך פי׳ עושה צורת הפתח למבוי הגדול משני ראשין משמע דהוי מפולש בשני ראשין ואפשר לומר דהמבוי גדול היה ג״כ עקום קלת שלא היה פילושיו מכוונים וכן מצאתי להדיא באור זרוע הגדול שהעתיק דברי רש״י וכתב ושתי ראשין פתוחין לרה״ר והמבוי היה עקום כמו שפירשתי : בד״ה עושה צורת הפתח לכולהו הקטנים הס״ד : בד״ה ד״א כו׳ אלא כונס לפנים כו׳. נ״ב כזה*) א : בד״ה אם פחות כו׳ מניח קורה באלכסון כו׳. נ״ב כזה ב : בד״ה ונעץ שני יתידות כו׳ וסמך לכותל כזה. נ״ב כצורה זו ג : בד״ה לדברי האוסר כו׳ יורד וסותם הס״ד ואח״כ יורד וסותם הוא ג״כ ס״ד : תוס׳ בד״ה מבוי העשוי כנדל כו׳. נ״ב כזה ד :

דף ט ע״א גמ׳ דמהו דתימא או לבוד אמרינן כו׳. נ״ב בערוך גרים או גוד אמרינן או חביט אמרינן כו׳ פירוש משוך רמי עד כאן ע״ש : שם מבוי שרלפו בלחיים פחות כו׳. נ״ב כזה ה :

רש״י בד״ה או תלויה כו׳ קורה כעין זו. נ״ב כזה ו : בד״ה היכי דמי צריך לסיות והיכי דמי וכ״ב כזה ז : תוס׳ בד״ה לרשב״ג כו׳ במשך ד׳ או ברחבים ד׳ ואע״ג כו׳ כצ״ל. וכ״ב כ״ל : ע״ב גמ׳. נ״ב כל חוץ הנאמר בפרש״י ותוס׳ היינו פי׳ מתוך אורך המבוי לרה״ר דהיא חוצה לו ולא על רוחב המבוי קאי ודו״ק : רש״י בד״ה ולרבנן שמשון כו׳ שכן דרך כל מעמידין לחיים. נ״ב כזה ח : בא״ד אלא בסוף נכון כו׳. נ״ב כזה ט : בד״ה נראה מבפנים ושוה מבחוץ כו׳ כצ״ל. וכ״ב כזה י : בא״ד ולא משך קלת רחבו כו׳. נ״ב לתי כזה יא : בד״ה נראה מבחוץ כו׳ שהרי נמשך להלאה מרוחב הכותל כזה כצ״ל. וכ״ב צורה זו יב : בד״ה בין שכניסתו נראית מבפנים ושוה מבחוץ כזה. נ״ב צורה זו יג : בד״ה בין שנגאם כו׳ כגון ששקוע הכותל מלפניו כזה. וכ״ב כצורה זאת יד : בא״ד נראית לעומדים בפנים אלא כו׳ כצ״ל : בד״ה בנכנסין כו׳ שלא מאותו כותל היה כזה. נ״ב צורה זו טו : בד״ה ונימא לבוד ותשתרי כזה. נ״ב צורה זו טז : בד״ה וכי תימא כו׳ אורך הגדולה הוא ס״ד : תוס׳ בד״ה ולרשב״ג כו׳ שמושכין אותו כלפי חוץ. נ״ב כזה יז : בא״ד שמשכו קלת כלפי פנים. נ״ב כזה יח : בא״ד של לחי והיכי הוי שרי אי מושכו כלפי חוץ דהיינו לרה״ר דאיך יתיר את הרשות הרבים דהתם מבוי כו׳ כצ״ל : בד״ה כותל שצדו כו׳ שפקוע הכותל מלפניו. נ״ב כזה יט : בא״ד שמשך כל הלחי לחוץ. נ״ב כזה כ :

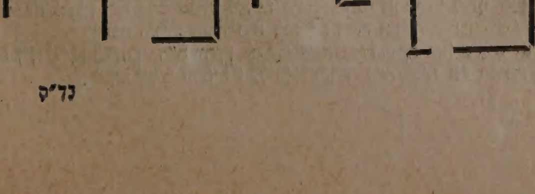
דף י ע״א רש״י בד״ה ודרבינא דאוקמוה במופלגין מזה כו׳ כצ״ל והשאר נמחק : בד״ה לחי המושך כו׳ שמעמיד חודו כנגד עובי הדופן. נ״ב כזה כא : בד״ה תיובתא כו׳ [שנפרצה לגדולה כו׳ כצ״ל והס״ד]. וכ״ב כ״ל להגיה כו׳ משום דלא קשה ממתני׳ כי אם ממה שדייק מברייתא דרב אדא בר אבימי כו׳ וכן מצאתי באור

מהר״ם

דף ט ע״א בתוס׳ ד״ה ורבא התם וכו׳ ומשני הכא באסקופת מבוי עסקינן התוס׳ לא סיימו התירוץ שם והכי משני התם הכא באסקופת מבוי עסקינן חציו מקורה וחציו שאינו מקורה וכו׳ ע״ש : ע״ב גמרא נראה מבפנים ושוה מבחוץ וכו׳. לפרש״י הוה הציור כצורה א ולפירוש התוס׳ הוי הציור דנראה מבחוץ כצורה ב וכן הוי לפרש״י לקמן בכותל שצדו א׳ כנוס משל חבירו וזהו ששוקע הכותל מלפניו ובנראה מבפנים גבי כותל פי׳ רש״י כגון ששוקע הכותל מאחריו הוי הציור כצורה ג : בא״ד ודרך להעמידו לצד פנים כצורה ד : בא״ד אי הוי דוקא הא דאמר לקמן בסמוך בדף י׳ ע״א וא״כ משמע שצריך באותו היוצא שהוא להיכר לחי צ״ל בעובי טפח : בא״ד שיש היכר איזה הם כותלי קטנה וכו׳ פירוש ולכך ליכא למימר שגיפופי גדולה יהיו נראין שהן עובי כותלי קטנה כו׳ ולכך ל״ק מידי על פרש״י :

דף י ע״ב בתוס׳ בד״ה עושה פס וכו׳ ומבוי עקום וכו׳. פירוש מבוי עקום כמין ח דאצרכוה דלתות לעיל דף ו׳ וכצ״ל ומבוי עקום כמין ח׳ דאצרכוה דלתות לא הוי וכו׳ עד כפירוש ר״י לעיל דף ו׳ ע״א :

*) עי׳ בק״נ כאן שכתב כי הציורים שנדפ׳ בח״ש הם בטעות

ורחיק אמה ויעשה כו' ליכא לפרושי הכי אלא כפירש"י והכי הוה שפיר טפי שלא תהא פרלת ב' אמות כא' כו' וק"ל : בד"ה ולגבעיים כו' לא שייך דעור הטעלא שהוא כלי אתי אוירא דהאי כו' עכ"ל יש לדקדק אמאי לא כתבו כן אגופה מלתא דרב דימי דאלגבעיים ריוח באמצע דכה"ג נמי אמרינן לעיל אתי אוירא דהאי גיסא כו' גבי ויעשה פס אמה ויורחיק כו' ויש לייסב ודו"ק :

דף יא בד"ה חצר שרובה כו' וי"ל דאין ללמוד אלא על ד' מחילות כו' הוי כמו פרון מרובה בד' כו' עכ"ל וליכא לאקשויי דהכתי מחילה א' יוכיח דמהני צורת הפתח בפרון מרובה ולא מהני ביותר מי' די"ל כיון דאין יכול ללמדו בבנין אב ליכא למימר ביה נמי יוכיח וכה"ג כתבו התוס' לעיל גבי ק"ו בד"ה אינו דין שיהא כו' ודו"ק : בד"ה אילימא בעשר כו' דביתר מי' שמואל נמי מודה דהוי כמפולש כו' עכ"ל היינו ממאי דפריך לעיל אילימא ביותר מי' בהא לימא שמואל תורתו כפתוס כו' מיהו ק"ק דהמאי לא קשיא להו הכי בפשיטות משמואל גופיה דפסק כחנניה ומצריך דלתות והיינו אפי' בעשר דהא שמואל אדרב פליג דאמר הלכה כת"ק דסגי בצורת הפתח דהיינו בי' דביתר מי' לא מהני לרב צורת הפתח ויש לייסב ודו"ק : באו"ד וא"ת הואיל ומהני צורת הפתח מכל ד' רוחות א"כ גבי פסי כו' עכ"ל נראה דקשיא להו הכי לפי פי' זה לדברי המקשה הכא דנדחו דברי רב יוסף ומהני צורת הפתח בכל ד' רוחות כו' אבל לפי' ריצב"א ולפי' השר מקוצי לא קשיא להו מידי דלא נדחו דברי רב יוסף אבל ברא"ש איכא הך קושיא בפשיטות[א]לפי המסקנא לכל הפירושים דבין לר"ל ובין לר' יוחנן בעל גבן מהני צורת הפתח וא"ת ולמה הוצרכו לעשות פסין לבירא֘ות כו' ע"ש ודו"ק : ע"ב בד"ה כי פליגי כו' והא דאמרינן פ"ק דשבת כו' ובלד רה"י רחבן ד' על ד' כו' עכ"ל מה שיש לדקדק בזה ע"ש בחידושינו באורך :

דף יב גמרא וכ"ת ד' מכאן וד' מכאן והא תני רב אדא כו' גדולה בי"א כו' ק"ק דמשמע דמקשה מדתני רב אדא כו' אהך תירוצא וכ"ת ד' מכאן וד' כו' ותקשי ליה בלאו הכי דר' יוחנן פס ד' קאמר ורב אדא קתני גדו לה בי"א ויש לייסב ודו"ק : שם מ"מ קשיא וליכא לאקשויי ומאי קושיא דאימא דהך דשמואל דאמר ניתר בפס א' היינו דוקא במים דקל הוא כו' וכדאמר אביי דכיון דסתמא קאמר שמואל לא ניחא ליה להלמודא לאוקמא דוקא במים ורב יוסף שהביא ראייה לדבריו היינו למאי דלא אסיק אדעתיה לחלק בין חורבה ובין מים ודו"ק : תוס' בד"ה בפסי חצר וקשה דגבי מבוי כו' אע"ג דשיהס משהו עכ"ל היינו לפירושם לקמן דחצר ניתרת בפס א' רבי אומר בשני פסין לרבנן פס א' משהו ולרבי ב' פסין משהו לכאן ומשהו לכאן אבל לפרש"י ע"כ חצר ניתר בפס א' דאמרי רבנן היינו פס ד' ור' דקאמר ב' פסין היינו כר' יוסי ג' מכאן וג' מכאן וק"ל : בד"ה ור"נ כו' דלרבנן סגי להו בפס משהו ולר' צריך ב' פסין של ב' משהוין כו' עכ"ל והא דקאמר והא דתני אדא בר אבימי ר' היא וסבר לה כר"י ל"ל דר' יוחנן פליג וס"ל אליבא דר' דבב' פסין סגי"א משהו סגי ולא סבר כר"י אלא אדא בר אבימי תני הכי דר' כר"י ס"ל ובעי בכל לד פס ג' אבל לפרש"י ניחא טפי דלר' יוחנן נמי כר"י ס"ל כדתני אדא ודו"ק : ע"ב גמרא איתיביה יתר ע"כ אר"י כו' עושה לחי מכאן כו' או קורה כו' עכ"ל מפרש"י נראה דמלתי פריך לדבא וכן משמע לשון איתיביה וה"ה דה"מ למפרך לכולהו אמוראי מקורה מכאן כו' דאלמא קורה משום מחילה וק"ל : תוס' בד"ה הב"ע דאית כו' דמיירי בחצר שנפרצה מע"ש כו' וקאמר הב"ע דאית ליה גידודי ולהכי מטלטלינן דשבת הואיל והותרה כו' עכ"ל נ"ע[ב]לפירושו אמאי לא מוקים לי' בפשיטות בדליכא גידודי ונפרצה בשבת והמים באו בשבת ולהכי מטלטלינן דשבת הואיל והותרה הותרה אבל לגבי מים שבאו בשבת לא שייך הואיל והותרה הותרה כו' ודו"ק : באו"ד ורשב"ם ור"ת פירשו דאית ליה גידודי כו' גבוהים עשרה ליס בתוך החצר כו' עכ"ל לפי זה גידודי לאו היינו מה שנשאר מן הפירצה כפרש"י אלא שלשון הים הפיל הקרקע ונשאר מן הקרקע גידודי גבוהים י' בשפת הים וכ"ה ברא"ש ולהכי קשיא להו ואין לחוש שמא יעלה הים שרטון כו' דבכה"ג אמרינן לעיל במבוי שלדו א' כלה לים כו' דחיישינן שמא יעלה הים שרטון וק"ל: באו"ד אבל טלטולי מטלטלינן כו' אע"ג דאין מחילות ניכרות והשתא א"ש הסיא דתוספתא עכ"ל ר"ל הסיא דתוספתא בהקשו לפי' השר מקוצי ודאי דכמו כן קשיא לפרש"י כפי שהבינו לעיל דמילוי לבית אסור משום דאין מחילות ניכרות שם וה"נ בתוספתא שהמים לפין עליה אין המחילות ניכרות אבל לפי' ריצב"א א"ש דתוספתא דהתם בעומד על הגזוזטרא לא שייך דלמא אזיל דלי לאידך גיסא וק"ל :

דף יג בד"ה על זה ועל זה נחלקו לא שייך למימר הכא טעמיה דב"ש כו' עכ"ל הא דלא קשיא להו לעיל מיניה שאמר ר' ישמעאל לא נחלקו בפחות מד' אמות כו' וכי טעמיה דב"ש אתא לאשמועינן די"ל דלא קשיא לן הכי בעלמא וכי טעמא דב"ש כו' אלא במלתא דפליג ב"ש אדב"ה כי הכא בדברי ר"ע ע"ז וע"ז נחלקו אבל ר"י דאמר לא נחלקו ב"ש בדבר זה לא קשיא כלל וכי טעמא דב"ש כו' דאשמועינן שפיר בדבר זה מודו ב"ש לב"ה ודו"ק: ע"ב בד"ה שיודע לטהר כו' וכי מסיק ולא היא וסותר הק"ו מ"מ אתי במה מלינו כו' עכ"ל לא ידענא מי הכריח להו לזה דמ"מ אתי במה מלינו כו' ובתוס' ספ"ק דסנהדרין ליתא והפשר דקים לי' לר"ת בשום מקום במשנה ובהלמוד שהשרץ טהור מטומאת משא ולכך הוצרך לומר דהייטו במה מלינו מנחם מיהו א"א לומר דקים ליה הכא מההיא דת"כ שהביא ר"י מדכתיב היא מיעוטא היא מטמאה במשא ואין שרצים מטמאין במשא דא"כ לא הוצרך למילף מבמה מלינו מנחם ודו"ק:באו"ד ועוד על ק"ו דרבינא וכו' שכן טהור אפי' במגע בכעדשה עכ"ל וה"ה דמהך מלתא ה"מ למעבד ק"ו בת"כ ומה בהמה שאינו מטמא במגע בכעדשה מטמא במשא שרץ שמטמא בכעדשה א"ד שמטמא במשא ת"ל היא ולא השרץ ומיהו ק"קדמי הכריח אותן להך פירכא דכעדשה דהך מילתא גופא דת"כמצי למפרך דמה לנחש שכן דמו אינו כבשרו *) דדמו כבשרו לא מרבי' אלא בח' שרצים ודו"ק:בד"ה נוח לו כו' שאלמלא הם לא חטאו לא באו לעולם הא מפרש התם אימא כמי שלא באו לעולם א"נכו' עכ"ל כל"ל:

ח"א דף יג ע"א אתה מחסר כו' או מייתר אות א' מחריב כו' פירשו בתוס' כמו בראשית ברא וי"ת כו' כגון הוה על כו' ע"ש ובחסר לא פירשו כלום וי"ל בפשיטות גם בחסר לפי שהתורה באותיותיה הם שמותיו של הקב"ה והוא דרך הנסתר של התורה שהיתה כתובה לפניו באש שחורה על גבי אש לבנה ובהן ברא הקב"ה את עולמו ומקיימו ונמצא המחסר אות א' הרי הוא מחריב קיומו וק"ל : ע"ב בהלכה כו' גם שלא היו חבריו עומדין על סוף דעתו ואין הלכה כמותו מ"מ היה מגלה להם טעמים ופנים לשני הצדדים ובזה היה מאיר עיניהם בהלכה להכריע אח"כ בשני הפנים איזו אמת לאמתו וק"ל : הוה מחדדנא טפי כו'. דבהסתכלת פנים הוה מחדדי טפי דיש להבין בקריצת עינים ובהרמיזת שפתים והיינו רואות את מוריך שמראה לו פנים טפי וק"ל : ומ"ח טעמי טהרה כו'.נראה דנקט מספר הזה ע"פ מ"ש בנדרים דיש נ' שערי בינה ולא נגלו למשה רק מ"ט מהם שנאמר ותחסרהו מעט מאלהים וקמכוהו אקרא וכתמנונים תחפשנה וז"ש דלאותו תלמיד אחד נגלו לו מ"ח פנים ולא היה חסר רק פנים אחד ממה שנגלה למשה וק"ל : שהיה יודע לטהר השרץ כו' עיין זה בתוס' ובחדושי הלכות הכא בסוף פ"ק דסנהדרין ע"ש : אלו ואלו דברי אלהים חיים כו' וכה"ג אמרו פ"ק דחגיגה ושם מפורש : שבל המשפיל כו' כל המחזר כו' וכל הדוחק כו' לכאורה כל הני ג' חלוקות דנקט הם קרובים לענין א' וכפול הוא ונראה לפרש לפי שהאדם צריך שיהיה טוב לשמים ומוב לבריות ומוב לעצמו והסיפך ג' דברים אלו ברע הנוגע במדת הגאוה וז"ש לגבי טוב לשמי' המשפיל עצמו נגד הקב"ה הרי הוא מגביהו וכל המגביה עצמו נגד הקב"ה הוא משפילו וכדדרשינן בנדרים מקרא וממתנה נחליאל גו' ולגבי הבריות אמר מדת הרע המחזר על הגדולה כו' בהיותו מתגדל על הבריות הגדולה בורחת ממנו שאינו מקובל בעיניהם כדאמרי' פ' המוכר פירות מאן דיהיר אפי' אאינשי ביתיה לא מתקבל והסיפך כל הבורח מן הגדולה והוא נוח לבריות הגדולה מחזרת אחריו להיות מקובל בעיניהם ולגבי עצמו אמר כל הדוחק את השעה כפרש"י שמתינע להעשיר ולהתגדל כו' השעה דוחקתו דהיינו כמ"ד דמזל שעה גורם והסיפך דכל הנדחק מפני השעה הרי ע"י זכות זה ואפשי ברחמים הקב"ה משנה מזלו והשעה עומדת לו כמ"ש בסוף מסכת שבת גבי אברהם מאי דעתיך דקאי לדק במעגל מהדרנא ומוקמינן ליה במזלא כו' ודו"ק : נוח לו שלא נברא כו' נמנו וגמרו כו' פלוגתייהו מפורש באורך בספ"ב דמכות ע"ש :

דף יד בד"ה אתנייה רחבה כו' ולרבנן דיה שתהא רחבה טפח כו' עכ"ל דאינו מהפך כולה מלת' דר' יהודה לרבנן אלא שהוא מגיה בדברי רבנן אינה בריאה ובדברי ר"י רחבה ובריאה דהשתא למאי דמתהפך מלתייהו נמי בדברי רבנן תני רחבה טפח ומיהו ק"ק ומאי פריך ואימא דמהפך כל מלתייהו דהשתא לא תני כלל בדברי רבנן רחבה טפח ושפיר מתוקמא מילתא דר' אלעאי פרבנן וי"ל דמשמע מדקאמר אתנייה רחבה ובריאה דאינו מהפך רק הך מלתא בלחוד ודו"ק : באו"ד ונראה לר"ת כו' אתנייה רחבה ובריאה כמו במתני' אלא שהתלמוד כו' עכ"ל ר"ל כמו במתני' שלפנינו והשתא לפי' זה קושטא הוא אליבא דרבנן דבריאה אסקו שפיר מלתייהו ולא נטר עד פיסקא דסיפא אלא שהתלמוד כו' עד שסיים פלוגתייהו ודע דלפי' זה הא דמתני ליה מעיקרא בדברי רבנן אף ע"פ שאינה בריאה הנ"ל דמהפך דברי רבנן לדברי ר' יהודה אלא שמוחק הפלוגתא ואין מחלוקת בדבר אלא לכ"ע אף ע"פ שאינה בריאה ולפירוש רשב"ם ל"ק להו לעיל למחוק הפלוגתא אלא למחוק כל בבא דרואין אבל לפי' רבינו הם שפיר מוחק הפלוגתא לחוד מיהו איכא לפרש לפי' ר"ת נמי דמעיקרא מהפך דברי רבנן לר' יהודה אלא דלא נחית להפך אלא מלתא דרבנן וממילא דנפרש בהיפך דברי ר' יהודה ואיך שיהיה ק"ק לפי' ר"ת דפריך נרב דאתנייה רחבה ובריאה מהא דר' אלעאי דסתמא הוי כרבנן דלמאי דמהני נמי מעיקרא אע"פ שאינה בריאה בדברי רבנן תקשי ליה מדר' אלעאי דאינו רחבה ד' קאמר ובמתני' תני לרבנן דדייה שתהא רחבה טפח ויש לייסב ודו"ק : ע"ב בפרש"י בד"ה שהן כוריים ביבש כו' אלמא גודשא תלתא ובכלי שגובהו כאלי אורכו כו' עכ"ל ר"ל דבכלי המחזיק סאה ודאי אם הוא רחב וארוך הרבה יהיה גודשו יותר משליש ואם הוא קצר וגבוה הרבה יהיה גודשו פחות משליש אבל הא דאמרינן דגודשו הוא שליש היינו בכלי שנעשה דומיא דים שגובהו כאלי ארכו ורחבו אבל קשה לי דהא ביה ב' העליונות עגולות וג' תחתונות היו מרובעות ואם היו כולן עגולות ודאי דגודשו היה יותר משליש וא"כ היאך אנו מדמין ליה כל הני כלי' דקחשיב דודאי לא עבידן בכה"ג ואם היו כולן עגולין וגובהן כאלי אורכן ורוחבן ע"כ דהוי גודשא יותר משליש וי"ל דלא נתכוון לומר דעבידן ממש כים אלא כמו שהיה הים גובהו כאלי ארכו ורחבו וקצת המותיו עגולות וקצת מרובעות והיה גודשו שליש כך יהיו כל הכלים של מדות נעשים באופן זה שאף אם יהיו כולן עגולות או מרובעות היו מתעבדין בגודשו שליש גם שלא יהיה אז גובהו כאלי ארכו ורחבו ולזה נתכוונו התוספות שכתבו ש"מ גודשא תלתא אור"ת דכ"מ לענין מקח כו' דר"ל דכיון דשיעורא דגובה ואורך ורוחב לא ילפי' מים דלאו כולהו מתעבדין בכה"ג וא"כ למאי כ"מ גמרי' מיניה דגודשא שליש וקאמר לענין מקח כו' דמי שקונה מחבירו תבואה שתהיה הסאה גדושה צריך ליתן לו כלי המחזיק סאה ועוד הגודש ממנו שליש וכן האומן שחבירו קונה ממנו מדה שמחזיק סאה צריך ליתן לו מדה המחזקת סאה ושנעשית באופן זה שהגודש הוא שליש ודו"ק היטב :

קרני ראם

[א] לפי המסקנא. נ"ב ר"ל דליתא לדרב ומהני צ"פ אפי' ביתר מעשר ומכ"ש בפרון מרובהעל העומד :

[ב] נ"ע. נ"ב אין כאן קו' דהא בעיני' מחיצות הנכרות ובליכא גדודי אין כאן מחיצות הנכרות וז"כ :

נמוקי הגרי"ב

דף י ע"ב ד"ה ולגבעיים כו' דלמה לא הקשו כן על רב דימי גופיה לפי מ"ש בחי' ניחא דלר"ד לק"מ למסקנת הגמ' דכולי האי לא אטרחוה מספיק לתרץ על קושי' הש"ס ולא אמרינן בעומד כפרון אתא אוירא כו' ובלא"ה ג"כ כיון דרב דימי ס"ל דפרון כעומד מותר כר"פ לקמן תקשי ג"כ לר"פ נימא אתא אוירא והיכי מסכתא לא פרון כעומד שיהיה מותר. ולפי תי' הא' של התוס' נ"ל מאי דאמר בגמ' ש"מ פרון כעומד כו' לעולם כו' מותר כו' נ"ל דקאי על כלי כמ"ש התוס' וזה דוחק ובהכרח נ"ל כמ"ש דזה לא קאי הכי ודו"ק :

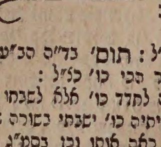
דף יא ע"א ד"ה אלימא בעשר כו' ע' מהרש"א מ"ש בזה ועיין מ"ש לעיל ו' א' בחידושי בתוס' ד"ה ולחי וקורה :

דף יב ע"א גמ' וכ"ת ד' מכאן כו' הקשה דתקשי לי' בלא"ה דר' יוחנן פס ד' קאמר ור"א קתני גדולה בי"א. והנראה בזה משום דר' יוחנן דקאמר הגר צריכה ב' פסין ולא הזכיר השיעור או דהן כ"ש ואין צריך שיעור. או שסמך עצמו על הא דאמר במק"א ולכן בלא"ה לא קשה דזה פשוט לתרץ מרוח אחת בארבעה כו' רק לפי"ז תקשי על ר' יוחנן דאמר חצר צריכה ב' פסין. דממ"נ אם כונתו על שיעור כ"ש תקשי מהא דר' אדא ואם נאמר דהשיעור הוא ד' וסמך על מימרא דידי' וד' מכאן תקשי ג"כ דר"א ועיקר תי' הגמ' הא דתני ר"א בר אבימי רבי היא וסבר לה כר' יוסי ולדידן א"צ רק שיעור בכ"ש ושפיר שתם בב' רוחות דמסתמא כ"ש וא"ש :

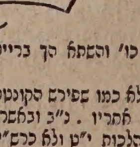
חכמת שלמה

זרוע הגדול : ע"ב רש"י בד"ה ויעשה פס כו' רכין עליו כנ"ל והס"ד : בד"ה ש"מ מהכא הס"ד : בד"ה ולמאי כו' מדמשני לקמן כולי האי כו' כנ"ל :

א

ב

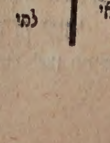

דף יא ע"א גמרא פתחים ותלונות מותר ובלבד שיהא כו' כנ"ל : ע"ב גמ' שהוא ניכר או בלחי או בקורה כו' כנ"ל : רש"י בד"ה ויש בה לחוק כו'. נ"ב כזה א : באו"ד למדת השער. נ"ב כזה ב :

דף יב ע"ב רש"י בד"ה תביבי כו' ואבינ של רב כנ"ל : תוס' בד"ה הב"ע כו' והשתא הך ברייתא כו' כנ"ל : בד"ה ובתים וכו' וקאמר בתר הכי כו' כנ"ל :

דף יג ע"א גמ' כתב גט לגרש כו' כנ"ל : תוס' בד"ה למדד כו' אלא לשבחו אלא כמו שפירש הקונטרס כו' כן הוא בש"ה : ע"ב רש"י בד"ה דמזיתיה כו' ישבתי בשורה של אחריו. נ"ב ובאשר"י פי' משילין מביא בירושלמי שראה אותו רק מאחוריו נשוב לא ראה אותו וכן בסמ"ג בהלכות י"ט ולא כרש"י :

דף יד ע"א גמרא רשב"ג אומר אם מקבלות אריח לארכו שלשה כו' כנ"ל . ונ"ב לסקל בא עיי' בריש פרק היכן בפרש"י : שם מקוה טהרה מכדי מקוה כמה הוי ארבעים סאה כדתניא ורתן כו' כנ"ל : ע"ב גמ' האי גודשא תילתא הוי כו'. נ"ב אין המחבון הזה מכוון למי שמעיין היטב בענייני וכתבתי בספרי הגדול עיין שם : רש"י בד"ה שלשה אמות כו' של עשר על עשר כו' כנ"ל : בד"ה לחי מבוי כו'. נ"ב כזה * : בד"ה רבי טרפון כו' בא לחייב אף ברכה אחריו בורא נפשות רבות ולא נהירא דאמרינן במסכת נדה כו' מאי איכא למימר אלא נראה לי דרבי טרפון אלפניו קאמר כנ"ל והשאר נמחק :

מהר"ם

דף יב ע"א בתוס' ד"ה וכי תימא וכו'. קשה לתוספות והא רוב דופן הוי פחות מד' ומאי קאמר דבארבע הוי רוב דופן וגם מאי פריך בתר הכי ארבע ל"ל הא אפילו רוב אינו צריך ולכך פי' והשתא וכו' : ע"ב בתוס' ד"ה הכא במאי עסקינן וכו' בחצר שנפרצה מע"ש אבל בשבת לא אמרינן הואיל והותרה הותרה היכא דליתנהו למחיצות ועיין לקמן בדף י"ז : באו"ד דאית ליה גידודים גבוהים עשר בתוך החצר. פירוש שהמים פרצו הגדר ונכנסו עד אמצע החצר ושם יש גידודים גבוהים י' שהמים המחו קרקעית החצר ונעשית קרקעית החצר גבוה על המים וק"ל : באו"ד ושמא י"ל שהמחיצות עשויות לשם מים עדיפי וכו'. קשה והא ההיא דמייתי לעיל דפרק כיצד משתתפין שמחיצה נמי עשויה לשם מים כדמשמע התם ואעפ"כ צריך שיראו ראשי הקנים וי"ל דהתם מיירי בבור של שני חצירות ועושין המחיצה כדי להפסיק ע"ש ולכך אי לאו דנראו ראשי הקנים נראה כאלו ממלא מרשות חבירו ועוד דאיכא למימר שמא אזיל הדלי לאידך גיסא וגם הוא נפרץ במילואו ולכך גרע טפי וכן מצאתי בגליון תוספות ישנים והשתא אתי שפיר ההוא דתוספתא פירוש דאיכא למימר מאחר שעשה מחיצה גבוה י' איכא נמי היכרא :

דף יד ע"א בתוס' ד"ה אתנייה רחבה כו' אלא שהגמרא המתין כו'. פירוש מאחר שקאי אדברי רבנן למה סדר הגמרא השמועה אדברי ר' יהודה ועשה פיסקא ר' יהודה אומר וכו' :

דף טו ע"א בתוס' ד"ה ת"ש וכו' א"נ דמיירי בכל ענין וכו'. פי' ופריך הכא היכא דהוי רוב דופן מעובי האילן דלא הולך ברוח והתם פריך מהיכא דהוי רוב האילן מן הנוף דאזיל ואתי ברוח : ד"ה אי הכי מאי למימרא וכו' ולא סגי בשינויי דלעיל. פירוש הא דמשני מהו דתימא לגזור דלמא אתי לאשתמושי כו' ותירץ דלא הוה נקים תרתי ר"ל שני דברים שאין בהם שום חידוש דהיינו גדר וחיצת הקנים אגב אילן אבל השתא דמשני חיצת הקנים איצטריכא ליה א"כ יש בשני דברים

דף טו תוס' בד"ה א"ה מאי למימרא ולא סגי בשינוייא כו' עכ"ל וכדמשני חילת קנים כו' פחות מג"ט איצטריך ליה קאי שניא דלעיל לגבי אילן וניחא דנקט חדא אטו תרתי דהיינו גדר אגב אילן וחילת קנים ודו"ק: **בד"ה** תל ונקע כו' דלא אתי למעוטי אלא דבר שאינו ראוי להעשות בידי אדם כו' עכ"ל והא דפריך תל ונקע מאי איכא למימר די"ל דאע"ג דראוין להעשות בידי אדם מסתמא לא איירי בהכי דמתחלה עשאן לכך שטורח גדול הוא לעשות תל ונקע בבית סאתים ועוד נראה לפרש לפי תירוץ התוס' דהכי פריך בשלמא קמה לחיי דלא הוי פשיטא דקמ"ל דלא גזרינן דלמא אתי לאשתמושי במחובר אלא תל ונקע מה"ל דהא הוי פשיטא כשעשאן לכך ודו"ק: **ע"ב** בד"ה ורבנן האי וכתב כו' אע"ג דאיצטריך וכתב לה לשמה כו' עכ"ל ולעיל מיניה נר"י הגלילי דדרש וכתב לה מ"מ לא תקשי להו הכי דהא איצטריך למדרש וכתב לה לשמה די"ל דמההיא דלשמה ילפינן שפיר כלל ופרט וכ"כ בתוס' בפ' היזן ומה שיש לדקדק בזה עיין בחדושינו שם ודו"ק: **בד"ה** ע"מ שלא כו' תימה דהא אם מת אביה לא חשיב כו' עכ"ל וממכרו דגבי נדרים לא קשיא להו דאין זה כריתות דאפשר שיקנה בית אחר ועיין בחדושינו שם: **בד"ה** פרוץ כעומד כו' ויש להביא ראיה מפ' בהמה כו' דהלכו באברים אחר הרוב כו' עכ"ל ק"ק דלעי' בפרקין בתוספות בד"ה וספק דבריהם כו' משמע דפסיקא להו דנהי דבידי אדם אפשר לנמלם בידי שמים א"א לנמלם והכא הביאו ראיה דאף בידי שמים אפשר לנמלם ודו"ק: **בד"ה** רש"י גרס כו' דגרס והא א"א לנמלם שיסתום כו' עכ"ל ובודאי דאכן קי"ל דאפשר לנמלם בידי אדם ושיהיה סכך פסול מכוון כ"כ כמו האויר שביניהם אלא דא"א לנמלם לכוין לסתום כל האויר שביניהם ואם כן יתרבה אותו האויר עם סכך פסול על סכך הכשר שביניהם ונמלא שאין הכשר מרובה על אותה מעט אויר עם סכך פסול לרב הונא או כמוהו לרב פפא ודו"ק:

דף טז בפרש"י בד"ה כנגד העומד מותר הואיל והיקף חשוב הוא וה"ה אם היה פרוץ כו' עכ"ל דאין חילוק בשום דבר בין מג' ועד ד' ובין מד' ועד י' אלא בהך מלתא לחוד דמד' ועד י' היקף חשוב הוא ומותר מיהא כנגדו אפי' בפרוץ מרובה משא"כ מג' ועד ד' דאין חילוק בין כנגדו ובין אינו כנגדו דאסור דכיון דלאו היקף חשוב הוא ודו"ק: **בד"ה** משום כו' דפסולא דפחות מג' לא הוי מלי למתלי בפרוץ מרובה כו' עכ"ל יש לדקדק בזה לפירושו דהא ודאי כי מטא פרוץ לג' אם העומד פחות מג' מלי שפיר למתלי בפרוץ מרובה על העומד דלא עדיף מפרוץ ג' ועומד ג' דפסול משום דפרוץ כעומד ומכ"ש דפסול בפרוץ מרובה ויש ליישב דה"ק דע"כ אית לן למתלי האי פסולא דפרוץ ג' ועומד פחות מג' נמי משום דיקור גדי דאי משום פרוץ מרובה לחוד א"כ בעומד טפח ופרוץ טפחיים אמאי כשר הרי ג"כ פרוץ מרובה אלא דכשר משום דלית ביה דיקור גדי משא"כ בפרוץ ג' דהוה דיקור גדי ומיהו פסול נמי משום פרוץ מרובה ול"ע: **ע"ב** תוספות בד"ה אי מוקי לה כו' ופחות מג' וחלי וחבל משהו ופחות מג' וחבל חלי טפח ומשהו כו' עכ"ל דוקא בכה"ג קשיא ליה דהעומד דלמעלה יותר מפרוץ דלמטה וליכא למימר אתי אוירא כו' אבל אם היה פרוץ דלמטה שוה כעומד דלמעלה דהיינו פחות מג' וחבל משהו בי מלעי ג' טפחים וחלי טפח וא"כ חבל משהו ופחות מג' וחבל חלי טפח לא קשיא ליה דכיון דעומד לא הוה מרובה מן הפרוץ אמרי' שפיר אתי אוירא דהאי כו' כדאמרינן לעיל גבי ויעשה פס אמה וירחיק כו' וק"ל:

דף יז בד"ה עירב דרך כו' דהלכה כרב הונא כו' דתניא כוותיה פ' הדר כו' ומיהו היכא דליתנהו למחילות אסור כדמסיק כו' עכ"ל יש לדקדק בזה דהא בהך ברייתא דפ' הדר שרי נמי מבוי שניטלה קורתו וליתא הלכתא הכי וא"כ אדרבה נימא איפכא דהלכה כרבי יצחק בההיא דניטלה קורתו כיון דאיתנהו לדיורין דת"כ פרק הדר ויש ליישב דההיא דניטלה קורתו פלוגתא דתנאי היא דר' יהודה ור' יוסי והלכה כר' יוסי לגבי ר' יהודה ודו"ק: **בא"ד** שעל ידיהן נעשה החלר רה"י ומש"ה מייתי מחלר גדולה שנפרלה כו' עכ"ל כל"ל דהך בעיא דרב אושעיא נמי בהך גוונא מיירי דאיכא מחילה החיצונה כפרש"י שם: **בא"ד** ונראה לר"י שאם עירבו לצורך שניהן מבית כו' ואפי' נסתם באמלע השבוע וא"כ כו' עכ"ל כל"ל ועיין ברא"ש ובמרדכי וק"ל: **בא"ד** ועוד דלמסקנא כו' ושרי אפי' במבוי שניטלה קורתו כ"ש דיתיר בעירבו דרך כו' עכ"ל ולפ"ז ליתא להך תסתיים דקאמר תלמודא לעיל דהא דר' יצחק שרי בעירב דרך הפתח וכ"ה ברא"ש וצ"ל דמקרי איתא לדיורין כיון דאין ביניהן אלא המחילה דמפסקת ע"י סתימה אבל לפי דברי ריצב"א נראה דהך ברייתא לא מתניי' אלא לפי סברת רב הונא דלא תלי מילתא מידי בדיורין אבל סברת דרב יצחק דתלי מלתא בדיורין ודאי דטפי יש לאסור בעירב דרך הפתח מבניטל קורתו והשתא הך תסתיים דקאמר תלמודא קיימא שפיר אף לפי המסקנא ודו"ק: **ע"ב** בד"ה לאו שניתן כו' דאתיא נמי לאיסור הוצאה ואע"ג דהוצאה נפקא כו' עכ"ל כל"ל:

ראשון עירובין ואגדות מהרש"א

עושין פסין פרק שני

תוספות בד"ה ד' דיומדין כו' הכי אגמרי' רחמנא כו' היינו היכא דליכא שם ד' מחילות כו' עכ"ל ר"ל דמה"ט דאיכא הכא שם ד' מחילות לא הוי איסורא דאורייתא אע"ג דפרוץ מרובה מיהו איסורא דרבנן איכא בפרוץ מרובה אע"ג דאיכא שם ד' מחילות אלא דהכא בעולי רגלים הקילו כיון דלית ביה אלא איסור דרבנן כמ"ש התוספות בהדיא בסמוך בד"ה אפי' י' כו' ודו"ק:

דף יח בד"ה אפי' י' כורין כו' וי"ל דמתני' ר' יהודה היא דלא שרי אפי' בבאר כו' עכ"ל ר"ל דמתני' ר' יהודה היא דברישא דעושין פסין לבירלות כו' קתני בה דברי ר' יהודה ולא ה"ל למתני בדבריו בירלות אי הוה סבר נמי דמהני פסין בבור כיון דבבאר נמי לא שרי אלא בית סאתים ואין להקשות דאכתי נימא דלרבותא קתני ר' יהודה באר דאפ"ה לא שרינן אלא בית סאתים דמ"מ ה"ל למתני נמי בור לאשמועינן רבותא בגופא דדינא דמהני בהו פסין וק"ל: **בא"ד** ומ"מ לריך לפרש כפ"ה דחשיבי פסין מוקפין לדירה כו' עכ"ל ר"ל אף לפי מה שפירשו השתא דבכמה איסורים דרבנן הקילו בפסין משום עולי רגלים מ"מ לריכין לפרש כפ"ה דחשיבי פסין מוקפין לדירה כו' וליכא למימר בהא נמי הקילו בעולי רגלים דלא בעינן מוקף לדירה דאם כן תקשי לר"ה ב"ח דבעי למימר דאינה מוקפת לדירה לא שמה מחילה כלל והוי ר"ה גמורה וא"כ הוי הכא איסורא דאורייתא למלאות מבור לבין הפסין ומשום עולי רגלים ודאי דלא הקילו באיסורא דאורייתא אלא ע"כ דאית לן לפרושי כפ"ה דהוי מוקף לדירה ושמה מחילה גם לר"ה ב"ח וק"ל: **בד"ה** בור לחוד כו' אלא שהיה מדקדק לפרש מדלא פי' במלתיה ופסין לבאר כו' עכ"ל ור"ל שלא היה חש לפרש להך לישנא כמו ללישנא בתרא והמתרץ נמי ללישנא קמא לא חש להכי ומשני בפשיטות בור לחוד כו' וק"ל: **בא"ד** וה"ה דהמ"ל מתני' דלא כת"ק כו' עכ"ל ומיהו למאי דמשני דאתיא שפיר כרבי עקיבא איכא לאוקמא מתני' נמי כת"ק דחנניא ובור דקתני היינו בור הרבים וק"ל: **בד"ה** בור לחוד פרש"י בור מים מכונסין דעבידי דפסקי כו' עכ"ל ולפי זה בור דנקט חנניה היינו בור היחיד דוקא דבור הרבים אין לחוש דלמא מפסקי דמדכרי אהדדי כמ"ש התוספות לקמן וא"כ ת"ק דשרי בבור היינו אפילו בור היחיד ואם כן מתניתין דהכא ע"כ לא אתיא כוותיה וק"ל: **בא"ד** וטעמא משום דבעינן מידי דחזי לאדם דאי משום דלא מפסקי כו' עכ"ל ובאר היחיד דלא משום דבעינן תרתי למעליותא דהיינו מידי דלורך רבים ומים חיים דהיינו דוקא באר הרבים וק"ל: **גמרא** מדלא קתני חנניה אומר עושין חבלין לבור ופסין לבאר כו' ולאידך גיסא בהיפך ליכא לדיוקי מדלא קתני רבותא דאין עושין פסין אף לבאר מכלל דלחנניה מהני פסין לבאר דכיון דכמה איסורי דרבנן מקילין בפסין מהיכא תיתי דמהני פסין אף לבאר משא"כ אי הוה מהני פסין לבאר ה"ל לאשמועינן לחנניה הכי וק"ל:

ח"א **דף יח ע"א** דיו פרלוף פנים היה לו לאדם כו' כל הסוגיא זו עד ולא אחורי בית הכנסת בשעה שמתפללין מפורש פ"ב דברכות ופ"ק דכתובות ע"ש: **ע"ב** בנדוי כו'. למסקנא ניחא שפירש מאשתו לפי שהיה בנדוי ומנודה אסור בתשמיש המטה ואע"ג דבעיא היא במס' מ"ק ולא אפשיטא מנודה מפי הקב"ה כי הכא חמיר טפי דכה"ג מחלקינן התם ומדין וכוחין שהוליד לאו מאשתו אלא משום דחזא ש"ז לאונסיה והשתא דאכתי לא אסיק אדעתיה דמזא לאונסיה צ"ל דלא פירש מאשתו וממנה הוליד רוחין ושדין משום שהיה בנדוי מן השמים וק"ל: **לאו** בצלמו הוליד כו'. ובפרקי ר"א איתא ויחי אדם ק"ל שנה ויולד בדמותו מכאן אתה למד שלא היה קין לא מדמותו ולא מצלמו אלא שת ע"כ ולא הזכיר בפרקי ר"א את הבל וע"פ דעת המקובלים בסוד הגלגול הבל היינו שת ניחא וק"ל: **פירש** מן האשה כו' יש לדקדק בזה שהרי אחר שחטא בו ביום שנברא אדם ונקנס עליו מיתה כתיב והאדם ידע את חוה וגו' ותלד את קין וגו' ותוסף ללדת את הבל וגו' וי"ל דלידתן היה בו ביום קודם שחטא והכי איתא בפ' אד"מ י"ב שעות הוי היום כו' שמינית עלו למטה שנים וירדו ד' כו' עשירית סרח י"א נידון כו' ע"ש וצ"ל אזה דאין מוקדם ומאוחר בתורה וק"ל: **העלה** זרזי תאנים על בשרו כו' ויש סמך בקרא ויתפור עלי תאנה ויעשו וגו': **בפניו** כו'. עיין פרש"י מפני שנראה כמחניף כו' עכ"ל ולכאורה יש בזה לתת טעם אחר דהיינו שלא יהא לב שומע גם בו ויחזיק טובה לעצמו אבל האי טעמא לא שייך בהקב"ה שאמרו בב"כ מלינו שאומרים מקצת שבחו של מי שאמר והיה העולם בפניו שנאמר אמרו לאלהים מה נורא מעשיך וכו' עיין שם אבל טעמא דמחניף שייך ביה ודו"ק: **שנאמר** הנה עלה זית וגו'. מפורש פרק חלק ע"ש: **שנאמר** היה אלוש וגו' כפרש"י ואליהוא אמר כן לאיוב דרך תוכחה אם היה נמשע בביתו ד"ת לא היה נחרב אבל בניו עשו משתה בית איש יומו וגו' וק"ל: **נותן** זמירות בלילה כו' בפרש"י נותן זמירות של תורה ובפרק א"כ אמרינן דדוד נענש מפני שקרא לתורה זמירות שנאמר זמירות היו לי חקיך וגו' ויש לייבש דהכא בלילה קראן זמירות ע"ש שנשמעין בה בקול למרחוק כזמירות הללו וק"ל: **שנאמר** כל הנשמה וגו' כתבו התוספות פר"א קרי ביה הנשמה בדגש עכ"ל ר"ל מלשון שממה וחורבן של בהמ"ק ופי"ל ע"פ מ"ש בפרק כל היד אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף וז"ש כל שהנשמות עדיין הם בגוף ולא כלו ממנו תהלל יה ואחר שיכלו מן הגוף הנשמות ובן דוד בא אזי יהללו בשם של ד' מלא כדאמרינן כי יד על כס יה שאין השם מלא עד שיכלה זרעו של עמלק ע"י בן דוד וק"ל: **נתקללה** בבל כו' נתקללה שומרון כו' מפורש בפ' הרואה:

דף יט ע"ב גמ' אמר רב פפא יתירות על י"ג כו' כל"ל: **שם** הכ"מ מדקתני ובלבד

מהר"ם

דברים רבותא באילן ובחיצת הקנים נקט גדר לגבייהו וק"ל: **ד"ה** אביי לטעמיה וכו' גבי אם בא למעט, לעיל בדף ד' דאמר לא דכ"ע כו' ובהא קמיפלגי מר סבר קורה משום היכר כו' ואותו תירוץ הוא תופס עיקר: **ע"ב בתום'** ד"ה ורבנן וכו' התם דרש מלה דוכתב דהכא. פי' לדרשה דהכא לא איצטריך אלא וכתב בלבד וממלת לה דרשינן דרשה דהתם: **ד"ה** על מנת כו' שכבר מת שם. פירוש שתמר בת שם היתה כדאיתא במדרש וקראי מוכחי מחשבון השנים שכבר מת באותו זמן וכתיב בית אביך: **ד"ה** פרוץ כעומד וכו' דשבקינן לקרא וכו'. צ"ל דשבקינן לקרא ואידהו מוקי נפשיה לשאם יבא אליהו ויאמר שבצמצום נעשה כו' ר"ל שבאמת אנו א"א לנו לצמצם וקרא אתי לשאם יבא אליהו וכו' אע"פ שדוחק הוא לאוקמי קרא בהכי שבקי' לקרא וכו' ע"כ אנו מוכרחים לאוקמי קרא בהכי כיון דלית לן דרשה אחרינא: **ד"ה** רש"י גרס וכו' ותימא וכו' ופ"ה שם כשעירבו וכו'. פי' אלמא כל היכא דבעינן דליבטל ברובא צריך להיות מעורב וא"כ הכא אע"פ שיש כאן סכך כשר טפי לא שייך ביטול כיון שאין מעורב וע"כ לפרש"י הוי טעמא דהכא משום ביטול ברוב דאל"כ מה מועיל שראשו אחד מונח על השפוד מכאן וראשו האחד מכאן מאחר שהשפודין למטה אלא ע"כ צ"ל שטעמו דבטלי השפודין ברובא ולכך הקשו התום' והא לא שייך ביטול כיון שאינן מעורבין ונראה וכו' ומשני במעדיף שבודאי וכו' ולפירוש התום' לא קאי מעדיף אריוח שבין השפודין אלא הוי פירושו שמניח סכך כשר הרבה על האויר עד שבודאי יסתום כל האויר וכו' ואין להקשות לפירוש התום' דהכא הוא כשר כשנתמלא האויר אע"פ שאינו מעורב ואין בטל ברוב והתם גבי אילן צריך לערבו כדי שיתבטל ברוב דהתם גבי אילן איירי שהסוכה אין צלתה מרובה מחמתה כי אם ע"י צירוף האילן ולכך צריך לערב ענפי האילן לבטלם ברוב והכי איתא בסוכה דף ט' שם בתום' אבל הכא מיירי שבלא השפודין היתה הסוכה צלתה מרובה מחמתה ולכך אין צריך ביטול ברוב אבל לפרש"י דהכא צריך לטעמא דביטול ברוב ולכך פריך שפיר כדפרי' אבל לפי' התום' לא הוי טעמא דהכא משום ביטול ברוב כלל:

דף טז ע"ב בתום' ד"ה אי מוקי לה וכו' דאכתי נעביד פחות מג' וכו'. דהשתא לפי חשבון זה הוי עומד העליון יותר על הפרוץ האמצעי משהו דהחבל משהו שעל האויר האמצעי חשבינן נמי לצירוף עומד העליון ונמצא העומד העליון יותר על האויר האמצעי במשהו וצ"ע דלעיל בדף י' ע"ב חשיב עומד מרובה משני רוחות ואתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא וכו' בתרתי דקאמר ש"מ עומד מרובה על הפרוץ משני רוחות לא הוי עומד ומשני לעולם אימא לך הוי עומד ושאני הכא דאתא אוירא וכו' והכא פירשו התום' דעומד מב' רוחות לא הוי עומד משום דאתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא וכו'. וי"ל דלעיל הכי קאמר לעולם אימא לך וכו' ושאני הכא דאתא אוירא דהאי גיסא וכו' פי' ודוקא גבי האי עומד משתי רוחות דאיכא למימר דאתי אוירא דהאי גיסא וכו' לא הוי עומד אבל בעלמא היכא דליכא למימר אתי אוירא דהאי גיסא וכו' אפי' עומד מב' רוחות הוי עומד והכי פירשו התום' לפי שינוייא דלעיל ודו"ק:

דף יז ע"א בתום' ד"ה עירב דרך הפתח וכו' עד ונראה לר"י שאם עירבו לצורך שניהם וכו' ס"א לצורך שנה וכן הוא באשר"י ע"ש: **בא"ד** ואפי' נסתם באמצע השבת וכו' ס"א באמצע השבוע וכן הוא באשר"י ע"ש כל הדבור ותמצא הכל מבואר: **בא"ד** ועוד דלמסקנא דשמעתין וכו'. פי' ואפי' ר' יצחק ס"ל בעירב דרך הפתח דשרי וכו' ולפי זה צריך לומר דלפי מסקנא דשמעתין לא קאי האי תסתיים דלעיל דאיכא למימר אע"ג דשרי רב הונא בעירב דרך הפתח אסור גבי נות אחד מהן וכן מצאתי בגליון בתוספות ישנים:

עושין פסין פרק שני

דף יט ע"א בתום' ד"ה והאיכא תפתה וכו' וגם בשלשה דברים וכו' מדרש נקרא כך וע' במס' ע"ז דשם לשון התוספות בענין אחר:

חכמת שלמה

דף טו ע"א גמ' ה"ג במאי עסקינן שנטען מתחילה לכך כו' כל"ל: **רש"י** בד"ה דיומד כו'. נ"ב נורה זו *: **ע"ב** גמ' או באורובות נ"ל באורוכות וכן ברש"י: **רש"י** בד"ה לעולם אין כו' ומותרת מיד לאיש אחר. נ"ב פי' מן התורה עיין בסוכה: **תום'** בד"ה מה ספר כו' מעשר שני בבקר ובגאן נקט גד של פרי כו' כנ"ל: **בד"ה** פרוץ כעומד כו' לשאם יבא אליהו ויאמר. נ"ב פירוש שבגמגום היה אבל מ"מ אנן א"א לגמלם וק"ל:

דף טז ע"א רש"י בד"ה לריך שלא כו' פחות מג' לבוד וכולו הוי עומד כנ"ל והס"ד: **בד"ה** משום הכי כו' פחות מג' וג' לריך שלא כו' כנ"ל: **תום'** בד"ה רש"י גריס כו' איזהו פסול ואיזהו כשר כו'. נ"ב אלמא דלא מהני רוב כדי לבטל הפסול אלא בעירבו שאינו ניכר וק"ל: **ע"ב** גמ' פחות מד' אמות לבוד כו' כנ"ל: **רש"י** בד"ה זה למעלה כו' מן שסני האוירין עד הס"ד הוא נמחק: **בד"ה** ומקיפין כו' מחילה של שתי כו' כנ"ל:

דף יז ע"א גמ' תסתיים דרב הונא הוא דאמר כו' כנ"ל: **רש"י** בד"ה עירב דרך כו' ונסתם הפתח או אם היו כו' כנ"ל נ"ב נ"ל: **ע"ב** גמ' כל שאין לו קוברין קורא כו'. נ"ב פי' שאם המת היה קורא יש לו עושין קרובים בעיר תום' נזיר פ' ג' מינים אבל ר"ן פירש בשם הירושלמי בריש האשה רבה דקאי על כהן שבא ליטמא שקורא לאחרים כו' וכן פירש הסמ"ג. **שם** כייל מלתא מאי כו' כנ"ל וכן ברש"י:

עושין פסין פרק שני

דף יח ע"ב גמ' אלא מעתה גבי אלקנה דכתיב וילך אלקנה אחרי אשתו וכו'. נ"ב שבוש הוא שאין פסוק זה בכל המקרא ולא גרסינן ליה תוס' בפרק הרואה ושם הארכתי: **רש"י** [בד"ה המרלה מונה הס"ד] ואחר כך מ"ה יד ליד המרלה מיד ליד אפי' הוא כו' כנ"ל: **בד"ה** כי רב מקרא שקורין התינוקות כו' כנ"ל: **בד"ה** למורם קיפוד כו'. נ"ב הוא מין עוף המקונן במדבר שנאמר קאת וקיפוד וינשוף: **תום'** בד"ה ולא אחורי כו' קבל ירושלים כו' אמרינן הסוא גברא דהוה כו' כדו ב' רשויות קיימת כו' כנ"ל:

דף יט ע"א גמ' גם ברכות יעטה מורה כו'. נ"ב פי' לפני השם יתברך שהרי מורה לו דרך הטוב: **שם** דומסקין פתחה כו' כנ"ל. וכ"כ בכאן משמע שהיה קבלה בידם שלא היה אלא פתח אחד לגן עדן דאם לא כן לימא כולהו פתחים כדאשכחן גבי גיהנם שהיה לו שלשה פתחים רחוקים זו מזו וא"כ תימה הא מדה טובה מרובה ממדת פורענות כדמסיק ביומא בפרק בתרא כדומה לזה בענין פתיחת הדלתות דמן שירד להם לישראל דיליף מארובות השמים דמבול מכת מדה טובה מרובה כו' ונראה בעיני דבודאי הקב"ה לא רלה לגלות סוד הגן עדן ולהשפיע אותו בפתחים הרבה ואין לו אלא פתח אחד כדי שיהא העובד השם יתברך

בגמרא

שירבה בפסין ש"מ אין זה מדברי אביי אלא מלשון התלמוד דאל"כ לא הוה קמבעיא ליה לר"י אי פסוטין עדיפי כיון דאפילו לר"מ לא עדיפי פסוטין כדמסיק הג"מ וק"ל : בפרש"י בד"ה מהו דוקא פסוטין כו' אלא מרחיק פורתא מן הפס ונותן פס כו' עכ"ל אין לפרש דנקט הכי מרחיק פורתא מן הפס כו' דאי הוה מרחיק הרבה הוה אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ובטלינהו לפס דא"כ מאי קמבעיא ליה לקמן לרבי יהודה בהרחיק הרבה כיון דאפילו לר"מ אתי אוירא כו' מאי דנקט פסוטין עדיף בהרחיק הרבה מטעמא דאתי אוירא כו' ואם לר"מ נמי איכא לספוקי בהרחיק הרבה איזה עדיף א"כ אמאי נקט לה למבעי הכי לרבי יהודה כיון דלר"מ נמי איכא למבעי הכי וע"כ נראה לומר שדקדק לפרש כן לר"מ בהרחיק פורתא כו' לרבותא לאידך גיסא דאפילו היכא דאיכא להרחיק פורתא וליכא למיחש דאתי אוירא כו' מ"מ אם האריך בדיומדין לא מתסר מיהו אם הרחיק נמי הרבה ודאי דלר"מ ליכא לספוקי ומצי למעבד נמי בפסוטין כיון דנקט במלתיה פסוטין אלא לרבי יהודה דלא נקט פסוטין קמבעיא ליה דאימא היכא דהרחיק הרבה איכא לספוקי דאיכא למיחש דאתי אוירא כו' והארכת דיומדין עדיפא ליה ודו"ק : תוס' בד"ה ואם איתא כו' יהיה עומד מרובה כדקתני אי אתה מודה בדיר כו' עכ"ל ר"ל דומיא דדיר וסהר ומוקצה דסתמן עומד מרובה מיירי נמי בפסין לבירות ומיהו אביי דקמבעי ליה לרבה לר"י ודאי דלא איירי בעומד מרובה דאל"כ לר"מ נמי ה"מ למבעי הכי בעומד מרובה דלא קאמרינן לעיל לר"מ דפסוטין עדיפי אלא בפרוץ מרובה ומיהו לכאורה רבה דמסברא קאמר דזו מחילה וזו מחילה וטפי מבית סאתים נמי תשתרי לר"י אמאי לא פשיט ליה הכי בלאו ברייתא דמייתא מגופה דמתני' דדומיא דדיר וסהר דהיינו בעומד מרובה קאמר לר"י במתני' דלא שרי אלא בית סאתים וע"כ נראה הא דקאמר דזו מחילה וזו מחילה לא בעי למימר וטפי מבית סאתים דתשתרי אלא אלישנא דזו מחילה ואלו פסין קשיא ליה דזו נמי מחילה מקרי כיון דעומד מרובה והתוספות שדקדקו מהכא דפשיטא ליה דהארכת דיומדין עדיף היינו נמי מלישנא דקרי ליה מחילה ודו"ק :

ח"א דף יט ע"א כדי שלא יקלל כו' ר"ל שזה שנתחייב הריגה ע"י דין מלך בשר ודם מהרהר אחר דינו שלא יפה דן אותו להריגה גם לא ירא מלקלל כיון שאחר הריגתו לא יכול לעשות לו כלום אבל במדת הקב"ה אינו מהרהר דבודאי יפה חייבו גם ירא מלקלל כיון שגם אחר הריגתו יכול עוד לענשו בדין גיהנם ולכך שותק מלהרהר ואדרבה נותן תהלה להקב"ה על שפרע לו ענשו בעוה"ז כדי לזכותו בעוה"ב · ואמר ולא עוד אלא שדומה לו כאלו מקריב כו' ע"פ מ"ש בטעם המביא קרבן שידמה בנפשו שהוא היה ראוי להריגה כבהמה זו אלא שהתורה חסה עליו שתהא הבהמה לקרבן תחתיו לכפרה וא"כ זה שנתחייב הריגה למקום הרי הוא נעשה קרבן וכפרה על עצמו דהיינו ולך ישולם נדר ועד"ז יש לפרש הא דקאמרי' בסמוך ומורידין דמעות כו' היינו אותן דמעות עולות לו לפניו ית' ב"ה במקום הנסכים הבאים עם הקרבן וכדאמרינן שערי דמעות לא ננעלו ואמר גם ברכות וגו' שמצדיקין עליהן את הדין כו' דהיינו שאומרים ברוך דיין האמת וק"ל : שנאמר ויצאו וראו בפגרי וגו' דמקום פגרי האנשים לאו היינו גיהנם גופיה אלא פתחה של גיהנם הוא מקרי : בפושעי עכו"ם כו' ובפ"ק דר"ה מוקי לה להאי קרא גם בפושעי ישראל הגמורים שאין להם חלק לעוה"ב והם המינין והמסורות כו' ע"ש ועיין גם במס' עדיות : בעמק הבכא כו' משמע ליה דההוא קרא מיירי מיד שבוכין כו' ומצדיקין עליהם את הדין הן עולים וכדמסיק דאברהם אבינו מסיק ומקבל להו כו' ודו"ק : פושעי ישראל ק"ו ממזבח הזהב כו' מפורש בסוף פ"ב דחגיגה : אלא דאסיק ואפיק כו' נראה דהיינו המוציא לך מים מצור החלמיש וגו' אבל המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים וגו' אמרינן בפרק כיצד מברכין לרבי נחמיה אה"כ הוא דלא משמע אלא דאפיק ורבנן התם נדחקו בו לפרש דה"ק להו הקב"ה כד מפקינא וכו' והכא ה"ק כיון דמשמע נמי לשון עבר דאפיק כמו המוציא מים וגו' ה"נ דפושעי הוא לשון עבר וק"ל : שמעת קולי וגו' לפי ענינו מבטן ומעי הדגה קאמר שבו היה יונה מתפלל אבל מדכתיב לשון שאול משמע ליה דבמקום פתחה של גיהנם היה : אשר אור לו בציון גו' שישרף חיל סנחריב מלך אשור באור הבא לציון מן הגיהנם שהוא אור דק לשרוף הנשמות ובו נשרפו הם כמ"ש פרק אלו קשרים ותחת כבודו יקד וגו' וכשריפת בני אהרן שריפת נשמה וגוף קיים אף כאן כו' ומשום דענינו כפול ותנור לו בירושלים דשמו זו פתחה וענינו דיש לגיהנם ג' פתחים בג' חלקי עולם מדבר ים וישוב שהם כלל העולם ע"ד שאמר הכתוב אנה אלך מרוחך ואנה מפניך אברח אם אסק שמים וגו' ואציעה שאול הנך וגו' דהיינו שא"א לאדם להסתר מדרכו של גיהנם כי בכ"מ מוכן פתחה לקבל הרשעים וק"ל : ותנור לו בירושלים

זו פתחה כו' · לכאורה הוא מגומגם דפתחה של גיהנם בירושלים ניחא אבל גיהנם גופה בציון דבר שא"א הוא דהגיהנם גדול כמו ס' פעמים בג"ע וג"ע גדול ס"ש כעולם כדאמרינן במסכת תענית ונראה דודאי פעמים דקרא בציפות חול דמנקדב איירי דכתיב ונפש אסור ותחו מנס שריו : וזהו פתחה ר"ל הכתוב כי יורדי גיהנם הם ההולכים תמיד מתיקות ותענוגי עולם הזה כדוגמא של ב' תמרות הללו והוא שביניהן פתח הנכנסין לגיהנם וק"ל : שם ז' שמות כו' הוא מבואר כי מעשה האדם ומאורעותיו הם מקבילים ומשפטים לפי ז' ימי בראשית כמ"ש בפ' מי שהחשיך לת"ד מזל יום גרים הוא מאן דהכי ולמ"ד נמי מזל שעה גרים לפי שהתחלת שימוש מזלות מימי הילירה של"ס כי הטובות נמשכים בז' פנים וכן יבואו הפורענות בז' פנים ועל פי הדברים האלה אמר דהכי נמי בדין עוה"ב בגיהנם יבואו דיניהם בז' פנים לפי העון והם ז' שמות לגיהנם דהיינו ז' מדורות שיש לגיהנם לדון בו הפושעים כפי חטאתם בשבעה מיני עונות והז' נקראת ארץ תחתית ע"ש שהיא הדיוטא התחתונה בגיהנם וכמו שהאריך בזה הרמב"ן בשער הגמול ע"ש ודו"ק : מבטן שאול שועתי וגו' עי' בתוס' וה"ה דמכמה מקראות ה"מ לאתויי דאקרי שאול אלא דנקטי האי קרא משום דמייתינן ליה לקמן לגבי שאת מיהו ק"ק אמאי מייתי קרא דיונה ולא מייתי קרא דכתיב בתורה דמייתינן ליה לעיל וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה · וי"ל דשאול דהכא י"ל דהיינו בקבר אבל מבטן שאול שועתי גו' וכן לא תעזוב נפשי לשאול גו' משמע גיהנם עונש לנשמה . וכתבו עוד באר שחת דכתיב כי לא תעזוב וגו' והא דלא מייתי קרא ואתה אלהים תורידם לבאר שחת וגו' דהוי כו' ע"ש אע"ג דההוא קרא מאוחר הוא בספר תהלים דמפורש ביה דמקרי באר שחת אבל בהאי קרא דמייתי לא כתיב רק שחת ודו"ק : גמרא הוא כו' ובספר יחזקאל מצינו בקרא ארץ תחתית ומשמע נמי דביורדי גיהנם איירי דכתיב ברישא דההוא קרא והורדתיך את יורדי בור וגו' ואפשר דה"ק גמרא ארץ תחתית היא מדור הז' ודיוטא התחתונה ולכך חשיב לה בז' וק"ל : והאיכא גיהנם כו' זה לא נמצא לו מפורש כלל בקרא וי"ל דסמך אקרא דכתיב בס' יהושע אשר על פני גיא בן הנם וגו' וירד גיא הנם וגו' מדכתיב ברישא דקרא גי בן הנם וכאן כתיב גיהנם לגבי וירד דרשי' ליה אורדי גיהנם ומפרש אל כתף היבוסי דהיינו ירושלים כדקאמרי' לעיל דפתח גיהנם בירושלים וק"ל : שעמוקה בגיהנם שהכל כו' נראה דתרתי קאמר דקרא גיהנם ע"ש שעמוקה הרבה באותו גיא בן הנם שנזכר ברישא דקרא דהאינו אותו עמוק ביותר ועוד שהכל יורדין בגיא זה על עסקי חנם דהיינו עריות כדאמרי' פי"ה אשר נאכל במצרים חנם זו עריות כו' ע"ש : שנאמר כי ערוך מאתמול תפתה כו' מפורש פ' אין בין המודר : ג"ע אר"ל אם בא"י הוא כו' ולא ניחא ליה למימר דבשנים או בשלשה מקומות הוי פתחו דלא מצינו ליה מפורש בקרא כמו בגיהנם ומיהו בפ' כל כתבי דרשו כל העונה אמן כו' פותחין לו שערי ג"ע שנאמר פתחו שערים ויבא וגו' ונראה לפי שבמקומות הללו היו פירות מתוקים ומשובחים ביותר תלו אותו בפתח ג"ע אשר שם שג"ע נשתבח בפירות דכתיב כל עץ נחמד וגו' וטוב למאכל וגו' ולפי מה שפירשנו בפרק חלק הא דאמרינן משיח יתיב על פתחא דרומי דהיינו מגד דהוס של ג"ע ניחא הכא אבל לפי' רש"י התם שפירש על פתח רומי קשה דהא הכא לא מספקא ליה אלא או בארץ ישראל או בערביא :

דף כ בד"ה כי אתמר כו' חזרו להיתרן הראשון במזיד לא חזרו לגמרי כו' עכ"ל ובפרק הזורק כתבו התוספות והרא"ש בשם ר"ת לתרץ בע"א דהא דאמר רב נחמן דבמזיד לא הוי מחילה אלא לזרוק ולא לטלטל היינו שע"י המחילה נעשה רה"י אבל ספינות דבלאו הכי הוו רה"י כי נקשרו אפילו מזיד שרי לטלטל כו' עכ"ל ע"ש אבל [א] קשה לפירושו מתוך סוגיא דשמעתין ביבשו מים ובאו בשבת דבלאו הכי הוה רה"י כדאמרינן בסמוך דאי לאו בעלמא מחילה היא גבי בור כו' ואית לן למימר דאפילו באו במזיד בשבת דמותר אפילו לטלטל כי התם גבי ספינות ול"ע : ע"ב פרש"י בד"ה לא ימלא כו' דאי נקיט לה הוא ואפ"ה אסור למה הוצרכו ראשה כו' אלא פשיטא בדלא נקיט לה ומתני' כו' עכ"ל וכה"ג כתבו התוספות וז"ל ומשמע דקאי אמתני' ואע"ג דאיכא ראשה ורובה כו' עכ"ל וכתב מהרש"ל אבל קשה למה אנו צריכין לכל זה הדוחק כי המקשה שבא לדחות הפסיעות כו' עכ"ל ע"ש ולי נראה דלק"מ דודאי הוצרכו לזה דהברייתא איירי בדאיכא ראשה ורובה לאוכוחי דכי נקיט מנא ולא נקט ראשה ורובה אסור אפילו בדאיכא ראשה ורובה בפנים דהכיא נמי קמבעיא ליה בהא"ל כמ"ש התוספות והשתא פשיט נמי הך דע"כ הברייתא איירי בנקיט מנא ולא נקיט לה דאסירי אפילו בראשה ורובה וכן מוכח מלשון הפשטן דקאמר וכי נקיט מנא ולא נקיט לה מי שרי והתניא כו' דמשמע דהך נמי בעי למפשט :

דף כא תוס' בד"ה מידי דחזי לאדם בעינן כו' ומשמע להו דאובסים את הגמל היינו דשרי אף לטלטל המספוא תוך הפסין דאל"כ למאי קתני לה גבי פסין לפוס

קרני ראם

ד"ה כי אתמר [א] אבל . נ"ב ויש לחלק דהכא גם לאחר התקון לא הוי מחילה גמורה כ"א לענין פסי בירות שהקילו מש"ה ל"מ היכא דבאו במזיד משא"כ התם ודו"ק ועוד יש ליישב ולפרש דאמזיד אתמר ותו מהכי הכא בלא"ה דזב"ז תלי אי דוקא מזיד מהני היכא דבלא"ה הוי רשות היחיד ודו"ק ועיין לקמן דף כ"ה ע"א :

נמוקי הגרי"ב

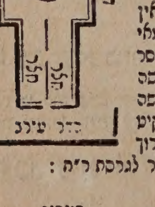
דף יט ע"א ד"ה מהו דוקא כו' . ע"ש והנ"ל בזה דהא דמיבעי ליה משום דבהארכת דיומדין יש מעלה יותר מפסוטין וגם גריעותא בכ"ב אמות וכמ"ש הריטב"א וא"כ אף אם לפי האמת אין חסרון בזה אם אתי אוירא דהאי גיסא כו' כן הוא לפי הדין . אבל מ"מ נגד המעלה בפסוטין משום דלמהוי הכירא יש נגד זה הגריעותא דאתי אוירא כו' וא"כ אין מקום לספק לזה פירש"י אלא מרחיק פורתא :

דף כ ע"א ד"ה כי אתמר הקשה המהרש"א בפ' הזורק מסוגיא דכאן וי"ל דחילוק ר"ת הוא אחרי שנודע דר"נ אמזיד אתמר אבל בשוגג בכל ענין מותר אז שפיר יש לחלק כמו שחלק ר"ת בהזורק בין היכי שהיה מתחילה בלא"ה רה"י אבל בלא"ה אין לחלק וע' בזה אבל ע' ברא"ש שם שכתב דמילתא דר"נ כו' ואגב שהביא הך ברייתא כו' פריך מיניה לרב נחמן ע"ש כן יש לפרש הכי ודו"ק : ד"ה לא ימלא . ע' גם במהרש"ל ויש לומר עוד שפי' כן משום איכא דאמרי דלקמן דצריך לזה . ובין כדבר . וכן דרכו של רש"י לפרש הדבר שיהי' ניחא לב' הלשונות ובעיקר הדבר הלא דברי רש"י מבואר לקמן כ"א א' בגמ' א"כ מה הועילו כו' ומה יש להקשות עוד וע' היטב בסוגיא :

חכמת שלמה

יתברך באמונה ולא בקבלת שכר שזו היא מדה הגרועה בעבודת השם יתברך אבל השפעת הגיהנם בפתחים הרבה וכמה שמות התוארים יש לה על תוקף פעולה בא כדי להטיל אימה יתירה להיות עובד הש"י מיראה שזו היא עבודת הש"י יתעלה זכרו ברובא ורובא דעלמא ואולי מתוך כך יבא לידי אהבה ודו"ק : שם אבל לא ממש קמ"ל כנ"ל : תוס' בד"ה בר מבא כו' שלשה יורדין לגיהנם ואינם עולין כו' . נ"ב אינו רוצה לומר באינך שלשה אינן עולין כלל שהרי איכא חד מהנך שלשה אשת איש והוכיחו התוס' בפ' הזהב שעולה שהרי יש לו חלק לעוה"ב והא דקאמר אינן עולין ר"ל אינן עולין מיד אלא לאחר י"ב חדש דמשפט רשעי ישראל י"ב חדש בגיהנם והבא על הנכרית אינו בכלל רשעי ישראל ועולה אחר שקבל דינו מיד ומ"מ התוס' בפרק הזהב לא סבירא להו הך שינויא וסברי לשם דאף הבא על הנכרית אינו עולה עד אחר י"ב חדש והאי דלא קחשיב בהדיא אינך משום דהבא על הנכרית אינו נענש כל כך אם לא שיש בידו שאר עבירות שראוי לירד בגיהנם בשבילן ואז מהני הבא על הנכרית דאברהם לא מבשקר ליה ואינו מעלהו מיד אלא שוהה שם י"ב חדש עיין שם : בד"ה והא איכא כו' וגם בשלשה דברים כו' . נ"ב פי' במדרש של שלשה דברים עיין בתוס' פ"ק דע"ז דף י"ז : ע"ב גמרא משום דבעי למתני סיפא כשלש עשרה שלש עשרה הויין משום דבעי כו' כנ"ל . ונ"ב בס"א גרסינן י"ג כוויין והאיכא טפי והיא היא והכי פריך מאי קמתרצית איידי דתנית כי"ג כו' הא י"ג הויין והאיכא נמי טפי וא"כ היא גופה אינה מיושב כל כך לומר כי"ג מאחר שהוא טפי ממנו בשלמא אי הוי כי"ג ולא ממש י"ג דהוי זוטר טפי הוה שייך לומר דתני כעשר איידי דידיה אבל השתא דאיהו גופא דחוק איך שייך לומר איידי ומשני איידי דתנית כי"ד דלא הוי י"ד אלא זוטר טפי תני נמי כי"ג אע"ג דעדיף טפי תו תני נמי כעשר אע"פ שהוא עשר ממש ופריך י"ד לא הויין פירוש הלא הוא רחוק מי"ד שהרי לא הגיע אפילו לתני י"ד בשלמא אי הוי י"ג ובני שליפי' הוי שייך לומר כי"ד אבל הכא לא הגיע כלל לי"ד אלא י"ג ושליש הוא ואם כן הוא בעצמו דחוק לומר כי"ד והוא רחוק מי"ד אלא מעט יותר מי"ג וא"כ איך שייך לומר דתני איידי אטו הא והוא עצמו מגומגם ומשני בשלמא אי הוה תני כי"ג לחוד או כי"ד לחוד לא הוי אתי שפיר דלתרווייהו הוא דחוק אבל השתא דתני כי"ג כי"ד כחדא הכי פירושו כי"ג יותר מי"ג וכי"ד ר"ל שלא הגיע לי"ד ואיידי דידהו תני כעשר ודו"ק : רש"י בד"ה בבור שניס עשר כו' רבי יהודה ובעינן פסוטים כו' כנ"ל : בד"ה לר' יהודה כו' עדיפא ליה פסוטין כו' הד"א :

דף כ ע"א גמרא קמ"ל כאן וס"ל כו' . נ"ב נראה בעיני לפרש האי דקאמר רבי אלעזר הכא הזורק מרשות הרבים לבין הפסין דחייב נשמע מכלל דאמר התם כאן הודיעך וסבירא ליה דתלמודא דכאן וסבירא ליה קאמר אם לא היכא דמוכח כגון גבי רבי יוחנן כדאיתא לקמן ומשום הכי משמיע לנו בכאן כאלו אמר רבי אלעזר להדיא כך כדי שלא תטעה לומר כאן ולא ס"ל כמו שאומר רבי יוחנן אבל אין לפרש איפכא הכא להדיא והתם לא אר"א כאן הודיעך אלא רבי יוחנן לחוד ותלמודא אמר לשם רבי יוחנן ורבי אלעזר מכלל תברתא דהכא א"כ למה ליה לתלמודא לומר לשם מאחר שאמר כאן להדיא וכפשט לומר רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרווייהו כאן הודיעך ואין להם דעת אחד ולמה לא חש התלמודא שנבא לכלל טעות ונאמר דשניהם אמרו כאן וס"ל או כאן ולא ס"ל ומי ידע לחלק ביניהן אם לא שנסמוך על מה שאמר במקום אחר אם כן נ"ל למימר בכדי דברים שלא אמר רבי אלעזר ודו"ק : רש"י בד"ה מאי לאו כו' דאין עוביו ד' בגובה י' כו' כנ"ל : בד"ה דהדרן וערבן כו' · נ"ב כזה * :

בד"ה ובאו מים כו' דהא תנן כל מחילה כו' כנ"ל : בד"ה הזורק מר"ה הס"ד : תוס' בד"ה לא יעמוד כו' שאין ד' על ד' אמרי' כו' להוציא ראשו ברה"ר ולרוק כיון דפיו במקום אחר הוי כו' מידו לידו אחרת כו' כנ"ל : ע"ב גמרא ר"א אוסר בגמל כו' . נ"ב פירוש אפילו בראשו ורובו כפרש"י וכמו שהגהתי מספרים מדוייקים ואין להקשות מדאמר רבי אליעזר אוסר בגמל משמע דוקא בגמל אבל בבהמה לא פליג את"ק הלמה דת"ק איירי נמי בבהמה ואין חילוק לתנא קמא בין גמל לבהמה ובעי בשתיהן ראשו ורובו לא קשה דאפשר לומר אדרבה דשמעיה רבי אליעזר מתנא קמא דבעי ראשו ורובו בגמל ובבהמה לא בעי ראשו ורובו ואם כן לרבי אליעזר דפליג בגמל ואוסר אפילו בראשו ורובו אם כן לכל הפחות גבי בהמה בעי ראשו ורובו ע"כ קאמר אוסר בגמל אפילו בראשו ורובו אבל בבהמה לא פליג ובכי אפילו בלא ראשו ורובו ודו"ק : רש"י בד"ה לא ימלא כו' למה הוצרכו כו' . נ"ב מה שפרש"י דאיירי בדלא נקט לה כו' דאם כן למה הוצרכו לראשה ורובה אין להקשות דלמא הך ברייתא איירי בלא ראשה ורובה ומשום הכי אסור אפילו בדנקט לה נ"ל לפרש מן הסתם שדעת רש"י מאחר דסתמא קתני לא ימלא ויתן דמשמע שאסור לעשות כן בשום ענין ואמאי אסרו עליו יכניס ראשה ורובה בתוך הפסין בשלמא אי איירי בדלא נקט לה ומשום הכי אסרו עליו אין להקשות אמאי אסרו לו בשום ענין דנקט לה באפשר משמע דאיירי בכהם פרות שאין להם אפשר והבל ומאחר שאין לה אם כן לא מועיל לו שום היתר ליתן המים לפניה אלא לשפוך לה והתוס' פי' בע"א דקאי על המשנה דאיירי בראשו ורובו אבל קשה למאי אנו צריכין לכל זה הדוחק כי המקשה שבא לדחות הפסיעות ורוצה לומר דאפילו בדנקיט לה בעינן ראשה ורובה ממ"כ שפיר קאמר וה"ק הכי נמי מסתברא דמתני' איירי בדנקיט למנא ונקיט לה דאי בדלא נקיט לה אפילו בראשה ורובה נמי אסור כמו שמביא מהך ברייתא דאסור למלאות בדלא נקיט לה ואם כן ממילא מתניתין בדנקיט לה איירי לה ולא ימלא משום דלא הוי ראשה ורובה בפנים אם כן סוף סוף נמי שמעינן דבעי ראשה ורובה אפילו בדנקיט לה ודו"ק : בד"ה שלא סיתה כו' אלא שסגג בשבת כו' כנ"ל : בד"ה נוצרו אכוך ואע"ג דרוב גופו כו' עד רה"ר והכי בעי ראשו ורובו ואע"ג דנקיט לה כנ"ל והס"ד : תוס' בד"ה אמר אביי כו' ברה"ר ומטלטל ברה"י כו' כנ"ל : בא"ד וחזי ליה לאידך כו' . נ"ב חוזר לגרסת ר"ת :

דף כא ע"א רש"י בד"ה לכל תכלה כו' סופו אבל כו' הד"א : ע"ב גמרא בסימני טעמים ואסברה בדדמי לי' אין וחיקר כו' דומה לקופה שאין לה אזנים כו' כנ"ל :

מהר"ם

דף כ ע"א בגמרא אמר רבי אלעזר הזורק לבין פסי הביראות חייב פשיטא וכו' כצ"ל : בפרש"י ד"ה תרי גווני וכו' הואיל ותחתיו אחד והוה כדיומד וכו' כצ"ל : ד"ה מאי לאו וכו' דאף על גב דאין עוביו ארבע בגובה וכו' . ס"א אחד בגובה כו' . ד"ה ובאו מים בשבת דהא תניא כל מחיצה וכו' כצ"ל : בתוס' ד"ה כי אתמר וכו' וד"ה אי נמי כו' הד"א עד לא קאי אמזיד הס"ד ומ"ש התוס' קמ"ל כאן וכו' הוא תחלת דבור השני : ע"ב ברש"י ד"ה צוארו ארוך ואף על גב דרוב גופו וכו' . ס"א ואי לאו דרוב גופו מבפנים אם יתקפנו וכו' :

דף כא ע"א בתוס' ד"ה אחד משלשת אלפים וכו' וגם סובר דוכל בשליש עפר הארץ שליש היינו אמה והוא עצמו וכו' . נ"ל להגיה לפי גירסת תוס' שלנו שהוא עצמו וכו' ודו"ק אבל מצאתי בתוספות ישנים גירסא אחרת וזה נוסחה וגם סבר דוכל בשליש עפר הארץ היינו שליש אמה והוא עצמו וכו' וזה נ"ל עיקר והפשט פשוט לפי גירסא זו וק"ל :

ובלבד

סברא דהשתא דגבי פסי בירות מתניא וק"ק דהא איכא [illegible] דס"ל דלאו מילי דהוי [illegible]
בעינן כמ"ש התוס' לעיל ואימא דהך [illegible] אתיא כוותייהו וק"ל :

ח"א דף כא ע"א עד שבא זכריה [illegible]

תרין ומעשה בראשית ומעשה מרכבה שהם בנסתר כנגן יחד ג"כ בפנים תרין וכשבת דוד לא הזכיר רק סנגלה הנוגע במלות ולא אמר רק רחבה מלותך וגו' אבל איוב לא הזכיר המלות אלא התורה בכללה ועליה אמר בכללה ארוכה מארץ מדה אבל על מלותיה לא אמר רק רחבה מני ים שהארוך הוא יותר מרחבה בערך שהארץ היא יותר מן הים שאינו אלא שליש מהארץ ומ"מ לא פירש גם הוא שיש ד' חלקים ובא יחזקאל גם הוא לא פירש ורצה אותה כתובה פנים ואחור הפנים הוא הנגלה של המלות והאחור שאינו כל כך בנגלה הוא הדרש וכתוב עליה קינים זו פורענותן של לדיקים בעולם הזה והם כמו הקללות והתוכחות שמקבלים ישראל עונשן בעולם הזה כדי שיזכו לעולם הבא והגה זו מתן שכרן בעולם הבא כמ"ש למען ייטב לך בעולם הזה ולמען יאריכון ימיך בעולם הבא בעולם שכולו ארוך והי זו פורענותן של רשעים כמו שמלינו בדור המבול ובשאר רשעים דדרשינן בהו מקרא דאין להם חלק בעולם הבא ואמר עד שבא זכריה והוא ראה כל הד' חלקים דהיינו בתחלה ראה מגילה עפה ולא ראה קודם שנתפשט רק חלק אחד שהוא הפשט נגלה ממש ואחר שנתפשט הכפול נתוסף חלק שני כמוהו והוא הדרש שאינו נגלה כ"כ והיתה כתובה פנים ואחור וכי קלפת כו' נתוספו עוד שני חלקים ע"י קילוף כמו ב' חלקים הראשונים והם דרך מעשה בראשית ומעשה מרכבה שהם סודות נסתרים ומכוסים ולא נגלו אלא בעורת כמו ע"י קילוף הזה וזהו ביאור הפסוקים דפרשה יתרו אם תשמעו בקולי הוא הפשוט ושמרתם את בריתי הוא הדרש כמ"ש לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל תורה שבע"פ שנאמר כי על פי הדברים האלה כרתי גו' והייתם לי סגולה גו' בחקרי הסתבעיים של מעשה בראשית כי אתם ידעתם כי לי כל הארץ שבראתי אותה ואתם תהיו לי ממלכת כהנים גו' היינו להשיג במרכבה כמ"ש בר"י כ"ג שראה אכתריאל יה ה' וגו' : **שני דודאי תאנים** וגו' בקרא מפורש תאנים הטובות על גלות יהודה אשר עם יכניה שהיו לדיקים שהיו בהן החרש והמסגר ותאנים הרעות על שארית ישראל שעם לדקיהו שהיו רשעים כדאמרינן במסכת הוריות ומלינו דמדמה כלל ישראל לתאנים כמ"ש התאנה חנטה פגיה וע"ש שיש בהם טובות ורעות ולפי שהוזכר עונשם לכליה כמ"ש ונתתים לזעוה לרעה וגו' שאל תאמר שבעל קברם כו' שלעולם יהיה כן ע"כ אמר שהעיד עליהם שלמה ברוח הקודש הדודאים נתנו ריח דהיינו ב' כתות שזכר וגם הריקים שבהם יש בהם ריח של תורה וכה"ג דרשו גבי אדם שיש בו ריח בלא טעם ע"ש שיש בישראל בעלי תורה בלי מלות וכן דרשו בפ' אחד ד"מ אקרא דוירא את ריח בגדיו וגו' ע"ש : **ע"ב בחורי ישראל** וגו' לפי דרש זה יהיה פי' דודאים ממש תין עשב שיש לו ריח טוב כמפורש בפ' חלק ודימה שלא טעמו טעם חטא לריח הטוב דהיפך לגבי יש חטא נאמר נרדי נתן ריחו : **ועל פתחינו** וגו' שמגידות פתחיהן כו' כפרש"י לענין דם נדה וגזרתי על עלמי ביותר כו' כמפורש במסכת נדה שגזרו בכמה ספקות וכחומרא דרבי זירא שאפי' רואות טפת דם כחרדל יושבות עליו ז' נקיים והיינו חדשים דברים שנתחדשו בדורות האחרונים להחמיר בהם ולכאורה הוה ליה למכתב ישנים גם חדשים שהחדשים נתוספו ונתרבו על הישנים ולפי מה שאמרו לקמן שיש להזהר יותר בד"ס מבד"ת ניחא קלת דהניח הישנים בריבוי דגם לגבי החדשים לענין זהירות וק"ל : **אלו** מלות קלות כו' · לפום מאי דס"ד השתא נראה לפרש קלות וחמורות כמו ומודיעין לו קלות וחמורות כו' דפ' החולץ דהיינו קלות שבחמורות כמו איסור תחום בשבת ואיסור ייחוד בעריות כמפורש בחידושינו שם והיינו חדשים הם הקלות והישנים הם החמורות דודאי איסורי דשבת ועריות גופייהו נתנו מקודם ואחר כך נתנו איסור תחום ואיסור יחוד וה"ל החמורות ישנים לגבי הקלות החדשים והכא פריך ליה כיון דכולם מן התורה מסיני נתנו לא שייך בהו שפיר חדשות וישנות : **ובי תורה** פעמים כו' אלא הללו מד"ס והללו מד"ת דשייך בהו שפיר חדשות וישנות וק"ל : **שד"ת** יש בהן כו' כפרש"י שאין בהן מיתה וכדאמרי' פ' י"ה כל העובר על מלות עשה ולא תעשה ועשה תשובה מוחלין לו אבל העובר על ד"ס חייב מיתה ונראה דהיינו בדבר שגזרו לעשות גדר על דבר עבירה שיש בגופה חיוב מיתה אבל גזרו בדבר שיש בו עשה ול"ת אינו דומה כעובר על גדרם שיהא חייב מיתה דלא יהא טפל חמור מן העיקר ולכך נקט הזהר בהן עפי מעשה ול"ת אבל ליזהר בהן עפי מדבר שיש בגוף העבירה מן התורה חיוב מיתה לא קאמר והך דל"ע דמייתי בסמוך משום סכך תרומה נגעו בה שיש בה חיוב מיתה וק"ל והוא מבואר שגם תורה שבע"פ מסיני ניתנה אלא שתורה שבכתב לפי הדמיון יש לה קצבה תרי"ג ואינו כן שלא נתנה בכתב רק לפי המקבל לפי שעה שנתחדש ממנו בכל דור אבל לפי הנותן יתברך ב"ה שהוא בב"ת גם תורתו שנתן לנו בב"ת כמ"ש ארוכה מארץ מדה גו' והיא תורה שבעל פה וזה אמר לכך לא נכתבה כולה שא"א שאין לה קץ ותכלית מהנותן יתברך ב"ה ולא נתנה כך בכתב אלא משום להג ויגיעת בשר דהיינו האדם המקבל שאינו בב"ת : **מי** כתיב לעג להג כתיב כו' בפרק הנזקין לא פריך ליה ושם מפורש ע"ש : **כל** ההוגה כו' טעם בשר כו' המדקדק היטיב בטעם של דבר מקרי אכילת בשר ובפרש"י בפרק מרובה אהא דאמר התם לא אכלי בשרי דתורא לא דקדקתי כו' ע"ש : **מימיך** מרובין כו' ל"ל דע"כ הא דהיו מכניסין לו בכל יום מים במדה היינו כדי ליטול ידים וכדי לשתות דאל"כ למה לא הרגיש לע"ק בדבר עד אותו יום שמפך השומר חציין וא"כ הוא ל"ל דבעלילה בא השומר לומר היום מימיך מרובין דהיינו מרובין אפי' מלשתות כדמסיק לשתות אין מגיעין כו' וק"ל : **בבית** האסורין כך כו' אפשר דבבית האסורים היה פטור מנטילת ידים דלא גרע מיוצא למלחמה בתחנה דפטור מנט"י כמו שמנינו ספ"ק אלא שרבי עקיבא החמיר על עלמו וק"ל : **בשעה** שתקן שלמה ערובין כו' ילאה בת קול ואמרה בני כו' מפורש בפ"ק דשבת : **נצא** השדה כו' שייך לדרשה אחרת דלעיל הדודאים נתנו ריח אלו בחורי כו' דהאי קרא דסמך ליה מעינו מקתפי כדמסיים הכא שם אראך כו' שבת בני ובנותי דהיינו בחורי ישראל ובנות ישראל שהוזכרו לעיל שלא באו לידי דבר עבירה · ועיין פי' דברי המאמר הזה בפרש"י בספר שיר השירים : **נצא** השדה אמרה כ"י כו' אל תדינני כו' נלא השדה בא ואראך ת"ח כו' והוא כמו דרשה אחרת וכפרש"י שם חשיב להו דרשה אחת וע"ש : **אלו** בתי כנסיות ובתי כו' שהיו יושבים בו שורות כרכם הזה וכמ"ש בכרם ביבנה : **על** כל דבר ודבר של תורה ג' אלפים משל כו' · הכא משמע ליה דבמילי דאורייתא קאמר דהיה לו כ"כ משל וכן שירו דאל"כ מאי רבותיה ורש"י פי' משל טעם עכ"ל ולא משמע כן דלא נקט טעמים אלא גבי שירו חמשה ואלף אבל גבי שלשת אלפים משל ממש קאמר וכה"ג אמרינן פ' אד"מ דג' מאות משלי שועלים היו לו לר"מ ואנו אין לנו רק ג' כו' ונראה נמי דפי' מלת טעמים לאו היינו טעם הענין אלא פיסוק טעמים כגון זרקא וסגול כו' שיש לנו היה לו לשלמה ה' ואלף פיסוק טעמים והיינו דכינה אותן שירו דפיסוק טעמים לפי התנועות של הפיסוק הוא מעין שיר ובנגדים מוכח שהן מן התורה מדכתיב ויבינו במקרא וגו' ודקאמר נמי בסמוך דאגמריה בסימני טעמים היינו נמי ע"י פיסוק טעמים ונקט ליה הכא גבי דברי סופרים לרבותא דאפילו בד"ס היה לו פיסוק טעמים וכ"ש בד"ת ודו"ק : **לימד** דעת גו' דאגמריה כו' · מלת דעת מפורש במקום אחר ע"ש רה"ק והיינו היכא דכתיב גבי חכמה ובינה כפרש"י בחומש אבל הכא לא כתיב גבי חכמה ובינה גם דעת את העם דהיינו כלל ישראל לא שייך בהו שיבואו לידי רה"ק וע"כ אמרו דהיינו לימד דעת כלל העם דאגמריה בסימני טעמים שע"י פיסוק טעמים שלימד אותם ידעו ויבינו עפי לאסברה בדדמי ליה וק"ל : **דומה** לכפיפה כו' עשה לה אזנים כו' פ"ב דיבמות מפורש מאין יוצא להם לדרוש כן : **על** כל קוץ כו' תילי תילים של הלכות כו' ר"ל מלבד סודות נסתרים של התורה שנרמז בהם יש לדרוש בהן תילי תילים של הלכות הנוגע בנגלה וההלכות שנתחדשו בכל דור ודור כבר נאמרו מסיני ברמיזה בקולות של האותיות אלא שאין כל האדם יוכל לעמוד עליהן אלא במי אתה מוצא כו' וק"ל :

דף כב בד"ה בור ופסין כו' ה"נ האי בור למה לא הוי מיעוט כו' עכ"ל לפום הך סברא דבור ופסין קאמר דאדם נותן עיניו במחילתו איכא לאקשויי הכי אבל למאי דבעי למימר בור בלא פסין קאמר ואדם נותן עיניו בבור ודאי דלא שייך לאקשויי הכי שהבור ימעט וק"ל : **בד"ה** חייבין עליה כו' וא"ת כיון דמסקינן דר"י ס"ל כר"י כו'

הא אית ליה שתי מחילות כו' עכ"ל דליכא למימר דבהך דב' מחילות דאורייתא לא ס"ל כר' יהודה דמ"מ חייבין עליה משום ר"ה דקאמר ר' יוחנן הוה דלא כמאן ובין לרבנן ובין לר' יהודה מייתי אולין לעזרה דלרבנן הא אית לה לירושלים שם ד' מחילות דשא הוה לה חומה ולא אתו רבים ומבטלי למחילתא כמו בפסין לרבנן ולרבי יהודה נמי הא אית ליה ב' מחילות דאורייתא כדמסקי' בפירקין דלעיל והכנו ב' מחילות ודאי דלא אתו רבים ומבטלי להו כיון דלא בקעי בהו כמ"ש התוספות לקמן ודו"ק : **בגליון** המתחיל והאמר ר"י ירושלים כו' שאלי ירושלים שהיתה כו' רחבה ט"ז ופסין ליכא כו' עכ"ל וק"ק דתקשי להו מאי פריך דרבנן אדרבנן דאימא הך דהיו לו ב' בתים בב' לידי ר"ה היינו ט"ז אמות והך דפסין לא היו רחבין אלא י"ג דהך קושיא לא מתרלא בתירולם ודו"ק : **ע"ב בד"ה** אילימא משום כו' ושמא התם הוי אליבא דר"י כו' והכא אליבא דרבנן עכ"ל ולפום הך סברא המ"ל לעיל כאן וסבירא ליה וכדאמר רבי יוחנן הכא אלא דלפי האמת דהכא במעלות ומורדות דא"י קאמר ואליבא דר' יהודה הוא ולכך קאמר שפיר לעיל כאן ולא ס"ל קאמר וק"ל : **בד"ה** דלמא מעלות כו' ולר' יוחנן דאמר בפרק הדר כו' ה"ה אפילו לאלף כו' עכ"ל ר"ל לפי שיטתו דרבי יוחנן בפ' הדר דמחילה שאינה מוקפת לדירה הוי מחילה מדאורייתא ולאפוקי לרב הונא ב"ח דסבר התם דלא שמה מחילה כלל ולא הוה א"י רה"י בהנהו מחילות דסולמא דצור כו' כיון דלא הוקף לדירה וק"ל : **בד"ה** אלא לאו ר"י וא"ת ולוקמא כגון שיש ב' מחילות כו' וי"ל דע"כ כו' אפילו ניחא השמישתיה נמי כו' עכ"ל מיהו ק"מ לאוקמא כרבי יהודה בשתי מחילות ור"ה לטומאה אלטריכא ליה אלא דניחא ליה לאוקמא בהכי ואפילו כרבנן אך קשה דלוקמא בב' מחילות גמורות וכרבנן ולא פליגי אדר"י לעיל אלא היכא דניחא תשמישתיה אבל הכא דלא ניחא תשמישתיה מודה דאתי רבים ומבטלין מחילה ויש ליישב דהך לי שם ד' מחילות לר' יהודה כמו ב' מחילות לרבנן וא"כ מרבנן גבי ב' מחילות נשמע לר"י בשם ד' מחילות וק"ל :

ח"א דף כב ע"א שמשחיר כו' דהיינו שמענה עלמו של ד"ת ומשחיר פניו כמו שהעורב שחור אי נמי לענין מיעוט מזונותיו גופייהו קאמר כעורב שמזונותיו מועטין ואינן מלויין לו כדאמרינן פ"ק דב"ב פרנסני כעורב וככלב וק"ל : **שמשים** עלמו אכזרי כו' כעורב מפורש בפ' נערה כו' ע"ש : **כאדם** שנושא וכו' לא משמע ליה לפרש אל פניו של רשע של זמן שהוא קיים בעוה"ז כפרש"י בחומש משום דמשמע ליה דכינוי של פניו כמו כינוי דלשונאיו דקאי אהקדוש ב"ה וע"כ דריש אל פניו כמו על פניו כביכול כו' ונראה דמפרש ליה כתרגומו דקאי על תשלום הטוב שעשה הרשע בעוה"ז וכפרש"י שם והיינו שאותו מיעוט הטוב שעשה הרשע הוא תמיד על פניו של הקב"ה כמשאוי הזה כדי למהר לשלם לו בעוה"ז ולהאבידו לעוה"ב אבל הרמב"ן פי' שם דקאי אמשלם לרשע על הרע שעשה ולא משמע כן לפי דרש דהכא וכן לקמן לשונאיו הוא דלא יאחר כו' היינו נמי לענין תשלומין גמול הטוב שעשה אבל לענין פורענות לשלם על רשעו הא מסיק ארך אפים לרשעים וק"ל : **היום** לעשותם ולא למחר כו' מפורש בפ"ק דע"ז : **מ"ד** ארך אפים כו' מפורש באורך פ' חלק :

דף כג בד"ה ל"ש דרבים ול"ש דיחיד יכול להיות דהוי כר"י ב"ב והא דנקט כו' עכ"ל ר"ל דודאי אמלתיה דר"י גופיה לא נשמע למעט באר היחיד אלא דאי לא אמר הלכה כר"י ב"ב יכול להיות לפרש דר"י ב"ב נמי לא ממעט באר היחיד אלא בור הלבים לחוד אורחא דמלתא למתני מעניו שממעט דהיינו בור הרבים דומיא שכתבו התוספות לעיל אלא דה"ק קמ"ל הלכה כר"י ב"ב דלא אלטריך הלכתא למעט בור הרבים דבדבר שמעיין ליה מדקאמר לא הותרה פסי בירות אלא לבאר מים חיים אלא ע"כ דאלטריך הלכתא למעט אף באר היחיד ור"י ב"ב נמי ממעט ליה ודו"ק : **בד"ה** ובלבד כו' והא נמי אין לומר דביתר מע' נמי סגי כו' דאם כן במאי פליג ר"ע כו' עכ"ל דליכא למימר דפליג ר"ע עליה ביתר מע' וס"ל דלא סגי בשומירה דהא לא הוזכר בדברי ר"ע יתר מע' כלל ולא בא אלא להקל כדקאמר דאפילו אין בה אחת מכל אלו כו' ולפ"ז דאין לנו לומר דפליג ר"ע עליה ביתר מע' שלא הוזכר בדבריו כלל נראה לומר לפי פי' התוס' שכתבו לר"י ב"ב דבפחות מע' לריך שומירה וביתר לא סגי בשומירה פליג ר' עקיבא עליה הדא בפחות מע' לר"ע לא לריך שומירה ומלינן למימר דפליג עליה נמי בדבר מועט דלר"י ב"ב דאיירי ביה הוה בכלל פחות מע' ובעי שומירה ולר"ע דלא איירי ביה הוה בכלל יתר מע' ולא סגי בשומירה דביתר לא פליג ומלינן למימר נמי דלא פליגי בדבר מועט דלר"ע נמי דלא איירי ביה בעי שומירה וכן לפי האין לומר שכתבו התוס' דבע' מלומלם דוקא לריך שומירה ובפחות א"ל כלום כו' פליג ר"ע עליה חדא בע' מלומלם לר"ע לא לריך שומירה ומלינן למימר דפליג עליה נמי בדבר מועט דלר"י ב"ב דאיירי ביה הוה בכלל ע' מלומלם ובעי שומירה ולר"ע דלא איירי ביה הוה בכלל יותר מע' ולא סגי בשומירה דביתר לא פליגי ומלינן למימר דלא פליגי ביה דלר"ע נמי דלא איירי ביה בעי שומירה אבל לפי הפי' דביתר מע' סגי בשומירה ובפחות לא לריך שומירה לא פליג ר"ע כלל דבפחות נמי סבר דא"ל שומירה וביתר הא לא פליג עליה וסגי בשומירה ובדבר מועט נמי לר"י ב"ב דאיירי ביה הוה בכלל יתר ובעי שומירה ולר"ע נמי דלא איירי בי' הוה בכלל יתר ובעי שומירה כן נראה לפרש דבריהם ודו"ק : **בא"ד** דמש"ה אלטריך ר"ע לחזור ולשנות ובלבד שיהא בה ע' אמה כו' עכ"ל ליכא לאקשויי לפרש"י דלא פריך מאי בינייהו אלישנא אלא מאי בינייהו לענין דינא אימא קושטא הוא דהולרך לשנות ובלבד שיהא בה כו' משום דקאי אר"י ב"ב דאיירי ביתר מע' ואלטריך ליה לר"ע לשנות ובלבד שיהא בה כו' דלא נימא דשרי אפילו ביתר מע' כקושיית התוס' לקמן לפי' ר"ח לפום זה הפי' דא"ל די"ל דאי לאו דתני והולרך לשנות ובלבד שיהא בה כו' לאשמועינן דלא איירי בדבר מועט א"כ מהיכא משמע מיניה דפליג ולא איירי בדבר מועט ועוד דהא לא קאי אר"י ב"ב אלא את"ק דאמרו לו ועוד נראה דבר פשוט דלפי' רש"י לא מסתפק להו בהאי פירושא לומר בדברי ר"י ב"ב דפחות מע' א"ל שומירה וביתר סגי בשומירה דא"כ אדפריך ר"ע היינו ת"ק דאמרו לו לפרוך ר"י ב"ב היינו ת"ק דאמרו לו ולפרוך נמי ר"ע היינו ר"י ב"ב וא"כ כיון דר"י ב"ב ע"כ בפחות מע' איירי דבעי שומירה לפרש"י לא הוה אילטריך ליה לרע"ק לשנות ובלבד כו' דלא נימא דשרי ביתר מע' כיון דר"י ב"ב לא איירי רק בפחות מע' אלא דהולרך לשנות ובלבד כו' משום דבר מועט דלא איירי ביה אלא לפר"ח מסתפקא להו בהאי פירושא ומפרש"י נראה להם ראייה להביא לפר"ח ודו"ק : **בא"ד** א"כ היכי קאמר ר"י אפילו אין בה אלא בור כו' ור"י גופיה קאמר לעיל גבי פסין כו' עכ"ל דליכא למימר בפסין דליכא מחילות גמורות החמיר ר"י דא"כ מאי קאמרי לו מדיר וסהר אלא דר"י החמיר משום דלא מקרי מוקף לדירה ואע"ג דאית ביה בור וא"כ ע"כ הא דקאמר נמי הכא אפילו אין בה אלא בור כו' היינו דוקא עד בית סאתים ולא ביותר מבית סאתים דלא מקרי בור מוקף לדירה ובגליון לקמן בד"ה לא אמרן כתבו לסתור דברי התוספות

נמוקי הגרי"ב דף כב ע"א ד"ה בגליון המתחיל ע' מה שהקשה · אמנם עיין תוס' לעיל ו' ב' ד"ה וכ"ת בכך [illegible] וכ"ת בכך כו' בשני הפירושים שם דהך דשני בתים מיירי דלא הוה רק י"ג ושלים ולא ק"מ ודו"ק :

מהר"ם

דף כג ע"א בתוס' ד"ה ובלבד שיהא וכו' אם כן היכי קאמר רבי יהודה אפילו אין בה אלא בור ומערה
דרכה כי הוא שמע כמוני פי' רשב"ם : **שם** ויוצאין בזו רה"י לשבת ורה"ר לטומאה כו' כצ"ל : **רש"י** בד"ה סולמא [illegible]

חכמת שלמה

דף כב ע"ב גמ' חזיתיה לריש בי עמודי כו' כצ"ל . וכ"ב פירוש חזיתיה לרבה בר נחמני שהוא רכן בתוך מדרשו של רבי יוחנן כי אמר להאי שמעתא ותמה אני שלא שמעת מפומיה
בד"ה סולמא כו' סביב לעלות בו לא"י והוא גבוה עשרה טפחים כצ"ל והס"ד : **בד"ה** ומהתנא מורד תרין עמוק [illegible]

דהכא דיש לחלק בבור לר"י בין מחיצות גמורות לפסין וראייתו מהא דאמר לעיל זו מחיצה ואלו פסין ועיין לקמן שכתבנו ליישב דברי התוס' דהכא ודו"ק : **בד"ה** אילימא משום דתני חדא לחומרא פי' דשייך נמי למתני ועוד כו' והיכא דהוו תרווייהו מענין א' כו' עכ"ל ר"ל דהוין הן דהך לי תרווייהו לחומרא וכך לי תרווייהו מענין א' דבתרווייהו לחומרא בדר"י ב"ב תני ועוד ובדר"י נמי אי לאו דאפסקוה במלתא אחריתא הוה תני ועוד כמו בסוכה ובפ"ב דמגילה אע"ג דלא הוו תרווייהו לחומרא כיון דהוו תרווייהו מענין א' תני בהו ועוד והתוספות בפ"ב דמגילה כתבו ליישב התם דהוו תרווייהו נמי לחומרא ע"ש : **בד"ה** הכא במלתא כו' וי"ל דהתם הוו תרי קולי כו' דהך דהיתירא עדיף עכ"ל ר"ל ולא דמיא לדהכא אע"ג דהוו תרי חומרא וכיון דאפסקוה במלתא אחריתי לא תני ועוד דהך דאיסורא לא עדיף ליה ולשון התוספות בפרק המביא מגומגם בזה ע"ש : **ע"ב** בד"ה ר"ע היינו כו' ועוד דלמא בעי בור ושיח כו' עכ"ל ר"ל דבהא נמי מסתמא לא פליגי אר' יהודה ולא תקשי להו דלמא בעי שומירה דא"כ היינו דר"י ב"ב וק"ל : **בא"ד** מה הוצרך ר"ע תו לשנות ובלבד שיהא בה כו' עכ"ל דאיכא בינייהו לענין דינא ודאי דלא קמבעיא דהא לר"י ב"ב בפחות מע' בעי שומירה ולר"ע לא בעי כמ"ש התוספות לעיל אלא דקמבעיא ליה היינו ת"ק אלישנא דובלבד שיהא בה כו' דקאמר ר"ע דאמאי הוצרך לשנות דהיינו לישנא דת"ק דהיינו ר' יהודה ב"ב וק"ל : **בד"ה** לר"ש כיון כו' נראה דמכ"ש פריך לגבי רוב כו' עכ"ל ר"ל דע"כ לאו מסברא פריך דמיעוט בטל לגבי רוב דהולכין אחר הרוב בכ"מ דהא לפי האמת הכי אתמר הא מיעוטא שרי כו' אבל הוי בית סאתים אסור לרבנן וכן לר"ש ביותר מסאתים ואמאי לא אמרינן דמיעוט הנזרע בטל לגבי רובא ושרי בכל גוונא אלא ע"כ דהכא מכ"ש פריך כיון דקאמרת נזרע רוב ביתר מסאתים משמע הא מיעוטא שרי אפילו ביתר מבית סאתים משום דבטל לגבי רובא אפילו לקולא א"כ כ"ש כו' אבל לפי האמת הוא בהיפך דלא אמרינן דבטל לגבי רובא להקל אלא להחמיר וק"ל : **בפרש"י** בד"ה אלא אמרה תורה כו' דהא בעית למיעבד מיניה רצועה של רפ"ב אמות וה' טפחים אורך כו' עכ"ל כ"ה הגהת ספרים החדשים וזה החשבון הוא לחוט המקיף ע' אמות וד' טפחים על ע' אמות וד' טפחים בזולת התוספת המגיע מאותן י"ח אמות וד"ט שנשארו וברוב ספרים מצאתי מוגה וכ"ה הגהת מהרש"ל רצועה של רפ"ג אמות אורך כו' וזה החשבון מכוון קרוב לחוט המקיפו עם התוספת ודו"ק : **בד"ה** אבל בית סאתים כו' הואיל ודחד גברא הוא עכ"ל ר"ל דהכא כיון דפרוץ זה לזה אע"ג דרשויות אחת הן לר"ש מ"מ הוו אסרי אהדדי הבעלים אי לאו דאיירי הכא בחד גברא ור"ש נמי דמתיר אפילו בשני בעלים היינו באינם פרוצים זה לזה ולא אסרי הבעלים אהדדי ואפ"ה לרבנן אסור משום דהרשויות אסרי אהדדי אבל בפרוץ זה לזה אף בשני חצרות אי הוו של ב' בעלים אסור אף לר"ש דהבעלים אסרי אהדדי ודו"ק :

דף כד תוספות בד"ה סנדל כו' ואגב דתני ברישא תני כו' עכ"ל וכן נ"ל לפי' קמא של רש"י אבל אין לומר דתני תקנה בסיפא לרבותא דאפ"ה טהורה דלהא לא אצטריך דהא דכיון דתני תקנה ברישא דתקנה בשעדיין היה הסנדל טמא אפ"ה בשנפסק גם השני טהור משום דפנים חדשות באו לכאן מכ"ש בשתקן השני אחר שנעשה טהור שאינו חוזר לטומאה הישנה וקרוב לזה כתבו בר"פ אלו קשרים ועוד הארכנו שם בדברי התוס' ובכוונתם ע"ש : **בד"ה** פשיטא לא כו' דלקמן גבי אבורנקי עכ"ל כתב מהרש"ל ותימה שלא מצינו לקמן דמהני אפילו לרבא אלא בהוקף ולבסוף ישב ולא בהוקף ולבסוף פתח כו' עכ"ל ואולי נעלם מעיני הרב מה שכתבו התוס' לחד פי' שם וז"ל והם לא ידעו אם רבא סמך על הוקף ולבסוף פתח כו' והקשו לו מעיר חדשה וכו' כ"ש הוקף ולבסוף פתח עכ"ל ע"ש : **ע"ב** בד"ה לא אמרן כו' פי' שאין בעומקו י' ביותר מבית סאתים כו' עכ"ל ודקאמר מים כנטעים דמי היינו אפילו ביותר מסאתים אלא שאין בעומקן י' וק"ל : **בא"ד** בגליון אע"ג דגבי בור אפילו ר"י לא אסר ביותר מב' סאתים במחיצות גמורות כו' עכ"ל אבל התוס' לעיל בד"ה ובלבד שיהא כו' כתבו דאין לחלק בבור בין מחיצות גמורות לפסין ונראה ליישב לדבריהם הא דקאמר לעיל זו מחיצה וזו פסין דה"ק דגבי דבור לא מקרי מוקף לדירה ולא מהני ביתר מי' מ"מ קאמרי ליה רבנן דכמו שדיר וסהר מקרי מוקף לדירה בלא בור אלא בהוקף לדירה מעיקרא כגון בפתח ולבסוף הוקף ה"נ נימא בפסין שע"י עשייתן מעיקרא להוי כמוקף לדירה והא קא"ל לר"י דזו מחיצה גמורה ואלו פסין שפרצתן בי"ג ולא הוי מוקף לדירה אבל ע"י בור במחיצה גמורה נמי לא הוי מוקף לדירה טפי מגבי פסין ודו"ק : **בד"ה** לעביד כו' והשתא נמי לא חיישינן לשרטון דלעולם יהיה מתלקט י' מתוך ד' כו' עכ"ל ר"ל דהשתא לפירושם דע"כ מיירי באין הנהר רוחב יותר מי' אין לחוש נמי לשרטון דמסתמא לא יהיה השרטון כ"כ עד קרוב לחצי רוחב הנהר גם אם יהיה השרטון עד ד' אמות ברוחב הנהר יהיה מתלקט י' מתוך ד' ולא תיבטל הגודא וק"ל :

דף כה בד"ה אכסדרה בבקעה כו' ורב אית ליה פי תקרה כו' ובזה שלא כנגד זה והאי דלא נקט כו' עכ"ל וק"ק לפ"ז דמנ"ל לתלמודא למימר בפרק כל גגות לשמואל דכי לית ליה בשלש כו' אימא דבג' מחיצות מודה לרב דמהני פי תקרה ול"פ עליה דרב אלא הכא באכסדרה בבקעה דאיירי בב' מחיצות ושם יבואר : **ע"ב** בד"ה וכי אויר כו' וכ"מ שאם נפרץ קרפף מצד א' לר"ה כו' עכ"ל מפירוש מהרש"ל דלכך נקטו שנפרץ מצד א' לר"ה דע"כ איירי בשסתום היה מתחלה לחצר ונפרצה שם ומשום דאין רגילין בו לכך א"צ תיקון דנראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי כדפרש"י בפ"ק אבל אם מקרפף היה פתח לחצר והיו רגילין בו רגל האוסר אוסר בו ולכך נקט שהיה נפרץ גם לר"ה ובו היו רגילין לילך מתוך הקרפף ולא בפתח החצר שהיה סתום מתחלה וכתב עוד הא דנקטו לחי שאינו מועיל בקרפף שאין בו דיורין לאו דוקא הוא ע"כ תוכן דבריו אך קשה לדבריו וכי משום דאיירי הכ"מ באין רגילין בו הוצרכו לפרש דנפרץ לר"ה וכי לא סגי להו למימר שיש לקרפף פתח מצד אחד לקרפף אחר שבו היו רגילין וע"ק כיון דליכא כ"מ אלא באין רגילין בפרצות החצר ושמעתין דאוסר מלואו ע"כ לא איירי אלא ברגילין היה להם לפרש ולא לסתום ועוד כיון דמטעם רגילין אוסר בשמעתין אין לחלק בין במלואו בין בפתח לחצר ומה שמחלק מהרש"ל בין מבוי לקרפף בזה הוא דחוק וע"כ נראה לפרש דהכא בקרפף אין לחלק ברגילין ואין רגילין דרגל האוסר אינו אוסר אלא במבוי שיש בו דיורין ולא בקרפף שאין בו דיורין ומה"ט נמי אי לא היה נפרץ ג"כ לר"ה אלא לחצר לא הוה אויר חצר מייתרו להוי כרמלית כיון דבני החצר משתמשין בו דהקרפף בטל לגבי החצר שהוא העיקר אבל השתא דבני ר"ה מצד אחר ג"כ משתמשין בו אמרינן שפיר דאויר חצר מייתרו להוי כרמלית ובהכי ניחא דלחי מהני בקרפף אע"פ שאין בו דיורין משום דבני ר"ה וחצר משתמשים בו וכ"כ התוס' לעיל לפי פירושם גבי שביל דאע"פ שאין בו דיורין כיון דמשתמשין בו בני מבוי מהני ביה לחי ומיהו משום דנפרץ במלואו למקום האסור לו ודאי דאין חילוק לרבנן כיון דקרפף וחצר ב' רשויות הן אלא דניתר בנראה מבחוץ ושוה מבפנים דנידון משום לחי ולא בעי לחי רק מצד ר"ה ובשמעתין דאוסר בו משום מלואו היינו בנכנסין כותלי קרפף לחצר כדאמרינן פ"ק גבי מבוי משום דאויר חצר מייתרו והוי כרמלית בעי לחי מצד החצר ואין להקשות כיון דלחי מהני מצד החצר דאויר החצר אינו מייתר להוי כרמלית אמאי לא מהני נמי בלא לחי אלא נראה מבחוץ ושוה מבפנים דנידון משום לחי כמו לענין פרצת איסור מלואו וי"ל דלענין פרצת מלואו נידון משום לחי מגו דהני גיפופין נמי מהני לחצר דלא יאסר משום דנפרץ למקום האסור לו מהני נמי לקרפף דנידון משום לחי ולא יאסר משום דנפרץ למקום האסור לו אבל האי איסורא דאויר חצר מייתרו לקרפף דלא שייך בחצר לא אמרינן ביה דהני גפופין נידון משום לחי לקרפף כיון דליכא הכא מגו וכן נ"ל לפי' מהרש"ל והוא ל"מ ודו"ק : **בד"ה** זימנין כו' משום דבעי למימר אע"ג דבקירה בו בית סאה לא הוי יתור מודינא הכא כו' עכ"ל ולעיל שהקשו אי אתי כרבנן אמאי נקט כו' ת"ל משום דנפרץ כו' עכ"ל לא ניחא להו למימר דלכך נקט איסורא דאויר חצר מייתרו משום קירה בו בית סאה דמ"מ כיון דהאי איסורא דנפרץ במלואו לרבנן הוא פשוט גבי קרפף וחצר לא אילטריך ליה כלל לאסור משום דאויר חצר מייתרו אי לאו דאיכא כ"מ כמ"ש לעיל אלא הכא לא אלטריכו למימר דמשום קירה בו בית סאה נקט אויר חצר מייתרו אלא משום דאיכא כ"מ כדלעיל ובמילתיה דרב חסדא נמי לא הוה תקשי למימר איפכא אי הוה מפרש האי טעמא בדבריו כמ"ש בסמוך וי"ל ודו"ק : **בד"ה** ההוא אבורנקי כו' אע"ג דהיקף האבורנקי היה עשוי לנחת ולצניעות כו' עכ"ל לפי' זה דהקנים לא היו נעשים אלא למעטה מבית סאתים ולא שיהיה האבורנקי מוקף לדירה קשיא להו דהכתי הא עשוי לנחת כו' ותירצו דע"י שהיה ממעטו מבית סאתים היה מותר לטלטל כלים שבתוכו כדין קרפף בית סאתים שלא הוקף לדירה ומיהו אי לאו שהיה ממעט והיה האבורנקי בכלל קרפף יתר מבית סאתים שלא הוקף לדירה כיון דעשוי לנחת ואפי' כלים שבתוכה היה אסור לטלטל יותר מד' אמות ודו"ק : **בא"ד** א"נ יוכל לומר האבורנקי ישב ולבסוף הוקף הוה והם לא ידעו כו' עכ"ל ולא ניחא להו למימר כדלעיל דמיירי בהוקף ולבסוף ישב כדלעיל אלא דהם לא ידעו כו' וכמ"ש התוס' דאם כן לא הוה ליה למפרך אלא מהך ברייתא דישבה ולבסוף הוקף דהך קושיא קשה בין אהוקף ולבסוף ישב ואהוקף ולבסוף פתח אבל הך דלנחת ולצניעות לא תקשי כלל אהוקף ולבסוף פתח אבל השתא דאיירי בישב ולבסוף הוקף הוצרכו למפרך נמי מהך דלנחת ולצניעות ודו"ק :

דף כו בד"ה והתנן כו' וליכא למימר דמתני' במבטל כו' עכ"ל וליכא למימר נמי דמתני' דהתם באומר לא מבטלינא דמשמע ליה נמי דאיירי אפילו בסתם ודו"ק : **ע"ב** גמרא כשתמצי לומר לדברי ר"א כו' פשיטא אמר רבא כו' נ"ל דמאי דקמיבעי ליה לרב פפא לקמן אי הוה האי טעמא בין לר"א ובין לרבנן אי לא אלא דטעמא דר"א משום

נמוקי הגרי"ב דף כה ע"ב בד"ה וכי אויר המותר ע' מהרש"ל ומהרש"א מ"ש ולא ידעתי מאי מפולש שייך הכא וגם מ"ש המהרש"א בסוף דלא אמרינן מיגו היכי דהוי איסור שאינו נוהג בחצר מפירש"י ד"ה וזה חצר אין אויר מחיצות מייתרו כלומר כו' ולפי דבריו אתי כפשוטו ע' בס' ת"ש. אבל לפע"ד דהכ"מ אם הי' שם מבוי מפולש שנפרץ לר"ה לצד אחד לרחבה אם היו כרמלית הי' נ"ה מכאן ולתי מכאן משא"כ היכי דלא הוי כרמלית רק האיסור מחמת שנפרץ במלואו שגי בלתי לצד ר"ה וזה ברור : ד"ה זימנין כו' נ"ל בתוספת ועוד משום דבעי למימר כו' ומיושב קושית המהרש"א אל נכון :

מהר"ם

ומערה וכו' כצ"ל : **בא"ד** ודוקא בשומירה הוא דקאמר כו' כצ"ל : **ע"ב** בגמ' ולא נתנו חכמים בו שיעור וכמה הם סאתיים וכו' כצ"ל : **שם** דתנן רבי שמעון אומר כו' ואחד קרפיפות רשות אחת לכלים וכו' כצ"ל : **ברש"י** ד"ה אלא אמרה תורה טול חמשים וכו' מפני התוספת שהוספת טול מן החמשים ד' חתיכות וכו' עד ועשה אותן ל' רצועות של ב' טפחים שכולן הם ג' מאות אמות תן ע' לכל רוח הרי ע' וד' טפחים על ע' וד' טפחים וכו' כצ"ל וכל מה שנכתב ביני ביני הכל ט"ס הוא: **בא"ד** למעבד מיניה רצועה של רפ"ב אמות וכו' כצ"ל :

דף כד ע"ב בתוס' שני הדבורים המתחילין ליעבד צורת הפתח וכו' ועוד דבור שלישי המתחיל ליעבד לחי וכו' הכל דבור אחד הוא :

חכמת שלמה

למיתני ועוד אע"ג דלא הוי מענין אחד אבל הא פשיטא לי דשייך למיתני ועוד היכא דהוי תרווייהו כו' כנ"ל : **ע"ב תוס'** בד"ה איכא בינייהו כו' ואם בא להקיף כו' וכי מצות הן שיצטרך לכתחילה לעשות כך והא לא איירי אלא בהכשר קרפף שהוא במי כבר כן הוא בתוס' שנ"ז : **בא"ד** ונראה כפירוש ר"ת כו' כנ"ל :

דף כד ע"א רש"י בד"ה שרי לטלטולי כו' . נ"ב פי' אפי' הוי של שני בעלי' השתא נמי בלא מחיצה שרי לחד גברא ודו"ק : **בד"ה** לבי רב הונא כו' לדירה וניטע אח"כ כנ"ל : **בד"ה** אבל כלי כו' שעדיין היה מדרס כו' כנ"ל: **בא"ד** קבל טומאה מאביו כו'. נ"ב פי' משום דבשעת פריסתו מאזן אי אפשר לנמלם שלא יגע מעט ובשעת פריסה אינו קרוי מגע בית הסתרים פרק בהמה המקשה דף ע"ג : **תוס'** בד"ה סנדל כו' דבעינן באות מבגד גדול כו' . נ"ב פי' שנטהרה בו טומאת מדרס לאפוקי האזן אחר שנפרשה אין בה טומאת מדרס כלל : **בא"ד** בא לה טומאת מדרס . נ"ב פי' לאזן : **בא"ד** שבטלה אגב הסנדל . נ"ב פי' האזן ודו"ק : **בא"ד** בלא זה וכיון שבאו לה כו' כנ"ל : **בד"ה** פשיטא כו' דלקמן גבי אבורנקי . נ"ב ותימה שלא מצינו לקמן דמהני אפי' לרבא אלא בהוקף ולבסוף ישב ולא בהוקף ולבסוף פתח וכן מפרשים התוס' גופא לקמן ודו"ק (עיין במהרש"א) : **ע"ב רש"י** בד"ה אין עושין כו' כיון דגודא גבוה עשר כל מה כו' כנ"ל : **תוס'** בד"ה הטוה רחבה כו' דיורין. ליעביד מחיצה כו' לרב אין עושין כו' אין כו' אתי שפיר הא דלא כו' השביל ליעביד צורת הפתח כו' כנ"ל והדר"א :

דף כה ע"א רש"י בד"ה באילנות כו' ולא בטיל ליה משם קמא כנ"ל . וכ"ב ס"א : **בד"ה** ה"ג כו' ועשה מחיצות סביב . נ"ב לאו דוקא אלא ביותר מעשר וכן באשר"י : **תוס'** בד"ה מאן דשרי כו' ובשביל לית בה דיורין כו' כנ"ל : **בד"ה** ומאן דאסר כו' שבתו בתוכה כנ"ל : **ע"ב רש"י** בד"ה דאיכא גיפופי וכו' בקרפף איכא גיפופי כו' כנ"ל : **בד"ה** וזה חצר הס"ד : **בד"ה** בוסתנא כו' לגודא דאפדנא והיא היתה לו אחת ממחיצותיו ועל שם הבוא גודא כו' פרדס הוקף כפרדס כו' כנ"ל : **תוס'** בד"ה אי דעבידא כו' מב' רוחותיה הכא במאי עסקינן כו' סד"א : **בד"ה** וכי אויר כו' במלואו למקום האסור לו כו' שאם נפרץ קרפף מצד א' כו' כנ"ל : **בא"ד** לא היה צריך אלא לחי כו' . נ"ב ותימה הלא אין מועיל לחי אלא במה שיש בו דיורין כדפירשו התוס' לעיל גבי שביל וגבי קרפף דלית ביה דיורין נמי אינו מועיל ואפשר לאו דוקא קאמרי ודו"ק : **בא"ד** דא"ל שום תיקון כו' . נ"ב ובלא נפרץ לרשות הרבים איכא נפקותא להא מילתא דמשום מלואו לא מיתסר אפילו לא עירבו כדאמר בפ"ק משום דנראה מבחוץ גליון העתקתי מב' תוס' מדויקים ול"נ דלא דק כי בסוגיא דהכא מוכח להדיא דאסור משום מלואו לרבנן ועוד דלא חצר אוסר אף במבוי הפתוח לו אפילו בפתח הגון ולעיל בפ"ק לא שרינן אלא דוקא היכא שהיה סתום מתחלה ונפרץ לו אח"כ משום דאין רגילין בו כדפרש"י להדיא בדף ח' הילכך הוצרכו התוס' לפרש שנפרץ ג"כ לרשות הרבים אבל לצד החצר היה סתום מתחלה ולא היו רגילין בו בני החצר לאפוקי היכא דלא נפרץ לצד רשות הרבים אם כן עיקר פתחו היה מתחלה לחצר א"כ היכא דנפרץ במלואו אסור דהא בלא מלואו נמי אסור לטלטל מחצר לקרפף לרבנן אם כן היכא דנפרץ במלואו הוי כנפרץ למקום האסור לו אבל היכא דלא נפרץ במלואו אף שפתוח לו מ"מ לא אוסר החצר עליו ושרי לטלטל בקרפף עד מקומו ואינו דומה למבוי דשאני התם דאסרי בני החצר על המבוי אבל הכא דחד גברא הוא ודו"ק.ואפשר בלאו הכי אינו חלוק כל כך חצר מקרפף אף לרבנן דלאסר עליו אם לא שנפרץ במלואו ודו"ק (עיין במהרש"א) : **בד"ה** זימנין כו' מש"ה לא מצי למימר איפכא כנ"ל : **בד"ה** ההוא אבורנקא כו' אם האבורנקי היתה עומד' בתוך הפרדס . נ"ב כזה א : **בא"ד** אבל אם היה עומדת מצד הפרדס . נ"ב כזה ב : **בא"ד** כלים שבתוכו בו והנהו פירי כו' כנ"ל . וכ"ב מן א"נ עד מוקפת לדירה זהו גליון של תוס' .

דף כו ע"א גמ' עבידא לה לא הוי' מחיצה כו' כנ"ל : **רש"י** בד"ה ערסיית' שכונות שכונות לצד כו' כנ"ל : **בד"ה** משום פירא כו' של בין השכונות כו' לכל צד שחוץ לעיר להשתמר כו' כנ"ל . וכ"ב מה ג : **בד"ה** אגפי חצר כו' כיון דבטל להו דידהו הוי מיכא מביתו אסור כו' כנ"ל: **תוס'** בד"ה משום פירא כו' שאם נסתלקה משם כו' והכא לא משמע בפירא אלא משום דהויא כו' כנ"ל . בגליון דמחוזא לית לה חומה לא נהירא דאמר לעיל אבולא דמחוזא אילמלא דלתותיה נעולות בלילה כו' עכ"ל כנ"ל: **ע"ב** גמ' כמאן [אזלא כו' עד] כרבי אליעזר כל זה נמחק . וכ"ב בס"א אינו :

דבית בלא חצר כו' וכן לרבנן אי הוה טעמא דלא עביד איניש דמסלק נפשיה כו' פשיטא ליה הכא לרבא דליכא טעמא אלא האי דקאמר רב ששת ולא איצטריך ליה למימר אי לאו הא ששרויין בחצר כו' וק"ל : סליק פרק עושין פסין

ח"א דף כו ע"א והושיב ישיבה על פתחו כו' · יש לדקדק מאי תיקן בזה דאכתי תיקשי דטפי ה"ל ליטפיהו להושיב ישיבה על פתח חצר החיצונה שהוא מקום דרך כניסה ויציאה וי"ל שיטפיהו ידע בנבואה שהמלאך המות יבא דרך פתח חצר התיכונה ואפשר דהיינו משום דשלום בעיר ליכא רשות למלאך המות לסגויי במקום שהולכין רוב בני אדם אלא דמחביא אגוויי ומסגי כדאמרי' פ' הכונס ודו"ק : דלמא אתי לאיגרויי כו' · נראה דקאי אמ"ש שתלה שאין להושיב ללמוד ישיבה עם מס"ע דגירויי אבל בחזקיהו לא שייך לאיגרויי כיון שכבר נגזר עליו שימות כמו שניבא עליו ישעיהו ואי לאו תפלתו שאח"כ היה מת כנבואת ישעיהו וק"ל : סליק פרק עושין פסין

בכל מערבין פרק שלישי

תוס' בד"ה ולכהן בבית הפרס כו' דלא העמידו דבריהם במקום כרת פי' אפילו במקום כרת כו' עכ"ל ולא ניחא להו לפרש כפשטיה במקום כרת בשביל כרת אם לא יעשה פסח וכמו שכתבו התוס' לעיל משום דאין זה עיקר חידוש לפי תירוצם דהא הכא דליכא כרת ואפ"ה לא העמידו דבריהם אבל עיקר חידוש הוא דאפי' במקום כרת לעשות פסח בטומאה לא העמידו דבריהם ודו"ק :

דף כז בד"ה כל שנישא כו' אבל אי איירי בעליונה כו' מספקא לר"י כו' אלא בדבר הראוי לכך כו' עכ"ל לפום הך סברא דמיירי בעליונו של זב ואינו נוהג אלא בדבר הראוי לכך המ"ל דר"י דקאמר אין למדין מן הכללות אהך רישא קאמר לה דקתני כל שנישא על גבי הזב טמא וכללא הוא והרי דבר שאינו ראוי לכך טהור הוא וק"ל :

ע"ב בד"ה ה"א מאי שכר כו' וקשה דהיכי קאמר הכא דה"א כו' הא מכלל כו' דהוו פירי מפירי כו' עכ"ל אבל אהך דשבועות ויומא דבעי למדרש שכר גופיה לדבילה קעילית ל"ק להו הכי דא"כ מכלל ופרט נפקא איצטריך פרטא דשכר לשום דרשה כמ"ש התוס' לעיל וק"ל : בא"ד ועוד הקשה מהרר"ש דהיכי בעי למימר התם דשכר גופיה כו' והא אמר הכא דאי לאו כו' ה"א דבי"ת כו' עכ"ל כבר כתבנו בכוונת דברי התוס' בפ"ג דשבועות בשם אבן לב שנדחק בכוונתם ועוד כתבנו שם דרך אחרת אבל אחרי שזכינו ת"ל ללמוד במס' יומא פ' י"ה מצאנו וראינו שם בדברי התוס' קושיא זו ותירצו בעלמא דה"ק תלמודא הכא דאי כתב רחמנא בשכר ה"א דבילה קעילית כתב רחמנא יין ע"ג קנקנו וכ"ש דבילה קעילית ואייתר לן בי"ת דבשכר לתמד והא קשיא למהרר"ש כיון דקאמר הכא דאי לאו יין ע"ג קנקנו ה"א דבי"ת דבשכר לדבילה קעילית אבל השתא דכתיב יין ע"ג קנקנו לא איצטריך קרא לדבילה קעילית וא"כ היכי בעי למימר התם דשכר גופיה לדבילה קעילית הא לא איצטריך ליה דמיין ע"ג קנקנו נפקא והא תירצו דהכא בדבילה מעורבת עם המים בהבלעה דומיא דיין ע"ג קנקנו אבל דבילה קעילית בפני עצמה גרע טפי ולא נפקא מיין ע"ג קנקנו ולהכי פריך התם אימא שכר גופיה לדבילה קעילית בפני עצמה דלא נפקא מיין ע"ג קנקנו דאיירי בהבלעה כן למדתי מתוך דברי התוס' דפ"ב דיומא ע"ש ודו"ק היטב :

דף כח בד"ה אהני כללא כו' מומין שבגלוי ואינו חוזר הא נמי צדדים שוין כו' היינו למ"ד כללא קמא כו' עכ"ל מה שהוצרכו לומר דהנך ב' צדדין דהיינו מומין שבגלוי ואינו חוזר צדדין שוין הן וכחד צד חשיבי ולא ניחא להו למימר דא"כ אינן שוין וחד גרוע הוא מחבירו ואתיא כמ"ד כללא קמא דוקא דמשמע להו דלמ"ד נמי כללא קמא דוקא לא בעי אלא ב' צדדים כי הכא דתרתי שוין הן כחד צד הן ועוד חד צד גרוע מהן אבל ג' צדדין דאינן שוין ודאי דלא בעי וא"כ לא הוה פריך מידי מצד דבטל ממלאכתו אפי' למ"ד כללא קמא דוקא ולהכי הוצרכו לומר דמומין שבגלוי ואינו חוזר שוין הן ופריך שפיר מהא דבטל ממלאכתו דלא הוי אלא ב' צדדין למ"ד כללא קמא דוקא ומיהו קשה לפ"ז דמאי פריך מהא דבטל ממלאכתו דאימא הא דקאמר מומין שבגלוי ואינו חוזר היינו למ"ד כללא בתרא דוקא דלא בעי אלא צד א' החשוב והני ב' צדדין כצד א' הן ששוין הן ובפרק א"ע ניחא דמוכח לה דקאמר למ"ד כללא קמא דוקא וע"ש בפרש"י ותוס' ודו"ק : בד"ה ובבל הויא כו' ועוד דמדמי השיעורין אהדדי ולא שייך כו' עכ"ל ר"ל דכמו דהתם בשני שיעורים של עשירים ועניים אין כ"א בטל לגבי חבירו ה"נ הכא גבי פרסיים אין שיעור פרסיים שהיה להם רוב בשר בטל לגבי רובא דעלמא ולא שיעור רובא דעלמא דאין להם רוב בשר בטל לגבי פרסיים והשתא לא שייך לאתויי ההיא דפ' חבית דלא שייך התם שיעור אחר ולכך רובא דעלמא בטלי שפיר לגבי ערביא שהרי אם היה להם גמלים כו' וק"ל : ע"ב גמרא ולענין טומאת אוכלין שאני כדאר"י הואיל וראוי למתקן כו' מטומאת אוכלין הוה קשיא ליה אעירוב ואפשר שסמך אהך מתני' דמעילה דמייתי לקמן דקתני ובמזון ב' סעודות לעירוב וכביצה לטמא כו' וה"ה דה"מ להקשות מהא דנקחות בכסף מעשר וא"כ מערבין בהן כדאמרינן לעיל מאן דמתני אמעשר כ"ש אעירוב וכמ"ש התוס' לעיל ודו"ק :

דף כט תוס' בד"ה מאי אולמיה כו' נראה לפרש דקים ליה כו' עכ"ל משום דלפרש"י דלא סתרן אהדדי הני שיעורייהו בהכי כו' משמע דיש ללמוד זה מזה קשיא להו דאכתי מאי קמשני אלא משום דקתני חצי לוג יין ואמר כו' דמ"מ מאי ק"מ ליה לרב יוסף ולא הל"ל בהא דשרא ליה מריה לרב מנשיא אע"כ דאין ללמוד זה מזה וא"כ קשיא להו מאי פריך מאי אולמיה כו' אימא דהכי שמיע ליה לרב יוסף מרבו דאמתני' אמרה ואין ללמוד מלתא דברייתא מיניה והא תרצו דקים ליה לתלמודא כו' ודו"ק : בפרש"י בד"ה חומץ כדי לטבל בו בשר מזון כו' עכ"ל ותלמודא דנקט ירק לאו דוקא וכ"ה בהגהת אשר"י אלא דהתלמודא לא בא לפלוגי אלא בין כדי לאכול הימנו כל הב' סעודות ובין כדי ללפתו עם הפת וק"ל : ע"ב תוס' בד"ה כדי שימזגנו כו' ור"ת מפרש דחי היינו מזוג כו' ובברכת הארץ מוסיף כו' עכ"ל מה שיש לדקדק בזה ע' בחדושינו פרק המוציא יין : בד"ה בגדי עניים כו' אע"פ שאין בהן שלשה על שלשה טמאין מדרס כו' עכ"ל כצ"ל וע' בחדושינו פ' כירה :

ח"א דף כט ע"ב ובקשו חבריו וכו' מפני שהשעה כו' · בהרבה מקומות בתלמוד אשכחן דבקשו רחמים על חבריהם ולא קאמר כי הכא מפני שהשעה כו' וי"ל משום דר"א שהוזכר הכא היינו ר"א בן דוסא שהוא בעל המעשים בכ"מ להתפלל על חבריו וקאמר הכא דבקשו חבריו רחמים עליו ולא בקש הוא רחמי שמיא על עצמו וקאמר טעמא מפני שהשעה צריכה לו שיתרפא מחליו ואין בקשתו על עצמו מועלת כבקשת אחרים עליו כדאמרינן אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורין וק"ל :

דף ל גמרא ומי אמר רשב"א הכי כו' עוג מלך הבשן פתחו כמלואו ואביי כו' עכ"ל נקט במלתיה אביי משום דהוא הביא הך ברייתא דלעיל דקתני ולרעבתן כו' מיהו ק"ק דמסיק לקמן לרשב"א לענין עירוב ולשאר מילי אמרינן הכל לפי מה שהוא אדם אלא דרעבתן בטלה דעתו אצל כל אדם וא"כ מאי פריך מעוג דלא שייך למימר הכי ויש ליישב וק"ל : בתוס' בד"ה ככר זו עלי כו' משום דקונם הוי כעין הקדש ואתי כו' עכ"ל ולפירושו הא דקתני לקמן זה הכלל כל האוסר עצמו כו' ליכא לפרושי כפרש"י דמפליג בין איסורי אכילה ובין איסורי הנאה אלא דה"פ כל האוסר עצמו כו' דאסר עצמו על החפץ דהיינו שבועה מערבין בו וכל הנאסר על האדם דהיינו קונם שאסר החפץ עליו דומיא דהקדש אין מערבין ומשום דהך מלתא פשוט בכמה דוכתי לא הוצרך רשב"ם לפרושי ודו"ק : ע"ב בד"ה ולפרוס כו' ולא פריך רישא וסיפא רבנן כו' עכ"ל ר"ל דסתמא דמתני' רישא וסיפא רבנן ומציעתא רבי אבל למאי דמוקי הכא סומכוס כרבנן ליכא לאקשויי רישא וסיפא רבנן כו' דרישא לאו סתמא היא אלא סומכוס תני לה ודו"ק : בד"ה אלא סומכוס כו'

נמוקי הגרי"ב דף ל ע"א ד"ה גמ' ומי אמר רשב"א הכי כו' שדקדק הא דנקט במילתיה אביי ואפשר לומר ע"ד דאיתא בגיטין ע"ג א' א"ל רב אחא לרבינא משום דקשיא כו' אמר ליה אין כיון דקשיא רישא אסיפא לא אתמר כו' ומשבשתא היא זיל בתר סברא . לזה לא קשי' רק לאביי דאייתי פרכא מינה ולא משבשתא היא וקשיא שפיר וכזו נמצא בכמה מקומות וע' רשב"א גיטין ד' ע"ב והוויק יעו"ש וע' בס' ת"ח כאן :

מהר"ם

בכל מערבין פרק שלישי

דף כז ע"א בתוס' ד"ה מפני שיכול וכו' ולא משום דס"ל כסומכוס וכו' . פירוש לאפוקי פירוש רש"י דס"ל דת"ק דרבי יהודה ורבי יהודה שניהם ס"ל כסומכוס דמידי דחזי ליה בעינן ולכך קאמר ת"ק דדוקא בבית הפרס מניחין אבל לא בבית הקברות וצ"ל לפרש"י דת"ק דרבי יהודה לאו איהו ת"ק דסומכוס אלא רבנן אחרים ועיין לקמן בגמרא בפיסקא רבי יהודה אומר אף בבית הקברות סוף דף ל' פירש רש"י בהדיא דרבנן ורבי יהודה שניהם ס"ל כסומכוס ובאלפסי בשלטי הגבורים : בא"ד וכן קאמרינן מערבין לכהן טהור וכו' . רבי יהודה קאמר לה לקמן בברייתא תחלת דף ל"א : ד"ה כל שנישא וכו' כדאמרינן איזהו מגע וכו' . פירוש שמביא ראיה דכל מקום שאינו מסים כולו אינו היסט : בא"ד אי הוי דומיא דמשכב וכו' שאינו נוהג אלא בדבר הראוי לכך . קצת תימה א"כ מאי הוי חילוק בין עליונו ובין תחתונו ותנא דברייתא חלק ביניהם דקתני כל שנישא ע"ג זב טמא וכל שהזב נישא עליו טהור וי"ל דהא דקאמר ר"י מספקא ליה אי גם בכל שנישא ע"ג הזב צריך להיות ראוי לכך היינו ר"ל ראוי להיות נישא לא ראוי להיות משכב והשתא א"ש שהתנא חילק ביניהם משום שרוב דברים הן ראויים להיות נישא ע"ג הזב ולכך קתני כל שנישא על גבי הזב טמא אבל רוב הדברים אינן ראוים להיות הזב נישא עליהן כי אם אותן הדברים הראויים למשכב ומושב ולכך קתני כל שהזב נישא עליו טהור חוץ מן הראוי למשכב ומושב : ד"ה כל שהזב נישא וכו' ואבן מסמא מפרש ר"ת וכו' . קשה לו מה ענין אבן מסמא למשכב ומושב לכך קאמר ואבן מסמא מפרש ר"ת כו' לאפוקי פרש"י דפירש שם פרק דם הנדה בענין אחר : בא"ד ומפרש התם ר"ת וכו' אכתי מניין שלא יטמא טומאה קלה וכו' . ופירושו תמוה הוא דאם כן מאי קאמר בגמרא אי מה היא מטמאה באבן מסמא מה ענין אבן מסמא לטומאה קלה וי"ל דה"פ אי מה וכו' פירוש דאפילו באבן מסמא ליטמא טומאה קלה כל שכן במשכב גמור : ד"ה אי דיתיב וכו' ודינם חלוק וכו' . פירוש לענין דמשכב ומושב מטמא אדם לטמא בגדים שעליו ומרכב אינו מטמא אדם לטמא בגדים אלא האדם לבד דישיבה דע"י מרכב גרע מישיבה דעלמא אבל לפי מאי דמסיק דתנן האוכף טמא מושב כו' אף ישיבה דעל ידי מרכב נמי מטמא אדם לטמא בגדים שעליו כשאר מושב אלא התפוס שאין בו ישיבה כלל הוא טמא מרכב דהיינו לטמא אדם ולא בגדים ודין מרכב שבתורה שחלקו הכתוב מדין מושב עליה כתיב וק"ל : ע"ב בגמ' לא נצרכה אלא שנתן לתוכן שמן . והא דקאמר לעיל ל"ש אלא מים בפני עצמו וכו' הל"ל אפילו מים בפני עצמו עם שמן מותר ול"ל למימר אבל מים ומלח ניקחים י"ל משום דאורחא דמלתא הכי הוא דנותנין שמן בתוך מים ומלח ואוכלין וא"כ מקרי מזון אבל אין דרך ליתן שמן במים בפני עצמן או מלח בפ"ע : שם ואי כתב רחמנא בשכר ה"א מאי שכר דבילה קעילית . פי' ולכך כתב רחמנא ביין דאפילו יין אגב קנקנו מותר וכ"ש דבילה קעילית ולא צריך תו בשכר לדבילה קעילית הלכך ע"כ לתמד אתא כן פירשו בתוס' במסכת שבועות דף כ"ג : בתוס' ד"ה מאן דמתני וכו' ומתניתין דמעילה וכו' ורבא דאמר וכו' . לקמן הוא דף כ"ט ע"ש : ד"ה ה"א מאי שכר דבילה וכו' הא מכלל ופרט נפקא וכו' . פי' אבל אי מתיבת בשכר גופיה יליף לא שייך לאקשויי ל"ל הא מכלל ופרט נפקא דהוא עצמו הוא הפרט וכל הפרטים צריכי כדפירשו התוס' לעיל : בא"ד ועוד הקשה מהר"ר שמואל וכו' והאמר הכא דאי לאו יתור דיין וכו' . פי' דקשה לא לכתוב ביין מאי אמרת דה"א דבי"ת דבשכר אתי לדבילה קעילית הא אמרת דבשכר גופיה אתי לדבילה קעילית אלא ע"כ ש"מ דבשכר גופיה אין פירושו דבילה קעילית א"כ ל"ל ג"ש דשכר שכר מנזיר דיליף מיניה בשבועות דבשכר הוי פי' יין ולא דבילה קעילית ויליף מיניה התם דשתייה הוי בכלל אכילה ואם נשבע שלא לאכול אסור לו גם כן לשתות ע"ש : ד"ה ה"א צאן ע"ג עורו וכו' והא נפקא לן וכו' . יש להקשות למה לא הקשו התוס' קושיא זו מיד לעיל דקאמר בבקר מלמד שלוקחין בקר ע"ג עורו או בצריכותא מיד וי"ל דלעיל ה"א דדלמא אין ת"נ מש"ה קאמר ר' יוחנן מאן דמתרגם לי כו' וכן נמי מה שאמר אחר כך בבקר למה לי היינו נמי דיליף מיין אגב קנקנו אבל השתא קשה ודו"ק :

דף כח ע"א בתוס' ד"ה אתני כללא קמא וכו' עד אמאי מרבינן ליה טפי משאר צדדין . פירוש למה מרבינן מהאי ריבויי דאפילו ליכא ביטול מלאכה יוצא לחירות ולא אמרינן שמא אתי לרבות דאפילו אינו מום שבגלוי יוצא לחירות ואמאי אמרינן דאתי האי ריבויא מהאי יותר משאר צדדים וק"ל : ד"ה לפיכך וכו' דמתעשר אחר הבאת שליש . פי' דזהו דין תבואה דאין מתעשר אלא עד שיביא ויגדל שליש גידולו אבל ירקות מתעשרין מיד אפילו לא גדלו אלא מעט : ד"ה לזרע וכו' ומתעשר הכל לאחר לקיטה . פירוש מיד אחר לקיטה לאפוקי תבואה דאין מתעשר אלא לאחר שנעשה גורן לאחר מירוח : ע"ב בתוס' ד"ה קור כו' אי חזי לאכילה וכו' ושפיר קרינן ביה מכל האוכל וכו'. פירוש כלל הדבר דגבי טומאה בעינן שיהא מתחלתו עד סופו אוכל אבל גבי מעשר אין צריך אלא שיהא ראוי לאכילה בשעת לקיחה ולכך גבי בשמים אי נקחות בכסף מעשר חזי השתא לאכילה אם כן לעולם הן אוכל דהא אין משתנין לעולם ולכך מטמאין נמי טומאת אוכלין אבל קור אפילו אם נקח היינו דהשתא חזי לאכילה מ"מ אינו מטמא טומאת אוכלין כיון דסופו להקשות וק"ל : ד"ה זה וזה לפטור וכו' דבסוף פ"ק דחולין וכו' עד גדולים למאי חזו . פי' אבל הכא דלא גרסינן גדולים נוכל ליישב דפריך למאי חזו אקטנים מתוקים אבל אין לפרש דפריך מקטנים מרים דאם כן למה לא פריך נמי אמאן דאמר קטנים חייבים גדולים פטורים ולמה פריך אמאן דאמר זה וזה לחיוב וק"ל :

דף כט ע"א בתוס' ד"ה מאי אולמיה וכו' אלא מכללא דהאי וכן אתמר וכו' . פי' דתלמידי דרב למדו דין זה מכללא דוכן ולכך דייק רב יוסף אם כן צריכין אנו לומר דתלמידיו שמעו דקאמר רב האי וכן אמתניתין לכך למדו דין זה ממנו מכללא דאי אברייתא מנא להו וכו' ודו"ק : ע"ב בתוס' ד"ה הכא שכר איקרי וכו' דכל עיקרו אינו אלא מים וכו' . דבשביל התמרים אין מתוסף שום משקה אלא שהתמרים עושין המראה והטעם ואם כן עיקרו אינו אלא מים מה שאין כן ביין אפילו הוא מזוג מ"מ יש בו ממשקה היין : בא"ד ושם חמרא עלויה . פירוש והחמרא הוי שם פירא אבל שכר לא הוי שם פירא : ד"ה ויעמוד על רביעית וכו' וחשיב נמי רביעית דם וכו' . אדלעיל קאי ופי' וחשיב נמי בנזיר וכן הא דקאמר ופריך נמי התם קאי נמי אנזיר : ד"ה בגדי עניים וכו' שלש על שלש הוי פי' ג' אצבעות וכך צ"ל ועוד דבמסכת כלים פ' כ"ז תנן דבגד מטמא שלשה על שלשה למדרס שלש על שלש למת כו' :

דף ל ע"א ברש"י ד"ה אוכל הנאסר כו' ל"א ככר זו עלי מערבין וכו' . נ"ל דהאי לישנא אחרינא קאי אלעיל דפי' לעיל דמ"ד ככר זו עלי מערבין לו בה היינו מטעם דאפילו אמר עלי לא אסר אנפשיה אלא אכילה דהיא עיקר הנאה ובהקדש ודאי אסור בכל הנאה וע"ז קאי ל"א וכו' וק"ל : ע"ב בתוס' ד"ה וליפרוש עלה וכו' ואע"ג דרבה דאית ליה הכנה כו' . עיין לקמן דף ל"ח דתחילת היום קונה עירוב פירוש תחלת השבת שהוא אחר בין השמשות :

חכמת שלמה

בכל מערבין פרק שלישי

דף כז ע"א תוס' בד"ה כל שהזב כו' מפרש ר"ת דהיא כו' : נ"ב וזהו לשון תוס' שנ"ץ וה"פ אי מה היא מטמאה אוכלין ומשקין באבן מסמא אף דמה נמי מטמא אוכלין ומשקין באבן מסמא ופירוש דחוק הוא דאכתי לא פשיט שיטמא אוכלין ומשקין אפי' במשכב וקנעי באבן מסמא עכ"ל : ע"ב רש"י בד"ה ואי כתב כו' בהבלעה אבל האי כו' הד"א :

דף כח ע"א גמ' וגגודגדניות כו' . נ"ב גודגדניות פי' הן הנדקוקי ול' ישמעאל הן והן עשב שאוכלים הגמלים ולא יאכל אדם אותן אלא ע"י הדחק וי"מ אלינדר"א והוא כזרע גד ערוך : רש"י בד"ה סוטיתא כו' וכל אשר אין לו סנפיר כו' כצ"ל : בד"ה נרעה לוקה שם שהיה כו' כצ"ל . ונ"ב וכס"א אינו רק נירעה שהיה כו' : בא"ד במשנה תורה הרי שם והאי כו' כצ"ל : בד"ה ולמאן כו' צ"ל ומאן כו' : תוס' בד"ה נרעה כו' דהא דכתיב בקדושים כו' כצ"ל :

דף כט ע"א גמ' חצי קב שעורין וקב כו' כצ"ל : שם מדבעינן כו' האי נמתק . ונ"ב בס"א אינו : ע"ב גמ' אבל הכא עבידי איניש כו' כצ"ל : רש"י בד"ה דלא איבציל זירתא שלא גדל זרת ועוד יש להן הרס בבצל כצ"ל : תוס' בד"ה ויעמוד כו' כפ' כהן גדול בנזיר כצ"ל : בא"ד וחצי לוג דם לכל כו' . נ"ב פי' זה השיעור מטמא לכל בין לתרומה בין לקדשים בין לעושה פסחו בין לנזיר אבל רובע כו' לא לכל פי' אינו מטמא לכל אלא לתרומה וקדשים :

דף ל ע"א גמ' אמר רב נחמן בר יצחק סיני אמר כו' לימא תיהוי תיובתייהו נמי כו' מנייהו לא הוה מחזיק כו' כצ"ל : תוס' בד"ה לימא תיהוי כו' שפיר דכל מילי כו' כצ"ל : בד"ה ככר זו כו' ואפ"ה בקונם כו'. נ"ב פי' אע"ג דפי' אכילה בדבריו מ"מ גזרינן קונם אטו הקדש ודו"ק : ע"ב גמ' שלא יתקן סכרי נמתק . ונ"ב בס"א אינו : שם והא דתניא נמתק ונ"ל תניא ר' יהודה כו' . ונ"ב כן הוא בס"א : תוס' בד"ה ולפרוס עלה כו' דתחלת היום קונה כו' . נ"ב פי' תחלת היום היינו סוף כל בין השמשות דהיינו תחלת הכנסת שבת :

רש"י

היכי

הוי צורך שבת שיהיה מותר לשתות יין בשבת עכ"ל ר"ל דבשאלה זו מותר הנזיר בכל יין שלעולם משא"כ לעיל גבי תרומה דלא הותרו לו אלא אותן פירות וכיון דא"ל להן בשבת בא הוי כבוד שבת ונראה דל"ל נמי הכא דלא התירו לשאול בשבת משום מצוה אחרת אלא משום כבוד שבת כמ"ש התוס' לעיל גבי לתרום שלא מן המוקף דאל"כ לא הוצרכו התוס' לכך כיון דאין מערבין אלא לדבר מצוה ודו"ק : בד"ה ומר סבר אוהל זרוק כו' דוקא כשמונח הוי אוהל כו' עכ"ל ר"ל לאפוקי זריקה באויר אבל מהלך על הארץ מקרי מונח דבהכי איירי פלוגתייהו הנכנס לארץ כו' וע' בתוס' חגיגה וק"ל :

דף לא בא"ד משמע דבענין זה הוי אהל לכ"ע עכ"ל ק"ק דא"כ תקשי לרבנן נמי הא חזי ליה שיכול לילך ולחוץ בבה"ק בכה"ג ע"י דלתות על שווריס ויש לייסב דלא התירו אלא בחזי ליה בדבר המצוי ושכיח כגון בשידה תיבה ומגדל שדרך להלך במרכבות כעין זה משא"כ בדלתות ושווריס דלא שכיח וק"ל : בפרש"י בד"ה אסור לקנות כו' ואפי' בישראל נמי אסור בהנאה כו' עכ"ל וכ"כ הרמב"ם כהאי אוקימתא בפי' המשנה וכן פסק בפ"ו מהל' עירובין ולפ"ז הא דקאמר לעיל דפליגי באוהל זרוק כו' לא קאי אבל מדברי הרא"ש בשם הרא"ם נראה דהך אוקימתא דלעיל באוהל זרוק כו' קאי וכ"ה לשון הטור כגון שהוא כהן והוא בבה"ק כו' ונראה טעמא דע"כ הך אוקימתא דאוהל זרוק כו' בבה"ק של רבים קאי מדלא קאמר תלמודא אלא והיינו דע"כ רבי פליג בבה"ק דרבים והלכתא כוותיה דהלכה כרבי מחבירו דפליג עלי' דר"י בר יהודה וסבר דלא שמי' אהל אבל בקבר יחידי דל"פ אלא בהך אוקימתא דאסור לקנות בית כו' ודאי דהלכתא כר' יהודה דכל המקיל בעירובין הלכתא כוותיה אפי' יחיד כנגד רבים כמ"ש הרא"ש בשם הר"ס ולכך לא הזכירו הרא"ש והטור לאסור אף ישראל בבה"ק ודו"ק היטב : ע"ב תוס' בד"ה כאן בעירובי כו' אלמא אפי' על הקוף ופיל ה"ז עירוב כו' עכ"ל ומשמע דאיירי בעירובי תחומין מדקתני לשון והוליכו דשייך בעירובי תחומין דלא שייך בעירובי חצירות אלא לשון וגובה עירוב כדמוכחי לשון משנה דהכא ומימרא דרב הונא וק"ל : בד"ה היכא אתמר כו' דטעם דמתני' כו' אלא משום דלא אלימי למקני תחומין כו' עכ"ל לא ידענא [א] מאי משמע ליה טפי טעמא דברייתא גבי פיל וקוף משום דלא מהימני אימא דטעמא דברייתא גבי פיל וקוף נמי משום דלא אלימי למקני תחומין ויש לייסב בדוחק וק"ל :

דף לב בד"ה רב ששת כו' אלא במקום כו' יבא המשלח לידי עבירה כו' ולכך בגט אין כו' עכ"ל ודקאמר התם הני מילי לחומרא אבל לקולא לא היינו בכהאי גוונא דהתם דלא וקדש לי אשה כו' והך דבעל אומר לגירושין כו' דליכא למיחש שיבא המשלח לדבר עבירה אבל היכא דאיכא למיחש שיבא המשלח לדבר עבירה כי הכא אפילו לקולא אמרינן חזקה שליח עושה שליחותו וק"ל : גמ' אימא סיפא כו' ולא יאכילו לע"ה טבלים ע"ה מאי בעי כו' ר"ל כיון דרישא איירי בשהם במקבל חבר סיפא נמי איירי בהכי והא דלא תקשי ליה בפשיטות אסיפא גופה ע"ה מי לייח די"ל דליתן מעשר ודאי כדאמר רשב"ג ודאי דליית דלא קאמרינן דלא לייח אלא ברישא גבי דמאי דע"ה חבריה מהימן ליה וק"ל : ע"ב תוס' בד"ה הכא באילן כו' דכיון דעוקרו מכרמלית שוב כו' עכ"ל כתב מהרש"ל והאי שינויא מתיישב לפי המסקנא דמוקי לקמן ברבים מכתפין כו' הוי ר"ה עכ"ל ונראה דאין צורך דודאי הנטייה הוי ר"ה דרבים מכתפין על הנטייה כמ"ש התוס' אבל בזקיפה דאין רבים מכתפין ומש"ה בלמעלה מי' הוי רה"י ובלמטה מי' זקיפה גופיה הוי כרמלית וזה ברור ודו"ק :

דף לג בפרש"י בד"ה אלא ארישא כו' דהוא ועירובו בר"ה כיון דאסור כו' עכ"ל : תוס' בד"ה והא איבעי מייתי כו' דלאו מושיט הוא אלא מעביר את העירוב רחוק חוץ לד' אמות וחייב כו' עכ"ל [ב] ר"ל דהושטה לא שייך לומר אלא בעומד במקומו ומושיט למקום קרוב אבל ברחוק חוץ לד' אמות לא שייך הושטה אלא מוליכו ממקומו ומעבירו חוץ לד' אמות מרה"י לרה"י דרך ר"ה וק"ל : בא"ד והואיל ואי בעי זריק כו' האי ודאי לא אמרי' הואיל כו' עכ"ל כן יש לומר לפר"י אבל לפרש"י אי בעי מייתי לה ע"כ היינו נמי למעלה נגד מקום השביתה ומשום דד' אמות חשיבי רה"י ושפיר אמרי' בכה"ג הואיל ותקשי להו לעיל דהכתי לפי דברי המתרץ נימא אי בעי זריק לה ונימא הואיל וק"ל : ע"ב בד"ה ורבי סבר כו' והא דלא מוקי שהעירוב בפי הכלכלה כו' וי"ל דא"כ אמאי נקט כלכלה כו' עכ"ל הא דלא מוקי נמי בדלית בכלכלה עם האילן מקום ד' ולא ס"ל כר' יהודה היינו נמי מה"ט דא"כ אמאי נקט כלל כלכלה אך קשה דאימא דיש באילן גופיה מקום ד' והכלכלה תלויה למטה מג' ואשמעינן דלא הוי חורי רה"י דלא אמרינן חוקקין להשלים ועירובו הוה עירוב משום דלא בעינן מקום ד' כר"י ויש לייסב גם בזה אמאי נקט כלכלה בכהאי גוונא מצי לאשמועינן בהניח העירוב באילן גופיה שיש בו ד' בחור שיש בו למטה מג' ואין בחור מקום ד' דלא אמרינן חוקקין להשלים ועירובו עירוב דלא בעי מקום ד' אבל השתא דסבר כר"י דבעי מקום ד' וסבר כר"מ דאמרינן חוקקין נקט כלכלה דשייך למימר ביה דפי הכלכלה שוה לאילן ושוליו למטה מג' דלא שייך לאשכוחי בכה"ג באילן גופיה ודו"ק : בא"ד או שהכלכלה רחבה ד' ומ"מ לא הוי רה"י הואיל וגדיים כו' עכ"ל ק"ק דאימא דלא בעי לאוקמא הכי דא"כ הוי דלא כר"י בר יהודה דכיון דהכלכלה גופה רחבה ד' הרי הדרן לה מחיצות ואימא גוד אחית מחיצתא ויש לייסב ודו"ק : בא"ד ואע"ג דאשמועינן דלדדין אסורין כו' עכ"ל גם לאותה גירסא דל"ג בדברי ר' אסור ליטלו מ"מ מפלוגתייהו מדברי רבנן דאמרי כ"מ שאסור ליטלו שמעי' דרבי נמי אוסר ליטלו כמ"ש רש"י לעיל ודו"ק : גמ' ר' יהודה אומר נעץ כו' גבוה י' ורחבה ד' כו' כתב הרא"ש בשם הר"מ דאמאי דחיק לאוקמי מתני' בדוחק גדול בנופו נוטה כו' לוקמא כר"י ובאילן שאין בנופו רחב ד' כו' נראה דלא מתוקמא מתני' כר"י כו' והתם קנה משמע אפי' כל שהוא ודלא כפרש"י כו' עכ"ל ע"ש וק"ק דהכתי מילתיה דרבי איכא לאוקמא בהכי דלכך למעלה מי' אין עירובו עירוב משום דאין בו מקום ד' דהא קושטא הוא דסבר כר"י דבעי מקום ד' גבי כלכלה כדאמרי' בגמ' וע"כ הנראה לקיים פרש"י ומשום דהתם אילן יש בנופו למעלה מקום ד' ואי הוה איירי מתני' באין רחב ד' ה"ל לפרושי כדמפרש לה ר"י בברייתא ור' נמי אי הוה איירי באין רחב ד' ה"ל לפרושי [ג] והשתא אדרבה אית לן למימר דקנה נקט דומיא דאילן ברחב ד' כפרש"י ודו"ק : שם דאדרבה כ"ש דהוא במקום א' כו' ל"א

תפארת שמואל דף לב ע"ב בתוס' בד"ה הכא באילן וכו' כתב הרב מהרש"א ז"ל הוי כרמלית וזה ברור ודו"ק ולי נראה דאין דבריו ברורים ושיא לי' מאריה שבתנם השיג אהרב מהרש"ל דלדבריו קשה היאך מתורלת קושיות המקשן והא אי בעי מייתי דרך עליו לפר"י שכתבו התוס' לקמן דמאי משני כשרבים מכתפים עליו ולא יכול להביא אנטי' אכתי קשה דיכול להביא עד למטה מעשרה בזקיפה גופא שהיא בכרמלית ומשם לר"ה עד מקום שביתתו ועוד דא"כ למה לי לאוקמי לעיל בנתכוין לשבות למטה ה"ל למימר דנתכוין לשבות למעלה והניח עירוב חוץ לארבע אמות אזקיפה למעלה מעשרה אין ערובו עירוב משום מושיט וכו' אבל למטה אזקיפה דהוי כרמלית עירובו עירוב כרבי אלא בע"כ דגם הזקיפה עד עשרה הוי ר"ה ג"כ כשרבים מכתפים כמו בגבוה ט' ולכך לא מצי לאוקמי כשנתכוין לשבות למעלה דא"כ גם למטה מעשר לא הוי עירוב כשרבים מכתפים ולכך מוכרח לאוקמי למטה נתכוין לשבות דיכול להוליכו פחות מארבע אמות שוב מצאתי בדברי הטור סי' שמ"ה שכתב מט' ועד י' ורבים מכתפים הוי ר"ה כו' ע"ש והוא מדברי הרא"ש בשבת וזה עולה כדברי וכדעת רש"ל ודו"ק היטב :

דף לג ע"ב גמרא ר"י אומר וכו' כתב הרב מהרש"א וק"ק דהכתי מלתא דר' איכא לאוקמי בהכי בתנס דחוק נפשיה להוכיח סברת ר"מ שהיא נכונה ודו"ק :

קרני ראם

[א] לא ידענא. נ"ב ואני תמה מאי שייך בקוף ופיל שעושין שליחותם וקטן שאני דמהימן מדרבנן :
[ב] ר"ל. נ"ב ול"נ דהושטה נ"ל על פי שנים כמבואר בשבת ג' ע"א בתוס' בשם ירושלמי עיי"ש :
[ג] והשתא. נ"ב וכוונת הרא"ש שלא הקשה אדרבי כר"מ משום דע"כ רבי מיירי משום איסור טלטול כמו שאמרו לו חכמים כל שאסור לטלו מה"כ אמתני' וז"פ :

נמוקי הגרי"ב

דף ל ע"ב ד"ה ומר סבר ושם בא"ד שהקשה דא"כ תקשה לרבנן נמי כו'. והנראה פשוט דרבנן סברי בזה כסומכוס דגזרו על שבות בה"ש. וא"כ זה התיקון לא מצי למיעבד דמשתמש בבהמה דהוא שבות ולא הוי צדדים רק ממש על הבהמה וע' שבת קנ"ד ב' קנ"ה א' ובש"ע או"ח ס' ש"ס סי"ח והוא פשוט ואפשר לייסב דבריו לפי מה דאיתא בשבת ל"ה דרבה ס' אף בת תרי כורי אסור לטלטל ע"ש וא"כ לדידי' איך יכול להוץ הא מוקצה [ע' רש"י ד"ה שמי' כו'] וצ"ל דסבר כרבי דלא גזרו משום שבות וא"כ לפי טעם הגמ' דסברי כר' דלאו אהל תקשי קושית המהרש"א והוא דבר נתמד עם כי רחוק לאמור שהמהרש"א כוון לזה מ"מ הדבר בעצמו נכון גם י"ל דא"כ רישא רבנן וסיפא רבנן ומציעתא רבי וסיפא רבנן ועי' תוס' ל' ד"ה ולפרוש עלי' ממק"א כו' וזה נכון בכונת מהרש"א והבן :

דף לא ע"ב בד"ה והיכא אתמר שכתב ולא ידענא כו' ולדעתי פשוט דמשמע לי' כן מדלא נקיט בברייתא על ספיל כו' ופמ"ש תוס' ד"ה כאן והבן :

דף לב ע"ב בד"ה הכא באילן כו'. ע' מ"ש המהרש"א על מהרש"ל והנכון דברי המהרש"ל לפי פי' ר"י לקמן בתוס' ד"ה והא אי בעי מייתי לה דרך כו' והבן היטב :

דף לג ע"א בד"ה והא כו' ונראה דלאו מסיע כו' ר"ל דמושיט לא שייך רק בשני בני אדם וכמ"ש בירושלמי הביאו תוס' שבת ג' א' ד"ה בעשותה כו' וע' מהרש"ל ומהרש"א ומוהר"מ והג"ל כתבתי וע' ריטב"א : ד"ה ורבי סבר כו' התוס' בזה לשיטתם בד"ה כמאן ומיושב קושית המהרש"א ודו"ק : בד"ה ר"י אומר כתב הרא"ש בשם ר"מ והקשה עכ"פ על רבי הו"ל לשנויי הכי לזה י"ל דברייתא משמע דמטעם דאסור לטלו מן התורה קאמר רבי דלמעלה מיו"ד אין עירובו עירוב וכמ"ש חכמים שם כ"מ שאסרו ליטלו כו' משמע דר' לא אמר רק היכי שאסור ליטלו מן התורה ע"ז קאמרי רבנן כל מקום כו' אבל אי מטעם אחר קאמר רבי לא ת"ש כל מקום ועי' ריטב"א וא"ש דברי הרא"ש :

חכמת שלמה

דף לא ע"א רש"י בד"ה הא דרבא כו' עולה רבנן כו' הד"א : תוס' בד"ה בפשוטי כו' סולם וקולב כו'. נ"ב כלוב עיין ברש"י במסכת שבת פרק במה אשה דף ס' : בא"ד ודולבקי. נ"ב פלאשטו"ר של עור והוכלים עליו רש"י פרק שתי הלחם דף נ"ו : בא"ד שלא תאמר עשוי לנחת הוא כו'. נ"ב פי' וכלי העשוי לנחת כלומר שאין מגביהין אותו מן הקרקע אינו מקבל טומאה : ע"ב תוס' בד"ה שפדאו כו' ליעבד לה פולסא. נ"ב פי' חתיכה של עץ ויגור עליו צורה : בד"ה כאן בעירובי כו' דכשאינו עומד ורואה. וכ"ב שנותנו שם במקום שביתתו : בא"ד ובירושלמי נמי מחלק כו' כנ"ל :

דף לב ע"א רש"י בד"ה מי לייח כו' הא עם הארץ חבריה כו'. נ"ב נראה בעיני דמש"ה פירש הכי ולא כ"ל כפשוטו דלא לייח לך שיאכל בלא מעשר זה אינו נכי דעמי הארצות נחשדו על כך מ"מ איכא הרבה שמעשרין ואדרבה אמרי' בשאר דוכתין רוב ע"ה מעשרין הן ומיעוטן אינן מעשרין ומש"ה הקילו בדמאי שמפרים והרי הוא לעצמו ומש"ה אמאי לא נימא לו שיעשר דמאי ולא יאכל בלא הפרשה כי קרוב לודאי שישמע אלא משום שיאמר בודאי עישר הכל מקוד' ודו"ק : תוס' בד"ה רב ששת כו' ובלים אמר לגירושין כו' והאומר לשלוחו צא ושחוט לי צא ותרום לי והלך כו' כנ"ל : בא"ד דילמא פשע כדרב שמעיה כו'. נ"ב אע"ג שמחוסר כפרה נמי צריך טבילה כבר הקשו התוס' לשם ותירצו משום שאותה טבילה מדרבנן ולא החמירו א"כ מאחר שאותה טבילה אינה צריכה הערב שמש לא חיישי' לפשיעה : ע"ב גמרא אינהו נמי הכי קא פתרי בה אלא קבעיתו ליה כו' אמר שמואל ייאסר הכא כו' כנ"ל : רש"י בד"ה באילן שנופו כו' שהוא סוף התוס' נמחק. וכ"ב בס"א אינו ואי גרסי' ליה לא קאי על עיקר האילן אלא על נטיית הנוף ודו"ק : תוס' בד"ה מה לי כו' מקום א' הוא הס"ד ואח"כ מה"ד רש"י כו' : בא"ד וכן לנותן שם עירובו. נ"ב לקמן בפרק כיצד מעברין דף ס' : בד"ה הכא באילן כו' דכיון כו' דעוקרו מכרמלית כו'. נ"ב והאי שינוייא אינו מתיישב לפי המסקנא דמוקי לקמן ברבים מכתפין עליו אם כן למטה מעשרה הוי ר"ה ודו"ק (עיין במהרש"א) :

דף לג ע"א גמ' מייתי לה דרך עליו. נ"ב פירוש למעלה מראשו והיינו גבוה יותר מעשרה עיין בפרש"י בפ' המוציא דף צ"ח : רש"י בד"ה אי דלית בה ארבעה רוחב הס"ד : בד"ה מקום פטור הרי יכול ליטלו לרשות הרבים כנ"ל. וכ"ב נ"ל : תוס' בד"ה והא אי כו' שהוא למעלה מעשרה אפי' כנגד הנטייה שביתה כו' אלא מעביר את העירוב רחוק חוץ לד' אמות וחייב אפי' כו' כנ"ל. וכ"ב פי' הכא גבי עירוב שהוא חוץ לד' אמותיו הוי מעביר אם הביאו העירוב אללו דכל הושטה הוי בתוך ד' אמות והעברה הוי חוץ לד' אמותיו ומש"ה לאו דוקא בדיוטא אחת הוא דחייב ולא זה כנגד זה דלא אמרי' הכי אלא בהושטה אבל בהעברה חייב בכל ענין כו' ובתוס' ארוכים מצאתי כזה הלשון ונראה דאפי' זו כנגד זו אם היה מעביר חייב כו' והיינו כדפרישית וק"ל : בא"ד עד לרקיע וכולי האי ודאי לא אמרי' הואיל כו' כנ"ל. וכ"ב דהא ליכא למימר שיזרוק עד למטה במקום שביתה שלו דהא הוי זורק מרה"י לר"ה וחייב ולא פטרינן בזורק אלא מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע אלא נ"ל שיזרוק כנגד מקום השביתה למעלה מעשרה וכולי האי לא אמרי' לאפוקי מרש"י שפירש דמייתי דרך עליו למעלה מעשרה כנגד הנטייה שלא יכול להביאו למקום שביתתו כלל אלא כנגד שביתתו ואמרינן כולי האי הואיל אם כן קשה לימא הואיל אי בעי זריק ודו"ק :

מהר"ם

דף לא ע"א בתוס' ד"ה היכי אזיל וכו' ולקמן פריך מ"ט דרבנן וכו'. פי' ומאי פריך כיון דבקבר יחידי נמי צריך שידה תיבה ורבנן ס"ל דאהל זרוק לא שמיה אהל אם כן מאי פריך מ"ט דרבנן : ד"ה בפשוטי כלי עץ וכו' וקולב היא דף מלאה יתידות שתולין בו צלוחית או דברים אחרים. טבלא המתהפכת פי' שיכולין להשתמש משני צדדים העשוי לנחת פי' שאין מגביהין אותו בשום פעם מן הקרקע דאינו מקבל טומאה והא דמשמע התם דטבלא עדיפא וכו' פי' משום דאל"כ למה תיבעי ליה יותר משאר פשוטי כלי עץ דטהורים מן התורה אפילו שולחנות דהא דרשה דת"כ אסמכתא בעלמא היא : ע"ב בתוס' ד"ה כאן בעירובי תחומין וכו' עד לכן נראה לפרש וכו' אם לא בעומד ורואהו דכשאינו עומד ורואהו לא הוי עירוב כדתניא בשמעתין קצת תימה דהא בשמעתין מוקי ההיא דנתנו לפיל בעומד ורואהו ודוקא כשאומר לאחר לקבלו אז הוי עירוב אבל התוס' ר"ל הא דאמרינן דהוי עירוב בעומד ורואהו היינו שרואהו עד שיניחו במקום שצוה לו להניח ולכך הוי עירוב אפילו לא אמר לאחר לקבלו דהא טעמא דמלתא משום דלא הימניה הוא וכיון שרואהו שהניח הוי עירוב אבל בשמעתין איירי שלא ראהו כ"א עד שהגיע לאותו אחר שאמר לקבלו ואין להקשות בשמעתין וכן במתניתין ליפלוג וליתני בדידיה בין רואהו ובין אינו רואהו וכשרואהו ליתני דהוי עירוב אפי' בשלא אמר לאחר לקבלו זה אינו דאדרבה דכשאומר לאחר לקבלו ושוב אינו רואה אם האחר עשה שליחותו הוי רבותא טפי דהא כשהוא רואה שהקטן או הפיל הניחו במקום הראוי הוי כאילו בעצמו הניחו כיון דטעמא הוי משום שלא האמינוהו וק"ל : ד"ה והיכא איתמר וכו' והשתא ל"ק מידי אמתניתין דמהימני וכו'. פירוש לא נצטרך לומר בעומד ורואהו וגם לא נצטרך לומר חזקה שליח עושה שליחותו משום קושיא וליחוש דלמא לא שקיל מיניה משום דאי לא שקיל מיניה יחזיר כמ"ש התוספות לעיל וק"ל :

דף לב ע"ב בגמ' אינהו נמי קא פתרי בה פי' המקשה פריך מה אמרו ליה ושאלו אותו אם פתרו בה ודקדקו בה כולי האי והא אינהו נמי קא פתרו בה ודקדקו בה הכי כדלעיל דקאמר האי אילן דקאי היכא וכו' ולמה (לא) היה להם לתלמידי דשמואל ורב לדקדק כל כך ומתרץ אלא הכי קאמרי ליה קבעיתו לה בגמרא וכו' : שם הכא באילן הנוטה חוץ לד' אמות וכו'. עיין לקמן בתוס' דף ל"ד ע"ב ד"ה אי למעלה וכו' :

דף לג ע"א בגמ' והא אי בעי מייתי לה דרך עליו פירוש יכול הוא להלך על הנטייה וליקח העירוב מהאילן המונח למעלה מי' שהוא רה"י ולהביא אותו למקום השביתה דהא כשהוא מביא אותו באויר שהוא למעלה מעשרה הוא מביאו וכל למעלה מעשרה מקום פטור ועיין לקמן דף צ"ח בגמרא ובפרש"י והא דפרש"י כאן שיביאנו למקום שביתתו אין ר"ל דהיינו לעיקרו של אילן אלא ר"ל באויר נגד מקום שביתתו ועיין בתוס' בעצמו ד"ה והא אי בעי וכו' : בתוס' ד"ה והא אי בעי כו' ונראה דלאו מושיט הוי כו' פירוש דכאן דכשמביאו דרך עליו לא מקרי מושיט דלא יהא חייב כי אם בדיוטא אחת אלא מעביר מקרי וחייב אפילו זה כנגד זה דלא מקרי מושיט אלא כשאינו מעבירו כי אם ארבע אמות אבל יותר מארבע אמות לא מקרי מושיט אלא מעביר וחייב אפילו זה כנגד זה וק"ל : בא"ד והואיל ואי בעי זריק ליה כו' ליכא למימר וכו'. ולעיל על פרש"י לא מצי לשנויי הכי דע"כ לרש"י ודאי אמרינן הואיל כולי האי דאם לא כן מאי פריך והא אי בעי מייתי לה דרך עליו דהיינו שיושיטנו באויר נגד מקום השביתה ואכתי לא הוי עירוב אלא משום דד' אמות עולות עד לרקיע אבל לפירוש ר"י דפירש הא דפריך ואי בעי מייתי לה בענין אחר אתי שפיר ויש להקשות לפי' ר"י למה לא הקשה המקשה קושיא זו אמתניתין בלא רבא דקתני למעלה מי' אין עירובו עירוב משום דאי בעי שקיל ליה לא מצי משום דהוי מוציא מרה"י לרה"ר והא אי בעי מנח ליה מתחלה למטה מי' שהוא כרמלית ואח"כ יחזור ויביאנו למטה לארץ וי"ל דמתניתין מיירי כשאין כאן נוף למטה שיכול להניחו עליו אבל יש כאן נטיה שהיא כרמלית וק"ל : ד"ה אי דאית ביה וכו' הוי ליה כלכלה חורי רה"י דאל"כ מאי פריך מאי הוי הא הכלכלה עצמה לא הוי רה"י כי אם האילן אלא משום דהוי חורי רה"י פריך : ע"ב בתוס' ד"ה ורבי סבר כר' מאיר וכו' דאם כן היכי פריך לעיל מאי הוי הא לא חשיב חורי רה"י וכו' ויש להקשות דלמא אין הכי נמי דמיירי שהכלכלה היא למטה מג' ומנא ליה להמקשה להקשות לעיל וי"ל דסבר המקשה דא"כ דמיירי שהכלכלה היא למטה מג' דלא הוי חורי רה"י אם כן מאי קמ"ל פשיטא דהוי עירוב : בא"ד וא"ת אכתי וכו' וקמ"ל דלא חשיב רה"י וכו' ויש להקשות אם כן תקשה אמאי נקט כלכלה לינקוט עמוד שיש בראשו ד' וי"ל דנקט כלכלה דהוי רבותא טפי דמחזי יותר אהל מעמוד שיש בראשו ד' וק"ל :

אדרבה כו' כלשון השני פרש"י ולשון ראשון יש לפרשו קרוב לזה וה"ק כיון דבאילן גבוה י' אמה אומר דאין עירובו עירוב אע"ג דהוא ועירובו במקום א' כ"ש דאית לן למימר בגבוה י' דאין עירובו עירוב דהוא במקום א' ועירובו במקום אחר וק"ל : תוס' בד"ה כמאן דלא כר"י בר"י כו' אבל בקורה לא הדרן מחילתא כו' עכ"ל אע"ג שהקורה גופיה רחב ד' למעלה לא מקרי הדרן מחילתא שאין המחיצות ניכרות בו כמו בטרסקל שיש בו ד' פאות אלא ביניהן שהמחיצות ניכרות בהן ודו"ק :

דף לד תוס' בתג"ה אבל כשבשבתו כו' וא"כ ל"ל אמה לפרש"י דאי כו' עכ"ל סוגית בעל הגה"י דאין להבין מפרש"י דמשאר שבותים יוכל להקשות אלא דאין מפורש בו הולכה וניחא ליה להקשות מממשות בו הולכה אבל קושיא הוא דשבי הולכה גם בשאר שבותים דה"ל לפי דברי המתרץ גזירה כו' לא יעשו שאר שבותים אלא כן נ"ל האמת לפרש"י דבשאר שבותים כשבשבתו בר"ה לא יכשר להוליכו עד מקום שביתה משום שבות ודו"ק : בד"ה או בראש המגדל כו' ואע"ג דאוגדו בידו איכא נמי איסורא דרבנן כו' עכ"ל מגומגם [א] דהא לפי לשון הראשון דקיימינן הכא באין אוגדו בידו נמי אי סקיל ליה ממקומו להדיה מכרמלית לא הוי רק איסורא דרבנן ובאוגדו בידו : באד"ה כגון שהוא בטפח ע' כו' עכ"ל כתב מהרש"ל זהו דיבור בפ"ע וקאי על לשון ב' עכ"ל רש"ל והוא דחוק ונראה דלדיבור בל' שאינו בגמ' אלא בלשון רש"י לפי לשון ב' ועוד דלשון א' לא רש"י ולאי הסתם דהוי המגדל רה"ר לצריך פי' עפי כי היכי הוא המגדל למטה מ"ה כמו ללשון ב' למטה בכותל ואפשר שהכריחו לזה ממ"ש בסוף דבריהם אלא דרך כוותא שכנגד העירוב צריך להביאו לתוך המגדל ומשם כו' עכ"ל וללשון ב' ניחא שהוא מונח למטה בכותל אבל ללשון ראשון א"ל להביאו לתוך המגדל שהרי הוא מונח בתוך המגדל גופיה וכה"ג אך אם קאי על לשון ללשון ראשון שהסכימו התוס' דמונח למטה במגדל דהוי בטפח ע' שהוא ר"ה וכן ללשון ב' בכותל למטה בטפח ע' דהוי ר"ה מאי קאמרי בתר הכי ול"ע דכי נמי הוי רה"ר אם בכה"ג הוי מושיט כו' עכ"ל מאי מושיט שייך הכא דהא להדיא מוליא מלמטה במגדל ללשון א' ולמטה בכותל ללשון שני דהוי רה"ר למקום שביתתו דהיינו רה"י ויש ליישב דבריהם לכל הפירושים [ב] דר"ל דלא מקרי מוליא אלא כשהמוליא עוקר ממקומו אבל זה שעומד במקום שביתתו ומוליא מושיט מקרי ולהכי ל"ע להו דאין זה מקרי מושיט כיון דדרך אויר מעלה מושיטו ברה"ר ולא דרך אויר קרקע של רה"ר כעין עבודת הלוים וע"ז קאמרי דאי לא מקרי מושיט בכה"ג דרך מעלה נ"ל דלאו דרך מעלה מושיטו אלא דרך כוותא שכנגד העירוב כו' דהיינו מחוץ למגדל מלדו יש כוותא דהשתא כשמביאו למגדל מביאו דרך אויר קרקע רה"ר והיינו ללשון ב' וללשון ראשון נמי כשמוליאו מתוך המגדל מצידו דרך כוותא הוי דרך אויר קרקע רה"ר ודו"ק : בד"ה ה"נ נימא כו' א"כ איתו עירוב כדפ"ה משום שנמצאת כו' עכ"ל נראה מדבריו שפי' הראשון איתו מפרש"י כמו שהוא בפרש"י שלפנינו וכ"כ שאין זה מפרש"י דהא רש"י פי' לעיל דבהאי שבות דפחות מד"א נמי לא גזרו בה"ש וק"ל : באד"ה והואיל ושקיל ליה כולי האי ודאי לא אמרו עכ"ל דאי הוה אמר הואיל ושקיל כוליה ה"ל מקום שביתתו שפיר בקרקעית המגדל ברה"ר אבל הואיל ויכול לנטותו אמרינן שפיר אי לא הוה המגדל ארוך דאזיל חוץ לד"א אבל במגדל ארוך דשביתתו מתרחקת מד"א הראשונות ואין זה מקומו וע"כ אית לן למימר כאלו הסיר כל המגדל כו' ובהא דהואיל ושקיל ליה כוליה לא אמרינן ודו"ק : ע"ב בד"ה והאורבנין כו' והוה ליה למחשב בברייתא דלעיל כו' עכ"ל אבל אי לא איירי כלל באורשרי"ם לא תקשי אמאי לא איירי ביה בשני הברייתות דלא איירי הברייתא בכל המינין אבל אי הוה מיירי ביה באידך ברייתא בעודנו ירק ה"ל למיחשב ליה נמי בברייתא דלעיל וכשהוקשה כעץ וק"ל : בד"ה ואמאי הוא כו' ואם תאמר והא השתא ס"ד דבמגדל עץ כו' מדקא משני הכא במגדל של בנין כו' עכ"ל ק"ק דאין זה מוכרח אלא דס"ד דבמגדל של בנין גמור איירי ולא הוה ס"ד דאיירי באוירא דליבני ולא הוה ס"ד נמי דאיירי במגדל של עץ ויש ליישב וק"ל :

דף לה בד"ה חסורי מחסרא כו' וג' מחלוקת בדבר ולא דק דמתני' איירי ביו"ט כו' עכ"ל לא ידענא מאי קשיא להו דרש"י לא פי' כן לדברי המתרץ חסורי מחסרא כו' דפליגי במתני' ביו"ט וברייתא בשבת אלא לדברי המקשה דס"ד דלא פליגי אלא בשבת וא"כ ע"כ דג' מחלוקת בדבר אי ר"א דמתני' איירי מסתמא בין בשדה ובין בעיר ודו"ק : בד"ה וקתני סיפא כו' דמחמת רעדה הוא דפליגי קיש כו' עכ"ל פי' לדבריהם שמחמת רעדה לכ"ע יש חילוק בין אוהל לכלי ובסיפא דקתני מחמת רעדה לכ"ע טהור הייתו באוהל אבל כלי לכ"ע אף מחמת רעדה טמא ופליגי הני תנאי ברישא בשידה תיבה ומגדל אי הוה כלי אוהל לת"ק הוה כלי ולר"נ ור"ש הוי אוהל לכך מייתי ברייתא דמחמת רעדה נמי אין חילוק בין אוהל ובין כלי דאפי' כלי טהור כדקתני כלי ואיתו גיסטו טהור ואי הוו פליגי במחמת רעדה אי הוה כלי או אוהל א"כ אתיא ברייתא דלא כמאן דהא לכ"ע בכלי מחמת רעדה טמא ולא פליגי אלא בשידה כו' אי הוה כלי או אוהל וקאמרי דברייתא לחוד נמי לא שני דה"א דאתיא דלא כר"נ וכר"ש כו' ר"ל דפליגי בהיסטו גופיה באוהל לת"ק טמא ולר"ש אוהל טהור אפי' בהיסטו וברייתא אתיא כת"ק ואע"ג דמ"מ מלתיה דרב יוסף ורבה אדחייה דע"כ לא פליגי אי הוה אוהל או כלי הוה דהא לת"ק אפי' אוהל טמא בהיסטו ואפי' כלי טהור מחמת רעדה כדקתני בברייתא ניחא ליה לאתויי האמת דבסיפא מוכח דע"כ לא פליגי בהכי אלא כדמסיק ברעדה מחמת כחו פליגי ולכ"ע שידה תיבה ומגדל כלי הוה דבהכי מתוקמא מתני' דהכא דמגדל כלי הוא כפי' התוס' לקמן ודו"ק : בד"ה בעי סכינא כו' וכיון דשבות הוא לא גזרו עליו בה"ש כו' עכ"ל ואע"ג דאליבא דרבא קיימינן וא"כ לפירושו הוי רישא וסיפא רבי ומציעתא רבנן לא חש רבא להא כמו שלא חש לעיל מלומר רישא רבי וסיפא רבנן וק"ל : בד"ה נתגלגל חוץ כו' כיון דאם קנה שביתה במקום שנתגלגל העירוב היה עומד חוץ לתחום כו' עכ"ל ולעיל דמוקמינן מתני' דנתנו באילן בנופו נוטה חוץ לד"א כו' איירי שהכל בתוך התחום שקנה שביתה בתוך התחום ונופו נוטה חוץ לד"א ממקום שביתתו ומיהו גם הוא בתוך אלפים מביתו ורש"י שפירש לעיל באילן שנופו נוטה חוץ לד"א שהוא סוף התחום כו' עכ"ל אין פירושו סוף התחום סוף אלפים אמה מביתו דא"כ לא הוי עירובו עירוב דלא עדיף מנתגלגל דהכא אלא דר"ל סוף התחום היינו מקום שביתתו ודו"ק : ע"ב בד"ה ספק לא טבל כו' מדפריך בתר הכי אדרבה כו' עכ"ל וה"ה דה"מ להוכיח כן ממאי דפריך מעיקרא מהך דספק טבל אספק עירוב דאימא בספק טבל שהוא טמא משום דהוי ספק ספיקא משא"כ בעירוב דלא הוי אלא חד ספק אלא דאיכא למימר דהמקשה לא ס"ד לפלוגי בין חדא ספיקא לתרתי וק"ל : גמ' ורמי דאורייתא אדאורייתא כו' היינו אהך דתחומין דהוי דאורייתא אליבא דר"מ ואהך דספק טבל דבטומאה חמורה הוי דאורייתא ספיקו טמא אפי' לר"מ והא דלא קשיא ליה מההיא דנגע בא' כו' דמטהר ר"מ אהך דספק טבל כו' דטמא לר"מ בדאורייתא י"ל דידע לתרץ לר"מ העמד טמא על חזקתו כדמתרץ לקמן לר"י בדרבנן אלא דהויא קשיא ליה לר"י אדרבה בדרבנן ניזיל לקולא בתר חזקה והעמד מקוה על חזקתו כו' משא"כ לר"מ בדאורייתא אזלינן בתר חזקה לחומרא וק"ל : תוס' בד"ה אמר ר' ירמיה כו' והכי נמי י"ל כו' אפי' סבר ר"מ עירובי תחומין דרבנן כו' עכ"ל לסברת המתרץ י"ל הכא אבל המקשה הא קאמר ורמי דאורייתא אדאורייתא כו' וליכא לשנויי הכי אלא נ"ל דלא אסיק המקשה אדעתיה הך חזקה דשלא עירב ודו"ק :

דף לו בפרש"י בד"ה רבא אמר גבי נגע בא' נמי אפי' יש שני כיתי עדים חלוקות כו' עכ"ל לכאורה לא הוי צריך לפרש לרבא בב' כיתי עדים אלא לרבא בין מתני' דהכא בספק עירוב ובין מתני' דנגע בא' לא איירי כלל בב' כיתי עדים אלא דהכא בעירוב ליכא רק חדא חזקה לקולא ובנגע בא' כו' איכא תרי חזקה לקולא ויש ליישב לפי מה שכתבו התוספות לעיל דניחא ליה לשנויי אפי' סבר ר"מ תחומין דרבנן דאל"כ ודאי דלא קשיא דר"מ אדר"מ דהכא איכא חזקה אחרת כנגדה חזקה שלא עירב וניזיל לחומרא בדאורייתא וא"כ רבא נמי ע"כ בא לתרץ אפי' סבר ר"מ תחומין דרבנן וא"כ בחדא חזקה דהעמד תרומה על חזקתה נמי אית לן למיזל לקולא אע"ג דאיכא חזקה אחרת כנגדה אי לאו דעדים מרעי ליה לחזקה ודו"ק : תוס' בד"ה במקוה שלא כו' דא"ל זיל טבול אפי' ר"מ מודה כדאמרי' גבי ספק טומאה ברה"ר כו' עכ"ל [ג] וקשה לעיל גבי נגע בא' דמטהר ר"מ משום שספק טומאה ברה"ר טהור כמ"ש התוס' וא"כ ר"מ מודה דא"ל זיל טבול ומאי קשיא ליה דר"מ אדר"מ הא איכא בנגע בא' חזקה דאוקי טהרות על חזקתן ויש ליישב ודו"ק : בד"ה מ"ש וא"ת כו' [ד] וי"ל דרבא ע"כ אית ליה דתחילת היום קונה עירוב כו' עכ"ל יש לדקדק מה תקנו בזה תקשי להו להיפך מאי קמבעיא ליה לרבא כיון דתחילת היום קונה עירוב בהיום חול ולמחר קודש אין עירובו עירוב ובהיום קודש ולמחר חול עירובו עירוב ויש ליישב בדוחק ודו"ק : ע"ב בד"ה לא ס"ד כו' אבל קשה דאפי' בתולה כו' והשתא הא לר' יוחנן ליתא כו' עכ"ל לא ידענא מאי קושיא הוא לר"י כיון דאין מחלק בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים נהי נמי דהך ברייתא דשופרות אתיא כאיו מ"מ ליתא לדאיו

נמוקי הגרי"ב

דף לד ע"א בד"ה או בראש המגדל. וכתב המהרש"א שדבריהם מגומגמים ודבריו קשה להלום ואולי כוונתו כיון דבאין אגודו בידו לא הוה אלא איסורא דרבנן א"כ כשאגודו בידו אפי' איסור דרבנן ליכא וכמ"ש התוס' שבת ה' ב' ד"ה הי' ולקמן נ"ח ד"ה אלא ועי' אהעו"ז אמנם באמת דין זה מחלוקת בין רבה עם אביי ובש"ע פסק כרבה דאפי' בדרבנן ואגודו בידו דוקא עי' א"ח ס' שנ"ב ס"א והגמ' מסתם סתים לה לכן כתבו התוס' שפיר עכ"פ דברי רש"י נכונים והכן : ד"ה ואמאי עי' מה שהקשה והנלע"ד דאם הס"ד דבמגדל של בנין גמור איירי ולא הוה ס"ד דאיירי באוירא דליבנא א"כ מאי חדית לי' בתירוצו הכא במגדל של לבנים עסקינן הלא הס"ד היו גם כן כן והו"ל הכא באוירא דליבנא עסקינן כיון שזה עיקר התי' בשלמא אם הס"ד במגדל של עץ וזה ידע שפיר דבלבני שייך שפיר לומר אוירא כדפי' רש"י רק דלא ידע דמיירי בלבני שפיר משני הכא במגדל של לבנים כו' ולא הוה צריך לסיים דמיירי באוירא כו' וזה ברור בכונת התוס' ואולי לזה כיון כמ"ש ויש ליישב בלאו הכא תקשי על התדנן למה לא תי' דמיירי במגדל של עץ וכקושית התוס' ודו"ק :

דף לו ע"א בד"ה מ"ש כו' וי"ל דע"כ דרבא כו' ע' מה שדקדק ויש ליישב עפי' מ"ש התוס' ע"ב ד"ה דאס"ד כו' והיינו דגם אליבא דאמת תחילת היום קונה עירוב מ"מ בככר זו היום חול למחר קודש עירובו עירוב משום דמקפיד שלא תחול על העירוב קדושת היום וכמ"ש התוס' ושפיר מבעיא לי' ועי' ריטב"א ודו"ק : ע"ב ד"ה לא ס"ד והשתא לר"י ליתא כו' . ע' במהרש"א כאן ובמהרש"א בגיטין פ' כ"ה ותבין כונתו ולפע"ד נראה האמת דמקשים על סוגית הש"ס למאן קאי ע' בתוס' יומא כ"ו ב' ותבין ולפי הבנת מהרש"א דמקשים עליהם בגופא דמתני' א"כ מאי תירצו דמ"מ לר"י תקשי וגם דוחק גדול דתקשי להו דהוה ג' מחלוקת דמה בכך ובאמת זה לא הי' קשה להם רק מסוגית הש"ס שם ולכך הא דמפרש הש"ס דמוכח מאיו . וזה אמת וברור גם מוכח להיות ט"ס בדברי המהרש"א :

קרני רא

[א] מגומגם. נ"ב ר"ל וא"כ באוגדו בידו מותר גמור כמ"ש בתוס' שבת ה' ע"ש :
[ב] דרצה לומר. נ"ב דבר זה נשגב מאד ומשנה מפורשת פשט בעה"ב את ידו פשט העני את ידו דהמה יציאות שבת ונע"ג : [ג] וקשה. נ"ב אינו מובן דמאי אולמי' חזקת מקוה מחזקת גברא : [ד] וי"ל. נ"ב לא אדע מה זה קו' כיון דלפי האמת הוא להיפך היינו משום דמקפיד שלא תחול על העירוב קדושת היום כמ"ש התוס' אלא דנ"ע אמאי בהיום קודש ולמחר חול אין עירובו עירוב נימא דמקפיד שלא תחול דהתם כבר חל וצריך למפקע ל"א שמקפיד שלא תחול :

מהר"ם

דף לד ע"א ברש"י בל"א שמעתי וכו' נפק ליה חוץ לד' אמות כו' עד ונמצא מעבירו ד' אמות ברה"ר יש להקשות והא רש"י ס"ל דלרבי יכול להוליכו פחות פחות מד' אמות כמו שפירש לעיל גבי אילן הנוטה דלמטה מי' הוי עירוב דיכול להוליכו פחות פחות וכו' וי"ל דהכא שאני דצ"ל הואיל ויכול לנטותו והואיל ויכול להוליכו פחות פחות מד' אמות וכולי האי לא אמרינן הואיל : בתוס' ד"ה או בראש המגדל וכו' פי' וכרבי אתיא מדפריך וכו' . והא דלא הביאו התוס' ראיה מגופא דברייתא דקתני ברישא הניח בכותל למטה מי' עירובו עירוב והא נקיט ליה מכרמלית כשרוצה להביאו אליו לרה"ר אלא כרבי אתי דלא גזרו על השבות וי"ל דהמ"ל דרישא איירי כשרבים מכתפין עליו והוי מרה"ר לרה"ר וק"ל : ד"ה ה"נ נימא יכו' אלא ודאי שביתתו לעולם בראש המגדל ולהכי בראש המגדל א"א לנטותו וכו' ונמצא מרוחק מעירובו ד' אמות וכו' כצ"ל : באד"ה ואין זה מקומו והוי כאילו מסיר כל המגדל ממקומו וכו'. פי' ואין זה מקומו אא"כ נאמר שרואין כאלו מסיר כל המגדל ממקום הראשון כו' דאז הוי נמי השתא שביתתו בקרקעית המגדל שהיה מתחלה וכולי האי לא אמרינן הואיל :

דף לה ע"א בגמ' חסורי מחסרא והכי קתני וכו' . י"ל למה היה צריך לחלק בין אבד לנמצא ולהגיה נמצא המפתח דהא לא הוה קשיא לן אלא ואי ביו"ט איירי מה לי עיר מה לי שדה והוה ל"ל דחסורי מחסרא וכו' בר"א ביו"ט אבל בשבת אין עירובו עירוב ועל זה פליג ר"א אמר בעיר עירובו עירוב וכו' הואיל ואישתכח יכול להביאו כדפרש"י לעיל מקשי דאוקמוה בחסורי מחסרא וי"ל דא"כ הוי ת"ק מחמיר טפי מר"א דהא ביום טוב אפי' בשדה שרי לר"א ובשבת בעיר הוי עירוב ולת"ק בשבת לא הוי עירוב בשום פנים ומתני' משמע דר"א מחמיר מת"ק ופליג איו"ט דהא מתניתין ביום טוב איירי ולכך נצטרך לומר דמתני' איירי בשלא נמצא דאז רבנן מקילי הואיל ויכול לפחות לכתחלה ור"א מחמיר דס"ל דלא שרי לפחות ובשבת בנמצא המפתח מקיל ר"א טפי משום דס"ל כר"ש דיכול להביאו דרך גגות וקרפיפות וק"ל והא דאי' בגמרא בשדה אין עירובו עירוב כרבנן עי' במאור (הגדול) [הקטן] ובדברי ר' יהונתן בפי' האלפס ותמצא פירושו : בתוס' ד"ה חסורי מחסרא וכו' וד"ה ותניא בתוספתא וכו' נראה דהכל ד"א הוא וה"ג והא דתניא בתוספתא וכו' והמשך דברי התוס' כך הם ור"ל וא"ת והא ע"כ צ"ל דג' מחלוקת הם משום דהא תניא בתוספתא ומודים חכמים לר"א וא"כ תקשה מאי ומודים והא אינהו מקילי טפי מיניה במתניתין אלא ע"כ ג' מחלוקת הן דת"ק דמתני' סבר דבכל ענין הוי עירוב ור"א סבר דבכל ענין לא הוי עירוב והיינו אותן חכמים דהוא ר"א דמתני' ונקרא בתוספתא בשם חכמים ור"א דברייתא מחלק בין עיר לשדה ולכך קתני בתוספתא ומודים חכמים דהיינו ר"א דמתני' לר"א דמחלק בין עיר לשדה זה אינו דנראה דאנמצא המפתח קאי ותימה על התוס' דכתבו על רש"י דלא דק דהא דכתב רש"י דג' מחלוקת הן היינו מקמי דמוקי לה בחסורי מחסרא אבל בתר הכי אין ה"נ דס"ל לרש"י דב' מחלוקת הן וגם יש להקשות אאוקימתא דרבה ורב יוסף אי לפי אוקימתא דאביי ורבא דלא מחלקי בין אבד לנמצא כדמחלק לפי אוקימתא דחסורי מחסרא וא"כ הוכי מתרצין התוס' דקתני ומודים חכמים לר"א וי"ל דאינהו ס"ל דב' מחלוקת הן כדלעיל : ע"ב בתוס' ד"ה כל הטומאות כו' משום דחשיב אשה כבדוקה והא דאיתא התם דאשה נמי כיון דשכיחי בי דמים כאינה בדוקה דמיא כדלעיל היינו דוקא להלל וחכמים מטמאין לה בקדשים מעת לעת :

דף לו ע"א בתוס' ד"ה הכא בשני כתי עדים וכו' הכא שאני דהשתא ודאי טמאה היא פי' אבל בכתובות איירי דתרי אמרי זינתה ותרי אמרי לא זינתה ולכך אמרינן אוקי תרי וכו' ואימא לא זינתה אבל הכא

חכמת שלמה

דף לד ע"א גמ' דאי ממטי ליה פורתא נפיק ליה חוץ לד' אמות כצ"ל . וג"ב פורתא בס"א קני והוא לשון פורתא בסוף פרק מי שהוציאוהו דף נ"א : רש"י בד"ה דכי ממטי כו' מעברה נפיק כו' הד"א : תוס' בד"ה ואמאי כו' בסג"ה צ"ל אמת כו' . נ"ב פירוש שאף רש"י ג"כ מוכרח לומר דאיירי שביתתו במקום רה"י כו' ודו"ק : בד"ה או בראש כו' כגון שהוא בטפח ע' כו' . נ"ב וזו דבור בפני עצמו וקאי על לשון שני של רש"י (עיין במהרש"א) : בד"ה ה"נ כו' והוי כאלו מסיר כו' . נ"ב פי' שאם אתה ר"ל שלא תתרחק שביתתו ממקומו הראשון בע"כ צ"ל דחשבינן כאלו הסיר כל המגדל כו' ודו"ק : באד"ה שהיה מונח שם בתחילה והואיל ואי שקיל ליה כולי' ודאי לא אמרו כצ"ל . וכ"ב וז"ל תוס' ארוכים הואיל דנטילת מגדל כולו לא אמרי' הואיל דנטייה אמרי' ע"כ : ע"ב גמ' דתניא הקנים והאטדין כו' כצ"ל . וכ"ב והעוזרדין כס"א אינו וכן ברש"י : רש"י בד"ה אבל מחובר כו' דכי שקיל לי' משתמש באילן כצ"ל : תוס' בד"ה ואמאי הוא כו' בבורטיא . נ"ב פי' בבומה :

דף לה ע"א גמ' ואחד קרפיפות רבות אחד לכלים שבשבתו בתוכן רבה ורב יוסף כו' כצ"ל : רש"י בד"ה וקתני נמי הס"ד : ע"ב תוס' בד"ה ספק לא כו' לא טבל ספיקו טהור כ"מ בר"ה כו' כצ"ל והד"א :

דף לו ע"א גמ' דקתני א"ר יוסי כו' : רש"י בד"ה קשיא דר' יוסי דברייתא . נ"ב ותימה הלא מתני' היא : תוס' בד"ה מאי שנא כו' אליבא דברייתא קאמר . נ"ב ותימה הלא מתני' היא : ע"ב גמ' א"ר יוחנן וככר בא חכם כו' כצ"ל : רש"י בד"ה על שני כו' ברירה הס"ד : בד"ה חלוקת יין

ולהסיא דהלוקח ולהסיא דשופרות דכולהו ברייתות נינהו מקמי הנך מתני' דהכא ודמי שאחזו וברייתא דמרובה ודו"ק :

דף לז בד"ה דברי ר' מאיר משמע כו' דהא רבי יוחנן לית ליה ברירה אפי' היכא דמברר בריש כל הגט עכ"ל וה"ה דה"מ לאוכוחי הכי ממה שכתבו לעיל דבסוף ביצה מדקדק דר"י ל"ל מדמפרש מלתיה דאיו והיינו אפי' במברר ודו"ק : **בד"ה** ר"י ור"ש כו' וי"ל דהתם בגיטין עומד הדבר להתברר בודאי שסרי יחיה או ימות אבל כו' עכ"ל ק"ק לפי זה איכא למימר נמי לעיל דרב לא מחלק [א] בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים כמו שמחלק התם בריש כל הגט אלא אימא דס"ל כרבא התם דלא מחלק וההיא דמי שאחזו עומד להתברר או יחיה או ימות והתם אית ליה ברירה אבל ההיא דאיו יכול להיות שלא יבא חכם לא למזרח ולא למערב ולא יתברר לעולם דומיא דלוקח דמייתי עלה ולר' יוחנן נמי שכתבו לעיל כיון דלא מחלק ע"כ דליתא לדאיו דקאמר לר' יהודה דלית ליה ברירה מקמי כל הנהו ואימא דאיתא לדאיו ובההיא דמי שאחזו דוקא אית ליה ברירה דעומד הדבר להתברר ודו"ק : **בד"ה** והתניא ר"י אומר ה"מ לשנויי דהתם בתולה בדעת אחרים עכ"ל ק"ק דהא לר' יוחנן לעיל ולרבא בריש כל הגט דלא מפלגי לא ה"מ לשנויי הכי ולדידהו פריך שפיר וק"ל : **בד"ה** כשהתנו פ"ה כו' שכל מה שיקריב לשמה יהא שלה וקשה לפירושו דהיינו ברירה כו' עכ"ל וה"מ להקשות לפירושו כמו שהקשו לעיל דלהא לא איצטריכו להתנות דבשתם נמי הוי לשמה אלא משום דים לקיים פירושו בשהתנו כך שיהא א' מקן רחל למטה וא' למעלה וכן מקן לאה ואהכא קשיא להו כיון דנתערבו קנינין הויא ברירה גמורה ומה מועיל התנאי ולפי' הש"ס דהתם דבעינן שיקרו קנינין בעירוב [illegible] היינו נמי משום עולה למטה וחטאת למעלה בעי ברירה אלא משום לשם בעלים לא אצטריך ברירה כמ"ש לעיל וי"ל שבגמרא שלפניהם היה כן [illegible] והוא חסר מגמרות שלפנינו וא"כ גם רש"י צריך לפרש דתרתי קמשמעינן ולא משמע כן מפירושו ודו"ק : **ע"ב** גמרא מאי קושיא דלמא לית ליה לר"ש ברירה בדאורייתא אבל בדרבנן כו' ק"ק אמאי לא מדקדק תלמודא הכי לעיל בריש סוגיא לרב דאמר לית ליה ברירה מקמי דמייתי ראייה מההיא דלוקח דלית ליה לר"י ברירה ואימא כי לית ליה ברירה בדאורייתא בההיא דהלוקח אבל בדרבנן כי הכא במתני' אית ליה ברירה ואדרבה ליתא [illegible] דבעית אימא כדקתני טעמא שמא יבקע הנוד אבל לר' יהודה ור' יוסי נמי קאי ודו"ק : **תום'** בד"ה אלא איפוך כו' ומיהו לפ"ה הא דקאמר בסמוך קסבר מאן דלית ליה כו' עכ"ל [illegible] ולא תשכח שום תנא דלית ליה ברירה אפי' בדרבנן ונ"ל דקסבר רב יוסף כו' כך העלו בישיבה והקשה מהרש"ל לדבריהם ע"ש באורך וכתב דרך אחרת להגיה בדברי התום' וכל"ל ומיהו לפ"ז לא א"ש כו' קסבר מאן דל"ל ברירה ל"ש בדרבנן ול"ש בדאורייתא הל"ל קסבר רב יוסף וא"ת כו' והד"א עכ"ד בקיצור וגם זה הוא דחוק דקסבר סתם נמי אדרב יוסף מאי קאי כיון דאליביה קיימינן בשקלא וטריא ולפי הדקדוק בדבריהם דנקטו החלוקה השניה דקאמר מאן דלית ליה ברירה ל"ש כו' ולא נקטו החלוקה הראשונה דקא' מאן דאית ליה ברירה ל"ש בדאורייתא כו' אבל ר"ל דלפ"ז לא א"ש החלוקה השניה דקאמר מאן דל"ל ברירה ל"ש כו' כיון דאדר' יוסף קאי ועיקר מלתיה לאוכוחי בהך ברייתא דר"ש לא קאמר עירובו עירוב אלא אין עירובו עירוב וסגי ליה למימר בהא דקסבר ר"י מאן דלית ליה ברירה הכא בדרבנן ועירובו עירוב אית ליה נמי ברירה בדאורייתא ותקשי לך ההיא דהלוקח אלא ע"כ איפוך ור"ש ס"ל הכא לית ליה ברירה ולא איצטריך ליה להזכיר חלוקה שניה דמאן דלית ליה ברירה כו' אבל אי הא דקאמר קשיא דר"ש אדר"ש לאו מלתיה דר"י היא אלא מלתיה באנפי נפשיה הוא דתלמודא מקשה דר"ש אדר"ש דהשתא הא דקאמר איפוך לא מסיימא אי הך דהכא דעירובו עירוב אי הך דהלוקח וניחא דנקט ב' חלוקות דאי הך דהלוקח תיפוך היינו משום מאן דאית ליה *עירוב ל"ש בדרבנן ול"ש בדאורייתא ואי הך דעירובו עירוב תיפוך היינו משום דלית ליה *עירוב ל"ש בדאורייתא ול"ש בדרבנן ודו"ק :

דף לח פרש"י בד"ה ואומר כו' ועירובו של מערב יקנה לי בבה"ש דלמחר לצורך יום ב' כו' עכ"ל ר"ל ומניח שם העירוב בעי"ט דהכא ליכא לפרושי דנוטל ובא לו וחוזר ומוליכו בשני כו' כדלקמן דה"א להוליכו בשני לצד מערב דלא יכול לילך כלל מחוץ לעיר ביום שני לצד מערב למאי דס"ד דמנה אלפים מכאן ואלפים מכאן וע"כ צריך להניח גם העירוב של צד מערב בערב י"ט וק"ל : **תום'** בד"ה ור' אליעזר כו' ומיהו התם דקאמר ר' מערבין עירובי חצירות אבל לא עירובי תחומין מ"ט כו' עכ"ל ויש לדקדק למאי דמסקינן בשמעתין דר' אית ליה קדושה אחת אמאי מערבין עירובי חצירות דהא מאן דאית ליה קדושה א' אין מערבין אף עירובי חצירות כמ"ש התוס' דכן הקשו לו רבנן לר"א ויש ליישב לפי תירוץ התוס' שכתבו לענין הכנה דבהכי פליגי רבי ורבנן כו' בכה"ג נמי איכא למימר דפליגי ר' ורבנן בקדושה א' דר' סבר לא שייך איסור קדושה א' בעירובי חצירות כיון דבי"ט שרי להוציא מחצר לחצר וסוגיא דהכא אליבא דרבנן דפליגי עליה דר' אזלא וק"ל : **בד"ה** משום הכנה כו' ועוד דתניא בפ"ק דביצה דר"א אומר ביצה תאכל היא כו' עכ"ל ולמאי דקאמר הכא דר"א אית ליה הכנה הא דתניא ר"א אומר ביצה תאכל כו' אליבא דב"ש מתניי' ומיהו אע"ג דשמותי הוא ס"ל בהא כב"ה דאסרי ביצה משום הכנה כדאמר הכא תלמודא ומי שהגיה כאן ת"ר א"ל כו' טועה הוא דא"כ תקשי מהך ברייתא דהכא דאית ליה לר"א הכנה אהא דבעי למימר בפ' אילו עוברין דלית ליה הואיל ולית ליה הכנה אלא תלמודא מהדר הכי לאוקמי מלתיה דר"א כפי המסקנא דהתם דאית ליה הואיל ואית ליה שפיר הכנה וק"ל : **ע"ב** גמרא דרב אדרב מי כו' והא אתמר שבת וי"ט רב אמר טלדה בזה כו' יש לדקדק בזה למאי דלא ס"ד השתא איסור הכנה אמאי לא תקשי ליה טפי למרמי מדרב אדרב מתרתי פסקי בדין עירוב גופיה דהכא פסק כר"א דשבת וי"ט ב' קדושות הן ובפ"ב דביצה פסק רב דהלכה כת"ק דאמר י"ט שחל להיות ע"ש אין מערבין לא עירובי תחומין ולא עירובי חצירות וע"כ משום דקדושה א' הן כיון דלא אסיק אדעתיה איסור הכנה כמ"ש התום' לעיל ואפשר [ב] דרב חסדא הכא לא הוה ידע ההוא פסקא דרב בפ"ב דביצה ודו"ק : **תום'** בד"ה והא בעינן סעודה כו' וי"ל דכמו שצריך בלילה דהיינו שעת קניית כו' עכ"ל ר"ל לפום הסברא דתחלת היום קונה עירוב צריך בלילה שעת קניית

קרני ראם

[א] מחלק. נ"ב עיין בתוי' גיטין : [ב] ואפשר. נ"ב עי"ל דס"ל להש"ס דהכנה בידים אסור אבל הכנה ממילא לא ידע המקבן דלאסור ועיין רש"י בביצה שם וס"ל דלערב להביא מיו"ט לשבת מחשב הכנה בידים ולק"מ רק מבילה דהוי הכנה דממילא ובזה יש ליישב ג"כ קו' התוס' ד"ה הא קא מכין מי"ט לשבת ע"ש ועיין בתוס' ביצה דף ע' ד"ה מ"ט :

נמוקי הגרי"ב

דף לז ע"א ד"ה ר"י ור"ש עיין מה שהקשה המהרש"א ולא הבנתי דאדרבה בעירובין עומד הדבר להתברר דהא התנה אם לא יבא לא לכאן כו' אהי' כבני עירי כדאיתא במתני' ואף שאינו מוזכר במתניתא דאיו מ"מ מוכרח דרב אינו מחלק בין עומד הדבר להתברר או לא ושפיר הוכרחו התוס' לתרץ לרב דמחלק בין תולה בדעת עצמו כו' וע' מהרמ"ש שם : ד"ה והתניא ע"ש נ"ל והתנן הומ"ל וע' במהרש"א מה שהקשה והנראה דהא דקשי' להש"ס הכא דר"י אדר"י ולא במק"א היינו משום דלא קשי' רק לרב דמפרש טעמא דר"י משום אין ברירה ולא משום שמא יבקע המפורש בברייתא כדמסיק הש"ס ורב לא ס"ל הכי רק משום אין ברירה וגם עולא ע"כ הכי ס"ל דאלת"ה ל"ל זוגי כו' וסמה ע"כ מחלקים בין תולה כו' ע' תוס' ד"ה לס"ד ובע"כ גם עולא סבר לחלק דאלת"ה הל"ל כמו ר"י ע"ש ותבין ולכך מקשים התוס' שפיר וזה ברור : בד"ה מאי קושיא לפי מה שכתב הרא"ש פרק מי שהוציאוהו בש"מ דר' יהודה אית לי' תחומין דאורייתא לא ק"מ דשפיר מוכיח רב אליבא דר' יהודה והא דקאמר לעיל מיני' ולימא לי' תני דבי איו הייט דמ"מ נשמע דבעירוב לית לי' ברירה יהי' מאיזה טעם שיהי' ואתי ברייתא כוותי וכ"מ מפירש"י ד"ה תני דבי איו אליבא דר"ש כו' דבעירוב כו' ולא הזכיר בדרבנן כו'. וזה ברור : ד"ה אלא איפוך כו' ע' מהרש"ל מ"ש דא"כ תולה עצמו בחגורתו והנראה לפי מ"ש רש"י לקמן מ"ו בד"ה מאן פליג כו' דהוא הוי סתם בר פלוגתי' ע"ש וא"כ למאי דאפיך תקשי דרבי יהודה אדר"י דהלוקח וע"כ צ"ל דס"ל נר' יוסף כעולא דזוזי זוזי קתני אבל לפי הס"ד אם נימא לחלק בין דאורייתא לדרבנן מ"מ תקשי דר"י אדר"י ובע"כ צ"ל איפכא ומ"מ הש"ס שפיר הקשה דמאי הקשה מדר"ש אדר"ש דזה לא קשה רק מדר"י אדר"י וע"ז משני קסבר כו' ובין כך ובין כך ע"כ צ"ג איפוך ושפיר מסיים שם התנא. וא"ש הכל :

דף לח ע"א בד"ה ור' אליעזר עיין מה שהקשה וקושית המהרש"א הוא קושית התוס' בביצה ט"ז ב' גם תירוצו לא יכולתי להלום דא"כ למה להתוס' לתירוצם דפליגי רבי ורבנן אם שייך הכנה בע"ת בתירוצו סגי גם לקושית התוס' : ד"ה דרב אדרב מי כו' ע' מה שהקשה המהרש"א והיא קושית התוס' לעיל ד"ה ור"א ותירוצם א"כ למאי דלא ס"ד דר"א משום הכנה הו"ל להקשות מעירוב גופא ע"ש תירוצו ולפע"ד נראה ליישב בפשיטות דהנה גם על התוס' הנ"ל קשה דמאי הקשו מדרב אדרב הא שלח ר"א נגולה איפכא כדאיתא בביצה שם וא"כ י"ל דרב סובר כת"ק לקולא ויש ליישב בזה קושית העולם שמקשים למה לא איבעי' להו שם רק לשמואל ולא לרב משום דלרב פשיטא דאיפכא תניא אולם ז"א דא"כ מאי קא מיבעיא לשמואל הא מדרב לקולא שמואל כר"י לחומרא וא"ל דהא"כ דלא פליגי דהא מוכח שם מדקאמר שם תחילת הוראה דהאי גורבא מדרבנן כו' משמע דרב לא סבר לה כשמואל וא"כ הו"ל למפשט מכאן זהו כונת קושית התוס' שם וכאן דכל כונתם אינו רק על בעל האיבעיא וא"ש קושית התוס' מבא"כ ר"ת לא סי' קשה על רב דדילמא איפכא תניא ולא איפכת לי' בבעל איבעי' שהוא סי' קודם. וגם טפי איכא לאקשויי דרב אדרב ובזה יש להסביר במה שדקדק הגמ' כי נח נפשי' דרב הונא ועיין שם בד' י"ז כמ"ש רב חסדא אמר רב הונא והמבין יבין ובפשיטות י"ל ע"ד שאמרו בברכות בפ' ג' שאכלו אהדר קרעי' כו' והיינו דעייל למספד דעתה לא ידע התי' כמ"ש דרב אדרב דר"ה הי' תלמיד מובהק דרב וכ"פ מקשי הש"ס מדרב הונא אדרב ע' שבת קכ"ח ע"א ע"ש ודו"ק :

חכמת שלמה

כו' ואין לזה כלים להפרים. נ"ב וכפ' מרובה פרש"י דאיירי בערב שבת בין השמשות ואין לו שהות להפרים : תום' בד"ה לא ס"ד כו' דתנן בשקלים כו'. נ"ב אין זה משנה בכל התלמוד אלא ברייתא היא וכן נמצא בתלמוד ירושלמי דשקלים להדיא ומ"מ גם מן המשנה דשקלים מוכח שרבי יהודה סבר כך כדפרש"י בפ' הוציאו לו : **באד"ה** מ"מ דוקא כשמתנה כו'. נ"ב כ"ל לאו דוקא מתנה דהא גבי הלוקח יין נמי אינו מתנה אלא כלו' היכא שמברר דבריו להדיא ומתנה בפירוש כמו שפירשו התוס' לקמן וכן פירשו התוס' בפ' הוציאו לו :

דף לז ע"א תום' בד"ה מיתי פ"ה כו' כדקתני בתוספתא וקדם כו'. נ"ב זה אינו בתוספתא רק איתא בתוס' דבערב שבת ושבת להפרים איירי והיינו בע"ש בין השמשות ורש"י פי' במרובה דאיירי בקדם עליו היום אבל מה שפירשו התוס' הכא דאיירי בקדם עליו היום וכן פירשו בפ' כל הגט ובפ' הוציאו לו ע"כ ט"ס הוא דהא מוכח הכא לפירושו דדוקא בלא קדם היום איירי דהוא עדיין בין השמשות ולכך שרי בדמאי אפי' בספרסר והכא גבי טבל ודאי מותר בקריאת שם בעלמא אבל בקדם היום אסור להפרים אפילו בדמאי והכא אפילו קריאת שם אסור בשבת על כן נ"ל להגיה ועדיין לא קדם עליו היום וכן פירשו התוס' להדיא בפ' היכן ור"ש בסוף דמאי ע"ש ואסבר הטעות נפל בספרים מפרש"י וכן מצאתי בתוס' שנ"ז שכותבין בזה הלשון ורש"י פירש במרובה דבע"ש בין השמשות איירי כדקתני בתוספתא וקדם עליו היום עכ"ל והיינו שרש"י פי' הכי במרובה והוסיף וקדם עליו היום מעצמו אבל התוס' לא סבירא להו לפירושו כאשר פירשתי ובתוס' מדוייקים בפרק כל הגט מצאתי ג"כ שאינו נ"ל : **בד"ה** ר' יוסי כו' כל הגט לר' יהודה ופי' הקו' כו' כנ"ל : **ע"ב** גמ' רבה אמר שאני כו' כנ"ל. ונ"ב גרסי' רבה כך פירשו התוס' בפ' כל הגט וכן פי' ר"ש בסדר זרעים להדיא וכן מצאתי בס"א : **רש"י** בד"ה בתוכו כו' (בתוכו) [סביביו] הס"ד : **תום'** בד"ה אלא איפוך כו' הא דקאמר בסמוך כו'. נ"ב פי' מאחר שזהו כולה מדברי רב יוסף הוא להשיב על הסוגיא דלעיל לאשכוחי תנא דאפילו בדרבנן לית ליה ברירה כמו שאמר רבא לרב נחמן אם כן משמע להדיא דאיכא לחלוקי בין דאורייתא לדרבנן דאל"כ נייתי כל הני תנאי דלעיל א"כ מה השיב רב יוסף ס"ל כו' ותלה עצמו בחגורתו מאן דלית ליה ברירה בדאורייתא וכו' דילמא אית ליה ברירה מדרבנן ולא תיפוך ר"ש ואינו דומה לסוגיא דריש ביצה דפריך נמי ומאי קושיא דילמא איכא לחלוקי בין מוקצה לנולד ומשני קסבר רב נחמן מאן דלית ליה מוקצה לית ליה נולד שאני התם דלא מצינו בסוגיא מי שחלק בזה לאפוקי הכא שתחלת הסוגיא הוא לחלוקי בין ברירה דאורייתא לרבנן ואף הוא גופיה מש"ה מייתי תנאי אחריני דלית ליה ברירה אפילו בדרבנן א"כ מנא לן לאפוכי דברי ר"ש בשלמא אי אמרת הא דפריך תלמודא וקא שמעינן לר"ש כו' ואיפוך כו' אינו מדברי רב יוסף ורב יוסף לאתויי תנאי קאתי בין הוא רבנן בין הוא ר' שמעון ואח"כ מפרש תלמודא קסבר רב יוסף כו' ואינו תלוי בסוגיא דלעיל ולא גרסי' קסבר רב יוסף כו' שפיר כך העלו בישיבה וקשה לי א"כ מהו שאמר אח"כ בפיסקא של דבור שני קסבר רב יוסף אדרבה לעיל הוה ליה לתוס' למימר אינו מתיישב מהו שאמר קסבר רב יוסף ואם באמת סגירסא דלא גרסי' קסבר רב יוסף אלא שממילא קאי ארב יוסף לפי פי' התוס' שהכל מדברי רב יוסף הוא א"כ בדבור השני למה עשו פיסקא קסבר רב יוסף ואם משום שרצו להקשות ממש אריש פ' כל הגט הלא שם לא הוזכר כלל רב יוסף בסוגיא ואדרבה עדיפא למיפרקי מסתמא דתלמודא ועוד למה עשו פיסקא בדבור השני אקסבר מאן דלית ליה ברירה כו' אאיפוך דלעיל הוי ליה למיפרך דקאמר דר"ש לית ליה ברירה אפי' בדרבנן ובתוס' דפרק כל הגט נמי הקשו מהא דאפיך רב יוסף כו' אבל אינו תלוי כלל במה שאמר מאן דלית ליה ברירה וכו' על כן נראה דטעות דילוג סופר יש בכאן והכי הוא ולפי זה לא מתיישב שפיר מה דקאמר קסבר מאן דלית ליה ברירה לא שנא בדאורייתא ול"ש בדרבנן הוה ל"ל קסבר רב יוסף ואח"כ הקשו וא"ת והד"א ובספרים שלהם לא היה כתוב קסבר רב יוסף כדמשמע מדברי התום' ודו"ק (עיין במהרש"א) : **בד"ה** אלא מעתה כו' לטעמא דאין ברירה. נ"ב רק שלא היה יכול לתמוה הי"נ דאין ברירה ודו"ק :

דף לה ע"א רש"י בד"ה אי אתה כו' כל עיקר לב' כו' הד"א : **בד"ה** מערב כו' העירוב אי אתם כו' הד"א : **ע"ב רש"י** בד"ה מערב כו' למזרח זה לסוף כו' וכל עירו מיהא מאי אזיל כו' כנ"ל : **בד"ה** לא יהלך בשבת הס"ד : **תום'** בד"ה אמר רבה כו' ועוד דמשמע התם דהדר ביה. נ"ב פי' רבה גופיה היה חוזר בו ע"ש בגליון לפי שלא היתה ידועה כו' כנ"ל : (עיין במהרש"א) :

מהר"ם

הכא השתא ודאי טמאה היא אלא דהעדים מעידים אי נטמאה מבעוד יום או משחשיכה : **ד"ה** אדרבה וכו' הרי חסר לפניך וכו' פירוש דהא המקוה חסר ואתאי ולא יחסר בבת אחת אלא בהמשך זמן ולכך אתרע חזקתה ולא נוכל לומר דהשתא הוא דחסר דהא ע"כ מקמי השתא התחילה להתחסר ולא דמי לטומאה דלעיל דהטומאה נעשית בנגיעה בהרף עין ונוכל לומר דהשתא הוא דאיטמאה ועד השתא טהורה הואי וק"ל ועיין בנדה פ"ק : **ד"ה** אבל עירב בתרומה וכו' כגון שהיו שני ציבורים וכו' הוכרחו התוס' לפרש כן משום דאל"כ אלא מיירי שהתרומה בעצמה הוי ספק נטמאה ספק לא נטמאה א"כ תקשה אמאי לא אמרינן אוקמא אחזקת כשרות כמו גבי ספק מבע"י נטמאו דאוקמינן אחזקתה ולמה לא אמרינן כאן ספק עירוב כשר ולכך הוכרחו התוס' לפרש דמיירי בשני ציבורין דלא שייך לומר אוקמינן אחזקתן וק"ל : **ד"ה** מאי שנא וכו' עד ויש לומר דרבא ס"ל דתחלת היום קונה עירוב צ"ע מאי קמבעיא ליה לרבא ממ"נ אי ס"ל סוף היום קונה עירוב הוי הדין הכי היום חול ולמחר קודש הוי עירוב היום קודש ולמחר חול לא הוי עירוב ואי ס"ל דתחלת היום קונה עירוב הוי איפכא דהיום חול ולמחר קודש לא הוי עירוב והיום קודש ולמחר חול הוי עירוב וא"כ מאי קמבעיא ליה וכבר תירצתי זאת בישיבה באריכות אבל אין עת עתה להאריך ואין להקשות מאי פריך ומאי שנא דלמא מש"ה היום קודש ולמחר חול לא הוי עירוב משום דבעינן סעודה הראויה מבעוד יום די"ל דרבא לא ס"ל סברא זו דהא אמר לקמן אברייתא זאת אומרת סוף היום קונה עירוב ו"א קאמר כרב פפא דאמר דטעמא דברייתא משום דבעינן סעודה הראויה מבעוד יום ש"מ דלא ס"ל לרבא סברא זו :

דף לז ע"ב בתום' ד"ה אלא איפוך בלא איפוך וכו'. פי' דהתום' ס"ל דהאי קושיא והא שמעינן לר"ש רב יוסף קאמר לה ולכן כתבו ולכך קאמר אלא פי' כיון דהמשך דברי רב יוסף הן שייך לומר אלא אבל אי הוה קושיא אחרת ממקשה אחר לא שייך לומר אלא וק"ל : **בא"ד** ומיהו לפי זה לא א"ש וכו' פי' משום דאי המשך דברי רב יוסף הן דבעי לאשכוחי תנא דאפילו בדרבנן לית ליה ברירה ע"כ צ"ל דס"ל דיש חילוק בין דאורייתא לדרבנן דאל"כ לימא דאתי ככל הנהו תנאי לעיל דס"ל דלא אמרינן ברירה ואם כן איך אמר אח"כ קסבר מאן דאית ליה ברירה לא שנא בדרבנן ל"ש בדאורייתא דהא ע"כ שנא ושנא הוא אלא משמע דהוי קושיא אחרת בפני עצמה ולא מדברי רב יוסף הוא וצ"ל דלא גרסינן בגמרא קסבר רב יוסף אלא סתם קסבר מאן דאית ליה וכו' דאל"כ ע"כ צ"ל דמדברי רב יוסף הוא כיון דמסיק קסבר רב יוסף וכו' אלא ע"כ לא גרסינן ליה והא דמתחיל דבור אח"כ קסבר רב יוסף היינו לפירוש הראשון דס"ל דהקושיא דמקשה והא שמעינן וכו' מדברי רב יוסף היא וק"ל :

דף לח ע"ב בתום' ד"ה הא קא מכין וכו' עד וי"ל דהא דקאמר מערב ברגליו וכו' ברייתא דלעיל קתני לה וכו'. ותימה מה תירצו התוס' דהא ע"כ הא דמקשה אלא הא דאמר רב יהודה וכו' היינו הגופא דלקמן וקתני בסוף דבריו ואין מערבין לכתחלה בפת א"כ ש"מ אית ליה הכנה וא"כ תקשה לתחלת דבריו דאמר עירב ברגליו ביום ראשון מערב ברגליו ביום שני והא קא מכין וכו' ומה לי אם היא ברייתא או הם דברי רב יהודה עצמו סוף סוף אם ידע המקשה תחלת דבריו מהברייתא ידע ג"כ סוף דבריו מהברייתא דאל"כ לא הקשו התוס' כלום וא"כ אמאי לא פריך דברי הברייתא עצמה

בש"י

עירוב הוא ועירובו תוך התחום כך לענין סעודה הראויה מבע"י דקאמר הכא צריך שיהא הוא תוך תחומו אף מבע"י וק"ל : בד"ה הא קא מכין כו' ברייתא דלעיל קתני לה דפליגי בה ר' יהודה ורשב"ג כו' עכ"ל ר"ל דממלתיה דברייתא טפי ניחא ליה לאקשויי ארבה מלהקשות ממלתיה דרב יהודה אדנפשיה וכתב בגליון והא דקא מייתי מלתיה דרב יהודה לפי כו' ר"ל לפי דברי התוס' דאברייתא דלעיל סמיך ופריך ארבה הא דנקט במלתיה רב יהודה ולא נקט הברייתא דלעיל משום שהיתה ידועה להם הברייתא דלעיל ממלתיה דרב יהודה כעין שכתבו התוס' לעיל שהוא שנית הברייתא מתחלה לבית המדרש וסיפא דמלתיה דרב יהודה אין מערבין בתחלה בפת ליתא בברייתא דלעיל וליכא לאקשויי אדנפשיה אלא מהך דאין מערבין ברגליו דקתני לעיל פריך לרבה ומהרש"ל הגיה בגי' לפי שלא היתה ידועה להם כו' אין צורך כי הדברים ברורים כמו שכתבנו וק"ל :

דף לט בד"ה וכן בילה כו' פי' לא הודו לו שתאכל אפי' בשני דקדושה א' היא כו' עכ"ל ולא ניחא להו לפרש ולא הודו לו להקל ואפי' בראשון תאכל משום דאוכלא דאפרת הוא והשתא ניחא דמחליף דהכא וכ"כ התוס' בר"פ חבית ע"ש די"ל דא"כ הך ולא הודו לו גבי בילה לא הוי כאינך ולא הודו דעירוב ודכלכלה דע"כ ליכא לפרושי בהו אלא להחמיר ומשום קדושה א' וק"ל : בד"ה מודים חכמים כו' קי"ל נמי כוותיה דנולדה בזה אסורה בזה כו' עכ"ל בשבת וי"ט נמי סבר רב דנולדה בזה אסורה בזה והיינו משום הכנה כדאמרי' לעיל אבל בב' י"ט של ר"ה ליכא לאסור משום הכנה אי לאו משום קדושה א' וק"ל : בד"ה אי אתם כו' וא"ת נהרדעי כו' לא ס"ל בהא כר' יוסי עכ"ל ולכאורה אין זה התירוץ מספיק לקושייתם דאכתי כמאן סברוה דלר' יהודה אפי' עברוה לא הוי קדושה א' ואי כר' יוסי הא קאסר הכא אפי' בבבל והיאך פליגי אדר"י וליכא להו מאן מתנאי דאית ליה כוותייהו ויש ליישב דהשתא סמכי בבבל אהני שאין עושין י"ה בבבל אלא יום א' דאזלינן בתר רוב שנים ולר' יוסי דאסר הכא בבבל קושטא הוא דעושין בבבל שני ימים י"ה דלא אזלינן בתר רוב שנים דה"נ אמרינן התם דרבא יתיב בתעניתא תרי יומי ודוחק ודו"ק : ע"ב בד"ה אי מסכתת כו' וזה אין שייך אלא בדבר הנעשה בשביל ישראל כו' עכ"ל ר"ל דלפי טעמו של פרש"י דלא יהנה ממלאכה שבת אין כאן טעם טוב אמאי לא אמרו בכדי שיעשה אלא בנעשה בשביל ישראל אבל לפי' ה"ג דמשום גזירה היא שמא יאמר לנכרי לעשות בי"ט ניחא טפי דלא שייך אלא בנעשה בשביל ישראל וק"ל :

דף מ בא"ד ובשבת וי"ט אף לפרש"י כו' אף בדבר הבא מחוץ לתחום בשביל ישראל כו' עכ"ל ר"ל לאסור לאותו ישראל שהובא בשבילו ומשום הכנה מיהו לישראל אחר או שלא בשביל ישראל מותר בהובא מחוץ לתחום לי"ט ושבת דאין לאסור משום הכנה טפי מהובא בו ביום דמותר לישראל אחר בהובא מחוץ לתחום אבל בדבר נלקט ונילוד יש לאסור משום הכנה בשבת וי"ט אפי' שלא בשביל ישראל כלל כמו נלקט ונילוד בו ביום ודו"ק : בפרש"י בד"ה לזלזולי אי מחזקינן להו ספק אתי לזלזולי בשני כו' עכ"ל לא ידענא אמאי דקדק לפרש אתי לזלזולי בשני דכיון דמשום אחזוקי ספק הוא אתי לזלזולי נמי בראשון ויש ליישב כיון דאנן בקיאין בקביעי דירחא וראשון ודאי עיקר ולא אתו לזלזולי ביה אלא בשני דלא עבדינן ליה אלא משום דשלחו מתם הזהרו כו' אי הוה מחזקינן ליה נמי בספק הוה אתו לזלזולי ביה לגמרי אבל כי אמרינן סתמא מחזקינן ליה בקדושה א' מדרבנן וק"ל : תום' בד"ה הא ודאי מאתמול נעקרה אבל אי היום נעקרה אסור אע"ג דאדעתא דנכרים כו' עכ"ל איסור (בו ביום) דבכדי שיעשו אין לאסור אלא בשביל ישראל בין לפרש"י בין לפי' ה"ג אבל בו ביום אסור אפי' בשביל נכרים וטעמא משום מוקצה כו' דבמוקצה איירי כולה שמעתתא ולאפוקי משום דשמא יעקר ויתלוש הוא גופיה דאין לחוש לזה בדבר שאין קל ליתלוש כמו לפתות דבעי מרא כמ"ש לקמן וק"ל : בא"ד והא דמדמי כו' שמא ישחוט לשמא יסחוט ה"מ למדחי דלא דמי כו' עכ"ל ר"ל דלא דמי מה"ט דשמא יסחוט הוא קל ליסחט משא"כ שמא ישחוט שאינו קל כ"כ וע"ש בתוס' : בד"ה זכרון א' כו' דלא ליתי לזלזולי במועדות וי"ט של ר"ה כו' עכ"ל ובדפוס חדש הגיהו וי"ט ראשון של ר"ה כו' ויותר נכון כמ"ש במרדכי ישן ובפי' שבגליון ברי"ף דלא הוזכר שם כלל י"ט של ר"ה אלא דלא ליתא לזלזולי במועדות כו' ור"ל בכל מועדות של תשרי דיאמרו דבתשרי נמי יום ב' עיקר כמו בר"ה של כל השנה דיום שני עיקר לממני מיניה וק"ל : ע"ב בפרש"י בד"ה א"ר זירא כו' אלא חותם מקדש השבת וישראל ור"ח כו' עכ"ל לא ה"ל לפרושי דמסיים נמי בחתימה דר"ח דלכולהו תנאי דשמעתין היכא דכולל נמי אינו מזכיר בחתימה ר"ח אלא שפי' כן למאי דקבעינן הלכתא בפ"ב דבילה דכולל ומסיים נמי בר"ח כמ"ש רש"י לקמן ודו"ק : בד"ה ומי אית ליה לב"ש כולל בברכת המוספין של ר"ח כו' עכ"ל אע"ג דהך ברייתא דמייתי סתמא קתני לא ניחא ליה לפרושי מתפלל ח' לב"ש אלא במוספין אבל בשחרית וערבית ודאי דאפי' לב"ש אין ר"ח קובע ברכה לעצמו כיון דאי מקלע בחול אין לו ברכה כלל אלא אומר בעבודה וק"ל :

ח"א דף מ ע"ב תן חלק לשבעה כו' אלו ז' ימי פסח כו' לא לנבכה כו' פרש"י דמברכין כל יומא מקדש ישראל והזמנים עכ"ל היינו בתפלת מוסף אבל רש"י בספר קהלת הביא דברי רבותינו דהכא ולקח לו דרך אחרת דהיינו תן חלק לז' ימי פסח קרבנות לגור כו' ואפשר משום סיפא דקרא כי לא תדע מה יהיה רעה וגו' לא יתפרש לו אלא כפירושו שם לענין קרבן ונראה ליישב דברכת מקדש ישראל והזמנים שבתפלת מוסף היא במקום קרבנות מוספים שנזכרו בתפלת מוסף והיינו כי לא תדע מה יהיה רעה וגו' ויחרב הבית שאז הברכה תבא במקום קרבן ויש לדקדק בהנהו פסוקים ומאי וגם דהל"ל תן חלק לז' ולא' גם הפסוק שלפניו שלא לחמך על פני המים גו' מה חבור ושייכות יש לו לזה המקרא ויש לכוון בזה לפי שמתנות עניים הוא על היותר בחג כמפורש בקרא וז"ש שלח לחמך שהוא מתנות עניים על פני המים דהיינו בחג שהעולם נידון בו על המים שע"כ נסכו מים בחג כו' כדאמרינן פ"ק דר"ה והוא זמן זריעה כמפורש פרק המקבל ואז ברוב הימים בתקופת תמוז שהימים מרובין על הלילות תמצאנו שתהיה הברכה בזמן הקצירה ועי"ז אמר תן חלק לז' ימי החג שתשמח אז אתך עניים כמפורש וגם בריבוי שתהיה תשמח אז העניים בחג דבתורה גופה לא הוזכר בו שמחה מפורש רק ברמז אך שמח ואמר כי לא תדע גו' כמ"ש הדבר מתרבה במוצאי החג מפני גזל מתנות עניים : סליק פרק בכל מערבין

דף מא תוס' בד"ה אי אתם מודים כו' וי"ל דמ"מ מתחיל מבע"י לפי שא"א לכוין כו' עכ"ל נראה דמזה הוכיחו התוס' לקמן דרבי יוסי מתענה ומשלים רשות קאמר דהשתא אין משלימין דקאמר ר"ג דאסור להשלים משום דחשיב כמתענה בשבת ופריך להו ר"י שפיר מהא דמפסיקין מבע"י דהא אסור להתענות בשבת אבל אי רבי יוסי קאמר דחייב להשלים דהשתא הא דקאמר אין משלימים אינו חייב להשלים קאמר ואם כן מאי פריך להו מהפסקה מבע"י כיון דרשות להשלים ולא הוי כמתענה שפיר מפסיק מבע"י כיון שא"א לכוין תחילת הלילה וק"ל : בד"ה מודה היה כו' רבן דפליגי אר"ג והנהו ס"ל דמפסיקין עכ"ל ק"ק לפי זה מאי מייתי מהא דר' יהושע שנכנס להפר דבריו דנקבע הלכה כר"ג דאין משלימין דאימא דר' יהושע נכנס להפר דבריו ולומר דמפסיקין ובהא נקבע הלכה כר"ג דאין מפסיקין אבל בהא דסבר ר"ג אין משלימין לא נקבע כמותו הלכה אלא דאף משלימין אם ירצו וק"ל : גמ' טעמא די"ט הא עי"ט משלימין כו' ק"ק דממתניתין גופה נמי יש לדקדק כן מדקאמר ר"מ דמודה ר"ג בחנוכה ופורים [משמע בעי"ט] משלימין ויש ליישב ודו"ק : ע"ב תוספות בד"ה והלכתא מתענה ומשלים פי' אם ירצה כו' עכ"ל כבר כתבנו לעיל הוכחה לזה ודברי התוס' בספ"ב דתענית תמוהים בזה שכתבו הלכתא מתענה ומשלים פי' הא דקא פסיק הלכה מתענה ומשלים אר"ח קאי דאי אחנוכה ופורים אינו יכול להתענות דיום משתה כו' עכ"ל והוא היפך סוגיא דשמעתין דבעיא לאוקמא דוקא בחנוכה ופורים ודו"ק : סליק פרק בכל מערבין

מי שהוציאוהו פרק רביעי

תוספות בד"ה לגדדים כו' אחזר לדעת לא רצה לתרץ כך לגדדין כו' עכ"ל לאו ממש לגדדין כדקאמר תלמודא אילא לדעת דהא ע"כ מי שהוליאוהו נכרים דאין לו אלא ד' אמות לא איירי בחזר לדעת אלא דע"כ איירי השתא מי שהוליאוהו נכרים והוא עדיין שם שלא במקומו אבל בחזר למקומו אפי' לדעת כאלו לא יצא אם הוליאוהו נכרים אלא דבסיפא החזירוהו נכרים היינו לגדדין כדאמר תלמודא דאפילו יצא לדעת אם החזירוהו נכרים כאילו לא יצא דבהוליאוהו נכרים לא ה"ל למתני החזירוהו דאפי' חזר לדעת נמי כאילו לא יצא ולהכי לא הוה קשיא ליה לתלמודא מעיקרא אחזר לדעת אלא מדיוקא דהחזירוהו ולא מרישא דמי שהוליאוהו דאיכא לאוקמא בכה"ג שלא חזר כלל למקומו והא תרלו כיון דסוף סוף גם לפי זה בהחזירוהו לעולם צ"ל לדחוקי לגדדין קתני בסיפא דהחזירוהו וע"כ דהוה ס"ד לטעות בתרתי דהיינו חדא במי שהוליאוהו נכרים וחזר לדעת דכאלו לא יצא ואידך בסיפא בהחזירוהו נכרים אפי' יצא לדעת דכאלו לא יצא וניחא ליה לתלמודא למימר דלא הוה ס"ד לטעות אלא בסיפא בילא לדעת והחזירוהו נכרים דכאלו לא יצא אבל בחזר לדעת אפי' הוליאוהו לא הוה ס"ד לטעות דהשכי ודאי איירי רישא דלא יצא רק ד' אמות וליכא לאקשויי דאכתי אמאי לא משני כך לגדדין קתני ולא הוה ס"ד לטעות אלא בחזר לדעת דמי שהוליאוהו לא איירי אלא שלא במקומו אבל בילא לדעת והחזירוהו נכרים האמת כך הוא דכאלו לא יצא די"ל דלא ניחא ליה לתלמודא לומר לפי האמת דמתני' דקתני החזירוהו לגדדין ומשמע דארישא דמי שהוליאוהו קאי והדברים ברורים למבין : בפרש"י בד"ה בשוגג יאכלו כו' אם יש אדם שעירב כו' עכ"ל דיאכלו משמע לאחרים ואי הוה שרי נמי לאותו שהביא בשוגג הוה ליה למימר בשוגג יאכל לשון יחיד ואע"ג דלא קנסינן שוגג אטו מזיד כמ"ש התוספות הכא לא עדיף מנכרי שהביאו בשביל ישראל דאסור למי שהובא בשבילו ודו"ק :

ח"א דף מא ע"ב גמ' ודקדוקי עניות למנ"מ כו' ודאי דים ליזהר בדקדוקי עניות שלא להעבירו כדלקמן ג' אינן רואין פני גיהנם אלו הן דקדוקי עניות וע"כ היינו שנזהר שלא עבר ע"ד ועל"ד קונו והיינו בקושי גדול ולא דמי לילה"כ שיש ליזהר בו ביותר כמ"ש התוס' דלכך לא חשיב ליה הכא ועוד י"ל דדקדוקי עניות שאינן רואין פני גיהנם היינו נמי באפוטי רחמיס ודו"ק : ג' אינן רואין פני גיהנם כו' · בהרבה מקומות אמרו שהאדם ניצול מדינה של גיהנם והיינו בקיום המלות והכא חשיב ג' שע"י נעכן זוכין שאינן רואין פני גיהנם · ועי"ל דהנהו גם שניצולין מדינה של גיהנם מ"מ רואין פני גיהנם וכדאמרי' פ' עושין פסין דאתי אברהם אבינו ומסיק להו כו' אבל הנך ג' דחשיב הכא לא יבואו לידי כך ואינן רואין פני גיהנם כלל וק"ל :

דף מב בפירש"י בד"ה ומטלטל בכולה כו' וממילא שמעינן דבתוך אלפים מטלטל כו' עכ"ל ולא מקרי נפרץ למקום האסור לו לענין טלטול כי אורחיה כמ"ש התוספות כיון דמיהת שם טלטול דהיינו בזריקה שרי נמי חוץ לאלפים וק"ק לדברי התוס' כיון דהך קושיא באלפים מיהת לטלטל לר"ג נמי פריך ה"ל להקשות הך קושיא לעיל מיניה מהך קושיא

מהר"ם

מרישא לסיפא ונ"ל לפרש דברי התוס' שר"ל שהמקשה לא ידע הגופא דלקמן שהגמרא מביא בשם רב יהודה ולא הקשה מדברי רב יהודה אלא הקשה מהברייתא דלעיל דקתני בפלוגתא דרשב"ג ורבי יהודה דקתני עירב ברגליו ביום א' מערב ברגליו ביום שני כו' כדלעיל ובאותה ברייתא לא קתני שאין מערבין בפת בתחלה ולכך לא הוה קשה להמקשה בדברי הברייתא מידי והא דכתוב בגמרא אלא הא דאמר רב יהודה כו' דמשמע שהמקשה הקשה מדברי רב יהודה המסדר הגמרא כתב כן מפני שרב יהודה ביאר הברייתא וסיים אותה והאריך בה בדברים שאין מבואר בהברייתא דלעיל כמו שהוא בגופא דלקמן ומה שאינו כתוב בברייתא דלעיל מה שהוסיף רב יהודה מפני שלא היתה ידועה להם עד שפירשה וסיימה ר"י לכך כתב הסדרן דברי הברייתא שהביא המקשה ג"כ בשם ר"י אבל באמת המקשה לא ידע מדברי רב יהודה ולא הקשה מדבריו בלום אלא הקשה מהברייתא דלעיל ודו"ק נ"ל :

דף לט ע"א בגמ' אמרינן חמרא אירכס ליה ובברייתא דקתני לא יהלך אדם לסוף שדהו וכו' ואמאי לא אמרינן נמי דלמא חמרא אירכס ליה כדהכא היינו משום דהתם הוא נשאר בשדה וכן גבי מרחץ ולכך מוכח מלתא דלצורך שדהו יצא אבל גבי תחום הוא חוזר לביתו אחר שישב שם מעט וקנה שביתה ולכך לא מוכחא מלתא :

דף מ ע"א בתום' ד"ה זכרון אחד כו' והגיה במחזור וכו' . פירוש כדי להזכיר גם בן שעיר של ראש חודש :

דף מא ע"א בתום' ד"ה מודה היה שאין משלימין משמע דלרבנן וכו' פי' מדקאמר מודה היה וכו' למאן מודה שמע מיניה דרבנן דפליגי עליה מקילים טפי מיניה וסבירא להו דמפסיקין ועלייהו קאי מודה דאף על גב דפליג עלייהו וסבירא ליה דאין מפסיקין מודה הוא להם שאין משלימין וק"לותירץ ושמא וכו' פירוש דתרי רבנן נינהו ורבנן דלקמן לאו היינו רבנן דפליגי ארשב"ג אלא רבנן אחריני נינהו דפליגי עם ר' מאיר בדברי רבי שמעון בן גמליאל :

מי שהוציאוהו פרק רביעי

ע"ב בתום' ד"ה על דעתו ועל דעת קונו וכו' ואע"ג דאיכא כשפים כו'. פי' שהכשפים מכחישין פמליא של מעלה וכ"ש שאם עושין לאדם כישוף מעבירין אותו על דעתו ועל דעת קונו וא"כ ליחשב נמי כשפים : ד"ה לצדדים קתני נ"ל דבספרים שכתוב בהן ועוד דניחא ליה כו' ט"ס הוא ולא גרסי' ועוד ותחילת התירוץ הוא דניחא ליה וכו' והא דקאמר לפני זה דסוף סוף וכו' צריך לקרות בלשון קושיא ומ"מ דברי מותר הוא וק"ל :

דף מב ע"א בתום' ד"ה וניטלטל וכו' דשבת גורמת וכו' . לעיל דף י"ז איתא דשבת גורמת והכל תלוי בתחילת שבת לענין נתוספו דיורין אם נקראת שירה ע"ש :

ע"ב בתום' ד"ה וכלתה מדתו כו' מתניתין דכיצד מעברין כדדייק שם בסוף פרקא : בא"ד בכלתה מדתו בסוף המערה וכו' פי' ונפקא מינה דחשבינן כל המערה כד' אמות ומשלימין מכאן

חכמת שלמה

דף לט ע"א רש"י בד"ה ורבי יוסי כו' וכתמיד של בין הערבים. נ"ב פי' אחר שבאו עדים : בא"ד הסירותי מסבל שכמו. נ"ב פי' לפי שקאי על יוסף שיצא בראש השנה מבית האסורין : בא"ד בשיר של חול תקנו כו'. נ"ב פירוש כמו בשחר מענין יומו : ע"ב רש"י בד"ה מאי לאו כו' קאי שלא הודו לו כו' כנ"ל :

דף מ ע"א תום' בד"ה זכרון אחד כו' פי' רשב"ם דא"ל כו'. נ"ב גליון ורש"י פי' נמי התם כיון שאמר נעשה ונקריב לפניך כמצות רצונך כמו שכתבת בתורתך שוב א"צ לומר מקראות מוספין אלא שבשם רבותיו פי' דקאי אמלכיות וזכרונות ושופרות : בא"ד במועדות ובשני ימים טובים כו' כנ"ל . בסוף הדבור ולא בזולתם · נ"ב פי' כל שאר ענינים זולת התפילה כגון בבקר בענין הקרבנות וכן בהפטרה א"ז וכן אמר רבה זכרון אחד כו' כי אתאי כי רב יהודה כו' : ע"ב גמ' לא הוה בידיה אתאי לקמיה כו' כנ"ל : רש"י בד"ה אמר רבי זירא כו' הוא היינו ראש חדש כו' כנ"ל : בד"ה כולל נמי כו' בשבת ומזכיר להו כו' כנ"ל : בד"ה ליתביה כו' דגנאי הוא לכוס של כו' כנ"ל : תום' בסוף ד"ה דילמא אתי כו'. נ"ב מעשה היה בברית מילה ברבינו יעקב בר יקר שחל עשרה באב באחד בשבת והוא היה אב בית דין ורצה להתפלל מנחה גדולה ורחצו ואכלו מפני שיום טוב שלהם היה כדכתיב שם אנכי וכו' והאי דלא מברכינן שהחיינו משום צערא דינוקא תוס' שנ"ז :

דף מא ע"א תום' קודם ד"ה אי אתם כו'. נ"ב ד"ה בילה מגולגלת בפי' ר"ת קבלה בידינו כי רבי עקיבא אותה שנה מסוכן היה והביאו לרבי עקיבא הרופאים לגמע בילה מגולגלת באחרית היום ורבי יהודה לא דקדק לסיכך סמך על מה שראה ולא ידע העיקר על מה עשה כן ותמוז דהשתא מלייה מליוה לפיכך חל תשעה באב בערב שבת ותשרו אב וחל ר"ה בשבת ע"כ תוספות שנ"ז : בד"ה אי אתם כו' קבלת תענית דהא כו' ועוד דאפי' ביום הכפורים דתוספת כו' כנ"ל : בא"ד אזיל ריש כנישתא. נ"ב ס"א ריש גלותא ול"נ היא היא : בא"ד גברא רבה עילוייה לא אהנה כו' ומכל תכשיל חד פת ומכל כו' כנ"ל : ע"ב תום' בד"ה והלכתא כו'. נ"ב תוספות שנ"ז ומורי אמר לי בשם הר"ר ידידיה דאפי' רבי יוסי לא פליג אלא דיכול להשלים מיהו גם רבי יוסי מודה אי אינו רוצה להשלים הרשות בידו ור' יהודה אמר אסור להשלים ואין נ"ל מדקאמר ר' יוסי אי אתה מודה לי בט"ב שחל להיות באחד בשבת שהוא מתחיל מבעוד יום והתם ע"כ דחייב קאמר דומיא דהכא ע"ש דחייב להשלים קאמר :

מי שהוציאוהו פרק רביעי

דף מב ע"א רש"י בד"ה והקיפוה כו' ולדירה כגון שהקיפוה כו' כנ"ל : בד"ה לא כרב נחמן כו' האסור לה ואי לא גזר שמא כו' כנ"ל : ע"ב גמ' שם מהו דתימא הכל כיון דדש ביה ליחוש כו' כנ"ל . ונ"ב ס"א : רש"י בד"ה הא נמי כו' אית ליה הס"ד והשאר עד סוף הדבור נמחק . ונ"ב נ"ל שזה אינו מפרש"י כי רש"י פי' הסוגיא אהילוך ולא אטלטול רק שייך לפי' אחרים שפירשו כל הסוגיא אטלטול .

ונטלטל בכולה ע"י זריקה דלא פריך ליה אלא לרב הונא לחוד וק"ל : **בד"ה** ומטלטל בד' אמות כו' דלא שני בין טלטול כי אורחיה כו' אי שרי לטלטל בזריקה כו' עכ"ל לא הוה צריך לכל אריכות הזה אלא כיון דאסור חוץ לאלפים אפילו בזריקה ה"ל נפרץ למקום האסור לו ואסור נמי זריקה תוך אלפים ודו"ק : **ע"ב** בד"ה אימא יש לו חצי כו' שבתוך תחומו מותר להלך כי אורחיה כו' עכ"ל כ"ה בפרש"י שלפנינו וכתב מהרש"ל שזה הוא עיקר מפרש"י שכל הסוגיא אהילוך קאי ולא אטלטול ומה שפרש"י בד"ה הא נמי פשיטא כו' לענין טלטול אינו אלא מפי' אחרים והאריך ע"ש וק"ק דמאי משני יש לו חצי חצר מ"ד ליחוש דלמא אתי לטלטולי כו' דהא נמי שמעינן ממלתיה דר"ה דלעיל דקאמר מהלך אלפים אמה ומטלטל בד' אבל אי לענין טלטול קאמר הכא דיש לו חצי חצר ניחא דהא לא שמעינן ליה ממלתיה דר"ה דלעיל שוב מצאתי כן במהרש"ל בשם גי' וק"ל : **תוס'** בד"ה כתנאי כו' ק"ק דהשתא דבעי לאוקמא שמואל כר"ג כו' עכ"ל ואף לפי הפירוש מהירושלמי שכתבו התוספות דבהא דמהלך את כולה לא ס"ל ר"נ כוותיה דר"ג מ"מ השתא דלא ידע למימר דטעמא דר"ע משום דלא שבת הוא אלא משום גזירה ע"כ דר"נ נמי סבר כר"ג דמהלך כולה דהא לית ליה גזירה וק"ל : **בפרש"י** בד"ה טלטול אטו הילוך כגון ששבת בבקעה בי"ט כו' וטלטול דזריקה מותר בלא מחילות עכ"ל מה שמינה כאן פירושו לפרש בי"ט וטלטול דזריקה בלא מחילות היינו לפי הפי' שכתב רש"י לקמן דלר"נ ורא"ע קושטא הוא דשרי נמי הכא בבקעה שהקיפוה נכרים להלך את כולה אע"ג דלא שבת באויר מחילות ופליגי בהא אדרב נחמן ולא סברי כדר"נ אלא בהא דלא גזרינן טלטול אטו הילוך אם כן אי בשבת קמיירי ובהקיפוה נכרים לא שייך למגזר טלטול אטו הילוך כיון דהילוך נמי שרי בכולה לדידהו אבל בי"ט ובלא הקיפוה נכרים ניחא דלא גזרו טלטול דזריקה בלא מחילות אטו הילוך יותר מאלפים וק"ל :

דף מג בד"ה כי פליגי בשעמדה כו' ולליפני בתראי על שעת עמידה כו' עכ"ל מהרש"ל מחק מפרש"י ולליפני בתראי על שעת עמידה נחלקו דלפי' ללשון אחרון אינו צריך לפרש על שעת כו' אלא מאחר שעמדה פ"א כבר קנו לה ד"א ושוב אין לו היתר כו' עכ"ל ודבר תמוה הוא למחוק כל הפירושים בלי טעם דודאי ללשון אחרון כיון דבכל שעה שמהלכת הוה ליה כמי שהוליאוהו חוץ מארבע אמותיו כו' אין כאן איסור כלל במהלכת אלא בשעמדה פ"א ובשעת עמידה דוקא ומה שהביא ראייה מפירוש ר' יונתן שפי' כלשון אחרון ואפ"ה כתב כלשון רש"י ובשעת עמידה קני ליה ארבע אמותיהן אין כאן ראייה דודאי לכולהו ליפני נ"ל דבשעת עמידה קני ליה ד' אמותיהן אלא דלליפני בתראי אע"ג דקני ליה ד' אמותיהן בשעת עמידה אין כאן איסור להלוך חוץ מד' אמות אלא בשעת עמידה וראייתו מפרש"י ג"כ לא ידענא מ"ש דלמא עמדה פתאום ולאו אדעתיה ר"ל ובאותה שעת עמידה הלך חוץ לד' אמות וראייה מתוס' ג"כ אינה מבוררת לן מטעם זה ודו"ק : **גמ'** הלכתא מכלל דפליגי כו' נ"ל לפרש דה"ק כיון דלא מלינו בהדיא דפליגי ר"י ור"ע אלא רצו להחמיר קאמר אימא דלכ"ע אסור בעמדה ובמהלכת רצו להחמיר ובין לרבה ובין לר' זירא פריך מנלן לרב ושמואל דפליגי כלל בספינה דאימא דלא איירי מתני' רק במהלכת רצו להחמיר קאמר והא דדייק רב אשי דדומיא דדיר וסהר דקביעא קתני במתני' היינו אי פליגי בספינה כמו בדיר וסהר אבל אי לא פליגי בספינה ודאי דלית לן למימר דספינה דומיא דדיר וסהר קאמר דהא בדיר וסהר ודאי דפליגי ומהרש"ל דחק בזה ואין להאריך ודו"ק: **בפרש"י** בד"ה הלכה כר"ג בספינה כעין ספינתו שהיתה מהלכת כו' אבל עמדה דהיינו דיר כו' עכ"ל מדברי מהרש"ל נמחק כל הדבור כו' וכ"כ שטעות הוא דלפי סוגיא זו דאנו מפרשין רצו אמהלכת קאי והם החמירו כו' בזה אין ראוי לפסוק הלכה כו' דעכשיו אליבא דרבה קיימינן כו' וכל מה שפרש"י שייך דוקא לר' זירא כו' עכ"ל ואין זה מספיק למחוק כל הפירושים אבל ודאי לר' זירא פי' כן ובוודאי האי דיקא נמי קמא דל"פ במהלכת לא אזיל אליבא דר' זירא ולא חש להך קושיא האי רצו איסור הוא כמ"ש התוס' מיהו האי דיקא בתרא דקאמר רב אשי דפליגי דע"כ פליגי בעמדה דומיא דדיר וסהר ודאי דהם לה ר' זירא והשתא לרבי זירא פליגי בין בהלכה בין בעמדה ור"ג בעמדה נמי אוסר דומיא דדיר וסהר וקאמר ר' זירא דשמואל ודאי לא פסק כוותיה דר"ג בספינה אלא במהלכת אבל עמדה לא עדיפא מדיר וסהר משום דמחילות להברית מים עשויות וה"ל כמו דיר וסהר שלא שבת באויר מחילות מבע"י ומשום דהלכה כר' זירא לגבי רבה כדאמר פ' כל גגות פי' הברייתא אליבא דר' זירא דבמהלכת הלכה כר"ג דלא חיישינן לשמא עמדה ובעמדה דהיינו דומיא דדיר וסהר הלכה כר"ע והדברים ברורים הם לקיים כל הפירושים שבפרש"י שלפנינו וק"ל : **תום'** בד"ה כי פליגי בשעמדה השתא הדר ביה ממאי דקאמרי' א"ב שנפחתו כו' עכ"ל ומיהו א"ב לשמואל כשעמדה לרבה הוי הלכתא נמי כר"ג ולר' זירא לא הוה הלכתא כר"ג אלא במהלכת וק"ל : **בד"ה** הלכה כר"ג כו' אבל בשבת לא היינו משום דדמי לאמירה דנכרי כו' עכ"ל ר"ל התם בנותן כלי לכובס נכרי בשבת דמי לאמירה דנכרי בשבת משא"כ הכא בספינה בנכנס בה בשבת לא דמי לאמירה דנכרי דהספינה ממילא אזלא ודו"ק : **באד"ה** מדלא קאמר ת"ק לא בשבת ולא בע"ש כו' עכ"ל דהא השתא נמי דקתני בדברי ת"ק לא בה' ולא בע"ש זו ואצ"ל זו הוא אלא משום רבותא דב"ה דמתירין קתני אפילו ע"ש אם כן ה"ל למתני נמי בשבת משום רבותא דב"ה וק"ל : **באד"ה** דאותן בני אדם שמדליקין נרות בספינה כו' עכ"ל היינו נמי לדעת רשב"ם דבעי להיות שבת באויר מחילות מבעוד יום וק"ל : **באד"ה** ואר"י דאפילו ליכנס בע"ש אסור כו' כיון דאפשר לו לירד כו' עכ"ל להני טעמי דחזר רשב"ם גופיה משום שמא יפגעו בו ליסטים כו' נמי יש לאסור ליכנס אפי' בע"ש ואפשר משום דשמא יפגעו בו ליסטים כו' אין לחוש בנכנס בהיתר בע"ש וק"ל : **ע"ב** תוס' בד"ה ואסור לשתות כו' מה שמקשים אמאי אסור והלא משיח בן יוסף כו' עכ"ל דבריהם ל"ע אם כוונתם דגבי משיח בן יוסף לית לן למימר דאתא לב"ד הגדול לפי שיתפרסם בואו קודם שיבא משיח בן דוד א"כ לפי המסקנא תיקשי ליה בכל יום שנדר בו נמי לשתרי דאינו ראוי לבא בו ביום כיון שלא בא משיח בן יוסף כבר ואם נימא בבן יוסף נמי אימא דאתא לב"ד הגדול וא"כ מה שמקשים ממשיח בן יוסף אינו אלא לדברי המקשה דלא אסיק אדעתיה דאתא לב"ד הגדול תקשי ליה נמי ממשיח בן יוסף אכתי אין זה מספיק דכיון דע"כ הכא לפי המסקנא פריך מיום שנדר תקשי ליה נמי ממשיח בן יוסף ונראה שיעור דבריהם כן הוא אבל קשה האי דפריך כו' וי"ל דלפי המסקנא כו' והשתא לא ניחא הך קושיא דמשיח בן יוסף טפי לפר"ת ודו"ק : **בא"ה** דלא אתי אליהו כו' וא"ת ודלמא אתי בע"ש ויבשר כו' עכ"ל גבי שבת גופיה ל"ק הכי דלא לשתרי דשמא אתי בע"ש ויבשר בשבת ובו ביום יבא משיח דהא פשיטא להו ממשמעות המקרא דלא יבא משיח ביום שיבשר אליהו אלא שיבשר יום שלפניו וק"ל : **בד"ה** האי תנא כו' וההוא שמשיב כבר כו' ולא בעי"ט נ"ל דה"פ כי כו' עכ"ל דהתם כיון דעי"ט בשבת הוא וודאי דליכא טרחא כל היום כמו בע"ש ובעי"ט אחריני אלא נ"ל דהכי פי' כו' ה"נ בשבת קודם אכילה כו' דהיינו עד ד' שעות ביום שאז צריך לבער התלויות

נמוקי הגרי"ב דף מב ע"א רש"י ד"ה ומטלטל בכולה שהקשה על דברי התוס' ד"ה ומטלטל . וי"ל דהא כל עיקר דברי התוס' הוא מחמת המסקנא ולס"ד שפיר י"ל כפרש"י ולכך לא הקשה המקשה רק על ר"ה וי"ל דבריו והמ"י : שם בד"ה ומטלטל בד"א כו' ואפילו בזריקה . ע' מה שהקשה למאי הולכך רש"י לזה ויש ליישב בפשיטות דהנה אם נימא דלר"ה מותר לטלטל בזריקה יותר הו לא הוה כמהלכה שנפרצה במלואה למקום האסור לו לענין זריקה גם לא היה קשה קושיית הש"ס וניטלטל בכולה ע"י זריקה . והיינו לשיטת רש"י הי' פליג ר"ה על ר"נ רק על כי אורחי' וא"כ תקשה לס"ד מאי מקשה הש"ס לכן פי' רש"י דאף לס"ד לא שני לן בין טלטול כי אורחי' לטלטול דזריקה כמ"ש רש"י בזה וזה ברור :

חכמת שלמה

אטלטול וזה לשונו שהעתקתי מפי' אחרים . ה"ג אמר רב הונא היה מודד ובא וכלתה מדתו בתוך חצר אין לו אלא חצי חצר פשיטא דהא שמעי' ליה לרב הונא דגזר שמא ימשוך אימא יש לו חצי חצר אותו חצי חצר שבתוך תחומו מותר לטלטל כי אורחי' וסיתרא איצטריך לאשמועינן ולא איסורא דאידך פלגא הא נמי פשיטא דפלגא דבתוך מדתו שרי דלא דמי לשבת בבקעה דהתם איכא למיסר לטלטולי אפי' בתוך אלפיים משום טעמא דנפרצה דהכיא ודאי נפרצה למקום האסור לו שהרי מחיצות שלנו לא היו כאן מבעוד יום והיתה אסורה לכל אדם וכשהוקפה בשבת והועילו לזה שבתוכו לאלפיים הועילו לו ולא לחוץ לאלפיים שהן חוץ מתחומו והאי חוץ לאלפים לא היה לו שום היתר אבל שום אדם הלכך הוי מקום האסור ואוסר אבל חצר אין לומר כה חילוק פירצה למקום האסור דהא מבעוד יום הדא היא ונהי דאסרי להאי לטלטולי חוץ לאלפים ע"י זריקה משום שמא ימשוך אבל בתוך מדת תחומו מותר לטלטולי כי אורחיה עכ"ל (עיין במהרש"א) : **בד"ה** לא גזרינן כו' בהא מיהא כרב נחמן קיימי כו' . נ"ב נ"ל מה שפרש"י כאן דרב נחמן לא אתי כרבן גמליאל ולעיל פי' בפשיטות דאתי אפי' לרבן גמליאל היינו משום דקשה ליה מאחר דאתי כתנאי ורב נחמן אתי כר"ג א"כ משמע ודאי דדברי ר"ג ג"כ ס"ל לרב נחמן אמר שמואל וא"כ קשה מה שהקשו התוס' מלקמן דפסק הלכתא דוקא בספינה על כן פרש"י דעיקר הדין של רב נחמן לא אתי אליביה ודו"ק : **בד"ה** נוטלתו כו' לשון אחר כלומר כשעוקר את רגליו קודם שיניחנה הספינה כו' כנ"ל . ונ"ב לשון רבי' יהונתן כלומ' כשעוקר את רגליו קודם שיניחנה הוא יוצא מתוך ד' אמות שלו ונכנס בתוך ד"א אחרות בע"כ אפילו לא תתיל לו אלא ד"א לבדן על פני הספינה אותן ד"א הן יותר מד' אמות בים שהמים מוליכין אותו בע"כ ומה לי ד"א ומה לי ק' הלכך הכל מותר דה"ל כמי שאנסוהו נכרים והוליאוהו מד' אמותיו ונותנין אותו תדיר בד' אמות אחרות שנותנין לו לעולם עד ד' אמות וכן לעולם וזה הטעם א"א אלא במהלכת כו' עד כאן לשון רבי' יהונתן : **תוס'** בד"ה וכלתה כו' ממתני' דכילד מעברין כדדייק שם בסוף פרקא אבל בחצר שייך למיגזר ביה דלמא אתי לטלטולי בכולה ובעיר פשיטא וא"ת חצר כו' כנ"ל . ונ"ב ס"א: אבל ד"ה וכלתה נכתב ד"ה אמר רב הונא היה מודד וכו' ותימה לי לרב הונא היכי מטלטל בחצי חצר הא נפרץ למקום האסור לו ורש"י פי' להלך וקשה לשון לטלטולי לא משמע להלך ועוד הא אשמועינן לעיל בבקעה דמהלך אלפים ולא גזרי' דלמא אתי להלוכי חוץ לאלפים וי"ל דלענין טלטול יש לחלק בין בקעה לחצר כיון דלגבי אחרינא חשיב מחיצה בחצר לא חשיב נפרץ למקום האסור לו ואי להלך כפרש"י איצטריך רב הונא לאשמועי' אע"ג דשייך טפי למיגזר בחצר מבקעה אפילו הכי לא גזרינן עכ"ל תוס' שנ"ן : **בד"ה** ור' זירא כו' פי' ויתיר כו' . נ"ב פי' לאו ארבן גמליאל קאי אלא להיות הלכה כרבן גמליאל אף בעמידה כדפי' לקמן ודו"ק :

דף מג ע"א גמ' הלכתא מכלל דפליגי . נ"ב אין לפרש דלמא לא פליגי כלל ובעמדה כ"ע אסירא משום דהוי מחיצה העשויה להברית מים וגרוע מדיר וסהר דליתא כדפרי' דא"כ הוי ליה לרבי זירא לפרושי טעמא אמתני' דשרי רבן גמליאל בספינה משום דנוטלתו מתחלת ד' ועוד מאי פריך רב אחא לרב אשי הלא כבר דייק רב אשי דמתני' בעמדה איירי דומיא דדיר וסהר ואפי' הכי שרי רבן גמליאל אלא הכי פירושו דלמא לא פליגי בספינה ולכולי עלמא שרי משום דשבת באויר מחיצות ולרבה פריך ומ"מ הם רצו להחמיר ולא רצו לסמוך אהא שריותא דשבת באויר מחיצות מבעוד יום דלא שייך למיפרך מאי רצו אלא לעיל דאי ס"ד פליגי אף במהלכת כמו לר' זירא ודו"ק : **שם** והתניא חנניא אומר כל אותו כו' כנ"ל : **רש"י** בד"ה כי פליגי כו' ולליפני בתראי על שעת עמידה נחלקו כל זה נמחק ונ"ב בס"א אינו וכן יראה דהפי' ללשון אחרון שהוא עיקר אינו צריך לפרש שעל שעת עמידה דוקא נחלקו אלא מאחר בעמדה פעם אחת כבר קנו ליה ד' אמותיו ושוב אין לו היתר ותדע שהרי רבי' יהונתן כתב בלשון אחרון שפרש"י שהוא עיקר ואפי' הכי לא פי' כאן שבשעת עמידה נחלקו אלא כתב כלשון רש"י כי פליגי בשעמדה פי' ובשעת עמידתה קני ליה ד' אמותיה עכ"ל וכן משמע מלשון רש"י שכתב לקמן דילמא עמדה פתאום ולאו אדעתיהו וכן יראה מדברי התוס' שהקשו על רשב"ם שכתב מי שנכנס בספינה בשבת אין לו אלא ד' אמות מהא דהלכה כר"ג בדיר וסהר כו' תיפוק ליה מדידיה מהא דהלכה כרבן גמליאל בספינה מהלכת אלא שמע מיניה כי עמדה פעם אחת שוב אין מועיל היתר. דמהלכת אלא דומה לדיר וסהר וטעות שנפל בפי' רש"י היינו לפי מה שמצאתי בפי' אחרים עוד לשון אחר ופי' להדיא שכל זמן שמהלכת שרי אפי' כבר עמדה וע"ז נכתב שלפי זה נ"ל שעל שעת עמידה נחלקו אבל לפי הגירסא שלנו טעות הוא וכאשר ג"כ הוכחתי מכל הראיות דלעיל כ"ל (עיין במהרש"א) : **באד"ה** משום אויר מחיצות . נ"ב פי' בלא טעמא דשבת מבעוד יום ודו"ק : **ד"ה** הלכה כרבן גמליאל נמחק כל הדבור . ונ"ב בס"א אינו וכן מצאתי בפי' מדויק וכן נראה שטעות הוא דלפי סוגיא זו דאנו מפרשין רצו אמהלכת קאי והם החמירו על עצמם ובזה אין שייך לפסוק הלכה כמו שהקשה אח"כ בסוגיא ודוקא בעמדה הוא דפליגי ובזה הוא דפסק הלכה כרבן גמליאל מטעמא דשבת באויר מחיצות מבעוד יום דעכשיו אליבא דרבה אנו קיימין וא"כ דוקא בדיר וסהר דלא שבת מבעוד יום הוא דפסק הלכה כר"ע וכל מה שפי' רש"י הוא שייך דוקא לרבי זירא שאמר מחיצות העשויות להברית מים אינן מחיצות א"כ אי עמדה הספינה הוי כמו דיר וסהר וכמו דשרי ר"ג בדיר וסהר כו' אפי' היכא דלא שבת באויר מחיצות הוא הדין ספינה וליכא למימר מחיצות העשויות להברית מים דהא סוף סוף איכא מחיצות כדאיתא בפרק כל גגות ותדע דהא ר' זירא לעיל לא אתא לפרושי אלא לדשמואל דפסק הלכה כרבן גמליאל בספינה ולא בדיר וסהר ואם איתא שרבי זירא סבר מחיצות העשויות להברית מים אינן מחיצות כלל אפי' להיות כדיר וסהר ואף רבן גמליאל מודה בה אם כן אמתני' אדברי ר"ג הוי ליה לפרושי טעמא דספינה נוטלתו וכו' אלא בוודאי דוקא לענין זה להיות כאלו שבת באויר מחיצות פליג ר' זירא ואמר מאחר שהמחיצות העשויות להברית מים אינו עדיפא כ"כ להיות כאלו שבת באויר מחיצות אבל רבן גמליאל גופיה בוודאי שרי אפי' עמדה וא"כ רבי זירא דלא חש להאי קושיא דרצו כמו שפירשו התוס' א"כ הוא מפרש בע"כ האי ברייתא הלכה כרבן גמליאל בספינה דוקא במהלכת ובעמדה' הלכה כר"ע כמו דיר וסהר ודו"ק (עיין במהרש"א) : **ע"ב** גמ' אתוריה דרבא ויתיב רבא קמיה כו' כנ"ל : **רש"י** בד"ה וגל קומתו כו' ולפי מה שיראה שירבה כו'. נ"ב והוא הדין כשיתמעט וק"ל : **תוס'** בד"ה ואסור לשתות כו' שתקנתו קלקלתו . נ"ב פי' התקנה שלו שיכול לשתות הוא הקלקול שלו שבעו"ה נחרב ב"ה ועדיין לא נבנה : **בד"ה** האי תנא כו' דקאמר לדבריך אף תלויות כו'. נ"ב בערב פסח שחל להיות בשבת איירי שמבערין הכל מע"ש כו' : **בד"ה** יתיב רב נחמן ויתיב כו' נמחק יתיב רב נחמן :

מהר"ם

ולהלן לב' אלפים עיין לקמן דף ס"ו : **ד"ה** ורבי זירא וכו' פי' ויתיר אפילו בהעמדה כו'. אין לומר שקשה להו להתוס' דמאי נפקא מינה אם יאמר כרבה דטעמא משום דשבת באויר מחיצות דהא כבר איתא בגמרא דאיכא בינייהו שנפחתו דופני הספינה וכו' אלא נ"ל דהתוס' פירשו זה דהוי כמו הצעה אל הא"ת דמקשו בתר הכי שהקשו דלמא דמההוא טעמא דלית להו לר"י ולר"ע דר"ג מאותה סברא לית להו לדידהו דהדדי דרצה לומר כיון דלרבה גבי ספינה טעמא משום דשבת באויר מחיצות וא"כ יש לשאול א"כ מאי טעמא דרבי יהושע ור"ע דפליגי אר"ג אלא ודאי יש להם שום גריעותא בהאי טעמא ולכך לית להו דר"ג וא"כ אותה גריעותא אית ליה לר' זירא בהאי טעמא דרבה ולכך לא קאמר כרבה וכן להיפך רבה כר' זירא וא"כ יקשה והיאך נוכל לומר שמאו תו סברא שיש לר"י ולר"ע לית ליה נמי לרבי זירא כרבה וא"כ במאי פסק כר"ג ולכך כתבו התוס' פירוש ויתיר אפילו בהעמדה ואם כן נוכל לומר דבהעמדה ס"ל כסברת ר"ע ור"י ולית ליה כרבה ואינו פוסק כר"ג אלא במהלכת מטעם דהואיל וספינה נוטלתו מתחלת ד' וכו' וכן רבה לית ליה דרבי זירא שיהא שרי אפי' בנפחתו דופני הספינה ודו"ק וגם י"ל דקשה להתוס' מאי פריך ורבי זירא מאי טעמא לא אמר כרבה הא רבי זירא שרי טפי מרבה אפי' בנפחתו א"נ בקופץ ולכך לא קאמר כרבה ואמר טעמא דהואיל וכו' כדי שיהא מותר אפי' בנפחת ולכך כתבו פירוש ויתיר אפי' בהעמדה ורצה לומר שעכ"פ יתיר רבי זירא אפי' בנפחתו דופני הספינה א"נ בקופץ מטעם הואיל וספינה נוטלתו אלא דיתיר נמי אפי' בהעמדה וכן פריך רבה מ"ט לא אמר כר' זירא ויתיר נמי אפי' בנפחתו דופני הספינה מטעם דהואיל וספינה נוטלתו ומטעם דשבת יתיר אפילו בהעמדה וכן נ"ל עיקר :

דף מג ע"א ברש"י ד"ה הלכה כר"ג בספינה כעין ספינתו שהיתה מהלכת וכו' ומיהו אפילו בשעמדה וכו'. ונראה לי דזה פירש רש"י אליבא דר' זירא משום דאיהו פסק בספינה דוקא מהלכת מטעם דהואיל וספינה נוטלתו דאילו לרבה הא איהו סבירא ליה דבמהלכת כ"ע לא פליגי מאי הלכה שייך כאן אלא ע"כ הלכה קאי אהעמדה ומה שפרש"י ומיהו אפי' בשעמדה פליג ר"ג כו' אע"ג דרבי זירא לית ליה טעמא דשבת באויר מחיצות כדלעיל ואם כן אינו מתיר אלא במהלכת דוקא היינו שאינו פוסק כר"ג אלא דוקא במהלכת אבל פלוגתא דר"ג ור"י ור"ע איירי בכל ענין ור"ג מתיר בכל ענין שבעולם אפי' היכא דלא שבת באויר מחיצות ואפי' בעומדת דומיא דדיר וסהר ור"י ור"ע אסרי בכל ענין ודו"ק ומ"מ יש לתמוה למה לא תי' בגמרא כשהקשה מאי בינייהו ומשני איכא בינייהו שנפחתו כו' ולא קאמר נמי איכא בינייהו בעומדת דלרבה שרי ולרבי זירא אסור וי"ל דזהו פשוט לגמרא דודאי לא התיר אלא במהלכת מטעם דהואיל וספינה נוטלתו ופשיטא דמשכחת שריותא לרבה מה שלא שרי לר' זירא אלא שמהדר למצוא איפכא שריותא לרבי זירא ואיסורא לרבה ומשני כשנפחתו וכו' וק"ל : **ע"ב בתוס'** ד"ה ואסור לשתות וכו' קשה וכו' עד מ"מ היה ראוי לבא . פי' בשעת הנדר היה ראוי לבא מאתמול אליהו והיום משיח והוא נדר שבכל יום שראוי לבא יהא אסור וא"כ מאי פריך תשתרי והא דלא הקשו התוס' על התרצן מאי תירץ שאני התם דאמר קרא וכו' והא לא אתי כו' והא היה ראוי דאיכא למימר דהתרצן סמיך אמאי דמשני לקמן כבר מובטח להן לישראל כו' לכך לא היה ראוי לבא ולכך לא הקשו התוס' אלא על המקשן : **באד"ה** די"ל דלפי המסקנא פריך וכו' . פי' דלפי המסקנא פירושא דברייתא בשבתות וי"ט ר"ל אם נדר בשבתות וי"ט מותר באותו יום ואם נדר בחול אסור לשתות אפי' באותו יום והשתא פריך שפיר בחול נמי פירוש אם היה יום הנדר חול נמי תשתרי באותו יום דהא בשעת הנדר לא היה ראוי אותו יום שיבא בו הואיל ולא אתא אליהו מאתמול : **ד"ה** האי תנא (נמי) ספוקי מספקא ליה וכו' עד ה"נ בשבת קודם אכילה כו'. פי' אבל לאחר אכילה אתי ולכך פריך שפיר הכא לעיל אלא א"א אין תחומין בשבתות וי"ט אמאי מותר דדלמא אתי היום בשבת אחר אכילה וק"ל :

וק"ל : בד"ה ויתיב רבא כו' פריך רב נחמן ב"ר לרבא מנפל דופנה דלא שמה מחיצה עכ"ל לכאורה הסוגיא אינה מוכחת כן דלאו משום דלא שמה מחיצה נגעו בה אלא משום איסורא הוא דכן הוא לכל התירוצים דמסקינן דברייתות אהדדי דקך דנפל דופנה לא יעמיד בה אדם כו' משום איסור לעשות מחיצה הוא ומי דחקם לבעלי התוספות לפרש דרב נחמן ב"ר פריך משום דלאו שמה מחיצה הוא ויש ליישב דודאי למאי דקיין ברייתות אהדדי ליכא לשנויי אלא משום איסור הוא אבל רב נחמן ב"ר דלא ידע רק ברייתא דלא יעמיד אדם כו' ולא ידע לאוקמא דאיירי לדעת כדמוקי לה במסקנא על כרחך לאו משום איסורא נגעו בה אלא משום דלאו שמה מחיצה הוא קאמר נפל דופנה לא יעמיד בה אדם כו' משום דלא מהני ליה דלאו שמה מחיצה ודקתני בסיפא לפי שאין [א] עושין אהל עראי לא קאי אלא אכלים ואיזוקין הטמה ולא אאדם ובהכי כן נראה לי ליישב דברי התוס' ודו"ק :

דף מד בד"ה או דלמא דמלו כו' אפי' אין הלכה כר"א יכנס ואת"ל כיון דלאמרי רבנן כו' ה"נ כי מלו כו' עכ"ל אבל לעיל גבי נהרדעי דאמרי כיון דעל על לא הוה קשיא להו הכי דאימא כר"א ס"ל כדמסיק כר"א ס"ל כדעבדי הכי רבנן אבל לקמן בתוספות בד"ה ומר סבר הבלעת כו' קשיא להו אנהרדעי מדרבנן דלא ניחא להו למימר דס"ל כר"א כיון דלא נקטי בדבריהם כר"א ודו"ק : בד"ה פקק החלון כו' משמע דאם היה שמואל אוסר כו' לא הוה קשה מידי דהיכי שרי למעבד כו' עכ"ל מה שיש לדקדק בזה עיין בחידושינו פ' כל הכלים : באד ואי הוה אסור כ"ש דהוה פריך ליה הכי כו' עכ"ל אלא דהאמת מקשה ליה כן הוא לא הוה לשון התום' פ"ק דשבת כו' : בד"ה ר"מ דקפסיל כו' כמו פקק החלון עכ"ל ר"ל כמו פקק החלון דאסור אף לרבנן בשאינו קשור כדאמרינן פ' כל הכלים דבין כך ובין כך דקאמרי רבנן היינו בין תלוי ובין אינו תלוי והוא שקשור אבל אינו קשור ה"ל עשיית אהל עראי לכתחלה אע"ג דלא מתני אלא לשעה ומהרש"ל פי' דמדר"א בתוספתא הביאו ראיה בפקק אהל עראי ואין לורך וק"ל : **ע"ב** בפרש"י ומה אלו שבת במערה כו' ועל גגה פתוח מד' אלפים כו' עכ"ל בכולה שמעתין הכי משמע כפירושו דמובלע ממש אבל דבוקה לא הוי הבלעה ולקמן דמייתי מר"א דאמר תחום יכנס כו' דלא הוי רק דבוקה נ"ל לנ"ליסנא קמא דהכן לא קי"ל כר' אלעזר אלא בהבלעה ממש ולא בדבוקה ורבינו יהונתן פי' דדבוקה כמובלע ממש ע"ש והיינו למאי דמוקי לה לקמן בס"פ דעקר הדא וקם אהרתי ותו ל"מ וק"ל :

דף מה תוס' בד"ה אי מגלה כו' וי"ל דמוכחא מלתא מדכתיב נלחמים כו' עכ"ל ומקרא קמא דנלחמים בקעילה והמה שוסים וגו' מייתי לה ודמייתי וכתיב וישאל דוד וגו' ויאמר ה' וגו' אינו אלא לפרש קראי דלא היה דוד מסתפק אי שרי אי אסור אלא דשאל אי מגלה אי לא כו' והוה פשיטא ליה דשרי : **ע"ב** בפרש"י בד"ה ובלבד שלא כו' והכלים כרגלי הבעלים דסל ד' אמות דכל חד כו' עכ"ל כתב מהרש"ל המגיה א"כ דכל ד' אמות דכל חד כו' טועה הוא דהולרך רש"י לפרש כן דאל"כ למה לא יושיט כו' ואלמלא שהחפץ כרגלי הבעלים כו' אין כאן רשות למחילה לענין כלים כו' עכ"ל ואין זה מספיק דאכתי מ"מ מהאי טעמא דהכלים כרגלי הבעלים לחוד הוי סגי ליה ולא איצטריך ליה דד' אמות דכל חד הוימהו כרה"י והשיא דמודד ובא וכלתה מדתו בחצי עיר לא איירי בחפציו אלא בחפץ אנשי העיר ודו"ק : **באד** כולה חדא רשותא היא וא"כ כלתה מדתו חוץ לעיר כו' עכ"ל כל"ל ואינו תירוץ חדש אלא בכלתה מדתו בחצי העיר מותר לטלטל בכולה ע"י זריקה דכולה רשותא חדא היא במחילות וא"כ שיהיה כלה מדת אלפים שלו מחוץ לעיר שאין שם מחילות הוה חדא רשותא כולה כה"ר והוי שרי לטלטל ב' אמות כו' ודו"ק : **תוס'** בד"ה להודיעך כחן כו' הוי קולא דהוי כרגלי המולאן כו' עכ"ל ודאי דכן הוא דהוי קולא לזוכה הראשון דהוי כרגליו אבל בנתנו לאחר ה"ל למקבל חומרא שצריך להוליכו דוקא למקום עירוב שזוכה הראשון אם עירב למזרח או למערב אבל אם היו קונין המים שביתה אית להו אלפים אמה לכל רוח וניחא ליה לזוכה שני בכך שלא עירב למקום ולגד שעירב זוכה הראשון ולכך לא הוה פסיקא להו בקושייתם דבעו למימר דבכלים נמי להודיעך כחו דר"י בן נורי דהוי כח דהתירא לזוכה ומה שהביאו ראיה דהא דקונה שביתה הוה חומרא מהא דאמרינן לקמן ה"א הלכה כר"י בן נורי בין לקולא בין לחומרא דפי' קולא גבי אדם וחומרא גבי כלים דליכא לפרש קולה בכלים לקולא לגבי זוכה שני וחומרא לזוכה ראשון דא"כ למאי דקאמר קמ"ל דעבדינן כתרי קולי ה"ל תרי קולי דסתרן אהדדי אבל גבי אדם וכלים לא הוי כתרי קולי דסתרן כמ"ש התוס' לקמן ודו"ק : **בד"ה** ליקנו שביתה כו' ולכך כשבאו בתוך עשרה קנו שביתה והיה להן אלפים כו' עכ"ל כתב מהרש"ל יש שמקשין איך שייך לקנות שביתה בי"ט שהרי גשמים היורדין ביום טוב אין קונין שביתה ונראה דלק"מ כו' עכ"ל ועוד האריך

ע"ש ואני מוסיף בקושיא למאן דאמר כיון דאינו קונה שביתה ואין לו רק ארבע אמות אמאי אינו קונה לו שביתה בשבת דבהא לא פליגי אם קונה בשבת שביתה אם לאו אלא אם חפצי הפקר קונין שביתה בין השמשות אם לאו ונראה דודאי דלק"מ ע"פ מה ששנינו לעיל לכ"ע מי שהוא סמוך לעיר תוך אלפים אם היה כוונתו לשבות שם קונה שם שביתתו והכא ה"נ היו מתכוונים לשבות בעיר כמ"ש התוס' לעיל ושנינו נמי לקמן מי שבא בדרך וחשכה לו והיה מכיר אילן או גדר כו' ואמר שביתתי בעיקרו מהלך ממקום רגליו ועד עיקרו אלפים ומעיקרו ועד ביתו אלפים כו' הרי לך דמאי אדם במתכוין לקנות שביתה בין השמשות שלא במקומו רק כשהוא תוך אלפים שאינו מחוץ לתחומו ה"נ הכא שלא נכנסו לנמל משחשכה אבל ראו את העיר מרחוק על הים והיה דעתם לקנות שביתה בעיר כמ"ש התוס' לעיל וא"כ אי אין תחומין למעלה מי' הרי העיר לא היה חוץ מתחומן ושפיר קנו שביתה בעיר שניקנית לו כבר מבע"י שם וכשבאו בתוך י' דהיינו בעיר יש להם משם אלפים לכל רוח דומה ממש לעיר ולאילן ששנינו דכשבא לשם קונה שם שביתה שקונים לו כבר בין השמשות והשתא לא תקשי לך מגשמים היורדין בי"ט ומישן בדרך כיון דלא שייך בהו כוונה ודעת לא מקנו שביתה אלא באותו מקום שהיו שם בין השמשות ולא במקום אחר אף שאינו מחוץ לתחום והדברים ברורים למבין באין גמגום :

דף מו תוס' בד"ה לסמוך עליו כו' שני בצורת הוו ואיכא דאמרי דטהרות כו' עכ"ל כצ"ל ובספרים חדשים הגיהו וי"ל דטהרות כו' וטעות הוא למעיין שם וכמ"ש מהרש"ל וק"ל : **בד"ה** דאמר שמואל כו' אפי' ביחיד במקום רבים כו' עכ"ל ק"ק דהא השתא קיימינן לפום הסברא דבדרבנן נמי איכא לפלוגי בין יחיד במקום יחיד ליחיד במקום רבים ולגבי עירוב אי לא הוה פסק ריב"ל רק הלכה כדברי המיקל בעירוב ה"א דוקא יחיד במקום יחיד א"כ הכא דלא פסק שמואל רק הלכה כדברי המיקל באבל אימא נמי דדוקא ביחיד במקום יחיד ולא במקום רבים ואפשר שסמכו על מה שכתבו לקמן דשמואל פסק כרשב"ג בר"ה ויה"כ דהוו כרגלים דשמעי' מיניה אפילו ביחיד במקום רבים ותלמודא נמי מייתי מלתיה דשמואל אדר"י דאיירי ביחיד במקום רבים וק"ל : **באד** ונראה דאפילו ביום א' כו' דמשמע לעיל דאפי' הוי דאורייתא הלכה כו' עכ"ל והשתא הא דמייתי תלמודא מדקאמר באבילות אקילו הא בעלמא אפילו בדרבנן שני לן בין יחיד כו' ממלתיה דשמואל ליכא לאתויי ראיה דאימא דאיצטריך למפסק באבילות אפילו ביום ראשון דהוי דאורייתא אלא מדר' יוחנן דאיירי בשמועה רחוקה מייתי ראיה דהוי דרבנן ואפ"ה באבילות הוא דאקילו כו' וק"ל : **ע"ב** גמ' ואמר רב חמא ב"ג אמר רב הלכה כר"ש והא אמרת ר"י ור"ש כו' ק"ק כל הנהו דמייתי רב הלכתא להקל גבי עירובין מאי קושיא דאימא מאי דלא אזיל בתר הנהו כללי דר"י ור"ש הלכה כר"י משום דאזיל רב בתר אידך כללא דהלכה כדברי המיקל בעירוב ודו"ק : **בתוס'** בד"ה ואין חבין כו' ונוטלין הימנו שיתופו בע"כ וצריך שימחול להם פתו כו' עכ"ל דאי הוו מחוייבים להחזיר וליתן לו פתו לא ה"ל שום חובה במה שנוטלין הימנו בע"כ אבל צריך שימחול להם פתו וא"כ אית ליה קצת חובה בכך שמפסיד פתו בע"כ וק"ל : **בד"ה** שלא לשכח כו' ושם פ"ה בע"א ולא אמרו לערב בחצירות לאחר שנשתתפו כו' עכ"ל משמע לפירושו דהכא גם אם לא נשתתפו לא אמרו לערב בחצירות אלא כדי שלא לשכח כו' ויש לדקדק בזה כיון דאין לו שום עיקר מאי איכפת לן שתשכח מדורות הבאין והוחק לומר שתשכח עירוב תחומין שיש לו עיקר דמה שייך עירוב חצירות לעירוב תחומין דעירוב חצירות משום איסור רשויות נגעו בה וכן יש לדקדק אשיתוף מבואות לפי פר"י בדבור זה ויש לפרש לפי' קמא דודאי עירוב חצירות משום איסור דרשויות נגעו בה אלא דה"ק דלא אמרו בתחלת עירוב חצירות דאינו סגי בכל שהוא ובעי שיעורא דב' סעודות אינו אלא כדי שלא תשתכח תורת עירוב תחומין דבעי שיעורא ולא סגי בכל שהוא אפי' בשירי עירוב וק"ל :

דף מז בפרש"י כל הנשים יתארסו את"ק כו' ואדר"י פליג דשרי ארוסה ליכנא עכ"ל ועיין בתוספות פ' החולץ שהקשו ע"ז מהך ברייתא דרדופה דמתיר ר' יוסי ליארס וליכנא גם מ"ש התוספות בשמעתין ה"ג רבי יוסי מתיר ליארס וליכנא כו' עיין בתוספות שם : **ע"ב** בתוס' בד"ה והכלים כו' ונראה דבשל הפקר איירי והא דנקט תוך התחום לאשמועינן דאפ"ה לא קנו שביתת העיר וא"ת כו' עכ"ל מהגהת מהרש"ל אבל ביש להם בעלים לא הוה רבותא ואידום טפי תוך התחום מחוץ לתחום ולמאי שהסכימו התוס' דאלפים דנקט הכא מן העיר קאמר ניחא טפי דדוקא בהפקר איירי ובתוך התחום אבל ביש להן בעלים בכל גוונא לא קנו שביתת עיר אלפים תוך תחום העיר אלא קנו שביתת עצמן ודו"ק : **באד** והכא ברחוקין אלא שהן בתוך התחום ומיהו כו' עכ"ל מהגהת מהרש"ל וסמוכים

נמוקי הגרי"ב

דף מד ע"א בד"ה או דלמא ע' במהרש"א עד סס"ד ותוכן כוונתו כיון דלקמן מוכח לרש"י דרבה ס"ל כהבלעת תחומין לאו מלתא א"כ הו"ל לנהרדעא להזכיר בדבריהם ראי' כיון דקאי על רבה לעיל מיניה ולכך לא הקשו לעיל מידי עד שם. וזה ברור : ד"ה ר"מ דקפסיל כו' ע' ברש"א עסס"ד . והנכון כדברי מהרש"ל דמר"א נשמע לרבנן . ודברי המהרש"א לא הבנתי חדא דהא אסקינן בפרק כל הכלים דלרבנן לא בעי קשירה ואף למ"ד התם דבעי קשירה היינו מטעם טלטול ולא משום בנין כדמוכח סוגיא דכאן וכ"כ התוס' להדיא בפ' כ"ס קכ"ו ד"ה בין קשור ע"ש עסס"ד וצע"ג והבן :

קרני ראם

[א] ד"ה יתיב כו' אין . כ"ב הגי' לפנינו מנפל דופנה דאסור לעשות ולפי זה הגי' לק"מ :

מהר"ם

דף מד ע"א בתוס' ד"ה או דלמא וכו' שד' אמות שלו מובלעות בתוך התחום וכו' עיין לעיל דף מ"ה ובס"פ דף נ"ב : **ע"ב ברש"י** ד"ה רב שימי בר חייא וכו' כלומר מתניתין בשכבר יצא מתחומו עסקינן וכו' כצ"ל :

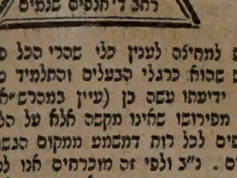
דף מה ע"ב ברש"י ד"ה פתוחות לר"ה ואין להן דריסת רגל זו על זו דאי הוו וכו' וכ"ה בתוס' לקמן דף מ"ח דבור קטן סוף ע"א : **בתוס'** ד"ה ליקנו וכו' עד ולכך כשבאו בתוך י' היה להם שביתה וכו' . מה שמשמע כאן בתוס' שיכול אדם לקנות שביתה לאחר שחשיכה בשבת עיין בספר ח"ש :

דף מו ע"א בתוס' ד"ה דאמר שמואל וכו' עד דיום ל' כשלפניו וכו' . פי' אם מת הולד ביום ל' אין צריך להתאבל עליו ע"ש :

דף מז ע"א בתוס' ד"ה ה"ג רבי יוסי מתיר וכו' משום דיש גורסין ולרבי יהודה מתיר וכו' דאי רבי יוסי אם כן תקשה דר' יוסי אדר"י דהא לעיל לא התיר אלא ליארס אבל התוס' ס"ל דר' יוסי מתיר לארוסות אפילו לינשא והא דאמר לעיל כל הנשים יתארסו אנשואות קאי וע"ש ביבמות בתוס' דף מ"א : **ע"ב בתוס'** ד"ה והכלים וכו' דביש להן בעלים מה לי וכו' . פי' אבל אי בשל הפקר איירי א"ש דאשמועינן דאף על פי שהם סמוכין לעיר ואיכא למימר דעת אנשי העיר עליהם אף על פי כן יש להן אלפים אמה ממקום שהן מונחים ולפי מסקנא של התוס' אדרבה אשמועינן שיש להן אלפים אמה מן העיר אבל אם יש להן בעלים לא שייך לאשמועינן הא וק"ל :

חכמת שלמה

דף מד ע"א רש"י בד"ה דאמר ליה כו' שמחילה עד שסתים כו' כצ"ל : **בד"ה** גדופן כו' אהל עראי בתחלה והא כו' כצ"ל והד"א : **תוס'** בד"ה פקק החלון כו' עשיית אהל בתחלה כהסיא כו' כצ"ל : **בד"ה** ר"מ כו' כמו פקק החלון . נ"ב פירוש דתניא תוספתא אהל ואסור לר' אליעזר אע"ג דלא הוי אלא לשעה כ"כ הכי חשיב עשיית אהל לכתחלה ואסור אף לרבנן ודו"ק שוב ראיתי בספרים הנדפסים בלובלין שהעתקו מספר מוגה בטעות ולא כמו פקק החלון וטעות בידם דפקק אינו תולה בשעה דתוספת שרי לרבנן בכל ענין ודו"ק : **ע"ב רש"י** בד"ה ומה אלו שבת כו' כגון שכותליה משופעין לצד גגה כצ"ל . וצ"ב כזה :

דף מה ע"א גמ' לדבר מצוה מודו ליה כו' כצ"ל : **רש"י** בד"ה לאיזה רוח כו' ד"א ואחר כו' הד"א :

ע"ב רש"י בד"ה ובלבד כו' דכל ד"א דכל חד כו' . נ"ב הוצרך רש"י לפרש כן דאל"כ למה לא יושיט מתוך לד' אמותיו ויביאו אצלו כמו שהדין גבי תחומין כו' ע"כ פי' דאסור להביאו לרשותו לפי שכל ד' אמות של אדם הוי רה"י ואלמלא שהחפץ כרגלי הבעלים לא הוה שייך לומר שאסור להוציא אותו חוץ לד' אמותיו דהא אין כאן רשות למחילה לענין כלי שהרי הכל פרוץ נהי שהוא רשות לאדם לכלים מאי איכא למימר ע"כ צריך נמי לפרש שהוא כרגלי הבעלים והתלמיד טעה והגיה בספרים הנדפסים מקרוב א"כ ואין זה בשום פי' אלא מחסרון ידיעתו עשה כן (עיין במהרש"א) : **בד"ה** יש להן כו' אנשי העיר שאי ליתא כו' הד"א . ונ"ב משמע מפירושו שאינו מקשה אלא על הלשון שהיה לנו לדקדק בלישניה ולומר כרגלי אנשי אותה העיר שהוא נמי אלפים אמה לכל רוח ומשמע מיניה דאיירי בגשמים הסמוכים לעיר אבן נראה לפרש דהעיקר דינא פריך דקתני אלפים לכל רוח דמשמע ממקום הגשמים היורדים לבור וזה אינו שהרי כרגלי אותו העיר ואלפים מודדין מן העיר וכן איתא לקמן בהדיא בתוס' בד"ה האלונות והכלים כו' : **תוס'** בד"ה ליקנו שביתה כו' דהרי הן חוץ לתחום . נ"ב ולפי זה מוכרחים אנו לפרש לעיל גבי אליהו ז"ל שאם יבא לארץ לא יכול לילך חוץ מד' אמותיו וצ"ע אם שרי לחזור לעקבו דרך אויר למקומו הראשון ודו"ק : **באד** ולכך כשבאו בתוך עשרה קנו שביתה כו' . נ"ב יש מקשין איך שייך לקנות שביתה ביום טוב שהרי גשמים היורדים ביום טוב אין קונין שביתה ונראה דלא קשה מידי בודאי כל דבר שלא היה לו לקנות שביתה בערב שבת בין השמשות וכגון שהיה למעלה מעשרה או קונה שביתה בכ"מ שיגיע לתוך עשרה והוא הדין הגשמים הצריכין לאדם שביתה בין השמשות אם כן כל אדם שקנה שביתה בין השמשות קודם לכן והוליכן עמו למקום עירובו שהוא קולא לכן ועדיף מקניית שביתה ולא אמרי' שלא קנה שביתה למעלה מעשרה אלא כדי שלא יהיו כיוצאין חוץ לתחום שאין להם אלא ד"א וממילא גבי אדם הבא בספינה שקונה שביתת עצמו קנה שפיר למטה מעשרה שזו היא שביתתו ולפי זה מיושב שפיר מה שיש להקשות אמר מר גשמים שירדו ביום טוב כו' וליקנו שביתה באוקיינוס כו' דמשמע דמקשה לכ"ע בין למאן דס"ל דכלי הפקר קונה שביתה בין למאן דס"ל דאין קונין שביתה מדקאמר אמר מר משמע שאינו קשור כלל בסוגיא דלעיל וא"כ מאי מקשה למאן דס"ל אין הגשמים קונין שביתה כמו חפצי הפקר אם לא בגשמים הסמוכין לעיר דדעתייהו עלייהו א"כ מה פריך וליקנו שביתה באוקיינוס אבל לפי מה שפירשתי לא קשה מידי דודאי לכ"ע קונין כלי הפקר שביתה במקום שראוי לקנות אלא שס"ל למאן דאמר שאין קונין שביתה דהיינו טעמא מאחר שהן לצורך תשמיש האדם א"כ לא קנו שביתת עצמן להתמיר ולגרע כח האדם אלא האדם קונה שביתה עליהן ומי שזכה תחלה הוא כבעל להקנות שביתה עליהן להוליך עמו למקום עירובו ואידך ס"ל מאחר שראוי לקנות להן שביתה בין השמשות קנו לעצמן אפי' לתחומין חוץ מגשמים היורדים בי"ט שקדמו קניית שביתת האדם . כדפרישית ודו"ק (עיין במהרש"א) :

דף מו ע"א תוס' בד"ה נכרות כו' מדקדק שפיר דדוקא כו' . נ"ב פירוש תלמודא דקאמר ותני נכרות מדקדק שפיר דדוקא משום כו' : **בד"ה** לסמוך כו' ואיכא דאמרי טהרות אפים כו' כצ"ל : **באד** ותסו רבנן להפסד טהרות . נ"ב פי' א"כ שעת הדחק של ר' היה בענין אחר שלא היה בה חשש הפסד טהרות אלא דחק אחר איזה שהיה ודו"ק . ובפ"ק דנדה פירשו התוס' שעת הדחק בענין אחר ע"ש שוב ראיתי בספרים שנדפסו מקרוב שהוגה במקום איכא דאמרי וי"ל כו' ולפי חסרון שכלו הגיה כן גם לא ראה הסוגיא דלהם כל עיקר (עיין במהרש"א) : **ע"ב** תוד"ה כד"ה שלא לשכח כו' אלא אשיתופי מבואות קאי כו' . נ"ב פי' אבל השיא דהדר בודאי איירי בעירוב ושיתופי מבואות כפשוטו אלא שהמשנה א"א לפרש כן ודו"ק :

דף מז ע"א גמ' אלא מהא דתנן וזהו שאמרו כו' כצ"ל : **רש"י** בד"ה שלא יצא כו' כרגליו אלא התירו כו' כצ"ל : **בד"ה** רב לית כו' והלכה כר' יוחנן . נ"ב פי' לגבי רב ושמואל : **בד"ה** ואמרי' מכלל דהך סתמא כו' כצ"ל : **בד"ה** ומעלה הספר כס"ד : **ע"ב גמ'** ושמואל דאמר כרבנן ודקאמרי' לרבנן כו' כצ"ל : **תוס'** בד"ה והכלים כו' לא הוי כרגלי הבעלים ומ"מ כגי שביתה הם יותר מן ההפקר

ויש

לעיר דקאמר לאו לאפוקי חוץ לתחום אלא לאפוקי סוף התחום וכן הוא לשון הגהת אשר"י וכלים ששבתו בתוך התחום אם סמוך לעיר הרבה הרי הן כרגלי העיר ואם ברחוק לעיר כגון סוף התחום יש להן אלפים אמה ממקומן עכ"ל : בד"ה חרס לשון כו' היינו כדי להכניס לעיר לפי כו' אמאי נקט בין ב' תחומין כו' עכ"ל ר"ל לפי' קמא דקנו שביתת העיר לאו כדי להכניס לעיר בלחוד הוא אלא שיכול להוציאם עוד אלפים מצד אחר מן העיר כיון דקנו שביתת העיר אבל השתא דקנו שביתה במקומן לא יכול להוציאן חוץ לעיר אלפים אמה מצד אחר אלא עד מקום דכלו אלפים שלהן והשתא קשיא להו אמאי נקט בין ב' תחומין דבליכא עיר שנייה נמי אין לו להכניס לעיר המים שחוץ לתחום שהרי קנו שביתה במקומן וכ"כ מהרש"ל אבל קשה אכתי השתא דנקט בין ב' תחומין ומשום איסורא דקנו שביתת העיר אחרת אמאי לא נקט בעיר א' ומשום איסורא דקנו שביתה במקומן אותו שחוץ לתחום ומועיל תיקון מחילה אף לאותן אלפים שבתוך התחום להכניס לעיר ואולה לה דקונין שביתת העיר דכל מה שבתוך התחום קנו שביתת העיר אע"פ שאין דעתן עליהן וצריך עיון ודו"ק :

דף מח בתוספות בד"ה ר' יהודה כו' ומסתמא דיש להם ד' אמות לכל רוח עכ"ל יש לדקדק בדבריהם מי הכריחם לומר לפר"ת דהמקשה סבר מסתמא ד' אמות לכל רוח אימא דלא ידע אלא ד' אמות בין הכל כמו לפרש"י ויש ליישב משום דהך קושיא שהקשו לפרש"י דאימא ר"י ור"א לפרש קאתו תקשי גם לפר"ת דאימא לפרש מלתיה דת"ק קאתו ולכך הוצרך להזכיר במלתיה דת"ק בהדיא ד' אמות וע"כ הוצרכנו לפרש לפר"ת כדלעיל דע"כ ר"א לא מפרש מלתיה דת"ק כו' דהא ת"ק אריב"כ קאי כו' ותקשי דא"כ מאי פריך דלא ה"ל להזכיר ד' אמות הא איצטריך ליה להזכיר ד' אמות דלהוי ד' אמות לכל רוח דומיא דאלפים דריב"כ והאי קאמרי דא"כ לא ה"ל להזכיר ד' אמות אלא אין לו ב' אלפים מסתמא יש להם ד' אמות לכל רוח משמע והמתרץ השיב לו דלאו כן הוא אלא דת"ק דריש מי שהוציאוהו ד' אמות לאו לכל רוח קאמר ואי לא הזכיר האי תנא ד' אמות הכא בדבריו והוה סמך עלמו אד' אמות דר"פ מי שהוציאוהו סד"א דפירושן דהכא כי התם ולכך נקט בהדיא הכא בדבריהם ארבע אמות דלהויין לכל רוח דומיא דריב"כ וק"ל : בד"ה גופו שלם כו' דהא דאמר הכא גופו ג"א היינו בלא ראשו כו' עכ"ל ומיהו הראש לחוד אינו מחזיק אמה דאל"כ לא איצטריך למימר ואמה כדי לפשוט ידיו כו' ואמה כדי שיטול חפץ כו' וכן מוכח שכתבו לקמן דהראש עם עובי דפי הארון מחזיק אמה אלא דהשתא הויא דהשותפין ניחא להו טפי שבקל יוכל להגביה הראש עד ד' אמות וק"ל : ע"ב בתוס' בד"ה רשות א' כו' דליכא למיגזר בחיצונה כולי האי שמא כו' אבל ב' החיצונות כו' עכ"ל נראה הכא לפרש בפשיטות דבב' החיצונות ליכא למיגזר כולי האי דכיון דלא עירבו בהדדי לא יטעה להוציא כלי חיצונה זו לחיצונה זו אבל מאמצעית שעירבה עם החיצונה יטעה להוציא ממנה כלים ששבתו בחיצונה זו לחיצונה אחרת אבל לקמן בפי' מהר"י הוסיפו לומר דלכך לא גזרו שלא תוליך האמצעית כלי חיצונה זו לחיצונה אחרת דסתמא דמלתא דכי משתמש אינים במאי דידיה משתמש כו' וק"ק לפי זה דאם כן חיצונות באמצעית אמאי גזרו ויש ליישב דודאי לפירושו נמי הוא כמו שכתבנו דחיצונות באמצעית אסורות משום דעירבו עמה ויטעו להוציא כלי חיצונה זו מן האמצעית לחיצונה אחרת משא"כ אמצעית בחיצונות דליכא למטעי להוציא מחיצונה זו לחיצונה אחרת אלא דקשיא ליה למהר"י דאכתי כיון דאמצעית משתמשת בחיצונות ומותר לה להוציא כליה מחיצונה זו לחיצונה זו שמא תוליך עמה גם כלי החיצונה והשתא קאמר דכי משתמש אינים במאי כו' ודו"ק : בא"ד מדלא קתני אוסרת על שניהן כו' אע"ג דאיכא למימר כו' ומ"מ כיון דלא מתסרי להשתמש יחד כו' עכ"ל שיעור דבריהם כן הוא דאי הוה קתני אוסרת על שניהן כמו בסיפא ודאי איכא למשמע מיניה דהן נמי אסורין עמה אבל כיון דלא תני הכי וכמ"ש לקמן דלא מלי למתני הכי ומשום דאינה אוסרת על שניהן שיהיה כל א' מהמבואות ליאסר באנפי נפשה א"כ ליכא למשמע מיניה נמי דהן אסורין עמה וקאמרי אע"ג דאיכא למימר כו' שפיר שמעינן מיניה נמי דהן אסורין עמה במכ"ש דלא מלי למתני דאוסרת על שניהן דהוה שמעינן מיניה נמי דהן אסורין עמה כיון דלא כו' אלא משום גזירה אינה אוסרת על שניהם באנפי נפשייהו דמ"מ אכתי ה"מ למתני אינה אוסרת על שניהן באנפי נפשייהו דהוה משמע שפיר וכולן מותרות זה עם זה ולא ה"ל לסמוך אכ"ש ומדלא תניא הכי אלא אסורה עם שניהן משמע דהן מותרין עמה וק"ל : בא"ד ולכך אסורה עם שניהן כו' וטעמא משום דזו מושכתה כו' והם מותרות עמה דבהא סבר כר"ש דלא גזר כו' וק"ק דהויא סברת שמואל הפוכה מסברת חכמים אליבא דרב דשמואל פסק דאמצעית בחיצונות אסורה משום דזו מושכתה כו' וחיצונות באמצעית שרי כר"ש דלא גזר ורב אליבא דחכמים סבר בהיפך דאמצעית בחיצונות שרי וחיצונות באמצעית אסורות משום גזירה וכעין זה הקשו התוס' בסברות הפוכות מחכמים לרב בס"פ בכל מערבין בד"ה מודים חכמים לר"א ט' ע"ש ודוחק הוא לומר דמהר"י מפרש מלתיה דרב כפרש"י דהשתא הויא מלתא דרב כסברת שמואל ולא הם לכל הקושיות שהקשה ר"ת ודו"ק :

דף מט בפרש"י בד"ה אף זו כו' וללישנא קמא קשיא מאי ואזדא שמואל לטעמיה א"כ הוא אמר כרב כו' עכ"ל דללישנא קמא ע"כ ואזדא שמואל לטעמיה כרבנן אמר למילתיה וא"כ א"כ הוא אמר כרב המ"ל נמי כרבנן כו' וק"ל : בד"ה אוסרת על שניהן כו' ואע"ג דרגילה עם שניהן זו היא תקנתה כו' עכ"ל לא הוה איצטריך להאי פיסקא ברגילה בשניהן דאפי' עירבה עם שאינה רגילה קאמרינן בסמוך דסלקא נפשה מרגילה ומותרת לעצמה וק"ל : תוס' בד"ה זו מביאה כו' למגזר כולי האי ולפירוש מהר"י נקט הא כו' עכ"ל כנ"ל :

ע"ב בפרש"י בד"ה ושמואל כו' ומשם עד ביתו יש יותר מאלפים כל רוחב נוף האילן כו' עכ"ל אין זה מדוקדק דהא ביתו רחוק מעיקרו אלפים ולא הוי יותר מאלפים לבית רק רוחב נוף האילן של צד מקום רגליו וכן מה שפירש לקמן גבי בא למדוד מן הצפון כו' מודדין לו מן הדרום כו' ומשם מודדין לו אלפים ולביתו ונמצא רחוק שלשים אמה עכ"ל לאו דוקא דהא רוחב נוף אילן של צד ביתו הוא תוך אלפים של צד ביתו וכה"ג כתב מהרש"ל דהא דמוקמינן מלתיה דשמואל דקאי כל נופו של אילן בתוך אלפים למקום רגליו הא דקתני במתני' מהלך ממקום רגליו ועד עיקרו אלפים אמה כו' לאו דוקא אלא פחות חצי רוחב (חצי) האילן וק"ל : תוס' בד"ה ואמר שביתתי כו' ויש לחלק שאני התם שהולך לשם כך כו' עכ"ל וק"ק דא"כ אמאי אצטריך ליה התם לפלוגי בין ניעור ובין ישן לרבנן דא"כ פליגי בניעור וביושב במקומו מודו רבנן התם כיון שהולך לשם כך : בד"ה דאפי' לתחתיו כו' ודעתו שאם לא יקנה לו שביתה שיהיה לו תחום ביתו עכ"ל ומיהו אין לו אלפים אלא לצד עירובו ולא לצד שני משום דשמא מפחסה נתגלגל עירובו וקנה שם במקום עירובו שביתה וק"ל : בד"ה מאי טעמא דרב כו' דטעה ועירב בב' רוחות כו' וי"ל דכל המערב בב' רוחות כא' מסופק כו' עכ"ל ומטעם זה אין זה דומה למאי דאמרי' בשמעתין דהיכא דאיתיה בטעות איתיה נמי בבת אחת דהכא דעתו שאם לא יקנה לו שניהן יקנה בא' מהן אבל במפרש בבת אחת אפי' שמואל מודה ודו"ק :

דף נ בתוספות בד"ה כל שאינו בזה כו' דהתם אפשר להתקיים שניהן כו' דתרעה עד כו' עכ"ל ר"ל דאפשר להתקיים דבורו שאמר עולה ושלמים משא"כ גבי ילאו שנים בעשירי דא"א להתקיים דבורו שקראן עשירי בשניהן אלא א' שלמים הוא שלא הזכיר כלל בדבורו וק"ל : בד"ה שאני מעשר כו' ולר"י נראה לפרש כו' גם בבת אחת ישנו כו' והאחרת תהיה טבל עכ"ל כתב מהרש"ל ותימה בעיני ס"ס איך מתורץ כו' אפילו איכא מעשר בהמה נמי לחלאין ס"ס אמאי עשירי וי"א מעורבים כו' ואמאי לא תהא קודם אלא א' מהן והשני חולין כמו גבי ב' סאות ול"ע עכ"ל ולי נראה דלאו קושיא היא ע"פ מה שהסכימו התוס' לקמן דכן עיקר דמקמא פריך ולא מבתרא והיינו משום דכל הנהו דמייתי בשמעתין מקמא פריך דאפילו אחד מהן לא תקדוש בבת אחת ולפירוש רש"י תקשי להו שפיר דאי איתיה נמי לחלאין קמא לא תקדוש רק חליו אבל לפירוש ר"י מקמא לא קשה מידי וק"ל : בד"ה עשירי וי"א כו' הגיה רש"י בפי' כתב ידו דשניה סירעו כו' עכ"ל לכך פרש"י בפרק האיש מקדש ע"ש : בפרש"י בד"ה דליתה בטעות וכו' וכי שחטה על פ' בבת א' אמר חזקיה דקדשי מ' מתוך פ' כו' עכ"ל מפרש"י פ' האיש מקדש ומקשה ליה מדחזקיה שהיה רבו של ר' יוחנן כדאמרי' כו' עכ"ל ע"ש : ע"ב בתוס' בד"ה ומ"ס לקרבן כו' תיפוק ליה דר' יוחנן לית ליה ברירה כו' עכ"ל ולעיל מיניה גבי הא דאמר הכל מודים היכא דאמר יקדשו מ' מתוך פ' דקדשי כו' לא תקשי להו הכי דר"י לית ליה ברירה דכיון שמפרש ומברר דבריו יקדשו מ' מתוך פ' אית ליה נמי לר"י ברירה וכמ"ש [א] התוס' פ' בכל מערבין דף ל"ז בד"ה דברי ר"מ כו' ע"ש : בפרש"י בד"ה לימא תהוי כו' הואיל ואיכא למימר הכי וא"ל הכי קנה כו' במקום ששניהן נותנין לו דאילו לרב אפילו כו' דבמקום רגליו לא רצה לקנות ובביתו לא רצה לקנות ובשביתות כו' עכ"ל כנ"ל ור"ל במקום רגליו לא רצה כו' היינו מתני' דאיירי שהוא בדרך ובביתו לא רצה לקנות היינו הך דטעה ועירב לב' רוחות כו' או שאמר לעבדיו כו' דמשמע דאיירי מביתו וכן פרש"י לעיל לא יזוז ממקומו ואפילו כבני עירו אינו דהא כו' דמשמע דאיירי מעירו ולא איירי בבא בדרך אבל קשה לפי' זה ע"פ מ"ש התוס' לעיל בשם ר"י דגבי נתגלגל מחוץ לתחום דמודה רב דיש לו מביתו עד עירובו אלפים ולא אמר שלא יזוז ממקומו משום דהתם עומד בעירו ולא עקר דעתיה מעירו כו' וכה"ג פרש"י גופיה בפ' כילד מעברין דף ס' ע"ש וא"כ מאי תיובתא דרב הכא מהך ברייתא דטעה ועירב לב' רוחות כו' דאיירי מעירו ולא עקר דעתיה מיניה ודעתיה שאם לא יקנה לו שם שביתה שיהיה לו תחום ביתו ולכך נותנין לו במאי דשבקי ליה תרווייהו כההיא דנתגלגל מחוץ לתחום ויש ליישב ולחלק דבהך ברייתא דטועה ועירב לב' רוחות כו' שהיה ידע כל מה שהיה לו לידע ואפ"ה עירב לב' רוחות כו' דהוה סבור דמועיל ובודאי דעקר דעתו ממקום רגליו ואף מעירו משא"כ בהך דנתגלגל שלא טעה אלא דלא ידע אימתי שנתגלגל וודאי אילו ידע שלא יקנה שם שביתה משום שנתגלגל מבע"י לא היה עוקר דעתיה מעירו וקלת דחוק דא"כ התוס' הוה להו לתרולי ולחלק לעיל בהכי ודו"ק : בד"ה וללשון שמעתי קשיא מאי דוחקיה כו' וא"ת היינו תיובתא אמאי לא קני כו' א"כ לשמואל כו' עכ"ל ללשון ראשון וודאי נמי דקשיא הך קושיא אלא דאיכא למימר דקושטא הוא דהיינו תיובתיה אמאי לא קני כו' כפרש"י ושיעור דבריו כך היא וא"ת ללשון שמעתי נמי דהיינו תיובתי' אמאי כו' כמו ללשון ראשון דא"כ לשמואל נמי תהוי תיובתא כו' משא"כ ללשון ראשון דהיינו תיובתיה דרב אמאי לא קני כו' ולשמואל וודאי דלק"מ וק"ל :

דף נא בפרש"י בד"ה ושב הכהן כו' מפקינן ליה התם מהאי משמעות ומרבינן נתילה

קרני ראם

[א] ד"ה ומ"ס כו' התוס'. נ"ב נ"ע דלר"י ל"מ אף במברר דבריו וכמו שכ' שם :

נמוקי הגרי"ב

דף מז ע"ב ד"ה חרס ומה שצריך מחילה של ברזל כו' כוונת התוס' ר"ל לפי' קמא מה שצריך מחילה ש"ב היינו דבלא"ה א"א להזיזם ממקומם בסוף התחום משום דהמים קנו שביתת אנשי העיר שבתחומן ולהכי תנא שבין ב' תחומין ולהורות ע"ז לריב"כ קנו שביתת אנשי העיר ולהכי לא יזוזו ממקומן וכמו שפרש"י ד"ה צריך כו' ואם הוא בסוף התחום אינו יכול לזוז משם ולחוץ והיינו משום דכל תחום מעכב על חברו משא"כ אי ליכא עיר שני' יכול להוליך בתוך התחום של המים עכ"פ אבל לפי' ב' כל עיקר כוונת ר"ת כדי להכניס לעיר משום דהמים קנו שביתה במקומם כמו שאר חפצי הפקר . ע"ז הקשו התוס' דא"כ אמאי נקט בין ב' תחומין . וזה יכול להשמיענו אף בליכא עיר שני' כו' וע' מהרש"א שהניח בצ"ע לפי פירושו אמנם לפי מה שפירשתי אתי שפיר ודו"ק היטב :

חכמת שלמה

ויש לכן כו' הפקר איירי והא דנקט תוך התחום לאשמועי' דאפ"ה לא קנו שביתת העיר וא"ת ומאי שנא כו' דהתם בסמוכים וקרובין דעתן עליהן והכא ברחוקין אלא שהן בתוך התחום ומיהו נראה כו' כנ"ל (עיין במהרש"א) : בד"ה חרס לשון כו' מחילה של ברזל שלא כו' גרירא כך פ"ה כו' לשון והחריס ה' כו' בין שני תחומין אפי' אי ליכא עיר שנייה לא מצו להכניס מים לעיר שחוץ לתחום ועוד אפי' כו' כנ"ל :

דף מח ע"א רש"י בד"ה של קדש כו' שנעשו למדת אמתו של משה . נ"ב פי' לענין זה שהיו כולן בת ו' טפחים אבל לא שוין ממש לשל משה עיין לעיל בריש פרק קמא דף ד' : בד"ה ה"ג כו' הוו להו חדא וקס"ד כגון שנתנו כו' כנ"ל והשאר נמחק : תוס' בד"ה ר' יהודה כו' דאלפים דר"י הוו לכל רוח דהיינו כו' כנ"ל : ע"ב גמ' בהדי הדדי לא עירבו . נ"ב נ"ל לומר שלא נתנו עירובן באמצעית דאי כפשוטו אם כן אפילו נתנו עירובן באמצעית נמי לתסר ודו"ק : תוס' בד"ה רשות אחת כו' מדלא קתני אוסרת על שניהן . נ"ב נראה דה"ק מאחר שלא קתני אוסרת על שניהן כלומר אי הוה תני הכי א"כ הוה משמע להדיא שגם הם אינם מותרים עמה אבל כל זמן שלא תנא הכי אלא אסורה עם שניהן שפיר דייקינן בודאי שהן מותרין עמה אבל התוס' אינן מדייקין מהאי קושיא מדלא קתני אוסרת כמו שכותבין התוס' אח"כ ודו"ק :

דף מט ע"א גמ' וזה שאינה רגילה בו לא עירבה . נ"ב הא דנקט שאינה רגילה לרבותא וכ"ש אם היא נמי רגילה ודו"ק : תוס' בד"ה איכא בינייהו כו' דלית ביה מזון שתי סעודות כו' : ע"ב גמ' נמצא מהלך משתשיכה ד' אלפים אמה . נ"ב לאו דוקא אלא ד' אלפים של ב' תחומין וד"א דשביתה כדלקמן בסוף הסוגיא : רש"י בד"ה ושמואל אמר לא אמר כלום לביתו כו' כנ"ל : בא"ד בתוך אלפים למקום רגליו . נ"ב ולפי זה מהלך ממקום רגליו עד עיקרו אלפים אמה לאו דוקא אלא פחות חצי רוחב האילן ודו"ק : בד"ה בא למדוד כו' ממקום רגליו שלשים אמה מודדין כו' הד"א . נ"ב אגב ריהטא לא דקדק דהא מעיקרו יש אלפים אמה וא"כ לא הפסיד אלא רוחב חצי האילן ודו"ק : בא"ד הוא הפסיד מפני שלא פי' כו' כפי' איני רוצה כו' כנ"ל :

דף נ ע"א רש"י בד"ה משום דלא כו' לא קני ליה מידי כנ"ל : בד"ה והרי מעש' כו' יהיה קדוש לשם מעשר נמחק . נ"ב בס"א אינו : תוס' בד"ה שאני מעשר כו' כי איתיה נמי לחלאין תקשי כו' כנ"ל : בא"ד ולר"י נ"ל הכי שאני כו' כנ"ל . נ"ב פי' לעולם גבי סאות נמי לא אמרינן שחל השם של מעשר על כל חצי גרגיר וגרגיר כו' ואם הוא מפריש שתי סאות בשתם למעשר היתה אחת כולה מעשר והשניה כולה טבל והכי פי' שאני מעשר כו' וכך הוא בתוס' ארוכים ותימה סוף סוף היך מתורץ הקושיא תקשי נמי אפי' איכא מעשר בהמה נמי לחלאין סוף סוף אמאי עשירי וי"א מעורבין דמשמע תרווייהו קדישי מדלא קתני עשירי וחולין מעורבין זה בזה כמו שפי' ר"י לקמן ואמאי לא תהא קודם אלא אחת מהן והשני חולין כמו גבי שתי סאות וצריך עיון (עיין במהרש"א) : בא"ד שאם אמר שזה אחת מהם מעשר כל חצי כו' כנ"ל (עיין במהרש"א) : בד"ה עשירי כו' ויאכל שניהן במומן בתורת מעשר כנ"ל : ע"ב רש"י בד"ה לא שנו כו' נמחק דלא אמר כלום . נ"ב בס"א אינו : בד"ה דאי מוקמת כו' עכשיו חוץ לתחומו כו' כנ"ל וא"כ מה"ד כמדומה היה הוא כו' : בד"ה לימא היהוי כו' במקום ששניהם נותנין לו כו' : בא"ד וא"ת היינו תיובתיה כו' ודו"ק :

דף נא ע"א גמ' ידע ליה מר נמחק כנ"ל : רש"י בד"ה ושב הכהן כו' מפקינן ליה התם מהאי משמעותא . נ"ב פי' דהא אוקמינן לעיל האי קרא דאם ישוב הנגע ופרח איירי בחוזר ואיך יתכן הא כתיב עלה ובא הכהן

מהר"ם

דף מח ע"א בתוס' ד"ה ופתוחות לר"ה כו' אותם שיש להם דריסת הרגל וכו'. פי' הפנימית אוסרת על החיצונות שאסורין לטלטל אפילו בשלהן בפני עצמן כיון שיש להפנימית דריסת רגל עליהם ולא עירבה עמהן :

דף מט ע"ב בתוס' ד"ה ואמר שביתתי במקומי וכו' אבל מדפליגי רבנן על רבי יוחנן וכו' פי' מהא דלעיל ליכא להוכיח דאפי' בלא אמירה קני משום דיש לחלק וכו' אבל מהא יש להוכיח מדפליג על ר' יוחנן בישן וכו' : ד"ה מאי טעמא דרב וכו' ועוד י"ל דהכא סבר כיון דאמר שביתתי וכו'. פי' אדלעיל קאי דקאמר והכא בתחומים הקילו וכו' והשתא קאמר ועוד טעמא אחרינא הכא כיון דאמר כו' ולכך סבר שמואל דקני אבל בעלמא אית ליה דרבא :

דף נ ע"א בגמ' דתנן קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי וכו'. ודוקא בכה"ג דנעקר שם עשירי ממקומו דהא קרא לעשירי תשיעי אבל אי קרא לעשירי עשירי ולי"א תשיעי או באופן אחר מאחר דעשירי לא נעקר ממקומו לא קדיש כי אם עשירי אבל כי נעקר שם עשירי ממקומו קדשי לשלמים והתם יליף לה מקראי ע"ש : בתוס' ד"ה שאני מעשר וכו' ולר"י נראה לפרש הכי וכו' פי' בזה אחר זה ר"ל הא דקאמר בגמ' שאני מעשר דאיתא לחצאין הכי קאמר שאני מעשר דאיתא בזה אחר זה כגון בחצאין דוגמת שאמר לקמן שאני מעשר בהמה דאיתא בזה אחר זה בטעות וכו' :

הדרן עלך פרק מי שהוציאוהו וסליקא לה מסכת עירובין

לינע החוזר כו' עכ"ל הייט כמ"ש לעיל לרעת ממהרת גנ"ש כו' וכדלעיל וק"ל : תוס' בד"ה כוס יהו כו' שובתי כו' אבל העומד האלכסון ממזרח למערב ומצפון לדרום כו' עכ"ל כצ"ל וכ"ה ברא"ש ולשון או מצפון כו' שכתוב בל' התוס' אינו מיושב דהא אם העמיד המרובע שיהיה האלכסון של ב' קרנות ממזרח למערב ממילא הוי נמי האלכסון של ב' קרנות השניים מצפון לדרום וק"ל : ע"ב בפרש"י בד"ה מחלוקת במקום פלוני דאין כאן לא עירוב כו' אלא אמירה כו' עכ"ל ונראה לרב נחמן דאמר במקום פלוני ר"ה עשיר לא לא הוצרך לפרש כן דהפשר דאיירי בלא אמירה כלל שלא אמר שביתתי במקום פלוני אבל הכא לרב חסדא דמחלוקת במקום פלוני ואפ"ה לר' יהודה קנה עירוב וע"כ באומר שביתתי במקום פלוני דבלא אומר פשיטא הוא וליכא מאן דפליג דלקני עירוב בעשיר כפרש"י לקמן ומש"ה הוצרך לפרש הכא לר"מ דאפ"ה עשיר לא משום דאינו אלא אמירה בעלמא ודו"ק : בד"ה איהו כיון כו' ופלוגתא כו' איכא למ"ד דאפילו לא אמר נמי כו' וע"כ בדלא אמר מידי כו' עכ"ל יש לדקדק בפירושו כיון דע"כ בדלא אמר איירי כמו שהוכיח לבסוף מדלא קתני ואמר כו' ועוד מדפליג ר"מ כו' וא"כ היאך קאמר דפליגי אמוראי בהכי לקמן ועוד דהא לגישנא קמא של פרש"י דקיימינן הכא בין לרבה ובין לרב יוסף לכ"ע לא בעי למימר שביתתי במקום פלוני ולגישנא בתרא דפרש"י לקמן נמי בין לרבה ובין לרב יוסף אליבא דרבי יהודה צריך לומר שביתתי במקום פלוני ונראה דשיעור דבריו כן הוא וללישנא קמא דקיימינן הכא קאמר דפלוגתא דאמוראי היא לקמן דאיכא למ"ד דאפי' לא אמר לו חבירו לין פה עת כו' כמאן דאמר לו חבירו דמי והייט כרב יוסף לר' יהודה וקאמר ומיירי נמי על כרחך לכ"ע אפילו בדאיהו גופיה לא אמר מידי עסקינן חדא כו' ודו"ק : בד"ה הנך עשירים נינהו ואפילו אמרו שביתתנו במקום פלוני אסור כו' עכ"ל להאי לישנא דבעני לר"י אפילו בלא אמר שביתתי במקום פלוני מהני ה"מ לפרושי הנך עשירים נינהו ואסור בלא אמר ואפשר כמ"ש התוס' לעיל דלהכי נקט במתני' ואמר שביתתי במקום פלוני לרבותא דסיפא דאפילו באמר עני אין עשיר לא ודו"ק : בד"ה הלכה כר"י וכרב נחמן במקומי עכ"ל דאילו לרב חסדא לא הוה אמר לו אתניי' אהך הלכה כר"י דאימא דהייא הוה תני א' עני וא' עשיר ובמקומי ככ"ע וק"ל : תוס' בד"ה ויצא עשיר כו' ואפילו אם ביתו הוא הראשון כו' ולא יהיה לו אלא ד' אמות כו' עכ"ל דילא חוץ לתחום מסוף העיר קאמר כדרך כל מודדי תחומי העיר ואם הוא חוזר מעירובו לביתו לא יהיה לו שם רק ארבע אמות בתוך הבית ואין כל הבית והעיר גם אם היא מוקפת מחיצה נחשב לו כארבע אמות דומיא שאם הלך מעירובו לצד השני שאם כלה מדתו בעיר או במערה לא ילך אפילו אמה א' ולא דמיא להא דמי שהוליאוהו נכרים בעיר אחרת דמהלך כולה לר"ג ומיהו בהגהת אשר"י בס"פ מפרש לפי הירושלמי דההיא דכלה מדתו במערה לא אתיא כר"ג דלדידיה מהלך את כולה כמו בהוליאוהו נכרים ע"ש :

דף נב בפרש"י בד"ה כיון שהחזיק בדרך קנה עירוב אף אם לא אמר שביתתי כו' עכ"ל כצ"ל : בד"ה ורב יוסף כו' ובליר מהכי ליכא חזקה ועוד רב יוסף אמר דבחזקה לא פליגי אלא בלומר וא"כ כו' עכ"ל כן צריך לומר מצאתי במ"י וב' קושיות הן וק"ל : ובד"ה ל"א ולא שמעתיו כו' האי כעשיר משוי ליה וקסבר ר"מ כל שהוא עשיר כו' עכ"ל וכתב מהרש"ל והאי קושיא שהקשה רש"י לעיל אמאי לא יזוז ממקומו לא קשיא ליה כולי האי דלא אמרי' הכי גבי מי שהוא בעירו שלא עקר דעתו מן העיר כ"כ כמו שחלקו התוס' לעיל כו' עכ"ל ע"ש באורך גם רש"י גופיה מחלק כן לקמן בפ' כיצד מעברין דף ס' אבל הוא דחוק לומר כן שהזכיר הקושיא לעיל ולא הזכיר כאן תירוץ זה והיה לו לפרש כן ולא לסתום ונראה דלעיל דבכל עשיר ס"ל לר"מ נמי דהוי כבני עירו שפיר קשיא ליה כיון דהאי נמי עשיר משוי ליה ר"מ אמאי הוי חמר גמל וע"כ הייט משום דעקר דעתו מביתו ומעירו וא"כ נימא נמי דלא יזוז ממקומו אבל השתא בא לפרש דבכל עשיר ובכל ודאי לא עירב כההיא דנתגלגל מבע"י נמי ס"ל לר"מ דהוי חמר גמל כפרש"י לקמן לא תקשי ליה אי משוי ליה הכא עשיר והוי שפיר חמר גמל ודו"ק : בא"ד דר"מ אבל מי שהוא עשיר פליג ובאומר שביתתי במקום פלוני כו' עכ"ל ואף לרב נחמן דק"ל ות"כ דאמר אבל במקום פלוני ד"ה עני אין עשיר לא מ"מ פליגי אף בעשיר דלרבי יהודה הוי כבני עירו ולר"מ הוי חמר גמל דבכל ודאי לא עירב לר"מ הוי חמר גמל כפרש"י לקמן וק"ל : בד"ה כרב יוסף אליבא כו' ה"ה נמי לרבה אליבא דר' יהודה כו' עכ"ל ובמרדכי ישן תירץ וז"ל ודחויא דדחי בסמוך לא כרבה ואליבא דר' יהודה קאי נמי אהא דעולא עכ"ל וק"ל : ע"ב תוס' בד"ה כמאן כרב יוסף כו' דמתע"פ דייק כו' א"כ כו' אי בעי תרתי כו' עכ"ל כל דיבור זה סתמו לפי פי' ולשון בתרא של רש"י וכפי שהסכימו התוס' לעיל בשם ר"י לאותו הפירוש אבל הוא תמוה שבדיבור התוס' שאחר זה המתחיל תניא כו' דהוי הכא ספק לר"מ כו' עכ"ל כל זה הדיבור סתמו ללשון קמא של רש"י דהוי ספק לר"מ כו' ויש ליישב שהתוס' שהסכימו כפי' ול' בתרא של רש"י מפרשי ל' ההוא נמי דמשום ספק הוי חמר גמל דלאו ודאי עשיר משוי ליה ר"מ אלא ספק אם עני אם עשיר אבל בודאי עשיר דודאי לא עירב מודה לר"י דהוי כבני עירו וההיא דנתגלגל נמי אתיא כפשטה דלא פליג ר"מ ברישא בנתגלגל מבע"י וכדברינו מוכח לשון התוס' ודו"ק : בד"ה כי תניא כו' שאפילו כלה מדתו במערה כו' ופ"ה לא נהירא כו' עכ"ל ולכאורה פירושו תמוה כיון דאיהו גופיה לא מייתי לה הא דכלו אלפים שלו אמה א' חוץ לתחום דלא יכנס אלא מהסיא דמודד כמפורש בפרש"י א"כ אמאי לא פירשו אמודד גופיה כדברי התוס' ויש ליישב דלישנא דלא יכנס לא משמע ליה דקאי אמודד דכבר נכנס במערה והל"ל לא יהלך אפילו אמה א' אבל לפרש"י ניחא לא יכנס לתחום העיר והתוס' לא חשו על הך לישנא דלא יכנס במודד דלא יכנס לתחום אחר קאמר ודו"ק : בא"ד והא דלא קאמר כי תניא ההיא להחשיך אמה א' כו' דמלתא דפשיטא כו' עכ"ל ויש לדקדק בזה דע"כ לאו מלתא דפשיטא היא דהא הכא במתני' בסיפא תני לה ור"ש פליג עלה ויש ליישב בדוחק ודו"ק :

סליק פרק מי שהוציאוהו

ביצד מעברין פרק חמישי

ח"א דף נג ע"א חד אמר כו' בתים כו' רש"י שניה זה הדרם בחותם ושמן כרמב"ן ולשון נכוי כי הכתוב אמר שדה עפרון אשר במכפלה כו' ע"ש וכתב הרא"ם ולפי תמה מאד מזה שמאמר בפ' כיצד כו' ע"ש ובספר זוהר הרקיע בזה וז"ל ר"מ שאל ע"ש מאי מערתא לאו היינו כפילתא דהא כתיב מערת המכפלה וקרא קרי לה לגבר מערת שדה המכפלה מכפלה קרי ליה לשדה א"ל הכי קרי מערת המכפלה כו' וא"ש דמערתא כפילתא הוו ולדידי מערתא נמי מערתא אבל על שום מערה אקרי מערת המכפלה כמה דאמרת כו' והאריך בזה הענין ע"ש ואין כאן להאריך * ויש לדקדק כיון דמלת מכפלה אינו מובן וכפל בבנין זו לפנים מזו עד שהולך גומר שבפלה בזוגות ח"ב מניין לו גוזר שהיו ב' בתים זו לפנים מזו וגו' דודאי ולא באולם מכפלה פליגי אלא כל חד מינייהו אומר היאך היתה המערה לפי קבלתו ותלמודא פריך דלפי קבלת מי שאומר זה פ"ג זה ניחא מלת מכפלה אבל למ"ד ב' בתים זו לפנים מזו מאי לשון מכפלה וק"ל : אר"י קרית ארבע כו' רש"י בחומש שניא דרש זה אקרא דפ' חיי שרה דכתיב ותמת שרה בקרית ארבע והוא ע"פ ב"ר אבל תלמודא דהכא שניא קרא דפרשת וישלח ויבא יעקב אל יצחק אביו ממרא קרית הארבע והנראה משום דבקרא דפ' חיי שרה יש לפרש בו קרית אים ששמו ארבע והוא היה אבי הענקים כמשמעות הכתובים דספר יהושע דכתיב ושם חברון לפנים קרית ארבע אבי הענק אבל האי קרא דפ' וישלח דכתיב הארבע בה' הידיעה ליכא לפרש כן כי שם העצם לא תבא בו ה"א הידיעה וע"כ פירשו הארבע הוא שם המספר ופי' שם המקום ממרא הוא קריה ששם נקברו ד' זוגות הידועים ורש"י בפרשת וישלח פי' דממרא הוא שם המישור וקרית הארבע שם העיר כו' ע"ש באורך והדרש ימאן זו כמ"ש שם הרא"ם ואין להאריך ומה שטען הרא"ם אדרש דהכא מקרא דספר יהושע דכתיב ביה האדם הגדול בענקים דמשמע מזה דארבע הוא שם האיש אולי דנעלם ממנו שדרשו בב"ר האדם הגדול וגו' זה אברהם ולמה קראו גדול כו' ובשה"ש רבה יש קצת בע"א ע"ש וע"כ יחסו לאברהם שהוא קנה את המערה וכ"ה בתוספות פ' ח"ה * ועניין ד' זוגות הוא כפי הדין כי מכל עפרון לאברהם מקום קברות ואמרינן פרק המוכר פירות דהמוכר לחבירו מקום לעשות לו קבר עושה לו מערה ופותח לתוכה ד' כוכין דהיינו ד' זוגות והטעם בזה נראה קבר א' לעצמו ועוד ז' קברים לז' המוטלין על האדם לקוברן שהכהן מטמא להן ודו"ק : נמרוד שמו כו' בפ' לך לך פירש הרא"ם שהביאם לומר הוא נמרוד הוא אמרפל ואחד שם העלם ואחד שם התואר דכתיב בנמרוד ותהי ראשית ממלכתו וגו' בארץ שנער וכתיב ויהי בימי אמרפל מלך שנער כו' ע"ש ואין זה מוכרח דאיכא למימר שאחר שמת נמרוד במלכותו בשנער מלך אח"כ שם אמרפל אבל הנראה לפי שאמר הכתוב בנמרוד הוא החל להיות גבור ציד וגו' שפי' שהוא היה המתחיל ללחום מלחמות בעולם והכתוב לא בא לסתום אלא לפרש וכיון שמלחמה הראשונה שנזכרה בתורה היא מלחמת ד' מלכים וכדאמרינן בתנחומא חרב פתחו רשעים אלו ד' מלכים אמרפל כו' שעדיין לא היה מלחמה בעולם באו ופתחו חרב כו' והמתחיל בהם היה אמרפל כדכתיב ויהי בימי אמרפל נמצא דנמרוד ע"כ הוא אמרפל שהתחיל במלחמה וא' שם העלם והא' שם התואר למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ודו"ק : ויקם מלך חדש כו' ח"א חדש ממש כו' מפורש פ"ק דסוטה ע"ש : והאמר ר"י כו' וא"ת ומאי קושיא אימא דלאו בהותן י"ח ימים הראשונים קאמר אלא בי"ח ימים אחרים וכמ"ש התוס' אההיא דפרק הבע"י דלאו בהותן י"ח ימים היה וי"ל כיון דבשניהם קאמר י"ח ימים גדלתי כו' משמע דבזמן אחד היה : ר' ו' באמה כו' דבל שא"ח שהיה כל אים מהם יושב בפחות מטפח וי"ל שהיה בהם כהנהו מקומות דהשומע מחזיק המרובה בהם וק"ל : כפתחו של אולם כו' מדמה עומק וחידוד הלב לפתח והלל וכדאמרינן פ"ק דשבת ולב מלכים אין חקר אם יהיה כו' אין מספיקין לכתוב הלכה של רשות דהיינו פתח והלל לבן ומדמה הכא פתח לבן של ראשונים כאולם שהיה פתח והלל כפול כשל אחרונים שלא היה רק כפתח היכל גם נקט אולם והיכל שמדמה הלל ופתח לבן של חכמים וקדושים האלו שהיו מכלל עשרה הרוגי מלכות לפתחים הקדושים וק"ל : אמר רבא ואנן כו' אביי ורבא בדור אחד היו אלא שאביי נקט לגמרא דהיינו מה שקיבל מרבותיו שעל ידי טורח גדול וחזרה כמה פעמים זוכר ולא יבא לידי שכחה כמו היתד הזה שבטולח ע"י הכאה על ראשו הוא עושה נקב בכותל ונכנס בו אבל רבא נקט לסברא דהיינו מה שאדם לומד מסברת הלב הוא קשה יותר כאלבעתא בקירא שאינו עושה נקב כלל ואינו נכנס בתוכו אלא מדבק מעט ובקושי כפרש"י וק"ל : דגלי מסכת כו' היינו שנתכוונו להורות כהלכה כדמשמע פ' חלק ומייתי דכתיב ביה יראוך יראוני וישמחו וגו' שישמחו על שכוונתי להורות כהלכה : ושאול דלא כו' דכתיב ביה אל כל אשר יפנה ירשיע וגו' מפורש פ' חלק דף ל"ג עניינו ע"פ מ"ש דלא סליק שמעתתא אליבא דהלכתא אלא אי דאתי משבט יהודה ואי דאתי משבט לוי ודוד משבט יהודה קאתי וכן בני יהודה דנקט משום דאתו מיהודה : ע"ב שמחל לו הקב"ה על אותו עון כו' פרש"י עון דנוב כו' מפורש פ"ק דברכות : כתרדין עלי אדמה כו' דלא א"ל ירוקה משום דלא דייק לישנא אי ירוקה ככרתי אי כחלמון ביצה לכך דייק לישנא ירוקה כתרדין ובסיפ דבני גליל דלא דייקי לישנא : דא"ל אמר למאן אמר למאן כו' לפי גרסא זו בלשון כפול א"ל אך דחוק הוא ונראה דודאי אמר ועמר שייכי אהדדי בלישנא ושייך הכא כמו מאברין ומעברין אכוזו ועכוזו דמייתי לעיל אבל אמר ואמר גם שהם מתחלפים באחה"ע מ"מ לא שייכי הכא בלישנא חד ונראה דגרסינן דא"ל חמר למאן ואמר למאן ולא בלשון כפול א"ל אלא תרתי הוה בפי חמר בא' ואמר בא' וקאמר דבתרווייהו לא דייקי בלישנא שא"ל חמר למאן לא דייק לישנא אי חמרא למרכב אי חמרא למשתי ושא"ל אמר למאן נמי לא דייק לישנא אי עמר למלבש ואי אימר לאיתכסא וכן משמע מדלא קאמר אי עמר למלבש כו' וק"ל : א"ל שלוכתי תאכליך · בערוך פי' ר"ל שכינתי אוכלי חלבא וא"ל שלוכתי תאכליך ארי' וכו' : בלשון חכמה כו' לקמן גבי עשו לי שור כו' פרש"י שלא יבינו האחרים עכ"ל אבל הכא לא פירש כן אלא דודאי אמרה כן שיבינו בו כל התלמידים אלא דקרי ליה הכא בלשון חכמה ע"ש שאמרה כן ברמז לפי שאין דרך ארץ שידברו האמסתא לסדיא לתלמידים שילכו לביתם או שיעכבו עוד שם לשתות מחבית אחרת וק"ל : בתר מברתה כתר בכ"ף גרסינן וכן נראה מדברי הערוך בערך עלת ע"ש : גבר פוס דין חי כו' לפרש"י יהיה חי כפשוטו שאלו אם האושפיזא חי עדיין ואם הוא עומד בטוב אבל בערוך בערך גבר גרס אושפיזא ופי' תרגום איש גבר ופי פוס וזה דין ומי לא ומה שיבו יש כפשוטו עכ"ל וקלת יש לעיין לפרש"י גבי שור משפט כו' שפירש שאומר כן ברמז שלא יבינו אחרים עכ"ל ניחא שלא רצה שידעו בו מה שיאכל היום אלא הכשאל אבל בשאל על האושפיזא שלו אם הוא חי מה לו אם יבינו בו גם אחרים ויש לומר לפי גי' רש"י דעל האיש אושפיזא ועל אשתו שאל דעל אושפיזא שאל אם הוא חי ועליה שאל אם זו שהוא לשון נקיבה דהיינו אשתו במובה יש ולפי שהוא קלת גנאי לשאול בשלום אשה אמר כן ברמז לנשאל וק"ל : אתריגו לפחמין ארקיעו כו' ובערוך בערך רקע פי' עוד פי' אחר וגרס אטריגו ע"ש : אהרונית אחרונית כו' פרש"י אהרונית בת כהן וכדאמרי' בס"פ אלו עוברין לעולם ישא אדם בת כהן ואחרונית פרש"י שמתה אשתו ראשונה כו' ואין זה מוכרח וכי לא הותר לו לישא אשה על אשתו הראשונה ועירנית פי' בעלת חן וחריפה כאדם ער כו' ועי"ל עירניות כמו עירנית דפ' המוליא יין דהיינו בנות כפרים שכוחלות ב' עיניהם ע"ש וק"ל : וא"ל מסכתא כו' פרש"י אהרונית מסדר קדשים כו' אחרונית סיים אחרת כו' ע"ש הוא דחוק בלשון אחרונית ולולי פירושו י"ל אהרונית מסדר טהרות דהכהנים הוזהרו שלא לטמא ולא ישראל הגם שישראל ג"כ שייכי ביה עיקרו בכהנים כמו סדר קדשים לפרש"י דישראל נמי שייכי ביה אלא דעיקרו בכהנים והשתא שפיר קאמר אהרונית סדר טהרות שהיא אחרונית משסה סדרים ולאפוקי סדר קדשים שאינה אחרונית והיינו נמי עירנית והנעלתו שהיא עמוקה וחמורה כו' כדאמרינן כלך לך אצל נגעים ואהלות ודו"ק : שמא כו' גם כי ודאי היה לה שלא הניח פאה בראשונה אמרה כן בלשון שמא מדרך המוסר ומזה הטעם שלא הגידה לו להדיא אלא ע"י שהקדיחה לו בפעם ג' א"כ דהקדיחה לו התבשיל להודיע טעם הענין שע"כ מטיירין לשמש בקערה כדי שיאכל הוא ג"כ מתנו אחריו ממילא לא יקלקל המאכל של הבעה"ב וצ"ל דר"י לא היה חש לזה כיון דאינו אלא מהלכות דרך ארץ ואפשר מש"ע דלא ידע

חכמת שלמה

הכהן ורלה וסנה פסה דאיירי בפסיון ומשני הא דמוקמינן לקרא דלעיל מיניה בחוזר משום דמפקינן ממשמעותא כו' וק"ל : בא"ד ושב הכהן הס"ד : בד"ה מחלוקת כו' דקתני דאמר שביתתי במקום פלוני או אהינו בקי דקתני דאמר שביתתי במקומי כצ"ל : ע"ב גמרא ר' מאיר והיכא קאי כו' כצ"ל : רש"י בד"ה א"ר יהודה נ"ל ואמר ר"י כו' גוריון באלומה כו' הד"א : בד"ה איהו כיון כו' להאי דמשום דהחזיק כו' א"כ דעשיר חשיב ליה ר' מאיר חמר גמל אמאי הא בביתולא רצה לקנות דהא אמר שביתתי כו' כצ"ל : בד"ה הוה אתי כו' לפומבדיתא והיה כו' הד"א : תוס' בד"ה אהייא קאי נ"ל ואהיכא קאי :

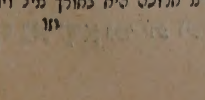
דף נב ע"א גמ' בעיר שמערבין לה והחזירו חבירו כו' כצ"ל : רש"י בד"ה ורב יוסף כו' חזקה ואמירה כך שמעתי והרבה גמגומין יש כי קשיא לי כו' כצ"ל והשאר נמחק . וכ"ב בס"א אינו : בד"ה ל"א כו' וקסבר ר"מ כל שהוא עשיר . כ"ב והאי קשיא שהקשה לעיל אמאי לא יזוז ממקומו לא קשה ליה כולי האי דלא אמרינן הכי גבי מי שהוא בעירו שלא עקר דעתו מן העיר כל כך כמו שחלקו התוס' לעיל דמי לנתגלגל חוץ לתחום כו' ואע"ג דר"מ ס"ל אפי' בודאי אינו עירוב הרי הוא חמר גמל ואפי' גבי נתגלגל חוץ לתחום מבעוד יום וכמו שפרש"י לקמן היינו טעמא דר"מ ס"ל אפי' גבי עירו עוקר דעתו לכל הפחות משביתה הראשונה שלא יקנה בעירו ויהא לו אלפים לצד אחר אבל אותן אלפים שלצד ביתו שהוא לו ממ"נ לא הפסיד וגמר בדעתו שאותן ב' אלפים יהיו לו לעולם ויהא מותר לו לחזור לביתו ואם כן גבי ספק נמי דינא הכי אבל מי שהוא בדרך ורצה לקנות שביתה בסוף התחום מעמידת רגליו ושם לא קנה א"כ לא יזוז ממקומו דעקר דעתו ממקום עמידת רגליו לגמרי אלא לשם רצה לקנות ואע"פ שהאלפים לצד עמידת רגליו ממ"כ שייכין אליו מ"מ הוא לא חישב אלא בקניית העירוב בסוף התחום ומאחר ששם לא קנה אין לו אלא ד' אמות ודו"ק היטב (עיין במהרש"א) : תוס' בד"ה האי להקל כו' כי אורחיה כשאין נותן עירובו בעיר תריבה הוי להקל כצ"ל : בד"ה לומר כ"ע כו' א"כ כיון דעתו כו' בדרך ורב יוסף כו' ור' יוסי הזכיר כמאן כו' לר"י עיקר כמאן כרב יוסף כו' אי נמי הכי דייק דלאי בעי תרתי כו' כצ"ל והד"א : ע"ב גמרא הוא נזקר . נ"ב ס"א נדקר : רש"י בד"ה ספק בפרק כו' ר"מ ור"י אומרים כו' כצ"ל : בד"ה וספק לא כו' זה שהיה לו כו' כצ"ל : בד"ה מתני' כו' שתים לא יכנס שיצא מכל השתים כצ"ל והס"ד :

סליק פרק מי שהוציאוהו

ביצד מעברין פרק חמישי

רש"י בד"ה בית כו' בתוך או שהיו כו' לקמן או גשרים כו' הד"א :

דף נג ע"א רש"י בד"ה בני בתים כו' נ"ב כזה * : בד"ה כפולה בשתי תקרות נמחק וכך צריך להיות בית ועלייה הוי כפולה בשתי תקרות אבל בני בתים כו' : ע"ב גמ' שאלינהו ואמרי ליה . נ"ב פי' כך השיבו לשואלין נ"ל : שם בר גלילא דהוה קאזל ואמר להו כו' ר' אבהו לפון אמר להן כו' כצ"ל : שם והלכתי בקצרה וארוכה כו' . נ"ב נ"ל לפרש שהוא היה מבין כפשוטו דרך קצרה וארוכה ר"ל אף ע"פ שהיא קצרה מתכרתה מ"מ ארוכה היא באורך מיל ויותר

ליה כלל וק"ל: **כבושה** כו' גם שדרך כבושה היה כיון שדרך שדה זרועה עוברת ה"ל לאסוקי אדעתיה דשלא ברשות כבשוה ולא הוה בכלל מילר שהחזיקו בו רבים דאסור לקלקלו דהיינו שמתחלה ברשות נעשה וק"ל: **וזו** ארוכה וקצרה וכו' כוונת התינוק ודאי כך היה כדתפיק דזו קצרה שמקצר בדרך אבל היא ארוכה למטה מבוא העיר מפני גנות ופרדסין המקיפין העיר וזו ארוכה שמאריך בדרך וקצרה שמוצא מבוא העיר פנוי ליכנס כפרש"י אבל הבנת רבי יהושע אינו מבורר לכאורה שהלך באותו דרך שא"ל התינוק קצרה וארוכה ומטעם שאמר ר"י לא כך אמרת לי זו קצרה הרי באידך נמי א"ל קצרה דהיינו שא"ל ארוכה וקצרה ועוד הרי בהא נמי א"ל ארוכה כמו שהשיב לו התינוק וי"ל שר"י ודאי הבין הדברים כך אלא שהבין בהיפך ותפס לשון ראשון דהיינו זו קצרה למצוא מבוא העיר וארוכה באריכות הדרך וזו ארוכה למצוא מבוא העיר מפני גנות ופרדסין וקצרה בהליכת הדרך ולכך הלך בזו שא"ל שהיא קצרה וארוכה לפי הבנתו וא"ל לא כך אמרת לי זו קצרה דהיינו תפוס לשון ראשון והתינוק השיב לו ולא כך אמרתי לך זו ארוכה ותפוס לשון אחרון וכמ"ש לעיל ודו"ק: **באיזה** נלך כו' דעל פרשת דרכים היה כדנקט בעובדא דלעיל וא"כ באיזה נלך ומכאן הדרכים נמי משמע באיזה דרך נלך נלוד וק"ל:

דף נד ע"ב תוס' בד"ה אם היה בית א' כו' ולא שימתחו חוט באלכסון מן הפגום כו' דהא רחבה מן כו' עכ"ל ומי לאו הך הוכחה דרחבה כו' ה"א שימתחו חוט באלכסון אשמועינן שגם אותן בתים שבין ב' הראשים הנכנסים מן החוט ימדדו מן אותו החוט וק"ל:

ח"א דף נד ע"א ערוכה בכל כו' דרים לי' אלימוד תורה דכתיב לעיל מיניה כי ברית עולם שם לי דהיינו התורה שנאמר בה אם לא בריתי יומם וגו' ואמר ערוכה בכל דהיינו בכל רמ"ח אברים שהדיבור בקול רם מביא הרגשה ותנועה לכל האברים וק"ל: **שריפה** למקום כו' נראה דשייך אדלעיל שתלמיד אחד שכח תלמודו ונתחייב עי"ז שריפה למקום כמו ששנינו השוכח דבר אחד מתלמודו מתחייב בנפשו ונקט חיוב שריפה ע"פ מ"ש פ"ק דתענית ב' ת"ח המהלכין בדרך ואין ביניהן ד"ת ראויין ליפרף כו' ע"ש ואמרו הכא שהניחו לו שאדם גדול שמש ועי"ז אמרו גדולה שימושה יותר מלמודה שהלימוד עשוי להשתכח וק"ל: **ותוריך** כו' לכאורה מקרא דמייתי כי חיים הם וגו' לא שמעינן אלא דתוריך חיי אבל דתתקיים ביך לא שמעינן וי"ל ע"פ מ"ש לעיל בשוכח תלמודו שמתחייב בנפשו קאמר הכא דע"י דתפתח פומך ולא תלמוד בלחישה תתקיים התורה שלא תשכח אותה ותוריך חיי משא"כ אם לא תוציאה בפה תשכח ולא תתקיים ביך ולא תוריך חיי וק"ל: **שיננא** פתח כו' שיננא חטוף כו' הערוך בערך שן פי' מחודד כמו חץ שנון וי"א גדול השיניים כו' ע"ש: **בהלולא** דמי כפרש"י. ואמר **וא"ת** אניח לבני חוק גם בספר קהלת אמר כיוצא בזה דכתיב ואבד העושר ההוא וגו' והוליד בן ואין בידו מאומה וגו' אלא שהוא הוסיף כפרש"י חוק מזון דהיינו אפי' רק כדי מזונו של בנו ומלת חוק לא ילא ממשמעו דהיינו לחם חקו כמו הטריפני לחם חקי: **היטב** לך כו' גם בספר קהלת בכמה מקראות אמר כן לפי פשטן דכתיב הנה אשר ראיתי אני טוב אשר יפה לאכול ולשתות וגו' וכתיב אשר אין טוב באדם וגו' כי אם לאכול ולשתות וגו' אלא שהוא הוסיף בטעם הדבר כי אין בשאול תענוג ואין למות וגו' שאל יחשוב האדם למחר אעשה כן להטיב לי דשמא היום ימות וז"ש ג"כ לעיל חטוף ואכול כו'. ואמר **בני האדם** דומין לעשבי השדה כו' פרש"י דגדילה פרנסתן עמהן וא"ל לדאוג עליהם עכ"ל ויותר נראה לפרש דקאי אדלעיל מי יגיד לך שיהא נשאר ביד בנך דהללו אחרים נוצצין להרויח והללו בניו נובלין לאבד ירושתן וכמ"ש בקהלת וכיוצא בזה בכמה מקראות: **בי לוית** חן כו' דעסק התורה נותנת לו חן בדרך בעיני כל רואיו כמ"ש בתפלת הדרך ותתנני לחן ולחסד כו' בעיניך ובעיני כל רואינו כו' וק"ל: **חש** בראשו וכו' יש לפרש דנקט אלו משום דרפואתן קשה דאין לכן בן גילו שנוטל א' מס' מחליו כדאמרי' פ' אין בין המודר אין מבקרין חולי מעים משום כיסופא וחולי ראש אין מבקרין משום דדיבורא קשה ליה מכ"ש חש בגרונו דדיבורא ודאי נמי קשה ליה וק"ל: **רפאות** תהי וגו' ולא שייך בזה אסור לאדם להתרפאות בד"ת כדאמרינן בפ"ק דשבועות י"ל דהיינו שמתכוין לומר פסוק לרפואה אבל דרך למודו ודאי דשרי ועי"ל דהכא לא בחלה כאמו ככר קאמר אלא בחש בראשו שלא יבא לידי חולי ממש ולאגוני בעלמא בד"ת שרי כדאמרינן התם ומזה יתיישב הא דהחש בראשו יעסוק בתורה והרי אמרו בנדרים דחולי ראש הדבור קשה לו אלא ע"כ דהכא לא איירי בחלה ממש כבר בראשו אלא דחש קצת בראשו ועדיין לא חלה ונפל למטה כדמשמע פ' במה מדליקין דאמרינן התם חש בראשו יהי דומה כו' עלה למטה ונפל יהי כו' דהיינו חלה ממש ועד"ז י"ל הא דכתיב כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך ה"פ והי' אם שמוע תשמע וגו' לעסוק בתורה כל המחלה דהיינו חולי ממש שהיה במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך את המיחוש שלא תבא לידי חולי ממש ע"י עסק התורה וק"ל: **נתן** תורה לישראל סם חיים כו' והכי אמרינן פ"ק דקדושין ומשום שם תם נמשלה תורה לסם חיים כו' ובפ' בא לו אמרינן זאת התורה אשר שם וגו' זכה נעשית לו סם חיים כו' ע"ש: **אימתי** שמחה לאיש בזמן כו' לשון רש"י בספר משלי בעלי גרסא אם מוצאים בפיהם מענה אז מתקיים בם וישמחו כו' ע"ש: ר"א אימתי שמחה כו' בזמן שדבר בעתו מה טוב כו' ר"ל דהיינו בשואל מענינו הלכות פסח בפסח והלכות חג בחג דהיינו בעתו ובזמנו וק"ל: **אימתי** קרוב כו' בזמן שבפיך ובלבבך וגו' ר"ל בזמן שערוכה בפיך הרי הדבר קרוב אליך להיות שמור בלבבך לעשותו ואם לאו הרי תשכח מלבבך ולא תבא לידי עשיה וק"ל: **אימתי** תאות לבו כו' נראה דלענין תפלה אמרו כן זכה תאות לבו נתת לו קודם שהוציא תפלתו מפיו כמ"ש טרם יקראו ואני אענה לא זכה צריך לתפלה בפה דהיינו וארשת שפתיו וגו' ודו"ק: **כ"מ** שנאמר נצח סלה ועד כו' פי' רש"י מדסמיכי לעולם אלמא לעולם משמע עכ"ל ואין זה מוכרח דהא מלת עולם גופיה מלינו שיש לו הפסק כמו ועבדו לעולם וכנו ממך חרבות עולם וגו' ועוד דלא הול"ל אלא כ"מ שנאמר נצח סלה ועד עולמית הוא וע"כ נראה דה"ק מדכתיב כי לא לעולם אריב ע"כ הא דכתיב בתר הכי ולא לנצח אקלוף הוא דבר נוסף והוא שלעולם לא יהיה לו הפסק וכן סלה ועד מדכתיבי בתר לעולם הם בנין אב לכ"מ שנאמר נצח סלה ועד גם אי לא כתיבי בתר לעולם הוה פירושם אין להם הפסק עולמית דהא מייתי ליה אדלעיל דמייתי קרא וארשת שפתיו בל מנעת סלה דלא כתיב ביה לעולם ודו"ק: **בענק** כו' ר"ל שהוא במקום גבוה ואעפ"כ הוא רך לנואר כן הת"ח גם שהוא חשוב וגדול יהא נוח לבריות וק"ל: **אם** משים אדם עצמו כערוגה כו' ויהיה לחיו מלשון חיות שאינו מחשיב חיות עצמו רק כערוגה כו': **מ"ד** לוחות אבן כו' דלא ה"ל להזכיר כלל שהיו אבן ועוד דשנפיכין היו ולא ה"ל נמכתב בהו אבן התם וק"ל: **חרות** על הלוחות. דה"ל למימר חקוק על הלוחות דכן נאמר בכמה מקומות בלשון החקיקה אבל חרות בלב קאמר ועל הלוחות כמו על לחייו כפרש"י לעיל שאינן נלאין מלחזר אחר תלמודו כו' אז נעשה חרות ושמור בלב להתקיים בידו ות"ד נמי אל תקרי חרות אלא חירות כו' נמי מדלא כתיב חקוק דרש ליה: **מ"ד** וממדבר מתנה כו' כל הסוגיא עד ואם חוזר בו מגביהו כו' מפורש בנדרים פ' הנודר: **מ"ד** חיתך ישבו בה גו' בענין נתינת התורה משמעי האי קרא דלעיל מיניה כתיב זה סיני מפני וגו' וקרא את ישראל היה לגבי קיום התורה חיתך ישבו בה בתורה להתקיים בידם ע"ש אם משים עצמו כחיה זו כו': **ואם** עושה כן הקב"ה עושה לו סעודה כו' מזה השכר וכו' לפרש דורסת ואוכלת כפשטיה כפי' הראשון בפרש"י ומה שדחה פי' ההוא לפי שמלינו שדרך הת"ח להקפיד על מאכלן כו' ע"ש יש ליישב דודאי כן הוא דבמתכוין מקפידין ת"ח על מאכלן אבל הכא איירי דע"י דטרידי בתורתן שלא במתכוין אין מקפידין על מאכלן כחיה וכההיא דמייתי לקמן באהבתה תשגה תמיד שתטעה עלמך שוגה ופתי כו' כפי' רש"י ומייתי עלה עובדא דר"א דע"י טרדת לימודו שבק סדינו בשוק עליון של צפורי וק"ל: **עושה לו** סעודה בעצמו כו' יש לפרש לעצמו של עני וכעין שאמרו דכל צדיק וצדיק עושה לו הקב"ה מדור בפני עצמו ותפיק ליה מדכתיב ברישא דקרא חיתך ישבו בה בלשון רבים ובסיפא דקרא מסיים בל' יחיד לעני ועי"ל בעצמו דקאמר ר"ל דהקב"ה כביכול בעצמו עושה לו סעודה ולא על ידי שליח ונפקא ליה מדכתיב בטובתך לעני אלהים דמלת אלהים מיותר לדרוש דאלהים בעצמו מכין לו אותה סעודה וק"ל: **ע"ב כל** זמן שאדם ממשמש כו' והיינו דתלה הדבר בשומר לתאנה דשאר אילנות שמתבשלין בפעם א' אינו צריך לשמירה שלא ילקטוהו אלא בעת בישולן אבל תאנה שאינן מתבשלים בפ"א אלא היום מעט כו' כפרש"י וצריך שמירה בכל יום שלא ילקטו ממנו וסיפיה דהאי קרא ושומר אדוניו יכובד

ודרשוהו על יהושע שנאמר בו לא ימיש מתוך האהל וק"ל: **אף** ד"ת מחבבין כו' לפי שכל דבר שאדם רגיל בו הרבה נלאה בו האדם ולפעמים גם הוא נמאס אבל ד"ת אינן כן שמחבבין כל שעה ושעה כו'. ואמר **ויעלת** חן על לומדיה לפי שלפעמים הם טרודים בלמודן ואין מקפידין במאכלן ובמלבושן כמ"ש לעיל ואמר שאעפ"כ ע"י התורה מעלין חן וכיוצא בו אמרו לא כחל ולא פירכוס ויעלת חן. ואמר **מה** דד כו' כל זמן שאדם הוגה כו' דמתוך שמחזר אחר למודו תמיד מוציא בה טעם ודבר חידוש. ואמר **באהבתה** תשגה תמיד כגון ר"א כו' לכאורה אין זה מעלה לתורה שיהיה שוגה ופתי בעסקיו ע"י התורה וי"ל דה"ק שתהיה שוגה בעסקך כאלו אתה עושה במתכוין שהתורה תשמור עליך כאלו נתת לבך על כך בעסקך וכן נראה מפרש"י בספר משלי ע"ש והא דמייתי שפיר הא דבא אדם ליטלו ומצא בו שרף ודו"ק: **רוכבי** אתונות אלו ת"ח כו' דקרא לעיל מיניה איירי בחכמי ישראל לבי לחוקקי ישראל וגו'. ואמר **צחורות** שעושין אותה כצהרים כו' שע"י שהולכין מעיר לעיר ולומדין מהרבה רבנים יודעים למסבר עפי כדאמרי' פ"ק דע"ז כל הלומד מרב אחד אינו רואה סימן ברכה לעולם כמ"ש התוס' לעיל בסוגיין. ואמר **יושבי** על מדין כו' היינו שפוסקין ומתונין בדין עד שילא הדין אמת לאמתו והוא מפורש פ"ק דב"ב ע"ש. ואמר **והולכי** אלו בעלי מקרא שהולכין בתורה ועל דרך זו משנה שהיא דרך לתורה: **ושיחו** אלו בעלי תלמוד שכל שיחתן כו' כמ"ש דאפילו שיחת ת"ח צריכין לימוד: **מ"ד** לא יחרוך רמיה כו'. משל לצייד כו'. מ"ד הון מהבל כו'. מפורש פרק קמא דע"ז: **משה** למד כו' נר' שסמכו דבריהם אקרא דפרשת משפטים ויעל משה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל כסדרן בקרא כך סדר למודן וכל המוקדם בפסוק נכנס בתחלה וכדמסיק כדי לחלוק כבוד כו'. ואמר **ונמצא** ביד אהרן ד' כו' דאיתא במדרש דמשה נמי למדה מפי הגבורה ד' פעמים דכתיב אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה וגו' ועניינו נראה שאחר שנתחזק להם הלימוד בג"פ יהיה לימוד הד' לימוד אמיתי לשמה וע"פ מה שכתבנו במסכת נדרים שהלימוד שלא לשמה הוא בג' דרכים והד' הוא לימוד לשמה והסימן שלהן אגד"ל שאלו ד' אותיות יש להן לת"ד ובג"פ ילא מכלל ג' לימוד שלא לשמה שיהיה להם הלימוד הד' לשמה: **ר"ע** אומר מנין שחייב כו' עד שילמדנו כו' במכילתא משמע דהיינו נמי עד ד"פ והכי איתא שם דבר אל בני ישראל ואמרת וגו' אין לי אלא פ"א מנין ג' וד' פעמים עד שילמדנו ת"ל ולמדה את בני וגו' אבל מתוך שמעתין דר"ע פליג אדר"א ב"ע דאמר מכאן שחייב אדם לשנות ד"פ כו' אלא דסבר רע"ק דבעי ללמדו אפי' עד מאה פעמים עד שילמדנו כו' ואין ללמוד הדיוט ממשה דשמע מפי הגבורה כדבעי למימר לעיל והוסיף רע"ק דאפשר דגם אחר שלמדו יפה אינו רגיל בה ואינה שגורה בפיו ע"כ אמר עד שתהיה סדורה בפיהם כאלו הדבר שלמד הופם ומונח בפה בלי שילטרך שיזכרנו מתוך הספר ובכל זה אפשר שיהיה גם רגיל בפה אבל לא ידע בטעם הדבר להבין דבר מתוך דבר שהיא מעלה עליונה ע"כ אמר שחייב להראות לו פנים ופרש"י מדלא כתיב אשר תלמדם כו' ע"ש אבל בפ"ק דסנהדרין דרשו אשר תשים אשר תלמדם מיבעי ליה אלא אלו כלי הדיינים וגו"ל דשקולים הם הדרשות ועוד י"ל דהכא מלפניהם שהוא לשון פנים דריש ליה ובמכילתא אמרו ערכם לפניהם כשלחן ערוך כו' ע"ש: **תנא** ליה ד' מאה כו' הדר תנא ליה ד' מאה דקדק לשנות עמו ד' מאות זימנין יש לכוין בזה ע"פ מ"ש פ"ק דחגיגה אינו דומה שונה ק' פעמים לשונה אחד וק' פעמים והענין מפורש שם בסוד מאה ברכות לנפש רוח נשמה שיצא חלק אחד ממאה לנשמה בסוד כהן לוי ישראל ולכך נקט אינו דומה שונה מאה כו' דלא יצא רק חלק א' לנשמה לשונה ק"א כו' וה"נ הכא ד' פעמים דחייב אדם ללמוד כדלעיל לא יצא לחלק נשמה ד' פעמים אלו כי אם בשונה ארבע מאות פעמים ודו"ק: **אלא** בסימנים שנאמר שימה וגו' שאחר שאמר ולמדה את בני ישראל שצריך לשנותה עד שילמדנו אמר דמ"מ אינה קנין בנפש שלא תשכח אלא עד שימה בפיהם: **אל** תקרי שימה אלא סימנה מלינו לשון סימן בקרא בישעיה ושעורה נסמן והכא שימה הנ' אחרונה נופל מהפעלים שהלמ"ד נופל בהם וק"ל: **הציבי** לך ציונים כו' גם שרב חסדא הביא מקרא דאורייתא מ"מ קאמר אגן מדברי קבלה (לא) ילפינן לה שהוא יותר מפורש כפשטו מלשון סימן ומייתי לה מקרא דיחזק' ובנה אצלו ציון וה"נ ה"מ לאתויי מספר מלכים מה הציון הלז וק"ל: **עשה** מודעים לתורה כו' ופי' המקרא אמור לחכמה אחותי וגו' שתהיה ברורה לך כאחותך שאסורה לך כדאמרי' בסנהדרין וזה יהיה על ידי שתעשה מודעים וסימנים לתורה ורבא מפרש לה מועדים כו' שע"י קביעות עתים יקויים זה ותודע ממלות הפוכות כמו כבש כשב שמלה שלמה וק"ל:

דף נה תוס' בד"ה עיר העשויה כו' אפי' יש בין פגומין יותר מד' אלפים רואין כאילו חוט עכ"ל לכאורה דהיינו דוקא לרבא בריה דרבה בר רב הונא דלא בעי מובלע מכל לד רק מלד א' אבל לרבה בר רב הונא דבעי שיהיה מובלע מכל לד כמ"ש התוס' לקמן ה"נ הכא בעי דלא להוי יותר מארבע אלפים בין הפגומין אבל מדברי הרא"ש נראה דגם רבה בר רב הונא מודה הכא אפילו ביותר מד' אלפים בין הפגומין כיון דהוי סמוך כ"כ תוך עיבורה של עיר וק"ל: **ע"ב** בד"ה ואם לאו מודדין כו' ור"ח פי' עיר העשויה כקשת שאין מתקלר והולך עכ"ל מיהו גם לפי' ר"ח לרבא בריה דרבה בר רב הונא ע"כ לאו מן הקשת ממש הוא אלא ממקום לפנים שאין אלפים מקשת ליתר דלא גרע מאילו ניטל אותו שלמעלה דהשתא אפי' ביותר מד' אלפים בין ב' ראשים שרי כיון דמובלע מלד א' וק"ל: **בד"ה** נפש שיש בו ד' כו' דהא קבר סתמא לא הוי ד' אמות כו' עכ"ל גבי כוכין בעינן ד' אמות כדאמרי' פרק המוכר פירות והיינו דוקא באורך אבל הכא בעי ברוחב נמי ד' אמות ובקבר סתמא לא הוי ברוחב רק אמה א' כדאמרי' שם וק"ל: **בד"ה** כל עיר כו' בר בי רב לא ליכול ירקא כו' עכ"ל דליכא למימר דהתם בשאר ירקי דלא מעלי כדמסיק הכא דא"כ לא ה"ל למתלי התם משום דגריר וק"ל:

ח"א דף נה ע"א והיינו דאמר אבדימי כו' עיין פרש"י ועוד נראה לפרש דקאי אכולה סוגיא דמשתעי בה שהתורה מתקיים באדם ע"י חזרתו בפה ולפי שהאדם מונע עלמו מן התורה והחכמה אם מפני עומק המושג או מפני קולר המשיג אמר הכתוב לא נפלאת היא ממך לתלות כך שאתה קולר המשיג וגם לא רחוקה היא לתלות בעומק וריחוק המושג וע"ז אמר לא בשמים היא וגו' שאתה לריך לעלות אחריה וזה דבר שא"א מפני עומק המושג דדברים שבשמים למעלה מגלגל חירה הם עומק השגה ולא מעבר לים היא וגו' לעבור אחריה הגם שאין שם עומק שהוא מתחת גלגל חירה אבל הוא קולר המשיג שיגיע לשם אדם שהעולם הוא מהלך ת"ק שנה ומסיים בענין שאל ימנע האדם מן החכמה והתורה מפני שני סיבות הללו אבל קרוב אליך הדבר מאד בפיך וגו' דהיינו כדדרשינן לעיל אימתי קרוב אליך הדבר בזמן שבפיך וגו' וק"ל: **במי** שמגביה דעתו כו' היינו שדעתו גבוה ואין לריך לקבל מרב ולא תמלא במי שמרחיב דעתו כו' גם אם הוא מקבל מרב לא ירחיב דעתו לסמוך על זה דדי לו בקבלתו אלא דלריך לחזור אחריה שלא תשתכח ממנו כדאמרי' לעיל ור"י שאמר לא תמלא בגסי רוח כו' כדאמרי' לעיל אם משים אדם עלמו כמדבר כו' ולא תמלא בסחרנים כו' היינו דנקט מעבר לים שמשהין הרבה ע"י סחורתן ולא יבואו לביתם כמ"ש הספנים אחת לששה חדשים וק"ל: **ע"ב תלתא** פרסי כו' בפי' יה"כ לא גרסינן אלא תלתא פרסי וכן נראה להגיה הכא לפי מה שפירשתי שכל אחד מהשבטים היה מקומו מיל דהיינו לי"ב שבטים י"ב מיל דהוא תלתא פרסי דכל פרסה הוא ד' מילין וג' פרסי דקאמר היינו באורך אבל ברוחב לא הוי רק פרסה אחת ומיהו בחנייתם משתעי קרא ולכ"ע כתיבה היו חונים וא"כ אותן ג' פרסאות אורך במרובע לא הוי ג' פרסי וק"ל: **ארור** שוכב עם כל כו' עיין פרש"י ונראה מפירושו דאהך מלתא קאמר תנ"ה ולענין איסות והוא דחוק דלמה שינה לומר כאן בנותיהן במקום נשותיהן ובניהן דנקט לעיל ועוד דמייתי קרא דשוכב עם כל בהמה וגו' ומפי ה"ל לאתויי קראי דאיסור אשת איש בנשותיהן ואיסור ממזר בבניהן ועוד דמייתי קרא דפרשת כי תבא ארור שוכב וגו' ולא מייתי קרא דפרשת אחרי מות ובכל בהמתך לא תתן שכבתך וגו' וקרא דפרשת קדושים ואיש אשר יתן שכבתו בבהמה וגו' וע"כ נראה דלא קאמר תנ"ה אלא אהא דקאמר חייהם אינן חיין והכא תנ"ה כיושבי קברים אבל אהא דקאמר נשותיהן ובנותיהן אינן כו' לא מייתי תנ"ה ועל בנותיהן נמי לענין אשת איש קאמר אלא שדרין במקום מקנה ובהמה וכמנהגן שאין להם תרבות כו' ומפני שמרגישין כו' וק"ל:

חכמת שלמה

וזו ארוכה מחברתה מ"מ קצרה היא ואינה ארוכה כל כך א"כ היה הולך שפיר בדרך הקצרה מחברתה: רש"י בד"ה תא דאוכליך כו' שתי תיבות כאחת ומגמגמת התיבות ואמרה תאכליך לביא ואומרת נמי שלוכתי כו' כלו' חברתי: **בד"ה** כאילפא בימא כאניה הנפה כו' כצ"ל: **בד"ה** מטייל כו' דרכים בענין אושפיזכני כצ"ל: **בד"ה** עלך בנערה כו' הוא יבן הס"ד: **בד"ה** נתייעץ במכתיר נטל רשות מנשיא כו'. נ"ב והערוך פי' שלך לר' יוחנן שהוא היה רגיל להיות מכתיר התלמידים ולהסמיך אותן: **תום'** בד"ה מטיירין פילא במעשה אילפס ואין מטיירין פילא במעשה קדירה פי' במעשה אילפס נראה כרעבתן אם אינו מטייר אבל במעשה קדירה אינו נראה כרעבתן אם אינו מטייר כצ"ל. וכ"ב ראיתי בפרק בן עזאי באבות דרבי נתן ואיננו אלא במס' דרך ארץ בפרק הנכנס לבית והוא הפוך כאשר הגהתי ומייתי אח"כ האי עובדא דנלאני אשה כו': **דף נד ע"ב גמרא** ארבע מאה זימני וגמר יומא חד כו' ד' מאה זימני אחרינא נפקא בת קלא ואמרה ליה כו' כצ"ל וכן ברש"י: **רש"י** בד"ה אגא עבידתיה וקיימתיה כו' כצ"ל: **בד"ה** סימנין כו' וסימני החכמים כדרך שיש בתלמוד ומשים גירסה וסמנה בפיהם כצ"ל. וכ"ב נ"ל: **תום'** בד"ה תנו לי כו' הא והא גרמו כו' נ"ל היה מאריך ימים קודם המעשה הזה ע"כ הטיב להם כמה שלא הקדימו כו' ואחר כך ע"י מעשה זכה עוד לד' מאות שנה וק"ל:

דף נה ע"א רש"י בד"ה עגולה עושין כו'. נ"ב צורה זו **א**: בד"ה היתה רחבה. נ"ב כזה **ב**: **בד"ה** בית א' כו'. נ"ב כזה **ג**: **בא"ד** כשבא למקום נמתק: **בד"ה** היתה עשוי' כמין קשת כו'. נ"ב כזה **ד**:

דף נו בפרש"י בד"ה פני מזרח כו' מהלכתן ביום בימים הארוכים פעמים כו' עכ"ל וה"ה דמצינן לפרושי בימים בינונים בניסן ותשרי שמהלכין קצת ומסבבין קצת פני מזרח ומערב וק"ל: **תוס'** בד"ה ואין בין כו' אנו משלימין לה ל"א יום כו' וגם בז' ומחצה שבסוף תקופת ניסן כו' עכ"ל ר"ל בימים שלמים יום ולילה ודאי דאין חילוק בין ימים ארוכים ולילות קצרות ובין ימים קצרים ולילות ארוכות דמה שזה מחסיר זה מגלים אך על אותן ע"ו שעות מתקופת תמוז בסופה שנכנסו לאותו יום בינוני שנופלת בו תקופת תשרי קשיא להו ב' קושיות קושיא ראשונה דז' ומחצה שעות הראשונות הם באים להשלים לתקופת תמוז לצ"א יום שנחסרו לה ביום נפילתה מצ"א יום שלמים ז' שעות ומחצה שבסוף תקופת ניסן הרי אותן ז' שעות ומחצה שנחסרו לה ביום נפילתה לא היו רק שעות קטנות ואין משלימין לה משעות בינונית שביום נפילת תקופת תשרי וקושיא שניה על ז' שעות ומחצה השניה מסוף תקופת תמוז שנכנסו לה ג"כ ביום נפילת תקופת תשרי הם בינונית ובסוף תקופת ניסן לא היו לה רק ז' שעות ומחצה קטנות ודברי מהרש"ל אין מבוררין לי בזה ועי' שם: **בא"ד** לא משכחת הא דאמרינן אין תקופת ניסן כו' אין תקופת תמוז כו' עכ"ל ר"ל דלא משכחת תקופת טבת בעשר ומחצה ביום שהרי כל היום אינו אלא ו' שעות וכן לא משכחת תקופת תמוז בז' ומחצה בלילה שהרי כל הלילה אינה אלא ו' שעות ולפי שהקושיא יותר חזקה מתקופת טבת הקדימו המאוחר למוקדם בגמרא ודו"ק: **בא"ד** וגם לא משכחת ט' דבג' בשבתא ובמעלי שבתא קאי מאדים בזיווי כו' עכ"ל ר"ל דאם לא יהיה הלילה והיום כ"א י"ב שעות א"כ לפי מהלכן של מזלות כל"ם למח"ן ותחלת הלילות כלנ"ם חל"ס לא יבא מאדים בזיווי ביום ג' דהיינו בשעה שמינית ביום וכן לא יבא מאדים בזיווי ביום ו' דהיינו בשעה ששית כמפורש ס"פ מפנין וה"מ להקשות בפשיטות דאם לא יהיה יום ולילה כ"א י"ב שעות א"כ לא יהיה בתקופת תמוז וטבת סי' תחלת הימים חל"ס כלנ"ם והפשר דלא אמרו תחלת הימים חל"ס כלנ"ם אלא בתקופת ניסן ותשרי וק"ל: **ע"ב** בפרש"י בד"ה מפני כו' באורך התחומין מן העיר והלאה לכל צד אלא אלף ותכ"ח כו' לתת טבלא של אלף ותכ"ח וד' חומשין לכל קרן כו' עכ"ל יש לדקדק בדבריו שלא הזכיר הד' חומשין בתחומין אלא בקרנות ובאורך דוקא ולא ברוחב ונראה מפני דעיקר מילתא שיעורא דאלף ותכ"ח דנקט גבי קרנות הוא דליהוי אלכסונו אלפים מצומצם ואי לאו דאורך הקרנות אלף ותכ"ח ועוד ד' חומשין היה האלכסון חסר ד' חומשין מן אלפים כפרש"י לקמן ולכך לא נקט אלא ד' חומשין באורך הקרנות דאז הוי אלפים מצומצם אבל אי הוי גם מרוחב הקרנות עוד ד' חומשין היה אז האלכסון קצת יותר מאלפים שהיה נתוסף בו אלכסון של ד' חומשין ואין אנו צריכין לפרש השתא ולדחוק דלפום רהיטא נקט רש"י ד' חומשין דבג' חומשין סגי כמ"ש מהרש"ל דודאי כן הוא אילו הוה פרש"י שגם הקרנות ברוחב ד' חומשין אבל השתא דלא פירש כן ד' חומשין אלא באורך ניחא דלא נתוסף נמי באלכסון אלא ד' חומשין וזה ברור ודו"ק: **תוס'** בד"ה פלגא הוי כו' דפעמים הוי תילתא או רביע או חומש כו' עכ"ל הקשה מהרש"ל איך יתכן זה בלא צירוף העיר דהא לעולם קרנות המגרש רביע מקרנות התחומין ותחום המגרש הוי לעולם פלגא מתחומין כו' וא"א לפרש אלא בצירוף עיר וזה לא ידע כו' וגם לשון התוס' משמע דאיירי אף בלא צירוף כו' עכ"ל ע"ש באורך ול"נ בזה דודאי גם המקשה ידע לצרף העיר אלא דאסיק אדעתיה דלא איירי הברייתא אלא במילתא דפסיקא דלעולם כן הוא כמו מגרש דתחומין דהוי פלגא דתחומין לעולם משא"כ בצירוף העיר דלפעמים הוי תילתא כדלקמן בשמעתין ולפעמים רביע במתא דהוי ח' על ח' כקושיית הסר מקולי ולפעמים בחומש במתא דהוי י"ב אלפים על י"ב אלפים שהמגרש הוי כ"ב ותחומין וקרנות ומתא הוו רכ"ו פעמים אלף על אלף דהמגרש כ"ב הוי קרוב לחומש מן הכל ולכך לא רצה לדקדק ולהקשות דכך וכך הוי מגרש דתחומין ודקרנות מתחומין וקרנות דתחומין משום דאינו כן לעולם ולא הקשה רק אמגרש דתחומין דהוי פלגא ומיהו המתרץ לא חש לכך דמוקי להו דתחומין לעולם דהוי תרי אלפי כו' דוקא ולא שיהיה לעולם רביע ולזה לדברי המתרץ הקשה הסר מקולי דלוקמא בח' על ח' כו' אף שלא יהיה כן לעולם ומה שדקדק מהרש"ל בדברי התוס' דמשמע מדבריהם דאיירי בלא צירוף עיר והיינו שלא הזכירו רק מתחומין וקרנות ולא הזכירו נמי ממתא ע"כ אין זו ראיה דהא בדיבור שאחר זה בקושיית הסר מקולי לא הזכירו רק רביע דתחומין וקרנות וע"כ דהוא נמי ממתא ומיהו נ"ל דדבריהם אלו אינן לפי תירוץ התוס' לקמן דערי מגרש אינן גדולים כ"כ אלא לפי תירוץ מהר"י דהמתרץ ודאי מתרץ האמת ולא אוקי הברייתא אלא בדבר שיש בו שום חידוש אבל המקשה ודאי דלא חש לזה דהא למאי דמקשה אכתי תילתא הוי הוה ניחא ליה אי הוי תני תילתא אף שאין כאן שום חידוש ולכך המקשה הכא נמי הוי מדקדק כן אתחומין וקרנות אף שאין בו שום חידוש אי לאו דאינו כן לעולם והדברים ברורים למבין בלי גמגום ודו"ק: **בד"ה** כמה מרובע כו' שברחבו טפח יש בהקיפו כו' כצ"ל: **בד"ה** אביי אמר כו' וא"ת לפי מה דמוקי כו' קשה דתחומין הוו טפי כמו שאנו כו' עכ"ל ופי' לדבריהם דכל העיגול דמגרש הוא מתוך רבוע של ט' אלפים נמצא בתוך העיגול ג' חלקים מט' אלפים דהיינו ז' אלפים פחות רביע אלף ונתוסף על התחומין וקרנות שמחוץ לעיגול הרביע שהוא ב' אלפים ורביע אלף ויהיה בין הכל שמחוץ לעיגול י"ח אלף ורביע אלף ואם תסיר את"כ מן העיגול את העיר בעיגול דהיינו ג' חלקים רביע אלף ישאר לך בעיגול המגרש ששה אלף מצומצם ועי"ז הקשו דלא הוי המגרש שהוא ששת אלפים רביע דתחומין שמחוץ לעיגול דהוי טפי מי"ח אלפים רביע של אלף שהוא שיעור מה שנתוסף בריבוע של עיר על העיגול דהיינו נמי רביע אלף וע"ז תירצו דלא קאמר דהוי תחומין רביע אלא מי"ח אלף חוץ ממה שנתוסף עלייהו מריבוע של עיר דהיינו רביע אלף כן נ"ל לפרש דבריהם ודברי מהרש"ל בזה אין מבוררים לי דודאי לעיל הוי הרביע ט' אלפים מצומצם מל"ו אלפים ודו"ק:

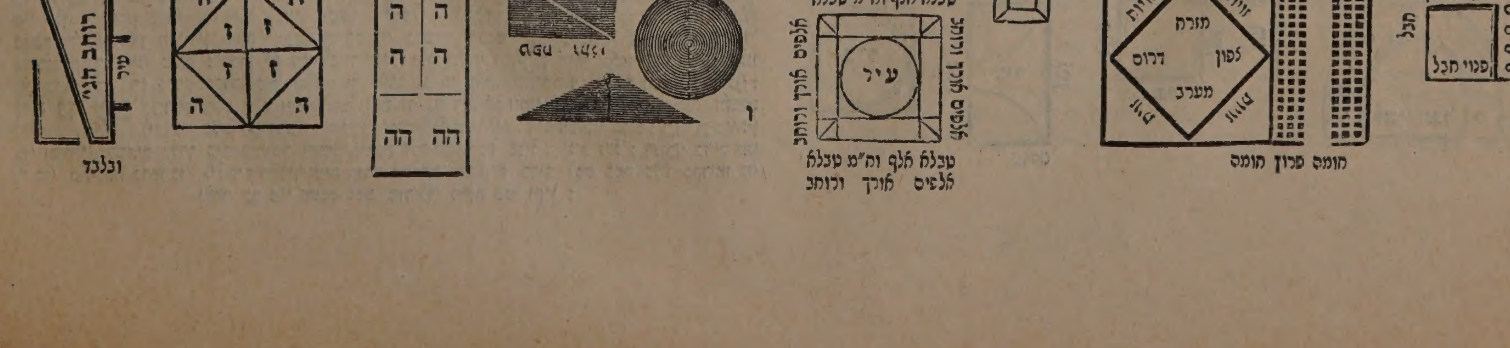
דף נז בפרש"י בד"ה והא איכא מורשא כו' קרנות העיר אוכלין בתוך המגרש ואין כנגד הקרנות אלף מגרש עכ"ל לכאורה טפי ה"ל לפרושי דהכי פריך דכיון דקרנות עיר אוכלין בתוך המגרש אלף לא הוי כל המגרש רק ח' אלפים והדרן קושיין לדוכתין דלא הוי המגרש רביע מל"ו (שיתא) אלפא ויש לייסב דאיכא למימר דהוי רביע מקרנות ותחומין בלא צירוף עיר דהוי ח' אלף רביע מל"ב אלף ולהכי לא פריך ליה אלא דלא הוי אלף בעיגול המגרש כנגד הקרנות דסביב משמע דבכל צד יהיה המגרש אלף ורבא נמי דמוקי לה לעיל בהכי דל רביע מנייהו פשו להו ט' כו' והוי רביע ע"י צירוף עיר ולא ניחא לאוקמא דל מנייהו תילתא העיר כמו שהיא בריבוע והוי מגרש רביע בלא צירוף עיר היינו נמי מכח הך קושיא דא"כ דלא הוי אלף מגרש כנגד הקרנות ורב חביבי דמקשה הכא לא שמע סוף מלתיה דרבא דמוקי לה לעיל נמי במתא עגולה מכח הך קושיא ודו"ק: **תוס'** בד"ה רב הונא כו' והא דתניא ברים סוכה בית שאין בו ד' כו' עכ"ל ר"ל לפי הפירוש שכתבו לעיל דבית ועיר אין נותנין לו ב' קרפיפות אלא קרפף א' יש להקשות כן דמנ"מ באותו בית כו' אבל לפי' ר"ת שכתבו התוספות בפ' קמא דסוכה וכתבו הרא"ש בשמעתין דלבית ועיר נמי נותנין לו שני קרפיפות לק"מ דהכי קאמר דבית זה אי הוה בו ד' על ד' היו עושין אותו עיבור לעיר כדין ב' עיירות שנותנין לו שני קרפיפות ועיין שם: **ע"ב** בא"ד ואי משום שע"י הבית יוכל ללכת כו' עכ"ל מבואר יותר בתוס' פ"ק דסוכה וז"ל ואי יש יותר מקמ"א אמה בין ב' העיירות דהוא שיעור ב' קרפיפות שעכשיו מצטרף בית זו לצרפן כו' עכ"ל ע"ש: **בד"ה** אלא כו' ונראה דלחייא בר רב נמי נ"ל כו' אמאי נקט כו' הל"ל אם יש בין זה לזה כו' עכ"ל מיהו המקשה ודאי דלא הוה חש להך קושיא דליתני אם יש בין זה לזה דאל"כ אדמקשה תיובתא דרב הונא תקשי נמי לחייא בר רב אלא המתרץ חש להכי למיתני הך לישנא ואם יש בין זה לזה וק"ל: **בד"ה** התם ליכא כו' ומודדין להם אלפים מראש הקשת כו' עכ"ל כתב מהרש"ל סוגיא זו א"א לפרש אלא אליבא דרבה בר רב הונא דס"ל וכו' עכ"ל נראה שדקדק כן מדברי התוס' דלא שרו אלא בראשי הקשת אפי' רחוקים ביותר מד' אלפים כיון דלא הוי בין יתר לקשת יותר מאלפים ומטעמא דאיכא למימר מלי אבל לבני אמצעי הקשת דליכא למימר מלי לא שרי ביותר מד' אלפים בין ב' ראשי הקשת אע"ג דבין יתר לקשת לא הוו [רק] ב' אלפים והיינו כרבה בר רב הונא דבעי מובלע מכל צד אבל לרבה בריה דרבה בר רב הונא דלא בעי מובלע מכל צד לבני אמצעי הקשת נמי שרי אפי' ביותר מד' אלפים בין ב' ראשי הקשת כיון דמקשת ליתר לא הוי יותר מאלפים וכן כתבו התוס' לעיל אבל הוא דחוק דודאי מוכח דסוגיא זו כרבא בריה דרבה בר רב הונא כדמקשה בתחלת הסוגיא והא את הוא דאמרת כוותיה דרבא בריה דרבה כו' והשתא יש לדקדק בשמעתין גופא מאי פריך מהא דאמר רב הונא דביתר מארבע אלפים מודדין מן הקשת דאימא דהיינו דוקא ביתר מאלפים מקשת ליתר אבל באלפים מיתר לקשת שרי אפי' ביתר מד' אלפים דהכי אמרינן לרבא בריה דרבה בר רב הונא כמו שכתבו התוספות לעיל ואליביה קיימינן הכא (ויש עיר) [בכפרים המשולשין] שרי נמי הכא אפילו ביתר מד' אלפים בין החיצונים כיון דלא הוי יותר מאלפים בין אמצעי לחיצונים ונראה לומר דודאי התם איכא למשרי מובלע מצד אחד לרבא בריה דרבה בר רב הונא דהיינו בין דהוי יתר מד' אלפים בין ראשי הקשת אלא דמן הקשת ליתר לא הוי רק ב' אלפים ובין דהוי יותר מב' אלפים מקשת ליתר אלא דלא הוי ד' אלפים בין ראשי הקשת ומטעמא דאמרינן לעיל דאי בעי אתי דרך בתים משא"כ הכא דהכפרים רחוקים זה מזה על כל פנים יותר משבעים אמה ושיריים לא שייך למימר אתי דרך בתים מהאי טעמא לא שרינן הכא ביתר משני אלפים מאמצעי לחיצונים אפילו בפחות מארבע אלפים בין החיצונים כדקאמר התם איכא בתים כו' והוה ס"ד דמקשה מרב הונא דאוסר ביותר מארבע אלפים בין ראשי הקשת וביותר מאלפים [בין יתר לקשת] אליבא דרבא בריה דרבה בר רב הונא ומשום דאינו מובלע כלל אפילו מצד אחד ולא שייך אתי דרך בתים א"כ ה"נ הכא יש לאסור ביתר מארבעת אלפים בין החיצונים אפילו באינו אלא אלפים מאמצעי לחיצונים דהכא לא שייך אתא דרך בתים והמתרץ השיב דודאי התם ליכא למשרי לבני אמצעי הקשת אלא מטעמא דהדר אתי דרך בתים משום דליכא למימר מלי דא"כ מפסידין לצד אחר כמ"ש התוספות משא"כ הכא דנהי דליכא למשרי מטעמא דהתם דלאו בעי הדר אתי דרך בתים מ"מ איכא למשרי שני החיצונים מטעמא דאיכא למימר מלי וע"ז כתבו התוס' דהתם נמי לבני ראשי הקשת לא הוה אצטריך לטעמא דהתם דהדר אתי דרך בתים אלא מטעמא דהכא דאיכא למימר מלי ותו לא מידי ודו"ק:

חכמת שלמה

בד"ה או כמין גם כו'. נ"ב כזה **א**: **בד"ה** חומת העיר. נ"ב כזה **ב**: **בא"ד** ונעשו כב' עיירות להיות אחת כצ"ל. וכ"ב בס"א אינו וטעות הוא שם וה"ג להיות אחת ודו"ק: **בא"ד** אין עולה לו כו'. נ"ב בס"א אינו וטעות הוא שם וה"ג אין עולה ודו"ק: **ע"ב רש"י** בד"ה צריפין כו' כד' אמות וכל' כו' הד"א:

דף נו ע"א גמ' ושכר חדש וירק. נ"ב בס"א ירקתי וכן פרש"י ברים אלו עוברין וע"כ לפי' התוס' דהכא לא גרסי תי ודו"ק: **רש"י** בד"ה עגלה בצפון ועקרב בדרום מזלות הן הס"ד. וכ"ב פי' ר' יהונתן ולא ישנו את מקומן לעולם בין בקיץ בין בחורף כמו שאר מזלות: **בד"ה** חמה יוצאה כו' תקופת תמוז כו' כצ"ל: **בד"ה** פני מזרח כו' כארוכין פעמים כו' הד"א: **תוס'** בד"ה ואין בין כו' ומחצה הקטנות שבליל כו' כצ"ל: **בא"ד** וגם ז' ומחצה שבסוף כו'. נ"ב הוא כמעט כעין קושיא הראשונה אלא שמתחלה הקשו דאין טעם שימלאו בשעות בינונית במקום שעות קטנות ושוב הקשו אפילו בלא תשלומין נמי קשה שתהיה תקופה אחת ארוכה מחברתה ודו"ק: **בא"ד** אין תקופת ניסן נופלת כו' אלא כו' וכן שאר התקופות כולן וגם לא משכחת כו' כצ"ל: **ע"ב** גמ' לא ימדוד מאמצע הקרן אלפים אמה כו'. נ"ב כזה **ג**: **רש"י** בד"ה מפני שמפסיד כו'. נ"ב כזה **ד**: **בא"ד** וד' חומשין לכל קרן. נ"ב לאו דוקא אלא לפום ריהטא פרש"י דנחסרו ד' חומשין אבל האמת שלא צריכין אלא לטבלא שתהא אלף ותכ"ח וג' חומשין שלם ודו"ק: **בא"ד** אלפים אמה כיצד כו' על אלפים ומניחה כו' הד"א: **בד"ה** נמצאת העיר כו' ת' אמה לקרן זו ות' אמה לקרן זו כצ"ל והס"ד: אחר ד"ה מנא ה"מ כו' נ"ל ד"ה בר אדא שם האיש: **תוס'** בד"ה פלגא הוי כו' דפעמים הוי תילתא או רביע כו'. נ"ב וזהו תימה בעיני איך יתכן להיות המגרש דתחומין עם קרנותיה חלק רביעית מתחומין וקרנות דתחומין בלא צירוף העיר דהא לעולם קרנות המגרש אלף בין עיר גדולה בין עיר קטנה וקרנות התחומין לעולם ב' אלפים על ב' אלפים א"כ לעולם קרנות המגרש חלק רביעית מקרנות התחומין ותחום המגרש לעולם פלגא הוי בין עיר גדולה בין עיר קטנה א"כ לא יתכן אלא תילתא כגון במתא של אלף דאז הוי תילתא כדלקמן וק"ו שלא יגיע לחומש וא"א לייסב אלא בצירוף העיר וכדאוקי תלמודא וזהו דותק שהתוס' מפרשים דברי המקשן דפריך פלגא הוי וזה לא ידע מצירוף העיר ומכל הוקימתא דמשני תלמודא וגם הלשון של תוס' משמע דאיירי אף בלא צירוף העיר כלל ודו"ק כ"נ (עיין במהרש"א): **בא"ד** לפי מה שהעיר גדולה או קטנה כצ"ל והס"ד: **בד"ה** כמה מרובע כו' עד הנקודה האמצעית כו'. נ"ב כזה **ה**: **בא"ד** והאחרים מתקצרים והולכין כו'. נ"ב כזה **ו**: **בא"ד** ושים האורך כנגד הקצר. נ"ב כזה **ז**: **בד"ה** אביי אמר כו' עגולה קשה דתחומין הוי כו'. נ"ב אבל לפי' דלעיל מיניה ל"ק האי דקא חשיב העיר למנין ד' אלפים ושדי עלייהו אף ע"ג דהיא עגולה והיינה אלא ג' על ג' אלא דחשיב אותה עם הריבוע שאנו מרבעים אותה א"כ בא אותו הריבוע לחשבון התחומין ודו"ק כ"ל:

דף נז ע"א רש"י בד"ה ומאי רביע כו' ה' אלפים סך הכל נמחק: **בד"ה** והא איכא כו' וקשיא ליה לר"ב חביבא כיון כו' כצ"ל: **בד"ה** ה"מ כו' ריבוע כי אמרי' כו' הד"א: **בד"ה** נותנין קרפף כו' ומתחיל למדוד הס"ד: **בד"ה** וכן ג' כפרים כו' כצ"ל: **תוס'** בד"ה מאי רביע כו' ולא לתחומין הס"ד והשאר נמחק. נ"ב בס"א אינו וכן נראה דאף רש"י מודה בזה כדפי' להדיא בלישנא אחרינא ומה שפרש"י הוא על דרך לעולם איירי במתא כו' ודו"ק: **בד"ה** כל אמתא כו' יהיו בה ד' טבלאות של ה' על ה'. נ"ב כזה **ח**: **בא"ד** ועשה ריבוע בפני' כו' כצ"ל. וכ"ב כזה **ט**: **בא"ד** של ה' אלא ז' אמות כו' אלא ט' אמות וד' חומשין כו' כצ"ל: **ע"ב** גמ' שם הכך אטמהתא דשורא כו'. נ"ב פי' ירכיים של חומה מחיצות מעולות שים בהן בית דירה: **רש"י** בד"ה משום דדחיקא כו' אחת אבל כו' הד"א: **בד"ה** לא מבולעין כו' בין ב' החיצונים. נ"ב כזה **: **בד"ה** וחוזר למדתו כו' ומודד והולך שם משפתו והלאה כו' נ"ב כזה **י**: **תוס'** בד"ה רב הונא לאו דוקא הא דקא' כו' כצ"ל: **בד"ה** התם ליכא כו' ומודדין להן אלפים מראש כו'. נ"ב סוגיא זו אי אפשר לפרש אלא אליבא דרבה בר רב הונא דס"ל שלא יהא בין קשת ליתר יותר מאלפים ואף דאביי ס"ל כוותיה דרבא בריה דרבה בר רב הונא מ"מ מה שהשיב אביי אין ואפילו ארבע אלפים אליבא דכולי עלמא קאמר ודו"ק: **בא"ד** לאתון דהכא דלא שרי כו' כצ"ל (עיין במהרש"א):

דף נח בתד"ה הגיע להר כו' לא כייל להו בהדי הדדי הגיע להר או לגדר כו' עכ"ל ואמאי דלא כייל גיא בהדי הר לא קשיא להו משום דלא דמי דגיא הוא בעומק והר הוא בגובה אבל מגדר דהוי נמי בגובה דומיא דהר קשיא להו ספיר וק"ל : **בד"ה** ובלבד שלא כו' דהא אפי' על ידי כלונסות אין מועיל למתוח עליהם חבל של חמשים כו' עכ"ל יש לדקדק בזה כיון דאפי' חבל של חמשים אמה אינו מועיל למתוח על ידי כלונסות היאך מבליעין את ההר דא"א להבליעו אלא על ידי כלונסות משני לידי ההר על ספתו מלמטה וכ"ה בטור אורח חיים סימן שצ"ט ולקמן כתבו התוספות דגבי כותל והר הקילו היכא דלא ניחא תשמישו דאומדו משום דלריך לעלות על גביו כשרולה להבליעו כו' משמע אבל היכא דניחא תשמישו גבי הר נמי מבליעו כדקתני בהדיא במתניתין והגיע להר מבליעו והיינו על ידי כלונסות כמ"ש הטור שם ויש ליישב דהכא בגיא קאמר היכא דיכול להבליעו בחבל של חמשים אמה לא בעי כלונסות אלא יעמוד אחד על ספתו מזה ואחד אחד של חבל בידו וכן מלד השני כפרש"י במתני' אבל כשאינו יכול להבליע כל הגיא בחבל של חמשים אמה כגון שהגיא רחב מאה לא נימא שיבליע בחבל של חמשים אמה על ידי כלונס באמלע הגיא אלא שיקדר ודו"ק : **בד"ה** ואם היה גיא כו' אלא ה"פ ל"ש דמבליעין כו' אלא שאין החוט כו' עכ"ל ל"ל דקאי דוקא אגיא אבל אהר וכותל אכתי תקשי הא דלא ניחא תשמישיה דאומדו והולך היכי משכחת לה דהא כל זמן שאין חוט המשקולת יורד כנגדו הוה ניחא תשמישיה ומבליעו ואינו אומדו וכי החוט יורד כנגדו אין לריך אמידה אלא מדלג כל השיפוע ומיהו איכא לפרושי דקאי ספיר אהר וכותל וה"פ ל"ש דאומדו והולך לו אלא שאין חוט המשקולת יורד כנגדו כו' והיכא דניחא תשמישתיה מבליעו גם בהר וכותל ודו"ק : **בד"ה** אין כו' אבל גבי גיא לעולם מבליעו אע"ג כו' עכ"ל כל"ל : **ע"ב** בד"ה וכי אין כו' ואין חילוק בין עמוק ל' לק' כו' עכ"ל מבואר יותר בדברי הרא"ש ע"ש : **בד"ה** אבל מתלקט עשרה מתוך ה' כו' מודדו כו' ללא ניחא כדפרישית כו' עכ"ל כל"ל : **בא"ד** אבל בלשון אחרון כו' אין בכותל והר כי אם שלשה דינין מתלקט כו' עכ"ל וגבי גיא להאי לישנא אין בגיא כי אם שני דינין דלית ביה דין אומדו כו' וכ"ה ברא"ש : **בא"ד** ורבינו תם מפרש דחוט המשקולת כו' נראה דדחוק להם פרש"י משום דמדידה יפה דהכא לא הוי פירושו כמדידה יפה דלעיל מש"כ לפי' ר"ת ולפר"ש הוה פירושם שוה וק"ל : **בא"ד** פר"ת דדוקא בהר שעשוי בידי שמים כו' עכ"ל נראה דהולרך לזה לפי שיטתו דבאין חוט המשקולת כו' דהיינו שאין בו מורד מבליע ואינו אומדו והולך לו וא"כ במתלקט י' מתוך ד' דהוי תשמישו ניחא טפי אמאי קאמר דאומדו והולך לו ולזה פירש דיש לחלק בין בידי שמים לבידי אדם וק"ל : **בא"ד** ועוד דאוקימנא מתני' בדלא ניחא תשמישתא מדלג כו' עכ"ל כל"ל דהכי מהוקם מתני' דהכא לפי' ר"ש דגרס בברייתא ימוד ואמתני' קאמר לא שנו כו' מש"כ לפרש"י דגרס אומדו ומתני' מתוקם בדניחא תשמישתיה ודו"ק : **בא"ד** ה"ג התם כשחוט יורד כנגדו פי' דרבנן כו' עכ"ל ולא ניחא ליה לפרש כמו שפי' ר"ת לשיטתו דקאמר התם ארב יוסף דקאי אמתני' משום דלפי שיטת ר"ש דגרס לעיל ימוד ע"כ לישנא דהתם קאי אברייתא דמייתי לה אגב גררא אית לן למימר נמי הכא לישנא דהתם קאי אברייתא דמייתי אגב גררא וגרסינן התם כשחוט יורד כנגדו פירוש דרבנן ודאחרים כו' וק"ל : **בד"ה** אין מודדין כו' דפעמים יש כנגד העיר הרים וגאיות שיש לו להבליע כו' עכ"ל אין זה מדוקדק דמדידת הבלעה של חמשים אמה הוא בעלמו למדידת קרקע חלקה ומישור ויותר נכון לשון הרא"ש בזה שיש כנגד העיר הרים וגאיות שיש לו לקדר או למדוד מדידה יפה עכ"ל וק"ל :

דף נט בפרש"י בד"ה ושל רבים כו' רבותא אשמועינן דאע"ג דנעשית של יחיד עכ"ל לעיל נמי גבי עיר של יחיד ונעשית של רבים נמי ודאי דרבותא הוא דכש"כ של יחיד והיא של יחיד דמערבין כולה אלא משום דהכא איכא למימר דדוקא קתני של רבים ונעשית של יחיד דמהני לה שיור אבל של רבים והיא של רבים לא תיהני לה שיור לכך הולרך לפרש דאינו כן אלא דה"כ הכא רבותא אשמועינן דאף של רבים ונעשית של יחיד בעי שיור ועיין לקמן בתוס' בד"ה ולא שבק כו' וק"ל : **ע"ב** תוספות בד"ה מבוי מבוי כו' והורגלו להיות אחד אסרי אהדדי כו' וקשה לר"י כו' עכ"ל והא דלא קשיא להו מהא דקאמר ללישנא קמא מערבין לרוחבה ואע"ג דהורגלו להיות אחד לא אסרי אהדדי והיינו ע"כ ע"י תיקון לחי וקורה די"ל כדקאמר לעיל גבי לרוחבה דאיכא לאסתלוקי כיון דהני נפקי בהאי פתחא והני בהאי פתחא מש"כ הכא מבוי מבוי דחד פתחא להו דהיינו רה"ר וקשיא להו ספיר מהא דעושה לחי לחאי מבוי דלית ליה רק חד פתח ודו"ק : **בד"ה** דעבוד דקה מחילה גבוה ד"ע כו' עכ"ל כתב מהרש"ל ט"ס הוא וטעה המעתיק בין י' כו' עכ"ל וכ"כ הב"י בטור א"ח סי' שצ"ב אבל דוחק הוא למחוק כל הספרים דבגמרא לקמן ובר"פ כל גגות קאמר בהדיא דקה ארבעה ודו"ק :

דף ס בפרש"י בד"ה פירא כו' ולא היו מתקנין לה לחיים משום דעיר של רבים כו' עכ"ל ר"ל דודאי בעיר של יחיד דמערבין כולה לא בעי תיקון למבואות דכחדא היא מש"כ בעיר של רבים כיון דבעי שיור בעי תיקון לחי בההוא שיורא דלא ליאסרי אהדדי מיהו הכא דכל שכונה ושכונה מערבת באנפי נפשה והוי שיורא לחברתה וכיון דמבדיל ביניהם פגומות לא אסרי שכונות אהדדי וכל שכונה מערבת כחדא באנפי נפשה ולא בעי תיקון לחי כלל אע"ג דהוי עיר של רבים וז"ש דאי לאו הכי כל חדא שיורא לחברתה ע"כ דלריך שיור :

בכל שכונה בעלמה ובעי תיקון לחי בההוא שיורא ודו"ק : **בד"ה** ואסור לעירובו לדין עירובו כו' אבל בעומד בביתו ועירב במקום שאינו עירוב כו' גבי נתגלגל כו' ה"ז חמר גמל כו' עכ"ל והתם דהוי חמר גמל ואין לו דין עירוב מביתו משום דשמא נתגלגל משחשכה ועירובו עירוב מבעוד יום משא"כ הכא דודאי אין עירובו עירוב מש"ה יש לו דין עירוב מביתו ודו"ק : **ע"ב** תוס' בד"ה כאן שכלתה כו' ואם תאמר ולר"א דאמר כו' ואמאי תנן כו' לא עשה ולא כלום כו' עכ"ל ר"ל אמאי תנן לא עשה ולא כלום כאילו לא עירב הא מה שנשכר דהיינו ב' אמות למזרח הוא מפסיד ב' אמות למערב וטפי הוה ליה לאקשויי הך קושיא לרבנן אמאי קתני לא עשה ולא כלום הא נשכר ארבע אמות בכהאי גוונא כשנתן עירובו באמה אחרונה ללד מזרח יהיה לו ללד מזרח ארבע אמות ואלפים וללד מערב רק אלפים דהעיר נחשבת לו כארבע אמות אלא שכבר הוכיחו התוס' לעיל מכח קושיא דלעיל דהסוגיא דהכא לא אתיא כרבנן אלא כר"א ודו"ק : **בד"ה** אין אלו כו' והשתא א"ש כו' ולא פריך ממתני' והא תנן ולמודד כו' דלגבי מודד הוה ידע דיש לחלק בין כו' עכ"ל ר"ל דהך קושיא דלא פריך לעיל ממתניתין דמודד כו' היא בין לרבא דמפליג לפי האמת נמי במודד ובין לרבי אידי דלא מפליג והשתא כתבו לרבא דמפליג נמי במודד דהסוגיא דלעיל כוותיה דמייתי מריב"ל דמיירי במודד דהא דלא פריך מעיקרא ממתני' דמודד משום דבמודד הוה ידע לחלק כריב"ל והיינו מדקתני אין אנשי כדלקמן אלא דבלן בעיר הוה סבר דאפי' כלתה מדתו בחלי העיר נחשבת לו כארבע אמות ומשני דבלן בה נמי יש לחלק כו' ולרבי אידי לא חשו התוס' לפרש כיון דהסוגיא דלא כוותיה ואליביה ודאי דאיכא לפלוגי בלן בה מכח קושיא רישא דמתני' וברייתא דאיירי בלן אבל במודד לית לן לפלוגי מידי דאפי' כלתה מדתו בסוף העיר אינה נחשבת לו כד' ובמתני' אנשי אנשי קתני ולכך לא פריך נמי לעיל ממתני' דמודד דאיכא לפלוגי בין לן בה ובין מודד ומברייתא פריך ספיר דאיירי נמי בלן בה והדברים ברורים למבין בלי גמגום ומהרש"ל דחק בזה לאין לורך ודו"ק :

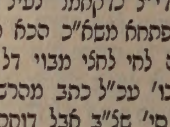
דף סא בד"ה עיר העשויה כקשת כו' ופירושו תמוה כו' אכתי כל היכא דשרי להני שרי להני כו' עכ"ל ומהרש"ל כתב בשם תוס' שאנ"ץ ייסוב לתמיהתם ואינו מובן לי ואיך שיהיה לפרש"י ליכא לאקשויי למאי דמסיק לעיל גבי שלשה כפרים דאף אם יש בין ב' החיצונות יותר מארבע אלפים איכא למימר מלי באמצעית וא"כ ה"נ אמאי לא אמרי' מלי כאילו גדר נתונה בין ב' ראשי הקשת ולישתרי חמתן די"ל דלא אמרינן לעיל מלי אלא לגבי שני חיצונות דאין בין האמצעית לחיצונות רק ב' אלפים אבל הכא מיירי שיש מן הקשת יותר מב' אלפים וליכא למימר מלי עוד כתב מהרש"ל בשם תוס' שאנ"ץ דהקשה לפר"ת כיון שאין בין ב' ראשי הקשת ארבע אלפים ומן חמתן עד הגדר אלפים איך אפשר להיות ראשי הקשת יותר מאלפים לחמתן דהא אלכסון כו' עכ"ל ר"ל כיון דלא הוי רק אלפים מחמתן עד היתר של גדר א"כ אם נותנין לתחומי חמתן אלכסונן של אלפים יגיע עד ראשי הקשת כיון דאין ביניהן יותר מארבע אלפים ותירץ בשם ר"י כהן דקאי חמתן רבועו נגד ראשי הקשת וקרנות שלו נגד היתר דהשתא אין נותנין לו האלכסון עד ראשי הקשת ע"כ תוכן דבריו ועוד יש לומר שמה שכתבו התוס' דאפשר שאף מחמתן לראשי קשת גדר הוי יותר מאלפים כו' אין רלונם לשניהם אלא לאחד מהם וכגון שהיה חמתן עומד מן הלד קרוב לאחד מראשי הקשת יותר מבשני ולאותו ראשי הקשת שהוא רחוק ממנו אפילו באלכסון יותר מאלפים אינו יכול לילך כמו לאמלע הקשת ודו"ק : **ע"ב** גמ' ר' אלעזר אומר אחד שבת ואחד הניח כו' כל"ל והוא ר' אלעזר בן פדת אמורא פליג אדשמואל אליבא דרבנן ועליה קאמר מיתיבי א"ל כו' וק"ל : **בפרש"י** בד"ה אף עיר חריבה כו' באויר מחילות כו' ואע"ג דיש חומה כו' ובד"ה גוו ביה כו' ולהניחו שם הס"ד וא"כ מה"ד כי היכי כו' כל"ל והשאר נמחק וק"ל : סליק פרק כיצד מעברין

הדר פרק ששי

תוס' בד"ה ראב"י כו' ולא משום לדוקי וכותי ואגב שאסרו בנכרי אסרו נמי בכותי כו' עכ"ל בכותי מלתא דפסיקא הוא לכ"ע דאסרו משום אגב נכרי לפרש"י אבל בלדוקי לא פסיקא להו דר"ג פליג ואמר דלא אסרו ביה וק"ל : **בד"ה** אמר ר"ג מעשה כו' ואע"ג דת"ק דאסר כותי היינו ר"מ כו' עכ"ל ורבינו יהונתן בפירושו כתב לת"ק דאסר כותי משום דס"ל גירי אריות הן ושרי בלדוקי וכ"ל לשיטתו דהאי ת"ק במלתיה דאסר כותי וס"ל גירי אריות הן לאו היינו ר"מ דס"ל בהדיא בפ' ד' וה' דכותים גירי אמת הן ולא קאמר בגמרא דהאי ת"ק ר' מאיר הוא אלא במאי דקאסר נכרי וכל"ל דת"ק דגבי לדוקי דקאמר בגמרא חסורי מחסרא והכי קתני ולדוקי הרי הוא כנכרי ר"ג אומר לדוקי אינו כנכרי האי ת"ק ע"כ לאו היינו ר"מ דבגמרא מוכח בברייתא דמלתיה דר"ג במתני' לדוקי אינו כנכרי ומעשה כו' ר"מ קתני לה ולשיטתו ניחא טפי הך סוגיא דעשאום נכרים גמורים לבטל רשות כו' ולא קאמר דגזר עליהן ר"מ ולא קבלו כדקאמר גבי יין נסך משום דר"מ נמי מעולם לא גזר על כותי לאסור רשות משום דגירי אמת הן כפירוש ה"ר יהונתן וע' ש"ס בזה בחדושינו שם לדברי התוס' וק"ל : **בא"ד** ובקונטרס פי' דהואיל ר"ג בנו של ר"י הנשיא אבל קשה תמה כו' ועוד דלא יתכן דר"מ כו' עכ"ל והא ודאי דליכא לפרושי דר"ג דהכא הוא בנו של ר"י הנשיא דהא ר"מ ור' יהודה דמפרשי מלתיה דר"ג דהכא במתני' ובברייתא דלקמן בגמרא הוו מקדמי טובא מקמי דר"ג בנו של ר"י הנשיא וק"ל :

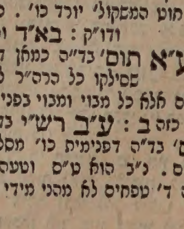
חכמת שלמה

דף נח ע"א רש"י בד"ה ובלבד שלא כו' והאין יואלין חוך לתחומי העיר [illegible]

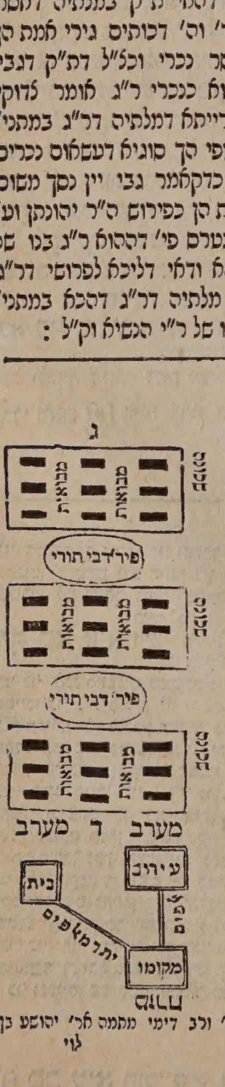

[illegible]

דף נט ע"א תוס' [illegible]

דף ס ע"א גמ' כולה תנן [illegible]

[illegible]

דף סב בא"ד והלא כך היה מעולם לכ"ע דניכא נמימר כו' ונראה לר"י דבין לדוקי ובין כותי לדידיה אינן ככרים כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל לדידיה לר"ג אבל ר"מ ודאי דאוסר כותי וכמ"ש התוספות לעיל לר"ג הוצרכו התם לעשותם נכרים גמורים לבטל רשות כו' וק"ל: **בד"ה** אגירו של נכרי כו' ואם יש בתים הרבה של נכרים כו' מאחר שאין ישראל דר שם עכ"ל דלמאי דמסיק אביי דר"מ אוסר בנכרי ועשאו דירתו דירה משום שמא ילמד ממעשיו למאי נ"מ קתני ר"מ דהוי דירתו דירת בהמה וקאמרי לענין שאם יש בתים הרבה של נכרים ואין ישראל דר שם דלא שייך ביה ילמד ממעשיו דהוי דירתו דירת בהמה ומותר לישראל להכנים כו' וכן פרש"י לקמן ולא ניחא להו לפרש הכא כפרש"י הכא דהוי דירתו דירת בהמה אפילו בישראל דר שם ובדליתיה לנכרי דהך מלתא לא אסיק אדעתיה השתא עד לקמן מרומיא דמתניתין אסיפא דמלתיה דר"מ בברייתא דקתני ואם יש ישראל אחר אוסר כפרש"י לקמן ודו"ק: **בד"ה** בן נח נהרג כו' ומשני הא דמחייב מיתה משום דמלער לישראל כו' עכ"ל ר"ל דמדברי המתרץ נמי דמוקמי לה בדוחקא משום לערא דישראל נמי מוכח דבגוזל מנכרי חייב בהשבה לעולם דאל"כ לוקמא בפשיטות ובגוזל מנכרי וכן מאי דמשני שאינו בתורת השבה משום דאינו בעין לא מתוקמא אלא בישראל דלא הוה ממון לגביה משא"כ בגוזל מנכרי דהוה ממון לגביה וחייב בהשבה אפילו אינו בעין ובהא ניחא דליכא לאקשויי כיון דמתוקמא דוקא באינו בעין א"כ מהוקמא נמי שפיר בנכרי ומשום דקים ליה בדרבה מיניה ולא קאמרינן דלא שייך גבי נכרי אלא בנטלו מוכסין כסותו והוא עדיין בעין אבל באינו בעין מפטר משום דקים ליה בדרבה מיניה ובההיא דבן סורר דלא מפטר אלא באיתיה בעין די"ל דפסיקא ליה לתלמודא בגוזל מנכרי אין לחלק בין ישנו בעין לאינו בעין ולא מפטר לעולם משום דקים ליה בדרבה מיניה כיון דהוה חשיב ממון לגביה ודו"ק: **ע"ב** בפרש"י בד"ה אמר מר הרי הוא כדיר כו' וכי דייר ישראל גביה כו' אבל נכרי אינו אוסר כו' עכ"ל דמרישא דמלתיה דר"מ דקאמר הרי הוא כדיר של בהמה ודאי דלא קשיא ליה מידי דאיירי בשאין ישראל דר שם כפרש"י הכא וכמ"ש התוספות לעיל אבל מסיפא דייק ליה דקתני ואם יש ישראל אוסר מפני שהוא כחלרו משמע דישראל אוסר על ביתו של נכרי אבל הנכרי אינו אוסר עליו ומתני' ליכא לאוקמא בכה"ג דישראל אוסר על ביתו של נכרי דליסנא דמתני' ה"ז אוסר עליו משמע על הישראל גופיה דעל הנכרי לא שייך אלא על ביתו וק"ל: **תוס'** בד"ה ר' יוחנן כו' לגבי ר' יוחנן ואפילו כביעתא בכותחא כו' הד"א כצ"ל:

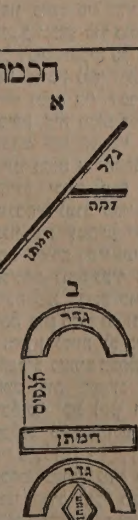
דף סג תוס' בד"ה מאי דרוש כו' והא לא היה יורד אש על מזבח הפנימי לשם קטורת כו' עכ"ל אע"ג דעל מזבח הפנימי היו מקטירין הקטורת בכל יום מ"מ האש היו נוטלין ממערכה שניה של מזבח החיצון מיהו מקרא גופיה דמייתי ונתנו בני אהרן וגו' ה"מ לאוכוחי נמי דאיירי במזבח החיצון וק"ל: **ע"ב** בד"ה כל זמן כו' לא שהיה עמהן במלחמה אלא כלומר כו' אע"פ שבכך לא היו נאסרין בתשמיש כו' עכ"ל ובמלחמת יהושע שנאסרו בתשמיש המטה לפי שהיה יולא עמהם במלחמה נ"ל כדלעיל שהיה על פי הדיבור וק"ל: **בד"ה** בטילו רשותייכו כו' וקשיא לר"י דמסתמא הני דמתניתין היו מערבין חלרות עם הבתים כו' עכ"ל [א] מפ"ה גופיה מוכח דהיו מערבין ממה שפי' הקונטרס דאהכי האי בטול לטלטל בכל המבוי כלים ששבתו בתוכו ואי בלא עירבו הא לא אהני האי ביטול כלל דבלאו האי ביטול נמי שרי לטלטל כלים ששבתו בתוך המבוי אלא דקושטא קאמרי דכיון דליכא לפרושי דאהני האי ביטול אלא לבית היחיד כמ"ש לקמן והוה מלינו למימר דאיירי בין עירבו ובין לא עירבו והא קאמרי התוס' דלית לן לפרושי אלא בעירבו דא"כ היו מפסידין כו' ודו"ק: **בא"ד** וטוב היה להם שיהו מותרין בחלרות כו' בשביל הא' שהיה מותר כו' עכ"ל ואע"ג דלענין כלים ששבתו בתוכו טוב להם בלא עירוב מבעירוב שאסור לטלטל בתוך המבוי אלא בד' לרב מ"מ זהו יותר טוב להם לטלטל מבתים לחלר שהוא עיקר התשמיש ודו"ק: **בא"ד** ומ"מ יחיד במקום נכרי לא חשיב ע"י עירוב שאל"כ לא היה כו' עכ"ל נראה ע"י עירוב לחוד ודאי דליכא לפרושי דא"כ דחשיב יחיד במקום נכרי הא קדיירי כדקאמר תלמודא אלא דר"ל דע"י עירוב וביטול דמלתא דלא שכיח הוא והא קאמרי דע"י עירוב שעם הביטול לא חשיב כיחיד שנעשין הכל א' גם לטלטל מאחר הבתים משום דאל"כ כו' ודו"ק: **בא"ד** וא"ת כיון שכל החלרות נעשות אחד גם בתיהן כמו כן כו' עכ"ל יש לדקדק למה תלו הבתים בחלרות דא"כ דהחלרות לא נעשין אחד כגון שאינן פתוחות זו לזו מ"מ הבתים שבכל חלר וחלר נעשין אחד ע"י עירוב ותקשי להו כשיבטלו המבוי לאחד למה יהיו הם שבאותו חלר שהיחיד בתוכו אסורין וכי אם שנים דרים בבית אחד כו' ויש ליישב דבחלרות שאינן פתוחות כיון שהם בטלו ג"כ רשותן שבמבוי ואינן נעשין א' לא עדיפי שאר הבתים שבאותו חלר שהיחיד בתוכו שהרי גם הם בטלו רשותן ליחיד משא"כ בשנים הדרים בבית א' שבני החלר בטלו רשותן והוא לא בטל רשותו אבל בחלרות הפתוחות כיון שכולן נעשות אחד הוה שפיר דומה לשנים הדרים בבית אחד וק"ל: **ודע** שקושיית התוס' זו אינה במקום נכרי דאיירי ביה הכא דא"כ לא תקשי מידי כמ"ש לעיל דא"כ לעולם א"ל לשכור אבל עיקר קושייתם שלא במקום נכרי כיון שנעשית א' על ידי עירוב כשיבטלו למה יהיו הם אסורים וכי כו' וזה שבתירולם בתרא כתבו ועוד דה"ה לומר כאן להתיר לכולן מכח שהביטול כו' ר"ל ועוד דכאן במקום נכרי א"א להתיר לכולן כו' ודו"ק:

ח"א **דף סג ע"א** שהורו הלכה בפני משה כו' מאי דרוש ונתנו וגו' יש לדקדק כיון דהך מפורש בהאי קרא ונתנו בני אהרן אש וגו' מאי שייך ביה שהורו הלכה בפני משה ולישנא דמאי דרוש נמי קשה כיון שמפורש הוא בתורה וכבר שמעו מפי משה כמה פעמים כמפורש בפרק כילד מעברין לפי סדר משנתן מפי משה וי"ל דאפשר לפרש הקרא שיתנו אש על המזבח לאו משל הדיוט אלא שיבעירו אותו מן אש הרבולה על המזבח שהיא אש מן השמים כמפורש ביומא והם דרשו מהאי קרא ונתנו בני אהרן אש וגו' מן הדיוט מתש מבין הכירים כמפורש בת"כ והיינו אש זרה דכתיב בקרא והא דכתיב אשר לא לוה אותם שעשו כן בלי לווי משה ואע"פ שהורו כראוי כפרש"י בפ' הוליאו לו וכתב הרא"ם אך קשה דתהכא משמע שמחמת סרחונם נענשו ואין הדבר כן שהרי משעה שסלוו בשכינה כו' ועוד שתזמן שנעשה העגל נתחייבו כלייה כו' והועילה תפלתו כו' ועוד שכבר נאמר למשה כו' ונקדש בכבודי ודרשו בזבחים כו' ע"ש באורך ועוד י"ל מההיא דפרק ד' מיתות דאמרו כדב ואביהוא אימתי ימותו שני זקנים הללו ואני כו' א"ל הקב"ה נראה מי קובר את מי כו' דמשמע דמזה נענשו וי"ל דודאי עונש המיתה היה מטעמים אחרים כהנך דלעיל אלא דה"ק הכא לא מתו בני אהרן במיתת אש של מעלה אלא משום שהורו הלכה בפני רבן בדבר הנוגע באש של מעלה דהיינו אע"פ שאש יורדת מן השמים מלוה להביא מן ההדיוט ודו"ק: **ואמר** רבה בב"ח כו' והיה רחוק ממנו כו'. אע"ג דברייתא גופא קתני בהדיא שאותו תלמיד א' בפניו הורה משמע ליה בפניו לאו דוקא אלא כל זמן שהיה ר"א חי ומשום דגבי משה נקט בפניו ממש נקט נמי האי לישנא גבי תלמיד דרבי אליעזר: **אלא** שלא תאמר משל היה כו'. וכהאי גוונא אמרינן פ"ק דב"ב גבי איוב לא היה ולא נברא אלא משל היה דפריך א"כ שמו ושם עירו למה ע"ש: **ראוי** לסכינו נחש כו' דמיון זה שזה המדבר בפני רבו עושה מעשה נחש שהיה מדבר בפני רבו כדאמרינן בסנהדרין גבי נחש דברי הרב ודברי התלמיד כו' ע"ש: **בלבי** לפנתי וגו' איירי בתלמיד כנגד רבו כדכתיב לעיל מיניה במה יזכה נער את ארחו לשמור וגו' וק"ל: **וכתיב** בשרתי לדק בקהל רב וגו'. נראה דמלת רב דרים דשני ליה למימר בקהל דהיינו ודאי רבים ועל כן דרשוהו מלשון רב ממש שנעשה דוד רב ומורה בקהל לבשר להם לדק דהיינו התורה ואמר לדק על שם שנתכוין דוד להורות לדק ואמת כדאמרינן פרק כילד מעברין: **שעירא** היאירי קיים כו'. נראה שלמדו לומר שהיה רבו של דוד מהאי קרא דמייתי בסמוך עירא היאירי היה כהן לדוד דלעיל מיניה כתיב ולדוק ואביתר כהנים דהיינו כהנים ממש ובתר הכי כתיב ועירא היאירי היה כהן לדוד דמשמע שלא היה כהן ממש אלא כהן ורב היה לדוד כמו ובני דוד כהנים דהיינו רב ושר וכפרש"י בספר שמואל לפי פשוטו של מקרא וכ"כ התוספות ע"ש: **לדוד** היה כהן לכ"ע כו'. ר"ל דאי לדוד היה כהן היינו לשאול על ידו באורים ותומים דאין שואלין אלא למלך כדאמרינן בסנהדרין זה אינו דלדוק ואביתר דכתיב לעיל מיניה הם היו כהנים בימי דוד לשאול ע"י אורים ותומים כמפורש בקרא וקאמר אלא שהיה משגר לו כו' בפ' כל הגט ובכמה מקומות אמרינן במכירי כהונה שנו שמשגר לו כל מתנותיו ולא אמרו בו איסור ואפשר דוד מלך היה ומתנות כהונה שלו ודאי דמרובין היו והיו מספיקין לכהנים רבים ומיהו כל הנותן מתנותיו כו' משמע דבאחרים נמי איירי וק"ל: **אפ"ה** איענש כו'. גם לפי המדרש דמכלל כעס בא משה לידי טעות ונתעלמה ממנו הלכה זו מ"מ ה"ל לאלעזר לשתוק עד שיתיישב דעתו של משה מן הכעס והיה נזכר הלכה: **ולא** אשכחן כו'. ר"ל דיעמוד לפניו לשאול באורים ותומים כמפורש בקרא ולא אשכחן בכל מעשה דיהושע שבא לפני אלעזר לשאול באורים ותומים וק"ל: **ע"ב וכתיב** נון בנו יהושע בנו וגו'. ר"ל בלא ולד זכר כדמייתי מקרא וכ"ה לשון התוספות פ"ק דמגילה שלא היה לו בן זכר והכתוב מספר שלא יפה עשה יהושע וז"ש משרת משה מבחוריו דככר ידענו זה אבל אמר הכתוב כיון שהיה משרת משה מבחוריו לא היה לו לדבר קמי אדונו גם דבר זה דהוי כמורה הלכה: **בשביל** שביטל כו'. ר"ל דהשתא הוה העונש בדומה שהוא ביטל ישראל ממלות פ"ו לילה א' לכך לא זכה לבן לקיים מלות פ"ו וכעין זה כתבו התוספות פ"ק דמגילה עיין בח"ה שם ובפ' כ"ה בסוגיא זו: **מיד** וילן וגו'. פרש"י בפ"ק דמגילה על של עכשיו עכ"ל וק"ק דאכתי נימא דבא על ביטול פ"ו שהיה ג"כ באותו לילה כפרש"י לקמן גבי וגמירי דכל זמן שארון כו' ולפי' ריב"ן ניחא שפיר' בפ"ק דמגילה על ת"ת באתי דכתיב ביה ועתה כתבו לכם את השירה וגו' וק"ל: **שלא** במקומן אסורים כו'. ענינו עמו אנכי בלרה בעת מלחמה ואמרינן פ"ק דתענית אסור לאדם שישמש מטתו בשני רעבון וה"ה בכל שאר עת לרה: **אפילו** באשתו נדה כו'. דליכא ביה משום שבושין לשמש מטתו אפי' בעת שיכתו דחוששין שמא הוא נעור ת"ת בושין ממנו לדבר דברים שבלנעה בינו לבינה וכ"פ רבי יהונתן ע"ש: **מאן** נטריה כו'. וכדאמרינן פ' אד"ת התורה העידה עלינו שונה בשושנים כו' ורבא ודאי דמודה בכך דשרי ליחודי באשתו כדקאמר התם אלא דמ"ת קאמר דתע"ב שלא יבא לידי עבירה וקירוב האסור בנדה וק"ל:

דף סד בא"ד וא"ת כיון שע"י עירוב כו' וי"ל דרבא סבר שבא להתיר כו' ולא היה יודע שפתוחות כו' עכ"ל ר"ל דע"כ איירי שהיה להם עירוב דא"כ היו מפסידין כו' כמ"ש לעיל והא תירלו דודאי ידע לומר שבכל חלר בתים שלו עירבו יחד כדי שלא יפסידו מיהו לא היה יודע שפתוחות הן והיה סבר שלא היו פתוחות ולא עירבו החלרות ביחד דלא שייך בהא דלא היו מפסידין כיון דלא היו פתוחות ולא שייך בהן עירוב ביחד וגם לא שייך לומר בהא בטלת תורת עירוב אלא שהיה מקשה דא"כ בטלת בהן תורת שיתוף מבואות אבל אי הוו פתוחות להדדי והיו מערבין החלרות ביחד לא הוה קשיא ליה בטלת בהו תורת שיתוף דהא קי"ל סומכין על השיתוף במקום עירוב ומיהו ה"מ לפרושי דאביי נמי איירי באינן פתוחות החלרות להדדי אלא דניחא להו לפרש הא דמשני אביי דמערבי היינו עירוב ממש עירובי חלרות ולא שיתוף אלא דסומכין על שיתוף במקום עירוב ומיהו לישנא דקאמרי דרבא סבר שבא להתיר כלים ששבתו בבית היחיד בלא עירוב כו' אינו מדוקדק דהא ודאי ידע שבכל חלר עירבו בתים שלו ביחד כדי שלא יפסידו וא"כ בא להתיר נמי כלים ששבתו בכל אותן בתים שבחלר שבית היחיד בתוכו שהיחיד שבטלו לו רשותן יכול להוליא גם כלי בתיהן למבוי כו' כמ"ש התוס' לעיל ודו"ק: **בד"ה** א"כ בטלת תורת עירוב כו' דא"כ בטלת תורת עירוב כו' שלא יחושו עוד לעשות עירוב כיון דמשתרי כולהו בביטול כו' עכ"ל ר"ל ויבואו אח"כ גם לטלטל בלא ביטול כלל כמ"ש התוספות לקמן דאל"כ מה לי שתשתכח תורת עירוב כיון דמשתרי כולהו בביטול כמו בעירוב אבל היכא דלא משתרי כולהו בביטול אין אנו חוששין לכך דודאי בשבת אחרת יערבו יחד כדי שיהו כולם מותרים להוליא מבתיהם מיהו בשמעתין דקאמר א"כ בטלת תורת עירוב כו' אע"ג דלא משתרי כולהו ע"י ביטול מ"מ כיון דלא יוכלו לערב לעולם שהנכרי אוסר ואינו רולה להשכיר תורת עירוב תשתכח מהן ויבואו לטלטל בלא ביטול כלל ודו"ק: **בד"ה** שיכור אל כו' ומיהו משום מי רגלים פשיטא דאין לריך לחזור ולברך כו' עכ"ל ק"ק דעדיפא הל"ל דמשום מי רגלים פשיטא דאין לריך להתפלל דלוהא תניא אבל מי רגלים לא כו' ודו"ק: **ע"ב** גמ' והאמר ר"נ ל"ש כו' אבל שתה יותר

 [א] בד"ה בטילו מפ"ס גופי'. נ"ב אין ראי' די"ל דאחר הביטול יש רשות חלרו א"כ אף שערבו מקודם נתבטל העירוב והכן:

חכמת שלמה

לוי שהוסיף אף במודד כו' ומהפך הסברא וק"ל. ואין להקשות למה אינם מתרלים התוס' כפשוטו שמקשן ידע חילוק בין לן למודד ומתני' איירי בלן בה וק"ל די"ל שהתוס' סבירא להו מאחר דמתני' סתמא נשנית מנין לן לאוקמא דוקא בלן בה אלא מתני' איירי בין בלן בה בין במודד ודו"ק היטב:

דף סא ע"א רש"י מתחיל הדבור לאו משום דהני עבוד דקה כו' גדר והמתן כו' כן לריך להיות והד"א. וכ"כ כזה א: **בא"ד** בתחומי' והכי בני כו' אבל היושבים בשיפולה כו' כצ"ל והד"א: **בד"ה** כולי האי כו' דאפי' בלא מתייהו כו'. נ"ב ה"ק לא זו שבני גדר אין מכין לבני חמתן בלא מתייהו אלא אפי' בלא מתייהו יהיו נהרגין מחמתן כולי האי לא כייפו וק"ל ואל תשגיח בספרים הנדפסים מחדש ע"י ספר מוטעה שכך היה דרכו כל פסט שלא הבין מחק וכתב כרלונו כאשר הראתי לך בכמה מקומות שעברו שלמה לוריא"ה: **תוס'** בד"ה עיר העשויה כו' וכרי' כפי' רבינו תננאל כו'. נ"ב בתוס' שאנ"ן ומורי מייסב פי' רש"י דבני חמתן עשויה כקשת וביניהם אלף ובני חמתן הדרים באמצע הקשת יש לכן עד היתר ג"כ אלף נמצא שבלתה מדתן בתחלת העיר ואין להם כל העיר ובני גדר מודדין מן החומה וכלתה מידתן בסוף חמתן ויש להם כל העיר והקשה אדרבה לפי' ר"ח כיון שאין בין שני ראשי הקשת ד' אלפים ומן חמתן עם הגדר אלפים איך אפשר להיות ראשי הקשת יותר מאלפים להמתן דהא אלכסון דחמתן יגיע עד ראשי הקשת כזה ב ודו"ק (עיין במהרש"א) ותירץ הר' יהודה כהן דקאי חמתן כזה ודו"ק עכ"ל: **ע"ב** רש"י בד"ה אף העיר כו' באויר מחילות ואף ע"ג דיש כו' כצ"ל: **בד"ה** אי נימא כו' את כולה אמאי כו' הד"א: **בד"ה** והא כמערת לדקיהו קתני ואין שם דיורין הךין כו' כצ"ל: **בד"ה** גוו ביה כו' ולסניתו שם הס"ד והשאר נמחק עד סס"ד: **סליק פרק ביצד מעברין**

הדר פרק ששי

דף סב ע"א תוס' בד"ה בן נח כו' ומשני דהא דמחייב מיתה כו. נ"ב פי' התלמוד משני אדלעיל לעולם משיכה אינה קונה כו' ומש"ה הכי לא התוס' סוגיא דגמ' דהתם דמשני משום דנעריה וסדר פריך

מאי לא ניתן להשבון ומשני אינו בתורת השבון כי כל אותה הסוגיא היא לפרש"י כו' כפשוטו אבל לפירוש דקאי על הישראל דמותל פתות מש"פ לריכא ליישב הסוגיא ודו"ק: **בא"ד** דלוקמה בגוזל מנכרי. נ"ב פי' ואז לק"מ כמ"ש התוס' לעיל: **בד"ה** מוהרקי כו' בסוף התולן ופי' איזהו נשך ואברגני כו' כצ"ל. וכ"כ פי' מערתי המלך אשר"י: **ע"ב** רש"י בד"ה אמר מר כו' דישראל הוא דאסר על כו' כצ"ל: **תוס'** בד"ה ר' יוחנן כו' הדרים יחידים בכרכים כו'. נ"ב ואפילו כמה בעלי בתים דרים בבית א' עד שיהו ב' דרים בב' בתים העתקתי מתוס' שנ"ץ:

דף סג ע"א רש"י בד"ה דארגז כו' והוא אמגושי. נ"ב פי' מכשף: **תוס'** בד"ה מאי דרוש כו' בקטורת של נשיאים כו'. נ"ב פירוש כל קטורת שמקריבים הוא משל ליבור והוא על מזבח הזהב אבל מעולם לא מלינו שהקריבו ליבור קטורת על מזבח החילון וכן לא מלינו לעולם שהיחיד היה מקטיר קטורת נדבה אפי' על מזבח הזהב אלא זו מלינו שהיחיד היה מקטיר קטורת נדבה על מזבח החילון דהיינו של נשיאים והוא הוראת שעה לחינוך הבית כן איתא לשם וכה"ג איכא למימר נמי גבי בני אהרן שהקטירו קטורת נדבה על מזבח החילון לחינוך ומשום הוראת שעה וק"ל: **בא"ד** א"ל הממונה דמערכה שניה כו'. נ"ב וזהו קרא דונתנו בני אהרן וגו' דכתיב אחריו וערכו עלים על האש וק"ל: **בא"ד** שעל מזבח החילון לקטורת. נ"ב אין לומר שהיו מקטירים עליהם קטורת אלא שהיו חותין גחלים מן המערכה של מזבח והכניסו לפנים על מזבח הזהב להקטיר קטורת בכל יום ע"ש: **בד"ה** כל הנותן כו' הא דקרי לי' עירא היאירי כו'. נ"ב פי' מיאיר בן מנשה: **ע"ב** רש"י בד"ה לא נענש כו' שבטל כו' הס"ד: **תוס'** בד"ה כל זמן כו' ותהלה שם היו גם כו' כשהוליכוהו לקו וגלה כו' ארון אחד היה וקאמר התם קרא מסייע ליה לר' יהודה פי' שאומר שני ארונים היו הארון וישראל יושבים בסוכות והלא ארון בליון היה מאי עבדי לי' רבנן שאומרים ארון אחד היה אלא שהיה בקירוי עד שלא נבנה כו' כצ"ל:

דף סד ע"א רש"י בד"ה היו שם בבית הנכרי הס"ד: **בד"ה** ס' שכירין כו' היו לריכין לתת כולן בעירוב. נ"ב ודוקא שכל חדר וחדר או עליה פתוח לחלר כדלקמן בפירוש רש"י דף ע"ב וכן בתוס' ע"ש: **בא"ד** והשתא דרשותא דנכרי כו' והני דירה כו' ודאי לאו דידהו היא כצ"ל: **תוס'** בד"ה בטלו רשותייכו כו' לכל אחד מאותן שעירבו. נ"ב פי' ובכאן איך שייך שיבטל לכל אחד ואחד דהא כל אחד לריך לבטל ודו"ק אבל אי לא היה לריך לבטל לכל אחד הוה שפיר דמי דכל אחד היה מבטל לאותו אחד שביטל חבירו ומתוך זה הוי כמו שנתבטל לכולם וק"ל: **בא"ד** דאית ליה לעיל בעין רעה מבטל כו' כצ"ל: **ע"ב** רש"י בד"ה שחמלו כו' היה הס"ד: **בד"ה** אין פותחין כו' עקירה ר"ג כו' הד"א:

שכיון

מרביעית כ"ש שדרך טורדתו כו' עכ"ל ולא ניחא ליה למימר דדרך מיל ושינה כל שהוא טורדתו ביותר מרביעית אבל ג' מילין אינו טורדתו אלא מפיגו אפי' ביותר מרביעית וק"ל:
תוס' בד"ה שהולכין אחר רוב כו' אע"פ שאחר הפסח היה בסמוך דבישראל י"ל דאחר הפסח נעשה עכ"ל יש לדקדק בדבריהם דאימא דקושטא הוא כיון דסמוך אחר הפסח היה אין לתלות דאחר הפסח נעשה ולאו משום דאם היינו תולין בישראל היה מותר מוכח לה דרוב עוברי דרכים נכרים הם אלא אילו היינו תולין בישראל היה גם אסור בהנאה כדין חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח ויש לומר דאילו אין לנו לתלות שאחר הפסח נעשה בלאו רוב עוברי דרכים נכרים הם נמי לא הוה תלינן בישראל שעבר על לאו דלא יראה אלא דשל נכרים אבל השתא דאיכא למימר אחר הפסח נעשה תולין שפיר בישראל שעשאו בהיתר והיה מותר אי לאו משום רוב עוברי דרכים נכרים הם והוי פת של נכרים ועוד י"ל כיון דחמץ של ישראל שעבר עליו הפסח נמי אינו אסור בהנאה אלא מדרבנן כדאמרינן בפ' כל שעה בלאו רוב עוברי דרכים נכרים הם אלא במחצה נכרים ומחצה ישראל נמי הוה שרי דספיקא דרבנן לקולא אבל לענין פת של נכרים ניחא דאי הוה תלינן במחצה ישראל ומחצה נכרים אדרבה הוי שרי דספיקא דרבנן לקולא דפת של נכרים אינו רק איסור דרבנן מיהו ק"ק *) לפי זה מה שכתבו לקמן דאי ס"ל דאסור בהנאה היה לו לאסור מספק דשמא בפסח נעשה עכ"ל הא כיון [א] דספיקא הוא דשמא אחר הפסח נעשה שרי דספיקא דרבנן לקולא ויש לומר דלאו דוקא קאמרי דספק הוא שמא נעשה בפסח אלא כיון דסמוך לפסח היה כ"כ אית לן למימר מספק טפי שבפסח נעשה ע"י נכרים ודו"ק היטב: **בד"ה** ולמדו כו' והא דתנן בהניזקין מפרנסין כו' ההיא נמי שריא מפני דרכי שלום עכ"ל משום דלכאורה הה"ק דלכך לוה לפרנס עניי נכרים עם עניי ישראל מפני דרכי שלום אבל הא דשרי לפרנסם לאו משום דרכי שלום הוא אלא דלית ליה כלל איסורא דלא תחנם ותרצו דאינו כן אלא דשריותא דהתם נמי עם עניי ישראל דוקא הוא משום דרכי שלום אבל הכא דליכא משום דרכי שלום אית ליה שפיר איסור דלא תחנם ודו"ק:

ח"א דף סד ע"א לא ינלאי דעתאי א"ל רבא כו' · רבא גופיה קאמר בפ' יה"כ חמרא וריחני פקחין ואין סברא לומר דהיינו דוקא בפחות מרביעית ונראה לומר דהתם ביין מזוג איירי וביותר במזיגתא דרבא גופיה על חד תלת מיא כדאמרינן בפרק כילד מעברין אבל הכא איירי ביין חי שהיה ייכנס חזק וברביעית נמי היין טורדתו ועיין בבית יוסף שכך כתוב בתרומת הדשן ועיין בתוס': **וזו** אינה נאה כו' · משמע דזו נאה נמי לא יאמרו דבהכי איירי קרא דאייתי רועה זונות וגו' ותשום דמשמע מיניה דיש אחרות שאינן נאות ופרש"י בס' משלי דסיוע לדרש זה שאין זונות במקרא מלא אלא זה בלבד עכ"ל והיינו דזונות בלשון רבים לא מלינו לו מלא ו' הראשונה אלא זו בלבד דבספר מלכים כתיב שתי נשים זונות וביחזקאל כתיב לכל זונות יתנו גו' חסר ו' הראשונה וכאן מלא ו' ראשונה לדרוש זו נאה דהוא ו' אחרונה כמספר א' ה' והא' לרבות וק"ל: **תפלתו** תועבה כו'. מלינו לשון זה גבי תפלה שאינה הגונה דכתיב גם תפלתו תועבה וק"ל: **לא יפטר** כו' מתוך כך זוכרו כו' מפורש פ' אין עומדין: **יקח** כהן ס"ת כו' אפי' בעל כו' יש לדקדק בלשון אפילו דמשמע כל חד מהני אמוראי מוסיף על דברי חבירו ואמאי נקט דבר מלוה זה של קניית ס"ת ממלוה אחרת ור"ת שהביא מקרא דפרשת הקת אמאי לא הביא דפרשת ויצא שנאמר וידר יעקב נדר וגו' וכל אשר תתן לי עשר וגו' הוא מבואר שאל יתשוב האדם כי העושר יבא לו מתוך חכמתו וחריצותו כמ"ש לא לחכמים לחם וגו' ולכך יש להאדם שקונה ממון מנדר אחר שיתן ממנו חלק ה' להורות כי ממנו הכל ועל כן יקח מהן ס"ת שהוא דבר סגולה כמ"ש פ' ח"ה בנכסי קטן יעשו לו סגולה מאי סגולה ס"ת ואיכא מאן דאמר דקל ופרש"י לפי שעושין פירות והקרן קיימת ולזה יעקב שהיה עני ביותר וכל עלמו לא בקש רק על הבגד והלחם שהוא דבר ודאי נגזר מאתו ית' ב"ה כמ"ש נותן לחם לכל בשר ואינו תלוי בטבע ועולם יד אבל בכלל עם ישראל שהיו עם רב אפשר לפי הטבע שיגלאו את העם ואעפ"כ תלו הדבר בה' יתברך כי מאתו הכל אף הטבע וזהו שאמר בלשון כפול אם נתון תתן את העם וגו' הגם כי נתון בטבע לדמות שאין כאן פועל מ"מ אתה תתן כי מאתך הכל וע"כ והחרמתי את עריהם חכמי גבוה וכן יש לאדם לבקש מאתו ית' שהוא הנותן האמיתי ליתן ממנו חלק לו ית' להיות לו לזכרון שכל מה שיש לו הוא שמוכנו יתברך ולזה המחזיק בנכסי הגר אל יתלה הדבר במקרה אבל מאתו ית' לתת ממנו חלק אלוה והיא תורתו סגולה העליונה שפירותיה ללמוד בה בעוה"ז והקרן שהוא שכר הלמוד בעוה"ב · ובא רב ששת והוסיף לומר אפילו בעל בנכסי אשתו שהקרן אינו שלו רק הפירות מ"מ יקח מהריוח שהכנו ה' לעו"ע ס"ת כדי שיתקיים הקרן שלו ולא יפחתו לו נכסי לאן ברזל שאם פיחת פיחת לו ונכסי מלוג מ"מ הפירות שלו ורבא בא להוסיף לומר אפילו עבד עסקא ורווח שאפשר שבזמן אחר יפסיד גם שיש לו לתלות הריוח בכחו ועולם ידו וחריצותו מ"מ יתלה הדבר בו ית' ב"ה ויקח בהן ס"ת כדי שיתקיימו נכסיו ולא יבא לידי הפסד אחר זמן . ורב פפא הוסיף אפילו מלא מציאה דיש לתלות הדבר בהזדמן וע"ז לא שייך לנדור נדר ולבקש מ"מ אל יתלה בהזדמן ומקרה שגם זה ממנו ית' ב"ה לתת ממנו חלקו לס"ת . והוסיף רב נחמן בר יצחק לומר אפילו כותב תפילין כו' כן הוא בכל הספרים ישנים וחדשים מקרוב באו להגיה אפילו כתב בהם תפילין וקאי אדלעיל שאמר ס"ת וקאמר איהו אפילו תפילין ועמות הוא להגיה כל הספרים הישנים דלמה נקט תפילין טפי מאחר מלות ועוד דאמאי שינה לומר כתב תפילין ולעיל גבי ס"ת קאמר יקנה לו ס"ת והל"ל נמי הכא יקנה בהו אפילו תפילין גם כל הני אפי' דקאמרי אמוראי לא מיירי בכה"ג דקאי אפי' אדבר שיש בו ריוח וזה קאי אדלעיל אס"ת ועל כן נראה לקיים גירסת כל ספרים ישנים וקאמר דאפי' כותב תפילין ומרויח בהן אע"פ שאמרו בפרק מקום שנהגו כ"ד תעניות ישבו אנשי כנה"ג שלא יתעשרו כותבי תפילין מ"מ אל יתלה הריוח במעשה ידיו וכחו כ"א בה' שנתן לו כח זה להרויח בהן בתפילין אע"פ שלא יתעשר על ידיהם ויקנה מן הריוח ס"ת להש"י ותייתי מקרא דוידר נדר וגו' אם נתן תתן וגו' והחרמתי את עריהם וכתיב וישמע וגו' ויחרם אתהם ואת עריהם וגו' הרי שלא הרויחו בנדרם כלום ועשו את הכל חרם גבוה כ"ש כותבי תפילין שמקלת שירויחו גם אם לא יתעשרו יש להם ליתן ממנו חלק גבוה ולקנות בו ס"ת ודו"ק: **ע"ב והרבה** דברים למדנו כו' · ולא קאמר נמי דלמדנו ממנו דבעי עיטוף בנדרים כמו בברכת המזון שהרי קתני נתעטף וישב כו' דאפשר דלא נתעטף ר"ג אלא משום דנשיא הוה וק"ל: **רבוב** שאני השתא כו' · בטור א"ח סי' ל"ט כתוב דבר זה בשם בעל ה"ג ולא ידעתי למה כתב כך בשם ה"ג כיון דגמרא ערוכה היא וק"ל: **פתח** ליה ר"ג כו' יש בוטה כמדקרות כו' מפורש פרק ד' דנדרים ע"ש: **שלימין** מעבירין כו' והך גלוסקא דלעיל בעובדא דר' גמליאל במקום שרוב עוברי דרכים נכרים והם ודאי פרוצים בכשפים וצ"ל דלאו גלוסקא שלימה הוה וק"ל: **ופתותי** לחם וגו' האי קרא בדורות הראשונים כתיב ואז לא היו פרוצים בכשפים אלא שבאותן נשים שהיו מכשפות מדבר הכתוב ומוכח מיניה דשייך נמי כישוף בפתיתין וק"ל:

דף סה בד"ה מסר שינתיה כו' כל שאינו מפיק אתמר כלומר כל מי שאינו מכסה ומעביר אלא מגלהו כו' עכ"ל אע"ג דקרא גאוה אפיקי מגינים וגו' מפרש ליה בלשון גילוי כאידך קרא ויראו אפיקי מים וגו' לישנא גופיה דקאמר ר"י כל שאינו מפיק כו' היינו לשון העברה כאידך קרא כאפיק נחלים יעבורו ונקט האי לישנא משום דקאי אר"ח דקאמר כל המפיק כו' דהיינו כל המעביר וקאמר איהו נמי בהאי לישנא ופליג אדרבה כל שאינו מפיק דהיינו כל שאינו מעביר אבל לפרש"י דכל שאינו מפיק שאינו מגלה קשה קצת דאדרבה בקרא גאוה אפיקי מגינים וגו' מפיק גלה אתמר ויש לפרש לדידיה בלשון נוטריקון אפיקי כמו אין מפיק דומיא דלעיל רועה זונות זו נאה כו' וק"ל: **ע"ב** בד"ה איקלעו כו' ר"י אומר אינו אוסר ואע"ג דפסקי' כו' דהלכה כר"ש דאמר אפי' הניח כו' עכ"ל לכאורה קשה דקארי להו מאי קארי ומשום דר"ש מיקל טפי בישראל נימא דבנכרי מחמיר טפי ויש לייסב משום דר' יוסי פליג אדר' יהודה בנכרי ואוסר ור"ש קאי אדר' יוסי להקל טפי בישראל משמע דבנכרי מודה ואוסר כר' יוסי דכיון דהלכה פסקינן כר"ש נימא אף להחמיר בנכרי וכר' יוסי וקאמרי דאינו כן דר' שמעון לא פליג אדר' יהודה אלא להקל בישראל טפי אבל בנכרי לא איירי ביה ושפיר מצי סבר כר' יהודה ולא כר' יוסי מיהו ק"ק אמאי טעו להקל בנכרי כר' יהודה הא קי"ל דהלכה כר' יוסי לגבי ר' יהודה וי"ל דסמכו אמה שכתבו לקמן דקי"ל דהלכה כדברי המיקל בעירוב ודו"ק: **בא"ד** ואע"ג דר' יוחנן לית ליה דלגמרי קאמר הנהו כללי כו' עכ"ל ר"ל דר' יוחנן ע"כ לית ליה האי כללא דקי"ל כדברי המיקל בעירוב דלגמרי אית ליה ההוא כללא אפי' בעירוב דר' יהודה ור' שמעון הלכה כר' יהודה אפילו להחמיר ומוכח לה מדבעי למידק כו' אע"ג דר' שמעון מיקל בעירוב אי הוה אית ליה לרב האי כללא דר"י ור"ש הלכה כר"י לא הוה פסיק כר"ש לגבי ר"י [ג] ואין להקשות ומאי קושיא דהא אי נמי ר' יוחנן לית ליה האי כללא דכל המיקל בעירוב מ"מ ר"י ור"ש הלכה כר"י דמיקל גבי נכרי די"ל כיון דפסיק רב כר' שמעון מפיק ליה מהאי כללא דר"י ור"ש הלכה כר"י וכדאמרי' התם אהאי כללא היכא דאתמר אתמר אבל האי כללא כדברי המיקל בעירוב ודאי דלא הוה מפיק ליה בהא דפסיק כר"ש אי הוה מחמיר בנכרי ודו"ק היטב:

ח"א דף סה ע"א ושכורת ולא מיין כו' מדמה לה לעניים שאין דרכו של עני ביין וכדקאמר ולא מיין ואעפ"כ היא שכורה מטרדת הגלות שלא תוכל לכוין בתפלה כדמסיק שפטור מדין תפלה שלא יוכלו להתפלל בכוונה כפרש"י ולא שיהיה פטור לגמרי ולא בעי לאוקמא בשכרותו של לוט ופטור מכלום דטרדת הגלות לא מגיע את ישראל אלא לשכרות שאינו של לוט דהיינו שלא יוכלו לכוין יפה בתפלה וק"ל: **כל** המפיק מגן כו' כפרש"י ברכת מגן אברהם וע"פ מ"ש בפרק אין עומדין אם יוכל לכוין באבות יתפלל ואם לאו אל יתפלל ואם התפלל ולא כיון באבות יחזור ויתפלל ולזה בשעת גאוה שהוא שעת שכרות ע"ד שאמרו ואותי השלכת אחרי גיוך א"ת גיוך אלא גיאך דאז בשעת שכרות לא יוכל לכוין באבות ולכך מפיק ויעבור התפלה ולא יתפלל עד שיפיג יינו ויתפלל בכוונה ובזה הוא סוגר ותותם בפני הצר דהיינו שלא יהיו מקטרגים מלקבל תפלתו וכמ"ש בר"פ אין עומדין המתפלל צריך שיכוין כו' שנאמר תכין לבם תקשיב אזנך ע"ש: **מאי** משמע כו' יש לעיין בזה דמקרא משמע בהיפך דאינו לא כתיבא אלא דמפיק ומגלה התפלה כתיב ונראה לפרש דהכי קאמר קרא המפיק ומגלה התפלה בשעת גאוה ושכרות סגור חותם צר הצרות סוגרין וחותמין בעדו שלא יבואו הטובות ור"י לפי דברי ר"ח דאיירי באינו מתפלל דיוקא דקרא נקט במלתיה דהיינו כל שאינו מפיק ומגלה תפלתו בשעת גאוה ושכרות אין הצרות סוגרין לו בפני הטובות ודו"ק: **מסר** שינתיה לשמעיה כו' עיין פרש"י א"ל סניחני ליטן מעט כו' ויש לדקדק כיון דאיירי בשכור הא אמרינן לעיל לכ"ע אם שתה כדי רביעית דשינה כל שהוא מפיגו ואם שתה יותר מכדי רביעית כ"ש דשינה משכרתו ולא חילק לעיל כלום בין שיעור מאליו או ע"י אחר ונראה לפרש שינתיה לשמעיה שהוא ישער שיעור השינה בכמה תפיג יינו כפי מה ששתה ביותר מרביעית ולגעלו אז כדי להתפלל ומר לית ליה דרב ששת ליתן זה בדעת השמש לשער בכמה שינה שתפיג יינו אלא עד שיעור מאליו וק"ל: **שנאמר** בצר אל יורה כו' ופרש"י שאינו בכל הכתובים ומצא בספר בן סירא הוא עכ"ל ועיין בתוספות שכתבו בשם ר"ת דמקרא היערוך שועך ולא בצר קדרים וע"ש ול"נ דמקרא דלעיל קדרים שנאמר מגינים סגור חותם צר דר"ל מגינים שהוא תפלת מגן אברהם סגור ותתום מהמתפלל בצרה שאין דעת אדם מיושבת אז ודנקט אל יורה כמו שסקשו התוס' לפר"ת י"ל לפי דרכנו ג"כ מהאי קרא קדרים גאוה אפיקי היינו שאין גם לבו בהוראה ומפיק ומעביר גאותו בהוראה בעת צרה שאין דעתו מיושבת לו ודו"ק: **דאסתנא** כו' לפי פרש"י הל"ל בעי שמעתא יומא דאסתנא ולולי פירושו היה נראה לפרש לפי הסוגיא דהכא למאן קאמר דבעי שמעתא ליליא ודעת מיושבת כדאמרינן לעיל כיומא דאסתנא שבו הרקיע צלול וכעצם השמים לטוהר וק"ל: **אלא** לגירסא וכו' לא קאמר הכא לא איברי ליליא כלישנא דלעיל דה"ק דתחלת הבריאה היה הלילה כולו חשך כמ"ש ולחשך קרא לילה וביום היו משתמשין האור והלבנה ביחד בערבוביא עד אחר שקטרגה הלבנה וקבע הקב"ה תחום לשמש ביום וללבנה קבע תחום בלילה וקאמר דהיינו טעמא שלא יהא חשך גמור בלילה כמו שהיה בתחלה אלא שישמש בו אור הלבנה במקצת לגירסא ורב דאמר לעיל לא איברי לילה אלא לשינתא היינו החשך מן הלילה שאין אור הלבנה שולט בו ואינו ראוי לגירסא והתוס' נדחקו בזה וכתבו אלא לשינתא כמו לילי תקופת תמוז עכ"ל ודו"ק: **א"ל** דימא ניהו כו' · גם שהלבנה נבראת אורה לגירסא מ"מ אין אורה שולט כל כך כל הלילה משא"כ ביום שאור השמש יותר מזהיר וכולו יום ודעת אדם מיושבת יותר: **השתא** אתו יומי דאריכי כו' י"ל דאריכי לקבל שכר בעוה"ב כמ"ש ולמען יאריכון ימיך בעולם הבא וקטיני לגבי עסק התורה ומלות כפרש"י וע"פ מ"ש היום לעשותם ולא למחר לעשותם אלא לקבל שכרן וז"ש ואז ניגוס טובא דיהיה לנו פנאי ליטן משא"כ בעוה"ז אין לנו זמן ליטן מפני עסק התורה ומלות כמ"ש ובתורתו יהגה יומם ולילה ורב נחמן דאמר אגן פועלי דימא משום דעיקר לימודו ביום שמחדד יותר כדלעיל ולימוד הלילה אינה אלא פריעה על מה שביטל זמנה ביום וק"ל: **ונחנה** שם ימים ג' וגו' · פרש"י וסדר כתיב ואבינה מכלל דעד השתא לא הוה בינה עכ"ל ומפי הל"ל הכא אל יורה דשייך ביה בינה ויש לייסב דעיקר תפלה ושאלת צרכים הם האמצעיים שמתחילים בברכת בינה ועי"ל דקאמר אל יתפלל שסמך אקרא דכתיב בתר הכי בהסוא עינגא ואקרא שם נוס וגו' לבקש מאתו דרך וגו' וק"ל: **שנאמר** וירח ה' וגו' · עיין פרש"י והוא דחוק ונראה לפרש לפי שמדרך איש שיאמא להבירו הרי הוא מדרך ארץ לפייסו במעטה וביינו וקאמר דאם חבירו אינו מדקדק בכך להתפייס ביין של מי שחטא כנגדו בדבר אחד אבל הוא מתפתה ומתפייס מחבירו שחטא כנגדו ביין של עצמו הרי זה יש בו מדעת קונו שנאמר וירח ה' וגו' לא אוסיף לקלל וגו' שרלה הקב"ה להתפייס בקרבן בשלו כדכתיב אם ארעב וגו' כי לי תבל ומלואה ופי' זה מדוקדק קצת שאמר ביינו בוי"ו ולא קאמר ביין וכבר כתבנו בזה בגיטין פ' הניזקין ודו"ק (סנהדרין פ"ד וע"ש): **תנו** שכר לאובד וגו' כו' · נראה שדקדק בקרא לכתוב גבי רשעים שכר וגבי אבלים יין על פי הדרש יהיה מלת שכר בשי"ן ימין שאמר תנו שכר שהוא יין המשכר להיות שכר לאובד ויין ע"ש שמביא תאניה לעולם כדאמרינן פרק יה"כ תנו אותו למרי נפש שהם אבלים שבאו לידי תאניה וק"ל: **כל** יין שאין נשפך כו' שנאמר ובכך גו' נראה לפי מה שמתרגם את לחמך ואת מימיך וגו' ית מיכלך וית מישתך וגו' בלחם ניחא שכל הסעודה נקרא על שם הלחם כמ"ש עבד לחם רב והיינו משום חשיבות דלחם שקובע ברכה לעצמו וא"כ הוא אין טעם לקרות המשתה ע"ש המים אלא ע"ש משתה היין שקובע נמי ברכה לעצמו וכמ"ש הביאני אל בית היין וגו' וז"ש מה לחם שניקא כו' משום חשיבות דידיה אף מים שניקא כו' היינו יין ולא קרי ליה בלשון מים אלא אי נשפך כו' ולאו דוקא נשפך כמים ממש בידים דהא אסור לאבד אוכלין ומשקין אלא שאין מדקדקין ביין כמו במים ולפעמים שהוא נשפך ממילא וק"ל: **ע"ב בג'** דברים כו' · לפי שהמדות נחלקים בכלל לג' חלקים והם טוב לשמים וטוב לבריות וטוב לעצמו כדאמרי' פרק אחד דיני ממונות וכן בהיפך לרעה וז"ש בכיסו שהוא נושא ונותן באמונה עם הבריות דהיינו שהוא ניכר בכיסו טוב לבריות וכן בהיפך רע לבריות ובכוסו שמיושב ביינו ה"ז טוב לעצמו לא כאותן שאומרים עליהן למי אוי למי אבוי וגו' ובכעסו שאם אינו כועס הוא טוב לשמים אבל כל הכועס אמרו בו כאלו עובד ע"ז דהיינו רע לשמים ועי"ל שהם ג' דברים כוללים פעולות אדם שהם הערב והמועיל והטוב בכוסו שהולך אחר תאותו במשתה בכיסו שהולך אחר המועיל לו במשא ומתן שאינו באמונה הטוב שאינו כועס כי הכועס הרי אמרו בו שהוא כאלו עובד ע"ז הנקרא רע ולפי שלשונות אלו הג' בכיסו בכוסו בכעסו קרובים בת בשא נקט להו לסימנא על ג' החלקים אלו וק"ל:

דף סו תוס' בד"ה דאתא נכרי כו' בהגה"ה כי לא אמרינן שבת הואיל והותרה הותרה אלא במקום שיכול לעמוד ולהתקיים כו' עכ"ל ובההיא דספינות קשורות זו כו' שכתבו התוס' לעיל דמקרי יכול להתקיים שאין עומדות להפסק ולא הותר אלא בחזרו ונתקשרו בשבת ולא אמרי' ביה הואיל והותרה הותרה כתב הרא"ש בספ"ק דאיירי אפילו

קרני ראם [א] ד"ה שהולכין כו' כיון . נ"ב נ"ע דאם גם תמנו של נכרי אסור לאהס"פ ע"כ מה"ת אסור וכר"י דקנסא ל"ש בזה ותו הוי ס' דאורייתא וז"פ : [ב] בא"ד ואע"ג כו' ואין . נ"ב וצ"ע דאם ליתא להאי כללא הלכה כר' יוסי דפליג אר"י כמש"ל :

חכמת שלמה

תוס' בד"ה שכיון רבן גמליאל כו' מבגאי גזר כו' . נ"ב פי' דינה בת יעקב ומבגאי כלומר נכרי אחד מל עצמו בכדי : **בד"ה** פותחין כו' שיפייסוך קסבר אין פותחין כו' כנ"ל : **בא"ד** איבעית נדר כו' כנ"ל . וכ"ב פי' מחמת ביעתותא דאחרים נדרת :

דף סה ע"א גמ' בגדו כמו נחל כו' כנ"ל : **שם** אי אמרה לי אם כו' . נ"ב ס"א אמרה לי אם קריב כותחא לא תגרסי : **שם** אי קרנתן כינה . נ"ב לכאורה נ"ל פי' אם הרגתי כינה והיתה נמאסת עלי וכן אמרינן בפ' הממונה מאי משמע דקרצו לישנא דקטולי הוא כו' אכן בערוך קצת משמע שהוא לשון דיבוק ואחיזה דומיא דקרצה שפתה וא"כ לפי זה הוי פירוש אם נדבקת בי כלומר עוקצת ומשום לצערא הוא וק"ל : **שם** לא איברי סיהרא . נ"ב תרגום של לבנה סיהרא וכן בערוך וכן בטור : **שם** הכא מן הדרך אל יתפלל כו' ימים שלשה ואבינה בעם וגו' כו' כנ"ל : **רש"י** בד"ה בצר אל יורה בדקתי אחר מקרא זה ואינו בכל כו' כנ"ל : **בד"ה** כיומא דאיסתנא כו' ולא מסוכרי' ביה . נ"ב פי' מקיזין : **בד"ה** ניתן בשבעים כו' בגימטריא ויצא כו' הד"א : **ע"ב רש"י** בד"ה דאתא עכו"ם כו' ולא עירבו מאתמול ולא הוי מטלטלי בחצר כי אתא כו' כנ"ל והד"א . וכ"ב בס"א לא גרסינן ולא עירבו מאתמול וה"ג הוי מצי מטלטלי בחצר : **תוס'** בד"ה איקלעו כו' הלכה כר' יהודה . נ"ב פי' וא"כ משמעינן דר' יוחנן לית ליה כל המיקל בעירוב והא דפסק רבי יהודה ור"ש הלכה [כרבי יהודה] ג"כ נימא תלמודא לית ליה האי כללא דהא פסיק כר"ש ודו"ק וכן יראה מדעת התוס' בדף ע' בד"ה הב"ע דהוה ומית דאנן קי"ל כר"ש :

דף סו ע"א תוס' בד"ה דאתא עכו"ם ולסוף שמעתא קאמר למ"ד כו' כנ"ל : הגה"ה וערבו עמו שבטל עירוב כנ"ל . וכ"ב פי' כשמת כהותו שבת ולא אמרינן הואיל והותר כו' וק"ל :

*) עי' חק יעקב בהל' פסח תמ"ט

נפסקו בחול דאי בשבת אפי' לא חזרו ונתקשרו נמי דשבת הותיל והותרה הותרה ע"ש ודו"ק : **בא"ד** ואע"ג דמסיק רבא דלא מהני ביטול כו' משום דא"כ בטלת תורת עירוב כו' עכ"ל דליכא למימר דמערבי דמ"מ תקשי דיאמרו עירוב מועיל במקום נכרי ולמאי דקאמרי' דלא שייך כאן בטלת תורת עירוב כיון שהוא מתרצה לשכור מה"ט נמי לא שייך כאן לומר יאמרו עירוב מועיל במקום נכרי וק"ל : **בד"ה** ואי דאתא כו' מה יכול ביטול להועיל אע"ג כו' משום דא"כ בטלת תורת עירוב כו' עכ"ל אע"ג דאין זה דבר פשוט דהא אביי לית ליה האי סברא מ"מ לא היה לו לשמואל לתלות הא דאין מבטלין לפי שאין מערבין אלא באינו רוצה להשכיר תליא מלתא וביטול לחוד נמי אינו מועיל משום דא"כ בטלת כו' כרבא : **ודע** דמלתיה דאביי דאמר לעיל באינו רוצה להשכיר דביטול לחוד מועיל ביה ע"כ ליתא כשמואל דאמר כ"מ שאוסרין ואין מערבין אין מבטלין ואפשר דהאי כללא נמי לאו דוקא הוא ואיכא לפלוגי בין אתא מאתמול ואינו רוצה להשכיר ובין אתא היום בשבת ודו"ק : **ע"ב** גמ' וצריכא דאי אשמועינן מחצר לחצר בהא קאמר שמואל משום דהא תשמישתיה כו' לא איצטריך האי צריכותא אלא לרבא דאפי' בב' חצירות זו לפנים מזו דאוסרין ומערבין לפעמים אין מבטלין אבל לאביי דלא קאמר שמואל אין ביטול רשות מחצר לחצר אלא בב' חצירות ופתח א' ביניהם המ"ל בפשיטות דצריכא דאי אשמועינן מחצר לחצר בהא קאמר שמואל משום דאין אוסרין אבל חורבה דאוסרין אימא מודה ליה לר"י ואי אתמר כו' ודו"ק : **בפרש"י** בד"ה אין ביטול רשות מחצר כו' וכיון דפנימית אסורה חיצונה כו' ועוד שאין עירובה אלא עכ"ל פירושו תמוה דמי הכריחו אותו לשנות ולפרש הכא הקושיא ליבטל לבני חיצונה לחוד דאימא לפרש הך קושיא דהכא כאינך קושיות דלעיל גבי נתנו עירובן בחיצונה כו' דפריך ליבטל לבני חיצונה אין ביטול כו' דהיינו ליבטל נמי לבני חיצונה כו' וכן הא דפריך ליבטל לבני פנימית אין ביטול כו' היינו נמי לבני פנימית כפרש"י גופיה וא"כ נפרש נמי הכא ליבטל לבני חיצונה אין ביטול כו' היינו נמי לבני חיצונה והשתא לא תקשי הא שפיר' כיון שפנימית אסורה חיצונה כו' דאמאי תהיה פנימית אסורה טפי מהחיצונה כיון שביטל לשתיהן ולא תקשי נמי שאין עירובה אלא אבל הוה ליה לפרש כדלעיל אין ביטול רשות מחצר לחצר ודריסת רגלו של זה שאסר במקומו אוסר לבני חיצונה ודו"ק : **תוס'** בד"ה אלא לאו דאתא בשבתא להכי חשיב אין מערבין אפילו עירבו כו' מ"מ כשבא הנכרי נתבטל העירוב כו' עכ"ל מזה ה"מ לדחויי בפשיטות לעיל דליכא לפרושי דעירוב על ידי שכירות מועיל בלא ביטול דאם כן אמאי קרי ליה אין מערבין ודו"ק : **בד"ה** שהמבוי לחצרות כו' וחד מינייהו באחריתי עכ"ל הלשון [א] מגומגם לפי מה שפירשו התוס' בפ"ק דבית א' בלא חצר וחצר א' מן הבתים עכ"ל ע"ש ודו"ק : **בד"ה** כילד נתנו עירובן כו' וא"ת אביי היכי פליג ואמר דיש ביטול מחצר כו' עכ"ל מה דלא קשיא להו הכי לר' יוחנן יבואר לקמן בסוף פרקין ע"ש : **בד"ה** נתנו עירובן בחיצונה כו' האי בר כו' הא כו' דכולן יכולין לבטל כו' עכ"ל ר"ל כולן בין בני הפנימית בין בני החיצונה שעירבו יכולין לבטל לאותו אחד שלא עירב וק"ל :

דף סז בד"ה שכח א' כו' אבל הכא הפנימית פשעה כו' עכ"ל ואין להקשות דאכתי בסיפא דשכח א' מן החיצונה ולא עירב דלא פשעה הפנימית תשתרי בלא ביטול כיון שאין אומרים דיורין להחמיר די"ל דר"ע סבר דאפ"ה בעי ביטול כדאמרינן לקמן אהא דתיהוד דשא דאמרה לה מבטילנא לך רשותי ועי"ל דר"ע סבר דיש דיורין להחמיר לכך בעי ביטול בסיפא אבל מהרישא דשתיהן אסורות דאתיא ככ"ע קשיא להו שפיר מהא דקי"ל אין דיורין להחמיר ודו"ק : **בד"ה** כמאן כר"א כו' לעיל בשמעתין כשנתנו עירובן בחיצונה כו' ותיתי פנימית ותשתרי בהדייהו כו' עכ"ל ק"ק [ב] עוד לעיל מיניה בנתנו עירובן בחיצונה דקאמר ליבטל לבני פנימית ליתא לעירובא גבייהו ה"ל למפרך דתשתרי חיצונה בהדייהו וה"ל ביטול א' לכולן וה"ל עירובא גבייהו כדפריך בתר הכי ליבטל לבני חיצונה כו' דהיינו כיון דביטול א' לכולן מקרי עירובא גבייהו ויש ליישב ודו"ק : **בד"ה** אני אומר כו' ולעיל פשיטא לן בדאתא מאתמול דבשבת שוכרין ומבטלין כו' עכ"ל יש לדקדק בדבריהם ומאי קושיא דאימא דרש"י אית ליה כתירוצם שני דלעיל ולקמן בדבור זה דלשמואל דסבר כראב"י סגי בביטול לחוד דהו"ל יחיד במקום נכרי ולא שייך לומר ביה דא"כ בטלת תורת עירוב כיון שהנכרי רוצה להשכיר והשתא ניחא הא דפשיטא לן לעיל באתא מאתמול דבשבת מבטלין דלא הוה נמי רק חדא אבל תרתי לא עבדינן ובאתא בשבת אפי' חדא לא עבדינן וכמ"ש התוס' לקמן לפי תירוץ שני ובהכי נמי ניחא דהוצרך רש"י לפרש ולחלק דהסיא דאתא בשבת לא מצי מיגר מאתמול משא"כ הכא דאי בעי מיגר מאתמול ולא ניחא להו בפשיטות דלעיל תרתי לא עבדינן אבל הכא חדא עבדינן דלפי תירוץ שני של התוס' לעיל נמי לא הוה רק חדא דהיינו ביטול לחוד לשמואל דס"ל כראב"י ויש ליישב בדוחק ודו"ק : **בא"ד** אליבא דמ"ד אין שוכרין דקאמר אני אומר מבטלין היינו שמואל כו' עכ"ל מהרש"ל מחק מדברי התוס' אני אומר מבטלין ולא ידענא למה דהוא עיקר הקושיא דהיאך אפשר לומר מבטלין אליבא דשמואל דחדא עבדי' כיון דממ"נ בין חי ובין מת הנכרי לא הוה רק חדא כראב"י וקאמר שמואל דאין מבטלין אבל לרב אסי דמלי סבר כר"מ שפיר קאמר אני אומר מבטלין במת הנכרי דלא הוה רק חדא משא"כ לעיל בדרב אסי דהוה תרתי שכירות וביטול ובדפוסים חדשים הגיהו שם דיבור חדש וא"ל דזה הוא עיקר קושייתן לשמואל ותירוצם לרב אסי גם מה שכתבו אח"כ אע"ג דבב' בתים אין מבטלין כו' הוא לפירושם דאיירי הכא באתא נכרי בשבת אבל לפרש"י דאיירי באתא מאתמול ניחא טפי דהכא אוסרין ומערבין מקרי ודו"ק : **ע"ב** בד"ה ומ"ט דלמא כו' שהרי כל עיקר גזרה זו שלא יבא לטלטל כו' עכ"ל הע"ג דבעי נמי טעמא דלא שכיח משום קושיא דמאי שנא והכא בגינה תקשי מאי שנא אית לן למימר דלא פלוג רבנן וכיון דבהך דשמעתין אית לן למיזל בתר הך גזירה שלא יבא לטלטל בכולו ומשום דלא שכיח מתוכו ליה ה"כ אית לן למיזל בתר הך גזירה גם בגינה אע"ג דשכיחא ודו"ק : **בא"ד** ועוד יש לדקדק מהא דתניא בפ"ק דשבת כו' ואם היה אסור לטלטל משאר כרמלית כו' משכחת להו חמשה עכ"ל כצ"ל וצ"ל דרבא דמוקי לה אדיוקא אתוכו קאי אבל מתוכו ליה אסור לטלטל אף ביתר מבית סאתים לא ידע הך ברייתא דפ"ק דשבת דחשיב רק ד' רשויות ולא חשיב חמשה רשויות ודו"ק :

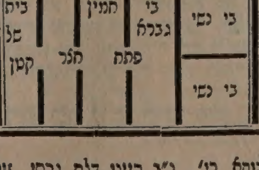
דף סח בד"ה לשבות דלית כו' וא"ת דבההוא ינוקא כו' כי לא צריכא נמי וכי לא היה נכרי כו' עכ"ל דבריהם ע"פ פי' בה"ג דלומר לנכרי אפי' באיסור דאורייתא

מקרי שבות דלית ביה מעשה ול"ג בשמעתין דהא מר לא אמר לנכרי זיל אחים והיא גירסת הרי"ף ע"פ פירושו כמ"ש הרא"ש כל זה בפרק ר"א דמילה והשתא לפירוש ה"ג קשיא להו מההוא ינוקא דלקמן דע"כ קודם המילה היה דלאחר המילה דמסוכן הוא בלאו אימיה מחללין עליו שבת אבל משום מצות מילה לא התירו להחם לו שהוא איסורא דאורייתא אלא אגב אמו ולפי' ה"ג בלאו אימיה הוה שרי ע"י נכרי אפי' באיסור דאורייתא ול"ג לקמן בשמעתין נחים ליה נכרי ורש"י פירש בפשיטות לקמן דע"י נכרי היה ולא ע"י ישראל דהא ביום המילה אחר ז' היה ואין עושין לו אלא ע"י נכרי אלא משום דיש לפקפק בזה דהיה ביום המילה תוך ז' מעת לעת כמ"ש התוס' ברפ"ק דגיטין ועי' בחדושינו פרק מפנין וע"י ישראל נחים ליה אגב אמו לזה הוצרכו לומר וכי לא היה נכרי בעיר שיאמרו לו להחם בשביל הקטן למולו ולא ע"י ישראל אגב אמו והכתי קשה לפי' ה"ג למה צריך אגב אמו ודו"ק: **בד"ה** אמר רב הושעיא כו' והא דתנן לקמן בעל הבית שהיה שותף כו' עכ"ל אבל לפירוש רש"י א"ש דאתי אפי' כב"ש וכגון דהניח הכל לשם שיתוף דלא שייך שם ברירה ודו"ק: **בא"ד** ואע"ג דקאי השתא אביי כב"ש לא היה כו' עכ"ל דלפירוש הר"מ מיוב"י ליכא למימר דאביי מוקי פלוגתייהו דב"ש וב"ה בברירה כמאן דמוקי פלוגתייהו בהכי במסכת ביצה כיון דלפירושו הכא פליגי ולאביי לא מהני מחשבה ואי פליגי ב"ש וב"ה התם בברירה אבל מכאן ולהבא לכ"ע טמאין דמהני מחשבה הרי אביי דלא כמאן ודו"ק : **ע"ב** בד"ה קנסו שוגג כו' אטו מזיד דעלמא דהכא כו' אלא כלומר גזרו כו' כצ"ל : **גמ'** ור"ג אומר לדוקי אינו כנכרי ואמר ר"ג מעשה כו' כצ"ל לפי הגרסא שלפנינו במתני' ר"ג והוא ר"ג דיבנה ובברייתא דאמרינן שהיה דר עם רשב"ג כו' וא"ל רשב"ג לבניו כו' הוא רשב"ג שהיה מעשרה הרוגי מלכות אבל לפי גרסת הספרים דגרסי' במתני' רשב"ג כמ"ש התוס' לעיל צ"ל נמי הכא ורשב"ג אומר לדוקי אינו כנכרי ואמר רשב"ג והיינו רשב"ג אביו של רבינו הקדוש דהלכה כמותו במשנתינו ולקמן בברייתא גרסי' שהיה דר עם ר"ג כו' וא"ל ר"ג לבניו והיינו ר"ג דיבנה ודו"ק : **תוס'** בד"ה והתניא כו' מ"מ בברייתא זו צ"ל חסורי מיחסרא כו' עכ"ל מדבריהם מוכח דל"ג בברייתא ורשב"ג אומר לדוקי וביתוסי אינן אוסרין אלא שהוא מחסרא דהל"כ ה"ל מעשה לסתור וק"ל : **בא"ד** אבל בברייתא מסיים בה דברי ר"מ שהיה שונה כו' עכ"ל והיה לבעל דין לחלק לומר דבכה"ג לא הוה מעשה לסתור וע"ז קאמרי דאין סברא לחלק ובכה"ג נמי הוה מעשה לסתור וק"ל : **בד"ה** והוציאו כו' והא דקתני בסמוך מי שנתן רשות והוציא כו' עכ"ל אהא דקתני במתני' והוציאו את הכלים כו' דאיירי בהוצאת המחזיק ע"כ דלאו דוקא הוציא דהא הכא בברייתא קתני נמי הכניסה אבל בהוצאת המבטל דלא קתני ביה הכנסה הוצרכו לומר דלאו דוקא נמי קאמר הוציא אלא אפילו הכניס דומיא דהוצאת המחזיק ומיהו אהא דקתני עד שלא יוציא דאיירי נמי בהוצאת המבטל המ"ל דלאו דוקא הוא ואפשר כיון דמתני' מעשה שהיה הוא לא חשו לפרש בו דלאו דוקא הוא ודו"ק : **בד"ה** למימרא כו' דהא כי מסני רב יוסף אימא אינו אוסר ע"כ לאו בכל ענין כו' עכ"ל ומאביי גופיה שהביאו לעיל ליכא ראיה דאימא שלא חש לסברת המקשה דהוה משמע ליה דאיירי בכל ענין אבל לרב יוסף קשה אמאי מגיה הברייתא אמאי לא שבק אותה כפשטה אלא דלא איירי בכל ענין וכמו שתירץ אביי ודו"ק : **בא"ד** דמברייתא דלעיל שמעינן ליה דקתני מהרו והוציאו כו' עד שלא יוציא כו' עכ"ל ר"ל מלישנא דנקט הוציאו או הכניסו ולא קאמר ועשו כל צרכיהם כדקאמר ר"י שמעינן דסגי בהחזיקו אבל מעד שלא יוציא כו' ודאי דלא שמעי' מידי דהא ר"י נמי קאמר עד שלא יוציא במתני' ואינו מחלק בין החזיקו ללא החזיקו ומיהו טפי הל"ל מלישנא דמתני' דקתני מהרו והוציאו כו' שמעינן דסגי בהחזיקו אבל בברייתא דקתני נמי הכנסה אפשר דבעי תרווייהו דהיינו כל צרכיהם אי לאו מתני' דקתני והוציאו לחוד ואפשר משום דבמתני' לא מסיים בה דברי ר"מ נקטו הברייתא כמ"ש לקמן אקושיית התלמוד אברייתא מטעם זה ודו"ק :

דף סט בד"ה הוציא בין כו' ואפילו הכי לר"מ מבטל רשות כו' עכ"ל ודקאמר בשמעתין דר"מ אית ליה חשוד לדבר אחד חשוד לכל התורה כולה כו' היינו במילי דאורייתא אבל במילי דרבנן כי הכא שהוציא בלא עירוב לא הוה חשוד לכל התורה ועי"ל אע"ג דחשוד מקרי לכל התורה מ"מ מומר לא הוי ומבטל רשות כישראל וק"ל : **בא"ד** דל"ל למנקט הוציא הל"ל שחילל שבת בכל מלאכה כו' עכ"ל דליכא למימר דנקט הוציא לרבותא דאפילו במילי דרבנן הוי מומר לר"י כמ"ש התוס' לקמן דה"מ למנקט כל מלאכה דלא הוי רק מדרבנן וק"ל : **בא"ד** כמו החזיק אחר ביטול דאין יכול עוד לבטל כו' עכ"ל אין דין זה מוכרח בשמעתין אלא לפי פירושם דהשתא לר' יהודה בהחזיק ברשותו קודם ביטול דאינו יכול שוב לבטל כ"ש בהחזיק אחר ביטול דאינו יכול עוד לבטל ודו"ק : **בד"ה** כאן במומר כו' דהא סתם לדוקי אינו נזהר כלל במילי דרבנן אפי' בפרהסיא כו' עכ"ל ר"ל להאי סיוע דסבר ר"י במתניתא דלדוקי אינו כנכרי ועי' בדברי הרא"ש ודו"ק : **בד"ה** כיון דחזייה כו' ותימה אפי' בחצר משמע התם דאסור כו' והא תניא השירים כו' עכ"ל אההיא גופא ה"מ להקשות כן דקאמר מ"ט איקפד והתניא השירים כו' הא שפיר איקפד מההיא דשירים ונזמים כו' מדנקט תורת כלים משמע דאסור להתקשט בהן בחצר כו' וכך היא הקושיא בתוס' ס"פ כירה ע"ש וק"ל : **בא"ד** כ"מ שאסרו חכמים לצאת בו לר"ה כו' חוץ מכבול ופאה כו' עכ"ל ומהך דחוץ מכבול כו' לחוד לא הוה קשיא להו דהא שפיר איקפד דאסור לצאת בחומרתא דמדושא בחצר משום דאיכא התם ר' ענני בר ששון דפליג התם ואמר הכל ככבול אבל מההיא דמייתי עלה ההיא דשירים ונזמים כו' ומשום דאיכא תורת כלי כו' מוכח דאפי' בחצר אסור אי לאו לצורך גופו ומקומו ואית ליה כ"מ שאסרו חכמים כו' ודו"ק : **בא"ד** ואם היה מותר לטלטל היה מותר להתקשט כו' ולא שייך למיגזר באים כו' עכ"ל משא"כ בשירים ונזמים כו' דאסורין באלבשו בחצר כמו שהוכיחו התוס' לעיל משום דהוה תכשיט לאשה וגזר דלמא שליף ומחוי וע"ז הקשו דה"מ לאתויי מההיא דטבעת שאין עליה חותם כו' אע"ג דאשה לא תצא בו משום דהוי תכשיט לאשה וגזר דשליף ומחוי משא"כ בחומרתא דמדושא דהוי תכשיט לאיש ומ"מ הוי שפיר ראיה מהתם מדאינה חייבת חטאת ע"כ ראויות לתכשיט הוא וליכא איסור טלטול ובאיש שרי בכה"ג אפי' לכתחלה דלא שליף ומחוי אבל לפי' ר"י דלעיל דחומרתא דמדושא לא הוי תכשיט כלל ולא שרינן ליה אלא לצורך גופו ומקומו לא ה"מ לאתויי מהך דטבעת שאין עליה חותם כו' דהוי תכשיט ושרי לאיש אף באלבשו בלא צורך גופו ומקומו אבל מהך דשירים ונזמים אע"ג

חכמת שלמה

דף סז ע"א רש"י בד"ה שכח אחד כו' לבטולי וכי שכח כו' : **ע"ב** גמ' דאמר רב יוסף אמר רב כהנא כי הוינן כו' הוה אמר לן בדאורייתא כו' אמר ליה דתניא הזאה כו' כצ"ל . וכ"ב כך גירסת הרי"ף בכל המקומות וגירסת הרא"ש מכדי הזאה כו' וגירסת הרי"ף עיקר בעיני : **רש"י** בד"ה והם אמרו כו' לא גזר מאי טעמא כו' הד"א : **בד"ה** בדאורייתא כו' דברי תורה אבל כו' הד"א : **תוס'** בד"ה וישראל כו' במקום אויר של מבוי כו' . נ"ב פי' אינו חשוב כמותו וא"כ אוירא דמבוי ניחא ליה וק"ל :

דף סח ע"א רש"י בד"ה עד שלא כו' לשאר פתחים נמחק : **בד"ה** פעלי מאני בחצירו כו' כצ"ל וכן בעמוד השני ברש"י . וכ"ב כזה : **תוס'** בד"ה לשבות כו' וא"ת דבההוא ינוקא כו' . נ"ב היינו דלא גרסי זיל

שלמה

אחים אבל נוסח שלנו הוא גירסת הרי"ף עי' בתשר"י פרק ר"א דמילה : **בד"ה** כיון דאי כו' אם יש לו נמחק : וכ"ב לא כ"ל : **בד"ה** תניא אין כו' ב"ש וב"ה כדבר זה כו' . נ"ב פי' במתני' דתישב עליו שהרי כמה תנאי ואמוראי פליגי בברירה ודוחק לומר דפליגי בפלוגתא דב"ש וב"ה הלא ב"ש במקום ב"ה אינה משנה אלא מעולם לא נחלקו ב"ש וב"ה לשם והני ברייי' דלעיל בפלוגתא דברירה אתייא כפלוגתא דאינך תנאי דפליגי בברירה וק"ל : **בד"ה** אמר רב הושעיא כו' דלא הוי פי' משום כו' כנ"ל : **ע"ב** גמ' מסמיה דרבא לא דכ"ע כו' כנ"ל : **שם** ורשב"ג אומר לדוקי וביתוסי אינן אוסרין נמחק : **רש"י** בד"ה ניתיב מר כו' הלכך דהא כו' הד"א :

דף סט ע"א תוס' בד"ה כיון דחזייה כו' ונזמים וטבעות אסור כו' כנ"ל : **בא"ד** דתנן בטבעת שאין עליה כו' . נ"ב פי' מאתר דהברייתא לא קחשיב אלא נזמים וטבעות אם כן לא בא למידק מיניה אלא דטבעת תשיב תכשיט וה"ה חומרתא א"כ ניתי ראיה ממתני' דטבעת חשיב תכשיט ודו"ק : **ע"ב** תוס' בד"ה אי כר"מ כו' בסופו אפילו רע לשמים ורע לבריות כנ"ל : **בד"ה** ושלהם מותר

דהוי תכשיט לא שרי ליה אלא לצורך גופו ומקומו מייתי שפיר מיניה דה"ה לחומרתא דמדוקא דשרי לצורך גופו ומקומו ודו"ק : בד"ה אי כר"מ כו' לכל התורה כולה אפי' רע לשמים ולבריות עכ"ל כצ"ל : ע"ב בד"ה ושלהם מותר כו' דהתם איירי בנכרי הבא לדור כו' ולא לקבוע כו' עכ"ל כצ"ל ר"ל דהכא לא דמי להך דמיירי הכא בישראל דר שם ודעתו ודאי לקבוע וק"ל :

דף ע תוס' בד"ה בעא מיניה כו' לא שמיע ליה ברייתא כו' והסיא ברייתא כר"א כו' עכ"ל הך ברייתא אפשר דשמיע ליה ואפ"ה קמבעיא ליה דה"נ בשמעתין ידע הך ברייתא דמותיב מינה אביי לרבה ואפ"ה קמבעיא ליה אלא דר"ל דלא שמיע ליה דהך ברייתא כר"א כדמסיק התם ודו"ק : בד"ה הב"ע דהוה כו' ובהנם דחק כו' פסקינן כר"ש כו' אפילו הניח את ביתו כו' אינו אוסר כו' עכ"ל ק"ק [א] דאי כר"ש אמאי מוקי לה בכה"ג דהוה ומית ויורש אינו דר שם אמאי לא מוקי לה בפשיטות טפי דאיתיה בחיים אלא שהניח את ביתו והלך כו' וכר"ש דאינו אוסר ודו"ק : גמ' מידי אריא הא כדאיתא והא כדאיתא כו' ק"ק דבין דהוה ומית ובין דאיתיה ה"מ למתני בין בא' שלא עירב הנותן רשותו לא' שעירב ובין בא' שעירב שנתן רשותו לא' שלא עירב וי"ל דדרך התנא לשנות דברים שאין צריכין בלישנא אחרת וכך סיפא לרבה משנה דלא צריכה היא אלא משום רישא נקט לה בלשון איפכא כדלקמן וכל"ל לקמן גבי בבא ואין שנים שלא עירבו כו' דמשנה דלא צריכה היא לאשמועינן אע"ג דאמר קני כו' ותני לה בלשון אחר מדלעיל ודו"ק : תוס' בד"ה יורש מהו כו' אחד מבני חצר שמת והניח כו' דלא אסר כדאמר ר"י כו' ור"ש דפסק כו' כוותיה קאמר דאפי' הלך כו' עכ"ל הך ברייתא שהביא ודקתני בה א' מבני חצר שמת והניח כו' ודאי דלא ס"ל כר"י ור"ש אלא דבית התבן אוסר כפרש"י והתוספות לקמן מ"מ בהך מלתא דבית התבן אינו אוסר ודאי דרבא דקמבעיא ליה הכא כר"י ור' שמעון ס"ל דכוותייהו קי"ל ודו"ק : באד"ד ומיהו אם היה היורש דר בלותו חצר שמת היה אוסר להם כו' עכ"ל לכאורה קשה מאי לשון שמת דקאמרי שהרי ברייתא ערוכה היא לקמן כמ"ש התוס' מדתניא א' מן השוק שמת והניח רשותו לא' מבני החצר כו' משחשיכה אוסר ולשון הרא"ש מכוון בזה שכתב ומיהו אי הוה דייר היורש בחצר בבית אחד אוסר עליהן עכ"ל ויש ליישב דבריהם ע"פ מש"כ הרא"ש בדבריו וז"ל אע"פ שלא נכנס לדור בבית אביו כיון שהוא בחצר וראוי להשתמש בו חשבינן כאלו נכנס לדור בבית ואוסר עכ"ל ע"ש וזה שכתבו התוס' שמת כשדר בחצר אע"פ שלא נכנס לדור בבית אביו אוסר דמהסיא ברייתא דלקמן א' מן השוק כו' ליכא לאוכוחי לאסור בכה"ג דאיכא לאוקמא בנכנס לדור שם ולכך אוסר ודו"ק : באד"ד ואפילו עירב עם חביריו מע"ש אפ"ה בעי ביטול ולא מהני עירובו כו' עכ"ל ולעיל [ב] שכתבו התוס' א"כ כגון שזה עלמו שעירב הוא יורש ומהני עירובו גם לחלק שירש מאביו היינו משום דאביו נמי עירב ואפי' בסיפא שלא עירב היורש מ"מ אביו עירב חלקו ועי"ל דלעיל מיירי שהיורש דר בבית אביו דמערבין קרינא ביה כמ"ש התוס' לקמן בסמוך ודו"ק : ע"ב בד"ה אבל האי כו' למ"ד לעיל מבטלין גבי מת נכרי בשבת כו' עכ"ל ר"ל לפירושם דלעיל דרב ששת דאמר מבטלין אפי' באתא נכרי בשבת ומת נכרי בשבת וכמ"ש התוס' בסמוך וק"ל : בד"ה וקתני חוץ כו' ופריק ליה לברייתא כו' דא"כ מאי נאסר למקצת שבת דקאמר כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל למאי נאסר למקצת שבת דקאמר שתלה בו כל השבת כולה דהא כולה מדינא אסור כיון דאיירי בלא עירב ולא ביטל מהיכא תיתי להתיר מקצת האחרון וק"ל : באד"ד ונראה דלמאי דמסני אימא חוץ מתורת ביטול לא קאי אב' בתים אלא אבני חצר ששכח כו' עכ"ל דאל"כ תקשי גם למאי דמסני ארב ששת ואדרב חסדא דסברי בב' בתים דלא מהני ביטול ועוד כיון דקאי אב' בתים כ"ש איורש כמ"ש התוס' לעיל ותקשי אכתי לדבי שמואל אלא דקאי אבני חצר ששכח כו' דאיהו גופיה יכול לבטל ומיהו לרב ששת דקאמר לעיל במת נכרי ואפילו אתא בשבת דמבטלין מאי קאי שפיר אמת נכרי ולרב המנונא דאמר אין מבטלין במת נכרי ניחא דלא קאי אלא אבני חצר ששכח כו' וכמ"ש התוס' וק"ל : שם בגמרא משחשיכה אוסר אמאי אוסר ניבטל כו' ומרישא דאחד מבני חצר שמת והניח כו' מבע"י אוסר אע"ג דודאי מצי מבטל מ"מ כיון דבזולתו לא הוה מאן דאוסר קאמר שפיר דאיהו אוסר משא"כ הכא באחד מן השוק שמת והניח כו' משחשיכה דבלאו איהו נמי הוה אסור שהרי נאסר למקצת שבת לא ניחא ליה למקשה לישנא דאוסר אי הוה מצי מבטל מיהו לקמן דפריך כה"ג מהך דאע"פ שלא החזיק מבע"י אלא משחשיכה כו' אוסר אמאי אוסר ניבטל ליכא לפרש הכי דהא התם בזולתו לא הוה מאן דאוסר וע"כ נראה לפרש דהכא בא' מבני חצר כו' שבא הרשות לידו מבע"י וה"מ לאערובי מבע"י ולא עירב שייך למימר אוסר כיון דלא עירב אבל הכא בסיפא וכן בהך דלקמן שלא בא הרשות לידו עד משחשיכה לא שייך למימר אוסר כיון דלא הוה מצי לאערובי מבעוד יום ודו"ק :

דף עא בפרש"י בד"ה ור"ש כו' ואע"פ שלא שיתפו שני המבואות יחד ה"נ אע"פ כו' עכ"ל לישנא דהכא נמי הוא מגומגם דהא בהכי גופיה איירי הכא ומהרש"ל מיישב ליה דה"נ הכא אף שלא הניחה לשם שיתוף ועוד נראה לפרש דה"נ הכא לר"ש אפי' ביין ושמן וק"ל : בד"ה למה הדבר דומה כו' ולרבנן דמתני' אם נשתתפה עם שכניה ביין ובכלי א' כו' עכ"ל איכא לפרושי הכי לרב ששת דהסיא דג' חלירות איירי בהכי דנתנו עירובן באמלעית וכן הכא שנתנו עירובן בחצר שבין ב' המבואות ביין דבכלי אחד רבנן מודו דה"ל כמו שנשתתפו יחד וביין ושמן הכא כיון דבב' כלים הוא שלא לשם שיתוף אפי' בבית א' אינו חיבור ותרי עירובי נינהו ואסורין היא עמהן ושכינן עמה אבל לרב יהודה דמוקי לה התם בנתנה האמלעית עירובה בב' החילונות א"א לפרש כן דביין ויין נמי ע"כ לרבנן נמי ה"ל תרי עירובי כיון דבשני חלירות הניחו עירובן ולא עדיף מב' בתים דלכ"ע לא הוי עירוב וכל פרש"י הוא לרב דמתני' איירי בכלי א' אבל לאביי אף בב' כלים ביין ויין ה"ל כמו שנשתתפו יחד ודו"ק : תוס' בד"ה ומקני רשותא כו' קנין שאינו צריך הוא דשרי כי ההיא דפ' מי שמת דבלא קנין קני כדאמר התם דאין הלכה כר"א דהא משמע התם דאי הוה הלכה כר"א כ"ש דהוה ניחא כו' עכ"ל עיין ברא"ש פ' מי שמת תמלא מבואר וק"ל : בד"ה אא"ב כו' וה"ה יין ויין בב' כלים אבל אורחא כו' עכ"ל ר"ל דלהכי לא נקט לה כולה מתני' ביין ויין ולמתני בד"א בכלי א' אבל בב' כלים צריכין לערב ומשום דביין ויין לאו אורחא להיות בב' כלים ועוד דלא רצה התנא להאריך ולפרש ביין ויין בד"א בכלי א' אבל בב' כלים כו' דגבי יין ושמן לא הוצרך לפרש דמסתמא בב' כלים וק"ל : בד"ה ור"ש כו' כיון דלא עביד לשם שיתוף דממ"נ תרוייהו הכא בחצר קיימא כו' עכ"ל לרב יהודה ניחא דנתנו עירובן בחילונות בב' חלירות בב' מבואות ותרי שיתופי נינהו אבל לרב ששת דהכא בחצר שבין ב' המבואות הניחו עירובן וכיון דלפי שיטת ר"י לקמן לא מניחים השיתוף אלא בחצר ואם כן ממ"נ אף אם תאמר בב' כלים הרי שניהם בחצר א' קיימי וה"ל חד שיתוף כמו בבית א' בב' כלים גבי עירוב אלא דהכא גרע טפי כיון דלאו לשם שיתוף הוא לא הוה חד בב' כלים וכמ"ש לעיל וכמו שפרש"י וק"ל : ע"ב גמ' ורב יוסף אמר ר"ש ורבנן בפלוגתא כו' ורבנן כרבנן ור"ש כר"י בן נורי כו' א"א לכוון הך אוקימתא לרב דמוקי מתני' רישא בכלי א' וסיפא בב' כלים דמשמע לרבנן בכלי א' אין צריכין לערב אפילו ביין ושמן וא"כ שפיר סברי רבנן דמתני' כר"י בן נורי דיין ושמן הוה חיבור כמו יין ויין דהוי חיבור לכ"ע אלא דבשני כלים ביין ויין נמי צריכין לערב ולאביי ניחא ודו"ק : בפרש"י בד"ה ולאי חד טעמא כו' דאי מדר"א ה"א טעמא כו' עכ"ל ר"ל ה"א דרב דפסק הלכתא כוותיה דר"א ה"א דטעמא דר"א כו' ובהא פסק כוותיה אבל בנשתתפו בפת סומכין להכי איצטריך למימר הלכה כר"מ לאשמועינן דאין סומכין כלל אבל ר"א ודאי דלפי האמת נמי סבר הכי ומהרש"ל דחק בזה ולא ידעתי למה וק"ל : תוס' בד"ה ר"א בן תדאי אומר אין ברירה אין זה כעין ברירות כו' עכ"ל דקשיא להו דהך ודאי דמיא להסיא דלעיל דפליגי אי משתתפין באוצר וה"ל טפי לאתויי תנאי דהכא דמשתעי בהך מלתא גופא לענין עירוב ולא ה"ל לאתויי פלוגתא דב"ש וב"ה לענין ברירה גבי טומאה ולזה קאמרי כיון דהכא כ"א נתן חלקו מעות לא שייך לברירה דלעיל דהכא כאילו נשתתפו במעות כו' וק"ל : בד"ה משתתפין כו' ומיהו בכל דבר מהני כדתנן בכל מערבין ומשתתפין כו' לענין שיתוף מהני כל דבר אבל לעירוב דוקא פת כדקתני ואם רלו לערב ביין אין מערבין ודקתני בכל מערבין היינו עירובי תחומין כ"כ התוספות בריש פרק בכל מערבין ע"ש : בד"ה בפת כ"ע ל"פ כו' ור"י מפרש כו' דכיון דסגי ביין כו' ועוד שהשיתוף לכל הבתים כו' עכ"ל ר"ל דמהני תרי טעמי עדיף פת דשיתוף מפת דעירוב דליכא למימר מהאי טעמא בתרא לחוד נימא דעדיף יין דשיתוף טפי מפת דעירוב דהא אמרינן אדרבה לרבנן לקמן דפת דעירוב עדיף מיין דשיתוף ולזה פר"י הכא דבפת דעירוב נמי פליגי ולא קאמר בפת דעירוב לכ"ע אין סומכין וגרע מיין דשיתוף מה"ט שכתב דאם כן הוה סברא הפוכה מדרבנן דלקמן ודו"ק :

דף עב בד"ה נהגו העם כו' אם עירב רגיל כו' והשתא אם עירב מי שאינו רגיל ולא שיתף כו' עכ"ל ר"ל דגם מי שאינו רגיל עירב אלא שלא שיתף וק"ל : באד"ד אם עירבה עם שכניה ולא שיתפה כו' עכ"ל ומיירי שהיא רגילה בשכניה וק"ל : בד"ה ומודין כו' אע"פ שחלוקין מבעל הבית בפתו אין אוסרין כו' עכ"ל ולא דמי לאחין עם אביהן דלקמן דאי לאו מקבלי פרס מאביהן היו אוסרין דהתם איירי שכ"א משתמש בביתו בכל דבר משא"כ הכא דמשתמשין כולן בביתו של בעה"ב ולתירוץ שני נמי הכא לאחרים אינו אלא כמשאיל להם רשותו אבל לבניו ודאי מקנה לכ"א ביתו ודו"ק : ע"ב בפרש"י בד"ה ואיכא דאמרי כו' דב"ש סברי אע"פ שרשות אחת היא ודמי לה' שעירבו כו' אפילו הכי כולהו בעי לעירובי כו' עכ"ל לכאורה לא בעי לפרש להאי לישנא דטעמא דב"ש משום מחילה היא כתנאי דלעיל ולכך אפי' עירוב בא אלנן לריך עירוב לכ"א ואחד דא"כ אמאי קאמר חמשה שגבו את עירובן כו' כמאן דלא כחד הא איכא למימר דא"ש כב"ש אלא דהכא לא דמי לה' שגבו את עירובן כו' אלא דמחילות גמורות חשיב להו אבל קשה דמנ"ל לתלמודא דטעמא דב"ש דאפילו דמי לה' שגבו עירובן כו' כולהו בעי לעירובי אית להו אימא משום מחילות בעי כולהו לעירובי אבל בה' שגבו עירובן כו' אית להו לב"ש דלא בעי כולהו לעירובי וי"ל כיון דב"ה מדמו הך דהכא לה' שגבו עירובן ובעי עירוב לכ"ע כשמוליכין עירובן למקום אחר נהי דב"ש פליגי הכא משום מחילות גבי ה' שגבו עירובן כו' לא אשכחן דפליגי עלייהו ושפיר קאמר כמאן דלא כחד ומיהו לפי זה ה"מ שפיר לפרש להאי לישנא דטעמא דב"ש משום מחילות ואפשר לומר דמ"ד נמי משום מחילות לא גרע מה' שגבו עירובן כו' ותו לא מידי ול"ע : תוס' בד"ה אבל כו' עירובן כו' וא"ת טעמא דב"ש אתא לאשמועינן כו' עכ"ל מכח הך קושיא דטעמא דב"ש אתא לאשמועינן כתב מהרש"ל לעיל להפך גירסת הספרים וכל"ל חד אמר מחלוקת במחילות שאין מגיעות לתקרה כו' וחד אמר מחלוקת במחילות המגיעות כו' דהשתא כיון דאיכא מאן דאמר מקמיה דלא פליגי במחילות המגיעות כו' אלא באינן מגיעות כו' קאמר איהו בהיפך דלא פליגי באינן מגיעות כו' אלא במגיעות כו' ולא שייך בזה טעמא דב"ש אתא לאשמועינן כך תוכן כוונת מהרש"ל אבל דוחק הוא לפי זה להפך גם לקמן גירסת הספרים דקאמר מעיקרא למ"ד במחילות המגיעות מחלוקת תיובתא ובתר הכי קאמר למ"ד במחילות שאין מגיעות לתקרה מחלוקת סייעתא ועוד דהך סוגיא דפרק ר"א דמילה איכא נמי תנא מקמיה ואפ"ה פריך אתנא בתרא טעמא דב"ש אתא לאשמועינן וע"כ נראה לומר דלא שייך למפרך טעמא דב"ש אתא

קרני ראם

[א] בד"ה הב"ע ק"ק . נ"ב ולולי דבריו הי' נראה דהא דמהני דהניח ביתו היינו דוקא דאזיל מע"ש משא"כ בהלך בשבת ל"מ וכ"מ מדברי הטור והטעם דאף דבמת בשבת סגי היינו משום דהוי דירה באין בעלים והאי אבל בהלך כיון שכבר קנה דירה בכה"ג לא יעקר שם בעליו בהלך משם מש"ה הכא דמיירי בע"ש צריך לאוקמי במת ועיין מ"א סי' תע"א : [ב] שם בא"ד ואפי' עירב ולעיל . נ"ב נ"ע דהתם מיירי שאין אחר עמו והוא לבדו שיה המערב עם המת :

נמוקי הגרי"ב

דף ע ע"א ד"ה יורש מהו שיבטל ע' מה שהקשה המהרש"א ולא הבנתי קושיתו דלמה לא יסנה כיון שזה נותן לו רשותו ואביו ליתנהו דליסר עליו והוא ירש זה החלק מהיכי תיתי יהי' אסור וכאן ניחא דאם הוא עירב עם אחד ואחד שלא עירב הניח רשותו לאחד שעירב אין עירובו מועיל לחלק ירושה וצריך ביטול גם מה שתירץ דלעיל מיירי שהיורש דר בבית אביו כו' דא"כ תקשי קושית הגמ' בהדי מאן עירב דהא הוא אינו צריך לערב כמ"ש התוס' לקמן וכמ"ש המהרש"א . וצ"ע בכוונת דבריו ודו"ק היטב :

חכמת שלמה

מותר כו' דהתם איירי בנכרי הבא לדור כו' כן הוא בס"א וכן מצאתי באשר"י : באד"ד תני קסטור אוסר כו' כצ"ל בכל הדבור :

דף ע ע"א גמ' לא צריכא דאע"ג דאמרי קני כו' כצ"ל : רש"י בד"ה אבל אין אחד שעירב עם אחד נותן כו' כצ"ל : ע"ב תוס' בד"ה וקתני חוץ כו' יכול לבטל ופריק לה לברייתא כו' הותרה לאחר שבת לאפוקי כו' פירוש דשוב מותבינן לרב נחמן כו' כצ"ל :

דף עא ע"א רש"י בד"ה אע"פ כו' בנכסיו אוסר הס"ד ואחר כך מה"ד אע"פ כו' : בד"ה כלך אצל כו' ואמרינן כמאן כו' כצ"ל : בד"ה ור"ש כו' עם שני מבואות כו' . נ"ב פי' שאין חילוק בין שני חצירות לשני מבואות וק"ל : באד"ד ה"נ אע"פ כו' . נ"ב נ"ל דהכי פירושו כמו שאמר ר"ש היכא שעירבה חצר אחת כו' דמועיל אף שלא שיתפו המבואות יחד הכי נמי אמרינן הכא אף שלא הגיחה החצר עירוב כלל אלא מבותפות כבר א"כ ה"א שצ"ל המבואות גם כן מבותפים יחד אפילו הכי אמרינן דמועיל השיתוף של החצר אף שלא שיתפו המבואות יחד עיין בפי' הרב רבי יהונתן ודו"ק : תוס' בד"ה ומקני רשותא כו' שלא תטרף דעתו עלי' כדאמרינן בפרק מי שמת קונין משכיב מרע ואפילו בשבת ולא לחוש לדברי ר' אלעזר פי' דבעי קנין אלא שלא תטרוף דעתו ואין לומר כו' כצ"ל (עיין במהרש"א) : בד"ה בחצר שבין כו' בין לר' מאיר בין לרבנן כו' כצ"ל : ע"ב רש"י בד"ה בסומכין כו' פליגי רבנן כו' חצר וכן תדאי כו' הד"א : בד"ה ואי חד טעמא הוא דאי מדר' אליעזר ה"א טעמא וכו' . נ"ב האי לישנא מגומגם מאד חדא דקאמר ה"א כו' ואפשר שכך הוא האמת דר' אליעזר לא פליג אלא ביין אבל בפת הוא מודה דסומכין על שיתוף במקום עירוב ועוד מה שכתב דטעמא דר"א לאו משום דאין סומכין כו' זה אינו דבודאי משום דאין סומכין הוא דאי סומכין אם כן אפילו לפי מה דקי"ל אין עירובי חצירות אלא בפת אפילו הכי סומכין על השיתוף שנעשה ביין וכן פסק הרא"ש והטור להדיא והכי הוא ראוי להיות דאי לאו דר' אליעזר ה"א דסומכים על שיתוף בפת דטעמא דר' אליעזר לאו משום דאין סומכין לעולם על שיתוף אלא כו' כ"ל (עי' במהרש"א) : תוס' בד"ה שמן שנפך כו' בטבול יום ככר שנטמא בטמא מת אף ע"פ שמוסיפין טומאה על טומאתו וקאמר בגמ' קסבר ר"ע כו' כצ"ל . ונ"ב דהאל"כ מאי הוספה דר"ע הא כבר נפסל השמן וקאי : בד"ה בפת כ"ע כו' אם מועיל למבוי אומר ר"י דמצינו לפרש הרי אומרי בעירובין דלעיל דהאי אמר הלכה כר' אליעזר בן תדאי לא הוה ידעינן מאי טעמיה ואי אמרינן הלכה כר"מ ה"א בהדא בהא דאין סומכין על עירוב במקום שיתוף כדמשמע לישנא דר"מ דאמר מערבין בחצירות ומשתתפין במבוי דמשמע דאע"פ שעירבו צריכין עדיין להשתתף אבל על שיתוף במקום עירוב סומכין קמ"ל הלכה כר"א בן תדאי דאין סומכין על שיתוף במקום עירוב דמסתמא בא לגלות דהלכה כר"מ לגמרי ומיהו פירוש הקונטרס דלעיל גבי תרי תוארי ניחא טפי וא"ת כשעירבו כו' כצ"ל :

דף עב ע"א גמ' חד אמר מחלוקת במחילות שאין מגיעות כו' וחד אמר מחלוקת במחילות המגיעות כו' כצ"ל . ונ"ב הגירסא נכונה כאשר הגהתי דאל"כ טעמא דבית שמאי אתא לאשמועינן כדמקשין התוס' בשמעתא לקמן וכן מצאתי נ"ל : תוס' בד"ה בפת כ"ע כו' והגר בעי ד"א כו' כצ"ל : בד"ה נהגו העם כו' אסורה עם שכניה כו' . נ"ב פי' מאחר ששני מבואות לא עירבו יחד דלית להו לרבנן הא דרבי שמעון בג' חצירות כו' : בסה"ד ואין עירוב מועיל במקום שיתוף כצ"ל : בד"ה ומודין כו' כעין אותן הבחורים הבאים ללמוד כו' אף ע"פ שחלוקים מבעל הבית כו' ובביטול ובכל דבר כו' כצ"ל : ע"ב רש"י בד"ה אלא

לאשמועינן אלא בדברי התנאים דאתו לאשמועינן דינא מה שאין כן בשמעתין לעיל ודאי דאמוראי אתו לפרושי מתניתא וטעמא דבית שמאי נמי מפרשים ולא שייך בזה טעמא דבית שמאי אתא לאשמועינן ודו"ק :

דף עג תוספות בד"ה ודניאל כו' דאייתי קרא לסימן ולטעם כו' עכ"ל דמשמע מדקאמר מאי טעמא דר' יהודה כו' דלאו לסימן בעלמא לחוד מייתי ועוד אם לסימן בעלמא ליכא סימנא להתיר בעבדים דכך יש לנו למימר איפכא לאסור בעבדים ודו"ק : **בד"ה** כרבים דמו כו' ונראה לר"י כו' פתוחין למבוי וכיון שכל המבוי שלהם משתכחת הורת עירוב כו' עכ"ל וקצת קשה דהא בדרין האחין והביכן בחצר בהרבה בתים והחצר כולה שלהם קתני דלא צריכין עירוב ולא אמרי' ביה שמא תשתכח תורת עירוב מאותו חצר ואולי פרש"י והתוס' היה נראה לפרש בפשיטות דקמבעיא לראב"י דיחיד במקום נכרי לא אסר והגהו אב ובנו רב ותלמידו כיחידים דמי והנכרי אינו אוסר א"ד הכא הא קדיירי ואוסר ופשט ליה להיתרא משום דלא שכיח כההיא עובדא דהמן בר ריסתק וק"ל : **ע"ב** תוס' בד"ה אימא מליעתא כו' משמע ליה ואם נשתתפו במבוי בכל ענין כו' עכ"ל ולפ"ז הא דקאמר אימא מליעתא כו' אתאן לרבנן כו' היינו דוקא למ"ד בפת לא פליגי אבל למ"ד בפת פליגי וביין כ"ע לא פליגי דאין סומכין על שיתוף במקום עירוב ע"כ כרבנן נמי לא אתיא דמשמע ואם נשתתפו כו' בכל ענין אפילו ביין ודוחק לומר דקאמר אתאן כרבנן היינו רבנן דר"א בן תדאי דס"ל גם סומכין על שיתוף דיין וצ"ל המקשה לא נחית הכא להקשות אלא למ"ד קמא דס"ל דבפת לא פליגי אלא ביין ולמ"ד דביין לא פליגי עפי איכא לאקשוי דאתיא דלא כמאן ובהכי יתיישב לקמן דפריך לרב אמאי לא תני פתוחות דליכא למימר משום דדחיק ליה לפרושי כדקאמרינן דאתיא כר"מ ואם נשתתפו נמי קאמר ובסיפא נמי כיון דעירב רובא לא משתכחא ולכך לא תני פתוחות דהשתא מצי אתיא כולה בפשיטות כרבנן דסומכין על עירוב במקום שיתוף ועל שיתוף במקום עירוב אלא דמיירי הכא באין פתוחות דמ"מ למ"ד דביין לא פליגי ולכ"ע אין סומכין דהכי אמר רב גידל משמיה דרב לעיל ע"כ לא אתיא נמי כרבנן דאם נשתתפו בכל ענין איירי אפילו ביין וע"כ אית לן לדחוקי ואם נשתתפו נמי קאמר ובסיפא משום דרובא עירב לא משתכחא ומיהו לשיטת רש"י שכתבו התוס' לעיל דלא פריך הכא למ"ד בפת לא פליגי דאם כן לא אתיא נמי רישא כר"מ אלא למ"ד בפת פליגי פריך הכא וע"כ הא דקאמר אתאן כרבנן לא משמע ליה ואם נשתתפו בכל ענין דאם כן לא אתיא נמי כרבנן דמודו ביין דאין סומכין וא"כ מאי פריך מ"מ דרב דלא כו' אימא דלכך לא תני פתוחות משום דהשתא אתיא שפיר בפשיטות כרבנן ויש לייסב דעפי נראה לתלמודא דחוק דלא למתני פתוחות מהנהו דחיקי דאיתנהו באוקימתא דלעיל ועוד י"ל דאי ואם נשתתפו לחוד בלא עירוב כלל קתני לרבנן דסומכין עליו העירוב לא אילטריך ליה למתני בעירבו ונשתתפו ושכח א' כו' דסומכין דכל שכן הוא ודו"ק : **בד"ה** אלא פשיטא כו' שהמבוי חדא תמישתא כו' והיינו טעמא כדפרישית דאפי' לשמואל הבית לחצירות חדא כו' עכ"ל ואע"ג דחורבה נמי חדא תמישתא לתרווייהו היא כדאמרינן לעיל ואפי' הכי אין מטלטלין לשמואל דחורבה טעמא אחרינא אית בה משום דבחורבה ליכא עיקר תמישתא כפירוש רש"י לעיל ע"ש וק"ל : **בד"ה** כל שיתוף כו' כשעירבו החצירות דרך חלונות וכיון כו' ליכא למיגזר דלמא מפקי כו' עכ"ל ולפי זה לא הוצרך רש"י לפרש רב לא תני פתוחות כו' וכל עירבו דמתני' עירבו כל חצר לעצמה קאמר כו' עכ"ל אלא שעירבו החצירות דרך חלונות דליכא למיגזר מידי וי"ל לשיטת רש"י דמ"ד בפת לא פליגי אפילו בפת דעירוב ע"כ לא תני פתוחות כמ"ש התוס' לעיל ואי הוה עירבו החצירות דרך החלונות אכתי תקשי אמאי אוסר ר"מ ברישא אלא ע"כ דאיירי בלא עירבו יחד כלל אלא כל חצר לעצמו עירב ודו"ק :

דף עד בפרש"י בית א' וחצר אחת כו' וחצר שבית אחרת פתוחה לה עכ"ל אבל בפ"ק כתבו התוס' בשם פרש"י דהכא וחצר אחת עם הבתים דמשמע שני בתים וזהו שכתבו התוספות הכא לפ"ה דהכא ולמעלה פירשו באופן אחר דהיינו בשם רש"י גופיה וביש ספרים הגיהו הכא בתוס' ולמעלה פי' דאין לפרש בענין אחר בפ"ק כו' ואין צורך וק"ל : **בד"ה** ה"נ לא גזור כו' לאפוקי מאני דחצר לחורבה דרך כו' עכ"ל וכ"ה בכל הספרים שלפנינו ה"נ לא כו' לאפוקי מאני דחצר כו' אבל מדברי התוס' נראה דגרסי' הכא נמי לא גזור לאפוקי מאני דבתים לחורבה אבל מאני דחצר שרי כמו דשרי מאני דמבוי לחורבה דהא חצרות ומבואות כולן רשות א' הן ודו"ק : **תוס'** בד"ה עד שיהו כו' ולא משוי להו עירוב חדא חצר כו' עכ"ל כצ"ל כ"ל (וה"ה) [וכ"כ] בסוף דבריהם אין לחושבם אחד יותר מבשל נכרי ועירבו דעפי מעירוב כו' ודו"ק : **בא"ד** כיון שאין פתוחין זו לזו אלא למבוי הכא נמי כו' כשפתוחות זו לזו משום דיכולין כו' כצ"ל : **בא"ד** וי"ל דמסכחת לרב כו' זו לזו דרך סולמות כו' ועוד יש למצוא כגון שמערבין דרך חלונות כו' עכ"ל כל אריכות דבריהם דהכא ראוי היה לכותבם גם לעיל גבי כל שאין מכניסו כו' שהקשו שם כעין הקושיא דהכא וכן התירוץ שכתבו הכא דרך סולמות היה ראוי לתרץ גם קושייתם דלעיל ואפשר משום דאוקימתא דלעיל כל שאין מכניסו כו' לא קאי לא חשו להאריך בתירוצים ונטרו עד הכא להאריך בו לפי המסקנא דהכא ודו"ק : **בא"ד** כמו בפתח גמור יהא בחלון שבין חצר לחצר תורת מחילה כמו כו' עכ"ל כצ"ל : **ע"ב** גמ' לעולם כו' קיבלה כו' ואיבות בר איהי סבר מקום פיתא כו' כפרש"י וה"ה דהמ"ל דהשתא נמי הזנא הוה ביה ואיבות בר איהי סבר שפיר כשמואל דמקום לינה גרים ורב ענן שדייה משום דסבר כרב דמקום פיתא גרים דה"נ למאי דבעי למימר מעיקרא לא ס"ל רב ענן כשמואל אלא דהתלמודא ידע דעובדא כך היה דלא היה הזנא שם השתא ואם כן ע"כ סבר היה איבות דשמואל ס"ל מקום פיתא גרים וק"ל : **תוס'** בד"ה מבוי שצידו כו' ור"י פי' כו' דאז אסור לערב שיש לחוש שיבטח זה

הדר כו' ויזיקנו הנכרי כו' עכ"ל דבריהם אינם מובנים לי בזה וכי משום שלא יזיקנו נגעו בו דאסור לערב אלא משום שלא ילמוד ממעשיו הוא ובפתחים נמי דמירתת הנכרי טובא ולא יזיקנו אמאי שרי לערב מ"מ הא איכא למיחש שמא ילמוד ממעשיו אבל דברי הרא"ש בשם פר"י נכונים בזה וכן מצאתי במרדכי ישן וז"ל ור"י פירש דוקא נקט חלונות משום דכי לא מערבי בהדי הדדי מירתת ישראל כו' וכי מערבי לא מירתתא אבל דרך פתחים כיון דאפי' אם לא מערבין שכיח דדייר ולא מירתת כו' ושרי לערב כיון דבלאו עירוב נמי שכיח דדייר עכ"ל ותו לא מידי ודו"ק : **בד"ה** ה"א טעמא דרב כו' וע"י חלונות נמי אין מערבין אלא להחשיב בתים כו' עכ"ל וכדאמר אי מההיא ה"א דירת נכרי כו' ה"ה דהמ"ל דאי מההיא לא הוה ידעינן דאין מערבין דרך חלונות וק"ל : **בא"ד** והא דנקט חלונות לאשמועינן דלא מבעיא אם יש פתחים כו' עכ"ל קצת קשה דהשתא נמי איכא למימר דנקט חלונות דבין בית לבית איירי מדקאמר פתחים כמ"ש ר"י לעיל ולכך מיירי כשפתוחים לבית טפי דדרך הוא לעשות חלונות ולאשמועינן דדוקא בפתוחים לבית אין מערבין דאין לחושבם כבתים אבל בפתוחים לחצר שרי דמחשב כבתים ואי הוה נקט פתחים ה"א דמיירי נמי בפתוחים לחצר ומשום דאסור לעשות יחיד במקום נכרי ודו"ק : **בא"ד** ואע"ג דלעיל גבי חצרות חשבינן פתוחות זו לזו כחד כו' עכ"ל יש לדקדק דמאי קושיא דהא לעיל במלתיה דרב כתבו התוס' דנהי דע"י פתחים חשובים כחד ע"י חלונות לא חשיבי כחד כמו סולם שאינו מחשיב אותם כחד וי"ל כיון דהכא ע"י חלונות לפי' ר"ת נחשב להיות מן המבוי אית לן למחשב נמי ע"י חלונות כחד ודו"ק : **בא"ד** אבל הכא שיש להם פתח אחר לר"ה אסרי אחצר דחשיבי בתים עכ"ל הוא מגומגם לכאורה מאי אסרי אחצר שייך הכא אלא דחשיבי הכא בתים להתיר המבוי בלחי וקורה ויש לפרש דה"ק אבל הכא ר"ל כה"ג דמיירי הכא שיש להם פתח מלד אחר בההיא (ה"ה)[ה"] בתים זו לפנים מזו נמי לא הוו כולהו כבית שער ואותו שיש לו פתח מלד אחר אוסר אחצר וצריך נמי ליתן עירוב וק"ל : **בא"ד** אי מהכא לא ידענא בתים וחצרות כמה אמאי לא ידענא כו' עכ"ל עיקר קושייתם מחצרות כמה דהוה ידענא שפיר אבל רש"י ל"ג כלל חצרות וק"ל : **בא"ד** ועי"ל דה"א כו' וקאמר דע"י חלונות שיפתחו למבוי לא יועילו כו' אלא בפתח גמור עכ"ל ולפי זה ניחא דנקט חלונות דוקא ומיהו לשון פתחים אינו מיושב לפי' זה וק"ל : **בא"ד** ולדו א' נקט לרבותא דאע"פ שרוחב המבוי מפסיק כו' עכ"ל ולפי שאר הפירושים ניחא הא דנקט לדו אחד נכרי משום דאין דרך במבוי שיהיו כל החצרות מלד א' ודו"ק : **בא"ד** ודלא כפ"ה ואין פי' זה כשיטה שפירשו לעיל גבי מלתיה דרב כו' עכ"ל ר"ל דלא כפ"ה שפי' לעיל דהיכא דמלי לערובי והוו חדא בלא עירוב נמי הוו חדא ור"ל דאין פי' זה כשיטה כו' ר"ל שכתבו לעיל במלתיה דרב דלא נעשו החצרות חדא ע"י עירוב חלונות ודו"ק :

דף עה בפרש"י בד"ה הא לא עירבה כו' ושאינה מעורבת אסורה דהא פשיטא כו' דכבר תני לה לעיל כו' עכ"ל ובקושיא דלעיל דפריך מאי איריא רגל אסורה רגל מותרת נמי ולא תקשי ליה דאימא לגופיה אתא לאשמועינן דפנימית שאינה מעורבת אסורה דמ"מ שתיהן אסורות לא אילטריך למתני דחיצונה אסורה אפי' ברגל המותרת וק"ל : **תוס'** בד"ה אלמא רגל כו' הא דלא מוקי בעשתה דקה כו' ההיא דשכח אחד מן הפנימית בלא עשתה דקה עכ"ל משמע להו דאין לחלק וברגל אסורה נמי שרי ע"י דקה ודקשיא להו לאוקמא ההיא דשל יחידים בעשתה דקה ודייקינן מינה דבשל רבים צריכין לערב ה"ק של רבים צריכין לערב משום שנים הדרים ביחד ואסרי אהדדי אבל היחיד (אף) שהוא בחיצונה שרי ע"י דקה גם אם לא עירבו ב' הפנימית ומיהו קצת קשה לדברי התוס' כיון דדקה מהני לר"ע אפי' ברגל האסורה אמאי לא מפליג הכא ברישא דקתני החיצונה ולא הפנימית שתיהן אסורות בד"א בלא עשתה דקה אבל בעשתה דקה החיצונה שרי ודו"ק : **ע"ב** תוס' בד"ה ע"כ לא כו' וי"ל דהוה מפרש כר"י כו' אדמבטלת לי קאסרת עלי כו' עכ"ל [א] לאו ממש כר"י דאליביה בכל זו לפנים מזו אין מבטלין לרבנן כדקאמר סתם אדמבטלת לי קאסרת עלי אבל לאביי אליבא דשמואל בכל זו לפנים מזו מבטלין חוץ מהך דנתנו עירובן בפנימית והחיצונה לא עירבה דאין מבטלין מה"ט דקאמרי אדמבטלת קאסרת עלי בפשיטותך כו' ויש לדקדק דלפ"ז לאביי נמי הל"ל פעמים מבטלין ופעמים אין מבטלין בזו לפנים מזו כמו לרבא דבכולן אין מבטלין חוץ מהך דאסרת בפסיעה ה"נ לאביי בהיפך בכולן מבטלין חוץ מהך דאסרת עלי בפסיעה וי"ל דמלתיה דאביי לעיל אליביה דר"ע הוא דבכולן מבטלין וכן מלתיה דרבא לעיל אליביה דר"ע דלרבנן בכולן אין מבטלין וה"ה דה"מ למיפלג לעיל אליבא דרבנן לאביי בכולן מבטלין חוץ מהך דאסרת עלי בפסיעה ולרבא בכולן אין מבטלין ומיהו ק"ק לפי זה בעיקר קושייתם דלק"מ דאימא אביי לעיל אליבא דר"ע אמר למלתיה אבל לרבנן בכולן אין מבטלין ובהא לא פליגי עליה דרבא אלא אליבא דר"ע פליגי לעיל ודו"ק :

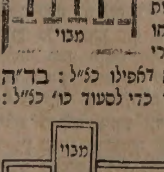
דף עו בפרש"י בד"ה זה נעשה בית שער כו' לחצר שהוא פתוח לו עכ"ל ר"ל שמולכת עירובן דרך עליהן לאמלעית דאין לפרש דכ"א מבתים החיצונים נעשה בית שער לאמלעי כדלעיל (ב') [בי'] בתים זו לפנים מזו דלעיל הפנימית אין לה דרך אחרת אלא עליה והחיצונים אין להן כלל דרך על הפנימית משא"כ הכא דהחיצון יש לו דרך על אמלעי כמו שיש לאמלעי על החיצון וק"ל : **תוס'** בד"ה אמלעי כו' באחד מן הבתים הסמוכין לחצרות או אפילו בבית באחת מהחצרות כו' עכ"ל ור"ל בא' מהבתים הסמוכין לחצרות דהיינו בא' מבתים החיצונים דאותו בית נעשה בית לחצר הסמוכה וכן לחצר שאינה סמוכה לה נעשו ב' הבתים הסמוכים לה כ"א בית שער שדרך שם מולכת עירובה לבית השלישי ממנה וכתבו או אפי' באחד משאר בתים שבחצרות שאז כל הג' בתים נעשו בית שער לחצר שמולכת עירובן שם דרך עליהן לחצר אחרת וק"ל : **בד"ה** שניהם קנו כו' משמע דאיירי בעירובי תחומין כו' עכ"ל היינו ממה שפירש לקנות שביתה הכי משמע דאיירי בתחומין

קרני ראם [א] ד"ה ע"כ כו' עכ"ל. נ"ב צ"ע דאטוי לי"מ ביטול כרי הכא לי"ל הביטול ושם הפלוגתא אם מהכי ביטול וצ"ע :

חכמת שלמה

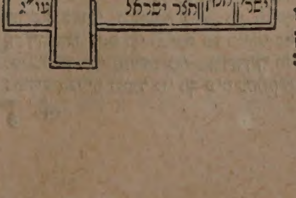
אלא נליבנא כו' נ"ב אי לימא כו' הד"א : **תוס'** בד"ה ר' יהודה כו' ה"נ על שם עירו כו'. נ"ב פי' וגרסינן הסבך : **בד"ה** כמאן כבית הלל כו' דמיגו דהני אסרי הנך תבורות נמי אסרי אבל לא כו' כנ"ל :

דף עג ע"א רש"י בד"ה דמיגו דהני כו' : **בא"ד** לכולן דיקא נמי כו' הד"א :

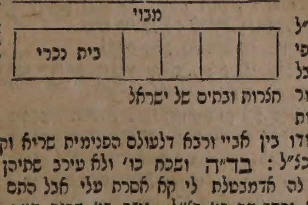
בד"ה ה' חצירות פתוחות זו לזו נמחק ומתחיל הדבור ערבו בחצירות כו'. וכ"ב כזה* : **ע"ב** גמ' התם דאפקיה ועייליה כיצד משתתפין במבוי כו' התם נמי דאפקיה ועייליה כו' כנ"ל ונמחק איתיביה : **רש"י** בד"ה כולה ר"מ כו' משום דרובן עירבו כו'. נ"ב פי' מאחר שרוב החצר עירבו עירובי חצירות ואחד מהן רק שכח ליכא למיחש אבל שכח אחד מבני מבוי דהיינו כל החצר שכחו מלהשתתף איכא למיחש והוא הדין אם שכח נמי אחד מן בני החצר ולא שיתף שרי וכן מצאתי בפי' הרב רבי יהונתן : **תוס'** בד"ה אלא פשיטא כו' והיינו טעמא כדפרישית דאפילו כנ"ל : **בד"ה** בני חבורה וכו' ועייליה דאע"ג דיכול לומר דכל חד וחד הביא פת בחצר זה דרך מבוי כדי לסעוד כו' כנ"ל :

דף עד ע"א תוס' בד"ה עד שיהו כו' חדא כיון שאין כו' תורת פתח להקל ועוד יש כו' בפתח גמור יהא בחלון שבין חצר לחצר תורת מחילה כו' כנ"ל : **ע"ב** רש"י בד"ה אין מערבין כו' ותלונות ביניהם כו'. נ"ב כזה* : **תוס'** בד"ה מבוי שצידו א' נכרי פי' וחצר וצידו כו' כנ"ל : **בא"ד** דמירתת הנכרי טובא ולא יזיקנו כו'. נ"ב ואפ"ה פירש ר"י לעיל שפיר דהנכרי אינו אוסר עליו דנקרא כיחידים ואע"ג דטעמא דיחיד אינו אוסר משום דלא שכיח דמירתת מ"מ לא פלוג רבנן לענין יחיד וכן פירשו התוס' פרק הדר ודו"ק : **בא"ד** כדפי' בקונטרס כו' כנ"ל :

בד"ה ה"א כו' למבוי ולא משוי להו עירוב נמי כחד כו' שצידו אחד נכרי גם לפי מאי דמוקי טעמא דרב משום דאין מבוי ניתר כו' איירי כשאינו כי אם חצר אחת נכרי וחצר אחת ישראל כמו לפי המסקנא ועל ידי חלונות חשיבי כו' כנ"ל : **בא"ד** ועוד י"ל דה"א כו'. נ"ב הוא פי' אחר בפני עצמו על הסוגיא ולכאורה שגם הוא מדברי ר"ת אבל בתוס' שנ"ך מצאתי וז"ל וצריך לומר דלא כפרש"י ור"ת דה"א כו' : **בא"ד** והוה מפרשינן דאיכא טובא כו' כנ"ל :

בא"ד כמו כן פתוח לרה"ר כזה* :

דף עה ע"א גמ' אי הכי היינו דמשנה כו'. נ"ב נ"ל דה"ק שיש עוד טעם אחר היסור למבוי ולפי זה יהא החצר מותר מש"ה אילטריך ר' טבלא לאשמועינן כו' אבל בתחלה לא הייתי יודע שום צד טעם לאיסור זולת הטעם שאסור לעשות יחיד במקום נכרי וק"ל : **שם** ולא עירב שתיהן אסורות כו'. נ"ב היינו בדלא בטיל אבל אי בטיל רשותו כולי עלמא מודו בין אביי ורבא דלעולם הפנימית שריא וק"ל : **רש"י** בד"ה אסור לעשות כו' יחיד ויראה מן הנכרי כו' כנ"ל : **בד"ה** ושכח כו' ולא עירב שתיהן כו' הד"א : **ע"ב** גמ' ע"כ לא קאמרי רבנן הכא אלא דאמר לה אדמבטלת לי קא אסרת עלי אבל התם מי קאסרת כו' כנ"ל : **רש"י** בד"ה י' בתים כו' כדאמרן בפירקין והדר שם כו' כנ"ל. וכ"ב פי' שבית שער אינו אוסר : **בד"ה** שלשה בתים כו' לחצר זו וזה לזו כו' כנ"ל : **תוס'** בד"ה ע"כ לא קאמר כו' ושכח א' מהן. נ"ב פי' מן הפנימית : **בא"ד** ולא עירב דבלאו הכי כו' מוקי נפשייהו ככולהו כו' כנ"ל : **בא"ד** מי נימא נמחק :

דף עו ע"א גמ' ולגבי דהאי בית שער ולגבי דהאי בית אמרו ליה כו' כנ"ל : **תוס'** בד"ה שניהן כו' הכא מדרבא ונראה כו' כנ"ל : **סליק פרק הדר**

וכמ"ש הרא"ש ומיהו גם רש"י שלפנינו בפ' ב"מ פי' כן הא דסניהם קנו עירוב איירי בתחומין ואפ"ה בהך דמסני נ"ק כאן בעירובי חלירות כאן בתחומין דהיינו בתחומין מחמירין ומחלק דהיינו לכתחלה אבל בדיעבד קאמר רבא דקנו שביתה אבל התוס' הכא לא נראה להם לחלק בזה גם התוס' שם דחו פירושו שם דאין לחלק בין לכתחלה ובין דיעבד ע"ש ודו"ק : סליק פרק הדר

חלון פרק שביעי

גמ' פשיטא כיון דאמר ד' על ד' כו' בדוכתי אחריתי לא דייק ליה למפרך כי הכא דלא למתני דיוקא דרישא משום דהכא דייק ליה דהא ממילא ידענא דבפחות מד' ולמעלה מעשרה לא משום דלא עדיף מאילו כל הכותל אינו גבוה יותר מי' דהוי מחולה מעלייתא כפרש"י וק"ל : ע"ב תוס' בד"ה ור"י כו' ועוד תעשה ריבוע בתוך העיגול כו' עכ"ל ליור זה הוא שריבוע פנימי עומד באלכסון של ריבוע חיצון וקלרו דבריהם הכא שסמכו עלמם אמה שכתבו כן בפ' כילד מעברין בד"ה כל אמתא כו' וכן ליירו התוס' דבר זה בפ"ק דסוכה אבל מהרש"ל הבין מדברי התוס' דהכא לציירו בענין אחר וא"ל ודו"ק : בא"ד ריבוע מגו עיגולא פלגא ממה שנשאר כו' עכ"ל מדברי מהרש"ל פי' הריבוע פנימי יהיה פחות מן העיגול פלגא עכ"ל וכן נראה לכאורה ממה שכתבו אח"כ פלגא ממה שנשאר בריבוע החילון כו' דר"ל דריבוע הפנימי הוא מתמעט מן העיגול חתיכה של אמה על אמה דהוא חליו ממה שנשאר בריבוע החילון על הפנימי דהיינו ב' חתיכות של אמה על אמה ופלגא ממנו חתיכות של אמה על אמה דהוא נמי חליו של פנימי דכל הפנימי הוא ג"כ ב' חתיכות של אמה על אמה אבל א"א לפרש כן דכיון דהכל קאי אריבוע חילון תקשי כעין שהקשו לעיל דכי היכי דקאמר עיגולא מגו ריבוע ריבעא מכל ריבוע החילון ה"כ הל"ל ריבועא מגו עיגולא ריבעא מכל ריבוע החילון כיון דהכל קאי אריבוע החילון וע"כ נראה דכוונתם הכא כמ"ש בהדיא בפ"ק דסוכה וריבוע הפנימי נתמעט מריבוע החילון פלגא כו' וה"ק ריבוע מתוך עיגולא דהיינו ריבוע הפנימי נתמעט מריבוע החילון פלגא מכל הריבוע החילון דהיינו ממה שנשאר בריבוע החילון על הפנימי הוא הפלגא מריבוע החילון שהם ב' חתיכות של אמה על אמה דהוא נמי חליו של פנימי ר"ל דחליו השני מכל ריבוע החילון הוא כשיעור ריבוע של כל הפנימי ותו לא מידי ודו"ק : בד"ה ובלבד שלא יורידו כו' והא דשרו רבנן מחלר לחלר היינו דוקא כשלא עירבה כו' אבל עירבה כו' עכ"ל לר' יוחנן ניחא דר"ש פליג ולא גזר אף בעירבו אבל לרב קשה מאי קאמר רב הלכה כר"ש והוא שלא עירבו הא רבנן דפליגי עליה נמי הכי ס"ל כמ"ש התוס' הכא וי"ל דה"ק רב הלכה כר"ש לענין קרפיפות עם חלירות דהוו רשות א' וקאמר דאליבא דכ"ע והוא שלא עירבו כו' דבהא לא פליגי דבין לרבנן ובין לר"ש דוקא בלא עירבו אבל בעירבו אפי' חלירות ביחד לא הוו רשות א' וקאמר ר' יוחנן דבהא נמי פליג ר"ש וסבר דאפי' בעירבו הוו רשות א' ודו"ק :

דף עז תוס' בד"ה ור' יוחנן כו' פי' מן הבית דמן החלר אפי' ברחב ד' שרי כו' עכ"ל וליכא לאקשויי דמאי קושיא לר"י ממתני' דקתני מעלין לא דאימא מתני' מעלין מן הבית קאמר דלא ור"י דקאמר מעלין היינו מן החלר וכר"ש דמשמע ליה דר"י אמתני' קאי דאיירי מן הבית אין מעלין וקאמר איהו באין בו ד' דמעלין אף מן הבית ודו"ק : בד"ה עולין אין כו' וי"ל דס"ד כו' וה"ה ברוחב ד' כיון שהוא גבוה י' כו' עכ"ל ק"ק כיון דלא ידע לפלוגי לר"י בין אין בו ד' ובין יש בו ד' בלאו דיוקא דעולין אין מעלין לא תקשי ליה גופה דמתני' אמאי קתני כלל רחב ד' ויש ליישב ודו"ק : בד"ה ברשויות דרבנן כו' ושרי אפי' להחליף כשיש בין רה"י לכרמלית כו' והא דאר"י הכא כו' דזעירי אמרה עכ"ל ויש לדקדק לפי הסברא שכתבו התוס' לעיל דאיכא להחמיר טפי הכא שהכל רה"י ואסור לרב אבל ברה"י וכרמלית אין נראה שיחלוק רב א"כ ה"נ איכא למימר לר"י אע"ג דהכא מחמיר היכא דהכל רה"י ואוסר להחליף התם ברה"י וכרמלית אפשר דמיקל ומתיר אף להחליף ואמאי קאמר דזעירי אמרה וי"ל דהכא לרב ניחא דמחמיר טפי בהכל רה"י והתי למטעי להוליא מרה"י זה לרה"י אחר ולכך עשו חיזוק יותר משל תורה דאיירי בב' רשויות וליכא למטעי כ"כ ומה"ט נמי ברה"י וכרמלית נמי ליכא למטעי דהוו ב' רשויות אבל לרבי יוחנן כיון דבשל תורה אסור להחליף ובהכל רה"י נמי אסרו להחליף משום דעשו אותו כעין של תורה מכ"ש ברה"י וכרמלית דאית לן למימר דעשהו כשל תורה דדמיא ליה טפי דהוה נמי ב' רשויות ודו"ק : ע"ב תוס' בד"ה אם יש באילטבא כו' ותימה דבסמוך בעינן שיגיע סולם עד כו' עכ"ל יש לדקדק אמאי לא תקשי להו לפרש"י מהך דזיז היולא כו' והניח עליו סולם כו' דבעי הזיז להיות ד' על ד' והכא אמאי לא בעי אילטבא עליונה ד' על ד' ולפר"י ניחא דה"כ הכא בעי ד' על ד' ויש ליישב דהכא בסמכו לאילטבא לכותל גופיה סגי במשך ד' אבל התם בסמך הסולם לזיז ולא לכותל בעי זיז גופיה ד' על ד' להיות פתח לכותל ודו"ק : בא"ד ואילטריך להשמועינן באילטבא כו' ה"א דסולם כו' עכ"ל ר"ל דהשתא לפר"י ניחא דאילטריך אילטבא וסולם פורחות אבל לפרש"י דאיירי בפורחות ויש אויר בין השליבות א"כ לא אילטריכו תרווייהו דבין באילטבא ובין בסולם איכא אוירא וק"ל : בא"ד ולא חשיבא כסולם כל שהוא דחזי לעלייה ומבטל האויר שתחת הזיז עכ"ל ומה"ט דחזי לעלייה ה"מ התוס' למיעבד לריכותא לעיל דאי לאו אילטבא דלא הוה קאמר רק סולם ה"א דוקא סולם דחזי לעלייה אבל אילטבא דלא חזי לעלייה לא אפילו אין בין זה לזה שלש ומיהו גבי זיז הכא לא ניחא להו למימר דעדיף מאילטבא מה"ט שכתבו לעיל דמיירי באחורי הסולם מחובר וליכא אויר בין השליבות מש"כ באילטבא דהוי אויר דהא כיון דבסולם כל שהוא קאיירי לא עדיף מאילטבא דיש בו נמי רגל כל שהוא ודו"ק :

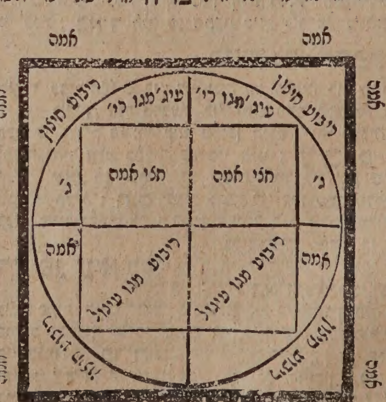
דף עח תוס' בד"ה אלא מאי כו' דמנח עליה מידי מה יש לו להועיל שם כיון דאין החוליא גבוה י' מבחוץ כו' עכ"ל אע"ג דע"י לירוף חולית תוך הבור רה"י היינו משום דמשפיס כותלי הבור גבוה י' אבל כי מנח עליה מידי להיות עליה רה"י אין המחילה שתוך הבור עושות למעלה רה"י שהרי מכוסות הן ובעי החוליא גבוה י' מבחוץ לרה"ר ודו"ק : בד"ה רב יוסף כו' שהרי אם לא היה הסולם כו' אלא נראה לר"י דלסימנא בעלמא נקטיה הכא כו' עכ"ל ר"ל דהני שיעורי דנקטי רב יוסף ואביי אינו מכוון לרב יוסף הוי הסולם י"ג פחות ב' חומשים ולאביי הוי י' פחות חומש שהם האלכסון משיעורה דמרחיק הסולם למטה מן הכותל כשיעור שנשען על גובה הכותל כמ"ש התוס' בסמוך ולא נקיט רב יוסף י"ג ואביי י"א אלא לסימנא להרחיק מראש הכותל כשיעור שנתמעט מי"ד דקאמר שמואל דהיינו טפח א' לרב יוסף וג' טפחים לאביי וה"ה דיש לפחות עוד מהסולם למטה כשיעור שיתרחק למטה כפי מה שנשען בגובה דהיינו ט' לרב יוסף וז' לאביי ולא ניחא להו לפרש בפשיטות דנקטי הני שיעורי בדוקא וכדי הרחקה מראש הכותל לרב יוסף טפח ולאביי ג' טפחים מ"מ תקשי ל"ל למנקט הני שיעורי כיון דבהרחקה דלמטה ליכא טעמא לדידהו א"כ בפחות או ביותר משיעורי דנקטי אביי ורב יוסף נמי כיון דיכול להעמיד הסולם טפח מראש הכותל לרב יוסף וג' טפחים לאביי דהא לפי זה בהרחקה דלמטה ליכא נפקותא ודו"ק : ע"ב בד"ה א"ל בעשרה כו' ור"ת מפרש בעשרה היינו שלא ישאר מן הסולם עד ראש כו' עכ"ל לשיטתו שפי' לעיל בסולם קבוע לא בעי שיגיע עד ראש הכותל ניחא דהכא בחקק בכותל ודאי דקבוע הוא אבל התוס' לעיל דחו פירושו וכתבו דבסולם קבוע נמי בעי שיגיע עד ראש הכותל אי לאו דהוה ד' על ד' בשליבה עליונה ודוחק הוא לומר כן הכא דחקק בכותל במדרגה עליונה ד' על ד' ודו"ק : בד"ה אפילו מלא קש כו' ולא כההיא דלעיל פגה הטמונה בתבן כו' עכ"ל דההוא תבן איירי שאינו ניטל כגון שהקלהו ללבנים כפרש"י לעיל ומה"ט נמי ארנקי מבטל שאינו ניטל הוא וק"ל : בא"ד ומההיא דאהל תקשי נמי אההיא דשבת עכ"ל כל"ל ור"ל דתרווייהו איירי בדאורייתא וק"ל : בד"ה וכן שתי כו' ואם רלו מערבין א' אפילו היא מופלגת ג' כשהן זו כו' כל"ל : בד"ה והתנן בית כו' מ"מ מכ"ש דעפר שמעינן דבעי ביטול כו' עכ"ל ר"ל מדתני במתני' בעפר דבעי ביטול בפירוש משמע דלא סגי ליה בעפר באין עתיד לפנותו ומכ"ש בתבן וק"ל :

דף עט ע"ב תוס' בד"ה ש"מ דיורין כו' יש דיורין כו' כגון ישראל כו' עכ"ל ולא דמיא לההיא דפ"ק בשיירא שחנתה בבקעה ומת א' מהם דאיכא פלוגתא משום דבהך דישראל וגר לא מקרי דיורין באין בשבת דכיון דה"ל להחזיק מבע"י ה"ל כאילו החזיק מבע"י והך דהכא נמי אין נראה לתוס' לדמות להך דשיירא כו' וכפרש"י משום דלא איירי התם בנפילת מחילה כי הכא ודו"ק : בד"ה ואיבעית כו' וקשה תימה באנשי חלר ששכח כו' היאך יכנס וילא כו' עכ"ל לכאורה במלתא דהכא גופיה דנפרלה המחילה בין ב' החלרות ואסרי אהדדי תקשי להו היאך יכנס וילא כו' ונראה לומר בהך דהכא בבית שבין ב' חלרות אף אחר שנתמעט התבן מי' טפחים דין פתח שבין ב' חלרות יש לאן דלא אסרי אהדדי דכ"א מהחלרות יש לו פתח לבית שביניהם ואם רלו מערבין אחד ואם רלו מערבין שנים ולא קאמר דשניהם אסורין אלא להשתמש בבית זה שביניהם כיון שנתמעט התבן שהיה ביניהן והשתא אין לריכין לנעילת דלת ויוכלו ליכנס ולילא כ"א מביתו שדר בו לחלר ולא קאמר דכ"א נוטל ביתו אלא על בית שביניהם דשם אסרי אהדדי וכיון דדש ביה אתו לטלטולי אבל אהך דאנשי חלר ששכח א' מהן כו' דאסרי אהדדי בחלרן תקשי להו שפיר לפרש"י דבעי גם התם נעילת דלת והיאך יכנס וילא כו' ודו"ק : בא"ד וגם רבא שלוה לפנות כליו משמע דוקא לפי שביטל הולרך כו' אבל אם לא היה מבטל כו' עכ"ל משמע להו לפרש"י דלכאורה דלכך ינעול משום דשמא אתי לטלטולי דאין לחלק בין ביטל דהמבטל לריך לנעול ללא ביטל דכולהו לריכין לנעול שלא יטלטלו ואהא קשיא להו מרבא שלוה כו' ותירלו מיהו מלינן למימר כו' אבל ק"ק דלא הוו לריכי לדקדק כן מרבא אלא מפרש"י גופיה שפי' וה"ה דס"ל כו' בכל מבטל רשות בעינן לנעול דמשמע אם לא היה מבטל לא היו לריכין לנעול ודו"ק : בד"ה ומזכה להם כו' וא"ת אמה העבריה היכי זוכה והלא היא סמוכה על כו' עכ"ל ומעבד עברי לא תקשי להו היכי הוא זוכה והלא הוא סמוך על שלחן רבו דכיון דיש לו יד מדאורייתא פסיקא להו דלא מהני טעמא דסמוך על שולחנו אלא בבנו ודו"ק :

חכמת שלמה

חלון פרק שביעי

רש"י בד"ה פחות מד' לאו פתח הוי למעלה כו' סד"א : תוס' בד"ה ושנים כו' על ח' טפחים מאחר דבעגולו כ"ד טפחים ע"כ כשמגעו ח' טפחים דכל שבהיקפו ג' טפחים ברחבו יש טפח וכשתסיר כו' כנ"ל : ע"ב רש"י בד"ה אבל הכא כו' מעגולה בעי כו' הד"א : בד"ה מכדי כל כו' ואלכסונא בעיגולא וכל דבר כו' זויות כמה כו' כנ"ל והד"א : בד"ה וכי מקפת כו' אמיסר פוסכי . נ"ב תרגום של טפח : בד"ה לול אכובם כו' הבית מי אמרינן כו' עם זה או לא כו' הד"א : בד"ה אויר שתי כו' ורשות שתי החלירות כו' כנ"ל : תוס' בד"ה ורבי יוחנן כו' ריבוע בתוך העיגול כזה . נ"ב לורה זו * .

וכ"ב הליור הזה הוא לפי' התוס' דהכא שעושין העיגול מתוך שריבוע וריבוע מתוך העיגול אבל בתוספות דסוכה פירשתי הליור בענין אחר שהוא מכוון ממש שעשה ריבוע באלכסון מתוך ריבוע החילון ואח"כ תעשה העיגול בין ריבוע הפנימי לבין ריבוע החילון שאז נראה לעינים שריבוע הפנימי הוא חליו של חילון ממש ויהיה ארכו ורחבו של ריבוע הפנימי אמה וב' חומשין שהרי הוא מכוון באלכסון של אמה על אמה ודו"ק : בא"ד ובעיגול מתוך ריבוע שלש חתיכות כו' אם ב' שהוא חליו של חילון דהיינו תילתא פחות מן העיגול אלא שהתלמוד כו' מגו ריבוע ריבעא כלומר פחות רביע מריבוע החילון כו' כנ"ל : בא"ד ריבוע מגו עיגולא פלגא . נ"ב פי' שריבוע פנימי יהיה פחות מן העיגול פלגא . ונכתב עוד בלידו ובסוכה פירשו עוד התוס' בלשון אחר וז"ל וריבוע הפנימי נתמעט מריבוע החילון פלגא וריבוע ופלגא קיימי אריבוע חילון עכ"ל. (עי' במהרש"א):

דף עז ע"א גמ' אין בו ארבעה על ארבעה מעלין כו' כנ"ל : רש"י בד"ה ורב לית כו' נוטל מעני ונותן לו . נ"ב פי' לעני : בד"ה אם יש כו' עשרה מסתמא כו' הד"א : ע"ב רש"י בד"ה

שלמה

בנה אילטבא של עץ הס"ד : בד"ה סולם כו' שקורין דגריין כן הוא נס"א : תוס' בד"ה מקלת עלין כו' ומדמסיק עלה דכ"ע טלטול מן הלד שמיה טלטול כו' כנ"ל . וכ"ב פי' ועוד מזה נלמד דהלכה כרב לענין טלטול מת : בא"ד והוי מלי למימר כו' . נ"ב פי' דאיירי בטלטול המת להלילו מן הדליקה : בד"ה אי הכי כו' ואפי' הטוי סולם כו' . נ"ב פי' להטות הסולם מחלון לחלון : בא"ד דשרי דסבירא להו סולמות של בבל לריכין קבע כו' כנ"ל : בד"ה אם יש כו' אלא המדרגות בולטין זה על גבי זה . נ"ב לאו דוקא זה על גבי זה אלא כל אחד בולט מעל חבירו וזה נמצא ג"כ במקנת מדריגות שלנו ודו"ק כזה * . נ"ל וכן מצאתי אבל במרדכי כתב זה על גבי זה ממש ע"ש :

דף עח ע"א רש"י בד"ה דקלים כו' למעטו א"ל כו' הד"א : תוס' בד"ה לריך סולם כו' דכי מפיך ליה כו' כנ"ל : ע"ב תוס' בד"ה חקק להשלים בכותל בכמה כגון שהכותל עב כו' . נ"ב פירוש דאם כן ע"כ עובי הסולם שאחורי השליבות המחבר אותן יפסיק בין חווקי הסולם להווקי הכותל מצאתי בתוס' שנ"ן : בא"ד בסוף הכותל בקרן זוית . נ"ב פירוש אגל הכותל בסופו סומך הסולם כנ"ל : בד"ה א"ל כו' שלא ישאר מן הסולם כו' כנ"ל . וכ"ב פירוש בלא חקיקה בכותל : בד"ה וכן שתי כו' כמו חריץ כו' . נ"ב וקאי ארישא דמתני' חריץ שבין שתי חלירות עמוק י' ורחב ארבעה מערבין שנים ואין מערבין אחד וכן לשתי גזוזטראות : בא"ד מפסע פסע ליה משום הכי כי ליכא כו' כנ"ל : בא"ד כדאמרינן בגמרא ופחות מכאן דקאמר במתני' חוזר וקאי אכסר כנ"ל והס"ד :

דף עט ע"א גמ' וזו למעלה מזו נמי לא אמרן כו' כנ"ל . וכ"ב פי' לאו דוקא זו על זו אלא אחת יולאת גבוה מן הכותל יותר מחבירתה וק"ל : שם כיון דאיכא תקרה כי מיפתית כו' כנ"ל : רש"י בד"ה אבל להוכו כו' מארבעה הס"ד : בד"ה שלא יתן כו' קלי קלי אכלס . נ"ב לשון פורתא עיין סוף פרק גני שהוליאוהו דף כ"א : בד"ה בגוב כו' עיר זו אלו כו' הד"א : בד"ה שמעת מינה כו' לתקרה שהן מחילות כו' כנ"ל : ע"ב תוס' בד"ה ש"מ כו' שבין ב' חלירות איירי דפליגי ביה רב ושמואל ומיבעיא ליה כו' כנ"ל : בד"ה והבע"א כו' לבי נשי ופי' שם בקונטרס דפינה כדי שלא יבא להוליא משם לחלר משמע קלת כו' כנ"ל : בא"ד לפנות כליו . נ"ב פי' ולא לוה לנעול וכן במרדכי : בא"ד ומיהו מלי למימר כמו שפירש בקונטרס וליפא למיחש דלמא אתו לטלטולי אלא כשרואה כו' כנ"ל : בד"ה ומזכה להם כו' גדול ממש כו' וה"ה כו' ואין לתמוה כר' יוחנן היאך יש יד לקטן לזכות דהא ממה נפשך אמה העברייה נמי קטנה היא כו' כנ"ל . וכ"ב ואין לתמוה לר' יוחנן פירוש שמפרש נמי גדולים הנזכר במשנה אפי' קטנים רק שאינם סמוכים על שלחן אביהם : בא"ד אין קטן זוכה להחרים הא אמרינן בפרק התקבל שאני שיתופי מבואות דרבנן וא"ת אמה כו' כנ"ל : בד"ה ועל ידי אשתו כו' סתמא דמילתא תקינו להו כו' כנ"ל : בסוף ד"ה אם טעה כו' הא אין בו כ"כ . נ"ב פירוש אלא עיקר כמו שפירש ר"ת :

דף פ תוס' בד"ה רב אמר כו' ובחצרות בזמן שהן מרובין סגי ב' סעודות לכולן ובזמן שהן מועטין סגי בגרוגרת כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל בין במרובין ובין במועטין תמיד תחומין מחצרות ודו"ק: **בא"ד** והשולח עירוב ביד חש"ו כו' ובחצירות קטן גובה כו' עכ"ל והמ"ל נמי דבתחומין אין מערבין אלא מדעתו ואין מערבין אלא לדבר מצוה ואפשר דבפלוגתא לא קמיירי והכי פלוגתא נינהו דאיכא למ"ד לקמן בחצרות נמי אין מערבין אלא לדעת ואיכא למ"ד בפ' בכל מערבין דבתחומין נמי מערבין שלא לדבר מצוה ודו"ק: **בד"ה** מעשה בכלתו כו' ולפ"ה דמוקי לה בתחומין יש לפרש דר' חייא ור' ישמעאל כו' אזדו לטעמייהו כו' עכ"ל ר"ל והשתא אין אנו צריכין לפרש טעמא דרב משום דבחצרות גמר ומקי כמ"ש התוס' לעיל אלא דרב כר' חייא דתחומין דאורייתא משא"כ חצרות ושמואל כר' ישמעאל בר"י וק"ל: **בד"ה** רגיל אין כו' דרגיל אסר כמו פתח הרגיל אבל שאינו רגיל אינו אוסר כו' עכ"ל ר"ל דאסר היינו רגיל ולא אסר היינו אינו רגיל ולאפוקי מפי' הרא"ש והמרדכי דרגיל ואינו רגיל הוא מלתא אחריתא דרגיל היינו רגיל לערב ואינו רגיל אינו רגיל לערב ותרוייהו בדאסרי ע"ש ודו"ק: **ע"ב** תוס' בד"ה שאני התם כו' ובקונט' לא פירש כן ובספרים דגרסי שאני התם דליכא כו' עכ"ל ר"ל דבקונט' לא פי' כן ולפי הגירסא דגרסי שאני התם דליכא מחיצות וע"ז כתבו דאף לאותה גירסא יש לפרש כן כפי' ר"ת ודו"ק: **בד"ה** אבל קורה כו' ואין להקשות מהא דפסלינן לולב של אשירה אפי' ביום טוב שני כו' עכ"ל ר"ל דלא הוי נמי התם רק מצוה דרבנן ואע"ג דהתם נמי בעי שיעור גובה לולב ועביו מההו מ"מ לא ה"ל להחמיר בשיעורא זוטא כי הכא בלאי לתירוץ ראשון של התוספות מיהו [א] לפי' הר"א ודאי דלק"מ מלולב דלא שייך בלולב לדבק הכתיתים בכותל ודו"ק: **בד"ה** אגב אורחא כו' לקמן בגמרא ותאי חאי חליה כו' כצ"ל:

דף פא בפרש"י בד"ה לאפוקי כו' והתם מודה ר' יהושע דליכא למיחש משום איבה כו' עכ"ל לא ידענא מאי איבה שייכא הכא לענין פת אין מידי אחרינא לא דלא קאמרינן משום איבה אלא לענין שלימה ופרוסה ויש ליישב משום המסקנא דלאפוקי מדר"י לענין שלימה אין פרוסה לא נקט איבה אבל לפום [הך] סברא אית לן למימר טעמא אחרינא דהתם מודה ר"י דליכא כ"כ משום דירה כמו בחצירות ועיקר דירה ע"י הפת שנמשך אחריו כפרש"י פרק הדר ודו"ק: **בד"ה** מאן שמעת כו' דלמא האי בכל דקתני אפת קאי כברייתא וה"ק בכל מיני פת כו' עכ"ל נ"ע [ב] לפירושו מאי קא משני לאפוקי מדר"י שלימה אין כו' דהדרא קושיין לדוכתיה כיון דע"כ בכל מערבין דברייתא לא מתפרשא לאפוקי מדר"י דהא קתני פת אין מידי אחרינא לא אלא בכל מיני פת קאמר וא"כ מתני' נמי ממאי דבכל דתני אפרוסה קאמר ולאפוקי מר"י דלמא אפת קאי דבכל מיני פת מערבין בחצרות ומשתתפין בכל מילי כו' וכברייתא ודברי התוס' לפי גירסתם טוחין בזה ודו"ק: **תוס'** בד"ה והא הסיא כו' לעשות עכ"ל הס"ד ואח"כ מה"ד דכתיב ואתה קח וגו' כצ"ל: **בד"ה** לא זכו לו כו' ובחגס פירש כן דאפי' מתכוין לו להקנות לו בחנס ואפי' זיכה כו' עכ"ל לכאורה יש לכוין פירושו כדבריהם ור"ל שהרי לא נתכוין לזכות לו במתנת חנס כו' שהנותן המעה לא נתכוין שיזכה לו החנוני מתנת חנס כו' אלא לקנות החנוני מעה וע"י המעה הוא קונה עירוב והשתא אפילו זיכה לו החנוני ע"י אחר לא מהני דה"ל שלא מדעתו ואפשר דסוף דבריו שכתב ונמלא מערב לו במעותיו כו' הכי משמע דר"ל שהחנוני לא נתכוין לזכות לו מתנת חנס ט' אלא במעותיו ודו"ק: **ע"ב** בד"ה ד"ת מעות כו' דורש ר' יוחנן או קנה מיד עמיתך הא לנכרי כו' עכ"ל עיקר דבריהם הכא נר"ל ולא ה"ל למנקט דרשה דר"י אלא דרשה דר"ל הא לנכרי בכסף ויש ליישב דדרשה דר"י הוזכר בהדיא שם בפ' הלוקח וממילא נשמע להיפך לר"ל ודו"ק: **בד"ה** שמא יאמרו כו' והדר ביה וא"ל שקול זוזך כו' דאי לא הוה א"ל שקול זוזך הוה עלייהו ש"ש וה"נ גבי חיטין כו' עכ"ל לא אסקי אדעתייהו האי טעמא דהוי ש"ש על הזוזי משום דיכול להוליאם כמ"ש לקמן אלא משום כיון דמתחילה בתורת מכירה באו לידו ולא בתורת פקדון אע"ג דהדר ביה הוה עלייהו ש"ש ה"נ בחיטין אף אם המשיכה לא תקנה לא יאמר לו נשרפו חיטך בעליה כפי' ריב"ן משום דהוה עלייהו ש"ש כיון שבתורת מכירה באו לידו ולא בתורת פקדון ודו"ק:

דף פב בד"ה א"ר אימתי כו' ונראה היכא דבידו לגמרי כו' לא הוה אסמכתא כו' עכ"ל ומיהו באם אוביר ולא אעביד אשלם אלפא זוזי הוה אסמכתא כיון דגזים הוה אסמכתא אע"ג דהוי בידו לגמרי ואדרבה אילטריך ליה לרש"י התם נמי לטעמא דבידו הוא דאי לאו בידו כלל אע"ג דגזים לא הוה אסמכתא ודו"ק: סליק פרק חלון

כיצד משתתפין פרק שמיני

ע"ב תוס' בד"ה הא דאיתיה לאבוה כו' לרב יהושע כו' לא ה"מ לשנויי כו' דהא לא מפליג כו' עכ"ל דליכא למימר דרב יהושע בר אידי הוה סבר כסברת המקשה דעד ועד לא הוה בכלל ושפיר מפליג בין איתיה לליתיה דלא תקשי מהוא דעד בן שם אדר' ינאי ור"ל ודלא תקשי מעד בן שם אדרב אסי הולרך לאוקמא הא דרב אסי כגון שעירב עליו ללפון כו' דמ"מ תקשי מי הכריחו למימר דעד ולא עד בכלל דאימא דעד ועד בכלל ולא תקשי אלא הא דר' ינאי ור"ל וטוקמא בדאיתיה ודו"ק:

דף פג בפרש"י בד"ה כמה הויא תמניא כו' לכל ב' בילים כו' א' ממ' בבילה כדקאמר דהוו לפ' בילים כו' עכ"ל וק"ק לפי' זה לקמן דקאמר ה"ק נמלאת שליש של לפורי בוטודות של רבי כו' דלא הוה כן לפי' זה בוטודות לחוד אלא עם החלתן תמניא והל"ל נמלאת שליש של לפורי בחלתן ובוטודות של רבי כו' ודו"ק: **בתוס'** בד"ה חלתא כמה כו' ר"ח גרס חלתן כמה הויין תשעה מאתן כו' עכ"ל כצ"ל לפי גירסא זו ודאי דא"א לפרש אלא כפי' שני של רש"י כדמסיק דאיירי בוטודות היינו בלא חלתן אבל לפי' קמא של רש"י דבוטודות עם חלתן קאיירי טפי להו בלים וק"ל: **בד"ה** שליש דידה כו' לא דק דמעט חסר כו' וכי פורתא עכ"ל ולא הוי נכי תילתא מלומלם כמו שכתוב בגמרות שלפנינו שהרי חסר עוד משליש הזה שליש חומש בילה שהיה חסר מן קע"ג חומש בילה כפרש"י לעיל ודו"ק: **בד"ה** נמלאת שליש כו' שליש דקתני בברייתא קאי אשליש לפורי כו' עכ"ל אולי שזה סותר פי' מהר"י לקמן דפי' דקאי נמי אשליש מדברית מלבר וק"ל: **בד"ה** יתירה על כו' יתירה על ר"ז קרוב לב' חומשין כו' שליש שלה ס"ט בילים ותאי חומש כו' עכ"ל דלא הוי התוספת על ר"ז ב' חומשים שלמים שהרי חסר מהן חומש דחומש בילה כמ"ש מהרש"ל וזה שכתבו דלשליש שלה הוי התוספת קרוב לחאי חומש וכשתלרף אותו חאי חומש לט' הוטודות הוי יותר מחאי בילה אחד מכ' בבילה ודו"ק: **בד"ה** על מחלה מדבריות כו' וקאי שליש דברייתא אתרוייהו ואבילה ורבינא מפרש דברי ר' ירמיה כו' עכ"ל הכי משמע למהר"י דקאי נמי שליש אשליש מדברית ומלבר דמחלה מדברית דקאמר לא הוזכר בברייתא אי לאו שליש דקאמר היינו נמי שליש מדברית מלבר ומשמע ליה נמי דרבינא בא לפרש דברי ר' ירמיה וה"ק רבי ירמיה נמלאת כו' דאל"כ מי הכריחו לר' ירמיה להוסיף בדבריו ושליש שלה קרוב למחלה מדברית אם לא שנתכוון כרבינא וכמ"ש התוס' ומיהו הא ודאי לא קשיא דאם נתכוון ר' ירמיה כמשמעו בלא וטודות אמאי לא קאמר נמלאת סאה של לפורי יתירה על מדברית ס"ג קרוב לשליש של ירושלמית דהיינו כ"ח דזה יותר קרוב משליש דידיה שהוא ס"ט דניחא ליה לאוקמא אשליש דידיה דהיינו של לפורי דהוזכר בברייתא אבל ירושלמית לא הוזכר בברייתא ומיהו ק"ק לפירושו דלא ה"ל לתלמודא למימר אלא אמר רבינא כו' כיון דאינו אלא מפרש דברי ר' ירמיה (אי) ובהסיא דבכל מערבין דמפרשי רב יוסף ורבה דברי ר' ירמיה ניחא דלא קאמר אלא ודו"ק: **ע"ב** בפרש"י בד"ה היינו חלון כו' דהא גבי כותל כו' וגם ברשות נמוכה מי' כו' עכ"ל הך דחלון ודאי בנמוכה מי' איירי דהוה לזה בפתח ולזה בפתח אלא משום דאינו מפורש בשום מקום הך דחלון הולרך לראיה מכותל דשמעתין אע"ג דכותל איירי בגובה מ"מ כיון דתשמיש שוה לתרוייהו אסרי אהדדי אית לן למימר דה"נ בנמוך מי' גבי חלון דתשמיש שוה לתרוייהו ואסרי אהדדי והא מביא ראיה דאין לחלק בין גובה י' ובין נמוך מי' מהסיא דמקום פטור דייקינן מינה הא אית בה ד' אסור לתרוייהו וק"ל: **תוס'** בד"ה שבעה כו' ועוד חייבין בחלה לא גרס רש"י ועוד התם כו' עכ"ל כצ"ל: **בא"ד** ומהר"י מפרש דר"י לטעמיה כו' עכ"ל וכן פרש"י פ"ק דשבת ע"ש: **בד"ה** קס"ד מאי כו' והא דקאמר כו' כשבאין בני תחתונה דרך עליונה כו' עכ"ל דמשום דבאין דרך עליונה למלאות לא סגי דהוה בגזילה אי לאו שעשו מחילה בשותפות משא"כ הכא דהמרפסת איגה בשותפות א"כ דהיו עולין נה מלמטה להשתמש ה"ל בגזילה ולא היו אוסרין וק"ל: **בא"ד** וכשלא עירבו בני עליות יחד אוסרין כו' עכ"ל הכי משמע להו דאיירי בשלא עירבו אנשי חלר עם אנשי מרפסת אבל אנשי חלר וכן אנשי מרפסת כל א' לחודייהו עירבו ולכך המרפסת שלהם אבל בשלא עירבו אנשי מרפסת ביחד היו אוסרין בני עליות זה ע"ז משום לזה כו' אבל מחמת הסולמות לא היו אוסרין כו' דסולם תורת מחילה עליו כמו שאין בני החלר אוסרין על המרפסת וק"ל:

דף פד תוס' בד"ה הג"מ כו' א"כ מראם חוליא עד קרקעית הבור יש יותר כו' עכ"ל דהא לא אסיק אדעתיה השתא דאיירי בבור מליאה פירות ועוד דלא מוקמינן הכי לקמן אלא לרב אבל לשמואל דקיימינן השתא ניחא ליה לקמן דאיירי אף בבור חסרה וק"ל: **בד"ה** בור מא"ל וא"ת כו' אבל בזריקה גובה ושלשול לא עדיף לרב שלשול לחוד כו' עכ"ל כצ"ל: **בא"ד** כיון דלזה בזריקה ושלשול ולזה בשלשול לחודיה כלזה בזריקה כו' אלא יהיה לזה בזריקה ושלשול ולזה בשלשול כלזה כו' עכ"ל כצ"ל: **בד"ה** כיון דכי חסרא כו' דאמר לעיל דלא חיין כו' [עכ"ל כצ"ל]. ובד"ה ת"ש אנשי כו' אלא ת"ש גרסינן עכ"ל כצ"ל: **בפרש"י** בד"ה זיז הבולטת כו' קס"ד כו' והאי למעלה לאו מן הקרקע מודד כו' עכ"ל ויש לדקדק כיון דלמאי דמסיק בכותל י"ט עסקינן כו' למעלה מעשרה היינו מקרקע מודד א"כ אמאי לא מוקי בפשיטות אף בעלייה גבוה טובא אלא דלמעלה מי' היינו

נמוקי הגרי"ב

דף פא ע"א רש"י ד"ה לאפוקי כו'. אף לס"ד שייך איבה דזה יאמר אני נתתי פת ואתה קטניות וכמו גבי שלמה ופרוסה ועי' במהרש"א ולפי מ"ש ניחא: **שם** בד"ה מאן שמעת כו' ע' היטב במהרש"א מ"ש בזה. אולם כונת רש"י דבגמ' קאמר מאן שמעת כו' ר' יהושע כו' דלכאורה א"ל לזה יהיה תנא איזה שיהיה עכ"פ תקשי דתני בסיפא פת וקתני ברישא בכל רק כונת הגמ' דמתחילה אמר רבה דר"א דמתני' ס"ל דמערבין בכל מילי ע"ת וע"ז בא אביי להוכיח דכ"ע ס"ל דאין מערבין בע"ח רק בפת אף לר"א דלשיטת רבה ר"י הוא דס"ל הכי בע"כ צריך לאוקמא כר"י ותקשי בכל אלא בכל מיני פת קאמר א"כ גם כר"א אתי' הברייתא ובסיפא דתני פת כולל אף פרוסה וא"ש יותר הברייתא כר"א דלר"י צ"ל הא דתני בכר דתני בברייתא היינו ככר שלם ולזה קאמר שפיר רבב"ח לאפוקי מר' יהושע כו' וברייתא אתי' כר"א ונכון ועי' ריטב"א

קרני ראם

[א] בד"ה אבל כו' מיהו. נ"ב ול"נ דקו' התוס' ממ"ד דמכשיר הקורה ובלולב פסול דלמאן דמכשיר בלחי לק"מ דלחי כ"ש ולולב עכ"פ בגובהה שיעורו טפח: [ב] ד"ה מאן כו' ול"ע. נ"ב לק"מ לפי הס"ד דבכל מרבה פת א"כ הך ברייתא דקתני אין מערבין אלא בפת ע"כ כר"י או כר"מ ובכל מרבה כל מיני פת א"כ הקשה שפיר דלמא בכל דמתניתי' מרבה כל מיני פת משא"כ לפי המסקנא א"כ כ"ע מודה דבעינן פת ובכל אינו מרבה כלל כל מיני פת רק פרוסה ועיין היטב בסוגיא ותבין:

חכמת שלמה

דף פ ע"א גמ' חגס ואמרו לי סבי דפומבדיתא כו' כצ"ל: **רש"י** בד"ה הכא תנן בעירובי חצירות כו'. נ"ב פירוש כי שיתופי מבואות בכלל עירובי חצירות לאפוקי תחומין שאינן בכלל חצירות וכל עירוב שאינו בתחומין קרי ליה סתמא עירובי חצירות כ"נ: **תוס'** בד"ה רב אמר כו' דלא אסר עליה ולא גמר ומקי כדפי' בקונטרס כו' בזמן שהן מועטין סגי כו' כצ"ל: **בד"ה** מעשה כו' בתחומין הוא ואף ע"ג כו' עליה דרב רב תנא כו' י"ל דר' חייא ור' ישמעאל בר' יוסי כו' לעיל בסוף פ"ק דתחומין כו' כצ"ל: **בא"ד** ור"י דמיקל לטעמי'. נ"ב בפרק בכל מערבין וגכתב עוד בלידו וקשה לי א"כ לפרש"י קשה הלכתא אהלכתא דהא קיימא לן לעיל כר' יוסי והכא קי"ל כר' חייא ורב וי"ל שלא קשה דבודאי כך הוא אליבא דרב אבל לפי המסקנא דקי"ל בין עירובי תחומין בין שיתופי מבואות צריך לזכות אלמא דלא מיירי במה שהוא דאורייתא או דרבנן: **בד"ה** רגיל אין כו' דמסתמא לא קפיד מ"מ כו'. נ"ב כי פי' הברייתא שאמרה שלא מדעת בעליהן אינו עירוב היינו כשמותה הבעל וכן באשר"י וכ"ל שדקדקו מדאמרינן בעל כרחו היינו ע"י אשתו וא"כ אמאי קרי בעל כרחו אלא דאיירי במיחה וק"ל:
ע"ב רש"י בד"ה כל שהוא אין צריך להוסיף ור' יוסי פליג את"ק כצ"ל והס"ד: **בד"ה** זאת אומרת כו' לפרושי אתי הס"ד: **בד"ה** בד"א דצריך דעת הס"ד: **תוס'** בד"ה שאני התם כו' לטלטל מן הבתים ומן כו' כצ"ל. ונ"ב כדפי' לעיל ודו"ק: **בד"ה** אגב אורחא כו' ותאי תאי תניה לטמא כו' כצ"ל: **בא"ד** ואכולהו תנאי קאי כו'. נ"ב פי' הא דקתני ותאי תאי תניה כו' ודו"ק: **בא"ד** לפסול את הגויה בשני בילים. נ"ב אלמא דתאי תניס לא קאי אככר דר' יהודה אלא מדברי ר' שמעון לחוד קיא ודו"ק:

דף פא ע"ב גמ' בד' פרקים אלו משחיטים כו' ורב אילא אמר רב יהודה כו' שמא יאמר לו כו' כצ"ל: **שם** ר' יהודה אלא גברא אגברא כצ"ל. ונ"ב בס"א דגרסינן א"ל נ"ל הא דמסיק ולא פליגי כו' מדברי סתמא דתלמודא הוא דמפסיק וקאי והוכיח דפליגי והדר הוזר לסוגיא דהשיב רב אשי לרב אחא מיד על תמיהתו ודו"ק: **רש"י** בד"ה בשזיכה כו' ואמר לו זכה לו בו כו' כצ"ל: **תוס'** בד"ה דבר תורה כו' דדרים ליה אמשיכה. נ"ב פי' ר"ל: **בא"ד** ובכה"ג קאמר התם ועוד אפרש כו' כצ"ל:
בא"ד קנין בכסף. ונ"ב ל"ג קנין כספו:

דף פב ע"א תוס' בד"ה א"ר יהודה אימתי בזמן כו' דמשחק בקוביא פסול משום דאסמכתא לא קניא היינו לרבנן כו' ולהכי לא גמר ומקני דמעיקרא. אמנם אדעתא דלא יהיב ליה אסמכתא קמתני דטועה וסבור כו' דבידו לגמרי ולא גזים כי הכיא הא"ס הוכיח וזה אעביד אשלם במיטבא או היכא דלאו בידו כלל ואפ"ה גמיר ומקני כגון קוביא וכהאי גוונא לא הוי אסמכתא אבל היכי כו' בגט פשוט כל כי האי גוונא כו' כצ"ל: **בא"ד** אלא בב"ד חשוב כו'. נ"ב פי' ג' אנשים וכן בטוח"מ בשם מהר"ם: סליק פרק חלון

כיצד משתתפין פרק שמיני

רש"י בד"ה אלא כל כו' דלא יניח עד דאתיא כו' כן הוא בס"א: **בד"ה** וכמה בר כמה שני הוי כצ"ל: **בד"ה** ככר ארבעה כו' וטפי מכר ארבעה כו'. נ"ב פי' שאז הוא כר תמש שיום אחד בשנה חשוב כו' ודו"ק אי נמי קאי על בן תורפיה ואל תשגיח בדפוס לובלין כי תלמיד טועה הגיהו שוב מצאתי להדיא בהור זרוע הארוך כפרש"י שלנו: **ע"ב** גמ' העברים ולא על ידי כו' אומר ככר כפונדיון כו' כצ"ל: **שם** אלא כאידך רב חסדא דאמר לא מהן כו' כצ"ל: **רש"י** בד"ה אמר רב יהושע כו' עליו ורב אסי כו' הד"א: **תוס'** בד"ה מערב כו' קטן ממש מדאמר בין מדעתן בין שלא מדעתן ושלא מדעתן אמרינן בגמ' היינו דאמרי לא וגדולים פשיטא דיש בידם למחות אפי' סמוכים על שלחן אביהם כך פי' ר"י בפסחים בריש פרק האשה כן הוא בתוס' שנ"ן:

דף פג ע"א רש"י בד"ה אי דמדברית כו' לקב קמ"ד לסאה הד"א: **בד"ה** אי הכי כו' ושיכסר ומשני כו' הד"א: **בא"ד** נשארו ב' תומשין כו'. נ"ב נ"ל דלא דק דהא מתחילה כי נשארו ג' בילים פחות תומש התוס' שלהם לא היה ג' תומשין אלא פחות תומש מן התומש שנחסר ותומש שלם לא מהן שנחסר בחשבון אם כן לא נשארו רק ב' תומשין פחות תומש מן התומש ודו"ק: **תוס'** בד"ה קע"ג ולא דק. נ"ב פי' תלמודא: **בד"ה** שליש דידיה כמה הוי שיהין נכי תרתי. נ"ב התוס' לא גרסי תמשין ותמניא נכי תילתא וק"ל: **בד"ה** יתירה על כו' קרוב לב' תומשין. נ"ב פי' פחות תומש מן התומש ודו"ק: **בא"ד** ס"ט בילים ותאי תומש. נ"ב נ"ל ועוד מעט יותר ודו"ק: **ע"ב** רש"י בד"ה היינו חלון כו' ובלבד שלא יורידו למטה כו' כצ"ל: **בד"ה** היינו תרין כו' לארץ דהוה לזה כו' כצ"ל: **תוס'** בד"ה ז' רבעים כו' ותומש בילה וג' ועודות כו'. נ"ב נ"ל דהוא תומש בילה פחות תומש ודו"ק: **בד"ה** קא ס"ד כו' והם כנגד החלונות כו'. נ"ב מפרש ר"י דלא מיירי כשהמרפסת מפסקת בין עלייה לחצר דאם כן לא היו יכולין להשתמש שם מן העליות בשלשול לחודיה אלא בזריקה דרך אויר כמו במופלגות דסיפא אלא מגדרין נגד החלונות שאין המרפסת מפסקת הוס' שנ"ן: **בא"ד** דתו ליכא בסולם תורת מחילה. נ"ב פי' בסולם העליונה:

דף פד ע"א רש"י בד"ה ה"נ מסתברא דמאי לחצר אף לחצר קאמר ובדיורי כו' כצ"ל: **בד"ה** אלא

על

מלמעלה מן הקרקע וי"ל דמ"מ תקשי הא דביני ביני אסור דהיינו באמצע הכותל דמה"ט לא מוקי לה בכותל כ' כפרש"י אבל למאי דמוקי בכותל י"ט ניחא דכל ביני וביני דהיינו באמצעי של כותל מלמטה למעלה אסור דה"ל לשניהם בפתח מיהו ק"ק דא"כ נימא למאי דס"ד נמי הסתא דלמעלה מי' נמי מן הקרקע הוא מודד ובגבוה' הכותל טובא אלא דקשיא ליה אביני ביני דאסור דהיינו באמצע מלמטה למעלה ועוד יש לדקדק בזה לפי המסקנא מאי קאמר דכל למטה מי' דידיה לחצר בפתח הא למטה מי' בטפח עשירית הוה גם לבני עלייה בפתח ויש ליישב דלגדדין קתני למטה מי' דקאמר היינו כשתמדוד מן העלייה ולמטה דה"ל לעלייה בשלשול ולחצר בפתח ולמעלה מי' דקאמר היינו כשתמדוד מן הקרקע למעלה ה"ל לעלייה בפתח ולחצר בזריקה ודו"ק : **ע"ב** בד"ה כגון דקיימו בגו עשרה כו' אע"ג דאכתי לזה בקשה כו' שיש מקלת זריקה כו' עכ"ל נ"ע אם נאמר לזה במקלת זריקה ושלשול ולזה בשלשול מקרי לזה בקשה ולזה בנחת לשמואל א"כ אמאי ניחא ליה לשמואל מתניתין דחולית הבור אפילו בלא מליאה פירות כמ"ש התוס' לעיל הא תקשי ליה סיפא דפחות מכן לחצר דהיינו שהחוליא משהו פחות מי' אמאי ה"ל לחצר כיון דה"ל לחצר מקלת זריקה ושלשול ולעלייה בשלשול לחודיה ה"ל לעלייה בנחת ולחצר בקשה ויש ליישב בדוחק ודו"ק : **תוס'** בד"ה גג הסמוך כו' ואי דליכא גפופי ה"ל כרמלית והגג נפרך לה בעשרה ואי כו' עכ"ל מלת בעשרה לכאורה מגומגם דפרלת עשרה לא נאסר הגג כמ"ש לעיל גבי מרפסת דפרלת י' לא נאסרה המרפסת אי לאו דקיימא בגו י' וי"ל דה"ק הכא הגג הוי תוך י' למרפסת ונאסר ע"י המרפסת אפי' בפרלת עשרה וק"ל : **בא"ד** דכיון דתוכו רה"י היא ולא דמי לשאר כרמלית וסולם כו' עכ"ל ר"ל הא דתקשי לן היאך מהני סולם בכרמלית וקאמרי כיון דתוכו רשות היחיד לא דמי לשאר כרמלית ומהני בה סולם קבוע למעט כח כרמלית זה דבלאו הכי לא הוי כרמלית מעליא כו' וק"ל :

דף פה גמ' דלמא שאני הכא כיון דלזה בזריקה ושלשול כו' עכ"ל יש לדקדק לפי תירוץ התוס' שכתבו לעיל בשם ר"י דלפום הסברא דהשתא דאוסר דרך אויר אין חילוק בין זריקת גובה לזריקת אויר תקשי ליה דכיון דבמופלגת שרי משום דלזה בזריקה ושלשול ולזה בשלשול לחוד מה"ט נמי בסמוכה שרי דה"ל לזו בזריקה ושלשול ולזו בשלשול לחוד וי"ל דלפום סברא דהשתא מוקי לה כאביי דמוקי הך ברייתא לעיל אליבא דשמואל כגון דקיימי בתוך י' דאסרין אהדדי דהשתא לא הוה זריקת גובה בסמוכה ודו"ק : **תוס'** בד"ה בור שבין כו' אלא משום היכר בעלמא שלא ישתמש ברשות אחרת של שנים בלא עירוב כו' כל"ל : **בא"ד** א"כ אר"י כגון כו' אינו רה"י אלא רה"ר או כרמלית כו' עכ"ל דברה"י לא הוה דרך מלמעלה מקום פטור דרה"י עולה עד לרקיע וה"ל ב' רשויות שולטות בו ואוסרין זה על זה וק"ל : **בד"ה** שני בתים כו' מיירי בחורבה הפתוח לבית ומיירי שאותו בית פתוח לצד אחר כו' עכ"ל מה שהוצרכו לכל זה עיין ברא"ש : **ע"ב** גמ' התם רשויות דאורייתא הכא רשויות דרבנן וחכמים כו' בכה"ג מסני נמי בפ' חלון אליבא דרב גבי כותל שאין בו ד' דאמר רב לא יזוז בו כו' ויש לדקדק תקשי ליה דרב אדרב ברשויות דרבנן דהכא סבר אין אדם אוסר דרך אויר והתם גבי כותל שאין בו ד' דלית ביה שיעור מקום ולאו הנחה היא והרי הוא כאויר ואמאי לא יזוז בו אליבא דרב וי"ל דודאי הנחה ממש אף שאין בו מקום ד' הוה תשמיש חשוב ולכך לא יזוז בו אבל הכא דרך אויר ממש לא הוה תשמיש חשוב כ"כ לרב אבל לשמואל פריך שפיר מהא דרב דימי במכ"ש כיון דאוסר דרך אויר ממש מכ"ש שיהיה שיתוף אסור אף שאין בו ארבע ומיהו ק"ק הא דפריך מדרב אדרב מההיא דשני גגין אהך דהכא תקשי ליה כולה ברשויות דאורייתא מההיא דב' גגין אהך דרב דימי דרב אית ליה דרב דימי כדאמר פ' חלון ודו"ק : **שם** תנ"ה המוכן כו' והתנן אין זה עירוב אימא ה"ז שיתוף כו' [א] קלת קשה דמאי אולמיה ליה מברייתא כיון דבלאו מתניתין ליכא לאוכוחי מברייתא מידי טפי עדיף לאתויי ליה ממתניתין גופה לחוד כדלעיל מדקתני אין עירוב הא שיתוף הוי וק"ל :

דף פו תוס' בד"ה דעריבי מיא כו' לא היה מועיל אפי' מחילה של ברזל כו' עכ"ל ואפילו לפירוש רש"י דבעי מחילה עד קרקעית הבור א"א שלא יכנסו שם מים מתחתיה וכן פרש"י פ' מי שהוליאוהו ע"ש וק"ל : **ע"ב** בפרש"י בד"ה ולא הביאו ס"ת כו' ובחצר אחת שאינה מעורבת כו' עכ"ל כל"ל וכן נראה מפירושו דבית שהיה בו ס"ת והבהכ"נ בחצר א' היה אבל מדברי התוס' נראה דמחצר לחצר היו מביאין הס"ת דרך מבוי שלא נשתתפו בו וק"ל : **תוס'** בד"ה קורה ד' מתרת כו' אבל במחילה תלויה דחורבה הפרולה לרה"ר לא כו' עכ"ל ורב יהודה סתמא קאמר קורה ד' מתרת בחורבה משמע אפילו בפרולה לרה"ר ועי"ל דע"כ איירי בפרולה [לרה"ר] דאי בפרולה למבוי הוי סגי בקורה טפח דמתיר במבוי דרבנן וק"ל : **בד"ה** הא קאזיל כו' דהא מתוך אוגנו דת"ק היינו מלמעלן דרשב"ג דכי היכי כו' עכ"ל ק"ק שינוי לשון לפי זה אמאי קרי ליה ת"ק מתוך אוגנו ורשב"ג קרי ליה מלמעלה כיון דחדא נינהו וע"ק וכי רשב"ג טעמא דבית שמאי אתי לאשמועינן דאין סברא לומר דב"ש דוקא מלמעלה קאמר וב"ה מלמעלה קאמר אלא דלמטה עדיף טפי ושרי לכ"ע ודברי רע"ב נכונים בזה שהוא פי' מלמטה ומלמעלה כרב יהודה וגבי מתוך אוגנו פי' דלא בעי נוגעת המחילה במים וי"ל דברי התוס' דבין מתוך אוגנו דת"ק ובין מלמעלה דרשב"ג היינו שיהיו משוקעין ראשי קנים לרב יהודה אלא דבהא פליגי דת"ק דקאמר מתוך אוגנו היינו דבעי שתהיה המחילה מתחלת משפת הבור דהיינו אוגן ומושכת עד שיהיו ראשי קנים משוקעין במים ומ"ד מלמעלה לא בעיא שתהא מתחיל משפת הבור אלא אף באמצע הבור ומושכת מלמעלה למטה י' טפחים עד שיהא ראשי קנים משוקעים שם ודו"ק : **בא"ד** ולא מלי לשנויי דקורה מתרת מחודה ולפנים ולא תחת כו' עכ"ל ויש לדקדק ומאי קושיא דמ"מ פריך שפיר דניחוש דקאזיל דלי מחודה ולחוץ תחת הקורה כדפריך מעיקרא הא קאזיל דלי לאידך גיסא כו' משום דה"א לכוין לדלות מתחת הקורה ממש וי"ל דהתחת הקורה ממש ודאי א"א לכוין וחוששין דקאזיל מחודה השניה ולחוץ לאידך גיסא אבל ברשותו ממש דהיינו מחודה ולפנים ודאי דאיכא לכוין דלא קאזיל מחודה ולחוץ תחת הקורה והוא דחוק ודו"ק :

בד"ה אלא קל כו' ומליט לפרש קל הוא כו דקורה דמתרת בלא סיקוע אבל כו' עכ"ל ויש לדקדק דא"כ מאי מייתי אקורה ד' מהך כדבעי מיניה רב טבלא מרב מחילה תלויה מהו כו' דהא לרב יהודה לא מהני מחילה תלויה במים עד שיסקעו ראשי קנים והכא בקורה מתיר בלא סיקוע ויש ליישב דהכי מייתי ראיה דכמו דאשכחן למאן דאית ליה מחילה תלויה במים ולא בחורבה משום דקל הוא במים ה"נ לענין קורה מפרש לרב יהודה לא ניחוש לגא דתחת קורה מיהא עריב משום דקל הוא במים ועוד נראה לרב יהודה נמי מחילה תלויה דמתרת היינו דלא בעי שתגיע המחילה עד הקרקע ולא ניחוש לעריבי מיא מתחת המחילה ה"נ לגבי קורה שרי ולא ניחוש לעריבי מיא כלל אפי' בלא סיקוע ועוד לרב יהודה נמי מחילה תלויה ממש מהני בגזוזטרא וכמ"ש התוס' לקמן (סיקוע) ודו"ק : **בד"ה** גזוזטרא כו' וכיון דלית ליה מחילות אמאי כו' וי"ל דבקיעת דגים לא הויא כו' והוי כחורי רה"ר כו' כל"ל : **בא"ד** לפי' הקונטרס שפי' כו' דאמרי' פי תקרה בכל הד' רוחות כו' עכ"ל וה"ה דאיכא לאקשויי הכי אף לפירושם לאביי בסמוכה לכותל אמאי בעי ארכה ארבע אמות ורחבה י"א ומשהו דהא בד' טפחים סגי ויהיה פי תקרה לג' רוחות ודו"ק :

ח"א **דף פו ע"א** לפני אלהים וגו' עיין פרש"י ולפי הסוגיא נראה דהכי פירושו שישב העולם לפני אלהים דהיינו במקום אלהים ומומחים כגון רבי עקיבא ורבי שהיו יושבים את העשירים בכבוד לפניהם משום דחסד ואמת שהם עוסקים בהם עם הבריות מן ומזומן לנצור ומן מלשון וימן ה' קיקיון כפרש"י בספר תהלים ובערוך בערך מן פי' דאיתא בילמדנו אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע ישב עולמך בשוה העניים והעשירים אמר ליה אם כן חסד ואמת מן ינצרוהו ופי' אחר בערך ישב עכ"ל :

דף פז בפרש"י בד"ה עשו לה מחילה כו' ואע"ג דמחילה תלויה כו' כגון גזוזטרא כו' עכ"ל דבגזוזטרא במחילה תלויה אפי' למעלה מן הגזוזטרא הוי היכר ואין לריך בה שתגיע המחילה עד המים כמ"ש התוס' לקמן וק"ל : **ע"ב** בד"ה ותהוי כי כו' ליתסר משום חורי כו' חורי רה"ר כרה"ר דמי כו' שתכנס לעיר הסתא כו' עכ"ל כל"ל : **תוס'** בד"ה הכא רשויות כו' וי"ל דרב דימי ודאי קסבר דברייתא דלקמן פליגא כו' עכ"ל ואין להקשות לפי זה אמאי קאמר הסיא זעירי אמרה דאימא שפיר דרב דימי אמרה משמיה דר"י דמעלין ולא מורידין אליבא דהך ברייתא דהתם דאוסר להחליף אפילו בדרבנן וברייתא דהכא פליגא די"ל דאם כן אכתי תקשי בהך מלתא דמעלין ואין מורידין משום דאסור להחליף אתי דרב דימי כתנאי דברייתא דהכא ע"כ פליגא לרב דימי וק"ל : **בד"ה** גזוזטרא שהיא למעלה מן הים פי' כו' כל"ל : **בד"ה** א"א"כ עשה כו' וא"ת דהכא בעינן מחילה כו' מוליא ממנה זיז כל כו' עכ"ל ולעיל גבי בור שבין שתי חלרות וגבי אמת המים שעוברת בחצר דבעינן מחילה לא תקשי להו מההיא דמוליא זיז כל שהוא משום דגבי בור ואמת המים איירי שעומד בחצר ונמלא מרשות אחרת או מכרמלית לרה"י להדיא משא"כ כשממלא דרך חלונות ע"י זיז דמסתמא גובהן י' טפחים וה"ל ממלא מכרמלית לרה"י דרך מקום פטור אבל אגזוזטרא שפיר קשיא להו דמסתמא נמי גבוה י' וק"ל : **בא"ד** וכרמלית מארעא משחינן והוי מים למעלה מי' מקום פטור והכא מיירי כשאין כו' עכ"ל לעיל במתניתין אמרינן בסיפך א"ל משם ראיה מפני שלא היתה עמוקה עשרה כו' דמש"ה לא הוה כרמלית אבל היתה עמוקה י' הוי כרמלית ולא ק"מ דלעיל איירי באמת המים שבחצר במקום מחילות וארעא רה"י היא ולכך לא נעשית כרמלית עד שנעשית רשות אחרת דהיינו גבוה י' ורחבה ד' משא"כ כאן דאיירי בים דליכא מחילות וארעא כרמלית הוה ומארעא משחינן ולכך בגבוה י' נעשית רשות אחרת דהיינו מקום פטור וק"ל : **בד"ה** מתני' דלא כחנניא אע"ג דחנניא לא אמר אלא בימה וכו' עכ"ל הכי משמע להו דמהני' דלא כחנניא מסקנא דמלתא הוא ומלתא דאר"י כו' מלתא באנפי נפשיה הוא ולא נימא אמר ר' יוחנן כו' תירולא הוא דא"כ הל"ל לימא מתניתין דלא כחנניא כו' ובתירולא הל"ל אמר ר"י כו' אפילו תימא כחנניא וק"ל :

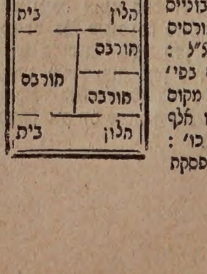
דף פח בפרש"י בד"ה בסמוכה כו' ועוד לרב מ"ל כו' איהו דאמר לזה בשלשול ולזה בזריקה שניהם אסורין כו' עכ"ל דליכא למימר כדדחי לעיל שאני הכא דלזה בזריקה ושלשול ולזה בשלשול לחודיה כלזה בפתח ולזה בזריקה דמי דהך סברא ע"כ לא קאי כמ"ש התוס' לעיל מדפריך לרב בור מאי איכא למימר ע"ש בתוס' ודו"ק : **בד"ה** יש גזל כו' הסתא ס"ד דה"ק מותר לגזול כו' הואיל וסתם חורבה אין הבעלים מסתמסין כו' עכ"ל נראה מפירושו דהסתא נמי דס"ד דקני ליה בגזילתו ואוסר היינו דוקא בכה"ג דחורבה דאין הבעלים משתמשין בה כ"כ אבל היכא דהבעלים משתמשין בו פשיטא ליה דלא קני ואינו אוסר וא"כ הוא ק"ק מאי קאמר ומותבינן אמטעתין מסתי גזוזטראות כו' אמאי אסורות הא בלא שמעתין נמי הא פשיטא בכה"ג דגזוזטראות כיון דהבעלים משתמשין בו דאינו אוסר ולא קני ודו"ק : **ע"ב** בד"ה אי משום כו' אבל גבי ביב בימות החמה אע"ג כו' עכ"ל גם לפירושו דהברייתא קאי אעוקה מ"מ גבי ביב נמי מה"ט גופיה לא איירי אלא בימות החמה ודחקו לפרש הברייתא דקאי אעוקה מליסנא והרי שופכין דהיינו הנך דביב דמשמע דעד הכא לא איירי בביב אלא במים דהיינו עוקה וק"ל : **תוס'** בד"ה תנא בד"א כו' ולפירושו נ"ל דלרב נחמן כו' והא דלא מייתי כו' כל"ל וק"ק דלפי' ר"ת נמי הסיא מימרא דרב נחמן דמפרש ביה אעוקה ואמאי לא מייתי ליה לעיל אמתני' דעוקה ויש ליישב ודו"ק : **בד"ה** מחזיק סאתים כו' לאו דוקא כו' דאל"ה אין חילוק בין סאתים לסאה עכ"ל וז"ל (ודברי) הרא"ש רב נחמן גופיה אפילו כור או כוריים שרי כמו שפירש ר"י דהא דקאמר ר"נ כו' ע"כ בית סאתים לאו דוקא כו' דאי בית סאתים דוקא נקט א"כ אין חילוק כו' ואמאי נקט במתני' מחזקת סאתים כו' עכ"ל ואין דבריהם מובנים לי דבמתניתין דאיירי בימות החמה ודאי דאיכא חילוק בין סאתים לסאה דמחזיק סאה אין נותנין לו כל עיקר ושפיר איכא למימר דבית סאתים דוקא קתני ובדברי התוס' היה אפשר לומר דדבריהם ע"פ פי' ר"ת לעיל דהברייתא דלעיל לא קאי אעוקה אלא אביב והשתא לענין עוקה מלי איירי מתני' אף בימות הגשמים אבל דברי הרא"ש א"א ליישב כן דבהך מלתא גופיה שהביא דברי התוס' כתב בפרש"י דהברייתא קאי אעוקה ואפשר דטעות נפל בדברי הרא"ש מלת במתני' גם בב"י שהביא דברי הרא"ש מלת במתני' איתו והשתא איכא לפרש דבריהם דדברי רב נחמן

קרני ראם [א] ד"ה תנ"ה. ק"ק. לא ידעתי פי' דמדיקדוק אין זה עירוב לא אלים הוכחה כמ"ש התוס' משא"כ מרומיא דברייתא אמתני' מוכרח דשיתוף מהני :

חכמת שלמה

על כו' ואסור לרב נמי כו' הד"א : **ע"ב רש"י** בד"ה וכן שתי נמתק וכן : **בא"ד** מתרת כגן הס"ד : **בד"ה** לאו משום כו' ופחות מעשרה הוא לה כו' כל"ל : **בא"ד** ופיתחה בעשר אמות לרשות הרבים. נ"ב פי' או פחות לאפוקי מיתר על עשרה דהוי כפרולה והוי כרמלית וק"ל : **בד"ה** בכומתא כו' וסודריהם נמחק : **תוס'** בד"ה גג הסמוך כו' ומבוי לאו קרפף כו' כל"ל :

דף פה ע"א רש"י בד"ה זה מוליא כו' ובדין הוא דזיז נמי כו'. נ"ב כי איסור דרך אויר ליכא אלא משום גזירה אפי' לשמואל הלכך די בהיכר קלת וכן משמע להדיא לקמן בשמעתא ורב שאומר אין אוסר דרך אויר היינו שאפי' היכרא לא לריך וק"ל : **בד"ה** דאי דרב דהוה נמי רביה מיניה הד"א : **בד"ה** זה משתמש כו' המחילה אוסרת ומותר כו' דרך חלון למרחוק אלא כו' כל"ל : **תוס'** בד"ה שני בתים כו' לזה תשמיש בנחת ולזה בקשה. נ"ב נ"ל לפי הס"ד דגמ' ודו"ק :

ע"ב גמ' לא דקיימי כהאי גוונא כו' נ"ב כזה * : **שם** אקירו של בן בוניים בן בוניים אתא לקמיה דר' כו' כל"ל. ונ"ב ס"א בוניים בן בוניים אבל הרי"ף והרא"ש גורסים בן בוניים : **רש"י** בד"ה עירוב משום דירה כו' והוי כאילו כל כו' כל"ל : **בד"ה** בוניים נמחק ומתחיל הדבור בן בוניים כו'. בפירושים אחרים נמלא זה בפי' רש"י בן בוניים תלמידו של רבי אתא לקמיה לבית המדרש אמר רבי לתלמידיו פנו מקום לבן מאתים סבור היה רבי שזה עשיר יותר מבן בוניים. אביו של זה בוניים יש לו אלף כלומר עשיר יותר אמר לו לר' ישמעאל כשאתה מגיע אצל אביו לבוניים אמור לו כו' :

דף פו ע"א גמ' לא תהא מחילה גדולה כו'. נ"ב פי' ומאחר שיש כותל המפסקת דיו בכך וא"ל מחילה וק"ל כן מוכח לקמן : **שם** מאי שנא למטה ממש דלא דעריבי מיא כו' כל"ל : **תוס'** בד"ה לריך שירלו כו' עשרה טפחים בתוך המים. נ"ב ובאלפסי פי' ט' בתוך המים והעשירי למעלה ולבית הלל ט' למעלה מן המים והעשירי בתוך המים וכן פי' הרא"ש : **בד"ה** קורה ארבעה כו' על רבא מיתר על כן אמר כו' קא מותיב דסבר דהויא משום היכר כו' כל"ל : **ע"ב רש"י** בד"ה ויש בה נ"ל שיש בה כו' : **תוס'** בד"ה קורה ד' כו' ולרב נמי דאית ליה כו'. נ"ב בפרק כל גגות : **בד"ה** הא קא אזיל דלי לאידך גיסא פי' הקונטרס כו' כל"ל. ונ"ב ברש"י שלנו איתו : **בא"ד** וכן הא דפריך כו'. נ"ב קלת קשה פשיטא דאם קאזיל דלי כו' פריך דוקא לרב יהודה ולא לרב הונא כ"ש הך פירכא דעריבא מיא וכ"ל דה"ק וכן הא דפריך תחת הקורה כו' זהו לכאורה משמע אליבא דרב יהודה דחיים לאערובי מיא אם כן הכי נמי מפרשינן הקושיא הראשונה דקאזיל דלי דוקא לרב יהודה אף שלכאורה משמע דלכ"ע פריך ודו"ק : **בד"ה** אלא קל כו' אסור דהלכתא כאיכא כו' מן הכותל שביניהן כו' הקורה מתרת בלא כו' אמת המים או ים כו' כל"ל : **בד"ה** גזוזטרא כו' ואמרינן גוד אחית לכל אבל כו' כל"ל :

דף פז ע"א רש"י בד"ה לימא כתנאי כו' כרמלית הס"ד והשאר נמחק : **בד"ה** והא כי כו' וקאמר לא יחליפו כל"ל : **ע"ב** גמ' אלו מעלין מכאן ואוכלין ואלו מעלין מכאן ואוכלין כו' מן המים אין ממלאין כו' כל"ל : **רש"י** בד"ה נמי אמר כו' שלא יחליפו הס"ד והשאר נמחק : **בד"ה** חוקק כו' לנקב ממלאין כו' הד"א : **תוס'** בד"ה אלא א"כ כו' דאמרינן אין ספינה כו' והוי מים למעלה כו' כל"ל :

דף פח ע"ב גמ' הכי איתמר אמר רבא כו'. נ"ב הסוגיא הזאת תמוה אם לא שגרסינן לעיל אמר אביי ולא גרסינן אמר ליה ודו"ק : **סליק פרק כיצד משתתפין**

מוכיחין כן מדנקט גבי בימות הגשמים סאתים וסאה אי דוקא קאמר נמי סאתים דבין בסאתים ובין בסאה לא שרינן טפי משיעורם א"כ לא ה"ל למנקט כלל סאתים גבי בימות הגשמים אלא דעד סאה שרי כדי שיעור העוקה ומיהו קשה דלא אילטריכו להוכיח כן מדברי רב נחמן כיון דברייתא ערוכה היא לקמן גבי דיוטאות דאע"פ שנתמלאו מים מע"ש שופכין כו' ואין אנו חוששין לנפישא דמיא דיש כאן ד' סאין כפרש"י שם ויש ליישב דבדיוטא דיכול לשפוך על הדיוטא דלא הוי רק (פחות) [כחו] ולכך שרי טפי משיעור בית סאתים אבל הכא ששופך בחצר להדיא אימא דאסור טפי משיעור בית סאתים אפי' בימות הגשמים וצ"ע ולכך הוצרכו להוכיח מדברי ר"נ גופיה ודו"ק : סליק פרק כיצד משתתפין

כל גגות פרק תשיעי

דף פט בפרש"י בד"ה וקרפף אם יש כו' דלא דמו לחצירות דחצירות רשות שותפות וקרפף רה"י עכ"ל ולקמן פרש"י בלשון אחר וז"ל דקרפף חלוק מחצר דקרפף מוקצה לתשמיש שאינו תדיר אבל חצר כו' ע"ש וק"ל : תום' בד"ה רב אמר כו' א"כ נ"מ כשהגגין יחד יתירים מבית סאתים דאי כו' כדאמרינן לקמן עכ"ל דבריהם אינם מובנים לי דאדרבה התם רב מיקל טפי משמואל דלרב לר"מ וכן לר"ש שרי בגגין יתר מבית סאתים דא"כ לא אמרי' לרב גוד אסיק הכא במחיצות שאינן ניכרות התם על ידי מחיצות החיצונות הניכרות הוי לרב מוקף לדירה ושרי אפי' ביתר מבית סאתים ולשמואל התם אסור לר"מ וכן לר"ש משום דמחיצות החיצונות למטה עבידן ולא הוי מוקף לדירה ולא אמרינן לדידהו גוד אסיק מחיצות שבין גג לגג כיון דכולן רשות אחת הן כמ"ש רש"י והתוס' לקמן ואם כן לא תלה פלוגתייהו כלל בגוד אסיק אלא בהוקף לדירה וליכא למימר דר"ל הכא דנ"מ כשהגגין יחד יתירים כו' דומיא דלקמן דמיירי נמי ביתר ולא ממש כדלקמן דהתם איירי במחיצות חיצונות ניכרות והכא מיירי בשאינן ניכרות מחיצות החיצונות כגון שהגג בולט חוץ למחיצות הבית וכעין שכתבו התוס' לקמן דלרב אין מטלטלין בהו אלא בד' ולשמואל מטלטל כ"א בגגו דאם כן לא ה"ל להזכיר כלל יתר מבית סאתים דהך פלוגתא איכא לאשכוחי נמי בפחות מסאתים וצ"ע [א] : בד"ה במחיצות שאינן כו' והואיל וכן כל הגג אסור כי כל הגג נפרץ במלואו לכרמלית כו' עכ"ל ויש לדקדק למה אילטריכא למימר דכל הגג אסור משום דנפרץ במלואו לאותה בליטה כו' דהא מה"ט דבליטה אסור משום דלית ליה מחיצה ולא הוי רה"י מה"ט נמי כל הגג נמי לא הוי רה"י דאליבא דרב קיימינן הכא דבעי מחיצות ניכרות ויש ליישב דודאי בליטה הבולטת לרה"ר וגדיים בוקעין בו נעשה כרמלית אבל כל שאר הגג שעומד עד כנגד המחיצות אינו נעשה כרמלית כיון דא"א שם לגדיים דבוקעין בו והוי רה"י אף שאין המחיצות ניכרות אי לאו דנפרץ במלואו לאותה בליטה וק"ל : ע"ב בפרש"י בד"ה שיש מחיצה על זה ועל זה כל סביבותיהן כו' עכ"ל הא ודאי דבקטן לא נ"מ מידי בשיש עליו מחיצה דבאין עליו מחיצה נמי הוה כאילו יש עליו מחיצה דאמרינן ביה גוד ואסור מה"ט דנפרץ במלואו ואפשר דלרבותא נקט יש עליו מחיצה אבל בגדולה דקאמר יש עליו מחיצה כל סביביו לא אילטריך דבכל ג' המחיצות ניתרת בגוד אסיק אלא דבמקום נגופי בעי מחיצות ממש דפתח דמינכר בעינן וכי הא דקאמר אין מחיצה לא על זה ולא על זה דשניהם אסורין א"כ דהוו מחיצות על זה ועל זה בג' מחיצות אלא דבמקום הנגופין לא הוה מחיצות היה אסור דפתחא דמינכר בעינן ודו"ק : תום' בד"ה ועשה לפניה דקה כו' ולשון פעמים שהדקה לאיסור צריך ליישב דהדקה כו' עכ"ל ר"ל לפר"י ניחא דאם עשה הדקה לצד הגגין אז גילה דעתו שיהיה לו שם תשמיש קבוע אבל בעשה דקה להדי תרבילא דביתיה הרי סילק עצמו משימוש קבוע שם ואסור אבל לגירסת ר"ח דעשיית דקה הוה סילוק והם שעירבו הותרו מאי פעמים שהדקה לאיסור דהיינו שהם שעירבו יאסרו דמאי נפקותא בדקה להדי תרבילא דאינו עושה להם לא איסור ולא היתר אלא דאם מחיצה לצד הגגין הרי הותרו באותה מחיצה ואם לאו הרי אסורים משום דנפרץ במלואו וק"ל :

דף צ בד"ה כרמלית ורה"י כו' וכגון שהעמוד מופלג מן הגג ד' דאי בסמוך כו' עכ"ל ק"ק ומאי פריך כרמלית ורה"י קמבעיא ליה אימא בסמוך לגג קמבעיא ליה דנפרץ במלואו לגג וכעין דקמבעיא לן באכסדרה אם נימא דלא דמי לב' גגין דהתם איכא דיורין למטה בשניהם כו' א"ד דמגג לגג אסור הוא טעמייהו משום שינוי בעלים ומגג לעמוד שהוא של איש אחר נמי אסור כפרש"י גבי אכסדרה ויש ליישב ודו"ק : בד"ה אלא שתי כו' ע"ג תקרה של אכסדרה של בעלים אחרים יותר מבית סאתים כו' עכ"ל גם בכאן יש לדקדק כן מי הכריחם לומר שהאכסדרה יתר מבית סאתים אימא דתקרת האכסדרה סמוכה לגג ונאסר משום דנפרץ במלואו לגג ומבעיא ליה אי הוה דמי לב' גגין אי לאו וכפרש"י ומה שיש עוד לדקדק בזה עיין לקמן ודו"ק : בד"ה קשיא דרב אדרב כו' דאי מינכר מחילתא לא היה שמואל אומר אין כו' עכ"ל ר"ל אע"ג דשמואל אית ליה גוד אסיק אפילו בלא מינכר מחילה והיינו דקשיא ליה מדשמואל אדשמואל מ"מ במינכר מחילה בלאו קושיא מדשמואל אדשמואל אין סברא לומר דשמואל אמר אין מטלטלין אלא בד' דבהא כ"ע לא פליגי כדאמרינן לעיל ועוד יש לפרש כעין שכתבו התוס' לעיל לשיטת הירושלמי דהמקשה הכא ידע שפיר דאיירי ביתר מבית סאתים ולכך לשמואל ניחא דאסור כיון דלא מינכרא מחילה אע"ג דאית ליה דגוד אסיק אמרי' לית לן למימר דמקרי בהכי מוקף לדירה אבל במינכר מחילה לא הוה מסתברא ליה למימר לשמואל דלמעלה לא עבידן אלא דהוה שפיר מקרי מוקף לדירה ולכך כדאוקמא פלוגתייהו במינכר מחילה קשיא ליה משמואל אדשמואל והמתרץ השיב לו דאעפ"כ ניחא דלמעלה לא עבידן וק"ל : ע"ב בפרש"י בד"ה ורב אליבא דר"מ כיון דאמר בגגין השוין מטלטלין כו' עכ"ל לרבותא נקט גגין הרבה השוין לטלטל אפי' מינייהו לחצר וה"ה דה"מ לאקשויי הכי בגג שהוא פחות מבית סאתים לחצר דר"מ אפילו בפחות מבית סאתים קאמר דגגין רשות לעצמן דומיא דמטלטלין לרבנן מגג לחצר דהיינו בפחות מבית סאתים לרב וק"ל : באה"ד והא דאמרינן לקמן לדברי חכמים גגין וחצירות רשות אחת כו' עכ"ל אין לכל דברים אלו מקום כאן ואולי שיש בכאן דילוג בפרש"י וכצ"ל וכן בגג יחידי לרבנן אליבא דשמואל ור"ל בגג יחידי יתר מבית סאתים כרמלית משוי להו והאי דקאמרי שפיר והא דאמר לקמן לדברי חכמים גגין וחצירות רשות אחת שמואל מוקי לה בגג בין הגגין כו' א"כ בגג יחידי דליכא יותר כו' ודו"ק : בד"ה לשמואל אליבא כו' דהא רב גג יחידי יותר מבית סאתים רשות היחיד משוי ליה ובגגין השוין לרב ואליבא דר"מ דמותר לטלטל בכולן ליכא למפרך לטלטל מינייהו לקרפף וכן לטלטל מינייהו לקרפף פחות מסאתים כו' עכ"ל כצ"ל לפי פרש"י בדפוס ישן אלא שהתלמידים דלגו מפרש"י בטעות לפי מחשבתם שהענין כפול בפרש"י ואינו כן אבל ר"ל דבין הגגין השוין לרב אליבא דר"מ ליכא למיפרך לטלטל מינייהו לקרפף יותר מבית סאתים וכן לטלטל מינייהו לקרפף בין מגגין השוין לר"מ ובין מגג יחידי לר"מ לקרפף פחות מסאתים משום גזירת תל ואע"ג דבגגין השוין לרב אליבא דר"מ איכא עוד טעמא אחרינא משום דהוי רה"י ניחא ליה לרש"י לפרש טעמא חדא לכולהו ואם נגיה לעיל בפרש"י וכן בגגין השוין לרב אליבא דר"מ כו' ניחא טפי ור"ל וכן בגגין השוין לרב כו' מה"ט דלעיל ליכא למפרך לטלטל משום דרה"י משוי ליה ושוב כתב מלתא אחריתא ולטלטל מינייהו לקרפף פחות כו' בין מגגין השוין לר"מ ובין מגג יחידי לרבנן ליכא למפרך לטלטל מינייהו לקרפף פחות כו' ודו"ק : באה"ד ולרבנן מגג יחידי אליבא דרב כו' לטלטל מיניה לקרפף פחות כו' עכ"ל ומה"ט נמי לשמואל מגג פחות מבית סאתים לקרפף פחות מסאתים ליכא למפרך לטלטל דאין תשמיש גג וקרפף שוה והתוס' בשם ר"י פירשו הך פירכא הכי ולשמואל אליבא דרבנן לטלטל כו' דהיינו מגג פחות מסאתים לקרפף פחות מסאתים וצ"ל לדבריהם דגג וקרפף יותר שוים בתשמיש מחצר וקרפף ודו"ק : באה"ד דאמרן לעיל גבי גג בין הגגין לרב דאסור לטלטל ממנו לחורבה כו' עכ"ל בגג לחורבה ולאכסדרה מבעיא לן אי הוה דומה לב' גגין דאין תשמישן שוה לגמרי ומייתי ראיה דכי היכי דהתם מספקא ליה שמא אינו שוה כגג שאינו אסור אלא משום שהוא פרוץ במלואו פסיקא ליה דאינו דומה לכרמלית גמורה ק"ק לפי פי' התוס' גבי מגגין לאכסדרה דהיינו אכסדרה יתר מבית סאתים מאי קמבעיא ליה הא הגגין אינן אסורים אלא משום פרצת מלואה והאכסדרה יתר מבית סאתים הוי כרמלית גמורה כפי' רש"י הכא לשמואל ודו"ק : תום' בד"ה לשמואל אליבא כו' ע"כ באין יתירים מבית סאתים כו' דביתירים לא יאמר ר"ש כו' עכ"ל יש לדקדק אמאי לא הוכיחו כן מגג וחצר דע"כ באין יתירים איירי דביתירים מבית סאתים אסור מגג לחצר לשמואל אליבא דרבנן ויש ליישב דודאי בקושייתם לא הוו צריכים לזו הראיה דביתירים לא יאמר ר"ש כו' אלא לפי פי' ר"י לקמן דאיירי נמי הכא בקרפף פחות מבית סאתים הוצרכו לזה דהך דקרפיפות איירי בפחות דביתירים לא יאמר ר"ש כו' ודו"ק : בד"ה לדברי ר"מ גגין כו' דהא אפילו גג וחצר הוו רשות א' כו' עכ"ל והיינו מברייתא דלקמן גג וחצר ומרפסת ואכסדרה כולן רשות אחת הן ומוקמינן לה כרבנן כפרש"י לקמן וק"ל :

דף צא בד"ה אמר רב כו' והשתא סברת שמואל איפכא מדרב כו' עכ"ל מלת והשתא הוא מגומגם בדבריהם דמשמע דתלה הדבר במה שכתבו לעיל ויש ליישב ושיעור דבריהם כך הוא והשתא לפי' זה דרב סבר ר"ש גופיה לא אמר אלא בלא עירבו יש ליישב הא דסברת שמואל איפכא כו' דאיכא למימר דשמואל לא פליג עליה דרב להלכה דהוא נמי גזר בעירבו וכמו שגזר בההיא דג' חצירות לשיטת ר"ת דסבר כרבנן אלא דהכא פליג עליה דרב אליבא דר"ש דלא גזר ר"ש אפילו בעירבו כמו שלא גזר בהך דג' חצירות ודו"ק : בד"ה מי לחסך כו' ורבינו שמואל פירש דקאי ארב כלומר כו' עכ"ל אבל לפי' הראשון קאי אשמואל דמי לחסך והשמיעך האמת דהלכה כר"ש כמו שאמרת בין עירבו ובין כו' וק"ל : ע"ב בד"ה גג וחצר כו' ותימה היאך משתמשין בפחות מי' בני עליות כו' וי"ל דלשמואל כו' דמפליג בין עירבו ובין לא עירבו כו' עכ"ל יש לדקדק ולעיין בדבריהם דבגובה י' נמי תקשי להו הכי הא אין חצר ומרפסת רשות אחד לכלים ששבתו בתוך הבית והעליות והיאך ישתמשו דרך החלונות כשלא עירבו וע"ק בשלא עירבו תקשי להו בגובה י' היאך ישתמשו דרך החלונות הא בני עליות גופייהו אסרי אהדדי דלזה בשלשול ולזה בשלשול אסור כמ"ש התוס' לעיל לשמואל ונראה לומר לשמואל דבגובה י' למרפסת דהיינו אפילו לכלים ששבתו בעלייה משום דבכלל העליות מקרי ואגבי חצר אפילו מכלים ששבתו בחצר אסורין בו אבל בפחות מי' לחצר לא היינו אפילו לכלים ששבתו בתוך הבית דלאו בית מקרי אלא חצר ולכלים ששבתו בחצר דאל"כ הל"ל פחות מכאן לבתים והשתא אגובה י' דאיכא לפלוגי בין עירבו ללא עירבו כדפי' לעיל דהיינו שכתבו לעיל דבלא עירבו בני העליות גופייהו אסרי אהדדי לכלים ששבתו בעליות שפיר קאמר (בסיפא) לחלק דבלא עירבו הוו כולן רשות א' לכלים ששבתו בתוכן ולא לכלים ששבתו בעליות משא"כ בעירבו בכלל העליות מקרי אבל בסיפא דקתני פחות מי' לחצר מדלא קאמר לבתים ע"כ דהיינו ששבתו בחצר מאי קא בא לחלק בסיפא גבי לא עירבו מבעירבו אם ר"ל דכולן רשות א' לכלים ששבתו בתוכן הא בעירבו נמי הכי קתני ברישא לשמואל ואם אפי' לכלים ששבתו בעליות קאמר והא אין חצר ומרפסת רשות א' כשלא עירבו לכלים ששבתו בתוך הבית ועליות ודו"ק : בד"ה וכלים ששבתו בחצר כו' פי' בכל חצירות ט' אפי' שבתו בבית נמי ומיירי לרב כו' עכ"ל ר"ל למאי דמוקי לה

נמוקי הגרי"ב

דף צ ע"ב ד"ה לשמואל כו'. כונת התוס' מגג לחצר אין כ"כ להוכיח דרבנן לא באו אלא לאפוקי מר"מ דגגין רשות לעצמן משום גזירה דרב יצחק ב"א. ומשום דהוה כרמלית זה ענין אחר ויש תקנה להקיף לשם דירה או לפתות בגג וכמ"ש התוס' ורש"י נקט חדא דאיירי באין בו סאתים אבל באמת הוא דבר כולל דאף ביתר מסאתים ובהוקף לדירה דזה מהני לא מהני לר"מ משום תל כר"ה. אבל מר"ש הוכיחו שפיר כיון דת"ק איירי בכל עניני קרפף גם ר"ש דפליג קאי גם הכולל דבזה א"ל דמשכחת במוקף לדירה דא"כ לרבנן נמי הוא רשות אחת וזה א"א כמ"ש רש"י והתוס' וע' מהרש"א מ"ש בזה ולפי מ"ש א"ש ומיהו גם מזה אין כ"כ קושי' על רש"י דת"ק איירי בכולל דסתמא תנו. ור"ש אי אפשר דקאי על הכולל סתמו כפירושו דלא פליג רק אאין בו סאתים. והיותר נראה לרש"י דרבה בר עולא קא מקשה למתרץ האמת וכמ"ש התוס' ריש אלו מציאות ובפ"ב דבתרא וביומא פ' יוה"כ ובכמה דוכתי ודו"ק :

קרני ראם

[א] ד"ה רב כו' צ"ע. ולמ"ש התוס' בשם הירושלמי דהבליטה מר"ה אינו אוסר רק ביתר מבית סאתים נק"מ :

חכמת שלמה

כל גגות פרק תשיעי

דף פט ע"א רש"י בד"ה כ"ע לא פליגי דאמרינן כו'. נ"ב פי' ולא אמרינן איך מותר להשתמש למעלה הא נפרץ במלואו לרשות הרבים מכל צד וכן פירש רש"י כה"ג לקמן במעתא דגגין השוין כו' : תום' בד"ה גזירה משום כו' ר' יוחנן לעיל בריש חלון כו'. נ"ב לאו שכך אמר להדיא ואדרבה אמרינן שם דלא שרי ר' יוחנן אלא בכותל שאין בו ארבע אבל יש בו ארבע אסור אלא שהתוס' כתבו לשם דלא איירי אלא בכלים ששבתו בבית אבל שבתו בחצר שרי אפילו בכותל ארבע וראייתם מהא דלקמן בפירקין : בד"ה רב אמר כו' · לטלטל מגואי לבראי ומבראי לגואי הוי כו' כצ"ל. וכ"ב פי' מתוך אלפים לחוצה לו ע"ש :

דף צ ע"א רש"י בד"ה ושתי אמות באכסדרה של בעלים אחרים ע"ג תקרה של אכסדרה יתר מבית סאתים כגגין שלנו ואין לה כו' כצ"ל : בד"ה הדא רשותא כו' הכי או דלמא כו' הד"א : בד"ה קשיא דרב כו' לרבנן ליאסרו עליה כו' כצ"ל : תום' בד"ה אלא שתי כו'. אחר דיבור זה נ"ל ד"ה או דלמא כיון דמגג לגג אסור פי' בקונטרס וטעמא דרבנן משום דקפדי אשינוי בעלים קצת קשה דלקמן אמרי' גג וחצר ומרפסת רשות אחת לרבנן משמע אע"פ שהן של בעלים הרבה : ע"ב רש"י בד"ה ושמואל כו' דאמר האי גוד אסיק כו' דאמרי' לעיל גבי גג כו' כצ"ל : באה"ד דאסור לטלטל ממנו כו'. נ"ב פי' דמספקא לן בבעיא : באה"ד דגג חזי לדירה טפי מאכסדרה וחורבה ואסור לטלטל כו' כצ"ל. וכ"ב ס"א דחד חזי טפי לדירה מחבריה ואסור לטלטל כו' : תום' בד"ה ורב אליבא דר"מ כו' דלר"מ יש לגג תורת קרפף. נ"ב וכ"ל היינו טעמא דלרבנן א"א לומר הכי דהא רבנן משוו גגין לבתים כדפרש"י במעתין לקמן אלמא חשוב לרבנן תשמיש גג של בית אם כן פשיטא דפחות מבית סאתים חשבינן ליה כדירה ולא כקרפף לאפוקי רבי מאיר דמחלק בין גגין לבתים ודו"ק : בד"ה לשמואל כו' מבית סאתים לקרפף יתר כו' כצ"ל :

דף צא ע"א רש"י בד"ה וקרפיפות רשות כו' אבל בחילוק תשמיש ושינוי שם כו'. נ"ב נ"ל דדוקא תרוייהו צריכי דאי אשינוי השם לבד קפיד א"כ אמאי מסיק לעיל טעמא דר"מ דאוסר מגג לחצר משום גזירה דרב יצחק תיפוק ליה משום שינוי השם ודו"ק : בד"ה בכומתא. נ"ב הוא כובע לעיל בדף פ"ד : תום' בד"ה אמר רב כו' בההיא דג' חצירות כו'. נ"ב ויש חילוק בין הא לג' חצירות דלא שייך למיגזר התם כל כך דכיון דלא מישתרי כלי בתי אמצעית בחיצונה אלא ע"י עירוב מידק דייקי בהו וליכא למיגזר שמא יוליכו שם כלי בתי תיכונה אחרת שלא עירבה עמה אבל הכא אי שרית כלים ששבתו בתוכה בלא עירוב יבא להוליך כלים ששבתו בתוך הבית מן התוס' העתקתי : בד"ה מי לחסך כו' מי השמיעך הלכה כר"ש כו'. נ"ב ואין פירושו שר"י חולק על שמואל דא"כ מאי וכן ועוד מאי קאמר לשמואל ולר' יוחנן יאמרו ועוד לקמן פריך להדיא ומי אמר ר"י הכי אלא הכי פירושא מי השמיעך חדוש זה ואינו אלא כנבואה כדאיתא לעיל בפ' כיצד מעברין דף ס : באה"ד ומפרשי שנולד מלתא. נ"ב פי' ר' יוחנן כדאיתא ביומא פרק יום הכפורים ע"ש: ע"ב תום' בד"ה גג וחצר כו' והימה היאך משתמשין כו' כצ"ל : בד"ה וכלים ששבתו כו' למבוי שחצר ומבוי לדידהו כו' כצ"ל :

שמואל ור"י בעירבו חצירות עם הבתים הא דקתני מותר לטלטל בחצר ע"כ בכל חצירות איירי דאל"כ אפילו שבתו בבית נמי ולרב דבעירבו גזר בכל חצירות ע"כ דאיירי הכא בלא עירבו חצירות כו' דאל"כ אפי' שבתו בבית נמי וק"ל : **באד** ועוד דרב פסק כר"ש והכא קאמר דר"ש כו' עכ"ל ר"ל בהך מלתא דמבוי שלא נשתתפו אין מטלטלין אלא בד' כר"ש פסק כדאמר התם והכא בברייתא קתני דר"ש מתיר וק"ק דלפי הטעם שאמר בברייתא דר"ש מתיר משום דחצר ומבוי רשות א' הן אינו מוכח דפליג אלא אהא דאסר ת"ק מחצר למבוי אבל אהא דקתני ובמבוי אסור אימא דר"ש לא פליג וק"ל : **בד"ה** מ"ד כי פליגי רבנן כו' ומיהו מחצר לחצר לא אסרי כו' עכ"ל דע"כ מחצר לחצר לא אסרי דכיון דבעירבו איירי השתא אפי' שבתו בבית נמי כמ"ש לעיל לשמואל ולר"י דמוקי לה בעירבו וק"ק דכל דקדוק דבריהם הכא לפי מהו דתימא לרב ה"מ לדקדק הכי לשמואל ולר"י דמוקי לה לפי האמת בעירבו ויש לייסב בדוחק ודו"ק : **באד** ואע"ג דרבנן דג' חצירות גזרו כו' עכ"ל ור"ל דלפי סברא דהשתא לרב הוה סברא דרבנן הפוכה מסברא דר"ש לפי האמת דהכא גזרו ובג' חצירות לא גזרו ודו"ק : **באד** ולרבנן דהכא לית להו הס"ד ואח"כ מה"ד קמ"ל דבלא עירבו פליגי וטעמא דאסור מחצר למבוי כו' עכ"ל כל"ל ור"ל דמחצר לחצר בלא עירבו ליכא מאן דאוסר ואח"כ מחצר למבוי מ"ט דאוסר וק"ל :

דף צב בד"ה והא א"ר הלכה כו' ותירץ הר"א כהן דעיקר קשיא לר"י כו' אבל הכא לא פליגי בגזירה עכ"ל בפשיטות ה"מ לתרץ קושייתם דהכא לא פליגי תנאי כלל בגזירה והוי הסיא דפרק חלון סתם וליכא מחלוקת אחריה אלא משום דהשתא כיון דלא מליט תנאי דהכא דפליגי כלל בגזירה לא ה"ל למפרך משום דא"ר הלכה כסתם משנה אלא ממתני' בפשיטות ה"ל למפרך דליכא שום תנא דפליג עליה אי לאו דסמיך תלמודא עלמו אהך דג' חצירות דאיכא ר"ש דלא גזר ולהכי הוצרך למפרך דמ"מ הא א"ר הלכה כסתם משנה דה"ל הכא סתם ואח"כ מחלוקת ומהרש"ל פי' בזה דרך קרוב לזה ע"ש וק"ל : **בד"ה** א"ד אף לשעירבה כו' לפי הא"ד קשיא הא כו' ומאי לטעמיה הוא דהא אפילו רב כו' עכ"ל ק"ק בפשיטות טפי ה"ל לאקשויי במלתא דרב גופיה דקיימינן ביה דהכא גבי חורבה לא גזר לפי הא"ד והתם פליג רב אדר"י וגזר בחורבה כמ"ש התוס' שם ע"ש : **ע"ב** בד"ה גפנים כו' ותימה דהיכי שרי להניח הזרעים כשיגדלו כיון כו' עכ"ל לאו משום איסור הזרעים דהא בהיתר יגדלו דלגבי גדול פתח הוא וכל פתח כמחילה כפרש"י אבל ר"ל דהגפנים שבקטנה אע"ג דבהיתר נטיעתם מ"מ גדלים באיסור כיון דדיורי גדולה בקטנה ור"ל דהיכא שרי להניח הזרעים משום איסור תוספת הגפנים וק"ל : **בד"ה** א"ל רבא כו' שהרי רבה ור' זירא ורבה בר רב הנן כו' עכ"ל ולא ניחא להו למימר דגרסינן רבא ור' זירא כו' דלא הוו מקדמי רבא לר' זירא אבל רבה הוה קודם לר' זירא ובמלתייהו שהשיבו לאביי דמקדים תשובת ר' זירא לתשובת רבה יש לומר דמסדר להו התלמוד כדרך תשובתן שר' זירא אסיק אדעתיה והשיב לאביי מקמי שהשיב לו רבה וק"ל :

דף צג ע"ב גמרא כגון שהיתה עליונה מגופפת עד י' כו' וליכא למפרך הכא תחתונה הרי תערב חד לא תערב עליונה אי בעי חד תערב אי בעי תרי תערב דהא משום תחתונה לא מלי מערבי חד מש"ה לקמן בסיפא דפריך עליונה אי בעי חד תערב אי בעי תרי תערב והתחתונה לא מעכבא עליה וכן פרש"י וק"ל : **שם** כגון שנפרלה התחתונה במלואה לעליונה כו' ולא מלי למימר איפכא כגון שנפרלה העליונה במלואה לתחתונה דא"כ ברישא לא מתוקמא במגופפת עד י' אמות ותקשי כדמקשינן עליונה לא תערב לא א' ולא ב' וק"ל : **תוס'** בד"ה וכי קתני כו' דמשמע ליה מערבין שנים אתרוייהו עכ"ל והכא ה"כ אין מערבין ב' אתרוייהו קאי וכיון דתחתונה לא תוכל לערב לבדה אין מערבין שנים מקרי וק"ל : **בד"ה** אין מטלטלין כו' בכלים ששבתו בבית לר"ש עכ"ל לכאורה קשה מי הכריח אותן לפרש בכלים ששבתו בבית דהא בכלים ששבתו בחצר נמי לרב דקיימינן הכא נמי מתוקמא שפיר כיון דעירבו גזר רב אפי' הכלים ששבתו בחצר וה"ל נפרלה במלואה למקום האסור לה אף לכלים ששבתו בחצר וכן פרש"י בהדיא ויש לייסב לדעת התוס' כיון דהשתא דנפלה המחילה ולא אמרי' הואיל והותרה הותרה לרב הרי נאסרו מדינא להוליך כ"א מכלי הבית לחצרו אע"ג דעירבו שהרי נפרלו במלואו למקום האסור וא"כ כיון דלא שכיחי מאני דבתים בחצר ה"ל כאילו לא עירבו מעולם והותרו במאני דחצר להוליך מחצר לחצר וק"ל : **בד"ה** חייב דברי ר"א כו' והא דשבקי רבנן רה"י כדנקט ר"א כו' עכ"ל ר"ל השתא דמתוכה דרבנן ממש ומתוכה דר"א אינו ממש אתי שפיר דשבקי רה"י דנקט ר"א כו' וק"ל :

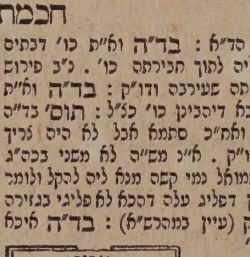
דף צד בד"ה מ"ש מרוח אחת כו' ואיירי שנפרלו ב' רוחות מאותן ג' מחילות כו' עכ"ל וכה"ג מרוח אחת מאותן ג' רוחות השלמים ואי בפרוץ מרובה נמי מרוח א' מאותן ג' מחילות השלמים לא סגי בפס ד' או בב' משהויין דה"ל תיקון מב' רוחות ואכן קי"ל דג' מחילות דאורייתא לרבנן ודוחק הוא לאוקמא כר"י דב' מחילות דאורייתא ודו"ק : **בד"ה** בשתי רוחות כו' דבין לרב ובין לשמואל אין חילוק בין מרוח אחת לשנים ואי נפרלה כו' עכ"ל ר"ל לרב אין חילוק בין רוח א' לשתי רוחות דאפי' נפרלו במלואן פי תקרה סותם בהם ולשמואל נמי אין חילוק בין מרוח א' לב' רוחות בדאית בהו שם מחילה דפי התקרה סותם בהן וסיום דבריהם אי נפרץ במלואו אפי' מרוח אחת לא אמרי' פי התקרה יורד וסותם כו' הייגו אליבא דשמואל אבל לרב אפי' בב' רוחות ואפי' נפרץ במלואו אם לא היה מפולש אמרי' פי התקרה יורד וסותם וק"ל : **באד** וא"ת אמאי פריך משתי רוחות נמי נימא פי תקרה נוקי ב' רוחות דמתני' שנפרץ כו' עכ"ל הך קושיא בין לרב ובין לשמואל לרב בנפרץ במלואו ולשמואל בדאית בהו שם מחילות וק"ל : **ע"ב** בפרש"י בד"ה לשון קצר כו' ואחת סמוך לה ארסה במקלוע מזרחית ובד' כו' עכ"ל כל"ל : **תוס'** בד"ה ושמואל אמר אפי' ביתר מעשר ומיירי בין בעשר בין ביותר מי' ונקט ב' כו' עכ"ל פי' לדבריהם מדקאמר אפי' ביתר מעשר משמע דמוקי לה נמי בעשר והייגו לגבי חצר בעשר בקרן זוית כדאוקמא רב וביתר מי' אפי' מרוח א' ולא נקט ב' רוחות אלא משום בית דמהני פי תקרה ברוח אחד אפי' ביתר מי' כיון כו' והא קאמרי דלא מלי תלמודא למימר הא דנקט ב' רוחות לאו משום בית הוא דמהני פי תקרה אפי' ביתר מי' אלא נמי משום חצר גופיה דאיירי נמי בי' דא"כ לא הוה ליה מש"ה למנקט ב' רוחות כו' ר"ל כיון דלשמואל איירי אף ביתר מי' ע"כ דהייגו עיקר חידושא דאף ברוח אחד ביתר מי' אסור לא ה"ל למנקט כלל ב' רוחות כ"א נפרלה שתס כו' ומהרש"ל שכתב בזה דס"ל לתוספות דהא ליכא כו' אולי שהבין דברי התוספות בדרך אחרת ודו"ק : **באד** ולא רלה רב להעמיד אף ביתר מי' ומשום בית כמו שמואל כו' עכ"ל ר"ל לאו ממש כשמואל דהא קמשני תלמודא לרב ה"ל אכסדרה דאפי' בנפרלו ב' מחילות במילואן אמרי' בהו פי תקרה יורד וסותם אלא דר"ל כשמואל דאיירי בחצר אף ביתר מי' מרוח א' ונקט ב' רוחות משום בית וכשמעתיה דרב בקירויו באלכסון לפי פר"י שנפרץ הקירוי באלכסון דבכה"ג מרוח אחד מהני פי תקרה והא תירלו התוס' דקסבר רב דאי הוה מיירי ביתר מי' כו' לא ה"ל למנקט ב' רוחות בחצר משום בית א"כ סבר רב כו' ולקמן דקאמר תלמודא רב לא קאמר כשמואל א"כ ה"ל כו' נמי לאו ממש כשמואל קאמר דנקט ב' רוחות בחצר משום בית דהא לא משני תלמודא מידי התם אלא דל"ל כדברי התוס' דהכא אלא דבא לומר כיון דאוקימתא דשמואל בבית בנפרץ בקרן זוית וקרויו בד' מפורש טפי כאוקימתא דרב בקרויו באלכסון כמ"ש התוס' לעיל א"כ אמאי לא אוקמא רב בבית כשמואל ומשני דא"כ ה"ל כו' ודו"ק : **בפרש"י** בד"ה קורה ארבע כו' מותר לטלטל תחתיה דד' פותיה יורדין כו' עכ"ל וכן פרש"י לעיל בפ' כילד משתתפין דלענין טלטול תחתיה קאיירי וניחא לפירושו לאתויי ראיה מיניה כרב דאמרי' פי תקרה אפי' בד' מחילות אבל לשיטת ר"ת ור"ח שפירשו לעיל בשמעתין דאפילו לרב לא מהני פי תקרה בד' מחילות ליכא לפרושי הכי אלא כמ"ש שם דאיירי שג' רוחות מוקפות מחילות גמורות וקורה המתיר ע"י פי תקרה הייגו במחילה רביעית ודו"ק : סליק פרק כל גגות

המוצא תפילין פרק עשירי

דף צה ע"ב תוס' בד"ה לימא תנן כו' דאדרבה לקמן מוכח דמתני' דלא כר"מ דמתני' קתני בד"א בישנות כו' עכ"ל ואף על גב דבהך מלתא דחדשות ע"כ לא אתיא כר"מ מ"מ קמבעיא ליה לימא תנן סתמא דלא כר"מ כו' הייגו נמי בהך מלתא דזוג אחד אין כו' וק"ל : **בד"ה** ידך זו קיבורת כו' דקאמר שלשים בפיסת יד שנים בקנה ושנים במרפק אחד בזרוע ד' בכתף כו' כל"ל : **בפרש"י** בד"ה ת"ק סבר שבת כו' דלאו תכשיט נינהו וכ"ש דכיון דזמן תפילין הואי ואיכא בל תוסיף כו' עכ"ל להאי טעמא אחרינא דאיכא בל תוסיף משוי להו עליה כמשאוי וכמ"ש התוס' מלינו למימר דת"ק נמי סבר דתכשיט נינהו ולא פליגי אלא בזמן תפילין אלא דלהאי טעמא קמא דלא סרי רבנן טפי מן המלות ובל תוסיף ליכא דאיירי דלא מכוין הולרך למימר טעמא דלאו תכשיט נינהו לת"ק ומיהו לפי טעמא קמא ק"ק דלא הל"ל לר"ג דסבר לאו זמן תפילין הוא אלא דשרי משום דתכשיט נינהו ובל תוסיף ליכא דאיירי דלא מכוין וכבר דחו התוס' לעיל מתוך סוגיין דלעיל פי' קמא ודו"ק : **בד"ה** ור"ג סבר וכו' ול"ל נמי דלת"ק כו' דא"כ לוקי פלוגתייהו כו' עכ"ל ור"ל דלא פליגי אלא אי הוה תכשיט אי לאו ולכ"ע מלות לריכות כוונה לת"ק אסור דאי מכוין איכא בל תוסיף ואי לא מכוין תרווייהו משאוי נינהו כיון דלאו תכשיט נינהו ולר"ג שרי דלא ליכוין ולא ליתסר משום בל תוסיף ומשום משאוי נמי אינו אסור דתכשיט נינהו אך קשיא לן בפרש"י שכתב ועוד הייגו פלוגתא דלעיל דזמן ולאו זמן כו' עכ"ל ור"ל כפירושו דלעיל דפליגי נמי אי הוה תכשיט אי לאו וקשה דמ"מ ע"כ לאו

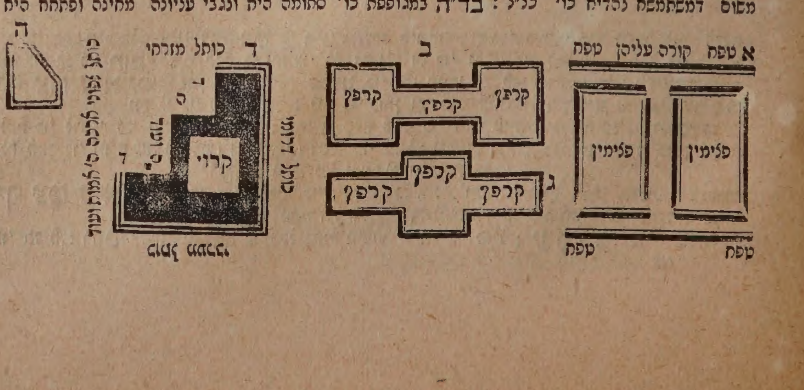
חכמת שלמה

דף צב ע"א רש"י בד"ה אמר רב הונא כו' ולא עירבה אבל כו' הד"א : **בד"ה** וא"ת כו' דבתים קשיא כו' הד"א : **בד"ה** מפני מה כו' תכנים כליה לתוך חבירתה כו'. נ"ב פירוש אותה שעירבה תכנים כליה לתוך חבירתה שלא עירבה שנותנין אותה לאותה שעירבה ודו"ק : **בד"ה** וא"ת כו' דשמעינן ליה לאבא דקאמר כו' מילתא דאבא לאוקמיה כו' וכי אמר אבא דיהבינן כו' כנ"ל : **תוס'** בד"ה והא אמר ר"י כו'. נ"ב נראה בעיני שהאמת הוא מפני שהוא מחלוקת ואח"כ סתמא אבל לא היה לריך לשנויי אלא דהכא לא חשיבי מחלוקת דהא לא פליגי הכא בגזירה ודו"ק. א"נ מש"ה לא משני בכה"ג דאל"כ מאי פריך תלמודא אליבא דר' יוחנן דאמר הלכה כסתם משנה לשמואל נמי קשה מנא ליה להקל ולומר בין עירבו בין לא עירבו מאחר דאשכחן סתמא דמתני' דגזרינן וליכא מאן דפליג עלה דהכא לא פליגי בגזירה ע"כ נ"ל דאיכא מחלוקת לעיל להדיא בג' חצירות כו' ואח"כ סתמא ודו"ק (עיין במהרש"א) : **בד"ה** איכא

דאמרי כו' ר' יוחנן אמר אפילו חורבה ור' יוחנן כו' ומאי לטעמיה כו' כנ"ל : **בד"ה** גפנים כו' ונידון משום לחי ופתח. נ"ב לעיל בפ"ק דף ט' ולשון הגמרא נידון משום לחי והתוס' כתבו שה"ה נמי לדין פתח כדמוכח התם דפריך מהאי מתני' דחצר גדולה שנפרצה אדין לחי כו' ומש"ה מבני דמתניתין איירי בנכנסין כו' וק"ל: **ע"ב רש"י** בד"ה גפנים כו' ולוף. נ"ב פי' הוא מאכל עורבין : **באד** קנסו רבנן הך דלא עבד כו' כנ"ל : **בד"ה** ואילו השוה כו' עד שיקצרנה כמדת הקטנה כו' כנ"ל. וצ"ב כזה* : **תוס'** בד"ה שאלמלא כו' דהוי כאילו היא תוך הפתח. נ"ב דהכי משמע לישנא דהוי כולה בתוך הפתח של שתם חצר שאסורה לזרוע כשהגדולה מלאה גפנים : **באד** לגד הכותל שבתוך של קטנה כו' כנ"ל :

דף צג ע"א גמ' ויחיד בזה ויחיד בזה אין נותנין כו' כנ"ל : **רש"י** בד"ה סיכך ע"ג כו'. נ"ב כזה א : **בד"ה** ושנים התיצונים מגופפין כו'. נ"ב כזה ב : **בד"ה** ויחיד בזה ויחיד בזה נעשו כו' כנ"ל : **בד"ה** אמצעי מגופף כו' מהן והן פתוחים כו' לא הוי מלואו כנ"ל. וכ"ב כזה ג : **תוס'** בד"ה תניו מקורה כו' אלא כשיש ד' מחילות. נ"ב פי' ולא אמרינן פי' תקרה בג' מחילות אלא ד' מחילות בעי אבל אמרינן פי תקרה כו' במחילה רביעית אם יש שם ג' מחילות שלימות ולחי או פס נשאר במחילה רביעית וק"ל : **באד** ור"ת מ"מ יש לחלק כו' כנ"ל: **ע"ב רש"י** בד"ה מודה רב חסדא כו' משום דמשתמשא להדיא כו' כנ"ל : **בד"ה** במגופפת כו' סתומה היא ולגבי עליונה מחילה ופתחא היא

ומיהו כי הדדי כו' כנ"ל : **תוס'** בד"ה גידוד חמשה כו' אם יש תל ברשות הרבים כו' כנ"ל. וכ"ב עי' בפ"ק דשבת ד' ח' בד"ה רחבה ששה כו' : **בד"ה** וכי קתני כו' מערבין שנים אתרוייהו. נ"ב וסיפא דקתני נמי ואין מערבין שנים נמי אתרוייהו קאי דמערבין אחד ולא מצו מערבין שנים אתרוייהו עכ"ל תוספות שנ"ן ודו"ק : **בד"ה** לא תימא כו' לא חשיב הא דהכא משום כו' כנ"ל : **בד"ה** שבת כיון שהותרה הותרה פירשתי בפ"ק כנ"ל :

דף צד ע"א גמ' וקטרו ביה והיכי עביד שמואל הכי והא אמר כו' ורב אי ס"ל דאסור כו' כנ"ל : שם דלא נימרו כו'. נ"ב ס"א הדר ביה רב משמעתיה ולא נהירא דהא רב לא אמר שמעתא אלא מהאי עובדא שמיע לן וק"ל : **רש"י** בד"ה אסדרינהו רב לאפיה דקסבר כו'. נ"ב והתוס' פירשו לעיל בפ' מי שהוציאוהו [דף מ"ד.] כדבור פקק החלון מאן דאמר דרב קפיד אעשיית מחילה הבאה להתיר טלטול בשבת וק"ל : **בד"ה** שנטלה קורתו או לחיו גרסינן כנ"ל. וכ"ב בסוף פ"ק פירשו התוס' דעת רש"י : **בד"ה** משתי רוחותיו נמי נימא פתחא כו' כנ"ל : **תוס'** בד"ה מאי שנא כו' דג' מחיצות דאורייתא כמו שתם מבוי דהוי כלתי וקורה ויש לומר דהכא כו' כנ"ל : **באד** אלא שלשה מחיצות וברביעית כו'. נ"ב פירוש א"כ ברוח אחת נמי לא ישארו שלש מחיצות וא"כ אין חילוק בין רוח אחת לשתי' : **באד** ואיירי נמי שנפרצו כו' אע"ג דהשתא כו' כנ"ל : **ע"ב רש"י** בד"ה ושמואל כו' ביתר מעשר ולא מיתנא ליה כו' כנ"ל : **בד"ה** וקירויו נמי כו' משופע לדידי נמי האי שתי רוחות תדא קרן זוית הוא וכגון שנפרץ זה הכותל מן הקירוי על פני כו' ברוחב ארבע והמש אמות כו' ארבע פיות שצריך כו' הוא נפרץ בארבעה כו' במקצוע לפונית ובארבע כו' כנ"ל והד"א. וכ"ב כזה ד : **תוס'** בד"ה וקירוי כו' שנפרץ הקירוי באלכסון כו'. נ"ב כזה ה: **בד"ה** ושמואל כו' בין בעשר בין ביתר כו'. נ"ב וכמו שפי' רב בקרן זוית ודו"ק : **באד** דאיירי נמי בעשר דלא כו' כנ"ל : **באד** כשתם פרלה שהיא יותר מעשר. נ"ב ואין לנו להקשות דלמא הא קמ"ל דבשני רוחות לא אמרי' פיתחא הוא משום דס"ל לתוס' דהא ליכא חידוש דפשיטא עשר בקרן זוית הוא פרלה ולא חשיב כפיתחא וק"ל : **באד** ומשום בית כמו שמואל. נ"ב פי' לאשמועינן דמרוח אחת אמרינן פי תקרה אפי' ביתר מעשר אף שרב מוקי באלכסון דאין שייך לומר פי תקרה אפי' ברוח אחת כדפרש"י התוס' פירשו לטעמייהו דאלכסון הוא כמו שפירש ר"י לעיל ואינו שייך ברוח אחת אלא בשתי רוחות ובקרן זווית וק"ל (עיין במהרש"א) :

דף צה ע"א רש"י בד"ה קורה ארבעה כו' ראשיה נתונים על שני כו'. נ"ב וקצת תימה שרש"י לא פי' כן לעיל בפרק כילד משתתפין דף פ"ו ע"ש : **בד"ה** שיש לה פלימין עמודין קבועין במחילותיה. נ"ב בכאן לא פי' כמו שפי' לעיל בדף נ"ג וכ"ב התוס' בפ"ק דסוכה ע"ש שאין הפי' באכסדרה שוין ודו"ק : **בד"ה** על גבי כו' וד"ה מטלטלין כו' הד"א : **בד"ה** אי אמרת כו' משום האי טעמא אלא אי אמרת כו' כנ"ל והד"א : **בד"ה** לישנא אחרינא כו' ושד היא היא ופשיטא כו' כלישנא בתרא ומסתברא כוותייהו כנ"ל :

המוצא תפילין פרק עשירי

רש"י בד"ה בישנות כו' כמין שדי כו' כנ"ל : **בד"ה** מחשיך כו' שתחשך ויצא שם כו' כנ"ל : **ע"ב** גמ' אמר רב כו' כנ"ל : **תוס'** בד"ה מקום יש כו' דלין רחבו ב' אצבעות כנ"ל. וכ"ב פי' והנין היה מונח במקום תפילין לא על המצח א"כ שמעינן לב"ה דשיעור תפילין אינו אצבע דאי הוה אצבע א"כ ע"כ יש בראש להניח ג' תפילין דלין רחב ב' אצבעות ולמעלה ממנו היה הכהן גדול מניח תפילין ומאחר שבשברת יותר מאצבע

הייט כדלעיל דהכא לכולי עלמא ע שבת זמן תפילין הוא ועוד דתקשי ליה לעיל הכי לפי' קמא דלעיל דלוקי פלוגתייהו בהכי אי הוה תכשיט אי לא ולא פליגי כלל בזמן ולאו זמן ולטעמא בתרא דלעיל משום בל תוסיף הוא הא לא פליגי כלל בתכשיט כמ"ש לעיל וק"ל :

דף צו תוס' בד"ה ימים כו' פרט לשבתות וי"ט נראה דלאדרשה דלאות כו' עכ"ל דמדרשה מימים ולא כל ימים לא משתמע למעט שבת וי"ט טפי מימים של חול אי לאו דאדרשה דלאות קסמיך דשבת וי"ט סברא למעט שהן גופן אות וק"ל : בד"ה מיכל בת כו' ונשי דלא מחייבה הוי כשלא בזמן דכיון דלא מיצווי כו' עכ"ל וכה"ג איירי דהילכי סמלכה בפ"ק דר"ה דלא"כ מאי מוכיח מכך דמיכל בת כושי דקסברי מצות עשה שאין הזמן גרמא הוא דהוה מ"ע שהזמן גרמא ולא מיחו בה רבנן משום דלא הוה מיכווה כהיה דהילכי ויש לייסב דמכיה י"ל דה"פ יושב בה כל השנה שלא לשם מצוה כוונה אם מה שאין כן תפילין דודאי אין מניחין אלא אם כן מתכוין לשם מצוה ומהרש"ל הקשה בזה וז"ל ותימה לי דלמאן דאמר לאו רשות מיחו בה משום ברכה לבטלה כמ"ש הרא"ש בפ"ק דקידושין ואפשר שהתוס' ר"ל כו' עכ"ל ע"ש גם מהרש"ל כתב כן שם התוס' דהכא מיאנו בזה דאי משום ברכה תקשה ליה לר"ה הסיה דהילכי המלכה והא נאמר דלא היתה מברכת על הסוכה אם כן במיכל נמי נימא דלא היתה מברכת ברכת תפילין ולכך לא מיחו בה חכמים ומהכן דקסברי דמ"ע שאין הזמן גרמא היא ודו"ק : ע"ב בד"ה אבל בהאי לא פליגי וא"ת דלמא משום דהוי מלבוש לאיש כדאמר בפרק במה אשה דתפילין דרך מלבוש עביד כו' עכ"ל הכי אמרינן התם למתני' דאם יצא בתפילין בשבת אינו חייב חטאת דאפילו למ"ד שבת לאו זמן תפילין אינו חייב חטאת מ"ט דרך מלבוש עביד מיהו משמעתין דלעיל נמי מוכח דדרך מלבוש עביד דמאי דמוקמינן דר"ג סבר שבת לאו זמן תפילין גם קושייתם ותירוצם גמרא ערוכה היא שם (ד' ס"ב) אהא דאמר עולא וחילופיהן באיש וקסבר עולא נשים עם בפני עצמן ואיתיביה אביי המולא תפילין כו' ואי אמרת נשים עם בפני עצמן הן והא מ"ע כו' קסבר ר"מ כו' ע"ש ודו"ק : בד"ה לא ס"ד כו' דממ"נ סתמא דברכות דלא כר"מ דקסבר ההוא מתניתין דנשים סומכות לאו רשות כו' עכ"ל ק"ק להאי תירולא הך סתמא דברכות דנשים פטורות מן התפילין כמאן אתיא דכר"מ ור"י לא אתיא דאינהו סברי דתפילין מ"ע שלא הזמן גרמא ונשים חייבות וכר' יוסי נמי לא אתיא דאיהו סבר רשות והך מתניתין דברכות סבר דלאו רשות ודו"ק : בא"ד משום דלא מתרלא מילתי' דר"מ זוג אין טפי לא א"כ סבר שבת (לאו) זמן תפילין כו' עכ"ל ק"ק דאם כן הוא בפשיטות טפי ה"ל לאוכוחי דר"מ ור"י ס"ל דשבת זמן תפילין מדתני זוג א' אין טפי לא אלא ע"כ דה"ל למימר אע"ג דשבת לאו זמן תפילין הוא אפ"ה זוג א' אין טפי לא משום דדרך מלבוש וכחול שוויוהו רבנן ובחול אינו לובש רק זוג א' כדאמרינן [לעיל] וכן פי' הר"ן וכל"ל ע"כ בפ' במה אשה לאביי דהוה ס"ד דהך ברייתא דאחד אשה ואחד איש סברה דתפילין מ"ע שהזמן גרמא היא אע"ג דקתני בה זוג א' אין טפי לא והא דלא אוקמי פלוגתא דהנאי במתניתין בהכי משום דסתמא דמתניתין כר"מ היא ור"מ ס"ל דשבת זמן תפילין הוא מדקתני אחד האיש ואחד האשה ודו"ק : בד"ה וכי אדם כו' וס"ד דתרווייהו אין מקושרות אלא שבישנות ניכר כו' וא"ת כיון דאין מקושרות היאך מכניסן כו' עכ"ל דבתרווייהו מקושרות ליכא לאוקמא דבישנות נמי למה לא ניחוש לקמיע כמו בחדשות דהא ודאי קמיעות עבידי להתייפן כמו תפילין אלא ע"כ דבקמיע אין עושין קשר דכולי האי לא עביד בהו כעין תפילין וישנות הייט שהקשר ניכר וליכא למיחש לקמיע ובחדשות שאינו ניכר יש לחוש לקמיע והא קשיא להו לכולי עלמא לרבי מאיר בין בחדשות בין בישנות ולר"י בישנות כיון דאין מקושרות היאך מכניסן ותירלו דס"ד דבלאו קשירה לר"מ נמי הוי דרך מלבוש ולר"י אף בלא עניבה ואפשר שיהיו מהודקין בלא קשירה ובלא עניבה לר"י על ידי כריכות הרלועות א"נ עונבו אפילו לר"י כו' ודו"ק :

דף צז בד"ה אביי אמר כו' ור"מ דשרי בחדשות קסבר דלאו קשירה היא כו' עכ"ל לר"מ ודאי מלינו למימר שפיר כדס"ד מעיקרא דשרי אף בחדשות משום דבלא קשירה הוה דרך מלבוש כמ"ש התוס' לעיל אלא משום דלרבי הסתא דאוסר בחדשות משום דאינן מקושרות ליכא למימר הכי לית לן למימר דר"מ פליג עליה בהא אלא דפליג עליה בהא דפליגי כבר רבנן עליה דר"י וקסברי עניבה לאו קשירה היא וק"ל : בא"ד מדפריך סתמא דתלמודא בפשיטות ולעגביה מיעגב משמע דאין הלכה כר"י כו' עכ"ל דבריהם אלו לתירולם דלעיל לרב חסדא מוקמינן מתניתין דהכא כרבנן דר"י דאמרי עניבה לאו קשירה [היא] אבל לתירולם שני ליכא ראיה דאיכא למימר דלר"י נמי פריך וליעגביה דקס"ד דאפילו לר"י שרי עניבה דהכא דסתמא דעתו להתיר כו' כמ"ש התוס' לעיל ודו"ק : בד"ה קשר של תפילין כו' ומשני אלא לרלועותיהן ולא פריך מדל"ת ויו"ד כו' עכ"ל ר"ל דכמו דפריך הש"ס דלא איצטריך קרא מן המותר בפיך דבלאו קרא נמי כיון דהוה הל"מ מאותיות השם ה"נ איכא למפרך אהא דמשני לרלועותיהן כיון דמהל"מ יש בהו ד' וי' מאותיות השם לא איצטריך בהו קרא אבל אי ד' וי' אינן הל"מ אלא קשר בעלמא הוה הל"מ ניחא אי לאו קרא דמותר בפיך לא הוה ידעינן דבעי ברלועותיהן עור בהמה טהורה ועיין במרדכי בה"ק ובהגהות אשר"י במנחות וק"ל : ע"ב בד"ה ר"ש אומר נותנן כו' אם היו חברים הרבה והיו כולן שותפין כו' עכ"ל הכא גבי תפילין לא בעי שיהו כולן שותפין בו דאף אם זכה אחד בהן שרי לחבירו עמו משום בזיון תפילין מה שאין כן התם גבי כיסו דלא שרינן בפחות מארבע אמות אלא משום דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו לא שרינן נמי לחבירו עמו אי לאו שותפין וק"ל : בד"ה את החי כו' דמ"מ מיפטר הכא משום דגמרינן כל הולאות ממשכן ושם לא היו נושאין בעלי חיים כו' עכ"ל ומיהו אי לאו דאיכא האי טעמא דהחי נושא את עצמו ודאי דהוה גמרינן ב"ח ממשכן דלאו דומיא דמשכן ממש בעינן דהא כמה דברים דלא הוו במשכן ומחייבין על הולאותיהן וק"ל :

דף צח בד"ה אלא אמר אביי כו' וא"ת כיון דפריסית דספר כו' ולפי ההוא ליסנא דמסקינן דסתם כתבי הקודש כו' עכ"ל וה"ה דהמ"ל למאי דמסיק דאין מזרקין כתבי קודש ניחא דספר דוקא נקט וצ"ל דהך פירכא ודלמא זריק להו כו' לא פריך אלא לשינויא בתרא דאיירי באסקופה שאינה ארוכה אבל לתירוץ קמא דאיירי באסקופה ארוכה ליכא למפרך ודלמא זריק להו דאין דרך לזרוק חפץ רחוק כ"כ דאל"כ לתירוץ קמא נמי ניחא דנקט ספר דוקא ולפרש"י למאי דמסיק בן עזאי היא לא קאי כלל הא דקאמר סתם כתבי הקודש עיוני מעיין בהו אבל דבריהם לשיטת ר"י לקמן דמעיקרא דפריך דלמא מעייל מר"ה לרה"י היינו שעומד במקום אחד ולינו זז ממקומו ומעביר מכאן לכאן דרך גופו כו' לא מתרלא בהא דקאמר הא מני בן עזאי דלא איירי אלא דרך הלוכו וקאי הך שינויא דסתם כתבי הקדש עיוני כו' וניחא לשיטת ר"י דלא קאמר אלא הא מני בן עזאי כו' וצ"ל על פרש"י הא דלא קאמר אלא משום דשינויא קמא באסקופה ארוכה קאי ולא אדחי אלא שינויא בתרא והוא דחוק ודו"ק : בד"ה והאמר רבה כו' ואיירי לקמן כגון שמשליך ד' ע"י זריקה כו' עכ"ל כתב מהרש"ל מלת לקמן נ"ל טעות הוא עכ"ל ובחנם [דהק למחוק] כל ספרים הישנים אלא דהכא בעומד על האסקופה ניחא להו בלא זריקה שעומד במקום אחד על האסקופה שרחבה ד' טפחים ונוטל הספר מרה"ר בסמוך לו ומעבירו דרך עליו ומניחו ברה"י בסמוך לו אבל לקמן גבי עומד ברה"י כו' ובלבד שלא יוליא חוץ לד"א א"א לעומד במקום אחד להוליא חוץ לד"א אי לאו שמשליך ד"א ע"י זריקה ומיהו מלתיה דרבא דמעביר מתחלת ד' עד סוף ד' נמי ע"כ איירי בכה"ג שמשליך ע"י זריקה ולא בא לומר לקמן אלא לאפוקי מתני' דאסקופה דקיימינן בה הכא דהוית מצי איירי כפשטה בלא זריקה אבל מלתיה דרבא מייתי לה לקמן ומיירי כי מתני' דלקמן ודו"ק : ע"ב בד"ה נימא כתנאי כו' א"כ יש לחלק דהכא שבא החפץ מלמעלה מג' כו' עכ"ל אבל לא ניחא להו לחלק דהתם איירי דאמר כדנפקא לר"ה הנוח אבל רבא איירי באומר כ"מ שתרצה תנוח כמ"ש התוס' לקמן למסקנא דהתם לר"י משום דמה"ט דאמר כדנפקא לר"ה תנוח אית לן למימר קלוטה כמי שהונחה דמי כדאמר התם וא"כ מאי אריא דאמר התם בתוך ג' ד"ה חייב למעלה מג' נמי תוך י' הל"ל הכי ואמאי פליגי רבנן עליה דר"ע אבל תוך ג' ד"ה חייב משום דכארעא סמיכתא היא ומסתבר ביה למימר הכי בשיולא החפץ מתוך ידו בתוך ג' כמ"ש הכא ובהא מתיישב נמי דלעיל דפריך והא לא נח שכתבו התוס' דפריך לרבנן דר"ע ולא ניחא להו למימר דאפי' לר"ע פריך הכא דמודה ביה ר"ע הכא כיון שהחפץ בא מלמעלה מג' לתוך ג' דהא ר"ע תוך י' איירי ולא שייך לחלק ביה בין בא מלמעלה מי' ובין למטה מי' אלא בין בא למעלה מג' ובין בא למטה מג' משום דכארעא סמיכתא היא והך מלתא דר"י התם שכתבו התוס' לקמן דאיכא לאוקמא כשתחלת זריקתו תוך ג' היינו למאי דס"ד מעיקרא דלא הוי טעמא דר"י משום דקלוטה כמו שהונחה דמי אלא משום דכארעא סמיכתא דמי ומיהו אכתי ק"ק הא דפריך ולא נח אימא אפי' לר"ע פריך דמודה ביה ר"ע הכא כיון דהכא איירי כ"מ שתרצה תנוח ור"ע לא איירי אלא בדאמר כדנפקא לר"ה תנוח ויש לייסב דא"כ ר"י הייט ר"ע ובשמעתין מוכח דר"י היינו כרבנן דר"ע ודו"ק : בד"ה ניחוש דלמא כו' דקתני זיז כו' הוי לעלייה אפי' להניח שם כלים כו' עכ"ל ובזיז כל שהוא דהתם זיז כל שהוא משמע אבל בזיז ארבע אפילו לר"ה שרי אפילו בכלים שאינן נשברין לפי שיטת התוס' לקמן וק"ל : בד"ה ומשתמש כו' דבחורין שבכותל כו' ולשון משתמש בכל הכותל כו' עכ"ל ואין לשון זה מכריע דהא לקמן אמרי' מאי אריא כנגד חלון אפי' בכולה כותל נמי כו' והייט בזיז שעל פני כל הכותל מחוץ לנגד חלון וק"ל : בד"ה אי דלית ליה כו' וכי פריך תלמודא אי כו' ה"מ למפרך אפילו בשלמטה כו' עכ"ל ר"ל הסתא דסתם זיז כל שהוא ה"מ למפרך אפי' בשלמטה כו' ומיהו קלת יש לגמגם בזה דמשלמטה הימנו לא פריך ליה דאיכא לאוקמא בכלים הנשברים אבל מעליון קשיא ליה שפיר ממ"נ אי בכלים הנשברים אפילו בכולי הכותל לישתמש ואי בכלים שאין נשברים נגד חלונו נמי לא ישתמש ודו"ק :

דף צט בד"ה הוא סבר מדסיפא כו' משום דאיכא דמהפכי דר"מ לדר' יוסי כו' עכ"ל דהיינו ר"מ מטהר ור' יוסי מטמא כמ"ש התוס' לקמן ובכל נוסחאות פי' המשניות שלפנינו דמס' כלים פ"ח גרסי' ר"מ מטמא ר"י מטהר ר' יוסי אומר היפך כו' וגי' זו א"א להולמה לכל הגירסאות דהא לדברי המקשה ר' יהודה אומר היפך קתני ולדברי המתרץ מוחלפת השיטה ע"כ ר' יהודה לאו מטהר דא"כ מכ"ש תקשי ר' יהודה אדר' יהודה ממתניתין דהכא דהפי' בלא היפך בה חשיב ליה משקה אלא דלפי גירסת הספרים דגרסי ר"מ מטהר כמ"ש התוס' לקמן הוה גרסי' בהמקשה הכא ר' יוסי מטמא ור' יהודה אומר היפך כו' ומסיק מוחלפת השיטה ר' יהודה מטמא ור' יוסי אומר היפך כו' ולפי גירסת הספרים ר"מ מטמא ור' יוסי מטהר ור' יהודה אומר היפך כו' ולדברי המתרץ מוחלפת השיטה גרסי' ר' יהודה מטמא ור' יוסי מטהר ור"מ אומר היפך כו' · ודע דבפ"ח דכלים פסק הרמב"ם בפי' המשנה כמ"ד דבעי היפך ברוק וכאן בפי' המשנה שכתב ומאמר ר"י כי מי שנתלש רוקו מפיו שאסרו לו להלוך ארבע אמות בתנאי שיהפכנו בפיו ואין הלכה כר' יהודה עכ"ל שיעור דבריו כך הוא כי מאמר ר' יהודה מי שנתלש רוקו שאסור כו' אינו להלכה אלא בתנאי שיהפכנו בפיו ואין הלכה כר"י דסבר הכא דלא בעי היפך וכן תפרש דברי הרע"ב בפירושו וק"ל : בד"ה היה אוכל כו' ליטמא ולטמא אוכלין בכל שהוא מסקין טימאו ומטמאו כו' כנ"ל : גמ' רישא רבנן וסיפא ר"מ אמר רב יוסף כו' ולפרש"י ניחא אע"ג דלעיל מסיק רישא רבנן וסיפא ר"מ ואין נראה לו דחוק היינו משום דמשניות רחוקים הן אבל הכא פריך רישא רבנן וסיפא ר"מ דנראה לו דחוק לומר כן במשניות הסמוכות כ"כ אבל לפי' התוס' לעיל דסיפא ר"מ היינו ההיא דלא ישתין ורישא רבנן ההיא דעומד אדם ואין נראה לו דחוק וסמוכות הן ממש וא"כ מאי פריך רישא רבנן וסיפא ר"מ ברחוקות יותר מהן ועוד דניחא לן למימר דסיפא דהכא ר"מ מדנימא סיפא דהכא רבנן דאם כן תקשי טפי רישא רבנן ומליעתא ר"מ וסיפא רבנן ויש לייסב דסיפא דלעיל ר"מ היא לא ישתין ולא ירוק אינו סותר רישא דעומד אדם דאתיא כרבנן אבל הכא מקשה רישא רבנן ההיא דעומד אדם וסיפא ר"מ ההיא דלא יעמוד כו' דהנך משניות סתרי אהדדי ודו"ק : ע"ב בפרש"י בד"ה ומן הלנור מ"מ כו' וליכא למימר לבוד וכיון דלמטה מי' הוא וליכא איסורא כו' ומס"ה נקט למתני' גבי מזחילה למטה מי' כו' עכ"ל כנ"ל : בא"ד ומס"ה נקט במתני' גבי מזחילה למטה מי' משום דבעי למתני ומן הלנור מ"מ ואי למעלה כו' עכ"ל ולא ניחא להו למימר דמשום מזחילה גופה נקט למטה מי' דאפי' למטה מי' אסור ללרף דהא לירוף של מזחילה אינו מוזכר מפורש במתני' אלא מכח דיוקא משא"כ לירוף של לנור מפורש דהיינו שאמר מ"מ שותה וק"ל : בד"ה וקולט נן כו' מגגו של חבירו אבל לא ילרף עכ"ל ואחר כך מה"ד ובמתני' נמי שמעתי כו' כנ"ל והענין מגומגם על מה קאי דקאמר ובמתני' נמי שמעתי כו' ונראה דקאי אהאי פיסקא דמתני' ומן הלינור מ"מ כו' שלא היה כתוב בגמרות שלהם בלשון פיסקא אלא כאילו הוא סיפא דברייתא דלעיל מינה [וכן נמלא באלפסי] וא"כ הוא שהוא לשון הברייתא ע"כ דהאי מ"מ אינו משמעות לשון לירוף דהנ"ל ומן הלנור מלרף כדקאמר ברישא דברייתא לשון לירוף וע"ז קאמר דבמתני' נמי שמעתי דלשון מ"מ אינו

חכמת שלמה

מהלבע א"כ מסתברא לומר ב' אלבעות כמו רותב הגין כאשר"י דהלכות קטנות : בא"ד ומתרגמינן בין עיטהי . נ"ב פי' א"כ משמע דהגין היה מונח במלא בין העינים וק"ל :

דף צו ע"א רש"י בד"ה ולכ"א אי סבירא לן דלכ"ע כו' כנ"ל : בד"ה השמר דלאו כו' בסרתו השמר כו' הד"א : תוס' בד"ה מיכל בת כו' משום דתפילין צריכין גוף נקי . נ"ב ותימה לי דלמאן דאמר לאו רשות מיחו בה משום ברכה לבטלה כמ"ש הרא"ש בפ"ק דקידושין ואפשר שהתוס' רצו לומר אפי' לאותן שסברי דאף למ"ד רשות אפי' הכי לא מברכי לכך צריכי להאי טעמא ודו"ק : בד"ה דלמא סבר כו' משום דמדאורייתא לא מיפקד כו' תדע דבמקום שאין גוי כו' כנ"ל : ע"ב תוס' בד"ה המולא תכלת כו' שיודע שטעימה פסולה . נ"ב פי' לבע נסיון שמנסין בו הלבע מקודם והוי כלא לשמה :

דף צז ע"א גמ' של יד ושל ראש . נ"ב פי' אחד של יד ואחד של ראש ודו"ק : רש"י בד"ה לאפוקי כו' מדמנח שליפי וגלי ביה כו' כנ"ל : תוס' בד"ה קשר של כו' שיהא שקשר קרוי דלת . נ"ב פי' שהם קשר של תפילין ודו"ק : ע"ב רש"י בד"ה ה"ג כו' ר"ש גריעה מתנא קמא ואיכא זלזול דשבת טפי כו' כנ"ל : תוס' בד"ה הכא בתבית כו' לא זה ולא זה כו' ואפי' חוץ לתחום של זוכה כו' כנ"ל :

דף צח ע"א גמ' באסקופה הנדרסת עסקינן כו' דהאי מייתי לה אתי לידי כו' כנ"ל : רש"י בד"ה מה לי כו' רה"י וקפרית ליה כו' בזיון וכי היכי כו' כנ"ל : בד"ה נמי נגזר כו' נגזר דלמא כו' לרה"י וכי תימא כו' הד"א : בד"ה סתם כתבי כו' והרי עומד בכרמלית כנ"ל : תוס' בד"ה אלא אמר כו' וא"ת כיון (דפריך) [דפריסית] דספר כו' כנ"ל : בד"ה והאמר רבה כו' ואיירי לקמן נמחק לקמן . וכ"ב נ"ל טעות (עיין במהרש"א) :

דף צט ע"א רש"י בד"ה מוחלפת כו' ויולא הימנה . נ"ב ומדברי התוס' יראה כפשוטו דמהפכים דברי ר' יהודה לר' מאיר ודו"ק : בד"ה לא תחליף כו' היא דמתני' כו' למבדייה בכיחו כו' הד"א : תוס' בד"ה היה אוכל כו' בכל שהוא טימאו ומטמאו כו' כנ"ל : ע"ב רש"י בד"ה על התמין כו'

לשון לירוף אלא גרסינן ומ"מ בוי"ו ואקולט נמי קאי דבכל מקום שהוא שרי לקלוט וכן הפרשהו בברייתא ולאו לשון לירוף הוא ואהא הקשה רש"י דמלאתי בתוספתא לירוף מותר בלנור כו' וסיום דבריו ומתני' היא ואלמטה מי' קאי כו' ר"ל שהוא פיסקא דמתני' וקאי אלמטה מי' דקתני במתני' ולאו סיפא דברייתא הוא דלהוי קאי אלמעלה מי' וכיון דקאי אמתני' שפיר איכא לפרושי מכל מקום לשון לירוף דשרי למטה מעשרה אלנור ודו"ק: באה"ד הא לאו הכי מלרפין ואין דרך התלמוד לומר תנא אתירוץ אמוראים כו' עכ"ל ר"ל אתירולא דרב נחמן דמחלק ואסר לירוף פחות מג' סמוך לגג ובין ג' סמוך לגג מיהו לפי נוסחאות הישנות בסיפא דברייתא דקתני ומגביה ידו למטה מג' סמוך לגג וילרף דהשתא שפיר קאי תנא אהך סיפא דברייתא ואפשר דמשום זה מחקו אותו מן הספר וא"כ ע"כ דלא הוה קאי תנא אלא אדיוקא דרב נחמן ומ"מ קשה דאכתי נימא דקאי תנא אדיוקא דברייתא כמו אדיוקא דרב נחמן ודו"ק: תוס' בד"ה לא יעמוד כו' לא יעמוד על גגו וילרף מגג חבירו כו' עכ"ל ודקתני בברייתא למעלה מי' טפחים לרבותא דאפ"ה שרי לקלוט אבל במתני' דקתני נמי לנור דשרי אפי' ללרף הולרך למתני למטה מי' טפחים אבל למעלה מי' אסור ללרף אפי' בלנור כפרש"י במתני' וק"ל: באה"ד והא דאמר כו' אמר שמואל לא יעמוד כו' והיינו להביאם לבית כדפי' כו' עכ"ל דהא שמואל פסק לעיל כר"ש דבין עירבו ובין לא עירבו רשות אחת הן וק"ל:

דף ק בד"ה וכן בקרן כו' לאו דוקא נקט לדו א' דה"ה משני לדדין עכ"ל ה"ל למנקט רבותא טפי אפי' מג' לדדין אוסר רב ששת וק"ל: בד"ה מתן ד' כו' אין להם תקנה לפי שזה למעלה מחוט כו' עכ"ל היינו לר' יהושע לית להו תקנה אבל לר"א אית להו תקנה כדתנן נמי התם הניתנין למטה שנתערבו בניתנין למעלה ר"א אומר יתן למעלה ורואה אני כו' וחכ"א יספך לאמה כו' ע"ש וק"ל: באה"ד וא"ת וליתי עשה ולדחי לאו דבל תוסיף כו' עכ"ל גם זו הקושיא לר' יהושע ועדיפא מיניה ה"מ להקשות דליתי עשה ול"ת דבל תגרע ולידחי ל"ת דבל תוסיף וק"ל: בד"ה ינתנו במתנה א' דקי"ל כל הניתנין כו' כיפר עכ"ל דאל"כ למתן ד' לא היה לו תקנה ע"י מתן א' ולא הוה פליג ביה ר"י ודו"ק:

ח"א דף ק ע"ב כל הכופה אשתו כו' הווין ל"ה בנים שאינן כו' ובס"פ ואלו מותרין חשיב בני אנוסה בכלל ובלותי מכם המורדים וגו' מהאי טעמא דאינן מהוגנים: כל אשה שתובעת כו' הווין ליה בנים דאפילו בדורו של משה כו' מפורש גם כן שם: אלו ב' טפי דמים כו' מלינו האי לישנ' גבי דמי אשה דכתיב כי תזוב זוב דמה ימים רבים וגו' ומיהו חד הרבה נמי משמע שנים כדאמרינן דאין מיעוט רוב אלא שנים ואפשר דכתיב הרבה ארבה בלשון כפול כדאמרינן במסכת כתובות כל אשה שדמיה מרובין בניה מרובין והיינו אם הרבה האשה בדמים תרבה בבנים ולער גידול בנים שלה נמי יותר בעלבון וק"ל: והרונך זה לער העיבור כו' קלת קשה אמאי הקדים המאוחר דהיינו לער גידול בנים קודם לער הריון ולידה ובב"ר דרש עלבונך זה לער עיבור והרונך זה לער עידוי כו' ע"ש ולער גידול בנים ודאי דשייך נמי באיש כדאמרי' בסנהדרין פרק ב' גבי יעקב מ"מ טפי הוה באשה וכדאמרינן ביבמות דייני שמגדלות את בנינו כו' וק"ל: זו היא מדה טובה בנשים כו' אע"פ שמדה טובה היא מ"מ חשיב ליה בהדי קללות שבאשה וכמ"ש הרא"ש בזה על טענת הרמב"ן לפרש"י בחומש עיין שם: ואידך הני שבח הוא לה כו' עיין פרש"י אהא דמשתנת כו' הוי שבח משום לניעות ואהא דנעטפ' כו' הוי שבח דאין לה טורח כו' אבל אהא דמגדלת שער כלילית לא פי' כלום דהוי שבח ואי לית ביה שבח אכתי תקשי אמאי לא חשיב נמי לעיל וי"ל דהאי דמגדלת שער כלילית לא פריך כלל משום דהיינו עטופה כאבל כדי לכסות גידול שער כלילית ודו"ק: היינו למדין כו' דלפי פשטיה דקרא הוה מ"ס מבהמות ומעוף מ"ס מיותר אבל אין בזה תוכחה לאיוב ועל כן דרשו בו הכא מ"ס מבהמות ומעוף מ"ס מן דהיינו שבא אליהוא להוכיח את איוב למה לא למד דבר זה וכיולא בו מבהמות ומעוף וק"ל: גזל מנמלה כו' כפרש"י שאין א' גוזלת חברתה כו' ע"ש ועיין במסכת חולין פרק ג':

דף קא בפרש"י בד"ה כשהיה להן ליר כו' וקשיא לי בגוה דא"כ מאי תרלתיה דרבא כו' עכ"ל ולא ידענא אמאי לא קשיא ליה נמי מברייתא דדלת אלמנה מ"ל חד קרש ומ"ל תרי קרשים לטעמא דמשום חופר הוא ודו"ק: ע"ב בד"ה הדר ביה ר"מ משערי גינה מדקא שרי לעמוד בר"ה כו' וש"מ מדקא שרי לעמוד על האסקופה כו' עכ"ל דבריו הראשונים והוא מפ"ה דמעיקרא דמרישא מוכח לה דהדר ביה ר"מ ודבריו האחרונים הוא ע"פ שהגיה הקונטרס לבסוף בפירושו דמסיפא מוכח לה כמ"ש כל זה התוס' אבל דבריו האחרונים הם מגומגמים וערבוב דבריו מפי' קמא יש בהם שכ' לעומד על האסקופה כרמלית בר"ה כיון שעומד על האסקופה מאי בעי הכא בר"ה ועוד שכתב וליטול מפתח במנעול למעלה (במנעול) מי' אסקופת כרמלית ולהוליכו דרך [אוירא] למנעול כו' מאי בעי מנעול באסקופה להוליכו דרך [אוירא] למנעול שהרי במנעול היה מונח מבע"י ודו"ק: תוס' בד"ה מביא מפתח כו' ואין נראה לר"י דמכאן אין להוכיח כו' עכ"ל ק"ק לפי פ"ה דמעיקרא דאיירי הרישא בעומד ברה"ר א"כ הסיפא ובזמן שהמנעול למעלה מי' איירי נמי בכה"ג דעומד ברה"ר ואמאי לא ניחוש שמא יביאנו אללו מן המנעול שהוא רה"י לרה"ר שהוא עומד שם דמהא ודאי לא הדר ביה ר"מ דרבנן נמי לא פליגי עליה בהא דלא מהדרי ליה אינהו אלא מכרמלית ודו"ק: באה"ד דאי ברה"ר קאי מאי וכן דמשמע דומיא דההוא דשערי גינה כו' עכ"ל ר"ל דלשון וכן משמע דאוסר בכרמלית ורה"ר דומיא דשערי גינה כמ"ש התוס' לקמן אבל בסיפא דלא קאמר וכן איכא למימר שפיר דהדר ביה ר"מ משערי גינה וגם הדר מרישא דוכן חנויות דאוסר בכרמלית ורה"ר או רה"י ודו"ק: בד"ה מדקאמר וכן כו' ואי הויא אסקופה רה"י א"כ היה מטלטל מרה"י לכרמלית כו' עכ"ל ואסקופה מקום פטור ע"כ נמי לא הויא דאסקופה דרישא דומיא דסיפא דע"כ בסיפא לא הוה מקום פטור דא"כ אמאי לריך להניחו במנעול יניחו באסקופה כמ"ש התוס' לעיל ודו"ק: בד"ה כי פליגי ט' ר"י מפרש דדוקא הכא שרי כו' וס"ל כרבנן דר"י בנגר הנגרר כו' עכ"ל דלא ניחא ליה כפרש"י דאינו ניטל באגודו ה"ל כנגר המונח דמודה ביה ר' יהודה דא"כ לא ה"ל לפלוגי הכא בין ניטל באגודו ובין אינו ניטל באגודו אלא דה"ל לפלוגי בין נגרר ובין מונח דבנגרר כ"ע לא פליגי ובמונח פליגי ועוד מדקאמר לקמן אהא דתלי בעיברא דדשא ההוא ניטל באגודו הוה משמע אבל מילתא דר"י בנגר הנגרר הוה כאילו אינו ניטל באגודו אם כן [ע"כ] הא דבעי הכא בראשו גלוסטרא באינו ניטל באגודו היינו כרבנן דרבי יהודה אי נמי אפילו כרבי יהודה ובדתלי בעיברא דדשא דמודה בזה ר"י אי לאו גלוסטרא וק"ל:

ח"א דף קא ע"א טובם כחדק וכו' לפי פשוטו נמי נגריעותא כפרש"י בס' מיכה ישר שבהם ממסוכת קולים כו' ע"ש אבל א"כ הוה ליה למכתב ישר כמסוכה אלא דקרא (עלה) למעליותא קאמר ישר הנעשה בהם בא ממסוכה דהיינו ממה שמוטים שבהם מגינים וסוככים עליהם והוו כחדק בפני הפרלה של הפרדס שהוא כמו לכל ישראל כמ"ש כרם היה גו' · ואמר ד"א טובם כחדק שמהדקין כו' הא' מתחלף בה' בלורות הכתב כמ"ש פ' הבונה גם במגפא באותיות אחה"ע ור"ל שמהדקין כו' דהיינו שהרשע נוטל גם חלק לדיק בגיהנם כדכתיב משנה שברון יכשון כמפורש בפרק אין דורשין ומפרש לה בעוה"ב לגיהנם דבעוה"ז כבר מפורש בהאי קרא קומי ודושי בת ליון גו' וק"ל:

דף קב בא"ד ומתני' דלעיל דדלת שבמוקלה כו' דבעי שיהיו גבוהים מן כו' עכ"ל משום דהשתא דהך מתניתין דגלוסטרא אתיא שפיר כר' יהודה אית לן למימר דהך סתמא דמתני' דלעיל מיניה דלת שבמוקלה אתיא נמי כרבי יהודה דכוותיה פסקינן והא דבעי התם שיהיו גבוהים מן הארץ ואסור בנגררת והכא התיר רבי יהודה בנגר הנגרר משום דהתם הוה באינו ניטל באגודו ולכך לריך שיהיו גבוהים מן הארץ דאי הוה התם ניטל באגודו אפילו נגרר ובלא גלוסטרא ואפילו תלוי בעיברא דדשא מתיר ר"י כדמוכח הכא לקמן ול"ל דדלת שבמוקלה וחדקין שבפרלה לא הוה כקשור בדלת גופיה אלא כתלוי בעיברא דדשא דאי הוה כקשור בדלת גופיה א"כ דאינו ניטל באגודו ואפילו נגרר שרי ר"י במתני' כדמוכח לקמן דר"י מתיר בקשור בדלת אפילו אינו ניטל באגודו אפילו נגרר ודו"ק: בד"ה לא אמרן אלא שאין בשיפועה טפח פ"ה שיש כילות קטנות סמוכות כו' עכ"ל עיין בפ' תולין שכתבו התוס' פי' זה ועוד פי' אחר ועיין בזה בחידושנו שם: באה"ד אבל לא מסתבר שיחשב בכה"ג עשיית אהל לאסור עליו לעשות בשבת כו' עכ"ל ל"ע לפי זה יהא מותר לכתחלה לנטות בשבת הכיפין בפחות מג' דלענין לאסור עשיית אהל בשבת לא אמרינן לבוד ואח"כ יהא מותר ג"כ לפרוס מחללת עליהן דלא הוי אלא כמוסיף אהל ואמאי קאמר למחר מביא מחללת כו' דמשמע דהכיפין אסור לנטות בשבת ודו"ק: ע"ב בפרש"י בד"ה לר"י כו' והא דתניא עוגבה רבנן כו' היא וכיון דאפשר בעניבה כו' עכ"ל אבל אם לא היה אפשר בעניבה היה מותר לקשור דס"ל נמי כר"א דמכשירי מלוה דוחין שבת ולא תקשי להו לרבנן אי אליבא דר"א אפילו לכתחילה נמי דאימא דקושטא הוא דאפילו לכתחלה ודקתני נימא שנפסקה לרבותא דאפ"ה לא היה קושרה אלא עונבה וק"ל: תוס' בד"ה הא דמיהדק כו' אבל ר"ח מפרש דמיהדק אסור כו' שאינו נכפף ונראה אהל כו' עכ"ל ולפי זה ל"ג אלא ל"ק ועיין ברא"ש פרק תולין וק"ל: בד"ה מחזירין רטיה כו' גזירה שמא ימרח אבל לשחיקת כו' כיון דמאתמול כו' עכ"ל דאל"כ אמאי נקט רטיה דשייך ביה נמי מירוח ולא נקט שאר דברים דלא שייך ביה מירוח אלא שחיקת סממנין ואפ"ה אסור במדינה וכ"ה בתוס' פרק במה אשה אלא כיון דמאתמול הוה עילויה ליכא ביה משום שחיקת סממנין ומיהו בסיפא אם בתחילה כאן וכאן אסור כיון דלא הוה עילויה מאתמול אית ביה נמי משום שחיקת סממנין וה"ל למנקטיה לרבותא בשאר דברים ולא ברטיה דשייך ביה מירוח אלא משום רישא נקטיה הכי גם בסיפא ודו"ק: בד"ה רטיה שפירשה כו' וי"ל דהך דפילפל איירי שנפל ע"ג קרקע והכא שנפל על גבי כלי כו' עכ"ל ולעיל שהקשו לפ"ה דלא שייך הכא שחיקת סממנין מההיא דפילפל ולא תירלו בכה"ג דההיא דפילפל שנפל על גבי קרקע והכא ע"ג כלי דא"כ לטעמא דשמא ימרח נמי אמאי אוסר כיון שנפל ע"ג כלי ודו"ק:

דף קג גמרא ואיבעית אימא הא והא רבנן ול"ק כאן באמלע כו' ופליגי באמלע ולא ניחא ליה לתלמודא למימר דפליגי מן הלד והא והא ר"ש דלא מסתבר למימר דרבנן מתירין אף מן הלד כיון דשני שם בעניבה וק"ל: בפרש"י בד"ה יבלת כו' או חרוץ או יבלת יבלת דקרא קרינן יבלת שאין שם דבר כו' עכ"ל ר"ל בקרא קאיירי בהקרבת הבהמה שיש בה יבלת הוה יבלת שם התואר לבהמה כמו שבור ועורת דשם התואר נינהו מדלא כתיב שבר ועורון דהוי שם דבר אבל יבלת דמתני' דאיירי בחתיכת יבלת מן הבהמה הוה שפיר יבלת שם דבר אבל בחומש פרש"י גבי עורת דקרא דהוי נמי שם דבר של מום עורון בלשון נקבה וע"ש ברא"ם וק"ל: ע"ב גמרא והפשוט דר"א דאמר ביד פליגי אבל בכלי ד"ה חייב כו' כל"ל והוא ר"א בן פדת דאמר התם בגמ' בפ' המלניע דביד פליגי ר"א ורבנן דמתני' אבל בכלי ד"ה חייב ע"ש: בפרש"י בד"ה אילימא רבנן כו' וכגון שעלתה לו בשבת דלא אפשר כו' עכ"ל לא ידענא מי הכריחו לכך דאימא אפי' היה אפשר מאתמול כיון דאינן אלא משום שבות קסברי רבנן דמכשירי מלוה דוחה איסור שבות ויש ליישב דע"כ רבנן דפסחים דסברי דחתיכת יבלתו אפי' ביד אין דוחה קסברי דאפי' שבות אין מכשירי מלוה דוחה כדקאמרי' לעיל וק"ל: בד"ה ה"ג ואי רבנן כו' אלא אי אמרת רבנן וטעמא דבכלי לא כו' כדר' אלעזר דאמר התם פ' המלניע מחלוקת ביד אבל בכלי כו' עכ"ל כל"ל ואע"ג דר' אלעזר התם קאי אמתני' דאיירי בנוטל לעצמו משמע ליה לתלמודא דבחבירו נמי כ"ע מודו דבכלי חייב והכא מוכח מאידך דר"א דקאמר התם מחלוקת דמתני' לעצמו אבל לחבירו ד"ה פטור משמע דהיינו דוקא דומיא דמחלוקת דמתני' לעצמו דאיירי ביד ובשיניו מודו כ"ע דלחבירו פטור אבל בכלי אפילו לחבירו חייב לכ"ע ומהרש"ל כתב על פרש"י לולי פה קדוש היה נראה לפרש כפשוטו כו' והכי פריך אי רבנן ניפקליה ביד אלא ודאי מדלא שקלינן ביד ש"מ דאסור ומ"ט הלא הא והא שבות בעלמא הוא אלא ודאי משום דסבר אף ביד הוא אב מלאכה וסבר לה כר"א כו' עכ"ל ועוד האריך ודבריו אינם מובנים לי דהא הכא בחבירו איירי ור"א דאמר ביד חייב חטאת היינו בעלמו כדאמר ר"א בהדיא מחלוקת דמתני' לעלמו אבל לחבירו ד"ה פטור ומתני' איירי בין ביד בין בשיניו ודו"ק: תוס' בד"ה שעלתה לו נשיכה כו' וי"ל דאי לא אשמועינן בחבירו הוה ס"ד דלא שרינן לחבריה ליטול כדי שיעבוד חבירו עכ"ל ויש לדקדק דא"כ למה ליה לאוקמא שעלתה נשיכה בגבו דא"כ איירי במקום דאיהו נמי מלי שקיל ליה איכא למימר דנקט חבירו לרבותא דהוה ס"ד דלא שרינן לחבריה ליטול כדי שיעבוד חבירו ויש ליישב דאי איהו הוה מלי שקיל ליה קושטא הוא דלא הוה שרינן לחבירו ליטול ולעבור על השבות כדי שיקיים חבירו מלות עבודה כיון דאיהו גופיה מלי לעשות כן כדי שיקיים מלות עבודה משא"כ בעלתה לו נשיכה

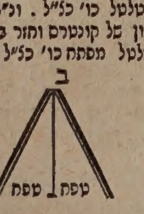
חכמת שלמה

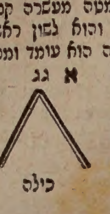
כו' קבע אבל כו' הד"א: בד"ה ומן הלינור כו' וליכא למימר לבוד וכיון דלמטה מעשרה הוא ליכא איסורא כו' גבי קולט למטה מעשרה כו' הוא מקום פטור כנ"ל: בד"ה במבוי ראשו כו' ושני לדדיו אחד ים וגידודיו גבוהים כו' כנ"ל:

דף ק ע"א גמ' דאמר התם שב ואל תעשה כו' עדיף דאי לא יהיב כו' כנ"ל: ע"ב רש"י בד"ה דלא קאי כו' נ"ל לא קא כו': בד"ה יבשים נ"ל ביבשים: בד"ה לדבר מלוה תשמיש ברגלים כו' הד"א:

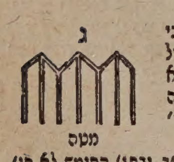
דף קא ע"א גמ' אמר רבה כאן קודש כו' כן הוא בס"א: שם רבא אמר סיפא אתאן כו' כנ"ל: ע"ב רש"י בד"ה למחר פותח כו' שעל גביו למטה מעשרה קמטלטל כו' כנ"ל. וכ"ב בס"א מדויקים נמחק כל הדיבור ואמת שרש"י מפרש אחר כך להיפך והוא לשון ראשון של קונטרס וחזר בו רש"י כאשר פירשו התוס': בד"ה למחר פותח ונועל וכו' ועל האסקופה הוא עומד ומטלטל מפתח כו' כנ"ל: בד"ה הדר ביה ר"מ משערי גינה מדקשרי לעמוד על האסקופה כו' כנ"ל והשאר נמחק. וכ"ב בס"א אינו והוא לשון ראשון של קונטרס:

דף קב ע"א גמ' ערלאי הוא ושפיר דמי כו' נמי טפח נמי לא אמרן כו' כנ"ל: רש"י בד"ה והמונח כו' ממש ור"י כו' ממש הוא אלא כו' כנ"ל: בד"ה כילת חתנים לאו אהל הוא מפני כו' כד"א. וכ"ב כזה א: בד"ה שאין בפחות כו'. כ"ב כזה ב:

בד"ה בשיפועה כו' ונקליטין הרבה יולאין ממנה כו' כ"ב כזה ג: תוס' בד"ה כי פליגי כו' וחדקין שבפרלה דבעי שיהיו גבוהים מן הארץ לריך לפרש אף על גב דיכול לעמוד על ידי אותו הכל ומ"מ אינו כו' כנ"ל: בד"ה ההוא שריתא כו' ולא שרי לי כו' כנ"ל: ע"ב גמ' אבל לא במדינה ואם בתחילה כנ"ל: רש"י בד"ה של בור ושל דות דהוי בנין המחובר לקרקע חשיב בנין מכל דהו כנ"ל: בד"ה ר' יהודה כו' אם הותלקה דותקה ומחליקה למכה כנ"ל והס"ד:

דף קג ע"א רש"י בד"ה יבלת ורואה והוא כו' ועורת נמי לא כתיב כו'. כ"ב וכפי' החומש לא פי' הכי ע"ש: תוס' בד"ה הא בלחה הא ביבשה מתני' ביבשה אפ"ה אסרינן בכלי דשבות גדול הוא כנ"ל: בד"ה ולא אוקימנא כו' כה"ג ודאי כו' כנ"ל: ע"ב גמ' דברי הכל חייב ולטעמיך כו' ואם להוציא דם כו' כנ"ל: רש"י בד"ה אלא לאו כו' אב מלאכה ולמשקלה כו' כנ"ל: בד"ה הכי גרסינן כו' כלומר אא"ב כו'. כ"ב לולי פה קדוש היה נראה בעיני לפרש כפשוטו ולא שיאמר התלמוד דרך חידות והכי פריך אי רבנן נשקליה ביד אלא ודאי מדלא שקליה ביד שמע מינה דאסור ומאי טעמא הלא הא והא שבות בעלמא הוא אלא ודאי משום דסבר ליה אף ביד הוא אב מלאכה וסבר ליה כר' אליעזר דהתם בפרק המלניע דאמר חייב חטאת והיינו דר' אלעזר דאמר התם מחלוקת ביד כו' דאי מחלוקת בכלי אבל ביד לכולי עלמא אינו חייב חטאת א"כ מאי טעמא דרבנן דהכא דאסרי ומסיק ולטעמיך לר' אליעזר דהכא נמי תפשוט דמאי טעמא אסור ביד אם לא דסבר ליה דביד חייב חטאת ומשני דלר' אליעזר ליכא למיפשט מידי דלעולם

דאיתו לא מאי שקיל ליה שרינן ליה לחבירו לעבור על השבות כדי שיקיים הוא מצות עבודה ודו"ק :

דף קד גמרא ואי דלא מבטלה קא הויא חציצה כו' והכי מסיק דלא מבטל לה ובהולכת עולים כו' וקשה דא"כ הדרן קושיא לדוכתין במקדש אין במדינה לא ורמינהו חצר שנתקלקלה במי גשמים מביא תבן כו' וצ"ל דסמך תלמודא עצמו אהא דמייתי דדרש רבא חצר כו' וא"ל רב פפא והתניא כו' אלא בשולי קופה והשתא ניחא במדינה אסור בלא שינוי ובמקדש שרי דלא גזרו על שבות במקדש ודו"ק : בפרש"י בד"ה לישמעינן תנא דמתני' לצלול קטן דלא חייץ וכ"ש גמי עכ"ל אבל מבגד פחות מג' על ג' לא קשיא ליה גם לרב יהודה בר חייא דלא הוי רבותא טפי מגמי אבל לצלול קטן דחשיב ודאי דהוה רבותא טפי מגמי וק"ל : תוס' בד"ה לישמעינן לצלול קטן אי לצלול אסור במדינה פריך כו' עכ"ל אע"ג דלצלול קטן ודאי דלא מצי איכא למימר דאסור במדינה מטעם משום גזירה אטו להוציא דם וכ"כ בהגהת אשר"י בשם ס"ה אך מה שכתב שם אמגס בזבחים מפרש הא קמ"ל דגמי מצי כו' עכ"ל ע"ש הוא תמוה דהא בסוגיין נמי מסיק הכי כי התם* וק"ל :

ע"ב בפרש"י בד"ה כאן מוציאו בהמיינו בשבת ולא חיים לטלטול כו' עכ"ל הך פלוגתא דשרץ דמוציאו בהמיינו כו' ור"י אומר בצבת של עץ כו' שייכא נמי בחול אלא דמייתי לה הכא בעירובין לענין שבת דלא חיים לטלטול במקדש משא"כ במדינה ומשום הך פלוגתא נמי דמשכן מוציאין אותו כו' דלא שייך אלא לענין שבת וק"ל : תוס' בד"ה יצא כלי חרס שאינו נעשה אב הטומאה כו' כתיב וחטאו וגו' וכלי חרס לאו בר חיטוי כו' עכ"ל שרץ נמי לאו בר חיטוי הא גלי ביה קרא דנעשה אב הטומאה וק"ל :

דף קה בפרש"י בד"ה קושרה כו' דהתם מצלך כו' אבל כאן לא התירו אלא שבות עכ"ל עניבה דנימת כינור אפי' שבות לא הוי דדבר המותר הוא כמ"ש התוס' אלא דר"ל כאן בכל הנך דקתני לעיל דשרינן במקדש לא התירו אלא משום שבות משא"כ קשירה דנימת כנור דשרי ת"ק דהוי אב מלאכה ודו"ק : בד"ה קשירה דאתיא לידי חיוב חטאת במדינה גזירה כו' עכ"ל למאי דאוקמינן פלוגתייהו לעיל בהא והא באמצע ומר סבר גזרינן אמצע משום מן הצד ומר סבר לא גזרינן איכא לפרושי נמי הכא עניבה לא אתי לידי חיוב חטאת אפי' מן הצד לא גזרו קשירה דאתי לידי חיוב חטאת במן הצד גזרו בה כפרש"י לעיל אלא למאי דמוקמי' מעיקרא פלוגתייהו דלא פליגי בהכי משמע ליה לפרושי לר"ש דאוסר קשירה היינו משום גזירה במדינה דאתי לידי חיוב חטאת ולא ניחא ליה לפרש דאוסר קשירה משום דסבר דמכשירי מצוה אין דוחין שבת דא"כ הוו פליגי רבנן ורבי בפלוגתא דרבנן ור"א ודו"ק : תוס' בד"ה אר"ש יכנס כו' וגם כאן לא נתנו לך אלא מצלך דהיינו עניבה דהוה דבר המותר עכ"ל ומיהו קצת קשה לפי זה דמי הכריח תלמודא לומר דמצלך נתנו לך קאי אמי שהחשיך כו' אימא דכולה מלתא קאי אעניבה דלכך הותרה עניבה משום דמצלך נתנו לך אבל קשירה לא הותרה דכל הנך דשרו לעיל במקדש שאינן אפילו במדינה אלא משום איסור שבות אבל קשירה אב מלאכה היא ויש לייסב דליסנא דכל מקום שהתירו לך חכמים מצלך כו' משמע דלהיתרא אתי לאפלוגי ולא לאיסורא דא"כ הכי הל"ל כ"מ שהתירו לך לא התירו אלא מצלך נתנו לך כדקאמר בסיפא שלא התירו לך אלא משום שבות ודו"ק : באר"ד והא דנקט (ר"ש) עד הכא משום דבעי לאסוקי מילי דמקדש אבל לא במדינה עכ"ל ר"ל והא דנקט ר"ש עד הכא ולא פליג לעיל גבי קשירת נימא את"ק דשרי וקאמרי משום דבעי לאסוקי כל הני מילי דתני במשנה דשרינן במקדש ולא במדינה ועיקר מלתא אתא לאשמועינן במסכת עירובין דאיירי כולה באיסור דרבנן דכל הני נמי במדינה איסור דרבנן אית להו ומשום דר"ש לא פליג אלא אמקדש לא בעי לאפסוקי בכל הני איסורי דרבנן דכ"ע מודו בהו במדינה ונקט עד הכא לאשמועינן דפליג ר"ש אקשירת נימא במקדש ואוסר וכל זה הוא דחוק לומר דמשום כך נקט עד הכא שלא הוזכר כלל מפורש פלוגתא דר"ש בקשירת נימא בשום משנה ולעיל נמי פליג ר' יהודה את"ק במילי דמקדש להוד ולא נקט עד הכא ולכך נראה לדקדק מלשון דכ"מ שאמר ר"ש דכללא אתא ר"ש לאשמועינן ולכך הא דנקט במלתא דר"ש עד הכא שהוא סוף מסכת עירובין ונתן כלל בכל דיני מסכת עירובין שהקילו בהם בכמה מקומות לצורך מצוה ושאר צרכים ומשום דהם אמרו לאסור והם אמרו להתיר דכל דיני עירובין אינן אלא מדרבנן כדאמרינן בפרק עושין פסין דשלמה גזר עליהן ואח"כ חכמי כל דור ודור ולכך ניתן רשות לחכמים להקל בהן לפי הצורך וז"ש כל מקום שהתירו חכמים להקל בדיני עירובין היינו משום דמצלך מה שאסרת ניתן לך להקל בו משא"כ באיסורי דאורייתא שלא ניתן רשות לחכמים להקל בהן וזה הענין מפורש בכל המס' שאמרו בפ' קמא שהתירו במחנה עירובי חצירות ולא עירובי תחומין למאן דאית ליה תחומין דאורייתא ובפ' עושין פסין התירו פסי בירות לעולי רגלים וכן בבבל דשכיחי מתיבתא והתירו לצורך שיירא דוקא מחיצות שתי או של ערב משום דכל הני בדוכתא אחריתא נמי לא הוו אלא משום שבות וע"ז רמזו בפרק מי שהחשיך שאמרו שם גבי מי שהחשיך בדרך נותן כיסו לנכרי כו' אר"י עוד אחרת היתה ולא רצו חכמים לגלותה מאי עוד אחרת היתה מוליכו פחות פחות מד' אמות אמאי לא רצו חכמים לגלותה משום כבוד אלהים הסתר דבר וכבוד מלכים חקור דבר ומאי כבוד אלהים איכא דלמא אתי לאתויי ארבע אמות ברה"ר ופרש"י כבוד מלכים חקור דבר אין להסתיר לכבוד עושר אדם וחשיבתו כו' והוא דחוק לפי ענינו אבל הפי' הוא כענין שאמרנו כבוד אלהים הסתר דהיינו באיסורי דאורייתא שהם כבוד אלהים ולכך הסתירו דין פחות מד' אמות התם דאיירי ברה"ר ושמא אתי לידי חילול לאתויי ד' אמות ברה"ר וכבוד מלכים דהיינו איסורי עירובין דאינן רק כבוד מלך שלמה ושאר חכמים שתקנו וגזרו אותן חקור דבר להקל בהן לפי הצורך כמו שכתבתי לעיל וע"כ בריש פרק זה הזכירו בברייתא דין פחות מד' אמות משום דלא איירי במס' זו רק ברשויות דרבנן דהקילו בהן משום צורך מה ודקאמר תלמודא ר"ש היכא קאי משום דלשון כ"מ משמע דקאי על שום דבר פרטי בענין זה שאמר ר"ש כבר וקאמר בענין התירו לך מצלך מצינו דבר פרטי בדברי ר"ש שאמר דאפי' ט"ו אמות יכנס וכן בענין שלא התירו לך אלא משום שבות מצינו שאר"ש דבר פרטי לאיסור קשירת נימא ועל זה קאמר דענין זה כולל כל המסכתא ולכך נסמך בסופה בפרק זה כל דיני שבות שהתירו במקדש אבל לא במדינה כיון דלא הוי צורך מצוה ואמרנו לסמוך לזה מאמר א' בירושלמי פרק בכל מערבין כי הוא שייך לענין זה שאמרנו דאיתא התם אריב"ל מפני מה מערבין בחצירות מפני דרכי שלום מעשה באשה אחת שהיתה דובה לחברתה ושלחה עירובה לגבה ע"י ברה נסבתיה ונשקתיה אתא אמר קומי אימיה אמרה הכין הוות רחימא לי ולא הוינא ידעת מהוך כך עשו שלום הה"ד דרכיה וגו' וכל נתיבותיה שלום ומקשי' בזה דהא טעמא דעירובי חצירות משום דבתים רשות מיוחדת הוא וחצר רשות כולן הוא וגזרו אטו מרה"י לרשות הרבים דהוה דומה לו ובסמ"ג בהלכות עירובין כתב לפרש דברי ירושלמי מפני מה מערבין בחצירות אחר שנשתתפו במבוי וקאמר מפני דרכי שלום כו' ובמתניתין פרק חלון תנן ולא אמרו לערב בחצירות אלא כדי שלא לשכח כו' והיינו נמי שלא אמרו לערב בחצירות אחר שנשתתפו אלא כדי שלא לשכח כו' וכתב הסמ"ג דנראין הדברים כי לא לחלוק על משנתינו בא (ר"י) [ריב"ל] אלא שגם טעם זה ראה עם טעם משנתינו ע"כ לשון הסמ"ג והוא דחוק דאמורא בא ליתן טעם אחר מהטעם השנוי כבר במשנתינו ועוד דלא לישמעו לומר כן במקום המשנה פרק חלון להוסיף טעם אחר על השנוי במשנה ועוד קשה דהטעם זה רחוק שתקנו עירובי חצירות אחר שנשתתפו משום דרכי שלום כיון שאין צריכין לעירוב חצירות אחר שנשתתפו גם מה שכתב בעל עין יעקב בזה הוא דרך רחוק ודחוק כמ"ש בעל יפה מראה ע"ש וע"כ הנראה לנו לפי כוונתינו דהכי קאמר משום צורך מה הקילו בעירוב חצירות דכיון דאיסור דבתים שבחצר משום חשש רשות היחיד ורשות הרבים הוא דהוה דומה לו אם כן למה ראו חכמים להקל בבתים שבחצר על ידי עירוב פת להוציא מן הבתים לחצר ומבית לבית וכן מחצר לחצר כיון דלא יועיל עירוב פת ברה"י ורה"ר לא יועיל נמי בבתים שבחצר ומחצר לחצר אפי' ע"י עירוב פת וקאמר מפני הצורך דהיינו מפני דרכי שלום ראו להתיר ע"י פת דה"ל נעשו כאיש אחד חברים כאילו הם דרים בבית א' דעירוב משום דירה דאילו היה אסור להוציא כ"א מביתו לבית חבירו ולחצר שיש להם בשותפות היו מתרחקים זה מזה כאילו אין שלום וריעות ואחוה ביניהם אבל עירוב פת משום אותן לבא כ"א לבית חבירו עם כליו ומאכליו כפי הצורך ואי לאו מה"ט לא היו מותרים להוציא מבית לבית ולחצר שלהם כלום כמו שאסור מרה"י לרה"ר ומייתי מהך עובדא שע"י עירוב הפת שהרגילה חברתה לשלוח ע"י בנה ראתה האשה זאת הכוונה ששלחה עירוב שלה לביתה להיות להם ריעות ואחוה ביניהם וע"י כך נשקה את בנה להוציא מלבה השנאה שהיה לה כבר ושוב גם חברתה ע"י כך עשתה שלום עמה הה"ד דרכיה דרכי נועם וגו' [עוד] יש לפרש שדבר בהיתר תחומין ע"י פת שיהיה לאדם ד' אלפים אמה לצד א' של מקום שביתתו ואמר כי דרכיה דרכי נועם שלא הותרו תחומין אלא לדבר מצוה והיינו דרכיה הם שני דרכים שהותרו לצד אחד ע"י פת אינו אלא ע"י אמרי נועם שהמצות קרוים אמרי נועם ואמר בעירובי חצירות שהקילו ע"י פת אפי' בלא דבר מצוה אלא לשום צורך כגון מפני דרכי שלום כמ"ש וזהו כל נתיבותיה שלום שירגיל כ"א נתיבותיו עם כליו ומאכליו מביתו לחצר ולבית חבירו זהו מפני השלום והאל השלום ישים שלום בפרט שנת שלו"ם : סליק פרק המוצא תפילין

סליקא לה מסכת עירובין בסיעתא דשמיא

חכמת שלמה

דלעולם ביד לכולי עלמא אינו חייב חטאת ואפ"ה אוסר הכא ביד משום דגזר יד אטו כלי כו'. (עיין במהרש"א) : באר"ד דהא ידו נמי שבות היא והכי שפיר כו' כנ"ל : בד"ה אדר' יהודה כו' ואע"ג דלא הוי שלש על שלש כנ"ל :

דף קד ע"א גמ' וכתיב הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל נמחק . וכ"כ בספרים מדויקים אינו : רש"י בד"ה בוזקין כו' וכשהגשמים נופלין עליו כו' כנ"ל . וכ"כ והרמב"ם פירש בעבור שמנונית בשר קדשים שזב שם : באר"ד דהאי ויפקדם בבזק מידי כו' כנ"ל . כ"כ פי' בשברי חרסין : בד"ה קא מוסיף כו' המזבח דכתיב כו' כנ"ל והד"א : ע"ב גמ' ולא הם התירו כו' כנ"ל . וכ"כ פ"א ולא כנביאים שביניכן והיא היא : רש"י בד"ה תרו בה כו' כוסמין הס"ד ואח"כ מתחיל הדבור תרו שורין : בד"ה ששקו כו' על ידי מקרה נמחק : בד"ה מאי זו כו' לא הוקרו דבריס כו' כנ"ל : בד"ה אלא אמר רב נחמן כו' מקור הנובע מתחדש כו' רעתה כנ"ל והס"ד ואח"כ מה"ד ביר כמו באר : בד"ה כהן מוציאו כו' במקדש בהמיינו כו' בהמיינו יאחז דלא נגע כו' כנ"ל : בד"ה לא נעולם כו' מי שנעשה אב הטומאה נמחק : באר"ד ומטמא אדם וכלים כו' עד הערב פי' נפש כו' אלמא טמא מת כו' כנ"ל : בד"ה המכנים שרץ גרסינן הס"ד ואח"כ מתחיל הדבור שהוי עדיף כו' דמשום כבוד שכינה כו' כנ"ל :

דף קה ע"א גמ' בפיסקא ושאר כל המקומות נמחק ונ"ל ר' שמעון אומר : שם בפיסקא שלא התירו כו' כנ"ל : רש"י בד"ה ויקבלו כו' כהנים בן ננס כו' כנ"ל והוא דבור אחד :

סליק פרק המוצא תפילין

סליקא לה מסכת עירובין בסיעתא דשמיא

חדושי מהר"ם שי"ף למסכת עירובין

דף נג ע"ב אגל ר"י חכמה מתינוק וכו' (הכי איתא התם אמר ר"י בן חנניא מימי לא נצחני אדם אלא אשה תינוק ותינוקת וכו' תינוק מהו פעם א' הייתי מהלך בדרך וראיתי תינוק אחד שהיה יושב על פרשת דרכים אמרתי לו בני באיזה דרך נלך לעיר אמר לי זו ארוכה וקצרה וזו קצרה וארוכה הלכתי בקצרה וארוכה כיון שהגעתי לעיר היו מקיפות אותה גנות ופרדסים חזרתי לאחורי ואמרתי לו בני לא כך אמרת לי זו קצרה אמר לי רבי ולא כך אמרתי לך קצרה וארוכה נשקתיו על ראשו ואמרתי לו אשריכם ישראל שכולכם חכמים אתם מגדולכם ועד קטנכם ע"כ) דקשה במאי טעה ר"י בן חנניא ועיין במהרש"א שתירץ ג"כ קושיא זו (ודעת הגאון המחבר ז"ל) [ר"י כבין הפירוש] זו הדרך קרובה לעיר ומיד תפגע בה אבן רחוקה היא לעיר גופה כי מקודם עיבורה של עיר [בל"א פאר שטאט והיינו עיר חיצון לפני עיר עיקרית פנימי לה] וזה רחוקה אבן כשתפגע בה היא קרובה בלי עיר שלפניו ר"י חשב מאי איפכת לי אין רצוני להתארח שם רק ללין וא"כ במקום שלפניו אלין כיון שפגע בה כו' ראה שלא היה כמו שחשב רק מוקף גנות ופרדסים כו' (לכך חזר לשאול דעת התינוק) :

דף סד (לא יפטור אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה) הנפטר מחבירו להיות משתורר עליו לעשות רב לחבר אל יפטור אלא אם כן במדבר וכו' אידוע בהלכה :

השמטות לנמוקי הגרי"ב

דף יט ע"ב רש"י ד"ה מהו . דוקא כו' אלא מרחיק פורתא מן הפס עי' מהרש"א מ"ש בזה . והנ"ל בזה דהא דמיבעיא ליה הוא משום דבהאלכת דיומדין יש מעלה יותר מפשוטין וגם גריעותא בכ"ב אמות וכמ"ש הריטב"א . וא"כ אף א"ס לפי האמת אין חסרון בזה אם אתו אוירא דהאי גיסא כו'. כן הוא לפי הדין . אבל מ"מ נגד המעלה בפשוטין משום דליכוי הכירא יש נגד זה הגריעותא דאתי אוירא כו' וא"כ אין מקום לספק בזה פירש"י אלא מרחיק פורתא: בתוס' ד"ה ואם איתא כו' מ"ש המהרש"א דאל"כ נמי הו"ל למיבעי כו' לא יכולתי להלום כיון דעומד מרובה . ואין שם יותר מי' אמות ליכא למבעי מידי . דכן הדין בכל מחיצות . ולא מבעי רק לר"י דיש י"ג אמה ושליש . והנה לפרש"י האיבעיא כיא הי עדיף . דוקא דיומדין או דוקא פשוטין או שניהם כאחד טובים . והנה לפי"ז הפשיטות הוא רק דגם פשוטין מהני אבל לא דוקא פשוטין דזה לא מוכח . אבל הוכחת הגמ' שפיר דהא ר"י כללא כייל וס"ל דבכל ענין יותר מב"ס אסור וא"כ תינח אי פשוטין עבד נופל החלוק בין מחיצה לפסין . אבל אי דיומדין עבד . אזדא לה החלוק של ר"י בין מחיצה למחיצה . ואם יש לו חלוק אחר היה לו לומר החלוק בכדי שיהיה כולל בין אי עביד פשוטין או מאריך בדיומדין . וז"ש בגמ' ואם איתא זו מחיצה וזו מחיצה מבעי ליה כלומר דמבעי לי למימר איזה חלוק היכי שזו מחיצה וזו מחיצה והיו כולל לשניהן כנ"ל ולכן מגופא דמתניתין ליכא למפשט דמודע סחלוק דזו תורת מחיצה עליו וכמ"ש בגמ' רק דהו"ל לר' יהודה לומר זה החלוק שיהיה כולל הכל ולזה הוכיח דדוקא פשוטין . ומתרץ דלה"נ דהכי קאמר ומיושב בזה מה שהקשה המהרש"א דלמה לא פשט ממתני' ולמ"ש ניחא . ודו"ק :

דף ב ע"א בגמ' דאי נ"ת הכי הא דאמר רב יהודה אמר שמואל כו' ק"ק מאי אולמיה קושיא על שמואל מהאי קושיא על רב ויש לתרץ דשמואל פסיק ותני דפסולין וא"כ מביא קדשים לבית ספסול מכח דרשה זו וע"ז קשה מנ"ל לשמואל וק"ל: שם אשכחן משכן דאיקרי מקדש כו' יש ליישב דהוכרח להביא זה משום דהאי דמקדש איקרי משכן אין הכרע לומר דבא ללמוד מה שנכתב במשכן הוי כאילו נכתב במקדש דנוכל לומר בהיפך דבא ללמוד מה שנכתב הוי כאילו נכתב בפירוש שהוא יותר מסתבר לומר כך כמ"ש בגמרא דשבועות דיש סברא דלא נילף מקדש ממשכן לכן מוכרח לומר דמלינו גם בהיפך דמשכן מקרי מקדש ממילא נילף הדא מאידך בשניהם וק"ל: בפרש"י ד"ה דתני תקנתא דתני ימעט ולא תני פסול כו' מלשונו משמע דסבר דקושיית המקשן הוא דליתני גבי עירובין כמו גבי סוכה ולא בהיפך משום דאי הוה מקשי אתרוייהו ליתני בחדא כמו באידך לא היה מתרץ כלום מבוי דרבנן תני תקנתא אכתי תקשי בהיפך ליתני גבי סוכה כמו בעירובין אלא דהמקשן סבר דלישנא דפסול עדיף וק"ל: בתוס' ד"ה מבוי שהוא גבוה כו' והכי פריך שפיר טפי בגמרא כו' עי' במהר"ס ויש עוד לפרש מה שהקשו התוס' בריש סוכה אמאי לא פריך (מהר"ס)[מהדם] כו' ע"ש על זה כתבו התוספות השתא אתי שפיר דפריך מסוכה ולא פריך מהדם ולפ"ז מיושב דמשום דבעי למתני כאן כמו גבי סוכה ולהכי פריך מסוכה וק"ל: ד"ה סוכה דאורייתא כו' והא דאמרינן בפ' במה מדליקין כו' רצה לומר בשלמא בלאו הכי ה"א דלישנא דפסולא עדיף אבל השתא דמתרץ דגבי סוכה א"א למתני ימעט א"כ קשה לתני גבי עירובין כמו גבי סוכה אלא ודאי דלישנא דימעט עדיף א"כ קשה: ד"ה דכתיב אל פתח אולם כו' עיין במהר"ס ואין לשון הגמרא שלפנינו סובל פי' זה גם מ"ש בחידושי הלכות יש להקשות מנ"ל לתוספות דלמא אי בזה הוה כתיב פתח גבי אולם אף אם היה נכתב במקום אחר אולם הבית סברי רבנן דשפיר הוה קאי פתח אאולם ולא הוי דרשי בית הפתוח כו' ע"כ יש לפרש הקושית התוספות על לשון הגמ' אי הוה כתיב פתח אולם כו' הלא הוה כאילו נכתב בחד קרא פתח אולם לכן מפרשין דאין כוונת הגמרא לכתוב פתח אולם רק הכוונה היא דלא לכתוב אולם הבית כלל וק"ל: ד"ה אשכחן משכן דאיקרי מקדש כו' הואיל ואינו תלוי בקדושת משכן כו' עיין במפרשים ויש ליישב דמלשון הגמרא דאי לא תימא הכי כו' וגם מלשון קושיית התוספות משמע דיש סברא לומר אף אם משכן נקרא מקדש וכן להיפך אין כוונת הפסוק על שום לימוד או דרש רק לפעמים נקראו כך ופעמים כך בלא טעם ממילא לפי מה שהבינו התוספות בקושיית' דכוונת הפסוק ללמוד זה מזה אם כן כתבו מה נפקא מיניה גם כן מה שנקרא משכן מקדש אבל לפי מה שתירץ הר"ר נתנאל דאין ללמוד זה בשביל שנקרא פעמים כך ופעמים כך רק מכח יתור אין דיוק אחר ממילא היכא דיש איזה לימוד ילפינן זה מזה והיכא דלא מלינו איזה לימוד אז לא ילפינן כלום מה שהפסוק נקרא למשכן מקדש וכן מה שמקשה בחולין יכול אף בשילה ובית עולמים כו' אינו מקשה מכח דמקדש איקרי משכן רק מכח סברא בעלמא דאינו תלוי בקדושת המקום ודו"ק: ע"ב בפרש"י ד"ה בגובה הוא דכתיב כו' והמפרש לשון ראשון כו' ולהכי מהד' לאוקמי פתח החצר בגובה כ' ודאי דנוכל לפרש גם לפי גירסא זו דהמקשן הקשה ארוחב ואין כוונת התרצן להדר אגובה ך' רק לתרץ קושיית המקשן דהקשה ארוחב דמשמע מפסוקים שהיה ך' רק התרצן מתרץ דלא תיליף רוחב מכאן כי מ"ש חמש עשרה אמה קאי אגובה וחזר והקשה והכתיב וקומה חמש אמה ומתרץ משפת קלעים כו' ממילא כוונת התרצן רק ליישב הפסוקים דלא נילף מיניה רוחב אך מדלא גרס משפת המזבח כרבי יוסי דפ' קדשי קדשים משמע דמהדר לאוקמא אגובה מיהו ק"ק דלמא מהדר לאוקמא לתרץ גם גובה משום פסוק דמסך שער החצר כמו שהקשה בחידושי הלכות ממילא מהדר לאוקמי הפסוק דמסך שער החצר קאי אגובה דשער: בתוס' ד"ה בין לרבנן כו' ולא משני מידי כו' רצה לומר על התרצן מנ"ל שהקשה על רוחב דלמא הקשה אגובה אלא ודאי דהתרצן סבר דלא הוה פריך מידי כיון דאשכחן דאיקרי פתח היכל דהוה גבוה עשרים וק"ל:

דף ג ע"א בגמ' לרבנן קורה טעמא מאי משום היכרא כו' צריך ליישב דמאי צריך רב נחמן לזה הלא יכול לתרץ כפשוטו מתניתין לא קשיא אהדדי דנקט לסימנא בעלמא הלא בלא רב נחמן צריך לתרץ הברייתא ואם יש לו אמלתרא אפילו גבוה מעשרים אינו צריך מאי טעם דאינו צריך ויש ליישב דבלא טעם זה לא הוה אמרינן דנקט לסימנא דאם כן לא הוי לברייתא לסתום אלא לפרש דלא נטעי לומר דילפינן מהיכל ממילא אינו מועיל אמלתרא לכן הכניס רב נחמן בתירוצו שטעם של קורה ידוע שהוא משום היכרא ממילא מועיל אמלתרא וע"כ אינה צריכה הברייתא לפרש שא"א לטעות וק"ל:

דף ד ע"א בגמ' אמר לך אביי אימא אמת כלאים באמת בת ששה כו' לפ"ז יש להקשות קושיית התוס' דלעיל מן גדר שנפרץ עד י' אמות כו' דליכא לתרוצי רוב אמות קאמר דהא בברייתא אמר כל אמות שאמרו חכמים כו' ויש ליישב דברייתא איכא למימר הן לקולא הן לחומרא אמרינן באמת כלאים בששה ובמבוי וסוכה בת חמשה דודאי אאמורא כגון אביי ורב נחמן צריך ליתן טעם מנ"ל לומר כאן לחומרא וכאן לקולא אלא ודאי דבכל מקום אזלינן לחומרא אבל אמתני' או אברייתא אין צריך לתרץ וק"ל: שם ברש"י ד"ה דלמא פירושי קא מפרש רשב"ג למילתייהו דרבנן כו' ק"ק לפי' מנ"ל לומר לאביי ודאי תנאי דלמא רשב"ג מפרש כל מלתייהו דרבנן דמ"ש כל אמות שאמרו היינו בכלאים דוקא ומ"ש שלא יהא מכוונות היינו שלא יהיו מצומצמות ויש ליישב וק"ל: שם ולימא אמת כלאים לא ילמנס כו' ואין להקשות דקארי לה מה קארי מתחילה לרבא מי לימא תנאי הא א"א לומר דפרושי קא מפרש דא"כ קשה לימא אמת כלאים כו' דאיכא למימר דידע לתרץ גם כן דאתי למעוטי אמה יסוד וכן משמע לישנא מאי לאו למעוטי כו' וק"ל: ע"ב גמרא אלא כי אצטריך כו' לפי פי' התוס' נוכל לפרש דמ"ש אלא כי אצטריך כו' חזר בו מתירוץ שתירץ כי אצטריך הלכתא לשערו רק שהלכתא קאי אשברו על רובו המקפיד אך לפ"ז היה קשה אם כן נ"ל קרא אשברו כיון דהלכה קאי אשברו וע"כ צריך לומר דאי לאו קרא דבשרו לא הוה ידעינן שערו כלל דהא אין כאן שום רבוי ולכן צריך לכתוב בשרו ולכתוב את לרבויי שער וק"ל: בתוספות ד"ה גפן כו' ונמלא שאין הכלי זה רביעית כו' עיין בחידושי הלכות לפום ריהטא נראה לפרש דקושטא דמלתא קאמר שאין כלי זה רביעית דהיינו אם יש כלי שנתמלא יין שיצא מן הכלי מלא יין שנתן לתוכה ביצה ומחצה ואם היה אותו כלי מלא מים ונתן לתוכו ביצה ומחצה היה יוצא מים יותר מן מה שנכנס לתוך כלי זה ממילא אין זה הכלי רביעית ולכן אם תתן עלין ונולבין לכלי מלא מים ויוצא מתוכו מים שנתמלא כלי זה אין זה רביעת כי מן ביצה ומחצה יש ליצא יותר מים ממילא אמעיכן דאזלינן לקולא בפשוטו דהלכה לפרש"י לכן צריך ליתן עלי נולבין לתוך יין ואם יצא יין שנתמלא כלי זה אז הוא רביעית ודו"ק:

דף ה ע"ב תד"ה ק"ו מחצר כו' דיו לבא מן הדין להיות כנדון כו' היינו כמו לחי וקורה שאינו מועיל רק במחיצה רביעית ולכן אין ללמוד מק"ו רק מחיצה רביעית אבל עכ"פ יכול להיות שגם בשאר מחיצות מועיל אף בלא ק"ו ולכן אין לעשות פירכא מה לחצר שמועיל בכל מחיצות לאפוקי מבוי אינו מועיל רק מחיצה רביעית דאין זה מוכרח וק"ל: ד"ה וספק דבריהם כו' ואי לא אפשר לגמנס דלמא פרוץ מרובה כו' ממילא משמע דאפשר לגמנס ורב הונא בריה דרב יהושע לא פליג עם רב פפא בפלוגתא דתנאי אי אמרינן אפשר לגמנס או לאו גם בפלוגתא דעומד מרובה איירי אפילו במחיצות דהלכה למשה מסיני או בספק דאורייתא ועיין בחדושי הלכות ודו"ק:

דף ו ע"ב גמרא וכ"ת בכך הוא דלא מערבא הא בדלתות מערבא כו' ר"ל בדלתות דעלמא גבי ר"ה הרבה ולכן לא אמר הא בדלת מערבא וק"ל: שם והאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ירושלים כו' מלשון הגמ' משמע דקושיא והא רבב"ח תלוי במה שאמר בכך הוא דלא מערבא והיינו (הבלא)[דבלא] זו (וב"ח)[וכ"ת] לא הוי קשה אר' יוחנן דסבר שצריך ב' דלתות או נעילת דיש לתרץ דר"י סבר כברייתא דיתר על כן דסברי רבנן אין מערבין כלל ולכן מצריך הוא דוקא ב' דלתות או נעילת אבל השתא דמפרש דברי רבנן בכך הוא דלא מערבא א"כ קשה רבי יוחנן דלא כמאן: שם חומרא דרב וחומרא דשמואל כו' ק"ק מנ"ל לומר דרב דאמר תורתו כמפולש היינו שהוא מפולש ממש רק מאחר שהוא עדיף ממבוי סתום אף שהוא גרוע ממפולש ממש מ"מ אזלינן לחומרא שיהיה דין שלו כמו שהדין הוא במפולש ממש וממילא מקשי לפי סברת שמואל דמבוי מפולש צריך דלת היינו במפולש לגמרי ממש אבל מבוי עקום שאינו מפולש ממש גם רב רק שעדיף ממבוי סתום אימא דסגי בצורת פתח ואפשר שזה כוונת התוספות בתירוצם בד"ה ומי עבדינן כו' ויש לומר דלא דמי דההוא מבוי שרי בצורת הפתח לכ"ע ודו"ק:

דף ח ע"א בתוספות ד"ה לאו משנתינו כו' דאם כן ה"ל לרב לפרושי מתני' כו' ק"ק לפ"ז מאי משני התרצן אי מהתם ה"א לזרוק כו' אם כן ה"ל לרב לפרושי המתני' דאיירי גם לטלטול ובתירוצים הראשונים יש ליישב אך כאן קשה ויש ליישב וק"ל: ע"ב בפרש"י ד"ה אבל זה כו' מדברי רש"י לעיל בסמוך ד"ה אבל זה כנגד זה כו' וכן ד"ה גופא כו' ואוקמי בשלא עירבו כו' משמע נאדיא כדברי מהר"ם שיש למחוק אפילו ומ"ש רש"י בסמוך מינה משתמע' ואפילו זה כנגד

זה נרווח' דמילתא כתב כך שלפי האמת הוא כן אבל עיקר הוא מוכח ממה דאקריבה זה שלא כנגד זה וק"ל: בתוספות ד"ה הכל מודים כו' ובסמוך מודה רבה דאסור להשתמש בין לחיים היכא דרחב ד' כו' ר"ל ובקורה מתיר רבא סתם משמע אפי' רחב הקורה ד' אם כן ש"מ שאין הדבר תלוי בהיכר או מחילה רק הדבר תלוי גבי בין לחיים הוא רשות בפני עצמו היכא דרחב ארבע ודו"ק:

דף ט ע"א בגמרא רב אשי אמר משוכה והיא תלויה כו' וק"ק אמאי לא משני משוכה היינו שקורה מכפנים ותלויה היינו שתלויה למעלה מגובה הכותל ויש ליישב וק"ל: בתוס' ד"ה לרשב"ג דאמר כו' ה"ל לרבי יוחנן לפרושי במילתא בהדיא מבוי כו' במסך ד' כו' גם בכאן יש להקשות כמו שהקשיתי בסמוך בד"ה לאו משנתינו כו' דאם כן מאי תירץ הכא בפתוח לכרמלית כו' אם כן אמאי אינו מפרש רבי יוחנן בהדיא מבוי שפתוחה לכרמלית ורלפו בלחיים כו' ויש ליישב הכל דכל קושיית התוספות הוא על המקשן שלא ידע שום תירוץ ה"ל לתרץ דאיירי ברחב ד' ועל זה מתרלים דאם כן ה"ל לפרושי בהדיא אבל התרצן אינו מיישב זה לקושיית דליתני בהדיא וכיון שיש לו תירוץ אחר אינו קשיא דלשני דאיירי ברחב ד' דמה לי תירוץ זה או זה אבל על רב אשי קשה שהוא מתרץ דאיירי במסך ד' על ידי לירוף אמאי אינו משני דאיירי ברחב ד' ועל זה מתרץ דה"ל לפרושי בהדיא כו' וכה"ג מתורץ ג"כ דברי התוספות לעיל ד"ה לאו משנתינו וק"ל: ע"ב גמרא נראה מבחוץ כו' עיין בתשובת מהרמ"א ע"ש: ור' יוחנן מי לא שמיע כו' וק"ק אמאי אינו מביא מר' שמעון בר' גופא כו' מי לא שמיע כו' אלא לא סבירא כו' ויש ליישב וק"ל:

דף י ע"ב ברש"י ד"ה וירחיק אמה כו' והכי הוי שפיר טפי שלא תהא פירלה ב' אמות כאחת כו' אין להקשות למה לרש"י לפרושי קשיא זאת בענין אחר מקושיא ראשונה דפריך לקולא וכאן מפרש דהקושיא היא לחומרא משום דא"כ לא תירץ כלום כולי האי לא אטרוחו כו' וכמ"ש התוספות אך קשה למה לא מפרש רש"י גם כן בקושיא דיעשה פס אמה כו' בשלמא בקושיא ראשונה א"א לפרש כך משום דגם בקושייתו מקשי דירחיק ב' אמות אבל בקושיא שניה קשה גם קשה מנ"ל לתרלן למתרץ כולי האי לא אטרוחו כו' דהקושיא היתה לחומרא דלמא היה הקושי' לקולא כקושיא ראשונה ויש ליישב ודו"ק:

דף יא ע"א בתוספות ד"ה חלר שרובה כו' ובפחותים מעשר דאילו ביתר מעשר מודה רב כו' וק"ק לפ"ז מאי פריך לימא מסייע ליה כו' דלמא ה"א דברייתא איירי אף ביותר מעשר ועליו קאי והוא שעומד מרובה על הפרוץ אבל בפחות מעשר ה"א דאין צריך עומד מרובה ודלא כרב ויש ליישב ודו"ק:

דף יב ע"א גמרא והא אנן תנן משום רבי ישמעאל אמר תלמיד אחד כו' וליכא למימר דפליגי רשב"ג ורבי ישמעאל דאם כן הוה לאתויי במתניתין גם דברי רשב"ג כמו שמביא דברי רבי עקיבא וק"ל: שם בגמרא וכ"ת ארבעה מכאן כו' והתני רב אדא בר אבימי כו' בשלמא בלא דברי רבי יוחנן שאמר צריכה שתי פסין כו' ה"א מרוח אחת צריך ד' ומשתי רוחות צריך ג' בכל אחד אבל זה לא אסיק אדעתיה לומר מרוח אחת ד' ומשתי רוחות משהו ואין להקשות לפ"ז מאי פריך ארבי יוחנן שאמר צריכה שני פסין דלמא סבר שני פסין בכל אחד דאם כן הוה ליה לפרושי ודו"ק: ע"ב ברש"י ד"ה לחי מכאן כו' ואפילו רבנן לא פליגי כו' ק"ק אמאי צריך לזה דליכא למימר דסבר כרבנן דאם כן פליגי בפלוגתא דתנא בברייתא וק"ל:

דף יג ע"א בתוס' ד"ה על זה כו' לא שייך לומר טעמא דב"ש אתי לאשמעינן כו' אבל בדברי תלמיד משום רבי ישמעאל יש לומר דאתא לאשמעינן דפחות מד' עכ"פ צריך לחי או קורה דלא תטעה לומר כדס"ד המקשן לעיל בדברי רבן שמעון בן גמליאל דאמר אינו צריך כלום וק"ל: ע"ב בגמרא שיודע לטהר כו' עיין בתשובת אמ"ו מהרמ"א מה שמקשה שם ולפי דברי התוספות פ"ק דסנהדרין לא קשה כלום ע"ש וק"ל: בתוספות ד"ה שיודע לטהר כו' וכי מסיק ולא היא כו' מ"מ אתי במה מלינו כו' הוצרכו לזה לתרץ הקושיא שלהם דעדיין מקשה מה לנו לחריפות של הבל כיון דלפי האמת אין הדין כן ולכן כתבו דודאי בגמרא דמכח ק"ו ליכא למילף אבל הדין דין אמת וק"ל:

דף יד ע"א בגמרא כי קא חשיב מגואי קא חשיב כו' עיין בתשובת למהרמ"א ע"ש: בתוס' ד"ה אתני רחבה ובריאה כו' ואין מחלוקת בדבר כו' וק"ק לפ"ז במאי פליג רבי יהודה את"ק וליכא למימר דאמר דלא ליתני' כלל דברי רבי יהודה דעל זה לא שייך הלשון אתני רחבה ובריאה דסל"ל לא תתני רחבה אע"פ שאינה בריאה גם לשון התוספות שמקשים קשה למחוק כל בבא דרואין לא משמע כן וק"ל:

דף כא ע"א אני רואה מגילה עפה כו' כי פשטת כו' נמצא כל העולם כולו אחד משלשת אלפים ומאתים בתורה עיין בחידושי אגדות ולדידי נראה ע"פ מה שכתוב בשבת פ' ר"ע על מדרש רבה תחילת פ' בראשית אמון פדגוג כו' שיש ג' תורות דהיינו תורה שבכתב הוא נגלה לגמרי ותורה שבע"פ אינו נגלה לגמרי רק מכוסה קצת בקל למצא אותו ותורה הנסתר שמות ולירופי האותיות הוא קשה מאד למצא אותו כן יהיה הענין בכאן מגילה עפה היא תורה שבכתב והיא כפשוטו כאשר מונחת לפנינו וכי פשטת דהיינו קצת טירחא ופעולה לפשוט אותו זה תורה שבע"פ שאינו מגולה כל כך וכמ"ד רוב התורה היא בע"פ מפסוק אכתוב לכם רובי תורתי ל' בתמי' וכמו שדרשו במדרש ילקוט גלוי וידוע לפני הקב"ה שעתידין ישראל לגלות בין העכו"ם לכן לא כתב רוב התורה דהיינו תורה שבע"פ ועוד כי קלפת לה דהיינו פעולה יותר גדולה שצריך לפשוט אותה וגם לקלוף זהו תורה שבנסתר שהוא נסתר שהיא יותר קשה למצא אותם ועיין מ"ש לקמן בפ' פילד מעברין ודו"ק: שם נמצא כל העולם כולו אחד מג' אלפים ומאתים כו' וזה נראה הרמז שהתורה מסיימת בל' ומתחיל בב' בראשית ברא לומר שהתורה היא ל"ב פעמים נגד בריאת עולם גם איתא פ"ק דקדושין פסוקי התורה הם שמנה אלפים ושמנה מאות ושמונים ושמנה בא ד' פעמים ח' דהיינו ל"ב רמז גם כן על זה שהתורה היא ד' פעמים ח' נגד העולם ומה שבא במספר ח' עיין בספר תורת העולה ועוד נראה ע"פ מ"ש גמרא חזינא לספרי דוקני דכתב דחטריה לגגיה דחית כלומר שהוא חי ויושב ברומו של עולם וידוע שהעולמות הם ארבעה ממילא התורה הוא ד' פעמים ח' כנגד ד' עולמות שהקב"ה חי ויושב עליהם דהיינו התורה שהיא כולה שמותיו של הקב"ה ובתוספות מקשין על הפיוט דשקלים שכתב שהעולם הוא אחד מכ"ד בתורה על פיוט כתב שהוא ע"פ הירושלמי ולא מצאתי גם כתב שכל איני בגמרא חשיב ד' זרתות באמה ובפיוט חשיב ג' זרתות כו' וחילוק גדול יש ביניהם כי בגמרא חשיב ד' זרתות כ"א חצי אמה על חצי אמה ובפיוט חשיב ג' זרתות כ"א שליש אמה רוחב ואמה אורך ומ"ש בקדושין דברי הימים פחות ח' יש לרמז כמ"ש במדרש ילקוט ד"ה לא ניתנו ד"ה אלא לדרוש כו' ממילא ד"ה מתחיל מבריאת עולם בא לרמז שהעולם היא אחד מכ"ד בתורה שהוא ג' פעמים ח' וכמ"ש בפיוט ודו"ק: ע"ב אמר רב יהודה אמר רב בשעה שתיקן שלמה עירובין וכ"י ילתה ב"ק ואמרה בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני כו' עיין בהקדמה לספרי ושם תמלא מבואר ענין זה ועל זה יש לפרש הפסוק ה' חפץ למען לדקו יגדיל תורה ויאדיר רלה לומר אל תאמר שרע בעיני ה' על האדם שמוסיף מדעתו דינים וגדרים מה שלא נכתב בתורה שנתן לנו כי מה האדם שישוה עצמו לעשות עוד תורה כמו הש"י על זה אמר אדרבה ה' חפץ ה' מבקש דבר זה לעשות למען לדקו למען שיהיה האדם לדיק ולא יעבור על התורה שנתן לנו הוא חפץ שיגדיל האדם את התורה ויוסיף עוד תורה ומלות יוסיף על תורה שלו לעשות כדי שיהיה לדק במלות הש"י ויאדיר הקב"ה חפץ שיאדר ויחזק את מה שהוא מגדיל יהיה יותר אדיר וחזק מן גוף התורה של הקב"ה כמו שמלינו בגמרא עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה וכמו שדרשו לעיל ויותר מהמה בני הזהר בדברי סופרים יותר משל תורה שהללו יש בה עשה ולא תעשה והללו דברי סופרים העובר חייב מיתה והוא הטעם שתמיד אחר שאומרים פרקי אבות אומרים רבי חנניא בן עקשיא וכו' שנאמר ה' חפץ וגו' באשר כל מילי דאבות הוא דברים חדשים נוטעים על התורה ומלות שלוה להם הקב"ה ושמא תאמר מי שמך לאיש לעשות עלמך שותף להקב"ה שנתן תורה ומלות ואתה מוסיף עוד תורה ומלות לזה מביא פסוק זה לומר שאדרבה הקב"ה חפץ בזה ומה שאמר לפיכך הרבה להם תורה ומלות יש לפרש שהקב"ה נתן רשות להם לאדם להרבות להם תורה ומלות ודו"ק:

דף כב ע"א ארך אפים ללדיקים וכו' עיין בפרק הסרה ושם מבואר:

דף נג ע"א א"ר יוחנן לבן של ראשונים כפתחו של אולם וכו' יש להקשות מה דמיון זה לפתחו של אולם והיכל גם למה אמר ראשונים הם רבי עקיבא דוקא והאחרונים ר"א בן שמוע ויש ליישב ע"פ מ"ש בספר תורת עולה פ"ק שכל ענייני חדרים ואמות של בית המקדש היו רומזים על סודות ורזים של תורה ע"פ מדרש ילקוט שמואל וד"ה רבי ירמיה ואתה פה עמוד עמדי מגילת בית המקדש מסר לו וכו' והיינו אחר שנתן התורה לישראל אמר למשה שילמוד עמו סודות ורזי תורה

הנרמזים

הנרמזים במקדש שמה שוכן הש"י ע"ש שמאריך בזה וגם בפ"ק דתענית מביא שכתב בשם הרשב"א ענין זה והנה לפי מ"ש בסמוך על ש"ס של מגילה עפה מתחלה היתה עשרים על עשר ואח"כ כ' על כ' ואח"כ מ' על עשרים שהרמז של כי פשטת הוא על תורה שבע"פ וכי קלפת הרמז על תורה שכולה שמות של הקב"ה וסודות וידוע שפתחו של היכל היה גבוה עשרים על י' רוחב ואולם היה גבוה מ' על עשרים ממש דמיון של המגילה דהיינו התורה והיינו ראשונים היו יודעים בסודות ונפלאות של התורה דמיון האולם והאחרונים היו יודעים בתורה שבע"פ דמיון היכל ואמר דורות הראשונים הוא רבי עקיבא כמ"ש בגמרא דברים שלא נמסרו למשה נמסרו לרבי עקיבא וכמ"ש בחגיגה גבי ד' נכנסו לפרדס בקשו המלאכים לדוחפו לר' עקיבא אמר הקב"ה הניחו לזקן שראוי להשתמש בכבודי וכו' ממילא היה לבו של רבי עקיבא דומה לאולם ואחרונים הוא ר"א בן שמוע כמ"ש לעיל בסמוך אמר רבה כשהיינו לומדים תורה אצל ר"א בן שמוע היינו יושבים שסה באמה שכ"כ היו לומדים תורה שבע"פ בחמימות עד שהיו דוחקים ומלמלמים עצמם ממילא היה לבו של ר"א בן שמוע כפתחו של היכל שרמז על תורה שבע"פ ודו"ק והקרוב לומר שקרא להתורה מגילה עפה כפי הלשון שאמרו במדרש מגילת בית המקדש שהכל אחד התורה והמקדש וק"ל :

דף סה ע"א כל שאין יין נשפך כמים וכו' וברך את לחמך וגו' וע"פ זה יש לפרש סוף הפסוק והסירותי מחלה מקרבך ע"פ הגמרא ברים כל אסיין אכא חמר באתר דלית חמר תמן מתבעי סמנין וכו' פירש רש"י צריכין סמנים לרפואה וממילא אמר וברך וכו' ואת מימך שיהיה יין הרבה ובזה הסירותי מחלה שלא תצטרך רפואות ליקח סמנין ואגב אפרש עוד פסוק זה באופן אחר ע"פ מ"ש הזוהר פרשת בשלח בפ' המן דמזונו דת"ח אינו כמזוני דשאר אדם כי הוא מזון לנשמה ולא לגוף מאתר עילאי דאקרי ברכה ומזה הטעם דת"ח חלשי בגופייהו תמיד מפני שהמזון אינו הולך לגוף וע"ז ישבתי המדרש שהביאו התוס' פ' הנושא גבי רבי שאמר יגעתי בתורה וכו' עד שאדם מתפלל שיכנס לתוך גופו יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו שצריך פירוש . ועפ"ז מיושב שאמר יתפלל שלא יכנסו המעדנים לתוך גופו היינו שלא מזון לגוף רק לנשמה מאתר עילאי וע"ז יש לפ' והארכתי בדרשות שלי פ' בשלח ולפ"ז אמר וברך את לחמך שאתן לחם שלך מאתר דנקרא ברכה ושמא תאמר אם כן אהיה חלש ואולי על זה אמר והסירותי מחלה אל תירא ודו"ק :

השמטה מן רב נסים גאון לדף טז ע"א מני רבנן היא דאמרו פחות מג' אמרי' לבוד . אתאן לרשב"ג דאמר פחות מד' אמרי' לבוד . וחלוקת רבנן ורשב"ג בזו הברייתא האמורה בתחלת הפרק (דף ט) היתה קורתו משוכה או תלויה פחות מג' א"צ קורה אחרת :

חכמת מנוח

מאת הגאון האשל הגדול ריש מתיבתא נר ישראל כמהור"ר מנוח המכונה הענדיל ז"ל (בעה"ס מנוח הלבבות וכו')

[נדפס פעם אחת בפראג שנת שע"ב] .

דף ב ע"א רש"י ד"ה צורת כו'. נ"ב צורה זו* : ע"ב גמ' שער המגל כו'. נ"ב ס"א נ"כ : תוס' ד"ה לבעו כו'. גיפופין "גליון" כצ"ל וכס"ד :

דף ג ע"א גמ' מ"ט משום כו'. נ"ב ס"א אי משום כו' כצ"ל : תוס' ד"ה אי קלשת כו' דלמעלה (מכל) [מכ'] לליסנא כו' כצ"ל : ע"ב גמ' [משמיה דר"נ] אמר כל כו'. נ"ב ס"א אמר אחד זה ואחד זה באמת כו' :

דף ד ע"ב רש"י ד"ה בעל הבית כו'. נטמא ואח"כ נקב כו' כצ"ל : תוס' ד"ה מותר כו' לבני רה"ר כו'. נ"ב עיין לקמן דף ח' ע"ב :

דף ה ע"א גמ' [סוף] מבוי הכי נמי תחלת כו' כצ"ל [וכ"ה בדפוס ישן וברש"י ותוס'] : ע"ב תוס' ד"ה פחות כו'. סותמו נידון כו' כצ"ל :

דף ו ע"א תוס' ד"ה וספק כו' וא"ת כו'. נ"ב עי' בתוספות פרק ב' דחולין דף כ"ח ע"ב :

דף ז ע"א גמ' כראש העמוד ורבי יהושע היא כו'. נ"ב ספרים אחרים דאמר אין מגביהין בבת כו' :

דף י ע"א גמ' [תיובתא] והלכתא אין משום כו' כצ"ל : רש"י ד"ה לישמעינן כו'. היא אילו מופלגת כו' כצ"ל : ע"ב רש"י ד"ה וכמה כו' שסביב הס"ד :

דף יא ע"ב [במשנה] קורה רבי אליעזר כו' כצ"ל :

דף יב ע"א גמ' רבי זירא מִיַמֵי פרשה כו'. נ"ב אע"פ שיש א' הוא הוא ע"ד ולמקוה המים קרא ימים : שם משתי רוחות משהו כו'. נ"ב פי' והא דאמר צריכה ב' פסים כלומר בגליר מהכי לא מתכשר דב' פסים כל א' משהו הוא פחות מפס א' של ד' טפחים אבל אי אמרינן ב' פסים כל א' ג' טפחים לא שייך למימר צריכה ב' פסים שהרי מתכשר בגליר מהכי דהיינו בפס ד' שהרי פס א' של ד' הוא פחות מב' פסים של ג' ג' טפחים ודו"ק : ע"ב תוס' ד"ה איתיביה כו' ואפילו רבנן כו'. נ"ב פי' התוס' אזלי לטעמייהו דכתבו לעיל דף ו' ע"ב בד"ה וכי תימא כו' דהא דיתר על כן איירי במבוי מפולש ודו"ק : שם ד"ה וכתים כו' אפילו חורבה וקאמרינן כו' כצ"ל :

דף יד ע"א רש"י ד"ה מלבין כו' בשפוע. נ"ב ס"א נ"כ : שם ד"ה אחת כו' שאחת מעמידי' גבוהים משל חברתה וגבוהים כו'. נ"ב פי' אמר זה שלא יובן שהמעמידי' גבוהי' ממעמידי' חברתה אבל הקורות שוין למעלה ודו"ק : ע"ב רש"י ד"ה אין לו כו' מן הלחי ולפנים כצ"ל : שם ד"ה נמוקו כו'. מביא בכל דבריו במסכת כו' כצ"ל :

דף טו ע"א רש"י ד"ה תל ונקע כו'. נ"ב ס"א מאי איכא למימר תל ונקע מימות כו' :

דף יח ע"א (במשנה) מן ומותר עד סוף המשנה הכל נמחק . [וכן ליתא בדפוס ישן] : גמ' בסי' שב"ת זוני"ס נתקל"ל במדת כו' כצ"ל : שם דאמר רבי אמי אחור למעשה כו'. נ"ב יראה שלפי זה מלת נרתני לשון נרה לא לשון צורה ולא לשון יצירה כי מה שהאדם נברא אחרון הוא צרה ושפלות לו כענין שארז"ל [סנהדרין ל"ח א'] שאם יתגאה האדם אומרים לו יתוש קדמך : שם אוי לי מיוצרי כו'. נ"ב יראה שדורש גם כן וא"ו דויצר לשון ווי כלומר ווי לי מיוצרי ווי לי מיצרי ולכך לא אמר מפני שיש בו שני יצרים יצר טוב ויצר הרע ודו"ק : תוס' ד"ה בשלמא כו' דפריש בריש כתובות כו'. נ"ב כך פירש רשב"ם ולי נראה כפרש"י דלשון ב' יצירות הוא שייך יותר למ"ד זנב מלמ"ד פרצוף ודו"ק . והא דקאמר התם בשלמא למ"ד פרצוף היינו דכתיב זכר ונקבה בראם אלא למ"ד זנב כו' לכדר' אבהו כו' לפי המסקנא גם למ"ד פרצוף הוי כדרבי אבהו דלא מצינו דפליג אדרבי אבהו (ומדכר) [ומדכתב] ב' פעמים זכר ונקבה ברא אותם ואחר כך זכר ונקבה בראם דייק דחד לב' פרצופים וחד לתחלת המחשבה ודו"ק : ע"ב גמ' אפילו גדול כמשה רבינו כו' כצ"ל : תוס' ד"ה ולא כו' משתחוים למערב והוא משתחוה למזרח ועוד כו' כצ"ל :

דף יט ע"א גמ' בפירי דעבר ימינא כו' כצ"ל : שם ליה קשורות אגן כו' כצ"ל : תוס' ד"ה אם כו' דבין הנהרות כו'. נ"ב עיין בעשרה יוחסין דף ע"ב ע"א בתוס' : ע"ב גמרא כעשר אמות דברי כו' כצ"ל : רש"י ד"ה תל כו' עשרה טפחים מתוך ארבע כו' כצ"ל [הד"א] : ד"ה מאי לאו כו' דאין עוביו אחד בגובה כו' כצ"ל :

דף כ ע"א גמ' לא תיבעי לך כו'. נ"ב ס"א לא שמבעיא לי וכן אח"כ : שם דאסיר באו נמי כו'. נ"ב מים בשבת נמי כו' : שם אמר רבי אלעזר הזורק כו' כצ"ל : שם היכי שרו ליה רבנן למלאות כו' כצ"ל : שם היכי פרו ליה כו' כצ"ל : רש"י ד"ה ובאו כו' דהא תניא כל כו' כצ"ל : ע"ב רש"י ד"ה נואדו ארוך ואי לאו דרוב כו' כצ"ל. וכ"ב ס"א נואדו ארוך ואע"ג דרוב כו' ודבור זה כתוב אחר ד"ה מידי גבי כו' ולפי זה מסמן כדברי ר' אליעזר :

דף כא ע"ב גמ' נכתבו תלמוד לומר עשות כו' כצ"ל : תוס' ד"ה מוטב. נ"ב מי כתיב לעג מכ"מ אמת הוא שנידן בגואה רותחת כדאמרינן בהניזקין (נ"ז א') [כ"ה בדפו"י ובתוס' שבע"י. דבור זה קודם ד"ה מוטב] :

דף כב ע"א תוס' ד"ה והא כו' גבי יותר כו'. נ"ב הוא בפ"ק דף ו' ע"ב בד"ה וכי תימא כו' : ד"ה קשיא כו' סלקא דעתיה דמקשה כו' כצ"ל :

דף כד ע"א תוס' ד"ה פשיטא כו' אבל אתלמודא דמפרש לא אמר כו' לא כו' כצ"ל :

דף כה ע"א גמ' לקולא עת בטיט ויכול כו' כצ"ל : שם היינו דר' ירמיה בירא דאמר רבי ירמיה כו' כצ"ל : שם אחרינא רפק כו'. נ"ב פי' חופר : שם בידיה אתיא איהי כו' כצ"ל :

דף כו ע"א תוס' [סד"ה דבי] כו'. והכא פירוש משום כו' כצ"ל : ע"ב גמ' [והאי כי אמר מבטילנא] לאו כלום קאמר כו' כצ"ל : רש"י ד"ה [ולרבנן דאמרי] כו' ביתו מי בטיל כו' כצ"ל : תוס' בד"ה [אצוותא] והתם כו' הוא גליון עד ס"ד :

דף כז ע"ב גמ' ריבה הכל מאי כו'. נ"ב ס"א ריבה הכל לר"א מאי רבי רבי כל מילי ומאי מיעט מיעט ציר לרבי יהודה בן גדיש מאי רבי רבי כל מילי ומאי מיעט מיעט מים ומלח כו' :

דף כח ע"ב גמ' וזה לפטור ולמאן כו'. נ"ב ס"א ואמרי לה זה וזה לחיוב ולמאן כו' :

דף כט ע"א גמ' כהן מזון שתי כו' כצ"ל :

דף לג ע"א תוס' ד"ה דסדר כו' בהדרן מתיצות כו'. נ"ב כדלקמן דף זס ע"ב : שם ד"ה והא כו' וזה מניח א"כ כו'. נ"ב א"כ בלאחר יד א"כ דכי כו' :

דף לה ע"א גמ' במגעול קטיר כו' כצ"ל : שם חוץ ממזר הגדול כו' כצ"ל : תוס' ד"ה חסורי כו' קתני פ"ה וג' כו'. נ"ב פי' ע"כ רש"י אליבא דמסקנא נמי בעי למימר הכי מדקאמר ולית ליה דרבי מאיר ואי בשבת מיירי הא אפילו רבי מאיר מודה דלא מצי סתיר כדאמר רבי זירא אלא ע"כ אליבא דמסקנא דביו"ט מיירי פי' הכי : ד"ה וקתני כו' כרבי שמעון כו'. נ"ב פי' אלא כת"ק :

דף לז ע"ב תוס' ד"ה אלא איפוך כו' נ"ש בדאורייתא ועוד הוה ליה למימר קסבר רב כו' כצ"ל והד"א : בד"ה אלא מעתה כו'. בההיא דתרומת הכרי בתוכו קרא שם כהן מאי כו' כצ"ל :

דף לח ע"ב רש"י ד"ה הרי זה כו' אלפים שבעבר ביתו וכאן כו' כצ"ל :

דף לט ע"א תוס' ד"ה מודים כו' קיימא לן כוותיה כו'. נ"ב פי' ולאו משום הכנה קיימא לן הכי דאם לא כן גם בשאר י"ט זולת ר"ה היה לנו לאסור ודו"ק . ונראה דאפילו אי טעמא משום הכנה לא שייך אלא כשמכניסם קדש ואז אסור בשני אבל כשהא' חול אין שייך איסור בשני והטעם מפורש בתוס' בביצה דף ב' ע"ב ד"ה והיה כו' וע"כ צ"ל כן דהא חכמים דהכא אית להו הכנה כמו שאמר לעיל דיקא נמי מתני' כו' ואפ"ה אמרו ביצה שנולדה בראשון תאכל בשני ודו"ק :

דף מ ע"א תוס' ד"ה הא כו' נכרי שהביא דורון לישראל כו'. נ"ב וכן משמע דמטעם מוקצה אסר לה דבמוקצה איירי התם כולה שמעתתא וא"ת כו' : ד"ה זכרון כו' ליכא דחייש להאי כו' כצ"ל :

דף מא ע"ב תוס' ד"ה לנדרין כו' קתני ועוד כו'. נ"ב ס"א נ"כ מלת ועוד ודוחק הוא :

דף מד ע"ב תוס' ד"ה ומר סבר כו' תקשי להו מתניתין לנהרדעי (יתכן) [דתנן] אפילו כו' כצ"ל :

דף מה ע"ב גמ' תיפשוט כו'. נ"ב ס"א וליפשוט :

דף מז ע"א רש"י ד"ה חוץ מן [האלמנה] כו' לארוס ל' יום כל כו' כצ"ל :

דף מח ע"א תוס' ד"ה גופו כו' ועוד דהא דאמר כו' כצ"ל :

דף מט ע"א גמ' דבי בר זכאי כו' כצ"ל : ע"ב תוס' ד"ה וקטן כו' שנעשה שותף לשכניו ועוד כו'. נ"ב לקמן בהדר דף ע"א ונזכר לעיל בתוס' בדף זה :

דף נ ע"ב גמ' תחתיו שנים כו'. נ"ב ס"א תחתיו אלא י"א אמה כו' :

דף נא ע"ב תוס' ד"ה ויצא כו' עשיר משמע שרוצה כו' כצ"ל :

דף נב ע"ב רש"י ד"ה נזקר כו' דלא הויא. ס"א הויא : [ד"ה] מתני' כו' לא יכנס. נ"ב שיצא מכלל שתים וה"ק יצא אחד ועומד בתוך שתים יכנס יצא שתים ועומד בתוך שלש לא יכנס וכת"ש לא גרים וה"ק יצא כו' : ד"ה המשוחות כו' [סימן] לסוף התחום כצ"ל :

דף נג ע"א רש"י ד"ה ר"מ כו' טהור ועל טהור טמא ומראה כו' כצ"ל : ע"ב גמ' מרי כירי כו'. נ"כ כן צ"ל בכ"ף וכן הוא בערוך בערך כר ע"ש ודו"ק : שם נישריא לקיניהון וכד כו'. נ"ב ס"א לקיניהון או יעדי בתר חברתה מינה כי הוה ניחא לה דליזלון אמרה להו ידאון נשריא לקיניהון כי בעיא דליתבון הוה אמרה להו יעדי כו' : שם יעדי בתר כו'. נ"ב יראה פי' תתיכת המגופה מלשון בין הבתרים : רש"י ד"ה וגנבוך מין רוצה כו'. נ"ב מין כמו מינאי רוצה כו' : ד"ה למסיבותה כו' גדול קרי כו'. נ"ב ס"א ומביים פני דוד בהלכה קרי כו' :

דף נד ע"א גמ' לך היטב לך כו'. נ"ב ס"א אוטיב : שם חרות על הלוחות אל כו' כצ"ל : רש"י ד"ה בטשא כו' בו ברגליה כצ"ל והס"ד : ע"ב גמ' מבניו וליזלו כו'. נ"ב ס"א וליזלו וליעיילו כל ישראל ולילפו מזקנים כיון כו' :

דף נה ע"א גמ' פותיא כאורכא קמ"ל כו' כצ"ל : שם אמרת רואין שני כו' כצ"ל : רש"י סד"ה בית אחד כו' ולצפון אלפים . נ"ב ס"א וכן לדרום אם יש שם בולט נגד דרום כשמודד תחום הדרום אינו מודד מן התומה אלא מרחיק ונמשך ויוצא לדרום כנגד בליטת בית שהוא שם והרי משתכר בעיר בכל צדדיה : ע"ב גמ' דירה לכומרים והאוריות כו' כצ"ל . וכן אחר כך :

דף נז ע"א תוס' בד"ה רב הונא כו' אמאי סמכיתו אכורגנים כו' נפק אהוי כו' כצ"ל : ע"ב גמ' לאיגון כמה יהא כו'. נ"ב ס"א כמה יהא כמה דבעי להוי ואפי' טובא ל"א כמה יהא בין אינון לאיגון כמה יהא מאי נפקא כו' :

דף נח ע"ב גמ' אמר רבא לא שנו אלא בבר המתלקט עשרה מתוך חמש כו'. מכאן מוכח דהא דקאמר לעיל רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא שאין חוט המשקולת יורד כנגדו כו' מיירי שהחוט יורד באלכסון ולא ביושר דאי מיירי ביורד ביושר אי אפשר להיות מתלקט עשרה מתוך חמש אם לא שאין חוט יורד מכנגד שפה העליונה ד' אמות שהרי כל מרובע שצדו האחד עשרה טפחים ואלכסונו ה' אמות אי אפשר להיות אלא א"כ צדו השני ד' אמות לפחות וזה מבואר מאד לבקי בחכמת ההנדסה ונקל לעמוד עליו במדידה . וא"כ כיון דרישא דמתלקט עשרה מתוך חמש מיירי באין חוט יורד כנגדו א"כ סיפא דהתלקט עשרה מתוך ד' מיירי נמי בכה"ג דאל"כ למה ליה לזכור מתלקט כלל ליפלוג וליתני באין חוט יורד וביש חוט יורד כנגדו ואפילו אי מיירי סיפא ביש חוט יורד כנגדו קשה מדקאמר כאן אומדו והולך לו . הא דקאמר רב יהודה באין חוט יורד כנגדו מבליע ובחוט יורד כנגדו מודדו מדידה יפה במאי עסקינן אי במתלקט י' מתוך חמש קשה סיפא דקאמר אבל חוט המשקולת יורד כנגדו כו' הרי אי אפשר שיהיה חוט המשקולת יורד כנגדו בפחות מד' אמות אם החוט יורד ביושר ואי במתלקט י' מתוך ד' קשה רישא דקאמר מבליע וסיפא דקאמר מודדו מדידה יפה וכאן אמר אומדו והולך לו . אלא ע"כ הא דרב יהודה מיירי במתלקט עשרה מתוך חמש ומ"ש חוט המשקולת יורד מיירי שיורד באלכסון ולפי זה שפיר אפשר לפעמים שיהיה החוט יורד מכנגד שפה העליונה בפחות מד' אמות ולפעמים ביותר ודו"ק היטב : שם שומעין למרובה כו'. נ"ב ס"א למרבה :

דף סג ע"ב תוס' ד"ה מיד כו' ובמלחמת עי כתיב . נ"ב ובההיא פרשה כתיב קרא אחרינא ויילן אבל התם כו' ונמחק בפרשה אחרינא ויילך :

דף סד ע"א תוס' ד"ה אם כן כו' כשנוטל כליו והכניסם כו'. נ"ב עיין במהרש"א ושם זה מבואר יותר : ע"ב רש"י ד"ה דשקלן כו' לחם לעשות כשפים כו' עושות כשפים כו' כצ"ל : תוס' ד"ה פותחין כו' בהדיא בפרק ארבעה נדרים דאמר כו' כצ"ל : באו"ד בריש [ד'] נדרים דרב כו' כצ"ל :

דף סה ע"א גמ' כראש העמוד יכולני לפטור כו' כצ"ל :

הגהות מהרב הגאון המובהק כו' מוהר"ר יחיאל בה"ר שלמה היילפרין זצ"ל אבד"ק מינסק (בעהמ"ס סדר הדורות) .

דף יד ע"ב רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילא . ובכ"מ שילת : שם רבא בר רב חנן . ובסרכה מקומות רבה :

דף מ ע"א רבא בר תחליפא . נ"ל רבה :

דף מה ע"א רבה בר בר חנה . נ"ל חנן :

דף מט ע"ב אמר רבה א"ר חמא בר גוריא . לא מצינו בכל הש"ס שרבה יאמר בשמו ואולי צ"ל רבין ברב הונא שמצינו שאומר בשמו רב"ה ר"ת רבין בר הונא :

דף נה ע"ב רב מיגשא בר רב כהנא . ובכמה מקומות בר כהנא :

דף סה ע"א א"ר חנין בר פפא . נ"ל שצ"ל ר' חנינא : שם רבי חנינא בר יוסף (וכתב בריה דרבה) ומצינו ששאל לר' יוחנן אולי צ"ל רבי חייא :

דף פו ע"א רבא בר מרי . ובסרכה מקומות רבה :

דף קב ע"א רב ששת בריה דרב אידי . ובכמה מקומות רב שישי :

דף קג ע"ב רב יהודה בר"ש רב מיושר כי לא נסמך :

הגהות וחדושים על מסכת עירובין

מאת הרב הגאון הגדול כו' מוהר"ר שמואל שטראשון זצ"ל מווילנא.

דף ב ע"א ריש מכילתין. גבוה למעלה מעשרים אמה. יש מגמגמין על מלת למעלה והב"ח בהגהותיו מחקה. ועי' ר"ן ריש סוכה. ול"נ דאי לא תני אלא גבוה מכ' ה"א דהמ' הוא לשמוש מן. ור"ל שהוא גבוה מן כ' ומעלה וכ' ג"כ בכלל וכמו לקמן (יא ב) במשנה רחב מארבע אמות כו' דר"ל וארבע בכלל. ועמש"כ בפ"ד דכלאים מ"ז בס"ד. (ועי' ערכין ספ"ד במשנה וגמרא) אבל השתא דתני שהוא גבוה למעלה מכ' מבואר דר"ל דדוקא שהוא גבוה יותר מכ'. ותיבת למעלה מושכת עצמה ואחר עמה ושנה ג"כ על הרחב מעשר דסיפא ומה שאמר רבא בגמ' אלל סוכה תנן אלל מבוי תנן נראה דיוקו מדלא תני סכך שהוא גבוה קורה שהיא גבוהה ש"מ דקאי על אלניהם. וזה שלא כדברי הר"ן שם : **שם** ואם י"ל נוה"פ אע"פ שהוא רחב כו'. לכאורה לפי מאי דמסקינן לקמן (ר"ד י"א) דגם לגובה מהני נוה"פ תיבות אלו מן אע"פ עד מעשר אמות מיותרות. (ולפמש"כ התוס' שם בד"ה איפכא יל"ק) ויל"פ דה"ק אע"פ שהוא רחב כו' דלא מהני ליה אמלתרא נוה"פ מהני. וכמ"כ לגובה דמהני גם אמלתרא : בתו"א מביא בשם ב"י יו"ד ר"ס ר"א דטפח שוחק יותר מעלב חצי אלבע והוא מעות דאמה שוחקת הוא דיתירה על עוללבת חצי אלבע וכן מתבאר מדברי הבד"ה שם ובשו"ע שם ובש"ך סק"ו וכ"כ הה"ת ספ"ו מהל' שבת : **רש"י** ד"ה מבוי כו' דאי הוי מפולש לא הוה מישתרי כו'. ר"ל אפי' לא הוה רחב ע"ז וכ"ת בכ"ד. ולשון הרע"ב דמשמע מיניה דאפי' מפולש אם אינו רחב ע"ז סגי ליה בתקנתא דלחי או קורה אינו מדויק. וכמ"ב תבריה לגזיזי' וכ' ומבוי דאיירי בי' הכא הוא כו' : [**בא"ד** ומריוהו בתקנתא דלחי או קורה דליהוי היכרא. עי' גה"ש. וי"ל דליהוי היכרא לא קאי אלא אקורה דסליק מינה אולם לשונו ברים סוכה א"א לייסב כן ע"ש] : **בגמ'** ד"ה מבוי לא שייך ביה לשון פסלות ולהוצב"א ליתא לזה אלא דאף בדאורייתא דודאי שייך ביה לשון פסלות [illegible]

[illegible]

דף ג ע"א גמרא [illegible]

[illegible] ונפרצת מבוי. ק"ל מדוע כ"ק נראהו דתנן והרחב מעשר אמות ימעט ופירלהו לא תנן בהדיא אלא ממעטתא דאמוראי היא לקמן. ואולי משום דממתניתין לקמן (טו ב) גבי שיירא ממעטינן לה : **שם** כמ"ד בד"ע. ק"ל דהא גם הוא מודה בהא דלאו הבולע ד"א נידון משום מבוי וא"כ מדוע לא נקטי' מעיקרא בלמאי הלכתא ולפמש"כ בסמוך י"ל משום דהיא ממעטתא דאמוראי ועמש"כ בתוס' : **רש"י** ד"ה הא קמ"ל דשיעור שנתנו חכמים למטה י' עפחים כו' כצ"ל ולמחוק המ' : ד"ה ואם לאו דד"א כו' הוי עבוס"כ דתנן כמה עבוס"כ כו' זה הלשון ל"מ במש' כלאים ובב"ב (כו) איתא תנא ד"א שאמרו כדי עבוס"כ : **בסה"ד** א"כ ס"ל לב"ש עבה"כ ח"א אין כוונתו דלב"ש יאסר לזרוע ח"א סמוך לכרם דמוכח מכ"ד במש' כלאים דלכ"ע אינו אסור אלא ד"א וע"ש פ"ד מ"ה אלא דס"ל דח"א נלרך לעבה"כ לכן בקרחת או במחול בעינן שיעור כזה כדי שלא יתבטל לגבי הכרם ואם יש בו שיעור הנלרך לכל חד כדא"ל אינו מרחיק אלא ד"א וזורע אה"ת אפי' לב"ש וכ"כ להדיא לקמן (דף לג) ע"ש : **תד"ה** וכא. עי' מהרש"א ופירושו ברוב אמות דחוק וקושייתו י"ל בקושיית גה"ש דאיכא עוד חדא דלאומרא ד"א דעבה"כ . והגמרא כי רוכלא ליחשוב וליזל. אמנם קושיית הגה"ש י"ל דד"א דעה"כ ככלל בהא דקרחת ומחול כדפירש"י בטעמם וטעמא דב"ש כפירוש הראשון :

דף ד ע"א גמרא מיסב ואוכל בלפתן. עמש"כ לקמן (פ ב) טעם נכון על מה שהלריכו לפתן בס"ד : **רש"י** בהג"ה למעלה הזכיר כו'. והאריאל כו' עיין במקרא שזה כתוב להלאה מקרא דואלה מדות כו' ולשונו ביחזקאל ואלה מדות המזבח שמפרש למטה כו' לכן נראה דכאן ט"ס וצ"ל למטה א' למעלה ולקמן צ"ל אלה מדות המזבח שאומר לך הכל כו' : **תד"ה** ואלה. ונראה כמו כו' דפי' באמות גדולות שיהא אמה אמה וטופח כו' כצ"ל : **ד"ה** גפן. ונראה כפירש"י דסוכה כו' והגיה הגרי"פ וכפירש"י בברכות אבל ע"ש בעמ"כ כוונה אחרת נאותה בפירש"י דשם ועמש"כ בסוכה (דף ו) בס"ד : **בא"ד** בהג"ה ע"ב פשיטא כיון דשתה יין כו' ומה לריך קרא. בעניי לא הבינותי דודאי מסברא ה"א דת"א אלא אם שתה כזית וכי מסעריכן במה שיפיל זית מן יין הלא אין בו כדי זית שהרי נשאר ממנו בגודש גם לאמית דברי המהרש"א בד"ה וי"ל דל"ת כו' אינם מובנים וכנראה שילא הפי' הפשוט בדברי התוספות ואולי ט"ס נפל בדבריו : **ע"ב גמ'** וכמה הן אמה על אמה כו' והן מרובעות כדמוכח לקמן (יד ב). וק"ל מדוע לא סגי בעגולות ויהיה רק למ"ד שאין : **שם** ולר"ת כו' מא"ל. ק"ל דגם לר"ת אינו מוכח מארון דהא חזינן לר"י דאע"ג דבאמת אין מחילה בפחות מי' אפ"ה כתיב ודברתי אתך מעה"כ שאין גובהו רק ח' ומחלה : **רש"י** ד"ה רוב שיעוריה. ובשר המת להאהיל. יותר הל"ל לטמא סתם כי פחות מכזית אין בו שום טומאה אף למגע ולמשא :

דף ה ע"א גמרא דפתח ליה בקרן זוית. נל"פ דיהיה הדלתות כמין גאם כשיסגרו דכל פתח יהיה בב' דלתות וכשיסגרו ידבקו זה בזה בתוך קרן המבוי ויראו כזה ד ולכן יהיה אורך המבוי ד' בכל מצד רחבו וכחבו יהיה ג"כ ד' בכל מצד ארכו וזה דלא כנראה מהמהרש"א בתד"ה דפתח בס"ד אך לפ"ז כשיפתחו הדלתות אשר באורך המבוי יצאו חוץ למבוי ואפשר לומר דיפתחו בעבר החיצונות או שלא יהיה בו דלתות כלל : **רש"י** ד"ה ומ"ד ד' קסבר קורה כו' מחילה הטעויה לפחות מד' כו' ועי' בתד"ה מותר דלנ"ק ל"א סברא זו ולפ"ז קשה א"כ נימא דכ"ע סברי משום מחילה ופליגי בסברא זו אי מיקרי מחילה הטעוי לפחות מד' : **תד"ה** דפתח מש"כ המהרש"א דלריך לפרש כו' או שלא נשאר ב"ע בדופן האמלעי ל"ד כלל דאפילו אלכסון של ג' על ג' לא יעלה לד' אורך כי אלכסון מכל רבוע הוא גדל למרובע שעמו מחזיק כשטחי ב' מרובעים אשר קוי האורך והרוחב המה גדריהם ובנידן דידן הוא כמו הגדל לשטח 13 שאינו מגיע אף לג' וב' שלישים ודע דבליור הנדפס בשם רש"ל הקו האמלעי המשוך על ב' שלישי אורך רבוע השמאלי הוא טעות ומיותר : **ע"ב גמ'** מאמר במבוי שפרלתו בארבעה כל"ל בה' דהכוונה על טפחים. וברש"י ד"ה אי עומד נ"ל ונמלא פרוץ חסר מארבע בלא ה' דכוונתו על אמות : **רש"י** ד"ה אינו דין כי היכא כו' ילא מתורת פס כו'. משמע דאם נפרלה כותל חלר ונשתייר פס ד' אינו מותר דהא הוו כעומד מאליו ואם נפרץ עוד יהיה מותר ולא תקשי דא"כ מלינו מחילה לאסור עי' לקמן (לג ב) דרש"י סובר דפס נמי בעי היכרא כמו לחי עיין בתוס' : **תד"ה** אינו. עי' מהרש"א שכ' דדבריהם אינם מדוקדקים בת"ש פס ד' אמות כו' ותמוה דהא פס ד"ע מהני במבוי גם כן אלא אליבא דרב הונא ואביי דס"ל דלאי העומד מאליו הוי לחי :

דף ו ע"א גמרא מ"ש מלדו בעשר כו' מראשו נמי כו'. נ"ל דלא מקשה דליהוי ממש כמלדו בעשר דהא איכא למיתם דלמא עיילי בהא דע"כ ל"א לקמן (יו"ד ב') אלא אין אדם מניח כו' ונכנס בפתח קטן (לגמרא זו כוונו התוס' בסד"ה אחד) אבל עשר הוא פתח גדול אלא דמקשה רק דנימא נמי פיתחא הוא ועכ"פ בפחות מעשר דא"ל לא שבקי כו' ליסתרי : **שם** דפתחא בק"ז ל"ע אינשי. ק"ל א"כ ליפסול בג"ע כיון דלא הוי פתח (וכמו כן קשה לר"ה אמאי מלדו בד'. ואי משום כיון דטעמי' מפני דמתמע בהילוכה ושבקי פיתחא רבה כמ"ש התוספות ובפחות מד"ע לא מיקרי פתח וכמ"ש המהרש"א וכמו דאיתא לקמן ר"פ חלון הא רב אמי ור"א פסלי בג"ע מטעם דילמא שבקי כו' לקמן (יו"ד ב) ודברי המ"א בסי' שס"ה סק"ג לא יעלו ארוכה לזה. אך לזה י"ל דבפחות

מד' דלר המקום ליכנס ולילא בו לא עדיף מדאיכא גדודי דר"א ור"א מש"כ בדלא נשתייר פס ד' דאסור אף בגדודי לכן אוסר אף בג' אם שהוא לר אבל הא דק"ז ודאי קשיא) ומש"כ מהר"מ מטעם לבוד תמוה דהא לא קי"ל כרשב"ג וגם למטה אף הוא מודה לרבא לקמן (יד ב) מ"מ חזינן כאן דמכשירין בפחות מד' (ואולי הטעם משום דרב אחאי לקמן (יב) דאמר עד ד') ולפ"ז הנלע"ד דגם בהא דאמרינן לקמן (דף לד ב) כגון שנפרלה בק"ז כו' נמי בפחות מד' מותר ועמש"כ שם בס"ד :

רש"י ד"ה מכלל דר"ה מקולקל בפתחים כו' כל"ל הא' קודם להא' : **תד"ה** כילד וי"ל דל"ג כו' אלא מילתא דכתיבא במספרם וג"ע דס"ל ל"ד דהא ברים פקודי מבואר שהיה בעת נדבת המשכן ת"ל אלף וג' אלפים וה' מאות וחמשים וכן בשנה השנית אחר הקמתו בפ' במדבר ולבד מספר הלוים :

ע"ב גמ' א"ד א"ר מתנה בדידי הוה כו'. כה"ג בסוכה (יא ב) : **רש"י** ד"ה ירושלים. אלר של רבים ומערבין את כולה וכ"כ לקמן (קא) וצ"ע דהא עיר של רבים תנן לקמן (נט) דא"מ את כולה ולאיתי בתוי"ע לקמן פרק י' מ"ע שכתב ואם דלתותיה נעולות מערבין כולה. אבל נ"י מנ"ל הא עי' לקמן (נ"ט) בסוגיא :

דף ז ע"ב גמ' דאי דרב קשיא דרב אדרב כו'. הן ביבמות (יח ב) איתא נמי כה"ג ואמר ע"ז דלמא אמוראי נינהו ואליבא דרב ומשני כיון דאיתמר משמיה דשמואל כו' והכא לא מלינו לשמואל דאמר כן ובתמ"כ התוס' שם ד"ה דאי דרב י"ל ע"ש : **תד"ה** בעירבו וה"נ דייק רב יוסף ממילתיה דר"ה כו'. הוא לקמן (יו"ד) :

דף ח ע"ב רש"י ד"ה תרתי נמ"ל למשתריי' חלר מיניה מישתמע כו' כצ"ל ועיין מהרש"א : ד"ה קורה משום מחילה ודו הפנימי כו'. לכאורה יל"פ איפכא דמאן דאסר שבר משום היכרא והיכרא מלגו ומאן דשרי סבר משום מחילה ודו החילון כו' והוה דומיא דאינך דמזכיר תחלה טעם האוסר וכה"ג דקדקו התוספות בגיטין (סד"ז) ועמש"כ בברכות (נט) אבל לא פירש כן משום דהיכר לכ"ע אית להו וכמ"ש המהרש"א בתד"ה הכל :

דף ט ע"א גמ' רב אמי אמר משוכה והיא תלויה כו'. עי' מהרש"א אבל עדיין קשה לימא דמשוכה היינו מהלדדין ואו תלוי' היינו בגובה כגון שהקורה שנעץ באמלע המבוי הוא גבוה מעל הכתלים פחות מג"ע והקורה שנתן עליו מגעת עד כנגד הכתלים ואשמעינן דאמרי' חבוט רמי ומנ"ל דאמרי' לבוד וחבוט יחד וי"ל דכיון דחבוט ל"א הכא אלא בפחות מג' א"כ ע"כ הוא מטעם לבוד והוה ידעינן לה ממשוכה דמה לי לבוד מן הלד ומ"ל לבוד בגובה אלא ע"כ דאשמעינן דאפי' שניהם יחד אמרינן ומתורץ בזה גם קושיית המהרש"א : **רש"י** ד"ה דאית בהו ארבעה כצ"ל בה' : **ד"ה** אבל פחות לר"ה נ"ל הד"א עם הא דלעיל : **ד"ה** באנו למחלוקת ולרבנן לא הוי כחד לחי כו' כצ"ל : **ע"ב** ד"ה לר"ש ואמרינן לעיל כו'. נ"ל דצ"ל לקמן (י') עי' לעיל (ה ב) בתד"ה פחות :

דף י ע"א ד"ה ליפמעינן דהא לאו מלתא דפסיקא היא אילו מופלגת מכותל זה כו' כצ"ל דצ"ל :

ע"ב גמ' ש"מ עומד כפרון אסור לעולם כו' דאתי אוירא דה"ג כו'. ובסמוך על פרכת וירחיק אמה ויעשה פס אמה ומחלה כו' לא משני דאתי אוירא דה"ג כו' הוא כפירש"י דהא בטיל ליה אויר דזוער כו' וכן ע"כ צ"ל בתקנתא דרב יהודה גופיה ולכאורה קשה כיון דפרון כעומד מותר נימא ביה ג"כ דבטיל ליה אויר אכן בא ורלה דגבי עומד מרובה עפ"פ אמרינן דכעומד דמי ולכן תו לא מלטרף אבל גבי פרון כעומד צ"ל דכעומד דמי אלא לענין דמותר אבל מ"מ שם פרון עליו לכן מלטרף והא דגבי עומד מרובה מב' רוחות דג"כ אמרינן ליתנא דהוי עומד ואפ"ה אמרינן עלה אתי אוירא דה"ג כו' ש"ס דכיון דל"ה עומד אלא ע"י העומד דב' רוחות אמרינן מאי חזית אדרבה יבוטל העומד מהפרון דב' רוחות ועי' לקמן (ע ב) בסוגיא דחבלים ובתוס' ומהרש"א שם והא דאמרינן שם אי מוקי ליה עלאי אתי אוירא דה"ג כו' אף דשם עומד מרובה עפ"פ היינו לבטל החבל העליון דהפרון שתחתיו מרובה עליו בינה זאת : **שם** עור העסלא וחבל שלו מלטרפין בטפח. עפירש"י ותוס' ועי' בז"ז להגר"א ז"ל בפירוש התוספתא : **תוספות** ד"ה ועושה דקאמר. לקמן הוא בדף (יד ב) :

דף יא ע"ב גמרא רב"א א"ל ליגע כו'. ופסקו כה"פ כוותיה (זולת בעה"מ) ואפילו גבוה מהם כמה אמות והא דלעיל (ט) פי' ר"א משוכה והיא תלויה כו' שאין בגובהן ג' היינו דוקא בהיתר קורה דבעינן ע"ג מבוי כמש"כ התוס' שם דבלא"ה ל"ה היכר מש"כ בהיתרא דלוה"פ : **שם** אשכחיה ר"ש לרבה ב"ש כו'. עיין בגה"ש ושכח לציין עוד (בשבועות מה ב) : **במשנה** בפי' הרע"ב דאי ארכו כרחבו הוי כחלר כו' ולריך פס ד' ומשהו כו' וכ"כ הרמב"ם בחבורו פי"ז סוף הל' ח אכן בגמרא לקמן ובפוסקים וכן בפירוש הרמב"ם וכן בחבורו שם בהלכה הקודמת ליתא ומשהו לכן נראה דע"ס הוא ולריך למחקו : **בתוי"ט** ד"ה ובה"א ולעיל פי' דרבנן גזור כו' הואיל ואין הדבר מפורש כו' מיקרי ד"ס ישובו אינו מתיישב על הלב דמ"מ ליתנא דגזור רבנן אינו נופל על הכ"ת וכן מדברי ב"ב בכה"ק להאיל למבוי המפולש (רפע"ז דשבת) והוא ג' מחילות בלא לחי כדמסיק שם בגמרא וכן לרבנן שם בלחי אחד אף לר"א דהכא ש"מ דהוא דרבנן מתש ועמש"כ לקמן (יד) ומש"כ עוד התוי"ע בסה"ד דדעת שליסית בספ"ע דמה"ת בב' מחילות הוי רה"י וכ"כ שם הרמב"ם והרע"ב וכן איתא בגמרא שם ולקמן (יב ב) לכאורה לשיטתם דהכא הכ"ל דהוי כרמלית לר"י כמו בג' מחילות לרבנן ואולי קראו רה"י ע"ד שתירץ עולא (בשבת סוף ד"ו) משנה דטהרות וע"ש בגה"ש (בריש ד"ז) בד"ה רה"י קתני : **שם** במשנה אר"ע ע"ז וע"ז נחלקו. עיין לקמן (ר"ד יג) בתוס' השייך לכאן ועמש"כ (בשבת קלה) בס"ד ובתוי"ע הקשה דעכ"פ ישאר הקושיא על הת"ק והמהרש"א ל' ישוב לזה ויש סתירה לישובו מלקמן (עב ב) בתד"ה אבל ועמש"כ שם ועתוי"ע רפ"ג דפאה ולי י"ל דת"ק אשמעינן דל"ת דע"כ ל"פ ב"ה אלא במבוי שהוא פחות מד"א קמ"ל דבפחות אף ב"ש מודו ודוקא על יותר פליגי וב"ה מתירין גם בו בלחי או קורה וכה"ג מיישב הר"ן ריש סוכה גבי סוכה ישנה וכ"כ מהר"ס בכוונת התוספות שם :

דף יב ע"א גמ' מי אמר שמואל הכי והא"ל כו' את לא תעביד עובדא כו'. ק"ל מאי קפריך הא אדרבה האי ליפנא משמע דאע"פ דאין הדין כן מ"מ למעשה תחמיר וכה"ג (בגיטין עח ב) א"ל שמואל לר"י כדי כו' ואת לא תעביד כו' ועוד כזה (בכתובות יד) ע"ש ועי' (בבילה כט רע"ב) : **שם** וכ"ת מאי רוב דופן בדופן ז' דבד' הוי רוב דופן (ר"ל וא"כ תו ל"ק תיסגי בד' כיון דגם בד' איתא רוב דופן לכן הוי רבותא טפי רוב דופן אע"ג דליכא (ד) למה לי ד' (ר"ל למה לי לאקשויי מפס ד' דסגי בי') בג' ומשהו סגי ויש לכוון בזה דברי התוס' : **רש"י** ד"ה לשון יש ופרלו הדופן במלואו. לכאורה הנל"פ דזהו הדין המבואר לקמן (דף פז) במשנה אמת המים כו' ודלא כר' יהודה שם : **ד"ה** במלואה ל"ד כו'. ולענ"ד דהכוונה על החלר ששפתי הלשון ההולך בתוכו דהמה פתוחים לו במלואה והא מעני דא"ל גדודי וכפי' רשב"ס ור"ת : **ע"ב** [**גמרא** אר"ז כמה מכוונן כו'. ב"ב קמע ע"ב] : **רש"י** ד"ה לחי מכאן אלמא לחי משום מחילה. בגה"ש ק"ל הא כו' כבר קדמו בזה המהרש"א : **בא"ד** ואפילו רבנן כו' במבוי מפולש לא. ק"ל הא לעיל (ו) תניא דגם תבואות המפולשין אינן ניתרין אלא ע"י לוה"פ או דלת מכאן ולחי וקורה מכאן וכן בש"פ כל גגות במשנה אר"י דמערבין למבוי המפולש וחכמים אוסרין ועיין בהרר"י ברים מכילתין :

דף יג ע"ב תד"ה שיודע. דהא כתיב או בנבלת חיה פסוק זה הוא (בויקרא ה ב) ושם לא נזכר רק טומאת מגע ונ"ל דע"ס הוא ול"ל בכל החיה ההולכת על ארבע והוא שם (יא כז) דכתיב בתריה והנושא את נבלתם כו' : **במשנה** ואריה חלי לבנה של ג"ע כו'. עתוי"ע שנלדד לומר דאריה הוא טפח ומחלה ע"ע ומחלה ותימה שנעלמה ממנו הברייתא דלקמן וכן ב' קורות המתאימות כו' אם מקבלות אריח לרחבו טפח כו' רשב"א כו' אריח לארכו שלשה כו' וכן נעלם ממנו הירושלמי על משנה זו שזה פלוגתת רשב"ג ותנא דמתניתין. דמתני' ס"ל לארכו ורשב"ג ס"ל לרחבו וע"ש ומשם תראה דע"כ גי' גמרא דילן במשנה לרחבו מדפריך טפח ומחלה בעינן כו' וברשב"ג ע"כ גרסי לארכו ובזה ילא לנו פירוש מרווח בהא דרשב"ג בשני קורות המתאימות דאמר אם מקבלות אריח לארכו דאין בם פלוגתא חדשה (כאשר הבינו המפרשים) רק דאזלי לשיטתייהו בפלוגתתם בקורה אחת ותדע דהירושלמי הביא תחלת הברייתא דקורה היוצאה מכותל זה ואינה נוגעת כו'. וסופה דהיינו וכן ב' קורות המתאימות כו' השמיט והוא משום דכבר השמיענו פלוגתתם בקורה א' ומינה נשמע דה"ה בב' המתאימות ונכון מאד בעז"ה. אח"ז ראיתי בהרר"י שכתב שם ויש שגורסין כו' ומשמע שהם מפרשי' ברשב"ג כמש"כ והוא כתב ע"ז ולא נהירא דהרי ל"פ במתני' כו' ואיסתמיטתיה במחכ"ת הירושלמי הנ"ל דבאמת פליג וכנ"ל. וכ"ל דמאן דתני לארכו ג"ת דמשער באריחין ולא בשלימות הוא כדי להרווית הביות שבין אריח לאריח (וארבעין אריחין דבירושלמי ל"ד) עמ"א שס"ג סקע"ז ובמחהש"ק : **שם** עגולה רואין אותן כאלו היא מרובעת. לכאורה הנל"פ דרואין כאלו יש לה קרנות והוה טע"ע מרובע אולם מדפריך הגמרא ע"ז הא תו ל"ל מוכח כפירש"י דהרי לא שמענו עדיין דנאמר רואין כאלו נתוסף אליה [אולם מה שפי' נפסלת משמע לכאורה דר"ל שתגטל עובי העיגול וא"כ תלערך שתהא עוביה טפח וב' חומשין וכמו בפסי ביראות לרי"ש בנו של ריב"ב (לקמן

[illegible]

תמוהין והכמ"ל) וכן בעגולה כשר לדידיה אפילו אין בעוביו אלא טפח ולכן פירש"י נפסלת אליבא דרבנן או חלוקה אליבא דר"י וכן נפרש בעקומה לכל חד כדא"ע היינו לרבנן אילו תגמל לא יהיה בין זה לזה שלשה ולר"י אף אם יהיה שלשה . וכן בירושלמי איתא לחד מ"ד דעקומה דברי הכל היא . וע"ש . אולם בעגולה איתא שם עוד היא דר"י ואולי סמיך על הא דלעיל דלמ"ד בעקומה ד"ה היא ה"ה בעגולה . ומן האמור נראה דשפיר פסק הרמב"ם בהיתה אחת למעלה כו' כריב"י דבהאי רואין אמרינן לכ"ע והא דאמר אביי דס"ל כאבוה ל"ד . אלא משום דלדידיה שמעינן בהדיא דאית ליה רואין וליה ולמחלוקתו קאמר ועי' בב"י סי' שס"ג ובכוונת רש"י י"ל דנפסלת דקאמר היינו שיקלענה עד אלי רחבה ולא ישאר בה אלא אויה שלמה או חלוקה ותהיה שני חצאים שלמים] :

דף יד ע"א גמ' וכן ב' קורות המתאימות כו' אם מקבלות אריח לרחבו טפח כו'.ועי' לשון הרמב"ם בחבורו בפי"ז הכ"ה שכתב אם יש בשתיהם כדי לקבל אריח כו' ופי' הה"מ כוונתו דהיינו דיש בין שתיהן רוחב טפח (ר"ל אם תקרבם זו א"ז) ובשאין בין זל"ז ג"ט והרב בעל קס"ע בתוספותיו כתב שלא מצא הכרע בדברי הרמב"ם דיתיר כשמרוחקות זו מזו בפחות מג"ט ואדרבה המתאימות משמע שמונחים יחד בלי הפסק כו' תקפה עליו משגתו ולא ראה מש"כ עוד הרמב"ם באותה הלכה בהיתה א' למעלה וא' למטה רואין כו' ולא יהיה ביניהן ג"ט כשרואין אותן שירדה זו ועלתה זו בכונה (ר"ל במכוון ממש כנגדן) כו' וע"ש בהה"מ ורואה אני שהדברים ק"ו . שוב ראיתי בהרב הנזכר שם לקמן בד"ה ובלבד . שהבין דברי הרמב"ם הללו בדרך אחר זר מאד ע"ש וגם הב"ח דרך קלא בדרך הקס"ע ולפע"ד ברור כוונתו כמש"כ וכהה"מ ועיין ג"כ בכ"מ : שם והאר"א א"כ רחבה ארבעה כו' לעיל (ג) : רש"י ד"ה מגואי מקיף חלל שלו כצ"ל : תד"ה והאיכא משהו וקשיא דאין החשבון מדוקדק כו'. ור"ל דלפי האמת אין בהרחב שלים הסיקף כמ"ש הרמב"ם בפירושו וכתב התוי"ע בשם הה"מ ולא דקדקו בשל דבריהם והקילו בו . הן לפמש"כ הרע"ב לעיל במ"ב שהוא הל"מ וע"ש בתוי"ע יקשה איך הקילו על ד"ת ואולי נאמר ששיעור רחב טפח הוא מדבריהם : ע"ב גמ' אע"פ שיש להם שוליים. מלות אע"פ פ"ש וכן במשנה ליתא דהמסרה תלויה בג' תנאים הללו דוקא עי' בהגר"א ז"ל ברפ"א דאהלות ובהרמב"ם בחבורו רפ"ג דכלים : במשנה גובהן י' טפחים ופי' הרע"ב ואפי' היה המבוי גבוה הרבה והתוי"ע כ"ע כבר כתבתי כן לעיל מ"א בשם הרמב"ם . ול"ד דדין זה אינו ענין לדעת הרמב"ם . שם מיירי לענין לוה"פ דכשר אף למעלה מכ' והכא איירי להכשיר אף אם המבוי גבוה הרבה בלתי שאינה גבוה רק עשרה : גמרא משום דר"י נימוקו עמו . עי' לקמן (מו ב) ובתד"ה כר"י מחבריו : שם היכא דמתני לה אהא כו' א"ל רבא בר ר"ח כו' כצ"ל וכן הוא בברכות : רש"י ד"ה ג"א תחתונות מרובעות ויש בהן י' לזוזות של י' י' כו' כצ"ל ומלת על למחוק :

דף טו ע"א גמ' וכ"ת ה"ל שעשה מתחלה לכך בשלמא קמה לחיי . נ"ל דמה שקולר באמצעה ומשייר הסיקף סביב נחשב כעושה הסיקף בידים דהוה כמו חק תוכות (בגיטין כ) דממעטינן ליה מקרא דוכתב אבל לענין מחיצה הוה כמו עושה בידים ואם היתה כוונתו לדור באמצעה הוה כמו הוקף לדירה ותהני אפי' ליותר מב"ס ולאיס לדבר מערה לקמן בס"פ כילד ולכן בתל ונקע תני ועד ב"ס ובקמה לא משום דלא פסיקא ליה אכן רש"י ותוס' בסוכה לא פירשו כן ע"ש : שם לימא אביי ורבא בדלא סמכינן עלה פליגי . עפרש"י והנה ר"ת לעיל (ה ב) בתד"ה פחות פסק בהא כרבא וע"כ לשיטתו לריך לפרש דהאי לימא הוא בכדי שלא יקשה לרבא דהל' כוותיה מהאי עובדא דרב ולע"ד הנל"פ דברים הסוגיא קאמר הש"ס הסברא היכא דלא סמכינן כו' כ"ע ל"פ דל"ה לחי והשתא דבהאי עובדא חזינן דר"ה הס"ד דאפי' בלא סמך מהניא מקמה א"כ נוכל לומר דגם אביי ס"ל כן : תוספות ד"ה א"ה ולא הגי כו'. ול"כ תשיכוי לשון הש"ס דלעיל נקיט פשיטא ומשמע דפשוט מעלמו ואף דלקמן (ל ב) בתד"ה ולפרוש כתבו דא"ל דפריך פשיטא משום דמרישא שמעינן לה מ"מ ברובא משמע כפשוטה והכא קאמר בל"א מאי קמ"ל (כפי הגי' שלפנינו) דנראה דהכוונה דהכבר נשמע זה ממתניתין דמייתי לעיל : ד"ה תל למ"ד מחילה שא"ע בד"א ל"ש מחילה . הוא בסוכה (כד) אמנם לשון ולא תיקשי אינו מדויק דהא טעמא דר"מ מפרש התם בזה וכי תיקשי על ר"מ מברייתא : במשנה ור"מ אוסר. עתוי"ע שיפר בעיניו גי' זו ודלא כגירסא שבמשניות ר' יוסי ומש"כ התו"א שגם בסוכה הגי' ר"מ (שם מוכחת כל הסוגיא דהגי' ר"מ ע"ש) אבל שם הוא ברייתא ומש"כ עוד דמשמע שם דרבי יוסי לא ס"ל בזה כר"מ ע"ש בכל הסוגיא דאין בה משמעות כלל . ודע דגי' הרמב"ם בפי' ר' יוסי וכ"מ מפי' הרע"ב שכתב הטעם שמא תמות ואלו לר"מ מסיק שם דאב"י דקסבר כל מחילה כו' וכדכתב הרע"ב לקמן וטעם זה מספיק גם ללחי וכמ"ש רש"י וטעמא דר"מ כו' : ע"ב תד"ה על מנת תימה דהא אם מת אביה כו' ועי' מהרש"א ועי' ש"ך יו"ד רי"ו סקי"ב שכתב ודלא כמהרש"א כו' ול"י מ"ק כי פשוט דכוונתו להס"ד דהתוס' אך מש"כ דאם יקנה בית אחר תהיה אסורה ליכנס בו ז"א כיון דבשעת התנאי לא היה זה הבית שלו וזה מתבאר בש"ך שם ס"ק הקודם וכ"מ בשי' רי"ז סל"ה ועמש"כ (בנדרים מג ב) בש"ד ותימה על הש"ך שלא השיגו בזה ואולי ע"ש בש"ך ול"ל מן ודלא כמ"ש מהרש"א עד דו"ק בספ"ק הקודם . וכוונתו להשיג עליו כמו שכתבתי ובת"י תירלו כיון דאינו ידוע בשעת גירושין שימות אביה קודם . ותמוה דהא (בגיטין פג ב) א"ר ה"ז גיטך ע"מ כו' כל ימי חיי פלוני הרי זה כריתות : באו"ד דקראי מוכחי שהכהר מת שם . הן (בסוטה י') איתא להדיא שאמרה יתומה אני וע"ש בפרש"י ועמש"כ במ"ר (במדבר פי"ג אות יג) :

דף טז ע"א גמרא איידי דתני ליטא פרון מרובה עה"ע כו'. כה"ג (בברכות נג ובפסחים עט ב) : רש"י ד"ה לריך שלא יהא בין זל"ז כמלואו כיון דעומד רבה עליו ל"ל אתי אוירא דה"ג כו' . והנה לר"פ ע"כ בפרון כעומד ג"כ ל"א אתי אוירא דה"ג כו' והא דלעיל (י ב) דדחי דלעולם איתא לך מותר (ר"ל פרון כעומד) וש"ה דאתי אוירא דה"ג כו' התם שאני דמלד הב' הפתח דמבוי דפרלתו מרובה אבל הפא דמב' הגדדים לא הוי אלא פרון כעומד כ"א ניתר בפרון כעומד ותו לא מילטרפי : ע"ב גמ' אמר אביי כו' ומודו רבנן כו' ד' חשיב כו' רבא אמר כו' . עמש"כ בס"ד בפ"ד דכלאים מ"ד הגה"ש ליין כעין זה בב"ק ושכח עוד ג' מקומות (יבמות קג נדרים מד זבחים קג ב) : שם בשיירא אין ביחיד לא והתניא כו' עד סוף הסוגיא . הן לפי המתבאר בסוגיא הוא דלכ"ע אפי' לרי"ה ולר"י בנו נותנין ליחיד ב"ס כי פליגי רי"ה וחכמים שלא ליתן לו (ר"ל ליחיד בדרך) כ"ל דלר"י א"כ ולחכמים נותנים ולשיירא אף לרי"ה נותנים כ"ל ור"י בנו סובר דאף לשיירא א"כ רק לכ"א ב"ס ולרבנן דיליה אף ליחיד בישוב נותנים כ"ל לכן לא עמדתי ע"ד הרי"ף והרא"ש שפסקו בסוף הסוגיא כרבנן בתראי ולדידהו אפילו יחיד בישוב נותנין לו כ"ל והביאו ג"כ להא דרבים ר"כ משום ר"ש יחיד נותנים לו ב"ס כו' וכ"פ הטוש"ע בסי' ש"ם וכן הרמב"ם בפירושו כתב בסה"פ ואין הלכה כרי"ה ולא כר"י כו' ובתחלה כתב להא דר"כ וכן הרע"ב אחריו פסק כרבנן בתראי ואח"כ הביא להא דר"כ ויש לי לדבר בזה הרבה אלא שא"כ מקומו :

דף יז ע"א במשנה ומדמאי פי' הרע"ב שא"ל להפריש ת"מ כו'. השמיט שגם מע"ש א"ל להפריש (והרמב"ם זכרו) וכן לקמן פ"ג מערבין בדמאי פי' שלא הפריש ממנו ת"מ והשמיט מע"ש ול"ד : ע"ב גמרא אלא מעתה כו' אל תפנו כו' ה"נ דלא נקי . לכאורה מכאן ראיה לפירש"י (בסנהדרין כ"ד סה) דלאו זה נאמר על הנשאל בהן דאיתא שם דהוא באזהרה בלבד דאלו לפי' התוס' שם דזה נאמר בבעל אוב גופיה ה"ה בסקילה ול"ש ביה מלקות אולם בגה"ש מביא גי' אחרת בכאן להרמב"ם בסה"מ :

פ"ב דף יח ע"ב תד"ה מכולין ואילן נמי איקרי זית כו'. וכן בבכורים פ"ג מ"ג ועטרה של זית פי' הרמב"ם מענפי זית ונ"ל הא דאמרינן (בברכות לו ב) פירי גופיה זית איקרי דר"ל דגם הפירי איקרי זית ובברכה לריכה להיות מבוררת (ועיין פסחים ז ב) תד"ה כי פליגי ולפ"ק :

דף יט ע"ב גמרא א"ל תניתוה כמה הן מקורבין כו'. לקמן (כב) : רש"י ד"ה מ"ל גודריתא וס"מ דאע"ג דאין עוביו ד'. נראה דל"ל שפה ובמהרש"ל והגהת הב"ח ג"כ ע"ש ובמהר"ס בשם ס"א הגי' אחד ג"ז נכון :

דף כ ע"א גמרא בעי רבין יבשו מים בשבת ובאו בשבת מהו. לולי פירש"י הנל"פ דתרתי בעי ניהו ולא אהדדי איתמר [וכ"מ ברמב"ם ובהה"מ] : שם הא א"ר אלעזר ח"ז כצ"ל בל"י : רש"י ד"ה שתים מאי ותיהן ראמן כו' כצ"ל : תוס' ד"ה כי אתמר. עי' מהרש"א שהעלה בל"ע תירוץ ר"ש בשבת ולי לק"מ דהכא קודם שבאו המים לא הוי רה"י מדרבנן דאמרי דפסין לא מהני בלי מים והוו כאלו אינם כלל וכמו שהשיב רבה מים אין כאן מחילה א"כ וע"י המים נעשה מחילה ליעשות רה"י מצא"כ התם דמעיקרא נמי הוי רה"י אלא שחסרו עירוב ואדרבה תירוץ דהכא תמוה דהא אפי' קודם שנתקשרו הוי רה"י : ע"ב תוס' ד"ה אמר ובהגס דחק רש"י כו'. ולפע"ד נראה כוונתו ליישב דאיך רבאי לטלטל הדלי ע"ג אבוס לפניה או איך יתן לפניה התבן בידו ואין לאשה ורובה ע"ג האבוס : רש"י ד"ה גואלו אהוך. עיין בהגהות שבגליון ולדבריהם יהיו דבורי רש"י מסורסין ול"נ דרש"י מליין על דברי ר"ת דברייתא ור"א קאי על הך ברייתא דתני בהמה שרו"כ בפנים כו' והוא אוסר בגמל אפי' ברו"כ בפנים ובאר בהמות א"ל דלא בעי אפי' רו"כ : תוס' ד"ה וכי.קשה וכו'.הנה בכאן י"ל דזה

הקשה אחד מבני הישיבה אחר שמשמע הסקלי ועריא דהבעין והפשמן ובזה י"ל ג"כ הא דתמהו (ביומא פו) ד"ה הני ופ"מ שנייתו שם :

דף כא ע"א גמרא איני והא"ר ילחק אר"י א"ש כו'. בתר"ע אות ע"ו הקשה דתנ"ל לשמואל דהא דלבור הרבים לריב"ב לא מהני פסין משום דבעינן דחזי לאדם (עי' תוס' ר"פ ד"ה בור לחוד הב') דילמא לטעמיה אזיל דס"ל דאף להיקף סאתים בעינן שומירה כו' ולכן בעי באר דחשיב דירה כדפרש"י בשלהי מתניתין דר"פ ע"ש באורך ול"נ מדקאמר אלא לבאה"כ בלבד משמע דלבור אין לד היתר בפסין אפילו בדאיכא שומירה כו' ותדע מדקאמר ולשאר עושין חגורה ואי בדליכא שומירה אפי' חגורה לא מהני בבור לשיטתיה וכמ"ש בעלמו בפס"ד : והנה לקמן (כג) הגי' א"ר יוסף אר"י א"ש והב"ח מגיה כאן ג"כ רב יוסף ואולי י"ל דגי' דידן דווקנים דמדרב יוסף דשם לא מוכח דהטעם דבאר הוא משום דבעינן דחזי לאדם דהא פסק שם ג"כ כריב"ב דל"מ אלא בבאה"כ ורש"י פי' שם טעמו דבעינן תרתי למעליותא היינו דלא פסקי ודמדכרי אהדדי וזה דלא כתוס' דר"פ הנ"ל ונימוקו עמו דאם כדברי התוס' קשה אפי' באה"י נמי (ודברי המהרש"א שם לא מוחוורין כלל ע"ש) אבל מדרי"ל מוכח שפיר דטעמא דבפי' חזי לאדם דמדקאמר סתמא אלא לבאר מ"ת משמע אפי' דיחיד (עיין לקמן כ"ג בהלריכותא) ואי טעמא משום דלא פסקי אפילו בור הרבים נמי : שם בעינן מידי דחזי לאדם .קשה דבתענית רפ"ג משמע דגם מי בורות לאויין לאדם וכמדומה שגם עתה עיקר שתייתן בא"י ממי בורות ועי' רש"י לקמן ד"ה דשכיחי מיא : תוס' ד"ה אחד לפי שעושה זרת שלים אמה כו' אך תימה כו' והוא עושה העולם זרת על אמה וזה מנין לו ולעד"כ ליישבו שהוא סובר דקוטר כדור הארץ הוא שלים אמה וא"כ הסיקף הוא אמה לפ"ח יש ש"ש ושמא גבנוניתו הוא בכדי כפילת קו אלכסונו בקו עגולו (כמבואר באלים) והוא אמה על שלים אמה ונכון בפז"ה ורביד הזהב בפ' תלוה שגה בחשבון זה ע"ש גם מה שהשיא דעת הערוך מתוך מש"כ דשיעור זרת הוא כמו מן הגודל עד הזרת לשיטת הקלירי עי' בשנ"א פ"ג דערלה מ"ב שכתב דמגודל עד זרת דרך שאר ראשי אלבעות הוא חלי אמה : ע"ב גמ' הדודאים נתנו ריח אלו בחורי ישראל כו' כמה מוטעם דרש זה לפמש"כ הא"ע בפרשה ויצא דהם על לורת בן אדם כו' ע"ש : שם שמגידות פתחיהן לבעליהן. לולי פרש"י הנל"פ דר"ל שמגידות פתחי וסתות שלהם כדי שיפרשו מהם עונה הסמוכה להם: שם כה"ע עד"ס כו'. המהרש"א בח"א כתב דדוקא בדבר שגזרו משום גדר עבירה שיש בה כו' אבל גזרו בדבר שיש בו עשה ול"ת לא כו' ע"ש והנה (בברכות ד ב) גבי סייג דק"ש אמרי' ג"כ וכה"ע עד"ח כו' ואולי יאמר דזהו הא דפריך שם מ"ש בכ"ד דל"ק חייב וכו' : שם על כדו"ד ש"ש ה' ואלף טעמים . נראה דלהכי נקראו שיר משום הא דאמרי' שלהי מגילה ושונה בלא זמרה כו' ע"ש ובתוס' :

דף כב ע"א גמ' קורמי באגמי.עפרש"י . והערוך זיווג לה קרמית דפסחי'(לט) ונכון: ע"ב אליבא דרבנן ל"ת לך כו' . קשה לפמ"ש התוס' בסד"ה דילמא . דבמחילה שאינה עשויה בד"א מודו איכא למיבעי גם אליבייהו : תוס' ד"ה תל . לא הוה שמיע ליה כו' . לכאורה י"ל דריו"ח מיירי באינן גבוהין עשרה דליכא מחילה . ואולי משום דמפני זה ליהויין כרמלית כמו כל מקום מוקף מחילות פחותות מעשרה . וגם לא הוה מקשה משבילי בית גלגל : ד"ה יהושע להכי קאמר אלא כו' . לכאורה י"ל משום דכי הכי דוקא בא"י קאמר הלא סתמא תניגהו ולא חילקו [אבל ל"פ דהא דקאמר יהושע כו' ר"ל דכשחלקו את הארץ אותן דרכים שהיו בכל חלק מחלקי השבטים דניחא תשמישייהו מסרן לרבים שיהיו לכולם חלק בהם בשוה ודלא ניחא תשמישייהו מסרן ליחיד ר"ל שלא יהו שייכים אלא לאותו שבט שנפלו בגורלו ולא הויין ר"ה ולכן חלרות ומבואות אפי' דבחו"ל כיון דאינם שייכין רק לבני החלר והמבוי לא הוויין כר"ה . ועי' לקמן (לג ב) תד"ה חייב] : רש"י במשנה חגורה . היקף של חבלים . והוא כהגניא לעיל בר"פ דקאמר חבלין לבור וא"ש דשינה מלישנא דר"ע דאמר מחילה . ודלא כהרר"י שכתב דחגורה ומחילה דב"א הם וכן התוספות דפירשו חגורה מחילה :

דף כג ע"א גמרא וא"ר יוסף אר"י א"ש כו' . לעיל (כא) הגי' רב ילחק ועמש"כ שם בס"ד : במשנה א"ר אלעאי שמעתי מרבי אליעזר כל"ל ביו"ד : רש"י ד"ה אנשי חלר . ביעל רשותו לחבירו . לכאורה ה"ל לסגיה לחביריו . ואולי משום דבאמת לר"א א"ל לבטל בכאו"א כדאמרי' בגמ' בס"פ : ד"ה ביתו . ללרכו . ובד"ה אבל . להביא כלי בתיהן . הנה מה דמשמע מדבריו דכליו אסור אפי' להם להוליא מביתו לחלר יש להם מקום ע"פ מה שהעלה האבן העוזר בסי' שס"ו מהמהרי"ל ותמ' עה"ק להרשב"א ע"ש היטב . אבל מה דמשמע דאפי' להם אסור להכניס ולהוליא (ואפילו כליהם) מביתו ללרכו (ומשמע דמפרש לו ללרכו) וע"ד שפי' בנימוקיו (ברא"ש כד ז) לזה לא מלאתי לו חבר . ועי' לשונו לקמן בפיסקא בגמרא : ד"ה אילימא . והשתא קאמר חומרא אחריתא דאע"ג כו' . נ"ל דר"ל וכ"ת גם כן לענין פסי בירא"ת דעסיק בהו . דאף דמיקרי ג"כ הוקף לדירה כמש"כ בסוף מתניתין דר"פ . מ"מ לא הותר בטפי מב"ס וכר"י שם . דא"ת"כ מדוע שביק חומרא המבוארת בדבריו . והוא דאף בב"ס לא הותר אלא ע"י שומירה כו' דבזה פליגי עליו ר"י ור"ע דאמרי אפי' אין בה כו' . ונקיט חומרא די"ל דאף ר"י ור"ע מודו בה . פי' בתוס' ובו"ע שנ"א ס"א בהגה : ע"ב ד"ה אלא אמרה תורה . הרי לחבה ע' וארכה כ' . לכאורה ל"ל בהיפך דלעולם האורך נקרא מזרח למערב . ובפרט כשהוא יותר : בסה"ד דהא בעית כו' רפ"ב אמות וד"ע כו' כל"ל . ועתוי"ע שכתב שהוא פחות (ר"ל מרפ"ג אמה) ב' אלבעות וב' שליש אלבע כו' עד סוף חשבונו הכנים הרוחב ממלוי הקרנות בחשבון אורך הרלועה ול"ד . כי אין אנו עסוקין רק בכמות אורך הרלועה הנלרכת להקפת המרובע מע' אמה וד"ע ודו"ק . ועי' מהרש"א ודברי הגרי"פ ברל"ל שלא כענין במחכ"ת ע"ש : ובבאורו לפי' הרמב"ם בתחלתו על מש"כ אבל שטח מרובע כו' לא יוודע ללע כו' . כ' ר"ל כו' או שאין ארכו כפליים ברחבו . ל"ד כלל . דמדוע לא יוודע תפוש איזה מספר שתרלה ס' או פ' ותחלוק בו את החמשת אלפים . מה שיעלה בידך הוא האורך במכוון. ואם יהיה בתשבורת . מ"מ ידוע הוא . ומש"כ בסופו בד"ה ונשוב . כי לא ישאר רק ל"ו ורביע . ל"ד ג"כ כי לא ישאר רק ל"ו פחות חלק י"ב בקרוב כי מספר ב' הרבועים עולה י"א אלף ות"ק ושליש בקרוב כמ"ש לעיל . ומש"כ בד"ה אני שלא יעדיף ק"ז ורביע כי אם פחות מב' אמות . ושנהו עוד בד"ה העולה . ג"כ ל"ד שיעדוף עוד על ב' אמות שבית אמה וחלק ע"ז בקרוב כפי מש"כ בעלמו . והנה אף לפי הגהתו ק"ל . א) שהרי לפי ליורו יהיה האלכסון יותר על כפל הרוחב בכדי חלי אמה וחלק י"ב מאמה בקרוב . ולר"א ודאי אע"פ שאמר אם כו' יתר אפי' אמה כו' . ל"ד אמה אלא ה"ה בפחות . וכמ"ש הרמב"ם בעלמו . ור"א סובר כי לא יוסיף כו' אלא כשיעור שהיה אלכסון כפל הרוחב כו' . ועי' ביו"ד סי' ל"ו בפ"ז סקי"ד . ב) הרי לליורו חסר מב"ס יותר מל"ח אמה . אמר ע"כ כ"ל ברור דל"ל והרחב כ"ג ושלש רביעי אמה 53 3/4 . ועתה לא וחשוב ויתיישב לך : ד"ה אבל ב"ס הואיל ודחד גברא הוא . ועי' מהרש"א ותמוה א) דמנ"ל לרש"ל הא . ב) קשה כעין קושיית רב יוסף לקמן (כה ב) וכי אויר המותר לו אוסרו : תוס' ד"ה לר"ש נמי כיון דנזרע רובו ה"ל מיעוטו בטל לגבי רוב . נראה דמר"ש פריך מדקאמר כו' כ"כ דל"ל :

דף כד ע"א גמרא . פורץ בו פרלה יותר מעשר כו' . נראה דא"ל לפרוץ עד היסוד אלא רק לתמעטו מגובה עשרה . ולזה נראה שכוון הרמב"ם בפי"ב הל' ה' במש"כ פרלה יתר על י"א בגובה י"ט . דר"ל שתהא הפרלה נכנסת בהגובה י"ט שמן הארץ וכ"מ להדיא בהגהת הרמ"א (שנח ב) וכן כ"ל בהא דלקמן (כה) נכלעו מחילות התחתונות כו' דהיינו אפי' כ"ש עד שלא נשאר מהם גובה י"ט . ולא עוד אלא אפי' לא בנה עליהן מעיקרא אלא כ"ש נמי הגי . ולכן לא הבינותי פרש"י שם "שהיה העפר לך ותיחות ונחבע הכותל בב"ח" : שם ופרץ אמה וגדרה . האי וגדרה ל"ד דה"ה אפי' לא גדרה נמי . ואגב דאמר ברישא וגדר אמה אמר נמי בסיפא וכמ"ש התוס' לענין אוזן הסנדל . וכן נ"ל נמי בדמזקיה דנקיט וסתמו הב' אגב הא' : ולבאורה הך בעיא דמיא לההיא דבעי רבב"ח (לקמן כה) נכלעו מחילות התחתונות כו' . אלא דהם משמע דלא מיבעיא ליה אלא בנכלעו בשבת . אבל בחול ודאי מהני . ואולי דהתם איבעי ליה אחר שמשמע פשיטותא דהכא . וה"ה דהוה מלי למיבעיא בגוונא דהכא דהיינו דפרץ אמה וגדרה . ואח"כ נפרלה בשבת עד יותר מי' : שם א"ל רב אבא אבוה כו'. בהגהת הגרי"פ ע"ש וצ"ל אחוה . ואולי יש ליישב הגי' שלפנינו ולומר דר"א היה אבוה דרב ובריה דר"ת . אולם לא מלינו רב שהם זולת רב חבירו דשמואל : תוס' ד"ה אבל . כגון שדרס עליו כו' יחף . ור"ל דבאו לו בב"א טומאת מדרס הזב ומגעו . אבל לפ"ז הל"ל אבל טמא מגע הזב . ומש"כ עוד ולא הפסיק בפשוטי כ"ע . תמוה דמאי איריא פשוטי כ"ע אפי' כלי קבול דען או כלי מתכות אי לא חזיין למדרס אינן נעשים רק ראשונים ואין הסנדל שהוא כלי מקבל טומאה מהן . ואי דחזי למדרס אפי' פשוטי כ"ע נמי מיטמא מדרס כדאיתא בבכורות (לח) :

דף כה ע"א גמרא האי מאן דשדא ליפתא כו' ואתא כו' בתרא קני כו' . לכאורה ה"נ מדל"ק בקילור לא קנה כדאר"ת לעיל . דדוקא אם קדם האחר קודם שנשרש . וקמ"ל דל"א שקנה הא' למפרע משעה דשדא . אבל משנשרש קנה עכ"פ מאותה שעה ודלא כדמשמע מפרש"י . אבל בב"ב הגי' לא הוי חזקה משמע דלגמרי אינו כלום אף משהשרים . והמגיהים לא העירו מזה : תוס' ד"ה שאם . רש"י ל"ג ע"ש התל כו' . גירסת ע"ש התל ודאי לא יתכן דהא אמר מקודם דע"ש התל מחלוקת. וא"כ ע"כ כאן לריך לשנות הלשון. ולולי פירש"י והתוס' . הנל"פ דלא מייתי בתל העומד בקרפף אלא בתל בפ"ע המתלקט עשרה מתוך ד' דלא מהני אלא לב"ס כדלעיל (טו) והכל לענין לטלטל ברה"ו . ואמר : הרחיק מן התל כו' היינו שעשה מחילות למטה לחוק מרגליו . ועל שפת התל היינו בהתחלת גובה שפועו : ע"ב גמ' ההוא בוסתנא דהוה סמיך לגודא כו' . לפי פשטות הלשון הנל"פ דהוא בוסתנא לא הוי יותר מב"ס או שהיה מוקף לדירה . אך כותל הד' שסמוך על גודא דאפדנא . וס"ל לר"פ דאע"ג דמחילה העומדת מאליה הוה מחילה . זה גרע דהואיל דבטל העיקר שבשבורו

נעשית

נעשית המחילה במלה הטפלה. ע"ד המבואר פרק י"ט דכלים מ"ע: **תוס'** ד"ה ההוא הב' אלא לחלק הבוקתא ולמעטה כו' כצ"ל:

דף כו ע"א גמרא אר"ה בר יהודה אר"ש ל"ק כו' כצ"ל כדלקמן בע"ב. כי ר"ה בריה דרב יהושע היה תלמידו דרבא ולא דר"ש שקדמו: **תוס'** סד"ה דבי תורי והכא לא משמע כפירושו אלא משום כו' כצ"ל:

ע"ב ד"ה ולכהן. וא"ת כו' והכא משמע דאפי' בשביל עירוב לא הע"ד כו'. לפ"ד לק"מ דהיכי שהתירו לו הכא שילך בבה"פ בפועל. רק דאמרי' דעירובו עירוב הואיל דמצינו לו היתר במק"א ע"י תקנת נפות. וכה"ג פרש"י לקמן (לב ב) ד"ה דמתא "ואע"ג דאי בעי למשקליה לא מצי שקיל כו'" וכ"כ שם בד"ה והה"י עולה עד לרקיע ונכון בעז"ה:

דף כז ע"א גמרא ושלא הז"ג אחד אנשים ואחד נשים חייבין כ"ה הגי' בקדושין. ועיין סוכה (כ) ברש"י ותוס' ובגליוני הגרי"פ שם: **שם** בכל מערבין כו' והאיכא כמהין ופטריות. הגר"א ז"ל בתו"א שפ"ו שקש"ז מפרש דקושיית והאיכא כו"פ לא קאי רק אהכל נקח כו' דכן מפורש בתו"כ מכלל ופרט כיצד כו' יצא כו"פ ע"ש. ואהכי תמה דהא לר"י בן גדים דאפי' ציר נקח מטעם דדרים ריבויי ומיעוטי ומרבי כל מילי וממעט מים ומלח כדלקמן משמע דמרבי נמי כו"פ. ובתו"כ לא ממעט להו רק משום דדרים בכלל ופרט וא"כ א"ל דמתניתין אתיא כוותיה. (ולשון רש"י לקמן בד"ה פירא בעינן "כדלקמן מכלל ופרט" אינו מדוקדק. ודברי התוי"ט בפ"א דמע"ש מ"ג בזה מגומגמין מאד ע"ש ולפי גי' הק"א שם משמע דלא ממעט להו בתו"כ אלא משום דסבר כללא קמא דוקא ובעינן נמי וולד ולדות הארץ (עי' לקמן ר"ד כח) אבל למאן דל"ב רק פרי מפרי וגד"ק לא מימעטו. ובזה אתיין דברי התוס' בד"ה מאן. שכ' דכו"פ נקחין דפרי מפרי הן וגד"ק לנכון ולא יקשה עליהם מתו"כ הנ"ל. וכ"כ להדי' מהירושלמי דתלי זה בפלוגתת רי"ש ור"ע דרי"ש דדרים ולד ולדות הארץ ממעט כו"פ. ולר"ע דלא דרים רק פרי מפרי מרבה כו"פ והגר"א ז"ל שהעתיק התו"כ. "אף כל פרי מפרי כו' יצאו כו"פ" ל"י אנה מצא גי' זו. ואולי הגיה כן מדעתו. אבל הוא נגד הירושלמי והתוס'. שוב מצאתי חבר גדול להגר"א ז"ל. רש"י בב"ק (סג) ד"ה פרי מפרי שכתב דבא למעט כו"פ: **רש"י** במשנה ד"ה לחוץ. יכנס שם שבעו"י בעגלות. לכאורה קשה דהא בעינן דא"ל בה"ש. ומה"ע לסומכוס א"ת לישראל בתרומה אף דאי בעי מיתשל עלה ויפריש תרומה אחרת משבעו"י. וי"ל דדוקא אם אינה ראויה כך כמות שהיא רק מחמת דאי בעי הוה עביד תקנה. בעינן שיוכל עשותה בה"ש. (עי' לקמן ל ב' תד"ה ולפרוש) אבל היכא דראויה ליה בלא דאי מבעו"י (ולאחריני חזי אפי' בשבת עצמה) ש"ד. וכמו שהשיבו ב"ש שם על הא דמערבין לגדול ביוה"כ התם איכא סעודה הראויה מבעו"י וזה דומה להא דלקמן (ר"ד נא) והוא דכי רהיט לעיקריה מטי. דהיינו מבעו"י בעת שאומר שביתתי בעקרו: **ע"ב גמ'** מה הפרט כו'. וגדולי קרקע. קרי כאן לבהמה גד"ק. וכן בסוכה (ס"ד יא) וצ"ל סמך לזה מהא דכתיב ברוך פרי בטנך ופרי אדמתך ופרי בהמתך (דברים כח ד) ולהלן דחשיב לכולהו ברוכי באחורי דלג פרי בהמתך. ע"כ דכייל להו בפרי אדמתך. וקלר בקללה ע"ד שאמרו בב"ב (ס"ד פ"א) ברכן בכ"ב וקללן בח'. ולא תקשה דא"כ ברכך על בשר בפה"א הל"ל דילא. וי"ל משום דבלשון ב"א אינו נקרא פה"א עמש"כ (בברכות מ) בס"ד: **רש"י** ד"ה אגב גיזתיה. אע"ג דאיכא תרתי כו'. לכאורה תמוה. הכי סגי ליה הא דאמר הש"ס לקמן משום דלאו גופיה הוא. ואולי לא כוון בזה רק לפרש הראיה דמייתא מהכא על הבלעת מים ומלח בשמן דתרתי ניגהו:

דף כח ע"א גמרא מי לא תנן מערבין לנזיר ביין כו'. הן מנזיר אין ראיה דא"ל דהוא מטעמא דאי בעי מיתשל אנזירותו כדאמרינן לקמן (ל ב) אליבא דסומכוס ולישראל בתרומה ג"כ לכאורה א"ר הא"ל ג"כ משום דאי בעי מיתשל עלה כו' כדאיתא שם בגמרא וכרבי דל"ג עה"ש בה"ש. אלא משום דמסתמא איירי בכ"ע אפי' אי ליכא אלא ב"ש מאומלמות וכמ"ש התוס' (לא) ד"ה דמאי אך לכאורה קשה לפ"ז מדוע לא פסיק בשלהי שבת ממתניתין דנשאלין אף כשהיך להם פנאי דהא סתמא תני ואפ"ה ל"פ סומכוס עלה. וי"ל משום דלא פסיקא ליה למיפלג דהא איכא דאין פנאי. ותדע דהא ת"ק סתמא תני נזיר ומשמע אפי' נזיר שמשון דאין לו התרה עי' מכות (כב). ולפ"ז יכול להיות הראי' דכאן אף מנזיר: **רש"י** ד"ה פוטיתא ומשום וכל אשר אין לו סנפיר כו' הוא בפ' ראה: ד"ה נמלה וכל הולך על גחון כו' וכל השרץ כו' לא יאכל. ל"י מדוע תפס הפסוקים דלא כסדרן בכתוב דקרא הב' מוקדם בפרשה: **תוס'** ד"ה לירעה וקשה דבפ' ד"מ דרשינן כו'. עמש"כ בנדה (כג) בתד"ה ליתני נחש בס"ד: **תוס'** ד"ה לפיכך וד"ה לזרע. דבריהם מתפרשים ע"פ המבואר בר"ה (יב ב) דבירק אזלינן בתר לקיטה ובתבואה אחר הבאת שלים. ויש מיני זרעים וקטניות דאזלינן בהו בתר השרשה (שם יג ב) לענין שניה הנכנסת לשלישית ועמש"כ בפ"ב דשביעית מ"ח. ומהר"ם במתכ"ת ל"ד בזה ע"ש: **ע"ב גמ'** דקטלינן לה לסיזמתא ומייתא כשותא. הוא מלשון מיתה ועי' לקמן (ר"ד כט): **רש"י** ד"ה אהיני וכש"כ דגמר פירא הוא לש"מ. לענין הקושיא מר"י אר"י לא נצרך לזה רק דמפרש ליטנא דחייבין במעשר דלא בא לאפוקי שאר מילי דאדרבה דכש"כ הם ומעשר דנקט הוא לרבותא. וליטנא דאלא הוא לאפוקי מת"ק דיליה עי' בפסחים:

דף כט ע"א גמרא כל האוכלין מצטרפין כו' ובמזון ב"ס לעירוב. ק"ל הא לענין עירוב אין כל האוכלין שוין בשיעורן. ואנן קי"ל כל שאין שיעורן שוה אין מצטרפין. עי' יומא (פא) ואולי בעירוב הקילו: **שם** אלא משום דקתני כו' והכי נמי בני שמויי כו'. ומזה ל"ק לרב לעיל בכפניות. די"ל דאינו בכלל אוכלין. אבל תפוחים בני אכילה ניגהו [ולזה כוונו התוס' לעיל (כז ב) בד"ה מאן]: **רש"י** ד"ה עוכלא. שמינית כו'. עי' (ב"ב פט ב') וברשב"ם שם ד"ה תומן הב': ד"ה דאנא אמרית. והוא אגמריה לגורסיק כו'. זה סותר למה שפי' בחולין (קיג ב') ד"ה הא דרביה: **תוס'** ד"ה והשיבו דהא בדאורייתא לא קנים. הוא בגיטין (נג ב): **ע"ב** [גמ' מדהתם על חד ארבע ה"כ על חד ד'. לכאורה משמע מזה דהא דא"כ ב' רביעיות יין היינו יין חי ולא מזוג דהא לענין הוצאות שבת אינו אלא על חד דחי ד'. אבל ל"מ כן מהפוסקים וצ"ל דלמסקנא דאמר דעבידי איגשי דשתו כסא כו' וסמכי עילויה סתמא דה"ה ביין מזוג. ובחי אפשר דסגי בב' רובע רביעיות וצ"ע להלכה]: **רש"י** ד"ה בזוזא תמרים היקרים מגלוגלת. לפ"ד הוא שלא בדקדוק דהא לפי האוקימתא ע"כ הכוונה שלא תפשוט דתמרים יקרין מגלוגלות וכדדחי אביי:

דף ל ע"א גמרא מערבין בבילים חיות וכמה כו' שתים. בבה"ל סי' קפ"ג הקשה הא הוויין זוגות לכאורה תמוה דהא שיעור עירוב הוא בכדי מזון ב"ס. וע"כ גם ב' בילים הויין לב"ס. וא"כ אין כאן רק בילה א' לכל סעודה. ויש ליישב דבריו קצת ע"פ הא דלקמן (לו ב) לגין שבו"י כו' ואם אמר ערבו לי בזה לא אמר כלום כו': **שם** בש"א א"ת לנזיר ביין. לקמן אמרינן דסומכוס נ"פ בנזיר מטעם דאפשר למיתשל. אבל ב"ש ס"ל דאין שאלה בהקדש משום דהקדש טעות הקדש (ערכין כג) וכן ס"ל דנזירות טעות הוי נזירות (נזיר לא ב) ולכן גם בו אין שאלה ונכון בעז"ה: **שם** א"ל ב"ה כו' שמערבין לגדול ביוה"כ. ופרש"י הואיל וחזי לקטן ק"ק א"כ למה לא תסגי כ"כ בכדי שיעור ב"ס לקטן מה"ע: **רש"י** ד"ה בההוא מרווח. אבל כולן שוין כו' לכאורה היה משמע דאפי' אינן שוין רק דכולהו הוו מד' ולמעלה כולן שמאין. ועמש"כ לקמן (סח) על דבריו: ד"ה מערבין לו בה הב'. דהא הנאה דממילא כו'. ל"י למה הוצרך לזה דכיון דאמר שלא אוכל הרי לא אסרו אלא באכילה. ואולי יכוון אפי' לר' אבהו דאמר כ"מ שנאמר לא יאכל כו' ואחד הה"כ במשמע. ועי' תל"מ רפ"ד משבועות. אבל לפ"ז יאסר ג"כ בהנאה דממילא כמו באיסורי תורה שנאמר בהן לא יאכל כו' [ולולי דמסתפינא הייתי מגיה תיבות "או שבועה שלא אהנה מככר זו" שבדבור הסמוך לקמן בסוף דבור דלשאל התחיל אדם אוסר וא"ש בפשיטות]: **ע"ב** ד"ה מיתשיל עליה ויפתח בחרטה לא נתכוונתי כו'. אזיל לשיטתיה לקמן (סד ב) בפי' פותחין בחרטה וע"ש בתוספות: ד"ה שהוא סבור שככר נידונו כו'. עי' מש"כ פי"א דהלכות מ"ה פי' אחר בזה בס"ד: ד"ה שמיה אהל ובין לר"י ובין לרבנן כסומכוס ס"ל כו'. עי' לעיל כז תד"ה מפני: **תוס'** ד"ה תרגומא וא"ת כו'. לפע"ד מדקאמרה הגמרא אבל רעבתן כו' דלכאורה שפת יתר הוא. דבא לאפוקי שוב מה"ב דמודה רשב"א דבדידיה משערינן דגם ממתניתין משמעה כן דותיה דמלא לוגמיו דבעינן דידיה כדאיתא ביומא (פ ב) ולרבנן אפי' לעוג משערינן בסעודה בינונית לכן לא אתיא כוותייהו. והא דפריך לעיל מרשב"א דהכא אדרשב"א דעוג מה"ב פתחו כמלואו היינו לס"ד דהכא. ועי' במהרש"א:

דף לא ע"א גמרא דמייתי לה אחוריה. מהריטב"א נראה דגרים אחודיה בדלי"ת וכ"כ מפרש"י ומשמע דבשעת רחבו יש בו טפח אלא דמהפך ליה אחודיה. ולכאורה קשה דא"כ יש בהקיפו יותר מטפחיים והרי גזרו על עובי המרדע מפני שיש בהקיפו טפח כדאיתא (שבת יז) ועי"ש בתד"ה אר"ע. וצ"ל דדוקא בדבר עגול שאין בו קצות וכל הקיפו נחשב כשטח אחד הוא דגזרו על הקיפו. אבל במרובע דכל צד שבו הוא שטח בפ"ע מובדל מחבריו ע"י קרנותיו לא שייך למיגזר ביה. ולכן נ"ל דאף במרובע שוה הצלעות שלים טפח על ט"ע דכי מדלית למורשא דקרנתא ישאר עגול כעובי המרדע אפ"ה ל"ג עליו מטעמא דאמרן: **שם** קסבר מצות לאו לה"נ וכו' עד סוף הסוגיא. לכאורה מוכח מכאן דאפילו עירב לד"מ אינו יכול לילך לדבר הרשות וכדעת רש"י שהביא הב"י בסי' תט"ו ודלא כהטור והרמ"א שם. דאל"כ הרי יהנה עכ"פ ברשות (ועי' בסמוך) ובר"ה (כח) אמרי' המודר הנאה ממעיין כו' אבל לא בימה"ח: **שם** ומ"ם מערבין אפי' לדה"ר. וא"ת בגוונא דאר"י מערבין דהוא לדב"ת אמאי פליגי רבנן עליה. וי"ל משום גזירה דלמא אתי לערב בו לדה"ר. מאה"כ לר"י דא"ת כלל לדבה"ר: **רש"י** ברה"ע. אלא אפי' בתרומה דאי מטמאה לא"ל אפשר למיעבד תקנתא. כן התקנות דמפרש הש"ס אינן רק בכדי שלא יטמא הכהן. אבל לתרומה אין תקנה זולת שלא הוכשרה מקודם וזה לא מיקרי תקנה. לכן נ"ל שט"ס ברש"י וכצ"ל דא"כ מיטמא (ר"ל הכהן) חזו ליה אלא אף בתרומה דאי מיטמא (ר"ל הכהן) לא"ל כו': [**רש"י** ד"ה בפשוטי כלי עץ וטמא אסור בתרומה כו'. משמע משום איסור טומאת כהן אין בו חשש. עי' נזיר (נד ב) תד"ה ת"ש ובבאורי הגר"א ז"ל ליו"ד סי' שס"ט וא"כ א"ל לתקנה זו אלא להברייתא דאיירי בתרומה אבל מתניתין א"ל דמיירי בחולין ולכן ל"ד התוי"ט בהבאתו זאת על המשנה. ועי' בדבריו בנזיר פ"ז מ"ג ד"ה ומזה]: **ע"ב גמרא** ל"ל בטבל טבול מדרבנן. בתור"ע מביא להרשב"א בחדושי יבמות שהקשו לשיטתו דאיסור דרבנן מאכילין לקטן בידים. אמאי א"ת בטבל דרבנן דומיא דיוה"כ לעיל משום דחזי לקטנים. ושמעתי לתרץ דטבל אינו ראוי להאכילו לקטנים מטעם אחר משום דאסור בהנאה של כלוי עי' שבת (כו) תד"ה א"ת בטבל טמא: **תוספות** ד"ה ומאי ראית [ופי' הריב"א. בגילה הביאו פירוש זה בשם הר"ר י' וצ"ע מדבריהם בשבועות (כ"א ב) בד"ה מאי ראית]: **בא"ד** אבל לא יתכן כו' דאין זו סברא. ולפ"ד יש ויש לשטת ר"ת בתוס' ב"מ (פח) דלוקח קודם מרוח חייב במעשרות ולאחר מרוח פטור ונכון בעז"ה: ד"ה שפדאו וי"ל לפ"ה דקרי אסימון לכ"ד כו'. לכאורה ה"ל להגיה דקרי פולסא לכ"ד. אכן מסתפינא מפני דגם בר"פ הזהב איתא כהאי ליטנא בדבריהם: ד"ה כאן. ואע"ג דבפ"ק דפסחים כו'. בגה"ש העלה בלע"ג דהא הכא לא אמרו שהניחו העירוב כו' ואפי' בגדול צריכין לסברת חזקה כו'. ול"ל ליישב ע"פ דבריהם בדבור הסמוך דהיכא דסומך עליו לגמרי ל"ל לטעם חזקה כו' וא"כ הוה כאלו אמרו בפירוש שהניחו:

דף לב ע"א ד"ה ר"ש. ודר"ש נמי כו' אלא ליישב דברי רב כו'. לכאורה סוף סוף אם איתא לחזקת שליח ל"ל לטעמא דחזקת ב"ד הלא שליח דעלמא נמי. וצ"ל ליישב ע"ד דמתרץ רבא (גיטין כח ב) שמא מת ל"ת שמא ימות חיישינן. ה"נ שמא לא עשה ל"ת. שמא לא יעשה חיישינן (ולפי הטעם שהסביר רש"י שם לא דמי להתם) וכמו דחיישינן שמא לא יטבול. (ועי' מל"ת פ"ד מהל' בכורות) ועוד י"ל דהא גם ר"ש ל"א חזקת שליח אלא בסוף היום כדאמר שליח כולי יומא. וגם הא ר"י פירש דלא אמרינן אלא במקום דאם יסמוך עליו המשלח יבא לידי עבירה. לכן אי לאו חזקת ב"ד לא הוה להו למיסמך לשחוט ולזרוק עליו לבדו בעוד יום. דשמא לערב בהגיע תור אכילת הפסח יבא ויודיענו שלא הקריב עליו קרבנותיו בכדי להצילו מאכילת קדשים בעודו מחוסר כפרה ודו"ק: ד"ה האומר. ובשבת כו' אמר לא יאמר אדם לחבירו כו' כצ"ל: **ע"ב גמ'** והא קמשתמש באילן. רש"י ותוס' נדחקו מדוע ל"פ והא קמייתי מכרמלית לר"ה. ולפ"ד י"ל משום דהמ"ל דאיירי דאינו רחב ד' ולמעלה מי' היינו משום דמסתמא רחב ד' דסובר כר"י דלקמן דכל למעלה מי' בעינן עירוב ע"ג מקום ארבעה ומילתא פסיקא נקט. ועי' מש"כ בהלכות ריש פרק ג' כה"ג. ועוד י"ל דלמטה מעשרה יש לפרש היינו תשעה ורבים מכתפים עליו וכדמסיק לקמן (בריש דף הסמוך) וכמו שפירש רש"י לקמן (לד) גבי מגדל בצ"א ובתוס' ד"ה או ברא"ש שם [וכ"ש דא"ש טפי לדעת הרא"ש שהבאתי בשבת ח' ב' דמט' ועד י' הוה רה"ר]:

דף לג ע"ב תוס' ד"ה ורבי. או תלויה למטה בפחות מג'. ר"ל וא"כ רחוקה מגג האילן ג' כיון שהשפילה עוד למטה מהרחוק פחות מג':

דף לד ע"א גמרא נימא כיון דאי בעי אתמויי כו' אע"ג דלא אתמייה כו'. כה"ג לקמן (מט ב) במשנה מי שבא בדרך כו' שביתתי בעיקרו מהלך כו' וא"ל שם והוא דכי רהיט לעיקרו מטי ע"ש (נ"א): **רש"י** ד"ה אר"ז. ה"ל כו' ונפיק על עירובו שביתתו בי"ע כו' כצ"ל: **ע"ב** ברשו. ומאי אפי' הס"ד. ואח"כ מה"ד בור כו' כ"כ דצ"ל: **גמ'** [איתיביה למנ"ח כו' לא תלוש ונעוץ לא כצ"ל כדלעיל וכ"ה ברש"י]: **שם** ואי ביו"ט מה לי עיר מה לי שדה. ק"ל הא ר"א שמותי הוא (וכ"ל מתלמידי שמאי עי' לקמן (לח) בתד"ה משום) והלא בית שמאי ס"ל דא"ת לא את הקטן כו' (בילה יב) והמ"א בתשובה ע' הכריח עוד דר"א אזיל בשיטת ב"ש בהא. וא"כ מאי פריך הכא. וא"ל דזה הוה צורך א"כ לקחת העירוב שהוא אוכל. דהא הרא"ש והר"ן שם הביאו ירושלמי דב"ש אסרי במפתח של אוכלין. אך הא י"ל דמצינו לר"א בר"פ תולין דאף מכשירי א"כ שרי (ועי' פסחים (סח ב) תד"ה מאי ראיה) אמנם עי' תוס' לעיל (ל ב) ד"ה לא דמוכח דזה לא מיקרי צורך. לכן נ"ל דהכא גרסי' ר' אלעזר בצ"י וכדאיתא בתוספתא פ"ב וכמו שהעיר בזה הגרי"פ וכ"מ מתד"ה וממאי שכ' "דאי בקטן דהוי כלי מ"ט דר"א" והרי ב"ש ס"ל יש בונים בכלים ור"א שמותי הוא וכנ"ל. ועי"ע לקמן בתד"ה ומתני'. ועוד ראיה מוכרחת דלקמן אמרינן דר"א כר"ש דאחד גגות כו' ובשבת ר"פ ר"א דמילה בתד"ה ר"א בסופו כ' דלר"א יש איסור דרבנן דרך גגות כו':

דף לה ע"א גמ' ת"מ וה"ק כו' אבל בשבת כו' נמצא כו'. לכאורה יפלא מאי דוחקיה להוסיף בברייתא עוד תנאי דנמצא. דבפשטיה משמע דאפילו לא נמצא וכמו שפרש"י באמת בסוף הסוגיא מטעם דכי מדכר ליה כו'. אבל נ"ל דהוכרח לזה לפום תירוצא דסתמא דמתניתין איירי ביו"ט. וא"כ א"ת לומר דר"א מתיר בשבת אף אם לא נמצא בנאבד בעיר דס"ל למישרי ביו"ט בכ"ת. אבל לאינך תירוצי י"ל דאפי' לא נמצא מתיר ר"א ומתניתין איירי בשדה ובשבת ולכן אמר אם א"י שהמפתח במקומו. במקומו דוקא. ובאמת ק"ל לאוקימתא דמיירי מתניתין ביו"ט למאי דייק לומר במקומו בכל מקום נמי דהא יכול להביאו: **שם** בשדה אין ע"ט כרבנן. לפ"ד נל"פ כרבנן דפליגי אדרבי (ועי' לעיל בתד"ה והאמר) דשדה הוי כרמלית. ולפי' הרז"ה (עיין בגה"ש) ק"ל דהא לרבנן שם יש ג"כ היתר לטלטל פחות פחות מד"א. מאי אמרת דדוקא גבי תפילין שרו א"כ היתרא דר"ש נמי. ואולי דט"ס הוא במאור וצ"ל ודלא כרי"ה שם דמתיר אפי' בדבר הרשות כגון חבית וכמש"כ שם במלחמות בשם הר' אברהם. אבל עדיין קשה דהא המגדל עומד ברה"י כדפירש רש"י במתניתין וא"כ אפי' לרי"ה א"א להכניס המפתח ברה"י. עי' שבת (קנג ב) ובתד"ה סוף ובמ"ז סי' רמ"ו סק"ד. ובדוחק י"ל ע"פ האמור לעיל (ס"ד לג): **שם** הקים ע"ג שידה כו' טמאין כו'. רש"י מפרש דקאי אשידה כו' גופייהו. וקשה דאיתא שם בתוספתא דלת"ק אפי' באים במדה טמאים (וכר"ש שם. חסר כמה תיבות בהעתקת התוס') והם א"ת טומאה. רק אם ראויים למדרס. ולהרמב"ם גם אם ראויים למדרס. א"ת בשאר טומאות. (עתיו"ט פכ"ד דכלים מ"ד באורך) וכן במשנה שם הקים כו' ועל אילן כו' ועל סוכה כו' טמאין. וכי הם מק"ט והלא מחוברים הם. לכן נראה כפי' הר"ש שם דקאי על הא דתני שם במ"א זב שהקים כו' ונפל ככר ש"ת טהור. וה"כ מיירי בהיה עליהם ככר ש"ת ונפל מחמת הקשתו: **תוס'** ד"ה וקתני. לכך מייתי ברייתא כו' וברייתא לחוד כו'. משמע דהשאר דקמייתי הש"ס הוא במשנה. ותימה דסיפא ואם היו ניסוטים טמאים ליתא במשנה. והשר ע"כ כתב הר"ש דגם הרישא מהתוספתא מייתי הש"ס (ולכן צריך להגיה דתניא) ואולי קרו לה התוס' ברייתא משום דגם בתוספתא איננה: ד"ה בעי סכינא. וא"כ דכי נמי כו' כר"כ שרי כו'. והרע"ב ישב זאת שפי' דתרי איסורי אף רבי מודה דגזרו. והקשו עליו ממשנה דלעיל בנתנו באילן למטה מי"ט דפי' בעצמו שהוא כרמלית (ועמש"כ שם בס"ד) ואיכא ג"כ איסור דקמשתמש באילן. וצ"ל ליישב דהתם הב' איסורים בזא"ז אבל הכא בשעה שמותך החבלים קמטלטל גם לסכין ועובר על ב' איסורים בב"א. אולם לפמש"כ התו"א בסי' ש"ח סק"ז יש לדון בזה: **ע"ב גמ'** תנא תרומה ונטמאת להודיעך כחו דר"מ. פרש"י נראה דחוק. ויל"פ דהרבותא היא אע"ג דהוה ספק טומאה בר"ה דר"מ מטהר כה"ג בהא דנגע בא' בלילה מטעם זה כמ"ש התוס' בשם התוספתא שם מ"מ הכא מחמיר מטעמי דמחלקין אמולאי דלקמן. ואפשר להוסיף עוד דהכא אף דגם אין בו דעת לישאל: **שם** משנתינו שהיה עליה שרץ כל בה"ש. עי' בגה"ש. הן ר"מ ור"י תרוייהו ס"ל בה"ש כהרף עין (ריש ברכות) א"כ בתוך בה"ש הוא כולו. ובזה מיושב קצת מה שפרש"י דודאי איטמי מבעו"י וכן לקמן (לו סע"א) פי' סוף היום תחלת בה"ש. ועוד שם (רע"ב) תחלת היום דהיינו סוף בה"ש. דלכאורה תמוה דהא בשבת (לד ב) אמרי' בה"ש ספק כולו מן הלילה כו'. אבל אם הוא כהר"ע הרי הוא תופס מן היום ומן הלילה: **אולם** בסברא זאת שחדש לנו הגה"ש [וכ"כ התוס' בשבת (לד) ד"ה שניהם] "דהיכא דידוע לנו באיזה זמן נפל השרץ רק דמספקינן על אותו זמן אם הוא יום או לילה לא שייך לאוקמיה אחזקה" יל"פ כוונת ר' ירמיה (לא כפרש"י דודאי איטמי מבעו"י. דא"כ מאי שייך פלוגתא בזה. ואיך יקראנו התנא ספק. ואיך יאמר ר"מ ור"י בזה ה"ז תמר גמל. ור"י ור"ם יכשירוהו. כיון דודאי איטמי מבעו"י. וא"ת שיטעה רי"כ בכ"ז) הוא דראינו שנפל בבה"ש ואין נודע לנו אם אותו זמן תפס קצת מן היום (או אפי' תחלת הלילה ממש למאי דאמרי' לקמן תחלת היום קונה עירוב) או לא. ולכן לא שייך כאן חזקה. ואפ"ה פליג מר"י דהכי גם הוא אינו מכשיר בלא חזקה כדלקמן בס' טהורה ס' טמאה ונכון בעז"ה: **רש"י** ד"ה בטומאה תמורה שניטמאת כו' כגון בא"ה. ר"ל ואפי' אותו א"ה אינו אלא מדרבנן כיון דשם א"ה מטמא מדאורייתא (עי' בפ"ד דטהרות מי"א) וכ"ה כוונת הר"ש והר"ב בפי' משנה זו במקואות. ולאחכם תמה עליהם התוי"ט שם. שוב ראיתי במל"ת בפ"י מהל' מקואות ה"ו שגם הוא הבין כן בכוונתם. ותימה על התוי"ט והמל"ת שהעמידו דבריהם על הר"ש והעלימו עין מפרש"י דהכא: **תוס'** ד"ה אר"י. וה"כ י"ל דניחא ליה לשנויי אפי' סבר ר"מ ע"ת דרבנן כו'. קשה לי דמ"מ יקשה מהא דספק טבל כו' דמטהר ר"מ (עי' תוס' לקמן (לו) ד"ה במקוה) אע"פ דהתם ליכא רק חזקה למומרא דהעמד טמא ע"ח וי"ל:

דף לו ע"א רש"י ד"ה [קמיה דר"י דברייתא כו'. מה שתמה מהרש"ל עליו וכן על התוס' בד"ה מ"ם. כתבתי ישוב בס"ד בנדרים (כו) ע"ש]: ד"ה היום תהא קדש ולמחר תהא חול. על מעות שיש לי בבית. עי' נדרים (כח ב) פלוגתת בר פדא ועולא: **תוס'** ד"ה הכא. ע' בגה"ש מה שהעלה דבריהם בלע"ג. ונ"ל דאזלי הכא לפירושם לעיל דניחא להו לשנויי אפי' אי סבר ר"מ תחומין דרבנן. ובדרבנן לא מחמרינן כמ"ש בכתובות (כו) וקושייתו הב' י"ל שכתב כן אליבא דרבא דגם הוא מוקי לה בתרי ותרי כמו שפרש"י וכפי שבאר המהרש"א כוונתו:

ד"ה

ד"ה ספק . הריטב"א מביא בשם תוס' דגרסינן פי' בתרומת שמלה . ובזבחים (פח) פי' התוס' מדומע דשם בכלה והס"ב . וכן יש לפרש כאן : ע"ב רש"י במשנה ד"ה כר"ו . ומיהו כו' דל"י לאתויי [illegible] משמע [illegible] . וקשה כיון דידע ואפ"ה [illegible] א"כ [illegible] . ומדוע לא פי' [illegible] : ד"ה מקרי שמע . [illegible] : ד"ה [illegible] . שעדיין היה רחוק מן העיר כו' אלפים כו' כצ"ל : תוס' ד"ה לא ס"ד . [illegible] . עי' מהרש"א . [illegible]

דף לו ע"א גמרא . [illegible] : רש"י ד"ה קמ"ל כדר"ח . [illegible] כל קן וקן בפ"ע . [illegible] ביחד : תוס' ד"ה [illegible] . [illegible] ד"ה [illegible] . [illegible] ע"ב רש"י [illegible] : בא"ד [illegible] . [illegible]

סיה כו' לפי' הרע"ב שם ברא"בי ע"ש ע"כ מיירי ר"ש שעדיין לא הופרש המע"ר ורש"י יפרש דרא"בי פליג בהא על ר"ש דר"ש סובר גם בת"מ בתוכו דוקא ולרא"בי אפי' עשור מעשר זה דלא קבע בתוכו מהני בת"מ וכמו דפליג שם ר"א חסמא אפי' בת"ג על ר"ש דמהני אפי' אמר ממנו סתם וגם יל"פ דרא"בי פליג על ר"א חסמא דמתיר אפילו בת"ג ואיהו אמר דדוקא בת"מ : בא"ד ועד עכשיו כו' ונראה דס"ל דמ"מ אסור לאכול סביביו וקרא שם דקאמר היינו רק לענין דמפרש וכן הרמב"ם מפרש קרא שם הוא לענין שצריך להפרים מתוכו דוקא ולא ממקום אחר משמע ג"כ דלאכול אינו רשאי ומש"כ בסה"ד הקודם להתיר סביביו ר"ל שהוא היה סובר כן :

דף לח ע"א במשנה ד"ה מערב יכול לערב כו' ערב יום הראשון כצ"ל וכ"ה בהרע"ב . וכתב התוי"ט משום יו"ט שחל אחר השבת כו' ע"ש אבל מה יענה במה שפי' במשנה הסמוכה בב' יו"ט של ר"ה ג"כ שמיקן בעיו"ט ועיין מהרש"א : [ד"ה או אינו מערב כל עיקר אפילו לצד א' ולהיות כו' כצ"ל] : תוס' ד"ה אי . תימה כו' מנ"ל כו'. עי' בסוכה בסוגיא זו ותלאה דמפני דמלינו לר"י דאינו חושש למיתה וכמ"כ דלא ה"ל לחוש לבקיעת הנוד הוכלמו לזה : ד"ה ור"א . עי' מהרש"א שהקשה דהכי אדלבי ואיסתמיטתיה שכבר קדמוהו התוס' בזה (בביצה ס"ד מז) ובהרר"י מוכח שהיה הגי' לפניו ר' יוסי בהברייתא דהכא במקום רבי והוא נכון דר' יוסי הוא בר פלוגתא דר"י בכ"מ ורבי תלמידו וא"כ ממילא נפלה קושיתם רק דדבריו תמוהים במש"כ דאע"ג דאזיל לחומרא דאינו יכול לערב לב' רוחות ע"ש דבגמרא מוכח להדיא דסובר לגמרי כר"א אף לקולא מדפריך וליחשוב נמי רבי : [ע"ב ברש"י ד"ה והא קא מכין . ועירוב דפת שתיקה וממילא כו' כצ"ל . ולשון רש"י שאגב הרי"ף ממילא בשתיקה] :

דף לט ע"א במשנה הלינו כו' . את יום רה"ח כו' . ברא"ש ובהרר"י הגי' ביום רה"ח כו' והיא גי' נכונה לכאורה אבל ק"ל ליתנא דהא אמא דהוי לוקח למעבר : רש"י ד"ה ולא הודו לו וקסברי לאו ספק הוא אלא יום א' הוא ר"ח (ובגמ' מ) בד"ה להתנות פי' אלא סתמא לימא וכן יום שמחרת ול"ע : ע"ב גמרא וגריכא כו' אבל ביצה כו' משום פס"כ כו'. בתור"ע הקשה לאיכך טעמי דברים ביצה דאיסורה משום מוקצה מאי איכא למימר וניחא ליה דאשמעינן בה דל"א מוקצה מחמת יום שעבר והקשה עוד דגם זה נשמע מכלכלה כו' והאריך שם ואני תמה על כתה"ג דאשתמיטתיה דטבל ל"א כלל מיגו דאיתקצאי לבה"ש דהא קיי"ל דטבל מוכן הוא אגב שבת שאם עבר ותיקן מתוקן (שבת מג) וע"ש בפרש"י ותוס' ותכ"ש הכא דבהתירא מפריש ובזה יפלו כל דבריו שם גם סוף דבריו תמוהים ואכמ"ל : רש"י [ד"ה פסק ומדרבא כו' מניח כו' ועירובי תחומין מי"ע לחבירו ומתנה ע"ש דרבא אוסר בעת"ח] : בסוה"ע שרי להו רבינא לאורוחי כו' כצ"ל :

דף מ ע"א גמרא לא להתנות כו'. לכאורה יקשה א"כ מדוע ל"ק ג"כ להתנות על יום הזכרון אם היום אם למחר וי"ל דר"ח שאני דלענין קביעא דירחא ע"כ אינו אלא יום א' למנות ממנו החדש הבא היום או מחר אבל לענין יו"ט תרוייהו יומי יו"ט נינהו ודו"ק : רש"י ד"ה והא אשכחי' אמאי מעייל ליה כו'. ק"ל דהא סתמא שאיל ליה תני מר מידי כו' ומאין מוכח דכוונתו היתה על קדושה א' או ב"ק ובפשוט יל"פ דמקשה מהא דא"ל אי משכחת לכו לת"ל ול"ת . וא"ל דקאמר היינו אמירה שניה שא"ל ר"ש : ד"ה זכרון נ"ל דמה שהוסיפו בדבריו ובר"ח נמי כו' הוא שבוש דלקמן רע"ב פי' כיון דר"ה הוא היינו ר"ח והתוספה הוא פירוש התוס' כאן : תוס' ד"ה אי משכחת דבירושלמי דנדה כו' חפשתי שם ול"ת וכ"ל בכול דע"ש הוא ונ"ל דכירה ור"ל בפרק כירה (ונתחלף הכ' בנ' והר' בד' שקרובין בתמונתם) והוא שם בה' א' ותמיהני על הגר"א ז"ל בשי' תקע"ו סק"ז שהעתיק בטעות כגי' שלפנינו : בא"ד ושירי מדורה כו' מפרש בירושלמי כו' כצ"ל : ע"ב גמ' וכולל עצמו תנאי היא כו' נ"ל דר"ל והשתא ליכא קושיא די"ל דתנא דר"ה כו' אית ליה כולל ולכן אמרי' מתוך כו' ותנא דר"ח כו' ל"ל כולל ולא שייך מתוך לכן אמר לב"ש מתפלל שמונה ולזה א"ש מאי דאמר לקמן מאי הוה עלה עיין (בשבת כב ב) בתד"ה מאי הוה עלה וברא"ש שם ונכון בעז"ה : רש"י ד"ה מאי בדלת עי' מה שעיינתי (בברכות כז ב) ע"ד שבכאן : ד"ה ליתיביה לינוקא דטעמא כו' שתהא בה"י דבפה"ג שלל"ל תמוה דעשה מהמקושב שבה דנראה פי' דהמברך צריך שיטעום היינו כשמברך על הכוס בהמ"ז או קידוש וכדומה צריך לטעום א"כ מתנו ולכן ממילא צריך לברך בפה"ג ואי לא היה צריך לטעום לא היה מברך כלל בפה"ג וכ"כ שמפרש בעצמו בפה"ג דר"ה ד"ה מהו [וכ"כ מבואר בתוס' פסחים ק"ו בסד"ה זכרהו] . ודע דגם אני מודה דנכלל בהא דהמברך צריך שיטעום גם ברכת בפה"ג כדמוכח (בברכות נג) :

דף מא ע"א גמרא מביאין לו כבילה כו'. משמע דיותר מכבילה אסור דבכבילה יש בה די להשביע קצת עמש"כ (בברכות מט ב) בס"ד וק"ל הא דמסיים כדי שלא יכנס לשבת כשהוא מעונה דא"כ היה די בכותבת דהוא פחות מכבילה כדמסקינן (ביומא ס"ד עט) שהרי בשיעורא חייב ביוה"כ מפני דמבטל בה העינוי ואולי יש לומר דכאן הכוונה בלא קליפתה וכמעשה דר"ע דמייתי (עיין לקמן ר"ד פג) :

פרק ד דף מא ע"ב רש"י במשנה ד"ה מה אנו ליורד כלום באנו כו' כצ"ל וכ"ה בהרע"ב :

דף מב ע"א גמרא ואתא ר"ג למימר אפילו במקומן נמי כו' ר"ל שלא במקומן לגמרי אסור ואפילו במקומן דמודה אני דשרי נמי לא שרי אלא בשוגג כו' : שם והא מדקתני סיפא ר"ג וראב"י כו' מלת סיפא נ"ל למחוק וכ"כ מפרש"י דל"ג לה : רש"י ד"ה מהלך בה אלפים ואפילו לר"ג כו' התם הוא כו' ואין לחלק התם הוא דהוי עכ"פ מחילות מבטו"י דהא לקמן (ס"ד מג) מתירין אפי' לעשות בשבת מחילה מב"א להיות לו כד"א אמנם מה שמדמה רש"י בס"ד להא דכלתה מדתו במערה דמשמע דהכא נמי אם נמשך תחומו להלאה מן המחילות לא נחשב לו כל ההיקף אלא כד"א כהתם זה צ"ע דיש לחלק כמש"כ ועי' גם לקמן (ס"ד מד) והפוסקים לא דברו מזה וצריך תלמוד : תוס' ד"ה ומטלטל אבל כי אורחיה אינו מטלטל כו'. עי' מה שהקשה מהרש"א ע"ד ולי נק"ת דבר"כ אפשר לפרש כפרש"י דבתוך אלפים מותר לטלטל אפי' כי אורחיה והתוס' לא כתבו כן רק לפי דמסיק סברת נפרלה למקום האסור לה : ע"ב גמ' מחילות להבריח מים עשויות. לקמן (נ ב) : רש"י ד"ה לא גזרינן ואע"ג דבשבת בבקעה כו' לא ס"ל כוותיה כו'. ק"ל א"כ כמאן ס"ל לר"ג דלא מהני מחילות להס"ד דהשתא דאף ר' יהושע ור"ע ס"ל דמהני רק דגזרי ואולי י"ל דסמך על סתם מתניתין דלקמן (סא) ולמודד כו' שאפי' סוף מדתו כלה במערה שהביא רש"י לעיל ראיה לר"ז :

דף מג ע"א גמרא אר"א כו' דקתני ספינה דומיא דדו"ם כו' לכאורה הוא סותר לדיוקא דרנב"י דדייק דמיירי דוקא במהלכת וכ"ל דכוונת ר"א דתנא דמתני' דמייתא הכיא עובדא דספינה על הפלוגתא דדו"ם ע"כ דהיא שייכא לפלוגתתן ואלו לר"ז היא פלוגתא חדשה בשבכות אחרות מצא"כ לרבה שייכא שפיר דלפיכך רצו להחמיר דלמא עמדה ואם עמדה אסור משום דנקרא לא שבת באויר מחילות כמ"ש התוס' לעיל ד"ה אבל : תוס' ד"ה הלכה בסופו . הכריע אחי אבא כצ"ל :

ע"ב ד"ה ויתיב רבה . מנפל דופנה דאסור לעשות עיין מהרש"א שהיה לו גי' אחרת בתוס' :

דף מד ע"ב גמרא מה אלו שבת במערה שתוכה ד"א כו' לכאורה גם אילו תוכה נמי לא היה ד"א היה יכול להקשות כי העיקר הוא שלא יהא פ"ג ד"א אלא דהכי אורחא דמערה להיות מתקצרת ועולה ולכן מה שהגיה המהרש"ל ברש"י כגון דמשמע דאיכא נמי גוונא אחרינא לא מתוור :

דף מה ע"א גמ' ואפי' סוכה (ר"ל אפי' הרחיק סוכה מתחום שלו) והא ליכא אלפים אמה (דוקא אם לא נתרחק מתחום ביתו רק אלפים דהוה דבוקות הוא דכאלו ל"י) וכהשב"ת לעיל דרבה איפכא ודו"ק ורש"י לא פי' כן : ע"ב ותניא בור של שבטים י"ל אלפים אמה לכ"ר קצין אהדדי כו' לכאורה ה"נ י"ל דמיירי בבור הסמוך לעיר ובפשוט י"ל דלא מהני סמוך לעיר אלא בכגון גשמים דהפקר גמור הן אבל בור של שבטים לא הפקירו אלא למי שימלא ראשון ועוד י"ל דהברייתא שנאה ג"כ כל דיני המשנה רק בדין הב' שינתה ליתנא דמתניתין ואי מיירי בסמוך לעיר יקשה חדא דה"ל לכוללו יחד עם דין הב' כיון דתלוייהו דינהם שוה ויפסוק דינהם בחד ליתנא כרגלי אנשי אותה העיר או אלפים אמה לכ"ר שנית מדוע דלגה הדין הג' דהמשנה באינו סמוך דכרגלי הממלא (ובברכות כד) בתד"ה והא כתבתי ג"כ כה"ג ע"ש : רש"י ד"ה קונין שביתה ואין אדם יכול לטלטלן כו' לכאורה לפי מה שפירש במשנה דאיסור תפלים אינו אלא מטעם הוצאה מלהוציא לר"ה והאלפים אינן כרה"י (ועוד דע"כ הכא מיירי ביו"ט) א"כ למה אסור להוציאן חוץ מאלפים דידהו :

דף מו ע"א גמרא מכדי עירובין מדרבנן מ"ל כו' ק"ק מברייתא (דע"ז ז) דמוכח שם דאפי' לריב"ק דאמר בש"ם הלך אחרי המיקל מודה דאם אחד מהם גדול מחבירו בחכמה ובמנין הולכין אחריו ע"ש : תוס' ד"ה דאמר שמואל וא"ת כו' נ"ל לשמואל למיפסק בפ"ב דמו"ק כו' וי"ל כו' וע"ש בתוספות תירוץ אחר : ע"ב גמרא והרמב"ג א"ר הלכה כר"ש כו' והא אמרת כו' . עיין מה שהקשה המהרש"א ואיסתמיטתיה דברי הרא"ש לעיל בפ"ב סי' ד' דהיכא דאתמר כללא אף לגבי עירובין איתנהו וכן התוס' לקמן (סה ב) כתבו דליו"ח לגמרי קאמר הנהו כללי אף בעירוב והוכיחו זה מקושיית מהרש"א וגם בלא"ה נ"ל דא"א לומר דרב דפסק כר"ש הוא מכח הלכה כדה"ת בעירוב דא"כ לימא כן בהדיא ולא יצטרך לומר הל' כר"ש ג' פעמים : רש"י ד"ה ולא אמרו אבל עיקר עירוב בתחומין הוא ק"ל דלפ"ז ה"ל לר"פ להביא מהכא ראיה דע"ח קילי מע"ת דבראייתו מרי"ה כדחקו התוס' ולפי' המהרש"א בתד"ה שלא י"ל קלא : תוס' ד"ה ואין חבין וכו' וצריך שימחול להם פתו אם ירצו כדאמר כו' כצ"ל :

דף מז ע"א גמרא מכלל דיחידאה פליג עליה נ"ל דזהו מדברי ר' אלעזר לר' אסי והוא השיב לו אין כדתניא כו' ומפרש"י ל"ת כן ודע דק"ל מה זה דיוקא הכי לא אשכחנא בכ"מ בש"ס דפסקו אמוראי כיחיד נגד רבים : שם והאמרת ר"מ ור"י הלכה כר"י ק"ל הא כתבו התוס' בריש (ביצה) ד"ה גבי דכל כה"ג אף דלא מקרי סתם מ"מ מהני להיות כרבים וכ"כ (ביבמות מב ב) ועמש"כ בספ"א דמעשרות : ע"ב תד"ה והכלים ואפי' כו' כגון שהבעלים בעיר אחרת דהשתא לא הוי כרגלי הבעלים ל"ע (דבביצה ס"ד לט) במשנה ובפוסקים מבואר דכה"ג הוי ג"כ כרגלי הבעלים : ד"ה דכולה משמע דל"א כד"א כו' אלא במוקף מחיצות כו' כ"מ להדיא (בר"ה כג ב) במשנה בראשונה לא היה זזין משם וכמש"כ בעצמם שם : בא"ד כדאמר בשבת בתל ונקע הוא לעיל (מו) ולקמן (נ ב) :

דף מח ע"א ד"ה גופו ג"א היינו בלא ראשו וק"ק דהכי ידו ש"א מהמרפק עד ראשי אצבעותיו הוא אמה וכשפושט ידו למעלה מראשו אז המרפק מכוון נגד קנה הראש ממעל וא"כ הוי אמה למעלה מראשו ויהיה בש"ה יותר מד"א בכדי גובה הראש :

דף מט ע"א רש"י ד"ה מדת סדום שלי שלי עיין באבות פ"ה דלדעת י"א הוא מדת סדום אבל ת"ק קרי לה מדה בינונית ודוחק לומר דסתמא דתלמודא בכ"ד אזיל כדעת הי"א ולפי' הרע"ב שם שקרוב הדבר לבוא לידי מ"ס א"ש אבל לשון רש"י משמע דזה גופיה הוא מ"ס : ע"ב גמרא אמר רבה אר"נ א"ר הלכה כר"ש לעיל וכן ברי"ף ורא"ש ליתא אמר רבה : במשנה וחכ"א מרובעות כטבלא מרובעת עי' בפי' הרמב"ם והביאו הרע"ב והוא דחוק ול"נ דבאו להשמיענו בקוצר אשר נמדוד שפת התחומין פשוט כשפת הטבלא שהיא חלקה ור"ל שלא נמדוד שפוע ההרים והגאיות וכדלקמן בפ' הסמוך (ס"ד נז במשנה) :

דף נ ע"א [גמ' דליתא בטעות. שאם הפרים מ' לתודתו ושחט הזבח עליהן וחזר והפרים כו' נ"ע דלאחר שחיטת הזבח אפילו לא הפרים אלא את אלו לא קדשי כיון דאינן קדושין אלא בשחיטת הזבח כדמסיק : ע"ב גמרא וכן בקעה כו' . נ"ל דנ"ל בנקע כדלעיל מ"ו ובסוכה כה וכ"ה בתוספתא] : רש"י ד"ה מהלך לצפון מהלך מביתו לצפון כו' כצ"ל : ד"ה לימא עי' מהרש"א ומה שהגיה להוסיף בפרש"י „דבמקום רגליו נ"ר לקנות„ נ"י כוונתו בזה דלכאורה הוא שלל"ל ושפת יתר ומה שהקשה עפ"י מש"כ התוס' לחלק בין עומד בעירו כו' א"כ מאי תיובתא דרב ע"ש נק"ת דא"כ ה"ל להיות בכאן כאנשי עירו דלרב ודאי לא קנה עירובו כיון דלא סיים וכמ"ש בעצמו בתוס' שם אך חילוקו מוכרח ללשון רש"י דאי לרב כו' לא יזוז ממקומו דביתו כו' וביותר לדברי רש"י לקמן (נא ב) ד"ה איהו שכתב הא בביתו לא רצה לקנות כו' ושם לא יכול כו' ולא יזוז ממקומו מב"ל ע"ש אמנם שם י"ל כיון דמיירי שיש לו גם בעיר האחרת בית כדאוקמי' שם לכן אין יתרון לעירו על מקום קניית השביתה ועיין לקמן (נב) כל הסוגיא דמי שילא ניזל כו' ובמהרש"ל ובמהרש"א שם : בסה"ע ואמאי ממ"נ כו' לכאורה אינו מובן דהכא א"כ דמספקינן דלמא קנה שביתה בעירו כמש"כ דמאי להלך משני עבריה אבל התם אי אמרינן דלמא קנה במקום רגליו אין לו להעבר השני מהאילן כלום ואולי כיון דגם לרב לא פרכינן אלא מסברא דהא ל"ד לברייתא כמש"כ למעלה רק דמייתא לה לראיה דהיכא דמספקא לן אזלינן לחומרא לכן אמר דמסברא גם לשמואל תיקשי :

דף נא ע"א גמרא הני אלפים אמה היכן כתיבן כו' למדנו כו' דרשה זו אינה אלא אסמכתא כמ"ש רש"י (בשבת לד) ע"ש ולהך לימוד כוון גם הרע"ב שם וכן הטור ר"ס שלז ע"ש אבל דעת ר"ע בפ' כשם דרשה גמורה והוא דאורייתא לדידיה והתוי"ט כאן ובפ' כשם עירב את הדרשות והעלה בצ"ע ע"ש ול"ד במחכ"ת שוב ראיתי להתוס' (בסוטה ל רע"ב) שהשוו ג"כ הדרשות כהדדי ונשארו בתימא ולעד"נ כמש"כ : שם ורבנן כו' כזה יהיה כל שובתי שבת ותימה דבכ"ד דרשינן זה למיעוט ומהן (בב"ב קכא) ע"ש . אולם אשכחנא כמו כן (במנחות לז ב) ורי"ש כזה יהו כל אמות כלים : רש"י ד"ה נימוקו עיין בה"ד וכ"ל שכוונתו לפרשו נימו קו ופירוש נימו דבורו כמו ונומיתי בשלטי יבמות וצריך להגיה קצת בדבריו נימו קו דבורו ישר כו' : ע"ב בסה"ע ד"ה הלכה כר"י וכר"כ במקומי דברי המהרש"א בכאן תמוהים פי' לעיל (מז) וברש"י ד"ה ומתני :

דף נב ע"ב בד"ה מפני הטועים . והאחיזה טפח וחצי אצבע . (בנדה כו) אמרי' כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן טפח ופי' הר"ן בר"ה דבדי אחיזה אין בו טפח רק כדי שיראה כו' משלימו ולפי דברי התו"א שהבאתי ברים מכילתין היה מקום לייסב קצת אבל כבר השבתי עליו ע"ש ואולי משום דצריך למתוח החבל בכל כחו כדפרש"י לקמן (נח ב) במשנה בשם התוספתא לכן צריך שיאחו קצות החבל מאחורי ידיהם קצת כדי שלא ישמט ודע כיון דקרי להו טועין משמע דלאו שפיר עבדי וכ"מ לקמן (נח) לא פחות מפני שמרבה כו' וכן שם ע"ב בחבל של ד"א : תוס' ד"ה כמאן שייך לסוף העמוד דלעיל :

פ"ה דף נג ע"א במשנה וגשרים כו' שיש בהם ב"ד לפד"כ. לפרש דדרך הגשרים להיות מגופפין מלמעלה (מלדיהן לעברי הנהר מדין מעקה עי' בש"ע חו"מ בסופו ובראשיהם שלא יעבורו בלתי דעת המוכס ועושין בהם שערים) ואמר שאם יש בהן בית דירה להמוכס או כל הגשר כמו שהוא גדול מתעבר עם העיר דומה לפי' ר"י בתד"ה ל"ל לקמן (נה ב) לענין מערה (ופי' הכל"י בזה הביאו גם כן התוי"ט לא מחוור ע"ש) וכן יתפרש קבר ובהכ"כ וכל הני דחשיב (שם) בברייתא : שם ועושין אותה כו' גי' הזאת ישרה בעיני התוי"ע ומפרש בשם הרמב"ם דקאי על המדינה ודלא כגי' רש"י אותן ול"נ פשוט דאף לגי' אותן יל"פ דקאי על העריס שהזכיר התנא בר"ד בלשון רבים : גמרא ממרא קרית הארבע כצ"ל : שם אבל ר' אלעזר בן שמוע כצ"ל בל"י : רש"י [ד"ה מוציאין . ומודדין מן החוט ולחוץ כו' כצ"ל] : ד"ה ועושין אותן שהרי לחבן למדת העיר הוא אם קטנה כו' פשוט דר"ל על כ"א מתחומי לצדי העיר טרם מילוי הקרנות שהם אלפים על אלפים בכ"א מהן ופי' הב"י בכוונתו הביאו ג"כ התוי"ע תמוה ע"ש : ע"ב ידעי שאלינהו פרש"י אינו מובן ואולי ידעי שם חכם כמו ידעי' ידוע : רש"י ד"ה אלקיטו כמו לקיט . יותר ה"ל להביא קרא דוילקטו (שמות לט) : תוס' ד"ה מטיירין הן הרש"ל מהפך הגי' כאמר מלא במס' ד"א אולם במדרש איכה בפסוק רבתי בגוים הגי' כמו שהיא בתוס' שלפנינו ולכן אינו רחוק לומר שגם במס' ד"א היה הגי' כן לפניהם :

דף נד ע"א גמרא רז"א מהכא כו' איתתי שמחה לאיש בזמן שמענה בפיו נראה פי' בזמן שמוציא דברי תורה מפיו יפה בלא גמגום ולחישה וכמו שפרש"י (באיוב ג ב) שמנייה הוא ל' הרמת קול ותחת ל"א נ"ל להגיה ד"א וכמ"ק מלשון רש"י : רש"י ד"ה והללו נובלין. לשון והעלה נבל הוא (בירמיה ח) : ע"ב גמ' באהבתה תשגה תמיד עפרש"י וכה"ג (בסוטה כא ב) אין ד"ת מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן כו' וע"ש בפרש"י : שם נסתלק אהרן וישב לשמאל משה כו' נפלאתי על הרמב"ם בהקדמתו לפיה"מ בהתחלתה שכתב היפך המבואר בכאן ע"ש : רש"י ד"ה ישב לשמאל דתניא המהלך כו' הן זו מימרא דר"י (ביומא לז) ע"ש ובחולין איתא דאמר מר י"ל דהכוונה על הא דר"י ביומא :

[דף נה ע"א ברש"י ד"ה עגולה (בסופו). ישתכר בהליכתו רביע כו'. אם כוונתו מעיגול דהעיר עד קרן הריבוע שכנגדו באלכסון . הרי אינו אלא חומש מן העיר לפ"ת כל אמתא בריבוע אמתא וב' חומשי באלכסונא עי' לקמן (נ"ז) קושיית רב חנילאי לר"א ומה שהושיבו ר"א ואולי נ"ל אם בא לנאת דרך קרני העיר ור"ל דבכל הקרנות דהייט כל הפיאות יחד יהיה לו יתרון רביע : ד"ה או כמין גאם . כמין כ"ף פשוטה כצ"ל : ד"ה ומאי קמ"ל . מאי אשמעינן ר"ה כו' כצ"ל ע"ב גמ' כיון דכתיב על פי ה' יחנו כו' כה"ג בשבת (לא ב)] :

דף נו ע"א רש"י ד"ה אמה יוצאה אותו רוח כו' תקופת תמוז בנידו הא'כו' כצ"ל ומלת יוצאה מיותרת : תוס' ד"ה ואין עיין בה"ד הן כפי הסכמת התוכנים לחשוב שש שעות בינונית (היינו שכל שעה היא חלק א' מכ"ד במעל"ע) קודם חצי היום וכן ו' שעות בינונית שאחריו ליום

ליום אף בתקופת טבת וכן מש והלאה ללילה אף בתקופת תמוז אין התחלה לקושייתם ולשונם ג"כ מגומגם בקושייתם : ע"ב גמ' מה"מ א"ר דא"ק מקיל כו'. לכאורה יפלא מאי בעי מגס"מ ומה חדש לנו רבא יותר על מה שדרש רא"י גופיה בפ' כשם במשנה ע"ש וכ"ל משום דרבא פליג על רבינא ור"א דלקמן לפי' התוס' שם כדמוכח מדבריו לקמן בסמוך וס"ל שיש מגרש לתחומין ולקרנות ולכן אמר סבב את העיר באלף דר"ל סביב סביב בתחומין ובקרנות ויתכן שרבא גופי' שאל ג"כ המגה"מ כמש"כ התוס' (ביומא ל"ד ע"ו) : רש"י ד"ה מפני שמפסיד אה"ז שהרי רבינן פיאות לכל שובתי שבת כנ"ל :

דף נז ע"ב ד"ה כל שאינו וכיוצא מא' מהן לילך דרך אחת מחברותיה כו'. משמע דאם הולך ד"מ מא' החיצונות לצד האמצעית אבל לא דרך עליה מודדין לו מן החיצונה וקשה דא"כ לא יהיו התחומין מרובעין וכולי פרקין משמע דמרובעין בעינן וכיוצא בזה יש לתמוה על הרמ"א בספ' ת"א ס"א וע"ש במ"א סק"ג ועמש"כ לקמן (נט) בתד"ה למקום : במשנה ד"ה מבליעו אם אינו כתב ל' אמה. וכ' התוי"ע דר"ל אם אינו כתב כי אם ל' אמה וכ"מ בסמוך בד"ה והולך שכ' שאם היה כתבו כו' יותר מחמשים וכן לקמן (נח ב) ד"ה כמה עומקו כתב דנימא מבליעו כשהוא כתב ל' וכן לשון הגמ' שם אבל לשונו דהכא יש לכאורה לקיים לגי' הל"א שפי' בס"פ דלעיל על טועי המדות ועמש"כ שם בס"ד :

דף נח ע"א גמ' מקדיר ועולה מקדיר ויורד. עי' תוס' ריש פסחים בד"ה יכנס : ע"ב ל"ש אלא בהר המתלקט עשרה מתוך חמש כו'. הרכ"י מביא דמיון לזה מכבש המזבח והתוי"ע דחהו ע"ש ובמתכ"ת נעלם מהם גמרא ערוכה (בזבחים ר"ד סג) כל כבשי כבשים שלש אמות לאמה חוץ מכבשו ש"מ כו' וע"ש בפרש"י הרי לך מה שרצינו בעז"ה ודע מה שהקשה התוי"ע על הרכ"י דמדכון שפועו היה ל"ב אמה גם הוא ל"ד דשיעור תחתיתו בשטח ישר (ר"ל עם אמה יסוד ואמה סובב שהיה פורח עליהם מלמעלה) היה ל"ב אבל אורך שפועו היה ל"ג אמה ורביע בקרוב מאד כפי אלכסון מן רבוע אורך ל"ב על רוחב ט' והרכ"ק בזבחים שם ג"כ ל"ד במש"כ דאורך אלכסונו קרוב לל"ד דאינו רק ל"ג ורביע כמש"כ . ועי' בשו"ת חוות יאיר סי' קע"ג : שם אין מקדרין לא בע"ע ולא בע"ת . תמיהני על הרמב"ם שלא הביא ד"ז לענין ע"ת לא בפ"ח מהל' רוצח ולא בפי"ג מהלכות שמיטה : תוס' ד"ה וכי אין פי' ר"ש כו'. ועי' ברא"ש ביתר ביאור ולולי דבריהם הנלע"ד דאביי יכוין כאן להחוש המסקולת דכפל"ע דכלים (מ"ג) דשיעורו שם בי"ב אמות ודו"ק כי נכון הוא בעז"ה :

דף נט ע"א גמ' למקום שריבה אין למקום שמיעט לא כו'. עיין רש"י ותוס' שנדחקו ותפי' הרמב"ם משמע דמפרש ריבה למקום א' היינו ד"מ לרוח מזרחי ריבה ממדה לאמונה ומיעט למק"א היינו דלרוח מערבי מיעט ממדה לאמונה שומעין למקום שריבה ומשמע דלרוח מזרחי שריבה שומעין לו אבל לרוח מערבי שמיעט אין שומעין לו ולכן פריך שפיר אמאי לא ומשני אימא אף כו' ור"ל דבאמת שומעין לו לב' הצדדים בין להקל ובין להחמיר ונכון מאד : שם והתניא לא"ח אה"ד להקל אלא להחמיר כו'. כה"ג (בנדה נט) : תוס' ד"ה למקום ויש לתלות בהבלעה . הן מדידת הבלעה שוה למדידת קרקע שוה שלא יבצרו התחומין ע"י מאומה ועיין מהרש"א לעיל בתד"ה אין מודדין וברא"ש ליתא לזה ונכון ובעיקר פירושם אנכי תמה דא"כ לא יהיו התחומין שוין (ועי' ברא"ש) ואנן קי"ל תחומין מרובעין ועמש"כ לעיל (נז ב) וי"ל קצת : ע"ב רש"י ד"ה ולא שביק לה שיור אפשר ה"ל שסותם א' מפתחים כו'. כ"ה הגי' הישנה ונכונה והגהת רש"ל אינה מובנת :

דף ס ע"א במשנה נתנו א"ל (אפי' אמה אחת) תיבות אלו שמסבבתים אינן ברי"ף ורא"ש וכן מפרש"י משמע דל"ג להו : [רש"י ד"ה פירא דבי תורא . ולא היו מתקנים כו' משום כו' ונעשית של יחיד . נראה דר"ל דאף שהיו בה דיורין של ס' רבוא מ"מ עכשיו שנעשו בה הפסקות דפירא דבי תורא אין בכל חלקיה עוד ס' רבוא . ולכן נעשית של יחיד : שם דכל חד וחד הוי שיור כו' כנ"ל כד'] : ע"ב גמ' נתנו חוץ לעבורה ש"ע אפי' אמה אחת משתכר אותה אמה לכאורה לרבנן משתכר ה' אמות ולר"א ג' אמות ולא מלי אתיא אלא לר"י וכגון שברר לו ד' אמות לצד העיר עיין תד"ה כאן ותבין : שם כלתה מדתו בסוף העיר נעשית לו כו' כד"א כו'. כתב הרכ"י שהכוונה שאין העיר כלל מן החשבון (ר"ל אפי' לד"א) אע"פ שנתנו לו ד"א למקום הנחת עירובו ומה שדקדק התוי"ע מלשון הרע"ב שכתב ומשלימין דמשמע דנחשבת עכ"פ לד"א אינו כלום שהרי גם בגמרא איתא ומשלימין לו את השאר וע"כ יפרש הרכ"י דר"ל דמשלימין לו על כמות המדה שעד העיר אבל אנכי תמה איך יפרנס לשון המשנה מה שנשכר הוא מפסיד הלא משתכר ד"א שנותנין לו במקום עירובו : תוס' ד"ה כאן תימה ולרבנן כו' ולמערב אלפים פחות ד"א מה שהעיר כו'. ואנכי תמה כיון דאף לרבנן בשבת בעיר אין לו רק אלפים מהעיר לכל צד (ובשבת בבקעה יש לו לכ"ע אלפים וד"א) ע"כ צ"ל דהעיר נחשבת כה' אמות (דהיינו ד"א לכ"ע) א"כ גם בשכלתה מדתו בסוף העיר דאמרי' דאין העיר נחשבת רק כד"א היינו ג"כ ד"א לכ"ע שהוא ח"א וא"כ אין לו למערב העיר רק אלפים פחות ח"א ואינו נשכר כלל וצ"ע :

דף סא ע"א רש"י ד"ה ואם נאו וה"ל כיושבי צריפין כו'. הוא לעיל (נה ב) : ע"ב בסה"פ גמרא אמר ליה רבא כו' כנ"ל :

פרק ו רש"י במשנה ד"ה מהרו מבעו"י כו'. ל"י ל"ל מבעו"י הא לפי פירושו דהשתא דעד שלא יוציא הוא כמשמעו . א"כ קודם שיחזור מהני ביטולו ואפי' משחשכה שרי לאחר שבטל טרם שיחזור ול"ד להא דאמרינן לקמן (סב ב) דאתי ליומא ופרש"י ואי שרית ליה קודם כו' דהתם יסבור דההיתר הוא משום דדירת עו"ג לא"ד אבל הכא הא חזי דצריך ביטול דוקא ולכאורה קשה מדוע יאסר לאחר חזרה וכן הא דלקמן (סט) מי שנתן רשותו והוציא כו' אוסר דמשמע אפי' נתן מבעו"י ע"ש וכן הא דאתי ליומא נימא הואיל והותרה הותרה (עיין לעיל יז) וי"ל דהיינו הא דאמרי' לקמן (ע ב) כל שמותר למקצת שבת הותר לכה"ש כו' חוץ ממבטל רשות וקאי נמי אריישא ודלא כדמשמע לכאורה מפרש"י ותוס' שם ועיין לקמן (סה ב) בתד"ה דאתא עו"ג ובהגה"ה שם ובהרא"ש (פ"ח סי' ו' ובגמרא עא) ובפרש"י שם ד"ה אע"פ שלא החזיק מבעו"י : ודע שהרע"ב כתב בדברי ת"ק נמי מהרו ועשו צרכיכם וכ"ע התוי"ע דל"ד ובעצמו כתב בדברי ר"י שאמר לת"ק ולא עד שלא יוציא כליו כדקאמרת כו' ול"י מאי קאמר דלעולם יסבור הרב דלא מהני חזקה אף לת"ק שלא יוכל לחזור בו אא"כ אלא דסובר דכ"ז שלא יחזור מהני ביטולו להכי קאמר מהרו ועשו צרכיכם ור"ל אף משתחשך טרם שיוציא כליו ויחזור וא"ל ר"י דלא כן היה אלא אמר להם מהרו כו' מבעו"י עד שלא יצא היום ולא כו' כדקאמרת רק דלכאורה הוא נגד הגמ' שאמרה למימרא דכי מפקי איניהו כו' לא אסר וכו' ואולי סובר הרע"ב דכל השקלי' וטרי' שם הוא על הברייתא דתני שם הוציאו מה שאתם מוציאין כו' דמשמע איזה דבר בעלמא שיהיה רק חזקה אבל במשנה דגורס בה ועשו צרכיכם מ"ל כל צרכיכם כמו בדר"י וע"כ דלא מהני חזקה :

דף סב ע"א גמרא וכת"ס זמנין דמקרי ודייר . נראה דר"מ לשיטתו דחייש למיעוט בכ"מ : שם והרמב"ם אר"י ב"נ נהרג על פחות מש"פ . ור"ל כיון דהוי ממון לגביה ודאי דנקנה בו רשותו לישראל . ואע"ג דלגבי ישראל הקונה אינו נחשב לממון . ונראה דה"ה בשאר קניות דישראל מעו"ג בכסף די בפחות משוה פרוטה . ומזה נראה לפשוט ספיקו של המל"מ בריש פ"ה מהל' אישות במקדש מסוכנת באה"כ ע"ש : רש"י ד"ה אלא דכ"ע . הטריחוהו והפסידוהו כו'. ל"ע שלא פי' כדמסיק הגמ' ועו"ג לא מיגר . ואולי ס"ל דטעם הגמרא לא שייך אלא אם ישכור על זמן ארוך : ד"ה כאבי"א . ואוסר העו"ג על בתיהם . נראה דלפ"ז לא קאי אדברי ר"מ דאיירי בדליתיה לעו"ג דא"כ הוה מחמיר אדר"מ . ומשמע דלהקל בא . ועוד דהא אנן פסקינן כר"י דא' ישראל וא' עו"ג אין אוסרין בדליתנייהו ואפי' סיכא דאתא ביומיה ע' לקמן (סה ב) תד"ה איקלעו . אלא קאי אדיוקא דר"מ דעו"ג אינו אוסר על ישראל בדליתיה הא באיתיה אוסר . ע"ז קאמר לעולם אינו אוסר כו' ומדויק מלת לעולם : ע"ב גמ' אפי' ביעתא בכותחא בעאי מיניה מר"ח כו' ולא אורי לי . כ"ה גי' הרי"ף והרא"ש וכ"כ מפרש"י : [רש"י ד"ה כגון מג"ת . שלא היתה דבר הלכה כתובה בימיהן כו'. עמש"כ בס' נת"ע דף ל"ט] : תוס' ד"ה וריו"ח . ואע"ג דבכ"ד קיי"ל כריו"ח לגבי שמואל כו'. וק"ל דלפ"ז מ"ק אביי ואריא"ש הל' כראב"י . הא מזה אין ראיה למיפסק כוותיה דהא ריו"ח פליג עליה . יותר ה"ל להביא דריב"ל דהל' כדברי המיקל בעירוב : ד"ה ר"א ורבינא דסר כו' משמע שהיה רחוק כו'. עי' מש"כ בכוונת דבריהם דהכא . בסוף פרק ב' דשבת :

דף סג ע"א גמרא לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי . הוא לשון המקרא בעמוס ז' : שם אראב"ז כל הנותן מתנותיו לכהן אחד מביא רעב כו'. הן הרמב"ם השמיט לד"ז (ומש"כ בס' ב"א ראיה דלא ס"ל כוותיה מהא דפסק בפ"ט מהל' בכורים דהרוצה ליתן המתנות לכהן אחד נותן אינו כלום דשם מיירי ממתנות דזרוע לו"ק מבהמה אחת אם רצה ליתן לכהן אחד נותן ודהכא היינו שבכל פעם אינו נותן אלא לכהן זה) וכ"ל דדחי הא דראב"ז מהא דמכירי כהונה שנזכר בכ"מ בש"ס . אשר הרגיש בזה בח"א : שם כל דמותיב מלה כו' בלא ולד כו' וכתיב כו'. יהושע בנו . ק"ל דהא אמרינן במגילה (ס"ד יד) דבנתן ה"ל . ובלא ולד משמע דאפי' בנות לא תהיינה לו . וכן לשון רש"י ד"ה לא נענש . להיות עירירי . דמשמע בלא בנין ובנן לע"ג . אח"ז ראיתי בח"א שכתבו בלא ולד זכר ושכ"ה לשון התוס' בפ"ק שם (והוא בדף ג' רע"ב) ואין ספק שהתוס' כוונו להגמרא שהבאתי : רש"י ד"ה לנפשיה . לשום בו הוא עצמו בהמה שלו . נראה דהוא עצמו ל"ד . אלא עיקר הדבר תלוי בבהמה שלו דכ"מ בעובדא דרבינא ודבתרה שלא היו הם בעצמם השוחטים : ד"ה עגלא תילתא . ואמרינן נמי תותר שלים בשכך . משמע דמפרש תותר שלים גידולו . ולא כן פי' שם במקומו : ד"ה דכתיב ולפני . לישאל דבר הלכה . ל"י מה דחקו לפרש דבר הלכה . ועוד דבקרא כתיב במשפט האורים . ולעיל (מה) כתב בעצמו בד"ה הכי "ומידי דאו"ה לא משייל באו"ת" ובתמורה (טז) א"ל ליהושע שאל א"ל לא בשמים הוא . שוב ראיתי בס' ב"א שהרגיש בזה וע"ש ישובו . אבל לא כ' ליישב מה דחקו לרש"י בזה . וכ"ל דקושיית התוס' בסנהדרין (טז) ד"ה מה דחקתו . ולענין קושייתו . נ"ל דמפרש הקרא לב' ענינים . ולפני אלעזר הכהן יעמוד . הוא בשאילת דבר הלכה (עי' בכורות ל"ו תוס' ד"ה עמד בשם הירושלמי דשואל הלכה צריך לעמוד) ושאל לו במשפט האורים . הוא ענין שני . והיינו דהש"ס לא הביא הקרא רק עד יעמוד . וברש"י שהועתק גם ושאל לו . אולי דמפרש דושאל לו שב למעלה ולמטה כאשר הבאתי בק"א להט"א בשלהי ר"ה דוגמאות לזה . וכן פרש"י ביומא (עג סע"א) דתיבות על פיו דבהאי קרא גופיה קאי ג"כ על ושאל לו דלפניהם : תוס' ד"ה כל . הא דקרי ליה עירא היאירי כו'. תימה שלא הביאו פרש"י דשם ע"פ ת"י דנקרא יאירי ע"ש עירו שהיה מתקוע ע"ש וכ"פ הרד"ק שם : ע"ב גמרא אמש בטלתם תמיד של בה"ע כו'. בס' ב"א הקשה דאמאי האשימן ע"ז דמן הדין היו פטורין מטעם דעוסק במצוה פטור מה"מ . ולא עיין בפרש"י מגילה שיישב זאת במתק לשונו ע"ש : רש"י ד"ה בטילו . אסני להו כו' וכלים ששבתו בבית היחיד כו' . ר"ל והוציאם אותו היחיד למבוי . הם מותרים א"כ לטלטלם בתוך המבוי אבל הם בעצמם אסורים להוציא מבית היחיד כדלקמן (סט ב) במשנה : תוספות ד"ה בטילו . וקשה לר"י דמסתמא כו'. מה שהעלה בגה"ש בלע"ג איפתמיטתיה שקדמו המהרש"א בזה ויישבו ע"ש : בא"ד א"כ לא יתכן מה שפי' כו' דהא כיון דעירבו חצירות כו'. לע"ד לק"מ דרש"י לא התיר אלא לטלטל במבוי עצמו אבל להוציא מחצרותיהם לא דהיה דומה כחוזרים ומחזיקים במבוי . וא"כ דאסור לטלטל כלל מהחצירות למבוי לא שייך תו גזירה דלמא אתו לאפוקי מאני דבתים למבוי ונכון בעז"ה : בא"ד ותיהו כו' ואפילו לשתף בתי האחרים כו'. ר"ל הבתים שבאותו חצר שהיחיד דר שם ועירב עמהם :

דף סד ע"א גמרא כל האומר שמועה זו נאה כו'. הרש"א בח"א כ' דזו נאה לבד ג"כ לא יאמר . והנה מצאנו באמוראי טובא דאמרי כמה מעליא הא שמעתתא ומהן בשבועות (מה ב) וגם נלע"ד דדוקא במקום שאין חולק על דינו רק שאומר שזה הדין אינו נאות . אבל במקום שחולק עליו מצאנו בכ"ד שאמרו בלשון ניאוץ כמו שאמר עולא בתענית ד' ב' הא דר"א כתומן לפיניס כו' וכן בקדושין (ס"ד מה) ובזה נדחה קושיית התוס' מהא דר"כ גופיה אמר לקמן ל"ש אלא כו' : תוס' ד"ה שתה מה ענין לילותא אצל תפלה . אלמה לא . לקמן (סה) אראב"א א"כ כל שאין דעתו מיושבת עליו אל יתפלל משום שנאמר בצר אל יורה כו'. אלמא דצריך דעה מיושבת ולצלות לתפלה כמו להוראה : בא"ד דתנן התם רה"א אם נתן לתוכו מים כ"ש פטור . הגרי"פ הגיה דתניא . ותימה שנעלם ממנו דגם במשנה שם (יג ב) איתא להא דר"א : ע"ב גמ' ולמדנו שהולכין אחרי רוב ע"ד . נראה דר"ל אף דר"ג חייש למיעוטא כר"מ כדאיתא (בחולין ו) מ"מ לא סמיך עליה להקל אף באיסור פת עו"ג דדבריהם : רש"י ד"ה דמקלן . להטעות את עמי כנ"ל : תוס' ד"ה פותחין . בסה"ד . ור"ג סבר אין פותחין כו' כנ"ל :

דף סה ע"א רש"י ד"ה שאינו מפיק . וה"ק שאינו מגלה תפלה כו'. עי' מהרש"א בח"א ובח"ס בתד"ה מכר . ואולי יש לפרש דדריש אפיקי על היפך הפעולה כמו ובכל תבואתי תשרש . ועמש"כ בב"ר ר"פ ל"ד : ע"ב רש"י ד"ה איקלעו דהוו דיירי כו' ב' ישראלים . ובד"ה פונדק משמע דהאכסנאים גופייהו אסרי אהדדי ועי' לקמן (סו) תד"ה איקלעו : תוס' ד"ה איקלעו . ואע"ג דריו"ח ל"ל כו'. ר"ל ולדידיה ה"ל לפסוק כר' יוסי דאוסר בעו"ג דהאמר נמי רי"ס ור' יוסי הלכה כרבי יוסי . ודברי מהרש"א בכאן תמוהים . דודאי רב ל"ל דהלכה כדברי המיקל בעירוב מדאיצטריך למיפסק כר"ש . רק דאנן קיי"ל כריב"ל ודו"ק :

דף סו ע"א רש"י ד"ה מבטלין . ותהא מותרת לטלטל בכולה . נ"ל דר"ל כלים ששבתו בביתם והוציאום לחצר דרך מלבוש ע' לקמן (נא סע"א) . ומש"כ עוד ובלבד שלא יוציאו מן הבתים לחצר . ר"ל אף אותו שבטלו לו . אלא מביתו של אותו יחיד ר"ל מותר אותו יחיד עמש"כ לעיל (סג ב) : תוס' ד"ה כל מקום . האי כללא ל"ד כו'. לכאורה מזה סתירה למש"כ בקיצור כללי הגמרא הנדפס בסוף ברכות (ד א) בשם גאון דהא דאין למדין מן הכללות לא נאמר בדברי האמוראים אלא דוקא קאמרי וכ"כ בס' שע"ת שער י"ב אות ז' בשם מהרי"ק שורש יו"ד ס"ד . [וכן הג"י ברפ"ע דב"כ כתב על מימרא דרי"ל משמיה דחזקיה כל מקום כו' דאין למידין מה"כ כו' ודברי הכשב"ס שם (קג א) ד"ה ת"ש נאחזים בסבך בזה ועי' ברא"ש שם פ"ד סימן ו'] :

דף סז ע"ב גמרא אמר [ליה דתניא] הזאה שבות כו'. זהו הגהת רש"ל ע"פ גי' הרי"ף שנראית לו עקרית ולדעתי יותר נכונה הגי' הישנה וכ"ה ברא"ש : רש"י ד"ה מתוכו ליה לא שכיח . ול"ג כרבנן במילתא דל"ש אינו מדויק דהא משמע בגמרא דלולי דחייסי דלמא אתי לטלטולי בכולי הוי גזרי ביה : בא"ד ואע"ג דבשאר רש"י כו' הנהו שכיחן כו'. לכאורה רק הל"ל הנהו נ"ל למיגזר דילמא אתי לטלטל בכוליה דבאמת שרי ואין לומר דאתי לאפוקי מהיתר דר"ת שבתוס' דמקיים דבריו למ"כ : ד"ה בדאורייתא . אבל בדרבנן כגון ע"ח . לכאורה הל"ל כגון אמירה לעו"ג . ואולי משום דאזיל בשיטת הרי"ף דאפי' ע"י עו"ג לא שרי אלא איסור דרבנן וכדמשמע מדבריו בהוא ינוקא דלקמן דפי' נחים ליה עו"ג אגב אימיה :

דף סח ע"א גמרא א"ל ולא שני לך כו' (דהא מר ל"א לעו"ג זיל אחים) כ"ז אשר סבבתי ל"ג התד"ה לשבות . ע' רש"ל ורש"א : שם אי צריכה נחים ליה עו"ג אגב אימיה . התוס' הכ"ל ל"ג תיבת עו"ג . בחדושי הגרע"א הקשה לשיטת הר"ן בפ"ב דביצה דריבוי הוה ביטול גמור דאורייתא והיא דהכא ע"י עו"ג . א"כ ליפרו לכתחלה על ידו אף להתם משום תינוק לבדו כיון דגם רבוי הוה מלאכה דאורייתא ולע"ד יש הפרש גדול דמה שגזרו שבות באמירה לעו"ג הוא דלמא יעשה בעצמו המלאכה . ואיך יבוא בעצמו לעשות הרבוי כיון דאסור בגוף החמוס . ולצורך אמו ל"ג שמא יחוס בעצמו ונכון בעז"ה ועי' בגיטין (ח ב) בתד"ה אע"ג ובמש"כ שם בס"ד : רש"י ד"ה כולן טמאים ואפי' חלונות של טע"ע טמאין. ותימה דתניא בתוספתא דאהלות (פ"ח) הביאוה הר"ש והא"ר שם בפ"ז מ"ג ופסקה הרמב"ם בפ"ז מהל' ט"מ ה"ב המת בבית כו' היה בו חלונות הרבה וכולן מגופות כולן טהורות. (ופי' הר"ש והז"ז דאין דרך לסוליא דרך חלונות ע"ש) ועוד אני תמה במש"כ טע"ע דהא מת שלא פתחו בד' עמש"כ שם פ"ג מ"ו בס"ד . וכן מפורש בנדה (ר"ד כח) ועשו לו פתחים קטנים ופרש"י הפחותים מד' ע"ש . ודע דמסיים שם בתוספתא (הביאוה ג"כ הר"ש והא"ר) נפתחו (ר"ל החלונות) כו' ולא הצילו על הפתחים . ופי' הר"ש והז"ז דהיינו בסתם דאם חשב מצילין כדתנן במתניתין חשב כו' או בחלון שהוא דע"ד ע' הציל על כה"פ הרי דחלון אינו מציל בנפתח מאליו אפי' הוא ד' על ד' טפחים וכ"כ הרי"ף קורקס ודלא ככ"מ שם ולכן אנכי תמה על הטוש"ע שע"א ס"ד והוא מהרא"ש בה"ק . שכתבו ואם נפתח חלון כו' אין הטומאה יוצא לתחת הזיזין וצע"ג : ע"ב גמרא ומעשה כו' שהיה דר עם ר"ג כו' וא"ל ר"ג כו'. נ"ל רשב"ג תחת ר"ג והוא אביו של ר"ג דיבנה עי' מהרש"א ולגי' שלפנינו י"ל דזה היה מעשה אחרת בר"ג גופיה :

דף סט ע"ב בסה"ע דכיון דבעידנא דבטיל לה"ל שריותא בהאי חצר לא כנ"ל וכדלקמן בדף הסמוך בסע"א :

דף ע ע"ב. כל שמותר למקצת שבת כו' חוץ ממבטל רשות כו'. עמש"כ לעיל בר"פ בס"ד : רש"י ד"ה חוץ ומדלא קתני חוץ ממבטל רשות כו' כנ"ל :

דף עא ע"א גמרא ריוח"א מתניתא מני כו' כנ"ל : שם אמר עולא מ"ע דב"ה נעשה כו'. כל"פ דבא לדחות דברי ריו"ח ולומר דאף לב"ה יורש אינו מבטל דבו אינו שייך לומר גילוי דעתא למפרע כיון דלא היה אז ברשותו : שם ובה"ס כו' ואיסתלוקי רשותא בשבת ש"ד . מכאן נ"ל דמותר להפקיר בשבת ויו"ט . וכן ראיה מפסחים (לה ב) דאי בעי מפקיר לנכסיה והתם ליל יו"ט הוא . וכ"מ במ"א ס"ס יג ודלא כספ"ח באו"ח סי' תל"ד ס"ב דפשוט ליה דאסור משברא בעלמא : רש"י ד"ה אע"פ . פריך לקמן הס"ד . וא"כ מה"ד כי לא החזיק : ד"ה ס"ק . והאי החזיק דקתני ה"ל להחזיק קאמר כאן ה"מ לפרושי דהאי החזיק משחשכה קאמר . אלא משום דבסיפא א"א לפרש רק בכה"ג וכדמפרש לק' להכי מפרש לה לרישא נמי הכי : גמ' א"ר ובכלי אחד . לע"ד נכ"פ דליסנא דמתניתין לזה ביין ולזה ביין . דמשמע דקנה בעש"ב עם שכן אחד יין בשותפות . וכן עם שכן אחר נמצא דשכן עם שכן אין להם שותפות כלל . לכן בעינן שיתערבו בכלי א' דהשתא הוו כולהו שותפין בהדדי באותו כלי . אבל אם כולן יחד שותפין בב' הכלים אפי' באחד יין ובא' שמן הוי עירוב ומצטרפין זה עם זה וזהו דינא דב"ה ויש לכוין גם פרש"י ותוס' לזה : רש"י ד"ה שכנים. זו פירשתי. נראה דזה נ"ל לעיל קודם ואית דמפרשי : ע"ב ד"ה ת"ע . סבירא ליה לרב כתרוייהו כנ"ל בכ"ף : תוס' ד"ה שמן השתא משמע דשמן חשיב משקה כו'. ובשבת הוכיחו זה מדנקט שבו"י כו' ע"ש . ולע"ד אין זו הוכחה . די"ל משום דבשאר טומאות רבנן מודו דהוי חבור דומיא דהני דברפ"א דשבו"י וע"ש בכל הפרק : בא"ד רמ"א שמן תחלה לעולם כנ"ל ומלות שבו"י ע"ש :

דף עב ע"ב ד"ה אבל וא"ת טעמא דב"ש אתי לאשמועינן. מזה סתירה למ"ש המהרש"א (לעיל ר"ד יג) בדבריהם . והוא בכאן שכח ד"ע דשם . ומה שהקשה על המהרש"ל מפר"א דמילה . אינו כלום . דהכא ע"כ נ"ל דפליגי במחילות המגיעות דל"מ אליבא דב"ה אמר נמי דבאינן אף ב"ש מודו . גם למש"כ שם ליישב דברי התוס' דלעיל (יג) ממילא ל"ק גם על המהרש"ל :

דף עג ע"א גמרא . והרי נותן א"ע בתוך אלפים כו'. לעיל (ס ב) בתד"ה אין מוכח להדיא דהיה הגי' לפניהם בסוף אלפים כו' : רש"י בסה"ע ד"ה ומבוי . ואע"ג דא"ל לערב חצירות מ"מ כו' כ"ג דל"ל : ע"ב תוס' ד"ה בני . פי' בגה"ש שהעלה בלע"ג דכיון דעיילא בחצרותיהם יקנה לכאו"א חצירו . ולי י"ל משום דה"ל כליו של מוכר ברשות לוקח עי' ב"ב (פה ב) :

דף עד ע"א ד"ה עד . כיון שאין פתוחין זל"ז אלא למבוי . בהגהות הב"ח מוחק מלת אלא באין מובן : בא"ד בסופו לשויוהו חדא ע"י עירוב . הלשון תמוה דהא רב אוסר כשיתופין

כשיטולין למרב אע"פ שלא עירבו וכמ"ש לעולם : ע"ב בד"ה ס"ח . וכמה"ק פי' ר"מ כו' וכשלא יערבו שמו יספוס כו' כנ"ל ועיגת. עוז"ב למתוק :

דף עה ע"ב גמרא אבל הכא מי קאסרת עלה . לכאורה הכי הוה ליה למימר אבל במולי מלי מנכל :

פ"ז דף עו ע"א פשיטא כיון דאמר ד' על ד' כו' אלא ידענא כו' . פי' ב"ק (קמז ב) בתד"ה סא מריפא : **ע"ב במשנה** נפרצה הכותל עד ע"ח כו' . וכתב הפוי"ט ונמצא מהכותל משסו כו' או מלד אחד . בקולרנו נתן מקום לטעות דמלד א' נמי שני מסתו וז"ל דמש"א בעינן רחב ד"ע וכן סיים הרל"י : **גמרא** אמר רב כו' לא יזיז בו אפי' נימא . ולכאורה תמוה שיהא אמור מר"ה שמותר לטלטל בתוך ד"א . ועי' שבת (ק"ל ב') דאמר רב גופיה מבוי שלא נשתתפו בו כו' א"מ בו אלא בד"א . ע"ש כל הסוגיא . ועי' בהרל"י שנדחק בזה . ומ"ש שם דכשרחב ד' הוה רה"י בלא בעלים קשה דא"כ אמאי לא יורידו למטה :

דף עז ע"א גמרא כגון שעקר חוליא מרחמו . ק"ל דמ"מ אמאי רשאי להשתמש כנגד המיעוט כיון שבכל הכותל אסור ה"ל האי נפרץ במלואו למקום האסור : **ע"ב** ה"ד סולם המלרי כו' . כזה איתא ג"כ ב"ב (נע) ושכחוהו המלייכים : **רש"י** ד"ה שעליבותיו פורחות . וסולם שאינו כו' היינו פורחות כנ"ל בלא ו' :

דף עה ע"א תוספות ד"ה רב יוסף . ממ"נ היה מתרחק יותר מד"ע כו' . פי' שמביאין מופת שא"א לומר שלא יתרחק מן ראש הכותל רק כשיעור שאתה פוחת מן הסולם . דהא אם תפחות ממנו ד"ע (והיינו שיהיה י"ע) ודאי מתרחק יותר מד"ע שהרי יפול לארץ ונמצא נתרחק כל גובה הכותל שהוא י"ע : **ע"ב** ד"ה א"ל . ור"ת כו' שלא יאחר מן הסולם (ר"ל ממקום שכלות החקיקות) עד ראש הכותל (שהסולם מגיע שם) י' . ור"ל דהסולם עלמו מגיע עד ראש הכותל . אולם החקיקה אינה מגעת רק עד תוך י' מראש הכותל למטה וכ"כ שהבינו מהרש"ל וכ"כ מפסקי התוס' והרש"א לא הבין כן : **רש"י** במשנה ד"ה שתי גזוזטראות ואם ישנן זו אצל זו כו' . ובגמרא על זו שלא כנגד זו נדחק לפרש שהיה זו בולטת כו' . אבל הרל"י פי' זו כנגד זו שרוחב ד"ה מפסיק ביניהם. וא"ש בפשיטות זו שלא כנגד זו דבגמרא . וע"ש בהרל"י . וכן מוכרח לפ' זו כנגד זו דבשבת ר"פ הזורק . ופרש"י ל"ע : **תוס'** ד"ה וכן כדאמר לעיל דכי הוו כו' . הוא בדף עז ב' : **בא"ד** מש"ה כי ליכא ד' כו' . ואם רלו מערבין אחד . משמע דלפי' ר"ת קאי האי וכן אדיוקא דחרין רוחב ד' דהיינו אאם אינו רחב ד' והוא דוחק גדול . ועוד ק"ל דחרין פחות מד' משמע בכלאים פ"ב מ"ח דכסתום לגמרי דמי וע"ע שם פ"ד מ"ג . וא"כ ודאי דא"מ שנים אלא אחד . (וכ"מ לי מפרש"י לקמן דף (ע"ט) ד"ה אבל נארכו של דף ד' אורך . משמע דאילו היה על כל פני אורך החרין הוה הדין דמערבין א' ולא שנים . ורבא אמר כמי דמשמע שדינו שוה לרחב ד' דמשנתינו דאם רלו מערבין שנים) וא"כ מאי וכן ב' גזוזטראות הלא אין דינן שוה . ובתוספתא רפ"ח איתא דאף גזוזטראות בפחות מד' אין מערבין שנים ע"ש ולע"ג :

דף עט ע"א גמ' א"ל הא דאמרת כו' וזו למעלה מזו נמי לא. לא אמרן כו' כנ"ל ועי' גי' הרי"ף והרא"ש : **רש"י** ד"ה שלא יתן . וקא מטלטל בחלר האסור כנ"ל וכ"ה ברא"ש וע"ש מה שהקשה עליו : **ע"ב במשנה** ופ"י אסתו . מש"כ בתוי"ט ועוד תימה כו' אלא באומר ע"מ שאין לבעליך רשות בהן . לדעתי כיון דהבעל עלמו מזכה על ידה לכל בני המבוי הוה כמו (או עדיף מפי) שאומר ע"מ כו' . וכ"מ מלשון המ"א שס"ו ס"ק י"ז : **תוס'** ד"ה ומזכה . קי"ל כריו"ח לגבי שמואל . הוא לעיל מ"ז ב' :

דף פ ע"א ד"ה רב . במבוי לריך לזכות דלמיקני רשות הוא כו' . לכאורה קשה הא"ל בקדושין (כד"ז) הילך מנה והתקדשי לפלוני מקודשת מדין עבד כנעני כו' ומסיק שם וכן לענין ממונא . ולק"מ דאם היה מניח בחלר אחר אה"נ דלא הוי בעי זיכוי אבל הכא מיירי דהחבית נשארה ברשותו כדמשמע ליםנא דמתניתין : [בגה"ש שלא רלה לאגורי כנ"ל] : **ע"ב רש"י** במשנה ד"ה כל שהוא . ור"י פליג את"ק . זהו הגהת רש"ל ואולי מלא כן בש"י . ופתוי"ט שהכריח זה מדקאמר ת"ק נתמעט האוכל מוסיף כו' . דלר"י א"ל להוסיף (ולפרש"י כאן בהא דול"א לערב בתאירות כו' אין הכרח דא"ל לת"ק איירי בשתופי מבואות . אכן לפרש"י לעיל (מו ב) וע"ש בתוס' ים מקום לדבריו) וכתב עוד ואין לומר דר"י מיירי קודם שבת לאמון כו' . ותמוה דכלפי לייא . ונראה דע"ש הוא ול"ל דלר"י מיירי כו' (ור"ל הרישא דנתמעט מוסיף) דהא ודאי כו' עד לשבת הבאה (כ"ז שייך לסואין לומר להכריח דדברי ר"י אינם רק לאחר שבת ראשון ולכן היה מקום לומר דרישא מיירי לדידיה קודם שבת לאמון) דהא לעיל פי' נמי הכי כנ"ל (ור"ל דברי ת"ק בנתמעט האוכל פי' נמי דהיינו מע"ש השני כמו שהביא שם בשם הרל"י) ול"ל משום דאי אפשר לפרש קודם שבת הראשון דא"כ אפי' כלה לגמרי נמי דכיון דעדיין לא הועיל כלום הוה כמו שמערב בתחלה . דמאיזה מין שירלה יוכל לערב כסברת רב נחמן בגיטין (ס"ד ס"ג) ע"ש . ובזה יש לדון קצת : **גמרא** ואגב אורחיה קא משמע לן דב"ש הוויין י"ח גרוגרות . וא"כ מרובין דמפרש מי"ח ואילך . ע"כ הכוונה דוקא מואילך . וסייעתא למש"כ במדרש רבה סוף פרשה מסעי : **תוס'** ד"ה אגב . משמע דקאי בשיטתיה דר"ם כו' וקשה דאם כן משמע דמודה ר"י דב"ש הוא ח' ביצים . ומדוע בעי לעירוב י"ח גרוגרות הטולים ליותר מח' ביצים . ור"ם אדרבה פוחת ב"ש דעירוב מב"ש דעלמא . ור"י ג"כ מתכוון להקל כדלקמן במשנה . וי"ל דסברת ר"י כיון דאינו מערב אלא בפת לבד בלתי ליפתן בעינן שפי משאר ב"ש אשר שיעורם בפת עם ליפתן . ואגב אורחא נתגלה לנו בש"ד טעם המשנה אשר הובאה לעיל (ד) תיסב ואוכל בליפתן ונכון . ועי' נו"ב חלק או"ח סי' ל"ז ול"ח : **רש"י** בסה"ע . ובלבד כו' כגרוגרת לכתו"ח . לע"ד יותר היה נאות לפרש ובלבד שיהיה בין כולם שיעור ב"ש דאז יכול להיות דכל הככרות אין בכאו"ח רק כאיסר ודו"ק :

דף פא ע"א גמ' אלא ארבב"ח כו' פרוסה לא קמ"ל בכל . פי' וגם ת"ק מודה דע"ח אינו אלא בפת . ובכל דקתני אע"ח אינו אלא לאתויי פרוסה והשתא גם הברייתא אתיא כוותיה . ומיושב הל"ע שהעלה המהרש"א בפירוש רש"י : **רש"י** ד"ה לאפוקי . כי הכא בע"ח דטעמא משום איבה . הקשה המהרש"א מאי איבה שייכא בשארי מינים ולדעתי שייכא ושייכא שיאמר אני נותן בשר ואתה דגים וכיולא בזה . אבל הא ק"ל דלכאורה טעמא דאיבה שייכא בשתופי מבואות כמו בע"ח והתם תני ג"כ ומשתתפין וא"כ ע"כ דלא כרבי יהושע . וע"ל הדוחק י"ל דמשתתפין שייך נמי בתחומין כדתנן לקמן בר"פ הסמוך : **תוספות** ד"ה כדי וא"ת כיון כו' ואולי דס"ד כו'. לכאורה מזה מוכרח דדוקא בעבולה לחלה ובמדומע דאל"כ יקשה הקושיא : **ע"ב ד"ה** הכי גרסינן וכ"כ כספרים דגרסי כו' כנ"ל :

דף פב ע"א גמ' מ"ם פליגי . וטעמא דת"ק כתב התוי"ט דלא ניחא ליה שיתערבו בני החלר כו'. ותימה שלא הביא פרש"י לעיל (כ"ד פ) דאולי מקפיד כו' וכ"כ התוס' מו ב בד"ה ואין חבין :

פרק ח התוי"ט הביא דעת הלאב"ד שלא לברך על ע"ת . ועי' לשונו בספ"ו מהל' עירובין כי כוונתו באה סתומה ורבים מתקשים בו ולעד"נ בכוונתו דבשלמא בע"ח ושתופי מבואות לא נשאר אחר העירוב והשתוף מגזירת חכמים כלום מאיסור הטלטול בהם . זולת העירוב והשתוף עלמם שע"י יש היתר לגזירתם לכן שייך שפיר לברך עלייהו . משא"כ בע"ת עדיין גזירת חכמים במקומה שהרי גם עתה אסור לו לילך ממקום ערובו יותר מאלפים לכ"ר . ואין לורך להעירוב שיהא היתר . רק שבא להתיר בלבד ונכון בעז"ה : **תוס'** ד"ה ש"מ דלא מסתבר כו'. לכאורה יל"פ משום דסתמא דמתניתין לעיל (לו ב) דתני לכאן ולכאן למקום שארלה אלך ס"ל י"ב : **ע"ב גמ'** מיתיבי קטן שלריך לאמו יולא בעירוב אמו עד ב"ש . מפרש"י לקמן ד"ה לימא ת"ת דר"י ודר"ל משמע קלת שלא היה גורס שלריך לאמו : **במשנה** וזה וזה מתכוונים להקל . כה"ג בפכ"ז דכלים מי"א . והרע"ב העתיק אלו ואלו וכן הגי' שם בפי"ז מי"א וע"ש בתוי"ט . ועי' פרש"י ובכתובות פי' בענין אחר ע"ש . ולהתוי"ט איסתמיט פה פירושו דשם והביא זה בשם הרל"י : **שם** ריבב"א מככר בפונדיון כו' . כאן לא נופל יפה הת' דמככר . (ורש"י העתיק ככר בלא מ') אבל התנא מיסרך בליסניה דפ"ח דפאה מ"ז ע"ש : **רש"י** ד"ה חליה . אע"ג דלר"ם כו' דבשיעור העירוב כו' להקל . בתו"ח נתחכם לחלק דהכא ובהמשרה כו' להכי סגי בפחות משום דמשערינן כאילו אוכלהו בליפתן . משא"כ בבית המנוגע . ונעלם מאתו משנה דנגעים (פי"ג מ"ט) וגמרא ברים מכילתין דגם שם משערינן כאילו אוכלו בליפתן. וממש"כ בש"ד לעיל. (פ ב) : **גמ'** א"ל ר"י לר"י בריה דרבא . הב"ח הגיה דרבה . וכ"מ לעיל בתוס' (ס"ד פ) **שם** תנא וקרובים כו' עד חיומא . הן שיעורא דככר דלריב"ב ו' ביצים ודלר"ש ח' . הוא הכל לחשבון חטים . ר"ל שהחטים אשר מהם נעשה הככר הוא לכ"ח כדא"ל . אבל עדיין נעלם מאתנו שיעור הככר לאחר אפייתו . כי לבד שנפחת הקמח משתגה מכמות נפח החטים (תרומות סוף פ"ה) משתנה העסה ג"כ משיעור הקמח לפי רכות הבלק וקשיותה (רפ"ה דמנחות) גם אם חמולה אי אינגה חמולה (כ"מ פ"ה מהל' תומ"ם ה"ע בשם הרלב"ג) ועוד משתנה באפייה מכמות שיעור הבלק (גמרא ר"פ שתי הלחם) ולפ"ז גם שיעור בילה דע"א נפל בבירא דהא תנא וחצי ה"ח למאה ע"ח . וכן כל שיעורי דבילה . דמשמע בכ"ד דכל שיעורי דבילה שוו אהדדי וכן לא נוכל לכוון שיעורא דכותבת לענין יוה"כ עיין שו"ע ר"ס תרי"ב ותרי"ח ס"ז . ועי' נו"ב אשר ליינתי לעיל (פ ב) : **שוב** התבוננתי דודאי כבילה האמורה בכ"מ היא בילה מכוונת בקליפתה לכ"ע ור"ד או בלתה לחכמים וכן ביומא (דף פ) אמרו לענין ילפותא למ"א אין בה"כ מחזיק יותר מבילת תרנגולת וכ"מ בד"ש . ולזה כיונה הגמרא באמרה דלא שוו שיעורייהו להדדי . דאינך שיעורייהו בחטים ובפת משתנה כנ"ל . וע"א הוא בבילה מכוונת לר"ב ור"ד כדא"ל ולחכמים כדא"ל . וכ"ל עוד דפלוגתייהו דרי"ה ור' יוסי בק"פ למר ב' בילים חסר

קימעא ולמר שוחקות הוא משום דאינהו מיירי בשיעורא דפת הנעשה מב' בילי חטים דמשתנה בפחות או ביתר כנ"ל . ובזה מתורץ קושיית ר"ת לעיל (פ ב) בתד"ה אגב דזית הוא חצי בילה בלא קליפתה כחכמים . ומזון ב"ם (דהוא י"ח גרוגרות) הוא לחשבון בילים בקליפות ואולי עוד שוחקות כר' יוסי וכנ"ל ודו"ק היטב . זאת אשר העליתי פה על הגליון בקולר מהדברים ארוכים אשר אתי בזה ועי' בהגר"א ז"ל או"ח סי' תפ"ו : **רש"י** ד"ה אבוך כמאן . דקי"ל בעירוב כו' . הוא לעיל (ל ב) : ד"ה לא תהן . ריב"ב לא הזכיר חצי קב אלא שיעור לך בככר כו' כנ"ל :

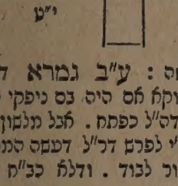
דף פג ע"א גמרא ותנא דידן מ"ט לא תני כו' . עי' מה שתמה ע"ז בגה"ש . ונ"ל ליישב דבהבברייתא תני ג"כ מקודם דברי ריב"ב ור"ש כבמתניתין ועלה תני וחצי כו' . וכה"ג כתבתי בברכות (כד) ביסוד קושיית התוס' ע"ש: **רש"י** ד"ה מאתן ושבע הוויין. ובתוספת חומשין של ג' הבילים ל"ד כנ"ל : [ד"ה אייתי ועודות דרבי . ולמ"ז הנותרים כו' . וכ"כ בדבור הסמוך לקמן . ול"ד דהל"ל ולכ"ה הנותרים דהיינו עם הח' דכדי אלמן] : **תוס'** ד"ה על. קרוב לשלים שלה פי' לשליש מדברית מלבר . ל"י מדוע לא פי' דהיינו שליש של לפורי כאידך שליש שלה . ולפי פירושם היינו מהלה מדברית דבסוף דבריו ולמה שינה לשונו . ואולי דק"ל דא"כ כדפירשתי ל"ל לחזור ולומר שליש שלה כיון דכבר הזכירו הל"ל והוא . אלא דק"ל דהלא הברייתא מתפרשת יפה בסוף דבריו ושליש שלה קרוב כו' לאוד וכדפרשי' רבינא ול"ל הא דקאמר נמצאת שהה כו' . ואולי כוונתו לפרשה בתרי גווני : **ע"ב רש"י** ד"ה היינו אלון . וגם ברשות נמוכה כו' הא אית בה ד' אסור . עיין מהרש"א ועדיין לא הונח לנו דהתם טעמא משום דכרמלית היא . ובדוחק י"ל דכמו דהגמ' מדמה אם אין בכותל ד' לשם להתירא כדקאמר התם ואזדא ר"י לטעמיה כו' אף אנו נדמה לשם לאיסורא ברחב ד' :

דף פד ע"א גמרא הכא בכותל י"ע עסקינן כו' . ולכאורה עדיין יקשה רישא דתני א"מ משתמשין בעשרה התחתונים . הלא בשפת עשירי אסורים וכמ"כ יקשה במה שאמר וא"ע משתמשין בעה"ע . ועוד דקשיין אהדדי דמזכה שפת עשירי לאלו ולאלו . ונל"פ דהרישא אינו אלא הלעה וה"ק עשרה התחתונים נוחים להשתמש בהן אכ"א . והעליונים נוחים לא"ע ומזה יולא הדין אשר מבואר בסיפא וכפי' המהרש"א ע"ש . ודביני וביני דהיינו עשירי אסור לשניהם . ומה שכתב רש"י דליכא ביני וביני היינו בין עשרה לעשרה ר"ל בין פתח לפתח : **תוס'** ד"ה הכ"מ . א"כ מראש חולי' עד קרקעית הבור יש יותר מעשרה (עי' מהרש"א) ולענ"ד י"ל קושית התוס'. דהמקשה לא אסיק אדעתיה שתהא הבור מלאה עד ראש החולי' (כדל"ל אליבא דרב) דאם כן היינו סלע כדפריך לקמן ול"ל למיתנא כו' אבל הא אסיק אדעתיה דהבור מלא עד תחתית החוליא ולכן נשואל פחות מכאן לחלר דוקא דלהם הוי כפתח ונכון בס"ד . ובזה מוגל פרש"י לקמן ע"ב מעיון המהרש"א עליו שם : ד"ה בור . ונראה לר"י כו' ולזה בשמואל כלזה כו' כנ"ל :

דף פה ע"א רש"י ד"ה זה מוליא זית . שאין דיוריהן פתוחין לו לגאת כו' כ"נ דל"ל : **ע"ב גמרא** כ"מ שאמרו כו' הנותן שם עירובו א"ע כנ"ל וכ"ה לעיל (עס ב) בתד"ה וכיו"ח : **תוס'** ד"ה עירוב קשה כו' . לעד"נ ליישב בשנדייק מדוע לא דייק הש"ס ממאי דתני הנותן את עירובו . עירובו אין שיתופו לא . אלא משום דזה אינו דיוק כקושית התוס' . רק מדלא תני לא עשה ול"כ כמו לעיל (ס סוף עמוד א') ותני אינו עירוב ע"כ לדייק מיניה עירוב הוא דל"ה כו' :

דף פו ע"א במשנה . בין מלמטה בין מתוך אוגנו . עי' תוי"ע שעשה הש"א שבפי' הרמב"ם דגרסי מלמטן בתחתית הבור דלפ"ז מאי והסמוך לו דקאמר . ולדידי נראה פי' דכוונתו בזה לאפוקי מפרש"י בלמטה מן המים דהיינו שתחת המחילה קבוע בקרקעית הבור . לכן קאמר והסמוך לו ר"ל לתחתית הבור וכפי' התוס' ואדרבה לסגנת התוי"ע לא א"ש והסמוך לו : **ע"ב תוס'** ד"ה הא קאזיל . מתוך אוגנו דת"ק היינו מלמעלן דרשב"ג . ורש"י כתב לעיל דב"ה מקילין . ולפי זה יקשה רבן שמעון בן גמליאל טעמא דבית שמאי אתי לאשמעינן . וי"ל ע"ד שתירלו התוספות לעיל בסוף פרק קמא בד"ה אר"ה ע"ש :

דף פז ע"א רש"י בד"ה היתה סמוכה . אע"פ שהנסר רחב י"א ותשהו אין מועיל כו' אלא טפח ומשהו כו'. קשה לפ"ז הוי סגי באורך ד"א על רוחב טפח ומשהו . רק באמלעיתו יהיה בולט עוד אורך י"ע ברוחב ד"ע כזה וגם בתקנת ר"ח ב"ע גופיה היה די בגזוזטרא אורך ד"א ברוחב ד"ע ובאמלעיתה תהיינה יולאות משני עבריה י"ע מזה וי"ע מזה על רוחב ד"ע ותהיה בלורת שתי וערב : **ד"ה** היתה זקופה . וכוף שפת לחבה טפח ומשהו כו' כנ"ל : **בסה"ע** דא"ל דגבי רשויות דאורייתא כו' אבל לגבי כרמלית כו' . חילוק זה אמר רבא להדיא לעיל (ע) . ולכאורה גם שם ה"ל להתיר בפחות מג' אפי' בפתוח לכרמלית וצ"ע בזה :

ע"ב גמרא דמעיקרא לא ניפקי כו' כנ"ל בי' הרבים וכמו שהועתק ברש"י . ולכאורה ה"נ דדוקא אם היה גם ניפקי הרבה דכי מלטרפת להו ה"ל פרון מרובה מע"ע דאל"ה ה"ל להתיר עד עשר דה"ל כפתח . אבל מלשון רש"י והטוש"ע משמע דלא הוה אלא חדא בכל לד ול"ע . ואולי לזה השכיל הב"י לפרש דר"ל דעשה המחילות לאורך האמה . דה"ל נפרץ במלואה לכן בעינן שלא יהיה יותר משיעור לבוד . ודלא כב"ח שכ"ע כד נייס כו' והסכים גם הט"ז ע"ש :

דף פח ע"א במשנה וחכ"א כו' ל"י ע"פ הביב . עי' תוי"ע שהאריך לחלק מה בין זה לחלר ד' על ד' . ולבסוף העלה כי דייקינן כו' עם כל הד"א בשפוע כו' . דבריו אינם מבוררים דלכאורה בזה שפיר יש לחלק בין ביב לחלר דחלר הקרקע שוה ומתפשטים המים על כל שטחה . אבל ביב שהוא משופע בלדדים ובאמלעו הוא החריץ . נקוים המים לחריץ ובו לבדו אין דע"ד רק בהלטרפות לדדי השפוע . זולת דהגמרא אינה מחלקת בינם ומוקי לרישא כראב"י וכדמסיק : **שם** אבל שופך הוא לגג כו' . עתוי"ע ותימה שהעלים עין מגי' זו והכ"ה ברי"ף ורא"ש ובהעתקת ב"י :

פ"ט דף פט ע"א במשנה קרפיפות . עיין תוי"ע ועמש"כ עליו בשבת קל ב בס"ד : **גמרא** ואי קסבר א"ח דכל למעלה מי' רשות אחת היא . הן רש"י במשנה פי' הטעם מפני שאין תשמישן תדיר . וזה מספיק גם לחלירות ולקרפיפות שהן ג"כ רשות אחת לר"ת כדלקמן וכדפרש"י שם . אבל טעם הגמרא דהכא אינו עולה לשם : **תוס'** ד"ה רב א"כ כו' לכלים ששבתו בבית . נראה דכוונתם בכותחא וקודרא כדלקמן (לא סע"א) דבלא דרך מלבוש ודאי אסור לרב להוליא מן הבית לגג . ועי' לקמן (לג) בפרש"י במשנה ותראה שכן הוא . ונ"ל דרב לטעמיה לקמן (לא) דעירבו לא דגזרינן כו' ואם תאמר דאמרי' גוד אסיק בכל גג וגג והותר כ"א להוליא מביתו לגגו א"כ ה"ל לאסור לטלטל מגג לגג אפי' כלים ששבתו בגג . (פי' לקמן לב פלוגתת ר"ה ורב"ל) וכן שמואל דאמר התם בין עירבו כו' דלא גזר . לטעמיה דהכא דלדבריו מותר לכ"א לטלטל מביתו לגגו ואפ"ה מותר מגג לגג ע"כ דל"ג ונכון בעז"ה : **ע"ב גמ'** ומי אלימא ממתני' כו' קלת ה"כ מדקאמר ומי בו' דכ"ז הוא מהקושיא דמדוע קבל ר"א לתשובת דבי שמואל מהברייתא : **שם** גג גדול הסמוך לקטן כו' . הוא משנה לקמן (לב) : **תוס'** ד"ה במחילות ובגזוזטרא כו' או בפתוח לרה"י כנ"ל ועי' לעיל (פו ב) בתד"ה גזוזטרא : **בא"ד** לפניהם ולאחריהם ולגידי החילונות כנ"ל :

דף צ ע"א רש"י ד"ה וב"א באכסדרה . ואין לה מחילה כו' . קשה דא"כ אפי' ב"ם או פחות נמי הוי כרמלית כמו שהביאו התוס' בשמו לעיל (פט ב) בד"ה במחילות . וכ"ל להגיה או שאין לה מחילה : **ע"ב בד"ה** א"ה מקרפף . ואתי לטלטולי כמעיקרא מיניה לחבירו דהוי כרמלית כ"כ דל"ל :

דף צא ע"א גמרא . אין שעת הסכנה ראיה . סוכה יד ב : **תוס'** ד"ה מי לחסך ואור"י דאיתא בתו"כ בכ"מ . וכן במדבר רבה פ"ד א"ר יהודה הלוי מי לחסך . ובספרי פרשה ראה פיס' כד ר"א בנו של ריה"ג אומר מי לחסך : **ע"ב** ד"ה וכלים . דאי באותו חלר כו' אפי' שבתו בבית נמי ומיירי לרבנן כו' כ"נ דל"ל . ור"ל דבר"ש לשמואל ולריו"ח מיירי אפי' בעירבו חלירות אבל ברבנן לכ"ע מיירי דוקא בל"ע כדאמרינן לעיל . ומוכח מזה דס"ל להתוס' כמ"ש לדעת רש"י בשבת (קל ב) בס"ד ע"ש . וקלת עומד לנגדי . פרש"י לקמן (ס"ד לג) שכת' דקי"ל חלר שלא עירבה ד"ה מטלטלין כלים ששבתו באוירה דמשמע אבל כלים ששבתו בבית לא :

דף צב ע"א במשנה גג גדול כו' . ופרש"י לענין הולאת כלי הבית . והנה לר"ה לעיל גבי חורבה ביניהם ה"נ לכאורה לענין כלים ששבתו בגג וחלר הוא הדין להיפך . דהקטן והקטנה מותרין לטלטל לגג ולחלר הגדולים . והגדולים אסורים לטלטל מהם להקטנים : **תוס'** ד"ה אף . כל"ק דרב יוסף לעיל . הוא בדף (פט ב) . והרמב"ם בפי' מפרש דמיירי בשיש כותל מקיף בגגות ע"ש . והוא כלישנא מליעא דרב יוסף שם ל"ש . אלא שיש מחילה ע"ז וכו' וע"ש בפרש"י . וכ"כ דעתו בחבורו שלא הביא דין זה דגג משום דכיון דמיירי בשיש להם מחילות מלמעלה דוקא נלמד זה מחלר גדולה וקטנה (והתוי"ע הביא דברי הרמב"ם והרע"ב אחריו משמען . מפני שלא נזכר מדברי רב יוסף שהבאתי) ותימה על הרב"י שלא הרגיש בזה בשם"י שע"ד ולא הביא דעתו ז"ל וכן בשו"ע סתם כדעת הטור שניתר במחילות התחתונות . תמעם גוד אסיק וגם האחרונים לא העירו מזה ול"ע להלכה : **ע"ב רש"י** ד"ה גפנים בקטנה . וכל פתח כמחילה הוא כו' כדתנן היה גדר בינתים כו' . משם אין ראיה לפתח . דאינו כמחילה גמורה דדוקא סולם תורת מחילה עליו לעיל (נט ב) ע"ש . ועי' לעיל (פג ב) בפרש"י במשנה . אבל יש לנו ראיה דאפי' פתח מפסיק מפ"ד דכלאים מ"ד ע"ש . וכן מלעיל (יא טז) ע"ש . אמנם כ"ז מעבר השני של פתח אבל בתוך הפתח עלמו לא מנאתי בפת ראיה להתיר . ועי' אבן העוזר או"ח סי' כ"ה ול"ע : **ד"ה** ואלו השוה את

אם ניפופיס . אף גדולה קמיצה דעבצים ממיסן כו' כצ"ל : תוס' ד"ה אפס . נ"ל נראה כו' כמשמעמלו להפס כצ"ל :

דף צג ע"א גמרא [illegible]

דף צד ע"א במשנה [illegible]

דף צה ע"א רש"י [illegible]

פרק י' ע"ב גמרא [illegible] דלך מגבוה סתירו (ולא משום זמ"ת כפרש"י) וכס"ד למקשה דסתירה אפ"ה הוא דהל"כ איך מדמהו להא דל"ת . ועכ"כ צ"ל כן לפי מה דהלה הש"ס לקמן (לו ב) לדחות דסברי ר"ת ור"י דשבת לזמ"ת זא"כ טעמא דסתירה משום תכשיט ואפ"ה אמרי זוג א' אין עפי לא . וזה דלא כתוס' שם סד"ה לא ס"ד ועמ"ש שם בתד"ה וכו' . ובזה מיושבים הפסקים דשבת לז"ת ואפ"ה לא שרי לענין הלכה אלא זוג אחד . ועתוי"ע ות"א סי' ש"א סקל"ד . ולפ"י שגד מפי' זה אולי טעמו מפני דבסמיך שקו"ע טובא במאי פליגי ת"ק ור"ג ור"א דפליגי בסברא זו דרבא : שם א"ס זוג א' נמי אין עפי לא . הב"ת מחק תיבת נמי . וי"ל דה"ק דלפ"ז תיקשי נמי הקושיא ראשונה זוג א' אין כו' : רש"י ד"ה תק"ס שבת זמ"ת . אתי איסור ב"ת ומשוי להו עליה כמשוי . ל"י למאי הוצרך לנאי אתי כו' . באיסור ב"ת גרידא סגי וכמ"ש בתד"ה אי :

דף צו ע"א גמרא לימא דלא כר"ע כו'. עתוי"ע בכריתות שם ד"ה הפסח : רש"י ד"ה מחוורתא. בשבת זמן ולזמ"ה קמיפלגי . ל"י מה הכריחו לפ' דלאפוקי גם ב' שנויי האמלעים קאתי . דהלא גם עלייהו ליכא פירכא : תוס' ד"ה דלמא בע"כ . אבל יש לדקדק כו' אלא ודאי מיחייב מדרבנן . לכאורה נראה כוונתם כיון דחייב מדרבנן יכול להוליאה דגם הם נמי לא מיחייבי אלא מדרבנן דק"ש דרבנן הוא וכ"כ להדיא בב"ק (פז) אבל כאן א"א לפרש כן . דא"כ גם הכא יש לדחות דרשות יכול להוליא ב"ח דרבנן . אלא צ"ל דהכא אזלי בשיטת רש"י בברכות (מח) דמיובא מדרבנן יכול להוליא ב"ח דאורייתא . ועי' בתשובת ש"א סימן ו' ובט"א ספ"ג דר"ה : ע"ב גמרא וסתם סיפרא מני ר"י . בהגהת הב"ח ול"ע מנדה (מו) . כוונתו דשם אמרינן מאן תנא ס"ע ר"י ואפ"ה משני התם תני לה ולא סבר לה . הנה לעיל (ע ב) כתבו התוס' דל"א כן אלא ע"ד הראשונים ממנו . והכא למאן שמעת דל"ל רשות ל"מ מכריח . ועוד דא"כ הל"ל רבי יוסי ור"י ור"ש אומרים כס"ל . והעיקר כ"ל דפי' מאן תנא ס"ע ר' יוסי היינו דהוא סדרו . ולכן י"ל דסדריה אליבא דאחרים אף דלא ס"ל . אבל סתם סיפרא ר"י פי' דאליביה סתמו כמו סתם מתניתין ר"מ דהא רבי סדרה . וכן הספרא לדעת הרמב"ם בהקדמתו לס' הי"ד סדרו רב : שם במופסקין דכולי האי כו' . לכאורה נראה דהשתא הדר ביה מתירולא דבשזורים ובמופסקים לחוד סגיא . וכ"מ מהסברייתא דר"ז דל"ת בה אלא במופסקין . אבל בעלה דעתי נגד דעת הראב"ד בפ"ב מהל' ציצית והרמב"ם בתשו' שהביא הכ"ת שם שהלריכו שזורים ג"כ : שם א"ר ז' לאהבה בריה פוק ת"ל כו'. (ר"ה ל ב) : רש"י ד"ה דגלימא . לאהרג כו' ולא לעשות מהן ציצית עוואס כל"ל ולמחוק תיבת שזריכהו ונקודותיו : תוס' ד"ה וכי אדם . וי"ל דקס"ד דבל"ק הוה נמי דרך מלבוש . לפ"ז הא דלא שרו אלא זוג א' ע"כ דל"ל דר"ש בר"י כת"ם לעיל סד"ה לא ס"ד . אבל לפמש"כ לעיל (לה ב) בס"ד רבא לשיטתיה וכון בפז"ס :

דף צז ע"א בסופו גמרא אמר רבה ל"ק כו' כצ"ל : רש"י ד"ה בסכנת לסטים . ישראל כו' ולתפילין לא מבזי כו'. ק"ל דהא ריסא מוקי לה בספ"ק דביצה דלא מינטרי מחמת כלבי (עי' מש"כ שם) וא"כ ה"ל להתיר להוליכן פחות פ' מד"א משום בזיוני דכלבי . וצ"ל דדוקא משום בזיוני דלסטים עו"ג דמבזי להו טובא התירו בפ"פ מד"א . אבל משום דבזיוני דכלבי לא התירו אלא להכניסן זוג זוג . ולל"א ודאי קשה דל"ל לפרש בלסטים עו"ג אפי' ישראל נמי והסיתר הוא משום בזיוני דכלבי ואולי שיגרא דל"ק נקיט ולאו דוקא אלא אפילו ישראל נמי והתוי"ע לא הרגיש בזה . גם מש"כ התוי"ע לעיל בד"ה המולא הב' בשם התוס' דשם דמשום גנבי לא התירו . בתוס' לא נמצא מאומה מזה אבל הוא מבואר שם בגמרא ע"ש : ע"ב גמרא אלא אמר רבא הכא בחבית בו'. צ"ל רבה וכ"ה ברא"ש : רש"י ד"ה בשיירא שרו להו רבנן דתיבטל . ונראה דלישנא דאביי דאמר בשיירא אפי' כו' דמשמע דלרב יוסף אינו אלא ע"י ביטול דחקו לפרש כן . ולע"ד פירושו דחוק . א) כיון דביטול לא מהני אלא דבשיירא התירו . א"כ אפי' בלא ביטול נמי . ב) קשה לישנא דאלא ביון דלא נד לגמרי מאוקימתא דרבה (ולפי מש"כ התוס' בשבת (נז) ד"ה אלא לא יקשה מלישניה) לכן הנל"פ דר"י נ"ל כלל סברא דביטול . אלא דבשיירא התירו . אף בלא ביטול . ושלא בשיירא אסור אפי' ע"י ביטול . וס"ל דהסברייתא הוא ביאור על המשנה ולאביי תרי דיני נינהו . משום דמתניתין סתמא תני משמע ליה דאפי' שלא בשיירא וכן לרב אשי : תוס' ד"ה הכא והא דקאמר גוונו לחבירו כו' אלא משום דאסור להעביר ד"א בר"ה משמע דלר"י אפי' לדבר הרשות שרי בחבירו לחבירו . וצ"ל דג' מחלוקות בדבר . לת"ק אפי' משום תפילין אסור . ולר"מ הותר דוקא משום תפילין . ולר"י אפי' לדבר הרשות וא"ל השיבוהו לשיטתו דמ"מ חוץ לתחום יהא אסור ועי' במלחמות בזה : במשנה רי"א אפי' כו' כמלא התום כצ"ל . וכ"ה ברי"ף ורא"ש ולקמן בגמ' (לח א וב) :

דף צח ע"א גמרא ודלמא זריק כו' אראב"א ז"א כו'. לכאורה קשה דלמא אתיא כר"ע דקלוטה כמו שהונחה דמיא . וי"ל דהסברייתא קאי אמתניתין דל"ל דר"ע כמו דמסקינן ח"מ כו' אפי' אינו מסולק מה"א אלא מה"מ גוללו אללו וע"ש בתד"ה אלא כולה ר"י : ע"ב רי"א אפי' א"מ מן הארץ וכו'. הנקודות דלפניהם ודלאחריהם לריכין להמחק כי אין זו פיסקא אלא נמשך להענין דלמעלה כמבואר : במשנה זיז כו' נותנין עליו כו' . פרש"י בני עליה . נ"פ משום דלפני החלון משמע שהוא שוה לתחתית החלון או למטה ממנו עי' בגמרא . וחלון הבית לא פסיקא שיהא גבוה עשרה מקרקעית ר"ה עי' לעיל ר"פ חלון במשנה וגמרא לכן פי' דהכוונה פה לבני עליה . והתוי"ע הניחו בתימה ודבריו ג"כ מגומגמין :

דף צט ע"ב גמרא ורבא אמר לענין מעשר כו' דתנן שותין כו' . עמש"כ בשבת יא ב בס"ד : רש"י במשנה בסה"ע ד"ה שרשיו גבוהים . בהגהת הב"ח מוחק ב' תיבות אלו וסד"א . ונ"ל עוד של"ל אלא ברא"ן והולכין כו' . וכמש"כ לעיל (טו) „ראש הנוף בפחות מג' לקרקע ועיקרו במקום שמחובר לאילן גבוה י'" . ודברי רש"י הללו נשמטו מהתוי"ע ע"ש :

דף ק ע"ב גמרא . אמר רמי בר אבא אר"א אסור לאדם שיהלך כו' . ברא"ש הגי' בר חמא כבמימרא דלקמן וא"ש שם לישנא דואמר כו' : שם תני חדא מותר לילך על גבי עשבים בשבת ותניא אידך אסור כו' . הן לפי מאי דמסקינן דלר"ם כולהו שרי יש לן אוקימתא מרווחת הא ר"י הא ר"ם : שם לניעות מחתול . עי' פרש"י ולי היה נראה לפרש שהוא לנוע בתשמיש . פד שאומרים עליו כי הנקבות מתעברות בלא חבור זכר כמובא בספר שערי שמים מאמר ד' אחר זה ראיתי בערוך ערך לנע הא' שפי' כן בפי' הא' : רש"י ברה"ע . אבל זה ישיבתו תשמיש כו'. עיין בתשו' ש"א סי' לב :

דף קא ע"א גמ' מיתיבי דלת כו'. אביי מתרץ לטעמי' כשים לכן כו'.כן נראה דל"ל כהלשון בדרבא כשהיה כו' : שם וא"ד דל"ל גשמה . עיין פרש"י וכ"ל ריש למלה זו בפרק י' דכלים מ"ו עשאן (ר"ל להנסרים) כו' כמוגמין ועיין שם במפרשים וכן יש לפרש הכא . וכמו כן יש לפרש שם כפרש"י דכאן . ויהיה פי"ד כנש כשב ודומיו . וע"ם פרק יא מ"ג בתוי"ע ד"ה ומאוגני דמביא בשם הערוך „הוגן מלשון מיגנין ויש דברים הרבה הפוכין" ושם מ"א פי' הרע"ב ניקון כמו קינון ועי' רש"י חולין (מד א) ד"ה דאקפל . ובפ"א דמעשרות מ"ו בתוי"ע ד"ה משיפקל . [וע"ע ב"ב (ק"י א) תד"ה נשוט] או דכאן ע"ם וצ"ל שגמה . וכמ"כ ברא"ש פכ"ו הדלת הזו מי מעמידו שגמיו : רש"י ד"ה דלת אלמנה . דלת שהיא אלמנה . ויש לפרש כפשוטו דלת של אשה אלמנה . כי אין מדרך אשה לפקח ולהשגיח כ"כ בבדקי ביתה לתקנם כיאות . וכדאמרי' בגיטין (נב) אין עושין אפוטרופין נשים ופרש"י אין דרכן לצאת ולבא ולטרוח: גמרא ורבנן אר"מ ר"ה ומהדרו איננו כרמלית. ק"ל דהא ר"מ [אמר] א"כ עשה מחילה גבוה י' טפחים דמשמע פחות לא . אע"ג דהוה כרמלית : רש"י במשנה ד"ה לא יעמוד . ויושיט ידו למעלה לרשות גבוה עשרה כו' כצ"ל וכ"ה בהרר"י : ד"ה אא"כ . ואסיפא קאי . עי' בהרר"י דמפרש דקאי נמי ארישא : ד"ה ומהדרו . דהואיל כו' מערבין את כולה . עי' תוי"ע שהקשה מספ"ה דפסחים דאמאי לא עירבו . ולק"מ דהסיא איכא לאוקמי לאחר שנפרלו בה פרלות וכאוקימתא דר"פ . וכה"ג כתבו התוס' שם (סו) ד"ה תותב וע"ש במהרש"א : ד"ה לא יעמוד . ויושיט ידו לגינה דרך חור כו' כצ"ל : ע"ב ד"ה וכן חנויות . דאסקופה כרמלית כגינה כו' כצ"ל בכ' : במשנה רבי אליעזר אוסר. נ"ל להגיה אלעזר בלא י' [וכ"ה ביבמות נו ע"ב] והוא ר"א בן שמוע חבירו של ר' יוסי . אבל ר' אליעזר היה רבו דרבו (אך מזה אין כ"כ ראיה דגם בפסחים (עז) אשכחן דפליג ר' יוסי עם ר' אליעזר ע"ש בתד"ה ר"א) ועוד דאיך ר' אליעזר יביא ראיה מר' גמליאל והזקנים שהיו חביריו וזה דלא כהס"ד שחשב משנה זה בין המקומות אשר נזכר בהם ר' אליעזר ובדל' אלעזר לא חשבה [והג"ם היטיב לראות בזה] : רש"י ד"ה שים בראשו גלוסטרא . ורלוי לבוכנא כו' . וכ' התוי"ע ואע"פ שמלאכתו לאיסור כו' . ורש"י בשבת (ר"ד קכ"ד) פי' שהוא מלאכתו להיתר ע"ש :

דף קב ע"א ד"ה נשמט שנפסק החבל כו'. עי' מכות (ע ב) דנשמט ונפסק תרי עניינים נינהו . וי"ל דנקט נשמט לרבותא אף שהחבל עדיין שלם ועומד לקשרו עוד אפי' הכי אסור וכ"ש נפסק ויותר הנל"פ דנשמט היינו דנשמטה האסקופה ממקומה ונגרר לנעוץ הנגר בקרקע עלמו והוה דומיא דנקמז : תוס' ד"ה לא אמכן . דאטו יהיה אסור כו' ב' חומין תוך שלשה כו'. עי' תוס' סוכה (יז) ד"ה אלו שכתב ומיהו היכא כו' איכא לספוקי אם שני הפסולים מלטרפין כו' ומיהו כו' אין האויר משלימו כו' דל"א לבוד להחמיר ע"ש וא"כ הא דמביאין הכא לראיה דאטו כו' ל"ע : ע"ב גמרא וא"ר שיטא כו' סיינא שרי. בשבת הגי' שמת כדלעיל ונכון ועמש"כ (בפסחים מט) : רש"י ד"ה שרביב הלכך כי מיהדק וקשור כו'. נראה דל"ל או קשור או דהוא ו' המחלקת עי' בב"י ושו"ע : [ד"ה מחזירין כטיה שלא תהא חוללת בין ידו לעבודה כו' כל"ל וכ"ה לשונו בביצה] :

דף קג ע"א ד"ה הא וסא רבנן וסא דקתני עורבה כשנפסקה בראשיה כו' . וכתב התוי"ע דמשמע דגם זה לא הותר אלא במקדש כו' וכן בה"פ קרי הרע"ב להדיא לעניבה איסור שבות וכ"מ שם לשון רש"י כי דברי המהרש"א בכוונתו דחוקים ותמוה טובא דבשבת (קיג) משמע דמותר לכתחלה וכ"פ בשו"ע סי"ז (ולפמש"כ המ"א שם ס"ק ע"ו בשם ש"ג א"ש קלת) : במשנה ד"ה יבלת אבל יבלת דמתניתין הוא ש"ד של המוס ועתוי"ע ועמש"כ בבכורות (מג ב) בתד"ה ושנסרו בס"ד : ד"ה אם בכלי והוה תולדה דגוזז א"ל. ק"ל דא"כ מילה ליחייב נמי משום גוזז ובכ"ד מוכח דאין בה אלא משום חובל עי' (שבת קו) וגם הכא יל"פ משום חובל ונלע"ד דלא שייך גוזז אלא בדבר הדומה לצמר דגזעו מחליף כגון לפורן דשבת (לד ב) ומייתי לה לקמן אבל בשר ועור אין גזעו מחליף כמבואר כ"ז (בנדה נה) ועוד נראה מע"א דאין כאן משום גוזז והוא כמש"כ התוס' (בשבת ע"ג ב) ד"ה וצריך לעלים לענין קולר : גמ' ר' אלעזר וריב"א ט' כצ"ל בכ"י : שם [ואידך דומיא כו' דרבנן . והא דלא מוקי אידי ואידי ביבשה והא בידו והא בכלי . דכיון דע"כ אפילו בדבר דאינו אסור אלא מדרבנן אסר תנא דפסחים ניחא טפי לאוקמי בדבר חדש דלא תנן לה במתניתין דהכא] : שם בני חבורה זריזין הן. נ"ל פי' דמסתמא ממנין לכה"פ חכם אחד בסדייהו להורותם דיני צלייתו ואכילתו מטא"כ חתיכת יבלתו דמחייס הוא דכ"א מפרים את פסחו וקודם שחיטתו ממנה אחרים עמו כדתנן נמנין כו' עד שישחוט : שם רבא אמר ר"א היא כו'. ק"ל דהא מתני' דקוסרין ניחא דלעיל לא אתיא כר"א כדפריך שם אי ר"א אפי' לכתחלה נמי וה"ל להש"ם לאקשויי רישא רבנן וסיפא ר"א : ע"ב מני אילימא רבנן ובמקדש . נ"ל דל"ל וכאוקימתא דרב יוסף דאף רבנן דפסחים מודו דשבות מקדש במקדש התירו [ודלא כפרש"י וכגון שעלתה לו בשבת כו' . דלרבנן דפסחים אף בזה אינו דוחה כמו שהבאתי שם מהירושלמי . וגם מסוגיין מוכח כן מדלא מקשינן דמתניתין דהכא כשנולדה בשבת ע"ש בגל"א ודומיא דנימת כינור דלעיל וע"ש בסוגיא ובפרש"י] : שם כגון שעלתה לו נסיכה בגבו ובאלילי ידיו. תמוה דבברייתא תני יבלת ועוד בנסיכה לא שייך לישנא דקילא דנקיט אא"כ לכן הנראה לכאורה לומר דע"ם הוא וצ"ל שעלתה לו יבלת בגבו כו' והספרים שנתבשו מהא דאיתא (בשבועות מו ב) תני ר"ח שעלתה לו נסיכה בגבו ובין אלילי ידיו (והמלויינים שכתו לציין לשמה וכן משם לכאן) או דהגמרא עלמה נקטה לישנא דהתם וע"ד שכתב הרשב"ם (בב"ב מג ב) על הסני נוח לי [וכן עוד שם קל"ב בד"ה רב עוירא מוקי בכולהו] וכן התוס' (בפסחים נא) בד"ה עבדינן וכה"ג אשכחן טובא ובזה מוכל פי' הר"ם והרע"ב בפ"ג דמע"ם מי"ג מקושית התוי"ע וכמו שרמזתי שם ואולי יל"פ (לאחר שנדקדק במה שפרש"י במקום שאפשר לו ליטלה בידו . דק"ע דבידו יכול ליטול גם מגבו גם מבין אלילי ידיו דאין לך מקום בגוף שאין ידיו או ידו מגיעות שם) דכוונת הש"ם דלבד היבלת עלתה לו נסיכה כו' וממתתה א"א לו לכפוף ידיו וכן פיו למקום היבלת וכבר כתבתי זה בחדושי לס' נת"ע ומפני דחביבא לי שניתיו פה :

דף קד ע"א ואלא כו' . נשים המשחקות באגוזים אסור מ"ע כו'. ק"ל מדוע לא קאמר דמשחקות לסרויה דהוי כמו"מ כמש"כ הכת"א של"א ס"ה ואולי דזה פשיטא דאסור : שם אמימר שרי כו' אמר מ"ע כו' הכא לא גינה כו' . עי' רמב"ם פכ"א ה"ה שפסק מהא דאמימר דאם היה הבור בחלר מותר למלאות ממנו בגלגל ואכתי תמה דהא בור הגולה היה בלשכת העזרה כמבואר בסוף מדות והלא בכל הר הבית לא היה שום גינה ואפ"ה הולרכו להתירו ביחוד משמע דבמדינה דומיא דידיה אסור : רש"י ד"ה לא יטפח ידיו על לבו. עי' (מו"ק כז ב) דמוכח דאינו כן וע"ש בתוס' : תוס' ה"ג ותימה מרתי דרב למ"ל מוכח דגם במימרא הב' הוה גרסי אר"י א"כ . ועוד אם איתא דל"ג רב לא הוה התחלה לתמיהתם דשפיר אשמעינן רב יהודה דל"ת טעמיה דרב משום אולודי קלא : ע"ב גמרא לא כל הבורות התירו אלא זו בלבד ולשון הרע"ב ונשאר בהתירו כו' אף במדינה . לשונו אינו מכוון . דהלא הבור הזה עומד במקום שעמד . והכי הל"ל הותר לכל . או אף בזה"ז : רש"י במתניתין ואף ע"ג דמטמא ליה לאכנע שהוא קדוש . ואף ע"ג דבלא"ה איכא איסור דאורייתא משום מכניס טמא שרץ דאמר שמואל לקמן דחייב עליו . ועי' תוספות ד"ה לא . וכן מוכח מדברי רבי יהודה דאמר בלבת של עץ וקי"ל של רבי דפסל כ"ש של עץ (סוכה כ ב) ואפ"ה דוקא לבת דהוא פשוטי כ"ע דל"ת טומאה אתי לפרושי רבותא דהיינו דנקטא מתני' אבל מש"כ לק' בסה"ע ד"ה שהוי עדיף „דהא אכנע נמי מידי דקדש הוא" ודאי קשה ושם נלע"ד לפרש פלוגתתן הוא אם קוס עשה עדיף או שוא"ת עדיף כדלעיל ק' דו"ק שם : תוס' ד"ה לא ור"ח כו' וקשיא כו' הא בהמיינו איכא איסורא דאורייתא כו'. לפי דעת הרמב"ם בפ"ג מהל' ביאה"מ ה"ז דכלי שהוא כאשון לטומאה אין בו איסור דאורייתא ע"ש לק"מ :

[דף קה ע"א רש"י ד"ה דהא אמרי בפב"ג דכתיב במועדו ואפי' בטומאה אבל בע"מ לא הותר דתניא בת"כ מום בו את לחם אלהיו לא יגש להקריב אין לי אלא תמידין שהן קרוין לחם כענין שנאמר את קרבני לחמי לאשי שאר קרבנות לבור מנין ת"ל טוב לחם קרא אחריתא כתיב בתריה לחם אלהיו מקה"ק ומשך ליה אקרא קמא דמשמע הכי לא יגש להקריב לחם אלהיו ע"כ. הקשה לי בני הרב כו' מהור"ר מתתיהו שי' למה נלרך רש"י לחבר את שני הכתובים יחד הלא לבד זה כתיבי שני פעמים לחם אלל בע"מ. א) איש מזרעך לדורותם אשר יהיה בו מום לא יקרב להקריב לחם אלהיו (כא יז). ב) מום בו את לחם אלהיו לא יגש להקריב (כא כא) וכן הראני בת"כ כי הדרשה הלזו שהביא רש"י שנויה שם על הפסוק הראשון לא יקרב להקריב לחם אלהיו. והשבתיו דכ"ל דגירסת רש"י בתו"כ עיקר דמקרא קמא לא משתמע אפילו תמידין דאיכא לאוקמי בקרבן יחיד דוקא דנקרא ג"כ לחם אלהים כדכתיב בשלמי כבש לחם אשה לה' וכן בעז לחם אשה כו' לה' וכתיב נמי ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אלהיכם כו' אבל תמידין ה"א דקריבין בבע"מ כמו בטמאין ולכן בעינן קרא שני לאתוייכהו ותדע דהלא מוספין נקראים ג"כ לחם אלהים כדכתיב במוספי פסח לחם אשה כו' לה' אפילו הכי אי לאו דיתורא דקרא לא הוי ידעינן דאיתסרו להקריב אלא דק"ל על התו"כ דעפי ה"ל לרבויי מוספין ברישא אבל תמידין לא שהן עדיפי שהן תדיר עי' פסחים ע"ז ואולי ס"ל להת"כ דמוספין עדיפי שחביבה מלוה בשעתה] :

ראש פ"א סי' ז' וקאמר סתמא דגמרא התם איכא גדודי כל"ל : שם ומנא בספרו היה חסר במילתא דר"ס אמר רב כו'. עמש"כ בהגהותי לברכות בגמ' (כז) וצ"ע ועי' (פסחים ס"ד קו) ברשב"ס ד"ה שבקיה וכן קשה מתש"כ התוס' (ביבמות יח ב) בד"ה דאי דרב ועמש"כ בב"ק בהרא"ש (פ"א סי' ח) וכמ"ק מהא דאר"ס לרחב"ר לא תפלוג עלאי דרב כו' ועבד עובדא כוותי. וכן קשין דברי התוס' (בכתובות כא ב) בד"ה האמר במש"כ ומיהו הא איכא לתרך דאליבא דא"ל משמי' דר"ס פריך וכן ק' (מכ"ב יז ב) אר"כ אמר לי הונא כו' לאפוקי מדרב כו' וכן ק' (ביומא כב ב) דפריך שם על ר"ס והאמר רב כו' ומשני כשמואל כו' וזה י"ל דיש חילוק בין הלכה לאגדה וצ"ע : בק"ב אות כז לאשית דבריו תמוהים מאד ואולי ט"ס נפל בו : שם אות ל"ס דאכתי ק' מאי פריך כו' ליסני דאיירי דהמבוי הגדול היה מפולש כו' תמוה דאביי ורבא עלמס ודאי הוו ידעי באיזה מבוי פליגי :

פ"ד אות למ"ד ואין להקשות א"כ כו' דלא כריב"ל ולא כרבנן דריב"ל תנא הוא כו'. עי' רש"י (נדה יח ב) ד"ה שמעתא שכתב דהוא אמורא ועי' תוי"ט סוף עוקלין. וי"ל דבריו דריב"ל הוא לבדו החזיק א"ע לתנא אבל חביריו לא החזיקוהו לתנא מדחולקין עליו וכן רב תנא הוא ופליג דאמרי' בכ"ד ג"כ פירושו כזה עי' (כתובות ח א) תד"ה רב וקושייתו אינה כלום דמלינו הרבה בש"ס דאמורא מכריע בזה כמר ובזה כמר ומהן לעיל סי' ב' פסק שמואל הלכה כר"ג בספינה וכר"ע בדוס"ה וכן בסוף מכלתין (קב) אר"י א"ש הלכה כר"י בנגרר ע"ש פרש"י ותוס' :

רפ"ח בהג"א לכאורה הל' כרבא כו'. ועי' בב"י סימן תע"ו דכוונתו לסא דלעיל (בגמ' לא) ע"ש אבל מ"מ הוא תמוה דהא מסקינן שם דלכ"ע א"מ אלא לדב"מ ומלות לאו ליהנות נתנו וצ"ע :

סליק מסכת עירובין בס"ד

הגהות וחדושים מבנו הרב הגאון וכו' מו' מתתיהו שטראשון שליט"א

ב א אר"י א"ר חכמים לא למדוה אלא מפתחו של היכל ור"י לא למדה אלא מפתחו של אולם. בס' אמרי נרופה להריא"ף דייק מדוע לא אמר בפשיטות „חכמים למדוה מפש"ה כו', ע"ש שהאריך בזה, ול"נ פשוט ששיעור דבריו כך הוא, מאחר שהחכמים לא למדוה אלא מפש"ה, מסתברא שר"י ג"כ לא למדה אלא מפתחו של אולם, וכמ"ש ר"ח (בע"ב) הוא סבר מדרבנן מפתחו ש"ה גמרי, ר"י מפש"א גמר :

ב ב והתניא מבוי שהוא גבוה מכ' אמה ימעט ור"י מכשיר עד מ' וכ' אמה ותני בר קפרא עד מאה ע"כ, אחרי רואי במדרש איכה ע"פ העיר רבתי עם, על הברייתא דפסחים (ס"ד ב, ותוספתא שם פ"ד) דפ"א בקש אגריפס המלך לידע כמה אוכלסין בירושלים כו' ואין לך פסח ופסח שלא היו נמויין יותר מעשרה, תני ר' חייא אפי' ארבעים אפי' חמשים בר קפרא אמר אפי' מאה ע"כ, אשר פשוט הוא שר"ח וב"ק לא פליגי שהרי משנה שלמה שנינו (פסחים פט א) לעולם נמנין עליו עד שיהי' בו כזית לכאו"א. ושם (צ א) נקטה המשנה ג"כ הלשון חבורה של מאה, אלא ששניהם אמרו בלשון גוזמא, ר"ח נקט הגוזמא בלשון „ארבעים וחמשים" וב"ק נקיט הגוזמא במספר „מאה" — עלה על דעתי שגם כאן הך סתם ברייתא האומרת „עד מ' וכ'" ג"כ שנאה ר' חייא. ומלאתי ב"ה בהדיא בירושלמי כאן ובריש סוכה „תני ר"ח ארבעים וחמשים אמה תני ב"ק אפי' מאה אמה" ועי' גיטין (כח א) איתביה אביי המביא גט והניחו זקן אפי' בן מאה שנה נותן לה בחזקת שהוא קיים, ובירושלמי שם שנוי כן בשם ב"ק „תני ב"ק אפי' הניחו בן מאה שנה ועשה בדרך עוד מאה שנה נותנו לה בחזקת שהוא קיים" ע"כ. ועי' סוכה (כב ב) תני גובהה של מנורה תמנים אמה ע"כ, ובירושלמי שם איתא „בר קפרא אומר וגובהן מאה אמה" (וע"ש בירושלמי שהקשו שלפי החשבון א"א להיות גובהן מאה אמה. וי"ל שאף שב"ק אמר זה לגוזמא כדרכו, מ"מ הקשו שלא שייך להפליג הגוזמא במעשה שהיה, דבר שהוא נגד המציאות). והנה כאן בעירובין לפי מסקנת הגמ' דר"י מפתחא דמלכים גמיר, ודאי מ"ש ארבעים וחמשים הוא ג"כ גוזמא נקיט ואפי' טובא נמי (וכמ"ש רש"י סתם פתחי מלכים גבוהים הרבה) וכ"כ התוס' כאן דא"ל מ' וכ' כדאמרי אינשי כדמשמע בפ' מפנין, ובשבת (ס ב) ובסוכה (ב ב) ובנדה (לז ב) כתבו בפירוש דמ"ש ר"י מכשיר עד מ' וכ' ר"ל אפי' טובא נמי כדאמרי אינשי ע"כ, וראיתי להמל"מ (פ"ח דלולב ה"ז) שכתב דאי הוה נקיט ר"י מכשיר אפילו עד כ', אפשר היה להעלות עה"ד דעפי מכ' אפי' ר"י מודה דלא מהני להכי נקיט מ' וכ' לומר לך אפי' טובא נמי כדאמרי אינשי עכ"ל (ולפלא כי הריטב"א אזיל בתר איפכא וכתב דר"י לאשמועינן דדוקא נקיט חמשים ולא בגוזמא להכי נקיט גם ארבעים ע"כ). ומ"ש בגמ' אלא לר"י מאי גוזמא, כ"ל שר"ל לר"י דנקיט מספר מ' שהוא בדוקא דגמיר מפתחו ש"א, לא שייך להוסיף מספר כ' לגוזמא, ואי אמרת שגם מספר כ' דנקיט הוא לדינא — מנא ליה — ומתרץ ר"ח דר"י מפתחא דמלכים גמיר ומ"ש ארבעים וחמשים הוא לגוזמא, וכמ"ש לעיל (ועי' בס"ע ש"ג פ"א, ודברי הי"ם שם לא נהירין) ואף שרב חסדא בריש מפנין ובכמה דוכתי לא ס"ל כשמואל דאמר כדאמרי אינשי. ומתרץ בדרך אחרת, עכ"ז כאן ס"ל דר"י לגוזמא נקיט (ועי' כתובות נז רע"א, אמר שמואל הלשון שתים ושלש שנים, וכתבו התוס' דאפשר דשתים ושלש ואפי' טובא נמי, ולא העירו שבריש מפנין האומר כן הוא שמואל.) ומ"ש התוס' מר"פ מפנין הלשון „כדאמרי אינשי ואפי' טובא נמי" יש לי להעיר שכ"ה בגרסתינו אבל בשאילתות פ' ויצא לא גרים הני מילי „ואי בעי אפי' טובא נמי" (והביאוהו הרמב"ן והרשב"א בחי' שם, והר"ן על האלפס) כי לדידיה טפי מתמש לא שרי, וכה"ג הרמב"ם בפכ"ו מהל' שבת כמש"ש המ"מ, ותדוש על הגרי"ב ז"ל שלא העיר בגליון הגמ' שם מגי' השאילתות כדלכו הטוב בכ"מ, וכן שארי בעלי ההגהות וגם בד"ס לא העירו ג"כ ע"ז : שם מתני ליה רב יהודה לחייא ב"ר קמי' דרב, וכן הלשון לקמן (יד א), ובירושלמי דפרקין הגי' חנניא ב"ר שלמיא, ועי' לקמן נח ב' :

ג א רש"י ד"ה של מילה, עץ שגדילין בו מילין והם עפלים ע"כ. כ"פ גם הערוך, אך המוסף אמר שמלה זו אינה מענין מלין כי פי' מילא בל"י מין עץ סרק ארוך מאד כו' אשר ממנו נעשות קורות ארוכות ויקרות עד מאד ואין זה העץ המגדל עפלים כ"א מינים של ארז הם המגדלים עפלים עכ"ל, ולפי מ"ש לקמן אמרי במערבא פסקי דארזא, יכון פי' הערוך ורש"י, והערוך כתב בערך ההוא, פי' אמלתראות, קורות לאחיזת הקיר כגון ומור כלותות ארזים ע"כ, והוא פסוק בת"א (ו לו) ושם (ו' י) ויאחוז את הבית בעלי ארזים : שם בגמרא והא תמא בליה דרבה בר אבוה קתני לה, עי' במהרש"ל ב"מ (קיד ע"ב) שכתב בלשון אפשר שהי' לרבה ב"א בנים, ושכח במח"כ מן המפורש כאן בנו תמא, ונזכר ג"כ בב"מ (קה ב) ושם נקרא רב תמא : שם אמרי במערבא פסקי דארזא. בערוך ערך אמלתרא כ' פי' לוח ארז רחבה ארבעה טפחים ע"כ, ומקורו בירושלמי, לס"ד מקורה אלא נתן אמלתרא יש בו רחב ד' טפחים מתרת את המבוי ע"כ. וכ' שם עוד פ"א כו' ומועילין למעט הגובה כו' ע"כ וסובר שאמלתרא באה למעט החלל, וליתא דאינה באה אלא לסיכרא כמ"ש הא"ז, והמוסף כ' פירוש בל"י מלתרא קורות גדולות מונחות באמלע התקרה :

ד א רש"י ד"ה ואוכלה בליפתן שנאכלת מהר. פי' בערוך ערך לפתן שכ' ג"כ שמטנו אלו השיעורים להומרא נאמרו כו' ועי' בתוי"ע בנגעים מה שהשיג על הק"א שכ' דהוא להחמיר כו' שמתאחר באכילה כו' דאדרבה שזהו להקל ע"ש, וכ"כ שע"ם בדברי הק"א וכ"ל דהוא להקל, ומלאתי לו חבר שכ"כ הריטב"א כאן וז"ל רש"י פי' דלהחמיר הוא כו' ויש שפירשו להקל וכדכת' בפ"ק דסוכה עכ"ל, ובחי' לסוכה בלפנינו ליתא. ופי' לפתן עי' במו"ע שהוא בל"י מעשה קדרה מעורב כו' ועי' בערוך ערך בשם, ובמדרש קהלת ע"פ כי הטוסק איתא בלפתן ר"א ור"י אומרים ב' תבשילין לפותין זה בזה ע"כ, ובחי' הרד"ל שם נזדקרו טעיות ע"ש : ע"ב אלא הלכתא ניכהו ואסמכינהו רבנן אקראי. הגיה הגרי"ב ז"ל שבברכות מ"א הגי' מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא. וראיתי שם בברכות בהגהות מהורל"א ז"ל שכ' עי' בהקדמת הרמב"ם לפי' המשנה שהיתה לפניו הגירסא גם שם בברכות אלא מדאורייתא וקרא אסמכתא כו' עכ"ל, ובמח"כ נמשך אחר הגליון שם בדברי הרמב"ם (ברכות מא) שהוא בשגיאה, שז"ל הרמב"ם ובשביל זה כשאמרנו שיעורין הל"מ הקשו עלינו ואמרו מ"מ אתם אומרים שהם הל"מ והנה שיעורין נרמז עליהם בפ' (ברכות מא) באמרו ארץ חטה ושעורה, תשו' התשובה שהיא הל"מ כו' אבל נסמכה זאת המלוה לזה הפסוק לסימן כו' וזה ענין מש"א קרא אסמכתא בעלמא בכ"מ שיזכרוהו עכ"ל, אשר אמנם בברכות ליתא כלל הך דשיעורין הל"מ, והקושיא ע"ז מפסוק ארץ חו"ש, ולכן ברור שהגליון שם לברכות הוא בטעות כי כוון למ"ש כאן ובסוכה. ועי' בעפ"ר שהגיה בברכות שצ"ל הלכתא. ועי' בס' דברי אמת (קונטרס ב סי' א) שכתב להביא שגם בעירובין הגי' הלכתא : שם במים במי מקוה. עי' פרש"י, ובחגיגה (יא א) פרש"י במים נקודתו בנא"ח משמע מים המיוחדים לאפוקי שאובין, וכ"פ הרשב"ס בפסחים (קט א), ותדוש על הרשב"א בתשו' (ח"א סימן ש"ו) שלא הזכיר שם מפרש"י ורשב"ס (ומלבד זה דבריו לריכין תיקון כמ"ש הי"ד), ועי' בטו"א חגיגה שם (וגם הוא הגיה שצ"ל ורחץ במים את כל בשרו (טו טז) דכתיב גבי ב"ק) שהקשה על פרש"י שם שכ' לאפוקי שאובין, למאי דפי' הרבה מן המפ' דאפי' כולו שאוב כשר מה"ת, ותדוש שלא הביא דרש"י בעצמו סובר דכולו שאוב פסול מה"ת, ורק הא דמקוה נפסל בג' לוגין מ"ש הוא מדרבנן כמ"ש בב"ק (סז א) וכן הרשב"ס בב"ב (סו א) ע"ש :

ו א דרב איקלע לדמחריא. שם המקום הזה איתא גם בר"ה (כא א) סנהדרין (כע ב) מנחות (פא א), ובר"ה משמע קלת דגי' דמחריא בא' היא נכונה : ע"ב תוספות ד"ה מי שיש לו בתים פי' ב' חלירות כו'. ובתוספתא גרסינן בהדיא ב' חלירות ע"כ. התוספתא הלז (שהביאו התוס' גם לעיל סע"א, ורש"י לקמן לה א) היא במכילתין פ"ז. וראיתי שם בהגהות הגר"א לתוספתא שהגיה שם שצ"ל שני בתים בשני לדי רה"ר, כמו הגירסא שבכאן בגמרא, כלפי לייא !

ו ב ושמואל אמר הלכה כחנניה, סתם חנניה הוא חנניה ב"א ר' יהושע, ובירושלמי כאן הגירסא חנניה באר"י, והתבוננתי כי שמואל פוסק בכמה מקומות הלכה כחנניה. עי' שבת (נא ב) חנניה אומר יולאה בסוגר אר"ה ב' חייא אמר שמואל הלכה כחנניה, תענית (י א) תניא חנניה (ובירושלמי סגי' באר"י) ובגולה עד ס' בתקופה אר"ה ב"א אמר שמואל הלכה כחנניה, כתובות (עט ב) וחנניה בן אחי יאשיה [ל"ל ב"א ר' יהושע] אמר עשו ולד שפחת מלוג כולד בהמת מלוג אר"ה ב"א אמר שמואל הלכה כחנניה. חולין (עח ב) חנניה אומר נוהג בין בזכרים בין בנקבות (עט א) אר"ה ב"א אמר שמואל הלכתא כחנניה. ולקמן (מג ב) ושמואל אמר הלכתא כר"ג בספינה אבל בדיר וסהר לא, והיינו כחנניה שם (מג א) ע"ש ברי"ף ותוס', ועי' ירושלמי כתובות (פ"ב ה"ו) גבי בנתיה דשמואל דאישתביין כו' ת"ו לא בקרון אלא מן חטאת דחנניה בן אחי ר' יהושע שעיבר את השנה בחו"ל ע"כ, ופי' בק"ע דבנתיה דשמואל מזרעו של חנניה היו ע"כ. ואפשר ששמואל היה מזרע חנניה (מלד הנקבות, כי שמואל הי' כהן וחנניה הי' לוי), ועי' שבת (נו א) וחולין (מט א). והנה הפ"מ מפרש שבנות שמואל עברו על אכילת חמץ וחילול המועדות ע"פ קלקול העיבור דחנניה, דלא מטא שם השליח לעכבן, ובמח"כ שכח דשמואל לא היה בדורו של חנניה, ותאוחר ממנו איזה דורות, ועי' בשנות אליהו בשם מורנו הגר"א דבנתיה דשמואל היו בנות ג' שנה ויום א', רק מחמת שחנניה עיבר את השנה, לא הגיעו לשנות ג"ש ויו"א, וחשבו שאף שנבעלו בתולותיהן חוזרות כו', ע"כ, וג"כ הפירוש הזה לא יתכן — מטעם הנז' כי לא היו בדור ההוא של חנניה, וכ"ל שלא מפי מורנו הגר"א ז"ל ילאו הדברים האלה (וכן מ"ש שם הלשון „דאיתא בירושלמי קודם הירושלמי הלז אקרא נהל עליון כו', הוא ללא אמת, כי הדרשא דאקרא אנ"ע כו' ליתא כלל בירושלמי בפרק שני שם, כ"א בפרק ראשון ה"ב). אח"ז ראיתי בס' כבוד חכמים שנדפס עם היפ"מ החידוש הלז בשם המהרש"ק ז"ל, ודחה זה משום דמשמע שהיו כבר גדולות באותו מעשה, ע"כ. ול"ל אי משום הא לא איריא, כי אף שבעת שבאו לפני ר"ח היו כבר גדולות, אך הלא אפשר שנטמאו בעת שהיו קטנות, והמגיה שם כתב בשם רב א' ע"פ דאיתא בשבת (דף קה) שמואל עביד לבנתיה מקוואות ביומי דניסן כו' ואף שקיים המגיה ע"ז „ודפח"ח וש"י" עכ"ז לא נהירין דבריו — ושגה בזה, כי לא שמואל עביד לבנתיה מקוואות כ"א אבוה דשמואל, וראיתי בס"ד ג"כ שגיאה כזו, כי אלל אבוה דשמואל כתב שבנותיו אישתביין כו' עיילי לר' חנינא כו', ובאמת בנות שמואל אישתביין לא אחותיו :

ז ב דא"ל רב ששת לרב שמואל בר אבא, וא"ל לרב יוסף בר אבא אסברא לך. רב ששת הוא בבלי ור"ש בר אבא הוא ממערבא וכ"ל להגיה לר' יוסף בר חמא, כמו שאיתא בב"מ (עב ב) א"ל ר"י ב"א לרב ששת וא"ל ר"י בר אבא לר"ש, ועי' שבת (סג א) ב"ק (לג א) ע"ז (כו ב) ר' יוסף ב' חמא אמר רב ששת. ובב"ק (קיב ב) א"ל ר' ששת לר' יוסף ב"א אסברא לך. אח"ז ראיתי בד"ס בשם הא"ז ג"כ הגי' לרב יוסף בר חמא :

ח א דאמר רבין בר אדא א"ר ילחק מעשה כו'. כ"ה דרכו של רבין ב"א אריב"ל לומר מעשה שהי', עי' לקמן (יא א) שבת (קל סע"א) כפי הנוסח היפר שברא"ש (והסה"ד לא הביאו) פסחים (יג א) כפי הנוסח היפר שברי"ף פ' המפקיד (והד"ס לא הביאו) פסחים (לד א) כפי הגהת בעסה"ד (והד"ס לא הביאו) קדושין (כה א) ב"מ (קיו ב), ובנדה (כז א) א"ר אבין בר אדא כו', מעשה כו', וכ"ל שגם בשבת (יז ב) ובע"ז (לו ב) ל"ל רבין ב"א אריב"ל גזרו ע"פ מפני שמנן „ועי' ברכות מד. כי אתא ר"י א' עיר אחת היתה בא"י כו'", ועי' שבת (קל א) אריב"ל עיר א' היתה בא"י כו' שפ"א גזרה כו' : שם חייסינן שמא יעלה הים שרטון. בערוך ערך שרטון ליתא תיבת „הים" וכ"כ עי' ד"ס, ומ"ש בגליון גי' הר"ח ומהמ"ת, לפלא על הגאון מוהרי"ב ז"ל שלא הביא מהערוך ערך אזל שהאריך לפרש, ועי' חידושי ריטב"א : ע"ב רש"י ד"ה נדל. עי' ברש"ל שהביא בשם הא"ז לשון רש"י שהמבוי הוא עקום, ע"ש. וכן ראיתי בחי' הריטב"א שהעתיק ג"כ לשון רש"י „והמבוי הגדול הוא עקום שאין פלושיו מכוונים כו'" ומ"ש רש"י ה"ג ל"ל צורת פתח, יש להעיר שהוא לאפוקי מגירסת הספרים דגרסי הכי כמאן כשמואל דאמר תורתו כפתוח והא הכא מבוי עקום כו' (עי' בריטב"א) וכ"ה גי' הרי"ף והרא"ש וגי' הרשב"ס שהביא הא"ז ע"ש. ומ"ש בתוס' בשם ר"ת (דלא כרש"י) שהמבואות קטנות פתוחים למבוי מב' לדדים כרגלי הנדל שיש לו רגלים מימין ומשמאל כו', יש להעיר שכ"כ הערוך ערך נדל שהוא שרץ שיש לו מב' לדדים רגלים הרבה, וכן מבוי שהיו בו מב' לדדים שבילים שבילים עכ"ל, והביאו הא"ז ע"ש :

ט א תני ר' זכאי קמי דר' יוחנן כו' א"ל פוק תני לברא. עי' בגליון הש"ס מה שליין, ויש לי להוסיף על ליוניו מיבמות (עז רע"ב) ב"ק (לד ב) סנהדרין (סב א), ונראה שר' יוחנן לקח סגנון לשון זה מר' ינאי רביה שאמר לר' חנינא קרא בברכות (ל ב) וביבמות (מ סע"א) פוק קרי קרייך לברא. ובכתובות (נו א) אמר ר' ינאי כן לר' חנינא סתם, והגיה שם מר אבא הגאון זלה"ה, של"ל ר' חנינא קרא כמו בברכות וביבמות, וא"ש לשון המליצה עליו קרי קראך עכ"ל. וחכם עדיף מנביא שכן ראיתי בשמ"ק בשם מ"ק מפרש"י שהי' לפניו כן הגירסא, שכתב שם הלשון „ר"ח קרי פי' בקי במקראות" עכ"ל. וכ"פ רש"י בתענית (כז ב) ר"ח קרא, שהי' בעל מקרא ויודעה בגירסא ובקי בטעמיה ע"כ, ובירושלמי כלאים (ספ"ט) ובשבת (פ' כלל גדול ה"ב) ובכתובות (ר"פ אע"פ) ג"כ א"ר ינאי לר' חנינא הלשון „לא וקרא" ושם פירש הק"ע שר"ח הי' קורא בתורה בבהכ"נ והי' נקרא ר"ח קרא, וא"ל ר' ינאי שאין לך עסק רק במקרא ולא בגמ' ובהלכות. ובירושלמי שם איתא ר' חנינא סתם, ומזה נראה קלת שר"ח קרא הוא ר"ח סתם (ר"ח בר חמא), ומ"ש הק"ע שהי' קורא בבהכ"נ ידע זאת ממ"ש במגילה (כב א) ובתענית (כז ב) שאמר ר"ח קרא לער גדול כו' ולא התיר לי לפסוק כו', (ועי' בסנהדרין יע ב' סימן חנינא קרא) ועי' ירושלמי מגילה (פ"ד) שאלו ר' שמעון ספרא דטורכנוס איזה דין מקריאת ס"ת, ובירושלמי ב"ב (פ' המוכר פירות) שאלו ר' המנונא ספרא רומיה דקראי אהדדי, ובבבלי שם (לא א) ר"ח נפיק לקרייתא כמו ליה כו'. ועי' לקמן (נב ב) אמר ר"ח אם תשיב משבת רגלך רגליך כתיב א"ד כו' רגליך קרינן, ובירושלמי מגילה (פ"ב) ומו"ק (פ"ג) ובויק"ר (ספי"א) ובש"מ בשם ר' חנינא שיתו לבכם לחילה לחולה כתיב, מכ"ז נראה שהי' בעל מקרא גדול. ויש לי להוסיף דוגמא לזה מן המליצה אי לאו דדלאי לך חספא כו' מלינו שאמר כן ר' ינאי לר' יוחנן תלמידו שא"ל ולאו משנתנו היא זו, ביבמות (לב ב) ובמכות (כא ב), ואח"ז אמר כן ר' יוחנן לרשב"ל תלמידו כשאלו ולאו משנתינו ה"ז בב"מ (יז ב) ובירושלמי סוף מעשרות, ובכתובות (פ"ע ה"ע), וכן מה שאמר ר' ינאי לר' יוחנן א"כ מה בין לי ולך בשבת (קמ א) אמר אח"ז ר' יוחנן לאיסי בר היני בחולין (קלז א) וראיתי בטו"ח חו"י (סי' קנ"ב) שריו"ח שקל למטרפסיה, ול"כ שלא יתכן לומר כן שהרי בודאי אמר ר' ינאי לריו"ח כן קודם שאמר ריו"ח לאיסי ב"ה : שם א"ל ר"ה ברדר"י לרבא ואת לא תסברא. הן ר"ה ברי' דר"י הי' תלמיד רבא, לכן יוקשה הלשון שאמר ליה „ואת ל"ת" וכ"ל „ומר ל"ת" ומלאתי בסה"ד שהעיר כן :

י א רש"י ד"ה לא שמיע לי הא שמעתא. חדוש שלא פרש"י (מהא דנדרים מא ב) גם בכאן שרב יוסף חלה ושכח תלמודו, והי' אביי תלמידו מזכירו. כמ"ש בכמה מקומות שאיתא כן בגמ', בפרט שבכאן הוא מקום הראשון לזה, ועי' נדה (לט א) שכ' רש"י הלשון „וכשהי' שומע מימרא דרב ושמואל ואינו נזכר לאותה שמועה כו' ע"כ, והוא לאו דוקא, כי בכאן מימרא דרבה בר הונא, ולקמן (מא א) מימרא דעולא. ועי' לקמן (סה ב) פסחים (יג א) וכתובות (ג א) : ע"ב תנן התם עור העסלא. הגרי"ב ז"ל כתב בהגהתו שליתא בשום משנה לפיכך מלת תנן לריך תיקון ע"כ. ותדוש שלא הביא מ"ש בערוך ערך אסלא בשם רבינו נסים שכתב בפירוש הלשון דלא אשכחן הא במתניתין כלל אלא בתוספתא כו', ע"כ. וכ"כ בתוס' רי"ד :

יא ב גמ' אשכחינהו רב אחא בריה דרב אויא. עי' בד"ס גי' הקדמונים „בריה דרבא„, וכה"ג גם בשה"ג בשם ריא"ז, ועי' לקמן נג ב: שם א"ל לא אמר ולא כלום. עי' בריטב"א שהיה דלא גרסי הכך תיבות „אמר ולא כלום" ואית דגרסי „א"ל תנא" וכ"ה ברא"ש, ובתוס' רי"ד: שם אזל רב ששת קם אבבא א"ל גדא פוק תא נפק ואתא. מפני שרב ששת חשוב הי' בבי ריש גלותא הניחוהו לצאת מפני כבודו (או"ז). ועי' בד"ס כי בד"ם „קם אבבא דבי דינא", ואינו מובן כ"כ, אבל בלו"ם הוא ע"ס ול"ל „דבי זיינא" כמ"ש בעלוך ערך זיין וז"ל. זה דומה לאבב דבי זיינא שפירשנו בערך בב עכ"ל: שם אמר אביי הכל מודים. עי' בריטב"א שכתב דהאי ברייתא ופירושא דאביי איתא בפ"ק דיומא גם בפרק הקומץ כו' ע"כ, ולפנינו לא נמצא כלל בפ' הקומץ:

יב א כי סליק ר' זירא מימי. פרש"י כשעלה מן הים, ולא נהיר דא"כ לימא „מן ימא" לכך פר"י ז"ל דימא שם מקום והיינו דאמרינן התם כמן ימי (הריטב"א) וכוונתו למ"ש בקדושין (מד סע"א) כמן ימא לטיגני, וע"ש בתוס' בשם ר"ת דב' מקומות הם כו', וכ"פ הערוך ערך טגן:

יג ב אמר רבי האי דמחדדנא. הגרי"ב ז"ל ציין מתוס' דמנחות דאית דגרסי רב, ואני מוסיף שכ"ה גירס' הרשב"ם בב"ב (נא ב) ד"ה רברבי, ובאמת כן היה הנוסח בגמרא כאן „רב" אלא שאח"ז נדפס כפי הגהת הרש"ל „רבי" ועי' ברש"ל בב"ב (שם) שכתב על הרשב"ם, „שריה ליה מריה דלא דק שהוא רבי" ולא רב כו' ע"כ, ולא הביא דברי התוס' דמנחות: שם א"ר אבהו א"ר יוחנן תלמיד היה לר"מ כו' תלמיד ותיק הי' ביבנה כו'. עי' בירושלמי סנהדרין ר"פ אד"מ א"ר תלמיד ותיק היה [לר"מ] שהי' מטהר את השרץ כו' אר"י בר דסאי ההוא תלמידא קטוע עולא דסיני הוה ע"כ, וכ"ה בפסיקתא דרב כהנא (פכ"א) פי' הפ"מ קטע מטורא דסיני כלומר שלא קבל לחלקו מתורה מהר סיני כו' והק"ע פי' הי' נפסק מהר סיני שהפך ובלבל דיני התורה ע"כ, ולא נהירא שידבר כ"כ בגנותו. ובמס' סופרים (פט"ז ה"ז) איתא תלמיד ותיק היה כו' שהי' חכם במקרא בקי במשנה ותיק בתלמוד ובקי בהגדה ע"כ, וכ"ל שגם כאן הוא לשבח, וקטע טורא דסיני, ר"ל שהיה חריף וחד השכל ובפלפולו הי' יכול לקצות את הר סיני שנתנה עליו התורה, ולהפוך את כל ההלכות לכל צד, (להלכה ולא למעשה) והוא כעין המאמרים של סיני ועוקר הרים שנתנו לרבה ורב יוסף (בסוף ברכות וסוף הוריות) כנ"ל. אח"ז הגיע לידי ס' חמדה וחיי למורנו בעל ספנה"ג ורמיתי שם (בדף קכד סוף ע"ד) שכתב בשם תלמידי רבינו פרץ וז"ל. וכה"ג אמרינן בירושלמי תלמיד ותיק הי' לו לר"מ דסוה מקטע טורא דסיני, פי' מתוך חריפות הי' עושה קלים וחמורים לטמא מה שמטהרה תורה וכן להיפך, והתורה שמטמאה חוק המלך וגזרה היא עכ"ל:

יד א גמרא אתנייה כתבה ובריאה. עי' מ"ש בת"י (בגליון) בשם הס' אביגדור דל"י הוה מתני לחייא ברי' דרב דהלכתא דלא בעינן בריאה כר"י וא"ל אתנייה כתבה [ובריאה] דהלכתא כרבנן כו' ע"כ, יש לי להעיר כי כ"ה בירושלמי דפרקין דאמר רב הלכה כר"מ (היינו כת"ק דמתני' דסתם מתני' ר"מ בר פלוגתי' דר' יהודה. ק"ע ופ"מ) ועביד ג"כ עובדא דלא הוון סברין כר"י דאמר כתבה אע"פ שאינה בריאה כו' ע"ש: ע"ב גמרא דכתיב אלפים בת יכיל כו' והא כתיב מחזיק בתים ג' אלפים. עי' בפו"ת השמב"ץ ח"א סי' קע"ב דבר יקר לפשטיה דקרא: שם אמר רבא האלהים אמרם, שבועה באלהים. עי' ברכות (כד ב) שבת (לד ב) ושם עוד (קמה א) מגילה (י א) יבמות (קכא א) (קדושין מד ב) נזיר (מב ב) ב"מ (פז א) סנהדרין (עב א) חולין (כד א) ושם עוד (קכד א) ועי' מ"ס וב"י: שם ברש"י הסרבל קו"ם. בשבת (קא ב) פרש"י חוט הסרבל שקושרין בו את בית הצואר שקורין מונטיל ע"כ. ובחולין (פו ב) הסרבל של נמר ומעמידין בית הצואר בחוט כמו שאנו עושין ברצועות ע"כ:

טו א רש"י וכן נקט אחד מנקיקי הסלעים. בסוכה (כה א) פרש"י נקט גומא הטבויה משמת ימי בראשית ע"כ. וכן להלן תל ונקט מא"ל, פרש"י מימות עולם הן: ע"ב גמרא והא אפשר לנמלם א"ר אמי בתעדיף רבא אמר כו' ע"כ. תמוה של' אמי ורבא יתרצו קושיית הגמ' על רב הונא ברי' דרי"ה, ובפרט ר' אמי הי' קודם הרבה מתנו ומא"י, ורמיתי בד"ס שמביא גירסא כ"י אביי תחת ר' אמי, אבל מה יושיענו זה הנוסח, כי אביי ורבא שניהם היו רבותיו של ר"ה בדרי"ה. ואמנם לפי שכתבו התוס' בשם ר"ח דגרים והא א"ח לנמלם ופריך לכ"ע, א"ש קצת. ועי' רש"י סד"ה אם יש ריוח ביניהן כמותן שקיים „וקשיא נמי הא לרב הונא„ וזה לכאורה כשפת יתר, ומאי אשמעינן ובד"ס מחקו. ול"נ שאולי זה הלשון נ"ל בסד"ה והא אפשר לנמלם, ותהיה כוונתו לאפוקי מגירסת הר"ח ופירושו דקושיא היא לכ"ע. אח"ז מצאתי בפני יהושע סוכה שם שכ' שם דהוו מלו התוס' לאקשויי שאין קברא לומר דרב אמי ורבא באין לתרץ מלתא דרהבדרי"י דתלמידו דרבא הוה כ"ש ר' אמי שהי' מאמוראי קדמאי עכ"ל. אח"ז נזכרתי מב"ב (י ב) שנזכר שם אמורא ר' אמי שהיה בבבל בימי רבא ע"ש, וכן אמי (שלא נסמך) ג"כ בימי רבא ור"י, עי' תוס' זבחים (כ א) ד"ה אמר, ובבכורות (יח ב) אמר אמי חזר בו ר"ע ובדפוסים חדשים שמכוהו והוסיפו תיבת רבי, ואולי מפני כי מלינו כה"ג בסוכה (כז א) א"ר אמי חזר בו ר"א ושם (לד ב) אמר ר"א חזר בו ר' ישמעאל, כמו שליין מר אבא הגאון ז"ל בהגהותיו:

טו ב א"ה ליתני ל"י פירצות כבנין קשיא. עי' בס' קשות מיושב (להגמוהרי"ב) ובס' למנצח לדוד (להגמוהרד"פ) מש"כ בזה, ולא הביאו את דברי הריטב"א בחי' כאן, ע"ש: שם תוס' ד"ה על מנת. פי' בהגהות מר אבא הגאון זלה"ה שכתב להצדיק את הרמב"ן נגד הש"ך, כי פשוט דכוונתו להש"ך דהתוס' (ולפי תרוצם תתיישב גם הקושיא ממכרו) ע"כ, אמנם הלא בסוכה (כד ב) כתב המהרש"א בפירוש דהקושיא ממכרו לא תירצו התוס' מידי, ע"ש, וכן איסתמיעתיה להש"ך שהרשב"א בחידושיו לגיטין (כ ב) כתב ג"כ על תרוץ התוס' „מכרו לאחר מאי איכא למימר וצ"ע" עכ"ל, ועי' בתו"ח שתירץ דהע"ג שבשמת אביה מותרת ליכנס לשם, מ"מ לא הוי כריתות, כיון דלעולם היתה אסורה ליכנס שם, ומה שהיא מותרת לאחר מותו, הוא משום דאז לאו בית אביה הוא עכ"ל, ותידוש שלא הזכיר זה בשם הר"ן ר"פ המגרש, וכ"כ הרב המגיד בפ"ח מהל' גירושין הי"א בדעת הרמב"ם. אח"ז ראיתי שם במל"מ שהעיר ג"כ על קושיית ממכרו שלא תירצו התוס', ויישב דאף דאם מכרו מותר, מ"מ אם חזר וקנאה אסור, ולבסוף כתב דתירוצו זה הוא רק לדעת הסוברים דהאומר קונם לביתך, אם אח"כ קנה בית לא נאסר כמ"ש בפשיטות בעל ש"ך, אבל לפי דברי הריב"ש והרא"ה דאפי' חזר קנה בית אחר אסור, ליכא קושיא כלל ממכרו, ועי' מש"כ הש"ך סי' רי"ו שהוקשה לו אליבא דהתוס' קושית הרשב"א ממכרו ותירץ יע"ש ודבריו לא שרירין ולא קיימין עכ"ל, ולא הזכיר כלל למהרש"א אף שבש"ך שם הביאו — והתבוננתי על ראיית התוס' בתירוצם דבית אביה קרואים כל יו"ח מדכתיב בתמר כו' דאפשר לומר דהתם שאני שאמר יהודה כן אחר מות אביה, ועל כרחך שכוונתו על בית יו"ח, אבל כשאמר בית אביך עודנו בחיי האב איכא למימר דכוונתו מגומלמת על בית האב ולא על בית יו"ח, ומצאתי אח"ז ההערה הזאת בחי' הריטב"א, אבל באמת נראה כוונת התוס' כי מ"ש „בית אביך" אין הכוונה על הבית שהוא דר בו אלא ר"ל המשפחה ויו"ח, כי גם בחיי האב נקראו בשם בית אב, כמו אבל שהם שכתב והוא ככבד מכל בית אביו (בראשית לד), וכדומה לזה כ"פ במקרא, ומש"כ התוס' מתמר, לדוגמא בעלמא נקטי, שגם שם כתוב הלשון „בית אביך" — והתם דקאמר קונם לבית שאני נכנס, הלשון „נכנס" יורה שר"ל בית ממש, ולא משפחה, ולפי זה מיושב ג"כ מן מכרו. ומה שהקשה מר אבא זלה"ה על הת"י מגיטין פג ב, מצאתי שהקשה כן השער המלך פ"ח דגירושין ע"ש:

יז א במשנה ד"ד פטרו במחנה כו'. הרמב"ם בהל' מלכים פ"ו הי"ג פסק שכך פטורים גם בחזירתן ע"ש בכ"מ ובלח"ם, שנעלם מהם שכך הוא בפירוש בירושלמי סוף פירקין. כ"כ הק"ע והפ"מ, וכבר קדמם בזה התורת חיים כאן, והראה המקור בירושלמי: שם עשרה תנאים התנה יהושע שיהיו מרעין בחורשין. פרש"י שיהא כל אדם מוליך בהמותיו לרעות ביער של חברו ולא יקפיד בעל היער ע"כ, יש לי להעיר שהתקנה הזאת נמצאת גם במקרא, אבל מלחמת דוד ואבשלום כתוב (ש"ב יח ה) ויצא העם השדה לקראת ישראל ותהי המלחמה ביער אפרים, כמש"כ רש"י בפירושו שם וז"ל, ומהיכן הי' יער לאפרים בעבר הירדן מזרחה שלא ניתן שם חלק אלא לבני גד ולב"ר ולמנשה, אלא מתוך שהתנה יהושע שיהיו מרעין בחורשין, והי' אותו היער סמוך לאפרים אלא שהירדן מפסיק, והיו מרעין שם בהמותיהם, הי' נקרא יער אפרים, עכ"ל, ובשופטים (יב ו) וילכד גלעד את מעברות הירדן לאפרים, כי בני אפרים היו להם מעברות שהיו צריכים לעבור מפני הבהמות שהיו רועים מעבר הירדן כו'. כמש"כ שם הרד"ק (ומהרש"ל במ"א נעלם כ"ז), ומש"כ רש"י ומהיכן הי' יער לאפרים בעבה"י כו' נראה שכתב כן רש"י מעצמו, כי לא מצאתי מזה בדברי חז"ל. והרד"ק והרדי"א והכ"י הבינו שזה כתוב בדרז"ל, והא דעשרה תנאים התנה יהושע ראיתי לר"נ גאון בהקמ"פ שכתב הלשון שתמצא פירוש כולם בב"ק פ' מרובה ובגמ' דמגילה דבני מערבא ע"כ, וכתב ע"ז המגיה א"י בירושלמי שלפנינו לא נמצא מזה דבר, ומזה נראה שלפני הראשונים הי' בירושלמי יותר שלם כו' עכ"ל, ול"נ שאגב שטפיה נחלפו לו התקנות של יהושע בהתקנות של עזרא (דמתניין אהדדי בגמ' שלנו פ' מרובה) ובירושלמי דמגילה פ' הקורא עומד נמלאו תקנות עזרא מבוארות שם בארכה, ותנאי יהושע איתא בירושלמי דב"ב פ' המוכר את הספינה:

יז ב תוס' ד"ה ואת אכסניא דמאי, דטבל אסור בהנאה, ע"כ, ר"ל אסור בהנאה של כלוי, אבל הנאה שאינה של כלוי שפי, דלא מלינו בשום מקום שיהא טבל אסור בהנאה, כן כתבו התוס' בשם ר"ת בכמה דוכתי, (ועי' במל"מ פ"ב מתרומות הי"ד) ואח"ז ראיתי להגמוהרי"ב ז"ל בחי' הש"ס שלא נחית להכי אף שהי' התוס' בשבת (כו א) ד"ה א"מ לנגד עיניו:

יח א מאי דיומדין אריב"א דיו עמודין. ר"ל והעיין נבלע כמו בכמה מקומות, עיין רש"י (בראשית ל נח) דלא כמו דעלה אלא שמקבל לשונו ע"כ, ובערוך ערך סר ב', שער

בסבלעת העי"ן וכן דרך לשון ארמי להבליע א' וע' כו', שותיה דמר, שעותיה, ביפי דפייא כו' וטובא הכי בגמ' ע"כ, והעתיק כן מס' המפתח לרנ"ג לקמן (ס"ג א') (ועי' בערך פלס ביקה בקעה ע' מובלעת) ומ"ש הערוך דרך לשון ארמי ורנ"ג כ' לשון חכמים הוא לאו דוקא כי גם בלה"ק הוא כן עי' רש"י (בראשית מג ב) כי אדוני לשון בעיא ובויקרא (יד מא) ואת הבית יקליע כו' העפר אשר הקלו, פרש"י ורשב"ם הקליעו (ועי' מש"כ מר אבא הגאון זלה"ה בהגהותיו לב"ר פע"א בשמי) ובמיכה (א' י') בכו אל תבכו שפי' בעכו (ובא"י מעט לחשוב כי כתיב בכה) וכן כ"ל מ"ש שם כי חלה לטוב יושבת מרות (אשר המפרשים חפשו את המקום הזה ולא מצאו) כי הוא מקום מערות, ומצאנו עיר מערת בנחלת יהודה (יהושע טו נט) אבל יותר נכון לומר שהיא מערת עדולם, אשר הי' שם דוד בברחו מפני שאול (ולד"ק כיון ע"ז ביפעי' (לב יד) במ"ש עופל ובחן היה בעד מערת עד עולם, וחלק לב' תיבות להנעים המליצה) והפיל העי"ן למען שיאמר מרות נגד הטוב, וקיום הפסוק כי ירד רע מאת ה', זהו ג"כ לנע"ל (כמו אלל שארי העירות שם) וזהו בחילוף ד' ות' הרגיל, שיהי' מרות כמו מרוד, עוד אפ"ל כי מ"ש מרות כיון על העיר ירמות ג"כ בנחלת יהודה אצל עדולם, ומלאנו שנפל היו"ד מן ירמות שביששכר (יהושע כא כט) בדה"א (ו נח) וביהושע (יט כא) וכן כאן ליופי המליצה השיר ממנה היו"ד והיפך האותיות ונשאר בעיר מרות כנז', ואפשר עוד שבמה שאמר כי ירד רע מאת ה', רמז בר"ת על עיר ירמות: שם ד"א ויבן ה"א א"ר חסדא וא"ל במתניתא תנא מלמד שבנאה הקב"ה לחוה כבנין אוצר כו' ע"כ, עי' בנדה (מה ב) אמר רב חסדא מ"ע דר' דכתיב ויבן ד' [אלהים] אה"ל מלמד שנתן הקב"ה בינה יתירה באשה יותר מבאיש, ואידך (רשב"א) ההוא מבע"ל לכדר"ל דאר"ל משום רשב"מ ויבן ה' [אלהים] אה"ל מלמד שקלעה כו' ע"כ, זה מכבר הוקשה לי שם, דאף שרב חסדא דסבר כאן דויבן מלמד שבנאה כבנין אוצר, עכ"ז אמר דטעמא דרבי דסבר ויבן שנתן בינה יתירה וליה לא ס"ל, (כמו שנמצא כזה בכמה מקומות בש"ס) אבל מ"ש ואידך (רשב"א) ההוא מבע"ל לכדר"ל כו', קשה מדוע לא אמרינן דס"ל כר"ח דאמר שבנאה כבנין אוצר וכ"ל ע"פ מ"ש בשבת (לה א) דר"ש בן אלעזר ס"ל בגודלת ופוקסת לחברתה חייבת חטאת משום בונה, וכי דרך בנין בכך אין כדדרש רשב"מ ויבן ה"א אה"ל מלמד שקילעה כו', ולפ"ז א"ש דאמר כאן שרשב"א כדעתיה דס"ל כרשב"מ מלמד שקלעה כו': שם ע"ב גמרא, שנא' ול"א איה אלוה עושי כו'. כתב הריטב"א, פי' ולעיל מיניה כתיב כי רלץ עזב דלים כלומר רלץ ביתם כו' ע"כ, ואגב שטפיה כ"כ, כי הפסוק דרלץ כתוב (כ יט) הרבה פרשיות קודם פסוק איה אלוה עושי (לה יוד) עי' בסה"ד בשם שנ"א, וכבר קדמו בזה הרי"ף בעי"י: שם נתקללה שומרון נתברכו שכיניה מדכתיב ושמתי שומרון לעי השדה למטעי כרם. עי' בערכין (יד א) המקדש בפרדסאות סבסטי פרש"י כרמים של אותו מקום ומעולים הם מאד ע"כ, ובאמת ידענו את המקום סבסטי שהוא שומרון כפי אשר קראה הורדוס הראשון (לכבוד המלך אגוסטום) כאשר בנה הריסותיה ויעמידה על תלה (עי' במו"ע) וכ"ה בגמא רבה (פ"י) והבוטחים בהר שומרון אלו עשר השבטים שיושבים לבטח בסבסטי, ובמג"ת (פ"ח) בכ"ה ביה אחידת שור שומרון כו' באו ליס בוסמו כו'. ול"ל לסבסטי, (כמו שהגיה היעב"ץ, והרי"ש בס' תבוס"א מיחס הסגה"ה הזאת לעצמו): שם רש"י ד"ה אלקנה נביא הי' כדתניא בסדר עולם כו' יו"ד נביאים נקראו איש האלהים, ע"כ, הוא בסע"ר ספ"כ, וכ"ה בספרי ברכה (פיס' שמב) וזה זמן רב תמהתי מדוע לא חשבו מ"ש בירמי' (לה ד) חנן בן גדליהו איש האלהים ות"י נביא דה' (וכ"פ רש"י ורד"ק) ומצאתי ב"ה בילקוט שמואל (רמז נא) שאחרי שהעתיק לשון הספרי דקחשיב שנקראו אה"א, כתב וז"ל: והמסורת מנה י"א גברי דנקראו אה"א ומוסיף חנן בן גדליהו כו' עכ"ל, והמסורת מצאתיה במ"א (יג כג) ולפ"ז אפשר לחשבהו בין המ"ח נביאים שבפ"ק דמגילה (יד א) שכ' רש"י שאינם לא ידע. ועי' בפי' הרדי"א (מ"א יג) שהביא מ.ה.ס פרי שעשרה נקראו אה"א כו' וכ' שם המגיה שלא מצא ענין זה בספרי כו' ונעלם ממנו מקום הנז': שם תוס' ד"ה ולא אחורי בהכ"נ, ועוד דאמר התם בפ' הרואה אסור לו לאדם כו', ע"כ, הלשון אינו מדוקדק היטב כי הל"ל „דאמר בפ' הרואה על הך מימרא דר' יוחנן ול"א אלא דליכא כו', ואולי צ"ל„ דאמר התם בפ"ק (ח ב) ובפ' הרואה, כי גם שם בפ"ק איתא הך מימרא ובשם ריב"ל:

יט א ר' מריון אריב"ל וא"ל תנא רבה בר מריון בדבי ריוב"ז כו'. בסוכה הגי' וא"ל רבה בר מרי משום ריב"ז, ול"כ להגיה של"ל רבה בר מרי אריב"ל, שכן מלינו שאמר בשמו, בברכות (מב ב) ושם (מד א) ועי' יומא (עח א), ועי' בסנהדרין (ק א) דאמרי במערבא משמיה דרבא בר' מרי עתיד הקב"ה ליתן לכל צ"ל ש"י עולמות, ובמשנה (סוף עוקצין) שנוי זה המאמר בשם ריב"ל: שם וארץ התחתית גמרא הוא. מש"כ בתוס' איתות גרסי' דתחתית כ' ביחזקאל כו' מגומגם קלת, ועי' מש"כ מהרש"א בחא"ג וכנראה שלא הי' לפניו דברי התוס' אלו: שם אביי משתבח בפירי דעבר ימינא. עבר ימינא נזכר בברכות (כד א) יומא (עז ב) ב"ב (מ ב):

יט ב גורדייתא דקני פרש"י קנים מחוברים יחד בעץ אחד ובשבת (נ ב) פי' קנים הדקלים היונאים יחד כו', וא"ת שמא יגרור הקליפה וחייב משום ממחק ע"כ, וצ"ל קנים הדוקרנים כמו שכ"ה בר"ן ובד"ס (כמו שהביא בד"ס) וכבר הגיה כן הב"ח ועי' בתוס' שם שכ' וז"ל גורדיתא דקני מין אילן הוא כפי' הקונטרס כדמשמע בעו"פ כו', ולכאורה יש כאן אריכות לשון, וצ"ל ברור שבאו להוציא מפי' רב האי גאון שהביא הרשב"א בחי' שם, שפירש גזרתא דקני שפיר דמי שאם יש בין כדבכי הבנין שום קנים או שהי' הבנין בקנים מותר לנעלה לכתחילה שאין לקנים גומא, עכ"ל וכך גירסא גזרתא איתא ג"כ ברי"ף, ובערוך ערך בי גזרתא ופי' בין אגודה של קנים ויש אומרים בין מחללת של קנים כו' ע"כ, ונראה שפירש כן שלא יוקשה קושית התוס' הא איכא איסור שמשתמש במחובר. (והד"ס לא הביא הגי' מהערוך) אבל בכאן גורס הערוך (ערך גרד ג') גורדייתא דקנה ופי' קרוב כפרש"י. אח"ז ראיתי בערוך ערך אדכי שכתב שם הלשון שכתב הרשב"א בשם רה"ג:

כא ב ולהג הרבה כו' שכל המלעיג עד"ח כו' מתקיף לה רבא מי כתיב לעג להג כתיב ע"כ, אף כי כ"ה דרכו של רבא בכמה מקומות לדייק אחרי לשון הנכתב, אבל בכאן יוקשה לכאורה כי הרי מלינו כי הוא רבא בעצמו דורש מלה כזאת בחילוף כזה של ה' בע', עי' בנזיר (כג ב) דרש רבא כו' ובכל תוסיה יתגלע שנתגלה קלונו בב"כ ובב"ת ע"כ, ופרש"י יתגלע כמו מלפני התגלע הריב שהוא לשון גילוי דגרסי' במס' סנהדרין קודם שנגלה לך הדין כו' עכ"ל, וראיתי ביד רמה לרבינו הרמ"ה בסנהדרין שם שכ' וז"ל: התגלע כמו התגלה שכן ע' וה' מתחלפות, לפי שמתיהן מאותיות הגרון הן כו' ע"כ, ואולי רש"י שפירש כאן ובפי' המקרא (וכן הראב"ע) שפי' גלוי, לא מחמת חילוף הוא (גלה על גלע), אלא שכוונתו שגלע הוא נרדף עם גלה, להוראת גלוי, וכן ראיתי בערוך על מ"ש במשנה נדה (כ ח ב) אם יש בה מכה והיא יכולה להגלע, שפי' היא יכולה להתגלות כפי' חכמים עד שלא יתגלה הריב, וכ"ה בלשון ישמעאל ע"כ, וקרוב שגם לרש"י ולהראב"ע הוא מן לשון ישמעאל, ודלא כמ"ש הרא"ב בנימוקיו שהוא ע"פ חילוף ע' בה' · (ומש"כ הערוך בפי' הראשון פי' להרהר וכ"ה בפי' להס"ג, אינו מובן, וכ"ל של"ל להתלחלח כמו שפרש"י, או לחלחל מלשון מכה מחלחל ויורד בסוטה(ז א)וע"ת), ועי' כה"ג בזבחים(קז א)אר"כ א"ק ואליהם תאמר על השמוכים תאמר, מתקיף לה רבא מי כתיב ועליהם ואליהם כתיב ע"כ, ובאמת הלא מלינו כ"פ במקרא אל במקום על, ויש גם כ"פ קרי וכתיב ע"ז, ויותר מזה בברכות (לב א) אר"א משה הטיח דברים כלפי מעלה שנאמר ויתפלל משה אל ה', א"ת אל ה' אלא על ה' שכן דבי לאב"י קורין לאלפין עיינין ולעיינין אלפין ע"כ, והוא בעצמו דורש כעין זה בחילוף אותיות כמו הון מהבל אם עושה תורתו חבילות כו' (עירובין נד ב) ותלנה לועקת (תמורה טז א) פרש"י כמו לשון לוחה · ואולי שהוא כמו ותלרח ועי' סנהדרין (לג ב) שדרים א"ת אותם אלא אתם · מ"מ בכאן לא מלא רבא הכרח לפרש כאן ואליהם כמו ועליהם להוליא מזה את הדין (ובתמורה הגי' רבה וצ"ל רבא): שם בשעה שתיקן שלמה עירובין וכ"י כו', הקשו התוס' מ"מ לא חשיב כאן הא דשניות וזה מכבר אמרתי שמ"ש כאן בשעה שתיקן כו' יצאה ב"ק וא' אם חכם לבך כו', חכם בני ושמח לבי ואשיבה חורפי דבר, הוא לשבח ולרומם את חכמת שלמה שמלא תיקון והיתר להוצאות שבת, ולטומאת הידים (שלא יגעלו שבילה) כדי להקל קלת מן העם וזהו מ"ש „ואשיבה חורפי דבר, ר"ל המחרפים והקוראים תגר על המומרות כגון הני דבי בנימין אמיה דאמרי מה אהנו לן רבנן מעולם לא שרו לנא עורבא כו' (סנהדרין ק א) · והב"ק השמיעה תהלתו שהמליא תיקון בזה להסיר תלונות ב"י מן המוקלים שבהם · ובזה א"ש שלא חשיב כאן חומרת השניות, (ומ"ש בשבת (יד ב וטו א) הלשון שלמה גזר כו' י"ל) ועתה הראה לי ידידי הה"ג כו' מהורש"ך שי' בשו"ת מ"ם או"ח (סי' נט) דברים קרובים למש"כ, ושמחתי שכוונתי לדעת גאון גדול כמוהו · וראיתי שם דבריו ע"ד ברכת מלות עירוב, ונפלאתי עליו שלא הביא כלל מ"ש הלאב"ד בהשגות פ"ו מהל' עירובין ומ"ש הכ"מ שם ע"ש:

לא א תוס' ד"ה ומ"ס אהל זרוק, והשב"א מפרש דלתות ע"ג שוורים לכ"ע הוי אהל כו' ע"כ, עי' סו"א חגיגה כה ד"ה ה"מ ר' היא (גליון הש"ם) ושם הקשה על תירוץ הרשב"א, דא"כ אכתי תקשה בגליל אמאי לא נעשה ע"ג דלתות שעל השוורים דהוי אהל לכ"ע ומפסיק עכ"ל · ונפלאתי מדוע הקשה כן על תירוץ הרשב"א ושתיק על תירוץ ר"ת בתוס' כאן ובסוכה (כא א) ועל ר"ת יוקשה מפי דגם בשוורים גרידא הוי אהל · אח"ז מלאתי שבקושיא הזאת כבר קדמו התוי"ט בפרה שם (והביאו המל"מ בפי"א מהל' ע"מ) והוא אמנם הקשה כן על ב' תירולי התוס' כמ"ש ע"ש · ומ"ש עוד בסו"א, שגם אותה סוגיא דבעירובין קשה לפי' כו', אעיר שכבר עמד ע"ז המהרש"א כאן:

[יתר ההגהות יבאו איה"ש בהשמטות במסכתות הבאות]

הגהות על מסכת עירובין

מאת הרב הגאון האמתי מופת הדור כמוהר"ר צבי הירש חיות זצ"ל חונה בק"ק זאלקווא.

דף ב ע"א רש"י ד"ה ימעט יספיל. נ"ב אולם לקמן ד' ע"ב אמרינן כמה ממעט כמה דצריך לי'. פירש"י כמה ממעט משמע כמה יגביה הקרקע. ומדוע פירש"י כאן יספיל וצ"ע: תוס' ד"ה דכתיב אל פתח זה הפסוק אינו בשום מקום. נ"ב עי' תוס' (לקמן ס"ה ע"א) ד"ה בצר ותוס' (שבת קכ"א א') ד"ה ונתן. ועי' רש"י (זבחים קי"ח ריש ע"ב) תאנת שלה. ורש"י (זבחים קי"ט ב') ד"ה ויהי כנות הארון: **ע"ב** גמרא בשלמא לבר קפרא גוזמא. נ"ב כן הורגלו חז"ל במשנה ובברייתא לנקוט דבריהם דרך גוזמא. עי' (חולין צ' ע"ב) ועי' (עירובין י"א ע"א) וסימנך מתניתא גוזמא. ובירושלמי פ"א דשקלים:

דף ג ע"א גמרא רבא אמר אחד זה ואחד זה כשר. נ"ב אע"ג דרבא עצמו ס"ל (כתובות נ"ג ע"ב) דאף בספק דרבנן עבדו רבנן חיזוק למלתייהו יותר משל תורה. וא"כ היה לו לאסור במבוי. כדעת רבינא בלישנא בתרא כאן. ובכ"ז כיון דלא נאמר במשנה רק מבוי נראה דעיקר התקנה לא היה רק על הכלל: **ע"ב** גמרא רבא אמר כל אמות באמת בת ששה. נ"ב עי' ירושלמי סוכה ר"פ לולב הגזול דהוא פלוגתא דתנאי וז"ל תני כלים וערבה ולולב באמה חמשה דברי ר' טרפון וחכמים אומרים באמה ששה ע"ד ר' טרפון פושכין רברבן ע"ד דרבנן פושכין דקיקין ע"ש:

דף ד ע"א גמרא שיעורין ומחיצין הל"מ. נ"ב עי' ירושלמי ריש פאה וריש חגיגה פלוגתא כדון שיעורין. אם הל"מ או דרבנן: גמרא מיסב ואוכל בלפתן. נ"ב שמעתי מפי חכם אחד לפרש לשון המדרש קהלת פיסקא כי העושק יהולל חכם. חמשה תלמידים היו לו לריב"ז כשנפטר הלכו ליבנה. הלך ר"א בן ערך אצל אשתו וישב שמה עד ששכח תלמודו. לאחר זמן באו אצלו שאלו פת חטין או פת שעורין מי עב אוכלה בלפתן. ולא ידע להשיבו בלפתן. ובעל מ"כ דחק לפרש כי הוא רק שאלה בענין דרך ארץ. אבל יתפרש ע"פ הדברים הנאמרים כאן שטומאת בית המנוגע צריך האופנים הללו. היינו חטין ולא פת שעורין. וגם צריך להיות מיסב דוקא. וגם צריך להיות אכילה בלפתן. וא"כ טעות נפל במדרש תחת מי עב נ"ל מיסב ושכחו התלמידים אם הדין אשר נאמר בטומאת בית המנוגע צריך דוקא פת חטין ולא פת שעורין. ולא ידע להשיבו בלפתן. היינו דר"א בן ערך שכח ג"כ עיקר הדין אם נשנה כלל הדין. דצריך להיות אוכל בלפתן. וזה אמת: שוב מצאתי במדרש ישן מוגה שהגיהו על הגליון דתחת מי עב נ"ל מיסב ע"פ גמרא זו:

דף יג ע"א גמרא כיון דאינתוק לשם רחל תו לא מינתק לשם. נהי אבל תורה דסתמא ס"ל דמתקין. נ"ב כיוצא בזה אמרו ריש זבחים חטאת דבת מינה מחריב בה חולין דלא בת מינה אדרבה סתמא לשמה קאי. ועי' ר"ן בספ"ד דר"ה לענין מתעסק דלא יצא ג"כ מטעם זה דמכוין למצות חנוך התינוקות. ותוקע לשיר אינו מתכוין לשום מצוה ומפ"ז יצא ע"ש: **ע"ב** גמרא אמר רבי האי דמחדדנא מחבריי. נ"ב עי' ירושלמי פ"ד דביצה. ועי' רשב"ם (ב"ב כ"א ע"ב) אמר רב ומציגו ה"פ דאמר רב משום ר"מ (חולין ס"ג ב'. נדה ס' ע"ב) ולפי דברי הירושלמי לא יתכנו דברי רש"י כאן דכ' כשלמדתי לפניו ובאמת בשעה שברח ר"מ ראה אותו רבי מאחוריו: שם מפני מה זכו ב"ה לקבוע הלכה. נ"ב עי' ירושלמי פ"ד דסוכה איזהו שינויים מסוגיא דכאן. ועי' יפה מראה שם: שם כל המחזר אחר הגדולה. נ"ב עי' תנחומא פ' ויקרא וז"ה גאות אדם תשפילנו כל מי שרודף אחר שררה שררה בורחת ממנו. ועי' אברבנאל שמואל א' מזמור י"ד שמביא ג"כ מאמר זה בשם תנחומא והמגיה לא ידע מקומו:

דף יד ע"ב גמרא משום דר' יוסי נימוקו עמו. נ"ב עי' יד מלאכי סי' רל"א שכ' דהך כללא דר' יוסי נימוקו עמו. אפילו אם הוא יחיד נגד רבים החולקים והביא ראיה מן (שבועות ל"ה) ובאמת מכאן ג"כ מוכרחת ראיה זו:

דף יז ע"ב גמרא אלא מעתה דכתיב אל תפנו אל האובות ה"נ דלא לקו. נ"ב עי' ס' המצות להרמב"ם מל"ת שהביא הגירסא אלא מעתה אל תפנו אל האלילים ה"נ דלא לקי. ובמ"ש התוס' כאן ד"ה אל תפנו דקאי למ"ד לאו שאב"מ לוקין. ואולם ברמב"ם פ"ב מהל' ע"ז כ' כל הפונה אחר ע"ז בדרך שעושה בה מעשה לוקה. ופי' רש"ל בבאורו לסמ"ג. דמשכחת שהיתה ע"ז מכוסה וגלה את הוילון לראותה. ונחשב זה מעשה למלקות ע"ש. ובפי"א מהל' ע"ז לענין לאו דאל תפנו אל האובות. כתב דאם עשה השואל מעשיו כפי מאמר האובות לוקה. הרי דמחשיב מעשה ומ"ט כתבו התוס' בפשיטות דאל תפנו אל האובות הוי לאו שאב"מ וצ"ע:

דף יח ע"א גמ' כל אותן השנים שהיה אדה"ר בנידוי הוליד רוחין. נ"ב עי' מורה נבוכים פ"ז לראשון. אולם הביא מאמר זה בשם מדרש. מה שהוא אצלנו בגמרא כאן ובמדרש לא נמצא כלל ענין זה. ובמ"א הראיתי כי כן דרך כל הקדמונים. ובפרט בעל הערוך לכנות אותן אגדות הנמצאות בדברי גמרא בשם מדרש. ועי' רמב"ם פי' המשנה סוף סוטה ובפי' המשנה חלק ובהקדמתו לטהרות. בכל אלו מביא בשם מדרש רבה מה שהוא אצלנו בבבלי: **ע"ב** רש"י ד"ה מיום שחרב בהמ"ק ופסקו הכהנים מלברך בשם המפורש. נ"ב לכאורה קשה דהכי אמרינן (יומא ל"ט ע"ב) דמימות שמעון הצדיק שהיה בתחלת בית שני נמנעו הכהנים לברך בשם המפורש. וכ"ה ברמב"ם פי"ד מהל' תפלה. ועי' ג"כ (קידושין ע"א א') משמע קצת דבימי ר' טרפון כהן גדול עולה לדוכן ומברך בשם: תוס' ד"ה מרורין כזית היינו אילן של זית. נ"ב עי' ש"ך יו"ד סימן נ"ו ס"ק כ' שכ' באמצע דבריו ועוד י"ל דזית מקרי דבר חריף כדאמרינן יהא מזונותי מרורין כזית. ונעלם במחכ"ת דברי התוס' במקומן דרק על אילן הזית כוונו. אבל לא על פירות זיתים וצע"ג:

דף כא ע"ב גמרא וכי תורה פעמים ניתנה. נ"ב לכאורה באמת ניתנה לפעמים. עי' רמב"ם פ"ט מהלכות מלכים אדם נצטוה על שש מצות. ונח נצטוה על אבר מן החי. ואברהם על המילה. יצחק על מעשר. יעקב על גיד הנשה. ובימי עמרם נצטוו במצות ותורות. ודיני קרבן פסח נצטוו במצרים בפעם שיצאו. שבת ודינים וכיבוד אב ואם במרה נצטוו (סנהדרין נ"ו ע"ב) וכן אמרינן (גיטין ס' ע"א) דאיכא למ"ד תורה מגילה מגילה ניתנה. ולא ניתנה בפעם אחת. רק בכל משך הרבעים שנה היה משה מצוה כפעם בפעם מצות ה'. ואולם עי' בפירוש המשנה להרמב"ם סוף פ' גיד הנשה דפי' הך דאמר רבי יהודה בסיני כלומר שעיקר מצות האבות אינם עלינו לחוב רק ממה שנצטוה משה בסיני ע"ש. וא"כ ניחא כאן דמקשה וכי תורה פעמים ניתנה דתורת אבות אינה רק ע"י שנצטוה משה עליהם. ועל מצות משה רבינו שבאו זא"ז הנה ותבין ג"כ דברי הגמרא גיטין שם כיון דאדבוק אידבוק. הכי נמי לענין פרטי המצות לא נקראו תורה. רק אחר שנאמרו כלם במצות ה' ע"י משה. ואז נעשה תורה אחת: שם כל העובר ע"ד סופרים חייב מיתה. נ"ב היינו דיש בו ענין מיתה כגון זקן ממרא החולק על החכמים אף בענין דרבנן אשר יוכל להגיע מזה ענין כרת ע"י קידושי אשה נתחייב חנק כמו שמבואר ברמב"ם פ"ד מהל' ממרים ועי' ג"כ ירושלמי פ"א דברכות ובסנהדרין פ' הנחנקין ובפ"ק דהוריות שאמרו בזה"ל תדע לך שהוא כן שר' טרפון אילו לא קרא ק"ש היה עובר בעשה וע"י שעבר ע"ד ב"ה נתחייב מיתה על שם ופורץ גדר ישכנו נחש. עוד שם חמורים דברי זקנים מדברי נביאים וכו' נביא וזקן למה הן דומין למלך ששולח שני פלמנטרין על אחד מהן כתב אם אינו מראה לכם חותם שלי אל תאמינו לו. ועל אחד כתב אע"פ שאינו מראה לכם חותם שלי האמינוהו. כך בנביא כתיב ונתן אליך אות או מופת ברם הכא ע"פ התורה אשר יורוך ע"ש: שם כל המלעיג ע"ד חכמים נדון בצואה רותחת. נ"ב עי' רמב"ם בהקדמתו לפי' המשנה בענין האגדות כי באמצע דבריו בזה"ל. וזה שאמרו חז"ל המלעיג על דברי חז"ל נדון בצואה רותחת. ואין לך צואה רותחת יותר מן הכסילות אשר הביאתו להלעיג. ולא תמצא איש מרתיק דבריהם אלא איש מבקש תאוה ונותן יתרון להנאות המורגשות. אשר לא העיר לבו בדבר מן המאירים עכ"ל: שם דאגמרי' בסימני טעמי'. נ"ב עי' לקמן נ"ד ע"ב אין תורה נקנית אלא בסימנין: תוס' ד"ה מפני מה לא נכתבו וגם בהל"מ לא נתנו כדי שלא ישתכחו. נ"ב הרב מהרי"ב ליין בגליון לעיין בשו"ת חות יאיר סי' קל"ב. אכן שמה אינו רק ברמז והשגה על דבריו בשו"ת חוט השני סי' נ"ג שהי באור דברי התוס' דהקשו הן אמת דלא ניתנה תורה שבע"פ בכתב משום עשות ספרים אין קץ. אולם מדוע רובי ההלכות נלמדים רק מדרך הדרשות והסברות ומ"ט לא נתנו בהלכות מסיני כמו שיש לנו הרבה הלכות מסיני שבאו מבוארים ומפורשים. כמו קשר של תפילין הל"מ. גוד ולבוד ודופן עקומה שיעורין וחציצין ומחיצין וכדומה. והיה לנו היתרון כי ברובי הלכות הנדרשות מן המדות נפלו מחלוקת. אבל בהל"מ לא שייך מחלוקת. כמ"ש הרמב"ם בהקדמתו לפי' המשנה ובפ"א מהל' ממרים. ותירצו התוס' אחרי דאפשר דנשכחו בשום פעם ואם לא היה רשות להחכמים לדרוש ולחקור ולהבין מדעתם. אזי מה נעשה אם ישכחו. אבל עתה יש לנו דרך נכון להחזיר הנשכחות ע"י דרך הפלפול ומדות המקובלות הנדרשות כמו שראינו (תמורה ט"ז ע"א) דהחזיר עתניאל בן קנז הלכות הנשכחות ע"י פלפולו ע"ש וז"ב: תוס' ד"ה מוטב אמות מיתת עצמי מחמיר על עצמו היה. נ"ב לשיטת הרמב"ם פ"ה מהל' יסה"ת דבכל עבירות שבתורה חוץ מג' עבירות אסור להכניס עצמו בסכנה ולקדש את השם ואם מת ולא עבר ה"ז מתחייב בנפשו ע"ש. ואיך יפרנס רבינו הא דהחמיר רבי עקיבא על עצמו. ונ"ל דהנה הרב הפר"ח כתב ליישב הא דכתב הרמב"ם שם בהל' יסה"ת פ"ה ה"ז בענין שאמרו באונסין כך אמרו בחלאים. ומתרפאין בכל האיסורין שבתורה במקום סכנה חוץ מע"ז וג"ע וש"ד. ואם עבר ונתרפא עונשין אותו עונש הראוי. ובה"ד כתב וכל מי שנאמר בו יהרג ולא יעבור ועבר ולא נהרג ה"ז חלל את השם ואעפ"כ אין מלקין אותו. ומכ"ש שאין ממיתין ומדוע ברפואה כתב שעונשין אותו עונש הראוי וכתב הרב הפר"ח לתרץ דשם בה"ד שרוצים להרגו אם לא יעבור א"כ במה שעבר ניצל בודאי מן המות ופלט חייו. מפ"ז הוי אונס אבל כאן ברפואה מאן לימא דרפואות אלו המה בדוקות ושמא לא יועילו. או שמא יתרפא דרך היתר או יתרפא מטבעו. וא"כ עבירה היא ודאית והרפואה מסופקת ע"ש. וגם אנחנו נאמר כן דבודאי בסכנה גלויה אסור להחמיר על עצמו. אבל כאן דאין הסכנה גלויה דילמא יזדמן לו מים אחר כאשר קרה לו באמת. שוב מותר להחמיר על עצמו:

דף כו ע"ב משנה אפילו בית הקברות מפני שיכול לחוץ. נ"ב עיין רע"ב שכתב בטעמא דרבנן סברו דאדם מקפיד על עירובו נמצא משתמש באיסור הנאה עכ"ל. מדלא מפלגינן מידי משמע דמגיתו בקרקע עולם מותר ליהנות מבית הקברות עיין (סנהדרין מז ע"ב) וצ"ל כיון דבעינן בית שביתה ועירוב משום דירה א"כ אפי' אינה נהנה רק מקרקע עולם. כיון דטעם התרת העירוב כאלו קנה בית לצורך שביתתו רואין כאלו נהנה משל בנין כ"כ בספר לח"ם: רש"י ד"ה מערבין לנזיר ערובי תחומין. נ"ב צ"ע דהרי לעיל בריש המשנה פירש"י בכל מערבין ערובי חצרות והתחומין. ומדוע פירש"י כאן דוקא התחומין. ועי' רבינו יהונתן כאן דפי' גם נזיר ביין על ע"ח ועי"ת ואולי כונת רש"י על קושיית התוס' דבע"ת בעי פת וכאן הוא יין ומפ"ז פי' דע"ת דוקא. ועי' להרב בעל עני אלמוגים סי' שפ"ו דהוליד דבר חדש מדקדוק זה. דאע"ג דגבי שתופי מערבין בפרוסה ולא שייך איבה. מ"מ איכא כזה דלאחד אסור ולהשני שרי. בכה"ג לכ"ע שייך איבה ע"ש: תוס' ד"ה בכל מערבין ואין נראה דבערובי חצרות בעינן פת. נ"ב עיין לקמן סוף דברי התוס' מ"ו ע"ב ד"ה שלא לשכח. שכתבו וקרוי שיתוף מבוי ערובי חצרות בכמה דוכתי. ועי' עוד לקמן פ"ה ע"ב תוס' ד"ה עירוב והנה בשיתופי מבואות כ"ע ס"ל דלא בעי פת כמבואר ברמב"ם פ"א מהל' עירובין: רש"י ד"ה ביין אע"ג דלא חזי לדידיה חזי לאחריני. נ"ב עי' (פסחים כג ע"א) דפירש"י הטעם משום דה"ב מתשיל והדרא לטבלא והדר מפרים ממנה מינה ובה ע"ש וכאן פירש"י משום דחזי לאחרים וצריך עיון:

דף כט ע"א רש"י ד"ה הריני כבן עזאי והריני מזומן להשיב בחריפות. נ"ב עי' באר שבע סוף הוריות דהתעורר דלמה בקדושין (כ"ד ע"א) פירש"י הנני משנת אביי דהשתא בקי ומשום דשם בקידושין אמר אביי להך מילתא ושם היה בקי עפי מרבא. אבל רבא היה חריף יותר כמו דמשמע מסוף הוריות. ומפ"ז פירש"י שפיר דאביי משתבח בבקיאותו ורבא בחריפותו. ועי' שו"ת חוט השני סימן כ"א דתפסו מרש"י (סוטה מ"ה ע"א) דפירשו גם על אביי מטעם חריפותו. ועי' סדר הדורות ערך אביי. ודע דזה דמצינו בסוטה על אביי מצינו בירושלמי פרק עגלה ערופה על רב דעלה לאיי ואמר הריני כבן עזאי שאל ממנו דין דשני הרוגין יעו"ש:

דף ל ע"א תוס' ד"ה ככר ועוד דאמר לקמן לכ"ע א"מ רק לדבר מצוה ומצות נ"ל נתנו. נ"ב עי' תוס' (פסחים דף כ"ג ע"א) ד"ה מערבין דכתב דלא פריך סתמא דש"ס למ"ד א"מ אלא לדבר מצוה ומלנ"ל ע"ש וכאן כתבו להיפך וצ"ע. ובלא"ה דברי התוס' בפסחים צ"ע. דמנ"ל לש"ס להקשות על ר' אבהו דילמא ס"ל א"מ רק לד"מ ומלנ"ג: **ע"ב** גמ' אי אתם מודים שמערבים לגדול ביוה"כ. נ"ב עיין רי"ף והרא"ש ביצה פ"א בהך דאין מוציאין לא את הקטן דכתב דביוה"כ יש איסור טלטול. והביאו ראיה מזה דאמרינן שמערבין לגדול ביוה"כ. ומרן הב"י סי' תרי"א תמה עליהם דילמא כאן מיירי מעירובי תחומין ע"ש ועי' שו"ת שאגת אריה סי' ע' מ"ש בזה. ולי קשה עוד דילמא הך דאמרו ב"ה א"ת מודים שמערבין לגדול ביוה"כ שחל להיות בשבת דמערבין משום שבת אע"ג דאינו ראוי לו לאכילה משום התענית. ואולם כבר כתבו המפרשים דכונת הש"ס א"ת מודים שמערבין ביוה"כ ומנ"ל באמת דילמא לב"ש אין מערבין ג"כ ביוה"כ. כיון דאינו ראוי לאכילה. וע"כ דהכונה על מה שמערבים בכל יוה"כ. לאנשים אשר היו מלוים את המוליך שעיר המשתלח. דאמרו (יומא ס"ז ע"א) וכלן ע"י עירוב ע"ש. וא"כ ענין זה לא היה בשבת לבדו רק בכל יוה"כ היו עושים עירוב אף בחל יוה"כ בחול. אולם קושיית הב"י תמורה דילמא מיירי כאן מעירוב תחומין ועוד דע"כ כיון דהראיה ממעשים בכל יום שעשו אנשים המלוין את איש עתי היה רק[ע"י] ע"ת. ועוד דהרי אמרו כאן כמאן דלא כתנאיה. דס"ל דלב"ש לא משכחת עירוב רק עד שיוציא מטתו וכלי תשמישו לשם. הרי דמיירי רק בתחומין. ונראה ליישב דהנה הרמב"ם כתב בתשו' מובא בב"י סי' ת"ס. דימים ונהרות כיון דהם למעלה מעשרה מקרי כרמלית. ואין הטלטול בהם דבר תורה. ולא יתכן שיהיה המעביר והמטלטל על פני המים אסור מדרבנן. והמהלך יותר מי"ב מילין יהיה לוקה. וא"כ מדהביאו ב"ה ראיה מהך דמערבין לגדול ביוה"כ. דילמא שאני התם דהוצאה אינה אסורה מה"ת ומש"ה אין תחומין נוהג מה"ת כדברי הרמב"ם דלא יתכן שיהיה מותר לעבור. ואסור לילך והם אמרו שאסור ביוה"כ תחומין והם התירו ע"י עירוב אע"ג דלא חזי. משא"כ בשבת דאסור תחומין מה"ת בעינן מידי דחזי ליה. וע"כ דלב"ה תחומין דבר תורה ביוה"כ וממילא שמעינן דגם הוצאה אסורה מן התורה כדעת הרמב"ם דלא יתכן שתהיה הוצאה קלה מתחומין ופשוט:

דף לא ע"א גמרא אין מערבין אלא לדבר מצוה ומלנ"ל. נ"ב עיין שער המלך הל' סוכה וטורי אבן בחי' ר"ה כ"ח דהרי הך דבר מצוה היינו ללכת לבית האבל או לבית המשתה. דאיכא הנאת הגוף בהדיא ובכה"ג ל"א מצות לאו ליהנות ניתנו וכן הקשו לשיטת רז"ה דבמצוה דרבנן לא שייך מלנ"ל. איך יפרנסו בית האבל ובית המשתה דאינם רק מצות דרבנן. וכתב השער המלך דוקא בנהנה גופו כמו בתקיעת שופר אבל כאן הנאת הגוף אינה רק גרם מה שיהיה לו אחר כך:

דף לב ע"א תוס' ד"ה רב ששת הר"ש פוסק כר"ש. נ"ב עיין משנה למלך פ"ד מהל' בכורות באריכות בדין זה: **ע"ב** גמ' רבי סבר ניחא ליה לחבר דליעביד איסור קלילא. נ"ב עי' ט"ז יו"ד סימן של"ד שהביא דברי האגודה. דמנדין למי שחייב נדוי אפילו במקום שיש לחוש שיצא עי"ז לתרבות רעה. והוכיחו מהך דניבא רבי לפני מותו (קדושין ע"ב ע"א) בורתא דסטיא דאקפי' פירי דכורא בשבתא. ושמתינהו ר' אחי ואשתמוד. ולא"ז צורך הביא התלמוד ספור זה רק להוכיח אע"פ דיצאו לת"ר לא חשש ר' אחי ע"ז ונידוהו ע"ש. והשתא דברי רבי סותרים זא"ז. דכאן ס"ל דאמרינן חטא באיסורי זוטא למען לא יעבור ע"ה איסורא רבה. ושם חזינן דניבא לפני מותו דמתויבין הב"ד לעשות הטוב אשר מוטל ולא משגיחין ע"ז במה דיעשה אחר איסור גדול. ואולי י"ל כיון דכתב המשנה למלך פ"ג מהל' תרומות הלכה י"ז דשלא מן המוקף אינו רק דרבנן ודוקא בכה"ג אמרינן חטא אבל מה שחוב על הב"ד ללקות ולנדות למי שחייב נידוי זה הוא ד"ת. שוב ראיתי להרב בעל שו"ת בית יעקב סו"ס פ"א דהתעורר על הסתירה אשר נראה בדברי רבי לשיטת האגודה ובתשובה לחכם אחד אשר עוררני בזה האריכתי:

דף לה ע"ב גמרא נגע באחד בלילה ולמחר מצאו מת ר"מ מטהר. נ"ב עי' שו"ת חכם צבי סי' כ' ג' ובתשובת נו"ב מהדו"ק חלק אהע"ז סי' ל"א בבאור טעם הדבר. ובפרט בסברת דברי התוספתא שהביאו התוספות כאן דבראוהו חי מבערב מודים חכמים לר"מ ע"ש:

דף לו ע"א גמרא היום חול ולמחר קודש מספיקא לא נחתא קדושה. נ"ב והיינו מפני שמוקמינן על חזקה וא"ל א"כ למה קי"ל ספק נזירות להחמיר. נימא ג"כ דמוקי על החזקה כבר הרגיש בזה הרב מחנה אפרים הלכות נדרים סימן י"ג. ותירץ דשאני התם דמסתמא לנדר איכוין דאל"כ לשתוק ע"ש. ועי' ג"כ מ"ש המ"א הל' שבת סימן שמ"ב אם יש חילוק בבין השמשות בין עיולי יומא לאפוקי יומא משום דמספיקא לא נחתא קדושה. ובאפוקי יומא מספיקא לא פקעי קדושה ורמז לסוגיין ע"ש:

דף לח ע"ב גמ' כי נח נפשיה דרב הונא עייל ר' חסדא למרתא. נ"ב משום דאמרינן (ב"מ ל"ג ע"א) דעד ארבעים שנה אקפדו ולא עיילו להדדי ע"ש. ראינו דלא עיילו לבה"מ בהדדי ובשמת רב הונא אז עייל ר"ח לבהמ"ד:

דף מ ע"ב גמרא שדוה רבנן לר' יימר סבא. נ"ב הגאון מהרי"ב ליין לדין בהאילתות ס"פ ברכה דשם הגירסא ר' ייבא סבא. והעלים עין במ"כ דגם ברש"י שלפנינו ד"ה כד חזייא גרס ר' ייבא: תוספות ד"ה דילמא אתי למסרך דוקא גביה זמן שהוא קבוע. נ"ב עיין מג"א סי' רס"ט וסי' שמ"ג ובסי' תקנ"ח וסי' תקנ"ט כל חילוקי בהך דאתי למסרך:

דף מא ע"א גמ' עמד ריב"ג על רגליו ואמר חזי אנא דבתר רישא גופא אזיל. נ"ב הרב באר שבע בשו"ת סי' כ"א כתב דהיה במסיבה אחת עם חכמים ותקרו אנה המקור ללשון זה אשר רגיל בפי החכמים דבתר רישא גופא אזיל. ורצה לפשוט מהך דפ' עגלה ערופה דמודדין מן הראש. ונעלם במח"כ גמרא מפורשת כאן וכבר תפסו הרב חוט השני סימן כ"א: **ע"ב** רש"י ד"ה והרשות מי שיש לו נושין. נ"ב עיין ערוך ערך רשות שפי' הרשות היינו משרתי השלטונים שהם תמיד בפחד ואימה. ומתייראין על נפשם וחייהם תלוים לנגדם ע"ש קצת בדברי הר"ח מובא בתוס'. ודע דט"ס נפל כאן בכל ספרי ערוך והמגיהים והמתקנים לא שמו עין ע"ז. וז"ל בפרק ג' דברים מעבירים אדם ע"ד ועוד קונו ע"ש והנה נוסף ע"ז שלא ציין מראה מקום לזה. עוד הניחו הט"ס בפ"ג דברים דמשמע דג' דברים הוא כינוי לפרק אחד אבל האמת דכצ"ל בפ' מי שהוציאוהו. ג' דברים מעבירין וגם במה שסיים הערוך ואלו ג' דברים אפשר שיש להם כפרה. ט"ס וצ"ל אפשר שיש בהן כפרה כמ"ש כאן למאי נ"מ לקבולי מאהבה פירש"י דמכפרי: תוס' ד"ה מי שהוציאוהו ואע"ג דאיכא נמי כשפים שמכחישין פמליא של מעלה. נ"ב כן הוא בש"ס (חולין ז' ע"ב): תוס' ד"ה לנדדים קתני. נ"ב דברי התוס' סתומים. ועי' שו"ת רש"ך סימן קס"ג מה שטרח להבין דבריהם:

דף מג ע"ב גמ' אלא אמרינן לבית דין הגדול אתיא. נ"ב מכאן ראיה ברורה לשיטת הרמב"ם פי' המשנה פ"א דסנהדרין דגם בזה"ז יש אפשרות לסמיכה אם יתקבצו כל חכמי ישראל וכו' דאל"כ לא תמצא ב"ד הגדול לפי שיצטרך שיהיה הב"ד סמוך עכ"פ. והקב"ה יעד לנו שישובו ע"ש. ועי' תשובת הרלב"ח ור"י בי רב בקונטרס הסמיכה לרלב"ח מ"ש בזה. עכ"פ כאן אמרינן דאליהו יבא לבית דין הגדול והריטב"א כאן מפרש שיבא לבית דין הגדול בלשכת הגזית והרי אין לנו עתה ב"ד הגדול. א"ו שעוד קודם ביאת אליהו יש אפשרות לב"ד הגדול כשיטת הרמב"ם וכנון. ועי' כרתי ופלתי סוף קונטרס בית הספק סי' ק"י מ"ש בסוגיא זו:

דף מה ע"א רש"י ד"ה הרי שמואל קיים ומידי דאיסור והיתר לא משייל באורים ותומים. נ"ב כן הוא בש"ס (תמורה ט"ז ע"א) א"ל לפינחס שאל א"ל לא בשמים הוא. ועי' רש"י (שבת ק"ח ע"א) מאי לכשיבא אליהו יאמר הרי איסור והיתר אין תלוי בו דלא בשמים הוא: **ע"ב** תוס' ד"ה לקנו שביתה כיון דכל המים מחוברים וצ"ד לספינה ששטה על המים. נ"ב התוס' כ"כ מסברא דנפשייהו אכן חילוק זה מפורש (גיטין ח' ע"א) דמיא תיבה כארעא סמיכתא. וכן מפורש שם בלשון ראשון דספינה דעשוי' לגרות לא מחשיב כאילו מונחת בארץ רק כארעא סמיכתא:

דף מו ע"א גמרא הלכה כדברי המיקל בעירוב. נ"ב עיין יד מלאכי סי' קפ"ד דהביא בשם שו"ת הריב"ש ס"ס ת"ה דוקא בעירוב הלכה כדברי המיקל אבל לא במחיצות. וטעם הדבר דעירוב אין עיקר מה"ת. אבל מחיצות אפילו בענין דרבנן כיון דעיקר מחיצות המה ד"ת (דמחיצין הלכה מסיני) שוב ל"א הלכה כמיקל ע"ש. וכ"כ הרשב"א והריטב"א ריש פ"ט דעירובין וברש"י קע"ה הביא הרב יד מלאכי בשם הב"ח או"ח סימן שנ"ח דבבעיא דלא איפשיטא ל"א הלכה כדברי המיקל בעירוב. כיון דמסתפק לכולהו רבנן אין בידנו להקל. וכן היכא דאפשר לפרש דבריהם הכי והכי ל"א הלכה כמיקל. רק בפלוגתא אפילו יחיד נגד רבים. אמרינן כדאי הוא היחיד לסמוך עליו עי"ש: **ע"ב** גמרא ר"מ ור"ש מאי תיקו. נ"ב כתב הרב יד מלאכי סי' תק"פ דבירושלמי פ"א דשביעית ובפ"ג דתרומות נקטו בפשיטות דר"מ ור"ש הלכה כר"ש ולפי הכלל אשר מסר לנו מרן הכ"מ פ"א מהל' תרומות הט"ו בעיא דלא איפשטא בבבלי ואיפשיטא בירושלמי הוי פשיטותא ובשם ספר הכריתות והליכות עולם הביא דר"מ ור"ש הלכה כדברי המחמיר בשניהם. אולם הר"ש הנגיד במבוא התלמוד והראב"ד פכ"ד מהל' טומאת מת פסקו כר"ש נגד ר"מ וסמכו על הירושלמי ע"ש. והרב מהר"י ברלין בהגהותיו למבוא התלמוד התעורר דכאן הניחו בתיקו וציין לעיין בתוס' יו"ט פ"א דחולין ונעלם מעיני שניהם דברי הירושלמי אשר מבואר שמה דר"מ ור"ש הלכה כר"ש: רש"י ד"ה מטין מורין ליחיד אבל מדרש בפרקי לא דרשינן. נ"ב עיין (תענית כ"ו ע"ב) הלכה דרשינן בפרקי. מנהג לא דרשינן. אורויי מורינן ליחיד הבא לימלך. נהגו אוריי לא מורינן ואי עביד לא מחינן. ועי' רש"י לקמן ע"ב ע"א ד"ה הלכתא (ועי' ב"ב ק"ל ע"ב) אין למדין עד שתאמר הלכה למעשה. ובחי' דרכי הוראה האריכתי בכללים אלו ליישב הסתירות הנופלות בזה:

דף נג ע"ב רש"י ד"ה למפיבושת לפני זקני דרום שהם חכמים מאד. נ"ב צ"ע דהרי אמרו בירושלמי פסחים פ' תמיד נשחט דאין למדין אגדה לאנשי דרום שהם גסי רוח ומיעוטי תורה ע"ש. ואיך קרי להו כאן חכמים מאד. והא דאמרו גסי רוח ומיעוטי תורה משום דאמרו לקמן נ"ה ע"א לא תמצא בגסי רוח:

דף נד ע"א גמרא זכה תאות לבו נתת לו לא זכה וארשת שפתיו בל מנעת. נ"ב דברי רש"י דחוקים מאוד וי"ל דהכונה ע"פ אמרם בתנחומא פ' תרומה ומובא ברש"י ה"פ שזה שמצינו בתפלת שלמה וגם אל הנכרי וגו' ובא והתפלל אל הבית הזה וגו' ועשית ככל אשר יקרא אליך הנכרי. אבל ישראל כשהוא מתפלל לפניך בבית הזה כתיב. ונתת לאיש ככל דרכיו אשר תדע את לבבו. כיצד אם הישראל תובע בנים ואתה יודע שהבנים מכעיסים אל תתן לו. וכן אם תבע נכסים ואתה יודע שעתיד לבעט בך אל תתן

לו

ט. רק אשר תדע את לבבו. ובנכרי כתיב ונתת ככל אשר יקרא אליך מה שמבקש ממך תן לו אף אם יגרום לו רעה לבסוף. וגם כאן אם זכה נותנין לו תאות לבו הייני רק כפי מחשבתו לטובה. ואם בוטה בשפתים כמה שיעלה לרע בסופו אל תתן לו רק טוב כפי אשר מחשבתו רצויה. אבל אם לא זכה דינו כנכרי ואין נותנין לו רק ארשת שפתיו לבד. ואין הקב"ה משגיח מה שיוכל להגיע לו רעה לבסוף: רש"י ד"ה שדורסת ואוכלת מיד לאחר הריגתה. נ"ב עי' רש"י (ב"ק ט"ז ע"ב) דפי' דרס היינו אכלה מחיים. ועיין רש"י (תענית ח' ע"א) ד"ה דורס ואוכל. ועי' תוס' (פסחים מ"ט ע"ב) ד"ה מה ארי דורס ואוכל דפי' ג"כ דאינו ממתין עד שימות: ע"ב גמ' הון מהבל ימעט אם עושה אדם תורתו חבילות. נ"ב דרשו הבל כמו הבל. וכבר ידענו דרך חז"ל דדרשו בכל עת חי"ת חילוף ה"א ונתנו ע"ז כלל בירושלמי פ"ז דשבת. לא ממנעו רבנן דרשו מחלפו בין ה"א לחי"ת: רש"י ד"ה עשו מועדים לתורה קבעו עתים לתלמידיכם. נ"ב הא דלא פי' כפשוטו שיקבעו עתים לתלמוד תורה מפני דדרשי' בירושלמי סוף ברכות תניא ר' נתן אומר כל הקובע עתים לתורה כאילו מפיר את התורה. דכתיב עת לעשות לה' הפרו תורתך. ומפ"ז פרש"י דקאי על הרב שהזהירם מתי יבאו ללמוד. ועי' (ברכות ל"ה ע"ב) דרבא אמר להם שבימי הבציר לא יבאו אצלו. מכלל דהקדים להודיע אותם מתי יבאו:

דף נה ע"א גמרא עיר העשויה כקשת. נ"ב עי' שו"ת תות יאיר סי' קנ"א באור סוגיא זו:

דף נו ע"א גמרא הנהו מולייתא דבי בירי ודבי נרש אזקנון. נ"ב עי' (סוטה ו' ע"א) אמרו ג"כ וורדונית ושוקא דנרש. שהם יושבים בשפוע ההר. והיינו דבי נרש והיינו שוקא דנרש: רש"י ד"ה ואין בין תקופה. ור' שבתי דעלו הרופא פירשו בספר תכמוני. נ"ב ע"ש וצ"ל ר' שבתי דונלו בספר תחכמוני כתב. כי בימינו נמצא ספר זה בכת"י באוצרות הספרים. ונקרא דונלו מפני שהיה בעירו נוילו אשר במדינת איטליו. והיה בשנת ת"ש לאלף החמישי. וכבר דברו המחברים החדשים בזה מה שיש בו די:

דף נח ע"א גמרא אבל מה נעשה שהרי אמרה תורה וכידו תבל מדה. נ"ב מקרא זה הוא בזכריה. והתלמוד מכנה אותו בשם אמרה תורה. ומכאן מוכח דדברי קבלה מכונה אגלם בשם תורה וכן אמרו (בכורות נ' ע"א) בקשו לגנוז כספא ודהבא משום כספא ודהבא שבירושלים. עד שמצאו מקרא בתורה ובאו בה פריצים וחללוה. ובחיבורי האיכתי בזה הרבה ואכ"מ:

דף נט ע"א תוס' ד"ה ותחומין דרבנן. אע"ג דמעשים בכל יום שמאמינין לנשים בשחיטה. נ"ב מפני שהתוספות לשיטתם הולכים דתלקו על הלכות ארץ ישראל שסובר דנשים לא ישחטו. ובעיקר הדבר עי' בחי' הרשב"א יבמות ר"פ האשה רבה שהאריך לתת טעם מה שמאמינין הנשים בעניינים דנתחזק איסורא:

דף סג ע"א תוס' ד"ה כל הנותן. הא דקרי ליה ביאירי וכו' ופשטיה דקרא לאו בכהן ממש רק שר. נ"ב עי' פי' ע"ז בשו"ת מקום שמואל בשער התירוצים. ועי' שו"ת נו"ב מהדו"ק חיו"ד סי' פ"ו. דרצה ליתן הטעם למנהג. שמביא הרמ"א בהל' מילה שלא לכבד סנדק אחד לשני בניו. מפני דהוי כמו נותן מתנותיו לכהן אחד ע"ש:

דף סד ע"ב גמרא מעשה בר"ג שהיה רוכב על החמור. והיה מהלך מעכו לכזיב. נ"ב כל ענין זה הוא בירושלמי פ"ב דע"ז. אכן יש שמה איזהו שינויים. כאן נאמר דאמר לאלעאי טול גלוסקין. ובירושלמי נאמר דאמר לטבי עבדו. ועי' עוד איזהו שינוים ועי' יפה מראה שם:

דף סה ע"א גמרא יכול אני לפטור את כל העולם מן הדין. נ"ב בלשון הזה אמר רשב"י (סוכה מ"ה ע"ב) ע"ש: גמרא הלכתא בעי צלותא. נ"ב במגילה (כ"ח ע"ב) הגירסא שמעתתין בעי צלותא. וגירסא זו נכונה יותר דשמעתין אינה רק עניני הלכות לדון ולהוראה. אבל הלכה משמע ג"כ על עניני אגדה. כמו (סנהדרין ק"ז ע"א) נתעלמה ממנו הלכה עיין שם:

דף סז ע"א גמרא ר' חסדא מרתען שפוותיה ממתנייתא דר"ש. נ"ב עי' תשובת רבינו שרירא גאון נדפס ביוחסין ותמצא דלא גרס שפוותיה. ובגירסא לפני רש"י (זבחים ל"ו ע"ב) היה כתוב מרתען שפוותיו. וכן גרס ר"ש גאון רב ששת מרתע מפלפולא דר"ח. וכאן הגירסא כוליה גופיה. מה שלא נמצא ברש"ג:

דף סח ע"א גמרא מה כותה שבות א"ד השבת אף אמירה לנכרי א"ד שבת. נ"ב לשיטת הרמב"ם פ"ו מהל' ק"פ. דמפ"ז העמידו דבריהם בהזאה במקום כרת משום דאכתי לא מטו זמן הפסח. דלשיטתו מיירי בחל י"ג ניסן בשבת. ואינו רק גורם שלא יעשה פסח ע"ש. א"כ איך יפרנס סוגיא זו. דהתם לא מטא זמני אבל כאן דמטא זמן המילה. פשיטא דאומרים לנכרי להחם חמין וצ"ע:

דף סט ע"א גמרא גילוי פנים אפיקורוס הוי בתמיה לא ידעתי מאי קושיא. אולי כוונת ברייתא גילוי פנים. היינו מגלה פנים בתורה שלא כהלכה דתשיב ליה במשנה דאבות ובסנהדרין פ' חלק. בין אלו דאין להם חלק לעולם הבא. והרמב"ם פ"ג מהל' תשובה חשיב ליה בכלל האפקורסין. ואולי דלשון גילוי פנים אינו במשמע מגלה פנים: רש"י ד"ה בהומרתא. מדושא לא אתפרש. ואומר אני קשר של בושם. נ"ב עי' רש"י (מועד קטן י"ב ע"ב) פרש"י טבעת וחותמה של אלמוג וצ"ע:

דף עו ע"א רש"י ד"ה לא מינכרא מלתא וכו'. והויין מילי דרבנן כחוכא ואטלולי. נ"ב כן הוא לעיל ס"ח ע"ב. ומ"ש רש"י ולא ניתן פה לצדוקים לרדות. כן הוא במשנה (פרה פ"ג מ"ב) ובש"ס (יומא מ' ע"ב).. והפי' ספק יממא ספק ליליא לא מנכרא מילתא כבר כתבתי לעיל בהגהות למסכת שבת. דבין השמשות יש ג"כ ספק תליו מן היום. ותליו מן הלילה ולא הוי תרתי דסתרי אהדדי. אע"פ שהניח אדם א' עירוב לשניהם בבין השמשות ועיין ריטב"א כאן:

דף פ ע"א רש"י נגרפי שם ע"ז שהיתה באותה מדינה. נ"ב עיין (שבת קמ"ז ע"א) רב לא אזיל לבי אבידן. וכ"ש לבי נגרפי ע"ש וגם שם פרש"י דהיא ע"ז: ע"ב גמרא לשון אחר מגד שאני. נ"ב כבר התעורר הרב מהר"י ברלין דענין זה אינו מובן. ועי' בספר מקום שמואל שער התירוצים ופי' מגד היינו טלטול מן הצד דבלא"ה לא הוי טלטול גמור ומפ"ז כופין. ומורי הגאון מהרא"ז מרגליות ז"ל פי' דמגד הוא כמו מצודה דכתיב וישב דוד במצודה (ד"ה י"א) היינו שיש מחיצות כגירסת התוס' שאני הכא דאיכא מחיצות. ומגד היינו ג"כ כיון דיש כאן מחיצות כופין על לחי וקורה. עי' בהקדמתו לס' בית אפרים ח"ב: תוס' ד"ה אבל קורה. מ"מ כיון דלא בעי אלא שיעור זוטא לא התמירו. נ"ב הנה הן מלשון התוס' כאן. וכן מלשון התוס' (סוכה ל' ע"א) ד"ה לכם דדוקא במידי דבעי שיעור אמרינן מכתת שיעוריה ונחסר מהשיעור אבל היכא דל"ב שיעור אף מידי דאיסור הנאה כשר. וכן מוכח ג"כ (חולין פ"ט ע"ב) דקאמר הש"ס מי דמי התם בשופר שיעורא בעינן. אבל הכא כל כמה דמכתת מעלי לכיסוי. ועי' תוס' (חולין ק"מ ע"א) ד"ה למעוטי. שנסתפקו בבהמת עיר הנדחת כיון דלשרפה עומדת עכ"ל. ולטעם זה דעומד לשרפה וכשרוף דמי. אז אפילו ל"ב שיעור כלל ג"כ פסול. וכ"כ הר"ן פ"ב דגיטין בהך דכתבו גט על איסור הנאה. דמתחלה רצה להתיר מטעם דלא בעי שיעור. ואח"כ מסיק דכיון דצריכין להתבער מן העולם. א"כ אף דל"ב שיעור פסול. ואפשר דהר"ן לא כתב רק לר"ש דס"ל כל העומד לשרוף כשרוף דמי. אבל לדידן אינו פסול רק משום כתותי מכתת דכשלם אינו נחשב. אבל במידי דל"ב שיעור כשר איסור הנאה. וגבי לחי ל"ב שיעור רק שלא יהיה ניטל ברוח. וזה ע"כ נעשה כשפודין של מתכת כדאמרינן לעיל ג' ע"א וז"ב:

דף פא ע"א גמרא אר"ת תפרה בקיסם מערבין. הא דידיע תפרה. נ"ב הגאון בעל בית יעקב סי' קמ"ב. רוצה להוכיח מכאן דנחשב ע"י תפירה לשלימה. הס"ד באתרוג שניטל פיטמה. מהני להיות נחשב שלם ע"י החיבור במחט. בלא נקב מפולש ובלי עשות נקב בחדרי הזרע ע"ש: אולם הרב יד המלך דחאו בהל' לולב. דהא דאין מערבין בפרוסה הוא רק משום איבה. וכיון דלא ניכר התפר וחשבו השכנים כי הוא שלם וליכא איבה אבל היכי דמן הדין צריך להיות שלם. אין מועיל חיבור כזה ע"י תפירה ונכון:

דף פג ע"ב גמרא ראשית עריסותיכם כדי עיסת מדבר. נ"ב כל הסוגיא וענין השיעורים והמדות אשר הוזכרו נתבארו יפה בשו"ת נודע ביהודה מהדו"ק חאו"ח סי' ל"ז ל"ח ובחידושי הרז"ה מכונה שיעור עירוב:

דף פו ע"א גמרא אביו של זה יש לו אלף ספינות בים וכנגדן אלף עיירות ביבשה. נ"ב דרכם לנקוט מדה מרובה כלזו. וכן אמרו (יומא ל"ה ע"ב) על ר"א בן חרסום שהיו לו אלף ספינות בים ואלף עיירות ע"ש: שם אימתי ישב עולם לפני אלהים חסד ואמת מן ינצרוהו. נ"ב יבואר ע"ד מאמר בן זומא (ברכות נ"ח ע"א) כמה יגיעות יגע אדם הראשון ואני משכים ומוצא כל ע"ש. דהכוונה דבהעדר הכנתם אין אפשרות לאדם שלם מבעלי הסגולה להשיג שלימות. ואם יתעסק האדם כל ימיו לעמוד לפני ה' מי ישמור חסד ואמת. ועתה כל אחד מסייע לחברו. החכם מורה דעת ומלמד העם. והעם מכין לו את כל צרכיו ואיש את רעהו יעזורו: רש"י ד"ה מן לשון מזונות. נ"ב ואולם רש"י (תהלים ס"א) פי' מן לשון הכנה. ובש"ס (סוכה ל"ט ע"ב) מבואר מאי משמע דהאי מן לשנא דמזונא הוא. דכתב וימן להם המלך עיין שם:

דף צה ע"ב גמרא שבת זמן תפילין. נ"ב סוגיא זו נתבארת בארוכה בתשובת ר' מנחם עזריה סימן ל"ג. ובתשובת שאגת אריה סימן מ"א מ"ב מ"ג מ"ד מ"ה ע"ש ובתשובת פני אריה: רש"י ד"ה תנא קמא סבר שבת זמן תפילין ואיכא בל תוסיף ומשוי ליה כמשאוי. נ"ב עיין בתשובת שאגת אריה בסי' מ"א דהקשה דלפ"ז איך יפרנס סוגיא (מנחות ל"ז) דהם ד' ציצית אין מעכבות זו את זו והיוצא בטלית עם ג' ציצית פטור בשבת. ואם מעכבות שוב הוי טלית שאינה מצויצת ותייב חטאת • ולדעת רש"י הרי עכ"פ בג' ציצית עובר בבל תגרע אע"ג דאין מעכבת. ושוב האיסור משוי לי' למשא ע"ש. ובאמת יש לומר דרק לאו שיש בו מעשה. משוי למשאוי אבל בל תגרע דלא הוי מעשה. כמו שאמרו לקמן כשלא נתת עברת על בל תגרע ולא עשית מעשה. ובכה"ג לא נחשיב כמשאוי ובלא"ה צריכין להבין דברי רש"י. מ"ט יהיה האיסור עושה משאוי. וצ"ל כיון דחזינן דנחשב לבישת תפילין למעשה דלוקה עליו ואיך נאמר דאינו רק תכשיט וזה דוקא היכא דיש חיוב מלקות מחשיב כמעשה אבל בהעדר המלקות לא מינכרא מילתא ונחשב רק כתכשיט ולא כמשאוי:

דף צו ע"א גמ' אשתו של יונה עולה לרגל. נ"ב עיין רש"י שפי' אשתו של יונה בן אמתי. ובלי ספק היה לחז"ל זאת בקבלה. ועי' ירושלמי ריש פ"ה דסוכה. א"ר יוחנן יונה בן אמתי מעולי רגלים היה ונכנס למקדש ושרתה עליו שכינה והיה להם בקבלה. דגם אשתו הלכה עמו • והנה ההידוש דעלה יונה לרגל אע"ג דהוא מ"ע. מ"מ היה סכנה בדבר מפני הפרוזדאות שהושיבו מלכי ישראל. כי יונה היה מעשרת השבטים. כמ"ש שם בירושלמי חד אמר משבט זבולון היה. וח"א משבט אשר ועי"ז היו פטורים מן הדין. רק יונה החמיר על עצמו. וזה הטעם דאשתו של יונה הושבה. והתוס' דחו טעם רש"י שכתב משום בל תוסיף. ולדידי ניחא כיון דהיה סכנה ואשה פטורה מעליה לרגל. א"כ אסורה להחמיר על עצמה ונכון: תוד"ה דלמא דנשים מותרות לברך על מ"ע שהז"ג. נ"ב עיין בתשובות בשמים ראש סי' ע"ג ובהגהות כסא דהרסנא שהאריך בבאור דברי התוס' ע"ש:

דף ק ע"א תוס' ד"ה מתן ד' במתן אחת. דהכא ע"י פשיעה בא. נ"ב דברי התוס' נכונים בטעמם דדוקא בנפל דרך מקרה והזדמן. שפגשו עשה ול"ת זא"ז. אז הוא מקום ספק מי נדחה מפני מי. אבל נסתבב פגישת הענינים ע"י פשיעה. בכה"ג לא שייך הכלל דעשה דוחה ל"ת. והטעם וכי בשביל שלא נשמר זה במלאכתו ופשע בעבודתו תעקר מצות התורה. ואולם מה שקשה על כלל זה מהא דמקשה (זבחים ל"ז ע"ב) כל הנוגע בבשרה יקדש. וליתא עשה ולדחי ל"ת. והרי שמה ע"י פשיעה בא כמה שלא נשמר כראוי. וכבר התעורר בזה הרב שער המלך בהלכות נדרים באריכות ואכ"מ. ופלוגתא זו דר"א ור"י במתן אחת איתא ג"כ בירושלמי פסחים פרק אלו עוברין. על המשנה כיצד מפרישין ומובא בנוסחי אחריני:

צבי הירש חיות חופ"ק זאלקווא.

הגהות וחדושים

מאת הגאון המובהק כו' מוהר"ר זאב וואלף בהג"מ שמואל הלוי זצ"ל מבאסקוויץ (בעהמ"ס סדר משנה על הרמב"ם):

דף יג ע"ב תוס' ד"ה שיודע כו' ממעט בתו"כ. פ' שמיני פ' י' פיסקא ג' ועיין בתוס' סנהדרין י"ז ע"א ד"ה שיודע לטהר שכתבו דרש אחר:

דף יד ע"ב גמ' א"ל פוק תני. עיין במנחות ל"ה ריש ע"ב בתוס' שם ד"ה פוק:

דף יז ע"ב גמ' אל תפנו. עיין נוסחא אחרינא בס' מנין המצות לרב"י ז"ל חלק הל"ת סוף מנין יו"ד ובקונטרסי הארכתי בס"ד בזה ליישב קושי' התוס' ד"ה אל תפנו וכו':

דף כ ע"א תוס' ד"ה מהילה כו' אע"פ דאביי אית ליה. לקמן נ"ג סוף ע"ב ועי' לעיל י"ז ע"א ויותר נראה להגיה דרבה במקום אביי או צריך להיות דרבה ואביי אית להו וכו' וכן הוא בחדושי הריטב"א הקושיא על רבה ע"ש ודו"ק:

דף לא ע"א תוס' ד"ה ומ"ס וכו' ומשמע דסבר דאהל וטי'. עיין תוי"ט במסכת פרה פ"ג מ"ב ד"ה שוורים:

דף מ ע"א תוס' ד"ה אדעתא כו' סיני עדיף. נ"ע לפע"ד דהא שם נמי אמרי'. דרבה הוי עוקר הרים ורב יוסף סיני ע"ש בהוריות ואפ"ה קי"ל בכולי ש"ס רבה ור"י הלכה כרבה לבר משדה ענין ומחצה וכמ"ש התוס' בעצמם בב"ק נ"ו ע"ב בד"ה וההוא ובב"ב קי"ד ע"ב ד"ה והלכתא ובכמה מקומות בש"ס ואפשר דהריצב"א ס"ל כהיש מפרשים שכתבו התוס' בב"ק שם דדוקא בב"ב הלכה כרבה אבל הוא דוחק שהריצב"א יסבור כן וכמו שהוכיחו התוס' שם ובכ"מ בראיות ברורות שבכולהו ש"ס הלכה כרבה ע"ש וצ"ע מאד ודו"ק:

דף פב ע"א גמרא אמר ר"י. עיין לעיל ל"א ע"א ובתוס' פסחים מ"ט ע"א ד"ה לשבות:

דף קג ע"א גמרא בני תנורה. עיין בתוס' פסחים דף פ"ה ע"א ד"ה בני תנורה:

ברא"ש פ"א בסי' ד' וכן כתב הוא למעלה כיצד נותן. ממעטו נותן כו': שם מעשרים מלמטה. עי' בספר ק"נ אי גרסי למטה או למעלה: שם בשדה ענין ומחצה. בפ"ק דב"ב דף ב' בפ"ה דב"ב קי"ד ע"ב ושם פ"ט דף קמ"ג ע"ב ובמחצה וכו' כצ"ל: סימן ח בפרק עושין פסין. דף כ"ד ע"ב: בס"י והא דקאמר רבא מנא אמינא לה וכו' כצ"ל: פרק ב' סימן ב' הא דתנן לקמן דף מ"ט ע"ב: שם דקי"ל כוותיה לקמן נ"ה ע"א: שם ומיהו איכא למימר דידן. דדין בית וכו' כצ"ל: שם ויש לדקדק מהא דאמרינן לקמן נ"ט ע"ב אספה שברה"ר גבוה י' תלון שע"ג זורקין וכו' כצ"ל ועיין בתוס' דף ח' ע"א ד"ה זורקין ולקמן בפרק המוצא תפילין בהרא"ש סימן ח' ג' שכיא ג"כ הגירסא זורקין: שם לקמן במופלגות. שם בגמרא: שם ולבסוף הוקף. הוקף כדין הוקף וכו' כצ"ל: שב כדאמר לעיל. דף כ"ב ע"א: שם אבל למאי דפריסית. למאי דמפרשי התוס' דשומירה וכו' כצ"ל. ועיין בתוס' כ"ג ע"א ד"ה ובלבד: סימן ד' משום דאפי' אותם שאין עומקין. עיין בתוס' כ"ד ע"ב ד"ה לא אמרן: פרק ג סימן ב' פסק כרבה. עי' בב"ח סימן שנ"ח אות ו' שכתב שמתיבת ובא"ד עד וכתב הוא מדברי הג"א לא מדברי הרא"ש והשיג על הב"י:

הגהות הגאון הגדול נר ישראל מוהר"ר משה סופר זצ"ל (בעהמ"ח שו"ת חתם סופר)

דף ד ע"ב תוס' ד"ה גפן וכו' דהא דרשינן. עי' רשב"ם פ' ע"פ ק"ח ע"ב:

דף כב ע"א גמרא אמר ר' שמעון. עי' ברכות כ"ה ע"ב בתוס' ישנים:

דף לב ע"א גמרא חזקה שליח עושה. עיין ירושלמי דמייתי כ"מ פ"א מהל' מעשר הלכה ח' ומשנה למלך פ"ד מהלכות בכורות:

דף לו ע"א תוס' ד"ה הכא וכו' הכא שאני א"נ כנלפע"ד להגיה ע"פ דברי תוס' כתובות כ"ו ע"ב ע"ש:

דף לז ע"א גמ' שנתנו קיניהן דמי קיניהן כצ"ל. עיין במשנה שם ובלשון תוס' ד"ה כשהתנו וכו':

דף מו ע"ב גמרא ר' יהודה ור' שמעון. עיין ט"ז יו"ד סי' קפ"ט ס"ק מ"ה על דברי ב"י שם:

דף פא ע"ב תוס' ד"ה דבר תורה וכו' אבל בכסף תשבירני. קצת קשה דההוא בנכרי כתיב במלך אדום:

הגהות וחדושים ממסכת עירובין

מאת הגאון המובהק נודע ביהודה כו' מרנא **יעקב עמדין** זצ"ל בהג"מ **צבי אשכנזי** זצ"ל

דף ג ע"א גמ' והא „רב" אמא בריה דרב"א. כצ"ל [וכמ"ש לקמן מאי אמלתרא רב אמא כו'. אבל בדפו"י ליתא שם מלת רב וכ"ה בכתובות ס"ה א'] : שם והא סוכה דנפיש „משכה". כצ"ל [וכ"ה בדפו"י] : **ע"ב** גמרא באמת. צ"ל באמה. וכן בכל הענין :

דף ה ע"ב גמ' במבוי „שנעש". צ"ל שבע :

דף ו ע"א תוס' ד"ה כיצד. דרכן הי' לצאת ולבא בתוך דרך. נ"ב עמ"ש תוס' לקמן ע"ב ד"ה וכי תימא : ד"ה ולאי. לאי רחב כו'. נ"ב אע"ג שצ"ל רחב מארבע נדון משום לחי כיון דלשם לחי הוקבע כדלעיל [ס' ב' ברש"י ותוס'] דמשום דריבה בסתימתו לא גרע :

דף ז ע"א רש"י סד"ה ומסיים בה. בציור שבגליון נ"ב (אצל ציור המבוי) הר"ר גם כאן מצד זה מפולש למבוי ומצויר בטעות דוק ותשכח : **ע"ב** רש"י ד"ה ומבוי אסור. אסרי עליה. נ"ב דיורי חצר עליה דמבוי אפי' לא נפרצה חצר כנגדו לר"ה : תוס' ד"ה בערבו. דייק רב יוסף ממלתיה דר"ה. נ"ב לקמן (י' ע"א): בא"ד לא מהני לחי אלא לר"י. נ"ב לעיל (ו' א' ב') :

דף ח ע"ב תוס' ד"ה מניח. דאית ליה קורה משום מחיצה. נ"ב לפ"ז לא היה רבא צ"ל ובאלכסון לא הוי היכר ת"ל משום דליכא אלא ב' מחיצות :

דף ט ע"א גמרא מהו דתימא מרוח א' כו'. נ"ב ואי אשמעינן תלויה. הו"א אבל משוכה אפי' ג' א"צ להביא אחרת :

דף י ע"ב גמרא לדידי הכי אבעי „ליה". צ"ל לי :

דף יא ע"א רש"י ד"ה מן הצד. באמצעיתן. כצ"ל ונ"ב של קנין דהיינו באמצע גובהן ותברו להם מן הצד שאינו דומה לפתח שיש לו משקוף שהקנה עליון צריך להיות שוקף על השניים על ראשיהן דהיינו ע"ג ועי' ברא"ש : **ע"ב** גמ' לא כך הי' כמעשה שהלך ר' יהושע כו'. נ"ב שמא אין זה סתם ר"י כי ידוע שריב"ן היה חברו של ר"ע שהוא תלמידו של ר"י [ובדפו"י הגירסא ר' יהושע בן קרחה]: שם א"ל אמר מר מידי כו'. נ"ב נראה דרא"ב"א היה רוצה לידע אם אולי נחלק רב אשי על אביו בפירוש היכר ציר דבודאי הוה שמיע ליה לר"א הא דר"ל ומאי דאמר עלה רב אויא. משו"ה מייתי לה תלמודא להא לאשמועינן דהכי הלכתא משום דרב אשי אסכים עלה נמי במתיבתא ולא פליג עלה מוכח דהכי ס"ל [ובדפו"י הגירסא לקמן לא אמר ולא כלום „אמר להו, תנא כו' וערא"ש] : שם חבשוהו כו'. נ"ב דסברי מעקרא מדעתא דנפשיה עבד. וכי שמעי דע"פ [ר"ש] עשה זאת שבקוהו :

דף יב ע"א תוס' ד"ה בפסי. דשניהם משהו. נ"ב צ"ל דמשהו דפסין ל"ד למשהו דלחי דבכל דהו סגי ליה אפי' כחוט הסרבל. ומשהו דפס היינו לאפוקי דלא בעי ד' ולא שלשה כר"י מיהא בעי שעורא זוטא שיכול לעמוד שאין פס או עץ נצב ועומד כענין פסי ביראות ור' לא ס"ל כר"ח אלא דבעי תרתי : **ע"ב** תוס' ד"ה הכא. ואין לחוש שמא יעלה הים שרטון כו'. נ"ב ותבטל מחיצת הגדודי. דמיירי שגדודי גבוהין ביותר. באופן שאין לחוש כל כך לשרטון :

דף יג ע"ב גמרא נמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא. נ"ב קרא כתיב [קהלת ד] וטוב משניהם אבל נ"ע לייבב :

דף יד ע"ב גמרא אמר ר"י בריה דר"ש בר "שילא". צ"ל שילת :

דף טו ע"א תוס' ד"ה אי הכי מאי "למימרא„. נ"ב קמ"ל. כצ"ל [וי"ל דגירסת התוס' „למימרא"] : **ע"ב** תוס' ד"ה מה. וגדולי קרקע. נ"ב ר"ל א"כ ה"כ אימא מה ספר גדולי קרקע ולא למעט רוח חיים :

דף יז ע"ב גמרא אלא מעתה דכתיב כו' ה"נ דלא לקי. נ"ב תימה. הא ודאי לא לקי דהוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד. וצ"ל דקפיא ליה אנשאל דבאזהרה · וקשה אזהרתיה דהאי לא מאל תפנו הוא כמ"ש תוס' כפד"מ [סנהדרין ס"ס א'] אלא ע"כ פרש"י שם עיקר ומהכא אתיא ליה [ולגירסת הרמב"ם הובא בגליון הש"ס כאן א"ש גם לפי' התוס' דסנהדרין וכ"ה ברמב"ם] :

דף כ ע"א גמרא א"ל פשיטא. נ"ב לא נזכר האומר וכן לקמן [ע"ב] וצ"ל שנ"ל אמרו ליה לשון רבים : **ע"ב** גמרא א"ל תניתוה. נ"ב ג"כ חסר האומר ולמי אמר וע"ל :

דף כא ע"א גמרא מטפס ועולה מטפס ויורד. נ"ב הא דמקדים עולה ליורד לאורויי דאפי' כ"פ משרא שרי שגם אחר שעלה חוזר ויורד כמה דבעי [ועבתוס' שמנויים בגליון הגמ' כאן] : שם פסי בירות בחו"ל לא כו'. נ"ב ובבל מפקא מכלל חו"ל משום דשכיחי מתיבתא והיתה מיושבת מישראל הרבה מאד. גדולה להם כא"י וכן אתה מוצא בכמה דברים כמו לענין מעשרות ולרעות בהמה דקה בפרק מרובה [ב"ק פ'.] וכן לגטין (פ"ק דגטין ו' א'): **ע"ב** גמ' חדשים גם ישנים מהו א"ל אלו מצות קלות כו'. נ"ב נראה טעמיה משום דקלות נוח לאדם לקבלם ולעשותם קרי להו חדשים כי כן דבר חדש חביב על האדם ותמורות דומות למשא כישנים דברים שהרגיל בהם אינן חביבין לו ככתוב אל תבוז כי זקנה אמך. ואחז"ל עה"פ מצוך היום לעולם יהיו ד"ת בעיניך כאילו היום נתנו כפרוטגמא חדשה שכל אדם סופנה לא כישנה שאין אדם סופנה : שם היום מימיך מרובין שמא לחתור כו'. נ"ב עם המים לרכך הטיט ולבני הקיר. וכ"כ אבנים שחקו מים: שם שאמר שלמה ע"כ דבר ודבר של תורה שלשת אלפים משל כו'. נ"ב התורה נקראת. כתיב כאשר יאמר משל הקדמוני · לפי שתחת המשל נסתר וצפן הנמשל המכוון. כן ד"ת משלים ותחתיו גנוזים סתרים הנדרשים. ודברי סופרים מגלים עמוקותיה של תורה והדברים שמחים ומעוררים שירה וזמרה. לכ"א [בסוף מגילה ע"ש] כל השונה בלי זמרה כו'. גם ר"ל שירה מלשון שיריים וגזמים [שבת מו : וש"מ] יואלין בשיר [שם נא:] ור"ל שירו של משל. שד"ס הן הן קשוטיה של תורה : תוס' ד"ה מפני. כדי שלא ישתכחו. נ"ב שאם נתנו בכת אחת מסיני היו משתכחין בימי אבלו של משה כדאיתא בתמורה [טז. ע"ש] שנשתכחו הרבה מהן ולא חזרו לכן. ומגמר בעתיקתא קשי מדחדתא [יומא כ"ט א'] : סד"ה מוטב. מאמיר ע"ע היה. נ"ב ואם רשאי אדם להחמיר על עצמו בכיוצא בו עלא"ס פ"ק דברכות ובפנת אבן בוחן :

דף כב ע"ב גמרא שבילי בית גלגול. נ"ב הם שבילים ההולכים בסבוב על הר זקוף מאד שאין יכולין להגיע לראשו ולעבור לצדו אחר אלא דרך מסבה על ההר סביב סביב. להכי קרי להו שבילי בית גלגול. ובזה אין מקום לדיוק התוס' דמה צריך לאתויי דר' ינאי. דהכא לא שייך מתלקט כו' שאי אפשר להלוך במעלה ההר דרך זקיפתו אלא סביב לו ואין לשער בו במתלקט י' מתוך ד' הלוך כלפי מעלה ביושר :

דף כג ע"א תוס' סד"ה שהוא. שהיו שומרים כו'. נ"ב י"ל על תירוץ זה דהא שמירה דמקדש נמי משמירה דמשכן אתיא [כמ"ש בריש תמיד] דכתיב והחונים וגו' וכתיב שומרי וגו' : **ע"ב** תוס' ד"ה ר"ע. והא דקתני בסמוך כו'. נ"ב זהו ענין בפ"ע דנ"מ לפסק הלכה דגם ריב"א אית ליה דבר מועט וכן כולהו תנאי לבר מר"ע א"כ לית הלכתא כוותיה :

דף כד ע"א גמרא עד שהשלימו ליותר מעשר מהו אמר ליה. נ"ב ע"ל ד"כ ע"א וע"ב [שגם שם לא נזכר שם האומר] : שם נפסקה שניה ותקנה טהור מן המדרס. כצ"ל ומלת בה נמחק [וכן ליתא בשבת ובכלים] : תוס' ד"ה לא. לטלטל. נ"ב ר"ל שלא לטלטל ולענין טלטול קאמר : בא"ד בשלשה משהוין. נ"ב דפחות מותר לחצר וב"ה אסור. ויותר אסור גם לעצמו : ד"ה אבל. ולפירושו אפי' נפסקה שניה. נ"ב ולא תקנה :

דף כה ע"א גמ' בנה „בו" עמוד. כצ"ל [וכ"ה בדפו"י] : רש"י ד"ה טח בטיט כו' „רבה בר שימי". צ"ל „רב שימי" [אבל י"ג בגמרא רבה בר שימי וכ"ה ברא"ש וא"צ להגיה ברש"י] :

דף כו ע"א גמרא מכאן לת"ח שמלה שמושיבין ישיבה ע"פ. נ"ב לפי שד"ת קולטין ממ"ס : שם דלמא אתי לאגרויי כו'. נ"ב כדעבד לדוד המע"ה [שבת ל:] ור"ת [מ"ק כ"ח א'] : **ע"ב** גמ' לאו כל כמיניה קאמר [מלת קאמר ליתא בדפוס ישן וי"ג לאו כלום קאמר] :

דף כט ע"ב גמ' מפני שהשעה צריכה לו. נ"ב ש"מ אילולי כן לא היו מבקשין עליו רחמים מפני שגרם רעה לעצמו והכניס עצמו בסכנה נתחייב בנפשו [ועי' רש"א בח"א] : שם בשר חי. נ"ב אף על גב דלא חזי אלא לבבליים שדעתם יפה [מנחות נט:] איכהו נמי בבבל הוו והוי חזי להו לאומצא כדאיתא טובא :

דף ל ע"א גמרא ר"ש בן אליעזר. צ"ל אלעזר. וכן בכולן [וכ"ה בדפו"י] : שם סיני אמר שתים. נ"ב עיין סוכה כ"ו א' :

דף לא ע"א גמרא דמייתי לה אחוריה. נ"ב נראה שצ"ל בדלי"ת [אחודיה וכ"ה בדפו"י] : **ע"ב** גמ' מאן אמר ר"ח כותאי. נ"ב אע"ג דטובא איכא שייל מאן. דקשיא פשיטא נכרי נ"ל לאשמועינן דלאו בר שליחות הוא. ומשני רבותא קמ"ל אע"פ שמודה בתורה אלא שאינו מודה בערוב ככותאי אע"ג שמדקדקין במצות שהחזיקו יותר מישראל. אפ"ה כיון שאינו [מודה] בעירוב לא הוי עירוב :

דף לב ע"ב רש"י ד"ה אבל באילן כו' כגון שהיה עיר כו'. נ"ב דהנותן עירובו בעבורה של עיר לא עשה ולא כלום כדתנן לקמן (ד"ס) : תוס' סד"ה הכא. דכיון דעוקרו מכרמלית כו'. נ"ב משמע ליה לר"י דמיירי למעלה מעשרה. ולא מסתבר דא"ס ה"ל לפלוגי בין למעלה מעשרה ולמטה מעשרה אלא למעלה מעשרה או למעלה משלשה. אבל למטה מעשרה כל האויר של עשרה בכלל אפי' פחות מג' וכל פחות מג' כארעא סמיכתא דמי. משו"ה הוכרח רש"י לפרש דמאי לאתויי פחות מד"א לאשמועינן רבותא אפי' רחוק טובא מדלא מפליג בלמטה בין רחוק לקרוב :

דף לג ע"א גמ' דרך עליו. נ"ב עיין שבת (ד"ט א') ועירובין (נ"ח) דלרש"י פירושו למעלה מעשרה בר"ה : רש"י ד"ה דהדר זקיף. לא משכחת בזקיפתו מעלה ומטה. נ"ב דכולה מעלה : תוס' ד"ה והא כו' שהוא למעלה „מי' אפי' כנגד" הנטיה כו'. נ"ב לשון זה הוגה ע"פ הח"ש ומגומגם כי לפ"ז אין סוף הלשון מכוון דהא ודאי למעלה מי' בר"ה וכן בכרמלית אינו כרמלית אלא מקום פטור. ובד"א הלשון מיושר בטוב וכצ"ל שהוא למעלה מן הנטיה כו' הוי רה"י. ור"ל דאויר שלמעלה מנטיה זו ודאי כרמלית הוא עד מעלה מי' מן הארץ. וזה אמת נכון : ד"ה וכלכלה. אם למטה רוחב „כותל" שלשה [כ"ה בדפו"י]. צ"ל „קנה" שלשה :

דף לד ע"ב רש"י ד"ה גזירה. איידי דרכיבא כו'. נ"ב אע"ג דאוקי לה ר"נ בסמוך בעוזרדין צ"ל מ"מ יש חלוק בין קושי קנה לאילן : תוס' ד"ה אי. יש לו ד"א. נ"ב והעירוב מונח באמצע הבור (אם אין ברחבו אלא ד"א) א"כ מיירי דמנח סמוך לצד שפת הבור שם נתכוין לשבות הכי הוה מצי לתרוצי אלא כו' :

דף לה ע"א רש"י במתני' סד"ה ה"ז חמר גמל. והגמל הוא מושך. נ"ב שהולך מלאחריו והוא מושכו בחבל בידו א' ובשניה אוחז בחמור שמלפניו ומנהיגו ובין שניהם הוא וק"ל :

דף לו ע"ב גמרא במרי דמתא. נ"ב ר"ל במלך דאיכא מצוה לעולם ירוץ כו' [ברכות ט: וש"מ] : שם במקרי שמע. נ"ב עפרש"י והוא דחוק מאד ובערוך פירש במקרי שמע שבא לבקש ממון לפיכך בורח ממנו. גם בזה יש קצת גמגום כי מה לו לברוח מפניו בשבת שאין היום עת לבקש ממון. ויילך לו למחר. וי"ל בזה כי מ"ש יבוא היום לעיר ויצטרך להכניסו לבית ולערוך שולחן לפניו והוא לא הכין לו ארוחה וסעודתו אינה מספקת לו ולאחר הלכך משתמיט מיניה · אך חכם דמתניתין דמ"פ מיירי דלא אתא בשבת למתא דמשו"ה מערב ע"ת לצאת ולילך אצל הרב לשמוע תורה מפיו. ואינו צריך לכך אם בא לעיר. ולהניח עירוב כדי ללכת לקראתו ולהביאו לעיר אין בזה מצוה :

דף לט ע"א גמ' ולא היא שמע כו'. נ"ב כיוצא במנחות דק"א א' : תוס' ד"ה אי. היינו דוקא לבני א"י „כדמשני„ התם. כצ"ל :

דף מ ע"א גמ' אזלו שיילוה. נ"ב שאלוה אותה שאלה לרבא. בתוס' (ד"ה אי כדף לט:) או שמא אית ליה כו' בכדי שיעשו במיו"ט שני. נ"ב אע"ג דביו"ט שני לית ליה : **ע"ב** גמרא ולא הוה בידיה אמר רבא. נ"ב „רבה" צ"ל. וכ"ה בכמה דוכתי דהסוא דבעיה הוא דאמר הכי עי' פת"ה [בברכות (כ"ז א')] : רש"י ד"ה דאתי למסרך התינוק „לאחר". צ"ל לאחוז [וי"ג אחר] :

דף מא ע"א תוס' ד"ה מודה. והכא קאמר „מודה לרבנן„ דפלי גי. כצ"ל :

דף מב ע"ב רש"י ד"ה אבל טלטול אטו הילוך. "ליה". צ"ל להו :

דף מג ע"א גמרא דקאזיל בקפילא. נ"ב מן הכתוב נראה שאפי' הנביאים לא היו משתמשין בשם לילך בקפילה שהרי אליהו הנביא הלך נכון במדבר ארבעים יום (עמ"ש בס"ד פ"ק דברכות) וכן יש להוכיח עוד. ואפי' להציל עצמן ממיתה לא רצו לעשות ע"י שם שא"כ לא יבצר מירמיהו עשותו כשהשליכוהו אל הבור וכמה נביאים הומתו בלי שבקשו למלט נפשם ממות ע"י שמות בשם וישעיהו שעשה כן [יבמות מט : ע"ש] לא הועיל לו ונמסר ביד מבקשי נפשו שכך א"ת כל המשתמש בתגא חלף : **ע"ב** גמ' אלא אמרינן לב"ד הגדול אתא. נ"ב וא"כ לא נאסר אלא חוץ לירושלים : רש"י ד"ה כמה עמקו של גיא מביא שפופרת כו'. נ"ב זה יתכן בשפופרת שמדת לפייתה יתרה על עומקו של גיא אך לא בגיא העמוק יותר :

דף מו ע"ב גמ' ורב פפא אמר כו'. נ"ב עביד צריכותא אחרינא אע"ג דשני ליה צריכותא דלעיל. לשופרא דמלתא את"ל דלא שני דין יחיד ורבים בדרבנן : תוס' סד"ה ואין דאמירי עפי. נ"ב אדלעיל קאי דהיינו טעמא דאין מערבין ע"ת אלא לדעתו משום דחמירי :

דף מז ע"ב גמרא שהלך אצל רבו לצידן. נ"ב נראה דהיינו צידון דקרא ואע"פ שהיא מכלל הארץ שנתנה לא"א שצידון בכור כנען הוא וגם כתוב [יהושע יג] כל צידונים אנכי אורישם מפני ב"י. אלא מחמת שלא כבשוה בראשונה כמ"ש [שופטים א] אשר לא הוריש וגו' ואת יושבי צידון : שם שרא להו רבא לבני מחוזא למזבן. נ"ב לאו דוקא [וכצ"ל לעיל מ' ע"א] אלא אותן נכרים שהיו רגילים עם ישראל ומכירים לבני מחוזא ונותנין להם בלי פסוק דמים כאותה דשלהי פא"ל [ביצה כט:] הולך אדם אצל רועה הרגיל אצלו וא"ל תן לי גדי כו' : שם חרס שבין תחומי שבת. נ"ב הא דנקט חרס י"ל דלרבותא נקטיה דהו"א דסגי ליה במחיצת החרס קמ"ל דלא. א"נ דוקא בכה"ג דהוו להו מכוונים כדמשני בסמוך ובהא מיירי הוא דס"ל לר"ח דבעי מחיצה של ברזל כצ"ל לפרש"י אמנם לפי' ר"ת ור"ח בחרס אין צורך ודו"ק :

דף מח ע"א רש"י ד"ה של קדש. למדת אמתו של משה. נ"ב עמ"ש בס"ד בלח"ש פי"ז דכלים : ד"ה מאי שנא כו' שלשתן אסורין. נ"ב ע"ל בתוס' ד"ה רשות : תוס' ד"ה ר"י כו' ולא הוי „באמצעיתן". כצ"ל ונ"ב דאלפים :

דף מט ע"א רש"י ד"ה אף זו דברי ר"ש. דומיא דהוא מותר עמהן. נ"ב דאינו אלא בד"א שלו עד מקום שמובלע עמהן בלבד :

דף נ ע"ב גמרא מהלך לצפון „כעירובו" לדרום ולדרום „כעירובו" לצפון. כצ"ל [וכ"ה בדפוס ישן] :

דף נא ע"ב גמרא מעשה כו' בארומא. נ"ב נמצא בכתוב [שופטים ט] וישב אבימלך בארומה :

דף נג ע"א גמ' בני יהודה דגלו מסכת כו'. נ"ב נ"ל לפרש שהיו מגלים לתלמידים מסכת שילמדו ויעיינו בה קודם שילמדוה מפי רבם כדי שיתנו תחלה לבם עליה ויהיו יודעים לשאול ולהשיב בה בהיותם לומדים אותה כדי לברר ספקות שיפלו. לפי שככר היא שגורה בפיהם והוו גמרי וסדר סברי. וכשהתחילו מסכת לא פנו ממנה למסכת אחרת עד שגמרו הראשונה והיו יודעים במה יעיינו תחלה. וגם בזה עזר גדול לעיון כדא"ל ר"ח לרב ב"פ לא אמינא לך כי קאי ר' בהך מסכת כו' [שבת ג:] משא"כ כדלא [גלו] מסכת אלא הרב לומד מה שלבו [חפץ] היום בזו ומחר באחרת כי הא דאמר [ב"מ נ"ז] הנא מגינא לאשמועי' לכו ממסכת למסכת נמצא באופן זה בשעה שלומדים לפני הרב במס' חדשה תקשה עליהם הבנתה ולא ישימו לב לשאול כל דבר הקשה וכשישאלם הרב בה דבר לתדודי יהיו נחפזים להשיב פתאום לא ידעו להשיב מאומה : **ע"ב** גמ' כתרדין עלי אדמה. נ"ב יכול היה שיאמר בלשון קצר ירוק. אלא לפי שבכלל כמה מיני ירוק לכן שפתיו ברור מללו לברר מקחו. רש"א. קמ"ל כה"ג לשון ארוך עדיף : שם שור "במשפט". צ"ל משפט [וכ"ה בדפו"י וברש"י] : שם א"ד ויעשו לי בהן. נ"ב כלומר בשרא אגומרי : שם הלפינו. נ"ב עפרש"י ואינו ע"ד הדקדוק כי א"כ אין המו"ן שורש. הל"ל הלפנו במשקל הראנו : שם עשתה לי פולין כו'. נ"ב מצלו והאכסניא משמשת היתה: שם ולא כך א"ת אין משיירין כו'. נ"ב ר"ל איך יכול להתגלל שחשבת שאני שיירתי לעצמי מן התבשיל באלפס (שמא באמת חשב עליה כזאת) א"כ השדתני שלא כדין שהרי כך אמרו אין משיירין כו' : שם לסטים כמותך כבשוה. נ"ב נ"ל שביל הרשות לאחר שירדה רביעה היה [עי' תענית ו : ב"ק פא] דוק : רש"י ד"ה אמרי לה אשה כו' מתה כו'. נ"ב יש לדקדק מנ"ל זה שמא נשא אשה על אשתו [וכ"כ רש"א]. י"ל משום שאמרו [יבמות סג : סנהדרין כב] אין אדם מוצא קורת רוח אלא מאשתו הראשונה א"כ מ"ט עלך בזאת ביותר דמי כדלא טעים תבשילא. אלא שמתה והיה שרוי ג' רגלים בלי אשה : ד"ה מסכת אהרונית מסדר קדשים. נ"ב רש"א פ' סדר טהרות ולפ"ד נ"ל אהרונית על עוקצין שהיא ודאי אחרונית ועילנית כדאמרינן [ברכות כ. וש"מ] דמתנו תליסר מתיבתי בעוקצין ומצינו שרשב"ג לא היה בקי בה כבשלהי הוריות :

דף נד ע"א גמרא תלמיד א' היה לו לר"א שנתחייב "שרפה". כצ"ל [וכ"ה בדפו"י] ונ"ב שמא היה אותו תלמיד שלגלג בר"ע ונכשל כחמותו דשלהי קדושין ור"ע ור"א בדור אחד היו : **ע"ב** גמ' כ"ז שאדם הוגה בהן מוצא "בהן". כצ"ל [וכ"ה בדפו"י] : שם רבי יצחק בן „אלעזר". כצ"ל [וכ"ה בדפו"י] : שם רוכבי אתונות אלו ת"ח. נ"ב דעל חמור בן אתונות ואין לך ב"ח אלא ת"ח : שם והולכי אלו כו'. נ"ב ההולך ברגליו בר אנש. כך העוסקים במקרא מדה ואינה מדה הולכים חכמים נבוכים הם ואינם יודעים באיזה דרך הולכים : שם על דרך אלו כו'. נ"ב בעלי משנה הם על אם הדרך אבל עדיין היא דרך גבר בעלמה עלומה בתולה ואיש לא ידעה. עד שישיתו בה יושבי שער התלמוד ויפתחו השער הסגור לבאר סתומותיה : שם רי"א לעולם אהרן לימין משה חוזר. נ"ב נ"ל ר"י פליג נמי בהא שלא ישב אלעזר לימין משה אלא אלעזר ואיתמר גבי הדדי הוו יתבי דוק : שם חייב אדם לשנות לתלמידו ד"פ. נ"ב נראה היינו דוקא בימיהם שהיו לומדין בעל פה משא"כ עכשיו שלומדים הכל מתוך הספר :

דף נה ע"א גמרא כמין קשת או כמין גאם רואין כו'. נ"ב נראה פשוט שלא הפסידה זויותיה של גבנינות הקשת אלא ודאי מרבעים אני עגולה שמצד החוץ כדין עיר עגולה דהא כבר קתני לה. ולא נצרכה אלא להשמועינן דין חללה וצד קערירותה. והוא הדין אם היה גב משפע שסובב הולך באלכסון שאז נותנין לו יתר במקום שמתקצר קטרו ועומד על פחות מד' אלפים (כמ"ש תוס') שם מותחין לו חוט של יתר ונעשה קערירותו של קשת ג"כ מרובע וכן לצדדיו עושין שתי צלעו תיו מרובעים · נמצא הן שלשה מרובעים זה אצל זה. וכשיש הבלעת התחומין בין שני ראשי קשת עושין אותו מרובע אחד גמור שוה מכל צדדיו : **ע"ב** רש"י ד"ה אלא לאחוריהן חוץ לענן דודאי לא יחזור הענן לאחוריו. נ"ב אע"ג דכתיב וישובו ויחנו לפני פי החירות. ההיא קודם שנעשו דגלים והכא אחר שנעשו דגלים איירי : תוס' ד"ה נפש כו' דהא קבר סתמא לא הוי ד"א. נ"ב כוכין תנן בהדיא [ב"ב ק:] והכוכין ארבע אמות אבל אינן אלא בארכן [וכמבואר שם להדיא]: ד"ה נ"ל. דצריך שיהא בנין רוב ד"א. נ"ב דאל"כ לא מקריא השלמה דאין רוב משלים למעוט ובכ"מ רובו ככולו :

דף נו ע"א רש"י ד"ה ואין תקופה מושכת כו' סידורן והילוכן. נ"ב ר"ל ממשלתן ושמוש הוראתן : תוס' ד"ה ואין כו' לא משכחת הא דאמר אין כו'. נ"ב נ"ל דאיירי במקום שיום ולילה שוין כגון בקו השוה. או דלא חשבינן אלא י"ב שעות לעולם בין ליום בין ללילה והעודף נחלק לשני חלאין שוין לפניו ולאחריו כמ"ש בלח"ש פ"א דברכות וכמו"ק א"ח ס"א בס"ד :

דף נח ע"א גמרא א"ל שיפה למדידה יותר משלשלאות. נ"ב נראה שאין הפירוש שלשלת העשויה טבעות אלא ר"ל בריהי ברזל:[שם שהרי אמרה תורה. עמ"ש רבינו בסנהדרין מ"ו ב' מצוי הוא בתלמוד שקורין כו']:

דף נט ע"א גמרא דאיסקרתא. צ"ל דיסקרתא: **ע"ב** רש"י ד"ה ולא שבק לה שיור כו' שסותם א' מפתחיה. כצ"ל ומלות שגי לה ומלת רש"ל שבגליון נמחק [וברש"ל ע"ס]:

דף ס ע"א גמרא וחדשה שמה. נ"ב קרא כתיב (יהושע טו) בשפלה צנן וחדשה : רש"י (במתני') ד"ה ולסוף. אבל בעומד בביתו. נ"ב כלומר סמוך לביתו :

דף סא ע"ב גמרא רבי אלעזר אומר. נ"ב רבי אלעזר אמר גרסינן לא אומר דהוא לישנא דתנא. דהך ר"א בן פדת אמורא הוא דפליג על ר"י א"ם אליבא דרבנן : שם דקא מותבי ערובייהו בב"כ. נ"ב אע"ג דבהכ"נ אסור בהנאה ולא אוכלין ושותין בהן. לא אתאן לפלוגתא דר"י ורבנן (לעיל רפ"ג ל"א א') אי קונין בית באסורי הנאה או לא ואם מצות ליהנות נתנו אם לאו [וע"ש במסקנת הגמ'] . דבבהכ"נ איכא אורחים דאכלו ושתו בהו כדאמרי' בע"פ [ק"א א'] והמניח עירוב נמי אורח הוא :

דף סג ע"א גמרא רבינא אקלע כו'. נ"ב לא היינו רבינא דלעיל דבתרא הוא ת"ח נר"א שנולד ביום שמת רבא [כמ"ש בקדושין עב:] . והך רבינא בימי רבא הוה [ועתוס' חולין מ"ח א' ד"ה אמר וברא"ש שם ובפ"ט דסנהדרין] : **ע"ב** תוס' ד"ה כל כו' משמע בלילה היה מותר כו'. נ"ב משמע דלשכויא דידהו ניחא שכל ישראל אסורין. דבר זר בעיני מה שהביט תוס' שגם כל ישראל היושבים בביתם ולא הלכו למלחמה כולן נאסרין בת"ה בכל מקום שהם כל זמן שהארון הולך במלחמה. הא ודאי לא נזירא לגמרי. אלא לאותן אנשי המלחמה ההולכים בצבא נאסר ת"ה מפני הארון ההולך עמהם כל שלא קבעו לו מקום מיוחד דומיא דיחיד בביתו שאסור לשמש בבית שיש בו ס"ת עד שיוציאנו או יעשה מחיצה בפניו ה"נ דכוותה ועדיפא קדושת הארון שכל המחנה חשוב אצלו כבית שלהם ואסורין עד שיקבעו לו מקום ואהל מיוחד אז הותרו גם הם כ"ש השוכנים בא"י בבתיהם שלא נאסרו כלל גם קודם שקבעו לו מקום לארון שבמחנה. זה ברור לע"ד. ותדע גם מאשר לקח אשה חדשה שאינו יוצא בצבא ושמח את אשתו :

דף סד ע"א תוס' ד"ה שתה כו' מה ענין צלותא אצל תפלה. נ"ב תמיהא. אטו צלותא מי לא בעיא דעתא צלותא והאמרינן לקמן [ס"ה א'] בהדיא כל שאין דעתו מיושבת עליו אל יתפלל וכה"ג איתא התם טובא לענין תפלה דלא סגי לה בלא ישוב דעת וחסידים הראשונים היו שוהים שעה א' לפני תפלתם

תפלתם כדי שיכוונו לבם למקום. איברא בהא יורה תפלה נמי כמשמע כדלקמן אל יתפלל משום שנאמר בגר אל יורה. הא קמן כזה דהני תרי לישני חדא מילתא היא: ע"ב גמרא א"ל רב אסי לרב אשי. נ"ב נראה דכמה רב אסי וכמה רב אשי הוו: שם משום ר' "אלעזר". כצ"ל:

דף סה ע"א גמרא יומי דאריכי וקטיני. נ"ב קרי לימי הקבר הכי דאע"ג דאריכי הוו קטיני נינהו בערך עולם שכולו ארוך שאחריהן [ועי' פרש"י] ונגד זה ימי החיים קרוין קטיני ואריכי שעם היותם קצרים בעצם. ארוכים הם בבחינת המעשה כמ"ש ויפה שעה אחת של תשובה ומע"ט כו' והוא ע"ד שהשיב התינוק לריב"ח [לעיל נג:] בענין הדרך זו ארוכה וקצרה כו': תוס' ד"ה מסר כו' דהלכה כרב ששת. נ"ב כלומר אלא נראה דהלכה כר"ש. דמעשה רב ותו דהלכתא כוותיה באסורי: סד"ה בגר כו' דהל"ל אל יתפלל. נ"ב י"ל שהוא לשון הלכה כמו יורה ארץ לומר שלא ישליך תפלתו לאבוד: ע"ב גמ' אי נשפך כו'. נ"ב נראה דלאו לשפוך לאבוד קאמר דהאיכא בזוי או"מ דאסור ואפי' כהא דאמרינן בפרק ג' שאכלו [ברכות נ:] ממשיכין [יין] בצנורות לפני חתן וכלה פרש"י שמקבלין אותו בכלים. כ"ש בעלמא דאסור לאבדו אלא נשפך לכלי לשתיה קאמר. כמים בלי צמצום וקפידא על השיעור וכ"ה לשון גמ' (ע"ז דס"ה:) שפיך חמרא לנכרים וכן ע"ש [עב:] להנהו שפוכאי כי שפכיתו חמרא. ונקרא הכלי ששופכין בו יין ומריקין ע"י לכלי אחר משפך: שם בשתקו. נ"ב כששותק מתוך שמחה שאינו ממלא פיו שחוק כי מלבד שהוא אסור [ברכות ל"א א'] הוא סימן שטות אם שוחק יותר מדאי בפה פתוח וקול גליל: שם אבל הכא. נ"ב לא מרתת סבר אמינא כו' [וי"ג אבל הכא אי אמר לי היכן הוא אמינא כו']: שם א"ל ר"ל נשכור ולכשנגיע כו'. נ"ב דבדרבנן עבדינן עובדא והדר מותבינן כדלקמן (ס"ז ב') [ועי' ריטב"א כאן]: רש"י ד"ה לא תבעי לך דודאי "לאו" ברשותיה. כצ"ל [וכ"ה בדפוס ישן וברש"י שברי"ף. ולגירסא שלנו ר"ל דודאי ברשותו של שוכר הוא]:

דף סו ע"ב תוס' סד"ה שהמבוי. באחריתא. נ"ב ר"ל אחת באחרונה אמרה והדר ביה מקמייתא [וכ"ה בת' א"ל דלא כרש"א]:

דף סח ע"א תוס' ד"ה אמר כו' דרב הושעיא לחוד ור' כו'. נ"ב ע"פ אע"פ (ס"ב ב'):

דף ע ע"ב תוס' ד"ה ת"ש. "רבא דמכה". נ"ב נראה שצ"ל "הבא מכה" [כי אין הכרח דרבא קאמר להאי ת"ש כי י"ל סתמא דתלמודא קא"ל]:

דף עב ע"ב תוס' ד"ה ר"י. גדיל כו'. נ"ב ר"ל עושה סבכה כמו [גיטין ז' א'] גדיל כלילא. ובאורו קולע. והכריח לתוס' ור"ח לפרש כן [דלא כפרש"י] מפני שלא נמצא עוד זולתו בשם תואר המעלה הזה בכל התנאים ולא ימלט שהיו הרבה חריפים כמותו: בא"ד וסבכה. נ"ב הסיא בשני כפי"ן היא וסככה [ועי' בהגהת הב"ח]:

דף עג ע"א רש"י ד"ה בתרע מלכא בכ"מ שהוא כו'. נ"ב דאטו כל שעתא בתרע מלכא הוה יתיב: ע"ב גמ' אימא סיפא שכח כו' "נשתתפו". צ"ל נשתתף [וכ"ה בדפו"י וברש"י]:

דף עד ע"ב גמרא נשדייה מן. נ"ב כמו מגן ותברו פא"ר [חגיגה טו:] לגרש"י שם גבי אחר: שם בייא בבי כנישתא. נ"ב עיין יומא (י"א א') פסחים (ק"א א'):

דף עה ע"א גמרא הא לא שכח שתיהן מותרות. נ"ב וליכא למידק הא לא שכח פנימית מותרת וחיצונה אסורה. דקשיא נמי לישמעינן רבותא ברגל מותרת דאוסרת ותיתי אידך בכ"ש. אבל א"ל דע"כ ליכא למידק הכי דא"כ הו"ל משנה יתרה בדר"ע דתרוייהו תנינהי בבבא קמייתא. דהא בלא"ה שכח אצטריך לי' דוק: רש"י ד"ה הא לא עירבה שתיהן אסורות. ואי משום כו'. נ"ב ר"ל דלא תידוק מידי הא לא עירבה א' דלאו אדיוקא מהדר דבבא גופה דערבה זו בס"ע אצטריכא לאשמעינן דרגל מותרת אינה אוסרת לאפוקי מדר"ע ולעולם רבנן רגל אסורה נמי אינה אוסרת ס"ל. דא"ה "לישמעינן" כצ"ל רגל אסורה דהוי רבותא טפי. ואין לדקדק דאימא לעולם לדיוקא אצטריך ותידוק מיניה הכי הא לא עירבה אחת מהן שתהא ואפי' הפנימית. המעורבת מותרת ואין אסור אלא אותה שלא עירבה וקמ"ל רבותא טפי דפנימית לא אסרת אע"ג דהויא רגל האסורה והיינו דרב דימי. שלזה כוון רש"י דיותר היה לו לתנא להשמיענו הרבותא באופן שנלמוד הקל במכ"ש. משא"כ עכשיו יש לטעות ולמידק איפכא ודוק: ע"ב גמרא מפעא פעי. נ"ב דכוותיה פ' הזרוע (קל"ג ב') [ובערכין ו:]:

דף עח ע"ב גמרא תקקו "כולהו". צ"ל כולו: שם לענין תגלה אי "בטליה" תיין ואי לא "בטליה". כצ"ל [וכ"ה בדפו"י]:

דף פ ע"ב גמרא אפילו "כולה". צ"ל כלה [וכ"ה בדפו"י]:

דף פא ע"א גמרא תפרה בקיסם מערבין כו'. נ"ב אע"ג דתנן (פ"ג דאהלות) שאין חבורי אדם חבור ואמרינן נמי (חולין ע"ג) חבורי אוכלין כמאן דמפרתי. הכא מידי דרבנן בעלמא הוא: שם ר"פ אמר הסיא נלוש כו'. נ"ב דשמואל דומיא דיחזקאל הוא: שם עריכתה כעריכת שעורים ולא כעריכת כצ"ל בגמרא וברש"י [וכ"ה בדפו"י]:

דף פב ע"א רש"י (במתני') ד"ה מתכוונין. דשבת סועד ג"ס כו'. נ"ב ק"ל וכי בחול לא אכיל לערב אלא לפי שבשבת צריך לאכול סעודת מ"ש אמר כך וכמ"ש בפכ"כ (דקי"ח) אבל כפ' אע"פ פרש"י בד"א: ד"ה ריפתא איכרייתא. מנהגי שוורים. נ"ב מפרש מלת אכרים מלשון כרים ור"ל מנהגי שוורים לחרוש ולעבודת השדה וי"ל אכרים מלשון כר נרחב עובדי אדמה:

דף פג ע"ב גמרא האוכל כמדה זו כו'. נ"ב בודאי בבינוני ולפי דורם שערו: שם יתר ע"כ רעבתן. נ"ב ל"ק מר"ה דאכל תליסר ריפתי בני תלתא תלתא בקבא [ברכות מ"ב א'] וכן ר"י בפירות גינוסר [לעיל ל' ובברכות מ"ד] ואביי במשלות מנות פ"ק דמגילה [ז:] דס"א התם רווחא לבסימא שכיח ואיתא נמי הכי לעיל (פ"ב ב'):

דף פה ע"ב גמ' פת שעל השולחן "סומך עליהן". צ"ל סומכין עליה [וכ"ה לעיל עג:]:

דף פז ע"א רש"י ד"ה היתה סמוכה. ואותו הנסר. נ"ב של גזוזטרא: ד"ה היתה וקופה "לארכה" צריך שיהא "ארכה". נ"ב היינו גבהה כלשנא דאביי [וכדפוס ישן הגירסא צריך שיהא "גובהה דהיינו" ארכה]: ע"ב גמ' מתני' דלא "כר'" חנניא ב"ע דתניא "ר'" חנניא. כצ"ל:

דף פח ע"א גמרא גלויי גליא "דעתם" דהנא בהדין לא ניחא "ליה". כצ"ל:

דף צ ע"ב תוס' ד"ה דהא. יונאה. צ"ל יוונא:

דף צב ע"ב גמ' א"כ מצינו מחיצה לאיסור. נ"ב שלהי פ' מי שמתו [ברכות כה:] אשכחן מחיצה לאיסור אליבא דיחידאה: תוס' ד"ה אשה. מיירי "בשהשאילו להאשה" חצר. כצ"ל:

דף צו ע"א תוס' סד"ה ימים. גבי מסלקין תפלין [עי' בהגה"א שם]. נ"ב זו אינה ראיה עלה"ש שם [ועי' באור הגר"א א"ח ס"ס ל"א וערמב"ם בפי' המשנה שם]: ע"ב גמ' עייפינהו. נ"ב כפול ת"א עיף והשזירה היא כפילת החוטין לעשותן עבים: תוס' בד"ה דילמא. ולא תשיב ברכה לבטלה כו'. נ"ב דבר פשוט שאין הכרח בכל ראיותיו של ר"ת וכמ"ש תוס' ג"כ. מה מזקיקנו לכל זה להכנס במשעול צר ודחוק לקבל עלינו אחריות איסור חמור והלא ברכות אינן מעכבות אף במצוה ועושה: בא"ד וממה שהאשה עולה כו' אור"ת כו'. נ"ב לענ"ד א"צ לדחוק. אב"א היינו דאשה עולה למנין שבעה לדינא דמתני' איתניא דהפותח והחותם מברך ואשה אינה פותחת ולא חותמת [וער"ן שם ובא"ז הל' ר"ה סימן רס"ו]. אב"א אע"ג דלא מחייבא בת"ת לגמרי כאיש מיהא במצות דמפקדא בהו מי לא שייכא בגווייהו. וכתיב נמי בכולה תורה הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגו' הא ודאי איתנהו וכ"כ סר"מ דאשה י"ל שכר ת"ת. ולא מפטרא אלא מתורה שבע"פ אבל בתורה שבכתב אינה כמלמדת תפלות. ומיחייבא נמי מחייבא בה כדלעיל דהא ודאי לא סגי לה בלא"ה במצות דידה: [א"ה מדברי התוס' ראיה לדברי רבינו הגר"א בא"ח ס"ס מ"ז דלא כאגור. ולדעת האוסרין נשים לברך על מצות שהן פטורות גם ברכת התורה מכללן]: [בא"ד תדע כו' ומברך. כ"ה בירושלמי פ"ג דברכות ועי' באור הגר"א א"ח סי' קל"ט]:

דף צז ע"ב רש"י ד"ה ה"ג כו' באיסורא "דשבתא". כצ"ל [וכ"ה בדפו"י]:

דף צח ע"א גמרא אמר רב "אחא" בר אהבה. נ"ב כמדומני צ"ל אדא [וכ"ה בדפו"י]:

דף ק ע"א גמרא אין מטלטלין "בו". צ"ל בה: ע"ב גמ' הא דאית "ליה" עוקצי. נ"ב לגמעל: שם אסור לאדם שיכוף אשתו לדבר מצוה. נ"ב קמ"ל אע"ג דלדבר מצוה קעביד לקיים עונתו ולשלם לה חובתו ולקיים מצות פ"ו: שם מגדלת שער כו'. נ"ב במדרש גבי בועז משמע איפכא ועס"ת: שם ומאי מפיים לה כו'. נ"ב בא ללמדנו ד"א של פיוס: רש"י ד"ה שבת הוא לה כו' אין לה טורח. נ"ב ולי נראה משום דבזה יש בה מדת צניעות וכניעות ועוד שהוא כורע לה. ומגדלת שער נמי שבח הוא שנוי הוא לה כמ"ש [ברכות כ"ד א'] שער באשה ערוה:

דף קא ע"ב במשנה נשנו "בה". צ"ל בו:

דף קב ע"א רש"י ד"ה הלכה כר"י כו' במקדש לית הלכתא כוותיה. נ"ב ל"ק הלכתא למשיחא דאית בה נפקותא להקל בדכוותה כגון לצורך מצוה או בשעת הדחק: ע"ב גמ' נפלה ליה אבי סדיא. נ"ב עי"ן מובלעת קרי בה סעדיא:

דף קד ע"א גמרא מביא תבן ומרדה. נ"ב הוא כמו ידדה דלית שניה מובלעת: ע"ב גמרא בונתא. נ"ב צ"ל בכ"ף כדמתרגם וכוסמת וכונתא וכצ"ל בפרש"י: שם ולא נביאים כו'. נ"ב כלומר ולא תימא נביאים ממש אלא שאם אינם נביאים בני נביאים הם וכדאמר הלל בפא"ד [פסחים ס"ו]. הרי מנהג אבותם מנהג נביאים הוא:

הגהות על הרא"ש

פרק א סימן ח בהגהה ד"ה ונפרצה כו' והותרה. נ"ב הותרה:

פרק ד סימן א דהא אמר בבכורות כו' משתינין מים בפני רבים. נ"ב אין מזה ראיה דהא אשכחן באיכה רבתי עה"פ רבתי בדעות שהשתנת ישראל אפילו בדרך נכרת שהולך לו מן הצד ומשתין א"כ ההיא דבכורות נמי לא שיעמוד אדם בגלוי ערותו נגד הרבים וישתין קאמר אלא בפני רבים ר"ל לאפוקי שאינו צריך למחילה כעובדא דשמואל אלא מסתלק לצדדין ודיו. ושמואל נמי הוה אפשר בהכי לאהדורי לאפיה מצנורא ולאשתוני וסגי בהכי. ולא לאמתוני עד דנגדו ליה גלימא דאדהכי והכי לסתכן. וכן ממר בר"א דא"ל חמתא קאתיא ואמר אפילו באודנה. אין ראיה. דהא ודאי גוזמא בעלמא הוא דקאמר אלא ה"ק אי אתיא לאפאי אפילו באודנה. דהויא לה לאהדורי מאחר שהיא באה ברשותו והוא לא ידע בה מתחלה. היא פשעה. וא"ל להפסיק בשבילה. אבל בספינה דאי אפשר לו להטות לצדדין ולהשתין. מסתברא כר"ת דאית בה נמי משום כבוד הבריות:

פרק ה סימן ג מילתיה דרשב"י אמר נותנין "דמר רבי" שמעון כו'. כצ"ל ונ"ב כמו דאמר:

פרק ו סימן ט בהגה"ה ד"ה וכ"ש אם "מי" הוא הנכרי והשכיר. כצ"ל:

הגהות על פירוש המשניות להרמב"ם

פרק ג (ברא"ש) כי אם נשאל לחכם והוא הוציאה תועה. נ"ב כלומר שבטעות הפרישה ולפיכך הותר נדרו בה ע"י שאלה לחכם:

פרק ו (ברא"ש) אבל נתנו לו "דין" דירה. כצ"ל: שם להודיענו. צ"ל לידענו:

הגהות וחדושים מהגאון כו' מוהר"ר אלעזר לנדא זצ"ל אב"ד ור"מ דק"ק בראדי

דף לח ע"ב גמ' כי נח נפשיה דר"ה עייל ר"ח למרמא דרב אדרב. נ"ב עיין בפרק אלו מציאות דף לג ע"א דארבעין שנין לא עיילי ר"ה ור"ח אהדדי ולהכי לא עייל ר"ח לבי מדרשא למרמא עד דנח נפשיה דרב הונא:

דף מ ע"ב רש"י ד"ה מי כדלת. פעם אחת נתקשרו שמים בעבים. נ"ב שמעיין בברכות דף כז ע"ב יראה דהך עובדא דרב לא הוי מחמת טעות רק דידע שעדיין יום וצלי של שבת בע"ש ואילו כנתקשרו שמים בעבים כעובדא דרב דימי בר ליואי מסיק שם דטעותא הדרא וע"ש:

דף סג ע"א גמרא לא אשכחן דאצטריך ליה יהושע. נ"ב עיין בבבא בתרא דף קכב ע"א כיצד אלעזר מלובש באורים ותומים יהושע וכל ישראל עומדים לפניו וקלפי של שבטים כו':

הגהות וחדושים מהגאון הגדול החסיד מהור"ר שאול קאצענלנבאגין זצ"ל מווילנא

דף יז ע"א גמ' לא הוצרכו אלא לחמם. ועי' בש"ע ובאה"ע ודו"ק כי סברת הט"ז נכונה מאד:

דף יח ע"ב גמ' המרגלא [מעות] מידו לידה. עי' במס' סוטה דף ד' ע"ב ודו"ק: שם רבש"ע יהיו מזונותי כו'. ועי' בע"ז ה' ובזבחים קט"ז ודו"ק:

דף כד ע"א גמ' אבל טמא. ועיין בתוספתא:

דף כז ע"א גמ' אף אנן נמי תנינא. ועי' במס' ברכות ובתוספתא כאן ובת"כ ובק"א:

דף ל ע"ב תוס' ד"ה ומר סבר. ועי' בתוס' בגיטין ובמס' מנחות ובמיי' ודו"ק:

דף לא ע"א תד"ה הכ"ל. ועי' בסוכה ובמ"ל באורך וכמה דברים תמוהים שם בכלים ודו"ק:

דף לב ע"א גמ' מוטב שיאכלו. ועיין בפי' משניות להרמב"ם ודו"ק:

דף לד ע"ב גמ' רמי ליה כו'. ועיין בט"ז ובס' האהל עולם ובתשו' רשב"ץ וריב"ש ורשב"א ור"ש בכלאים ובס' הברית להרא"ד ובמס' חולין:

דף לז ע"א גמ' ב' לוגין. ועיין במ"ל ובמס' נזיר:

דף מ ע"ב רש"י ד"ה מי כדלת. ועי"ש שהוא בסגנון אחר:

דף סו ע"ב תוס' ד"ה שהמבוי כו' ותד מינייהו באחריתא. ועיין במהרש"א ועיין בתשו' ת"ל סי' י"ד שפירש דבריהם ותד מינייהו באחריתא היינו כמו שאיתא כ"פ בגמ' במנחות כ"ב וביבמות ס"ד ובחולין פ"ו הי מינייהו באחריתא כלומר ותד מינייהו אמר שמואל באחרונה וכן הלכה ע"ש:

דף סז ע"א גמ' רב חסדא מרתען שיפוותיה כו'. עיין רש"י שינה הלשון דר"ח היה רק שיפוותיה מרתען שאינו יכול לתרגם אבל פשט המשניות ידע אך אגל רב ששת אמר מירתע גופיה כפרש"י שהיה חריף ומעמיק בשאלותיו ואולי יקשה עליו להבין כל דבר וע"כ מירתע כולא גופיה ועי' בזבחים צ"ו ע"ב מר כי בעינא מיניה מלתא פשיטא מסברא וכו' ר"ש כי בעינא כו' ובפרש"י שם:

הגהות וחדושים מהרב הגאון כו' מוהר"ר משה בר אברהם זצ"ל (בעהמ"ס תפארת למשה)

דף נא ע"ב רש"י ד"ה היכו כו' חמר גמל אמאי הא בביתו כו'. נ"ב ע"ל ד"ס ע"א אמתני' דהיה במזרח ביתו מה שפרש"י שם דביתו שאני. וצ"ל דא"כ אמאי הוה חמר גמל ה"ל להיות כלא עירבו כלל ע"ש. וע"ל דנ"ב ע"ב:

הגהות על הרא"ש

פרק א סימן ח ה"ל כמבוי עקום שיש בעקמומיתו יותר מעשר כו'. נ"ב צ"ע הא כתב לעיל ובלבד שלא תהא הפרצה יותר מעשר. וצ"ל דצ"ע [כאן] יותר מד' דלכ"ע לא משתרי בלחי כמ"ש לעיל כיון דבקעי רבים ודוק. וכ"ע קאי אר' חנן ורב הונא. ומיהו י"ל דגרסינן יותר מיו"ד דאף דאין הפרצה יותר מיו"ד מ"מ הוה עקמומית יותר מיו"ד דהיינו כל אורך הרחבה ודוק: סוף סי' יא או מאחוריו. נ"ב צ"ע אמאי מהני כשעודף לאחוריו. ועי' מהרש"א מ"ש אתוס' ד"ה כותל דף ט' ע"ב. ולדבריו כ"ל דצריך להגיה כאן לא מאחוריו: סימן יב ואם יש מן הפס עד הכותל של רחב המבוי יותר מעשר אמות כו'. נ"ב וצריך צורת הפתח בעקמומית ולטעמיה אזיל דפסיק [בסי' ז'] כרבי חנן בר אבא דפרצת מבוי בעשר אי לא בקעי רבים. וצ"ל דכאן לא בקעי רבים וצ"ע דהא לא מצריך צ"ה אם אינו רק עשר עד כותל אמצעי עיין תוס' [ועי' ק"ג]: סימן יח שהיא מבוכה למטה מעשרה טפחים. נ"ב ר"ל בעובי' יותר מי"ט וזה ארכה ממעלה למטה אף שהיא למעלה מי"ט מהארץ:

פרק ב סימן ד וגם החצר נפרץ במלואו. נ"ב צ"ע אמאי החצר מותרת הא נפרץ במלואו לכרמלית דהקרפף נעשה יותר מבית סאתים דאויר מחיצות מייתרו. וצ"ל דהא דמותר החצר ע"י ב' פסין. ועי' תוס' דף כ"ט ע"ב ועי' רש"י שם דל"ג בכולה שמעתין ונפרצה חצר כנגדו ע"ש:

פרק ג סימן א בהג"ה ורש"א דוקא בנתן לתוכן שמן. נ"ב אמים ומלח כאחד קאי:

פרק ד סימן א בהג"ה סד"ה וכן. ותולה לה אלפים. נ"ב לא ידעתי למה דהא לא שבת בעיר מתחלה. ואמאי יהא תולה לה אלפים. וק"ל: סימן ג דמה קניית שביתה שייך בספינה מאחר כו'. נ"ב וצ"ע הא בהדיא אמרינן הכי בגמ' דף מ"ב ע"ב. דכ"ע מיהת הלכה כר"ג בספינה מ"ט אמר רבה הואיל ושבת באויר מחיצות מבע"י ע"ש. ואין טעם לחלק בין היכא דהיתה מהלכת מבעו"י. לבין היכא שהיתה עומדת: [שם דאסור להשתמש בב"ח וגבי כו'. עי' מג"א סי' ש"ה ס"ק י' ובבאור הגר"א שם]: סימן יג אע"ג דלא אמר כמאן דאמר דמי כו'. נ"ב ר"ל ואפי' לת"ק דריב"ב ולר"מ אבל לדידן דקי"ל כריב"ב דישן קונה שביתה. וכר' יהודה דאמר יכנוס פשיטא דאין צ"ל שביתתי במקומי וק"ל:

פרק ה סימן ו ואם מתלקט י' מתוך ד' אומדו כו'. נ"ב היינו אם יכול להבליעו. אבל אם אינו יכול להבליעו כבר כתב לעיל דאין חילוק בין גיא לגדר וצריך לקדר ע"ש:

פרק ו סימן ד שהיחיד שבטלו לו רשותו כו'. נ"ב לא היה צריך לזה לפי מ"ש ר"פ זה ס"ס א' דאפי' כמה בתים פתוחים לחצר מיקרי יחיד במקום נכרי ומותרים לטלטל בכל העיר ומביא ראיה מעובדא דהכא איירי שבטלו רשות לכל בני החצר. וא"כ כל בני החצר מותרין להוציא מבתיהן למבוי וצ"ע: שם ונראה שאם מועיל ביטול כו'. נ"ב אף דבהדיא מסקינן ס"פ ב' דאף לרבנן אי גלי בהדיא דמבטל רשות ביתו ביטל ע"ש. י"ל דהיינו להוציא מביתו לחצר. אבל מבית לבית לא מהני. דא"כ יהי' מותרים כולם ותשכח תורת עירוב ודוק: סימן טו הומלת במלתיה דר"א דלדידיה אין מבטלין וחוזרין ומבטלין. נ"ב לא ידעתי למה דהא הטעם הוא משום דהוי כבר חצר אחרת והא אנן קי"ל דמבטלין מחצר לחצר א"כ אפילו לר"א חוזרים ומבטלים. וכן קשה לעיל סימן י"ב דמוקי רב אשי רב כרבנן הא אתיא נמי כר"א. וי"ל דס"ל דלר"א גרע מבן חצר אחרת ונסתלק לגמרי. אבל בש"ס דס"ת לא משמע כן. וא"ל דהא דאמרינן בגמ' ולאו חד טעמא הוא כו' היינו לרבנן אבל לר"א אפי' אי ביטול רשות מועיל מחצר לחצר אין חוזרים ומבטלים דאסתלק לגמרי דא"כ מנלן דשמואל כר"א כ"ל דלמא שמואל לטעמיה דס"ל אין ביטול רשות מחצר לחצר ודוק [ועיין בריטב"א שמפרש הסוגיא דלא כפרש"י וא"ש]: שם מודו רבנן דביתו מותר לו. נ"ב נ"ל דתיבת לו הוא ט"ס דהא לו אסור שלא יחזיק ברשותו וכן אר"א בהדיא ביתו אסור לו ולהן מותר. וי"ל דאיירי להוציא מבית לבית. וע"ל סימן ד': סימן יז רב לטעמיה דסבר כר"מ. נ"ב ור"ל וס"ל דלא מודה ר"מ בפת. אבל קשה דהא כתב לעיל דרב גידל אמר רב דתק לשנוי מ"מ לא ס"ל כוותיה ודוחק לומר כיון דלא הונח לשם עירוב אלא שהיה מונח על השלחן לא שייך לומר משום דאלמוהו טפי מהכי ולא מודה ר"מ בהא לפרש"י דה"ל לפרש. וצ"ל דהא דמודה ר"מ בפת היינו בהניח בבית כדין עירוב אבל בחצר לא מהני לר"מ לענין עירוב במגו דמהני לשיתוף כמו דלא מהני ביין מטעם מגו ודוק:

פרק ז סימן יג וזיכה לו התנוני אמאי לא זכה. נ"ב לענ"ד לק"מ דהא רבי שמואל בר יצחק אוקי הסיא דד' פרקים בזיכה לו ע"י אחר כו' בשאר ימות השנה דחוב הוא לו אין חבין כו' הרי אף דנתן דמים על בשר וגילה דעתו שחפץ בבשר אפ"ה א"י לזכות ע"י אחר דהוי חוב דלמא הדר ביה ע"ש ה"נ הכא ממש אף שנתן מעה וגילה דעתו א"י לזכות לו ודוק:

פרק ח סימן ג ומורכה דהכא אפי' אית לה בעלים אינה אוסרת כו'. נ"ב וכה דאמרינן דפ"ח ע"א דיש דין גזל בשבת כיצד דמורכה מחזיר לבעלים ע"ש ברש"י צ"ל דאיירי שהבעלים משתמשים בו ג"כ אלא דהוא משתמש בו בחול והבעלים לא מחו בו דומיא דב' גזוזטראות דמתני' דאיירי בכה"ג ע"ש דו"ק: סימן ו ונראה דהלכה כו' אין אוסר כי ליתיה כו'. נ"ב ר"ל אף דהלך למקום קרוב דאזיל ואתי ביומא דאל"ה אפי' ר"מ מודה דאינו אוסר כדאיתא ר"פ הדר דס"ב ע"ב ע"ש:

חדושים והגהות מהגאון הגדול כו' מו"ה אברהם זצ"ל (בעהמ"ס משכיל לאיתן וכו') עם תוספת מרובה מכי"ק על הנדפס בש"ס זיטאמיר.

דף ב ע"א רש"י ד"ה אוהל מועד כו' מזבח הזהב והשלחן והמנורה כצ"ל : תוס' ד"ה שלמים כו' דתמיד של שחר נמי בעי פתיחת דלתות ההיכל כו' . לק"מ לפמ"ש רש"י בזבחים (דף נה) דשלמים דוקא קאמר דפסולין כששחטן קודם פתיחה דבהו כתיב קרא דושחטו פתח וכו' ולא ילפינן שאר קדשים מינייהו . וכ"מ מדברי המפרש בנזיר (דף מה ע"א) וכ"כ התוס' ישנים ביומא (דף כט) בסוף דבריהם . ולפ"ז א"ש דאיצטריך קרא למפסל בשלמים דוקא ואחר שחיטת תמיד דאיהו לא בעי פתיחה מה"ת . ומ"ש התוס' על פרש"י בזבחים (שם) ישבתי בתי' שם :

דף ג ע"א גמרא סמכי אהדדי ולא מדכרי . עיין שבת (דף קמז) ועיין בנקודות הכסף ביו"ד סי' ק"י : ע"ב שם והאיכא מסך מבוי בד' אמות דלקולא . לכאורה קשה דילמא מש"ה לא אזיל התם לחומרא משום דאם נבוא להקל במסך מבוי לענין שאם יש לו ד"א צריך לחי אחר להתירו ונימא דת"ל אא"כ יש בו ד"א גדולות וכדי להחמיר בו ולהצריך לחי אחר אף בד"א קטנות לכך ע"כ צריכין לשער גם במסך מבוי בתחילתו בד"א קטנות: שם לעולם רבי היא ורוב אמות קאמר . לפ"ז צ"ל דהכי מסמי' דר"נ קאמר ולי' לא ס"ל דהא אביי גופי' אוקמי' לדרבי בשיט' בסוכה (דף ז) דס"ל סוכה דירת קבע בעי' ולא קי"ל הכי וכה"ג כתבו תוס' בסמוך גבי מסך מבוי :

דף י ע"א תוס' ד"ה ושני כו' ואין סברא לומר דמשהו לאו דוקא כו' . הנה בב"ב (דף קג) ס"ל לאביי ולינך אמוראי דסתם כל שזוא יש לו שיעור . וגם לרב יוסף דסתם אין לו שיעור מ"מ אי נקט בריסא שיעור רב נקט סיפא כ"ש אע"ג דאית בי' שיעור זוטא ולקמן בפ' חלון נמי בריפא נקט ד"ט . אלא כוונת תוס' כאן דהא דלקמן הוא מימרא דאמורא וה"ל לפרש : ע"ב גמ' משתי רוחות לא ייי עומד . לקמן (דף טז ע"ב) : שם תנן התם . עיין מ"ש תוס' בחולין (דף פז ע"ב) ובקדושין (דף מ') וכ"מ ביומא (דף נה) :

דף יג ע"א תוס' ד"ה על כו' דכיון דאמר ת"ק לא נחלקו כו' . עיין במהרש"א ובשעס"מ הל' יו"ט: שם ד"ה אבל כו' סרי הוא פסול עד שישמעו קולו כו' . ולפנינו שם איתא אינו גט : תוס' ישנים ד"ה ומהר"מ כו' וליכא למיחש לזבובים . ועמ"ש תוס' בשבת (דף קטו ע"ב): ע"ב תוד"ה שיודע כו' כתב מהרש"א ואפשר דקים לי' לר"ת בשום מקום במשנה ובתלמוד שהסרן טהור מטומאת מתה . והיא משנה מפורשת רפ"ק דכלים ובגמ' דשבת (דף פב ע"ב) וחולין (דף קכח ע"ב) ונדה (דף נה) . רק מהסיא דכלים א"ר לכזית : ומ"ש המהרש"א דאיכא למיפרך מה לנתם שכן דמו אינו כבשרו דדמו כבשרו לא מרבינן אלא בשמונה שרצים . נעלם ממנו גמרא ערוכה פ"ק דכריתות (דף ד ע"ב) אמר רבינא הלכך דם נתם ובשרו מצטרפין כו' קמ"ל סיקשא כל מילי דאין דמו חלוק מבשרו :

דף יד ע"ב גמרא ותנן כמי שידה תיבה וכו' . וקשה דבתר קרא מייתי משנה והוי כיהודה ועוד לקרא דפ"ק דקידושין . וי"ל כמה שתירצו התוס' רפ"ד דב"ב דלא קפיד אלא אלשון ועוד אבל היכא דלא קאמר ועוד שפיר דמי והכא לא קאמר ועוד . עוד י"ל דבמתני' מפורש טפי דגודשא תילתא הוי מבקרא משא"כ בקרא אינו מפורש בהדיא ולא שמעינן רק מרומיא דקראי. ועוד י"ל דלא מייתי מתני' דשידה כו' לראיה דגודשא תילתא אלא כלומר דתנא דמתני' נמי מהכא יליף . וכ"מ בספרי סדר נשא . ובזה א"ש דאביי גופי' אמר בשבת האי ש"מ על המשנה :

דף טו ע"א תוס' ד"ה תל כו' ולא תקשי מכאן למ"ד כו'. סוכה (דף כד) : בא"ד בידי אדם . ועיין מ"ש תוס' לקמן (דף כ"ב ע"ב) :

דף טז ע"ב גמ' מרובה על הפרוץ משתי רוחות . לעיל (דף יו"ד ע"ב) :

דף יז ע"א רש"י ד"ה למלחמת כו' ממלחמת יהושע ואילך כו' . עיין בסוטה (דף מד ע"ב) : ע"ב גמרא אל תפנו אל האובות . בס' תו"ת תמה מכאן על התוס' פ' ד' מיתות והרמב"ם הל' ע"ז שכתבו דאזהרת שואל אוב וידעוני הוא מקרא דלא ימצא בך וגו' וכאן משמע דאזהרתו מקרא דאל תפנו . והנה על הרמב"ם ודאי לק"מ דמבואר בס' המצות דגרסתו כאן מקרא דאל תפנו אל האלילים . ואפשר דגם התוס' דסנהדרין היה גירסתם כן . עוד י"ל דגירסת תוס' דסנהדרין היה כאן כבבלי כמו דאיתא בירושלמי דפריך מקרא דאל תאכלו ממנו נא : שם מי כתיב אל יוציא אל יצא כתיב . עיין תוס' סוטה (דף ל ע"ב) : תוס' ד"ה אל תפנו וכו' דהא לאו שאין בו מעשה הוא . וי"ל ע"פ מ"ש הריטב"א דר' ינאי מוקי למתני' אליבא דר"ע דס"ל תחומין דאורייתא וכדאמרי' בכ"ד בתחומין אליבא דר"ע וקי"ל דכולהו סתמי אליבא דר"ע ע"כ . והשתא א"ש דמתקיף רשב"י מלאו דא"ת שאב"מ דלר"ע לוקין על לאו שאב"מ כדאיתא בירושלמי דכלאים :

דף יט ע"א גמ' כאילו מקריב קרבן שנאמר ולך ישולם נדר. ברכות (דף ה): שם גיהנם לרשעים גן עדן לצדיקים . עיין חגיגה (דף טו) : שם הא כפושעי עכו"ם . עיין ירושלמי ר"פ אין עומדין : שם אלא דאסיק ואפיק כו' . עיין ברכות (דף לח ע"א) : שם שאול ואבדון ובאר שחת . עיין ילקוט תהלים יא :

דף כא ע"ב גמ' אלו כהורי ישראל שלא טעמו כו'. עיין פסחים (דף פז) :

דף כב ע"א גמרא משכים ומעריב עליהן לבית המדרש . עיין בילה (דף כד ע"ב) : ע"ב תוס' ד"ה מני כו' וקמ"ל דאפילו לטלטל שרי כו'. עיין לעיל (דף ח ע"ב) :

דף כו ע"א גמרא ולאו מילתא היא דילמא כו'. סוכה (דף לה) ועיין ירושלמי במ"ק : רש"י ד"ה להושיב כו' על פתחו כו'. עיין שבת (דף ל) ושם נסמן עוד : ע"ב תוס' ד"ה בכל כו' . בפ' הדר (דף עא) . עיין (ריש דף פא) :

דף כז ע"ב גמרא רבי יהודה בן גדים ור"א דרשי רבויי ומיעוטי . עיין נזיר (דף לס) ובסנהדרין (דף מה) ובב"ק (דף קיז) : שם והאמר אביי אכל פוטיתא כו' . המנ"ל מהא דאמר אביי בפסחים (דף לט) גבי מרה דכופתא שהוא שם דג דלאו גדולי קרקע הוא וי"ל :

דף כח ע"א תוס' ד"ה נירעה כו' כמו נחש ההולך על גחונו . עיין בריטב"א שהקשה דהתם בסנהדרין איירי בנחש קודם שנתקלל ולא היה הולך על גחונו . ועיין בס' טעם מן : ע"ב גמ' התם בדניסתני. גירסת הריטב"א בדניסני : תוס' ד"ה ראשונים כו'. אבל פלפלין כו' אין מטמאין טומאת אוכלין . עיין בספ"א דטבול יום דתנן בהדיא הפלפלין טמאין בטבול יום ואנ"ל בכל הטומאות . ועיין תוס' יומא (דף פא) :

דף ל ע"א תוס' ד"ה בכר כו' דליכא תנא דפליג . עיין תוס' פסחים (דף כג) ד"ה מערבין . ועיין תוס' ב"מ (דף לה) ד"ה הניחא : ע"ב תוס' ד"ה ולפרוש כו' דאמר לעיל דאין מערבין בהקדשות . ולקמן (דף לא) : שם ד"ה תרגומא כו' לפי מה שהוא אדם משמע נמי לאפוקי ישראל בתרומה . עיין לקמן (דף מח) :

דף לז ע"א תוס' ד"ה שני לוגין כו' דע"ה לא נחשדו על הגזל כו' . עיין בחולין (דף ו' ע"ב) :

דף לח ע"ב רש"י ד"ה והא קא מכין כו' ולא מצי לכוין תחלת היום כו' . ק"ל דהא אם הי' יכול לכוין תחלת היום ע"כ צריך לומר מבעו"י דהא קי"ל דספק חשיכה אין מערבין עירובי תחומין כדאי' בספ"ב דשבת (דף לד) . וי"ל דרש"י לטעמי' אזיל שפי' שם הא דאמר רבא אמרו לו שניס לא וערב עלינו לאחד עירב עליו מבעו"י ולאחד עירב עליו ביה"ש שניהם קנו פירוב איירי בע"ת . ופי' התוס' דאע"ג דספק חשיכה אין מערבין ע"ת ה"מ לכתחילה אבל בדיעבד שפיר דמי . ולפ"ז א"ש מ"ש כאן דמשום דלא מצי לכוין תחלת היום בעי למימר מבעו"י דאי הוה מצי לכוין לא הוי בעי למימר מבעו"י דאע"ג דה"מ לכתחילה ע"ת ביה"ש הכא הוי כדיעבד כיון דאי אפשר לו לערב מבעו"י משום אי' הכנה מיו"ט לשבת : תוס' ד"ה ואין יו"ט כו' ויש מדרשים חלוקים כו' . ורש"י בחומש הביא ב' הדרשות ועיין בהא"מ ר"פ בראשית דדרך רש"י לפרש פעם כאגדה זו ופ"א כאגדה אחרת :

דף לט ע"ב גמ' א"ר אסי . צ"ל רב אסי בשין וכ"מ בבילה (דף ד ע"ב) :

דף מ ע"א תוס' ד"ה הא כו' בפירות האילן שקלים לתלוש . דוגמתו עיין כתובות (דף ס') :

דף מא ע"ב גמ' דקדוקי עניות . עיין רבה קהלת בפ' ומוצא אני : שם ולא מצי מגרש לה . עיין יבמות (דף סג ע"ב) : רש"י ד"ה את נ"ת שבתורה לאו דלא תסור ותחומין נמי דרבנן . ק"ל הא בשבת אמר כ"מ דרבה עביד כחומרי דרב וכדף פ' משמע דרב ס"ל תחומין דאורייתא עיי"ש בתוס' ומהרש"א . וא"כ לדידיה אסור נמי לצאת מד"א מדאורייתא דהא מקרא דרים לי' לקמן (דף מח ונא) שבו איש תחתיו כתחתיו כו' אלו ד"א ולמ"ד תד"א הוה דרשא גמורה ועיין בתוס' (דף נג ע"ב) דגבי עירוב לא עביד כרב לחומרא ומיהו משמע (דף מח) דלר"מ עיקר קרא לענין טלטול איירי דאין לו אלא ד"א כתחתיו אבל הילוך ס"ל דיש לו ד"א ואפשר שאינו אלא מדרבנן . אך קשה שאיך יצא כמו שצריך הא מ"מ יוצא עכשיו חוץ לתחום אלא י"ל דאיירי שהוא בעיר :

דף מד ע"ב תוס' ד"ה כל כו' וכל הנכנס צריכי . כה"ג כתבו התוס' בר"ה (דף כג) . ואע"ג דתני מגינא לא קשיא דלא מני אלא הני שיש בהן הידוש ובייר הני דמתני' שאין בהן הידוש וכה"ג משני הגמ' ר"פ הכונס (דף נו) . ובהכי י"ל ג"כ מה שהקשה בקרבן העדה דאמאי לא חשיב בפ"ק דבילה הסיא דמ"ק (דף ז ע"א) :

דף מו ע"ב תוד"ה דאמר כו' שמא מועד דמתן עדיף טפי . עיין מ"ש הרא"ש שם וברפ"ג דמו"ק וריטב"א בכתובות :

דף נ ע"א תוס' ד"ה עשירי כו' הגיה רש"י בכתב ידו כו' . וכ"כ רש"י בזבחים (דף ע"א) :

דף נג ע"א גמ' ירהיק ירהוני . עיין שבת (דף סג) : רש"י ד"ה דגלו כו' לאחרים. עיין לקמן (דף נד) וע"ז (דף לה) :

דף נד ע"א גמ' תטוף ואיסתי דעלמא . עיין בילה (דף טז) : שם חש בראשו יעסוק בתורה . עיין שבת (דף יא) : שם שם חיים . עיין שבת (דף פח ע"ב) ובקדושין (דף ל' ע"ב) : שם שהכל מתבשמין בה תלמודו מתקיים . עי' בע"ז (דף לה ע"ב) :

דף נה ע"ב גמ' שאין בה ירק אין ת"ח כו' . עיין בסנהדרין (דף יז ע"ב) : רש"י ד"ה בטבילה כו' ויש רשע רודף . עיין ברכות (דף כ) :

דף נו ע"א גמ' ושכר חדש. עיין כ"ב (דף נא ע"ב):

דף נט ע"א במשנה ג' חצרות של ג' בתים . ערכין (דף לב) :

דף סב ע"ב גמ' א"ר"י א"ש הלכה כראב"י . ק"ל למה ליה לשמואל למפסק כראב"י הא בלא"ה קי"ל כוותיה דראב"י בכל מקום דמשנתו קב ונקי . וי"ל דאתא לאפוקי מדרב הונא ור' יוחנן דל"ק אלא דמנהג העם או נהגו כוותיה וכה"ג תי' התוס' במ"ק לאפוקי מדעולא דפסק התם כר' יהודה . עוד י"ל דאיצטריך לאפוקי דאין הלכה כר"מ דאמר אפי' יש שם ישראל א' אוסר וא"כ הוי גזירותיו יכעין הא דלעיל (דף מז) ע"ש :

דף סג ע"א רש"י ד"ה דארגז כו' בתשובת הגאונים . ועיין מ"ש רש"י בשבת (דף יט ע"ב) ומ"ש שם בגליון : שם ד"ה עגלה כו' אורחיה עד שלש . ועיין בתוס' גיטין (דף נו) : שם ד"ה דכתיב כו' עתיד יהושע להיות כו'. עיין ספרי פ' וילך : תוס' ד"ה מאי כו' מאי שייכא אותה דרשא לשם כו' . י"ל דקושטא דטעו דהא איתא בכתובות (דף ע) דהמורה הלכה בפני רבו לא מסתייע מילתא : בא"ד בתורת כהנים משמע כו'. כן מפורש בת"כ ר"פ שמיני סימן כ"ב ובתנחומא פ' אחרי . ובתנס נדחק בס' שיח יצחק : ע"ב גמ' יהושע בנו . עיין במגילה (סוף דף יד ע"ב) :

דף סד ע"א גמ' היכא דמי שתוי. עיין רבה נשא פ' יו"ד : ע"ב גמ' ולמדנו שהולכין אחר רוב עוברי דרכים . וקשה בעל תב"ש דמאי אשמעינן הא בכה"ת אזלינן בתר רובא ואפי' ברובא דליתא קמן . ונראה ע"פ דאיתא בפ"ק דחולין דר"ג וב"ד ס"ל כר"מ דחייש למיעוטא ברובא דליתא קמן גבי הא דאסר שחיטת כותי . ומש"ה איצטריך לאשמעינן הכא לשיטת ר"ג גופיה דמ"מ ס"ל דהולכין אחר רוב עוברי דרכים וטעמא הוא משום דהרוב הוי לחומרא ואשמועינן דאזלינן בת"ר ולא בתר המיעוט להיתר אע"ג דאיכא חזקה לסיתר דקודם שנאפה ביד נכרי היה מותר : תוס' ד"ה ולמדנו כו' הביא נמי שרי משום דרכי שלום . עיין תוס' ע"ז (דף כ) ד"ה ר"י דדרכי שלום אין מתנת חנם :

דף סה ע"א גמ' לא איברי סיהרא אלא לגירסא . עיין רבה מצורע פרשה י"ט : שם ומאי ניהו יין וקא קרי ליה מים . עיין בילקוט שמואל רמז קלד :

דף עו ע"ב גמ' ביתא כמאן דמליא דמי . שבת (דף ה) :

דף פ ע"א גמ' דבי נצרפו . (שבת דף קטז) :

דף פב ע"א תוס' ד"ה אין כו' לעיל דתנן אם באו נכרים למזרח כו' . נראה דהוצי לשיטתם דס"ל דלעולם א"מ אלא לד"מ אע"פ שמערב ברגליו . אבל לדעת רש"י ושאר פוסקים דס"ל דמערב ברגליו מערב לדבר הרשות לק"מ מהא דלעיל די"ל דאיירי במערב ברגליו ומש"ה אע"פ שאינו לצורך רבים רק לצורכו ש"ד :

דף צג ע"ב תוס' ד"ה לא כו' משמע דסבר ר"י כסת"מ דנזיר תופף . י"ל לפמ"ש תוס' בפסחים (דף קא) ע"ש . ולפמ"ש כאן כפי' הסוגיא דשבת א"ש ג"כ קושייתם דהתם ע"ש : בא"ד מאי אולמיה האי סתמא מהאי . וכה"ג בתוס' חולין (דף מג) :

דף צד ע"א תוס' ד"ה מ"ש כו' דהכא פריך לר' יהודה דס"ל ב' מחיצות דאורייתא. בחידושי ריטב"א הקשה דאי לר"י פריך מאי האי דנקט עשר ויותר מעשר הא לר"י עד י"ג אמות ושליש הוי פיתחא ונדחק בזה . ולדידי א"ש דלעיל (דף יט ע"ב) אהא דאמר ר"י גבי דיר וסהר ומוקצה ואצר זו מתיבה כו' מפרש דה"ק דהורת מחיצה עליהן ופרצותיהן בעשר כו' ומוכח דדוקא גבי פסין אית ליה לר"י שיעור י"ג אמה אבל בתצר מודה דשיעורו בעשר כשנפרץ וכ"כ בחי' ריטב"א עצמו שם בשם התוספות :

דף צט ע"א גמ' כיח ורק קאמרינן . עי' נדרים (דף מט ע"ב) : רש"י ד"ה מותלפת כו' התליף ר"י שיטתו . עיין בתו"ת :

דף קב ע"ב גמ' שמא יתקע ואם תקע כו' . עיין בשבת (דף קכב פ"ב) :

הגהות על הרא"ש

פרק א סימן ח' הוה עביד כשמואל אע"ג דלית הלכתא הכי . עיין סוף גיטין : שם ומיירי כשנכנסין כו' דאל"כ הוי כנראה מבחוץ ושוה מבפנים דקי"ל דנידון כו' כצ"ל :

פרק ג סימן ב דסתם משנה דמסכת כלים כוותיה עיין ברפ"ב דע"ז :

הגהות וחדושים מאת גאוני ישראל אדירי התורה כו' ה"ה

הר"ר ברוך פרענקל תאומים זצ"ל (בעהמ"ס ברוך טעם).

דף ב ע"א גמ' קדושה אחת . נ"ב יעוין תוספות זבחים דף נח ד"ה קדושת היכל : ע"ב גמ' כין לרבנן . נ"ב יעוין תוס' זבחים דף נט ע"ב ד"ה והאומר קלעים : תוס' ד"ה עד ארבעים כו' . נ"ב יעוין תוספות יומא דף כ"ג ד"ה שתים :

דף ה ע"א גמ' משום מחיצה . נ"ב יעוין דף ח ע"ב תוס' ד"ה הכל מודים : שם מבוי שנפרץ . נ"ב יעוין לקמן דף י' ע"ב :

דף ו ע"ב גמ' א"ר יוחנן . נ"ב יעוין תוס' פסחים דף סו ע"א תוס' ד"ה תוחב לו וברמב"ן: שם הני אכולי . נ"ב יעוין לקמן דף כו ע"א תוס' ד"ה מערב :

דף ז ע"א תוס' ד"ה כגון כו' בתוס' ישנים אין סופו ליפסק כו' . נ"ב יעוין תוס' זבחים דף (ק"ו) [קט"ז] ע"א ד"ה ודלמא נח :

דף ח ע"א גמ' תגר שהרבים . נ"ב יעוין ב"ב דף קנ"ג [ע"ב] תד"ה (ור"י) [רה"י] :

דף י ע"א גמ' מסך מבוי בארבע . נ"ב יעוין דף ה' ע"א תוס' ד"ה ורב יוסף : שם עד שלש. נ"ב יעוין שבת דף ו' ע"א תוס' ד"ה יתר על כן : ע"ב גמ' עושה פס . נ"ב יעוין לעיל דף ה' ע"א תוס' ד"ה אמר אביי :

דף יא ע"א גמ' צורת הפתח.נ"ב יעוין זבחים דף כ"ט ע"ב תוס' ד"ה והאומר קלעים : ע"ב גמ' תוקקין . נ"ב יעוין חולין דף קכ"ו ע"א תוס' ד"ה אגן בתר חלל :

דף יב ע"א גמ' משהו לכאן . נ"ב יעוין לעיל דף י' ע"א תוס' ד"ה ושני טפחים :

הר"ר יהודה בכרך זצ"ל (בעה"מ נמוקי הגרי"ב).

דף ב ע"א גמ' ור"י מכשיר כו' . הא דמייתי הך דר"י מכשיר אף שאינו שייך להקושיא מ"מ גבי סוכה כו' דלר"י ודאי ניחא דקאי על לשנא דת"ק . י"ל דאגב גררא מייתי משום דלקמן לרבנ"י עביד צריכותא מדרבנן ור"י . ועוד י"ל דהכיא לאלומי הקושיא דקשה לפי הברייתא דר' יהודה פליג ארותבה ג"כ ולקמן פריך לפלוג במתני' ומשני פליג בגובהה וה"ה ברוחבה . עכ"פ יותר היה לרבינו הקדוש למתני הך ור"י אומר א"צ בתר וכרחב מעשר אמות . והוה קאי אתרוייהו אגובהה וארותבה ולא היה אריכות לשון . וצ"ל דרבי בתר בהך לשנא לשנות כמו מתני' דסוכה דקתני ור"י מכשיר על גבוה . ולהכי פריך שפיר טפי מ"ש גבי סוכה וכו' וכמ"ש התוס' ד"ה מבוי כו' : שם והבע"א דאורייתא כו' . עי' רש"י ותוס' ד"ה סוכה כו' שכתבו וליתנא בדאורייתא נמי כו' לא א"ש . והנראה לרש"י תיבת נמי קאי אלמעלה. ור"ל בדאורייתא נמי עדיף למתני תקנתא כמו בדרבנן דודאי שייך יותר ליתנא דתקנתא מליתנא דפסולה כן בדאורייתא נמי . ושיעור הלשון בדאורייתא נמי תני תקנתא : שם דאלת"ה הא דאמר ר"י א"ש כו' . הא דאולמי הך ראיה משמואל יותר מרב . דבאמת הך דינא דשמואל מפורש במשנה דתמיד לא הי' תמיד נשחט כו' וכמו שהביאו התוס' וביומא כ"ט א' מפורש בתוס' דיליף תמיד מהך קרא דשלמים מדכתיב ושחטו פתח וגו' . ומ"מ מקשים התוס' כאן שפיר וכמ"ש המהרש"א שם ופליאה על התוי"ט במס' תמיד פ"ז אשר מכח זה דחה קושית התוס' דהכא . עי' בהגהות מהרי"ב שם . עכ"פ זה

הר"ר יוסף חנינא ליפא מייזליש זצ"ל (בעהמ"ס שו"ת תפארת יוסף וכו').

דף ה ע"ב בתוס' ד"ה וספק דבריהם להקל בסוה"ד דהקשו מבכורות פ"ב נמצא מכוון בין שתי עיירות ועי"ש . נ"ב קשיה לי ע"ז לפמ"ש התוס' ב"ק דף י"א ד"ה קא מטה"ת לה מראשון וכו' דלא אמרי' ס"ס דסתרי אהדדי עי"ש. א"כ ה"נ הוי ס"ס דסתרי אהדדי דאם אמרינן דקרובה היא לעיר אחת הוי רחוקה לעיר אחרת ופטורה מע"ע והשתא שוב היאך יוכל לומר להיפוך לגבי העיר אחרת דקרובה היא הא מקודם דנת על עיר ראשונה דקרובה היא והעיר אחרת רחוקה היא והשתא לגבי עיר שניה תדין להיפוך דהיא קרובה והראשונה רחוקה . ועיין בשו"ת מהרי"ט ח"ב סימן ב' הביא עוד ראיה דל"א ס"ס דסתרי אהדדי מס"פ אלו מומין אשת טומטום חולצת ול"מ ומוקמי' לה כריב"ל דקשה ג"כ דהוי ס"ס ס' זכר ס' נקיבה ואת"ל זכר שמא לא נמצא סרים אלא ודאי משום הכי אמרי' חולצת ול"מ דלענין לינשא לשוק בלי חליצה יהיה ג"כ ס"ס שמא נקיבה היא ואת"ל זכר שמא סרים הוא עי"ש . ונלפע"ד לומר בזה דהנה המהרי"ט כתב שם על הא דאיתא בנדה פ' המפלת דהביא התוס' בב"ק דל"א ס"ס דסתרי אהדדי עי"ש דכ' המהרי"ט וז"ל וכ"ת הא לא הוי תרתי דסתרן דאימר לא היה שם ולד ולאחר ז' טהורה ובראתה בל"ד ומ"א מטהרין לה כדין שומרת יום הא ליתא דבחד ספיקא לא אזלינן לקולא אם לא שנסתפק עוד ספק אחר וכשנטהרנה לאחר ז' מטעם דאם ולד הוא שמא זכר תו ל"מ למיעבדי' שומרת יום בספק שמא נקיבה דהוי תרתי דסתרן

הר"ר יצחק אייזיק חבר זצ"ל (בעה"מ שו"ת בנין עולם וכו')

דף ה ע"ב רש"י ד"ה פחות מד"א כו' ור"ה ד"א כו' שייך לעיל ע"א :

דף יא ע"ב גמ' תנא צורת הפתח . נ"ב ברא"ש הגירסא אמר להו תנא צורת הפתח כו' וע"ש פירושו :

דף יד ע"א גמ' וכן ב' קורות המתאימות כו' . נ"ב ביאור על זה תמצא ברבינו יהונתן . מ"ר :

דף טו ע"ב תוס' ד"ה פרוץ כו' מספיקא הייתי אוסר כו' . נ"ב מדבריהם אלו מוכח דס"ל ספיקא דאורייתא אסור מה"ת דא"א לפרש כוונתם משום דיש כאן חזקת העמד הולד על חזקתו שלא נולד עד עכשיו דהא אדרבה יש חזקת חיים נגדו והשתא הוא דמתה ודו"ק :

דף כה ע"ב ברש"י ד"ה אין אויר כו' דחצר (אית ביה דיורא). צ"ל לית ביה שיעורא :

דף לד ע"א תוס' ד"ה הכי נמי כו' כ"ז שאין ראש התחתון כו' . נ"ב ר"ל שאם ראש התחתון זז ממקומו אז ודאי הוה שביתתו כנגד הראש התחתון : בא"ד ומעמידו וזוץ לד' אמות . נ"ב ר"ל דא"א לומר הואיל ויכול לנפותו כי אם שנאמר שמסיר כל המגדול דגם ראש התחתון זז ממקומו ואז הוי שביתתו נגד ראש התחתון אבל הואיל כולי האי לא אמרינן :

דף לה ע"ב גמ' שכל הטומאות כשעת מציאתן . נ"ב ר"ל אף דכאן מיירי ברה"ר מ"מ כיון דבעירוב יש חזקה דטהורה היתה והיה לנו להקל

הר"ר ברוך פרענקיל תאומים זצ"ל

ע"ב גמ' משום מחילה. נ"ב יעוין לקמן דף פו ע"א תוספות ד"ה קורה:

דף יד ע"ב גמ' שברחה. בשנות אליהו פ"ו דברכות איתא דט"ס כאן וצ"ל שברה. [ע"ש ובביאורי הגר"א או"ח סימן ר"ז]:

דף טו ע"א גמ' משום גזל. נ"ב יעוין ברכות דף יט ע"ב תוס' ד"ה מדלגין. ושבת דף קנ"ב ע"ב תוס' ד"ה עד שיסתום הגולל. סנהדרין מז ע"ב תוספות ד"ה עד שיסתום:

דף יז ע"א גמ' הותרה. נ"ב יעוין לעיל דף טו ע"א תוספות ד"ה לא שנו: **ע"ב** גמ' לאו שניתן לאזהרת. נ"ב יעוין פסחים דף פה ע"ב תוס' ד"ה הואיל: שם אל יצא כתיב. נ"ב יעוין שבת דף ד ע"א תוס' ד"ה והא בעינן. ודף פז ע"ב תוס' ד"ה אתחומין. וסוטה דף ל ע"ב ד"ה מר סבר. ויעוין סוריות דף (ט) [ד] ע"א:

דף ל ע"ב גמ' שמערבין. נ"ב יעוין טוש"ע סי' (ת"ו) [תי"ו] סעיף ד: תוס' ד"ה ולפרוש כו'. אלא במידי דחזי. נ"ב יעוין תשובת הרשב"א סימן תפ"ב וסימן תמ"ז:

דף לו ע"א גמרא תנן התם. נ"ב יעוין תוספות סוכה דף י ע"ב ד"ה עד מוצאי יו"ט: תוס' ד"ה שכא כו' דר"מ ל"ל כו'. נ"ב יעוין יבמות דף לא:

דף לז ע"א תוס' ד"ה מיחל כו' ואינו נראה כו'. נ"ב יעוין תוספות קדושין דף כו ע"ב ד"ה מעשה בר"ג:

דף מ ע"א תוס' ד"ה הא ודאי כו' ל"ל טעמיה כריש ביצה כו'. נ"ב יעוין פסחים דף נו ע"ב:

דף מה ע"ב תוס' ד"ה איבעית אימא כו' בעירוב הקילו. נ"ב יעוין ביצה דף לט ע"א ד"ה ור"א אמר [עיי' בעל המלך פ"ב מהלכות יום טוב הלכה ו']:

דף נ ע"א תוס' ד"ה ואמר רבה כו' והכא מבתרא פריך כו'. נ"ב יעוין תוספות בכורות דף ט ע"א ד"ה א"ר אשי: **ע"ב** ד"ה ומר סבר כו'. דלא שייך כאן ברירה כו'. נ"ב יעוין תוספות תמורה דף ל ד"ה ואידך ובסוטה דף יח ע"א בתוס' ד"ה חזר ותלקן. ועיין תוספות רי"ד בקדושין בסוגיא זו ובתוספות מסכת מנחות דף עח ד"ה ליקדשו כו' שהליגו הקושיא על ליקדשו ארבעים מתוך שמונים:

דף נג ע"א גמרא דוד גלי. נ"ב יעוין בסנהדרין דף ל"ג ע"ב ברש"י ד"ה דבדידיה נמי:

דף צד ע"א גמ' דרב ושמואל. נ"ב יעוין שבת דף קכה סוף ע"ב ברש"י והוספות ד"ה הכל מודים:

דף צו ע"א גמרא השמר דלאו. נ"ב יעוין תוס' ר"ה דף ו ע"א ד"ה תשמור ובתוס' יומא דף פא ע"א: תוס' ד"ה מיכל כו' דניחזי כמביא חולין לעזרה כו'. נ"ב דברי תוספות כאן מפורשים ביותר בחדושי הריטב"א ומבואר בדבריו דמה"ת ליכא איסור חולין בעזרה שהאשה מביאה עולת ראיה על ראיית פנים וזה דלא כדברי התוספות במסכת חגיגה דף ד ע"א ד"ה אלא:

דף ק ע"א תוס' ד"ה מתן ד' כו' בלא דחיית הלאו. נ"ב תשובת מהרי"ק שורש קלט מביא בשם תוס' כאן בזה"ל ועוד נ"ל דאין עשה דוחה לא תעשה שבמקדש כדאמרינן בפ' דם חטאת דף צד כו' מיהו יש לדחות דלא דמי כו' יעו"ש במהרי"ק:

דף קב ע"א גמרא הנ:ו דכרי. נ"ב יעוין תוס' שבת דף לו ע"ב ד"ה וב"ה אומרים ודף מג ע"ב ד"ה ופורסין ודף קכה ע"ב ד"ה הכל מודים: **ע"ב** תוס' ד"ה מחזירין רטיה כו' אבל לשחיקת סממנים כו'. נ"ב יעוין ביצה דף יא ע"ב רש"י בד"ה וחזרת רטיה וד"ה (מחזירין רטיה וליטול) [מהו דתימא. ולקטור] רטיה כו':

דף קד ע"א גמרא דלמא אתי. נ"ב יעוין שבת דף קמא ע"א תוס' ד"ה דלמא:

הר"ר יהודה בכרך זצ"ל

בכור דדרשא דשמואל נ"ל במתני' הנ"ל. רק דשמואל מפרש לה ולכך הוכיח הש"ס מהא דשמואל דאיתא במתני' ונכון: רש"י ד"ה הא במשכן כתיב ובבית עולמים מנ"ל משמע דבמשכן א"ש הדרשה בזמן שהן פתוחים כו'. וצ"ע הא במשכן לא היה כלל דלתות ועי' תוס' ד"ה אשכחן דעיקר דרשא איכה אלא על המקדש דבמשכן לא היה דלתות. ואפשר דבמשכן שלא היה דלתות ליכא למדרש כלל דהא לית כאן יתורא בפסוק דכן צריך לכתוב ושחטו פתח וגו' דכן הדין. רק אם היה דלתות שפיר יש לדרוש בזמן שהן פתוחין וכו' דבעינן קרא כדכתיב פתח וכמ"ש רש"י בפ' ויקרא. ולזה אי הוה קאי רק אמשכן הוה א"ש קרא כפשוטו בלא דרשא משא"כ אי קאי אבית המקדש צ"ל הדרשה בזמן כו'. וז"ש רש"י ובבית עולמים מנ"ל דקאי על מקדש וצ"ל הדרש דלמא לא קאי רק אמשכן בלא דרשה. וגם מ"ש התוס' דעיקר דרשא ג"כ ר"ל רק הדרש אבל הפסוק א"ש גם על משכן. ולפי"ז ליכא לאוכוחי מזה מידי דמקדש אקרי וכמ"ש מהר"ם דאין ראיה ועי' היטב: תוד"ה שלמים. א"כ הכא כו'. הלשון קודם פתיחת דלתות ההיכל אינו מדוקדק לפי"ז. אבל לפמ"ש דקאי גם על תמיד רק הקושיא דלמאי נ"מ גבי שלמים וכמ"ש המהרש"א ביומא שם. לכן כתבו בתוס' שפיר דיש נ"מ: **ע"ב** רש"י ד"ה מספת קלעים. והמפרש לשון ראשון טועה כו'. במה"ב הקשה דלמא לשון ראשון גרס כן כי היכי דלא תקשי קושית המהרש"א ממסך שער החצר. וללשון ראשון הי' עשרים אמה המסך לגובה השער שהיה עשרים ע"ש. והנראה דגם ללשון ראשון לא יתוקן בזה הא דכתיב בויקהל ומסך שער החצר וגו' ועשרים אמה אורך וקומה ברוחב חמש אמות וגו' הרי מפורש להדיא דקומה חמש אמות. ואם היה העשרים אמה לגובה השער. היה הקומה כ' אמה והאורך חמש אמה והמהרש"א ללשון ב' לרוחא דמילתא כתב דלא משכחת לא באורך ולא בגובה. ולכן הקשה מפ' תרומה יעו"ש ודו"ק: תוד"ה אמר כו' וקשה דלקמן כו'. הריטב"א תי' דרב ל"ל סברת דר' אתא התם. או דאביי ל"ל סברת ר' אתא דהא איפרך התם ק"ו דידיה ע"ש. ועי' בהעמ"ז ע"ש. והנה התוס' נקטו למילתא דפשיטא דלכל היותר לא התיר ר"י רק עד י"ג אמה ובליש עי' לקמן ו' ב' תוס' ד"ה וכי תימא וכוונת התוס' דמ"מ תקשי על הנך אמוראי מרב דמשמע לדידיה דר"י התיר ביותר מי"ג ובליש אף דהמסקנא הוה דלא כרב מ"מ לא מחמת זה נדחה רב. וא"כ כיון דלרב פשיטא ליה דלר"י מותר אפי' ברחב עשרים מהיכי תיתי לפלוגי עליה דרב בזה. וכיוצא בזה מלינו כ"פ עי' בפ' חזקת דפריך מסומכוס אף שהוא שלא אליבא דהלכתא וכן ברא"ש פ' א"נ בשם הרמב"ן מפורש יותר שכתב שם ס"ת ולע"ג דהגמ' סתר לאוקימתא דאביי כו' ע"ש וה"כ למה נדחה מלתא דרב אליבא דר"י במה שפי' לפי שיטתו:

דף ג ע"א גמ' אפלוגי בתרתי ל"ל. עי' רבינו יהונתן במה שפי' טעם פלוגתת חכמים ור"י דלרבנן משום היכר ולר"י משום מחילה ע"ש. וקשה טובא דא"כ מאי פריך הגמ' אפלוגי בתרתי ל"ל ועי' בת"ח וגם יש להקשות מלקמן י"ב ב' דסבר ר' יהודה שתי מחילות דאורייתא וכן מסוף פ' כל גגות ונע"ג. והנה אף דכותלי המבוי מגיע לקורה ולרבה בסוכה שם היכא דדופני הסוכה מגיעין לסכך סבר רבה דמותר אף למעלה מעשרים תי' הריטב"א [והתוס' בריש סוכה] דבקורה כיון שאינה רחבה אלא טפח לא מהני כלום הגעת הכתלים. וקשה טובא לפי"ז מאי קאמר לקמן ומ"ד פסקי דהרזא מ"ט משום דנפיש מטכיה והא סוכה דנפיש מטכיה כו' ומאי קושיא כיון דפסקי דהרזי נפיש מטכיה והכתלים מגיעין לפסקי דהרזא מועיל יותר מסוכה דאין הדפנות מגיעין לסכך וצ"ע [ועי' בגאון יעקב]: תוד"ה ורבנ"י כו' לרבה גופיה כו'. האבן עוזר תי' דלרבה לקמן דמפליג במקלת כו' במבוי כשר כו' או ללשון ב' בסוכה כשר לק"מ ואינו נראה כי זה לא נכלל בלשון המשנה ובמחלוקתן רק זה סברא מבחוץ ואין שייך לעשות מזה לריכותא רק זאת דהגמ' היה יכול לתרץ מבוי לחלק בין דאורייתא לדרבנן כמ"ש רבינא לקמן ועי' תוס' ב' א' ד"ה סוכה ותוס' סוכה ב' א' ובמהרש"א שם רק דהגמ' ס"ל דלענין היכרא אין לחלק אף בדיעבד דכל דתקון רבנן כו' כמ"ש בפסחים ל' ב' וש"מ: דרש"י ד"ה אלא אמאי מכשרת בסוכה כו'. להבין למה לא פרש"י כן בלשון ראשון ונשאלתי בזה. והנראה דרש"י פ"ק דסוכה סובר דסכך למעלה מעשרים מקרי סכך פסול וא"כ בע"כ צריך לומר כפי' הא' שכתבו התוס' ד"ה אי כו' הוי חמתה מרובה מצלתה ע"י שיבא הרוח ויפזר כו' ע"ש. וא"כ בסוכה הסכך כשר לעת עתה רק החשש א"כ שיבא הרוח ויפזר. אבל קורה אם היא ניטלת ברוח לית בה שיעורא וכמ"ש רש"י ד"ה הניטלת ברוח שהרי שיעורה הכמים בריאה כדי לקבל אריח ואי לאו הכי שדי לה זיקא הלכך לא חשיב עכ"ל והנה לל"ק פריך שפיר כיון דבקורה דלית בה שיעורא אמרינן ע"כ נעשו כשפודין של מתכת כ"ש בסוכה אף אי קלשת אית בה שיעורא דאמרינן נעשית צלתה מרובה מחמתה משא"כ ללשון ב' תקשי מאי פריך דבסוכה כיון דאית בה שיעורא אף אם קלשת לכן אמרינן נעשית צלתה מרובה משא"כ בקורה דלית בה שיעורא. לכן המתיק רש"י לפרש דהא רואין קאמרינן ולא שקילנא מידי דו"ק ותשכח. שוב ראיתי בריטב"א ע"ש מה שכתב ולפמ"ש ניחא. וגם לפמ"ש א"ש לשון ב' של התוס' ודו"ק: **ע"ב** רש"י ד"ה ואיבעית אימא כו' לאו באמות דמסך סוכה אלא בכאר אמות קאמר. הנה בגמ' איתא ורוב אמות קאמר ולא היה רש"י צריך לפרש כלל כי כבר פי' גבי מבוי וצ"ל דגי' אחרת היה לרש"י. וא"כ טעמא בעי לפי"ז תי' הגמ'. והנראה משום דבמסך סוכה ד' אמות לא שייך קולא וחומרא דאם נימא דאינו כשר עד שיהיה ד' אמות של ו' טפחים א"כ אם לא מצא כ"כ עצים לעשות מסך סוכה כ"כ יהיה יושב ובטל והוא כמ"ש בסוכה לענין ד' מינים לעשות סוכה מהם דפליגי חכמים אדר"י ואמרו כל דין כו' וכן לענין ביעור חמץ הנה שריפה. ועי' תוס' שבת קל"ו ב' ד"ה דתניא כו' ואפשר זה כוונת רש"י ודו"ק: תוד"ה כל כו' לא איירי כו'. ורבא מסמיה דר"כ לא קאמר כל האמות שאמרו חכמים. וקאי על מ"ש אביי מסמיה דר"נ ולא על כל אמות משא"כ בברייתא דקאמר כל האמות כו' דקאי על כל אמות לכן פי' שאמרו חכמים וזה כוונת התוס' ודו"ק:

דף ד ע"א גמ' לרבא מי לימא תנאי היא כו'. נ"ב עי' תשובת הרשב"א סי' ש"ו:

דף ה ע"א גמ' סוף מבוי כו'. עי' רש"י ותוס' ויש למצוא סמך לפרש"י מפ"ח דסוטה הבונה בית על מכונו לא היה חוזר דזה לא מקרי חדש. וכן בסוכה כ"ז ב' ובוין שאם נפלה כו' ע"ש ברש"י ותוס' ודו"ק. מ"ש בהעמ"ז לפרש משכו כו' דאורך קרוי הארוך יותר כמ"ש רש"י במלכים והשיג על פרש"י כאן ד"ה משכו כו'. אינו נראה דגבי מבוי ותצר רות רביעית הפרוץ או פתוח הוא ברוחב ודפנות השלמות הוא האורך דו"ק והמצא: **ע"ב** גמ' קסבר ר"ה בריה דר"י מבוי נמי פרצותיו בעשר. נ"ע דהא במבוי אי בקעי בה רבים לכ"ע פרצותיו בד' כדמוכח לקמן. ואילו בחצר אפי' בקעי בה רבים פרצותיה בעשר עי' לקמן ח' ע"א וע"ב חצר שרבים כו' ושם אי מההיא ה"א ס"מ לזרוק כו'. ועי' סי' שס"ה וא"כ עדיין איכא למיפרך מה לחצר שכן פרצותיה בעשרה אפי' היכי דבקעי רבים משא"כ במבוי [ועי' בגאון יעקב]: תוס' ד"ה ק"ו. עי' בהעמ"ז מ"ש לפרש דבריהם דכוונתם דקשה להו למה לא למד ממבוי עצמו ומרוחות מן הלדדים דלא מהני להי ומהני עומד מרובה ומפרשים דהיא היא. ולא נראה דא"כ מה קאמר בגמ' מה לחצר כו' תאמר במבוי כו' דמ"מ ליליף משארי מחיצות ממבוי גופיה. ומוכרח כמ"ש המפרשים בכוונת התוס' ועי':

דף ו ע"ב תוד"ה וכ"ת כו' הא מדקתני ברישא. נ"ב בסיפא: בא"ד וי"ל דאי מרישא. נ"ב מסיפא:

דף ח ע"ב גמ' כמאן כשמואל דאמר תורתו כסתום. נ"ב גירסת הרי"ף והרא"ש תורתו כסתום והא הכוא כו' וכ"ה גירסת התוס' ד"ה והא כו'. ולפ"ז מבוי הגדול היה מפולש: שם ובאלכסון נמי הוי מחילה. העירני חכם א' בדברי הרמב"ם דלא אמרינן פי תקרה באלכסון. ולכאורה יפה העיר אבל יתמת בזה עי' תוס' ד"ה מנית. וא"ת כו' וי"ל כו' א"כ כו'. וכוונת דבריהם הוא ע"פ מ"ש התוס' לקמן

הר"ר יוסף חנינא ליפאמייזליש זצ"ל

עי"ש. וסברת המהרי"ט נראה לי בזה משום דעיקר היתר גורם הס' השני ואם סותרין אהדדי בס' השני הוי תרתי דסתרי אהדדי בעיקר הגורם היתר ומש"ה לא אזלינן לקולא. ומה"ט גם באשת טומטום דג"כ אינו סותרין הדדי רק בס' השני דלענין יבום נימא שמא לא ימצא סרים ולשוק נימא להיפוך שמא ימצא סרים. ולפ"ז נחזי היכא דהסתירה הוא בס' הראשון ובס' השני שוים להדדי אז אמרי' שפיר דהוי ס"ס משום דעיקר גורם התיתר דהוא בס' השני המה שוים. ומעתה ממילא שפיר מובן קושית התוס' כאן מהא דבכורות דגם כאן הסתירה הוא רק בס' הראשון דאם קרובה לאו לא הוי קרובה לזו. משא"כ בס' השני שמא מצומצמות שוים הדדי ומקשי התוס' שפיר. ועיין בנינת וורדים כלל כ' דהקשה ג"כ מפסחים דף י' משני בתים בדוקים ואתא עכבר ושקל ולא ידעינן אי חמץ אי מצה דמשמע דמותר מטעם ס"ס שמא לבית חבירו ושמא מצה או אכלו דהוי ס"ס דסתרי אהדדי ע"ש ולפמ"ש ניהא דשם ג"כ בס' השני שמא מצה או אכלו שוים להדדי. ועיין בפרי מגדים הל' ס"ס בהמחודשים אות א':

דף לה ע"ב גמ' ר"י מטמא. נ"ב עיין בש"ך יו"ד סימן ק"י ס"ק כ' דהוכיח מסוגיא זו דהא דאמרי' סד"ר לקולא היינו היכא שאין לו חזקת איסור אבל אם יש שם ח' איסור ל"א לקולא דהלכה כר"י דאמר ס' טבל אפי' בטומאה דרבנן ס' טמא ואף דלחד שינויא דוקא גבי טומאה דעקרו מה"ת מ"מ הא אי' שינויא אחרינא דר"י מחמיר אפי' בדבר שאין לו עיקר מה"ת והפ"ח השיג עליו. וכ' דהא הר"מ בפ"י דמקואות פסק כר"מ דספיקו טהור ומסיק דאף באתחזק איסורא אמרי' סד"ר לקולא. והכו"פ שם הקשה ג"כ מריש ביצה דפריך למ"ד משום משקין שזבו אמאי ספיקא אסורה הא הו"ל סד"ר לקולא אף דאיכא חזקה השתא הוא דילדה הרי דאף במקום חזקה מקילין בסד"ר. וכ"מ ממנחות דס"ח ע"ב דקאמרי שם דסברי חדש בח"ל דרבנן ולספיקו ל"ת אף דגם שם איתחזק דעד יום הנף היה התבואה כולה בח"א ש"מ בכ"ד אמרי' סד"ר לקולא:

דף פ ע"ב גמ' משני מינין צריך להודיע ופרש"י שעירב בשני ה ממין אחר. נ"ב עיין גיטין דס"ה ד"ה כאן בשלו כאן בש"ח. דפרש"י דר"י ס"ל דאף רבנן לא אמרי דהוי קפידא אלא גבי גט דבמ"א לא ניחא לה דתיתזל. אבל לענין עירוב ל"ש קפידא כלל וא"כ חזי' לר"י דאף בא"ל בפירוש לערב ממין זה ועירב ממין אחר ליכא קפידא. א"כ איך יפרש ברייתא זו אמאי צריך להודיע אטו גרע מה שעירב בתחלה ממין א' מאילו א"ל בפירוש ערוב ממין זה וכבר הפליא ע"ז מאד בס' עצי אלמוגים. אולם לענ"ד לק"מ ואדרבה יהי' ראיה משם דצריך להודיע. דהרי שם תני לשון דיעבד בא"ל ערוב לי בתמרים ועירב בגרוגרות דעירובו עירוב דהרי מיירי שם בעירובי תחומין. ומיירי נגד דיעבד לאחר שנתוודע לו דעירב בגרוגרות אם מועיל עירובו לילך לסוף אלפים. ובדיעבד ודאי אמרי' דלא הוי קפידא. ובאמת מה"ט גופא כדי שיהיה מותר לילך משא"כ שם תני לשון צריך להודיע וכל צריך משמע לכתחלה כדפרש"י בברכות דט"ו ד"ה אלא. והאמת שם שייך לשון לכתחלה כיון דמיירי נגד עירובי הצרות. א"כ הרי המערב הוא עמו בחצר א' ואפשר לשאול אליו. א"כ לכתחלה ודאי צריך לשאול אותו ואדרבה יש ראיה משם דתני רק לשון דיעבד עירובו עירוב ולא תני יכול לערב בגרוגרות ע"כ דלכתחלה אין לשנות מדבורו. אך לכאורה הקשיתי ע"ד רש"י גיטין מדוע צריך לפרש שם בחילוק דרק בגט הוי קפידא דל"ב לה דתיתזל במ"א הרי בפשיטות יש חילוק דבגט בלתי אפשרה לסמוך על השליח להנשא טרם שנתוודע לה שקיבל דדלמא הבעל לא ירצה ליתן לו. וגם בחומרא דא"א הרי לא סמכינן אחזקה דשע"ש כמבואר בגיטין בסוגיא דשליש ה"מ לחומרא אבל לקולא לא. ע"כ שפיר י"ל דקפדה משום דבלתי אפשרה לבא לידי מכשול ע"י הקפידא משא"כ בעירוב דסמכינן בזה אחדשע"ש בלי ידיעה כדאיתא בעירובין דל"ב. וגם ניהא ליה בעירובו שיהיה מותר לילך לסוף אלפים. א"כ מה"ט גופא ודאי ניהא ליה כדי שלא יבא לידי מכשול ושיהיה מותר לילך לסוף אלפים. אך באמת נ"ז ניהא. דהרי בשליחות עובר בעי שנדע מתחלה דניהא ליה. אבל אם בשעת מעשה לא ידעינן דניהא ליה כ"א לאח"כ ל"מ למפרע בתורת שליחות וכמבואר בב"מ דף כ"ב בתורם שלא ברשות דאף שא"ל אח"כ כלך אצל יפות דל"מ משום דמה אתם לדעתכם וכ"כ התה"ד בסי' קפ"ח. א"כ לפ"ז ע"כ צ"ל דתיכף בשעת שעשאו לשליח ידעינן דלא קפיד דלא הוי קפידא. דאל"כ אם רק לאח"כ ניהא ליה כדי שיהיה מותר לילך ושלא יבוא לידי מכשול לא היה מועיל שליחותו למפרע. ע"כ מוכרח לפרש החילוק דאשה לא ניהא לה דתיתזל במ"א. ועכ"ז ניהא שפיר תירוצי דבעירובי תחומין כיון שהשליח הולך לסוף אלפים ושם א"א לשאול בודאי ניחא ליה בכך. משא"כ בעירובי חצרות דמיירי דאפשר לשאול אותו מת"ז צריך לשאול אותו דמת"ז דאפשר לשאול אותו קפיד שישאל אותו באיזה מין יערב. אך לפי"ז יש מקום לספק די"ל דמתו"ז דאפשר לשאול אותו הוי קפידא שלא יועיל עירובו גם בדיעבד. אך הלשון משמע דרק לכתחלה צריך להודיע ועכ"פ קושית העצי אלמוגים לק"מ. דשם בגיטין תני דרק בדיעבד עירובו עירוב. ומשמע בהדיא דלכתחילה ל"צ לשנות. א"כ ממילא ודאי צריך לשאול אותו לכתחלה ברוצה לערב ממין אחר וא"כ שפיר תני כאן צריך להודיע. אך זאת קשה לי בסוגיא דגיטין עפ"מ דמבואר כאן בעירובין דף ע"א מאימתי נותנין רשות בה"א משתחשך ואמר עולא מ"ט דב"ה נעשה כאומר כלך אצל יפות ופרש"י בא"ד הכא נמי כיון דבטיל השתא גלי אדעתא דמעיקרא בשריותא ניחא ליה אלא ששכח ולא עירב. והקשו התוס' דהרי שם מוקמינן דדוקא בשוי' שליח מיירי. ועיין בריטב"א דתי' דשאני עירובי תחומין דהוי רק דרבנן. הרי

הר"ר יצחק אייזיק חבר זצ"ל

להקל אף בדאורייתא וע"כ משום שעכשיו נטמאת ואזלינן בתר שעת מציאתן אלמא ס"ל דשעת מציאתן הוי כודאי א"כ למה מטהר ברה"ר עי' בנו"ב מ"ק חלק יו"ד סימן ס"ה: **שם** בהגהות על התוס' ד"ה ספיקו טהור כו'. ונכתב הג"ה בגליון צ"ל ר"מ מטהר. וע"ז נ"ב עי"ש בנו"ב דקאי אלקמן בהא דנגע בא' בלילה וע"ש באריכות ביאור הסוגיא כולה:

דף לו ע"א גמ' אבל עירב בתרומה כו'. נ"ב עיקר הטעם משום שעיקר הספק הוא שאנו דנין על התרומה אם היא טמאה או לא ובו הוי ספק דאורייתא ולכן גם בעירוב דרבנן לא מהני עי' בנו"ב שם:

דף מו ע"ב גמ' וכר' יוסי מחבריו. נ"ב עי' לקמן פ"ג ע"ב תוס' ד"ה שבעה שגורם כר' יוסי מחבירו ולא מחביריו יעו"ש:

דף מח ע"א גמ' מחייך עליה ריבר"ה. נ"ב עי' סנהדרין י"ז ע"ב מהכו עלה במערבא ר' יוסי בר' חנינא:

דף נ ע"ב רש"י ד"ה מהלך לצפון כו' מהלך לביתו לצפון. צ"ל מהלך לצפון מביתו:

דף סא ע"א רש"י ד"ה עיר העשויה כו' יותר מד' אלפים כו'. נ"ב צ"ל דס"ל כרבה בר רב הונא לעיל דבעינן תרתי למעליותא בין יתר לקשת פחות מב' אלפים וגם בין ב' ראשית פחות מד' אלפים ודו"ק: **שם** בתוס' ד"ה עיר העשויה כו' ובין שני ראשיה. נ"ב עי' בחדושי הריטב"א ותמצא שם ביאור דברי התוס' ושיטת ר"ת על נכון:

דף סב ע"ב תוס' ד"ה רב חסדא כו' צריך לומר דתלמיד כו'. נ"ב עי' פ"ק דסנהדרין שם שתירץ באופן אחר ממ"ש כאן:

דף סו ע"א בתוס' שורה ב' הואיל והותרה הותרה. נ"ב כאן שייך הגה"ה דלקמיה:

דף עג ע"א רש"י ד"ה ומבוי שלהן כו' לערב חצרות כו'. נ"ב כאן התיבות מהופכים וצ"ל ואע"ג דאין צריכין לערב חצירות מ"מ פתוחות לו:

דף פג ע"א תוס' ד"ה וחצי חצי כו' היינו כר' שמעון כו'. נ"ב עי' לעיל פ' ע"ב ד"ה אגב אורחא שלא כתבו כן ע"ש:

דף פה ע"א רש"י ד"ה זה מוציא כו' דיוריהן פתוהין לחצר. צ"ל למבוי:

דף פט ע"א תוס' ד"ה רב אמר כו' יתירים מבית סאתים. נ"ב נ"ל שצ"ל יתירים מהבית ותי' סאתים נמחק ועי' מהרש"א שרוצה לפרש בשאינן ניכרות מחיצות החיצונות ודחה ע"ש. ולפי מסקנת התוס' לדעת הירושלמי לקמן ע"ב אתי שפיר ע"ש:

דף צ ע"ב רש"י ד"ה ושמואל אליבא כו' מחורבה ואכסדרה לטלטל. צ"ל ואסור לטלטל:

דף צד ע"ב רש"י ד"ה וקירויו כו' ברוחב ד' אמות. נ"ב נ"ל שצ"ל בד' טפחים ועי' פי' ריטב"א טעם לזה:

דף צה ע"א רש"י ד"ה שיש להפציטין עמודין כו'. נ"ב עי' סוכה י"ח ע"א רש"י ד"ה סיכך על גבי:

דף קא ע"א רש"י ד"ה סיפא אתאן כו' ויטול מפתח המנעול. צ"ל ויפתח המנעול:

דף קג ע"ב רש"י ד"ה ה"ג ואי רבנן כו' ולא בכלי דהכא כו'. צ"ל דהכי כו':

דף קד ע"ב רש"י ד"ה לא לעולם כו' והטאי ביום השלישי. צ"ל השביעי:

הגהות על הרא"ש

פרק א סימן י"א בהגה"ה. מבוי שרצפו כו' לרבינו שלמה. צ"ל לשון רבינו שלמה וקאי למטה ור"ל דרש"י בעצמו ס"ל שאפי' מבפנים אינו ניתר עי' רש"י. מ"ר: **סי'** י"ג ואם יש כו' אף מד' רוחות לרב בי'. נ"ב והיינו לפי מאי דדחי הש"ס הבנין אב שלמד רב יוסף פרוץ מרובה כו' מפרצה יותר מעשר בצוה"פ עי' בש"ס:

פרק ד סימן ב' בהגה"ה. וכן מי שבא בספינה לתחום בשבת. נ"ב עי' ב"י סי' ת"ו ופי' על הגה"ה זו דמיירי דנכנס לתחום ששבת בו היינו ששבת בתחום העיר והפליגה ספינתו חוץ לתחומו ע"ש: **סימן י"א** תני ר' חייא כו' קל הוא שהקילו חכמים במים. נ"ב עי' ב"י סי' ת"ב [ועי' בהגר"א שם] שגם לדידן דקי"ל הפצי הפקר אין קונין שביתה כאן מיירי דדעת אנשי העיר על המים:

פרק ה סימן ד' וה"ה נמי אם בני ראש קשת זה כו'. נ"ב ר"ל מטעם מלי עי' מ"ש רש"א על דברי התוס' אבל לדינא גם לבני ראש הקשת מודדין מן היתר כל שאין אלפים עד היתר אף שיש ד' אלפים בין ב' ראשי הקשת כרבא בריה דרבה ב"ה והרא"ש לא כתב זה אלא כדי לפרש דברי הש"ס כאן בכפרים: **סי' ן'** הכא כשחוט המשקולת יורד כנגדו כו'. נ"ב דלא כפי' התוס' שמפרשים דקאי על מ"ש דמודד מרידה יפה ר"ל שמודד רק קרקעיתו ולא השיפוע ואפי' יותר מאלפים דינא הכי אבל הרא"ש מפרש דקאי על מ"ש מבליעו אם יכול בחבל של נ' אמה ואזיל לשיטתו שכתב לעיל דאם יכול להבליעו מבליעו אפי' כשחוט משקולת יורד כנגדו ודו"ק:

בקיצור פסקי הרא"ש

פרק ז סימן ו ולאידך אפי' בחול. נ"ב צ"ע כי בפנים מוכח דס"ל להרא"ש דדוקא בחול קאמר אבל בשבת מותר ע"ש: **סי' ט** ובאחד אינו רגיל ברגיל שאוסר כו'. נ"ב עי' בפנים שלא כתב כן הרא"ש ושם פי' דרגיל ר"ל דרגיל להשתתף וכאן כתב לפי פי' התוס' ע"ש:

הר"ר יהודה בכרך זצ"ל

פ"ו א' ד"ה קורה כו' דלשיטת תוס' שם דלא אמרי' פ"ת רק בקורה רחב ד' ומ"ד משום מחיצה אף ברחב טפח הוא רק מדרבנן ע"ש וזה ס"ל להתוס' דכאן בהתחלת קושיתם ותירוצם תליא בשיטת רש"י ותו' שם. תי' הא' הוא כדעת רש"י ותי' הב' הוא כדעת התוס' שם. ועי' בהגהות מיימוני פי"ז מהל' שבת הל' כ' הוא ג"כ כשיטת התוס' הנ"ל ועפ"ז מפורש דברי' באר היטב. וכמו כן לשיטת הרמב"ם דפ"ת לא אמרי' באלכסון מ"מ במבוי אמרינן כמו לשיטת תוס' הנ"ל:

דף יא ע"א תוד"ה איפכא כו' ובהכי מתוקמי נמי כו'. כוונתם דבב' תירוצים הראשונים לא מתרצי הברייתא דליכא לאוקמי הברייתא הכי מדקתני מבוי כו' ימעט משמע דמיירי בסתום וגם ברחבו עשר. וע"ז קתני ואם יש לו נ"ה כו' וגם מדקתני א"צ למעט דמשמע אם מיעט הקורה מהני ולא מתוקמי הברייתא רק כר"י ובתירוצם השלישי ג' טפחים. ולפ"ז תתחזק הוכחת התב"ש דגם בנ"ה אם הרחיק ג"ט פסול מדלא אוקמא הברייתא בהכי ויהיה אליבא דהלכתא:

דף יב ע"א רש"י ד"ה רבי היא כו' ור"י אליבא דרבנן כו' י"ל בדעת רש"י אליבא דרבנן רבנן דר"י דלאו כ"ש. ומ"ש עוד דפסי דקאמרי רבנן כו' ר"ל הז"ל וכרבי אפיא וכמ"ש התוס' ד"ה ור"כ כו' לשיטתם ודו"ק: **ע"ב** גמ' ה"ק אי ארכה יתר על רחבה כו' · נ"ב גירסת הרא"ש ד אי ארכו יתר על רחבו הו"ל מבוי כו' בל"ז. פי' וכולה אמבוי קאי אבל חצר אפילו אינה מרובעת לא סגי לה אלא בפס ד'. ועי' ריטב"א. וגי' רש"י אי ארכה כו' לשון נקבה והחצר קאי. וכ"ה גי' התוס' ולכן הקשו בד"ה ובתים. וא"ת חצר כו' וא"ש דברי רש"י ד"ה עד כו' הואיל וחצר כו' דאחצר קאי וכנ"ל: רש"י ד"ה לחי מכאן כו' אבל במבוי מפולש לא. ועי' ריטב"א שהקשה בשם התוספות מסוגיא דלעיל ו' ב' וצ"ע למה לא הקשה ממתני' מפורשת לקמן נ"ה א' ועוד אמר ר"י מערבין במבוי המפולש והכ"א ע"ש:

דף יג ע"א תוס' ד"ה אבל כו' הרי הוא פסול. נ"ב לפנינו איתא בטל ולפ"ז צ"ע שכתבו וי"ל כו' והתם פסול מדרבנן: **ע"ב** גמ' לא ר"מ שמו אלא ר' נהוראי. יש ספרים דגרסי ר' מייאשא וא"ש טפי ועיין ת"ח: שם זקני ב"ש וזקני ב"ה כו'. וע"ד זה הלך רבינו הקדוש שהיה מזרע ב"ה שהקדים דברי ב"ש לדברי ב"ה בכ"מ. הריטב"א והייטו דקאמר שמקדימין דברי ב"ש כו':

דף יד ע"א גמ' כל שיש בהיקפו ג"ט יש בו רחב טפח מנא הני מילי. עיין תשב"ץ חלק ראשון ענין קס"ה:

דף טז ע"א תוס' ד"ה אימא כו' סיפא גופה היה יכול להקשות כו' · הקושי' תמוהה עד מאד. אבל י"ל דהגמ' בעי למפרך אף לרב פפא ולדידיה האי כמלואו נכנס ויוצא דהוה יותר ממלואו ולכך סיפא לחודה לא היה יכול להקשות דמאי אתי כרשב"ג והא דאמר צריך שלא יהא בין זה לזה כמלואו. כללא כייל מילתא עד ד' ואם העומד עד ד' פחות משהו הפרוץ הוא ד'. וגם לרשב"ג נפק מתורת לבוד. ולכן כייל שלא יהא בין זה לזה כמלואו. וא"כ דמג' ולמעלה עד פחות מעט מד' באופן שיהיה הפרוץ מרובה ולא יהיה עדיין ד' א"ל מלואו ועיין היטב:

דף כ ע"א גמ' יבשו מים בשבת ובאו כו'. לפרש"י תדא איבעיא היא. ועי' ת"ח דו' המחלקת וב' איבעיות הנה ולפרש"י הא דהזכיר יבשו בשבת בהפשיטות י"ל דרש"י גרס ובאו מים בשבת לא קמבעיא לי. והכונה דאביי אמר לרבין שהמה מתנגדים בתרתי. דיבשו בשבת לא היה לרבין שום ספק דאסור ולאביי היה ספק עד דבעי לרבה. ובאו בשבת דזה הוא ספק לרבין ולאביי אין בזה ספק. נמצא דספק לרבין פשיטא לאביי ופשיטא דרבין הוא ספק לאביי וז"ש יבשו כו' לא תבעי לך כו' ובאו כו' לא קא מבעי לי ודו"ק: תוס' ד"ה כי אתמר. עי' תוס' ורא"ש בהזורק שכתבו בשם ר"ת לתרץ בע"א ועי' מהרש"א שהקשה מכאן. וי"ל דחלוק ר"ת הוא אחרי שנדע דר"נ אמזיד אתמר אבל בשוגג בכל ענין מותר אז שפיר יש לחלק כמו שחלק ר"ת בין היכא שהיה מתחלה רה"י. אבל בלא"ה אין לחלק ועי' בזה. אבל עי' ברא"ש שם שכתב דמילתא דר"נ כו' ואגב שהביא כו' פריך מינה לרב נחמן ע"ש כן יש לפרש הכי ודוק: **ע"ב** רש"י ד"ה לא ימלא כו' דאי נקיט לה הוא כו'. עי' מהרש"ל ומהרש"א ויש לומר עוד שפי' כן משום איכא דאמרי דלקמן דצריך לזה ובין בדבר וכן דרכו של רש"י לפרש הדבר שיהיה ניחא לב' הלשונות. ובעיקר הדבר הלא דברי רש"י מבואר לקמן כ"א א' בגמ' א"כ מה הועילו כו' ומה יש להקשות עוד. ועי' בסוגיא זו היטב:

דף כב ע"א תוס' ד"ה בור והא דאמר כו' וי"ל כו'. נ"ע דא"כ מאי קאמר בגמ' או דלמא אדם נותן עיניו במתנתו וגזרינן דלמא אתא לאחלופי יותר מב"ס בקרפף הא כאופן הזה גם שם מותר היכא דליכא מחיצות טובות וצ"ע: ד"ה והאמר כו' עיין מהרש"א מה שהקשה. עי' תוס' לעיל ו' ב' ד"ה וכ"ת בכך כו' בשני התירוצים שם דהך דשני בתים מיירי דלא הוה רק י"ג ושליש ולק"מ ודו"ק:

דף כג ע"א גמ' וצריכא. למאי דמדייק לעיל כ"א ואי לבהמה מה לי חיים כו' נ"ל דהדיוק הוא מדקאמר מים חיים ולא די כמ"ש באר לחודה וכמ"ש הריטב"א שם. והדין עמו דאל"כ מאי פריך שם על ר"י א"ש הא אתיא כריב"ב. ועי' תוס' לעיל י"ח א' ד"ה בור כו' האי טעמא לא שייך כו' ע"ש ופרקינן מידי דחזי לאדם פי' מים תשובין וכמו שפרש"י שם. וא"כ לפ"ז מאי בעי וצריכא כו' הא איצטריך שפיר להא מילתא דלא שמעינן לה מריב"ב. ועי': שם והא ר"א דסוכה כו' וקתני ועוד. נ"ב ועיין לקמן נ"ה א' ועוד אמר ר"י כו': תוס' ד"ה ל"ש כו' יכול להיות כו'. לפי"ז היה יכול הגמ' לעשות סאריכותות מב' גדדים בזה לבד ודו"ק: **ע"ב** רש"י ד"ה מאי בחמשים הא רוחב חמשים כו' דהכי כתיבי במדות הקלעים וכן לפאת צפון כו'. לכאורה דמאי ראיה צריך הא קרא דמייתי אורך החצר וגו' סגי ותו מה שהביא ממ"ש וכן לפאת צפון וגו' ורוחב החצר לפאת קדמה ולא הביא מקראי המוקדמים מפאת דרום ומערב. אבל האמת דרש"י בא לתרץ מה דקשה דלמא האי בחמשים אתא לאורויי דגם לגד השני של אורך החצר היה רוחב חמשים דבלא"ה הייתי אומר דהחצר היה אורך מאה רק בפאת דרום ורוחב חמשים רק בפאת מערב. ולצד צפון ולצד מזרח לא נודע מדה שלהם דדלמא החצר לא היה מרובע ממש רק כעין מבולם. לזה כתב בחמשים וכיון שהיה לצד השני רחב חמשים ממילא נשמע שהורך הצד השני הי' מאה לזה כתב רש"י שגם הצדדים האלה כתיב מפורש בתורה וכן לפאת צפון וגו' ורוחב החצר וגו' ואייתר ליה בחמשים לדרשה: ד"ה ותרווייהו הנך שמעתתא דשמואל לקולא. יש לכוין דבריו דמאי דאיצטריך לומר לקולא דהא תרוייהו להומרא לא משכחת לה. רק דהכוונה דלא נימא חדא לחומרא וחדא לקולא והאמוראי פליגי וכמ"ש בת"ת לזה כתב רש"י הנך שמעתתא דשמואל לקולא דפרנס אחד אמרן ודו"ק:

דף כד ע"ב תוס' ד"ה ליעביד נ"ס. פרש"י כו' וקשה כו' ועוד כו' י"ל דרש"י תי' הכל בדבריו במה שפי' ד"ה ליעביד כו' שאפי' היה פחות לרה"ר והייט דסברת המיגו אינו טוב כ"כ רק בנ"ה דהוא דבר טוב דמהני אפי' יותר מעשר ואפי' פחות לרה"ר בזה מסברא ידעינן דאמרינן מיגו כזה. אבל נחי אינו טוב כ"כ דהיכא דהוה יותר מעשר לא מהני בזה צריך להזכיר המיגו ולזה מתחלה מהדר אהיתרא יותר וכשר על נסיו"ט. לזה קאמר נ"ה אפומא כו' אפי' היכא דלא הוה פתח. ובלחי קאמר אפתחא כו' דזה לא מהני רק בפתח ובכרמלית דוקא. דוק בדברי רש"י ותשכח ומיושב שפיר כל הג' קושיות. ועל קושי' הרביעית ס"ל דמ"מ אפשר לטעות לעומד מרחוק וא"ש הכל:

דף כה ע"א גמרא מאי איעבד לך דלא מחזקת כו' ולא אמר בפשיטות דאין עושין מחיצה ע"ג מחיצה. ע"ד שאמרו [ב"ב קגג.] כתוב שוכר עליכן או מטען ע"ש וה"נ דכוותיה משום דקא צווחת קמי'. והכן: **ע"ב** גמ' מ"ט הואיל ואויר חצר מייתרו. עי' רש"י ותוס' ואפשר לומר דהאי מ"ט כו' הגמ' קאמר לר"ז ואליבא דמסקנא וכה"ג מצינו בדוכתי טובא פ"ג דשבועות וש"מ ואתי' בפשיטות פשטות הגמ' ועי': תוס' ד"ה וכי אויר וכו' וי"ל דאשמועינן דאסור נמי. עי' מהרש"ל ומהרש"א מ"ש. ולא ידעתי מאי מפולש שייך הכא. וגם מ"ש מהרש"א דלא אמרינן מיגו היכא דהוה איסור שאינו נוהג בחצר. מפרש"י ד"ה וזה חצר אין אויר מחיצות מייתרו כלומר כו' ולפי דבריו אתי כפשוטו עי' בס' ת"ש. אבל לפע"ד דהכ"מ אם היה שם מבוי מפולש שנפרץ לרה"ר ולצד אחד לרחבה אם היה כרמלית היה נ"ה מכאן ולחי מכאן משא"כ היכא דלא הוה כרמלית רק האיסור מחמת שנפרץ במלואו סגי בלחי לצד רה"ר. והכן כי זה ברור: שם וכ"מ באם נפרץ מצד א' לרה"ר. פי' מבוי נפרץ מצד אחד לרה"ר וצד השני כלה לקרפף אם הוה כרמלית צריך

הר"ר יוסף חנינא ליפא מיוליש זצ"ל

דבעת"ח אף אם בשעת מעשה לא ידעינן דניחא ליה כ"א לאח"כ ג"כ מועיל למפרע. א"כ קשה טובא דבפשיטות יש לחלק בין גיטין לעירובי תחומין דבעת"ח הרי ע"כ מיירי דהבעלים אומרים כעת דניחא ליה בעירובו בגרוגרות. דאל"כ פשיטא דאין עירובו עירוב. וא"כ בשלמא בגט דדומה לכל שליחות בדבר הנוגע לדאורייתא דבעינן שנדע מעיקרא בשעה שעשאהו לשליח דניחא לה וכיון דמשעה שעשאתו לשליח שיקבל גיטה הרי א"ל בפירוש דיקבל במקום זה ומסתמא הוי קפידא שלא יקבל במ"א ע"כ שפיר אינה מגורשת בקיבל במ"א ואף דאומרת אח"כ דניחא לי' דהרי בשליחות בעינן שנדע בשעת מעשה דניחא לי' ואז לא ידעינן דניחא לה ובלא ידעינן כ"א לאח"כ ל"מ השליחות למפרע. משא"כ בע"ת דרבנן דמועיל אף אם חזינן אח"כ דניחא ליה אמרינן דמועיל אלמפרע וכמו דמועיל הנתינת רשות משתחשך אף דנתברר רק משתחשך והרי העיקר בעי שיהיה מבעו"י ועכ"ז אמרי' דאיתברר אלמפרע דניחא ליה בשריותא. וה"ה דמועיל מה דאמרי הבעלים אח"כ דניחא ליה גם בגרוגרות ואיתברר אלמפרע והוא בקושיא גדולה. ע"כ נ"ל דרק במקום דלא חזינן עכ"פ קפידא. אז אמרי' בע"ת דרבנן דמועיל אלמפרע אם איתברר אח"כ. משא"כ במקום דמשעת שעשאו לשליח נראה לנו דקפיד ולא ניחא ליה ודאי ל"מ גם בע"ת אף אם אומר אח"כ דניחא ליה כיון דמאז נעקר כל השליחות א"כ לולי דהי' אמרי' החילוק של רש"י דהכא לא הוי קפידא כלל גם בשעה שעשאו לשליח והיה מדמינן לגיטין דמחשבינן לקפידא. ודאי לא היה מועיל אף אם אומר אח"כ דניחא ליה ומה"ט בשל חבירו אין עירובו עירוב אף אם אומר אח"כ דניחא ליה כיון דידעינן דמתחלה ודאי היה קפיד ונעקר השליחות. ובזה ניחא לי מה דמשמע כאן דרק לכתחלה צריך להודיע לו. אבל בדיעבד משמע דעירובו עירוב אשר לכאורה היה קשה לי דהוי אנן פסקינן כאביי דיאוש של"מ לא הוי יאוש. ואליביה הרי אמרינן דכל שלא ידעינן בשעת מעשה דניחא ליה ל"מ אף אם איתברר אח"כ דניחא ליה. א"כ גם בדיעבד מדוע יועיל. ובזה ניחא דכאן ל"ה קפידא כיון דלא פי' בפירוש דיערב ממין זה ובע"ת דהוי רק דרבנן שפיר מועיל אף אם איתברר אח"כ דניחא ליה כמו דמועיל נתינת רשות משתחשך. ומה"ט באמת בשלו עירובו עירוב. כיון דבעירוב לא הוי בבירור קפידא. ע"כ באומר אח"כ דניחא ליה אמרי' דאיתברר אלמפרע שגם מתחלה לא קפיד. וע"כ לכתחלה באפשר לשאול אותו טרם שעושה צריך להודיעו דמתו"ז דמה דבדיעבד עירובו עירוב הוא ג"כ רק משום דאיתברר אלמפרע וא"כ אם יוכל לשאול אותו בשעה שעושה המעשה ודאי טוב יותר וז"ב:

דף קב ע"ב מתני' מחזירין רטיה במקדש. נ"ב עיין רמב"ם פכ"א מהל' שבת הכ"ז דכתב רטיה לפרשה ע"ג כלי מחזירין אותו ואם פרשה ע"ג קרקע אסור להחזירה ומניחין רטיה ע"ג מכה לכתחלה במקדש שאין איסור שבות במקדש עיין בהשגות הראב"ד שם ובהה"מ שם:

בן אריה

להר"ר זאב בן אריה זצ"ל אבד"ק גאלדינגען וטעלז.

דף ב ע"א בתוס' ד"ה שלמים כדתנן בתמיד פ"ג לא היה התמיד נשחט כו'. נ"ב ועי' תוי"ט שם ד"ה לא היה כו' [ובתוספות חדשים שם]: **ע"ב** בהגהת מהרי"ב ז"ל נ"ל וכתיב ככל כו' כ"א במשנה. תיבת במשנה נמחק ונ"ב נ"ל כן איתא בגמרא שבועות ט"ז ב':

דף ג ע"ב רש"י סד"ה ואם נאו כו' א"נ ס"ל לב"ש עבודת הכרם ח' אמות. נ"ב עי' רפ"ו דכלאים ועי' ירושלמי: [א"ה נ"ל כוונתו דלכאורה קשה על פרש"י ממשנה מפורשת בכלאים שם איזהו ערים כו' נותנים לו עבודתו ארבע אמות ב"ש אומרים מודדים ארבע אמות כו'. אבל בירושלמי על מתני' דקרחת הכרם בכלאים פ"ד אמר ג"כ דטעמא דב"ש דס"ל עבודת הכרם ח' אמות ומקשה הירושלמי שם מן המתני' דכלאים רפ"ו הנ"ל ומתרץ לה וכמו שפירש הפני משה שם ע"ש]:

דף ו ע"א תוס' ד"ה מגדו בעשר כו' וארבעה כשל מעלה. נ"ב עי' לקמן דף ע"ז ע"א:

דף ט ע"א גמ' מבוי שנפרצו בלחיים פחות פחות מד"א. נ"ב במלחמות הפתיק רק פחות מד"א. וכן נראה מן התוס' דלא גרסי פחות פחות:

דף יח ע"ב בהגהות מהרי"ב אי אפשר לקיים הגירסא בשום אופן. נ"ב ועי' במהרש"א בברכות שם [בחדושי הלכות שם שמתרץ הגירסא יעו"ש]:

דף כב ע"א תוס' ד"ה בור ופסין כו' ה"נ האי בור כו'. נ"ב עי' ביאור הגאון או"ח סימן שנ"ח ס"ק כ"ח:

דף כו ע"א תוס' סד"ה דבי הורא כו' והכא לא משמע כפירי אלא כו'. תיבת כפירי מוקף ונ"ב נ"ל כפירושו: **ע"ב** תוד"ה בכל מערבין כו' כפ' הדר כו'. נ"ב ועי' לקמן דף פ"א א' ברש"י והוס' שם:

דף כז ע"א גמ' מיתיבי העיד ר' יהודה כו'. נ"ב תוספתא מ"ש פ"ק:

דף כח ע"א תוס' ד"ה נרעה כו' וקשה דבפ' ד' מיתות כו'. נ"ב ע"ש וברש"י שם. ועי' ריטב"א ועי' מה שכתבתי על הגליון פסחים כ"ד ב': [א"ה דלפרש"י שם שפי' קו' הגמרא שם דסתם תי' לאו בת מלאכה היא א"כ ל"ק כלל קושית התוס' כאן. ובפסחים שם על הגליון יישב כוונת התוס']:

דף ל ע"ב תד"ה תרומה כו' כדאמר בפ' הנודר מן הירק דף נ"ט. נ"ב ע"ש בפי' הרא"ש מ"ש בשם הר"א ממיץ:

דף לז ע"א גמ' או שנתנו קיניהן לכהן. נ"ב דמי קיניהן וכן הוא במתני' דקינין שם:

דף לט ע"א רש"י ד"ה החלינו זרזו והחליצו כו'. נ"ב עי' מדרש סוף פ' בהר. [א"ה שם פירש המדרש כמה אופנים על הפסוק ועצמותיך יחליץ ואח"כ מסיים מכאן קבעו חכמים לומר רצה והחליצנו בשבת יעו"ש]: **ע"ב** רש"י ד"ה פסק כו' ובהלכות גדולות הסר כו'. נ"ב ע"ש בהל' יו"ט בתוספתא שלפנינו. וכן שם בתוס' מ ע"א ד"ה אי מסכתת כו' ובהלכות גדולות בהל' יו"ט כו' נ"ב ע"ש היטב:

דף מ ע"ב רש"י ד"ה מי גדלת כו' פעם אחת נתקשרו שמים בעבים כו'. נ"ב ע"ש בברכות וצ"ע: [א"ה שם מבואר דרב גלי של שבת בעי"ש אפי' בלא טעות משום דס"ל כר' יהודה ועל מעשה שנתקשרו שם בעבים אמר שם שאם היה ביחיד לא היה חל עליו שבת מדינא וטעותו הדרלא וא"כ מאי מייתי הכא ומוכח מפס דרב לא איירי בנתקשרו שמים כו' ודברי רש"י צ"ע]:

דף מג ע"ב תוס' ד"ה יתיב כו' ובירושלמי מוכח דר"נ בר יעקב היה חבירו של רב ששת כו'. נ"ב וכן הא דאמרינן בחזקת הבתים לא אמר רב נחמן אנן נתתינן ליה כו' איתא בירושלמי שם ובפ"ב דכתובות ה"ב בשם רב נחמן בר' יעקב ע"ש. וע"ע סוף כתובות פלוגתא דרב נחמן ורב ששת איתא בירושלמי שם ר"נ בר יעקב [ומכ"ז מוכח דסתם ר"נ שבגמ' הוא בר יעקב]:

דף מה ע"ב תד"ה ליקני שכל המים מחוברים יחד. נ"ב עי' שבת דף ק' ע"ב: שם תוס' סוף ד"ה אי בעית אימא כו' בעירובין הקילו. נ"ב ע"ש בביצה ל"ט ע"א ובתוס' שם ד"ה משום כו' וקל"ע:

דף מח ע"א תוס' סד"ה ר' יהודה ומסתמא דיש להם ד"א לכל רוח. תיבת לכל רוח מוקף. ונ"ב עי' מהרש"א וברא"ש ליתא:

דף נ ע"א תוס' ד"ה עשירי כו' דשניהם ירעו כו'. נ"ב עי' בכורות ס"א ע"א ובתוס' שם סוף ד"ה והא וקל"ע. ועי' בס' יד דוד: **ע"ב** גמ' וכן בקעה שהיא עמוקה וכו' תיבת בקעה מוסגר. ונ"ב נ"ל כנקע [וכן אמר בלשון זה] לעיל דף ט"ו:

דף נט ע"א תוס' ד"ה אפי' עבד כו' כדתניא בפ"ב דכתובות. נ"ב נ"ל כדתנן: **ע"ב** רש"י ד"ה ולא שבק כו' שסותם אחד סגי לה מפתחיה. תיבת סגי לה [שנתוסף מרש"ל] נמחק:

דף ס ע"א רש"י ד"ה ולא עירבו כו' ואלו נדון כו'. נ"ב עי' ספר תוספת שבת סימן שע"ה סק"ה ועי' ריטב"א:

דף סא ע"א תוד"ה ועוד כו' ומיהו יש בתוספתא שכתוב כו'. נ"ב וכ"ה בירושלמי: **ע"ב** רש"י כד"ה אפי' ישיבה כו' אמרן בפרקי קמאי דף ע"ו מהלך כו'. נ"ב ע"ש: [א"ה נ"ל כוונתו דשם בנקע דוקא פחות מסאתיים משא"כ כאן אפי' גדולה כו' ואין ראיה משם]:

דף סח ע"א תוס' סד"ה תניא והוא מפרש לרבה דמסיק במס' ביצה דף י' ע"א לטהר כו' כנ"ל וא"צ להג"ה שמן הצד נ"ל ר' אושעיא [דשם דף י' איתא רבה]:

דברי נחמיה

להר"ר נחמיה בירך זצ"ל מדובראוונא

(בעהמ"ח שו"ת דברי נחמיה).

דף ג ע"ב (בסופו) רש"י ד"ה הללו שוחקות בספהים גדולים. ושל סוכה ומבוי עצבות כו'. לאו דוקא שהרי לרבא לענין טפחים הרי יש ג"כ ענין גובה י' טפחים. וגם משך מבוי יהיה לכ"ע לקולא. (וכמו"כ משך סוכה גם לרבנן שיעור ז"ט) א"כ אף רוב ליכא. אלא צ"ל שנמשך אחר לשון הגמ' לאביי כו'. ולסימנא נקט ולאו דוקא (וכמו"כ ברש"י דף ד'):

דף ח ע"ב גמ' באלכסונו יותר מעשר כו'. עי' פרש"י (והרר"י). לכאורה מכאן קשה למ"ש הרר"י לעיל במתניתין בטעמא דר"י דברייתא דפליג גם ארוחב היינו משום דס"ל קורה משום מחיצה א"כ למה מודה כאן רב כהנא ביותר מעשר הרי לדידיה קורה משום מחיצה:

דף י ע"א רש"י ד"ה לאשמועינן כו' בחצי טפח כו'. ס"ל כפי' א' דתוס'. ולתירוץ ב' י"ל דבי' וה' טפחים הוי סגי. אך לכאורה הרי י"ל שדקדק להניח על עובי הכתלים ערך טפח וצ"ע: גמ' מבוי שלא התרת בו פרוץ מרובה כו'. כאן ענין פרוץ מרובה מיירי בין כל המחיצות ביחד ולעיל ד' ה' ב' לענין אותה מחיצה א' ובסמוך ע"ב גם בחצי מחיצה: **ע"ב** הכי איבעיא ליה למימר. נראה משמיה דר' יוחנן אמרו (וקאי הכל אמימרא דרבב"ח משמיה דר' יוחנן). ולפ"ז א"ש הגירסא איבעי ליה כו':

דף יא ע"א גמ' שכן לא התרת כו' לר' מאיר. נראה דגם לפ"מ דקי"ל כר"י פריך דעכ"פ יש סברא להחמיר ביותר מיו"ד יתר מבפרוץ מרובה: **ע"ב** רש"י (במתני') ד"ה על מבוי. רוחב פתחו. אי לאפוקי דלא נטעה דאאורך קאי וכדעיל ד' ח' משך מבוי בד' אמות לכאורה למותר הוא לרש"י לומר כן שלא נטעה דקאי אאורך דהא קתני על מה נחלקו על רחב כו' אלא משמע דלאפוקי רוחב תוכו וצ"ע מאי בעי. שוב ראיתי בהרר"י משמע דלאפוקי אורך כו' [ובמתני' בכמה נוסחאות ליתא טלת רחב]:

דף יט ע"א גמ' שהכל יורד לה כו' וכן כל המתפתה כו'. נראה לכאורה דגם שהז' שמות נמי ודאי יש טעם ורמז לכל אחד ואחד. אמנם הם מורים על איכות ומהות המדור: אבל אלו על סיבות הנופלים בהם:

דף כו ע"ב גמ' לא נצרכה כו' לרבנן כו'. עי' פרש"י ללמוד הימנו כו'. לכאורה ל"ד דכאן עכ"פ דבריו קיימין לענין חצר משא"כ התם אי נאמר דלמאן דלא פריש ל"ב לא הועיל כלום וכולם אסורים. וי"ל כדאמרי' בעלמא אדם יודע כו' (וכן אין אדם מוציא דבריו לבטלה (ערכין ד' ה') ואולי דין זה דכולם אסורים אינו פשוט ולא אמרי' בכי הא אדם יודע כו':

דף כז ע"א גמ' מדקאמר אפי' כו' ואולי צ"ל ואפי' בוי"ו. עי' תוס' מנחות דף מ' סע"ב ד"ה תכלת: **שם** אבל במים ומלח מערבין. ופרש"י דמזון הן לטבל בהן פתו (וכדלקמן דף כ"ט) ולכאורה א"כ גם כל אחד בפ"ע ראוי לכך זכר לדבר פת במלח תאכל (וכן אחר כל אכילתך אכול מלח): **ע"ב** גמ' ובהבלעה מי שרי אין והתניא. לכאורה הלא מתניתין היא רפ"ק דמעשר שני משנה ג' הלוקח כו'. יצא העור לחולין כו' (וגם המקשה א"א שלא יהיה בקי במשניות):

דף לד ע"ב רש"י ד"ה עוזרדין. ה"ה כאילן. צ"ל דל"ד דאז חמורין מאילן. ובהכי איירי מתני' דמודה רבי לפי שאינם קשים כאילן ממש. ובשאינם עוזרדין רכים יותר מדאי והוי כירק אז קל טפי מאילן (ושלש מדות):

דף לז ע"א תוס' ד"ה כשהתנו וקשה דהיינו ברירה גמורה כו'. י"ל דלרש"י אין ענין ברירה כ"א כשנצרך לומר דממה שבורר עתה הוברר דגם למפרע היה דעתו כן כמו בעירובין דצ"ל שהוברר שגם ביה"ש היה בדעת החכם לבוא לד' אלפים דמזרח. וכן בהפרשות תרומה הוברר שבעת ששתה היה דעתו לאלו. משא"כ כאן הרי אין קפידא אם בעת הקניה עדיין לא הוברר כ"א בעת הקרבה כו'. ואין אנו צ"ל שהוברר דעת הכהן היה כן למפרע. אך לקמן גבי מעשר שיהיה מחולל על סלע שתעלה מן הכים לכאורה לפי הנ"ל היה יכול לומר בשהתנה שעל אותו סלע שיעלה (דוקא) יהיה מחולל אז ומהני מכאן ולהבא (שכן משמע לכאורה מפרש"י שם באמת) ואולי זה פשיטא וע"כ ר' יוסי מחולל למפרע קאמר (ומה שפרש"י שם ואשתכח דאכל בלא פדיה היינו קודם שתעלה הסלע או באמת אם אמר שיהיה מחולל מעתה גם אחר שתעלה לא אמר כלום למ"ד אין ברירה משום דמיד נתפס סלע אחד ואותה שתעלה היא אחרת) ובתנאי דגיטין וקדושין מעכשיו צ"ע שם. עי' רש"י ור"ן ריש כל הגט:

דף מא ע"ב רש"י ד"ה הוצרך לנקביו כו' זה שהוציאוהו כו'. נראה דלאו דוקא שהרי מאחר שהטעם גדול כה"ב שרוחה ל"ת א"כ אף ביצא לדעת יש להתיר [וכ"כ הרר"י] אלא נקט כן משום דנהרדעי אי פקח הוא עייל לתחומא כו'. ובזה ודאי דוקא ביצא באונס דאל"כ לא עדיף מההחזירוהו נכרים:

דף מג ע"א גמ' במהלכת ברקק. צ"ע דהא הפליגה בים קתני וכדפרש"י במתני' לשון הפליגה כו' וצריך לדחוק דהכוונה שמא תהלך ברקק עי' לשון תוס' לעיל סד"ה האי: **שם** לאו אליהו כו'. כאן משמע דאף אליהו ומשיח א"י לילך בשבת ויו"ט חוץ לתחום ועכ"פ מבואר דאין ב"ד בא ביו"ט. ולכאורה צ"ע מליל שמורים עי' ר"ת י"א ע"ב ובאחרונים ססי' ת"פ ותפ"א. גם איך בא אליהו במילה בשבת עי' טור יו"ד ססי' רס"ה בשם המדרש ועי' זוהר:

דף מד ע"ב תוס' ד"ה ומ"ס. דאל"ה תקשי מתני' לנהרדעי כו'. צ"ע דלק"מ לכאורה דמודו רבנן לר"א בדבר מצוה כדלקמן

ות"ה

הר"ר יהודה בכרך זצ"ל

נ"ס מכאן ולמי מכאן: תוס' ד"ה זמנין מדלא אמרינן אפכא „ועוד" משום דבעי כו' כנ"ל ומיושב קושית מהרש"א אל נכון [א"נ מ"ש „משום" צ"ל ומשום]:

דף כח ע"ב תוס' ד"ה נרעה וקשה כו'. לכאורה תמוה דהא שם כתיב קודם שנקצצו רגלי הנחש. ועי' רש"י שם ומצאתי להריטב"א שהקשה כן. אולם התוס' לשיטתם בנדה דף כ"ג ע"א ד"ה לתני נחש דקודם שנקצצו רגליו היה נקרא חיה סתם. ועל שם העתיד נקרא חיה הרומשת אחר שנקצצו רגליו ודו"ק: שם ד"ה ובבבל כו' תימה אמאי ל"מ כו'. לכאורה התם אליבא דר"א ולית הלכתא כוותיה. אבל אחר העיון דרש"י פי' ד"ה בבבל כו' וכי כו' והוא דאכלי להו כו' ולמה לא פי' דמתחלה כשלא היה רב בבבל הורה דה"מ משום דאין אוכלין חזיז ולבתר כן בבבל הורה כן לאנשי בבל דמערבין. אמנם לפי זה לא הוה פריך הגמ' דבזה אפי' חכמים דר"א מודו דבערבית קוצים כלאים בכרם. וכמ"ש השו"ע יו"ד סי' רצ"ו סי"ד. ועי' בא"ח סי' ש"כ ס"א ברמ"א ובמקום שנהגו כו'. ובקושית התוס' לכן פרש"י דבין כך כו' הורה כן לכל העולם רק מתחלה לא ידע רב שאוכלין באיזה מקום חזיז ובתר דאתא רב לבבל חזא דאכלי להו הורה כן לכל העולם ופריך שפיר דבזה אין הלכה כר"א. וזה אין להקשות דזה גופא קשה למה לא משני הגמ' כן משום דלישנא דרב משמע דהורה כן לכל העולם אבל התוס' מפרשים דרב הורה כן לאנשי בבל בלבד דזה דוחק בעיניהם דרב לא ידע מקודם דאוכלין בבבל חזיז ולכן הקשו שפיר. ועי' בזה היטב: ע"ב תוס' ד"ה הואיל. וקור כו' לכאורה למאי דמסקי למעלה ד"ה קור כו' אבל הכא קור לא מקרי אוכל כיון שסופו להקשות א"כ נפ"ז מה יוסיף שראוי ע"י שליקה וטיגון וצע"ג. והאמת כי דברי התוס' הולכים לשיטת התוס' בנדה דף נ"א ע"ב ד"ה אם נקה שכתבו עי"ל דקור נמי אם שלקו וטגנו כו' ע"ש היטב וע"ז סובבים הולכים דברי התוס' כאן דוק והשכא. וא"ל דכוונתם כאן לתרץ קושיתם דלעיל והבן. ועי' בתוי"ט סוף עוקצין שהקשה שם מש"ס זה ומשמע מדבריו שם שכן מסקנת הגמ' כאן דשלקו וטגנו א"ב בין ת"ק לר"י וכתב שהרמב"ם פסק כת"ק ע"ש שהאריך. והנה הגמ' אסיק מי איכא למ"ד שלקו וטגנו לא אלא אמר רבא א"ב ברכה וצע"ג ולסברת השני תירוצים של התוס' י"ל דתדא לס"ד ותדא למסקנא. והבן היטב:

דף כט ע"א גמ' מערבין בב' רביעיות. הא דלא אמר בחצי לוג כמ"ש במשנה עי' ת"ח להורות נתן דגם בשכר שגי בהכי וכמ"ש בע"ב דעבידי אינשי דשתי כסא כו' אבל לפי"ז צ"ע לשיטת התוס' ד"ה מאי כו' דהך מילתא לא אמר רב אלא מכללא דהסיא וכן לעירוב אתמר. וא"כ אינו נופל זה על לשון רב שיאמר זה מכללא דבר התלוי בלישנא. אמנם לפמ"ש השו"ע סימן ל"ת שמדת הרביעית היה מפורסם לכל אדם ע"ש ניחא ודו"ק: רש"י ד"ה רשב"א. דכתיב ונתת. עי' משנה למלך פ"ו מהל' מתנות עניים ה"ו ועי' ר"ש פ' ת' דפאה: שם ד"ה אין פוחתין דנתינה בעינן. נ"ב עי' ר"ש פ"ח דפאה מ"ה שכתב ואין הטעם אלא משום דכתיב ושבעו: תוס' ד"ה והושיבו דבעיר היה מהלך. נ"ב עי' תוס' לקמן מז ב' ד"ה דכולה כו' ע"ש:

דף ל ע"א גמ' סיני אמר שתים. עי' בשמים ראש שאלה קפ"ג שהקשה הא הוה זוגות. ולק"מ דסיני הוא רב יוסף כידוע ורב יוסף לשיטתו דאמר אין מערבין אלא לדבר מצוה ובמצוה לא שייך זוגות עי' בס' ת"ש. וגם בעיקר הקושיא לא הבנתי הא עירוב צריך להיות מזון ב' סעודות אחת ללילה ואחת ליום וא"כ לא הוה זוגות וצ"ע: שם הא כל מילי איקרי מזון לימא כו'. צ"ע דמאי קושיא הא בנדרים הלך אחר לשון בנ"א. ואפשר דזה תדוש הא דלא תנן הך מילתא בדוכתיה בנדרים. ואולי דהך מילתא הלא גם בשאמר הנודר שכוונתו ע"פ לשון החכמים ופריך שפיר. ועי' ירושלמי ומנין שכל הדברים קרויין מזון ר' אחא אמר ועשר אתונות נושאות בר ולחם ומזון מה ת"ל ומזון אלא מיכן שכל הדברים קרויין מזון ע"ש וצ"ע: ע"ב רש"י ד"ה שמיה אבל כו' ובין לרבנן ובין לר"י. מדבריו נראה דאינו סובר כמ"ש התוס' לעיל כ"ז א' ד"ה מפני וכן הוא ברא"ש. וצ"ע ברש"י לקמן ל"א ד"ה והיכי מייתי דהא ר"י ראוי לאוכלו בעי מדנקט כו' ולשיטתו למה להביא ראיה הא בודאי הוא כן ולא צריך לטעם כלל דהא חזי לאתרינא כו' ומדבריו אלה נראה דס"ל כדעת התוס' ורא"ש הנ"ל. ועי' רש"י במתני' ד"ה לכהן כו' משמע ג"כ כדעת התוס':

דף לג ע"ב תוס' ד"ה ורבי כו' ומ"מ לא הוי רה"י כו'. התוס' בזה לשיטתם בד"ה כמאן כו' ומיושב קושית מהרש"א:

דף לד ע"א תוס' ד"ה ואמאי בהג"ה ולא יוכל לתרץ כו'. יש לפסוק מזה הספק שנסתפק המג"א סי' שמ"ב לענין מ"ש אם גזרו על שבות בה"ש ומוכח דלא גזרו אבל י"ל דאין ראיה דמ"מ לא הוה רק מדרבנן והוה גל"ג וכמ"ש תוס' ד"ה גזירה וצ"ע: ע"ב גמ' ל"ל דקאי בכרמלית. לכאורה יפלא דא"כ אמאי תנן בור ולא אילן ועי' ת"ח ותוי"ט ובמשניות דפוס ווילנא נדפס בשם הגאון מווילנא לחלק בין ב' שבותין לשבות אחד. והריפא מיירי ג"כ בכרמלית ומשום ב' שבותין כרמלית ואילן. ובבור ליכא רק שבות כרמלית. וכבר נזכר בהרע"ב סברא זו ועי' שער אפרים. אבל דבריו ניחא רק למ"ד דאסור להחליף ברשויות דרבנן אבל למ"ד דמותר להחליף א"כ לפ"ז גם בריפא לא הוי אלא שבות אחד. ועי' לקמן פ"ז ב' ועי' רש"י ותוס' שבת ק"א א' ועי' שו"ע או"ח סימן שמ"ו ס"א. וא"כ מה יעשה דעה זו במתני'. אבל דבר גדול דבר הגר"א ז"ל כי לדעה זו שמותר להחליף ליכא התחלה להקשות דליתני באילן בכרמלית כיון דמתמת כרמלית ליכא איסורא. רק משום אילן וזה מרישא כבר נשמע. למטה מעשרה כו' אבל בבור השמועין בכרמלית שפיר. ועי' אהעו"ז ועי' תוס' לעיל ל"ב ד"ה הא כו' ומהר"י מפרש כו' ועי' היטב [ועי' באור הגר"א או"ח סימן שנ"ה ס"ק כ"ד]:

דף לו ע"א רש"י ד"ה רבא אמר כו' גבי נגע באחד כו'. נראה משום דבספק בעלמא אם לי ב' חזקות או חזקה אחת והו"ל אוקמא אחזקה בחזקה דאורייתא. אבל בב' כתי עדים דאפי' נימא ספקא דרבנן עכ"פ מדרבנן יש להחמיר לזה מהני החזקה השניה דתו אין להחמיר אף מדרבנן וזה ברור. ועי' ריטב"א ומהרש"א מ"ש בזה: ע"ב רש"י סוף ד"ה מקרי שמע. (שניהן שוין) נ"ב מקרי שמע [כדפוס ישן הגירסא „בא לכאן ולכאן ושניהן שוין„]:

דף לח ע"ב גמ' אבל בניעור דאי בעי למימר כו'. הנה קי"ל דאם אינו ראוי לבילה בילה מעכבת וכאן א"ר לביל"ה דהא לא מצי אמר משום איסור הכנה. מזה סייעתא לדעת ת' מ"ב דמה שהוא מנגד איסור דרבנן הוה שפיר ראוי לבילה ולכן בתפלה כששומע קדיש וקדושה ישתוק ויכוון משום דשומע כעונה כמ"ש רש"י ברכות וסוכה וכאן הסכנה זו היא מדרבנן דזה לא הוה סכנה גמורה גם עירוב דרבנן. והבן: תוס' ד"ה ואין כו'. עמ"ש בפסחים דף ס':

דף לט ע"א תוס' ד"ה מודים. תימה כו'. נ"ב עי' ירושל' מתלפה שיטתיה דרבנן תמן עבדין לה קדושה אחת וכאן עבדין לה שתי קדושות תמן קדושה אחת ארוכה היא ברם הכא אחת קדש ואחת חול מתלפה לה שיטתיה דרב כו' תמן יו"ט אגל שבת ברם הכא שניהן שוין כו' ע"ש: ע"ב גמ' אר"כ כו' דלא אכיל בערא דטביא. יש להמתיק ע"פ מ"ש בגמ' כתובות ו' א' אלא מעתה נזדמן לו צבי ביו"ט ה"נ ע"ש. ויש לתלות דלא אכל משום דלא הוה שוה לכל נפש. ועיין: תוס' ד"ה אי כו' שמא לית ליה בכדי שיעשו כלל אפי' ביו"ט ראשון. ר"ל דוקא ביו"ט משום דתלישה וקצירה ביו"ט אינו אלא מדרבנן לדעת התוס' ורוב הפוסקים אבל בשבת ודאי אית ליה בכדי שיעשו במתני' סיף בפ"ב דמכשירין מ"ה ומ"ו היה בה ירק כו' ממקום קרוב. אבל רש"י לשיטתו ר"פ א"נ דהוה מס"ת ואין לחלק בין שבת ליו"ט ולכן כתב דס"ל דעיקר בכדי שיעשו הוא ביו"ט ראשון ס"ל לרבינא [ועמ"ש הרמב"ן במלחמות]:

דף מב ע"א תוס' ד"ה וע"ג כו' מוקי לה כר' יהושע כו'. נ"ב לפנינו בירושלמי מסיק כפרש"י ע"ש. ועי' ריטב"א:

דף נא ע"ב רש"י ד"ה ומחשיכין. כרב נחמן אלמא עיקר עירוב ברגל. הס"ד וא"כ מס"ד ומחשיכין על התחום. וא"ע"ג כו' וכ"ב הוא דבור אחר והוא כמו לישנא אחרינא: תוס' ד"ה וילא. והלא אין לו אלא אלפים כו'. נ"ב עי' לקמן ס' ב' תוס' ד"ה אין כו' אפי' כלתה מדתו בתוך העיר בלן בה נתשבת לו כד' אמות להלוך את כולה כו'. ועי' הגהות סמ"ק ובאהעו"ז:

דף סא ע"ב במתני' רש"י ד"ה ואמר לנו כיון דקדש היום. נ"ב עיין רש"י לקמן ס"ה ב' ד"ה והוליאו כו':

דף סו ע"ב תוס' ד"ה שהמבוי אפי' בית א' וחצר א'. נ"ב ע"ש בגמ' והא מר הוא דאמר כו' וצ"ע:

דף סט ע"ב גמ' מפני שאמרו ישראל מומר. צ"ל מבטל [וכ"ה בתוספתא ובע"ז וחולין ובריף ורא"ש כאן]:

דף פ ע"ב גמ' מגד שאני. נ"ב הגאון מווילנא הגיה שנ"ל בב"ד. עי' בביאוריו או"ח סימן שס"ז ס"ק י' וכמ"ש בנודע ביהודה מה"ת ע"ש עוד. והגלע"ד שצ"ל מגר שאני. ור"ל מדין מגר שהחזיקו בו רבים שאסור לקלקלו כמ"ש בב"ק וב"ב כמ"פ. וא"ש מאד לפי' התוס' ד"ה שאני. ובספרים דגרסי כו' דכי ליכא מחיצות כו'. והבן היטב:

דף פג ע"א תוס' ד"ה על כו' ורבינא מפרש דברי ר"י. נ"ב ולפי שרבינא בעצמו מקשה שייך לומר אלא וכמ"ש התוס' בשבת נ"ז א' ד"ה אלא:

דף פז ע"ב גמ' ואודו רבנן לטעמייהו כו'. נ"ב עי' לעיל י"ד ב' אפי' לרשב"ג כו' הכ"מ למעלה כו' וכן לעיל ע"ז ב' ע"ש: רש"י ד"ה ותיהוי. במס' שבת דף ז' כו'. נ"ב ע"ש וצ"ע:

דף פט ע"א מתני' רש"י ד"ה ר"ש כו' אפי' מתלר כו'. נ"ב צ"ע דהא זה אף לר"מ ורבנן שרי כמ"ש לקמן ר"י צ' ב' צ"א א' והרע"ב לא העתיק זה: תוס' ד"ה לא שפירשנו לעיל. נ"ב פ"ח א' תוס' ד"ה הכי כו' ועיין תוספות שבת ק' ב' ד"ה כתו: שם ד"ה רב כו' שפי' רש"י. צ"ל שפירשתי:

דף צ ע"א תוס' ד"ה כרמלית מופלג מן הגג ד'. נ"ב תיבת ד' הוא כמ"ש לעיל פ"ג ב' במשנה ואיזו היא סמוכה כל שאינה רחוקה ד' טפחים:

הגהות על הרא"ש

פרק ה סי' ו ונראה דדוקא לענין הבלעה בכותל. נ"ב רש"י שם ע"ב ד"ה מתני לקולא כו' לא ס"ל כן דפי' אף לענין קידור: שם אמר רב יוסף אלפים אמה אבל אם הוא יותר מודד. נ"ב רש"י ד"ה אלפים לא פירש כן אלא מקדר:

פרק ז סי' א כפה ספסל. נ"ב ספל: סי' יג אולי יש ליתן טעם. נ"ב עי' ירושלמי שנתן טעם:

פרק ח סי' ז ולמעלה מעשרים נמי אמאי ימעט. נ"ב עיין רש"י לעיל ס' א' ד"ה ומ"ד ד' כו' ואמרו רבנן כו' לא אמרינן כו': סליק

הר"ר זאב בן אריה זצ"ל

דף ע ע"ב תוס' ד"ה וקתני כו' פי' דמותבינן לר"נ כו'. נ"ב גי' רש"ל פירוש דשוב מותבינן לר"נ:

דף עה ע"א תוד"ה אלמא כו'. ומציעתא (ההיא דשכח א' מן הפנימית) בלא עשתה דקה. תיבות ההיא עד הפנימית מוקף. ונ"ב עי' מהרש"א וריטב"א ויותר נראה דכ"ז ט"ס (החמש תיבות הללו) וקאי מציעתא שכתבו התוס' אהא דאמרינן בד"א כו' אבל לא עשתה דקה כו' שר"ע אומר כו': שם גמ' סי' חיצונה כו'. נ"ב קאי על סדר הקושיות דלעיל ותיבת בבית פירושו שהוא סימן על רב ביבי [שהוא אמר הקושיא שמרמז תיבת יחידאה. ורבינא אמר הקושיא שמרמז דלא משכח בפנים]:

דף פב ע"ב תור"ה מערב כו' דקטן קטן ממש. נ"ב עי' תוס' פסחים פ"ח א' ד"ה ע"י כו':

דף פג ע"א גמ' דתניא כמה שיעור חצי פרס כו'. נ"ב תוספתא מקואות פ"ח:

דף פד ע"א תוד"ה בור כו' אבל לפי המסקנא כו' אלא יהיה לזה בזריקה ושלשול ולזה בשלשול כלזה בזריקה כו' כצ"ל: ע"ב רש"י ד"ה ולא מיבעיא כו' ולזה בזריקה נותנין כו'. צ"ל אין נותנין כו':

דף צ ע"ב רש"י ד"ה א"ה מקרפף כו' כדמעיקרא מיניה ולחורבא כו'. צ"ל ולחבריה והוי כרמלית כו':

דף צד ע"ב רש"י ד"ה וקירויו כו' ובצפון חמש אמות לכאן ברוחב ד' (אמות) וחמש כו'. תיבת אמות מוסגר ונ"ב צ"ל טפחים. עי' ריטב"א:

דף צו ע"א ד"ה מיכל כו' בפסיקתא דר"ת כו'. נ"ב וכ"ה בירושלמי כאן:

דף קב ע"ב רש"י ד"ה מותר לנטותו דלאו אהל דלא קבעי כו'. נ"ב עי' רש"י שבת דף קל"ח ע"א ד"ה מותר. ועי' רש"י שם קכ"ה ע"ב ד"ה שאין עושין: ע"ב תוס' ד"ה והעליון כו' דשבות גדולה כזו לא התירו במקדש ושובא כו'. נ"ב וכן הוא בירושלמי: סליק

הר"ר נחמיה בירך זצ"ל

וה"ה התם נ"כ נקט נכנס ברשות כו':

דף מו ע"א גמרא א"ל רבא לאביי עירובין דרבנן מה לי יחיד כו'. לכאורה לא הקשה כ"א דמאחר שאמר הלכה כדברי המיקל ל"ל עוד הלכה כריב"נ וצ"ע דלפי דעתו יותר ה"ל להקשות דגם הלכה כדברי המיקל אך למותר משום דהרי קי"ל בלא"ה כל בדרבנן להקל ועוד מאי השיבו ר"פ וכן רנב"י לרבא ובדרבנן לא שני כו' והתניא כו'. אכתי קשה שאמר הלכה כדברי המיקל עכ"פ שמעינן ע"כ דאפילו ביחיד נגד רבים כמ"ש התוס' ד"ה דאמר דאל"כ לישתוק גם מזה. והא תו למה לו הלכה כריב"נ. וכדמשמע מדסיים וסבר לה כשמואל הלכה כדברי המיקל באבל הרי משמע דמדשמואל שמעינן גם ביחיד נגד רבים. וצ"ל ע"כ דרבא באמת מקשי על שני המימרות דריב"ל שגם שניהם אך למותר. וכדמשמע מלשונו מכדי כו' מה לו כו'. משמע שגם שניהם ראוי להקל מצד עצמו. וע"ז השיבו דמצינו דעכ"פ במקום רבים ראוי להחמיר גם בדרבנן. אבל על ריב"ל באמת קשה עדיין דמימר' הלכה כדברי המיקל לחוד סגי דנשמע שפיר גם ביחיד נגד רבים. ובזה א"ש נמי מה דא' רב פפא אח"כ צריכתא אחריתא. דמשמע בהדי' דס"ל דהלכה כדברי המיקל שמעינן דהלכה כריב"נ אילולי שיש לחלק בין תחומין לחצרות. אך לפי"ז ישאר קושי' התוס' ד"ה דאמר כו'. ל"ל לשמואל למיפסק כהלכה כרשב"ג: ע"ב רש"י ד"ה לימא תהוי תיובתא. ע' מהרש"א שהגהתו ופירושו אינו מובן. ואולי ט"ס בו וצ"ל הגהתו כברש"י שלפנינו:

דף נא ע"א גמרא תותי דיקלא כו'. לכאורה היינו תחתיו ותנן דלא אמר כלום וא"כ ע"כ מכאן מוכח כשמואל ובפירוש א' שברש"י שמסתמא רצו לבוא לביתם (והי' ביתם בתוך אלפים שמתחלת הדקל שלצד רגליהם) אך אפשר שהי' תחתיו פחות מח' אמות:

דף סז ע"א גמרא והמנונא אמר כו'. משמע שהי' חבירים דר"ש ורב חסדא. וע' תוס' דף ס"ג ע"א וצ"ע ואולי הוא תלמידו דרב: ע"ב רש"י ד"ה מתוכו לים לא שכיח כו' ואע"ג כו'. צ"ע מאי קשיא הרי כבר אמרו דמסלע בית סאתים לים אי אסרינן לא אתי חורבה כו'. ודוחק גדול לדחוק בכוונתו לאפוקי ממ"ש התוס' ואין להאריך. ואולי לרש"י השתא דמסיק תוכו שכיח כו' א"צ למה שתירץ תחלה וכמו שא' אלא תוכו כו' (רק שבמקום שאין אמורא בינתים ל"ש אלא כמ"ש התוס' בעלמא). והיינו שכ' רש"י ולא גזרו כו' דנראה כמפרש דאמרי' בעלמא מילתא דלא שכיח לא גזרו. וא"כ ממילא א"צ לטעם החשש דאתי לטלטולי בכולי' כו'. וע"כ שפיר קשה דא"כ גם ברה"י לכרמלית למה גזור (ואולי כוונתו באמת מסלע בית סאתים לים) והשיב דלא אמרי' לא שכיח כ"א בהני תרתי כחדא כו'. אבל התוס' ודאי מפרשים דלא נד ממה שתירץ קודם והיינו דאין הכוונה דמתוכו לים לא שכיח כלל עד שנאמר מילתא דלא שכיח לא גזרו רבנן אלא הכוונה דטלטול תוכו יותר שכיח קצת ע"כ אלימא תקנה זו מזו. אבל אם הי' מפרשים כרש"י ודאי הי' אפשר ג"כ לפרש ולומר דדוקא מסלע יותר מב"ס לים לא שכיח כלל ולא גזרו אבל מקרפף לבקעה גזרו ולא חיישינן לקלקול תוכו דמ"ש כו' וז"ש התוס' ואין לחלק כו'. שהרי כל עיקרו כו' ובזה א"ש מ"ש המ"מ שמדברי הרמב"ם משמע דלא כתוס' והיינו לפי שהשמיט הטעם דאתי לטלטולי בתוכו. אלא כתב לפי שאינו מצוי לא גזרו כו'. משמע מפרש כנ"ל לרש"י. וממילא ודאי די"ל דדוקא בכה"ג בים לא שכיח וכדס"ד דהתוס' גופא ועי' לח"מ וב"י סי' שמ"ו:

דף עא ע"ב תוס' סד"ה שמן. עי' בגליון מ"ש עי' תוס' מנחות. יש להוסיף ותוס' פסחים י"ד ע"ב ד"ה אפילו:

דף עב ע"ב במשנה ושנים בבתיהם. לכאור' לרב דאמר מקום פיתא למאי קתני במתני' וישנים בבתיהם. ואולי מאחר דאוכלים משל אביהם אף בבתיהם אם ישנים אצל אביהם כחד חשיבי לגמרי משא"כ אם אוכלים משלהם בבתיהם אף דישנים בבית אחד מחולקין הן. או במתניתין תני כן לרבותא דסיפא עיין תוס' ד"ה במקבלי פרס:

דף עו ע"א גמרא זה נעשה בית שער. משמע דאי לאו בית שער לא נפטרו החיצונות משום בית שמניחים בו עירוב. לכאורה מוכח מכאן כמ"ש התוס' דף עב ע"ב סוף ד"ה אבל: רש"י ד"ה צריך שיהא בהיקפו כו'. ע"כ יש לדחוק לפרש כוונתו. דהיקף רבוע התחתון מקרן לקרן

דמרובע שבו הוא וא"ו טפחים וצריך שיהי' ב' טפחים מזה בתוך יו"ד היינו שלא ישאר היקף ממעלה מיו"ד כ"א ד"ט היקף דהיינו צלע התחתון למרובע שבו הוא נקרא היקף הנשאר למעלה מיו"ד ולמסקנת התוס' ע"כ לרבנן דקיסרי לכאורה יש לדחוק כן גם בדברי רבי יוחנן דהיינו כד' בהיקפו כוונתו מדת השטח שבתוך היקפו. וכן ב' ומשהו היינו ג"כ שטח ב' טפחים ומשהו כי כן עולה עודף כל צד העיגול ב' טפחים שטח דהיינו ס"ה ח"ט: סליק

הגהות וחדושים מאת הג"מ שמואל שמעלקא טויבש זצ"ל אבד"ק יאסי

דף צו ע"א ברש"י ד"ה מחוורתא בשבת זמן ולאו זמן תפילין הוא דקא מיפלגי. נ"ב תמיה לי מנ"ל הא דילמא כדקאמר אח"כ דכ"ע שבת זמן תפילין הוא והכא במצות צריכות כוונה קמיפלגי וכו' וצ"ע: בתוס' ד"ה ימים. נראה דהדרשה דלאות על ידך דבסמוך קא סמיך. נ"ב עיין מהרש"א. ועי' בתשו' ש"א סי' מ"א. ויש לומר דמימים ולא כל ימים נתמעט כל היכא דאיכא השתנות ביום וכ"ה ותנוכה ופורים נמי. או דדוקא באלו ימים דאיכא השתנות ולא בזולתם ע"כ דעל אות על ידך סמוך. ויש לומר דזה כוונת הירושלמי כל מלתא דלא מחוורין מסמכין לה מן אתרין ע"ש בשאג"א: שם ד"ה ושמרת. ובהקומץ רבה פסקינן דלילה זמן תפילין עד שעת שינה. נ"ב לכאורה תמיה דלא פסקינן שם כחכמים רק כלישנא קמא הלכה כר"י ולאיכא דאמרי אין הלכה כר"י רק כת"ק. וכמ"ש התוס' שם. וכבר הרגיש בזה בשאג"א סי' מ"ג. ולפמ"ש בהגהותי בתוס' מנחות שם ד"ה והא יש לייישב ע"ש: שם ד"ה מיכל. וכיון דלא מכווני לה לא עברה. נ"ב ואכתי אינו מובן דאל"כ היאך מוכיח הש"ס ממיכל דלמא לא כוונה. עי' מהרש"א שתירץ בדוחק. וגם בש"ס ר"ה ל"ג עלה דנשים מעכבות דפרש"י משום בל תוסיף ע"ש. מדוע לא יתקעו בלי כוונה. ועיין תשו' ש"א סי' כ"ה דרצה לחדש ולומר דלרש"י הוי בזמנו משום דהוי זמנו באנשים ע"ש באריכות ואינו נראה לפענ"ד לחלק בזה. כיון דעיקר שאנו דנין הכהו על נשים דאצלם הוי שלא בזמנו. גם תימה שלא זכר על לשונו דברי התוס' הללו. שוב ראיתי שהוא עצמו בטורי אבן כתב שאין סברא לחלק והביא דברי אלו ותמה על רש"י מהילני המלכה ע"ש. אולם לפענ"ד י"ל דסוכה שאני משום דכל עת יושבת בסוכה כמ"ש המהרש"א. ומהני הא אינה מכוונת משום דאין לנו לדון רק לגבי דידה. משא"כ בתפילין אף דהיא לא היתה מכוונת כיון דנראה כמוספת יש לחוש שאחרים יעשו כמעשיה במ"ע שהז"ג ויכוונו. וכן בתקיעת שופר שמא יכוונו וא"ש. עוד יש לומר דגבי תפילין איכא זלזול קדושת תפילין וכמ"ש הר"ן בפ"ג דר"ה רק היכא דמיכוונת לשם מצוה ליכא זלזול. א"כ תו הוי בל תוסיף. וממ"נ היה להם לחכמים למחות. וכן בתקיעת שופר איכא איסור דרבנן מגד התקיעה וגם רש"י מודה לזה. כמ"ש בשאג"א שם מש"ה מעכבין יתקוע. משא"כ בסוכה דליכא איסורא בלעדי ב"ת תו י"ל כיון דלא מיכוונה לא עברה וא"ש לנכון. אולם לפי"ז קשה בהא דקאמר הש"ס לקמן אבל באשה לא פליגי ש"מ מ"ע שלהז"ג הוא. דלמא לא פליגי באשה משום דלא מיכוונה ואין לומר דתו יש זלזול קדושת תפילין כיון דבלא"ה איכא זלזול דהתפילין מונחים באשפה א"כ תו יותר טוב שתלבשם ולא תכוין ומשא אינו דהוי תכשיט כמ"ש רש"י וכן קשה לפמ"ש התוס' אח"כ דתפילין צריכין זריזות וגוף נקי. ואולי דוקא היכא דנשים סומכות רשות הוי תכשיט משום דיכולין הנשים ללבוש משא"כ בלא"ה הוי משא אי אינם מכוונים ועדיין צ"ע: ע"ב בתוס' ד"ה דלמא. והלא מפסיד כל הברכות של כל המצות ומאה ברכות בכל יום. נ"ב ר"ל דילא שכרו בהפסדו דמפסיד הברכות דאסור לברך ואמרי' בב"ק האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דברכות. ואפי' תימא דהסיא במחויב ברכות. אבל מי שאינו מחויב בהם לא הפסיד בחסידתו כשלא בירך. הא לא אפשר שירצה ר"י לפטור מן המצות ולא יהיה לו רשות לברך עליהם את השם ולזרוק ברכה מפיו ועדיפא ליה אגרא דמאן דמיפקד ומברך מאגרא דמאן דלא מיפקד ולא מברך. נ"ב בחידושי ריטב"א קדושין ל"ד ע"ש. וזה ג"כ כוונת הרא"ש ז"ל פ"ג מגילה ה"ט שכתב ואם איתא דמאן דלא מחייב לא חזי לברוכי א"כ איסור קא עביד להו דאי בלאו ברכה מה יומא טבא איכא עכ"ל. והיינו כנאמר למעלה דמפסיד הברכות דאף את"ל דקודם לכן ג"כ לא הוי מברך משום ספיקא שמא הלכה כר"י דפטור מ"מ היה רשאי לברך וליכא איסורא בספיקא. משא"כ עכשיו דהלכה כר"י אינו רשאי לברך וגם מה היה שמא דהלכה כר"י אדרבה יותר טוב אם היה אומר לו דהלכה כרבנן דאז היה רשאי לברך בודאי ועדיפא אגרא דמאן דמיפקד ומברך מאגרא דמאן דלא מיפקד ולא מברך. וע"ז כתב שם הכ"מ דהוי ס"ד דיותר טוב אגרא דמאן דלא מיפקד ולא מברך מאגרא דמיפקד ומברך וסיפא לא הוצרך להזכיר מעלות הברכות דהיה יכול לברך בלא"ה משום ספיקא או להרהר דהוי כמאן דמברך. ומ"ש המגדול עוז שם אינו מובן ע"ש ודו"ק: שם ד"ה המוצא תכלת. וי"ל כשמצאן שזורין ומופסקין. נ"ב עיין תוס' מנחות שם ד"ה ואין:

דף צז בתוס' ד"ה הלוקח. והאומר ר"י דהתם לכתחלה קאמר דאין ניקחין אלא מן המומחה שלא יצטרך לקרוע כל הספר. נ"ב היינו דלא כפרש"י שמא לא עיבדן לשמה. עי' תוס' מנחות מ"ב ע"ב ד"ה תפילין

חדושים והגהות למסכת עירובין

מהרב הגאון החסיד כו' מרנא יעקב צבי יאליש זצ"ל בעל המחבר ספר מלא הרועים

דף ב ע"ב גמ' בין לרבנן ובין לר"י לילפו מפתח שער החצר. נ"ב הקשו התוס' בזבחים דף ס' דהא לר"י יוכל להקשות מאולם דהיה רוחב עשרים וי"ל דמאולם י"ל דהו"ל צורת הפתח ולכך הוה ברוחב עשרים משא"כ בשער החצר דהכלונסות היו נתונים על ווי העמודים והוה צורת הפתח שעשאה מן הצד דל"ח צ"ה כמ"ש התוס' בשמעתין. אך קשה דא"כ מה מקשה לר"י בסמוך מאולם דהא י"ל דהו"ל צ"ה וע"כ דמקשה ליה ממ"נ דאי משום דהו"ל צ"ה א"כ גם לענין גובה יותר מעשרים ליכא למילף די"ל משום דהו"ל צ"ה וכשר לכ"ע אף למעלה מכ' כמ"ש הר"מ בפי"ז מהל' שבת הל' יד'. ויש ליישב דהכי עדיפא ליה להקשות בפשיטות מפתח שער החצר ועוד י"ל דקשה עוד אמאי דקאמר מה להלן חמש ברוחב עשרים למה ליה לאתויי חמש דהא עיקר הקושיא מהרוחב. וי"ל דקושיא חדא מתורצת בחברתיה דבאמת מאולם ל"ק ליה די"ל דכי לא פליג ר"י במשנה ארוחב מעשר דקאמרי רבנן משום דרבנן לטעמייהו דס"ל דל"א פתח רק עד עשרים ובכה"ג באמת רחב מעשר ל"ח פתח אף לר"י דהא דבאולם הוי רוחב עשרים משום דקומתו ארבעים ולעולם לא שרינן רחבו רק כחצי קומתו אבל מהכא פריך שפיר דלא היה גבוה רק ה' והיה רחב עשרים א"כ מוכח אף דרחבו פי ארבע מקומתו מותר וכ"ש ברחבו כקומתו וא"ש מה דקאמר מה להלן ה' ברוחב עשרים דעיקר הקושיא מקומה חמש והא דפריך בסמוך והתנן והרחב מעשר ולא פליג ר"י היינו דהו"ל לפרש דבגובה מ' כשר רוחב כ': **שם** ורבנן אי מפתחו של היכל גמירי ליבעי דלתות כהיכל כו'. נ"ב ק' דהא יליף מפתח אוהל מועד ואמרינן לעיל דפתח אתי לאורויי בזמן שהן פתוחות ולא בזמן שהן נעולות א"כ מוכח דאף בהיותן פתוחות חשיב פתח. וי"ל דאף בהיותן פתוחות כיון דעכ"פ יש להן דלתות חשוב טפי פתח מהיכא דאין לו כלל דלתות. ועוד י"ל דהיינו ההיא דמשני דלתות היכל לצניעות בעלמא הוא דעבידן דקשה דנהי דלצניעות עבידן אעפ"כ מנ"ל להוכיח דעד כ' הוי פתח דילמא שאני הכא דהו"ל דלתות ועפ"י פשוטו י"ל דהנך דלתות לאו מה"ת רק דעשו אותה לצניעות וא"כ קרא דקרי לה פתח היינו אף בלא דלתות דהא מה"ת א"צ דלתות אך עדיין קשה דע"כ קרא בדאיכא דלתות מיירי דהא דרשינן לעיל מיניה בזמן שהן פתוחות ולא בזמן שהן נעולות אבל לפמ"ש א"ש דהוכיח דע"כ איקרי פתח בלא דלתות דהא קרא קאמר פתח בזמן שפתוחות וש"מ דאף בהיותן פתוחות איקרי פתח. ובזה מיושב קושית הריטב"א דמקשה דמה צריך למילף מפתח אוה"מ הא איכא כמה קראי דכתיב פתח בהיכל ולפמ"ש לק"מ דהתם י"ל דהוא משום דלתות אבל הכא דמיירי בזמן שהן פתוחות ש"מ דאף בלא דלתות איקרי פתח: **תד"ה** אלא. ול"ש נמי למיפרך דליבעי צה"פ. נ"ב ע' בריטב"א שכתב שם המדפיס בשם זקנו הגאון ז"ל דהמשנה מיירי בשיש לו צ"ה. וקשה דמאי מקשה לעיל לבעי דלתות וצ"ל דממשנה דהכשר מבוי [לחי או] קורה שמעינן דלא בעינן דלתות ומשם נשמע ג"כ דלא בעי' צ"ה:

דף ג ע"א גמ' איפלוגי בתרתי ל"ל. נ"ב תימה מאי קושיא דהא איכא למימר דאי תני מבוי הו"א טעמא דרבנן דילפי מהיכל דל"ח פתח למעלה מכ' אבל היכרא איכא אפי' למעלה מכ' וכשר בסוכה ואי תנא סוכה הו"א התם קאמרי רבנן דפסול משום דאין היכר אבל הכא משום פתח ואפי' למעלה מכ' חשוב פתח כמו באולם ובפתח מלכים וגם אליבא דר"י צריכא תרוייהו דאי תני הך דהכא הו"א טעמא דר"י דקורה משום מחיצה ואפי' למעלה מכ' חשוב פתח אבל בסוכה דבעינן היכרא אפי' ר"י מודה ואי תני סוכה הו"א בהא מכשיר ר"י דאיכא היכרא אפי' למעלה מכ' אבל הכא מודה לרבנן דפסול דל"ח פתח למעלה מכ'. וצ"ל דהגמ' ס"ד השתא דליכא למיטעי כלל ולומר קורה משום מחיצה דלכ"ע קורה משום היכר עוד קשה די"ל צריכא דאי תני הך דסוכה הו"א התם פסלו רבנן משום דאין דפנות מגיע לסכך כדאוקמינן התם דכשאין דפנות מגיעות לסכך פליגי אבל הכא דהקורה מונחת על הכתלים אפילו רבנן מודים ואי אשמועינן הכא הוה אמינא בהא קאמר ר"י משום דהקורה מגעת לכתלים אבל התם דאין הדפנות מגיעות לסכך אפילו ר"י מודה ולפמ"ש דס"ל לש"ס דגם ר"י סבירא ליה קורה משום היכרא רק דסבירא ליה אף למעלה מכ' איכא היכרא קשה דעכ"פ צריך להיות שיעור לדבר דאטו עד מאה אמה ויותר יהיה ג"כ היכר לדידי'. ושוב מצאתי בפ"י בסוכה דף ב' שעמד קצת בזה: **שם** מבוי דלרבים היא סמכי אהדדי ולא מדכרי כו'. נ"ב ע' לקמן י"ח א' ודף כ"ב באר הרבים ובור הרבים מותר דרבים מדכרי אהדדי אבל בור היחיד לא רמי אנפשי' ומדכר והוא בהיפך ממ"ש כאן: **רש"י** ד"ה והא דקתני. סי' בעלמא נקיט שלא תחליף כו'. נ"ב והו"ל למימר בפשיטות סימן להורות דחלל מבוי תנן כמו בהיכל שחללו היה עשרים ולקמן פליגי בזה ע' בסמוך: **ע"ב** גמ' והא איכא משך סוכה בד"א. נ"ב קשה דהא אביי גופיה קאמר בסוכה ד' ז' ע"ב דרבי דס"ל כל סוכה שאין בה ד"א [פסולה] ס"ל סוכה דירת קבע [בעינן] וכן ר"י דמכשיר למעלה מכ' ס"ל דירת קבע [בעינן] וא"כ דהא ס"ל לר"נ דסוכה למעלה מכ' פסול ע"כ דס"ל סוכה דירת עראי וא"כ לא ס"ל כרבי אך דז"א דנהי דמאן דמכשיר למעלה מכ' ס"ל דירת קבע דלמעלה מכ' א"ע בעראי מ"מ מאן דפוסל אין ראיה דס"ל דירת עראי וי"ל דס"ל קבע ואעפ"כ פוסל מטעמא דרבה או מטעמא דר"ז דליכא צל סוכה: **שם** והא איכא רצופים בארבע אמות דלקולא. נ"ב ע' קושית תוס' מגדר שנפרץ ותירוצם תמוה ע' רש"א גם דברי רש"א רחוקים וע' בריטב"א מה שמביא שם המגיה בשם אא"ז. ולי נראה ליישב קושי' התוס' בפשיטות דלענין פרצה דחשיב באמות ה' כבר שמעינן לה ממבוי דאמר דלפרצות מבוי הוא באמה בת ה' ותו ליכא למיטעי בדברי' לענין כלאים ודו"ק:

דף ה ע"ב גמ' אי דמוקי ליה בהדיה אוספי הוא דקא מוסיף עליה כו'. נ"ב לרש"י שכתב דבלחי שהועמד משום לחי לא איכפת לן במה שהוא רחב משום דרובה בסתימתו לא גרע וא"כ קשה מה דמקשה אוסופי דקמוסיף עליו הא זה הועמד לשם לחי. וי"ל כיון דהלחי הא' רחב ד' חשוב כותל א"כ הלחי הב' שמעמיד צריך שיהיה בהיכר שהועמד משום לחי דבשלמא בלחי הראשון אם הועמד במכוון הוי היכר שהמבוי הוא לאורך והלחי הועמד ברחב המבוי אבל כיון דהלחי הראשון לא משום לחי רק מחיצה כשמעמיד לחי זה אין כאן היכר מה שמעמידו לרוחב המבוי דהא גם לחי הראשון לרוחב הוא והוא כותל ולא לחי ועכ"פ בעינן או נראה מבפנים או נראה מבחוץ שהוא לחי ואינו מכותל המבוי כדלקמן. ואע"ג שכתבו התוס' בשמעתין ד"ה ארבע דכשהועמד לשם לחי יש קול ואיכא היכרא מ"מ בעינן שיהא נראה בפנים או מבחוץ דהא הך דנראה מבפנים או מבחוץ דלקמן מיירי שהועמד משום לחי ואעפ"כ לא שרינן כ"א כשנראה עכ"פ או מבפנים או מבחוץ וי"ל דהם ס"ל לחי משום היכר אבל למ"ד לחי משום מחיצה אף דבעי ג"כ היכר קצת כמ"ש מ"מ סגי בהיכר זה שמעמיד לשם לחי אך לקמן ד' י' דאמר ר' יוסף ש"מ מדר"ה נראה מבחוץ ושוה מבפנים נדון משום לחי והרי ר"ה אכשר לחי העומד מאליו לקמן דף ט"ו ומבואר שם מאן דמכשר ס"ל לחי משום מחיצה ואעפ"כ בעי' נראה מבחוץ עכ"פ והתם מיירי שנקבע משום לחי כמ"ש התוס' ד"ה פחות ודו"ק:

דף ו ע"א בתוס' ד"ה וספק. אך קשה מאי אריא כו' כיון דההיתר קרוב מן האיסור כו'. נ"ב אין הכוונה דיש צד להיתר דילמא עומד נפיש והב' אף אי שוין פרוץ כעומד מותר דז"א דהא השתא קיימינן למ"ד פרוץ כעומד אסור וכמ"ש בריש דבריהם אך הכוונה דהא אי עומד נפיש שרי וכן אי פרוץ נפיש דהא לא הוה לחי ד' ואין כאן רק צד אחד לאסור דילמא פרוץ נפיש ואעפ"כ הלחי רחב ד' דדילמא יש מעט יותר מח' אמות במבוי אבל תימה דלפ"ז יש עוד צד להיתר דאף דשוו תרוייהו בהדדי י"ל דשרי דילמא אין במבוי שמנה נמצא הלחי חסר משהו מד' דכי היכי דאיכא לספוקי דיש מעט יותר מח' במבוי כך איכא לספוקי דילמא חסר מעט מח' ואף דשוו תרוייהו בהדדי שרי דאין בלחי ד' נמצא דיש ג' צדדים להיתר עומד נפיש ופרוץ נפיש ושוו כהדדי והמבוי מעט פחות מח' וב' צדדים לאיסור שוו בהדדי והמבוי ח' מצומצם או פרוץ נפיש והמבוי מעט יותר מח' וצ"ל דס"ל להתוס' דדוקא בדאיכא ב' צדדים להיתר ואחד לאיסור כמו בשחיטה שרינן אף בדאורייתא משום דאיכא ס"ס להיתר ולאיסור אין כאן ס"ס אבל היכא דגם לאיסור איכא ב' צדדים כיון דאיכא ס"ס גם לאיסור אף דלהיתר איכא ג' ספיקות לא שרינן בדאורייתא כיון דסוף סוף איכא ס"ס לאיסור ובחידושי תירצתי הענין באופן אחר ע"ש: **ד"ה** רב כו'. ועוד יש ראיה מההוא מבוי עקום כו'. נ"ב ע' ברא"ש שמבאר יותר: **בא"ד** ומיהו ר"ח גרים ואצרכוה דלת כו'. נ"ב ר"ל ופי' דהוי כמפולש וסגי בצה"פ מכאן ולחי מכאן: **בא"ד** לשון אידך גיסא לא א"ש כו'. נ"ב דמשמע דקאי אמבואות קטנות מצד הב' אלא הול"ל לאידך מישתרי ר"ל ואידך המבוי הגדול אבל מתיבת גיסא משמע דקאי על המבואות הקטנות: **ע"ב** גמ' והאמר רבב"ח אר"י ירושלים אלמלא כו'. נ"ב ע' תוס' לקמן דף כ"ב א' תוס' ד"ה חייבין וע' רש"א כאן בתוס' ד"ה והאמר:

דף ז ע"א תד"ה כגון. לענין גלגולת כיון דמיית בה כו'. נ"ב וי"ל דבחולין נ"ד א' קאמר והא קחזינן דמתה גמירי דאי בדרי סמא וחיה א"כ אין ראיה מזה דנוטל מן החי ומת בלא בדור סמנים אבל אי בדרי סמא יכול לחיות וי"ל דכשר לכך משמיענו ר"י דוכן לטריפה וע"ק דהא אדרבה מלשון המשנה משמע דלא פליגי ב"ש וב"ה בשיעור דינטל מן החי וימות ולכ"ע שיעור שינטל מן החי וימות הוי כב"ה רק דב"ש ס"ל דלענין שיעור חסרון שלא תטמא באוהל בעי טפי וא"כ הו"א דלענין טריפה לא נחלקו ב"ש וב"ה כלל לכך משמיענו ר"י דגם בטריפה נחלקו בזה: **בא"ד** משום דסוף הקרום של מוח ליפסק כו'. נ"ב וע' בתוס' חולין שם שלא כ"כ ועיי"ש באורך:

דף י ע"ב תד"ה עור העטלא והכלי תחת העור כו'. נ"ב ולא תחת חלל העטלא וע"ז מייתי כדאמרינן בסוכה דטומאה כנגד החלל כל הבית טהור: **בא"ד** ומ"מ מצטרף האויר כו'. נ"ב ר"ל אע"ג דאם היה הטומאה כנגד החלל היה טהור מ"מ מצטרף אויר החלל לענין טומאה:

דף יא ע"א תד"ה אילימא. דבשיירא אין להתיר כמו בחצר שמוקף לדירה. נ"ב ר"ל דוקא גבי חצר ובמבוי שיש בו דיורין שרינן צה"פ מכל ד' רוחות ולא בבקעה דלית בה דיורין לא שרינן:

דף יב ע"א גמ' ארנב"י מאן מודים ר' הלכה מכלל כו'. נ"ב מכאן סתירה למ"ש רש"י ס"פ כל הגט דסתם ר"נ הוא רנב"י:

דף כ ע"א תד"ה לא כו' דאיירי כשהנקב קטן כו'. נ"ב ר"ל הנקב שבכותל שדרך הנקב זה הוציא ידו מרה"י לרה"ר:

דף כה ע"ב תד"ה קרפף. ארכה יותר הרבה על פי שנים ברחבה כו'. נ"ב שהרוחב אינו אלא עשר כמ"ש שנפרץ במלואו והך נפרץ אינו יותר מעשר כמש"ל א"כ עשר הוא מלואו: **ד"ה** ההוא בוסתנא. והוקף ולבסוף פתח כו'. נ"ב ר"ל דהוקף ולבסוף פתח אינו מועיל כדלקמן ועשו אשיתא ובה פתח לבוסתנא וזה היה מועיל דהוה כמו ישב ולבסוף הוקף ואח"כ נפל הפתח המועיל ונשאר הראשונה שאינו מועיל שהוקף ולבסוף פתח כו' אך לשון הגמ' משמע כפרש"י וצ"ל לדעת התוס' דהיה הפתח דהוקף ולבסוף פתח בגוראי גווייתא וז"ש לסמוך אגודא גווייתא וע"ז השיב הנך מחיצות ר"ל פתח שבמחיצות לגואי עבידן לבראי לא עבידן ר"ל דהוקף ולבסוף פתח ובשעה שנעשה ההיקף לא הוה עדיין כו': **בא"ד** ולא מחמת שהוקף ולבסוף פתח מתני כו'. נ"ב ר"ל שנפתח אח"כ פתח מהבית להבוסתנא: **בא"ד** דהא ל"ש למיפרך אהוקף ולבסוף פתח כו'. נ"ב והא ומקשה מעיר חדשה היינו על האבורנקא שהוקף ולבסוף ישב והדר פריך דאף אם היה ישב ולבסוף הוקף אינו מועיל משום דעשוי לנחת ולצניעות:

דף כו ע"ב תד"ה אצוותא כו' אף מהור מין זרעים. נ"ב וע' תוס' סוכה דף י"ג א' ד"ה אפקותא [ובדף ל"ו ב ד"ה דסיב] שבארו קושיתם דע"כ סיב הוא מין אילן מהך דסוכה ל"ו ב':

דף כז ע"א תד"ה כל שהוב. היינו דוקא לטומאה קלה כו'. נ"ב ר"ל הכלי שנטמא באבן מסמא אינו מטמאה אלא אוכלין ומשקין אבל פשיטא דאבן מסמא מטמאה הכל כ"כ רש"ל בשבת דפ"ב בתוס' ד"ה באבן מסמא:

דף כט ע"ב רש"י ד"ה בוני מדות. נ"ב וע' רש"י שבת דף (כ"ו ע"ב) [ס"ו ע"א ק"י ע"ב] שפי' מלא אנרוף והכא ל"ש מלא אנרוף דמ"ש פומבדיתא ובמס' מעילה דכ"א ב' באתרא דמזבני בכנא כנא כנא בפריטי ופרש"י בכני מדות ונ"ל לגרום גם כאן כונא וכגי' הערוך:

דף לא ע"ב תד"ה כאן. על הקוף והוליכו ה"ז עירוב כו'. נ"ב עיי"ש בתוס' דמקשה מהך דהכא דתניא א"ז עירוב ותי' דהתם מיירי בעומד ורואהו עד שהניחו הפיל באותו מקום ואמר תקנה לי עירובי. וצ"ע מה מקשה דהתם שאני דהוא אמר בעצמו תקנה לי פתי והוא בר קנויי שביתה הוא אבל קטן לאו בר מקני' שביתה: **בא"ד** מיירי נמי בעומד ורואהו דכשאינו עומד ורואהו כו'. נ"ב ר"ל דהתם מיירי כשרואהו עד שמניחו הקוף על מקום העירוב והוא אומר שיקנה לו עירובו לכך א"צ התם אחר שיטלה ממנו שהרי הוא עצמו רואה גמר המעשה ואומר תקנה לי עירובי ואינו סומך כלל על הקוף והכא דמשני ברואהו אינו ר"ל שרואה עד גמר הנחתו ואומר יקנה לי עירובי דא"כ מה לו לומר לאחר לקבלו הימנו אלא מיירי שאינו רואה רק תחלת ההולכה שמתחיל להוליכו למקום העירוב וכן מדוקדק מלשון רש"י בשמעתין לכך בעי שיאמר לאחר לקבלו הימנו והוא יקנה לו שביתה שם וז"ש התוס' דבמעילה תני על הקוף משמע דהוא כחמור נושא משא עליו ואין בעה"ב סומך על חכמת הקוף כלל דהתם מיירי שרואה אותו עד סוף המעשה והכא בשמעתין תני לקוף בלמ"ד ולא על משמע שמסרו לו בתורת שליחות כמו לראובן לשמעון משמע דסומך עליו דמיירי שאינו רואה גמר המעשה רק שסומך על הקוף שיעשה שליחותו וימסרנו לאחר: **ד"ה** והיכא. ובריי' דמעילה דקתני אפי' לפיל הוי עירוב כו'. נ"ב ר"ל דמוכח אפי' על הקוף דודאי לא אלים למקני שביתה ואעפ"כ ה"ז עירוב אלמא דלא בעי' אלים למיקני שביתה וע"כ צ"ל טעמא דמתניתין דלא מהימני לרב חסדא ולר' יחיאל והו"ל לקבוע דבריהם אמתניתין כקושיא הנ"ל:

דף לד ע"א רש"י ד"ה ואמאי. ונמצא מקום שביתתו מוטל לארץ ברה"ר ושקיל כו'. נ"ב משמע דר"ל דהמגדל הוא רה"ר ובסמוך פרש"י דהמגדל הוא כרמלית כשמשליכו לארץ: **תד"ה** ואמאי [הגה"ה] ולא יוכל לתרץ מה שמתרץ גזירה אטו יו"ט כו'. נ"ב ע' רש"א ופירושו אבל באמת מלשון הג"ה שכתב א"כ תקשי ליה לרבי כו' מבואר דאין פירושו נכון דמה ענין רבי לכאן אפי' לרבנן תקשי משאר שבתות דל"ש הך גזירה ועכצ"ל דבשאר שבתות גזרו אטו יו"ט ויו"ט גזרינן אטו יו"ט אחר השבת ולא הוה גזירה לגזירה דיו"ט ושבת אחת היא כמ"ש התוס' כעין זה בביצה דף י"ח ע"א עיי"ש בתוס' ורש"א ודו"ק. אך כוונת בעל הג"ה דעכצ"ל כן לפי' הקונטרס דכששביתתו ברה"ר לא יצטרך להוליך למקום השביתה רק מטלטלו פחות מד"א דאי לעולם צריך להוליכו למקום השביתה ולא יטלטל פחות מד"א תיקשי ליה מרבי דלא גזרו על השבות ביה"ש לטלטל פחות מד"א וא"ל גזירה יו"ט אחר השבת דגם אחר השבת בה"ש יכול לטלטל פחות מד"א כנ"ל נכון וכ"נ שהבין בעל פרמ"ג באו"ח סי' שמ"ב בכוונתם לכך פי' דרש"י ס"ל דבה"ש [של מ"ש] חמור כמ"ש המג"א שם ולכך אסור שבות במ"ש ומשני שפיר גזירה אטו אחר השבת והג"ה זו סובר דאף במ"ש לא גזרו על שבות או דס"ל באמת במ"ש גזור על שבות רק דל"ש גזירה אטו יו"ט אחר השבת כיון דגם שם הוא רק שבות וכמ"ש התוס' בדיבור שאח"ז אך באמת לא דק בזה דא"כ למה הוצרך בהג"ה לומר א"כ תיקשי מרבי דאף לרבנן ק' לטלטל פחות מד"א ביו"ט וא"ל גזירה משום יו"ט שלאחר השבת דגם ביו"ט אחר שבת אינו אלא משום שבות לטלטל פחות מד"א וע"כ מדכתב בהג"ה תיקשי לרבי ע"כ דס"ל דאף דאינו אלא שבות גזרינן וע"כ צ"ל דס"ל דלרבי לא גזרו אפילו במ"ש ביה"ש על שבות דלא כמג"א ודו"ק ולהאי פי' שכתבנו אולי יש לכוין דברי המהרש"א דכוונתו ג"כ על פחות מד"א ודו"ק: **ע"ב** תד"ה והאמר. דניחא ליה לאוקמי כרבנן כו'. נ"ב וי"ל עוד דלרבא הך סתמא דלעיל כרבנן וגם סתמא דשבת דף ל"ד ע"א במשנה כרבנן כמ"ש רש"י וסתם מתני' ר"מ וכיון דאשכחן תרי סתמי כרבנן ע"כ דר"מ סובר כרבנן והכא אליבא דר"מ קאמר ליה אע"ג דהכא חד סתמא ואמרינן בעלמא מה לי חד סתמא כו' היינו לענין פסק הלכה אבל לאוקמי כר"מ פשיטא דעדיפא לן לאוקמי תרי סתמא אליביה ודו"ק:

דף לה ע"א תד"ה בעי סכינא. ואינו נראה כו'. נ"ב ר"ל הא דפרש"י דר"א ס"ל כרבי דלפ"ז אפילו ס"ל לר"א כר' נחמיה שרי דאינו אלא דרבנן ולרבי לא גזרו עליו ביה"ש: **בא"ד** ומכאן מדקדק ר"י דחותמות שבכלים כו'. נ"ב ר"ל מדמוקי דוקא בקטיר במיתנא משמע הא שבירה גמורה אסור וכ"כ התוס' לעיל דף ל"ד ע"ב בד"ה ואמאי עיי"ש: **ד"ה** נתגלגל. היה עומד עתה חוץ לתחום כו'. נ"ב ביום השבת בביתו חוץ לתחום של מקום שביתתו:

דף לו ע"א רש"י ד"ה העמד טמא. אבל מתני' איכא חזקה לקולא ולחומרא כו'. נ"ב ק' דמי דחקו לרש"י לזה לומר דהכא איכא חזקה לחומרא אימא דהחזקה שלא עירב לא חשיב חזקה וכמ"ש התוס' לעיל דף ל"ה ע"ב ד"ה אמר ר"י וי"ל דקשה ליה לרש"י דהו"ל לגמ' ה"ם דר' יוסי דבעירוב איכא חזקה לקולא ובמקוה איכא חזקה לחומרא אלא ש"מ דגם בעירוב איכא חזקה לחומרא:

דף לז ע"א תד"ה מיחל. אם היה שותה בלא הפרשה היה שותה טבלים למפרע. נ"ב ר"ל הפרשה דלאחר שבת שלא יפריש אחר שבת ויסמוך על מה שחילל ע"ש היה שותה טבלים דחלול שעשה ע"ש אינו כלום דהא אינו יכול לקבוע מקום וחילול בלא קביעות מקום אינו מועיל וע' תוס' יומא נ"ה ע"ב ד"ה הלוקח ועיי"ש באו"ד בדף נ"ו ע"א וז"ל שם ועוד אם היה שותה בחילול בלא הפרשה היה שותה טבלים למפרע: **ע"ב** תד"ה מאן. ושמא כיון דעיקר מעשר מה"ת כו'. נ"ב ק' דהא גם תחומין עיקרן מה"ת תחום י"ב מיל כדעת הרמב"ם וע' ברא"ש סוף פ"ק דמכילתין דס"ל דעת גמ' דידן דאפי' י"ב מיל אינו דאורייתא לרבנן רק לר"ע ועי' בהגהת אשר"י שם שכתב דאף אי תחום י"ב מיל דאורייתא לא חשיב עירובין עיקר מה"ת ועיין בתשו' נו"ב חלק אבה"ע סי' ב' שכתב דהג"א לא קאמר אלא להירושלמי אבל להרמב"ם דמפיק תחום י"ב מיל מה"ת חשוב תחומין עיקר מן התורה. ואיך שיהיה קשה על דברי רבא דבשמעתין דמנ"ל דברייתא זו אפילו בדרבנן ל"ל ברירה דילמא תנא דברייתא זו ס"ל תחומין מה"ת ובדאורייתא ל"ל ברירה:

דף לח ע"א תד"ה ור"א. ואע"ג דהתם לא שייך ביה הכנה כו'. נ"ב ע' בביצה שם דמבואר מדברי התוס' דגם שם שייך הכנה דאיירי במניח לצורך שבת עיי"ש: **ע"ב** תד"ה כמאן. תוך התחום ה"ה כרגלי אנשי אותה העיר כו'. נ"ב והכא בתוך התחום הוא שהרי אינו מניחו אלא לאחר אלף אמה מן העיר כמש"ל בסמוך כדי שיהיה בתחום עירוב של אתמול:

דף לט ע"א במשנה מתנה אדם על הכלכלה ביו"ט ראשון ואוכלה בשני כו'. נ"ב ואע"ג דביה"ש לא היתה ראוי ומגו דאיתקצאי לביה"ש איתקצאי לכולא יומא וא"ל דהוי מוקצה משום יום שעבר ובכה"ג לא אמרינן מוקצה דז"א דאף אם הוא לילה אסור כיון דעדיין לא תקנה ואינו יכול לתקנה עדיין וי"ל דסוף סוף מה שאינו יכול לתקנה ביה"ש הוא משום שא"י לומר ואם אתמול קודש היום חול דשמא עדיין הוא קודש א"כ חשוב מוקצה לשעבר ויש לעיין בזה די"ל דבכה"ג דגוף האיסור הוא אינו לשעבר דאף דהוא לילה אסור רק מה שא"י לתקנה הוא משום ספיקא דלשעבר בכה"ג י"ל דשפיר חשיב מוקצה ובאמת לפמ"ש במס' ביצה דף ל"ד ע"ב דטבל מוכן היא שאם עבר ותקנה מתוקן לק"מ. אך י"ל דמה צורך להשמיענו שם דטבל מוכן הוא הלא כבר נשמע ממשנה זו דהא ר"י הוא מחמיר יותר במוקצה מכולם ואעפ"כ מוכח מכאן דס"ל דטבל מוכן הוא. וי"ל דבא להשמיענו שם דגם ר"א וחכמים ס"ל הכי ועוד י"ל עפמ"ש במס' ביצה דף כ"ו לחלק באיסור דרבנן היכא דבידו לסלק המוקצה לא אמרינן מוקצה וכ"כ במלחמות לחלק. והנה באמת בהך דטבל בידו לסלק שהיה יכול לעשרו במזיד אך קשה דהא המעשר פירותיו במזיד לא יאכל ומצאתי בתוס' שבת מ"ג שהקשה קוש' זו ותי' דלית ליה פירא אחרינא אך המהרש"ל וב"י וכ"כ בפ"י שם משמם דלפ"מ דמסיק שם איסורא דשבת שאני אזי בשבת אף דל"ל פירי אחרינא אסור וביו"ט לעולם שרי וכ"כ הרשב"א בתשובה ולפ"ז א"ש דמשנתנו דמיירי ביו"ט שפיר אמר טבל מוכן הוא דבידו לעשרו במזיד ויכול לאכול ממנו אבל בשבת דאם עשרו מזיד אף בלית ליה פירא אחרינא אסור הו"א דמוקצה הוא לכך קמ"ל דטבל מוכן אפילו בשבת אף דאין בידו לסלקו ובזה יתורץ מה שהקשיתי שם בסוגיא דמקשה מאי אריא שבת אפילו חול נמי דבשבת מצינן למיטעי דמשום דשבת קיבע וע"ז משני הא קמ"ל דטבל מוכן דאכתי קשה לנקום יו"ט דאז ליכא למיטעי דמשום קביעותא דיו"ט אינו קובע למעשר וגם הוי נשמע דטבל מוכן שוב מצאתי בצל"ח שהקשה כן ועמ"ש בגליון ליישב זה ולפמ"ש יתיישב בפשיטות דביו"ט לא הוצרך להשמיענו דכבר נשמע מכאן אך ז"א דהא ר"א דהתם קדום מר"י דהכא אך י"ל דמשמיענו רבותא טפי דאפילו בשבת דאין בידו לסלקו כמש"ל אעפ"כ טבל מוכן הוא. אך קשה דעדיין מה הוצרך להשמיענו דהלא נשמע ממשנה פ"ב דתרומות דתנן המעשר בשבת בשוגג יאכל וע"כ לומר דטבל מוכן הוא אף דאינו בידו שהרי במזיד לא יאכל וא"ל דהו"א דמשנה דהתם ס"ל כר"ש דל"ל מוקצה דהא סתם מתני' ר"מ וכמ"ש בהנזקין דף נ"ד דמותבינן מההיא משנה לר"מ משום דסתם מתני' ר"מ ור"מ סבירא ליה מוקצה מחמת איסור:

דף מ ע"ב גמ' שדרוה רבנן לר' יימר סבא. נ"ב רש"י גורס ר' ייבא ובאמת לא מצינו ר' יימר סבא בשום דוכתא אך בכתובות נ"ג א' ג"כ בעי מיניה ר' יימר סבא מר"נ:

דף מא ע"א גמ' לאחר פטירתו של ר"ג נכנס ר"י להפר את דברי' כו'. נ"ב ע' לעיל דף י"א ע"ב דר' יהושע הלך ללמוד תורה אצל ריב"ג וקשה היאך רצה ר"י להורות כאן הלכה בפני רבו [וי"ג לעיל י"א ב' ר"י בן קרחה]: **ע"ב** רש"י ד"ה לבתר דשמעה. הדר אגמריה למר זוטרא כו'. נ"ב וקשה דמר זוטרא לא היה בימי ר"ה שבימי ר' אשי היה וביום שמת רבא נולד רב אשי ור"ה שכיב קודם רבא טובא ועוד דהא רש"י כייל (בפ"ק) [בפ"ח] דחולין [קיג:] דהיכא דאמר משום או משמיה לא ראה אותו מימיו: **גמ'** לצדדין קתני כו' וחזר לדעת אין לו אלא ד' אמות. נ"ב קשה מנ"ל בחזר לדעת דאין לו אלא ד' אמות דילמא אף בחזר לדעת והוציאוהו נכרים מתחילה יאלו

כאלו לא יצא ומתני' לצדדין קתני דבין הוציאוהו נכרים וחזר לדעת ובין יצא לדעת והחזירוהו נכרים כאלו לא יצא. וי"ל דא"כ הו"ל לשמואל להשמיענו בחזר לדעת דאין לו אלא ד"א ולפרושי רישא דמתניתין דבהוציאוהו נכרים אפילו חזר לדעת אלא ש"מ דבהא ליכא למימעי כלל דחזר לדעת גרע מאלו לא חזר כלל דהא בהך חזרה יצא לדעת לחוץ לתחום אבל ביצא לדעת נהי דעבד איסורא בהליכה זו מ"מ כיון דהחזירוהו נכרים ולא עבד איסורא בהך חזרה ושב למקומו בהיתר שב להיתרו הראשון : ד"ה הדרוקן חולי הפה מושג"א. נ"ב ע' רש"י ברכות כ"ה א' [ועמ"ש שם בגליון] ודף ס"ב שפי' חולי המצבה את הכרם :

דף מב ע"א תד"ה מכלל. אתיא כר"מ דאמר המבשל בשבת בשוגג יאכל. נ"ב דבגיטין נ"ג ב' קאמר מהך דהמבשל בשבת דר"מ לא קנים שוגג אטו מזיד ובירושלמי אמר דר"נ כר"מ ע"כ דלא קנים שוגג אטו מזיד : בא"ד דחפצי נכרי קונין שביתה כו'. נ"ב א"כ למה הבא בשביל ישראל זה מותר לאחר כיון דחפצי נכרי קנה שביתה ואסור להוציאן מחוץ לעיר לגזור שמא הישראל האחר יוציאום חוץ לעיר : ע"ב רש"י ד"ה פשיטא. דהא שמעינן ליה לר"ה. נ"ב פי' דקשה מה פריך פשיטא דילמא קמ"ל דאסור לטלטל בחצי חצר האחר אפי' ע"י זריקה דלא כר"נ דלעיל: תד"ה לא. והוי למקום המותר לו. נ"ב אבל כלים דבית הוי למקום האסור וה"נ כאן זריקה הוי למקום האסור ומשיכה הוי למקום המותר :

דף מג ע"ב רש"י ד"ה כמה עומקו של גיא. ויתרחק לאחריו עד שיבחין כו'. נ"ב נ"ל שמרחיק ועולה על סולם גבוה זקוף אצל הגיא והשפופרת כבר מדודה עד כמה יכול לראות בה למטה לעומק:

דף מו ע"א תד"ה דאמר. דקמ"ל אפילו ביחיד במקום רבים כו'. נ"ב דהא דשמעתין ר' יוחנן קא"ל ולא שמואל לכך קמ"ל שמואל גופיה דאפילו יחיד נגד רבים הלכה כוותיה:

דף מז ע"א רש"י ד"ה ותיארסו. דאי מאחרון בן ו' הוא ולא חיי. נ"ב דהוי לא תנשא לו אלא לאחר ג' חדשים דדוקא אירוסין שרי ולא נישואין : ע"ב תד"ה והכלים. ומ"מ בני שביתה הם יותר מן ההפקר כו'. נ"ב לכך פרש"י אפי' מן ההפקר ולא תבעי' אם יש להם בעלים בעיר אחרת : ד"ה חרם. לפי שמקצת המים רחוקים מן העיר יותר מאלפים אמה. נ"ב לכך עושה מחיצה להבדיל בין המים שחוץ לאלפים ובין המים שבתוך אלפים לעיר : בא"ד אפילו אי ליכא עיר שניה לא מצי להכניס מים לעיר שחוץ לתחום כו'. נ"ב עי' רש"א ולפענ"ד נראה פשוט דבשלמא אי יש להם שביתת העיר לכך נקט ב' תחומין ב' עיירות דהמים שבתוך תחום עיר א' קנו שביתה בעיר זו ואסור להכניסה לעיר אחרת אף שממקום המים עד העיר השניה ליכא אלפים מ"מ בתר קרתא גריר ומן העיר ראשונה היא יותר מאלפים לעיר שניה ואסור אבל אם נאמר דהמים קנו שביתה לעצמן א"כ מאי נ"מ אם יש עיר שניה או לא דע"כ צ"ל דמן מקצת המים אל העיר הוא רחוק יותר מן אלפים וכמ"ש התוס' וא"כ הכי הו"ל למימר מים שמקצתם רחוק מעיר יותר מאלפים צריך מחיצה ומ"ש ועוד אפי' מחיצה של ברזל לא תועיל ולפענ"ד דהכי פי' מדתני חרם שבין ב' תחומי שבת משמע שהוא מכוון תחום שבת לעיר ר"ל שיש מן המים של מקום זה ב' אלפים עד תחילת העיר א"כ מה מועיל מחיצה שלא יבוא המים שבצד הב' שהוא מחוץ לתחום הלא אף מים שבצד זה שהוא בתוך התחום ר"ל במכוון רחוק ב' אלפים מתחלת העיר איך יכניסם הוא בתחלת העיר תיכף כלו האלפים ואסור להמים לילך משם אמה א' בשלמא אי אמרינן שכל מה שבתוך התחום קונה שביתה בעיר א"ש שהרי קנה שביתה בעיר ומותר להוליכה בכל העיר ואף חוצה לה עוד אלפים משא"כ בשקנה המים שביתה במקומו והיא מבדיל בין תחום זה לתחום זה במחיצה ע"כ צריך לעשות מחיצה באמצע :

דף מח ע"א תד"ה ר"י. ה"נ ד"א לת"ק כו'. אינו באמצע רק לכל רוח שירצה יברור לו וע"ז מקשה דילמא ת"ק דומיא דרנב"י קאמר ויש לו לכל רוח ד' אמות כו' וע"ז משני דלענין זה לבד ילפינן מרנב"י דאינו באמצע כר' אליעזר אבל מ"מ אינו שמונה על שמונה דהיינו לכל רוח רק ד"א בין הכל ולאיזה רוח שירצה יברור : ע"ב תד"ה רשות. ומאי קמשני נמי התם אושא דיורין. נ"ב דגם לרבנן קשיא דאי אושא דיורין אף חיצונית באמצעית ליתסר וי"ל פי' אושא דיורין ר"ל באמצעית אושא דיורין שיש לה הרבה דיורין וזו מושכתו לכאן וזו מושכתו לכאן ואף שרש"י גופיה לא פי' כן לעיל ע"א היינו משום דקי"ל כשמואל אבל לרב יש לפרש כמ"ש : בא"ד ואי משום שלא יוליכו החיצונות כליהן באמצעית כו'. נ"ב צ"ע דהא אסרינן לחיצונות להוליך כליהן באמצעית ואפשר לומר שלא יוליכו כליהן בחול לאמצעית ובשבת תחליף של חצר זו לחיצונה אחרת ותחזירם להם ואע"ג דמסתמא כי משתמש איניש במנא דידיה קא משתמש הא כאן באמת לא תשמש בהן רק שתראה כלי חיצונים בביתה ותחזירם להם בשבת והיא תסבור שהיא של חיצונה זו ותחזיר לה ובאמת היא של חיצונה אחרת אך זה דוחק. ועוד לא יתכן מ"ש דהוי גזירה לגזירה ובפשיטות י"ל דאסרינן לאמצעית להוליך כליה לחיצונית גזירה כשיראו חיצונית שהיא מוליכה להן יסברו שגם הם מותרים להוליך כליהן לה וע"ז משני שפיר דהוי גזירה לגזירה :

דף מט ע"א תד"ה זו. ולפי' מהר"י נקט הא כו'. נ"ב לעיל מ"ח ע"ב בתוס' ד"ה רשות אחת דס"ל דאסור אמצעית בחיצונית אינו מטעם גזירה רק משום דזו מושכתו לכאן וחיצונית באמצעית מטעם גזירה לכך נקט הכא חיצונית באמצעית דע"ז פריך לרבנן מ"ש התם דפלגיתו:

דף נ ע"א רש"י ד"ה והרי מעשר. ואלו הוה ידע ביה כגון שטעה וקרא לעשירי כו'. נ"ב ר"ל ביצאו שנים בעשירי אינו יודע באמת מי הוא העשירי אבל היכא דלא יצאו ב' כאחד רק שטעה היא יודע מי הוא העשירי :

דף נא ע"ב רש"י ד"ה ומחשיכין. כי לית ליה שליח. נ"ב לשלוח על ידו הפת :

דף נג ע"ב גמ' עירנית והנעירתו. נ"ב בערוך פי' ערנית מבנות הכפרים אך קשה דמה מעלה היא זו שהיא מבנות הכפרים גם אחרונית פי' אשתו אחרונה שכבר נשא אחרת גם זה קשה דזהו אינו מעלה דהרי ארז"ל אין אדם מוצא קורת רוח אלא מאשתו הראשונה :

דף נד ע"א גמ' אל תקרי חרות כו'. נ"ב שאינך יכול לקרות חרות שיהא חקוק ומקוים תלמודו בידו אלא א"כ שיש לו חירות משא"כ בגלות כמ"ש רז"ל [חגיגה ה' ב'] כיון שגלו ישראל אין לך ביטול תורה גדול מזה : ע"ב תד"ה אם. השתא פריך שפיר כו'. נ"ב דא"ת דפגום א' באלכסון מאי פריך השתא פגום א' הא לא דמי דפגום א' מודדין באלכסון ובשני פגומין מודדין מזה לזה בשוה :

דף נו ע"ב תד"ה כמה. ויש להוכיח נמי שאם תקיף כו'. נ"ב עי' במהרש"א פסחים ק"ט ע"א בתוס' ד"ה רביעית שביאר שם ענין זה על נכון :

דף סא ע"ב רש"י סד"ה אפי' ישיבה נמי מהלך את כולה. נ"ב תימה דהתם לא שרינן רק בית סאתים כדאיתא התם והכא שרי אפילו גדולה כאנטוכיא ואפי' עיירות בינוניות היא שלשים או ארבעים סאה כדאיתא לעיל ובד"א כיון דאין דרין בה עכשיו הוה כלא הוקף לדירה ולא שרינן רק עד בית סאתים :

דף סב ע"ב תד"ה אפי' ואור"י כו'. נ"ב עי' בתוס' ביצה ו' ב' ובחולין נ"ח ע"א שכ' עוד תי' אך בחולין דחו שם התי' שכ' בביצה עיי"ש :

דף פ ע"א רש"י ד"ה טורזינא ממונה כו'. נ"ב עי' ברכות נ"ו א' דמשמע ששומר ג"כ בגדי המלך ע"ש מש"ש :

דף פג ע"א רש"י ד"ה אי הכי טפי הוה להו. ובל"א שמעתי אלא כו'. נ"ב וללשון א' לא גרסינן אלא :

דף פד ע"ב רש"י ד"ה בכומתא וסודרא. לזו בפתח ולזו בזריקה כו'. נ"ב וה"ה כאן הגג הוא רשות שבין רה"ר למרפסת ולמרפסת נוח תשמישתיה שהוא בתוך עשרה ממרפסת ולרה"ר הוא בזריקה שהוא למעלה מי' מרה"ר וע"ז משני דשאני רשות שבין ב' חצירות דתשמיש דחצר בכלים כבדים וכי גבוה הרשות שבין ב' חצירות עשרה לא חזי לתשמיש כלים כבדים אבל לבני רה"ר שזורקים כובעים קלים חזו לתשמישתיה אף שגבוה מהן עשרה :

דף פה ע"א רש"י ד"ה צריך סולם קבוע. ומתרחקין על כרחן. נ"ב דס"ל לרש"י דמה שזורקין בגובה עשרה זהו לא חשוב אויר אא"כ מרחיק ברוחב ד' מן האויר ולגג וראיה לזה דהא בשתי גזוזטראות דבסמוך איכא גובה עשרה כמ"ש רש"י בסמוך ואעפ"כ לא חשוב אויר אלא במופלגת ארבעה כדאמרינן בסמוך ודו"ק וכ"ה שיטת התוס' כאן בד"ה דילמא דבעי הפסק ד' מן האויר ולגג : ד"ה שאני הכא דכיון דלזה בזריקת אויר כו'. נ"ב זריקת אויר הוא מה שמופלגת מעליונה בארבעה וזריקת גובה הוא מה שהעליונה גבוה ממנה עשרה וכוונתו בזה ליישב קו' מהרש"א אך אעפ"כ מלשון הגמ' דזריקה ושלשול הוי תשמיש קשה נגד שלשול לחוד א"כ ה"ה בסמוכה בתוך ד' כיון דגבוה עשרה הוה לזה בזריקה ושלשול ומאין לנו לחלק בין זריקה שיש בה זריקת אויר וזריקת גובה ובין זריקת גובה לחוד כיון דלא נזכר בגמ' חילוק זה רק חילוק בין זריקה ושלשול לזריקה לחוד וא"כ גם בסמוכה איכא זריקה ושלשול. ומה שתי' במהרש"א דמיירי בתוך עשרה תימה דהא לעיל דפ"ד ע"ב מסקינן דבתוך עשרה אפי' לזה בפתח ולזה בזריקה אסור כמ"ש רש"י שם להדיא וא"כ אפילו במופלגת ד' ליתסרן תרווייהו ודוחק לומר דרב פליג ע"ז דהא לעיל קאמר זאת לסברא פשוטה :

דף פט ע"א תד"ה במחיצות דחשוב נמי מחיצות שאינן ניכרות כו'. נ"ב וכן פרש"י לקמן דף צ"ב ע"א ועי' בסמוך ע"ב בתוס' שכתבו ג"כ בשם רש"י זו :

דף צא ע"א גמ' ואין מטלטלין בו אלא בד'. נ"ב קשה אמאי לא מקשה מהא לשמואל דס"ל לעיל דף פ"ט ע"א מותר לטלטל בכולו לרבנן וי"ל דמצי לאוקמי דמיירי ביש דיורין ע"ז ודיורין ע"ז דהוה מחיצה הנדרסת כמ"ש ר' יוסף לעיל דף פ"ט ע"ב וכן לקמן צ"ב א' מוקי שמואל נג דומיא דחצר דדרסי לה רבים אלמא דס"ל דבכה"ג דהיא מחיצה נדרסת אין מטלטלין אלא בד' :

דף צב ע"ב גמ' צואה בגדולה אסור לקרות ק"ש בקטנה כו'. נ"ב לכאורה הדבר בהיפך דהא תשעה בגדולה וא' בקטנה וכן צבור בגדולה וש"צ בקטנה אמרי' דהקטנה נגררת אחר הגדולה וכאלו היחיד והש"צ נ"כ בגדולה וא"כ היכי דהצבור בגדולה וצואה בקטנה הוה כאלו הצואה בגדולה דעיקר אשגחותא דילן על הצבור אי הדבר שבחדר אחר נגרר אחריהן וכן כי דייקת בהך דאשה בגדולה וגפנים בגדולה עיקר אשגחותא דילן על עיקר הדבר והתחלתו שהוא הגפנים והאשה שע"ז אנו דנין וגם בצבור אנו דנין אם מותרין להתפלל במקום שעומדים וא"כ הסברא כשעומדין בגדולה וצואה בקטנה אסורין שהקטנה נגרר אחר הגדולה כמו ביחיד בקטנה שנגרר לגדולה כאלו עומד בגדולה. ונראה דלא דמי דהתם בתר הדיורין והתשמיש אזלינן כיון שהגדולה יש לה דירה ותשמיש בגדולה חשוב הדר בקטנה כאלו דר בגדולה שהגדולה יש לה דירה שם אבל לענין צואה במחיצה תליא מילתא שיהיה הפסק מחיצה בין הצבור לצואה ולכך כשהצבור בקטנה אין הפסק מחיצה בינם לבין הצואה דהקטנה נפרצה במלואה לגדולה אבל צבור בגדולה הרי הפסק מחיצה בינם לבין הצואה. אך קשה דלפ"ז אין לו ענין לדלעיל דהתם הטעם בכל הני דלעיל לפי שהקטנה נמשכת אחר הגדולה ואין הגדולה נמשכת אחר הקטנה והכא טעמא אחרינא משום מחיצה ודו"ק [ועי' בגאון יעקב] :

דף צד ע"ב גמ' ורב לטעמיה דאמר אכסדרה מותר לטלטל בכולה כו'. נ"ב לפ"מ דאמר בסמוך דביתר מעשר כ"ע לא פליגי ואף רב מודה דאין מטלטלין אלא בד' א"כ נוקי כשמואל וביותר מעשר וי"ל דרב לטעמיה דמוקי לעיל הך דחצר בעשר ולכך מוקי גם הך דבית בעשר [ועי"ל דדחיקא ליה לאוקמי דוקא ביתר מי'] :

דף צו ע"א גמ' לאו נמי איכא כדר' אבין כו'. נ"ב עי' תוס' מכות דף י"ג ע"ב בד"ה מה כו' מה שהקשו ע"ז :

הגהות וחדושים מאת הרב הגאון וכו' מוהר"ר אלעזר משה הלוי הורוויץ שליט"א אבד"ק פינסק

דף ב מתניתין · והרחב מעשר אמות ימעט · ולא תני נמוך מעשרה טפחים דזה א"ש למבוי דאפי' בד' מחיצות שלימות לא מהני : גמ' והא כי כתיב האי במשכן כתיב · נראה דל"ק לחוד קפריך : שם דאי לא תימא הכי · ר"ל אלא כלישנא בתרא : תוס' ד"ה ואב"א · אך קשה דקראי מוכחא דכתוב כתיבא · וי"ל דקראי אפשר לאמר שהיו סתום מהקלעים עד השער בדבר אחר וגם המסך הי' תלוי כנגד הסתימה מעט · ואין הראי' אלא מדכתיב מזה ומזה לשער :

דף ג תוס' ד"ה ורבנ"י · לרבה גופה ה"מ למיפרך · צ"ע דלרבה ודאי ל"מ למיפרך דהכא אפי' באמלתרא אסרי רבנן · וא"כ ליכא למילף סוכה מהכא : ע"ב ד"ה והא · וי"ל דרוב אמות קאמר · דבקרחת ומחול כלולין ג' דברים ד' דעבודה · וד' דמקום תשוב · וד' דדוושא · וגם איכא כרם הנטוע על ע"ז אמה כו' · ומ"מ ניחא ליה טפי לאוקמי כרבנן דאי כר"ש ה"ל לפרושי דרוב אמות קאמר לאפוקי הך · אבל הא דפרצת גדר · צ"ל לאפוקי כלל דהיא הוא דמבוי ממש :

דף ד תוס' ד"ה גפן · יותר רביעית בפחות שאין נגדשין על שפת הכלי כו' · אבל צ"ע דא"כ לא פסיקא שיעורא דבכלי גבוה וקצר גודשו מועט · ואו דודאי כשפתו עבה גודשו רבה ועוד דודאי גם מתחלה ימלא בגודש כדי שיהיה מלא וגדוש לבסוף · ולענ"ד לפרש דס"ק גפן כדי רביעית יין דהכי מקרי גפן כדאמרינן בירושלמי דפאה פ"ז ה"ז דהכי מיקרי בגיר · וגפן אינו שם הפרי כמו כולהו אינך :

דף ה תוס' ד"ה סוף מבוי · שצריך לעשות לו הכשר צריך ד' אמות · משמע דארכו יותר על רוחבו ובתים וחצירות ודאי לא בעי · וצ"ע מ"ש וכן משמע כו' · דהא לרב יוסף ע"כ לאו דוקא נשתייר ויש ליישב דברי' בדוחק : ע"ב תוס' ד"ה פחות כו' · ונראה דרש"י מדקדק כו' · כ"ל דלא מלישנא דהכולט קדייק · דהא כה"ג אמר לקמן המוסך · והתם אפי' הועמד לשם לחי כדמייתי התוס' · אבל לו"ד היה נראה דהכא שאני · כיון דעיקרו של לחי הוא כך · דהוי נראה מבפנים ומבחוץ לא הל"ל הכולט · גם צ"ע נדון משום לחי :

דף ו תוס' ד"ה דפתחא כדאמר לעיל דפתח ליה כו' · אבל אפשר דלענין בתים וחצרות פתוחין לו לא קפדינן אפתח ואפי' פרצה ב"ד : ד"ה אחד · דלא פליג אדרב יהודה כו' · אבל י"ל דהתם משום עומד מרובה הוא דשרי דבמתילה רביעית מהני · אבל אם אין עומד מרובה בדופן עד שלאו פרצתו בד' : ד"ה רב כו' ואי תורתו כמפולש קאי אפתחים כו' · ע"כ מוכח מגמ' דקאי האי דאי ביותר כו' אעקמומית · אלא דכיון דתורתו כו' קאי אפתח ע"כ דהא דאי ביותר כו' קאי ג"כ אפתחים אלא דמשמע לגמ' דהוי שוה בעקמימותו לפתחי' הוא : ע"ב תוס' ד"ה ומי עבדינן כו' וי"ל דלא דמי דהאי כו' · ואף דמפולש מצרכינן דלתות בהאי ניסרו בגוה"פ ולא חיישינן לסתרי אהדדי לפי הס"ד :

דף ז גמ' ור' יהושע היא דלא מבגה בב"ק · נראה מדלא קאמר הא ר"י והא רבנן · משמע דכולו ר"י היא · אלא דגם איהו פסק הלכה כב"מ כב"ה אך לא משום הב"ק וכ"מ דמאן דבעי למיפסק בחד דוכתא כב"ש מצי למיפסק כמו בכל כלל ההלכות בכה"ג · והכי קי"ל · ופסקינן בקלא דברים כב"ש כמ"ש התוס' בסוכה ג' · ובזה סרה קושית תוס' ד"ה כגון · וכן בפ' אלו דברים הוצרך בברייתא לפסוק כב"ה שלא יבא א' לפסוק כב"ש · אבל קודם ב"ק למ"ל דהא דוהרואה כו' היינו אם ירצה א' לפסוק בדבר א' כב"ש דמאי קמ"ל · מהי תיתי דלהוי עדיף האי כללא מכל כללי הלכות בכה"ג : שם והיכי דסתרי אהדדי לא עבדינן כו' · דברייתות אהדדי המ"ל דדוקא כשעושה דבר אחד שאינו צריך לא למר ולא למר כעין הך דמבוי עקום · אבל כדאמר כגון שדרה וכו' פריך שפיר וכן בר"ה דף י"ד אהא סוגיא · ואיהו הוכרח למימר הכי דאי דוקא בדבר א' מאי רבותא דברייתא כיון דסתרי אהדדי ומי פתי יתמיר בשניהם והמיקל רשע גמור הוא · אע"כ כנ"ל : ע"ב תוס' ד"ה בערבו כו' דלאשמע רבה פשיט' דלא הוי מפולש · צ"ע דהא אי ס"ל דל"ת לחי הויא רבותא שפיר :

דף ח ע"ב רש"י ד"ה תרתי למה לי כו' למשתריא חצר מינה מסתמא ואפי' זכ"ז כו' · ר"ל דאי עיקר רבותי' דאפי' כנגד זה ה"ל לפרושי וכן האיסור מבוי אי רבותא דאפי' אי נכנסין הו"ל לפרושי דסתמא ממתניתין שמעינן : תוס' ד"ה הכל כו' דהא אביי אית ליה לעיל כו' · ולענ"ד היה נראה דודאי לא דמי לחי לקורה דקורה אפי' משום מחיצה אפשר להתיר ע"י אומר החיצון אבל כנגד הלחי אין יותר מפלש מחיצות כלל וא"א להתיר אלא לרבא דס"ל משום היכירא ובלית ביה ד' שרי רבא אפי' למ"ד משום מחיצה מ"מ מקום פטור : בא"ד ובסמוך מודי רבא דאסור להשתמש כו' · צ"ע דלמה יאסור היכא דרוחב ארבע יותר מתחת הקורה · דל"ש למימר משום דלחי הוי אפי' משהו כיון דבמשהו לא מצינן למיסר דהוי מקום פטור · וכן כל הפוסקים סתמו דברי' להתיר אפי' בד' · וע' במ"מ בשם הרשב"א · ול"ק קושיתם לקמן ד"ה לרשב"ג · וע' במלחמות ובהכי ניחא הא דפריך לקמן יליבא בארעא כו' זימנא תנינא אף דבכבר שני ליה בפחות מד' · מ"מ בד' דהוי מקום חשוב לעצמו לא מיסתבר ליה לפלוגי · והא דקאמר אביי וכ"ת בדאית ביה ד' · ר"ל ותימה דרב סבר משום מחיצה ואת סברת משום היכר · הא אמר כו' · וע"כ דמטעם גזירה הוא · ועכ"פ קשה לדידך דס"ל דבאין ד' הוי ככל מקום פטור כדאמר רבא מנא אמינא כו' · וכדפריך ר"ה לרבא מהא דרבב"ח לא המ"ל דס"ל לחי משום מחיצה וביה ד' איירי · דהא לר"י אמר רבה דבין לחיים מותר · ולזה כוון רש"י ז"ל שם ד"ה ואת לא תסברא :

דף ט ע"ב תוס' ד"ה ולרשב"ג כו' · דסתם מבוי אורך כתלי' שוין · והא דדייק ר"י דבין לחיין מותר לקמן דף י' ע"ש ובחי' הריטב"א שם · התם מוכח מתוכו דאיירי באין כתלי' שוין דקאמר ד"א נידון משום מבוי ובכתלי' שוין רה"ר גמור הוא :

דף י גמ' פסי ביראות דאקילת בהו · מבוי כלל כלל לא · נראה דר"ל אלא דע"כ ר"י מפתח אולם גמר או ממלכים · ואפי' טובא נמי · א"נ דבאמת כלל כלל לא לענין היתר לחי · דטעמא דר"י כמ"ש הרי יונתן משום דקורה משום מחיצה · אבל בלא"ה הא אף נדידן דקי"ל [לחי] משום מחיצה אסור וטעמא משום שאין הלחי הולך ע"פ כולו כקורה · וכן לוה"פ לרב משום דהקנים שלמטה הויין כמו לחי :

דף יא תוס' ד"ה אילימא · והשר מקולי מפרש כו' · לפירוש זה א"ש טפי הא דאמר לקמן ומנא תימרא דשני כו' · דר"ל אע"ג דפרוץ מרובה · לאפוקי מסברת רב יוסף :

דף יב אלא אי אמרת לחיין בלא קורה מאי לסותמו · כ"ל משום דלפ"ז קורה מהניא דלא מסתבר דר"א סבר דלא אתמרה קורה במבוי כלל · ומשני דה"ק וכי בלחיין צריך סתימה : שם כי סליק ר' זירא · ע' בגליון אבל גי' התוס' ע"ב ד"ה להוי כגי' שלנו : תוס' ד"ה בפסי חצר · וקשה דגבי מבוי כו' ואפשר משום דמבוי דרכו להיות פתוח ברביעית משא"כ חצר גם מבוי בתי' הן הן דפנותיו · והלחי עובי' כ"ש ל"ש למיקריא פס · משא"כ בחצר דדרכה להיות מוקפת סביב הבתים במחיצות קלות כמו הפסי שייך למיקריי פס : ד"ה ור"נ כו' אלא דניחא ליה למינקט ר"א כו' · ואפשר לאשמעינן אגב אורחי' דר"א לא בעי קורה : בא"ד ולא כפי' הקונטרס שפי' בסמוך כו' · ראייתם נגד רש"י ז"ל הוא מלעיל ד' יו"ד ד"ה רבי · מר"נ דפסיק כר' ואמר בסוף שמעתתא פס ד' · ובעניי לא אבין קושית דברי' · דודאי לס"ד דגמ' ד' י' ולתירוצא דרבינא התם ס"ל כפשטי' דלרבנן די במשהו ולר' בעו ד' או ב' פסין · וגם ר"נ סבר הכי · אבל למאי דמסקינן התם דמדלא אמר בפחות מי"א · ע"כ כר"י ס"ל כו' · ע"כ דלר' לא מהני א' רחב ד' · דא"כ הדרא קושיא לדוכתא בי' וד' טפחים סגי ובהכי א"ש לישנא דגמ' הכא · דקאמר והדתני כו' רבי היא כו' · ולפירושם הל"ל ס"ל כר"י כיון דגם ר"י סבר כר' וכן מצאתי בחי' רש"א ז"ל : בגליון תוס' ד"ה וכ"ת · ואם היינו גורסים בבגיר כו' א"ש · לא ידענא היכי · דהא גם לשמואל צ"ל ד' · ואם נאמר לפי הטעות · הוי דוחק קצת · משא"כ להיש ספרים : ע"ב גמ' וכי כבר זו עשה אותו רה"י · ר"ל דבאמת מצינן למימר דחייב בקורה אפי' בלא עירבו או דפטור אפי' עירבו · וברייתא בלחי · אבל הא לא אפשר דתלי בכבר · דא"כ לא הוי תני בין עירבו כו' · כיון דבקורה לא שוו עירבו ולא עירבו · וא"ל דממ"כ קצת דבריו קשיין · או הא דקאמר דהכבר עושהו רה"י · או הא דהעדרו עושהו רה"ר · ר"ל כרמלית : גמ' התם קסבר ר"י שתי מחיצות דאורייתא · כ"ל דר"ל דהשתא לא שייך לדיוקי מלשון רה"ר לאפוקי מבוי דה"ק ליה לא כדבריך דבב' מחיצות יצא מתורת רה"ר · אלא דעדיין רה"ר היא ולהכי אין מערבין · ונקטו רה"ר משום דאיירי ברה"ר וה"ה במבוי · אבל לס"ד עיקר פלוגתייהו דאין הלחי וקורה כמחיצה · ולא ה"ל לאדכורי רה"ר כלל אי לא לדיוקא : רש"י ד"ה הכשירו בקורה הזורק לתוכו כו' · בין לקולא בין לחומרא · מדאורייתא לא שייך חומרא בהא אלא מדרבנן : ד"ה לחי מכאן כו' · אלמא לחי משום מחיצה כו' · אבל קורה איכא למימר דרבנן דפסלי למעלה מכ' · ור[illegible]מי' אע"ג דהקורה מהלכת ע"פ כולה ע"כ פליגי עלי' · והא דאמרו רה"ר משום לחי נקטו : בא"ד ואפי' רבנן לא פליגי עלי' כו' · ר"ל לזרוק כדאמרי' פ"ק דשבת אבל לטלטל אסרו ספ"ע בין במבוי מפולש בין ברה"ר מקורה והיינו דאמרי אין מערבין רה"ר בכך ר"ל דאין מועיל כלל לרה"ר גמורה : תוס' ד"ה הכא כו' וקאמר הב"ע דאית ליה גדודי ולהכי מטלטלין כו' · דלא מצי לאוקמי בנפרצה בשבת דהא קתני אא"כ יש לו מחיצה ובני פרצה בשבת מחיצה מנין :

גמ'

דף יג גמ' אמר ר"י אמר שמואל לא אמר ר"מ אלא לאחד · [illegible]

דף יד ע"ב תוס' ד"ה אתאני' כו' · [illegible]

דף טו ע"ב גמ' מיבעי ליה לדבר הכורת כו' · נ"ל דר"ל שיספר לה ענין הכריתות ולא שלא תדע כל ימיה · ולהכי בעינן ספר · ולא כפרש"י ז"ל :

דף טז ע"ב תוס' ד"ה והלכתא כו' · ושמא יש לחלק בין מחיצות כו' · בפשיטות י"ל דלעולם יפה כח העומד :

דף יח ע"ב דכתיב וילך אלקנה אחרי אשתו · עי' הגה"ה על גליון · ונראה שהכוונה שמצינו שמע לדברי' ואמר שבי עד גמלך אותו וס"ק דאי מפ' ר"ל שהלך אחר דבריה ועצתה ומ"מ חשיב ליה ע"ה משום הכי · א"כ תיקשי מאלקנה · ואי משום דמשמע ליה אחריה ממש תיקשי מאלישע :

דף כ גמ' יבשו בשבת לא תיבעי לך דבעי מיניה דמר ופשיט ליה דאסור בהו נמי כו'. לפרש"י גם לרבין פשיטא ליה דיבשו אסור אלא דע"כ לא פסיקא ליה דכמחיצה הויין. דהא מספקא ליה ביבשו ובאו. ואפשר דלא סבר להא דרבה לעיל י"ז א'. להכי איתי' מרב' דע"כ מחיצה הוי : תוס' ד"ה לא. ולפ"ז אסור לסוגיא ראשו ברה"ר לרוק. ר"ל כשהרוק הוא כבר עקור בפיו : ע"ב רש"י ד"ה לא תיבעי לך. דודאי חיישינן כו' ויוליך הכלי אחרי'. אבל ממתניתין לא מוכח דאיכא למימר בפסי בירות חששו יותר דלא מינכרן מחיצתא אבל בהאי ל"ש לחלק דבכ"מ מהני אי נקיט לה או ראשה ורובה ובפסי בירות לבעי תרוייהו : רש"י ד"ה וכי לא נקיט לה מי שרי לאחוז הכלי בפסי בירות. מיישב בזה קושית התוס' דדוקא בפסי בירות קס"ד למיסר : ד"ה לא ימלא אדם מים כו'. ואפ"ה אסור למה הוצרכו כו'. ר"ל וא"כ אין ראיה מפסי בירות על כל רש"י כמ"ש למעלה : ד"ה נוהרו ארוך כו'. עיין במפרשים הגיהו בדבור זה. ולענ"ד גיר' הישנה עיקר. דר"א אוסר בגמל לגמרי. ומביא ראי' לסברת תומרא דגמל דעכ"פ לרבנן בעי ראשו ורובו בגמל ולא בכל בהמה: תוס' ד"ה וכי. לא שרי אלא בראשה ורובה. הוא דחוק מאד. דמ"מ הו"ל למיפשט ליה דאסור בלא נקט אפי' בראשו ורובו. וכן בל' בתרא אמאי לא פשיט בעייתו לאיסורא מהך ברייתא. ועי' פרש"י ומש"ש : ד"ה והתניא. א"כ מה הועילו ראשה ורובה. ר"ל וא"כ אין ראי' על כל רש"י דהא דפ"ב תמירי משום דלא מינכרן מחיצות. אבל כיון דאית היתר גם בפסי בירות ל"ש לאיפלוגי כלל לפי סברתם :

דף כא גמ' בעינן מידי דחזי לאדם. ומברייתא אשמואל ל"ק. דה"א דלעולי רגלים הותר אף לאדם ולבהמה הותר לכל. ובעינן מידי דחזי לאדם אבל רבי יצחק בר אדא דאמר לעולי רגלים בלבד ולא נקט לכל בבהמה. דאמורא צריך לפרש דבריו יותר וגם שכיח טפי בהמת הכל מאדם דעולי רגלים וע"כ צ"ל לבהמת עולי רגלים לבד : ע"ב תוס' ד"ה מפני כו' לא ניתנו כדי שלא ישתכחו. נרא' שהתוס' מפרשים דסיפיה דקרא קמא ניתנו מרועה אחד קאי אהל"מ. וע"ז אמר ויותר מהמה ר"ל ויותר מד"ת שהם בכלל מסמרות נטועים [עי' מדרש שם] והל"מ שגם הם בכלל ניתנו מרועה אחד תהיה נזהר בד"ס. וא"כ צריך לתרץ מדוע לא ניתנו בהל"מ. ומשני כדי שלא ישתכחו. ר"ל ויענשו עליהן ח"ו :

דף כג תוס' ד"ה בלבד. משמע דלר"י נמי אין חילוק בין ב"ס ליתר ור"י גופא קאמר לעיל גב' פסין עד ב"ס. צ"ע דהא להדיא אמר לעיל משום זו מחיצה ואלו פסין דהויין מחיצה גרועה ול"ש לעניננו ואדרבה לשיטת התוס' קשה היכי אריב"ב לעיל דמהניא מגורה לבור והכא אמר דבעי שומיר' ובית דירה אפי' פחות מב"ס :

דף כה גמ' ומאן דאסר זמנין דהוי' בה דיורין ואתי לטלטולי כו'. צ"ע רב מה מקום לגזור בלא דיורין אטו דיורין לאיסור עירוב. ולענ"ד פי' הגזירה דלמא יהי' דיורין ברחבה ויסברו שהן כמו דיורי מתא דפתח ולסוף הוקף ניכהו כיון דמטלטלי מיני' למתא ומטלטלי אף לאתר שיפול הלהי א"כ אפי' בשעת שהלאי קיים אסור לערב דהך הרחבה כיון שלא לדירה הוקפה : ע"ב תוס' ד"ה וכי. וכ"מ שאם נפרץ מצד אחד לרה"ר צריך צוה"פ מכאן ולחי מכאן כו'. ר"ל שלצד רה"ר היה צריך צוה"פ אבל לחי לא מהני לקרפף אם לא נתמעט על ידו מיתר על ב"ס. אבל משום נפרץ במלואו למקום האסור הוי מהני לחי גם מצד רה"ר כדמשמע בפ"ק דמהני לחי מצד רה"ר ונראה מבחוץ מצד החצר דהוי כלחי :

דף כו גמ' ולאו מלתא היא דלמא אתי לאיגרויי ביה שטן. ויששי' רצה לעשות משום חיי שעה דכבר נתייאש מאתו וכמ"ש בחידושי אגדות. ע"כ מיסר עליו הדבור טרם יצא ויעשה. ובע"י הגי' ובא ישעיה להושיב בו ועיין בילקוט מלכים שם ע"ש. ואפשר שבימי ישעיה שלא רבו עדיין התלמידים שלא שמשו כ"צ. ולא היה מחלוקת כלל להכי עביד שפיר : תוס' ד"ה מערב פרש"י כו' וקשיא כו'. ורש"י ז"ל שמע ליה מלישנא דגמ' דאי לא משום פירא דבי תורי הוי מערבין כולה. וס"ל דמעיקרא היתה של יחיד ונעשית של רבים ואח"כ הוקפה מחיצות טובות ודלתות. ומ"מ היתה צריכה שיור כיון שלא היתה של יחיד במחיצות טובות מעולם. וז"ש משום פדב"ת ר"ל אפי' אח"כ שהיה לה מחיצות טובות היתה צריכה שיור משום פדב"ת דמעיקרא וגם לא יכלו אח"כ לערב כולה ביחד ולשייר כשיעור משום הפסק פדב"ת כמ"ש רש"י לקמן פרק הדר :

דף כז תוס' ד"ה אי. תימה דבקרא כתיב כו'. ואפשר שאין שום דבר שיהיה ראויה לישיבה רק בדרך רכיבה ולא לשאר ישיבה. ולפי מה שבארתי בפסחים דף ג' דרכיבה מקרי גם ישיבה בעת שהוא יושב מכבר עליה · אבל בעת שעושה פעולת השכיבה בהתחלתה היינו פיסוק הרגלים ל"ש לשנות שמה מרכיבה לישיבה. ניחא גם הכא דאע"ג דלא הוי מרכב בכלל אשר ישב הזב מ"מ הוי בכלל מושב : ע"ב תוס' ד"ה ה"א מאי שכר. כדבילה מעורבת עם המים שכך רגילין לתקנה. ובהכי ניחא דבתר דילפינן מיין אגב קנקן תו ל"ל לדבילה קעילית דמתברא טפי מיא לפירא :

דף ל ע"ב גמ' סומכוס ס"ל כרבנן דאמרי כ"ד שהוא משום שבות גזרו כו'. והכא ל"ש סברה דראוי מבעו"י. דהא ברגע האחרונה של יום לא היה ראוי. דעד שישאל ויפרים יתקדש היום. אבל לרבי ל"ש למימר דברגע האחרונה לא חזו דעד שישאל כנ"ל. דהא מ"מ אף כשיתקדש יהיה ראוי להגביה בה"ש. ומשום שנמשך הזמן עד בה"ש ל"ש למיקרייה אין ראוי ופשוט הוא : שם תרגומא אחולה וזקן. נ"ל דסוגיין דף מ"ח לא מיתוקמא הכי דלא חשיב מאי דלא פסיקא בכל גווני. ולכן השמיטו קצת פוסקים להא דרשב"א וצ"ע :

דף לז ע"ב תוס' ד"ה ולמאי. ה"נ המ"ל לטעמא דברירה. ונראה דלטעמא דברירה ניחא טפי דהך סברא גופא דאפשר שיבקע הנוד גורמת יותר שלא נאמר ברירה כמ"ש התוס' לעיל. ואמרי ליה נהי דלא מודית דמשום בקיעה ל"א ברירה מ"מ מ"ט לא חיישית שמא יבקע באמת :

דף לח תוס' ד"ה אי. וי"ל דידע הש"ס שאין זה עיקר הטעם כו'. דהא ר"י לא חיים אפילו למיתה דשכיחא טפי עי' בסוכה כ"ד א'. ולפ"ז ניחא דסברי דר"מ חיים לבקיעת הנוד משום דחיים למיתה : בא"ד לא היה חושש לאותו טעם. ונראה דר"א סבר דקרא דבם גלי דבמקום אחר לא ירצו כלל ולהכי לא ילפינן מבשר חטאת דלהוי טעמא דכאילו עלים ולרבנן מקשי שפיר ממ"נ :

דף מ ע"ב גמ' מאי לאו לזמן לא לברכה. צ"ע דא"כ בר"ח נמי והל"ל גם ר"ח. אך האריכתי מזה במ"א דהזכרת ר"ח בתפלה אינה רק מטעם קדוש החודש להכי בלילה אין מחזירין משא"כ בר"ה אע"ג דאין מקדשין בלילה מ"מ חיוב הזכרתו משום קדושת יו"ט דמקרא קודש כתיב בכולי יו"ט :

דף מא ע"ב תוס' ד"ה לגדדין קתני. אחזר לדעת לא רצה לתרץ כו'. לעד"נ דל"ש לחלק כלל בחוזר לדעת בין היתה היציאה לדעת או באונס כיון דעכ"פ יצא מתחומו השני לדעת וכן יש להוכיח קצת מסוגיא דפירות לקמן :

דף מב תוס' ד"ה ונכרים. ומיהו בקונט' פי' כו'. מאד אתפלא לב' הפי' כיון דטעמא דאיסורא דבשבת בבקעה אינו אלא כטעם האיסור בדיר וסהר. א"כ היכי ס"ד דר"ה בר נתן למיתלי איסור טלטול שבת בבקעה אטו הילוך דידיה ובאיסורא דהילוך דיר וסהר אטו בקעה. והיכי מדמי גזירה לגזירה ואתיא בירושלמי דאמר קל הוא מי שקנה שביתה. ופשוט בעיני דר"ל דקל הוא מי שהוציאוהו נכרים דקנה השביתה שנתחדשה לו בשבת בתוך מחיצות הללו ובהכי ניחא הכל. ועיין לקמן ריש דף מ"ד בתוס' ובדבר הרשות קי"ל כרבנן דר"א : ע"ב ד"ה כתנאי כו' וי"ל דהמ"ל ולטעמיך כו'. ומ"מ צ"ע מאי ס"ד דר"ה ב"נ דאמר כתנאי : ד"ה ר' זירא כו' מאי קבעי מההוא טעמא כו'. ואפשר לומר דפריך על ר"ז מנ"ל דפליג ר"ג אפילו בלא מחיצות ומשוי פלוגתא חדתא בינייהו. וכדפריך על רבה היינו משום דספינה נוטלתו סברה פשוטה היא. ומקשה גם לר"ז אליביה דר"י ורע"ק. הלא איידי דפריך לעיל מינה בהאי לישנא נקיט כמו הכא הכי. ובשינויא דידיה מתרצא גם לר"ז. דחיישי ר"י ור"ע שמא עמדה וכן משמע מפרש"י לקמן ד"ה הלכה. שכל דבריו שם אליבא דר"ז :

דף מג ע"ב תוס' ד"ה האי תנא. נ"ל דס"פ כו'. משמע דס"ל דבשבת עיו"ט יוכל לבא וצ"ע דא"כ יאסור לשתות ביו"ט שאחר השבת :

דף מד רש"י ד"ה דלאו מידי קעביד ואכתי טובא איכא למיפרך כו'. ול"נ דאפשר לאוקמא בעלמא משום צניעות לחוד ובא דאמר אדם אחדם קשיא היינו מעוברי' דנחמיה : ע"ב תוס' ד"ה כל. דהתירו סופן משום תחילתן. לא ידענא מנ"ל דהכא התירו סופן משום תחילתן הוא :

דף מה רש"י ד"ה והא תנן ר"א אומר מי שיצא כו'. ש"מ הבלעה דבר גדול כו'. ולי היה נראה לפי זה הלשון דכיון דהרי' דבוקות ע"כ בעת שעוקר רגליו מתחומא תניגא לתחומא קמא יהבינן ליה תרי תחומי בהדדי משא"כ במובלעות דאפשר דכדאתי בתחומי' קמא מבטל ליה לתניגא דלא יהבינן תרי בהדדי ולהכי אסור לחזור : תוס' ד"ה ומדר"א כו' וזה קשה לנ"ב דרש"י כו'. ונראה לייבש דס"ל כמ"ש הרמב"ם ז"ל. דהתם אין מובלעות כלל. דר"א דווקא מעמידת רגליו ולחוץ · ומ"מ דבוקות ניכהו דהא במתני' איירי בדעקר מתחומו וקם באמצע דומיא דר"א דמוקי ליה הכא לקמן ודבוק מקום רגליו לתחומו הראשון :

דף מו רש"י ד"ה ר' יהודה פליג עליה כו' אלא חד מינייהו נקט. ונקט ר' יהודה דאיתמר בפירוש במילתיה דר' יוחנן : ע"ב תוס' ד"ה והכלים כו' בני שביתה הם יותר מהפקר ויש להן אלפיים כו'. בבינה ל"ט ב' כ' רש"י להדיא שהן כמוהו. ולפ"ז י"ל בפשיטות דקאמר דוקא ששבתו בתוך התחום של בעליהן דאי לא"ה אין להן אלא ד' אמות : ד"ה חרס כו' דא"כ אמאי נקט בין ב' תחומים. ר"ל אע"כ דלא איירי בסוף התחום : בא"ד ועוד דאפי' מחיצות של ברזל כו'. שהרי בתחלת העיר כלו האלפים של מים. ול"נ דמחיצה זו הויא גילויא דעתא טובא דדעתייהו עלה ובלא מחיצה לא מצי למיהב דעתא כיון דאסירא להו ומתרצא גם קושייתם הראשונה דלא איירי בסוף התחום ממש. וא"כ בעיר א' לא מצי למיהב דעתייהו וליתסרי אפי' לרחוקים שבעיר משא"כ בב' עיירות דאסרי אהדדי. ולא דמי לעיר אחת דלא מעכב כלל חד אחבריה. דהכא כל חד ממלא מלדו ובהכי ניחא פרש"י דדוקא כשיש מגודה המפסקת:

דף מט רש"י ד"ה אף זו דברי ר"ש. ואלישנא קמא קשיא מאי ואזדא שמואל כו'. ונראה לייבש דע"כ הך אסורה עם שניהן הוי אפילו מהן לתוכה. דאי לא"ה ה"ל לפרושי בשאינה רגילה מותר דסיפא דמ"מ אסור עמה דנכי דמלתא דפשיטא היא מ"מ ל"ש למיתני סתם מותר :

דף נ ע"ב רש"י ד"ה לימא תהוי תיובתא דרב כו' וללשון שמעתי קשיא כו'. מי דמי הא לדרב הכא איכוין כו'. תוכן כוונתו כיון דיש כאן ספק דלמא לא קנה תחת האילן כלל כיון דלא סיים ובמקומו לא רצה לקנות. ל"ש לדמויי לב' עירובין דליכא ספק רק בתרווייהו שהרי מסוימין הן ורצה בשניהן. וא"ת היינו תיובתא ר"ל דלא מספקא ליה במקומו כלל אלא באילן גופיה ושפיר קמקשי. מ"ש הכא דלא יזוז ומ"ש התם דהוי חמר גמל בב' עירובין א"כ גם לשמואל תקשי בסברה בעלמא אמאי מספקינן ליה במקומו כלל ולא מברייתא. ומ"ש רש"י הויא תיובתיה. ר"ל קושית המקשה כנ"ל ברור תורף דבריו ז"ל. ואזדא לה תמיהת רבינו עקי"א ז"ל בדרוש וחידוש שלו:

דף נב ע"ב גמ' לא תימא טעמא דר"מ ספק עירב ספק לא עירב כו'. נראה דר"ל דלא נימא כלשון הראשון שברש"י או כדעת התוס' ותקשי לן אלא כלשון השני שברש"י ולא תקשי : שם אפי' סוף מדתו כלה במערה נ"ל דקמ"ל אפילו אמה אחת קודם סוף העיר לא חשיב כסופה וכדעת כל הפוסקים אלא השאילתות :

דף נג גמ' בשלמא למ"ד זה ע"ג זה היינו מכפלה. נראה דממכפילה דכתיב בלא מערה קשיא ליה אלא מערת המכפלה יש לפרשו שתי מערות אבל מכפלה לחודה ל"ש רק בכפולה ומישבן קושית מהרש"א : רש"י ד"ה או גברים או נפשות כעין שעושין על הקבר. אבל הכא לא בעל הקבר איירי מדבעי בית דירה עי' בתוס' : ע"ב גמ' ואמר ר"י מניין שמחל לו הקב"ה כו'. ר"ל ונדיק גמור היה דכתיב עמי במחיצתי ומ"מ משום דלא גליא מס' לא נתקיימה תורתו : שם בני יהודה דייקי לישנא. לפרש"י לעיל צ"ל קפדי וכן בגליל לא קפדי : שם תינוקת מאי היא פ"א כו'. עובדא דתינוקת הויא קודם לתינוק כדמשמע לקמן. להכי פרשה ברישא ומעיקרא אקדים לתינוק כי היכי דלא ליטעי דאשה תינוקת חדא היא : תוס' ד"ה גבר פוס דין אי פי' ר"ה אוספוזיכניה תרגום כו'. ולפירושו אינו שואל בשלומו אלא שואלו מה יש דבר טוב לאכול וא"ש שאל בלשון הסתר והעלם שכן דרך ארץ. ונמצאים כאן תלת מילי דעבידי רבנן דמשני במלתיהו :

דף נד רש"י ד"ה לעני כו' ששם עצמו כעני לחזור עליה. ר"ל כעני בדעת שצריך לחזור הרבה : ע"ב גמ' ר"ש אמר לייד הרמאי יתרוך. לולא פרש"י ה"א דמפ' לא יתרוך כדרך מי שרמי' צידו שהוא תורך כנפי כאו"א : רש"י ד"ה אשר תשים לפניהם ולא כתיב אשר תלמדם כו'. עיין רש"א וכ"ל דרש"י מיאן לפרש דדייק מלפניהם דלא כתיב בפיהם. דא"כ קשיין קראי אהדדי להכי פירש דדייק הכא טפי מדלא כתב כלל תלמדם רק שימה לחוד אבל לענ"ד נ' עיקר כוונת הגמ' כמ"ש הרש"א בשם המכילתא ולא קשי קרא דהכא איירי במומחין והתם בהדיוטות שאין מגלין להן טעמי תורה :

דף נה תוס' סד"ה פתוח. כיון דהיתר מובלע תוך הקשת. נע"ג דמ"מ איך נחשב באמצע היתר כאלו שבת שם מטעם דמובלע באמצע הקשת דהא אפי' היה הולך מאמצע הקשת היה נחשב לו כל הילוך שמן הקשת עד היתר בחשבון תחומו. ואולי כונתם בתוך תחום ראשי הקשת :

דף נח תוס' סד"ה הגיע. ואם נאמר דגי וגדר שוין לגמרי כו'. לפי שיטת רש"י ז"ל כמ"ש הרא"ש ז"ל לקמן דבגי אפי' חוט יורד כנגדו מבליעו. ניחא הא דפלגינהו. וגם הא דאמר ר' דוסתאי בר ינאי שמקדרין בהרים. דוקא אם א"י להבליעו משום דבגי פעמים יש דין הבלעה ואין דין גדר ולפי דברי רש"י לקמן ד"ה אלפים פעמים יש בגי דין קדור אפי' יכול להבליעו · אך לפי דעת הרא"ש ז"ל במתלקט י' מתוך ד' נמצא בהר קדור במקום אמידה ולרש"י ז"ל ניחא טפי :

דף סא ע"ב רש"י ד"ה מסרו ועשו נרכיהם במבוי מבעו"י כו'. הוצרך לזה משום דר"י ע"כ חיים שמא יוציא הצדוקי בצנעה דע"כ הוא ירא מן הפרושים דאי לא"ה א"י לבטל כדאמר בגמ' וא"כ מיד אסור ובהכי ניחא דהוויין מתניתין וברייתא בחד עובדא והא דאמר בגמ' כאן כו' כאן כו'. ל"ד הוא. ועי' רש"י שם ודבר רגיל הוא בכ"מ בגמ' בכה"ג גם הברייתא דעד שלא נתן כו'. ע"כ בפרהסיא איירי :

דף סב תוס' ד"ה בן נח כו' ומשמע ליה דאיירי בגוזל מישראל מדקתני כו'. אבל רש"י ס"ל דבגוזל מנכרי אפי' ישראל אינו בהסכון. וע"כ דבישראל איירי : ע"ב תוס' ד"ה מהו כו'. אבל אם שואלין כו'. צ"ע דא"כ מאי רמי רב המנונא לקמן מבשרתי לדק כו'. ואולי קובע מדרש הוי בכלל חולק על ישיבתו של רבו עי' כתובות כ"ז. וברמב"ם פ"ה מהל' ת"ת : ד"ה כגון. וא"א לומר הכי דאפרושי מאיסורא כו' · וברש"י לקמן ד"ה בפניו. מוכח דס"ל דבא לישאל ל"ש אפרושי מאיסורא. דכיון שמסופק לא יעשה בלא הוראה וכן יש להוכיח מן הירושלמי דדייק דשואלין הלכות המרחץ במרחץ מעובדא דשאל את ר"מ מהו להדיח. [ובגמ' דילן לא אמר הכי דגרס בקש להדיח] אבל יש לדחות דמהשואל קדייק :

דף סג גמ' א"ל כה"ג מי מתחזו כאפקירותא. דבשל סופרים עושין מעשה ואח"כ דנין כדאמרי' רפ"ד דר"ה [ולקמן סז:] : תוס' סד"ה מאי. וצ"ע. בפשיטות י"ל דאי לא דגלי קרא דבעינן למערכה גדולה אש הדיוט אע"ג דאיכא אש משמים. ה"א דמערכת קטורת נמי דוקא בדליכא אש שמים. והריטב"א הביא בשם הרא"ד דקושטא' הכי הוא דלא לקטורת אש הדיוט. ואינהו שגגו בזה. אבל צ"ע דהא ענן הקטורת כתיב בקודש הקדשים. ושל מערכה לא היה להעשן כדאמר בספ"ק דיומא. ואולי מעלה עשן שאני :

דף סג ע"ב תוס' ד"ה בטילו כו'. אהני להו מיהו לטלטל בכל המבוי כלים ששבתו בתוכו וכו'. ברש"י שלפנינו כתיב אהני ליה. ולק"מ קושייתו דודאי ל"ש למיגזר עליה דלמא יוציא מבתיהם. ונקט רש"י ששבתו בתוכו לרבותא אבל לר"י לא יועיל אלא לשבתו בבית היחיד ולעצמו :

דף סד תוס' ד"ה א"כ. אין לביטול להועיל כאן דא"כ בטלת תורת עירוב. לא ידענא מנ"ל הך סברא לענין שכתה בדיעבד שלא מצינו אותה אלא בכ"ד דשרינן להו לכתחילה למנהג הכי וכ"ל דכל עיקר התשם א"כ בטלת כו'. היינו כשילא הנכרי משם או ירצה להשכיר דאז אסור לסמוך על הביטול לכתחילה אע"פ שאין ההיתר לכולן כמו עירוב. דלא תלי כלל בזה. אלא לכתחילה בעינן עירוב : ע"ב גמ' שאין בנות ישראל פרוצות בכשפים. דאע"ג דעובדי כוכבים ודאי הוי פריצי. מ"מ לא בעינן למיחש כולי האי לענין נתינה לעובד כוכבים דלמא עביד כשפים. דספיקא הוא. וכעין שאמרו בע"ז ט"ו לנכרי מזבן לישראל לא מזבן ר"ל דתלינן לקולא. אבל כשבנות ישראל פרוצות אנו מוזהרין שלא תגיע תקלה כלל לישראל על ידינו אפילו בספק. כמו בהוא אבא דטבע בהישתא שהביא הרא"ש בע"ז שם וכאן יגיע תקלה ממכשול הנכרי לאותה בת ישראל שעשתה בשאט נפש ויתוסף לה איסור לפני עור על רוב כשפיה ול"ש למיזל בתר רוב עוברי דרכים דאפשר שיכשפו הרבה בככר אחד : תוס' ד"ה שכיון. תמן אמרין שכם נסיב מבגאי גזר כו' עי' בערוך דשם ע"ש באגא. ונראה דלהכי שאלו כאן מהיכן כו' והשיבו מעיירות כו'. ולא מבאגי ולפ"ז ניחא בפשיטות :

דף סה ע"ב תוס' ד"ה התם כו' א"כ פנימי במקומו אמאי מותר כו'. בפשיטות י"ל דדי במה שאסרו על החיצון דתו לא דיירי : תוס' ד"ה איקלעו כו' מדאשכחנא דפסיל כר"ש בהסיא דעירוב כו'. ר"ל במילי אחריתי אבל מהך דהכא ל"מ לאוכוחי דהא למאי דס"ד השתא איכא נמי תומרא : תוס' ד"ה דאתא כו' אלא שכירות לחוד ע"כ נראה כפי' הקונטרס דאפילו עירבו בטל העירוב כו'. וראיה ברורה מלקמן ד' ע"א מת נכרי מאי כלך כו' :

דף סו ע"ב גמ' אלא לאו דאתא בשבת וקתני אוסרין. נ"ל דכל שלא שכרו ממנו אתמול הוו ככא בשבת : רש"י ד"ה אין ביטול רשות מחצר לחצר כו' כיון. נ"ל וכיון. וסרה בזה קושית מהרש"א :

דף סז רש"י ד"ה לא תבעי לך. דלא הוו אוסרין זה על זה אתמול. צ"ע דמ"מ היום אוסרין וליכא ק"ו ול"צ דמתורבה ילפינן : ד"ה אני אומר מבטלין ול"ד להביא דלעיל כו'. ר"ל להקיפום נכרים דהדא לא עבדינן : תוס' ד"ה שכח דלא אמרו דיורין נהתמיר כו'. לשיטת רש"י דעירוב מרגילה הויא כדריסת הרגל לק"מ דהתם הויא כרגל המותרת

דף סח ע"ב תוס' ד"ה למימרא ותימה כו'. ולעד"נ דס"ד דל"ש לאפלוגי בין מפקי אינשו בריתא ללא מפקי אלא בביטול דהוי כמפקיר ובאין לזכות מן ההפקר. אבל בנתן הוי כדעת אחרת מקנה וזכו מיד :

דף ע ע"ב גמ' או דלמא יורש כרעא דאבוה הוא. נ"ל דאי לא אמרי' יורש כרעא דאבוה. ע"כ צ"ל דבמיתה לא פקעה איסור רשותו כלל. דאי הותר איך יחזור ויאסר בשבת. אבל אי יורש כרעיה דאבוה הוי ככא בעש"ב בשבת : שם וקתני חוץ ממבטל רשות איהו אין אבל מיתה לא. וממילא מוכח דיורש נמי לא ומשני חוץ מתורת ביטול דמיתה נמי בכלל :

דף עא ע"ב רש"י ד"ה הא קמ"ל דלא עבדינן כתרי תומרי בעירובין כו' ולא מצי לאקבועי הלכתא כוותיה. ר"ל בחד זימנא הלכתא לתומרא ולא נפרש לה רק אחדא :

דף עב מתני' בזמן שמקצתן שרויין בחדרים. פשטא דמתני' מוכחא דמקצתן זוקקין את כולן וכמ"ש התוס' סד"ה כמאן. ובהכי ניחא דר"נ לנ"ב טעמא דב"ש קמ"ל אלא כי היכי דניקו ומודים גם אמסיפס : ע"ב גמ' אילימא חדרים כו' ועליות ממש פשיטא. לפי מ"ש במשנה דמקצתן זוקקין לכולן .. מ"מ מקשי פשיטא דחדרים ועליות דנקט תרווייהו ע"כ קמ"ל בהוא גופייהו :

דף עג ע"ב תוס' ד"ה כל ומשמע התם דמהני שיתוף. וכ"ל לייבש דמשום מכניסו דרך פתחים לא בעינן רק בחצר שמניחין בה העירוב. ומ"מ יכולין לערב כל הפתוחות זו לזו יחד. ולרבנן לא צריך תו לאשתתופי רק אחת מהן עם אותה שאינה פתוחה להן כעין ה' שגגו עירובן. משא"כ לר"מ דהם בעלמא צריכין שיתוף. אבל הכא בחמש חצירות ולא יותר איירי. דאי לא"ה ל"ל למיתני אסורין במבוי : ד"ה דאפקיה כו'

בז' ובתים דתק כו'. אבל לרש"י ז"ל לא ניחא ליה לפרש במבוי שאין בו רק ב'. ולישנא דכל בני מבוי לא משמע הכי: תד"ה בני כו' אא"כ היה של בעל הבותף מאותו שעה. עיין גליון הש"ס מרעק"א שתמה בזה. ובאמת לו"ד רש"י והתוס' היה נראה לומר דלא בעינן רק שיוציאו מחצר המזכה למבוי דרך פתחו ויחזור ויכניסו לחצירו:

דף עד תוס' ד"ה עד וא"ת וכו' א"כ היכי משכחת כו'. עמ"ש לעיל על ד"ה כל שיתוף: רש"י ד"ה אמר רב אפי' בחצר ישראל ונכרי דרין בה ובתי ישראל כו'. נולא פי' ה"א דאיירי בפתוחות לחצר. ומשום שדרך חלונות אינו אוסר על בעל שחצר. כ"ל בעל החצר כיחיד במקום נכרי. אלא לגבי דבעל החלון ה"ל כתרי. ואסור להביא חפצו לבית חבירו כדי להוציא לעבור: ד"ה בתים ותצירות פתוחין לתוכו כו' לאו שמה דירה. אבל אי הוו פתוחין הבתים לחצר הוו להו שנים במקום נכרי. וע"כ היו שוכרין ממנו. והויא כדירה של ישראל והתוס' לא סברי להך סברא דע"י שכירות חשיבא דירה. גם ס"ל שאני בתים בחצר א' ונכרי בחצר א' לא חשיב כב' במקום נכרי. ע"כ הקשו מה שהקשו:

דף עה רש"י ד"ה ה"ג כו' אבל בתים לא ידענא כמה לכל חצר. ר"ל אי סגי בתרתי. אבל הא הוי ידענא דהדא לא. דאל"ה מאי שייטא דעירוב חלונות לכאן. הל"ל דנד א' נכרי וא' ישראל לא מהני לחי וקורה אלא ודאי דבעי ב' בתים לפחות. ובבע"כ צריך לשכור. ותהוי דירת ישראל. להכי למ"ל אלא בחלונות וכמ"ש למעלה: ד"ה אסור לעשות לדור יחיד כו'. בפשיטות היה נראה לפרש דאסור לעשות ע"י עירוב שיותר מתורת יחיד במקום נכרי. וכ"ש לפי מש"ל דאיירי בפתוח לחצר ובעה"ב אוסר על בעל החלון. וממילא צריך לשכירות מהנכרי אלא שהוא מערים להביא לבית בעל החצר כדי להוציא משם דהוי כיחיד וקאמר דאסור לעשות כן: תוס' ד"ה מתיב. ק"ק כו'. ואפשר משום דאיכא לאוקמי בעירבו יחד ונתנו עירובו בפנימית:

דף עח תוס' ד"ה רב יוסף כו' וא"ת כו' ורחש הסולם תסמוך כו'. ונראה דבאמת אינו סומכו לכותל דגם שהרחק הוא בשיפוע כמו הסולם:

דף עט ע"ב רש"י ד"ה ואב"א לעולם תרתי כו' וה"ה דס"ל להאי תנא כו'. אבל אנן לא סברי הכי. דקי"ל מבטלין וחוזרין ומבטלין לעיל ס"ח ב' ע"ש במלתא דרבא: תוס' ד"ה ועל. וכן עבדו ושפחתו הכנעניים דהא ודאי כו'. לא ידענא מנ"ל דאיירי בכנעניים. ועיין ברמב"ם:

דף פ תוס' ד"ה אתו וא"ת כו' וכוי מייתי כו'. בפשיטות י"ל דהתם לא איכפת ליה לנכרי בעירוב שכירו ולקיטו: ע"ב תוס' ד"ה אבל כו' וגם רוחב משהו מיהא בעי כו'. לו"ד היה נראה דמשהו לא מיקרי שיעור. ובגובה נמי הא לא בעינן כ"א ד' משהויין שאין בין זה לזה ג'. אבל בקורה בעינן בריאה כו'. עיין רש"י ז"ל. ולו"ד היה נראה דעיקר התילוק משום דלאו משום מחיצה. וכיון שעכ"פ יש כאן מחיצה ל"ע לאסור. דהטו בית של ע"ז לאו רש"י גמור הוא. ואע"ג דאיכא מ"ד דלחי משום היכירא. מ"מ שפיר אמר דמאן דמכשיר בקורה כ"ש בלחי. דליכא למ"ד לחי משום היכר וקורה משום מחיצה. ומאן דמכשיר גם בקורה סבר דקורה נמי משום מחיצה. או דשויא רבנן כמחיצה. ולפ"ד המפרשים לא ידעתי שום טעם למאן דמכשיר בקורה:

דף פב ע"ב גמ' תיובתא דר"י בר"א תיובתא. ומ"מ אפשר שדינו אמת לענין איתיה לאכוה במתא. וכ"ד רש"י ז"ל בס"פ אע"פ יעוי"ש: רש"י ד"ה אניה לבית המנוגע כו'. אבל שיעור סעודה קיים להו לרבנן הכי. נראה דר"ש ס"ל בהא כר' יהודה דמזונו לשבת זוטר. והוי ב' ידות משל חול דאוכל רק ב' סעודות. ולא סבר כר' יהודה בשיעורא דככר דלר"י חסר קימעא כדמפרש בגמ'. וריב"ב סבר כר"מ בהא דבשבת אכל טפי ובעינן ככר שלם אלא שממעט בככר. ואנן קי"ל כר"מ. ובעינן ככר שלם של ח' ביצים: תוס' ד"ה עד. לא בעי לשנויי כו'. נ"ל דמשום קושיא זו ושבדבור שאח"ז נאדו פוסקי קמאי מהך שיטתא ולא מפלגי כלל בין איתא לאכוה במתא. אלא שהכן סתמיה גריר לאמו ללכת אתה וממילא ליתא לאכוה במתא עמו. משא"כ בסוכה שאביו ואמו במקום אחד: ד"ה ותני כו' אבל בי"ת דבר כו' ושיפסול תרומה במגע כו'. צ"ע דלמה יפסול במגע כיון שכבר גזרו על אכילה די בכך. ויותר נראה כדברי הרמב"ם ז"ל וש"מ. ובאמת אי ה"א פסול גוי' ד"ת ה"א שהגזירה היתה על המגע לבד מטעמי אחרינא. אך כדמסקינן דדרבנן הוא גזירה אחת היא. וטעם תני פרס משום שגזרו אטו אוכל ושותה שאין דרך רק בקביעות סעודה ואוכל מחצה ושותה מחצה. ולפ"ז לא פסל במשקין ברביעית שהיא ביצה ומחצה רק לריב"כ:

דף פד תוס' ד"ה הכי נמי וא"ת כו' דאין לחלק בין שלשול כו'. ולעד"נ דל"ש כלל שיאסרו בני מרפסת על בני החצר. כיון שתשמישן הוא דרך האויר שלמטה השייך לבני החצר והם מעכבין עליהן. משא"כ בבור דיכולין בני החצר להשתמש בזריקה ושלשול דרך צד השני שמופלג מבני העליה. ובסברתי זאת ניחא דהגמ' לקמן ע"ב בב' גזוזטראות: ד"ה בור כו' וי"ל דלקמן בזריקה של הפלגה איירי דהוי דרך אויר כו'. ר"ל דרב דלא אזיל בתר נחת וקשה גריעא לדידיה זריקה לשלשול שמכניס בגובה מהפלגה ושלשול דמהשבי לתרתי. אבל לשמואל הוא בהיפך כמ"ש רש"י: בא"ד ועי"ל כו'. עיין תוס' רעק"א שהגיה דבריהם בל"ע. וכבר יישבתי בעז"ה לעיל בדבור זה: ע"ב גמ' ולא מיבעיא קאמר לא מיבעיא עשו לתחתונה כו'. הדברים נראין כמתמיהין לפרש"י ותוס'. דמאי חדית ליה השתא. הא גם לרב נ"ל הך לא מיבעיא כו'. דכיון דהוי להרווייהו בשוה אלא אפי' כו'. דהוי לזה בשלשול ולזה בזריקה. וגם הא דקאמר דבנכרי כו' הוא מיותר לגמרי דבלא"ה אסור. אך לפי מ"ש לעיל ע"א על דברי התוס' ד"ה הכ"נ ניחא בפשיטות:

דף פט תוס' ד"ה מאי כו' כשאין הכותל רחב ד'. ולו"ד ה"א דעכ"פ אסור לזרוק מחצר לחצר דרך כותל. דודאי בעמוד דרב יגאק כר אבדימי אפי' תלול וזורק לתוכו ויש בהללו ד' נמי אסור דאיכא נמי להא גזירה ולא שרי אלא דרך פתחים. וה"נ הוי הכותל שבין ב' החצירות עם כותל שכנגדו בחצר הבנית והחצר כמו עמוד אבל אסור לר"מ:

דף צ תוס' ד"ה או כו' דלקמן אמרי' גג וחצר ומרפסת. בגרסתינו איתא גם אכסדרה:

דף צא גמ' אמר ר' יהודה מעשה בשעת הסכנה כו'. בלא עירבו איירי דאיהו גזר לעיל מ"ח. ואתי לאפוקי מר"מ בגג ומרבנן בקרפף דאסרי בכל ענין כדמוכח בגמ' לקמן: תוס' ד"ה אמר כו' והשתא סברת שמואל איפכא מדרב כו'. אולי סבר ר"ת דשמואל ל"ס כר"ש. אלא דפליג ארב במלתיה דר"ש וכ"מ דרבנן שרו בלא עירבו. ומתורלים הקושיות שבדבור זה והבא אחריו: ד"ה מי. ור"ת נמי גריס ליה ומפרש מי השמיעך. לפמ"ש לדברי ר"ת ז"ל אפשר דה"ק ר"י מי לחשך האמת לר"ש כיון דלא סברת כוותיה:

דף צב תוס' ד"ה מפני כו'. דהמ"ל מפני מה אין נותנין חצר שעירבה לשעירבה. ונראה דהמ"ל דעיקר אסורה אינו אלא מבית לבית ומשום לאו דידיה גזור טלטול בחצר שאינה מעורבת מבית לחצר. ובמעורבת מחצר לחצר מש"ה פריך דעכ"פ באחת לא עירבה ליתסרי. ול"ל דאה"נ דא"כ ל"ל לאדכורי חורבה כלל. כיון דהחצירות מותרות זו בזו. אבל לר"ה ניחא דלא שרי החצר שעירבה לשלא עירבה. דכיון דאסורה להוציא ממנה אסורה נמי להכניס: ע"ב רש"י ד"ה גפנים בקטנה כו' דאמר במנחות כו'. עיין בספר שנות אליהו להגר"א למשנת כלאים פ"ז:

דף צד ע"ב תוס' ד"ה ובמואל כו' ול"מ למימר דנקט שתי רוחות משום דאיירי נמי בעשר כו'. משמעה דליסנא דגמ' משמע דסברא כלישנא קמא דלקמן דביותר מי' פליגי. וכיון דסיפא ע"כ ביותר מי' ל"ש למימר דרישא משום י' ועמ"ש לקמן: ד"ה שמואל כו' דלא קתני נמי שנפרץ הקרוי ברוחב ארבע כו'. ונראה דלא קפיד רק בעינא דב' רוחות דתני ליה. דאי הוי בעי נמי אלכסון. ל"ש למיתנא ב' רוחות סתמא. ומה"ט לא ניחא ליה בקרן זוית ברישא. וביזה יתיישב מאי דפשיטא ליה כ"כ דשמואל לא אמר כרב בסיפא דמה"ט דלא ניחא ליה ברישא ה"ה בסיפא. וכפי מ"ש לעיל דסוגיין כל"ק ניחא בפשיטות. דהא דלא אמר ברישא כרב. ע"כ משום דסיפא לא מיתוקם רק ביותר מעשר. וכל עיקר מחלוקת שמואל על רב כאן. אינה למשמעות דורשין לבד. אלא לחזק דברי' באכסדרה. דכיון דלא ניחא ליה באלכסון ע"כ ביותר מעשר ומשום אכסדרה:

דף צה ע"ב תוס' ד"ה אי כו' וקשה כו' בסמוך דקאמר לעולם כו'. ונראה דבאמת יפרש"י דה"ק לאו זמן תפילין לא משום ז"ת הסירו. ואפשר דלאו ז"ת ממש. ולא נתתינן בהא מידי. ומסתמא איכא לן למימר דלא ז"ת כדמשמע לקמן דאמר מאן שמעת כו': בא"ד אלא י"ל כו'. [ורש"י לא ניחא ליה בהא. דהא אפשר דמ"מ ליכא בל תוסיף דבעי כוונה. וה"ל לפרושי בהדיא אי ז"ת ול"ב כוונה]: רש"י ד"ה ור"ג סבר מצות אין צריכות כוונה כו'. נהי דבל תוסיף ליכא איסור שבת מיהא לא פקע. אבל י"ל דכיון דאין מכוין ואינו מבורר איזה של מצוה ואיזה משוי ל"ש איסור תורה. ויונת לן דהוי להאי לישנא שבת זמן תפילין ולאו תכשיט כלעיל:

דף צו תוס' ד"ה השמר כו' דהוי כמו השמר בנגע הצרעת. ור' אלעזר סבר דלא דמי. דהתם משמע מלישנא דהשמר שלא יקוץ. אבל הכא ע"כ אמומים סמכינן. אלא דגלי ושמרת דלא נימא ביום חובה בלילה רשות: ע"ב תוס' ד"ה לא ס"ד כו' משום דלא מיתרצא מלתא דר"מ. ומ"מ אי לא הוינא משכח תנא דשבת ז"ת. ע"כ הא כרשב"י. אבל השתא דאשכחנא ר"י דס"ל ע"כ ז"ת עדיף לאוקמי מתני' דר"ס כר"מ ולא מתני' דברכות. משום הך דזוג זוג. ואע"ג דאשכחנא בספ"ק דשבועות ספרא דלא כר"י. מ"מ עדיף לאוקמי חד מתני' דלא כר"מ. מלאוקמי מתני' דלא כר"מ וספרא דלא כר"י:

דף ק תוס' ד"ה מתן וי"ל כו' דהכא ע"י פשיעה. ר"ל והלאו הוא שלא ע"י פשיעה. ובהכי שקטה קושית הטו"א פ"ג דר"ה ע"ש:

דף קג רש"י ד"ה אלא הא ר"ש כו' וכגון בשא"א לעשות מאתמול כו'. נע"ג דהא לרבנן בעינן דוקא שזמן המכשירין לעשות היום. אבל לא בכה"ג שע"י מקרה צריך לעשות היום. ולא דמי ליו"ט לר' יהודה דהתם כתב לכם לכל שבצרכיכם. והכי מוכח בפשיטות בכמה דוכתין [והרמב"ם ז"ל שיטה אחרת בסוגיין עיין בתוי"ט] ומי עדיף הכנור ממקדש ומזבח וכל כליהן שאמרה בהן תורה אך למעט שבת. דבשלמא לר"א כיון דאשכחן התירה במכשירין לא מוקמינן איסורא אלא בבנין בהמ"ק. וכל מעשה המשכן דגלי קרא בהדיא. ונראה שדעת רש"י ז"ל דהכי רבנן ס"ל הכי אבל אנן לא קי"ל כוותייהו. ועי' במכילתא פ' ויקהל שנפגם קרן של מזבח כו' ע"ש: ע"ב תוס' ד"ה מה לי כו' וי"ל דגבי בהמה דאיכא מיאום כו'. עיין בדבריהם בכורות ל"ת דבעינן איירי וא"א ליטול בשיני' שלא יפסא:

דף קה גמ' קשירה דאתי לידי חיוב חטאת לא שרו רבנן. נ"ל דה"ק ר"ש דלא תיקשי לך דאם איתא דעונשה הרי לא שמעינן עדיין איסור בגבולין שיורו לנו חכמים היתר במקדש. דה"נ בהא דמי שילא הון לתמוה כה"ג דתנן היתר ע"ו אמה ליונא דמינה שמעינן הומר שאין ממנין המדות להתיר לצאת לכתחלה אלפים אמה שלימות:

הגהות על הרא"ש

פרק ב קרבן נתנאל ס"ק י"ד. ע"כ נראה דהלכתא כוותייהו שהמה אחרונים ורוב מנין. עיין בשבת מ' ב'. רקק רקק כו' עד תשמיש ע"י הדחק ל"ש תשמיש ולפרש"י ז"ל שם דיתורא לאורויי אתשמיש משמע בכל מים ע"י הדחק ניחהו יש להתמיר בכ"ד דהא בחצר בעי תשמיש. אבל בירושלמי פ' הזורק מוכח להדיא דיתורא אהילוך קמ"ל. וכן יש לפרש בגמ' דילן. וגמ' היא דקא דייקא מדאשמעינן בהילוך ע"כ דתשמיש לא. ולפ"ז מוכח דלאו כל מיא דתק הוו. וכן נ"ל ע"כ דלא תיקשי להדיא ממתני' דרקק אר"ד אר"י בשבת ז' א' דסבר הילוך ע"י הדחק לא הוי הילוך. וע"כ נ"ל דיתורא דהילוך דרקק ב' זימני לא דייק דמשום רקק דנ"ל ב' זימני תני נמי הילוך:

פ"ד שם ס"ק י"ב. ש"מ דלרב לא אמרי' הך סברא דר"ז כו'. דדוקא לשמואל אמרי' הכי מדלא פריש אי דוקא במהלכת פסק כר"ג. כיון דע"כ מוכח דבעי מדת פליגי. ואי אף במהלכת אע"כ דבמהלכת ל"פ:

פ"ה שם ס"ק י"א. מיהו אפי' לר"מ אין נותנין קרפף אלא לעיר כו'. ולענ"ד אין נראה כן דבמה נתחברו בתי ערי הלוים הפרזים אם לא ע"י הוצה כמ"ש התוס' לתייא כר רב ע"ש:

פ"ו שם ס"ק ד'. ובהכי ניחא מ"ש רש"י כו' דהא נקט דמי. כ"ה בב"י. אבל נע"ג דהא רש"י ז"ל כתב לענין שא"י בשבת כמבטל. ובשבת ודאי דלא אסר אפי' יחזיר המעות כיון שהותרה. ורש"י כתב דהא נקט דמי ר"ל שכבר קיבל המעות להכי לא דמי למבטל שיכול לחזור. ונראה לפ"ז שקודם שתעבור שבת ראשונה א"י לחזור אפי' בע"ש. כיון שקיבל המעות קנו. אבל אחר השבת יכול לחזור כיון שלא קצבו זמן יד המשכיר על העליונה. אבל אם התנו לזמן א"י לחזור בתוך הזמן. ול"ד למערב דע"כ אין מקפידין אם יאכלנו בשבת ראשונה. לכן יוכל לחזור. ומ"מ נ"ל שקודם שבת ראשונה א"י לחזור כיון שכבר זכו בעירוב ע"מ כן: שם ס"ק ט' ויש לדקדק מאי ראיה איכא כו'. כן הוא באמת דעת רש"י ז"ל שם. ואע"ג דלא ביטלו רשות החצירות. מ"מ כיון דכולהו אסורי לטלטל במבוי רק הוא לבדו. מיקרי יחיד לס"ד דאביי: ברא"ש סי' ט"ו ולרבנן מבטלין וחוזרין ומבטלין הלכך עבדינן כרבנן. נע"ג דהא קי"ל יש ביטול מחצר לחצר. וצ"ל דהכא גרע שאין לו פתח כלל לחצר. וכן מוכח מברייתא לקמן ע"ט ב':

פ"ז שם ס"ק מ"ג וכן פסק רבינו יהונתן. הוא כתב להדיא בהיפוך ועי' בתוי"ט. ובאמת לדידיה ניחא בפשיטות. דלא הקילו בשירי' כ"ש רק במקום שיש עירוב או שיתוף שלם. ואיירי מתני' היכי דליכא אלא חד. או שנתמעט גם השני:

פ"ח שם ס"ק מ"ז ועל הרמב"ם קשה טובא כו'. ונראה שהוא סובר דדוקא מע"ש. אבל בשבת אסור לשפוך יותר מסאתים:

פ"ט שם ס"ק ח' א"כ היאך מגא ידים ורגלים כו'. לא ידענא מאי מתמה. דהא ודאי דלמסקנא דגמ' גם רבא מחלק בין גא"ם למפולש. אלא דפריך לאביי דמחשיב כ"כ פי תקרה. דמהני אף לבראי. וא"כ ליהני נמי במפולש [וכן נ"ל ע"כ לשיטת רש"י ז"ל דהפתית דופן אמצעי הוא בסוכה גופא. ע"כ דגם טעם רבא משום מפולש. ומ"מ פריך לאביי] אבל לס"ד דגמ' דרבא כשמואל. פריך לאביי דס"ל כרב. א"ה אפי' הפתית כו'. ואה"נ דתיקשי מפלוגתא דר"י ורבנן:

הגהות וחדושים מאת הג"מ יוסף שליט"א חופק"ק ווילנא.

דף ב ע"א במשנה ואם יש לו צה"פ אפילו רחב מעשר אמות א"צ למעט. אע"ג דמסיק הגמרא (דף יא׳) דצה"פ מהני גם בגבוה יותר מכ' אפשר משום דברחב יותר מעשר פליג רב וס"ל צריך למעט ע"כ נקט רבותא מעברה. אע"ג דבגמרא שם מבעיא ליה אם מהני בגבוה ועיין לקמן (דף יא׳) בתוס' ד"ה איפכא: שם רש"י ד"ה מבוי כו' דלהוי היכירא כו'. עיין בגליון שהקשה דהא קי"ל לחי משום מחיצה וצ"ע דהא מפורש לקמן (דף ה:) תוס' ד"ה ד' אמות דאפילו למ"ד לחי משום מחיצה היכר קנת בעינן ואם כוונתו דלא היה לו להניח העיקר אפשר דנ"ל למנקט אליבא דכ"ע: שם רש"י ד"ה והרחב מעשר כו' למעט רוחב כניסתה ולהעמידה על עשר או פחות כו'. הא דלא כתב רש"י ז"ל לעיל למעט ולהעמידה על עשרים. נראה משום דהכא אפשר לפרש ג"כ דהאי ימעט ג"כ יספיל וכמו שכתב התוס' בע"ב ד"ה והבע"א וז"ל ולהכי פריך דהיכא דאינו גבוה אלא אמה כילף דאפילו רוחב עשרים הוי פתח עכ"ל ע"כ פרש"י ז"ל דלא כן דהאי ימעט היינו ברוחב ולהעמידו על עשר דברחב יותר אינו נקרא פתח אפילו נמוך ביותר: שם תוס' ד"ה מבוי כו' ולהכי אתי שפיר טפי דפריך מ"ש גבי סוכה דתני פסולה כו'. נ"ל משום דמשמע דהקושיא קאי על מתניתין דעירובין דלתני פסולה כמו בסוכה ולגבי מבוי לא שייך כל כך לשון פסול דבשלמא גבי סוכה דמצוה שייך לשון פסול משא"כ במבוי אבל לפי מה שכתבו דמשו"ה לא התחיל בהכשר מבוי משום דרוצה להתחיל כמו בסוכה משו"ה מקשי שפיר דלתני כמו בסוכה: תוס' ד"ה שלמים וא"ת תפ"ל דנשחט קודם לתמיד כו'. ואפשר לומר משום דאיתא בערכין (דף יא.) האי שירה מאי עבידתיה אלימא בעולת חובה מי הואי בי"ז בתמוז בשל התמיד אלא לאו בעולת נדבה הרי לכאורה דאף דלא הקריבו התמיד יוכלו להקריב עולת נדבה:

דף ג ע"א גמרא ודלמא תבנית היכל כתבנית אולם כו'. אפשר דהאי דלמא ר"ל מעשה תבנית היכל וכדאיתא בירושלמי בכמה מקומות כשרוצה לומר מעשה אומר דלמא:

דף ד ע"א גמרא לא למעוטי אמה יסוד ואמה סובב. עיין כלים פ' י"ז משנה יו"ד: ע"ב תוס' ד"ה ד"ת כו' משמע דבשערו אפילו מעוטו שאינו מקפיד חוצץ כו'. וצ"ע מי הכריחם לזה דלכאורה בכמה משניות מוכח דמעוטו שאינו מקפיד אינו חוצץ ולמה לא כפשוטו דמעוטו המקפיד בגופו חוצץ מן התורה ובשערו מדרבנן ואפשר דכוונת התוס' דאם נימא מעוטו המקפיד חוצץ בגופו מן התורה גם מעוטו שאינו מקפיד חוצץ מדרבנן: תוס' ישנים ד"ה אלא ודאי וכו'. אפ"ל בפשוטו דקרא דווקא כולו ואפילו אינו מקפיד והלכתא לרובו במקפיד וכד אמר ר"כ ל"ש אלא רובו אבל כולו חוצץ משום דקרא סתמא כתיב:

דף ה ע"ב גמרא ואותו לחי היכן מעמידו ע"כ. וצ"ע לפי מש"כ התוס' ד"ה פחות דהיכא דהעמידו לשם לחי אפילו ד' אמות נידון לשם לחי א"כ מאי מקשה הא מעמידו לשם לחי ואפשר דהכא גרע משום שרחוק ד"א מן הכותל ואמר רבא לקמן (דף יד:) לחי שהפליגו ג' מן הכותל [לא עשה ולא כלום] אך לפ"ז מאי מקשי דמטפי בו:

דף ו ע"ב תוד"ה מי שיש לו כו' דאין מבוי ניתר כו' כו'. מקום היה לומר דזהו דוקא דס"ל דלאו מחיצה גמורה היא לחי וקורה משא"כ לר"י דס"ל דגם רה"ר מערבתא בכך אפשר דלא בעינן בתים וחצרות פתוחות לתוכו כיון דיש לו מחיצות גמורות: תוד"ה והאמר רבה כו' וי"ל דהיינו דוקא במחיצות גמורות כו'. לכאורה הו"מ לאוכוחי דדלת אפילו נעולה לא חשוב כמחיצה מב"ש דס"ל הכא במבוי המפולש בעינן דלת מכאן ודלת מכאן ונעולה ואלו לקמן (דף יא:) גבי מבוי סתום ס"ל לב"ש דסגי בלחי וקורה ולא בעי דלת ברביעית ואפשר דגבי מבואות שאינם רחבים ט"ז אמה פשיטא להתוס' דכ"ע בין מחיצה גמורה ודלת לגבי דרבנן אבל הכי לאהיובי משום רה"ר לא ניחא והתוס' לחלק:

דף ח ע"א גמרא חצר שרבים נכנסים כו' רה"ר לטומאה. זהו משנה פ"ו דטהרות משנה יו"ד ולא ידעתי למה נרשם בצדו תוספתא וגם מהקושיא הא נמי תנינא משמע שהיא משנה:

דף יא ע"א תוס' ד"ה איפכא מאי כו' ובהכי מתוקמא הברייתא כו'. כוונתם משום דעל הברייתא לא שייך רק תירוץ בתרא דל"ל דמיירי במבוי מפולש ולא ברחב מעשר דהא מיירי במבוי שהכשרו בקורה מדקתני ימעט בע"כ נ"ל לתרץ בתירוץ בתרא:

דף יג ע"א גמרא רע"ק היינו ת"ק כו'. נ"ע דהא הכא צריך להביא הא דמשום רי"ש אמר לפני רע"ק משום פלוגתא דב"ש וב"ה וא"כ הולכך דלא הודה לו רע"ק ואפש"ל על צד הדוחק דס"ל להגמרא דעיקר שהביא מחלוקת דרי"ש ורע"ק הוא משום רע"ק דאל"כ טעמא דב"ש אתי לאשמועינן: גמרא והלכה כאותו תלמיד כו'. נ"ע דהא מסתמא ס"ל לרע"ק כב"ה א"כ לא שייך כלל לומר הלכה כאותו תלמיד ואפשר דמשו"ה אמר רנב"י נראין אתמר:

דף יח ע"א תוס' ד"ה אפילו י' כורין. עיין במהרש"א שכתב דהא לרשב"א הוי רה"ר והאיך התירו לגבי עולי רגלים ול"ע דהא מפורש שם אלמא כרמלית הוא ע"ש ונ"ל כוונת התוס' דאי הוי כרמלית לא התירו לגבי עולי רגלים תדע דאם היה בור בכרמלית לא התירו בלא פסין א"כ מה הועילו בכאן הפסין כיון דעדיין הוא כרמלית:

דף כ ע"א גמרא כי אתמר דר"נ. עיין במהרש"א ועיין בשבת (דף קא:) פ' הזורק דזהו תירוץ הגמ' אמזיד איתמר ע"ש בתוס' ד"ה כי אתמר: ע"ב תוס' ד"ה וכי כו' קשה דאין זה סוגית הש"ס כו'. ואפ"ל דהא דקאמר הגמרא היכא דנקט מגא ולא נקט לה לא תיבעיא לך קאי היכא דקאי בכרה"ר ושותה ברה"י גמור לא בין פסי בירא־ות דשם אפשר דלא התירו כלל בלא נקט לה ומ"מ פשיט שפיר דלענין ראשו ורובו אין סברא לחלק בין פסין לרה"י גמור:

דף כב ע"ב תוס' ד"ה ת"ש וכו' במס' טהרות גרסינן בנאות פי' בורות שתחת הנאות. לפנינו הגירסא מפולשות לבורות לשיחין למערות לגאות:

דף כג ע"ב גמרא והתניא כו' אמר רב ביבי כי תנן במתניתין כו'. לכאורה נ"ע יותר הו"ל לתרץ הברייתא וכדאיתא בכתובות (דף עח:) תוס' ד"ה תני ואפ"ל דמשום דהכא בלא"ה קשה הייתי רע"ק וכדכתבו התוס' ד"ה והתניא:

דף כו ע"ב גמרא ר"א סבר בית בלא חצר לא דיירי אינשי כו'. נ"ע בבבא בתרא (דף סח.) סברתם הפוכה גבי המוכר חצר וצריך לחלק:

דף כז ע"א תוס' ד"ה אי דיתיב כו' ודינס תנוק זמ"ז כו'. כן הוא במס' כלים (פ"א מ"ג) למעלה מן המרכב משכב שהוא מגעו למשאו:

דף כח ע"ב גמרא הורה ר"א בגפורי כדברי האומר זו"ז לפטור כו'. לכאורה למאי הזכיר בגפורי ואפ"ל משום דגפורי אתרי' דר' יוסי כדאיתא בסוכה (דף טו׳) ובסנהדרין (דף לב:) וא"כ אין משם ראי' דהלכה כר' יוסי וכדאיתא שבת (דף יע:) וכב"ד אלא משום דברבי יוסי גופי' מחולקים אם זו"ז לפטור או לחיוב ע"כ אמר הורה כמ"ד זו"ז לפטור:

דף ל ע"א גמרא בש"א אין מערבין לנזיר ביין כו'. הא דלא ס"ל כסומכוס דמצי לאיתשולי משום דאזלי לטעמייהו דאית להו בנזיר (דף ט.) דאין שאלה בנזירות ובהכי מיושבין דברי רש"י ד"ה מיתשיל ותנן הקדש טעות אינו הקדש דלכאורה מיותר דל"ל למתני בהקדש דהא מפורש בכמה דוכתין בנזיר דשואלין על הנזירות אלא רצה להשמיענו טעמא דב"ש דהקדש טעות הקדש כן ס"ל בנזירות כדאיתא בנזיר שם (דף ט.): ע"ב גמרא אמר ר"ז סומכוס היא כו'. לכאורה גם כסומכוס לא אתיא דהא ס"ל דמערבין לנזיר ביין אע"ג דלא חזיא לי' ואפשר דכיון דאפשר למתשיל עלי' מקרי חזיא לי' אבל להסברא זו אפשר לאוקמי גם כרבנן וס"ל כרבי דלא גזרו על השבות בהשמ"ש וקושית הגמרא א"ה תרומה נמי ואפשר דס"ל להגמרא דמתניתין בכל ענין מיירי בין שאין שם אלא שתי סעודות בין שיש שם יותר וכמש"כ לקמן (דף לא.) תוס' ד"ה דמאי לא חזיא לי' ועיין בפסחים (דף כג.) ברש"י ובמהרש"א שם ובתוס':

הגהות וחדושים מאת הג"מ אריה ליב יעלין אבד"ק בילסק (בעהמ"ס מצפה אריה וכו')

דף ב ע"א למעלה מעשרים. בירושלמי ל"ג למעלה וע' מה"פ ריש עירובין וריש סוכה: אר"י אמר רב. בירושלמי ר' יוסי אמר לה בשם ר' אחא בשם רב. [illegible] וג'. בירושל' ע"ש תני ר' חייא וע"ל ע"א: רב יהודה מתני לחייא. בירושל' ר' חנני' בר שלמי' מתני כו' ועמ"ש לקמן יא.:

דף ג ע"א ואם יש לה אמלתרא. ה"ג בירושל' ע"ש ר' אמי בשם ר' הושעיא ובסוכה ר' אחא בשם כו' וסיים שם והוא שיש בו רוחב ד' והוא כמ"ד פסקי דארזי ע"פ פי' הערוך לוח ארז רחב ד"ט וע' גליון ירושל' וגם"ש לא סוף דבר מקורה כו' וצ"ל לפ"ז לפי מאי דמסיק שם לשמואל דל"מ מקורה להכשיר למעלה מכ' [דלא כהו"א שם לשמואל] ע"כ פליג אהא דאמלתרא ולהבבלי דהיא ברייתא ע"כ אמלתרא לאו משום רוחב דא"כ איך פליג שמואל ע"ז ומהבבלי גבי אכסדרא מוכח דעת שמואל דל"מ מקורה דל"ת קושי' הירושל' שם: במבוי כשר. בירושל' ר' יוחנן פוסל ועי' מה"פ ריש עירובין וסוכה שכ' דהירושל' לשיטתו דל"ג למעלה במתני'. ובענ"ד אין תלוי בזה דהלא גם בירושלמי איתא מקודם לזה. לא אמר אלא למעלה מעשרים הא בסוף עשרים כשר. וע"כ אף דלית' במתני' למעלה מפרשינן כך וגם ר' יוחנן לא אסר כ"א משום מראית עין:

דף ד ע"א שיעורין. בירושל' פ"א דפאה פליגי ר' יוחנן ור' הושעי' דר"י ס"ל הלמ"מ וכביומא פ. ור' הושעיה ס"ל דרבנן ע"ש. ובבכורים פ"א ה"ג פליגי ר' יהודה ב"ר ור' שמואל בר נחמן ת"א לברכה [הפסוק ארץ חטה כו'] ות"א לשיעורין ומקשה מכהרת כגרים וכעדשה מן השרץ שאין שיעורים אלו בקרא ע"ש: ע"ב במים במי מקוה. ת"כ מצורע פ"ו: אמת כלים. עי' ירושל' שקלים פ"ו סוטה פ"ח דפלוגתייהו דר"מ ור"י תלוי בפלוגת' אם נאמר אין מוקדם ומאוחר בתורה א"ל: רב יוסף אמר טפח. ה"ג בירושל' ע"ש ר' יוסי והוא רב יוסף וע' רא"ש סי' ד' שהביא הירושל' ר' אחא בר אושעי' ארבעה ומוכיח דהי' גדול מר' יוסי מדהזכירו קודם ר' יוסי ע"ש ולגיר' ספרינו בירו' ר' אחא בשם ר' אושעי' ידוע שר' אושעי' הי' גדול מרב יוסף. וע"ע בירושל' הכרי' אמרין אפי' כ"ש הלא אין עשרים אמה ברוחב טפח ולהלכה הוא מחלוקת הרי"ף והרא"ש ומ"ש בהג"א בשם המיימוני דפ' כאביי הוא ט"ס דהרמב"ם בפי"ז פסק כרב יוסף ועי' מה"פ ומ"ש בפנ"א:

דף ה ע"א אביי אמר בד' אמות. בירושל' הוא דעת ר' אחא כן ועש"ק שהקשה הא ר' אחא ס"ל לענין מיעוט בד' טפחים. ול"י דגם בבבלי יקשה כן דאביי אית לי' בארבעה טפחים לעיל. והכא בד' אמות. ונרא' דעיקר קושיתו הוא ממ"ש ר' אחא בשם ר' הושעי' כדי מבוי ובזה יוסר גם תלונת הגליון מעל הש"ק ע"ש. אבל ברא"ש מובא הגירס' בארבעה טפחים כדי מקום וא"ש. ודברי הגליון ל"צ לענ"ד והכמ"ל: מתיר בפרצה עד עשר. עי' ירושל' וכמ"ש לק' ו ע"א: פתוחין לתוכו. עמ"ש שבת קל ע"ב:

דף ו ע"א ר"ה אמר א' זה וא' זה בארבעה. כן איתא בירושל' ע"ש חברי' בשם רב וקאמר התם הוון בעו מימר מאן דמר כו' בעשר כו' כשיש שם רוחב ד' ופי' הפ"מ דהיינו גדודי וקשה דא"כ מאי מקשה שם ע"ז מהא דמבוי עקום. דאמר רב תורתו כמפולש וע"כ בדליכא יותר מעשר הא במבוי עקום ליכא גדודי ועוד גדודי סגי בג' כמ"ש רש"י ופי' הירושל' פשוט כמ"ש הק"ע דאם יש שם פס ד' ברא"ש הכותל דמתיר בפרצה עד עשר וכדר' אמי ור' אסי. והדר בי' מזה מחמת הא דמבוי עקום דהו"ל כאיכא פס ד' דהלא מחיצות המבוי קיימים: מבוי עקום. עמ"ש לק' ע"ב: אילימא ביותר מעשר ה"ג דקדק בירושל' ופי' הפ"מ משום דאילו ביותר מי' לא הי' מועיל לרב צוה"פ כדאמר לעיל ב: לק' יא. וזה כפי' רש"י בתוס' ד"ה רב ע"ש ובמה"פ ועפנ"א: כיצד מערבין. ירושל' ה"א לקמן פ"ה ה"ה: עושה צוה"פ. בירושל' פלוגת' דר' יהודה וחכמים דר"י אומר לחי או קורה מכאן ולחי או קורה מכאן ותכ"א צוה"פ מכאן ולחי או קורה מכאן: חנני'. שם הוא חנני' בן אחי ר' יהושע ובדברי ב"ה שם דלת מכאן וצוה"פ מכאן: ע"ב צריך לנעול. לפי' הפ"מ במ"ש בירושלמי פתחים פתוחים לרה"ר ופתחים נעשה מקומם רה"ר נועלים כו' רה"י דהיינו דבעי נעולים הדלתות ואה"כ גבי אמר שמואל מסיק דא"צ לנעול ועמה"פ שם ד"ה ולא דא. ובענ"ד הפי' שם כהך דשבת ט. פתח פתוח כלחוץ. ועפנ"א ומ"ש לק': חומרי' דרב ותומרי' דשמואל. ע' ירושל' ה"א עשוי כמין כ"י ר' יוחנן אמר נותן לחי וקורה מיכן וצוה"פ מיכן ור"ל אמר אפי' כמה קורות אינן מתירין ופי' הפ"מ בדרך בתמי' ולר"ל א"צ תיקון כ"א לחי וקורה מצ"א והוא דחוק. והק"ע פי' דר"ל מחמיר והוא משום דכמין כ"י הוא כתי"ת. ומ"ש הפ"מ כמין דל"ת הוא דלא כרש"י כריתות ה: ע"ש ובמבוי עקום פי' כמין תי"ת ולהק"ע מבוי עקום ע"כ הוא בירושל' כמין דל"ת וכמין ח' גרע משום דהאמצעי יש לו דרך להלוך ואוסר וא"י לערב שנים [והוא ע"פ פלוגתייהו מקודם דר"ל ס"ל מבוי עקום כסתום ומ"מ ל"מ קורה להתיר לערב שנים] כיון שמהלך מבוי האמצעי הוא דרך המבואות שמן הצדדין. א"כ לא יכול לטלטל דקורה שבסוף המבוי ל"מ לי' לענין זה ע"כ צריך גם בעקמומית היכר וא"כ לרש"י דפי' הכא כמין תי"ת הוא כהך דמין כ"י בירושל' וכדעת ר"ל. רק לפ"ז מה דאיתא התם רב כר' יוחנן לא אתי' כפי סוגי' דילן אם לא דנאמר דרק במבוי עקום כמין ד' ס"ל כר' יוחנן ובכמין כ"י ס"ל כר"ל. ובפנ"א הארכתי: לעולם הלכה כב"ה. עמ"ש ברכות נא: ד"ה דהא ועי' תוספתא יבמות פ"א: לאחר ב"ק. שם ע"ש:

דף ז ע"א ור' יהושע היא. עמ"ש ברכות נג. ד"ה תוס': תוס' ד"ה ונהג. בירושל' בכורים פ"ב ה"ד ר"ה פ"א ה"ב: מחלוקת בסרטי'. ה"ג משמע דמחלק בירושל' מדאמר המפולשים לים כמפולשים לבקעה:

דף ח ע"א כלה לים. עי' ירושל' ה"א ובמה"פ ד"ה מבואות המפולשין לים: גדולה מותרת. בירושל' פ"ט ה"ב מוקי לה בשערבו זה בפ"ע וזה בפ"ע וע"ש לק' הל"ו ובפנ"א שם ומ"ש לק' ט ע"ב: ע"ב ההוא מבוי עקום. עי' תוס' לעיל ו. ד"ה רב וברא"ש סי' י"ד שהביא ראיה מהירושל' דהפי' כהר"י ועמש"ל שם ובפנ"א: ארבע אמות. כ"ה ג"כ בירושל' ה"ו ע"ש ר' אחא בשם רשב"ל: שאין באלכסונן יותר מעשר. כ"ה ג"כ שם ע"ש ר' אחא בשם כהנא ומשמע דעד שלשה שקנר זה מזה אין קפידא במה שהאלכסון ממשיך יותר מעשר מעט: רב ור"ח ור' יוחנן אמרו מותר. כ"ה ג"כ בירושל' סוף ה"א שמואל אמר אסור להשתמש תחת הקורה ר' יוחנן אמר מותר: מרב חסדא. בירושל' ר' זעירא בשם ר"ח נותן עליהם את הקורה ומתיר את המבוי והוא שיהו בתוך ג' להמבוי ור"ז בעי עלה תחת הקורה אסור ומתיר ומשני לי' הא שמואל אוסר בכ"מ תחת הקורה ומ"מ מתיר:

דף ט ע"א פחות מג'. בירושל' ה"ג נותן טעם כדי עבירת אדם וכ' דט"ס וצ"ל גדיים והיינו שלא יזדקר הגדי בבת ראש כלקמן טו ע"א: רשבג"א. בירושל' ע"ש אית תנא תני ודברי הש"ק שם צ"ע: נדון ככרמלית. בירושל' כאסקופה ע"ש וצריך להגיה שם אינה גבוהה י' ורחבה ד' ועמ"ש שבת ח: ד"ה הא: אבל בין לחיים אסור. כ"ה בירושל' סוף ה"א הכל מודים בבין לחיים שאסור [וכר"ה לעיל ח.] ותני כן מבוי העשוי לחיים לחיים. היינו כך דלק' מבוי שרצפו כו' והכא דחי לי' דמיירי בפתוח לכרמלית והתם אינו מחלק שם: ע"ב ח"א נדון משום לחי. בירושל' ה"ו ליכא פלוגתא וסתים דנדון משום לחי: ומותבינן אשמעתין. ה"ג מקשה רב חסדא בירושל' ה"ו ומשני אבא בר רב הונא תפתר במשוכין יתר מעשר וזה אין לו באור לפי' המפרשים דהיינו הא דהכא נכנסין כותלי קטנה בגדולה דקשה דעשר משמע אמות וצ"ל כולי האי. ונרא' בענ"ד לפרש דקאי על כותלי הגדולה שנמשכין ומופלגין זה מזה ביותר מעשר והוא דהירושל' ס"ל דהא דבעי ר' יוסי לחי ג' טפחים הוא רק ברחוק מן הכותל פחות מג"ט ע"כ בעי עומד מרובה דלא נימא אתי אוירא דהאי גיסא כו' אבל בסמוך לכותל מודה רבכ"ש סגי וע"כ מוקי הירושל' במופלגים כותלי הגדולה מהקטנה בכל צד פחות מג' דלהגדולה מצטרפים הכותלי קטנה להגדולה דלא יהי' פרצה יותר מעשר. אבל להקטנה משום לחי ל"מ כיון דליכא עומד ג' לרבות על סהלל וכר' יוסי. ואח"כ מסיק טעמא אחרינא כיון דמופלגת מעט מכותלי הקטנה הם כדונות לגדולה ולא לקטנה ולא מקרי נראה מבחוץ וליכא קושי' משם וסוגי' דהכא מוכיח מזה דלא כמ"ד נידון משום לחי בנראה מבחוץ ושוה בפנים ועמ"ש לקמן בזה ועפנ"א ופי' המפרשים דחוק בזה: קטנה בעשר. עמ"ש לק' יב ע"א:

דף י ע"א בשני פסין. עמ"ש לק' יב ע"א: לחי המושך. עי' ירושל' ה"ו: ש"מ בין לחיים אסור. עמש"ל ט.: משך מבוי בארבע. עמש"ל ה. ד"ה אביי: נדון משום לחי. עמש"ל ט: נועץ קנה באמצעיתו. ירושל' ה"א וכפי' הגליון שם ועמ"ש לקמן ע"ב: ע"ב פס שלש אמות. בירושל' ה"א שלש אמות וכ"ש. והאי כ"ש הוא לידון משום לחי ע"ש ומקשה שם ויעשה פס ד"ט ועי' גליון שפי' להעמיד בארכו של מבוי ולפמש"ל ה. דגרסי' התם בירושל' כדי מקום אבל בכדי מבוי בעינן ד' אמות אין לומר כפי' הנ"ל וצ' להגיה כאן בירושל' ד"א וכבגמ' כאן ובפנ"א כתבתי לפרש עפמ"ש התב"ש בחידושיו לעירובין שצוה"פ יהיה סמוך לכותל משני הצדדים ע"כ קאמר דיעשה פס ד' בכלות עשר אמות רוחב הפתח ומהפס עד הכותל יעשה צוה"פ. והיינו דמייתי אח"כ ע"ז דאית תנא תני קנה ודוקרן היינו צה"פ להוד מהני ול"צ פס ד' דחשיב לי' כסתום ואית תנא תני דבעינן פס ד"ט עם צוה"פ ועי' פנ"א שהוכחתי ממסקנת הירושל' כסמק"ת דצוה"פ סגי בצד א' סמוך לבית: עומד כפרון אסור. עי' ירושל' שבת פי"א ה"א כאן כ"ג וה"ט פ"ז ה"א פ"ח ה"ג:

דף יא ע"א אמלתרא ברחבה מאי. בירושל' נותן אמלתרא בפתח המבוי לרוחב אתאמרת ורבנן עבדין לה אפי' בגובה ופי' הק"ע שאם עשה תקון בגובה ג"כ מהני לרוחב. והפ"מ פי' דקאי אצוה"פ דמהני גם לגובה מעשרים וקשה הא בה"ט שם שקיל וטרי בגובה מעשרים אי מהני פאה דהיינו צוה"פ ופליגי בזה ר"ל ור' יוסה וכ"ה בכלאים פ"ד ה"ו והו"ל לאתויי הכא האי פלוגת'. ואולי הכא בצוה"פ דעם ציר וכן ציר מיירי דעדיף. ומ"מ קשה הא בהה"ג דבציר וכן ציר מבואר בירושל' סוף ה"א דמהני ברוחב ואיך מתמה כאן עלה ולא כפרון במלואו דמשמע הקושי' על רוחב דאגובה אין שייך קושי' זו גם הפי' נעשית כאכסדר' לא יתכן וכי אכסדרה גבוה יותר מכ'. ובענ"ד נרא' דט"ס כאן וכן צ"ל לגובה אתאמרת [דכן מפורש שם לעיל דמהני לענין גובה אמלתרא] ורבנן עבדין לה אפי' ברוחב ורק בזה חלוק מהבבלי דהכא מבעי' לי' והתם פשיטא לי' ועי' גליון שם כפי' אמלתרא דמחולק הבבלי מהירושל' דלהירושל' בעינן ד"ט ע"ש: מתני לי' רב יהודה. בירושל' תנני' בר שלמיא וקאמר שם א"ר יוסה רבנן דהכא כדעתון רבנן דתמן כו' קנה מיכן וקנה מיכן וגמי על גביהן אינון אמרין דלית כן [היינו דלא כמתני' בצוה"פ א"צ למעט] ורבנן דהכא דאינון אמרין ציר וכן ציר לא יצא מתוסר אלא דלת אינון אמרין דאית כן [כבמתני'] ולא דא היא קדמיית'. פי' לגיר' הירוש' כדברי ב"ה צוה"פ מיכן א"כ הו"ל כדלת ובמאי פליגי עם ב"ש ומשני א"ר בא ע"י דלת הוא ננעל. שראוי עכ"פ לנעול משא"כ בציר וכ"צ דאין שייך נעילה בלא דלת: אף פרוץ מרובה כו' אינו ניתר בצוה"פ. ובענ"ד משמע כן בירושל' ה"ט דאין פאה מתרת בשבת אא"כ מגופפת מכל רוחותי' ויש לחלק להירושל' דהתם צוה"פ דבבלי אבל דירושל' דהיינו ציר וכן ציר הו"ל כסתום ובפנ"א שם ה"א גבי חמשה מבואות פתוחות למבוי עומד מרובה על הפרוץ. ופרוץ מרובה על העומד א"צ קורה. באמרתי דהיינו שבכולל הוא עומד מרובה ובמבוי א' פרוץ מרובה [ע"י צוה"פ] מותר שהולכין בתר הכולל. וז"ש ואם היה יניכם ד"א הופלג. היינו אם יש פרצה זה כנגד זה

במשך ד"א פוסלגו זה מזה ואין נחשבים כסולם ופי' המפרשים שם דחוק: כך התירו לענין שבת. בירושל' [illegible]

ע"ב שהלך ר' יהושע. בירושל' ה"ט ובכלאים וסוכה שם ר' יהושע בן קרחה ושם המעשה משונה [illegible] בה פרצות יותר מעשר והי' נוטל העיים וסותם דוקרנין וסותם עד שמעטן פחות מעשר ולית' שם ומתח זמורה: אר"ל משום ר' ינאי כו' היכר ציר. עי' רא"ש סי' י"ד שהכריע לפסוק כן משום דר' ינאי הי' רבו של ר' יוחנן והקשה הש"ק ע"ז מהא דבירושל' אית' ר' ינאי בר' ישמעאל בשם ר"ל א"כ אינו אותו ינאי הראשון. ולא ידעתי קושיתו. דודאי הר' ינאי שבבבלי דקאמר ר"ל משמי' אינו הר' ינאי שבירושל' דקאמר משום ר"ל. ויתכן דשניהם אמת. ומה שהביא הרא"ש את הירושל' אינו כ"א טעם להרי"ף דלא פסק כר"ל משום דבירושל' איתא דר' יוחנן ס"ל דל"צ היכר ציר. והרא"ש חולק וס"ל דמ"מ בגמ' דאיתא בשם ר' ינאי מוכח לפסוק דלא כר' יוחנן: ברי' דרב הויא. ברא"ש ברי' דרבה. חוקקין להשלים. עמ"ש שבת ז: ק.: אבעי' להו ר"א. ה"ג מבעי' לי' בירושל' ובעי שם ג"כ אי ג"ט כר' יוסי או כ"ש כרבנן ופשיט מהך ברייתא דאמר וכי לסותמו אני צריך ואי כ"ש וכי כ"ש סותם: ר' יוסי בן פרידא. בירושל' ר' יוסי בן פרידה:

דף יב ע"א על מבוי שהוא פחות מארבע אמות. בירושל' הגירס' פחות מד' טפחי' והגיה בגליון ד"א. וא"כ אין הירושל' מתרץ לדרשב"ג כהכא דהלא קאמר שם דלזאת קאמר הלכה כאותו תלמיד שבמשנה. למעוטי הך דרשב"ג ולהבבלי רשב"ג ואותו תלמיד אמרו דבר א': אמר רב מודים חכמים לר"א. לפי' הק"ע איתא בירושל' פ"ט ה"ד דרב ס"ל ב' פסים. והפ"מ הגי' שם רבי וקשה הא בירושל' פ"א ה"א איתא רבי אומר פס א' דלא כבגמ' דילן: רבי אומר בשני פסין. בירושל' כאן ה"א מוחלפת השטה. ושם שגה הק"ע בפירושו דאיתא שם ר' ירמי' בשם ר"ח הלכה כדה"א ב' פסין ובלבד פס של ד"ט מיכן ור' יוסי בשם ר' יוחנן הלכה כדה"א ב' פסין ואני אומר בפס א' ובלבד פס של ד"ט מיכן ואין כאן אלא פס ג"ט מיכן וג"ט מיכן היידו אמר בשם ר' יוחנן פס כ"ש מיכן ופס כ"ש מיכן וגרים הק"ע ואני אומר פס א' ובלבד של ד"ט ואין כאן אלא ג"ט מיכן וג"ט מיכן. פי' שמעמידו להפס ד"ט באמצע ולא נשאר רק ג"ט מיכן. וטעם בין טפחים לאמות דחשב כאן שיעור פתח י"ט ובאמת הוא י' אמות גם היידו אמר כו' דחוק לפירושו גם פי' הפ"מ דחוק מאד בזה. ונרא' בענ"ד דהאי ובלבד כו' דברי הירושל' הם וכמו אמר מר ובלבד כו' מיכן כו' ומיכן. ומקשה ע"ז הא אין כאן אלא פס ג' מיכן וג"ט מיכן דהיינו לר' שיין בירושל' ה"ו דס"ל קטנה בי' וגדולה בי"א איך ניתרת הגדולה הא אין כאן כ"א ג' מיכן וג"ט מיכן וע"כ לומר דל"צ פס ד' וכיון דאפקתי' מד' אמרי' דע"כ לר' יוחנן כ"ש מיכן והוא כבגמ' דילן וא"ש הלשון והענין: לשון יש. עמ"ש לקמן פז ע"א: ע"ב ובתים ותארות. עמ"ש שבת קלא ע"ב: סבר שמואל למימר. בירושל' ה"א פ"ו ה"ח שמואל שאל לרב כו' א"ל כל שהוא הכין דרייא דארע' דישראל מרבעין ופי' תאירות של א"י הם מרובעים:

דף יג ע"א והלכה כאותו תלמיד. ירושל' ה"ב ע"ש תני: נמצא מטהר. עי' תנחומא ר"פ בראשית ויק"ר פי"ט שהש"ר פ"ה אג"ש פ"ה: כתב שיכול למחות. ספרי נשא טז: אסרה אאסרה קשי'. בירושל' סוטה פ"ב אר"מ כל ימים שהיינו אצל ר' ישמעאל לא היינו מטילי' קנקנתום: למחוק לה מה"ת. בירושל' סוטה שם תני אם מחק לה מן הספר כשר: ע"ב מאיר עיני חכמים. פדר"א פי' ע"ש: תלמיד הי' לו לר"מ. בשו"ע סי' יב הי' לו לר"ע ושם איתא מ"ט פנים וכ"ה בפס"ר פכ"א ובירושל' סנהדרין פ"ד ה"א מאה פנים: תוס' ד"ה שיודע ובכל תיה. בב"ר פ"ז מקרא ויעש כו' חית הארץ זה נחש. ועי' רש"א שכ' דר"ת הי' לו איזה הוכחה ממשנה או מתלמוד דשרץ אינו מטמא במשא. ועי' גליון ירושל' סנהדרין פ"ד ה"א דמייתי שם מהא דתולדת השנאים דפ"ח מכלאים ומובא בתוס' ב"ק פ. ד"ה דקטיני [וט"ס שם הציון לפ"א דאהלות] ע"ש וכן מבואר בתלמוד שבת פב: שרץ לא מטמא במשא וכן מוכח סוף עירובין שרץ שנמצא במקדש כו' ואי מטמא במשא לא הי' תועלת בנבת של עץ: שם ולא מצא ר"י בת"כ. תמוה הא מבואר בת"כ שמיני פי"ב וכל הולך על גחון זה נחש כו' יכול יטמאו טומאה חמורה ת"ל ולא תטמאו בהם: היא מטמאה במשא. כ"ה בת"כ שמיני פי"א ובתוס' סנהדרין מקרא אותם וכגי' דהכא נכון. יצתה ב"ק. עמ"ש ברכות נא: ומש"ל ו ע"ב: לרחבו. בירושל' ה"ג איתא פלוגתא א"ר בא כדי לקבל דימוס של אריחין לאורכו תני רשבג"א כדי לקבל דימוס של אריחין לרחבו ואמר שם דלרבנן בעינן בריאה כדי לקבל ארבעים אריחין דהיינו כ"א טפח ומחצה לששים טפחים ואורכו של אריח לרחב הקורה ולרשב"ג עשרים אריחין דרחב האריח לרחב הקורה וארכו ג"ט ולס' טפחים כ' אריחין והפ"מ הפך הגי' דחשב לארכו היינו לאורך הקורה ובאמת הקורה הוא ל' נקבה ואריח הוא ל' זכר ולארכו פי' אורך האריח לרחב הקורה ולהכי הגירס' ונשבש נוסח' הספרים. אך הבבלי ס"ל גבי שתי קורות המתאימות איפכא לרבנן לרחבו ולרשב"ג לארכו וסתם מתני' כרבנן דהכא וכרשב"ג דירושל' ודרך התלמודים בחלופין. ווי"ג במתני' לארכו ובפי' המשנה להרמב"ם לארכה והוא כגי' לרחבו וא"ש:

דף יד ע"א ומעמידי קורה א"צ. ה"ג איתא פלוגת' זו בירושל' לעיל גבי יתדות שמכותלי המבוי והניח עליהן קורה דא"צ שיהיו בריאין והרגלא אמר צריכין: פחות מד'. בירושל' ע"ש אית תנא תני: אם מקבלות אריח לרחבו. בירושל' ר"ז אמר תני טפח ביניהן מה בין תני טפח מיכן ומיכן בין תני טפח באמצע כצ"ל. ועי' בהמ"מ להרמב"ם פי"ז מה"ש ובב"י סי' שס"ג ובש"ק ד"ה וכמה ובענ"ד מ"ש הה"מ בד' הרמב"ם פחות מג"ט ביניהם הוא משום דס"ל בד' הרמב"ם דבזה אזלי' לקולא כדעת רבנן בירושל' ורשב"ג בגמ' דילן דהאריח לארכו לרחב הקורה וא"כ בפחות מג"ט יכולין ליתן על שניהם אריח ולא מטעם לבוד דבזה אפשר כהר"י בתוס' וכהגהמי"י בשם מהר"מ דל"ש הכא לבוד והירושל' קאי לדעת הסובר לרחבו וד' הפוסקים טפח ביניהם הוא כר' הושעי' בירושל' ומיושבים קושיו' הש"ק ע"ש: סבר לה כאבוה. ה"ג בירושל' ואיתא שם חנני' בר שלמיא בשם רב והוא שיהא העליונה סמוכה לתחתונה פחות מג"ט וכ"ה ברמב"ם ומ"ש בהג"א בזה בשם מהר"מ דבעי נוגעות ול"מ פחות מג"ט בטעות נרשם לדין זה וצ"ל על דין ב' קורו' מתאימו' ועש"ק ד"ה ובלבד: אתני' רחבה ובריאה. בירושל' ה"ד מוכח דס"ל לרב דר' יהודה רחבה אע"פ שאינה בריאה דקאמר דלא יהו סברין כר' יהודה דאמר כו' ולר"ת והתו"י א"ש: כל שאילו ינטל עקמומיתה. כה"ג בירושל' ה"ג במקצתה למעלה מכ' או למטה מעשרה כל שאילו יגוד כו' ובס"ה גבי עקמומית חוץ למבוי: הא תו ל"ל. בירושל' ה"ה קאמר על עגולה דר' יהודה היא וא"כ הכא דאמרי' גם בזה ד"ה היא הוי עכ"פ רבותא בה ועי' גליון שכ' בשם הריטב"א דהירושל' משובש. ואולי צ"ל שם פלוגת' בעגולה כמו בעקומה ומ"ש עוד דר' יהודה היא הוא למ"ד גם בעקומה דר' יהודה היא: ע"ב במים כמי מקוה. ת"כ מצורע פ"ו: והא כתיב מחזיק בתים. ספרי נשא מב ת"כ שמיני פ"ו במדר"ר פי"א ירושל' ה"ה: עשה לחי מבוי. עמ"ש לק' נט ע"א: השותה מים לצמאו. בב"ר פ"ג מכלת' בשלח פ"ה:

דף טו ע"א לחי העומד מאליו. בירושל' ה"ד לגיסנא קמא מוכח בהדיא דס"ל לרב לחי העומד מאליו כשר רק משום שלא יסברו דקורה שאינה בריאה ג"כ כשר והיינו דיתסבו ג"כ דאף דנפלה בשבת הותר לכל השבת ויסברו גם בזה כר' יהודה אבל באמת כשר גם לאותו שבת והפ"מ כ' דלנ"ק שם בעינן סמכו עליו מע"ש ולית' כו' למעיין שם ול"צ שם ליכא לאוכחי להוא"ת דבעי מימר ולפמ"ש בפנ"א יש ראי' לל"צ דבעינן סמכו עליו והכמ"ל: פליגי נמי במחיצה. לפמ"ש בפנ"א מדמי הא דס"ל לר' יהודה בקרפף דמהני בור ושית להתירו אף שעשויין ממילא לדין לחי דל"צ סמכי' עלוי' ורב ס"ל בזה דלא כר' יהודה ע"ש: אבני גדר. תוספ' פ"א ומובא בירושל' ובתוספ' שם אין ביניהם ד"ט יהוא כרשב"ג: כותל שנגדו א'. תוספתא שם: נפל לחייא. בירושל' העובדא בשינוי ועמש"ל ד"ה לחי: ע"ב ור"מ מטהר. עי' ירושל' כאן ובסוכה פ"ב: אין עושין אותו לא דופן. בירושל' איתא ברייתא עושין אותו דופן ואין עושין אותו לחי דברי ר"מ ופליגי בזה ר' אחא ור' יוסי ר' אחא ס"ל תרי תנאין אינון ומ"ש עושין אותו דופן ה"ה ללחי ורבנן היא ומ"ש ואין עושין לחי ה"ה לדופן והכ"א ללחי אבל לא לדופן הוא תנא שלישי ור' יוסי ס"ל דגם ברישא חד תנא הוא ואין כאן כ"א פלוגת' משנים. והוא דרבנן ור"מ ס"ל דמה"ת הוי' מחיצה רק דרבנן ס"ל בדופן גזרו שמא תברח ובלחי דרבנן ל"ג ור"מ ס"ל דבדופן לסוכה ל"ת משום דיחיד דעתי' עלוי' ומבוי דרבים הייפי' שלא ישימו לב ועפנ"א מ"ש בישוב פשט הירושל' לפ"ז שם: לרבות כל דבר. ספרי תצא רסט: ורבנן מי כ' בספר. בירושל' לרבנן דרשי מה ספר בתלוש כו' וממעט מחובר וכ"ה בגיטין פ"ב. ובספרי תצא רסט דרש זה ע"ש ר"י בן בתירא: ע"מ שלא תלכי. ספרי שם: בשנכנס ויוצא. ה"ג בירושל' סוכה פ"א ה"ט:

דף טז ע"א ובלבד שלא יהא בין. ירושל' ה"ח: אף כנגד העומד אסור. עי' ק"ע וש"ק בה"ח שם ובכלאים פ"ד ה"ג במה"פ דס"ל בד' הירושל' דגם בפחות מד' מותר כנגד העומד ול"צ מקום חשוב והק"ע כ' דהנ"מ בין פחות מד' לד' ויותר לענין פרוץ כעומד דבפחות מד' מותר ובד' ויותר מד' בעינן עומד מרובה ול"מ כן הכא דיהי' נ"מ בזה ולמ"ד פרוץ כעומד מותר גם ביותר מד' מותר ולמ"ד אסור גם בפחות מד' אסור ובפנ"א כתבתי דגם בירושל' בפחות מד' פרוץ מרובה על העומד גם כנגד העומד אסור אך נדרש לפ"ז להגי' בכלאים שם ובתוספת' כלאים אית' כבכאן: ביותר מעשר אסור. פרש"י אף כנגד העומד אסור ובירושל' שם ובסוכה פ"א כנגד העומד מותר וכנגד הפרוץ אסור. והק"ע פי' שם כרש"י ותמה הגליון עליו. ואולי כיון הק"ע שייך לדין שבת שם דאוסר בכולו: ע"ב עומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות. בירושל' שבת פי"א ה"ב וכאן פ"א ה"ו ר' זעירא בעי עד שיהא עומד שבכאן ועומד שבכאן רבה. משמע דמבעי' לי' אי מצטרף משתי רוחות. וכאן בה"ג מצייר צירוף קורות המתאימות לאו שלים ומשהו וכזו שלים ומשהו וביניהן פחות משלים אלמה דבעינן מצ"ה רבה. ובה"ט אית' הבית דופן של ו"ט והגביהו מן הארץ פחות מג' מותר תמן את אמר פחות מג"ט כסתום אין את בעי מקשי' הכי קשי הבית דופן של ז"ט והגביהו מן הארץ שני טפחים חסר כ"ש. ופי' הפ"מ דמבעי' לי' לענין לבוד משתי רוחות וזה ל"צ דבכ"מ פשיט' דאמרי' לבוד כ"פ גם מהך דהבלים שמעינן דאמרי' ג"פ לבוד וכן בברייתא דג' מדות במחיצות לעיל ע"א מבואר דבכל המחיצה כה"ג אמרי' לבוד וכ' בענ"ד דצ"ל דופן ארבעה וכ"ה וכן איתא בפ' חלון ה"א והכ"ש הוא רחוק מהד"ט פחות מג' והעמידו סמוך לארץ ג' היינו פחות מג' דהכ"ש מהדופן יש בו למעט ג"כ מהג' שסמוך לארץ וע"ז קאמר פשיטא דהוי כסתום ובעי אח"כ בכה"ג שהעמידו פחות מג' טפחים סמוך לארץ והדופן שהעמיד הוא למעלה ארבעה טפחים עומד ופחות מד' אוירא הלל וכ"ש ופחות מג' לארץ דזה שהוא סמוך לארץ נחשב כסתום והו"ל עומד מג' רוחות ומבעי' לי' אם מצטרפין ומשמע שם דמסיק דמצטרפין ועי' מ"ש בפנ"א בזה: דברי ר' יוסי בר' יהודה. בירושל' איתא ר' אחא בשם רב חסדא אתי' דר"י בר"י כשיטת אביו וחלוק על אביו כשיטת אביו ביחיד יתר מב"ס. וחלוק על אביו בשיירא פחות מב"ס ועי' פ"מ שפי' לר"י בר"י דס"ל גם בשיירא בעינן ש"ו. ותמוה דאין

יחלות

[illegible]

ופ"מ דחוק דמה ענין אסקופה להכא וכ' דהפי' הוא לטלטל בין דופני הדיומדין ובין דופני הפשוטי' במקום ספתת ועי"ז קאמר דנדון שם כאסקופה: ע"ב מי בעינן לה רחבה ורובה. בירושל' ירמי' בשם ר' שמואל בר רב יצחק והוא שיעור' כשיעור הזה אפי' גמל כולו מבחוץ מותר פחות מכשיעור הזה אפי' גדי כולו מבפנים אסור: בנקט מנא. בירושל' דמספק לה כנ"ל ופי' דמקשה מהא דבהמה עומדת ברה"ר ואוכלת ברה"י דמותר ול"ב ברחבה ורובה ומשני דהכא במספק לה שנותן לה ונקט מנא יש לחוש שמא יוציא לחוץ ע"כ בעי שיעור רחבה ורובה. ככ"ל הפי' והוא דלא כפי' הק"ע ופ"מ ע"ש: א"ר יוחנן המפנה. עמ"ש שבת ה ע"ב: לעולי רגלים. בירושל' ע"ש רב ירמי' בשם רב ורב אבין אמר בשעת עולי רגלים ר' ירמי' בשם ר"ש בר רב יצחק מפני עולי רגלים ופי' הק"ע ופ"מ ואפי' בזה"ז מותר: תוס' ד"ה אוכסין. מלעיטין. עי' ירושל' פ"י ה"ו דשם איתא מלעיטין:

דף כא ע"א לבאר מים חיים בלבד. עי' ירושל' ה"ד דפסק רב יהודה בשם שמואל כר"י בן בבא ע"ש ובפנ"א ומ"ש לקמן כג ע"א: ויפרש הותה לפני. ספרי בהעלתך קג: ע"ב הזהר בד"ס יותר מד"ת. שהש"ר פ"א חברי' בשם ר' יוחנן חביבין ד"ס מד"ת ושמעון בר בא בשם ר' יוחנן חביבין ד"ס כד"ת ובירושל' ברכות פ"א ה"ד סנהדרין פי"א ה"ו ע"ז פ"ב ה"ז בחילוף חברי' בשם ר"י כד"ת ושמעון ב"ב בשם ר"י יותר מד"ת פס"ר פ"ג שתם יותר מד"ת: אמר עולא הר"א בתחלה היתה תורה. שהש"ר פ"א ע"ש ר' יוסי:

דף כב ע"א במי שמשכים ומעריב. ויק"ר פי"ט ע"ש ר' יהושע ובאג"ש פ"ה ע"ש ר"א ור' יהושע: במי שמשחיר פניו. עי' ויק"ר שם שהש"ר פ"ה: אבזרי על בניו. אג"ש פ"ה: א"ר יהושע בן לוי. בילקוט והתחנן תתמו לית' בן לוי: א"ר אילא לבנאיו. בילקוט שם א"ר אלעזר: בור ולא פסין. בירושל' האיבעי' אי פסין בלא בור שאין הבור מן המדה ופשיט מרשב"א דבור עולה מן המנין: התם דאיכא ב' מחיצות. בירושל' משני תחלה דהתם גבי גברים מיירי במפולשין לבקעה ודחי לה ומשני גבי ב' בתים משני גדי רה"ר בעשר והכא בשלש עשר ואה"נ משני דהתם עומד מרובה והכא פרוץ מרובה ועפ"מ: אין חייבים עלי'. עי' מה"פ פ"ח ד"ה על דעתך: ע"ב תל המתלקט. עי' ירושל' פ"ח ה"א ושם פלוגת' אית תני מתוך ג'. ועמ"ש בזה שבת ק: מסרה ליחיד. עפ"ז נראה לפרש בירושל' פ"ח ה"ח במאי דקאמר מתני' פליגא על דר"ל דאמר אין רה"ר בעולם שבילי כו' דהקושי' הוא מהדיוק דדוקא כה"ג דלא ניחא תשמישתי' אבל היכא דניחא הוי רה"ר וקשי' לר"ל ופי' הק"ע ופ"מ דחוק דמאי ק' מטומאה לשבת:

דף כג ע"א וצריכא. בירו' א"ר יודה אביו דר' מתנייה מתני' אמרה כן עושין פסין לבירות ולא לבורות והא תנן אבל לבור היחיד כו' דברי ר"ע אלא כי אנן קיימין לבור הרבים ודכותה עושין פסין לבאר הרבים ועי' ק"ע ופ"מ ודחוק. וכ' דהכל מהלכי' דבירות מלבד דממעט באר היחיד כפשוטו ממעט ג"כ בור הרבים. דאי נימא דבירות הוא בין דרבים בין דיחיד י"ל דמה דנקט בירות ולא בורות הוא משום דבור הוא דוקא דרבים ולא דיחיד אך א"כ היינו ר"ע ולעיל יח. מפרשינן הכי דתיתי אפי' כר"ע והירושל' לא ניחא לי' בזה דמשמע דר"ע פליג על ת"ק וע"כ בירות היינו דרבים ולא דיחיד דלא כר"ע דמתיר באר היחיד וכיון דבירות אינו רק דרבים ע"כ הא דנקט בירות ולא בורות ע"כ ממעט גם בורו' דרבים וכר"י בן בבא: ושירים. עי' רש"י ע"ב דהיינו ד"ע וכ"ה בירושל' כאן וכלאים פ"ו שמואל אמר שני שליש אמה: סמוכה לעיר. בירושל' לעיל פ"א ה"ד כאן ה"ו ביצה פ"ד מקשה בהו"א דס"ד דקאי ר' יהודה אסמוכה לעיר דלא חשיב לדידי' מעלה זו מר' יהודה בביצה דמחשיב לי' למעלה ומשני דר' יהודה לא פליג ע"ז רק דקמ"ל דבור שיח ומערה משוי לי' כשומירה ובית דירה: ולא מנאתי. בירושל' ס"פ איתא דלא על ערקבלין לחוד קאי כ"א על כל הג' דברים: ע"ב דבר מועט. ה"נ בירושל' ע"ש תני שתם ועפ"ז נ"ל בענ"ד מש"ש אה"כ קרפף שי"ב מדה סאתים אינו מותר לטלטל בו אלא בד' אמות היינו לר"ע דס"ל שבעים אמה ושירים בלא דבר מועט וכשיש ג"כ הדבר מועט הו"ל כיתר מב"ס וא"צ לדוחק שנדחקו בזה הש"ק והגליון: טול חמשים. במד"ר פי"ג ועי' ירושל' ה"ה ע"ש רשב"נ בשם ר' יונתן ולזה כר' יונתן רמזו בירושל' ה"ז שם ע"ש: א' גגות וא' חצירות וא' קרפיפות. בירושל' ה"ה חצר שהיא פתוח' לקרפף מטלטלין מן החצר לקרפף אבל לא מן הקרפף לחצר והמפרשים באו עפמ"ש לקמן כה: קרפף שנפרץ כו' ול"נ בענ"ד דליתא כאן בירושל' נפרצה גם לק' כה: אין היתר לטלטל מקרפף לחצר רק חצר עצמה מותרת וכ' דס"ל להירושל' דאף לר"ש דס"ל רשות אחת הן אינו כ"א לטלטל מקרפף לחצר אבל לא מחצר לקרפף משום גזרת כלים ששבתו בבית הנמצאים בחצר וזהו דבעי שם ר' יודן ענתודריא מהו לטלטל מקרפף לקרפף דרך חצר משום דלא הו"ל כלים שבחצר ובזה סרו כל הדחוקים שנדחקו המפרש':

דף כה ע"א מחיצה הנעשה בשבת. עמש"ל כ. ד"ה בהו נמי: רב אמר מותר לטלטל בכולה. בירושל' פ"ה ה"א ר' לא ור' יוחנן ובסוכה פ"א אית' ר' אילא בשם רב ור"י וכן נ"ל בירושל' כאן פ"א רק בזה משונה דהתם איתא שנפרצה לרה"ר והכא משמע דוקא בבקעה ועי' מה"פ שם ובפוסקים: ע"ב קרפף שנפרץ במלואו לחצר. לפי' הק"ע והפ"מ הוא בירושל' סוף ה"ה ובשינוי דמותר מקרפף לחצר ועמש"ל כג ע"ב מה שנ"ל בזה:

דף כו ע"א חרשה שהוקפה ולבסוף ישבה. בירושל' פ"ה הוא בהפך ועי' מה"פ שם ד"ה עיר חדשה וגליון שם: ואפי' בית כור. בירושל' ר' אבהו בשם ר"א במחלוקת סאתים ובית כור היא מתני' ועי' ק"ע ופ"מ ודחוק והנו"י פי' דבעי רבוע בבית כור כמו בב"ס ועפנ"א: ע"ב כשתמצי לומר. ה"נ בירושל': כיון דגלי דעתי' גלי. בירושל' אמר הריני מבטל רשות ביתי אוף רבנן מודו אמר הריני מבטל רשות חצרי אוף ר"א מודה: אצוות' חרזיי'. עי' רש"י ותוס' ובתוס' סוכה לו: ד"ה דסיב ועי' פמ"ג בהל' פסח תע"ג שתמה הא עץ בעלמא הוא וכ' דהנה בפ"ז דשביעית מ"ה לפי הגירס' התם כל שאינו מאכל אדם והשיב שם ערקבלין מוכח דאינו מאכל אדם ועכ"ז יוצאין בו במרור אף שאינו מאכל אדם כלל יתכן לפ"ז דברי ר"ל דפי' דהיינו סיב דסגי בטעם מרירות אף שאינו מאכל אדם אבל לגי' המשנה שבירושל' רפ"ז דשביעית שהוא מאכל אדם אין לנו הוכחה להירושל' להכשיר סיב למרור ע"כ תמוה לי פי' הק"ע בפסחים פ"ב ה"ה יסי חלי סיב שסביב הדקל וכתבתי שם בקוצר דתמוה לי והסר שם תיבות גם להירושל'. דאם על הראשונים אנו מצטערים איך כשאו ראש הסיב במספר המיני מרור והונח לנו ע"פ גי' המשנה רפ"ז דשביעית כנ"ל והוא הוסיף גם לגי' הירושל' ועוד להכניס דבר רחוק זה בלחץ גדול. ולולא הי' הדבר בעצמו רחוק היה אפשר לומר יסי הוא מלשון אגודה' והוא אסוא דדרך הירושל' להחליף ס' בגד"י כמו על הנטבה אסטוות וכמוהם רביה וחלי נ"ל חרי והוא מל' חריות דקל אך לאשר שבעצמו הוא דבר רחוק גם משמע דיסי שייך לשלפניו ר' יסי דהוא אמורא תמיד בירושל' וחרי לבד לא יסבול הכונה סיב ע"כ הגהתי שם במקום תלי תלי במרור. והרתבינא לא פורש מהו כי היה ידוע להם וכדמצינו כיוצא בזה ויתכן עוד דר' יוסי בר' בון בשם נ"ל בשמה [וכבר"פ ב"מ כשמועה] ר' יסי תלי כו'. אח"כ מצאתי בבה"ע שכ' על מרור תלית' א"כ י"ל כפשוטו א"ר יסי תלי. אך שם הוא על מרור: בכל מערבין. עי' רש"י ותוס' ובירושל' א"ר אחא דר"א היא דתנינן תמן בכל מערבין כו' דברי ר"א [ור' יהושע פליג ע"ז לקמן פא. וס"ל ככר דוקא] א"ר יוסה ד"ה היא מערבין בתחומין ועי' ק"ע ומ"ש בפנ"א: הנודר מן המזון. עמ"ש ברכות לה ע"ב: בחולין ולכהן. במשנה שבירושל' הגי' אף בחולין לכהן ופי' הפ"מ לפ"ז סומכו' לא פליג את"ק רק מוסיף הוא דגם בחולין לכהן בבה"פ מערבין ובפנ"א כתבתי דגם להירושל' הפי' כבבלי והכמ"ל ותיבת אף ט"ס שם ועמ"ש לקמן ל ע"ב:

דף כז ע"א כמהין ופטריות. בירושל' הלוף והקולקס ע"ד דרבנן אין מערבין בהן ומפרש הק"ע דגדלין מאויר והגליון השיג עליו וכ' משום דאינו נאכל בלא תיקון והנה פי' הגר"א ידוע דפי' הכא דקאי גבי מעשר. ובירושל' כאן ובמעש"ם הוא בפלוגת' לר"ע נקחין בכסף מעשר ולר' ישמעאל אין נקחין וקשה מאין לי' דמתני' ר' ישמעאל היא דלמא ר"ע היא וי"ל דבירושל' לית' בדברי ר"ע וגדולי קרקע אבל להבבלי דגרים וגד"ק גם לר"ע אמעוט כמו"פ ובשם הגר"א נאמר דמגי' בירושל' ומותק כמו"פ. והא דלא קאמר הגמ' בעירוב והאיכא כפניות ופולין יבשין שאין מערבין בהם כמ"ש לק' ולוף וקולקס שבירושל' י"ל דהם בכלל מלח שאינו נאכל כמו שהוא בלא תיקון ובתשו' האריכתי בזה ובד' התוס' ד"ה מאן שכ' דכמו"פ נקחין בכסף מעשר ואין מערבין בהם ובד' הרמב"ם והכמ"ל: ר"א וריב"א חד. בירושל' מפורש דר"א קאמר במעשר עאן מי מלח נקחין בכסף מעשר: תוס' ד"ה אבל. עי' מה"פ שכ' דל"ב שמן בערוב ורק במעשר בעי' שמן ודלא כהתוס'. ובענ"ד משמעות הירושל' ג"כ דבעי בעירוב שמן דאיתא שם ר' יוסה בעי מעתה לא יערב אלא לפי חשבון ש"מ דגם בעירוב מיירי בתערובת שמן. ומה שפי' דמחמת קושי' זו ל"ב בערוב נתינת שמן הוא דוחק ולהתוס' י"ל דלא חש לקושי' זו דכ"פ מצינו בירושל' קושי' בלא פרוקא ול"ת לה ע"כ כ' התוס' דל"ב לפי חשבון: תוס' ד"ה כל שהזב. בת"כ מצורע פ' זבים פ"ז ועי' פ"ד שם: ע"ב בן בג בג. ספרי ראה קז: שלוקחין בקר על גב עורו. בירושל' מע"ש פ"א איתא א"ר זעירה הדא דתימר בשהי' המוכר הדיוט אבל אם היה המוכר אומן [היינו תגר] נעשה כמוכר זה בפ"ע כו' ע"ש ונ"ל דמסברא אמרי' כן דאי ממשמעות הקרא יש ליישב מה דאצטריך בבקר דלא נימא דבקר דעורו מחובר אף בתגר נקח ע"ג עורו: חמד משהחמיץ. עי' ירושל' מעשרות פ"ה ה"ג ובמס"פ פ"א דמע"ש ד"ה תני בן בג בג: פרי מפרי. בירושל' כאן ובפ"א דמע"ש הוא ע"ש ר"ע וגם ליתא שם תיב' וגד"ק ובתשו' האריכתי והכ"מ: דגים. בירושל' שם דגים וחגבים וכמו"פ ועמש"ל ע"א ובמה"פ כ' טעם חגבים משום דמן הרקק נבראו והו"ל גד"ק וזה לא שייך בירושל' דלית' שם גד"ק: ולד ולדו' הארץ. בירושל' ע"ש ר' ישמעאל ובקול ארי' הכרחתי ברא'י' דר' ישמעאל היא. ויישבתי בזה קושי' רש"י ותוס' בחולין כא: וכן בברייתא דר' ישמעאל שגלוה להת"כ אית' ולד ולדו' הארץ ועי' מ"ש בס"ד חולין שם:

דף כח ע"א תוס' ד"ה נרעה. קושיתם על רש"י יש ליישב דעיקר בריאת נחש לא היה כך שילך על גחונו תדע דהא בב"ר פ"ז מפיק נחש מקרא את חית הארץ למינה ולא נזכר שם לא רמש ולא שרץ: בפעפועין. וכ"ה בירושל' כאן ובפאה ומפרש שם מה הן: הנדקוקי. כן מפרש בירושל' שם לגדגדניות: בטלה דעתו אצל כל אדם. בירושל' מעשרות פ"ד ה"ה קאמר דר"א היא ובזה א"ש בשבת קמד: דלא משני התם הא ר"א הא רבנן כיון דמצינו גם לר"א דס"ל בטלה דעתו וא"ל לתי' התוס' שם: זרעון לזרע. עי' ירושל' פ"ב דשביעית ה"ג ובמעשרות פ"ד ובמרכהמ"ש פ"א דמע"ש ה"י ונוגע לדברי התוס' דהכא ד"ה לזרע ובפנ"א האריכתי והכ"מ: ע"ב ר"ז כי הוה חלים. עמ"ש ברכות כח ע"א: ואינו מטמא טו"א. לפי גיר' הגר"א בירושל' שביעית פ"ד ה"ו דגרים בתר דקאמר התם קור ה"ה כעץ כו' חברי' אמרי אף אינו מטמא טו"א צריך לפרש מאי מוסיפים על דברי התנא דאמר קור ה"ה כעץ דהוא כבכאן שלקו וטגנו א"ב וא"כ הוא איפכא ממ"ש כאן דהכא ר' יהודה ס"ל דאינו מטמא בשלקו והתם חברי' הוא דאמרי הכי. וזה ל"ק אך למאי דדחי הכא דלא גרע מעור וברכה א"ב לא יתכן שם דהתם ההוספה ע"כ לענין טומאה ובפנ"א פירשתי בענ"ד כפי גיר' הכתובה חברי' כו' קודם מ"ש קור ה"ה כעץ כו' דה"פ חברי' כו' בדרך קושי' הם מקשים אהא דאמר שם מקודם דבשאר פגים מודה ר"ע דאינו מטמא טו"א ע"ז מקשים איך מטמאים טו"א התני' קור כו' כפניות לאוכלין היינו דמטמא טו"א אף שא"ר לאכילה מ"מ כיון שראויין למתקן כו' שייך בהו טו"א ה"נ נימא בשאר כל הפגים ופשוט בענ"ד ועי' ירושל' חגיגה פ"ג ה"ד לקמן פ"ט ה"ד כה"ג פלוגת' בכשות: שקדים המרים. ירושל' מעשרות פ"א ה"ג ע"ש ובפנ"א: ר"ש בר' יוסי. בירושל' שם ר' ישמעאל בר' יוסי ובשינוי ועי' הגהגר"א ובשנו"א ובפנ"א והכמ"ל: ושמואל אמר שסכל. בירושל' ברכות איתה שמואל אמר בפה"ע ועמ"ש ברכות לו ע"א:

דף כט ע"א אין פותחין. ספרי ראה קי תבא שג: ואמר רב וכן לערוב. בירושל' כאן ובפאה פ"ח ה"ד ע"ש ר"א ושם א"ר חיננא הדא דתימר ביין אבל שמן כדי מזון שתי סעודות: חומץ כדי לטבל. בירושל' שם ע"ש ר' ירמי' בשם ר' שמואל בר רב יצחק וקאי התם בין אשמן בין אחומץ: ארשב"א. בירושל' כאן א"ר יהודה ושם משמע דבכל בצלים ס"ל דאין מערבין משום דאין נאכלים בפ"ע בלא פת ורבנן פליגי עלי' והכא מוכרח דל"פ רבנן עלי': ע"ב בג' לוגין. בשבת קמד: משמע דשינוי מראה פוסל גם בפחות מג' לוגין וכר"מ בתוספת' דמקואות מובא בירושל' ערלה פ"ב ה"ג וא"כ י"ל דקמ"ל דלא כר"מ אלא כר' יוסי דאין שינוי מראה פוסל ועי' ת"כ שמיני פ"ט ומאי מקשה פשיטא וי"ל דא"כ הו"ל לומר אינו פוסל אלא בג' לוגין: ותני עלה כדי מזיגת. ירושל' שבת פ"ה ה"א פי"ת ה"א פסחים פ"י ה"א שקלים פ"ג ה"ב: אבל גרוגרת. עי' ת"כ אמור פ"ו ומ"ש פסחים לב ע"א: בשר חי. בירושל' פאה פ"ח וכאן משום דתנינן והבבליים אוכלין אותו כשהוא חי. ועי' גליון שם שכ' ליישב אמאי ל"א ובכל הוי רובא דעלמא כו' ע"ש ונרא' דבבשר חי ל"ק דגבי ערוב דרבנן הקילו ול"ק להגמ' כאן רק ופרסאי כו' משום דהתם להומרא. ובירושל' שבת פט"ז דיש חילוק בין ערובין להצלת דליקה דאזלי' בתרוייהו לקולא בהצלה לחולה וזקן וקטן כדי סעודות בינונית ולרעבתן כדי מזונו ובערובין לחולה וזקן כדי מזונו ולרעבתן כדי סעודה בינונית וא"כ בירושל' ודאי י"ל ככ"ל אך בבבלי מוכח דלא חילק בזה מדמקשה לק' ל. דרשב"א אדרשב"א ולא משני דטומאה דאורייי' שאני והכמ"ל:

דף ל ע"א לימא תיהוי תיובת'. עמ"ש ברכות לה: דלשיטת הירושל' כאן ובנדרים פ"ו ה"א ונזיר פ"ז ה"ט לא קשה קושי' זאת ע"ש: דלא טעים לי זיונא. עי' ירושל' כאן ומ"ש ברכות מד. ד"ה ומשתבע: ככר זו עלי. בירושל' אינו מחלק בין זו לעלי ועי' מה"פ ד"ה נדר: ככר זו הקדש. בירושל' ר' אחא בעי ואין אדם נשאל על הקדשו ר' אחא אמר ר' מיאשא בעי תמן אר"ש חייא ברי' דרב ע"ז שעשאה לחי מתרת והכא את אומר הכין א"ר אלעזר תמן מ"מ נכנס המבוי והכא מה אית לך. ונרא' דהיא תשובה גם לשאלה הראשונה דל"מ מה שיכול לשאול כיון דהשתא ל"ת לי'. ובבבלי מצינו לק' ע"ב לסומכוס דאי בעי מתשיל מ"מ י"ל דאימת שייך זאת רק באופן שמותר לאחרים רק למ"ד דבעינן ראוי גם לו מועיל דאי בעי מתשיל שיקרא ראוי לו. משא"כ מה שא"ר כלל גם לאחרים ל"א בשביל דאי בעי מתשיל להשבהו כאוכל: ע"ב וכל כלי תשמישו. בירושל' מתני' כב"ש דבש"א כו' אם היו כלי תשמישיו שם כו' ע"ש דכלה מקשה שם באין באור נכון בפי המפרשים. ובענ"ד נרא' לפרש דקשי' לי' להירושל' אמתני' לכהן בבית הפרס. מאי רבות' בזה כיון דמערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה אף שא"ר להם משום דראוי לזולתם א"כ כ"ש לכהן בבית הפרס דהמאכל עצמו ראוי לו רק שאינו יכול בעצמו ליקחנו ויקחנו ע"י אחר ואין זה רבות' כ"א לב"ש דס"ל דבעינן שבעצמו יגיע שם עם כלי תשמישו ובזה קמ"ל דבהפ"ר משום דהוא דרבנן שרי וע"ז מתמה מתני' דב"ש. ומשני סומכוס כב"ש פי' דסומכוס קאמר לה דאיהו ס"ל בזה כב"ש דבעינן ראוי לעצמו ע"כ קמ"ל דבזה לא ס"ל כב"ש שיהי' מקום העירוב ראוי לילך שם בעצמו. ומקשה מעתה אפי' בבה"ק. ומשני שכן ראוי' הוא לעבור על השבות פי' דס"ל לסומכוס בזה ג"כ כב"ש שיוכל לילך בעצמו דוקא רק בבית הפרס משום דהוא דרבנן ראוי הוא לעבור כו'. ומ"ש בירושל' אח"כ שכן הוא ראוי ליכנס בשידה כו' הוא פי' לדברי ר' יהודה דאמר במתני' אפי' בבה"ק מפני שיכול כו' ותיבת ולוכל הוא ציון לסוף מתני'. וגם בלא ציון דרך הירושל' להתחיל באור מאמר אחר. וראיתי לא' פי' דהשבות הוא דהשידה רתום בסוסים. ודוחק גם פי' הפ"מ דחוק מאד ובענ"ד נרא' מ"ש: אפשר דמתשיל עלי'. להפ"מ לא ס"ל להירושל' הכי אליבא דסומכוס דלא פליג כלל. ולמש"ל בסמוך ע"כ גם להירושל' פליג סומכוס רק דאפשר דהירושל' אינו מדייק הא בנזיר מודה ופליג בתרומה וה"ה בנזיר: שלא מן המוקף. עמ"ש לק' לב ע"א: סבר לה כרבנן. להמפרשים בירושל' ס"ל לסומכוס כר' דל"ג על שבות בהש"מ ולמש"ל כפי' הירושל' דקאי על איסור שבות דפרס אינו שייך לפלוגת' דר' ורבנן בשבות דשבת ומצינו כאיסור פרס דלכל דבר מצוה התירו אף לכתחלה ועי' תוס' פסחים לב: וכתובות כח: בכורות כט ע"א:

דף לא ע"א דמייתי לי' אהורי'. מרש"י משמע דגרסי' אחודי' דכ' דלית בי' פותה טפח ובירושל' סוף ה"ח ולעשות לו חור פחות מטפח: מיגו דאי בעי מפקר כו'. עמ"ש ברכות מז ע"א: ע"ב בש"א אין מאכילין. בירושל' ה"ב ר' יעקב דרומי' בעי מתני' דלא כב"ש דתנינן ושל דמאי [כאתרוג] ב"ש פוסלין כו' רב ששת בשם ר"ח רובה טבל שיש עליו תנאי מותר לטלטל כיצד הוא עושה נותן עיניו כו' וכ' הפ"מ דהך דטבל נגררה ממס' דמאי ומפי' מפנין ובענ"ד שייך הכא דלא תימא מתני' גם ב"ש היא ומשום דמעשרין את הדמאי בבהש"מ ויכול להפריש וליכא אפי' שבות אבל באתרוג ל"ל הכי כיון שהוא עדיין טבל ואין זה לכם. לזאת הביא הך דתנאי דגם בודאי מותר בבהש"מ כמ"ש התוס' יומא נה: וכר"ם דמאי פ"ד מ"ד פ"ז מ"ד ועכ"ז אין מערבין בודאי טבל וע"כ דמ"מ כיון שלא הפריש ולא התנה והוא בטבלו ל"א הואיל כו' ומאחר דב"ש ס"ל דדמאי ג"כ לא מקרי לכם אין מערבין ומתני' דלא כב"ש: שהקדימו בשבלין. עמ"ש ברכות מז ע"ב: בטבל טבול מדרבנן. עש"ק ה"ב ד"ה אבל וליון ירושלים ולפמש"ל ד"ה בש"א יש ליישב קושי' הש"ק: שפדאו ע"ג אסימון. עי' מ"ש ברכות מז ע"ב: השולח ערובו. תנחומ' תצא כ"ה: קטן גובה את הערוב. בירושל' אמר שמואל כבן ט' כבן י' א"ר יוסה הדא דתימר בערובי תחומין אבל ע"ח אפי' קטן: כדאמר ר"ח. בירושל' ע"ש ר' אלעזר: תוס' ד"ה כאן. ובירושל' כאן ה"ב ובמעשרות פ"ב ה"א והרמב"ם חילק כן גבי מעשר ובערוב לא חילק ועמה"פ ובפנ"א מ"ש בזה:

דף לב ע"א שאין ב"ד מתעצלין. ירושל' חלה פ"א ה"א ע"ש: כלכלה זו. עי' פנ"א מעשרות פ"ב ה"א מ"ש על דברי הפ"מ שם: אבל ר"ע. בירושל' שם אר"ז מדברי שניהם נלמד אפי' חבר שגלה לחבר צריך לעשר. פי' הנותן וכן פי' הפ"מ והנו"י ודלא כרה"פ וכ"מ מכאן: חזקה הוא על חבר. עמ"ש פסחים ד ע"א: אמר רבינא ריבא. בירושל' מעשרות פ"ב ה"א ע"פ פי' הנו"י משני התם דהוא ע"ה בדבר א' שסובר דמותר לתרום שלא מן המוקף ולא יעשר: ע"ב נתכוין לשבות למטה. כ"ה בירושל' כאן ובסוכה פ"ב כאומר שביתתי תחתיו: והא קא משתמש באילן. ה"נ בירושל' שם ומשני ראוי הוא לעבור על השבות מעתה אפי' למעלה.

למעלה מי' [דס"ד שאין כרתו ד'] ומשני ככרתו [היינו כקרתו] ארבעה : רבי היא . בירושלמי אתמר סתמא בלא פלוגתא דאוי הוא לעבור על השבות ועמש"ל ל ע"א ומ"ש לק' לג ע"א :

דף לג ע"א אפי' למעלה מי' ערובו ערוב . כן גריס הק"ע גם בירושלמי כאן ובסוכה פ"ב ה"ד וא"ש מה דמקשה שם אמש"ש ואסור ליטלו אם אסור ליטלו אמאי הוי ערוב משום דלמעלה מי' הוי איסור דאורייתא ולא משום שבות ומשני משום שיכול לנטותה [ככאן ע"ב] ולבטל רש"י . ודברי הפ"מ בזה לפי הגי' שכתוב שם תמוהים מאד . והנה בתוספתא פ"ב איתא כגיר' הכתובה בירושלמי דר' לא אמר ערובו ערוב גם בנתנו בכלכלה רק בלמטה מי' והגי' הגר"א בתוספתא כמ"ש כאן . ובפנ"א נדחתי גיר' ספרים והכמ"ל : צדדין אסורים . עי' שבת קנד ע"ב : ע"ב חוקקין להשלים . עמ"ש שבת ז ע"ב ק ע"א : ר' יהודה אומר נען . תוספתא פ"ב ע"ש : ר' יוסי בר' יהודה אומר . עמ"ש שבת ה ע"א קא ע"א : הואיל ויכול לנטותה . עמש"ל ע"א :

דף לד ע"א האי בור דקאי היכא . בירושלמי מוקי לה באומר שביתתי תחתיו והוא וערובו ברה"י : ע"ב דקאי בכרמלית . עי' תוי"ט שמקשה למה עזב במתני' אילן ונקט בור הו"ל לאפלוגי באילן גופה אבל בכרמלית כו' . ועי' מה"פ ה"ג שהאריך בזה ועפנ"א: גזרה שמא יקטום . הקושי' איתא גם בירושלמי לפי' הק"ע ומשני ר' מנא בשטבלא נתונה בראשו והו"ל רה"י ובתלוש ונעוץ לא הו"ל רה"י דלא ס"ל כר"י בר"י ומ"מ במחובר דקביע אמרינן גוד אחית . והפ"מ פי' קושי' הירושלמי לשמואל דבעי להנחת ערוב מקום ד' וקשה כיון דהקושי' הוא אתלוש ונעוץ למה הוצרך לדייק הא אם אינו תלוש ונעוץ ועוד שמואל לא קאמר כ"א בשביל לעשות רה"י ולמקום הנחת ערוב ד' הוא פלוגתא דר' יהודה ורבנן לעיל לג: ובתוספתא פ"ב : והא א"ר זירא ביו"ט . ה"נ מקשה בירושלמי ומתרץ דמתני' רבי היא דאמר קושרין לפני בהמה שלא תצא היא קשירה היא נעילה :

דף לה ע"א במגדל של עץ . בירושלמי סוף ה"ג קאמר דכמגדל של עץ לכ"ע נעשה כשובר את התבית ליטול ממנה גרוגרות ומובא לעיל בתוס' לד: ד"ה ואמאי : בר' נחמי' . עמ"ש שבת קכד ע"א : ר"מ ור"י אומרים . עמ"ש לק' לו ע"ב : חמר גמל . בירושלמי איתא דלא דמי חמר גמל דר"מ לדר"י דלר"מ אם מערבין בני העיר לצד אחר גם מביתו לערובו אינו יכול לילך ולר"י מביתו לערובו יכול לילך ועמ"ש לק' לו ע"ב נג ע"א ועגו"י : ע"ב והתנן טמא . ה"נ מקשה בירושלמי דר"מ אדר"מ ודר' יוסי אדר' יוסי ומשני אדר"מ כהכא דס"ל תחומין דאורייתא ואדר' יוסי משני הא דידי' הא דרבי' כלק' לו. בוהבע"א : אמר ר"נ אמר רבה בר אבהו . בירושלמי פ"ה ר' זעירא בשם רב חסדאי : לא בעדי מקלט . שם ובמכות פ"ב סוטה פ"ה לא בערי הלוים ועמ"ק פ"ה ה"ג ד"ה אין מקדרין דלמ"ד תחומי שבת מערי הלוים ילפי' מקרא ומדתם גם שם מקדרין כדמוכח בירושלמי שם דאין סברא דבעיקר אין מקדרין ובלמד ממנו מקדרין :

דף לו ע"א הואיל ויש לה עיקר מה"ת . לפי' הפ"מ הוא ג"כ בירושלמי : משום חמשה זקנים . עמ"ש לעיל לה: ד"ה והתנן : העמד טמא על חזקתו . לפי' הגו"י היינו דקאמר ר' יונה בירושלמי לא טימא ר' יוסי אלא משום הוכח דהיינו חזקה לתרץ רומי' דר' יוסי אדר' יוסי ור' יוסה קאמר התם אפי' במקום אחר ולא מטעם חזקה ע"כ מקשה א"כ מתלפ' שטתי' דר' יוסי כו' : ספק טהורה . ה"נ בירושלמי ריש ה"ד : לגין עב"י . תוספתא פ"ד ועמ"ש לק' לח ע"ב : ע"ב אם באו . בירושלמי מאן תנא אם באו אם לא באו ר"מ היידן ר"מ חבריי' אמרין ר"מ דקדושין כו' עד שיכפול תנאו ר' יוסה אמר ר"מ דערובין דתנינן אם ספק ר"מ ור"י אומ' ה"ז חמר גמל ומסיק שם דלר"מ אפי' כבני עירו לית לי' ומשום דלא כפל תנאו לומר אם אינו ערוב שם יהי' כבני עירו נעקר בין כך מבני עירו ונשאר קרח מיכן ומיכן וא"ל כמ"ש הק"ע ופ"מ בה"ד הך דר"מ באופן שערבו בני עירו לצד אחר ועמש"ל לה. ד"ה חמר : כי אתא ר' יצחק . ה"נ בירושלמי ע"ש אית תניי תני :

דף לז ע"א שני לוגין . עי' תוס' יומא נה: ומש"ש בס"ד : זוזי זוזי קתני . וכן מבואר בירושלמי דמאי פ"ז ה"ב ה"ד גיטין פ"ג ה"א תני ר' יוסי ור"ש אוסרין ומבואר שם ג"כ בהברייתא טעמייהו שמא יבקע הנוד וכמסקנא לק' ע"ב : ע"ב דברי ר' יוסי . במתני' דדמאי שציין הגרי"ב ליתא פלוגתא רק סתם פטור . והברייתא דהכא היא בתוספתא פ"ח שם פלוגת' דר' יוסי ור' יהודה ובירושלמי פ"ו ה"א מפרש לפלוגתייהו באופן אחר ולאו משום ברירה ובשקונה מחבר גם לעצמו אלא דקונה רק לע"ה ופליגי בסתם דבאמר קנה לי לכ"ע שלותו הוא . ובאמר קנה לך דהו"ל לוקח ומוכר כ"פ בסתם ר' יוסי ס"ל שליח הוא ור' יהודה אומר לוקח ומוכר הוא ועי' מה"פ שם דכ' דס"ל להירושלמי כמסקנת הגמ' סוף ביצה דבדרבנן יש ברירה ע"ש : איפוך . וכן מבואר בירושלמי דמאי פ"ז ה"ד ר' יוסי אומר לא חילל : על סלע חדשה . ירושלמי שם : ששיריה ניכרין . עי' ספרי נשא ה : אי אתה מודה . עמש"ל ע"א :

דף לח ע"א מאי ניהו לרוח אחת . בירושלמי כיני מתניתא לרוח אחת לשני ימים כו' : אי אתה מודה . הכא מפרש כך למתני' ובירושלמי היא ברייתא בפ"ע מודה ר"א כו' א"ל כשם כו' והוא בתוספתא פ"ד : אי אתם מודים . ירושלמי שם והיא בתוספתא פ"ד : שאין מערבין בתחלה . שם ואית' בירושלמי ובוין שלא יתננה בסל פי' שלא יתערב פת הערוב בשאר ולא יוכל להוליכו בשני דהו"ל מערבין בתחלה בלתי אם שיוליך כל הסל שם כבירושלמי שם : ע"ב למרמא דרב אדרב . גם בירושלמי כאן ובשביעית פ"ט ביצה פ"א רמי ר"א דרב אדרב אך לא מביצה שנולדה כ"א משירי פתילה משבת ליו"ט דאסר רב ולא משני שם ולמאי דמשני הכא משום הכנה י"ל גם בשירי פתילה דשייך בי' הכנה ועי' רא"ש פ"ק דביצה : דמנח לי' בסוף אלף . בירושלמי ה"ז לא ס"ל כאוקימתי' זו וקאמר בדעת ר"א דמערבין משתחשך ול"ב סעודה הראוי' מבעו"י ומוקי להא דלגין עב"י דלא כר"א ור' ירמי' בשם ר' זירא משני ד"ה היא כו' מבהול הוא קונה שביתה לשני ימים ומסיק לר"א דגם בחמישי קונה ערוב ומ"מ ע"כ בעינן שיהא קיים הערוב בבהש"מ דשבת או יו"ט :

דף לט ע"א ובאותה השפת . ירושלמי ה"ח ובה"ז שם ובוין שלא יתננה בסל ועמש"ל לח. ד"ה שאין מערבין : תוס' ד"ה מודים חכמים . כעין קושי' זו אית' בירושלמי מחלפ' שטתי' דר' יהודה כו' מחלפה שטתי' דרבנן כו' ומשני שם לר' יהודה דשאני ראש השנה דהוא עכ"פ מספק ושבת ויו"ט הסמוך זה לזה שניהם קדושות ודאי ורבנן ס"ל שבת ויו"ט יו"ט לגבי שבת כחול שויתהו והו"ל ב' מיני קדושות וכר"ה שוים שם וה"נ י"ל לרב שהקשו התוס' :

דף מ ע"א בתוס' ד"ה אי מסכתא . דבירושלמי דנדה . לית' בנדה וצ"ל דכירה והוא שם שבת פ"ג ה"א ובתרומות פ"ב ה"ג : שם ומפרש בירושלמי דרב אוסר . הוא בירושלמי שביעית פ"ט ה"א כאן ה"ח ביצה פ"א ה"א : תניתוה . בירושלמי אבעי' לי' אם מפני שאמר אם היום אם מחר או ייבא כיי דמר ר' יעקב בר אחא בשם ר' יסא העובר לפני התיבה ביו"ט של ר"ה א"צ להזכיר ר"ח אוף הכא כן ולא אפשטא : ר"ה שחל בשבת . תוספתא ברכות פ"ג וה"נ מייתי לה בירושלמי שבועות פ"א ומוכיח מדלא נקט י"א : ע"ב מתוך שכולל . ה"נ אמר בירושלמי שבועות שם ועי' מה"פ שם ד"ה ברם : מתחיל בשל שבת . עי' ירושלמי פ"ד ה"ו ביו"ט שחל בשבת פלוגת' דתנאי כעין זה : דלא איקרי רגלים . בירושלמי פסחים פ"י אית' תני כל שנא' בו מקרא קדש אומרים בו זמן ור"ת מסייע לזה מהא דאבכורה אומר זמן ועפ"מ שם דבשבת דכ' מקרא קדש מ"מ כיון דל"ס פ"א בשנה אינו בכלל זה ומיושב קושי' הש"ק שם : ואמר רבה . בתנחומ' בראשית ב' אמר רבא כי הוינן בי רב נחמן אמר רבא ניחזי . שם :

דף מא ע"א בסעודת שלמה . ירושלמי תענית פ"ד : אר"י פ"א . תנחומ' בראשית ב' : לאחר פטירתו . תוספתא פ"ב דתענית : אר"א בר' צדוק . בתענית פ"ד ה"ד אר"א בר' יוסי ובשקלים פ"ד מגילה פ"א בכאן ואיכא לשמויי חדא מקמי תרתי : תוס' ד"ה שאני . ובירושלמי תענית פ"ב ה"ד ועי' הי"ב שם מגילה פ"א ה"ד נדרים פ"ח ה"א : ע"ב מר זוטרא משמי' דר"ה . בירושלמי תענית ספ"ב ר' זעירא בשם רב יהודה ר' בא ר' אימי בר יחזקאל בשם רב : חוזר לדעת . בירושלמי א"ר אחא ר' נחמי' היא דגבי פירות ל"ק ומשמע שם דאדם ופירות דין א' להם ומתני' ר"ג היא והוא דלא כבבלי דאתי מתני' אפי' כת"ק ושאני פירות ועי' מה"פ שם : גדול כבוד . עי' ברכות יט ע"ב : ר' נחמי' ורא"ב"י . בירושלמי לית' רא"ב"י כ"א ר' נחמי' :

דף מב ע"א תוס' ד"ה מכלל . בירושלמי ה"א ועי' ק"ע וש"ק ומה"פ שם : אר"נ אמר שמואל . בירושלמי הוא דעת ר' יעקב בר אחא ר' אבונה בשם חיי' ברי' דרב ושם ומטלטל בד' אלפים ע"י זריקה : ור"ח . וכ"ה בירושלמי ע"ש ר"ס : חייא בר רב . וכ"ה בירושלמי שם ומסיק שם הכי ולא כדמקשה עלה הכא : תוס' ד"ה ונכרים . בירושלמי כאן ה"א ועש"ק ומה"פ שהקשו על התוס' הא משמעות הירושלמי דמסיק דאפי' כר"ג ורא"ב"ע פליגין וכפרש"י ובפנ"א נדחתי ליישב הירושלמי ע"פ הבנת התוס' דל"ת על התוס' והכמ"ל : ע"ב וכלתה מדתו בחצי חצר . בירושלמי בעי נתנוהו באמצע הדיר והיה הדיר חציו בתוך התחום וחציו חוץ לתחום כו' מחלוקת ר"ח וחייא בריי' דרב ומוכח מזה דר"ה גם בזה אוסר טלטול וראי' לפי' הקונט' דרק להלך קאמר ועפנ"א מ"ש ליישב לשיטת התוס' : אמר רב הלכתא כר"ג . כה"ג בירושלמי ג"כ ע"ש רב וכדמפרש ר' חייא בר אשי שם : ושמואל אמר . שם ע"ש חנני' בן אחי ר' יהושע כו' שבא אחי אבא והכריע כו' וכלק' מג ע"א : שנפרצו דופני הספינה . ה"נ בירו' שם ומש"ש היתה אכסדרה נרא' שצ"ל אסכרי' שהוא בל' הירו' רפסודות ועי' בירו' ברכות פ"ד סוף ה"ה:

דף מג ע"א בשעמדה . נרא' דהיינו דאמר בירושלמי היה גלגי דהוא דשכיח בי' גלים וצריך לעמוד לעתים ובשעת שביתה עמדה : הכריע אחי אבא . עי' לעיל מב ע"ב : ע"ב לא בע"ש . עמ"ש פסחים יג ע"א : דקא נדר . עי' ט"א ר"ה י' ע"ב ובק"א האדרכתי בזה : שפופרת . בירושלמי מגודות היו לו ומקשה שם ול"ל עד שלא תחיכה ואפי' משתחיכה ולא ר"ג היא ומשני תפתר שהי' בגמל יותר מב"ס ולא יהיו [נרא' שצ"ל היו] מחיצות גבוהות עשרה ולא יהיו [היו] פרצות יותר מעשר ולא יהא [היה] עומד כנגד עומד ופרוץ כנגד פרוץ . ונרא' פי' דקשי' לי' שיהי' נחשב הספינה והגמל לרשות א' כשיהי' פרוץ להגמל ביותר מעשר וכנגדו גם מחיצות הגמל פרוץ והו"ל כרשות א' ונחשבים מחיצות הגמל והספינה כא' ע"כ משני שהי' יותר מב"ס או שלא היו מחיצות לגמל או שלא היו הפרצו' יותר מעשר דהו"ל פתח ורשות בפ"ע או שלא הי' פרוץ דגמל נגד פרוץ שבספינה ע"כ הו"ל רשות בפ"ע וזה דלא כפי' המפרשים שם ועי' ריטב"א : משכתי' שמעתי' . בירושלמי ברכות פ"ב ה"א כה"ג על ר"ל : תוס' ד"ה יתיב ובירושלמי . סוכה פ"ד ה"ג ר"ש ורנב"י ת"א כו' ועוד בדוכתי טובי ובקדושין לג. משמע דר"נ סתם הוא ר"נ בר אבא וכבר העיר בזה הגרי"ב ב"ב מו ע"ב : עשה לו מחילה של ב"א . עי' ירושלמי שבת פר"א ה"א דמילה ה"א דר' סימון התיר להביא איזמל ע"י תולה היינו שורות ב"א ואיתא שם בין לדעת בין שלא לדעת ור' אמי אסר :

דף מד ע"א הכל מודים . עמ"ש שבת קלז ע"ב : עשאה לבהמה דופן . עמש"ל טו ע"ב : ע"ב נמי לא קשי' . עמש"ל מג ע"ב : כל היוצאין . בירושלמי שכל ועמ"ש לקמן : מ"ס שבלעת תחומין . בירושלמי א"ר חונא והן שיהו ד' אמות אוכלות מתחום טברי' ומתחום מגדלא ר"ח בשם רב אדא בר אחווה ר' לא בשם רשב"ל ואפי' יצא למגדלא וחזר כאלו לא יצא ועק"ע ופ"מ ולדידהו הא"י וחזר אין לו מובן וני' בעג"ד לפרש דהיינו פלוגתייהו דהכא ע"פ ליישנא בתרא שברש"י דר' חונא ס"ל דכיון שנבלע תחום טברי' בתחום מגדלא ד"א יכול לילך לביתו למגדלא ושם הוא כבני עירו ובשם רשב"ל דלא הפסיד גם התחום שמטברי' ואף אחר שבא למגדלא וחזר לא הפסיד תחום שנתנו לו חכמים ומסיק אפי' יצא מזיד היינו אפי' הזר מזיד ג"כ הו"ל תחומיו א"ר פנחס מתני' אמרה כן שכל היוצאים כו' והוא ע"פ גיר' הירושלמי שכל דהוא כ"ע לשלפניו ומיירי גם מקודם בילא להציל ולענין מאי טעמין לו שם תחום הא יכול לשוב לביתו אפי' רחוק כמה וע"כ היינו שאם מובלע בתחומו יכול ג"כ לחזור אף שלא באונס . כן נ"ל באור הירושלמי ועפנ"א : שבת במערה . עי' ירושלמי ספ"ה :

דף מה ע"א בראשונה לא היו זזין . עמ"ש בס"ד ר"ה כג ע"ב : שחוזרין בכלי זין . וכ"ה בירושלמי : שמא בלבו היתה . בירושלמי דהה דברי המשיבין כך מהא דתני לשחרית כו' משמע דהוא לא הי' יודע שהוא בתוך התחום : ע"ב הואיל ונעור קנה . כ"ה ג"כ בירושלמי ומ"מ נרא' דס"ל להירושלמי דגם בכלים אית לי' לריב"נ קונין שביתה . ולא הוצרך לטעם זה כ"א משום דקי"ל הלכה כריב"נ להקל וכמ"ש כאן ובירושלמי פ"א ה"א כאן ה"ה פ"ו ה"א וה"ב ובכלים לית הלכתא כותי' משום דהו"ל לחומרא והו"ל תרי קולי דסתרי אהדדי לזאת אמר דיש טעם לחלק ע"כ לא סתרי אהדדי ובפנ"א לירושלמי עירובין פ"א ה"א הארכתי ועמ"ש לקמן ר"פ הדר :

דף מו ע"א אבל יחיד במקום רבים . עמ"ש בפנ"א רפ"א ומ"ש לק' ר"פ הדר : מעשה שעשה ר' כר"א . בירושלמי נדה פ"א ה"ד הורי רבי כר"א והוה מצטער ע"ש : שמועה קרובה . ב"ר פ' ק' ובירושלמי מ"ק : ע"ב הלכה כר' מחבירו . עמ"ש פסחים כז. ובפנ"א דמאי פ"ב : ר"מ ור' יוסי . ירושלמי ברכות פ"ב ה"ד ולמ"ש בפנ"א דיי"ג שם ר' יהודה הוא ר"י ור' יוסי פסחים פ"ד ה"א ועי' ירושלמי תרומות פ"ג ה"א דאמר שם הלכה כר' יוסי מחבריו ותמוה דבברכות פ"ב ה"ד ובשביעית פ"ח ה"ז מוכח דרק מחבירו ולא מחבריו דנגד כתם אין הלכה כר' יוסי וכן מוכח בנדה פ"א ה"ד דמשני רבו עליו . וצ"ל דט"ס מ"ש מחבריו או דהפי' מחבריו נגד כל א' ביחוד דהיינו בין נגד ר' יהודה ובין נגד ר"מ או ר"ש : ר"מ ור"ש . תרומות פ"ג הלכה כר"ש ר"ש ור' יהודה כר' יהודה וכ"ש ר"מ ור' יהודה וכ"ה בסוף תרומות ובשביעית פרק ח הלכה ז :

דף מז ע"א מטמא בח"ל . עי' תרדים ברכות פ"ג ה"א שכ' בשם הג"י סוף הל' טומאה דלדון היינו על קרקע שבא"י דוקא ובאמת כ"ה שם אבל כ' שם את"כ א"נ אפי' מח"ל ולא ידענא למה תפס הל"ק : ע"ב חפצי הנכרי . בירושלמי כה"ג גר שטבל לאחר שהאיר המזרח ע"ש דלפי' הק"ע והפ"מ האיבעי' אם הלכה כריב"נ וקשה הא גם לריב"נ י"ל דאינו קונה כמ"ש כאן דל"ד לחפצי הפקר וגם לרבנן י"ל דקנה באמצע שבת כבגליון שם גם לפירושם מ"ש את"כ ברר לי מבעו"י הוא ענין אחר ופירושם בו דחוק מלבד שמגיהים ומסרסים ונרא' דה"פ דאבע"ל אליבא דריב"נ דהלכה כותי' וז"ש מה אמר כלומר ריב"נ ופשיט לי' מהא דאמרי' הלכה כריב"נ ברר לו . פי' דק"ל כיון דר' ס"ל כריב"נ למה הביא פלוגת' דר"א ור' יהודה בענין הד' אמות והיכי משכחת לה דברי ר' יהודה שאם ברר א"י לחזור דאם ברר משחשכה בודאי יכול לחזור וע"כ בברר מבעו"י וקשה הא מבעו"י לא היה יודע שיישן ודעתו הי' לאלפים לכל רוח ואמאי א"י לחזור כשנעשה שינוי שיישן ואבד תחומו וברורו הוי בטעות ואי נימא כריב"נ ולא אבד האלפים א"כ מאי נ"מ בהד"א לאיזה צד שיתשבם דדוק"ל דהכ"מ לאיזה צד להמשיך התחום יותר ולזאת בעי לאפשט מכאן דמיירי בגר דלא קנה אלפים גם לריב"נ ורק ד"א יש לו ע"כ אם ברר א"י לחזור דדוקא בישראל דתלוי בקדום היום אם לא ברר מקודם יכול את"כ לברור ולחזור אבל בגר דשעת' דידי' בשעה שטבל אם יברור או א"י לחזור בו וש"מ דאין לו כ"א ד"א גם לריב"נ . ודחי דלא על הדא אמרה כו' היינו דהפלוגת' היא על דין מי שהוציאוהו . ומקשה ע"ז ר' בון מודה ר"י שאם ברר יכול לחזור בו . פי' דאי אמי שהוציאוהו קאי דהוי בשבת ואמאי א"י לחזור בו וע"כ דקאי אגר וקנה שביתה בשבת עצמו לד' אמות ע"כ אינו יכול לחזור וש"מ דאין לו תחום אלפים גם לריב"נ :

דף מח ע"א מחיצה של ברזל . בירושלמי ביצה פ"ה ה"ד ס"ל לר' יוחנן הכי בבא"ר שבין ב' תחומין וריב"ת פליג עליו וס"ל במחיצת קנים : שמנה על שמנה . בירושלמי ה"א ר"י בן פזי בעי ד"א שאמרו תחום הן או אינן תחום אין תימר תחום הן אין נותנין לו ד"א מב' מקומות אין תימר אינן תחום נותנין כו' ולפ"ז פליגי בזה והיינו טעמייהו . ובזה י"ל רומי' דר"ז דשם אמר תחום הן ובסוף ה"א אמר אינן תחום דהתם לדעת ר"ש קאמר ובסוף ה"א לדעת ר"ג קאמר שאינו מקפיד על ד"א בשבת כבכן . והק"ע מוחקו שם והפ"מ מפרש אינן היינו אינון שהם . ובעג"ד פשוט כנ"ל : שבו איש תחתיו . במד"ר פ"ב וירושלמי שם : ר' יהודה אומר גופו . תוספת' פ"ג ועי' במד"ר פ"ב תנחומ' במדבר ט' : מצומצמות . עי' מה"פ ר"פ ובש"ק : ע"ב חמשה שגבו כו' וכה"א ערובן ערוב . בירושלמי פ"ו ה"ז ר' יעקב בר אחא ר' יסא בשם ר' יוחנן בני המבוי שנתנו ערובן בב' מקומות אם מבלי מקום ה"ז מותר אם בשביל לחלוק אסור ע"ש :

דף מט ע"א דוחין אותה אגל שאינה רגילה . לפמ"ש בפנ"א לק' פ"ו לענין נכרי בחצר הוא כה"ג שם : דמלי' למנא ואייתר . ה"נ קאמר ר' יוחנן בירושלמי וע"ל מח ע"ב : והאמר שמואל . בירושלמי שם ע"ש רב המנונא ושם איתא פלוגת' דב"ש וב"ה בזה וכ"ה בתנחומא נח סי' ט"ו ועמ"ש לק' עב ע"ב : ע"ב עגולות דברי ר"ח בן אנטיגנוס . בבמד"ר פ"ב גם ד"א לטלטל הם עגולות לר"ח והיינו רחב"א דהכא וכ"ה בתנחומ' במדבר ט' ולהק"ע בירושלמי ה"ו וגירסתו שם מודה רחב"א באמות דמרובעות אינו כפי המדרש ולהפ"מ אין סתירה להמדרש ע"ש ויש לעיין להירושלמי בפרקין ה"א דאמר כשנפנה נפנה מן הצד . וכשהוא מתפלל מתפלל לווכסן א"כ לרחב"א היכי עביד כיון דלדידי' ל"ל אלכסון וא"כ אפשר לומר כהק"ע דמודה בד"א דמרובעות והירושלמי לשיטתו משום דא"א בענין אחר והמדרש י"ל דס"ל כהבבלי לעיל מח: דיוצא מחוץ לד"א משום גדול כה"ב א"כ אפשר לומר ד"א עגולות לרחב"א : אין לנו אלא עני . עי' ירושלמי כאן ה"ח ובלבד שלא ישב בתוך ביתו כו' והוא מהתוספתא פ"ג ועמש"ל סא ע"ב : שלא יצא . בירושלמי שמא יצא : תוס' ד"ה ואמר . עי' ירושלמי בפרקין ה"ה ובגליון שם :

דף נ ע"ב שבת בתל . תוספת' פ"ג ועמש"ל סא ע"ב : היו שנים א' מכיר . ירושל ה"ז : א' עירב עליו לצפון . תוספתא פ"ג ועי' ירושלמי פ"ג :

דף נא ע"א היו שנים . ע"ל נ ע"ב : ומקום מניסה . בירושלמי ה"א לית' רק מקום ממקום ע"כ נ"ק לי' ונילף מקיר העיר וחוצה : הן ואלכסונן . עי' ירושלמי ה"א ומ"ש ברכות כב ע"ב : ע"ב ור"ח אמר מתלוקת במקום פלוני . מל' הירושלמי משמע כר"נ דאיתא שם אע"ג דא"ר יהודה עיקר ערוב ברגליו . ובלבד שלא ישב בתוך ביתו ויאמר שביתתי במקום פלוני וכן מוכח לק' ה"ט לפתרא בתרא שם דיכול לומר שביתתי במקום פלוני בילא מן העיר לר' יהודה וצ"ל במסקנת הירושלמי דמסיק ע"ז אלא יוצא כו' במקום הזה פי' במקום פלוני ועי' תוספת' פ"ג ובהגהות הגר"א שם ויש שם שבוש בהגהו' שכ' לא יצא וצ"ל יצא כדברי ר' יהודה ע"ש : והתירו חכמים . תוספת' ספ"ג : מעשה באנשי . תוספת' שם וכ"ה בירושלמי ה"ח : הו"ל עני . כ"ה ג"כ בירושלמי ה"ט לפי הפתרא בתרא במתני' שם ע"ש :

דף נב ע"א הנותן את ערובו . בירושלמי פ"ה ה"ח הנותן את ערובו למ"ד ערוב בכר עיקר אין לו כ"א אלפים לכל רוח אבל שבת במערה מהלך תוכה כולה וחוצה לה אלפים אמה ועמש"ל סא ע"ב : הו"ל עני . הוא כפתרא בתרא בירושלמי ושם שהבכו שהחזירו לא ערב כלל לא לו ולא לשאר אנשי העיר . ומ"מ קנה ערובו במקום שרצה לערב שאמר שביתתי במקום פלוני ומהני לר' יהודה בשלא מהעיר ופתרא קמא הוא בשלא ערב לו אבל לשאר אנשי העיר ערב והוא מותר לילך מביתו אלפים לכל רוח וכל בני העיר אסורים משום דערב בעדם אין להם לילך לצד אחר ע"ש : ע"ב שתים יכנס . בירושלמי מדייק הא שתים וכ"ש לא יכנס איתא סיפא שלש לא יכנס הא שלש פחות כ"ש יכנס : רש"א אפי' חמש עשרה . בירושלמי הוון בעו מימר מה דמר ר' לעזר ביוצא אבל במתהלך לא אשכח תני היא הדא היא הדא הוון בעו מימר מה דמר ר"ש במתהלך הא ביוצא לא אשכח תני היא הדא היא הדא :

דף נג ע"א חד תני מאברין . בירושלמי כאן וברכות פ"א וריש ע"ז מבואר רב אמר מאברין ושמואל אמר מעברין : אבר אבר . בירושלמי שם מוסיפין לה אבר ופי' התרדים בברכו' כנף : מאי מכפלה . עי' ב"ר פנ"ח פירושים שונים למכפל' : קרית הארבע זוגות . פדר"א פ"כ ובב"ר פנ"ח ע"ש ד"א ועוד פירושים שם לר' יצחק שם פי' א' מד' מקומות כו' ע"ש ובידי"מ : ולמה נקרא שמו אמרפל . ב"ר פמ"ב תנחומ' לך סי' ו' : רב ושמואל ת"א חדש ממש . שמ"ר פ"א ובתנחומ' שם סי' ה' כמ"ד שחדש גזרותיו ושם שהורידו את פרעה ג"א בעבור שלא הסכים לעצתם להרע לבי"י עד שלאחר ג' חדשים הסכים ושב למלכותו ע"כ נקרא חדש : א"ר יוחנן . כ"ה גם בירושלמי ה"א ר"י בשם ר' הושעי' מאברין : ע"ב עמי במתיבתי . ויק"ר פכ"ו מדרש שמואל פכ"ג וכ"ד : פ"א נתהרהרתי . איכ"ר פ"א :

דף נד ע"א כי חיים הם למוצאיהם . תנחומ' עקב סי' ה' : חש בראשו כו' . עי' תנחומא יתרו סי' ח' מכלת' בשלח ויסע פ"א : אר"א מ"ד לוחות אבן . שמ"ר פמ"א ע"ש ד"א תנחומ' עקב י' : אל תקרי חרות . פדר"א פמ"ו ועי' תנחומא תשא טז שלח יג עקב ח אדר"נ פ"ב : אם משים עצמו כמדבר . תנחומ' חקת כא ע"ש : ע"ב ארשב"ג מ"ד הילת . בילקוט משלי תתקלו ארשב"י א"ר יונתן : ר' אלעזר בן פדת . בירושלמי ברכות פ"ה העובדא בר"א בר"ש לגי' הרמב"ם ולגי' הספרים הוא על ר' יודן בר' ישמעאל ועי' שוח"ט סי' ז : כיצד סדר משנה . עי' ת"כ שמיני רפ"א ורפ"ב : לשנות לתלמידו ד"פ . עי' שמ"ר פ"מ תנחומ' יתרו טו ויקהל ד : הרב באמצע . בירושלמי ברכות פ"ה ממנעין את החבר :

דף נה ע"א רבא אמר לא כשמים . בילקוט נצבים תתקמ ע"ש ד"א : כמין שני פגומין . עי' תוס' ד"ה עיר ובענ"ד מבואר הוא בירושלמי ר' יעקב בר אחא ר' יסא בשם ר' יוחנן מאיכן מעברין מכנגד הסקוף עד אלפין אמה [נרא' פי' שלא הי' ב' התומין בין הפגומים] אבל מכנגד העיר אפי' כמה [היינו באורך נגד העיר אין קפידא שיומשך יותר ע"י בורגנין כמה אלפים] א"ל אוף אנא סבור כן א"ל ומה חמית מימר פגום או נאמר הכן גו פגום [פי' שנאמר דגם המרחק שכנגד העיר דינו כבין הפגומים כגו פגום דבעינן שיהו מובלע תחומיהם זה בזה] אר"נ עד ראשה דמדינתא מלתי' דר"ש אמר כן דמר רשב"י יכול אני לעשות שיהו מהלכין מגור לצידון כו' ע"י מערות ובורגנין כ"נ בענ"ד פי' הירושלמי רק דק' לפ"ז איך לא הביאו התוס' והרא"ש את הירושלמי לראי' דבעינן הבלעת תחומין ביניהם : אר"ה עיר העשוי' כקשת . בירושלמי ר' בא רב יהודה בשם רב : מרוח א' מותר . לגי' הק"ע הוא בירושלמי והפ"מ פי' כפי הגיר' הכתובה שם מרוח א' אסור ועי' פנ"א : ע"ב ר"ה אמר קרפף . עי' מה"פ ה"ב ובפנ"א והכמ"ל : דאי בעי הדר אתי דרך בתים . לפי הפ"מ הוא בירושלמי טעם למאי דעד ד' אלפים בין ראשי הקשת מותר משום דיכול לסבב כל העיר אין יתן סנדלוי כו' ע"ש : לא דליכא תקרה . הכא לא אפשיטא האבעי' ובירושלמי מוקי ר' אבין בשם רב יהודה להברייתא בשנטלה קורתו ועי' מה"פ ד"ה בית מ"ש בזה : מתיב רב חסדא . וכן מתיב אסי בירושלמי רק דשם מקשה איך היו הולכים למדרשו של משה וכתבתי בק"א דהתם הוכרח להקשות מב' האדדים דהירושלמי ס"ל די"ב מילין דאורייתא ופריך לכ"ע לזאת מרוח א' לא היה קשה דהפשר לו לצאת לצד אחורי המחנה ולהרחיק כמדת אהלו שברחם המחנה רק אותו האיש שנפנה והי' צריך ג"כ ללכת לבית מדרשו לצד השני הכ"ל יותר מי"ב מיל אבל הבבלי פריך למ"ד תחום אלפים דאורייתא כמ"ש הריטב"א ע"כ קשי' לי' גם מרוח א' והארכתי גם ביישוב קושי' הש"ק והכמ"ל : והוי תלת' פרסי . עמ"ש ברכות נד: וסנהדרין ה ע"ב : דגלי מדבר קאמרת . בירושלמי ר' יוסה קאמר בהפך כיון דע"פ הדבור הוי כחונין לשעה ור"י בר' בון אמר כיון שהבטיחן הקב"ה להכניסם לארץ כמו שהוא לעולם ור' אבון מחני דעשה משה להם שלשה גריפין וג' בורגנין ובזה הוו כקביעי וכן אמר בירושלמי שבת לענין בנין וקשירה דבמשכן דל"ס לשעה אלא לעולם : אין ת"ח רשאי . בירושלמי סוף קדושין בכל אדם אמרו :

דף נו ע"א כיצד החמה יוצאה . בירושלמי נותן סימן למזרח ומערב ממקום שהחמה זורחת בא' בתקופת תמוז עד מקום שהחמה זורחת בא' בתקופת טבת אלו פני מזרח ממקום שהחמה שוקעת כו' . ובתוספתא הוא ככאן והיא היא : ע"ב מפני שהוא מפסיד את האויות . בתוספתא ובירושלמי בל' אחר קנת :

א"ר אליעזר בר' יוסי . בילקוט משלי תשפז ר' אלעזר בנו של ריה"ג וכ"ה בירושלמי סוטה פ"ה ה"ג ובתוספתא סוף ערכין ובבלי סוטה פ' כשם במתני' שם :

דף נז ע"א אמרה תורה תן חוצה . בירושלמי איתא דר"מ ורבנן פליגי בהך דרשא דר"מ דריש חוצה ורבנן דרשי מקיר העיר דהיינו דלפעמים אין מודדין כ"א מקיר העיר כגון שאינה אלא עיר אחת שאז אין נותנין קרפף כן פי' הק"ע ועפ"מ שם : ר"ח אמר נותנין . עי' מה"פ ה"ב אריכות דברים בזה : ע"ב שאילו מטיל אמצעי ביניהם . בירושלמי פלוגת' שמואל אמר בעשוין שורה בר קפרא אמר בעשוין גובה ומסיק דלמ"ד גובה כ"א מהמשלשה נחשב לאמצעי : אלפים אמה . כ"ה ג"כ בירושלמי ע"ש ר' יעקב בר אחא ר' יוסה בשם ר' חנני' ושם ר' יוסה מבעי' לי' היו שנים פי' הק"ע שהיו משני עברים שני חיצונים כזה * * האמצעי מהו שידון לכאן ולכאן מה צריכה לי' כשהיו שנים מהלכין אבל אם הי' א' כו' ונרא' דבמקום אבל * * צ"ל אלא ופי' כשהיו שנים מהלכין בתמי' בזה פשיטא דזה יכול לחשוב לכאן וזה יחשוב האמצעי לעבר השני אלא כי קמבעי' לי' כשהיה א' מהלך אי נימא דנדון לכאן ולכאן : דמבלעי כדגלת . עי' רא"ש סי' ג' שהביא בשם ירושלמי [והוא בה"א כאן] מהו ליתן עבור לעבור מלת' דרשב"י אמרה כן נותנין עבור לעבור דאמר רשב"י יכול אני לעשות שיהו מהלכין מגור לגידון מטבריא לצפורי ע"י מערות וע"י בורגנין [כאן להילוך כאן לעבור] ר' אחא אומר אתפלגון ר"ח רובא וב"ק ח"א הד"א בעיר גדולה אבל בעיר קטנה לא תהא התוספת יתירה על העיקר וכו' הרא"ש דמשמע דפליג הירושלמי עם הבבלי ע"ש והש"ק תמה הא הירושלמי מחלק כאן להילוך כאן לעבור ועי' גליון ובענ"ד נרא' כפי' הירושלמי כאן להילוך כו' דשייך לדברי רשב"י שיכול לעשות שיהו מהלכין כו' ע"י מערות ובורגנין ע"ז קאמר במערות שיש בנין על פי' נחשבות כד"א במדת התחומין . והסמוכין בתוך ע' ושירים הם לעבור ומרבעין ממנה ובזה עשה שיוכלו להלך מגור לגידון ולא שמחלק בכך דהלא ליכא שם קושי' כלל וא"צ לתירוץ ולזאת אין נוגע זה לדין הרא"ש כלל ופשוט בענ"ד :

דף נח ע"א אר"י אמר רב . בילקוט ויקהל תיד ליתא אמר רב : דאמר קרא . במד"ר פמ"ג : מפני שמרבה . בירושלמי מפני שהוא נמתח ונשכר : א"ר יהושע בן חנני' . בירושלמי ר' יהושע סתם : [illegible]

דף נט ע"א ותחומין דרבנן . [illegible]

דף ס ע"א [illegible] עם העיר] ור' מנא פליג ע"ז ע"ש ובגליון : אנשים ונשים . ירושלמי שם ושם אסי אמר ובלבד ישראל ועש"ק שם : ע"ב למזרח בנו . ה"נ מפרש לה בר קפרא בירושלמי מהאת קושי' הנ"ל : בסוף העיר . בירושלמי ה"ז אמר חזקי' ר' סימון בשם ר' יוחנן אין עיר עולה ממדת אלפים ור"א פליג התם . וע"ש בש"ק ומה"פ ובפנ"א מ"ש ליישב קושי' הש"ק על הרמב"ם דחשיב העיר כד"א מהירושלמי דלר' יוחנן אין עולה משמע דאין עולה כלל . ולא ידעתי למה לא ניחא לי' לאוקמי הפלוגת' כעין דהכא ריב"ל ור' אידי ועוד נרא' דאפי' אי גרסי' אכפי ואין אכפי י"ל דעולה וכגון דלאכפי עיר גדולה כלתה מדת תחומה אחר כלות מדת העיר הקטנה אף אם לא נחשבא כד"א ולעיר גדולה כלתה מדת תחומה בתוך העיר וא"כ י"ל דלענין עולה למדת אלפים קמבעי' לי' ואף דהבבלי לא ניחא לי' לאוקמי בהכי דקפי' פשיטא להירושלמי אפשר דניחא לי' ואין להקשות מזה על הרמב"ם :

דף סא ע"א מודדין לה משפת הנחל . מפרש"י משמע שפת הנחל הפנימי שלצד העיר ובירושלמי ה"א היתה משפת הנחל החיצונה ואתי' כפי' הרי"ף ועי' מלחמות ובמה"פ שם : לחמתן . במה"פ בירושלמי ה"ז סד"ה בראשונה שהעיר להקשות לר' יוחנן במגילה ו. דאמר חמת זו טבריא מהתוספתא דאיתא שהיו שתי עיירות ואח"כ נעשו עיר א' ול"מ מר' יוחנן דעל אח"כ יהי' כונתו ע"ש ובענ"ד יש לעיין עוד דבירושלמי פ"ד ה"ג איתא דממגדל לטבריא הוא ב' מילין ומובלעות תחומן אהדדי ובבבלי פסחים מו. ממגדל נוני לטבריא מיל ודוחק דהיינו מגדל אחר . ונרא' הדבר דבבבלי מיירי לאחר שנעשו חמתן וטבריא עיר א' וממגדל לחמתן ל"ה רק מיל כדמשמע בירושלמי הכא דבני מגדל עלו לחמתה בשבת ומשמע שלא ערוב ומיירי בבבלי לאחר שיותם עיר א' וקרי לי' טבריא ושפיר י"ל דר' יוחנן קאמר דחמת דקרא היא טברי' דהאידנא ואולי גם בזמן יהושע היתה נבנית וחרב בינתים ונעשו כשתי עיירות וקאי בראשונה של התוספתא על זמן שבינתים ואח"כ נבנו החרבות כן י"ל לר' יוחנן . אך גם בראשונה דהתוספתא משמע שהיו בתחום א' חמתן וטבריא : כי אתא רב דימי אמר טטרוגי . לפי' הפ"מ בדברי ר' מנא בירושלמי מפני הרבויות פי' שבר אחר הי' שם הייתי דברי רב דימי ולפי' הק"ע הוא דברי רב ספרא דהכא ור' יוסי בר' בון סבר שם כרב דימי בר חיננא דהכא : ע"ב אמר שמואל . בירושלמי ה"ז פלוגת' דשמואל ור"א ומשמע התם דבהניח פליגי ובשבת מודה שמואל כדמוכח הכא ושם בה"ה ר' יעקב בר אחא בשם ר"א הניח ערובו בקרפף אין לו ממקום ערובו אלא אלפים אמה . וקשי' דר"א הדר"א וכ' הש"ק שם דמיירי שם בקרפף יותר מב"ס . ומוכח דבשבת מהני גם יותר מב"ס כהרמב"ם ולהרשב"א י"ל דמפרש דמיירי התם לר"ע דמחלק בין שבת להניח . ומיושב קושי' הש"ק להרשב"א מהירושלמי די"ל דמיירי התם גם בפחות מב"ס ולר"ע ולא קשה דר"א הדר"א : שבת בעיר . במד"ר פ"ב תנחומ' במדבר סי' ט : לא תימא עיר . לפי ד' הרשב"א מובא בהה"מ פכ"ז מה"ש ופ"ז מהל' עירובין דביותר מב"ס ל"מ אפי' שבת הומ"ל ולטעמיך תקשה הך כמערת דקי' אמאי מועיל שבת ויש כזה דהומ"ל ולטעמיך ולא אמר :

דף סב ע"א אפי' בפחות מש"פ . בירושלמי ה"ג מלתי' דר' יעקב בר אחא אמר אפי' באגוז אפי' בתמרה ר' יעקב בר אחא כד הוה נפק לאכסניא כו' הוה מבדר מנוי יהיב חוטרי' הכא סנדלוי הכא דיסקי' הכא . ונרא' פי' דר' יעקב הוה מפזר כליו שישתמשו בהם הנכרים הדרים שם ובהנאת טלטולם החפץ מושכר הרשות ועי"ז אמר מלתי' דר"י בר אחא אמר כו' דמוכח מזה דבהנאה מועטת סגי כ"כ בענ"ד ועפנ"א : תוס' ד"ה ונכרי . בירושלמי ה"ג אמר ויבטל הנכרי חזר הוא בו אבל בשכירות גזל הוא אם יחזור ומיושב קושי' התוס' . ועי' גליון שם : ע"ב התם דאתי ביומי' . בירושלמי פ"ח ה"ה לפי' הפ"מ זהו טעמי' דר"מ דאוסר אפי' בישראל משום שיכול לבוא אם בהיתר אם באיסור ופי' הק"ע שם דחוק : אמר שמואל הלכה כראב"י . בתוספת' פ"ה מבואר אחר דברי ראב"י והלכה כדבריו ולזה רימז בירושלמי ה"א כמ"ש הפ"מ אך לא כפי' הפ"מ שם אלא דמקשה שם על מאי דקאמר הלכה כריב"כ מה צריכה פי' הא בלא"ה קי"ל כד' המקיל בערובין ומשני כההיא דתני ראבי"א דק' גם שם למה הוצרך לומר והל' כדבריו וע"כ משום דרבים חלוקים עליו והו"א הל' כרבים ה"נ לענין דריב"כ ופי' הק"ע דחוק :

דף סג ע"א רא"א לא מתו בני אהרן . ויק"ר פ"כ תנחומ' אחרי ו' ועת"כ שמיני מלואים פ"א פסדר"כ כז אחרי ובירושלמי שביעית וגיטין : אם יוליא זה שנתו . בירושלמי פ"ו דשביעית ופ"א דגיטין שנתו וכ"ה בויק"ר שם : ע"ב אמר רב שמואל בר אוניא . בילקוט יהושע טו רב שמואל בר אבא :

דף סד ע"א ואפי' לקיטו . בירושלמי ג"כ אמר שמואל הכי ובתוס' לק' סו. ד"ה מערב כ' בשם הירושלמי דר' יוחנן לא ס"ל כן. וליתא בירושלמי שלפנינו ועש"ק ה"ג ד"ה הלכה . ושיעור דבונתם למש"ש הלכה כו' דהוא פלוגת' על שמואל . ולשון הירושלמי מוכח דחסר שם שורה שלמה ממאי דקאמר סברין מימר אפי' שמשו אפי' לקיטו משמע דלא קאי המסקנא כך וצ"ל שם המימרא דר' יוחנן דכ' התוס' דמזה מוכח דל"א בשכירו ולקיטו כן : האמר ר' אחא בר חנינא . בילקוט משלי תתקפב ר' חמא בר חנינא : אמר רבה בר ר"ה שתוי . מדרש שמואל פ"ב ושם אבא בר רב הונא ובירושלמי תרומות רב הונא אמר : ה"ד שתוי . מדרש שמואל שם שתוי פחות מרביעית שכור רביעית תמן אמרין כל שאינו יכול לדבר ובירושלמי תרומו' פ"א שתוי רביעית שכור יותר תמן כו' : תוס' ד"ה שכור . בירושלמי דברכות ע"ס וצ"ל דתרומות פ"א ה"ד וכן מ"ש דשתוי ע"ס וצ"ל דשכור ובתוס' ברכות לא: ד"ה מיכן נכתב כהוגן ומתוקן כמ"ש : ע"ב מעשה בר"ג . ויק"ר פל"ז ועי' תוס' ד"ה ולמדנו ומ"ש בפסחים כח. ד"ה תמך להקשות מהירושלמי ע"ז פ"א ה"ט וגם קושית התוס' ואיך נתן ר"ג מקשה שם הירושלמי עצמו : אילטא טול גלוסקין . בירושלמי ע"ז שם אמר לטבי עבדו טול גלוסקין ובמדרש ויק"ר אמר תיכף להנכרי להגבי' מהארץ ותימה א"כ איך מוכח להמדרש דחמצו ש"ע מותר בהנאה לאחה"פ כיון שלא זכה ישראל והנכרי זכה מן ההפקר ונרא' דט"ס שם וחסר מה שאמר מתחלה לטבי עבדו להגביה דשם הוזכר גם טבי ואין לו שום פעולה אחרת בהעובדא זולת זה : שהולכין אחר רוב . במדרש ליתא ותחת זה נמנה בהבלעה . שנפסה ברוה"ק ועמ"ש בפסחים כח ע"א : שחמצו ש"ע . בירושל ע"ז שם אית' לאחה"פ מותר מיד ומזה מוכח דה"א לתלות שנאפה אחר פסח כמ"ש התוס' ועמ"ש פסחים שם : ג' מילין . במדרש וירושלמי שם ליתא השיעור ג' מילין והכא עיקר הקושי' מזה : א"ר יוחנן מאי פתח . מדרש וירושלמי שם : א"ר יוחנן משום רשב"י . שם ושם ובירושלמי דמאי פ"ג ר' יעקב בר זבדי בשם ר' אבהו :

דף סה ע"א שנא' בגר אל יורה . בהג"ש פ"ב ובירושלמי ברכות רפ"ה מקרא ושכורת ולא מיין ושם ע"ש ר' זריקן ר' יוחנן בשם ר"א בנו של ריה"ג ומובא בתוס' ד"ה בגר ועי' תנחומ' מקץ סי' י' ומ"ש בסנהדרין מד ע"ב : ארשב"ל לא איברי סיהרא . בויק"ר פי"ט אמר ר' יוחנן אין רנה של תורה אלא בלילה שנא' קומי רני בלילה ור"ל אמר היום והלילה כו' ע"ש דמוכח דלא פליג רק דמוסיף וה"נ צ"ל הכא דמוסיף גם בלילה . וכ"ה בהג"ש פ"ס . ובשמ"ר פמ"ז הך דר"ל שבויק"ר הוא שם ע"ש רבנן אמרי : אל יתפלל ג' ימים . בירושלמי רפ"ה דברכות לית' ג' ימים ומפיק לי' מקרא ושכורת והוא ע"ש ר' ירמי' בשם ר' אבא : תוס' ד"ה בגר . בירושלמי דברכות שהוא כתוב בס' בן סירא . הוא בפ"ז ה"ב שם ובנזיר פ"ה ה"ג ובב"ר פצ"א : אר"ח כל המתישב . בילקוט נח ס היתא אמר רב : א"ר חנין בר פפא . בילקוט משלי תתקסד א"ר חנינא בר פפא : ע"ב ר"ל ותלמידי דר"ח . בירושלמי פ"ד עובדא כזו בר' חיננא ור' יונתן ושם ר"ל הוא המתמיר : ר' חנינא בר יוסף וכתב"א ור' אסי . בירושלמי שם ר"ח ור' יסא ור' אימי וכגיר' הק"ע מהו לשכור רשות משתחשך [ופי' הפ"מ דחוק] ור' יוחנן הסכים ור"ל אמר לא יפה עשיתם ומפרש אח"כ שטלטלתם פי' בלא ביטול אח"כ רשותם לא' מהם וכמ"ש התוס' ד"ה דאתא דבטל לי' העירוב ובעי שכירות וגם ביטול רשות ועי' ק"ע :

דף סו ע"א שכירו ולקיטו . עי' תוס' ד"ה מערב ומש"ל סד ע"א : ע"ב אין ביטול רשות מחצר לחצר . בפ"ז גבי מתבן שבין ב' חצרות שנפחת עד פחות מעשרה דמערבין א' משמע בירושלמי שם ה"ה דקרי מחצר לחצר וס"ל דאפי' אוסרין זע"ז ג"כ אין מבטלין מחצר לחצר ובבבלי לק' עט ע"ב מוכח דלא קרי לה מחצר לחצר כיון דמערבין א' והוא כרב יוסף ואביי הכא דבמקום שאוסרין לכ"ע מבטלין מחצר לחצר . ובק"ע בה"ה ב' גירסות אי מבטלין או אין מבטלין ולק' בה"ח שם מבואר דמבטלין מחצר לחצר . ועפנ"א מש"ש : נתנו ערובם בחיצונה . עי' ירושלמי לק' ה"י ומ"ש לק' עה. בס"ד :

דף סז ע"א שכח א' מן החיצונה . לק' ה"י בירושלמי א"ר יסא כיון שנתנו עירובן במקום א' נעשו כולן רשות אחת והיינו דהעירוב מרגילה ועי' גליון שם אך התם דבלא ביטל מיירי דהא ר' יסא אית לי' בה"ח דמבטלין מחצר לחצר : והקיפום מחיצה בשבת . עי' ירושלמי ה"ד ועמש"ל כ. ד"ה באו : ע"ב קרפף יותר מב"ס כו' חייב . בירושלמי פ"ב ה"ה אית' עד ב"ס מפני שראוי לשיירה הזורק לתוכו חייב : והא מכרמלית לכרמלית . בירושלמי פ' הזורק ה"ה אית' דאין מטלטלין מכרמלית לכרמלית והא דסלע שבים הוא משום דהים מקיפה מכל צד הו"ל כרמלית א' ועמ"ש שבת ו' ע"א :

דף סח ע"א אין בטול רשות מחצר לחצר . עמש"ל סו ע"ב : ע"ב כשמואל סבירא לי . ה"נ בירושלמי ה"ב פלוגת' דרב ושמואל : בין בשוגג בין במזיד אוסר דברי ר"מ . בירושלמי ה"ב כיני מתני' אינו אוסר ע"ש וכלק' סט. אמר רב יוסף : בקנסו שוגג . עמ"ש שבת ג: ובירושלמי כאן ה"ב מוקי פלוגתייהו אם יכול לחזור מהבטול דלר"מ חוזר ולר"י אינו חוזר :

דף סט ע"א אימא אינו אוסר . ה"נ בירושלמי ה"ב : אלמא נכרי הוא . בירושלמי ה"ב ר' יעקב בר אחא בשם ר' אלעזר בטול רשות ביניהם רמ"א יש לו בטול רשות ורבנן אמרין אין לו בטול רשות [פי' דס"ה כנכרי] כו' ר' אחא בשם ר' חיננא כ"ע מודי שיש לו בטול רשות מהו פליגין לחזור בו ע"ש : בגילוי פנים . שם : ע"ב מכם . ת"כ פ"ב : ה"ז אוסר . בירושלמי כיני מתני' אינו אוסר וכרב יוסף לעיל ע"א : נתנו לו רשותן מעיקרא . ה"נ מתני בירושלמי :

דף ע ע"א שנים שערבו נותנין רשותן לא' שלא ערב . בירושלמי ואין שנים שערבו נותנין רשות לא' שלא ערב . וע"ש תיבת ואין וכ"ה בתוספתא פ"ה כבכאן : ושנים שלא ערבו נותנין רשותן לשנים שערבו . בירושלמי ולא שנים שלא ערבו נותנין לשנים שערבו . וגם בזה ע"ש תיבת ולא : יורש מהו שיבטל . עמ"ש לק' ע"ב : ע"ב כל שמותר . עמש"ל כ. ד"ה באו נמי : מבעו"י אוסר . בתוספת' פ"ה אית' איפכא בהניח לא' מן השוק מבעו"י אינו אוסר משתחשכה אוסר ובהניח לא' מבני החצר מבעו"י אוסר משתחשכה אינו אוסר והגי' שם הגר"א שצ"ל שם כבכאן והפ"מ בירושלמי ה"ד שכתוב שם כבכאן הגיר' ע"פ נוסחת התוספת' המשובשה ומובן שאין אנו עלינו לסבול הדוחקים שם שע"פ הגהתו . ובסמוך יבואר ע"פ הגי' הכתובה דלא כהק"ע : אמאי אוסר ניבטיל . בירושלמי מוקי לה כב"ש דאינו מבטל משתחשך בין הרישא בין הסיפא וכר' יוחנן לק' עא. ושם איתא אר"י בר' בון כיון שמת אין לך ביטול רשות גדול מזה ופי' הק"ע דחוק מאד ע"ש ונרא' דהוא הקדמה לקושי' דמקשה אסיפא בהניח לא' מבני חצר ויבואר ע"פ פי' הראב"ד מובא בהריטב"א דא' מן השוק פי' שדר בחצר רק שלא ערב עמהם והניח לא' מבני החצר היינו שערב עמהם ע"כ קשי' לי' אמאי משתחשכה אוסר [דכצ"ל שם כהגהת הק"ע ולא כהפ"מ ע"פ התוספת' וכמש"ל] דברישא מבעו"י אוסר כשלא ערב מע"ש י"ל כמ"ש בבבלי דהיינו עד שיבטל ע"כ מקשה מסיפא ע"פ סברת ר"י בר' בון דמיתתו הוי ביטול רשות והיורש הלא כבר עירב א"כ ליכא לפרש עד שיבטל דהא כבר בטל הוא וע"כ לומר דב"ש היא ומשום דמת בשבת ל"מ הביטול משתחשך :

דף עא ע"א ר' יוחנן אמר מתני' מני ב"ש . בירושלמי ע"ש ר' אחא בשם ר' חנינא ועמש"ל ע ע"ב : יין ויין ראוי לערב . ה"נ בירושלמי וכן הא דרב : ע"ב בפלוגת' דריב"נ . בירושלמי קאמר טעמא דר"ש משום דראוי לשתותן אניגרון : בסומכין על שתוף במקום ערוב . בירושלמי ר' אחא בשם רב הלכה כר"א בן תדאי ר' יעקב בר אחא בשם ר' זעירא אתי' דר"א בן תדאי כר"מ היידן ר"מ א"ר מנא ר"מ דאמר ע"י ערוב ע"י שתוף אר"י בר' בון ר"מ דו אמר שאין מערבין לאדם אלא מדעתו על דעתי' דר' מנא כר' זעירא ע"ד דרב כר"מ . ועי' ק"ע ופ"מ ופי' דחוק ובענ"ד נרא' דהנה ר' אחא בשם רב קאמר הלכה ולא אמר טעמי' ולפי מאי דא"ר מנא כפי' ר' זעירא י"ל דגם דעתי' דרב כר"מ משום דתפסינן הלכה גם כר"מ מסא"כ לר' יוסי בר' בון כדעת זעירא לא קי"ל כר"מ בזה שאין מערבין אלא מדעתו ואף דבירושלמי ספ"ז מוקי הא דאין מערבין אלא מדעתו לטעמי' דר"מ דע"י ערוב וע"י שתוף מ"מ אין הכרח לפסוק בזה כר"מ וא"כ אין הכרח דר' זעירי דקאמר טעמי' דר"א בן תדאי כר"מ הוא אליבא דרב דפסק כר"א בן תדאי אבל לר' מנא בדעת ר' זעירא שפיר קאי ר"ז ע"ד דרב כר"מ כדמייתי שם דזעירא פסק כר"מ בזה דאין סומכין על שתוף במקום ערוב : ורב ברונא אמר רב . בירושלמי ר' אחא בשם רב :

דף עב ע"א ור' יוחנן אמר נהגו . בירושלמי ר' זעירא בשם ר' יוחנן : אבל במחיצה עשרה . בירושלמי מוקי פלוגתייהו בגבוהות עשרה : מחלוקת במחיצות המגיעות לתקרה . בירושלמי בשהן מגיעות לתקרה כ"ע מודי שמערבין ערוב לכל חבורה וחבורה וכאידך ה"א הכא : ע"ב אבל אם הי' ערובן בא אצלן ד"ה ערוב א' לכולן . עי' תנחומ' נח סי' טז ובירושלמי ה"ז דלב"ש צריך גם אותו הבית שמניחין בו ערוב ליתן א"כ אין לומר ד"ה כו' דהא הכא לב"ש קאי : האחים . בירושלמי הגיר' האחים השותפים . ועי' בה"ו על חמשה חבורות ששבתו בטרקלין א' ושוין שאם היו שותפים בעיסה ובתבשיל שהם מערבים ערוב א' לכולן ועי' גליון שם וצ"ל דהכא הפי' שותפים במלאכה וכמ"ש הפ"מ בה"ז שם : במקבלי פרס . ה"נ בירושלמי ומקשה שם מ"מ אינן שותפים במה שהן אוכלין א"ר בא אסברי ר' שמואל שאין אביהן מזכה להן אלא במה שהן אוכלין בלבד ע"ש משמע דמקבלת פרס אינה כ"א שלא יהי' דינם כשותפים בכל האוכלים . אבל מ"מ אוכלים על שלחן א' ומוכח שם דשמואל ס"ל מקום פתא וכמש"ל לעיל והוא דלא כהבבלי לק' עג ע"א : תוס' ד"ה במקבלי . בירושלמי בעי מעתה אפי' עירוב בא אצלם ע"ש ועמש"ל עה ע"ב : בית הבקר . נרא' דבשיטה זו קאו רבנן דראב"י בירושלמי ה"א דקאמרי כשם שהבהמה אוסרת כו' :

דף עג ע"א ושמואל אמר מקום לינה . בירושלמי אית' הפלוגת' ה"א וה"ח . ומוכיח דשמואל אמר מקום פתא מדאמר שמואל למעלה מי' שבות ונדחקו המפרשים בזה איך הוא ההוכחה ובפנ"א בארתי בס"ד . ועכ"פ הוא בהפך מכפה ועמש"ל עב: ולק' עד ע"ב : עירבו בחצרות . פרש"י אף מזו לזו והק"ע והפ"מ בירושלמי פי' כל אחת לעצמה ותמה הגליון בזה ובענ"ד לפי הירושלמי דמוקי לה שם ר' יסא כר"ע דאמר רגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה ע"כ בעי פתוחות כל א' למבוי שלא תהא דריסת הרגל של הפנימית אוסרת להחיצונה . ואי בערבו כולן כאחת גם לר"ע לא הי' צריך פתוחות למבוי ע"כ הוכרחו לפרש שערבו כ"א לעצמה ועפנ"א ומ"ש לק' ע"ב בזה : ע"ב מני ר"מ היא . ה"נ מוקי בירושלמי ושם ר' אחא ר' אילא ייבא כחד מנהון כו' שמא ילך לחצר שא"צ שתוף כו' ותרנה אמר שמא ילך כו' ופי' הק"ע והפ"מ דקאי אסיפא בשכח א' מבני המבוי והוא דחוק ובפנ"א בארתי בס"ד דהוא שייך לרישא דמתני' דבעי פתוחות זו לזו ופתוחות למבוי דמתחלה מוקי לה כר"ע דלזאת בעי פתוחות כ"א למבוי שלא תאסור הפנימית להחיצונה ומיירי בערבו כ"א לעצמה ואח"כ קאמר מתני' ר"מ היא דלזאת ע"כ מיירי בערבו יחד מזו לזו דאלו ערבו כ"א לעצמה גם לרבנן כ"א לעצמה מותרת ובמבוי אסור ואין לסמוך במבוי אערוב של כ"א לעצמה וא"כ דמיירי בערבו יחד קשי' אמאי בעינן פתוחות למבוי וע"ז משני ר' אחא ור' אילא כו' גזרה כו' דהיינו דלזאת בעי פתוחות למבוי דאילו אינן פתוחות למבוי גם לרבנן אינו שתוף דכל שתוף שאינו יוצא דרך פתחים למבוי אינו שתוף מטעם גזרה כדאיתא הכא : כאן במסובין בחצר . בירושלמי איתא ג"כ ואפי' היו מסובין באויר חצר וצ"ל ג"כ דהיינו משום שתוף וכפי' הק"ע : אין מבוי ניתר . בירושלמי מערבין בחצרות אם רצו להשתתף במבוי אינן משתתפין ואם נשתתפו במבוי אם רצו לערב מערבין ותני מערבין ומשתתפין כאחת דברי ר"מ והכ"א או מערבין או משתתפין אם מערבין בחצרות מותרין בחצרות ואוסרין במבוי ואם נשתתפו כאן וכאן מותרין ופי' הק"ע ופ"מ שם דחוק ובענ"ד נרא' לפרש ע"פ האמור כאן דאם פתוחות זו לזו נעשו כולן כא' ואין כאן בתים וחצרות ונאסר המבוי ולזאת אם רצו להשתתף אין משתתפין רק כאחת מועיל או שנשתתפו מקודם ואח"כ יערבו החצרות בכה"ג מועיל ולזאת אף לרבנן יש אופן שלא הועיל הערוב לשתוף בשערבו החצרות מקודם ולא כוונו מתחלה שתועיל לשתוף ג"כ . אין מועיל עוד שתוף דליכא בתים וחצרות וכתבתי בפנ"א דבזה הדר הירושלמי מאוקימתא מתני' כר"מ דבכה"ג אפשר לאוקמי מתני' כרבנן ג"כ ושם הארכתי והכמ"ל :

דף עד ע"א בתים וחצרות . עמ"ש שבת קל: קלא ע"א : וכן א"ר יוחנן . עמס"פ ה"ח ד"ה כד דאתא : ע"ב ושמואל לטעמי' . עמש"ל עג. ועפנ"א בה"ז שכתבתי באופן א' דזהו ההוכחה בירושלמי שם דס"ל לשמואל מקום פתא גורם מדס"ל למעלה מי' שבות והוא דהעובדא הי' דמקום פתו דחזנא הי' בחדר עלי' דהו"ל נגד החצר והמבוי למעלה מי' ואבוה בר איהי סבר דכיון דאין שמוש מקום פתא לחצר כ"א דרך למעלה מי' לא מקרי פתוח לתוכו שיועיל לחי ע"כ שדי' ללחי דס"ל דכל למעלה מי' כיון דמקורי היתר הוא להוצאה אינו בכלל פתוחים לתוכו ונמצא סברא זו בפוסקים ושמואל דס"ל למעלה מי' שבות קרי לי' פתוח לתוכו גם בכה"ג ע"כ שרי לי' וא"כ מוכח דס"ל לשמואל מקום פתא גורם דאילו אזיל בתר מקום לינה לא הי' לן שם החזנא כלל ואיך הי' מתיר ולזה העובדא רמז הירושלמי : דרך חלונות . לרש"י לאו דוקא חלונות וה"ה דרך פתחים ולהר"י בתוס' דוקא חלונות ובירושלמי משמע כהר"י דאית' שם פלוגת' דר' הונא בשם רב אמר ערבו דרך פתחים אוסר עליהן אבא בר הונא בשם ר' יוחנן אפי' ערבו דרך חלונות אין אוסר עליהן א"כ חזינן דחלונות נוטה בהם הסברא יותר לאסור מדקאמר אפי' והסברא כהר"י ועכ"ז יש סיוע לרש"י ג"כ מדהלא רב ס"ל התם גם דרך פתחים לאסור וא"כ ע"כ הכא ל"ד חלונות :

דף עה ע"א מאי מקום א"ר יהודה א"ר חיצונה . בירושלמי שכח א' מן החיצונה ולא עירב ניתא החיצונה אסורה שלא ערבה הפנימית למה מפני שנתנו ערובן במקום אסור הרי לא נתנו ערובן במקום אסור אלא שדריסת הרגל אוסרת הרי אין כאן דריסת הרגל ונרא' פי' דקשה לי' הרי לא נתנו כו' אם לא נתנו בחיצונה רק בפנימית ושכח א' מן החיצונה הרי אין כאן דריסת הרגל ולמה אסורה הפנימי . א"ר יסא מכיון שנתנו במקום א' נעשו כולן רשות א' דהיינו ערוב מרגילה : ע"ב אמר ר"א ונכרי . עש"ק ס"פ ד"ה ר' לא ובמה"פ ובפנ"א דברתי בזה והכמ"ל : בית שער דיחיד שמי' ב"ש . עתוס' ודעת הרמב"ם פ"ד מהל' ערובין דבית שער דיחיד אוסר והמניח ערובו שם ל"ה ערוב ופי' האי תוך איפכא . ועי' מה"פ פ"ח ה"ד ד"ה הנותן . ובפנ"א סייעתי דעת הרמב"ם מהירושלמי דפרקין ה"ו ע"פ גיר' הק"ע ע"ש :

דף עו ע"א מקצתו בתוך י' . ה"נ בירושלמי : עשרים וארבעה טפחים . בירושלמי תשעים וששה טפחים . והוא היקף של ד' אמות ולענין מערבין א' ואין מערבין שנים כדס"ל להירושלמי ה"ב וקמ"ל דאפי' מקצת הד"א בתוך עשרה וגם לענין זה דנין מקצתה ככולה וס"ל להירושלמי דד"א הוא כיותר מד"א : ע"ב דייני דקסרי . עי' מה"פ ד"ה עגולה : אחד לי תלון . בירושלמי בעון קומי ר' אבא היך מה דאת אמר בתלון שבין ב' הגרות ודכותה

ודכותה בחלון שבין ב' בתים א"צ אין ודכותה בחלון שבין ב' גגים א"צ אין ומשמע לענין למעלה מי' אין חילוק ועי' מה"פ שם [illegible] : בירושלמי' [illegible] אמר רב שתי רשויות . בירושלמי' ר' בא בשם רב אסור לכאן ולכאן בשם רב מותר לכאן ולכאן :

דף עז ע"א וחכמים עשו היזק . [illegible] : ודבר הניטל בשבת . בירושלמי' [illegible] : [illegible] ע"ב [illegible]

[illegible] מגרי והוא שקבעו ר' בא בשם רב יהודה לא אפי' קבעו והתני והוא שקבעו ר' בא והוא שיחדו לכן . והגיה הק"ע ר' בא בשם רב יהודה אפי' לא קבעו ותמוה איך יפלוג אהא דמגרי אינו ממעט ורגיתי לפרש באופן אחר וכגיר' הכתובה אך עיינתי בתוספת' פ"ו ושם אית' הברייתא שבירושלמי' ואית' שם סולם צורי תחת מגרי שבירושלמי' וכן צ"ל בירושלמי' וא"ש כפי' הק"ע וגירסתו : כותל שבין ב' חצרות . ובירושלמי' ע"ש ר' בא רב יהודה בשם ר' שמואל ע"ש ס"ז ה"י כאן ה"ב ועש"ק ומה"פ : רחב ארבעה . בירושלמי' והעמודים משלימים לארבעה : בנה אצטבא . בירושלמי' עשרה [גיר' הפ"מ עשה] מסטויה ע"פ כל הכותל כו' ע"ש : ואין בין זה לזה ג' . ה"ג בירושלמי' :

דף עח ע"ב ואפי' בסתמא והא תנן . בירושלמי' כאן ובפסחים פ"ז ה"ז ונזיר פ"ט ה"ג מקשה מתני' דלא כר' יוסי דר' יוסי אמר תבן ובטלו מבואר ר' יוסי בר' בון בשם ר"ח ד"ה היא ומה דמר ר' יוסי בשבללו בעפר והכא הוי הקושי' מאי דסתים ולא באר במתני' דמהני לתבן ביטלו ובפסחים ונזיר משמע הקושי' דמשמע לי' דל"ב ביטול ור' יוסי בעי ביטול וזה פלא דמהני חד שנוי' הכא והתם . והתם משמע דבללו לתבן בעפר הוי מעלה דלזאת בעי ביטול ועדיף מאמר תבן משום דחזי לטיט כמ"ש הק"ע ופ"מ והכא משני שבללו בעפר ומהני ביטל וגרע מאמר תבן . ולפ"ז מלבד דהלוק הירושלמי' מהבבלי גם תלוק הך דהכא מפסחים ונזיר בירושלמי' עצמו גם שני האופנים רחוקים מסברא בין הא דהכא דסתם תבן ל"מ ביטול בין הא דפסחים ונזיר דסתם תבן ל"ב ביטול ובפנ"א באורתי בס"ד דל"ל שבללו בעפר וקאי על המתני' דאהלות שכלל תבן ועפר כחדא וס"ד דמתני' ר' יוסי היא כדס"ד הכא . והכא מחלק בין תבן לעפר ומשני דמה שכלל בערבו בבבא א' עם עפר הוא משום דיש תבן שהוא כעפר פי' דמ"מ האי ביטול אינו שוה דבתבן בעינן ביטול מפורש ובעפר מיקרי ביטול שלא פירש שעתיד לפנותו וזה שסיים שם יש תבן כו' וכן בפסחים ונזיר קשה לי' מה דנקט סתמא בטומאת התהום תבן ועפר ומשמע דל"ב ביטול ובאהלות אית' דבעי ביטול ומשני משום דבאמת ל"ד ביטול דידהו להדדי דבתבן בעינן אין עתיד לפנותו ובעפר סתם ע"כ נקט התם באהלות ביטול משום תבן וגבי טומאת התהום לא נקט ביטול משום עפר ויש תבן שהוא כעפר כו' כ"נ בענ"ד ועפנ"א :

דף עט ע"א אבל לארכו אפי' כ"ש . בירושלמי' ה"ד אית תנא תני מערבין שנים ואין מערבין א' אית תנא תני מערבין א' ואין מערבין שנים . מ"ד מערבין שנים כו' פחות מכאן בנסר מ"ד מערבין א' כו' פחות מכאן בחלל שמיעט מדת המריץ לארכו : אר"ה ובלבד . בירושלמי' א"ר אלעזר כיני מתניתא' אלו ממלאין קופתן מיכן כו' א"ר חגיי כד הוינן יתבין קומוי מנחם הוינן אמרין שלא תאמר אינו כסותר אהלים אלא כסומך אהלים שאם הי' התבן מרודד שהוא סומכו לגדי הקופה ועי' ק"ע ודחוק ונרא' בענ"ד דהירושל' לא ס"ל כגמ' דילן לחלק בין בית למתבן ואדרבה קשי' לי' מאי קמ"ל ר"א הא מתני' היא גבי בית וע"ז משני דקמ"ל שלא תאמר גבי בית דוקא מותר דל"ת שמא יפחות מעשרה ואינו כסותר אהלים אבל במתבן הוא סומך אהלים דבבית איכא מחיצות ולא תפול הקומת תבן ואין בזה משום סומך אהלים אבל במתבן איכא למיחש משום סומך אהלים . ע"כ קמ"ל דל"ת לזה וזה שאמר שלא תאמר כו' : ע"ב תרתי הכי קאמר . בירושלמי' ה"ה משמע דבעי תרתי ותלוי בשני הלשונות בק"ע שם ועפנ"א שבארתי דהירושלמי' לשיטתו דס"ל דגם במקום שאוסרין זע"ז ואם רצו לערב א' מערבין מ"מ קרי לי' בטול מתאר להאר ועמש"ל סו : ע"כ בעי נעילת ביתו ג"כ שיהי' נמשך החצר לגד השני ויועיל ביטול וז"ש הדא אמרה אפי' לא ערבו פי' דמהני נעילת בית גם בשבת ואף שהיו יכולין לערב בע"ש ולא ערבו ולא קאי אבטול רשות בשבת כמ"ש הק"ע דזה כבר מבואר בירושלמי' פ"ו ה"ד גם פשיטא דהיינו שלא ערבו דאי בערבו א"צ בטול רשות כלל אלא פי' אף דמצי לערב ולא ערבו . מ"מ מועיל נעילת בית כנ"ל : עושין מדורה לחי' . ירושלמי' פי' מפנין ה"ג : תוס' ד"ה ומזכה . עש"ק בירושלמי' ה"ו ד"ה כאן ובגליון :

דף פ ע"א רב אמר צריך לזכות . ע"פ פי' הק"ע היינו דקאמר בירושלמי' רפ"ח אתי' דרב כר' יוחנן דס"ל התם דבע"ת צריך לזכות ולא כהפ"מ שם . אך במ"ש הק"ע דר"י בר' בון דאמר כדי לעשות הרשויות כא' פליג וס"ל כשמואל דא"צ לזכות בע"ת זה ל"נ בענ"ד אלא משום דר' יוחנן דרים שם ק"ו מה ע"ת ושתופי מבואות דהוי דרבנן בעי לזכות כ"ש בע"ת דעקרו מה"ת ורב דס"ל בשתופי מבואות א"צ לזכות א"כ ליכא ק"ו לזאת קאמר ר"י בר' בון דלרב טעמא אחרינא ולא מק"ו כ"א משום דבע"ת ושת"מ מקבל הנאה המערב מן הערוב שעושה הרשויות כא' וניתר גם לו משא"כ בע"ת דאין לו שום הנאה ע"כ צריך לזכות : לפני ר' חייא ואסר . בירושלמי' ס"פ אית' אפכא קומוי ר' ישמעאל ובקש לאסור וא"ל ר"ח כך מקובלני מבית אביך כו' : מהו למיגר מדביתהו . בירושלמי' לעיל פ"ה מעשה באשתו של פרסי א' שהשכירה חצרה שלא מדעת בעלה אתא קומוי ר' שמואל ושרא ועמש"ל פד ע"א : אשתו של אדם . עי' מה"פ רפ"ח : כופין לעשות לחי . תוספת' ב"מ פי"א ובירושלמי' ס"פ מוכח דס"ל דר"מ פליג ע"ז ע"ש . ע"ב ר"ח בר אשי . בירושלמי' פ"ג ע"ש ר"ש חייא בריי' דרב : כלה שאני . עי' ירושלמי' ה"ז ובענ"ד פי' הק"ע ופ"מ דחוק דאיתא שם מה מודיע הלכה לית הדא אמרה כו' והפ"מ גרים מה מודיע הכלה וגם גיר' זו ופירושו קשי ההבנה ובפנ"א באורתי בענ"ד דהלכה אין פירושו הלכה כ"א הלכה תרגומו של הלוס דהיינו לכאן או דנ"ל להכא . והוא דקי"ל להירושלמי' מהו ענין ההודעה דהלא במזכה להם משלו א"צ להודיע כמ"ש רש"י במתני' ורק כשמערב משלהם ומתני' הלא מיירי במזכה וז"ש מה מודיע להכא לית הדא אמרה שאינו מזכה להם בגופו של ערוב דאילו במזכה א"צ להודיע ומתני' בענין ההודעה מיירי שמערב משלהן כפרש"י וכ"ה בפוסקים . והך דאמר ר"ח תפתר שגררוהו העכברים נרא' דהוא ענין אחר דקשי' לי' הא הו"ל שיורי ערוב דסגי בכ"ש כדאמר ר' יוסי במתני' ולמה צריך להוסיף ויתכן דמ"ש בירושלמי' בגופו של ערוב שהם נראים מיותרים פי' דהיא קושיא בפ"ע על לשון נתמעט שבמתני' דמשמע שנשאר עדן מגופו של ערוב וקשי' הא שירי ערוב כשר בכ"ש וע"ז משני תפתר כו' ע"כ מוקי שגררוהו העכברים דהיינו שלקחו כולו ולא נשאר כלום . ואף שהותירו נמאס הנשאר והוא כאוקימת' דהכא נתמעט : שמנה עשרה כ"א . בירושלמי' רב אמר מרובין י"ז מועטין י"ו א"ר יוחנן כל שאילו יהלקו וי"ב כגרוגרת לכ"א מרובין ואם לאו הן מועטין הוון בעו מימר ול"פ מה דאמר רב כר"מ מ"ד ר' יוחנן כריב"ב כו' ועק"ע ופ"מ ודחוק ובענ"ד נ"ל מה דאמר רב כר"ש דהו"ל ה' ביצים ושליש ועפ"ח ג' גרוגרות לביצה הו"ל ט"ז גרוגרות בזה בעינן גרוגרות לכל א' ויותר מזה הוו מרובין ור' יוחנן כר' יוחנן בן ברוקה דס"ל ששה ביצים והו"ל י"ח גרוגרות :

דף פא ע"א משום איבה . עי' רא"ש סי' י"ב מה שהבי' בשם הירושלמי' דכל עיקר ע"ח דהוא מפני דרכי שלום ומעשה באשה א' כו' ועי' תנחומא נח סי' טז : ושדי' לכלבי' . ויק"ר פכ"ח ושמואל אמר תמן אמרין עבדין מני' לכלבא כו' : ע"ב אמר רב בעה"ב . בירושלמי' הטעם שכן החנוני מזכה להן ע"י אחר ופי' בגליון שהבעה"ב שקונה מהנוני מזכה החנוני למערב ע"י בעה"ב הזוכה בשבילו ע"ש :

דף פב ע"א א"ר יהודה אימתי . עמ"ש סנהדרין כד ע"ב : רשב"ל אומר כל שנעור . בירושלמי' סוכה פ"ב ע"ש ר' יוחנן : ע"ב קשיא הא דאמרי איכפי . עי' מה"פ ה"ב ד"ה ר"מ : צא מכן שליש . ה"נ משני בירושלמי' ול"ק לנו שם ואכתי כו' כדמקשה הכא ועש"ק שכ' דהירושלמי' ס"ל דגם ריב"ב קאי על שתי ידות ובענ"ד הוא דוחק ועפנ"א :

דף פג ע"ב אנשי חצר . עי' רש"י ועי' מה"פ ד"ה אנשי : כל שאינה רחוקה ד"ט . לפי' הפ"מ סוף ה"ג קאי ע"ז מ"ש בירושלמי' פחות מג' אפי' ביותר מעשר מותר ולהק"ע קאי שם על רוחב התל או העמוד ע"ש : היינו הלון . בירושלמי' לגיר' הק"ע אית' הכי לזה בפתח כו' מן הבית שבין ב' הגרות פי' שמביא ראי' מן בית שבין ב' הגרות והפ"מ מחלק שמאמר דמן הבית קאי אמ"ש מקודם לזה בפתח כו' שניהם אסורין מן הבתים שבו [כי קמבעי' לי'] שתי הגרות לזה בזריקה ולזה בשלשול . ומירושלמי' לעיל פ"ז סוף ה"ה מוכח דנ"ל וכן בבית שבין ב' הגרות דהכי אי' התם : אמר רב שתיהן אסורין . ה"נ פליגי רב ושמואל בירושלמי' : תנן אנשי חצר . ה"נ מקשה בירושלמי' לרב ומתרץ שהיא בתוך ג"ט לעליונה שהיא למעלה מעשרה טפחים לתחתונה ופי' הק"ע והפ"מ דהתל או העמוד גבוה י"ט מחצר התחתונה ול"נ דהא אגבוה י"ט דמתני' קאי ואיך אמר שגבוהים יותר מי' ובענ"ד פשוט דאמרפסת קאי שהיא גבוהה כו' כלומר לא הרבה כ"כ מי' רק פחות מג"ט לתל וכ"מ מדנקט שם ל' נקבה דקאי אמרפסת דאילו עמוד או תל הוא לא בל' זכר :

דף פד ע"א לאותן הדרים במרפסת . עמש"ל פג ע"ב :

דף פה ע"א דאר"נ אמר רבה בר אבהו שני בתים . בירושלמי' ר"א בר"ש בשם ר' הושעי' ועמ"ש בע"ב : ע"ב והאמצעי אסור . בירושלמי' אימתי בזמן שהאמצעית של שניהם אבל אם היתה אמצעית לא' מן השוק זה משתמש באחת ושנית וזה משתמש בא' ושנית ועש"ק ומה"פ שם : וחכמים עשו היזק . עמש"ל עז ע"ב : חוץ מבית שער . עמש"ל עה : ובירושלמי' פ"ו ה"ו וכאן ה"ד קאמר ר' בא בר יהודה בשם רב דמתני' מיירי בבית שער דיחיד הא של רבים ה"ז ערוב והדר שם ה"ז אוסר עליו וקאמר בירושלמי' פ"ו דס"ל יש בית ליחיד אבל למ"ד אין בית שער ליחיד ע"כ מוקי למתני' בב"ש דרבים והוי' פלוגת' רחוקה דלמ"ד זה הוי אפכא בבית שער דיחיד אוסר הדר שם ובב"ש דרבים אינו אוסר : בני חבורה . עמש"ל עג ע"ב :

דף פו ע"א יתד של מחרישה . בירושלמי' דבי ר' ינאי אמרי אפי' יתד לתלות בו מנעלו : דבר הניטל בשבת . בירושלמי' ע"ש רב : חמניח ביתו . לפי' הפ"מ מפרש הירושלמי' טעם ר"מ משום דיכול לבוא ע"י ערוב או שיעבור ויבא ושם בירושלמי' סיים מר עוקבן בשם רב הלכה כר"מ וקשה לכאורה מהא דירושלמי' פ"ז סוף ה"ה דמוקי למתני' דנועל את ביתו דלא כר"מ דס"ל בית הנעול אוסר ואיך פסק כאן כר"מ . ונרא' בענ"ד דזהו עצמו קושית הירושלמי' הכא הדא הוא דר"מ דר"מ אומר בית הנעול אסור פי' וקשי' ממתני' דנועל את ביתו דלא אתי כר"מ ומשני דהכא לא הוי סילוק משום דיכול לבא ע"י ערוב או שיעבור ויבא ולא סלק עדן עצמו משא"כ בנועל את ביתו במכוון לסלק עצמו וא"ש דפסק הלא הלכה כר"מ : צריך שישקיע . בירושלמי' מלהון דרבנן פליגין ר' יעקב בשם ריב"ל והוא שתהא המחיצה משוקעת במים לשלשל דלי [ובפ"א דסוכה ה"א כמלואו של דלי ושם ע"ש] רב יהודה אמר רב וכ"ה כאן לק' ה"ח והתם שאני דעל הים הוא כרמלית ע"ש] כו' ר' טבלא בשם רב אין תורבה למים פי' דאפי' מחיצה תלוי' מתיר : קורה ארבעה . בירושלמי' היה שם תקרה רואה אותה כולו יורדת וסותמת : ע"ב דאין דלי מהלך . ה"נ בירושלמי' : א"ר יוחנן ר"י בשיטת ר' יוסי . בירושלמי' ה"ח וסוכה פ"א ה"י איתא דר' יוחנן אמר לא אמר ר' יוסי אלא לענין סוכה אבל לענין שבת אף ר' יוסי מודה : אלא ע"פ ר' ישמעאל בר' יוסי . בירושלמי' שם והתיר ר' ישמעאל כו' בשיטת אביו ומזה מוכיח הירושלמי' דר"ת ס"ל דר' יוסי גם לענין שבת אמר : אמר רבה . בירושלמי' שם ע"ש ריב"ח ומוגה גם ר' יוסי בהדייהו ומוכיח מזה דפליג גם הוא על ר' יוחנן כר' הינגא שם : ר' יהודה הא דאמרן . בירושלמי' שם ר' יהודה דגשרים והוא ע"ס כמ"ש בגליון שם ומיושב קושי' הש"ק ע"ש :

דף פז ע"א דעבידא כי אסיתא . נרא' דהיינו ג"כ מ"ש בירושלמי' תמן אמרין אפי' אין מחיצות גבוהות י' נעשית כמשמרת חד פי' דבסמוכה לכותל נ"ב שיהא בהטבלא כדי נקב ומחיצות י' לכל צד והא דארב"ע ד"א מיירי הנעשית כמשמרת חד דהיינו כופה עגולה באמצע הים : מפני שלא היתה עמוקה י' . עי' ירושלמי' [illegible] ואינה עמוקה עשרה [illegible] ומקשה מלשון המתני' מפני שלא [illegible]

דף פח ע"א אבל במופלגת עליונה מותרת . בירושלמי' [illegible]

[illegible] כ"א שמופלגת והינה מתמצמת כ"א מגד תוך אינה אוסרת על העליונה ואף דהדלי מים עוברת דרך אויר התחתונה אין איסור והוא דלא כפי' הק"ע ופ"מ ועפנ"א : והורבה מחזיר לבעלים . עי' ירושל' ה"ג ר' אחא בשם ר' יונתן אפי' כן נותן חורבה לבעלי' · אמר רבה מפני שאדם . בירושלמי' שיערו מקום תשמיש לאדם סאתים וארבע אמות מבליעות סאתים ולפי הענין שבירושלמי' שם דקאמר א"כ מתניתא פליגא על ר' יוחנן כו' פליגא על ר"ל . נרא' דה"ג בירושלמי' הכא ר' יוחנן אמר שיערו מקום תשמיש לאדם סאתים ד"א [והיינו הך דרבה הכא] ר"ל אמר ארבע אמות מבליעות סאתים [והיינו דר"ז לק' ע"ב בד"ה תיימי כו'] ועמ"ש לק' ע"ב : ע"ב תנן חצר והאכסדרה מצטרפין . בירושלמי' מתני' פליגא אדר' יוחנן החצר כו' ומשני פתר לה בשוה [היינו שיוית דהכא באכסדרה מהלכת כו'] מתני' פליגא על ר"ל המרפסת והגג והחצר מצטרפין לד"א [דהיינו דהגג לא שייך תיימי מיא] א"ר חנני' עוד היא בשוה פי' ששוה החצר להגג ויש גם בגג עפר ע"י הילוך מזה לזה ושייך תיימי מיא : אבל בימות הגשמים . ה"נ בירושלמי' :

דף פט ע"א רב אמר אין מטלטלין . בירושלמי' איתא הפלוגת' דרב אמר אפי' כור או כוריים ושמואל אמר עד בית סאתים והוא כפלוגת' דלק' צ. ושם בירושלמי' בסמוך אית' פלוגתא דרו"ש כהכא ולא מקשה דרב אדרב ושמואל אדשמואל כדמקשה ומתרץ בבבלי ל"ק והפ"מ כ' תי' הבבלי שם ול"מ כן בירושלמי' מכמה טעמים וראיות שבארתי בפנ"א ובענ"ד ע"פ גיר' הפ"מ שם דאית' אחר הפלוגתא הראשונה הוון בעו מימר מה פליגין ר"מ ורבנן בשלא ערבו כו' וקאמר לפ"ז מהו לטלטל בכולו וקאמר רב דרק בד' אמות ומתחלה דקאמר רב מותר לטלטל בכולו מיירי בשערבו כפי המסקנא בסוף הבבלי דמוכיח דמיירי בערבו מדרב ושמואל מתירין לטלטל בכולו לרב אפי' כור ולשמואל עד ב"ס : ע"ב הגדול מותר והקטן אסור . בירושלמי מקשה מזה על רב [דס"ל אין מטלטלין אלא בד"א] ניחא הגדול מותר בד"א והקטן אסור בד"א ויש אסור בד"א רב ושמואל אמרי שנותנין לו ד"א בפני פתחו ועפנ"א ומשמע דס"ל להירושלמי' דבני הקטנה סליקו נפשייהו כרב יוסף לק' וכ"כ ממש"ש בירושלמי' ה"ב מתני' באותו הגג אבל בגג אחר אסור וקאמר עלה בשאינו שוה אבל בשוה מותר ע"כ מותרים בני הגדולה אף בקטנה בד"א שלפני פתחים אבל יותר מד"א אסור לרב לבני קטנה אסורים להכנים אפי' כ"ש מהד' אמות בגדולה . ולהבבלי ל"ק כלל לרב דגג דומי' דחצר דמנכרא מחיצתי' מודה רב והירושל' לא חילק בזה ועי"ל נב ע"א : סולם קבוע לגגו . בירושלמי מתני' שהיו כולם עולין בסולם צורי או מצרי אבל אם היו כולם עולין בסולם מצרי ואחד מהן עולה בסולם צורי נעשה כפתח והשאר כו' ופי' הק"ע ופ"מ דסליקי כולהו נפשייהו והוא הותר בכל הגגין כולם : תוס' ד"ה במחיצות . מיהו בירושל' . פ"ז ה"ב ופ"י ה"ד ועי' פ"א סוף ה"א פ"ב סוף ה"א שבת פ"א ה"א פי"א ה"ב ושם משמע שאין רחב ד' דוקא וכן הגי' הק"ע בפ"ז ה"ב אבל בפ"י ה"ד מוכח כגי' התוס' וכ"ה בהרא"ש :

דף צ ע"א רב אמר מותר לטלטל בכולו . עמש"ל פט ע"א : ע"ב אכסדרה בבקעה . עמש"ל כה ע"א :

דף צא ע"א אמר ר' יהודה כו' ומחצר לקרפף . בירושלמי' לא גרס בדברי ר' יהודה מחצר לקרפף ומבואר שם דלא ס"ל מחצר לקרפף דאיתא שם אסכתה אמר ארבע פנגוון כל גגות העיר רשות אחת הן ר' יודן אומר חצר וגגות רשות אחת הן רש"א חצר וגג וקרפף אחת הן [ורבנן דאמרי כ"א רשות לעצמה] : והוא שלא ערבו . בירושלמי' ע"ש ר' יוחנן ס"ל כשמואל בין ערבו בין לא ערבו ומוכיח שם בירושלמי' דרב ג"כ ס"ל כשמואל מהא דס"ל מותר לטלטל בכולו : ע"ב דאר"ז א"ר מבוי . בירושלמי' פ"ו ובשבת פי"ע איתא שם דר' יוחנן ס"ל מטלטלין בכולה ע"ש ועמ"ש בשבת קל ע"ב :

דף צב ע"א מה חצר מנכרא מחיצתה . בירושלמי' לא ס"ל הכי דהלא מקשה מזה על רב בה"א ועמש"ל פט ע"א וע"ב : ולשמואל . בירושלמי מקשה מחצר שנפרצה לשמואל ולפי' הק"ע הוא על מה דמתיר לטלטל בכולו דלמה יאסר לבני הקטנה לטלטל בשלהם בכולו והיינו לפי מאי דקאמר דגדולה בקטנה אסור ועי' מש"ל פט : א"כ ע"כ הקטנה אסורה גם בדידה וקשי' לשמואל הך התי' דמשני שם כאן בשבת ראשונה כו' אין לו מובן לפ"ז ע"כ נטה בש"ק מדרך זה והגי' והוא רומז להעובדא דלק' צד . וזהו דקאמר עובדא הכי הוה ועפנ"א :

דף צג ע"א ולא מצינו מחיצה לאסור . עי' מה"פ בירושלמי' כלאים פ"ד ה"א ד"ה לא סוף דבר וד"ה סברין : ע"ב כיון שהותרה הותרה . עמש"ל כ. ד"ה באו :

דף צד ע"א דרב ושמואל הוו יתבי . עמש"ל נב ע"א : על מקום מחיצה . בירושלמי' פלוגת' בזה ר' זריקא ר' יעקב בר' בון בשם ר' חנינא לא הר"ת אלא במקום מחיצות כו' ר' זעירא ר' אילא תרויהון אמרין שלא במקום מחיצות מחלוקת אבל במקום מחיצות אפי' רבנן מודו : מ"ש מרוח אחת . בירושלמי' משמע מבים דהוי מלואו הי' די ברוח אחת רק דה"א שלא ישאר פס א' או ב' פסין ע"כ בעי שתי רוחות ולשתי רוחות ל"מ פסין והגו"י פי' דבירושלמי' מפרש משתי רוחות היינו שנפרץ משני צדדי הכותל ולא נשאר אף בכדי פס א' : ע"ב מרוח א' נמי משום בית . בענ"ד נרא' דלהירושלמי' קאמר לשמואל אפכא בית משום חצר דאית' בה"ד בירושלמי' נפרץ בו באמצע מותר שמואל אמר אסור א"ר זעירא אין לית הדא אולפן דשמואל קשי' נפרץ כל אותו הרוח אמר ר' יוסי בר' בון הדא היא אכסדרה אלו אכסדרה שמא אינה מותרת ופי' הק"ע ופ"מ דחוק ונראה בענ"ד דה"פ דאשמואל ל"ק דאיהו ס"ל דל"א פי תקרה יורד וסותם ע"כ אוסר בפרצה יותר מעשר בבית . ומה שאמר במתני' בבית משתי רוחות הוא אגב דחצר . אך אם לית הדא אולפן דשמואל אם לא שמואל אמר זאת הוי קשי' נפרץ כל אותו הרוח דהי' מותר משום פ"ת יורד וסותם אר"י בר' בון הדא היא אכסדרה אלו אכסדרה שמא אינה מותרת משום פי תקרה א"כ כ"ש רוח אחת דאמרי' יורד וסותם אך לשמואל ל"ק דאיהו לא ס"ל פ"ת יורד וסותם : אכסדרה בבקעה . עמש"ל כה ע"א :

דף צה ע"א קורה ד' מתיר במים . עי' ירושל' פ"ה ה"ו : משום דקסבר שתי מחיצות דאוריי' . בירושל' בעי מהו שיהא צריך מחיצה ר' יוסי אמר א"צ מחיצה רבא אמר צריך מחיצה ומכריע שם במסקנא דא"צ מחיצה ובאופן דמפולשין לבקעה אבל לרה"ר בעי מחיצה ע"ש : ע"ב לעולם קסבר ר"ג שבת לאו ז"ת . בירושלמי' הוון בעי מימר ע"ד דרבנן אינו מחוור ע"ד דר"ג מחוור א"ר ירמי' בשם ר' שמואל שיערו לומר עד מקום כו' וכמה מחזיק שתים מעתה אפי' בחול א"ר חגיי אין בעי מיהב יהבי . ועש"ק שהקשה מאי מקשה אפי' בחול הא בחול י"ב משום ב"ת משא"כ שבת דלאו ז"ת ע"ש ואיני מבין קושיתו הא השתא הדר בי' ודתי מה דהוו בעו מימר לר"ג מחוור אלא דלכ"ע אינו מחוור דרש דקרא דממעט שבת מתפלין וא"כ שבת ז"ת מה"ת והא דשרי ר"ג שנים הוא משום דמקום יש בראש ע"כ מקשה שפיר מעתה אפי' בחול והוא פשטות הירושל' ועי' פנ"א : על ידך זו קבורת . תנחומ' ס"פ בא : של תינוק רופס . תנחומ' שם ובירושל' רופף וע"ש רב המנונא : בשבת ז"ת קמיפלגי . עמש"ל ד"ה לעולם : תוס' ד"ה במקום . דמצא במדרש . נרא' דצ"ל במכילתא רבא או דקרי לי' מדרש :

דף צו ע"א ושמרת את החקה . מכלת' בא פי"ז תנחומא בא יד פס"ר פכ"ב : מימים ולא כל ימים פרט לשבתות . בירושל' ברכות פ"ב ימימה פרט לשבתות וכ"ה בתנחומ' שם ובירושל' כאן מימים ימימה ימים ולא לילות . ופרט לשבתות הסר שם והוא ע"ש כדמוכח שם לק' כדיליף את"כ מלאות יצאו שבתות מקשה ולא כבר כ' מימים ימימה ועמ"ש פנ"א ברכות שם : פן ואל . ב"ר פכ"א אין פן אלא לאו : והי' לך לאות . פס"ר פכ"ב וירושל' כאן ובברכות שם ע"ש כתמה : שהן גופן אות . עב"ר פ"ו והיו לאותות אלו שבתות : תוס' ד"ה מיכל . בפסקתא רבתי פכ"ב וכ"ה בירושל' כאן ובברכות שם : ע"ב נשים סומכות רשות . בירושל' מקשה ממיכל בת שאול אמ"ד לילה או שבת לאו ז"ת דא"כ הו"ל מ"ע שהז"ג והמאי לא מיחו בה וקשה לכאורה למה לא משני התם נשים סומכות רשות והגר"א מוחק שם התיובן ול"ה קושי' רק מימרא בפ"ע ועי' פנ"א מש"ש : האי תנא הוא . בירושל' מייתי לה להוכיח מזה דטעמייהו דפלוגת' דרבנן ור"ג לאו באי שבת ז"ת תלי' דא"כ אשה דפטורה מתפלין תהי' מותרת ללבוש שנים דליכא בה משום בל תוסיף ודתי דר"ג היא דטבי עבדו הי' מניח תפלין והיא עבד היא אשה ופי' הק"ע ופ"מ דס"ל דנשים חייבות בתפלין ע"כ איכא בהו משום ב"ת וקשה א"כ מזה מוכח ג"כ דפלוגתייהו לא תלי אי שבת ז"ת דכיון דאשה חייבת בתפלין ע"כ לא הו"ל הז"ג ושבת ז"ת ומ"מ מתיר שנים . ובפנ"א כתבתי דה"פ דטעמי' [דר"ג] משום דנשים סומכות רשות ויכולות להכנים עצמן בחיוב כמו איש והא דלא הותר להם ללבוש יותר מהאיש לאו משום ב"ת רק משום דל"ס תכשיט בחול כ"א זוג א' . ואשה דבאה מכח איש לא עדיפא מאיש . והארכתי בפנ"א לבאר שם כל הסוגי' באופן אחר מפירושים למען הסר הדוחקים והקושיות והכמ"ל : ומתיר בישנות . בירושל' איתא אפכא בד"א בישנות אבל בחדשות מותר ופי' הק"ע ופ"מ מותר להניחן בשדה ויותר נרא' להגי' פטור וכדאיתא לקמן בסוגיין : וכי אדם טורח לעשות קמיע . בירושלמי הטעם בחדשות משום שאינן בדוקות אם הם כשרים : תוס' ד"ה וסתם דלא"ג לי' . וכן בת"כ שמיני פרשה ב' לית' תיבות דברי ר' יהודה :

דף צז ע"א הלמ"ס . עמ"ש שבת כח : ד"ה שין וד"ה תפלין : בודק שלש . בירושל' זוג א' מכל צבת ואפשר דהתם מיירי דאיכא הרבה צבתים וסגי בבדיקת זוג א' מכל צבת לשלשה צבתים : ע"ב בשילדתו אמו בשדה . בירושל' מוקי לה בתינוק של סכנה היינו שמסוכן אם יותר בשדה . ק"ע ופ"מ : ור' יהודה לטעמי' . עי' ירושל' פ"ה ה"ו ובש"ק ובגליון שם ולפי גיר' הק"ע מוזכר בירושל' גם כאן אבל נרא' גיר' הספרים עיקר ועמ"ש לק' בסמוך : רב אשי אמר הכא בחבית דהפקר . בירושל' ר"ל בשם לוי סוכי' . במערה מכד לכד היא מתני' דלכן ר' יהודה כדעתי' דר"י אומר משקה טופח . עי' ק"ע דגרים ר"י כדעתי' דר"י פוטר במים שאין בהם ממש וכן פי' הפ"מ לגיר' הספרים . ובענ"ד אף שנכון להשוות התלמודים ובפרט כאן שהוא אותו אמורא דהכא ר"ל משום ר' לוי שבא מ"מ נראין הדברים דלא אר"ל כ"א סתם ר' יהודה כדעתי' והתלמודים מפרשים דבריו ע"כ נפרדו בזה והירושל' לא קאי אתוך לתחום דבזה הוא כרב אשי הכא משום הפקר רק האיסור הוצאה קאי שלא הותר הולכה ברה"ר אף פחות פחות מד"א כ"א משום סכנה והך דחבית דר' יהודה משמע אף בלא סכנה ולאיסור הוצאה ל"מ טעם הפקר וע"ז אר"ל דר"י לטעמי' דס"ל משקה טופח חבור והו"ל כמו שנשאר עדן אוגדו בידו דנותן ואין איסור בזה וכ"ה לק' ה"ה שם גבי רוק דלא מקרי הולכה ברה"ר משום שמשקה טופח חבור ור"י ס"ל גבי מקוה משקה טופח חבור כבגיטין טו ע"א :

דף צח ע"א באסקופת כרמלית . בירושל' מתני' באסקופה מותרת [ופי' הק"ע ופ"מ גבוה י' ורחבה ד'] אבל חוץ לאסקופה אסור תפתר שהי' יושב וקורא מבעו"י או שחשכה והוציא ופי' דדחי דבאסקופת כרמלית מיירי ותפתר כו' . ובאמת מלשון אסקופה מותרת שבירושל' פ"ב סוף ה"א מוכח דאסקופה מותרת היינו שמותר לכאן ולכאן ובלבד שלא יחליף וזהו דקאמר כאן אבל חוץ לאסקופה אסור היינו שלא יחליף א"כ כיון שהוציא הספר מביתו הו"ל מחליף וקשי' למה גוללו אצלו ניחוש דלמא נפיל ואתי לאתויי כקושי' הגמ' כאן ומשני שמבעו"י הוציא או שחשכה והוציא ולא הי' עקירה מעשה ראשונה לכך או שאיש אחר הוציא ולא הקורא

וספר

נספר וליכא איסור הוצאה ועי' ש"ך ומס"פ ופנ"א : המעביר תפן . עמ"ש שבת ח: ועוד בדף ה. תוס' ד"ה כשני : בן עזאי היא . עמ"ש שבת ה: ובדף ו ע"א : כותבי ספרים . בירושל' איתא כדמר כ' שמואל בר נחמן ספר שאין עליו מפה הופכו על הכתב שלא יתבזה הכתב והוא כדמשני כאן וכ"ה בירושלמי מגילה פ"א ומ"ס פ"ג : והא לא נח . עמ"ש שבת ח: ד"ה הוציא ידו :

דף ק ע"א פחות מבלבה לארבעה ארבעה הוא . ירושל' ה"ח : בקנבוס שוגג אינו מזיד . עמ"ש שבת ע ע"ב : א"ל ר' יהושע ה"ה עובר על בל תוסיף . בירושל' סוף ערובין ובפסחים פ"ג איתא אח"כ א"ל מוטב לעבור על ל"ת שלא באת לידי ממצות ל"ת שבאת לידי ופי' ה"פ במס"ם דר"א השיב כך לר' יהושע ממ"ש כן גבי המן משמע דהם דברי ר' יהושע וזהו ועוד א"ר יהושע דאיתא בבבלי : **ע"ב** תני חדא כו' ותניא אידך . בירושל' בילה פ"ה מוקי להא דתני בין לח בין יבש כר"מ דאוסר גם כשהם יבשים אבל שיבש מסום חשש שמא י"כ עוד לאלוחית ואת"כ מוקי כד"ה משום גוזה יבש ואין מסום לא דהו"ל גזלג"ז ואולי מיירי בירושל' בימות הגשמים ומשום מ"ט : בגבורות . ובבילה פ"ה ר' אחא בשם רב אסור לדוש שרשי זמורה [ומ"ש בגמ' כשהן לחין כו'] היא שרשי זמורה היא שרשי כרוב ונראה פי' דקמ"ל דאפי' כרוב דהוה ממיני ירקות מ"מ כיון דגדל כאילן אסור וע"פ טעם שכי' הרא"ש לאסור באילן יותר משום דמנכר טפי : ארבעה אר"י כל אשה . בילקוט בראשית לא ד"ה אלף עט ליתא א"ר יוחנן : עצבונך זה צער גדול בנים . ב"ר פ"ך עצבונך זה צער העבור ופריך זה נער העדוי [וסת מת"כ] בעצב זה צער גדול בנים ובפדר"א פי"ד חשיב שם חשבון ט' קללות צער נדה צער דם בתולים כו' ע"ש ועי' בנזמ"ש ועי' במדרש :

דף קא ע"א דלת הנגררת . תוספת' פ"ח : בשיש להן ציר . הי"ג מוקי בירושל' לאתויי כאן להם ציר . ובשיש ציר מותר אפי' אינן גבוהים מן הארץ כדהא דתני דלת הנגררת כו' ובשבת פ"ב מוקי לה כר"ש וזהו מטעם איסור גרירה אבל מ"מ בעי ציר דהיא כעין בנין : **ע"ב** פותחי שערי גינה . תוספתא פ"ח ומובא בירושלמי ה"ט : חוקקין . עמ"ש שבת ז: מקום שא"כ ארבעה . עמ"ש שם פט ד"ה תוס' :

דף קב ע"א תורת כלי עליו . בירושל' אר"י בר' בון כדברי המתיר עושה סגור טפל לנגר [וכו'ל כלי] כדברי האוסר עושה הקלוסטר טפל לנגר ולא הו"ל כלי : והוא מקשר בדלת . עמ"ש שבת קכו ע"א : נשמט אסור . ירושל' כאן ה"י : ההוא שרשי . **ע"ב** שפועי אהלים . עמ"ש שבת קלח ע"ב : תוס' ד"ה והעליון דאסור גדולה כזו . וכ"ה בירושל' אר"י בר' בון לא כל שבות התירו במקדש . ותימה שלא הביאו הירושל' : ר' יהודה אומר חולקת . בירושל' הי"א ע"ש סתמא :

דף קד ע"א מביא תבן ומרדה . תוספתא שבת פט"ו ולגירי' הגליון בירושל' הוא ג"כ בירושל' כאן ה"ג : עולא אקלע לבי רב מנשה . כה"ג בירושל' בילה פ"ה בעי מתעריתא בקרייתא דשוכתא שרי מיקש על תרעא א"ל הי"ג : **ע"ב** לא כל הבורות . וכ"ה בירושל' כאן ובפ"ב ובתוספתא : וזה משהוי טומאה עדיף . וכן מוכח בירושל' דפליגי בזה משום דשהוי טומאה אין בו מעשה טומאה בידים :

דף קה ע"א יכול לא יהיו כהנים בע"מ . ת"כ אמר פ"ג :

סליק בעזה"ה מס' עירובין

מאמר עינים ברכות בחשבון

ע"ד החשבון בהל"ט מלאכות דשבת שכתבתי ביפ"ע שבת מט ע"ב שהשבתי לחכם א' ששאלני בענין זה:

ע"ד שהקשה כת"ר עמ"ש להגי' בגמ' המלאכה . ומלאכה לא נחשב א"כ קשה מהירושל' דאמר ל"ט מלאכה מטלים המנין . הנה בודאי לא נעלם ממני הירושל' בתוך כדי דבור שהזכרתיו להקשות ממנו על הר"ח והתוי"ט . אך מירלא האריכות קצרתי שם והעתיק לו מ"ש אלי בפנ"א על הירושל' וזה לשוני שם [אחר שפלפלתי בדברי הר"ח ליישב החשבון שלו שהשמטתי בהעתקה ביפ"ע וכתבתי בקצור שיש לייחב והקשתי מהירושל'] ואין לומר דהירושל' בתר דמסיק ל"ת מלאכה הוא מטלים המנין אפשיטא דאין לחשוב מלאכתו אשר עשה . דמה ענין פסוק ויכל שבפרשה ראשונה בתורה להפסוק ל"ת מלאכה שהוא פסוק האחרון שבמלאכות . ועוד הלא פשטות האבעי' בהירושל' הוא אם ויבא הביתה לעשות מלאכתו הוא מן המנין וכמ"ד מלאכתו ממש או כמ"ד לעשות צרכיו נכנס ויהים נמנה תחת זה ויכל כו' ואם נמנה ויבא הביתה כו' האי ויכל כו' הוא כמאן דאמר דשלים עבדתא וכבבבלי ע"פ והמלאכה היתה דים ונבחר בירושל' פסוק זה תחתיו ואינו כולל שאר מלאכתו שבויכלו . דהכא בויכל לא כ' מכל מלאכתו וקאי ויכל אמלאכתו דשלים עבדתא משא"כ בשארי מלאכתו בויכלו דכ' מכל מלאכתו ומובן החלוק . ועולה לפ"ז בקנה א' האבעי' שם עם מ"ש בבבלי ומה שייך לזה הפשיטות מקרא ל"ת מלאכה איזה מהן שנחשוב אם ויבא הביתה כו' אם ויכל כו' . גם אם נאמר לפרש דקאי האבעי' על כל הג' מלאכתו שבויכלו והם שני אבעיות א' אם לחשוב ויבא הביתה כו' . והב' אם הג' מלאכתו שבויכלו נחשבים . ג"כ אין מובן הפשיטות . שאם שייך קרא ל"ת מלאכה לענין החשבון אין לנכות כנגדו רק פסוק א' ויסי' נדחה מהחשבון פסוק ויבא הביתה כו' ומאין לנו לדחות כל הג' שבויכלו . והנרא' בענ"ד בפי' הירושל' דמשמע דהוי פשיטות להאבעי' דהנה יש ב' אופנים שיבא ויעלה חשבון ל"ט מלאכות או שלא נחשוב תיבת מלאכה שהם כ"ד [ומ"ש כת"ר שהם כ"ה לעניני הי' טוב יותר אבל לא נמצא יותר והקונקור' טעה בזה שהכניס פ"א המלאכה בתוך מנין תיבת מלאכה וכבודו נמשך אחריו] ועוד לנכות פסוק ממלאכתו הרי כ"ה ונשארו מ' . (ואם לא נחשוב בנכיון . הארבעה שכתוב בהם בכל לכל באמרנו שכשם שנחשוב המלאכה למלאכה כן נחשב כשהשמות נכתב אצל כל בכל לכל כאלו כ' אצל תיבת מלאכה יש ד' ויש לנכות כנגדם ד' ב' במלאכת וב' מלאכתך) ועכ"פ יש למנות החשבון . והאופן השני שלא נחשוב מלאכתו ולא המלאכה והמלאכה למלאכה כו' רק מלאכה ומלאכת לבד והם עולים מ"ג ולנכות מהם ארבעה יעשה ב"פ תעשה ב"פ [ומ"ש יעשה לכל מלאכה אין לנכותו כי המגרעת של יעשה הוא משום דמשמעו שנעשה "מאליו "המלאכה ואין זה " כ"א בשמוך תיבת יעשה לתיבת למלאכה " משא"כ בקרא הנ"ל יעשה דגבי אלב יעשה לכל מלאכה קאי על החפץ שנעשה בו " מלאכה ע"י אדם העושה ולא על המלאכה " וכן קרא יעשה מלאכה בהם אין לנכותו מטעם זה] ונשארו ל"ט . וזהו דפשיט בירושל' כיון דמני רשב"י דל"ת מלאכה "הוא להשלים ע"כ אין לומר אופן הראשון שאין לחשוב מלאכה סתם רק אופן השני א"כ מלאכתו אין נחשב כלל ונופל האבעי' אם מלאכתו זה או זה מן המנין דנפשט דכל מלאכתו אין לחשוב . זהו שבארתי בענ"ד בפנ"א דברי הירושל' . ועפ"ז נולא דמסתפינא הייתי מגי' בבבלי המלאכה כו' וס"ל להבבלי כאופן הראשון דאופן השני אין לומר להבבלי דהלא אבעי' לי' אי מלאכתו דויבא הביתה כו' מן המנין או והמלאכה היתה דים ע"כ ס"ל כאופן הראשון והשת' ל"ק מהירושל' דמצינו חילוקים רבים ביניהם ואין להקשות מתלמוד זה לתלמוד זה וגם במקור דרש זה מצינו בבבלי פלוגת' דתנאי ואמוראי רק מעיקרא היה קשה לנו בשלא היה לנו אופן אחר כ"א א' . אבל עתה א"ש . ופי' הרא"ן לא ראיתי ואיננו פה ומ"ש בענ"ד נרא' נכון . כזה השבתי להחכם השואל ככה אבקש מכל מעיין בספרי יפ"ע שלגדק ישפטוני ולא ירשיעו בהשקף ראשון ואם גם אחרי העיון יקשה בעיניהם יוכלו לגלות דברם אלי ובעז"ה אשיב להם כיד ה' הטובה עלי :

הצעיר המחבר **אריה ליב** בלא"א הרב וכו' מו"ה **שלום שכנא** זצלה"ה חופ"ק בילסק .

מראה כהן

מהגאון בצלאל הכהן זצ"ל מ"ץ בווילנא .

דף ב ע"א בתוס' ד"ה סוכה דאפי' למ"ד הכתה עושה מצוה צריך לכבותה ולהדליקה . נ"ב צ"ל לכבותה ולהניחה למטה מכ' ולחזור ולהדליקה כנ"ל :

דף ד ע"א בתוס' ד"ה והלא . וקשה דלא הוה ליה וכו' כיון דקאי אאמות . צ"ל אאמות קטנות :

דף ה ע"ב בתוס' ד"ה תאמר במבוי כו' משום דלא כתרתו אלא בעומד מרובה . נ"ב נראה דצ"ל אלא בפס ארבעה שרי וכו' :

דף ו ע"א תד"ה אחד זה וכו' דלא פליג אדר"י לקמן דמרחיק ב' אמות וכו' . נ"ב עדיפא הול"ל דבירושלמי ה"א אמר רב הונא בעצמו במבוי ע"ו אמה דמרחיק ב' אמית וכו' ע"ש :

דף י ע"ב בגמ' תנן התם עור העסלא והלל שלו וכו' . נ"ב ועי' בר"ש כלים פכ"ב משנה י' שהביא שם להך סוגיא וסיים וז"ל ומצטרפין לטפח דפחות מטפח לא חזי לישיבה עכ"ל וכן מבואר באמת מסידורי הברייתות שם בתוספתא דכלים סופ"א דב"ב דלענין טומאת מדרס מתניא הך שיעורא דטפח ואע"ג דבפכ"ז דכלים מ"ב תנן דאף במדרס אין העור מטמא בפחות מה' על ה' הרי שם במשנה ד' תנן המקצע מכולן טפח על טפח טמא והיינו כשתקנו לכך למושב הזב מטמא בטפח אף בעור ועי' ברמב"ם פכ"ג מהל' כלים הלכה ב' והכא בעור האסלא נמי משום טומאת מושב הוא וכיון שיחדו למושב על הכסא מטמא בטפח לבד ועי' בר"ש שם בשם התוספתא וע"ע מעילה י"ח וסוכה י"ז וע"ע בכלים פכ"ב משנה ו' וע"ע ברמב"ם פ' כ"ה הלכה ג' מהל' כלים שכ' שם וז"ל כסא של ברזל וכו' וע"ש בראב"ד ובכ"מ ולפמש"כ י"ל בפשיטות דהרמב"ם ר"ל דאף שאין בעומד שבו כשיעור אפ"ה גם החלל שבו משלים לכשיעור וכרבנן או כרב דימי ודו"ק :

דף יד ע"ב רש"י ד"ה ר"ט ואמרינן לאתויי מאי . נ"ב צ"ל לאתויי מיא וכ"ה בנדה כ"א [מאתי המופלג בתו"י המנוח מו"ה בן ציון הכהן ז"ל] :

דף כא ע"א בגמ' אמר רב חסדא דרש מרי בר מר וכו' . נ"ב בילקוט יחזקאל ב' איתא דרש מרימר אך נראה דגירי' דהכא עיקר וכ"ה לקמן בסמוך והר"ח דרש מר בר מר דלכאורה נראה שלא הובא כאן רק משום הא דלעיל :

דף נו ע"א בגמ' עגלה בצפון וכו' . נ"ב עגלה ר"ל מזל שור שהוא נוטה לצפון קו השוה ועקרב הוא מזל השון שהוא נוטה לדרום קו השוה אבל טלה ומאזנים הם לעולם על קו המשוה כנודע וכך פירש הרגנ"ס ז"ל במס' ר"ה במתני' דלאין היה נוטה וע"ע בתוס' פסחים נ"ד ע"ב ד"ה מעולם : שם ברש"י ליתנייה וכו' או בתחילת היום וכו' . נ"ב או בתחילת הוא תחילת הדבור :

דף סג ע"א בגמ' ולא אסכחן דאיצטריך ליה יהושע . נ"ב עי' בהגהות הגאון מוהר"א לנדא מברא"ד אבל באמת כבר קדמו בזה התוס' בסנהדרין ט"ז ד"ה מה תחילתה ותי' שפיר ע"ש ושוב ראיתי שגם בגליון הש"ס להגרע"א ז"ל ציין בתוס' סנהדרין הנ"ל :

דף עה ע"ב בגמ' אמר רב יוסף וכו' רבים ברבי אחלף ליה. נ"ב נ"ל דלהכי אמר אר"ב לעיל לא תניתו ליה דת"ל משמיה דרבי הכי וגם רב יוסף הוצרך לומר שטעה בגי' זו לשנות רבי במקום רבים משום דרב יוסף לטעמיה בזה לעיל ס"ה דס"ל שם אליבא דרבי גופא דס"ל כר"ע דאפי' רגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה וא"כ ליכא למימר דרבי אמר הוא"ל ואני קורא בה רבים בחיצונה דלרבי לשיטתו אפי' יחיד בחיצונה ויחיד בפנימית אסור כר"ע ומתני' דאם היו של יחידים א"צ עירוב ע"כ דאתיא כרבנן ודו"ק :

דף עח ע"ב בגמ' א"ל אילן מותר . נ"ב ציון אות ג' כאן הוא ברמב"ם פ"ג מהל' עירובין ה"ח וכמש"כ בעין משפט אות כ"ד אך ציון אות ד' הוא רק בהרא"ש דפסק כר' יוחנן להיפך :

דף פג ע"ב בגמ' כמה שיעור תני פרס . נ"ב תוספתא מקואות פ"ה ע"ש ובר"ש פ"י משנה ז דיש ע"ש שם :

דף צח ע"ב בגמ' אי דלית ביה ד' מקום פטור הוא וכו' . נ"ב גיר' רש"י ז"ל ופירושו דחוק והמגם גיר' הרמב"ם ז"ל בפט"ו מהל' שבת הוא להיפך אי דאית ביה ד' אפי' כנגד חלונו לא ישתמש וכו' ועי' בה"ה ז"ל שם אך לא הביאו נו"כ שם מקור לדבריו דלכאורה דבריו ז"ל בזה הם כדברי נביאות שהעלה מדעתו טעם מהודש לחלק בב' זיזין שיש באחד מהם ד' דאסור להשתמש עליו מפני שהוא רשות בפני עצמו ואין שתי רשויות משתמשות ברשות אחת אכן באמת ד' רבינו הרמב"ם ז"ל מפורשים בירושלמי כאן ה"ד אמתני' דזיז ע"ש *) :

חשק שלמה

מהג"מ שלמה הכהן שליט"א מ"ץ בווילנא .

דף ב ע"א במשנה מבוי שהוא גבוה למעלה מעשרים אמה . נ"ב בנוסחה המשנה בירושלמי וברי"ף הגי' שהוא גבוה מכ' ולא גרסינן למעלה מכ' וכ"ה בתוספתא וכ"מ מציון ד' התוס' דלא גרסי לתיבת למעלה ונ"ל דב' הגי' עולים כהוגן וכל אחד מהתלמודין אזיל לשיטתו דהש"ס דילן מסיק רבא לקמן דף ג' דתלל מבוי תנן והיינו משום דהיו גורסים במשנה שהוא גבוה למעלה מכ' דתיבת למעלה בא לדייק דדוקא אם הנית הקורה גבוה כ"כ באופן שהחלל גופא הוא למעלה מכ' אכן הש"ס ירושלמי ידוע דסדרו ר' יוחנן ואזיל לשיטתו דס"ל שם בירושלמי דהקורה בעצמה צריכה להיות בתוך כ' ולכן גרס בד' המשנה כשיטתו [ושוב ראיתי במראה הפנים שהרגיש קצת בזה אבל לא כתב טעם לנוסחת הירושלמי וגם אין לשונו מדוייק שם במה שכ' דאף לרבא דוקא אם מקצת קורה בתוך כ' או כשר ודבריו צ"ע] :

דף ח ע"ב ברש"י ואידך גיסא לר"ה וכו' ונדפס שם בצדו איפכא מסתברא וכו' . נ"ב נר' דט"ס נפל בהג"ה בכאן וכן צ"ל איפכא מסתברא וכו' וא"ש לפי' השני של רש"י כד' שמואל דא"כ יותר בקל וכו' כנ"ל וכוונתו דלפי' השני שכ' רש"י לעיל דכל אחת מהמבואות תורת מבוי מפולש עליה וצריך צ"ה מצד אחד ועפ"ז א"ש ד' רש"י דטוב יותר לעשות צ"ה בעקמימות כדי שלא יצטרך לעשות שני צ"ה למבוי הגדול לשני פתחיו שפתוח לרה"ר ועי' היטב בריטב"א כאן ודו"ק :

דף יד ע"א בגמ' וכן ב' קורות המתאימות וכו' אם מקבלות אריח לרחבו וכו' . נ"ב עי' ברמב"ם בפי"ז מהל' שבת ה"ס ובד' הראב"ד ז"ל שם בהשגות ובריטב"א בחידושיו כאן ותראה שיש ב' פירושים בסוגיא אי פליגי בשיעור ההפסק שבין קורה לקורה אי דפליגי בשיעור רוחב קורה עצמה . ומד' התוס' כאן סוד"ה ובלבד משמע דמפרשים דפליגי בשיעור ההפסק וכפי' הראב"ד והריטב"א ז"ל וע"ע בביאורי הגר"א ז"ל באו"ח סי' שס"ג ס"ק ל"ט ע"ש ודו"ק : שם בגמ' כל שיש בהיקפו ג' טפחים יש בו רוחב טפח מנא הני מילי וכו' . נ"ב עי' בשו"ת הרא"ש ז"ל בכלל ב' סימן י"ט ששאל להרשב"א על זה דמאי מבעי ליה מנה"מ ופשיט ליה מים"ש וכי אין הדבר נראה לעינים נקח דבר עגול ונמדוד היקפו ורחבו עכ"ל שם והנה לא זכינו למה שהשיב לו הרשב"א ז"ל בזה ובאמת שתמיה עצומה היא ואמנם שמעתי ליישב מפי מר אחי הגאון זצ"ל דשפיר הוצרך הש"ס ללמוד זה מים של שלמה משום דבאמת אין החשבון מדוקדק לפי חכמי המדות וכמש"כ התוס' וכ"כ הרמב"ם בפי' המשניות כאן דברוחב טפח יש באמת בהיקפו ג' טפחים ושביעית טפח בקירוב ע"ש וכ"ל דהא דתנן כל שיש בהיקפו ג' טפחים וכו' יש בו רוחב טפח וכשר משום דבפורתא לא דק ואף דבעלמא אמרינן דלקולא לא אמרינן דלא דק מ"מ כאן דכיון דדבר מועט הוא מאד לא דייקינן כלל וע"ז שואל שפיר דמנה"מ דלא דייקינן בדבר מועט כי האי ומביא ראי' מים"ש דהרי הכתוב ג"כ לא דקדק בזה ודו"ק כן שמעתי מפי מר אחי ז"ל ליישב תמיהת הרא"ש ז"ל ודפח"ח : **ע"ב** בגמ' בורא נפשות רבות וחסרונן על כל מה שברא . נ"ב עי' בביאורי הגר"א ז"ל באו"ח סי' ר"ז שכ' דתיבת שבראת ט"ס הוא וצ"ל שברא ובמשנה ליתא כלל להנך ד' תיבות על כל מה שבראת ע"ש :

דף יז ע"א במשנה ופטורים מרחיצת ידים ומלערב . נ"ב עי' בסמ"ג בריש הלכות עירובין שכתב שהשיב רב האי גאון בתשובה אחת כי לכך לא נתקנו עד שלמה המלך מפני שהיו כל הימים במלחמות [ובמלחמה פטורים מאלו דברים כמו דתנן הכא] עד שלמה שבימיו נתן הקב"ה שלום עכ"ל ויש להוציא מדבריו ז"ל דבמחנה פטורים מרחיצת ידים אף לקדשים ותרומה דהא שלמה גופי' לא גזר רק לקדשים וכדאיתא בשבת י"ד ועי' בב"י סי' קש"ג דמשמע מדבריו ז"ל דאף בברכת מפה פטורים ועי' היטב בבעלי אלמוגים שם ובסי' קנ"ח ס"ק ט"ז :

דף כ ע"ב בגמ' לא הותרו פסי בירלות אלא לעולי רגלים בלבד . נ"ב ובירושלמי איכא פלוגתא דאמוראי אי נוהג גם בזה"ז בא"י ומסיק דר' ירמיה הורי בחלף בפסי בירלות בזמן הזה ותמהני שלא הביאוהו הפוסקים ז"ל ומהש"ס דילן אין סתירה ע"ז דלא אמרינן רק דאינו נוהג בחו"ל דמעולם לא הותר להם אבל בא"י דהותר בזמן עולי רגלים אפשר דאף האידנא מותר ועי' בא"ז והובא בהגהות אשר"י דאף בחו"ל התירו פסי בירלות כגון דקאזיל ללמוד תורה וכו' ע"ש :

דף כז ע"א בגמ' אף אנן נמי תנינא בכל מערבין ומשתתפין . נ"ב עי' בביאורי הגר"א ז"ל באו"ח סי' שפ"ו ס"ק י"ט שכ' דתסר תיבת וכו' בגמ' ועיקר הראי' הוא מסיפא דהכל ניקח בכסף מעשר וכו' וכן נמצא כעין זה בבילה ד' ל"ט ע"א דמקשה שם והתנן הבהמה והכלים כרגלי הבעלים דפי' שם בשיטה מקובצת בשם מורו ז"ל דתסר תיבת וכו' בגמ' ועיקר הקושיא הוא מסיפא עי"ש : שם בתוס' ד"ה מאן וקשה הא איכא כמהין ופטריות וכו' . נ"ב עי' בס' בעלי אלמוגים בסי' שפ"ו ס"ק י' שכ' דתיבות כמהין ופטריות טס"ה וצ"ל במקומם גודגדניות או דצ"ל חטים ושעורים דבכל אלו אין מערבין בהם כמו שמבואר לקמן דף כח אף שנקחות בכסף מעשר אבל כמהין ופטריות והאי דאינן נקחין בכסף מעשר ע"ש כמש"כ ברמב"ם :

דף ל ע"א ברש"י ל"א ככר זו עלי מערבין לו בה דאמר לקמן וכו' . נ"ב תיבות לישנא אחרינא שכ' כאן ברש"י אינו מובן כלל דהרי לא הוזכר ברש"י מקודם שום פירוש אחר על דברי ר"א דמחלק בין ככר זו עלי לככר זו הקדש ושמעתי מפי מר אבא הרב המופלג בתו"י מו"ה ישראל משה הכהן זללה"ה דנראה דט"ס נפל בכאן בד' רש"י וצ"ל ר"א אומר ככר זו וכו' ומה שמסיים בסופו זה עיקר טס"ה לגמרי ונמשך לשון זה מחמת שנפל טעות ברש"י שתחת תיבת ר"א כתבו ל"א ולכן כתבו בסוף זה עיקר וזה נ"ל נכון בעזה"י : **ע"ב** בגמ' אמרו להן ב"ה לב"ש אי אתם מודים שמערבין לגדול ביוה"כ . נ"ב עי' בד' הרי"ף ז"ל בפ"ק דיו"ט שהוכיח מזה דיוה"כ צריך עירובי חצירות ושתופי מבואות כמו בשבת ותמהו עליו כל האחרונים ז"ל דמאי ראי' היא זו דילמא בעירובי תחומין מיירי ועי' בעלי אלמוגים בסי' שפ"ו מש"כ ליישב ולענ"ד נראה דהרי"ף כוון לד' רבו הר"ח ז"ל בפירושיו כאן [ויצא כעת מחדש לאור עולם בש"ס המפואר היוצא מהדפוס דבית ראם בווילנא] שכ' בהדיא בהעתקת לשון הגמ' אי אתם מודים שמערבין לגדול ביום הכפורים עירובי חצירות ועירובי תחומין וקצת נראה מלשונו ז"ל שם דהי' גורס כן בגמ' ואפשר דגם הרי"ף הי' גורס כן ובזה לא נצטרך לכל מה שדחקו המפרשים ז"ל ביישוב דבריו ובחידושי הארכתי ג"כ בזה בעז"ה :

דף מא ע"א בגמ' טעמא דיו"ט הא ערב יו"ט משלימין וכו' . נ"ב ואף דבערב יו"ט ט"ב עצמו הוא וצ"ל דס"ל להש"ס דביו"ט של דבריהם גם ט"ב עצמו ג"כ נדחה וזה סתירה לכאורה למש"כ הפוסקים לענין ברית מילה בט"ב ועי' היטב במג"א בסי' תקנ"ט מש"כ ליישב זה :

דף מה ע"א בתוס' ד"ה אי דקרי ליה מלחמה ומסר דוד נפשיה עליה כו' . נ"ב ונראה דלזה כוון רש"י ז"ל נמי במש"כ בד"ה והם לא באו ואעפ"כ מסר דוד וכו' :

דף נ ע"ב בגמ' והמכיר . אומר שביתתי במקום פלוני . נ"ב נראה דצ"ל שביתתנו במקום פלוני וכ"ה לקמן דף נ"א ע"א :

דף נד ע"א בגמ' ואם מגיס לבו הקב"ה משפילו וכו' . נ"ב בסמ"ק בלאוין נ"ב נראה שהיה לו הגי' בכאן ולא עוד אלא שסוקעין אותו בקרקע שנאמר ונשקפה על פני הישימון ע"כ :

דף נח ע"ב בגמ' וכי אין חוט המשקולת יורד כנגדו וכו' . נ"ב גירסת ה"ה ז"ל בפכ"ח מהל' שבת וכי חוט המשקולת יורד כנגדו עד כמה אמר אבימי ד' ופירושו עד כמה מקרי יורד כנגדו דאמרינן ביה דמודדו מדידה יפה וע"ש שהביא כמה שיטות וגי' בשיטה זו ובחידושי הארכתי בזה והכ"מ :

דף סא ע"ב בגמ' שבת בבקעה . נ"ב תוספתא פ"ג דמכילתין ומסיים שם דעל גגה אין לו אלא ד' אמות בלבד ע"כ וצ"ע דהא מ"מ אלפים אמה יכול לילך על גגה או מכאן או מכאן ועי' לעיל ד' מ"ד ע"ב וברש"י שם בד"ה ומה אילו ע"ש היטב ואולי דהי' כתוב ד"א בר"ת והוא ר"ת ד' אלפים [ור"ל דיש לו אלפים אמה לילך על הגג מב' צידי המערה ונמצא דיש לו ד' אלפים אמה בס"ה] וחשבו המדפיסים דהוא ר"ת ד' אמות ותזרו והדפיסו בפירוש ד' אמות וצ"ע בזה :

דף עג ע"א ברש"י ד"ה ומבוי לערב חצירות ואע"ג דאין צריכין צ"ל להיפך ואע"ג דאין צריכין לצירוב חצירות מ"מ פתוחות לו כנ"ל :

דף פ ע"א בגמ' כופין אותו לעשות לחי וקורה למבוי . נ"ב תוספתא פי"א דב"מ ע"ש דכתוב בקצת שינוי לשון והובא ברב אלפס והרא"ש בפ"ק דב"ב וברמב"ם פ"ה מהל' שכנים והגאון מהרי"ב ז"ל כתב בתוספתא בב"ב שלפנינו ליתא אבל באמת הוא בתוס' דב"מ :

דף ק ע"א ברש"י בד"ה ינתנו במתן ד' דאתי עשה דחטאת . נ"ב דברי רש"י ז"ל תמוה דהא חטאת הוא מהניתנין למעלה והניתנין למעלה שנתערבו בניתנין למטה הא תנן התם דישפך לאמה ואולי דרש"י פירש כן לר"א לשיטתו דס"ל שם דינתן למעלה וכו' ואפשר דר"י נמי ס"ל כר"א בהא ודו"ק : בתוס' שם ד"ה נותן בסוף הדיבור והיה יכול להתקיים וכו' ונ"ב עי' בשו"ת ט"ב מהד"ת חלק אה"ע סי' קמ"א בתשובת בן הגאון המחבר מש"כ בפי' דברי התוס' כאן ע"ש היטב :

*) [א"ה הנה מר אחי הגאון ז"ל שם בהגהותיו [הנדפסים מכבר סוף מסכת ע"ז שנדפס פה בשנת תר"כ ע"ש] האריך הרבה בביאור ד' הירושלמי והרמב"ם אלו וכל דבריו שם נוחים וערבים ומאירים כשמש בצהרים והרוצה לעמוד על עיקר דבריו יעיין שם וכאן לא היה המקום גורם להעתיק כל דבריו] :

המתרגם

באור מלות הלועזיות שברש״י ותוספות למסכת עירובין.

פ״א דף ג ע״א רש״י ד״ה של מילה עץ שגדילין בו מילין והם עפלים ובלעז גלא״ש (גאַללאֶפּפעל), ועי׳ שבת ק״ד ב׳ ובפסחים י״ג ע״א:

דף ח ע״א ד״ה סיכתא קבילי״א בלעז (נאגעל), יתד. ועי׳ שבת ס״ז ע״א ובב״ק נ״ט ע״ב:

דף ט ע״א ד״ה לבור לשון סניף להאריך ובלעז אפס״ק. במנחות לד ע״ב ד״ה היינו דסמכי שני סניפין לועז סניפין פירק״ש וזהו (שטאנגע), מוט, קנה, נס, אולם לפי כוונת רש״י הכא ולעיל דף ד׳ ע״ב ד״ה לגוד שפירש לשון לגוד כמו סניף דבר קצר שהוסיפו עליו. נראה שאין הבלעז דהכא לועז מילת סניף ויש הבדל בין סניף ללגוד. ויותר נכון הוא הבלעז בסוכה דף ב׳ ד״ה פחות משלשה שפירש לגוד סניף אפוסטי״ן בלעז והוראתו בל״נ (שפאֶטער הינצוגעפּיגטער אנזאטץ), שכן קורין לדבר הנוסף ונדבק לאחר זמן לדבר אחר להאריכו:

דף יג ע״א ד״ה קנקנתום אדרימנ״ט (טינטע):

דף יד ע״ב מגדל מנשפי״ר (געשטעלל), קרשים מסודרים זה על זה בתבנית מגדל. ועי׳ המתרגם שבת ל״ב ע״א ד״ה ארנא: הסרבל קו״ט. אין זו קו״ט שלועז בו גלופקרא שבת כ״א עי׳ המתרגם שם, כ״א מלבוש שקורין קוט״ה (קיטטעל, קוטטע), כמו שהביא לקמן ק׳ ב׳ ד״ה זיגא, ועיין המתרגם שבת ק״א ב׳ ד״ה בחוט הסרבל: הילמי במס׳ שבת וכ׳ שלמויירא בלעז (זאלץ בריהע), ועי׳ המתרגם ברכות ל״ו א׳ ד״ה זמית:

דף טו ע״ב ארוכות אספונד״ש (זייטענ־ברעטטער), ובשבת מ״ג א׳ ד״ה ארוכות המטה לועז לימונ״ש (שטאנגען):

פ״ב דף יט ע״א טיט חיון הוא רפש לטבוע בו ובלעז פנ״ק (קאָטה, מאָראַסט), אשפה, בוץ, דומן:

דף כא ע״א מטפס אוחז בידיו ורגליו בכתלים ונכנס ויוצא קרפי״ר בלעז (קלעטטערן), עיין לקמן ק׳ א׳ ד״ה מטפס:

פ״ג דף כז ע״א תפוח דאוכף ארצו״ן בלעז (זאַטטעלבוים, זאַטטעלבאָגען), כן קורין לשני עצים עקומים שבתוך האוכף:

דף כח ע״א פעפועין ירקות שקורין קקול״י בלשון ארמי ייטלי״ש בלעז. אמנם הבלעז כאן משובש הוא והנראה שצ״ל גלוטי״ר (קלעמטען וואורצעל), כמו שיורה מלת קקולי בלשון יוני: חלגלוגות פולפי״ר בלעז (פארטולאק), עי׳ המתרגם שביעית פ״ז מ״א ד״ה והרגילה: גודגדניות אליינדר״א בלעז, והוא מין (קירשען): כשות הומלו״ן, עי׳ המתרגם מועד קטן י״ב ע״ב ד״ה כשותא: שחליים קרישו״ן (קרעססע), עיין המתרגם שבת ק״ט ב׳ ד״ה תחלי: הגרגר אורוג״א נאכל בין זרע וכין ירק (רויקע, ווייסער זענף), ועיין המתרגם שביעית פ״ט מ״א ד״ה גרגר:

ע״ב וטיגנו בשמן פריי״ט בלעז. ובסנהדרין כ״א א׳ ד״ה הבריה פי׳ מאכל טיגן פריי״ט (ראָסטען, באקען, נעראָסטעס), וכמו שפי׳ סוף פי״ב דמנחות כל מידי דאית ביה שמן קרי טיגן, ועי׳ קדושין מ״ד א׳ ד״ה כמין ימא לטגנו: אזוליתא ווי״ל בלעז אגודת ירק שכורכין המוכרים. רש״י מפרש כוונת שם אזוליתא שהוא (פּאדען), שמו אוזלי גשין ס׳ ב׳ ואח״כ מפרש כוונת הענין, ואולי הוא (הויפּען, בונד), או שאין המלה שלמה וצ״ל (בינדעל, בישעל), בלא״ש:

דף ל ע״ב מגדל משפי״ר, עיין לעיל בדף י״ד ע״ב:

דף לא ע״ב אסימון מטה בלא צורה פנטו״ן בלעז (פלאך), עיין המתרגם ברכות מ״ז ב׳ ד״ה אסימון:

דף לד ע״ב קונדס פל״ו בלעז (פּפאהל, שטאנגע), גי׳ הערוך קונטס בפי״ת וכן שמו בלשון יוני, רומי, ואיט׳ ר״ל עץ ארוך וראשו חד, והרמב״ם בפה״מ כתב קונדס וקונטס הכל שוה, ואין פירושו שוה עם פי׳ רש״י והערוך: **ברש״י ותוס׳** והאורבנין אורשרי״ש, מסתבר שזהו (שטענדלקרויט): **רש״י** פגם רוד״א (ראטהע קרויט), ועי׳ המתרגם כלאים פ״א משנה ח׳:

פ״ד דף מא ע״ב והפליגה כשהיא מתרחקת משפת הים ונכנסת לאמצעו קרי ליה הפלגה ולשון לעז הוא שקורין לשלית הים פיל״ג, עיין המתרגם שבת י״ט א׳ ד״ה מפליגין: לנמל פורט״ו בלעז שם הספינות יוצאות מן הים לשפתו (פּאָרט, האַפען): הדרוקן חולי הפה מוסג״א. בברכות (כ״ה א׳) פי׳ הדרוקן חולי המצבה את הכרס וכמו שפי׳ שם (ס״ב ב׳) כרסו צבה, ועיין יומא (ס״ו ב׳) ד״ה שמעשה העגל שוין, ובבכורות (מ״ד ב׳) פי׳ חולי מעיים, וזה א״א דקשיא הכא חולי מעיים והדרוקן בהדדי בכל ג׳ מילי הדרוקן שמנו רבנן בשבת (ל״ג א׳) אין גם אחד שיורה חולי מעיים או חולי הפה, ומסתבר שבבכורות צ״ל חולי מים שזהו ניפוח הבטן כמו שפי׳ רש״י בשבת (שם) ד״ה תפוח ולועז שיינוש וזהו (זאַק, האָהלע געשוואולסט), מלשון ונותן לתפוח בע״ז (כ״ה א׳) שכרסו נעשה כשק מלא מים בין עורו ובשרו ומן הנפלא שפירש כאן חולי הפה מוסג״א (שליימיג), גם בעלי תוס׳ הסתפקו ולא הוו ידעי מהו הדרוקן עיין יבמות (ס״ב ב׳) תוס׳ ד״ה סי׳ ובכורות שם ד״ה לידי הדרוקן:

פ״ה דף נו ע״א פת קיבר שנודר בלע״ז. והנראה לי שענין המלה פת שעשוי מפסולת הקמח וצ״ל ובלעז שקנדי״ר (גערינגער, צור צווייטען קלאססע געהאֶריג), ובל״א (שווארצעס בראָד):

דף נח ע״א נברא סיב שגדל ומתגלגל סביב הדקל כעין ויגיל״א של גפנים, עי׳ המתרגם שבת ע״ח ב׳ ד״ה סיב: מגג יונ״ק בלעז (בינזע), בלשון המשנה גמי ובלשון הקדש גמא, עיין רש״י שמות (ב׳ ג׳):

דף ס ע״א מרפסת אלדויי״ר בלעז דיורי עליות סמוכות זו לזו וכו׳, עיין לקמן ע״ח ב׳ ד״ה שתי גזוזטראות:

דף עז ע״ב מרא פוסיי״ר, עיין המתרגם ברכות כ״ז ב׳ ד״ה חוץ ממר: חצינא דולדויי״א, עיין המתרגם ברכות כ״ז ב׳ ד״ה פסל: חווקין איסקלוניי״ש, עיין ערך הסמוך: ששליבותיו פורחות שליבות חיוקין שקלוני״ש (לייטערשפּראָסען), והוסיף רש״י לפרש מדרגות שלנו שקורין גרדי״ן קרי ליה נמי סולם (שטופּפען, שטאַפּפּעלן):

דף עח ע״א יתד קבילי״א, עיין לעיל ח׳ א׳ ד״ה סיכתא:

פ״ז ע״ב שתי גזוזטראות נסרין בולטין משפת תקרת העלייה לרה״ר וקורין לו אלדויי״ר. בסוכה (כ״א ב׳) ד״ה והקיפוה גזוזטרא פי׳ לווחין שקורין בלנ״ק וזהו (באַל־קאָן, אלטאן, ערקער, דער פֿאָרשפרונג אן איינעם געביידע):

פ״ח דף פו ע״א כגון יתד של מחרישה קבילי״א הויא תפיסת יד (נאגעל), ועיין לעיל ח׳ א׳ ד״ה סיכתא:

ע״ב המשלשל טריליי״ר בלעז (פלעכטען, שלינגען):

דף פז ע״א דעבידא כאסיתא וכו׳ אסיתא מורטי״ר (מאָרזער), ובלשון עברי מדוכה:

פ״י דף צה ע״ב קיבורת אבר אמצעי שבזרוע ובלעז רבדי״ן, נ״ל ברדו״ן וזה (אָבער אַרם), עיין המתרגם ברכות י״ג ב׳ ד״ה שתהא שימה כנגד הלב: רופף (נ״ל רופס) רך ובלעז פונסינ״א, חכמי הניתוח קורין כן למקום זה (דיא אֶפּפּנונג אם ווירבעל דעם קאָפּפּעס נייאגעבאָרנער קינדער, וואָ דיא ביידען פאָרדערהויפּט־קנאָכען אן דאז שטירנביין שטאָסען): **תוס׳** ידך זו קיבורת הוא קבוצת בשר שבזרוע שבין המרפק שקורין קוד״א בלעז וכו׳, עיין המתרגם שבת נ״ג א׳ ד״ה במרפקו:

דף צו ע״ב רש״י דשיפתא דגלימא שכן דרך להסך שזורים בשפתו שהוא גדיל ונקרא בלעז לימוס״י והחוטים נקראים אורי״ל (קנאטטע לייסטען, פּער־ברעמונג), ועיין רש״י במנחות (מ״א א׳) ד״ה גדיל בלישנא אחרינא שהן החוטין שבשפתי שני הגלדים וקורין אוריל״ש:

דף צט ע״א לא תחליף לא תימא מוחלפת וכו׳ בכיחו עסקינן ליחה שנתלשה מן הגוף ע״י חולי שקורין טו״ש (דער הוס־טען), עיין רש״י בב״ק (ג׳ ב׳) ד״ה אלא ותוס׳ שם, ובנדה (נ״ה ב׳) ד״ה כיחו וניעו, וגם הפעל הביא רש״י בלעז, עיין המתרגם ברכות (ס״ב ב׳) ד״ה נחר ליה אבבא: **ע״ב** שירטון לימו״ן בלעז שמעלה טיט לשפתיו ומתייבש וכו׳, עיין המתרגם ברכות (ס׳ א׳) ד״ה דמסקא ארעא שירטון:

דף ק ע״א ואין נתלין באילן אשטנדליי״ר, כפירוש רש״י להרי״ף כתוב איסטנדרי (אויסשטרעקען, אויסדעהנען): מטפס רנפיי״ר וכו׳ (קריעכען), ולמעלה כ״א א׳ ד״ה מטפס לועז קרפי״ר בלעז (קלעטטערן): **ע״ב** עוקצא אספי״א כפול מתחתיו וכו׳ (שפיטצע), ועניינו עוקץ שבמנעלים שתולים בו העשבים בהילוך על גביהם: זיגא מלבוש שקורין קוסה (ווייבערראָק, קיטטעל), עיין לעיל י״ד ב׳ ד״ה הסרבל:

דף קא ע״א ומחצלת של קנים שקורין גליד״א (דיא פלעכטע, געפלאָכטענע דעקע, מאַטטע אוים ווײדענרוטהען): גשמא דילי״ש בריחים המחברין אותה (שפעררהאַקען, שובריע־געל, שיעבער). וכן ביעתא לסדר הביצים על הגחלים על כלי ברזל שקורין גרדי״ל (ראָסט), כלי ברזל שצולין עליו, בלשון המשנה אסכלה, עיין המתרגם פסחים ע״ד א׳ ד״ה אסכלה, ובביצה ל״ג א׳ רש״י ד״ה וכן ביעתא פי׳ ביצים נסות הנתנות על גבי כלי חלול כעין טרפי״ד (דרייפּוס), או על אסכלא, ועיין מה שכתבו תוספות כאן ד״ה וכן ביעתא ותוס׳ שבת (קל״ח א׳) ד״ה כסא טרסקל: **תוס׳** וכן ביעתא פי׳ בקונטרס וכו׳, עי׳ בערך הקודם:

ע״ב רש״י למקומו למנעול על גביו כגון מנעולין הללו של עץ שעושין עניים בפתחיהן ורחסיהן רחבין ובלעז סרדורא (שלאָס, האַלצריעגעל), עיין המתרגם מ״ק י״א א׳ ד״ה מנעול: נגר קבילי״א שתוחבין אותו בחור וכו׳, כפי׳ רש״י להרי״ף כתוב נג״ל (נאַגעל), בלשון אשכנז, עיין לעיל ח׳ א׳ ד״ה סיכתא:

דף קב ע״א אסיתא מורטיי״ר, עיין לעיל פ״ז א׳ ד״ה דעבידא כאסיתא: ביפא דארבא אולמות שעושין בספינה שנועלין מעגל שקורין נרק״ל (צירקעל), ידוע: ובמדינה דוחקין אם לא יצא כלו מחור האסקופה אלא התחיל לשמט דוחקין לחור בלעז אנפיינדר״א (איינשטאָסען, איינדריקען): של בור ושל דות בור בחפירה דות בבנין בתוך הקרקע איסקדייכ״א נ״ל ניסטרנא (צי־סטערנע, איינגעמויערטער וואססער־קאַסטען), כמו שלועז בר״ה (כ״ז א׳) ד״ה בור ודות ומה שפי׳ התם והכא מפורש בגמרא בבבא בתרא (ס״ד א׳) ע״ש:

דף קג ע״א יבלת ורוא״ה והוא מום וכו׳ (וואַרצע): **ע״ב** צלצול קטן אזור קטן כאה כמו היא חגרה בצלצול קטן דסוטה (ט׳ א׳) ובלעז בנדי״ל (בינדע), עיין המתרגם שבת (ס״ב ב׳) ד״ה צלצול:

דף קד ע״א בגלגל סור״ן בלעז וכו׳ (דיא ווינדע, ראָללע, דאַז דרעהראַד): זמזומי ניכנ״ש (צימבעל, קליינע שעללע), והערוך פי׳ חלילי:

הוספות ותקונים בהגהות הגר״א זצ״ל

דף ד ע״א לאו נ״ל להולמו ומ״ש כאמה נמדד נ״ל במה נמדד אבל בתוספתא (כלים ב״מ פ״ו):

דף יא ע״ב גמ׳ לא לזרוק מצלם הוא [א] דמיתייב לטלטל עד דאיכא ארבע. כ״ב גירסת ר״ח ורמב״ם בכולה שמעתא. דאסור. (ועמ״ש רבינו בא״ח סי׳ שמ״ה ס״ק ל״ס):

דף כג ע״ב [דע׳ על ע׳] נ״ל דעל ע׳ וד׳ טפחים:

דף כז ע״א בהג״ה אות ב׳ צריך להוסיף (ועמ״ש רבינו בא״ח סי׳ שפ״ו ס״ק ע״ז ומש״ש ואי קאי אכמהין מבושלין קשה ביותר כו׳. עי׳ רש״י קדושין ל״ד א׳ ד״ה והאיכא כו׳ וקיס להו לרבנן דלא זייני):

דף כט ע״א רש״י ד״ה עוכלא שמינית. כ״ב ורשב״ם כתב חמישית. (כ״ה ברשב״ם ב״ב נ׳ א׳ ד״ה ועוכלא וע״ש פ״ט ב׳ ד״ה תומן): שם שבליטרא. כ״ב נ״ל שבלוג: (והוא סה״ד ואח״כ מס״ד) וליטרא. סוא חצי לוג. כנ״ל (וכמ״ם בירושלמי פ״י דתרומות והביאו הר״ש שם במתני׳ ח׳):

מפתחות להמפרשים וההגהות שנלוו לסוף המסכת

☜ הפירושים והגהות לא נדפסו על סדר הלזו לפי ערך כבוד המחברים רק לפי מקרי הדפוס.

מבוי שהוא גבוה וכו'. מבוי מלשון [שופטים א] מבוא העיר והוא החלל המוקף ג' מחיצות ואין בו כותל רביעי ומדאורייתא רה"י גמורה היא אבל חכמים חששו כיון שראשו אחד פתוח לרשות הרבים או לכרמלית דילמא אתי למיטעי ולמשרי רה"ר גמורה אי נמי כי היכי דלא ליתו לטלטולי מרשות הרבים לתוכו דכיון שנפרץ במילואו לרשות הרבים ושוה הוא לרה"ר אמרי דין רה"ר יש לו לפיכך הצריכו לעשות היכרא לבני רה"ר ולבני רשות היחיד שלא יטלטלו מזה לזה ותקנו להניח קורה רחבה טפח על כותל המבוי להודיע ששתי רשויות הן וקים להו לרבנן גר' מצוה דעד עשרים אמה שלטא ביה עינא לפיכך אמרו שאם המבוי גבוה עשרים אמה לבד כלומר החלל שיש מן הקרקע עד הקורה כשר המבוי ואם יש לחלל כ' אמה ומשהו צריך להמעיט גבהו ולהעמידו על עשרים דיותר מזה לא שלטא ביה עינא ור' יהודה פליג ואמר דאינו צריך (ה) למעט דסבירא ליה לאו לשום היכרא בעלמא הותקנה קורה אלא לשם מחיצה דאמרי' פי תקרה הפנימי יורד וסותם וכיון דהכי הוא שאין רגל הנכנסת והיוצאת תחתיה יכולה לבטל המחיצה מה לי תוך כ' מה לי למעלה מעשרים הכל דין אחד וא"ל למעטו. ואזיל רבי יהודה לטעמיה דאמר בפרק כל גגות העיר (דף צה:) ועוד אמר רבי יהודה מערבין במבוי המפולש וחכמים אוסרים. דס"ל (ו) דאף ע"פ שהוא מפולש מערבין ומטלטלין בתוכו כיון דיש לו קורה לשני ראשיו דאמרינן פי תקרה יורד וסותם ויש לו ד' מחיצות ורגלי הנכנסים והיוצאין תחתיהן [דף כב סוף ע"ב] אין מבטלין מחיצה ורבנן סבירא להו דקורה משום היכרא ולא משום מחיצה ובעינן שלש מחיצות ולחי או קורה לרביעית להיכר וכיון שהוא מפולש ואין לו אלא שתי מחיצות אפי' יעשה לו לחי שהוא משום מחיצה אתו רגלי הנכנסים והיוצאים [שם] ומבטלי המחיצה: הרחב מעשר אמות ימעט. דכיון שהוא רחב כל כך לא מיחזי פתח אלא כפרצה ולא יועיל בו היכרא דקורה אא"כ יש לו צורת פתח שהוא עמוד מכאן ועמוד מכאן ראויין להחזיק [ד' יא:] דלת של זמורות או של הוצין והדומה לו ומגיעין עד הקורה אבל לר' יהודה דסבירא ליה דקורה משום מחיצה אע"פ שהוא רחב מעשר ואין לו צורת פתח אינו צריך

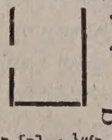
רש"י

מבוי שהוא גבוה. שהניחו קורה למעלה מעשרים אמה וקורה זו להתיר לטלטל בתוכה בלא דמדאורייתא מיתסר הוצאת רשות הרבים בשבת ומה היא רשות הרבים סרטייא ופלטיא כדאמרינן בפרק קמא דשבת שדומין לדגלי מדבר דכל מילי דשבת ממשכן גמרינן ולא הוי רשות הרבים פחות מט"ז רחב ומפולש משני ראשין דומיא דעגלות דברוחב ט"ז אמה הוו אזלי אבל מבוי קצר הוא ואינו רחב ט"ז אמה א"נ רחב הוא ואינו מפולש אלא ראשו אחד פתוח לרה"ר וראשו אחד סתום דאי הוו מפולש לא הוו מישתרי בקורה כדאמרי' בגמרא וכיון דלאו רשות הרבים הוא שרי לטלטולי ביה מן התורה בלא שום תיקון ורבנן גזור עליה משום דילמא אתי לטלטולי ברה"ר גמורה ושריוה בתקנתא דלחי או קורה דליהוי ביה היכרא ולא יבא להתיר רה"ר גמורה: ימעט. ישפיל הקורה עד שתהיה למטה מעשרים דלמעלה מעשרים דף ג. לא הוי היכרא דלא שלטא ביה עינא: הרחב מעשר אמות ימעט. דזהו שיעור רוחב סתם פתחים ועפי מהכי לא מיקרי פתח אלא פירצה ואכן פתח בעינן וצריך לנעוץ קנים למעט רוחב כניסתו ולהעמיד על עשרה או על פחות: נ"ה. (שאמר) לחי מכאן ולחי מכאן וקנה על גביהן: **גמ'** מקצת עובי הקורה בתוך כ' ומקצת למעלה. וכן דף ד: עובי סככה של סוכה: חלל סוכה. כ' אמה דף ה. שהוזכרו בין בסוכה בין במבוי אחללה קאי רק שלא יהא החלל מן הקורה או מן הסכך עד הארץ יותר מכ': ובא למעטו. ולעשות בנין אילטבא או עפר תחת הקורה בארץ למטה למעט גובה החלל: ממעטו בקורה. (ג) שרחבה טפח ומניח אותה למטה כנגד רוחב הקורה תחתיה ומגביה אותו מיעוט עד שימעט גובה החלל מעשרים: משום היכר. בעלמא דלא ליתי למישרי רה"ר והרי יש כאן היכר בכניסתה שמשתמשין תחת הקורה: ואם היה גובה הקורה פחות מעשרה. דכל פחות מעשרה לא הוי מחיצה ובא לחוק למטה עד שיעשה גובה חללו עשרה: חוקק. לתוך אורך מבוי ארבע אמות ועושה עומקה עשרה מן הקורה עד קרקע החקק אף על גב דלעיל סגי בטפח הכא בעי ד' (ד) התם דאיתיה לדופן ולמעוטי קאתי בהיכר בעלמא סגי אבל הכא דהשתא מסוי ליה דופן בעינן דליתחזי האי דופן לשיעור הכשר אורך מבוי שלם ולכך בעינן ד"א דהוא שיעור מבוי: ארבעה. ארבעה טפחים: מצדו. אחד מן הכתלים שמצד אורכו: כלפי ראשו. סמוך לקורה הימנה ולפנים:

אשהוא גבוה מעשרים אמה ימעט רבי יהודה תקפב אומר אינו צריך הרחב מעשר אמות ימעט ואם יש לו צורת פתח אע"פ שרחב מעשר אמות א"צ למעט: **גמ'** *כיצד ממעטו נותן עליו קורה מעשרים אמה (א) ולמטה (א) כי היכי דהוי חלליה עשרים דאמרינן *מקצת קורה בתוך עשרים ומקצתה למעלה מעשרי' מקצת סכך בתוך עשרים ומקצתו למעלה מעשרים אמר רבה במבוי כשר ובסוכה פסולה וכו'' ואסיקנא רבא אמר אחד זה ואחד זה כשר חלל סוכה תנן חלל מבוי תנן עשרים דף ד: אמה: *היה גבוה מעשרים אמה ובא למעטו דף ה. ממעטו בקורה רחבה א טפח ודיו* דקורה משום היכר והיכר של מטה כהיכר של מעלה וכשם שלמעלה דיה טפח כדתנן דיה לקורה שתהא רחבה טפח כך הקורה שממעט בה למטה [א] כמנהדיה שתהא רחבה טפח ואם היה גבהו פחות מעשרה טפחים חוקק בו ארבע אמות (ג) על ארבע אמות כדי להשלימו לעשרה טפחים כאביי ואע"ג דפליג עליה רב יוסף דהוא רביה ואמר חוקק בו ב ארבעה על ארבעה כיון דסוגיין כאביי ג דאמר משך מבוי בארבע אמות °הלכתא כותיה: איתמר מבוי שנפרץ מצדו וכלפי ראשו

איתמר

למעט ואע"ג דלא פליג במתני' פליג בברייתא ולית הלכתא כוותיה לא בגבהו ולא ברחבו ואם הוא רחב עד עשרים אמה עושין פס גבוה י' במשך ד' אמות שהוא שיעור מבוי ומעמידו לארכו של מבוי [ג] דכיון שזה הפס עשוי כמשפט הזה אין כח לאוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא לבטלו דהא מיחזי כשני מבואות אבל בלאו הכי מבטל ליה. ואמת מבוי הנזכרת במתני' ואמת סוכה באמה בת ששה טפחים כרבא משמיה דרב נחמן דאמר בגמ' [דף ג:] ששה [ג] עליבות כלומר מלומלמות: **גמ'** כיצד ממעטו כו'. כיצד משפטו שיהיה ממועט: נותן הקורה מעשרים אמה ולמטה. כלומר שלא יהיה בחלל (ז) הפתח עשרים אמה שכל עובי הקורה יכנס להשלמת עשרים אמה (א): ואם היתה מקצת עובי הקורה בתוך עשרים ומקצתה למעלה מעשרים וכן סוכה שאם היתה מקצת עובי הסכך בתוך כ' ומקצתו למעלה מכ' [אמה] אמר רבה במבוי כשר דאמרינן קלים כלומר נחשוב כל אותו קצת מהעובי העולה למעלה מעשרים כאילו הוא נגדע ונחתך ממנו שהרי די לנו במה שנשאר אבל בסוכה פסולה שאם תחשוב כל אותו עובי הסכך כאילו הוא ניטל לא ישאר בסוכה סכך שיגן על האדם בחמה והוי חמתה מרובה מצלתה ובגמרא פריך אם תאמר בקורה קלים הוי הנשאר קורה הנטלת ברוח (ח) ורבנן לית להו רואין דהא בעי שתהא בריאה: חלל סוכה תנן וכו' • לא הקפידו חכמים כי אם על החלל שלא יהא יותר מעשרים ומה לנו לחוש בעובי הסכוך ובעובי הקורה העולה למעלה מעשרים הרבה לפי שעיקר היכר הוא למי שעומד תחת הסיכוך או תחת הקורה וכיון שאין בחלל [ד] עשרים שלטא ביה עינא: **ממעטו** בקורה שרחבה טפח ודיו • לפי ההלכה משמע דלא צריך למעט בקורה כגון שישים למטה קורה שרחבה טפח ועוביה טפח או פחות למעט חללה אלא די לו בעפר שיגביה הקרקע מה שתחת הקורה שיהא טפח ולא חיישינן גזירה שמא יפחת אותו עפר ע"י דריסת הרגלים ולא יהיב דעתיה לתקוני דהכי ס"ל [דף ד:] לרב יוסף דסגי ליה בטפח [דף ה:] ולא חיישינן שמא יפחת והלכה כרב יוסף שהוא רבו של אביי [ה] אלא הרב אלפסי שכתב שממעט בקורה (ט) להחמיר נקט קורה או אבן והדומה להם שאין דרכן ליפחת: **היה** גבוה פחות מעשרה טפחים חוקק בו ד' אמות על ארבע אמות: כאביי דפליג בהדי רב יוסף רבו ואע"ג דלמעט מגבהו סגי בטפח [דף ד:] לרב יוסף ולאביי בד' טפחים הכא בעיא לרב יוסף ד' טפחים ולאביי ד"א כשיעור מבוי למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה דהתם דאיתיה לדופן כלומר שכבר נקרא דופן אלא שצריך למעטו קצת בהיכר בעלמא סגי לרב יוסף בהיכר טפח ולאביי בהיכר ד' אבל הכא דהשתא הוא דמשוי ליה דופן דכל פחות מי' לא מיקרי דופן בין לרב יוסף בין לאביי בעי' דליתחזי האי דופן לשיעור הכשר אורך מבוי שלם הלכך לרב יוסף דס"ל שיעור משך מבוי בד' טפחים חוקק בו ד' טפחים (על ארבע טפחים) במשך המבוי וכשיעור רחבו ולאביי דסבירא ליה שיעור משך מבוי בארבע אמות חוקק בו נמי ארבע אמות במשך המבוי וברחבו והלכתא כוותיה דאביי בהא אע"ג דפליג בהדי רביה כיון דאסכחן הרבה מן האמוראים כגון רב הונא ורב אסי דס"ל דמשך מבוי בד' אמות: **מבוי** שנפרץ מצדו • מצד אחד מן הכותלים כנגד ארכו: וכלפי ראשו • סמוך לקורה ולא [כלפי ראשו] ממש שהרי נשאר שם קצת מן הכותל מפסיק בין פתח מבוי שהקורה נתונה עליו ובין הפרצה שנפרצה עכשיו כגון זה :

אס

הכי בגמ' ששה טפחים לא שהן עליבות כצ"ל : [ד] יותר מעשרים כצ"ל : [ה] תי' אלא נמחק וגי"ב אבל :

המאור הקטן

[דף ג' ע"ב] **קיימא** לן כרבא אמר רב נחמן דאמר אחד אמות סוכה ואחד אמות מבוי ואחד אמות כלאים באמה בת ששה טפחים אלא הללו שוחקות והללו עצבות להחמיר בכל מקום כפי הראוי לו ואיני יודע על מה השמיטה הרב יצחק אלפסי : וזה שכ' היה גבוה מעשרים אמה ובא למעטו ממעטו בקורה שרחבה טפח ודיו דקורה משום היכר והיכר שלמטה כהיכר של מעלה זה הפי' אינו כלום ואין המיעוט הנזכר בגמ' על זה הדרך אלא שמגביה תחת הקורה קרקע המבוי לפי מה שצריך לרב יוסף במשך טפח באורך מבוי ולאביי בארבעה והלכתא כותי' דרב יוסף דרבי' דאביי הוא ותנא' דבני מערבא כמו שפירשנו כיצד הוא ממעט עושה אצטבא

אם יש שם פס ד'. אם נשתייר מן הכותל סמוך לקורה פס חשוב שהוא רחב ד': מתיר פרצה אע"פ שכל כך היתה גדולה שיש לה עד עשר אמות דכיון שיש הכשר אורך (כ) מן הקורה עד הפרצה לא בטיל ליה תורת פתח מקמא ובמלתיה קאי וקורתו מתירתו ופרצה [א] הנותרת כיון דלא הויא יותר מעשר הויא תורת פתח עליה ומבוי אינו נפסל בפתחים הרבה ואי נמי דשבקי בני מבוי פתחא קמא ונפקי ועיילי בההיא פרצה משום דדרך קצרה היא להם אפ"ה לא בטלה תורת פתח וקורה מן הראשון דהוי פתח לד' הסמוכים לו הואיל (ג) וד' אמות (א) הן ראויין לקורה דיש בה הכשר מבוי: ואם לאו דאין שם פס ארבעה: פחות משלשה. אם הפרצה פחותה מג': מתיר. תיקון המבוי את המבוי שהרי כלבוד דמי ואין כאן פרצה ואם הפרצה שלשה אינו מתיר דכיון דממעטי בני מבוי בהילוכם ומקצרין את דרכם דרך אותה פרצה חיישינן דילמא שבקי פתחא רבה ועיילי ונפקי בההיא פרצה ובטיל ליה פתחא קמא ובטלה קורה דידיה דהא אין בו הכשר מבוי ואין קורה למבוי זה והאי טעמא מפרשי ליה לקמן ואף על גב דקבעינן לעיל כאביי דמשך מבוי [ארבעה אמות והכא קתני דמשך מבוי] סגיא בפס ד' [טפחים] ל"ק [דף ה׳] דהא דלעיל תחלת מבוי הוי דהשתא בחקק זה משוינן ליה מבוי אבל הא דרב אמי ורב אסי דסוף מבוי הוא שכבר היה מבוי אבל [אם] אירע בו פסול (מ) ומהדר גשויה ליה מבוי סגי בד' טפחים: נידון משום לחי. אפי' לא הועמד לכך אבל לא מיירי בהאי מילתא דרב הונא מה דינו של אותו עובי הלחי אם מותר לטלטל כנגדו אם לאו ולקמן [דף י'] בלחי המושך מדפנו של מבוי אמר רב הונא גופיה דבין הלחיים אסור להשתמש: ואם יש בו ד' אמות שיעור וכו' עד ולפיכך צריך המבוי לחי אחר להתירו. ואם תאמר הא אמר רב הונא (נ) בלחי המושך אע"פ שיש לו ד' אמות א"צ לחי אחר להתיר למבוי הראשון שהוא המבוי הגדול לפי שהוא ניתר בנראה מבפנים ושוה מבחוץ וגם לאותו משך של ד' אמות שמושך בדפני המבוי שהוא נקרא מבוי קטן כנגד המבוי הגדול גם הוא אינו צריך לחי לפי שהוא ניתר בנרא' מבחוץ ושוה מבפני' ואם כן הכא בלחי הבולט כשיעור ד' אמות אמאי צריך לחי אחר להתירו הלא הוא נראה מבפנים הבליטה אף ע"פ שאינו נראה מבחוץ: לא קשיא. דהיינו טעמא דבעינן (ס) בלחי הבולט ד' אמות דאינו מתיר משום דנראה מבפנים שכבר יצא מתורת לחי כיון שהוא ארוך (*ורחב) כל כך אבל בלחי המושך אע"פ שהוא מושך ד"א לאורך המבוי מצד ראשו הסמוך לפתח המבוי אינו בולט לרוחב המבוי כי אם אמה או ב' אמות ואותה הבליטה דין הוא שתתיר המבוי הגדול שהרי אין לה ד"א ולא יצא מתורת לחי לפיכך ניתר בנראה מבפנים ושוה מבחוץ אותו מבוי גדול ואותו מבוי קטן נמי אין צריך לחי דניתר [בנראה] מבחוץ ושוה מבפנים שאם לא היה לאותה משיכה לאורך המבוי אלא פחות מד' אמות היה נידון משום לחי והותר המבוי הגדול אבל הוה נאסר לטלטל כנגד אלו פחות מארבע אמות דסבירא לרב הונא דבין הלחיים אסור [ב] להשתמש וגורת לחי הבולט כזה* שסוגר מדופן הרביעי אמה או שתים עד ד' אמות (ושיעור) [ועובי] אותה הבליטה הוא משהו כשיעור לחיים בעביין ורחבן שהוא משהו וכנגדו [אותו עובי] עצמו בין כשאין שיעור ארכו אלא פחות מד"א דנידון משום לחי בין כשאורך בליטתו ד"א דנדון משום כותל אסור להשתמש כנגד עוביו: ואותו לחי מעמידו לאידך גיסא אצל הכותל האחר כנגד אותה הבליטה שאם יניחנו סמוך לבליטה לא יהיה ניכר כלל אי נמי דמוקי ליה בהדי ההוא קמא ומטפי ביה כלומר שיעשו עב יותר ויוצא לחוץ או דמבצר ביה שלא יהיה עב כעובי הכותל הבולטת ויש מפרשין גבוה ממנו (ע) כי היכי דליהוי ליה היכרא: דהוה ליה פרוץ שבו כעומד שבו. ומשום הכי צריך לחי אחר להתירו ואע"ג דקי"ל פרוץ כעומד מותר יש לומר דרב הונא בריה דרב יהושע לטעמיה (פ) דאמר [דף טו:] פרוץ כעומד אסור אבל אי קשיא לי הא קשיא לי אמאי אצטריך (צ) לרב אשי למימר מאי אמרת כי הדדי נינהו הוי ספק דדבריהם וספק דדבריהם להקל הא קיימא לן [דף טז:] דפרוץ כעומד שרי אפילו בדאורייתא במחיצות כלאים ובסיכוך של דבר המקבל טומאה שהוא פסול מדאורייתא: ומסקנא דשמעתא בפירצת מבוי דהיכא דלא בקעי בה רבים באותה פרצה אע"ג דליכא גידודי כשר עד יותר מעשר כרב חנן בר רבא · ואי בקעי בה רבים ביותר מד' דמיא כמבוי עקום דמצריך רב בעקמימותו צורת פתח אע"ג דאין בו יותר מעשר או לחי וקורה לשמואל וצ"ע אמאי לא הביא הרב אלפסי ז"ל מילתיה דרב חנן בר רבא דבעי פרצת מבוי עד יותר מעשר ומודה [ג] היכא דבקעי בה רבים (ק) בארבעה: איתמר מבוי עקום. ושני פתחים שלו לרה"ר או לכרמלית כזה. רב אמר תורתו כמפולש. ומבוי המפולש לרה"ר צריך צורת פתח מכאן [ד] ולחי וקורה מכאן כדלקמן ואף זה צריך לשני פתחיו לצד רה"ר לחי לכל א' ובעקמימותו צריך צורת הפתח דאותו פילוש שהוא מפולש לחבירו הוי כמפולש לרה"ר: ושמואל אמר תורתו כסתום. וא"ל

נר מצוה

איתמר משמיה דרב א אמי ורב אסי אם יש שם פס (א) ד' מתיר פרצה עד י' ואם לאו פחות מג' מתיר ג' אינו מתיר (א) ואוקימנא *הא דרב אמי ורב אסי בדאית ליה גדודי כלומר ב במקום שנפרץ יש לו גדודין כמו מסגרת שהן מונעין בני רה"ר: אמר רמי בר אבא אמר רב הונא לחי הבולט מדפנו של מבוי פחות מד' אמות נידון משום לחי וא"צ לחי אחר להתירו · ד' אמות נידון משום מבוי וצריך לחי אחר להתירו · (ב) הא שמעתא חזינא בה תרין פירושי דלא דייקי משום דאית בהו פירכא ולהכי לא כתיבנא להו והכי פירושא לחי הבולט מדפנו של מבוי כגון שיש ע"פ המבוי כותל רביעי משוך כלפי רחבו אם אינו משוך אלא פחות מד' אמות נידון משום לחי לפי שאין בו שיעור משך מבוי לפיכך א"צ המבוי לחי אחר להתירו ואם יש בו ד' אמות שיעור משך מבוי אינו נידון משום לחי אלא נידון [*כשאר] כותלי מבוי ופתחו של מבוי הרי הוא עומד בלא לחי ולפיכך צריך לחי אחר להתירו ואותו לחי מוקים ליה באידך גיסא אי נמי מוקים ליה בהדה [*דההוא קמא] ומטפי ביה פורתא על פותייה דקמא או דמבציר ביה פורתא מפותייה דקמא כי היכי דליהוי ליה היכרא · אמר רב הונא בריה דרב יהושע לא אמרן אלא במבוי שרחבו ח' אמות דהוה ליה ההוא כותל רביעי פרוץ שבו כעומד שבו שהעומד ד' והפרוץ ד' אבל במבוי שרחבו שבע אמות כיון שהעומד ד' והפרוץ ג' ניתר בעומד מרובה על הפרוץ ק"ו מחצר ומה חצר שאינה ניתרת בלחי וקורה אלא בפס ד' ניתרת בעומד מרובה על הפרוץ ואינה צריכה פס · מבוי שניתר בלחי וקורה אינו דין שיותר בעומד מרובה על הפרוץ וא"צ לחי ובא רב אשי ואמר אפילו במבוי שמנה א"צ לחי מה נפשך אי עומד נפיש ניתר בעומד מרובה על הפרוץ ואי פרוץ נפיש כיון שאין במשך הבולט ד' אמות נידון משום לחי מאי אמרת דכי הדדי נינהו הוה ספק דדבריהם וספק דדבריהם להקל והלכתא כרב אשי האי הוא פירושה דהאי שמעתא פירושא ברירא ונהירא הוא ואין בו קושיא ולא ספק:

איתמר ג מבוי עקום רב אמר תורתו כמפולש ושמואל אמר תורתו כסתום וניתר

[דף צ ע"א]

רש"י

אם יש שם פס ארבעה. אם נשתייר מן הכותל או עשה פס ארבעה במקום הפירצה סמוך לקורה: מתיר פירצה. אע"פ שנשתייר שם עדיין עד עשר דכיון דיש (ב) הכשר (ג) מבוי מן הקורה על הפירצה לא בטיל תורת פתח מקמא ובמילתיה קאי וקורתו מתירתו ופירצה הנותרת כיון דלא הוי יותר מעשר תורת פתח עליה ומבוי אינו נפסל בפתחים הרבה ואפילו אי שבקי פיתחא רבה (ועיילי בפיתחא זוטא) ועיילי (ד) בההיא פירצה משום דדרך קצרה היא להם ואפ"ה לא בטלה תורת פתח וקורה מן הראשון משום דהוי פתח לארבעה הסמוכין לו הואיל ואורך ד' ראוין לקורה שיש בהן הכשר מבוי: ואם לאו. דאין שם פס ארבעה: פחות מג' · אם הפירצה פחות משלשה: מתיר · תיקון המבוי את המבוי דהוא כלבוד (ה) דאין כאן פירצה ואם הפרצה שלשה אינו מתיר כיון דממעטין בני מבוי בהילוכם ומקצרים את דרכם דרך אותה פרצה חיישינן דילמא שבקי פיתחא רבה ועיילי ונפקי בההיא: באידך גיסא · אצל כותל אחר כנגדו דאי באותה בליטה עצמה הוי כמוסיף על הבנין: ממפי ביה או מבצר ביה · גבוה ממנו או נמוך ממנו (ו) או עב ממנו או דק ממנו כדי שימשך הימנו ולחוץ או הימנו ולפנים: במבוי שמונה · שרחב שמונה (ז) וכ"ש יותר: ניתר המבוי. אע"פ שאין זה לחי הואיל וסתימת הפתח מרובה על הפרוץ: אי עומד נפיש. שהיו ד' אמותיו של לחי שותקות ונמצא פרוץ חסר מארבע הרי ניתר בכך: ואי פרוץ מרובה · נמצא שאיך' אמו' שלימות בלחי ונידון משום לחי (ח) דרוב בני אדם אין יכולים למצם: מאי אמרת · לאוסרו דילמא למצם וכי הדדי נינהו ואין כאן לחי (ט) והרי יש בו ד' אמות ולא עומד מרובה: הוי ספק דדבריהם · שמא נימצם ואסור ושמא לא נימצם ומותר דטילטול מבוי מדרבנן הוא וספק דבריהם להקל: מבוי עקום · ושני פתחיו פתוחים לרשות הרבים: תורתו כמפולש · ומבוי המפולש לרשות הרבים צריך צ"פ מכאן ולחי או קורה מכאן כדלקמן ואף זה צריך לשני פתחיו לצד רשות הרבים לחי לכל אחד ובעקמומיתו צריך צ"פ דפילוש (י) המפולש לחבירו הוי כמפולש לרה"ר: תורתו כסתום. וא"צ בעקמומיתו כלום אלא אלו עושין לחי לפתחן ואלו עושין לחי לפתחן דלא מצרכי צ"פ אלא לפתחים המפולשין זה כנגד זה לרה"ר: צ"א תורתו כסתום. תורת מבוי סתום צריך לעשות בעקמומיתו והיינו לחי שעושים בראש מבוי סתום וזה קבלתי ממורי הזקן

שלטי הגבורים

כרב יוסף דהוי רביה דאביי אי נמי דסוגיין כאביי א"כ בגבוה מכ' ובא למעטו משמע שפוסק כרב יוסף וגם הרמב"ן ז"ל פסק דמשך מבוי בד' אמות גבי לחי הבולט מדופנו של מבוי ורבינו אביה העזרי פסק כרב יוסף דאין הלכה כתלמיד במקום רבו ואי משום ההיא דלחי הבולט לא דחה ליה רב יוסף דלאפוקי מתורת לחי עד דאיכא ד' אמות דהא רב יוסף גופי' אמר לקמן גבי לחי המושך עם דופנו של מבוי ס"מ משך מבוי ד' אמות וא"כ תקשה דידיה אדידיה אלא ע"כ נמי לאפוקי מתורת לחי קאמר וכי אייתי אביי ראיה למלתיה · מלחי הבולט ה"נ מצי לאיתויי מההיא דלקמן אלא מהדא מנייהו מייתי ואע"ג דטפי הוה ניחא ליה לאתויי מההיא דלקמן משום דרב יוסף גופיה אמר דילמא אכתי לא שמעה מיניה ור"ת ז"ל הביא ראיה דהלכתא כאביי מדאיצטריך למיפסק כרב יוסף בשדה ענין ומחצה בפ"ק דב"ב ובמחצה ליכא מאן דפליג עליה אלא אביי שכלל דבאתר דוכתין לית הלכתא כותיה לגבי אביי:

א (א) רבינו הביא דברי רב אמי ורב אסי ולא הביא דברי רב חנן בר רבא ודברי רב הונא דפליגי במילתיה דרב אמי ורב אסי מכלל דסבירא ליה דפרצת מבוי (ב) אפי' כי ליכא גדודי ורביש מאיר כתב פסק ר"ת ז"ל דהלכתא כרב הונא מדפריך סתמא דתלמודא לעיל מה לחצר שכן פרצתו בעשר תאמר במבוי שפרצתו בד' ומדקאמר רב נחמן בר יצחק כוותיה דרב הונא מסתברא ואע"ג דדחי ליה תלמודא מ"מ מדקאמר רב חנן שאני התם וכו' ולא קאמר סתמא התם דקא בקעו בה רבים כדאמר בתר הכי כי פריך לרב הונא מר' אמי ור' אסי וקאמר סתמא דתלמודא התם דליכא גידודי אלמא הלכתא כרב הונא ומה שכתב רבינו אבי העזרי ז"ל דנראה לו הל' כרב חנן אמר רב ולא כרב הונא משום דרב הונא תלמיד הוה ואין הלכה כתלמיד במקום הרב לא נהירא לי דרב הונא נמי אמר למילתיה משמיה דרב ושמא בספרו היה חסר במילתיה דרב הונא אמר רב אבל בכל הספרים שלנו יש אמר רב הונא אמר רב עכ"ל ר"מ ז"ל והרי"ז הלוי ז"ל פסק כרב חנן בר רבא משום דקאי רב הונא בריה דרב יהושע כוותיה:

לשון ריא"ז

ב וכן אם היה רחבו של מבוי ח' אמות בצמצום ניתר כאותן ד' אמות

חדושי אנשי שם

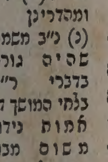
גבוה עשרים אמה לכד וכו' הרי דסתרן אהדדי ומאי דמשמע מלישנא דמתני' הוא דבעשרים נמי סגי וא"נ למעט דקאמר מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה ימעט הא אם גבוה כ' אמה א"צ למעט והשתא יקשה דהיכי קאמר בגמ' נותן עליו קורה מכ' אמה ולמטה והרי מלשון דמתני' משמע דאפילו יתן הקורה בכ' אמה סגי וכ"פ הרמב"ם ז"ל מבוי שהוא גבוה מן הארץ עד קרקע בית הקורה כ' אמה ועובי הקורה למעלה מכ' כשר וכ"כ מ"מ ז"ל דכל שאין חלל המבוי מקרקעיתו ועד קרקעית הקורה יותר מכ' כשר : (א) מהר"ם. אע"ג דהשתא בטפחים עסקינן דהא סוף מבוי הוא ס"ק כיון דתחלתו הוא בא מן הכשר דהוי ד' אמות דין מבוי :

עין משפט

א מיי' פי"ז מהלכות שבת טוש"ע סי' שסג:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב מן ואוקימנא הא וכו' עד בני רשות הרבים כ"ה בס"ה הוא וכ"כ נראה מבואר מדברי הרא"ש וה"ר יהונתן ור' ירוחם והרב המגיד בפי"ז מהלכות שבת שאין זה מדברי הרי"ף ע"ש וכן בהלפסי ישן אינו: (ב) מן הא שמעתא וכו' עד ולא ספק כ"ז מוקף וכ"ב כ"ז בהלפסי ישן אינו אלא כתב כלשון הגמרא ולבסוף כתב והלי' כרב אשי וכנראה מדברי הרב המגיד: (ג) נ"ב אורך כו' מתירתו ופירצת הכותל פיון כצ"ל: (ד) נ"ב ונפקי בהסיא וכו' אפ"ה לא כצ"ל: (ה) נ"ב דמי ואין וכו' דכיון כו' בהסיא פירצה: (ו) נ"ב אי נמי: (ז) נ"ב אמות: (ח) נ"ב דהא רוב כצ"ל: (ט) שהרי כצ"ל: (י) שהוא מפולש כצ"ל: (כ) נ"ב מבוי: (ל) ולאורך ארבעה טפחים כצ"ל: (מ) נ"ל ומהדרינן: (נ) נ"ב משמע שהיה גורס בדברי רי"ף בלחי המושך ד' אמות נידון משום מבוי ומותר להשתמש בכולו ודוק: (ס) נ"ב לחי אחר בלחי וכו' ואינו מתיר וכצ"ל: וכ"ב הציור הוא כזה:

(ע) נ"ב או נמוך ממנו: (פ) אי"ל: (צ) נ"ב וז"ל התוספות וי"ל דהכא קיימא אליביה דרב הונא בריה דרב יהושע דאית ליה לקמן פרוץ כעומד אסור עכ"ל כלומר שלא אמר רב אשי מאי אמרת כי הדדי נינהו אלא לאפלוגי ארב הונא בדרי"י דאי לדידיה דס"ל פרוץ כעומד אסור מ"מ יש להכשיר בשמו' דמאי אמרת כי הדדי כו': (ק) דבארבעה כצ"ל: (ר) נ"ב טפחים: (ש) בעשר כצ"ל: (ת) נ"ב ברי דרי"י: (א) נ"ב כל זה מלשון הרא"ש: (ב) נ"ב בעשר:

חדושי מהרמ"ז

שם ד"ה נידון משום לחי וכו' וא"ת הא אמר רב הונא וכו'. נ"ע דמימרא דרב הונא הוא לקמן דף י' ע"א וכם מבואר להדיא דלארבע אמות נידון משום מבוי ולהדיא כתוס' כאן דף ה' ע"ב ד"ה פחות כתבו דלחי המושך גרע מלחי הבולט דכאן וכן בשו"ע סי' שס"ג סעיף י"ג ודוחק לומר דהרר"י לא גרס לקמן אלא נידון משום מבוי ול"ג אסור להשתמש בכולו ע"כ נראה שט"ס יש כאן ולפי שצריך להגיה פה הרבה יותר מדאי ירא אני לשלוח בו יד אולם נראה

הגהות חו"י

(א) נ"ל ארבעה טפחים : (ב) בזה גם אביי מודה עי' בגמרא :

הגהות מא"י [א] הי' הנותרת נמחק וכ"ב ופרצת הכותלים:[ב] מש"ש הלגנו בסוף וע"ש:[ג] דלא בקעי כצ"ל:

המאור הקטן

אצמבא על פתח המבוי ומתיר את המבוי כמה יהא בה ר' אחא בשם רבי הושעיא אמר ארבעה (ל) כדי מקום ר' יוסי אומר טפח כדי קורה ומבוי שנפרץ מצדו(ס) עשר וטראשו בד' לא הזכירה הרי"ף ומסתברא לן דהלכתא כרב נחמן בר אבא משום דקאי רב הונא בריה דרב יהושע כותיה ובפי' א"זרי' בגמ' קסבר רב הונא (ת) מבוי נמי פרצתו בעשר וקי"ל כוותיה דבתרא הוא והא רא"ל רב ששת לרב יוסף אסברה לך כאן שעירבו כאן שלא עירבו

ואח"ל בעקמימותו כלום אלא אלו עושין לפתחן לחי ואלו עושים לפתחן לחי דלא מצרכינן צורת פתח אלא לפתחים המפולשין זה כנגד זה לרה"ר : והלכתא כרב דקי"ל הלכתא כרב באיסורי. ואע"פ שיש רשות לכל אחד ואחד מאלו המבואות העקומות לדרוס על חבירו ואין לעכב בידיהם אפ"ה אם עירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן לא אסרי אהדדי לפי שהרי יש להם פתח פתוח לרה"ר לכל אחד ואחד וכיון שעירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן גלו דעתייהו שסלקו דריסתן זה מזה וכגון זה כופים על מדת סדום (י) שלא יעברו זה על זה בשבת אע"פ שדרכן בחול לעבור כיון שיש להם דרך אחרת קרובה ממנה וכענין זה אמרי' בפרק מי שהוציאוהו נכרי או רוח רעה [דף מט·] בחצר שבין שני מבואות ויש להם [ג] דרך על זה ועל זה כדאי' התם: **ביצד** מערבין מבואות המפולשי' לרה"ר· כלומר מבוי שרה"ר עוברת לפני' משני צדדי' אך אין דריסת הרבים על המבוי כי אם מיושבי המבוי שלפעמי' יוצאים מפתח זה לרה"ר ופעמים מזה לבית שמאי אליבא דחנניה צריך דלתות שיעמדו נעולות כל היום חוץ מעתה שיוצא לרה"ר ולב"ה סגי בדלת אחד ואע"פ שא"צ לנעול צריך שלא יהיה עפר או צרורות לפני הדלת [דף ו:] שאם ירצה לנעול יכעול : אבל (כ) בדלתות מכאן [ומכאן] וכנעלות בלילה מיערבא מבו' דמשוי ליה כחצר שהרבים נכנסין בזו ויוצאין בזו דרשות היחיד היא לשבת אפי' לטלטל וירושלים נמי מיערב' כיון דדלתותיה נעולות בלילה ואע"פ [שכל זמן] שלא עירבה הויא ככרמלית כדאמרינן בסוף מסכתין [דף קא·] דקרי לה כרמלית דקא מקשינן לרבנן אמר ר"מ רה"ר וקא מייתי איגהו ראי' מכרמלית דירושלים כרמלית היא דא"ר יוחנן אלמלא וכו' · ול"ע גדול היכי מיערבא בדלתות לבדן כיון שנקרא (נ) כרמלית וכי עירוב מפיק לה מכרמלית אבל אם בנה לו עמוד מכאן ועמוד מכאן בשני ראשי המבוי אפשר לומר דמיערבא דהוה כחצר שיש לה ד' מחיצות ובדלתות נעולות בלילה : **וההוא** מבוי עקו' דהוה בנהרדעא. בתמיה כלומר שהיה מפולש לרה"ר משני צדדיו ואין דרך רשות הרבים עוברת בו : ורמו עליה חומריה דרב [ג] דאמר תורתו כמפולש ואע"ג דלדעת רב סגי בצורת הפתח דהא פסק הלכה כת"ק דבצורת הפתח סגי אפי' יהיה מפולש לרה"ר הם החמירו עליו חומרא דשמואל דאמר הלכה כחנניה והצרכוה דלת אחד מכאן ולחי וקורה מכאן ולאו דוקא קאמר בדלתות [ד] ש"מ דהלכתא כשמואל לא קשיא מידי משום דנהרדעא וכו' ואע"פ שבגמ' [דף ז·] מתרץ דכולה כרב עבדוה דלרב נמי דפסק הלכה כת"ק (מ) ואין מורין כן קאמר סמך הרב אלפסי ז"ל על (רבא) [רב סיזבי] שמתרץ בענין אחר וסמך נמי אהא דמייתי לקמן

רש"י

הזקן ז"ל : עושה צ"ה מכאן· בראשו האחד ולחי או קורה·בראש האחר: ירושלים· רה"ר שלה (א) מפולש משער לשער ומכוון ויש בו רוחב ט"ז אמות ויש בו דריסת ס' ריבוא ואי לא שדלתותיה נעולין בכל לילה חייבים עליה משום רה"ר אבל נעילת דלתות משוי לה כחצר של רבים ומערבין את כולה וכל זמן שלא עירבו הוי כרמלית ולא מיחייבו עלה:במלואו· (ג) כותל אמצעי על פני כולה: (ב) נפרצה חצר כנגדו · פחות מי' : חצר מותרת·דלדידה לא הוי (ג)מלואו דנשתיירו בו גיפופין מכאן ומכאן ולכך לגביה דידה פתחים נינהו ולא אסרי (ד) בני מבוי שאין מבוי אוסר על הצירות הפתוחים לו אבל החצר אוסר על המבוי כי דריסת רגליהם עליו : ורה"ר לטומאה · (ה) ספיקו טהור דספק גמרי' מסוטה ובסוטה בחצר כזה נאו מקום יחוד וסתירה היא : העשוי כנדל · שפתוחין לו הרבה מבואות וראשיהן פתוחין לרשות הרבים (ו) אחד : עושה צ"ה לגדול · באחד משני ראשין : משתרו בלחי וקורה · בראשיהן על פני רה"ר : כמאן כשמואל · דאמר מבוי עקום תורתו כסתום דהא (ז) בכל מבואות קטנים הללו מבואות עקומים הן נכנס לדרך זה ויוצאין בדרך זה : עושה צ"ה לכולהו. (ח) קטנים באידך גיסא בעקמימותו נגד מבוי גדול : ואידך גיסא · נגד רשות הרבים משתרי בלחי או בקורה : שצידו אחד ארוך·ונמשך כותלו האחד לרשות הרבים עודף אם עודף זה פחות מד' אמות : מניח את הקורה באלכסון· ויסתמש כאן בארוכה כאן בקצרה : ד' אמות · אינו מניח את הקורה על ראש כותל הארוך אלא כונס לפנים מראשו כנגד ראש שכותל הקצר (ט) : ובאלכסון · כשמניח הקורה באלכסון לא הוי היכר שהרואה את בני המבוי נמשכין ומשתמשין ברה"ר חוץ מכנגד כותל הקצר אומר מותר להשתמש ברה"ר לפי שאין אותו עודף

וניתר בלחי או קורה תנו רבנן כיצד מערבין מבואות המפולשין לרה"ר עושה צורת הפתח מכאן ולחי או קורה מכאן חנניה אומר בית שמאי אומרים עושה דלת מכאן ודלת מכאן וכשהוא יוצא ונכנס נועל ובית הלל אומרים עושה דלת מכאן ולחי [א] וקורה מכאן *איתמר רב אמר הלכה כת"ק ושמואל אמר הלכה כחנניה ואליבא דב"ה והלכה כרב בתרווייהו במבוי עקום דאמר תורתו כמפולש ובמבואות המפולשין דקסבר הלכתא כת"ק דקי"ל הלכתא כרב באיסורי והני מילי מבואות המפולשין לרה"ר הוא דסגי להו בצורת פתח מכאן ולחי או קורה מכאן אבל ברה"ר גופה לא מערבין אלא בדלתות מכאן ומכאן והוא א דננעלות בלילה דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ירושלים אלמלא דלתותיה ננעלות בלילה חייבין עליה משום רה"ר דאלמא כל שאין דלתותיה ננעלות בלילה חייבין עליה משום רה"ר וההוא מבוי עקום דהוה בנהרדעא ורמו עליה *חומרא דרב ושמואל ואצרכוה דלתות לא קשיא משום דנהרדעא אתריה דשמואל הוה אמר רב ב *מבוי שנפרץ במלואו לחצר ונפרצה חצר כנגדו לרה"ר חצר מותרת ומבוי אסור חצר מותרת אע"ג דבקעי בה רבים דתניא *חצר שרבים נכנסין בזו ויוצאין בזו רה"י לשבת ורה"ר לטומאה ומבוי אסור משום דהוה ליה מבוי המפולש לרה"ר איתמר* א*מבוי העשוי כנדל פירוש נדל שרץ שיש לו רגלים הרבה לכאן ולכאן כדתניא* °כל מרבה רגלים זה נדל וכן זה המבוי יש לו שבילים הרבה לכאן ולכאן והן מפולשין אמר אביי עושה צורת פתח לגדול ואינך כולהו משתרו בלחי וקורה א"ל רבא כמאן כשמואל דאמר תורתו כסתום והא ההוא מבוי עקום דהוה בנהרדעא וחשו ליה לדרב °אלא אמר רבא עושה צורת פתח לכולהו מחד גיסא ואידך גיסא תשתרי ג בלחי או קורה מהא (א) שמעינן דהלכתא כרב דאמר הלכה כת"ק דהא רבא כרב ס"ל וקי"ל דכל אביי ורבא הלכה כרבא בר מיע"ל קג"ם : איתמר משום רב כהנא רבה מבוי שצדו אחד ארוך וצדו א' קצר פחות מד' אמות מניח הקורה באלכסון. ד' אמות אינו מניח הקורה אלא כנגד הקצר פי' שאם היה הארוך עודף על הקצר ד' אמות הוה ליה כמבוי בפני עצמו וצריך מחיצה כנגדו ואם לא היה הארוך עודף על הקצר אלא פחות מד' אמות אינו כמבוי בפני עצמו ולפיכך מניח את הקורה עליו באלכסון רבא אמר אחד זה ואחד זה אינו מניח את הקורה אלא כנגד הקצר מ"ט ב קורה משום היכר ובאלכסון לא הוי היכר ואם יש ד באלכסון (ב) יותר מי' אמות

דברי

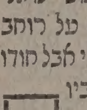
[דף ח:] במבוי העשוי כנדל שהורה רבא להו למעבד להו צורת פתח לכולהו מחד גיסא ואידך גיסא מישתרי בלחי וקורה ש"מ דהלכה ומורין כן קאמר דס"ל לרב אלפסי ז"ל שפתוח היה לרה"ר שיש מי שאומר שאין ראיה מכאן דשמא פתוח לכרמלית הוה ולדברי הכל סגי בצורת פתח : מבוי שנפרץ וכו' חצר מותרת דהא איכא גידודי מכאן ומכאן שהרי החצר היתה רחבה יותר הרבה מן המבוי ומבוי אסור וכו' לא מיבעיא אם לא עירבו בני חצר עם בני מבוי דמבוי אסור שהרי נפרץ במילואו למקום האסור לו אלא אפילו עירבו בני חצר עם בני מבוי אסור [ס] כיון דנפרצה חצר כנגדו נראה דהוה ליה כמבוי המפולש לרשות הרבים : **מבוי** העשוי כנדל כזה (ז) שרץ שיש לו רגלים הרבה כדתניא מרבה רגלים זה נדל והמבוי עשוי כנדל שפתוחין לו מבואות הרבה וראשיהן פתוחין לרה"ר ולראשי המבוי הגדול פתוחין לרה"ר מזה ומזה עושה צורת פתח לגדול באחד משני ראשי' ובשני לחי וקורה ואינך כולהו המבואות הקטנים מישתרו בלחי וקורה בראשיהם על פני רה"ר אבל בעקמימותם אין צריכין כלום דכסתומין דמו במקום עקמימותם שהרי אינם רואים רה"ר בעודם באמצע המבוי הקטן: כמאן כשמואל דאמר. מבוי עקום תורתו כסתום דלא בעי שום תיקון בעקמומיתו וחשו ליה לדרב דמצריך צורת פתח למקום העקמימות: אלא אמר רבא. עושה צורת פתח לכולהו עקמימות ואידך גיסא הסמוכה לצד רה"ר משתרי בלחי וקורה והמבוי גדול כמשפט הראשון שאמר צורת פתח מהאי גיסא ובראש השני לחי וקורה כיון שהוא מפולש לרה"ר משני צדדיו ולא מהני ליה צורת פתח העשוי בעקמימות כל אחד וא' ממבואות הקטנים כיון שיש לו פילוש א' לרה"ר מחמת עצמו: **מבוי** שצדו א' ארוך. ונמשך כותלו לרה"ר יותר מכותל צדו השני (ס) כזה דס"ל דקורה משום מחיצה ובאלכסון נמי הוי מחיצה: ואם יש באלכסון יותר מעשר לפי שהוא [ו] רחב הרבה יותר (ע) מה' אמות לז'

חדושי מהרמ"ז

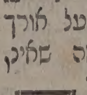
הגהות חו"י

המאור הקטן

[לז' אמות ומחלה הוי אלכסון י' ומחלה] ואע"פ שאין בכותל העודף על חבירו ד"א יהיה באלכסון יותר מעשר דכל אמתא ברבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא נמצא שיש לאלכסון יותר מי' וכיון שיש בו יותר מעשר הוי פתח רחב יותר מעשר ותקן הרחב מי' אמות ימעט (ג) ול"ע אמאי איצטריך לרב אלפסי ז"ל לכתוב ואם יש באלכסון יותר מי' וכו' כיון דהלכה כרבא דס"ל דבאלכסון ליכא היכרא ובלחי כ"ע מודו שאין משימו אלא כנגד הקצר אע"פ שלחי משום מחילה כיון שהוא יוצא חוץ למבוי מצד אחד: משום דמצא מין את מינו וניעור כלומר לפי שהכרמלית קל הוא בעיני המשתמשין במבוי שהרי אין בו אלא איסורא דרבנן ודומה [לו] תוך הפתח אליו שהרי יש לו ג' מחיצות כמו שיש לכרמלית חיישינן אי שרית לטלטולי בתוך הפתח דילמא יטלטל בכרמלית הסמוך לו: (ג) והלכתא מותר להשתמש תחת הקורה ובין הלחיים נמי מותר כרבא כו'. כדכתיבנא בהל': העתקה מספר המאור נ"ל שאין דברי הרב נכונים בזה אלא תחת הקורה מותר ובין הלחיים אסור כאביי דאפסיק הלכתא כוותיה ביע"ל קג"ם ואזדו לטעמייהו דלחי משום מחילה לאביי ומשום היכר לרבא ולית הלכתא [כרבא] כדמפרש לקמן בגמ' בשמעתא דלחי העומד מאליו וכיון דקי"ל כאביי דלחי (העומד מאליו) משום מחילה הוא אסור להשתמש בין הלחיים ומדליתא לדרבא ליתנהו נמי לשינויי דשנינן אליבא דידיה ובין לחיים ותוך הפתח אסורין ל"ש דפתיחי לכרמלית גיורא ול"ש דפתיחי לרה"ר יציבא ותו לא (ד): **נראה** מבפנים ושוה מבחוץ. כלומר שהעמיד רחבו של לחי נגד ארכו של מבוי ולא משך קצת רחבו קימעא כלפי חוץ אלא השוה חודו החיצון לעובי כותלי המבוי ודומה כמו שהוסיף על רוחב הכתלי'. ואינו נרא' מבחוץ כלחי אבל חודו הפנימי נראה מבפנים שעוביו בולט לתוך רוחב המבוי כזה:

נראה מבחוץ ושוה מבפנים שמבפנים נראה כמוסיף על אורך הכותל אבל מבחוץ נראה שאינו מכותל המבוי שהרי נמשך להלאה מרוחב הכותל כזה:

וכשנראה מבפנים דברי הכל דנידון משום לחי שהרי עיקר ההיכרא לבני מבוי נעשה והא איכא אבל בנראה מבחוץ ושוה מבפנים שההיכר לבני רה"ר בהא פליגי דחד אמר מועיל שהרי בני רה"ר לא יחשדו אותן ברואתם שמטלטלין בתוך המבוי. והלכתא דמועיל כיון דאיכא היכרא לרה"ר והם גם הם בלאתם לרה"ר רואין אותם הלכך די להם בזה: **והיכא** דנעץ שתי יתידות וכו' והניח קורה עליהם אע"פ שנדבקות לכותלי המבוי לא כלום הוא לא מיבעיא למ"ד דס"ל מותר להשתמש תחת הקורה דלא מועיל כלום שמא ישתמש תחת הקורה והתם ליכא מחילות כלל אלא אפילו לדברי האומר שאסור להשתמש תחת הקורה דליכא למיגזר בה מידי אפ"ה אסור משום דבעינן קורה שתהא מונחת ע"ג כותל מבוי וליכא שהרי אינו עשוי כתיקון חכמים: **מבוי** שהוא רחב כ' אמה וכו' עושה פס גבוה י' טפחים במשך ד"א. כשיעור מבוי ומעמידו באמצע ואיכא מבוי מכאן ומבוי מכאן אבל בפחות מזה אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה: מרחיק שתי אמות ועושה פס שלש. דהא עומד מרובה על הפרוץ מרוח אחת ומותר אף כנגד הפרוץ והיכא דאיכא רוחב כ' אמה עביד כי האי גוונא מרחיק ב' אמות מכאן ועושה פס שלש וכן מאידך גיסא ונשארו עשר והקורה מתירתן: וליחוש דלמא שביק פתחא רבה ועייל בפתחא זוטא. דהיינו באותו פרוץ שתי אמות וביטל תורת פתח מפתחא רבה ובטיל הלחי או הקורה המתוקנים בו ונמצא מבוי זה בלא שום תיקון דלאע"ג דמשום פרצה לא יכלינן לפסולי ליה דהא עשר הוא אפ"ה נפסל משום שאין שם לא לחי ולא קורה: **צורת** פתח שעשאה מן הצד. כגון קנה מכאן וקנה באמצעיתן ולא על גביהם ובהלכות מפורש פירוש אחר: ואפי' דלת של קשין. של שבולין כלומר [אפי' קנה העליון] כיון דאיכא צורת הפתח שיש לו עמוד מכאן ועמוד מכאן סותמין במבוי קלת והקורה דקה מן הדקה מונחת עליהם אע"פ שאינה בריאה לקבל בנין אריה עם הטיט הצריך לו ואינה רחבה טפח סגי בהכי. אבל כשהקורה נכנסת בחורי הכותל שבצפון ודרום וכל רוחב המבוי

תורה אור

דברי הכל אינו מניח אלא כנגד הקצר והלכתא מותר א להשתמש תחת קורת המבוי ובין לחיים נמי מותר כרבא והני מילי דפתוח לרה"ר אבל פתוח לכרמלית לא

דף ט. *דאמר רב חנין בר אבא אמר רבא תוך הפתח צריך לחי אחר להתירו בין דאית ביה ארבעה בין דלית ביה ארבעה ואוקימנא בדפתוח לכרמלית משום דמצא מין את מינו ונעור

תקפו *והיכא ב דנעץ שתי *יתידות בשני דף ח: כותלי מבוי והניח הקורה עליהם לא מהניא ולא מידי (א) דבעינן קורה על גבי מבוי וליכא

דף ט: *איתמר נראה מבפנים ושוה מבחוץ נידון משום לחי נראה מבחוץ ושוה מבפנים רבי חייא ור"ש ברבי חד אמר נידון משום לחי וחד אמר אינו נידון משום לחי והלכתא נידון משום לחי. מבוי שהוא רחב כ' אמה

דף י: *אביי אמר *) עושה פס גבוה י' טפחים במשך ד' אמות ומעמידו לאורכו של מבוי באמצע אי נמי עביד כדרב יהודה דאמר מבוי שהוא רחב חמש עשרה אמה מרחיק שתי אמות ועושה פס שלש אמות והיכא דרחב עשרים אמה עביד הכי מהאי גיסא ומהאי גיסא וליחוש דילמא שביק פיתחא רבה ועייל בפתחא זוטא אמר רב יהודה בר מתנה *חזקה אין אדם מניח פתח גדול ויוצא ונכנס בפתח (ב) קטן: ואם יש לו צורת פתח אף על פי שרחב מעשר אמות אינו תקפו צריך ג למעט: ° *אמר רב חסדא צורת פתח דף יא: שעשאה מן הצד לא עשה כלום פי'(א)רבינו האיי גאון ז"ל כגון שעשאה (ג) מצדו

דף י: של כותל דהויא ליה פיתחא [בקרן זוית] *ופיתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי:

דף יא: *ואמר רב חסדא צורת פתח שאמרו צריכה שתהא בריאה כדי לקבל דלת ואפי' דלת של קשין: תאנא צורת פתח שאמרו ד קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן. צריכין

*) בגמרא איתא אמר שמואל משמיה דלוי עושה כו'.

רש"י

עודף דומה שהוא מן המבוי: ובין לחיים. מבוי שהכשירו בלחי: וה"מ. הא דשרי להשתמש בין הלחי ותחת הקורה: דפתוח המבוי לרה"ר. אבל פתוח לכרמלית אסור כדמסיק טעמא דמצא מין את מינו וניעור: תוך הפתח. כגון מבוי שיש לו פצימין רחבים לפתחו מכאן ומכאן והם לחיים שלו צריך להעמיד לחי אחד מבחוץ אם ירצה להשתמש בין הפצימין: דמצא. כרמלית שבין הלחיים שלא היה בו שיעור כרמלית: את מינו. שהוצא לו: וניעור. נתחזק: אבל פתוח לרה"ר. שלא זה מינו ולא זה מינו בטל לכאן ולכאן: נראה מבפנים ושוה מבחוץ. שהעמיד את הלחי רוחבו נגד אורכו של מבוי ולא משך קצת רוחבו קימעא כלפי חוץ אלא השוה חודו החיצון לעובי כותלי המבוי ודומה כמוסיף על רוחב הכתלים ואינו נרא' כלחי אלא חודו הפנימי נרא' מבפני' שעוביו בולט לתוך עובי המבוי: נראה מבחוץ ושוה מבפנים. שמשך כל הלחי לחוץ וחודו הפנימי נכנס בכותלי המבוי ואינו נראה בפנים אלא דומה כמוסיף על אורך הכותל אבל מבחוץ ניכר שאינו מכותלי המבוי: פס גבוה. ומעמידו לאורכו של מבוי באמצע הפתח דכיון דאיכא הכשר מבוי בארכו של פס ה"ל כשתי מבואות ונעשה זה פתח למבוי זה והפתח השני למבוי השני: מרחיק שתי אמות. מן הכותל ומתחיל לעשות פס ג' אמות ונמצא ה' אמות אלו סתומות שפירצת שני האמות ניתרות בעומד מרובה עליהן: שביק פיתחא רבה. ובטיל תורת פתח מינה ובטל לחי המתוקן בו ונמצא זה המבוי בלא תיקון: מן הצד. שנעץ קנה מכאן וקנה מכאן ונתן קנה מזה לזה באמצעיתן ולא על ראשיהן כי אם מצידה דלא כפי' העמוד: בריאה. חזקה: צריכים

שלטי הגבורים

מסתבר למימר דסבירא ליה לרב אלפס ז"ל דקורה משום מחילה דהא לקמן פליגי רבה ורבא בלחי אי הוי משום מחילה אי משום היכר אבל לקורה מודו דהוי משום היכרא (ה) נראה דהלכה כרבא וכתב ר"מ ז"ל דבתוך המבוי יכול להניח את הקורה באלכסון ומשתמש (ו) בקצר כנגד הקצר ובארוך כנגד הארוך וכו' הרא"ב"ד ז"ל דהכא מודי רבא דעביד באלכסון דלכ"ע משום הילה הוי: א עי' במיי' דמשוה דין קורה לדין לחיים והרא"ב"ד השיגו. ומשמע מדברי רבינו שכל שכן פתוחים לרה"ר אפי' בלחי מותר להשתמש כנגדו וכשהן פתוחים לכרמלית אפילו תחת הקורה אסור וכן כתב מיי' והרא"ש. והרא"ב"ד (ז) דתחת הקורה לעולם מותר אפילו פתוח לכרמלית ובין הלחיים הוא דיש לחלק בין פתוח לרה"ר או לכרמלית וצ"ע בדברי הטור שכתב וז"ל והרא"ב"ד התיר כנגד הלחי אף בפתוח לכרמלית ע"כ דמשמע דכל עצמו דהרא"ב"ד אינו אלא להתיר בכרמלית כנגד הלחי. וזה אינו ועוד דאיהו אינו פוסק. ל ה ד י א להתיר כשפתוח לכרמלית כנגד הלחי כנראה מהשגותיו להרמב"ם ז"ל והדרבה כתב דיש מי שפוסק כאביי דבין הלחיים אסור וצ"ע וכתב הרשב"א דאם היתה הקורה רחבה ד' ובריאה לקבל מעזיבה אפי' פתוח לכרמלית מותר להשתמש תחתיה לפי שהקורה יורד וסותם וחודה החיצון יורד וסותם ע"כ:

לשון ריא"ז

העמיד הלחי בתוך המבוי באמצע ארכו של דופן המבוי ממנו ולפנים מותר לטלטל אבל ממנו ולחוץ אסור וכן אסור לטלטל כנגד הלחי בין שהוא רחב בין שהוא קצר כמבואר בקונטרס הראיות אבל קורה מותר לטלטל תחתיה וכן ממנה ולפנים אבל ממנה ולחוץ אסור אע"פ שהיא באמצע המבוי: ב וכ' הטור שצריך שתהא עשויה לשם קורה כדי להתיר מבוי אבל לא נעשית לשם כך אפילו סמכו עליה (לשם כך)[מע"ש פסולה]:

לשון ריא"ז

ונראה בעיני שהקורה העומדת מאליה אינה מתרת את המבוי אע"פ שסמך עליה מע"ש לפי שהקורה הוא משום היכר והדלעשות היכר לכתחלה כמבואר בקונטרס הראיות:

לשון ריא"ז

ג צורת פתח מתרת רחבו אע"פ שהיא יותר מי' אמות ואינו צריך למעט לפי שצורת פתח מתרת בין גובהו בין רחבו כל מה שהוא כמבואר בקונטרס הראיות וכן אם היו ע"ג קיני' של עופות או קורות של ארז מתוקנות שדרך בני אדם להסתכל בהן בשביל תקונם הרי אלו מותרים בין הגובה בין הרוחב: ד וכתב הטור וצריך שיהיה לו היכר ציר ואז הוי בכלל צורת פתח ורבינו השמיטו וכן מיי' השמיטו: לשון ריא"ז וכן צריכין שיהיה לכן היכר ציר כעין חורין מלמעלה ומלמטה שציר הדלת סובב עליהן ורבינו יצחק אינו מצריך בפסקיו היכר ציר ובארתי טעמו בקונטרס הראיות. ובתוספות ביטת מהר"ף כתוב דבנרבונא הי' מבוי ולא היה בו היכר ציר והיה מתוקן על פי הגדולים ומוכיחים לייטב המנהג משום דבתר דברי ר"ל איפא דאשכחינהו רב אחא בריה דרבא לתלמידי דרב אשי א"ל אמר מר מידי בצורת פתח אמרו לו (ח) ולא כלום וה"פ אמר מר מידי בצורת פתח אם צריך היכר ציר או לא דודאי לא היה שואל מהם (ט) אם היה צריך היכר ציר או לא והשיבו לו לא אמר (י) כלום לא אמר שלא היה צריך כלום פי' שום דבר ושום תיקון (כ) והא דאמר ולא כלום על זה אמר להן תנא צורת פתח שאמרו קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן כלומר שאין צריך שיהיה כ"כ עבים שילטרך לעשות בקנים שבשני צדי המבוי היכר ציר ושמא מיושב בטוב המנהג של נרבונא: ויכול להיות שגם זאת היתה סברת האלפסי שדלג דברי ר"ל ותמהתי מה היתה סברת אלפסי שדלג דברי רב חסדא שאמר ל"ה שאמרו צריכה שתהא בריאה כדי לעמוד בה דלת ואפילו דלת של קשין ואע"פ שדלת של קשין הוא קל מאד מ"מ חומרא היא ועל זה תמהתי למה לא נאמר דלא אמר כלום קאי אכל מה דלעיל. והשיב הר"ר אברהם בר' דוד דלקרטיא' דודאי סברא שהיא (ל) דלא יהא קאי לדברי רב חסדא דהא אינו מצריך שום דבר חדש ושום תיקון בצורת פתח ואינו אומר כי אם שתהא בריאה וזהו סברא טובה שתהא בריאה קצת כמו שאמרו במתני' לגבי קורה. אך ר"ל שצריך בצורת פתח תיקון מדבר חדש שיעשה בצורת פתח, היכר ציר וזה לא (מ) מועיל ולא מוריד בנ"ה עצמו ומש"ה סברא הוא לומר דמה שאמר א"כ לא אמר כלום קאי עלה לומר דאותו תיקון אינו צריך כיון דאינו לא מעלה ולא מוריד בנ"ה עצמו ומש"ה י"ל דזהו סברת האלפסי שדלג דברי ר"ל ולא דברי רב חסדא: והרא"ש ז"ל כתב רב אלפס לא הביא הך מימרא דריש לקיש ותמה עליו רבינו מאיר ז"ל למה השמיטה דהא ליכא מאן דפליג עלה ודחק לפרש הסוגיא כדי לקיים דבריו שלא יהא צריך היכר ציר ופי'

עין משפט

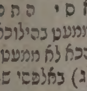
א מיי' פרק י"ז מה' שבת סמג עשין א טור או"ח סי' שסג:
ב מיי' פט"ז מהל' שבת סמג עשין א טור או"ח סי' שסג:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב עי' בפ"ק דסוכה במ"ש הר"ן להשיג על פי' הגאונים בפ"א סי' תתקפו ד"ה גרסינן בפ"ק: (ב) נ"ב וכ"כ הרא"ש והפסר דסבר הרי"ף דהלכתא כרבא כסנא משום דמשום כמה אמוראים אמר למילתיה א"נ דס"ל כרבא ומ"ש ואם יש באלכסונן יותר מי' כו' היינו כדי לאורויי לן דלא פליגי אלא בשאין באלכסון יותר מי' ואפ"ה אמר רבא דאינו מניח אלא כנגד הקצר וכ"כ ב"י בסימן שס"ג יע"ש: (ג) נ"ב העתקה מספר המאור וזה שכ' הרי"ף כו' ומה שנכתב לקמן זה הלשון נמחק: (ד) נ"ב מידי ע"כ: (ה) נ"ב הלכך: (ו) בקצר כנגד הקצר דבנ"ה כצ"ל: (ז) נ"ב ס"ל: (ח) נ"ב לא אמר: (ט) נ"ב רק: (י) ולא כלום כצ"ל: (כ) והא דאמרו כצ"ל: (ל) לא יהא כו' כצ"ל: (מ) נ"ב מעלה: (נ) נ"ב וכן פי' התוספת בד"ה הכל מודים: (ס) בין לחיים לרבא יהא כצ"ל:

הגהות חו"י

(א) צ"ע בגמ' סוף דף ח דא"ל לזה דבל"ז לדברי שמותר להשתמש תחת הקורה אסור: (ב) בגמ' ומ"ש מדר' אמי ודר' אסי התם ממעט בהילוכא הכא לא ממעט: (ג) באלפסי של חו"י נ"ב כזה:

המבוי

חדושי מהרמ"ז שם בהר"י ד"ה ואם יש וכו' ובלחי כ"ע מודו שאין משימו ע"כ. מבואר מדבריו. כהט"ז סימן שס"ג סעיף ל' ודלא כב"ח :

מלחמת ה'

כתוב בספר המאור וזה שכתב הרב אלפסי ז"ל כו' עד דלחי העומד מאליו: **אמר** הכותב אבל דברי רבינו הגדול ז"ל יותר נכונים מדברי בעל המאור דהא רבא מדר' יוחנן נסיב לה טעמא דמקום שאין בו ארבעה על ארבעה מותר לכתף עליו ואילו היה משום דלחי משום היכר ובגדו החיצון ניכר מה לי רוחב ארבעה מה לי אין רוחב ארבעה ועוד דלאביי גופיה מוקמי' לעיל בגמ' לחד לישנא דקסבר קורה משום מחילה וכ"ש לחי ואעפ"כ תחת הקורה מותר ובין הלחיים אסור ועוד דהא בשמעתין בהדיא תרי לישני נינהו לחד לישנא דכ"ע קורה משום היכר ואפילו הכי אסור וליכא אמרינא דכולי עלמא קורה משום מחילה ואפילו הכי מותר אלא סברות הן לאביי יש היכר בקורה יותר מלחי בחודו החיצון (נ) ואפשר שהטעם מפני שהקורה טפח וניכר חודו החיצון מן הפנימי והלחי אפילו כחוט השערה ואין חודו החיצון ניכר לפיכך אסרו אפי' ברוחב ולרבא בפנים חודו החיצון ניכר ונמדד אבל בשמעתא דלחי העומד מאליו כתוב במקצת הנוסחאות אלא במחילות דכ"ע לא פליגי דהוי מחילה כי פליגי בלחי אביי לטעמי' דאמר לחי משום מחילה וכו' ורבא לטעמיה דאמר לחי משום היכר וכו' ורבים פירשו זה הלשון מכאן דפלוגתא דבין הלחיים הוא דאמר אביי לחי משום מחילה ורבא אמר משום היכר וכבר נתברר שאינו כן אלא אפשר שהפסו להם בגמרא אותו לשון שאמרו גבי רוחב מבוי בארבעה דלאביי קורה משום מחילה וכ"ש לחי והיינו לטעמיה ורבא אמר בהדיא זה וזה משום היכר ומיהו לנישנא דאמרי לאביי לחי משום היכר לא קשיא ליה מלחי העומד מאליו דקסבר אע"ג דלא עבדיה בידים כיון דסמכינן עליה מהתמול הוי היכר והגירסא הנכונה אביי סבר לחי משום מחילה וכו' ורבא סבר לחי משום היכר וכו' וגירסת רבינו הנגאלי ז"ל כך הוא ומ"מ אע"פ שמצינו להם לאביי ורבא זו הסברא בכאן אין לנו לומר דהיתר בין לחיים (ס) דלחיים לרבא הוא מן הטעם הזה שלא לדחות דברי רבא שהלכה כמותו בכל מקום אבל נסמוך על אחד מן הלשונות שאמרו דבמחילה נמי הודו החיצון סותם אי נמי משום דרב דימי אמר רבי יוחנן בטעמא דנסיב לה רבא בגמ' בהדיא אבל אני תמה על דברי רבינו הגדול ז"ל שכתב בין הלחיים מותר וה"מ בפתוח לרשות הרבים אבל פתוח לכרמלית לא בין דאית ביה ארבעה בין דלית ביה ארבעה והיה לו לומר וה"מ בפתוח לרשות הרבים ולית ביה ארבעה אבל אית ביה ארבעה אי נמי פתוח לכרמלית בין דאית ביה בין דלית ביה לא וזהו ענין הגמ' בהדיא ונראה שהוא ז"ל סובר דטעמא דרבא משום דלחי משום היכר אי נמי משום דהודו החיצון סותם נסיב לה ובין שיש בו ארבעה בין שאין בה ארבעה הכל בכלל היתר והאי דקאמר מנא אמינא לה דכי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן וכו' לאביי קאמר ש"ה דקאמר אביי דכי אמר ליה רבי יוחנן לתנא פוק תני לברא משום קורה בלחוד אמר ליה אבל בבין הלחיים לעולם אסור ואפילו אין בהם ארבעה דומיא דקורה וקא פריך ליה רבא דעל כרחין לר"י בין הלחיים מותר שמעינן ליה וכדרב דימי אמר רבי יוחנן וכו' ודחייה אביי להך פירכא ואוקמה התם בגבוה עשרה ומיהו רבא לנפשיה בין אית ביה ארבעה בין לית ביה ארבעה

המאור הקטן

וזה שכתב הרי"ף והלכתא מותר להשתמש תחת הקורה ובין לחיים נמי מותר כרבא וכו' כדכתיבנא בהלכות *) נ"ל שאין דברי הרב נכונים בזה אלא תחת הקורה מותר ובין לחיים אסור כאביי דאפסיקא הלכתא כותיה ביע"ל קג"ם ואזדו לטעמייהו דלחי משום מחיצה לאביי ומשום היכר לרבא וליתא לדרבא כדמפרש לקמן בגמ' דשמעתא דלחי העומד מאליו וכיון דקי"ל כאביי דלחי משום מחיצה הוא אסור להשתמש בין לחיים ומדליתא לדרבא ליתנהו נמי לשנויי דשנינן אליבא דידיה ובין לחיים ותוך הפתח אסורין ל"ש דפתיחי לכרמלית גיורא ל"ש דפתיחי לרה"ר יציבא ותו לא מידי :

*) מבואר ברא"ש בסימן י' בד"ה והלכתא מותר וכו' עד מצא מין את מינו וניעור עכ"ל הרי"ף :

המבוי מפולש בזה אנו קפדינן שתהא רחבה טפח ובריאה להכיר לכל שלשה קביעות הוסמה שמה ולא לפי שעה : **מתני'** הכשר מבוי וכו'. מבוי שיש לו שלש מחיצות ודופן [רביעית] מפולשת לרשות הרבים כיצד הכשירו: בית שמאי אומרים לחי וקורה. דסבירא להו לבית שמאי דאסור לטלטל בלא ארבע מחיצות שלמות מן התורה ואתא הלכתא למשה מסיני דקיימא לן דמחיצות הלכה למשה מסיני ואוקימתיה לרביעית (ו) אלחי וקורה · ובית הלל סבירא להו דמן התורה סגי בשלש מחיצות ואתא הלכתא להוסיף גם הרביעית או בלחי משהו או בהיכר (ז) מחיצה אע"ג דלאו גר מצוה מחיצה היא : ורבי אליעזר נמי ס"ל כב"ש ובעי לחי מכאן ומכאן וצריך שיהיו הלחיים לרבי אליעזר או הלחי לב"ה סמוך לכותל המבוי בלא הפסק שלשה טפחים שאם היו מרוחקים מן הכותל שלשה אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטלי להו אבל בפחות משלשה אמרינן לבוד וכמאן דמיחבר דמי וצריך נמי שתהא הקורה עומדת על גבי כותלי המבוי מבפנים ולא שיהיו יתדות יוצאות מן המבוי לחוץ ותהיה הקורה עליהם נוגעת בצד האחד אל כותלי המבוי משום דבעי' [דף ח:] קורה על גבי מבוי*[וליכא. וסתם מבוי] הם כותלי המבוי שקורה נשענת בהם או נכנסת בתוכם בחור מכאן וחור מכאן: משום רבי ישמעאל אמר תלמיד אחד. מפרש בגמרא [דף יג.] שאותו תלמיד רבי מאיר היה שלמד מתחלה בילדותו לפני רבי ישמעאל וגמר גמרא והדר בא לפני רבי עקיבא וסבר סברתו וחדודו של רבי עקיבא שלא נמצא כמותו בתלמידי בית הלל : על מבוי שהוא פחות מארבע אמות. כלומר ברחבו דסגי בלחי או קורה אפי' לבית שמאי דהא קורה משום מחיצה נמי היא ומינכרא מחיצתא כיון שאינו רחב כל כך אבל כשהוא רחב יותר לא מינכרא מחיצתא עד שיסייעהו הלחי לסתום וב"ה סבירא להו דסגי אפילו בקורה כדפרישית. דמן התורה אפילו קורה לא צריך כיון דאיכא ג' מחיצות אלא אתאי הלכתא לאוסופי קצת היכרא לדופן רביעית : ורבי עקיבא השיב לתלמיד דבשניהם נחלקו ב"ש וקיימא לן כב"ה בשניהם דסגי בלחי או קורה עד רוחב עשר כשתמצא

צריכין ליגע או אין צריכין ליגע פי' אלו הקני' שבמזוזות המבוי אם היו גבוהין עשרה טפחים ולא הגיעו לקורה של מעלה מהו רב נחמן אמר אין צריכין ליגע ורב ששת אמר צריכין ליגע והלכתא כרב נחמן דתניא כותיה מאי היא דתניא כיפה רבי מאיר מחייב במזוזה וחכמים פוטרין ושוין בשיש ברגליה עשרה שחייבת אלמא כיון שיש ברגליה עשרה אע"פ שאין הקירוי שבשמי הכיפה מגיע לרגליה פתח הוי וחייב במזוזה הכא נמי כיון שיש בקנים עשרה אע"פ שאינן מגיעין לקורה פיתחא הוי : **מתני'** הכשר מבוי בש"א לחי וקורה וב"ה אומרים או לחי או קורה ר"א אומר לחיים משום *ר"ש אמר תלמיד אחד לפני ר"ע לא נחלקו ב"ש וב"ה על המבוי שהוא פחות מד' אמות שניתר בלחי או בקורה על מה נחלקו על שהוא מד' אמות ועד י' שבית שמאי אומרים לחי וקורה ובית הלל אומרים או לחי או קורה אמר ר"ע על זה ועל זה נחלקו : **גמ'** כמאן לא כחנניה ולא כת"ק אמר רב יהודה הכי קאמר הכשר מבוי סתום כיצד ב"ש אומרים לחי וקורה וכו' ופלוגתא דחנניה ותנא קמא במבוי מפולש היא. אמר רבי אסיא א"ר יוחנן חצר צריכה שני פסין משתי רוחות כל פס במשהו ואם מרוח אחת צריך שיהא הפס ד' טפחים : ת"ר לשון ים שנכנס לחצר אין ממלאין ממנה בשבת אלא א"כ עשו לה מחיצה גבוהה עשרה טפחים בד"א שפרצתה ביתר מעשר אבל עשר א"צ כלום ממלא הוא דלא ממלאינן הא טלטולי מטלטלינן והלא נפרצה החצר למקום האסור לה *הכא במאי עסקינן דאית ליה גידודי שהם כמו (א) פסין ואותן הפסין הם מב' רוחות ולמעלה מן המים מכשירות לטלטל בחצר אבל מחיצה צריכה תוך המים להכשיר ולהוציא ולמלאות המים מתוכו: אמר רב יהודה אמר רב מבוי שארכו כרחבו אינו ניתר בלחי משהו אמר רב חייא בר אשי אמר רב מבוי שארכו כרחבו אינו ניתר בקורה טפח א"ר זירא כמה מכוונן שמעתתא דסבי כיון דארכו כרחבו הוה ליה חצר וחצר אינה ניתרת בלחי וקורה אלא בפס ד' : א"ר נחמן נקטינן איזהו מבוי שניתר בלחי

רש"י

צריכים ליגע · (ב) קנה שבגלדין לקנה שעל גביהן או אפילו תלוי למעלה מהן באויר : כיפה· שער העשוי כציפה: וחכמים פוטרין' מפני שלמעלה בעוגל הוא מצר ואין רחב ד' ואין פתח פחות מרוחב ד' חייב במזוזה : ושוין שאם יש ברגליה (ג) עשרה · קודם שיתחיל לעגל חייבת דהא יש בה עשרה גובה ברוחב ד' ואפי' כל העוגל סתום נשאר שם שיעור פתח כשר : אלמא אין צריכין ליגע· דהא (ד) הכשר דפתח ברגלה הוי והעוגל מפסיק בין תקרה העליונה (ה)למזוזה וקתני חייבת: **מתני'** על המבוי שהוא פחות מארבע אמות · רחב פתחו : **גמ'** כמאן לא כחנניה · דס"ד דאיירי במבוי מפולש : הצר· שנפרצה למקום האסור לה ניתרת בשני פסין כעין לחיים : אבל עשר אין צריך כלום · שהרי יש שיעור מכאן ומכאן : ממלא הוא דלא ממלאינן · דקא מטלטל מכרמלית לרה"י : הא טלטולי מטלטלינן · בהאי חצר : דאית ליה גידודים · (א)שנשאר מן הפרצה גובה י' אבל הים כסהו: כמה · מכוונות ודומות זו לזו ולסייעו בא :

דמתניתין אע"ג דסתם ואח"כ מחלוקת היא : ובגמ' [דף יג:] מקשינן רבי עקיבא היינו תנא קמא דמתניתין דקתני הכשר מבוי ב"ש אומרים לחי וקורה וכו' ולא קא מפליג בין רחב לקצר ומתרץ איכא בינייהו מבוי שאינו רחב ד' טפחים אם צריך לחי וקורה לבית שמאי או לחי לב"ה דת"ק דלא מפליג בין רחב וקצר ס"ל דלב"ה צריך לחי ולר' עקיבא דמפרש מלתיה דנקט פחות מד' אמות דוקא מבוי שהוא קצת רחב אבל במבוי שהוא צר כל כך אינו צריך כלום אליבא דבית הלל אי נמי איפכא דת"ק מיקל ורבי עקיבא מחמיר : **גמ'** כמאן לא כחנניה וכו'. קס"ד דמתני' בעי לתת שיעור הכשר לכל מבוי שבעולם אפי' מפולש לרשות הרבים משני ראשים אם כן לא כחנניה דלחנניה [דף ו ע"א וע"ב] דלתות בעי לבית שמאי ולבית הלל דלת אחת : ולא כתנא קמא. דהא בעי צורת פתח [א] מרוח אחת ולחי וקורה בצד השני ומתרץ הכשר מבוי סתום קאמר שיש לו שלש מחיצות שלמות משלש רוחותיו וברוח הרביעית לבדה היא מפולשת לרשות הרבים דדי לו בלחי או קורה לב"ה : **חצר** צריכה שני פסין. כלומר חצר שנפרצה למקום האסור לה אע"פ שאין בפרצה יותר מעשר כיון שהיא נפרצה במילואה נאסרה החצר לטלטולי בכולה אבל אם לא נפרצה כולה [אלא] שנשתייר מכותל רביעית בנוי כשיעור ארבעה טפחים במקום אחד ניתרת בכך אבל לא בפחות או אפילו בפחות שיעור זה אם מצד לצד אותו כותל נשאר (ח) טפח מכאן וטפח מכאן בגובהו של כותל או עד עשרה טפחים ואע"פ שלא ישים קנה על גביהן נחשב אותה פרצה כפתח אבל ביותר מעשר אע"פ שנשאר מן הכותל בנוי בעשר [ואפילו] ביותר מעשר אינו מועיל כלום וכאילו נפל כל הכותל דמי ונאסרה החצר לטלטל בתוכה עד שיעשה לאותה פרצה צורת פתח דצורת פתח מהניא לחצר ברחבה ולמבוי בגבהה וברחבה: [דף ג.] ולמלתרא אי מהניא בה בגבהה וברחבה בעיא [דף יא.] ולא איפשיטא וכל תיקו דאיסורא לחומרא ופירוש אמלתרא [דף ג.] קורה של ארז ארוכה ורחבה תחובה בכותל ומצויירת בציורין ומתוך חשיבות הקורה עצמה שהיא מעץ חשוב ומתוך שהיא מצויירת מביטין בה כל בני אדם העוברים שם ואיכא היכרא אפי' בגבוה מעשרים אמה : **לשון** ים שנכנס. בכח לחצר דרך פרצת הכותל ובשלא נפרץ במילואו עסקינן מדמפליג בין י' ליותר מי': אין ממלאין.בני החצר מאותו לשון ים בשבת לפי שאותו לשון ים הוא כרמלית והחצר רשות היחיד : אלא אם כן עשו (ט) לו מחיצה גבוהה עשרה כלומר שגדרו מאותה פרצה כולה עד שלא נשאר מן (החריץ) [הפרוץ] אלא עשר לבד שהם נחשבים כפתח כיון שיש בעומד הנשאר שם שיעור ארבע טפחים או שיור כל שהוא מכאן ומכאן אבל אם לא היתה הפרצה מתחלה אלא עשר אין צריך כלום שהרי יש שיור מכאן ומכאן או מצד אחד פס ארבעה : ממלא הוא דלא ממלינן. משום דמטלטל מכרמלית לרשות היחיד: הא טלטולי מטלטלינן. בהאי חצר: והלא נפרצה למקום האסור לה. כלומר והלא נפרצה יותר מעשר וכאילו נפרצה במילואה חשיבה : הכא במאי עסקינן דאית ליה גידודי. (י) יש מפרשים שנשאר מן הפרצה מלמטה בגובה י' אלא שהים כסהו לפיכך בחצר מותר לטלטל שהרי לא נפרצה כלל אבל מימלא לא ממלינן מינה כיון שהמים מכסין אותו : **וצריך** עיון אמאי לא מהני ללשון הים מחיצה שהרי יש תחתיו מחיצה גבוהה עשרה אע"פ שהמים עולין למעלה מן הגדר דהא מהני מחיצה תלויה במים ובבור בין מלמטה בין מלמעלה ואמרי' (כ) [דף פו.] למטה למטה מן המים למעלה למעלה מן המים ויש מפרשים דאית ליה גידודי שיוצאין אבנים מן פינת הכותל מכאן ומכאן והם חשובין מחיצה לענין טלטול לפיכך אפי' ביותר מעשר מטלטלינן לתוכה שהרי אותו יתר מעשר אינו שוה בכל הפרצה שהרי אבן יוצא ואבן נכנס ומעכבין לאדם ליכנס לאותו מקום שהוא רחב יותר מעשר אבל אותן גידודין אינם מהנים כלום שיוכל לשאוב מים מן לשון הים דמכל מקום הפרצה בהרבה מקומות הוא יתר מעשר והגידודין אין מעכבין כניסת המים כלום לפיכך אין ממלאין ממנה עד שתהא הפרצה פחותה מי' אמות: **מבוי** וכו'. אינו ניתר (ל). בלחי משהו אלא בפס ד' כדין חצר: אינו ניתר בקורה טפח. כשאר מבואות אלא בפס ד' או בשני פסין של שני משהויין ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי: מכוונן שמעתתא דסבי

דבעינן שיהא רואי המחיצה למעלה מן המים טפח וי"ל דהרר"י אז"ל לשיטתו שכתב לקמן דף קי"ט דהכא מיירי ע"כ שאין עמוק י' טפחים ע"ש וא"כ ע"כ הגדודים נראי' למעלה מן המים ואין מכסים לגמרי לכן הקשה שפי'

הגהות מא"י [א] מרוח אחת כצ"ל ותי' מרוא נמחק :

המאור הקטן

וזה שכתב הרי"ף והלכתא כר"נ דתני' כותיה מאי היא דתניא כיפה רבי מאיר מחייב במזוזה וחכמים פוטרין לדידן לא תליא הא בהא ומילתא באפי נפשה גרסינן לה אשכחיה רב ששת לרבה בר שמואל א"ל תאני מר

מלחמת ה'

ארבעה שרי וכן הא דאמרינן. וכי תימא דאית ביה ד' על ד' וכו' אביי הוא דקאמר לנפשיה לומר דרב סבר לה כותיה דבין הכי ובין הכי אסור ולאפוקי מפירכא דרב דימי אמר רבי יוחנן אבל רבא בתרוייהו פליג ובתרוייהו שרי ומני לאחו לרבינו הגדול לומר כן הא דקאמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרבא ואת לא תסברא דבין

בלחיים אסור והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מבוי שנפרץ בלחיים פחות מארבעה באנו למחלוקת רשב"ג ורבנן (ל) ומאי קושיא התם הרי יש בהן ד'. פחות מארבעה אויר ולחי משהו מכאן ולחי משהו מכאן ולרשב"ג כיון דלבוד הוא (ק) משתמש עד תודו החיצון של תיגון דהא לית בהו ארבעה וכי תימא דמוקים לה בדלית ביה ארבעה כגון שנפרצו בלחיים שלשה ותלי אויר ולחיים משהו וכי מי סבירא לרב הונא בריה דרב יהושע לידי הקושיא הזו והא פסטא דמילתא כרבא אתיא ועוד גבי לחי המושך מדופנו של מבוי פחות מארבע אמות נדון משום לחי ומשתמש עד תודו הפנימי אמר אביי מ"מ בין הלחיים אסור ומשמע דאתי למפשט פלוגתא דידיה ורבא דאינהו לא בעי לאוקומי שמעתתא דפחות לכרמלית משום דזילא כארעא וגזרא בשני שמיא הוא ואם נאמר דרבא בשאין בו ארבעה על ארבעה בלבד אמרה ומשום דרב דימי א"ר יוחנן מאי ראיה מייתי מינה הכא הא אית ביה ארבעה דפחות מארבע אמות עד ארבעה קאמר הא בפחות מארבעה משתמש עד תודו החיצון זה הכריע דעתו של רבינו הגדול ז"ל לומר דלרבא בין הלחיים הפתוחים לרה"ר לעולם מותר כפי הנראה מדבריו : ועוד וזהו שכתב הרי"ף ז"ל והלכתא כר"נ כו' אלא שאין אנו גורסין אותה ואינה מצויה בכל הספרים המצויין אצלנו : אמר הכותב רצה בעל המאור להלוק בכאן ועשה כרצונו אבל אין טעם בדבריו שהרי בנוסחאות ישנות גם בפירוש רבינו נסים ז"ל נמצאת הגירסא הזו וה"ל אי מבכחת

עין משפט

א מיי' פי"ז מהל' שבת סמג עשין א טור א"ח סי' שסג :
ב מיי' שם סמג עשין שם טור או"ח שם :

הגהות הב"ח

(א) נ"ב בא"י גרסי' הפסק : (ב) קנה שעל גביהן לקנה שבגלדין כצ"ל : (ג) נ"ב גובה : (ד) נ"ב הכא: (ה) למזוזות כצ"ל : (ו) בלחי כצ"ל: (ז) קורה כצ"ל: (ח) נ"ב לאו דוקא טפח אלא אפי' משהו מכאן ומשהו מכאן סגי כמו שכ' בסמוך גבי לשון ים וכן פי' ב"י אבל התוס' חילקו לומר דדוקא בפס גמור סגי בב' משהוין אבל כותל עצמו לא חשיב פס אם לא ברוחב טפח דאין היכר כל

שלטי הגבורים

(מ) אשכחיה רב אחא בריה דרבא לתלמידי דרב אשי אמר תנא מר מידי בצ"ה כלומר וכי הוא מצריך היכר ציר או לא א"ל לא אמר ולא כלום ולא הוסיף מאומה על צ"ה אלא קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן אמר להו תנא צורת הפתח שאמרו קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן הביא ראיה לדבריהם שאין צריך היכר ציר מדלא מצריך בברייתא היכר ציר ואח"כ כתב ומיהו אין הלשון משמע כן דאם כן ה"ל למימר תניא דמסייע לכו ועוד לא אמר ולא כלום לא משמע הכי ואדרבה נראה דה"פ אמר מר מידי בצ"ה כלומר(נ) אם בא שום חידוש אמרו ליה לא אמר שום חידוש אמר להם אני אומר לכם דבר חידוש תנא צ"ה וכו' וקנה על גביהן דאין צריך קורה רחבה טפח על גביהן אלא קנה משהו בעלמא ובלבד שלא יהא ניטל ברוח ושתהא בריאה שיכולה לעמוד בה דלת של קשין והיכר ציר נמי בעינן כדר"ל משום רביינא דליכא מאן דפליג עלה כל זה מדברי ר"מ ז"ל וראיתי בירושלמי דפליגי(ס) רבי יוחנן ור"ל רבי יוחנן לא מצריך היכר ציר ור"ל מצריך היכר ציר וסמא על זה סמך רב אלפס ז"ל ולא הביא הא דהיכר ציר ומיהו ר"ל

הגהות הרי"ו

חדושי מהרמ"ך

דסגי לסיופי הוא בה : **ובתים** וחצרות פתוחים לתוכו. כלומר שתי חצירות ובכל חצר צריך שני בעלי בתים כדי שיצטרכו לעירובי חצירות וצריך שתי חצרות במבוי כדי שיצטרכו לשיתוף מבוי דהא קי"ל) [דף עא:] שאין סומכין לשיתוף במקום עירוב ולעירוב במקום שיתוף ולכל חצר וחצר צריך היכרא שאין לו לסמוך [זה] ע"ז על כן לא סגי בבעל הבית אחד בחצר אחת בצד אחד ובשני בעלי בתים בחצר אחת מצד השני או ברוח אחת שאם היה כאן אותו בעל הבית שהיה יחיד אין טודע לו אם צריך (שתוף) [עירוב] אם לא שהרי הוא משתתף עמהם ולא עירב ואם היו בחצר אחד ארבעה בעלי נר מצוה

בתים לא סגי בהכי להתיר המבוי שהרי אינן צריכין אלא עירוב ואינן צריכין שתוף : ואיזהו חצר כו'. שאם היה ארכה יתר על רחבה אפי' משהו הוה ליה כמבוי ומבוי בלחי וקורה סגי צריך שנפרש דכי סגי ליה בלחי וקורה (ד) הני מילי שפתוחין לאותו חצר בתים וחצרות כענין שפירשנו למעלה: **מתני'** קורה שאמרו וכו' רחבה כדי לקבל אריח. שתהא דומה לקביעות לבנות עליה בנין רחב כשיעור האריח כדי שלא יתליע מפני הגשמים: והאריח הוא חצי לבינה של ג' טפחים. נמצא אריח טפח ומחצה רחב : ודיה לקורה ברחב טפח כדי לקבל אריח זה לרחבו. ובגמרא [דף יד·] פריך טפח ומחצה בעיא ומתרץ כיון דאיכא רחבה טפח מלבן לה בטינא כלומר ממרח בטיט על רחבה של קורה ומניח האריח על הטיט ומוציא מהאריח מלא אצבע [מצד אחד] וכן מצד שני וקאי ואינו זז ממקומו והבליטה מועלת לקורה להגן מפני הגשמים: ובריאה כדי לקבל אריח. כלומר אריחין הרבה כשיעור רוחב פתח המבוי מדובקים שם בטיט כפי מה שצריך להם שאל"כ לא תהא בה היכרא דסבורים בני רה"ר דלפי שעה נתנה שם אבל כשהיא בריאה ועבה ראויה לקבל בנין כזה ניכר ומפורסם לכל שלקביעות הושמה שמה ואית בה היכרא ור' יהודה ס"ל רחבה אע"פ שאינה בריאה דאזיל לטעמיה דקורה אינה אלא משום מחיצה : **היתה** של קש וכו'. ר' יהודה קתני לה ובא להוסיף שאע"פ שהיא ממין שאינה בריאה לקבל בנין כזה אפ"ה כשר: עקומה. מפרש בגמ' שעקמימותה חוץ למבוי ואפילו הכי אמרינן רואין כאילו היא פשוטה וכולה תוך המבוי עומדת (ה) ולרבנן דלית להו רואין אם היה עקמימותה חוץ למבוי ומשך העקמימות יותר משלשה טפחים

וקורה כל שארכו יתר על רחבו ובתים א וחצרות פתוחות לתוכו ואי זו היא חצר שאינה ניתרת בלחי וקורה אלא בפס ד' כל שאין ארכה יתר על רחבה אבל ארכה יתר על רחבה ואפי' משהו הויא לה כמבוי ומבוי בלחי וקורה סגי : **מתני'** *הקורה שאמרו רחבה כדי לקבל אריח והאריח חצי לבינה של שלשה טפחים דיה לקורה שתהא רחבה טפח כדי לקבל אריח [א] לרחבו רחבה לקבל אריח ובריאה לקבל אריח ר' יהודה אומר רחבה אע"פ שאינה בריאה היתה של קש ושל קנים רואין אותה כאילו היא של מתכת עקומה רואין אותה כאילו היא פשוטה עגולה רואין אותה כאילו היא מרובעת אם יש בהיקפה שלשה טפחים יש בה רוחב טפח : **גמ'** *אמר רבה בר רב הונא קורה שאמרו צריכה שתהא בריאה כדי לקבל אריח ומעמידי קורה אין צריכין שיהו בריאין כדי לקבל קורה ואריח ורב חסדא אמר אחד זה ב ואחד זה צריכין שיהיו בריאין כדי לקבל קורה ואריח : ת"ר קורה היוצאה מכותל זה ואינה נוגעת לכותל אחר וכן שתי קורות אחת יוצאה (א) בכותל זה ואחת יוצאה בכותל זה ואין מגיעין זו לזו פחות מג' אין צריך להביא קורה אחרת ג' צריך להביא קורה אחרת רשב"ג אומר פחות מד' א"צ להביא קורה אחרת ד' צריך להביא קורה אחרת °וכן שתי קורות המתאימות לא בזו לקבל אריח ולא בזו לקבל אריח [ב] ומקבלות אריח לרחבו טפח א"צ להביא קורה אחרת ואם לאו צריך להביא קורה אחרת רבן שמעון בן גמליאל אומר אם מקבלות אריח לארכו (א) שלשה א"צ להביא קורה אחרת ואם לאו צריך להביא קורה אחרת : ג היתה אחת למטה ואחת למעלה רבי יוסי ברבי יהודה אומר רואין את העליונה כאילו היא למטה ואת התחתונה כאילו היא למעלה ובלבד שלא תהא עליונה למעלה מעשרים אמה ותתתונה למטה מעשרה : רבי יהודה אומר רחבה אע"פ שאינה בריאה: וליתא לדר' יהודה דבעינן רחבה ובריאה [ג] וכן הא דא"ר יוסי ברבי יהודה רואין את העליונה כאלו היא למטה ליתא : היתה של קש או של קנים רבי יהודה היא ולית הלכתא כותיה [ד] : אמר ר' זירא היא בתוך מבוי ועקמימותה חוץ למבוי היא בתוך עשרים ועקמימותה למעלה מעשרים היא למעלה מעשרה

רש"י

מתני' רחבה כדי לקבל אריח · שתהא דומה לקביעות לבנות עליה בנין קבוע : והאריח הוא חצי לבינה של שלשה טפחים. נמצא אריח רחב טפח ומחצה : דיה לקורה ברוחב טפח · כדמפרש בגמרא דכיון דרחב טפח אז החצי טפח הנותר שאריח רחב טפח ומחצה ממרח אותו בטיט בשיפוע אצבע מכאן וכנגדו אצבע מכאן ומשוה אותו לקורה : בריאה · חזקה : היתה של קש כו' · זו המשנה מסקנא דמילתא דרבי יהודה : עקומה · שאין אריח יכול לנוח עליה וכן עגולה שאין אריח יכול לנוח עליה אבל עבה היא שאם תחלק יש בה רוחב טפח רואין אותה כאילו היא מרובעת. ואיזו (ב) מדת העגולה להכשיר כל שיש בהיקפה ג' טפחים שצריכים הוא הרוך שלשה טפחים להקיפה סביב בידוע שיש בה רוחב טפח אם תחלק לחצי : **גמ'** ומעמידי קורה · אם הניח על גבי יתידות אין צריכין שיהיו בריאין לקבל קורה ואריח אלא לקבל קורה (ג) לבד דהא לא יהבי אריח עלה ובקורה הוא דבעי' קביעות כי היכי דתהוי היכר מעליא אבל מעמידים לא תלי היכר בדידהו: המתאימות · שהשכיבן זו אצל זו כמו תאומים: היתה אחת למעלה ואחת למטה· זו אצל זו אלא שהאחת מעמידיה גבוהין משל חברתה א"כ היא גבוהה ממנו: רואין את העליונה כו'. עד שיהו זו אצל זו שוה : למעלה מעשרים אמה · מן הקרקע דאין כאן הכשר קורה ולא תחתונה למטה מעשרה סמוך לקרקע :

שאם היה נחתך כל אותו עקמימות ממנה היה בין קורה לקורה שלשה טפחים המבוי פסול ור' יהודה דאית ליה רואין אף על פי שיש בין קורה לקורה שלשה טפחים כשר המבוי: עגולה. ואין אריח יכול לנוח עליה אבל עבה היא שאם תחלק תהיה רחבה טפח רואין אותה כאילו היא מרובעת ואי זו היא מדת עגול שלה להכשירה כל שיש בהיקפה שלשה טפחים כלומר שצריכה חוט של ג' טפחים להקיפה סביב בידוע שיש שם רוחב טפח אם תחלק וכולה מתני' זו דאית ליה רואין רבי יהודה קתני לה : **גמ'** צריכה שתהא בריאה כדי לקבל אריח. כמו שמפורש בפירוש המשנה : אבל מעמידי קורה. כלומר אם סמך הקורה ע"ג יתדות נעוצין בקרקע או שכותלי המבוי הם מקורים וקורה נסמכת עליהם אין צריכין שיהיו בריאים לקבל אריח וקורה אלא ראוין לקבל *אריח לבדה דהא לא יהבי' אריח עליה לגמרי אלא בעינן קורה בריאה להראות שהיא לשם קביעות נקבעה לשם כי היכי דתיהוי היכר מעליא אבל במעמידי הקורה לא צריך היכר : ורב חסדא. ס"ל אם לא יהיה היכר במעמידי הקורה מה יועיל היכר הקורה והלא המעמידים יכחישו ההיכר : פחות מג' א"צ להביא קורה אחרת. דאמרי' לבוד ורשב"ג סבר דאמרי' לבוד עד ד' : **שתי** קורות המתאימות. שהניחן זו אצל זו אע"פ שהניחן בתוך ג' טפחים לא אמרי' בהו לבוד ויצטרפו זה עם זה לשיעור טפח דלא לקביעות הושמו שם שניהם אא"כ הם כל כך סמוכין בתוך טפח שאם יתן האריח שרחבו טפח ומחצה בין תוך שני הקורות ולא יפול לארץ שיסמוך באצבע מכאן ובאצבע מכאן נמצא שאין ביניהם אלא טפח (ו) מצטרפין ואם לאו אין מצטרפין ויש שגורסין לארכו דהיינו שיעור דאמרינן בעלמא דפחות מג' אמרינן לבוד [ורשב"ג אתי לאפלוגי שאפילו אינן חלוקות אלא קורה אחת היא צריכה שתהא רחבה לקבל אריח לארכו ג' ודוחה הגירסא ואמר לא נהירא דא"כ רשב"ג במתני' הוה ליה לאיפלוגי] ולא נהירא שהרי מצינו (ז) שר"ג לא פליג במתניתין [ה] דס"ל (ח) דמתני' דסגי לקורה ברוחב טפח וכשהן חלוקות בעי ג' טפחים : **היתה** אחת למעלה ואחת למטה. כלומר זו אצל זו הן אלא שהאחת ממעמידיה גבוהין משל חברתה על כן היא גבוהה ממנה : רואין את העליונה וכו' . ואע"ג דהכא משמע שלעולם מצטרפין שתיהן [ו] עד כל זמן שהעליונה במקום כשר דהיינו למטה מעשרים והתחתונה נמי במקום כשר דהיינו למעלה מי' טפחים אע"פ שיש ביניהם כמה אמות והטעם משום דאמרינן חבוט רמי ולא משום לבוד. הא פרכינן להאי סברא במס' סוכה בפ' הישן תחת הסוכה [דף כב:] (פ) ואמרינן דלא אמרינן חבוט רמי לדבר שהוא פחות מטפח ומתרץ לה להאי ברייתא דכי אמרינן לבוד (י) מצטרפין הקורות שתיהן (כ) בעוד שאין ביניהם ג' טפחים א"כ טפח לבדו כמו שמפורש למעלה ה"מ ששתיהן במקום כשר כגון שהעליונה בתוך כ' והתחתונה סמוכה לה בתוך ג' או [ז] פחות מרוחב טפח אבל יותר מג' לא דלא אמרי' חבוט רמי (ל) דבר שהוא פחות מרוחב טפח אבל אם היתה התחתונה בתוך כ' והעליונה למעלה מכ' אע"פ (מ) דאמרינן לבוד להשפילה למטה ולהכשירה אע"ג דשאר רואין אמרינן האי רואין לא אמרינן ואם היתה התחתונה למטה מי' טפחים ועליונה למעלה מי' אע"פ שהיא לה בתוך ג' לא אמרינן לבוד ונראה אותה כאילו היא גבוהה למעלה כדי להכשירה דאע"ג דשאר רואין אמרי' האי רואין לא אמרי' כיון שמקבלתן במקום שאינו ראוי : ור' יוסי בר יהודה ס"ל כאבוה דהיינו ר' יהודה דאית ליה רואין ופליג עליה דר' יהודה דמכשיר כל הקורה למעלה מכ' והוא לא מודה ליה בהאי (נ) וכי האי רואין לא אמרינן : **היא** בתוך מבוי ועקמימותה חוץ למבוי וכו' ·

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז

א ואע"פ שהיה ארכו יותר על רחבו צריך שיהו שתי חצירות פתוחות לתוכו או יותר וכל חצר פתוחין לו שני בתים או יותר ואם אין בתי' פתוחו' לחצירות וחצירות פתוחות למבוי בענין זה אינו נדון כמבוי והרי הוא כחצר שצריך פס ארבעה מרוח אחת פס כל שהוא משתי רוחות אף על פי שהיה (ס) כמבוי קצר ואין פתחו רחב ד' טפחים אין צריך תיקון לחי או קורה כמבואר בקונטרס הראיו':

ב והטור כתב דמעמידי קורה א"צ שיהיו חזקי' רק כדי לקבלה ולא כדי לקבל אותה וחצי לבינה ומיי' וסמ"ג כרבינו (ע):

לשון ריא"ז

קורה זו צריכה שתהיה רחבה טפח וי"א שצריכה שתהיה בריאה כדי לקבל אריח שהיא חצי לבנה והלבנה היא ג' טפחים על ג' טפחים ואם היתה רחבה ד' אע"פ. שאינה בריאה כדי לקבל אריח הרי זו כשרה היתה הקורה מונחת ע"ג יתדות אע"פ שאין היתדות בריאים כדי לקבל קורה ואריח הרי זו כשרה :

ג (פ) ור"ת כ' דלית הלכתא כרבי יוסי דסבר כאבוה

הגהות חו"י

(א) פי' שגם האריח ארכו ג' טפחים רק שרחבו טפח והוי כחצי לבינה :

חדושי מהרמ"ז

אבל למ"ש האחרונים בסי' שנ"ו דהכי מיירי אפילו בעמוקים י' טפחים א"כ א"ש דהכא מיירי שהמים מכסין לגמרי מש"ה לא הוי מחיצה וכן מבואר לקמן בסימן שנ"ו עוד י"ל דהרר"י אזיל לשטתו שכתב שם דבאמת המים א"צ שיראו ראשי הקנים ולא לשקע משום דכיון שהוא באמצע החצר ליכא חששא דאזיל דלי לאידך גיסא א"כ ה"ה הכא שנכנס תוך החצר ממש א"צ שיראו ראשי המחיצה למעלה אבל למ"ש הריא"ף ז"ל דקי"ט ע"ב דגם באמת המים נמי בעינן שיקוע

ל"ע (ד) אמאי הביא הרב אלפסי ז"ל מילתיה דרבי זירא דהא מילתיה דרבי זירא למאן דאית ליה רואין איתאמרת ולמאן דאית ליה רואין לא מפליג בין ג' לפחות מג' ועוד דר' יהודה אפי' [א] למעלה מכ' מכשיר וי"ל דלדעת ר' יוסי קתני לה דלית ליה רואין היכא שאין הקורה מונחת במקום כשר ופסקינן כותיה כיון דקאי (ה) [רבנן]כשיטתיה (א) כדפסקינן [דף טז:] במחיצה של שתי בלא ערב וערב בלא שתי כוותיה כיון דקאי אבוה בשיטתיה: מתני' לחיים שאמרו גובהן וכו'.לחיים שנחלקו ר"א ורבנן כמה שיעורן: גבהן י' טפחים.כשיעור גובה מבוי שבפחות ממט

נר מצוה

מעשרה ועקמימותה למטה מעשרה רואין כל שאילו תנטל עקמימותה ואין בין זה לזה שלשה אין צריך להביא קורה אחרת ואם לאו צריך להביא א קורה אחרת: מתני' *לחיים שאמרו גבהן עשרה טפחים ורחבן ועביין כל שהוא רבי יוסי אומר רחבן ג' טפחים. *בבל עושים לחיים אפי' בדבר שיש בו רוח חיים ור"מ אוסר ומטמא משום גולל ור"מ מטהר וכותבין עליו גיטי נשים ורבי יוסי הגלילי פוסל: גמ' ורחבן ועביין כל שהוא: *וכמה כל שהוא תאני ר' חייא אפי' כחוט הסרבל: תנא עשה לחי לחצי מבוי יש לו חצי מבוי פי' אם בא לחצי מבוי הפנימי ועשה בו לחי והניח החצי החיצון בלא לחי יש לו להשתמש באותו החצי הפנימי מן הלחי ולפנים ומן הלחי ולחוץ אסור להשתמש דכמבוי בפני עצמו דמי אמר רבא עשה לחי למבוי והגביהו מן הקרקע ג' טפחים או שהפליגו מן הכותל שלשה לא עשה ולא כלום ואפי' לרשב"ג דאמר אמרי' לבוד הני מילי למעלה אבל למטה כיון דהויא לה כמחיצה ב שהגדיים בוקעין בה לא:ר' יוסי אומר רחבן ג' טפחים:[א]א"ר יהודה אמר שמואל אין הלכה כר' יוסי לא בהלמי ולא בלחיים א"ל רב הונא בר חיננא בהלמי אמרת לן בלחיים לא אמרת לן רב רחומי מתני הכי אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב אין הלכה כרבי יוסי לא בהלמי ולא בלחיים אמרי ליה אמרת אמר להו לא אמר רבא האלהים אמרה וגמירנא לה מיניה ומ"ט הדר ביה משום דרבי יוסי נמוקו עמו א"ל רבא בר רב חנין לאביי הלכתא מאי א"ל פוק חזי מאי עמא דבר כלומר כרבנן נהוג עלמא ולא כר' יוסי: *איתמר לחי "העומד מאליו אביי אמר הוי לחי ורבא אמר לא הוי לחי °היכא דלא סמכי עליה מאתמול כולי עלמא לא פליגי דלא הוי לחי כי פליגי היכא דסמכי עליה מאתמול אביי אמר הוי לחי דהא סמיכי עליה מאתמול ורבא אמר לא הוי לחי דאע"ג דסמיכי (עליה) מאתמול כיון דלאו אדעתא דהכי עבדיה לא הוי לחי והלכתא כאביי ביע"ל קג"ם והא חדא מינייהו. ובלחי בלחוד הוא דפליגי אבל מחיצה העומדת מאיליה דברי הכל הוה מחיצה: מתני' *בשיירא שחנתה בבקעה והקיפוה כלי בהמה מטלטלין בתוכה ובלבד שיהא גדר גבוה י' טפחים ולא יהיו פרצות יתירות על הבנין וכל פרצה שהיא (א) כעשר אמות מותרת מפני שהיא ג כפתח יתר מכאן אסור: גמ' איתמר פרוץ כעומד

רש"י

מתני' ומטמא משום גולל · אם עשאו גולל לקבר מטמא לעולם באהל כמת עצמו ואפי' ניטל משם כדילפינן בחולין על פני השדה לרבות גולל ודופק : ור"מ מטהר · (ב) במס' סוכה דקסבר כל מחיצה העומדת ברוח חיים לא שמה מחיצה: ור' יוסי הגלילי פוסל · בגמ' בתלמוד יליף טעמא דכתיב וכתב לה ספר מה ספר שאין בו רוח חיים : גמ' לחי המבוי· שהכניס את הלחי לפנים הרבה עד חצי אורך המבוי אין לו אלא חצי מבוי שאסור להשתמש אלא מן הלחי ולפנים ומן (ג) הלחי ולפנים מותר להשתמש: ואפי' לרבן שמעון בן גמליאל · דאמר לבוד פחות מד' כדאמר לעיל בברייתא: למעלה. כגון קורה היוצאה מכותל זה ואינה נוגעת בכותל זה דאיפלגו בה רשב"ג ורבנן לעיל: הילמי· במסכת שבת פרק שמונה שרצים הילמי מי מלח : נימוקו עמו · טעמי ראיותיו מביא בכל דבריו במסכת גיטין מונה שבחן של (תלמידים)[חכמים] וזהו שבחו של רבי יוסי: מאי עמא דבר ·מאי נהגו העם ונהגו בלחי משהו כרבנן : לחי העומד מאיליו · שלא הוקבע שם לשם תיקון מבוי : היכא דלא סמכינן עליה מאתמול · שהיה שם לחי אחר ונפל בשבת: מתני' כלי בהמה · כגון אוכפין ופרומביא מגמלים וסוסים : ולא יהיו פרצות יתירות על הבנין · ואפי' הן פרצות קטנות פחות מי' : מפני שהוא כפתח · ובלבד שיהא עומד רב עליה : יתר מכאן אסור · ואפי' פרצה אחת אוסרת כל ההיקף דלא עבדי אינשי פתח יתירה מעשר והוי פירצה : גמ' פרוץ כעומד · כל

לא מיקרי מחיצה וכנמי קורה שהניחה למטה מי' טפחים שצריך להגביה והא דלא תני בקורה למטה מי' כדקתני בגבוה למעלה מכ' משום דקא סמיך על משנה זו של לחי ששיעורו י' כשיעור מבוי: ר' יוסי אומר רחבן ג'. י"ל דדעתיה דר' יוסי דבעי דבר חשוב ·במחיצה שאפי' יפליגנו מן הכותל בג' לא ליתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא וליבטליה כדאשכחן במדה אמצעית של ג' מדות במחיצות כלאים [דף טז·] כל שהוא ג' [ומג' עד ד'] צריך שלא יהא בין זה לזה במלואו ומוקמינן לה במלואו נכנס ויוצא ומש"ה מחמיר ר' יוסי ואפי' בסמכו לגמרי בכותל בעי ג' טפחים ברחבו. והלכה כסתם משנה אע"ג דקי"ל בעלמא [כאן יד: וגיטין סז·] דר' יוסי נימוקו עמו ובלבד שלא ירחיקנו מן הכותל ג' טפחים ואפי' לחי העומד מאליו כגון תל או עמוד או אילן שלא נטעו [שם] אדם לשם לחי הוי לחי וכן קבעינן בגמרא: בבל עושין לחיים(וכו')אפי' בדבר שיש בו רוח חיים.כגון אדם או בהמה ולא חיישינן שמא תמות דמיתה לא שכיחא ולשמא תברח נמי ליכא למיחש דבקשורה מיירי ולשמא תרבץ תחתיה וליכא מחיצה עשרה נמי ליכא למיחש דמיירי דמתוחה באשלי מלעיל כלומר שקשורה בחבלי' לכותלי המבוי ביתדות שיוצאות מן הכתלים או מן התקרה ואינה יכולה לרבוץ תחתיה והכי מפרשינן בסוכה [דף כג·]:ור"מ אוסר· דחייש למיתה ואע"ג דמתוחה באשלי מלעיל דזימנין דמתה וכווצה [ולא] הות גבוהה י' ולא יהיב אדעתיה וסמיך עלה : ומטמא משום גולל: אם עשה ממנה גולל לקבר כלומר מצבה או דופק שסומך עליה נסר העליון המונח על פני המת מטמאין אדם וכלים דילפינן [חולין דף עב·] מדכתיב וכל אשר יגע על פני השדה לרבות גולל ודופק : ר"מ מטהר.דמוקים ליה להאי קרא (להוציא) [לרבות] עובר שמת במעי אשה: וכותבין עליו גיטי נשים . דהא דכתיב וכתב לה ספר כריתות הלי ספר לספירת דברים בעלמא הוא דאתא ור' יוסי ס"ל דספר דוקא ומי לאו וכתב לה דאתי לרבויי כל דבר ה"א ספר אין מידי אחריכא לא קמ"ל וכתב וספר (ו) דרשינן הכי מה ספר שאין בו רוח חיים ואינו אוכל אף כל וכו' וצריך לפרש [לרבנן] שכותב לה גט על קרן פרה ונותן לה את הפרה שאם לא נתן אלא את הקרן כיון שצריך קציצה אחר שנכתב לא מיגרשה דכתיב וכתב ונתן מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה יצא זה שמחוסר קציצה ונתינה : גמ' יש לו חצי מבוי. ולא גזרינן אי שרית ליה חצי מבוי אתי לאשתמושי בכוליה (ז) וקמ"ל דלא גזרינן: הילמי. במסכת שבת בפ' שמונה שרצים (דף קח.) הילמי שלמוריא: לחי העומד מאליו. שלא הוקבע לשם תיקון מבוי : היכא דלא סמכי עליה מאתמול.שהיה שם לחי אחר ונפל בשבת ונשאר שם האילן (שסומך עליו מאתמול) סמוך ללחי (ח) ורבא לטעמיה דלחי משום היכר הוא וכיון שאינו נעשה בידים ליכא היכרא לא לבני רה"ר ולא לבני המבוי. ואביי אמר הוי לחי דהא סמכי עליה [ג] מאתמול . (ט) (ל"ע אמאי לא אמר) אביי אמר הוי לחי אביי לטעמיה דאמר לחי משום מחיצה ומחיצה העשויה מאליה הוי מחיצה: מתני' שיירא שחנתה בבקעה (וכו') והקיפוה. מע"ש: כלי בהמה. כגון מרדעות ואוכפין של בהמה והיא מחיצה שהרבה ממנה פרוץ כגון החלל שבין אוכף לאוכף אעפ"כ הויא מחיצה ומותר לטלטל בכל הבקעה שהיתה מתחלה כרמלית שהרי עכשיו היא מוקפת לדירה ובלבד שיהא עומד שבמחיצה כשיעור הפרוץ כלומר שיהא עומד כפרוץ דהכי קבעינן הלכה בגמ' [בדף טז:] דעומד כפרוץ אף כנגד הפרוץ מותר שאם היה הפרוץ מרובה על העומד אף כנגד העומד אסור אע"פ שאין כל פרצה ופרצה יותר מי' אמות ואם היתה שם פרצה יותר מי' אמות אף כנגד העומד אסור אע"פ שהעומד מרובה על הפרון דלגמרי נחשבת אותו דופן כאילו אינו וחצר שנפרצה במילואה למקום האסור לה דין הוא שתאסר שהרי אין לה ד' מחיצות ובגמרא דקבעינן[דף יב·]דחצר ניתרת בפס ד' טפחים מיירי שאין בפרצה [ד]י' אמות דחשבינן ליה כפתח כדאמרי' הכא במתני' כל פרצה שהיא(י)כעשר אמות מותרת מפני שהיא כפתח ובלבד שיהיה העומד שלה ד' טפחים אבל בפחות מכן אתי אויר הפרצה ומבטל לה אע"פ שאין יותר מעשר : יותר מכן אסור.אע"פ שהעומד מרובה על הפרון דכפרץ במילואה דמי ואף כנגד העומד אסור: גמ' פרוץ כעומד. וכל

א מיי' פט"ז מהל' שבת ופרק י"ז סמג עשין א טור או"ח סי' שסג ושסג :
ב מיי' פט"ז מהל' שבת טור או"ח סי' שסג :

הגהות הב"ח
(א) בעשר כצ"ל: (ב) נ"ב כדאמ': (ג) נ"ב פירוש לו לא איצטריך לאשמועי' אלא הא אתא לאשמועינן דמן הלחי ולפנים מיהא מותר דמהו דתימא ליחוש דילמא אתי לאשתמושי בכוליה קמ"ל והכי אי' בגמ': (ד) נ"ב הרב הזה מפרש דלת"ק דמתני' לא אמר רואין כל עקר ולר' יהודה אמרינן רואין בכל ענין ולפיכך הוקשה לו זה ופי' דר' זירא אמר למילתיה אליבא דר' יוסי בר"י דמצינו דמחלק בין רואין לרואין וא"י ממה למד זה דהרי הרמב"ם בפי"ז מהלכות שבת וכן מהר"ם שם בהג"ה וכן הרב המגיד שם בשם הרשב"א כתב דבעקומה ועגולה אפילו ת"ק מודה דאמרינן רואין וכ"כ הרא"ש אע"ג דרבנן פליגי עלי' דרבי יהודה בשיטה של קש ושל קנים בהא דעגול' ועקומ' מודו דאמרינן רואין עכ"ל וכן פסק הטור ואפשר דהוקשה לו להרב על פירושם דא"כ מאי פריך תו בגמ' הא נמי פשיטא ומאי קושיא הא ודאי הוצרך לן סתמא לאשמועינן דאף לרבנן אמרינן רואין בעקומה אלא ודאי דלרבי יהודה פריך הא נמי פשיטא אבל לדעת הרמב"ם ודעימיה אפשר לומר דהכי פריך הא נמי פשיטא מדתני' במתני' סתמא (כאן חסר בכ"י) ודע דלפי מ"ש הרב המפרש הזה דר' זירא קתני לה לדעת ר' יוסי דהלכתא כוותיה צריך לומר שלא היה גורס בדברי הרי"ף הא דכ' וכן הא דאמר ר"י בר' יהודה רואין את העליונה כאילו היא למטה ליתא וכן בספרים ישנים אינו וסי' סבור הרב דודאי הלכתא כותיה מאחר שהביא הרי"ף דבריו לעיל בברייתא ונתן טעם בזה כיון דקאי אבוה בשיטתיה גם הרמב"ם פסק כותיה. אבל הרא"ש והר"מ פסקו דלא כותיה ועם היות שלא היה גורס בדברי הרי"ף הא דכתוב בספרי דידן דליתא לדברי ר' יוסי בר' יהודה אעפ"כ כתב וז"ל ומה שהביא הרי"ף דברי ר"י בר' יהודה בברייתא משום סיום הברייתא הביא ולא להלכתא ע"כ: (ה) אבוה בשיטתי' כצ"ל: (ו) ודרשינן כצ"ל: (ז) קמ"ל כצ"ל: (ח) כאן הס"ד ואח"כ מה"ד אביי אמר וכו' מאתמול כו' כצ"ל ל"ע וכו' הויא מחיצה הס"ד ואח"כ מה"ד ורבא לטעמיה: (ט) נ"ב ר"ל כיון דמסקינן בגמ' דעיקר פלוגתייהו דאביי ורבא אי לחי משום מחיצה אי משום היכר [illegible] משום היכר א"כ ה"ל להרי"ף לאתויי הא טעמא דמסקינן בגמ' וה"ל למימר אביי לטעמיה כו' וכדאמר בגמ' ואפשר שהרי"ף ז"ל לא היה גורס אביי לטעמי' כו' וכמ"ש התוס' בשם ר"ת וכן הרמב"ן לעיל בספר מלחמות ואפי' הוה גרס ליה לא הוה נמי קושיא משום דהרי"ף ז"ל לא בא אלא להורות דבדלא סמיכי לא פליגי ובדסמיכי הוא דפליגי ולא בא להורות בטעמיה דהך ובטעמיה דהך כל עיקר. וכאן מקום עיון [illegible] דמודה רבא במחיצה כיון דלא קי"ל כותיה בלחי ותירץ הרב בית יוסף דאתי לאשמועינן דבמחיצה לא באו לכלל מחלוקת כלל ומשמע דאפילו לא סמכו עליה מאתמול הוי מחיצה [illegible] להרי"ף ז"ל לפרושי אלא עיקר כוונתו להשמיענו דלא תימא דלא אפסיקא הילכתא כותיה דאביי אלא בלחי אבל בעלמא היכא דבעינן מחיצה [illegible] דפליג וד"ה הוי מחיצה וכדאיתא בגמ' זה נ"ל פשוט: (י) כעשר כצ"ל: (כ) כ"ב לשון [illegible]

דאית ליה רואין וליתא הלכתא כאבוה ומה שהביאה רבינו לסיום הברייתא הביאה ולא להלכתא : מיי' פליג על זה וכתב אחת למעלה ואחת למטה רואין את העליונה כאילו היא למטה ואת התחתונה כאילו היא למעלה עד שיהו זו אצל זו ובלבד שלא תהא העליונה למעלה מעשרים והתחתונה למטה מעשרה ולא יהו ביניהן ג' טפחי' כשרואין אותה כאילו הוא בשוה שיהו. א בגד זו והרא"ש וטור ומהר"ם כרבינו :

לשון ריא"ז

וכן אם היו שתי קורות אחת למעלה ואחת למטה רואין את העליונה כאילו היא למטה והתחתונה כאילו היא למעלה והרי יש בשתיהן רחב טפח ושתיהן ראויות לקבל אריח והוא שאין בין זו לזו ג' טפחים כמבואר בקונטרס הראיות ובלבד שלא יהא אחת מהן למעלה מעשרים או למטה מי' טפחים :

א כתב רבינו מאיר ז"ל אע"ג דרבנן פליגי עליה דר' יהודה בשיטה של קש ושל קנים בהא דעגולה ועקומה מודו רבנן דאמרי רואין מדפריך אעקומה פשיטא ומשני קמ"ל כדרבי זירא אלמא דהכי הלכתא כיון דאתיא לאשמועינן הך דרבי זירא: וכתב הרא"ש ועוד נראה לי להביא ראיה לדבריו מדפריך אשיטה של קש מאי קמ"ל היינו הך ואעקומה פריך פשיטא אלמא אפילו רבנן מודו בה ומילתא דפשיטא היא לכו"ע ואעגולה פריך הא תו למה לי דפשוטה היא כמו עקומה :

לשון ריא"ז

שאם הגביהו מן הקרקע ג' טפחים או שהפליגו מן הכותל ג' טפחים לא עשה כלום ונראה בעיני שאם היה הלחי רחב יותר מג' אע"פ שהפליגו מן הכותל ג' טפחים הוא לחי והיה עומד מרובה על הפרוץ מותר כמבואר בקונטרס הראיות :

ב (כ) כ' הרשב"א דקורה שהיא (משופע) [משוכה] למטה מי"ע פסולה דכיון שיש שיעור מחיצה נפקא מתורת קורה ומחיצה אין כאן דהוי' מחיצה שהגדיי' בוקעין בה וליתא דכתב הרא"ש דהכא דוקא אומר קורה אין כאן משום דמכסיא ואינה נראית וסוברים דמהצלת המבוי ניתר אבל כשהקורה נראית בשביל גודלה לא נפקא מתורת קורה :

ג (ל) ואם עשה צורת פתח אפילו לפרצה יתירה מעשר מותר וכתב מיי' ובלבד שיהיה עומד מרובה על הפרוץ והר"י פי' אפי' לא נעיץ אלא ד' קונדיסין בד' רוחות ועשה צורת פתח על גביהן שרי והני מילי בחצר ובמבוי שיש בהן דיורין אבל בבקעה שבא לעשות היקף לטלטל בתוכו לא מהני :

לשון ריא"ז

היה עומד מרובה על הפרוץ מאחת רוחות כגון

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) והשתא למאן דלית ליה רואין מפליג בין שלשה לפחות משלשה [illegible] ולמאן דאית ליה רואין אע"פ שיש ביניהן ג' המבוי כשר וכדפריש במתניתין ובאחרי כתב בשם הר"ם פרוטונבורג דרבנן מודו בעגולה ועקומה ורבי זירא לדברי הכל :

הגהות מא"י

[א] אמר רב יוסף אמר רב יהודה א"ש: [ב] קורה: [ג] מאתמול אביי אמר וכו' כצ"ל והשאר נמחק: [ד] יותר מעשרה כצ"ל: וכו'. ומאן דלית ליה רואין לא מפליג כצ"ל: שם בא"ד ופסקינן כותיה וכו'. ומ"ש בנוסחת הרי"ף שלפנינו וליתא

מלחמת ה'

לאוס שהסופר השמיטה מכאן וכו"ש שהדבר אמת ונכון הוא דכיפה לרבנן שפוטרין בה ומחייבין אותה בשים ברגליה עשרה אע"פ שאין רגליה נוגעים לראשה ש"מ אין צריכין ליגע וכן הסכימו לפרש רבינו שלמה והגאונים וא"י מה שכיון לידי התפיסה הזאת :

המאור הקטן

ואדרבה כרב ששת מסתברא משום דקי"ל כותיה באיסורי ויש ספרים שמשלימין בה א"ל אי משכחת להו לחבראי לא תימא להו ולא מידי ובודאי שגירס' זו מסייע לדברי הרי"ף ז"ל אלא אנו אין (אנו) גורסין אותה ואינה מצויה בכל הספרים המצויין אצלנו : וצורת פתח מהניא בין בגבהה בין ברחבה

וכל ההיקף סביב עשוי כן: אגמריה רחמנא למשה. כדאמרי' בריש פירקין [דף ד׳] מחיצות והלכותיהן הלכה למשה מסיני: לא תפרוץ רובה. לא הקפידה תורה אלא על הנפרץ שלא יהיה רוב: מתני' מקיפין ג' חבלים וכו'. אשיירא קאי דסרינן להו להקיף בקעה גדולה במחיצה גרועה כזו אע"פ שמגיע לכל אחד ואחד מבני השיירא יותר מסאתים או מיירי ביחיד ובלבד שלא יקיף אלא עד בית סאתים דכל מחיצה שהיא ערב בלא שתי כמחיצה של חבלים או של שתי בלא ערב כגון מחיצת הקנים האמורה בסמוך במשנתנו אינו מחיצה להתיר יותר מבית סאתים ליחיד [ב] ובית [ד'] סאתים לשני יחידים או לשיירא להתיר להם כל צרכן ושלשה נעשו שיירא ומתירין להם עד שבע סאים או שמונה ובלבד שיהיו צריכין להם: מקיפין שלשה חבלים. כלומר נועצין שני פסין לכל רוח ורוח אחד בראש הדופן ואחד בסוף וקושרין ג' חבלים מפס זה לפס שני ואותן החבלים נחשבין לדופן אע"פ שרובה פרוץ מעומד לפי שכל פחות משלשה טפחים כלבוד דמי וכעומד חשיב ליה שאם היה בין חבל לחבל שלשה טפחים אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה לחבלים דכל עומד שהוא פחות מג' אין בו כח לעמוד כנגד הפרוץ שבשני צדדיו או למעלה ממנו או למטה ממנו ועוד שהרי פרוץ מרובה על העומד הוא: שיעור חבלים צריכין שיהא עוביין טפח ושלש משהויין שיהא הכל עשרה טפחים שהרי בין חבל לחבל שהן שלשה אוירים לכולן תשעה טפחים פחות שלשה משהויין שלשה טפחים פחות משהו לכל אחד ואחד מאוירין:

מקיפין בקנים. כל הבקעה לצורך השיירא וזאת המחיצה שהיא של שתי בלא ערב בשיירא התירוה ולא ביחיד אלא עד בית סאתים לבדם אע"פ שיש לו כלים מרובין שצריך להם יותר [ג] אבל לשיירא כל צרכם ורבנן סבירא להו אפילו ליחיד כל צרכו ובלבד במדבר אבל לא ביישוב ולהכי נקט שיירא דלא משכחת יחיד שילך במדבר אלא בחבורה רבה: כל מחיצה שאינה של שתי וכו'. שכשהיא עשויה משתי וערב היא חזקה ובריאה ויכולה לעמוד הרבה אבל מחיצה של שתי בלא ערב כגון מחיצת קנים או ערב בלא שתי כגון מחיצת שלשה חבלים בפחות פחות משלשה אינה מחיצה כלומר להתיר להם כל צרכן אלא בית סאתים לכל אחד ואחד ופליג בה אאבוה דהיינו רבי יהודה שמתיר לשיירא כל צרכה אבל ליחידים לא פליגי דשניהם שוין שאין נותנין ליחיד אלא בית סאתים במחיצה פחותה כזו והכי שמעינן להו (ה) דתנן בברייתא [ד' טז:]: וחכ"א אחד משני דברים. בין רבים בין יחיד מהני ומועיל שתי בלא ערב או ערב בלא שתי (ו) נותנין להם כל צרכן ובגמרא [ד' יז׳] פריך חכמים היינו חכמים דפליגי עליה דרבי יהודה אבוה דר' יוסי בר' יהודה דהכא ומתרץ (ז) יחיד ביישוב כלומר אם נתיר ליחיד העומד ביישוב לעשות לצדהו שהוא יתר מבית סאתים [ד] או מבית כור מחיצה של שתי בלא ערב או ערב בלא שתי דלרבנן קמאי דוקא במדבר הוא דשריא ליה ולא ביישוב שהרי דומיא דשיירא קאמר שלא דברו בשיירא אלא בהווה וחכמים בתראי שאינן מזכירין שיירא מתירין אפילו ליחיד ביישוב מחיצה כזו: ארבעה דברים (פוטרין) [פטרו] במחנה וכו'. (פוטרין) [פטרו] התירו להם חכמים למחנה היוצא להלחם אפי' למלחמת הרשות וכל שכן למלחמת מצוה אע"פ שהוא אסור לכל אדם ואפי' לשיירא ההולכת ממקום למקום (ח) שדין שיירא כד' דברים אלו כדין יחיד העומד בביתו: מביאין עצים מכל מקום. ולא חיישינן לגזל בין שהם עצים חשובין שמלאן בתוך השדות של בעלי בתים ואפי' מלאן תלושין שלא תאמר דוקא כשמלאן מחוברין בתוך הזרעים הוא שהתירו להם חכמים שהרי נהנה בעל הבית בעקירתם מתוך תבואתו אבל אם מלאן תלושין לא קא משמע לן ואפי' הן תלושין ויבשין הכל התירו להם חכמים לפי שאי אפשר למחנה להיות בלא עצים לאפות תבשילם ופתם: והתירו להם לאכול בלא רחיצת ידים ולהתפלל בקנוח ידיהם בעפר לבדו ואם הם רחוקים ממים אפילו מיל דליחיד היינו מצריכין אותו לילך למעיין או לבור ומקוה מים עד ארבע מילין ולמחנה לא הצריכו: ומדמאי. אם עמי הארץ מביאין להם לחם ויין לקנות כמנהג לא מצרכינן *לחכמים שבמחנה שיעשרו ממה שקונין מהן אלא תלינן לקולא דרוב עמי הארץ מעשרין הן דלא גרעי מאכסנאים דתניא [דף יז:] מאכילין את העניים ואת האכסנאים דמאי: ומלערב. מפרש בגמ' בעירובי חצירות שאם הקיפו בקעה אחת במחיצה ובתוך הבקעה תקעו אהליהם כל אחד ואחד נמצא שהבקעה היא להם כחצר שיש בה בעלי בתים הרבה ונחמיר עליהם שיאסרו לטלטל בבקעה אא"כ עירבו עירובי חצרות קמ"ל מתני' דלא נחמיר עלייהו ושרו לטלטולי בכל הבקעה בלא עירוב אבל בעירובי תחומין הצריכום חכמים שאסור להם לצאת חוץ מאלפים אמה ממקום ששבתו בו בשבת אא"כ הניחו עירובי תחומין כדין כל יחיד העומד ביישוב דמה צריך להם להתיר לצאת [חוץ לתחום] בעוד שאין נלחמים ואין האויבים יוצאין לנגדן: גמ' חצר שתשמישה לאויר ואינה מוקפת שתי וערב אלא שתי בלא ערב או ערב בלא שתי וכו'. וצ"ע (ט) מה שפירש הרב אלפסי ז"ל שתשמישה לאויר שתי בלא ערב או ערב בלא שתי דהא במסכת סוכה (דף כד:) מפרש אילן המיסך על הארץ וכו' (י) דמוקים ליה דעביד ליה בהוצא ודפנא שהוא שתי וערב ופריך התם אי הכי דמחיצה מעלייתא היא אמאי אין מטלטלין בו אלא בבית סאתים ותו לא ומתרץ משום דהוה ליה מחיצה שתשמישה לאויר אלמא אע"ג דאיכא שתי וערב לא הוי מחיצה לטלטל בו יותר מבית סאתים ועוד איכא ראיה אחרת דתניא [דף כג.] כלל אמר רבן שמעון בן גמליאל כל אויר שתשמישה לדירה כגון דיר וסהר ומוקצה וחצר אפי' בית חמשת כורין ובית עשרה כורין מותר וכל דירה שתשמישה לאויר כגון בורגנין שבשדות בית סאתים מותר יותר מבית סאתים אסור. והפירוש שקבלנו מרבינו כך הוא כל (חצר) [אויר] שתשמישה לדירה אפילו מקום שאינו מקורה אם תשמישו לדירת אדם כלומר לכניסתו וליציאתו והם תמיד כגון דיר וסהר וכו' מטלטלין בו אפי' ארוך כור או כורים שהרי הוקף לדירה. וכל דירה שתשמישה לאויר אע"פ שהיא מכוסה והיא עשויה כגג העשוי לדירה כיון שאינו נעשה לדירה אלא לשמירת אויר שהוא חוצה לה כלומר השדות והכרמים שלא תעבור בה רגל אדם ורגל בהמה כגון אלו הבורגנין והן יושבי צריפין והן עשויין

נר מצוה

תורה אור

רב פפא אמר מותר רב הונא בריה דרב יהושע אמר אסור רב פפא אמר מותר הכי אגמריה רחמנא למשה לא תפרוץ רובה רב הונא בריה דרב יהושע אמר אסור הכי אגמריה רחמנא למשה גדור רובה *והלכתא [דף טז:] כרב פפא דדייקא מתני' כוותי' דקתני ובלבד שלא יהו פרצות יתירות על הבנין הא כהדדי נינהו שרי: מתני' מקיפין ג' חבלים זה למעלה מזה וזה *[א]למעלה מזה ובלבד שלא [תקל"ג] יהא בין חבל לחבירו שלשה טפחים שיעור חבלים עביין יתר על טפח כדי שיהא הכל עשרה טפחים מקיפין בקנים ובלבד שלא יהא בין קנה לחבירו שלשה טפחים בשיירא דברו דברי ר' יהודה וחכמים אומרים לא דברו בשיירא אלא בהווה. כל מחיצה שאינה של שתי ושל ערב אינה מחיצה דברי ר' יוסי ברבי יהודה וחכמים אומרים אחד [דף יז.] משני דברים. *וארבעה דברים פטרו במחנה מביאין עצים מכל מקום ופטורין מרחיצת ידים °ומדמאי ומלערב: גמ' *דרש רב נחמן [דף טז:] משום רבינו(א) שמואל חצר שתשמישה לאויר (ב) ואינה מוקפת שתי וערב אלא שתי בלא ערב או ערב בלא שתי יחיד נותנין לו בית סאתים שהן מאה אמה על חמשים אמה כי בית סאה חמשים על חמשים בית סאתים מאה על חמשים שהם שבעים אמה ושירים על ע' אמה ושירים כחצר המשכן כדכתי' °אורך החצר מאה באמה ורוחב חמשים בחמשים ונקראת חצר והיא של עמודים ועליהם קלעים כדרך הולכי מדברות וכל מילי דשבת ממשכן ילפינן להו הלכך יחיד נותנין לו בית סאתים [א] שלשה א נעשו שיירא ונותנין להם כל צרכן ואע"פ שהוא שתי בלא ערב וכן הלכה: *אמר רב גידל אמר רב שלשה מותרין בשבע ואסורין בחמש ופירשה רב אשי הכי הוצרכו לשש כלומר לבית שש

שמות כז

רש"י

כל ההיקף סביב עשוי כן: אגמרי' רחמנא למשה · דמחיצות הלכה למשה מסיני הם: לא תפרוץ רובה · וכשאין הפרצה רוב ואפי' בשוה שרי: מתני' מקיפין ג' חבלים · אשיירא שחנתה בבקעה קאי: זה למעלה מזה · על גבי יתידות סביב סביב מן התחתון לקרקע פחות מג' והרי כולו עומד דכלבוד דומה וממנו לאמצעי פחות מג' הרי עומד שהוא פחות שני משהויין בשני האוירין ומאמצעי לעליון פחות מג' הרי בשלשה האוירין (ג) נראה עומד ט' פחות מג' משהויין: שיעור · עובי החבלים יתר על טפח ג' משהויין כדי שיהא הכל עשרה טפחים: ומקיפים בקנים · נעוצים ועומדים וזוהי מחיצ' שתי אבל של חבלים הויא מחיצת ערב: בשיירא דברו · הקילו אצלן שאין צריכין אלא מחיצת שתי או ערב שתי כגון קנים או ערב כגון חבלים אבל ליחיד לא הקילו עד שיהא בה שתי וערב: כל מחיצה שאינה כו' · רבי יוסי פליג עליה דאבוה וקאמר דאפי' לשיירא בעי שתי וערב: אחד משני דברים · או שתי או ערב: במחנה · היוצאת למלחמה: מביאים עצים · ואין חוששין לגזל: ומלערב · עירובי חצירות אם הקיפו אלו ואלו ומחיצה מפסקת ביניהם ויש שם פתח אין צריכים לערב: גמ' שתשמישה לאויר · לצורך הוצה לה שהשומר יושב בה לשמור מה שבשדה דלא הוי דירה גמורה או אם (ד) מוקפת מחיצה של שתי או ערב נותנין לו בית סאתים במחיצה זו אבל במחיצה מעלייתא נותנין לו כמה דבעי: ג' מותרין בשבע · כלומר פעמים שג' אנשים מותרים בשבע פעמים שאסורים ואפי' בש':

ששי

שלטי הגבורים

שהיו ב' אמות מכאן וב' אמות מכאן ושלש אמות פרוץ ביניהם אין מצרפין העומד שהוא מכאן ומכאן לבטל הפרוץ שביניהם אלא שהיה והפרוץ רבה על העומד שבצדו הרי הוא מבטלו וכן אם היתה פרצה יותר מי' אמות אוסרת כל ההיקף אע"פ שהיה עומד מרובה על הפרוץ ואין שם פרצה אחרת ואם עשה לה צורת פתח הרי זו מותרת:

א ירושלמי אין הכותי משלים בשיירא וכתב המיי' דגם הקטן ישראל אינו משלים בשיירא:

לשון ריא"ז

ולא התירו מחיצות הללו של שתי בלא ערב כגון הקנים או של ערב בלא שתי כגון החבלים אלא לשיירא שהן ג' בני אדם ורשאי להקיף לפי רוב בהמותיהם ולפי רוב כליהם ואפי' אם היו צריכין לבית כור ומטלטלין בכל ההיקף ובלבד שלא יהיה שם בית סאתים שאינו צריך להם (ב) הרי זה אוסר כל ההיקף ואסורים לטלטל אפי' במקום שצריכין. היו א' או ב' לא התירו להם לטלטל במחיצות הללו אלא בבית סאתים בלבד שהם שבעים אמה וארבעה טפחים ואפי' אם הוצרכו לבית כור לרוב בהמותיהם ולרוב כליהן לא התירו להם אלא בבית סאתים בלבד בין בעיר בין בשדה ואם היו מחיצות שלימות אף ליחיד התירו כל צורכו ואפילו היה שם בית סאתים פנוי:

* צ"ל לחכמים

עין משפט

א מיי' פט"ז מהלכות שבת טור או"ח סי' שסב:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב וממנו: (ב) ושאינה כצ"ל: (ג) תשע' כצ"ל ותי' נראה נמחק: (ד) נ"ב הוי: (ה) תי' דתנן נמחק: (ו) ונותנין כצ"ל: (ז) נ"ב איכא ביניהו: (ח) שאין דין כצ"ל: (ט) נ"ב אין כאן מקום עיון דהאי זאו"ו המדבק היא במקום או המחלקת ובספר ישן כ' להדיא ושאינה: (י) ומוקי' כצ"ל: (כ) נ"ב שאם היה סאתים פנוי:

הגהות מא"י

[א] שנים נותנין להם בו בית סאתים שלשה וכו': [ב] ויותר מב' סאתים: [ג] מב' סאתים לא התירו לו: [ד] תיבת או מבית כור נמחק:

חדושי מהרמ"ז

לדר' יוסי ב"י הרר"י ל"ג לי' וכ"נ מהרא"ש להדיא דל"ג כן בנוסחת הרי"ף ועסי' שס"ג סכ"ג: שם במשנה ז"ס מקיפין וכו' ובית ד' סאתי'. עי' ט"ז סי' ש"ס הביא בשם הרר"י ב' סאתים ע"ש: שם להתיר להם כל צרכן. נ"ל יותר מכל צרכן: ד"ה מקיפין דכל עומד שהוא פחות מג' אין בו כח לעמוד נגד הפרוץ שבשני צדדיו וכו' ע"כ. נ"ב לאו דוקא פחו' מג' דאפילו בג' טפחים אם האויר שמכאן ומכאן הוא יותר על העומד שבאמצע אמרי' דאתי אוירא דהאי גיסא וכו'. וכדאיתא בש"ס ועי' בתוס': ד"ה דיר' וכו'. פי' מ"א סימן ש"ס:

המאור הקטן

ואמלתרא מהני בגבהה וברחבה בעיא ולא איפשיטא והא דתניא לענין כלאים נמצאת אתה אומר שלש מדות במחיצה וכו' אוקמא רבא מדסיפא רשב"ג רישא נמי רשב"ג וכיון דקי"ל כרבנן ולא כרבן שמעון בן גמליאל בשלה לה מדה אמצעית ואין לנו אלא שתי מדות במחיצה כל שהוא פחות מג' צריך שלא יהא בין זה לזה שלשה כדי שיהא בו תורת לבוד זו מדה אחת וכל שהוא משלשה ומשלשה ועד ארבעה ועד ארבע אמות ועד עשר אמות צריך שלא יהא בין זה לזה כמלואו בנכנס ויוצא שלא יהא פרוץ מרובה על העומד כרב פפא דהלכתא כותיה ואם היה בין זה לזה כמלואו בנכנס ויוצא דהיינו פרוץ מרובה על העומד כנגד העומד מותר כנגד הפרוץ אסור ואם היה פרוץ כעומד אף כנגד הפרוץ מותר נפרצה ביותר מעשר הכל אסור היו שם קנים הדורקנים ועשה שם פאה מלמעלה אפילו ביותר מעשר מותר ועומד מרובה על הפרוץ אי נמי פרוץ כעומד בשתי דוי עומד בערב בעיא דרב המנונא כגון דאייתי מחצלת יחקק בה כדמפרש בגמ' ולא איפשיטא ולהומרא נקטינן בכל ספק דמחיצות שבת:

עשוין בשתי וערב אע"פ שהן עשוין כשאר כל בתים כיון שאין תשמישן (לתשמיש) [לדירה] בית סאתים מותר אם אין בין תוך כל אלו המחיצות אלא בית סאתים מותר דבזה השיעור מועיל כל מחיצה, ויותר מבית סאתים אסור לטלטל בו אלא בארבע אמות: ולא חיישי' לזה שמת. דכיון שהותר למקצת שבת הותר לכל השבת כולה: **לוקין** על עירובי תחומין. דכתיב אל יצא איש ממקומו ומהכא ילפינן בפרק מי שהוציאוהו [דף נא:] וכי לוקין על לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין דקסבר אל יוציא (מ) רוצה לומר דנפקא לן מיניה אזהרה להוצאה מרשות לרשות שהיא אב מלאכה וממיתין עליה וכל לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד שלא יעשה כן שאם יעשה כן מתחייב עליו מיתת ב"ד אין לוקין עליו אפי' לא התרו בו למיתה והתרו בו למלקות דהשתא לא מיקטל אפ"ה לא לקי דהא לאזהרת מיתה ניתן ולא למלקות: אל יצא כתיב. ואין כאן לשון הוצאת משוי:

סליקו להו מבוי

נר מצוה | תורה אור

שש סאין סאתים לכל אחד ואחד והוקפו לשבע מותרין שהרי לא נשאר פנוי אלא בית סאה לא הוצרכו אלא לחמש והוקפו לשבע אפילו בחמש אסורין שהרי. בית סאתים פנוי שאין צריכין להן ואקשינן ואלא הא דקתני והחכמים אומרים אחד יחיד ואחד שיירא נותנין להן כל צרכן ובלבד שלא יהא בית סאתים פנוי מאי לאו מאדם וכיון שהן שלשה וכל אחד ואחד יש לו בית סאתים הרי יש להן שש סאין ולא נשאר פנוי מאדם אלא סאה אחת ואמאי אמרת אסורין אפילו בחמש ופרקינן לאו פנוי דקתני מאדם אלא מכלים וכיון שלא היו צריכין לכלים אלא חמש והוקפו לשבע הרי שנים פנוים מכלים ולפיכך אסורין אפילו בחמש דבטלה הקפתן. היו שלשה והקיפו בית שש סאין וקנו שביתה ואחר כך מת אחד מהן הרי הן מותרין כדמעיקרא ולא חיישינן לזה שמת ואם קנו שנים שביתה ואח"כ נתוספו עליהן הרי הן אסורין כדמעיקרא ואע"פ שנתוספו עליהן מאי טעמא שבת גורמת ולא דיורין: וחכמים אומרים אחד משני דברים: חכמים היינו תנא קמא איכא בינייהו יחיד בישוב דרבנן בתראי סברי יחיד בישוב שרי לטלטולי בתוך מחיצה של שתי או של ערב כדין המדבר והלכתא כוותיהו (א): *ופטורין מרחיצת ידים אמר אביי לא שאנו אלא מים ראשונים אבל מים אחרונים חובה דאמר רב יהודה (א) מפני מה אמרו מים אחרונים חובה מפני מלח סדומית שמסמא את העינים אמר אביי ומשתכחא כקורטא בכורא אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי כייל מילחא מאי אמר ליה לא מבעיא כלומר שצריך נט"י: ומלערב: אמרי דבי רבי ינאי לא שנו אלא עירובי חצרות אבל עירובי תחומין חייבין דתאני ר' חייא לוקין על עירובי תחומין דבר תורה קשיא ליה לרבי יונתן וכי לוקין על לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד אמר רב אשי מי כתיב °אל יוציא איש (ב) אל יצא איש כתיב כלומר יציאה ברגלים בלבד היא ואין בה משום מיתת בית דין אלא באזהרה בלבד היא ולפיכך לוקין עליה וקשיא לן היכי אמרינן הכא לוקין על עירובי תחומין דבר תורה ואנן קיימא לן דליתא לדרבי עקיבא דאמר* א תחומין מדאורייתא ואשכחינא בגמ' דבני מערבא דגרסינן (ב) הגיעוך סוף תחומי שבת שאינן מחוורין לך דבר תורה ר' מנא בעא ניחא אלפים אמה אינו מחוור ד' אלפים אמה מחוור הוא ר"ש בר ביסנא בשם רבי אחא אמר אין לך מחוור מכולם אלא תחום י"ב מיל כמחנה ישראל (ג) נמצאו עכשיו תחומי שבת מהן דרבנן ומהן דאורייתא מאלפים אמה ולמעלה עד י"ב מיל לוקה עליהן (ג) מדרבנן ולר"ע לוקה עליהן מדאורייתא דכתיב °מקיר העיר וחוצה אלף אמה וגו' וכתיב °ומדותם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים וגו' אי אפשר לומר אלפים אמה שכבר נאמר אלף אמה (ד) אלא אלף אמה מגרש ואלפים אמה תחום שבת ורבנן סברי אלף אמה מגרש ואלפים אמה שדות וכרמים מי"ב מיל ולמעלה לוקה עליהם מדאורייתא לדברי הכל (ה) דכתיב אל יצא איש ממקומו והיינו י"ב מיל כנגד מחנה ישראל אבל מאלפים אמה ולמטה מותר לדברי הכל ועדיין הקושיא במקומה עומדת שאין לנו עירובי תחומין אלא עד סוף אלפים אמה בלבד ואם הניח עירובו חוץ לאלפים אמה אין עירובו עירוב ואסור לו לצאת חוץ לאלפים אמה אפי' אמה אחת ואם איסור זה מדרבנן הוא לא ילקה עליהם דבר תורה אלא לדברי ר"ע (ו) והאי תירוצא לא סליק אליבא דגמרא דילן וקושיא בדוכתיה עד השתא כדקאי קאי (ד): סליקו להו מבוי

רש"י

מאי לאו פנוי מאדם. כגון דהוי ג' והקיפו שמנה דכי יהבת לכל חד בית סאתים אכתי פשו להו בית סאתים פנוי (ז) אבל לשבע לא דכי יהבת לכל חד סאתים לא פשו להו (ח) (אלא) בית סאתים [או] שלא היו כ"א שנים והקיפו שש סאין שכשתתן סאתים לכל א' אכתי פשו להו בית סאתים פנוי בלא בעלים אבל אם לא נשאר פנוי מאדם אלא סאה כגון שהקיפו חמש מותרים אע"פ שאין צריכין אלא (מג') [לד']: ומשני לא פנוי מכלים. כלומר שיש בין המחיצות בית סאתים פנוי שלא היו צריכים לו ואפי' היו ג' אם אין צריכין אלא לסאתים והקיפו ד' סאין בטלה מחיצה: שבת גורמת. ולכך שלשה ומת אחד מהן אמרי' שבת הואיל והותרה הותרה ושנים שניתוספו עליהן הואיל וכשנכנס' שבת אסורים שבת גרמה לאיסור: היינו ת"ק. רבנן קמאי דאמרי לא דברו בשיירא אלא בהווה ולעולם יחיד נמי מותר: איכא בינייהו יחיד בישוב. דת"ק סבר לא דברו שיירא אלא בהווה ולעולם נמי שרינן יחיד (ט) דומיא דשיירא בדרך ולא בישוב הואיל ויכול לעשות מחילה ההוגנת: ורבנן בתראי (י) סברי. אמילתא דרבי יוסי ברבי יהודה קמהדרי דקאמר איהו אינה מחילה לא בדרך ולא בישוב וקאמרי איגהו אחד משני דברים או שתי או ערב מחילה (כ) אחד יחיד וא' רבים בין בדרך בין בישוב: מלח סדומית שמסמא את העינים. ואמרו חכמים אחר כל אכילתך אכול מלח ומשום מלח שטובל בו אצבעותיו תיקנו מים אחרונים: כי קורטא בכורא. בתוך כור מלח יש בו מעט מאותו מלח סדומית כמין קורט קטן: (ל) כייל מלחא. צריך ליטול ידיו או לא אם מודד מלח לחמרים: לא מבעיא. כלומר כ"ש דצריך: לוקין על עירובי תחומין. דכתיב אל יצא איש ממקומו ומהכא ילפינן תחומין פרק מי שהוציאוהו: לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין. שלא יעשו כן דס"ד אל יוציא [הוא] דילפינן מיניה הוצאה מרשות לרשות והוי אב מלאכה וממיתין עליה וכל לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד אין לוקין עליו ואפילו לא התרו בו למיתה והתרו בו למלקות דהשתא לא מיקטל אפ"ה לא לקי דלאזהרת מיתה ניתן ולא למלקות: אל יצא כתיב כאן. ואין כאן לשון הוצאת משוי:

סליקו להו מבוי

עין משפט

א מיי' פרק ז' מהל' מלכי' ופי"ג מהלכות ברכו' (ועירו') טור או"ח סי' קסג:

ב מיי' פרק כז מהלכו' שבת סמג לאוין סו טור או"ח סי' שצו:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב צריך לומר דהיינו דוקא לענין שמתירין מחילת של שתי או של ערב ליחיד בישוב ודלא כת"ק דס"ל דלא מתירין ליחיד כל עיקר בישוב הואיל ויכול לעשות מחילה ההוגנת. אבל במאי דס"ל לחכמים שדין יחיד בישוב כדין המדבר ומתנין אף ליחיד כל צרכו בהא אי אפשר שיפסוק הלכתא כוותייהו דהא כבר פסק למעל' כרב נחמן דדרי' בהא דר' יוסי בר' יהודה דקאי' בשיטתי' דאבוה שאין נותנין ליחיד אלא בית סאתים ואפילו במדבר וק"ל: (ב) נ"ב פירו' הזה תמצא בביאורי לסמ"ג בדברי הר"א שטיין בדפ"א ע"ג: (ג) נמצא כצ"ל: (ד) נ"ב כו': (ה) דכתי' כצ"ל: (ו) מן ואפי' כו' עד סוף הפרק נ"ב באלפס ישן אין זה וכן הרא"ש לא העתיקו וכן נראה דהא כבר כתב ועדיין קושיא וכו' ודע דמלשון הרי"ף ז"ל לא משמע שיפסוק דתחומין די"ב מיל דאורייתא אלא נראה כמספק ורבינו ירוחם בנתיב י"ב ח"ח כ' וז"ל ולפי התלמוד בבלי שלנו הוא מדרבנן ואין לוקין עליו מן התורה לעולם כ"כ הרי"ף וכן מוכח כו' גם מדברי הרמב"ן בספר המלחמות נראה שסובר כן לדעת הרי"ף ודלא כמה שנראה מדברי בעל המאור שמפרש שהרי"ף סמך על דברי הירושלמי ונראה שלא היה גורס כלל בדברי הרי"ף הא דועדיין הקושיא במקומה עומדת כו' עד סופה דודאי לפי גירסא זו משמע שסמך על הירושלמי ודע שהרמב"ם בפ' כז מהלכו' שבת והסמ"ג בלאוין סו פסקו כמו הירושלמי גם במרדכי הארוך בשם אבי"ה דחק לפרש כדי להשוות הירושל' והבבלי גם הרב המגיד כתב שם שכן היא הסכמת הגאונים ושהאחרונים חולקים והאומרים דאין לתחומין כלל מן התורה ואפילו כמה פרסאות והאריכו להוכיח כן ולדעת זו הסכימו הרמב"ן והרשב"א ז"ל עכ"ל גם הרא"ש מסיק כן וכ"כ הטור בסימן שצ"ו ע"ש אמאס בפ' כיצד מעברין בפיסקא היה שם גדודיות כו' אמר רב הונא יושבי צריפין כו' מתיב רב חסדא ויחנו על הירדן כו' ותני כשהן נפנין כו' פי' שם רש"י אלמא המהלך ברגלים והולך לנקביו חוזר לאחוריו ג' פרסאות כו' לכאורה יראה שקשה מה לו לדקדק ממהלך ברגלים וכו' הא אפי' ממהלך באמצע שפיר פריך הליך חוזר לאחוריו פרסה ומהלה אלא שע"כ שרש"י ז"ל הוקשה לו דא"כ הוה מצי לאקשויי בלא הך ברייתא דקתני כשהן נפנין כו' ממהלך באמצע וגם הוקשה לו לרש"י דמאי קושיא מהאי דכשהן נפנין כו' הלא גדול כבוד הבריות שדוחה את ל"ת שבתורה כדאמר בפרק מי שהוציאוהו לפיכך פי' ואמר ז"ל דממהלך ברגלים פריך דהא חוזר לאחוריו ג' פרסאות והוא לאו גמור מן התורה שאין כבוד הבריות דוחה אלא לאו דלא תסור ולפיכך הוצרך נמי להביא הסיפא דכשהן נפנין כו' כדי לאקשויי (חסר) כן נ"ל: (ז) נ"ב בלא בעלים: (ח) אלא בית סאה בלא בעלים הס"ד ואח"כ מה"ד אי נמי מאי לאו פנוי מאדם שלא וכו' שאין צריכין אלא לג' כצ"ל: (ט) נ"ב ויחיד: (י) בתראי אמילתיה כצ"ל ותי' סברי נמחק: (כ) נ"ב היה: (ל) כייל מלח מאי אם מודד מלח לחמרים צריך ליטול ידיו או לא כצ"ל: (מ) נ"ב הוא: (נ) דק"ל כצ"ל: (ס) וכיון כצ"ל ותי' וכן נמחק: (ע) ומי איכא כצ"ל: (פ) דלא כצ"ל: (צ) שאמרו כצ"ל:

שלטי הגבורים

א מיי' וסמ"ג פליגי עם רבינו וכתבו דתחומין עד י"ב מיל הם דאורייתא ולוקין עליהם למהלך שפי מי"ב מיל ומדברי רבינו משמע דאין שיעור לתחומין דאורייתא וכתב הטור או"ח סימן שצ"ז ואינו אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא:

לשון ריא"ז

וכן פטורין בני המחנה מלערב בין עירובי תחומין בין עירובי חצירות שאף עירובי תחומין אינן אלא מדברי סופרים כמו שביאר מז"ה:

הגהות חו"י

(א) נ"ב עי' ברי"ף ברכות פרק אלו דברים סי' ר': (ב) נ"ב ע"ש בתוס': (ג) נ"ב לרבנן מדרבנן: (ד) נ"ב עי' בהשר"י מבואר סדבר ומה דלא סליק וכו' ונראה דהשמט מהרי"ף:

חדושי מהרמ"ז

בהריא"ף ז"ל פיסקא חכמים היינו ת"ק וכו' א"ב יחיד בישוב וכו' והלכתא כוותייהו ע"כ. נ"ל דלא פסיק הלכה כרבנן בתראי כי אם לענין זה דיחיד בישוב דמי ליחיד במדבר אבל מ"מ אין נותנין לו אלא ב' סאתים כריב"י דקי"ל כוותי' וכדדרש ר"נ לעיל וה"ה דנ"מ לענין שיירא בישוב וק"ל: שם ועדיין הקושיא במקומה עומדת וכו'. ר"ל דאי אפשר לפרש ש"ס דילן דקאמר היו לוקין על תחומין מיירי בי"ב מיל דקאמר אבל עירובי תחומין חייבים דתני ר' חייא כו' ובי"ב מיל לא שייך עירוב כלל דהא אם נתן עירובו אפילו אמה אחד חוץ לאלפים ודי' אמות שיש לו לאדם במקום עירובו אינו כלום וע"כ מיירי בתחום ב' אלפים ואפילו הכי קאמר היו לוקין:

המאור הקטן

ובסוף זה הפרק כתב הרי"ף תחומין יש מהן דאורייתא ויש מהן דרבנן סמך על דברי הירושלמי והניח תלמוד ערוך שלנו דאמרינן בפרק כלל גדול דידע לה לשבת במאי דידע לה בתחומין אליבא דר"ע מדשבקינהו לרבנן ואוקמה כיחידאי אלמא לרבנן ליכא תחומין מדאורייתא כלל ותו דאמרינן במס' יו"ט אין רוכבין על גבי בהמה מאי טעמא גזירה שמא יצא חוץ לתחום שמעת מינה תחומין דאורייתא לא גזירה שמא יחתוך זמורה מיהא שמעינן דליכא תחומין מדאורייתא כלל אלא כולם מדבריהם והם הוא שהחמירו בהם במקצת מקומות וסוגיין בכוליה תלמודא (דכולן) [דילן] הכי דליכא תחומין אלא מדרבנן לרבנן דפליגי עליה דרבי עקיבא:

מלחמת ה'

ועוד ובסוף זה הפרק כתב הרב אלפסי ז"ל תחומין יש מהן דאורייתא ויש מהן דרבנן סמך על דברי הירושלמי והניח תלמוד ערוך שלנו דאמרינן בפרק כלל גדול דידע לה לשבת במאי דידע לה בתחומין אליבא דר"ע וכו' ותו דאמרינן במס' יו"ט עד שמעת מינה תחומין דאורייתא לא גזרה שמא יחתוך זמורה: **אמר** הכותב איני כמשיב על דברי בעל המאור ז"ל אלא כמוסיף על דבריו הרי שהביא אלו הראיות על התחומין שהן מדברי סופרים לעולם וכיוצא בהן עוד ראיה בפרק מי שהחשיך לאו מכלל דאיכא מידי דאין חייבין לא על שגגתו חטאת ולא על זדונו סקילה ומאי ניהו מחמר לא תחומין. ואליבא דרבי עקיבא הבערה ואליבא דרבי יוסי וגדולה מהן עוד בפרק בכל מערבין במסכת זו דאמרינן גבי טומאה של דבריהן באוכל אוכלין טמאין והבא ראשו ורובו במים שאובין לר' יוסי דאמר ספיקו טמא שאני טומאה דהואיל ויש לה עיקר מן התורה אקפינן שבת נמי דאוריי' היא קסבר ר' יוסי תחומין דרבנן אלמא תחומין דבר שאין לו עיקר כלל מן התורה הוא וא"ת יש מהן מס"ת הא אית להו עיקר מס"ת דומיא דטומאה דרבנן ולדרבה תחומין חמירי דבדידהו גופייהו יש עיקר מה"ת אבל טומאה דבה ראשו ורובו במים שאובין ליכא בדידיה אלא גזרה משום טומאה אחרת של תורה וכבר ראינו שדוחין לומר דנקט ר"ע בתחומין לרווחא דמילתא ולא עלתה על דעת לגזור גבי רוכבין על גבי בהמה משום שלש פרסאות דמרחק טפי ושמא ידחו אף בזו לומר דשלש מחלוקות בדבר דלר' יוסי כל תחומין מדבריהם ואף אנו נאמר לבעל הדחי' הזו (נ) דקל הכי עתה שאין לנו בתלמודנו אלא תחומין דאורייתא לרבי מאיר ורבי עקיבא ואינהו בתחומין דאלפים אמה מיירי והתחומין דרבנן לר' יוסי וקאמר דאין להם עיקר מן התורה (ס) וכן דסוגיין בעלמא תחומין דרבנן אלמא אין להם עיקר מן התורה כלל ותמה על עצמך אי של שלש פרסאות מחוורין הן כמו שהוזכר בירושלמי היאך לא הקשו שם בגמרא דילן (ע) מאי איכא למאן דאמר תחומין אין להם עיקר מן התורה והא כתיב אל יצא איש ממקומו ותני רבי חייא לוקין על עירובי תחומין דבר תורה ונפרוק קסבר ר' יוסי כולהו תחומין דרבנן וחוץ מזו גדולה מכולן בתלמודינו מחלוקת ר"ע וחכמים בתחומין לר"ע תחומין מן התורה ולדברי חכמים מדבריהם ובתחומי אלפים אמה הדברים אמורים וכל מקום שהוזכרו בתלמוד תחומין ומחלוקתם בענין הזה נאמרו ולא הוזכרו בשום מקום שלש פרסאות לשבת [...] בא רבי חייא ושנה סתם לוקין על עירובי תחומין מן התורה ולא יצא לנו מקום למלקות בזה אלא מן השיעור המוזכר בירושלמי ולא נזכר בתלמודנו מעולם זה הכל ורעות רוח הוא וכן קשה מאד שהרי משנתנו על אלפים אמה בלבד היא שנויה דלא קתני ומותרין להלך שלש פרסאות אלא קתני ופטורין מלערב בלחוד (פ) לא התירו לכן חכמים אלא עירוב זה שפטרוהו ממנו מה שאחרים מותרין בעירוב במחנה בלא עירוב ועלה קאמר כדבי רבי ינאי אבל עירובי תחומין חייבין דתני רבי חייא וכו' אלמא תחומין לרבי חייא אפילו של אלפים אמה דבר תורה הן וכבר ראינו שדחקו לפרש דהכי קאמרי' לא שנו אלא עירובי חצירות שאין להם עיקר מן התורה אבל עירובי תחומין כיון שיש להם עיקר מן התורה בכגון שנים עשר מיל חייבין הם לערב בסוף אלפים ואלו דברי נביאות לא הוזכרו בגמ' ואין הפיל הזה יכול להכנס בנקב המחט הזו וכשאנו מחזרין אחר הגמרא הירושלמית אינה משבוש לגמרא שלנו שזה שנאמר שם הגיעוך סוף תחומי שבת שאינן מחוורין דבר תורה לא לדברי ר' חייא אמרו אלא לדעת ר' יוסי שאמר משום חמשה זקנים ספק העירוב כשר והקשו שם שהרי העירוב דבר תורה הוא ובסוף הסוגיא העלו א"ר יוסי קיימתה כיון דמר רבי הושעיא הגיעוך סוף תחומי שבת שאין מתחוורין דבר תורה כלומר שהוא ספק מדבריהם ואע"פ שיש להם עיקר מן התורה דומיא דטומאה ותנן ר' יוסי מטמא כבר תירצו שם תמן בשם גרמיה והכא משום חמשה זקנים כדמתרגלי' עלה בגמרא דילן מ"מ לא למדנו משם לר' חייא שיהא ספק בתחומין אלא לרבי יוסי דמיקל בהו ומכשר בספק עירוב לדידיה אמרי' דאלפים אמה מדבריהם וג' פרסאות תורה ובגמרא דילן אמרינן דלרבי יוסי אין להם עיקר מן התורה כלל. ועוד מצינו שם בפרק במה מדליקין מערבין ספק חשיכה רבי חייא בר אבי אמר הדא דתימא בעירובי חצירות אבל בעירובי תחומין דבר תורה הן הוא למדנו שסתם גמרא שלהם סוברין תחומין מן התורה כר' חייא והיינו בתחומי אלפים אמה והן הן תחומין הנזכרים בכל מקום וכיון שפסקו תחומין דרבנן אין לתחומין שלש פרסאות על מה שיסמכו בגמ' דילן כלל. ועכשיו אני חוזר לדברי רבינו הגדול ז"ל שלבך באתי ואומר אני שאין לנו מדבריו הפסק הזה שתולין בו ללקות על תחומי שנים עשר מיל דבר תורה אבל דבריו כך הם הקשה על השמועה הזו (נ) ואמרו לוקין על עירובי תחומין דבר תורה

דהא

נר מצוה · תורה אור

עושין פסין לביראות ארבעה דיומדין נראין כשמונה דברי רבי יהודה ר' מאיר אומר שמונה נראין כשנים עשר ארבעה (א)דיומדין וארבעה פשוטין גבהן עשרה טפחים ורחבן ו' ועביין כל שהוא וביניהם כמלא שתי רבקות של שלש שלש בקר דברי רבי מאיר ר' יהודה אומר של ארבע ארבע קשורות ולא מותרות אחת נכנסת ואחת יוצאת: מותר להקריב לבאר ובלבד שתהא פרה ראשה א ורובה מבפנים ושותה ומותר *להרחיק כל שהוא ובלבד שירבה בפסים ר' יהודה אומר עד

רש"י

עושין פסין לבירלות · שברשות הרבים והבירלות (א) רה"י הם כי הם עמוקים עשרה ואין יכולין למלאות מהן ועושין פסין אלו להכין להן היקף שיהו הפסין (ב) עושין לאותו סביבות הבור רה"י וימלא ויוליא ויניח שם ותכנס בהמתו וישקנה: דיומדין · עמוד הנראה כשנים שעשוין כמרזב שלנו (ג) כשנועלו בקרקע לפאת דרומית מערבית נוטה דופנו אחד למזרח ואחד לצפון והשני לפאת מערבית לפונית נוטה (ד) א' למזרח וצידו א' לדרום וכשנותן ארבעתן לארבע הפיאות נמלא לכל רוח ב' אמות דופן אמה כנגד אמה והריוח בינתיים: פשוטין · באמלע נותן לכל רוח לוח שרחבה אמה והא דבעינן פשוטים היינו היכא שיש יותר מעשר בין הדיומדין כדמפסיק לר' מאיר: וביניהם · כלומר בין הדיומדין לריך שלא יהא ריוח יותר משני רבקות של שלשה בקר: רבקות · קופל"א בלע"ז ג' בהמות יחד מחוברות דהיינו שש בהמות ושיעור עובי הבהמה אמה ושני שלישי אמה דהיינו בין הכל י' אמות ואם הוא פחות כ"ש שהוא טוב יותר: קשורות · הוא חומרא למעט ריוח שביניהם: אחת נכנסת ואחת יולאת · קולא היא דלא בעי עשר מלומלמות אלא שוחקות: מותר להקריב · פסין לבאר ולעשות היקף קלר: ובלבד שתהא· משפת הבאר ועד בין הפסים (ה) ראשה ורובה של פרה אבל בציר מהכי לא (ו) דממשיך אחר פרתו ומפי' לדוולא חוץ למחילה ומפיק מרה"י לרה"ר: להרחיק כל שהוא · כל מה שרולים לעשות היקף גדול: ובלבד שירבה בפסין· דכל (ז) מה שירחיק מן הבור מגדיל ריוח שביז דיומד לדיומד ולריך להרבות

עושין פסין לבירלות וכו'. לבירלות שברשות הרבים ובירלות עלמן רה"י הן שעמוקים עשרה ואין יכול למלאות מהן ועושין להן פסין אלו להכין להם היקף שיהו הפסין הללו עושין לאותו סביבות הבור רה"י וימלא ויוליא (ח) שם ותכנס בהמתו כולה או ראשה ורובה וישקנה שם: דיומדין. כלומר דו עמודים והוא עמוד הנראה כשנים שעשוי כמרזב וכשנועלו בקרקע לפאת מזרחית לפונית שנוטה דפנו אחד [א] למזרח ודפנו אחד לצפון והשני לפאת מזרחית דרומית שנוטה דפנו אחד [ב] למזרח ודפנו אחד לדרום והשלישי לפאת מערבית לפונית שנוטה דפנו אחד למערב ודפנו אחד לצפון והרביעי לפאת מערבית דרומית שנוטה לדו א' למערב ולדו א' לדרום וכשנותן ארבעתן לד' הפאות נמלא לכל רוח ורוח רוחב (ט) אמה ונמלא שהארבע' דיומדין הן כשמונה ומפורש לקמן במשנתנו שבין דיומד לחבירו מתיר ר' יהודה עד שלש עשרה אמה ושליש וא"צ שם פשוטין דזהו פס ו' טפחים בין דיומד לדיומד ורבי מאיר אינו מתיר אלא עד עשר אמות · וא"ת אמאי מצריך ר' מאיר פשוטים בין דיומד לדיומד הכי מקשו בגמרא [דף יט:] ומתרץ בבור שמונה כ"ע לא פליגי דלא לריך פשוטין ובבור שתים עשרה כ"ע לא פליגי דלריך פשוטים כי פליגי מח' ועד י"ב דלר"מ בעינן פשוטין ולר"י לא בעי' פשוטים (י) הכי פירושו בבור ח' וכו' אם רוחב הבור ח' אמות לבדן אפילו לרבי מאיר דאינו מתיר בין דיומד לדיומד אויר אלא עד י' אמות בבור שאין בו אלא שמונה אמות לבדן אין לריך להשים פשוטין בין דיומד לדיומד למעט אויר מאי טעמא דכי מניח ב' אמות שלריך אויר לראשה ורובה של פרה שתעמוד שם בעת שתשתה אכתי ליכא אלא עשר אמות בין דיומד לדיומד ולא מיבעיא אם ישים הדיומד של מזרחית לפונית רחוק מן הבור אמה א' לבדה והדיומד של מזרחית (כ) דרומית ירחיק אותו מן הבור ג' אמות ותוכל כל הפרה כולה לעמוד מלד מזרחית דרומית באותו אויר שבין חלי דיומד המועיל במקום כותל דרום דאפילו הכי ליכא אלא אויר שתי אמות מסוף חלי דיומד שהוא מועיל לכותל מזרחית מכאן עד הבור והבור יש בו ח' הרי עשר אמות של פרוץ עד תחלת הדיומד שהוא בראש האחד ולעשר אין לריך כלום א"כ שירחיק דיומד של כותל מזרחית לפונית ב' אמות מן הבור ודיומד של כותל מזרחית (ל) לפונית כמו כן שתי אמות מן הבור ויכול להשקות בהמתו מכל לד שהרי איכא שתי אמות כשיעור של ראשה ורובה של פרה בכל הלדדין וליכא מפרוץ אלא עשר אמות ולעשר אין לריך מיעוט בפשוטין [ג] שעביין אמה וכ"ש לר' יהודה שהוא מתיר פרלה עד י"ג אמות ושליש אמה: ובבור שתים עשרה אפילו לר' יהודה לריך פשוטים למעט הפרוץ שאם הרחיק שני הדיומדין מן הבור מכאן ומכאן בשוה ב' אמות כשיעור ראשה ורובה של פרה אפ"ה לריך [ד] דיומד למעט הפרלה דהא יש בפרלה ארבע עשרה אמות שנשאר חוץ מן הדיומד אמה אחת מכאן ואמה אחת מכאן ורוחב הבור י"ב הרי לך ארבע עשרה וכ"ש לר"מ שהוא אוסר פרלה יותר מי' אמות ולריך שישים פשוט אחד רחב אמה באמלע האויר כדי שלא יהיה בין דיומד לפשוט אלא שש אמות ומחצה מכאן ושש אמות ומחצה מכאן או ידביקנו לדיומד ולריך פשוטים הרבה וכל זה אליבא דר' מאיר ואליבא דר' יהודה סגי כשישים פשוט אחד אע"פ שידביקנו אל הדיומד שהרי אינו נשאר אלא שלש עשרה אמות של פרוץ. [ה] ודוקא בבור י"ב לריך פשוטים בין לרבי מאיר בין לרבי יהודה כשהרחיק הדיומדין מן הבור מכאן ומכאן שתי אמות בשוה אבל אם הדביק הדיומד הא' לבור לגמרי [ו] או הרחיקו ממנה אמה אחת לבד ומהלד השני הרחיק הדיומד שתי אמות כשיעור ראשה ורובה של פרה אין שם פרוץ אלא שתים עשרה [*או אם הרחיק הדיומד מלד אחד אמה אחת ומלד השני הרחיק הדיומד ב' אמות כשיעור ראשה ורובה אין שם פרוץ אלא י"ג אמות] ואין לריך פשוטים אליבא דרבי יהודה. כי פליגי ר"מ ורבי יהודה במשנתנו דלרבי מאיר לריך פשוטים ולר"י לא לריך פשוטים בבור ט' וכגון שהרחיק כל שני הדיומדין בשוה מן הבור כשיעור ראשה ורובה של פרה ונמלא שיש לפרוץ אחת עשרה אמות לרבי מאיר לריך פשוטים ולרבי יהודה לא לריך אבל אם הדביק הדיומד האחד שתי אמות ומלד אחד ומלד השני הרחיק הדיומד לגמרי לבור מלד אחד ומלד השני הרחיק הדיומד האחד שתי אמות לבדן ליכא פרוץ אלא [ז] עשר אמות לבדן [ח] ואפילו לרבי מאיר לא לריך. ובבור עשרה אם הרחיק בשוה כדפרישית יהיה הפרוץ שתים עשרה ולרבי מאיר לריך פשוטין ולרבי יהודה לא לריך ובבור אחת עשרה אם הרחיק בשוה כדפרישית יהיה הפרוץ שלש עשרה ולרבי מאיר לריך פשוטים ולרבי יהודה לא לריך: **גבהן** עשרה. שאין נקראת מחילה בפחות מעשרה ורחבן שש טפחים דזהו אמה שאע"פ שמחילת (עשר) [חלר] סגי בפס ארבעה לא דמי דהתם בחלר איכא ג' מחילות שלמות אבל בפסי בירלות שרובו פרוץ מכל לד מלרכינן פס של ששה טפחים: ועביין כל שהוא. דמה לנו ולעביין כי אם לרחבן: וביניהם כמלא שתי רבקות של שלש שלש בקר. כלומר אנו מתירין בין דיומד לדיומד אויר כל כך שיוכלו ו' פרות ליכנס בתוכה בבת אחת כדמפרש ואזיל אחת נכנסת ואחת יולאת כלומר שלש פרות המושכות בעול הרולות ליכנס שם לשתות וימלאו שלש אחרות יולאות משם ששתו כבר והוא שיעור יותר גדול משיכנסו ו' כולן בבת אחת וזה השיעור הוא עשר אמות לפי שרחבה של פרה החורשת אמה ושני שליש' אמה נמלאו לשש פרות שש אמות וששה פעמים שני שלישים (מ) הם שנים עשר שלישים והם ארבע אמות הרי עשרה ונמלא שר"מ מתיר עד עשר ולא יותר ור"י מתיר כשיעור שמונה פרות שהם שמנה אמות וט"ז שלישים שהחמשה עשר מהן הן חמש אמות לרף אותם עם שמונה אמות הן שלש עשרה אמות ושליש אמה ואע"פ שאין הפרות מושכות בעול בשבת אפ"ה משערין בהו לפי שגם בימות החול נכנסת שם לשתות ופעמים שכשהלמד הא' נכנס לשתות מולא השני ששתה משם ורולה ללאת ואם יהיה בין הדיומדין פחות מזה השיעור יבואו הפרות ויפילו הדיומדין לארץ ומחלוקת דרבי מאיר ורבי יהודה שזה משער בלמד של ג' ג' פרות וזה משער בארבע (נ) משמע שיש מקומות שאין חורשין בלא ארבע פרות או מפני שהארץ קשה לחרוש או מפני שהבהמה גסה שלהן אינה חזקה כשאר פרות דעלמא: קשורות ולא מותרות. מקשינן בגמרא [דף יט:] כיון דתנא קשורות פשיטא דלא מותרות ומתרץ אי לא תנא אלא חדא הוה אמינא מאי קשורות כעין קשורות שהן סמוכות זו לזו קלת ואם יהיה בענין זה יהיה השיעור יותר גדול להכי תנא ולא מותרות דדוקא קתני שכן דרכן בחול להוליכן לבור להשקותם: אחת נכנסת ואחת יולאת. כדפרישית להגדיל השיעור לפי שהרבה פעמים מזדמן לאדם בחול כזה הענין: **מותר** להקריב לבור וכו'. כלומר יכול להקריב הדיומדין ולנטעם סמוך לבור אם ירלה ובלבד שישאר שתי אמות מן המחילה עד הבור וזהו שיעור ראשה ורובה של פרה כדפרישית שאם יקריבם כל כך לבור שלא יהיה בו כשיעור הזה כשירלה להשקות בהמתו בדלי שבידו גזרינן שמא יוליאנו לרה"ר דזהו חוץ הדיומדין אבל כיון שהאויר רחב כשיעור ראשה ורובה של פרה ליכא למיגזר כדאמרינן בהמולא תפילין [ד' נט:] לא יעמוד אדם ברה"ר וישתה ברה"י אא"כ הכניס ראשו ורובו למקום שהוא שותה ובשיעור הקרבה זו שהיא ראשה ורובה של פרה הוי פלוגתא דר' מאיר ור' יהודה דרבי מאיר אינו מתיר אלא פרוץ של י' אמות ורבי יהודה מתיר עד י"ג אמה ושליש: **מותר** להרחיק כל שהוא. כלומר כל מה שהוא רולה ד' או ה' אמות או יותר ובלבד שיהיה זריז להרבות פשוטים בענין שלא יהיה בין דיומד לפשוט יותר מעשר לר"מ או לר' יהודה מי"ג אמה ושליש וכן יזהר שלא יהיה בין פשוט לפשוט יותר מזה השיעור (ס) אפילו יהיה ממזרח ועד מערב מהלך שלש וארבע סאין [או יותר] שרינן במחילות גרועות כאלו ור"י פליג ואמר דלא שרינן אלא כשיעור בית סאתים בלבד דזהו שיעור חלר המשכן כמו שנאמר לקמן במשנתנו [אבל יותר לא] דלא מיקרי

תו

עין משפט

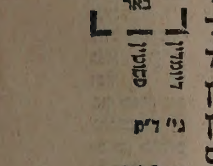
א מיי' פרק י"ז מהל' שבת:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב עלמן: (ב) נ"ב הללו: (ג) וכשנועלו כנ"ל: (ד) נ"ב לידו: (ה) נ"ב כדי: (ו) דילמא ממשיך כנ"ל: (ז) כמה כנ"ל: (ח) נ"ב ויניח: (ט) נ"ב ב': (י) והכי כנ"ל: (כ) נ"ב כוה [והליור תמלא בגמ' דף טו']: (ל) דרומית כנ"ל: (מ) שהם כנ"ל: (נ) משום כנ"ל ותי' משמע נמחק: (ס) ואפי' כנ"ל: (ע) נ"ל גמל: (פ) שאין כנ"ל: (צ) נ"ב עד: (ק) תי' דבר נמחק ונ"ב זכר:

הגהות חו"י

(א) בא"לפסי של החו"י נ"ב כזה

גי' ד"ש

הגהות מא"י

[א] שנוטה דפנו אחד למערב ודפנו אחד לדרום כנ"ל: [ב] דפנו אחד למערב וכו' והשלישי וכו' ודפנו אחד לדרום והרביעי וכו' לדו א' למזרח ולדו א' לצפון כנ"ל: [ג] שרחבן כנ"ל ותי' שעביין נמחק: [ד] תי' דיומד נמחק ונ"ב פשוט: [ה] ודוקי' וכו' בין לר' יהודה כ"ז מוקף: [ו] או וכו' אחת לבד כ"ז מוקף: [ז] תי' עשר נמחק ונ"ב תשע: [ח] נ"ב אבל אם הרחיקו ממש אמה א' או אם הדביק האחד והרחיק השני ג' אמות אז הוא כפרוץ י' אמות:

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז

א וכן בכל מקום שאדם משקה בהמתו ברה"י לריך שתהא ראשה ורובה בפנים ואם אין ראשה ורובה בפנים אסור שמא ימשך אחריה ויוליא הכלי בידו לרה"ר כד"א כשהיה אוחז בכלי ולא היה אוחז בבהמה אבל כשהיה אוחז בכלי והיה אוחז בבהמה אע"פ שאין ראשה ורובה בפנים מותר שהרי אינה יכולה לימשך בחוץ שהרי הוא אוחז בה ואם היה (ע) גדול שצוארה ארוך אע"פ שהוא אוחז בה לריך שיהיה ראשו ורובו מבפנים כמבואר בקונטרס הראיו':

מלחמת ה'

דהא אנן קי"ל תחומין מדבריהם ורבי עקיבא דאמר מן התורה יחידאה הוא ולית הלכתא כוותיה שאפי' לעמוד משנת ר' חייא כדברי יחיד קשה הוא למה אמרו בדבי ר' ינאי לא שנו בעירובי חצירות וכו' ואמר הרב ז"ל שמצינו בתלמוד ארץ ישראל שהם סבורין דתחומי שנים עשר מיל מן התורה ונמצאו עכשיו לפי' ירושלמי הזה תחומי שבת מהן דרבנן ומהן דאורייתא מאלפים אמה עד שנים עשר מיל לוקה עליהן מדרבנן ולרבי עקיבא לוקה עליהן מן התורה משנים עשר מיל ולמעלה לוקה עליהן מן התורה לדברי הכל ועדיין הקושיא במקומה עומדת (פ) זאין לנו לדחוק ולומר שהגמרא שלנו סוברת כן ושנעמיד דברי רבי חייא בשנים עשר מיל לפי שאין לנו עירובי תחומין אלא (צ) סוף אלפים בלבד ואם איסור זה מדרבנן לא ילקה עליהן דבר תורה ורבי חייא לוקין על עירובי תחומין קאמר וכדברי רבי ינאי ומעתה כיון שלא נוכל לפרש הברייתא הזו של רבי חייא ודבי רבי ינאי בתחומי שנים עשר מיל ולומר שהכל מודים שהן דבר תורה בטלה סברא זו מן הגמרא שלנו ואין לנו בכל תלמודנו זכר לשנים עשר מיל אלא תחומין מדרבנן הן ואין להן עיקר מן התורה קאמרי' בכל מקום אלו הן דברי רבינו ז"ל. וזו היא סברתו ולא שיהא תוקע עצמו לדברי הלכה לפסוק תחומין דאורייתא בשום מקום: ועוד אני מהוור עמעומי הסוגיא הזו ואומר שאין לנו על דברי רבי חייא קושיא לפי שרבי חייא תנא הוא ושונה משנתו בדעת עצמו ולא ידענו אם הוא סבור כדברי רבי עקיבא דאמר א"א לומר אלף אמה שככר נאמר אלפים · אלא אלף מגרש ואלפים אמה תחום שבת ומשם נתגלה השיעור הזה ולוקין עליו מדכתיב אל יצא איש ממקומו או שהוא סבר כרבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי דאמר אלף אמה מגרש אלפים אמה שדות וכרמים ודורש שבו איש תחתיו אלו ארבע אמות אל יצא איש ממקומו אלפים אמה כדאיתא בפ' מי שהוליאוהו ואין רבי חייא מכריע על מחלוקתן של תנאים ואין לנו לשאול עליו אם שנה משנתו כדברי היחיד או כדברי הרבים כשם [illegible] כן לרבי מאיר ורבי יוסי שהם חלוקין בתחומין דאורייתא בפרק בכל מערבין אבל יש לנו שאלה על דבי רבי ינאי שאמרו לא שנו אלא עירובי חצירות אבל עירובי תחומין חייבין דתאני רבי חייא וכו' וכי מי הצריכה לחלק בסתם משנתם ולהעמידם כדברי יחיד ועוד למה לא (ק) דבר ר"ע בכאן שהרי בכל התלמוד תחומין דאורייתא כר"ע אנו תולין אותן וגם זה אינה קושיא שרבי ינאי סובר כדעת רבי חייא דתחומין דאורייתא ודורש אל יצא איש ממקומו בתחומין כרבי חייא לפיכך הוא מעמיד משנתנו כדברו ולא כלשון שיחיד הוא שונה אלא ר"ע ורבי מאיר ורבי חייא לכולהו שמעינן להו תחומין דאורייתא ולא מצינו במשנתנו מפורש מי שהוא חולק בזה אלא סתם משנה אחת דתחומין לא אמרו חכמים כדבר להחמיר אלא להקל ובגמרא מוקמיה רבי מאיר כרבנן דקסבר תחומין דרבנן וכן רבי יוסי משום חמשה זקנים בספק עירוב וזה שלא הביאו דבי רבי ינאי בכאן אלא דברי רבי חייא לפי שאין לנו מי שאמר בפירוש תחומין תורה אלא רבי חייא בברייתא זו שאלו דברי רבי עקיבא במשנתנו שמא אסמכתא לתחומין הן ורבי מאיר נמי לא אמרו בפירוש אלא בגמרא הוא שפירשוהו כך וכיון ששמענו לרבי חייא בפירוש תחומין דבר תורה מעתה נעמיד משנת ר"ע כפשטה וכולם אמרו דבר אחד ומדברי רבי חייא מפורשין הוא שנתבררו דברי רבי עקיבא שתומין ותולין זו הסברא בכל התלמוד כר' עקיבא משום דסתימתאה הוא וכולהו אליבא דרבי עקיבא תנו אי נמי משום דמתני' שמיע להו ספי וכדאמרינן בעלמא בכל מקום הא מני ר' מאיר היא דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ומיתליא באשלי רברבי ודרבי עקיבא נמי היא כדאיתא ביבמות ובקדושין ובכמה מקומות בנזיקין אמרו הא מני רבי יוסי הגלילי היא דאמר תם משלם חצי כופר לא שמענו לו בפי' כן אלא מפני שלא דרש ובעל השור נקי מחצי כופר ורבי טרפון אמר שם מפורש בברייתא בפרק כיצד הרגל דתם משלם חצי כופר ותולין סברא זו ברבי יוסי הגלילי משום דאיירינן עלה בהן תנאי ולא שהוא סובר כן בודאי אלא שיכול לומר כן ומדברי רבי טרפון מפורשין הוא שנתלית סברא זו ברבי יוסי הגלילי וכיוצא בשטה זו שם בקדושין דתניא האומר לחבירו אם תלד אשתך נקבה מקודשת לי לא אמר כלום ואמר רבי חנינא לא שנו אלא שאין אשתו מעוברת אבל אשתו מעוברת מקודשת וסייט אליבא דרבי אליעזר בן יעקב דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם בכגון שחת ואגם אבל לרבנן דאמרי אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם אינה מקודשת בין שהוכר עוברה בין שלא הוכר עוברה והתם ביבמות איתוקם רבי אלעזר בן עזריה כשטה ואין הלכה כמותו ולא אצרך רבי חנינא לחלק בברייתא זו ולהעמידה כדברי יחיד אלא שהוא סובר כרבי אליעזר

חצר: אמרו לו חכמים לא אמרו. חכמים זה השיעור של בית סאתים אלא בגנה וקרפף שהם דברים שלא הוקפו לדירה אלא מאליהן נעשו מחיצותיהן דהתם הוא דלא מהני יותר מבית סאתים משום דלא רצו חז"ל להקל בדבר שהמחיצות נעשו מאליהן אבל פסי בירות שנעשו הדיומדין והפשוטין ע"י בן אדם דין הוא שיהנה אפילו ביותר מבית סאתים: אבל אם היה שם דיר וכו'. דיר שיש לו מחיצות ובית* בתוכו לרועה שלהן וכל אלו שמונה הכא בענין זה (ד) ואפילו יש להן באורך יותר מחמשה כורין דין הוא שמותר

ע' סדש ביאור מס"ק חא"מ סימן ס"ו:

רש"י

פסין עד שלא יהא בין דיומד (א) לדיומד ובין פשוט לפשוט יותר מי' אמות לרבי מאיר או יותר מי"ג אמות ושליש לר' יהודה שאמר ארבע רבקות: עד בית סאתים · יכול להרבות בפסין: בגנה וקרפף · שאין היקפו לדירה: קרפף · היקף גדול חוץ לעיר להכניס שם עצים לאוצר: אבל אם היה שם דיר של בהמות · שעושין בשדות היום כאן ומחר כאן לזבלן בגללי בהמה: סהר · לבהמות העיר: מוקצה · רחבה שאחורי הבתים וחצר שלפני הבתים דכל הני היקפן לדירה הוא (ב) ופסי ביראות נמי הואיל וחזו מימיהם לשתיית אדם הוי תשמיש מעליא: גמ' בהמת עולי רגלים. דוקא בשביל עולי רגלים הקילו אבל אדם אפילו עולי רגלים לא הותר לדלות ולשתות שיכול ליכנס לפנים ולשתות: מטפס · אוחז בידיו וברגליו בכתלים ונכנס ויוצא: מתני' יסלקנה לצדדים · דאתו רבים ומבטלים למחיצתה: בור הרבים · אי מיפסקי מיא מדכרי אהדדי: באר היחיד · נמי שרי דהא לא פסקי מיא: לבאר הרבים · דאיכא תרתי למיבותא: (ג) גמ' דרבים אפילו מכונסין · שרי רבי יהודה בן בבא והא דאמר באר הרבים משום דרבי עקיבא דאמר באר היחיד שרי ואתי איהו למימר אע"ג דמים חיים ניהו דרבים אין דיחיד לא וה"ק אין עושין פסין אפילו לבאר אלא של רבים: אין בורגנין בבבל · דאמרינן בפרק כיצד מעברין אם היו בורגנין חוץ לעיר בתוך ע' אמה ושיריים הם מתעברין עמה ומודדין משם ולהלן תחום העיר ומהו בורגנין סוכה שעושים שומרי העיר ואינו דבר קבוע וקאמר דהנך בורגנין אינו כלל לא בבבל ולא בשאר ארצות ואין מתעברין עם העיר: דשכיחי בידקי דמיא · ושטפי ליה הלכך לא חשיב מידי: דשכיחי גנבי · דגנבי להו הלכך לא חשיבי להיות בתים: דשכיחי מיא · ולא הותרו פסי ביראות אלא במקום שצריכין מי גשמים לכנסן לשתות מהם דאיכא דוחק: דלא שכיחי מתיבתא. ולא הותרו פסי ביראות אלא לעולי רגלים

עד בית סאתים אמרו לו חכמים לא אמרו בית סאתים אלא בגנה וקרפף אבל אם היה דיר או סהר או חצר או מוקצה אפילו בית חמשת כורין מותר ומותר להרחיק כל שהוא ובלבד שירבה בפסין: גמ' *אמר ר' יצחק בר (דף כ:) אדא לא הותרו פסי ביראות אלא לעולי רגלים בלבד והתניא לא הותרו פסי ביראות אלא לבהמה בלבד מאי בהמה בהמת עולי רגלים אבל אדם מיטפס ועולה מיטפס ויורד: מתני' *רבי יהודה אומר אם היתה דרך (דף כב.) רשות הרבים [א] מפסקתה יסלקנה לצדדין וחכמים אומרים אינו צריך: *אחד באר (דף כב:) הרבים ואחד בור הרבים ואחד באר היחיד עושין לו פסין אבל בור היחיד עושין לו מחיצה גבוהה י' טפחים דברי רבי עקיבא רבי יהודה בן בבא אומר אין עושין פסין אלא לבאר הרבים בלבד ולשאר עושין חגורה ובלבד שהיא גבוה עשרה טפחים: גמ' *אמר (דף כג.) רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יהודה בן בבא ואמר רב יהודה אמר שמואל לא הותרו פסי ביראות אלא לבאר מים חיים בלבד וצריכא דאי אשמועינן הלכה כרבי יהודה בן בבא הוה אמינא דרבים ואפילו מכונסין והאי דקתני באר הרבים לאפוקי מדר' עקיבא אתי קמ"ל דלא הותרו פסי ביראות אלא לבאר מים חיים ואי אשמועינן דלא הותרו פסי ביראות אלא לבאר מים חיים הוה אמינא לא שנא דרבים ולא שנא דיחיד כדר' עקיבא קמ"ל דהלכה כר' יהודה בן בבא: *אמר רב ירמיה (דף כא.) בר אבא אין בורגנין ולא פסי ביראות לא בבבל ולא בשאר ארצות בורגנין בבבל לא דשכיחי בדקי דמיא בשאר ארצות נמי לא דשכיחי גנבי פסי ביראות בבבל לא דשכיחי מיא ובחוצה לארץ נמי לא דלא שכיחי מתיבתא א"ל רב חסדא למר בריה דרב הונא בריה דרב ירמיה א

לטלטל בהם כל מה שירצה שהרי נעשה על ידי בן אדם והוקף לדירה: ומותר להרחיק כל שהוא וכו'. הא דקא מהדר למתני הא י"ל דלמסתם הלכתא כרבי מאיר דפליג בהדי רבי יהודה דשרי כל שהוא רוצה אפילו ביותר מבית סאתים דהוי מחלוקת ואחר כך סתם והלכה כסתם: גמ' אמר ר' יצחק בר אדא לא הותרו וכו' לעולי רגלים. דוקא לפי שהם עוסקים בדבר מצוה וצריכין למי גשמים הרבה כדכתיב (דברים יא) למטר השמים תשתה מים ואין מעיינות מים מצויין בכל מקום אבל בזמן הזה שאנו בגלות שאין רוב ישראל יוצאין מבתיהם לילך בשיירות ועוד דשכיחי בדקי דמיא לא שרינן לטלטל בתוכה במחיצות אלו שפרוץ מרובה על העומד: בהמת עולי רגלים. אבל אדם אפי' לעולי רגלים לא הותר לו לדלות ולשתות שהרי יכול ליכנס לפנים ואם היה [דף כא.] רחב כ"כ שאינו יכול לירד בתוכו אף לאדם מותר והרב אלפסי ז"ל לא חשש לסיים דבריו לפי שבעונותינו חרב בית מקדשנו: מתני' ר' יהודה אומר אם היתה דרך הרבים וכו'. דס"ל דאתו רבים ומבטלי מחיצות כאלו שהפרוץ מרובה על העומד מארבע רוחותיה שאם היו שתי המחיצות שלמות בהא הוה מודה רבי יהודה שאין כח ברבים לבטל מחיצות כדחזינן בפרק כל גגות (דף צה.) דתניא מי שיש לו שני בתים משני צדי רה"ר עושה לחי מכאן ולחי מכאן וקורה מכאן או קורה מכאן ונושא ונותן באמצע דברי רבי יהודה וחכמים אומרים אין מערבין רה"ר בכך שמע מינה דהיכא דאיכא שתי מחיצות שלמות מודה רבי יהודה דלא אתו רבים ומבטלי מחיצתא: וחכ"א אינו צריך. כלומר דלא אתו רבים ומבטלי שם ארבע מחיצות דפסי ביראות (ה) יש מכל מחיצה ומחיצה פס ששה מכאן ופס ששה מכאן שאם לא מתמת הפסין שהם כל כך רחבים מכאן ומכאן בהא הוו מודו רבנן דאתו רבים ומבטלי מחיצתא כדחזינן בפלוגתא דלעיל דמי שיש לו שני בתים בשני צדי רשות הרבים והכי מיתרצי בגמ' דר' יהודה אדר' יהודה ודרבנן אדרבנן: אחד באר הרבים וכו'. שהוא נובע ולא עביד דפסיק: או בור הרבים. אע"ג דעביד דפסיק כיון דשל רבים הוא שרינן ליה למימלא בשבתא ע"י פסין [ב] או אפי' באר של יחיד כיון דלא עביד דפסיק אבל לבור היחיד דאיכא תרתי לגריעותא חדא דשל יחיד הוא ועוד דעביד דפסיק ולאו שריא ליה לטלטל בו שמא יבא לטלטל במחיצות אלו אחר שיבשו המים ועיקר היתרא לא התירו חכמים [אלא משום צורך הרבים או ליחיד לשתות מים בדרך] ור' יהודה בן בבא סבירא ליה שלא התירו חכמים לטלטל במחיצות גרועות כאלו שהן פרוץ מרובה על העומד בכל מחיצותיו אלא היכא דאיכא תרתי למעליותא כגון באר הרבים: ולשאר. *(שלא ידעינו אם הוקף לדירה אם לאו) כגון באר של יחיד אע"ג דלא עביד דפסיק א"כ בור של רבים שהן מים מכונסין: עושין להם חגורה וכו'. וחגורה ומחיצה דבר אחד הם ומפני שמצריכין מחיצה מד' רוחותיה קורא לה חגורה: גמ' הלכה כר' יהודה בן בבא. דאמר אין עושין פסין אלא לבאר הרבים בלבד ולא לבאר היחיד אע"פ שהוא באר דלא עביד דפסיק: אין בורגנין בבבל. כדאמרינן בכיצד מעברין את הערים (דף נה:) אם היו בורגנין חוץ לעיר בתוך ע' אמה ושיריים מתעברין עמה ומודדין תחום העיר משם ולהלן אפילו עשר פרסאות יכול לילך בשבת אם מצויין בורגנין קרובים זה מזה בשיעור הזה ובורגנין הם סוכות שעושין שומרי שדות וקמ"ל [ג] ר"י דדין בורגנין אינו נוהג בבבל ואינן מתעברין עם העיר לפי שאינם דבר של קיימא שבא שבולת מים ושוטפת אותם ובשאר ארצות שאין שם שפע מים כבירים שוטפין אפ"ה לא: דשכיחי גנבים. וגנבי להו בלילה כל מה שבתוך הבורגנין נמצא שאינם עשויין לדירת קבע: דשכיחי מיא. שאם לא כן היה מותר בעבור שיירות שהולכות לדבר מצוה ללמוד

ד' מיהם אנו הם ע"ש דהא פסי בירות הוו מוקפים לדירה דהא לכך מותר ביותר מבית סאתים (תוס' ישנים):

לשון רא"ש

א לא התירו פסי בירות לא בחוצה לארץ ולא בבבל לפי שבחוץ לארץ אין שם רוב ישיבות ואין התלמידים בדרכים כדרך עולי רגלים ובבבל אף על פי שיש שם רוב ישיבות והתלמידים מצויין בדרכי' כדרך עולי רגלים הרי יש שם רוב מעיינות מים מצויין בכל מקום ואין צריכין לפסין אבל בארץ ישראל שהיו שם רוב ישיבות באותן הימים התלמידים מצויין בדרכים כדרך עולי רגלים ואין שם רוב מים התירו להם פסים כדרך שהתירו לעולי רגלים:

הגהות הב"ח

(א) לפשוט כצ"ל: (ב) והני פסי וכו' הוי תשמיש דירה מעליא כצ"ל: (ג) נ"ב חגורה. היקף של חבלים: (ד) אפילו כצ"ל: (ה) שיש כצ"ל:

הגהות מא"י

[א] מפסקתו כצ"ל: [ב] ר"ל שאם יבא מימיו מדברי הסדרי: [ג] פי' ר' יהודה מתוקף

המאור הקטן

מתני' רבי יהודה אומר אם היתה דרך הרבים מפסקתה יסלקנה לצדדין רבי יוחנן ור' אלעזר דאמרי תרווייהו כאן הודיעך כחן של מחיצות ולעיל בגמרא אוקימנא לדר' אלעזר כאן וסבירא ליה והכא אוקימנא לדר' יוחנן כאן ולא סבירא ליה אלא רבי יוחנן כר' יהודה סבר לה דאמר אתו רבים ומבטלי מחיצתא ושתי מחיצות דאורייתא וירושלים אלמלא דלתותיה נעולות בלילה חייבין עליה משום רשות הרבים דאתו רבים ומבטלי מחיצתא משום דליכא אפילו שתי מחיצות לפי שהרבים בוקעין בה שתי וערב ולא היה בה אפילו מחיצה אחת שלא היו רבים בוקעים בה וחצר שהרבים נכנסין בזו ויוצאין בזו אם בוקעין בה שתי וערב לא הויא רשות היחיד לטלטולי בה משום דאתו רבים ומבטלי מחיצתא אפילו היכא דלא ניחא תשמישתיה כדבעא מיניה רחבה מרבה בתל המתלקט. וכל לחומרא חיישי' לדרבי יהודה משום דקאי ר' יוחנן בשיטתיה והא דמייתי' ראיה מדרבי יוחנן לפרש דברי חכמים בפירקא קמא דאמרי' וכי תימא בכך הוא דלא מיערבא הא בדלתות מיערבא והא א"ר יוחנן ירושלים אלמלא דלתותי' נעולות בלילה חייבין עליה משום רשות הרבים ה"ק מדר' יהודה נשמע לרבנן לאו א"ר יהודה כל היכא דליכא מחיצתא מעלייתא לא מהני דלתות עד שיהו נעולות לרבנן נמי כל היכא דליכא מחיצות מעלייתא לא מהני דלתות עד שיהו נעולות ומה שהשיב ה"ר אפרים לומר דרשות הרבים לא מיערבא אפילו בדלתות נעולות אין נראין דבריו אלא כדברי הרי"ף ז"ל:

מלחמת ה'

אליעזר בן יעקב ומעמיד משנתו כדבריו ובמסכת בכורות בפרק מעשר בהמה שנינו במשנתנו חלקו ואחר ונשתתפו חייבין בקלבון ופטורין ממעשר בהמה ואיתמר עלה לא שנו אלא שחלקו גדיים כנגד תיישים אבל גדיים כנגד גדיים אומרין כן חלקו מתחלה ראשונה ואמר רבי אלעזר לא שנו אלא שחלקו תשעה כנגד עשרה אבל עשרה כנגד עשרה אומרין כן חלקו מתחלה ראשונה ורבי יוחנן אמר וכו' בכאן מי מחלקין בסתם המשנה ומעמידין אותה כדברי האומר יש ברירה מפני שהם סוברין כן ולא הזכירו באותה הלכה שיהא כדין ברירה מחלוקת תנאין כלל ולא עוד אלא שהקשו מיתיבי וכן שותפין שחלקו וכו' באלו אין דין ברירה שנו בשום מקום אחר בעולם וכן זו כיוצא בהן הוא:

כתוב בספר המאור רבי יהודה אומר כו' וכל לחומרא חיישי' לדר' יהודה משום דקאי רבי יוחנן בשיטתיה וכו': אמר הכותב אין דבריו בזה נכונים שאפילו בוקעין בהם שתי וערב לדברי האומר שתי מחיצות דאורייתא במקום המחיצות אינו חייב שאין הדברים מבטלין אלא המחיצה הפרוצה שלא נאמר שם לבוד מפני בקיעתן בפרצה כגון דיומדין שאנו צריכין לומר בהן רואין המחיצות כאילו מאריכות וסותמות זו לזו ובקיעת דרבים מפסקת בהן אבל שתי מחיצות זו כנגד זו במדינה אע"פ שיש באמצען פרצה שהרבים בוקעין בה שתי וערב א"א לשתי המחיצות להתבטל וכנגד העומד מכאן ומכאן אינו נעשה רשות הרבים לעולם שהרי שתי מחיצות גמורות הן ועומד מרובה על הפרוץ ואין אנו צריכין לסתימת הפרצות אבל כנגד הפרוץ אם יש בו פלטיא רחב שש עשרה אמה על שש עשרה אמה אפשר שחייבין עליו אע"פ שאין תוך המבואות מכאן ומכאן אינו רשות הרבים מפני שתי מחיצות שלהן וזהו פלטיא גדולה האמורה בכ"מ ורבי יהודה מודה בה אבל בפתוח מזה אין חייבין עליו לדברי רב יהודה וזה דבר ברור הוא והא דתניא במבוי שהרבים נכנסים בזו ויוצאים בזו רה"ר לשבת או שיא פוכרת שלא מחיצות דאורייתא או שבוקעין בה שתי וערב והיא פתוחה לרשות הרבים גמורה מכאן ומכאן ופרון מרובה על העומד שהרי על כרחנו אין צריכין לראות בה שתי מחיצות זו כנגד זו כאלו מאריכות וסותמות כגון פסי בירות ובקיעת הרבים מפסקת בכך ואין לנו רשות הרבים לר' יהודה אלא כגון בקיעה מכאן ובקיעה מכאן ודרך הרבים שם עשרה אמה עוברת בינתים והפסר באפילו בפלטיא באמצע העיר כענין שפירשתי אבל צורת זה של בעל המאור למה וכי כל דבריו של ר' יהודה תלוין הן זה בזה אלא רבי יוחנן סבר לה כרבי יהודה דאתו רבים ומבטלי מחיצתא אבל בשתי מחיצות כרבנן סבר לה לפיכך ירושלים אלמלא דלתותיה נעולות בלילה חייבין עליה משום רשות הרבים לפי ששעריה מכוונין זה כנגד זה והוו להו דרכים כפרולין במלואן במקום פתחים ברחב שש עשרה דאתו רבים ומבטלי למחיצות שעוברין בהן כרבי יהודה ואשתיירו להו שתי מחיצות דאינון רשות הרבים כרבנן ואלו הייתו סבורין כדברי ר' יהודה בשתי מחיצות הייתו מערבין רשות הרבים וכן מבואות המפולשים בלחי וקורה וכל מה שאנו מחמירין בהן להצריך לרשות הרבים דלתות נעולות ולמבואות מפולשין צורת פתח או דלת כולהו אליבא דרבנן ור' יוחנן כרבנן סבירא ליה ולית דחיים לה לדר' יהודה בהא וכן דעת רבינו הגדול ז"ל שכתבה לדר' יוחנן בהלכות:

רבינו יהונתן

ללמוד תורה דומיא דעולי רגלים ובחו"ל ליכא בעלי ישיבות ואפילו (א) איכא ארץ עוני ודלדול הוא וכל העם רצים אחר פרנסתם ואינן מגיעים: **מתני'** ועוד א"ר י' בן בבא הגנה והקרפף וכו' כלומר שלא ידענו אם הוקפו לדירה אם לאו: שהן שבעים אמה ושיריים וכו' שהן ע' אמה וד' טפחים על ע' אמה וד' טפחים ועוד דבר מועט שהוא י"ט אמות פחות שליש (ז) דילפינן [דף כג:] מחצר המשכן דכתיב אורך החצר מאה באמה ורוחב חמשים בחמשים ואי הוית מרבע ליה הוה כי האי שיעור כשתקח חמשים אמה שארכו יתר על רחבו ותסבב מהם החמשים הנותרים [והוו להו שבעים אמה וד' טפחים מרובעים] כיצד עשה מהם (ח) רצועות של י' אמות רוחב ואורכן חמשים השכב אותם אחת למזרח ואחת למערב הרי רחבה ע' וארכה כ' שים אחת לדרום ואחת לצפון הרי ע' על ע' אלא שהקרנות פגומים לכל קרן וקרן עשר על עשר מפני התוספת שהוספת טול מן הכ' אמה מ' אמות כלומר ד' חתיכות של י' (ט) י' ושים על ארבעה קרנות ונתמלאו טול י' על י' הנותרים שהם ק' אמות ועשה אותן רצועות של ב' טפחים הרי ג' רצועות אורך כל אחת מאה אמות שהן ג' מאות אמה תן ע' לכל רוח הרי שבעים אמה וארבעה טפחים על ע' אמה וד' טפחים אלא שהקרנות [פגומים] ב' טפחים על ב' טפחים ונשארים לך (י) כ' אמות מן הג' מאות אמה טול מהם אמה ושני טפחים שהן שמונה טפחים להשלים פגימת (כ) ד' הקרנות ישארו בידך י"ט אמות פחות שליש שהן י"ח אמות וד' טפחים (ל) והוא הנקרא דבר מועט בגמרא דאיכא בין ר"ע ור' יהודה בן בבא נמצא דכשיעור הזה נקרא חצר שהוא [רה"י] לטלטל בו: ובלבד שיש שם שומירה. כעין סוכה של שומרי הגאן או השדות או הכרמים בקביעות יומם ולילה כל השנה: או בית דירה. לבעל הבית אע"פ שאינה תדירה אלא לפרקים: או שתהא סמוכה לעיר: בתוך אלפים אמה כגון דיכול בעל הבית ללכת ולטייל בה הא לאו הכי נקראת כרמלית כדין בקעה ואסור לטלטל בה אלא בתוך ארבע אמות. ורבי יהודה פליג ואמר דסגי אם יש בה בור או שיח להתקבץ בהם מי גשמים שצריכה שלצורך אדם הוקפה ובור ושיח אחד הם אלא שבור בחפירה ושיח בבנין כדאמרינן [בב"ב סד.] בבור ודות א"כ [ב"ק דף נ:] האחד מרובע והשני עגול: או מערה. להסתופף תחתיה מפני החמה ולהתענג בה אבל אם אין בה זו או זו אסור לטלטל בכולה ור"ע פליג ואמר דאע"ג דאין בה אחד מכל אלו מותר לטלטל בה כיון דאין בה יותר מבית סאתים על בית סאתים ואפי' שלא הוקפה לדירה שאם הוקפה לדירה בודאי אפי' בבת י' כורין מותר לטלטל בכולה: ר"א אומר אם היה ארכה וכו' · [ד] דר"א ס"ל דמרובעת בעינן כר"ע ור' יהודה בן בבא דדריש ורחב חמשים בחמשים הכי טול חמשים וסבב חמשים כדפרישית ורבי יוסי לא קפיד בריבוע אלא אפילו מאה על חמשים כחצר המשכן שהיה כזה השיעור בין בנוי ושאינו בנוי ופרכינן והא תניא רבי אליעזר אומר אם היתה ארכה יתר על (מ) שנים ברחבה אפילו אמה אחת אין מטלטלין בתוכה ומתרצינן במתני' נמי הכי תנן אי הכי היינו רבי יוסי ומתרץ איכא בינייהו ריבוע דרבעוה רבנן רבי אליעזר סבר ארכה יתר מב' על רחבה אין מטלטלין ומיהו עיקרה ומשפטה לכתחלה ארכה פי שנים ברחבה ולית ליה ריבוע דדרשינן טול חמשים וסבב חמשים אבל אם מרובעת לא מיתסרא בהכי כדקתני אם היתה ארכה יותר משנים ברחבה אין מטלטלין הא בציר מפי שנים ברחבה מטלטלין ורבי יוסי סבר מרובעת עיקר ולכתחלה אורויי מורינן הכי ומיהו אפילו ארכה פי שנים ברחבה שריא ומדקאמר אפילו מכלל דעיקרה ומשפטה לאו הכי הוא והלכה כרבי עקיבא [דף כג·] דלא בעי לא שומירה ולא בית דירה ולא סמוכה לעיר ולא בור ושיח ומערה כיון שאין בו יותר מבית סאתים ואף על פי שלא הוקף לדירה ולית הלכתא כוותיה דבעי מרובעת דוקא אלא הלכה כרבי יוסי דאפילו ארכה פי שנים ברחבה שריא: **גמ'** איכא בינייהו רבוע דרבנן. (ג) פירשנו במשנה בענין אחר:

אריך

נר מצוה / תורה אור

בר אבא אמרי קא אתיתון מברניש לבי כנישתא הדניאל [א] תלתא פרסי בשבתא אמאי קא סמכיתו אבורגנין הא אבוה דאבוך משמיה דרב אמר אין *בורגנין בבבל נפק אחוי ליה הנהו מתאותא דמיבלען בשבעים אמה ושירים: **מתני'** *ועוד א"ר יהודה בן בבא הגנה [ב]והקרפף שהיא שבעים אמה ושירים על שבעים אמה ושירים מוקפת גדר גבוה י' טפחים מטלטלין בתוכה ובלבד שיהא בה שומירה או בית דירה או שתהא סמוכה לעיר רבי יהודה אומר אפילו אין בה אלא בור שיח ומערה מטלטלין בתוכה רבי עקיבא אומר אפילו אין בה [ג] אחד מכל אלו מטלטלין בתוכה ובלבד שלא תהא אלא שבעים אמה ושיריים על ע' אמה ושיריים* רבי אליעזר אומר אם היתה ארכה יותר על רחבה אפילו אמה אחת אין מטלטלין בתוכה ר' יוסי אומר אפי' ארכה פי שנים ברחבה מטלטלין בתוכה: **גמ'** *רבי עקיבא היינו תנא קמא איכא בינייהו דבר מועט דתניא רבי יהודה אומר דבר מועט יש על ע' אמה ושיריים ולא נתנו בו חכמים שיעור וכמה הם סאתיים כחצר המשכן: ר"א אומר וכו'. והתניא ר"א אומר אם היתה ארכה יתר על פי שנים ברחבה אפילו אמה אחת אין מטלטלין בתוכה אמר רב ביבי בר אביי כי תנן נמי מתני' יתר משנים ברחבה תנן אי הכי היינו רבי יוסי °איכא בינייהו ריבוע דרבנן פי' (א) הא דתנן *עגולות דברי ר' חנינא בן אנטיגנוס וחכמים אומרים מרובעות כטבלא מרובעת כדי שיהא נשכר את הזויות לר' אליעזר דאמר אם היה ארכה יתר על שנים ברחבה אפילו אמה אחת אין מטלטלין בתוכה משח ליה באלכסון וכי הוה אלכסונה יתר על שנים ברחבה אפי' אמה אחת אין מטלטלין בתוכה דסבר לה כרבי חנינא בן אנטיגנוס דאמר בעינן תחום שבת עגולות (ב) ולא מרובעות ולרבי יוסי משח לה בריבוע דסבר לה כרבנן דאמרי מרובעות הלכך אם היה ארכה פי שנים ברחבה כחצר המשכן דכתיב °ארך החצר מאה באמה ורוחב חמשים בחמשים מטלטלין בתוכה ואם יתר על זה אין מטלטלין בתוכה וטעמא דרבי חנינא בן אנטיגנוס וטעמא דרבנן בהאי פלוגתא מיפרש' בפרק מי שהוציאוהו נכרים* דילפינן לאלפים אמה תחום שבת בגזירה שוה מהאי קרא °ומדותם מחוץ לעיר וגו' אלפים אמה ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר °זה יהיה לכם מגרשי הערים לזה אתה נותן פאות ואי אתה נותן פאות לשובתי שבת ורבנן סברי זה כזה יהיו כל שובתי שבת:*איתמר אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יוסי ורב ביבי אמר רב [ג] נחמן אמר שמואל הלכה כר' עקיבא ותרווייהו לקולא וצריכא דאי אשמעינן הלכה כרבי יוסי הוה אמינא עד דאיכא שומירה א או בית דירה קמ"ל הלכה כר"ע ואי

אמר

רש"י

או להולכי ישיבה ללמוד דהוו כעולי רגלים: לבי כנישתא דדניאל. מקום (א) שדניאל היה מתפלל שם דכתיב וכוין פתיחן ליה בעיליתיה נגד ירושלם: אמאי (ב) סמכיתו אבורגנין. היא בורגנין משבעים אמה לשבעים אמה: מתוותא. עיירות חרבות ונשארו שם מחיצות קיימות מן הבתים ואמרו בפרק כיצד מעברין נפש שלא נפרצה דהיינו מצבת קבר מתעברת עם העיר אע"פ שאינו בית ממש: בשבעים אמה ושיריים. שני שלישי אמה שהוא שיעור סאתים כחצר המשכן (ג) דכל שבעים אמה ושיריים סמוך לעיר הוי כמו העיר: **מתני'** שומירה. סוכת שומרים (ד) אע"ג דהוקפה לדירה בית סאתים (ה) שרי טפי לא: סמוכה לעיר. דהואיל והיא קרובה לביתו דעתו להשתמש בה תדיר וכהוקף לדירה דמי: אם היה אורכו יתר על רחבו ואפילו אמה. ואע"ג דמיעט רחבה והוסיף על אורכה ואין בכולה אלא בית סאתים אין מטלטלין דמרובע הוא דשרו רבנן היכא דלא הוקף לדירה ודוקא מרובע דיליף מקרא דכתיב נ' בנ' טול חמשים וסבב נ' כדמפרש בתלמודא: **גמ'** יתר מפי שנים ברחבה. כחצר המשכן דהוי מאה אורך ורוחב חמשים (ו): איכא בינייהו רבוע דרבנן. דרבי אליעזר סבר אם היתה אורכה יתר משנים ברוחבה אמה אחת (ולית לה רבוע) אין מטלטלין ומיהו עיקרה בעי' שיהא אורכה פי שנים ברוחבה כחצר המשכן [ולית ליה רבוע] ומיהו אם מרבעת ליה לא איתסר בהכי כדקתני אם היה אורכה יותר מפי שנים ברוחבה אין מטלטלין הא בציר מפי שנים ברוחבה מטלטלין ור' יוסי סבר מרובעת עיקר ולכתחלה אורויי מורינא הכי ומיהו אפילו אורכה פי שנים ברחבה שרי ומדקאמר אפי' מכלל דעיקרא לאו הכי הוא. כן פרש"י ודלא כפי' העמוד: הלכה כר' יוסי. דלא בעי מרובעת והלכה כר' עקיבא דלא בעי מוקפת לדירה: ותרוייהו. שמעתין דשמואל לקולא: הוה אמינא. דשמואל בעי דירה כר' יהודה בן בבא ובאורכה יתר על רוחבה

עין משפט

א מיי' פכ"ח מהל' שבת סמג לאוין סה:

ב מיי' פט"ז מהל' שבת סמג לאוין סה טור או"ח סי' שנח:

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז

א מחיצות הקרפף שלא נעשו לשם דירה ופתח אותם כולם מכניסים לשם דירה הרי נעשה הטית הזה מחיצה לדירה ואע"פ שאינו יכול לעמוד בפני עצמו בלא הכתלים הואיל והכתלים מעמידין אותו הרי הוא מחיצה לעצמו ומתיר את כל הקרפף כמו שביאר מז"ה: מחיצה הראויה לשם דירה צריכה שתהיה קיימא ועשויה להניח שם לעולם אבל אם עשה מחיצה לפי שעה לצניעות בעלמא כגון שעשה מחיצות בקני' קנה קנה פחות מג' וכיוצא בזה שהיא מחיצה ערא' להניח שם אדם חפציו לצורך וכן מחיצת הבנאים שחוצבין האבנים ועושין להן מחיצה לפי שעה לצניעות או להגן עליהן מפני החמה אין מחיצה זו מועלת לשם דירה להתיר קרפף שלא הוקף לדירה אבל מחיצה היא לטלטל בה בשבת אם היה הסיקף פחות מבית סאתים כמבואר בקונטרס הראיות:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) בהג"ה באשרי מא"ז כתב דאפי' בחו"ל התירו ספי בירצות כיון דאזיל ללמוד תורה או לכיוצא בו לדבר מצוה וכגון שצריכין מי גשמים דאיכא דחק דלא שכיחי מיא עכ"ל:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב היה בבבל: (ב) נ"ב קא: (ג) נ"ב כדאמר לקמן נותנין קרפף לעיר וכו': (ד) ואף ע"ג כצ"ל: (ה) הוא דשרי כצ"ל: (ו) נ"ב הוא דשרי ואע"ג דלא מרבע והיינו אורך כשנים ברוחב אבל טפי משנים ברוחב לא משתרי הס"ד: (ז) נ"ב ברוחב טפחיים: (ח) נ"ב אמה: (ט) נ"ב על: (י) נ"ב בידך: (כ) דארבעה קרנות כצ"ל: (ל) נ"ב ברוחב טפחיים: (מ) נ"ב פי: (נ) נ"ב פי' הא דתני עגולות וכו': (ס) ברי' דרב יהודה כצ"ל: (ע) נ"ב גם התוס' הקשו קושיא אחרת על פרש"י ובעל המאור וכתבו ונראה כר"ת כו' וכמו שפי' הרי"ף ע"ש:

הגהות חו"י

(א) נ"ב וכ"כ התוס' בשם ר"ת: (ב) נ"ב פי' כשם שאם לא מקלינן מצד האלכסון ה"נ פה מחמרינן מצדו:

הגהות מא"י

[א] נ"ב דהוה: [ב] אלא אחד כו' (ומלבד זה יש שם במשנה טעות ועי' בדקדוקי סופרים): [ג] יאודה א"ש: [ד] קס"ד:

מלחמת ה'

ועוד ומה שפי' הרי"ף ז"ל איכא בינייהו ריבוע דרבנן כו' וזה הפירוש יותר נכון: **אמר** הכותב לא נכון ולא הגון (ע) הדא מדקאמרינן בלישנא דגמרא איכא בינייהו רבוע דרבנן ולא קאמרינן איכא בינייהו מרובעת ועוד דהא מעיקרא קס"ד במרובעת מטלטלין ובארכה יתר על רחבה אין מטלטלין ולא מקשי' אדרבה כי ארכה יתר על רחבה טפי עדיפא דדמיא לחצר המשכן ועוד דהא משמע דכולהו מודו דמרובעת טפי עדיפא משום דדמיא טפי לחצר דחצר ארכה כרחבה וארכו יתר על רחבו דרך מבוי הוא וכדקתני כדרבי יוסי אפילו ארכה כשנים ברחבה מטלטלין וכ"ש מרובעת ועוד אי רבי אליעזר כחצר המשכן בעי היכי אמרינן רבוע דרבנן איכא בינייהו בין מרובעת בין שארכה יתר על רחבה לא יטלטל בתוכה עד שיהא ארכה פי שנים כרחבה כחצר המשכן ואיכא בינייהו טובא ומצאתי בתוספתא הגנה והקרפף צריך שיהא שבעים אמה ושירים על שבעים אמה ושירים מוקפת גדר גבוה עשרה טפחים אם היא ארכה כשנים ברחבה מטלטלין בתוכה בשבת יתר אמה אחת אין מטלטלין בתוכה בשבת וכן היה רבי אליעזר אומר קרפף הסמוך לעיר ויש בארכו שבעים ושיריים שאינו מרובע מטלטלין בתוכו בשבת אבל הפי' שכתוב בהלכות הוא הנכון והמשכים ללשון הגמ' דרבוע דרבנן זהו מה שחכמים מרבעין בכל השבת כולה ליתן אלכסון לרבוע שלהם לרבי אליעזר בעי' שלא יהא ארכה שנים כרחבה ולרבי יוסי מודדין לה בריבוע ונשבר את הזוית כדתניא כזה יהו כל שובתי שבת וכן פירשו ר"ת ורבינו נסים בשם רבינו שרירא גאון ז"ל:

המאור הקטן

ומה שפי' הרי"ף איכא בינייהו ריבוע דרבנן אנו אין לנו בפירושו אלא ר' יוסי דאמר אפי' ארכה ברחבה כל שכן מרובעת כטבלא של ע' אמה ושירים על ע' אמה ושירים דהיינו רבוע ולר"א דאמר אם היתה ארכה יותר משנים ברחבה בעי' לעולם שיהא ארכה כשנים ברחבה כחצר דוקא אבל לא מרובעת דלית ליה רבוע דרבנן דדרשי טול נ' וסבב חמשים וזה הפי' יותר נכון . ו שמעתתא דקרפף יתר מבית סאתים השמיטם הרי"ף והרי אנו מדלגין ומזכירין מהם ראשי פרקי כרב ירמיה מדפתי דמתני לקולא משום דקי"ל הלכה כר"ש וליתא לדמר יהודה אמר אבימי דא שעשוין אצטבלאות אצטבלאות מעוברא דרב הונא (ס) בר יהודה:

עין משפט

א מיי' פרק ב מהל' עירובין סמג עשין א טוש"ח סי' שפ:

ב מיי' פרק א מהל' עירובין סמג עשין א טוש"ח סי' שפו:

רבינו יהונתן

אריך וקטין · כגון מאה על חמשים : קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה · אלא שהיו מחיצות עומדות מאליהן מסעיפי ההרים ונקיקי הסלעים או שלא היתה כוונתו לדור בתוכו ואע"פ שאחר כן בנה דירה בתוכו (ח) ואמרי' לקמן הוקף שלא לדירה ולבסוף פתח בתוכו לא מהני ליה ולא מידי [דף כה·] עד שיעשה לו מחילה אחרת מבפנים רחוק ממחילות הראשונות ארבעה טפחים וכיצד יעשה שלא יצטרך למחיצו' אחרות כל סביבות הקרפף פורץ בה פרצה שהוא יותר מעשר ונתבטלו כל המחיצות שאפילו היה מוקף לדירה היה אסור לטלטל בו אף כנגד העומד נר מצוה אף על פי שהעומד מרובה על הפרוץ וגודר וסותם אותה פרצה לשם דירה אם ירצה כולה או אם ירצה אמה אחת היתרה על עשר והוי כפתוח ולבסוף הוקף ואותן י' אמות הנשארות פתח הן ואפילו כנגדן מותר לטלטל : מתני' אמר רבי אילעאי שמעתי מר' אליעזר אפי' היא בית כור. ואע"ג דלא הוקף לדירה דלא דמי לבקעה דבקעה לא מסיימי מחיצותיה אלא בדרך מדרון נכנס לה ויוצא ממנה אבל גנה וקרפף יש להם מחיצות מעלייתא אך לא נעשו על דעת שידורו בהם : וכן שמעתי ממנו אנשי חצר וכו' · כלומר ששכח ולא עירב עם בעל הבית חברו או שהיו שם רבים וכולם עירבו חוץ ממנו (ט) ואם ביטל את רשות חצרו להם שאומר כל רשותי קניה לכם או מבוטלת לכם (י) תכף נקנה להם חלק שיש לו בחצר גם ביתו והוי איהו כאורח לגבייהו שאינו אוסר עוד עליהם והם מותרין להוציא ולהכנים בביתו של זה המבטל אבל איהו לא אע"ג דהוי כאורח לגבייהו דשמא ישוב בלבו מבטולו שבטל להן ואם יחזור ויזכה בחצר יהיה אוסר עליהם אי נמי להבין לכל בני החצר שמחמת ביטולו שביטל להם משתמשים בחצר וגם בביתו (כ) אבל איהו לא אע"ג דנעשה אורח גם בביתו שאם לא נעשה [אורח] לגמרי גם מביתו היה אסור לשאר בעלי חצר להכנים ולהוציא מן החצר לביתו אלא ודאי לגמרי נסתלק מביתו וחצר שלו ומן הדין היה מותר גם הוא אלא משום שלא יטעו בני החצר אסרינן ליה ובברייתא פליגי רבנן עלייהו ואסרי לו ולהם להכנים ולהוציא מן החצר לביתו שהוא דר בו דסבירא להו לרבנן שהמבטל חצרו רשות ביתו לא ביטל אא"כ אמר בפירוש כל רשותי שיש לי בין בחצר בין בבתים אבל בשאר בתים של בעלי חצר שעירבו וביטל להם רשות *חברו הוא מותר להכנים ולהוציא מבתיהם לחצר דהוי אורח לגבייהו כיון שנסתלק מן החצר אע"פ שלא נסתלק לגמרי מביתו אליבא דרבנן בסתם או אליבא דר"א היכא דאמר בפירוש רשות חצרי אני מבטל לך ולא רשות ביתי והלכתא כרבנן שהמבטל רשות חצרו רשות ביתו לא מבטל אא"כ גלי אדעתיה בפירוש שביטל הכל ואפ"ה ביתו אסור לו להוציא לחצר אבל להם מותר ואם לא גילה אלא דקאמר חצר או רשות ולא אמר כל רשותי שיש לי בביתי ובחצרי אסור ביתו לו ולהם : שיולאין בעקרבלין·משום מרור בפסח והוא שיב הגדל סביב הדקל ונכרך ועולה בו כלולבי גפנים ולולבי דלועין הנדבקים ונכרכין לכל מה שמוצאין : ובקשתי לי חבר · אם שמע ממנו כמו ששמעתי אני ולא מצאתי : גמ' לר' אליעזר המבטל רשות חצירו · מסתמא רשות ביתו נמי בטל לפיכך ביתו נמי מותרת לאנשי החצר להוציא ממנה ולהכנים לתוכה שהאוסר כבר נסתלק לגמרי ושב כאורח לגבייהו ומן הדין גם לו נמי היה מותר להוציא ולהכנים מביתו לחצר כמו שהוא מותר בשאר הבתים אבל משום היכרא שיכירו שביטל הוא רשותו להם אסרינן ליה לאותו המבטל שלא יוציא מן הבית לחצר אי נמי שלא ימלך ויחזור מביטולו שהרי יכול לחזור מביטולו שביטל ויאסר עליהם. אם יחזיק בחצר ואליבא דרבנן דאסרי ביתו לו ולהם דסבירא להן שלא בטל מסתמא כי אם החצר לבדו ולא הבית לפיכך אין להם רשות ליכנס שם ולהוציא משם לחצר אע"פ שכל החצר הוא שלהם שהרי בבית אין להם שום זכות לזכות בו אבל המבטל בשאר הבתים מותר להכנים ולהוציא כדין אורח שמתארח עם בעה"ב : וחמשה וכו' לרבי אליעזר · דסבירא ליה דיותר ממה שהוציא בשפתיו אנו מבינין מתוך דבריו הכל נמי אע"פ שלא בטל בפיו אלא לאחד דעתו וכונתו היתה כנגד כולם ומותרין כולם לטלטל מבתיהם לחצר וגם לביתו ולרבנן דסבירא להו שאנו מדקדקין מה שהוציא בשפתיו ואין אנו מבינין בו יותר הכי נמי אמרינן ליה שבטל לו לבדו ולא לאחרים ואסורין כולם לטלטל בחצר שהרי זה אוסר על זה : סליקו להו עושין פסין

בבל מערבין כו' · מערבין עירובי חצרות ועירובי תחומין : ומשתתפין· שתופי מבואות . חוץ מן המים ומלח · דלאו מידי דמזון ניכהו וטעמא דעירובא משום דלעתו ודירתו במקום מזונותיו הוא וכיון שנתנו בני החצר כדי מזונם בבית אחד נעשה כאילו דרים בתוכו ונמצאו כולן רשות אחת וכן בעירובי תחומין נעשה המערב כאילו אוכל ושובת שם ומשם יש לו אלפים אמה לכל רוח והלכך דבר מזון בעינן : בכסף מעשר.

גמרא

אמר הלכה כר"ע הוה אמינא אריך וקטין לא קמ"ל הלכה כר' יוסי דאפי' אריך וקטין : *אמר רב נחמן אמר שמואל קרפף יתר מבית סאתים שלא [א] הוקף לשם דירה כיצד הוא עושה פורץ בו [ב] פרצה יתר מעשר אמות וגודרו ומעמידו על עשר לשם דירה ודיו דדמי כאילו הוקף כולו לדירה ומותר לטלטל בכולו דהויא ליה כחצר : מתני' *אמר ר' אלעאי שמעתי מרבי אליעזר אפילו היא בית כור וכן שמעתי ממנו אנשי חצר ששכח אחד מהם ולא עירב ביתו אסור מלהכנים ומלהוציא לו אבל להם מותר וכן שמעתי ממנו יוצאים בעקרבלין בפסח והחזרתי על כל תלמידיו ובקשתי לי חבר ולא מצאתי : גמ' וכן שמעתי ממנו אנשי חצר וכו' : והתניא*) ביתו אסור להכנים ולהוציא לו ולהם אמר רב הונא בר חיננא לא קשיא ° *הא ר"א הא רבנן : אמר רב ששת בשתמצא לומר לדברי ר"א המבטל רשות חצרו רשות ביתו בטיל לדברי חכמים המבטל רשות חצרו רשות ביתו לא בטיל וחמשה ששרויין בחצר אחת ושכח אחד מהן ולא עירב לר"א כשהוא מבטל רשות א"צ לבטל רשות לכל אחד ואחד (א) לרבנן כשהוא מבטל רשות צריך לבטל רשות לכל אחד ואחד ואי גלי דעתיה ואמר בטלית רשות חצרי ורשות ביתי אפילו לרבנן כיון דגלי גלי והוו מבוטלין :

סליקו להו עושין פסין

[ג] בבל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים ומן המלח והכל נלקח בכסף מעשר חוץ

*) נ"ל והתנן וכ"ה בגמרא דף כו·

רש"י

סבר כרבי יוסי : אריך וקטין · (ב) שאינו מרובע אלא אפי' אריך וקצר : קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה · ואחר כך בנה אצלו דירה וקיימא לן היכא דהוקף שלא לדירה ואח"כ פתח לו פתח דירת ביתו לא מהני : כיצד עושה · לעשותו מוקף לדירה : פורץ (ג) בה פרצה יותר מעשר · דאז הוי כאילו אין בו מחילה : וגודר · וסותם אותה פירצה ומעמידה על עשר והוי כמו פתח ולבסוף הוקף לדירה שנפתחה לו : מתני' אפילו היא כבית כור · אפלוגתא דלעיל קאי אגינה וקרפף : אנשי חצר ששכח כו' · למחר ביטל רשותו לחבירו שהיה אוסר עליהן מלהוציא מבתיהן לחצר : ביתו אסור · להכנים ולהוציא לחצר לצורכו אבל להם מותר להביא כלים מבתיהם לביתו דרך החצר : בעקרבלין · (ד) משום מרור : ובקשתי לי חבר · לשלשה דברים הללו אם שמעו מפיו ולא מצאתי (ה) דגבי גנה וקרפף לא שרו טפי מבית סאתים וגבי אנשי חצר סברי דאף להן אסור ביתו אבל מבתיהן לחצר מותר ובעקרבלין סברי דלאו מרור הוא : גמ' והתניא ביתו אסור לו ולהם · לקמן פרק הדר ואמרינן התם ביתו הוא דאסור להם הא חצרו שרי להוציא מבתיהם לחצר שרשותו שולט בה היכי דמי אי דלא בטל חצרו אמאי שריא ואוקימנא בשביטל רשות חצרו ולא ביטל רשות ביתו וקסבר המבטל רשות חצרו רשות ביתו לא ביטל ולכך חצרו כולה של כולם הוא וביתו מיוחדת לו ואסור (ו) להוציא מרשותו לרשותן : הא ר' אליעזר · מתניתין רבי אליעזר היא כדקתני שמעתי מר' אליעזר : רשות ביתו ביטל · (ז) אע"ג דלא פירש רשות ביתו בהדיא דאי בדפירש לא הוי מצי למימר לא מצאתי לי חבר דהא כ"ע מודו דשרי : לר' אליעזר · כיון דאמר המבטל בעין יפה מבטל ולא אמרי' חצר דגלי גלי בית דלא גלי לא גלי ה"ה היכא דבטיל לחד מנייהו בטיל לכולהו ולא אמר למאן דגלי גלי וכו' : לרבנן צריך לבטל לכל אחד · כי היכי דגבי בית סברי מאי דפריש פריש ומאי דלא פריש לא פריש ה"ה דלמאן דלא גלי לא גלי ולמאן דגלי גלי ובגלו אסורין ואע"ג דהאי דביטל ליה עירב עם חברו מאתמול מ"מ דהאי חלוקה לא עירב והיא שעתא נמי דידיה הוא וכה"ג תניא בפרק הדר בהדיא : והוו מבוטלים · ולא אמרינן לא עביד איניש דמסתלק מבית ומחצר לגמרי : סליקו להו עושין פסין

בבל מערבין · עירובי חצירות ותחומין : ומשתתפין · במבוי : חוץ מן המים ומן המלח · דלאו מידי דמזון הוא וטעם עירוב משום דלעתו ודירתו הוא במקום מזונותיו וכשנתנו כל בני החצר כדי מזונם בבית אחד נעשה כאילו כולם דרים בתוכו ונמצא כולן רשות אחת וכן בעירובי תחומין נעשה כאילו שבת שם ויש לו אלפים משם לכל רוח ולכך מידי דמזון בעינן : הכל נלקח בכסף מעשר בירושלים. כשמוציאו כדכתיב ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך :

שלטי הגבורים

א כתב הרא"ש ז"ל נ"ע אם קרפף פחות מבית סאתים שלא הוקף לדירה אם דינו כבית סאתים ויהא אסור לטלטל ממנו לחצר לרבנן דר"ש ולר"ש דקי"ל כוותיה יהא אסור לטלטל ממנו לבית דסביר' ליה כולן רשות אחת לכלים ששבתו בתוכו ולא לכלים ששבתו בתוך הבית ...

ממתוך שהועיל הלתי הזה למבוי הועיל ג"כ לקרפף אם רוצים להשתמש בו לדירה והרי הוא כמחילה שנעשית לשם דירה והועיל שהותר הקרפף הותר ג"כ הסביל :

המאור הקטן

[דף כד ע"א] פרץ אמה וגדר אמה להקיפו לשם דירה עד שהשלימו ליותר מעשר מותר מדבעי חזקיה ורחבה שאחורי הבתים יתירה מבית סאתים אין מטלטלין בה אלא בארבע אמות כדרב כהנא ואם פתח פתות מן הבתי' לתוכה ולבסוף הוקפה הרחבה במחיצו' מותר לטלטל בכולה אבל אם הוקפה ואח"כ פתח אין מטלטלין אלא בבית סאתים ומים כנטעים דמו אע"פ שיש בעמקן יתר מבית סאתי' ...

בתוך ירושלים כשהוא מוליאו כדכתיב (דברים יד) ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך וגו' : חוץ מן המים ומלח· דלאו פרי מפרי הוא ולא גידולי קרקע כדאשכחן בבשר ויין : והנודר מן המזון מפרש בגמ' [דף נ·] לא שאמר יאסר עלי מזון דודאי לא מיקרי מזון אלא חמשת המינין דהן מין דגן דזייני וסעדי אלא כגון שאמר יאסר עלי כל דבר המשביע אפי' לפי שעה וכל מילי זייני לפי שעה חוץ מן המים ומן המלח:
מערבין לנזיר· [ה] בין עירובי תחומין בין עירובי חצרות : ביין.בשתי רביעיות של לוג יין כדלקמן [דף כט.] דאע"ג דלדידיה לא חזי חזי לאחריני וכיון דמזונא נר מצוה
הוא גבי אחרים שרו ליה רבנן ולישראל נמי בתרומה דהא חזי לכהן : סומכוס אומר בחולין ולא בתרומה.דמידי דחזי ליה בעינן ותרומה לא חזיא [דף נ:] ליה בשום ענין שאם ישאל עליו לחכם פלומר שטעה [ו] בתורם מזה על זה אפ"ה אסורה ליה שהרי טבל הוא ואין מערבין בטבל דהא לא חזיא ליה [ז] אבל נזיר ביין לא פליג סומכוס דהא אי בעי מיתשל על נדריה : ולכהן בבית הפרס· מערבין לכהן בתרומה [דף נא·] ומניחו במקום שנחרש בו קבר ומיירי בתרומה שלא הוכשרה אם היא תרומת פירות או תרומת דגן שנילושה במי פירות ואינה יכולה לקבל טומאה ואע"ג דבעינן דוכתא דליהוי איהו מצי למיזל ולמשקליה[דף כט.] ולמיכליה התם וקני שביתה בההיא דוכתא למיהוי כאילו שכב שם (ח) בבית הפרס אפ"ה שפיר דמי דספיקא דרבנן הוא ומותר ליכנס ע"י ניפוח דאמרי' [דף נ:] מנפח אדם בבית הפרס והולך כלומר שדה שנחרש בה קבר דכולה ספיקא משום עצמות הוא שהבשר כבר נרקב כמה שנים ועצמות בלא בשר אין מטמאין באהל אלא במגע וכשמנפח לפני רגליו אם יש עצם גדול נראה הוא ויזהר שלא יגע בו ברגליו ואם עצם קטן הוא נדחה .בנפיחה ואינו מסיטו ברגליו ואם מכוסה בעפר אינו מטמא דהא עצם כשעורה אינו מטמא אלא במגע : אבל אין מניחין עירובי תחומין לכהן בבית הקברות.ואפילו יהיה חולין לפי שאינו יכול ליכנס לשם ואם [תאמר והא] אפשר ליכנס· בשידה תיבה ומגדל גדולים שמחזיקין מ' סאה בלח שהם כוריים ביבש דלא מקבלי טומאה דילפי' משק האמור בפ' מדין מה שק מיטלטל מלא וריקן ואינו *נקבע אף כל מי שמיטלטל מלא וריקן ואינו נקבע יצאו אלו שאם יטלטל אדם אותם מלאים ישברו אפילו הכי אין מערבין לו [שם] דסבירא ליה אהל זרוק לאו שמיה אהל כלומר אהל שאינו קבוע במקום אחד כל הימים וכיון שאין בין הטומאה והשידה והתיבה פותח טפח מיקרי טומאה רצוצה ובוקעת ועולה עד לרקיע ור' יהודה פליג ואמר דמערבין בבית הקברות דסבירא ליה אוהל אע"פ שהיא זרוק שמיה אהל

חוץ מן המים ומן המלח הנודר (א) במזון מותר במים ובמלח מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה סומכוס אומר בחולין [א] ולא בתרומה ולכהן בבית הפרס רבי יהודה אומר אפילו בבית א הקברות *מפני שהוא יכול [דף כז.] (ב) (לצאת) לחוץ ולאכול : **גמ'** א"ר יוחנן אין למדין מן הכללות ואפי' במקום שנאמר בו חוץ : אמר רבינא ואיתימא רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים ומן המלח והא איכא כמהין ופטריות דאין מערבין בהן אלא לאו ש"מ אין למדין מן הכללות ואפי' במקום שנאמר בו חוץ ש"מ : חוץ מן המים והמלח : ודוקא מים בפני עצמן ומלח בפני עצמו °אבל [דף כט.] מים ומלח כאחד מערבין. (ג) *תנינא כל האוכלין מצטרפין לפסול את הגויה בכחצי [ע"א] פרס וכמזון שתי סעודות לעירוב וכביצה לטמא טומאת אוכלין סבר רב יוסף למימר הא (ד) דתניא וכמזון שתי סעודות לעירוב עד דאיכא סעודתא מהאי וסעודתא מהאי א"ל רבה אפילו למחצה לשליש ולרביע : אמר ליה ההוא מרבנן לרבא תפוחין בכמה ואסיקנא א"ל רב נחמן תפוחין בקב תניא ר"ש בן אלעזר אומר עוכלא תבלין וליטרא ירק וי' אגוזים וה' אפרסקין וב' רמונים ואתרוג אחד (ה) וכן לעירוב.פירוש הא דתניא עוכלא תבלין וכו' כענין ששנינו במשנתנו אין פוחתין לעני בגורן מחצי קב חטין [ב] וחצי קב שעורין וכו' תניא ר"ש בן אלעזר אומר יין כדי לאכול בו מזון שתי סעודות הומץ ב (א) כדי לטבל בו [ג] זיתים ובצלים כדי לאכול בהן ב' סעודות ויין דאמרן יין מבושל אבל יין שאינו מבושל מערבין בשתי רביעיות ובצלים נמי דאמרן באמהות אבל בעלין לא ועלין נמי דאמרן אין מערבין בהן *דלאו' [כט:] אבצול זרתא [ד] זרתא אבל אבצול זרתא זרתא מערבין אמר רב יהודה אמר שמואל כל שהוא לפתן כדי לאכול בו שתי סעודות וכל שאינו לפתן אלא נאכל כמו שהוא כדי לאכול ממנו שתי סעודות בשר חי כדי לאכול ממנו מזון שתי סעודות בשר צלי רבה אמר כדי לאכול בו שתי סעודות ורב יוסף אמר כדי לאכול ממנו והלכה כרבה : *אמר רב [דף ל·] שימי בר חייא מערבין בביצים חיות וכמה אמר ר"נ בר יצחק סיני אמר שתים:

מערבין

רש"י

חוץ מן המים ומלח · דלא הוי פרי מפרי כדאמר בתלמודא : מערבין לנזיר · עירובי תחומין ביין ואע"ג דלא חזי לדידיה לאחריני חזי וכיון דהוי מזון לגבי אחריני שרו ליה רבנן : ולישראל בתרומה · דחזי לכהנים : סומכוס אומר בחולין · דמידי דחזי ליה בעינן ובתלמודא מפרש אמאי לא פליג איין לנזיר דחזי ליה דאפשר דמתשיל אנזירותיה: ולכהן בבית הפרס·סתמא היא ולא סומכוס קאמר לה כהן מניח עירוב בבית הפרס אע"ג דבעינן דוכתא דמצי למישקל עירובא ולמיכל בבית הפרס שפיר דמי דספיקא דרבנן היא ושרי ליכנס ע"י ניפוח : לחוץ · לעשות מחיצה בינו לקבר שלא יאהיל כגון בשידה תיבה ומגדל יכנס שם מבעוד יום בעגלות אם ירצה : **גמ'** אין למידין מן הכללות · כל היכא דתנן כל לא אמרינן דוקא הוא דאיכא כל דלא דק : ואפילו במקום שנאמר בו חוץ·מדבר פלוני דאיכא למימר מדאפקה להאי ולאו דק בכלליה לא ילפי' דילמא שייר ולא אפיק כל מה דבעי : מים ומלח · המעורבים יחד מזון הן לטבל בהן פיתן : לפסול כהן את הגויה · אם אוכל אוכלים טמאים אע"פ שאין אוכל מטמא אדם במגע אם אכל מינייהו חצי פרס דהיינו ב' ביצים נפסל גופו מלאכול תרומה כדקתני בפרקין דלקמן : וחצי חציה לפסול הגויה · חצי היינו פרס דהיינו לשון פרוסה חצי ככר וחצי חציה קרוי חצי פרס : סעודה מהאי · פי' שני אוכלים כל אחד השובה ממנו כגון סעודה אחת מצטרפין לערוב אבל שלשה או ארבע אוכלים דליכא סעודה חשובה מכל חד לא : אפילו מחצה שליש ורביע· מצטרפין לב' סעודות : עוכלא תבלין · אמעשר עני שמחלק לעניים הרבה על הגורן קאי ואומר דאין פוחתין לעני בגורן ממעשר עני כשמחלק לעניים פחות מהאי שעור דכתיב ונתתה ללוי לגר ליתום וגו' ובציר מהני לא הוי נתינה : עוכלא · שמינית (ו) ליטרא : ליטרא · היינו לוג : וכן לעירוב · דקאוק עני בגורן נמי מזון ב' סעודות כדאמר לקמן:[יין] כדי לאכול בו (ז) (כדי לשתות בו מזון מן ב' סעודות יין כדי לאכול בו) · לשרות בו פת מזון ב' סעודות : חומץ לטבל בו · בשר מזון ב' סעודות : ויין דאמרן · יין כדי לאכול בו בחמרא מבושל' דהא חשיב ללפת בו את הפת אבל חמרא בעלמא בעינן שיהא בו ב' סעודות דהיינו ב' רביעית : אבל בעלין לא חשיב כלל : דלא איבצול זרתא · שלא גדלו זרת ועוד יש בהן ארס הבצל : כל שהוא לפתן .שיעורו כדי לאכול בו · ללפת בו פת מזון ב' סעודות : כדי לאכול ממנו · שיהא כל השתי סעודות ממנו : בשר חי · אינו לפתן ובעינן כדי לאכול ממנו : בשר צלי · פליגי בה אי הוה לפתן אי לא : סיני · רב יוסף קרי סיני לפי שהיה בקי :

ואיכא בוקעת ומגינה בפני הטומאה אע"ג דחזינן בבית שהוא מלא עפר וצרורות במסכת סוכה שמביאה לשם אגב גררא ואמרינן שהכלים העומדים על הגג טמאין לא דמי דהתם כיון שאין חלל טפח בבית אין שם אהל כלל אלא כקבר חשבינן ליה לבית אבל בשידה תיבה ומגדל שיש לו חלל גדול אע"פ שאין בינו ובין הטומאה טפח מגינה ומגינה ואם תאמר היאך יקחנה מעל הקבר שאם מוציא ידו חוץ לשידה יאהילנה על הקבר מתרץ בגמרא שיכול להביא אלו בפשוטי כלי עץ שאין ברחבן טפח דלא מקבלי טומאה ואין יכולין להביא אלו טומאה כיון שאין ברחבן טפח ואפי' יהיה לו רוחב טפח מצד אחד אם יהפכנו לאותו צד שהוא פחות מטפח אינו מביא את הטומאה לכהן האוחז אותו בידו : **גמ'** אמר ר' יוחנן אין למדין מן וכו' · כלומר אין לסמוך על לשון המשנה שכולל כלל גדול לדברים רבים יחד שאינו תם התנא לפרט הכל והולך אחר הרוב ואע"פ שנאמר בו חוץ דמשמע שדקדק בדבר שלא הוציא מכלל אלא אלו בלבד : אבל מים ומלח כאחת מערבין. שדרך העולם לעשות ממנו כמין הילמי דתנן במסכת שבת בפ' (בתרא) [שמונה שרצים] [דף קח:] שטובלין בו כדרך שטובלין במוריים הלחם או הבשר ללפת בו הפת : לפסול את הגויה בכחצי פרס. אע"פ שאין אוכלין טמאין מטמאין אדם במגע אפי' הכי אם אכיל מינייהו חצי פרס דהיינו שתי ביצים נפסל גופו מלאכול בתרומה כדתניא בפרקא דלקמן [דף פב:] וחצי חציה לפסול בה את הגויה חציה היינו פרס שהוא לשון פרוסה שנחתכה לשנים והם ארבע ביצים שהככר השלם יהיה שמונה ביצים וחצי חציה דהיינו חצי פרס הם שתי ביצים ואם אכל בין מלחם ובשר ופירות טמאים שיעור חצי פרס נפסל גופו מלאכול בתרומה : וכמזון שתי סעודות לעירוב אע"פ שאינם ממין אחד : וכן כביצה. בין כל אלו המינין מאוכלין טמאין יטמאו אוכלין טהורין אם יגעו בהם : עד דאיכא סעודה מהאי וכו' · כלומר בעינן שתהא הסעודה אחת כולה ממין אחד והשניה ממין אחר אבל משלשת מינין לא יצטרפו : אמר ליה רבא אפי' למחצה לשליש ולרביע. ואפי' ממינין הרבה מצטרפין (ס) וכן לעירוב:עוכלא. שמינית של ליטרא מתבלין כגון מפלפלין וכמון והדומה להן שכך צריך לתבל שתי סעודות של בשר : וליטרא ירק.לשתי סעודות צריך ליטרא ירק ללפת בו את הפת : וכן עשרה אגוזים . חמשה (י) אגוזים לכל סעודה וסעודה : יין כדי לאכול בו. מוקים לה לקמן ביין מבושל שטובל בו פתו : בשתי רביעיות. דהיינו חצי לוג לפי שיש בלוג ארבעה רביעיות : דלא איבצול זרתא. שלא גדלו להיות ארוכים כזרת שבעוד שהם כל כך קטנים מזיק לאדם הלחות שבו ונקרא בלשון חכמים נחש : כל שהוא לפתן כדי לאכול בו.לא ממש שתי סעודות דליהוי כולה סעודתא מההוא מידי בעינן אלא כל מידי לפום חשיבותיה אם לפתן שאדם רגיל ללפת בו את הפת בעינן שיהא בו כדי ללפת שתי סעודות ואם דבר הרגיל להביא בקטח סעודה הוא שיעורה בכדי שאדם רגיל להביא בקינוח שתי סעודות : כדי לאכול ממנו. ממש שתי סעודות : סיני אמר שתים רב יוסף נקרא סיני [ברכות סד·] לפי שהיה בקי במשניות

לשון ריא"ז

א מערבין לכהן בבית הקברות שהרי יכול ליכנס שם ולטול עירובו ע"י שידה תיבה ומגדל שהן כלי עץ גדולים שאינן ראויין להטלטל מלאים וריקנין ואינן מקבלין טומאה ומצלין בפני הטומאה כמבואר בקונטרס הראיות ואע"פ שהקבר אסור בהנאה ואסור לאדם להביא בו חפציו דעירוב אינו אלא לדבר מצוה והמצות לא נתנו לישראל ליהנות בהן . (כ) כתב רש"י ז"ל דרבי יהודה ות"ק דיליה סברי כסומכוס דאמר מידי דחזי ליה למיכלי' בהשיא בעינן ולי נראה דאין זה תלוי במחלוקת סומכוס ורבנן דלא פליגי אלא בהא דסומכוס סברי מידי דחזי ליה למיכל בעינן ורבנן סברי כיון דחזי לאינשי דעלמא מערבין לו בה אבל לכו"ע בעינן שיוכל המערב להגיע לעירובו ובע"ה לא קנה שביתה ולית הלכתא כסומכוס ואע"ג דסתם משנה דמס' כלאים כותיה משום דב"ה סברי כרבנן וכן רב הונא דאמר שבועה שלא אוכל ככר זו מערבין לו בה והא דתנן במתניתין והכהנים בחלה ובתרומה לא הוי כמחלוקת והא"כ סתם דהוא הדין לישראל נמי אלא אורחא דמילתיה נקט כהנים שתרומה וחלה מצויה להם ועוד דהך משנה נמי שנויה בפ' כל שעה והתם דוקא כהנים והסיא ליתנא תנא נמי הכא וכתב רמז"ל דלית הלכתא כרבי יהודה דאף על גב דאמר שמואל לקמן בפרק כל גגות בכל מקום שאמר רבי יהודה בעירובין הלכה כמותו ועוד אמר בפרק מי שהוציאוהו הלכה כדברי המיקל בעירובין ואפילו יחיד במקום רבים בהא לית הלכתא כוותיה דכיון דתליא פלוגתא בפלוגתא דרבי ורבי יוסי ברבי יהודה דר' דמטמא קסבר אהל זרוק לא שמיה אהל וקי"ל הלכה כרבי מחבירו:

לשון ריא"ז

ב החומץ שיעורו כדי לטבל בו ירק הנאכל בב' סעודות של פת והוא רביעית הלוג כמבואר בקונטרס הראיות בפרק הדר :

הגהות הב"ח

(א) מן המזון כצ"ל : (ב) יכול לחוץ ולילך ולאכול כצ"ל ותי' לצאת נמחק : (ג) תנן כצ"ל : (ד) דתנן כצ"ל : (ה) נ"ב ואמר גורסקבר דרי מסמי' דרב : (ו) שבליטרא ליטרא כו' כצ"ל והד"א:(ז) לאכול בו לשרות בו פת מזון וכו' כצ"ל והשאר נמחק : (ח) שכב שם אפ"ה בבית הפרס שפיר דמי כצ"ל : (ט) תי' וכן נמחק : (י) אפרסקין כצ"ל ותי' אגוזים נמחק : (כ) נ"ב לשון הרא"ש :

הגהות חר"י

(א) נ"ב עי' לקמן סימן תלז :

הגהות מא"י

[א] ולא בתרומה תא"מ : [ב] וקב שעורין ועי' בפ"ח דפאה: [ג] נ"ב ירק הנאכל בשתי סעודות : [ד] תי' זרתא שני' נמחק וכן בסמוך : [ה] מערבין לנזיר עירובי תחומין ביין כצ"ל והשאר נמחק : [ו] כהרימו כצ"ל : [ז] נ"ב ואין מותר להוציא ממנו תרומה בשבת :

א מיי' פרק ו מהל' עירובין טור או"ח סי' תט :

במשניות ובברייתות ומסודרין בפיו כאילו קבלם מהר סיני מפי משה רבינו : **מתני'** מערבין בדמאי וכו'· (ב) בככר שלקחה מעם הארץ ולא ידעינן אם הפריש ממנה מעשר ראשון ומעשר עני ואפילו הכי מערבין לו בה דכיון דאי בעי מפקר (ליה) ניכסיה וחזי ליה דתנן בית הלל אומרים מאכילין את העניים ואת אכסניא דמאי השתא נמי חזי ליה ופירוש אכסניא חיילות של בני אדם שמטילין אותן על בני העיר לזונן והוו כעניים שהרי אינם בבתיהם ולפי שרוב עמי הארץ מעשרין הם תלינן לקולא בהכי שהרי אין מספיק להם מזון : במעשר ראשון · מפרש בגמרא [א] שניטלה ממנו תרומת מעשר דזהו מעשר מן המעשר ולא ניטלה ממנו תרומה גדולה כגון שהקדימו הלוי לישראל בשבלין קודם שניטלה ממנו תרומה גדולה ואמר לו תן לי עשר שבולין בשביל עשרה סאין של חטה מן המאה עמרים שיש לך ונתנם לו ורווח הלוי בזה שמעורב בו קצת מן התרומה גדולה שהוא חלק [חמשים] מן הי' ועבר על דברי תורה בהקדימו מעשר ראשון לתרומה דמדאורייתא קודמת למעשר דראשית קרייה רחמנא אבל טבל לא מיקרי כיון שלא הוקבע זה לתרומה עד שיהיה ממורח דכתיב ראשית דגנך אבל שם מעשר חל עליו מדאצטריך קרא למפטריה מתרומה גדולה כשהקדים מעשר ראשון בשבולין דכתיב (במדבר יח) והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר מעשר מן המעשר אמרתי לך ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר מכלל דשם מעשר חל עליו אע"פ שהוא בשבלין ואינו ממורח עדיין אבל הקדימו בכרי דמיחייב בתרומה גדולה טבל מיקרי ומאי דקתני ולא במע"ר שלא ניטלה ממנו תרומתו היינו תרומה גדולה אבל ברישא מתפרש שניטלה ממנו תרומתו תרומת מעשר דהיינו מעשר מן המעשר וקמ"ל דבהכי סגי ומוכחינן מתרי קראי דקשיין אהדדי בחד קרא כתי' והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר משמע מעשר מן המעשר אמרתי לך ולא תרומה גדולה אם לא ניטלה תחלה וקרא אחד אומר מכל מעשרותיכם תרימו את כל תרומת ה' ומשנינן כאן שהקדימו בשבלין דלא איחייב בתרומה גדולה ומיפטר כאן שהקדימו בכרי שחל עליו חיוב תרומה גדולה ומיחייב להרימו גם מן המעשר:ובמעשר שני·שנפדה קצת שנתן את הקרן ולא נתן את החומש וקמ"ל דאין חומש מעכב והקדש נמי : אבל לא בטבל · דהא לא חזי ליה לאכילה ואפילו בטבל טבול מדרבנן אסור לו לערב כגון טבל פירות העץ שאינם משבעת המינים או דגן חטה ושעורה שנזרע בעציץ שאינו נקוב דלא מיחייב כלל מן התורה דהא כתלוש דמי : **ולא** במעשר שני שלא נפדה כהלכתו · כגון שפדאו במטבע שאין בו צורה דכתיב (דברים יד) וצרת הכסף בידך דבר שיש לו צורה דהוה ליה למכתב ונתת הכסף בכיסך : והקדש שפדאו על קרקע · דכתיב (ויקרא כז) (ונתת) [ויסף חמישית] כסף ערכך [עליו וקם לו] : השולח עירובו ביד חרש שוטה וקטן · דהא לאו בני דיעה נינהו ולאו בני שליחות דהא לא ידעי למימר שביתת פלוני במקום הזה : או ביד מי שאינו מודה בעירוב · כגון כותים שאינם מודים בדברי חכמים [בכורות דף ל. ודף לה.] וכל החשוד בדבר לא דנו ולא מעידו דשמא שקר הוא מעיד כשאומר שהביאו שם במקום שלוה ואפי' ימצא שם העירוב שמא לא הניחו שם על מנת כן : ואם אמר · השולח המערב לראובן המודה בעירוב הנני שולח לך עירוב אחד ביד כותי תקבל אותו מידו ותניחהו במקום פלוני ואחר כן שלחו לו ביד כותי והגיעו ליד ראובן עירובו עירוב והוא שראהו המערב [השולחו] מרחוק דהכי מוקמינן לה בגמרא בעומד ורואהו שאם לא כן הייתו חוששין שמא לא הגיעו אליו כיון שהוא חשוד בדבר ושמא תאמר שמא לא רצה ראובן לקבלו מידו אע"פ *) (שהפקידו) ואותו הכותי החזירו או אכלו או השליכו ליס ולכל דבר האבד ולא נתיר למערב לצאת למקום שעירב קמ"ל מתני' דסמכינן עליה דחזקה שליח עושה שליחותו בדבר שהוא מדרבנן ותלינן לקולא אבל בדברי תורה לא אמרינן חזקה שליח עושה שליחותו כי אם לחומרא : **גמ'** אוקימנא בעירובי תחומין · דמקנא ביתא הוא וקטנים לא אלימי למקניה ביתא בשביל אחר אבל בעירובי חצירות דקני ממילא מערב כדתנן [דף עא·] בעל הבית שהיה שותף עם שכניו אין צריך לערב ולפיכך קטן גובה אותו ולא אכפת לן שהרי הוא אינו צריך שיאמר בו כלום אבל בעירובי תחומין צריך הוא שיאמר במקום עירובי זה תהא שביתתו של פלוני והוא לאו בר דעת הוא : וליחוש דילמא לא ממטי ליה. קטן עד [שיבא] לידו של מקבל : בעומד ורואהו. שמוליכו שם : ודילמא ההוא לא שקל ליה מיניה·ולא מערב ליה אע"פ שהבטיחו : **מתני'** נתנו באילן למעלה מעשרה וכו' · מוקי לה בגמרא כגון שנתכוין לשבות ברשות הרבים והניח עירובו בראש אילן הנוטה חוץ לארבע אמות ששבת בהם ויולא הרבה חוץ לד' אמות וקמ"ל מתני' שאם מה שיוצא מן האילן חוץ לארבע אמות הוא פחות מי' טפחים עירובו עירוב דהוא ועירובו במקום אחד חשבינן ליה שהרי יש כח (ג) ברוח לזקפו לתוך ד' אמות ששבת בהם שדרך הענפים שיהיו רכין בראשן עד עשרה טפחים אבל אם מה שיוצא חוץ לד' אמות הוי יתר מי' אין כח ברוח להביאו תוך ד' אמותיו מפני שהוא חזק וקשה ואינו מלוי שיזקוף ברוח מלוי' והוא במקום אחד ועירובו במקום אחר הויא וא"ת אפילו בפחות מי' טפחים אמאי עירובו עירוב הרי אינו יכול ליטלו מן האילן דהא קא משתמש במחובר הוא (ד) ומש"ה מוקים לה בגמ' אליבא דר' דבכל דבר שאין בו אלא משום שבות דרבנן כגון משתמש במחובר לקרקע לא גזרו עליו בין השמשות אבל אם היה האילן זקוף כולו כשאר כל האילנות ליכא לאפלוגי בין למעלה מי' [ב] ולמטה מי' דהא קי"ל הנותן את עירובו יש לו ד"א והוא ועירובו במקום אחד דהא רשותו עולה עד לרקיע לענין זה : **נתנו** בבור. מוקים לה בגמ' במתכוין לשבות על שפת הבור העומד בכרמלית ואע"פ שטעה והניחו בבור שהוא רשות היחיד אפ"ה קנה עירוב ולא קרינן ביה הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר דהא [ג] מוקמינן ליה לרישא [כר'] דכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות ומכרמלית לרה"י איסורא דרבנן הוא : **נתנו** בראש הקנה וכו'· אפילו למעלה מעשרה עירובו עירוב ואע"ג דנתכוין לשבות ברה"ר דכיון שכל קנה וקנה הוא זקוף ועומד (ה) הא אמרי' לעיל כיון שהנותן עירובו יש לו ד"א רשות היחיד עולה עד לרקיע והוא ועירובו במקום אחד הוא ומשום מחובר ליכא דהא תלוש הוא וא"ת הא מוקמינן לה אליבא דרבי דכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות (ו) אפילו היה מחובר אמאי לא הוי עירוב והא כל משתמש במחובר ליכא [איסור אלא משום שבות ומתרץ בגמרא דלאו משום דמשתמש במחובר פסלינן ליה אלא גזירה שמא יקטום לפי שהקנה רך הוא ובודאי כי שקיל ליה יקטום ליה ומיחייב משום קוצר אבל באילן שהוא קשה ליכא] אלא משום שמא יעלה ויתלוש וגזרינן משתמש באילן משום האי גזרה

*) גי' ד"ת שהגיעו

רש"י

מתני' בדמאי · תבואה הנלקח מע"ה : ביד מי שאינו מודה בעירוב · כמו כותי : **גמ'** וליחוש דילמא לא ממטי ליה · קטן עד שיבא ליד המקבל : בעומד ורואהו · עד שמוליכו : ודילמא ההוא לא שקיל מיניה · ולא מערב ליה אף על פי שמבטיחו : **מתני'** למעלה מעשרה טפחים · מפרש בגמרא : קונדס · פירוש עמוד ואינו מחובר אלא

דף לא· **מתני'** *מערבין בדמאי ובמעשר ראשון שניטלה תרומתו ובמעשר שני והקדש שנפדו (א) והכהנים בחלה א (א) ובתרומה אבל לא בטבל ולא במעשר ראשון שלא ניטלה תרומתו ולא במעשר שני והקדש שלא נפדו:
דף לא: *השולח *את עירובו ביד חרש שוטה וקטן או ביד מי שאינו מודה בעירוב אינו עירוב ואם אמר לאחר לקבלו ממנו הרי זה עירוב : **גמ'** השולח את עירובו ביד חרש שוטה וקטן אוקימנא בעירובי תחומין אבל בעירובי חצרות השולח ביד חרש שוטה וקטן הוי עירוב דקיימא לן כרב הונא דאמר קטן גובה עירוב : ואם אמר לאחר לקבלו ממנו הרי זה עירוב : וליחוש דילמא לא ממטי ליה בעומד ורואהו וליחוש דילמא לא שקיל ליה מיניה חזקה ב שליח עושה שליחותו : **מתני'** *נתנו באילן למעלה מי' טפחים אינו עירוב דף לב: למטה מי' טפחים הרי זה עירוב נתנו בבור אפי' עמוק מאה אמה ה"ז עירוב : *נתנו בראש הקנה או בראש הקונדוס כל זמן שהוא תלוש ונעוץ אפילו גבוה דף לד: מאה

שלטי הגבורים

א ונראה בעיני שלא שלא אמרו לערב בתרומה טהורה אלא בזמן שהיתה טהרה בישראל שהיה לנו אפר הפרה והיו מטהרין טמאי מתים שבישראל אבל בזמן הזה לא ימצא כהן טהור ואין תרומה טהורה ראויה לשום אדם ואע"פ שהיו פירות שלא הוכשרו במים ואינן מקבלין טומאה סואיל ואין בה היתר לשום אדם אין מערבין בה ·

לשון ריא"ז
ב ואפילו שלא לו עירובו ע"י הקוף וראה שהקוף הוליכו אצלו הרי זה סומך על אותו שיערב הואיל ועשאו שליח וכן בכל דבר שהוא מדברי סופרים ראוי לאדם לסמוך על שלוחו ואע"פ שלא הודיעו השליח שעשה שליחותו אומרים חזקה שליח עושה שליחותו אבל בדבר שהוא מן התורה כמו אם אמר לשלוחו לעשר לו פירותיו אין אומרים חזקה שליח עושה שליחותו ואין סומך עליו עד שיודיעו שעשה שליחותו : (ז) רבינו שמשון הזקן פסק כרב ששת דאמר בין בשל תורה בין בשל סופרים קי"ל חזקה שליח עוש' שליחותו לפי שכתוב בתשובות הגאונים דהלכתא כרב ששת באיסורי ור"ת ז"ל פסק (ח) כרב שמן דדוקא בשל סופרים חזקה שליח עושה שליחותו ולא בשל תורה והביא ראיה מפרק התקבל גבי הא דאמר לגירושין וכו' דקאמרת דחזקה שליח עושה שליחותו דאמר ר' יצחק ב"ר יוסף האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה אסור בכל הנשים שבעולם ה"מ לחומרא אבל לקולא לא אלמא לא אמרי' בשל תורה חזקה שליח עושה שליחותו לקולא ועוד ראיה מדמסיק פ"ק דחולין גבי האומר לשלוחו צא ושחוט לי צא ותרום לי דכ"ע אין חזקה שליח עושה שליחותו אע"ג דהתם אליבא דר"נ קאמר מ"מ כיון דסלקא שמעתתא הכי וגם ההוא דכמו מיניה קבליה מיניה ש"מ דהכי הלכתא ועוד ראיה מרב שמעיה דאמר למלתי' בסמוך חזקה אין ב"ד של כהנים וכו' כדי לתרץ דברי רב נחמן אלמא סבירא ליה כוותיה וכ"ל שאין ראיה מההיא דגיטי' ודחולין דרב ששת לא קאמר דחזקה שליח עושה שליחותו אלא במקו' שיש לשליח לחוש אם לא יעשה שליחותו יבא המשלח לידי מכשול עבירה במה שסומך עליו שיעשה שליחותו . הלכך אין השליח חושש ליתן הגט וההיא דחולין נמי אין השליח חושש לשחוט ולתרום כי אם לא ישחוט אין מכשול וכן אם לא ימצא התרומה אבל הכרי ידע המשלח שאינו תרום ורב שמעיה איכא למימר דלא אמר למילתיה ליתן טעם למה הלכה סומכת על הכהנים אלא ליתן טעם לדברי רב דאמר בפסחים פרק האשה אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ אע"פ שמקוה לפניו משום דמחוסר מעשה דדילמא פשע ולא טביל אבל שוחטין וזורקין על מחוסר כפורים אע"ג דמחוסר מעשה (ט) דאייתי עלה הא דרב שמעיה כיון שנדתו ראויותיו אין אנו צריכין לסתור. כלל של הגאונים ז"ל : וכן

הגהות הב"ח

(א) והכהנים בחלה ובתרומה תא"מ ונ"ב כס"א אין זה ועי' באשר"י : (ב) נ"ב תעיין ביאור משנה א בפי' ה"ר יונה בריש פרק ג' שאכלו:(ג) נ"ב זהו כפירוש בעל המאור ודלא כפירש"י עי' בדברי בעל המאור אבל התוס' פירשו כפרש"י ע"ש : (ד) מב"ה כצ"ל: (ה) נ"ב א"א לשבות שם : (ו) נ"ב וא"כ: (ז) נ"ב לשון הרא"ש : (ח) נ"ב בהא : (ט) ואייתי וכו' וכיון כצ"ל: (י) נ"ב ליה : (כ) נ"ב וברור הוא לפי המסקנא דדוחקיה דתנא הוא משום דאי תנא גבוה ונמוך הוה קשה דלמעלה מי' נמי עירובו עירוב משום דאי בעי מייתי ליה דרך עליו ובע"כ צריך לומר שהנוף הוא בנמוך למטה מי' חוץ לד' אמות שלו ושם רבים מכתפין עליו וכמו שפירש הוא עצמו לפי פירושו בשרבי' מכתפים עליו במקום חבורו בגזע כו' והאי במקום חבורו בגזע שכתב לאו דוקא הוא שהרי בע"כ צריך להיות כן בחוץ לד' אמות שלו דאל"כ אכתי הא מייתי ליה דרך עליו לתוך ד' אמותיו ולא יעבירנו דרך עליו של מקום חבורו בגזע וא"כ ודאי יקש' על התנא מפני מה נקט בב' מיני נופין הלא בנוף א' ימצא למטה מי' ולמעלה מי' אלא בע"כ צריך לומר שכן הוא האמת דלא נקט רק בנוף א' שהוא נטוי וזקוף וכמו שפרש"י וכן עיקר וכן התוס' לא תלקו על פירושו זה וכ"כ הטור . גם מה שהקשה הרב ואין אנו מבחינין כו' לא נתבאר השגתו ומה היא שהרי מבואר הוא הטעם בדברי רש"י ע"ש. גם מ"ש תיפוק ליה משום שכל עצמו של אילן ברה"ר הוא עומד כו' לא הוי קושיא כלל דרש"י ס"ל לפרש דהקושיא היתה כיון שאין בנמיכת הנוף י' א"כ הוא כרמלית שהרי הוא רחב ד' והאויר שלמעלה ממנו ג"כ הוא כרמלית וא"כ כי מייתי ליה דרך עליו ממש הרי הוא מעביר מרה"י לרה"י דרך אויר הכרמלית וזה מותר מן התורה ע"כ צריך לאוקמי' בשרבים מכתפין על מקום נמיכותו שהוא חוץ לד"א והוי רה"ר אבל על פי' הרב ודאי קשה שהרי בגמ' אוקמינן גבי קנה שהוא רך גזירה שמא יקטום אבל אילן הוא קשה וכו' אלמא דסתמא דמילתא כל אילן הנוטה חוץ לד"א הוא קשה אע"פ שהוא למטה מי' . ועוד מאי זה לשון דהדר זקיף ה"ל למימר זימנין דאתי זיקא ומייתי ליה כמו שאמרו גבי נתגלגל חוץ לתחום :

הגהות הב"י

(א) כסומכוס דלעיל ויש נ"ג ליה :

חדושי מהרמ"ז

בהרר"י ד"ה במעשר ראשון וכו' עשר שבולין· נ"ל עשר עמרים: שם במתני' נתנו באילן וכו' שהרי יש כח ברוח לזקפו וכו'. נ"ע אמאי לא מפרש כפשוטו שיכול לילך לשם ולהביאו אצלו לתוך ד' אמותיו כדפרש"י ז"ל בדף ל"ג שיכול להביאו פחות מד"א . ואין לומר דלמס שפי' הרר"י ברחוק הרבה מד' אמותיו א"כ תו לא מצי להביאו אצלו דס"ל דשבות של פחות מד"א גזרו אפילו בין השמשות כמ"ש התוס' בדף ל"ד מ"מ מי הכריחו לפרש

הגהות מא"י

[א] כשנטלה כצ"ל : [ב] ולמטה : [ג] דהא אוקי לה לרישא כצ"ל :

המאור הקטן

[דף לג ע"ב] **אמר** רב יצחק ברי' דרב משרשיא הכא באילן הנוטה חוץ לד"א עסקי' ונתכוין לשבות בעיקרו פי' והניח עירובו למטה מי' עירובו עירוב דמצי נפיק חוץ לארבע אמות שלו כמה דבעי ושקיל ליה ומייתי ליה פחות פחות מד"א עד לתוך ד"א שלו דאע"ג דמשוינן ליה שם רשות היחיד לגבי קניית עירוב אפ"ה לאו רשות היחיד גמורה היא שלא יוכל להוציא מחוצה להן לתוכו דהא לאו מחיצו' איכא ולא חילוק רשויות ואם הניח עירובו למעלה מי' אין עירובו עירוב דהא כי נפיק ושקיל ליה מייתי ליה מרה"י לרה"ר ולקמן פריך והא אי בעי מייתי ליה דרך עליו והשתא פריך ליה מאי למעלה ומאי למטה כי הדבר הנוטה שוה הוא ואין דרך לומר בו לשון למעלה ולמטה אלא לשון גבוה ונמוך והכי איבעי ליה למיתנא נתנו באילן גבוה עשרה אין עירובו עירוב ומדתני מעלה ומטה משמע דאילן זקוף הוא ויכול להניח למעלה בגבהו או למטה בשפולו ואוקימנא דהדר זקיף בסוף נטייתו ומשכחת ביה מעלה ומטה בזקיפתו וכגון דנטייתו כולה נמוכה מעשרה דאי גבוהה מעשרה לא משכחת בזקיפתו מעלה ומטה ומקשי' והא איבעי מייתי (י) דרך עליו כי הוי חוץ לד"א נמי ולמעלה מעשרה כיון דארבע אמות שלו עולות עד לרקיע רה"י הוא וכשמביאו למקום שביתתו דרך עליו מרה"י לרה"י הוא מביא ואוקימנא בשרבים מכתפין עליו על נטיית הנוף שהוא חוץ לד"א שלו הנמוכה מעשרה דהוי רשות הרבים כדעולא וכדמייתי ליה למעלה מעשרה דרך אוירה של נטיית הנוף עובר דרך אויר רה"ר וקי"ל במושיט מרשות היחיד לרשות היחיד דרך אויר רה"ר אפילו למעלה מי' חייב כדתנן בהזורק היו שניהם בדיוטא אחת הזורק פטור והמושיט חייב שכך היתה עבודת הלוים זה פי' ה"ר שלמה ז"ל וקשיא לן על הדין פירושא (כ) מאי דוחקיה דתנא למיתנא למעלה ולמטה ולמה ליה דאיכפל למיתנא באילן נטוי וזקוף ליתני גבוה ונמוך ובאילן נטוי ולא זקוף ועוד מתוך פירושו של הרב פעמים שד' אמות של אדם הן כרה"י פעמים הם כרשות הרבים ואין אנו מבחינין טעמו בדבר זה ועוד מה שפי' בשרבים מכתפין עליו בשהניח עירובו למעלה מי' בזקיפת האילן ורבים מכתפין על נמיכתו שהוא בסוף תשעה ואמר שהמושיט על גביו למעלה מי' באויר דה"ר הוא מושיט למה ליה לאוקמיה בשרבים מכתפין על נמיכותו של אילן תיפוק ליה משום שכל עצמו של האילן ברה"ר הוא עומד הילכך הדין פירושא קשיא לן והכי איתחזי לי בפי'

גזרה (ס) : **נתנו** במגדל ונעל בפניו ואבד המפתח וכו'· כלומר ונתכוין לשבות במגדל (א"נ) דקאי ברה"י א"נ אפי' קאי ברה"ר ונתכוין לשבות למטה הא אמרינן הנותן עירובו יש לו ד"א והוא ועירובו במקום אחד הוא ואם לא היה נאבד המפתח הוה עירוב אע"ג דנתכוין לשבות למטה אבל כיון שנאבד כל בין השמשות לא קני שביתה שם שהרי לא היה יכול ליטלו משם אליבא דר"א ואפילו היה יכול לחתוך המנעול בסכינא דאשכפתא שהוא גדול כגון שהוא קשור בחבלים אפ"ה לא קנה שביתה דס"ל לר"א כר' נחמיה [שבת נו. ע"ש בתוס' ד"ה הא ר' נחמיה] דכלי שמלאכתו לאיסור אפילו לצורך גופו נר מצוה אסור אבל לרבנן קני שביתה שהרי יכול לחתכו בדבר שמלאכתו לאיסור : **גמ'** רה"י עולה עד לרקיע · והוא ועירובו במקום אחד הוא שהרי יכול ליטלו משם ולאכלו : אילימא דנתכוין לשבות למעלה· בראש האילן והוא גם הוא בראש האילן אמאי אין עירובו עירוב הלא שניהם במקום א' וכשנכנס שבת יכול לאכלו שם אע"ג דקא עביד איסורא דקא משתמש במחובר אפילו הכי קני עירוב כיון דמבעוד יום עלה שם ולא קא עביד השתא מעשה בידים והכי אמרי' בפ' המוצא תפילין [דף ק·] תני חדא עלה מותר לירד ותניא אידך עלה אסור לירד ויעמוד שם כל השבת ומוקמינן לה דהאי דאסור לירד בשעלה שם בשבת והאי דשרי בשעלה שם מבעוד יום מ"מ משמע דהאיסור גדול עושה בירידה יותר מכשעומד שם על האילן לפי שעיקר איסור מחובר לא נאסר אלא מפני שמא יתלוש ובעמדו עליו ליכא משום שמא יתלוש (ה"ג) וא"כ הוא ועירובו במקום אחד הוא : אלא דנתכוין לשבות למטה· בקרקע וגם הוא עומד בקרקע אמאי למטה מעשרה עירובו עירוב הא קא משתמש באילן הלא אין בו כח ליטול אותו בלא איסורא בידים שמשתמש באילן או שיביא מכרמלית לרה"ר אם יש במקום הנחת העירוב ד' טפחים ומתרץ דאליבא דרבי היא דכל דבר שאין בו איסורא דאורייתא אלא דרבנן לא גזרו עליו בין השמשות שהוא שעת קניית העירוב כיון שהוא ספק יום ספק לילה וכיון דבההיא שעתא מצי שקיל ליה כמאן דמוכן סעודה הראויה באותה שעה היא ותו לא איכפת לן אע"ג דלא מצי שקיל ליה ביום שבת ואינו יכול לאכלו : **בבור** העומד בכרמלית כגון בקעה או תל גבוה עשרה והוא יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה ואע"פ שהבור הוא רשות היחיד וקא מטלטל מרשות היחיד לכרמלית אפי' הכי עירובו עירוב דרבי היא : **תלוש** ונעוץ הוא דהוי עירוב דליכא ביה שום איסורא אע"פ שנתכוין לשבות למטה ועירובו למעלה כדפרישית בפי' המשנה דהא סבירא לן כרבא דאמר [דף לג:] הנותן עירובו יש לו ד' אמות והם עולות עד לרקיע והכל כמקום אחד הוא אבל מחובר לא הוי עירוב משום דכי שקיל ליה משתמש במחובר הוא ואע"ג דאוקימנא דכולה מתניתין כרבי דלא גזרו עליו בין השמשות הכא גזרינן לפי שהקנה רך הוא ואיכא למיחש שמא יקטום כי שקיל ליה ומיחייב משום קוצר כדאמרינן [שבת עג:] זומר וצריך לעצים חייב שתים אחת משום קוצר ואחת משום נוטע אבל אילן קשה הוא ואי בבין השמשות יעלה לא חיישינן שמא יתלוש : קטיר במתנא. קשור המנעול בחבל:ובעי סכינא. כגון אותו סכינא (י) דאשכפתא שהוא דבר שמלאכתו לאיסור וס"ל לרבי אליעזר כרבי נחמיה דאמר אין כלי ניטל אלא לצורך מלאכתו כלומר אפילו דבר שמלאכתו להיתר לצורך גופו אין לצורך מקומו לא וכיון שכן דבר שמלאכתו לאיסור לא כך ולא כך משום הכי קתני בברייתא אי בעיר אבד עירובו עירוב דאי משכח ליה מצי לאיתויי דרך חצרות וקרפיפות ואם בשדה אבד אינו עירוב שהרי אין יכול להביאו בשום ענין (כ) דלא ס"ל כר"ש דאמר בפרק המוצא תפילין (דף צה:) דטלטלו לחברו וחברו לחברו אפי'

מאה אמה הרי זה עירוב נתנו במגדל ונעל בפניו ואבד המפתח הרי זה עירוב רבי אליעזר אומר אם אינו יודע שהמפתח במקומו אין זה עירוב : **גמ'** *האי אילן היכא [דף לב:] קאי אילימא דקאי ברה"י (א) מה לי למעלה מה לי למטה רשות היחיד בוקע ועולה עד לרקיע ואלא דקאי ברשות הרבים דנתכוין לשבות היכא אילימא נתכוין לשבות למעלה הוא [ועירובו במקום אחד] (ה) אלא דנתכוין לשבות למטה הא קא משתמש באילן לעולם דקאי ברשות הרבים ונתכוין לשבות למטה והא מני רבי היא דאמר כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות : נתנו בבור : האי בור היכי דמי אילימא דקאי ברשות היחיד פשיטא כי היכי דרשות היחיד בוקע ועולה עד לרקיע הכי נמי נחית לתתא אלא דקאי ברשות הרבים דנתכוין לשבות היכא אילימא דנתכוין לשבות למעלה הוא במקום א' ועירובו א במקום אחר (ג) אי למטה פשיטא הוא ועירובו במקום אחד הוא אלא הכא °בבור העומד בכרמלית עסקינן ונתכוין לשבות למעלה ורבי היא דאמר כל דבר שהוא משו' שבות לא גזרו עליו בינהשמשו': נתנו ב בראש הקנה או בראש הקונדס (ג) : תלוש ג ונעוץ אין שאינו נעוץ ותלוש לא גזירה שמא יקטום : נתנו ד במגדל *ונעל בפניו : [פרק] (ב) אמאי הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר הוא אביי ורבא דאמרי תרוייהו הכא במנעול דקטיר במתנא עסקינן ובעי סכינא למפסקיה (ג) ור' אליעזר סבר לה כרבי נחמיה דאמר אפילו תרווד ואפי' טלית אין ניטלין אלא לצורך תשמישן לפיכך אסור ורבנן סברי כל הכלים ניטלין בין לצורך בין שלא לצורך : נתגלגל

רש"י

אלא תלוש ונעוץ בארץ : ואבד המפתח הרי זה עירוב · בגמרא מפרש כגון שהמגדל ברה"י דאי הוי מפתח בידו לא היה בו שום איסור דהוא וערובו ברשות היחיד : **גמ'** אי דנתכוין לשבות למעלה · ולקנות שביתתו על האילן : הוא ועירובו במקום א' הוא · ואפילו למעלה מעשרה אמאי אין עירובו עירוב: אלא דנתכוין לשבות למטה · (ד) תירוצא הוא הלכך למעלה מעשרה אין עירובו עירוב דבמקום שמתכוין לקנות שם היא שביתתו וכיון דאי הוי בעי למישקל עירוביה ולמיכליה בשעה שהעירוב זוכה (ד) דהיינו בין השמשות לא מצי שקיל ליה למייתי מרשות היחיד לרה"ר לא הוי עירוב וכגון דאילן הוי רחב ד' דהוי למעלה מעשר' דידיה רשות היחיד למטה מעשרה עירובו עירוב ואע"ג דלמטה מעשרה כרמלית הוא כיון דרחב ד' וקמייתי מכרמלית לרה"ר הא אוקימנא כר' דאמר כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות : והא קמשתמש באילן. כי שקיל ליה ואמאי למטה מעשרה עירובו עירוב והא לא מצי שקיל דשימוש באילן שבות הוא וה"ה דהוה מצי למיפרך והא קמייתי מכרמלית לרה"ר אלא (ה) הדא מינייהו נקט : בין השמשות . שהיא שעת קניית עירוב וכיון דההיא שעתא מצי שקיל תו לא איכפת לן: לא גזרו עליו בין השמשות . כיון דבין השמשות ספיקא הוא ושבות דרבנן (ו) לא גזרו : בבור שעומד בכרמלית . כגון בקעה בשדות דהוא בור רשות היחיד ושפתו (ז) בכרמלית: תלוש ונעוץ הוא דהוי עירוב אבל מחובר לא הוי עירוב גזירה שמא יקטום · לפי שהקנה רך הוא ואיכא למיגזר שמא יקטום כי שקיל ליה ואפילו רבי מודה ולא דמי לאילן דקשה הוא ובין השמשות לשמא יעלה למעלה ויתלוש לא חיישינן אבל (ח) לקטום קנה ודאי חיישינן דאיידי דרכיך מיקטם ולאו שבות הוא אלא מלאכה גמורה: קטיר במיתנא·קשור המנעול במיתנא חבל : ובעי סכינא למיפסקיה למיתנא דאי הוה מצי למיפסקיה בידים שרי אפילו לרבי אליעזר דאין חתיכה אסורה אלא במחובר אבל הכא מקלקל הוא ושרי אבל הכא דבעי סכינא למיפסקיה ועיקר תשמיש סכין לא הוי לחתוך חבלים אלא לחתוך לחם ובשר : אלא לצורך תשמישן · (ה) עיקר תשמישן המיוחד להם : לצורך ושלא לצורך · ואע"פ שאינו מיוחד לכך : נתגלגל

לגבי יחיד . ונראה לי דהלכה כרבנן דהטיא פיסקא דהלכה כדברי המיקל בעירוב ריב"ל אמרה לקמן פרק מי שהוציאוהו ופליג אשמואל דאמר כל מקום שאמר ר' יהודה בעירובין הלכה כמותו . ולקמן נמי פ' מי שהוציאוהו גבי ג' חצירות הפתוחות זו לזו ס"ל לשמואל כרבי יהודה דאמר שלשתן אסורות ולית הלכתא כוותיה דקי"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב הלכה כריב"ל לגבי שמואל דהא קי"ל רב ושמואל הלכה כרב באיסורי ורב ורבי יוחנן הלכה כר' יוחנן ור' יוחנן וריב"ל הלכה כריב"ל כמו שפסק ר"ת ז"ל מהסיא דמגילה בפרק בני העיר בפלוגתא דבית הכנסת אם מותר לעשות בית המדרש וכל שכן דהלכתא כוותיה לגבי שמואל ועוד הואיל וסתם לן תנא דמתני' כרבנן ולא הביא דברי ר' יהודה במתניתין כלל תדע דהאי דחיק לאוקמי מתני' בדוחק גדול בנופו נוטה חוץ לד"א וכגון דהדר זקיף לוקמה כרבי יהודה ובאילן שאין בנופו רחב ארבע ולהכי למעלה מעשרה אין עירובו עירוב דבעינן עירוב ע"ג מקום ד' ולמטה מי' לא בעינן מקום ד' הילכך נראה דלא מיתוקמא מתני' כר' יהודה משום דקתני סיפא נתנו ע"ג קנה אפילו גבוה מאה אמה ה"ז עירוב וסתם קנה משמע ... ודלא כרש"י שפי' שהוא רחב ד' וכיון דסתם מתני' דלא כוותיה נראה דלית הלכתא כוותיה ואע"ג דרבי ס"ל כוותיה לית הלכתא כרבי מחביריו ע"כ לשון ר"מ ז"ל : ג לשון ריא"ז ואם היה הקנה תלוש ונעוץ ... זה עירובו עירוב שיכול ליטלו משם כשירצה והוא שיהיה ע"ג הקנה מקום שהוא ד' טפחים כגון שהניח עליו כלי רחב וכיוצא בו (ע) שכל המניח עירוב למטה מי' אין צריך להניחו ע"ג מקום ד'. הקנים הרכים ביותר ... לירק הרי הן כירק ומותר להשתמש בהן בשבת ומותר לכובשן כדי לישב עליהן והרי הן כלאים בכרם שדינם כירק לכל דבר : ד לשון ריא"ז (פ) ואם היה מגדל של עץ המטלטל ויכול להטותו ולהגיע ראשו ברה"ר ... אותו אפילו הוא ועירובו ברה"י והוא שאינו מתרחק ד"א ממקום שביתתו אם יטה אותו לרה"ר וכן אם היה שם חבל שיכול לקשור בו עירובו שהוא כאויר רה"ר והוא עומד למעלה ברה"י וראש החבל בידו ה"ז ... שהרי יכול למושכו אליו בענין זה שאינו אסור אלא מדברי סופרים הואיל וראש החבל בידו והתירו אבל עירוב איסור של סופרים בבין השמשות שהוא זמן קניית העירוב לפי שבין השמשות אין שבת ודאי אלא ספק הוא ...

דרכי ופשט הוא כ"ל : (ל) כ"ב אגלו : (מ) אמותיו כצ"ל : (נ) למקום כצ"ל: (ס) כ"ב לשון הרא"ש : ... למעלה מי' : (פ) כ"ב ר"ל שנתכוין לשבות בראש המגדל שהוא למעלה מי' ועירובו למטה מי' ברה"י ... היה המגדל מיטלטל שאינו קבוע במסמרות וגם המגדל אינו ארוך כל כך באופן שכשיטה המגדל ונמצא מקום שביתתו מוטל לארץ ברה"ר לא נתרחק ראש המגדל שהוא מקום שביתתו ד"א ממקום ... יושב בתחלה דמצי שקיל ומטיה ליה עד הראש של מגדל ואכיל ליה התם הרי עירובו עירוב וכן אם ... כו' פי' דאז אף אם כשעומד המגדל על עמדו יכול להביא עירובו לראש המגדל שהוא מקום ... שהכל שאין בו איסור דאורייתא כיון שאגודו בידו וכדאיתא בפרק המוצא תפילין עי' ב...

חדושי מהרמ"ז

דמיירי ברחוק הו"ל לפרש שנוטה אמה א' חוץ לד"א שיכול להביאו בנת אחת כמ"ש התוס' סוף דף ל"ב . ולכאורה הי' אפשר לומר דהכרי' מיירי שהנית העירוב בסוף התחום וד' אמותיו דהשתא לא יכול לילך שם כלל דאם כן מאי פריך בפ"ס והא אי בעי מייתי לה דרך עליו שם כשנתגלגל חוץ לתחום אפי' אמה א' חוץ לד' אמותיו אינו עירוב וצ"ע: בהרר"י ד"ה אילימא דנתכוין וכו' ה"ג וא"כ הוא ועירובו במקום א' ע"כ וכ"ה הגירסא בב"ס דילן דלא כמו שהוא בנוסחת הרי"ף שלפנינו : שם ד"ה ובעי סכינא כו'. כשדה אבד אין עירובו עירוב וכו'. אע"ג דשדה כרמלית היא מ"מ ר"א לטעמיה דלית ליה דרבי בביה"ש גזור אשבות . ועע"ז סימן שנ"ד וסימן ת"ע מה שתמה על הטור בזה :

הגהות חו"י

(א) כ"ב עי' בתוס' : (ב) כ"ב צ"ע בכל השיטה הא אפשר לשבור המגדל ע"י נכרי וכן לפקח סגל דאמירה ... (ג) כ"ב אם אין מפתח: (ד) כ"ב לדעת הרב ר' יונתן לא כן הוא וגרס הא קמשתמש ולא והא ומפרש ... (ה) כ"ב ולית ליה דרבי . תוס' ור"ל דלרבנן היתר גמור הוא ודברי הרי"י צ"ע :

המאור הקטן

בפי' הא שמעתא ומאי למטה ומאי למעלה כלומר בין שהעירוב למעלה מי' בין שהוא למטה מי' כיון שהוא חוץ לד"א הרי אינו יכול להביאו למקום שביתתו שהוא עיקר האילן אלא במעביר ד"א ברה"ר והוא במקום אחר ועירובו במקום אחר הוא ואוקימנא דהדר זקיף כי כשנופו של האילן הוא רך ונוטה על הארץ פחות מי' טפחים בגובה במשך ד"א מצוי הוא שיזקוף ברוח מצויה ועל ידי כן העירוב בא אצלו מחוץ לד"א לתוך ארבע אמות אבל כשנופו של האילן הוא גבוה עשרה הוא חזק וקשה ואינו מצוי שיזקוף ברוח מצויה ואקשי' עלה והא אי בעי מייתי ליה דרך עליו כלומר דרך נופו של האילן שהוא למעלה מי' ואין רה"ר תופסת אלא עד י' ואוקימנא בשרבים מכתפים עליו על הנוף במקום חבורו בגזע האילן שהוא למטה מי' והוא גבוה תשעה ונעשה רה"ר במקום חבורו בגזע אע"פ שהעירוב נתון בראש הנוף למעלה מי' נמצא שאין יכול להביאו אצלו אלא במעבירו דרך רה"ר ואם היה מגביהו מן הנוף והיה מעבירו באויר של מעלה מי' כל שכן שהיה חייב כדרבא דאמר רבא המעביר חפץ מתחלת ד' לסוף ד' אע"פ עליו חייב והא דאמר רבא לא שנו אלא באילן העומד חוץ לעיבורה של עיר וכו' וכל מה הזכיר ממנה הרי"ף ז"ל כלום :

[דף לד ע"ב] והא דתנן נתנו במגדל ונעל בפניו ואבד המפתח הרי זה עירוב ר' אליעזר אומר אם אינו יודע שהמפתח במקומו אין עירובו עירוב תרצנא בגמ' חסורי מיחסרא וכו' ר' אליעזר אומר בעיר עירובו עירוב כר"ש דאמר אחד גגות ואחד חצרות ואחד קרפיפות אחת הן ויכול להביאו דרך גגות וחצירות וקרפיפות . בשדה אין עירובו עירוב כרבנן ודלא דאי רבי שמעון הא אית ליה תקנתא בנותנו לחבירו וחבירו לחבירו אפי' הם מאה כד... כפרק המוצא תפילין :

אפילו במקום מצוה ולמפסקיה בסכינא דאשכפתא נמי לא אפשר כר' נחמיה ור' אליעזר לא סבירא ליה הא דרבי דלא גזרו עליו בין השמשות ורבנן ס"ל כרבנן דדבר שמלאכתו להיתר בין לצורך גופו בין לצורך מקומו שרי ודבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו שרי ומשום פסיקותא ליכא איסורא דאע"ג דתנן שם [ביצה לא:] חותמות של קרקע מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך הא לא קשיא דהתם מיירי בשבת אבל הכא מיירי בבין השמשות וסבירא (ליה) [להו] כרבי דלא גזרינן עלה בבין השמשות דהא לאו סתירת אהל או בנין הוא אלא פתיחת דלת בעלמא:

מתני' נתגלגל חוץ לתחום(א) נפל עליו גל או נשרף תרומה ונטמאת מבעוד יום אינו עירוב משחשיכה הרי זה עירוב ואם ספק רבי מאיר ורבי יהודה אומרים הרי זה חמר גמל ר' יוסי ור' שמעון אומרים ספק עירוב כשר אמר רבי יוסי העיד ר' זכריה בן אבטולס משום חמשה זקנים שספק עירוב כשר: גמ' אמר רבא לא שנו אלא שנתגלגל חוץ לד' אמות אבל נתגלגל בתוך ד' אמות הנותן את עירובו יש לו ארבע אמות: מתני' מתנה אדם על עירובו ואומר אם באו עובדי כוכבים למזרח עירובי למערב ואם באו עובדי כוכבים למערב עירובי למזרח ואם באו לכאן ולכאן למקום שארצה אלך לא באו לא לכאן ולא לכאן הריני כבני עירי ואם בא חכם למזרח עירובי למזרח בא למערב עירובי למערב (ב) בא לכאן ולכאן למקום שארצה אלך לא בא לכאן ולכאן הריני כבני עירי ר' יהודה אומר אם היה א' מהן רבו ילך לו אצל רבו שניהם רבותיו למקום שירצה ילך: גמ' ורבנן זימנין דניחא ליה לאיניש בחבריה טפי מרביה: מתני' ר' אליעזר אומר יום טוב הסמוך לשבת בין לפניה בין לאחריה מערב אדם שני עירובין ואומר אם עירובי הראשון למזרח השני למערב ואם עירובי הראשון למערב השני למזרח ואם עירובי בראשון ובשני הריני כבני עירי ואם עירובי בשני ובראשון

רש"י

מתני' נתגלגל חוץ לתחום · אינו עירוב · הואיל ויש מביתו שהוא לן שם ועד עירובו יותר מאלפים אמה דממה נפשך כל היכא דקיה שביתתו או בביתו או בעירובו לא מצי אזיל ומיסקליה: נפל עליו גל · ואינו יכול ליקחנו אם לא ע"י מרא וחצינא דהוי מלאכה ולא שבות: תרומה ונטמאת · דלא חזיא לא לדידיה ולא לאחרים: משחשיכה · כבר קנה עירוב בין השמשות (ג) ושבת הואיל והותרה הותרה: ספק. אם מבעוד יום אם משחשיכה: ה"ז חמר גמל · דמספקא לן אי קנה לו עירוב ויש לו משם אלפים אמה לכל רוח והפסיד אלפים שמעבר ביתו והלאה או שמא לא קנה עירובו ומביתו יש לו אלפים אמה לכל רוח ולא קנה מעבר עירובו כלל ומחמת ספק זה נאסר שאין יכול לילך כ"א אלפים שבין ביתו לעירובו דממה נפשך קמשתרי בהנך אבל באלפים דמעירובו ואילך לא דילמא לא קנה עירוב ומביתו ואילך נמי לא דילמא קנה עירוב נמצא זה מושכו לכאן לילך וזה מושכו לכאן כאדם המנהיג המור וגמל שהחמור הולך לפניו וזה מנהיגו ואת הגמל הוא מושך וצריך (למשוך) לפנות לפניו ולאחריו: גמ' הנותן את עירובו יש לו ארבע אמות · במקום שקונה שביתה והואיל והנהו ארבע אמות מיבלען בתחומו הוו להו כתחומו והוי כנותן עירובו בבית שבסוף התחום שאפילו הוא אלף אמה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה: מתני' מתנה אדם על עירובו · מניח אדם שני עירובין אחד לסוף אלפים למזרח ביתו וא' (א) סוף אלפים למערב ביתו ואומר אם באו עובדי כוכבים למזרח(ב) וצריכני לברוח מפניהם יקנה לי עירובי במערב ויהיה לי למערב ביתי ד' אלפים ואע"ג דלא אתו עד למחר אמרי' יש ברירה דבין השמשות קני ליה עיריב דאיך ניסא: הריני כבני עירי · ויהיה לי מעירי אלפים אמה לכל רוח: בא חכם למזרח · חוץ לתחום (ג) וצריכני ללמוד לפניו ועכשיו איני יודע לאיזה לד יבא: ר' יהודה אומר · אם באו לכאן ולכאן והיה אחד מהן רבו ילך אצל רבו ולא אצל האחר דקים לן בגויה דבשעת קנין עירוב דעתו לאקויי ליה ההוא עירוב דלצד רביה אלא דלא ידע באיזה לד יבא והשתא דידע כיזיל להתם: מתני' מערב אדם שני עירובין · אם היה צריך לילך יום ראשון לכאן ויום שני לכאן יכול לערב למזרח ולמערב ויאמר עירובי של מזרח יקנה לי היום לצורך של מחר ועירובי של מערב יקנה לי בין השמשות (ד) דלמחר לצורך יום שני דקסבר ר' אליעזר שבת ויו"ט שתי קדושות הן ולא הוי כיומא אריכא ובין השמשות דקמא ליום ראשון קנה ולא ליום שני: עירובי בראשון ובשני כבני עירי · כלומר אם לא היה לו לילך אלא באחד מן הצדדין בראשון ובשני אין צריך לילך לא לכאן ולא לכאן אלא רוצה להיות כבני עירו (ה) יאמר עירובי זה יקנה לי בראשון

בגמ' (ו) לארבע אמות חוץ למדת אלפים: אינו עירוב · הואיל ויש מביתו שהוא דר שם עד עירובו יותר מאלפים שהרי אינו יכול לאכלו שם בבין השמשות שהעירוב חוץ לתחום וגם חוץ לאותן ד' אמות שנתנו חכמים לכל מי שנותן עירובו ואותן ד' אמות כנגד כל העיר שהוא מפסיד כשהוא רוצה לעקור עצמו מן העיר ולשבות במקום אחר שאם לא היה חוץ לתחום אלא אמה או שתים לא הוה מיקרי חוץ לתחום שהרי בתוך תחומו הוא עדיין ולא דמי למי שילא חוץ לתחום דאמרי' במתניתין [דף נב:] אפילו אמה אחת לא יכנס דהתם אין ראוי לתת לו ד' אמות יותר שהרי נתכוין לשבות בעיר שהוא עולה לו כד"א ואם ילא חוץ לתחום כבר הוא חוץ לתחום וחוץ לד' אמות אבל הכא שהיה רוצה לעקור את עצמו מן העיר ראוי לתת לו במקום שמניח שם עירובו ד' אמות שם הוא ביתו: נפל עליו גל · כותל גדול שאינו יכול ליטול עירובו משם בבין השמשות שהוא זמן קניית עירובו אלא אם כן יחפור שם במרא וחצינא והוי איסורא דאורייתא שמתחייב חטאת שאם היה יכול ליטול משם מבלי שילטרך לכלי חפירה אלא בידיו בלבד לטלטל צרורות העפר והאבנים שעליו הוי עירובו עירוב שהרי ליכא בטלטול דבר שאינו ראוי אלא איסור שבות וכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בה"ש: או נשרף · בענין שאינו ראוי לאכילה שהרי כמי שאינו בעולם הוא: תרומה ונטמאת · נמי שהרי יש בה איסור מן התורה באכילתה דקאי עליה במיתה דכתיב (ויקרא כב) ומתו בו כי יחללוהו ואפילו יהיה כהן טמא: ואמרינן [סנהדרין פג·] פרט לזו שמחוללת ועומדת אפילו הכי כהי דמיעטה ממיתה אבל איסורא איכא וכאילו שאינה בעולם הוא: משחשיכה הרי זה עירוב · שכבר קנה שביתתו ואפילו נאבד עירובו אח"כ מה בכך ואע"פ שאין לו מה לאכול שם שהרי בעודו בעיר כשלא היה לו מה לאכול בשבת יש לו לילך אלפים אמה לכל רוח הכא נמי יש לו אלפים אמה לכל רוח: ספק · אינו יודע אם בעוד יום באו על העירוב אלו המקרים הנזכרים או משחשכה: הרי זה חמר גמל · דמספקא לן שם אם קנו ליה עירוב והכא הוי בידוע ביתו ומהכא יש לו למדוד אלפים אמה לכל רוח ואין לו למזרח העיר שהוא כנגד עירובו למערב כלום ומחמת ספק זה אין לו לילך אלא אלפים אמה שבין ביתו לעירובו דממה נפשך בהנך משתרי אפילו לא יהיה עירובו עירוב אבל אותן אלפים דמעירובו ואילך לצד מערב אסור לילך דאי לא קנה עירוב כאילו לא עירב דמי (ז) שיש לו למדוד מן העיר ולצד מערב אלפים אמה ותו לא ומביתו ואילך לצד מזרח נמי אסור לילך דדילמא קנה עירוב (ח) נמלא [א] [הוא כחמר גמל] שהוא צריך לפנות לפניו ולאחריו ואינו יכול לזוז משם כך הוא זה שאין לו לזוז מאותן אלפים אמה שהם מהעיר ולצד המערב שהוא אותו רוח שעירב שם ואין לו להלוך הנה והנה כלל: ספק עירוב כשר · דאמרינן העמד עירוב על חזקתו שכשהניחו היה בתוך התחום והיה טהור ולא היה גל עליו ולפיכך הוה עירובו עירוב והולך ממקום עירובו לכל רוח אלפים אמה: גמ' לא שנו אלא שנתגלגל חוץ לד' אמות · מסוף התחום אבל אי לא נתגלגל אלא שלש אמות מצי שקיל ליה דכל נותן עירוב תיקנו לו חכמים ד' אמות מלבד האלפים אמה לכאן ולכאן ונמצא שעדיין תוך התחום הוא ומצי אזיל ושקיל ליה בלא שום איסורא וכ"ש בבין השמשות: מתני' מתנה אדם על עירובו וכו' · מניח שני עירובין אחד לסוף אלפים אמה למזרח ביתו ואחד לסוף אלפים אמה למערב ביתו ויאמר אם יבואו עובדי כוכבים מן המזרח וצריך אני לברוח מפניהם אקנה עירוב שבמערב ויהיה לי למערב ביתי ארבעת אלפים אמה ואע"ג דלא אתו עד למחר אמרינן יש ברירה דבין השמשות קנה עירוב בהאי גיסא וגם אם יאמר אם יבאו עובדי כוכבים מלד מערב וצריך אני לברוח מפניהם ללד המזרח אקנה עירוב שבמזרח ויהיה לי למזרח ביתי ארבעת אלפים אמה: למקום שירצה ילך · ואמרי' [ב] ברירה: הריני כבני עירי · שיש להם אלפים אמה והלך מעירי לכל רוח ואיני רוצה להשתכר מזה ולהפסיד מצד אחר ולמחר בשבת כל מה שיברור מכל אלו התנאים שהזכיר אמרינן [ג] ברירה וילך למקום שיברור: ואם בא חכם למזרח · חוץ לתחום עירי ורוצה אני ללמוד תורה מפיו ועכשיו איני יודע לאיזה רוח יבא ולמחר אשמע מבני אדם הבאים משם לכאן על ידי עירוב: לכאן ולכאן למקום שארצה אלך · ואפילו יהיה אחד מהם חברו והשני שמלד האחר הוא רבו אם יברור למחר מלד שבא חבירו אמרינן יש ברירה שפעמים שדעת האדם נוחה בחברו שאינו בוש לשאול ממנו כל חפצו יותר מרבו שבוש ממנו: ור' יהודה · פליג ואמר שאין לו לברור אלא לצד רבו שבו דעתו נוחה יותר מבחבירו לפי שאינו מסופק במה שיאמר לו רבו שהוא הלכה למעשה מה שאין כן בחברו דשמא אין הלכה כמותו ואם היו שניהם רבותיו אמרינן [ד] ברירה וילך למחר למקום שירלה ולפי שדרך העולם לברוח מפני עובדי כוכבים ומפני לסטים ולצאת לקראת חכם ללמוד תורה מפיו לפיכך נקט אותה במשנתינו · רבי אליעזר אומר יו"ט הסמוך לשבת בין מלפניה בין מלאחריה מערב אדם שני עירובין. כלומר מי שהוא צריך לילך יום ראשון למזרח ביתו ארבעת אלפים אמה ויום שני יש לו צורך לילך למערב ביתו ד' אלפים אמה ובא ר' אליעזר להודיענו שיכול *לילך למזרח ולמערב בערב יו"ט ראשון ואומר עירובי של מזרח יקנה לי היום לצורך מחר ועירובי שהנחתי למערב ביתי יקנה לי בבין השמשות של מחר לצורך יום שני דקסבר ר"א שבת ויו"ט לאו כחד יומא אלא ב' קדושות הן ובין השמשות דיומא קמא לדידיה הוא דקני ולא ליום שני שאם היו קדושה אחת אינו יכול לערב לשתי רוחות כשם שאסור לערב חצי היום למזרח וחצי היום של אחריו למערב: ואם עירובי בראשון וכו'. כלומר ואם לא היה צריך אלא באחת מן הצדדין ביום ראשון לבדו וביום שני אינו צריך לצאת מתחומו ורוצה שיהיה ביום שני כבני עירו או הפך הדבר שלא ילטרך ביום ראשון לצאת חוץ לתחום העיר ובשני ילטרך יכול לעשות כרצונו דשתי קדושות הן:

ומפני שהיא רחוקה ממנו זה בעירובו שהוא במקום אחד ועירובו במקום אחר (י) ואין זה סעודה שאינה ראויה מבעוד יום ונראה לנו לסמוך על הגרסא הראשונה וכך הוא פירושה אלא הא דתנן ר' אליעזר אומר יום טוב הסמוך לשבת והא קא מכין מיו"ט לשבת דקס"ד דמניח ליה לעירוב בסוף אלפים אמה לכאן ובסוף אלפים אמה לכאן והוא צריך מבעו"י לילך אצל מקום עירובו של יום שני כדי שלא יהא רחוק ממנו יותר מאלפים אמה שהנותן עירובו חוץ לאלפים אמה לא קנה עירוב וכיון שהוא הולך סמוך לבין השמשות לסוף תחומו אצל מקום עירובו של יום שני ושוב אינו יכול לחזור לתחומו הראשון לפי שמקומו של שני מופלג מן הראשון נמצא זה כמכין מיום טוב לשבת והא ודאי מוכחא מילתא והרי זה כהולך אצל שדהו לידע מה שהיא צריכה וכמטייל עד פתח המדינה כדי שיכנס למרחץ מיד א"ל מי סברת דמנח ליה בסוף אלפים אמה לכאן ובסוף אלפים אמה לכאן כדי שיצטרך לצאת חוץ לתחומו מבעוד יום לא דמנח ליה בסוף אלף אמה לכאן ובסוף אלף אמה לכאן שאינו צריך לצאת לקראת עירובו כלל:

עין משפט

א מיי' פרק ח מהל' עירובין טור או"ח סי' תג:
ב מיי' שם טור או"ח סימן תטז:

הגהות הב"ח

(א) לסוף כצ"ל:
(ב) וצריך אני לברוח מפניהם יקנה לי עירובי שבמערב כצ"ל:
(ג) וצריך אני כצ"ל: (ד) של מחר לצורכו' הוי כחד יומא אריכא כצ"ל:
(ה) נ"ב אומר כצ"ל: (ו) חוץ לד' אמות וחוץ למדת כצ"ל:
(ז) ויש כצ"ל:
(ח) נ"ב כאדם המנהיג חמור וגמל שהחמור הולך לפניו וזה מנהיגו ואת הגמל הוא מושך: (ט) נ"ב פלוגתא דתנאי בברייתא ופסק במאן דסרי דקי"ל כדרבנן יש ברירה:
(י) נ"ב הוא:

הגהות חו"י

(א) נ"ב אפילו למאן דאית לי' שהומין דרבנן. עי' תוספות:
(ב) נ"ל דודקא כדאמר כך דאל"כ נותנין עליו חומרי שניהן כדלקמן סימן תרכ"א:
(ג) נ"ע דהא כל בין השמשו' ספק עי' בריי"ף שבת סי' שכח:

הגהות מא"י

[א] נ"ב זה מושכו לכאן וזה לכאן כאדם המנהיג חמור וגמל שהחמור הולך לפניו וזה מנהיגו ואת הגמל מושך באפסר שלו:
[ב] יש ברירה:
[ג] יש ברירה:
[ד] יש ברירה:

מסכר"ס לערב

לשון ריא"ז

א וכן אם הניח עירובו (ט) במקום המשתמר ואומר הריני מערב עירוב זה לכל השכונות של כל השנה כשארצה שיקנה לי עירוב יקנה לי וכשארצה שלא יקנה לא יקנה הרי זה תנאו קיים ואע"פ שלא גלה דעתו מבעו"י יכול לגלות דעתו בשבת ואומר בשבת זו רציתי שיקנה לי עירובי או שלא יקנה ועושה בכל שבת כרצונו:

חדושי מהרמ"ז

בא"ד ור' אליעזר לא ס"ל הא דרבי וכו' ע"כ. ול"ע דא"כ אפי' אי לית ליה דר' נחמיה נמי לא הוי עירוב שהרי לחתוך בסכין נמי שבות הוא כדמסיק ותו אמאי לא מוקי הש"ס לכו"ע בין לר' נחמיה ובין לרבנן וטעמא דרבנן דהכא משום דאין שבות בין השמשות. ועי' בתוספות דף ל"ה ד"ה בעי וגם לדבריהם נ"ע דהו"ל לאוקמי כו"ע כר' נחמיה ובפלוגתא דר' ורבנן קא מפלגי אי גזרו על שבות ביה"ש. ואפשר משום דאין הלכה כר' נחמיה אבל לפי' הרר"י קשה. ותו מצאתי להרע"ב כפי' המפרש' שמחלק בין שבות א' לב' שבותים דבשני שבותים לכ"ע גזרו אפי' בביה"ש. ולפ"ז הוי א"ש פירוש הרר"י הנ"ל אבל מלשונו משמע דלא ס"ל כן שהרי כ' ולית לי' דר'. וגם דברי הרע"ב שם נ"ע דא"כ בנתנו באילן למטה מי' דעירובו עירוב הוא שם ג"כ איכא ב' שבותים חדא שמשתמש באילן ועוד שהוא כרמלית שהרי רחב ד' שצריך להניח העירוב על מקום ד' כדפי' לעיל ונ"ע והתוס' יו"ט לא העיר עליו בזה. תו מצאתי קושיא זו בס' שו"ת שע"א בשם הג' מוהר"ר העשי"ל זצ"ל: שם ואע"ג דתנן חותמות של קרקע כו'. נ"ב דס"ל דמגדל שמחזיק מ' סאה בלת דינו כקרקע ושייך בו בנין וסתירה וכ"כ בהג"ה טו"ע רסי' שי"ד: שם בד"ה הרי וכו' וצריך לפנות. חסר כאן איזה תיבות כמו שהראה בפירש"י ז"ל:

המאור הקטן

(עיין לע"ב בסופו)

אלא הא דתנן רבי אליעזר אומר יום טוב הסמוך לשבת הא קא מכין מיו"ט לשבת כך היא הגי' המדוקדקת בהלכות הרי"ף ובספרים המדוקדקי' ויש שגורסין הא בעינן סעודה הראוי' מבעוד יום וליכא ופי' הענין משום דלא מצי אזיל ושקיל ליה דקס"ד דמנח לה בסוף אלפים אמה לכאן ולסוף אלפי' אמה לכאן והרבה מן החכמים שגורסין כך משום דקשיא להו ההיא גירסא דקא מכין מיו"ט לשבת דהא אוקימנא תחלת היום קונה עירוב ושבת מכינה לעצמה לפיכך הוצרכו להחליף הגי' ולתקנה לומר הא בעינא סעודה הראויה מבעוד יום וליכא וגם זה התיקון לא עלה בידם דהא קי"ל כל היכא דלא חזי להאי וחזי להאי סעודה הראויה מבעוד יום היא כדתנן מערבין לנזיר ביין ולישראל

וחכמים אומרים מערב וכו'. מפרש בגמרא הכי קאמר כשם שמערב אדם לרוח אחת ליום אחד ולא חצי יום למזרח וחצי יום השני למערב דודאי אינו מערב כל עיקר וגם אינו יכול לומר חצי היום למזרח וחצי היום כבני עירי כך ביו"ט ושבת או שבת ויו"ט מערב לשני ימים לרוח אחת או אינו מערב כל עיקר דשמא קדושה אחת הן ואם היה פשיטא לרבנן דקדושה אחת הן לא היה מצטרך להוליך עירובו אלא בבה"ש של יום ראשון לבדו דהא יומא אריכתא הוא אלא מספקא להו לרבנן דשמא שתי קדושות הן לפיכך צריך להוליך עירובו [ה] ביום ב' בין השמשות: וכילד הוא עושה. אם יניחנו שם שמא יאבד כך הוא עושה מוליכו השליח בראשון ערב יו"ט שלפני השבת ומחשיך עליו עד שיקנה עירוב שכבר החשיך לגמרי: ונוטלו ובא לו. דשמא יאבד ושוב אין לו עירוב ליום ב' כדקתני נאכל עירובו בראשון אין סומך עליו בשני דשמא שתי קדושות הן וחוזר ומוליכו בשני כלומר מבעו"י של יו"ט שהוא ערב שבת ועומד שם עד שהחשיך ולהביאו אי אפשר שהרי ליל שבת הוא אלא אוכלו שם נמצא אם בעל הבית הוליכו שם בערב יום ב'. משתכר בהליכתו. כלומר שאם לא ירצה לחזור לביתו בלילה וקנה שיעור אלפים שלא יצטרך לילך אותם למחר ואם היה שולח עירובו על ידי שליח לא היה משכים למחוז חפצו כמו עכשיו: **ומשתכר** בעירובו. שאוכלו שם שאם היה שולח עירובו על ידי שליח כיון שאי אפשר לשליח להחזירו שמא היה נאכל שם בלילה ולא ימצאנו למחר וא"ת כיון שבעל הבית עצמו מוליכו שם אמאי צריך להביא פת עמו יערב ברגליו דהא קי"ל בגמ' [דף לח:] עירב בפת בראשון מערב ברגליו בשני ואומר תהא שביתתי במקומי יש לומר שמא לא אמר אלא היכא שנאכל עירובו בראשון שאינו יכול לערב בפת בשני ולומר פת זה יהא עירוב דנמצא שמכין מיו"ט לשבת אבל כשהוא מערב ברגליו אינו צריך לומר מידי כיון שכוונתו שתהא שביתתו במקומו אי נמי יש לומר שמוליך פת עמו ויאכלנו שם לאורן של כוכבים שאם ימתין לאכול עד שובו שמא יכבה נרו ואין לו מקום שיאכל שם ויו"ט שלאחר השבת דלא אפשר בהכי מוליכו בראשון ואינו אוכל וחוזר והולך שם בשני לראות אם קיים העירוב ומחשיך עליו ואם ירצה יאכלנו שם או יחזירנו לביתו ואם לא מצא נר בביתו ידליק נרו ויאכלנו שם: נאכל עירובו בראשון. אין יוצא עליו דשתי קדושות הן ור' אליעזר הקשה להם לחכמים שהיה סבור דפשיטא להו דשתי קדושות הן ומשום הכי מקשי להם לחכמים מודים אתם לי שהם שתי קדושות דאמריתו דאין עירוב לשני דאי אמרת חדא קדושה ניכהו הוה ליה כחד יומא אריכא ויקנה בין השמשות של ראשון לשניהם וכיון דשתי קדושות ניכהו יכול לערב בשתי רוחות לב' ימים והוא לא ידע דלרבנן מספקא להו ואזלי הכא לחומרא והכא לחומרא: **גמ'** לרוח אחת מאי ניהו. לרוח אחת דקתני מאי ניהו מה רוצה לומר פשיטא דלשני ימים קאמר בניחותא: ולשני הימים דקאמר מאי ניהו פשיטא דלרוח אחת קאמר. וא"כ תרתי למה לי היינו קמייתא: הכי קאמרי ליה רבנן לר' אליעזר אי אתה מודה שאין מערבין ליום אחד חציו לצפון. כלומר הלילה לצפון שהרי השמש סובב בלילה לצפון: וחציו לדרום. ביום יערב לדרום שהשמש הולך ביום פני דרום בין ביום ארוך בין ביום קצר שמע מינה דאין חולקין הלילה מן היום ולא היום מן הלילה דיומא חדא הוא כך אין ראוי לערב לשתי רוחות מזרח ומערב או צפון ודרום בשני הימים דכולהו יומא אריכתא הוא: ור' אליעזר. השיב להם לא דמו דלילה ויום קדושה אחת היא בודאי אבל הכא שני ימים דיום טוב ושבת שתי קדושות הן ואין שם קדושה זו דומה לזו: אבל. אמת כמו (בראשית יז) אבל שרה אשתך ומתרגמינן בקושטא: שאם עירב ברגליו. שלא היה לו פת לשגר על ידי שליח ולערב הלך בעצמו וישב באלפים עד שקדש עליו היום וקנה שביתה וחזר ולן בביתו: מערב ברגליו בשני. כלומר צריך לערב ברגליו אף בשני ואינו יכול לצאת בשני חוץ לתחום ע"י קניה ראשונה. או אם עירב בפת בראשון ונאכל עירובו ביום ראשון לאחר שקנה עירוב אי אתם מודים שאין יוצא עליו ביום שני ע"י אותה הקנייה: אמרו לו אבל. אמת הוא שאמרת: הא לאיי שתי קדושות הן. ר"א מהדר להו הא ודאי אף לדבריכם שתי קדושות הן ורבנן מספקא להו בשבת ויו"ט אי חדא קדושה אי שתי קדושות ניכהו: ועבדי הכא לחומרא. דאינו יכול לערב לשתי רוחות דדילמא קדושה אחת הן: והכא לחומרא. שאם נאכל אין סומך עליו בשני דדילמא שתי קדושות הם: וצריך עיון אם הוא כבני עירו ויש לו אלפים אמה לכל רוח או דילמא כיון דמשום ספק הוא אין לו אלא אלפים אמה לבדן ואין לו לצאת (נ) (אלא) כנגד אותו רוח שעירב אפילו אמה אחת ולכאורה משמע דאין לו אלא אלפים אמה לבדן ונעשה חמר גמל ופלוגתא דר' יוסי ור' יהודה [היא] [דף לח.] דלר' יוסי ודאי שתי קדושות הן והרי הוא כבני עירו אע"ג דאזיל לחומרא דאין יכול לערב לשתי רוחות ורבי יהודה ס"ל דחמר וגמל הוא ואין לו אלא אלפים אמה אבל ממה נפשך בהנהו אלפים משתרי: אי אתה מודה שאין מערבין בתחלה מיום טוב לשבת. כלומר אם לא עירב בין השמשות של ערב יום טוב והוצרך לצאת בשבת אי אתה מודה שאינו יכול לערב תחילה מיו"ט לשבת אלמא קדושה אחת הן והרי הם כיום אחד שאינו יכול לערב בחצי היום אם לא עירב בין השמשות ור' אליעזר משיב התם משום הכנה שמכין מיום טוב לשבת שטורח ביום טוב לילך אל סוף תחומו כדי לערב בשבת אי נמי שאומר תהא שביתתי במקומי ואי הוה מערב בפת אומר הרי זה לעירובי תחומין ולא משום [טעמא] דכחד יומא הוא: הלכה כארבעה זקנים. מפורש בגמרא שמותם דכולהו סבירא להו דשתי קדושות הם: אלא הא דתנן ר' אליעזר אומר יו"ט הסמוך לשבת וכו'. (מ) והא קא מכין מיום טוב לשבת דקס"ד דמנח ליה לעירוב בסוף אלפים אמה מכאן ובסוף אלפים אמה מכאן והוא צריך לילך מבעוד יום אצל מקום עירובו של יום טוב שני כדי שלא יהא רחוק ממנו יותר מאלפים אמה שהנותן את עירובו חוץ לאלפים אמה לא קנה עירוב וכיון שהוא הולך סמוך לבין השמשות לסוף תחומו אצל מקום עירובו של יום טוב שני ושוב אינו יכול לחזור לתחומו הראשון לפי שתחומו השני מופלג מן הראשון נמצא זה כמכין מיום טוב לשבת והא ודאי מוכחא מילתא והרי זה כמהלך אצל שדהו

נר מצוה — תורה אור

ובראשון הריני כבני עירי וחכמים אומרים מערב לרוח אחת או אינו מערב כל עיקר או מערב לשני ימים או אינו מערב ·כל עיקר כיצד הוא עושה מוליכו בראשון ומחשיך עליו ונוטלו ובא לו בשני מחשיך עליו ואוכלו ובא לו ונמצא משתכר בהליכתו ומשתכר בעירובו נאכל בראשון עירוב לראשון ואינו עירוב לשני אמר להם רבי אליעזר(א)אי אתם מודים לי שהן שתי קדושות: **גמ'** לרוח אחת מאי ניהו לשני ימים מאי ניהו לרוח אחת היינו[א] חדא °הכי קאמרי ליה רבנן לר' אליעזר אי אתה מודה שאין מערבין ליום אחד חציו לצפון וחציו לדרום אמר להם [אבל] כשם שאין מערבין ליום אחד חציו לצפון וחציו לדרום כך אין מערבין לשני ימים אחד למזרח ואחד למערב ורבי אליעזר התם קדושה אחת הכא שתי קדושות: אמר להם רבי אליעזר אי אתם מודים לי שאם עירב ברגליו בראשון שמערב ברגליו בשני נאכל עירובו בראשון אינו יוצא (ב) בו בשני אמרו לו אבל הא (ג) לאיי שתי קדושות הן וחכמים (ד) הכא לחומרא והכא לחומרא אמרו לו לר' אליעזר אי אתה מודה שאין מערבין (ה) מיום טוב לשבת אמר להם אבל הא (ו) לאיי קדושה אחת היא ורבי אליעזר התם [דף לח:] משום הכנה *אמר רב הלכה כארבעה זקנים ואליבא דרבי אליעזר דאמר שתי קדושות הן ומי אמר רב הכי והא איתמר שבת ויום טוב (ז) [ב] נולדה בזה אסורה בזה אמר [ג] אביי התם משום הכנה מאי הכנה כדתניא °והיה ביום [שמות טז] הששי והכינו חול מכין לשבת וחול מכין ליו"ט ואין שבת מכינה ליום טוב ואין יו"ט מכין לשבת [ד] ואלא הא דתנן כיצד הוא עושה מוליכו בראשון ומחשיך עליו ונוטלו ובא לו בשני מחשיך עליו ואוכלו והא קא מכין מיו"ט לשבת א"ל מי סברת סוף היום קנה עירוב תחלת היום קנה עירוב ושבת מכינה לעצמה אלא מעתה יערבו בלגין בעינן סעודה הראויה מבעוד יום וליכא אלא הא דתנן רבי אליעזר אומר יום טוב הסמוך לשבת בין מלפניה בין מלאחריה

רש"י

בראשון ובשני הריני כבני עירי שלא עירבו או אם צריך לילך בשני ולא בראשון אומר עירובי זה יקנה לי בין השמשות שלמחר ובראשון אהיה כבני עירי: או מערב לרוח אחת. לצורך שני ימים: או אינו מערב כל עיקר. ואפי'[לצד א'] להיות באחד הימים כבני עירו: מוליכו. השליח (ח) ערב יו"ט שלפני השבת: ומחשיך עליו · עד שיקנה העירוב: ונוטלו ובא לו · שמא יאבד ושוב לא יהא לו עירוב לשני: משתכר לו בהליכתו · כלומר קונה לו הליכה ליום מחר: ומשתכר בעירובו. שאוכלו וביו"ט שלאחר השבת דלא אפשר בהכי מוליכו בראשון וחוזר והולך שם בשני לראות אם העירוב קיים (ט) מחשיך עליו ואם רצה יאכלנו אח"כ: מודים אתם לי שהן שתי קדושות · דקאמריתו אין עירוב לשני דאי חדא קדושה ניכהו הוי כחד יומא אריכתא ובין השמשות של ראשון יקנה לשניהם וכיון שהם ב' קדושות יכול לערב נמי לשתי רוחות: **גמ'** לרוח אחת · דקתני מתני' מאי ניכהו פשיטא דלשני ימים קאמר בניחותא ולשני ימים דקתני פשיטא דלרוח אחת קאמר וא"כ היינו קמייתא ותרתי למה לי: אי אתה מודה · ביום אחד דאו מערב לרוח אחת או אינו מערב כל עיקר לשני ימים נמי או מערב ליום אחד או אינו מערב כל עיקר: אבל · באמת כמו אבל שרה אשתך (י): שאם עירב ברגליו · שלא היה לו פת לשלח ע"י שליח. ולערב הולך בעצמו ויושב בסוף אלפים עד שקדש היום וקונה שביתה: מערב ברגליו בשני · צריך לערב עליו בשני ואינו יכול לצאת חוץ לאלפים ע"י קנייה ראשונה: או אם נאכל עירובו · המערב בפת ונאכל עירובו בראשון לאחר שקנה עירוב אי אתם מודים שאין יוצא בשני ע"י אותה קנייה: אמר [לכן הא לאיי]. רבי אליעזר קמהדר הא ודאי אף לדבריכם שתי קדושות הן: ורבנן · מספקי להו בשבת ויו"ט אי חדא קדושה ניכהו או שתי קדושות ועביד הכא לחומרא דאין יכול לערב לשתי רוחות דדילמא חדא קדושה היא והכא לחומרא אם נאכל בראשון אין עירובו בשני דדילמא שתי קדושות הן: שאין מערבין (כ) תחלה מיו"ט לשבת · אם לא עירב בין השמשות והוצרך לצאת בשבת אי אתה מודה שאין יכול לערב מיו"ט לשבת אלמא קדושה אחת היא והרי הן כיום אחד שאינו יכול לערב בחצי יום אם לא עירבו בין השמשות: משום הכנה · שמכין מיו"ט לשבת ולא משום טעמא דחד יומא הוא: מי סברת סוף היום של ערב שבת קונה [עירוב] · דהוי יום טוב מכין לשבת: יערבו בלגין · לגין טבול יום [דתנן לעיל (דף לו.) שמלאהו מן החבית] של טבל ואמר הרי זו תרומה [על החבית] לכשתחשך דבריו קיימין ואם אמר עירבו לי בה לא אמר כלום אלמא סוף היום

חדושי מהרמ"ז

ד"ה ומשתכר וכו' לאורן של כוכבים וכו' ע"כ. ל"ע דכפשיטות הו"ל לתרץ דלכך צריך להוליך עמו פת לפי שרוצה ללון שם כדי להשכים למחר למחוז חפצו וצריך לאכול שם כדפי' לעיל שזה הוא שמשתכר בהליכה: שם ד"ה ול"ע ופלוגתא דר' יוסי ור' יהודה וכו' ע"כ. לא ירדתי לסוף דעתו בזה דלכאורה משמע דר"ל פלוגתא דר' יוסי ור' יהודה לעיל במשנה בספק עירוב דלר' יוסי דספק עירוב כשר ה"ה כאן הרי הוא כבני העיר אבל ז"א שהרי דוקא התם שהי' לו חזקת כשרות ס"ל לר' יוסי דספק עירוב כשר כמו שפי' שם במשנה וכ"ה בשו"ע סימן ת"ט סעיף ז אמנם בש"ס הביא פלוגתא דר' ור' יהודה בזה דר' ס"ל שהוא כבני העיר וא"כ צריך להגיה פה ר' במקום ר' יוסי. אבל גם זה ל"ע שהרי מסיק הש"ס בדף ל"ח ע"ב דרבי אליבא דר' אליעזר אמרה ואיך כתב הרר"י אע"ג דאזיל לחומרא דאינו מערב לשתי רוחות וגם דבריו עצמן סותרין זא"ז לכאורה במ"ש לפ"ז דלר' יוסי ודאי שתי קדושות וא"כ כתב אע"ג דאזיל לחומרא וכו'. ולכן נראה דודאי יש כאן ט"ס. ונראה פשוט דלרבנן דמספקא להו הוי חמר גמל: ד"ה אלא הא דתנן וכו' גירסת הרר"י והא קא מכין וכו' שם ותו א"י לחזור לתחומו הראשון ע"כ. נ"ב כוונתו אע"ג דמסיק לפ"ז דתחלת היום קני עירוב וכיון דלא צריך לומר כלום אלא בשתיקה לא הוי הכנה אע"פ שמוליך הפת ביו"ט למקום קניית העירוב כדקתני נוטלו ובא לו והדר מוליכו תו בשני ומחשיך עליו וכו' אלמא הלוך לא חשיב הכנה וא"כ ה"ה כשמערב ב' עירובים לר"א שא"צ אלא הלוך בעלמא להתקרב להתום השני שהניח מבעו"י לא חשיב הכנה וא"כ מאי פריך הא קא מכין לזה כ' הרר"י דהאי הכא שצריך להתקרב לצד תחומו ולהשאר שם כל היום והוי כמהלך אצל שדהו וכו' משא"כ התם שיכול לחזור מיד לא הוי הלוך הכנה כלל ותו פריך מעירוב ברגליו דס"ד שצ"ל בפירוש שביתתי [כאן] והוי הכנה משא"כ בפת דא"צ לומר כלום כיון שכבר עירב באותו פת כדפירש"י ז"ל (משא"כ בעירב ברגליו ס"ד שצ"ל שביתתי כאן) ומשני דעירב ברגליו אינו צריך לומר כלום אלא בשתיקה סגי ולא חשוב הכנה בשתיקה כיון שיכול לחזור מיד כשתחשך מכ"ש לעיל במניח עירובו לסוף אלפי' למזרח וביום ב' לסוף אלפים למערב לר"א שצריך להשאר שם ביום הא' מבעו"י לגמרי כמש"ל ומ"ש הרר"י לעיל בד"ה אי אתה מודה לאחד שנויא דאפילו לא אמר כלום חשיב הכנה במה שטורח ביו"ט ללכת לסוף התחום ואע"פ שחוזר מיד כשתחשך היינו שם שרוצה לערב בתחלה ברגליו לר"א דבהכי איירי התם דדוקא כשכבר עירב בראשון לא חשיב הכנה משא"כ לערב בתחלה אפי' ברגליו אסור משום הכנה לתי' זה וכן משמע להדיא בט"ז רסי' תט"ז ע"ש. וגדולה מזו כתב הרר"י לעיל במשנה דאפילו עירב כבר בפת א"י לערב ברגליו אא"כ נאכל הפת ע"ש. ולתי' ב' שכתב הרר"י שם ד"ה אי אתה מודה הכ"ל דס"ט דא"י לערב ברגליו משום שצריך שיאמר שביתתי כאן וכו'. נ"ל דכ' כן לכס"ד

הגהות הב"ח

(א) אמר להם ר"א מודים אתם לי כצ"ל: (ב) תא"מ נו נמחק ונ"ב עליו: (ג) באלפסי שלפני הב"ח הי' הגי' לאו והגיה על זה בכ"י קדשו בגמ' הא לאיי ופרש"י לאיי תרגום של הן: (ד) נ"ב ספוקי מספקא להו הכא כצ"ל: (ה) נ"ב בתחלה: (ו) גם הכא הי' הגי' באלפסי שלפני הב"ח ז"ל לא והגיה והוסיף עליו וי"ו לאו ונ"ב בגמרא הא לאיי: (ז) נ"ב רב אמר: (ח) נ"ב בראשון ערב: (ט) ומחשיך כצ"ל: (י) נ"ב ומתרגמינן בקושטא: (כ) בתחלה כצ"ל: (ל) לצאת אפילו אמה אחת אלא אלפי' אמה לבדן כנגד אותו רוח שעירב כצ"ל: (מ) נ"ב זו היא גי' בעל המאור ופירושו ע"ש אבל רש"י גורס הא בעינן סעוד' הראוי' מבעו"י וליכא כו' וכמ"ש פה ברי"ף וכן גורסים התוס' רק שהקשו על פי' זה ע"ש:

הגהות מא"י

[א] קמייתא: [ב] נ"ב כד אמר: [ג] נ"ב רבה: [ד] מן ואלא הא דתנן כיצד הוא עושה עד אלא הא דתנן בא"ה במ"ב מזו ונגבו ז"ש על הגליון. ושם הגהות א"ל אביי אלא הא דתנן ע"ש: [ס] נ"ב גם:

שדהו לידע מה היא צריכה וכמטייל על פתח המדינה כדי שיכנס למרחץ מיד: מי סברת דמנח ליה בסוף אלפים אמה לכאן ובסוף אלפים אמה לכאן. כדי שיצטרך לצאת לסוף תחומו מבעוד יום: לא דמנח ליה בסוף אלף אמה לכאן ובסוף אלף אמה לכאן. שאינו צריך לצאת לקראת עירובו כלל: אלא הא דאמר רב יהודה עירב ברגליו בראשון מערב ברגליו בשני ולא בפת. כלומר צריך לערב ברגליו בשני ולא בפת עירב בפת בראשון מערב בפת בשני הא קא מכין מיום טוב לשבת כשמערב ברגליו בשני דבשלמא עירב בפת בשני ליכא הכנה דהא

נר מצוה

מלאחריה מערב שני עירובין וכו' (א) הא בעינן סעודה הראויה מבעוד יום וליכא מי סברת דמנח ליה בסוף אלפים אמה לכאן ובסוף אלפי' אמה לכאן לא דמנח ליה בסוף אלף אמה לכאן ובסוף אלף אמה לכאן ואלא הא דאמר רב יהודה עירב ברגליו בראשון מערב ברגליו בשני עירב בפת בראשון מערב בפת בשני הא קא מכין מיום טוב לשבת מי סברת דאזיל ואמר מידי דאזיל ושתיק (א) וקאים ואע"ג דלא אמר מידי כיון דאי בעי מצי אמר כמאן דאמר דמי והא דתניא לא ילך אדם לתוך דף לט. שדהו לידע מה היא צריכה כיוצא בו * °לא יטייל אדם על פתח מדינה כדי שיכנס לבית המרחץ מיד לא קשיא מידי דהתם מוכחא מילתא הכא לא מוכחא מילתא דאי צורבא מרבנן הוא אמרי שמעתיה משכתיה ואי עם הארץ הוא אמרי חמרא אירכס ליה גופא אמר רב יהודה עירב ברגליו בראשון מערב ברגליו בשני עירב בפת בראשון מערב בפת בשני עירב בפת בראשון מערב ברגליו בשני עירב ברגליו בראשון אין מערב בפת בשני שאין מערבין בתחלה בפת: עירב בפת בראשון מערב בפת בשני אמר שמואל ובאותה הפת: מתני' ר' יהודה אומר ראש השנה שהיה ירא שמא תתעבר מערב אדם שני עירובין ואומר אם עירובי בראשון למזרח בשני למערב בראשון למערב בשני למזרח ואם עירובי בראשון בשני הריני כבני עירי ואם עירובי בשני בראשון הריני כבני עירי ולא הודו לו חכמים: גמ' מאן חכמים רבי יוסי תרד דסבר דשני ימים של ר"ה קדושה אחת הן שהרי אם באו עדים מן המנחה ולמעלה נוהגים אותו היום קדש ולמחר קדש וכן הלכה אבל בשני ימים טובים של גליות מודה ר' יוסי לחכמים שהן שתי קדושות כדבעינן למימר קמן: מתני' ועוד אמר ר' יהודה מתנה אדם תרה על הכלכלה ביו"ט הראשון ואוכלה בשני וכן ביצה א שנולדה בראשון תאכל בשני ולא הודו לו חכמים: גמ' ת"ר כיצד מתנה אדם על הכלכלה של פירות ביו"ט ראשון ואוכלה בשני היו לפניו שתי כלכלות של טבל אומר אם היום חול ולמחר קדש תהא זו תרומה על זו ואם היום קדש אין בדברי כלום וקורא עליה שם ומניחה ולמחר הוא אומר אם היום חול תהא זו תרומה על זו ואם היום קדש אין בדברי כלום וקורא עליה שם ואוכלה והלכתא כר' יהודה בב' ימים טובים של גליות אבל בב' ימים טובים של ראש השנה לא: תרו דף לט: *ההוא בר טביא דאתא לבי ריש גלותא דאיתציד ביו"ט ראשון של גליות ואשתחיט ביו"ט שני רב נחמן ורב חסדא אכלי דקסברי שתי קדושות הן ורב ששת לא אכל דקסבר קדושה אחת הן. אשכחיה רב ששת לרבה בר שמואל א"ל תני מר מידי בקדושות א"ל תנינא מודה ר' יוסי לחכמים בשני ימים טובים של

אוקימנא דשבת מכינה לעצמה משום דתחלת היום קונה עירוב אלא עירב ברגליו הא ודאי הכנה היא כשמערב ברגליו ואומר כאן תהא שביתתי: אמר ליה מי סברת דאזיל ואמר מידי לא דאזיל ושתיק ויתיב וקאים וחוזר לביתו ובכי האי גוונא לאו הכנה היא כיון דשתיק וחוזר למקום שבא. משום דאין זה דומה למהלך אל שדהו למטייל עד פתח המדינה שאינו אלא הולך ושותק וחוזר לביתו ולא מוכחא מילתא דאי צורבא מרבנן הוא אמרי' שמעת' משכתיה ואי עם הארץ הוא אמרי חמרא איתאבד ליה: גופא עירב ברגליו בראשון מערב ברגליו בשני. כלומר צריך לערב ברגליו בשני לאותו הרוח עצמו דלאו קדושה אחת הן: עירב בפת בראשון. ואכל עירובו מערב ברגליו בשני שאין מערבין תחלה בפת מיו"ט לשבת דהוה הכנה דקרו ליה השתא שם עירוב: אמר שמואל ובאותה הפת. דקרא שם עלה מאתמול והשתא קא שתיק אבל לא בפת אחרת דבעי למיקרי עלה שם עירוב השתא: מתני' ר' יהודה אומר ר"ה שהיה ירא שמא תתעבר וכו' · שמא יעשו ב"ד הגדול אלול מעובר ויהיו שני ימים טובים והוא צריך לילך בראשון לצד אחד ובשני לצד שני: מערב שני עירובין. ומניחן ערב יו"ט זה לכאן וזה לכאן ואומר וכו' כדלעיל משום דס"ל לרבי יהודה דשתי קדושות הם: ולא הודו לו חכמים. דקסברי קדושה אחת היא לפיכך או יערב לרוח אחת לשני ימים או אינו מערב כל עיקר: ועוד אמר ר' יהודה מתנה אדם על כלכלה.של טבל ביו"ט ראשון של ראש השנה ואומר אם היום חול תהא זו תרומה על אלו ואם היום קודש אין בדברי כלום דהא אין מגביהין תרומה ביום טוב דשבות דרבנן היא במס' ביצה (דף לו:) ולמחר הוא אומר אם אתמול קדש היה והיום הוא חול תהא זו שאמרתי תרומה על אלו ואם היום קדש ואתמול חול כבר היא תרומה מאתמול ואוכל כלכלה המתוקנת ממה נפשך ומשייר תרומה: ולא הודו לו חכמים. דסברי תרווייהו קדושה אחת הם ואין מגביהין בהם תרומה וביצה שנולדה בזה אסורה בזה דכיום א' אריכתא הם: וכן ביצה שנולדה. ביום טוב ראשון תאכל בשני דכיון דס"ל שתי קדושות הן ראויה להאכל בשני ממה נפשך שאם יום ראשון עיקר יום ב' חול הוא וביצה שנולדה ביום טוב מותרת לאכול מוצאי יו"ט ואם שני עיקר יום טוב נמצא שיום ראשון הוא חול ובב' ימים טובים של גליות או בשני ימים של ראש השנה לרבי יהודה ליכא למימר בהו מגו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכולי יומא דכיון דמשום ספקא נאסר בין השמשות ולא משום ודאי כגון שלא היה ראוי לאכילה

רש"י

קונה עירוב ועדיין שבת הוא: מערב אדם שני עירובין · וס"ד זה לסוף אלפים לצד מזרח וזה לסוף אלפים לצד מערב וכי קנה ביום ראשון למזרח אי הוי בעי למיזל למערב העיר פסיעה אחת לא הוה מצי אזיל ומיהו כל עירו מצי אזיל דכל עירו הוי כד' אמות כיון דלן בה והיכי קונה ליה עירוב דמערב בין השמשות הא אי בעי למיזל ולמיכליה מבעוד יום לא מצי אזיל: דמנח ליה בסוף אלף· הלכך ביום ראשון אע"פ שקנה עירובו למזרח יכול לילך אלא עירוב שבמערב (ב) אלפים אמה הוא דהוו: הא קמכין מיו"ט לשבת· כשמערב ברגליו בשני בשלמא מערב בפת בשני הרגא (ג) תחלת היום קונה עירוב ועירוב דפת ממילא בשתיקה בעלמא אלא עירב ברגליו ס"ד דבעי למימר שביתתי דף לט. תחתי ולא מצי מכוין בתחלת היום וצריך לומר מבעוד יום ונמצא מכין באמירתו מיום טוב לשבת: לא ילך · בשבת לידע מה שיהא צריכה לאחר השבת: לא יטייל אדם · בשבת או יום טוב סמוך לחשיכה: על פתח המדינה · כדי להתקרב לבית המרחץ להיות מזומן שיכנס מיד כשתחשך אלמא אע"ג דהילוך גרידא קא עביד ולא אמר מידי אסור וגבי עירוב נמי אי בדיבורא אסור משום הכנה בשתיקה נמי אסור: מוכחא מילתא · דמאי בעי בשדהו אם לא לידע מה היא צריכה וכן בפתח מדינה אבל חוץ לעיר עד התחום לא מוכחא מילתא דלערובי לצורך מחר אזיל: שמעתתא משכתיה · שמהרהר בה ואין דעתו עליו: חמרא אירכס ליה · ואזיל לעיוני דאפילו בשבת שרי להשיבו בתוך התחום: שאין מערבין תחלה בפת · מיו"ט לשבת דהוי הכנה דקרי ליה השתא שם עירוב: ובאותה הפת · שקרא עליה שם מאתמול ועתה שותק אבל לא בפת אחרת דבעי למיקרא עליה השתא שם עירוב: מתני' שמא תתעבר · שמא יעשו ב"ד הגדול את אלול מעובר (ד) ויהא שני ימים טובים ורוצה לילך בראשון לצד אחד ובשני לצד אחר מערב שני עירובין כו': ולא הודו לו חכמים · דקסברי קדושה אחת הן: גמ' שהרי אם באו עדים מן המנחה ולמעלה · כלומר לאו משום ספיקא שמא באו עדים ביום שלשים או ביום שלשים ואחד לחוד איתקון שני ימים של ראש השנה אלא [אף] משום שמא יבואו עדים מן המנחה ולמעלה איתקון דתרווייהו קדשי שהיו בית דין מצפים כל יום שלשים של אלול שמא יבאו עדים שראו הלבנה היום ויקדשו החודש היום ונוהגים אותו קודש שמא יום טוב הוא ואם באו אחר המנחה שכבר קרב תמיד של בין הערבים בשיר של חול תקנו שיהו מקדשים החודש מחר ולומר שיר הראוי ליו"ט ומ"מ גמר יום שלשים נוהגים קודש לך תיקנו אע"פ שיודעים שנדחה למחר והרחוקים מב"ד נוהגים שני ימים לאו משום ספק נראית ביום שלשים או ביום שלשים ואחד ואחד מהן חול אלא משום שמא באו עדים מן המנחה ולמעלה אחר תמיד של בין הערבים ונהגו ב"ד שניהם קודש: שני ימים של גליות · כגון ב' ימים טובים של פסח ושבועות וסוכות שעושים רק בגולה דף לט: שני ימים טובים מפני שרחוקים מבית דין ואין יודעין אם הוקבע החודש יום שלשים או ביום ל"א ואחד מהן חול ולכך מודה: ואם היום קודש אין בדברי כלום · דאסור מדרבנן להגביה תרומות ומעשרות (ה): בר טביא · צבי: דאיתציד · ביום טוב של גליות ע"י נכרים: דקסברי ב' קדושות הן · ואחד חול וממה נפשך שרי בשני אם אתמול חול הרי הוא מותר ואם אתמול קודש הרי היום חול וכבר המתינו בכדי שיעשו: מודה ר' יוסי בשני ימים טובים של גליות: דשתי קדושות הן: או שהיה מחובר בבין השמשות התם ראוי לומר מגו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכולי יומא אבל דבר שאינו נאסר אלא משום דלא ידעינן אם יום הוא או שמא לילה הוא ואזלינן לחומרא ואסרינן ליה לכל בין השמשות לא אמרינן בכי האי מגו דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכולי יומא ואע"ג דאשכחן במסכת סוכה (דף מו:) גבי אתרוג [א*)] [שבתשיעי] ספק [שמיני] אסורה משום האי מגו לא דמי התם משום דהוקצה למצותו מחמרינן ביה וכן הכי נמי שריכן בלבי שנולד [ביום] ראשון שמותר לאוכלו ביום שני ממה נפשך: גמ' ומניחה למחר. ואומר אם היום חול תהא זו תרומה על זו ובתנאי אם זה די לו ולא היה צריך לומר ביום ב' אם היום קדש אין בדברי כלום אלא כדי שיתן את לבו שהיום קודש ולא יזלזל במלאכה יאמר אם היום קדש אין בדברי כלום דסבירא ליה לר' יהודה שתי קדושות הם: מודה ר' יוסי וכו' · אע"ג דסבירא ליה לר' יוסי דקדושה אחת הן ב' ימים טובים של ר"ה כדאמרינן ולא הודו לו חכמים ואמרו בגמרא דהאי לא הודו לו ר' יוסי הוא: רב נחמן ורב חסדא אכול.(ו) דממה נפשך שרי כדקתני ר' יהודה במתניתין וכן ביצה שנולדה בראשון תאכל בשני ממה נפשך דשתי קדושות הן כדמפורש בפירוש המשנה ואע"פ שצריך בכדי

*) רש"י מחק גירסא ע בסוף דף מו: ד"ה שרימר:

בכדי

א מיי' פרק ח מהל' עירובין טור או"ח סי' שצב:
ב מיי' פרק ו מה' יו"ט:
ג מיי' פכ"ט מהל' יו"ט סמג לאוין סה ועה טור או"ח סימן תקטו:

הגהות הב"ח
(א) נ"ב ויתיב: (ב) נ"ב דהא ממקום עירובו שבמזרח עד סוף עירובו שבמערב: (ג) דתחלת כצ"ל: (ד) ויהיו כצ"ל: (ה) נ"ב ביו"ט: (ו) ביום ב' ממ"נ כצ"ל: (ז) ושני כצ"ל: (ח) נ"ב משמע לכאורה דפוסק כרש"י ודלא כס"ג ור"ת ואנן נהגינן לחומרא כס"ג ור"ת ועי' לקמן פרק אין צדין: (ט) אוקימנא כצ"ל: (י) ואי כצ"ל:

הגהות חו"י
(א) ברש"י ברים גם פה הא קא מכין מיו"ט לשבת עי' בעמוד שלפני זה וצ"ע בן מצד עצמו בן ממ"ש בסמוך דלא מכין הכנה אי לא אמר מידי ודו"ק. [ועי' בסמוך]:

הגהות מא"י
[א] שבשמיני ספק שביעי כצ"ל:

לשון ריא"ז
א וכן ביצה שנולדה ביום ראשון אסורה בשני שהניהם כיום א' הן (ז) שני י"ט של פסח ושני יו"ט של עצרת ושני ימים ט"ט של סוכות הן נקראים שני ימים טובים של גליות לפי שלא היו עושין אותם שני ימים טובים אלא בגולה שלא היו יודעים מתי הוקבע החדש בירושלים אבל בירושלים לא היו עושין אלא יום אחד ואינן דומין לשני ימים טובים של ר"ה שאף בירושלים היו עושין פעמים שתי ימים שאם לא באו עדים להעיד עדות החדש ביום שלשים לאלול היו נוהגים בו היום קדש ולמחר קדש לפיכך ב' י"ט של ר"ה הן קדושה אחת וכיום א' הן דומין וכל האסור ביו"ט ראשון אסור ביו"ט שני כמו שבארנו אבל שני י"ט של גליות ביצה שנולדה ביו"ט ראשון מותרת בשני וכן חיות ועופו' (ח) ודגים הנצודים בראשון מותרים בשני לפי שאחד מהן הוא חול ואין אנו עושין שניהם יו"ט אלא מספק וצריך להמתין בערב שני עד כדי שיהיו נצודין לאחר חשיכה וכן ירק הנתלש ביו"ט ראשון מותר ביו"ט שני וצריך להמתין לו בערב שני עד כדי שיתעסקו בו לתולשו ולהביאו:

חדושי מהרמז
להס"ד אבל למסקנא ודאי אפילו כשמערב ברגליו בתחילה א"צ לומר שביתתי כאן כדאיתא בשו"ע סימן ת"ט סעיף ז ות"י סעיף ב' ע"ש וא"כ למסקנא צ"ל דהא דקאמר לעיל אין מערבין מיו"ט לשבת דוקא בפת משא"כ ברגליו שרי אפי' בתחלה אבל העיקר כתיב האחד דלערב לכתחילה אסור בכל גווני מדקאמר ר' יהודה עירב ברגליו בראשון מערב בב' משמע דלכתחלה אסור · וכ"מ בט"ז רסי' תי"ו. ע"ש ·

המאור הקטן
אלא הא דאמר רב יהודה עירב ברגליו בראשון מערב ברגליו בשני עירב בפת בראשון מערב בפת בשני הא קא מכין מיו"ט לשבת בעירובו ברגליו בשני דבשלמא עירובו בפת הא (ט) דאוקימנא דשבת מכינה לעצמה משום דתחלת היום קונה עירוב אלא עירובו ברגליו הא ודאי הכנה היא כשמערב ברגליו ואומר כאן תהא שביתתי א"ל מי סברת דאזיל ואמר מידי לא דאזיל ושתיק ויתיב וקאים וחוזר לביתו וכה"ג לאו הכנה היא כיון דשתיק וחוזר למקום שבא משם ואין זה דומה למהלך בסוף שדהו ומטייל עד פתח המדינה שאינו אלא הולך ושותק וחוזר לביתו ולא מוכחא מילתא דאי צורבא מרבנן הוא אמרי' שמעתא משכתיה (י) אי עם הארץ הוא אמרו חמרא אתאבד ליה: גופא אמר רב יהודה עירב ברגליו בראשון מערב ברגליו בשני וכו' לפי שאין מערבין בתחלה בפת פי' בשני אין מערבין בתחל' בפת ולא בפת אחרת חוץ מאותה הפת של יום ראשון שלא יהא כמכין מיו"ט לשבת ואע"ג דהא דרב יהודה אליבא דרבנן אזלא ואנן קיימא לן כרבי אליעזר מיהו אם בא לערב לרוח אחת כחכמים כך יש לו לעשות ובהא לא פליג רבי אליעזר

בכדי שיעשו בליל יום שני : מתני' רבי דוסא בן הרכינס אומר העובר לפני התיבה וכו' החליצנו · כלומר חזקנו ואמצנו : ביום ראש החדש הזה . או היום או למחרתו וגזור עלינו בו גזירות טובות וכן למחר הוא אומר אם היום אם אמש והיתה כונתו של רבי דוסא לומר בפירוש זה אם היום אם אמש כדי שלא יראה בתפלתו כספקן: ולא הודו לו חכמים. כדי שלא יבאו עמי הארץ ויזלזלו בהם : גמ' כיון דחלוקים במוספין. דכתיב (במדבר כט) ושעיר עזים אחד חטאת לכפר עליכם (וגו') מלבד עולת החודש ומנחתה ועולת התמיד ומנחתה ש"מ שמקריבין מוספי ר"ח ומוספי ר"ה אמרי' בתפלה כמי את יום ראש החדש הזה: או דילמא. אמרי' זכרון אחד עולה לכאן ולכאן שכל העולם יודעים שראש השנה הוא ר"ח ומדכתיב זכרון תרועה ולא כתב זכרון אחר אין לנו להזכירו בפירוש : מהו לומר זמן. ברכת שהחיינו וקיימנו: כיון דלא איקרו רגלים . דהא לא כתב אלא שלש רגלים בשנה וגו' בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסכות : אקרא חדתא אמינא זמן. כשאני רואה דלעת משנה לשנה כשהן מתחדשים אמינא זמן כ"ש בשמחת יו"ט של ר"ה ויוה"כ :

סליקו להו בכל מערבין

דף לט. מי שהוליאוהו נכרים. שאנסוהו לצאת חוץ לתחום: או רוח רעה. שנכנס בו שד ונטרפה דעתו ויצא חוץ לתחום ואח"כ נשתפה והרי הוא חוץ לתחום אע"פ שיצא באונס אין לזוז ממקומו דף מ. אילך ואילך אלא בארבע אמותיו : החזירוהו . תוך התחום כאילו לא יצא והרי הוא כבני עירו וכל העיר לפניו כארבע אמות כאשר היה בתחלה ויש לו אלפי' אמה לכל רוח ודוקא שהיציאה דף מ: והחזרה היה באונס (ו) [אבל אם יצא לדעת אע"פ שהחזירוהו באונס] אין לו אלא ארבע אמות אי נמי יצא באונס תרח וחזר בדעת וברצון אין לו אלא ד' אמות: הוליכוהו לעיר אחרת.והרי היא מוקפת מחיצות: או שנתנוהו בדיר או בסהר. שהן מוקפין והיקפן גדול : מהלך את כולה.דהואיל ומוקפת מחיצות הרי היא כארבע אמות ור"י ורבי עקיבא פליגי נמי בעיר ודיר וסהר אע"פ שמוקפין מחיצות דכיון שלא שבת באויר מחיצות מבעוד יום לא מהני ליה מחיצות : מפרנדסין.שם מקום והיו עומדין בע"ש בנמל מקום שהספינה גושה והיה בדעתן לצאת מן הספינה וליכנס בעיר כמלא שקט שביתה ביבשה ובא רוח גדול וחזק ודחה את הספינה והפליג' באמצעית הים כמלא שהיו חוץ לתחום: ר"ג ור' אלעזר הלכו את כולה . היו מהלכין את כל הספינה שהרי הם כאילו נתנוהו בדיר וסהר שהרי יש לספינה מחילה ויותר עדיפא ספינה מדיר וסהר שהרי שבתו באויר מחילות מבעוד יום *) ואפילו לרבי יהושע ורבי עקיבא דפליגי בנתנוהו בדיר וסהר בספינה היה להם להלך את כולה הואיל ושבתו באויר מחילות מבעוד יום אלא שרצו להחמיר על עלמן : גמ' אמר רב נחמן אמר שמואל יצא לדעת כו' · קמ"ל רב נחמן דלא מהני חזרה באונס למי שיוצא בדעתו וברצונו דדוקא היתר החזירוהו נכרים למה שהזכיר בתחלת דבריו דזה הוליאוהו נכרים ולאו מילתא בפני עצמה היא החזירוהו נכרים לכל ענין בין היה לדעת בין שלא לדעת :

*) עי' תו"י ותוס' רע"א שתמהו ע"ז שזהו נגד הגמ' :

נר מצוה · תורה אור

של גליות א"ל אי משכחת להו לא תימא
דף ם. להו ולא מידי: *ההוא ליפתא דאתא למחוזא
חזייה רבא דכמישא אמר רבא הא ודאי
מאתמול עקרוה מאי אמרת דמחוץ לתחום
אתא הבא א לישראל זה מותר לישראל
אחר וכ"ש זה דארעתא דנכרי' אתא שרא להו
רבא למזבן מיניה כיון דחזא דמייתי ומפשי
אסר להו הנהו בני גננא דגזו להו נכרים אסא
ביומא טבא (א) לאורתא שרא להו [א] רבינא
לאורוחי (א) לאלתר אתו ושיילוהו ליה
לרבא אמר להו בעינן בכדי שיעשו וכן
דף לט. הלכתא : מתני' *רבי אדוסא בן הרכינס תרז
אומר העובר לפני התיבה ביום טוב של
ראש השנה אומר החליצנו ה' אלהינו את יום
ראש החדש הזה אם היום אם למחר ולמחר
הוא אומר אם היום אם אמש ולא הודו לו
דף ם. חכמים: גמ' *אמר רבא כי הוינן בי רב כהנא
איבעיא להו מהו להזכיר ב של ר"ח בר"ה
כיון דחלוקין במוספין אמרינן או דילמא זכרון
אחד עולה לכאן ולכאן ומסקנ' מאי הוי עלה
דף מ: *רב חסדא אמר זכרון אחד עולה לכאן
ולכאן וכן אמר רבא זכרון א' עולה לכאן ולכאן
ואמר רבא כי הוינן בי רב כהנא איבעיא לן
תרח במהו לומר זמן בר"ה וביום ג הכפורים כיון
דמזמן לזמן קא אתו אמרינן או דילמא כיון
דלא איקרו רגלים לא אמרינן לא הוה ב"יה
תרט כי אתא לבי רב יהודה אמר אנן ג אקרא חדתא
נמי אמרי' זמן ד א"ל רשות לא קא מיבעיא
לן כי קא מיבעיא לן חובה מאי ואסיקנא
והלכתא אומר זמן בר"ה וביוה"כ והלכתא
אומר זמן אפילו בשוק ולא בעי' ליה כוס :

סליקו להו בכל מערבין

תרי מי ישהוציאוהו נכרים או רוח רעה אין לו
אלא ד' אמות החזירוהו כאילו לא יצא
הוליכוהו לעיר אחרת נתנוהו בדיר או בסהר
רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה אומרים
מהלך את כולה (וחוצה לה) ר' יהושע ור'
עקיבא אומרים אין לו אלא ד' אמות ומעשה
שבאו (ב) מפרנדסין והפליגה ספינתם בים ר"ג
ורבי אלעזר בן עזריה הלכו את כולה ורבי
יהושע ורבי עקיבא לא זזו מד' אמות שרצו
להחמיר על עצמן : גמ' אמר רב נחמן אמר
שמואל יצא לדעת אע"פ שהחזירוהו נכרים
אין לו אלא ארבע ה אמות וכל שכן אם יצא
לדעת

רש"י

אמר ליה אי משכחת להו · לרב נחמן ורב חסדא: לא תימא להו. דקא מכספי לי על דלא אכלית מיניה ושמעינן מהכא מדרב חסדא ורב נחמן ומרבה בר שמואל ומדרב ששת דהדר ביה ומדרב דאמר במסכת ביצה נולדה בזה מותרת בזה בשני י"ט של גליות דדבר הנולד או הנלקט מן המחובר ביו"ט ראשון של גליות ממתין לערב בכדי שיעשו ומותר דכולהו סברי דחד מנייהו חול ובה"ג אסר ויליף טעמא מדקאמר רב פפא הילכתא כותי שהביא דורון לישראל אם יש במינו במחובר כו' עד ולערב בכדי שיעשו ומפרש לערב של מוצאי יו"ט שני קאמר דאז ראוי לעשייה ול"נ שאינו כן אלא כדקא שתים (ב) דמשמע ערב יום ראשון ולכך צריך להמתין דשמא היום קודש ועתה חול ובעי המתנה ואי הוה איפכא כ"ש (ג) אפילו בלא המתנה שרי ואי ביום שני הביא ימתין לערב כדי שיעשו שמא היום קודש תדע דעיקר מילתא דרב פפא לערב יו"ט ראשון איתמר מדקאמר לקמן הנהו בני גננא דגזו להו נכרים אסא ביום טוב שני לאורתא שרא להו רבינא לאורוחי לאלתר. אלמא קסבר כי בעינן כדי שיעשו ביו"ט ראשון אתמר דהא קים לן בקיבועא דירחא ויום ראשון עיקר והא דעבדינן תרי יומי משום דשלחו מתם הזהרו כו' אבל ביו"ט שני דקיל לא בעינן בכדי שיעשו ובמסקנא קבעינן הילכתא דאף ביו"ט שני בעינן כדי שיעשו דלא ליתי לזלזולי (ד) ותשובת הגאון יש (בידינו) [בידי כן] : דקמפשו להו · הנכרים ומייתו אמר הנהו ודאי אדעתא דישראל מפשו להו ואסר להו: בני גננא· קו' יכולת התגים ונותנין שם הדס : מתני' החליצנו· זרזנו והחליצנו כמו נחלץ חושים [במדבר לב] : אם היום אם למחר. אם היום [הוא] החליצנו היום ואם מחר מחר : ולא הודו לו · דקסברי אין מזכירין של ר"ח כלל בר"ה כן מסיק בגמרא : גמ' כיון דחלוקין במוספין · שמקריבין מוספי ר"ח ומוספי ראש השנה כדכתיב מלבד עולת החודש וגו' אמרינן נמי בתפלה יום ר"ח ויום הזכרון: זכרון א'. את יום הזכרון הזה דרחמנא קרייה זכרון דכתיב זכרון תרועה ור"ח נמי איקרי זכרון דכתיב והיו לכם לזכרון גבי חצוצרות : אקרא חדתא · כשאני רואה דלעת משנה לשנה כשמתחדשת אני אומר זמן :

סליקו להו בכל מערבין

מי שהוליאוהו נכרים · (ה) כו' : או רוח רעה · שנכנס בו שד ונטרפה דעתו ויצא חוץ לתחום ואח"כ נשתפה והרי הוא חוץ לתחום : החזירוהו · לתוך התחום כאילו לא יצא והוה כל העיר לו כארבע אמות כבתחילה וחוצה לה אלפים לכל רוח: הוליכוהו לעיר אחרת · והרי היא מוקפת מחיצות : או נתנוהו בדיר או בסהר · שהן מוקפות והיקפן גדול: מהלך את כולה · דהואיל והיא מוקפת מחיצות הרי היא כד"א: מפרנדסין· (ג) שם מקום : והפליגה · כלומר נתרחקה משפת הנהר כשהיא מתרחקת משפת הנהר ונכנסת לאמצעה קרי הפלגה:הלכו את כולה. היו מהלכים את כל הספינה אע"פ שהספינה הלכה בשבת ויצאה חוץ לתחום והוי כמי שיצא חוץ לתחום וניתן בדיר או בסהר שהספינות היו מחיצות לה :

הולרך

שלטי הגבורים

א נראה דדוקא שהא בשביל ישראל זה הוא דמותר לישראל אחר אבל שהא בשביל היהודים דרך כלל אסור לכולם לקחת ממנו דאין כאן לומר בא בשביל ישראל זה דוקא דלכולם איכא למימר שהובא בשבילן :

ב (ז) ב"ה כתב כיון שאומר יום הזכרון הזה אנ"ל ר"ח הזה שבכלל יום הזכרון הוא ואם בא לומר מוספי החדש והזכרון כולל אותם בכלל הזכרון ואומר את מוסף יום הזכרון הזה נעשה ונקריב לפניך כאמור ובחדש השביעי וגו' וכראשי חדשיכם ואנ"ל יום ר"ת הזה ורב עמרם כתב שאין אומרים רק עולת החדש ומנחתה ושני תמידין כהלכתן וגדולי מגנלא הנהיגו שאין להזכיר ר"ח כלל ואפילו מלבד עולת החדש ומנחתה אין לומר וכן פי' בערוך איזה חג שהחדש מתכסה בו שאין אומרים וכראשי חדשיכם לא בתפלה ולא בזולתה פי' לא במוסף ולא בבקר כשקורין פרשת הקרבנות שיש מקומות שקורין בר"ח בבקר לאחר שקראו פרשת התמיד וכראשי חדשיכם כמו שאומר בשבת וביום השבת וכן כתבו מקלת הגאונים שא"ל וכראשי חדשיכם שהרית בר"ה כי היכי דלא לזלזלו במועדות שאם יאמר אותו בשני יאמר דשני עיקר כמו בשאר ר"ח של כל השנה אבל ריב"א כתב שיש לאומרו בשני כמו בראשון (ח) כמו שאומרים בשני ובחדש השני באחד לחדש ה"נ אמרינן וכראשי חדשיכם דהיינו ר"ת היינו אחד לחדש . (ט) הרא"ש ז"ל היה נוהג לומר במוסף פסוקי הקרבנות כמו ר"ת:

לשון ריא"ז

ג אחד ר"ה ואחד שאר יו"ט צריך לברך זמן שהיא ברכת שהחיינו בקדוש היום ואם לא בירך ביום ראשון מברך ביום ב' או באחד משאר ימים כשיזכור ואפי' אם אין לו כוס של יין בשעת הקידוש מברך זמן בלא כוס שהרי אפי' אם בירך זמן מבעו"י אסור לו לשתות וכן המתפלל של שבת בע"ש נאסר בעשיית מלאכה שכבר קבל עליו השבת והמוהל ביום הכפורים מברך בלא כוס שאם יברך על היין יברך ברכה לבטלה ואין ראוי ליתנו לקטן שמא ירגיל בו כשיגדיל . וי"א שמברכין על כוס ומניחין אותו לאמו של תינוק לאחר תשיכה ואינו נראה בעיני שהרי אמרו המברך צריך שיטעום ואין להמתין עד הלילה . המתענה בע"ש משלים תעניתו עד הלילה וכן תשעה באב שחל להיות בא' בשבת מתחיל תעניתו מן השבת לפי שאסור לו לאכול בין השמשות :

ד נראה מה' התלמוד דאין חיוב שהחיינו על הפירות המתחדשות (י) משנה לשנה מדקאמר רשות לא מב"ל משמע דרב יהודה דא"ל אנא אקרא חדתי נמי אמינא זמן דרשות קאמר ליה ולא משום חיובא וכיון שהוא רשות אין שום עונש למי שלא בירך והולם הדבר נ"ע אם הוא רשות או לאו ואי רשות הוא נפטור וכתב סמג כל מצוה שהיא מזמן לזמן כגון שופר ולולב וסוכה ומקרא מגילה ונר חנוכה וכן מצוה שאינה תדירה ואינה מצויה בכל עת שהרי היא דומה למצוה שהיא מזמן לזמן כגון פדיון הבן מברך עליה שהחיינו אבל מילה היא יותר תדירה וגם אין לה עת קבוע משנה לשנה לפיכך אין מברכין עליה שהחיינו ומיי' פ"ג דמילה פליג על זה והומר דמברכין : ה פי' מיי' דהני ד' אמות תחילתן ממקום שהוא עומד בו לפיכך כיון שיצא חוץ לתחומו אמה או יותר ישב במקומו ואין לו להלך אלא בד' אמות מעמידת רגליו ולחוץ וסמ"ג כתב בשם ר"י דפי' לא יכנס ר"ל להיות כאילו לא יצא אבל ד' אמות יש לו כשאר יוצא חוץ לתחום ומותר ליכנס בתוך תחומו שאחד עד ד' אמותיו וכן סטור כסמג ופליג סמג עם מיי' בזה :

עין משפט

א מיי' פרק ג מהל' תפלה ופ"ג מהלכות ר"ס סמג עשין יט טור או"ח סימן תקנ:

ב מיי' פכ"ט מהל' שבת סמג עשין יט טוא"ח סימן תקפב והריט :

ג מיי' פרק י מהל' ברכות סמג עשין כו טור או"ח סימן רכח :

ד מיי' פכ"ז מהל' שבת סמג לאוין סו טור או"ח סי' תט :

הגהות הב"ח

(א) נ"ב כמו : (ב) נ"ב ואמר לערב סתם דמשמע כצ"ל : (ג) נ"ל דאפי' : (ד) נ"ב כיה : (ה) חוץ לתחום ותיבת כו' נמחק: (ו) נ"ב אבל אם שיצאה שיהם בדעת וברצון והחזר' שיהם באונס אין כו' כצ"ל : (ז) נ"ב לשון טור בהלכות ר"ה : (ח) נ"ל וכמו : (ט) נ"ל והרא"ש : (י) נ"ב ובמרדכי ישן מ"כ דדוקא ברכת שהחיינו על הראייה בלבד הוא דהוה רשות ולכן פי' רש"י כשאני רואה דלעת וכו' ודו"ק : (כ) נ"ב אלא א"כ כצ"ל : (ל) נ"ל אבל: (מ) נ"ב כו : (נ) נ"ב שהיא:

הגהות חו"י

(א) גי' חו"י תגיינא : (ב) בגמ' דר"ע ע"א למ"ד אין תחומין למעלה מעשרה מוקי לה בבקק : (ג) נ"ב ע"י בסר' דמסרש לה ע"פ מסקנא דרנה :

הגהות מא"י

[א] בד"ק רבא כו' אתו ושיילוהו לי' לרבה . וכס"י גרב אשי :

המאור הקטן

והוא עובדא דהנהו בני גננא פירש רש"י ז"ל ביום טוב שני ולא היו צריכין להמתין בכדי שיעשו במה שנעשה ביום טוב שני אלא חומרא הוא שהחמיר עליהם רבא לפי שלא היו בני תורה :

[דף מח ע"ב] נקוט האי כללא לעולם אין לו אלא ד' אמות (כ) מי שהוציאוהו נכרים והחזירוהו נכרים (ל) אלא אם הוציאוהו נכרים וחזר לדעת או שיצא לדעת והחזירוהו נכרים אין לו אלא ד"א בלבד וא"צ לומר יצא לדעת וחזר לדעת : ופירות שיצאו חוץ למקומן וחזרו למקומן אפי' במזיד לא הפסידו את מקומן ומותרים באכילת מ"מ אנוסין נינהו וכדרב פפא : ופירות שיצאו חוץ לתחום בשוגג יאכלו במזיד לא יאכלו בין כך ובין כך אין להם אלא ד' אמות בד"א שלא במקומן כלומר שיצאו ולא חזרו אבל אם חזרו למקומן אפילו במזיד יאכלו כרב פפא וכת"ק דר' נחמיה ודר"א בן יעקב ואין כל זה ברור בהלכות הרי"ף :

מלחמת ה'

כתוב בספר המאור והוא עובדא דהנהו בני גננא כו' עד לפי שלא היו בני תורה : אמר הכותב א"כ במקום בני תורה אינו צריך להמתין הם ושלום דהא רב פפא דקא פסיק ומפרש בנכרי שהביא דורון לישראל אם יש באותו המין במחובר אסור ולערב נמי אסורין בכדי שיעשו ולא פסיק בדידיה דוקא ביום ראשון אבל ביום שני א"נ ועוד בכאן מפורש דאמרי' מתקיף לה רב שמעיה טעמא דאינן בני תורה הא בני תורה שרי הא בעינן בכדי שיעשו אתו ושיילוה לרבא ואמר להו בעינן בכדי שיעשו זה דבר ברור שרבא הורה כר' שמעיה דאמר אפילו במקום בני תורה בעינן בכדי שיעשו וספקו של רב שמעיה הוא שבאו לישאל וכדבריו פשט להו דאכן נמי בעי' כדי שיעשו דאילו משום שאינן בני תורה אכן לא בעינן בכדי שיעשו א"כ הוה ליה למימר שיילוה לרבא ואסר לפי שאינן בני תורה וטעה בעל המאור ז"ל בדברי רש"י ז"ל שהוא פי' טעמא דרבינא דשרא לאורוחי לאלתר משום קולת יו"ט שני ורב אחא בר הלימא א"ל למיסר להו שאינן בני תורה ויבואו לזלזל בו או להתיר כן ביום ראשון אבל רב שמעיה אתקיף דאפילו במקום בני תורה צריך כדי שיעשו ומסקנא קבעינן הלכתא הכי דבעי' כדי שיעשו בכל מקום לפי שעשו יו"ט שני כראשון כי היכי דלא ליזלזלו ביה והזכיר הרב ז"ל הטעם בזה שהוא הטעם שמפרשין בגמ' לכל תומרי יו"ט שני בכל מקום וכך הם דברי רבינו הגדול ז"ל בהלכות שלא הזכיר מפני שאינן בני תורה כלל והוי יודע שאין דברי רבינו שלמה ז"ל הללו עולין אלא לפי הגירסא שלו שהוא גורס הנהו בני גננא דגזו להו נכרים אסא ביו"ט שני וכן כתוב במקצת נוסחאות אבל לפי גירסת הספרים וספרי ספרד ונסחי' רבותינו הגאונים ז"ל שכולם כתוב בהם דגזו להו אסא ביומא טבא אין שפי' הזה עולה דהילך נפרש יו"ט האמור בגמ' סתם דאינו בראשון אלא בשני דוקא גב זה מקום טעות לבעל המאור ז"ל שאני רואה בו שהוא גורס ביומא טבא סתם ומפרש ביו"ט שני דבר שא"א ולספרי הגאונים פירשו דרבינא לית ליה כדי שיעשו במעשה יו"ט כלל שלא ההמירו (מ) כ"כ כדאמרי' בפרק כלאחר יד הוא שבת דאיסור סקילה גזרו ביה רבנן יו"ט דאיסור לאו לא גזרו ביה רבנן ובמס' ביצה נמי אמרינן שהני שבות דשבת משבות יו"ט ומסקנא דבעינן כדי שיעשו ביו"ט ובשבת אבל לפי דעתי שזה ההדס ממקום באותן שלקטוהו בשביל ישראל והביאוהו להם ורבינא שרא להו לאורתא לאורוחי לאלתר בכדי תליפה (נ) רגע קטן דבר שא"א לעמוד עליו משעה צאת הכוכבים ולא היה חושש לאיסור שבשבת או שבא מחוץ לתחום או כדברי האומרין שבשבת

הולך לנקביו. זה שהוציאוהו נכרים או מי שיצא לדעת שאין לו אלא ד' אמות: מהו. לצאת חוץ לד' אמותיו ולחזור למקום הד' אמות שאם יפנה במקום ד"א שלו לא יוכל להתפלל שם ולברך המוציא וג' ברכות וכל דרכי תורה דרכי נועם הם וכל נתיבותיה שלום ויוצא ונפנה עד מקום שהרוח יכלה ממנו וחוזר למקומו [אך לא ירחיק יותר]: את לא תעשה שבתורה. מוקמינן לה במס' ברכות במי שמצא (דף יט:) אלאו דלא תסור קאמר ותחומין נמי מדרבנן הם אבל לא אלאו גמור דהא אמרי' התם המוצא כלאים בבגדו פושטו ואפילו בשוק:

לדעת א וחזר לדעת שאין לו אלא ד' אמות: בעו מיניה מרבה הוצרך לנקביו °מהו אמר להן גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה אמרי נהרדעי אם פקח הוא ב עייל לתחומא וכיון דעל על אמר רב [פפא] פירות תריא *שיצאו חוץ לתחום וחזרו אפילו במזיד לא הפסידו מקומן מאי טעמא אנוסין נינהו: דף מב. *אמר רב נחמן אמר שמואל היה ג מהלך תריב בדרך ואינו יודע תחום שבת מהלך אלפים פסיעות בינוניות וזהו תחום שבת ואמר רב נחמן אמר שמואל שבת בבקעה והקיפוה נכרים מחיצה בשבת מהלך אלפים אמה ומטלטל בכולה ע"י זריקה ורב הונא אמר מהלך אלפים אמה ומטלטל בארבע אמות אבל בכולה (א) ע"י זריקה לא גזרינן שמא ימשך אחרי חפצו באלפים אמה מיהת ליטלטל כי אורחיה משום דהואי כמחיצה שנפרצה במלואה למקום האסור לה: דף מב: *תניא כוותיה דשמואל היה מודד והולך וכלתה מדתו בחצי העיר מותר לטלטל בכל העיר כולה ובלבד שלא יעבור התחום ברגליו ובמאי מטלטל לאו על ידי זריקה פירוש כיון שאין לו לעבור התחום ברגליו שהיא חצי העיר היאך יטלטל בכל העיר כולה אלא על ידי זריקה: תריג ד הוליכוהו ג לעיר אחרת וכו': אמר רב הלכה כרבן גמליאל בדיר וסהר וספינה ושמואל אמר הלכה כרבן גמליאל בספינה אבל לא בדיר וסהר דכולי עלמא מיהת הלכה כרבן גמליאל בספינה

מאי

רש"י

גמ' הולך לנקביו · זה שהוציאוהו: מהו. לצאת מד' (א) אמות: את לא תעשה. לאו דלא תסור ותחומין נמי דרבנן: אי פקח הוא · האי דנצרך לנקביו ויהבי ליה רבנן רשות למיפק חוץ לד' אמותיו עייל לתחומא: וכיון דעל על · כאילו לא יצא דהא ברשות על ולא גרע מהחזירוהו: פירות שיצאו חוץ לתחום. ביו"ט: וחזרו לא הפסידו מקומן. וכל העיר להן כד' אמות ולכל רוח אלפים אמה: אנוסין הן · ע"י המוציאין: פסיעה בינונית · אמה: (וזה) שבת בבקעה. יש לו ממקומו אלפים אמה לכל רוח: הקיפוה נכרים · מחיצות [בשבת] ולדירה דאי לאו הכי לא הוה משתרי לטלטל יותר מבית סאתים: מהלך בה אלפים · דלא מהני הנך מחיצות ליחשב כד' אמות דכי אמרי' דכל הבית כד' אמות ה"מ היכא לשבת באויר מחיצות מבעוד יום אבל הכא דבשעת שביתה לא הוה מחיצה לא ואפילו לר"ג דאמר גבי נתנוהו בדיר וסהר דאע"ג דלא שבת באויר מחיצות נעשה לו כד' אמות ומהלך את כולה התם הוא דמי שהוציאוהו אין לו אלא ד' אמות הקילו חכמים אצלו להיות לו היקף (ב) כד' אבל הקונה שביתה שיש לו אלפים אמה לכל רוח לא הקילו חכמים אצלו להיות לו היקף (ג) כארבע אמות ולא יוכל לילך חוץ להיקף אלפים אמה אלא אם כן שבת באויר מחיצות מבעו"י ותדע דהא רב הונא תלמידיה דרב ורב פסיק לקמן כר"ג (א): ומטלטל בכולה · ואפילו חוץ לאלפים שאין לו רשות להלך מותר לטלטל ע"י זריקה כלומר מותר לזרוק לשם דקי"ל מחיצה העשויה בשבת שמה מחיצה וממילא שמעינן דבתוך אלפים מטלטל כדרכו דהא מחיצות נינהו: ומטלטל בד' אמות · וטפי מארבע אמות לא אפילו ע"י זריקה כאילו לא היתה שם מחיצה דלא שני לן בין טלטול כי אורחיה לטלטול דזריקה אלא במקום (ב) שמותר לטלטל ואסור להלך כגון מתוך התחום לחוץ לתחום אבל במקום שהוא מותר להלך אי שרי לטלטל בזריקה גם שרי כאורחיה ואי אסור תרוייהו אסירי: באלפים (ד) מיהא · שמותר להלך ולא צייך למיגזר שמא ימשך אחר חפצו לטלטל כי אורחיה וכל שכן ע"י זריקה: ומשני כיון דחוץ לאלפים אסור לטלטל אפילו ע"י זריקה גזירה שמא ימשך וכל שכן כי אורחיה דהא אין יכול להלך שם ולטלטל מיתסר נמי באלפים דהא אלפים דיליה נפרצים לחוץ דהא אין הפסק מחיצה ביניהם והוה (ג) כנפרצה במלואו למקום האסור לה: היה מודד ובא · הנותן עירובו ובא לילך ממקום עירובו אלפים וכלתה מדתו בחצי עיר אחת: שלא יעבור. תחום אלפים שממקום עירובו ברגליו דכיון דלא שבת בעיר לא הויא העיר כארבע אמות: במאי מטלטל. בכל העיר כיון דתני שלא יעבור את התחום ברגליו:

מאי

נר מצוה

אי פקח הוא. זה שנצרך לנקביו ויהבו ליה רבנן רשותא למיפק (ה) לארבע אמותיו יתן עיניו שיפנה בתחום העיר ולא שירחיק עוד מן התחום וכיון דעל על וכאילו לא יצא ומותר לבא בעירו דהא ברשות נכנס ולא גרע מהחזירוהו נכרים דאמרי' דכאילו לא יצא ומשמע דלא אמרינן האי כיון דעל על אלא במי שיצא באונס אבל לא למי שיצא בדעתו ובמזיד דהא אמרי' לעיל דלא מהני החזירוהו נכרים למי שיצא בדעת: פירות שיצאו חוץ לתחום. ביו"ט: לא הפסידו את מקומן. וכל העיר להם כד"א ולכל רוח אלפים אמה: אנוסים נינהו. ע"י המוציאן ואין ראוי לקונסן וכיון שחזרו חזרו והרי הן כאילו לא יצאו ואם לא חזרו למקומן אין להם אלא ד"א בין שיצאו שוגג בין שיצאו מזיד ומותרין באכילה לאותן שיכולין לילך שם אם יצאו הפירות בשוגג [לת"ק דר"א בן יעקב ורבי נחמיה] אבל אם יצאו במזיד לא יאכלו כיון שלא חזרו למקומן דקנסינן להו אע"פ שהן אנוסין כלומר שיצאו שלא מדעתן· ותימה הוא למה לא כתב זה הרב אלפסי ז"ל ושמא ס"ל דהאי לא יאכלו (ב) לאנשים אחרים נמי קא אסרי וקשה ליה לדעתיה דהא קיימא לן [דף מ"ו] הבא מחוץ לתחום בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר ויש לתרץ דאפשר דס"ל לרי"ף דיותר אסורין פירות שיצאו חוץ לתחום ע"י ישראל במזיד מפירות שיצאו על ידי נכרים דהתם יצאו על ידי נכרים אבל הכא ישראל הוציאן הלכך קנסינן להו:

פסיעה בינונית. היא אמה: שבת בבקעה. ויש לו ממקומו אלפים אמה לכל רוח אבל לא היה לו לטלטל אלא בד"א דכרמלית היא וכשהקיפוה נכרים מחיצה בשבת לשום דירה מותר לטלטל בכל תוך המחיצות דכל מחיצה שנעשית בשבת בין בשוגג בין במזיד (ו) שמה מחיצה (ז) (ומטלטל בכולה על ידי זריקה): ורב הונא אמר וכו' אבל על ידי זריקה לא (ח) ואם בא במזיד לזרוק חייב שהזורק מרשות הרבים לתוכה חייב משום מכניס דשמה מחיצה לחומרא ולא לטלטל דלא הויא מחיצה לקולא (ט) ובשוגג אפילו לטלטל דעשיית נכרים לא גרע משוגג על ידי ישראל ודוקא שהקיפוה לשם דירה שאם לא עשאוה לדירה כיון שהוא [יותר] מבית סאתים דזהו מאה אמה על חמשים או שבעים אמה ושירים [מרובע] היאך שרינן על פני כולה לטלטל: מהלך אלפים אמה. לבדן דלא מהני ליה הנך מחיצות להיות כד"א דכי אמרינן כל הבית או כל העיר הם כד"א ה"מ היכא דשבת באויר מחיצות מבעו"י אבל הכא דבשעת שביתה לא הוו ליה מחיצות לא אמרי' ואפילו לרבן גמליאל דאמר בהוציאוהו נכרים ונתנוהו בדיר וסהר דאע"ג דלא שבת באויר מחיצות נעשית לו כארבע אמות התם הוא משום דיצא באונס והקילו חכמים אצלו להיות לו היקף כארבע אמות אחרי שנאנס ומהלך את כולה אבל הקונה שביתה שיש לו אלפים לכל רוח לא הקילו חכמים אצלו להיות לו ההיקף כארבע אמות אא"כ שבת באויר מחיצות מבעוד יום: ומטלטל בכולה. אפילו חוץ לאלפים שאין לו רשות להלך [יכול] לטלטל שם ע"י זריקה כלומר מותר לזרוק לשם כדקיימא לן דמחיצה הנעשית בשבת בשוגג שמה מחיצה ומותר לטלטל בתוכה אבל בתוך אלפים אמה שיש לו רשות להלך מטלטל בהן כדרכו: ומטלטל כדרכו בד'. אפי' בתוך אלפים. אמה כאילו לא היתה שם מחיצה וטפי מד' אין לו אפילו בזריקה דלא שני לן בין טלטול כאורחיה לטלטול בזריקה אלא במקום [שמותר] לטלטל ואסור להלך כגון מתוך התחום לחוץ לתחום אבל במקום שמותר להלך אי שרי בטלטול שרי בזריקה (ג) ואי אסור בטלטול אסור בזריקה דזורק ומעביר ברה"ר או בכרמלית דין אחד להם: באלפים מיהת ליטלטל. כי אורחיה דהא כל מחיצה שנעשית בשבת בשוגג [דף כה:] שמה מחיצה אפילו לטלטל ויהיה מותר בטלטול וכ"ש בזריקה ומשני כיון דחוץ לאלפים אמה אסור לטלטל אפילו בזריקה משום גזירה שמא ימשך אחר חפצו וכ"ש כי אורחיה שהרי אפילו להלך שם אינו יכול מיתסר נמי בתוך אלפים אמה משום דהוו ליה אלפים אמה דידיה נפרצים חוץ לאלפים דהא אין הפסק ביניהם והויא מחיצה שנפרצה במילואה למקום האסור לה: **הלכה** כר"ג. שמתיר להלך כל תוך המחיצות בין בדיר וסהר וספינה:

הואיל

א מיי' פרק ה' מהלכות יו"ט טור או"ח סי' קה:
ב מיי' פכ"ז מהל' שבת סמג לאוין סו טור או"ח סי' שנז תג ותה:
ג מיי' שם סמג לאוין סה טור או"ח סי'(קה)[תה]:

הגהות הב"ח

(א) אמותיו כצ"ל: (ב) נ"ב מחיצות: (ג) נ"ב מחיצות (ד) מיהת כצ"ל: (ה) נ"ב חוץ: (ו) נ"ב כלומר מן הדין: (ז) ומטלטל בכולה על ידי זריקה תיבות אלו נמחקים: (ח) נ"ב כלומר אע"פ דמחיצה דעלמא שנעשי' בשבת במזיד הוי מחיצה לזרוק אבל לטלטל לא הוי מחיצה ואסור לטלטל ואם נעשית בשוגג הוי מחיצה אף לטלטל כדאית' בפ' הזורק מ"מ הכא לא גרע משוגג ומש"ה אמר שמואל דמטלטל בכולה ע"י זריקה ורב הונא דאוסר מפרש טעמא משום גזירה שמא ימשך כו' ושמואל דשרי הכא לטלטל בכולה על ידי זריקה היינו דוקא שהוקף לשם דירה כו': (ט) נ"ב כלומר משום קנסא וכדפי' רש"י בפ' הזורק אבל מן הדין ה"ל מחיצה גמורה כמ"ש לעיל: (י) נ"ב לשון הרא"ש וכן במרדכי: (כ) נ"ל דאי: (ל) נ"ב לו אלא: (מ) נ"ב דהפסיד: (נ) נ"ב באויר: (ס) כיצא כצ"ל: (ע) ואם כצ"ל: (פ) נ"ב אבל רש"י פירש ונפרץ בית לחצר שבפנים דלא הוי בית שנפרץ במלואו למקום האסור כו' נראה שס"ל שאם הי' נפרץ במלואו בבקעה או לאסרטי' היאך אפשר לו לטלטל על ידי זריקה תוך הבית שהרי הוא זורק מרשות הרבים לרשות היחיד ולדעת בעל המאור ז"ל דס"ל דלא כלתה מדתו כנגד שפת הקירוי ממש אלא נמשך קצת לפני: (צ) נ"ב עי' לקמן ברי"ף סוכה פרק לולב הגזול וכמ"ש הר"ן שם סי' אלף לו:

שלטי הגבורים

א (י) והיכא שיצא לדעת וחזר לדעת כתב רבינו מאיר דכל העיר היא לו כד' אמות ומהלך את כולה כיון ששבת בה בה"ש ומדקדק מהא דקאמ' תנינא הוציאוהו נכרים והחזירוהו הוא כאילו לא יצא אבל יצא לדעת והחזירוהו נכרים לא מ"ד לגדדין קתני וכו' וא"ת דאי כל העיר לו כארבע אמות הוה ליה לשנויי דאצטריך ליה לשמואל לאשמועינן דיצא לדעת והחזירוהו נכרים לעירו דאין לו אלא ד"א בעיר (כ) ואי ממתני' ה"א הוציאוהו נכרי' והחזירוהו הוא דכאילו לא יצא ויש לו כל העיר כולה ואלפי' אמה לכל רוח הא יצא לדעת וחזר לדעת אין לו אלפים אמה לכל רוח מיהו כל העיר כולה שלו דכולה כד' אמות ולהכי אצטריך שמואל לאשמועינן דאין לו אלא ד"א בעירו ומדלא משני הכי ש"מ דכל כה"ג יש לו כל העיר כולה ולהכי פריך שפיר אי הכי מאי קמ"ל שמואל אי הא קמ"ל שהוא מפסיד אלפים אמה לכל רוח מדיוקא דמתני' שמעינן לה ואין לדחות ולומר לעולם אין (ל) ד"א בעירו והא דלא משני הכי משום דהא נמי ממתני' שמעינן לה דכיון דדייקנא דהחזירוהו נכרים הוא דכאילו לא יצא לדעת הא יצא לדעת וחזר לדעת לא וכיון (מ) דהפסיק תחומו חשבינן ליה כאילו לא שבת בכאן א"כ גם העיר לא תהא לו כד"א זה אינו שהרי בספינ' מודה שמואל שהלכה כר"ג דמהלך את כולה הואיל ושבת (נ) מחיצותיה ואעפ"כ אין לו חוצה לה אלפים אמה לכל רוח וא"כ הכי נמי אי לא דאשמועינן שמואל ה"א הכי (ס) כיצא לדעת וחוזר לדעת ונהי דיש לחלק בין ספינה ובין יצא לדעת וחזר לדעת מ"מ לא הוה לאקשויי מאי קמ"ל דהא מדיוקא דמתני' לא שמעינן לה:

ב ולא יעריס כדי שיכנס בתוך התחום. וצרכיו דאמרינן דוקא גדולים ולא קטנים כך כ' הרא"ש והר"י ברצלוני ור"ת כתב אפילו לקטנים וכ' הטור דמותר לצאת עד שימצא מקום צנוע אבל אם מצא מקום צנוע קודם לא יכנס אלא יפנה שם ויתרחק ממקום שנפנה עד שכלה הריח ואם יש לו ד"א (ע) אם בהתרחקו מן הריח נכנס בתחומו כאילו לא יצא:

לשון ריא"ז

מי שהוציאוהו חוץ *) למקומו אע"פ שאין לו אלא ד"א אם הוצרך לנקביו הולך למקום הצנוע לו ואע"פ שהוא חוץ לד"א לפי שגדול כבוד הבריו' שדוחה את ל"ת שבתורה כגון לא תסור מכל הדבר אשר יגידו לך וגו' כמבואר בקונטרס הראיות. אם היה פקח אינו מתרחק מתחומו אלא נכנס לתוך תחומו כשבא לנקות עצמו והרי הוא כאילו לא יצא מתחומו הואיל וברשות נכנס:

ג לשון ריא"ז ונראה בעיני שאע"פ שהעיר אינה מעורבת או שאינה מוקפת מחיצות שהיא ככרמלית ואין מטלטלין בה אלא בד' הואיל ויש בה ישוב בתים שהן לדירה הרי היא כולה כד"א וכן עבורה של עיר שהן בתים שהן חוץ

הגהות חו"י

(א) נ"ב פי' חוץ לד"א: (ב) נ"ב נ"ל שאסור: (ג) נ"ע בכל טלטול תוך אלפים בשדה כיו"ש:

חדושי אנשי שם

*) נ"א לתחומו

מהר"ם (א) בדיר וסהר והכא אסרי כשמואל ובמתני' נמי תנן הכי לקמן בפרק כיצד מעברין מודד שאמרו נותנים לו אלפים אמה אפילו סוף מדתו כלה במערה ואינה לו כד' אמות ואילו הוציאוהו נכרים ונתנוהו בה מהלך את כולה והא דברי הכל היא: (ב) דקאמר ר' נחמיה וסובר רב אלפס דהא הלכתא כר' נחמיה ורבי אלעזר בן יעקב שמשנתו קב ונקי וקאמר שלא במקומן לא יאכלו עיין באשר"י: (ג) פי' אי לאו דנפרץ למקום האסור לו להלך שם דאיכא למיגזר שמא ימשך אחר חפצו כי הכא כדמסיק:

חדושי מהרמ"ז

פ"ד בהרד"י ד"ה פירות ותימה הוא וכו' ושמא ס"ל וכו'. עי' בחדושי א"ש שפי' דר"ל שהרי"ף פסק כר' נחמיה ור"א בן יעקב בלא חזרו למקומן אפי' שוגג. אסור ע"כ והנני מוסיף שכך נ"ל דס"ל להרי"ף כר' נחמי' בלא חזרו אסור אפי' שוגג וטעמא כיון שאסור לטלטלן חוץ לד"א הייש' אי שרית לי' למיכל אתי לאפוקי חוץ לד"א כמ"ש התוס' ומש"ה לא הוצרך הרי"ף לכתוב בפירוש זה דפשיטא דבלא חזרו דאין להם אלא ד"א וממילא אסורי' באכילה לזה שקשה עליו דהא קי"ל הבא מחוץ לתחום שרי לישראל אחר באכילה אע"ג דאין להם אלא ד"א ולא גזרינן שמא יוציאה וכו' ותי' דהחמירו ביצאו חוץ לתחום ע"י ישראל יותר מבא"י כמ"ש התוס' ע"ש ונפמ"ש מ"ש הרר"י פ"י ישראל במזיד תי' במזיד ט"ס הוא וצ"ל שוגג במקום מזיד: ד"ה שבת בבקעה וכו'. ומטלטל בכולה ע"י זריקה ורב הונא אמר וכו' אבל ע"י זריקה לא ע"כ. תיבות אלו מיותרים וצריך למחוק ויותר נראה למחוק גם תיבות ואם בא במזיד לזרוק חייב וכך נ"ל שמה מחיצה שהזורק מרה"ר לתוכה וכו' ד"ה מהלך אלפים וכו' הכל ד"א עד תיבות ומטלטל בכולה ושם מתחיל דבור אחר עד ומטלטל כדרכו הוא ד"א וק"ל: שם אבל בתוך אלפים וכו' מטלטל בהן

המאור הקטן

[דף מב ע"ב] והא דאמר רב הונא היה מודד ובא וכלתה מדתו בחצי חצר יש לו חצי חצר ולא גזרינן דילמא אתי לטלטולי בכל החצר ואע"פ שהוא רגיל להשתמש ההלכה פסוקה היא ואין בה מחלוקת וכן הא דאמר ר"נ מודה לי רב הונא שאם היה מודד ובא וכלתה מדתו על שפת תקרה מותר לטלטל בכל הבית כלומר ע"י זריקה ולא גזרינן דילמא מימשיך בתר חפצו אפילו בבית שנפרץ במלואו (פ) בבקעה או לאסרטיא כיון שכלתה מדתו על שפת תקרת הבית לא גזרי' דילמא מימשיך הואיל ותקרת הבית חובטת והויא ליה כמחיצה נזכר הוא לעולם שאין לו רשות לעבור משם ולהלן אף על גב דקי"ל כשמואל דפליג עליה דרב הונא מכל מקום הא דמודה בה רב הונא צריך תלמוד והרי"ף ז"ל לא הזכיר מזה כלום:

מלחמת ה'

שהבא מחוץ לתחום א"נ בכדי שיעשו אפילו לאותו ישראל שאילו לישראל אחר בו ביום התירו ורבא הצריך כדי שיתלש ויבא ממקום שנתלש משם דכיון שנתלש בשביל ישראל וא"א להביאו לכאן אלא באיסור מלאכה של תורה אסור בכדי שיביאו והרי זה כענין ששנינו ראה בה ירק נמכר אם רוב ישראל ימתין בכדי שיבא ממקום קרוב זה הפי' הנכון והמחוור במעשה הזה גם זה עוד מקום טעות לבעל המאור ז"ל שהוא כתב במס' סוכה (ל) קושיא מן השמועה הזו למה שאמרו שם הדס במחובר מותר להריח בו ופי' שאין הריח אסור להם אלא בנין אפריון של חתן וכלה הוא שאסור להם והבנין הזה הוא המוכלל בלשון לאורותי אבל אין הריח אסור שאף במחובר היה מותר וגם זה אינו נכון שאילו היה הריח ג"כ אסור היה אפשר לומר שהכל מוכלל בלשון לאורותי אבל כיון שהריח מותר ואפילו

ביומו

הואיל ושבת באויר מחיצות. הספינה מבעו"י וכל שובת במחיצות קי"ל דכולה כד"א דמיין: ר' זירא אומר הואיל וספינה נוטלתו מתחלת ארבע ומניחתו בסוף ד'. כלומר כשעוקר את רגליו קודם שיניחנה הוא יוצא מד"א שלו ונכנס בד"א אחרות בעל כרחו אפילו לא תתיר לו אלא ד"א לבדן על פני הספינה אותן ד"א הם יותר מחמשים אמה בים שהמים מוליכים אותו בעל כרחו ומה לי ד"א ומה לי מאה הלכך הכל מותר דהוה ליה כמו שאנסוהו נכרים והוציאוהו מד"א ונותנים אותו תדיר בד"א אחרות שנותנים לו לעולם עד ד"א וכן לעולם וזה הטעם א"א אלא במהלכת אבל לא בשעמדה:

נר מצוה

מאי טעמא רבה אמר הואיל ושבת באויר מחיצות מבעוד יום רבי זירא אמר הואיל וספינתו נוטלתו מתחלת ד"א ומניחתו בסוף ארבע °מאי בינייהו איכא בינייהו שנפחתו דופני הספינה אי נמי בקופץ מספינה לספינה לרבה דאמר הואיל ושבת באויר מחיצות הכא אסור דהא לא שבת באויר מחיצות לרבי זירא מותר הואיל וספינה נוטלתו מתחלת ארבע ומניחתו לסוף ארבע רבי זירא מ"ט לא אמר כרבה מחיצות(א) *להבריח מים הן עשויות ורבה מ"ט לא אמר כרבי זירא במהלכת כולי עלמא לא פליגי דשרי כי פליגי בשעמדה ודייקא במתני' כוותיה דרבה דקתני ספינה דומיא דדיר וסהר מה דיר וסהר דקביעי אף ספינה נמי דקביעא וקא פסקי רבוותא הלכתא כשמואל אע"ג דקי"ל הלכה כרב באיסורי הכא הלכתא כשמואל דתניא כוותיה דתניא חנניא אומר כל אותו היום ישבו ודנו בדבר הלכה לאמש הכריע אחי אבא ביניהם ואמר נראין דברי ר"ג בספינה ודברי ר"ע בדיר וסהר ואנן לא סבירא לן הכי דהאי תנא לא גמרינן מיניה אלא דר"ג ור"ע(ב) פליגי אבל סיוע לחד מינייהו לא גמרינן מיניה דקיימא לן* אין למדין הלכה מפי משנה [א] ולא מפי (ג) תלמוד וכי תימא האי מכריע הוא וקי"ל כל מקום ששנים חולקים ואחד מכריע הלכה כדברי המכריע הא אמרינן עלה דהא מימרא בפרק כירה* דילמא ה"מ במתני' אבל בברייתא לא ועוד אחי אביו של חנניא היינו ר' יהושע והיאך יהא הוא החולק (ד) והוא המכריע הלכך קא הדרין לכללא דהלכתא כרב באיסורי וכשמואל בדיני ועוד הא אמרינן לקמן (ה) בענין נחמיה בריה דרב הונא בר חנילאי (א) ואי סלקא דעתך בדמלאי גברי עסקינן הא אמר רב הלכה כרבן גמליאל בדיר וסהר וספינה דאלמא הלכתא א כרב: מתני' *פעם *אחת לא נכנסו ב לנמל עד חשיכה אמרו לו לרבן גמליאל מה אנו לירד אמר להם מותר שכבר הייתי מסתכל והיינו בתוך התחום עד שלא חשכה: גמ' *תניא שפופרת היתה לו לרבן גמליאל שהיה מסתכל בה אלפים אמה ביבשה וכנגדן אלפים אמה בים והרוצה לידע עומקו של גיא מביא שפופרת ומביט בה ביבשה וידע כמה עומקו של גיא נחמיה בריה דרב הונא בר חנילאי משכתיה שמעתא ג ונפק חוץ לתחום אמר ליה רב חסדא לרב נחמן נחמיה תלמידך

רש"י

מאי טעמא · הא דאמרינן הלכה כר"ג רק בספינה: הואיל ושבת באויר מחיצות · לכך הויא הספינה כארבע אמות: נוטלתו מתחילת ארבע · כלומר כשעוקר את רגליו קודם שיניחנה הספינה מוציאתו מארבע אמותיו ונכנס בארבע אמות אחרות על כרחו והוי כמו שהוציאוהו נכרים מארבע אמות ונתנוהו בארבע אמות אחרות שנותנין לו לשם ארבע אמות וכן לעולם: מאי בינייהו · בין רבה לרבי זירא: שנפחתו דופני ספינה · ובטלו המחיצות דרבה ליתא דר' זירא איתא: א"נ בקופץ מספינה לספינה · ובאויר מחיצות זו לא שבת לרבה אין יכול להלכה ולרבי זירא שרי: להבריח מים עשויות · ולא חשיבי מחיצות לעשות כל הספינה כארבע אמות: במהלכת · דאיכא למימר האי טעמא הואיל וספינה נוטלתו (ב) ואפילו ר' עקיבא מודה דשרי: חנניא · בן אחי רבי יהושע הוא: כל אותו היום · שהיו בספינה: אחי אבא · רבי יהושע: מתני' לנמל · פורט"א ששם ספינות יוצאות מן המים אל שפתו: מה אנו לירד · מן הספינה לעיר כלומר באנו מחוץ לתחום משחשיכה: גמ' שפופרת · קנה חלול וכשהוא ארוך אין צופין בו למרחוק וכשהוא קצר צופין בו יותר והיתה שפופרת של ר"ג מתוקנת למדת צפיית אלפים (ג) ביבשה או בים: עומקו של גיא (ד) ומביט בה ביבשה וימדוד כמה אמות יכול לצפות בשפופרת ואח"כ ילך על שפת הגיא ויצפה לעומקה ויתרחק לאחוריו עד שיבחין שבמקום שכלה עומקו של גיא והרחקתו שנתרחק משפתו הוי כמדת צפיית השפופרת: אבל

רבינו יהונתן

מאי בינייהו. בין רבה לרבי זירא: שנפחתו דופני הספינה. ונתבטלו המחיצות טעם רבה ליתיה הכא. וליתא הלכתא כר"ג בספינה נמי דר' זירא איתא נמי בכי האי גונא: א"נ בקופץ מספינה לספינה · שלא שבת באויר מחיצות של זו לרבה אסור להלך בכולה ולר' זירא שרי: להבריח מים הן עשויות. ולא חשיבי מחיצות לעשות ספינה כולה כד"א: מהלכת · דאיכא למימר האי טעמא דספינה נוטלתו אפילו ר"ע מודה דשרי: כי פליגי בשעמדה. ובשעת עמידתה קנו להם ד' אמותיהם: אין למדין הלכה מפי משנה ומפי תלמוד. זו ברייתא לפי שהם דברי יחיד שהיה שונה המשנה או הברייתא ונראה בעיניו כעיקר ופסק הלכה כמותו ואפשר שלא הודו לו חכמי דורו על כן אין לסמוך עליהם עד שבאו חכמים האחרונים האמוראים בזמן רבינא ורב אשי ופסקו הלכה כדברי היחיד שהיו כל חכמי דורו מודים לו: (ס) בדמלאי גברי. שהיו להם הרבה אנשים שהיו יכולים לעשות להם מחיצה מסוף התחום עד מקום נחמיה מאי מספקא ליה לרב חסדא למה היה שואל זה: הא אמר רב הלכה כר' גמליאל. אפילו בדיר שלא שבת באויר מחיצותיה: מתני' פעם אחת לא נכנסו לנמל וכו' · כלומר היו באין בים ולא הגיעו מבעוד יום ליכנס בנמל שהוא סמוך לעיר או תוך העיר במקומות רבים שאם היו שם מבעו"י או תוך תחום העיר היו רשאין לירד מן הספינה וליכנס בתוך העיר ואם לא היו שם בתוך התחום מבעו"י אסור להם לירד מן הספינה שהרי חוץ לתחום היו ואין לזוז מד' אמות דזהו הספינה ולפיכך שאלוהו מה אנו לירד מן הספינה לתוך העיר שהרי לא הגענו אלא משחשכה (ו) לנו והורה להם לירד שהוא נתן דעתו להכיר אם היו תוך התחום קודם בין השמשות ואף על פי שהם לא נתנו דעתם לשבות בעיר כיון שהיה בדעתם שיקנו שביתה במקומן והעיד רבן גמליאל שתוך תחום העיר היו עד שחשכה (ז) והלכך היו מותרין ליכנס לעיר (ח) אבל לא ללכת חוץ לעיר אלפים אמה לכל רוח שהרי לא היתה כוונתם לשבות בעיר ואע"פ שר"ג נתכוין לשבות בעיר ויש לו אלפים אמה לכל רוח מלבד כל העיר כיון שלא הגיד להם (ט) זה המשפט לר"מ דס"ל לקמן [דף מט:] הואיל ולא היתה כוונתם לכך לא יכנס ולדעת ר' יהודה יש להם ליכנס בעיר ולמדוד חוצה לה אלפים אמה לכל רוח שאם היו יודעים לא היו קונים שביתה במקומם אלא בעיר כמעשה דר' טרפון לקמן [שם] דאמר שביתתי במקומי וכיון שהוגד לו שהוא תוך תחום העיר נכנס בעיר כאילו שבת בעיר: גמ' שפופרת. קנה חלול וכשהוא ארוך אין צופין בה למרחוק וכשהוא קצר צופין בה יותר והיתה שפופרת של רבן גמליאל מתוקנת למדת צפיית אלפים אמה ביבשה או בים: כמה עומקו של גיא מביא שפופרת ומביט בה ביבשה. ומודד כמה אמות יכול לצפות בה ואחר כך ילך על שפת הגיא ויצפה בה לעומקו של גיא ויתרחק לאחוריו עד שיבחין שבמקום שכלה עומקו של גיא שם כלה צפיית השפופרת שאם יתרחק עוד מעט לא יראה את קרקעית הגיא וידע שעמקו של גיא והרחקתו שנתרחק משפתו הוי מדת צפיית השפופרת: (י) הרוצה לידע כמה גובהו של דקל שרוצה לעשות ממנו שתי קורות או שלש ורוצה לקנותו ואינו יכול לעלות בו למדדו מפני שמתיירא שמא יפול כיצד יעשה ימדוד צלו של דקל וצל קומתו של עצמו ופעמים שהצל רבה על המצל ופעמים שהצל כשהחמה עומדת בגובה הרקיע צל כל דבר הוי קטן וכשחמה (כ) בשפל הוי הצל ארוך הלכך מודד אף צל קומת עצמו שהיא נוחה למדוד וכפי מה שיראה שירבה צל קומתו [ב] (ל) ידע שרבה צל הדקל

הגהות מא"י
[א] אלא: [ב] נ"ב של עצמו כנ"ל:

חדושי מהרמ"ז

הגהות חו"י

(א) נ"ב סברת שמואל לקמן ריש פרק כל גגות ושם הקשו התוס' לרבה: (ב) נ"ב משום דבמתני' אמר שרצו להחמיר על עצמן ס"ד דלא פליגי וע"ש דף מג: (ג) נ"ב פי' ברייתא עי' נדה דף ז ע"ב:

מלחמת ה'

המאור הקטן

א מיי' פכ"ז מהל' שבת טוש"ע או"ח סימן תו:

הדקל על הדקל אם לקומתו רבה כפלים כן לקומת הדקל וכן לשליש או לרביע: **שרוי** בצער. שהוא חוץ לתחום ואינו יכול לזוז מתוך ד"א שלו במה תהיה תקנתו: א"ל לך עשה לו מחיצה של ב"א. אם הם ישראלים איירי שעירבו עירובי תחומין ויכולין לצאת שם ולעמוד סביביו או עבדים ושפחות דלאו בני מצוה נינהו[א]ונמצא כאילו הוא בתוך דיר או סהר דאע"פ שלא שבת באויר מחיצות מבעו"י אפ"ה מהלך את כולה וכיון שנכנס תוך התחום ברשות נכנס (כ) דהוי כמי שהחזירוהו נכרים תוך התחום דהוי כאילו לא יצא:ודוקא שיצא שלא מדעת.הוא דאמרי' נר מצוה כיון דעל על אבל יצא לדעת לא אמרי' כיון דעל על דהא לא מהני ליה אפילו החזירוהו נכרים: והנהו דעבדינן מינייהו מחיצה בעינן שלא ירגישו בדבר כלום שלא ידעו שלשם מחיצות אדם משים אותם שם והוי מחיצה שנעשית בשוגג דהויא מחיצה אפי' להקל [לעיל כה.] לטלטל שאם ירגישו בדבר הויא נעשית במזיד ולא הוי מחיצה אלא להחמיר שמי שזורק מרה"ר לתוכו חייב ולא לדבר אחר כלל: רב חסדא. שנתכוין לכך לא היה ממנין אותן שנעשו מחיצה מאליהן אלא שנסתבב הדבר על ידו ואין מזיק לנו כוונתו להתחשב כמחילה שנעשית במזיד לפי שהרי רב חסדא לא היה מסדר האנשים בידיו אלא מאליהן נעשין שנתקבצו לו שם לתמוה עליו או לנחמו על שהיה מצטער: **הנהו** בני גננא. בני חופה: דאעילו מיא מרה"ר לרה"י והוקבעו שם לדעת שהודיעום שעל כך הם נקבעים שם: זיקי. נודות: ריסתקא. רה"ר: בהדי דאתא רבא מפרקיה.שהיה גדול שומעי הדרשה באים אחריו נטלם השמש והביאם בתוך מחיצות הבאים והכניסם: **מתני'** מי שיצא ברשות וכו' · כגון לעדות החדש או להציל מן הגיים ומן הנהר וכן חכמה הבאה לילד את האשה ואמרו להם כבר נעשה מעשה ואינן צריכין לילך יש להם אלפים אמה לכל רוח מאותו מקום שנאמר לו: ואם היה תוך התחום. מפרש בגמרא ואם היו אותן אלפים שנתנו להם חכמים אף על פי שיצאו חוץ לתחום אם היו מגיעות לתוך אלפים אמה של תחום העיר הרי הם כאילו לא יצאו דכיון שנכנסו ברשות תוך התחום הרי הם כבני העיר הואיל שיצאו ברשות אבל אם לא היו מובלעים בתוך תחום העיר אין להם אלא אלפים אמה לכל רוח מאותו מקום שהוגד להם: וכל היוצאין להציל חוזרין למקומן. ובגמרא מקשי ואפי' טובא והא אמרת רישא אלפים ותו לא ומתרץ חוזרין בכלי זיינם למקומם כלומר היתר אחר אנו מתירים להם שמותרים להכנס לבתיהם בחרבות ורמחים וקשתות ולא יניחום אותם חוץ לעיר אע"פ שהם תוך התחום שמא יבואו כרכוס האויבים ויקחום ולא יהיה להם במה להלחם: **גמ'** מאי קאמר. כלומר מאי האי דקאמר כאילו לא יצא פשיטא דלא יצא דהא עדיין הוא בתוך התחום: הכי קאמר אם היה בתוך התחום שלו כאילו לא יצא מביתו דמי. כלומר דהאי לא יצא אביתו קאי והכי קאמר אם היה עדיין בתוך תחום ביתו כאילו לא יצא מביתו דמי וחוזר לביתו והרי הוא כאילו לא עקר רגליו לכך ויש לו משם אלפים אמה לכל רוח כבתחלה ולא אמרינן ממקום שנאמר לו יהיו לו האלפים אמה: פשיטא. כיון דעדיין לא יצא מן התחום כאילו בביתו הוא: מהו דתימא הואיל וכי עקרי רגליו לצאת ברשות (ג) רבנן תקינו לו ממקום שנאמר לו אלפים אמה הכא נמי אע"ג דקאי בתחומו נמדוד לו מהתם ואי בעי למיפק חוץ לתחום העיר ליפוק קמ"ל דלא ומעירו מודד ואע"ג דלא ניחא ליה דכאילו לא יצא מביתו דמי לגמרי: **אם** היו תחומין שנתנו לו חכמים מובלעין בתוך תחום שלו כאילו לא יצא מתחומו דמי. כלומר לעולם מתניתין בשכבר יצא עסקינן שאם לא יצא הא לא איצטריך למימר אלא ודאי בשיצא חוץ לתחום איירי וכאילו לא יצא דקתני אתחומין קאי כדהוה סלקא דעתך מעיקרא ומאי אם היה בתוך התחום הכי קאמר אם היו אותן אלפים אמה הנתונות לו לכל רוח ממקום שנאמר לו נכנסות תוך אלפים של תחום ביתו כאילו לא יצא מתחומו דמי והולך עד ביתו והרי הוא כבתחלה דרב שימי סבר הבלעת תחומין מילתא היא וכיון דמבלען בתחומיה וממטו ליה (מ) תחומיה הוה ליה כחד תחומא וכמאן דלא נפיק מתחומיה הוא ויש לו אלפים אמה לכל רוחות העיר כבתחלה ולא ממקום שנאמר לו כלל אע"פ שתקנו לו חכמים שלא תקנו לו חכמים זה אלא שלא יהא מכשילן לעתיד לבוא שאם לא היה להם אלא ד' אמות היה מכשילן וכיון שהועילו לו תחומין שנתנו לו חכמים שנכנס לתחומו ויכול לעמוד בעירו אלפים אמה לכל רוח תו ליכא למיחש לנמצא אתה מכשילן ודי להם במה שהחזירו להם כל מה שאבדו ואינן צריכין שירויחו בו להיות להם שמונת אלפים: והא אנן תנן רבי אליעזר אומר מי שיצא חוץ לתחום שתי אמות יכנס. כלומר שעומד באמה שנית: מאי האי שיעור דנקט לאו רבי אליעזר לטעמיה דאמר במתניתין גבי ד' אמות שנתנו לו חכמים ליוצא חוץ לתחום (נ) הוא באמצען שיש לו לכל לדדיו שתי אמות ולפיכך זה שיצא אמה אחת ועומד באמה שנית כיון דקצת משתי אמות דבוקות בתחומו סבירא ליה לרבי אליעזר דכמאן דמובלע דמו ומותר ליכנס אלמא הבלעה מילתא היא ואע"ג דרבנן פליגי עליה דלא סבירא להו הבלעה מילתא היא דהא קאמרי אפי' אמה אחת לא יכנס הני מילי לדבר הרשות כלומר שיצא לדבר הרשות בין בשוגג בין במזיד אבל אם יצא לדבר מצוה יכנס דהבלעת תחומין מילתא היא ומתניתין במי שיצא ברשות לדבר מצוה איירי לפיכך אמרינן הבלעת תחומין מילתא:

פיסקא שכל היוצאין להציל חוזרין למקומן. ואפי' טובא ובריש' יהיב בהו שיעורא ומשום דקשיא רישא אסיפא אוקימנא חוזרין בכלי זיינן למקומן ולא חיישינן (ס) להעביר ד' אמות ברה"ר ולא להכנסה לפי שסכנת נפשות היא בדבר אם יניחום חוץ לתחום או מחוץ לעיר באותו מקום שנאמר להם כבר נעשה מעשה שמא ירגישו בהם אויבים ויקחום ולא יהיה להם להנצל בשובו על העיר: לספר

תלמידך שרוי בצער א"ל לך עשה לו מחיצה של בני אדם שנמצא כאילו הוא בתוך דיר או סהר שמותר לילך כולו ויכנס ודוקא שיצא שלא מדעת אבל יצא מדעת לא *והנהו[פסחים ק.] דעבדי מחיצה נמי בעינן דעבדי שלא מדעת אבל מחיצה דמיעבד לדעת אסור ואם תאמר הא רב חסדא דעבד מחיצה לדעת הוה דאמר ליה רב נחמן זיל עשה לו מחיצה של בני אדם ויכנס °רב חסדא שלא מן המנין הוה ההיא בי גננא דאעילו מיא במחיצה של בני אדם נגדינהו שמואל אמר אם אמרו שלא מדעת יאמרו לדעת: הנהו זיקי דהוו שדיין בריסתקא דמחוזא בהדי דאתא רבא מפרקיה אעלינהו(א)ניהלייהו לשבתא אחרינא בעו למיעבד הכי אסר להו דהוה ליה כלדעת ואסור: **מתני'** מי שיצא *ברשות ואמרו לו כבר נעשה מעשה יש[תרטו] לו אלפים אמה לכל רוח ואם היה בתוך התחום שלו כאילו לא יצא (ב) שכל היוצאין להציל חוזרין למקומן: **גמ'** מאי קאמר אמר רבה הכי קאמר אם (ג) בתוך התחום שלו כאילו לא יצא מביתו דמי פשיטא מהו דתימא הואיל ועקר עקר קמ"ל רב שימי בר חייא אמר ה"ק אם התחומין שקבעו לו חכמים מובלעין בתוך התחום שלו כאילו לא יצא מתוך התחום דמי ובהא קמיפלגי מר סבר הבלעת תחומין לאו מילתא היא ומר סבר הבלעת תחומין מילתא היא ואע"ג (א) דלא שבת (ד) באויר מחיצות ואותביה אביי לרבה מהא *דתנן ר"א אומר[דף מב.] שתים יכנס שלש לא יכנס מאי לאו ר"א לטעמיה דאמר הוא באמצען וד' אמות דיהבו ליה רבנן כמאן דמבלען בתוך תחומי' דאמי וקאמר יכנס אלמא הבלעת תחומין מילתא היא ועד כאן לא פליגי רבנן עליה דר"א אלא לדבר הרשות אבל לדבר מצוה מודו ליה וקם רבה (ה) ולא פריק ולא מידי הלכך הלכתא כרב שימי בר חייא דסבר הבלעת תחומין מילתא היא. פירוש ברשות ברשות ב"ד: (ו) שכל היוצאין להציל חוזרין למקומן אוקימנא חוזרין בכלי זיינן למקומן (ב) דתנן בראשונה היו מניחין כלי זיינן בבית הסמוך לחומה פעם אחת הכירו בהם אויבים ורדפו

רש"י

אבל מחיצה דמיעבד לדעת · שהעומד שם ידע שלשם מחיצה העמידוהו שם אסור: שלא מן המנין הוה · לא נקבע בעשיית המחיצה: דאעילו מיא · מרה"ר לרה"י והוקבעו שם לדעת והודיעום שלכך היו נקבצים: זיקי · נודות(ג): ריסתקא · רה"ר: בהדי דאתי רבא מפירקא · והיו גדול שומעי הדרשה באין אחריו נטלן השמש והביאם במחיצת בני אדם הבאים: **מתני'** מי שיצא ברשות · כגון לעדות החדש או להציל מן הגיים או מן הנהר או חכמה הבא לילד: כבר נעשה מעשה · ואינך צריך לילך: יש לו אלפים אמה לכל רוח · ממקום שנאמר לו: כאילו לא יצא · מפרש בגמ' (ז) מאי כאילו לא יצא הא ודאי לא יצא דהא עדיין בתוך התחום הוא: **גמ'** ה"ק אם היה עדיין בתוך תחום ביתו כאילו לא יצא מביתו דמי · והוי כאילו לא עקר רגליו משם ויש לו מביתו אלפים אמה לכל רוח כבתחילה ולא אמרינן שממקום שנאמר לו יש לו אלפים לכל רוח: פשיטא · כיון דלא יצא עדיין מן התחום כאילו הוא לא יצא מביתו: מהו דתימא · כיון שעקר רגליו לצאת ברשות ורבנן תקון ליה ממקום שנאמר לו אלפים אמה לכל רוח הכא נמי אע"ג דקאי (ח) במקומו למדוד ליה מהתם ואי בעי למיפק ליפוק קמ"ל: רב שימי ב"ח אמר. כלומר מתני' בשכבר יצא עסקינן וכאילו לא יצא אתחומין קאי וה"ק אם היו אותן אלפים אמה הנתונות (שנתנו) לו לכל רוח ממקום שנא' לו נכנסות בתוך אלפים של תחום ביתו כאילו לא יצא מתחומו דמי והולך עד ביתו והרי הוא כבתחילה: מר סבר · רב שימי הבלעה מילתא היא (ד) וכיון דקא מיבלען בתחומיה וממטו ליה לגו תחומיה ה"ל כחד תחומא וכמאן דלא נפיק מתחומיה דמי: ורבה סבר לאו מילתא היא · ולית ליה הא דאמר לעיל ואי פקח הוא עייל לתחומו וכיון דעל על: ר"א אומר. מי שיצא חוץ לתחום אלפים שתי אמות יכנס שלש לא יכנס: מאי [לאו]. האי שיעורא דנקט לאו ר"א לטעמיה דאמר במתניתין גבי ד' אמות שנתנו חכמים ליוצא חוץ (ט) לתחום: הוא באמצען. שיש לו שתי אמות לכל צד ולכך זה שיצא ב' אמות כיון דשתי אמותיו דבוקות בתחומו קסבר רבי אליעזר דכמי שמובלעין בתחומו דמי ומותר ליכנס אלמא מילתא היא: אבל לדבר מצוה מודו ליה · ומתני' דמי שיצא ברשות דבר מצוה הוא ורבה קאמר לעיל דלא מהני הבלעה: היו מניחין כלי זיינן · בחזרתן בבית (י) חיצון שהיו מוצאין סמוך לחומה אמרי כיון שנעשה מעשה ישליכו כלי זיינם מעליהם כדי שלא יחללו שבת: הכירו בהן אויבים · שיצאו חוץ לתחום

הגהות הב"ח

(א) ניהליה כצ"ל: (ב) נ"ל כל: (ג) נ"ב היה: (ד) נ"ב כלומר אבל באויר מחיצות כמו מערה שבתוכה ד' אלפים ועל גגה פחות מד' כו' מודה רבה התם דהבלעת תחומין מילתא היא. עי' בגמ': (ה) נ"ב בתיובתא: (ו) נ"ל כל: (ז) כאן הס"ד ואח"כ נ"ל הכיון גמ' מאי: (ח) נ"ל בתחומו: (ט) לתחום דהוא באמצען כצ"ל והד"א: (י) ורבה דקאמר לעיל דלא מהני הבלעה כצ"ל: (י) נ"ל החיצון: (כ) נ"ב לביתו: (ל) נ"ל ורבנן: (מ) נ"ב לגו: (נ) נ"ל דהוא: (ס) נ"ל להעברת:

הגהות חו"י

(א) נ"ב עי' בגמ': (ב) נ"ב ומ"מ טפי מאלפים לא: (ג) ברש"י שבגמ' איתא ושל רבא הוו וכתב החו"י שהרי בני פירקא היו הולכין לבית רבא והם היו המחיצה להכניס הנך זיקי: (ד) נ"ב נל"ע לרש"י שפי' גם לרב·שימי דקאי על כבר נעשה מעשה שילך תלוי באמת בזה וה"ל לאשמעי' בכל שיוצא פחות מד' אלפים אמה:

חדושי מהרמ"ז

בחרר"י ד"ה ודוקא שיצא וכו' אבל יצא לדעת לא אמרי' כיון דעל על ע"כ. מבואר מדבריו דעכ"פ תוך המחיצה שרי אפי' כמה וכן דעת המ"מ בשם הרשב"א ז"ל אבל דעת הרמב"ם ז"ל והשו"ע סי' ת"ה סעיף ו' דאפי' בתוך המחיצה אין לו אלא ד"א כיון שלא שבת באויר מחיצות מבעו"י וה"ה כאן וכ"כ המ"א שם סק"ד: ד"ה והנהו כו' הויא נעשית במזיד וכו'. עסי' שם"ב בט"ז סק"ב מ"ם ע"ז:

הגהות מא"י

[א] נ"ב שלא נימולו ולא טבלו לשם עבדות:

המאור הקטן

דקתני זוקף ופורס: כשפורס תחלה ואח"כ זוקף וכדרב הונא דאמר בפרק בירה עושין מחיצה למת בשביל חי ואין עושין מחיצה למת בשביל מת ופירשת התם רב שמואל בר' יהודה וכיון דקי"ל דכלי ניטל אפילו לדבר שאינו ניטל בשבת עושין מחיצה לכתחלה למת בשביל מת וכ"ש בשביל אוכל ולעולם פורש סדין לכתחלה ואח"כ זוקף המטה כדרך מדורה בי"ט מלמעלה למטה וכן פוריא וכן ביעתא וכן קדרה וכן חביתא:

לספר. מרק"א בלע"ז שמבדלת (ג) גבול ארץ ישראל לגבול העמים: יוצאין עליהם בכלי זיינן. שמא ילכדוה ומשם תהא נוחה הארץ ליכבש מפניהם: **מתני'** מי שישב בדרך. לנוח שהיה עיף ולא היה יודע (ס) בתחום העיר וחשכה לו שם ואמר שביתתי במקומי וכשעמד בבקר ראה שהוא סמוך לעיר: הואיל ולא היתה כוונתו. מערב שבת לכך שיהיה מבני העיר למדוד לו אלפים אמה לכל רוחות העיר מלבד העיר אסור הוא ללכת כמו אחד מבני העיר אלא גם היא נכנסת לו בחשבון ואם כלתה מדתו בחצי העיר אין לו אלא חצי העיר וא"ת במה ימדוד אלפים אמה מפרש בברייתא נר מצוה

ורדפו אחריהם נכנסו ליטול זיינן (א) °נכנסו אחריהם ודחקו זה את זה והרגו זה את זה יותר ממה שהרגו בהם אויבים באותה שעה התקינו שיהו חוזרין בכלי זיינן למקומן: אמר רב יהודה אמר רב (א) נכרים שצרו על עיירות של ישראל אין יוצאין עליהן בכלי זיינן ואין מחללין עליהן את השבת תניא נמי הכי נכרים שצרו על עיירות של ישראל אין יוצאין עליהן בכלי זיין ואין מחללין עליהן את השבת במה דברים אמורים כשבאו על עסקי ממון אבל אם באו על עסקי נפשות יוצאין עליהן בכלי זיין ומחללין עליהן את השבת ובעיר הסמוכה לספר א אפילו לא באו אלא על עסקי תבן וקש יוצאין עליהן בכלי זיינן ומחללין עליהן את השבת: **מתני'** מי שישב בדרך ועמד [א] והרי הוא סמוך לעיר הואיל ולא היתה כוונתו לכך לא יכנס דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר יכנס אמר רבי יהודה מעשה היה ונכנס רבי טרפון בלא מתכוין **גמ'** יש מי שפירש ואמר הואיל והיה בדעתו לילך לזו העיר אע"פ שעכשיו לא הזכיר כלום אמר רבי יהודה הרי הוא כמי שיצא לילך (ב) לעיר שמערבין [לו] בה *שמותר לו לילך עד אותה העיר אם [ב] היא בתוך ארבעת אלפים אמה שנמצא כאילו עירב ברגליו לכך נכנס רבי טרפון בלא מתכוין שני תחומי שבת כאילו עירב ברגליו ויש מי שאומר שמשנתנו במי ששבת בתוך (ג) התחום היא דר"מ סבר כיון שלא היה יודע שהעיר קרובה אליו בתוך תחומו ונתכוין לשבות (ד) בתחומו אין לו ממקומו אלא אלפים אמה ואם היתה העיר (ב) בסוף אלפים אמה הרי זה לא יכנס ואם היתה במקצת אלפים אמה יכנס בה עד תשלום אלפים אמה בלבד ור' יהודה סבר כיון שאילו היה יודע שהעיר קרובה לא היה קונה שביתה אלא עם בני העיר הרי הוא כמי שקנה שביתה עמהן ומותר ליכנס עמהן לעיר והולך את כולה וחוצה לה אלפים אמה והאי פירושא דמסתבר הוא וכן כתב רב אחא משבחא* (נפ' בשלח) וקיי"ל הלכה כרבי יהודה (ה) דרבי מאיר ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה ועוד (ו) גרסינן בהדיא בפרק חלון* אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יהודה ולא עוד אלא כל מקום ששנה רבי יהודה בעירוב הלכה כמותו: **מתני'** מי ב שישן בדרך ולא ידע עד שחשכה יש לו אלפים אמה לכל רוח דברי ר' יוחנן בן נורי וחכ"א אין לו אלא ד' אמות בלבד (ז) ורבי אליעזר אומר והוא באמצען ור' יהודה אומר לכל רוח שירצה ומודה ר' יהודה שאם ברר לו שאינו יכול לחזור בו: **גמ'** אמר ר' יעקב בר אידי אמר ר' יהושע בן לוי הלכה כר' יוחנן בן נורי וא"ר יהושע בן לוי הלכה כדברי המיקל בעירוב ותרתי למה לי א"ר זירא צריכי דאי אמרינן הלכה כר' יוחנן בן נורי הוה אמינא בין לקולא °בין לחומרא קמ"ל דהלכה כדברי המיקל בעירוב פירוש לקולא דישן קונה שביתה כמו הניעור ופי' לחומרא דחפצי הפקר לרבי יוחנן בן נורי קונין שביתה והיינו לחומרא קמ"ל הלכה כדברי [ג] המיקל [למימרא] דחפצי הפקר לא קנו שביתה כרבנן והרי הן כרגלי כל אדם ולימא הלכה כדברי המיקל בעירוב ולא בעי למימר הלכה כרבי יוחנן בן נורי (ח) א"ר [זירא] אצטריך סד"א ה"מ יחיד במקום יחיד ורבים במקום רבים אבל יחיד במקום רבים אימא לא קמ"ל *רב פפא אמר אצטריך סלקא דעתך אמינא הני מילי בעירובי חצרות אבל בעירובי תחומין אימא לא קמ"ל דהלכה כרבי יוחנן בן נורי אפילו בעירובי תחומין רב אשי אמר אצטריך סלקא דעתך אמינא ה"מ בסוף

רש"י

(ס) לתחום העיר ורדפו אחריהם: נכנסו· היוצאים ליטול כלי זיינן (י) בחזירתן והבית צר היה ודחקו זה את זה: לספר· מרקא בלע"ז שמבדלת בין גבול ישראל לגבול הנכרים: יוצאין עליה· שמא ילכדוה ומשם תהא הארץ נוחה ליכבש לפניהם: **מתני'** מי שישב בדרך· לנוח (כ) שהוא עיף: ועמד· ולא היה יודע שהוא בתוך התחום וחשכה לו שם וכשעמד ראה שהוא בתוך התחום של העיר: לא יכנס· לעיר להיות כאנשי העיר אלא ממקום שחשכה לו ימדוד אלפים פסיעות בינוניות ועד מקום שיכלו יכנס: בלא מתכוין· שלא היה יודע כשחשיכה שהוא בתוך תחום העיר ולא נתכוין לקנות שביתתו בעיר אלא במקומו (ל): **מתני'** אין לו אלא ד' אמות· דהואיל וישן הוא לא נתכוין לקנות שביתה: הוא באמצען· של ד' אמות כלומר ב' אמות יש לו לכל (מ) צד: לאיזה רוח שירצה· יטול ד' אמות ואחר שבירר לו לצד זה אין יכול לחזור ולברור לצד אחר: **גמ'** בין לקולא· כדמסיק כגון אדם ישן שקנה שביתה הוא קולא דאי לא קני אין לו אלא ארבע אמות: לחומרא· כגון כלי הפקר שאין להם בעלים וחשכה להם במקום אחד והוי כישן דאין שום אדם מתכוין להקנות להם שביתה ואי אמרת קונין שביתה במקומן יש להם אלפים אמה לכל רוח ואם המוצאן עירב למקום אחר אין יכול להוליכו למקום שעירב אבל אי אמרינן לא קני שביתה הוי קולא שהרי הן

[דף מב·] מהלך אלפים פסיעות בינוניות ועד מקום שיכלו יכנס ולא יותר·(ע) פסיעות בינוניות שלא ירחיב רגליו וירחיקם זו מזו כדרך שהוא רץ אלא כמהלך בינוני וזה שיעור אמה אחת בין רגל לרגל: רבי יהודה אומר יכנס. דשביתתו בטעות היתה והרי הוא כבני עירו לגמרי ואין העיר עולה לו לחשבון ויש לו אלפים אמה לכל רוח ומביא ראיה לדבריו דרבי טרפון עשה מעשה כדבריו שנכנס בלא מתכוין כלומר שלא היה יודע (פ) כשחשכה לו שהוא בתוך התחום של עיר ולא נתכוין להיות שביתתו בעיר אלא במקומו וכשהודיעוהו נכנס בעיר בכוונה דשביתתו בטעות היתה: **מי** שישן בדרך: ולא ידע עד שחשכה. ולא נתכוין לקנות שביתה במקומו. יש לו אלפים אמה לכל רוח. דסבירא ליה לר' יוחנן בן נורי דנכסי הפקר שאין להם בעלים קונין שביתה במקומן ואדם המוצאן אפילו עירב לצד אחר אין להוליכן מאותו מקום שמוצאן אלא אלפים אמה לכל רוח והאדם הישן כנכסי הפקר חשוב ויש לו אלפים אמה לכל רוח נמצא דרבי יוחנן בן נורי מחמיר גבי כלים של הפקר דף נב. (נ) ומיקל גבי אדם הישן שהרי מתירו לילך אלפים אמה לכל רוח וחכמים אומרים אין לו אלא ד' אמות דהואיל וישן בדרך ולא נתן אל לבו שמא תחשך בעוד שישן ולא אמר שביתתי במקומי (ק) והרי הוא כמי שיצא חוץ לתחום ואין לו אלא ד' אמות וכלים של הפקר שאינן בני דעה אין לנו לקנסן והם כרגלי המוצאן זה נוטל כלי אחד ומוליכו למזרח שעירב שם וחבירו נוטל הכלי השני ומוליכו למערב שעירב שם· נמצא דחכמים מחמירין באדם הישן ומקילין בנכסי דף מא: הפקר ואע"ג דלא תנן במשנה זו האי סברא לרבנן בנכסי הפקר שיהיו כרגלי המוצאן שנינו אותה בפרק המוצא תפילין (דף נה:) רבי יהודה אומר נותן אדם חבית לחבירו וחבירו לחבירו ואפילו חוץ לתחום אמרו לו לא תהלך חבית זו יותר מרגלי בעלים ומוקמינן לה בגמרא [דף נז:] בחבית של הפקר ומים של הפקר שאין קונין שביתה וחכמים דאמרו לו ר"י בן נורי הוא דס"ל דנכסי הפקר קנו שביתה ואינו מקפיד על המים אם היו ממעינות הנובעין אבל על החבית קפיד א"נ במי גשמים של הפקר דקני שביתה גם המים לדעתיה ועל כן קפיד הוא על החבית ועל המים (ר) ובמסכת יו"ט (דף לט.) (ובנדרים (דף מו)) דתנן בור של יחיד כרגלי היחיד ושל אנשי העיר כרגלי אנשי אותה העיר ושל עולי בבל כרגלי הממלא ולא אמרינן שיקנו שביתה במקומם ומההיא דתני נמי [דף מו·] נהרות המושכין ומעיינות הנובעים הרי אלו כרגלי [כל] אדם ליכא להביא ראיה [ד] דבההיא אפילו רבי יוחנן בן נורי מודה דלא קנו שביתה [ה] וכל מידי דאינו יכול להיות קבוע במקום א' אלא שהוא נע ונד אינו קונה שביתה וכן מים בעבים נמי לא קנו שביתה דהא מינד ניידי: וסברתו של רבי יוחנן בן נורי בכלים של הפקר נפקא לן בגמרא [דף מה:] מהא דתני גשמים שירדו מערב יו"ט ונתמלא בור [ו] אחד מהם יש לו אלפים אמה לכל רוח ש"מ דקנו שביתה במקומם ואין להוליכן לכל מקום שירצו ואי הוה ס"ל לרבי יוחנן בן נורי בכלים כרבנן דלא קנו שביתה וכרגלי המוצאן הם הא לא רבי יוחנן בן נורי ולא רבנן אבל מאדם הישן ליכא לאוכחי דהייתו יכולין למימר דאע"ג דאדם הישן קני שביתה היינו טעמא משום דהואיל וניעור קנה ישן נמי קנה אבל כלים דלאו בני דעת ניהו לא קנו שביתה כלל: **רבי** אליעזר אומר והוא באמצען. סב .יא ליה לרבי אליעזר כרבנן שאין לו לזוז מד' אמות שלו אבל פליג עליה דרבנן קמאי דאמרי נותנין לו לכל צד ארבע אמות שהן שמונה אמות על שמונה ורבי אליעזר (ש) לא יהבינן ליה אלא שתי אמות לכל צד ורבי יהודה ס"ל (כרבנן) [כר"א] דאין לו אלא ארבע אמות ואותן ארבע אמות כולן לרוח אחת יהבינן להו ופליג עלייהו דרבנן דדוקא לרוח אחת ולא לכל לצדדיו כרבנן דאמרי שמונה על שמונה ובברירתו הדבר תלוי ביקחם לאיזה רוח שירצה אבל כיון שברר אותם לצד מזרח והחזיק ללכת אמה אחת מאותן ארבע אמות שוב אין מניחין אותו לילך לצד מערב אפילו שלש אמות: **גמ'** הלכה כרבי יוחנן בן נורי. דישן קני שביתה כלאינו ניעור: הלכה כדברי המיקל בעירוב. דנכסי הפקר לא קנו שביתה דהלכה כרבנן דאמרי הרי הן כרגלי המוצאן והכי מפרש ואזיל: בסוף

א תוספות שיטה מכאן סתירו וכו' לכבות הדליקה בשבת מפני שאנו דרים בין העכו"ם וכשיש דליקה באים ושוללין והורגין ולא גרע מעיר הסמוכה לספר שמחללין עליה השבת ודודי הרב הביא ראיה מפ"ק דשבת אין צרין על עיירות של נכרים פחות מג' ימים קודם השבת ואם התחילו אין מפסיקין ואף על גב דאיכא למימר שמא יבא לידי חילול שבת משמע דאפילו להרויח ממון לא גזרינן שמא יחלל את השבת וספר לי דהר"י כשהיה בצרפת אצל ר' יהודה שירליאון נשאל לפניו שפעם א' בליל יו"כ נפל נר א' בהכ"נ והתחיל לדלוק והוא קרא לבני הבית שיהיו מכבין אותו וגער לו רבי יהודה ואמר לו למה לא כבית בעצמך והביא לו אותם ראיות מה שכתב לעיל ויש שהיו אומרים שא"צ לקבל דין על מה שכבה כדי שלא ימנעו מלכבות:

הגהות הב"ח

(א) ונכנסו האויבי' כצ"ל: (ב) נ"ב לקמן סי' תרכב: (ג) נ"ב צ"ל תחום העיר: (ד) צ"ל במקומו: (ה) צ"ל הדא: (ו) צ"ל דגרסינן: (ז) צ"ל רבי: (ח) צ"ל אמר אביי: (ט) לעיר כצ"ל: (י) תי' בחזירתן נמחק: (כ) שהיה עיף ולא היה כו' כצ"ל והד"א: (ל) נ"ב לא הזכיר כלום. שלא אמר שביתתי במקום פלוני: (מ) צ"ל לדיו: (נ) נ"ב בין: (ס) נ"ב שהוא: (ע) נ"ב פי': (פ) צ"ל בשעה שחשכה: (צ) ומיקל באדם כו' כצ"ל: (ק) צ"ל הרי: (ר) ועוד מצינו האי סברא במסכת כצ"ל: (ש) נ"ב ס"ל [ובא"י גרס ולר"א]:

חדושי מהרמ"ז

בהרר"י במתני' מי שישב וכו' ואמר שביתתי במקומי וכו' ע"כ. ובשו"ע סימן תט"ז בהגה"ה שם כתב בשם הה"מ דאם אמר שביתתי במקומי אעפ"י שהי' בטעות לא יכנס וצ"ע מנ"ל ואולי דייק מלשון המשנה ונכנס ר"ט בלא מתכוין אבל דעת הרר"י מבואר שאינו כן: שם בהרי"ף יש מי שפירש וכו' אם הוא בתוך ארבע' אלפים וכו'. ויש מי שאומר שמשנתנו בששבת תוך התחום וכו' ע"כ. מבואר מזה דלפי' הא' מיירי שהעיר היא חוץ לתחום וא"כ צ"ל שלא נתכוין לקנות שביתה בעיר אלא באיזה מקום מסוים כדי שיוכל לבא לתוך העיר שהיא בתוך ד' אלפים אמה ממקומו שרצה לילך לשם או י"ל דס"ל להיש מי שאומר כיון שהי' תוך ד' אלפים אמות לעיר הוי שביתה בטעות כעין שכ' הרר"י לקמן סי' תרכ"א ד"ה זכה לו כו': שםד"ה וחכ"א וכו' וחכמים דאמרי לר' יהודה הוא ריב"נ כצ"ל: שם ובמס' יו"ט ובמס' נדרים וכו'. ר"ל משם ראי' ג"כ דחכמים ס"ל שחפצי הפקר אין קונין שביתה אבל מההיא דנהרות המושכין אין ראיה כדמסיק:

א מיי' פכ"ז מה' שבת סמג עשין א טור או"ח סי' תח:
ב מיי' פכ"ז מהל' שבת וס"ה מהלכות יו"ט סמג עשין א טור או"ח סימן תא:

הגהות הרי"ו

(א) נ"ב עי' רי"ף שבת פ"א סי' ש: (ב) נ"ב צ"ע:

הגהות מא"י

[א] נ"ב ורלס: [ב] צ"ל שיהא: [ג] צ"ל המיקל ומספ'י: [ד] לרבנן: [ה] צ"ל דכל: [ו] תי' אחד נמחק:

בסוף עירוב · שהניח עירובו במקום המשתמר לכמה שבתות ונתמעט האוכל משיעור שתי סעודות מקילינן בזה לאכשורי בדבר המועט ומלינו המחלוקת לקמן בפרק חלון [דף פ:] אבל במחלוקת של תחילת עירוב לא ניזיל בתר המיקל: והא דר' יוחנן בן נורי כתחלת עירוב דמיא: ר' אסי אמר הלכה·כלומר דדרשינן אפילו בפרקא: מטין·כלומר ר' יעקב ור' זריקא לאו הלכה ממש פסקי אלא מטין קאמרו דמטין ההוראה אחר ר' יוסי אפי' (ה) במקום רבים ואורויי מורינן לאדם יחיד לעשות כר' יוסי אבל למדרש ברבים לא דרשינן: נראין· אורויי לא מורינן ואי עביד כרבי יוסי לא מהדרינן עובדא:

נר מצוה — תורה אור

בסוף עירוב אבל בתחלת עירוב אימא לא קמ"ל דהלכה כר"י בן נורי ואפילו בתחלת עירוב דדברי רבי יוחנן בן נורי כתחלת עירוב דמי: רבי יעקב ורבי זריקא אמרו הל' כר"ע מחבירו כר' יוסי *)מחבירו כרבי מחבירו למאי הלכתא רבי אסי אמר (א) הלכה רבי חייא בר אבא אמר מטין רבי יוסי בר חנינא אמר נראין אמר רבי יעקב בר אידי א"ר יוחנן (בן נורי) ר"מ ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה רבי יהודה ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי ואצ"ל שר"מ ורבי יוסי הלכה כר' יוסי · א"ר אשי אף אנו נאמר רבי יוסי ור' שמעון הלכה כרבי יוסי דא"ר **) חייא בר אבא א"ר יוחנן רבי יהודה ור"ש הלכה כרבי יהודה השתא במקום רבי יהודה ליתא במקום ר' יוסי מיבעיא·איבעיא להו ר"מ ור"ש מאי תיקו אע"ג דרב פליג עליה דרבי יוחנן בהני כללי קי"ל כרבי יוחנן ואפילו דף מז: בברייתא: *אמר רב יהודה אמר שמואל חפצי הנכרי אין קונין שביתה ורב חייא בר אבין א"ר יוחנן חפצי הנכרי קונין שביתה גזירה בעלים דנכרי אטו בעלים דישראל הנהו דיכרי א דאתו למברכתא ביומא טבא שרא להו רבא לבני מחוזא דאתו להו למברכתא ע"י עירוב למזבן מינייהו ולמיזל בהו למחוזא א"ל רבינא לרבא מאי דעתיך דאמר רב יהודה אמר שמואל חפצי הנכרי אין קונין שביתה והאמר רב חייא בר אבין א"ר יוחנן חפצי הנכרי קונין שביתה גזירה בעלים דנכרי אטו בעלים דישראל ושמואל ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן הדר אמר רבא לזבונינהו בני מברכתא דלדידהו כולה מברכתא כד' ב אמות דמיא: תני ר' חייא אחרם שבין תחומי שבת פירוש חרם כמו חריץ מלא מים והוא בין שני תחומי שבת צריכה *מחיצה של ברזל להפסיקו להתיר חציו לתחום זה וחציו לתחום זה מחיך עליה ר' יוסי בר חנינא מ"ט מחיך עליה משום דקל הוא שהקלו חכמים במים כדבעא רבי טבלא מרב מחיצה תלויה מהו שתתיר בחורבה א"ל אין מחיצה תלויה מתרת אלא במים דקל הוא שהקלו חכמים במים הלכך אפילו מחיצה של קנים מתרת: וחכמים אומרים אין לו אלא ד' ג אמות בלבד: הני ד' אמות היכן כתיבן כדתניא (ב) °שבו איש תחתיו כתחתיו וכמה תחתיו °גופו שלש אמות ואמה כדי לפשט ידיו ורגליו דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר גופו שלש אמות ואמה כדי ליטול חפץ מתחת מראשותיו ומניח תחת מרגלותיו ומתחת מרגלותיו ומניח תחת מראשותיו מאי איכא בינייהו ד' אמות ד מצומצמות דרבי מאיר סבר מצומצמות ורבי יהודה סבר מרווחות

והני

*) בגמ' וכהא"ש איתא מחבריו **) בגמ' חייא בר אבין:

רש"י

סן כרגלי הזוכה בהן ראשון: בסוף עירוב · במחלוקת שנחלקו בסוף עירוב שהניח עירובו במקום שמשתמר לכמה שבתות ונתמעט האוכל משיעור ב' סעודות דמקילינן כר' יוסי דשרי בכל שבת אבל במחלוקת (א) של תחלה לא נזיל בתר המיקל: למאי הלכתא · נאמרה שמועה זו להורות הלכה למעשה או דילמא מסתברא בעלמא קאמרי: הלכה · ממש קאמרי: מטין · כלומר מטין (ב) בהוראה אחריו דמורינן ליחיד לעשות כמותו אבל לא דרשינן ליה ברבים: נראין · אורויי נמי לא מורינן ואי עביד כותיה לא מהדרינן עובדא: דיכרי · אילים: מברכתא · שם מקום: מחוזא · עיר הסמוכה למברכתא (ג) בתוך ד' אלפים ומערבין מזו לזו: למיזבן מינייהו · ולאיתויי להו למחוזא ואע"ג דהנכרי הביאום מחוץ לתחום דקסבר חפצי הנכרי אין קונין שביתה: דכולא מברכתא כד' אמות דמיא · כדתנן במתני' הוליכוהו לעיר אחרת או נתנוהו בדיר וסהר וכו' ולעיל פסקינן כר"ג בדיר וסהר וספינה וה"ה לעיר שיש לה מחיצות: חריץ מלא מים · צריך מחיצה של ברזל להפסיקו שלא יעברו מים של תחום זה לתחום זה שכל מה שבתוך דף מז: תחום העיר אין לו שביתה במקומו להיות לו ממקומו אלפים אמה לכל רוח אלא בתר קרתא גריר ואם הוא בסוף התחום אינו יכול לזוז משם ולחוץ ואין בני תחום (ג) יכולין למלאות מתוך התחום עצמו מפני עירוב מים של התחום האחר: מחיצה תלויה מתרת · אע"פ שהמים מתערבים מתחת המחיצה דמה לי אם מתערבים מתחת מה לי בין קנה לחבירו: ורבי *יהודה סבר ד' אמות מרווחות בעינן· (ד) דפשוט ידים ורגלים הם

רבינו יהונתן

ואפי' בברייתא. דלא תימא הא דכייל ר' יוחנן דר' יהודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי דוקא במחלוקת דתנן במתניתין דליכא לספוקי אי אמרה ר' יוסי הא מילתא או לא דהא תנו לה רבי' הכי אבל בברייתא דדילמא החליף התנא או האמורא שאנן דרבי יהודה לרבי יוסי ודרבי יוסי לדרבי יהודה אימא לא ליסמוך עליה [דף מז:] קמ"ל דאפי' בברייתא סמכי' אדרבי יוסי: **חפצי** הנכרי אין קונין שביתה · והרי הן כרגלי כל אדם ואם באו מחוץ לתחום לתוך העיר מותר להוליכן (ו) לכל רוח דכיון שהנכרי לאו בר מקנה שביתה הוא הרי הן כנכסי הפקר דאין קונין שביתה והרי הן כרגלי המולאן: גזרה בעלים וכו'· ואם תאמר בנכסי נכרי שיהו כרגלי המולאן יאמרו גם כן בחפצי ישראל: מברכתא· שם מקום ומחוזא עיר הסמוכה למברכתא ותוך ד' אלפים היתה שהיו מערבין מזו לזו: שרא להו רבא· לאותן בני מחוזא שעירבו ובאו במברכתא שיקנו מהם ויביאום עמהם למחוזא ואע"פ שהביאום נכרי מחוץ לתחום דקסבר אין חפצי הנכרי קונין שביתה: הדר אסר להו לבני מחוזא והתיר לבני מברכתא לקנות מהם ולהוליך אותם כל אחד ואחד לביתו שיש לו במברכתא משום דכל מברכתא כארבע אמות דמיא כדתנן במתניתין הוליכוהו לעיר אחרת או נתנוהו בדיר וסהר מהלך את כולה דפסקינן [בדף מב:] הלכה כר"ג אפי' בעיר ודיר וסהר: **תני** רבי חייא חרם· אית דגרסי בסמ"ך בחילוף ס' תחת לדי ועיקרו במ"ם ונקרא החריץ חרם על שם שפושטים בו מצודות וחרמים והיו אלו המים מכונסים שם שאם היו נובעים היו כרגלי כל אדם כדתניא [דף מו:] מעיינות הנובעין או נהרות המושכים הרי הם כרגלי כל אדם ולא היה צריך מחיצה של ברזל ולא קורה ולא מחיצת קנים ביניהם להפסיק והיה רשאי כל אחד ואחד מזה ומזה לדלות מלא תחומו אלא מכונסין היו אותן המים שבחריץ וקנה שביתה ולא תימא דאתיא כרבי יוחנן בן נורי דסבר דנכסי הפקר קונין שביתה ונאמר שקנו שביתה במקומן שאם כן *) אפי' לר' יוחנן בן נורי לא היה להם להכניסן לתוך העיר שהרי כולן יש להם אלפים אמה חוץ לעיבורה של עיר (ז) אלא **) אפילו לרבנן קנו שביתה ולא במקומן אלא בעיר הסמוכה לרוח זה מכאן ולעיר הסמוכה לרוח אחרת מכאן דכיון שהם סמוכין לעיר דעת בני העיר עליהם והרי הן כרגלי אנשי העיר וכיון שהחריץ בין שתי העיירות דעת אלו עליהן ודעת אלו עליהן נמצא שחצי החריץ הוא לאנשי עיר אחת וחצי הב' הוא לאנשי עיר אחרת ולפיכך צריך שיזהר כל אחד ואחד מבני העיירות שלא יקח מהמים של עיר אחרת ומש"ה מצריך ליה מחיצה של ברזל כדי שלא יעברו מים של תחום זה לתוך תחום זה אבל לא מהני בה מחיצה של קנים דהא מתערבי מיא ומשום הכי אחיכו עליה דהא אשכחן שאפילו על פי הבאר או על פי אמת המים שנכנסה בחצר סגי בקורה [דף פו ריש ע"ב ע"ש] אחת שעומדת בכניסה וביציאה דקל הוא שהקלו חכמים במים הכא נמי במחיצה של קנים סגי לחריץ: **גופו** שלש אמות · בלא ראשו ובפשוט ידים נכנס הראש:

ואי

*) אפי' ע"י מחיצות לא היה כו' כצ"ל וכ"ה בתוס' דף מז: סד"ה חרם: **) עי' מ"א סי' ת"ב סק"א וביאורי הגר"א שם:

שלטי הגבורים

א נראה מכאן דדבר (הניטל) [הבא] בשבת מחוץ לתחום ולא בא בשביל ישראל מותר לטלטלו אף ע"פ שהובא מחוץ לתחום:

לשון ריא"ז

ומעשה שהביאו נכרי בעיר אחת אילים בי"ט (ח) חוץ לתחום והתירו חכמים לטלטל אותן בכל העיר ולשחוט אותן ולאכול אותן שכל העיר הוא לגן כד"א אבל להוציאן חוץ לעיר אסור לפי שחפצי הנכרי קונין שביתה במקומן וכן פירות הבאים בספינה אפילו ע"י ישראל מותרין באכילה חוץ לתחומן שהרי בהיתר באו והרי הן כאילו יצאו בשוגג:

ב פי' רש"י דמברכתא היתה מוקפת מחיצות וכן פי' גבי מי שהוציאוהו נכרים והוליכוהו בעיר אחרת בריש פירקא ופירש והרי היא מוקפת מחיצות משמע דלא חשיב כד"א להלך את כולה אא"כ מוקפת מחיצות דומיא דדיר וסהר ואל תתמה דהא דנקט עיר סתם ומפרשי' לה במוקפת מחיצות דע"כ הא דתניא לעיל ומותר לטלטל בכל העיר ה"ה במוקפת מחיצות איירי ואע"ג דגבי נתן עירובו בתוך עיבורה של עיר אמרינן לעיל בפרק בכל מערבין דאפילו למעלה מי' עירובו עירוב משום דמתא כמאן דמליא דמיא ופריך עלה חוץ לעיבורה נמי כיון דאמר רבא הנותן עירובו יש לו ד"א הוה ליה רה"י ורה"י עולה עד לרקיע משמע דבתוך עיבורה נמי הוי טעמא לפי שחשובה כל העיר עם עיבורה כד"א אע"פ שאין כאן מחיצות וי"ל דה"מ לשובת שם או נותן עירובו בו שיש לו אלפים אמה לכל רוח ובמקום שנותן עירובו נחשב הכל כארבע אמות אפילו מה שהוא חוץ למחיצות לענין זה דחשוב הוא ועירובו במקום אחד אפילו נתנו באילן למעלה מעשרה אבל למובא מחוץ לתחום אין חשוב כד"א להלך את כולו בלא היקף מחיצות ונראה דבעי נמי הוקף לדירה פתח ולבסוף הוקף דלא עדיף משובת באויר מחיצות דלא חשיבי לגבים כד"א אם הוא יותר מבית סאתים כדאמרינן לעיל בפ"ק דשבת בתל והוא מד"א ועד סאתים מהלך את כולה ותולה לה אלפים אמה ודוקא בית סאתים אבל טפי לא הואיל ולא הוקף לדירה וכן משמע בפ"ב דר"ה דהיקף מחילה בעינן דתנן התם חצר היתה בירושלים ובית יעזק היתה נקראת ולשם כל העדים מתכנסין וכו' בראשונה לא היו זזין משם כל היום כולו משמע דאפילו בעיר לא היו הולכים ואמאי כיון שברשות באו מחוץ לתחום וכי גרע מהוציאוהו נכרים ונתנוהו בעיר אלא ודאי כדפרש"י התם דמיירי לאחר שנפרצו בה פרצות שהיתה אז ירושלים כרה"ר כדאמרינן לקמן פרק המולא תפילין ולכך צריך ליזהר דדבר שבא מחוץ לתחום בשביל ישראל זה שמותר לישראל אחר או אפילו בא בשביל נכרי שלא לטלטל חוץ לד' אמות בעיר שאינה מוקפת ואפילו מוקפת מחילה צריך שתהא מוקפת לשם דירה וכתב ר"מ ז"ל דסתם עיירות מוקפות לדירה הם דאין דרך להקיף מחילה עד שיבנו הבתים תחלה אבל מבצרים סתמייהו הוקפו ולבסוף ישבו:

ג כתב הר"ז הלוי ז"ל ואע"ג דקי"ל במי שישן בדרך כר' יוחנן בן נורי שיש לו אלפים אמה לכל רוח לענין ד"א של שביתה נקטינן כרבנן ומשוינן ליה ח' על ח' ונראה בעיני דה"ה לכל ד"א שקונות לו לאדם בכל מקום כולן ח' על ח' הן והוא באמצע עכ"ל ורבינו הגדול ז"ל גורס חכמים היינו ת"ק ומפרש ת"ק דריש פרק מי שהוציאוהו נכרים דאמר אין לו אלא ארבע אמות אלמא שמעי' דכל מי שאין לו אלפים יש לו ד"א א"כ למה הוצרכו למימר ארבע אמות הוו להו למימר אין לו אלפים ומילתא ידענא דיש לו ארבע אמות ונראה דמה שלא הביאה רב אלפס ז"ל משום דס"ל כת"ק דריש פרקין מדסברי ר' יהודה ור' אליעזר כוותיה:

ד ופירש"י שאין לו אלכסון אלא לאלכסון העולם אבל לרבוע העולם שלכל צד יש לו ב' אמות וג' חומשין ומיי' חילק שבתוך ד"א מותר לטלטל מד' עד ה' אמות וג' חומשין פטור אבל אסור מכאן ואילך חייב חטאת וכתב הטור ואיני יודע למה אמר בשיעור האלכסון פטור אבל אסור כיון שנותנין האלכסון מותר בו לכתחלה. ור"ז פליג על זה ופסק שיש לו ד' אמות לכל רוח שהם שמנה על שמנה וה"מ להלך אבל אין לו אלא ד' בכל מקום שקדם עליו היום. ומיי' כרבינו אבל כתב שד' אמות יש לו לאדם תחילתן ממקום שהוא עומד בו וסמ"ג כתב שכן לאיזה רוח שירצה וצ"ע ליישב דברי מיי':

ה א"ז היוצא חוץ לתחומו למעלה מי' טפחים כגון שהיה מהלך ע"ג גדר שהוא גבוה עשרה טפחים ואינו רחב ד' והרי הוא כמהלך באויר ורואה הגדר בתוך התחום ורגלו האחר חוץ לתחום או שקפץ למעלה מי' טפחים ויצא חוץ לתחומו ע"י קפילה ודילוג וכן חזר ע"י קפילה ודילוג הרי זה ספק בתלמוד אם יש תחומין למעלה מי' טפחים ואם יצא וספקו להקל ומותר לו לצאת ולחזור כמבואר בקונטרס הראיות: היוצא חוץ לתחומו אין לו אלא ד"א כמו שביארנו והם ד' אמות לכל רוח שהן ח' על ח' כמבואר בקונטרס הראיות ולא נתנו לו ד' אמות לכל רוח אלא להלך בהן אבל אם בא לטלטל חפציו אין מטלטל אלא בתוך ארבע שהמעביר ד"א ברה"ר חייב:

עין משפט

א מיי' פכ"ז מהל' שבת טור או"ח סי' שב:
ב מיי' פי"ב מהל' שבת סמג לאוין סה טור או"ח סי' שמט ושלו:

הגהות הב"ח

(א) של תחילת עירוב כצ"ל: (ב) כצ"ל בהוראה: (ג) נ"ב זה: (ד) נ"ב ורש"י פירש איפכא דלר"מ מרווחו' בעינן כו': (ה) נ"ב נראה שהיה גורס כר' יוסי מחבירו וכן הוא בגמ' וע"ש בתוספות: (ו) נ"ב אלפים אמה: (ז) נ"ב כלומר שהרי בתחלת העיר כבר כלו האלפים שלמים סמוך לחוץ עיבורה של עיר שהרי יש ממקו' המים שקנו שם שביתה עד חוץ לעיבורה של עיר אלפים אמה שהוא תחום של העיר שהמים הם בסוף תחום העיר וק"ל. ועי' עוד בתוספות: (ח) נ"ל מחוץ:

הגהות מא"י

[א] פי' עקיפה מוקף: [ב] פי' בן נורי נמחק:

הגהות חו"י

(א) נ"ב בס"ג לקמן ברי"ף סי' תרלב: (ב) נ"ב צ"ע דהא כתיב בתריה אל יצא איש ויליף מיני' אלפים אמה בספ"ק ובגמ' פ' הזורק דף צו יליף מקרא ויצו משה וגו' הוצאה מרה"י לרה"ר ודברי התוס' ריש שבת בד"ה פשט בעה"ב דמייתי מגמ' דעירובין דיליף הוצאה מאל יצא עי' תוספות ספ"ק דעירובין ובגמ' פרק הזורק דף צו מסיק [היינו טלטול] כל ד"א ברה"ר גמרא גמירא לה ולא זכר שם פסוק זה. ולר"מ ור"י דילפי מקרא זה צ"ע לפי מ"ש לעיל ספ"ק דגם תחומין נלמד מאל יצא א"כ למה כיו"ט חוץ לד"א שרי לטלטול ותחומין נוהג בהם: (ג) נ"ב צ"ע למה לי זה:

חדושי מהרמ"ז

בא"ד מטין כלומר וכו' אפילו במקום רבים וכו' ע"כ. אפשר דר"ל דאפילו במעמד רבים מורין ליחיד לפי שעה אלא דלא דרשינן כן ברבים לקבוע הלכה ויותר נראה שט"ס הוא: שם ד"ה תני ר' חייא וכו' שהרי כולן יש להן אלפים אמה חוץ לעיבורה של עיר וכו'. ר"ל וא"כ מן החריץ לעיר ממש הוא יותר מאלפים ואם קנו שביתה במקומן הי' אסור להכניסן לעיר דלא עדיף מכלה המדה בתוך העיר:

המאור הקטן

הא דתנן וחכמים אומרים אין לו אלא ארבע אמות דייקי עלה בגמרא רבי יהודה היינו תנא קמא ואמר רבא שמונה על שמונה איכא בינייהו לרבנן אית להו לר' יהודה לית ליה ואע"ג דקי"ל במי שישן בדרך כר' יוחנן בן נורי לענין ד' אמות של שביתה נקטינן כרבנן ומשוי להו ח' על ח' ונראה בעיני ה"ה לכל ד' אמות שקונות לו לאדם בכ"מ כולן ח' על ח' הן והוא באמצען:

הא

ואי קשיא לך אמאי לא תני לה גבי יש שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם. משנה היא במסכת כלים [פי"ז משנה י"א] יש שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם מלא קומצו מנחה מלא חפניו קטורת מלא לוגמיו ליום הכפורים ובמזון שתי סעודות לעירוב ליתני נמי ד' אמות ליוצא חוץ לתחום: משום דאיכא ננס באברים. כלומר שגופו ביטני [ובטט] ואמתו קצרה ולא סגי ליה באמה דידיה ובעי למיתן ליה של קדש:
מתני' היו שנים מקצת אמות וכו'. היו שנים עומדין זה רחוק מזה שש אמות נמצא שכל אחד ואחד מובלעות ב' אמות שלו בתוך אותן של חבירו: מביאין ואוכלין. בתוך אותן נר מצוה

תורה אור

והני ארבע אמות באמה דידיה יהבינן ליה ואי קשיא לך אמאי לא תני לה גבי יש שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם משום דלא אפסיק ליה דאיכא ננס באיבריו דלא הוי ד' אמות דידיה כתחתיו ובעינן למיתן ליה ארבע אמות כארבע דעלמא: **מתני'** *היו שנים מקצת אמותיו של זה בתוך אמותיו של זה ומקצת אמותיו של זה בקצת אמותיו של זה מביאין ואוכלין באמצע ובלבד *שלא יוציא זה מתוך שלו לתוך של חבירו ואם היו שלשה ואמצעי מובלע בנתים הוא מותר עמהן והן מותרין עמו ושנים החיצונים אסורין זה עם זה א"ר שמעון למה הדבר דומה לשלש חצרות הפתוחות זו לזו ופתוחות לרה"ר [א] עירבו שתים [החיצונות *) וגם] האמצעית היא מותרת עמהן והן מותרות עמה ושתים החיצונות אסורות זו עם זו: **גמ'** *אמר רב יהודה אמר א רב זו דברי ר"ש אבל חכמים אומרים רשות אחת משתמשת עם שתי רשויות ואין ב' רשויות משתמשות עם רשות אחת כלומר האמצעית משתמשת עם החיצונות ואין החיצונות משתמשות עם האמצעית *ושמואל אמר לדברי חכמים שלשתן ב אסורות: *אמר רב חמא בר גוריא אמר רב הלכה כר"ש: **מתני'** מי אשהיה בא בדרך והחשכה לו והיה מכיר אילן או גדר ואמר תהא שביתתי תחתיו לא אמר כלום שביתתי בעיקרו מהלך ממקום רגליו עד עיקרו אלפים אמה ומעיקרו עד ביתו אלפים אמה נמצא מהלך משחשכה ארבעת אלפים אמה ואם אינו מכיר או אינו יודע בהלכה °ואמר ג שביתתי במקומי זכה לו מקומו ויש לו אלפים אמה לכל רוח עגולות דברי רבי חנינא בן אנטיגנוס וחכמים אומרים מרובעות כטבלא מרובעת כדי שיהא נשכר את הזויות: מאי

*) נ"ל עם וכ"ה בגמ' ובש"י

רש"י

יותר מאמה: באמה דידיה · אים לפי מה שגופו ארוך יש לו ד' אמות באמתו הארוכה: גבי יש שאמרו · משנה היא במסכת כלים דתנן יש שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם מלא קומצו מנחה מלא חפניו קטורת מלא לוגמיו ליום הכפורים ובמזון ב' סעודות לעירוב ליתני נמי ד' אמות ליוצא חוץ לתחום: דאיכא ננס באיברים· שגופו בינוני ואמתו (א) קצרה ולא סגי ליה באמה דידיה אלא באמה בינונית של קדש: **מתני'** היו שנים · (א) מי שאין לו אלא ארבע אמות כגון שלא קנה שביתה וקאמר היו שנים עומדים זה רחוק מזה שש אמות דמיבלען שתי אמות של כל אחד לתוך של חבירו: מביאין ואוכלין. בתוך ב' אמות אמצעיות: ובלבד שלא יפשוט זה ידו לתוך ב' חיצונות. שאין לו בהם כלום ויוציא לשם פתו וחפציו דחפציו כרגליו דתנן הבהמה והכלים כרגלי הבעלים: והאמצעי מובלע ביניהן · שתי אמות בשל זה ושתי בשל זה פונה לכאן ומשתמש עם זה ופונה לכאן ומשתמש עם זה: לשלש חצרות · והם זו אצל זו ופתוחות לרה"ר דכל אחת רשות לעצמה ואין להן דריסת רגל זו על זו דלאי הוה זו לפנים מזו אסרה פנימית אחיצונה דאפי' בפני עצמה אסורה כל אחת להשתמש: **גמ'** זו דברי ר"ש· דהיא מותרת עמהן והן עמה: ה"ג רש"י אבל חכמים אומרים רשות אחת משתמשת לשתי רשויות ואין שתי רשויות משתמשות לרשות אחת. (ב) כלומר החיצונית מותרת להשתמש בכליהם באמצעית דהא חיצונה לא עירבה אלא עם זו ואין רשות אחרת מושכתה לצד אחר ואין שתי רשויות משתמשות לרשות אחת דכיון דשתי חיצונות לא עירבו יחד לעשות רשות אחת אלא רשויות חלוקות הן אין כח באמצעית להשתמש לא בזו ולא בזו דזו מושכת לכאן וזו מושכת לכאן ושתי דירות לא יהבינן לה אלא היכא דעירוב שלשתן הוי כולהו חדא רשות ובעמוד פי' איפכא(ב): **מתנ'** והיה מכיר אילן או גדר · והוא בסוף אלפים למקום רגליו ומהאילן לביתו אלפים אמה: (ג) שביתתי תחתיו · ומשם יהא לו אלפים דאע"ג דהשתא קדים יומא מצי למיזל עד התם ומשם יש לו אלפים לכאן ואלפים לצד ביתו: גדר · חומת אבנים: לא אמר כלום · מפרש בגמ' טעמא: אמר שביתתי [בעיקרו] ויודע הוא שמעיקרו ועד ביתו אין יותר מאלפים קונה לו שביתה בעיקרו הואיל וסיים מקומו ואותה שביתה קונה לו אלפים לצד רגליו ואלפים לצד ביתו: ואם אינו מכיר. אילן או גדר: או שאינו בקי בהלכות. ואינו יודע שיועיל לו ולא אמר כן: פלוגתא דר' חנינא בן אנטיגנוס ורבנן מפרש בגמרא:

ב' אמות: ובלבד שלא יפשוט זה ידו לתוך ב' החיצונות. שאין לו בהם כלום ויוציא לשם פתו או חפציו שהרי דין חפציו כרגליו: ואם היו שלשה והאמצעי מובלע ביניהם. שתי אמותיו בתוך של זה ושתים בתוך של זה הוא מותר עם כל אחד פונה לכאן ומשתמש עם זה^{דף מה.} פונה לכאן ומשתמש עם זה: ושנים החיצונים מותרים לבוא לאכול בתוך ד' אמותיו של אמצעי זה בב' הסמוכות^{דף מה:} לו וזה בב' הסמוכות לו ולא גזרינן שמא זה האמצעי יביא כליו (ד) של זה חוץ לתחומו של זה לצד מזרח ויכניס בתוך תחומו של זה לצד מערב ומפרש בגמרא דמשום הכי לא גזרינן שכיון ששנים החיצונים [אסורים] שמה שאין להם לזוז משם אילך ואילך כל אחד ישמור חפציו שלא יזוזו מאצלו: אמר רבי שמעון למה הדבר דומה כו'· מפרש בגמרא דה"ק רבי שמעון לרבנן^{דף מח:} זה הענין של שלשה שמובלעין תחומין של שנים באמצעי שאתם מודים ששנים החיצונים מותרים לאכול בתוך תחומו של אמצעי ולא גזרינן כדפרישית והלא זה הדבר שוה לאותו מחלוקת שאנו חולקים במקום אחר ואתם גוזרין^{דף מט.} שמה וכאן אינכם גוזרים. (ה) מהו^{דף מט.} המחלוקת בשלש חצרות זו אצל זו ופתוחות לרה"ר דכל אחת ואחת רשות לעצמה (ו) (אלא שפתח לעצמה) אלא שפתח אחד פתוח מאמצעי' לאותה של צד המזרח ופתח אחר לאותה של צד מערב שיכולה כל אחת מהחיצונות ליכנס שם אם תרצה כדי לנאת לשניה שבצדה אבל דריסת רגליה' אינו על האמצעית שהרי פתוחות כל אחת ואחת לרה"ר וכיון שכן אינם אוסרות זו על זו כדתנן (דף טו·) *) ג' חצרות ופתח אחד ביניהן אם רצו מערבין לעצמן אחת אחת שאם היו זו לפנים מזו היתה * *) אוסרת פנימית לשתיהם וחיצונות אסורות להשתמש [ואפילו] לעצמן: עירבו ב' החיצונות עם האמצעית. אך חיצונות בהדי הדדי לא עירבו אם תרצה האמצעית מוליכה חפציה לאותה של צד מערב או לאותה של צד מזרח: והן מותרות עמה. אם ירצו אותן שתי חיצונות להביא כליהם לתוך אמצעית עושין ולא גזרינן שמא יתערבו כליהם ויתחלפו כלי החיצונות מזו לזו ורבנן פליגי עליה דר' שמעון בגמרא ואמרי שלשתן אסורות וה"ת אמאי לא פליגי הכא ומושיבין רבנן דמתני' זו שלשתן אנשים אין לחוש שיזוזו משם (ז) וכל אחד ואחד רואה את חבירו ומזכירו ושומר חפציו אבל בשלשה בתים שאין עומדין שם בעליהם בקביעות ודרך רב ביניהם וחפצים רבים יש לגזור שם דילמא מחלפי מאנייהו ואסרינן נמי לשלשתן דכיון דעירבו שתיהן עם האמצעית וחיצונים בהדי הדדי לא עירבו הוי כחמשה ששרויין בחצר אחת ושכח אחד מהן ולא עירב שאוסר את כולן: **גמ'** זו דברי ר"ש. שהאמצעית מותרת עם שתיהן והחיצונות נמי דלא גזרינן: אבל חכמים אומרים. דלא שנא נתנו שניהם עירובן באמצעית או נתנה אמצעית עירובה בזו ובזו. רשות [אחת] (ח) משמשת לשתי רשויות וכלים ששבתו באמצעית מותר להוליכם לרשות של שתי החיצונות ואין שתי רשויות דהיינו שתי החיצונות משתמשות עם רשות אחת דהיינו האמצעית דכיון דשכיחי מאני של שתי החיצונות שלא עירבו זו עם זו ברשות האמצעית גזרינן דילמא אחת מן החיצונות כשתרצה להשיב כליה לרשותה תטעה ותקח כלים של החיצונה השנית שלא עירבה עמה: שלשתן אסורות דכיון דנתנו שלשתן עירובן במקום אחד נמצא שיש להם חלק בבית האמצעי וכיון דשתים חיצונות לא עירבו הם כחמשה ששרויין בחצר אחת ושכח אחד מהם ולא עירב [ג] דשלשתן אסורין: **מתני'** מי שבא בדרך וחשכה לו. גרסינן כלומר שהוא סמוך לחשכה והיה עיף ולא רצה לזוז משם אבל אם היה רוצה לטרוח וללכת [דף נא·] היה מגיע תחת האילן קודם שיבא השמש: והיה מכיר אילן או גדר. והוא שסמוך לו בתוך אלפים אמה שאם היה בין רגליו ובין האילן יותר מאלפים אמה לא היה בדבריו כלום שהרי הוא עומד חוץ לתחום אלא ודאי שאין שם אלא פחות מאלפים אמה וכיון שכן סרינן ליה לומר תהא שביתתי בעיקרו שמסיים מקום שביתתו וישן במקומו וינוח בלילה ולמחרתו ילך לאילן ומהאילן ולצד ביתו אלפים אמה: אבל כשאומר תהא שביתתי תחת כל האילן ואותו כל מחזיק כ' או ל' אמה ואין אנו יודעין אם כוונתו לאותן ד' אמות ראשונות או לאמצעיות או לאחרונות ואע"פ שאין מן האחרונות עד רגליו שהוא רוצה להתעכב שם אלא אלפים אמה אפי' הכי אין בדבריו כלום כיון שלא סיים את מקומו ואינו יכול לזוז משם שהרי במקום רגליו אין לו שביתה כיון שעקר דעתו ולבו (לזוז) מכאן ובתחת האילן נמי לא קנה שביתה: נמצא מהלך משחשכה ד' אלפים אמה. שהרי קנה לו שביתה בסוף האילן ויש אלפים מרגליו עד האילן עצמו ואלפים מן האילן לצד ביתו: ואם אינו מכיר. אילן או גדר: או שאינו בקי בהלכה. שאינו יודע שיועיל לו ולא אמר כן אלא אמר תהא שביתתי במקומי: זכה לו מקומו. וממקום רגליו לכל צדדין יש לו אלפים אמה וקמ"ל שאינו נקרא זה שביתה בטעות כדאמרינן [דף מה·] במי שהוא סמוך לעיר ולא הרגיש דפליג עליה ר' יהודה ואמר יכנס דלא דמי מי שהוא סמוך לעיר למי שהוא רחוק מן העיר קרוב לד' אלפים אמה אע"פ שאם היה יודע האילן או הגדר [שמא] לא היה אומר תהא שביתתי במקומי (ט) אבל מי שסמוך לעיר ולא ידע ניכר לכל ומפורסם ששביתתו בטעות היתה: ואותן אלפים אמה לא יהבינן ליה אלא עגולות. ואף על פי דילפינן [דף נא.] לאלפים אמה של תחום שבת מאותן של ערי מקלט והתם חזינן בהו מרובעות דהא כתיב בהו פאות אפילו הכי לא ילפינן מרובעות מהתם דכתיב וזה יהיה לכם פאת נגב לזה אתה נותן פאות ואי אתה נותן פאות לשובתי שבת ורבנן דבעו פאות דרשי זה לריבוי כזה יהיו כל שובתי שבת:

*) וכא איתא תלון שבין ב' חצירות: **) עי' דרישה ריש סימן שע"ח:

שלטי הגבורים

א וכתב רבינו מאיר ז"ל דאף לרש"י הלכתא כוותיה דרב באיסורי דסבירא ליה כרבי שמעון דמתיר הכל ואע"ג דתניא כוותיה דשמואל ה"מ במילתייהו דרבנן דאמר שמואל דלדידהו שלשתן אסורות אבל במילתיה דרבי שמעון לא מוכח מתוך סברייתא אי כרב אי כשמואל:
ב ורבינו לא הביא הא דאמרינן בגמ' ואודה שמואל לטעמיה משום דלית הלכתא כשמואל בהא דאמר אם עירבה עם שניהם אסורה עם שניהם דלרבנן אמר למילתיה וקי"ל הלכה כרבי שמעון ומינו לשאר דברים אנו צריכין מה שחלק בין רגילה ובין שאינה רגילה:
ג כתב הרא"ש ז"ל הא דקתני במתני' ואמר שביתתי במקומי לאו דוקא אמר דה"ה בלא אמירה נמי הוה קני כדאמרינן לעיל בפ' בכל מערבין אבל ניעור דאיבעי למימר מאי אמר אע"ג דלא אמר כמאן דאמר דמי ולעיל נמי תנן מי שישב ועמד והרי הוא סמוך לעיר הואיל ולא היתה כונתו לכך לא יכנס ומוכח בגמ' דקני שביתה גבי עובדא דר' טרפון דאמר שמא בית המדרש מובלע בתחום שלו הוה והא דקתני ואמר שביתתי במקומי משו' דבעי למיתני בסיפא זהו שאמרו העני מערב ברגליו אבל העשיר לא אע"ג דאמר שביתתי במקומי ורבי יהודה נמי דאמר אחד עני ואחד עשיר פ"כ איירי כדאמר להכי תנא בריש' ואמר שביתתי במקומי דעשיר שעומד בעירו והשכיך על התחום אינו קונה משם אלפים אמה לכל רוח אלא אם כן נתכוין לקנות שם שביתה וכה"ג אשכחן בפ"ק דבבא מציעא דתנן ראה אותן רצין אחר המציאה אחר גבי שבור ואחר גוזלות שלא פרחו ואמר זכתה לי·שדי זכתה לו ובלא אמירה נמי זכתה לו שדהו דאפי' גבי ארבע אמות שתקנו חכמי' שקונות לו בכל מקום קאמר התם אי תקינו ליה רבנן דליקני פי' לא אמר מאי הוה והא דתניא ואמר זכתה לי שדי משום רבותא דסיפא נקט היה צבי רץ כדרכו או שהיו גוזלות מפריחין ואמר זכתה לי שדי שלא אמר כלום:

המאור הקטן

הא דתנן ושתים החיצונות אסורות זו עם זו אפליגו בה רב ששת ורב יהודה וכרב יהודה נקטינן כגון שנתנה אמצעית עירובה בזו ועירובה בזו: והא דאמר שמואל חצר שבין שני מבואות עירבה עם שניהם אסורה עם שניה' לא עירבה עם שניהם אוסרת על שניהם ומ"מ שלשתן אסורין אלא כשעירבה הן אוסרין עליה מפני שלא עירב זה עם זה וכשלא עירבה היא אוסרת עליהן וכיון דקי"ל כר"ש ליתא (י) דהא דשמואל כדרבנן אזלא אלא עירבה עם שניהם היא מותרת עמהם והם מותרין עמה והם אסורין זה עם זה לא עירבה עם שניהם אוסרת על שניהם היתה באחד רגילה ובאחד אינה רגילה זו שרגילה בו אסור וזו שאינה רגילה בו מותר ואם עירבה אצל מי שאינה רגילה הותר רגיל לעצמו ואם עירב רגיל לעצמו וזו שאינה רגילה בו לא עירבה והיא עצמה לא עירבה דוחין אותה אצל מי שאינה רגילה והמקפיד על עירובו שאינו רוצה שיאכל ממנו אלא הוא עירובו עירוב אלא שנקרא מאנשי ודניא וקי"ל כרבא דאמר עירוב משום דירה משום דבתרא הוא הלכך אין מערבין בכלי אבל מערבין בפת אפילו בפחות משוה פרוטה וקטן גובה את העירוב וחמשה שגבו את העירוב כשהן מוליכין את עירובן לפקים אחר כלומר לחצר אחרת לערב עמהן אחד מוליך ע"י כולן דשליחותא דכולהו קא עביד כל אלו הלכות גדולות הן והשמיטן הרי"ף ז"ל:

עין משפט

א מיי' פרק ז' מהל' עירובין סמג עשין א טור או"ח סימן שפ:

הגהות הב"ח

(א) אמי כו' שביתה קאי וקאמר כו' כצ"ל: (ב) נ"ב וסיינו כפרש"י עי' בתוספות: (ג) נ"ב ואמר: (ד) כליו חוץ לתחומו כצ"ל וחיבות של זה נמחק: (ה) נ"ל ומהו: (ו) ויש לה פתח לעצמה אלא שפתח א' פתוח כו' כצ"ל: (ז) נ"ל דכל: (ח) נ"ל משמשת: (ט) נ"ב מ"מ אינו ניכר לכל שלא היה אומר שביתתי במקומי כו': (י) לכא כצ"ל:

הגהות חו"י

(א) נ"ב פי' זרועו ומכל מקום נ"ש לר"מ ודו"ק: (ב) כך פי' רש"י ונ"ל דברי"ף ס"ע פי' ר"ת דבתו':

חדושי מהרמ"ז

בהרר"י ד"ה אמר ר' שמעון היתה אוסרת פנימית לשתיהם וכו' ע"כ. נ"ל דר"ל אם לא ערבה בפ"ע דרגל שמותרת אינה אוסרת שלא במקומה כדאיתא לקמן שם ד"ה אבל חכמים וכו' נתנו שניהם עירובן באמצעית וכו' ע"כ. ר"ל בשני בתים אבל אם נתנו בבית א' הוי עירוב גמור וכולן מותרות זו עם זו וכו"ה בש"ע סימן שע"ח: שם במשנה מי שבא בדרך וכו' ואינו יכול לזוז משם וכו' ע"כ. נ"ב זהו לרב אבל אנן קי"ל כשמואל דקני שביתה שם ואינו מפסיד אלא מקום האילן לצד כמו שפסק הרי"ף ז"ל לקמן:

הגהות מא"י

[א] עירבו החיצונות עם האמצעית כצ"ל: [ג] דשלשתן כצ"ל:

גמ' לא אמר כלום כל עיקר ולא יזוז ממקומו שהרי במקום רגליו אין לו שביתה כיון שעקר דעתו ולבו מכאן ותחת האילן נמי לא קני שביתה ואף על פי שכל תחתיו של נוף בתוך אלפים (ח) אמה [של] מקום רגליו אפ"ה לא מצי אזיל לתחתיו של אילן כדמפרש לקמן הואיל ולא פירש באיזה מקום רוצה שיהיו לו ד' אמותיו והרי הוא כמו שישן בדרך וחשכה דאמרי רבנן שאין לו אלא ד' אמות כיון שהיה לו לתת אל לבו שמא יחשיך לו הכא כיון שהיה לו לברר ד' אמות שרוצה לשבות בהם ולא בירר אותה אין לו אלא ד' אמות : ושמואל אמר לא אמר כלום לביתו אבל לתחתיו של אילן מצי אזיל.

נר מצוה

גמ' מאי לא אמר כלום אמר רב לא אמר כלום כל עיקר דאפילו לתחתיו של אילן לא מצי אזיל ושמואל אמר לא אמר כלום לביתו אבל לתחתיו של אילן מצי אזיל ונעשה תחתיו של אילן חמר גמל בא למדוד מן הצפון מודדין לו מן הדרום בא למדוד מן הדרום מודדין לו מן הצפון *אמר רבא מאי טעמא דרב משום דלא סיים אתריה איכא דאמרי אמר רבא מאי טעמא דרב דכל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו פירוש כשם שאין לו לאדם לקנות ד' אמות מקום שביתה אחרי שכבר קנה במקום אחד כך אין לו לקנות שיעור שתי מקומות בבת אחת *אמר רב הונא בריה דרב יהושע לא שנו אלא באילן שיש א תחתיו ח' אמות אבל אילן שאין תחתיו שמונה אמות אלא ז' הרי מקצת ביתו ניכר כלומר שאין בחציין אלא שלש אמות ומחצה ומכל מקום שאתה מודד לא תמצא ארבע אמות אלא עד שתמדוד חצי אמה מן החצי האחר נמצאת אותה חצי אמה כמסוימת וניכרת והיא מקצת בית שביתתו : תניא כותיה דרב מי שהיה בא בדרך והיה ירא שמא תחשך והיה מכיר אילן או גדר ואמר שביתתי תחתיו לא אמר כלום שביתתי במקום פלוני מהלך עד מקום פלוני הגיע למקום פלוני °מהלך את כולו וחוצה לו אלפים אמה בד"א במקום המסוים כגון ששבת בתל שהוא גבוה עשרה והוא מארבע אמות עד בית סאתים וכן בבקעה שעמוקה עשרה והיא מארבע אמות עד בית סאתים אבל מקום שאינו מסוים אין לו אלא ד"א היו שנים אחד מכיר ואחד שאינו מכיר זה שאינו מכיר מוסר שביתתו למכיר ומכיר אומר

(גליון: דף נ. · דף נ:)

רש"י

גמ' לא אמר כלום כל עיקר · ולא יזוז ממקומו שהרי במקום רגליו כאן אין לו שביתה כי עקר דעתו ולבו מכאן ותחת האילן נמי לא קנה שביתה ואע"פ שכל תחתיו של נוף האילן בתוך אלפים אמה למקום רגליו מפרש טעמא דרב לקמן הואיל ולא פירש איזה ד' אמות בחר לו (א) בתחתיו של אילן לאו שביתה היא : ושמואל אמר לא אמר כלום לביתו כו' · לקמן מפרש מילתא כגון שכל נוף האילן תוך אלפים אמה למקום רגליו דכל ד' אמות שתתן לו שביתה תחתיו כולן ראויות לו הלכך לביתו לא אמר כלום דהא ביתו רחוק מעיקרו אלפים אמה (א) כדתני מתניתין מעיקרו עד ביתו אלפים אמה ושמא בחר לו ארבע אמות הראשונות שתחת האילן (ב) אותו של צידו ומשם עד ביתו יש יותר מאלפים אמה כל רוחב הנוף של אילן : אבל לתחתיו של אילן מצי אזיל · כי ממה נפשך כל ד' אמות שתתן לו תחתיו לשביתה נותנת לו עד מקום רגליו אלפים אמה : נעשה תחתיו של האילן · רוחב נטיית נוף האילן אם הוא רחב עשרים או שלשים נעשה לו חמר גמל כלומר מושכו לכאן ולכאן: בא למדוד מן הצפון · מסוף הנטייה (ג) לצד ביתו אלפים כדי שיגיע לביתו מודדין לו מן הדרום ואומרין שמא ד' אמות ראשונות של צד רגליו בחר (ד) לתחת האילן ומשם ימדדו לו אלפים אמה לביתו ונמצא רחוק מביתו שלשים : בא למדוד מן הדרום · מד' אמות הראשונות אלפים לצד רגליו כדי שיוכל לחזור לאחוריו ממקום רגליו שלשים אמה מודדין לו מן הצפון שמא ד' אמות של לצד ביתו בסוף האילן בחר ומשם עד מקום רגליו יש לו אלפים אמה ואין יכול לחזור לאחוריו אפי' פסיעה אחת אבל ד' אלפים לצד ביתו פחות שלשים אמה יש לו ממ"כ ומפסיד כל רוחב האילן מפני שלא פירש כדפרישית : מפני שלא סיים אתריה · וכיון שלא סיים לא קנה מידי : כל שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו · כיון דלאו סיים ד' אמות לפוניות אינו יכול לחזור ולברור ד' אמות דרומיות להיות לו שביתה כאן וכאן. כי אמר כולהו נמי בחדא כגון הכא דאמר שביתתי תחתיו לא אמרי' דליקני ארבע מינייהו : ל"ש · אדרב קאי : שתחתיו שמנה · דאיכא למימר ארבע דהאי גיסא או דהאי גיסא קנה הלכך לא מסיימי כיון דאין אלו נבלעות בתוך אלו: אבל ז' אמות · ע"כ מקצת ביתו ניכר באמה אמצעית דאי אפשר שלא בירדה לו דאי באמצע האילן ד' אמות הרי היא מהן ואי מהאי גיסא או מהאי גיסא הרי היא מהן הלכך קנה שם בית מיהו בא למדוד מן הצפון מודדין לו מן הדרום מן הדרום מודדין לו מן הצפון : שביתתי במקום פלוני · כדמסיק שהיה מקום מוקף מחיצה וראוי להיות לו כד"א (ה) כולן הלכך לא צריך לסיומי בה ד' אמות דכולה כד"א ומהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה : בד"א · דמהלך את כולה לבד מאלפים שחוצה (ו) לו : במקום המסוים · שמיוחד וחלוק משאר הבקעה שיש לו מחיצות והוא מד' אמות ועד סאתים דבציר מד' אמות מאי מהלך את כולה איכא בלאו מחיצות נמי ד' אמות קונה לו שביתה ויותר מבית סאתים נמי הואיל ולא הוקף לדירה לא מהני ליה מחיצות לשוייה כד"א : אבל מקום שאינו מסוים · כגון שאינו מוקף מחיצות או שהוא יותר מבית סאתים אין לו בה אלא ד' אמות לבד מן האלפים [משם והלאה] אם סיים ד"א (ז) מינייהו וכו' כדמסיק : בד"א

רבינו יהונתן (המשך)

דכיון דמיירי שכל נופו של אילן בתוך אלפים ממקום רגליו וכל ד' אמות שאתה נותן לו לשביתה תחתיו כולן ראויות לו הלכך לביתו לא אמר כלום דהא ביתו רחוק מעיקרו אלפים אמה כדקתני מתני' מעיקרו עד ביתו אלפים ושמא בחר לו ד' אמות הראשונות שתחת האילן מאותו הצד שהוא עומד בהם וא"כ משם ועד ביתו יש יותר מאלפים כל רוחב נוף האילן: אבל לתחתיו של אילן מצי אזיל. דממ"כ בכל ד"א שאתה נותן לו תחתיו לשביתה אתה מודד לו עד (ט) מקומו אלפים אמה: ונעשה תחתיו . של רוחב נוף האילן חמר גמל אם הוא רחב עשרים או ל' אמה : [בא למדוד מן הצפון]. כלומר כשבא למדוד לו האלפים מן הצפון מסוף נטיית הנוף לצד ביתו כדי שיגיע לביתו : מודדין לו מן הדרום · ואומרים שמא מאותן ד' אמות ראשונו' בחר לו תחת האילן ומשם ראוי למדוד לו אלפים אמה לצד ביתו ונמצא רחוק מביתו ל' אמה: בא למדוד מן הדרום. מד"א ראשונות אלפים לצד רגליו כדי שיוכל לחזור לאחוריו ממקום רגליו ל' אמה מודדין לו מן הצפון ואומר' שמא ד"א של סוף האילן לצד ביתו בחר ומשם עד מקום רגליו (י) יש לו יותר מאלפים ואין יכול לחזור לאחוריו ואפי' פסיעה אחת אבל ממ"כ ארבעת אלפי' יש לו ממקום רגליו לצד ביתו פחות ל' אמה ומקום רוחב האילן הוא מפסיד מפני שלא פירש אותן : אמר רבא מאי טעמיה דרב . בשלמא שמואל מסתבר טעמיה דמ"מ קנה שביתה תחת האילן אבל אין אנו יודעין הד' אמות שקנה הלכך ידו על התחתונה ומפסיד מד' אלפים כשיעור תחתיו של אילן אלא רב מאי טעמיה שאומר שאין יכול לזוז ממקומו ומתרץ משום דלא סיים אתריה וכיון דלא סיים לא קנה ולא מידי כדפרי' למעלה : כל שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו . כיון דלא סיים ד' אמות לפוניות אינו יכול לחזור ולברור ד' אמות דרומיות להיות לו שביתה בהן כי אמר נמי כולהו בחדא כגון הכא דאמר שביתתי תחתיו לא אמרי' לקנו ליה ד' אמות מינייהו : ל"ש וכו' · אדרב קאי דקאמר שאינו יכול לזוז ממקומו משום דלא סיים אתריה ה"מ באילן שיש ח' אמות בכל נופו דאיכא למימר בהאי גיסא בחר או בהאי גיסא בחר ולא הוי סיום אבל באילן שאין בכל מה שתחתיו אלא ז' אמות על כרחין מקצת ביתו ניכר באמה אמצעית דא"א שלא בירדה דאי באמצע האילן בחר לו ד' אמות הרי היא מהם ואי מהאי גיסא או מהאי גיסא הרי היא מהם הלכך קנה שם בית ומיהו אמרינן בא למדוד לו מן הצפון מודדין לו מן הדרום מן הדרום מודדין לו מן הצפון : שביתתי במקום פלוני . כדמפרש ואזיל שהיה מקום מוקף מחיצות וראוי להיות כולו כד' אמות הלכך לא צריך לסיים ביה ד' אמות דכולו כד' אמות ומהלך את כולו וחוצה לו אלפים אמה : בד"א. דמהלך את כולו לבד מאלפים שחוצה (כ) לו : במקום המסויים. שמיוחד וחלוק משאר הבקעה : והוא מד' עד בית סאתים. ואם יותר מבית סאתים הואיל ולא הוקף לדירה לא מהניא ליה מחיצות לשוויה כארבע אמות : אבל מקום שאינו מסוים . כלומר שאין כולו רשות אחת כגון שאין לו מחילה או שישנו יותר על בית סאתים אין לו בתוכו אלא ארבע אמות לבד אלפים אמה משם והלאה ובעי לסיומי הי מינייהו כדמפרש ואזיל לקמיה וכי מסיים להו קני להו ומהלך משם והלאה אלפים אמה ותוך המחילות עולה לו מן המנין : בד"א

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז

א אמר שביתתי תחת האילן אם היו תחתיו של אילן ח' אמות לכל רוח או יותר הרי זה לא קנה שם שביתה שהרי שביתתו של אדם היא ד' אמות לכל רוח וזה הואיל ולא סיים מקום שביתתו כד"א שבצפונו או בדרומו ה"ז לא אמר כלום כמבואר בקונטרס הראיות :

הגהות הב"ח

(א) נ"ל מתחתיו : (ב) נ"ל אותן : (ג) נ"ב עד : (ד) בחר לו תחת כצ"ל : (ה) נ"ל כולו : (ו) נ"ל לה : (ז) נ"ב סי : (ח) אמה למקום כצ"ל : (ט) מקום רגליו אלפים אמה כצ"ל : (י) יש לו אלפים כצ"ל : (כ) נ"ל לה :

הגהות חות יאיר

(א) נ"ב אין זו ראיה דהא נמי תנן מרגליו עד עיקרו אלפים וצ"ע על שמואל גופיה למה לו לדחוק הוה ליה לפרש גם לפי שיטתו דלא בעי ד"א מסויימות מ"מ לא אמר כלום לגמרי שמא בחר לו ד"א עבר שני הסמוך לעיר והוה ליה קניית שביתה חוץ לאלפים דלא קנה כלל לא לצפון ולא לדרום :

הגהות מא"י

[א] מקום רגליו כצ"ל :

המאור הקטן

מאי לא אמר כלום אמר רב לא אמר כלום כל עיקר וכו' כתב עליה הרי"ף אע"ג דקי"ל כרב באיסורי הכא הלכתא כשמואל דהא תניא דאתיא כותיה דשמואל שייכא בההיא תניא אחריתי דת"ר שנים ששאלו חלוק א' וכו' כדכתיבנא בהלכות *) ואנן לא ידעי' היכא שייכא הא בהא לפי שהחלוק תלוי בבעלים והבעלים יש להם תחומין כל זמן שסיימו ד' אמות מקום שביתתן ואם לא סיימו ד' אמות מקום שביתתן אין להם לזוז ממקומן לדעתיה דרב וכוותי' מסתברא דשקלי וטרו אביי ורב הונא ברי' דרב יהושע דאינון בתראי אליבא דרב ואליבא דרבה דפרשיה לטעמיה דרב משום דלא סיים אתריה ואעפ"כ אין אנו משיבין בזה את הארי לאחר מיתה כיון דנקטינן בעירובין לקולא ועוד דמיתרצא ברייתא דרב לשמואל ולא מתרצא דשמואל לרב ואם יש ממקום רגליו עד עיקרו של אילן תרי אלפי וארבע גרמידי בהא אפי' שמואל מודה שלא יזוז ממקומו דדילמא לא קנה שבית' בעיקרו של האילן אלא תחת הנוף שבצד השני נתכוין לשבות שהוא רחוק ממקומו יותר מאלפים וד' אמות ולא קנה עירוב ובמקומו נמי לא קנה שביתה שהרי עוקר דעתו משם הלכך לא יזוז ממקומו :

*) מבואר ברא"ש סימן י"ד עד הד טעמא הוא עכ"ל הרי"ף :

מלחמת ה'

ועוד מאי לא אמר כלום אמר רב לא אמר כלום כל עיקר וכו' עד וכוותי' מסתברא וכו' : אמר הכותב והרי המערב לשתי רוחות או שאמר לשני עבדיו צאו וערבו עלי מסיים מקום שביתתו הוא ואם קונה בשתיהן תהא לו שביתה בשתיהן ואם אין אדם קונה בשני מקומות לא יקנה כלל והיכי שייכא הא בדרב דאמר משום דלא מסיי' אתרי' ואין אדם קונה בשביתה מקום שאינו מסוים וכבר היה מי שרוצה לפרש שאין הברייתא הזו חלוקה על רב אלא להוא לישנא דאמר כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו וזה אינו הגון משום דאמרינן לימא תיהוי תיובתי' דרב ומהדרינן רב תנא הוא ותנא אתנא לא רמינן ולא הוה לן לאותובי אלא אלישנא בתרא דרבה ועוד דסוגיין בטעמיה דרב כלישנא קמא דרבה הוא והיכי מותבינן סתם לרב משום לישנא בתרא דרבה אלא שזה הפי' אינו כלום והרי בעל המאור אומר כן ומעתה נחזור לשאלתנו היכי שייכי בדרב אבל הענין כך הוא לדעת רב אין אדם קונה בשביתה שלו שמונה אמות ולפיכך באילן שיש תחתיו שמונה אמות ואמר תהא שביתתי תחתיו לא אמר כל עיקר דשמונה אמות כולן אינו קונה וארבע מתוך שמונה לא סיים וכאן אמרו בברייתא שהוא זוכה בשמונה אמות לשביתתו ואפילו במקומות חלוקין ויש לו שביתה כאן וכאן למקום הראוי לשניהם הלכך גבי אילן נמי כיון שאמר תחתיו של אילן זוכה הוא בארבע אמות של אילן לצפון ובארבע אמות שלו לדרום ובלבד למקום הראוי לשניהם ומעתה אף בחלוק שהשאילוהו הבעלים מערב יו"ט לזה בשחרית ולזה בערבית על כרחך אתה צריך לסקנות לו מקום שביתה בשמונה אמות ברשותו של זה בשחרית בארבע אמות לצפון וברשותו של זה בערבית בד' אמות לדרום ובין השמשות צריך לזכות בשתי שביתות שלו והרי הוא כמערב לשתי רוחות כסבור שמערבין לשתי רוחות לזה בשחרית ולזה בערבית ולדעת רב אינו יכול להיות לו שביתה בשני מקומות כלל ומה שאמר שהוא תלוי בבעלים והבעלים סיימו מקומן אינו כלום כמו שפירשתי שאף כאן סיימו ועל כרחך החלוק עצמו קונה שביתה הוא אלא ודאי הנך תרתי מתניאתא בני חד בקתא נינהו ותרווייהו מסייעי לשמואל ודרב פליג אתרווייהו וכיון דהכי הוא נמי כשמואל אתיא ש"מ דהלכתא כותיה דהכיא מתניתא מייתו לה בגמ' במס' ביצה ותנו לה סתם תנו רבנן שנים ששאלו חלוק וכו' אלמא הלכתא הוא וכן זו ששנויה בתוספתא עבד של שני שותפים יצא בעירוב שניהם מהלך בצפון כרגליו של זה בדרום ובדרום כרגליו של זה בצפון ואם מצעו את התחום לא יזוז ממקומו אף זו כדברי שמואל היא שנויה אבל הטענה שאמר בעל המאור ז"ל משום דמיתרצא ברייתא דרב לשמואל ולא מיתרצא דשמואל לרב טענה ברורה היא לפסוק ממנה כשמואל :

בד"א. דבמקום שאינו מסויים קני ליה מיהא ארבע אמות לשביתה ואלפים אמה לכל רוח: בשסיים ארבע אמות שקבע. כלומר שהיה לו בהם סימן אילן או אבן ואמר באותן ד' אמות תהא שביתתי: לא יזוז ממקומו. אפילו פסיעה [אחת] מד' אמות של מקום רגליו דאין לו שביתה לא כאן ולא כאן דבמקום רגליו לא רצה לקנותה וכאן שרצה לא סיים אותה והיינו כרב: והוא דכי רהיט מטי. הא דקתני מתני' דאם סיים קנה שביתה בעיקרו והוא דאי הוה רהיט הוה מטי התם קודם שתחשך ולא מהני ליה אמירה וקני התם שביתה ומצי ליזל בנחת: חשכה לו. לילך עד ביתו ואפי' במרוצה: מסגי קליל קליל. הולך מעט מעט בנחת: מתני' זהו שאמרו העני מערב ברגליו. כגון זה שהוא בדרך ואין עמו פת דהשתא עני הוא (ל) ולו התירו חכמים לערב ברגליו בלא פת ויאמר תהא שביתתי במקומי ואפי' במקומי שהוא מזומן שם דוקא לעני שרי ולא לעשיר שילא מביתו על מנת לערב ברגליו דכיון שהיה יכול להביא בידו פת ולא עשה. אינו קונה שביתה במקומו ואינו יכול לזוז ממקומו שהרי עקר דעתו מן העיר וגם במקומו לא קנה שביתה דסבירא ליה לר' מאיר דעיקר עירוב בפת שכיון שמביא פת עמו גילה דעתו שישבות שם ולא במקום אחר אבל כשמערב ברגליו לא ניכר לכל שהולך שם בעבור עירוב אלא אמרי ליכשי אם תלמיד חכם הוא שמעתא מסכתיה ואם עם הארץ אמרי חמרא אתאבד ליה והולך לבקרו שם: גר"י סבר עיקר עירוב ברגל. כיון שטורח הוא בעצמו לא על חנם הוא עושה וניכר לכל יותר מכששולח שם שלוחו ובידו פת וכיון שעיקר עירוב ברגל כל שכן שיועיל למי שיוצא מביתו לכתחלה על מנת כן דזהו עשיר אבל במקום פלוני כלומר זה ההיתר הגדול שאנו מתירין ומקילין שיאמר שביתתי באותו מקום הרחוק ממנו קרוב לאלפים אמה דוקא לעני הבא בדרך והוא יגע הוא דשריגן ולא לעשיר עד שיגיע למקום שביתתו ומיעוט דזהו שאמר אמקום פלוני קאי דזהו חשכה לו בדרך ולדברי הכל שריגן ליה שיאמר שביתתו בעיקרו ודוקא לעני היגע ולא לעשיר ובמקומי פליגי ר' מאיר ור' יהודה אלא להקל על העשיר שלא יצטרך הוא בעצמו לטרוח לערב ויכול לעשות על ידי שלוחו: גמ' מחלוקת במקומי. מפורש בפי' המשנה: ולא אמרו *לערב בפת כו' דמשמע דעיקר המצוה ברגל היא: רבי יהודה קתני לה. ולא רבי מאיר דר' יהודה סבר עיקר עירוב ברגל אבל במקום פלוני דברי הכל עני אין הייט שחשכה לו בדרך מקרה ולא נתכוין לכך: מערבין ברגל. לפי שעיקר עירוב ברגל הוא שהרי הוא בעצמו שובת שם ועוקר דעתו מן העיר: מתני' מי שילא לילך לעיר שמערבין וכו'. כלומר שסמוכה לעירו ד' אלפים אמה ויכול לילך מזו לזו ע"י עירוב והוא החזיק בדרך קנה: והחזירו חבירו. שא"ל עת חמה או עת לנה היא כדלקמן בברייתא: הוא מותר לילך. לאותה עיר אחרת דמיירי שיש לו שני בתים אחת בזו ואחת בזו ורוצה לילך לביתו שיש לו בעיר אחרת מבערב ולשבות שם בשבת ולא יצא מביתו אדעתא דקניית שביתה בסוף התחום ולחזור אלא אדעתא למיזל התם אלא שהחזירו חברו ואמר שביתתי במקום מסוים פלוני הוא מותר לילך למחר לאותה עיר אחרת כיון שהחזיק בדרך קנה (מ) דכיון שיש לו שם בית הרי הוא כבא בדרך [לילך] אל ביתו וחשכה לו לילך והוי כעני שאין לו פת דאומר שביתתי במקום פלוני שהרי אין להאשימו כשלא שלח שלוחו ולא עירב בפת שהרי כשילא מביתו לא היה דעתו ע"מ לערב אלא לילך לביתו שבעיר אחרת והיה יכול להגיע לעיר אחרת מבעו"י ולאפות ולבשל לו שם אחרי כן ובחצי הדרך שהחזירו חבירו נמלך שלא ילך שם היום עד למחר ואמר שביתתי במקום פלוני דין הוא שיקנה לו שביתה שם דהא עני הוא והחזיק בדרך: וכל בני העיר היה

נר מצוה

אומר תהא שביתתנו במקום פלוני בד"א שסיים לו ד"א שקבע לו אבל לא סיים לו ארבע אמות שקבע לא יזוז ממקומו תניא כותיה דשמואל א טעה ועירב לשני רוחות כמדומה הוא שמערבין לב' רוחות או שאמר לעבדיו צאו ועירבו עלי אחד עירב לצפון וא' עירב לדרום מהלך לצפון בעירובו לדרום ולדרום בעירובו לצפון ואם מיצעו עליו את התחום הרי זה לא יזוז ממקומו ואע"ג דרב ושמואל הלכה כרב באיסורי בהא הלכתא כשמואל דהא דתניא כותיה דשמואל שייכא (א) בהא דת"ר* (א) שנים ששאלו חלוק זה לילך בו שחרית לבהמ"ד וזה לילך בו ערבית לבהכ"נ וכו' מיצעו עליו את התחום ה"ז לא יזוז ממקומו וקי"ל דהלכתא היא הלכך הלכתא נמי כהאי דתניא כותיה דשמואל דתרוייהו חד טעמא נינהו: מהלך ממקום רגליו עד עיקרו אלפים אמה: *אמר רבא והוא דכי רהיט (ג) מטי ליה א"ל אביי והא חשכה לו קתני חשכה לו לביתו אבל לעיקרו של אילן אזיל איכא דאמרי חשכה לו כי מסגי קליל קליל אבל כי רהיט מטי:

מתני' *זהו א שאמרו העני מערב ברגליו ר"מ אומר אנו אין לנו אלא עני ר' יהודה אומר א' עניו וא' עשיר ולא אמרו מערבין בפת אלא כדי להקל על העשיר שלא יצא ויערב ברגליו: גמ' *אמר רב נחמן מחלוקת (ג) (ב) במקומו דר' מאיר סבר *עני אין עשיר לא ור' יהודה סבר אחד עני ואחד עשיר אבל במקום פלוני עני אין עשיר לא לדברי הכל אלמא קסבר ר' מאיר עיקר עירוב בפת ולא אמרו מערבין בפת אלא להקל על העשיר רבי יהודה קתני לה תניא כותיה דר"נ אחד עני וא' עשיר מערבין בפת ולא יצא עשיר חוץ לתחום ויאמר (ג) שביתתי (במקום פלוני) [במקומי] שלא אמרו לערב ברגל° אלא לבא ב בדרך וחשכה לו דברי רבי מאיר ר' יהודה אומר אחד עני ואחד עשיר מערבין ברגל ויוצא עשיר חוץ לתחום ויאמר תהא שביתתי במקומי וזהו עיקרו של עירוב והתירו חכמים לבעל הבית לשלוח עירובו ביד בנו או ביד עבדו או ביד שלוחו להקל עליו והלכתא כרב נחמן מדתני ליה רבי חמא לחייא בר רב קמיה דרב אחד עני ואחד עשיר (ד) (בפת) אמר ליה אתנייה נמי הלכתא כרבי יהודה (ה):

מתני' מי שיצא ג (ו) לילך לעיר שמערבין בה והחזירו חבירו הוא מותר לילך וכל בני העיר

רש"י

בד"א · למקום שאינו מסוים קני מיהא ד' אמות לשביתה ואלפים מהן לכל רוח כשסיים ארבע אמות שקבע בו שהיה לו סימן אילן או אבן דאמר בתוך אותן ד' תהא שביתתי: אבל לא סיים ד' אמות לא יזוז ממקומו · אפי' פסיעה מארבע אמות של מקום רגליו דבמקום רגליו לא רצה לקנות וכאן לא קנה אחרי שלא סיים והיינו כרב: לשתי רוחות · לצפון ולדרום: כמדומה הוא. שמותר לעשות (ד) לילך שחרית כאן וערבית כאן כיון שנתכוין לשתיהן והאחת (ה) היא קנתה ואינו יודע איזה נותנין עליו חומרי זה וחומרי זה: מהלך מביתו (ו) לצפון · כשיעור תחום שמנית לו עירובו בדרום וכן איפכא כגון אם לא הוצרך לילך אלא ג' אלפים אמה לכאן וג' אלפים אמה לכאן והניח עירובו לסוף אלף אמה לכאן ולבסוף אלף אמה לכאן דליהוי מעירוב לעירוב אלפים אמה מותר לילך (ו) אלף אמה מביתו דמעירובו יש לו אלפים לכל רוח: ואם מיצעו עליו את התחום · (ז) בשבילו שהניח כל אחד עירוב בסוף אלפים דהשתא הוי באמצע עירובו: לא יזוז ממקומו. דבעירו לא רצה לקנות ובמקום העירוב אין יודע איזה מהן קנה בצפון או בדרום ולכך לא יזוז ממקומו קתני מיהא מהלך בצפון בעירובו לדרום אלמא היכא דמספקא לן בהי ניחא ליה (ח) אזל בתר תרוייהו לחומרא ומיהו במאי דשבקי ליה תרוייהו שרי ליה למיזל ואע"ג דלא סיים בהי ניחא ליה והיינו כשמואל דאמר היכא דמספקא בהי ד"א דאילן קנה שביתה חומרא דתרוייהו יהבינן עליה ומיהו [במאי דשבקו] ליה תרווייהו שרי ליה: והוא דכי רהיט מטי התם. קודם שתחשך (ט) והתם נמי מהני אמירה וקני התם ומלי למיזל בנחת: חשכה לו לביתו. אפילו לילך במרוצה אבל לעיקרו הוא מטי אי הוה רהיט: קלי קלי · הולך בנחת: מתני' זהו שאמרו · כגון זה שהוא בדרך ואין עמו פת דהשתא עני הוא (י) התירו חכמים לערב ברגליו בלא פת: ואחד עשיר · היושב בביתו ורוצה לילך כדי להחשיך על התחום לקנות שביתה מותר: להקל על העשיר · שיוכל לשגר פת ע"י שליח ולא יטריח הוא בעצמו להחשיך על התחום: גמ' מחלוקת · דר"מ ורבי יהודה דשרי ר' יהודה אפי' לעשיר לערב ברגליו בדאמר שביתתי במקומי: עני · הוא דאקילו ביה רבנן הבא בדרך ואין עמו פת אקילו רבנן גביה לומר שביתתי במקומי כשאינו מכיר אילן או גדר או למכיר לומר שביתתי במקום פלוני אבל עשיר לא זו [ולא זו]: (עיקר עירוב ברגל · שאומר שביתתי תחתי ואפי' עשיר אם ילא והחשיך זהו עיקר מלות עירוב כדתני ולא אמרו מערבין בפת אלא להקל משמע דעיקר עירוב לרבי יהודה ברגל): תניא כוותיה דרב נחמן · דאפי' היכא דאמר במקומי לר' מאיר עשיר לא ורבי יהודה נמי לא שרי לעשיר אלא במקומי ולא במקום פלוני (כ) [שביתתי במקומי] אלמא לרבי יהודה לא שרי לעשיר אלא במקומו: אלא למי שבא בדרך · אלמא לר' מאיר אפי' במקומי עני אין עשיר לא: ויצא עשיר חוץ לתחום · אם ירצה ויאמר שביתתי במקומי אלמא לר' יהודה לא שרי לעשיר אלא במקומי כרב נחמן: מתני' מי שילא. מעירו לילך לעיר אחרת שמערבין בה שסמוכה לעירו תוך ד' אלפים אמה

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז

א טעה ועירב לב' רוחות שילך מקצת היום לרוח זה ומקצת היום לרוח זה או אמר לעבדיו לאו ועירבו עלי אחד שתרצו שיהי' בידי להתרחק מן העיר בשבת יותר מאלפים אמה והאחד עירב עליו לצד צפון והאחד עירב עליו לצד דרום הואיל ואין שביתתו מסוימת לא קנה אחד מהם ושביתתו כבני עירו כמבואר בקונטרס הראיות:

ב אבל לא כל אדם יכול לומר שביתתי במקום פלוני שלא התירו חכמים דבר זה אלא למי שבא בדרך שהוא נחשב כעני שאינו מצוי בביתו לערב במזונו אבל מי שמצוי בביתו אינו יכול לומר שביתתי למקום פלוני אלא שולח שם עירובו או יוצא שם ברגלו בין אם הוא עני בין אם הוא עשיר כמבואר בקונטרס הראיו':

לשון ריא"ז

ג מי שילא מעיר ללכת אל עיר אחרת הרחוקה מעירו עד ד' אלפים אמה שיכול לילך שם בשבת ע"י עירוב וכשבא לילך בע"ש החזירו חבירו אף על פי שלא ילא אלא כל שהוא ואפי' ירד מסולם ביתו מעלה אחת על דעת לילך לאותה העיר הרי זה כמי שהחזיק בדרך ויכול לומר שביתתי במקום פלוני הרי הוא כמי שאמר הואיל והיה מכיר בתוך התחום המסוים ודעתו לילך באותו מקום הרי גומר בלבו לקנות שם שביתה ולמחר משכים והולך והוא שהתחיל לצאת על דעת לילך באותה העיר אבל אם ילא על דעת לילך לקנות שביתה בסוף התחום ה"ז לא קנה שביתה עד שילך ברגליו וכן אם לא החזירו חבירו אלא חזר הוא מאליו או שלא התחיל לצאת כל עיקר אע"פ שחבירו החזירו אינו יכול לומר שביתתי במקום פלוני עד שילך ויקנה שם שביתה ברגליו או שישלח שם עירובו כמבואר בקונטרס הראיות:

חדושי מהרמ"ז

בהרר"י במשנה זהו שאמרו וכו' ואינו יכול לזוז ממקומו וכו' ע"כ. נ"ב הרר"י אזיל לטעמו שפי' לקמן בס"פ כילד מעברין דף ק"ז דדוקא ע"י שליח אמרינן התם דלא הפסיד תחום ביתו משום דיכול לומר לו לתקוני שדרתיך וכו' אבל ע"י עצמו אפי' תחום ביתו הפסיד לפי שעקר השביתה לגמרי מכאן וא"כ ה"ה כאן אינו יכול לזוז ממקומו אבל לפירש"י שם שמהלך שם בין בא בדרך למי שהוא בביתו וס"ל דמביתו ודאי לא עקר השביתה כשאין עירובו עירוב משום דביתו ודאי ניחא ני' וכן הסכימו הט"ז ומ"א בסימן ת"א שם לפירש"י כדמוכח בסס"י ת"ח א"כ ה"ה כאן הרי הוא כבני עירו אלא שצ"ע על הרר"י שכתב לקמן במשנה מי שילא לילך וכו' שכל בני העיר שלא קנו שביתה באותו מקום שחוץ לעיר יש להם אלפים מקיר העיר ותוס' אע"פ שאמרו שביתתנו במקום פלוני ועקרו השביתה מביתם וצ"ל דהתם כיון שהי' בעיר מש"ה לא עקר שביתה באמירה בעלמא משא"כ לעיל גבי הי' מכיר אילן או גדר שהוא בדרך מש"ה עקר שביתתו באמירה להוד ועוד דהכא התם שהי' לו לברר דבריו וכן בעירב ברגליו לר"מ שהחשיך חוץ לעיר השיב פוסע במה שלא הוליך פת משא"כ בהחשיך בעיר ועדיין צ"ע: ד"ה מחלוקת וכו' עני אין הייט שחשיכה לו וכו'. ובשו"ע סימן ת"י מפרש עני כפשוטו או מי שבא בדרך: משנה מי שילא לילך לביתו וכו' אלא לילך לביתו וכו' והי' יכול להגיע וכו'. נ"ב ובסימן ת"י מבואר דאפילו לא נתכוין לילך לאותה העיר אלא למקום השביתה לבד שגי מיהו צריך שיכול להגיע לאותו מקום מבעוד יום כמו בבא בדרך בסימן ת"ע שם:

עין משפט

א מיי' פרק ו' מהל' עירובין סמג עשין א טור או"ח סימן תט:

הגהות הב"ח

הגהות הר"י

הגהות מא"י

[א] שביתתי במקומי כצ"ל:

מלחמת ה'

ועוד ובהלכות הרי"ף ז"ל מצאנו לא יצא עשיר חוץ לתחום כו' עד כלומר שיאמר כאן תהא שביתתי:

אמר הכותב ויפה כוון בעל המאור בראשונה דודאי טעות סופר הוא אבל בהלכות שלו בלבד טעה הסופר ובשאר כל נוסחי ההלכות הבדוקות כתוב לא יצא עשיר חוץ לתחום ויאמר תהא שביתתי במקומי והשני' שתפס עליו דבר ברור כתוב בהלכות שהראשונים מפרשים זו ששנינו במשנתנו מי שילא לילך לעיר שמערבין בה כגון שהיו בני העיר מערבין לילך לעיר אחרת ואמרו לו לזה לערב עליהם בפת והחזירו חבירו ולא ערב כלום והויין בה מאי שנא הוא מאי שנא אינהו הרי על דעת לערב לכולם יצא וחזר ולא עירב כלום והוקימנא בכגון שיש לו ב' בתים וביניהם שני תחומי שבת והיה הוא הולך לביתו שבעיר שניה בכדי שתחשך לו בסוף התחום ויהא מותר לילך לביתו בשבת ואמרו לו בני העיר הזו שיהא מערב להם בפת שם בסוף התחום והחזירו חבירו ולא הלך

לעשיר שהחזיק בדרך אבל עשיר שהוא עומד בביתו ואינו מערב ברגליו ואינו שולח פת לא

המאור הקטן

[דף נא ע"ב] כתב ה"ר שלמה ה"ג ולא יצא עשיר חוץ לתחום ויאמר תהא שביתתי במקומי והאי חוץ לתחום לאו דוקא אלא בסוף התחום ואי דוקא חוץ לתחום סוף לתחום (נ) בסוף ד' אמות קאמר שהם שביתתו שלא אמרו לערב ברגל אפילו בכה"ג דאמר שביתתי במקומי אלא למי שבא בדרך וחשכה לו דברי ר"מ ר' יהודה אומר אחד עני ואחד עשיר מערבין ברגל ומעשה של אנשי בית ממל שהיו באין עניי כפר שיחין ועניי כפר חנניה ומחשיכין על התחום אע"ג דלגבי מתנות עניים היו לגבי עירוב עשירים היו שהרי מביתם היו יוצאין על כך ויש להם פת זהו פי' הרב ז"ל:

ובהלכות הרי"ף ז"ל מצאנו לא יצא עשיר חוץ לתחום ויאמר תהא שביתתי במקום פלוני ושמא טעות סופר הוא ולי נראה דמעשה אנשי בית ממל לדברי הכל היא אף על גב דר' יהודה תני לה לא בא אלא ללמדנו באומר תהא שביתתי במקום פלוני העני מותר מפני שאין לו פת וה"ה שולח פת לא הותר לו לומר שביתתי במקום פלוני אלא שביתתי במקומי וזה הוא שמותר לו:

הטיר אסורין. כלומר וכל אותן חברים שהיו באים ממלאכתן שבשדות שפגעוהו ואמרו לו לין פה ואנחנו נלך עמך למחר לאותה עיר אחרת ואמרו גם הם תהא שביתתנו למקום פלוני המסוים לך וניכר לכל סד"א שיועיל להם ויהיו מותרין למחר לילך עמו הם קמ"ל דאסורין דאינהו כעשירים דמו שהרי היו בתחומם ולא יצאו מביתם ע"מ לקבל שביתה לפיכך לא מהני להו (ז) שביתתי במקום פלוני עד שיאמרו שביתתי במקומי או שישלחו שלוחם לערב להם בפת וכיון שלא עשו הרי הם כבני עירם ויש להם אלפים אמה לכל רוח מלבד העיר שאינה מן החשבון:

נר מצוה ור' מאיר אומר כל שיכול לערב וכו'.

העיר אסורין דברי רבי יהודה ורבי מאיר אומר כל שהוא יכול לערב ולא עירב הרי זה חמר גמל: **גמ'** מאי שנא איהו ומאי שנא אינהו אמר רב יהודה הכא במאי עסקינן כגון שיש לו שני בתים וביניהן שני תחומי שבת איהו כיון דנפיק ליה לאורחא הוה ליה עני בני העיר דאמרו ליה ערב עלן עשירי נינהו תניא נמי הכי מי שיש לו שני בתים וביניהן שני תחומי שבת כיון שהחזיק בדרך קנה בעירוב דברי רבי יהודה יתר על כן אמר רבי יוסי בר' יהודה אפילו מצאו חבירו ואמר לו לין פה עת חמה הוא עת צנה הוא למחר משכים והולך: אמר [א] רבה לומר שביתתי במקום פלוני *(אע"פ שהחזיק) כולי עלמא לא פליגי דצריך כי פליגי להחזיק ורב יוסף אמר להחזיק כולי עלמא לא פליגי דצריך כי פליגי לומר דרבי יהודה סבר צריך להחזיק בדרך וצריך שיאמר שביתתי במקום פלוני ורבי יוסי ברבי יהודה סבר אינו צריך אלא להחזיק בדרך אבל לומר א אינו צריך כיון שגמר בלבו לשבות במקום פלוני והחזיק בדרך קנה שביתה באותו מקום והלכתא כרב יוסף ואליבא דרבי יוסי ברבי יהודה דקאמרי' רב יהודה איש ברתותא אייתי ליה כלכלה דפירי לרב נתן בר אושעיא כי הוה קא אזיל שבקיה עד דנחית דרגא אמר ליה בית הכא למחר קדים ואזיל (א) *כרב יוסף ואליבא דרבי יוסי בר' יהודה: **מתני'** מי שיצא חוץ לתחום אפילו אמה אחת לא יכנס ר"א אומר שתים יכנס שלש לא יכנס מי שהחשיך לו חוץ לתחום אפי' אמה אחת לא יכנס רבי שמעון אומר אפילו ב חמש עשרה אמות יכנס שאין המשוחות ממצין את המדות מפני הטועין:

תנא

רש"י

ויכול אדם לילך מזו לזו ע"י עירוב: והחזירו (ב) · שאמר לו עת צינה כדאמרינן לקמן: הוא מותר לילך · למחר לאותו עיר אחרת וכל בני עירו אסורין כדמפרש טעמא בגמרא שיש לו בית בעיר אחרת (ג): ור"מ · מספקא ליה אי עני הוא אי לא (א) הואיל ומביתו יצא עכשיו דיכול הוא לערב בפת ולא (ד) עירב: הרי זה חמר גמל. שאין לו אלא רק אלפים מביתו עד סוף התחום אבל אלפים שמעבר ביתו לצד השני הפסיד דשמא בסוף התחום קנה ומסוף התחום נמי לא קנה אלפים לצד עיר האחרת דשמא לא קנה שביתה כאן אלא בביתו: **גמ'** שיש לו שני בתים · אחת בזו ואחת בזו והיה רוצה לילך לביתו שבעיר האחרת מע"ש לשבות שם בשבת ולא יצא מביתו על דעת לקנות עירוב בסוף התחום ולחזור אלא על דעת לילך עד לשם והחזירו חבירו: איהו כיון דנפיק ליה לאורחא · על דעת הליכה ממש ולא משום עירוב לערב ברגליו: הוי עני · דיכול לומר שביתתי במקום פלוני: אינהו · דאזלו על דעת לקנות שם שביתה ובעמוד פירש קלא בע"א: יתר על כן · אפי' לא החזיק בדרך אלא אמר לצאת והחזירו חבירו ואמר לין פה: (א) [לומר] כ"ע לא פליגי · דצריך זה החוזר לומר שביתתי במקום פלוני: להחזיק · דר' יהודה סבר צריך להחזיק בדרך ורבי יוסי סבר אפי' מצאו חבירו שהיה רוצה להחזיק בדרך ולא (ה) החזיק קנה עירוב ובלבד שיאמר שביתתי במקום פלוני ור' יהודה סבר צריך שיחזיק וצריך שיאמר כו' והא דלא פירש משום דארישא דמתני' קאי דאמר כה ואמר שביתתי בעיקרו ואתא רבי יוסי למימר (ו) ואפי' לא אמר מידי קני הואיל וגלי דעתיה דבעי למקני: כרב יוסף ואליבא דר' יוסי ברבי יהודה. דלא מצריך לומר שביתתי במקום פלוני: **מתני'** מי שיצא חוץ לתחום · מדעת שלא לשם מצוה ובמזיד: חמש עשרה · לאו דוקא: המשוחות · מודדין התחומין לעיירות ועושין סימן בסוף התחום: אינן ממצין את המדות · להציב הסימן בסוף אלפים אלא כונסין אותו בתוך אלפים: מפני הטועין · שאין מכירין הסימן ופעמים יוצאין להלן וחוזרין ולאו אדעתייהו. ל"א ט"ו אמה דוקא נקט וטועין הן המשוחות הקובעים תחומין ואמר לקמן אין מודדין אלא בחבל של נ' אמה ארבעים חבלים יש לאלפים וכל חבל וחבל מתמעט שיעור שתי אחיזות שזה תופס מכאן וזה מכאן וכל אחיזה טפח וחצי אצבע הרי פ' טפחים ומ' אצבעות העולין י' טפחים הרי צ' טפחים שהן ט"ו אמות:

סליקו להו מי שהוציאוהו

כלומר כל שיכול לערב בפת ולא עירב פליג ר' מאיר ואמר לדידכו פשיטא לכו דעני הוא זה לדידי מספקא לי אי עני הוא אם לאו שהרי יכול היה אחר כן לשלוח עירובו ע"י שלוחו שם [אחר] שהחזירו [חבירו] כדאמרי' בשאר בני העיר ואסור גם הוא לילך למחר לאותה עיר אחרת וגם אינו יכול לצאת מעירו לכל רוח אלפים אמה שמא יש לומר שאינו שוה הוא לשאר בני העיר שהוא טרח והחזיק בדרך ודמי לעני שהיה בא בדרך וחשכה לו כמלא שביתתו שביתה ולפיכך אין לו לזוז מביתו והרי הוא חמר גמל באותם אלפים אמה שמביתו עד אותו מקום מסוים שאמר [יכול לילך] ולא יותר לפניהם ולא לאחריהם שאותם אלפים אמה שמעבר ביתו לצד שני הפסיד דשמא קנה שביתתו באותו מקום מסוים ומסוף התחום נמי לא קנה כאן אלפים אמה לפניהם לצד עיר אחרת שמא לא קנה כאן שביתה אלא בביתו: **גמ'** הנך בני העיר דאמרו ליה ערב עלן עשירים נינהו.(ח) צריך לפרש כמו שפירשתי במשנה שהרי אין אדם רשאי לומר לחבירו ערב עלי ברגל אך זה ר"ל הרב אלפסי ז"ל ערב עלן כלומר תהא שביתתנו באותו מקום שסיימת לעצמך כדי שנלך עמך למחר ואם לא בעבור זה הטעם שהם עשירים ואין להם לומר שביתתנו במקום פלוני היינו סומכים עליו כדתניא [דף נ:] ושאינו מכיר מוסר שביתתו למכיר: כיון שהחזיק בדרך. ללכת לאותה עיר אחרת ולשבות שם בביתו ולאפות ולבשל מבעו"י ואירע לו אונס והוצרך לחזור ואמר שביתתי במקום פלוני הניכר קנה שביתתו שם ויכול למחר בשבת לילך שם דהא כעני נחשב שלא היה לו (להניח) [להביא] בידו פת ולערב שהרי היה [סבור] שיגיע לביתו בעוד היום גדול: יתר על כן. לקמן מפרש במאי פליגי ר' יוסי בר' יהודה ור' יהודה חד אמר בלהחזיק פליגי אי בעינן שיחזיק בדרך קודם שישב ויאמר תהא שביתתי במקום פלוני דר' יהודה בעי שיחזיק ור' יוסי מיקל שאפי' מצאו חבירו קודם שהחזיק בדרך והכיר דעתו שרוצה לילך לעיר אחרת והחזירו (ט): לומר כ"ע לא פליגי בין ר' יהודה [בין ר' יוסי בר' יהודה] דקאמר יתר על כן שמיקל יותר ממנו וכו' כלומר אע"פ שלמי שמערב ברגליו אינו צ"ל שביתתי במקומי דאמרינן בגמרא [דף מח:] מי סברת דיתיב ואמר מידי לא דיתיב ולא אמר מידי אבל אם יאמר שביתתי במקום פלוני צריך שיוציא בשפתיו דתרתי קולי לא מקילינן בעירובי תחומין: כי פליגי. ר' יהודה ור' יוסי בר' יהודה בלהחזיק אם צריך שיחזיק קלא בדרך בע"ש או נאמר כיון דאגן שהדי דהתם בעי למיזל כמו שהחזיק בדרך דמי ובאמירה לבדה סגי ליה: **מתני'** מי שיצא חוץ לתחום. במזיד ומדעת שלא לשם מצוה או בשוגג אפי' לא עבר התחום אלא אמה אחת לא יכנס לא שרינן שיכנס בתוך התחום כרצונו ויהיה כאילו לא יצא ואין לו אלא ד' אמות מזה ומזה שהם ח' על ח' ואע"פ שמובלעות לו ד"א בתוך תחום העיר לא אמרינן כיון דעל בתוך התחום על ור' אליעזר ס"ל דהבלעת תחומין מילתא היא ואמרי' כיון דעל על והרי הוא כאילו לא יצא אבל אזיל לטעמיה [דף מה:] דלא יהיב ליוצא חוץ לתחום אלא ד' אמות על ד' אמות ולא כולם לרוח אחת אלא באמצעי הוא ב' מכאן וב' מכאן ולפיכך אם לא יצא חוץ לתחום אלא אמה אחת והוא עומד באמה השנית יכנס דהבלעת תחומין מילתא היא: [שלש לא] יכנס. אם עומד באמה השלישית וכבר יצא שתי אמות שלמות נמצא שאין מובלע כלל תחום שנתנו לו חכמים עד תחום העיר לפיכך לא יכנס: **מי שהחשיך** לו חוץ לתחום אפי' אמה אחת לא יכנס כלומר מי שהיה בא בדרך וחשכה לו ואינו רחוק מסוף התחום אלא אמה אחת לא שרינן ליה ליכנס (י) אם אמר שביתתי בעיר לא אמר כלום שהרי הוא חוץ למקום שסיים יותר מאלפים אמה ובמקומו נמי לא קני שביתה שהרי גלה דעתו שאינו רוצה לקנות שביתה שם במקומו ואין לו אלא ד"א כדין מי שיצא חוץ לתחום ור"ש מתיר ליכנס עד ט"ו אמות שלימות לפי שהמשוחות שהם מודדין התחומין לעיירות ועושין סימן גדול לסוף התחום אין ממצין המדות להציב סימן בסוף אלפים אמה אלא כונסין אותן בתוך אלפים אמה: (כ) ומפני הטועין. טועי המדות הם המשוחות הקובעים את התחום דאמרינן לקמן בכילד

מלחמת ה'

בלך.(מ) ואיהו כיון דנפק ליה לאורחא והחזיק לביתו הוה ליה עני אינהו דאמרי ליה ערב עלויה עשירים נינהו ואע"פ שהחזיק בדרך בשבילם והוחזק אסורין הם ואפילו אמרו תהא שביתתנו שם וזהו כונת רבינו במשנה זו וכך נמצאת לתלמידיו בנמוקיהם ועוד מצאתי בענין הזה בירושלמי דפתרין לה דאמר ליה אלא מערב עלך ועל בני קרתיך ולא עירב לא עלויה ולא על בני קרתיה הוא מותר לילך באותו הרוח שכבר קנו לו רגליו מאתמול והן אסורין לילך באותו הרות ומותרין בשאר כל הרוחות שבעירן וכו' ופירושו ברור שהוא יצא לערב עליו ועל בני עירו והחזירו חבירו לומר אני מערב לכולכם ובסוף לא עירב הוא וקנו לו רגליו שהוא עני והם עשירים וזהו הענין שפירשו הגאונים ומ"מ לפי גמרא שלנו החזירו חבירו היינו דאמר ליה עת חמה היא עת צנה היא ודעתו לילך למחר לביתו:

ועוד והא דתנן מי שיצא חוץ לתחום כו' עד אלמא לא סמכינן עליה: אמר הכותב לא כ' רבינו הגדול ז"ל והלכתא כת"ק אלא על מחלוקת ר"ש ורבנן במי שהחשיך חוץ לתחום ומחלוקת רבי אליעזר ורבנן בסתם הניחו ועכ"ז ודאי הלכה כת"ק וכבר כתב ועד כאן לא פליגי רבנן עליה דר' אליעזר אלא לדבר הרשות אבל לדבר מצוה מודו ליה ופ"מ שהלכה כדברי חכמים ומה שהקשו ממעשה דנחמיה בריה דרב הונא בר הנילאי אומר אני שזה שהעמידו בגמ' בדלא מלו גברא עסקי' וכר' אליעזר משום דאי בדמלו גברי מאי תיבעי ליה (ג) ואמר רב הלכה כרבן גמליאל הך אוקמתא אדחיא לה מתובתיה דרב נחמן בר יצחק דאותבי' לרבא עליה ומכולה שמעתא דשקלינן וטרינן טובא במחילה של בני אדם בין לדעת בין שלא לדעת ומינה בעיא דרב חסדא דהיתר עשיית מחיצה של בני אדם שלא מדעת היתה וצריכה רבה היתי' והאי דאמר ליה ויכנס לומר שמחיצה זו מותרת אע"פ שבשאוה כדי שיכנס וכך כתובה בהלכות אמר לו לך עשה לו מחיצה של בני אדם שנמצא כאילו הוא בתוך דיר וסבר שמותר להלך בכולו ויכנס אלמא בדמלו גברי

המאור הקטן

וזה שכתב רבינו יצחק אלפסי ז"ל איהו כיון דנפק לאורחא ה"ל עני הנך בני העיר דאמרו לי' ערב עלן עשירים נינהו: אין דבריו נכונים בזה שאין עירוב ברגל נעשה ע"י שליח לעולם לא בעני ולא בעשיר עד שיצא הוא בעצמו ויערב ברגליו כלומר שיאמר כאן תהא שביתתי וזה שאמרו בגמרא הנך עשירים נינהו כך הוא פירושו שאינן יכולין לעמוד בביתם ולומר שביתתנו במקום פלוני עד שישלחו שם פת או שיצאו מביתם ויחזיקו בדרך ויאמרו שביתתנו במקום פלוני או שתהא כוונתם לכך כרב יוסף ואליבא דר' יוסי בר' יהודה דאמר להחזיק צריך אבל לומר אינו צריך וזה שאמר לו חבירו לין פה עת חמה היא עת צנה היא לאחר שהחזיק בדרך ורבי יהודה נמי דהוא אבוה דר' יוסי בר' יהודה הכי ס"ל דלהחזיק צריך ומאי יתר על כן דקא א"ר יוסי בר' יהודה דאפילו בשתיקה קנה מקום שביתה שאינו צריך לומר שביתתי במקום פלוני אלא כיון שנתכוין לכך דיו: וליתא לדרבא דאמר לומר דכולי עלמא לא פליגי דצריך כי פליגי להחזיק דר' יהודה סבר צריך להחזיק בדרך ור' יוסי בריה סבר אינו צריך להחזיק ומה שאמר ליה חבירו לין פה עת חמה היא עת צנה היא קודם שיחזיק בדרך (ל) ולא קי"ל כרבא אלא כרב יוסף ממעשה דרב יהודה איש ברתותא: **והא** דתנן מי שיצא חוץ לתחום כתב עלה הרי"ף והלכתא כת"ק ואית דבעי מימר הלכה כר' אליעזר דאמר שתים יכנס ממעשה דנחמיה בריה דרב הונא בר חנילאי ולי נראה כי מתוך אונסו של נחמיה דמשכתיה שמעתא ונפק חוץ לתחום ולא מלו ליה גברי למעבד מחיצה אלא עד שתי אמות חוץ לתחום לפי' הורו לו כרבי אליעזר דאמר שתים יכנס אבל בלא אונסא לא סמכינן אדר' אליעזר וכדא"ל רב חנן בר רבא לאביי ומדר' אליעזר קא מותבת ליה למר אלמא לא סמכינן עליה · תאנא

עין משפט

א מיי' פכ"ז מהלכות שבת טור או"ח סימן תט:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב כמאן: (ב) נ"ל חבירו: (ג) אחרת ר"מ כצ"ל והד"א: (ד) ולא עירב והרי כצ"ל והד"א: (ה) נ"ל הניחו: (ו) נ"ל אפי': (ז) נ"ב שאמרו: (ח) נ"ב אבל הרמב"ן פי' דברי הרי"ף ז"ל באופן אחר עי' עליו: (ט) נ"ב מותר לילך למחר וחד אמר בהחזיק לא פליגי בלומר פליגי כו' כצ"ל: (י) נ"ב ואפי': (כ) מפני כצ"ל: (ל) נ"ב היא: (מ) נ"ל איהו: (נ) נ"ל האמר:

הגהות הגר"א

(א) נ"ב זה פי' הרי"ף ופי' שני דרש"י וע"ש:

הגהות מהרש"א

[א] רבה: [ב] שהי' כצ"ל: [ג] ולאו דוקא ביתא אלכן כצ"ל:

שלטי הגבורים

א כתב הטור ולרש"י צריך שיאמר שביתתי במקום פלוני:

לשון ריא"ז

ב מי שבא בדרך בע"ש והחשיך לו חוץ לתחום ולא אמר שביתתי למקום פלוני אם היה רחוק מן התחום יותר מט"ו אמה הרי זה כאילו שבת והרי הוא כבני העיר לפי שדרך המודדין לאחוז בחבל המדה מכאן ומתמעטת המדה אלפים אמה והולכין בעירובין להקל:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) סוגיית רש"י בגמ' לפנינו אינה כן אלא רבי מאיר נמי עני משוי ליה ואי אמר שביתתי במקום פלוני הוי קני ומשום דלא אמר מספקא ליה אם דעתו לקנות שביתה בסוף התחום או שמא חזר בו לגמרי מלילך למחר לאותה העיר ודעתו לקנות שביתה בביתו הלכך חמר גמל הוא:

חדושי מהרמ"ז

שם בהרר"י ד"ה גמ' הנך בני העיר וכו' ר"ל הרב אלפסי ז"ל וכו'. כן פי' הרא"ש ג"כ אבל הרמב"ם והשו"ע שם מפרשי' דר"ל ערב עלן בפת: שם במתניתין מי שיצא חוץ לתחום או בשוגג ע"כ. וכ"כ עוד לעיל ד"ה מאי האי ע"ש אבל המ"א בר"ס ת"ה מסיק דאם יצא באונס אפילו לדרך הרשות שרי ליכנס משום דבאונס קי"ל דהבלעת תחומין מילתא היא ע"ש ומשמע דה"ה שוגג. ודוחק לחלק ולומר דדוקא באונס משום דלא בירר כלל הד"א משא"כ בשוגג הוי כבירר הד"א מסוף התחום והלא הכא שהרי הי' שוגג וסבור שהוא בתוך התחום ולא בירר כלום כמו ביצא באונס אלא דמתניתין איירי ביצא לדעת דוקא וצ"ע:

בכיצד מעברין [דף מ:] אין מודדין אלא בחבל של חמשים ולאלפים אמה יש מ' חבלים וכל חבל וחבל ממעט שיעור ב' אחיזות שזה תופס מכאן וזה תופס מכאן והאחיזה טפח וחצי אצבע של גודל הרי שמנים טפחים וארבעים אצבעות העולים לעשרה טפחים ד' אצבעות של גודל בטפח הרי ל' טפחים שהם ט"ו אמות כמלא כשהוא עומד באמת ט"ו חוץ לסימן עדיין ישנו תוך התחום וכיון שהיה זה אנוס שרי' ליה ליכנס ולא מחמרינן ליה כמו שאנו מחמירין למי שיוצא חוץ לתחום שהיה לו להזהר ולתת דעתו שלא יצא ואפי' באנסוהו נכרים יש לומר דר' שמעון נמי היה מחמיר בו משום גזירה דמי שיצא לדעת וי"ל שהיה מתיר לו ליכנס אם לא הוציאוהו אלא י"ד אמות: גמ' מפני טועי המדה. מפורש בפירוש המשנה: רגלו אחת בתוך התחום וכו'· אפי' לתנא קמא דהלכתא כוותיה דקאמר אפי' אמה אחת לא יכנס ואע"פ שבפסיעה אחת בינונית יש אמה אחת וכ"ש אם היתה פסיעה גסה אפ"ה כיון שלא עקר אלא רגלו אחת אינו נקרא יוצא חוץ לתחום דכתיב אם תשיב משבת רגלך רגליך קרינן ביו"ד שהוא לשון רבים כלומר בשני רגליך חוץ לתחום צריך שתמנע בעבור כבוד שבת שלא תלך אנה ואנה אלא עמוד במקומך :

נר מצוה · תורה אור

גמ' תנא מפני טועי המדה והלכתא כתנא קמא אמר רבי חנינא רגלו אחת בתוך התחום ורגלו אחת חוץ מן התחום יכנס דכתיב °אם תשיב משבת רגלך רגליך קרינן :

סליקו להו מי שהוציאוהו

כיצד מעברין את הערים בית נכנס בית יוצא פגום נכנס פגום יוצא היו שם גדודיות גבוהות עשרה טפחים *וגשרים ונפשות שיש בהן בית דירה מוציאין את המדה כנגדן ועושין אותן כטבלא מרובעת כדי שיהא נשכר את הזויות: **גמ'** *ת"ר כיצד מעברין את הערים (א) ארוכה כמות שהיא עגולה עושין לה (ב) זויות מרובעת אין עושין לה זויות °היתה רחבה מצד אחד וקצרה (ג) מצד אחד רואין אותה כאילו היא שוה היה בית אחד יוצא ממנה כמין (ד) פגום או שני בתים יוצאין כמין שני פגומין רואין אותה כאילו חוט מתוח עליהן ומודדין ממנה ולהלן אלפים אמה היתה עשויה כמין (ה) קשת או כמין גא"ם (ו) רואין אותה כאילו היא מלאה בתים וחצרות: אמר מר ארוכה כמות שהיא פשיטא לא צריכא דאריכא וקטינא מהו דתימא ניעביד פותייה כארכה קמ"ל דלא: מרובעת אין עושין לה זויות: פשיטא לא צריכא דמרבעא ולא מרבעא בריבוע עולם (א) (ז) דצפונה לצפון עולם ודרומה לדרום עולם מהו דתימא נירבעה בריבוע עולם קמ"ל דלא:

אמר

רש"י

כיצד מעברין · מפרש בגמרא כגון אשה עוברה כדתנן לקמן הנותן עירובו בעיבורה של עיר אלמא יש עיבור לעיר ומפרש הכא כיצד יש לה עיבור : אם בית נכנס בית יוצא או פגום נכנס פגום יוצא או גדודיות כו' מוציאין את המדה כנגדן · כלומר כשבא לציין סימן תחום העיר ובא למדוד אלפים חוצה (ח) לו אם היתה לו חומתה שור אגר שאינה חלקה אלא בתים סמוכין ומחוברין ויש בית נכנס לתוך העיר מחבירו ונראית כניסתו פגומה ויש בית בולט ויוצא לחוץ יותר מחבירו או פגום נכנס פגום יוצא שיש מגדלים בולטים בחומה פעמים בולטים לפנים פעמים לחוץ או שהיה שם לאחת הקרנות של עיר גדודיות גבוהות שברי חומה של חורבות בתים וישנן תוך ע' אמה ושיריים לעיר כדמפר' לקמן : גשרים או נפשות · בנין שעושין על הקבר : מוציאין את המדה כנגדן · אם הבליטות הללו אצל קרן מזרחית צפונית רואין כאילו יש עוד בליטה אחרת כנגדה בקרן מזרחית דרומית וחוט מתוח מזו לזו ומודד מן החוט ולחוץ כדי שיהא התחום שוה לשתי הקרנות ולא יהא כאן ארוך וכאן קצר : ועושין אותן · התחומין מרובעים שיהא אלפים לצדדין כבאמצע ולא עגולים שיהא להם אלפים באמצע ובצדדין הן מתמעטין ככל דבר עגול : **גמ'** ארוכה כמו שהיא · לקמן מפרש : עגולה · שאין לה זויות כשבא למדוד תחומין לקרנותיה לא ימדוד מחומותיה אלא יוסיף לה ריבוע כלומר ירחיק מן החומה כדי ריבוע ואחר כך ימדוד תחומי קרנות : מרובעת אין עושין לה זויות · לקמן מפרש : היתה רחבה מצד אחד וקצרה מצד אחד רואין אותה כאילו היא שוה · כשבא למדוד את התחומין למערב אצל קרן מערבית דרומית אינו מודד מן החומה אלא מרחיק ונמשך למערב עד כנגד חודה של קרן מערבית צפונית הנמשכת למערב וכן (ט) קרן דרומית מזרחית : בית אחד בולט · מחומת העיר (י) לצד [מן] הצדדין לקרן מערבית צפונית כשבא למדוד תחום הצד השני מקום שאין הבית בולט שם מרחיק מן החומה עד כנגד מקום שכלה בליטת הבית לקרן מזרחית (כ) צפונית : כאילו חוט מתוח · מכוון והולך כנגדו ממקום שכלה הבית עד כנגד צפונית מערבית ומודד מן החוט ולצפון אלפים : או שני בתים · אחד במזרח ואחד במערב וקמ"ל דבשתי רוחות נמי אמרינן רואין : היתה עשויה כמין קשת. (ה) (כזה) שאין בתים במקום היתר חבל הקשת: רואין אותה כאילו היא מליאה בתים · כשבא לקבוע תחומין מודד מן היתר כאילו היא מליאה בתים סביב והדר בקשת לא יתחיל למדוד מביתו לצפון אלפים אלא כל העיר עד היתר חשובה כד' אמות : פשיטא · וכי תעלה על דעתך שיקצרנה : דאריכא וקטינא · קצרה ורחבה: מהו דתימא. ירחיבנה למזרח ולמערב עד שתהא מרובעת יפה קמ"ל דכמות שהיא מניחין אותה שהרי יש לה פאות : ולא מרבעה בריבוע של עולם

תוספות

סליקו להו מי שהוציאוהו

כיצד מעברין את הערים וכו' · מפורש בגמרא [דף נג·] שהוא לשון אשה עוברה ותנן לקמן [דף ס·] הנותן עירובו בעיבורה של עיר וכו' אלמא יש עיבור לעיר ומפרש השתא כיצד יש לה עיבור אם בית אחד נכנס ובית אחד יוצא מוציאין את המדה כנגד היוצא כלומר כשבא לציין סימן תחום העיר ובא למדוד אלפים אמה חוצה לה ואין לעיר חומה חלקה אלא חומה מן הבתים המחוברים והסמוכים ויש בית נכנס לתוך העיר מחבירו ונראית כניסתו פגומה מבחוץ ויש בית יוצא ובולט יותר מחבירו או פגום נכנס או פגום יוצא שהיתה העיר מוקפת חומה ויש מגדלים עגולין בולטין בחומה פעמים שבולטין לפנים פעמים שבולטין לחוץ : או שהיו שם . (ג) לאמצע קרנות של עיר: גדודיות שברי חומות בית שנשארו בה שלש מחיצות ואע"פ שאין עליה תקרה כיון שראוין לדירה נחשבים כבית וממנה מודדין ובלבד שישנו בתוך שבעים אמה ושיריים סמוך לשאר בתי העיר המחוברות כדמפרש לקמן : או גשרים. שהם מכוסין מלמעלה ויש לו כותלים מד' רוחותיו אלא שהכיפה תלויה ויש בכותלים פילוש שיעברו המים תחתיו או בני אדם ויש תחתיו דירה למוכס: ונפשות. בית שע"ג הקבר שהנר דולק בפניו ושומר הקברות יש לו דירה בו וצריך שיהיה ד"א [על ד' אמות] בכל אלו . [בכל אלו] מוציאין את המדה כנגדן אם הבליטות הללו אצל קרן מזרחית צפוני' רואין כאילו יש בליטה אחרת כנגדה בקרן מזרחית דרומית וחוט מתוח מזו לזו ומודד מן החוט ולחוץ כדי שיהא התחום שוה לשתי הקרנות ולא יהא כאן ארוך וכאן קצר : ועושין אותן . כלומר את התחומין מרובעין [א] שיש להם אלפים לצדדין כבאמצע ולא עגולין שאם [לא] כן לא היו לצדדין אלפים כדרך כל עגול שמתמעט לצדדין וזהו שאמר שיהא נשכר את הזויות ובעיר מרובעת עסקינן שאין בה אלא אלפים על אלפים (מ) דזהו כמי תחומין מרובעין שאם אינה מרובעת כגון שהיא שלשת אלפים בארכה וברחבה אין לה אלא אלפים לא יהו מרובעים התחומין [ב] דוקא שלא יהא ארכן אלא כרחבן או שנאמר שיתן לרחבן כמו לארכן אלא כך יהיה דינם על כל פני העיר רחבן אלפים ומשך התחומין כמשך כל העיר · ואם היתה עיר קטנה שאין לה אלא אלף אמה [רוחב] אין לה לתחומיה אלא טבלא ארכה אלפים אמה ורחבה של אלף אמה רק במדת הקרנות כן שוות עיר של אלף על אלף ועיר שהיא אלפים על אלפים שלעולם נותנין לקרנות טבלא של אלפים על אלפים למלאות אותה הפגימה שיש בין טבלא של מזרח ובין טבלא של צפון שצריך למלא אותה בטבלא של אלפים על אלפים שהרי אותה טבלא של מזרח משך שלה אלפים אמה וכן אותה של צפון : ואם היתה העיר עגולה · כלומר שהיא אלף אמה על אלף אמה עגולין עושין לה זויות ומוסיפין עליה הרביע כדאמרינן [דף יד: ונו:] שהמרובע יתר על העיגול רביע ואחר שנרבעה שנשתכרו בזויותיה הרביע מאותו מקום שנשלם הריבוע נתחיל למדוד התחומין כמו כן מרובעין כמו שפירשתי (ג) דילפינן מקראי (ס) דלעיל [דלכל מילי] דשבת אנו נותנין פיאות : **גמ'** ת"ר כיצד מעברין וכו' ארוכה כמות שהיא · כלומר שהיא ארוכה עד אלפים אמה אבל אין ברחבה אלא אלף אמה שמא תאמר ירחיבנה למזרח ולמערב כמו שהיא ארוכה בצפון [ודרום] עד שתהיה מרובעת יפה שתעמוד אלפים על אלפים (ע) [קמ"ל] כמות שהיא מניחין אותה והכי קאמר אם היתה ארוכה וקצרה זו אינה צריכה [ג] לעבר אותה אבל אם היתה עגולה אותה צריכה [ד] להתעבר ועושין לה זויות ומרחיבין אותה עד הרביע כמו שאנו אומרין כמה מרובע יותר על העיגול רביע ותהיה ארכה כרחבה לגמרי : מרובעת אין עושין לה זויות . וא"ת הרי יש לה זויות (פ) מיירי שהיא מרובעת אבל אינה מרובעת כריבוע של עולם שיהא לפונה לצפון עולם אלא עומדת באלכסון וקמ"ל שלא [ה] נוסיף בתחומי' עד שתהיה מרובעת כריבוע של עולם אלא מודדין אלפים אמה מחומתה אליבא דרבנן [דף נז·] ואליבא דר"מ חוץ לעיבורה של עיר דזהו כשיעור קרפף של שבעים אמה ושיריים [על שבעים אמה ושיריים] שהוא כחצר המשכן והוא בית סאתים (על בית סאתים) : היתה רחבה מצד אחד. אלף אמה וקצרה מצד אחד חמש מאות אמה לבדן רואין כאילו חוט מתוח לשיעור רחבה לראשה הקצר ומודדין מאותו החוט ולחוץ : היה בית יוצא כמין פגום או שני בתים וכו' קמ"ל דכי היכי שמוסיפין מראש אחד כשבית אחד יוצא משם כמין פגום בסמוך לשאר הבתים בשבעים אמה ושיריים הכי (צ) אמרינן בשתי רוחות . והאי או שני בתים דקאמר לא ברוח אחד עומדות ויוצאות כמין פגום שאם כן כיון דאמר מבית אחד כל שכן משני בתים אלא בשתי רוחות וקמ"ל שמעברין אותו בכל [רוח] שיצאו ואפילו בארבע רוחות : רואין אותה כאילו היא מלאה בתים וחצרות. ואפי' לאותן

היושבין

לשון ריא"ז

א עיר שעשויה כקשת שלא היה ישוב בתים אלא בקשת וכל *) חלל הקשת הוא רואים אותה כאילו חוט מתוח בשני ראשי הקשת מראש זה לראש זה וכל אותו חלל שבינתים כאילו הכל מלא בתים וחצרות ומודדים לה אלפים אמה מחוץ לחוט הקשת במה דברים אמורים כשלא היתה יותר מאלפים אמה מן החוט של קשת עד הקשת או שהי' יותר מאלפי' אמה אבל (אם) לא היה בין ראשי הקשת ד' אלפים אמה **) שאין תחומין מובלעין זה בזה וגם היה בין הקשת עד החוט יותר מאלפים אמה הרי זו אין מודדין לה מן החוט אלא מן הקשת כמבואר בקונטרס הראיות :

*) נ"ל וכל היתר חלל . **) אולי צ"ל אבל היה בין ראשי הקשת ד' אלפים אמה שאין כו' ועי' בתוס' ד"ה פחות :

עין משפט נר מצוה

א מיי' פכ"ח מהלכות שבת סמג לאוין סו טור א"ח סי' שצח :

חדושי מהרמ"ז

פ"ה בר"ה ועושין אותן וכו' ואם היתה עיר קטנה וכו' . עי' בט"ז סימן שצח סק"ד ופשוט הוא :

הגהות חו"י

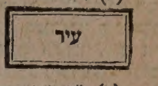
(א) שיהא לפונה כצ"ל :

הגהות מא"י

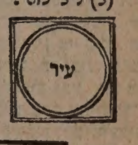
[א] שיהיה כצ"ל: [ב] ולאו דוקא שיהא ארכן כרחבן: [ג] לרבע : [ד] להתרבע : [ה] תאמר לא:

הגהות הב"ח

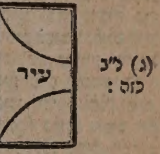
(א) נ"ב כזה :

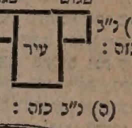
(ב) נ"ב כזה :

(ג) נ"ב כזה :

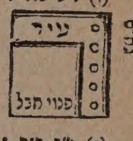
(ד) נ"ב כזה :

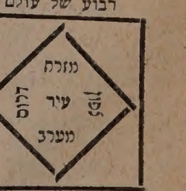
(ה) נ"ב כזה :

(ו) נ"ב כזה :

(ז) נ"ב כזה : רבוע של עולם

(ח) לה אם היתה חומתה כצ"ל : (ט) נ"ל לקרן : (י) לאחת הצדדין כשבא למדוד תחום לפון לקרן מערבית לפונית כשבא למקום שאין כו' כצ"ל : (כ) לפונית כאילו כצ"ל וה"א : (ל) נ"ל לאחת : (מ) נ"ל דהוו : (נ) נ"ב כמו שכתב הרי"ף בפ' בכל מערבין סימן תקלז וגם ה"ר יהונתן בפרק מי שהוציאוהו סרכא : (ס) דלעיל מיניה דשבת כצ"ל : (ע) אלפים אינו כן אלא כמות כצ"ל : (פ) הא מוקים לה בגמ' כצ"ל : (צ) נ"ב נמי : (ק) נ"ב גם התוס' חלקו על פי' רש"י זה עי' בד"ס ומר סבר סבלעת כו' :

מלחמת ה'

גברי הוא מעמידה וכדברי ר"ג . והוי יודע שלא נחלקו ר"א ורבנן בהבלעת תחומין אלא בעומד בתחום שני שאינו יוצא ממנו לתחום ראשון אע"פ שמובלעין זה בזה כגון היוצא אמה אחת חוץ לתחום שתקנו לו חכמים ארבע אמות ועומד כאן דאסור לו לצאת מכאן שזהו תחומו ואפילו כלה בתוך תחום ראשון אינו יוצא ממנו דומה למודד שאפילו כלתה מדתו בחצי העיר אין לו אלא חצי העיר ולדברי רבי אליעזר כיון שהתחומין מובלעין הן כאילו לא יצא מתחומו הא אילו יצא מתחום שני ברגלו וחזר לתחום ראשון דברי הכל מותר והיינו דנהרדעי דאמרי כיון דעל על והיינו מתני' שהחזירוהו כאילו לא יצא ולפיכך כתבה רבינו הגדול ז"ל ודבר ברור הוא (ק) ולא כדברי רש"י ז"ל שכתב דלית ליה לרבה הא דאמרי נהרדעי לעיל ואי פסק הוא עייל לתחומיה וכיון דעל על

המאור הקטן

תאנא מפני טועי המדה פי' ה"ר שלמה כדתנן אין מודדין אלא בחבל של חמשים אמה וארבעים חבלים יש לאלפים אמה וכל חבל וחבל מתמעט שיעור שתי אחיזות שזה תופס מכאן וזה תופס מכאן והאחיזה טפח וחצי אצבע דהיינו תפיסת אצבעותיו עם עובי הגודל הרי פ' טפחים ומ' אצבעות שעולין לעשרה טפחים הרי הכל צ' טפחים שהן ט"ו אמות :

היושבין בקצר של קשת מודדין מן היתר שהוא המקום הרחב שבקשת: **אם** יש לו בין שני ראשיה. היינו אורך מקום היתר פחות מד' אלפים אמה נמצא תחום ראש זה נבלע בתוך תחום ראש האחר ולפיכך נעשית עיר אחת מלאה בתים ומודדין לה מן היתר כאילו היא מלאה בתים ואם לאו אין מצטרפין אותה להיות עיר אחת ומודדין לה מן הקשת לכל אחד ואחד מפתח ביתו וחלל העיר החלק שאין בו בתים מן המדה הוא: שלש מחיצות שאין עליהם תקרה. וכל שכן אם הן מקורות מזו לזו בגג דהוה ליה דירה מעלייתא: נפש. בנין על הקבר וסתמיה לדירת שומר הקבר עביד הלכך אע"ג דלא דייר בה דירה הוא: והקבר. בית הקברות וסתם בית הקברות לאו לדירה עביד לפיכך בעינן שיהיה שם בית דירה לשומר בית הקברות וכן סתם בית הכנסת לאו לדירה עביד דהא אין ישנין בהם: והאוריות. אוריות סוסים: אוצרות. לתבואה ליין ולשמן ולאו דירה הוא: והבורגנין שבתוכה. שבתוך השדה: והבית שבים. שהוא בתוך שבעים אמה ושירים לעיר שהיא סמוכה לעיר: ובור. היא בחפירה ואין בה בנין אבנים: ושיח. הוא בבנין אבנים: ובית שבספינה. לא קביע ליה דוכתא פעמים שהיא בתוך שבעים אמה פעמים שאינו: ומערה. שאינה ראויה לדירה שאין לה כי אם שתי מחיצו' אע"פ שהיא מקורה כדאמרינן בגדודיות (ו) שהן שלש מחיצות: יושבי צריפין. דיורין של הוצין ושל ערבה ואינן קבע הלכך אפילו יש הרבה במקום אחד כשיעור מהלך אלף אמה אינן חשובין עיר להיות כד' אמות וכל אחד ואחד מודד מפתח ביתו אלפים אמה לכל רוח: הבא לרבעה. כלומר שהיתה עגולה או בית נכנס ובית יוצא והוצרך לרבעה אנו נותנין לו עלה שירבענה ברבוע עולם אע"פ שאם היתה מרובעת מתחלה ואין ריבועה כריבוע עולם אין לנו למדוד אלא מריבוע הנמצא לו אבל כיון שרוצה לרבעה טוב שירבענה לריבוע עולם: וסימניך. אם אינך יודע צפון ודרום: עגלה בצפון ועקרב בדרום. מזלות הם ולא ישנו את מקומם לעולם בקיץ ובחורף כשאר מזלות:

מתני' נותנין קרפף לעיר וכו'.

נר מצוה

אמר רב הונא עיר העשויה כקשת אם יש בין שני ראשיה פחות א מארבעת אלפים אמה מודדין לה מן היתר ואם יש בין שני ראשיה ארבעת אלפים אמה מודדין לה מן הקשת: דף נה: *היו שם גדודיות גבוהות וכו': מאי גדודיות אמר רב יהודה שלש מחיצות שאין עליהן תקרה: תנו רבנן אלו שמתעברין עמה נפש שיש בה ד' אמות על ד' אמות והגשר והקבר שיש בהן בית דירה ובית הכנסת שיש בה בית דירה לחזן ובית ע"ז שיש בה בית דירה לכומרים והאוריאות והאוצרות שבשדות שיש בהן בית דירה והבורגנין שבתוכה והבית שבים הרי אלו מתעברין עמה ואלו שאין מתעברין עמה נפש שנפרצה משתי רוחותיה אילך ואילך והגשר והקבר שאין בהן בית דירה ובית הכנסת שאין בה בית דירה לחזן ובית ע"ז שאין בה בית דירה לכומרים והאורוית והאוצרות [א] שאין בהן בית דירה ובור ושיח ומערה וגדר ושובך שבתוכה והבית שבספינה אין אלו מתעברין עמה אמר רב הונא יושבי צריפין אין מודדין להן אלא מפתח בתיהן: דף נו. *ת"ר הבא לרבעה מרבעה לריבוע עולם צפונה לצפון עולם דרומה לדרומה של עולם וסימניך עגלה בצפון עקרב בדרום: **מתני'** דף נז: *נותנין קרפף לעיר דברי רבי מאיר וחכמים אומרים אין נותנין קרפף אלא לשתי עיירות בלבד °אם יש לזו שבעים אמה ושירים ולזו שבעים אמה ושירים עושה קרפף את שתיהן להיות כאחת וכן שלשה כפרים המשולשים אם יש בין שנים החיצונים מאה וארבעים ואחת ושליש עושה אמצעי את שלשתן להיות אחד:

אירמר

כלומר כשבא למדוד התחומין (ז) אין מודדין מן החומה אלא מרחיק מן חומת העיר שבעים אמה ושירים כשיעור חצר המשכן שהיה מאה על חמשים וכשאתו מרבעים מאה על חמשים כלומר שנקח החמשים העודפים באורך על הרוחב ונוספים סביבות החמשים יהיו שבעים אמה על שבעים אמה ושירים וכשיעור זה נוסיף על העיר ומשם ואילך נמדוד אלפים אמה וזה התוספת נפקא לן מקראי בגמרא אלא שרבי מאיר מוקים לקרא לכל עיר קטנה או גדולה וחכמים שחולקים עליו סברי לא ניתן זה התוספת אלא כשהן שתי עיירות סמוכות זו לזו שכשהם כל כך סמוכים שאין בין שתיהם אלא שיעור קרפף הנזכר שהוא שבעים אמה על שבעים אמה ושירים אנו עושין אותן שתי עיירות כעיר אחת ומודדין לאנשי עיר המזרחית מסוף עיר המערבית כל תחום שבת אבל עיקר המדידה תהיה מחומת עיר המערבית בלא שום תוספת כלל: אם יש לזו שבעים וכו'. סיפא זו ר' מאיר קתני לה שנותן לכל עיר קרפף ולפיכך כשיש בין שתי העיירות שיעור שתי קרפיפות שהם מאה וארבעים ואחד ושליש חזרו שתיהן עיר אחת והיוצא מזו ללכת דרך חברתה חוצה לה מודד מחומת חברתה והולך אבל אליבא דרבנן כיון שיש בין שניהם יותר משיעור קרפף אחד מודדים לאנשי עיר מזרחית מחומתה לגמרי בלא שום תוספת ותכנס עיר מערבית בחשבון האלפים: **וכן** בשלשה כפרים המשולשין וכו'. סיפא זו [ג] רבי מאיר קתני לה דסבירא ליה דנותנין קרפף לכל עיר ועיר ואם תאמר למה הוצרך להיות האמצעי ביניהם שלא נאמר לשתי כפרים אלא שיעור קרפף אחד ביניהם (ח) ומפרש בגמרא שקולא שנית בא התנא להודיענו במדידת תחומין והיינו דקאמר וכן כמו שהקלנו במדידת הקרפיפות שאנו מוסיפין אותן על התחומין ג"כ יש קולא אחרת בדבר תחומין והאי משולשין דקתני מתני' לא משולשין ממש כלומר שיעמדו שלשתן בשורה אחת כגון זה (ט) ולא יהיה בין הראשונה לאמצעית אלא פחות מקרפף אחד והאמצעית לבין השלישית כמו כן פחות מקרפף אלא שזו השלישית עומדת מרחוק כנגד בין החיצונות כזה (י) והכי קאמר כל שאילו אתה מטיל האמצעי ביניהם ויהיו משולשין ואין בין זה לזה אלא מאה וארבעים ואחד ושליש עושה האמצעי את שלשתן להיות אחד והכי פירושא כל שאילו אתה מטיל אמצעי ביניהם וכו' כלומר האי דקתני במתני' אם יש בין שנים החיצונים מאה וארבעים ואחד לא כדס"ד שאין ביניהם יותר אלא מתני' בהכי עסקינן דמרחקי מהדדי טובא אלף או אלפים והכי קאמר אם אויר שיש בין שנים החיצונים רב מאד אם כל כך הוא גדול האמצעי שאם תכניסנו בין שנים החיצונים לא ישאר אויר בין החיצון והאמצעי כי אם קמ"א אמות לכאן וכן קמ"א לכאן דהיינו שיעור שתי קרפיפות לשתיהן רואין אותו כאילו נתון ביניהם והרי כולן אחת והיוצא מאחת מהן לילך דרך אחת מחברותיה מודד מחומת חברותיה אבל אם רב האויר יתר על כן לא אמרינן רואין (כ) בגמרא מפרש ובלבד שיהא האמצעי סמוך לשתים החיצונות לכל אחת ואחת מהם בתוך אלפים אמה שיכולין בני החיצונה לילך שם בשבת בלא עירוב ובענין זה אמרינן רואין אותו כאילו הוא באמצע בשוה (ל) מהם אבל ברחוק מזה לא אמרינן רואין [ג]:

נותנין

א משמע מלשון רבינו חננאל ז"ל שהיה רב הונא יכול להשמיענו דין זה בשני פגומין היוצאין מצד אחד דבעי' שיהא בינייהו פחות מד' אלפים אמה והא דלא נקיט מילתיה בשני פגומין שהוזכרו בברייתא קודם עיר עשויה כקשת משום דשני פגומין דברייתא איירי ביוצאין בשני רוחות ונראה דלרבא בריה דרבה בר רב הונא דאמר אפי' ביתר מאלפים אמה בין קשת ליתר מודדין לה מן היתר לא הוה מצי למימר למילתיה על שני פגומין דאפילו בעיר העשויה כקשת אם אין בין יתר לקשת כ"א אלפים אמה מודדין מן היתר אפילו אם יש יותר מארבעת אלפים אמה בין שני ראשי הקשת כדמפרש טעמו משום דאי בעי אייתי לה דרך בתים ואפי' לרבה דאמר אלפים ולית ליה טעמא דאי בעי אייתי:

המאור הקטן

[דף נז ע"ב] **רבינא** אמר מאי רביעי רביעי דתחומין פירוש שהמגרש היה מושך חמש מאות בכל ארבעת תחומי העיר ולא היה אוכל מן הקרנות כלום וכשתחשוב חמש מאות אמה על אורך אלפים של תחום שהוא בכל רוח ורוח כנגד העיר שהיא אלפים על אלפים יצא לך המגרש כאילו הוא אלף על אלף וזהו שכתב אלף אמה סביב והתחום הוא אלפים על אלפים שהן ד' טבלאות שכל אחת ואחת יש בה אלף על אלף נמצא המגרש רביע ולא צריכין לעגולא כלל לא במתא ולא באמו' דמגרש כאביי ורבא אלא הכל אנו חושבין ברבוע לדעתיה דרבינא ובמתא דהויא אלפים על אלפים ואין המגרש אוכל מן הקרנו' כלום לדעתיה דרבינא אלא מן התחומין בלבד עוד יש לפרש בדברי רבינא דאמר רביע דתחומין כי כשתחשוב תחומין בלא קרנות אלפים אמה לכל רוח ותצרף אותה כטבלא מרובעת יצאו לך ארבע אלפים על ארבע אלפים שהם שית עשר אלפי בתבראתא וכתחשוב המגרש אלף אמה לכל רוח ותצרף אותה כטבלא מרובעת יצאו לך שני אלפים על שני אלפים שהם ד' אלפים בתבראתא נמצא מגרש רביע כמו שידוע כי מרובע שנים על שנים רביעית ממרובע ד' על ד' וזה הפי' יותר נכון ורב אשי אמר מאי רביע רביע דקרנות ובכל עיר שבעולם בין עגולה בין מרובעת בין גדולה בין קטנה ולא צריכין לאוקמא במתא דהוי תרי אלפי על תרי אלפי אלא כל שהיא שאין המגרש אוכל מן התחומין כלום אלא מן הקרנות בלבד הוא שאוכל רביע מכל קרן וקרן דהויא ליה קרן תרי אלפי על תרי אלפי ומגרש אוכל ממנו אלף על אלף שהוא הרביע לפי שהוא מביא טבלא מרובעת של אלף על אלף כנגד חודה של קרן העיר באלכסון וזה הוא מגרש ערי לויה. והוי יודע כי כל החשבונות שנאמרו בענין הזה כגון ארבעה דמתא ודקרנות ותמניא (ותשעה) ושתסר ועשרים וארבעה ותלתין ושיתא כולן אלפי אלפים מהן הוא אלף על אלף שכל החשבונות ערוכות ושמורים בהלכה זו בטבלאות שכל טבלא וטבלא מהן הוא אלף על אלף והם הם(מ)האחרים המנויים בחשבונות הללו ועוד הוי יודע כי תירוצי' דאביי ורבא מתפרשים בדרכים. הדרך האחד כשתחשוב המגרש שהוא סביב העיר העגולה והוא עגול כדור כמין מטבעת לפי שעגול העיר יוצא מתוכו אם תחשוב אותו בעגול רצוף יוצא מתוך טבלא מרובעת יצא לך חשבון בין כדברי רבא בין כדברי אביי. והדרך השני אם תחשוב הטבלא של רבוע העיר עם המגרש ביחד בהוציאך יתרון המרובע על העגול ואח"כ תוציא עגול העיר לבדה מתוך עגול העיר עם המגרש יצא לך מכוון וזה פי' הדבר בדברי רבא כי העיר אלפים והמגרש אלף לכל רוח הרי ד' אלפים רבוען כמה הוי בתבראתא שתסר כמה מרובע יתר על העגול רביע דל רבעא מינייהו פשו להו תרתי סרי והוא עיר עם המגרש ביחד דל מינייהו תלתא אלפי דהוא תבראתא דקרתא בלחוד פשו להו תשעה אלפי גם דברי אביי יעלו לך על דרך החשבון הזה מכוונים כי העיר לדבריו היא אלף והמגרש אלף לכל רוח הרי רבוען כמה הוי בתבראתא תשעה אלפי דל רבעא מינייהו פשו להו שבעה אלפי חסר ריבעא דאלפא והוא עגול העיר עם המגרש ביחד דל מינייהו אלפא חסר רבעא דהוא ריבוע דקרתא בלחוד פשו להו אלפי דהוא ריבעא דקרנות ותחומין והא דא"ל רב הביבא מחוזנאה לרב אשי והא איכא מורשא דקרנתא בערי מגרש איבעיא ליה דרב אשי איבעיא ליה דלדידיה ל"ק ולא למעמיה דהא אמר מאי רביע קרנות כי קא מבעיא ליה למעמייהו דרבא ודאביי דמוקמי ליה במתא עגולתא ושהמגרש שלה כמו כן נחשב בעגול אלף אמה סביב ואי בעיא ליה לרב חביבא כיון שאנו מרבעין את העיר הרי מורשא דקרנתא של

שלטי הגבורים

א רבינו לא פסק כמאן ורבינו תם כ' דהלכה כרב הונא דגדול היה וגבר סמכא יותר מחייא בר רב דהוי זוטר מיניה טובא כדמוכח בפ' יש בערכין שהרי רב הונא מוכיחו והנך אמוראי דלקמן קיימי כוותיה רב אידי אמר ר' חנינא דמתני' אליבא דרב הונא נאו משולשין וכו' דלחייא בר רב יכולין להיות משולשין ממש וכן ...

רבינו יהונתן

גמ' נותנין קרפף לזו וקרפף לזו. אליבא דרבנן שמודים שלשתי עיירות נותנין קרפף כונתם לתת לכל עיר ועיר קרפף ואפילו יהיה בין שתי העיירות מאה וארבעים ואחת אמה דזהו שיעור שתי קרפיפות נעשו שתי העיירות להיות אחת והיוצא מזו ללכת דרך חברתה הולה לה מודד מחומת חברתה והולך לו עוד אלפים אמה: ור' חייא בר רב פליג ואמר שאפילו ב' עיירות צריך שיהיו שתיהן בתוך שבעים אמה ולא יותר שאם יהיה ביניהם יותר ראוי למדוד התחום מחומה של עצמה וסוגית המשנה כולה הולכת כחייא בר רב ומפורשת כל המשנה לדעת חייא בר רב ואע"פ שהוא מחמיר בעירוב הלכתא כוותיה: (כ) ומותר ליכנס בתחומה. שאין התחום נכנס בשם עיר אבל עיבורה נקרא על שם עיר: אלא ש"מ בעיבורה. כלומר שכל כך היו קרובים לחומה שהיו עומדים בתוך שבעים אמה וקא קרי לעיבורה של יריחו יריחו: **מתני'** אין מודדין אלא בחבל של חמשים. כשאנו מודדין תחום העיר בחבל וצריכין בה שני אנשים במדידה אחד אוחז בה מכאן והשני בראש השני צריך שיהיה החבל כשיעור הזה של חמשים לא פחות ולא יותר לא פחות מפני שמרבה את התחום לפי שכשהחבל קצר יכולים למתחו כרצונם ומאריך המדה ולא יותר מפני שממעט התחום לפי שכובדו של חבל מכפילו באמצעיתו ונקצר שאין יכולין למשכה: ולא ימדוד אלא כנגד לבו. קבעו לו חכמים מקום (נ) לשום כנגדו ראש החבל שלא יתן זה כנגד צוארו וזה כנגד רגליו והחבל מתקצר מפני האלכסון והתחומין מתמעטין: **היה** מודד והגיע לגיא וכו'. מבליעו. כלומר אם אינו רחב (מ) חמשים אמה משפתו אל שפתו מלמעלה אע"פ שיש במדרונו הילוך יותר מאלף אין אומרין תעלה מדת מדרונו למדת התחום אלא יעמוד זה על שפתו מכאן וזה על שפתו מכאן ויבליע מדרונו בחבל אחד ואם רצה לירד בשבת במדרון הגיא יכול לירד שם ואחר כן יוצא משם ומשלים תחומו כאילו לא ירד בגיא: או לגדר. חומת אבנים שנפלה ונעשה גל גבוה ומשופע ובני אדם מהלכים עליו עולה זה על שפתו מכאן וזה על שפתו מכאן ומבליעו באותו חבל: וחוזר למדתו. ובגמרא מקשי למה לי למימר וחוזר למדתו ומשני קולא אחרת קמ"ל שאם היה הגיא או הגדר כל כך רחב שכנגד העיר שהוא מודד תחום העיר אינו יכול להבליעו בחבל של חמשים אבל אם ילך לאחד מראשי הגיא שלא כנגד העיר יכול להבליעו שריך ליה לאותו המודד שילך שם ויבלענו ואח"כ חוזר לכנגד אותו מקום שהניח שהיה כנגד העיר ומשלים את מדת התחומין: ובלבד שלא יצא חוץ לתחום. כלומר שאם היה כל כך ארוך שראשיו הקצרים שיכול להבליעם [ג] הם יוצאין חוץ לתחום העיר וכל שכנגד התחומין אינו יכול להבליעם מפני רחבו אע"פ שיכול להבליעו שלא כנגד התחומין לא שריך ליה להבליעו חוץ לתחום גזירה שמא יאמרו הרואין מדת התחומין של לידי העיר באה עד לכאן: ואם אין יכול להבליעו שכל כך הוא רחב [בכל הצדדים]: בזו א"ר דוסתאי שמעתי שמקדרין בהרים. מקדרין נוקבין רואין אותו כאילו נוקבין אנו אותה ומודדין אותו דרך אותו הנקב ולמעוטי מדרונו הן עושין כן ולא נקיבה ממש אבל ממעטין קצת ממדרונו אע"פ שאנו מודדין מדרונו ומפרש בגמרא כיצד אנו ממעטין ואומר שאין מודדין אותו אלא בחבל של ארבע אמות והתחתון מניח את החבל כנגד לבו והעליון כנגד מרגלותיו ומתמעט מדרון של כל ארבע אמות כשיעור חצי קומת אדם ובזו דקתני בא למעט מדידה שהיא מן התורה כגון מדידת ערי מקלט ומדידת ערי [דף נח:] עגלה ערופה דלא מקלינן בהו כ"כ אלא אנו מודדין אותה מדידה יפה וכל המדרון הוא נחשב כאילו הוא [מישור] גמור: **גמ'** לא יפחות מפני שמרבה. מפורש בפי' המשנה: של מגג. כמו גמי: לפרה. לפי שכל מעשה פרה היו נעשין בכלי אבנים שאין מקבלין טומאה לריך ג"כ שיהיו החבלים מדבר שאין מקבלין טומאה: נצרים. נורי דקל ונקרא חבל המצרי: לסוטה. ולפי שעשתה מעשה מצרים שהיו שטופים בזמה לפיכך קושרין לה חבל המצרי על דדיה: ושל פשתן למדידה. למדידת תחומין וערי מקלט ועגלה ערופה: **פיסקא** מדקתני חוזר למדתו וכו'. מפורש בפי' המשנה: אם היה גיא מעוקם. ואינו יכול להבליעו מקדר ועולה וכו' וה"ק ואם היה גיא מעוקם והולך וסובב את העיר והוא כ"כ רחב שאינו יכול להבליעו בחבל של נ' לרוח מערבית עד שהוא מתעקם (נ) ולצפון הוא מתחיל להשוות ואותה הבלעה אינה מועלת למדידת תחומין של מערב: מקדר ועולה. ומפרש בגמרא כיצד מקדר כלומר שמודד גם מדרון הגיא אך לא מדידה יפה לחשוב כל המדרון עלמו אלא מודד בחבל של ד"א והתחתון כנגד לבו ועליון כנגד מרגלותיו וכדי שלא יקצר החבל באלכסון ומרויח שמאריך התחומים שיעור חצי קומת האדם לכל ד"א: הגיע לכותל וכו'. אלא מודד והולך לו [ויש] שגורסין אלא אומדו והולך לו לפי שהכותל זקוף יותר מדאי ולא חזי כלל להילוך לא בנחת ולא בקשה לפיכך אין גובהו ושיפועו עולה למדת התחום אלא אומדו כשיעור עובי הכותל וזהו כמו שמודדו שמודד רחב הכותל דזהו עוביו: **לא** שנו. זה שאנו מקילין במדידה [ג] היכא דלא ניחא תשמיש הכותל

תורה אור נר מצוה

גמ' איתמר רב הונא אמר נותנין קרפף לזו וקרפף לזו ר' חייא בר רב אמר אין נותנין אלא קרפף א' לשתי א עיירות. גרסי' בנדרים* הנודר מן העיר מותר ליכנס בתחומה ואסור ליכנס בעיבורה מנא לן דעיבורה דמתא כמתא דמי אמר רבי יוחנן דאמר קרא ויהי בהיות יהושע ביריחו מאי ביריחו אלימא ביריחו ממש והכתיב ויריחו סוגרת ומסוגרת אלא שמע מינה בעיבורה: **מתני'** ב* אין מודדין אלא בחבל של ב חמשים אמה לא פחות ולא יותר ולא ימדוד אלא כנגד לבו היה מודד ובא והגיע לגיא או לגדר מבליעו וחוזר למדתו והולך לו הגיע להר מבליעו וחוזר למדתו *ובלבד שלא יצא חוץ לתחום ואם אינו יכול להבליעו בזו אמר רבי דוסתאי [א] א"ר ינאי שמעתי (א) שמקדרין בהרים: **גמ'** תנא לא יפחות מפני שמרבה ולא ירבה מפני שממעט תני רב יוסף שלשה חבלים הן של מגג ושל נצרים ושל פשתן של מגג לפרה דתנן כפתוה בחבל של מגג ונתנוה על גבי מערכתה של נצרים לסוטה דתנן אחר כך מביא חבל המצרי וקושרה למעלה מדדיה ושל פשתן למדידה: היה מודד ובא והגיע לגיא וכו': מדקתני חוזר למדידתו מכלל דאם אינו יכול להבליעו הולך למקום שהוא יכול להבליעו ומבליעו וצופה (א) כנגד מדתו וחוזר תנינא להא דת"ר היה מודד והגיע לגיא אם יכול להבליעו בחבל של חמשים אמה מבליעו ואם לאו הולך למקום שיכול להבליעו ומבליעו וצופה וחוזר למדתו ואם היה גיא מעוקם מקדר ועולה מקדר ויורד הגיע לכותל אין ג אומרים יקוב את הכותל אלא (ב) מודד והולך לו ואי ניחא תשמישתיה מודדו (ג) (א) מדידה יפה אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו ד אלא שאין חוט המשקולת יורד

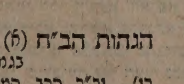
רש"י

גמ' אתמר רב הונא אמר כו' ור' חייא. אליבא דחכמים דמתני' פליגי: אין נותנין אלא קרפף אחד כו'. ומתניתין דקתני אם (ג) לו ע' אמה כו' מוקי לה כר"מ ואשמועינן דלשתי עיירות נותנין שתי קרפיפות לר"מ: **מתני'** לא פחות ולא יותר. טעמא מפרש בגמרא: אלא כנגד לבו. קבעו לו חכמים מקום לשום ראש החבל כנגד לב כל אחד שלא יתן זה כנגד צוארו וזה נגד רגליו והחבל מתקצר והתחומין מתקצרין ומתמעטין: מבליעו. אם אינו רחב נ' אמה משפתו אל שפתו מלמעלה ואע"פ שיש במדרונו הילוך יותר מאלף אין אומרים תעלה מדת מדרונו למדת התחום אלא זה יעמוד על שפתו מכאן וזה על שפתו מכאן ומבליע מדרונו בחבל אחד: לגדר. חומת אבנים שנפלה ונעשית גל גבוה ומשופע ובני אדם הולכים עליו: וחוזר למדתו. בגמרא מפרש מדקתני וחוזר למדתו משמע שאם (ד) רחבה כנגד העיר יותר מחמשים ואינו יכול להבליעו שם בחבל חמשים ובאחד מראשיו שלא כנגד העיר יכול להבליעו הולך ומבליעו שם והולך ומודד שם משפתו ולהלאה עד כנגד מקום שכלה בו רוחב הגיא כנגד העיר [וחוזר למדתו (ה)] ומשלים בו את מדת תחומיו: ובלבד שלא יצא חוץ לתחום. שאם היה רוחב הגיא כנגד העיר יוצא חוץ לתחום וזה הולך ומבליעו שלא כנגד העיר ומודד משפתו לא ימדוד אלא עד כדי השלמת תחומין וצופה כנגד מקום שכלה מדתו תוך הגיא כנגד העיר ויציין את *מדת התחום (ו) ולא ימדוד וילך חוץ לתחום עד כנגד מקום תכלית שפת הגיא שכנגד העיר לידע כמה אמות יצא וכמנין אותן אמות יחזור ויכנס תוך הגיא ויציין משם גזירה שהרואהו מודד והולך שם יאמר שמדת תחומים באה ע"כ ל"א שלא יצא חוץ לתחום אם היה ארוך (ז) (וראשה קצרה ויוצאין חוץ לתחום העיר) ואינו יכול להבליעו בשום מקום נגד התחומין מפני רחבן ויכול להבליעו שלא כנגד התחומין לא יצא להבליעו שם גזירה שמא יאמרו מדת תחומין של לידי עיר באה ע"כ: בזו א"ר דוסתאי כו'. בזו למעוטי ערי מקלט ועגלה ערופה דאין מקדרין כדאמרינן בגמרא: שמקדרין. נוקבין רואין כאילו נוקבין אותו ומודדין דרך הנקב למעוטי מדת מדרונו כדאמרינן בגמרא שמודדין אותו בחבל של ד' אמות והתחתון מניח החבל כנגד לבו והעליון כנגד מרגלותיו ומתמעט מדרון של כל ארבע (ח) חצי קומת אדם: **גמ'** מפני שמרבה. כשהחבל קצר נמתח הרבה ומאריך *אמה: שממעט. שכובדו מכבידו באמצעיתו ומתקצר ומקרא יליף בגמ' בתלמודא דאמרה תורה בחבל של נ' אמה מודד: מגג. יונ"ק בלע"ז לפי שאינה מקבלת טומאה שיהו כל מעשה פרה בטהרה: נצרים. ערבה קלופה וי"מ נורי דקל והוא סיב: הולך למקום כו'. פירשתי לעיל: ואם היה גיא מעוקם. שהיה הגיא הולך ומתעקם וסובב את העיר (ט) כשהוא מודד תחום מערב אינו יכול להבליעו בחבל של נ' לרוח מערבית עד שהוא מתעקם לצפון שם הוא מתחיל להשוות ואותה הבלעה אינה מועלת למדידת תחומי מערב (י) ומקדר ועולה: מודד מדידה יפה. כקרקע חלקה: לא שנו. דמקדר אלא

תוספות

... ע"י אומד משום דיש טורח לעלות אבל אם לא היה יכול להבליעה בחבל של חמשים ... באומד כיון דאין בו טורח יותר לקדר בכותל מבגיא ומיהו לא איירי כשהכותל זקוף כל ... יורד כנגדו דאל"כ לא היה צריך למדוד השיפוע בירידה ובעליה אא"כ יש מישור בראש הכותל ... כדאמר שמואל דמודדו מדידה יפה ופרש"י דאין מדרונו ממעט התחום אלא נכנס לתוכו ... לו לשפתו ומשלים מדתו והולך ובדבר זה יש חילוק בין גיא לגדר דבגיא לא התירו אומד כיון דיכול להבליעו בחבל משפתו אל שפתו:

ד פירש"י לא שנו שמקדרי' ובשביל שהזכיר קידור ולא הזכיר הבלעה פי' התוס' דקאי אגיא מעוקם. וכתב הרא"ש ז"ל וקשה למה שמואל יאמר דבריו אברייתא ויניח משנה שלימה לכן אני אומר דשמואל אמתניתין אמרם למילתיה ומה שהזכיר רש"י קדר ולא הזכיר הבלעה אע"ג דקאי אקדר והבלעה דמתני' אומר אני דמשום

הגהות הב"ח (א) נ"ב כזה: בגמרא והא כו'. וכ"כ הרב המגיד בפכ"ח והרמב"ם. ולפי זה ג' דינים (כאן חסר תיבה אחת בכ"י) מודדו מדידה יפה כקרקע חלקה. ג' אם הוא זקוף כל כך שחוט המשקולת יורד כנגדו שאז יכול רחבו בראש הכותל מודד הרחב לבד מדידה יפה: (ג) נ"ל לזו: (ד) נ"ב היה: (ה) נ"ב כנגד העיר אבל לא: (ז) וראשיו קצרין כנ"ל: (ח) נ"ב אמות: (ט) נ"ל כשהוא: (י) מקדר כנ"ל: (כ) נ"ל מותר ראש החבל כנגד לב כל אחד שלא כנ"ל: (מ) נ"ל אלא: (נ) לצפון שם הוא כנ"ל:

(ג) נ"ב נראה מדברי הרי"ף שבגיא מודדין מדידה יפה התם ניחא תשמישתיה ... בכותל א' אם לא ניחא תשמישתיה ... והולך לו. ב' אם ניחא ...

המאור הקטן

הקו היוצא מן העגול לכל זויות וזויות ד' אמות אמה לכאן וד' מאות אמה לכאן וזהו כלל דברי רב אשי שאין חשבון הברייתא במה שמשתכרת העיר ארוך ע"ד רבוע בתבראתא אלא בקו בלבד: ופלוגתא דרב הונא וחייא בר רב בקרפף לא פסק הרי"ף הלכתא כמאן ונראה שסומך לו על מה שמסור בידינו שאנו הולכין להקל בעירובין ובתחומין וא"כ הוא הלכה כרב הונא דאמר נותנין לו קרפף לזו וקרפף לזו

הכותל וכן זה שאנו מקילין במדידה בקרקעית הגיא (ה) אלא שבדק מדרון הלוך כל הגיא ולא נשאר בגיא מקום שהוא שוה ויהיה מישור וזהו שאין חוט המשקולת יורד כנגדו כשמניח חוט המשקולת הבנאים אצל שפתו והיא יורדת לעומקו מתרחקת בשיפועו ומעכבה המדרון מלירד כנגדו דרך ישר כדרך הבנאים להשוות הכותלים זה תחת זה כדי להשוותה (ט) למטה עד למעלה שלא תהא שורה אבן אחת יוצאת ואחת נכנסת אלא מרחיקו מלמטה כנגדו שאין השפוע שבגיא מכוון (י) ולקמן מפרש דעד ד' אמות קרי ליה ירידה כנגד שירחיק

רש"י

(ג) שהוא משופע כ"כ שאין חוט המשקולת יורד כנגדו כשמניח חוט משקולת הבנאים אצל שפתו והוא יורד לעומקו אז המדרון מעכבו מלירד כנגדו אלא מרחיקו מלמטה כנגדו (שאין השפוע) [משמע] מכוון ולקמן מפרש דעד ד"א [קרי](ג) יורד(ג) כנגדו שירחיב בשיפוע את המשקולת לקרקעית ד"א (ד) מכנגד שפתו העליונה : אבל חוט המשקולת יורד כנגדו · ששפתו זקופה מאד שאין מתרחק שפת (ד) תחתיו מכנגד שפת גובהו ד"א אין מדת מדרונו ממעט מדת התחום אלא יכנס לתוכו ומודד קרקעיתו מדידה יפה בקרקע חלקה ויוצא לשפתו ומשלים מדתו והולך : וכמה עומקה של גיא. דנימא מבליעו כשאין רוחב חמשים : אלפים · אבל יותר מאלפים אפי' יכול להבליעו אין מבליעו אלא מקדר : התם כשאין חוט המשקולת יורד כנגדו · פלוגתא דת"ק ואחרי' הלכך כיון דחזי להילוך במקצת אזלינן לחומרא(ה):כמה יתרחק חוט המשקולת מכנגדו דקרי ליה אין יורד כנגדו והחמיר ביה : מתלקט עשרה מתוך ד' · הבא ללקט כמה מגביה והולך מונא י' טפחים גובה קודם (ה) שיגביה להילוך ד' אמות אבל מתוך ה' אמות כיון שזוקף כל כך אומדו באומד בעלמא : שלא יצא חוץ לתחום · פירשתי לעיל : תחתון כנגד לבו ועליון כנגד מרגלותיו · פירשתי לעיל : בערי מקלט · בתחום ערי מקלט לקלוט דתנן כשם שהעיר קולטת כך התחומים קולטים : בעגלה ערופה · כשמודדין איזהו עיר קרובה אל החלל : מפני שמדידתן מן התורה · הלכך לא מנינן בה מידי אלא מודדין הרים (ו) וגבעות כקרקע חלקה : מתני' (ז) אין מודדין אלא מן המומחה · הבקי במדידה ובעמוד פירשה בע"א : ריבה למקום אחד ומיעט למקום אחר · שנמצא סימני תחום זה ארוכים ובולטין מכנגד סימני תחום קרן שכנגדה : שומעין למקום שריבה · ומוציאין מדה הקצרה כנגדה מפני שלא מתח החבל כל צרכה ולכך נתקצרה ותניא בתוספתא שצריך למותחה בכל כחו: ריבה לאחד ומיעט לאחר · מפרש בגמרא:

נר מצוה

יורד כנגדו *אבל חוט המשקולת יורד כנגדו דף נח: מודדו מדידה יפה וכמה עומקו של גיא אמר רב יוסף אלפים איתיביה אביי עמוק מאה אמה ורחב חמשים מבליעו ואם לאו אין מבליעו הוא דאמר כאחרים דתניא אחרים אומרים אפילו עמוק אלפים ורחב חמשים מבליעו איכא דאמרי אמר רב יוסף אפילו יותר מאלפים כמאן לא כרבנן ולא כאחרים התם בשאין חוט המשקולת יורד כנגדו הכא בשחוט המשקולת יורד כנגדו ואם חוט המשקולת יורד כנגדו עד כמה (א) אמר אביי וכן תני רמי בר יחזקאל ד' אמות : הגיע להר מבליעו וחוזר למדתו : אמר רב הונא בריה דרב נתן לא שנו אלא א (א) בהר המתלקט עשרה טפחים (ב) מתוך ד' אמות אבל בהר המתלקט י' טפחים מתוך חמש [א] אומדו והולך לו וכן הלכתא : °ובלבד שלא יצא חוץ לתחום : מאי טעמא אמר רב הונא גזירה שמא יאמרו מדת תחומין באה לכאן פי' שלא יבאו לטעות הרואין ויאמרו מדת תחומין באה לכאן : ואם אינו יכול להבליעו וכו' : כיצד מקדר תאנא תחתון כנגד לבו ועליון כנגד מרגלותיו אמר אביי נקטינן אין מקדרין אלא בחבל של ד' אמות אמר ר"נ אמר רבה בר אבוה אין מקדרין לא בערי מקלט ולא בעגלה ערופה מפני שהן של תורה : **מתני'** אין מודדין אלא מן המומחה ריבה למקום אחד ומיעט למקום אחר שומעין למקום שריבה ריבה לאחד ומיעט לאחד שומעין למרבה ואפי'

(כ) כנגד שפתו העליונה עד קרקעיתו מלמטה כמלא שאין מישור בכל קרקעי' הגיא ומ"ה אין מודדו מדידה יפה אלא מקדר ויורד מקדר ועולה לצד האחר שעולה ממנו אל שפת הגיא: אבל אם הי' חוט המשקולת יורד כנגדו. כלומ' ששפתו זקופה מאד שאין מתרחקת שפת תחתיתו מכנגד שפת גבהו ד"א והשאר מן הגיא הוא מישור ושוה אין מדרונו ממעט מדת התחום על ידי קדור אלא נכנס לתוכו [ב] ומודד קרקעיתו מדידה יפה כקרקע חלקה ושוה ויוצא לשפתו ומשלים מדתו והולך: וכמה עומקו של גיא. דנימא מבליעו כשאינו רחב נ' : אמר רב יוסף אלפים אבל יותר מכן אפילו יכול להבליעו אין מבליעו אלא מקדר : ואם לאו· אין מבליעו כולו אלא מקדר : הוא דאמר כאחרים. רב יוסף דאמר אלפים ס"ל כאחרים *) (ג) דאפילו יותר מאלפים מבליעו בחבל נ' אם יכול להבליעו : לא כרבנן · דרבנן עד מאה סבירא להו: ולא כאחרים. דהא אמרי עד אלפים אמה ולא יותר : התם . מחלוקת דר"מ ורבנן דאליבא דדברי הכל ביותר מאלפים אינו מבליעו אלא מקדר מיירי שאין חוט המשקולת יורד כנגדו אלא הולך בשיפוע וכמלא שיכול אדם לירד בנחת לתוך הגיא ולפיכך ראוי למדוד מדרונו בענין קדור ולא בענין מדידה יפה : הכא בחוט המשקולת וכו'· רב יוסף שאומר אפילו בעומק יותר מאלפים מבליעו מיירי בגיא שקשה ירידתו לתוכו הרבה כמו שיורד בכותל גבוה שקשה לירד לתוך הבור ולפיכך אין לנו למדוד מדרון הגיא כלל אלא מבליעו בחבל כיון שיכול להבליעו : וכי חוט המשקולת יורד כנגדו עד כמה כלומר כמה טפחים אנו רוצין שיהו זקופין ככותל זקוף שנאמר שתהא קשה ירידתו לתוכו ונבליענו בחבל נ' ולא נצטרך למודדו : אמר אביי ד' · **) טפחים ויותר כ"ש אבל אם לא היו ד' אלא ג' כיון שהוא עמוק יותר מאלפים אין רשאי להבליעו אלא מקדר אבל לא מדידה יפה כיון שהוא מדרון ואין קרקעיתו שוה וחלק אלא בעלייתו וירידתו מדרון : **פיסקא** ל"ש · שמבליעו להר אם יכול ואם לא יכול מקדרו כלומר שמודד אלכסונו לא אמרן אלא בהר המתלקט עשרה טפחים מתוך ה' כלומר דניחא תשמישתיה לעלות במדרונו שהרי יש במדרונו ה' אמות שהם ל' טפחים קודם שיגבה ההר י' טפחים וכזה השיעור היה כבש המזבח שהיה ל' אמה לגובה ט' אמות של מזבח בלא קרנות המזבח והיו עולין בו במשא כבד עם איברי העולות והאימורין נמצא שכבשים במדרון ג' חלקים יותר על חלק הגבוה ניחא תשמישתיה אבל הר המתלקט י' מתוך ד"א שהם כ"ד טפחים שאין ג' חלקים במדרון יותר מן הגובה לא ניחא תשמישתיה כלל ואפילו אינו יכול להבליע אין מקדרו בחבל של ד"א אלא אומדו והולך לו ויש גורסין מודדו והכל אחד שמודד עביו של הר בראשו ואומדו לפי ראות עיניו שכך עולה עביו וחוזר למדתו ולורת הרב אלפסי בהר המתלקט אין ללמוד כלל ***) [מראש]המזבח שאינו מודד המדרון אלא המישור:ובלבד שלא יצא חוץ לתחום· מפורש בפי' המשנה: אין מקדרין לא בערי מקלט וכו' · אלא מודדין מדידה יפה שאע"פ שאנו מקילין בדרבנן אבל במדידה דאורייתא לא מקילינן וזהו דקתני במתני' בזו ולא באחרת : **מתני'** אין מודדין אלא מן המומחה. פי' גאון ז"ל מלשון (במדבר לד) ומחה אל כתף ים כנרת קדמה והוא לשון (מ) הגעה והשגה כלומר אין מתחילין למדוד אלא ממקום [מישור] שנוכל להגיע ממנו אל סוף התחום ולא נצטרך להניח מקום מדידתנו ולילך למקום אחר כדי להבליע הגיא או הגדר שכנגדנו ומ"מ אם התחלנו למוד ופגענו בהן נדון בהם הדין המפורש במשנה ואם לא נוכל להמלט בשום צד שלא נפגע בהם כך נעשה כאשר אמרנו וי"מ אותו כפשוטו שאין מוסרין מדידת התחום אלא למי שהוא ידוע ומומחה שהוא בקי בדיני המדידה והוא מדקדק במדידה:ריבה למקום אחד ומיעט למקום אחד·כלומר כשמדד אלפים אמה לרוח מזרחית ומדד ג"כ אלפים לרוח מערבית וניכר לכל ומפורסם למראית העין שאין תחום של מזרח ארוך כמו אותו התחום של מערב כג' אמות או ק' על איזה מהן נסמך אם למדידו הקצרה ונחסר מן הארוכה כשיעור היתרון שנודע לכל שיש בה ונאמר שטעה באותה המדה הארוכה או שמא נאמר שטעה במדה הקצרה וצריך שנוסיף עליה ובא התנא להשמיענו דתלינן לקולא ונאמר כי זה בקי הוא ושמא מפני שלא מתח מתחלה החבל כל צרכה נתקצרה דתניא בתוספתא שהוא צריך למותחה בכל כחו ומוסיפין על הקצרה ומקולי עירוב שנו כאן : ריבה לאחד ומיעט לאחד. מתרץ בגמרא ריבה א' ומיעט א' כלומר מודד א' ריבה ומודד אחד מיעט באותו רוח עצמו כגון שנעקרו התחומין ונסתפק להם ובאו ומדדו (נ) בתחלה ע"י מודד אחר ויצאה להם המדה השנית חוץ למדה הראשונה שנתברר להם בסוף מקום המדה הראשונה אעפ"כ שומעין למדה השניה שהיא מרובה וקאמר בברייתא ובלבד שלא ירבה השני על הראשון יותר ממדת העיר באלכסונה כי שמא ראשון טעה ולא ריבע את העיר אלא שמדד ממנה כמו שהיא עגולה מג' זויות והשני הוא בקי וריבע אותה והוציא לה זויות ונשתכר באלכסונה ויש לנו לתלות זה האלכסון כנגד כל הרוח כולו כי שמא לכאן הוציא את הזויות או שמא לכאן והוא בקי (ס) בריבועה יותר ממנו ותולין לקולא עד שיתברר לנו שהוא

*) דאפילו אלפים מבליעו כצ"ל : **) גי' מהר"ם ד' אמות : ***) באלפס ד"ס הגי' מכבש :

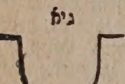
סיפיה דמילתיה דשמואל נקט קדור ושבק הבלעה והא דקאמר אבל חוט המשקולת יורד כנגדו מודדו מדידה יפה פירוש ואין שיפוע הירידה והעליי' עולה למידת תחומה הייט דוקא לענין קידור דסקיט חכמים כיון דהשיפוע הוא פחות מד"א וגם יש טורח גדול בקדרו כיון שאין משופע אבל בהבלעה שהוא יכול להבליעו בקל בחבל של נ' אמה משפתו אל שפתו לא הקלו חכמים:

א כתב הרא"ש דאיכא שלשה חלוקי דינין בהר וכותל אם חוט המשקולת יורד כנגדו אינו מודד השיפוע כלל אלא אם יש מישור בראשם מודדו מדידה יפה כמו שאמרנו בגיא. ואם אין חוט המשקולת יורד כנגדו ומתלקט עשרה מתוך חמש מבליע או מקדר והיינו ניחא תשמישתיה ואם מתלקט עשרה מתוך ארבע אומדו והולך והיינו לא ניחא תשמישתיה ובגיא לא הזכירו אומד אלא כשאין חוט המשקולת יורד כנגדו מקדר או מבליע וכשחוט

הגהות הב"ח

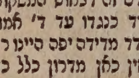
(א) אמר אביי וכו' עד תיבת שהגיע מוקפת וכ"ב כך היא הגי' בא"י אמר אבימי ארבעה וכן תני רמי בר יחזקאל. וכך כתב הרב המגיד בפכ"ח מהל' שבת שכך מצא הגירסא בהלכות הרי"ף ובספר העיטור ופירשה שהשמועה היתה נלישנא בתרא אליבא דרב יוסף דאמר בחוט המשקולת יורד כנגדו אפי' יותר מאלפים סוף סוף שיעורו עד כמה והשיב אבימי עד ארבעה ר"ל ארבע' אלפים כלומר שהיה בעמקו פחות מד' אלפים אבל אם יש בעמקו ד' אלפים אינו מבליעו בחבל של נ' אמה אפי' חוט המשקולת יורד כנגדו וכך פסק הרמב"ם ז"ל שם . גם מדברי ה"ר יונתן נראה להדיא שהיה גורס כך כדברי הרי"ף אלא שפירש בע"א דארבעה ר"ל ד' טפחים וקאי נמי אלישנא בתרא דרב יוסף דבעמקו של גיא יותר מאלפים אין רשאי להבליעו אא"כ זקוף בשפתו ממש ד' טפחים ואח"כ מתחיל השפוע כזה

גיא

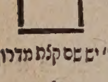
אבל אם הזקיפה הוא היא פחותה מד' טפחים או מקדרי'. ומ"ש ה"ר יונתן קודם זה דבחוט המשקולת יורד כנגדו עד ד' אמות מודד מדידה יפה היינו ר"ל שאין כאן מדרון כלל כזה

גיא

ואפי' יש שם קצת מדרון כזה

גיא

מ"מ כיון שאין מתרחקת שפת תחתיתו מכנגד שפת גבהו ד"א ה"ל כאילו אין מדרון כלל ומודד קרקעיתו מדידה יפה לבד וזה הוי חומרא דלא ממעטי' ליה ע"י קדור אלא קורא ... אבל אם אין חוט המשקולת יורד כנגדו עד ד"א אז מקילין ביה וממעטי' ליה ע"י קדור וא"כ לפירושו הא דקאמר ... חוט המשקולת יורד כנגדו לא הוי פירושו כפירש חוט המשקולת יורד כנגדו שבדברי רב יהודה אמר שמואל. וזה ודאי דוחק גדול. גם לפי פי' שפירש ד' טפחים א"כ מנ"ל לפרש למעלה דשיעור חוט ... עד ד"א שהרי פי' ד' דקאמר אבימי ורמי בר יחזקאל פירושו הוי ד"ט וא"כ אין לך ראיה מן הגמ' לשיעור ד"א הללו. גם יש תימה בדבריו שהוא קורא הקדור קולא ומדידה היפה בקרקעות הגיא הוא קורא חומרא ולפי ... הוא הסיפך שהרי כשהוא מדלג כל השפוע ואינו מודד אלא קרקעית הגיא מרויח כל השפוע משא"כ בקדור וק"ל : (ב) מתוך ה' אמות אבל כו' מתוך ד' אומדו כצ"ל : (ג) כנגדו שירחי' השיפוע כו' לקרקעיתו ד' אמות כצ"ל : ... נ"ל תחתיתו : (ה) נ"ל שיגיע לסילוק ה' אמות אבל מתוך ד"א כצ"ל : (ו) נ"ל וגאיות : (ז) ה"ג אין מודדין אלא מומחה כצ"ל : (ח) ע"י קידור לא אמרן כו' סילוק כל הגיא כצ"ל : (ט) נ"ל מלמטה : (י) כ"ב תימה דהכא נקט ... נא דרש"י והוא בעצמו לקמן פירש דארבעה ר"ל ארבע' טפחים דלא כפרש"י וכמ"ש בסמוך : (כ) נ"ל מכנגד : (ל) נ"ל אפילו והוא התחלת הדיבור : (מ) נ"ב ורב אלפס פי' שהוא מקום שוה ומישור נראה שדעתו כדעת ... על פי מה שפירש ר"ח דבריו בתוס' כלומר דרך ישרה ומכוונת כנגד העיר שלא ילך לצדדין וימדוד ואח"כ יבא כנגד העיר ונפסה כנגד [חסר בכ"י] כן דלפעמים יש כנגד העיר הרים וגאיות שיש לו להבליע או לקדר . ... רבינו ירוחם בני"ב ח"ח בשדיה שר"ח כתב ממש כלשון הרי"ף ושר"ח פירש דברי ר"ח כמ"ש התוס' וממילא שכן היה דעת הרי"ף ג"כ . אבל לבי מגמגם בלשון ומישור שאמר שאינו משמע כלל שכוונתו שיהא מכוון כנגד העיר . ... נראה לענ"ד שאפשר לפרש כונת הרי"ף שאמר כנגד העיר יש מקום שוה ומישור בקרקע חלקה אע"פ שיש ג"כ באותה צד במקום אחד הרים וגאיות אין מודדין אלא במקום שוה ומישור ומקולי עירוב שנו כאן כמו שמשמע כל דברי ... זו אבל אם אין באותו הצד רק מקום הרים וגאיות שלא יוכל להמלט בשום צד שלא נפגע בהם כשנדון בהם הדין המפורש במשנה וכמו שפירש הגאון ואין בין פירוש הרי"ף לפי' הגאון חלוק בדין אלא בפי' לשון מומחה לבד. אלא לפי' ר"ח ע"פ ... שפירש ר"ח נראה לומר שס"ל לפרש המשנה לחומרא ומודדין במקום שיש הרים וגאיות אע"פ שיש ג"כ באותה הצד מקום שוה ומישור בקרקע חלקה.ולבי אומר לי שלא היה כתוב לפני ר"ח בפירש ר"ח רק אין מודדין אלא מן המומחה וכך משמע ... וס' ואשיר"י והגהות מיימוני בפכ"ח מה"ש. שוב מצאתי כך להדיא במרדכי הארוך וז"ל ור"ח גרים אלא מן המומחה ופר"ח דרך ישר ומכוונת כנגד העיר שלא ילך לצדדין כו' ודלא כדמשמע מדברי רבינו ירוחם ודו"ק : (נ) נ"ל שנית : (ס) ברבוע כצ"ל :

הגהות חו"י

(א) נ"ב מסר"י נראה שהרי"ף גר עלים בזה : (ב) נ"ב דניחא תשמישתיה : (ג) נ"ב אין יורד : (ד) נ"ב ר"ל מה מה שאינו כנגדו רק רחוק הוא ד"א : (ה) נ"ב ויותר מאלפים אינו מבליעו מה שא"כ בשחוט המשקולת יורד אפילו ביותר מאלפי' מבליעו והוא קולא ולעיל שבחוט המשקולת יורד מודדו מדידה יפ' מיירי באינו יכול להבליעו והוא קולא יותר וי"ל דוקא בגיא מעוקם :

הגהות מא"י

[א] נ"ל מודדו והולך לו : [ב] ומדלג כל הגאיות :

חדושי מהרמ"ז

בא"ד שם דעד ד"א קרי לי' ירידה וכו' ע"כ. פי' עד ד"א ולא עד בכלל ומ"ש שירחיק נמשך על מה שאמר לעיל שאין חוט המשקולת יורד כנגדו אלא שמרחיק וכו' : בהרר"י ד"ה וכי חוט המשקולת וכו' עד כמה וכו' . לשונו מגומג' ומוטע' וצריך להפך הלשון ולהגיה הרבה אבל הסמוכן ממ"ש ד"ה לא שנו שר"ל כפרש"י ז"ל עד כמה הוי אין יורד כנגדו ומפ' ד' אמו' אבל פחו' מארבע אמות הוי ירידי' כנגדו ומבליעו או שמפ' עד כמה חשוב יורד כנגדו ומפ' עד ד"א ולא עד בכלל כדפירש לעיל . ומ"ש הרר"י אבל אם לא הוי ד' וכו'. נ"ל אם הוי ד' או ה' וק"ל : בהרי"ף לא שנו אלא בהר המתלקט י"ט מתוך ה' אמות אבל מתלקט י"ט מתוך ד' אמות כצ"ל ולישנא בתרא דרבא וכ"מ בנסחאות הרי"ף הישנים וכאן הוא ט"ס בהרי"ף וכפירש רש"י שעליו :

המאור הקטן

וכיר הא דאמר רבא אמר ר' אידי אמר ר' חנינא לא משולשין אלא כל שאילו מכנים אמצעי לביניהן ... בין זה לזה כלומר אין בין כל חיצון לאמצעי אלא מאה וארבעים ואחת ושליש ונראה כשהן משולשין ... היה לו להזכיר הא דאמר רב הונא חומת העיר שנפרצה במאה ומ' ואחת ושליש ועוד היה לו ... זכיר כמה יהא בין היתר לקשת ושמא הניח דבר סתום מאחר דקיימא לן כרבא בריה *דרב הונא דאמר אפילו יותר מאלפים הרי סתמו כפירושו שמאחר שלא נתן שיעור הרי היא בחזקת כל שהיא : והא דמתני רב הונא בר נתן לקולא אמר רבא לא שנו אלא בהר המתלקט עשרה מתוך חמש אבל בהר המתלקט עשרה מתוך ד' אומדו והולך לו נמצאת שמועה זו ברוב נוסחי הלכות הרי"ף ז"ל בחלוף ובשבוש והנכון כמו שכתבנו :

* נ"ל דרבה בר רב הונא

שהוא טעות בידו : ואפי' עבדים (ה) וקטנים נאמנים לומר ע"כ תחום שבת שאנחנו ראינו מפלוני שהיה מומחה לרבים שמדד התחומין והגיע לכאן : שלא אמרו חכמים את הדבר להחמיר אלא להקל. כלומר אע"פ שהצריכו חכמים ז"ל עירובי תחומין שאסרו לצאת חוץ לאלפים אמה אע"פ שלא היה אסור אלא חוץ לג' פרסאות כמחנה ישראל שהם י"ב מילין וכל מיל הוא אלפים (ו) אפ"ה לא החמירו על כל פנים אלא להקל פעמים בהם כשיסתפק לנו בהם שום ספקא : גמ' פי' מומחה מפורש בפרק המשנה הכל · עד שלא ירבה יותר ממדת העיר ואלכסונה . וק"ע אמאי לא אמר יותר מאלכסון העיר לבדו ולמה הזכיר מדת העיר וי"ל שיש לתלות שטעה המקצר שלא רבע העיר שהיתה עגולה (ז) וגם טעה שלא הניח טבלא של תחומין כנגד הקרן באלכסון כדאמרן אלא (ח) מאמצע הקרן והפסיד זויות כל האלכסון של אלפים אבל אם ריבה הטעות יותר מזה אין לנו במה לתלות וחוזרים למדוד פעם שנית או שומעין לאותו שמיעט : מתני' עיר של יחיד ונעשית של רבים מערבין את כולה כלומ' בלא שיור דכיון שהיתה לה היתר מתחלה (התיר) לטלטל [בכולה] [ב] מפני שהיתה של יחיד כמו שמפורש בגמרא כך עתה אע"פ שהיא של רבים מטלטל בכולה ע"י עירוב בלא שום שיור בעלמא ולא נגזור עליה משום גזירה : עיר של רבים ונעשית של יחיד וכו' · הא דקתני נעשית של יחיד אין מערבין את כולה כך צריך לפרש שאם היתה מתחלה של רבים וקנאה אדם כולה (ט) והוא משכיר הבתים שבה לבני אדם שהרי הם כתחלה שהיו צריכין לערב אע"פ שהוא של יחיד עכשיו צריך לשייר בעירובה כדי שיהא להם היכר באיסור שבת וטלטולו וכ"ש עיר של רבים עכשיו וכל הימים היתה של רבים והטעם מפני שהיתה בחזקת איסור מתחלתה לפיכך נגזור עליה ומצרכינן לה שיור ובההוא שיור הוי היכרא לכל שאנו מטלטלין בה משום עירוב: אלא א"כ עשה חוצה לה שיור. שלא עירבו עם שאר העיר אלא לבדן וכל שכן אם היו מערבין אותה מבואות מבואות בפני עצמן שאין שיור גדול מזה אלא רבותא אשמעינן שאפי' שיור של חוצה לה מהני לשאר העיר : כעיר חדשה כך שמה [ובה] שיערו חכמים שיורי עיירות והיא עצמה היתה שיור לעיר גדולה הסמוכה לה ור"ש פליג ואמר שאפילו שלש חצרות שיש בהן שני בעלי בתים בכל חצר וחצר הוי שיור לעיר גדולה : גמ' ורשות הרבים עוברת בתוכה · [ג] ואע"פ שאינה שש עשרה אמה שאם היה בה שש עשרה לא היה ניתר בלחי וקורה כדתנן והרחב מעשר אמות ימעט ורבי יהודה אומר [אין] צריך למעט (י) ואתנייה רב (כ) צריך למעט : ואין מערבין אותה לחצאין · בין לארכה בין לרחבה משום דכל אחד ואחד יאסר את חבירו וזהו [ד] (ל) מבוי ששכח אחד מן החצרות ולא נשתתפה בו' דאסרה אכולה דרגל האסורה במקומה אוסרת שלא במקומה : מבוי אמבוי [נמי] אסרי אהדדי כדפרישית שאפי' לרבנן דסברי שאפי' רגל האסורה אינה אוסרת הני מילי בשתי חצרות זו לפנים מזו שאע"פ שיש דריסת רגל לפנימית על החיצונה לא אסרה לפי שיש לבקש מהם בדרך פיוס שיסלקו היום דריסת רגלם ויסגרו שעריהם שהרי לא יזיק להם כלום כיון שהם אסורים במקומם כמו כן אבל ברה"ר שאין הפרש וחלוק לארכו ולרחבו של מחילה [אין] לומר תיחוד דשא ותשתמש ועוד שלא תוכל לומר לרבים שבכל העיר שיסלקו דריסתם מעל זה המבוי שעירב בפני עצמן אפי' רבנן מודו בהא דאסרי אהדדי ואפי' איכא לחי או קורה למבוי לא מהני: ומתרץ דעביד דקה · ברחש כל מבוי ומבוי יעשו דקה שהוא אצטבא גבוהה ארבעה טפחים וגלי דעתייהו כלהו לאסתלוקי כל חד מחבריה : לפתחו

נר מצוה

ואפי' עבד ואפי' שפחה נאמנין לומר עד כאן תחום שבת שלא אמרו חכמים בדבר להחמיר אלא להקל : גמ' פי' א מומחה מלשון ומחה כלומר מקום שוה ומישור : *למקום שריבה אין למקום שמיעט לא אימא אף למקום שריבה : ריבה לאחד ומיעט לאחר : היינו קמייתא הכי קאמר ריבה אחד ומיעט אחד שומעין לזה שריבה אמר אביי ובלבד שלא ירבה יותר ממדת העיר ואלכסונה : מתני' עיר ב של יחיד אונעשית של רבים מערבין את כולה של רבים ונעשית של יחיד אין מערבין את כולה אלא אם כן עשו חוצה לה ג שיור כעיר חדשה שביהודה שיש בה חמשים דיורין דברי רבי יהודה רבי שמעון אומר ג' חצרות של שני שני בתים : גמ' ת"ר עיר של יחיד ונעשית של רבים ורשות הרבים עוברת בתוכה כיצד מערבין אותה עושה לחי מכאן ולחי מכאן או קורה מכאן וקורה מכאן ונושא ונותן באמצע °ואין מערבין אותה לחצאין [ה] אלא או כולה או מבוי מבוי בפני עצמו ואם היתה של רבים והרי היא של רבים *ואין לה אלא ד פתח אחד מערבין את כולה : האי דקתני עושה לחי מכאן ולחי מכאן אוקימנא כרבי יהודה דאית ליה האי סברא דתניא יתר על כן אמר רבי יהודה מי שיש לו שני בתים משני צדי רשות הרבים עושה לחי מכאן ולחי מכאן או קורה מכאן וקורה מכאן ונושא ונותן באמצע אמרו לו אין מערבין רשות הרבים בכך : ואין מערבין אותה לחצאין ה אלא או כולה או מבוי מבוי בפני עצמו מאי שנא חצאין דלא דאסרי אהדדי מבוי מבוי נמי אסרי אהדדי הכא במאי

מפולשת היא ולא דמיא לדגלי מדבר : מבוי מבוי נמי אסרי אהדדי · דכיון דמעיקרא של יחיד הואי והיו מערבין את כולה והורגלו להיות אחד אסרי אהדדי ואפילו איכא

רש"י

שלא אמרו חכמים · כשגזרו שלא לצאת חוץ לתחום לא אמרו להחמיר בתחומין אלא להקל: גמ' למקום שמיעט לא · בתמיה והלא יש בכלל מאתים מנה: היינו קמייתא· דריבה לא' היינו למקום א' : ה"ק ריבה א' ומיעט אחד שמדדוש שני בני אדם זה מיעט וזה ריבה : שלא ירבה יותר מן מדת העיר באלכסונה . ואפי' ריבה שיעור גדול דליכא למיתלייה במתיחת חבל תלינן ליה בטעות אלכסון (א) דאמר זה הי' בקי במדידה והניח טבלא של תחומין כנגד הקרן באלכסון כדאמר לעיל וזה מדד אלפים מאמצע הקרן והפסיד הזויות כל האלכסון של אלפים אבל אם ריבה יותר מכאן אין לנו במה לתלות ולבי מגמגם בלשון : מתני' עיר של יחיד · שלא היו נכנסים בה תמיד ס' ריבוא בני אדם ולא חשיבא רה"ר (ב) ולא דמיא לדגלי מדבר : ונעשית של רבים . שניתוספו בה דיורין: מערבין את כולה· (ג) בתחילה ואין מבואותיה צריכין תקון שהרי היא כחצר אחת וכגון שאין בה רה"ר גמורה של שש עשרה אמות ואם יש בה מפרש בגמרא תקנתא לרה"ר: עיר של רבים ונעשית של יחיד· רבותא אשמועינן דאף על גב דנעשית של יחיד אין מערבין את כולה הואיל ותחילתה היתה של רבים ואסו' לערב עיר של רבים בלא שיור ואע"ג דאין בה רה"ר גמורה כדי שלא תשתכח תורת רה"ר ואותו שיור הוא היכר דטעמא משום עירוב הוא : אא"כ עשו חוצה לה שיור שלא עירבו עם שאר העיר אלא הן לבדם : כעיר חדשה · כך שמה : גמ' ורה"ר עוברת בתוכה · של ט"ז אמה רוחב : עושה לחי מכאן ולחי מכאן · לראשי רשות הרבים ובעיירות שאין להן חומה עסקי' שראשי רה"ר שבה מפולשים ובשל רבים והרי הוא של רבים לא שרו רבנן להך תקנתא דכל מבואות מפולשים הרי הן כרה"ר ובעו תקנתא מדרבנן דמיחלפא ברה"ר אבל בעיר יחיד מוכחא מילתא : ואין מערבין אותה לחצאין · דכיון דמעיקר' חדא הויא (ד) ואסרו הני אהני והוי כמבוי ששכח אחד מן החצירו' ולא עירבו דאסרו אכולהו : או מבוי מבוי בפני עצמו · לקמן פריך והשתא נמי ניתסרו : ואין לה אלא פתח אחד · דלאו

שלטי הגבורים

המשקולת יורד כנגדו אם יכול להבליעו בחבל של נ' אמה מבליעו ואם לאו אינו מודד כלל שיפוע ירידה ועליה אלא אם יש מישור מודדו מדידה יפה ומשלים על תחומו :

לשון ריא"ז

א אין מודדין תחומי שבת אלא על ידי אדם מומחה ובקי במדה מדד רוח א' בב' ראשיו וברחש האחד הרבה במידתו וברחש השני שכנגדו קצר במדתו וכשמותח החוט מזה לזה רחש המרובה יוצא לחוץ ורחש הקצר נכנס בפנים הרי זה מוציא את הקצר כנגד המרובה כדברי המורה ומז"ה . ולי נראה שמניח המרובה כמות שהוא (מ) והקצר כמות שהוא שמא הרחש הקצר היה מדרונות גבשושיות שזקיפתם מועטת ומודדין אותן כמות שהן ולפיכך נתקצרה מדםן כמבואר בקונטרס הראיות :

ב (נ) פירש"י עיר של יחיד כשאין בה ששים רבוא ומיי' כתב עיר של יחיד שהוא קנין של יחיד:

ג (ס) פי' רש"י דלאו דווקא של רבים ונעשית של יחיד מהני ליה שיור אלא כוא הדין של רבים והרי היא של רבים אלא רבותא אשמעינן אע"ג שנעשית של יחיד בעי שיור וכן מוכח בגמרא דקאמר רבי זירא עירב למתא דבי רבי חייא ולא שבק לה שיור משום דסבר דשל יחיד ונעשית של רבים הואי אלמא בשתא של רבים הואי ואביי דהקפיד משום דסבר דמעיקרא נמי עיר של רבים הואי ומשום דלא שבק לה שיור הקפיד אבל אי שבק לה שיור לא הוה קפיד אע"ג דלדידיה עיר של רבים והרי היא של רבים הואי וכן משמע נמי מרבה בר אבוה דעריב למחוזא ושבק לה שיור ובימי רבה בר אבוה מסתמא של רבים הואי דהא אפי' בימי עולא שהיה חבירו של רב נחמן היתה של רבים כדאמר לעיל בפרק קמא אמר אביי הני אבולי דמחוזא אלמלא דלתותי' ננעלות בלילה חייבין עליה משום רשות הרבים וכל שכן בימי רבה בר אבוה שהיה רבו של רב נחמן ומה שפירש רש"י גבי הנהו בני קקונאי בעיר של רבים ונעשית של יחיד הוא ובעי שיור לאו לאפוקי של רבים והיא של רבים אלא לאפוקי של יחיד ונעשית של רבים :

ד כתב סמ"ג ז"ל וז"ל שאין הדברים אמורים בעיר של רבים והרי היא של רבים שמערבין אותה אלא כגון ירושלים שדלתותיה ננעלות בלילה ונחשבת מן התורה ע"י כן ככרמלית כאשר פירשתי בתחלת המצוה ורבינו לא חילק בזה וכן מיי' וטור : ה רבינו לא הביא הני תרי לישני דרב פפא דקאמר לא שם אלא לארכה וכו' ואיכא דאמרי אמר רב פפא לא תימא וכו' וכתב הרא"ש הטעם משום דסבירא ליה כלישנא בתרא לחומרא ולא מסתבר כלל למיזל לחומרא בתרי לישני לענין עירובין וכן כתב ר"מ ז"ל ונראה כלישנא קמא דבכל סופרים אפילו בעלמא הלך אחר המיקל וכ"ש בעירוב שאין לו עיקר מן התורה שהלכה כדברי המיקל בעירוב ועוד דמסתבר דאיכא דאמרי הוי כטפל לגבי העיקר :

עין משפט

א מיי' פרק ה מהל' עירובין סמג עשין א טור או"ח סי' שצב :

הגהות הב"ח

(א) ד"ה דאמרינן : (ב) נ"ל דלא : (ג) ד"ה כבתחילה : (ד) נ"ל אסרו : (ה) נ"ב [נראה] דע"ש הוא וצריך לסגיה ואפילו עבדים ושפחות דלאו קטנים פסולים דוקא כשיגדל יכול להעיד מה שראה בקטנותו אבל בעודו קטן לא מהימן וכמו שהוכיח הרא"ש מפ"ב דכתובות וכ"כ הר"ן שם ועי' בטור או"ח סימן שצ"ט : (ו) נ"ב אמה : (ז) נ"ב אבל התוס' והרא"ש ורבינו ירוחם פירשו בע"א לסקל וכדבריו' נראה עיקר יע"ש : (ח) נ"ב אלא מדד אלפי' כנ"ל : (ט) נ"ב נראה שמפרש כבעל המאור והרמב"ם דעיר של יחיד היינו שהוא קנין של יחיד ולא כפי' רש"י שכ' שאין בה ס' רבוא : (י) נ"ב ופימא דהא סך ברייתא אוקימנא לם כר' יהוד' דס"ל דא"צ למעט אבל התוספות כתבו בבירור דאיירי דוקא בלא רחב ספי מי"ג אמה ושליש ע"ש : (כ) דצריך למעט כנ"ל : (ל) נ"ב כמו : (מ) נ"ב וכך פירשו התוס' והרא"ש ודלא כפירש"י וכך פסק הטור בסי' שנ"ט וכך נראה להחמיר וק"ל : (נ) נ"ב ל' טור:(ס) נ"ב לשון הרא"ש :

הגהות מא"י

[א] כל תני העיר בפני עצמה : [ב] ע"י עירוב בלא שיור כצ"ל : [ג] נ"ל ודוקא שאינה כו' : [ד] כמבוי כצ"ל :

חדושי מהרמ"ז

בהרר"י ד"ה עד שלא ירבה וכו' אלא מאמצע הקרן וכו' . ר"ל שמתח חוט מקרן הרבוע באלכסון וכן אלפים ואח"כ מתח חוט מזה לזה ונמצא הפסיד האלכסון של האלפים שבקרנות שהוא ת"ת אמה

העיר הפסיד תקע"ב אמות כדאיתא בש"ס דף נ"ו ע"ב ובשו"ע סימן שצ"ט סעיף י' : שם ד"ה ורשות הרבים עוברת בתוכה וכו' שאינה ט"ז אמה וכו' ואתניי' רב צריך למעט ע"כ . תמוה לי דליתי' כן בש"ס אדר' הא דתנן ואם יש לו צורת הפתח א"צ למעט אהא אתניי' רב צריך למעט כדאיתא בריש מכילתין דף ב' ע"ב ודף י"א ע"א אבל ר' יהודה ס"ל ודאי דבכל גווני אינו צריך למעט כדאיתא לעיל בדף י' ע"א והכי לר' יהודה וא"כ אין ראי' כלל אבל התוס' כתן בד"ה עיר של יחיד הוכיחו בע"א דמיירי שאינו רחב ט"ז אמות משום דר' יהודה מודה ג"כ ברחב יותר מי"ג ושליש ע"ש ונ"ע : שם ד"ה ואין מערבין . ברגל האסורה וכו' . נ"ע לערב מבוי מבוי בפ"ע דהוי רגל המותרת בפני עצמה אפ"ה אוסרת מטעם שכתב אח"ז דלא דמו לב' חצירות דשם החצר החיצונה מיוחדת לבני החיצונה לבד משא"כ הכא המבוי מיוחד לכולם בשוה . וכ"ה בש"ס טעם אפילו ערבה המבוי בפ"ע אוסרת על מבוי אחר ומסתימה לשון הרי"ף משמע דפסק כאיכא דאמרי משמיה דרב פפא דאפי' לרחבה אין מערבין לחצאים ולא מהני סילוק אפילו יש לפס דקך אחר וא"כ צ"ע מ"ש הררי"י לעיל בבי מבוי עקום דמהני סילוק ע"ש וכיוצא בזה הקשה במ"א על הב"י בסימן שס"ד סק"ג : בהרי"ף הא דקתני עושה לחי מכאן אוקימנא כר' יהודה וכו' ע"כ . פי' אבל לרבנן דאין מערבין רה"ר בכך בעינן דלתות גם אם רה"ר עוברת תוך העיר או המבוי וסמך הרי"ף ז"ל אמ"ש לעיל סי' תקפ"ג ופשוט ועי' בהגהות מ"ש ע"ז ונ"ל כמ"ש וכ"ה בשו"ע סימן שס"ד ועי' בטור סימן שנ"ב שהזכיר שם דלתות ג"כ :

המאור הקטן

[דף נט ע"א] מתני' עיר של יחיד ונעשית של רבים וכו' היכי דמי עיר של יחיד ונעשית של רבים פי' שמערבין את כולה ואינה צריכה שיור אמר רב יהודה כגון דסקרתא דריש גלותא עיר קטנה היתה והיו כל הדרין בה איש בביתו ממוני' איש על עבודתו תחת רשותו של הנשיא אמר ליה רב נחמן דסקרתא דריש גלותא מאי טעמא שרי' לה לערב בלא שיור אלימא כיון דשכיחי גבי' בהרמנ' מדכרי אהדדי כלומר כיון שהן מצויין תמיד אצל הנשיא ליטול רשות ממנו לדון או להורות או להתיר בכורות הם מזכירין זה את זה שלפי' מערבין אותה בלא שיור מפני שהיא ברשות הנשיא ולא אתי לאיחלופי בעיר של רבים והרי היא של רבים או בעיר של רבים ונעשית של יחיד שאין מערבין אותה אלא אם כן עושין לה שיור כדי שלא תשתכח תורת איסור רשות הרבים אי הכי כולהו ישראל נמי שכיחי גבי הדדי בצפרא דשבתא לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ורגילין היו ליטול רשות מן הנשיא כל מי שהוא דורש ברבים ולברך את הנשיא בכל שבת ושבת כמו שרגילין לומר עכשיו יקום פורקן מן שמיא וכו' וא"כ לא משכחת לעולם עיר של רבי' שצריכה שיור אלא אמר רב נחמן כגו דסקרת' דנתזאי דואר שהיה עשיר גדול ובנה עיר לעצמו והושיב בה אנשים שהיו מעלים לו שכר הבתים כגון זו מערבין את כולה מפני שהיא כחצר אח' ורה"י היא אבל עיר אחרת אין מערבין אותה בלא שיור ובשיור מערבין של רבים והרי היא של רבים וכי קתני של רבים ונעשית של יחיד אין מערבין את כולה אא"כ עשו שיור רבות' קמ"ל שאף זו צריכה שיור וכ"ש של רבים והרי היא של רבים ואם אין לה אחת מערבין את כולה בלא שיור : ואנו תמהים על הרי"ף שלא חשש לפ' משנתי' בעיר ונעשי' של רבים לכתבו כמו שאמור בגמ' וזה שכתב ש"מ כל היכא דאיכא שני פתחים ליה עד דעבדי לה שיור היה לו לפרש דבריו ולומר בד"א בעיר של רבי' והרי היא של רבי' ואנו כות' מזה כלום לא היינו צריכין לו שהרי מפורש הוא בברייתא אם היה של רבים והרי היא ואין לה אלא פתח אחת מערבין את כולה ושמעת מינה הא יש לה שני פתחים אין מערבין לה שיור ולא ידעתי על מה השמיט מלכתוב הא דאמר רב נחמן אמר שמואל אנשי חצר ואנ' וכו' והא דאמר רב יהודה אמר שמואל כותל שרצפו בסולמות וכו' וההוא עובדא דבני קוק' לקמיה דרב יוסף אמרו ליה הב לן גברא דמערב לן מאתי' דשמעי' מההיא עובדא דעבדין ש' בבתי דפתיחי לנהרא ולא פתיחי למתא ולא דייקי' למתני' דתנן אין מערבין את כולה מכלל לערובי מצו מערבו אלא אע"ג דלא מצו לעירובי הוי שיור כל אלו הלכות גדולות וקב' וז

א מיי' פרק י"ז מהל' עירובין טור או"ח סימן ת"ח :

לפתחו · לפתח חצרו : אינו אוסר על בני מבוי. אם לא נשתתף עמהם דגלי דעתיה דאסתלק לגמרי : יש שגורסין דקה ברי"ש ויש שגורסין בדל"ת : ולא שביק לה שיור · ועיר של רבים היתה : א"ל אביי מאי טעמא עביד מר הכי· שלא הניח לה שיור: לדידי נמי אמרי לי סבי דידה מעיקרא נמי דרבים הואי· והאי דעירבה רב חייא בר אשי כולה בלא שיור משום דאשפה היה לה שסתם אחד מפתחיה ולא היה לה אלא שער אחד ואמרינן לעיל דאפי' עיר של רבים והרי היא של רבים בהכי סגי לה אבל השתא דאשתקילו לה אשפה הוי לה כשני פתחים ואסור לערב את כולה בלא שיור :

נר מצוה

במאי עסקינן דעביד דקה כי הא דאמר רב אידי בר אבין אמר רב חסדא אחד מבני מבוי שעשה דקה על פתחו אינו אוסר על בני מבוי · פי' דקה א אצטבא רבי זירא עירבה לכולה מתא דבי רבי חייא ולא שבק לה שיור א"ל אביי מאי טעמא עביד מר הכי א"ל דאמרו לי הנהו סבי דידה דרבי חייא בר אשי הוה מערב לה לכולה ואמינא שמע מינה עיר של יחיד ונעשית של רבים היא א"ל לדידי אמרו לי הנהו סבי אשפה הוה התם מחד גיסא השתא דאשתקילא לה ההיא אשפה הויא לה כשני פתחים ואסיר א"ל לאו אדעתאי אמר ר"נ (בר יצחק) אמר רב סולם מכאן ופתח מכאן סולם תורת פתח עליו ותורת מחיצה עליו תורת מחיצה עליו ולא בעי שיור ש"מ דכל היכא דאיכא שני פתחים לא מערבינן ליה עד דעבדי ליה שיור וטעמא דשיור כדי שיכירו שהעירוב הוא שהתיר את הטלטול (א) ולפיכך (א) (א) אסור השיור כדי להזכיר העירוב תורת פתח עליו בכותל שבין שתי חצרות רצה מערב אחד רצו מערבין שנים : *ר' שמעון אומר ג' חצרות של שני שני בתים : אמר רב חמא בר גוריא אמר רב הלכה כרבי שמעון : רבי יצחק אומר אפי' בית אחד וחצר אחת : בית אחד וחצר א' ס"ד אלא אימא בית אחד בחצר אחת אמר אביי לרב יוסף הא דרבי יצחק גמרא או סברא [א"ל מאי נפקא (ג) לן מינה] א"ל גמרא גמור וזמורתא תהא ב והלכתא כרבי יצחק : **מתני'** מי שהיה אבמזרח ואמר לבנו לערב לו במערב ואמר לבנו לערב לו במזרח אם יש ממנו ולביתו אלפים אמה ולעירובו יותר מכאן מותר לביתו ואסור לעירובו לעירובו אלפים אמה ולביתו יותר מכאן מותר לעירובו ואסור לביתו °הנותן את עירובו לעיבורה של עיר לא עשה ולא כלום נתנו חוץ לתחום *מה שנשכר הוא מפסיד :

חוץ

רש"י

איכא לחי או קורה לא מהני: דעביד דקה · פתח נמוך בראש כל מבוי דגלי אדעתייהו לאיסתלוקי כל חד מחבריה ובעמוד פירש דקה אינטבא : על פתחו · פתח חצירו ואינו אוסר על המבוי אם לא נשתתף עמה דגלי דעתיה לאיסתלוקי : ולא שבק לה שיור · ועיר של רבים והרי היא של רבים הואי מדקאמר ליה אמינא עיר של יחיד ונעשית של רבים (ג) אלמא ההיא שעתא דרבים הואי : א"ל לדידי אמרו לי · מעיקרא נמי דרבים הואי אלא אשפה היה לה שסתם א' מפתחיה ולא הוה לה אלא פתח אחד ואמרי' לעיל דאפי' היא של רבים בהכי סגי לה : סולם · שעולי' ויורדים בו חוץ לחומה מכאן בראש א' מן העיר : תורת מחיצה עליו · כלומר אינו מבטל הסתימה להיות כפתח ואין כאן אלא פתח אחד ולא בעי שיור : בסולם שבין שתי חצירות · ואין ביניהם פתח והסולם רחב ארבע' הוי כשתי חצירות ופתח ביניהם דאמרינן פרק חלון רצו מערבין בעירוב אחד לשתיהן ויהו מותרין להשתמש מזו לזו דרך גובה הכותל והסולם (ד) דרך נקביו וסדקיו דאי ליכא פתח ביניהם אין מערבין אחד ולא מצו לאשתמושי מזו לזו : רצו מערבין שנים · שני עירובין אלו לעצמן בני בתים שבחצר ואלו בני בתים שבחצר לעצמן ולא משתמשי מחצר זו לחצר זו : ס"ד · חצר ולא בית מי הוי דירה : בית אחד בחצר אחת · חצר אחת שבית בתוכה סגי להיות שיור : **מתני'** מי שהיה במזרח. בשדה וקדש עליו היום : ואמר לבנו. מבעוד יום לערב עליו במערב : (ה) לעירובו יותר מכאן · שנתן עירובו מביתו והלאה : מותר לביתו . לדין ביתו כלומר למנות שביתתו מביתו : ואסור (ו) לדין עירובו · למנות שביתתו מעירובו לכיון דקדש עליו היום רחוק מעירובו יותר מאלפים נמצא שאין יכול לילך וליטלו כי אין עירובו קונה לו אלא אלפים לכל רוח וכיון דאינו עירוב הויא ליה שביתתו בביתו שהרי בתחום ביתו היה ואע"ג דמוכח פרק מי שהוציאוהו גבי האומר תהא שביתתי תחת האילן דאם יש ממנו עד לשם יותר מאלפים אמה לא יזוז ממקומו ה"מ בבא בדרך דבמקום רגליו לא ניחא ליה למיקני וכיון דאותו מקום פלוני נמי לא מצי למיקני שהוא רחוק ממנו יותר מאלפים לכך לא יזוז אבל בעומד בביתו ועירב למקום שאינו עירוב יש לו שביתה בביתו דמסתמא בביתו ניחא ליה למקני כדתנן בפרק בכל מערבין גבי נתגלגל לחוץ לתחום ספק הרי זה חמור גמל ולא קתני לא יזוז ממקומו שמע מינה דאם אינו עירוב יש לו שביתה בביתו : לעיבורה של עיר · באחד מן הבתים העומדים בתוך שבעים אמה ושיריים : לא עשה ולא כלום · שהרי בלא עירוב נמי יש לו מן העיר אלפים וכל העיר לו כד' אמות : נתנו חוץ לתחום · מפרש בגמרא חוץ לעיבורה של עיר : מה שנשכר · לרוח זה מפסיד לרוח שכנגדה כדמפרש בגמ' :

א"ל לאו אדעתאי · כלומר לא נתתי אל לבי וטעיתי בדבר : סולם מכאן וכו' · כלומר סולם שעולין ויורדים בו חוץ למחיצתה : תורת מחיצה עליו ולא בעי שיור · ומערבין את כולה אע"פ שהיא של רבים והיתה של רבים : ותורת פתח עליו · כלומר אזלינן לקולא הכא והכא : **הלכה** כר"ש · דבשיור של שלשה חצרות של ב' בני אדם בכל חצר סגי : בית א' וחצר א' ס"ד · וכי (ז) בית בלא חצר צריכה לערב ומה היכרא יש [א] בחצר ומתרץ חדא קתני שאפי' חצר שאין בה אלא בית אחד שפתוחה לרשות הרבים ופתוחה להם כיון שלא עירבה עם כל בני העיר יש היכרא בדבר לכל שעל ידי עירוב מטלטלין בכל העיר : **מתני'** מי שהיה במזרח · בשדה וקדש עליו היום בהיותו שם וכבר אמר מבעוד יום לבנו לערב לו במערב רואין אם כשקדש היום לא היה ממנו ולביתו יותר מאלפים אבל עד מקום העירוב יותר מאלפים : מותר לביתו · לרוח ביתו כלומר יש לו למנות שביתתו מביתו כאילו לא עירב : ואסור לעירובו · לרוח עירובו (ח) יש לו למנות שביתתו לעירובו דכיון דכי קדש עליו היום היה רחוק מעירובו יותר מאלפים שאינו יכול להלך שם ולאכלו נמצא שאין עירוב זה מועיל לו אלא הוא מזיק לו וכיון שכן יותר רוצה בביתו מבעירובו שעירב לו בנו ואע"פ ששנינו בפרק מי שהוציאוהו (דף נ:) שהאומר תהא שביתתי במקום פלוני והיה אותו מקום רחוק ממנו יותר מאלפים אמה אמרינן התם הרי זה לא יזוז ממקומו לא דמי התם בבא בדרך מיירי וכיון דבמקום פלוני לא היה יכול לקנות שביתה שהרי רחוק מאלפים היה ובמקום רגליו לא הוה ניחא ליה דליקני אין לו שביתה כלל שהרי הוא פשע בעצמו שהיה לו לפרש דבריו ולומר אם אני רחוק מאותו מקום יותר מאלפים תהא שביתתי במקומי וכיון שלא אמר פושע הוא · אבל האי שאלה ע"י שליח היה לו לשליח לדקדק בשליחותו שיכוין שכשיקדש היום לא יהא אביו חוץ לתחום וכיון שלא דקדק יכול לומר האב לתקוני שדרתיך ולא לעוותי וקנה שביתה בביתו והרי הוא כאילו לא עירבו עליו כלל וכדתנן בפרק בכל מערבין (דף נה:) גבי נתגלגל חוץ לתחום ספק מבעוד יום ספק משחשכה ואמרינן הרי זה חמור גמל ולא קתני לא יזוז ממקומו שמע מינה דכשאינו פושע בדבר יש לו שביתה בביתו : לעירובו אלפים ולביתו יותר מכן : אבל אם כשקדש היום היה עומד בתוך תחום עירובו והיה רחוק מתחום ביתו : אסור לביתו · אסור למנות מביתו אלפים אמה לכל רוח שהרי קנה לו עירובו דבודאי ניחא ליה בעירובו שהרי עשה שליחותו. ובגמרא פריך היכי אפשר שיהיה קרוב (פ) ממקום עירובו ויהיה רחוק יותר מביתו ומתרץ כגון דקאי ביתו באלכסונה כזה(י) שראובן עומד במזרח ביתו ועירובו מושך למערב יותר מביתו ואעפ"כ פעמים שהאלכסון רב ואי ביתו רחוק ממנו יותר מעירובו : **הנותן** את עירובו בעיבורה של עיר · כלומר באחת מן הבתים העומדים בתוך שבעים אמה ושירים : לא עשה כלום · שהרי בלא עירוב נמי יש לו אלפים לכל רוח וכל העיר ועיבורה שלה כארבע אמות הן : נתנו חוץ לתחום וכו' · מקשי' בגמרא הא לא הוי עירוב כלל כדאמרינן גבי נתגלגל חוץ לתחום (כ) ומתרץ (נמי) תני חוץ לעיבורה של עיר כלומר מעט או רב : מה שנשכר · לרוח זו שהגיח [ב] מפסיד לרוח שכנגדה שהרי הוא מונה מן העירוב אלפים אמה לכל רוח ואם נתנו בסוף אלף למזרח נמצא שכלה אלפים של מזרח בסוף שלשת אלפים אמה [לעיר] ונשתכר אלף לרוח מזרח וגם הוא מפסיד אלף אמה לרוח מערבית שאין לו לילך לרוח מערבית אלא אלף אמה וקמ"ל משנה זו שאין העיר עולה לו לחשבון האלפים של מערב אלא כולה כד' אמות כיון שלא כלתה מדתו בחצי העיר שאם הרחיק כ"כ עירובו למזרח שיכלה מדתו בחצי העיר תחשב לו העיר בחשבון ואין לו לילך אלא חצי העיר ואע"פ שאנו אומרים שכל העיר כארבע אמות דמיא אין אנו רוצין לומר שנחשוב אותה כד' אמות ויפסיד מן האלף של צד מערב אותן ד' אמות אלא כוונתו (נ) לומר שאין העיר *) [ג] כלל מן החשבון אע"פ שנתנו לו ד' אמות למקום הנחת עירובו (מ) אע"פ שאנו אומרים שאין העיר כלל מן החשבון כשעירב לסוף אלף אמה לרוח מזרח **) [ד] אבל אין לו לצאת חוץ לשער העיר לצד צפון ולצד דרום כלל שהרי דרומו וצפונו [חוץ] למקום שנתן בו עירובו הוא נמשך ואין לו לילך לצפון העיר ולדרומה כלל שהרי למי שנתן עירובו שנותנין

*) בטוש"ע סי' ת"ח פסקו שהעיר עולה בחשבון ד' אמות : **) ביאור דברי ר"י אלו עי' בדרישה סי' ת"ח ומ"א שם ס"ק ג' ואבן העוזר ועי' ת"ה כלל ע"ז אות ה' שהשיג על אהע"ז והסכים למ"א :

שלטי הגבורים

א סמ"ג פי' שרקה ר"ל פתח קטן כפי' רש"י ז"ל כלומר פתח נמוך בראש כל מבוי שגלו דעתם להסתלק כל אחד מחבירו והוכיח בראיות דהכי פירושו ורבינו פי' אינטבא וטור סי' שנ"ב [כ'] ואם ירצו לחלק למבואות שרצו קצת מן המבואות (נ) ליחלק לבדם צריכין לעשות כל אחד מחיצה גבוהה י' טפחים לפתח מבואו או ב' פסים של ב' משהויין אם הוא רוחב י' אמות ואם רוחב יותר מי' צריך צורת הפתח אבל אין יכולין ליחלק בלחי וקורה . והן הן דברי מהר"ם ומיימוני ובמג"א שמחלק מבואות של עיר יחיד :

לשון ריא"ז

עשה כל מבוי ומבוי לפתחו של צד העיר שהוא פרוץ שם במלואו דקה שהיא מחיצה קטנה גבוה (ס) ד' טפחים באורך כל הפתח הרי אלו יכולין לערב כל מבוי ומבוי לעצמו ואין מבוי אוסר על חבירו אע"פ שיוצא ובא דרך עליו הואיל ועשה דקה לפני פתחו הרי הוא כסתום וכאילו סילק דרכו מעליו כמבואר בקונטרס הראיות :

ב כתב הרא"ש ז"ל ותימה היאך פסק רב אלפס

הגהות הב"ח

(א) נ"ב לכאורה משמע פירושו שאסור השיור אף בשלו לעירובי באפי נפשה כולה בלא שיור וכך פי' בעל המאור והשיג עליו אמנם כבר אפשר לפרש דעת הרי"ף שבא להורות שאע"פ שאין השיור מערב בפני עצמה והעיר בפני עצמה אין להם היתר בעולם להוציא מזה לזה ע"י שיניח האחד את עירובו ברשות חבירו כמו שני חצירות ופתח ביניהם מפני שזה שאסור להוציא מזה לזה הוי היכר שאין מטלטלין אלא על ידי עירוב ומדברי הרא"ש נראה שהיה גורס בדברי הרי"ף ולפיכך עם השיור כו' ופירש דבריו כלומר השיורים אסור לערב עם העיר משום היכרא אבל לעצמו יכולין לערב השיור כדאמר בשמעתין בשם כו' ע"ש ולפי גירסא זו ודאי אין להשיג על הרי"ף ז"ל ואף לפי גירסת הראשונים אין (חסר) וכדפי' שעיקר דברי הרי"ף לבאר שאלמא דדוקא בני העיר אין לערב ולטלטל בשיור אבל בני שיור שפיר יכולין לערב עם העיר ולטלטלי' ע"כ אמר ולפיכך אסור השיור כו' כלומר שאף השיור אסור עם בני העיר משום היכר וכה"ג כתב ר"י בני"ב ח"ז וז"ל והשיור הוא להיכר שאין העירוב התיר לטלטל בתוכה א"כ השיור אסור לערב עם העיר משום היכר אלא מערבין השיור לעצמו כי כמו שהשיור הוא שיור לגבי העיר כך גבי השיור העיר הוא שיור לשיור עכ"ל. גם בכל הפוסקים והמפרשים אין אחד בהם שכ' שלדעת הרי"ף השיור אסור בפני עצמו שזה ודאי אינו ודעת הרי"ף ז"ל כדעת כל הפוסקים וק"ל :

*) עומד מזרח ביתו :

עירובו מערב ביתו

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) אסור השיור פי' רבינו אשר ז"ל כלומר אסור לערב עם העיר משום היכרא אבל לעצמן יכולין לערב בלי השיור כו' ע"ש :

הגהות חו"י

(א) נ"ל אוסר :

הגהות מאיר

[א] תיבת בחצר מוקפת : [illegible]

חדושי מהרמ"ץ

[illegible]

אותו אמה ועוד ד"א שנותנין לו ואינו מפסיד אלא אמה א' צד מערב א"ו כדעת הרמב"ם והשו"ע שהעיר עולה לד"א והוא ברור : ומ"ש הר"י שם שאם הרחיק כ"כ עירובו מן העיר עד שכלה המדה בחצי העיר אין לו אלא חצי העיר ע"כ. אין כן דעת רש"י בדל"ת ע"ב ד"ה אלא הא דתנן דסובר דאין לו חוץ לעיר כלום אבל כל העיר יש לו הואיל ולן בה וכ"פ רמ"א בהגה"ה רסי' ת"ח ע"ש : שם בא"ד ואין לו לילך לצפונו ולדרומו כלל וכו'. פי' שאם כלתה מדתו בסוף העיר אם העיר גדולה ורחבה יותר מד' אלפים וד' אמות שיש לו ברוחב אפ"ה יש לו כל רוחב

(ב) נ"ל לך : (ג) נ"ב היא : (ד) נ"ל ודרך : (ה) נ"ל ולעירובו : (ו) נ"ב לעירובו : (ז) וכי חצר בלא בית צריכה לערב כצ"ל : (ח) נ"ל אין לו : (ט) נ"ל למקום : (י) נ"ב כזה *) : (כ) ומתרץ תני נמי חוץ כצ"ל : (ל) נ"ב אמנם לשון ומשלימין לו את השאר לא משמע כן אלא ודאי משמע שמשלימין לו חוץ לעיר אלף אמה פחות ד' וכ"כ בטור סימן ת"ח להדיא וכן הרמב"ם בפכ"ז מהלכות שבת הל"ו . ועי' בתוס' בד"ה כאן שכלתה מדתו בסוף העיר כו' : (מ) נ"ל ואף על פי :

(נ) נ"ל לערב ותי' להלן נמחק : (ס) נ"ב כן הוא בתוס' והטור בסי' שנ"ב כתב שנ"ל שט"ס הוא וצ"ל י"ט ע"ש. אמנם נ"ל שזו ט"ס כדמשמע לקמן גבי עיר היושבת על שפת הנהל כו' : (ע) נ"ל ואסור :

המאור הקטן

וזה שכתב וטעמא דשיור כדי שיכירו כי העירוב הוא שהתיר המלטול לפיכך אסור השיור כדי להיות מוכיח על העירוב זה תימה גדולה דהא אסיקנא בגמרא בעיר חדשה שביהודה דקטנה הוי שיור לגדולה וגדולה הוי שיור לקטנה אף ע"ג דאיכא מאן דאמר דגדולה לא הויא שיור פלוגתא דרב יהודה ורב הונא היא וקיימא לן בבה"ג כדברי המיקל ועוד הא רבה בר אבוה מערב ליה לכולה מהוזא ערסאתא וכל חד וחד הוי שיור לחבריה והיאך עלתה על דעתו לומר שהשיור היכר (ע) ויסוד וטעם השיור שאמר בו אינו אלא כמו שכתבנו כי מפני שהיתה העיר מעיקרא של רבים אם היינו מערבין את כולה ועושין את כולה כרשות היחיד נמצאת רשות הרבים משתכחת ממנה עכשיו שעושין לה שיור והגדולה אסורה להשתמש עם הקטנה וכן הקטנה עם הגדולה יש בזה זכר לרה"ר שהוא עיקר איסור שבת שאסור להוציא לה ולהכניס ממנה והמוציא והמכניס חייב חטאת :

והא דתנן מי שהיה במזרח ואמר לבנו לערב במערב וכו' פרישנא בגמ' מזרח בנו ומערב בנו

שנותנין לו ד' אמות חוץ מן האלפים [א] וגם האלפים שאנו נותנין לו אינם כי אם אלפים אמה ברוחב ד' אמות למזרח וכן למערב וכן לצפון וכן לדרום ולקרעת אלפים על אלפים ולהשלים פגימת הקרנות [ב]וכן לכל קרן וקרן נמצא שאין מגיעות כלל תחום של צפון ושל דרום של מקום שביתתו לתחום צפון ודרום של העיר ולכאורה משמע שאף לרוח מערבית שאמרנו שיש לו אלף אמה חוץ לעיר אין לו רשות לילך אלא אלף אמה ברוחב ד' אמות ולא לכל רוח העיר אע"פ שהיה לו בתחלה רשות בזה גם בתוך העיר: נ"ע אם ידקדק שלא ילך בה בכל רוחב העיר אלא כשיעור ד' אמות לבדן אותן שכנגד מקומו ולא אנה ואנה שאין לו להטות ימין ושמאל ויש לבעל דין לחלוק בזה דכיון שאין אנו קפדין עליו למנות לו אורך העיר כלל כמו שפירשנו גם כן אין למנות לו רוחב העיר ויש לו להלך את כולה לארכה ולרחבה ויאמר גם כן היכא שכלתה מדתו בחצי העיר דאע"פ שאמרנו אין לו אלא חצי העיר אבל אותו חצי ילך לארכו ולרחבו ואין נראין דבריו בזה(כ) שכלתה מדתו בחצי העיר:

גמ' חוץ לתחום סלקא דעתך · הא לא הוי עירוב כלל שהרי אינו יכול להלך שם ולאכלו ואם טעה השליח יאמר לו לתקוני שדרתיך ולא לעוותי ונמצא שהבעלים קנו שביתה במקומם בביתם כאילו לא שלחו שם [ומתרץ] אימא חוץ לעיבורה של עיר: בסוף העיר · לאו דוקא (נ) וכ"ש אם כלתה מדתו חוץ לעיר דמהלך את כולה וחוצה לה אלף אמה שהיה לו להשלים מתחום אלפים: אנשי עיר גדולה מהלכין וכו' · מפורש בפירוש המשנה: בעיתא תשמישתא · מפני המים שלפניו הלכך אי הויא ד' אמות חשיב ומודדין לה אלפים משפת [ג] התקרה ואילך (מ):

מתני' אנשי עיר גדולה וכו' · אם שבתו שם שכל מי ששובת יש לו ד"א דכתיב שבו איש תחתיו כתחתיו כשיעור גופו דהיינו ד' אמות ואם שבת במקום שהוא מסויים כגון תל שהוא גבוה עשרה או חריץ שהוא עמוק עשרה או בקרפף ודיר וסהר או עיר גדולה או קטנה כולן כד' אמות לבדו נחשבין ויש לו חוצה לה אלפים אמה לכל רוח כרוחב אותו מקום ששבת אם מעט אם הרבה ובשובת לא פליגי רבי עקיבא ורבנן דלכולהו אית להו דכל העיר ששובת שם כארבע אמות דמיא אבל בנותן את עירובו ששולח שם מזון שתי סעודות ע"י שלוחו פליגי רבי עקיבא ורבנן בין בעיר חרבה או במערה חרבה אבל ראויה לדירה כלומר שלא נפלו מחיצותי' אע"פ שאין בה(נ)עכשיו דיורין (ס)סבירא להו לרבנן דכולה כד' אמות דמיא וכ"ש בעיר ישובה אפי' גדולה כאנטוכיא ור"ע פליג ואמר אפי' בעיר ישובה כיון שאין שובת בה הוא(ע)בעצמו אין לו אלא ממקום עירובו דהייני ד' אמות וחוצה להם אלפים אמה והעיר מתחשבון האלפים אמה לכל רוח: והקשה להם ר"ע לרבנן הלא אתם מודים לי במערה שהנותן עירובו בתוכה לא אמרי' כולה כד' אמות דמיא · והשיבו לו רבנן אימתי אנו מודין בזמן שאין בה דיורין מתרץ בגמרא שאינה ראויה

גמ' חוץ לתחום סלקא דעתך אלא אימא חוץ לעיבורה של עיר מה שנשבר הוא מפסיד כיצד כגון שנתנו למזרח העיר בסוף אלף אמה נמצא מהלך לרוח מזרח שלש אלפים והרי נשבר אלף אמה למזרח ואינו מהלך לרוח מערב אלא אלף אמה בלבד נמצא האלף שנשבר ברוח מזרח הפסיד ברוח מערב ואקשינן מה שנשבר הוא מפסיד ותו לא כלומר אבל העיר כארבע אמות דמיא והתניא הנותן את עירובו בעיבורה של עיר לא עשה ולא כלום נתנו חוץ לעיבורה של עיר אפי' אמה אחת נשכר אותה אמה ומפסיד את כל העיר מפני שאמרו מדת העיר עולה לו למדת התחום אמר רבה בר שילא לא קשיא כאן שכלתה מדתו בחצי העיר וכאן שכלתה מדתו בסוף העיר·פירוש מתני' דקתני מה שנשבר הוא מפסיד בתחומין בלבד אבל בעיר לא הפסיד כלום בשכלתה מדת אלפים אמה של תחום בסוף העיר דאמר רב אידי בר אבין אמר רבי יהושע בן לוי היה מודד ובא וכלתה מדתו בחצי העיר אין לו אלא חצי העיר כלתה מדתו בסוף העיר נעשית העיר כולה כארבע אמות ומשלימין לו את השאר וכולהו רבוותא פסקו דהכי הלכתא ואע"ג דאמר רב אידי אין אלו אלא דברי נביאות לא איכפת לן בהכי דהא רבא דייק (א)אמתני' ואמר תרוייהו תננהי אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה ואין אנשי עיר קטנה מהלכין את כל עיר גדולה מאי טעמא לאו משום דאנשי עיר גדולה כלתה מדתן בסוף העיר לפיכך מהלכין את כולה ואנשי עיר קטנה כלתה מדתן *בתוך העיר לפיכך אין מהלכין את כולה אמר רמי בר חמא אמר רב הונא עיר ההיושבת על ב שפת הנחל אם יש לפניה דקה ארבע אמות מודדין לה אלפים אמה משפת הנחל פירוש כי רוב העתים הנחל מתייבש ומשתמשין בו שאינו מתמלא אלא בשעת הגשם וכיון (ג) שאינו [מתמלא] ומשתמשים בו נעשה בכלל (ג) העיר ואם אין לפניה דקה אין מודדין לה אלא מפתח בתיהן ומאי שנא דכל דקה בעלמא ארבעה טפחים והאי דקה ארבע אמות משום דהאי (ד) שתיא על שפת הנחל בעיתא תשמישתא הלכך אי הויא ארבע אמות אין ואי לא לא:

מתני' אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה *(ואין) אנשי עיר קטנה מהלכין את כל עיר גדולה כיצד מי שהיה בעיר גדולה ונתן את עירובו בעיר קטנה או מי שהיה בעיר קטנה ונתן עירובו בעיר גדולה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה אמר ר"ע אין לו ממקום עירובו אלא אלפים אמה אמר להם ר"ע אי אתם מודים לי בנותן את עירובו במערה שאין לו ממקום עירובו אלא אלפים אמה אמרו לו אימתי בזמן שאין בה דיורין ג אבל יש בה דיורין מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה נמצא קל תוכה מעל גבה ולמודד שאמרו נותנין לו אלפים אמה ואפי' סוף מדתו כלה במערה: ולית

לדירה כלומר שנפלו ממנו קצת ממחיצותיה ומתירא אדם ללון בתוכה אבל אם היתה בריאה אע"פ שהיא חריבה מאדם אמרינן כולה כד' אמות דמי: נמצא קל תוכה · שהרי היא ראויה לדירה ובשביל כך אנו מקילין בה דמהלך כולה וחוצה לה אלפים אמה: מעל גבה · שאין ראוי לדור על גבה ואילו נתנו עירובן על גבה אין נותנין להם אלא ד"א לבדן וחוצה לה אלפים אמה: ולמודד שאמרו וכו' · כלומר אע"פ שחלקו חכמים על ר"ע בנותן עירובו בעיר לומר שכל העיר או המערה הראויה לדירה כולה כד"א דמיא מודים הם בזו במי שבא מעיר אחרת או ממקום ששבת שם וכלתה מדתו של אלפים אמה או של אלפים פסיעות בינוניות בחצי מערה הראויה לדירה ואפי' יש בה דיורין וכן בעיר ישובה שאינו רשאי ליכנס ממקום מדתו ולהלן כלום וריש' דמפליג בין אנשי עיר גדולה לאנשי עיר קטנה וקתני נמי כיצד מתרץ לה בגמרא חסורי מיחסרא והכי קתני אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה ואין אנשי עיר קטנה מהלכין את כל עיר גדולה בד"א במודד אבל מי שהיה בעיר גדולה והניח עירובו בעיר קטנה או היה בעיר קטנה והניח עירובו בעיר גדולה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה והכי פירושו אנשי עיר גדולה שיוצאין מעירן לעיר קטנה הנבלעת כולה בתוך אלפים אמה שלהם כגון שרחוק מעירן אלף והיא עצמה אלף מהלכין את כולה כד"א ומשלימין אלף חוצה לה שהרי כלתה מדתן (פ) בתוך העיר כלומר חוץ לעיר אי נמי בסוף לעיר בנמצא אם

רש"י

גמ' נשכר אותה אמה · לרוח שהניח שם העירוב ומפסיד מדת כל העיר לרוח שכנגדה (ה) כשימדוד אלפים מעירובו לצד העיר תעלה לו מדת העיר מן החשבון: כאן שכלתה מדתו בחצי העיר · אם היתה עיר גדולה או שהרחיק מן העיר את עירובו (ו) שאין כל העיר נבלעת במדת אלפים של עירובו (ז) [ואם לאו] הויא לה כולה כד' אמות: היה מודד ובא · [שבת] חוץ לעיר ולא היה יודע שיש עיר סמוכה לו ותנן פרק מי שהוציאוהו הואיל ולא היתה כוונתו לכך לא יכנס אלא עד אלפים ממקום שביתתו ואם התחיל למדוד באלפים פסיעות בינונית וכלתה מדתו כו' והוא הדין נמי לנותן עירובו חוץ לעיר וקונה לשביתה: אין אלו אלא דברי נביאות · כמתנבא מפי הגבורה שאין נותן טעם לדבריו: אנשי עיר גדולה · שהיתה להן עיר קטנה בתוך אלפים ויוצאים מעירן ומונין והולכים דרך הקטנה מהלכין את כל עיר הקטנה הסמוכה להן[ע"כ ה"ק]מהלכין את כולה דכולה חשובה כד' אמות ומשלימין מדתה חוצה לה דאי ס"ד מדת העיר סלקא להם מאי אתא לאשמועינן פשיטא דעד אלפים אמה מצי למיזל: ואין אנשי עיר קטנה מהלכין את הגדולה · כולה כד' אמות לפי שהעיר עולה לו למדת התחום וקאמר בגמרא דרב [אידי] סבר אנשי ואנשי תנן כלומר אנשי עיר הגדולה ואנשי עיר הקטנה: על שפת הנחל· עמוק: אם יש לפניה דקה (א) מחיצה ד' אמות גובה על פני (ח) כולה על שפת הנחל (ט): מודד משפת הנחל · שיהא כלה שם (ב) כשאר עיירות ואם לאו כיון דבעיתא תשמישייהו (י) ולא הוי ישוב קבוע והוו להו כיושבי צריפין ואין מונין לכל אחד אלא מפתח ביתו: **מתני'** את כל עיר קטנה · לבד ממדת התחום: נמצא קל תוכה · משום דיורין: מעל גבה · שאין שם דיורין ואילו היה נותנו על גבה לא היו לו אלא אלפים ממקום עירובו: ולמודד שאמרו כו' · אע"פ שחולקין חכמים על ר"ע בנותן עירובו בעיר לומר שכל העיר לו כד' אמות מודים הם בבא מעיר אחרת או ממקום שביתתו וכלתה מדתו של אלפים פסיעות בינוניות אפילו

שלטי הגבורים

כאמורא כי היאך יחלוק אמורא עם תנאים דמתני' דמר מצריך חמש' דיורין ומר מצריך ג' חצירות ונראה לי שרב אלפס סובר דרבי יצחק הוא תנא ובריית' היא והלכה כדברי המיקל בערוב וסמך אהסיא דאביי דלעיל דבי היכנא לאחוריה הוי שיור:

א משמע מדברי רבינו דאפילו בעיר עצמה אין לו אלא ארבע אמות וכן כתב מיי' וטור כתב ולא נסירא דא"כ מי שדר בעיר גדולה ונתן עירובו חוצה לה לא יוכל לחזור לביתו:

לשון ריא"ז

ואם היתה מקצתה בתוך אלפים אמה של עירובו אין לו אלא אלפים עד מקום שכלתה מדתו שלא אמרו כל העיר כולה כד' אמות אלא כשהיא כלה בתוך תחומו:

ב וכן כתב מיי' וכן סמג אמנם רש"י פי' בע"א וכן הטור כ' דמיירי בעיר שבת בעמק ונהר לפניה שאינה נוחה ליושביה אבל שאר עיירות חשיבי כחדא אפילו בלא היקף חומה למדוד לה מהחיצון:

לשון ריא"ז

אם (נ) יש לפניה מחיצה גבוהה ד"א לגד הנחל מודדין לה מחומתה ואם לאו אין מודדין להם אלא מפתח בתיהם הואיל ואין להם מחיצה הרי נבעתין הן לעמוד ולהשתמש שם והרי אין יישובן יישוב קבוע וכל אחד מודדים לו תחומו מפתח ביתו:

לשון ריא"ז

ב עיר חרבה שהוקפה לדירה ועכשיו חרבו דיורין וכן מערה שעשו בה היקף לדירה ועכשיו אין בה דיורין השובת לתוכה הרי היא כולה כד' אמות ואפילו אם יש בה כמה מילין והרי זה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח אבל הנותן עירובו בתוכה אינה עולה כד' אמות אלא הרי הוא כנותן עירובו בבקעה כדברי מז"ה ולדברי רבינו משה אף הנותן עירוב בתוכה הרי הוא כשובת בתוכה ומהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה וכדברי מז"ה (ק) כמבואר בקונטרס הראיות ופליג עם מיי' וטור:

הגהות הב"ח

(א) ממתניתין כצ"ל: (ב) שאינהו משתמשין כצ"ל: (ג) נ"ב ח"ל

…

הגהות מא"י

[א] ת"ז מוקפת: [ב] ברוחב ד"א: [ג] נ"ל הנחל:

בעיתא תשמישתי' מפני שטיפת הנחל ואי לא עבוד דקה לא הוו ישוב קבוע וה"ל כיושבי צריפין ואין מודדין לכ"א אלא מפתח ביתו ואם עשו דקה הרי דירת העיר קבועה ומודדין להם מקיר החומה ומן הדקה הזו ולהלן ולעולם הנחל נחשב מכלל האלפים ולזה הסכים הרשב"א ז"ל עכ"ל. גם בעל המאור מפרש כרש"י ז"ל וכן הרא"ש ורבינו ירוחם לא הביאו רק פירוש רש"י ז"ל: (ד) נ"ב מצאתי כתוב נראה לומר שפירושו דהאי קורה דקה אבל בס"א גרסינן שהיא במקום שתיא ע"כ: (ה) נ"ל שכשימדוד: (ו) נ"ב עד: (ז) נ"ב לא הויא כו': (ח) נ"ב העיר: (ט) הנחל מודד סד"א: (י) נ"ל לא: (כ) נ"ל כשכלתה: (ל) נ"ל דכ"ש: (מ) נ"ב פירוש זה לא שייך אלא לפי פי' רש"י והמסכימים אחריו אבל לא לפי פי' הרי"ף כמ"ש בגליון: (נ) נ"ב הנה שפי' לקולא כרבי אלעזר ולא כשמואל דפליג עליה ואומר כי שאין בו דיורין אע"פ שראויה לדירה הרי היא (חסר כאן מהכ"י) [וכתב הרמב"ם ז"ל רב אלפס ז"ל לא הביא פלוגתא דשמואל] ור' אלעזר בנותן את עירובו בעיר חרבה משום דסבר דהלכה כר"א דמיקל ואין חילוק בין שובת לנותן את עירובו אע"ג דתלמודא מייתי סייעתא לשמואל ודחי לה ר"א עכ"ל. וכך פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהלכות עירובין הלכה ד' וכבר כתב הרב המגיד שם דהרשב"א הסכים למי שפסק כשמואל וכן בהגהת מיימוני ובמרדכי מהסם בשם מהר"ם. אבל בעל המאור פסק נמי כן ואחריו נמשך הרב המפרש הזה כדרכו בהרבה מקומות: (ס) נ"ל דסבירי: (ע) בהגהות מקום עצמו כנ"ל: (פ) נ"ל בסוף: (צ) נ"ב וזהו כפירש"י: (ק) נ"ב עיקר:

המאור הקטן

אי נמי מזרח ביתו ימערב ביתו וכגון דקאים ביתו באלכסונא דמתא כגון זה יתכן שיהא לעירובו אלפים אמה ולביתו יותר מכאן והיה לו לרי"ף ז"ל לכתוב זה וכן היה לו לכתוב תירוץ משנתינו ששנינו אנשי עיר גדולה וכו' כמו שאמרנו בגמרא חסורי מיחסרא והכי קתני בד"א במודד אבל מי שהיה וכו': והפירוש שכתב בעיר שיושבת על שפת הנחל אם לפניה דקה בתוך הנחל וכי רוב העתים

אם אפשר לנמצא ואין אכשי עיר קטנה הולאין לעיר גדולה הרחוקה ממנה אלף והיא עלמה אלפים הואיל ואין כולה נבלעת באלפים אמה שלהן העיר עולה להם במדת התחום דזהו כלתה מדתו באלי העיר ואין רשאי ליכנס בה אלא באלף אמה לבדן אבל מי שהיה בעיר גדולה וכו' דהיינו נותן עירובו לכתחלה בתוך העיר לקנות בה שביתתו אין חילוק בין גדולה לקטנה אליבא דרבנן בתרוייהו אמרי' כולה כד' אמות דמיא: גמ' שבת בעיר גדולה. בין שהיא ישובה בין שהיא חרבה מהלך את כולה אפילו לרבי עקיבא דבשבת מודה נר מצוה להו לרבנן ובנותן עירובו הוא דפליג ולית הלכתא כוותיה:

סליקו להו כיצד מעברין

הדר עם העובד כוכבים בחצר וכו' מי שאינו מודה בעירוב· כגון כותאי כדאמרינן בפרק בכל מערבין (דף לא:) דסבירא לן כותים גירי אריות (ס) הם וכעובדי כוכבים נחשבים לגמרי: הרי זה אוסר עליו· לטלטל מביתו לחצר ואפי' ביטל לו רשותו דאע"ג דביטול רשות מהני מישראל חבירו ובצדוקי אע"פ שהוא מין כדאמרינן בסמוך בעובד כוכבים וכותי לא מהני כדמפרש בגמ' וכדי שלא ילמוד ממעשיו החמירו בהם חכמים והצריכום שישכור מהם הישראל [ג] [והוא לא ישכיר] מפני שהעובד כוכבים יחוש לכשפים ויאמר בלבו אני רוצה לתת לו חלקי שבחצר מתנה ועם כל זה אינו רוצה לטלטל בו עד שאשכיר לו בפחות משוה פרוטה בודאי לכשפים הוא מתכוין ולא ישכיר לו ומתוך כך יצא הישראל מביתו ולא ילמוד ממעשיו אבל מן הדין לא היה צריך אפילו ביטול כדאמרי' בגמרא דדירת עובד כוכבים לא שמה דירה כי אם כדירש בהמה אבל הקלו בו חכמים דאע"ג דישראל המבטל רשות לחבירו שלא עירב עמו אמרי' שאין לו רשות למבטל להוציא בכל אותו שבת מביתו לחצרו כלום אבל גבי עובד כוכבים מקילינן כיון ששכר ממנו יש לו רשות לנכרי להוציא מביתו כמו [ד] שקנה: ראב"י אומר לעולם אינו אוסר. העובד כוכבים על ישראל עד שיהיו שני ישראלים דרים בשני בתים שהם אוסרין זה על זה והם צריכין לערב ביניהם ואמרו חכמים שלא יועיל עכשיו עירוב להם ולא ביטול רשות זה לזה אע"פ שמועיל להם במקום אחר עד שישכרו מן הנכרי אבל אם לא היה בחצר כי אם ישראל אחד אינו אוסר עליו העובד כוכבי' וטעמי' דר"א דכיון דחד הוא בחצר מתיירא מן העכו"ם מפני שפיכת דמים דנחשדין העכו"ם על זה ויצא מעליו ועל כן א"צ לגזור דבר מפני זה דבמילתא דלא שכיחא לא גזרו רבנן וכיון דדירת עכו"ם לא שמה דירה א"צ לשכור ממנו ומותר להשתמש בחצר אבל כשיש שנים בחצר שאחד שומר את חבירו והדבר מצוי בכל יום ולא יצטרכו לצאת משם וילמדו ממעשיו הצריכום חכמים לשכור ממנו והנכרי לא ישכיר מפני כשפים ובטלו עירובם ואפילו יבטלו זה לזה אין ביטול רשות מועיל כלום: גמ' כ"ע לא פליגי בין לר"מ בין לר"א וכו'· מפורש בפירוש המשנה: שוכרין מן הנכרי אפילו בפחות משוה פרוטה· לפי שהיא חשובה להם מחמת קמצנותם כדאמרי' [מכילתין דף סא·] בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה דאזהרה שלהן זו מיתתן ולא ניתן (ו) להישבון משא"כ גבי ישראל דבני מחילה נינהו ובני נדיבים שאינם קפדים בדבר מועט כזה: ביעתא בכותחא. ביצים גמורות הנמלאות במעי התרנגולת דבר פשוט הוא דלאו מין בשר הוא ומותר לאוכלן בכותחא אע"פ שיש בו חלב ועם כל זה לא רצה להורות בעוד שהיה רבו חי (ז) ולנסותו היה מתכוין השואל אם יורה במקום רבו: ולאפרושי מאיסורא. אם ראה תלמיד אדם רוצה לעבור עבירה ורבו שם ושותק מותר לתלמיד לקפוץ ולגעור בו: דקא קטר חמרא. שהיה קושר החמור: בציניתא. בדקל ואין משתמשין באילן משום שבות דגזרינן כל תשמיש במחובר משום שמא יעלה עליו ויתלוש דהוא איסורא דאורייתא: כי האי גוונא. דעבדית השתא קמך מי הויא אפקירותא גבי תלמיד לפני רבו אבל רבינא אע"ג דמספקא ליה לא חשש דתלמיד חבר הוה כדלקמן: אין חכמה וגו'· אין תורת חכמה וכבוד איש (ח) תבונה ויועץ עומד לנגד חילול השם: בפניו· ר"ל תוך ג' פרסאות אסור להורות וחייב מיתה בידי שמים: שלא בפניו. אפילו רחוק ממנו יותר מג' פרסאות: אסור. לכתחלה להורות אבל ליכא מיתה: המשגר מתנותיו וכו'· לפי שגוזל לכהנים האחרים שאין להן ממה שיחיו שאין חשובים בעיני העשירים כמו זה הכהן: כל הלן בקילעא. בחדר כמו בקליעה וי"א מלשון קלעים כלומר תוך הוילון הפרוס ששוכבין שם האיש ואשתו לפי שבושין ממנו: ואפילו היא נדה. דליכא מניעת תשמיש אפ"ה בושה האשה לשכב שם ודברי נגיעות שבין איש לאשתו אינו יכול לומר אותם ומצטערים שניהם ועוד שדרך כבוד הוא לאשה ששוכבת אצל מטת בעלה:

תורה אור

גמ' *ולית דחש לה לדרבי עקיבא אלא [דף סא:] מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה כת"ק: תנו רבנן שבת בעיר גדולה אפילו כאנטוכיא ובמערה אפילו כמערת צדקיהו מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה:

סליקו להו כיצד מעברין

הדר עם העובד כוכבים *בחצר או עם מי [תרלג] שאינו מודה בעירוב הרי זה אוסר עליו [א] רבי אליעזר בן יעקב אומר לעולם אינו אוסר עד א שיהו שני ישראלים אוסרין זה על זה: **גמ'** *דכולי עלמא בין לרבי מאיר בין לרבי אליעזר בן יעקב דירת [דף סב·] עובד כוכבים לא שמה דירה ובגזרה שמא ילמד ישראל ממעשיו של עובד כוכבים קא מפלגי דרבי אליעזר בן יעקב סבר כיון דעובד כוכבים חשוד על שפיכת דמים תרי דשכיחי דדיירי גזרי בהו רבנן חד דלא שכיח דדייר לא גזרי ביה רבנן ור' מאיר סבר זימנין דמיקרי ודייר ואמרי רבנן אין עירוב מועיל במקום עובד כוכבים ואין בטול רשות מועיל במקום עובד כוכבים עד שישכור °ועובד כוכבים לא מיגר דחייש ב לכשפים: שוכרין מעובד כוכבים אפילו בפחות משוה פרוטה דשלח ר' א) צדוק בר גיורי משמיה דרבי יוחנן הוו יודעין ששוכרין מן העובד כוכבים אפי' בפחות משוה פרוטה *אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה [דף סב:] (א) כרבי אליעזר בן יעקב ורב הונא אמר מנהג כרבי אליעזר בן יעקב ורבי יוחנן אמר נהגו העם כרבי אליעזר בן יעקב. (א) גרסינן בתענית בפרק בשלשה פרקים* מאן דאמר הלכה דרשינן לה בפרקיה ומאן דאמר מנהג מדרש לא [דף כו:] דרשינן אבל אורויי מורינן ומאן דאמר נהגו אפילו אורויי נמי לא מורינן ואי עביד לא מהדרינן להו ובהא הלכתא כמ"ד הלכה דהא אמר ליה אביי לרב יוסף הא דאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"א בן יעקב וקי"ל דמשנת ר"א בן יעקב קב ונקי מהו לאורויי ²במקום רביה דהא דבר ברור הוא (ב) (שמותר) אמר (ג) [תרלג] רב יוסף אפילו ביעתא ג בכותחא בעאי מיניה מרב חסדא בשני דרב הונא ולא אורי לי אע"פ (ג) שדבר ברור הוא שמותר כי הביצים גמורות אינן מין בשר *אמר [דף סג·] רבא ולאפרושי מאיסורא אפילו בפניו שפיר דמי רבינא הוה יתיב קמיה דרב אשי חזייה לההוא גברא דקא קטר חמרא בציניתא (ג) דדקלא בשבתא רמא ביה קלא ולא אשגח אמר להוי ההוא גברא בשמתא א"ל רבינא לרב אשי כי האי גוונא מי מיתחזי כי אפקירותא א"ל °אין חכמה [ג] ואין עצה ואין תבונה לנגד ה' כ"מ שיש חלול השם אין חולקין כבוד לרב ואמר רבא בפניו אסור וחייב מיתה שלא בפניו אסור ואין חייב מיתה תניא רבי אלעזר אומר לא מתו בניו של אהרן אלא מפני שהורו הלכה בפני משה רבן מאי דרוש °ונתנו בני אהרן (ד) אש על המזבח אע"פ שאש ב) דולקת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט ותלמיד אחד היה לו לרבי אליעזר שהיה מורה הלכה בפני רבו אמר לה לאמא שלום אשתו תמיהני אם יוצא זה *שבתו ולא הוציא *שבתו אמרה לו וכי נביא אתה אמר לה לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי אלא כך מקובלני כל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה אמר רבי אבא בר ג) כהנא כל המשגר כל מתנותיו לכהן אחד גורם רעה לעולם שנא' °(וגם) עירא היאירי היה כהן לדוד וכי לדוד היה כהן ולכולי עלמא לא אלא שהיה משגר לו כל מתנותיו וכתיב °ויהי רעב בימי דוד שלש שנים *אמר רב ברונא ד) כל הלן [דף סג:] בקילעא שאיש ואשתו שרוין בה עליו הכתוב אומר °(ואת) נשי עמי תגרשון מבית תענוגיה אמר רב יוסף ואפילו אשתו נדה ההוא מבואה דהוה דייר ביה המן

א) נגמ' איתא ר' יצחק [וכן הגי' בד"ס] ברבי יעקב בר גיורי: ב) בגמ' איתא יורדת מן השמים: ג) בגמ' הגי' זבדא: ד) בגמ' הגי' הישן ודין זה לא הובא לא ברמב"ם ולא בטוש"ע וצ"ע למה:

רש"י

אפילו במערה של דורין שאינו נכנס להלך ממדתו כלום: גמ' מערת צדקיהו· שברח בה צדקיהו מירושלים וגדולה היתה:

סליקו להו כיצד מעברין

הדר· שאינו מודה בעירוב·כותי כדאמרי' בפרק בכל מערבין: אוסר עליו· לטלטל מביתו לחצר עד שישכור הימנו רשות שיש לו בחצר: עד שיהו שני ישראלים· דרים בשני בתים ואוסרין זה על זה ובאים לערב ביניהם העובד כוכבים אוסר עליהם אבל על היחיד אינו אוסר ובגמרא מפרש טעמא: גמ' ונכרי לא מיגר לחיים· לא יהא רוצה להשכיר ויצא ישראל זה משם: שכיר

שלטי הגבורים

א מכאן ראיה לישראל שדר בעיר אחת שיכול לטלטל בכולה אם הוא יחידי שם ואפילו יהיו הרבה יהודים דרים בבית א' יכולין לטלטל בכולה כיון (ט) שאם יש שם ב' בתים אוסרים זה על זה וככל משפטי ישראל בחצר עם הנכרי כך הוא במבוי או בעיר שאין אסור לטלטל במבוי או בעיר המוקפת חומה עד שיהו ב' חצרות של ישראל בעיר אבל חצר אחד לא. אפילו הרבה בתים של ישראל פותחין לתוכו (י) ובשים שתי חצרות של ישראל בעיר צריך לשכור מכל חצר וחצר של נכרי ואינו מספיק במה שישכור משר העיר:

ב כתב הרא"ש ז"ל ומה שפי' רש"י ונכרי הייש לכשפים ולא מיגר ומתוך שיצא טורח לישראל לשכור בכל ערב שבת יצא כ"ל לאו משום דבעי לשכור בכל ע"ש היכא דאין הנכרי חוזר בו מן השכירות אלא כשהנכרי חוזר בו מן השכירות אז צריך לחזור ולשכור הימנו כשיתרצה מידי דהוי אמערב שאם אמר חוזרני בי מן העירוב ואיני רוצה לערב עם בני החצר ובני המבוי צריך לחזור ולזכות פעם אחרת ולערב ואע"ג דאמר לקמן פרק חלון אחד מבני מבוי שרגיל להשתתף עם בני מבוי ולא נשתתף באין בני מבוי ונכנסי' לתוך ביתו ונוטלין עירובו בעל כרחו הני מילי ברגיל להשתתף אבל שאינו רגיל לא ונכרי שהיה רגיל להשכיר ועתה אינו רוצה להשכיר לענין שכירות בעל כרחו לא שייך למילף שכירות מעירוב:

ג כתב הרא"ש ז"ל ומה שאסור להורות היינו דוקא על מעשה שבא לפניו אבל אם שאלו לתלמיד הלכה כדברי מי יכול לומר מה שבדעתו כיון שאין מורה על מעשה שבא לפניו וגם נראה דדוקא בדבר שיש בו חדוש לשואל ואפילו ביעתא בכותחא ומגילת תענית בכהאי גוונא איירי ולא נקטינהו אלא לאשמועינן דאפילו בכהי שהתלמיד יודע בודאי שאינו טועה אסור להורות אבל בהוראה שהשואל יודע דהוראה פשוטה היא כגון נותן טעם לפגם או איסור שנתערב בהיתר לבטלו בששים וכיוצא בהן דכשמתירין לו אינו דומה לו דבר חדוש שכבר שמע שהוראה זו פשוטה לכל ישראל שרי ורבינא דשר סכינא בבבל לאו הוראה הואי אלא מפני כבודו של חכם כדאמרינן לא אמרו להראות סכינא לחכם אלא מפני כבודו של חכם ואין ראוי לת"ח ליטול שררה בפני רבו אלא א"כ נטל רשות מרבו ואם בני ביתו של תלמיד הוצרכו להוראה ושאלו לו איכא לספוקי אי שרי מידי דהוה אהא דאמרו גורבא מרבנן חזי לנפשיה או דילמא ה"מ בדיקת סכין שאינו אלא לכבודו של חכם וכי האי מחיל ליקריה שלא להטריח צורבא מרבנן לגבי אניו אבל דבר איסור והיתר אפילו לעצמו אסור להורות במקום רבו והדעת נוטה לאסור אמר רבא ולאפרושי מאיסורא אפי' בפניו נמי שפיר דמי:

המאור הקטן

הנחל יבש ומשתמשין בו אין צורך לנו לפי' הזה אלא כך הוא הפי' הנכון אם יש לפניה דקה על שפת הנחל הרי השפה שכלפי העיר ניחא תשמישתה ונחשבת עם העיר ומודדין לה תחומה משפת הנחל ואם אין לה דקה על שפת הנחל מינו דבעית' תשמישתא של העיר על שפת הנחל בלא דקה ד"א אינו נחשב מכלל העיר כל מה שעל שפת הנחל מן הנחל ועד העיר ואין מודדין לה תחומה אלא מפתח בתיהם: ופלוגתא דשמואל ור' אלעזר בנותן עירובו בעיר חרבה לא הזכירה הרי"ף והלכתא כר' אלעזר דלקולא נקטינן בעירובין ובתחומין והא דתנן אמרו לו אימתי בזמן שאין בה דיורין איצטריכי' לתרוצי אליבא דר' אלעזר לא תימא שאין בה דיורין אלא אימא שאינה ראוי' לדירה והא דתניא שבת בעיר גדולה אפילו כאנטוכיא קימנא אליבא דר' עקיבא וטעמא דשבת אבל בנותן אין לו ממקו' עירובו אלא אלפים אמה ולא בעיר חרבה אלא אפי' בעיר מיושבת וליתא לדר' עקיבא הלכך בין הרבה בין מיושבת ל"ש עיר ול"ש מערה אם היו דיורין

בר שפוסק כהרמב"ם ולא"ם שסבירא להו דצדוקי אינו כנכרי וכותי ה"ס כנכרי ופי' לפי האמת: (ו) נ"ב פ' כד"ה בן נח נהרג כו': (ז) נ"ב ותימה מאחר שמפרש כפי' הערוך והתוס' א"כ אין צורך לפרש דלנסותו היה כו' כפי' רש"י. ואפשר מאחר שרב יוסף בעי מיניה מדרב חסדא כמו שמשמע הלשון שאמר בעאי מיניה דלא בודאי דבר פשוט הוא לרב יוסף שהן מותרות כדתניא פ"ק דביצה ולא בעי מיני' אלא כדי לנסותו: (ח) ותבונה ויועץ עומדים כצ"ל: (ט) שאין שם ב' כצ"ל: (י) וכשיש כצ"ל:

עין משפט

הגהות חרי

חדושי מהרמ"ש

הגהות מא"י

הגהות הב"ח

המן בר רסתק. זה שמו: בטל לן רשותך. לא אמרו לו אלא לנסותו דהא אין ביטול רשות מועיל במקום נכרי עד שישכור: ניזיל חד מינייכו ונשאול מיניה דוכתא. כלומר ישתדל עם הנכרי עד שיאהבו וישאיל לו הנכרי מקום בחצרו לאתנוחי ביה מידי דהא לא יחוש לכשפים וכיון דהשתא דייר ישראל בחצר הנכרי חשבינן ליה כאילו שכר הבית של הנכרי וצריך שיערב עם חביריו הישראלים העומדים בחצר בתי החצר ודי לנו בזה ואין אנו צריכין לשכור מן הנכרי רשות חצרו דכאילו שכר כל בתי הנכרי חשבינן ליה והנכרי מסולק משם: פי' שכיר. לעבודת כל השנה: לקיט. לימות הקציר והאסיף: היו. שם בבית הנכרי חמשה שכירים ולקיטים דרים בחדרים ובעליות כל אחד ואחד בפני עצמו שאילו היתה רשות שלהם היו כולן צריכין לערב כדתנן (ו) מתני' [דף עב·] ומודי' במקום שמקצתן שרויין בחדרים ובעליות שצריכין לערב והשתא דרשותא דנכרי הוא מהו להצריכן לערב זה עם זה ואם שכח האחד ולא עירב יאסור אותן מי אמרי' כי היכי דמשווינן ליה לשכיר ולקיט כבעלים להקל ולהתיר עירוב במבוי להחמיר נמי הוו כבעלים או דילמא לקולא שוינהו רבנן כבעלים אבל לחומרא לא דכל בעירובין להקל והכי ודאי לאו דידהו הוא: כאילו מאבד הונה של תורה. כבודה של תורה וסופה להשתכח ממנו: רועה זונות. זו נאה ואדענה ואתעסק בה עד שתתקיים בידי: הדרי בי. לא אוסיף עוד: אין מעבירין על האוכלין. המונח אוכלין בדרך אינו רשאי לעבור עליהן ולהניחם שם אלא יסלקם לצדדין או יקחם שהולכין אחר רוב עוברי הדרכים ולא נזרקו שם לשם כשפים: פתיתין אין מעבירין. לפי שאין דרך הכשפניות לעשות בפתיתין אלא בשלימין: דשקלן באגרייהו. פתיתי לחם כדי לעשו' כשפים מדברים אחרי' והכי קאמר נביא בשביל פתותי לחם שנותנין לכם בשכרכם חללת' את שמי בתוך עמי שהייתן עושות בהם כשפים לנביאי הבעל להטעות בהן עמי: **אקלעו** לההוא פונדק. דהוו דיירי ביה בההוא חצר תרי ישראל וחד נכרי ששכר דירתו מחבירו נכרי ואותה שבת לא היה הנכרי השוכר שם אלא הנכרי המשכיר והיו יראים שמא יבא הנכרי בשבת: פונדק. יש בו חדרים ופתוחין לחצר והאכסנאים נכנסים בהן ואוסרין זה על זה בשבת: היכא דלא מצי מסלק ליה. משכיר לשוכר עד זמנו לא תבעי לך דודאי [א] ברשותיה הוא ולא מצי למיגר מיניה: נשכור. דספק דבריהם להקל: אתא נכרי בשבת · ומאתמול ספיר מצי לאיערובי דיורין דישראל דהוו בה משום דנכרי לא אסר עלייהו היכא דליתיה והשתא דאתא אין לטלטל בחצר: אמרי. מהו למיגר מיניה בשבת: מה מערב מבעוד יום. ולא בשבת אף שוכר

תורה אור

המן בר רסתק אמרו ליה אוגר לן רשותך לא אגר להו (א) בטיל לן רשותך לא בטיל להו *אמר להו רבא ליזיל חד מנייכו ולישאיל מיניה דוכתא וליתיב ביה מידי דהוי כשבירו ולקיטו דאמר רב יהודה אמר שמואל אפילו שבירו ולקיטו נותן את עירובו ודיו א"ל אביי לרב יוסף היו חמשה (ב) שבירו ולקיטו מהו א"ל אם אמרו שבירו ולקיטו להקל יאמרו שבירו ולקיטו להחמיר גופא אמר רב יהודה אמר שמואל אפילו שבירו ולקיטו נותן עירובו ודיו אמר רב נחמן כמה מעליא הא שמעתא ואמר רב יהודה אמר שמואל השותה °רביעית יין אל יתפלל אמר רב נחמן לאו מעליא הא שמעתא דהא אנא כמה דלא שתינא רביעית חמרא לא צייל דעתאי אמר ליה רבא מאי טעמא אמר מר הכי והאמר רב אחא בר חנינא מאי דכתיב °ורועה זונות יאבד הון כל האומר שמועה זו נאה ושמועה זו אינה נאה כאילו מאבד הונה של תורה אמר ליה הדרי בי אמר רבה בר רב הונא שתוי אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תפלה שכור אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תועבה היכי דמי שתוי והיכי דמי שכור שתוי כל שיכול לדבר בפני המלך שכור כל שאינו יכול לדבר בפני המלך *אמר רמי בר *חמא דרך מיל ושינה כל שהוא מפיגין את היין אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לא שנו אלא ששתה רביעית אבל שתה יותר מכדי רביעית כל שכן שדרך טורדתו ושינה משכרתו · °אין מעבירין על האוכלין אמר רבי יוחנן אמר ר"ש בן יהוצדק לא שנו אלא בדורות הראשונים שאין בנות ישראל פרוצות בכשפים אבל בדורות האחרונים שבנות ישראל פרוצות בכשפים מעבירין תאנא שלימין מעבירין פתיתין אין מעבירין והאי דכתיב °ותחללנה אותי אל עמי בשעלי שעורים ובפתותי לחם ההוא דהוו שקלו באגרייהו *תניא שכור מקחו מקח וממכרו ממכר עבר עבירה שיש בה מיתה ממיתין אותו מלקות מלקין אותו כללו של דבר הרי הוא כפקח לכל דבריו אלא שפטור מן התפלה א"ר חנינא לא שנו אלא שלא הגיע לשכרותו של לוט אבל הגיע לשכרותו של לוט פטור מכולם *רבי שמעון בן לקיש ותלמידי רבי חנינא אקלעו להההוא פונדק דלא הוה שוכר יוהוה משכיר אמרו מהו למיגר מיניה כל היכא דלא מצי מסלק ליה לא תיבעי לך דלא אגרינן מיניה כי תיבעי לך היכא דמצי מסלק ליה מאי כיון דמצי מסלק ליה אגרינן מיניה או דילמא השתא מיהא לא סלקיה אמר להם רבי שמעון בן לקיש נשכור ולכשנלך אצל רבותינו שבדרום נשאל להם אתו שיילוה לר' אפס אמר להם יפה עשיתם ששכרתם: רבי *חמא בר יוסף ורבי חייא בר אבא ורבי אסי איקלעו לההוא פונדק אתא נכרי מריה דההוא פונדק בשבתא אמרי היכי נעביד שוכר כמערב דמי מה מערב מבעוד יום אף שוכר מבעוד יום או דילמא שוכר כמבטל

רש"י

שכיר · לעבודת כל השנה: לקיט · לימי הקציר: היו שם · בבית (קציר) הנכרי: ה' שכירו ולקיטו · דרים בעליות וחדרים שאילו היתה הרשות שלהן היו כולן צריכין לתת עירוב כדתנן במתניתין בזמן שמקצתן שרויין בחדרים ועליות וכו' (א) דהשתא הוי רשותא דנכרי: מהו · לתת כולן בעירוב ואם שכח אחד מהן ולא נתן אוסר על בני המבוי מי אמרינן כי היכי דמשוין שכיר ולקיט כבעלים להקל ולהתיר עירוב מבוי זה הוה נמי בעלים להחמיר או דילמא לקולא שוינהו רבנן כבעלים אבל לחומרא לא דכל בעירובין הוי להקל (ב) והני ודאי דירה דלאו דידהו הוא: הונה · כבודה של תורה וסופו להשתכח ממנו: רועה זונות. זו נאה (ג) וארענה לעסוק בה עד שתתקיים בידי: הדרי בי · לא אוסיף עוד: אין מעבירין על האוכלין · המונח אוכלין בדרך אינו רשאי לעבור מעליהן ולהניחן שם אלא נוטלין אותן: [פתיתין אין מעבירין] · דליכא למיחש לכשפים: דשקלי באגרייהו · פתותי לחם והכי קאמר בשביל פתותי לחם שנותנין לכם בשכר חללתם את שמי בתוך עמי שהייתם עושין בהם כשפים לנביאי הבעל להטעות בהן עמי: פטור מכולם · מכל דבר: איקלעו לההוא פונדק · דהוו דיירי ביה תרי ישראל וחד נכרי ששכר את דירתו מחבירו ואותו שבת לא היה שם הנכרי השוכר אלא הנכרי המשכיר והיו יראין פן יבא הנכרי בשבת: פונדק . יש שם חדרים פתוחים לחצר והאכסנאים נכנסים בהם ואוסרים זה על זה בשבת: היכא דלא מצי מסלק ליה · משכיר לשוכר עד זמנו: לא תבעי לך · דודאי לאו ברשותיה הוא ולא מצינא למיגר מיניה: נשכור · דספק דבריהם להקל: דאתא נכרי בשבתא · ומאתמול לא (ד) מצו מערבין משום דיורין דישראל דהוה ביה משום דנכרי אוסר עלייהו ואע"ג דליתיה ולא היו מטלטלין בחצר (א): אמרו מהו למיגר מיניה · והדר ניבטל רשותא לגבי חד דההוא מיהא ליסתרי להוציא מביתו לחצר (ג) (ותהא חצר שרי לטלטולי (ה) בכולי לכולהו דניהוו אורחים לגביה והוי כולה חצר רשותא דחד מהן

הגהות הב"ח

שוכר מהנכרי מבעו"י ולא בשבת : או דילמא שוכר כמבטל רשות דמי מה מבטל רשות אפילו בשבת · כדתנן במתני' [דף סט:] בית הלל אומרים משתחשך : נשכור . דכל בעירובין להקל : מה מערב אפילו בפחות וכו' · דלקולא אקשינהו רבי יוחנן ולא לחומרא דכל בעירובין להקל : ומה מערב אפילו שכירו ולקיטו וכו' . אם נכרי הוא משכיר רשות אדוניו לדרים בחצר : ומה מערב א' מערב על ידי כולן . כגון שתי חצירות ופתח ביניהם ובאין לערב זה עם זה אחד מוליך עירובה של זו לשל זו כלומר (משלו) נעשה שלוחם והותרו כולם כדתניא בהאי פירקא [דף עב:] ה' שגבו את עירובם כשהן מוליכין אותו למקום אחר אחד מוליך על ידי כולן אף שוכר וכו' ה' ישראל נמי שדרין עם הנכרי בחצר אחת אחד מהן שוכר מן הנכרי בשביל כולן וכיון שעירב עמהן סגי להו בהכי כדאמרי' לעיל [דף סד:] נותן עירובו ודיו : **אין** ביטול רשות מחצר לחצר . כגון שני חצרות זו בצד זו ופתח א' ביניהם ושכחו כולם ולא עירבו נהי דבני חצר החיצונה יכולין לבטל רשותן לאחד מבני חיצונה דהא באותה חצר עצמה עומד אבל שיבטלו בני חצר זו לבני חצר אחרת וישתמשו בשניהם קמ"ל שמואל דלא עבדינן [דף סו:] כיון שאין אוסרין דהא אמרי' [דף עו:] רצו מערבין אחד רצו מערבים שנים גם לענין ביטול נמי אין מבטלין : אין ביטול רשות בחורבה . כגון בית מכאן ובית מכאן וחורבה ביניהם ושתי הבתים פתוחים לה ואסור להשתמש בה אלא א"כ עירבו ואם לא עירבו אין מבטלין רשותן זה לזה להתיר האחד להוציא ולהכנים מביתו לחורבה דלא שרו רבנן ביטול רשות אלא בחצר שלפני הבית דאקילו (ה) רבנן משום דהוי עיקר תשמישתייהו התם אבל חורבה אין עיקר תשמישתייהו התם : משום דהא רשותא דחד הוא והא רשותא דחד הוא . כלומר שאין בני חצר זו אוסרין על בני חצר אחרת כדאמרינן רצו מערבין שנים אבל חורבה דרשותא דתרוייהו היא כלומר תשמיש שוה לשניהם ואוסרין זה על זה הוה אמינא ליבטלי אהדדי קמ"ל שמואל דלא : **דאישתפוך** חמימי. שהיו רוצים למולו והחמו לו מים מבערב כדאמרינן בפסח שני (דף סט:) דהכל אצל מילה חולים הם ואין ראוי למול אא"כ רוחץ במים חמין האבר כדי לרכך הבשר ולא יהיה לו צער כל כך ונשפכו המים בשבת קודס המילה *[שאם היה אחר המילה אפילו לכתחילה היינו מחמין לו חמין בשבת] דסכנת נפשות יש בה כדאמרי' בפר' רבי אליעזר דמילה (דף קלד:) ביום הראשון כדרכו : מגו ביתא . מביתיה דרבה והתינוק היה בבית אחד בחצר אחר : נסמוך אשתוף . דמבוי דאע"ג דתנן במתניתין [דף עג:] אם נשתתפו במבוי מותרין כאן וכאן (ט) ואוקמינן ליה [התם] ואם נשתתפו נמי קאמר דר' מאיר קתני לה דסבירא ליה דבעינן תרתי שלא לשכח את התינוקות אבל הכא משום דבר מצוה שהרי היתה עליו חובת מילה הוי שרי לסמוך על שתוף במקום עירוב : בעאי לאותובי ליה למר . כדבעי למימר בסמוך למה היה מתיר לומר לנכרי דבר שאף בעצמו לא היה עושה : בדאורייתא מותבינן תיובתא באיסור של תורה וחכם מורה בו היתר ויש בתלמידים מי שיודע להשיב לחכם בהוראתו *[ישיב קודם שיעשה כדי שלא לעבור על דברי תורה : בדרבנן . כגון עירוב חצרות שבקינן לחכם בהוראתו] : והדר מותבינן ליה ללמוד אם יפה הורה כפי מה שקבל מרבו : הזאה . על הטמא אינה אסורה בשבת אלא משום שבות : מה הזאה שבות ואינה דוחה את השבת · אפי' במקום מצוה כגון לשחוט את פסחו כשחל שביעי בשבת שהוא ערב הפסח וכיון דאין מזין עליו בשבת לא ישחטו עליו הכהנים הטהורים שהרי אינו ראוי לאכלו בליל הפסח שאם הזה [היו שוחטין] עליו אע"פ שהוא טמא ואינו יכול ליכנס במקדש (י) כיון דלאורתא חזי : אף באמירה לנכרי . דאית בה משום שבות לא נתירנה משום דבר מצוה : ולא שני לך בין שבות דאית ביה מעשה . כלומר בהזאה דין הוא שנחמיר בו לאסור משום שבות שהרי יש בטלטולו מעשה בידים ואפשר שיעבור איסורא דאורייתא אם יוליך הספופרת של מי חטאת ד' אמות ברשות הרבים אבל באמירה לנכרי לא עביד באמירתו מעשה אלא דיבור בעלמא הוא ולעולם לא יבא לידי איסורא דאורייתא לפיכך זה האומר לנכרי אפילו היה אומר לו עשה מלאכה זו בשבת (כ) כלומר שיאמר לו זיל אחים עליו לעולם לא יבא לידי איסורא

רש"י

מהן) מבטל רשות אפילו בשבת · כדתנן ב"ה אומרים משתחשך : אפילו בפחות משוה פרוטה · כי לקולא אקשי' רבי יוחנן ולא לחומרא דכל בעירובין להקל : ומה מערב אפילו שכירו ולקיטו · דנכרי אם ישראל הוא אמרינן לעיל נותן עירובו ודיו אף שוכר אפי' שכירו ולקיטו דנכרי אם נכרי [הוא] משכיר רשות אדוניו לדיורי חצר שרי : א' מערב ע"י כולן · כגון שתי חצירות ופתח ביניהם ובאו לערב זו עם זו א' מוליך עירובו של זו בתוך זו והוי שליח לחביריו כדתנן בהאי פירקא חמשה שגבו את עירובם כשמוליכין אותו למקום אחר אחד מוליך על ידי כולם אף שוכר ה' ישראל שדרים עם הנכרי תוך חצר אחת א' מהן שוכר בשביל כולן : אין ביטול רשות מחצר לחצר · שאין בני חצר זה יכולין לבטל רשותן לבני חצר אחרת : ואין ביטול רשות בחורבה · כגון בית מכאן ובית מכאן וחורבה ביניהם ושני הבתים פתוחין לה ואסור להשתמש בה אלא אם כן עירבו אין מבטלין רשות זה לזה להתיר לאחד להוציא ולהכנים מביתו לחורבה דלא שרו רבנן ביטול רשות אלא בחצר שלפני הבית דאקילו ביה רבנן דהוי עיקר תשמישן התם : אבל חורבה דחלא תשמיש היא · לתרוייהו (ז) אסרי אהדדי אימא לבטלן : מגו ביתאי · מביתו דרבה והתינוק היה בבית אחר באותה חצר : נסמוך אשיתוף · למבוי דתנן במתני' אם נשתתפו במבוי מותרין כאן וכאן : בדאורייתא מותבינן תיובתא · באיסור תורה וחכם מורה בו היתר ויש בתלמידים שיודע להשיב ישיב קודם מעשה של תורה : אבל בדרבנן · כגון עירובי חצירות שבקינן לחכם לעשות בהם כהוראתו והדר מותבינן ליה לראות אם יפה הורה : הזאה · על הטמא אינה אסורה בשבת אלא משום שבות : מה הזאה שבות ואינה דוחה את השבת · אפי' במקום מצוה כגון לשחוט את פסחו כדתנן בפסחים

תורה אור

נר מצוה

כמבטל רשות דמי מה מבטל רשות אפילו בשבת אף שוכר א אפי' בשבת אמר להו רב חמא בר יוסף נשכור רב אסי אמר לא נשכור אמר להו ר' חייא בר אבא נסמוך על דברי זקן ונשכור שכרו אתו לקמיה דרבי יוחנן אמר להם *יפה עשיתם ב ששכרתם והאמר רבי יוחנן שוכר כמערב דמי כי קאמר רבי יוחנן שוכר כמערב דמי לקולא לחומרא לא לקולא מה מערב בפחות משוה פרוטה אף שוכר בפחות משוה פרוטה ומה מערב אפילו שכירו ולקיטו אף שוכר אפילו שכירו ולקיטו ומה מערב ה' ששרויין בחצר אחת א' מערב לכולן אף שוכר ה' ששרוין בחצר אחת א' שוכר לכולן (א) ג וכן הלכתא *אמר שמואל אין ביטול רשות מחצר לחצר ואין ביטול רשות בחורבה ורבי יוחנן אמר יש ביטול רשות מחצר לחצר ויש ביטול רשות בחורבה וצריכא דאי אשמעינן מחצר לחצר בהא קאמר שמואל משום דהא רשותא דחד והא רשותא דחד אבל בחורבה דרשותא דתרוייהו (ג) חד אימא מודי ליה לר' יוחנן צריכא ואי איתמר בהא בהא קאמר ר' יוחנן אבל בהא אימא מודי ליה לשמואל צריכא וקיימא לן דשמואל ור' יוחנן הלכה כרבי יוחנן ועוד דהא (ג) רבה כר"י סבירא לי' כדבעינן למימר קמן *בענין: ההוא ינוקא [א] (ד) °דאישתפוך ד חמימי פי' מיא חמימי דאיתקן ליה מערב שבת למהל עליהו בשבתא אמר רבה לייתו ליה חמימי מגו ביתאי אמר אביי והא לא עירבו נסמוך אשיתוף הא לא אישתתופי אמרו ליה לנכרי (ה) דניזל ולייתי מגו ביתאי אמר אביי בעאי לאותובי למר ולא שבקן רב יוסף דאמר רב יוסף כי הוינן בי רב יהודה אמר לן בדאורייתא מותבינן תיובתא והדר עבדינן מעשה בדרבנן עבדינן מעשה והדר מותבינן תיובתא לבתר הכי אמר [ג] ליה מאי בעית לאותבי למר אמ' לי' [ג] דתניא הזאה שבות ואמירה לנכרי שבות *מה הזאה שבות ואינה דוחה את השבת אף אמירה לעו"ג שבות ואינה דוחה את השבת א"ל ולא שאני לך בין שבות דאית ביה מעשה לשבות דלית ביה מעשה (א) כלומר האי דאמור רבנן אמירה לנכרי שבות לא שאני לך בין אמירה למעשה שיש בה איסורא דאורייתא [ד] ובין אמירה שאין בה איסור מעשה דאורייתא דהא מר לא אמר ליה זיל אחים לי דהוא מעשה איסור דאורייתא אלא אמר ליה זיל אייתי לי ושתיק (ו) ליה ולא מצא תשובה אמר רבה בר רב חנין לאביי מבואה דדיירי בה תרי

הגהות חרי

(א) עי' ברי"ף שבת ס"פ ר"א דמילה : ג' ד"ת

הגהות מא"י

[א] נ"ב דאשתפוך חמימיה אמר רבא לפנו לי מאני וכו' : [ב] לי כצ"ל : [ג] תי' דתניא מוקף : [ד] ובין אמירה במעשה שאין בה איסור דאורייתא' כצ"ל :

לבטל רשות חצרן מביא חמין לתינוק מחצר לחצר ע"י נכרי לפי שאיסור עירובי חצירות קל הוא והתירו אותו על ידי נכרי במקום מצוה אבל שאר האיסורין לא התירו במקום מצוה ואפילו על ידי נכרי ואע"פ שצורכי המת מצוה הן ודוחים יר"ע בשבילו כמבואר בקונטרס הראיות : אם לא היו מוצאין חמין שהוחמו מע"ש שמוליכים אמו של תינוק אם היא צריכה לחמין מחממין לה ע"י נכרי ואף על פי שהיא אוכלת תמרים ומהלכים קרים שמא אינה מרגשת בכן וצריכה היא לחמין וכל צורכי חולה נעשין ע"י נכרי בשבת ואפילו חולה שאין בו סכנה ותיה מז' ועד ל' הרי היא כחולה שאין בו סכנה כמו שביארנו בהלכות שבת פרק מפנין ונותנין אותן החמין לצורך התינוק :

*) נ"ל שלא שכרו

שלטי הגבורים

א סמ"ג פסק כסס ר"י דהלכה כשמואל דס"ל דאין שוכרין הרשות מן הנכרי (ל) וכן שני ישראלים ונכרי הדרים בחצר אחת ולא שכרו ולא עירבו ומת הנכרי בשבת אין מבטלין זה לזה דכל שנאסר למקצת שבת נאסר לכל השבת ונראה מלשון הטור (מ) דס"ל כסמ"ג שכ' ואם ב' או ג' דרים עמו אין יכולין לבטל רשותן לאחד כדי שיתשב כיחיד ויהיה היחיד מותר להוציא מביתו לחצר ואין להם תקנה עד שישכיר להם רשותו (נ) בסתם שמשכיר להם מועיל ואין צריך לפרש כדי להתיר טלטול וא"צ כתיבה וחתימה ולא שטר מבוטרי העיר ושוכרים ממנו אפי' בפחות משוה פרוטה וכל זמן שאינו חוזר בו מועיל השכירות אפי' לזמן מרובה וא"צ לשכור ממנו בכל ע"ש (ס) והדרין עמו א' שוכר בשביל כולם ואם אינו רוצה להשכיר אין יכולין לשכור ממנו בעל כרחו וזה תקנתא שאחד מבני החצר יתקרב אליו עד שיתן לו שום מקום ברשותו ליתן בו שום דבר ונמצא זה כאילו הוא שכירו או לקיטו ודר עמו בביתו ונותן עירוב בשבילו ודיו ודוקא כי האי גוונא דמיחזי כשלוחו אבל אם יחד לו הנכרי מקום לשכירו להשתמש בו אינו יכול ליתן עירוב בשבילו שאינו כשלוחו בכל הבית שאין לו אלא מקום המיוחד לו וכן אם ישראל ונכרי דרין בבית אחד אין הישראל יכול לערב בשביל הנכרי שלכל א' דירתו בפני עצמו וצריך לערב עם ישראל ולשכור [מן] הנכרי :

לשון ריא"ז

ב אם לא שכרו ממנו בע"ש כגון שלא היה מצוי אצלם שוכרין ממנו בשבת ואין יכולין לערב זה עם זה שהרי אינן רשאין לערב בשבת ובע"ש אינן יכולין לערב *) שאין שוכרין מן הנכרי כילד הן עושים מבטלין רשותן זה לזה בשבת אחר ששוכרין מן הנכרי ואומר אחד לחבירו רשותי קנויה לך או רשותי מבוטלת לך ואינו צריך לא קנין ולא שום זכוי אלא בדבור בלבד הוא מבטל והרי הוא כאילו כל החצר שלו ומותר זה שהרשות מבוטלת לו לטלטל מביתו לחצר וחבירו אסור : מי שבא מעשה לידו ונסתפק לדברים שלנו סומך להקל מספק לפי שעירובין מדברי סופרים וספק דבריהם להקל : ג ור"ת ז"ל פסק כרבינו דהלכה כר' יוחנן ואף על גב דשמואל פליג עליה בסמוך וקאמר כל מקום שאוסר ואין מערבין אין מבטלין קי"ל בכל דוכתא כרבי יוחנן לגבי שמואל וכדברי המיקל בעירוב ור"י פסק כשמואל :

לשון ריא"ז

ד מעשה בתינוק אחד שהוצרכו למולו בשבת ונשפכו החמין שלו קודם שמלו אותו [והביאו] לו לו חמין מחצר אחרת ע"י ביטול לא היו רוצים

המאור הקטן

[דף סז ע"א] ונכרי שיש לו (ע) ד' על ד' פתוח לבקעה אפי' מכניס ומוציא קרנות וגמלים כל היום כולו דרך מבוי אינו אוסר על בני מבוי מאי טעמא בההוא פתח דמיחד ליה ניחא ליה טפי וכן אם היה פתוח לקרפף והוא דהואי יותר מבית סאתים אבל בית סאתים אוסר ההוא נכרי במבוי וחילופה בישראל יותר מבית סאתים אוסר ישראל במבוי מפני שאינו יכול לטלטל באותו קרפף כול' אבל בית סאתים אינו אוסר משום דבההיא רמיחד ליה טפי ניחא ליה : וסלע שבים גבוה עשרה ורוחב ארבעה מטלטלין בתוכו בכולו והוא דהואי עד בית סאתים ולא יותר מכאן ואין מטלטלין לא מתוכו לים ולא מן הים לתוכו כל שהוא פחות מבית סאתים או כבית סאתים פחות מכאן כלומר שאינו גבוה עשרה או שאינו רחב ארבעה מטלטלין בתוכו עד ד"א ומטלטל (פ) בתוכו לים ומן הים לתוכו בין שהוא כבית סאתים בין שהוא פחות מכאן או יתר על כן ואם היה גבוה עשרה והוא יותר מבית סאתים אין מטלטלין בתוכו אלא בד' אמות אבל מטלטלין מתוכו לים ומן הים לתוכו כרב אשי דאמר הן אמרו והן אמרו והרי"ף ז"ל לא הזכיר מזה כלום :

[דף סט ע"א] וקי"ל כאביי דאמר ל"ק כאן שהחזיקו בני מבוי במבוי כאן שלא החזיקו ונקטי' מינה שכל מי שביטל רשות חצירו או מבואו .והחזיקו בו בני מבוי או בני חצר אינו יכול להזור בו לאותה שבת ואם לאו יכול לחזור בו והיינו דתניא אם עד שלא נתן רשותו הוציא ישראל שלא עירב לחצר בין בשוגג בין במזיד יכול לבטל רשותו ר' יהודה אומר בשוגג יכול לבטל אבל לא במזיד מפני שהוא טומר משנתן רשותו והוציא בין בשוגג בין במזיד אוסר דברי ר"מ ר' יהודה אומר במזיד אוסר בשוגג אינו אוסר בד"א בשלא הוחזקו בני מבוי במבוי אבל החזיקו בין בשוגג בין במזיד אינו אוסר וקי"ל כר' יהודה והאי בד"א משמע דאדר' מאיר קאי ולא אדר' יהודה דאילו לר' יהודה הא שמעינן ליה במתני' דאמר מהרו ועשו צרכיכם במבוי עד שלא יוציא ויאסור עליכם אלמא אפי' לאחר חזקה יכול לחזור בו לאפוקי מת"ק דאמר מהרו והוציאו את הכלים למימרא דכיון דאחזוק אחזוק ולא מצי למהדר ביה בתר חזקה והשתא דתניא בברייתא רבי יהודה אומר מהרו ועשו צרכיכם במבוי עד שלא תחשך ותריצנא למתני' מאי עד שלא יוציא עד שלא יצא היום משום דסבר ר' יהודה צדוקי הרי הוא כנכרי

א כתב סמג וטור ומהר"ם בשם רש"י דיש ביטול רשות מבית לבית ומעשה בתוספת שבכתו ולא עירבו והוצרכו להוציא מבית לבית והתיר להן ע"י שביטלו רשותן לאחד ורבינו תם פליג ע"ז ורבינו השמיטו וכן מיי':

א מיי' פרק ה מהל' עירובין סמג עשין א טור או"ח סי' שסו:
ב מיי' פרק כ' מהל' עירובין סמג עשין א טור או"ח סי' שפס:

איסורא דאורייתא לפיכך דין הוא שנקל בו (א): תרי גברי רברבי כרבנן. כגון אתה ורבה דדיירתו ביה: מר. דהיינו רבה: לאו אורחיה. אין כבודו לחזר על בני מבוי ולגבות את השיתוף: אנא טרידנא בגירסאי. הייתי מתבטל כל אותו היום מדברי תורה: ליקני להו ריפתא בסלא. כלומר יזכה להו אביי בככר אחד מאותם שבסלו ולא יהיה בזה טורח ולא ביטול תורה: ומתרך זימנין דבעו לה מינאי· כלומר אם היה אחד מהם צריך לאכול מן השתוף היה שואל ממני ואין יכולת בידי לוותר את שלי בכל שבת לכך נמצא שאין בלבי להיות להם בו חלק גמור ובטל השתוף: שבקש יין ושמן. משל השתוף שזיכה להם אחד מן המבוי לשם השתוף· ואם תאמר נהי דאביי שהיה תלמיד לא היה יכול לוותר משלו בכל שבת ושבת אבל רבה שהיה ראש הישיבה והיה עשיר למה לא היה עושה יש להשיב דכיון שהיה ראש הישיבה לא היה לו פנאי אפילו לזה כי כל בני הישיבה היו נצבים עליו מבקר ועד ערב: ליקני להו רביעתא דחלא בחביתא. יקנה להו אביי אע"פ שסופו עני רביעית חומץ לכל אחד ואחד באחת מחביותיו ובזה לא היה קפיד אם ישאלו ממנו בכל שבת ושבת ועיקר שתוף ביין כדאמרי' לקמן בהאי פירקא: אין משתתפין באוצר וכו'· בדבר האצור כגון חביות של יין או פירות המכונסין אין סומכין על מה שבתוכן משום דאין ברירה איזהו של שיתוף וכי מספקא ממנו איכא למימר אזיל ליה שיתוף אי נמי ליכא היכרא: לבית שמאי דלית להו ברירה. גבי מתניתין דתנן המת בבית ולו פתחים הרבה כולן טמאין וכו' אבל לב"ה משתתפין באוצר ומה שנסתפק מן החבית [ג] למוצ"ש או למחרת והומר זהו של שתוף ונאמר איגלאי מילתא למפרע דזהו של השתוף שאם לא יאמר לא הועיל כלום כדאמרינן אי אתם מודים שמא יבקע הגוד ונמצא שותה טבלים למפרע דכיון שלא הופרש אפי' בסוף מן החבית לשם תרומה לא הוה כלום הכא נמי צריך שיהא מפריש בסוף מן החבית לשם שיתוף: דאישתפוך חמימיה· בחצרו: לישיילה לאימיה אם צריכה היא להחם לה חמין· דקיימא לן חיה [שבת קכט·] לאחר שבעה אפילו אם אמרה צריכה אני אין מחללין עליה את השבת אבל עושין לה ע"י נכרי ה"נ ליחים ליה נכרי ונרחץ התינוק עם אמו לפני המילה: והא קא אכלה תמרי· כלומר הא קא חזינן דאינה צריכה חמין אפי' לשתות וכל שכן לרחוץ כל גופה והילך נחמין אותה בדבר ניכר לכל שהיא כבריאה: תונבא. נבהלה מכובד החולי ואוכלת ואינה יודעת מה שהיא אוכלת: פנו לי מנאי. בחצרו של רבא היו חמין והתינוק נשפכו חמין שלו בחצר אחרת ופתח ביניהם ולא עירבו שתי החצרות יחד והיו בביתו חדרים פנימים שאינן פתוחין לחצר והם לצניעות והנשים יושבות שם ובי גברא היה פתוח לחצר ותנן במתני' [דף סט:] המבטל רשות חצרו אסור להוציא הוא מביתו לחצר דהא לאו דידיה הוא ובשלו לא אמרינן דליהוי אורח לגבייהו הלכך הולך רבא לפנות כליו מבי גברי כדי שלא יצטרך לכל אותו היום להוציא משם לחצר והלך וישב בחדרים הפנימיים וביטל רשות חצרו ובית הנשים אסר לפני החצר והותרו להביא החמין מחצרו לחצרן לרחוץ בו הולד לפני המילה: ניתיב מר אדוכתיה. מדקא אמרת פנו גלית דעתיך שמאחר שתבטל רשותך שוב אין לך היתר בכל היום לטלטל בחצר זו והייט כשמואל דאמר לקמן אין מבטלין וחוזרין ומבטלין דאי לאו כשמואל ס"ל למר ליתיב מר אדוכתיה ויבטל להם רשות חצרו שעה אחת עד שיקחו חמין ויחזרו הם ויבטלו לך אותו הרשות עצמו ויחזירו לך את חצרך: דהא אמר רב מבטלין וחוזרין ומבטלין. כלומר שנים הדרים בחצר אחת ולא עירבו מבטל זה לזה עד שיעשה צרכיו ויחזור זה ויבטל לזה וטעמא דאין חוזרין ומבטלין לא משום דהוה ליה חצר אחרת כיון שבטל להם רשותו ונסתלק משם לגמרי דאם כן קשיא ליה לרבא דהא ס"ל כר' יוחנן דיש ביטול רשות מחצר לחצר אלא טעמו של דבר כי היכי דלא ליהוו מילי דרבנן כי חוכא דהייט שחוק וטלולא דהייט ליצנות: דרב כרבנן. דס"ל המבטל רשות חצרו רשות ביתו לא ביטל נמצא שאינו מסולק מן החצר לגמרי [ד] ויש ביטול רשות באותה חצר לדברי הכל ומשום הכי קאמר רב מבטלין וחוזרים ומבטלין: ושמואל דאמר אין מבטלין וחוזרין ומבטלין· ס"ל כר"א דאמר שהמבטל רשות חצרו רשות ביתו נמי ביטל נמצא שהוא מסולק לגמרי מן החצר (ס) ולא קיימא לן כשמואל דאמר אין ביטול רשות מחצר לחצר: מתני' אמר רבן גמליאל מעשה בצדוקי אחד כו'· קסבר רבן גמליאל צדוקי אינו כנכרי דלא דמי לכותים לפי שכותיים גרי אריות הם ואינם גרים אבל צדוקי ישראל הוא ונהפך למינות וכיון דישראל הוא יכול לבטל רשות בלא שום שכירות והכי קאמר שהיה דר עמנו במבוי וביטל לנו רשותו מערב שבת: אמר לנו אבא מהרו והביאו כליכם למבוי והחזיקו בו כיון שקדש היום מיד כדי שלא יחזור בו. כלומר שלא יוציא הצדוקי כליו למבוי קודם שתוציאו אתם כליכם וכיון שלא שכרתם ממנו יכול הוא לחזור מביטולו שביטל לכם דהא דיבורא בעלמא הוא אבל כיון שתחזיקו אתם ראשונה קודם שיוציא כליו למבוי כאילו קניתם ממנו דבכל מקום חזקה מועילה בקניה ככסף ואע"פ שאין זו החזקה כשאר חזקות שקרקע נקנה בה אפילו הכי הקילו חכמים בה (ותקנו) [שתקנה] כשאר חזקות וזו החזקה דבעיא משקדש היום בעינן לה דחזקה מבעוד יום לא מוכחא מילתא וכיון

דגבי

נר מצוה

תרי גברי רברבי כרבנן לא ליהוי ביה לא עירוב ולא שתוף א"ל (א) ומאי ליעביד מר לאו אורחי' אנא טרידנא בגירסאי אינהו לא משגחי ואי אקני להו ריפתא בסלא זימנין דבעו לה (ג) *מאיתמול ולא איפשר למיהב ניהלייהו ולא הוי שיתוף *דתניא אחד מבני מבוי שבקש יין ושמן ולא נתנו לו בטל השיתוף וליקני להו מר (א) רביעתא דחלא (ג) בחביתא התניא אין משתתפין באוצר ואסיקנא דהא דתניא אין משתתפין באוצר לבית שמאי (ד) דלית להו ברירה אבל לב"ה דאית להו ברירה משתתפין באוצר: ההוא ינוקא דאישתפוך חמימיה אמר רבא לשיילוה לאימיה אי צריכא ליחים ליה נכרי אגב אימיה והא קא אכלה תמרי ההוא תונבא הוא דנקיט לה: ההוא ינוקא דאשתפוך חמימיה אמר רבא ליפנו לי מאני מבי גברי לבי נשי דאיזיל ואיתיב התם ואיבטיל ליה רשותא בהאי חצר דידי א"ל רבינא לרבא והאמר שמואל אין ביטול רשות מחצר לחצר אמר ליה אנא כרבי יוחנן סבירא לי דאמר יש ביטול רשות מחצר לחצר (ה) אי כשמואל לא ס"ל למר ° [א] *ניתיב מר אדוכתי' וליבטיל מר [ג] מדוכתיה לדידהו וליהדרו אינהו וליבטלו ליה למר דהאמר רב מבטלין וחוזרין ומבטלין בההיא כשמואל סבירא לי דאמר אין מבטלין וחוזרין ומבטלין והיינו טעמא דאין חוזרין ומבטלין כי היכא דלא ליהוו מילי דרבנן כי חוכא וטלולא ואע"ג דאמר רבא אנא כשמואל סבירא לי דאמר אין מבטלין וחוזרין ומבטלין קיימא לן כרב דהא רב אשי דהוא בתרא אסקה להא דרב ושמואל דבפלוגתא דרבי אליעזר ורבנן קמיפלגי דרב כרבנן ושמואל כרבי אליעזר ושמעינן מינה דהלכתא כרב דאמר מבטלין וחוזרין ומבטלין וכן הלכה:

מתני' °אמר ר"ג ב מעשה ב בצדוקי א' שהיה דר עמנו במבוי בירושלים אמר לנו אבא מהרו והוציאו כל הכלים למבוי עד שלא יוציא ויאסור

רש"י

בפסחים : תרי גברי כרבנן· כגון אתה ורבה דדיירתו ביה : מר· רבה ואין כבודו לחזר על בני מבוי לגבות את השיתוף לשאר בני המבוי : אקני להו ריפתא בסלא· בדיבורא דליכא טירחא ויהו כולן זוכין בו לשום שיתוף : כיון דאי הוו בעו מינאי· אם א' מהם היה צריך לאכול מן השיתוף והיה שואל ממני אין יכולת בידי לוותר את שלי בכל שבת לכך נמצא שאין בלבי להיות להם חלק גמור ובטל השיתוף : שבקש יין ושמן· משל שיתוף : רביעתא דחלא· רביעית חומץ : בחביתא· באחת מחביותיך מידי דלית ביה קפידא ועיקר שיתוף ביין כדאמר בפירקין לקמן : אין משתתפין באוצר· בדבר האצור כגון חביות של יין או פירות המכונסין אין סומכין על מה שבתוכו משום דאין ברירה כדמסיק ואין נראה איזהו של שיתוף וכי מסתפק הימנה איכא למימר אזיל ליה השיתוף : אי צריכא· לצורכה : ליחים ליה נכרי אגב אימי'· דקיימא לן חיה לאחר שבעה אפילו אמרה צריכה אני אין מחללין עליה את השבת אבל עושין לה על ידי נכרי : והא קאכלה תמרי. כלומר הא קא חזינא דאינה צריכה חמין לשתות דהא נמי אכלה : תונבא· איספרודיש"ן בלע"ז ואוכלת ואינה יודעת מה : ליפנו לי מאני· בחצר רבא היה לו חמין והתינוק נשפכו לו חמין בחצר אחרת ופתח ביניהם ולא עירבו שתי החצירות יחד (ו) ורבא היו בביתו חדרים פנימיים שאינם [פתוחים לחצר והן] לצניעות והנשים יושבות שם ובי גברא היה פתוח לחצר ותנן במתני' המבטל רשות חצירו אסור להוציא [מביתו לחצר] דהא לאו דידיה הוא הלכך פונה כליו מבי גברא כדי שלא יבא להוציא משם לחצר והולך ויושב (אדוכתיה) בחדרים הפנימיים שאין פתוחין לחצר וביטל רשות חצירו לבני האחרת ויביאו החמין מחצירו לחצרם : ניתיב מר אדוכתיה · מדקאמרת פנו מנאי גלית אדעתך דמאחר שתבטל רשותך אין לך היתר היום בחצר זו והיינו כשמואל (ז) ס"ל דאי לאו ליתיב מר אדוכתיה ובטל להם רשות חצירך שעה אחת עד שיקחו החמין ויחזרו הם ויבטלו לך אותו הרשות ויחזירו לך את חצרך : דהאמר רב מבטלין וחוזרין ומבטלין · שנים הדרים בחצר אחד ולא עירבו מבטל זה רשותו לזה עד שיעשה צורכיו ויחזור זה ויבטל לזה : כי חוכא ואטלולא · שחוק וליצנות : מתני' מעשה בצדוקי אחד · קסבר ר"ג דצדוקי אינו כנכרי ולא דמי לכותים דגרי אריות הם ואינם גרים אבל צדוקי ישראל (ח) ונהפך למינות וכיון דישראל הוא יכול לבטל רשותו בלא שכירות וקסבר נמי ר"ג דהמבטל רשותו כיון דהחזיקו בני מבוי שוב אינו יכול לחזור בו והיינו דקאמר מעשה בצדוקי שהיה דר עמנו במבוי ובטל לנו רשותו : ואמר לנו אבא מהרו והוציאו כליכם למבוי והחזיקו בו (ב) כיון שקדש היום מיד כדי שלא יחזור [בו] עד שלא יוציא הוא כליו תחילה ויחזור ויחזיק ברשותו ויאסור עליכם וש"מ דלאו כנכרי דלאי אגרו מיניה היכי מצי למיהדר ואע"ג דמפיק לא אסר דהא נקט דמי : מהרו

לכן קאמר דלאו אורחי' לדעת מזה כלום וע"כ לא ידע וק"ל: בד"ה פנו לי מנאי וכו' וטעמא דאין מבטלין לא משום דהו"ל כבן חצר אחרת כצ"ל. ר"ל כיון שביטל רשותו הו"ל כבן חצר אחרת ואין מבטלין מחצר לחצר וכו' אלא טעמא משום דלא להוי כחוכא וכו': ד"ה דרב כרבנן וכו' ולא קי"ל כשמואל דאמר אין ביטול וכו' ע"כ. פי' ומש"ה קי"ל כרב בהא דמבטלין וחוזרין ומבטלין אפילו ביטל רשות ביתו בפירוש דהשתא אפילו לרב אין חוזרין ומבטלין משא"כ לדידן דקי"ל יש ביטול רשות מחצר לחצר ופשוט:

המאור הקטן

כנכרי ולא השכיר רשותו הלכך האי דקתני בברייתא בד"א בין אדר' מאיר בין אדר' יהודה קאי ובישראל שלא עירב עסקי' בברייתא ולא קשיאן אהדדי ואע"ג דשנינן להו שינויא אחרינא לא קשיא כאן במומר מחלל שבתות בפרהסיא כאן במחלל שבת בצנעא לענין חזקה (ג) הדין שנויא סמכי' דמאי עד שלא יצא היום משום דמתרץ ביה בד"א דברייתא בין לר"מ בין לר' יהודה וכיון דתריצנא למתני' חסורא מיחסרא והכי קתני צדוקי הרי הוא כנכרי קי"ל הלכתא כסתם מתני' הלכך צדוקי אינו מערב ואינו נותן רשות עד שישכיר והרי"ף ז"ל השמיט מלכתוב זה:

דגבי צדוקי מהני חזקה כל שכן גבי ישראל דמהני להו חזקה ושוב אין יכול לחזור בו: ר' יהודה אומר בלשון אחרת מהרו ועשו צרכיכם במבוי עד שלא יוציא ויאסר עליכם. כלומר דסבירא ליה לר' יהודה דרבן גמליאל ס"ל דצדוקי הרי הוא כנכרי ולא מהני ליה ביטול אלא בשכירות ואין שוכרין מן הנכרי בשבת ומשום הכי אמר שיעשו צרכיהם במבוי מבעו"י קודם השבת לפי שאין תועלת בביטולו (ח) [ד] מתני' זו דקתני עד שלא יוציא דמשמע נקרא ביטול ואם לא היה חוזר בו היה מועיל להם ביטולו [ובחזקה הוא דפליג] דכיון (ט) (שלא) שחזר בו נר מצוה לא מהני להו חזקה כיון דהאי חזקה לאו כשאר חזקות היא שהם בגוף הקרקע מתרץ בגמרא [דף סט·] תני עד שלא יצא היום כלומר קודם שיצא יום ששי ויכנס יום שביעי רוצה לומר דלעולם בצדוקי לא מהני ביטול אלא עד שישכיר והוא לא היה רוצה לשכור אבל בישראל דקי"ל דמהני ביה ביטול אם ביטל והחזיקו בני מבוי במבוי קודם שחזר בו שוב אינו יכול לחזור בו: גמ' מהרו ועשו צרכיכ' במבוי מפורש בפירוש המשנה: כיצד אומר לו רשותי קנויה לך או רשותי מבוטלת לך. אישראל קאי: קנה· בדיבורא בעלמא: ואינו צריך לזכות· בקניין סודר: מתני' אנשי חצר ששכח אחד מהם וכו'· ולא עירב עמהם אבל ביטל להם רשותו וסבירא ליה להאי תנא שהמבטל רשות חצרו רשות ביתו לא בטל להם ומשום הכי ביתו אסור להם לבני חצר להוציא ולהכניס מביתו לחצרו שהרי לא ביטל להם רשות ביתו בפירוש וכל שכן שאסור לו מביתו להוציא ולהכניס שהוא המבטל עצמו שכבר ביטל להם חצרו ושארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב ואע"פ שהמבטל מותר לו להוציא ולהכניס משאר בתים שבחצר לחצר לא דמי דהתם היינו טעמא משום דאיהו הוי אורח לגבייהו אבל בביתו של עצמו אסור להוציא אל החצר שסילק עצמו ממנו דאין דרך לומר כשהוא בביתו דליהוי אורח לגבייהו ועוד דנראה לכל אם יוציא מביתו לחצר שחזר מביטולו ואע"ג שאינו יכול לחזור בו כיון שהחזיקו [ה] בני מבוי במבוי אפי' הכי אסור דנראה כחוכא ואטלולא (או) שיראה לכל שאיסור משתמשים בני חצר בחצר: ושלהם מותרין לו ולהם· כדפרש' משום דהוי אורח לגבייהו: נתנו לו רשותן הוא מותר והן אסורין. כלומר הוא מותר להוציא מביתו לחצר שהרי סילקו עצמן מן החצר לגמרי: והן אסורין· לא מבעיא מבתיהן לחצר דאסורין שהרי סלקו עצמן ויראה כחוכא וטלולא ועוד מפני החשד כדפרישית אלא אפילו מביתו אסורין להוציא ולהכניס לחצר דליכא למימר

מהרו ועשו צרכיכם במבוי· מבעוד יום דבשבת לא מהני לכו האי ביטול: שמא יוציא ויאסר עליכם· דקסבר ר' יהודה אע"ג שהחזיקו בני מבוי תחלה (א)מצי הנכרי למיהדר ביה: גמ' משמר שבתו בשוק· בפרהסיא: כיצד· אישראל קאי: רשותי קנויה לך או רשותי מבוטלת לך: וא"צ לזכות· בקניין סודר: מתני' ביתו אסור להכנים ולהוציא· מביתו לחצר בין הוא בין שאר בני החצר ומפרש בגמ' כשביטל להם רשות שהיה לו בחצירו ולא ביטל (ג) רשות ביתו הלכך ה"ל ביתו רשות דידיה וחצר רשות דידהו: ושלהם· בתים שלהן מותרים להוציא מהם לחצר בין הוא בין הם דהא בתים שלהן והחצר רשות אחד היא: נתנו לו· הם רשות חצירם: הוא מותר· להוציא מן ביתו לחצר: והם אסורין· אפי' מביתו לחצר וטעמא מפרש בגמרא: היו שנים· ששכחו ולא עירבו ושאר בני חצר בטלו להם רשותם שניהן אוסרין זה על זה מפני שהיא של שניהן והבתים מיוחדים כל בית לבעליו ואין(ד)מוציאין מרשות המיוחדת לו לרשות שלו ושל חבירו: גמ' הא חצירו· רשות שהיתה לו בחצירו שריא לבני חצר ומותר להם להוציא מבית לחצר כדקתני מתניתין בהדיא: ואי ביטל· רשותו לבני חצר ביתו אמאי אסור הרי נתן להם ביתו ונסתלק: קסברי רבנן· תנא דמתניתין: דהוי אורח גבייהו· כיון דמביתו לא מפיק אע"ג דקא משתמש בחצר לא מיהדר ומישקל רשות הוא אלא הוא כשאר אורח: והן אסורים· אפילו מביתו לחצר (ה)וכיון דמשתמש בחצר הוה ליה כהדר ומישקל רשותא דחמשה לגבי חד לא הוו אורחים: חמשה· לאו דוקא: פשיטא· דאי הוו תרוייהו לחודייהו מעיקרא הוו אסרו אהדדי: לא צריכא דהדר חד· ובטיל לחבריה את רשות עצמו (ו) ובטל חלקו ברשות שביטלו להם חבריהם: מהו דתימא· לישתרי דהוה (ז) ליה כה' שדרויין בחצר אחת ובטלו רשותן לאחד מהם: קמ"ל· דלא דמיא דאילו התם כל חד וחד מבטל ליה רשותא אבל הכא כיון דשאר בני הצר לאו להאי דפיים לחודיה בטלי אלא לתרוייהו כי הדר חד ומבטל לאידך רשותא דידיה מצי לבטולי רשותא דאקני ליה חבריה לא מצי לבטולי כיון דבעידנא דבטלי להו הנך קמאי רשותייהו אז לא הוה ליה להאי מבטל שריותא בהאי חצר משום דאסרי אהדדי איסתכח דביטול דקמאי לא אהני וכי הדר ומבטל לא מצי לאקנויי רשותא דידהו דהא לא קניה: אחד

ויאסור עליכם ר' יהודה אומר [א] בלשון אחרת מהרו ועשו צרכיכם במבוי עד שלא יוציא ויאסור עליכם פירו' צדוקי זה נתן רשות לבני מבוי וצריכין הן בני מבוי להוציא כליהם להחזיק במבוי קודם שיוצי' הצדוקי כליו למבוי (א) ויבטל נתינתו כדתנן *מי שנתן רשותו דף סט והוציא בין בשוגג בין במזיד הרי זה אוסר עליו דברי ר"מ וכו' לפיכך אמר להם אביו של רבן גמליאל מהרו והוציאו כל הכלים למבוי עד שלא יוציא ויאסור א עליכם: גמ' *תניא דף סט: ישראל מומר משמר שבתו בשוק מבטל רשות פירוש אף על פי שהוא מחלל את השבת בסתר ושאינו משמר שבתו בשוק אינו מבטל רשות דהוה לי' כעכו"ם מפני שאמרו ישראל נותן רשות [ב] ומבטל רשות ובעכו"ם עד שישכור כיצד אומר לו רשותי קנויה לך ורשותי מבוטל' לך קנה וא"צ לזכות: מתני' אנשי *חצר ששכח אחד מהן ולא תרלט עירב ביתו אסור מלהכני' ומלהוציא לו ולהם ושלהם מותרין לו ולהם °נתנו לו רשותן הוא מותר והם אסורין היו שנים אוסרין זה על זה שאחד נותן רשות ונוטל רשות ושנים נותנין רשות ואין נוטלין רשות: גמ' ביתו הוא דאסור אבל חצרו שרי ה"ד אי דלא בטיל חצרו אמאי שרי ואי בטיל ביתו אמאי אסור לא צריכא דבטיל רשות חצרו וקסברי ב רבנן המבטל רשות חצרו אין מבטל רשות ביתו: ושלהן מותרין לו ולהם מאי טעמא משו' דהוי אורח ג לגבייהו: נתנו לו רשותן הוא מותר והם אסורין: ואמאי (ג) ניהוי אורחי' לגבי' חד לגבי חמשה הוי אורח חמשה לגבי חד לא הוו אורחים: היו שנים אוסרין זה על זה וכו': פירוש היו שנים ששכחו ולא עירבו עם בני החצר אע"פ שנתנו להם בני חצר רשותן אינן מותרין להכנים ולהוציא דכיון ששניהם לא עירבו אוסרין זה על זה פשיטא לא צריכא דהדר חד מינייהו ובטיל ליה לחבריה מהו דתימא לישתרי קמ"ל כיון דבעידנא [ג] דבטיל ליה להדוא לא הוה ליה שריותא בחצר לא מישתרי [שנים נותנים רשות ואין נוטלין רשות *למה לי לא צריכא דאמר ליה קני ע"מ להקנו'] :דף ע·

ברבים שיהיו כאורחים אלא יחיד: היו שנים ששכחו ולא עירבו ושאר בני החצר בטלו להם את (י) רשותן: שניהם אוסרין זה על זה· לפי שהחצר היא של שניהם והבתים מיוחדות כל בית לבעליה ואין מוציאין מרשות המיוחדת לו לרשות שלו ושל חבירו: שהא' נותן רשות ונוטל רשות· פירוש ונוטל רשות כשמבטלין לו רשותן והוה ליה אחר הביטול הרשות דידיה לעשות בו כל חפצו כלומר דין הוא זה כשם שהא' (כ) נותן רשות ליחיד או לרבים והם מותרין בבטולו כמו כן נמי דין הוא שנוטל רשות מן האחרים כשביטלו לו שהרי אין בחצר מי שיאסור עליו אבל שנים ששכחו ולא עירבו עם בני החצר דין הוא שיתנו רשותן לאותם שעירבו ויסלקו עצמם לגמרי מן החצר אבל היאך יקבלו שנים [ו] אותן שלא עירבו רשות מיחיד או מרבי' [ז] הלא יאסר כל א' וא' את חצר חברו להוציא מביתו שהשאיר לעצמו לחצרו שהרי יש לחברו נמי חלק בה ובברייתא תני שאע"פ שהשני בטל רשותו לחבירו דנמצא שכולן בטלו רשותן ליחיד אפילו הכי אסור להוציא לחצר דכיון שתיקף שבטלו אותן שעירבו לאותם שלא עירבו לא הותר בחצר לשלטל שוב לא מהניא לו ביטול חבירו (נ) עוד משמע מכאן שהעשרה או השנים שמבטלין רשותן ליחיד צריכים שיבטלו לו רשותן בב"א (א): גמ' ביתו הוא דאסור הא חצרו שרי· מדקתני ביתו ברישא ובסיפא נקט רשות משמע דדוקא ביתו ולא חצרו: היכי דמי אי דבטיל רשותו לבני חצר אמאי ביתו אסור הרי נתן להם ביתו ונסתלק: ואי דלא בטיל להו· מידי [ח] רשות חצרו מאן שריא: לעולם דבטיל וקסברי רבנן וכו'· כלומר שבטל מסתמא ולא הזכיר בפירוש בתים וחצרות: וקסברי רבנן וכו'· המבטל רשותו בסתמא רשות חצר ביטל אבל לא רשות ביתו ופליגי אדר"א דאמר בעושין פסין (דף כו:) שהמבטל רשות בסתמא הכל ביטל דבית בלא חצר לא דיירי ביה אינשי ולפיכך אמרי רבנן ביתו אסור לו להוציא שאם יוציא נמצא שהוא חוזר מביטולו ולהם נמי אסור שהרי לא ביטל להם רשות ביתו אבל הוא מותר בשלהם להוציא לחצר ולהכנים לבתיהן דכאורח הוי גבייהו ואע"פ שהוא משתמש בחצר אינו נראה כמי שחוזר מביטולו כיון שאין משתמש בה כדרך תשמישו הראשון שהיה דרכו להוציא מביתו לחצר: נתנו לו רשותן· שהרבים בטלו רשותן ליחיד הוא מותר בשלו להוציא מביתו לחצר אבל בשלהם לא שהרי לא סלקו נפשם (מ) מבתיהם אלא מן החצר לבדו: והן אסורים אפילו בשלו. דלא נחשוב אותם כאורחים כדמפרש ואזיל דחמשה לגבי חד לא הוו אורחים: מהו דתימא לישתרי· דהא הוו להו כחמשה השרויין בחצר אחת ולא עירבו דמבטלי רשותא לחד מינייהו: קמ"ל· דלא דמי דאילו התם כל חד וחד מבטל ליה רשותיה אבל הכא כיון דשאר בני החצר לאו להאי דפיים לחודיה בטיל אלא לתרווייהו כי הדר חד ומבטל לאידך רשותא דידיה מצי לבטולי רשות דאקני ליה חבריה לא מצי לבטולי כיון דבעידנא דבטילו להו הנך קמאי רשותא דידהו לא הוה ליה להאי מבטל שריותא והתירא בהאי חצר משום דאסרי אהדדי אשתכח דביטול קמאי לא מהני וכי הדר ומבטל האי לא מצי לאקנויי רשותא דידהו דהא לא קנייה: (נ) ואין נוטלין רשות למה לי. הא תניא ליה היו שנים אוסרין זה על זה: לא צריכא· ממשנה יתירה בא להשמיענו דאפילו אמרי ליה קמאי קני על מנת להקנות כלומר להקנות פלוני לפלוני חבירו אח"כ והדר איהו ומבטל לחבריה אפילו הכי לא משתרי האי בתרא דמהו דתימא שלוחא שוייה קמ"ל כיון דלא קנה איהו לאישתרויי לא מצי (קני) לאקנויי: אחד

א כתב רמז"ל תרא"ה דהכי הילכתא דצדוקי הרי הוא כנכרי שעובר אמילי דרבנן בפרהסיא כיון דת"ק ס"ל הכי ואע"ג דר"מ אליבא דר"ג ס"ל דאינו כנכרי הא ר' יהודה' פליג עליה ואמר דאפילו לר"ג צדוקי כנכרי ואפילו לפי מה שפי' רש"י לקמן בשמעתין דר"מ כר"ג ס"ל ור"מ ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה ואע"ג דהלכה כדברי המיקל בעירובין הא לא חשיב קולא אי אמר צדוקי אין כנכרי דאיכא קולא וחומרא דאי כנכרי הוא אין מבטל רשות אבל שוכרין ממנו ואי לאו כנכרי הוא מבטל רשות ואין שוכרין הימנו עכ"ל: וכתב הרא"ש ואין דבריו נראין לי מה שכתב צדוקי הרי הוא כנכרי משום דעובר על מילי דרבנן בפרהסיא דהא אמר בפרק בנות כותים אע"פ שצדוקין אנו מתייראין אנו מן הפרושי' וכן תירץ ר"י הא דקא"ר יהודה במתני' דצדוקי אין כנכרי ושמעי' ליה לר' יהודה דמומר לחלל שבתות בפרהסיא אפילו במילי דרבנן שהוציא כליו לחצר שאין מעורבת לרש"י אינו מבטל רשות וצדוקי קעבר אכל מילי דרבנן ותירץ דאין עוברים בפרהסיא דמתייראין מן הפרושים הלכך לא חשיב ר' יהודה צדוקי כנכרי וגם מה שכתב דרבי יהודה פליג עליה וסבר דלר"ג צדוקי כנכרי הא ליתא אליבא דמתני' דאף ר' יהודה סבר דצדוקי מבטל רשות אלא דסבר דאין חזקה מועלת ואע"ג דמשני כתר שינויא מאי עד שלא יוציא עד שלא יצא היום אלמא צדוקי הרי הוא כנכרי אף לר' יהודה דמתני' הא איכא שינויא אחרינא דמחלק בין בצינעא ובין בפרהסיא והאי שינויא עיקר לפי שאין צריך להגיה המשנה ומה שכתב דאיכא כאן קולא וחומרא דאי כנכרי הוא הרי אין מבטל רשות ושוכרין ממנו ואי לאו כנכרי הוא מבטל רשות ואין שוכרין ממנו דבריו אינן מובנין דודאי קולא הוא דאינו כנכרי ומבטל רשותו בדיבור ואין צריך שכירות ומה שכתב דאם אינו כנכרי דמבטל רשות ואין שוכרין ממנו הא ליתא דישראל שלא רצה לבטל אלא לשכור שוכרין ממנו וני"ל דהלכה כר"ג דקי"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב וגם מדפליגי ר"מ ורבי יהודה אליבא דר"ג מכלל דסבירא להו כוותיה ועוד ראייה מרבי אמי ורבי אסי שגזרו עלהכותיי' שלא לבטל רשות אלמא עד ימיהם היו מבטלין רשות ועל כרחך צריכין למימר כמו שפירש' ברים פירקין שהיו שוכרין כר"ג דצדוקי וכותי אינו כנכרי:

ב (ס) כי ר"מ ז"ל ואע"ג דר' אליעזר בפ' עושין פסין סבירא ליה דאינהו שרי אפילו מביתו וקיימא לן הלכה כדברי המיקל בעירוב נרא' דהלכה כרבנן מדאמר לעיל אמילתיה דרבי אליעזר וקשתי לי חבר ולא מצאתי ועוד דס"ל מחלוקת ואח"כ סתם דבפרקין סתם לן דלא כרבי אליעזר ואע"ג כיון דמחלוקת ואח"כ סתם הוא היכי מסיק רב אשי לעיל רב ושמואל בפלוגתא דרבנן ורבי אליעזר קמיפלגי והיכי סבר שמואל כרבי אליעזר וי"ל דשמואל הוה מוקי מתני' אפי' כר' אליעזר וכגון דגלי בהדיא ואמר הריני מבטל רשות חצרי ולא רשות ביתי דהא מסק' לעיל פ"ב היכא דגלי גלי כו' ומיהו ראיה גדולה הוא לדידן מדרמינן לעיל מתניתין דהכא אמתניתין דעושין פסין ומשני הא ר' אליעזר והא רבנן ולא בעי לאוקמי מתני' דהכא אפילו לר' אליעזר וכגון דגלי ליה בהדיא ש"מ דהלכתא כרבנן ועוד דלא שייך הכא הלכה כדברי המיקל בעירוב כיון דאיכא נמי חומרא במילתיה דר"א דלדידיה אין מבטלין וחוזרין ומבטלין ולרבנן מבטלין וחוזרין ומבטלין הלכך עבדינן כרבנן בין לקולא בין לחומרא ולא עבדינן תרי קולי דסתרי אהדדי וכיון דהילכתא כרבנן א"כ חמשה ששרוין בחצר אחד כשהוא מבטל רשות צריך לבטל

הגהות הב"ח

חדושי אנשי שם

הגהות חוי

הגהות כא"י

[ג] דבטלי ליה להוא : [ד] ומתני' זו וכו' שלא יוציא אפשר דהם הוה ס"ל לר"י יוציא דמשמע ביטול נמחק : [ה] בני חצר בחצר כצ"ל : [ו] תי' אותן נמחק : [ז] נ"ל הלא יאסר כל אחד ואחד לחבירו : [ח] רשותו חצירותיו כצ"ל :

...ד ואחד כדמשמע לעיל בספ"ב והיכא דבטיל בהדיא רשות ביתו מודו רבנן דביתו מותר לו ולהם כדמסקי' לעיל ספ"ב מסתברא בין רבי אליעזר בין רבנן היכי דגלי גלי ע"כ דברי ר"מ ז"ל : ג (ע) פר"ח ז"ל דאמר בירושלמי

חדושי מהרמ"ז בהרד"י ד"ה ר"י אומר וכו' ואין שוכרין מן הכותי אפילו בשבת כדאיתא לעיל בספ' תרלו וכך נ"ל והכותי אינו רוצה להשכיר כמ"ש לקמן ד"ה מהני' הכל ד"א הוא : שם ובחזקה הוא דפליג דאם חזר בו לא כצ"ל : שם במשנה אנשי חצר וכו' אבל בביתו של עצמו אסור וכו' ע"כ . ואם ביטל להם רשות ביתו בפירוש מותר לו להוציא מביתו לחצר אחר שהחזיקו בו בני החצר כמ"ש בשו"ע

...פ סעיף ב : ד"ה נתנו לו וכו' שהרי סלקו עצמן כצ"ל : ד"ה שניהם אוסרין וכו' משמע מכאן שעשרה או שנים שמבטלין וכו'. עי' גמהר"מ ולענ"ד יש לבע"ד לחלוק בזה דהכא שאני שבטלו מתחלה לשנים מש"ה אע"ג דהדר הד

אחד שלא עירב וכו׳ · כגון שהיו שלשה דורין בחצר השנים עירבו והשלישי לא עירב (ז) ואותו שלא עירב מבטל רשותו לא׳ מן המערבים ומותר דהא בהדי חבריה עירב ליה אלמא אין צריך לבטל אלא לאחד דכלהו הוו כחד ולקמן מתרץ לה דהוה אחרינא בהדיה ומית שאם היה חי צריך לבטל לכל אחד ואחד בפירוש דאי לא עביד אמרינן למאן דגלי גלי למאן דלא גלי לא גלי: ושנים שלא עירבו נותנין רשותן לשנים הדרים עמהם ועירבו או ליחיד הדר עמהן ולא עירב · לא הוא ולא הם אבל אין אחד שעירב עם אחד מבני חצר עתן רשותו ליחיד השלישי שדר עמהן ולא עירב נר מצוה דכי בטיל ליה איהו רשותא אכתי איכא חבריה לאסר עליה: ואין שנים שעירבו נותנין רשותם לשנים שלא עירבו · כדאמר לעיל דהא אכתי אסרי אהדדי ואפילו ביטל האחד אחר כן לחבירו כדפרישית: ואין שנים שלא עירבו נותנין רשותם לשנים שלא עירבו. וקא משמע לן דאפילו אמר להם על מנת להקנות כדפרישית: דהוה אחרינא בהדיה ומית. ומיירי בשיירא שחנתה בבקעה והקיפוה מחיצה ונעשה חצר וגטו בה איש אהלו דכי מת אין ליורשים שם כלום דאי בחצר ממש הא איכא יורשים וכיון דאילו הוה אבוהון הוה אסר איכהו נמי אסרי: **מתני׳** מאימתי נותנין רשות בש״א מבעוד יום · אבל משתחשך שוב אינו יכול לבטל דסבירא להו לב״ש דמבטל כמערב דמי מה מערב מבעו״י מהני ולא משחשכה אף בטול רשות נמי לא יועיל אלא מבעו״י לכתחלה: וב״ה סברי משתחשך · דלא ילפי׳ בטול מעירוב דהתם הוי ביה מעשה ומשום הכי אסור לעשותו תחלה בשבת אבל בטול דאמירה בעלמא הוא מה לי מבעוד יום מה לי משחשכה ובהא לא אמרינן [דף ע:] כיון שנאסר למקצת שבת אסור לכל השבת דהכי תניא בברייתא חוץ מן המבטל רשות: מי שנתן רשותו והוציא וכו׳ · בישראל קא מיירי[א]שבטל רשותו והוציא אחר כן כליו לחצר ועדיין לא החזיקו בני [ב] מבוי במבוי: ה״ז אוסר עליהם · בין שהוציא במזיד קודם שהוציאו והחזיקו אותם שבטל להם דהדר שקליה לרשותיה ואפילו בשוגג אוסר גם כן דגזרינן [דף סח:] שוגג אטו מזיד ואסור לטלטל עוד בחצר עד שיבטל פעם אחרת: ורבי יהודה לא גזר שוגג אטו מזיד · אבל במזיד אליבא דרבי יהודה שוב אינו יכול לבטל דכמומר דמי ליה [דף סט·] שהרי מחלל שבת בפרהסיא הוא שנושא ונותן בלא עירוב וצריך שישכרו ממנו כדין נכרי אבל אליבא דר״מ הוה סגי ליה בביטול אע״פ שמחלל שבת בפרהסיא ומכניס ומוציא בלא עירוב דכיון דעירובי חצרות דרבנן לא מיקרי מומר מחלל שבתות בפרהסיא אם נושא ונותן בלא עירוב:

בעל הבית שהיה שותף לשכניו · עם שכניו שבמבוי לשום שותפות בעלמא ולא לשם שתוף עירוב: לזה ביין ולזה ביין · בגמרא מוקים לה דוקא בכלי אחד אבל בב׳ כלים לא היה מועיל ואע״ג דאמרי ב״ה בפרק מי שהוציאוהו (דף מט·) דעירוב הנתון בשני כלים כשר לא דמי דהתם הוא דמעיקרא לשם עירוב גבו אותו ומליוה למנא ואייתר אבל הכא דלא נגבה לשם שיתוף מבוי דוקא בכלי אחד אבל בשני כלים לא ואע״פ שיין ויין הוא ורצוי לערבן יחד לא היה מועיל כלום וצריכין היו לערב: לזה ביין ולזה בשמן · דהיינו מסתמא בשני כלים צריכין לערב: רבי שמעון אומר אחד זה ואחד זה וכו׳ · מקשינן בגמרא [דף עא·] אפי׳ לזה ביין ולזה בשמן ואמאי והא לא חזי לערוב כדאמרינן [דף מט·] דהחולק עירובו אינו עירוב (ח) אפילו היה נגבה לשם עירוב וכל שכן הכא דלא נגבה לשם עירוב דלא (ט) [חזי] לערוב ומתרץ דהכי קאמר ר״ש לרבנן משכחת לה דאפי׳ בשני כלים מועיל כגון אם היתה חצר עומדת בין שני מבואות עם מבוי זה נשתתפה ביין ועם מבוי השני נשתתפה בשמן וכיון דשני עירובין הן לא איכפת לן אם אינו דומה מין זה למין זה וכי היכי שאם היה השיתוף הזה עם זה ועם זה לשם שתופי מבואות שהיתה האמצעית מותרת להשתמש עם שניהם גם החיצונות אע״פ שאסורין זה עם זה שניהם מותרין עם האמצעי׳ ולא גזרינן דלמא טעו ומחזירין בחזקת כליהם כלי בני מבוי אחר דהכי אמרינן בפרק מי שהוציאוהו (דף מט·) גבי שלש חצרות שפתוחות זו לזו ופתוחות [ג] למבוי וכו׳ (אין) ה״נ כשנשתתפה עם מבוי זה ועם מבוי זה לשם סחורה ולא לשם שתוף מבוי מועיל השתוף ואינם צריכים השכנים דהיינו שני המבואות לערב עם הבית האמצעי פעם אחרת ואע״פ שאין השיתוף ממין אחד אבל אליבא דת״ק אפילו נשתתף האמצעי עם שני המבואות העומדים סביביו ביין ויין ואפי׳ לשם שיתוף של מבוי לא מהני מידי ואפילו האמצעית אסורה להוליך כלים שבחצרה למבוי ולהשתמש עם המבואות לא בזה ולא בזה (י) כיון שעירבו החיצונים עמה ושניהם החיצונים לא עירבו נעשו כחמשה שרויין בחצר אחת ושכח אחד מהם ולא עירב שכולם אסורין: **גמ׳** אמר רב ובכלי אחד · מפורש בפי׳ המשנה: מערבין לחצרות בפת ואם רצו לערב ביין אין מערבין · דעירוב משום דירה כדאמרינן במי שהוציאוהו [דף מט·] ודירתו של אדם אינה נמשכת אלא לאחר פתו: ומשתתפין במבוי ביין · דשתוף דמבוי אינו אלא לשתף *)(רשות חצרו במבוי דלא ליהוי רשות הרבים) וחצר לאו דירה הוא ולפיכך סגי ביין: ואם רצו (כ) בפת מערבין כ״ש דחשיב טפי: מערבין בחצרות · הפתוחות זו לזו ואע״פ שעירבו דרך פתחיהן צריכין להשתתף במבוי להתיר המבוי ואם לא עשו (ל) חצרות מותרות ומבוי אסור ואיפכא נמי מבוי מותר וחצרות אסורות דאין סומכין על עירוב במקום שתוף ולא על שתוף במקום עירוב היכא דלא עירבו בתי חצר לעצמן שאם יסמכו (מ) על זה תשתכח תורת עירוב או תשתכח תורת שתוף: וחכ״א מערבין או משתתפין (א) אם לא עירבה (נ) כל חצר (ס) לעצמה אבל נשתתפו כולם במבוי אע״פ שלא עירבו חצרות זו עם זו שתוף המבוי מחברן ומטלטלין מזו לזו בין דרך המבוי בין דרך הפתחים כדתנן [דף עג:] שהמבוי לחצרות כחצר לבתים מה עירוב החצר משוי לבתים חדא אף שתוף המבוי משוי חצרות חדא: הלכה מנהג נהגו מפורש בתעניות בפ׳ בתרא (דף כו:) ומייתינן ליה בריש פירקין [באלפסי סוף״י תרל״ב] ולדעת ר׳ יוחנן (ע) נ״ע פשיטא דלא מחינא בידיה אם רצה לערב ולהשתתף וי״ל דצריך לאשמועינן דלא הויא ברכה לבטלה אע״ג דרבים פליגי ואמרי דסגי בחד:

*) בס״א איתא רשות חצרות שבמבוי ולא רשות [הבתים] [וכן הגיה הב״ח]:

רש״י

אחד שלא עירב · כגון שלשה דרים בחצר השנים עירבו והשלישי לא עירב: מבטל רשותו · לאחד מן המערבין ומותר דהא בהדי חבריה עירב וה״ל כחד: אבל אין א׳ שעירב · עם אחר נותן רשותו ליחיד שלישי שדר עמהם ולא עירב דכי בטיל ליה איהו רשותיה אכתי איכא חבריה לאסר עליה: לשנים שלא עירבו · כדאמרינן לעיל (א) אחד אוסר על חבירו: דהוה ומית · על כרחיה (ב) בשיירא שחנתה בבקעה והקיפוה חצר וגטו בה איש אהלו מוקי לה דכשמת אין ליורשין שם כלום דאי בחצר ממש הא איכא יורשין וכיון דאילו הוה אבוהון קיים הוה אוסר איכהו נמי אסרי: **מתני׳** משתחשך · כלומר אף משתחשך מהני ביטול: הרי זה אוסר · דמהדר ומשקל רשותא (ג) היא וחזר בו מביטולו: **גמ׳** ומיקני רשותא בשבתא אסור · (ב) דדמיא למקח וממכר: **מתני׳** שהיה שותף עם שכיניו · שבמבוי לשם שותפות בעלמא ולא לשם עירוב: **גמ׳** ובכלי אחד. שכולם היו שותפין בכלי אחד אבל בשני כלים לא ואע״ג דאמרי ב״ה במי שהוציאוהו עירוב הנתון בשני כלים כשר התם הוא דמעיקרא לשם עירוב גבו אותו ומליוה למנא ואייתר אבל הכא דלאו לשם שיתוף הוה אי בכלי אחד אין בשני כלים לא: ואם רצו לערב ביין אין מערבין · דעירוב משום דירה הוא כדאמר לעיל במי שהוציאוהו ודירה של אדם אין לבו נמשך אלא אחר פתו: משתתפין במבוי ביין · דשיתוף מבוי אינו אלא לשתף רשות (ד) חצרות שבמבוי(ה)[ולא] רשות הבתים לחצר ולאו דירה הוא וכ״ש דפת חשיב טפי: מערבין בחצרות · הפתוחות זו לזו ואע״פ שעירבו דרך פתחיהן צריכין עדיין להשתתף במבוי להתיר המבוי ואם לאו החצרות מותרים זו לזו ומבוי אסור דאין סומכין על עירוב במקום שיתוף ולא על שיתוף במקום עירוב היכא דלא עירבו בני החצר לעצמן שאם נסמך על הא׳ תשתכח תורת חבירו אבל אם עירבה (ו) חצר לעצמה ונשתתפו כולם במבוי אע״פ שלא עירבו החצירות זו עם זו שיתוף המבוי מחברן ומטלטלין מזו לזו בין דרך המבוי בין דרך פתחים: מנהג הלכה נהגו · פי׳ לעיל בריש

תניא אחד שלא עירב נותן רשותו לא׳ שעירב ושנים שעירבו נותנין רשותן לא׳ שלא עירב ושנים שלא עירבו נותנין רשותן לשני׳ שעירבו או לא׳ שלא עירב אבל אין אחד שעירב נותן רשותו לא׳ שלא עירב ואין שני׳ שעירבו נותנין רשותן לשני׳ שלא עירבו*[ואין שני׳ שלא עירבו נותנין רשותן לשנים שלא עירבו] בעא מיניה אביי מרבה ה׳ ששרויין בחצר אחת ושכח א׳ מהן ולא עירב כשהוא מבטל רשות צריך לבטל לכל א׳ וא׳ או לא אמר ליה צריך לבטל לכל א׳ וא׳ איתיביה א׳ שלא עירב נותן רשותו לא׳ שעירב היכי דמי אילימא דליכא אחרינא*)בהדי מאן עירב אלא פשיטא דאיכא אחרינא בהדיה וקתני לאחד שעירב ורבה הכא במאי עסקינן כגון דהוה אחרינא בהדי׳ ומת והלכת׳ כרבה:

מתני׳ מאימתי נותנין רשות ב״ש אומרים מבעוד יום ובית הלל אומרים משתחשך: מי שנתן רשותו והוציא בין בשוגג בין במזיד הרי זה אוסר דברי ר׳ מאיר ר׳ יהודה אומר במזיד אוסר בשוגג אינו אוסר: **גמ׳** במאי קא מיפלגי ב״ש סברי ביטול רשות מקנא רשותא הוא ומקנא רשותא בשבתא אסור וב״ה סברי ביטול רשות אסתלוקי רשותא הוא ואסתלוקי רשותא בשבתא שפיר דמי: **מתני׳** בעל הבית שהיה שותף לשכיניו לזה ביין ולזה ביין אין (א) צריכים לערב לזה ביין ולזה בשמן צריך לערב רבי שמעון אומר אחד זה ואחד זה אין צריך לערב: **גמ׳** אמר רב ובכלי אחד: *תניא מערבין בחצרות בפת ואם רצו לערב ביין אין מערבין ומשתתפין במבוי ביין ואם רצו להשתתף בפת משתתפין מערבין בחצרות ומשתתפין במבוי כדי שלא תשתכח תורת העירוב מן התינוקות דברי רבי מאיר וחכמים אומרים מערבין או משתתפין: *אמר רב יהודה אמר רב הלכה כר״מ ורב הונא אמר מנהג כר״מ ור׳ יוחנן אמר נהגו העם כר״מ:

*) בגמרא וכרא״ש איתא בהדיה בהדי מאן [וכן הגי׳ הב״ח]

חמש

מתני' ה' חבורות ששבתו בטרקלין וכו' · טרקלין זה בית גדול ורחב [כ"ב נ"ה:] והוא (ט) י' על י' ברוס י' ופתוח לחצר ואין בתים אחרים פתוחין לחצר וטרקלין זה עשוי קיטוניות קיטוניות והוא חלוק במחילות וכל חלק וחלק פתוח לחברו ויוצאין (י) בפתח אחד ופעמים שאין פתוחין זה לזה ויוצאין כל אחד ואחד בפתחו הפתוח לו לחצר ולמעלה מהם עליה על כל (בני) הבית אלא שאין אדם דר בה אבל הם עצמן [משתמשין] בה ביחד ועכשיו נחלקו ב"ש וב"ה אם נחשוב אלו הקיטוניות שלמטה כבתים חלוקים או נאמר מאחר כי מלמעלה בית אחד נר מצוה הוא ותשמיש השוה לכולן בעליות יחד והוא מצרפן ולא נחשוב אותם כבתים חלוקים ב"ש סברי בתים חלוקים הם ואע"פ שאין מחילות שביניהם מגיעות לתקרה ואין להם אלא י' טפחים הואיל וכל אחד ואחד אוכל בביתו צריכין כל אחד וא' ליתן חלק בעירוב שרוצין לערב עם חצר הסמוכה להן ופתח אחד ביניהם ומניחין שם בחצר (כ)כאחת עירובן ולא בטרקלין א"נ יש (נ)דיורין אחרים בחצר שלפני הטרקלין וצריכין על כרחן לערב עמהם ואין מניחין העירוב בטרקלין אלא בשאר בתי החצר וכיון שנותנין עירובן בבתי האחרים הדרים עמהם בחצר צריכין כל א' וא' (מ) להתחלק בעירוב דהא איבדור איבדורי וזהו לשון הברייתא שאומרת [דף עג:] בד"א [א] שמוליכין עירובן למקום אחר כלומר בין לבני חצר אחרת בין (נ) אותה חצר שלפני הטרקלין: וב"ה סברי בית א' הוא. אע"פ שכל א' אוכל מפתו אין צריכין אלא עירוב אחד דכיון שאין המחילות גבוהות ואין משתמשים כל אחד ואחד בביתו בצניעות כמו שדרך (ס) שאר בתים כולן כאחד הם נחשבים אבל אם היה (ע) עירוב בא אצלן שאותן בני חצר [אחרת הסמוכה לטרקלין או בני אותה החצר] שלפני הטרקלין מביאין עירובן ומניחין אותן באחד מבתי הטרקלין אפי' לבית שמאי אין צריכין לערב כלל דכי היכי שאותו בעל הבית שמונח שם העירוב אינו צריך לערב כדאמרי' *) בברייתא בית שמניחין בו עירוב אינו צריך לערב כמו כן נמי שאר בני הטרקלין אינן צריכין כלל לתת חלק בעירוב דהא מצורפין הם שהטרקלין מחברן וכל שכן אם אין דורין אחרים בחצר וגם אינם רוצים לערב עם בני חצר אחרת (פ) ואפי' בית שמאי מודים שהטרקלין מחברתן ואינם צריכין לערב דכלם כבעל הבית אחד דמו כיון שאין מחילות מגיעות לתקרה: ומודים בזמן שמקצתם שרויין בחדרים או בעליות שצריכין עירוב לכל (נ) אחד ואחד:

חדרים אלו הן אחורי הטרקלין ואינם בכלל הבית ופתוחין לטרקלין ופתוחין לחצר והרי הם שני בתים ממש ועליות כמשמען (ק) שמקצתם שרויים מלמטה ומקצתם שרויים מלמעלה באותן העליות ויוצאין דרך מרפסת לחצר (ר)[והן] כשני בתים שהרי אין כאן עלייה שתצרף אותן כמו שפירשתי הואיל ועלייה עצמה חלוקה היא לדירה וצריכין כל אחד ואחד לתת חלק בעירוב אע"פ שהעירוב בא אצלן דזהו שהוא מונח באחד מבתי הטרקלין: גמ' מחלוקת במסיפס · כלומר [ג] כשדירותיהם חלוקות במסיפס מחילה נמוכה של חתיכות עצים וקנים דבהאי סברי [ב"ה] בית אחד הוא ודמו לחמשה שגבו את עירובן [דהכא] נמי כמו שעירבו דמי אבל במחילות עשרה דברי הכל עירוב לכל אחת ואחת מן החבורות · מחילה עשרה של אבנים שהוא בנין קבוע: אף במסיפס מחלוקת. וב"ש מחמירים אף במסיפס וב"ה מקילים אף במחילה עשרה כיון שאין דפנות מגיעות לתקרה: רבי יהודה הסבך פירוש גדיל סבכה ואיכא דאמרי ר"י הסבך על שם חורפיה נקרא הכי: הלכה כר' יהודה הסבך (ש) ובמחילות המגיעות לתקרה מודו בית הלל שאין תשמיש העלייה שהיא שוה לכולן מצרפן: **מתני'** האחין לא גרסינן (ת) השותפין אלא האחין שאוכלין על שלחן אביהם וישנים בבתיהם וכו'. מוקמינן לה בגמ' במקבלי פרס מאביהן כלומר דלאו (א) דוקא אוכלין על שלחן אביהם אלא ר"ל שאוכלין ממה שאוכלין על שלחן אביהם בכל יום ולעולם בבית שישינין בו אוכלין בו דהוה מקום פיתא ומקום לינה וקמ"ל מתני' זו שאע"פ שהן סמוכין על שלחן אביהן אינן נגררין עם אביהן ולא סגי להו בעירוב שעירב אביהם עם בני החצר שלהם או [עם] בני החצר הסמוכה לחצר אביהן ופתח אחד ביניהם דכיון שהם אוכלין בפני עצמן והם מוליכין עירובן למקום אחר כמו שפירשתי צריכין כל אחד ואחד לתת חלקן בעירוב: ואם שכח אחד מהם מן האחין ולא עירב · צריך שיבטל את רשותו לבני חצרו או לבני חצר אחרת למאן דסבירא ליה [דף סו:] דיש ביטול רשות מחצר לחצר: **אימתי** אנו מצריכין לכל אחד ואחד מן האחין עירוב · ולא סגי להו (ג) חלק שנתן בו אביהן בזמן שמוליכין את עירובן לתתו באחד מבתי שאר בני חצרן או בבתי בני חצר אחרת דהואיל והוזקקו לעירוב אמרינן בגמ' מגו דשאר דיורין אסרי איכהו נמי אסרי וצריכין כולן ליתן פת הואיל וחלוקין דיוריהן בלינה ומקבלי פרס הן ואינם אוכלין בבית אביהם ממש וכיון דניידי כולהו ניידי ואיבדרי להו איבדור אבל אם היה עירוב כל החצר בא אלא אצל אביהם שלא הוזקקו לעירוב כדאמרי' [דף מט· ודף עו·] בית שמניחין בו עירוב א"צ ליתן את הפת גם הבנים כלם נמשכין בו ופטורין הן מתת חלקן בעירוב כיון שמקבלין הן פרס מאביהם והעירוב עומד בבית שמקבלין בו את הפרס: או שאין עמהן דיורין אחרים כלומר בכל אותו חצר אלא הם ואביהם לבדן וגם

*) הוא מימרא דשמואל ד' מט· ודר"נ א"ר בר אבוה אמר רב דף עו· והיינו ברייתא בשום מקום:

משנה וגמרא

מתני' חמש חבורות ששבתו בטרקלין אחד בית שמאי אומרים עירוב לכל חבורה וחבורה וב"ה אומרים עירוב א' לכולן ומודים בשמקצתן שרויין בחדרים או בעליות שצריכי' עירוב (א) לכל חבורה וחבורה: **גמ'** אמר רב נחמן מחלוקת במסיפס אבל במחיצה עשרה דברי הכל עירוב לכל חבורה וחבורה איכא דאמרי א"ר נחמן אף במסיפס מחלוקת *מיתיבי א"ר יהודה הסבך פירוש גדיל סבכה לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על מחיצות שמגיעות לתקרה שצריכין עירוב לכל חבורה וחבורה על מה נחלקו על מחיצות שאין מגיעו' לתקרה שבית שמאי אומרים צריך עירוב לכל חבורה וחבורה וב"ה אומרים עירוב אחד לכולן להך לישנא דאמר רב נחמן מחלוקת במסיפס תיובתא להך לישנא דאמר רב נחמן אף במסיפס לימא תיהוי תיובתא אמר (ב) רב נחמן בר יצחק (כי) פליגי במחיצות והוא הדין למסיפס והא דקא מיפלגי במחיצות עשרה להודיעך כחן דב"ה (א) (ג) אמר רב נחמן אמר רב הלכה כר' יהודה הסבך: **מתני'** האחין שאוכלין על שלחן אביהם וישנים בבתיהן צריכין עירוב לכל אחד ואחד לפיכך אם שכח אחד מהן ולא עירב מבטל רשותו אימתי בזמן שמוליכין עירובן למקום אחר אבל אם היה עירוב בא אצלן או שאין עמהן דיורין בחצר אין צריכין לערב: האחין

רש"י

בריש פירקין: **מתני'** בטרקלין · וחלקוהו לחמשה וכולן יש להם פתח מן הטרקלין לחצר וצריכין לערב עם שאר בני החצר: ב"ש אומרים · רשותיהן חלוקה וצריך כל חבורה וחבורה ליתן פת (ל) לערב החצר דהוה להו כה' בתים וה"ה דאם (ה) בא להוציא מרשות זו לרשות זו דצריכה לערב ביניהם: ובית הלל · סברי אין מחיצה זו חילוק רשות דמחיצה שפלה היא כדמפרש בגמרא הלכך עירוב אחד לכולן ובתוך הטרקלין נמי מוציאין מזו לזו בלא עירוב שהטרקלין מחברן וכיון דאין צריכין עירוב ביניהם נעשה האחד שליח לכולן כדאמרינן לקמן חמשה שגבו עירובן אם באו לערב עם אחרים עירוב אחד לכולן: ומודים בזמן שמקצתן שרויין כו' · דהוי כחמשה בתים ולא דמי לחמשה שגבו את עירובן כי לא עירבו יחד ביניהם: **גמ'** מחלוקת · כשרשותיהן חלוקות במסיפס מחיצה נמוכה של חתיכות עצים דהתם לב"ה בית אחד הוא ודמי לה' שגבו את עירובן דה"נ כמו שגבו את עירובן דמי: מסיפס · פלי"ש: אף במסיפס מחלוקת · דהתם נמי אסרי ב"ש: גירסת רש"י א"ר יהודה הסבך ע"ש חורפיה קרי ליה הכי: להך לישנא דאמר רב נחמן · מחלוקת במסיפס אבל במחיצה מודו (ו) ב"ה: תיובתא · דהא בהדיא קתני דבמחיצות נחלקו ושרו ב"ה: להך לישנא דאמר במסיפס נמי אסרי ב"ש: לימא תהוי תיובתא · דקתני במחיצות פלוגתייהו משמע הא במסיפס מודו: הלכ' כר' יהודה הסבך · (ב) דבמחיצו' המגיעו' לתיקרה מודו: **מתני'** (ז) וישנים שם בבתיהם · והם ואביהם ואחרים דרים בחצר אחת: צריכין עירוב לכל א' וא' · אם רוצין לערב עם אנשי חצירו (ח) צריך לבטל את רשותו: אימתי בזמן שמוליכים את עירובן · לתתו בא' מבתי שאר בני החצר דהואיל והוזקקו לעירוב אמר בגמרא דהואיל ושאר דיורין אסרי איכהו נמי אסרי וצריכין כולהו ליתן פת הואיל וחלוקין דיוריהן בלינה ומקבלי פרס הן כדאמרינן בגמ' שאינן אוכלין בבית אביהם ממש: אבל אם היה עירוב · כל החצר בא לבית אביהם שלא הוזקק לעירוב דאמר בפרק מי שהוציאוהו בית שמניחין בו עירוב אין צריך ליתן את הפת שכולן נמשכין אצלו: או שאין עמהן דיורין · המזקיקין אותו לעירוב: אין צריכין לעירוב · דכיחידים דמי:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פרק ד מהל' עירובין סמג עשין א טור א"ח סימן שע:

הגהות חו"י

(א) בס"י ליתא אר"נ וכתב בחו"י ובגמרא ליתא אמר ר"נ אמר רב וכ"ל דסכי"ף לא גרס אר"נ ע' בתוס': (ב) נ"ב נ"ע שאין חולקים הו"ל דנחלקו במחילות שאין מגיעות אף דגבוהין י' ועיין בש"ס דף עב ע"א:

הגהות מא"י

[א] כשמוליכין כצ"ל וכו' בין לבני אותה כצ"ל: [ב] צ"ל כשרשויותיהם חלוקות כו' וקנים דב"ה סברי:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב בהלפס ישן גרס עירוב לכל אחד ואחד ולכל חבורה וחבור': (ב) אימ' לך ר"נ פליגי כצ"ל: (ג) נ"ב פי' דבגמ' אמרו פליגי בה רבי חייא ור"ש בר רבי. חד אמר מחלוק' במחיצו' המגיעו' לתקר' אבל מחיצות שאין מגיעות לתקרה ד"ה עירוב אחד לכולן וח"א מחלוקת במחיצות שאין מגיעות לתקרה אבל מחיצו' המגיעו' לתקרה ד"ה צריכין עירוב לכל חבורה. ולפיכך בא ר"נ לומר הלכה כר"י הסבך ודלא כמ"ד דבמחיצות המגיעו' לתקר' מחלוקת. וכתו' כתבו הא דאמר ר"נ אמר רב הלכה כר' יהודה הסבך אע"ג דאותבינן מינה ללישנא קמא דרב נחמן. הא תניא כלישנא בתרא עכ"ל: (ד) נ"ל לעירוב: (ה) נ"ל באו: (ו) ב"ה היוצאת כצ"ל

שלטי הגבורים

ביין או אפילו כשעירבו בפת והראב"ד ז"ל פסק כמ"ד ביין כ"ע לא פליגי הדא דפשטי' דברייתא כך היא בכל ענין ועוד רב גידל מתרץ לברייתא כוותי' ועוד דסוגיא דשמעתין לקמן בענין חמש חצרות הפתוחות זו לזו ופתוחות למבוי כמאן דאמר בפת נמי פליג ר"מ ועוד דגרסי' בכיצד משתתפין אמר רב יהודה אמר רב בני חבורה שהיו מסובין וקדש עליהן היום פת שעל גבי השולחן סומכין עליו משום עירוב (ג) כאן במסובין בבית סומכין עליו משום עירוב כאן במסובין בחצר סומכין עליו משום שיתוף [משום שיתוף] אין משום עירוב לא וריש' נמי משום עירוב אין משום שיתוף לא ש"מ דפת נמי בעי עירוב ובעי שיתוף. והר"ז ז"ל כתב דהלכה כמ"ד בפת כ"ע לא פליגי דפשטי' דברייתא משמע הכי או משתתפין במה שרגילין להשתתף דהיינו ביין כדפריך מינה (ד) [למ"ד] ביין לא פליגי ורב גידל אמר רב דחיק לשינויי' ובדוחק ודיחוי בעלמא קאמר ולא דס"ל הכי וגם דקי"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב ומה שכתב הראב"ד ז"ל דסוגיין דשמעתין בחמש חצירות כמ"ד בפת נמי פליג ר"מ אינה ראיה לפר"י דלמ"ד בפת מודה ר"מ היינו דוקא כשנשתתפו במבוי בפת משום דשיתוף סגי ביין ועשו בפת ואלמוה טפי מועיל אף לחצרות ועוד שהשיתוף שייך לבתים כמו לחצירות שהכל משתתפין יחד אבל עירובי חצרות דפת אין לו להועיל כל כך למבוי ול' הברייתא מוכחת כן דקתני מערבין בחצירות ומשתתפין במבוי דמשמע אע"פ שעירבו בחצירות צריך להשתתף במבוי והשתא ניחא (ה) למ"ד דבפת מודה ר"מ ומה שהביא ראיה לקמן מבני חבורה אינה ראיה דהא דקאמר במסובין בחצר משום שיתוף אין משום עירוב לא רב לטעמיה

חדושי מהרמ"ז

אם ערבו בתי חצר לעצמן אפי' ר"מ מודה דסומכין על שיתוף דהא לא שייך בזה שישתכח העירוב מן התינוקות ומינה לרבנן בכל גווני סומכי' על שיתוף · כן פי' הט"ז סי' שפ"ז ופשיט הוא: במהרר"י במשנה ד"ה חמש חבורות ומניחין שם בחצר אחרת עירובן ולא בטרקלין כצ"ל. ולקמן ע"ב ד"ה הכי נמי מסתברא חזר המחבר מפי' זה ומחלק בין היכי שמוליכין לחצר אחרת א"צ אלא עירוב א' לכולן ובין שיש עמהן דיורין בחצר ע"ש: שם בין לאותה חצר שלפני הטרקלין כצ"ל: שם דכולם כבית א' דמו כצ"ל: ד"ה חדרים וכו' ופתוחין לטרקלין ופתוחי' לחצר וכו' ע"כ. משמע דווקא שפתוחי' לחצר הא לא"ה הו"ל כבית שער ואפילו בחדרים גמורים עירוב א' לכולן וכשאין עמהן דיורי' א"צ לערב כלל ועי' סימן ש"ע סעיף ג במ"א סק"ז ובט"ז סק"ב ובס"ס מפ' חדרים ועליות כעין חדרי' ועליות דהיינו מחיצות מגיעות לתקרה: שם שהעירוב בא אלנו שהוא מונח כצ"ל: בד"ה מחלוקת במסיפס וכו' דבהאי ב"ה סברי כצ"ל: ד"ה או שאין עמהן וכו' והכא באחין שהם דומים כצ"ל: דומי'

הגהות

ר"ח: (ז) וישנים בבתיהם כצ"ל: (ח) תגרן והוא סי"ד ואחר כך מה"ד מבטל את רשותו. צריך: (ט) נ"ב כך ינו להדיא במתני' פרק המוכר פירות: (י) נ"ב אמנם התוס' והרא"ש והסמ"ג והגהת מיימוני פרק ד' ויתר פוסקים כתבו דמתני' איירי בדוקא שיש לכל בית פתח פתוח לחצר דאי כולן פתוחות זו לזו והראשונה הפתוחה לחצר לא הוה בעי עירוב לב"ה ואחד אלא ב' הפנימיים לר' יוחנן דשילהי פירקי · גם מה שפי' ולמעלה הם עלייה כו' היינו משום סיפא דקתני ומודים במקצתן שרויים בחדרים ועליות דאלמא דרישא דפליגי איירי שאין אדם דר בה ביחוד אלא כולם משתתפין בה ביחד אבל אין הכי נמי אפילו כשאין שם עלייה כלל ס"ל לב"ה טרקלין מחברן וכן משמע מכל הפוסקים והמפרשים הלכך מה שכ' הרב בפירושו או נאמר מאחר כי מלמעלה בית א' כו' דמשמע דס"ל דמשום האי טעמא דוקא ס"ל לב"ה דעירוב א' לכולן הא לאו הכי מודים דעירוב לכל חבורה וחבורה ...

... (מ) נ"ל לתת חלק: (נ) נ"ל לאותה: (ס) נ"ל בשאר: (ע) נ"ל העירוב: (פ) נ"ל דאפילו: (נ) א' ואחד חדרים כצ"ל והד"א: (ק) נ"ב וכיון: (ר) נ"ל הרי הם: (ש) נ"ב דבמחיצות: (ת) נ"ב פירש דיש גורסין האחים השותפין ...

המאור הקטן

ביין וחד אמר ביין כולי עלמא לא פליגי דאין סומכין כלומר דבעי' תרתי בעי' עירוב ובעי' שיתוף יש מחכמי הדור מי שפסק כמ"ד ביין כולי עלמא לא פליגי משום דמסייעא ליה דרב גידל ולי נראה דרב גידל דחייה בעלמא היא ואדרבה פשוטה דברייתא כמ"ד בפת לא פליגי ומשמע כהסברי' מעיקרא לומר או מערבין בפת (ו) החצרות או משתתפין (ז) במבוי ביין הלכך מסתברא כמ"ד בפת לא פליגי וכ"ש דקי"ל כדברי המיקל בעירובין: **שמעת** מינה מקום לינה גורם מדקתני צריכין עירוב לכל אחד ואחד ומאי מקום לינה אף מקום לינה דהא אהני להו נמי מקום פיתא שאם אין עמהן דיורין בחצר אין צריכין לערב ואוקמה רב יהודה משמיה דרב במקבלי פרס מאביהן שאנו ומקום פיתן הוא מקום לינתן שהפרס (ח) מקבלין מאביהן באין ואוכלין אותו בבתיהן ולעולם מקום פיתא גורם ואין מקום לינה גורם כלו' ואהני' להו קבלת פרס שמקבלין מאביהן שאם אין עמהן דיורין בחצר אין צריכי' לערב ואית דגרסי האחים השותפין כלומר שהן שותפין בבתי החצר ואהניא להו שותפתן שאם אין עמהם דיורין בחצר אין צריכין לערב ואם יש עמהם דיורים

וגם הם אינם חפלים לערב עם בני חלרות הפתוחות להן לפיכך אינם לריכים לערב. כלל עם אביהן דכיחידים הם ואע"ג דפליגי ב"ה בחמש חבורות דפטרי להו לכולהו בעירוב אחד והכא באחים שהן דומין להם לגמרי לא פליגי ומודו דלריכין עירוב לכל א' וא' היכא שמוליכין עירובן למקום אחר לא קשיא דכיון שכל א' וא' מן האחין עומדין (כ) בחלרים ועליות בפני עלמן דין הוא שיאסרו כיון שהולרך אביהן לערב שמי שירלה שגובין עירוב מאביהן ואינו רואה שגובין מבניו שעומדין בפני עלמן באכילתן ולינתן אתי למימר מותר לטלטל בחלר אע"פ שלא עירבו כלם מה שאין כן בחמש חבורות השרויות בטרקלין דלכל העולם ניכר דכיחידים דמו כדפריסית: **גמ'** ש"מ מקום לינה גורם דאי הוו ישנים בבית אביהם אפי' מוליכין עירובן למקום אחר לא הוו לריכין לערוב אלא אביהם וכימא דתיהוי תיובתא דרב דאמר לקמן בשמעתין [דף עג:] מקום פיתא גורם (ג) והרי אלו אוכלין בבית אביהן במקבלי פרס מאביהן. ואין אוכלין על שלחנו ממש אלא שולחין להם מכל סעודות אביהם בכל יום ויום מה שיספיק להם ואוכלין בבתיהם. ולעולם מקום פיתא גורם ואע"ג דאינו מקום לינה ומקום לינה בלא מקום פיתא לא מהני כלום (מ) ואהניא להו קבלת פרס שמקבלין מאביהן שאם אין עמהן דיורין בחלר [א] אין לריכין לערב ובברי' תני נמי. תלמיד אצל רבו ומקבל פרס מרבו אע"פ שאוכל בביתו אינו לריך לערב אם אין דיורין אחרים (נ) בלדו וכן הדין בעבדים משום דמפר' רב טעמיה מדכתיב [דניאל ג'] ודניאל בתרע מלכא כלומר כל מקום שהיה הולך היה רואה את עלמו כאילו הוא בשער המלך מפני מוראת המלך· והא דבעא מיניה אביי מרבה ה' שגבו את עירובן כשהן מוליכין עירובן למקום אחר פי' לחלר אחרת לערב עמה עירוב א' לכולן או לריכין עירוב לכל א' וא' ולא סגי בא' שעירב משלו עם החלר האחרת: א"ל עירוב אחד לכולן· דכולן ה' כיון שעירבו יחד כיחיד חשיבי ואקשי' עליה והא אחים כמי שגבו את עירובן דמי *[וקתני לריכין עירוב לכל אחד וא'] שאם אין עמהן דיורין בחלר אין לריכין לערב אלמא אע"ג שלא גבו כמי שגבו דמי (ס) [ג] וכשמוליכין עירובן למקום אחר עירוב אחד לכולן כך היה לנו לומר באחין ולמה תנן לריכין עירוב לכל אחד ואחד וסלקא דעתך אפילו כשמוליכין עירובן למקום אחר כלומר לחלר אחרת ואוקימנא כגון דאיכא דיורין אחריני בהדייהו והאי מקום אחר לאו חלר אחרת דלאי הוה הכי בעירוב אחד סגי ליה אלא האי מקום אחר בבית א' מבני חלר לומר שמוליכין שם עירובן ומניחין אותו שם כנגלה שיש דיורין אחרי' בחלר עלמה ואמרי' מיגו דהני אסרי הני הני נמי אסרי הני כלומר מתוך שהאחרים אוסרים [את האחין אף האחין אוסרים] זה את זה ולריכין עירוב לכל א' וא': ה"נ מסתברא מדקתני סיפא אימתי וכו'· מכלל דרישא בשיש עמהן דיורין עסקינן והאי דקתני או שאינן עמהן דיורין בחלר אינן לריכין לערב כלל הוא לומר אף כשמוליכין עירובן למקום אחר אינן לריכין אלא עירוב א' לכולן ולהאי פי' משמע מה שמפורש במשנה שמשום מוליך עירובו לחלר אחרת כמו לאותה חלר כשיש עמהן דיורין בחלר ומונח עירובן שם נראה מכאן דלאו כהלכתא הוא: האב ובנו או הרב ותלמידו ומקבלי פרס כרבים דמו לענין שתי חלרות זו לפנים מזו ודריסת הרגל של פנימית על החילונה ותנן במתניתין אם היו של יחידים כלומר שיחיד דר בפנימית דהויא רגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה ואם של רבים היא ולא עירבה פנימית לעלמה דהויא רגל האסורה במקומה אפילו עירבה חילונה לעלמה אוסרת ואם האב ובנו עומדין בפנימית אם כרבים הם לריכין לערב עם החילונה ואם כיחידים הם אינן לריכין לערב עם החילונה: בי רב דכרפי ריפתא בבאגא· פי' בבית אושפיזא בבקעה: ואתו וגייתי בבי רב· כלומר הולכים וישנים בבי רב שהיה בתוך אלפים אמה: כי משחינן להו פי' כשמודדין להם את תחומן מבי רב דהוה מקום לינה או מבאגא דהוה מקום פיתא: לריכין לערב· היכא דליכא דיורין אחרים עמהם ואע"ג (ע) דפסקה ממקום אחר לעיל [דף עג·] מרב בי ר' חייא ור' חייא בי ר' (אידי) [איידי] דבעי שאר בעיות בעי נמי הא: מבוי שלהם ניתר בלחי וקורה· דקי"ל אין המבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהיו בתים וחלרות פתוחות לתוכו ואת"ל נמי דכיחידים דמו (פ) ה"נ חשבינן שתי חלרות אחד של אב ואחד של בן כחדא חלר ולא משתרי מבוי דידהו או דלמא אפי' הכי דאין לריכין לערב מבוי שלהם ניתר בלחי וקורה דהא חלרות מ"מ איתנהו ומסקנא דאזלינן הכא לקולא והכא לקולא: **מתני'** חמש חלירות פתוחות זו לזו ופתוחות למבוי וכו' ובכל חלר וחלר הרבה בעלי בתים ואוסרין זה על זה אבל חלרות אינן אוסרות זו על זו כדאמרינן [דף עו:] דכותל שבין ב' חלרות ופתח א' (ג) רלו מערבין *) (הרבים) רלו מערב אחד: עירבו בחלרות. כל חלר עם בני חלרו וגם החלרות זו עם זו ועיקר עירובי חלרות בפת: ולא

*) נ"ל שנים

גמ' האחין שאוכלין וכו' ש"מ מקום לינה גורם אמר רב יהודה אמר רב במקבלי א פרס מאביהם שנו: ת"ר מי שהיה לו בית שער אכסדרה ומרפסת בחצר חבירו אינו אוסר עליו בית התבן בית הבקר בית העצים בית האוצרות הרי זה אוסר עליו רבי יהודה אומר לא *אסרו אלא בית דירה בלבד. א"ר יהודה מעשה בבן נפחא שהיו לו חמש אוצרות באושא ובא מעשה לפני חכמים ולא אסרו אלא בית דירה בלבד בית דירה ס"ד אלא אימא מקום (א) בית דירה. מאי מקום (ב) בית דירה *רב אמר מקום פיתא ושמואל אמר מקום לינה והלכתא כרב (א) ושמעינן דהלכתא כרבי יהודה: בעא מיניה אביי מרבה חמשה שגבו עירובן כשהן מוליכין את עירובן למקום אחר עירוב אחד לכולן או צריכין עירוב לכל אחד ואחד א"ל עירוב אחד לכולן והא אחין כמי שגבו דמי וקתני צריכין עירוב לכל אחד ואחד. התם כגון דאיכא אחרים בהדיהו מיגו דהני *אסירי הני נמי אסירי והכי נמי מסתברא מדקתני סיפא אימתי בזמן שמוליכין עירובן למקום אחר אבל אם היה עירוב בא אצלן או שאין עמהן דיורין בחצר אין צריכין לערב שמע מינה: בעא מיניה ר' חייא בר אבין מרב ששת הני בני בי רב *דכריכי ריפתא בבאגא ואתו וגייתי בבי רב כי משחינן להו מהיכא דכריכי משחינן (ג) או דילמא מבי רב משחינן להו א"ל מבי רב משחינן דאנן סהדי (ד) אי איכא דמייתי להו ריפתא להכא ניחא להו טפי: בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא *האב ובנו הרב ותלמידו כרבים דמו או כיחידים דמו צריכין לערב או לא מבוי שלהן ניתר בלחי וקורה או לא אמר ליה תניתוה האב ובנו הרב ותלמידו בזמן שאין עמהן דיורין הרי הם כיחידים ואין צריכין לערב ומבוי שלהן ניתר בלחי וקורה:

מתני' חמש *חצרות שפתוחות זו לזו ופתוחות למבוי ערבו בחצרות ולא

רש"י

גמ' ש"מ מקום לינה גורס· בתמיה דמשמע דאי הוו ישנים בבית אביהן אפילו מוליכין עירובן למקום אחר לא היו לריכין לערב אלא אביהן ותהוי תיובתא דרב דאמר מקום פיתא גורם: במקבלי פרס· הולאה מבית אביהן ואין אוכלין על שולחנו ממש: מקום פיתא שהיה אוכל שם: כשמוליכין עירובן· לערב עם חלר אחרת: והא אחין· דמתניתין דכגבו עירובן דמו (ה) וקתני אם אין עמהם דיורין אין לריכין לערב: דאיכא דיורין אחריני בהדייהו· ומוליכין דמתניתין אפי' בחלר שלהם קאמר דמערבין עם דיורין שעמהן: דמגו דהני אסרי· והזקיקוהו לעירוב הני נמי אסרי איש על אחיו אבל שתי חלירות ופתח ביניהם וגבו אלו עירוב לעלמן (ו) והתירו חלירן או שדרין בה' מהן אב ובנו בלא דיורין אחרים ובאים לערב זו עם זו הואיל ואין אוסר עליהם וליכא מיגו עירוב אחד לכולם (איכא): דיקא נמי· דטעמא משום מיגו דקתני או שאין עמהן כו' הא יש עמהם דאיכא מיגו לריכין (ז) וטעמא דרישא משום דיורין הוא: בבאגא· בבית אושפיזא בבקעה: גייתי· (ח) לנים בבי רב בבית המדרש ובתוך אלפים הוא מבאגא: דוכתא דכריכי· ממקום שאוכלים שם מודדין להם ומשחינן להו אלפים אמה ולא מבי רב דבתר פיתא אזלינן: או דילמא· מקום לינה דבי רב גורס: דאי מייתי להו ריפתא· לבי רב: האב ובנו הרב ותלמידו כרבים דמי· לענין שתי חלרות זו לפנים מזו ודריסת רגל הפנימית על החילונה ותנן במתני' אם היו של יחידים שיחיד דר בפנימית דהוה רגל המותרת במקומו אז אינה אוסרת שלא במקומו ואם של רבים ולא עירבה פנימית לעלמה דהויא רגל האסורה במקומה אוסרת שלא במקומה על החילונים ואפילו עירבה חילונה (ט) לעלמה לריכין עירוב כשאין דיורין אחרים עמהם: ניתר בלחי וקורה. דקי"ל אין מבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהו בתים וחלרות פתוחין לתוכו (י) ואם תאמר הני כיחידים דמו הכא מי חשבינן שתי חלרות אחת של אב ואחת של בן כחדא חלר ולא משתרי מבוי דידהו: ומבוי שלהן ניתר· דאע"ג דאין לריכין לערב מ"מ פתוחות לו: **מתני'** עירבו בחלירות· אף מזו לזו:

שלטי הגבורים

דסבר כר"מ והא דקאמר במסובין בבית מתו' עירוב אין משום שיתוף לא ניתא לפיר"י דהכא לא מודה רבי מאיר:

לשון ריא"ז

א וכן הבנים שמקבלות פרס מבעליהן והולכות כל אחת ואוכלת בבית שיש לה בחלר וכן העבדים שמקבלין פרס מרבן וכן התלמידים שמקבלין פרס מן הרב והולכין ואוכלים כל א' בבית שלו בחלר הכי כל אלו אין לריכין לערב ביניהם ואע"פ שכל אחד אוכל בביתו הואיל ומבית אחד הן נוטלין מאכלים של שבת הרי אותו המאכל מערבן והרי הם דומים כמי שערבו כד"א כשאין דיורין אחרים בחלר אבל אם היו דיורין אחרי' בחלר שאוסרים עליהם ולריכין לערב עמהם לריך כל בית ובית ליתן עירובו והוא שמוליכין עירובן אלל שאר הדיורין אבל אם שאר הדיורין היו מביאין עירוב אלל בית אחד מבתיהם הרי הן כמעורבין ואין לריכין הן ליתן עירוב כל עיקר ואם היו אוכלין כולם בבית א' אע"פ שהן מוליכין עירוב אלל שאר הדיורין עירוב א' לכולן:

המאור הקטן

דיורי' ושכח אחד מהן ולא עירב ביטל את רשותו מסתמא וכמאן דשמעיניה דבטול בפי' דאמי. ובפירושי רבינו שלמה ורבינו חננאל ובהלכות הרי"ף ז"ל לא גרסי' השותפי' ולא גרסי' ביטל רשותו אלא מבטל רשותיה כלומר צריך שיבטל בפי':

[דף עג ע"א] והא דת"ר מי שיש לו חמש נשים וכו' לא כתבה הרי"ף ונראה לנו שהלכה כר' יהודה בן בבא דמתיר בעבדים ואוסר בנשים משום דמפרש רב טעמיה מדכתיב ודניאל בתרע מלכא כלומר כל מקום שהיה הולך היה רואה עצמו כאילו הוא בשער המלך מפני מוראת מלכות ואף עבד אצל רבו כך הוא וכן תלמיד אצל רבו מדרב בי ר' חייא ור' חייא בי ר' והא דבעא מיניה אביי מרבא חמשה שגבו את עירובן כשהן מוליכין את עירובן למקום אחר פי' לחצר אחרת לערב עמה עירוב אחד לכולן או שצריכין עירוב לכל אחד ואחד א"ל עירוב א' לכולן אקשי' עליה והא אחין כמי שגבו את עירובן דמי מאחר שאם אין עמהם דיורין בחצר אינן צריכין לערב אלמא אע"פ שלא גבו כמי שגבו דמי וכשם שאנו אומרים בחמש חבורות ששבתו בטרקלין אע"פ שלא גבו כמו שגבו דמי וכשמוליכין עירובן למקום אחר עירוב אחד לכולן כך היה לנו לומר באחין ועל מה תנן צריכין עירוב לכל אחד ואחד וקס"ד אפי' כשמוליכין עירובן למקום אחד בחצר אחרת ואוקימנא כגון דאיכא דיורי אחריני בהדייהו ואין מוליכין עירובן למקום אחר לחצר אחרת אלא בחצר שלהם בבית אחת הן מניחין אותו דמגו דהני אסרי הני הני נמי אסרי הני כלומר מתוך שאחרים אוסרין את האחים אף האחים אוסרין זה את זה וצריכין עירוב לכל אחד ואחד הכי נמי מסתברא מדקתני סיפא אימתי וכו' מכלל דרישא בשיש עמהם דיורין עסקי' והא דקתני או שאין עמהם דיורי' בחצר אין צריכין לערב כללא הוא לומר אף כשמוליכין עירובן למקום אחר אינן צריכין אלא עירוב אחד לכולן:

עין משפט

א מיי' פ"ב מהל' עירובין טור או"ח סי' שע:

ב מיי' פ"ו מהל' עירובין טור או"ח סי' שע:

ג מיי' פ"ב מהל' עירובין טור או"ח סי' שסג ושפא:

הגהות הב"ח

(א) ...

הגהות חרי

(א) נ"ב ע"ש מס"ח תלון:

הגהות מא"י

חדושי מהרש"א

ולא נשתתפו במבוי · כלומר שצריכין עוד להשתתף כולן ביין כדי שלא יאסרו זה עם זה במבוי הפתוח (י) לחצר החיצון: מותרין בחצרות ואסורין במבוי · לפי שאין סומכין על העירוב במקום שתוף כר' מאיר דסבירא ליה בברייתא דבעינן עירוב ובעינן שתוף: ואם נשתתפו במבוי· כלומר ואם נשתתפו נמי כלומר שעירבו ונשתתפו מותרין כאן וכאן וקא משמע לן שאע"פ שאין לכל החצרות כולן פתח לכל אחת ואחת בפני עצמה פתוח למבוי אפ"ה מיקרי שתוף: עירבו בחצרות ונשתתפו במבוי · כמשפט אבל שכח אחד מבני החצר שלא עירב

נר מצוה

בחצרו להתיר חצרו אבל בשתוף היה לו חלק מותרין כאן וכאן דאע"פ דאין סומכין על שיתוף במקום עירוב ולא על עירוב במקום שתוף ה"מ כשלא נשתתף כלל [כגן] החצר או שלא עירב כלל אבל השתא שגם באותו חצר שאירע בו השכחה רובם עירבו מותר לאותו ששכח עצמו לסמוך על השיתוף שנתן בו חלקו דמאי טעמא קאמר ר"מ דבעינן עירוב ובעינן שתוף משום כדי שלא תשכח תורת עירוב מן התינוקות והכא דרובה של אותה חצר עירבו לא תשכח בעבור אחד שלא עירב ויש לו לסמוך על שתופו: שכח אחד מבני מבוי ולא נשתתף· כלומר ששכחו כל בני חצר אחת ולא נתנו חלק ביין השיתוף אבל בעירוב הפת נתנו חלקן מותרין בחצרות ואסורין במבוי דאין סומכין על עירוב במקום שתוף דתרוייהו בעינן אבל אם לא שכחו כל בני החצר להשתתף אלא אחד לבדו היה מותר גם השוכח במבוי כדאמרינן בעירוב דתו לא אתי לאשתכוחי שיתוף כיון דרובם שתפו: שהמבוי לחצרות כחצר לבתים· וכשם שאסור להוציא מן הבתים לחצר בלא עירוב כך אסור להוציא מחצר למבוי בלא שיתוף וקא משמע לן שלא תאמר דין הוא שנחמיר בבתים לחצר לפי שהבית הוא רה"י והחצר רשות לכל בני חצר אבל חצר ומבוי שניהם רשויות של רבים הם לא נצריכם לשתף קמ"ל דצריכין: גמ' וטעמא מאי אר"מ בעינן עירוב ובעינן שתוף וכו' · מפורש בפירוש המשנה: רב לא תני פתוחות זו לזו· אלא פתוחות למבוי כל אחת ואחת ולא למקום אחר וכל עירבו בחצרות

ולא נשתתפו במבוי מותרין בחצרות ואסורין במבוי (א) *נשתתפו במבוי מותרין כאן וכאן עירבו בחצרות ונשתתפו במבוי ושכח אחד מבני חצר ולא עירב מותרין כאן וכאן שכח אחד מבני מבוי ולא נשתתף עמהן מותרין בחצרות ואסורים במבוי שהמבוי לחצרות כחצר לבתים: **גמ'** מתניתין כולה רבי מאיר היא דאמר בעינן עירוב ובעינן שיתוף וטעמא מאי אמר רבי מאיר דבעינן עירוב ובעינן שיתוף כדי שלא תשתכח תורת עירוב מן התינוקות והכא כיון דרובה עירבו לא אתי לאשתכוחי עירוב מינייהו: אמר רב יהודה רב לא תני פתוחות זו לזו מאי טעמא (ג)דסבר רב אין המבוי ניתר בלחי וקורה אלא עד שיהיו בתים וחצרות פתוחות לתוכו וכיון שפתוחות זו לזו נעשו כחצר אחת: גופא אמר רב *אין א המבוי ניתר בלחי וקורה אלא *עד שיהיו בתים וחצרות פתוחות לתוכו ושמואל אמר אפילו בית א' וחצר אחת ורבי יוחנן אמר אפי' חורבה. וקי"ל כרב חדא דהא שמואל הדר ביה לגבי דרב בענין ההוא מבואה דהוה דייר ביה אבין בר איהי והוה ליה רבי יוחנן חד לגבי תרי ומתני' נמי מסייעא ליה שהמבוי לחצרות כחצר לבתים ועוד הא אמר רב נחמן בפ"ק *[א] אין המבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהא ארכו יתר על רחבו ועד שיהו בתים וחצרות פתוחות לתוכו: *אמר רב יהודה אמר רב ב מבוי ב שצדו אחד נכרי וצדו אחד ישראל אין מערבין אותו דרך חלונות להתירו דרך פתחים [ג]*משום דאסור לעשות (ג)רשות יחיד במקום נכרי: **מתני'** שתי חצרות זו לפנים מזו עירבה

רש"י

אסורין במבוי · דאין סומכים על עירוב במקום שיתוף: ואם נשתתפו·(ד) כולן מפרש בגמרא: ושכח אחד מבני חצר ולא עירב. בחצירו להתיר חצירו אבל בשיתוף היה לו חלק: מותרים כאן וכאן · בגמ' מפרש לה: שהמבוי לחצרות כחצר לבתים · שכשם שהוא אסור להוציא מבתים לחצר בלא עירוב כך אסור להוציא מן החצר למבוי בלא שיתוף ולא תימא לא דמו דבית וחצר זו רשות היחיד וזו רשות הרבים אבל חצר ומבוי שניהם רשויות של רבים הם: **גמ'** מתני' כולה ר"מ היא· דאמר אין סומכין על עירוב במקום שתוף ולהכי קתני רישא אסורין במבוי וא"ת מציעתא אמאי קתני אם נשתתפו (א) במבוי מותרין כאן וכאן (ה) משום דרובן עירבו: וטעמא מאי· אמר ר' מאיר בעינן עירוב ובעינן שיתוף (ו): כדי שלא תשתכח· והכא כיון דרובן עירבו לא משתכח: רב לא תני פתוחות זו לזו · וכל עירבו בחצרות דמתניתין פי' (ז) שעירבו כל חצר לעצמו ומותרין בחצרות דתנן מותרת כל חצר לעצמו קאמר: בתים וחצרות פתוחים לתוכו · בתים שני בתים לכל חצר ושתי חצירות לכל מבוי והנך כיון דכולם פתוחות זו לזו ומערבין יחד דרך פתחים שלהם חדא חשיב להו ולית ליה לרב הא דתניא לעיל [עג.] הוא ובנו מבוי שלהן ניתר בלחי וקורה (ב) דכל דלא בעי (ח) לעירובי אי נמי אי בעי לערובי ומצי לערובי בלא שיתוף מבוי לא מתרי ההוא מבוי בלחי וקורה עד שתהא שם חצר אחת שאינה פתוחה לחברותיה או שתי שורות של חצרות אחת לצד זה ואחת לצד זה והמבוי ביניהם שאין יכולין להתערב אלא על ידי מבוי: לצד אחד נכרי ולצד אחד ישראל · ומבוי ביניהם ויש בתי ישראל אצל ביתו של זה פתוחות לרה"ר ולא למבוי (ט): [אין מערבין זה עם זה דרך חלונותיהם להוציא כליהם למבוי דרך ביתו של זה שפתוח למבוי] דאסור לעשות לדור [במבוי] יחיד במקום נכרי·שלא ילמוד ממעשיו לפיכך לא יערבו אלו עמו ולא ישתמשו אלו [עמו] במבוי כדי שיהיה יחיד ויירא מן הנכרי שלא יהרגנו ויצא: **מתני'** זו לפנים מזו · פנימית

דתני במשנה עירבה חצר לעצמה קאמר ומותרין בחצרות דקתני מותרין כל בני החצר לעצמן קאמר: בתים וחצרות פתוחות לתוכו· כלומר בתים לחצרות שני בתים לכל חצר וחצר ושתי החצרות פתוחות למבוי והנך כיון דכולן פתוחות זו לזו ומעורבות יחד דרך פתחיהן חדא חשיב להו ואע"ג דתניא לעיל [דף עג·] הוא ובנו הרב ותלמידו דמבוי שלהן ניתר בלחי וקורה אע"פ שאינן צריכים לערב לא דמי דהתם משום דמקבלי פרס (כ) הוא דפטרינן להו מעירוב אבל החצרות ראויות לעירוב כל אחת ואחת בפני עצמה שהרי הן פתוחות כל אחת ואחת למבוי מה שאין כן היכא שפתוחות זו לזו: בית אחד וחצר אחת · כלומר בית אחד בפני עצמו וחצר אחת עם שני בתים: [ג] אפילו חורבה· בית חרב מצד אחד שהיא גרועה מבית שהרי נפרצה ביותר מעשר: ומתני' (נ) דמסייעא ליה לרב שהמבוי לחצרות כחצר לבתים. נקט במבוי חצרות שהוא לשון רבים ונקט בחצר בתים לשון רבים משמע דצריך ארבע' בעלי בתים בשתי החצרות: **מבוי** שצדו אחד נכרי וצדו אחד ישראל אין מערבין אותו דרך חלונות להתירו דרך פתחים לפתחים למבוי · כלומר אם יש בתים אצל ביתו של זה שפתוחות לרה"ר ולא למבוי וחלונות ביניהם אין מערבין ישראל זה עם זה דרך חלונותיהם להוציא כליהם למבוי דרך פתחו של זה שפתוח למבוי והטעם משום שאסור להעשות יחיד במקום נכרי שמא ילמד ממעשיו לפיכך לא יערבו ולא ישתתפו עמו במבוי כדי שיהא יחיד ויירא מן הנכרי שלא יהרגנו ויצא כי אם יערבו עמו יסמוך עליהם ויתערב שם וילמד ממעשיו: וכן בחצר שישראל ונכרי דרין בה ובית ישראל אצל כותל ביתו של ישראל זה ולא בחצר אסור לערב דרך חלונות להוציא כליו דרך ביתו של זה לחצר ולהכי נקט חלונות שאין דרך בני אדם לעשות פתחים גדולים מבית לבית וצריך עיון *) אמאי אצטריך רב למיסר משום נכרי במבוי תיפוק ליה שהרי אין במבוי ד' בעלי בתים ואפילו הוה סבירא ליה דדירת נכרי שמה דירה: **מתני'** שתי חצרות זו לפנים מזו וכו' · כלומר פנימית פתוחה לחיצונה וחיצונה לרשות הרבים ודריסת רגלה של פנימית בחיצונה כשרוצה ללכת ברשות הרבים ובכל חצר וחצר יש בעלי בתים רבים שאוסרין זה על זה וצריכין לערב זה עם זה בחצרן של עצמן [ד] והחצר (מ) [הפנימית אינה] צריכה לערב עם החיצונה שהרי אין דריסת חיצונה עליה ואם היא רוצה סוגרת פתחה לעצמה ומשום הכי עירבה הפנימית [ה] (מותרת) לעצמה עם בעלי בתים שבתוכה:

ולא

*) והתוס' תירצו ע"ש · ד"ת

עין משפט

א מיי' פרק ה מהל' עירובין ופי"ז מהל' שבת סמג עשין א טור או"ח סימן (שפג) [שסג]:
ב מיי' שם טור או"ח סי' שנ:
ג מיי' פ"ד שם טוא"ח סי' (שעא) [שעח]:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב ואם: (ב) נ"ל דקסבר: (ג) פי' רשות נמחק: (ד) ואםנשתתפו וכו'. מפרש כצ"ל: (ה) נ"ב נשתתפו נמי קאמר וסיפא דקתני שכח אחד מבני חצר ולא עירב מותרין כאן וכאן: (ו) ובעינן שיתוף כדי וכו' הד"א: (ז) שערבה כל חצר לעצמה וכו' כל חצר לעצמה כצ"ל: (ח) לערובי כצ"ל: (ט) נ"ב וחלונות ביניהם אין מערבין זה עם זה דרך חלונותיהם להוציא כליהם דרך פתחו של זה הפתוח למבוי כו' כצ"ל: (י) נ"ב נראה שמפרש הא [illegible] למבוי כמו שמשמע מדברי שאר מפרשים נראה משום דקשה לו הא דתנא ואם נשתתפו נמי במבוי מותרים כאן וכאן דמאי קמ"ל אבל לדעת שאר מפרשים נראה ליישב דהא דתנן ואם נשתתפו נמי כו' אשמועי' דאפי' לא עירבו החצרות יחד דרך פתחים שביניהם אלא כ"א עירבה לעצמה אעפ"כ מותרין כאן וכאן מאחר דסוף סוף נשתתפו נמי דשיתוף המבוי מטי לחצרות חדא כדתנן בסיפא שהמבוי לחצרות כו' וכמו שפירש רש"י לעיל בהא דתניא מערבין בחצרות ומשתתפין במבוי כו' דמהא דתנן שהמבוי לחצרות כו' ראיה לדין זה שר"מ מודה דסומכין על שיתוף כשעירבה כל חצר לעצמה ועי' בפרש"י בגמ': (כ) נ"ב וזה דלא כפירש"י וכן פי' התוס': (ל) נ"ל נמי מסייעא: (מ) החיצונה צריכה לערב עם הפנימית שהרי דריסת פנימית עליה אבל חצר הפנימית אינה צריכה לערב כצ"ל: (נ) נ"ב בסי' שס"ג: (ס) נ"ל וחצרות:

שלטי הגבורים

א וכתב הטור (נ) ואינו ניתר בלחי וקורה עד שיהו ב' חצרות פתוחים לתוכו ולכל חצר ב' בתים ואפי' כל החצרות פתוחות זו לזו ע"ד:
לשון ריא"ז
ואין המבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהו ב' חצרות פתוחין לתוכו או יתר מכן וכל חצר יהיו פתוחין בו שני בתים או יתר מכן וכן ביארנו למעלה בפרק ראשון ואע"פ שחרבו הבתים ואין בהם דיורין הואיל והיו מתחילתן לדירה הרי הן כבתים מיושבין והוא שיהיה בכל בית שלש מחיצות קיימות אפילו שני בתים של אב ובנו או של רב ותלמידו שאוכלין מאכל א' ואין צריכין לערב ביניהם כשני בתים נחשבים בחצר שהרי שני בתים הן ודומים כמי שעירבו (ס) חצרות הפתוחות זו לזו הואיל וראויות לערב דרך פתח שביניהם הרי הן כחצר אחת נחשבו במבוי וכן נראה בעיני לומר בבתי החצר שאם היו פתוחין זה לזה הואיל וראוים לערב דרך פתח שביניהן כבית א' נחשבין בחצר כמבואר בקונטרס הראיו': בית הכנסת שיש בו דירה לחזן אם החזן אוכל שם הוא בית דירה ונחשב כאחד מבתי החצר וצריך לערב עם בני החצר אבל אם היה ישן בו ולא היה אוכל בו אינו נחשב ממנין בתי החצר וגם אין צריך לערב עם בני החצר:
ב אבל אם פתח ביניהם מותר לר"י ולרש"י אף אם פתח ביניהם אסור:

חדושי מהרמ"ז

להדיא שעכ"פ עירבו בני החצר לעצמן וא"כ כולם כחד דמו כמו לענין עירוב ב' חצירות יחד בסימן שע"ב סעיף ג. אמנם מלשון הרר"י הנ"ל שכתב להדיא גבי שיתוף מבוי דאם לא שכחו כל בני החצר להשתתף אלא א' לבדו מהני מטעם דבכה"ג סומכים על עירוב לחוד דלא אתי לאשתכוחי וכו' משמע דכה"ג שא' מבני החצר נתן לשיתוף לא הוי שיתוף אף שכבר עירבו כל חצר לעצמם ודלא כהרמ"א ז"ל .. ומ"מ דברי הרמ"א ז"ל נראין בזה דהא קי"ל לענין עירוב שתי חצירות יחד דא"צ כ"א ליתן לעירוב אלא א' נותן בשביל כולם כמ"ש הרי"ף פרק הדר ובשולחן ערוך סי' שע"ב סעיף ג' א"כ למה יגרע שיתוף מבוי מערוב ב' חצירות יחד ואדרבה לשון משנתנו נמי דייקא כהרמ"א מדפסיק ותני גבי שכח א' מבני החצר ולא עירב דמותרין כאן וכאן וגבי מבוי תני איסורא. ולדעת מהרר"י דין עירוב ושיתוף שוין בזה ומשכחת נמי היתרא במבוי כמו בחצר וכן איסורא בשכחת חצר א' לגמרי. כמו במבוי וא"כ אמאי תני היתרא בחצר ואיסורא בשכחת מבוי הא שניהם שוין כמ"ש מהרר"י ומשכחת בתרווייהו התירא בשכח א' לחוד ואיסורא בשכח חצר א' משא"כ להרמ"א ניחא דגבי מבוי אפילו לכתחילה א"צ ליתן אלא א' מבני החצר לשיתוף ולא משכחת שכחת השיתוף אלא בשכח חצר א' לגמרי מלהשתתף ומש"ה אסורים ודאי במבוי ולא שייך למיתני היתר במבוי כלל משא"כ בחצר. גם מה שהשיג הא"ע במ"ש רמ"א דאם כל א' נותן לשיתוף הוי עירוב ושיתוף יחד ומהני לכ"ע מלשון רש"י הנ"ל שכתב אבל לשיתוף נתן חלקו א"כ משמע דאפי' בכה"ג אינו אלא שיתוף לחוד והא דמהני לר"מ משום דרובה דחצר עירבו כדאי' בש"ס הא לא"ה לא. אומר אני שגם בזה אין דבריו מוכרחים די"ל דכוונת רש"י על חצר זה ששכח א' לבד שע"כ נתנו כולם לשיתוף כיון דלא ערבו יחד לא מהני להו שיתן א' בשביל כולם כמש"ל אבל שאר חצירות שעירבו לעצמן אין ה"כ שלא הוצרכו כולם ליתן לשיתוף אלא א' בשביל כולם כמ"ש רמ"א ז"ל דהל"כ הוי עירוב ושיתוף ביחד וא"ש. ואון לי מצאתי ברש"י סוכה דף ג' סוף ע"א מבואר להדיא שם כרמ"א ז"ל ודלא כהא"ע. ומיהו דברי רמ"א ז"ל מיוסדים על דברי הי"א שהביא סמחבר דשיתוף בלא עירוב שנחלקו בו ר"מ וחכמים מיירי בשכל חצר עירבה לעצמה אלא שלא עירבו החצירות יחד דרך פתחי' ועי"ז כתב רמ"א דלפ"ז יש לומר דמיירי שלא נתן לשיתוף אלא א' מבני החצר לבד דסגי בהכי כמש"ל משא"כ לפי מה שהשיג הט"ז ע"ז והכריח ע"כ דפלוגתא דר"מ וחכמים איירי דוקא בלא עירבו חצירות כלל וא"כ ע"כ צ"ל שהשיתוף הי' שכל א' נתן לשיתוף דכיון שלא עירבו בני חצר לעצמן פשיטא דלא מהני מה שא' נותן בשביל כולם וא"כ מוכח דאפילו בכה"ג אינו אלא שיתוף לחוד. ועוד נלע"ד ראיה ברורה לזה שהרי עיקר שיתוף המוזכר במשנה פ' חלון דף ע"ט ע"ב הוא בזיכוי שא' מזכה לכולם כדתנן התם מניח את החבית ואומר ה"ז לכל בני מבוי ובכה"ג ודאי יש לכל אחד ואחד מבני החצר חלק ב' ואפ"ה אינו אלא שיתוף לחוד ועוד דקתני התם בסיפא דמתניתין דף פ' ע"ב ולא אמרו לערב בחצירות אלא שלא לשכח התינוקות א"כ משמע דאפי' בכה"ג בעי ערוב לר"מ לכן מתוורתא הוא דהכן סומכי' על שיתוף במקום עירוב כמ"ד בפת כ"ע מודו וכמ"ש הט"ז בסוף הסימן. אמנם במ"ש הרמ"א ז"ל דאם עירבו חצירות לעצמן א"צ ליתן לשיתוף אלא א' מבני החצר בשביל כולם בזה ודאי נראין דבריו וכמש"ל ודלא כהרר"י הנ"ל. וכן יש להוכיח מתוס' דף ע"א ע"ב ד"ה בפת שהקשו שם דמ"ש דמ"מ דעירוב חצירות מיירי שעירב כל חצר לעצמה וא"כ נתן אחד בחצר הכי עירוב מעלו בשביל כולם ובכה"ג בשיתוף נמי לא מהני כי אם כשכל אחד נותן . א"ו דא"צ כל א' ליתן כמו בעירוב ב' חצירות יחד ודין א' להם מש"ה הקשו תוס' שפיר כנלע"ד ברור: בהרר"י ד"ה מבוי שצדו א' וכו' וצ"ע אמאי איצטריך וכו' שהרי אין במבוי וכו' ע"כ. והתוס' בדף עד ע"ב ד"ה מבוי מתרצי' דמיירי במבוי הניתר בצ"ס או פס ד' כדין חצר ע"ש. ואין להקשות א"כ הו"ל לרב נמי לאוקמי מתני' דקתני פתוחי' זו לזו בכה"ג שניתר בב' פסין ולמה הוצרך לשבש המשנה: וי"ל דסמך אדיוקא דמתני' דקתני שהמבוי לחצירות כחצר לבתים משמע דצריך דווקא ב' חצירות וכל חצר של ב' בתים כדאיתא בש"ס והביאה הרי"ף בסמוך מש"ה לא תני פתוחות זו לזו. שוב מצאתי בתוס' דף עד ע"א ד"ה עד שהרגישו בקושיא זו ותי' דסתם מבוי שבמשנה וברייתא משמע שהכשירו בלחי או קורה ע"ש:

הגהות מא"י

[א] נ"ב נקטינן:[ב] נ"ב וכן בחצר אין מערבין ישראלים דרך חלונות בבתים להתירם דרך פתחי':[ג] נ"ב דזהו ג' בתים: אפי' חורבה·כלומר חצר א' בשני בתי' ובית הרב וכו'כצ"ל:[ד] בא"י הגי' והחצר החיצונה צריכה לערב וכ"ב עם הפנימית שהרי דריסת הרגל אוסרתה אבל הפנימית אינה צריכה לערב עם החיצונה כו' כצ"ל: [ה] נ"ב לעצמה מותרת כצ"ל:

הגהות חו"י

(א) עי' נ"ב בגמ' מפרש אם נשתתפו ר"ל נמי ומציעתא דקשה הוא מ"ש שכח אחד מבני חצר וכו' וכ"כ בהר"י: (ב) נ"ב שם ע"כ בב' חצירות שאינם פתוחים מזו לזו מיירי וא"כ יש לומר דלא פליג תוס' ע"ש . ודברי הר"י צ"ע : (ג) נ"ב עי' ר"י וביותר תוס' :

ולא עירבה החיצונה · לעצמה עם בעלי בתים שלה : הפנימית מותרת · שהרי יכולה לסגור פתחה ואין יכולין לעכב עליה בני חיצונה וחיצונה אסורה שהרי לא עירב זה עם זה בחצר של עצמה : חיצונה ולא פנימית שתיהן אסורות · פנימית כמשפטה וחיצונה אע"ג דעירבה לפי שרגליה של פנימית אוסרתה שהרי הפנימית רגל האסורה במקומה היא ורגל האסורה אוסרת : עירבה זו לעצמה וזו לעצמה · כל אחת ואחת מותרת שהרי הפנימית רגל המותרת במקומה היא שהרי עירבה לעצמה וקסברי רבנן רגל האסורה אוסרת אבל רגל המותרת אינה אוסרת : ור"ע סבר אף הרגל המותרת נר מצוה

עירבה הפנימית ולא עירבה החיצונה פנימית מותרת (א) חיצונה אסורה חיצונה ולא פנימית שתיהן אסורות עירבה זו לעצמה וזו לעצמה זו מותרת בפני עצמה וזו מותרת בפני עצמה רבי עקיבא אוסר את החיצונה שדריסת הרגל אוסרתה וחכמים אומרים אין דריסת הרגל אוסרתה שכח אחד מן החיצונה ולא עירב הפנימית מותרת והחיצונה אסורה שכח א' מן הפנימית ולא עירב שתיהן אסורות נתנו את עירובן במקום אחד ושכח אחד ולא עירב בין מן החיצונה בין מן הפנימית שתיהן אסורות ואם היו א של יחידים אינן צריכין לערב : **גמ'** אמר רבי אבין אמר רבי ינאי שלש מחלוקות בדבר רבי עקיבא סבר אפילו רגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה ורבנן [בתראי] סברי אפילו רגל האסורה במקומה אינה אוסרת שלא במקומה ותנא(ג) דמתניתין דקתני עירבה חיצונה ולא פנימית שתיהן אסורות קסבר רגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה ורגל האסורה במקומה אוסרת שלא במקומה : נתנו את עירובן במקום אחד : מאי מקום אחד אמר רב יהודה אמר רב חיצונה ואמאי קרי ליה מקום אחד מקום המיוחד לשתיהן : *ואם היו של יחידים וכו' : אמר רב ביבי משמיה דרב אדא בר אהבה שלשה אסורין : פירוש אין נקראין יחידים אלא בזמן שהן שתי חצרות ובכל חצר וחצר דר אחד שנמצאו כולן שנים אבל אם היו (ג) כולן שלשה חצרות ובכל חצר וחצר דר אחד שנמצאו כולן שלשה אסורין מאי טעמא הואיל ואני קורא רבים בחיצונה דכל שלשה רבים הם וכיון ששלשה דורסין בחיצונה הרי הן רבים ואסורין ושמואל אמר מותרין לעולם עד שיהו שנים בפנימית ולא עירבו לפיכך אסורין בחיצונה : א"ר אלעזר נכרי הרי הוא כרבים ואוסר ומאי שנא ישראל דיחיד לא אסר דכל

אוסרת במקום שלא עירבה שם כיון שיש לה רשות לעבור עליה כמי שעומדת שם בחיצונה דמי : וחכ"א אין דריסת הרגל אוסרת· מפרש בגמ' אפי' רגל האסורה במקומה כגון שלא עירבה פנימית לעצמה אינה אוסרת על החיצונה שעירבה דכיון שאין לפנימית לעבור עליה בחיצונה אלא בדרך העברה אין אוסרת עליה להוציא כלים שבבתים לחצר : **שכח** אחד מן החיצונה· אע"פ שהחיצונה אסורה הפנימית מותרת דאחדא דשא וזו היא משנה שאינה צריכה דהא תנא ליה רישא פנימית ולא חיצונה פנימית מותרת : שכח אחד מן הפנימית ולא עירב שתיהן אסורות · דהויא פנימית רגל האסורה במקומה ואוסרת שלא במקומה וגם זו משנה(ו) שאינה צריכה וי"ל דפסק הלכתא כדברי האומר דרגל האסורה אוסרת ושאינה אסורה אינה אוסרת : נתנו עירובן במקום אחד·כלומר שעירבו שתיהן זו עם זו והאי במקום אחד מפרש בגמרא שנתנוהו בחיצונה ושכח אחד בין מן הפנימית בין מן החיצונה ולא עירב שתיהן אסורות ולא מיבעיא אם השוכח הוא מן הפנימית דשתיהן אסורות שהרי הפנימית (ז) אסורה במקומה היא ואוסרת שלא במקומה אלא אע"פ שלא היה השוכח מבני הפנימית אלא מבני החיצונה אפ"ה שתיהן אסורות דפנימית נמי אסורה לטלטל במקומה אע"פ שלא באה הפסיעה בעבורה משום דלא מצי למיחד דשא ולאסתלוקי מן החיצונה ולאשתמושי באפי נפשה דהא ליתא לעירובה גבה שהרי אותו העירוב המתירן בחצרה הוליכוהו לחיצונה שאם היה העירוב מונח בפנימית כיון שלא באה הפסיעה בעבורה יכולה היא לסגור הדלת ולהשתמש במקומה ואין לעכב בידה מחמת שנשתתפה עם בני החיצונה דיכולה לומר להן לתקוני (ח) שדרתיך ולא לעוותי : (ט) אם היו של יחידים · כלומר שאין בפנימית אלא בעל הבית אחד וכמו כן בחיצונה אחד לבדו : אין צריכין לערבי זה עם זה. משום דריסת הרגל דכיון דיחיד הוא והפנימית נמי הויא רגל המותרת במקומה אינה אוסרת וסתמא כרבנן קמאי : ואם היו שנים אפילו בחיצונה גזרינן דילמא אתי למישרי שנים בפנימית ואחד בחיצונה דהויא פנימית רגל האסורה במקומה : **גמ'** מאי מקום אחד אמר רב חיצונה · והתם היינו טעמא דפנימית אסורה משום שכחה דחיצונה דהא ליכא למימר תסתלק מינה ותשתמש בפני עצמה ותסגור הדלת שביניהם כיון דליתא לעירובה גבה (י) [כ"ש] אם שכחה אחד מן הפנימית מיתסרא חיצונה בשכחה דפנימית (כ) אבל אם נתנו עירובן בפנימית לא מיתסרא פנימית משום שכחה דחיצונה דאחדא דשא ומשתמשא ואע"פ שיש חלק לחיצונה בעירוב אין בידה לעכב דמצי אמרה פנימית לתקוני (ג) שדרתיך ולא לעוותי : נכרי הרי הוא כרבים · כלומר אם דר נכרי בפנימית ושני ישראלים בחיצונה אוסרת דריסת רגלו עליהם עד שישכרו ממנו וצריך לפרש שיהו שנים בחיצונה (מ) דקיימא לן כרבי אליעזר בן יעקב דאמר בריש פרקין [א] [עד שיהו] שני ישראלים אוסרין זה על זה *) והשתא אפילו היה ישראל הדר עמו בפנימית לא היה אוסרו דריסת רגלו [לא כל שכן דלא אסרה] : ומאי שנא ישראל דלא אסר · אם היה יחיד דר בפנימית : דלא ידע שהוא שם יחידי. ידע שאין רגל המותרת אוסרת ולא

*) דהשתא אפילו היה ישראל דר עמו כצ"ל וכ"ה בא"י :

שהרי הא דאמר בשכח שהיא עצמה אסורה אין צורך להשמיענו דהא כבר תנא ליה במתני' הכשי תצר ששכח אחד מהם כו' כס"פ עושין פסין ומאי דכתיבנא דשכח איצטריכ' ליה היינו להשמיענו דאף בדשכח אוסרת שלא במקומה א"כ ודאי שפיר קא מותיב רבינא דאי כדר"ע מאי איריא שכח אפי' לא שכח אוסרת שלא במקומה דרגל המותרת אוסרת שלא במקומה לר"ע : (ז) אוסרת דבמקומה היא אסורה ואוסרת כצ"ל : (ח) נ"ל שתפתיך : (ט) נ"ל ואם : (י) נ"ל וכן אם : (כ) נ"ב משום רגל האסורה : (ל) נ"ל שתפתיך : (מ) נ"ב דאילו הוה יחיד בחיצונה אין הנכרי הדר בפנימית אוסר כיון : (נ) נ"ב על : (ס) נ"ל ולהאי : (ע) נ"ל כרבים : (פ) נ"ל דמפעי פעי : (צ) נ"ל כאן :

רש"י

פנימית פתוחה לחיצונה וחיצונה לרה"ר ודריסת רגליה של פנימית על החיצונה לצאת לרשות הרבים : עירבה הפנימית לעצמה · לטלטל בחצרה : שתיהן אסורות : דהויא פנימית רגל האסורה במקומה ואוסרת בדריסת רגליה על החיצונה המותרת : [זו מותרת] כו'. דקא סברי רבנן רגל המותרת במקומה אינה אוסרת (ד) : [שכח] א' מן הפנימית ולא עירב שתיהן אסורות · דהויא פנימית רגל האסורה : נתנו עירובן במקום א' · שעירבו שניהם זו עם זו והאי במקום אחד מפרש בגמ' דהיינו שנתנוהו בחיצונה : ושכח אפילו אחד מן החיצונה ולא עירב שתיהן אסורות דפנימית נמי אסורה לטלטל בחצרה כי לא תוכל להסתלק מן החיצונה ולהשתמש באפי נפשה דהא ליתא לעירובה גבה דאותו עירוב המתירן בחצירן הוליכוהו לחיצונה אבל נתנו בפנימית חיצונה מיתסרא בשכחה של פנימית אבל פנימית לא מיתסרא בשכחה של חיצונה דהא אחדא לדשא ומשתמשא : ואם היו של יחידים · שאין בפנימית אלא אחד ובחיצונה אחד : אינן צריכין לערב · זה עם זה משום דריסת רגל דכיון דיחיד הוא בפנימית הויא רגל המותרת ואינה אוסרת וסתמא כרבנן אבל אם היו ב' (ה) בחיצונה גזרו דילמא אתי למישרי שנים בפנימית ואחת בחיצונה : **גמ'** שלשה אסורות · אם היו ג' בין שתי חצרות אסורין לא מיבעיא ב' בפנימית דהויא רגל האסורה אלא אפי' שנים בחיצונה אסורה עד שיערבו שתיהן יחד גזירה משום שנים בפנימית ובעמוד פי' בע"א : הרי הוא כרבים · ואם נכרי דר בתוך הפנימית ושני ישראלים בחיצונה אוסרת דריסת רגלו עליהם עד שישכיר ואליבא דשמואל קאמר דלרב אדא מאי איריא נכרי אפילו ישראל נמי אוסר כי הוי שנים בחיצונה והא ליכא למימר דביחיד בחיצונה אסור להשתא אפילו דר עמו בחצר עצמו קי"ל כראב"י דאמר עד שיהיו שני ישראלים אוסרין זה על זה דריסת רגלו

שלטי הגבורים

א פי' א' דר בפנימית ואחד דר בחיצונה ולא היו עמהם דיורין אחרים כל אחד מותר במקומו ואין צריכין לערב זה עם זה·היו שלשה דיורין בשתי חצרות בין שהיו ב' בפנימית ואחד בחיצונה בין שהיו שנים בחיצונה ואחד בפנימית צריכה הפנימית לערב עכ"פ כיצד היו שנים בפנימית ואחד בחיצונה צריכין בני הפנימית לערב לעצמן שיהו מותרין במקומן ולא יהיו אוסרין (ג) החיצון ואם הי' אחד בפנימית ושנים בחיצונה צריך בן הפנימית לערב עם בני החיצונה שלא יאסור עליהן ולא מן הדין שהרי רגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה אלא גזרו שנים בחיצונה וא' בפנימית משום שנים בפנימית ואחד בחיצונה שצריכין הפנימיים לערב מפני שהיא רגל האסורה במקומה כדברי מז"ה ולי נראה שאם היה אחד בפנימית ושנים בחיצונה ולא עירב הפנימי עמהן אינו אוסר עליהן כמבואר בקונטרס הראיות :

הגהות הב"ח

(א) נ"ל וחיצונה: (ב) נ"ב קמא : (ג) פי' כולן כמהק: (ד) נ"ב ר"ע אוסר. דקסבר אף רגל המותרת אוסרת במקום שלא עירבה שם : וחכמים אומרים כו' דקסברי אפי' רגל האסורה במקומה אינה אוסרת : (ה) נ"ב אפילו : (ו) נ"ב ולי נראה פשוט דשכח איצטריכא ליה דסד"א אע"פ דשכח ורגל האסורה במקומה הוא מ"מ חומרא בעלמא הוא דהא רוצה עירוב ולא אתי לאסתכוחי תורת עירוב מינייהו ולכל הפחות בדיעבד אין סברא לאסור הלכך מסתברא לומר דמסתייה דאסורה במקומה אבל לא שיהא אוסר אף שלא במקומה דבהא מודה ת"ק לרבנן בתראי קמ"ל דלא ואגב סיפא תני נמי רישא . ויש לדקדק ע"ז דאם כן מאי קא מותיב רבינא בגמ' מאי דשכח כו' טעמא דשכח הא לא שכח שתיהן מותרות אלמא רגל המותרת אינה אוסרת רגל האסורה אוסרת . ומאי קושיא הלא ודאי איכא למימר דאף דלא שכח פנימית מותרת וחיצונה אסורה וכר"ע והא דתנא שכח משום היא גופה להשמועינן דהפנימית אסורה אע"פ שעירבו ולא שכח רק אחד מהם ולא אמר רובה עירוב כו'. ואין זה דקדוק של כלום

עין משפט

א מיי' פרק ד מהל' עירובין טוש"ע או"ח סימן שפא :

חדושי מהרמ"ז

בהרר"י ד"ה אין צריכין לערב וכו' ואם היו ב' אפילו בחיצונה ע"כ . כפרש"י במשנה וסוף עמ"י פירושו בס"ס אהא דרב ביבי אבל לפירוש הרי"ף ז"ל שם אינו מוכרח ובמסקנא בלא"ה לא קי"ל הכי אלא כשמואל כדאי' בטו"ע סימן שע"ח: שם ד"ה מאי מקום וכו' לא מתסרי פנימי' משום שכחה דחיצונה כצ"ל : שם אין בידים לעכב כצ"ל : בר"ה נכרי . דריסת רגלו לא כ"ש כצ"ל :

הגהות מא"י

[א] נ"ב לעולם אינו אוסר :

מלחמת ה'

כתוב בספר המאור כי אתא רבין אמר ר' ינאי שלש מחלוקות בדבר וכו' עד כל הדין סוגיא כתנא קמא דרבי עקיבא היא ומשום הכי נקטינן כוותיה : **אמר** הכותב דעת רבינו הגדול ז"ל בודאי כך היה שהלכה כתנא קמא שהרי כתב שמעתא דרב אדא בר אהבה ושמואל ומימרא דר' אלעזר אלא שלא נתברר מדבריו על מה הוא סומך בפסק הזה והסמך שבעל המאור מסמיכנו על דברי שמואל לעולם מותרין עד שיהו שם שנים בפנימית אינו נכון משום דאיהו ורב אדא אליבא דת"ק פליגי ואמתני' אתמר דקתני ואם היו של יחידים אינן צריכין לערב ופריש רב אדא דאם היו שלשה צריכין לערב ושמואל פליג עליה לדעת ת"ק (ס) להאי תנא דמתני' קאמרי וסברא דידים מפרשי אבל מימרא דר' אלעזר בנכרי הרי הוא כרבים מכרעת לזה דשמעתא היא ואליבא דת"ק אתיא ויותר נכון מזה לסמוך על סוגיא דאין בטול רשות מחצר לחצר דלרב יוסף ואביי שתי חצירות זו לפנים מזו אוסרין הן ולרבא דאמר אליבא דשמואל פעמים מבטלין ופעמים אין מבטלין ולא משכחת לה מבטלין אלא בנתנו עירובן בפנימית ושכח אחד מן החיצונה ולא עירב והיינו לרבי עקיבא דאילו לרבנן אינה צריכה לבטול שלה נמי דבדין הרגל עירוב סבר לה כרבי עקיבא ברגל האסורה והמותרת לא אמר כותיה ומ"מ לא סבר לה כרבנן בתראי דלדידהו אפילו רגל האסורה אינה אוסרת כלל ולא משכחת לה לעולם אוסרין ומערבין מחצר לחצר לפי' שמכו בהלכות על דברי ת"ק דמתני' ומילתא מגיעתא קאמר וכעין מכריע הוא והפירוש שכתב בעל המאור במילתא דרב אדא ורבי אלעזר יותר נכון ממנו הכתוב בהלכות שלשה יחידים אסורין ואני קורא בהם רבים בחיצונה מפני שדריסת הרגל לת"ק כדרין עמהם הוא ורבי אלעזר אמר נכרי הרי הוא כרבים לומר שאפי' נכרי יחיד בפנימית אוסר (ע) ברבים וליסנא דגמרא דיקא דתנן היו של יחידים ואתמר עלה היו ג' אסורין דמשמע דג' יחידים קאמר מדלא אמרינן היו שנים באחד מהן אסורין ועוד נכרי בפנימית ושני ישראל בחיצונה למה לי טעמא משום (פ) דמפעי והלא מן הדין אסורין הן דכיון דשני ישראלים אוסרין זה על זה וכשו לעירובי אין עירוב מועיל במקום נכרי שהרי יש לו דריסת הרגל (צ) כאן ואע"פ שאילו היה ישראל לא היה צריך לערב עמהם ומעתה כיון דשני יחידים ונכרי יחיד בפנימית אוסר אין צריך לומר נכרי וישראל בין בפנימית בין בחיצונה וישראל באחרת שאוסר ואפילו לדברי ת"ק ור' אלעזר מילתא פסיקתא קאמר דנכרי כרבים הוא כל מקום שרבים אוסרים נכרי אוסר דהיינו נכרי בפנימית ושני יחידים בחיצונות ונכרי וישראל בפנימית וישראל בחיצונה וכן נמי ישראל ונכרי בחיצונה וישראל בפנימית כיון דרבים בחיצונה אסרי נכרי נמי אסר דחד טעמא הוא דילמא איכא דלא ידע שהוא דר עם ישראל יחיד במקומו דהא שכיחי תרי ישראל ונכרי בחד חצר ואמר מטלטלי בלא שכירות ועוד דישראל ונכרי בחיצונה מן הדין הם אוסרין לפי דעתו ומ"מ אוסר הוא בכל ענין כרבים ומפני כך נשמט זה מן ההלכות בתחלת הפרק :

המאור הקטן

כי אתא רבין אמר ר' ינאי שלש מחלוקות בדבר ת"ק ור' עקיבא ורבנן בתראי דאמרי אין דריסת הרגל אוסרת כלל אפי' רגל האסורה אינה אוסרת והא דתנן שכח אחד מן החיצונה וכו' אתאן לת"ק ומהשתא לא צריכינן להההוא שינויא דאמר חסורי מיחסר' והכי קתני וכפשוט' מתנינן לה למתני' ולא מיחסרא ולא מידי והרי"ף לא פסק בשלש המחלוקות הללו הלכה כדברי מי ונ"ל דהלכה כת"ק דאמר רגל המותרת אינה אוסרת רגל האסורה אוסרת דסוגיא דשמעתא הכי אזלא והכי אסקה שמואל לעולם מותרין עד שיהו שנים בפנימית וא' בחיצונה אבל שנים בחיצונה ואח' בפנימית אע"פ שהם שלשה ואני קורא בהם רבים בחיצונה אינן אוסרין דשמעת מינה רגל המותרת אינה אוסרת ואמר ר' אלעזר נכרי הרי הוא כרבים שאם היה נכרי בפנימית ושני ישראל בחיצונה דריסת הנכרי אוסרת' עד שישכור ובהא אפי' שמואל מודה ואפי' לרבנן דאמרי רגל המותרת אינה אוסרת גזירה דילמא איכא מאן דלא ידע ביה בההוא נכרי שהוא יחיד במקומו וקסבר שישראל דר עמו ואמר הא מטלטלי בלא עירוב ובלא שכירות דאם איתא דאוגר ליה נכרי רשותיה מיפעא פאעי ואין עירוב מועיל במקום נכרי כל הדין סוגיא כת"ק דר' עקיבא היא ומשום הכי נקטינן כוותיה : והא דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רב ב' חצרות וג' בתים ביניהם וכו' עד סוף פירקא השמיטה הרי"ף מלכתוב אף על פי כן הלכה היא והא דאמר רבא אמרו לו שנים צא וערב לנו וכו' פרישנ' בגמרא התם בין השמשות ספקא היא ספק יממא ספק ליליא וכי אזלינן לקולא לא מוכחא מילתא אע"ג דמשוינן ליה לגביה דהאי יממא ולגבי דהאי ליליא לא מוכחא מילתא ולא הוו מילי דרבנן כחוכא אבל לגבי בתים דמנחי קמן מוכחא מילתא ואמרי' מאי שנא דלגבי האי בית ולגבי האי בית שער והוו מילי דרבנן כי חוכא ולפיכך אין נותנין דירות לחצאין :

ולא נפיק חורבא מיניה: מפעא פעי · קודם שישכור והאי כיון שלא נשמע לרבים ששכרו ממנו שהרי אין ראוי לשכור ממנו דהא יחיד הוא (ט) וסבור אותו שרואה שנכנס הנכרי עליהם ואינו יודע שהוא דר שם יחידי סובר שאין דריסת הרגל אוסרת אי נמי יאמר עירוב של פנימיי' וחיצונים מועיל במקום נכרי בלא שכירות ולפיכך אסור עד שישכור ויש מפרשים מפעא פעי מתרעם בכל עת כמה זול עשיתי לכם בשביתתי ואם שכר כבר היה נשמע לכל: סליקו להו הדר

רש"י

רגלו נכ"ש דלא אסרה: דכל יחיד שרי לטלטולי · דרגל המותרת אינה אוסרת ולא נפקא מינה חורבא: מיפעא פעי · קלא אית ליה והני לא אוגר ומאן דלא ידע שדר יחיד סבר דאין דריסת הרגל אוסרת אי נמי יאמרו [עירוב] של פנימיים וחיצונים מועיל במקום נכרי [בלא שכירות]:

סליקא לה הדר

חלון בתוך י' · מפ' בגמ' (ה) שהיה קצת הימנו בתוך י' ואפי' משהו בתוך י' לקרקע: מערבין שנים · שני עירובין אלו לעצמן ואלו לעצמן והסורין זו עם זו: ואם רצו מערבין אחד · עירוב אחד שיתנו אלו עירובן באחרת ויערבו עמהן (ו) ויהיה אחד: **גמ'** אמר רב נחמן לא שנו · דבעינן שיהא מקצת החלון תוך עשרה אלא חלון שבין שתי חצירות אבל כו': נול · ארובה בקרקעית העלייה והעלייה גבוה מקרקעית הבית והבית והעלייה של שני בני אדם: מי אמרינן ביתא כמאן דמלי דמי · והויא כמאן דלא גבוה י' וא"צ סולם קבוע להיות שם במקום פתח (ז) להתירו לערב זה עם זה: או לא · אמר כמאן דמלי דמיא ובעיא סולם למיהוי פתח ביניהם כדאמר (ח) ברים בכל מערבין סולם תורת פתח עליו: מן הצד · (צידי) חלון שבכותל: **מתני'** כותל שבין ב' חצירות · האי דנקט רוחב ארבע משום סיפא נקט דבעי למיתני היו בראשו פירות אלו עולין מכאן ואוכלין ובלבד שלא יורידו למטה דחשוב רשותא באפי נפשא ולא בטיל לא לגבי האי ולא לגבי האי אבל למהוי מחיצה בכל דהו רוחב הוי סתימה ואין מערבין אחד: ובלבד שלא יורידו · כדפי': יתר מכאן · הוי פירצה והוי כולה כחצר אחת ואם עירבה כל אחת לעצמה הוי כאילו חולקים את עירובם ואוסרין אלו על

חלון שבין שתי חצרות ד' על ד' בתוך י' וכו' · מפרש בגמ' דלא בעינן שתהא כל גובה החלון למטה מי' אלא אפי' במשהו ממנה למטה מי' סגי: מערבין שנים · כל אחד ואחד לעצמו אם אין בכל חצר וחצר אלא יחיד [א]ואם בכל חצר וחצר ב' או ג' בעלי בתים מערבת כל חצר וחצר בפני עצמה ואסורין זו עם זו: ואם רצו מערבין אחד · עירוב אחד כלומר שיתנו (י) אלו לאלו עירוב כא' ויערבו עמהן ויהיו כחצר אחת: פחות מד' וכו' · פחות מד' לאו פתח הוא ואין ראוי לעבור מזו לזו ולמעלה מי' נמי אין דרך להשתמש מזה לזה שהרי אפילו לא תהיה גובה הכותל יותר מי' טפחים הויא מחיצה מעלייתא ומערבין שנים הלכך כשאין כלום מן חלל ד' בתוך י' לאו כפתח הוא דהא לא ניחא תשמישתיה: ואין מערבין אחד · ואסורות זו עם זו בדלך ראש הכותל ודרך אותו חלון או[ב]חורין וסדקין ובגמרא [דף עו:] מוקים הא דלמעלה מי' דאמרי' דמערבין שנים דוקא כשהוא חלון בכותל שבחצר שאינה מקורה אבל בכותל שבתוך הבית שהוא מקורה אמרי' ביתא כמאן דמלי דמי ואפילו למעלה מי' מערבין אחד לפי שדרך הבית להשים ספסלים או תיבות סביבות הבית וא"כ אפי' למעלה מי' מערבין א' שהרי כלמטה הוא נחשב וניחא תשמישתיה: **גמ'** ת"ר כולו למעלה מי' וכו' · כלומר רובו של חלון למעלה מעשרה טפחים וקצתו למטה מעשרה טפחים כלומר אפי' משהו:(כ)אם רצו מערבין אחד ביתא כמאן דמלי דמי וכו' · מפורש בפירוש המשנה: לול הפתוח מהבית לעליה · כגון בית ועליה של שני [ג]*)בתים ולול (ל) דהיינו ארובה בקרקעית העלייה והעלייה גבוה מקרקע הבית הרבה יותר מעשרה טפחים ורוצין לערב בני עלייה עם בני בית מלמטה דרך אותה ארובה מי מצרכינן שיהא סולם קבוע עומד תמיד באותה ארובה כדי שיהא נוח תשמישתיהו מזה לזה דרך הסולם

נר מצוה

דכל מאן דחזי ליה דמטלטל אי ידע דיחיד הוא הא ידע דכל יחיד שרי ליה לטלטולי ואי לא ידע אמר בדעתיה לא מטלטל אלא משום דעירבו בהדי הדדי א"ה נכרי נמי נימא אי ידע דיחיד הוא הא ידע דכל יחיד שרי לטלטולי ואי לא ידע אמר בדעתיה האי דמטלטל משום דאגר מיניה הוא סתם נכרי אם איתא דאגר מיפעא פעי וכיון דלא פעי אמרי מטלטל במקום נכרי הוא (א) ולפיכך אסור:

סליקו להו הדר

חלון אשבין שתי חצרות ד' על ד' בתוך י' מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד פחות מד' על ארבע' או למעלה מעשרה מערבין שנים ואין מערבין אחד: **גמ'** תנו רבנן כולו למעלה מעשרה ומקצתו בתוך עשרה או כולו בתוך עשרה ומקצתו למעלה מעשרה מערבין שנים °ואם רצו מערבין אחד ואם חלון א עגול הוא צריך שיהא בהיקפו שיבסר נכי חומשא דקיימא לן כל שיש בהיקפו ג' טפחים יש בו רוחב טפח הלכך בעינן למהוי ביה היקף דהאי חלון *שיבסר נכי חומשא (ב) כי היכי דלהוי ביה רוחב ה' טפחים וג' חומשי טפח דכי בצרת מיניה שמונה חומשין דאינון תרי חומשי דארבע' טפחים כדקי"ל כל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונה הוי רוחב הלון בריבוע ארבע' על ארבע' לא פחות ולא יותר: פחות מארבעה על ארבעה וכו': אמר רב נחמן לא שנו אלא חלון שבין שתי חצרות אבל חלון שבין שני בתים אפילו למעלה מעשרה נמי אם רצו מערבין א' מאי טעמא ביתא כמאן דמלי דמי וכן הלכה בעא מיניה רבא מרב (ג) חסדא לול הפתוח מן הבית לעלייה צריך סולם (ד) להתירו או לא כי אמרי' ביתא כמלי דמי הני מילי מן הצד אבל באמצע לא או דילמא לא שנא אמר ליה לא צריך סבור מיניה סולם קבוע הוא דלא צריך אבל סולם עראי צריך אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן אחד סולם קבוע וא' סולם עראי אינו צריך: **מתני'** כותל שבין שתי חצרות גבוה עשרה ורחב ד' מערבין שנים ואין מערבין אחד היו בראשו פירות אלו עולין מכאן ואוכלין ואלו עולין מכאן ואוכלין ובלבד שלא יורידו למטה נפרץ הכותל עד עשר אמות מערבין שנים ואם רצו מערבין א' מפני שהוא כפתח יתר מכאן מערבין א' ואין מערבין

והויא אותה ארובה כפתח שביניהם (מ) אם רצו מערבין [ב' אם רצו מערבין] אחד שאם לא היה שם סולם קבוע אין יכולין לערב כיון שהארובה למעלה מעשרה טפחים דכי אמרינן ביתא כמאן דמלי דמי הני מילי מן הצד לפי שדרך בעל הבית לשום שידה תיבה ומגדל סמוכים לכותלים ודרך אותם יכול להשתמש בחלון שהוא למעלה מי' טפחים אבל באמצע הבית שאין דרך להיות שם שום דבר בעולם כיון דלא ניחא תשמישתיהו אסור לערב ביניהם כיון שהוא למעלה מי' טפחים או דילמא לא שנא דבכל ענין אמרינן ביתא כמאן דמלי דמי והוי כמאן דלא גביהא י' ואפי' סולם ערא' לא צריך ויכולין לערב ביניהם דרך אותו לול וישתמשו זה עם זה בדרך שלשול ובדרך זריקה העליון לתחתון בדרך שלשול כדרך שדולה אדם מבור והתחתון לעליון בדרך זריקה: **מתני'** כותל שבין שתי חצרות וכו' · האי דנקט רוחב ארבעה משום סיפא נקט לה דבעי למתני היו בראשו פירות אלו עולין מכאן ואוכלין ואלו עולין מכאן ואוכלין ובלבד שלא יורידו למטה דחשיב ליה רשותא באפי נפשה ואינו בטל לא לגבי זה ולא לגבי זה כיון שרחבו ארבעה אבל לענין למהוי [ד] כמחיצה בכל דהו פותיא הוי כסתימה ואין מערבין אחד: היו בראשו פירות וכו' · כדפרישית ודוקא עולין אבל מעלין [ה] מן הקרקע למעלה על הכותל אסור: ובלבד שלא יורידו למטה · מפרש בגמרא [דף נב·] למטה לבתים כלומר אותן פירות שבראש הכותל אסור להכניסן בבתים משום דגגין ובתים שתי רשויות הן אבל למטה בקרקע החצר מותר דהא גגין וחצרות רשות אחת הן [ו] בין עירבו חצרות עם בתים דשכיחי מאני דבתים בחצר ולא גזרינן שמא יעלה כלים שבבתים על הכותל או שמא יכנים אותן הפירות שבבתים על הכותל לבתים וכ"ש היכא שלא עירבו חצרות עם בתים דליכא למיגזר מידי שהרי אין מכניסין מן החצר לבתים כלל ודוקא דעולין אין מעלין לא כשרוחב הכותל ד' דחשיב כגג וגג ובתים שתי רשויות הן אבל לא היה רחב ארבעה אלא פחות מארבעה לא חשיב כגג ומותר להכניס פירותיו גם לבתים דמקום פטור הוא ואמרינן *) מקום שאין בו ארבעה מותר לבני רשות הרבים ולבני רשות היחיד לכתף עליו ובין עולין ובין מעלין ומורידין לבתים מותר: **נפרץ** הכותל עד י' אמות וכו' · ונשאר מן הכותל משהו מכאן ומשהו מכאן או מצד אחד לבדו (ג) ונשאר ארבע' טפחי' רוחב בגובה עשר': מערבין שנים · אם ירצו אלו לעצמן ואלו לעצמן ואין אוסרין זה על זה שהרי לא נפרצה במילואה ואותה פרצה אינה נחשבת אלא כפתח ואם רצו מערבין אחד כדאמרינן בחלון שיש בו ארבעה על ארבעה בתוך עשרה: יתר מכאן · יתר

*) דף ט· ודף עז· וכ"מ

דף עו· דף עו:

חדושי הרמ"ז

במהרר"י ד"ה מערבין וכו' אלא יחיד א"צ עירוב כנ"ל:

הגהות מא"י

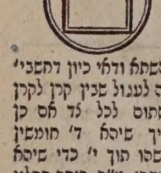
[א] אין צריכין עירוב: [ב] כ"ב דרך: [ג] כ"ב בעלי: [ד] מחיצה כנ"ל: [ה] מן קרקע הבתים כנ"ל: [ו] נ"ל אפי' עירבו ובי' בין נמחק:

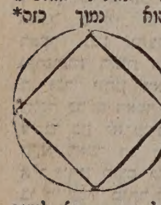
לשון ריא"ז

א בד"א כשהיה החלון מרובע אבל אם היה החלון עגול צריך שיהא רחבו ד' טפחים ושמונה חומשין כשיעור אלכסון של ארבעה על ארבעה מרובעים (ס) וצריך שיהו (ע) ד' טפחים ומשהו בתוך י' טפחים של קרקע החצר כדי שיהא משהו מן המרובע בתוך י' כמבואר בקונטרים הראיות:

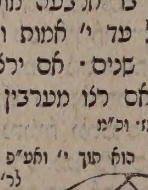
הגהות הב"ח

(א) נ"ב בלא שכירות: (ב) נ"ב ר"ל שהרי הדבר ידוע שרוחב העיגול הוא אלכסונו של מרובע החקוק בתוכו ולפיכך אם החלון ה' טפחים וג' חומשי טפח כרחבו הרי הוא האלכסון של ד' על ד' החקוק בתוכו שהרי צריך להוסיף על כל טפח ב' חומשין כדקי"ל כל אמתא כו' והרי הם ח' חומשים לד' טפחים לכל טפח ב' חומשין וזהו שכתב דכי בצרת כו' כלומר שאלו הח' חומשין הם הנוספות של הריבוע של ד' על ד' במדת אלכסונם . וכעין זה פי' הרי"ף ז"ל בפ"ק דשבת בענין כורת . וכן מבואר בגמ' . ושם אמרו דצריך שיהו ב' טפחים ומשהו בתוך העשרה שאם ירבענו נמצא משהו בתוך עשרה . וכמו שפי' הר"י בתוס' ע"ש . ומה שלא כתב כן הרי"ף נראה דס"ל דלפי מאי דמסקינן דלא כר' יוחנן ובשיבסר נכי חומשא סגי א"כ אין צורך בב' טפחים ומשהו תוך י' דהא בארבע חומשים ומשהו תוך עשרה סגי ומ"מ יש לדקדק מפני מה לא כתבו השיעור הזה דד' טפחים ומשהו . ומצאתי ברמב"ם פרק ג' דהלכות עירובין שלא כ' רק אם יש בו כדי לרבע בו ד' על ד' ה"ה כמרובע וכתב עליו המ"מ ולא הוצרך לכתוב שיהיה מקצת הרבוע בתוך עשרה לפי שפשוט הוא מאחר שאנו

הפשתא אין צריך שיעור כלל דהא מיד סמוך לאמצעיתו שהוא נמוך הוא תוך י' ואע"פ שאין המשהו על פני רוחב כל החלון לית לן בה ולא מידי כן
נ"כ דברי ר' יוחנן שהצריך בהיקפו כ"ד טפחים מפני שס"ל דמנ"ל לרבע בריבוע שהוא כציור הראשון שציירתי ודילמא מרבעינן
ס"ל דצריך שיהא המשהו ע"פ רוחב כל החלון וס"ל ג"כ ... דהפשתא ודאי אף אם יש ממנו ב' ומשהו תוך י' לא יהיה המשהו
ריבוע על תחתית אמצעיתו שהוא נמוך כציור השני שציירתי ... השני שציירתי שהרי מבואר ששיעור (חסר תיבה א') מהריבוע ה...
תוך י' יהיה הרוחב ע"פ כל החלון אע"פ שמרבעינן ליה כפי הציור ... ו' טפחים פחות הומש ודבר מועט וכשתתוך הריבוע לד' חתיכות
נמצא שהריבוע הוא ו' טפחים פחות חומש ועוד דבר מועט על ... באלכסון ברבוע אלו הד' התיכות אז יהי' כל חוט וחוט מאלכסון ד'
... טפחים פחות חצי חומש וחצי דבר מועט וכשתמשוך חוט ... בעליונו עד חצי החלון הוא אלכסון מחתיכה א' וכן ממנו עד תחת
חתיכות הוא ד' טפחים שהרי החוט העליון שמאמצעית החלון ... והרי חוט האלכסון התחתון הוא ב' טפחים מן תחתית (חסר ב'
החוט השלישי הוא ח' טפחים משיעור רוחב העיגול הוא כזה* ... שנאמר שטעה כמו [שכתבו] התוס' וכנראה מדעת הרי"ף והרמב"ם
ממשך ד' טפחים זה נראה נכון לפרש דעת ר' יוחנן מבלי

... (ד) כ"ב קבוע: (ה) נ"ל שיהא: (ו) נ"ל ויהיו: (ז) נ"ל שיהא: (ח) נ"ל בכילד מעברין: (ט) נ"ל סובר: (י) נ"ל שיתנו אלו עירובם באחר': ...

יתר מי' אמות כפרך· ואע"פ שנשאר מן הכותל מכאן ומכאן כפלי כפלים ממה שנפל (הכל) חשוב כמו שנפל כולו ואין זה פתח אלא פרצה והוו כולהו כדיורי חצר אחת ואם עירבה כל אחת ואחת לעצמה היו כחולקין את עירובן ואוסרין אלו על אלו: **גמ'** אין בו ד' מאי· כלומר אם אין רוחב הכותל ד' טפחים מי יכולין בני חצרות לעלות למעלה ולאכול עליה כמו שעושין כשיש ברחבה ארבעה על ארבעה או דילמא לא: אמר רב אויר שתי רשויות שולטת בו· דכיון דלא חשיב למיהוי רשותא בטיל לגבי תרוייהו ורשות שתי החצרות שולטין בו ואוסרין זה על זה ואפי' על ראשו אסור לטלטולי: נר מצוה

ולא יזיז· על הכותל ממקום למקום: אפילו כמלא· נימא אחת אפילו פחות מטפח לפי שהוא כמטלטל מרשות לרשות בלא עירוב ולא דמי האי לבקעה או לרשות הרבים שמותר לטלטל חפץ מתחלת ארבע לסוף ד' דהתם כל אותם פחות מארבע אמות חדא רשותא הוא והכא רשות ראובן ושמעון שולט בכל טפח וטפח אבל כשרוחב הכותל ארבעה אין רשות אחד מהם שולט בו והוא הוי רשות היחיד בלא בעלים שמותר לטלטל בכולו: ורבי יוחנן אמר אלו מעלין וכו'· אלו מעלין מחצרן לראשן והוא הדין למורידין דמקום פטור הוא ובטל לכאן ולכאן להקל ואפילו כלים ששבתו בבתים דכלים ששבתו בחצר פשיטא הוא דהא אפי' בשיש בכותל ד' טפחים מותר להעלותו שם דהא קי"ל [דף צא·] דגגין וחצרות רשות אחת הן אלא אפי' כלים ששבתו בבתים דאסרינן להעלות לכותל כשיש בה ד' טפחים דבתים וגגות שתי רשויות הן כיון שלא עירבו בעלי הגגות עם בעלי הבתים שאוסרין זה על זה ואע"פ שאין בכותל גובה עשרה [אלא] רחב ד' ואין בו דיורין שיאסרו על בעלי בתים אפי' הכי אסור לטלטל מן הבתים לכותל לפי שדרך בעל הבית מכאן ובעל הבית מכאן להשתמש בו בזריקה הוי לזה בזריקה ולזה בזריקה ושניהם אסורין בו אבל להשתמש למעלה ממש כלים או פירות ששבתו למעלה מותר לטלטל בכולה כדאשכחן בחצר שאינה מעורבת שאסור להכניס ולהוציא מן הבתים לחצר ומותר לטלטל בכל החצר כלים ששבתו בחצר: אבל ברשות דרבנן· כגון כותל שבין שתי חצרות דרה"י הוא והוא גבוה עשרה ואינו רחב ארבעה מותר לכתף ולהחליף ומשמע לן

רש"י

על אלו: **גמ'** אויר שתי רשויות שולטות בו· כיון דלא חשיב למיהוי רשותא בטיל לגבי תרוייהו ורשות שתי חצירות שולטות בו ואוסרות זה על זה ואפי' על ראשו אסור לטלטל: מעלין· מחצירו לראשו וה"ה למורידין למקום פטור הוא ובטל לכאן ולכאן להקל: מקום שאין בו ד'· רוחב ועומד בין רה"י לרה"ר ויש לו היכר כגון שגבוה מן הארץ ג' ואילו היה רחב ד' היה נקרא רשות לעצמו והוי כרמלית ואסור לכאן ולכאן אבל עתה נקרא מקום פטור ומותר לכאן ולכאן לכתף עלייהו משוי שלהן: ובלבד שלא יחליפו· שלא יקחו מרשות היחיד ויניחו לרה"ר להדיא דרך מקום פטור או איפכא: וצידו אחד שוה לארץ· כלומר גבוה מן האחד ונמוך לחברתה כגון שקרקעיתה של זו גבוה מזו דלכל כמה דלא גבוה עשרה קרי ליה שוה לארץ: נותנין אותו לזה ששוה לארץ· להעלות ולהוריד מעליו וחבירו אסור: חריץ· על פני כל אורך החצר מבדיל בין זו לזו והיא מחילה מעלייתא: שוה לארץ· שאינו עמוק ממנה עשרה כגון שקרקעיתה נמוכה: **מתני'** חריץ· ארוך הוא ומפסיק על פני החצר כולה: ורוחב ארבע'· דפחות מכאן נוח לפסעו מספתו לספתו: ואפילו מלא תבן וקש· לאו סתימה היא דלא מבטל ליה להתם דסופו ליטלו: נתן עליו נסר· מספתו אל ספתו כעין גשר והוי כמו פתח: שתי גזוזטראות· נסרים הבולטין מתקרת העליה לרה"ר ואם יש זו אצל זו בשתי עליות של שתי דיורין ונתן נסר רחב ד' (ג) אמות כמין גשר מזו לזו הוי נמי פתח: פחות מכן· שאין הנסר רחב ד': **גמ'** לא שנו· דבעי נסר

מערבין שנים: **גמ'** אין בו ארבעה מאי אמר רב אויר שתי רשויות שולטת בו ולא יזיז בו אפילו כמלוא נימא *ורבי יוחנן אמר אלו מעלין מכאן ואוכלין ואלו מעלין מכאן ואוכלין והא תנן היו בראשו פירות אלו עולין מכאן ואוכלין ואלו עולין מכאן ואוכלין עולין אין מעלין לא הכי קאמר יש בו ארבעה עולין אין מעלין לא אין בו ארבעה אפילו מעלין ואזדא רבי יוחנן לטעמיה דכי אתא רב דימי אמר ר' יוחנן מקום שאין בו ארבעה על ארבעה מותר לבני רשות היחיד ולבני רשות הרבים לכתף עליו °ובלבד שלא יחליפו והאי דקתני ובלבד שלא יורידו למטה אוקימנא בפרק כל גגות *למטה בבתים אבל לחצר מורידין דקי"ל כר"ש דאמר גגות וחצרות רשות אחת הן ודאמרינן הכא ובלבד שלא יחליפו אוקימנא בפרק כיצד משתתפין* ברשויות דאורייתא כגון רשות היחיד ורשות הרבים אבל רשויות דרבנן כגון כותל שבין שתי חצרות שגבוה י' ואינו רחב ד' מותר לכתף א ולהחליף וכן הלכה אמר רבה בר רב הונא א"ר נחמן כותל שבין שתי חצרות [שצדו אח'] גבוה י' טפחים וצדו אחד שוה לארץ נותנין אותו לזה ששוה לארץ מאי טעמא משום דהוה ליה לזה תשמישו בנחת ולזה תשמישו בקשה וכל לזה תשמישו בנחת ולזה תשמישו בקשה נותנין אותו לזה שתשמישו בנחת: אמר רב שיזבי אמר רב נחמן חריץ שבין שתי חצרות [א] עמוק י' טפחים (א) ורחב ארבע וצדו אח' שוה לארץ נותנין אותו לזה ששוה לארץ דהוה ליה לזה תשמישו בנחת ולזה תשמישו בקושי ונותנין אותו לזה שתשמישו בנחת: **מתני'** *חריץ שבין ב' חצרות עמוק י' ורחב ד' מערבין שנים ואין מערבין אחד ואפילו מלא קש או תבן מלא עפר או צרורות מערבין אחד ואין מערבין ב' נתן עליו נסר רחב ד' טפחים (ב) רצו מערבין אחד פחות מד' מערבין ב' ואין מערבין א' וכן שתי גזוזטראות זו כנגד זו מערבין *א' ואין מערבין שנים פחות מכאן מערבין שנים ואין מערבין א': **גמ'** אמר רבא ל"ש אלא

דוקא על גבי הכותל העומד תחת אויר הוא דמותר לכתף ולהחליף אבל בדרך חורין בכותל שהוא גבוה הרבה והכותל מקורה כלומר שהוא בין שני בתים אסור לכתף ולהחליף מזה לזה אע"פ שאין ברוחב החור ארבעה על ארבעה אי נמי בכותל שבין שני בתים שאינה גבוהה יותר מעשרה טפחים אסור להשתמש עליה מזה ומזה אע"פ שאין ברחבה ארבעה על ארבעה לפי שהכותל נחשבת כחורי רשות היחיד לזה וחורי רשות היחיד לזה ואוסרין זה את זה [ג] ועוד דהא אמרינן ביתא כמאן דמלי דמי וכאילו היא פחותה מעשרה דמי לגבי כפשה ורשות שניהם שולטת בו (ד) אפי' לר' יוחנן שמתיר להעלות [ג] עלה מאני דבתים דדוקא התיר בכותל העומד תחת אויר שאין עליה קירוי כלל אי נמי אמרי' כיון שמקורה כמאן דמלי דמי וקרקע הבית נחשב כאילו הוא שוה לאותה חור הכותל או לגבהה של כותל וכמי שיש בהם ארבעה טפחים רוחב דמי ואסור לכתף עליו וכ"ש שאסור להחליף עליו: וצדו אחד שוה לארץ· כלומר גבוה הוא מן הצד האחד ונמוך מצד אחר כגון שקרקעיתה של זו גבוה מחצר חברתה עשרה ממש או פחות מעשרה כמלא שלעליונה ניחא תשמישתא על עובי הכותל יותר מן התחתונה שאינה יכולה להשתמש עליו אלא בזריקה לפיכך נותנין אותו עובי הכותל כולו לעליון להעלות מחצרו עליו ולהוריד ממנו לחצרו וחברו התחתון אסור בו לפי שהוא לעליון תשמישתו בנחת ולתחתון תשמישתו בקשה נותנין אותו לזה שתשמישתו בנחת: חריץ שבין שתי חצרות כו'· חריץ על פני אורך החצרות מבדיל בין זו לזו הוי מחילה מעלייתא: וצדו א' שוה לארץ· כלומר שאינו עמוק ממנה עשרה כגון שקרקעית חצר שכנגדו נמוך יותר מקרקעית חצר שכנגדו נמצא שתשמיש החריץ הוא נוח למי שעומד בחצר התחתון יותר מלבני חצר העליונה: **מתני'** חריץ שבין שתי חצרות וכו'· וארוך הוא ומפסיק על כל פני החצר כולה: ורחב ארבעה· (ה) דאי הוה פחות מכן היה נוח לפסעו (ו) מספתו אל ספתו כעין גשר [וכחצר אחד לגמרי דמי שאוסרין זה את זה ומערבים אחד ואין מערבין שנים] ולא דמי לכותל גבוה עשרה ואינו רחב ד' דאמרינן דמערבין שנים ואין מערבין אחד דהתם לא ניחא להשתמש מזה לזה אבל בחריץ ניחא תשמישתייהו וכפרון חשיב ולא כפתח: אפילו מלא קש או תבן· אמרינן דמערבין שנים ולא אחד לפי שאין דרך קש ותבן לבטולינהו דהא חזו לבהמה לפיכך אינו נחשב כסתום כלל ואע"פ שרגלי אדם אינן נשקעות לתוכו שכל כך הוא מטובה אפילו הכי ככותל חשוב ומפסיק בין שתי הרשויות הפסק גמור: מלא עפר וצרורות וכו'· מערבין אחד דהוי סתום לגמרי לפי שדרך עפר וצרורות להתבטל במקומו ונמלא שחצר א' הן ואין דבר שיפסיק ביניהם ומשום הכי אין מערבין שנים והוא הדין אם לא נסתם מכל אותו חריץ אלא (ז) עשר אמות לבדן ונשאר חריץ מכאן ומכאן דכפתח הוי ואם רצו מערבין אחד ואם רצו מערבין שנים אלא משום דלא שכיח למיהוי כענין זה לא הוזכר במשנה: **נתן** עליו נסר רחב ארבעה· כמין גשר מזו לזו כלומר שנתן ארכו של נסר לרחבו של חריץ (ח) כיון דניחא תשמישתיה שאין אדם ירא לעבור מזה לזה דרך הגשר כסתום דמי: ואם רצו מערבין אחד· אבל אין אוסרין זה את זה שהרי נשאר חריץ מכאן וחריץ מכאן: ואם הוא נסר פחות מארבע לא מיקרי סתום שהרי אדם ירא לעבור מזה לזה וכפתוח לגמרי דמי ומערבין שנים ואין מערבין אחד: וכן הדין לשתי גזוזטראות· שהן תקרות הבולטות האחת מרוח מזרח למערב והאחרת ממערב למזרח נמלא שרשות הרבים הוא מקורה חוץ מבאמצע עד ארבעה טפחים רוחב או יותר אמרינן שאסור הוא להוציא ולהכניס מגזוזטרא זו לגזוזטרא זו בשבת ואם רצו לערב אין כח בידם ואם נתן נסר רחב ארבעה כמין גשר מערבין אחד ואם ירצו מערבין שנים דכסתום הוא ואם אינו רחב ארבעה האדם ירא לעבור ומערבין שנים ואין מערבין אחד: **גמ'** לא שנו· דבעינן נסר רחב ארבעה: אלא שנתנו לרחבו של חריץ· כלומר ארכו של

שלטי הגבורים

א סמור (ט) מליג וכתב דגם כשהיא בין ב' חצרות אין מחליפין הפירות מבית לבית דרך הכותל:

לשון ריא"ז

ואלו מעלין פירותיהם מבתיהם על ראש הכותל מכאן ואוכלין וכן אלו מעלין מכאן ואוכלין ומורידין פירותיהם בבתיהם ובלבד שלא יחליפו לטלטל מן הכותל לחצר פירות שהביאו שם מבתי החצר האחרת כמבואר בקונטרס הראיות:

חדושי מהרמ"ז

בהרר"י ד"ה ור"י אמר. ואף על פי שאין בכותל גובה י' אלא רחב ד' וכו' ע"כ. תמוה הוא דאם אין בכותל גובה עשרה אוסרין זה על זה ומערבין א' ואין מערבין שנים כדאי' לקמן במשנה גבי מתבן... וכמ"ש שע"ב סעיף ז' בהגה"ה על שם הרר"י גופי' ואם אפי' בחצר אסורי' לטלטל מן הבית וכ"ש בכותל ולמה הוצרך לומר לפי שדרך בעה"ב להשתמש בו בזריקה וכו' ועוד דהא בפחות מי' טפחים הוי תשמישו בנחת. לכן נראה שיש להגיה בו וכצ"ל ואע"פ שאין בו דיורין שיאסרו וע"ז ע"כ. ופי' דאינו ראוי לדירה כמו גגות אפ"ה כיון דראוי להשתמש עליו ע"י זריקה חשיב כמו גגות. ועי' בד"מ מ"ש בשם הרר"י: במשנה נתן עליו נסר רחב ד"ט וכו' וכן שתי גזוזטראות זו כנגד זו מערבין שנים ואם רצו מערבין א' פחות מכאן מערבין ב' וכו'. כ"ה

המאור הקטן

...וקרפיפות רשות אחת הן וכר' יוחנן דאמר הלכה כר"ש דאמר בין עירבו בין לא עירבו: והא דאמר רב דימי א"ר יוחנן מקום שאין בו ד' על ד' מותר לבני רשות היחיד ולבני רשות הרבים לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו כ' עליו הרי"ף איקימנא

בפ' כיצד משתתפין ברשויות דאורייתא וכו' כדכתיב בהלכות ויש לנו בסוף פרק כיצד משתתפין סברא אחרת שלא כדברי הרי"ף: ומה שהשמיט מלכתוב כל ההלכות הנזכרות בגמרא מכאן ועד סוף פסקא דמתני' אין אנו יודעין לו טעם: [דף עח ע"א] והא דאמרי' בגמ' חקק להשלים בכותל בכמה כך פירשה ה"ר שלמה ז"ל כגון שהסולם צר וחקק בכותל מכאן ומכאן להשלים רחב הסולם לד' כמה צריך להשלים

שטעמו לפי שאם אין ברוחב הכותל ד' מותר הויא לשניהם להשתמש בו אפי' מן הבתים אפי' שני עצמה מפני שמקום שאינו רחב ד' על ד' הוא מקום פטור כו' הרי שלפי פירושו גם בחריץ שצדו צריך שיהא רחב ד' ואע"פ שלא הזכיר הרמב"ם גבי חריץ להדיא רחב ד' אפשר שסמך על כו' שכתב שמשמע שענין זה כענין כותל ואם באנו לומר שגם דעת הרי"ף כך צריך לגרוס רחב ד' וק"ל: (ב) נ"ב מערבים שנים ואם כו': (ג) תי' אמות נמחק: (ד) נ"ב ואסור: (ה)

כצ"ל: (ו) מספתו אל ספתו לא דמי לכותל כצ"ל ותי' כעין גשר נמחק: (ז) נ"ב וכתב על זה הרב ב"י בסימן שע"ב ואיני יודע למה הצריך עשר אמות וגם למה כ' שלא הוזכר במשנה דכל כה"ג משמע דבד במכ"ש דנתן עליו נסר דסגי בד' טפחים עכ"ל: (ח) נ"ל דכיון: (ט) נ"ב בסימן שע"ב:

של דף לרוחב החריץ משפה לשפה כעין גשר והחריץ מכאן ומכאן מפסיק בין שתי החצרות דכי יש בו ארבעה טפחים אין אדם ירא לעבור על הגשר ותשמישתן מזה לזה בנחת הוא והוה הגשר כאילו פתח יש ביניהם ורצו מערבין אחד : אבל לארכו של חריץ · שנתן אורך הנסר לאורך החריץ והוא נשען על גבי יתדות אלא שפתו האחד וסתם קצת רוחב החריץ ומיעטו מארבע במשך ד' כשיעור פתח הרי מיעט לרוחב החריץ מארבעה במשך מדת הפתח ואע"פ שאין סותם בכל החריץ כולו כיון שממעט בשיעור הפתח אם רצו מערבין אחד דכפתח נר מצוה הוי אותו שיעור כיון שאין בין החצר

רש"י

נסר רוחב ד': אלא שנתן אורכו של דף לרוחב של חריץ · משפה לשפה כעין גשר : אבל לאורכו · שנתן לארכו של חריץ דף אורך ארבעה ע"ג יתידות אצל (ד) שפתה ובזה סתם קצת רוחב החריץ ומיעטו מארבעה אפי' כל שהוא שהיתה דף קצרה אפי' אינו אלא אצבע הרי מיעט את רוחב החריץ כמו אצבע מארבע' במשך מדת פתח ומתני' רחב ד' תנן: זו שלא כנגד זו·שהיתה זו (א) בולטת לרה"ר יותר מן חברתה לא סגי לה בנסר ארבע' : אין בין זו לזו ג' · שאין רחוקים זה מזה : מתני' מתבן · גדיש של תבן ומפסיק על פני כל רוחב החצרות : אלו מאכילין · מן התבן לבהמתן ולא חיישינן דילמא ממעט התבן מי' דהויא ליה חדא רשותא ואסרי (ה) עלייהו ולא מסקי אדעתייהו ומטלטלין בחצר להא לא חיישינן דהא אפי' אם ממעט אי לא הוי המיעוט על פני י' אמות ויותר לא אסרי דהא עשר פתח הוא ואין בהמה ממעטת באכילה כל כך בשבת א' : נתמעט התבן · על פני כל החצר או במשך עשר אמות ועוד : מערבין א' · אם נתמעט בחול : גמ' שלא יתן בידים לתוך קופתו · דדילמא שקיל טובא וקממעיט ליה מי' ומטלטל בחצר האסורה ומאכילין דקתני' במתני' שהבהמה אוכלת והתם לא חיישינן דילמא ממעט דבהמה קלי קלי אכלה ל"א לא יתן לתוך קופתו מפום דהוא מוקצה מאתמול למחיצה זו : ולאוקמי · בהמה על התבן כדי לאכול שרי בתמיה ולא גזרינן דילמא שקיל בידים וספי לה אלמא חמור עליה איסורא דרבנן ולא עבר עליה : והאמר ר' חנינא מעמיד אדם בהמתו ע"ג עשבים · מחוברין לאכול ולא חיישינן דילמא עקר בידים ומאכיל לה דחמור עליה איסור שבת אבל איסור מוקצה קיל ליה וחיישינן דילמא שקיל בידים וספי לה:דקאי באפה (ו)· שלא תלך למקום אחר ואיהי אזלא ממילא ואכלה וכולי האי לא גזור רבנן: מתני' מניח את החבית · משלו אם ירצה : ומזכה להם ע"י בתו ובנו · אומר להם תקבלו חבית זו וזכו בה (ז) בשם כל בני המבוי : שידן כידו · ולאו זכיה הוא : גמ' צריך להגביה מן הקרקע טפח · כשהוא מזכה אותו להם דכל כמה דמנחה ברשותיה לא הויא זכיה והכי תניא בתוספתא אם משלהם אין צריך לזכות ואם משלו השליח מגביהו מן הקרקע ואמר זכיתי לכם : סבי דפומבדיתא · רב יהודה וסייעתו :

אלא שנתן ארכו של נסר לרחבו של חריץ אבל נתן ארכו של נסר לארכו של חריץ (א) ואפי' אין ברחבו של נסר אלא משהו מערבין א' שהרי מיעטו לחריץ מארבעה : וכן א שתי גזוזטראות וכו' : אמר רבא לא שנו אלא זו כנגד זו אבל זו שלא כנגד זו או זו למעלה מזו לא ולא אמרן אלא שיש ביניהן ג' טפחים אבל אין ביניהן שלשה גזוזטרא עקומה היא [א] ושרי : °מתני' מתבן שבין ב' חצרות גבוה י' (ג) ורחב ד' מערבין ב' ואין מערבין אחד אלו מאכילין מכאן ואלו מאכילין מכאן נתמעט ב התבן מי' טפחים מערבין אחד ואין מערבין שנים : גמ' מתבן שבין שתי חצרות וכו' : אמר רב הונא ובלבד שלא ג יתן לתוך קופתו ויאכיל: ולאוקמי שרי והאמר רב יהודה אמר ר' חנינא מעמיד אדם בהמתו על גבי עשבים בשבת ואין מעמידין אותה על גבי מוקצה בשבת דקאי לה באפה ואזלה היא ואכלה : *מתני' *כיצד משתתפין במבוי מניח את החבית ואומר הריזה לכל בני המבוי ומזכה להן ד ע"י בנו ובתו הגדולים וע"י עבדו ושפחתו העבריים ועל ידי אשתו אבל לא ע"י בנו ובתו הקטנים ועל ידי עבדו ושפחתו הכנענים מפני שידן כידו : גמ' אמר רב יהודה חבית של שתופי מבוי צריך להגביה ה מןהקרקע טפח אמר רבא הני תרי מילי סבי דפומבדיתא אמרינהו חדא הא ואידך המקדש אם טעם מלא לוגמיו יצא ואם לאו לא יצא (ג) אמר רב יהודה אמר שמואל החולק את עירובו אין עירוב כמאן כבית שמאי

לחצר ארבעה : אבל זו שלא כנגד זו לא· לפי שאין הגשר ישר אלא באלכסון עומד ומתירא אדם לעבור בו לפיכך לא סגי אפילו בנסר ארבעה טפחים או זו למעלה מזו דכיון שהגשר ראשו הא' גבוה מחברו אדם מתירא לעבור בו : ולא אמרן אלא כשיש ביניהם ג' טפחים · כלומר ריחוקה זו מזו ג' או גבוה מחברתה ג' ולא ניחא תשמישתן בגשר רחב ארבעה כדפרישית : אבל אין בין זה לזה שלשה·כאילו היו שניהם שוים חשבינן להו וסגי להו בנסר רחב ארבעה ואף על פי שיעמוד הגשר בעקמימות או במדרון אין מזיק לאדם להשתמש בעקמימות כזו ובמדרון כזו : מתני' מתבן שבין ב' חצרות·גדיש של תבן (ח) מפסיק על פני כל רוחב החצרות : אלו מאכילין · את התבן לבהמתן ולא חיישינן דילמא מתמעט התבן מי' טפחים דהויא ליה חדא רשותא ואסרי אהדדי ולא מסקי אדעתייהו ומטלטלי בחצר דהא אפי' אימעיט אי לא הוי מיעוט על פני י' אמות ויותר לא אסרי דעד י' פתחא הוי ואין בהמה ממעטת באכילתה כ"כ [א] ובגמרא מפרש דהאי מאכילין דקתני במתניתין שמעמיד הבהמה סמוך לגדיש והיא באה ואוכלת ומש"ה לא חיישינן דילמא ממעיט דבהמה קלי קלי אכלה אבל בידים אין לו לעשות דאע"פ שלא נתמעט על פני י' אמות [ב] אין לו ליטול ממקום שנתמעט שהרי נוטל מתבן שברשות חצרו של חבירו : נתמעט התבן· על פני כל אורך החצר או במשך יותר מי' אמות: מערבין א'· אם נתמעט בחול שהרי הכל נחשב כפרוץ ואפילו לא נתמעט מע"ש אלא בשבת אפ"ה נאסרים שניהם אע"פ שהותרה למקצת שבת משום דלא אמרינן ה"ט [דף יז·] דשבת הואיל [ג] והותרה הותרה אלא בעירוב ולא במחיצה והוי כמבוי שניטלה קורתו או לחייו דאמרינן כיון שאסורין לשבת הבאה אסורין נמי לאותה שבת : גמ' ובלבד שלא יתן לתוך קופתו ויאכיל · ובלבד שלא יתן בעל הבית בידים מן המתבן לתוך קופתו להוליכה לבהמתו משום שאותו מתבן במקום כותל נעשה להם ומוקצה הוא [ד] לבהמה ולאו בר טלטול הוא אלא מאכילין דקתני מתני' שהבהמה באה מאליה ואוכלת מן המתבן : ולאוקמי מי שרי · היה סובר המקשה שהמשנה ר"ל לדעת רב הונא שהוא יקח בהמתו באפסר שלה ויעמידנה סמוך למתבן ומש"ה מקשי ומי שרי ולא גזרי' דילמא שקיל בידים וספי לבהמתו וקא מטלטל מוקצה אלמא חמירא עליה איסורא דרבנן ולא עבר עליה : והא אמר ר' חנינא מעמיד אדם בהמתו· כלומר שאוחזה באפסר שלה והיא אוכלת מעשבים מחוברים ולא חיישינן דילמא עקר מינייהו בידיה וספי לה לפי שאיסורא דאורייתא חמירא ליה : אבל לא יעמידנה על גבי מוקצה· תבן או קש שלא היה מיוחד למאכל בהמה אלא לבנין או לשום דבר כגון זה להיות מחיצה בין שניהם דכיון דאיסורא דרבנן הוא דאיכא קילא עליה ואיכא למיחש דילמא שקיל מיניה בידים ומאכיל להו ומתרץ לא כדקא ס"ד מעיקרא דמתני' מיירי דנקיט לה באפסר אלא רוצה לומר דקאי באפה שלא תלך למקום אחר ואיהי מאליה אזלא התם ואכלה וכולי האי לא גזור רבנן : מתני' כיצד משתתפין במבוי מניח החבית [ה] וכו'· ואם ירצה לזכות להם על ידי בנו ובתו הגדולים אומר להם קבלו חבית זו וזכו בה בשם כל בני מבוי ודוקא גדולים לפי שאין רשות אביהם עליהן וכן כמי בעבדו ושפחתו העבריים שאין גופן קנוי וכן אשתו : אבל לא על ידי בנו ובתו הקטנים · והדומה להם מפני שידן כידו וכמאן שלא הוציא החבית מתחת ידו וכמי שלא זכה לאחר דמי : גמ' צריך להגביה מן הקרקע טפח· כלומר כשהוא מזכה משלו חבית אחת לכל בני המבוי צריך שיגביהנה מן הקרקע הזוכין בה כגון בנו ובתו הגדולים טפח דכל כמה שהוא ברשותו לא הויא זכייתם זכיה והכי תני לה בתוספתא אם משלהם א"צ לזכות ואם משלו השליח מגביהה מן הקרקע ואומר זכיתי להם ואף על גב דבשאר הגבהות בעינן שיעור ג' טפחים כמו שמצינו בבבא קמא (דף כט:) גבי ההופך את [ו] הגלל אבל גבי עירוב אקילו ביה רבנן דבטפח לחודיה סגי (ט) ויש מפרשין [ז] שאחר שזכו בה הזוכים כמשפט כל הגבהה צריך שתעמוד החבית מופרשת משאר החביות העומדות באוצר ותהיה גבוהה טפח מהם : סבי דפומבדיתא· רב יהודה וסיעתו : החולק את עירובו· כלומר שנותן בשני כלים שהאחד מהם היה מחזיק כל ככרות בעלי בתים ששלחו שם עירובן והוא לא רצה ליתנן בכלי אחד אלא בשנים לפיכך אין עירובן עירוב דמה שמו עירוב שמו : אימתי

המאור הקטן

הרחב בגובה הכותל ופשיטנא עד עשרה דכיון דאיכא גובה עשרה ורחב ד' הוי שיעור פתח ואע"ג דגבוה כותל מן החקק טובא לית לן בה : חקקו כולו בכותל בכמה פירוש חקק כל הסולם בכותל כעין שליבות ורחבן במשך הכותל בכמה גובה צריך לחוק רחב ד' ופשיטנא מלא קומתו כלומר מלא קומת הכותל צריך לחוק ד' במשך הכותל ומאי שנא התם כי איכא סולם מגיע לראש הכותל נסתלק ליה כלומר נוח לו לעלות בו ומיהו לא חשיב למיהוי פתח בציר מרוחב ד' בגובה י' אבל הכא אין נוח לו לעלות בו כל כך :

[דף עט ע"א] והא דתניא בית שבין ב' חצרות ומלאהו תבן וכו' כולה הלכה היא אע"פ חוץ מבטול רשות דקי"ל מבטלין וחוזרין ומבטלין : והא דתנן כיצד ומזכה להם ע"י אשתו ואוקימנא במסכת נדרים כגון שיש לה חצר באותו מבוי דמיגו לאחריני וליתא להאיא אוקמתא משום דאתיא אליבא דר"מ דאמר אין קנין לאשה בלא כותיה הלכך אע"פ שאין לה חצר באותו מבוי מזכה להן ע"י אשתו וכך פתבו

אימתי שרי ב"ה בשני כלים כגון דהוי עדיין שני חלאין של העירוב בבית אחד: אבל אין שניהם בבית אחד. אפי' ב"ה מודה דאינו עירוב: דמלייה למנא ואייתרי. כלומר שהיה הכלי קטן וצר מלהחזיק כל ככרות בעלי בתים ולפיכך שמו בשני כלים ולא עשה משום קפידא וכיון דעדיין בבית אחד הם שניהם עירובן עירוב: אבל פלגי מיפלג. לא שהיה יכול הכלי להחזיק כולם ולא רצה לערבם כדי (ו) שלא יתחלף ככרו עם ככר חבירו ובשעת החלוקה יקח כל אחד ואחד ככרו כיון שהם מקפידים בזה אע"פ שהם כולם מונחים בבית א' אינו עירוב: בית שמניחין בו עירוב וכו'. ואע"פ שאין בכל אותו הבית פת כלל אפילו הכי מותר עמהם דכיון שהניחו שם כולם עירובן כאילו הם דרים באותו בית דמי וכבני ביתו הם נחשבין כולם וא"צ שיתן חלק בעירוב כלל שאם היה צריך ליתן חלק בו לא היה מועיל אפי' היה לו פת באותו הבית עד שישימהו עם שאר ככרות העירוב בכלי אחד: פטור מן המזוזה. דלאו בית הוא וכולהו בית כתיב בהו: ואין מערבין בו וכו'. אין אוסרין בחצר ולא במבוי דהא לאו בית הוא כלל ואנן בעינן בית הראויה לדירה וכחצר היא דומה: ואין מניחין בו עירובי. כלומר עירובי חצרות דהא קי"ל עירובי חצירות מצוה להניחן בבית שבחצר ולא בחצר אבל שתופי מבואות שמשתתפין החצירות למבוי להשתמש במבוי מניחין אותו בבית זה שאין בו ד' אמות על ד' אמות דלא גרע האי בית מחצר שבמבוי שהוא מקום שראוי להניח בו שיתוף דתניא עירובי חצירות בבית שבחצר ושתופי מבואות אף בחצר שבמבוי והטעם שהעירוב נעשה להתיר הבתים להשתמש מבית לבית על כן צריך שיהיה מונח בבית והשיתוף אינו נעשה אלא להתיר חצרות למבוי לפיכך יכול להניחו אף בחצר שבמבוי וכ"ש בבית שבחצר ובחצר נמי דקא אמרי' דמותר בלבד שיהיה שמור שם אבל במבוי היינו טעמא שאין להניחו שם לפי שאינו שמור שהכלבים והעובדי כוכבים מצויין שם: ואין עושין אותו עיבור בין ב' עיירות. דאע"ג דקי"ל שאם היו בין ב' עיירות הקרובות זו לזו ע' אמה ושירים לזו ולזו דהיינו קמ"א אמות ושליש כולן נחשבות כעיר אחת והשובת באחת מהן הולך את כולה ואותן קמ"א אמות וכל העיר השניה וחוצה לה אלפים אמה אבל אם יש בין שתיהן יותר מקמ"א אמות כשתי עיירות הן נחשבות והשובת באחת מהן הולך את כולה וחוצה לה אלפים אמה ואם העיר השניה היא כ"כ גדולה שכלתה מדתו בחצי העיר עולה בחשבון האלפים אמה ואין לו אלא חציה אבל אם היה [א] בית של ד' אמות על ד' אמות או בורגנין שהוא בית של קנים לסוף ע' אמה ושירים והם ממעטין אותה האמה היתרה על קמ"א אמות נעשו כל אותן שתי העיירות אחת וכן המשפט שאם יש לסוף ע' אמה ושירים בורגנין וכן לסוף שבעים אמה ושירים אחרים בורגנין גם כן וכן עד אלף פעמים הכל יכול לילך בלא עירוב בשבת ואפילו הן י' פרסאות אבל בית שאין בו ד' אמות על ד' אמות לא חזי לדירה כלל וכמי שאינו חשוב הוא ויותר חשובין הבורגנין לפי שהן רחבין וראויים לעמוד בהן אבל בית צר כזה אינו ראוי לכלום: נקטינן אחד עירובי תחומין ואחד שיתופי מבוי צריך לזכות. והוא הדין לעירובי חצרות דדין שיתוף ועירוב אחד הוא וכן לשיעור גרוגרות לכל אחד ואחד (ז) דהא אמרינן [בדף עא:] דרבנן ס"ל דסמכינן על עירוב במקום שיתוף ועל שיתוף במקום עירוב: ולא נשתתף. כלומר אינו רוצה ומתכוין לאסור עליהן ואינו חושש בהפסד עצמו ותמות נפשי עם פלשתים הוא דקא אמר: מתני' נתמעט האוכל וכו'. נתמעט האוכל מערב שבת (ח) השני משיעורו הראשון המפורש לקמן במסכתנו אם רוצה הוא לזכות להם משלו על ידי בנו ובתו הגדולים מוסיף עד שיהיה בו שיעור ואינו צריך להודיע להם ואפילו יערב עליהם משלהם שהרי כולם נתרצו בו בתחלה ובין שיהיה ממין ראשון ובין שיהיה ממין אחר כיון שנשאר קצת מן הראשון אינו נראה כמו שמערב בתחלה וא"צ לשאול דעתן בזה וכ"ש אם יערב להם משלו ואם היה כלה לגמרי צריך להודיעם אם יתרצו ממין האחר אם יערבו משלהם אבל באותו המין עצמו א"צ להודיעם אפילו יערב עליהם משלהם אבל אם יערב עליהם משלו אינו צריך להודיעם (ט) והאי דנקט נתמעט במשנה ולא נקט כלה כי היכי שיוכל לומר א"צ להודיעם דבין משלו בין משלהם א"צ להודיע: נתוספו עליהן. דיורין: מוסיף ומזכה. משלו ככרות לחשבון הנוספים ומשים אותם בסל אחד עם הראשונים ואינו צריך להודיע לדיורין הנוספין ואם משל הנוספין רוצה לערב צריך להודיעם אם יתרצו בעירובו אבל אם רצה לערב משלו על הראשונים ועל הנוספים תבא עליו ברכה [ג] ואינו צריך כלל להודיעם מבעוד יום אלא עד שחשכה כדחזינן בתחלת עירוב שיכול להניח את החבית על כל בני המבוי ותרתי קתני מוסיף ומזכה אם משלו הוא מערב ובלא הודעת הנוספים כלל וצריך להודיע לכל הנוספים אם משלהם הוא מערב: גמ' סוגיא דשמעתא וכו'. מ"ש בהלכות הרב ז"ל (י) צריך תיקון גדול וזהו תיקונו אם בא לערב מאותו המין הראשון אפילו כלה מוסיף ומזכה ואפילו מערב עליהם משלהם ואינו צריך להודיע ואם בא לערב ממין אחר אם כלה הראשון צריך להודיע להם אם מערב משלהם ואם משלו א"צ להודיעם כלל ואם נתמעט מוסיף ומזכה אף ממין אחר ואין צריך להודיע להם בין שיערב משלו בין משלהם ובניתוספו בו דיורין אם משלו מוסיף על ככרות של עירוב ומשים בכלי אחד וא"צ להודיע לדיורין הנוספים ואם משלהם צריך להודיעם אם יתרצו בעירוב: בחצר. שבין שני מבואות. רגילה בזה ולא עם זה ואמרינן בגמ' שמותרת ברגילה [ג] ואסורה בשאינה רגילה ואם עירבו עליה שלא מדעתה באותה שאינה רגילה כמנא שחייבו לה שיותר היתה רוצה ברגילה ועכשיו כיון שעירבו עליה בשאינה רגילה נאסרת באותה שרגילה אבל בחצר שבמבוי אחד אינו צריך להודיע לה כלל אפילו יערבו עליה משלה דבודאי זכות הוא לה שהרי היתה אוסרת על בעלי חצר ונאסרת שלא להוציא [ד] מן הבתים לחצר:

מתני'

נר מצוה

שמאי דתניא חמשה שגבו את עירובן ונתנוהו בשני כלים ב"ש אומרים אין עירובן עירוב וב"ה אומרים עירובן עירוב אימתי בזמן ששניהם בבית אחד אבל בשני בתים אינו עירוב אפי' תימא ב"ה ע"כ לא פליגי ב"ה אלא דמלייה למנא ואייתר אבל פלגי מפלג לא: *אמר שמואל בית שמניחין בו עירוב אין צריך ליתן את הפת: גרסינן בסוכה* תנו רבנן בית שאין בו ד' אמות על ד' אמות פטור מן המזוזה ומן המעקה ואינו מטמא בנגעים ואינו נחלט בבתי ערי חומה ואין חוזרין עליו מעורכי המלחמה ואין מערבין בו ואין משתתפין בו °ואין מניחין בו עירוב *ואין עושין אותו עיבור (א) בין שתי עיירות ואין האחין והשותפין (ב) חולקין בו מאי טעמא הנך כולהו בית כתיב בהו והאי לאו בית הוא ואין מערבין בו ואין משתתפין בו ואין מניחין בו עירוב דלא חזי לדירה והאי עירוב דאין מניחין בו עירובי חצרות אבל שיתוף מבוי מניחין בו דלא גרע מחצר שבמבוי ואין עושין אותו עיבור בין שתי עיירות ואפילו כבורגנין לא משוינן ליה מאי טעמא בורגנין חזו למילתיה והאי לא חזי למילתיה: *אמר ר"נ נקטינן אחד עירובי תחומין ואחד עירובי חצרות וא' שיתופי מבואות א צריך לזכות: בעי רב (ה) אשי עירובי תבשילין צריך לזכות או לא א"ל רב יוסף מאי תיבעי לך האמר שמואל צריך לזכות ההוא טורזינא דהוה בשבבותיה דר' זירא א"ל אוגר לן רשותך לא אוגר להו (ג) אתא *[לקמיה דר"ז] אמרו ליה מהו למיגר מדביתהו אמר להו הכי אמר רשב"ל משמיה דגברא רבה ומנו רבי חייא ב אשתו של אדם ב מערבת לו שלא מדעתו (ג) הכי נמי אמרו אשתו של נכרי משכרת שלא מדעתו אמר שמואל אחד מבני מבוי שרגיל להשתתף עם בני מבוי ולא נשתתף בני מבוי נכנסים לתוך ביתו ונוטלים ממנו שיתוף בעל כרחו: מתני' *נתמעט האוכל מוסיף ומזכה ואין צריך להודיע נתוספו עליהם מוסיף ומזכה וצריך להודיע: גמ' סוגיא דשמעתא אם האוכל מין אחד (ד) ואפילו כלה מוסיף ומזכה וא"צ להודיע ואם שני מינין ונתמעט ואינו כלה מוסיף ומזכה ואין צריך להודיע ואם כלה צריך להודיע ואוקימנא (ג) לקמן בחצר של שני מבואות שמתוך שאתה מתירו במבוי זה אתה אוסרו במבוי אחר אבל בחצר שבמבוי א' א"צ להודיע מאי טעמא דזכות הוא לו

רש"י

אבל פלגי מיפלג. שמתחילתו חלקו לשנים לא הוי עירוב: פטור מן המזוזה ומן המעקה כו'. וטעמא דבכולהו בית כתיב בהן מזוזות ביתך כי תבנה בית חדש וכא אשר לו הבית כי תמכור בית מושב אשר בנה בית חדש וגו': אין מערבין בו. בית שאין בו ד' על ד' ועומד בחצר א"צ ליתן פת ולערב עם שאר בני החצר: ואין משתתפין. א"צ להשתתף עם בני המבוי אם פתוח לחצר: ואין מניחין בו עירובי חצרות. לאחר שגבו אותן מן הבתים שבחצר דלא חזי לדירה אבל שתופי מבואות מניחין דלא בעי חזי לדירה כדמסיק דלא גרע מחצר שבמבוי דתנן עירובי חצירות בבית שבחצר שיתופי מבואות בחצר (ה): ואין עושין אותו עיבור בין ב' עיירות. דאם היו ב' עיירות שאין ביניהן אלא קמ"א אמה אין עושין את שתיהן א' אבל בית גמור היה עושה שתיהן אחד שיהיו חשובין כולן כארבע אמות: טורזינא. נכרי היה וממונה על כלי זיין (לשמור) [העשויין] לצורך העיר: מתני' נתמעט האוכל. משיעורו ולקמן מפרש שיעורו במתני': וא"צ להודיע. שהרי כולם נתרצו בתחילה: וצריך להודיע. לדיורין שניתוספו אם דעתן בעירוב וכגון שמערב משלהן ולכך צריך להודיעם אם חפצים בכך דשמא מקפידים הם בעירובן וקיימא לן המקפיד על עירובו שאינו רוצה באותו פת לתתו לא' מחביריו אין עירוב אבל משלו אין צריך להודיע דזכין לאדם שלא בפניו: גמ' מין א'. שחוזר ומערב מאותו המין של הראשון: משני מינין. שעירב בשניה ממין אחר: בחצר שבין שני מבואות. דלא ידעינן בהי ניחא

שלטי הגבורים: ...ובעל המאור ויתר גאונים אבל הרמב"ם ז"ל בשיטת הרי"ף רביה וכ"כ הרב המגדל עוז על דין זה ע"ש:

המאור הקטן

[דף פ' ע"א] והא דא"ר חנינא אשתו של אדם מערבת לו שלא מדעתו ותני' נשים שעירבו ונשתתפו שלא לדעת בעליהן אין עירובן עירוב ואין שיתופן שיתוף שנינן להו בגמ' לא קשיא הא דאסר הא דלא אסר כגון חצר שבין שני מבואות רגילה עם זה ועם זה באותו שרגילה עמו מערבת שלא מדעתו מתוך שהוא אוסרו אבל באותו שאינו רגילה עמו אינה מערבת שלא מדעתו לפי שאינו אוסר עליו והרי"ף השמיט מלכתוב זה: ומה שפי' בנתמעט האוכל ממין א' וב' מינין אין פירושו נכון ואם

...ממעטין אותה אמה היתירה על קמ"א וכו' ע"כ. לפי זה לא הי' צריך לומר בין שתי עיירות דב... הדין כן וכמש"ל שיכול להלך כמה פרסאות ע"י בורגנין שבתוך ע' אמה ועי' בתשב"י פ' כילד ... זה: ד"ה נקטינן וכו' כהא דאמרי' רבנן סומכי' על עירוב וכו' כנ"ל ומביא ראיה דעירוב ושיתוף... במשנה ד"ה נתמעט האוכל וכו' מערב שבת השני וכו' ע"כ. ולקמן במשנה הסמוכה פסק דשירי עירוב... לשבת הבאה ע"כ. הי' נ"ל להגיה מערב שבת הראשון ושוב מצאתי בתוי"ט שהעתיק דברי הרר"י כמו...

ובמשנה הסמוכה פי' דהאי תנא פליג אדר' יוסי ול"נ כמ"ש שצריך להגיה דא"כ הו"ל להרר"י לפרש דפליגי ולא לסתור ותו דלא הי' נ"ל אלא אחר שבת הא' ועי"ש מאי בעי הכא ותו דמי הכריחו להרר"י לזה לפר... נ"ל כמ"ש: ד"ה מוסיף משלו וכו' וא"צ כלל להודיע מבע"י כנ"ל. ועי' מ"א רסי' שס"ח מה שתמה עליו והניח בצ"ע: ד"ה בחצר שבין ב' מבואות וכו' ואמרינן בגמ' שמותר בשאינה רגילה ואוסרת ברגילה כנ"ל...

מתני' כמה הוא שיעורו וכו'. של שיתופי מבואות וה"ה לעירובי חצרות: בזמן שהן מרובין. כלומר שהרבה בעלי חצירות יש במבוי א"נ הרבה בעלי בתים (יעמדו) [יש] בחצר ומפרש בגמ' מרובין י"ח בעלי בתים או בעלי חצרות [ומי"ח ואילך] לא קפדינן אגולגלתא דכל בני בית של כל אחד ובמזון ב' סעודות סגי להו ואע"פ שאילו הייתו חולקין אותם לא היה מגיע לכל אחד ואחד מן הבעלי בתים כגרוגרת אפילו הכי די להם בזה והוא הדין לעשרים ולשלשים והאי דנקט שמונה עשרה להודיעך שאין שמונה עשרה גרוגרות [אלא] כשיעור שתי סעודות ואפילו הכי כיון דדבר חשוב הוא סגי להו בהכי ואע"פ שבזמן שהם מועטין [ג] צריך כגרוגרת לכל בעלי הבית שבחצר ולמועטין די להן כגרוגרת לכל אחד ואחד ואין צריכין לשתי סעודות [אף על פי שבערובי תחומין צריך אפילו ליחיד שתי סעודות בערובי חצרות לא בעינן]: אמר רבי יוסי בד"א בתחלת עירוב. כלומר צריך כגרוגרת לכל אחד ואחד אבל בשיורי עירוב שנתמעט משיעורו משנכנס שבת ראשון כל שהוא אין צריך להוסיף עליו אפילו לשבת הבאה כיון שמתחלה היה בו שיעור ואם נתמעט קודם שנכנס שבת ראשון (ו) תחלת עירוב קרינא ביה: ולא אמרו לערב בחצרות וכו'. כלומר אחר שנשתתפו במבוי ביין לא הצריכו לערב בפת: אלא שלא לשכח את התינוקות· שלא תשכח תורת עירובי חצירות מתינוקות הדרים שם או הבאים מבחוץ שמא יאמרו אין צריך לערב בחצרות כלל כי התינוקות אינם נוהגים לבא אל השתוף וכיון שלא הוצרך עירוב אלא משום גזירה הלכך מקילינן ביה דסגי בכל דהו כשנתמעט העירוב כיון שהשתוף קיים והוא הדין בשיורי שיתוף כשהעירוב קיים ומשמע דלא מקילינן הכי בחצר שאינה פתוחה למבוי שעירבה לעצמה א"נ פתוחה למבוי ולא נשתתפה עם המבוי אם נתמעט משיעורו (ז) צריך להוסיף בו ולהעמידו על שיעורו ומשמע מכאן דר' יוסי כר"מ [דף עא: ובאלפס סי' תרמ"א] ס"ל וא"כ אמאי לא דרשינן בפרקא ולא מיבעיא למימר דהאי לא אמרו סתמא [ד] היא דכ"ש דקשיא אמאי לא דרשינן בפרקא: גמ' (ח) ה"ג ואגב אורחיה קמ"ל די"ח גרוגרות (לא) הויין [יותר משתי] סעודות אפי' הכי בלא המשנה למדנו [ה] דמשמונה עשר בעלי בתים [ואילך] אין מגיע להן בשתי סעודות כגרוגרת לכל אחד ואפ"ה סגי להו בב' סעודות:

מתני' בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים ומן המלח· שאין נקרא עירוב או שיתוף אלא כשהוא מדבר חשוב אבל מים ומלח אין אדם קפיד מתת לחבירו כרצונו ואין אדם קונה בהם דירה דמתנת חנם הוא אבל בפירות ויין שהן דברים חשובים מערבין ומשתתפין ור' יהושע פליג ואמר דלא מערבין אלא בככר שלם כגרוגרת בכל ככר וככר לכל בעה"ב ואחר כן משימין כולן בסל א' ואם לא היה שלם אפילו יהיה כ"כ גדול שיש בו מאפה סאה כיון שניטל ממנה שיעור חלתה שהוא אחד ממ"ח לנחתום הרגיל למכור נקרא פרוסה ואין מערבין בו וכ"ש אם ניטל ממנה שיעור חלה של בעה"ב שהוא אחד מעשרים וד' שאין מערבין בו וככר כאיסר לאו דוקא (ט) אלא אפי' כגרוגרת והוא שלם מערבין בה אי נמי יש לומר דרבי יהושע מיקל מצד אחד דלא בעי כגרוגרת אלא (י) כשיעור איסר סגי ומחמיר דבעי ככר שלם וטעמו משום איבה שחביריו מכניסין שלם והוא מכנים פרוסה: גמ' ואין מערבין אלא בפת למעוטי פירות ובפת שלימה כר' יהושע דאמר ככר הוא העירוב ואפילו הוא כאיסר כלומר כגרוגרת בכל ככר וככר של כל אחד ואחד מן הבעלי בתים: ואין מערבין בפרוסה משום איבה· כי שמא האחד יביא ככר שלם וחברו פרוסה ויבואו לידי קפידא והקנטה ואפילו יביאו כולן פרוסות גזרו שלא יועיל גזירה שמא יחזור דבר לקלקולו ויבא לידי איבה: שהיתה דבובה· שנאה כתרגומו: מערבין בפת אורז· שדרך העולם לאכלו מה שאין כן בפת דוחן: מערבין בפת עדשים· [ו] דאע"ג דחזינן ביחזקאל דקרי ליה דלאו לחם הוא דהא כתיב (יחזקאל כד) ולחם אנשים לא תאכלו [וכתיב (שם ד) ואתה קח לך חטין ושעורין וגו' ועשית אותם לך ללחם] ההיא משום הכי לא מיקריא לחם לפי שהיתה אפוייה בגללי צואת האדם ועוגת שעורים דכתיב (שם) ועוגת שעורים תאכלנה ההיא (כ) שעורים לאו שעורים ממש אלא שעורים שלא יאכל ממנה לשובע אלא כדרך רעבון:

מתני' נותן אדם מעה לחנוני·שהוא מוכר יין ודר עמו במבוי או לנחתום המוכר ככרות ודר עמו בחצר: שיזכה לו בעירוב· עם (ל) בני חצרו אם יבאו בני המבוי לקנות ממך יין לשיתוף או ככר לעירוב יהא לי חלק בו ואע"פ שלא עשאו שליח לערב הוי עירובו עירוב דאע"ג דבעלמא [ב"מ מד: מז:] אמרינן אין מעות קונות הכא קונות שהעמידו דבריהם בעירוב על דין תורה דמעות קונות: וחכמים אומרים לא זכו לו מעותיו·שאין מעות קונות עד שימשוך ואפילו עירב החנוני הזה לכל האחרים [וזכה גם לזה] אינו עירוב שהרי לא נתכוין לזכות לו במתנת חנם כשאר מזכין בעירוב אלא לקנות הלחם במעה והרי אינה קנויה לו (מ) דכיון דמעות אינן קונות לא סמכא דעתיה דהאי שיקנה לו הככר ומגלא

רש"י

ניחא ליה: מתני' שיורי עירוב·שנתמעט משיעורו: לא אמרו לערב בחצירות· (ב) שנשתתפו אלא שלא תשתכח תורת עירובי חצירות מתינוקות הבאין הלכך מקילינן ביה: גמ' לדידי מיפרשא לי מיניה [דאבא]·דהכא לקולא והכא לקולא(ג)דקתני בזמן שהן מרובין דגרוגרת דידהו הוי יותר משתי סעודות סגי בשתי סעודות ולא בעינן (ד) גרוגרת לכל אחד ובזמן שהן מועטין דלא מטי גרוגרת דידהו לשתי סעודות סגי בגרוגרת לכל א' ואגב אורחיה דבעי לפרושי מתניתין נקיט הוסבנא ואשמעי' דמזון שתי סעודות הם י"ח גרוגרות: מתני' ככר· שלם: מאפה סאה· שאפה סאה בככר אחד ונטל ממנו מעט והויא פרוסה אין מערבין בה ובגמרא מפרש טעמא: ככר קטן כאיסר והוא שלם מערבין בה· ובלבד שיש שם ככרות הרבה כגרוגרת לכל אחד: גמ' ובכל משתתפין· בין בפת בין ביין ושאר פירות: משום איבה· שבאין לידי מחלוקת אני נותן שלם ואתה פרוסה: מתני' נותן אדם מעה לחנוני· שדר עמו במבוי ומוכר יין: או לנחתום· המוכר ככרות ודר עמו בחצר שיזכה לו בעירוב עם חביריו אם יבואו בני המבוי לקנות ממך יין לשיתוף או ככר לעירוב שיהיה לו חלק בו: לא זכו לו מעותיו· שאין מעות קונות עד שימשוך ואפילו עירב זה החנוני לכל אחרים וזיכה גם לזה אינו עירוב שהרי לא נתכוין לזכות לו במתנת חנם כשאר מזכין בעירוב אלא לקנות במעה והרי אינה קנויה לו (ה) כיון דמעות אינן קונות לא סמכא דעתיה דהאי ולא הוי דעתיה [לאקנויי] וכמאן מערב לו במעותיו

תורה אור · נר מצוה

לו וזכין לו לאדם שלא בפניו: מתני' א כמה הוא א שיעורו בזמן שהן מרובין מזון שתי סעודות לכולן ובזמן שהן מועטין כגרוגרת [א] לכל אחד ואחד אמר רבי יוסי בד"א בתחלת עירוב אבל שיורי עירוב כל שהוא °לא אמרו לערב בחצרות אלא כדי שלא לשכח את התינוקות: גמ' וכמה הן מרובין אמר רב יהודה אמר שמואל משמנה עשר בני אדם ואילך ומאי שנא שמונה עשר דנקט אמר רב יצחק בריה דרב יהודה לדידי מיפרשא לי (א) משמיה [ב] דאבא כל שאילו מחלקין ואין [מגיע] כגרוגרת לכל אחד ואחד הן מרובין ואם לאו הן הן מועטין ואגב אורחיה קא משמע לן דשתי סעודות הויין שמונה עשרה גרוגרות: מתני' בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים ומן המלח דברי רבי אליעזר רבי יהושע אומר* ככר הוא העירוב ואפילו מאפה סאה והוא פרוסה אין מערבין בו ככר כאיסר והוא שלם מערבין בו: גמ' *תנו רבנן בכל מערבין ערובי תחומין ובכל משתתפין שתופי מבואות ולא אמרו לערב בפת אלא עירובי חצירות בלבד וסוגיין כרבי יהושע דאמר אין מערבין ערובי חצרות אלא בפת ואין מערבין אלא בפת שלימה ואפילו כאיסר ואין מערבין בפת פרוסה ואפילו הוא מאפה סאה מאי טעמא אין מערבין בפרוסה משום איבה: ירושלמי מפני מה אמרו (א) מערבין בחצרות מפני דרכי שלום ומעשה באחת שהיתה לה דבובה עם חברתה ושלחה עירובה ביד בנה וגפפתיה ונשקתיה אתא ואמר לאמיה אמרה הבין רחמין ליה מתוך כך עשו שלום הדא הוא דכתיב °וכל נתיבותיה שלום אמר שמואל מערבין בפת אורז (ב) ואין מערבין בפת דוחן אמר רב מערבין בפת עדשים: מתני' ב נותן אדם מעה לחנוני או לנחתום כדי שיזכה לו בעירובו דברי ר' אליעזר וחכמים אומרים לא ב זכו לו מעותיו ומודים

המאור הקטן

ועיקר הפי' כך הוא אם בא לערב מאותו המין הראשון אפילו כולה מוסיף ומזכה ואינו צריך להודיע ואם בא לערב ממין אחר אם כלה הראשון צריך להודיע ואם נתמעט מוסיף ומזכה אף ממין אחר ואין צריך להודיע: והא דת"ר בכל מערבין עירובי תחומין ובכל משתתפין שתופי מבואות וכו' אוקימנא כר' יהושע ומדקא תנינן במתני' בכל משתתפין לאפוקי מדר' יהושע דאמר שלימה אין פרוסה לא אלמא דאפילו בשתופי מבואות לר' יהושע צריך שיהא שלם ולא פרוס מאיזה מין שיהיה בין מפת בין משאר מינין אבל בעירובי חצרות בעי' ככר שלם ולא פרוסה ואין מערבין בחצרות משאר מינין ולא פירש הרי"ף ז"ל בענין הזה כל הצורך וכל מה שנזכר בגמרא בניטלה ממנה כדי חלתה וכדי דמועה ותפרת בקיסם לא כתב ממנו כלום :

א וכתב הטור (כ) אבל בני החצר אין יכולין ליקח פתו מביתו לערב שלא מדעת שום א' מבני הבית ואפילו רגיל עמהם ואוסר עליהם :

ונמלא שמערב לו במעותיו שלא לדעתו : ומודים בשאר כל אדם· מפרש בגמרא בעה"ב שאמר לו חברו הילך מעה זו וזכה לי בעירוב והלך וזכה לו שקנה עירוב לדברי הכל דהואיל ואין בעל הבית רגיל למכור ככרות לא נתכוין זה אלא לעשותו שליח ונעשה כאומר לו ערב לי דגבי חנוני גופיה אי אמר ליה ערב לי אמרינן בגמ' דקני : שאין מערבין לו לאדם· כלומר משלו אלא לדעתו הלכך (ד) כיון דחנוני [א] כי אמר ליה זכה לי לא נתכוין אלא לזכות הימנו ולא סמך עליו שיעשה שלוחו ומעות אינן קונות ולא סמכא דעתיה נמלא שהוא מערב לו שלא מדעתו אבל אם משך הככר והניחו אצלו לכך שליח עשאו ועירובו עירוב ובגמרא אמרינן דדוקא במעה הוא דפליגי רבנן אבל נתן לו כלי אחד שיזכה לו בעירוב קני לדברי הכל דכל מידי מיקני [בנעל] דזהו כלי וכדאמרינן קונין (ה) בכלי אע"פ שאין בו שוה פרוטה : אמר רבי יהודה במה דברים אמורים בעירובי תחומין וכו'· כלומר בעירובי תחומין צריך להודיעו משום דחוב הוא לו שמפסיד כל צד האחר כמה שמרויח מכאן ושמא אין נוח לו באותו רוח אלא ברוח שכנגדו אבל בעירובי חצירות דזכות הוא לו דודאי שאם לא יערב עליו יאסר להוציא מביתו לחצר מערבין עליו אפילו שלא לדעתו והא דתנן לעיל [דף פ:] ונתוספו עליהם דיורין שצריך להודיעם מוקמינן ליה בגמרא בחצר שבין ב' מבואות ובאחת רגילה ובאחרת אינה רגילה דאמרינן זה שרגילה [ב] אסור וזה שאין רגילה מותר ואם עירבו עליה שלא מדעתה בשאינה רגילה נמלא דחוב הוא לה שאינה יכולה עוד להשתמש ברגילה ואין חבין לאדם שלא בפניו: גמ' אבל בעה"ב קנה· מפורשת בפירוש המשנה: אלא בדאמר זכי (ו)· לא עשאו שליח בעירוב שיערב לו הוא בעצמו וכיון שלא לוהו על זה אפילו עשה לא סמך עליו (ז) המצוה ונמלא שעירב עליו בלא דעתו אבל אמר לו ערב לי [ג] קנה דחזקה שליח עושה שליחותו וסמך עליו בודאי בעל הבית (ח) המצוה : ולא שנו דאמר ליה זכי לי [ד] אלא כשנתן לו מעה· דקי"ל דמעות אינן קונות אבל נתן לו כלי בדמי הככר קנה לו לגמרי דכל מידי מיקני [בנעל] : הלכה כר' יהודה· דלעירובי חצרות לא בעיא דעת (ט) שעירבו עליו ואפילו עירבו להם משלהם ולא משלו מערב עליהם : אפילו במבוי שניטל קורתו או לחייו· כלומר בשבת דר' יהודה מתיר באידך פירקין [דף צד:] דכיון שהותר למקצת שבת הותר לכל השבת כולה ורבי יוסי פליג עליה ואסר : בעירוב אמרתי· כל היכא דאיירי בהלכות קניית עירוב : ולא במחיצות· כגון מבוי שנטלה קורתו או לחייו דקורה ולחי במקום מחילה הן עומדין : ובמה לחלוק· והכא דקתני במה ודאי רבנן חלוקים עליו דבעו דעת בעלים אם עירבו עליהן משלהן ולית הלכתא כוותייהו אלא כרבי יהודה שאינו צריך דעת בעלים דבודאי ניחא להו דהא אסורין הם לטלטל מבתים לחצרות וזכין לאדם שלא בפניו ולדעת רבי יהושע בן לוי דסבר דלפרש בא צריך לתרץ מתניתין של ניתוספו עליהן דיורין בחצר שבין שני מבואות דאינו זכות לו אלא חובה כדפרישית בפירוש המשנה (י) ולמעלה בסמוך לזה : סליקו להו חלון

[ד' פא:] *ומודים בשאר כל אדם שזכו לו מעותיו שאין מערבין לו לאדם אלא מדעתו אמר רבי יהודה בד"א בעירובי תחומין °אבל בעירובי חצרות מערבין לו בין מדעתו בין שלא מדעתו [לפי] שזכין לו לאדם בין בפניו בין שלא בפניו ואין חבין לו לאדם אלא בפניו: גמ' נותן אדם מעה וכו' ומודים בשאר כל אדם שקנו לו מעותיו מאן שאר כל אדם אמר רב בעה"ב וכן אמר שמואל בעל הבית דאמר שמואל לא שנו שלא זכו לו מעותיו אלא נחתום אבל בעל הבית קנה ולא שנו בנחתום דלא קנה אלא דאמר ליה זכי (א) אבל אמר ליה ערב לי זכה ולא שנו דא"ל זכי לי דלא קנה אלא במעה אבל כלי קנה: א"ר יהודה בד"א בעירובי תחומין (ב): אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יהודה ולא עוד אלא כל מקום ששנה ר' יהודה בעירובין הלכה כמותו א"ל רב חנא בגדתאה לרב יהודה אמר שמואל אפי' במבוי שניטלה קורתו או לחייו [דף פב.] א"ל בעירוב אמרתי לך ולא במחיצות *א"ר יהושע בן לוי כל מקום ששנה רבי יהודה אימתי ובמה אינו אלא מפרש דברי חכמים ורבי יוחנן אמר אימתי לפרש קא אתי ובמה לחלוק הוא דקא אתי:

סליקו להו חלון

רש"י

במעותיו שלא מדעתו : ומודים בשאר כל אדם· מפרש בגמרא בעל הבית שאמר לו חבירו הילך מעה זו וזכה לי בעירוב והלך וזיכה לו שקנה עירוב דהואיל ואין בעה"ב רגיל למכור ככרות לא נתכוין זה אלא לעשותו שליח ונעשה כאומר לו ערב לי (ג) דאמרינן בגמרא דקני : שאין מערבין לאדם משלו אלא מדעתו· הלכך גבי חנווני כי א"ל זכה לי לא נתכוין אלא לקנות הימנו ולא סמך עליו שיעשה שלוחו ומעות אינן קונות ולא סמכא דעתיה נמלא מערב לו שלא מדעתיה אבל אם משך הככר והניחו אצלו שליח עשאו לכך וסמכא דעתיה דקים לן שליח עושה שליחותו : עירובי תחומין. חוב הוא לו שמפסיד לצד האחר ושמא אין נוח לו : גמ' בעל הבית· פי' טעמא לעיל : אלא דאמר זכי· דלא שוייה שליח אלא כשאר מוכרין בעלמא : אבל אם אמר ערב לי· שליח שוייה וסמכא דעתיה דקי"ל שליח עושה שליחותו הלכך מערב מדעתיה הוא: ואפי' במבוי שניטלה קורתו· בשבת דמיקל ביה רבי יהודה פרק כל גגות ואומר מותרים לאותה שבת ואסורים לעתיד לבא ורבי יוסי פליג ואמר אסורין אף לאותה שבת : בעירובין· היכא דאיירי בקניית עירוב :

סליקו להו חלון

הגהות מא"י

[א] נ"ב סוף כי כו' אלא לקנות הימנו כצ"ל : [ב] נ"ב אוסרת וזה שאינה רגילה אינה אוסרת כצ"ל : [ג] נ"ב זכה כצ"ל : [ד] נ"ב דלא קנה אלא :

הגהות הב"ח

(ו) צ"ל לי: (ז) נ"ב המצוה : (ח) נ"ב המְצוּה : (ט) צ"ל שיערבו: (י) צ"ל למעלה: (כ) נ"ב בסי' שס"ו:

העתיקו מפי' רש"י שכתב שם אלא לקנות במעה וכ"ה בפרש"י שבסוגית הש"ס ע"כ הבינו מפירש"י דקאי אחנוני וק"ל: ע"כ תמהו שפיר שסתר פי' דבסמוך שמפרש להדיא שגם הנותן לא נתכוין . והנה התוי"ט האריך מאד ליישב לי' רש"י ז"ל בשני דבורים שכ"ל שלא יהיו סותרים זא"ז ות"ד דמ"ש רש"י ז"ל ברישא שלא נתכוין החנוני ר"ל שאע"פ שזיכה החנוני לכל האחרים וגם לו בכלל מ"מ לא היתה כוונתו לזכות לו ע"י אחר לפי שהי' סבור שבכבר זכו לו

א מיי' פרק ו' מהל' עירובין סמג עשין א טור או"ח סי' תט ותטו :

ביצד משתתפין בתחומין מניח את החבית· משלו ומזכה להם ע"י בנו ובתו הגדולים כדאמרינן בהאי פירקין [דף עט:] גבי שתופי מבואות ואומר אח"כ הרי זו לכל בני עירי הרוצין לילך לצד מזרח ארבעת אלפים : לילך לבית האבל ולבית המשתה. ומשום הכי נקט הכי משום דאין מערבין עירובי תחומין בפת כי אם [א] ברגל או לדבר מצוה ואף על פי שלא נודע לבני העיר (ו) שזה עירב עליהן מבעוד יום ואע"פ שלא הסכימו על עירובו אלא משחשכה אמרינן יש ברירה כלומר אמרינן כיון שנתרצה עכשיו איגלאי מילתא למפרע שקודם זמן קניית העירוב

נר מצוה

רש"י

ביצד משתתפין· וכל מי שקבל עליו מבעוד יום· לסמוך על עירוב זה ולילך מותר : **גמ'** אין מערבין· לא התירו חכמים לצאת חוץ לתחום על ידי עירוב אלא לצאת לדבר מצוה : יוצא בעירוב אמו. עירבה(א) (לו)אמו לעצמה ולא זיכתה לו בעירוב מוליכתו עמה דכגופה דמי דמסתמא דעתה עליה דלא סגי ליה בלא אמו : על ידי· בשבילם : **מתני'** מתכוונין להקל· ר"מ סבר בשבת אכיל איניש טפי משום דבשים תבשילי' כדאמרי אינשי רווחא לבסומי שכיחא ורבי יהודה סבר כיון דבשבת אכיל שלשה סעודות אינו מרבה לאכול בכל סעודה : ככר הלקוח בפונדיון· כשמוכרין ד' סאין בסלע וס"ד היינו חצי קב דסלע ד' דינרים ודינר ו' מעות כסף ומעה ב' פונדיון נמצא סלע מ"ח פונדיונין וסאה ו' קבין לד' סאין כ"ד קבין הרי מ"ח חצאי קבים חצי קב לפונדיון: ר' שמעון· ממעט בשיעור (ב) ואמר שתשע סעודות יש בקב ודי לעירוב בשתי ידות של ככר של שלש ככרות לקב נמצא ככר שלם שלישית הקב וב' ידותיה הוו ב' סעודות: חציה לבית המנוגע· סתמא היא והכי קאמר חצי ככר שלם שיעורו בו עירוב בין למר בין למר לשהיית בית המנוגע לטמא בגדים הנכנס בה טמא מיד דכתיב והבא אל הבית יטמא אבל כיבוס בגדים לא נאמר בו עד שישהה בו כדי אכילה דכתיב והאוכל בבית יכבס את בגדיו ומוקמינא ליה בת"כ לשוהה כדי אכילה אעפ"י (ג) דלר' שמעון יש בככר ג' סעודות ה"מ בעירוב דנתכוונו בו להקל אבל שיעור סעודה קים להו לרבנן (ד) בהכי ובעי' שישהה כדי אכילת חצי ככר זה והוא פרס דבכולה תלמודא : לפסול את הגויה· דהאוכל אוכלין טמאים בחצי פרס נפסל גופו מלאכול תרומה (ה):

ביצד *משתתפין בתחומין מניח את החבית ואומר הרי זה לכל בני עירי לכל מי שילך לבית האבל או לבית המשתה כל מי שקבל עליו מבעוד יום מותר משחשכה אסור שאין מערבין משתחשך : **גמ'** אמר רב יוסף אין א מערבין אלא לדבר מצוה מאי קמ"ל מתניתין היא לכל מי שילך לבית האבל או לבית המשתה מהו דתימא אורחא דמילתא קתני קמ"ל לדבר מצוה דוקא אמר רב אשי ב קטן בן שש יוצא בעירוב אמו הא יתר על בן שש צריך לערב לעצמו *ת"ר מערב אדם ע"י בנו ובתו הקטנים וע"י עבדו ושפחתו הכנענים בין מדעתן בין שלא מדעתן אבל אינו מערב לא ע"י בנו ובתו הגדולים ולא ע"י עבדו ושפחתו העברים ולא ע"י אשתו אלא מדעתן : **מתני'** וכמה הוא שיעורו מזון ב' סעודות לכל אחד ואחד °מזונו לחול ולא לשבת דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר ג לשבת ולא לחול וזה וזה מתכוונין להקל רבי יוחנן בן ברוקה אומר מככר בפונדיון מארבע סאין בסלע רבי שמעון אומר שתי ידות בככר משלש לקב חציה לבית המנוגע וחציחציה לפסול את הגויה: **גמ'** תנא וקרובין דבריהם להיות שוין· דבריהם דמאן אילימא דבריהם דרבי יוחנן בן ברוקה [ור' שמעון· מי דמי דר' יוחנן בן ברוקה] ארבע סעודות לקבא

דף פב:

פרנה לדעתו היה כן ודוקא כשהודיעם מבעוד יום שאם לא הודיעם שעירב עליהם אלא משחשכה היאך יתכן לומר בו ברירה הא לא ידע דהוה עירוב בעולם והאי כל שקבל עליו מבעו"י מתרץ בגמרא דהכי קתני וכל מי שהודיעוהו מבעו"י אע"ג [שלא] קבל בודאי עליו [אלא] משחשכה מותר לילך דאמרינן [ב] ברירה : משחשכה אסור· כלומר אם לא הודיעם אלא משחשכה אסור לסמוך עליו שאין מערבין עירובי תחומין משתחשך דהא ליכא למימר ברירה בדבר שלא היה יודע כלל: **גמ'** א"ר יוסף אין מערבין אלא לדבר מצוה· כלומר לא התירו חכמים לצאת חוץ לתחום בעירוב של פת אלא לדבר מצוה שהקילו על העשיר שלא יערב ברגליו אבל לדבר הרשות צריך (ז) שיערב ברגליו וישבות הוא בעצמו בשעת קניית העירוב : מהו דתימא אורחא דמילתא קתני· שאין דרך העולם שיניח אדם את ביתו וילך [ג] לשבות בעיר אחרת אלא משום מצוה ולעולם אפי' לדבר הרשות יהא מותר לערב בפת קמ"ל רב יוסף דמשום דוקא נקט להו : קטן בן שש יוצא בעירוב אמו· כלומר באותן שתי סעודות של האם סגי לשניהם דכגוף אחד דמי ובגמ' מוקים לה להאי מילתא בדליתיה לאבוה במתא והבן עד בן שש שנים צריך לאמו

גמ' דבריהם דר' יוחנן בן ברוקה ור' שמעון ויוצא בעירוב אמו אבל אי איתיה לאבוה במתא איתו צריך לאמו מבן ד' (ח) שנים ולמעלה : בין מדעתן· בסתמא : בין שלא מדעתן· אע"ג דאמרי לא דהא ברשות אביהן הן אבל באשה והדומה לה כגון בנו ובתו הגדולים ועבדו ושפחתו העבריים מדעתן דהיינו בסתמא די אבל אמרו לא לא מהני עירובן כלל ואי עירבו הן לעצמן ועירב רבן עליהן יוצאין בשל עצמן דכיון שעירבו אין לך מיחוי גדול מזה: **מתני'** וכמה שיעורו כו'· מזון שתי סעודות לכל אחד ואחד מהרוצין לילך שם דכיון שיש לו שם שיעור סעודת לילה וסעודת יום נראה לכל שעקר דעתו מן העיר ושובת שם במקום סעודתו ובמשנה זו לא פירש אלא שיעור כשהוא מערב בפת אבל ביין לא פירש אע"פ שמשנה זו בנויה על עירובי תחומין ביין כדקתני מניח את החבית אבל בברייתא *) מפורש בפרק בכל מערבין וכו' והומר שם שבשתי רביעיות סגי ומשאר מינין דבר שהוא נעשה לשבוע ממנו בעינן שתי סעודות ודבר העשוי ללפת את הפת בעי' ממנו שיעור ללפת ממנו שיעור שתי סעודות ואע"פ שאין דרך לאכול לפתן בלא לחם אפ"ה הקילו חכמים בעירובי תחומין דסגי ליה בלפתן לבדו דכיון שגילה דעתו ועשה מעשה סגי בכך : מזונו לחול· שאין צריך כל כך כמו שאוכל בשבת שאוכל לפתן ורווחא לבסומי שכיחא אבל בחול שאינו אוכל לפתן ממעט בלחם : ר' יהודה סבר אדרבה בשבת אוכל מעט מפת לפי שהוא ממלא בטנו מתבשיל ומיני מתיקה: וזה וזה· בין ר' מאיר ור' יהודה שניהם מתכוונין למעט שיעור ב' סעודות שהצריכו חכמים לעירובי תחומין וטעמייהו כדפרישית: **מככר** בפונדיון· ככר הלקוח מן הנחתום בפונדיון שהוא חלק שנים עשר בדינר העשוי מסאה שנלקחה ברביעית של סלע דהיינו דינר שהרי נקט מארבע סאין בסלע [והסאה שש קבין שהם י"ב חצאי קבין הרי מגיע חצי קב לפונדיון] ובאותו ככר שהוא חצי קב משסה קבין לסאה יש בו שתי סעודות נמצא שבקב ליכא אלא ד' סעודות ובברייתא תני ר' יוחנן בן ברוקה שמנה סעודות יש בקב ומתרץ בגמ' ששיעור תנא דמתני' (ט) לאו שיעור אלא אחר שנטל החנוני מחצית הסאה בשכר טרחו ובשכר העצים שקנה לאפות אותו ואידי ואידי חד שיעורא נמצא ככר בפונדיון רובע הקב הוא ולא חצי קב וקיימא לן קב ארבעה לוגין ולוג ששה בצים נמצא שעשרים וארבע בצים יש בקב ורביעיתו הוא שש בצים ובשש [בצים] יש שתי סעודות שלש בצים לסעודה וזהו חציה לבית המנוגע דהיינו שלש בצים וחצי חציה לפסול בה את הגויה זהו ביצה ומחצה ורבי שמעון מיעט בשיעור ואמר שתשע סעודות יש בקב ודי לעירוב בשתי ידות של ככר שעשה מן הקב שלשה ככרות כמוהו נמצא ככר השלמה שלישית הקב וחולקים אותה לג' חלקים ובשני חלקים יש שתי סעודות שהן שמנה בצים בין השלש סעודות ובסעודה האחת שתי בצים ומחצה ועוד משהו: חציה לבית המנוגע· סתמא היא והכי קאמר חצי ככר השלמה שעירבו בו את העירוב בין למר בין למר לשהיית בית המנוגע לטמא בגדים שעליו מאותו שהוא נכנס שם צריך שישהה שם שיעור אכילה כזו שאע"פ שהאיש שנכנס שם טמא הוא מיד אבל מלבושיו שהוא לובש אותן אינן טמאין שאע"פ שהוא נוגע אותם [ד] אין להם אלא טומאת ערב שהם עצמן נקראין ראשונים ואינם עושין אלא שני ולא ראשון אבל כששוהה שם שיעור אכילה טמאים הבגדים טומאת שבעה ונקראין גם הם אב הטומאה ועושין ראשון ושני שאם לא היה לובשן אלא מכניסן על כתיפו היו טמאים מיד טומאת שבעה כמו האדם המכניסן וגזירת הכתוב הוא שבדרך מלבוש לא יהא אב הטומאה אלא אם (י) שהוא ישהה בבית המנוגע שיעור אכילה דכתיב (ויקרא יד) והבא אל הבית יטמא אע"פ שלא [ישהה] שיעור אכילה שם וכתיב (שם) והאוכל בבית [ה] יטמא דמשמע דבעינן שיעור אכילה ולא קשיא כאן לאדם כאן לבגדים שלובש וקמ"ל מתניתין שאע"פ שלא אכל אלא חצי ככר זו הרי זו כדי אכילה ואע"ג דלרבי שמעון לענין עירוב הוי ככר שלש סעודות וליכא אפילו ג' בצים (כ) ובבית המנוגע בעי סעודה של ארבע בצים לא קשיא התם הוא דבשיעור העירוב נתכוונו להקל אבל שיעור סעודות אכילה קים להו לרבנן הכי דבעינן שישהה בכדי אכילת חצי ככר זו והוא פרס שאנו אומרים בכולה תלמודא על שם שעיורה בפרוסה כלומר בחצי ככר : לפסול את הגויה· כלומר האוכל אוכלין טמאין כחצי פרס נפסלה גוייתו מלאכול בתרומה ומדרבנן היא דהא אין אוכל מטמא אדם ורבנן גזור שהאוכלן יפסל מלאכול בתרומה עד שיטבול כדאמרינן בפרק בתרא דיומא (דף פ:) הנח לטומאת גוייה דלאו דאורייתא : **גמ'** א"ר יוחנן בן ברוקה ארבע סעודות לקבא

*) היא מימרא דרב דף כט. ע"ש.

הגהות הב"ח

(א) צ"ל לה : (ב) צ"ל ואומר : (ג) נ"ב שלא ... (ד) צ"ל ... (ה) נ"ב ...

... (ט) צ"ל לא : (י) תיבת שסוה נמחק : (כ) נ"ב ... וחצי : (ל) נ"ב ר"ל דבדיעבד הוי עירוב : (מ) נ"ב נראה מאחר שהטור

לא הכריע בפי' כדברי ה"ג בסי' תט"ו ע"כ כתב בסימן תמ"ד שאם הלך לגורך דבר הרשות חוזר מיד ויבערו כו' דמאחר דבדיעבד ה"ל עירוב לדעת הרמב"ם וכיון שהמזיק בדרך ה"ל כדיעבד סד"א דאינו חוזר קמ"ל דחוזר ואח"כ הודיענו הטור דלא זו בלבד אלא אפילו הלך לערב כדי ללמוד כו' חשוב דבר הרשות ואפילו לדעת ה"ג וק"ל : (נ) נ"ב לחול ולא כו' : (ס) נ"ב מי :

שלטי הגבורים

א מיי' וסמ"ג כתבו (ג) דמותר לערב אפילו ללכת לסעודת הרשות ולדמי ליה ורבינו כתב סתם דאין מערבין אלא לדבר מצוה וכן ס"ג וכן טור או"ח סימן תט"ו. אמנם בסימן תמ"ד כתב הטור ז"ל היה הולך לעשות עירוב כדי לילך לצורך דבר הרשות חוזר מיד ויבערו ואפילו הלך לערב כדי ללמוד תורה לפני רבו חשוב דבר הרשות (מ) וצ"ע :

לשון ריא"ז

הגהות מא"י [א] ברגל ולדבר מצוה וכיון שנודע כו' כצ"ל : [ב] נ"ב יש : [ג] נ"ב בשבת בעיר כצ"ל : [ד] אין להם טומאה שהנכנס עצמו נקרא ראשון ואינו עושה אלא שני וכלים אינם מקבלים טומאה אלא מאב הטומאה אבל כו' הבגדים טומאת ערב ונקראים גם הם ראשון בטומאה ועושין שני ואם כו' מיד טומאת ערב כמו כו' מלבוש לא יהיו ראשון בטומאה אלא אם ישהה כו' כצ"ל : [ה] נ"ב יכבס את בגדיו ותי' יטמא נמחק :

פרק שמיני בהרר"י משום דאין מערבין עירובי תחומין בפת כי אם לדבר מצוה ואם נודע לבני העיר כצ"ל : ד"ה קטן בן שש וכו' בדליתי' לאבוה במתא ע"כ . נ"ע על הרי"ף שהשמיט זה וכן בש"ע סימן תי"ד ... ד"ה אמר ר"י וכו' . עי' א"ע סימן תט"ו שהשיג עליו :

המאור הקטן

[דף פב ע"א] **אוקימנא** למתני' דקתני כל (ס) שקבל עליו מבעוד יום הודיעוהו ולא הודיעוהו קתני וכן הלכה משום דקי"ל בדרבנן יש ברירה : [דף פג ע"א] **והא** דאמר רב חסדא זו דברי רבי יהודה ור' יוסי ראית

לקבא· מפורש בפי' המשנה : כדי עיסתכם· שאתם רגילין ללוש במדבר עומר לגלגולת מספר נפשותיכם: והעומר עשירית האיפה הוא· והאיפה שלש סאין במנחות (דף עז·) יליף לה דכתיב (יחזקאל מה) האיפה והבת תוכן אחד להם וכתיב (שם) מעשר הבת מן הכור וכור שלשים סאין מעשר דידיה כמה הוי ג' סאין ש"מ דאיפה הוי שלש סאין והעומר עשירית האיפה של שלש סאין שהן י"ח קבין שהן ע"ב לוגין שהרי קב ד' לוגין עשירית ע' לוגין ז' לוגין עשירית של שני לוגין חומש הלוג והיא ביצה וחומש שהרי לוג ו' ביצים והיינו דקתני שבעה רבעים ועוד ביצה וחומשא מלוגין מדבריות שהן חוזרין שש לוגין לירושלמיות שהרי ו' מדבריות [נעשו] ה' ירושלמיות כשאר לנו לוג מדברי וחומשו דהוא ביצה וחומשא שהוא חומש הלוג כמלא הלוג יש בו ו' ביצים חוזרין לחמש ירושלמיות וביצה וחומש חוזרין לביצה אחת גדולה וממנה תשלום הלוג כמלא שהן שש ירושלמיות ושש לוגין ירושלמיות הן ה' לוגין לצפוריא והיינו דקתני (ז') [ה'] *) רבעים קמח ועוד שהן חמשת לוגין ומשום הכי קרי להו ללוגין רבעים משום שיש בקב ארבעת לוגין והאי ועוד דקתני משום דבעינן להו שוחקות: האוכל כמדה הזו· בשתי סעודות: הרי זו בריא· שאוכל כל צרכו : ומבורך· שאינו אוכל יותר מדאי דכתי' (משלי יג) ובטן רשעים תחסר : מתני' אנשי חצר וכו'· ה"ג אנשי חצר ואנשי מרפסת ששכחו כולן ולא עירבו אלו עם אלו וכו'· אבל עירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן. פי' מרפסת תקרה(ג)היוצא' על האכסדרה והיא ארוכה הרבה לפני העליות ויש עליה עלייה אחרת שיוצאת לחוץ כלפי החצר כשיעור המרפסת התחתונה וכך יש לעלייה השניה ובני המרפסת התחתונה יכולין להשתמש בתשמיש נוח ע"ג עמוד שהוא גבוה עשרה העומד בחצר מה שאין כן לבני חצר[שאין] יכולין להשתמש ע"ג עמוד אלא בתשמיש קשה כלומר בזריקה ובני עלייה העליונה כמו כן תשמישן בקשה כלומר בשלשול שמשלשלים בחבל כליהם ע"ג העמוד וכל אותם בני העלייה האמצעית שהמרפסת לפניהם ובני עלייה העליונה שיש לפניהם כמו כן תקרה (ד) לפניהם כולם יוצאין בסולם אחד לחצר ומן החצר לרשות הרבים ואע"פ שהן אוסרין הואיל וגבוה מרפסת עשרה [שלא הלכו בסולם אלא להקל כדאמר בכיצד מעברין בסופו (דף נט:) סולם תורת פתח עליו ותורת מחיצה עליו והכל להקל] מ"מ שתי רשויות הן ומשום דריסת הרגל נמי אין אוסרין את בני חצר שלא עירבו עמהן דהא לית הלכתא כר' עקיבא [בדף עה·] אלא כרבנן דאמרי דרגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה ובני מרפסת מותרין במקומן הן שהרי עירבו כולן לעצמן : כל שגבוה י' טפחים· כיון שלא עירבו אלו עם אלו אם יש בחצר תל או עמוד גבוה עשרה סמוך למרפסת רשות המרפסת שולטת בו וראויין הם להשתמש בו כיון שהוא להם בנחת ולא בני החצר דתשמישם קשה הוא שהרי טורח להם להגביה כלי כבד על גבי העמוד אבל בני המרפסת אינם גבוהים מן העמוד עשרה ואינו נקרא שלשול בפחות מעשרה : פחות מכאן לחצר· דיותר נוח לבני חצר שהרי לבני מרפסת הוא נמוך עשרה ואין יכולין להשתמש בו אלא בשלשול ובני חצר משתמשין בו בנחת : ואם אין המרפסת גבוהה מחצר כי אם עשרה· כיון שהעמוד סמוך למרפסת אע"פ שאין העמוד או חולית הבור והסלע גבוהין עשרה ותשמישו בנחת לבני החצר כיון שגם לבני מרפסת היינו אותן שדרין בעלייה הראשונה נמי תשמישן בנחת נותנין אותו לשניהם ושניהם אסורין בו דלזה כפתח הוא ושניהם אוסרין זה את זה ומאי לחצר דקאמר ר"ל אף לחצר וכן הדין לחוליית הבור כלומר מן העפר שהוציאו מן הבור הקיפו פי הבור סביב עד שהוא גבוה עשרה טפחים ורחבו ארבעה מאחר קרקע עולם שבחצר : או סלע סלע ממש וראוי להשתמש בעובי הסלע ובעובי החוליא שהרי רחבו ארבעה : במה דברים אמורים· כשגבוה עשרה דנותנין אותו לגמרי לבני עלייה ראשונה שדרין במרפסת הני מילי שסמוכה המרפסת לעמוד בתוך ארבעה טפחים יש שגורסין עשרה טפחים דניחא תשמישתיה לבני מרפסת מלבני חצר : אבל במופלגת · ארבע' מן העמוד אע"פ שגבוה עשרה אין יכולין גם בני מרפסת נמי להשתמש בעמוד אלא בקושי כלומר בזריקה שזורקין שם כליהם ולא בדרך הנחה : נותנין אותו לחצר · כלומר אף לחצר ושניהם אסורין בו לזרוק עליו לא מן החצר ולא מן המרפסת אבל כלים או פירות ששבתו על העמוד או על הסלע אלו עולין שם ואוכלין ואלו יורדין שם ואוכלין ודוקא (ה) שעירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן

*) עי' תוס' פ"ג: ד"ה שבעה כו'·

תורה אור · נר מצוה

לקבא (א) ואי רבי שמעון תשע סעודתא לקבא אמר רב חסדא צא מהן מחצה לחנוני אכתי למר תמני ולמר תשע היינו דאמר וקרובים דבריהם להיות שוין הלכך כדהויין תמני סעודתא לקב והקב יש בו ת' זוז במשקל אלקירוא"ן הויין ב' סעודות מאה זוז כי לכל סעודה נ' זוז קמח דאינון חמשה ושבעים במשקל א ספרד *ת"ר °ראשית עריסותיכם (במדבר טו) *כדי עריסותיכם (דף פג:) וכמה כדי עריסותיכם כדי עיסת מדבר וכמה עיסת מדבר (ג) °והעומר (שמות טז) עשירית האיפה הוא מכאן אמרו שבעה רבעים קמח ועוד חייבין בחלה שהן שש לירושלמית וחמש לצפורית מכאן אמרו (א) האוכל במדה זו הרי הוא בריא ומבורך יתר מכאן ה"ז רעבתן פחות מכאן הרי זה מקולקל במעיו :

מתני' ג אנשי חצר ואנשי מרפסת ששכחו ולא עירבו כל שגבוה עשרה טפחים למרפסת פחות מכאן לחצר חולית הבור והסלע שגבוהין עשרה טפחים למרפסת פחות ב מכאן לחצר °בד"א בסמוכה אבל במופלגת אפילו גבוה עשרה טפחים לחצר איזו היא סמוכה כל שאינה רחוקה ד' טפחים :

גמ'

רש"י

שמעון : לא מכן מחלה לחנוני · רבי יוחנן בן ברוקה לא הזכיר חצי קב כששיער לך אלא ככר הלקוח מן החנוני בפונדיון והרי החנוני משתכר מחצה בחצי קב שלקח בפונדיון מוכר חציו בפונדיון ובהך רובע הקב קאמר דאיכא שתי סעודות: כדי עריסותיכם · שאתם לשין במדבר עומר לגולגולת : והעומר עשירית האיפה· איפה ג' סאין והסאה ו' קבין [והקב ד' לוגין והלוג ו' ביצים] נמצא איפה י"ח קבין שהן ע"ב לוגין ועומר עשירית ממנו שהוא ז' לוגין וביצה וחומש ביצה מדבריות שהם ו' לוגין ירושלמית וה' ציפורית: מתני' ולא עירבו · אלו עם אלו אבל עירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן : מרפסת · ארוכה היא והרבה פתחי עליות פתוחין לה וכולם יוצאים בסולם אחד לחצר וממנה לרה"ר ואע"פ כן אין אוסרין הואיל ומרפסת גבוה עשרה ובלבד שיערבו בני מרפסת לעצמן במרפסת דהויא רגל המותרת במקומה והכי אמרי' לעיל סולם תורת פתח עליו ותורת מחיצה עליו רצו מערבין אחד רצו מערבין שנים ומכל מקום שתי רשויות הן ואין מוציאין מזו לזו : כל שגבוה עשרה · אם יש בחצר תל או עמוד גבוה י' סמוך למרפסת רשות מרפסת שולטת בו ומשתמשין הן בו [ולא] בני החצר : בסמוכה · שסמוכה למרפסת :

א וכתב הרא"ש ז"ל מדהביא רב אלפס ז"ל כל זה משמע דהלכה כהני תנאי ובגמ' משמע דמשערין באכילת אדם בינוני מדקאמר וכמה מזון שתי סעודות אמר רב יהודה תרתי ריפתא אכריי' וכו' (ו) מדקאמר רב יוסף אנא נמי כר"מ סבירא לי מיהו צריכין לידע כמה היא סעודה בינונית של כל אדם דלעיל כפי' בכל מערבין (ז) אמר דרבי מאיר ורבי יהודה קיימי אזקן וחולה ורעבתן בטלה דעתו ומשערינן ליה בסעודה בינונית של כל אדם :

לשון ריא"ז

ב היה גבוה פחות מי' אע"פ שאין המרפסת גבוהה ממנו י' והרי הוא בתוך י' בין לחצר בין למרפסת נותנין אותו לבני החצר שהעמוד שלהן ואין בני המרפסת יכולין לאסור עליהן את שלהן כמבואר בקונ' הראיות :

עין משפט

א מיי' פרק ו מהל' בכורי' סמג עשין א טור יו"ד סימן שכד :

ב מיי' פרק ד מהל' עירובין טור או"ח סי' שעט :

הגהות חו"י

(א) נ"ב נ"ל דקאי על שיעור דמשנה ועומר עשירית האיפה מ"ע כלים מן נבלע באברים שאני ודלא כרמב"ע פרשת ויקרא שכתב עשירית האיפ' מאכל לאיש א' ביום אחד . ע' כרך א' דר"ע בקונטרסין :

הגהות מא"י

[א] נ"ל שבלוג :

חידושי מהרמ"ז

במשנ' בהר"י ד"ה אנשי חצר וכו' ויש עליה עלייה אחת כצ"ל : שם ד"ה נותנין אותו לחצר וכו' דשכיחי מאני דחפים וכו' ע"כ . נ"ב פי' כן אליבא דרב אבל אנן קי"ל כשמואל דאמירות רשות א' הן לא שנא עירבו ול"ש לא עירבו כמ"ש הרי"ף ז"ל בפרק כל גגות א"כ נ"ל דמיירי בכלים ששבתו תוך הבית וכן פי' הוא עצמו מתניתין בפרק חלון וכ"ה בשולחן ערוך סימן שע"ה :

הגהות הב"ח

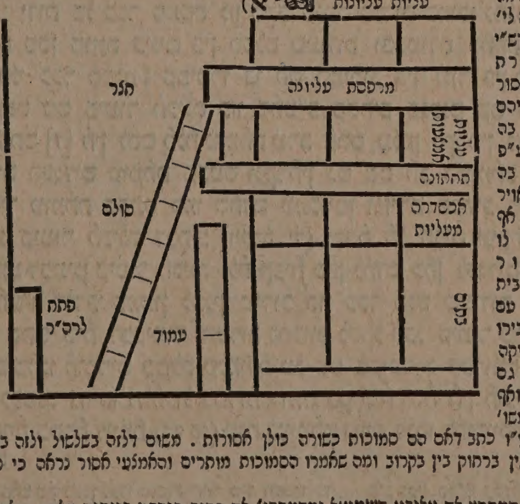
(א) דרבי שמעון כצ"ל ותיבת ואי נמחק : (ב) נ"ב דכתיב :

המאור הקטן

ראיתי פי' בגמרא משום דרב יהודאי זו דברי ר' יהודה ור' יוסי דכמה שיעור חצי פרס ואיתא לדרב חסדא קמייתא ופי' הענין הזה כשתחשוב ככר של ר' יוחנן בן ברוקא אליבא דרב חסדא דאמר צא מהן שליש לחנוני הויין שית סעודתא לקבא נמצא הככר שהוא שתי סעודות שליש הקב שהן שמונה ביצים והוא שיעור עירוב חציה לבית המנוגע וחצי חציה לפסול את הגויה דהיינו ב' ביצים וזה השיעור הוא שיעורו של ר' שמעון בעצמו דאמר שתי ידות לככר משלש לקב חציה של הככר השלם לבית המנוגע וחצי חציה לפסול את הגויה דבין מר ובין מר אית להו ג' ככרות לקב ושניהם שוין בפרס ובחצי פרס ולא נחלקו אלא בעירוב דלרבי יוחנן בן ברוקא בעי' שתי סעודות ממש לקב ע"ד (ח) ג' לחנוני או משלש לקב ע"ד מחצה לחנוני ולר"ש מתשע לקב ועל דרך מחצה לחנוני קרובים דבריהם בעירוב להיות שוין (ט) ופרס ובחצי פרס כשתחשוב אותם לר' יוחנן בן ברוקה ע"ד שליש לחנוני זה וזה שוין אבל חכמים אומרים (י) בביצה ומחצה שוחקת היא חצי פרס ומאן חכמים ר' יוחנן בן ברוקא הוא וכרב חסדא בתריתא על דרך מחצה לחנוני הויין תמני סעודתא לקבא נמצא הככר של שתי סעודות רביע הקב שהוא שש ביצים והוא שיעור עירוב נמצא חצי חציה ביצה ומחצה : מתני' אנשי חצר ואנשי מרפסת ששכחו ולא עירבו פי' ה"ר שלמה ז"ל ולא עירבו אלו עם אלו אבל עירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן ומרפסת ארוכה היא והרבה פתחי עליות פתוחין לה וכולן יוצאין בסולם א' לחצר וממנה לרה"ר ואעפ"כ אין אוסרין הואיל וגבוה מרפסת עשרה שלא הלכו בסולם אלא להקל ואמרי' סולם תורת מחיצה עליו זה הוא פי' הרב ז"ל ואנו תמהים בזה הפי' מי הזקיקו לומר כאן סולם תורת מחיצה עליו אפילו למ"ד תורת פתח עליו בין להקל בין להחמיר כיון שעירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן אינן אוסרין זה על זה דהא קי"ל רגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה ונ"ל לא שנא שכחו ולא עירבו כלל לא שנא עירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן כך הם חולקין כל שגבוה י' טפחים למרפסת שהכל רשות אחת ומותר לטלטל מן העמוד למרפסת ומן המרפסת לעמוד והא דתניא בפרק כל גגות אנשי העיר ואנשי מרפסת ששכחו ולא עירבו כל שגבוה י' טפחים למרפסת פחות מכאן לחצר בד"א בזמן שהיו אלו של רבים ואלו של רבים ועירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן ה"ה בשלא עירבו כלל כך הם חולקין גבוה י' טפחים למרפסת פחות מכאן לחצר והיא גופה איצטריכא ליה לאשמועינן דיכולין בני החצר ובני מרפסת לערב אלו לעצמן ואלו לעצמן ואין אוסרין אלו על אלו : לזה בשלשול ולזה בזריקה פלוגתא דרב ושמואל וקי"ל כרב באיסורי ואית דבעי מימר הלכתא כשמואל מדאמר רבא (כ) ומותביה אשמעתיה וכן שתי גזוזטראות ואי אמרת יש דין גזל בשבת כלומר שצריך השבה אמאי שתיהן אסורין דקס"ד בבאין בני תחתונה דרך עליונה למלאות על כרחין (ל) בגזלנין והדין סברא דרב אדא בר אהבה דמתרץ לה אליבא דשמואל ומדמסקי' לה בסוף פירקין כוותיה אלמא הלכתא כשמואל ולא מכרעא מילתא כי הדין סברא דהא אמרי' לקמן בשמעתין דהכא דכל לזה בשלשול ולזה בזריקה אפי' רב מודה שנותנין אותו לזה שבשלשול הלכך (כותיה) [קאי] לשנויא דרב אדא בר אהבה אפי' אליבא דרב ולעולם הלכתא כותיה דרב : [דף פד ע"ב] וגג הסמוך לרשות הרבים צריך סולם קבוע להתירו בשרבים מכתפין עליו בכומתא וסודרא : ובור שבין שתי חצרות מופלגת מכותל זה בארבעה ומכותל זה בארבעה אליבא דשמואל זה מוציא זיז כל שהוא מכותלו ועד לבור וממלא וכן חבירו דאי לא מופלגת ארבעה ה"ל כבור שבין ב' חצרות ששתי הרשויות שולטות בו עד שעירבו או עד שיעשו מחיצה תלויה בבור והשתא דמופלגת לא שלטי ביה ב' רשויות דרך אויר לאסור זה על זה לפי שאין דיוריהן פתוחין לו אלא משלשלין הם הדלי ואין להם בו אלא אויר ובדין הוא דזיז נמי לא תיבעי אלא משום היכר בעלמא שלא ישתמשו ברשות אחרת של שניהם בלא עירוב דכוותיה במס' שבת בפ' הזורק . ספינה רב הונא אמר מוציא ממנה זיז כל שהוא וממלא ומוקמי' לה התם משום היכר בעלמא היא והא דא"ל אביי לרב יוסף הא דרב יהודה דשמואל היא אסיקנא אלא (מ) מיהא זה מוציא זיז וזה מוציא זיז ממנה גמר רב יהודה מדאיכא תקנתא בזיז כל שהוא. נקטינן מינה הלכך אפי' קניא לטעמא דאיכא תקנתא כל דהו הא ליכא תקנתא כלל אדם אוסר על חבירו דרך אויר ורב פליג עליה דשמואל הלכך אי לא צריך ומנא תימרא דסבירא ליה לרב אין אדם אוסר על חבירו דרך אויר דאמר רב שתי בתים ושלש חורבות ביניהם שמחיצותיהן פרוצות זו לזו ואין בהם דיורין ואין להם בעלים אלא ב' הבתים הללו שחלונותיהן פתוחות לתוכן וזה משתמש בסמוכה לו וזה משתמש בסמוכה לו דרך חלונו ע"י זריקה כלומר אף על ידי זריקה וכ"ש על ידי שלשול וחבירו אינו אוסר עליו אע"פ שמשתמש בה בחול בזריקה אינו אוסר על חברו דרך אויר ואמצעי אסור אוקימנא דעבידן (נ) כי חצובא שמתוך שהיא יוצאה לחוץ איכא למגזר דילמא מגנדר ונפיל מאי דוריק ביה לרה"ר : [דף פה ע"ב] והא דא"ל רב פפא לאביי לימא שמואל לית ליה לרב דימי כלומר (ס) שאין אדם אוסר על חבירו דרך אויר לית ליה דרב דימי דהא כל מקום שאין בו ארבעה כאויר בעלמא דמי ולרב דימי מותר בלא שום תיקון ואילו לשמואל צריך זיז כל שהוא להיכרא ואסיקנא לשמואל החכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה: ושני גגין בשני צדי רשות הרבים כגון דמדלי חד ומיתתי חד ושניהם למעלה מעשרה (ע) ולשניהם לאדם אחד פלוגתא דרב ושמואל דקי"ל כרב דאמר אסור לזרוק מזה לזה ואין צריך לומר אם היו שניהם בתוך עשרה או שהיו של שני בני אדם והרי"ף ז"ל לא כתב מזה כלום :

(ג) נ"ב כזה א) : (ד) תי' לפניהם נמחק : (ה) נ"ב וכה"ג פירש הרמב"ם בפ"ד מה"ע הלכה ט"ו ועי' במ"ש הרב המגיד שם : (ו) נ"ל ומדקאמר : (ז) נ"ל אמרינן : (ח) שליש לחנוני או שמונה כצ"ל : (ט) נ"ל ובפרס: (י) נ"ל כבילה : (כ) ומותבינן אמעתין כצ"ל : (ל) נ"ל כגזלנין : (מ) נ"ל מהא : (נ) נראה שמפרש דקיימי כזה ב) אבל לא כפי' רש"י דיהיב טעמ' דאמצעי אסור משום דשניהם משתמשים בה בשלשול שלפי פירושו צריך לומר דקיימי כזה ג) ונראה דהוה קשיא לי' על פי' רש"י דאי אמרת דאמצעי אסור משום דשניהם משתמשים בה בשלשול אע"פ שמשתמשין בה נמי דרך אויר אם כן אף בסמוכה לו יהא אסור מאחר שכל בית בזריקה עם לבית חבירו ולזה בזריקה אוסר א"כ גם בבור ואף אי טעמא משו' מכן משתמשים לפעמים החורבה שכנגדו סמוך דהא רב ס"ל דלזה בשלשול שניהם אסורין ואי אמרת דכיון שתשמישו בזריקה ע"י אויר אינו בסמוכה לחבירו ישתמש אפי' בזריקה מאחר שאינו אוסר כמו באמצעי יהא מותר להשתמש על ידי זריקה באויר דמיגדר כו' אתי שפיר . והנה בס' רבינו י"ב חלק ע"ו כתב דאם הם סמוכות בשורה כולן אסורות . משום דלזה בשלשול ולזה בזריקה שניהם אסורין ולא חשיב ליה דרך אויר [illegible] נשתמש בין ברחוק בין בקרוב ומה שאמרו הסמוכות מותרים והאמצעי אסור נראה כי ס"ל דקיימי כזה ד) וצ"ע : (ס) שאם כצ"ל : (ע) ושניהם כצ"ל :

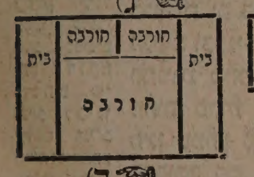
א)

ב)

ג)

ד)

לעצמן דשכיחי מאני דבתים בחצר משום הכי מותר לבני חצר להשתמש בעמוד ונותנין אותו למי שמשתמש בו יותר בנחת אבל אם לא עירבו אלו לעצמן ולא אלו לעצמן בני חצר ובני מרפסת נמי מותרין זה עם זה דהא קיימא לן גגין וחצרות רשות אחת הן : גמ' ת"ר אנשי חצר ואנשי עליה ששכחו ולא עירבו אלו עם אלו : בעשרה התחתונים· מכותל הבתים שבחצר אם היה נסר נתון על גבי יתידות היוצאות מן הכותל והנסר רחבו ארבעה אנשי חצר משתמשין בעשרה התחתונים דלדידהו הוי בנחת ולבני עלייה בשלשול : נר מצוה בעשרה העליונים· הסמוכין לעלייה אנשי עלייה משתמשין בו שסמוכין הם לעלייה והוי לדידהו בנחת ולבני חצר בזריקה אבל בנסר נתון בין עשרה האמצעים שניהם אסורין בו דהוה לזה בזריקה ולזה בשלשול ורשות שניהם שולטת בהם: מתני' הנותן את עירובו בבית שער וכו'· בעירובי חצרות קאמר שמשפטם להיות מונחים בבית אחד מבתי החצר שהרי נעשה להתיר הבתים זה עם זה אבל בית שער אע"פ שיש להן ארבע מחיצות כיון שרבים עוברין לבתיהם דרך שם אין עליהם תורת בית אלא תורת חצר: והדר שם אינו אוסר· הדר שם בבית שער שבחצר אינו אוסר על בעל החצר ואין צריך שיתן חלקו בעירוב דהא לאו דירה היא כלל : בית התבן וכו'· אבל אם הניח עירובי חצירות בבית שבחצר שהוא מיוחד לאצור שם תבן או בהמותיו הרי זה עירוב שהרי ראויה לדירה הוא ובית מיקרי : והדר שם· בבית העשוי לתבן והוא עשוי מענפי אילנות ומקנים כלומר שאינה בית של קבע אפילו הכי בית מיקרי לכל דבר ומי שאוכל שם אוסר על בני חצר אע"פ שאינו ישן ושוכב שם דמקום פיתא גורם [דף עג·] והכי הלכתא : רבי יהודה אומר אם יש שם תפיסת יד של בעל הבית אינו אוסר· רוצה לומר יש לך בית קבוע בארבע מחיצות ואין רגל אחר דורסתו ואפילו הכי אינו אוסר מי שהוא דר בו כגון השוכר בית בחצר מבעל הבית שבחצר ויש לו למשכיר תפיסת יד באותו בית כגון שמצניע לשם סחורתו או מטלטליו שאין ניטלין בשבת אינו אוסר עליו בחצר מפני שהוא נראה כאכסנאי הואיל ועדיין יש לו תפיסה באותו בית שלא עקר עצמו משם אבל אם היו לו לבעה"ב כלים הנטלין בשבת אינו נקרא תפיסה שהרי יכול ליטלם בשבת ואין לו תפיסה שם כלל נמצא שכולה לשוכר הוא ולא למשכיר ומילתיה דרבי יהודה דברי הכל היא ואין חולק עליו ויש מן הרבנים שאומרים כי מה שאמרנו שאינו אוסר ה"מ כגון חצר שהיא כולה שלו ומשכיר הבתים שבה לאחרים והוא שוכן באחד מהן ויש לו תפיסת יד בכולן שאינן אוסרין עליו משום דדמו לאחין השותפין [דף עב:] שאוכלין על שלחן אביהם וישנים בבתיהם שאין צריכין עירוב כל אחד ואחד וה"מ בזמן שאין עמהן דיורין אחרים בחצר אבל אם יש שם דיורין בחצר ומוליכין עירובן אצל אחרים צריכין עירוב בכל אחד ואחד מגו דאסרי הני הני נמי אסרי והכא נמי כך אנו דנין בו דיקא נמי דקתני אינו אוסר עליו עליו הוא דאינו אוסר אבל על האחרים אוסר הא למדנו שאם יש שם דיורין אחרים אוסר עליהן וצריך לערב עמהן ואע"פ שבעל הבית [עירב] עמהם נמצא שכולם צריכין לערב בזמן שיש שם אחרים בחצר : גמ' משום עירוב· עירובי חצרות להתיר הבתים מזו לזו : משום. שתוף שתופי מבואות שלא יאסרו החצרות זו על זו תמיש המבוי המשותף ביניהם : ולא פליגי כאן שמסובין בבית· סומכין עליו משום עירוב לפי שעירובי חצרות משום דירות הוא דמערב להו לבית דירה כאילו כל בני הבתים דרין בו הלכך אי לא חזי לדירה לא מצי למישרי אבל שתוף לאו משום דירה דהא לאו בתים שייכי בה אלא חצרות הלכך לאו דירה בעינן אלא מקום המשתמר כגון חצר והוא הדין שגם (ט) מסובין בבית יכולין לעשות ממנו שתופי מבואות אבל מסובין בחצר אי אפשר להיות משום עירובי חצרות : דתניא עירובי חצרות בבית שבחצר· כלומר שני דברים בא ללמד· בבית· למעוטי בית שער ואכסדרה ומרפסת וחצרות ומבוי· שבחצר· למעוטי בית שבחצר אחרת : שתופי מבואות בחצר שבמבוי· בחצר לרבויי נמי בחצר וכל שכן בית שהוא שמור· שבמבוי· לאפוקי חצר שאינה פתוחה למבוי זה לפי שלזכר נעשה שידעו שאין מטלטלין במבוי אלא בשתוף (י) דאע"ג דשתופי מבוי ראוי לעשותו מיין אבל בפת כולי עלמא לא פליגי דיוצא בו : כגון יתד של מחרישה· אפי' אין לו לבעל הבית כלי חשוב אלא זה אלא יתד של מחרישה בלע"ז קביליא הוי תפיסת יד : דבר הניטל בשבת· אינו תפיסת יד ואוסר דאי בעי שקיל ושדי ליה לברא: יש לו טבל· שאינו ראוי לטלטל כל זמן שאינו מתוקן (כ) ותנן [ביצה לה:] אין מגביהין תרומות ומעשרות ביו"ט: עששית· של ברזל חתיכות גדולות שאין בהן תורת כלי שאם היו ספודין של מתכת אע"ג דמלאכתו לאיסור הוא הא קי"ל [שבת קכד·] דדבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ולצורך מקומו מותר לטלטלו : מתני' המניח את ביתו והלך וכו' הרי זה אוסר· דס"ל לר"מ דדירה בלא בעלים שמה דירה ור' יהודה ס"ל דלא שמה דירה ור' יוסי נמי ס"ל דלא שמה דירה מיהו נכרי אוסר שמא יבא בשבת ור"ש ס"ל דדירה בלא בעלים לא שמה דירה וכיון שהלך לשבות אצל בתו שבאותה העיר כבר נואש מבית דירה שיש לו בחצר זה וכיון שחשב וסלק עצמו משם שוב לא ימלך מזה ולא יחזור בו (ל) [צפניה ג] דשארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב וגו' אבל עכו"ם אוסר שיחזור בו דכתיב [תהלים קמד] אשר פיהם דבר שוא (מ) ודוקא נמי בישראל אצל בתו שאינו ירא מבעלה אפי' יכעוס עמו כי האשה עיקר הבית אבל הלך לשבות אצל בנו אסור שלא סילק דעתו משוב לביתו בשבת עצמו מפני שהיה מתיירא מתגרת אשת בנו : גמ' דוקא בתו· דעביד איניש דדייר אצל חתנו : אבל בנו· אין אדם מסיח דעתו מביתו לדור עם כלתו שמא תתקוטט וילא: כלבא· זכר : גורייתא· כלבתא נקבה כגון כלתו : מתני' בור שבין שתי חצרות וכו'· עומד בעובי הכותל המפסיק ביניהם חציו בזו וחציו בזו : אין ממלאין ממנו בשבת· לפי שזה ממלא מרשות חבירו אא"כ עשו לבור מחילה : בין (נ) מלמטן· תחת המים ואע"פ שאין יוצאין קני מחילה חוץ מן המים אלא טפח : בין מתוך אוגנו· אע"פ שאינה סמוכה למים אלא רחוקה מאד כלומר באמצע הבור או סמוך לפי הבור ובלבד שתהא בתוך אוגני הבור שתראה

גמ' *ת"ר אנשי חצר ואנשי עלייה ששכחו ולא עירבו אנשי חצר משתמשין בעשרה התחתונים ואנשי (א) עלייה משתמשין בעשרה העליונים כיצד זיז יוצא מן הכותל למטה מעשרה בני חצר משתמשין בו למעלה (ב) מי' בני עלייה משתמשין בו : מתני' *הנותן עירובו בבית שער אכסדרה א ומרפסת אין עירובו עירוב והדר שם אינו אוסר עליו בבית התבן בבית הבקר ובבית העצים ובבית האוצרות הרי זה עירוב והדר שם אוסר עליו רבי יהודה אומר אם יש (ה) עליו תפיסת יד של בעל הבית אינו אוסר עליו : גמ' אמר רב יהודה אמר *רב בני חבורה שהיו מסובין וקדש עליהם היום פת שעל השולחן סומכין עליה משום עירוב ואמרי לה משום שיתוף אמר *רבא ולא פליגי כאן שמסובין בבית כאן שמסובין בחצר דתניא עירובי חצרות בבית שבחצר ושיתופי מבוי בחצר שבמבוי : רבי יהודה אומר אם יש עליו תפיסת יד וכו' : היכי דמי תפיסת יד כגון חצרו של בן נינס פירוש בן נינס היה עשיר וכל בית שהיתה (ג) בחצרו היה לו בה סחורה ומיני פרקמטיא *ורבה בר *)חייא אמר אפי' יתד של מחרישה אמר רב נחמן הני דבי שמואל תאנו °דבר שניטל בשבת אוסר שאינו ניטל בשבת אינו אוסר תניא נמי הכי יש לו טבל ועששית וכל דבר שאינו ניטל בשבת אינו אוסר : מתני' ב המניח את ביתו והלך לשבות בעיר אחרת אחד נכרי ואחד ישראל אוסר דברי ר' מאיר רבי יהודה אומר אינו אוסר רבי יוסי אומר נכרי ב אוסר ישראל אינו אוסר שאין דרך ישראל לבוא בשבת ר' שמעון אומר אף המניח את ביתו והלך לשבות אצל בתו באותה העיר אינו אוסר שכבר (ג) הסיח מלבו : גמ' אמר רב הלכה כר' שמעון ודוקא אצל בתו אבל אצל בנו לא כדאמרי אינשי נבח בך כלבא עול נבח בך גורייתא פוק : מתני' ג בור שבין שתי חצרות אין ממלאין ממנו בשבת אא"כ עשו לו ג מחיצה גבוהה י' טפחים (ד) (ג) בין מלמעלה בין מלמטה בין מתוך אוגנו

אמר

*) בגמ' בר בר חנא

רש"י

גמ' בי' התחתונים· בכותל (ה) הבית: בחצר אנשי החצר משתמשין דלדידהו הוי תשמישו בנחת והוי כפתח ולבני עלייה בשלשול שישלשלו למטה : בי' עליונים· שהם מן תחת לעלייה אנשי עלייה משתמשין דסמוכין הם לבני עלייה והוי לדידהו כפתח ובני חצר אין יכולין להשתמש אלא ע"י זריקה שזורקין למעלה וכל היכא דהוי לזה תשמישו בנחת ולזה בקשה נותנין אותו לזה שתשמישו בנחת : זיז· דבר הבולט מן הכותל קרוי זיז : מתני' עירובו· עירובי חצירות : והדר שם· בבית שער שבחצר אינו אוסר על בעל החצר ואין צריך ליתן את הפת דלאו דירה הוא : והדר שם· אם השאיל בעל הבית בית התבן שלו לאחר לדור שם : אוסר עליו· בחצר הואיל ופתוח לחצר : אם יש שם תפיסת יד של בעל הבית· שיש (ו) מקום לבעל הבית בדירתו של זה שנותן שם את כליו להצניען : אינו אוסר עליו· דכל רשותא דחצר דידיה הוא כאילו דר עמו : גמ' בבית שבחצר· לאפוקי בית שבחצר אחרת : בחצר שבמבוי· לאפוקי חצר שאינה פתוחה לו: היה עשיר· ומשאיל בתים שבחצרו לאחרים והיו לו כלים בכולם: דבר הניטל בשבת· אינו תפיסת יד ואוסר דאי בעי שקיל ליה ושדי ליה אברא : מתני' הרי זה אוסר· דדירה בלא בעלים שמה דירה : אינו אוסר· דלא שמה דירה ורבי יוסי נמי ס"ל לא שמה דירה מיהו נכרי אוסר שמא יבא (ז) : הסיח· דירת ביתו מלבו : גמ' ודוקא בתו· דעביד איניש דדייר אצל חתנו אבל בנו אין אדם מסיח דעתו מביתו לדור אצל כלתו כי שמא תתקוטט ויצא : כלבא· זכר כגון חתנו : גורייתא· כגון כלתו : מתני' בור שבין שתי חצירות· חציו בזה וחציו בזה : אין ממלאין הימנו· שזה ממלא מרשות חבירו : (ח) בין מלמעלה בין מלמטה· מפרש בגמ' : בין מתוך אוגנו· אע"פ שאינה נוגעת במים דקל הוא שהקילו חכמים במים דאמרינן גוד אחית מחיצתא ובלבד שתהא בתוך אוגן הבור

שלטי הגבורים

א וכן אם נתנו אותו באכסדרה או במרפסת או בבית שער של חצר שהיא יציאה וביאה לבני החצר אינו עירוב שאינו מקום הראוי לדירה והדר שם אינו אוסר על בני החצר ואינו צריך לערב עמהם נתנו אותו בבית שער של יחיד שהיחיד נכנס ויוצא בו לביתו ה"ז עירוב שמקום הראוי לדירה (ס) והדר שם אינו אוסר שאם השכיר בעל הבית בית השער שלו לאחד שלא עירב עם בני המבוי הרי הוא כאילו הוא עצמו דר שם הואיל ויוצא ונכנס עליו כמבואר בקונטרס הראיות :

ב סמ"ג פסק כר' יהודה שם דאמר נכרי אינו אוסר והביא ראיות דגבי נכרי הלכה כר' יהודה ורבינו פסק דהנכרי אוסר שמא יבא בשבת ומיי' פסק בהלכות עירובין כרבינו וטור או"ח סימן שע"ח כתב כסמ"ג וכתב ומיהו אם בא בשבת אוסר:

לשון ריא"ז

אחד מבני המבוי שהניח את ביתו והלך לו לשבות אצל בתו אע"פ שהיה באותה העיר אינו אוסר על בני החצר בין שהיה נכרי בין ישראל שכבר הסיח דעתו מאותה דירה באותו שבת כד"א כשהלך אצל בתו אבל אם הלך לשבות אצל בנו לא הסיח דעתו מדירתו שמא יקפיד על כלתו ויחזור אצל דירתו והרי זה אוסר עליהן :

ג וכתבו מיי' וטור דה"ה אם עשו קורה רחבה ד' טפחים בפי הבור שמועיל כמו מחיצה ורבינו השמיט דין הקורה ולרש"י שרי במחיצה אפי' המחיצה למעלה בפי הבור בתוכו :

לשון ריא"ז

היתה הקורה רחבה ד' טפחים על פי הבור אע"פ שהיתה גבוהה אמרינן בה פי תקרה יורד וסותם וכאילו מחיצה מפסקת לכל הבור אבל אם לא היתה רחבה ד' אין אומרים פי תקרה יורד וסותם שאין מחיצות לפחות מד' כמבואר בקונ' הראיות :

המאור הקטן

מתני' בור שבין שתי חצרות . אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ר' יהודה [illegible] שמה בקיעה מש"ה נקט דר' יהודה ור' יוסי אע"פ שהיא מחיצה שהגדיים בוקעין בה: והא דפשיט ליה רב [לרב] שבלא שמחיצה תלויה מתרת במים דברי הכל היא למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה לת"ק אליבא דבית הלל וכדפירש רב הונא למעל' ע"פ הבור ואליבא דר' יהודה למעלה מן המים ושיהו ראשי הקני' משוקעים במים טפח מ"מ כולהו מחיצה תלוי' מתרת אית להו וכרב הונא נקטינן לקולא משו' דספיקא דרבנן היא:

עין משפט

א מיי' פרק א מהל' עירובין סמג עשין א טוש"ע או"ח סי' [שעב] [שעג] :
ב מיי' פרק ד מהל' עירובין סמג עשין א טוש"ע או"ח סי' שפג :
ג מיי' פט"ו מהלכות שבת ופ"ג מהלכות עירובין סמג עשין א טוש"ע או"ח סימן שעו :

הגהות הב"ח

[illegible]

[illegible] דליתי' דאפילו באותו העיר אינו אוסר וא"כ ה"ה נכרי אע"פ שדרך נכרי לבא בשבת מ"מ לא גרע מישראל באותה העיר ע"ז קאמר הרר"י דליתי' דבנכרי מודה ר"ש . וצ"ע דלעיל כתב הרר"י [illegible] אסר עליהו היכא דליתיה ואפשר לומר דכאן מיירי שהלך הנכרי באותה העיר עצמה בגוונא דמיירי בי' ר"ש ודוחק . וגם אין לומר דהרר"י מחלק בין סי' הנכרי מהלך יום א' או יותר כדאיתא בסימן שע"א [illegible] דעה א' דהו"ל לפרש ולא לסתום ותו דמי הכריחו לזה לכן נראה דר"ל סהר"י דבישראל הוא דאינו אוסר אפילו בא אח"כ בשבת עצמו כדאיתא בטו"ע שם סעיף ב' ודייקא מתניתין הכא דקתני שכבר הסיח [illegible] אפילו בא עכשיו שפיר דמי ע"ז קאמר דבנכרי אינו כן לפי שלא הסיח מלבו מתחילה מש"ה אם בא בשבת אוסר כדלעיל להדיא וכטו"ע סימן שמ"ג ע"ש במ"א : במשנה ד"ה אין ממלאין וכו' אע"פ שאינה

[illegible] כהפסקה ורשב"ג בא להשמיענו דהאי מתוך אוגנו דקא פרי תנא קמא ב"ה הוא ולא ב"ש ור' יהודה פליג ואמר דכיון דס"ל [illegible] מחילה תלויה מתרת במים לא בעי' שתכנס המחילה בתוך אוגני הבור ואע"פ שהיא למעלה מחוליית הבור שאינה נוגעת כלל לחוליית [illegible] מועיל דזהו כותל המפסקת בין החצרות אע"פ שהוא גבוה מאד מחוליית הבור ורוחב הבור יותר מעובי הכותל ונשאר מרוח [illegible] מצד זה וכן מרוח השני (א) ומסתמא רוחב הכותל (ב) ד' טפחים ואמרינן קורה ארבעה מתרת במים אע"פ שאינה מתרת (בחורבה) [בחורבה] וא"ת למה לי ד' אפילו נר מצוה

אמר רשב"ג ב"ש אומרים מלמטה ובית הלל אומרים מלמעלה א"ר יהודה לא תהא מחיצה גדולה מן הכותל שביניהם: גמ' אמר רב הונא למטה למטה ממש למעלה למעלה ממש וזה וזה בבור ורב יהודה אמר למטה למטה מן המים כלומר יהיו הקנים משוקעין למטה מן המים ט' טפחים ונראים ראשי הקנים למעלה מן המים טפח · למעלה למעלה מן המים ט' טפחים וצריך לשקוע מחיצת הקנים בתוך המים טפח שלא יהא זה דולה מרשות זה ולא יהא זה דולה מרשות זה וסוגיין א כרב יהודה: מתני' *אמת המים [דף פו.] שהיא עוברת בחצר אין ממלאין ממנה בשבת אלא אם כן עשו לה מחיצה גבוהה עשרה טפחים בכניסה וביציאה רבי

[illegible] כמו שפירשו שהרי אין אנו [illegible] בעירבוב המים מתרץ בגמרא [illegible] על פי שאין אנו חוששין למים [illegible] מתערבין צריכין אנו לחוש שלא ילך [illegible] דלי לחלק חבירו וקים (ג) לרבנן [illegible] דאין דלי מהלך יותר מד' טפחים [illegible] מחיצות של קנים שאינן רחבות [illegible] בגמרא שצריך לשקוע ראשי [illegible] קנים תחת המים טפח כדי שלא [illegible] הבור הדלי לחלק חבירו: גמ' למטה · [illegible] דקאמרי ב"ש: למטה ממש · סמוך [illegible] למים ואין צריכין ראשי הקנים ליגע [illegible] במים אבל סמוך לשפתו העליונה לא [illegible] מהני מידי: למעלה · דקאמרי ב"ה: [illegible] למעלה ממש · סמוך לשפתו העליונה [illegible] אם ירצה דיו בכך: וזה וזה בבור · [illegible] [אפי' לב"ה] צריך שתהא כל מחיצה [illegible] עשרה מאוגן הבור ולפנים: ורב [illegible] יהודה אומר וכו' · מפורש בהלכות [illegible] ז"ל וסוגיין כרב יהודה אע"ג דתלמיד דרב הונא הוא דהא הזינא [illegible] מ' דר' חייא קאי כוותיה שאומר שצריך [א] שירא ראשי הקנים [illegible] מים טפח [ב] ורב נחמן אמר רבה בר אבוה [דף פו:] קורה ארבעה מתיר במים ואע"ג דקי"ל דקל הוא שהקלו חכמים במים אפי' הכי [illegible] אין במחיצות קנים שיראו ראשי קנים מלמעלה טפח כדי שלא יצא הדלי לחלק חבירו חוץ למחיצה או שתכנס טפח למטה מן המים מהאי [illegible] טעמא דפריסנא ולא משום עירוב מים [ג] ואם יעשה מחילת אבנים או קורה על שפת הבור מלמעלה לא תתיר אלא בקורה ד' כי היכי דלא [illegible] ליזיל דלי לאידך גיסא ומייתי ממים שהגיעו לחלק חברו וקים להו לרבנן דאין דלי מהלך יותר מד' טפחים והא דקי"ל דקל הוא שהקלו [illegible] חכמים במים מיירי בענין דליכא למיחש לדלי שילך לחלק חברו כגון שהיה הבור רחב הרבה שישאר חוץ לעובי המחיצה שעליו הרבה מכל [illegible] צד או כגון (ד) אמת המים העוברת בחצר דליכא למיחש דלמא אזיל דלי לאידך גיסא וא"ת אכתי מה תיקן הרי"ף ז"ל במים שתחת הקורה [illegible] עצמה שחלק שניהם שוה בו וי"ל דכיון דס"ל דבדרבנן [יש] ברירה אמרי' כל אחד ואחד מדידיה קא ממלא אבל אם ידלה ממה שאחר המחיצה [illegible] שניכר לכל שהגיע לחלק חבירו בזה צריך לחוש לדברי הכל ולהכי מצרכינן קורה ד' למחיצה שאינה נוגעת כלל במים וא"ת לא ליעביד מחיצה [illegible] כלל ונאמר ברירה בכל הבור שלו הא לא איפשר בלא מחיצה שהרי רשות שניהם שולטת בו ואוסרים זה את זה כיון שלא עירבו על כן צריך [illegible] להפסיק ביניהם ואכתי צריך עיון דהא בגזוזטרא לקמן [דף פז:] חזינן שניתרת במחילה שאין בעבייה ד' טפחים ולא חיישינן (ה) דילמא אזיל דלי [illegible] לברא: מתני' אמת המים העוברת בחצר וכו' · ואפי' ברה"י נחשבת לכרמלית כיון שבאה מכח כרמלית דזהו הנהר שנמשכת ממנו ולעולם [illegible] אסור למלאות ממנה עד שיעשה לה מחיצה בתוך אוגניה על פני רחבה בכניסתה לחצר וביציאתה מן החצר שיהא ניכר שבשבילה נעשית [illegible] אבל מחילת החצר שהיא תלויה וגבוהה מן האמה העוברת אינה מועילה אע"ג דקי"ל דמחילה תלויה מתרת מדקאמר [דף פו:] בין בתוך אוגנו [illegible] ה"מ היכא דנראית מחילה שנעשית בשביל המים אבל כי האי מחילה שנעשית בשביל החצר אינו מהני למים ואפי' לא נפרצה החצר אלא בפחות [illegible] מעשר צריך מחילה (ו) כיון שעמוקה י' ורחבה ד' דמי ליס והא דאמרינן בפ"ק [דף יב:] בלשון ים שנכנס לחצר וכו' בד"א שנפרצה ביתר [illegible] מי' אבל בפחות מי' אינו צריך כלום ל"ק דהתם מיירי (ז) בשאינה עמוקה י' דכארעא סמיכתא היא כלומר ואינה חולקת רשות לעצמה: רבי

רש"י

הבור שתראה כהפסקה: מן הכותל שביניהם שמפסיק בין החצירות ומפסקת על פני הבור ואע"פ שאינה נכנסת תוך אוגנו: גמ' למטה: דקאמרי בית שמאי למטה ממש סמוך למים ואין צריכין ראשי קנים ליגע במים: למעלה: דקאמרי ב"ה למעלה ממש סמוך לשפתו מלמעלה אם ירצה דיו בכך: וזה וזה · בבור צריך שתהא כל מחיצות עשרה מאוגן הבור ולפנים: ורב יהודה אמר · למטה דבית שמאי למטה מן המים שתהא תחובה בקרקעית הבור למעלה דב"ה למעלה מן המים ובהא מקילי' שאין צריכין (א) ליגע הקנים במים אבל למעלה ממש לא מעלה דרב יהודה [הוא] מפה דרב הונא: שישקעו ראשי הקנים · התחתונים: מתני' אמת המים · אפי' ברשות היחיד כרמלית הוא: עשו לה מחילה: בתוך אוגניה על פני רוחבה שהוא ניכר שבשביל המים נעשית (ב) ומחילת החצר התלויה ועוברת על גבה אינה מועלת לה ואע"ג דמחילה תלויה מתרת במים ה"מ היכא דנראית מחילה שנעשית בשביל המים כגון גזוזטרא דמתני' וכגון מחילה שבתוך הבור: באמה של אובל · שם העיר והיתה עוברת בתוך החצרות וממלאין הימנה בחצרות דמהני לה מחילות כותל בחצר התלויה עליה ורבי יהודה לטעמיה דפליג

[illegible] מחילה תלויה ממש דדוקא בבור שבין ב' חצירות מצריך רב יהודה שיקוע ראשי [illegible] שלא יוליך הדלי לרשות חבירו לשאוב מים אבל בבית הכסא מודים דלא בעיא שיקוע דעדיף [illegible] במים: אמת המים שעוברת בחצר אין ממלאין ממנה בשבת אא"כ עשו לה [illegible] רבי יהודה אומר כותל שעל גבה תדון משום מחילה א"ר יהודה מעשה באמה של [illegible] על פי זקנים אמרו לו מפני שלא היה בה כשיעור: תנו רבנן עשו לה מחילה [illegible] ביציאה ולא עשו לה בכניסה אין ממלאין ממנה אלא אם כן עשו לה מחילה גבוהה עשרה בכניסה ויציאה:

תלויה אזלינן לקולא מאחר דרחב ד' טפחים. ואין נראה כן מדברי הרי"ף בסמוך גבי אמת [illegible] עוברת בחצר כו' דמשמע להדיא מדבריו שכתב פי' מחילה של אמת המים כו' עד כמחילה של בו [illegible] להדיא שפוסק כרבנן דפליגי עליה דר' יהודה בהא גם בעל המאור כתב בפירוש דלא קי"ל במחיצות [illegible] רבים וכ"כ הרמב"ם בפי' המשניות דאין הלכה כר' יהודה וכן הטור בסימן שע"ו כתב להדיא [illegible] עשויה לכך להתיר למלאות אלמא שפוסק דלא כר' יהודה וכן נראה עיקר שכן פסקו התוס' בדף [illegible] קל הוא שהקילו חכמים במים וכן הסמ"ג וכן ר"י בני"ב חי"ז וכן באגודה ובהגהות מיי' [illegible] ד"ה שבת וכ"כ הרא"ש כלשון התוס' בזה ע"ש. אלא שהסמ"ג כתב בפ"ג דה"ע הלכה כ"ב [illegible] ויראה לי שהמחילה י' בזמן שהיא רחבה ד' מותרת לד"ה מן הטעם הזה שאין הדלי הולך יותר מד' [illegible]

[illegible] פי תקרה יורד וסותם במחילה עכ"ל וצ"ע אם נאמר דשאר הפוסקים שהבאתי מודים לו דלכאורה יראה דפליגי עליה וס"ל דמחילה לא מהני כלל אא"כ היא עשויה תוך [illegible] למלאות אבל מחילה אינו היכר לגמרי ואע"פ שהיא רחבה ד' לא מהני: (ג) כ"ב להו: (ד) כ"ב ותימה דהא בסמוך כתב הרי"ף גבי אמת המים שצריך ג"כ שיקוע כמו מחילה [illegible] נמי לא תועיל מחילה תלויה כו': (ה) כ"ב ומ"ש ב"י בסימן שע"ו על דבריו אלה וז"ל ונראה דשאני גזוזטרא דכי אזיל דלי לברא לא אזיל לרשות אדם אחר עכ"ל וקשה לעי"ד דאדרבה [illegible] מכרמלית. ולי נראה משום דגבי גזוזטרא לרוב פעמים היא עשויה על המים שהם עמוקים יותר מי' טפחים שהוא מקום פטור ואין צריך גזוזטרא אלא משום גזירה אטו שאינן עמוקי [illegible] לעולם יש איסור ודאי דאזיל דלי לחצר ואמה מעורבת עיין בתוס' פרק הזורק ופ' כיצד משתתפין: (ו) נ"ל דכיון: (ז) כ"ב וכה"ג כתב בעל מגדול עוז בשם הר"ם הגרפתי ורבותינו [illegible] ומשם הראב"ד אבל בהשגות הראב"ד פט"ו מה"ש כתב פירוש אחר לחלק בין אמת המים העוברת בחצר ובין לשון הים שהמים מתעכבים ועומדים בחצר וע"ש וגם בדברי הרמב"ם [illegible]

הגהות מאי"ן [illegible]

חדושי מהרמ"ז

הגהות חו"י

[illegible]

מלחמת ה'

כתב הרי"ף ז"ל סוגיין כרב יהודה וכו' דכיון דסוגיא לה מקום חשוב אמרינן פי [illegible] אמר הכותב אין ספק שסוגיא זאת מפורשת היא כרב יהודה ממתניתא דיעקב [illegible] כה מממיה דרבי חייא ואע"ג דרב יהודה גופיה אמרה כיון דהא דרב יהודה [illegible] כוותיה קיימא לן דתנאי קיימו כוותיה ורב הונא משמיה דנפשיה פליג עליה ולא [illegible] דכי טבלא קל הוא שהקלו חכמים במים ודאי לא מכרעא כרב הונא שהרי אף מתניתו [illegible] היא וקל הוא שהקלו חכמים במים דאי לא תימא הכי קשיא דרב אדרב דהא איהו [illegible] צריך שיראו ראשי קנים למעלה מן המים טפח וכן זו שאמרו בקורה ארבעה שמתרת [illegible] בחורבה היא מתרת דלאו מחילה תלויה היא אלא קרוי הוא כיון דיש לה ארבעה [illegible] שפי' בעל המאור ומה שטעו בה שקל הוא שהקלו חכמים במים משום דלא חייסינן [illegible] ומייתי ממיא דעריבי (מ) אף רב יהודה מודה בה דהא ראשי קנים משוקעים במים [illegible] הוא ממיא דעריבי ומעיקרא הכי אקשינן לרב יהודה דבעי מחילה בתוך המים כי היכי

המאור הקטן

וזה שכתב הרי"ף ז"ל סוגיין כרב יהודה אנן לאו הכי חזינן ואי משום הא דתאני יעקב [illegible] ליה לרב יהודה כיון דאסיקנא קל הוא שהקלו חכמים במים לקולא נקטינן לבר מטעמי [illegible] דשרי אף בכותל תלויה משום דרבים פליגי ליה ולא קי"ל במחיצות כר' יהודה במקום רבים [illegible] תלויה בדאורייתא בין בסוכה בין בשבת כגון סדינין פרוסים על העמודים ברשות הרבים [illegible] מחיצה תלויה ולא עבדינן בה עובדא: וקורה ד' מתרת בין בחורבה בין במים דכיון [illegible] חשוב אמרי' פי תקרה יורד וסותם ובהא כ"ע מודו ואמה של אבל שהיו ממלאין ממנה [illegible] שלא היה בעומקה עשרה או שלא היה ברחבה ד' שאין מים נעשין רשות לעצמן בפחות [illegible] ורחב ד' ואם עוברין ברשות הרבים דינן כרשות הרבים כדתנן בהזורק אם היה רקק מים [illegible] מהלכת בו חייב וכמה הוא רקק מים פחות מי' טפחים אלמא מים שאין עמוקין עשרה אינן [illegible] וכן כשעוברין בחצר דינן כרשות היחיד: והא דתניא אמת המים שעוברת בין החלונות [illegible] שעוברת במבוי או בחצר וקס"ד שחלונות הבתים מכאן ומכאן פתוחות לה למלאת הימנה [illegible] מן החלונות לתוכה והוינא בה במאי עסקינן הא דקתני פחות משלשה אילימא באמת המים [illegible]

[illegible] הוי כרמלית ואסיר אלא הא דאמר רב דימי אין כרמלית פחותה מד' לימא כרשב"ג אמרה לשמעתיה אלא באגפיה ולהחליף כלומר לעולם בשיש באמת המים (כ) ג' אבל [illegible] המים והוא סומך אותו באגפיה ואח"כ מעלהו מאגפיה לבית אן לעלייה (ל) הרי הוא כמחליף מכרמלית לרשות היחיד דרך מקום פטור ולת"ק לא הוי מקום פטור אלא פחות [illegible] פטור ומ"מ בין לת"ק בין לרשב"ג מותר להחליף מכרמלית לרשות היחיד דרך מקום פטור והא כי אתא רב דימי א"ר יוחנן וכו' ואסיקנא ההיא זעירי אמרה משמיה דר' יוחנן [illegible] המים גופה ודרב דימי דאמר אין כרמלית פחותה מד' תנאי היא ושמעתיה כרשב"ג אולא ואקשי' עליה דזעירי דמוקים לה באמת המים גופה למה הוא מקום פטור למר כד [illegible]

ר' יהודה אומר כותל וכו' · רבי יהודה לטעמיה דאמר [דף פו:] בבור שבין שתי חצרות דלא בעי מחיצה הנעשית לשם הפלגת מים ומביא סיוע לדבריו מאמה של אובל שם עיר והיתה עוברת בין החצרות והיו ממלאין ממנה מן החצרות ולא היתה שם אלא מחיצת (ג) הכותל העוברת תחתיו האמה: אמרו לו מפני שלא היה בו כשיעור · כרמלית דזהו גבוהה י' ורחבה ד' דומיא דים ואז נעשין רשות לעצמן ואפי' ברה"ר הם כרמלית אבל בפחות מעומק י' או אפי' עומק י' כיון שאין ברחבה ד' אם עוברת ברה"ר דין רה"ר יש להם כדתנן

נר מצוה

°רבי יהודה אומר כותל שעל גבה תידון משום מחיצה א"ר יהודה מעשה באמת המים שלא אובל שהיו ממלאין ממנה מים על פי זקנים בשבת אמרו לו מפני שלא היה בה כשיעור: גמ' תנו רבנן עשו לה מחיצה בכניסה ולא עשו לה מחיצה ביציאה ביציאה ולא בכניסה אין ממלאין ממנה אלא אם כן עשו לה מחיצה גבוהה עשרה טפחים בכניסה וביציאה: רבי יהודה אומר כותל שעל גבה תידון משום מחיצה · א"ר יהודה מעשה באמה של אובל שהיתה מביאה מים מאובל לצפורי והיו ממלאין ממנה (א) על פי זקנים בשבת אמרו לו משם ראיה [א] שמא לא היתה עמוקה עשרה ורחבה ארבעה פירוש מחיצה של אמת המים צריכה להיות משוקעת בתוך אמת המים כדי שתחלוק בין המים שברה"ר למים שברשות היחיד כמחיצה של בור שצריכה להיות משוקעת בתוכו לחלוק בין רשותו לרשות חבירו: מתני' *גזוזטרא[דף פז:] א שהיא למעלה מן המים אין ממלאין ממנה בשבת אלא א"כ עשו לה מחיצה גבוהה עשרה טפחים בין מלמעלה ובין מלמטה וכן שתי גזוזטראות זו למעלה מזו עשו לעליונה ולא עשו לתחתונה שתיהן אסורות עד שיערבו: גמ' *אמר *רבי אבא אמר רב הונא לא תימא למלאות הוא דשרי[דף פח.] אבל לשפוך אסור אלא אפילו לשפוך נמי שרי אמר רב שיזבי פשיטא היינו עוקה מהו דתימא התם תיימי מיא הכא לא תיימי מיא קמ"ל: וכן ב' גזוזטראות וכו': אמר רב הונא* לא שנו אלא ב בסמוכה אבל[ג] במופלגת אפי' גבוה עשרה טפחים עליונה מותרת: מתני' חצר אשהיא פחותה מארבע אמות אין שופכין[דף פח.] לתוכה מים בשבת אא"כ עשו לה עוקה שהיא מחזקת סאתים מן הנקב ולמטה בין מבפנים ובין מבחוץ אלא שמבחוץ צריך לקמור ומבפנים אין צריך לקמור

רש"י

נמי אבור: שלא היה בה כשיעור · כרמלית שלא היה עומק י' או שלא היה רוחב ארבע שאין המים נעשים רשות לעצמן בפחות מעומק י' ורוחב ד' להחשב כרמלית אך הם בטלים לרשות שהם בתוכו אם רה"ר או רה"י כדאמרי' במסכת שבת בפ' הזורק: גמ' עשו לה (ב) בכניסה וכו' · עשו בכניסה ולא ביציאה לא מהני מידי דהא מחוברת למי' שחוץ לחצר ביציאתו ונעשית הכל כרמלית [אבל כי עשו בכניסה וביציאה אינה כרמלית] ודומין כמו שמתחילין בחצר זו: [לא היתה] עמוקה עשרה · או לא היתה רחבה ארבע' ולכך לא חשיבה רשות לנפשה: מתני' גזוזטרא · כעין דף הבולט על פני המים: אלא א"כ עשו' מחיצה כל סביבותיהן או סביב הנקב ד' על ד' החקוק באמצעיתה דאמרינן גוד אחית להכשיר אע"פ שהיא תלויה: בין מלמטה · מחוברת לגזוזטרא מתחתיה: זו למעלה מזו · אפי' זו שלא כנגד זו: [גמ' אבל לשפוך אסור שהנהר מוליך השופכין חוץ למחיצות הגזוזטרא: התם גבי עוקה תיימי מיא עשויין לכלות ולבלוע בקרקע]:
כד"א

בהזורק (דף ק:) הזורק ד' אמות בים פטור דכרמלית היא ואם היה רקק מים ורה"ר מהלכת בו חייב דרה"ר הוא וכמה הוא רקק מים פחות מי' טפחים אלמא מים שאינם עמוקים י' אינן חולקין רשות לעצמן וכי הוו כמי בחצר הוו להו רה"י ואם עשו לה בכניסה ולא ביציאה כיון שהוא דומה לים שהוא עמוק י' ורחב ד' לא מהני מידי דהא מחוברת למים שהוא חוץ לחצר (ד) וביציאתה לחוץ נעשה הכל כרמלית: גמ' ת"ר עשו לה מחיצה בכניסה ולא ביציאה · לא מהני מידי דהא מחוברת למים שחוץ לחצר ונעשה הכל כרמלית: שמא אין בעומקה י' ורחבה ד' · כלומר [שלא] היתה עמוקה י' אע"פ שרחבה ד' או לא היתה רחבה ד' אע"פ שהיתה עמוקה י' דלא חשיב בפחות מד' למיהוי רשותא לנפשיה: מתני' גזוזטרא שהיא למעלה מן המים · גזוזטרא קורות שיוצאות חוץ לעליות הספינה ומסככים אותן הקורות בנסרים ומניחין באותה התקרה נקב ד' טפחים על ד' טפחים שדולים בה מים מן הים ושופכין לתוכה שופכין · וקמ"ל מתני' שאין מותר לדלות דרך אותה ארובה בשבת מן הים אע"פ שהתקרה רחבה מכל לדדי הארובה יותר מי' דס"ל לתנא דמתני' דלא אמרינן כוף וגוד אלא גוד לחודיה כגון שעשו מחיצה סביבותיה אע"פ שאינה נוגעת במים אבל שנאמר כוף וגוד בגזוזטרא עצמה לא אמרי': בין מלמעל' בין מלמטה · בין מלמעלה כלומר שהמחיצות אינן כל כך ארוכות מן התקרה עד הים בין מלמטה שעשו כמין כורת שעשו לה לשם מחיצות ונתנוהו סמוך לים אבל אינו מגיע לתקרה ואפ"ה מתיר לדלות דרך אותה ארובה שסביבה עשו בנסרים כמין כורת: וכן שתי גזוזטראות זו למעלה מזו · כלומר שיש בספינה עליות רבות זו למעלה מזו ובכל עלייה ועלייה מוציאים קורות ומקרין אותן בנסרים ומניחין ארובה בכל תקרה ותקרה ואם עשו לעליונה כמין כורת או כמין תיבה מרובעת ולא עשו לתחתונה ורולה *) התחתונה למלאות בשבת דרך אותה ארובה העשויה במחילות כמין כורת או כמין תיבה מרובעת אסור אם לא עירבו מע"ש זו עם זו לפי שאוסרים זו את זו (א) דמיירי שאין בני התחתונה דרך עליונה למלאות בדרך אותה ארובה וכ"ש שהתחתונה אסורה למלאות בנקב שלה שהרי אין לה מחיצות כלל ומרה"י לכרמלית קא מטלטל א"נ מכרמלית לרה"י קא ממלא אבל אם עשו בני התחתונה מחיצות לארובה שלהם שתיהם מותרות בלא עירוב דכיון שעשתה תחתונה כמי לעצמה נמלא גלי דעתה תחתונה דסלוקי סליקא נפשה מעליונה כלומר שבטלה ומחלה זכותה שהיתה לה להשתמש בעליונה: גמ' לא תימא למלאות הוא דשרי אבל לשפוך אסור. מפני שהנהר מוליך שופכיו חוץ למחילת הגזוזטרא: פשיטא · (ה) דהיינו עוקה דתנן במתניתין [דף פח:] חצר שפחותה מד' אמות אין שופכין לתוכה מים בשבת אלא א"כ עשו לה עוקה דהיינו גומא מחזקת סאתים ותני עלה אע"פ שנתמלאת העוקה מבעוד יום שופכין לה בשבת ואע"פ שהמים יולאין הימנה לרה"ר: מהו דתימא התם תיימי מיא · המים עשויין להבלע בקרקע הילכך כי שפיך אדעתא דליבלעו בדוכתייהו קא שפיך ואי נפקו לבר לאו מחשבתו להכי הואי ולא נתקיימה מחשבתו ואיסורא ממש ליכא דהא ברה"י קא שפיך אבל הכא דמידע ידע דודאי נפקי ולא תיימי אימא דהוי אסור קמ"ל דאפי' לשפוך נמי שרי דמה שיולא לחוץ אינו חושש עליו ואינו נהנה ממנו אבל חצר הפחותה מד' אמות [ניחא ליה דליפוק לבר שלא ילכלך חצרו הלכך בעי עוקה] דניחא ליה דליבלעו בעוקה: מתני' חצר שהיא פחותה מד' אמות אין שופכין לתוכה מים בשבת· מפרש בגמרא טעמא כיון שהחצר כל כך צר וקצר מתקלקל החצר בטיט אם ישפוך לתוכה כל אותן המים שהוא רוחץ בהן ידיו וכלי תשמישיו ולפי שהוא חס על קלקול חצרו גזרינן שמא ישפכם לרשות הרבים ומשום הכי אנו מצריכין לו שיעשה עוקה כלומר חפירה בקרקע שתחזיק סאתים מים ומשליך שם כל שופכין שלו ואינו צריך להשליך מימיו לרה"ר: מן הנקב ולמטה · כלומר כ"כ תהיה גדולה שתחזיק סאתים מים קודם שיגיעו המים אל הנקב העשוי לה על שפתה כדי שילאו ממנה המים לרה"ר ולא שיהיה הנקב לגמרי סמוך לקרקע העוקה שא"כ תיכף שישפך לתוכה חצי קב מים ילא לחוץ מכחו ואנו רוצים שיתעכבו שם כל שופכיו כל יום השבת ויתבלעו במקומם או שינוחו שם קלת משא"כ כשהנקב מלמטה לגמרי וא"ת כיון שהעוקה מלאה בסאתים ונתמלא מע"ש היאך ישפוך שופכיו שם בשבת י"ל שבע"ש לא ישפוך שם כלל שהרי יכול להוליאם לרה"ר ולזורקם שם נמלא שבעוקה אין שם מים כלל ושופכין שלו יחזיק אותם העוקה שלו ואפילו אם תמלא לומר שהיא מלאה אפ"ה מותר לשפוך בה ואע"פ שילאו ממנה המים לרה"ר דכיון שיש לה עוקה מוכנת לקבל קלת משופכיו נמלא שבשעת זריקתו שם יעשו הנאה אותן המים תחלה בעוקה קודם שילאו לרה"ר ולא משכחת לעולם דאיכא איסורא דאורייתא (ו) דכיון דמילתא דלא שכיחא היא שתהא מלאה מע"ש כיון שיכול לשפכן לרה"ר ואי נמי נתמלאה אפשר שנתבלעו במקומם וא"כ שיכול להשליך (ז) קלת משופכיו בחצר וקלתם בעוקה לא גזרו חכמים בכך והתירו לשפוך שופכיו שם בעוקה אע"פ שנתמלאה מע"ש ומש"ה נקט סאתים (ח) (לפרקים) משום דקים להו לרבנן שאדם עשוי להסתפק סאתים מים בכל יום אפי' אדם פחות ומי שדירתו כ"כ קלרה שאין לו חלר ד' אמות מאותם שאין להן בני בית רבים הוא ודי

*) נ"א העליונה

המאור הקטן

איה ליה כיון שהאמה היא באה מן האגם הגדול שהוא כרמלית בלא ספק תהא זו האמה כחורי כרמלית ותיתסר אפילו בפחות מג' דקס"ד חורי כרמלית ככרמלית כשם שחורי רשות היחיד כרשות היחיד ומהדרינן אין חורין לכרמלית לפי שרשות דרבנן היא ולא נתנו לה חורין ורב אשי אוקמה במופלגת זו האמה מן האגם שבאה היטנו כיון שהפליגוה והפרישוה ממנה אינה נעשית כחורי כרמ' רבינא אמר כגון דעבדו לה ד' נפקי אפומה אלו החלונות שאמרו בברייתא שהאמה עוברת ביניהם אין חלונות הבתים אלא חלונות למוצאי מים הם כגון שעשו לה ב' קונדיסין בכניסת האמה ושתים ביציאתה שיהיו המים באין ויוצאין דרך שם ולא יהא ביניהן הפרש ג' ולכך נקראו נפקי שהמים יוצאין דרך שם והם משלימות לד' מחיצות ואזדו לטעמייהו רבנן ורשב"ג בתורת לבוד כדאיתא בפירקא קמא בקורה היוצאה מכותל זה ואינה נוגעת בכותל אחר ואהדין שנויא דרבינא סמכינן משום דבתרא הוא ולא מצטרכינן לשנויי דחיקי דלעיל לחלופי דרב דימי לזעירי ולא לאיפלוגי בהא מילתא בין רשויות דאורייתא לרשויות דרבנן ואדרבה רשויות דרבנן אשכחן דחטירי (ל) כה"ג כדאמרן לעיל (מ) לשמואל ברשויות דרבנן עשו חכמים חיזוק לדבריהם יותר משל תורה ולפי דעתנו אין דברי הרי"ף נכונים בזה במה שכתב בפרק

מלחמת ה'

היכי דלא ליזיל דלי וליתי משל זה לזה הכא גבי קורה הא קא אזיל דלי להך גיסא דהרבעה ומייתי ופריק קא הוא שהקלו חכמים במים וכל דלא מייתי בהדיא משל חבירו אע"ג דמייתי ממיא דעריבי בהיכר כל דהו סגי והיכר מחילת קנים לרב יהודה בטפח בתוך המים דאי ליכא הא אזיל דלי ומייתי משל חבירו ממש ושל קורה ארבעה כיון דלא אזיל דלי לתוך של חבירו להדיא וכיון דס' תקרה יורד וסותם אף בלמעלה מן המים מותרת שכן בחורבה מותרת ואע"פ שאין מחילה תלויה מתרת בה כלל תדע דהא מייתינן לה מפשטיה דרב לרבי טבלא ורב כרבי יהודה סבירא ליה כדפרישית אבל רש"י ז"ל כתב בכאן דברים מתמיהין שהוא פי' קורה ארבעה מתרת בחורבה לטלטל תחתיה דאמרינן שני הודיה יורדין וסותמין וסבר לה כר' ישמעאל בר' יוסי דאמר מחילה תלויה מתרת ולית הלכתא כותיה ולהכי נקט ארבעה דכי אמרת שתי הודיה יורדין וסותמין יהא בין חלל המחילות ארבעה דמחילה העשויה לפחות מחלל ארבעה אינה מחילה וקורה ארבעה מתרת במים בבור שבין שתי חצרות ונותנה על רחבה באמצע הבור ומקשינן הותי קורה מיהת הא עריבי מיא ורב יהודה היכר מחילה בעי אלא קל הוא שהקלו חכמים במים וליתא לדרב יהודה אלא כדרב הונא כל אלו דברי הרב ז"ל והם דברים סותרים זה את זה דאי כרבי ישמעאל ברבי יוסי סבירא להו למה לי קורה ארבעה במים (נ) והלא אין אתה צריך אלא לחודה שאחד שיהא יורד וסותם להפסיק בבור שבין שתי חצרות ועוד היאך הקשינו מזו לרב יהודה דבעי היכר מחילה

עריבי במיא והלא לדברי האומר מחילה תלויה מתרת בכל מקום לא חיישינן לאיערובי מים שאפילו הכותל שביניהם מפסיק כרבי יהודה ורב הונא ורב יהודה לתנא קמא קא אמרי ועוד דהא לקמן בפרק כל גגות העיר קמי' ליה לרב יהודה דאמר קורה ארבעה מתרת בחורבה כדרב דאמר אכסדרה בבקעה מותרת לטלטל תחתיה ובעשר אמות ומשום דפי תקרה יורד וסותם ורב הכא והתם לא סבר כרבי ישמעאל בר' יוסי אלא ודאי מחילה תלויה לחוד ופי תקרה יורד וסותם לחוד ולא משכחת פלוגתא לתנאי בפי תקרה כלל וכבר בעל המאור ז"ל מודה בזה ומעתה דבר ברור הוא שהלכה כרב יהודה וסוגיין כוותיה כמו שכתוב בהלכות:

א (ט) וכן בית הכסא שעל פני המים מותר (י) בהאי גוונא על ידי מחילה תלויה ובלבד שתהא עשויה להתיר כגון שיתכרנה למטה סביב אבל אם עשאה לצניעות כגון שעשאה למעלה לא ואם עשה דף שתפול הצואה עליו קודם שיפול למים אין צריך מחיצות דה"ל כחו בכרמלית ושרי אבל בית הכסא בולט חוץ לחומת העיר ונופלת בתפירה שהיא כרמלית אינו מותר ע"י מחילה תלויה שלא התירו אותה אלא במים אבל ע"י דף שרי דכחו שרי בכרמלית: לשון ריא"ז
ב ונראה בעיני שאם היה אויר ביניהם ג' טפחים יכולין להחלק ולערב אלו לעצמן ואלו לעצמן שהרי הן כאילו יש מחילות ביניהם ואין אחת אוסרת על חברתה אע"פ שאין אחת גבוהה מחברתה י' טפחים הואיל ולא עשו המחילה בשותפות ואם (כ) עשו לערב כאחת מערבין הואיל ואין אויר ביניהם ארבע' טפחי': היה ביניהם אויר ד' טפחים אע"פ שאין אחת גבוהה מחברתה י' טפחים אין אחת אוסרת על חברתה אע"פ שעשו מחילה זו בשותפות שאין אדם אוסר על חבירו דרך אויר וכן אם עשתה גם התחתונה מחילה לעצמה כדי למלאות מן הים דרך מחילתה אף על פי שעשו מחילת העליונה בשותפות אין התחתונה אוסרת על העליונה אע"פ שאין אויר ביניהם ארבעה טפחים הואיל ועשתה גם התחתונ' לעצמה סלקה עצמה מן העליונה:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) הואיל וסמוכות זו לזו כד' טפחים הוו לזה ולזה בנחת ואסרי להדדי אבל במופלגת ד' טפחים עליונה מותרת כדאמרי' דאין תשמיש לתחתונה בעליונה אלא דרך אויר זריקת משך ד' טפחים ורב לטעמיה דאמר אין אדם אוסר על חבירו דרך אויר. מלשון רש"י:

חדושי מהרמ"ז

בהרר"י ד"ה אמרו לו וכו' שחוץ לחצר ביציאה לחוץ ונעשה הכל כרמלית כצ"ל: שם ת"ר וכו' שמא אין בעמקה י' הוא דבור אחר: ד"ה לא תימא וכו' אבל חצר שפחותה מד' אמות ניחא לי' שיצאו לחוץ כצ"ל:

א מיי' פט"ו מהל' שבת סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סימן שנו:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב מים: (ב) בכניסה ולא ביציאה. לא ט' כצ"ל: (ג) הכותל ... כצ"ל: (ד) ביציאתה לחוץ ונעשה כצ"ל: (ה) נ"ב היינו: (ו) נ"ב ... (ז) נ"ב ...

גמ' סגי' רבה בר"ה

אמר רב

הגהות מאי

[א] מפני שלא היתה בה כו' כצ"ל: [ב] במופלגת גבוה י"ט מותרת:

ודי לו בעוקה סאתים ואותה עוקה אם ירצה יעשנה מבפנים בתוך החצר או סמוך לרה"ר ואם ירצה יעשנה לגמרי ברה"ר חוץ לשער החצר וישפוך שופכיו סמוך לשער והן יורדין לאותה עוקה ואותה עוקה לאו רה"ר גמורה (ב) אלא ככרמלית שהוא עמוק מג' טפחים ורחבו ד' וכיון דאיכא למיחש נמי לאיסורא דרבנן מצרכינן ליה לקמור אותה כלומר לכסות פיה בנסרים כדי שיפלו המים הבאים מכחו בשפכם סמוך לשער למקום פטור אך כשהעוקה מבפנים אינה צריכה לקמור שהרי ברשות היחיד עומדת: רבי אליעזר בן יעקב אומר ביב שהוא קמור ארבע אמות וכו'. ביב חריץ העשוי לקלח שופכין שבחצר לרה"ר [ב] והוא קמור במשך ארבע אמות ברשות הרבים מותר לשפוך לתוכו בשבת דקים להו לרבנן דבד"א בחפיריו יש שיעור לבלע בהם סאתים ממים שאדם עשוי להסתפק בכל יום דהא תיימי מיא ואי נמי לא תיימי (ג) דיש בו מים מבעו"י כיון דרוב השנה עשויין להתבלע הכי נמי כי נפקי לבראי לאו להכי איכוין וכיון דלא נתקיימה מחשבתו שרי דאפי' (ד) איסורא [דרבנן] ליכא הכא דלאו לרשות הרבים זריק להו איהו גופיה אלא מאיליהן יוצאין הלכך כי לא מיכוין שרי לכתחלה: לא ישפוך ע"פ הביב. כלומר בתוך החריץ ואע"פ שיש אורך מאה אמה עד יציאתו ויכולין להתבלע שם אסור דכיון דבגופיה קא שפיך גלה דעתו שכוונתו שיצאו לחוץ (ה) וגזרינן שמא ישפכם הוא בעצמו לרה"ר אלא שופכן מבחוץ והמים יורדין לביב: החצר והאכסדרה מצטרפין לד' אמות. ואין צריך לעוקה כלל שהרי יכול לזלפן בין החצר והאכסדרה ונבלעים השופכים במקומם ואין מתקלקלין במים כיון שרחבם ארבע אמות: וכן שני דיוטות זו כנגד זו ולמי שגורס וכן מתפרש הכי כי על ענין צירוף קאי דקאמר לעיל מיניה החצר והאכסדרה מצטרפין זה עם זה וקאמר כמו כן דשתי דיוטות שלפני עלייה ופתח אחד של עלייה (סתומה) [פתוחה] אל הדיוטא האחת ופתח השני פתוחה אל הדיוטא השניה ובשתיהן ד' אמות כמלא שיש לעלייה ההיא ד' אמות ריוח מלמטה אע"פ שאינן במקום א' אלא בשני מקומות קמ"ל מתניתין זו דמצטרפין כיון שהן זו כנגד זו ואינן זו למעלה מזו והן סמוכות זו לזו הרי הן כדיוטא אחת ושופכין בהן בשבת ואין צריכין לעוקה כלל והדיוטאות הללו יש על התקרה מעזיבה רכה שמתבלע בה המים כמו בחצר אבל אם אינם זו כנגד זו או [שהם] זו למעלה מזו או שהיו רחוקות ד' טפחים זו מזו אינם מצטרפות אע"פ שיש בין שתיהן ריוח ד' אמות לפי שאין תשמישתן נוחין מזו לזו ושמא כשילא אל הדיוטא האחת לשפוך שופכיו ויראה שמתקלקל בכאן לא יעבור אל האחרת לשפוך לה מפני הטורח וישפכם לרשות הרבים ומשום הכי מצרכינן להו עוקה כגון עריבה מעך או גיסטרא (ו) חבית שנשברה מחזקת סאתים: מקצתן עשו עוקה ומקצתן לא עשו וכו'. עכשיו מדברת המשנה על בני החצר שהיא פחותה מד' אמות שצריכה עוקה ואם עשה אחד עוקה לתשמיש ביתו והאחר לא עשה את שעשה עוקה מותר ואת שלא עשה עוקה אסור לשפכם בחצר בפתחו והן מתגלגלין ויורדין לעוקת חבירו ולא מפני שרבו המים שהן כד' סאין בין שתיהן והעוקה אינה מחזקת אלא סאתים דהא תניא בתוספתא [פ"ו] עוקה (ז) גזוזטרא בריכה ועריבה אע"פ שנתמלאה מים מע"ש שופכין לתוכה מים בשבת כמו שפירשנו למעלה דכיון שתקנו לו חכמים זכר לשבת שלא ישכח (ח) והוא בעצמו ישפכם לרה"ר הו לא גזרינן הכא נמי אע"פ שהם שני בעלי בתים סגי להו בעוקה אחת אלא משום הכי אסור אותו שלא עשה עוקה דמיירי שלא עירב עם חברו בעל העוקה ואי שרית ליה לשפוך שופכין שלו בתוך ביתו ויתגלגלו וירדו לעוקת חברו שמא יחוס על קלקול ביתו ויוציאם עם הכלי לחצר וישפכם בעוקת חברו וקא מטלטל מאני דבתים לחצר שאינה מעורבת אבל אם עירבו מותר אע"פ שמסתפקין בין שניהם ארבע סאין והעוקה אינה מחזקת אלא סאתים: גמ' מאי טעמא. אחצר פחותה מד' אמות קאי דמשמע הא ארבע אמות שרי מאי טעמא: אדם רוצה לזלפן. שראויה היא לזלף ולהרביץ עפרה שלא יעלה אבקה דבימות החמה מוקמינן לה למתני' לקמן בברייתא וכיון דרוצה לזלפן אי נמי שפיך להו ונפקי לא מיקיימא מחשבתו: פחות מד' אמות: אינה ראויה לזלף ושופכן וכי נפקא מיקיימא מחשבתו וגזרו בה רבנן דילמא אתי למישרי זריקה בהדיא לרשות הרבים: תיימי מיא: בד' אמות ראוין ליבלע סאתים מים הלכך אי נמי נפקי לבר לא מיתקיימא מחשבתו: דאריך וקטין. כגון שיהא שמונה אמות על שתים דאיכא קרקע כשיעור ארבע אמות מרובעות ויש מקום ליבלע סאתים מים אבל לזלף אינה ראויה לדעת רבה אסור לשפוך בלא עוקה לר' זירא לא בעי עוקה ובין למר ובין למר ד' אמות דמתני' באורך וברוחב קא משמע: פיסקא בד"א. דצריך עוקה כדי שיבלעו במקומה: בימות החמה. שאין אוירו מטונפת ומהרלה שיצאו לחוץ: אבל בימות הגשמים. דלא איכפת ליה דליפקו לבראי דהא בלאו הכי אוירו מטונפת ועומדת מפני הגשמים: מאי איכא למימר שמא יאמרו צנורו של פלוני וכו'. כלומר אי משום שיאמרו צנורו של פלוני מקלח מים ואתי למימר דשרי לזרוק בהדיא לרה"ר דמה לי בצנור מה לי (ט) לרה"ר ממש דהא נמי להכי קא מיכוין ומשני להא ליכא למיחש דסתם צנורות בימות הגשמים מקלחין הן ואמרי גשמים ניניהו אבל גבי ביב בימות החמה אע"ג דיש בו שיעור ואדם רוצה שיבלעו במקומם איכא למיחש לשמא יאמרו וכו': מחזיק סאה. העוקה נותנין לו רשות להסתפק ולשפוך סאה שהרי רוצה שיבלעו מים במקומם: התם למאי ניחוש. ליה א"כ אתי למיעבד סאתים לא איכפת לן דהוא גופיה לא יליף מיניה חורבא למימר כי היכי דשרי לשפוך בעוקה זו כדי לצאת לחוץ הכי נמי שרי למסדינהו לבראי דהא לא מיתקיימא מחשבתו ולא ניחא ליה דליפקו דהא חצרו מיקלקלא וקיימא ואי משום שמא יאמרו הרואים הרי צנור של פלוני מקלח וסבורין שהוא מכוין לכך סתם צנורות בימות הגשמים וכו'. מיהו לכתחלה לא שרינן ליה טפי משיעוריה: אמר אביי הלכך. כיון דליכא למיחש מידי אפי' כור וכוריים קא שרי תנא בברייתא: אבל עירבו. דליכא למיחש דילמא אתי לטלטולי מאני דבתים בחצר דהא לא איכפת לן מותרין לשפוך אותן שלא עשו עוקה לאותה דיוטא שעשו עוקה ולא קפדינן אנפישא דמיא כלומר דהא אינה מחזקת אלא סאתים והשתא קא שדו בה שני בעלי בתים כל אחד ואחד סאתים דהיינו ארבע סאין שהרי שנינו שאע"פ שנתמלאת העוקה מבעו"י שופך ושונה ואינו נמנע לפי שכוונתו שיתבלעו במקומן בקרקע הלכך כי שפיך אדעתא דליבלע בדוכתייהו קא שפיך ואי נפקי לבר לאו מחשבתו להכי הואי ולא נתקיימה מחשבתו ואיסורא ממש ליכא דהא ברשות היחיד קא שפיך: סליקו להו ביצד משתתפין

כל

נר מצוה

א רבי אליעזר בן יעקב אומר ביב שהוא קמור ארבע אמות ברשות הרבים שופכים לתוכו מים בשבת וחכמים אומרים אפילו גג או חצר מאה אמה לא ישפוך א על פי הביב אבל שופך הוא לגג והן יורדין לביב והחצר ב והאכסדרה מצטרפין לד' אמות וכן שתי דיוטות זו כנגד זו מקצתן עשו עוקה ומקצתן לא עשו עוקה את שעשו עוקה מותרין ואת שלא עשו עוקה אסורין: גמ' חצר שפחותה מד' אמות וכו': מאי טעמא אמר *רבה מפני שאדם עשוי להסתפק סאתים מים בכל יום בד' אמות אדם רוצה לזלפן *פחות מד' אמות [דף פח:] אדם רוצה לשפכן אי איכא עוקה שרי ואי לא אסיר פירוש שנעשה כשופך לרשות הרבים רבי זירא אמר ארבע אמות תיימי מיא פחות מד' אמות לא תיימי מיא אלא נפקי לרה"ר מאי בינייהו אמר אביי אריך וקטין איכא בינייהו לרבה אסור כיון דקטינא לא מזלפי לר' זירא ג כיון דאריכא תיימי ביה מיא ולא נפקי לרשות הרבים: וחכ"א אפילו גג וכו': תנא ד בד"א בימות החמה אבל בימות הגשמים שופך ושונה ואינו נמנע מאי טעמא אדם רוצה שיבלעו מים במקומן מאי איכא למימר צנורו של פלוני מקלח מים בשבת סתם צנורות מקלחין הן אמר ר"נ בימות הגשמים עוקה מחזקת סאתים נותנין לה סאתים סאה נותנין לה סאה בימות החמה מחזקת סאתים נותנין לה סאתים סאה אין נותנין לה כל עיקר גזירה דילמא אתי [א] למעבד בה סאתים אי הכי בימות הגשמים (א) נגזור נמי התם למאי ניחוש אי משום קלקול חצרו הא מיקלקלא וקיימא אי משום שמא יאמרו צנורו של פלוני מקלח מים בשבת סתם צנורות מקלחין הן אמר אביי הלכך אפילו כור אפילו כוריים שרי: וכן שני *דיוטאות [דף פט.] אמר רבא *לא שנו אלא °שלא עירבו אבל עירבו מותרין וכי לא ה עירבו אמאי אסורין אמר רב אשי (א) גזירה דילמא אתי לטלטולי מאני מבית לחצר:

סליקו להו ביצד משתתפין

רש"י

גמ' בד"א. שצריך עוקה: שיבלעו במקומן. ולא איכפת ליה דליפקו דבלאו הכי חצירו מטונפת ועומדת: מאי איכא למימר. כלומר מה היה לנו לחוש: שמא יאמרו צנורו של פלוני כו'. ואתי למיעבד בימות החמה אי נמי אתי למימר שרי לזרוק בהדיא לרה"ר דמה לי בצנור מה לי לרה"ר ממש להא נמי ליכא למיחש דסתם צנורות בימות הגשמים מקלחין הן ואמרי גשמים נינהו אבל בימות החמה איכא למיחש שמא יאמרו: סאה. עוקה מחזקת סאה נותנין לו רשות לשפוך ולהסתפק סאה ודאמרינן לעיל שופך ושונה ואינו נמנע ס"ל לרב נחמן בעוקה קטנה ושיעור מדתה קאמר תנא לברייתא דשרי: התם למאי ניחוש: אי נמי אתי למיתב סאתים לא איכפת לן דהא הוא גופיה לא יליף מיניה חורבא למימר כי היכי דשרי ליה לשפוך בעוקה זו כדי לצאת לחוץ ה"נ שרי למידיניהו לבראי דהא לא נתקיימי' מחשבתי' ולא ניחא ליה דליפקו דהא חצירו מקלקלא וקיימא: אי משום שמא יאמרו הרואים הרי צנורו של פלוני כו' וסבורים שמתכוונין לכך סתם צנורות וכו' ומיהו לכתחילה לא שרינן טפי משיעורא: אמר אביי הלכך. כיון דליכא למיחש למידי אפי' כור ואפי' כוריים (ב) שרי תנא דברייתא: שלא עירבו. שתי העליונות: דילמא אתי לטלטולי כו'. אי שרית להו להני על ידי עוקה דהכך אתי לאפוקי מאני מן הבתי' ולטורידן לחצר בהדיא עד שפת העוקה ברגליהן וקמטלטל בחצר דלא עריב ביה:

סליקו להו ביצד משתתפין

שלטי הגבורים

א (י) ביב שמכוסה ד"א במשך ברה"ר ויש בו ד' על ד' מותר לשפוך אפי' על פי הביב אפילו בימות החמה אף על פי שהמים יוצאים מיד מידו לחוץ ובלבד שיהיו של בנין אבנים שהמים ראוים ליבלע אבל אם הוא של עץ אסור והרמב"ם ז"ל פסק כחכמים דאפי' ביב ארוך ק' אמה וצנור ארוך מאה אמה לא ישפוך על פי הצנור ועל פי הביב אלא שופך על הגג והם יורדין לביב והרא"ש לא כתב כן:

לשון ריא"ז

ביב העומד ברה"ר והוא קמור כדי שיהא מקום פטור ורצה אחד בשפת החצר אם יש בתוכו שיעור ארבע אמות על ארבע אמות בין שהיה מרובע בין שהיה ארוך וקצר שופכין לתוכו מן החצר בשבת אע"פ שראשו הא' פתוח לרה"ר הואיל ויש בו כשיעור זה ראוין המים להתבלע בו:

לשון ריא"ז

ב האכסדרה שלפני הבית מצטרפת לחצר להשלימו לד"א שלא יצטרך לעוקה והגג הוא כחצר כמבואר בקונטרס הראיות ונראה בעיני שלא הצריכו לעשות עוקה בחצר שאין בו ארבע אלא כשהיא פתוח לרה"ר אבל אם הוא פתוח לכרמלית אין צריך לעוקה אע"פ שהוא שופך בחצר ומתכוין שיצאו המים חוץ לכרמלית מותר שלא גזרו כאן בכרמלית כמבואר בקונטרס הראיות:

ג כתב הרא"ש ז"ל נ"ל דהלכה כרבי זירא דמתני' דייק כוותיה מדקתני חצר שפחותה מד' אמות ולא קתני חצר שאין בה ארבע אמות על ארבע אמות הלכך אפי' ארוך וקטין ובלבד שיחזיק כרבוע ד"א על ד"א אבל רב האי והראב"ד ור"ח ז"ל כתבו דבעינן בו אורך ד"א אף ע"פ שאין ברחבו ד"א וסברא דרש"י נ"ל עיקר דעל כרחך צריך ליתן שיעור ברחב דלא מסתבר' דבאורך ד"א ברוחב טפח תיימי סאתים מים ועוד דליצנא דאריך וקטין משמע כפרש"י דלפי' הוה ליה למימר איכא בינייהו שאין בו רוחב ארבע אבל ליצנא דאריך וקטין משמע שהשיעור הקרקע שוה לשניהם אלא למר בעינן מרובעת ולמר אפי' אריך וקטין וכן אריך וקטין דגבי גינה וקרפף פי' שם שנפסין:

ד רש"י פי' דאעוקה קאי והא דקבעוה בעלי התלמוד בתר מתני' דביב ולא קבעוה אעוקה משום דפריך עלה מבשופכין ור"ח ז"ל פי' דקאי אלא ישפוך ע"פ הביב והא דקאמר והכי שופכין משום דרגילי' לשפוד בביב שופכין מאוסין ואדם רוצה שיבלעו מים במקומן:

ה כתב הרא"ש ז"ל ואם תאמר בלא עירבו תרוייהו ליתסרו וי"ל דמיירי כשאינו שופכן ממש לתוך העוקה בחצר אלא שופכן על דיוטא והן יורדין לעוקה ואע"ג דאז הוי כמו בחצר שאין מעורב לא אסרו חכמים אלא כמו בכרמלית אבל כמו בחצר שאינו מעורב לא אסרו כלל וכן פסק רשב"ם דמותר לשפוך מים בחצרו אע"פ שהולכין לבתים אחרת שאין מעורבת:

המאור הקטן

בפרק חלון כי ברשויות דרבנן כותל שבין שתי חצרות שגבוה י' ורחב ד' מותר לכתף ולהחליף ואם איתא אזדא לה הא דר' יוחנן דאמר אלו מעלין מכאן ואוכלין ואלו מעלין מכאן ואוכלין הא מדקאמר אלו מעלין מכאן ואלו מעלין מכאן משמע שאסור להם להחליף מרשות זו לרשות זו ותו אשכחן בפ' המוצא תפילין אמר רב ביבי בר אביי שמע מינה מדרבנן איתא לדרב (כ) מדקתני בברייתא אם יש בחלון ד' על ד' אסור ש"מ אסור להחליף המפתח מן האסקופה שהיא כרמלית לחלון שהוא רה"י דרך המנעל שהוא מקום פטור אלמא איתא לדרב דימי אפי' ברשויות דרבנן והרי"ף ז"ל לא הזכיר הברייתא הזו דתניא אמת המים שעוברת בין החלונות ולא כתב כלום מכל מה שאמור בגמרא על פסקא דמתני' דתנן וכן שתי גזוזטראות וכו':

עין משפט

א מיי' פ"ד מה' עירובין סמג לאוין סה טור א"ח סי' שנט שעז:

הגהות הב"ח

(א) גמ' נגזור כצ"ל: (ב) ר"ה היא: (ג) ר"ה מיא:(ד)מתכוין איסורי דאורייתא ליכא כצ"ל: (ה) נ"ב בגמ' מבואר להדיא דרבנן דאסרי לאו מ"מ אי טעמא אסרי דאף הם מודים לראב"י דשופכין שנשפכים לביב אדם רוצה שיבלעו במקומן הואיל שיש בהם שיעור שיכולין להתבלע שם אלא טעמייהו דרבנן דאיכא למיחש ש"מ א יאמרו צנורות של פלוני מקלח מים בשבת כו' וכן פי' הרב המפרש עצמו בסמוך בפיסקא וכן פי' רש"י ז"ל להדיא במתני' ע"ש: (ו) נ"ב פי': (ז) נ"ל וגיסטרא: (ח) וישליכם לרה"ר הוא בעצמו כצ"ל: (ט)נ"ל ברה"ר: (י) נ"ב לי' טור בסימן שנד: (כ) נ"ב דימי:

[דף קב ע"ב]

הגהות חו"י

(א) נ"ב מצא"כ אותן שעשו עוקה מסתמא עשו סמוכה לבית שאפשר לשפוך לשם בלי טלטול כלי וה"ה ה"נ בשתיהן עשו עוקה אף על פי שלא עירבו נ"ל ועי' תוס': (ב) נ"ב ואפשר אפי' מחזקת רק סאה:

חדושי מהרמ"ז

בהרר"י ד"ה מאי איכא וכו' מחזיק סאה העוקה הוא דיבור אחר:

הגהות מא"י

[א] נ"ל ליתן: [ב] נ"ב ופיו בחצר:

כל גגות העיר רשות אחת וכו'. אע"פ שדיוריס חלוקין מלמטה לשני בני אדם ולא עירבו זה עם זה אפי' הכי גגות שאין תשמישן (לדור) [תדיר] אין בהם חלוקת רשות וכלים ששבתו בגג זה מותרין להוציאן לזה: ובלבד שלא יהא גג גבוה עשרה מחברו או נמוך עשרה מחברו. ומפרש בגמרא [דף פט.] טעמא לפי שאפילו בחצר שאינו מעורב אם היה באמצע החצר עמוד גבוה עשרה ורחבו ארבעה אסור לכתף עליו מן החצר לעמוד גזירה משום תל ברה"ר כלומר שיחשוב הרואה ויאמר הלא חצר זה נחשב כרשות הרבים שהרי אין מכניסין מתוכו לבית ולא מן הבית לתוכו ואפי' הכי מעלין מן החצר על העמוד ומורידין ממנו לחצר הכי נמי אם יהיה תל או עמוד גבוה עשרה ברשות הרבים אע"פ שאסור להוציא ולהכניס ממנו לרשות היחיד אבל מותר הוא ברשות הרבים עצמו להעלות מרשות הרבים על העמוד והוא אינו יודע שאין דומין זה לזה לפי שהחצר גם הוא רה"י אע"פ שאין מכניסין ממנו לבתים ומשום הכי היה ראוי להעלות מן החצר לעמוד מה שאין כן מרה"ר לעמוד שהוא רה"י גמור ומשום הכי אסרינן נמי לטלטל מן הגג הנמוך לגג הגבוה ממנו י' טפחי' שהוא (בחצר) [כחצר] שלא עירבו זה עם זה והגג הוא עמוד גמור: ותכ"א כל אחד וא' רשות לעצמו. ואם לא עירבו דיורין שלמטה אסורין לטלטל מזה לזה דאמרינן כשם שדיורין חלוקין מלמטה כך דיורין חלוקין מלמעלה: ר"ש אומר וכו'. ר"ש מיקל מכולם ואמר חצרות וגגות וקרפיפות שאינן יותר מבית סאתים הואיל וכולן אין תשמישתם מיוחד ותדיר רשות אחד הן ומטלטלין מזה לזה אפי' מחצר של רבים לחצר של רבים בלא עירוב ולא הוצרכו לר"ש עירובי חצרות אלא משום היתר כלי הבית (ז)(לכלים ששבתו בתוכן): לכלים ששבתו בתוכן. כלים ששבתו בא' מהן מוציאין אותן מזה לזה אבל כלים ששבתו בתוך הבית והביאום לחצרן ע"י שעירבו בחצר אסור להוציאם מחצרן לחצר אחרת אם לא עירבו שתי החצירות יחד: גמ' אמר רב יהודה כשתמצי לומר וכו'. כשתעמוד על סוף דעתם זו היא גמר דעתם לדבריהם: לדברי ר"מ גגין רשות לעצמן. ומטלטלין מגגו של ראובן לגגו של שמעון: וחצרות רשות לעצמן. ומטלטלין מחצרו של ראובן לחצרו של שמעון כלים ששבתו בחצר וכן מחצר של רבים לחצר של רבים. וקרפיפות. דהיינו גנות רשות לעצמה ואפי' הן של שני אנשים מטלטלין מזה לזה דהא א"ר מאיר כל גגות העיר רשות אחת הן ש"מ דסבירא ליה דאין רשות מתחלקת מחמת שינוי בעלים אלא בתים לחודייהו מפני שהן תדירות לדירה ומה לי גגין ומה לי חצרות ומה לי קרפיפות אבל מגג לקרפף ומגג לחצר לא ואפי' הן של איש אחד כדאמרינן [בדף פט.] גזירה משום תל ברשות הרבים וכל שכן כשהן של שנים ומחצר לקרפף נמי דשמעינן להו לרבנן בברייתא דאסור לטלטל מחצר לקרפף ור"מ לא שמעינן ליה דפליג עלייהו להקל אלא בחילוק רשות דגגין הואיל ושמן שוה אבל ברשויות החלוקין בשמן לא שמעינן (ח) להו להקל דדוקא קאמר ר"מ גגות דתשמישן שוה וכן (ט) קרפיפות ואפי' הן של שנים

נר מצוה

כל גגות (ג) רשות אחת הן. ואף על פי שדיורין חלוקין למטה לשני בני אדם מכל מקום הגגות שאין תשמישן תדיר (ג) בהן אין בהן חלוקת רשות וכלים ששבתו בגג זה מותר להוציאן לזה: ובלבד שלא יהא גג גבוה. מחבירו עשרה דאם חלוק מהן בגובה עשרה אסור לטלטל ממנו לגגין גזירה משום תל גבוה י' ורחב ד' ברה"ר דהוי רה"י דלא ניתי לכתף עליו: כל א' רשות לעצמו. ואם לא עירבו דיורין שלמטה אסור לטלטל מזה לזה: ר"ש. מיקל מכולהו וקאמר גגות חצירות וקרפיפות שאינן יותר מבית סאתים הואיל וכולן אין תשמישן מיוחד ותדיר רשות אחת הן ומטלטלין מזה לזה ואפילו מחצר של רבים לחצר של רבים בלא עירוב ולית ליה לר"ש עירובי חצירות אלא משום היתר כלי הבית: לכלים ששבתו (ד) בתוכו. כלים ששבתו באחד מהם מוציאין אותן מזה לזה: אבל לא לכלים ששבתו בתוך הבית. והביאן לחצירן ע"י שעירבו בני החצר אסור להוציאן מחצירו לחצר אחרת אם לא עירבו שתי החצירות יחד: גמ' כשתמצי לומר. כשתעמוד לסוף דעתן זהו גמר דבריהם: גגין רשות לעצמן. ומטלטלין מגג ראובן לגג שמעון: וחצירות רשות לעצמן. ומטלטלין מחצרו של ראובן לחצרו של שמעון כלים ששבתו בחצר וכן מחצר של רבים לחצר של רבים: וקרפיפות רשות לעצמן. ואפי' הן של ב' בני אדם מטלטלין מזה לזה דכיון דאמר ר"מ כל גגות העיר רשות אחת ש"מ דס"ל דאין רשות מתחלקת מחמת שינוי בעלים אלא בתים לחודייהו מפני שהן תדירות לדירה דמ"ל גגין ומ"ל חצירות או קרפיפות אבל מגג לחצר או מגג לקרפף לא ואפילו

כל [א] גגות העיר רשות אחת הן ובלבד שלא [תרסג] יהא גג גבוה עשרה או נמוך עשרה

א דברי ר"מ וחכמים אומרים כל אחד ואחד רשות בפני עצמו ר"ש אומר אחד גגות ואחד חצרות ואחד קרפיפות רשות אחת הן לכלים ששבתו בתוכן ולא לכלים ששבתו בתוך הבית: גמ' [דף צ:] *אר"י כשתמצי לומר לדברי רבי מאיר גגין רשות לעצמן וחצרות רשות לעצמן [תד' צא.] וקרפיפות רשות לעצמן *לדברי חכמים גגין והצרות רשות אחת וקרפיפות רשות אחת °לדברי רבי שמעון כולן רשות אחת הן אמר רב הלכה כרבי שמעון ב והוא שלא עירבו אבל עירבו גזרינן דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחצר ושמואל אמר הלכה כרבי שמעון בין עירבו בין לא עירבו וכן אמר רבי יוחנן בין עירבו ובין לא עירבו וקיימא לן [דף צ.] כשמואל ור' יוחנן *[ב]ספינה רב אמר מטלטלין [תרסד] בכולה ושמואל אמר אין מטלטלין בה אלא בארבע אמות רב אמר בכולה מטלטלין דהא איכא מחיצות ושמואל אמר אין מטלטלין בה אלא בארבע אמות בלבד *מחיצות להבריח [דף צ:] מים הן עשויות אמר ליה רב חייא בר יוסף (א) הלכתא כותיך או הלכתא כרב אמר ליה הלכתא (א) כרב: [תד' צב.] מתני' *[ג]גג גדול הסמוך לקטן [תרסה] הגדול

הבית והביאום לחצרן ע"י שעירבו בחצר אסור להוציאם מחצרן לחצר אחרת אם לא עירבו שתי החצירות יחד: גמ' אמר רב יהודה כשתמצי לומר וכו'. כשתעמוד על סוף דעתם זו היא גמר דעתם לדבריהם: לדברי ר"מ גגין רשות לעצמן. ומטלטלין מגגו של ראובן לגגו של שמעון: וחצרות רשות לעצמן. ומטלטלין מחצרו של ראובן לחצרו של שמעון כלים ששבתו בחצר וכן מחצר של רבים לחצר של רבים. וקרפיפות. דהייטו גנות רשות לעצמה ואפי' הן של שני אנשים מטלטלין מזה לזה דהא א"ר מאיר כל גגות העיר רשות אחת הן ש"מ דסבירא ליה דאין רשות מתחלקת מחמת שינוי בעלים אלא בתים לחודייהו מפני שהן תדירות לדירה ומה לי גגין ומה לי חצרות ומה לי קרפיפות אבל מגג לקרפף ומגג לחצר לא ואפי' הן של איש אחד כדאמרינן [בדף פט.] גזירה משום תל ברשות הרבים וכל שכן כשהן של שנים ומחצר לקרפף נמי דשמעינן להו לרבנן בברייתא דאסור לטלטל מחצר לקרפף ור"מ לא שמעינן ליה דפליג עלייהו להקל אלא בחילוק רשות דגגין הואיל ושמן שוה אבל ברשויות החלוקין בשמן לא שמעינן (ח) להו להקל דדוקא קאמר ר"מ גגות דתשמישן שוה וכן (ט) קרפיפות ואפי' הן של שנים

של איש אחד גזירה משום תל ברשות הרבים כדפי' לעיל (ב)(ה) מחצר לקרפף לא דהא שמעינן לרבנן בברייתא דאסרי מחצר לקרפף ולא שמעינן לר"מ דפליג בהא: לדברי חכמים גגין וחצירות רשות אחת. [לא] שיטלטל מגג לגג אם חלוקין בעליהן כי גגין לרבנן כבתים משוי להו על ידי חילוק שדיורין חלוקין למטה אלא לומר שמטלטלין מגג לחצר דרבים דאע"ג דגג רשותא דידיה וחצר רשותא דשותפות הואיל דגג אין תשמישתו תדיר מטלטלין ממנו לחצר שיש לו חלק בה שפתח (ו) בית פתוח לה וכן מחצר של רבים: וקרפיפות רשות אחת. מטלטלין מקרפף לקרפף ואפי' הן של שנים דכל רשות ששמן שוה מותר חוץ מן הגגין אבל מחצר לקרפף אסור אפי' הוא דחד גברא אסור ולא דמי לגג וחצר כי תשמישתיה דגג וחצר שוין: לדברי רבי שמעון כולן רשות אחת. ומותר לטלטל מזה לזה הכי שמיע ליה לרב יהודה מוכח מברייתא דמייתי בתלמודא: והוא שלא עירבו. בני החצירות כל אחת לעצמה דהשתא לא שכיחי כלי הבתים בחצר וליכא למיגזר אי שרית להו להוציא כלים ששבתו בזו ולהכניס' לחברתה אתו לאפוקי נמי לה כלי הבית: אבל עירבו. כל חצר לעצמה ולא עירבו שתי החצירות יחד אסור לטלטל מזו לזו אפי' כלי חצר כיון דשכיחי מאני דבתים בחצר גזרי' דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים שבחצר זו לחצר זו ור"ש מודה בהא דאסור כדקתני ולא לכלים ששבתו בתוך הבית: ספינה מותר לטלטל בכולה ואפי' היא יותר מבית סאתים דהיקף לדירה היא: להבריח מים. ולא לדירה

דבשינוי בעלים לא מיתסרי אלא בתים לר"מ וגגין לרבנן אבל בחילוק (י) ותשמיש ושינוי שם הרשות קפיד הלכך מחצר לקרפף אסור ואפי' הוא שלו ושאינו יתר על בית סאתים דעל כרחיך (כ) קרפיפות בשאינן יתירין על בית סאתים קאמר דאי ביתרים בהא לימא ר"ש (ל) [א] דמטלטלין הא כרמלית הוא דליכא מאן דפליג דמחצר המשכן גמרינן ועוד בהדיא אמר בשלהי פרק עושין פסין דפלוגתא דר"ש (מ) בקרפף בית סאתים ואפי' חצר וקרפף של אחד אסרי רבנן דקא אמרינן התם [דף כג:] קרפף יותר מבית סאתים שהוקף לדירה נזרע רובו הרי הוא כגנה ואמר רב הונא בריה דרב יהושע וכו' וכי דייקת בה שמעינן מינה דלא שרי ר"ש אלא בקרפף בית סאתים ורבנן אסרי ואע"ג דלחד גברא הוא: ולדברי חכמים. דלא גזרי משום תל גגין וחצרות רשות אחת ולא (נ) מטלטל מגג לגג אם חלוקין בעליהן משום (ס) דרבנן כבתים משוי להו ע"י חילוק של מטה אבל מחצר דרבים לחצר דרבים מטלטלין כדתניא בברייתא לקמן ומגג לחצר (ע) מטלטלין ואע"ג דגג רשותא דידיה וחצר דשותפות כדתניא לקמן בברייתא הואיל וגג תשמיש שאינו תדיר הוא לא הוי ממש כבית ומטלטל ממנו לחצר: וקרפיפות רשות אחת הן. ואפי' הן של שנים דכל רשות ששמו שוה מותר לו חוץ מן הגגין אבל מחצר לקרפף אפילו דחד גברא אסור ולא דמי לגג וחצר דתשמישתא דגג וחצר שוה הוא והכי שמיע לרב יהודה (פ) ומתניתין דייק ליה מדקאמר ר"ש כולן רשות אחת הן מכלל דרבנן לאו חדא רשותא משוו לכולהו (צ) ובברייתא מסייע ליה לקמן [צא:] דקתני גג וחצר אכסדרה ומרפסת כולן רשות אחת הן [וחצר] ומרפסת כשתי חצרות דמי ומדיוקא דידה דלא תנא בה קרפף ומבוי מוקמינן להו כרבנן דאי ר"ש אפי' קרפף נמי משתרי בהדי חצר ואי ר"מ גג וחצר לא משתרי דהא בהדיא אסר במתניתין מנמוך לגבוה: לדברי ר"ש כולן רשות אחת הן. דלא תימא הא דאמר ר"ש אחד גגות ואחד חצירות ואחד קרפיפות כל חדא וחדא רשות באפי נפשה הוא כלומר דמשוי להו חצרות רשות לעצמן וגגין לעצמן וקרפיפות לעצמן דהאי סברא ר"מ אית ליה אבל לר"ש כולהו שלשתן חדא רשותא משוי להו והכי שמיע ליה לרב יהודה וברייתא מסייע ליה לרב יהודה דתניא כותיה לקמן [צא:] [ב] הייטו מעלין לו שמן ואלונתית מחצר לגג ומגג לחצר ומחצר לקרפף ומקרפף לקרפף: שמן. לסוך (ק): ואלונתית. להסתפג: עד שהייטו מגיעין למעיין כלומר חמי טבריא: הלכה כר"ש. דשלשתן גג וחצר וקרפף כולן רשות אחת הן ומותר לטלטל מזו לזו כלים ששבתו בגג או בחצר או בקרפף: והוא שלא עירבו בני החצרות כל אחת לעצמה דהשתא לא שכיחי כלי הבתים בחצר וליכא למגזר אי שרית להוציא כלים ששבתו בזו להכניסן לחברתה אתי לאפוקי נמי כלי הבית: אבל עירבה. כל חצר לעצמה ולא עירבו שתי החצרות יחד: אסור לטלטל מזו לזו אפילו כלי החצר (ר) כיון דשכיחי מאני דבתים בחצר דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים שבחצר זו לחצר זו ור"ש מודי בהו דקתני אבל לא לכלים ששבתו בתוך הבית: ספינה רב אמר מותר לטלטל בתוכה בכולה. ואפילו יש בה יותר מב' סאתים דהוקף לדירה הוא: ושמואל אמר מחיצות להבריח מים עשויות. ולא לדירה וכל דבר שלא הוקף לדירה אין מטלטלין בו אלא בד' אמות כיון שהוא יותר מבית סאתים דכרמלית היא: מתני' גג גדול וכו'. [ג] הגדול מותר כלומר להכניס לו כלי הבית של מטה ואין בני קטן אוסרים עליו דקטן שלפני

...פת"ל וכו' ורבנן אסרי ואע"ג דלחד גברא הוא וכו'. ב"ב ומינה לר"ש דקי"ל כוותי' נמי אסור להוציא כלים ששבתו בבית לקרפף אפילו של אדם א' וכ"ש מבית לקרפף של אדם אחד אסור וכ"מ מפרש"י פ' עושין ...ב"ג ע"ב וכ"כ המ"א ריש סימן שע"ב אבל מפשיטות דבריו שם משמע שאין חולק בזה וע"כ נדחק מאד בלשון הרמב"ם פ"ג מש"ע אבל הב"י סי' שנ"ח הביא בשם הריטב"א ורבו שחולקין ע"ז וכך מטין דברי הרמב"ם ז"ל שם:

המאור הקטן

...רסינן במס' שבת אמר ר"נ אמר רבה בר אבוה מבוי שלא נשתתפו בו עירבו חצירות עם בתים ...ן מטלטלין בו אלא בד"א וכו' היה לו לרי"ף ז"ל לכתבה במקום הזה ואנו כבר כתבנוה במקומה ...' שפי' בה ה"ר שלמה ז"ל: [דף לב ע"א] שתי חצרות וחורבה אחת ביניהן לא הזכירה הרי"ף ז"ל ...בר רב נקיטינן לקולא וכן שמעתא דרב יהודה בג' קרפיפות כולה עד סופא ואפשר לומר זה שלא כתב הרי"ף ז"ל שמעתא דרב הונא בשתי הצרות וחורבה אחת. ביניהן משום דכרב אזלא ואנן קיימא לן בשמואל דאמר הלכה כרבי שמעון ואפילו עירבו:

מלחמת ה'

כתוב בספר המאור הא דגרסינן במס' שבת וכו' היה לו להרי"ף ז"ל לכתבה במקום הזה ואנו כבר כתבנו במקומה עם פירושה שפי' בה הר"ש ז"ל: אמר הכותב אבל שכח שלפי דברי רבינו שלמה בפי' ההוא רב לטעמיה

א בגמ' יסיב טעמא למילתיה דר"מ גזירה משום תל ברה"ר פירש הר"ר יהודה דאין הלכה כר"מ בהא אע"ג דקי"ל הלכה כר"מ בגזירותיו ...

לשון ריא"ז

וכן שתי חצרות שנפרץ כותל שביניהם מע"ש והוציא כליו דרך מלבוש מביתו לחצרו והפשיטן בחצרו אסור לטלטל מחצרו לחצר חבירו אפילו כל שהוא הואיל ובתחלת השבת שבתו הכלים בבית וכן אסור לטלטלן ד"א אפי' בחצרו שהרי נפרץ במלואו למקום האסור לו ונעשה ככרמלית אבל כלים ששבתו בתוך ביתו כמבואר בקונטרס הראיות: נפרץ כותל שביניהן בשבת הואיל ובתחלת השבת היתה מותרת כל החצר לעצמה אמרינן הואיל והותרה למקצת שבת הותרה לכל השבת כולה וכל חצר לחצר מטלטלת לעצמה עד עיקר מחיצה כאילו היתה המחיצה קיימת:

חדושי מהרמ"ז

בהרר"י ד"ה ובלבד שלא יהא וכו' שאפילו בחצר שאינו מעורב וכו' ע"כ. משמע מדבריו דבחצר המעורבת אפילו ר"מ מודה ותימה הוא בעיני דמנ"ל הא ותו דלקמן בגמ' ד"ה אמר רב יהודה כשת"ל כ' הרר"י גופיה זה לשונו שאפילו הן של איש אחד אסור כדאמרינן גזירה משום תל ברה"ר ע"ש. וצ"ל ...

גדול פתחא הוא ושרי בגפופין שנשארו (ד) לגדול מכאן ומכאן משהו [ג] או מצד אחד ד' טפחים וכגון שאין הפרצה יותר מי' : אבל קטן אסור להוציא לו כלי הבית דבני גדול אסרי עליה דנפרץ לו במילואו ודברי הכל הוא דאפי' ר"ש לא אמר דגגין [ד] וחצרות רשות אחת הן אלא לכלים ששבתו בתוכו אבל לכלי הבתים לא אמר דומיא דחצר קטנה שנפרצה לגדולה דלכולי עלמא חצרות רשות אחת הן ולענין כלי הבתים [ה] גדולה מותרת להוציא לה כלי הבתים אם עירבה רשותה לעצמה ולא אסרי עלה בני קטנה : (ה) וכן חצר קטנה שנפרצה במילואה לחצר גדולה אבל גדולה נשארו לה גיפופיה ומה שנפרץ נמי לא הוי יותר מעשר: גדולה מותרת· להוציא אליה כלים ששבתו בבתים שלה לפי שאין דיורי הקטנה אוסרים עליה וקטנה אסורה להוציא מן הבתים שלה לחצר שהרי נפרצה במילואה למקום האסור לה ודיורי גדולה אוסרים עליה: גמ' גידוד חמשה ומחיצה חמשה· כלומר חצר שקרקעיתה גבוה מחברתה חמשה טפחים והוסיפו על אותו גובה מחיצה ה' : מצטרפין · ומערבין שנים ואין מערבין אחד ואע"פ שאין החצר העליונה רואה מחיצה י' ביניהם אפ"ה הינה אוסרתה לפי שמי שעומד על גבי ראש המחיצה ומביט למטה רואה עומק החצר התחתונה שהיא למטה מי' : דיורין הבאים בשבת· כגון כותל שבין ב' חצירות שנפל בשבת דהוי דיורייהו השתא כי הדדי: מהו שיאסרו· אלו על אלו : וקטנה אסורה· דהא נפרצה במילואה וקס"ד שנפרצה בשבת ש"מ דיורין הבאין בשבת אוסרים: א"ל רבה אימור מבעוד יום נפרצה· כלומר לעולם אימא לך אי נפרצה בשבת מספקא ליה אבל ממתני' לא יכלינן לאוכוחי דדילמא מערב שבת נפרצה (ו) [ודין הוא שיאסרו : לא תימא אימור· אלא ע"כ אית לן למימר דמבעוד יום נפרצה] דהא אמרת דיורין הבאים בשבת אין אוסרים דאמרת לן בעאי מיניה דרב הונא עירב דרך הפתח כלומר שתי חצרות שעירבו יחד על ידי פתח שביניהם ונסתם בשבת כגון שנפלה מפולת כנגדו מהו לטלטל מזו לזו דרך גובה הכותל ודרך חורין וסדקין מי אמרי' הואיל והותר למקצת שבת הותר לכל השבת כולה או לא: כותל שבין ב' חצרות· כלומר שלא היה פתח ביניהם ולא עירבו יחד : רב אמר אין מטלטלין בו אלא בד' אמות ורב לית ליה הואיל והותרה הותרה וכחד חצר נמי לא משוינן ליה דקי"ל חצר שלא עירבה מטלטלין בתוכה כלים ששבתו באוירה דהכא כולה חדא רשותא הוא אבל הכא שתי רשויות האסורות זו עם זו היו ונמצאת כל אחת פרוצה במלואה למקום האסור לה ואע"ג דקי"ל כר"ש דחצרות רשות אחת הן הכא כשעירבו כל אחת לעצמה עסקינן ורב לטעמיה דאמר הלכה כר"ש והוא שלא עירבו אבל עירבו דשכיחי מאני דבתים בחצר לא דשתי רשויות הן : ושמואל אמר זה מטלטל עד עיקר מחיצה· כדמעיקרא דאמרי' הואיל והותרה הותרה ובכלי הבית קאמר שמואל דשרי עד עיקר מחיצה ולא יותר דאי בששבתו בחצר אפי' מחצר לחצר נמי דהא שמואל הוא דאמר הלכה כר"ש ואפי' עירבו כל אחת לעצמה ולא גזר משום מאני דבתים (ז) דהשתא הוו להו כחצר (ח): נגידו לי גלימא. קחו טלית ופרשו אותה [ו] לשום מחיצה: אהדרינהו רב לאפיה· דקסבר אסור לטלטל הסדין לתוכה : אי קפיד· אם רב הוא כועס בזה קחו אבנטו של רב עצמו וקשרו בו את הטלית למחיצה (ט) (ואע"ג) דמשום איסור בנין ליכא דהא שלא לצורך נעשה ואליבא דרב שהיה צריך למחיצת הטלית הוו בזה תרי איסורי משום טלטול ומשום דקא עביד מחיצה בשבת : והלכתא כשמואל וכו' : מתני' חצר שנפרצה לרה"ר וכו' · כלומר במילואה או ביותר מי' אע"פ שנשארו שם גיפופין : המכניס מתוכה לרה"י חייב· דכרשות הרבים היא לגמרי וחייב משום מכניס ומרשות היחיד לתוכה חייב משום מוציא: וחכמים אומרים· פטור אבל אסור דלדין כרמלית היא ובתוכה נמי לכתחלה לא (אפי') [אלא] ד"א כדין כרמלית דכיון דלא ניחא תשמישתיה לבני רה"ר שהרי היא כצידי רה"ר לאו רה"ר גמור הוא

הגדול מותר והקטן אסור חצר גדולה שנפרצה לקטנה גדולה מותרת וקטנה אסורה מפני שהיא כפתחה של גדולה : גמ' *דרש מרימר גידוד חמשה ומחיצה חמשה מצטרפין וכן הלכתא בעי רב אושעיא דיורין הבאין בשבת מהו שיאסרו א"ר חנניה ת"ש חצר גדולה שנפרצה לקטנה גדולה מותרת וקטנה אסורה אמר רבה אימור מבעו"י נפרצה א"ל אביי לא לימא מר אימור אלא ודאי מבעו"י נפרצה דהא מר הוא דאמר בעאי מיניה מרב הונא ובעאי מיניה מרב [א] חסדא עירב דרך פתח ונסתם הפתח עירב דרך חלון ונסתם החלון מהו *ואמרת לי שבת כיון דהותרה מקצתה הותרה כולה איתמר כותל שבין שתי החצרות שנפל רב אמר אין מטלטלין בה אלא בארבע אמות ושמואל אמר *זה מטלטל עד עיקר מחיצה וזה מטלטל עד עיקר מחיצה: שמואל ורב הוו יתבי בההיא חצר נפל גודא דביני ביני אמר להו שמואל נגידו לי גלימא °אהדרינהו רב לאפיה אמר שמואל אי (א) (א) קפיד אבא (א) ליקטרוה ביה המייניה [ב] היכי עביד שמואל הכי והא הוא דאמר זה מטלטל עד עיקר מחיצה וזה מטלטל עד עיקר מחיצה שמואל דעבד לצניעותא בעלמא הוא דעבד ורב אי סבירא ליה דאסור לימא אסור אתריה דשמואל הוה אי הכי מ"ט אהדרינהו רב לאפיה כי היכי דלא לימרו ליה הדר ביה משמעתיה והלכתא כשמואל דהא קי"ל דיורין הבאין בשבת לא אסרי הואיל והותרה מקצתה הותרה כולה : מתני' חצר שנפרצה לרה"ר המכניס מרה"י לתוכה או מתוכה לרה"י חייב דברי רבי אליעזר וחכ"א המכניס מתוכה לרה"ר או מרה"ר לתוכה פטור שהיא ככרמלית : גמ'

רש"י

לדירה היא : מתני' הגדול מותר· להכניס לו כלי בית שלמטה ואין בני הקטן אוסרין עליו דלגבי גדול הך פירצה פיתחא הוא דשרי בגיפופין העודפים מכל צד וכגון שאין הפרצה יותר מעשר אבל קטן אסור להוציא כלי הבית דבני גדול אסרי עליה דנפרץ לו במלואו ובהא אפי' ר"ש מודה דנהי דגגין רשות אחת הן היינו לכלים ששבתו בתוכו ולא לכלים ששבתו בבית כמו בחצר קטנה שנפרצה לגדולה : גדולה מותרת· להוציא לה כלי הבתים שבה אם עירבו לעצמה ולא אסרי בני קטנה עלה : גמ' גידוד חמשה· החצר שקרקעיתה גבוה מחברתה ה' טפחים והוסיפו על אותו גובה מחיצה חמשה : דיורין הבאין בשבת· כגון כותל שבין ב' חצרות שנפל בשבת דהשתא הוו דיוריהן כי הדדי : מהו שיאסרו· אלו על אלו : וקטנה אסורה· וס"ד שנפרצה בשבת : אלא ודאי· ע"כ הכי (ב) תוקמה : דהא את אמרת· דיורין הבאין בשבת אין אוסרין : עירב· דרך הפתח שתי חצירות שעירבו יחד ע"י פתח שביניהם : ונסתם בשבת· שנפלה מפולת כנגדו : מהו· לטלטל מזו לזו דרך גובה הכותל וחורין וסדקין מי אמרי' הואיל והותר למקצת שבת הותר לכל השבת כולה או לא: כותל שבין שתי חצירות· שלא היה פתח ביניהם ולא עירבו יחד ונפל : רב אמר אין מטלטלין כו' · דלית ליה שבת הואיל והותרה הותרה וכחד חצר לא משוינן להו (ג) [דקי"ל חצר שלא עירבה ד"ה מטלטלין כלים ששבתו באוירה] דהתם כולה חדא רשותא היא אבל הכא ב' רשויות האסורות זו עם זו היו וכל אחת פרוצה במלואה למקום האסור לה ואע"ג דקי"ל (כר"ש דאמר) חצירות רשות אחת הן הכא כשעירבה כל אחת לעצמה עסקינן ורב לטעמיה דאמר הלכה כר"ש והוא שלא עירבו אבל עירבו לא: זה מטלטל עד עיקר מחיצה· כדמעיקרא דשבת הואיל והותרה הותרה ובכלי הבית אמר שמואל דאי בששבתו בחצר [אפי' מחצר לחצר נמי] האמר שמואל הלכה כר' שמעון ואפי' עירבה [כל אחת לעצמה] מותר לטלטל מזה לזה כלים ששבתו בתוכו: נגידו לי גלימא· פרשו שם טלית להיות מחיצה : אהדרינהו רב לאפיה· דקסבר אסור לטלטל הסדין בתוכה : קטרו ביה המייניה· (ב) קחו אבנטו וקשרו את הטלית למחיצה : מתני' חצר שנפרצה לרה"ר· במלואה או ביותר מי' חייב דכרה"ר היא : פטור אבל אסור· דלאו רה"ר היא אלא כרמלית וה"ה מתוכה לרה"י : גמ'

א מיי' פט"ו מהל' שבת טור או"ח סי' שנט : ב מיי' פרק ג' מהל' עירובין סמג לאוין קה טור או"ח סימן שעד :

נ"ל ואמרו וכ"ה בגמרא וברא"ש [וכ"ה בב"ח]:

הגהות הרי

(א) כ"ב נ"ע:(ב) נ"ב נ"ע ויש לתרץ שדרך הלכה אמר שיקחו לקשרו בו כי היתר הוא גם עשיית מחיצה :

הגהות מא"י

[א] נ"ל יהודה : [ב] נ"ב כלומר למה הוצרך לכך כך פירש הר"ן בפרק כל הכלים . וס"א ולשמואל למה לי : [ג] במעט שסביב הגגות כנ"ל : [ד] תו"כ : [ה] חסרה גדולה אקטנה כנ"ל : [ו] נ"ל להיות :

חדושי מהרמ"ז

במשנה המכניס מתוכה לרשות היחיד ומרשות היחיד לתוכה כנ"ל :

הגהות הב"ח

(א) נ"ל ליקטרו : (ב) תוקמה דהא כנ"ל והד"א : (ג) לטלטל כלים ששבתו בתוכו ככל חצר שלא עירבה כנ"ל : (ד) נ"ל לגג גדול : (ה) נ"ב אבל קטנה אסורה כו' : (ו) נ"ב אלא ודאי על כרחך הכי תוקמא דהא כו' : (ז) נ"ב ואף על גב : (ח) נ"ב אחת כשנפל לא אסרי להו בתים דהא שרי לאפוקי מבתים לחצר הואיל והותרה למקצת שבת : (ט) ואף על גב דעביד מחיצה בשבת כנ"ל : (י) נ"ב לרב : (כ) נ"ב אבל :

מלחמת ה'

לטעמיה דאמר הלכה כר"ש והוא שלא עירבו אבל השתא דקיימא לן הלכה כר"ש בין עירבו בין לא עירבו חצרות רשות אחת הן לעולם ואין בתים גורמין להו שיאסרו כלל אף במבוי עצמו בין עירבו חצרות עם הבתים בין שלא ערבו דין אחד הוא או בשניהם מטלטלין בכולו או בשניהם אין מטלטלין בו אלא ארבע אמות הלכך מותר לטלטל בכולן לעולם מעדותו של ר' יהודה ומפשטיה דרב אסי :

ועוד אתמר כותל שבין שתי חצרות שנפל וכו' עד ולא שרי לטלטולי אלא ד"א : אמר הכותב שלטו ביה אריותא שלא גזרו מעולם באותה חצר שלא יטלטלו בו אלא בארבע אמות משום גזירה שלא יוציא מרשות לרשות ואילו היה ראוי לגזור בכך היו גוזרין שלא יוציאוהו מן הבתים לחצר זו הפרוצה אבל שיאסרו לטלטל בתוכה מפני כלי הבית שמא יוציא אותו לחצר אחרת אינה משנה ועוד הרי אמרו בקרפף שנפרץ במלואו לחצר ונפרצה חצר כנגדו כלומר שנפרצו כותלין של שניהם המבדילין ביניהם חצר מותרת וקרפף אסור והתם בדליכא גפופי ולא אסרו החצר משום גזירה שמא יוציאו כלי הבית מחצר זו לקרפף ויפה השיב עליו ה"ר אברהם בר דוד ז"ל כי הרבה גזירות קרובות מזו היו יכולין בדיורין הבאין בשבת ואעפ"כ אמרו הואיל והותרה הותרה : ועוד מתני' חצר שנפרצה לרה"ר וכו' : אמר הכותב באמת שזה הלשון תלויה בהלכות ואינה מדברי רבינו ז"ל אבל ממי שאמרו נקבל שהלשון מכוון הוא יותר מלשונו של בעל המאור שבעל מקום הכותל הסמוך לרה"ר קאמר דכיון שנפרצה הוית לה במקום מחיצה לצדי רשות הרבים וכדאמרינן על מקום מחיצה מחלוקת וכמו שפירשה רש"י ז"ל אי נמי כיון שנפרצה מחיצה שבין חצר לרה"ר כל מקום שהרבים מסתלקין לשם כגון ראשה של חצר הסמוך לרה"ר או שנפרץ אחד מן הכותלים עם המחיצה והרבים מסתלקין לשם ומעקימין דרכן עליה צדי רה"ר הוי זה (כ) לתוכה ממש כלומר לפנים במקום שאין דרך הרבים נכנסת שם דברי הכל כרמלית הוא ואילו מלשון בעל המאור לא למדנו שיהא צדי רה"ר בחצר זו כלל :

המאור הקטן

איתמר כותל שבין שתי חצרות שנפל וכו' כתב עליה הרי"ף ז"ל והלכתא כשמואל דקיימא לן דדיורין הבאין בשבת לא אסרי הואיל והותרה מקצתה הותרה כולה וכן כתב הר' שלמה ז"ל דלית ליה (י) הואיל והותרה שבת הותרה ושתי חצרות האסורות זו עם זו הן וכל א' פרוצה במילואה למקום האסור לה אע"ג דקי"ל כר"ש דחצרות רשות אחת הן הכא בשעירבה כל אחת ואחת לעצמה עסקינן ורב לטעמיה דאמר הלכה כרבי שמעון והוא שלא עירבו אבל עירבו שתי רשויות הן ושמואל אמר כל אחד ואחד מטלטל עד עיקר מחיצה אית ליה שבת הואיל והותרה הותרה ובכלים ששבתו בתוך הבית קאמר שמואל דאי בששבתו בחצר אפילו מחצר לחצר נמי דהא שמואל הוא דאמר הלכה כרבי שמעון בין לא עירבו ולא גזרינן משום מאני דבתים אלה דברי הרב ז"ל. ואלולי דלא מעיילא רישי ביני אריותא אומר אני שהלכה בזו כרב דקי"ל כותיה באיסורי ורב לא פליג אדיורין הבאין בשבת שאינן אוסרין ולא פליג נמי בחצר גדולה שנפרצה לקטנה בשבת שכל אחת ואחת מותרת לעצמה משום דבגדולה מיהת הא איכא גפופי אלא שאני הכא כיון דנפלה המחיצה שבין זו לזו כולה וכל אחת ואחת נפרצה במילואה לחברתה וניחא תשמישת' דהא בהדי הא גזרינן דילמא מטלטל מאני דבתים נמי מחצר זו לחצר זו ולא שרינן ליה לטלטולי אלא ד"א אבל לא עד עיקר מחיצה כשמואל דילמא ממשיך ושמואל לא גזר דילמא ממשיך וכרב נקיטינא במאני דבתים אבל בכלים ששבתו בחצר כיון דקי"ל כשמואל אליבא דר"ש מותר לטלטולי אף מזו לזו :

מתני' חצר שנפרצה לרשות הרבים כתב עליה הרי"ף ר' אליעזר סבר צדי רשות הרבים כרשות הרבים דמו והא חצר כיון שנפרצה לרה"ר הויא לה צדי רה"ר ולפיכך המכניס מרשות היחיד לתוכה או מתוכה לרשות היחיד חייב : מצאתי במקצת נוסחי הלכות הרב הפי' הזה בלשון הזה ורחמנא ליצלן מהאי דעתא דהא לא פליגי רבנן ור"א אלא בצדי רשות הרבים בלחוד ובהדיא אמרי' בגמ' והא מתוכה קתני כלומר למה שנה רבי אליעזר מתוכה והלא לא היה חלוק אלא בצדי רה"ר בלבד ומהדרי' אידי דאמרי רבנן מתוכה א"ר אליעזר נמי מתוכה תוב שיילינן ולרבנן אמר ר"א צדי רה"ר ומהדרי ליה אינהו מתוכה ושנינן הכי קאמרי ליה רבנן לר' אליעזר מי לא מודית לן היכא דמטלטל מתוכה לרה"ר פטור מפני שהיא ככרמלית צדי רה"ר נמי לא שנא ור"א התם בחצר לא דרסי לה רבים הכא בצדי רשות הרבים דרסי ליה רבים אלמא במתוכה של חצר אפילו ר"א מודה שהיא ככרמלית ואין חיוב יוצא ממנה לא לרשות היחיד ולא לרשות הרבים וזה דבר פשוט וברור הוא :

הוא אבל ר' אליעזר ס"ל דצידי רה"ר כרה"ר דמי : חצר שנפרצה משתי רוחותיה וכו' · כלומר בשבת אבל כשנכנס השבת היתה שלמה ונפרצה בשבת בפחות מי' [א] ונשארו לה גיפופין שאם נפרצה ביותר מי' אפילו מרוח אחת היתה נאסרת ולא אמרינן כיון שהותרה למקצת שבת הותרה לכל השבת כולה אלא ודאי בפחות מי' ואי הוי מרוח אחת לבדו לא מיתסרא דאמרינן פיתחא היא ואם תאמר מב' רוחותיה נמי אמאי אסורה לשבת אחרת ויש לתרץ דהאי ב' רוחות לאו מזרח ומערב הוא אלא צפון ומזרח הסמוכה לו ופיתחא בקרן זוית לא עבדי

גמ' אסיקנא דבצידי רה"ר קא מיפלגי רבי אליעזר סבר צידי רה"ר כרה"ר דמו ורבנן סברי צידי א רה"ר לאו כרשות הרבים דמו :

מתני' חצר *שנפרצה משתי רוחותיה וכן תרסח בית שנפרץ משתי רוחותיו וכן מבוי שניטלה קורתו או לחייו מותרין לאותה שבת ואסורין לעתיד לבא ר' יוסי אומר אם מותרין לאותה שבת מותרין לעתיד לבא ואם אסורין לעתיד לבא אסורין לאותה שבת : גמ' במאי עסקינן אילימא בעשר מאי שנא מרוח אחת דשרי דאמרינן פיתחא הוא מב' רוחותיו נמי לימא פיתחא הוא ואלא ביתר מעשר אי הכי אפי' מרוח אחת נמי אמר רב לעולם בעשר *וכגון צד: שנפרץ בקרן זוית דפיתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי : וכן בית שנפרץ: מאי שנא מרוח אחת דאמרינן פי תקרה יורד וסותם משתי רוחות נמי נימא פי תקרה יורד וסותם *(אמרי בי רב משמיה דרב (א) בית שנפרץ בקרן זוית דפיתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי : (ב) וכן בית שנפרץ מב' רוחותיו) אוקמה רב כגון שנפרץ בקרן זוית וקירויו באלכסון דליכא למימר פי תקרה יורד וסותם: איתמר ב אכסדרה בבקעה רב אמר מותר לטלטל בכולה ואע"ג דליכא אלא שלש ג מחיצות אמרינן פי תקרה יורד וסותם והלכתא כוותיה : *רבי יוסי אומר אם מותרין וכו': ד' צה. איבעיא להו רבי יוסי לאיסור או להיתר אמר רב לאיסור וכן אמר רבי יוחנן לאיסור תניא נמי הכי רבי יוסי אומר הואיל ואסורין לעתיד לבא אסורין לאותה שבת איתמר רבי חייא בר אשי אמר רב הלכה כרבי יוסי וכן הלכתא :

מתני' הבונה ב עלייה על גבי שני בתים וכן גשרים המפולשין מטלטלין תרסט תחתיהן דברי רבי יהודה וחכמים אוסרין ועוד אמר רבי יהודה מערבין במבוי מפולש וחכמים אוסרין :

סליקו להו כל גגות

[דף קכב ע"א]

°המוצא תפילין מכניסן ג ד זוג זוג רבן גמליאל אומר שנים שנים בד"א בישנות תרע
אבל

רש"י

גמ' צידי רה"ר מקו' שמחילה היא צידי רה"ר לפי שבשים דוחק ברה"ר אזלי (ג) התם : מתני' על גבי שני בתים · והם שני צידי רה"ר מטלטלים תחת העליה דפי תקרה מכאן ומכאן יורד וסותם : וכן גשרים המפולשים · ויש לכן מחילות מלמטה בב' הצדדים : מערבין למבוי המפולש · הואיל ואיכא שתי מחילות וקסבר שתי מחילות דאורייתא :

סליקו להו כל גגות

המוצא תפילין · בשדה במקו' (ד) שנאבדו: מכניסן · לעיר ולבית: זוג · א' בראשו וא' בזרועו והיינו זוג כדרך שלובשן בחול וחוזר תמיד ומכניס זוג זוג עד שיכלו : שנים שנים · זוג בראשו וזוג בזרועו ובתלמוד מפרש פלוגתייהו : בישנות · שניכר הקשר העשוי כעין שד"י דודאי תפילין הן ויש בהן קדושה ואסור להניחן בבזיון

נר מצוה

אינשי : וכן בית שנפרץ משתי רוחותיו וכו'. כלומר בקרן זוית דפיתחא בקרן זוית [לא] עבדי אינשי ואע"פ שלא נפרץ ביותר מי' : וכן מבוי שניטל קורתו או לחייו מותרין לאותה שבת. דאמרינן מתוך שהותרה למקצת שבת הותרה לכל השבת כולה : ור' יוסי פליג עליה לחומרא דכיון שאתה מוד' שאסורין לעתיד לבא דזהו שבת אחרת אסורין נמי לאותה שבת דלא אמרינן שבת הואיל והותרה הותרה והכי מתפרש בברייי' דר' יוסי להחמיר בא ולאסו' אפי' באותה שבת [שכבר הותרה] ולא להתיר שבת אחרת אע"פ שמלינו דכה"ג מותר לשבת אחרת כגון שיורי עירוב [דף פ:] שאפילו לשבת אחרת מועיל בכל שהוא אע"ג דלכתחלה בעינן שיעור : [ג] הבונה עלייה על גבי שני בתים. והם בשני צידי ר"ה: מטלטלין. תחת העלייה דפי תקרה מכאן ומכאן יורד וסותם : וכן גשרים המפולשין. ויש להם מחילות שלמות מלמטה בשני הצדדין מותר לטלטל תחתיהן דאמרינן פי תקרה יורד וסותם : וחכמים אוסרין. דלא סבירא להו פי תקרה יורד וסותם : ועוד א"ר יהודה מערבין במבוי המפולש. ואע"ג דליכא למימר ביה פי תקרה יורד וסותם מערבין כלומר משתתפין בו ומטלטלין בכולו כיון דאיכא ב' מחילות שלמות דס"ל ב' מחילות דאורייתא ואפי' לטלטל בתוכו ומתוכו לרה"י וכ"ש לחומרא שהזורק מרשות הרבים לתוכו שהוא חייב חטאת דרשות היחיד גמורה היא : גמ' אסיקנא דבצדי רשות הרבים קא מיפלגי. כלומר אע"פ שמקום מחילה ניכר אפ"ה משוי ליה ר"א למקום מחילות רה"ר ורבנן קרו ליה צידי רה"ר אבל מן המחילה ולפנים דברי הכל היא שהיא ככרמלית אבל בגוף המחילה הסמוכה לרה"ר שהיא נדרסת תדיר כרה"ר גמורה (ה) אליבא דר"א : אכסדרה בבקעה. לפי הגמ' משמע דפי' אכסדרה בבקעה כך היא אכסדרה בבקעה שהיא [כרמלית] כדאמרינן ביציאות השבת [דף ו.] ואכסדרה זו מפולשת מארבע רוחותיה ועומד קירוייה על ד' יתדות ונותנין ארבע קורות מיתד ליתד ועליהן מסדרין הנסרים לסכך ואותן קורות קרי פי תקרה ורב ס"ל דאמרינן פי תקרה אפי' מד' רוחות ושמואל פליג עליה דפי תקרה לא אמרינן אלא ברוח אחת אבל בכמה רוחות לא אמרינן ולפירוש הרב אלפסי באכסדרה מפרשינן הכי הא דאמרינן בגמרא הא לא קשיא כי לית ליה לשמואל בג' אבל בד' אית ליה כלומר באכסדרה דלית לה אלא שלש מחיצות לא אמרינן בכולה דופן רביעית שנפרצה במילואה פי תקרה אבל בד' אית ליה כלומר בבית וחצר דאית ליה ד' מחילות אע"פ שנפרצה ביותר מעשר הדופן הרביעית כיון שנשאר מחילה כל שהוא הוה ליה ההוא כל שהוא כפלימין ואמרינן פי תקרה יורד וסותם ואמרינן התם במס' סוכה (דף יט.) יש לה פלימין כשרה: להיתר או לאיסור מפורש בפירוש המשנה : סליקו להו כל גגות

המוצא תפילין וכו'. פי' המוצא תפילין בשבת במקום האבד [ד] אע"פ שגזרו חכמים בהנחת תפילין בשבת משום שמא תפסק הרצועה ויביאם בידו (ו) ואפילו למאן דאמר שבת לאו זמן תפילין כיון דבהנחתן ליכא חיוב חטאת כדאיתא במסכת שבת בפרק במה אשה יוצאה (דף סא.) משום דדרך מלבוש עבידן ולא משוי הוא הכא נמי משום הצלה דכתבי הקודש שרו ליה רבנן לאנוליכהו דרך מלבוש כמו שהתירו לו [שבת קטז:] להציל תיק הספר עם הספר ותיק תפילין עם התפילין לחצר שאינה מעורבת או למבוי שאינו מפולש : מכניסן זוג זוג. כדרך שלובשן בחול וחוזר ומכניסן זוג זוג עד שיכלו ור"ג מתיר ללבוש בזרוע ב' ב' של זרוע ובראש ב' ב' של ראש ובגמ' מפרש טעמא דס"ל לר"ג דכיון דמשום הצלה התירו חכמים שרו ליה ללבוש שני זוגות אבל טפי לא דלא מיקרו דרך מלבוש אלא שני זוגות לבדן לפי (ז) שמקום יש בראש להניח בו שני תפילין וכמו כן יש בזרוע אבל תנא קמא סבר לא שרינן אלא זוג אחד שהרי אם לבש בחול שנים שנים קא עבר משום בל תוסיף לפיכך לענין הצלה נמי זוג אחד אין טפי לא: במה דברים אמורים. דשרינן ליה ללבשן בשביל הצלה : בישנות · שניכר בהם הקשר העשוי כמין יו"ד בשל זרוע וכמין דלי"ת בשל ראש דודאי תפילין הן ויש בהן קדושה ואסור להניחן בבזיון :
אבל

דדרך מלבוש הוא ולהכי שרינן ליה ב' ב' אבל טפי לא דלא מקרי מלבוש אלא במקום שרגיל להניחו בחול. וא"כ היאך פירש פה הרב כדברי ת"ק שהם אפילו למ"ד שבת לאו זמן תפילין ושרינן ליה משום הצלה ודבר זה נדחה בגמ' משום דאי הכי הוא א"כ אפילו טפי מזוג אחד נמי : (ז) בשני מקומות : (ח) נ"ל במלואו אם כו' : (ט) רב כו' וכן משמע כנ"ל : (י) נ"ל משום : (כ) נ"ב עכ"ל הרא"ש : (ל) נ"ל כמו בחול :

לשתי רוחות דמתני' בקרן זוית ועשר פריך שפיר נימא פי תקרה דהא איכא טפי משלש מחיצות ומיהו יש לדקדק מהא דפריך לשמואל דלא אוקימנא אלא בקרן זוית ופריך לה משתי רוחות נמי נימא פי תקרה מאי קשיא ליה הא לא אשכחן מאן דשרי פי תקרה אלא מרוח אחת אלא ודאי רב אית ליה אפילו שתי רוחות מיהו גם זה יש לדחות כי עדיין לא היה יודע שיש חילוק בין היכא שיש מחיצות להיכא שאין מחיצות כלל אבל כיון דאסיקנא לדשמואל יש חלוק בין היכא שיש שם ארבע מחיצות להיכא שאין שם אלא שלש גם לרב אין ללמוד מדבריו שמתיר

באכסדרה שיש בה שלש מחיצות גמורות כי כמו כן יתיר כשאין שם אלא שתים מיהו נראה כדברי רבינו תם דבשתי מחיצות נמי מהני פי תקרה מההיא דאמר בפרק קמא דסוכה בההיא מודינא לך דהוי כמבוי מפולש פי' שלא מהני פי תקרה גבי שבת במפולש כדאשכחן דאסרי רבנן גבי בונה עלייה על שני בתים משמע הא בלא פילוש מהני פי תקרה בשתי מחיצות והא דנקט אכסדרה בבקעה (י) משמע דסתם אכסדרה שבחצר היא עומדת אצל כותל הבית ונמשך לכל אורך הבית מכותל חצר זה עד כותל של חצר האחר ופרוצה במלואה לפניה ואיכא שלש מחיצות אבל בבקעה אפשר דליכא אלא שתי מחיצות (כ) : לשון ריא"ז ד המוצא תפילין בשבת ברה"ר ה"ז מניח בזרועו ובראשו ב' זוגות לפי שמקום יש בראשו להניח שני תפילין וכן מקום יש בזרועו להניח שם ב' תפילין ולובשן (ל) כבחול ומניחן במקום המשתמר וחוזר ולובש עוד שתי זוגות אחרים עד שהוא מכניס את כולן כמבואר בקונטרס הראיות :

המאור הקטן

מתני' הצר שנפרצה משתי רוחותיה וכו' אוקמה רב בעשר וכגון שנפרצה בקרן זווית ונפרץ הקירוי עמה ונשאר הקרוי עמה באלכסון וזה פי' משתי רוחות שהפרצה אוכלת משתי הרוחות שכל קרן זוית שתי רוחות תלוין בו ופתחא לא הוי אע"ג דלא הוי יותר מעשר דפתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי ופי תקרה יורד וסותם לא אמרי' באלכסון ושמואל אמר אפילו ביתר מעשר בפרצת בית שבמשנתנו אבל חצר דליכא תקרה לא הותרה פרצה ביתר מעשר אפילו מרוח אחת ושתי רוחות דנקט משום בית נקט לה ובמסקנא אוקימנא שנפרצה בקרן זוית דהיינו משתי רוחות וביתר מעשר וקירוי' בד' כלומר שלא נפרץ קרויה אלא נשאר מרובע כצורתו כנגד ארבע כותלין ולא עמד באלכסון ויש מפרשים קירויו בד' כלומר בד' טפחים משום דלא אמרי' פי תקרה יורד וסותם בפחות מד'. ושמואל מודה למאי דקאמר רב אלא דלא דייקא לישנא דמתני' כותיה משום דלא קתני באלכסון אבל רב לא מודה למאי דקאמר שמואל שתהא פרצה אפילו ביתר מי' אסורה ואפילו בקרן זוית אם לא נפרץ הקירוי עמה ואקשי' ומי אית ליה לשמואל פי תקרה יורד וסותם והא אתמר אכסדרה בבקעה כלומר שנפרצה האכסדרה במלואה למקום האסור לה דהיינו בקעה דהיא כרמלית שכן דרך כל אכסדראות להיות פרוצות מרוח אחת או מב' רב אמר מותר לטלטל בכולהו דאמרי' פי תקרה יורד וסותם ושמואל אמר אין מטלטלין בה אלא בד"א ככרמלית דלא אמרי' פי תקרה יורד וסותם ושנינן הא ל"ק כי לית ליה לשמואל בשלש כלומר באכסדרה דלית לה אלא שלש מחיצות לא אמרי' בכולה דופן רביעית שנפרצה במילואה פי תקרה אבל בד' אית ליה כלומר בבית דאית ליה ד' מחיצות אע"פ שנפרצה ביתר מעשר הדופן הרביעית כיון שנשאר ממנה כל דהוא ה"ל יתא כל שהוא כפצימין ואמרי' פי תקרה יורד וסותם דאמרי' התם במסכת סוכה יש לה פצימין דברי הכל כשרה והדרינ' לקושיין מ"מ קשיא ואוקמי' שמואל כגון שנפרצה בקרן זוית ולא נפרץ הקירוי עמה עד שיהא באלכסון אלא עומד כנגד ד' כותלים ברבוע וזה פי' וקירויו בד' ואילו היה בעשר או שלא היה בקרן זויות הוה אמרי' פי תקרה יורד וסותם אבל בקרן זוית וביתר מעשר לא אמרי' פי תקרה יורד וסותם אליבא דשמואל אע"פ שאין הקירוי עומד באלכסון אלא שנשאר מרובע על ראשו הראשונה ודייקי' שמואל מ"מ לא אמר כרב אע"ג דלא פליג במימריה אבל פירושה דמתני' לא דייקא ליה לשמואל כוותיה דרב מדלא קתני שנפרצה באלכסון לא משמע ליה שנפרץ הקירוי אבל בקרן זוית כ"ע מודו דהיינו פי' שתי רוחות ששנינו במתני' שהפרצה אוכלת משתי רוחות: ורב מ"מ לא אמר כשמואל. דא"כ שלא נפרץ הקירוי היינו אכסדרה בבקעה ואע"פ שנפרצה משתי הרוחות אמרינן פי תקרה יורד וסותם לטעמא דרב ואפי' בקרן זוית דאיתמר אכסדרה בבקעה וכו': בעשר כו"ע לא פליגי דאמרינן פי תקרה יורד וסותם כי פליגי ביתר מעשר ואליבא דהדין לישנא אמרי' לעיל דשמואל מודה למאי דקאמר רב אבל רב לא מודה למאי דקאמר שמואל איכא דאמרי ביתר מעשר כ"ע לא פליגי דלא אמרי' פי תקרה יורד וסותם כשנפרץ במלואו א"נ בשתי רוחות בעין משנתנו שנפרץ בקרן זוית כי פליגי בעשר ואליבא דהדין לישנא איכא למימר במאי דפליגי רב ושמואל בפירושא דמתני' בלחוד אבל לענין איסור והיתר לא פליגי אלא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי אלא בפירושה דמתני' בלחוד דלרב דייקא ליה מתני' הכי כלומר אפילו בעשר איכא לאוקמה למתני' ובאלכסון ולשמואל לא דייקא ליה הכי משום דלא קתני באלכסון ואדרבה ביתר מעשר איכא לאוקמה וכגון שלא נפרץ הקירוי עמה. כללא דמילתא רב מוקים לה למתני' אי כטעמיה דנפשיה אי כטעמיה דשמואל ושמואל מוקים לה כטעמיה דנפשיה וכיון דסוגיין בכולת
תלמודא

עין משפט

א מיי' פרק יז מהלכות שבת טור או"ח סימן שסה וסי' שעד:
ב מיי' פי"ד וי"ז מהל' שבת ופ"ק מעירובין:
ג מיי' פי"ט מהל' שבת סמג לאוין סה טור או"ח סימן שא :

הגהות מאי'

[א] או בעשר כנ"ל : [ב] נ"ב מתני' כנ"ל : [ג] נ"ב קסבר שבת זמן תפילין הוא : [ד] נ"ב מכניסן

חדושי מהרמ"ז

בהרר"י ד"ה מכניסן וכו' קסבר משום בל תוסיף פי' משו' דקסבר שבת זמן תפילין ורשב"ג סבר לאו זמן תפילין הוא כן מסיק בש"ס :

הגהות הב"ח

(א) נ"ב כגון : (ב) וכן בית שנפרץ משני רוחותיו אוקמה רב כגון שנפרץ בקרן זוית כ"ז נמחק [והחו"י מקיף מן וכן עד איתמר] : (ג) נ"ב בני רה"ר: (ד) נ"ל שנאבדין : (ה) פליגי אליבא דר"א ס"ל דצידי רה"ר כרה"ר דמו ורבנן ס"ל צידי רה"ר לאו כרשות הרבים דמי כנ"ל : (ו) נ"ב ותימה דהא מסיק בגמרא אנא מחוורתא כדשנינן מעיקרא דהיינו דת"ק סבר שבת זמן תפילין הוא ומש"ה שרי דוקא זוג א' אבל טפי לא שרי ליה רבנן משו' הצלה דלאו תכשיט הוא אלא משוי. ור"ג ס"ל שבת לאו זמן תפילין הוא ומשום הצלה שרינן ליה משו' דתכשיט הוא

שלטי הגבורים

א כתב הרא"ש ויש הלכות של רב אלפס ז"ל שהוגה בהן והאי חצר כיון שנפרצה לרשות הרבים או ליה כצידי רשות הרבים לפי' המכניס מתוכה לרשות היחיד או מרשות היחיד לתוכה חייב ולכאורה נראה דטעות הוגה דלא פליגי אלא בצידי רשות הרבים ולא במטלטל מתוך החצר וכ"כ הרי"ז הלוי ז"ל והמגיה קרא למקום המחילה תוכה דלגבי רה"ר קרי ליה תוכה :

לשון ריא"ז

ב היתה שם בדופן רביעי קורה רחבה ד' טפחים אע"פ שהיה דופנו רביעי פרוץ כולה אמרינן פי תקרת הקורה יורד וסותם ונראה בעיני שגם חצר שהיה דופן רביעי כולו פרוץ (ח) כלומר אם היתה שם מלמעלה קורה רחבה ד' אמרי' פי תקרה יורד וסותם והרי כאילו דופן ד' סתום וא"צ תקון אחר ולא אמרי' פי תקרה יורד וסותם אלא במקום המוקף ג' מחיצות וא"צ לסתום אלא דופן רביעי בלבד אבל מקום שאין לו אלא ב' מחיצות אין אומרים פי תקרה יורד וסותם לסתום שתי מחיצות האחרות ולפיכך אין הסוכה נתרת בב' דפנות ואין אומרים בה פי תקרה יורד וסותם אלא צריכה דופן ג' כמבואר בקונט' הראיות :

ג כתב הרא"ש ז"ל הרי"ז הלוי ז"ל פסק כלישנא בתרא ולכאורה נראה דבשל סופרים הלך אחר המיקל. רש"י פי' דפליגי באכסדרה פרוצה מארבע רוחותיה ואכסדרה בבקעה משמע כפירושו וגי' רש"י כי לית ליה בד' אבל בג' אית לי' אבל ל' אכסדרה משמע כרב אלפס דסתם אכסדרה יש לה ג' מחיצו' כדאמר בפרק לא יחפור עולם לאכסדרה הוא דומה ורוח צפונית אינה מסובבת ואמר נמי במנחות פרק הקומץ רבה מפני מה העולם הזה נברא בה' מפני שהוא דומה לאכסדר' כל הרוצה לצאת יצא וכ"פ ר"ת ז"ל דדוקא ברוח רביעית אמרינן פי תקרה יורד וסותם וגריס כי לית ליה בשלש אבל בד' אית ליה פי' כשאין שם אלא ג' מחיצות והרביעית פרוצה במלואה אבל בד' פירוש שיש שם ד' מחיצות כגון שיש ברביעית שני לחיין דאיכא שם מחילה אע"פ שפרוצה יתר מעשר אמרי' פי תקרה יורד וסותם ורבינו תם ז"ל פירש דסתם אכסדרה הוי נמי מוקפת משתי רוחות ובההיא נמי איירי (ע) רבא בשמעתים ומשמע כדבריו מדפריך תלמודא משתי רוחות נמי נימא פי תקרה יורד וסותם אלמא דבב' רוחות נמי א"ר פי תקרה יורד וסותם ויש לדחות מאי דאוקימנא

אבל בחדשות פטור. כלומר פטור מלהכניסן דקמיעי בעלמא הם כיון שאינם מקושרות ואע"פ שעשויים כמין בתים של תפילין ואע"פ שיש בהן רצועות הלכך לא מחללי' שבתא עלייהו בשביל הצלתן לפי שאין בהן קדושה אלא כשנעשו לשם תפילין: מצאן צבתים. קשרים קשרים הרבה של תפילין דאע"ג דשריכן ליה להכניסן דרך מלבוש מעט מעט לא יכלו עד שתחשך וצריך לטרוח הרבה[גם] משתחשך והואיל (ב) וצריך להתעכב שם לאחר שקיעת החמה בשביל האחרונים גם בשביל הראשונים לא שרינן ליה לחלל את השבת אלא יחשיך עצמו שם כלומר יעמוד שם כל היום עד שיחשך נר מצוה

ויביא כולן בידו: ובסכנה מכסן והולך לו. מוקים לה בגמרא בסכנת נכרים פירוש שעת הגזירה שגזרו שלא להניח תפילין ואם יפגעו בו נכרי עומדין עליו ויהרגוהו מפני הגזירה שיאמרו שהוא מניחן (ג) בראשו ופחות פחות מד' כמי לא דכ"ש שיראוס ויסתכן אם ימצאוס בידו הלכך מכסן בקש או בתבן כדי שישמרו שלא יראוס הנכרי ובבקר ישכים שם ויביאם לעיר בתוך כלים ולא ירגישו בהם והאי בסכנה מכסן והולך לו דקתני אכולה מתני' קאי בין שמצאן זוג אחד או שנים ובין שמצאן צבתים או כרוכות וצבתים וכרוכות דבר אחד הן כלומר שהם הרבה ולא יכול להביאן עד שתחשך: צבתים זוגים זוגים של ראש ושל יד קשורין יחד כל זוג וזוג בפני עצמו ועוד קשורין אחר כן בצבת זוגות רבים: וכרוכות דכריכן טובא. כלומר הכל מעורב יחד ומבולבלי' אלא שנקשרים כולן יחד באגודה אחת ובברייתא דתני [דף צז:] מוליכן פחות פחות מד' אמות מוקים לה [ה] בסכנת נכרים ליסטין ולא בסכנת ערלים שאין להתירן אלא מפני ליסטין שאם ימצאוהו משתחשך ישללוהו ויהרגוהו כמנהג שודדי לילה אבל מבעוד יום אין לו ליראי מקום אדם אם יביאם בידו לפיכך כיון שאינו יכול להחשיך שם מפני פחד הליסטים שריכן ליה שיביאם בידו שאם יניחם שם ימצאום שודדי לילה ויפסידום ויאבדום ומתניתין נמי חסורי מיחסרא והכי קתני במה דברים אמורים בסכנת נכרים אבל (ד) סכנת ליסטים מוליכן פחות פחות מד' אמות: ר"ש אומר נותנן לחבירו וכו'. [ו] פירוש במה דברים אמורים דמכסן והולך לו כלומר שעוזב אותן במקומן בסכנת נכרים דזהו סכנת ערלים שגזרו גזירה ואין יכול להביאם בידו אפילו משתחשך שמא ימצאום בידו ויהרג עליהם לפיכך מכסן בתבן ובקש עד למחרת שיביאם בתוך כלים ולא ירגישו בהם אבל בסכנת ליסטים ולא סכנת ערלים כיון שאי אפשר להחשיך עליהם מפני הליסטים שריכן ליה להביאן בידיו מבעוד יום שהרי אם יחוש בידיו לא יחושו עליהם ובלבד שיהיה פחות פחות מארבע אמות כלומר קודם שיגיע לד' אמות עומד לפוש רגע אחד וכן עושה תמיד ור"ש פליג ואומר (ה) [שטוב] לעשות בענין זה שמתיר לו פחות פחות מד' אמות משום דזמנין דלאו אדעתיה ואתי לאיתויי ד' אמות שלמים ואע"ג דאוושא מילתא בענין זה שאומר ר"ש שנשמע הדבר לרבים אין אנו חוששין דהא ליכא סכנת ערלים אבל בסכנות ערלים מודה ר"ש שאין אדם יכול לעשות זה שמא יודע הדבר להם ויהיו כולן מסוכנים אלא יניחם במקומן מכוסין בתבן וקש אם ימצא: וכן בנו נותנו לחבירו וכו'. בברייתא [מה:] תני כגון שילדתו אמו בשדה [ז] ואע"ג דקשי ליה ידא שמטלטלין אותו מיד ליד אפ"ה לא עדיפא בשבת ולא יטלטלנו לבדו פחות פחות מד' אמות ודוקא לדבר מצוה הוא דשרי ר"ש כי האי גונא והא דבנו נמי מצוה היא שצריך הוא להרחיצו ולסוכו ביום הולדו ואליבא דת"ק שרי בפחות פחות מד' אמות כיון דקשי ליה ידא ועוד דאוושא מילתא דשבת ויש חלול השם בדבר בעיני עמי הארץ השומעים שסוברים דאיכא חילול שבת: גמ' בחדשות מ"ט לא וכו'. מפורש בפי' המשנה עד אבל בסכנת ליסטים מוליכם כולם כאחת פחות פחות מד' אמות: ושקעה עליו חמה מניח ידו עליהם וכו'. דס"ל להאי תנא (ו) דלילה לאו זמן תפילין לפיכך מכסן כדי שלא יחשדוהו שעובר על בל תוסיף וכמו כן כשקדש עליו היום דס"ל דשבת לאו זמן תפילין לפיכך מכסן ביד עד שמגיע לביתו ולפיכך אינו מניחן שם בבית המדרש לפי שדרך המדרשות שלהם חוץ לחומה היו ולא היו נשמרים (ז) לא מחמת כלב ולא מחמת גנבים [ח] וכיון דלא מינטרן מחמת גנבי ממטי להו לביתו דכיון דדידיה ניכהו בעי ליכטוריכהו ועוד דהא מחתן ברישיה ואי מינטרן אף מחמת גנבי אפילו בבית הסמוך לחומה לא שרינן ליה לאמטויינהו עד לביתו אלא עד שיגיע לבית הסמוך לחומה או לבית [ט] המדרש והיכא דלא מינטרן לא מחמת כלבי ולא מחמת גנבי אפילו מחתן בארעא ומשכח להו ממטי להו דרך מלבוש עד דמטי לביתיה כדקתני בהאי פירקא ואי משכח להו בשבת דמחתן בארעא בדוכתא דמינטר מחמת כלבי ולא מחמת גנבי שבקי להו כדאיתנהו כיון דלא לביש להו מעיקרא ויש מן הרבנים שקובעים דלית הלכתא כאביי בשקעה עליו החמה כיון דקובע במסכת מנחות (דף לו:) דהלכה [י] ואין מורין כן דלילה (ח) לאו זמן תפילין הוא אין צריך שיניח ידו עליהם: מתני' ר' יהודה אומר נותן אדם חבית וכו'. אם יש אדם נמא שילא חוץ לתחום או שעומד בסוף תחומו ואין לו מים לשתות או חולה יתקבלו הרבה בני אדם שקנו תחומן בעיר ויבואו

רש"י

בבזיון: אבל בחדשות פטור מלהכניסן דדילמא קמיע בעלמא ניכהו ואין בהן קדושה אלא בעשויין כהלכתם דהיינו לשמן ולכך לא מחללינן שבת עלייהו: צבתים. קשרים קשרים הרבה תפילין בכל קשר או כרוכין זה על זה: מחשיך עליהן. ממתין עד שתחשך ויושב שם וישמרם ולכשתחשך יטלם יחד ובגמרא פריך וליעיילינהו זוג זוג: ובסכנה. שאין יכול להמתין שם מפני שמתיירא מליסטין: מכסן. שלא יהו מוטלים בבזיון: נותן לחבירו וחבירו לחבירו. דכל חד [לא] ממטי להו ד' אמות: עד שמגיע לחצר החיצונה. של עיר שהוא מקום המשתמר ראשון: וכן בנו. שילדתו אמו שם בשדה בשבת זו: גמ' זוגי זוגי. של ראש ושל יד קשורים יחד וכן הרבה קשורין זוג בצבתא חדא: דכריכי טובא. כי הדדי ואין שנים קשורים: ואם לאו. הואיל וצריך לחזור ולטרוח משתחשך מחשיך מעכשיו ויטלם יחד: בשעת הגזירה. שגזרו שלא יניחו תפילין וה"ק ובסכנה שאם ימצא בידו יהרג בין מעט בין צבתים מכסן והולך לו: אבל בסכנת ליסטים. שירא להחשיך שם מוליכם פחות פחות כו' ולא יניחם שם שמא יטלום הליסטים

מתני'

אבל בחדשות פטור מצאן צבתים או כרוכות מחשיך עליהן ומביאן *ובסכנה מכסן והולך לו ר"ש אומר נותנן לחבירו וחבירו לחבירו עד שמגיע לחצר החיצונה וכן בנו נותנו לחבירו וחבירו לחבירו ואפילו הן מאה:

גמ' בחדשות [א] מ"ט לא משום דחיישינן דילמא קמיע נינהו אבל ישנות כיון דמקושרות נינהו לא טרח איניש כולי האי בקמיע *ותאני (אבא) אבוה דשמואל [א] בר רב יצחק אלו (א) ישנו' כל שיש בהן רצועו' ומקושרות חדשות כל שיש בהן רצועות ואין מקושרות: מצאן צבותין או כרוכות: אמר רב יהודה אמר רב הן הן צבותין הן הן כרוכות. צבותין זוגי זוגי כרוכות דכריכי טובא: מחשיך עליהן ומביאן: אמאי ניעיילינהו זוג זוג אמר רב יצחק בריה דרב יהודה לדידי מיפרשא לי מיני' דאבא כל שאילו מכניסן זוג זוג וכלות קודם שקיעת החמה מכניסן זוג זוג ואם לאו מחשיך עליהן ומביאן: ובסכנה מכסן והולך לו: אוקימנא בסכנת עכו"ם כגון בשעת הגזירה אבל בסכנת ליסטין מוליכן כולן כא' פחות פחות מד' אמות: גרסי' ביו"ט בפרק ראשון* [ג] היה בא בדרך ותפילין בראשו ושקעה עליו החמה מניח ידו עליהן עד שמגיע לביתו היה יושב בבית המדרש ותפילין בראשו [ג] וקדש עליו היום מניח ידו עליהן עד שמגיע לביתו ואי איכא בית הסמוך לחומה דאי מניחן בה מינטרן מניחן בבית הסמוך לחומה [ד]:

מתני' ב *רבי יהודה אומר נותן אדם חבית לחבירו וחבירו לחבירו אפילו

[דף קכב ע"ב]

לשון ריא"ז

א מצא תפילין שיש בהן רצועות שאינן קשורות במקום שאינו משתמר ה"ז אינו מכניסן בשבת שאינו דרך מלבוש הואיל ואינן מקושרות כהלכתן היה יודע לקושרן בעניבה כעין קשרים שלהן קושרן בעניבה ומכניסן כמו שביארנו ואם אין קושרן מחשיך עליהן ושומרן שחייב להצילן כאשר כתבי הקדש כמבואר בקונטרס הראיות וכן (ט) המוצא יושב ומשמרו ומחשיך עליו ונוטלו וכא לו ובסכנה מניחו והולך לו וכן מבואר בתוספתא:

ב (י) וכתב הריא"ז הלוי אוקמתא רב אשי בחבית דספקר ומאן אמרו לו רבי יוחנן בן נורי וכיון דלא קי"ל כרבי יוחנן בן נורי לחומרא אלא לקולא ממילא שמעת דהלכה כר' יהודה והרב אלפסי ז"ל לא פי' ונראין מדבריו שאין הלכה כרבי יהודה עכ"ל וג"ל מה שלא הביא הרב אלפס ז"ל משום דאיכא שלש אוקימתות לאוקימתא דרבה ורב יוסף פשיטא דהלכה כרבנן ולאוקימתא דרב אשי כבר איפסקא הל' דהפלי הפקר אינם קונין שביתה:

לשון ריא"ז

ג שיירא שחנתה במקום שאין מים מצויין שם מוליכין להם פחות פחות מארבע אמות ואף על פי שמוציאין המים והכלי שהן מונחים בו חוץ מתחום בעליהן ואם לא היתה שיירא אלא היו פחותים משלשה מוליכין להם המים פחות פחות מד"א אבל אין מוציאין אותן חוץ מתחום בעליהן היו המים מי נהרות ומי מעיינות שלא קנו שביתה מותר להוליכן בכל מקום אבל הכלי שקנה שביתה אצל בעליו אסור להוציאו לחוץ מתחומו שאין הכלי בטל אצל המים כמבואר בקונטרס הראיות:

חדושי מהרמ"ז

בהרר"י ד"ה מצאן צבותים וכו' ובסכנה וכו' שאין מתיירא כצ"ל: ד"ה ושקעה וכו' ולא היו נשמרים אלא מחמת כלבים כצ"ל: בא"ד ויש מן הרבנים. עט"ז ומ"א סי' ל' סעיף ד': ד"ה ר"י אומר וכו' או חולה וכו' ע"כ. נמשך לשיטתו דלעיל ד"ה ר"ש דלא שרי בנותן לחבירו וחבירו אלא במקום מצוה דוקא לכן מפרש דמתניתין דהכא נמי איירי במקום מצוה וצ"ע דהא משמע במתניתין דלעיל לר"ש דשבות גמור ומש"ה לא שרינן לי' אלא בסכנה ומצאן צבותים הא לא"ה דתינן שבות של הוצאה

עין משפט

א מיי' פי"ב מהל' שבת טור או"ח סי' שמט:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב כן: (ב) צ"ל דלריך: (ג) צ"ל שם: (ד) צ"ל בסכנת: (ה) מד"ה ר"ש אומר כצ"ל וכו': (ה) מתקן לחבירו כו' מפני שטוב לעשות כו' כצ"ל: (ו) נ"ב כן פירשו הפוס' והרז"ה בסוף פ' קמא דיו"ט דשקעה עליו חמה בחול איירי ומ"ה כ' הרז"ה דלית הלכתא כאביי בשקעה עליו חמה אבל ר"ת ורש"י פי' דמיירי בשבת וכתב הרמב"ן בס' המלחמות שכן היה דעת הרי"ף ז"ל עי"ש: (ז) צ"ל אלא: (ח) תז"ב: (ט) צ"ל המוצא ספר: (י) נ"ב לשון הרא"ש: (כ) ועוד א"ר יהודה כצ"ל: (ל) נ"ב דנקט: (מ) תי' היה נמחק: (נ) ואפי' כצ"ל: (ס) נ"ב אלא:

הגהות מאי"ר

[א] תיבות בר רב יצחק נמחקין: [ב] נ"ב אמר אביי תפילין כיון דלאו לידן נימא בהו מילתא סי' וכו': [ג] ושקעה עליו חמה וקדש כו': [ד] נ"ב וכן בנו · בנו מאי בעי התם תני דכי מכסם כשילדתו אמו בשדה: מתני' כו' כצ"ל ומש"ב לקמן מוקפות: [ה] בסכנת ליסטים כו' להתירם מפני ליסטים אלא שאם כו' ויפסידום ויבזום: [ו] נ"ב הכי פירושא בד"א: [ז] נ"ב ומאי אפילו כן מאה אע"כ:

דרך מלבוש מקמי' שבות דפחות מד"א ואפ"ה שרינן הכא לצורך חולה אם כן אמאי לא שרינן הכא תחומין דרבנן ג"כ דמ"ש ואין לומר משום דתחומין יש להם עיקר מה"ת בי"ב מיל הא הוצאה בד"א ודאי עיקרה מה"ת טפי ואפ"ה שרינן פחות מד"א א"כ ה"ה תחומין. ורלאיתי במלחמות שכתב בשם הראב"ד דהכא מיירי בדרך הרשות וכן פי' הרמב"ם ז"ל בפי"ב מהל' זו בדבר הרשות ונפסק כר' יהודה וע"כ מטעם שכתבתי ועיין שולחן ערוך סימן שמ"ט סעיף ג':

[ח] והיכא דלא כו' כצ"ל: [ט] המשתמר כצ"ל: [י] דלילה זמן תפילין הוא ואין מורין כן אין צריך כו' כצ"ל: מכלן

ירי בדרך הרשות ור"י פליג את"ק ור"ש דלעיל מש"ה לא קבע הרי"ף ז"ל הלכה כמותו וכן פי' הרמב"ם ז"ל בפי"ב מ

מלחמת ה'

כתוב בספר המאור כתב הרב אלפסי ז"ל בחדשות מ"ט וכו': אמר הכותב אבל דעת רבינו ז"ל נוטה ללישנא קמא דהיא אוקימתא דרבא דאמר בטרח ולא טרח פליגי מר דהוא ר"מ סבר לא טרח ומר דהוא ר' יהודה וסתם מתני' סבר טרח וחיישינן דילמא קמיע נינהו וכשיש בהן רצועות מקושרות בידוע שאין זה קמיע אלא תפילין ולא פליגא אוקימתא דרבא אמתני' (מ) היה דאבוה דרב ושמואל ולא ראה רבינו ז"ל לסמוך אלישנא אחרינא דהוא תירוצא דאביי דאמר דכ"ע לא טרח וטעמא דחדשות לא מפני שאסור לקשרן בשבת משום דלהך לישנא הלכה כר' מאיר דאמר אחד חדשות ואחד ישנות דקי"ל עניבה לאו קשירה היא ואפשר דעניב להו כעין קשירה דידהו (נ) אפי' תימא עניבה פסולה תפילין אפשר דקשר להו בקשר שאינן חייבין עליו דקי"ל כל קשר שאינו של קיימא אין חייבין עליו כגון קטרא דזממא גופיה ואסרידא גופיה וכפי דברי רבינו והגאונים בעי' נמי מעשה אומן ומ"מ ודאי אי עביד קשר מרופה לפי מדת ראשו וזרועו לא עדיף מקטרא דקטרי בזממא וקטרא דקטרי באסרידא ותומרתא דקטרי בסנדל הלכך לגבי הלכה דתפלין מותר לכתחלה כדתנן מדבריהם למדנו שפוקקין ומודדין וקושרין בשבת ור' יהודה לטעמיה דמחמיר בקשירה דאפילו בעניבה מחייבו כ"ש בקשירה דכל שהות קשר של קיימא קלא היה מחייב בו והכי מוכח בפרק אלו קשרין דכל קשר שהוא של קיימא כלל מחייב ר' יהודה ואפילו עניבה ולית הלכתא כותיה וכיון דתנן סתמא כר' יהודה בד"א בישנות אבל בחדשות פטור וקי"ל סתם במתני' ומחלוקת בברייתא הלכה כסתם וכל שכן דר"מ ור' יהודה הלכה כר' יהודה לא סמכי' אתירוצא דמפקא לה למתני' ולר' יהודה מהלכה ונקטינן לישנא דרבא דמוקי לה אליבא דהלכתא ועוד דהא משמע בהדיא דסבר רבא טרחי ומוקי להו לסתם מתני' הכי ופריך מינה לר' אלעזר ואביי סבר לה כר' אלעזר ומוקי להו לכולהו דלא טרח וקיימא לן אביי ורבא הלכתא כרבא ולפי' השמיט רבי' שמעתא דר' אלעזר ולא כתבה לא בכאן ולא בהלכות ציצית ויפה כוון: וכתב עוד בעל המאור ז"ל והא דתנן ר' יהודה אומר נותן אדם חבית לחבירו כו' ונראה מדבריו שאין הלכה כר' יהודה: וכבר השיב הר' אברהם ז"ל בזו דודאי אין הלכה כר' יהודה ולאו משום טעמא דאמרו לו דחיישי' לתחומין (ס) מפלוגתא דת"ק דהוא סתם מתני' דאפילו לדבר מצוה כגון הצלת תפלין וסכנת לסטים לא שרי נותן לחבירו וחבירו לחבירו משום דאוושא מלתא דשבת וזה דבר ברור הוא דר' יהודה מוסיף הוא להתיר נתינה לחבירו וחבירו לחבירו בדבר הרשות כגון זו ואפילו חוץ לתחום ואין הלכה כר"ש ואין נ"ל שאין הלכה כרבי יהודה:

המאור הקטן

תלמודא כלישנא בתרא נקטינן כהדין לישנא הלכה למעשה דביתר מעשר במלואו א"נ משתי ו אמרי' פי תקרה יורד וסותם אע"פ שלא נפרץ הקירוי אבל בעשר אפילו נפרץ במלואו אמרי' יורד וסותם כל זמן שלא נפרץ גם הקירוי ואם נפרץ גם הקירוי ונשאר באלכסון בפרצה של שתי הרו זוית לא אמרי' פי תקרה יורד וסותם ואם נפחתה כולה דופן כנגד דופן דכ"ע בין לרב בין לשמואל פי תקרה יורד וסותם והיינו דאמרי' במסכת סוכה בפרק ראשון אמר ליה אפי' נפחתה דופן אמר ליה בההיא ודאי מודינא לך משום דהויא כמבוי המפולש וליכא מ"ד במפולש פי תקרה יו אלא ר' יהודה לטעמיה דרבה דסבר למימר מעיקרא ולית הלכתא כוותיה כדתנן הבונה עלייה ע"ג ובבתים של מבוי מפולש עסקינן כדקתני וכן הגשרים המפולשים מטלטלין תחתיהן בשבת דברי והכ"א ובמסקנא אסיקנא דטעמיה דר' יהודה משום דקסבר שתי מחיצות דאורייתא ואפי' שלא אלא בלחי מכאן ולחי מכאן וקורה מכאן וקורה מכאן סגיא ודייקא מתני' כותיה דקתני (כ) ועוד יהודה אי אמרת בשלמא שתי מחיצות דאורייתא ואפי' בלא תקרה היינו דקתני ועוד כלומר א וקורה סגיא אלא אי אמרת טעמיה דרבי יהודה משום פי תקרה ובלחי וקורה לא שרינן דלא תקרה יורד וסותם בקורה טפח עד שיהא בה ארבעה מאי ועוד היינו רישא אלא לאו ש"מ טע יהודה משום דקסבר שתי מחיצות דאורייתא ועלייה משתריא תותה אליבא דר' יהודה והחכמי בזו ובזו ותנא עלייה להודיעך כחן דרבנן ותנא מבוי להודיעך כחו דר' יהודה וטעמייהו דר דלא סבירא להו שתי מחיצות דאורייתא עד שיהו שלש ולא אמרי' פי תקרה יורד וסותם במב וכדרבנן נקטינן לחומרא. וקורה ארבעה מתרת בחורבה ובמים כר' יהודה ורב נחמן וכעין מא מפלוגתא דרב ושמואל וכדכתבינן לעיל וה"ה לכל מחיצה של בית וחצר וחורבה (ג) אורחא דמ שרוב החורבות פרוצות במלואן ובמים נמי רבותא קמשמע לן דע"ג דהדר ערבי מיא ושקיל ד מהאי גיסא קל הוא שהקלו חכמים במים כדרבי טבלא. והוי זהיר בדברים הללו כי יש בהם משובשות ופירושם משובשים ולא נכונים. יש שגורסין הא לא קשיא כי לית ליה לשמוא אבל בשלש אית ליה ופי' רבינו שלמה הולך על דרך הגירסא ההיא והגירסא שלנו עם הפירוש בה הוא המחוור והרב אלפס דלג בדברים הללו ולא כתב בהן כל הצורך:

כתב הרי"ף בחדשות מ"ט לא משום דחיישי' דלמא קמיעי נינהו. ולא הבין הוא סוגיא דשמעתא דהא אסיקנא דכ"ע לא טרח איניש לעשות קמיע כמין תפילין אלא חדשות כיון שאינן מקושרין וא"א לקושרן בשבת משום שהוא קשר של קיימא מניחן והולך לו אבל בישנות שהם מקושרות מכניסן זוג זוג: והא דתנן רבי יהודה אומר נותן אדם חבית לחבירו וחבירו לחבירו אפילו חו אוקמא

ויביאו אחרים מתחום אותו חולה או הגמא ונותנין זה לזה ואין שם חלול שבת: אמרו לו לא תהלך חבית זו יותר מרגלי בעליה · דהא קי"ל שהבהמה והכלים כרגלי הבעלים אבל על המים אין אנו קפדים דמיירי במים שנשאבו מן המעיינות דכיון לניידי [דף מו.] לא קנו שביתה כלל אפילו כרגלי מי שלקחן מן המעיין ביו"ט ואע"פ שזכה בהם הממלא איכא כרגליו לבדו אלא כרגלי כל אדם והחבית נמי מיירי [אפי'] בחבית של הפקר דכיון דלא נייד קני שביתה והאי אמרו לו [דף לז:] רבי יוחנן בן נורי הוא דס"ל דנכסי הפקר קנו שביתה אבל רבי יהודה סבר שאין קונין שביתה כרבנן דפליגי עליה דר' יוחנן בן נורי בפרק מי שהוציאוהו: גמ' [א] כשילדתו אמו בשדה. מפורש בפירוש המשנה: מתני' היה קורא בספר על האסקופה וכו'· כל הספרים שהיו עשוין בימות הראשונים היו עשוין בגליון כעין ספר תורה שלנו והאסקופה (א) היא כרמלית ולפניה היא רה"ר ונתגלגל ראש הספר מידו לרה"ר עם העמוד השני: גוללו אצלו. הואיל וראשו אחד בידו דליכא אלא משום שבות (ב) דהא אגדו בידו הוא ומשום כבוד ס"ת שרינן להחזירו שאם היה נופל מידו לגמרי ליכא אלא איסורא דרבנן: היה קורא בראש הגג וכו'· שהוא רה"י ונתגלגל ראש הספר מידו עד שלא הגיע לעשרה טפחים התחתונים ברה"ר גוללו אצלו שהרי עדיין לא הוי באויר רה"ר אבל משהגיע לעשרה טפחים התחתונים אסרו לגוללו ומיירי בכותל משופע שעשוי כמין מדרון רחב מלמטה ומתקצר ועולה דכיון דבולט מלמטה נח על בליטתו ואע"ג דאגדו בידו גזרינן משום דילמא יפלו שני ראשיו שם ואיכא איסורא דאורייתא משא"כ באסקופה לפיכך הופכו על הכתב כלומר (ג) מהפך האותיות כלפי הכותל שלא יהא כל כך מוטל בבזיון ומניחו שם עד שתחשך וחסורי מיחסרא והכי קתני בד"א בכותל משופע אבל בכותל שאינו משופע אפי' בפחות מג' טפחים גוללו אצלו דברי ר' יהודה שר' יהודה אומר אפי' אינו מסולק מן הארץ אלא מלא חוט גוללו אצלו דבעינן הנחה ע"ג משהו אבל הגיע לארץ לגמרי הופכו על הכתב דאסור לגוללו דהא נח ברה"ר ואע"ג דאגדו בידו גזרינן משום שמא לא יהא אגדו בידו· ור"ש לא גזר כיון דאגדו בידו ואיכא בזיון דכתבי הקדש שרינן ליה להחזירו אצלו: גמ' לא התירו להפוך יריעה על פניה. משום בזיון דכתבי הקודש אלא כילד יעשה פורס עליה את הבגד: התם אפשר. הוא לכסותה בסודר שהרי בביתו הוא עומד ובהיתרא יכול לעשות ולמה נתיר לו זה הבזיון אע"פ שהוא קטן הכא בנתגלגל הספר מידו אי אפשר לו בלאו הכי שהרי (ד) אינו יכול לפרוש עליו סודר שיוסיף על חטאתו פשע: והא לא נח. וכיון דלא נח ליכא אלא איסורא דרבנן וכשם שהתרנו באסקופה להחזירו אצלו כמו כן נתיר כשהוא בראש הגג: בכותל משופע. רחב מלמטה וצר מלמעלה והולך במדרון ונמצא שנח באויר רה"ר וכיון דאי לא הויא אגדו בידו הוה איסורא דאורייתא לפיכך אינו רשאי לגוללו אצלו: חסורי מיחסרא כו'· מפורש בפי' המשנה (ה) עד מחשבתו מחשבה לא מקום: מתני' זיז שלפני החלון וכו'· כלומר נסר גבוה י' ורחב ד' טפחים והוא מונח לפני החלון ראשין בני העלייה להניח כליהם שם דרה"י גמור הוא ודוקא כלים הנשברים כגון קדרות וקערות שהוא (ו) נשמר וזריז שלא יפלו לארץ אבל שאר כלים שאין דרכן להשבר אסור להניחם שם שמא יפלו ברה"ר וירד שם ויכניסם לרה"י וכמו כן אם (ז) יוצא הנסר על חצר חבירו נמי לא שרינן להשתמש העליון עליו אלא כלים הנשברים דדילמא אתי לאשתמושי מרשות חבירו שלא עירב עמו לרשותו או שמא יוליאנו מרשות אגרו לרשות הרבים ויחזירנו אחר כן לביתו: עומד אדם ברה"י וכו'· בבית או על גג או על עמוד גבוה י' ורחב ד' ושוחה ונוטל חפץ העומד ברה"ר מכאן ומניחו כאן ובלבד שלא יוליאנו מארבע אמותיו ממקום שהיה מונח בו ואשמעינן מתני' דלא גזרינן שמא יכניסנו אצלו ולא בעינן שיהא ראשו ורובו שם ברה"ר כדבעי ר"מ לקמן ובלבד שלא יהיו התפלים ההם לריכין לו (ח) לאותו מקום שהוא עומד שאם היו לריכין לו אפי' רבנן מודו דבעינן ראשו ורובו באותו מקום שמטלטלו כדי שיהא נזכר ולא יביאם אצלו: לא יעמוד אדם ברה"י וישתין ברה"ר משום דקא מפיק מרה"י לרה"ר ואע"פ שאין בפי אמתו רוחב ד' מיחייב חטאת דמחשבתו משויא ליה מקום וכן הדין ברקיקה: ר"י אומר אף מי שנתלש רוקו בפיו · משנתעגל ונאסף ללאת לא יהלך ד"א ברה"ר עד שירוק דכיון דלמשדייה קאי משוי הוא ואע"ג דאמרינן [שבת צב:] הוציא כלי בפיו ובמרפקו פטור (ט) לא דמי [ג] התם אין דרך להוציא כלים בפיו אבל הרוק והוכלים דרכן בכך ומחייב חטאת כדאמרינן בעלמא ( ) [כריתות יג:] אם היה

רש"י

הליסטים וינהגו בהם מנהג בזיון: מתני' לא תהלך זו יותר מרגלי בעליה · אין יכולין להרחיקה ממקום שביתת בעלים הכל לפי מה שעירבו הבעלים: מתני' היה קורא בספר · כל ספרים שבימי הראשונים היו עשויים בגליון כס"ת שלנו: גוללו אצלו · הואיל וראשו האחד בידו: לעשרה טפחים · לעשרה תחתונים שברה"ר: הופכו על הכתב. האותיות כלפי הכותל שלא יהא מוטל כל כך בבזיון ומניחו עד שתחשך: מלא חוט · מפרש בגמ': משום שבות · כגון זו שאגדו בידו וליכא כ"א איסור דרבנן: גמ' להפך יריעה · קלף על פניה להגן שלא יעלה האבק על האותיות: לא אפשר · שאין לו בגד לפרוש עליו: והא לא נח ברה"ר · ואפי' למטה מי' ואפי' לא היה אגדו בידו ליכא איסורא דאורייתא ולכך היכא דאגדו בידו לשתרי: בכותל משופע · בולט למטה ונח על אותה בליטה: מתני' זיז שלפני החלון · בולט מן הכותל גבוה עשרה ורחב ארבעה: נותנין עליו · בני עלייה ונוטלין ממנו דרה"י הוא: עומד אדם ברה"י · בבית או על הגג ושוחה ונוטל חפץ ברה"ר מכאן ומניחו כאן ברה"ר: ובלבד שלא יוציאנו · מד' אמותיו שהוא מונח בו וקמ"ל דלא גזרי' שמא יכניסו אצלו: וישתין ברה"ר · דמפיק מרה"י לרה"ר: מי שנתלש רוקו בפיו · משנתעגל ונתאסף ללאת: לא יהלך ד' אמות ברה"ר עד שירוק · דכיון דלמישדייה קאי משוי

אפילו חוץ לתחום אמרו לו לא תהלך זו יותר מרגלי הבעלים: [א] גמ' *וכן בנו בנו מאי בעי דף צו: התם תנא דבי שמואל כשילדתו אמו בשדה:

מתני' *היה א קורא בספר ב על האסקופה תרעב ונתגלגל הספר מידו גוללו אצלו היה קורא בראש ג הגג ונתגלגל הספר מידו עד שלא הגיע לעשרה טפחים גוללו אצלו משהגיע לעשרה טפחים הופכו על הכתב רבי יהודה אומר אפי' אינו מסולק מן הארץ אלא מלא החוט גוללו אצלו ר"ש אומר אפילו בארץ עצמו גוללו אצלו לפי שאין לך דבר משום שבות עומד בפני כתבי הקודש: גמ' *הופכו ד' צח. על הכתב ומי שרי והתניא כותבי ספרים תפילין ומזוזות לא התירו להם להפך יריעה על פניה אלא פורס עליהן את הבגד התם אפשר הכא לא אפשר דאי לא מהפך איכא בזיון טפי: ואסור לזרוק כתבי הקדש משום בזיון: הופכו על הכתב הא לא נח אמר רבא בכותל משופע א"ל אביי אי הכי אימא סיפא רבי יהודה אומר אפילו אינו מסולק מן הארץ אלא מלא החוט והא נח א"ל חסורי מיחסרא והכי קתני הגיע לעשרה טפחים הסמוכין לארץ הופכו על הכתב בד"א בכותל משופע דנח אבל *בכותל שאינו משופע ד' צח: אפי' למטה מג' טפחים גוללו אצלו דברי ר' יהודה שר"י אומר אפי' אינו מסולק מן הארץ אלא מלא החוט גוללו אצלו מ"ט בעינן הנחה על גב משהו:

מתני' זיז ד שלפני ה החלון נותנין עליו ונוטלים ממנו בשבת עומד אדם תרעג ו ברה"ר ומטלטל ברה"י ברה"י ומטלטל ברה"ר ובלבד שלא יוציא חוץ לד' אמות ה לא יעמוד אדם ברשות היחיד וישתין ברה"ר ברה"ר וישתין ברה"י וכן לא ירוק רבי יהודה אומר אף מי שנתלש רוקו בפיו לא ילך ארבע אמות עד שירוק:

גמ'

גוללו אצלו הואיל והיה ראשו האחד בידיו הגיע ראשו לארץ הרי זה אסור לגוללו אצלו וכן אם הגיע בכותל משופע ונח בשיפועו של כותל והיה סמוך לארץ פחות מי' טפחים הרי הוא כאילו נח בארץ הואיל והגיע באויר רה"ר ואסור לגוללו אצלו כילד הוא עושה הופכו על הכתב שיהא הכתב מכוסה ולא יהא מוטל בבזיון ולכסותו בבגד אי אפשר שאסור לטלטל בגד מרה"י לרה"ר כמבואר בקונטרס הראיות:

ד למיימוני היתה לו גירסא אחרת בזה כמו שכתב מגיד משנה שם: לשון ריא"ז ונראה בעיני שאם היה למטה מן הזיזין כרמלית מותר להשתמש בהן מחלונות אע"פ שהן פחותים מד"א ואפילו בכלים שאין נשברים שאפילו אם הוא מתכוין שיפלו לארץ הרי כאן בכרמלית ולא גזרו כמבואר בקונטרס הראיות:

ה לשון ריא"ז היה עומד ברשות היחיד ופי אמתו ברשות הרבים ומשתין הרי זו ספק בתלמוד ומספק אסור וכן אם עמד ברשות היחיד ומשתין ברשות היחיד וכן מתגלגלין ויורדין ברשות הרבים אסור כמבואר בתלמוד ארץ ישראל ונראה בעיני שאם הם מתגלגלין ויורדין לכרמלית מותר שלא גזרו כאן בכרמלית:

חידושי מהרמ"ך בסכר"י ד"ה אמרו לו וכו' אינן כרגליו אלא כרגלי כל אדם וכו'. ובשו"ע סי' שנ"ז סעיף ב' פסק שהן כרגלי הממלא וכ"כ הטו' בדף ל"ז ע"ב ד"ה הכא בחבית ע"ש: במתני' ד"ה זיז וכו' אם יוצא הנסר על חצר חבירו וכו' דלמא אתי לאשתמושי וכו'. נ"ע דהא קי"ל כרבא דלקמן דף נ"ט סוף ע"א דאפי' בכרמלית לא גזרי' שמא יביא אצלו ואפי' בחפצי' הצריכי' לו וכמ"ש הרר"י עצמו במשנה הסמוכה ואם כן אינה מעורבת וכ"ש בזה שאינו אלא חשש שמא יפלו מידו והתוס' בדף ל"ח ע"ב כתבו דבתשמיש זיז דהכא אפילו אביי מודה ע"ש ד"ה וניחוש ובע"א ד"ה אלא וכן פסק הטו"ע סימן שנ"ג בפשיטות ומ"ש עוד שמא יוציאנו לרה"ר ויחזירנו אח"כ לביתו אין זו גזירה כזו לא מצינו וגם לשונו מגומגם דלמה לי לחוש שיחזירנו תיפוק לי' משום הוצאה גופה. אבל יש לקיים דבריו בזה דמיירי בבית שאין לו פתח לחצר כלל ומש"ה כשיפול מן הזיז לארץ אי אפשר להחזירו לביתו כי אם דרך רה"ר ע"כ שפיר יש לחוש לזה שיוציאנו מן החצר לרה"ר כדי להחזירו אמנם לשונו דלעיל צ"ע:

המאור הקטן

אשי בחבית דהפקר ומאן אמרו לו רבי יוחנן בן נורי וכיון דלא קי"ל כר' נורי לחומרא אלא לקולא ממילא שמעת דהלכה כר' יהודה והרי"ף לא פי' זה בריו שאין הלכה כר' יהודה: הא דתנן הקורא בספר על האסקופה אוקמה רבא דרסת ומשום בזיון כתבי הקדש שרו ליה רבנן ורישא דברי הכל היא. ואביי אוקמה כברייתא ד"א גוללו חוץ לד"א הופכו על הכתב ואסיקנא באסקופה ארוך דאדהכי והכי מדכר. והאי נא דהא קיימא לן כרבא דאמר לא יקרא שמא יטה ואפילו גבוה שתי קומות ואפילו גבוה ות ולא אמרינן אדהכי והכי מדכר: תוב אוקימנא אפילו באסקופה שאינו ארוך וסתם כתבי מעיין בהו ונהו להו ומסקנא כבן עזאי ובפרק המצניע תנן סתמא דלא כבן עזאי דתנן המוצא ן על האסקופה פטור ואוקימנא דלא כבן עזאי הלכך סתמא דרבים עדיף ולא סמכינן אברייתא א דמתני' סמכינן דלא מפליג בין נתגלגל לתוך ד"א ברה"ר בין נתגלגל חוץ ד"א ברה"ר אצלו ובאסקופה נדרסת וכדרבא והרי"ף ז"ל לא פי' בזה כלום: בי משוניתא כך שמעתי פירושה שלמה ז"ל כשן סלע שבהר שמשופע לצדדין כך יוצאין שרשי' קטנים מתוך הגדולים לצדדין וכפופין לארץ מכאן ומכאן והגדולים הולכים ומגביהין באלכסון יותר (פ) משלשה טפחים וצורתו כמין שלשלת שבמעמי סופרים · דסלקי לעילאי אסירי כלומר הגדולים משהוגבהו למעלה מג' אסורין לדברי הכל · דנחתי לתתאי הגדולים לראשו של צד האילן כל זמן שלא גבה ג' וכן קטנים היוצאין (ל) בשיפולו שרו לדברי הכל דאכתי לאו לכלל איסור אתו · לצדדין השרשים הקטנים היוצאין מתוך גובהן של גדולים למטה ומוטין לארץ לתוך ג' לרב ששת אסירי דמכח איסורא קא אתו לרבה שרו: וכן ניגרא אילן שיוצא מתוך חריץ ושני צדי האילן של צד (ק) גדרי החריץ נכנסין בגדרין ואם בא למדוד מצדיו שבתוך הנגר' הרי הוא גבוה ג' ויותר ואם בא למדוד מצדיו השניים שהם (ר) מגדרי החריץ למעלה אין גבוה ג' לרבה שרי דמעילאי משחינן ופחות מג' לרב ששת אסור דמלתחת משחי' ומכח איסורא קא אתו וכן קרן זוית אילן שעולה במקצוע שני כותלי של חצר ואין נראה אלא צדו בחוץ והולך ועולה עד למעלה מן הכותל גבהו [נ"א פחות] מג' לרבה דאמר מעילאי משחי' שרי דהא לא גבוה ג' לרב ששת דאמר מתתאי משחי' מכח איסורא קא אתי ואסיר ודוקא קרן זוית אבל אילן הסמוך אצל כותל או קודה מודה רבה דאסיר הואיל וג' צדדין גבוהין אע"פ שהרביעי שוה לארץ או לכותל אסור:

היה שבת והוליאו בפיו חייב חטאת : **גמ'** כיח בפני רבו. והוא ליחה עבה הנתלשת מן הגוף ע"י החולי שקורין טו"ש : שנאמר כל משנאי אהבו מות אל תקרי משנאי. אלא משניאי למשנה דעתו באניטות : והא מינס אנים. שעל כרחו הוא ע"י חולי או תוגבא : כיח ורק קא אמרין שרקק אותה לחה בפני רבו והיה לו להסתלק משם או להבליעו בכסותו : **מתני'** לא יעמיד אדם ברה"י וישתה וכו'. כגון שהוליא לוארו לרה"ר דגזרינן שמא יכניס הכוס שהוא שותה בו לרה"י ואפי' רבנן דלא גזרו גבי מפתח לקמן [דף קא.] הכא גזרי משום דמיירי בכלים הלריכים לו ודברי הכל שאם לא היה ראשו ורובו שם אסור אבל כיון דרובו שם נזכר הוא ולא אתי להוליאן : וכן בגת. מפרש בגמרא לענין מעשר דקי"ל שמותר לשתות [א] ערלאי מן היין שבגת קודם שהוקבע למעשר דהיינו קודם שירד לבור ויקפה (ו) ובלבד שאותו יין שיקח בכוס לשתותו לא ימזגנו במים חמין דכיון שלא מזגו גילה דעתו שאינו קובע עלמו לשתות ממנו הרבה ומה שישאר לו בכוס (ז) לא ימזגנו דראוי הוא להחזירו לגת ולא יפסיד שאר היין שבגת ונקרא מותרו חוזר ולא הוקבע למעשר אבל אם כמזג אינו ראוי להחזירו שם עוד וכיון דאין מותרו חוזר הוקבע למעשר ואפילו [ב] אכילת ערלאי אסור לאכול ממנו ומהאי טעמא כמי אמרי' הכא אפי' לא ימזגנו הלא שרולה לשתותו כמות שהוא אם ראשו ורובו מוטל על הגת גילה דעתו שאם ישאר לו מעט מן היין בכוס יחזירנו בגת (ח) שאז נמלא שנקרא מותרו חוזר ולא הוקבע למעשר ומש"ה לא מפרשינן האי וכן בגת לענין שבת וכגון דהוי הגת כרמלית משום דמסקי' בגמ' דלענין כרמלית לא בעינן ראשו ורובו משום דאיהו גופיה גזירה ואנן נגזור גזירה לגזירה ואפילו בכלים הלריכים לו : **קולט** אדם מן המזחילה למעלה מי' טפחים. גגין שלהם חלקים (ט)הן וטוחין אותן בטיט ומרזבים קטנים הרבה היו לגג להוליא המים ונותנין למטה מהם דף לאורך הכותל בשיפוע וכל המרזבים שופכין עליו והוא מביא את כל המים למקום אחד שלא יזיקו את הכותל וסתם מזחילה רחבה ד' אבל איכא בולטת ויולאת חוץ מן הגג אפי' ג' טפחים ומש"ה קאמר מתניתין

תורה אור | נר מצוה

גמ' האי זיז דמפיק ליה לרה"ר למעלה מי' טפחים דקי"ל דרה"ר ליתא אלא עד י' טפחים אבל למעלה מעשרה טפחים מקום פטור הוא הלכך נותנין עליו ונוטלין ממנו בשבת כיון דבהדי רשות היחיד הוא כרשות היחיד דמי מיהו אין נותנין עליו ונוטלין ממנו אלא מאני דמיתברי כגון כוסות וקערות וכיוצא בהן דאי נפלי לרה"ר מיתברי ולא אתו לאיתויינהו אבל כלים דלא מיתברי אסיר חיישינן דילמא נפיל ואתי לאיתויינהו מרשות הרבים לרה"י :

* אוכן לא ירוק : אמר רב יוסף השתין או רקק בשוגג חייב חטאת ואע"פ שלא עקר מעל גבי מקום ארבעה (א) דאמר רבא זרק לפי הכלב ולפי הכבשן חייב °אלמא מחשבתו א משויא להו מקום הכא נמי מחשבתו משויא להו מקום והני מילי לרבי יהודה דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה דומיא דהמוציא המת במטה אבל לר' שמעון פטור דהאי רוק אינו צריך ליהנות בו אחר שרקקו :

אמר רבי שמעון בן לקיש ב כיח בפני רבו חייב מיתה שנאמר °כל משנאי אהבו מות אל תיקרי משנאי אלא משניאי כיח אמאי מינס אניס כיח ורק קאמרינן : **מתני'** לא ג יעמוד אדם ב ברה"י וישתה ברה"ר וישתה ברשות היחיד אלא אם כן הכניס ראשו ורובו למקום שהוא ג שותה וכן בגת ·

*קולט אדם מן המזחילה (א) למעלה מעשרה טפחים ומן הצנור (ב) מכל מקום ושותה :

גמ'

רש"י

הוא : **גמ'** מקום פטור (ג) · ולכן שרי למעלה מעשרה : מחשבתו · שלריך לכך משוי ליה הנאה חשובה : זרק · מתחלת ארבע לסוף ארבע או מרה"י לרה"ר או איפכא : בפי כבשן · שקלטה שלהבת ונשרפה : כיח · ליחה הנתלשת מן הגוף על ידי חולי שקורין הוסטו"ס בלשכנז : כל משנאי אהבו מות · תורה קאמרה להאי קרא בפרשת ה' קנני : כל משנאי · למשניאין דעתן באניטות : כיח · אנוס הוא שעל כרחו הוא רק ע"י החולי או הלינה : כיח ורק · שרקק אותו כיח לפני רבו והיה לו להסתלק משם או להבליע בכסותו : **מתני'** וישתה ברה"ר · שיוליא לוארו ברה"ר וישתה גזירה שמא יכניס אלנו : וכן בגת · מפרש בגמ' (ד) לענין מעשר דאם הכניס ראשו ורובו לגת שותה בלא מעשר דהוי שתיית עראי : קולט אדם מן המזחילה למטה מעשרה ספחים · גגין שלהם היו טחין בטיט ומרזבין קטנים היו הרבה לגגין ונותנין למטה מהן דף [כנגד אורך] (ארוך לאורך) הכותל בשיפוע וכל המרזבין היו שופכין עליו והוא מביא כל המים למקום א' שלא יזיקו הכותל ועומד אדם ברה"ר וקולט בכלי למטה מי' ספחים מן המים היורדים מן המזחילה וקולט דוקא כדמפרש בגמרא אבל לא יצרף פיו או הכלי למזחילה שהוא בפחות מג' סמוך לגג ואף על פי שהוא למטה מי' מ"ם הואיל ומוטלת לאורך הכותל ובתוך שלשה לגג דמי לגג והוי כמוליא מן הגג שהיא רה"י לרה"ר : ומן הצינור מ"מ · כלומר בין קולט בין מצרף משום דצינור לעולם ארוך הוא ויולא לרה"ר וליכא למימר ביה לבוד וכיון דלמטה מי' הוא קולט ליכא איסורא ובגמ' מוקי לה כשאין בה ד' ולא גזרינן בה אטו היכא דאית בה ארבעה · דאי נמי אית בה ארבעה הוי כרמלית דלא גבוה י' ולכך נקיט גבי מזחילה למטה מי' משום דבעי למיתני מן הצינור מ"מ דאין למעלה מי' לא מיסתרי לירוף בצינור גזירה אטו צינור שיש בו ארבעה דמפיק מרשות היחיד לרשות הרבים אבל קליטה אפי' למעלה מי' נמי שרי דאוירא הוא (ה) מקום פטור הוא:

גמ'

שקולט אדם מאותן המים הנופלים מן המזחילה כלומר רחוק מן המזחילה ג' טפחים יעמיד ידו או הכלי ואינו נראה כמי שמוריד מהגג לרה"ר: אבל לא יצרף· כלומר שידביק הכלי או ידיו לפי המזחילה או בסמוך לה פחות משלשה שאע"פ שאין המזחילה בולטת לחוץ ד"ט ונמלא שאין במה שבולט ד' טפחים על ד"ט אלא ד"ט במשך בליטה פחות (י) משלשה אפי' הכי מיקרי. רה"י דכיון שהוא פחות משלשה סמוך לגג רה"י מיקרי ונראה כמוליא מרה"י לרה"ר: אבל בצינור מ"מ· אפילו מצרף שרינן ליה לפי שהצנור בולט הרבה למרחוק יותר [משלשה] טפחים ואין ברחבו ארבעה טפחים נמלא שמקום פטור הוא ולא מצינן למחשביה כגג כיון שבולט הרבה חוץ לגג והוא הדין דאפילו במזחילה היה מולא ענין להתיר צירוף כגון שהיא בולטת משלשה עד קרוב (כ) מארבעה טפחים אלא משום דהוי מילתא דלא שכיחא דאי בליטתה מטפח ועד פחות משלשה אפילו לא היה ברחבו ארבעה אסור דכינן שסמוכה לגג בפחות משלשה אמרינן לבוד ואם בולטת ארבעה היא עלמה רה"י היא לפי שכל מזחילה רחבה ארבעה טפחים וכיון שבולטת ארבעה טפחים נמלא שיש בה ארבעה טפחים על ארבעה טפחים אי נמי י"ל אפילו משלשה ועד קרוב (ג) לארבעה אסור דלא גרע מחורי רה"י וכמו כן היה יכול למנוא בצנור חיוב חטאת אע"פ שאינו רחב ארבעה כגון שלא היה בולט חוץ לגג אלא פחות משלשה אלא מילתא דלא שכיחא היא שכל צנור בולט הרבה· וצריך עיון אמאי בצנור עלמו מותר לצרף אע"ג דמקום פטור הוא ליהוי כחורי רה"י דלכולי עלמא כרה"י דמו ויש לומר כיון שדרך כל מזחילה וצנור להיות נמוכין מן הגג הרבה (מ) כדי שירדו המים במדרון ולא יתעכבו שם מפני צרורות או עפרורית שיעמדו בפי המזחילה או הצינור לפיכך לא יקראו חורי רה"י ואיכן נאסרין אלא בשביל עלמן לפיכך מזחילה שהיא רחבה ארבעה במקום מושבה היא עלמה נקראת רשות היחיד והמצרף ידו אליה בפחות משלשה בין בידו בין בכלי אסור אע"ג דליכא חיוב חטאת שהרי הטעינו שמים הוא וכשנים שעשאוה דמי אבל בצנור הוא עלמו אינו נקרא גג שהרי אינו רחב ארבעה טפחים וגם אינו סמוך לגג מפני מדרונו שהוא רולה לקלחו חוץ הרבה רחוק מן הכותל לפיכך מותר לכתחילה אפילו לצרף ובמזחילה כמי שאסרנו צירוף צריך עיון למה נקט למעלה מעשרה אפי' למטה מעשרה נמי ליתסר אי הוי פחות משלשה סמוך למזחילה שהרי היא עלמה רה"י ורש"י ז"ל גורס קולט אדם מן המזחילה למטה מעשרה אבל מצרף אפילו למטה מעשרה אסור ומפרש עומד אדם ברה"ר וקולט בכלי למטה מעשרה מן המים היורדים מן המזחילה אבל לא יצרף פיו או כלי למזחילה שהוא בפחות משלשה סמוך לגג ואע"פ שהיא למטה מעשרה מאי טעמא דהואיל ומוטלת לאורך הכותל ובתוך שלשה לגג דמיא לגג והוי כמוליא מן הגג שהוא רה"י לרה"ר : **ומן** הצנור מ"מ. כלומר בין קולט בין מצרף משום דצנור לעולם ארוך הוא ויולא לרה"ר וליכא למימר ביה לבוד וכיון דלמטה מעשרה הוא ליכא איסורא ובגמ' מוקמינן לה שאין בפי הצנור ארבע' שאם היה בו ארבע' אע"ג דלמטה מעשרה הוא ולבוד נמי ליכא אפי' הכי כרמלית מיהא הוי ומפיק מכרמלית לרה"ר ואינו גורס בגמרא הכא במזחילה שלשה עשרה טפחים עסקינן דכל פחות משלשה לגג כלבוד דמו אלא הכי גורס הכא במזחילה פחות משלשה סמוך לגג עסקינן דכל פחות משלשה סמוך לגג כגג דמי ויש מן הרבנים שכותבין כך קולט אדם מן המזחילה למעלה מעשרה טפחים ושותה ומן הצנור שותה מ"מ: מזחילה· מלשון זוחלי עפר

והוא לשון זוחלין שבמשנה שעושין כעין צורת ארוך פעמים עושין אותו של עץ ומחברין אותו אל הכותל בגבהו של כותל ומגיע לארץ וכל המים הנכנסין לתוכה על ידי שפוע או ע"י מרזב והצורת מזחילן לארץ מתוכו ויוצאין מתחתיו אל הביב והביב מזחילן למרחוק ופעמים שעושין אותו מן הבנין עצמו בולט מן הכותל והיא מזחילה רחבה ארבעה טפחים ופעמים שעושין לה חלונות להכניס היד לתוכה לשתות ממנה ואם היא גבוה עשרה כיון שהיא רחבה ד' אם יצרף ידו לפי המזחילה ויטול מתוכה מים וישתה והוא עומד ברה"ר הרי הוא מוציא מצוה מרה"י לרה"ר אלא קולט ממנה ומכניס ידו לאויר המזחילה ומקבל מים מאויר המזחילה ושותה לגור הוא דבר קצר ונמשך מחוץ לגג ומקלח לארץ וכיון שהוא נמשך ג' טפחים חוץ לגג ואין ברחבו ד' טפחים הרי הוא מקום פטור הלכך שותה ממנו בין קולט בין מצרף ואם יש בצנור ארבע' טפחים ברוחב אסור לצרף ידו אליו ולשתות מפני שהוא מוציא מרשות לרשות ואית דגרסי מפני שהוא כמוציא מרשות לרשות אבל אינו מוציא ממש לפי שלא נחו המים על גבי הציור אלא שהן מתגלגלין ובאין: ודייקינן במזחילה קולט אין מצרף לא כדפרי' מ"ט לא כלומר וכי המים היורדין מתוך המזחילה דכך כותליה מי נחו כלל וגם אינן נחים אלא מתגלגלין והרי (מ) היא כאילו הוא קולט מאויר המזחילה ואוקמה רב נחמן במזחילה גדולה שלשה עשר עסקינן ולא יותר וכשמכנים ידו לתוכה למעלה מעשרה ומצרף ידו אל כותל המזחילה הסמוך לגג בפחות מג' הרי הוא כמצרף ידו אל הגג עצמו ונוטל ממנו ואלו נוטל מעל גבי הגג הרי הוא מוציא מרשות לרשות או כמוציא מרשות לרשות מפני שהוא מתגלגל עד כאן. וקשיא להאי פירושא שמתיר להכניס ידו לאויר המזחילה ומקבל מאויר ושותה הא ודאי אמרי' במסכת שבת בפירקא קמא (דף ה.) בעי*) רבא הכניס ידו לחצר חברו וקבל מי גשמים והוציא מהו חייב חטאת או לא והקשו לו היכי מיחייב חטאת הא לאו עקירה הוא ומה לי הטעינו חברו ומה לי הטעינו שמים והטעינו חברו פטור אבל אסור דשניס שעשאוה הוא כמלא שאסור לקלוט מאויר מקום שיש בו ארבעה על ארבעה ולהוציא לחוץ לפיכך הפירוש הראשון נראה יותר: **גמ'** קולט אין מצרף לא. מפורש בפי' המשנה עד סוף ההלכה: **מתני'** בור ברה"ר וחולייתו גבוה עשרה טפחים וכו' · מפרש בגמרא שהוא רחוק מן הכותל ארבעה טפחים ונמלא שביטו ולכותל מפסיק רה"ר [ג] לפיכך צריך

נר מצוה

°**גמ'** (א) קולט אין מצרף לא · פירוש קולט תופס (ב) כלומר מקבל מן המים היורדין באויר ושותה אבל לצרף ידו [א] מן המזחילה לא מ"ט אמר רב נחמן במזחילה*) (של י"ג טפחים) פחות מג' סמוך לגג עסקינן דכל פחות מג' סמוך לגג כגג דמי תניא נמי הכי עומד אדם (ג) ברה"י ומגביה ידו למעלה מי' פחות מג' סמוך לגג וקולט אבל לא יצרף ותניא אידך לא יעמוד אדם (ד) ברה"י ויגביה ידו למעלה מי' טפחים פחות מג' סמוך לגג ומצרף אבל קולט הוא ושותה (ה) אבל מן הצינור קולט הוא מ"מ ושותה: תנא ואם יש בצינור ד' על ד' אסור מפני שמוציא מרשות לרשות: **מתני'** אבור ברה"ר וחולייתו גבוה י' טפחים חלון שעל גבה ממלאין ממנה בשבת וכן אשפה ברה"ר גבוהה עשרה טפחים חלון שעל גבה זורקין לה בשבת: **גמ'** פירוש (ו) כגון דחולייתה גבוה י' טפחים דקי"ל דאין א רה"ר עולה למעלה מי' טפחי' אלא מקום פטור הוא לפיכך ממלאין ממנה מחלון שעל גבה: וכן באשפה אוקימנא באשפה של רבים שאינה עשויה ליפנות אבל אשפה של יחיד שעשויה ליפנות לא חיישינן דילמא מפני לה והויא לה רה"ר: **מתני'** באילן המיסך (ז) לארץ אם אין נופו גבוה מן הארץ שלשה טפחים מטלטלין תחתיו ואם שרשיו גבוהין מן הארץ שלשה טפחים לא ישב עליהן: **גמ'** אם אין נופו גבוה מן הארץ ג' טפחים פי' כיון שאין בינו ובין הארץ ג' טפחים הוו להו כלבודין לארץ ונמצאו כמחיצות לפיכך מותר לטלטל תחתיו של אילן ואוקמה רב אחא בר יעקב בפרק הישן דעביד להו בהוצא ודפנא כי היכי דלא ליזול וליתי ברוח מצויה דכל מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה אינה מחיצה אמר ר"ה בריה דרב יהושע אין מטלטלין בו יותר מבית סאתים *משום דהויא דירה שתשמישה לאויר וכל דירה שתשמישה לאויר אין מטלטלין בה אלא בבית סאתים שהוא ע' אמה ושיריים: ואם שרשיו גגבוהין מן הארץ וכו'. מפני שאסור להשתמש באילן בשבת אבל אם אינן גבוהין שלשה טפחים הרי הן כקרקע ומותר לישב עליהן: °איתמר שרשי אילן הבאין מלמעלה משלשה בתוך שלשה רבה אמר מותרין דכל פחות משלשה לארעא ארעא הוא רב ששת אמר אסורין כיון דמכח איסורא קא אתו אסורין והלכתא כרבה דהא רב יוסף שרא ליה לאביי כותיה דרבה: תנו רבנן שרשי אילן הגבוהין מן הארץ שלשה טפחים אם יש חלל תחתיהן ג' ואע"פ

*) בגמ' וכס"י וכרא"ש אינו והוא לשון הרב אלפסי ז"ל ועי' מגיד משנה פרק ט"ו מה' שבת הלכה ג':

רש"י

גמ' (ח) לצרף · פיו או כלי למזחילה דהוי כשואב ממנו ובעמוד פירש בע"א: עומד אדם ברה"ר · ומגביה ידו למעלה מעשרה אפי' פחות משלשה סמוך לגג וקולט מן האויר דאויר מקום פטור הוא ובלבד שלא יצרף דמפיק מרה"י לרה"ר: אית דגרסי ברה"י כגון בגגות ומוקי לה במים היורדין לגג חבירו ולכך לא יצרף: (ט) מן הצינור מכל מקום · מתניתין היא ולמטה מי' קאי ולא סיפא דברייתא היא: תנא אם יש בצינור ד' רוחב אסור לצרף · ואע"ג דלמטה מי' הוא ולבור נמי ליכא למימר(י) ואפי' הכי כרמלית מיהא הוי' ומפיק מכרמלית לרה"ר: אלא מקום פטור · כל אויר שלמעלה מי' מקום פטור: **מתני'** המיסך · שנופו נוטה למטה מכל צדדין סביב: מטלטלין תחתיו · דאמרי' לבוד והרי יש כאן מחילה עשרה: ואם שרשיו גבוהים · שאין הענפין נמוכין אלא בראשו הולכין ומגביהין לצד חיבורן: לא ישב עליהן · דכיון דגביהי שלשה חשיב כאילן ואין משתמשין באילן: והוא דעביד בהוצא ודפנא(כ) · שלא ינענעו הרוח כאן וכאן: יותר מבית סאתים · אם היה הקיפו יותר על בית סאתים אין מטלטלין בו אלא בד' ואפי' נטעו מתחילה לכך דהוי מוקף לדירה: שתשמישה לאויר · אינה לדור (ל) אלא להסתופף בה שומרי השדות: מלמעלה מג' לתוך שלשה · שלאחר שהוגבהו ג' חזרו ונכפפו למטה

שתהיה גבוהה עשרה טפחים החוליא אשר סביביו (נ) נמצא שכשמשלשל מן החלון דליו לבור אינו יורד לאויר רה"ר אלא לאויר מקום פטור מרה"י לרה"י (ס) באויר מקום פטור הוא ממלא אבל אם לא היה חולייתו גבוהה עשרה טפחים נמצא שהוא מוציא מרה"י לרה"י דרך רה"ר אבל אם לא היה הבור רחוק מן הכותל ד' אע"פ שאין בחולייתו גבוהה י' מותר לשלשל דליו מן החלון לבור דמרה"י לרה"י באויר מקום פטור קא מטלטל דכיון שאין ברחבו ד' מקום פטור הוא (ע) אי נמי יש לפרשה דהכי קאמר בור עם חולייתו שהוא גבוה עשרה טפחים והוא סמוך לכותל בתוך ד' מותר למלאות ממנו בשבת וקמ"ל דאע"פ שאין החוליא העומדת סביביו חזקה ובריאה שיוכל אדם להשתמש בה כרלונו כל דבר קל וכבד אפ"ה מצטרפה לבור להיותו רה"י שאם לא היה עמוק י' מיקרי כרמלית שהרי יש ברחבו ד' ואסור לשלשל דליו שם דמכרמלית לרה"י קא מטלטל: **וכן** אשפה וכו'· אשפה הסמוכה לכותל [ג] בין שהיא סמוכה בתוך ד' טפחים בין שהיא רחוקה יותר מותר להשליך שם שופכין שלו דכיון שהיא גבוהה י' טפחים מרה"י לרה"י בדרך אויר מקום פטור קא מטלטל שאם לא היתה גבוהה עשרה מיקרי כרמלית ואסור לזרוק מרה"י לכרמלית ואע"פ שתהיה סמוכה לכותל לגמרי כ"ש אם תהיה ממנה רחוקה ארבעה דקא מטלטל נמי באויר רה"ר. ומוקים לה בגמרא דוקא באשפה דרבים הוא דשרינן דרבים לא מימלכי מעשותה אשפה ולעולם תהיה גבוה י' טפחים ולא מלי אתי לידי איסורא לא דאורייתא ולא דרבנן שהרי כל היום משליכין זה לזה שופכיהן וזבליהן שם ולא תחסר גובהה אבל באשפה דיחיד אע"ג דהשתא הויא גבוהה עשרה טפחים למחר ינקנה ויחסר גבהותה [ד] אי נמי שוב לא ירלה להשליך שם זבליו ותבנו וקשו עוד והוא לא ידע וזורק שם שופכיו ויבא לידי איסור דאורייתא שתהיה רשות הרבים גמורה: **גמ'** וכן באשפה וכו'· מפורש בפירוש המשנה עד שכל דירה שתשמישה לאויר וכו': **מתני'** אילן המיסך על הארץ וכו'· כלומר שנופו נוטה לארה"ר למטה מכל לדדין סביב סביב עד שאין בין ראשי הענפים ולארץ שלשה טפחים מטלטלין תחתיו דאמרינן לבוד והרי יש כאן מחילה י' ומוקמינן בגמרא של מסכת סוכה בפרק הישן תחת המטה (דף כד:) בדעביד לה בהוצא ודפנא כעין שתי וערב כי היכי דלא ליזיל וליתי ברוח מצויה דכל מחילה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה אינה מחילה ואע"פ שהוא עשוי בהוצא ודפנא אם היה תחת האילן יותר מבית סאתים אסור לטלטל תחתיו לפי שהוא אינו מוקף לדירה כלומר לדור בו יומם ולילה אלא לשמור משם אויר השדות והכרמים ולא שמיה מוקף כלל ואין מטלטלין בו אלא כשהוא עד בית סאתים שנראה כחלר דזהו שיעור חלר המשכן שהוא מאה על חמשים ומרובעות שבעים אמה וארבעה טפחים: **היו** שרשי האילן יוצאין מן הקרקע ונראין כמו האילנות הזקנים אם גבוהים מן הארץ שלשה טפחים אסור לישב עליהם דכאילו משתמש באילן עצמו דמי וכל שכן בענפים ואע"ג דבשרשים ליכא מידי למיגזר אפילו הכי כל תשמיש שבאילן נאסר משום גזירה שמא יעלה ויתלוש אבל אינן גבוהים השרשים שלשה טפחים מותר לישב עליהם דכארעא סמיכתא דמי: **גמ'** איתמר שרשי אילן הבאים מלמעלה מג' לתוך שלשה. כלומר לאחר שהוגבהו חזרו ונכפפו: רבה אמר מותרין. דכיון שהוכפפו לפחות מג' כארעא דמי ורב ששת אוסר כיון שאותו ענף עלמו נאסר מתחלה היאך

*) בגמ' שם איתא א"ר אבין א"ר יוחנן הכניס

שלטי הגבורים

פטור והכר נמו הפירות במקום פטור ותו לא אתי לידי חיוב חטאת אי שדי להו וי"ל דהתם לא חשיב הנחת הפירות בידו כמונחים במקום פטור כיון שלא נתן החפץ לידו ממקום אחר אחרי שהוליאם לרה"ר כמו גבי שתייה שנתן המים לתוך פיו ולפי תירוץ זה אסור לזרוק מרה"י לרה"ר אפי' ראשו ברה"ר דאף על פי שהרוק נח בפיו אין חשובה הנחה כיון דלא בא ממקום אחר לתוך פיו כמו בשתיה:

לשון ריא"ז

א היוצא חוץ לתחומו למעלה מי' טפחים כגון שהיה מהלך על גבי גדר שהוא גבוה עשרה טפחים ואינו רחב ארבע הרי הוא כמהלך באויר וראש הגדר בתוך התחום וראשו האחד חוץ לתחום או שקפץ למעלה מעשרה טפחים ויצא חוץ לתחומו ע"י קפילה ודלוג וכן חזר ע"י קפילה ודלוג הרי זה ספק בתלמוד אם יש תחומין למעלה מי' אם לאו וספקו להקל ומותר לו ללאת ולחזור כמבואר בקונטרס הראיות:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב באלפס ישן גרס במתני' ומן הצינור ומכל מקום ושותה גם התוס' כתבו שכן גרס ר"ת. וכן הרב המגיד בפט"ו הל"ג העיד וכתב כך היא הגירסא בהלכות. שוב גורס באלפסי ישן בברייתא קמייתא עומד אדם ברשות הרבים כו' ובבתרייתא לא יעמוד אדם וסיפא דברייתא בתרייתא גורס אבל קולט הוא ושותה ומן הצנור ומכ"מ ושותה. תנא כו' וסיפא דברייתא היא ולאו מתניתין היא הכל כפי מה שהגהתי בפנים וכן כתב הרב המגיד שם גירסא זו. וכל זה דלא כגירסת רש"י ופירושו והפי' הנכון לדעת הרי"ף הוא מה שפירש הרב המגיד לדעת הרמב"ם על פי גירסא זו וז"ל הרב המגיד שם וזהו הפירוש לדעת רבינו קולט תופס כלומר מקבל את המים היורדין מן האויר ושותה ושתיה זו בכל גונא מותרת בין למטה מי' בין למעלה מי' ולא הזכירו במשנה למעלה מי' אלא משום דאיבעא למידק מינה מצרף. לא ואינו אסור הצירוף אלא דוקא כלמעלה כמו שהזכיר. ומכל מקום בא לרבות הכותל ואמרו בגמ' מאי טעמא אסור הצירוף שהרי זה המקום אחר שאין בצייר ובמזחיל' רחב ארבעה מקום פטור הוא · ותרצו הכא במזחילה שלשה כו' כלומר בכותל שאין בו אלא י"ג טפחים שכל המזחילה למעלה מי' טפחים היו תוך ג' סמוך לגג ודינה כגג אבל כשהמזחילה תוך עשרה אפילו היא תוך ג' לגג אין דינה כגג. ונראה לי טעם הדבר לפי שרה"ר תופס עד עשרה ואין פחות מג' לגג ממעט דין רה"ר שאין זה לבוד גמור ואם באנו לדונו כגג נמצא הזורק קולו לענין הזורק מרה"י אבל כל שהוא למעלה מי' והוא פחות מג' נחמיר

עין משפט

א מיי' פט"ו מהל' שבת טור או"ח סימן (שכד) [שנד]:
ב מיי' פט"ו מהל' שבת טור או"ח סימן (שכב) [שסב]:
ג מיי' פכ"א מהל' שבת סמג לאוין סה טור או"ח סי' שלו:

חרושי מהרמ"ז

בהרי"ף א"ר הונא בריי' דר"י וכו' דהוי דירה שתשמישה לאויר וכו' ע"ע בהרר"י מוס:

הגהות מא"י

[א] נ"ב צ"ע עס: [ב] לפי שאדם יכול לעבור שם לפיכך כו': [ג] לכותל בתוך ד"ע כצ"ל ותי' בין שהיא סמוכה נמחק: [ד] נ"ב ותהיה כרמלי' ותקילי' איסורא דרבנן א"נ ינקנה לגמרי ושוב וכו':

בו כגג. תנא ואם יש בצנור ד' על ד' בין שהוא למטה מי' בין רחוק בין סמוך לגג הרי זה אסור שדין הצנור כרשות בפני עצמו ונמצא מוציא מרשות לרשות עכ"ל הרב המגיד והנה מצאתי סעד לפירושו זה בתוספתא פ"ו שכתב שם להדיא דצירוף אסור בצינור למעלה מעשרה אבל בלמטה מי' שרי אף הצרוף ושוב כתב עוד בסיפא כן בכותל ומזחילה אלא שנראה שם ט"ס בסיפא שכתב אבל מצרף הוא ידו לצינור להיות למטה מי' כמ"ש ברישא ומה שחזר לכתוב דין זה בסיפא היינו כדי שיאמר על זה אם יש בפי צנור ד' על ד' אסור כו' ולאורויי שאפי' בלמטה מי' אסור הצירוף כשיש בצינור ד' על ד' הכל כמו שפי' הרב המגיד ע"ש:
(ב) נ"ב בפיסקי הרא"ש ובספר רבינו ירוחם נ"ב הי"ז כתב וז"ל פירש קולט תופס וכו' ומקבל כו'. ולפי הנראה שכך היה גורס בדברי הרי"ף גם מצאתי ס"א שכך הגיהו בדברי הרי"ף אבל בדברי הרב המגיד שהעתקתי למעלה לא משמע כן וע"ש בדברי הרמב"ם עצמו: (ג) נ"ל ברשות הרבים: (ד) נ"ל ברשות הרבים: (ה) ושותה ומן הצינור ומ"מ כצ"ל ותיבה אבל קולט הוא נמחק: (ו) נ"ל כיון: (ז) נ"ל על הארץ: (ח) נ"ל מצרף: (ט) ומן הצינור ומ"מ כצ"ל: (י) אפילו כצ"ל: (כ) שמחבר אותו בהוצא ודפנא כצ"ל: (ל) נ"ב בה: (מ) הוא כצ"ל: (נ) נ"ל ונמצא: (ס) דרך אויר כצ"ל: (ע) נ"ב הייט כאוקימתא דר' יוחנן בגמ'·

תורה אור

(א) ואע"פ שצדו אחד שוה לארץ ה"ז לא ישב עליהן לפי שאין עולין באילן ואין נתלין באילן ואין נסמכים באילן ולא יעלה עליהן מבעוד יום לישב שם כל היום כולו אחד האילן ואחד בהמה אבל בור שיח ומערה וגדר מטפס ועולה מטפס ויורד אפילו הן ק' אמה : תאני חדא עלה אסור לירד ותניא אידך מותר לירד לא קשיא כאן מבעוד יום כאן משחשכה ואי בעית אימא הא והא משחשכה ולא קשיא כאן בשוגג כאן במזיד: אמר רבה בר רב הונא (דף קי:) אמר רב * (א) אסור לאדם אשילך ע"ג עשבים (תרפ) בשבת שנא' °ואץ ברגלים חוטא (משלי יט) תאני חדא מותר א להלך על גבי עשבים בשבת ותניא אידך אסור לא קשיא כאן בימות החמה כאן בימות הגשמים ואי בעית אימא הא והא בימות הגשמים ולא קשיא הא דסיים מסאני והא דלא סיים מסאני דסיים מסאני מותר דלא סיים מסאני אסור : והשתא דקי"ל כר"ש דאמר דבר שאין מתכוין מותר אפילו כולהו ב שריין אמר מרי *) בר אבא אמר רב (ג) אשי (תרפא) אסור לאדם לכוף ב את אשתו לדבר מצוה שנא' ואץ ברגלים חוטא: אמר רבי יהושע בן לוי כל הכופה אשתו לדבר מצוה הויין לו בנים שאין מהוגנין אמר רב איקא בר חנינא מאי קראה °גם בלא דעת נפש לא טוב (שם) תניא נמי הכי גם בלא דעת נפש לא טוב זה הכופה אשתו לדבר מצוה ואץ ברגלים חוטא זה הבועל ושונה איני והאמר רבא הרוצה שיהיו לו בנים זכרים יבעול וישנה לא קשיא כאן לדעת כאן שלא לדעת. גרסי' בפרק כל היד* (דף יז.) אמר רב חסדא אסור לאדם שישמש מטתו ביום שנאמר °ואהבת לרעך כמוך (ויקרא יט) מאי תלמודא אמר אביי שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו אמר רב הונא ישראל קדושים הן ואין משמשין מטותיהן ביום אמר רבא אם היה בית אפל מותר אמר רבא (תרפב) ואיתימא רב פפא ותלמיד חכם מאפיל בכסותו ומשמש : **מתני'** ג*הדלת (דף ק.) שבמוקצה והדקין שבפרצה והמחצלת אין נועלין בהן ג אלא אם כן גבוהין מן הארץ: **גמ'** הדלת (ג) פירוש דלת שבמקום מוקצה (ב) כגון דגבוה מכרמלית (ד) דנעשה מוקצה ממנה והוא כגון דיר וסהר (ה) דעשה לו דלת : והדקין שבפרצה : הם הקוצין שבהן סותמין את הפרצה שלא יכנס בה גנב או חיה רעה : ומחצלאות אין נועלין בהן אלא אם כן גבוהין מן הארץ : ורמינהו ד דלת הנגררת ומחצלת הנגררת וקנקן הנגרר בזמן שקשורין ותלויין נועלין בהן בשבת ואין צריך לומר ביום טוב אמר אביי °בשיש להן ציר רבא אמר כשהיה להן ציר פי' כדכתיב °הדלת תסוב על צירה (משלי כו) תנו רבנן סוכי קוצים וחבילי קוצים שהתקינן לפרצה שבחצר בזמן שקשורין ותלויין נועלין בהן בשבת ואין צריך לומר ביו"ט תאני ר' חייא דלת (ו) אלמנה (ג) שאינה נגררת אין נועלין בה בשבת היכי דמי דלת אלמנה איכא דאמרי דחד שיפא ואיכא דאמרי דלית לה כישאמא פירוש חד שיפא לוח אחד ודקדוק המלה שבבא מלשון °כי שבבים (הושע ח) יהיה עגל שומרון ושקעו בי"ת אחד בחברתה ואמרו שיבא ועוד החליפו בי"ת בפ"א *וגרסינן שיפא בדגש ופירוש כישאמא ויש שגורסין גישתמא היא האסקופה התחתונה (ז) שאין לה כן אלא מורידין אותה על גבי הארץ וכשפותחין שומטין אותה ועוקרין אותה (ח) ואין נועלין אותה בשבת :

מתני'

*) נגמ' הגי' רמי בר חמא אמר רב אסי וכד"ס הגי' רמי בר אבא

היאך יבא לו היתר כשגדל יותר הרי הוא בא מכח איסורא ולכך דין הוא שיאסר : (ט) אבל בור ושיח ומערה מטפס ועולה וכו' · כלומר מותר לירד שם ולעלות משם בין יש בהם מים בין אין בהם מים ושמא תאמר משום טרחא אסרו חכמים לעלות באילן ואם כן ליהוי נמי אסור בבור ומערה קמ"ל שאין הטעם אלא משום שמא יעלה ויתלוש ובבור ושיח דליכא למיגזר מידי שרי: לדו אחד שוה לארץ אסור. כיון שמשלש לדדיו גבוהין מן הארץ ג' טפחים אסור אפילו אליבא דרבה אע"פ שצדו אחד שוה לארץ : [אין] נתלים באילן · אסטוטרלו"ר בלע"ז : נשענין · נסמך בגבו לגוף האילן ואע"ג דליכא נר מצוה למיגזר בכי האי גוונא מידי גזרי' כולהו משום שמא יעלה ויתלוש: מבעוד יום· אם עלה מבעוד יום וקדש עליו היום לא קנסינן ליה דהא לא עבד שום איסורא בעלייתו: משחשיכה · דעבד איסורא בעלייתו קנסינן ליה: בשוגג. שלא [היה] זוכר לשבת לא קנסינן ליה: במזיד · קנסינן ליה ולא ירד: אסור (י) שילך ע"ג עשבים· כלומר לאיש משום תולש אבל יבשים כתלושים דמו: בימות החמה. שנוטים ליבשות וקרובים לישבר אסור : בימות הגשמים . שהם לחים [יותר] מותר: דסיים מסאני שרי. נועל מנעלים מותר אינו נועל מנעלים אסור לפי שהעשבים נכנסים בין קשרי אצבעות רגליו ונתלשין : כל הכופה את אשתו לדבר מצוה. תשמיש: דכתיב ואץ ברגלים חוטא. לשון תשמיש כמו בין רגליה כרע נפל שכב (שופטים ה) ואץ הוא ל' דוחק דכתיב (בראשית יט) ויאיצו המלאכים ומתרגמינן ודחיקו : גם בלא דעת נפש לא טוב. רישיה דהאי קרא ואץ ברגלים חוטא: נפש לא טוב. אינם טובים הבנים שנעשים בלא דעת האשה שהיה בעלה אץ ברגלים : הבועל ושונה. בעל כרחה : יבעול וישנה. לפי שמחמת ביאה ראשונ' האשה לובשת תאוה וממהרת להזריע בביאה שנייה משא"כ האיש שכבר הזריע בראשונה לפיכך יולדת זכר מפני שהאיש מזריע אחריה ויהיה זרע הזכר העליון ועילאה גבר : אם היה בית אפל מותר. לשמש אפי' ביום דהא ליכא למיגזר שמא יראה בה דבר מגונה : מאפיל בכסותו . על ראשו ומותר : **מתני'** הדלת שבמוקצה (כ) שהוא מוקצה בחצר לנטיעות ועשו לו מחיצה של קנים ודלת של קנים וכן פרצת החצר שסוגרים אותה בחדקין והן קוצין ופעמים שסוגרין את אלו במחצלאות ואין להם ציר ולא נורת דלת ולא משקוף מלמעלה ולא מלבן מן הצד כעין שאר דלתות : אם אינן גבוהין מן הארץ ג' טפחים. כנגררין בארץ דמו ואין פותחין ונועלין בהן משום דמיחזי כבונה כיון שאין עליו תורת דלת עשוי מאתמול ועכשיו הוא שסוגר בפני הפרצה ובהגבהתו מעל הארץ הוא מטלטל דבר שאין בו תורת כלי : **גמ'** ומחצלת · של קנין: קנקן. הוא כלי שאוחזין בו מאחורי המחרישה כשחורשין ויש שנועלים בו ומעמידין אותו במקום דלת שנועלין אותו באמצע הפתח כדי שלא תצא הבהמה : בזמן שקשורין ותלויין. אלמא אתלייה הוא דקפיד אבל אגבוהין מן הארץ שלשה טפחים לא קפיד : בשיש להן ציר שיש להם תורת כלי ולא מיחזי כבונה שניכר לכל שלא הושם שם לקביעות אלא לצורך שעה : כשהיה להם ציר אע"פ שאין להם עכשיו : דלת אלמנה. דלת שהיא אלמנה מתיקוניה : דחד דפא. עשויה מקרש א' דהכא ודאי מיחזי כבונה ונותן הקרש בכותל שאין בה היכר דלת : גושמא. בריחים המחברים

רש"י

למטה : שצידו אחד שוה לארץ · שהקרקע גבוה מצד אחד והאילן באותה צד שוה לארץ ומודה רבה הכא דאסור כיון שב' צדדין גבוהין מן הארץ אבל אם היה מן שני צדדין שוה לארץ אע"פ שגם מג' צדדין היה גבוה מן הארץ כגון שהיה עומד בחריץ לשני צדדין ועולין על גידודי החריץ שרי לרבה : ניתלין · איסטנדריות : מטפס ועולה מטפס ויורד · לטעמא לאו משום טירחא אלא משום שלא יתלוש מן המחובר : עלה באילן · אסור לירד דכל דרך ירידתו משתמש באילן: אסור (לו) להלך על גבי עשבים·שמא יתלוש: סיים מסאני שרי לא סיים מסאני אסור · לפי שהעשבים נדבקים בקשרי אצבעותיו ונתלשין : כר' שמעון · דאמר דבר שאין מתכוין מותר : לדבר מצוה · תשמיש : ברגלים · לשון תשמיש כמו שנאמר בין רגליה כרע נפל וגו' : גם בלא דעת נפש לא טוב · לא טובים הבנים הנעשים בלא דעת האשה שהיה הבעל אץ ברגלים : הבועל ושונה · שמטריחה : לדעת · האשה יבעול וישנה שמחמת ביאה הראשונה לובשת האשה יצר ובביאה שנייה מזרעת תחילה ואשה המזרעת תחלה יולדת זכר:**מתני'** הדלת שבמוקצה· רחבה שאחורי הבתים ומ"ס נקט לה לפי שאין משתמשין בה תדיר ואין בעל הבית חושש לעשות [לה] דלת תלויה וקבועה כראוי אלא זקופה כנגד הפתח וכשהוא פותח מטילה על הארץ ויש שתלויות אבל נגררות על גבי קרקע : אין נועלין · בשבת משום דעביד בנין או אפי' כשתלויה ונגררת אין זה קבע וכשמגביה על המשקוף מיחזי כבונה : והדקין שבפירצה · חבילות קוצים שהתקינן לתקן בהם פרצה ופעמים שפותחה: וכן מחצלת. של קנים: **גמ'** ואת המוקצה · לעיל פרש"י ז"ל בע"א ממה שפי' בעמוד : קנקן · הוא כלי שאוחזין בו אחורי המחרישה כשחורשין ויש שנועלין ומעמידין אותה במקום דלת כנגד הפתח : שקשורין ותלויין· אלמא אתליה הוא דקא קפיד אבל אגבוהים מן הארץ לא קפיד : בשיש להם ציר · למוכח מלתא דדלת גמור הוא והרי היא קשורה ותלויה ולכך לא מחזי כבונה : דלת אלמנה · שהיא אלמנה מתיקוניה : לוח אחת · העשוי מקרש אחד דהא ודאי מחזי כבונה שנותן קרש בכותל שאין בה היכר דלת : דלית לה גושמא · בריחים המחברים אותה

שלטי הגבורים

א אבל האוכלים בגנות אסור להם ליטול ידיהם על העשבים שמשקים אותן אע"פ שאינן מכוונים פסיק רישיה הוא אבל מותרין להטיל בהן מי רגלים או שאר משקין שאינן מגמיתים :

ב כתב הרא"ש ז"ל אעשבי' קאי דבכל ענין שרי להלך על גביהן אבל באילן יבש איכא למיגזר משום דמיכבר עפי ואין להוכיח מכאן היתר לאילן יבש ונראה דרב אלפס ז"ל לא מפליג בין אילן לעשבים ולהכי לא הביא בהלכות הסיא דאילן יבש :

ג וכתב הטור שעיעור גבוהין מן הארץ ג' טפחים ופליג עם רבי' ולית לשום אחד משאר הפוסקים שכתבו כן :

ד כתב הר"ן הלוי ז"ל הא דתנן הדלת שבמוקצה וכו' וכן הא דתניא דלת הנגררת והמחצלת הנגררת וקנקן הנגרר בזמן שקשורה ותלויה נועלין בהן וכו' סתמא כולהו כר' אליעזר דבעי בפקק החלון קשור ותלוי בפרק כל הכלים וקאמר רב ירמיה בר אבא משמיה דעולא מאן תנא נגר הנגרר ר' אליעזר היא והשתא דקי"ל הלכתא כרבי יהוד' דבקשור אע"פ שאין תלוי סגי נקיטינן מיניה דלית הילכתא כהני מתנייתא דבעי קשורים ותלוים ולא כי תנא דמתניתין דבעי גבוהים מן הארץ ולא נהירא לאוקמה סתמא דמתניתין דלא כהלכתא ויותר נראין דברי הראב"ד ז"ל וז"ל אי קשה לך כיון דקי"ל כר' יהודה וכרשב"ג דאמר מוסיף על אהל עראי מותר הא אמרינן לעיל במתניתין הדלת שבמוקצה והדקין שבפרצה ומחצלת אין נועלין בשבת אלא אם כן גבוה מן הארץ ואסרי ליה משום בנין והלא תוספ' אהל עראי הוא שהרי הדלת עשוי הוא לפתוח ולסגור התם כיון שדלת של מוקצה הוא ושל פרצה לאו תוספת אהל עראי הוא אלא קבע שאין עשוי לפתוח אלא לזמנים רחוקים לפי שאין דרך כניסתו ויציאתו עליה' ואם היה בפתח קבוע לכנוס ולצאת דרך שם אע"פ שאין גבוהין מן הארץ שעלין בהן :

עין משפט

א מיי' פ"ק מהל' שבת סמג לאוין סה טור או"ח סימן שלו :

ב מיי' פרק ה מהלכות דעות (ופכ"א) [ופכ"א] מהל' איסורי ביאה סמג לאוין קכו (טוא"ח סימן כד) : [טוא"ה סימן כה] :

ג מיי' פרק כו מהלכות שבת טור או"ח סימן שיג :

הגהות חו"י

(א) כ"ב עי' רי"ף ר"פ טו דשבת: (ב) נ"ל דקביעי בכרמלית: (ג) נ"ל הנגררת [ועי' במאור]:

הגהות הב"ח

(א) נ"ל אע"פ : (ב) נ"ל אסי : (ג) נ"ל שבמוקצה : (ד) נ"ל ונעשה: (ה) נ"ל ועשה : (ו) אלמנה שאינה נגררת תא"מ וכ"ב בגמרא גרסינן אלמנה הנגררת וכן גרים הרא"ש : (ז) שאם אין לה כן כנ"ל וכ"ב פי' אינלה למטה כנפי' בסיסכמו אסקופה שמוכיח עליה שהוא כלי מוכן לנעילה. כן הוא במיימוני פכ"ו הלט"ו : (ח) נ"ל אין : (ט) כאן נ"ל ד"ה לדו אחד וכו' עד יעלה ויתלוש ואח"כ נ"ל ד"ה אבל בור שיח וכו' מידי שרי : (י) נ"ב לאדם : (כ) נ"ב מקום :

מלחמת ה'

ועוד הא דתנן הדלת שבמוקצה וכו' עד והרב אלפסי ז"ל לא פי' כן : אמר הכותב זה אינו נכון בעיני שא"כ כשהקשו מן הברייתא על המשנה דבעי גבוהין מן הארץ מאי קושיא מתני' ודאי ניחא דהא אוקימנא כרבי אליעזר דתניא נגר הנגרר ואיהו ודאי גבוהין מן הארץ בעי בין בהני בין בנגר הנגרר בין בפקק החלון אלא אבריי' הוה להו למידק דהאי קשורין ותלויין וראשן מגיע לארץ קאמר מני לא רבי אליעזר ולא רבי יהודה ולא רבי יוסי דאי רבי אליעזר הוא דאמר ראשו מגיע לארץ אסור אלמא גבוהין מן הארץ אלא נימא בעיא ואי רבי יהודה קשור אע"פ שאינו תלוי שרי ואי ר' יוסי כיון דהני תורת כלי עליהן ה"ל כנגר שיש בראשו קלוסטרא דשרי. ועוד אביי ורבא דאמרי כשיש להם ציר או שהיה להם ציר מתהלה קשורין ותלויין אע"פ שאין גבוהין כמאן מוקמינן להו דהא פלוגתא דרבי אליעזר ורבנן בחלון ופתח גמורין הוא שיש להן ציר ודלתות ואי לאו משום דקים להו לאביי ורבא דהיכא דיש להן ציר או שהיה להן מתחלה אין צריך גבוהין היה להו למימר מאי בזמן שקשורים ותלוין דקתני ברייתא היינו שאין ראשן מגיע לארץ דהיינו גבוהין דמתני' וכענין ששנינו בפקק החלון ר' אליעזר אומר בזמן שהוא קשור ותלוי פוקקין בו דהיינו קשור ותלוי ואין ראשו מגיע לארץ דהא איהו תני נגר הנגרר דלא סגי ליה בקשור ותלוי כיון שראשו מגיע לארץ אלא ש"מ דהני דינא אחריתי אית להו דכיון דכלים גמורים הן בין לר' יוסי בין לר' יהודה בדין היה להתירם אע"פ שאינן קשורין אלא כיון דדלת המוקצה והפירצה בנין שרוצה לסותמן בקביעות הוא בעינן

המאור הקטן

הא דתנן הדלת שבמוקצה וכו' וכן הא דתניא דלת הנגררת ומחצלת הנגררת וקנקן הנגרר בזמן שקשורין ותלוין נועלין בהם סתמא דכולהו כרבי אליעזר דבעי' בפקק החלון קשור ותלוי ובפ' כל הכלים אמר רב ירמיה בר אבא משמיה דעולא מאן תנא נגר הנגרר ר' אליעזר היא והשתא דקי"ל כר' יהודה דאיפסיקא הלכתא בהדיא כותיה ובקשור אע"פ שאינו תלוי סגי' נקיטינן מינה כי לית הלכתא כי הני מתניאתא דבעו קשורין ותלוין ולא כתנא דידן דמתני' דבעו גבוהין מן הארץ והרי"ף ז"ל לא פירש זה והא דתניא דלת הנגררת ומחצלת הנגררת וקנקן הנגרר בזמן שגבוהין מן הארץ איצטריכינן לתירוצא משום דקשיא רישא אסיפא משום דפתח בנגררין וסיים בגבוהין מן הארץ אמטו להכי תריצו לה אביי ורבא כל חד וחד לטעמיה והא דתאני רבי חייא דלת אלמנה הנגררת אין נועלין בה בשבת ראיתי בהלכות הרי"ף ז"ל דלת אלמנה שאינה נגררת ובקשתי לו חבר בכל הספרים ולא מצאתי : וש"מ הדר ביה רבי מאיר משערי גנה מדקתני בזמן שהמנעול למעלה מי' פי' ודינו כרשות היחיד בשיש לו ד' על ד' בגובה עשרה מביא מפתח מע"ש ומניחו במנעול והוא עומד באסקופה דהיא כרמלית ולמחר פותח ונועל בו ונמצא זה עומד בכרמלית ופותח לרשות היחיד אלמא הדר ביה ר"מ משערי גינה ואע"ג דקתני רישא פתחי גינה בזמן שיש להם בית שער וכו' לא קשיא רישא קודם חזרה וסיפא לאחר חזרה ואליבא דרבנן שרי אפילו

עין משפט

א מיי' פט"ו מהל' שבת סמג לאוין סה טור או"ח סי' שנ :
ב מיי' פכ"ו מהל' שבת סמג לאוין סה טור או"ח סי' (שיב) [שיג] :

הגהות מאי"
[א] בכרמלית ויפתח ברשות היחיד כצ"ל : [ב] מבפנים :

מתני' לא יעמוד אדם ברה"י ויפתח (א) לרה"ר ברה"ר ויפתח (ב) לרה"י א אא"כ עשו לו מחיצה גבוה י' טפחים דברי ר"מ אמרו לו מעשה בשוק של פטמין שהיה בירושלים שהיו נועלין ומניחין את המפתח בחלון שעל גבי הפתח ר' יוסי אומר בשוק של צמרים היה: גמ' (ג) שוק של פטמין שוק של (ד) עופות כדאמרינן ביו"ט *הולך אדם אצל פטם הרגיל אצלו ואומר תן לי תור אחד או גוזל אחד : *תנו רבנן שערי פתחי גנה בזמן שיש להן בית שער מבפנים פותח ונועל מבפנים מבחוץ פותח ונועל מבחוץ מכאן ומכאן פותח ונועל מכאן ומכאן אין להן לא כאן ולא כאן אין פותח ונועל לא כאן ולא כאן וכן חנויות פתוחות לרה"ר בזמן שהמנעול למטה מי' מביא מפתח מערב שבת ומניחו באסקופה למחר פותח ונועל בו ומחזירו לאיסקופה בזמן שהמנעול למעלה מי' מביא מפתח מערב שבת ומניחו במנעול למחר פותח ונועל ומניחו במקומו דברי ר' מאיר °וחכ"א אף בזמן שהמנעול למעלה מי' טפחים מביא מפתח מערב שבת ומניחו באסקופה ולמחר פותח ונועל ומחזיר לאסקופה או בחלון שע"ג הפתח ואם יש בחלון ד' על ד' אסור מפני שמוציא מרשות לרשות האי מנעול היכי דמי אי דלית ביה ד' על ד' מקום פטור הוא ואי דאית ביה ארבעה על ארבעה בהא אמרי רבנן אף בזמן שהמנעול למעלה מי' פותח ונועל ומחזירו לאסקופה הא קא מטלטל מכרמלית לרשות היחיד אמר אביי לעולם דלית בה ארבעה על ארבעה ויש בה לחקוק ולהשלימו לארבעה ר"מ סבר חוקקין להשלים ורבנן סברי אין חוקקין להשלים:

מתני' ב נגר שיש ב בראשו גלוסטרא רבי אליעזר אוסר ורבי יוסי מתיר א"ר אליעזר מעשה בבית הכנסת שבטבריא שהיו נוהגין בו היתר עד שבא רבן גמליאל והזקנים ואסרו להם רבי יוסי אומר איסור היו נוהגין בו והתירו להם: גמ' בניטל באגדו כ"ע לא פליגי דשרי כי פליגי *בשאין ניטל באגדו' רבי

רש"י

מתני' לא יעמוד אדם ברה"י ויטול מפתח המונח ברה"ר ויפתח בו פתח החנות שברה"ר ואע"פ שאין ממקום המפתח עד הפתח ד"א גזירה שמא יכניס המפתח אצלו : וכן לא יעמוד ברה"ר ויושיט ידו למעלה לרשות גבוה י' ורחב ארבע כגון מפתח חנות המונח על גבה ויטול שם המפתח ויפתח בו פתח החנות והוא גבוה למעלה מי' גזירה שמא יביאנו אצלו לתוך י' : אא"כ עשו לו מחיצה · ויעמוד בתוכו ויפתח וינעול : פטמים · קלבים : נועלים פתח חנותן · ועומדים ברה"ר והמנעול למעלה מי' : צמרים · מוכרי צמר : גמ' גינה · כרמלית היא דהויא יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה ושערי גינה שהם מנעוליהן הן למעלה מי' ורוחבן ד' ורה"י הם : בית שער · בית קטן ופתח הגינה פתוחה לו ובשערי גינה הסמוכה לרה"ר עסקינן מדקתני סיפא וכן חנויות הפתוחות לרה"ר : פותח ונועל מבפנים . (ה) ובית שער רה"י הוא וכן כשהוא מבחוץ: אסורות מכאן ומכאן · דהמנעול רה"י הוא ואע"פ שמפתח מונח עליו גזר ר"מ שלא יעמוד ברה"ר ולא בגינה ויטלטל מפתח של רה"י שמא יביאנו אצלו לכרמלית או לרה"ר: וכן חנויות · לקמן מפרש האי וכן דבאיסקופה כרמלית (ו) (*בגינה) קאמר ושערי חנויות פעמים שמנעליהם גבוהין ופעמים שמנעליהם נמוכין לפיכך נותן בהם חילוק : ומניחו באיסקופה · מהא מוכחא תלמודא דהדר ביה ר"מ משערי גינה ולא גזר בכרמלית דהא איסקופה כרמלית היא דרחבה ד' ואינה גבוה י' וכשנוטל משם המפתח ועומד ברה"ר ומוליכו דרך אויר האיסקופה למנעול שעל גבה למטה מי' קא מטלטל מכרמלית לכרמלית ולא גזר ר"מ שמא יביאנו אצלו חוץ לעובי האיסקופה: למחר פותח ונועל (ז)· בעומד ברשות הרבים ומטלטל מפתח (ח) האיסקופ' למנעול דרך אויר האיסקופ' (ט) ומניחו במנעול אבל לא באיסקופה דכי ממטי ליה מן האיסקופה למנעול קא מפיק מכרמלית לרה"י : במקומו · למנעול על גביו כגון מנעולין הללו של עץ שעושים עניים בפתחיהן וראשיהם רחבים : וחכמים אומרים · לקמן מפרש טעמייהו : או בחלון שאין בו ד' · דאע"ג דגבוהין י' מקום פטור בעלמא הוא: מרשות לרשות · מהאיסקופה שהיא כרמלית לחלון שהוא רה"י ואע"ג דהניחה תחילה במנעול שהוא מקום פטור לרבנן ובטל אגב כל הרשויות דקיימא לן כרב דימי דאמר ובלבד שלא יחליפו : מקום פטור הוא · וכי הוי למעלה מי' היכי אסור ליה ר' מאיר רה"י ואסור : לחוק · בתוך הדלת אצל ראש המנעול בעביו של דלת ויש בו להשלים רוחב המנעול ד' : חוקקין להשלים · רואין אותו כאילו (י) נחקקין : אין חוקקין · הלכך מקום פטור הוא : מתני' נגר · קבילא בלע"ז שתוחבין אותו בחור (כ) האיסקופה לנעול בו את הדלת : גלוסטרא · שראשה עבה וראוי לבוכנא לכתוש בו פילפלים ואע"ג דתורת (ל) כלי עליו : ר"א אוסר · אא"כ קשור ותלוי בדלת כדמפרש בגמרא: ורבי יוסי מתיר · דתורת כלי עליו משום גלוסטרא ולא מחזי כבונה : גמ' בניטל באגדו · שקשור ותלוי בחבל של קיימא שראוי לטלטלו ע"י אותו חבל שאינו נפסק בידים : כ"ע ל"פ דשרי · דמוכח מילתא דלנעול קאי ולא מיחזי כבונה : כשאין ניטל באגודו · שהחבל דק שאם

רבינו יהונתן

המחברים אותה : מתני' לא יעמוד אדם ברה"י ויפתח ברה"ר כו' · כלומר ויקח מפתח המונח ברה"ר ויפתח בו פתח חנות שברה"ר ואע"פ שאין ממקום המפתח עד הפתח ד' אמות גזירה שמא יכניס המפתח בידו : וכן לא יעמוד אדם ברה"ר ויושיט (מ) אצבעו למעלה לרשות גבוה י' ורחב ד'. כגון שהיה מפתח החנות מונח על גבה ויטול אותה משם ויפתח בה החנות והוא גבוה למעלה מי' גזירה שמא יביאנו אצלו לתוך י' : אלא א"כ עשו לו מחיצה ויעמוד בתוכה. ובין אסיפא ובין ארישא קאי שאם יעשה מחיצה סמוך לפתח מבחוץ מרה"י נר מצוה לרה"י קא מטלטל ואמרינן בגמרא דחסורי מחסרא ממתני' ממקום זה והכי קתני וכן לא יעמוד אדם [א] ברה"י ויפתח בכרמלי' כגון שערי גינה שהגינה כרמלית אע"פ שיש לה מחיצות נעשות על ידי אדם לפי שהזרעים מבטלין המחיצות וקא אסר ר"מ לעמוד בה ולהושיט ידו על מקום גבוה י' ורחב ד' שהוא רה"י וליטול מפתח ויפתח המנעול מתוך הגינה שמא ימשוך המפתח אליו דמחמיר ר' מאיר אפי' ברשויות דרבנן ושתם שערי גינה מנעוליהם גבוהים עשרה ורחבים ד' ורשות היחיד הן : אמרו לו וכו' · רבנן פליגי עליה דר"מ אפילו ברשויות דאורייתא כגון רה"י ורה"ר דלא בעי ראשו ורובו למקום שהוא מטלטל בו דלא גזרינן שמא ימשוך (נ) הפלים הצריכין לו מבחוץ שאם היו חפלים הצריכים לו[ב]אפי' רבנן מודו דגזרינן אלא כיון שאין המפתח צריך לו אלא לפתוח החנות לא גזרינן שמא יביאנו אליו וכ"ש בשערי גינה שהן כרמלית ומנעוליהן רה"י דלא גזרינן ומייתי ראיה משוק של פטמין שהיה בירושלים וירושלים כרמלית היא דכיון שדלתותיה ננעלות בלילה לא מיקריא רה"ר אלא דין כרמלית יש לה ואפילו הכי היו עומדין בקרקע שהוא לפני החנות שהוא כרמלית ומניחין המפתח בחלון שהוא על גב הפתח שהיה רחב ד' ונוטלו משם ופותח ונועל בו החנות אע"פ שרגליו עומדות בכרמלית ש"מ דלא גזרינן ברשויות דרבנן:של צמרים. מוכרי צמר ולא פליג רבי יוסי ואמרו לו אלא שניהם חולקין עם רבי מאיר : גמ' שערי פתחי גינה. שהם מנעוליה' גבוהים י' ורחבים ד' ורה"י הן : בית שער . בית קטן ופתח הגינה פתוח לו ובשערי גינה הסמוכים לרה"ר עסקינן מדקתני סיפא וכן חנויות פתוחות לרה"ר פותח ונועל מבפנים דבית שער רה"י הוא כמו המנעול וכמו כן כשהבית שער מבחוץ : אסורין מכאן ומכאן.לפי שהמנעול רה"י הוא ואע"פ שהמפתח מונח עליו גזר ר"מ שלא לעמוד ברשות הרבי' ולא בגינה ויטול מפתח מהמנעול שהוא רשות היחיד דשמא יביאנו אצלו לרשות הרבים או לכרמלית : וכן חנויות פתוחות לרשות הרבים ובגמ' מפרש דבאסקופה כרמלית (בגינה) קא מיירי : שערי חנויות פעמים שמנעוליהם גבוהים או נמוכים לפיכך נתן בהם חילוק בזמן שהמנעול למטה מי' מביא מפתח מע"ש ומניחו באסקופה שהיא כרמלית למחר פותח ונועל בו שאם יש בו ד' על ד' כרמלית הוא ומכרמלית לכרמלית קא מטלטל ואם אין בו ד' על ד' מקום פטור הוא ומכרמלית למקום פטור קא מטלטל : ובזמן שהמנעול למעלה מי'. לקמן מוקמינן דהאי מנעול לית ביה ד' על ד' ויש בו לחוק בתוך הדלת אצל ראש המנעול בעוביו של דלת.ולהשלים ראש המנעול לד': ור' מאיר סבר חוקקין להשלים. רואין אותו כאילו הוא חקוק ונמצא שהוא רה"י ולפיכך מצריך ר' מאיר שמלפני השבת ישימנו במנעול וכשנסגר מחזירו על המנעול אבל אינו יכול לתתו באסקופה דמרה"י לכרמלית קא מטלטל וגם נראה מכאן שחזר בו רבי מאיר ממה שאמר במשנה דבעי ראשו ורובו אפילו מרה"י לכרמלית והכא קא שרי ששרי האסקופה כרמלית והמנעול רה"י וקא שרי לטלטל ולא גזר דילמא אתי לאיתויי אצלו וחכמים מתירין בתחלה לטלטל מן האסקופה למנעול אע"פ שהוא למעלה מעשרה דסבירא להו אין חוקקין להשלים ומקום פטור הוא המנעול ואם רוצה מניחו בחלון שהוא על גב הפתח שגם הוא מקום פטור אבל אם היה בחלון ד' על ד' אסור לפי שהמפתח הונח בתחלה באסקופה שהיא כרמלית והחלון הוא רה"י ועכשיו נמצא שהוא מחליף מכרמלית לרה"י דרך מקום פטור וסבירא לן דאסור להחליף אפילו ברשויות דרבנן : מתני' נגר שיש בראשו גלוסטרא. קבי"לא בלע"ז שתוחבין אותו באסקופה לנעול הדלת ופי' שיש בראשו גלוסטרא כלומר שראשו עבה וראוי לבוכנתא לכתוש ולשחוק בו פלפלין ואע"פ שיש בו תורת כלי אסר ר' אליעזר בשבת דכיון שאינו קשור ותלוי בדלת כשאר יתידות של עצים העומדים להיסק דמי שאסור לטלטלם וכשנועץ הנגר במשקוף מיחזי כבונה : ור' יוסי מתיר. דתורת כלי עליו משום גלוסטרא וכיון דכלי הוא לא מיחזי כבונה : גמ' בניטל באגדו כשהוא קשור ותלוי בחבל של קיימא שראוי לטלטלו על ידי אותו חבל ואינו נפסק בידים: כולי עלמא לא פליגי דשרי. כיון שקשור ותלוי יפה מוכח מילתא דלנעול קאי ולא מיחזי כבונה: כי פליגי בשאין ניטל באגדו. כלומר

שלטי הגבורים

א אם צריך לחפץ שברה"ר או יש לו חפץ בבית אחר שלו או להביא יין ורה"ר מפסקת יוליך שם תינוקות ואם יקחוהו מאליהם טוב הדבר . סמ"ג :
לשון ריא"ז
ב נגר שיש בראשו גלוסטרא שר"ל שראשו א' עב וראשו א' דק שהוא כמין כלי שעשוי לנעילה ה"ז מותר לנעול בו אף על פי שאינו קשור כל עיקר כמבואר בקונטרס הראיות :

הגהות הב"ח

(א) צ"ל ברשות הרבים : (ב) צ"ל ברשות היחיד : (ג) נ"ב פירש : (ד) נ"ב מוכרי : (ה) צ"ל דבית : (ו) צ"ל כגינה : (ז) נ"ב בו : (ח) צ"ל מאיסקופה: (ט) נ"ב דאין כאן טלטול אלא בכרמלית : ומחזירו למקומו לאיסקופה כצ"ל: (י) צ"ל נחקק : (כ) צ"ל שבאיסקופה : (ל) כלי עליו ר"א אוסר כצ"ל וכד"א : (מ) צ"ל ידו : (נ) צ"ל בחפצים שאינן צריכין :

חדושי מהרמ"ז

בהרי"ף ואם יש בחלון ארבעה על ארבעה אסור ע"כ . פי' משום דמחליף מכרמלית לרה"י דרך מקום פטור כמ"ש הרר"י וכן מבואר להדיא בש"ס וצ"ע שהרי פסק הרי"ף ז"ל לעיל בפרק חלון דברשויות דרבנן מותר להחליף ע"ש ובפרק כיצד משתתפין וא"כ למה סתם כאן דכשהחלון רה"י אסור להחליף וצ"ע בזה :

המאור הקטן

ר לרה"י : והא דתנן לא יעמוד אדם ברה"י ויפתח ברה"ר אוקמה רב יוסף בחפצים שצריכין לו כלומר כל דבר מאכל או משקה או מלבוש שצריך לו לאדם לצורך גופו בזה אפילו חכמים מודים דגזרינן דילמא מעייל ליה או מפיק ליה והרי"ף ז"ל לא פי' מכל זה כלום : הניטל באגדו פי' ה"ר שלמה

מלחמת ה'

בעינן בהו היכירא דסייע שיהא בכן היכר קשירה ותלויה ויהיה בפתח היכר ליה או שיהו גבוהין מן הארץ מלא אפילו מרה"ר לרה"י נימא הא לאו הכי כיון דלית ליה צורת פתח מיחזי כבונה : ועוד והא דתנן לא יעמוד אדם ברשות היחיד כו' עד ודברי הכל ויפתח ברה"ר אוקמוה רב יוסף בתפלים שצריכים לו וכו' והרי"ף ז"ל לא פי' מכל זה כלום: אמר הכותב הסיב ה"ר לר"ם אברהם בירבי דוד ז"ל יפה עשה שלא פי' דהנך תפלים הצריכין לו הם המים והיין שהוא שותה ואין צריכין עוד לפירוש אחר ובפרק עושין פסין מייתי לה בגמ' לכך מתני' ואמרינן עלה גבי אדם הא אמרינן דבעינן ראשו ורובו גבי בהמה מאי ולא מפליג בה במידי : סליקא מסכת עירובין

כלומר שהחבל דק ואם היה רוצה ליטלו משם על ידי אותו חבל מיד היה נפסק: ר' אליעזר סבר כיון שאינו ניטל לא. דהוה ליה כמי שאינו קשור ותנן לקמן נגר המונח שאינו קשור בדלת אין נועלין בו והאי כמי מונח הוא ומשום גלוסטרא לא שרינן ליה: ור' יוסי סבר גלוסטרא מהכיא ליה שנראה כלי וכיון דכלי הוא לא הוי כבנין דניכר לכל דלפי שעה משימו שם: **מתני'** נגר הנגרר כו'. שקשור בדלת בחבל ואינו תלוי שהחבל ארוך ומתוך שהוא נגרר אינו נראה כקשור ובשאין בראשו גלוסטרא קאמר: נועלין בו במקדש. דשבות בעלמא הוא דאינו בונה ממש הואיל וקשור לכך נר מצוה

רבי יוסי סבר כיון דיש בראשו גלוסטרא תורת כלי עליו ושרי ורבי אליעזר סבר כיון שאין ניטל באגדו לא והלכתא כרבי יוסי:

מתני' נגר א הנגרר נועלין בו במקדש אבל לא במדינה והמונח כאן וכאן אסור רבי יהודה אומר המונח [א] במקדש והנגרר במדינה:

גמ' תנו רבנן איזהו נגר הנגרר שנועלין בו במקדש אבל לא במדינה כל שקשור ותלוי וראשו אחד מגיע לארץ רבי יהודה אומר *אף זה במדינה מותר אלא איזהו נגר (הנגרר) שבמדינה אסור כל שאינו לא קשור ולא תלוי ושומטו ומניחו בקרן זוית אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה (א) ב כרבי יהוד' אמר רבא והוא שקשור ותלוי בדלת ואם ניטל באגדו אפי' אינו תלוי אלא בבריח של דלת מותר לטלטל כר' טבלא בעי רבי זירא נקמז מהו אמר רב יוסף מאי תיבעי ליה לא שמיע ליה הא דתניא נקמז מותר נשמט אסור רבי יהודה אומר נקמז אע"פ שאינו נשמט אסור ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יהודה בנקמז וטעמא מאי אמר אביי משום דמיחזי כבונה ואם עשו לו בית יד מותר (ב) (א) ההיא שרותא דהוה בי ר' פדת דהוו שקלי לה בי עשרה ושדו לה אדשא אמר תורת כלי עליה: ההוא אסיתא דהוה בי מר שמואל דהות מחזקת אדרכא והוו שקלי לה בי עשרה ושדו לה אדשא אמר זאת תורת כלי עליה:

מתני' *מחזירין ציר התחתון במקדש אבל לא במדינה והעליון כאן וכאן אסור ר' יהודה אומר העליון במקדש והתחתון במדינה:

גמ' ת"ר ג ציר דלת של שידה של תיבה ושל מגדל במקדש מחזירין ובמדינה דוחקין והעליון כאן וכאן לא יחזיר גזירה שמא יתקע ואם תקע חייב חטאת של בור ושל דות ושל יציע לא יחזיר ואם החזיר חייב חטאת:

מתני' אמחזירין רטיה במקדש אבל לא במדינה ואם בתחלה כאן וכאן אסור ד קושרין נימא במקדש אבל לא במדינה ואם לכתחלה

דאינו בונה ממש הואיל וקשור לכך אלא הואיל ונגרר מיחזי כבונה ואין שבות דרבנן במקדש שכשגזרו לא גזרו שם לפי שהן זריזין וחכמים היו: והמונח. שאינו קשור כלל דהוי בנין ממש ורבי יהודה סבר לאו בנין הוא אלא דומה לבנין ובמקדש לא גזרו על השבות: **גמ'** אף במדינה מותר הואיל וקשור אע"פ שאינו תלוי: ושומטו ומניחו בקרן זוית. כשרוצה לפתוח נוטלו משם ומניחו אחורי הדלת ולפי שאין בו שום היכרא דומה לשאר חתיכות עץ דלאו בני טלטול ניהו וכשנועלין אותו אחורי הדלת כבר מבטלו שם והוי בנין קבוע: הלכה כרבי יהודה. בנגר הנגרר דמותר אפילו במדינה כיון שהוא קשור אבל במונח דשרי ליה ר' יהודה במקדש לית הלכתא כוותיה כיון שאינו קשור שם כלל הוי בנין גמור שנראה כשאר נגרים ויתדות שנועלין בכותלין והבונה כל שהוא חייב ומלאכה דאורייתא הוא שלא הותר במקדש חוץ מהקרבת תמידין ומוספין וקרבנות לבור הדוחין את השבת מגזירת הכתוב: והוא שקשור בדלת עצמה דמוכח שפי' דלנעול קאי ולא שקשור במזוזה שאחורי הדלת ובבריח הדלת: ואם ניטל באגדו. שקשור בחבל חזק: נקמז מהו. שנכנס בחור האסקופה ויוצא הנגר נגד הקרקע ונעוץ בקרקע ועד השתא איירי בשהאסקופה גבוהה ואין החור נקוב עד לארץ: והגאון רבינו האיי ז"ל אמר נקמז כמו נקמן הרבה הוא מצוי אצלנו כנגר שעושין בו חריץ ומכניסין בו עץ ועושין מסמר בנגר ובעץ כשנועלו מעמיד אותו העץ בתוך החריץ שבנגר והוא נסגר וכשפותח מפילו והנגר נופל ופותח הדלת: נשמט מהו. שנפסק החבל שהוא קשור בו והרי הוא נשמט ומונח בקרן זוית: שרותא. קורה כדמתרגמינן בלל קורתי [בראשית יט] בטלל שריתי: בי עשרה. כלומר כל כך היתה גדולה שהיה בה משוי עשרה בני אדם ואפילו הכי לא אסר עליה: אמר תורת כלי עליה. שראוי ליסב עליה: אסיתא. פירוש מכתשת של אבן גדולה: אדרכא לתך חטים דהיינו חמשה עשר סאין שהוא חצי כור: **מתני'** מחזירין ציר התחתון כו'. ציר התחתון של דלת חלון של שדה ושל תיבה ומגדל שפתחיהן מלדיהן דציר התחתון כל זמן שלא יצא העליון נוח להחזירו ואין כאן בנין: אבל לא במדינה. גזירה שמא יתקע בגרזן ובמקבת דהוי מלאכה: והעליון כאן וכאן אסור. דכיון שיצא עליון כולו נופל מיד והוי כבונה וקסבר יש בנין בכלים ומלאכה לא התירו במקדש ודוקא בדלתות כלים דמשוי חילוק בין מקדש למדינה אבל בדלתות בתים ובורות וליצע אפי' במקדש אסור בין עליון בין תחתון: ר' יהודה אומר העליון במקדש וכו'. דסבירא ליה אין בנין בכלים וליכא אלא שבות ובמקדש לא גזרו על שבות: **גמ'** ציר דלת של שידה שהן כלים: במקדש מחזירין. דהא ליכא אלא שבות [ג] דאין בנין בכלים: ובמדינה דוחקין. אם לא יצא כולו מחור האסקופה אלא התחיל ליםמט דוחקין אותו בחור: דוחקין בלע"ז אינפושא"ר: והעליון כאן וכאן לא יחזיר. דכיון שיצא עליון כולו נופל והוי בונה ממש: גזירה שמא יתקע. שמא יתוקע במסמרים ובגרזן דהוי מלאכה ואתחתון במדינה קאי דאי עליון ובמקדש הוא לה שבות והך חזרה גזירה משום תקועה: של בור ושל דות. דהוי בנין המחובר לקרקע חשיב בנין בכל דהו: בור [ב"ב דף סד:] בחפירה ודות בבנין:

מתני' מחזירין רטיה. כהן שלקה בידו ונתן עליה רטיה מבעוד יום והולך לעבוד בשבת או ביום טוב ונטל רטיה מעל ידו שלא תהא חוצצת בינו ובין כלי שרת דחציצה [זבחים כד:] פוסלת בה דבעינן ולקח הכהן וכיון דחייץ לא הוי לקיחה בכהן: מחזירה במקדש. דאי לא שרית ליה להחזירה לא שקיל ליה מידו ומימנע ולא עביד עבודה וזה אחד משלשה דברים האמורים במסכת ביצה (דף יא:) שהתירו סופן משום תחילתן: אבל לא במדינה. גזירה שמא ימרח הרטיה ומירוח [שבת עה:] היינו ממחק האמור באבות מלאכות של שבת: ואם בתחלה. שלא היתה קשורה לו מבעוד יום [ג] וכהן זה לא סילק אותה לצורך עבודה: כאן וכאן אסור. אפי' במקדש דהכא ליכא למימר אין שבות במקדש דהא שבות זה לאו צורך גבוה הוא אלא לצורך עצמו: **קושרין** נימא במקדש כו'. כלומר [ד] כנור של לוים לקרבן אם נפסקה בשבת קושרין אותה דקסבר מכשירי מצוה שלא היה יכול לעשותה מאתמול דהא היום נפסקה הנימא דוחה את השבת ואף על גב דקשר אב מלאכה מוקמינן לה בגמרא שקושרה באמצע כלומר שנפסקה באמצעיתה וכשקושרה שם אינה של קיימא שהרי מעכב השמעת קול הניגון ואינו עושה כי אם לפי שעה עד מוצאי שבת אבל מן הצד סמוך ליתדות אסור לקשרה דהוי קשר של קיימא: ואם בתחלה. שלא היתה שם נימא מעולם שהיה יכול לעשותה מערב שבת או מערב יום טוב אפילו במקדש אסור וקסבר האי תנא עיקר שירה בכלי שאם היתה עיקרה בפה לא היו מתירין במקדש אפילו קשירה באמצע:

מותכין

רש"י

שאם היה רוצה לטלטלו ע"י החבל מיד היה נפסק: תורת כלי עליו. ולא הוי כבונה: ור"א סבר. כיון דאין ניטל באיגודו הוי כאילו אינו קשור ותנן לקמן נגר המונח ואינו קשור אין נועלין בו ולא שרינן ליה משום גלוסטרא: **מתני'** נגר הנגרר. שקשור בדלת אבל אינו תלוי שהחבל ארוך ובאין בראשו גלוסטרא איירי: נועלין בו במקדש. דשבות בעלמא הוא דאינו בונה ממש הואיל וקשור הוא לכך אך הואיל ונגרר מחזי כבונה ואין שבות במקדש: והמונח. שאינו קשור כלל הוי בנין ממש ור' יהודה סבר לא הוי בנין ממש אלא מחזי כבנין ובמקדש לא גזרו משום שבות: **גמ'** (ג) אף במדינה מותר. הואיל וקשור אע"פ שאינו תלוי: הלכה כרבי יהודה בנגרר. דמותר אף במדינה ולא במונח דשרי רבי יהודה במקדש בהא לית הילכתא כוותיה דכיון דאינו קשור שם בנין גמור הוא כשאר נגרים שנועלים בכותל והבונה כל שהוא הוי חייב והוי מלאכה דאוריי' ולא הותר במקדש: נקמז מהו. שנכנס הנגר בחור האיסקופה ונפתחה אותה החור ויצא הנגר נגד הקרקע ונעוץ בקרקע ועד השתא איירי כשהאיסקופה גבוה ואין החור נקוב עד הארץ: נשמט. שנפסק החבל שהוא קשור בו והרי הוא נשמט ומונח בקרן זוית כשפותחין אותה: עשה (ד) הוא בית יד. לנגר שהוא אינו קשור כלל ותוחב בית יד לאמצעיתו ודומה למקבת דודאי מוכחא מילתא דכלי הוא ולכך מותר: שירותא. קורה גדולה בלל קורתי מתרגמינן בטלל שריתי: בי עשרה. כלומר משוי עשרה בני אדם היו בה ואפ"ה לא אסר עלייהו: ושדו לה אדשא. לסומכה בלילה: תורת כלי. שראוי ליסב עליה: אסיתא. מורזי"ר: אדרכא. לתך חיטין ט"ו סאין חצי כור: **מתני'** ציר התחתון. של דלת שידה תיבה ומגדל שפתחיהן מן הצד וציר התחתון כל זמן שלא יצא העליון נוחה להחזירה ואינו כבנין: אבל לא במדינה. גזירה שמא יתקע בגרזן ומקבת דהוי מלאכה אבל במקדש שרי דאין שבות במקדש: והעליון כאן וכאן אסור. דכיון דיצא העליון כולה נופל וקסבר יש בנין בכלים ומלאכה לא הותרה במקדש: **גמ'** (ה) מחזירין. כגון שצריכין (מלח) לדבר קרבן כגון שהיה שם מלח או קטורת או לבונה ואין שבות במקדש: ובמדינה דוחקין. אם לא יצא כולו מחור האיסקופה אלא התחיל להשמט דוחקין אותה לחור: גזירה שמא יתקע. במקבת וגרזן דהוי אב מלאכה ואתחתון במדינה קאי דאי אעליון ובמקדש כיון דהך חזרה הוא שבות (ו) הך משום [...] בור ושל דות. דהוי בנין המחובר לקרקע והשוב [...] מחזירין רטיה במקדש. כהן שלקה בידו ונתן עליה רטיה מבעו"י והולך לעבוד עבודה בשבת או ביו"ט ונטל רטיה מעל ידו שלא יחוץ בין ידו לרטיה דחצילה פוסלת בה דבעינן ולקח הכהן וכיון דחייץ לא הוי לקיחה ביד הכהן: מחזירה במקדש. דאי לא שרית ליה להחזיר לא שקיל ליה מידו וממנע ולא עביד עבודה וזה אחד מג' דברים שהתירו סופן משום תחלתן: אבל לא במדינה. גזירה שמא ימרח הרטיה וממרח היינו ממחק (ז) מאבות מלאכות: ואם בתחילה. שלא היתה קשורה מבעוד יום *וכהן זה לא סילקה לצורך עבודה כאן וכאן אסור: קושרין נימא. נימת כינור של שיר הלוים לקרבן אם נפסקה בשבת דקסבר מכשירי מצוה שלא היה יכול לעשותה מאתמול דהא היום נפסקה דוחים את השבת אע"ג דקשר הוא אב מלאכה: ואם בתחילה. שלא היתה שם נימא מעולם דיכול לעשות מאתמול אסור:

יבלת

לשון ריא"ז

א סגר שתותבים בחור האסקופה אחורי הדלת הואיל ורגילים לנעול בו תמיד הרי הוא דומה לנעילת דלת ואע"פ שהוא נגרר בארץ ואינו תלוי באויר מותר לנעול בו ובלבד שיהא קשור בדלת בחוזק ואינו נשמט מן האגד שלו אלא הוא ניטל באגודו אבל אם לא היה קשור בחוזק אסור לנעול בו וכן אם היה קשור בגמי אסור לנעול בו כמבואר בקונט' הראיות:

ב רפ"י גריס הלכה כר' יהודה בנגרר וכתב הרא"ש ור"ח ל"ג בנגרר והכי ניחא טפי דאי גרס בנגרר משמע דקאי אהא דאמר רבי יהודה אף במדינה מותר דקאי אנגר הנגרר דאיירי ביה ת"ק כל שקשור ותלוי וראשו אחד מגיע לארץ והא ליתא דר' יהודה שרי קשור אע"פ שאין תלוי אלא מונח כולו לארץ דהא לא אסר אלא כשאינו לא קשור ולא תלוי ושומטו ומ' אבל בקשור שאין יכול לשומטו בקרן זוית שרי ואי גרס ליה י"ל משום דאיתמר בי מדרשא הלכה כר' יהודה בנגרר ונקמז להכי קאמר הכא הלכה כר' יהודה בנגרר ולקמן קאמר הלכה כר' יהודה בנקמז:

ג דלת שידה תיבה ומגדל שנשמט הציר מן החור הרי זה אסור להחזירו בשבת גזרה שמא יחזיר העליון שהוא קשה להחזירה ופעמים צריך להחזיר ע"י תקיעה ואם תקע חייב חטאת שיש בנין וסתירה בדבר שיש תקיעה ומעשה אומן כמו שביארנו ואם היה עומד הציר להשמט ולא נשמט כולו ה"ז מותר לדוחקו שלא ישמט:

לשון ריא"ז

ד נימת כנור שנפסקה אסור לקושרה בשבת ונראה בעיני שאסור לטלטלו לכנור שהרי אסור לנגן בו בשבת וביו"ט:

א מיי' פכ"ו מהל' שבת סמג לאוין סה טור או"ח סי' שיג:

הגהות חו"י

(א) עיין רי"ף סוף פי"ו דשבת

הגהות מא"י

[א] מותר במקדש: [ב] ואין שבות במקדש והשאר נמחק: [ג] או כהן זה כצ"ל: [ד] נימת כנור של שיר לוים כצ"ל:

כס"י או שכבן זה

הגהות הב"ח

(א) נ"ב רש"י גורס הלכה כר' יהודה בנגרר וכן בתוס': (ב) נ"ב פי' נקמז נקמן: (ג) נ"ב זה: (ד) נ"ל לו: (ה) במקדש: (ו) נ"ל רק משום: (ז) נ"ב את:

המאור הקטן

שלמה ז"ל אמימרא דרב חסדא והרי"ף ז"ל פירש' אמימרא דרב יהודה דאמר הלכה כרבי יהודה:

חותכין יבלת במקדש כו'. יבלת וירו"אה בלע"ז והוא מום לתמיד כדכתיב (ויקרא כב) או חרוץ או יבלת יבלת דמתניתין הוא שם המום ויבלת דקרא הוא שם התואר על משקל עורת [משום דקרא כתיב יבלת לא תקריבו. ואינו מקריב היבלת אלא הבהמה בעלת היבלת. וכן הוא עורת] ודקא אמרינן הכא חותכין אותה ביד קאמר דאי בכלי כאן וכאן אסור אע"ג דכי עביד נמי ביד מתקן הוא והוה ליה תולש מבעלי חיים והוא תולדה דגוזז אפילו הכי כיון דלאחר יד קא עביד שאין דרך כן לחתכה אלא בסכין אין כאן אלא שבות: ואם בכלי כאן וכאן אסור. דאב מלאכה

כאן וכאן אסור חותכין יבלת במקדש אבל לא במדינה ואם בכלי כאן וכאן אסור: **גמ'** תנו רבנן רטיה שפירשה מעל גבי המכה בשבת מחזירין אותה בשבת רבי יהודה אומר הוחלקה למטה דוחקה למעלה הוחלקה למעלה דוחקה למטה ומגלה מקצת רטיה ומקנח פי מכה ורטיה עצמה לא יקנח מפני שהוא ממרח ואם מרח חייב חטאת אמר רב חסדא מחלוקת בשפירשה על גבי כלי אבל פירשה על גבי קרקע דברי הכל אסור להחזירה וקי"ל הלכה כתנא קמא ואף ע"ג דאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יהודה לית הלכתא כותיה דהא רב אשי דהוא בתרא עבד עובדא כתנא קמא דאמר מר בר רב אשי הוה קאימנא קמיה דאבא ונפלה ליה אבי סדיא ואהדרה ואמרי ליה לא סבר לה מר להא דאמר רב חסדא מחלוקת שפירשה ע"ג כלי אבל פירשה על גבי קרקע דברי הכל אסור להחזיר ואמר רב יהודה הלכה כרבי יהודה אמר [א](א) ליה לא שמיע לי כלומר לא סבירא לי: **מתני'** *כהן שלקה באצבעו כורך עליו גמי במקדש °אבל לא [א] במדינה ואם להוציא דם כאן וכאן אסור *בוזקין מלח על גבי הכבש שלא יחליק וממלאין מבור הגולה ומבור הגדול בגלגל בשבת ומבור הקר ביום טוב: **גמ'** דרש [א]רבא חצר שנתקלקלה במי גשמים מביא

רש"י

יבלת. מריגא בל"א והוא מום בקדשים: חותכין אותה ביד. דכיון דכלאחר יד עושה שאין דרך לחותכה אלא בסכין אין כאן אלא שבות: ואם בכלי כאן וכאן אסור. דהוי אב מלאכה דחותך מבעלי חיים הוא תולדה דגוזז: **גמ'** שפירשה. שנפלה ובמדינה איירי ולכך נקט פירשה שלא ניטלה מדעת: מחזירין. דמלתא דלא שכיחא היא ולא גזור רבנן: ר"י אומר וכו'. אם נפלה אין מחזירין אבל אם הוחלקה למטה דוחקה למעלה: ממרח. מחליק גומות שברטיה וחייב משום ממחק: אבל פירשה על גבי קרקע. דברי הכל דאסור להחזירה דכלכתחילה דמי: אבי סדיא. נפלה על הכר של מראשותיו. מראשותיו מתרגם אסדוהי: מחלוקת שפירשה על גבי כלי. ואפ"ה אסר ר' יהודה: לא שמיע לי הא דרב חסדא. דלא סבירא לי דכי פליג רבי יהודה היינו בנפל על גב קרקע אבל בנפל על גב כלי מודה דשרי: **מתני'** כורך עליו גמי. אע"פ שהגמי מרפא המכה הואיל והשתא נורך עבודה היא דלאו אורח ארעא שתראה מכתו עם העבודה ומכסה אותה בגמי: אבל לא במדינה. דרפואה היא ורפואה בשבת שבות היא ואסור: ואם להוציא ממנה דם. שמהדקה בגמי כדי להוציא דמה: כאן וכאן אסור. שאין זה נורך עבודה ועוד דהוי חובל והוה אב מלאכה: בוזקין מלח. מכתתין ומפזרין על גבי כבש מפני שהוא חלק וכשגשמים נופלין מחליק: וממלאין מבור הגדול ומבור הגולה. כך שמן: (ב) אבל לא במדינה גזירה שמא ימלא לגינתו וחורבתו כדמפרש בגמרא: ומבור הקר ביו"ט. ולא בשבת ובגמרא מפרש

נר מצוה בכלי כאן וכאן אסור. דאב מלאכה הוא הואיל ואינו משנה מכמות שעושה בחול: **גמ'** רטייה שפירשה. שנפלה ובמדינה מיירי ולהכי נקט פירשה שהוא לא נטלה מדעתו: מחזירין. דמילתא דלא שכיחא היא ולא גזרו בה רבנן וכי קא אמרינן במתניתין אבל לא במדינה מיירי שנטלה מהם בכוונה: ר' יהודה אומר כו'. אם נפלה כולה אין מחזירין אבל אם הוחלקה דוחקה למעלה או למטה כפי מה שצריך: ומגלה מקצת רטיה. אליבא דדברי הכל מותר זה: ורטיה עצמה לא ימרח. לא יחליק גומות הנעשות ברטיה דמירוח חייב משום ממחק: לא שנו. דתנא קמא שרי להחזירה: אלא שפירשה על גבי כלי. כלומר שנפלה או על גבי הכר או על גבי הכסת: אבל על גבי קרקע אסור. דכלכתחלה דמי ואסור משום א) שחיקת סמנים: אבי סדיא. נפלה ליה על הכר שבמראשותיו כמו שמתרגמינן מראשותיו אסדוהי: לא סבר ליה למר להא דרב חסדא. דמוקי פלוגתייהו כשנפלה על הכלי ואפילו הכי קאסר ר' יהודה ואמר שמואל הלכה כרבי [דף קג:] יהודה: לא שמיע לי. הא דרב חסדא דלא סבירא לי דכי פליג ר' יהודה כשנפלה על גבי קרקע אבל בנפלה [קד.] על גבי כלי מודה דהוה ליה כהוחלקה בעלמא: **מתני'** כהן שלקה באצבעו כורך עליו גמי. ואף על פי שהגמי [תרפו] מרפא את המכה הואיל והשתא מיהא נורך עבודה הוא דלאו אורח ארעא שתראה מכתו עם העבודה ומכסה אותה בגמי: אבל לא במדינה. דרפואה בשבת שבות הוא ואסור: ואם להוציא דם. שמהדקה בגמי להוציא דמה כאן וכאן אסור שאין זה נורך עבודה ועוד דה"ל חובל ואב מלאכה לא אשתרי לגבייהו: **בוזקין** מלח וכו'. מפזרין ומכתתין מלח על הכבש מפני שהוא חלק וכשהגשמים נופלין עליו מחליק ובוזקין הוא לשון כתית כדאמרי' בפ' שני דיומא (דף כב:) ממאי דהאי ויפקדם בבזק ליסנא דמיבזיק הוא ועוד כמראה הבזק מפרש בחגיגה (דף יג:) כאור היוצא מבין החרסים שצורפין בהם הזהב והם נקובים וסדוקים ולהבה יוצאה בו כמראה ירקרק או אדמדם: אבל לא במדינה. מפני שהוא כמתקן אגרו כדי להלך בו והרי הוא כבונה: ממלאין מבור הגדול ומבור הגולה. כך שמם מלשון (זכריה ז) וגולה על ראשה ושניהם בלשכות העזרה: בגלגל. טורנ"ו בלע"ז: אבל לא במדינה. וטעמא מפרש בגמרא שמא יאמרו ממלא לגינתו ולחורבתו הוא או שמא יוסיף יותר ממה שצריך לו לשתות וישקה מהמותר לגינתו ולזרעיו הנזרעים בחורבתו: בור הגולה. היה בעזרה כמו ששנינו בסוף מדות לשכת הגולה שם בור הגולה קבוע בו והגלגל נתון עליו ומשם מספיקין מים לכל העזרה בור הגדול לא מצינו לו עיקר בעזרה חוץ ממקום זה ואפשר שבו היו משקעין את מי הכיור כדתנן ביומא (דף לז.) אף הוא עשה מוכני לכיור שלא יהיו מימיו נפסלין בלינה כי בבור הגולה אחר שהגלגל נתון עליו והוא סיכמ"א בלע"ז ובלשון אגדה גלגל אנטיליי"א ובלשון תוספתא עדשה היאך יכול הכיור להשתקע בתוכו ע"י מוכני ולא יתכן אלא בבור ארוך מאד ואפשר לומר שבזה הבור הגדול היו משקעין אותו: ומבור הקר ביו"ט. ממלאין כמו כן בגלגל אף במדינה מה שאין כן בשאר בארות הנובעין שאסור לעשות בגלגל והכי תני בברייתא לא כל הבורות הקרות התירו אלא זו בלבד וכשעלו בני הגולה חנו עליה [נביאים שביניהם והתירו להם ולא] נביאים שביניהם בלבד התירום להם אלא מנהג אבותיהם בידיהם: *"**שרץ** הנמצא במקדש וכו'. כלומר שמצאוהו מת: כהן מוציאו בשבת. ולא חיישינן לטלטול לפי שאין שבות במקדש: בהמיינו. באבנטו ואע"ג דמטמא ליה לאבנטו שהוא קדש אפילו הכי עדיף ונוח להרבות טומאה מלישהה עד שנחזור אחר לבת של עץ שהוא מפשוטי כלי עץ ואינה מקבלת טומאה ובידיו לא יגע דלא ליטמא בהם גופו הלכך בהמיינו אוחזו ולא יגע בו דשרץ אינו מטמא במשא והאבנט שמיטמא בשרץ אינו מטמא את הכהן האוחזו דהוה ליה אבנט ראשון לטומאה והלכה רווחת שאין אדם וכלים מטמאין אלא מאב הטומאה בלבד גם במקרא לא מצינו טומאה לאדם ולכלים אלא מן השרץ והנבלה וכיוצא בהם שהם אב הטומאה אבל ראשון לטומאה או שני לטומאה מטמאין אוכלין ומשקין כדכתיב (ויקרא יא) וכל כלי חרש אשר יפול מהם אל תוכו וגו' דהוי ליה כלי חרש ראשון לטומאה מכיון שנתלה השרץ באוירו ואע"פ שלא נגע והכלי חוזר ומטמא מה שבתוכו ואמרינן התם בשחיטת חולין בפירקא קמא *) יכול אם היו כלים בתוכו יטמאו מחמת כלי ראשון ת"ל כל אשר בתוכו יטמא וסמיך ליה מכל האוכל אשר יאכל אוכלין ומשקין מטמאין מחמת הכלי ואין כלי אחר מיטמא מחמתו: רבי יוחנן [בן ברוקא אומר] בלבת של עץ. שהוא מפשוטי כלי עץ: שלא לרבות את הטומאה. לטמא אבנט הטהור ונוח לו להשהותו שם ולחזר אחר הלבת מלהרבות הטומאה: **מהיכן** מוציאין אותו. בשבת: מן ההיכל ומן האולם. אבל בעזרה אם נמצא מכסהו בסיר של נחושת ומניחו עליו עד מוצאי שבת דתרגום ועשית סירותיו לדשנו [שמות כז] ותעביד פסכתרוותיה למיספי קיטמיה והוא השנוי במסכת תמיד [פ"ה] ושלשה דברים משמשת כופין אותו על גבי גחלים ועל השרץ בשבת ומורידין בו את הדשן מעל גבי המזבח ואע"פ שהעזרה קדושה כמו ההיכל ובין האולם ולמזבח שאסור ליכנס טמא לשם אפילו הכי החמירו בקדושת היכל ואולם: ר' עקיבא אומר כ"מ שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת. והיא מפתח ניקנור ולפנים **) : משם מוציאין אותו ולשאר כופין עליו פסכתר. ובגמ' מפרש טעמייהו: רש"א כ"מ שהתירו לך חכמים משלך נתנו לך שלא התירו לך אלא משום שבות. ומקשינן בגמ' הא דר"ש אהיכא קאי ומשני התם קאי אהא דקתני [דף נב:] מי שהחשיך לו חוץ לתחום אפילו אמה אחת לא יכנס ר"ש אומר אפילו ט"ו אמה יכנס שאין המשוחות ממצין את המדות מפני הטועים פירוש שאין החכמים המודדין התחומין מלמלמין את המדה למדוד אותה בדקדוק אבל מקצרין אותה מפני הטועים שאם יצאו מעט חוץ לתחום עדיין הם בתוכו על פי המדה המכוונת ולפיכך יכנס וט"ו אמה פרשתיה (בפ') [בסוף פרק] מי שהוציאוהו נכרי או רוח רעה והיינו דקאמר הכא משלך נתנו לך שכבר הוא בתוך תחומו ומקשי' בגמ' היכי שייך למתני עלה שלא התירו לך אלא משום שבות והלא בהאי מילתא דתחומין אפי' שבות נמי ליכא כדפרישית שהוא לא יצא עדיין חוץ לתחום ומתרץ שזה שאמר שלא התירו לך חכמים אלא משום שבות אמילתא אחריתי קאי דקאמר תנא קמא לעיל [דף קב:] דנימא בהמלע הכנור שנפסקה לבן לוי קושרין אותה בשבת לפי שאינו קשר של קיימא מפני שמעכב הקשר את הניגון וקאמר ליה ר"ש דלא התירו לו במקדש אלא דבר שאין בו כי אם שבות במדינה דהיינו עניבת הנימין שהוא שבות במדינה הואיל ואינו נריך לה כלל ובאותה עניבה אי אפשר שיבא לידי חיוב חטאת דעניבה אינה קשר של קיימא כלל אבל קשירה דאיפשר שיבא בה לידי חיוב חטאת אפילו באמצע כנור דזמנין דשביק לה התם זמן ארוך והוי קשר של קיימא לא התירו לך אפילו במקדש דגזור רבנן על כל קשירה אע"ג דלא שביק לה אטו היכא דשביק לה וכקדוא סדר דבריו כ"מ שהתירו לך(בתחומין)[בנימין]לא התירו לך[א]אלא דבר שאין בו כי אם שבות הקל שאי איפשר לו לבוא לידי חיוב חטאת. וכדי שלא יקשה לך על דברי ר"ש היאך הוא מיקל בעניינא דתחומין דאיכא מאן דאמר דאית בה דררא דאיסורא דאורייתא דכתיב (שמות טז) אל יצא איש ממקומו וכתיב (ישעיה נח) אם תשיב משבת רגלך וכאן שאנו מחמירין דאפילו שבות הקל אין מתירין במדינה ר"ש מחמיר יותר מהם שאפי' במקדש אינו מתיר שבות שאפשר לו לבוא לידי חיוב חטאת לכך הוצרך לומר כאן כי מה שהוא מיקל שם בתחומין לא להקל על פוס שבות דרבנן אלא משלך נתנו לך שאין המשוחות ממלין את המדות מפני הטועים כדפרישית שלא יטעו:

מביא

*) איתו בחולין רק בשבת דף קלח: ובפסחים דף כ: ע"ש. **) זבחים דף קטז: ועי' פ"א דכלים מ"ה

לשון ריא"ז

א מי שלקה באצבעו אסור לכרוך עליו גמי בשבת שהגמי מרפא המכה וכל דבר שהוא משום רפואה אסור לעשותו בשבת אבל מותר לכרוך עליו בגד כמבואר בקונט' הראיות וכן מוכין ע"ב.

חדושי מהרמ"ז

בהרר"י ד"ה רטייה שפרשה וכו' וכי אמרי' במתניתין וכו' מיירי שנטלה שם בכוונה ואזיל לשטתו שמפרש לקמן הא דאמר רב אשי לא שמיע ר"ל הא דר' חסדא אבל הריא"ף שפי' לא שמיע לי הא דר"י א"כ י"ל דמתניתין מיירי שפי' על גבי קרקע כ"כ בהמ"א ולי נ"ע דאי ס"ד כפירש ע"ג כלי אפילו נטלה בכוונה שרי א"כ אמאי הוצרכו להתיר במקדש משום סופן שמא ימנע הכהן מלעבוד עבודה הא יכול להניחו ע"ג כלי ולעבוד ע"כ נראה שזה הכריח לרש"י לחלק בכך דבנטלה בכוונה אסור אפילו הניחה ע"ג כלי וכ"כ המ"א בסימן שכ"ח ס"ק כ"ז בשם שבולי הלקט ע"ש:

סליק מסכת עירובין

המאור הקטן

והא דתניא רטיה שפירשה מעל גבי המכה מחזירין אותה בשבת פירשה ה"ר שלמה בשנפלה מאליה ובמדינה קא מיירי ולפי' מחזירין דמילתא דלא שכיחא הוא ולא גזרו בה רבנן שמא ימרח שאם נטלה הוא מדעתו הא תנן במתניתין אבל לא במדינה. ודעתי נוטה בזה לדברי הרי"ף ומתניתין כשפירש' ע"ג קרקע ובריי' כשפירש' ע"ג כלי והלכה כדברי חכמים: רבא אמר טעמי' דר"א משום דמכשירי מצוה דוחין את השבת. והא דתנן חותכין יבלת במקדש ר"א הוא דאמר דוחין ואע"ג דקתני סיפא אם בכלי כאן וכאן אסור מודה ר"א דכמה דאפשר לשנויי משנינן מאי היא דתנן כהן שעלתה לו יבלת חבירו חותכה לו בשיניו בשיניו אין בכלי לא חבירו אין הוא עצמו לא מני אלימא רבנן דאמרי בעלמא משום שבות מה לי הוא מה לי חבירו אלא לאו ר"א וכיון דאמר ר"א בעלמא חייב חטאת נישקליה ניהלי' בכלי אלא לאו דמודה ר"א דמשנינן כמה דאפשר לשנויי ודחי' לעולם רבנן היא ואי עלתה בכריסו ה"נ הב"ע כשעלתה לו ע"ג ובין אצילי ידיו דאיהו לא מצי שקיל ליה ואכתי' אי רבנן נישקליה ניהלי' בכלי תפשום דר"א דאמר מחלוקת ביד אבל בכלי דברי הכל חיי' ולימעמיך נישקליה ניהליה ביד האי מאי אי אמרת בשלמא איתא לדר"א גזירה יד אטו כלי אלא אי אמרת ליתא לדר"א נישקליה ניהליה בין ביד בין בכלי ותו לא מידי ועיקר דבר זה מבואר בפרק המצניע במשנת הנוטל צפרניו זו עם זו ולפי שראיתי בשמועה זו שבוש ברוב הספרים וחילוף שמחליפין דברי רבי אליעזר דהוא ר"א בן פדת דהוא אמורא לדברי רבי אליעזר בן הורקנוס דהוא תנא גם פרש"י לא נתברר ליבזה היטב לפי' הוצרכתיו לכתבה:

סליק מס' עירובין

א מיי' פכ"א מהל' שבת סמג לאוין סה טור או"ח סי' שכ"ח:

הגהות הב"ח

(א) צ"ל לי: (ב) נ"ב בגלגל:

א) ולעיל במשנ' במשנה ד"ה אבל לא במדינ' פי' רבינו הר"י שמא ימרח משמע דלשחיקתסמנין ליכא למיחש כיון דכבר מאתמול הוי עלוי' כמ"ש התוספות ד"ה מחזירין כו' וצ"ע ועיין רש"א שם:

הגהות מא"י

[א] אלא משלך אבל במקדש לא התירו אלא דבר כו':

שייך למתני' לקמן ע"ב

מביא תבן א ומרדה בה וכשהוא מרדה בה לא ירדה לא בסל ולא בקופה אלא בשולי הקופה: אוממלאין מבור הגולה. תנן בסוף מדות לשכת הגולה שם היה בור הגול' והגלגל נתון עליו ומספקין משם מים לכל העדה: עולא איקלע לבי רב מנשה אתא ההוא גברא טרף אדשא אמר מאן האי ליתחיל גופיה דקא מחלל שבתא א"ל רבא לא אמרו אלא בקול של שיר בלבד ואותבינן עליה דרבא מהא דתניא °מעלין (א) בדיופי ומטיפין מי ארג לחולה בשבת לחולה אין לבריא לא מאי לאו כגון דניים ובעי (ב) לאיתעורי וש"מ אולודי קול אסור ופריק כגון דתיר ובעי לאנומי והינו טעמא דלבריא אסור משום דמשתמע קלא דזמזומי שהוא כלי שיר פירוש דיופי מניקות ששואבין בהם יין ופירוש מי ארג כלי שפיו צר מלמעלה ורחב מלמטה ובתחתיתו נקבים קטנים שמוציאין את היין וכשנופלין בתוך כלי מתכות נשמע הקול כשיר ואותבינן מהא דתניא המשמר זרעיו מפני העופות ומקשאיו ומדלועיו מפני החיה הרי זה לא יספוק ולא יטפח ולא ירקד כדרך שהוא עושה בחול מ"ט לאו משום דאולודי קלא ב בשבתא אסור ופריק רב אחא בר (רב) יעקב לא גזירה שמא יטול צרור לזרוק בהן והדר אותבינן מהא דאמר ר"י אמר רב נשים המשחקות באגוזים אסור מ"ט לאו משום דאולודי קלא בשבתא אסור ופריק התם (ה) לא משום דמשתמע כזמזומי והאמר שמואל נשים המשחקות בתפוחים אסור פי' שמשליכין זו לזו ע"ג קרקע ונוגעות אלו באלו מ"ט לאו משום ג דאולודי קלא איכא ופריק דילמא אתי לאשוויי גומות לפי שהשחוק בקרקע ותו אקשינן ממתניתין ממלאין מבור הגולה בגלגל במקדש אבל לא במדינה ד מ"ט לאו משום דאולודי קלא אסור פירוש לפי שגלגל משמיע את הקול ופריק לא גזירה שמא ימלא לגינתו ולחורבתו ומסתברא לן דהלכתא כוותיה דרבא דאמר לא אמרו ה אלא בקול שיר בלבד מדתריץ רב אחא בר יעקב כוותיה אלמא כוותיה ס"ל ועוד הא אמרי' אמימר שרא למימלא בגלגלא בשבתא במחוזא אמר טעמא מאי גזרו רבנן משום גינתו וחורבתו הכא לאו גינה איכא ולא חורבה איכא כיון דחזא *דתרו ביה כיתנא אסר להו דאלמא כרבא ס"ל דאי כעולא ס"ל לא קא שרי למימלא בגלגלא כלל דהא משמיע קול הוא וחזינן למקצת רבואתא דסבירא להו כעולא וסמכי אגמרא דבני מערבא דגרסינן התם במסכת יו"ט *אמר רבי אלעזר כל משמיע קול אסורין בשבת ר' אלעא איעצר בסידרא סליק לביתא ואשכחון דמכין דמך על תרעא בגין דלא מקש בשבתא ואמרינן נמי רבי ירמיה שרי מקש על תרעא בשבתא א"ל [א] אביי מאן שרי לך ואנן לא סבירא לן הכי דכיון דסוגיין דגמרא דילן להתירא לא איכפת לן במאי דאסרי בגמרא דבני מערבא דעל גמרא דילן סמכינן דבתרא הוא ואינהו הוי בקיאי בגמ' דבני מערבא טפי מינן ואי לאו דקים להו דהאי מימרא דבני מערבא לאו דסמכא הוא לא קא שרו ליה אינהו: ומבור הקר: מאי בור הקר אמר רב נחמן באר מים חיים שנאמר °כהקיר בור מימיה: תניא לא כל הבורות הקרות התירו אלא זו בלבד וכשעלו בני הגולה חנו עליה נביאים שביניהן והתירוה להן ולא נביאים שביניהם התירום אלא מנהג אבותיהם בידיהם: מתני' בשרץ שנמצא במקדש כהן מוציאו בהמיינו שלא לשהות את הטומאה דברי ר"י ר' יוחנן בן ברוקה אומר בצבת של עץ שלא לרבות את הטומאה מהיכן מוציאין אותו מן ההיכל והאולם ומבין האולם ולמזבח דברי ר"ש בן ננס ר"ע אומר כל מקום שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת משם מוציאין אותו ושאר כל המקומות כופין עליו פסכתר ר"ש אומר כל שהתירו לך חכמים משלך נתנו לך שלא התירו לך אלא משום שבות:

גמ' מביא תבן ומרדה בה. דלא מבטל ליה וליכא משום אשויי גומות שהיא מלאכה גמורה דהוי כבנין דכיון דחזי למאכל בהמה או לטוח החומות לא מבטל לה התם: וכשהוא מרדה לא ירדה וכו'. דבעינן שיכנה קצת ממעשה חול: לא בסל ולא בקופה. כדרך חול אלא בשולי קופה שנשתברה [ונשארו] השולים: בור הגולה. כמו גולת הזהב ומפורש בפי' המשנה: טרף אבבא. הקיש על הדלת באגרופו והשמיע קול: דקא מחלל שבתא. דקא סבר עולא כל אולודי קלא אסור: בקול של שיר. הנשמע כעין שיר בנעימה ובנחת דאיכא למיגזר שמא יתקן כלי שיר: מעלין בדיופי. מעלין יין מחבית לחבית ע"י שני קנים נר מצוה התחובין באלכסון דמניח ראשיהן המשופעים זה כנגד זה ונותן [אחד] מן הקנים בחבית ומוצץ בפיו בראש קנה האחד עד שמושך מן היין אליו ומסתלק משם והיין עולה ויוצא כולו מאליו וליכא דרבנן דיופי דו פיות ב' פיות: ומטיפין מי מרק לחולה. כלי הוא ופיו קצר ושל מתכת הוא ומנוקב בתחתיתו נקבים וממלאו מים וסותם פיו העליון כל זמן שפיו סתום אין המים יוצאין בנקבי' התחתוני' וכשרוצ' נוטל הפקק העליון והמים יוצאין בנקבים טיף טיף אחר טיף טיף ונותן כלי מתכת וכופהו תחתיו וקולן נשמע לחולה: ובעי לאיתעורי. על ידי קול זה שמתיראין להקיצו בידים שמא יבעת וכיון דלהקיץ הוא לאו בנעימה ובנחת עושין ואפ"ה לבריא לא: ומשני דתיר ובעי לאנומי כו': זמזומי. ליגבש שהוא כמו שיר: לא יטפח בידו. על לבו: ספוק. כף אל כף: ירקד. ברגל להשמיע קול להבריח העופות שמע מינה דאולודי קלא אסור ומשני לא מיתסר משום אולודי קלא אלא משום שמא יטול צרור ויזרוק ברה"ר להבריחם: נשים המשחקות באגוזים. לגלגל האגוז ואיכא *) אולודי קלא אבל בתפוחים דליכא קול שרי: לאשוויי גומות. כדי שיגלגל היטב ולא יעכבנו תל העפר או הגומא לפיכך הוא משוה פני הקרקע והוא הדין דאפי' בתפוחים אסור: אבל לא במדינה. לאו משום אולודי קלא (אלא) שהגלגל משמיע קול: אלא גזירה משום שמא ימלא לגינתו ולחורבתו. שמתוך שממלאין בו בלא טורח אתי להשקות בו גינתו וחורבתו הזרוע מזרעים או נטועה מנטעים א"נ שמתוך שהוא ממלא מים רבים וא"ל לכולם לשותם מה שישאר לו מהם יפתח האמה ויכנסו לגינתו הסמוכה שם: ר' אלעא איעצר בסידרא. נתעכב בבה"מ וכשבא לביתו מצאם ישנים ולא רצה להקיש בדלת וישן כל הלילה לפני הדלת ש"מ דכל אולודי קלא אסור ואע"פ שאינו עשוי בנעימה ובנחת: הכא לא גינה וכו' לפי שבתוך העיר היה: תרו בה כיתנא. שורין בו פשתן: מאי בור הקר. לשון מקור דכתיב כהקיר בור מימיה כמו שמעיין מיקר מימיה כשנובעין [ג] ומתחדשין ומוסיף כן הוקר רעתם: ביר. כמו באר: נביאים שביניהם. חגי זכריה ומלאכי: מנהג אבותיהם. היו באותו הבור ולא רצו ללמוד ממנו למלאות בגלגל בשבת בשאר בורות אפי' בתוך העיר שאין בהן גנות ופרדסין לפי שיש לגזור שמא ישרו במים ההם פשתן שלהם:

סליקא לה מסכת עירובין

רש"י

מפרש מאי ניהו: גמ' מרדה. מפזר לכאן ולכאן דחזי לטיט ולמאכל בהמה ולא מבטיל ליה התם: לא בסל ולא בקופה. דהוי כעובדא דחול: שולי קופה. שנשתברה ונשארו השולים דהוי שינוי: טרף אבבא. הקיש על הדלת באגרופו והשמיע קול: דקמחלל שבתא. דכל אולודי קול אסור: בקול של שיר. הנשמע כעין שיר בנעימה ובנחת: מעלין בדיופי. מעלין יין מן החבית לחבית אחרת ע"י שני קנין התחוכין באלכסון ומניח ראשי המשופעים זה כנגד זה ונותן [אחד] מן הקנים בחבית ומוצץ בפיו בראש הקנה האחד עד שמושך מעט מן היין אליו ומסתלק משם והיין עולה ויוצא כולו מאליו: דיופי. שתי פיות: (ב) לא יספק. כף אל כף: לא יטפח. ידו על לבו: ירקד. ברגל: להשמיע קול. להבריח העופות: שמא יטול צרור. ויזרוק ברה"ר להבריח העופות: משחקות באגוזים. מגלגלים דרך דף ומכות זו לזו כמנהג הנשים: לאשויי גומות. להכין דרך לגילגול האגוז: גזירה שמא ימלא לגינתו. מתוך שממלאין בלא טורח אתי להשקות בו גינתו וחורבתו בשבת: דתרו ביה כיתנא. ששורין [בו פשתן ואית דגרס כונתא'] כוסמין: איעצר בסידרא. נתעכב בבה"מ: לביתא. למלון לבית אושפיזא: דמך על תרעי'. היה ישן אותה לילה על פתח ביתו: ולא מקש בשבת. ולא רצה להקיש על הדלת בשבת שיפתחו לו: שרי להקיש. התיר להקיש על הדלת בשבת: כהקיר. כמו שמקיר מעין [נובע] ומוסיף תמיד: בור. כמו באר: נביאים שביניהם. חגי זכריה ומלאכי: מתני' כהן מוציאו בהמיינו. באבנטו ולא חיים לטילטול דאין (ג) שבות במקדש ואע"ג דמטמא האבנט שהוא קלם הכי עדיף טפי מלחזור אחרי צבת של עץ שהוא פשוטי כלי עץ כדי שלא ישהא שם הטומאה ובידו לא יגע בו שלא יטמא הכהן עצמו ולכך אוחזו בהמיינו דלא נגע דשרץ אינו מטמא במשא והאבנט שהוא מיטמא בשרץ אינו מטמא הכהן האוחזו דהאבנט הוא ראשון ואין אדם וכלים מקבלין טומאה אלא מאב הטומאה: בצבת של עץ שלא לרבות הטומאה. לטמא האבנט הטהור ונוח לו להשהותו שם ולחזור אחר צבת של עץ שהוא פשוטי כלי עץ שאינן מקבלין טומאה מלרבות הטומאה: מן ההיכל ומן האולם. אבל בעזרה אם נמצא שם מכסהו בפסכתר כדקתני סיפא ומניחו שם עד שתחשך: כל (זמן) [מקום] שחייבין על זדונו כרת. אסיכנס לו בטומאה דהיינו כל העזרה ושאר כל המקומות למר כדאי' ליה ולמר כדאי' ליה לבן ננס כל העזרה לר' עקיבא לשבות: כופין עליו פסכתר. סיר של נחושת ולכסותו עד שתחשך למוצאי שבת סירות מתרגמין פסכתרותיה: ר"ש אומר כל מקום שהתירו לך כו'. אההיא דלעיל ס"פ מי שהוציאוהו ר"ש אומר אפילו חמש עשרה אמה יכנס לפי שאין המשוחות ממלין המדה כדפירשתי לעיל והכא אתא לאשמועינן דלא תימא שמקיל אני באיסורי שבת אלא משלו נתתי לו ונקטי' הכא משום סיפא כדמסיק ואזיל: שלא התירו לך אלא משום שבות. קאי אהא דאמר ת"ק קושרין נימא של כינור ופליג ר"ש וקאמר לת"ק אע"פ שמיקל אני במחשיך חוץ לתחום דאמינא אפי' ט"ו אמה יכנס מחמיר אני בנימת כינור שלא יהא קושרה אלא עונבה דהתם משלך נתנו לך כדפי' אבל כאן לא התירו אלא שבות דהיינו עניבה דאין בו חיוב חטאת אבל קשירה הוי מלאכה דאורייתא ויש בה חיוב חטאת לא התירו ולכך תני לה הכא:

סליקא לה מסכת עירובין

שלטי הגבורים

מכה עליו בשבת שאינו אלא משמרת חוץ מעלי גפנים שהן לרפואה וזה מבואר בתלמוד של א"י:

לשון ריא"ז

א כד"א בתבן שאינו מבטלו אם הוא צריך לסלקו או ללבון לבנים או לססקה אבל מלח וכיוצא בו שהוא מבטלו שם אסור:

לשון ריא"ז

ב אסור להשמיע קול בשבת ולא אסרו אלא קול של שיר כגון שהוא משמיע קול נעימה בידו או בכלי כעין כלי זמר ומוכח מכאן דאין אסור אלא כזמר שע"י מעשה וא"כ אותם שכשרוצים לקרות חבירו מצפצפים בפיהם כצפורים שקורי' אסי"ל בלע"ז ואף על פי שבאותו הצפצוף גם כן לפעמים הם מנעימים כשיר הכא כיון שמכוין לקרות חבירו לא ינעים בקריאתו ולא יהיה קול שיר וש"ד וגם לא עבד מעשה.

ג ור"ח כתב הטעם משום דמשמיע קול מכאן ראייה דב' מיני איסורין יש בשחיקת הפירות אחד שהן מולידות קול ואע"פ שאינן שוחקים בקרקע אלא ע"ג טבלא כי ההוא דשחיקת אגוזים ועוד יש איסור אחר בפירות שאינן מולידות קול כתפוחים שבוחקין על גבי קרקע משום אשויי גומות וא"כ אסור לשחוק באותן העצמות שקורין בריקיקלי ע"ג טבלא לפי שמולידים קול: וכתב סמ"ג מיהו אין למחות בשום אחד מן השחיקות הללו לנשים דמוטב שיהיו שוגגות ואל יהיו מזידות:

לשון ריא"ז

נשים המשחקות באגוזים או בתפוחים ה"ז אסור שמא יבואו להחליק הקרקע ולהשוות גומותיו ונראה בעיני שאם הן משחקות לנצח זו את זו אפילו בחול אסור מפני שהוא דומה לקוביא כמאמר בקונטי' הראיות ודברי ריא"ז צ"ע דהא שחוק אגוזים ותפוחים הוו מידי דתלוי בחכמה ואינו תלוי בגורל בענין דליהוי דומיא דקוביא ולדידיה יהיה נמי אסור לשחוק בשחוק השקאק ולדעתי כי יש ראיה להוכיח דכל מידי דתלוי בחכמה אין בו משום הטלת חלשים ולא משום קוביא ומותר לשחוק בהן בשבת כל שאינו שחוק ממון ולא דמי לקוביא שיש בה איסור אפילו לשחוק בחנם בשבת משום הטלת גורלות:

ד ר"ת נתן טעם למה נוהגים עתה למלאת בגלגלים ומדברי רבי' נראה דאף בחצר אסור לשאוב מבור שיש לו גלגל ומיי' כתב שמותר לשאוב בחצר מבור שיש לו גלגל:

לשון ריא"ז

אין ממלאין מן הבור בגלגל שמא ידלה להשקות גנתו או חורבתו או לשרות פשתנו ובמקום שאין לחוש לכך כגון שהיי' לו גלגל בבור שבביתו שאין גנתו וחורבתו ושריית פשתנו מצויין שם הרי זה מותר:

ה (ג) ולר"ת אסור אפי' אינו מכוין לשיר ולפ"ז אסור להקיש על הדלת אפילו באגרופו ואפילו לפ"ז כתב הר"ם אי לא בעי לקלא שרי להקיש על הדלת כשאינו דרך שיר וכ"כ אבי"ה דמותר לומר לנכרי לנגן בשבת בנישואין ובחופו' דאמירי' לנכרי במקום מצוה הוא דהא ליכא שמחת חתן וכלה אלא בהשמעת כלי שיר והטור כ' שאין להתיר אמירה לנכרי אלא בדבר שהוא עצמו דוחה שבת כגון מילה:

עין משפט

א מיי' פכ"ג מהל' שבת סמג לאוין סה טור או"ח סי' שלח:
ב מיי' פרק ג מהל' ביאת מקדש:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב נמי: (ב) נ"ב מילרג פירש בעמוד לקמן: כי זמזומי בנעימה: (ג) נ"ב לשון טור:

הגהות חו"י

(א) נ"ב שלטי ע"ז קרו ליה גשתא: (ב) נ"ב נ"ע תמכולה למה לי להקיץ ליישן וי"ל שכוונה תקפו עליו שנתו ומתנמנם: (ג) נ"ב ונ"ע דהא אף במדינ' שרי לטלטל השרץ ולהוציאו כדאיתא לקמן ריש פ' משילין:

הגהות מא"י

[א] ר' אבא: [ב] מתחדשים ומוסיפים כן הקרה רעתם כלו' כן נובעת רעתם תמיד:

*) בס"י סגי' אולידו קלא וס"ש בתפוחים אסור ופריק לא התם באגוזים משום דמשתמעי כזמזומי קול שיר אבל כו'.

סליקו להו המוצא תפילין וסליקא לה מסכת עירובין

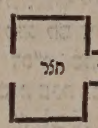
ספר מרדכי למסכת עירובין

לרבינו מרדכי בר הלל אשכנזי ז"ל

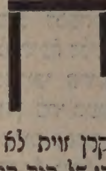
כולל כל דיני התלמוד וכל שיטות הגמרא ורש"י ותוספות כסדר האלפסי עם הרבה סברות וחידושי דינים רבים :

עם **הגהות הרמ"א ז"ל**. והם מסוגרים בשני חצאי רבוע עם כוכב כזה [*] וגם מה שמחק מהמרדכי איזה תיבות הקפנו בשני חצאי לבנה עגולים עם כוכב כזה (*). גם הצגנו הדפין מהגמרא שרשם הרמ"א ז"ל על כל מאמר ומאמר מהמרדכי.

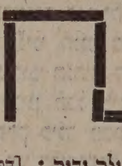
[דף ב] **תעה מבוי** שהוא גבוה מעשרים אמה ימעט כו' ואם יש לו צורת הפתח אין צריך למעט הכי הלכתא ולא כרב דאמר בתלמודא [א] אתנייה צריך למעט [ב] וצורת הפתח נמי מהניא לגובהה כדתניא מבוי שהוא גבוה למעלה מכ' אמה ימעט ואם יש לו צורת פתח אין צריך למעט ואמלתרא (*נמי) דהיינו קני (א) או פסקי דארזא מהניא בגובהה ולא ברוחבה (*וכן) מבוי שהוא פחות מי' חוקק ט ד"א על ד"א וכן פירש ^א^המיימוני וכן נראה לרבינו מאיר : [דף ו] מבוי שנפרץ מצדו כלפי ראשו כו' בתלמודא (ב) אוקי רב הונא כדלא בקעי בה רבים ואיכא נמי גידודי למטה אבל ליכא גידודי אע"ג דלא בקעו בה רבים פרצתו בד' ורב חנן בר רבא אמר רב אוקי הא דר' אמי ור' אסי אפילו בדליכא גידודי וכ"פ ראבי"ה ולא כרב הונא (ג) דהוא תלמיד לגבי דרב ולרבינו ^ב^נראה לפסוק כרב הונא דאיהו נמי אמרה למילתיה משמיה דרב וכן הגירסא בכל הספרים אמר רב הונא אמר רב ועוד סתמא דתלמודא דפריך לעיל מה לחצר שכן פרצתו בעשר תאמר במבוי שפרצתו בארבע : [דף ה] **תעו** לחי הבולט מדופנו של מבוי פחות מד' אמות נידון משום לחי פרש"י אע"ג דלאו לשם לחי הוקבע משום דקיימא לן כאביי בלחי העומד מאליו דכשרה אבל ר"ת פסק דלא קיימא לן בהא כוותיה ולמ"ד דיע"ל קג"ס הוא [*ימי] לידה דפליגי בה אביי ורבא בימי לידתה שאינה רואה בהן פרק בנות כותים [נדה דף לז.] ותניא התם כוותיה דאביי (ד) ואין מכאן ראיה להכשיר לחי העומד מאליו דהא רב הונא והאי כאביי ס"ל לקמן בשמעתין דלחי העומד מאליו הוי לחי : [דף ו] **תעז** (ה) מבוי עקום פסק רבינו מאיר דהלכתא כרב באיסורי ^ג^דאי בעי למיעבד צורת פתח מכאן ומכאן בשני ראשין סגי בעקמימותו אפי' לרב בלחי ועוד פסק (ו) דאפילו יש בעקמימותו יותר מי' די בכך בלחי דהא דאמר רב תורתו כמפולש (*הוי) [*הכי] פי' אע"ג דעקום הוא ונראה כסתום בעקמימותו אפילו הכי תורתו כמפולש הוי [*כאילו נפשט עקמימותו] ואילו נפשט עקמימותו והיה הכל מבוי אחד (ז) (*שמפולש) [*ביושר] בראשו ובאמצעיתו היה יותר מי' לא הוה בעי מידי באמצעיתו רק בשני ראשיו א"כ הכא נמי לא בעי מידי בעקמימותו ותקון לחי בעקמימותו ^ד^אין אלא בשביל שני ראשיה כדי שיראוהו מכאן ומכאן מעמידין אותו בעקמימותו : [דף ח] אמר רב מבוי שנפרץ במלואו כו' חצר מותרת מסום דלגבי דידה לא הוי במלואו כחצר קטנה שנפרצה לגדולה דהגדולה מותרת וקטנה אסורה ומבוי אסור משום דנפרץ במלואו למקום האסור לו ואע"ג דקי"ל נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי וא"כ מבוי נמי ליסתרי יש לומר בנכנסים כתלי מבוי לחצר (ח) ואע"ג דהיום נפרץ לחצר לא אמרינן שבת הואיל והותרה הותרה דרב לטעמיה דלית ליה שבת הואיל והותרה הותרה בפ' כל גגות [לקמן דף צג:] גבי מחיצות חצרות שנפלו : [*מבוי שצדו א' ארוך וצדו אחד קצר פחות מארבע אמות מניח את הקורה באלכסון ואם לאו מניח כנגד הקצר] ·

[שם] **תעח** אמר רבא אחד זה ואחד זה אינו מניח אלא כנגד הקצר והלכה כרבא אבל בתוך המבוי יכול להניח הקורה באלכסון לכ"ע ואינו משתמש אלא עד הקורה בקצר כנגד הקצר ובארוך כנגד הארוך [דף י] והלכתא נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי רש"י פי' אותו בתרי גווני גבי כותל שלצדו אחד כגון פירש בין שנראה מבחוץ כגון שהכותל שקוע מלפניו כזה

ולעיל פירש שמשך כל הלחי לחוץ (ט) וחודו הפנימי דבוק בעובי הכותל של המבוי כזה ובתוספות [*דף ט] פי' דרש"י הוצרך לשנות לפרש כך [ג]:[דף יא] ^ה^צורת הפתח שעשאה מן הצד לא עשה כלום פירש רי"ף בשם רב האי גאון מן הצד בצדו של כותל דה"ל פתחא

בקרן זוית ופתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי וכן פסק המיימוני אבל רש"י ז"ל פי' מצד מצדו של קנה העומד ^ו^הניח קנה למעלה ודוק : [דף י] מרחיק שתי אמות ועושה פס ג' אמות ה"ה דאי בעי מרחיק אמה ועושה פס אמה ומחלה ומרחיק אמה ועושה פס אמה ומחלה אלא דכולי האי לא אטרחוהו רבנן ופס דקא עביד ג' אמות אין צריך שיהא פס אחד שלם אלא קנה קנה פחות מג' עד שלשה אמות דפחות מג' כלבוד דמי : ושאלת על הלחי [ד] שמרוחק למעלה מן הקורה יותר מטפח פסול (י) כדאמר רב חסדא צורת פתח שעשאה מן הצד לא עשה ולא כלום וכתבת שיש מתירין כיון שהקורה מונחת מצד אחד על הלחי אחד אע"פ שמצד אחד הוא מן הצד כשר לא חילק ידענא ולא בילק ידענא אלא צריך מזה ומזה שהלחיים יהיו תחת הקורה דצורת הפתח היא במקום פתח ופתחא כהא לא עבדי אינשי שמצד אחד יהא מונח עליונה של פתח על המשקוף ומצד אחד מצדו אלא (יא) פתחי שמאי הם סוממין ומנוולין ומקולקלין ועוד הא דתניא צורת פתח שאמרו קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן משמע אתרווייהו דהא לא קאמר וקנה ע"ג אחת מהן ושלום מאיר ברבי ברוך : [דף יא] אמר רב חסדא צורת פתח שאמרו צריכה שתהא בריאה כו' אמר ר"ל כו' כתב הר"מ פליאה היא בעיני שראיתי בספר האלפסי (יב) שדילג מילתא דר"ל וכך מנהגו שכל דבר שאינו הלכה כך הוא מדלג*. [ה] ותמיהני הא ליכא מאן דפליג עליה [*ודחקתי עצמי לפרש הסוגיא אליבא דידיה הא דגרס בתר הכי אשכחיה רב אחא בריה דרבא לתלמידי דרב אשי א"ל תני מר מידי בצורת הפתח פי' וכי הוא מצריך היכר ציר או לא אמרו לו לא אמר ולא כלום כלומר לא הוסיף מאומה על צורת הפתח אלא קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן הביא להן ראיה שאין צריך היכר ציר מדלא מצריך בברייתא היכר ציר כך יש לפרש לפי שיטתו דלא בעי היכר ציר.

[*אחר קשה מתשובת מור"ם דפ"ק דעירובין ופ' הדר דסתרי אהדדי דפ"ק דקדק מדהשמיט רב אלפסי אפי' מילתא דליכא מאן דפליג עליה ש"מ דסבר ליה דלא דהלכתא שיא וכפ' הדר כתב איפכא האי מילתא הוה. קשה לי לפני כמה שנים לא מצינא למיקם ביה מטעמיה ספיר אפס נראה קצת לייסב דההיא דפרק הדר נוכל לומר שהיה בדעת רב אלפס שלא הוצרך לאתויי משום דליכא מאן דפליג עליה הואיל ולא חזינן מיניה דאלפס דאייתא מהאי דינא אבל ההיא דצורת הפתח דפ"ק חזינן מידי דאלפס דאייתי שאר מילי דצורת הפתח מאי דפסיק בזה תלמודא בלא פלוגתא והשמיט הך ש"מ דסבר דלאו הלכתא היא ובהכי מתיישב לשונו של מור"ם שפיר היכא והכא. מהרא"י סימן רלט] :

ומיהו אין הלשון משמע כן דא"כ הו"ל תניא דמסייע להו ועוד לשון לא אמר כלום לא משמע הכי ואדרבה נראה דה"פ אמר מר מידי בצורת הפתח אמר בה שום חידוש אמרו לו לא אמר שום חידוש. אמר להם אני אומר לכם דבר חידוש תנא צורת הפתח שאמרו קנה מכאן כו' וא"ל קורה רחבה טפח על גביהן אלא קנה בעלמא שהוא משהו מכאן משמע דבצורת הפתח לא בעי רחבה טפח ובלבד שלא יהא ניטל ברוח שתהא בריאה לעמוד ברוח שתהא בריאה לעמוד בה דלת של קשים וצריך נמי היכר ציר. עכ"ל מ"י] (יג) ודחק עצמו לפרש הסוגיא [ו] אליבא דידיה (יד) דאמר [לא] צריכה היכר ציר ופלוגתא דרבוותא היא [שם] רב נחמן אמר אין צריכין ליגע *והלכתא כרב נחמן ונראה דאפילו יש ביניהם יותר מג' שרי (טו) מדמייתי ראיה מכיפה ועוד דבפחות מג' אפילו רב ששת הוה מודה דפחות מג' כלבוד דמי : [שם] **תעט** הכשר מבוי סתום ב"ה אומרים או לחי או קורה וכגון שאין יותר מי' אבל אם בראשו הוא יותר מי' צריך לעשות שם צורת פתח והמפולש אפילו מפולש לבקעה או למבוי אחר עושה צורת פתח מכאן ולחי או קורה מכאן : [שם] משום רבי ישמעאל אמר תלמיד אחד לפני ר"ע לא נחלקו ב"ש וב"ה על מבוי שהוא פחות מד' אמות פי' ברוחבו שהוא ניתר בלחי או בקורה כו' אמרינן בגמרא עד כמה אמר רב אהילאי כו' עד ד' טפחים אבל פחות מד' טפחים א"ל תיקון כלל ובמסקנא מוקים לה לחד לישנא לדרב אהילאי דוקא במבוי אבל בחצר היכא דנפרץ במילואה אפילו נפרץ פחות מד' טפחים צריך תיקון וללישנא אידך קאמר דאין חילוק בין חצר למבוי ודרב אהילאי תנאי היא פי' ^ז^משום ר' ישמעאל אמר תלמיד אחד ורבי עקיבא. ומסיק עלה לקמן בתלמודא דפליגי בדרב אהילאי ולא מסיימי [דף יב] ושמואל כמי דאמר לרב חנינא בר שלמיא את לא תעביד עובדא אלא או ברוב דופן או בשני פסין ס"ל כמ"ד צריך תיקון לכאורה נראה **תפ** דהכי הילכתא דמבוי פחות מד' שאין צריך כלום כיון דלישנא קמא מוקי לדשמואל כדרב אהילאי ומפליג בין מבוי לחצר והלכתא כההוא לישנא דבשל סופרים הלך אחר המיקל ואע"ג דפליגי נמי תנאי בהא כדמפרש לקמן נראה הלכתא כמ"ד אין צריך דאי הלכתא כמ"ד צריך אמאי דחיק תלמודא לאוקומי דשמואל דלא כהלכתא כרב אהילאי : (טז) (*ומבוי) [*פסק ומבוי] שאינו רחב ד' טפחים אין צריך כלום ומחלון שעל גביו זורקין ושופכין לתוכו בשבת ולשפוך מים בתוכו אפרש לקמן פרק כיצד משתתפין בע"ה [ז] והמיימוני כתב מבוי פחות משלשה אין צריך כלום דפחות משלשה כלבוד דמי מכלל דבפחות מד' צריך ושמא מספקא ליה אי הלכתא כרב אהילאי או לא מיהו נראה לי כמו שכתבתי לשון ר"מ : [שם] **תפא** מבוי שאורכו כרוחבו או רוחבו יתר על ארכו אינו ניתר בקורה טפח או בלחי אחד משהו אלא בפס ד' טפחים ונראה לרבינו מאיר דניתר בב' פסין משהו לכאן ומשהו לכאן כמו חצר כדמסיק עלה כיון דארכו כרחבו ה"ל חצר כו' (יז) אלמא דין חצר יש לו : [שם] איזהו מבוי שניתר בלחי או בקורה כל שאורכו יתר על רחבו ובתים וחצרות פתוחין לתוכו רש"י פירש בכאן בית לכל חצר אבל לעיל ולקמן פרק הדר פירש"י ב' בתים לכל חצר וכן עיקר דהכי משמע פרק ר"א דמילה [*דף קלא] גבי מבוי שלא נשתתפו והכי הלכתא דבעינן ב' בתים לכל חצר והיכא דלא פתוח ליה בתים וחצרות דינו כחצר ובעי פס ד' או ב' פסין של שני משהויין או צורת פתח והיכא דליכא בתים וחצירות פתוחות למבוי אלא בית אחד פתוח

הגהות ממ"י א נ"ב דפסק בד' אמות כאביי ולא כרב יוסף דאמר ד' טפחים : ב נ"ב מאיר : ג נ"ל ואי הניח הקנה כנ"ל : ד נ"ל אינו : ה כאן נ"ל הד"ה מרחיק שתי וכו' עד כלבוד דמי ואח"כ נ"ל הד"ה צורת הפתח : ו נ"ב ולא : ז נ"ב ת"ק דמשום וכו' ור"ע דמסיק וכנ"ל :

חדושי אנשי שם

ג"מ [א] פי' אלא כסתם מתני' דרב לטעמיה דאמר רבנן מפתחו של היכל ילפי ולכך אמר דצריך למעט דהא היכל צורת הפתח הוא דה"ל ואפ"ה עשר אמות הוא דה"ל ואנן קי"ל כאמוראי בתראי דאמרי דנקט פתחו של היכל לסימן בעלמא הלכך מהני צורת הפתח כסתם מתני'. אשר"י. אך קשה כיון דהכי הוא למה מחלק הספר בין ארכה לרחבה באמלתרא והא לית הלכתא כרב ואי משום דאמרינן בגמ' לקמן דף י"א אמלתרא ברחבה מאי ת"ש כו' עד מאי לאו אסיפא לא ארישא הא ליתא דהא לא דחי אלא בלשון דלמא ארישא קאי וכיון דספק דרבנן הוא דינו לקולא וצ"ע : [ב] וצורת הפתח נמי מהניא לגובהה. פירוש הא דקתני במתניתא ואם יש לו צורת הפתח לא קאי אלא על רחבה מעשר אמות ולא משמע דקאי אגובה ולכך מפרש רבינו דקאי נמי אגובה : מהר"ם [ג] ומיהו אומר ר"י דלא מקרי נראה מבחוץ ושוה בפנים אלא כמו שפי' כאן גבי כותל אבל בכי האי גונא שפי' לעיל לא משתרי דא"כ כי משני בסמוך בנכנסים כותלי קטנה לגדולה אכתי תשתרי נמי קטנה כיון דאיכא גיפופי בגדולה מאחורי הכניסות נהוי כניסות שקטנה כנראה מבחוץ ושוה בפנים : ג"מ [ד] שמרוחק למעלה מן הקורה יותר מטפח. פירוש שלא הניח הלחי למעלה על הקורה אלא מן הצד למטה סמוך לטפח : ש"י [ה] וקשה דבפרק הדר כתב נכרי בבית שאתים אוסר ואע"ג דהאלפס לא הביאו בספרו דאולי לא הוצרך להביאו משמע שאף אם אינו מביאו יכול להיות הלכה ובכתבים שם מקשה ומתרץ וע"ש לשונו כתבתי בפ' הדר ובאשר"י דף קי"ד ע"ד מבואר היטב : ג"מ [ו] אליבא דידיה דאמר צריכה. נ"ל דאינה צריכה ומלת דאמר נמחק. והכי פירושה כלומר הר"מ דחק לפרש הסוגיא אליבא דאלפסי פירוש לקיים דבריו שאין הלכה כריש לקיש ולא צריך היכר : ש"י [ז] וקשה מ"ש מחלון לתוכה דמותר ומ"ש דלשפוך מים בתוכה ועוד הלא

בגדי ישע

פרק א (א) או פסקי דארזי. עיין פירושו בר' יונתן : (ב) אוקי. ר"ל רב הונא אוקי דברי רב אמי ורב אסי בהכי בש"ס דף ו' ע"א : (ג) דהוא תלמיד לגבי דרב. דבספר ראבי"ה היה חסר במלתיה דר"ה אמר רב אלא שהיה כתוב אמר ר"ה לחוד. אשר"י : (ד) ואין מכאן ראיה. כתבו תוס' דף ה' ע"ב וז"ל פחות מד"א נידון משום לחי וסמכינן עליה ואע"ג דלא לשם לחי הוקבע משום דקי"ל כאביי בלחי העומד מאליו ואפי' לר"ת דפסק כרבא מ"מ הכא איירי אליבא דרב הונא ואביי מרב הונא דייק לה לקמן בפירקין עכ"ל ר"ל מאחר דאביי דייק כן מדברי רב הונא ורבא פליג עליה הלכתא כרבא דהוא בתראה אבל אם לא היה רבא פליג על ר"ה היינו פוסקין הלכתא כר"ה והיינו אומרים אילו היה יודע רבא שום דבר מרב הונא לא הוי פליג עליה ועז"א ואין מכאן ראיה ר"ל אין להביא ראיה דהלכתא בלחי העומד מאליו דהוי לחי מאחר דס"ל לרב הונא כן דז"א דהא ר"ה ודאי כאביי ס"ל ר"ל שזה ודאי דרב הונא כאביי ס"ל כמ"ש התוס' דלקמן דייק לה אביי מר"ה ואפ"ה פליג עליה רבא לכך פסקינן הלכתא כרבא ודו"ק זה נ"ל אמנם מצאתי בשם מהר"ם איסרלש וז"ל ותניא התם כוותיה דאביי ואין מכאן ראיה כו' ר"ל דה"ק מדתניא התם כוותיה גבי לידה א"כ מה דפסקינן התם הלכתא כוותיה ביע"ל קג"ם ודאי לאו היינו לידה דלא צריך לפסוק כוותיה משום דבלאו הכי ידעינן דהלכתא כוותיה מדתניא כוותיה התם לכן אמר אין מכאן ראיה כו' עד דהא רב הונא כו' ר"ל התם נמי גבי לחי אית ליה לר"ה כוותיה והוא בתראה א"כ נימא נמי דלא צריך לפסוק כוותיה וא"כ מה תהא למ"ד של יע"ל ובודאי צ"ל שהלמד הוא אחד משני אלו ע"כ : (ה) מבוי עקום. פי' כמין ד' שהמבוי הולך בעקמימות ומפולש מעבר לעבר ופירש"י דס"ל לרב דצריך לעשות צוה"פ בעקמימותו ולחי מכאן ולחי מכאן או צוה"פ מכאן וצורת פתח מכאן ולחי בעקמימותו : (ו) דאפילו יש בעקמימותו יותר מי'. ר"ל ואנן תנן הרחב מעשר אמות ימעט : (ז) שמפולש בראשו. קצה צד ימין של ד' מקום העקמומית הוא נקרא ראש ואמר כאילו היה מפולש במקום העקמומית ובס"א שמפולש ביושר והוא כן באשר"י : (ח) ואע"ג דהיום נפרץ לחצר. ובהגהות אשר"י כתב דמיירי בנפרצה מבעו"י א"נ נפרצה בשבת ולא אמרינן הואיל והותרה הותרה אלא דוקא בכותל שבין ב' חצירות דחד תשמישא הוי אבל מבוי וחצר לא : (ט) וחודו הפנימי. ר"ל רחבו של לחי מה מצדו שהוא לצד פנים לצד המבוי אותו הרוחב מונח נגד עובי הכותל והשאר בולט לחוץ : (י) כדאמר רב חסדא צורת הפתח כו'. נ"ל כפי פירוש רי"ף ודו"ק : (יא) פתחי שמאי. עיין פ"ק דעירובין דף י"ח ושם פירש"י פתחי שמאי פתחי שוממין : (יב) שדילג מילתא דר"ל. ר"ל שאמר צריכא היכר ציר : (יג) ודחק עצמו. ר"ל מהר"ם דוחק עצמו כדי לקיים דברי הרי"ף לפרש הסוגיא ועיין באשר"י ובש"ג באורך דף קצ"א ע"א : (יד) דאמר צריכא היכר ציר פלוגתא דרבוותא היא. דגם הרמב"ם השמיט זה וממילא סבירא להו דאינה צריכא היכר ציר ושאר פוסקים ס"ל צריך היכר ציר : (טו) מדמייתי ראיה מכיפה. ר"ל בכיפה נמי לא נגע העליון על הצדדין משום דצריך להיות רחב ד' ופחות מכאן לא הוי פתח וכשהוא רוחב ד' בגובה עשרה הוי פתח וחייב במזוזה ואפילו שלמעלה מעשרה הוא צר ולא היה רוחב עשרה מ"מ כשר א"כ הוי כאילו העליון לא נגע בתחתון משום שהוא צר ודו"ק בש"ס דף י"א ע"ב וא"ל דשמא גם בכיפה אם הוא גבוה י' ברוחב ד' אין חייב במזוזה אלא כשהעגול הציר שהוא למעלה אינו גובה ג' ע"כ ז"א דא"כ קשה למה פליגי ביש ברגליה ג' וגבוה י' ואינו רחב ד' ובחוקק י' להשלים כו' כדמוקי התם פלוגתייהו לפלוג בגבוה עשרה ברחב ד' רק שהעיגול הוא גדול ור"מ סובר חוקקים להשלים ואז הוא כאילו תקרה היה נוגע במחיצות ורבנן סברי לא אמרינן חוקקים להשלים ואז יהיה שפיר פלוגתייהו דומיא דהוראה שהיא בגובה י' ברוחב ד' רק שאין העיגול גבוה אלא ש"מ דאף אם הוא למעלה מג' הכל מודים דא"צ ליגע ודו"ק : (טז) ומבוי שאין רחב ד' טפחים כו' ומחלון שע"ג כו' ולשפוך מים בתוכו אפרש לקמן בפ' כ"מ. וקשה מ"ש מחלון לתוכו ולמה יהא חילוק ביניהם ועוד קשה הלא אינו מפרש לקמן הספר כו' ונראה שצ"ל מפרש לקמן כו' והטעם דמחלון מותר היינו אף אם יצאו מחוץ למבוי לא יצאו מכחו אבל כשנשפך בתוכה יצאו מכחו לרה"ר וק"ל : (יז) אלמא דיו חצר יש לו. והחצר מותר כשעושה פס משהו מכאן ופס משהו מכאן כדאיתא

וסאר הבתים סמוכין לו ויש פתחים וחלונות מבית לבית הפתוח לאטוי האי מילתא אפרש שפיר לקמן סוף פרק הדר אי כה"ג השיב בתים ושם אפרש בע"ה : [דף יג] תפב דיה לקורה שתהיה רחבה טפח כדי לקבל אריח לארכו פירוש היכא דהכשר מבוי בקורה לחודיה אבל הוכשר בצורת הפתח לא בעי שתהיה קורה רחבה טפח אלא קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן ובלבד שלא יהא ניטל ברוח וכתב רבינו מאיר דמה שעושין לחיים מסיד מחוי או טרת פתח יפה עושין וממני יצאו *בכולם בתחילה בעיר וירצבור"ג לפי שהנכרים היו באים לעקור אותם אמרתי לעשות כן דהא (*תנן) [*אמרינן] בכל עושין לחיים וסיד מחוי או גיפסים (יח) שמדבקין אותן אצל החומה כעובי אצבע הוא הרבה חזק יותר מחוט הסרבל או קנה וכשהקורה על גביו יש לה כח לקבל קורה ואריח גם פסק דהכי הלכתא רחבה אע"פ שאינה בריאה דהלכה כדברי המיקל בין בעירובין בין במחיצות כר' יהושע בן לוי ולא כשמואל דאמר בעירובין ולא במחיצות ועוד דהלכה ככל הנך בבי דרואין כר' יהודה (יט) דהא מסיק עלה קמ"ל כר' זירא דקיימא לן כוותיה ולא כדברי האלפס [*כאן שייך פסק רבינו מאיר עד המיקל ואח"כ ומעמידי וכו'] [דף יד] ומעמידי קורה אין צריכים שיהיו בריאים כדי לקבל קורה ואריח פסק רבינו מאיר דשלא הלכתא כרבה בר רב הונא ולא כרב חסדא דבשל סופרים הלך אחר המיקל : [שם] (כ) ב' קורות המתאימות נראה לרבינו מאיר דוקא כשנוגעות זו בזו אבל אין נוגעות זו בזו אפי' יש ביניהם פחות משלשה טפחים אין מצטרפין דהא דבעינן קורה טפח (כא) היינו טעמא משום היכר וכן פירש"י הכא מתאימות כמו תאומים : הלכתא מאי א"ל פוק חזי מאי עמא דבר פרש"י שסבר נהגו העם בלחי משהו ומתוך כך פסק ר"י כיון דאין הלכה כרבי יוסי בלחיים כל שכן בהילמי דלית הלכתא כוותיה דהא רב הונא בר חיננא הוה מורי בהילמי דלית הלכתא כוותיה ובלחיים הוה פליג אם כן למאי דמסקינן דבלחיים לית הלכתא כוותיה כל שכן בהילמי ואם כן מותר לעשות הילמי בשבת עיין פרק שמנה שרצים ושם פירשתי : [דף יז] תפג עד כאן לא קאמר ר' יהודה התם אלא היכא דאיתנהו לדיורין אבל הכא ליתנהו לדיורין פסק ר"י דהלכתא כרב הונא משום דר' יהודה סבר כוותיה ואע"ג דר' יוסי דנימוקו עמו פליג עליה מ"מ מודה ר' יוסי היכא דאיתנהו למחיצות וכמו כן רבי יצחק נמי מודה היכא דאיתנהו לדיורין דאמר שבת הואיל והותרה הותרה וכן משמע פרק הדר [*דף ע:] דהלכתא כרב הונא דתניא זה הכלל כל שהותרה למקצת שבת הותרה לכל שבת כולה וקא מפרש התם הותרה לכל השבת כולה לאתויי מאי לאתויי עירב דרך הפתח ונסתם הפתח והיינו כרב הונא וכן פסק ר"י בר' אברהם ועוד אומר ר"י דאפילו אם תמצא לומר דאין הלכה כרב הונא מ"מ בנסתם הפתח וחזר ונפתח חזר להיתרו הראשון ואפילו בלא עירוב אחר כדאמר בשבת [*דף קא:] ב' ספינות קשורות זו בזו מערבין ומטלטלין מזו לזו נפסקו נאסרו חזרו ונתקשרו חזרו להיתרן הראשון אלמא אפילו בלא עירוב חזרו להיתרן הראשון וכאן נמי נימא הכי גם פסק ר"י דליחיד בית סאתים ולשיירא בית שש שאפילו אם יש בית סאתים פנוי מכלים אבל אם אין בית סאתים פנוי נותנין לשיירא כל צורכו גם פסק דעומד מרובה על הפרוץ הוי כעומד : [שם ע"ב] לוקין על עירובי תחומין נראה דאע"ג דסלקא שמעתין דלוקין על עירובי תחומין ורב אחא בר יעקב דחק לתרץ הא דתניא רבי חייא וכן רב אשי דהוה בתראה מתרץ לה וברייתא דרבי חייא היא עיקר אפילו הכי לית הלכתא הכי דקיימא לן תחומין דרבנן דהכי מסקינן פרק כילד מעברין [לקמן דף נט.] וכן סתמא דמתניתין פרק שני דכתובות [דף כח.] תפד עד כאן היינו הולכין בשבת קסבר תחומין מדרבנן אמנם מדרבנן מלקין כדאשכחן פרק מקום שנהגו [פסחים דף נב.] אפי' אתחומין דיו"ט שני ב דלוקין וכ"ש יו"ט ראשון ושבת ואע"ג דבפ' ר"ע [שבת דף פז:] איכא פלוגתא אי איפקוד אתחומין במרה או בסיני היינו רבי עקיבא אבל לרבנן אפילו תחומין י"ב מילין לית להו . קצרתי מדברי רבינו יואל בהבי העזרי סימן תמ"ז : סליק פירקא

עושין פסין [שם] תפה אמרו לו לא אמרו בית סאתים אלא בגינה וקרפף אבל אם יש שם דיר או סגר או סהר או מוקצה פירש"י מוקצה היינו רחבה שאחורי הבתים ועדיף יותר מקרפף דהא ג מתני' לא שרי רבי יהודה בן בבא בגינה וקרפף ע"י היקף לדירה יותר מבית סאתים (א) ורחבה שריא אפילו בת י' כורין ואפילו כולה זרועה אליבא דר"ה ואע"ג דאמר הכא בתלמודא [*דף כג:] קרפף יותר מבית סאתים שהוקף לדירה נזרע רובו הרי הוא כגינה ואסור ניטע רובו הרי הוא כחצר ומותר הא [*נזרע] מיעוטו שרי ואמר רב הונא בריה דרב יהושע לא אמרו אלא דליכא בית סאתים אבל איכא בית סאתים אסור מ"מ ברחבה שמא מותר וצ"ע : [דף כד] רב ירמיה מדפתי מתני לקולא הא מיעוטו שרי לא אמרו אלא בית סאתים ומש"ה מותר ואע"ג דאותו מקום הזריעה הוי קרפף והשאר חצר מ"מ שרי דחצר וקרפף רשות אחת הן כר' שמעון דאמר כולם רשות אחת הן כו' וקיימא לן כר' שמעון דאמר כו' ועכשיו כל הקרפיפות שלנו הויין מוקפין לדירה (ב) ורגילות הוא לעשות פתח קודם להיקף וא"כ אם לא נזרע כלל מותר לטלטל גם ממנו לבית אבל אם הוא נזרע בזה נפרש דיניו אם היקפו אינו אלא בית סאתים אז יש בו שני דינים אם לא נזרע אלא מיעוטו (ג) מותר לטלטל ממנו לבית דאינו חשוב ומתבטל לגבי השאר והוי כולו חצר אבל אם נזרע רובו או כולו ודאי מותר לטלטל בכולו כיון דאינו אלא בית סאתים אבל אסור לטלטל ממנו לבית דהוי כולו קרפף ואסור לטלטל מקרפף לבית אבל כשהקיפו הוי יותר מבית סאתים אם נזרע רובו אפילו אם אותו רוב לא הוי בית סאתים מ"מ אסור לטלטל גם בו אלא בד' משום דכיון דנזרע רובו א"כ מיעוטא בטל לגבי רובא וה"ל קרפף יותר מבית סאתים אבל אם אינו נזרע אלא מיעוט בזה יש ג' דינים הא' אם אותו מיעוט לא הוי בית סאתים אז הוא מותר לטלטל מבית לתוכו וממנו לבית דאינו חשוב ומתבטל לגבי השאר והוי חצר והשני אם יש באותו מיעוט בית סאתים דהשתא אותו מקום שנזרע הוי קרפף ואמת הוא דמותר לטלטל בכולן ממקום שנזרע לאותו מקום שלא נזרע דחצר וקרפף רשות אחד כר' שמעון דהלכה כמותו מ"מ גם מאותו מקום שלא נזרע אסור לטלטל ממנו לבית משום דלגבי הבית הוי אותו מקום שלא נזרע נפרץ במילואו למקום האסור לו דאותו מקום שנזרע הוי אסור לו לגבי כלי הבית דאמרינן דאסור לטלטלן מן הבית לקרפף ואפילו לרבי שמעון והג' אם המיעוט הנזרע הוי יתר מבית סאתים הוי אסור לטלטל בכולו אלא בד' גם לר' שמעון משום דהשאר הוי נפרץ במילואו למקום האסור לו : גרסינן בתלמודא [שם] אמר רב כהנא רחבה שאחורי הבתים אין מטלטלין בה אלא בד' אמות פירוש אם יתירה על בית סאתים אמר רב נחמן אם פתח בה פתח מותר לטלטל בכולה ולא אמרו אלא שפתח ולבסוף הוקף אבל הוקף ולבסוף פתח לא : [שם] קרפף יתר מבית סאתים שהוקף לדירה ונתמלא מים כנטעים דמי ולא מבטלי היקף דירה ואפי' יש בעומקו י' ברוחב יותר מבית סאתים ודוקא כשהם מים נקיים דחזו לתשמישתן אבל אי לא חזו לתשמישתן מבטלי היקף דירה : [דף כו] לדברי חכמים המבטל רשות חצירו (*כו') [*רשות ביתו לא ביטל] וחמשה ששרויין בחצר אחד כו' נראה דהלכתא כחכמים מדקאמר במתניתין במילתיה דר' אילעי ובקשתי לי חבר ולא מצאתי ועוד דה"ל מחלוקת ואח"כ סתם והלכה כסתם דלקמן פרק הדר [דף סט:] סתם לן תנא כרבנן דתנן אנשי חצר ששכח אחד מהן ולא עירב כו' ולא שייך למימר בהו הלכה כדברי המיקל בעירוב כיון דאיכא נמי חומרא במילתא דר' אילעאי דלדידיה אין מבטלין וחוזרין ומבטלין ולרבנן מבטלין [*וחוזרין] כדמשמע לקמן הלכך עבדינן כרבנן בין לקולא בין לחומרא ולא כמר לקולא וכמר לקולא דתרי קולי דסתרן אהדדי לא עבדינן : סליק פירקא

[שם] **בכל** מערבין תפו ומשתתפין חוץ ממים ומלח לא כפירוש רש"י שפירש [עירובי] תחומין ועירובי חצרות אלא עירובי תחומין דוקא אבל עירובי חצרות דוקא בפת כדאמר לקמן בפרק הדר [*דף עא:] ושם אפרש בע"ה : [דף כט] מערבין בתפוחים בקב פי' בתפוחי יער קאמר שהן גרועין יותר דאי בשאר תפוחין מאי תמיהא דרבא דקאמר וכי מערבין בתפוחין : [דף ל] ר' יהודה אומר אף בבית הקברות מפני שיכול לחוץ ולילך שם בשידה תיבה ומגדל קסבר אהל זרוק שמיה אהל ומפסיק וחוצץ בינו לבין הטומאה נראה דלית הלכתא כר' יהודה דאע"ג דאמר שמואל לקמן פרק כל גגות [דף לה.] כל מקום שאמר רבי יהודה בעירובין הלכה כמותו ועוד אמר לקמן פרק מי שהוציאוהו [דף מו.] הלכה כדברי המיקל בעירוב ואפי' יחיד במקום רבים בהא נראה דאין הלכה כוותיה כיון דמוקי פלוגתייהו כרבי וכר' יוסי בר' יהודה דרבי מטמא דקסבר אהל זרוק לאו שמיה אהל וקי"ל הלכה כרבי מחבירו : [דף לד] תפז גזירה שמא יקטום מכאן ראיה דיש מיני שבות דגזרו עליו בין השמשות אפילו לרבי וכן פר"י דלהוליכה פחות פחות מד' אמות גזרו נמי בין השמשות וטעמא הוי משום דבקל יכול לבא לידי איסורא דאורייתא דילמא משתלי ויעביר ד' אמות : [דף לה] תפח הכא במגעל קטיר במיתנא עסקינן ובעינן סכינא למיפסקיה כו' (א) אבל אם הוא יכול לנתקו ביד פשיטא דמותר לכ"ע דאין בנין וסתירה בכלים וכו' פירש ר"י דה"מ סתירה כל דהו כעין מנעול וקטור במיתנא אבל סתירה גמורה לא והא דאמר במסכת שבת בפרק חבית [דף קמו.] שובר אדם החבית לאכול ממנו גרוגרות בפרק המביא כדי יין [ביצה דף לג:] מוקי לה במוסתקי פי' [דבקי חתיכות] המדובקין יחד ע"י זפת (ב) וא"כ תיבה שהיא סגורה ואבד המפתח אסור לשבר אותה בשבת משום דסתירה [א] חשובה הייתא שפיר אפילו בכלים אבל אי הוה קטיר במיתנא מותר לפסוק החבל ביד או אפי' בסכין אבל דלת של בית שהוא קטור במיתנא אסור לפסוק החבל משום דהא סתירה גרועה חשיבא שפיר סתירה גבי בית דהוי כקרקע אבל ה"ר יעקב מקינון פי' שמותר להסיר הצירין שקורין גונן בלע"ז שאחורי התיבה אם נאבד המפתח דהא סתירה גרועה היא כיון שא"צ לשבור שום דבר אבל נ"כ לה"ר פרץ דהא פ' כל הכלים [דף קכב:] אמרינן דאסור להחזיר דלת של תיבה גזירה שמא יתקע פי' שמא ישים הצירים דהוא בנין חשוב : [שם] א"ר יוסי העיד אבטולמוס משום חמשה זקנים על ספק ערוב ד כשר והכי הלכתא דטעמא דר' יוסי משום דאוקי מילתא אחזקיה כדמוכח בגמרא והא דאמר סוף פ"ב דשבת [דף לד.] אמר רבא אמרו ליה שנים לא וערב עלינו אלמא ספק עירוב כשר אפילו היכא דליכא לאוקומי אחזקיה יש לומר דהתם מיירי בעירובי חצרות דמקילין בהו טפי מבעירובי תחומין דעירובי חצרות סגי במזון שתי סעודות לכולן אבל עירובי תחומין בעי מזון שתי סעודות לכל אחד ואחד כדתנן לקמן פרק חלון ופרק כילד משתתפין [ג] : נוטל ממקום הפחת ואפילו נפחת מאליו ביו"ט עצמו ואם תאמר נהי דאוקימנא באוירא דליבנא דהשתא ליכא משום סתירה ובנין מ"מ היאך שרי לפותחו והלא מטלטל הלבנים והעפר שהן מוקצות ואומר ריב"א דטלטול תפט מוקצה שהוא לצורך אוכל נפש מותר לטלטלו כדי לקחת האוכל וראיה ממנהגנו שאנו מסיקין על גב אפר שהוסק ביו"ט שהוא מוקצה ומטלטלין אותו לצורך אוכל נפש לכסות הפשטידא : [דף לח] כילד יעשה מוליכו בראשון כו' בשני מחשיך עליו ואוכלו מכאן תצ משמע דמותר לאכול העירוב לכתחלה מיד משחשכה לאחר קניית העירוב : [דף לט] אי מסכת להו לא תימא להו פרש"י תצא דדבר הנלקט או הנילוד מן המחובר בי"ט הראשון של גליות מותר בי"ט שני רק ימתין לערב בכדי שיעשו והביא ראיה מבילה [*דף ד] דאמר רב טלדה בזה מותרת בזה גם ראיה מלידת לגבי דמלאכה דאורייתא היא ושריא [*ביו"ט שני] (ג) ופירש טעמא דכדי שיעשו כדי שלא יהנה ממלאכת יו"ט והקשה ר"י מהמבשל בשבת בשוגג יאכל בו ביום דברי ר"מ ואמאי יאכל הא קא מיתהני ממלאכת שבת ואפילו לר' יהודה קשיא (ד) דע"כ לא מיפלג עליה דר"מ דאמר בשוגג לא יאכל אלא משום קנס אבל מטעם הנאת שבת לא פליג עליה על כן נראה לר"י דטעמא דכדי שיעשו לא הוי משום שלא יהנה ממלאכת יו"ט אלא הוי משום דגזרינן גזירה שמא יאמר לו לנכרי לך והבא כלומר לך ותלוד או תלקט ביו"ט ראשון והבא ביו"ט שני לכן צריך להמתין כדי שיעשו והשתא ניחא דקאמר המבשל בשבת בשוגג יאכל דליכא למיגזר כמו כן שמא יאמר לו לישראל לך ועשה מלאכה בשבת

הגהות ממ"י א נ"ל כולם : ב נ"ל מלקין : ג נ"ל במתני' : ד נ"כ שהוא וכו' וטעמא כצ"ל :

חדושי אנשי שם

שלא אינו מפרש המרדכי כלום ונ"ל שצריך להיות מפורש לקמן פרק כילד משתתפין והטעם דמהלון מותר היינו אף אם יצאו חוץ למבוי לא יצאו מכחו אבל כשנופך בתוכה למטה יצאו מכחו לר"ה וק"ל : ש"י [א] וקשה שהרי בשבת פרק הבונה כתב ישבור אותה לכתחלה וי"ל דיש לחלק במקום שצריך משום עונג מצות שבת ואין לו מה לאכול וכפ' הבונה פירשתי באריכות כנ"ל : מהר"ם [ג] וכפ' ב"מ פריך רישא לסיפא הא גופא קשיא אמרת ע"ם עם חשיכה עירבתם הא ספק חשיכה לא והדר תני ספק חשיכה מערבין לא קשיא כאן בעירובי חצירות כאן בעירובי תחומין כדרבא דאמר רבא אמרו לו שנים לא וערב עלינו כו' ופירש"י דבערובי תחומין מקילינן ובערובי חצירות מחמירין ומלתא דרבא איירי בערובי תחומין וכן משמע מדקאמר לא וערב ולא נהירא כדפרש"י דבספק תחומין מחמרינן היכא דליכא חזקה דכשרות ועוד אי כפרש"י דבתחומין מקילין

בגדי ישע

כדאיתא בש"ס דף י"ב ע"א ע"ש : (יח) שמדבקין אותן אצל החומה כעובי אצבע . כתב בעל תרומות הדשן סי' ע"ד הא דכתב מהר"ם דבעינן כעובי אצבע מוכח דלא קאי אלא אמבוי שתקנוהו רק בלחי דהתם בעי שיעור לעובי הלחי משום דהא תנן לחיים רוחבן ועוביין כל שהוא מפרש בש"ס כמה כ"ש יתני רב חייא אפי' כחוט הסרבל הא פחות מחוט הסרבל לא מהני וכן משמע לשון מהר"ם דכתב דסיד מחוי בעובי אצבע חזק טפי מחוט הסרבל משמע דדוקא אענין לחי קאי ולא אצורת הפתח ואע"ג דבתחלת התשובה הזכיר נ"כ צ"ה אפשר שהשואל ודאי שאל ותמה ג"כ על צ"ה אבל מהר"ם שהשיב מעובי אצבע לא קאי אלא אתורת לחי ותדע דלא קאי אלא אמבוי שהכשירו בלחי או בקורה ולא אצורת הפתח דהא מסיים בה שהקורה ע"ג יש בה לקבל אריח וקורה ובצה"פ פסק המרדכי בהדיא דצה"פ סגי בקנה עליון בכל דהו אלא ע"כ קאי אתורת לחי וקורה ולא אצה"פ ע"כ וע"ש באורך : (יט) דהא מסיק עלה . בש"ס דף י"ד ע"א : (כ) ב' קורות המתאימות נראה לר"מ כו' . ס"ל להר"ם הא דאמרי' בש"ס וכן ב' קורות המתאימות לא בזו לקבל אריח ולא בזו כדי לקבל אריח אם מקבלת אריח לרחבו טפח ומחצה א"צ להביא קורה אחרת דה"פ כמ"ש הרב המגיד פי"ז מהל' עירובין דאם יש בין שתיהן רוחב טפח ומחצה ר"ל ששניהם יחד הם רחבים טפח ומחצה אע"פ שאין בכל קורה לבדה כשיעור אפ"ה א"צ להביא קורה אחרת ואמר מהר"ם שצריכין שיהיו נוגעות זו בזו אבל אם אינם נוגעות אע"פ שאין ביניהם ג' לא אמרי' לבוד אבל הטור סי' ש"ג פירש שלא כדברי הר"מ שכתב הניח ב' קורות זו בצד זו ואין נוגעות זו בזו אין שום אחת מהן יכולה לקבל חצי הלבנה אם הם קרובות זו לזו שבין שתיהן יכולות לקבל חצי לבנה שהוא טפח ומחצה א"צ לעשות אחרת כו' הרי הטור פי' שמ"ש אם מקבלות אריח שר"ל באויר שבין שניהם : (כא) היינו טעמא משום היכר . וכשהקורות הקצרים הם מרוחקים מהדדי אינו היכר :

הדרן עלך מבוי

פרק ב (א) ורחבה שריא אפי' בת י' כורין . פי' אליבא דר"ה ז"ל האשר"י מדאמרי ליה חכמים לר' יהודה אי אתה מודה בדיר וסהר ומוקצה שאפי' בת י' כורין מותר משמע דליכא מאן דפליג ומוקצה היינו רחבה א"כ רחבה עדיף מקרפף הלכך אין ללמוד רחבה וחצר מקרפף שזורעים יבטלו דירתם ואח"כ כתב דמשמע נ"כ דרחבה אינה עדיפא מקרפף ע"ש והניח ג"כ בצ"ע : (ב) ורגילות הוא לעשות פתח . ר"ל פתח הבית ומש"ה הוי מוקף לדירה ודו"ק : (ג) מותר לטלטל ממנו לבית . ר"ל אם הבית והקרפף הם של איש א' :

הדרן עלך עושין פסין

פרק ג (א) אבל אם הוא יכול לנתקו ביד מותר לכ"ע . אפי' לר' אליעזר אבל לת"ק מותר אפי' ע"י סכין כדמשמע בסמוך : (ב) וא"כ תיבה כו' אסור לשבור אותה בשבת . עיין לעיל בפ' הבונה דשם כתב הספר בשם ר"א ממיץ דאם נאבד המפתח של תיבה דיכול לשבור אותה לכתחלה בשבת וע"ש מ"ש : (ג) ופירש טעמא דכדי שיעשו כדי שלא יהנה ממלאכת יו"ט . ולכך מותר לערב בכדי שיעשו דממ"נ לא יהנה ממלאכת יו"ט אי יום ראשון קודש יום השני חול ואי השני קודש יום ראשון חול כמו דאמרי' בביצה שנולדה בזה דמותרת בזה : (ד) דע"כ לא מפליג כו' אלא משום קנס . ר"ל דר"י אינו פליג אר"מ אלא במה שמתיר לאכול בו ביום והוא סובר דאסור לאכול בשבת אלא בלילה כדאיתא פ' ס"דת והרי"ף

(*לא) [*דלא] ישמעו אנשי דישראל מהרין ועומדין על שמירת שבת והשתא דאתיא לאסוקי דטעמא דכדי שיעשו היינו משום שמא יאמר לנכרי לך ועשה כו' א"כ יש לאסור גם ביו"ט שני אפילו בכדי שיעשו דאי שרית ליה (ה) א"כ יאמר לו לנכרי ביום ראשון לך והבא (ביום) בשביל יום שני דהא הוא בעצמו אינו יכול לעשות המלאכה ביו"ט שני ובשביל כך יאמר לו אבל עכשיו שהוא אסור עד מוצאי יו"ט שני בכדי שיעשו א"כ לא יאמר לו ביו"ט ראשון לך והבא כדי לאכול למחר דלמה יאמר לו הא הרי יכול לעשות המלאכה במוצאי יו"ט ומה שהביא רש"י ראיה מהסיפא דקתני יש לדחות (ו) דמיירי בפירות המחוברים וגם הסיפא דביצה יש לדחות דשאני התם דהוי דבר הבא (מאליו) ממילא וכן הם הדינין בדבר הבא ממילא או גם כשנעשה בידים רק הנכרי הביאו בשביל נכרי אחר יש בו שני דינים דאם יש בו חששא דאיסורא דאורייתא כגון מחובר כמו פירות שיש במינו במחובר או דגים שיש חששא שמא ניצודו היום אם אינו ידוע בודאי מאתמול אז ודאי בראשון אסור דמוקצה אסור באותו יום אפילו מספק כדאמר בביצה [דף כד:] ספק מוכן אסור אבל בשני מותר מיד גם בלא כדי שיעשו (ז) דליכא למיחש שמא יאמר לנכרי לך והבא כיון דהנכרי הביאם בשבילו או בשביל נכרי חבירו ולא בשביל ישראל ולא דמי למסכת שבת [דף קכב.] דאמרינן נכרי שהדליק הנר בשביל ישראל אסור אבל אם אין בו חששא דמחובר כגון פירות שמינן במחובר ולידה רק יש בהן הבאה מחוץ לתחום אז מותר גם בראשון מיד ועד כאן דברנו שהנכרי הביאם בשבילו אבל כשהנכרי הביאם בשביל ישראל יש בו שני דינים אחרים האחד אם יש בו חששא דמחובר ולידה דהוי אסור דאורייתא גם בשני אסור עד בכדי שיעשו של מוצאי יו"ט דאי שרינן ליה בשני אתי ישראל למימר לנכרי בראשון לך והבא ביו"ט שהרי באו בשבילו וגם לישראל אחר שלא הובאו בשבילו כמו כן אסורין לו כדאמרינן בביצה גבי מחובר הבא בשביל ישראל זה אסור לישראל אחר אבל בדבר שאין בו חששא דאיסור דאורייתא כגון לידה ומחובר אלא חשש איסור דחוץ לתחום אבל מ"מ הביאם הנכרי בשביל ישראל א"כ ודאי לאותו ישראל שהובאו בשבילו אסור עד כדי שיעשו במוצאי יו"ט שני דכיון דהביאם בשביל ישראל א"כ איכא למיחש שמא יאמר לנכרי לך והבא בשביל יו"ט שני אי שרינן ליה בשני וה"ה דאסור לכל בני הבית כשהובאו בשביל בעה"ב כדאמרי' לקמן אדעתא דכולהו רבנן קאתי אבל ישראל אחר שלא הובאו בשבילו גם ביו"ט ראשון מיד מותר דכיון דאיסור חוץ לתחום אינו כי אם מדרבנן די לנו אם נאסור לזה שהובאו בשבילו אבל רבינו יהודה מפרים היה אומר בכל מידי דאכילה אסור גם כשנעשה בשביל נכרי גזירה שמא יעשה המלאכה דמתוך שהוא להוט כל כך גזרינן דה"נ גזרינן גבי פירות הנושרין גזירה שמא יעלה ויתלוש וגבי משקין שזבו והיא דפרק כל כתבי שהבאתי דנכרי שהדליק את הנר היינו משום דלאו מידי דאכילה ניהו ואינו להוט כ"כ אבל מידי דאכילה דלהוט יותר יש לאסור (ח) מיהו מספקא לר"י לפי סברתו דפי' דטעמא דכדי שיעשו משום גזירה שמא יאמר לך והבא א"כ הני פירות שנלקטו ונשתהו הרבה לבא לכאן אם צריך להמתין כדי שיובאו ממקום שנלקטו או לא נצטרך להשהות אלא כדי שיעור לקיטה ממקום קרוב שימצא מאותו המין והדעת מכרעת דכיון דההבאה אין בה איסור אלא מדרבנן לא צריך להמתין כדי שיעור ההבאה רק כדי שיעור הלקיטה דהוי איסור דאורייתא: [דף מ] הא ודאי מאתמול עקרוהו פסק רש"י דאם כן הני ירקות דחזינן דכמישי מותרין לאכול ביו"ט משום דמסתמא לא נלקטו היום: [שם] תצב זכרון אחד עולה לכאן ולכאן פרשב"ם שאין צריך להזכיר פסוקי המוספין לא דיו"ט ולא דר"ח כדאמרינן סוף מסכת ר"ה [דף לה.] כיון שאמר ובתורתך כתוב לאמר שוב א"צ [*ה"ה] לפסוקי [המלכיות וה"ה לפסוקי] המוספין [*עי' בתום'] ומיהו אם התחיל [פסוקי המלכיות] צריך לסיים וה"ה בר"ה אם בא להזכיר מוספי ר"ה יזכיר כמו כן דר"ח ורבינו תם פי' דודקא בפסוקי מלכיות זכרונות ושופרות איירי התם אבל במוספין צריך להזכיר אבל מוספי דר"ח בר"ה א"צ להזכיר כיון שמזכיר של ר"ה ואמר מלבד עולת החדש ומנחתה שוב אין צריך והגיה במחזור שלו מלבד עולת החדש ומנחתה ושני שעירין לכפר ושני תמידין כהלכתן [א] : והלכתא אומר זמן בר"ה וביו"כ אבל לא על הכוס ביו"כ דילמא אתי למיסרך [*פעם אחת] (ט) אירע בימי רשב"ם תצג שאירע ברית [*מילה] בי' בטבת והורה רשב"ם לברך על הכוס וליהב לינוקא דלא שייך דילמא אתי למיסרך אלא בדבר שהוא תדיר בכל שנה ושנה כמו יו"כ אבל ברית מילה שחלה להיות ביום צום מותר לברך על הכוס ולמיתבה לינוקא וט' באב שחל להיות במוצאי שבת אע"ג דליתיה בכל שתא מכל מקום כיון דאתי בקביעות פעמים לסוף ג' שנים או ארבע לפי קביעות השנים שייך ביה דילמא אתי למיסרך ואין להבדיל עד מוצאי ט' באב אבל מברכין למוצאי שבת בורא מאורי האש בלא כוס ובמוצאי ט"ב מבדיל על הכוס כדאמרינן בערבי פסחים [דף קה.] מי שלא הבדיל במוצאי שבת מבדיל והולך כו': [*כאן שייך הגה"ה המתחיל שאלו לר"י וכו' עד סוף הגה"ה] [דף מא] תצד הלכתא מתענה ומשלים. כתב רבינו מאיר דהשלמת תענית בע"ש סגי עד לאחר תפלת ערבית שהיא מפלג מנחה ואילך : הגה"ה והיינו דאמרינן בפרק בכל מערבין מתענה ומשלים ושלום העני מאיר : פעם אחת אירע י' בטבת יום ו' ובשרלה ר"י לילך לבהכ"נ טעם התבשיל (י) כדי שלא יכנס לשבת כשהוא מעונה ותימה הא קאמר הכא מתענה ומשלים וי"ל דאיבעיא להו מהו להשלים ומסיק דמתענה ומשלים (יא) כלומר יכול הוא להשלים אם ירצה ומיהו טוב שלא להשלים שלא יכנס לשבת כשהוא מעונה ואם בא הצבור מבית הכנסת מבעו"י מותר לאכול מיד דכיון דכבר התפללו אם כן כבר קבלו שבת עליהם : הגה"ה שאלו לר"י בר [יהודה] מילה תצה שחל להיות ביום תענית צבור כגון י"ז בתמוז וצום גדליה מהו להתפלל פסוקי דרחמי דסליחות ולומר וידוי ואל ארך אפים ואם מברכין על היין וטועמו המברך או רק הילד וכמה שיעור טעימה השיב על יום המילה כך אנו נוהגין במקומינו בתעניות לומר סליחות וידוי ואין אומר והוא רחום ומנהג אבותינו תורה ושליח צבור מברך על היין ואין טועמו ולא למיתביה לינוקא דילמא אתי למיסרך אלא לשהייה עד אורתא ולישתיה : תצו ושאלת כמה שיעור טעימתו גבי קידוש בעינן מלא לוגמיו [ומשום הכי] ביומא דתעניתא אסור למיטעם ואע"ג דאמרינן [ברכות דף יד.] היושב בתענית טועם התבשיל ואין בכך כלום הני מילי טעימה בעלמא בלא בליעה ואפילו בליעה [קלת] אין בכך כלום אבל הכא בעינן מלא לוגמיו ובהכי [*מיתבא דעתיה והכי] [א]מוכחא שמעתין כדאיתא לגבי יום הכפורים שותה מלא לוגמיו חייב. ע"כ הגה"ה: סליק פירקא

[דף מא] **מי** שהוציאוהו תצז אמר רב (*יהודה) [*נחמן] אמר שמואל יצא לדעת והחזירוהו נכרים אין לו אלא ד' אמות [* מאי קמ"ל] תנינא הוציאוהו נכרים והחזירוהו נכרים כאילו לא יצא טעמא דהוציאוהו הוא כאילו לא יצא הא יצא לדעת והחזירוהו נכרים לא מהו דתימא לגדדין קתני (א) כתב רבינו מאיר מכאן יש ללמוד דמי שיצא לדעת וחזר לדעת לעירו [דהכי] דאין לו אלא ד' אמות מותר להלך כל העיר כולה דהרי היא לו כד' אמות כיון ששבת בה בין השמשות דאי לא תימא (*לומר כן) [*הכי] אמאי לא משני דאיצטריך ליה לאשמועינן דיצא לדעת והחזירוהו נכרים לעירו דאין לו אלא ד' אמות בעיר ולא העיר כולה (*אלפים אמה לכל רוח) [*בס"א אינו] [ב] הא היוצא לדעת וחזר לדעת אין לו (*אלא) אלפים לכל רוח מיהו כל העיר יש לו דכולה כד' אמות והלכך איצטריך לאשמועינן שמואל דאין לו אלא ד' אמות בעיר מדלא משני הכי שמע מינה דכל כי האי גונא יש לו כל העיר כולה ולהכי פריך שפיר מאי קא משמע לן שמואל אי הא קמשמע לן שמפסיד אלפים אמה לכל רוח (דהא) מדיוקא דמתניתין (לא) שמעינן ליה ואין לדחות ולומר דלעולם אין לו אלא ד' אמות בעיר והא דלא משני הכי משום דהא נמי ממתניתין שמעינן לה דכיון דדייקינן [ב]הא החזירוהו נכרים כאילו לא יצא הא יצא לדעת וחזר לדעת לא וכיון דהפסיד תחומו דחשב ליה כאילו לא שבת בכאן אם כן [ג]כל העיר לא תהא לו כד' אמות. זה אינו שהרי בספינה מודה שמואל דהלכה כר"ג דמהלך את כולה הואיל ושבת בתוך מחיצותיה ואעפ"כ אין לו חוצה לה אלפים לכל רוח הכי נמי הכא אי לאו דאשמועינן שמואל הוה אמרינן הכי ביצא לדעת וחזר לדעת ונהי דיש לחלק בין ספינה ליצא לדעת וחזר לדעת מ"מ לא הוה ליה לאקשויי מאי קמ"ל דהא מדיוקא לא שמעינן ליה: [שם] אמר רב פפא פירות שיצאו חוץ לתחום וחזרו אפילו במזיד לא הפסידו את מקומן מ"ט אנוסין ניהו וכו' עד תנאי היא דתניא פירות שיצאו חוץ לתחום בשוגג יאכלו במזיד לא יאכלו בד"א שלא במקומן אבל במקומן אפילו במזיד נמי יאכלו רבי נחמיה ור"א בן יעקב אמרו אפילו במקומן נמי בשוגג אין במזיד לא ורב פפא כת"ק ס"ל ור' נחמיה [ור"א] תרתי בעו ולא שרו אלא במקומן שוגגין ואע"ג דמשנת ראב"י קב ונקי כיון דרב פפא כרבנן ס"ל דשרו במקומן במזיד נראה דאין הלכה בזו כראב"י ושמא זאת אינה מן המנין קב ונקי כי פירש ר"ח מפי הקבלה בק"ב דברים הלכה כמותו ותו לא מיהו בהא דשרו רבנן בשוגג שלא במקומן לא אשכחן דקאי רב פפא כוותייהו ובהא אפשר דהלכה כר' אליעזר ב"י דאסר שלא במקומו אפילו בשוגג וטעמא הואיל ואייתינהו עד הכא חיישינן דילמא אייתי להו חוץ לארבע אמות אבל במקומן ליכא למיחש להא מילתא שהרי יש להן אלפים אמה לכל רוח ונראה לרבינו מאיר דלא אסיר אלא למי שהוליאם אבל לישראל אחר שרי ולא חיישינן דלמא מפיק להו כי ההיא [ביצה דף כה.] דהבא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר וכן משמע [ד](בתוספתא) לקמן [דף מז:] גבי הנהו דיכרי דאתו [ה]למברכתא והובאו מחוץ לתחום לעיר שאינה מוקפת לדירה שיש ליזהר אפילו הישראל אחר שהם מותרין לו שלא יטלטלנו חוץ לד' אמות משמע אבל תוך ד' אמות מותר ולא חיישינן דילמא מפיק להו : [דף מד] הנהו זיקי דהוו בריסתקא דמחוזא בהדי דאתי רבא מפירקיה אעיילינהו ניהליה לשבת אחריתי אסר להו דהוו להו כלדעת ואסיר מכאן מדקדק רבינו מאיר דבני אדם תצח שעשאום פעם אחת מחילה אין לעשותם עוד מחילה אע"ג דהוו להו שלא לדעת שמא ירגישו בדבר קודם שיספיקו לגמור הדבר תדע מדלא קאמר הוה ליה לדעת ואסיר אלא קאמר הוה ליה כלדעת ואסיר כיון שנעשו מחילה לצורך רבא פעם אחד שוב לא יהיו מחילה לצורך רבא גופיה אבל אם נעשו מחילה בלא מתכוין לאדם אחד יכולים להיות מחילה לאדם אחר שלא לדעת ורפיא ביד מורי : [דף מו] אמר ר' יהושע [ו]הלכה כרבי יוחנן בן נורי תצט דישן קונה שביתה אבל חפצי הפקר קי"ל כרבנן דר' יוחנן בן נורי דלא קנו שביתה ומגביהן והרי *הקרנגליו דהלכה כדברי המיקל בעירוב ולגבי חפצי הפקר הוו להו רבנן לקולא וחפצי הנכרי קונין שביתה כדמסיק לקמן דהלכתא כר' יוחנן [*ב"נ] דאמר דקונין שביתה גזירה בעלים דנכרי אטו בעלים דישראל ומשם מוכיח רבינו מאיר דהא דפסקינן הלכה כדברי המיקל (*באבל) [*בעירוב] ה"מ בפלוגתא דתנאי אבל בפלוגתא דאמוראי לא מדפריך לקמן גבי הנהו דכרי דאתו למברכתא הא שמואל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן וכן פי' בה"ג גבי הלכה כדברי המיקל באבל דלא אמרינן הכי אלא בפלוגתא דתנאי אבל בפלוגתא

הגהות מימוני א כאן צ"ל הג"ה: ב נ"ב הוציאוהו והחזירוהו כנ"ל ותיבת הא נמחק: ג נ"ב גם: ד צ"ל בתוס': ה למברכתא דהבא מחוץ לתחום כנ"ל ותי' והובאו נמחק ג"מ: ו צ"ל ר"י ב"נ:

חדושי אנשי שם

מקילין טפי ומלתא דרבא בתחומין אם כן מאי פריך לקמן בס"פ הדר ממילתיה דרבא אערובי חצירות על כן נראה דמלתא דרבא בערובי חצרות מדמייתי לה סוף פרק הדר גבי עירובי חצרות והא דנקט לא י"ל דאפילו בעיר שייך בו האי ליבנא כלומר לא מן הבית לגגות העירוב כמו לא ושכור לנו פועלים דשבת פרק השואל : מהר"ם [א] ור"י כתב כמו רבינו שמואל דאינו צריך להזכיר דסברא היה להחמיר יותר במלכיות זכרונות ושופרות דתניא בפותח אל יפחות מג' ואפ"ה אמרו כל כמה דלא התחיל אינו צריך להתחיל כ"ש פסוקי המוספים ויש גאונים שכתבו שאין לומר וכראשי חדשיכם בר"ה דלא ליתו לזלזולי במועדים שאם יאמרו אותו ביום שני כמו כן יאמרו שני עיקר ואתי למימני מעני ואין נראה דאם כן בשמעתין הוה ליה למימר האי טעמא ובערוך פי' בערך חדש איזהו חג שהחדש מתכסה בו שאין אומרים וכראשי חדשיכם לא בתפלה ולא בזולתה פי' בלעדה כלומר בברכה שאומר שחרית : בירושלמי אע"פ שגלתנו לכם סדר המועדות אל תשנו מנהג אבותיכם נוחי נפש: [ב] דאי ממתני' הוה אמינא הוציאוהו נכרים והחזירוהו הוא דכאילו לא יצא ויש לו כל העיר כולה ואלפים לכל

בגדי ישע

והרי"ף הביא פ' כירה ע"ש אבל בלילה מתיר גם רבי יהודה אפי' בלא המתנת בכדי שיעשה וא"כ ש"מ דאין הטעם משום שלא יהנה ממלאכת שבת אמנם רש"י ז"ל סובר דר' יהודה אינו מתיר בלילה אלא בהמתנת בכדי שיעשה ועיין בר"ן ושם תמצא ולפי זה נצרך לומר דמה שכתב ר"י דלא פליג עליה משום הנאת שבת הוא מוכח ממה שאמרי' התם כי קודש הוא לכם מה קודש אסור באכילה אף מעשה שבת אסור באכילה יכול אפי' בשוגג ת"ל מחלליה מות יומת במזיד אמרתי לך ולא בשוגג ומסתמא לא פליג ר"י אדרש זה אלא טעמו הוא משום קנס : (ה) א"כ יאמר לנכרי ביום הראשון לך והבא ביום שני. ר"ל שיאמר לנכרי שילך ויביא ביום הראשון כדי שיהי' לו לאכול ביום השני וק"ל : (ו) דמיירי שהמצודות היו פרוסות מעיו"ם. ור"ל וניצד מאליו וכן בביצה הוא דבר הבא מאליו ולא הביאם שם נכרי דנינזור ביה שמא יאמר לו לך והבא : (ז) דליכא למיחש כו' כיון שהנכרי הביאה בשבילו. ר"ל בשביל עצמו : (ח) מיהו מספקא ליה לר"י לפי סברתו כו'. ר"ל דלפירש"י א"צ להמתין אלא שיעור תלישה לבד דהא פירש הוא הטעם משום שלא יהנה ממלאכה הנעשית בשבת וההבאה מחוץ לתחום אינה מלאכה אלא איסורא דרבנן. כ"כ התוס' : (ט) אירע בימי רשב"ם שאירע חופה בי' בטבת. מצאתי בספר קיצור מרדכי דיו"ג ע"ד שכתב בעל הגה"ה אחד וז"ל אע"פ שכ"כ בספרים חופה שאירע בי' בטבת נראה שהוא טעות דהיאך יכול לעשות שמחת נישואין ביום צום והאידנא רצו ונהגו וקבלו עליהם ד' צומות ווקעתם ובכר הדין פשוט דדוקא אירוסין בלא סעודה הוא דשרי בכל הד' צומות אבל נישואין אף בלא סעודה אסור כמ"ש הטור סי' תקנ"א ואני אומר דלא טעות הוא דכן נמצא גם בתוס' ולא קשה מידי דאף האידנא דרצו לא קבלו עליהם שיהא נוהג בהם כל החומרות אלא קבלו עליהם לענין להתענות לבד ולכך הג' צומות מותרין בתשה"מ ורחיצה וסיכה ונעילת הסנדל ועיין לקמן בר"ן סוף פ"ק דר"ה מ"ש בשם הרמב"ן ז"ל : (י) כדי שלא יכנס לשבת כשהוא מעונה. יש לתמוה קצת איך התפלל ענינו דאין סברא לומר דבשביל זה היה מבטל תפלת עננו שתיקנו חז"ל לאומרו ביום התענית וגם א"ל דמעים ופלט דא"כ מאי אהני ליה והלא הוא מעונה כמקודם או מאי רבותא כן דאמר דעשה כן בתענית שחל להיות בע"ש והלא בכל תענית דעלמא שרי למעבד הכי וצ"ל דלא בא להשמיענו אלא שבע"ש מוכרחין לטעום כדי שלא יכנס כו' אפ"ה לא יתורץ מנלן דר"י (לא) היה טועם משום שלא יכנס שמא גם בכל התענית שהתענה עשה כן מאחר שהוא היתר גמור ואפשר לומר דהתפלל מקודם מנחה ואח"כ טעם בין מנחה למעריב אע"פ שהיה עוד היום גדול : (יא) כלומר יכול הוא להשלים. מצאתי כתוב בספר חכמת שלמה סוף פרק זה שכתב בשם תוס' שאנז וז"ל ומורי א"ל בשם הר"ר ידידיה דאפי' ר' יוסי לא פליג אלא דיכול להשלים מיהו גם ר' יוסי מודה אם אינו רוצה להשלים הרשות בידו ור' יהודה אומר אסור להשלים ואין נ"ל מדקאמר ר"י אי אתם מודים לי בט"ב שחל להיות בא' בשבת שהוא מתחיל מבעו"י והתם ע"כ חייב קאמר דומיא דהכי ע"ש דחייב להשלים קאמר עכ"ל וזהו נגד דעת הספר ונ"ל דס"ל להספר דגם מ"ש בט"ב כו' שהוא מתחיל מבעו"י דנ"כ פירושו שיכול להתחיל מבעו"י וסברת תוס' שאנז דקאמרי התם ע"כ חייב קאמר אפשר דהוכחה הוא ממה שאמר ר"י לחכמים אי אתם מודים לי בט"ב כו' שמתחיל מבעו"י וקשה מנ"ל לר"י הא דמודו הם בזה הא לפי סברתו מוצ"ש והתחלתו שוים הם אלא ודאי כך היה שמקודם לכן פעם אחת שמע מהם עצמם שאמרו כן בט"ב שחל להיות בא' בשבת שמתחיל מבע"י וא"כ מאחר שהם אמרו בעצמם אז ודאי אמרו מחויב להתחיל מבעו"י דהא לפי האמת דסבירא להו דאין זה נחשב למעונה מאחר שאכל כל היום ממילא מחויב להתחיל מבעו"י מאחר שלמחר ת"צ ואין לדייק כן מדר"י דס"ל חייב מכח הסברא שכתבתי עתה דאם היה מחויב להמתין עד הלילה זה אינו דבשלמא התם גם ר' יוסי היה יודע שזה הוא מעונה אלא שס"ל דלא איכפת לן באמת דס"ל הוא רשות אבל במ"ש שאינו מעונה בודאי מה שאמרו חכמים מתחיל מבעו"י פירושו שמחויב להתחיל ור"י מדמה ע"ש למ"ש א"כ ש"מ דס"ל בע"ש דמחויב להשלים זהו דעת תום' שאנז ודעת הספר הוא כך דכשאמרו רבנן מקודם לר"י ט"ב שחל להיות בא' בשבת מתחיל מבעו"י בודאי דעתם היה דמחויב להתחיל אך ר"י דהשוה מוצ"ש והכנסת שבת הבין דרצו לומר רשות ותוס' שאנז סברי דאין סברא לומר דלא היה מבין ר"י דברי חכמים ובזה קמיפלגי תוס' שאנז והספר ודו"ק :

הדרן עלך בכל מערבין

פרק ד (א) כתב רבינו מאיר כו'. כל זה הוא באשר"י בריש פרק זה :

אף

דאמוראי לא ומתוך כך פסק הלכה כר' יוחנן (כ"כ) דאמר דדברים של נעוא נוהג בשבת אע"ג דרב ושמואל פליגי עליה ואמרי דאינו נוהג. ומיהו מתוך פי' ר"י פרק הדר לקמן משמע דסבירא לן דהלכה כדברי המיקל בעירוב אפי' בפלוגתא דאמוראי גבי ההוא פונדק דאתא נכרי בשבתא כו' [לקמן דף סה:] שפסק הלכה כר' יוחנן אע"ג דשמואל פליג עליה חדא דשמואל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן ועוד דהלכה כדברי המיקל בעירוב אלמא דאפי' בפלוגתא דאמוראי נמי איתיה להאי כללא ואין נראה לרבינו מאיר כדפרישית: תק דכולה מברכתא לדידהו כד' אמות דמיא ומיהו בריש פרקין גבי הוליכוהו לעיר אחרת פירש"י כגון שמוקפת מחילות משמע דלא חשיב כד"א להלך את כולה אא"כ מוקפת מחילה ולפי זה צריך ליזהר בדבר הבא מחוץ לתחום אפילו בא בשביל ישראל זה דמותר לישראל אחר או אם בא בשביל נכרי שלא יטלטלו אותו חוץ לד"א בעיר שאינה מוקפת מחילה ואפילו אם היא מוקפת מחילה צריך שתהא מוקפת לדירה [כגון] ישבה ולבסוף הוקפה והשתא עיירות הם מוקפות לדירה אבל מבצרים שהמייהו הוקפו ולבסוף ישבו כך פי' ר"י וכן התיר רבינו יואל תקא ספינה הבאה מחוץ לתחום בשבת לעיר שהוקפה לדירה דכל העיר להם כד"א וכן פירש"י הבא לעיר שיש לה מחילות כדיר וסהר [*דמי] ורבינו אפרים בר' יצחק אסר והאריך ואני קצרתי • ורבינו שמשון משנץ הורה על אילים שבאו בשוק בעיר שמוקפת חומה שמותר לילך ולקנותם ולהביאן בביתו הואיל ולא באו בשבילו כי ההוא ליפתא דאתא למחוזא ופרייא רבא לזבוני משום דכמישי [לעיל דף מ.] אע"פ שבאו מחוץ לתחום הואיל ולא באו בשבילם ועיר שאינה מוקפת חומה הורה לאיסור הואיל והובאו לכאן מחוץ לתחום אין להם אלא ד"א ואסור להוליכן ממקומן (ב) [א] אף אם הוליכו הנכרי בביתו של ישראל דבשביל ישראל באו מחוץ לתחום (*אין להם אלא ארבע) [*דחוץ לארבע] אמות דהיינו חוץ לתחום בעיר שאינה מוקפת חומה [*ואם לא הובא בשביל ישראל בעיר שאינה מוקפת חומה שרי לאוכלן ולבשלן במקומן] (ג) וכן הורה ר' יהודה מפרי"ש דאם (*באו) [*הובא] לאוכלן ולבשלן במקומן תוך ד"א רשאי ואין חשש איסור בדבר הואיל ולא הובאו שם במקומם לצרכו ואע"פ שיש פנים להתיר גם כשהביאם הנכרי בביתו מטעם שהיה יכול לאוכלן שם במקומם שהיתר שלא הובאו כאן לצרכו כדין המים שהובאו דרך רה"ר לצורך ישראל מטעם שהיה יכול לילך ולשתות שם: [דף מט] המקפיד על עירובו אין עירובו עירוב תקב הלכך צריך ליזהר שלא לערב בדבר חשוב ביותר כגון פשטידא וכיוצא בה דאנן סהדי שהוא מקפיד עליו: וקטן פרש"י דלמ"ד משום קנין אין קטן גובה את העירוב דלאו בר אקנויי הוא ור"ת הקשה (ד) והא אמר רב הונא לעיל פ' בכל מערבין [*דף לא:] קטן גובה את העירוב [*ודוחק הוא דפליגי] ועוד קשיא דשמואל דאמר הכי משום קנין ס"ל פרק התקבל [*דף סד:] דקטן זוכה לאחרים גבי שיתוף דרבנן לכן נראה כפי' ר"ת שפי' דקטן פי' אם הבית של קטן דלמ"ד משום קנין לא מהני דאינו יכול להקנות להם את ביתו אבל למ"ד משום דירה מהני אבל ודאי גם למ"ד עירוב משום קנין קטן נמי גובה את העירוב דלא גרע משיתוף דאמרי' לקמן [דף עא.] בעל הבית שהיה משותף עם שכיניו כו' א"נ לערב (ה) מיהו נ"ל דאפשר דאפטרופא של קטן יכול לערב ולהקנות דלא גרוע משכירו ולקיטו דלקמן דפרק הדר: [דף מה] מתני' תקג מי שישן בדרך ולא ידע עד שחשכה כו' דוקא ישן אבל ניעור אפי' לרבנן קני בלא אמירה (ו) דומיא דישן וכל היכא דאמרינן במכילתין דאמר שביתתי במקומי אומר ר"י דבלא אמירה שביתתי במקומי נמי קני (*הכי) כדמוכח פרק בכל מערבין אבל ניעור כיון דאי בעי למימר מלי אמר אע"ג דלא אמר כמ"ד דמי וכה"ג אשכחנא פ"ק דב"מ [דף יא.] ואמר זכתה לי שדי זכתה לו דלאו דוקא נקט ואמר זכתה לי דבלא אמירה נמי זכתה לו כדמוכח התם גבי ד"א של אדם קונות לו בכל מקום מה לי אמר מה לי לא אמר (*וא"כ) [*מצאתי בס"א מוגה א"כ] האי דנקט התם ואמר משום רבותא דסיפא נקטיה דקתני היה לבי רץ כדרש או שהיו גוזלות מפריחין ואמר זכתה לי שדי לא אמר כלום: [דף מט] מתני' מי שהחשיך לו בדרך כו' רב אמר לא אמר כלום כל עיקר והלכתא כוותיה דרב באיסורי ולרבינו מאיר נראה דאע"ג דהלכתא כוותיה דרב באיסורי בהא הלכה כשמואל כיון דפליגי ברייתות אהדדי קי"ל כדברי המיקל בעירוב ועוד שצריך לדחות ולומר רב תנא הוא ופליג ואע"ג דכמו כן מותבינן לשמואל לעיל מברייתא מ"מ שמואל שנייה שפיר והלכתא כשמואל ואפי' לא סיים שביתה מהני וכן הלכה למכיר אילן או גדר שיכול לומר שביתתי תחת אותו אילן או תחת אותו גדר ואע"ג דעדיין לא מטי בבין השמשות תחת האילן מ"מ קני שביתה ובלבד שיגיע לאלפים אמה מן האילן בבין השמשות אבל אם רחוק מן האילן בבין השמשות יותר מאלפים אין באמירתו כלום כדאמרינן לעיל היכא דאיכא ממקום רגליו עד עיקרו תרי אלפי גרמידי (*טפי מד"א) [*וד"א] לא יזוז ממקומו דאי מוקמינן ליה לאידך גיסא דאילן ה"ל לבר מתחומו: [דף נא] המעביר ד"א ברה"ר אין חייב עד שיעביר הן ואלכסונן דכתיב וזה יהיה לכם מגרשי הערים כזה יהיה כל שובתי שביתה פרש"י דלגבי העברה ליכא (*למיתני) [*למיתבי להו] פיאות אלא כי ה"ג שנותנין להם [ב] שיעור אלכסונן דהא ליכא ריבוע ועיגול (ז) ורשב"ם פירש שמרבעין ארבע אמות על ארבע אמות ברה"ר כריבוע של עולם כו' כדפרש' בתוס' באורך: סליק פירקא

תקד כיצד מעברין: [דף נה] נפש הוא בנין על הקבר והא דתנן גשרים ונפשות שיש בהם בית דירה לאו אנפשות קאי אלא אגשרים דנפשות לא בעו בית דירה כדפרש"י בגמרא דסתמא לדירת שומר הקבר עבידא: [דף נז] מתני' נותנין קרפף לעיר דברי ר' מאיר כו' אומר ר"ת דהלכתא כרב הונא אליבא דרבנן דגדול היה בחכמה ובמנין וכר שמכה טפי מחייא בר רב כדאיתא פרק יש בערכין [*דף יז:] שהיה רב הונא מוכיחו ועוד דאמרינן בסוף שמעתין הא קא מפסיק דיגלת דהוא יותר מקמ"א אמה ושליש משמע הא קמ"א ושליש שרי ולר"מ נראה דמהכא יש לדקדק דהכא הלכתא דלשתי עיירות נותנין קרפף לזו וקרפף לזו דאפילו לחייא בר רב דאמר קרפף אחד לשתיהן הא מוקמינן סיפא דמתניתין דקתני לזו שבעים אמה ושירים ולזו שבעים אמה ושירים כר"מ וא"כ הוי מחלוקת ואח"כ סתם לדידיה וא"כ הלכתא כר"מ ועוד ראיה דהלכתא כר"מ (א) מדמפליג רבא פרק בכל מערבין [דף לב:] בין אילן העומד בעיבורה של עיר לעומד חוץ לעיבורה של עיר עוד נראה לו להביא ראיה דהלכתא כר"מ מדאמר ר"י בן לוי הלכה כדברי המיקל בעירובין ואפילו יחיד לגבי רבים: [שם] היה מודד ובא והגיע לגיא כו' פרש"י ב' לשונות והשתא איכא ד' דינין בכותל והר וגדר וג' דינין בגיא היכא דהר וכותל וגדר (ב) מתלקטין י' מתוך ה' מודדו מדידה יפה לגמרי כל השיפוע שמכאן ומכאן כמו בקרקע חלקה (ג) ללישנא קמא דרבא דבסמוך (ד) והיכא דמתלקט י' מתוך ד' מבליעים במקום שיכול להבליעו ובמקום שאין יכול להבליעו מקדר (ה) והא מיקרי ניחא תשמישתיה (ו) כיון דלכל י' וי' מתלקט ד' והיכא דלא ניחא תשמישתיה (ז) דאינו מתלקט י' מתוך ד' (*וד' מתוך י') [*י' מתוך כל ד' וד' אלא מי' ועי' בתוס'] (ח) אלא מתלקט כ' ול' [*או יותר] מתוך ד' אומדו והולך לו (ט) והיכא דחוט המשקולת יורד כנגדו מודדו מדידה יפה [*והיא מדידה יפה] לא הויא כמדידה יפה דהר המתלקט י' מתוך ה' היינו שמודד כל השיפוע כמו בארץ מישור והאי דהכא הוי לקולא שאינו מודד אלא קרקע מישור ומדלג כל עובי שלהם ובגיא יש כל אותן ד' דינין חוץ מאותו דין [*דאמינא] דאומדנא ליכא בגיא (י) אלא כל המתלקט י' מתוך ד' בין ניחא תשמישתיה בין לא ניחא אם יכול להבליעו מבליעו ואם לאו מקדר ולישנא דרב הונא בריה דרב יהושע דמתני דהא דרבא לקולא יש ג' דינין בהר ובכותל וגדר ובגיא יש ב' דינין לא מהם אותו דמתלקט י' מתוך ה' דלא ס"ל ומודדו מדידה יפה למדוד כל השיפוע [*כמו] בקרקע חלקה כל היכא דגבוה י' אלא אם מתלקט י' מתוך ה' מבליעו או מקדר אם אינו יכול להבליעו והאי מיקרי ניחא תשמישתיה להאי לישנא ואם מתלקט י' מתוך ד' אומדו והולך לו דהיינו אכי לא ניחא תשמישתיה ואם חוט המשקולת יורד כנגדו מודדו מדידה יפה לקולא כדפרישית (יא) ובגיא ליכא אותו דין דאומדנא דהא אמרינן בסמוך וכמה עומקו של גיא (*ומבליעו) [*דאמר מבליעו] או מקדר עד אלפים אמה אלמא דאפילו במתלקט אלפים מתוך ד' לא אמרינן אומדנא גבי גיא: [דף נח] לא שנו אלא בהר המתלקט י' מתוך ה' כו' האלפס נקט לישנא בתרא דרבא לקולא רבינו מאיר כתב נראה דהלכתא כלישנא קמא דרב' דאמר לא שנו אלא בהר המתלקט י' מתוך ד' אבל בהר המתלקט י' מתוך ה' מודדו מדידה יפה [ג] אע"ג דהלכה כדברי המיקל בעירוב מ"מ כיון דלישנא קמא סתמא דתלמודא מתני ליה ואידך לישנא רב הונא בריה דרב יהושע מתני לה הלכתא כלישנא קמא: [דף נט] ת"ר עיר של יחיד ונעשית של רבים כו' ואין מערבין אותה לחצאין אלא או כולה ביחד או מבוי מבוי בפני עצמו (*ומהדמסיק) [*וכדמסיק] כגון דעביד דקה בראשו של מבוי דנראה כסילוק ודקה הוי פתח קטן וכמוך כך פירש"י או מחילה כפירוש ר"ח אבל לא עביד דקה אינם יכולים לחלק הואיל ועיר של יחיד היא מעיקרא וכ"ש עיר של יחיד סתם והרי היא של יחיד אין מערבין אותה לחצאין. ונראה לרבינו מאיר תקה דמותר לחלק אפילו מבוי אחד ולערבו לחצאים ובלבד שיתקן לו שני לחיים או צורת פתח דהוי חשוב כסתום ומובדל מן הדיורים שחוצה להם שהרי אפילו חצר אחד אם רוצה לחלקו באמצעיתו בשני פסים של שני משהויין משהו לכאן ומשהו לכאן או בפס ד' יכולין לחלקו ויערבו אלו לעצמן ואלו לעצמן כיון דאין בין פס לפס יותר מי' ואם יותר מי' יכולין לחלקו בצורת פתח דמהני ביותר מי' וה"נ יכולין לעשות במבוי דהשתא לא אסרי הדיורין שחוץ לתיקון (*עלייתו) [*עלייהו] והא דפריך הכא מבוי נמי אסרי אהדדי היינו כשאינו מתקן ראשי המבואות אלא או בלחי או בקורה כדקתני בברייתא עושה לחי מכאן ולחי מכאן או קורה מכאן וקורה מכאן כו' עד אין מערבין אותה לחצאין כו' משמע דבתיקון לחי או קורה קאמר אבל בב' פסין כשאין ביניהם יותר מי' או בפס ד' כשאין הפרצה יותר מי' או בצורת פתח ואפילו ביותר מי' מהני בכל דוכתא וכ"פ ר"י לקמן פרק הדר [דף עה:] גבי מבוי שגלו אחד נכרים כו' ואפילו מבוי שאין בתים וחצרות פתוחים לתוכו דה"ל כמו חצר שאינו ניתר בלחי וקורה וניתר הוא בב' פסין או בפס ד' או בצורת פתח כדפרים' ושם אפרש בע"ה וה"ה שיכולין לחלק מבוי אחד או חצר אחד: [דף סא] עירובו בעיר חריבה אין לו אלא ממקום עירובו אלפים אמה. בפסקי המיימוני פסק כר"א תקו דפליג ואמר א' מוצא וא' מניח מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה ולב רבינו מאיר מהסס בדבר דהא תלמודא מקשה הכל

הגהות ממ"י א תו"כ:

חדושי אנשי שם

לכל רוח הא יצא כו' וכן הגיה רמ"א ממ"י: ב"מ [א] אף אם הוליכן הנכרי בביתו של ישראל וכו' כלומר דמתחלה כשהביא הנכרי הדורון מחוץ לתחום בעיר שאינה מוקפת או הבית הדורון בעיר שאינה מוקפת ואח"כ הוליכן הנכרי בעצמו לבית ישראל ועל זה מסיק דאסור דבשביל ישראל כמו מחוץ לתחום אין להם אלא ד' אמות וכו' כלומר דהואיל שמתחלה הבית הנכרי הדורון באמצע עיר ואז אין לכן אלא ד' אמות ואסור להוציאן ממקומן דהיינו מתחומן וכשהוציאן הנכרי חוץ לד' אמות ומביא לבית ישראל זהו מקרי כמו מחוץ לתחום וזה כוונת הספר ג"כ במאי דמסיק וז"ל דהיינו חוץ לתחום בעיר שאינה מוקפת וכו' כלומר דהספר בעצמו מפרש דבריו וק"ל: [ב] שנותנים להן שיעור אלכסונן פי' מאותן ד' אמות דלכל אמה בריבוע הוי אמה ותרי חומשין באלכסונן וא"כ הו"ל שיעור אלכסון דהיינו ה' אמות וג' חומשין לכל ד' רוחות: [ג] אף על גב דהלכה כדברי המיקל בעירוב מ"מ כיון דלישנא קמא סתמא דתלמודא וכו' וקשה הא לעיל כתב ר"מ דדוקא בפלוגתא דתנאי הלכה כדברי המיקל אבל לא בפלוגתא דאמוראי וא"כ מאי דוחקא דר"מ דתירץ משום

בגדי ישע

(ב) אף אם הוליכן כו' דבשביל ישראל כו'. ר"ל שהנכרי הביאן על השוק בשבילו או בשביל אחר ולא בשביל ישראל זה ומן השוק הוא מוליך לביתו ובשבילו כך מוכח ממה שאמר בסמוך מטעם שהיה יכול לאוכלן שם ואילו מחוץ לתחום לא היה מותר לילך שם אלא ודאי כדפרישית שרק מן השוק לביתו היה בשבילו ולא יותר: (ג) וכן הורה רבינו יהודה מפרי"ש כו'. הא דלא מתיר ר"י לבשלן גם בביתו של ישראל מטעם שהיה יכול לילך שם לשוק ולאכלן שם במקומו שהובאו לשם לכל מי שיקנה אותם שהוא מקום היתרא כמו המים שהובאו שהם מותרים לישראל מטעם זה מ"מ כיון דמים עצמן הביאו דרך רה"ר פליג ריב"א אר"ת ואר' אליהו ואוסר אותם לשתות אע"פ שיכול לילך ה"נ יש להחמיר גבי אילים כיון שהובאו גם הם דרך רה"ר בשביל ישראל משא"כ בעודם בשוק שעדיין אינם הובא בשביל ישראל עיין לעיל בפרק ב"מ: (ד) והא אמר רב הונא לעיל כו'. ודוחק לומר דפליגי תוס': (ה) מיהו נ"ל דאפשר דאפוטרופא כו'. ר"ל אע"פ שהקטן בעצמו יכול לגבות את העירוב וא"כ ה"א דאפוטרופא שלו לא יכול לקנות בעדו אפ"ה נראה דיכול כו': (ו) דומיא דישן. שסובר ר' יוחנן בן נורי דקנה שביתה אע"ג דלא אמר מידי: (ז) רשב"ם פי' שמרבעים כו'. לפי' רשב"ם אם הולך כנגד מזרח אין נותנים לו כ"א רביע של ד' אמות דהוא רביע של עולם אבל אם הולך כנגד אחד מהזויות כגון מערבית דרומית מערבית צפונית וכן כלם שם נותנים לו אלכסון לפירש"י בכל ענין וק"ל: הדרן עלך מי שהוציאוהו

פרק ה (א) מדפליג רבא בין האילן העומד בעיבורה של עיר. פירש"י כל בית שישנו בתוך ע' אמה ושיריים לעיר קרי עיבורה של עיר בפ' כיצד מעברין: (ב) מתלקטין י' מתוך ה'. פי' הבא ללקום כא' הוא מגביה והולך ואינו מוצא י' טפחים גובה אלא בהילוך ה' אמות בשיפועו אז יש בזקיפה י' טפחים גובה אבל קודם שהלך ה' אמות בשיפועו אין מוצא י' טפחים גובה ממילא הוא משופע מאד וכמעט שהולך בשוה עליו ולכך צריך למדדם מדידה יפה כאילו היה קרקע שוה ומישור: (ג) ללישנא קמא דרבא. ש"ס דף נ"ח ע"ב: (ד) והיכא דמתלקט י' מתוך ד'. ואז אין ההר משופע כ"כ אלא הוא זקוף לכך א"צ למדדו יפה שאז יהיה לו טורח אלא מבליעו ר"ל אם אינם רחבים מלמעלה חמשים אמה באורך החבל שמודדין בו אע"פ שבמדרונם הילוך יותר מאלף אמה אין אומרים תעלה מדת מדרונו למדת התחום אלא יעמוד זה על שפתו מכאן וזה על שפתו מכאן ויבליע מדרונם בחבל א' וכשאין יכול להבליע ר"ל כשרחבים מלמעלה יותר מנ' אמות אז מקדר פי' נוקב ר"ל רואין כאילו היו נוקבין אותו והיינו מודדין דרך הנקב שהיה ממועט מדת מדרונו כן עושין עתה ממעטין מדת מדרונו ומפרש בש"ס שמודדין אותו בחבל של ד' אמות והתחתון מניח את החבל כנגד לבו והעליון כנגד רגליו ותתמעט מדרונו של כל ד' אמות חצי קומת האדם: (ה) והא מיקרי ניחא תשמישתיה. ר"ל אע"פ שאין יכול לעשות כל צרכיו עליו כהוגן כמו במתלקט י' מתוך ה' מ"מ ניחא תשמישתיה גם עליו וצריך לכל הפחות להבליעו או לקדרו: (ו) כיון דלכל י' וי'. ר"ל לכל י' טפחים גובה מתלקט בשיפוע ד' אמות וק"ל: (ז) דאינו מתלקט י' מתוך ד' וד' מתוך י'. ר"ל י' טפחים גובה מתוך ד' אמות בשיפוע שהוא ממילא ד' אמות בשיפוע מתוך י' טפחים גובה וק"ל: (ח) אלא שהוא מתלקט כ' ול' גובה. מתוך ד' אמות בשיפוע ממילא הוא זקוף מאד ולא ניחא תשמישתיה עליה כלל ולכך א"צ אפי' להבליעו או לקדרו אלא אומדו והולך לו: (ט) והיכא דחוט המשקולת יורד כנגדו. פי' שהוא כ"כ זקוף שאם יורד חוט המשקולת מראשו עד למטה דאם תנעוץ קנה למטה בזקיפה עד נגד ראש ההר אז לא יהיו רחוקים מהדדי ד"א כדמפרש בש"ס ממילא חוט המשקולת יורד כנגדו כמעט בשוה שאין המדרון מעכבו מלירד כנגדו הלכך הואיל והוא זקוף כ"כ א"צ אפי' לזה שיהיה אומדן אלא מודדו מדידה יפה כדאיתא בש"ס והאי מדידה יפה לא הוי פירוש כמדידה יפה המוזכרת בהר המתלקט י' מתוך ה' דהתם פירושו שמודדו יפה בכל מקום כאילו היה קרקע חלקה ושוה והכא פירושו לקולא שאין מודד אלא היפה שבו דהיינו הקרקע המישור שהיא מלמעלה ומדלג כל עובי כו' א"כ הם ד' מינים מתלקט י' מתוך ה' צריך למודדו יפה בכ"מ הרי א' מתלקט י' מתוך ד' מבליע או מקדרו הרי ב' אינו מתלקט י' מתוך ד' אומדו והולך לו הרי ג' והיכא דחוט המשקולת יורד כנגדו מודדו במקום היפה שבו הרי ד' ובגיא יש ג' דינים א' מודדו יפה בכל מקום כשמתלקט י' מתוך ה' ב' מבליע או מקדרו כשמתלקט י' מתוך ד' וה"ה כ' ולמד מתוך ד' ג' מודדו במקום היפה ומדלג השיפוע כשחוט המשקולת יורד כנגדו: (י) אלא כל המתלקט י' מתוך ד' דבין ניחא תשמישתיה בין לא ניחא. ר"ל כשמתלקט י' מתוך ד' בין ניחא תשמישתיה שאינו מתלקט אלא י' ובין לא ניחא תשמישתיה שמתלקט כ' ול' יהיה איך שיהיה שמדרון מתוך ד' הוא גובה י' אז דינם שוה שיהיה מבליע או מקדרו אבל כשלא היה מתלקט י' גובה מתוך ד' אלא מתוך ה' היה צריך לאומדו בכל מקום וק"ל: (יא) ובגיא ליכא אותו דין דאומדנא. פי' דאומדו והולך לו ודייק כן מדמקשה בש"ס אהא דתניא הגיע לגיא מבליעו או מקדרו וכמה עומקו של גיא ומשיב עד אלפים אמה שאז מבליעו ומפרש אח"כ כגון שאין חוט המשקולת יורד כנגדו כדפרישית לעיל שאין התפשטות שיפועו גם למטה בשרשו ד' אמות ועומקו הוא אלפיים. וזה"ש שמתלקט אלפיים גובה מתוך ד' שהשיפוע אינו ד' והוא עמוק אלפיים אמה והאי מתוך ד' אין פירושו כמו מתוך ד' שהזכיר לעיל דלעיל פירושו כשהולך ד"א על השיפועו מוציא י' גובה והכא פירושו שהתוספת על הזקיפה אינו ד' ודו"ק, ודייק שפיר דהתם ודאי כשתלך על השיפוע ד"א

אז

לר"א אע"ג דמשני להו אנן אסטוי דחיקי ניקום וניסמוך ונמא דסמייעוני סובר בכ"ש אפילו בכלאי גוונא הלכה כדברי המיקל בעירוב (יב) וכן לעיל פסק כרב הונא בהר המתלקט :

סליק פירקא

הדר [דף סב] תקז חלירו של עובד כוכבים הרי הוא כדיר של בהמה ופי' מותר לישראל המתאכסן שם לחכמים ולהוציא ואם יש שם ישראל אחר אוסר (א) פי' אוסר לאורח להוציא מבית העובד כוכבי' לחצר אבל אותו ישראל מותר להוציא מביתו לחצר דאין ישראל האורח אוסר עליו עד כאן פירש"י ז"ל : תקח שוכרין מן הנכרי אפילו בפחות משוה פרוטה וא"ל לשכור ממנו בכל ע"ש דקי"ל שוכר כמערב דמי מה מערב אם היה מערב [בכמה שבתות] אינו לריך לערב בכל ע"ש דקי"ל לקמן שנים שעירבו כל זמן שהעירוב קיים עירובו עירוב [ה] כ"ש שכירות דא"ל לשכור בכל ע"ש דהא אמרינן לקמן [דף סו.] האי כללא (ג) דשוכר כמערב לקולא ולא לחומרא ומה שפירש"י דנכרי חייב לכספים ולא מוגר ומתוך שיהא טורח לישראל לשכור בכל ע"ש כו' היינו אם יחזור בו הנכרי בהלנא השבוע הוא לריך לשכור פעם אחרת כשיחרלה מידי דהוה אמערב שאם אמר מוזרני בי מן העירוב לריך לזכות ולערב פעם אחרת [ג] (ג) ונראה דשוכרין מן הנכרי אפי' בשבת ולא דמי למקח וממכר דאסור בשבת דאין זה אלא כמתנה בעלמא שאין עושין אלא להתיר להם טלטול וכן משמע לקמן [שם] גבי עובדא דההוא פונדקא דאמרי' לקמן פרק חלון [דף פ.] בעובדא דעוריזלא דשוכרין מאחמתו : [שם:] אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"א ב"י דאמר תקט יחיד במקום נכרי לא אסר משום דלא שכיחא דדייר ומילתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן וא"כ ישראל ונכרי הדרים בחצר אחת אין הנכרי אוסר על ישראל בכל מלהוליא לחצר כלוי וכן הלכה כר"א ב"י דשמואל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן ור' יוחנן קאמר נהגו העם כר"א דמשמע לאורויי לא מורינן בהא קי"ל כשמואל דאביי ורב יוסף דבסמוך הכי סבירא להו וכוה ס"ד אף לאורויי [*בהא] במקום רביה ורבי יהושע ב"ל נמי דהלכתא כוותיה לגבי דרבי יוחנן סבר הלכה כדברי המיקל בעירוב ולקמן [סג:] נמי בעובדא דהמן בר ריסתק סבר נמי אביי הכי ואף רבא סבר כוותיה ביחיד גמור במקום נכרי : ופסק ר"י מכאן דאותם יהודים יחידים הדרים בכרכין המוקפין חומה שיש בהם מחילות גמורות ודלתותיהן נעולות בלילה דאינם לריכין לשכור ואפילו הם הרבה ישראלים בבית אחד שרי לטלטל בכל העיר (ד) כיון דליכא שני ישראלים בשני בתים אוסרין זה על זה ומיהו מה שכתב ר"י ודלתותיהן נעולות בלילה ל"צ לרבינו מאיר דאפילו אינן נעולות נמי דאפילו מאן דמלריך נעילה בלילה פ"ק [דף ו:] ה"מ ברה"ר עלמו או במבואות המפולשין לרה"ר אבל לדידן דלית לן רה"ר לא בעו נעילה דאפילו בפרטיא מכאן ובקעה מכאן אמרינן לעיל דברי הכל עושה לורת פתח מכאן ולחי או קורה מכאן ולא בעי נעילת דלת וא"כ ה"ל הכרך כמו חצר של רבים ופסיעת דחצר של רבים וישראל אחד דר שם א"ל לשכור דלא פליג בין חצר קטנה לגדולה. פסק רבינו מאיר בשני יהודים הדרים בכרך אחד שאין די בזה שקונין רשות מן השר לערב אלא לריכין לשכור מכל אחד כדאיתא בפירקין האחין והשותפין הדרים בחצר בזמן שהן אוכלין משל אביהם שהן מקבלי פרס אין לריכין לערב אבל אוכלין משל עלמן אע"פ שדרים בבית אביהם לריכין לערב אף כאן [א]אע"פ שקנו רשות השר הואיל שאינם מקבלים פרס מן השר כלומר שאינם אוכלין משלו לריכין לשכור מכל אחד ואחד : [שם] תקי מהו לאורויי במקום רביה אומר ר"י דכל הני הוראות כגון שבא המעשה לפניו ומורה לעשות כן אבל אם שואלין הלכה כדברי מי יכול לומר כל מה שבדעתו ובלבד שלא יורה על המעשה שבא. [שם] אפילו ביעתא בכותחא אומר ר"י דדוקא בדברים שיש בהם חידוש לשואל דאפילו בביעתא בכותחא נמי כדפרים' ברים כל הבשר איכא חידוש ומגילת תענית וכל כה"ג דאפילו בהני שהתלמיד עלמו יודע שאינו טועה אסור להורות אבל בדברים שהשואל יודע שידוע מנהגו של דבר כגון נותן טעם לפגם וכיולא בו שכשמתירין לו אין נראה לו חידוש שרי ורבינא דשר סכינא בבבל דבר חידוש הוא שנוטל שררת המדינה כדאמרינן לא אמרו להראות סכין לחכם אלא מפני כבודו של חכם : [דף סג] בפניו אסור וחייב מיתה אומר ר"י ברבי אברהם דכולה שמעתין שאוסרין לתלמיד מובהק להורות אפילו שלא בפניו היינו דוקא במקום שהיה רבו רגיל לבא שם לקילים כגון ביום השוק או בשני ובחמישי אבל אם אינו רגיל לבוא לקילים לשם כי אם באקראי בעלמא שרי : [דף סד] תקיא א"כ בטלת תורת עירוב והכי הלכתא דנכרי שאינו רוצה לשכור לא יבטלו רשותן לגבי חד לעשותו יחיד במקום נכרי. בא מעשה לפני רש"י בחופה ששכחו ולא עירבו והוצרכו להוציא מבית לבית והתיר להם ע"י שיבטלו רשותן לאחד ורבינו תם חולק על הוראת *זקנו דלא אשכחנא ביטול מבית לבית אלא מחצר לחצר דאי מהני ביטול רשות מבית לבית א"כ יהיו כולן מותרין לטלטל (*וגם) [*גם] אותם שביטלו דאע"ג דהמבטל רשות חלירו [*הוא] אסור להוציא מבית לחצר שאני התם שיש לו חלק בחצר וכשהוא מוציא מביתו שהיא רשותו לחצר שיש לו שם חלק בה נראה שחוזר ומחזיק ברשותו אבל הכא (*כשיבטלו) [*כשביטלו] כל השכונה לאחד רשותן מסתרי טולהו (ה) (*וכשמוליא) [*דכשמוליא] מביתו לרשות חבירו* שאינו [*פי' היינו לבית חבירו אבל אם מוליא לחצר שיש לו שם חלק נראה כחוזר ומחזיק בו] שלו אינו דומה כחוזר וזוכה ומחזיק ברשותו וכיון דמסתרו כולהו ע"י ביטול לא יחושו עוד לערב וא"כ בטלת תורת עירוב מאותו מבוי אמנם אם יש חדרים בבית יכול לבטל כל הבית בלא חדר אחד שיהיה עכשיו אסור להוציא מן הבית לחדר ומן החדר לבית כמו מן הבית לחצר ואז לא שייך כאן בטלת תורת עירוב שהרי ישתכר (*בלאהו העירוב) [*בעירוב] אותו חדר יותר מביטול ואע"ג דשמואל אמר לקמן [דף סו:] אין ביטול רשות מחצר לחצר וה"ה מבית לבית (ו) דהא תשמישתיה לחוד [*והא תשמישתיה לחוד] אנן כר' יוחנן קי"ל דאמר יש ביטול מחצר לחצר : [שם] תקיב (ז) שכור אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תועבה אע"ג שאין אנו נזהרין עתה [*במאי דאמר כל שאין דעתו מיושבת אל יתפלל ובכל שאר שמעתא שנאמר שם] [בשתוי] משום דבלאו הכי אין אנו מכוונין כ"כ בתפלה בזמן הזה [*מ"מ שכור אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תועבה]. (ח) אבן [ג] אין להשוות ברכות לתפלה דגבי תפלה אמרי' שתוי אל יתפלל [*לכתחילה] [ד] ופשיטא דשתוי מברך ברכת המזון וכל הברכות כולן והכי איתא בירושלמי פרק קמא דמסכת תרומות ר' זירא בעי קומי ר' יסא (ט) שכור מהו שיברך אמר ליה ואכלת ושבעת וברכת אפי' מדומדם [שבטורח] יכול להוציא הדיבור מפיו (י) מהו שיקרא ק"ש אבא בר חנן אמר חד חסיד שאל לאליהו מהו שיקרא ק"ש א"ל ולא יראה בך ערות דבר ערות דיבור : [דף סה] [*ר"ל ותלמידי דר' חנינא] תקיג אקלעו להעוא פונדק [*תוס'] פרש"י והיו יראים שמא יבא הנכרי בשבת אבל לא רלה לפרש דנכרי אע"ג דליתיה השתא אסר והדין עמו דרבי יהודה הכי אית ליה פרק כילד משתתפין [*דף פו.] המניח את ביתו והלך לשבות בעיר אחרת [*כו' עד] [אחד ישראל ואחד] נכרי כי ליתיה אינו אוסר והלכה כדברי המיקל בעירוב ואע"ג דלעיל פסק רב כר"ש דפליג על רבי יהודה ואמר המניח את ביתו והלך לשבות בעיר אחרת [*כו' עד ר' שמעון אומר אפי' ישראל] [אבל בתו] באותה העיר אין אוסר כו' ר"ש לא בא אלא להוסיף קולא לגבי ישראל אבל אנכרי לא פליג ואדרבה מיקל טפי מיניה כי היכי דמיקל לגבי ישראל : [שם] כל היכא דלא מלי מסלק ליה כו' נ"ל שאין לו למשכיר שום תפיסת יד להשתמש בבית דאי יש לו תפיסת יד לא גרע משכירו ולקיטו : [שם] איקלעו לההוא פונדק דאתא נכרי בשבת פרש"י והדר ניבטיל רשותייהו גבי חד מינייהו דההוא מיהא משתרי להוליא והדין עמו דבעי ביטול בהדי שכירות כדמוכח תלמודא [דתהי] עליה (*דר"א) [*ר"א] דהא אמר שמואל כל מקום שאוסרין ואין מערבין אין מבטלין והיכי דמי כגון דאתא נכרי בשבתא ואע"ג דעירבו מאתמול לא משתרו בשכירות לחודיה ולא אמרינן כיון דאתא נכרי בטל העירוב וכי הדר אגרו מיניה חזר העירוב למקומו כדאמרינן פרק הזורק [*דף קא:] גבי ספינות קשורות זו בזו מערבין ומטלטלין מזו לזו נפסקו נאסרו חזרו ונתקשרו חזרו להיתרן הראשון דשאני הכא דמעיקרא כשעירבו לא היה סופו להתקיים שהנכרי היה עתיד לבא בשבת אבל התם אין הספינות עומדות ליפסק ואע"ג דהיכא דשכח אחד מבני חצר ולא עירב דאין העירוב בטל אלא מבטל רשותו לגבייהו ומשתרו אינהו שאני התם דכולהו חזי לעירובי מאתמול לכך אין (*עירובו) [*העירוב] בטל ומהאי טעמא נמי לא שריא הכא מטעם שבת הואיל והותרה הותרה דה"מ היכא דבין השמשות לא היתה עומדת לאיסור אבל אין לפרש דהכא לא עירבו ולהכי לא סגי בשכירות לחוד בלא ביטול (יא) דהא על כרחך יכולין היו לערב דנכרי כי ליתיה לא אסר דהלכה כרבי יהודה [*עיין בתוס' דף סו:] : [דף סז] ההוא ינוקא דאשתפוך חמימי כו' יש רולים להתיר לומר לנכרי בשבת להביא ספר דרך רה"ר כדי ללמוד בו כי היכי דשרינן הכא לומר לנכרי לצורך מלות מילה להביא חמין דרך רה"ר* ונראה לר"י דדוקא לגבי מילה דהיא גופה דחיא שבת התירו אמירה לנכרי אבל לצורך מצוה אחרת אפילו לכרמלית דרבנן אין אומרים לנכרי ועושה ועוד פירש רבינו מאיר סברא אחרת דהתם אי אפשר

[*וכן ראיתי רבותי נוהגין להטמין חמין לצורך מילה בשבת לרחוץ התינוק בלא שדין דברייתו זהו כבוסו או שפחה או נכרית תשים הסדין בתוך מי הרחילה ואם נשפכו או נתקלקלו טוב לומר לנכרי להביא חמין מבית סמרתן או מבית האופה שהוחם כבר בשביל נכרי ולא יאמר לנכרי להחם בשבת. אגודה] :

בענין אחר כי היו לריכין להביא חמין אצל התינוק או התינוק אצל החמין וא"א בלא אמירה לנכרי אבל הכא למה יש להתיר אמירה לנכרי שהוא שבות להביא ספר ללמוד בו בלא ילך אצל הספר ללמוד בו (יב) אטו לדברי המתירין להביא הספר מתירין כמו כן להביא אוכלין למי שאין לו לאכול מבית לבית דרך רה"ר על ידי נכרי דגם זה לאכול בשבת בטוב כמו כן מלוה משום עונג שבת אלא ודאי אסור להביא ספר או אוכלין דרך רה"ר אפי' דרך כרמלית וכן נהגו כששכחו להביא חומש לבית הכנסת שמוליכין י' ומפטירין באותו בית שהחומש שם ונראה דגם לקרות על פה ההפטרה (יג) שרי משום עת לעשות היכא דאי אפשר בענין אחר דהא כהן גדול היה קורא אך בעשור שבחומש הפקודים על פה משום עת לעשות וכן כתב המחבר בפרק הניזקין ועיין שם ורמב"ם ז"ל כתב וז"ל דבר שאינה מלאכה ואינו אסור לעשותה בשבת אלא משום שבות מותר לישראל לומר לנכרי לעשותה בשבת והוא שיש מקלת חולי או שהיה לריך לדבר לורך הרבה או מפני מלוה עכ"ל בפרק עשירי מהלכות שבת ובספר אבי העזרי בסי' ת"ר כתב רבינו יואל תקיד להתיר לומר לנכרי להביא אתרוג אפי' בריחוק ביום טוב היכא דאיכא אונס שלא היה להם אתרוג משום דתחומין דרבנן אע"ג דפרק ר"ע איכא פלוגתא אי איפקיד אתחומין במרה או בסיני ההוא ברייתא ר"ע

הגהות ממ"י א נ"ל אע"פ שכל הבתים של השר : ב תז"ג :

חדושי אנשי שם

משום דלישנא קמא סתמא דתלמודא וכו' ואמאי לא כתב כדלעיל וצ"ע : ג"מ [א] כ"ש שכירות. פי' דהא מערב מבעו"י אין מתשכה לא ושוכרים מן הנכרי אפי' בשבת וכ"ש במילתא דמקילינן במערב דלא בעי לערב בכל ע"ש דמקילינן נמי גבי שכירות וא"ל לשכור בכל ע"ש : [ב] וקשה דלעיל אמר דשותף אין לריך לערב וה"נ הוי כמו שותף ושותפות לא בטיל אף אם אמר מוזרני בי לא גרע משותפות שלא ערבו מתחילה וי"ל דהתם תחילת (עירובו) עירוב אבל הכא סוף עירוב הוא והוי משהו ולא הוי מזון שתי סעודות ולכן כי אמר מוזרני בי לא הוי עירוב ולריך לזכות פעם אחרת : מהר"ם [ג] הכא דגרס הכא בתלמודא כל שאין דעתו מיושבת עליו אל יתפלל ר' חנינא ביומא דרתח לא מללי אמר רבי אלעזר הבא מן הדרך אל יתפלל ג' ימים ובכל הני שמעתא אין אנו נזהרים בזמן הזה משום דבלאו הכי אין אנו מכוונין כ"כ בתפלה מיהו שכור דאם התפלל תפלתו תועבה יש ליזהר כיון שאינו יודע לדבר בפני המלך ולריך לחזור להתפלל וכן הא דברכות היה מתפלל ומלא לואה כנגדו ומסיק כיון שחטא אע"פ שהתפלל תפלתו תועבה ולריך לחזור ולהתפלל ול"ע כו' : ג"מ [ד] ופשיטא דשתוי מברך ברכת המזון וכו'. פירוש דהא מעשים בכל יום דשותין ואח"כ מברכין ה"ה בשיכור ל"ש ומברך :

וקשה

בגדי ישע

אז בוראי יהיה בגובה יותר מכ' וזהו קל להבין דהא תוספת השיפוע בשורשו שמתפשם מבראשו אינו ד"א ואפ"ה צריך להבליעו ולא נאמר דיהא אומדו והולך לו כמו שאמרי' בהר וכותל וגדר כשנלקט מתוך ד' : (יב) וכן לעיל פסק כרב הונא כו'. ר"ל אע"ג דלישנא קמא סתמא דש"ס קאמר לה כמו שכתבתי לעיל :

הדרן עלך כיצד מעברין

פרק ו (א) פי' אוסר לאורח להוציא מבית נכרי לחצר. כתב בעל תרומת הדשן סי' ע"ז וז"ל פסק תמוה הוא זה דבהדיא מוכח בש"ס דאין בעה"ב אוסר על האורח כלל אפי' מתארח בבית אחד דתנן ביטל להן רשות שלהן מותר לו ולהן ומפרש בש"ס משום דהוי כאורח גבייהו ואע"פ דהתם אינו מתארח בביתם אלא מפני שביטל רשותו חשיב כאורח ומותר הוא עצמו בשלהם ואינהו לא אסרי עליה משום דהוי כאורח לגבייהו כ"ש אורח ממש דלא ה"ל כח דירה מעולם בחצר שאין בעל הבית אוסר עליו עכ"ל. והאריך שם הרבה בקושיא זו ע"ש. והב"י סימן שפ"ב הוסיף וחיזק עוד הקושיא וכתב דהדברים אלו שפרש"י אר"מ פירש כן אמאי דגרסינן התם דף ס"ב גופא חצירו של נכרי ה"ה כדיר של בהמה ומותר להוציא מן הבית כו' ואם יש שם ישראל אחר אוסר דשרי רבי מאיר אהא פרש"י כן אבל אנן קי"ל כר"א בן יעקב וכיון דלא קי"ל כר"מ ממילא לא קי"ל באותן הדברים אלא תלמיד טועה כתבו או אפשר שכתבו דרך פירוש אר"מ ולא דרך פסק עכ"ל. עיין במה שאכתוב לקמן ר"פ כיצד משתתפין ודוק היטב : (ב) דשוכר כמערב לקולא ולא לחומרא. ר"ל כיון דיש לשכירות קולא של ביטול ולא חומרות שלו א"כ ש"ם דהקילו בו טפי מבביטול א"כ שפיר מוכח דכ"ש הוא שכירות וק"ל : (ג) ונראה דשוכרין מן הנכרי אפילו בשבת כו'. הלשון של ונראה קצת מגומגם דהא בהדיא אמר כן לקמן יפה עשיתם ששכרתם ואפשר לומר דמלקמן אין הוכחה כשהיה יכול לשכור מהנכרי ע"ש כגון שהיה הנכרי אצלו ולא שכר שיכול לשכור בשבת דהא במעשה דלקמן לא היה הנכרי אצלו מע"ש כמו שאמר שם אתא נכרי מרא דהאי פונדק בשבת לכן אמר ונראה ששוכרין מהנכרי בשבת אף אם היה יכול לשכור ממנו בע"ש דפשיטא דלכתחלה ראוי שלא ימתין עד למחר וישכור ממנו בע"ש מ"מ אם לא שכר ממנו יכול לשכור בשבת מאחר דלא דמי למקח וממכר ואמר דמשמע ממ"ש יפה עשיתם דהלשון מורה דאין בו שום קצת איסור אפילו לכתחלה דאם היה אסור לשכור בשבת כשהנכרי היה אצלם בע"ש אז בודאי אף כי שמותר לשכור כשהנכרי לא היה אצלו בע"ש מ"מ אין נקרא יפה וק"ל : (ד) כיון דליכא כו' האוסרים זה על זה. ר"ל לאפוקי האב עם בניו או הרב לתלמידו דאינם אוסרים אף כשהם בשני בתים וכ"פ ב"י ריש סי' שפ"ה ע"ש : (ה) וכשמוציא מביתו לרשות חבירו שאין שלו. פירוש דהיינו לבית חבירו אבל אם מוציא לחצר שיש לו שם חלק נראה כחוזר ומחזיק בו : (ו) דהא תשמישתיה לחוד. ר"ל כ"א משתמש בשלו משא"כ בחצר שמשותף לכלם : (ז) שכור אל יתפלל כו' אע"ג כו'. כתבו הגהות מיימונית בפ"ד מהלכות תפלה פירשו התוספות דהשתא אין אנו נזהרין משום חד דכל הני שמעתתא שאמר כל שאין דעתו מיושבת עליו אל יתפלל ובשאר מילי דתפלה המוזכרים שם כי בלאו הכי אין אנו מכוונים כ"כ בתפלה מיהו בשכור שתפלתו תועבה צריך ליזהר עכ"ל. ונ"ל דדעת הספר ג"כ כן הוא ואמר אע"ג דאין אנו נזהרין עתה בכל מילי השייכים לתפלה המוזכרים בשמעתתא והיינו משום דבלא"ה אין אנו מכוונים כ"כ בתפלה אפ"ה בזה צריכין ליזהר ששכור אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תועבה שצריך לחזור ולהתפלל כמ"ש התוספות והרא"ש : (ח) אכן אין להשוות ברכה לתפלה. ר"ל אף כי בתפלה אנו נזהרין בזה גם עתה שלא להתפלל בשכרות ואם התפלל תפלתו תועבה וצריך לחזור ולהתפלל א"כ תאמר ה"ה בברכות כן עו"א דאין להשוותם יחד דהתפלה חמור מברכות וק"ל. ובתוספות ובהרא"ש איתא בלשון אחר וז"ל וצ"ע אם יש להשוות ברכות לתפלה לענין שכור דע"כ לאו לכל מילי דמי שהרי שתוי אל יתפלל כו' : (ט) שכור מאי שיברך כו'. ק"ק למה הוצרך הספר לומר מקודם דגבי תפלה אמרינן שתוי אל יתפלל להוכיח שיש חילוק בין תפלה לברכות והלא משכור עצמו מוכח כן דאמר התם שכור מהו שיברך והשיב דמותר וי"ל דהספר מוכח כן מכח כ"ש דבתפלה אפי' שתוי אל יתפלל ובברכות אפילו שכור יכול לברך : (י) מהו שיקרא ק"ש. עיין בב"י בטור א"ח סימן צ"ט מ"ש ע"ז : (יא) דהא ע"כ יכולין הי' לערב. וכיון שהי' מועיל באותו עירוב מנלן שלא עירבו ע"ש בתוספות : (יב) אטו לדברי המתירין כו'. ר"ל אף אותם שהתירו לדבר לנכרי שיביא הספר דרך רה"ר לא הזכירו בדבריהם אלא להביא הספר אבל להביא אוכלין לא התירו וטעמא מאי והלא גם התם הוא מצוה אלא מפני שיכול לאכול שם ולילך לשם לכך לא מתירין שיביא הנכרי המאכל אליהם א"כ ה"ה בספר נמי יכול לילך לשם לכן ודאי אסור לומר לנכרי להביא ספר או אוכלין דרך רה"ר : (יג) שרי משום עת לעשות. ר"ל אע"פ

שדברים

סיה דאית ליה תחומין דאורייתא אבל לרבנן תחומין דרבנן (יד) ואפילו די"ב מילין לית להו ורבינו שמשון השיב ישראל שהביא לו נכרי לולב ואתרוג ביו"ט חוץ לתחום לאו מוקצה הוא דהא חזו לישראל אחר כדאמרינן פרק אין צדין [ביצה דף כה.] הבא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר וכיון דחזי לישראל אחר מותר לטלטל אפילו לאותו ישראל וכיון דכן שרי לצאת בו נמי דלא מצינו שאסרו חכמים הבא מחוץ לתחום אלא או אכילה או הנאה ומצות לאו ליהנות ניתנו כדאמרינן פרק ראוהו ב"ד [ר"ה דף כח.] וכאן לא שייך למיגזר שמא יאמר לנכרי להביא כדי לצאת בו דלא שכיחא שיעשה אדם מצוה בעבירה הילכך אפי' למ"ד מצות ליהנות ניתנו שרי : [דף סח] תקטו מבואה דאית ביה תרי גברי [*רברבי] כרבנן ליהוו בלא עירוב משמע מכאן דמצוה לערב וטעמא רבה איכא דלא ליתו לידי איסורא לאפוקי ולעיולי מבתים לחצרות : [שם:] רב אשי אמר רב ושמואל בפלוגתא דר"א ורבנן קא מיפלגי ונראה לפסוק הלכה כרב דמבטלין וחוזרין ומבטלין מדמוקי רב אשי שהוא סוף הוראה מילתיה דרב כרבנן וכן פסק האלפסי והמיי' דיכול לחזור ולבטל (טו) וגם רשות חבירו לחבירו וכ"כ בספר ר"י בר' אברהם . *אבל לב"ה משתתפין באוצר והכי קיימא לן ואפשר דאביי נמי סבירא ליה הכי דמסתמא לא שביק ב"ה ועביד כב"ש אלא מתכוין היה לדחות עצמו כי לא היה חושש כל כך לערב ולא ס"ל שיש מצוה בדבר תדע דהא נמי נהי דאין משתתפין באוצר ס"ל ליקנו להו רביעיתא דחלא במנא אלא ש"מ דלא היה חושש לערב : [שם.] פנו לי מאני מבי גברי לבי נשי כו' הכא משמע דהמבטל רשותו בחצר בעי למיעבד תקנתא דלא ליתי לטלטולי וכן פרש"י פרק חלון [דף עט.] דתנן תבן שבין ב' חצרות נתמעט התבן מי' טפחים שניהם אסורים פי' וכגון דאימעט מאתמול דאל"כ הא אמרינן שבת הואיל והותרה הותרה כיצד הוא עושה נועל את ביתו ומבטל רשותו ופריך תרתי בתמיה אלא ה"ק או נועל את ביתו או מבטל רשותו [*ואב"א לעולם תרתי] דכיון דדש ביה אתי לטלטולי ופרש"י דלענין היתר חבירו בחד סגי וא"ל לנעול אבל לענין שריותא דידיה ודאי צריך לנעולי וה"ה דס"ל להאי תנא בכל מבטלין רשות דבעי לנעול פירוש [*לנעול] מלהשתמש אבל יכול ליכנס ולצאת ברגליו וה"פ נועל ביתו תדיר וכשהוא נכנס ויוצא נועל אחריו אבל ר"י אומר דיש לחלק דבשאר מבטלי רשות כגון אנשי חצר או מבוי ששכח אחד מהם ולא עירב כי מבטל להו לא בעי נעילת דלת משום דעד השתא לא הורגל לטלטל בלא עירוב לא חיישינן שמא ישכח ויטלטל אבל ההיא דפרק חלון דעד האידנא היה מטלטל בלא עירוב איכא למיחש טפי הלכך בעי נעילת דלת והא דהכא דקאמר פנו לי מאני מדלא קאמר לנעול משמע שלא צוה אלא לפנות הכלים לבית הפנימי ואין הטעם בשביל שלא יעשה המבטל איסור [*ס"א אם לא פינה] אלא (אם פינה) שמא יוציא [*ויחזיר ויחזיק] : (*א"ר) [*אמר ר"ג] תקטז מעשה בצדוקי כו' ותניא צדוקי הרי הוא כנכרי וכו' והכי הלכתא דהוי כנכרי שעובר אמילי דרבנן בפרהסיא ואע"ג דר"מ אליבא (דרבנן) [דר"ג] ס"ל אינו כנכרי הא ר' יהודה פליג ואמר דאפי' לר"ג צדוקי כנכרי [א] ואפילו לפי' ר"י דפי' לקמן בשמעתין דר"מ כר"ג ס"ל (*ור"מ) [*ר"מ] ור' יהודה הלכה כר' יהודה ואע"ג דהלכה כדברי המיקל בעירוב הא לא חשיב קולא כי אמרינן לצדוקי אינו כנכרי דאיכא קולא וחומרא (טז) דאי כנכרי הוא אינו מבטל רשות אבל שוכרין ממנו ואי לאו כנכרי הוא מבטל רשות ואין שוכרין ממנו : גם הכי הילכתא דנכרי שיש לו *ד"א על ד"א פתוח לבקעה אפילו מכניס גמלים וקרונות כו' וכן נמי הלכה (יז) נכרי בבית סאתים אוסר יותר מבית סאתים אינו אוסר (יח) ואע"ג דהאלפסי לא הביאו בספרו דאולי לא הוצרך להביאו [א] : ישראל מומר שאינו משמר שבתו בשוק אינו מבטל רשות אפילו אין מחללו רק באיסורא דרבנן תדע מדקאמר תלמודא כאן בצינעא כאן בפרהסיא ולא קאמר איבעית אימא בפרהסיא ול"ק כאן באיסורא דאורייתא כאן באיסורא דרבנן גם פסק ר"י דבחד זימנא לא הוי מומר וראיה מפ"ק דחולין [דף יד.] השוחט בשבת שחיטתו כשרה : [דף סט] תקיז מי שנתן רשותו והוציא כו' פסקינן פרק מי שהוציאוהו [דף מו:] ר"מ ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה וכ"ש הכא דהלכה כדברי המיקל בעירוב : א"ר ובכלי א' אבל בב' כלים אפילו יין ויין צריך לערב והא דקתני סיפא יין ושמן אורחא דמילתא נקט דמסתמא בב' כלים הם : [דף עא ע"ב] משתתפין במבוי ביין ואם רצו להשתתף בפת משתתפין מדלא קאמר משתתפין במבוי בפת ואם רצו להשתתף ביין משתתפין ש"מ דעיקר שיתוף לא הוי בפת אלא בדיעבד וטעמא הוי משום דבעי' שיהיו ניכרין איזהו עירוב ואיזהו שיתוף ומיהו משתתפין ביין דקאמר לאו דוקא ביין אלא ה"ה בכל שאר מיני פירות דהא תנן [לעיל דף כו:] בכל מערבין ומשתתפין ותניא לקמן פרק חלון [דף פ.] כיצד משתתפין מביא חבית של יין ושל שמן ושל תמרים ושל גרוגרות ושל שאר כל מיני פירות : ורבי יוחנן אמר נהגו העם כר"מ [*תוס'] מפרש בפרק בתרא דתעניות [*דף כו.] מ"ד נהגו אורויי לא מורינן [*כותיה] ואי עבדי לא מחינן בהו וא"ת פשיטא דלא מחינן בהו דהא ר"מ לחומרא ויש לומר דקמ"ל דלא הוי ברכה לבטלה א"כ אם על כך מונעין מלהביא חמין ושמן לצורך מילה : והלכתא כר' יוחנן לגבי רב וכ"ש לגבי רב הונא תלמידו דרב הילכך סומכין על שיתוף במקום עירוב לכתחלה בין נשתתפו בפת בין נשתתפו ביין ועל עירוב במקום שיתוף אם כל החצירות שבמבוי פתוחות זו לזו דרך פתחים וחלונות ועירבו יחד בפת אע"ג שלא נשתתפו תקיח (יט) ונשאל לר"מ על מבוי שנשתתפו בו ואחר זמן נשברה הקורה אם יכולין בני החצרות לטלטל בחצר שלהם מן הבתים ומחצר לחצר אי אמרינן שבטל העירוב או לא והשיב כי נראה לו כי אותו חצר שהעירוב מונח בו והחצרות הפתוחות לה מותרות דהא קיימא לן כר' יוחנן דאמר נהגו העם כר"מ מיהו לכתחלה אורויי מורינן כרבנן דאמרי סומכין על שיתוף במקום עירוב אבל אותם חצרות שאינם פתוחות לאותו חצר אסורות אפילו [*בחצרן] דליתיה לעירובן גבייהו ולא מצי לאהויי העירוב במבוי כיון דנשברה הקורה הילכך אותו חצר שהעירוב מונח בה והחצרות העומדות באותה שורה הפתוחות זו לזו כולן מותרות ואותם שאינם פתוחות זו לזו כגון העומדות בשורה האחרת ואפילו העומדות באותה שורה ואין להם פתח או חלון לחצר שבצדה אלא פתוחות למבוי אסורות ואע"פ שנשתתפו כל החצרות ביחד תחלה והשתא נאסרו מקצתם לא אסרי אאינך דגדולה מזו אמרו בפרק מי שהוציאוהו [דף מח:] אם אמרו דיורין להקל יאמרו דיורין להחמיר ופליאה בעיני למה לא אסרו שאר החצירות מטעם דריסת הרגל דכל האסורה במקומה אוסרת שלא במקומה והעירוב שעשו מרגילן ולא שייך לומר תיאוד לדשא : [דף עב] חמשה חבורות ששבתו בטרקלין אחד ב"ש אומרים עירוב לכל אחת ואחת ובית הלל אומרים עירוב אחד לכולן [*תוס'] אע"פ שיש לכל חבורה פתח לחצר ובגמרא מוקי פלוגתייהו [ב] במחילה י' שאינה מגעת לתקרה ומודים כשמקצתן שרויין בחדרים ובעליות שהן צריכין עירוב לכל חבורה וחבורה פי' במחילות המגיעות לתקרה אפי' מחילות גרועות יריעות פרוסות בעלמא ודוקא שיש לכל בית פתח פתוח לחצר דאי כולן פתוחות זו לזו והחיצון פתוח לחצר הוי בעי עירוב לכל אחד ואחד אלא לר' יוחנן דשלהי פירקין שנים הפנימים נותנין עירובן ותו לא ולשמואל פנימי נותן עירובו ודיו ומיהו אם יש לאדם סופר או מלמד או כעין בחורים הבאין ללמוד תורה והוי כל אחד ואחד בחדר או בעלייה בפני עצמו אע"ג דחלוקין מבעל הבית בפתן אין אוסרין עליו ולא בעו עירוב בין שיש להם פתח ברה"ר בין אין להם פתח דלא מבעיא אם כולן אוכלין ביחד אע"פ שכל אחד ישן בחדרו דקיימא לן כרב דאמר לקמן [דף עג.] מקום פיתא גרים אלא אפי' לשמואל דאמר מקום לינה גרים [או שהן] אוכלין וישנים כל אחד בחדרו אין אוסרין זה על זה כיון שכולם משמשים באותו בית בכל עסקי תשמיש באפיה ובישול ובכל דבר חשיבי כאילו אוכלין וישנים במקום אחד אע"פ שיש להם פתח לרה"ר שהכל נקרא על שם בעל הבית ועוד דאין משאיל להם רשותו לאסור עליו ולא זה על זה ומצי לסלוקינהו והוו להו כה' שכירים ולקיטים דלא אמרו להחמיר כדאמר לעיל דאחד נותן עירובו ודיו [*עכ"ל] : [שם] תנא בד"א כשמוליכין עירובן במקום אחר אבל אם היה העירוב בא אצלם עירוב אחד לכולם וכ"ש במחילות שאינם מגיעות לתקרה ולב"ה במחילות גרועות המגיעות לתקרה כגון יריעות פרוסות דלאו מילתא דקביעות ניהו אבל בחדרים ועליות ממש החלוקים במחילות גמורות אין נראה לחלק דבכל ענין אפי' עירוב בא אצלם צריך עירוב לכל אחד ואחד מדקא פריך תלמודא אילימא חדרים ממש פשיטא ומדפשיטא כולי האי סברא הוא דאפילו בא העירוב אצלן צריך לכל אחד ואחד עירוב : [דף עג] רב לא תני פתוחות זו לזו [*כו'] ונראה לר"מ דאע"ג דקי"ל בהא כרב [*דף עג] דאין מבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהיו בתים כו' מ"מ במאי דס"ל דהיכא דפתיחי להדדי חשיבי כחד חצר לא קי"ל כוותיה תדע מדמתניתין פתוחות דלא כוותיה ועוד מדקאמר רב לא תני פתוחות משמע איהו לא תני אבל אנן תנינן : שתי חצרות זו לפנים מזו כל הני דקתני אסור מהני ביטול בכל ענין דקי"ל כר' יוחנן דאמר יש ביטול רשות מחצר לחצר אפילו בשתי חצרות ופתח אחד ביניהם דלא אסרי כ"ש בשתי חצרות זו לפנים מזו (כ) ונשאל לר"מ על חלון שבין תקיט חצר נכרי לשל ישראל למעלה מי' אם מותר לטלטל מזו לזו (דרך החלון או) דרך הכותל בלא שכירות והשיב כ"ל (כא) אם יש שם שני ישראלים אוסרים זה על זה במבוי ולא עירבו ולא תקנו [ג] מבוי בלחי [ג] וקורה לטלטל בו וחצרו של נכרי פתוח למבוי (*או לחצר של ישראל) אסור לטלטל מחצרו של נכרי לחצרו של ישראל דרך חלון של מעלה[ד] או דרך הכותל דכיון דישראלים אוסרין זה על זה דשכיחי דיירי ואיכא למיחש שמא ילמוד ממעשיו של נכרי אסור לטלטל בכל ענין מרשות ישראל לרשות של נכרי אא"כ שוכר הישראל מנכרי כדי שילא הישראל משם ולא ילמד ממעשיו ואם אין חצר הנכרי פתוח למבוי או לחצר ישראל כלל אלא דרך חלון למעלה מי' או דרך כותל לא בעי שכירות דכיון דלא שכיח דמשתמש ישראל בהדיה במבוי או בחצר וליכא למיחש שמא ילמוד ממעשיו לא אסר ולא בעי שכירות :

סליק פירקא

חלון [דף עט] תקכ ומזכה להם ע"י בנו ובתו הגדולים ועל ידי עבדו ושפחתו העברים ואין להקשות אמה העבריה היכי יש לה זכייה והא קטנה היא דאי גדולה היא מאי בעיא גביה ויש לומר כדמשני פרק התקבל [*דף סד.] (א) שאני שיתוף מבואות דרבנן ומיהו תימא לר' יוחנן *דאמר פ"ק דבבא מציעא [דף יב:] דאפילו גדול וסמוך על שולחנו [*של אביו אינו זוכה דידו כיד אביו א"כ עבדו ושפחתו העברים נמי] כיון דסמוכים על שולחנו (ידו כיד [אביו וא"כ עבדו ושפחתו נמי] כיון דסמוכין על שלחן רבו) ידו כיד רבו ויש לומר דבנו ובתו הסמוכים על שולחנו (ב) הוא דחיים לאיבה אבל עבדו ושפחתו בשכרן הן אוכלין וכן אומר רבינו תם דאם יגדל אדם יתום ויתומה בתוך ביתו ומפרנסן בחנם לא חשיבי כיד בעה"ב לא לענין עירוב ולא לענין מציאה דהוי כעבדו ושפחתו העברים דבשכרן הם אוכלין מפני המצוה וע"י אשתו דקאמר לאו בסמוכה על שולחנו דהויא ידה כידו (אינו) אלא בנדרים פרק בתרא [דף פח:] מוקי לה שיש לה בית בפני עצמה ומגו (*דזכי) [*דזכיה] לנפשה (*זכי) [*זכיה] נמי לאחריני ובמקבלת פרס למאן דאסר לעיל בנשים פרק הדר [*דף עג] ולמאן דשרי לא נוקמיה במקבלת פרס דאם כן לא שייך למימר מגו דזכיא לנפשה דהא לא בעיא למיתב פת נוקמה בשאינה מקבלת פרס מאכל מבית בעלה אלא מעות לקנות לעצמה מזונות אי נמי במספקת ממעשה ידיה : [שם] תקכא המקדש אם טעם מלא לוגמיו יצא [*תוס']

הגהות ממ"י א ואפילו כו' כר"ג ס"ל כל זה אינו במרדכי של מהר"י ליוואי מפראג ג"מ : ב נ"ל במחילת י' המגעת ג"מ : ג נ"ל המבוי : ד נ"ב מי' :

חדושי אנשי שם

שי"י [א] וקשה דלעיל כתב שמנהגו שכל דבר שאינו מביא טוה דלא כהלכתא וז"ל האי מילתא הוה קשה לי כו' אפס נראה קצת ליישב דההיא דפרק הדר נוכל לומר שהיה בדעת הרי"ף שלא הוצרך לאתויי משום דאינו מאן דפליג עלה ותירץ מהרי"א סי' רל"ט ז"ל הואיל ולא חזינא מידי מיניה דאלפסי דאייתי מההוא דינא אבל ההוא דצורת הפתח דפ"ק חזינא מידי דאלפס דאייתי שאר מילי דצורת הפתח מאי דפסיק ביה תלמודא בלא פלוגתא והשמיט כך ש"מ דסבר דלאו הלכתא היא ובהכי מתיישב לשונו של מור"ם שפיר התם והכא : ג"מ [ב] וצ"ע מה כוונת הר"מ בזה שכתב ולא עירבו ולא תקנו וכו' . אין לומר דר"ל לאפוקי אם כבר עירבו ותקנו וא"כ בא הנכרי ביניהם דאז אינו אוסר עליהם דהא בהדיא בגמרא לעיל משמע בההיא עובדא דפונדקי . דאוסר עליהם ודו"ק :

בגדי ישע

שדברים שבכתב א"א רשאי לאומרם בע"פ מ"מ כדי שלא יבטל קריאת ההפטרה עת לעשות לה' וכו' : (יד) ואפילו די"ב מילין . כ"כ האשר"י סוף פ"ק דש"ס דידן סבר דלרבנן דר"ע ליכא שום תחום שבת דאורייתא ואפילו י"ב מילין ע"ש : (טו) וגם רשות חבירו לחבירו . ר"ל כגון ראובן ושמעון בטלו רשותן ללוי יכול לוי לחזור ולבטל לראובן או לשמעון רשותו ורשות חבירו שבטל לו דל"ת דוקא כששנים דרים בחצר יכולין לבטל ולחזור ולבטל דאז אין שוב מבטל לו אלא רשות עצמו ורשות שביטל לו שהוא של מבטל אבל כשיש ג' לא קמ"ל זה נ"ל . ובס"א מצאתי וגם רשות חצירו לחבירו ור"ל דמבטלין וחוזרין ומבטלין אפילו מחצר לחצר . וע"ל בפי' רבי' יונתן : (טז) דאי כנכרי הוא אין מבטלין רשות אלא שוכרין ממנו . עיין באשר"י דפרקין שהשיג ע"ז דזה מחשב קולא וגם שהדין דשוכרין גם מישראל אם אינו רוצה לבטל : (יז) נכרי בבית סאתים אוסר . ר"ל אותה בקעה שהוא פתוח לה : (יח) ואע"ג דהאלפס לא הביאו אולי לא הוצרך להביאו . ר"ל דפשיטא דהלכתא כן והקשה בעל תרומת הדשן בפסקים וכתבים סי' רל"ט אהדדי דבפ"ק דקדק מהר"ם מדהשמיט רב אלפס מלתא דליכא מאן דפליג עליה ש"מ דס"ל דלא הלכתא היא וכאן כתב איפכא אפס נראה קצת ליישב דההיא דפרק הדר נוכל לומר שהיה בדעת האלפסי שלא הוצרך לאתויי משום דליכא מאן דפליג עליה הואיל ולא חזינא דהאלפס דאייתי מהאי דינא אבל ההוא דצ"ה דפ"ק חזינא מניה דאלפס דאייתי שאר מילי דצ"ה מאי דפסיק ביה ש"ס בלא פלוגתא והשמיט הך ש"מ דסבר דלאו הלכתא היא עכ"ל : (יט) נשאל לרבינו מאיר על מבוי שנשתתפו כו' . ר"ל אבל לא עירבו כל החצר לעצמה : שהעירוב מונח בו . ר"ל עירוב של שיתוף מבואות : (כ) תשאל לרבינו מאיר על חלון כו' למעלה מי' . ר"ל אבל אם היה למטה מי' דאז ניחא תשמישתיה דרך תוכו פשיטא דאסור בלא שכירות דגזרינן שמא ידור כאן וילמוד ממעשיו : (כא) אם יש שם ב' ישראלים . ר"ל דהיכא דאיכא ב' ישראלים אוסר דירת הנכרי עליהם וצריך לשכור רשות ממנו כדאיתא בש"ס דף ס"ב דירת נכרי לא שמיה דירה אלא חכמים גזרו שמא ילמוד הישראל ממעשיו לכך החמירו עליו דיהא צריך לשכור רשות מהנכרי כדי שיכבד עליו ויצא ממנו וב' ישראלים דשכיחי דדיירי אצל הנכרי גזרו חד דלא שכיח דדייר אצל נכרי לא גזרו ביה רבנן לכך אמר דאם אותם הב' ישראלים הדרים בחצר אוסרים זה על זה שאז לא יוכל שום אחד מהם להשתמש במבוי דהם אסרו אהדדי שלא עירבו וגם לא תקנו המבוי בלחי וקורה דגלו ארעתייהו דאינם חפצים בשום שבת כלל בעירוב אלא רוצים להשתמש כך דרך החלון או דרך הכותל להנכרי כיון דישראלים אוסרים זה על זה דאז לא יוכל שום אחד מהן להשתמש במבוי אלא מוכרחים הם להתחבר לנכרי ולהשתמש דרך חלון ביתו וגם הם בחצר ב' ישראלים דאז שכיחים דדיירי דאיכא למיחש שמא ילמוד ממעשיו אבל אם נאסור לו לטלטל אף דרך חלון ביום השבת לא ידור כאן אצלו ויעקור דירתו מכאן לכך אסור להשתמש דרך חלון לנכרי אף תשמיש ע"י דחק אא"כ אותו שהוא אצל בית הנכרי שוכר ממנו דנחמיר עליה שלא ידור שם אבל אם חסר אחד מכל אלה הן שעירבו הישראלים יחד דאז לרוב לא ישתמש דרך חלון הנכרי אלא ישתמש מביתו לבית חבירו לכך אינו צריך לשכור ממנו אף אם ירצה לפעמים להשתמש דרך החלון דתשמיש זה אינו תשמיש שיאסור הנכרי עליו מכח זה וכן אם היה ישראל אחד פשיטא דמותר אפילו להוציא כדרכו לביתו של נכרי כדפרישית לעיל דבחד דלא שכיח דדייר עם הנכרי לא גזרו ביה וכן אם לא יהיה ביתו של נכרי פתוח לחצר של ישראל דאז אף אם ידור כאן לא ילך לביתו כל ימי השבוע שנגזור בו שמא ילמוד ממעשיו היה שרי בלא שכירות : **הדרן עלך הדר**

פרק ז (א) שאני שיתוף מבואות דרבנן . וא"ת מ"ש שפחה מבנו ובתו הקטנים דאין מזכה על ידם וא"ת שלר' יוחנן דאמר בפ"ק דב"מ גבי מציאה לא גדול גדול ממש אלא גדול הסמוך על שלחן אביו הוא קטן ה"ה כאן אבל שפחה בשכר טרחה אוכלת ולשמואל דאמר התם קטן קטן ממש ומפרש טעמא התם בשעה שהוא מוצאה מריצה אצל אביו צ"ל דמה"ט לכל דבר ידו כיד אביו . תוס' פרק האומר התקבל : (ב) הוא דחייש לאיבה . ר"ל דבנו הסמוך על שולחן אביו נותן מציאתו לאביו

דירא

אומר רבינו הם דלאו דוקא מלא לוגמיו ממש דהא נפיש מרביעית [*אלא כמלא לוגמיו דקאמר ר"ל כל שהוא מסלקו לצד אחד ונראה כמלא לוגמיו. לשון תוס'] כדמשמע פרק בתרא דיומא [*דף פב] *א"כ בערבי פסחים [*דף קח:] דקאמר ולרבע כוסות צריך שיהא כל אחד רביעית א"כ כיון דחד מינייהו כוס של קידוש ליה ביה שיעור טעימה מלא לוגמיו אלא כמלא לוגמיו קאמר דזוטרא מרביעית: [*ועוד אא"ב כמלא לוגמיו דבהכי מיתבא דעתיה מש"ה שיעורו רבנן בכל חד וחד כדידיה אלא מלא לוגמיו ממש דאמר דהוי טפי מיתבא דעתא הוי להו לרבנן ליתן שיעור אחד לכל אדם כמו שמשמע ביומא. מ"י]: א"ר נחמן נקטינן כו' תקבב אחד עירובי תחומין ואחד עירובי חצרות צריך לזכות וכן פסקו הגאונים ורבינו חננאל והוא הדין עירובי תבשילין דצריך לזכות ואע"ג דמיבעיא ליה לרב נחמן בסמוך מכל מקום כך הוא האמת מדקאמר לא שמיע ליה הא דשמואל הא אי שמיע ליה לא מיבעיא ליה: [דף פ ע"א] אם בני מערבת שלא מדעתו אין ללמוד מכאן שהיא תוכל לזכות לבני מבוי ולבני חצר ואתה פת של בעלה עבור כולם דהני דבשביל עצמה יכולה ליתן פת שלא מדעת בעלה מ"מ לזכות כולם אינה יכולה [*ופריך בגמרא אתא דקאמר אשתו של אדם מערבת לו והתניא נשים שעירבו ונשתתפו שלא מדעת בעליהן אין עירובן עירוב ואין שיתופן שיתוף ומשני ל"ק הא דאסר לה הא דלא אסר לה מסתברא דאמר שמואל אחד מבני מבוי שרגיל להשתתף עם בני מבוי ולא נשתתף נכנסין לתוך ביתו ונוטלין שיתופו ממנו בעל כרחו אין לא רגיל לא. פי' רגיל דוקא דלא אסור כדאמר רגיל בו אוסרת שאינה רגילה בו מותרין והא דקאמר נוטלין שיתופו בע"כ מיהו דעת אשתו בעי דהא הא דאשתו מערבת שלא מדעתו. ומיהו אם כל אחד נותן פת והיא נותן כך טוכנת פת אע"ג דלא אסרי אהדדי לא אסרי שלא מיחה הבעל דהא דאמר נשים שעירבו ונשתתפו שלא מדעת בעלים אין עירובן עירוב היינו כשמיחה הבעל אבל לזכות לאחרים משל בעלה לא אע"ג דלא מיחה הבעל בהדיא ואם אין הבעלים והאשה בעיר אלא בני ביתו צריך לדקדק אם יכולין לערב בני ביתו בלי רשות מפלו דהא בסמוך תנן מתוספין עליהם מוסיף ומזכה וצריך להודיע. וגראה לאור"ם ז"ל כי מה שנשתתפו היינו בחצר שבין שתי מבואות דלא ידעינן בהי מיחא ליה כדאמר בסמוך דאפשר דבהא אפילו רבי יהודה מודה אבל בחצר הפתוחה למבוי אחד אע"ג דלרבנן צריך להודיע כיון דא"ל דלר"י אין צריך להודיע קי"ל כר"י כדפסיק לקמן שמואל ועוד דהלכה כדברי המיקל בעירוב. וי"מ דלר"י מיטקין עם רגיל ולא אסר מוטלים שיתופו לגמרי בעל כרחו ודעת אשתו כמו בעיא אסר ולא רגיל לערב התם דעת אשתו מיהא בעיא לא רגיל ולא אסר התם בעי דעתו ולפי זה אין מביא ראיה כך מאחד מבני מבוי שרגיל כו' כי היכא דחזינן דאיכא חילוק בין רגיל לשאינו רגיל ה"נ אל תתמה אם אנו מחלקין בהאי ואודי ואודי אינו רגיל בין אסר [ולא אסר קלרתי*]: תקבג [בשעה"ב](ג) נתמעט האוכל ממזון שתי סעודות מוסיף ומזכה וא"צ להודיעו ואפילו כלה האוכל אם מערב ממין האוכל הראשון א"צ להודיע ואם משני מינין דוקא נתמעט אבל כלה צריך להודיע ניתוספו עליהן חדשים שלא עירבו עדיין עמהם מוסיף ומזכה אם משלו מערב וצריך להודיע אם משלהם מערב (ד) מיהו כר"י קי"ל (ה) וכדפרישית לעיל: (ו) כמה שיעורו אעירובי חצרות קאי תקבד אבל עירובי תחומין [*אפי'] בזמן שהן מרובין צריך מזון שתי סעודות לכל אחד ואחד (*ובזמן) [*ובחצירות בזמן] שהן מועטין כגרוגרות לכל אחד. פעם אחד ראיתי בבית חמי ה"ר יחיאל מפרי"ש שעירבו בבית מורי מערב שבת ובליל שבת אכלו הערוב ולא נשתייר ממנו אלא פרוסה אחת ואמר לי מורי שמותר לסמוך על חתיכה זו לטלטל מבית לבית כדתנן בעירובין [דף פ ע"ב] א"ר יוסי בד"א שצריך מזון שני סעודות לעירוב ה"מ בתחלת עירוב אבל בסוף עירוב (*דברי הכל) [*כס"א נמחק] כל שהוא ואע"ג דאיכא דפליג עליה מ"מ קי"ל כדברי המיקל: אין מערבין בפרוסה משום איבה פירוש זה על זה דכל אחד יאמר אני נתתי שלימה ואתה נתת פרוסה ומיבעי לן בתלמוד [*דף פא] עירבו כולן בפרוסה מהו ומסיק גזירה שמא יחזור הדבר לקלקולו ונראה לרבינו מאיר דוקא כה"ג. אבל אם אחד זיכה לכולן פרוסה משלו שפיר דמי דהם איתא דאפי' בהא איכא למיגזר ליסמעינן בהא וכ"ש עירבו כולן בפרוסה דאתי לאיחלופי טפי ולמיגזר אטו שמא יחזור דבר לקלקולו: [דף פא] והא דלא ידע תפרה ונראה דלענין תקבה לחם משנה אם כבר נחתך נקרא לחם משנה ואין צריך תפירה דלגבי עירובין ידיע תפרה אין מערבין לו בה שצריך להיות שם כל היום אבל בברכת המוציא אין צריך שיתקיים רק *לאחר שיחתוך: סליק פירקא

ביצד משתתפין [דף פה:] (א) אם יש תקבו שם תפיסת יד של בעל הבית שיש שם לבעה"ב מקום בדירתו של זה שנותן שם כליו להצניע אינו אוסר דכל רשותו דחצר דידיה הוא כאילו דר עמו בבית לשון רש"י ז"ל פר"י בר' אברהם *דתפיסת יד של בעל הבית אינו אוסר הדר בבית התבן (*עם) [*על] בעה"ב קאמר ומותר בעה"ב להוציא ולהכנים מביתו לחצר אבל הדר בבית התבן אסור להוציא ולהכנים מביתו לחצר (ג) והוי השתא דומיא דסיפא המניח את ביתו לדרבי יהודה בנמי אסור דלרבי יהודה הוי אתי ביומיה כמו לר' מאיר לא אתי ביומיה ובלאו אתי ביומיה לר' מאיר דאמר בפרק הדר חצרו של נכרי הרי הוא כדיר של בהמה ואם יש שם ישראל אחד אוסר פירוש הישראל אוסר על ביתו של נכרי כלומר לאורח המתארח בביתו של נכרי אבל נכרי לא אסר על ביתו של ישראל וכן מוכח דפריך עלה והא אנן תנן [דף סה:] הדר עם הנכרי בחצר הרי זה אוסר ולפירוש ר"י ברבי אברהם גם בעל הבית אסור להכנים ולהוציא מבית הדר בבית התבן לחצר אי לדידיה שרי ה"ל הדר בבית התבן אורח גביה ומותר איהו נמי אבל לפי' רש"י גם הדר בבית התבן מותר להכנים ולהוציא בבית בעל הבית דהוי כאורח לגביה והדברים נראה לה"ר יעקב מקינון תקבז שהרי תפיסת יד עושהו כמניח עירובו בביתו ומיהו נראה דלא חשיב תפיסת יד אלא בעה"ב [שמשכיר] את ביתו* ומעכב לעצמו אחת מפינות הבית להניח שם את כליו דאז הוי כאילו דר שם עם השוכר לכך אינו אוסר עליו בחצר או

[*השוכר מקום בבית חבירו לתפיסת יד אין מועיל דהא"כ למה הוצרך ר' חנינא לומר כגון חצרו של בונייס דריהטא דתלמודא כל היכא דקאמר ה"ד ומפרש כגון היינו דוקא בכה"ג דמפרש ע"כ. מ"י]:

בבית ורא"יה מביא לדבריו מדאמרינן בגמרא היכי דמי תפיסת יד א"ר יוחנן כגון חצרו של *רוניא משמע דלא מהני תפיסת יד אלא כי ההיא שהיו הבתים שלו ושוכרם לאחרים ומעכב מקום בביתם להצניע בו כליו הילכך לא סילק עצמו מהם:

סליק פירקא וסליקא לה מסכת עירובין

הגהות ממ"י א צ"ל דהא דתפיסת ג"מ: ב נמי אסור ס"א נמחק וצ"ל אין איסור:

בגדי ישע

דירא מפני איבה שישנא אותו אביו ולא יתן לו לאכול וה"ה בתו נערה אע"פ שאינה סמוכה על שלחנו נותנת מציאתה לאביה משום איבה דילמא מסר לה למנוול ולמוכה שחין. (עיין בתוס' דף ע"ט ע"ב בד"ה ומזכה להם ע"י בנו וכו'): (ג) נתמעט האוכל כו'. זה לשון רבינו יהונתן נתמעט האוכל בע"ש השני משיעורו הראשון המפורש לקמן במשנה אם רוצה הוא לזכות להם משלו ע"י בנו ובתו הגדולים מוסיף עד שיהא בו שיעור ואין צריך להודיע להם אף אם יערב עליהם משלהם שהרי כלם נתרצו בו בתחלהו ובין שיהיה ממין הראשון ובין שיהיה ממין אחר כיון שנשאר קצת מראשון אין נראה כמו שמערב בתחלה וא"צ לשאול דעתן בזה וכ"ש אם יערב להם משלו ואם היה כלה לגמרי צריך להודיעם אם יתרצו ממין אחר אם יערבו משלהם אבל אם יערב עליהם משלו א"צ להודיעם אבל באותו המין עצמו א"צ להודיעם אפי' יערב עליהם משלהם נתוספו עליהם דיורים מוסיף עליהם משלו כברות לחשבון הנוספים ומשים אותם בסל אחד עם הראשונים וא"צ להודיע לדיורים הנוספים ואם משל הנוספים רוצה לערב צריך להודיעם אם יתרצו בעירובם אבל אם רוצה לערב משלו על הראשונים ועל הנוספים תבא עליו ברכה עכ"ל. וכן ג"כ דעת הספר התחיל ואמר נתמעט האוכל כו' מוסיף ומזכה וא"צ להודיע אף אם יערב עליהם משלהם ואפילו מערב ממין אחד ואפילו כשכלה לגמרי יכול לערב שלא מדעתם בין משלו בין משלהם ובתנאי שיערב ממין הראשון אבל אם היה ממין אחר אם משלהם צריך להודיע ואם משלו א"צ להודיע ניתוספו עליהם דיורים מוסיף ומזכה אם משלו מערב דכשמערב משלו מוסיף ומזכה כמו שירצה וא"צ להודיעם וצריך להודיעם אם משלהם מערב כנ"ל דעת הספר. וכן פי' רבינו יהונתן דברי הרי"ף כמו שפירש דברי הספר. וכן הוא הסכמת הפוסקים: (ד) מיהו כר"י קי"ל. שם במשנה דף פ"א ע"ב א"ר יהודה בד"א בעירובי תחומין אבל בעירובי חצרות מערבין לדעתו ושלא לדעתו כו' הלכך א"צ להודיע אפי' אם מערב משלהם ולפיכך צריך לאוקמי הך מתני' בחצר של שני מבואות. כמ"ש הרי"ף וע"ש בש"ס: (ה) וכדפרישית לעיל. בפ' הדר דהלכה כר' יהודה. וכן פי' דהלכה כדברי המיקל בעירובין: (ו) כמה שיעורו. ארעובי חצרות קאי אבל בעירובי תחומין תנן בהדיא בפ' כיצד משתתפין דאפי' כשהן מרובין צריך מזון שתי סעודות לכל א' וא' ואח"כ מתחיל הדיבור בפ"ע ומסמן במשנה ובזמן שהן מועטין כגרוגרת לכל א' פעם אחת כו': הדרן עלך חלון

פרק ח (א) אם יש שם תפיסת יד כו' רש"י כו' דהבעה"ב והדר שם כולם מותרים. דכל החצר הוא של בעה"ב מאחר שיש לו תפיסת יד בכל מקום הרי החצר דירה של בעה"ב והדרים שם כאילו דרים עמו בבית דהם אורחים שלו ומותרים נ"כ לטלטל ואע"ג דאמרי' בש"ס דאין רבים נעשים אורחים לגבי יחיד שאני הכא דהא חזינן דהם נתארחו אצלו דהא כל א' שכר ממנו בית שיש עדיין תפיסת ידו בו. וכן צריכין אנו לפרש בטור וריב"א ס"ל דמתניא התפיסה דאינו אוסר הדר בבית התבן על הבעה"ב אבל הדר בבית התבן הוא אסור: (ג) והוי השתא דומיא דסיפא המניח את ביתו כו'. ר"ל דקתני המניח את ביתו והלך לשכור בעיר אחרת א' נכרי וא' ישראל ה"ז אוסר דברי ר"מ ר' יהודה אומר אינו אוסר והנה ר"ל ס"ל דאף אותה דירה הריקנית אוסרת על ישראל ופשיטא דהישראל אוסר על אותה הדירה לאורח המתארח בה שאל יוציא ממנה ור"י קאמר דאינו אוסר דירה על ישראל שמותר לישראל להוציא מביתו למבוי אבל מ"מ אסור הדירה הוו לכל וע"כ כן הוא דהא בודאי לא יהיה מיקל ר' יהודה באתי ביומיה יותר מר' מאיר בלא אתי ביומיה ור"מ ס"ל בלא אתי ביומיה דישראל אוסר על הדירה למתאכסן בה והיא אינה אוסרת עליו כדאמר בפ' הדר דף ס"ב חצירו של נכרי כו' ואם יש שם ישראל א' אוסר דע"כ פירושו דהישראל אוסר על ביתו של נכרי אבל נכרי לא אסר על ביתו של ישראל דאם היה ג"כ נכרי אוסר על ביתו של ישראל א"כ מאי פריך מדתנן הדר עם הנכרי בחצר ה"ז אוסר אלא ש"מ דס"ל דאין הנכרי אוסר בלא אתי ביומיה ומוקי התם מתני' דהכא דקתני ה"ז אוסר דגם בית הנכרי אוסר על ישראל דמיירי בדאתי ביומיה שהלך למקום קרוב ויבא בו ביום א"כ ר' יהודה דאמר אינו אוסר בודאי אמר דאין הדירה אוסרת על הישראל אבל הישראל ודאי אוסר על הדירה דודאי לא יקיל ר"י יותר בדאתי ביומיה מר"מ בלא אתי ביומיה כנ"ל ודו"ק היטב וע"ש בש"ס. והא דהוצרך הספר לדייק דר"מ ס"ל בדלא אתי דאין הנכרי אוסר על הישראל נראה דלכך הוצרך דאם היה ר"מ סובר אף בלא אתי ביומיה דגם הנכרי היה אוסר על ישראל א"כ ע"כ לא חיינו יכולין לומר דר"י סבו' באתי כר"מ בלא אתי דהא אמר אינו אוסר וזה מיירי באתי ביומיה כדמוקי לה התם בש"ס ור"מ סבר אף בלא אתי דאוסר ודו"ק. אך תימה איך נאמר דס"ל לר"י ג"כ באתי ביומיה דבית הנכרי אינו אוסר על הישראל אבל הישראל אוסר על בית הנכרי המתאכסן שם והלא בהדיא מוכח בש"ס שאין הישראל אוסר על האורח כלל כמ"ש בפ' הדר ונ"ל לומר דפשיטא דבמקום דמותר לישראל באותו מקום אינו אוסר לאורח כלל אבל בית הנכרי שאוסר לישראל להוציא ממנו כמו שמפרש אח"כ א"כ גם המתאכסן שם אסור. ובזה מתורץ קושיית בעל תרומת הדשן שהבאתי למעלה ריש פ' הדר דהספר מיירי שם באתי ביומיה ובזה לכ"ע אמרי' דאוסר על האורח דגם לישראל אסור להוציא מבית נכרי או לבית נכרי ולא אמרי' דנחשב כדיר של בהמה אלא לענין שהישראל בותר להוציא מביתו למבוי. ודו"ק היטב:

הדרן עלך כיצד משתתפין וסליקא לה מסכת עירובין

מסכת עוד הגהות השייכים לעיל עירובין

מבוי פרק ראשון

[דף יא] **תקכח צורת** הפתח שעשאה מן הצד לא עשה ולא כלום פי' רי"ף בשם רב האי גאון מן הצד בצדו של כותל דה"ל בקרן זוית ופתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי וכ"פ המיימוני אבל רש"י ז"ל פי' מצד מצדו של קנה העומד (ואם) הניח הקנה אלמעלה [ודוק]: בא"ל ר"ל צורת פתח צריכה היכר ציר מצאתי שכתב (*הרא"ש) [*הר"א] מטוליטולא שתמיה הוא על מנהג העולם שלא נהגו לעשות היכר ציר. והא ליכא מאן דפליג ואמר שים סומכים על הא דקאמר בגמרא אמר מר מידי בצ"ה א"ל ולא כלום ומפרש א"ל כלום פי' היכר ציר ודחה זה דאין הלשון משמע כן כלל גם מנא לן לפרש כן כדי להקל והאריך הרבה בחבור שלו ולסוף כתב שמצא מזה פלוגתא דאמוראי בירושלמי אי צריך היכר ציר או לא ואולי לזה כוון האלפסי שדילגו כי רוצה לפסוק שאין צריך היכר ציר וצ"ע: (א) ראיתי במקומות רבים שמחזיקין הקנה שעל גביהן ה' או ו' אמות מקנה שמכאן ומכאן ולי הדיוט נ"ל דלא יפה עושין ודוק ותשכח: פנים עד כאן לא קאמר ר' יהודה כו' עד דקיימי לן תחומין דרבנן. שאלוני הולכי מדברות בגלים וכרכרות בשבת מעיירות לעיירות לעשות סחורות ורוכבי אהוטות לאורות או שחורות באים להורות כי נתיבות כאלה מותרות לכל הולכי שיירות בראיות לא ברורות רעועות וחסירות ומתירין עבירות חמורות לא הגיעו לגבורות ולא כלו להם חדשיהם כעוללים לא ראו אורות הכי תנן פרק מפילין [*דף לו] כל שחייבין עליו משום שבות [משום רשות] משום מצוה בשבת חייבין עליו בי"ט פ"ה שחייבין עליו מדרבנן מכת מרדות מסקינן בגמרא לא מיבעיא שבות גרידא דליכא בההיא עשייה שום מצוה דפשיטא דאסור אלא אפילו דרשות דאיכא קצת מצוה אפ"ה אסור משום שמא יכתוב ולא מיבעי התם דאסור אלא אפילו הקדשות וחרמים וכו' אסור ואלו הן משום שבות אין עולין באילן גזירה שמא יתלוש בזמורות וה"ל קוצר ואפילו תקיעת שופר אם היה השופר בראש האילן דהיכן (ג) דשב ואל תעשה שאני דומיא דהכא איזמל דלא דחיא שבת ולא רוכבין ע"ג בהמה גזירה שמא יצא חוץ לתחום פ"ה מתוך שאין מהלך ברגליו אין רואה סימני התחומין ואין (*להקל) [*להקשות] מההיא דאחר [חגיגה דף טו:] דאמר שערתי בטלפי סוסי עד כאן תחום שבת דמופלג בחכמה שאני [*וקאמר] ש"מ תחומין דאורייתא פ"ה דאי דרבנן לא אסרי מילתא אחריתי משום דידיה אלא גזירה שמא יקטום זמורה (*והויא) [*דהויא] דאורייתא ומהאי טעמא פי' ר"ת פרק מי שהוציאוהו דאסור לילך בקרון בשבת גזירה שמא יחתוך זמורה ואפילו בתוך התחום (ג) וכ"ת במדבר דלא שכיחי זמורה ליפתרי יש לומר דלא פלוג רבנן וראיה דהא דאין עולין באילן שמא יעלה ויתלוש

הגהות ממ"י א נ"ב ולא [ולא גרסינן לפני זה ואם]: ב אמר ר"ע כנ"ל: ב צ"ל פירות:

בגדי ישע

(א) ראיתי כו'. שייך לשם ונ"ל שמרוחק ה' או ו' אמות מקנה שמכאן או מקנה שמכאן והוא כמ"ש בפנים כיון שהקורה מונחת מצד א' על הלחי כו' ומצאתי מי שפירש דה"ק דלעיל סוף סי' תע"ח כתב דא"צ ליגע אפי' אם מרוחק יותר מג' ואפשר דפליג הגה"ה זו אלמעלה: (ג) דשב ואל תעשה שאני. ר"ל דוחין מצוה דאורייתא מכח שבות דרבנן בשב ואל תעשה: (ג) וכ"ת במדבר כו'. ר"ל והשאלה

הינח בימות החמה דאיכא פירות בימות הגשמים מאי איכא למימר אלמה תניא בירושלמי ומייתי לה פרק המוצא תפילין אין עולין באילן בין לח בין יבש אלא לאו ש"מ דלא פלוג רבנן ומיהו בירושלמי מפרש טעם אחר אין רוכבין על גבי בהמה משום שהוא מצווה על שביתת בהמתו כמו שנאמר למען ינוח שורך ומהאי טעמא נמי לא יהכן לילך בקרון דכיון ששכרה קנייא כמו שאפרש בסוף התשובה ולא דמי לספינה המושכרת לישראל כולה או קנתה דשרי ליכנס בע"ש ולילך בשבת (ד) אע"ג דאמרינן (שבת דף יח) ובכל אשר אמרתי אליכם השמרו לרבות שביתת כלים התם ספינה מינח נייחא ומיא ממטו לה אבל קרון הולך ע"י בהמה והוא מצווה בשביתתו שהיא מושכרת לו ואפילו קיבל הנכרי בקיבולת להוליכו עד מקום פלוני ע"י קלילת דמים דהשתא בהמה וקרון של הנכרי אפ"ה אסור דהא קיבולת בביתו של ישראל הוא כיון דקאי התם ושכיחי שיירות ישראל ונכרים ועוד דיש לחוש פן ירד מן הקרון וילך ארבע אמות וכה"ג גזרינן גבי אין קורין לאור הנר [שבת דף יב:] אפילו גבוה שני מרדעות וכ"ש הכא דירידה מן הקרון [שכיחא] טובא ולא דמי לספינה דדרך אניה בלב ים לא ירד ומהאי טעמא חזר בו רשב"ס (ה) שבתחלה רצה להתיר לעלות בקרון בשבת וללכת בה (*פרק) [*ועוד ראיה לאיסור מפרק] מי שהוציאוהו והיינו שמתרץ מעיקרא שמא יצא חוץ לתחום וכ"ת הא אידחי ליה האי תירוצא מפירכא דפריך לעיל ש"מ תחומין דאורייתא י"ל אין ה"נ דתחומין דאורייתא דהכי אמרינן שילהי פ"ק דעירובין [דף יז.] ארבעה דברים פטורין במחנה מביאין עצים מכל מקום ופטורין מרחיצת ידים ומערוב אמרי דבי ר' ינאי ל"ש אלא עירובי חצרות אבל ערובי תחומין חייבין דתני ר' חייא לוקין על עירובי תחומין דבר תורה דכתיב אל יצא איש ממקומו והקשה ר"י היכי אמרינן לוקין על עירובי תחומין הא קיימא לן דליתא לר"ע דאמר פרק כשם שהמים [סוטה ל:] דתחומין דאורייתא וכן משמע פרק כלל גדול [שבת דף סט.] דקאמר תלמודא דידע לשבת בתחומין יאליבא דר"ע משמע דאין הלכה כן ועוד דפריך בשמעתין ש"מ תחומין דאורייתא משמע דאין הלכה כן ותירץ אשכחן בגמרא דבני מערבא הגיעוך סוף תחומי שבת שאין [מחוור] (תחומין) דבר תורה רבי מנא אומר אלפים אמה אין מחוור [ד' אלפים מחוור] אמר ר' אחא בר קיסנא אין לך מחוור אלא י"ב מיל כנגד מחנה ישראל נמצא פחות מאלפים ממקום שביתתו או מעירו מותר לכ"ע מי"ב מיל ומעלה אסור לכ"ע מדאורייתא מאלפים ועד י"ב מיל בהא פליגי רבנן ס"ל תחומין דרבנן ואי אזיל טפי מאלפים לקי מכת מרדות ואע"ג דילפינן להו מניסה אסמכתא היא ורבי עקיבא ס"ל דאפילו אלפים הוי דאורייתא כדמוכח אלפים אמה מגרש אלפים תחום שבת וא"ש הכל הטיא דר' חייא איירי ביתר מי"ב מיל ואם כן לא ילך בקרון שמא ילך יותר מי"ב מיל ויעבור באל יצא איש וגו' וא"ת אם כן ליפני דאה"נ תחומין דאורייתא ומה הוצרך לתרץ שמא יחתוך זמורה לימא דביתר מי"ב מיל איירי (ו) י"ל מיהדר לאשכוחי איסורא אפילו תוך התחום וא"כ ההולך בקרון יותר על י"ב מיל עבר באל יצא איש וגו' ובלמען ינוח וגו' ואדרבנן שמא יחתוך זמורה (ז) וכ"ת יש לחלק בין הולך ברגליו להולך בקרון הא ליתא דהא אהדר ליה ר"מ לאחר כשא"ל חזור בך שיערתי בטלפי סוסי שהלכתי תחום שבת והשיב לו ר"מ ואתה מה תהא עלך אמר לו שמעתי מאחורי הפרגוד שובו בנים שובבים חוץ מאחר אלמא אפי' רוכב איסור איכא וליכא למימר דיש חילוק בין יושב בקרון ורוכב משום דרוכב כמהלך דמי כדאיתא פרק קמא דקידושין [דף לג:] הא נמי ליתא דהא בהדיא מקיש יושב לרוכב דקאמר התם איבעיא להו רוכב כמהלך דמי או כעומד דמי ומייתי התם אביי מטמא עומד תחת האילן וטהור עובר ושקיל וטרי עד א"ר נחמן זאת אומרת רוכב כמהלך דמי פ"ק דפסחים [דף ג.] בזב קראו מרכב באשה קראו מושב וכי היכי דרוכב על בהמה ויושב עליה דמו כהדדי ה"נ יושב בקרון ורוכב על בהמה דמו כהדדי וראיה מרכוב ומנהיג פ"ק דב"מ [דף ח:] דרכוב עדיף כו' עד א"ר יוסף ניחזי אנן דתניא במסכת כלאים פ"ח המנהיג סופג מ' והיושב בקרון סופג מ' רבי מאיר פוטר היושב בקרון דס"ל לאו מידי עבד וה"ה רוכב ומדאפיך שמואל ותני וחכמים פוטרין היושב בקרון ש"מ דס"ל רכוב לחודיה לא קני דלאו מידי עבד ומש"ה אהדר לאוקומי רבנן לפטור ליושב בקרון דס"ל הכי הלכתא שמע מינה ס"ל לשמואל דרכוב לחודיה לא קני דלאו מידי עביד דומיא דיושב והקשה לו אביי לרב יוסף ושקיל וטרי טובא ומ"מ חזינן דסוגיא דתלמודא מדמה רוכב ליושב בקרון וכי היכי דאין רוכבין על גבי בהמה בשבת ה"נ אין יושבין בקרון וא"ת ורשב"ס איך ס"ד ללכת בקרון בשבת והא משתמש בבעלי חיים וי"ל הא פסקינן פרק מי שהחשיך [שבת דף קנד:] לדדין אסורין לידי לדדין מותרין ודופני הבהמה ה"ל לדדין דאביי אשכחיה לרבה דקא מנפנף לבריה אגבא דחמרא אמר ליה והא משתמש מר בב"ח א"ל לדדין נינהו וכו' וידות הקרון הנסמך על דופני בהמה ה"ל לידי לדדין וא"ת ומה צריך לטעמא דאין עולין באילן שמא יתלוש וגבי בהמה שמא יקטום (ח) תיפוק ליה דמשתמש במחובר ובבע"ח (ט) וי"ל לא הוי כ"א איסורא דרבנן כדאיתא פרק אין דורשין [חגיגה דף טז:] אמר רבי יוחנן אל תהא שבות קלה בעיניך (י) שהרי סמיכה אינה אלא שבות ונחלקו בה גדולי הדור (יא) וא"ת ומ"ט אוסרין והא אין שבות במקדש וי"ל היינו דוקא בקרבן צבור ולאחר שחיטה אבל בקרבן יחיד ומחיים לא (יב) והכי מתרץ לה רב יוסף שלהי המוצא תפילין [עירובין דף קב.] שבות דמקדש במקדש התירו שבות דמקדש במדינה לא התירו אלא בצליית הפסח [*בתנור] עם חשיכה בשבת משום דבני חבורה זריזים הם ולא אתו לחתויי דמדכרי אהדדי ואמרינן נמי פרק אלו דברים [פסחים דף סו:] שאלו להלל שבח ולא הביא סכין מע"ש לשחוט הפסח בי"ד שחל להיות בשבת מהו דבר שיש היתר מן התורה ושבות עומד לפניו לעכבו במקום מצוה מהו אמר להם הניחו לישראל אם אינם נביאים בני נביאים הם למחר מי שפסחו טלה תוחב לו בצמרו גדי תוחב לו בין קרניו ראה מעשה ונזכר הלכה אמר כך מקובלני מפי שמעיה ואבטליון כו' וב' דברים עלה על דעת רשב"ס ולא איסתייעא מילתא דאין הקב"ה מביא תקלה ע"י צדיקים חדא שהיה רצונו להתיר ליכנס בקרון בשבת הואיל והיו לו מחילות ואתא לאשמועינן דהלכה כרב שפסק פרק מי שהוציאוהו [דף מב:] כר"נ בדיר וסהר וספינה דמהלך כולה דכל הספינה או הקרון חשובה לו כד' אמות וכן פסק רב אלפס ומ"מ הדר ביה מטעמא דפרישית לעיל ותימה יש על סמ"ג שאסר ללכת בקרון משום שמשתמש בבעלי חיים ולא דק דה"ל לידי לדדין כדפרישית לעיל ועוד רצה רשב"ס לעשות אחרת כי (יג) שפל עינים היה ורצה לעלות בקרון אשר סוס ופרד מושכין בו ולא הרגיש איתרחיש ליה ניסא נזדמן אחיו ר"ת שם א"ל אל תהי צדיק הרבה שא מרום עיניך והנה סוס ופרד לקראתך ואמרינן בתוספתא פ"ד דמסכת כלאים לא יקשור סוס לפרד ופרד לחמור ונמנע ולא עלה ואע"ג דמפיך שמואל [בב"מ דף ח:] ותני וחכמים פוטרין היושב בקרון מכל מקום איסורא איכא דגבי כלאים שייך נמי למימר פטור אבל אסור דתניא בסיפא לא יקשור סוס כו' ואם עשה כן ר"מ מחייב וחכמים פוטרין או נמי שמי ההיא דמפיך שמואל מקמי מתניתין דתנן וחכמים מחייבין ומ"מ פשיט רב יוסף מינה פ"ק דב"מ דאליבא דשמואל מיירי ולפי טעם הירושלמי [ב]דמפרש לא רוכבין על גבי בהמה מלמען ינוח נראה דאסור לרכוב על גבי בהמת נכרי כשהיא מושכרת לישראל דשכירות קנה לו להתחייב בשביתתה כדאמר פרק הזהב גבי אונאה כי תמכרו כתיב וליומא מכירה היא ואם תאמר הא מסקינן פ"ק דע"ז [דף כא:] דשכירות לא קניא וי"ל זיל הכא והכא לחומרא לחייב השוכר בכל דבר דאילו הויא שלו שכירות קניא דליומיה מכירה היא וגם לחייב המשכיר במצות התלויות בו שכירות לא קניא הואיל ועתידה לחזור אליו והכל לחומרא. אלעזר : איקלעו להוא פונדק דאתא נכרי בשבתא וכו' פנים והדין כמו שפי' כו' עיין שלהי מרובה בקצרה : סליק פרק ראשון

פרק בכל מערבין

פנים אי מסכתא להו לא תימא להו כו' : הגה"ה ה"נ בפרק אין צדין [*דף כד:] אמר רב פפא הלכתא נכרי שהביא דורון לישראל אם יש באותו המין במחובר לקרקע אסורין לערב בכדי שיעשו ומותרין [לערב יום טוב ראשון] ממ"נ אם הלילה חול הרי המתין כדי שיעשו ומותרין ואם קדש נמצא שליקטן בחול כך דעתי נוטה וראיה מבילה ובר טביא. ולא זכיתי לשאול פי רבינו יעקב בדבר זה כי היו נוהגין היתר במקומו והיה לי הדבר פשוט ולאחר פטירת רבי שמעתי את רבינו יצחק הלוי אוסר עד ליל מוצאי יו"ט שני וכל אנשי עירו כמותו וכן ה"ג אוסרין ודנתי לפניו ולא הועיל לי וכל טעמם אינו אלא מדנקט כדי שיעשו בלילה הראוי לעשות יתשובת ר"ג מ"ס מצאתי כמותי וכן עתה בא אלי מכתב מגרמייזא שבא לשם אדם גדול וזקן יושב בישיבה מרומי ובקי בכל התלמוד והורה כן ונחלק עליהם עכ"ל רש"י ז"ל פרק אין צדין : (יד) גגין הבולטין חוץ למחילות הבית ואין מחילות הבית ניכרות לעומד על שפת הגג יש לגג ההוא דין כרמלית וכ"פ התוס' וז"ל עתה כל גגות שלנו יש להם דין כרמלית ואין מטלטלין בהם אלא בארבע אמות וכ"ל ראיה לדבריהם מתוך הגמרא דאמרינן במתני' פרק כל גגות [דף צג.] גג גדול סמוך לקטן גדול מותר וקטן אסור וכן חצר גדולה שנפרצה לקטנה גדולה מותרת קטנה אסורה (טו) ואמרי' עלה רב קתני [גג] דומיא דחצר מה חצר דמינכרא מחילתה אף גג דמינכרא מחילתה פירוש לרב דאמר לעיל אליבא דרבנן דפליגי על ר' שמעון ואמרי כל גג וגג רשות לעצמו ואמר רב עלה אליבא דרבנן אפילו בגג יחידי אסור לטלטל כ"א בארבע אמות ושמואל פליג עליה ואמרי' התם במחילות הניכרות דכ"ע לא פליגי דשרו לרבנן לטלטולי בכוליה כי פליגי בשאין ניכרות ומחילות ניכרות פירש"י ז"ל שהעומד על גג רואה המחילות תחתיו כי פליגי בשאין ניכרות כגון שהגג חוץ למחילות או כמו גגי צרפת בעלי התום' : [רב] אומר אין מטלטלין אלא בארבע אמות לא אמרינן גוד אסיק מחילתא וקשה מאי איכפת לן הא רשות היחיד עולה עד לרקיע ובתוס' תירץ לפי שפרוץ במילואו למקום האסור וקשה דהא רה"י עולה עד לרקיע ועוד הא אין רשות הרבים למעלה מי' ועוד הא רב גופיה אמר לעיל אין אדם אוסר על חבירו דרך אויר לכן נ"ל דטעמא משום דלא ניחא תשמישתיה [ג][ואסרי] פן יפול הנופל ממנו ושלום נאום אלעזר :

פרק הדר

פ"ה ליחמיה אגב אימיה הכא משמע דלכל הפחות היכא שאינו מרבה [ד]בשביל התינוק שרי והקשה ה"ר אהרן מווירצבורק דאמר פרק רבי ישמעאל במסכת מנחות [דף מד:] בעי רבא חולה שאמדוהו לב' גרוגרות והלך ומצא שני גרוגרות בב' עוקצין וג' בעוקץ אחד מהו ליטול השלש ומסיק דשרי להביא השלשה משום דממעט בקצירה הא אם לא ממעט אסור ותירץ ר"ן דהתם מדרבנן אסור ומשום מצות מילה לרכך הבשר שרי אף מדרבנן דקודם מילה איירי ולרש"י ז"ל ור"ת שפי' דעל ידי נכרי [ה]היה הכא ולאחר המילה דחולה שאין בו סכנה אומר לנכרי ועושה ניחא וכן נראה לר"י עיקר ואומר ר"י דאפי' ישראל יכול לרחוץ התינוק בשבת במים שהוחמו בהיתר כגון [ו]נכרי דעד כאן לא קאמרי אלא להחם אבל על הרחיצה לא הוו פליגי ועוד הקשה מהא דאמרינן ממלא נחתום קיתון מים אע"פ שאינו צריך רק מעט ותירץ דביו"ט הקילו יותר והא דאמר אין מזמנין נכרי ביום טוב [ביצה דף כא:] מיירי במלאכות שיעשה ממש בשביל הנכרי שאין בה צורך לישראל עכ"ל תוס' שאנץ פרק ר' ישמעאל במנחות :

פרק כל גגות

לא אמר ר"מ אלא כגון עמוד וריחיים דקביעי אומר ר"י אע"ג דקי"ל הלכה כרבי מאיר בגזירותיו בהא הלכה כר' שמעון דשרי לטלטל מגג לחצר מתוספות פרק קמא דשבת :

פרק המוצא תפילין

לא יעמוד אדם [*ברה"י וישתה ברה"ר] ברה"ר וישתה ברשות היחיד וכו' אא"כ הכניס ראשו ורובו למקום ששותה ומוקי לה בגמרא בחפצים הצריכים לו וד"ה משום שהוא צריך למים חיישינן שמא יביאם אצלו והקשה רש"י ז"ל פשיטא דאפילו איסורא דאורייתא איכא (*שמכניס המים מרה"ר לגופו דרה"י) [*דבשותה מים מכניס לרשות אחרת מרה"ר לרה"י שגופו שם או מרה"י לרה"ר שגופו שם] מידי דהוי אהשתין ורק ותירץ דהתם עביד

הגהות ממ"י א נ"ב ומדמאי : ב נ"ב נמי : ג נ"ב דילא : ד נ"ב בטרחא : ה נ"ל ס"ס הכא ולאחר שבעה : ו נ"ב ע"י :

בגדי ישע

והשאלה היתה בהולכי מדברות : (ד) אע"ג דאמרי' ובכל אשר אמרתי כו'. וקשה לי והלא בפ"ק דשבת דף י"א מוקי ברייתא זו כב"ש ונ"ל דבעל השאלה זו ס"ל דהא דתניא אין מפליגין בספינה פחות מג' ימים כו' אתיא כב"ש כמ"ש הרא"ש בשם הרשב"ם דס"ל הכי בפ"ק דשבת וכ"כ הרא"ש משמו פ' מי שהוציאוהו ולכך אמר שפיר אין רוכבין כו' משום שביתת בהמה דמצווין עליה לכ"ע וכיון ששכרת קנה ולא דמי לספינה כו' דמתיר ב"ש ליכנס בה בע"ש אע"ג דס"ל כל אשר אמרתי אליכם תשמרו לרבות שביתת כלים. ודו"ק : (ה) שבתחלה רצה להתיר כו'. מפ' מי שהוציאוהו ר"ל דמייתי בסמוך כרב שפסק שם כר"נ כו' : (ו) יש לומר דמהדר לאשכוחי איסורא אפי' תוך התחום. ר"ל דלצאת מחוץ לתחום של י"ב מילין הוא מלתא דלא שכיחא אבל מתחלה השיב שמא ילך מחוץ לתחום של אלפים אמה שהוא מלתא דשכיחא וק"ל : (ז) וכ"ת יש לחלק בין הולך ברגליו להולך בקרון. ר"ל דבקרון ליכא איסור תחומין והא דש"ס השיב מתחלה דטעם דרכיבה דאסור הוא משום שמא יצא חוץ לתחום א"כ ש"מ דאף ברוכב יש איסור תחומין י"ל דה"ק גזירה שמא ירד מן הסוס ויצא ברגליו מחוץ לתחום אבל בעל השאלה זו ר"ל דההולך בקרון י"ב מיל עבר על תחומין ולא משום גזירה אלא עבר ממש אדאורייתא : (ח) תיפוק ליה דמשתמש במחובר ובב"ח. תימה גדולה ונפלאה היא בעיני דהא האיסור של משתמש במחובר הוא משום שאמרו חכמים אין עולין באילן וכן איסור להשתמש על ב"ח הוא מפני שאמרו חכמים אין רוכבין על גבי בהמה כמו שפירש"י ז"ל פ' מי שהחשיך וכן פירש ר"ן ג"כ וז"ל הא קמשתמש מר בבע"ח ותנן לא רוכבין ע"ג בהמה וה"ה לכל תשמיש. וכן פירשו רש"י ורבינו יהונתן סוף מס' עירובין אאיסור משתמש במחובר דאסור מפני שאמרו חכמים אין עולין באילן וה"ה לכל תשמיש ולכך הוצרך הש"ס לפרש טעמא דאינהו גופייהו מאי דאין עולין באילן ולא רוכבין ע"ג בהמה וצ"ע. ומורי מהר"ש השיב לי בתשובה באורך ע"ז. וגם מהור"ר ליב מפראג השיב לי ע"ז : (ט) וי"ל לא הוי כ"א איסורא דרבנן. ר"ל ומאחר דלא הוי חיישינן שמא יבא לידי איסור דאורייתא היה שרי במקום מצות כגון לעלות באילן וליקח שופר כמו שהזכיר לעיל וע"כ היה שרי דהא הטעם שאמרי' דמבטלין מצוה דאורייתא בשב ואל תעשה במקום איסורא דרבנן אינו אלא מקום שניחוש שאם יבא לעשות איסורא דרבנן יבא ג"כ לעשות במעשה איסורא דאורייתא לכך דחינן שב ואל תעשה דאורייתא אבל במקום שאין שם אלא איסורא דרבנן ולא משום גזירה דאורייתא כגון איסור מוקצה של משתמש באילן או בבע"ח שאיסור מוקצה שאסרו חכמים אינו משום גזירה שיעשה מלאכה דאורייתא אלא שהם החמירו מדעתם שאדם ינוח מכל מה שהקצה דעתו ממנו והלכך בודאי לא היה נדחה שב ואל תעשה דאורייתא מפני איסורא דרבנן לכך הוצרך הש"ס לומר הטעם דגם הכא חיישינן שמא יבא לעשות איסור דאורייתא ודו"ק : (י) שהרי סמיכה אינה אלא שבות. ר"ל לסמוך על ראש הקרבן אינו אלא שבות שמשתמש בבע"ח : (יא) וא"ת ומ"ט אוסרים. ר"ל והלא ע"כ צריכין אנו לרחוק ולומר סמיכה אינה אלא שבות ר"ל שבות דאורייתא וקרי לה שבות משום דאין בה לא מיתה ולא מלקות אלא איסורא בעלמא דאם היה מדרבנן היה קשה והלא אין שבות במקדש. ודו"ק : (יב) והכי מתרץ לה כו'. מביא ראיות דמצינו הרבה שבותים דאע"פ שהם צורך המקדש לא מתירין להו : (יג) שפל עינים היה. ר"ל תמיד העצים עיניו מראות ברע : (יד) גגין הבולטין כו'. שייך לסי' תפ"ה וע"ש בתוס' ר"פ כל גגין דף פ"ח ע"א ד"ה במחיצות שאינן ניכרות כו' : (טו) ואמרי' עלה רב קתני דומיא דחצר. ופסקו הרא"ש והטור סי' שע"ז הלכתא כרב : ואמרי' עלה רב קתני כו'. ותא דהוצרך להביא ראיה מלקמן ולא חביא ראיה מר"פ כל גגות במקום שהוא גוף הדין של רב אפשר לומר דמר"פ כל גגות לא היה ראיה דאם הגג בולט חוץ למחיצות הבית דהשיב נמי

עקירה מרשות זו והנחה ברשות אחר אבל (*הכא פיו הוא במקום) [*שותה עביד עקירה והנחה בחדא רשותא כיון שהפיו ברשות שהמים כו'] שהמים שם ואע"פ שחוזרין ונחין בגופו אין לחוש הואיל ומתחלה נחו בפיו שהוא מקום פטור וגבי רק לא חשבינן פיו מקום פטור לפי שפיו אברשות אחר ואין לאסור משום דרב דימי דאמר מקום שאין בו ד' על ד' מותר לבני רה"י ולבני רה"ר לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו דהתם גזרינן דילמא אתא לאפוקי להדיא מזה לזה שלא ינוח במקום פטור אבל בשותה אי אפשר שלא ינוח בפיו תחלה ולפי זה כשאדם ראשו ברה"ר מותר לרוק הואיל ונח תחלה בפיו והא דמיבעיא לן בפירקין פי האמה ברה"ר מהו היינו דוקא מי רגלים דלאחר שנעקרים אין נחין בפי האמה וקשה דאמר פ"ק דשבת [דף ג:] גבי היתה ידו מליאה פירות [*כו'] וקאמר משהשכה דאי שדי ליה אתי לידי חיוב חטאת והלא נחו הפירות בידו שהוא מקום פטור לאחר שהוציא ידו לחוץ וכי שדי [ב]ליה בתר הכי[לא] ליחייב ויש לומר התם דלא חשיב הנחה במקום פטור כיון שברשות היחיד נתן הפירות בידו ואז היתה ידו רה"י ומשהוציא ידו לחוץ שנעשית מקום פטור לא נתן לתוכה ואם תאמר ומאי קאמר דאי שדי [ג]ליה כו' הא אפשר שלא יתחייב חטאת שיניח הפירות לחוץ [*מיד ליד] [ביד אחרת] דהוית הנחה במקום פטור ותו לא מיחייב חטאת אי שדי להו וי"ל דמיירי התם שהנקב צר שאין יכול להוציא כ"א ידו אחת (טז) ולפ"ז אסור להוציא ראשו לרה"ר [*עם הרוק] ולרוק והקשה מור"ם דאם כן לפי התירוץ ה"ל למימר אידי ואידי משהשכה כאן בנקב צר כאן בנקב רחב: סליק פרק המוצא

רב לא תני פתוחות זו לזו נראה לרבי מאיר דאף על גב דקיימא לן בהא כרב דאין מבוי ניתר בלחי וקורה כו':

פרק כל גגות

מבוי שניטלה קורתו או לחייו בשבת קי"ל [כרב דפסיק] כר"י דאסר ולא אמרינן שבת הואיל והותרה הותרה אפילו נפרצה לכרמלית דהלכה כוותיה [ד]באיסורי [ה]אבל עירב דרך פתח ונסתם כו' או דיורין [*חדשים] הבאים בשבת או אגרות שנפרצו זה לזה אמרינן בהו הואיל והותרו הותרו ואם נסתם בחול ונפתח בשבת חזר העירוב למקומו ורא"ה מספינות דפרק הזורק:

חלון ובלבד שלא יוריד למטה לבתים שרשות בית חלוקה היא אפי' לר"ש והא דקתני אלו עולין מכאן ואוכלין ה"ה דמורידין ממנו [ו]ולמטה לחצר דקי"ל כר"ש דאמר גגות חצירות קרפיפות רשות אחד בין עירבו בין לא עירבו: [דף עז] נותנין אותו לזה ששוה לארץ וא"ת כיון דלזה שוה לארץ דאין גבוה מקרקעיתה י' טפחים היכי יהבינן [*לרב חסדא דסבר פ' כל גגות [דף צג:] דגידוד] (ליה) (*והא כיון דגידוד) ה' ומחיצה ה' אין מצטרפין ה"ל איהו נפרצה למקום האסור לה וי"ל שנותנין אותו לזה שבנחת לטלטל בתוך ד' אמות אבל אידך אפילו בתוך ד' אמות [לא] אי נמי כ"ל דמיירי שכלו אחד שוה לארץ עד י' אמות ולא על פני כולה דהשתא חשיב כפתח: גרסינן בתלמוד בא למעטו אם יש במיעוט ארבע אמות מותר להשתמש בכל הכותל כולו ואם לאו אין משתמשין אלא כנגד המיעוט ממה נפשך אי אהני מיעוט בכולו כותל ליטתמיש ואי לא אהני ליה מיעוט אפילו כנגד המיעוט לא ליטתמיש כגון שעקר חוליא מראשו: כפה ספל ממעט וכגון דחבריה בארעא דבעי מרא וחצינא לפנות העפר דהשתא אינו ניטל בשבת הילכך ממעט סולם המצרי אינו ממעט כל שאין לו ארבע חיזוקין דה"ל ניטל בשבת: א"ה אפילו סולם צורי נמי התם טובדו מוכיח עליו משמע דאפילו צורי מותר לטלטלו והא דממעט לאו משום דאסור לטלטלו אלא דמשום כובדו מוכיח עליו (*אין) [*ואין] דרך לטלטלו [ז]ספ"ק די"ט: אמר אביי כותל שבין ב' חצרות גבוה י' טפחים והניח סולם רחב ד' מכאן ורחב ד' מכאן ואין בין זה לזה ג' טפחים ממעט ולא אמרן אלא דלא הוי כותל ד' אבל הוי כותל ד' אפילו מופלג טובא: אמר רב ביבי בר אביי בנה איצטבא על גב איצטבא אם יש בתחתונה ארבע א"כ [אין] בתחתונה ד' ויש בעליונה ד' ואין בין זו לזו ג' ממעט אמר רב [נחמן] אמר רבה בר אבוה סולם ששליבותיו פורחות אם יש בשליבה תחתונה ד' אי נמי אין בשליבה תחתונה ד' ויש בשליבה עליונה ד' ואין בין זו לזו ג' ממעט מתוך פ"ה משמע דרחב ארבע דקאמר לאו ארבע על ארבע אלא רחב ארבע במשך הכותל [*וגה נהמעט גובה של כותל] ותימה דהכא משמע דלא בעי אלא מיעוט שלא יהא (*מראש הכותל [ח]עד) [*עד ראש הכותל ותימה דבסמוך בעינן שיגיע הסולם עד הראש] [הקרקע עשרה טפחים ותימה דלקמן בשמעתין בעי שיגיע הסולם לראש] הכותל ואפילו ע"י לבוד ליכא מאן דשרי וליכא למימר דלקמן מיירי בסולם כל שהוא שאין רחב ארבע ולכך בעי' שיגיע עד ראש הכותל דהא סתם סולם רחב ארבע תדע דבסמוך גבי זיז קאמר סולם כל שהוא מכלל דסתם סולם רחב ארבע ולקמן נמי קאמר סולם מכאן וסולם מכאן [ט]וקשור באמצע כו' אלמא דבעינן כל סולם רחב ארבע ונראה דכל היכא דקא ממעט בעינן רחב ארבע על ארבע ולכך סגי במיעוטו [שיתמעט הכותל מעשרה] היכא דלא הוי ארבע על ארבע צריך שיגיעו לראש הכותל ופורחות דקאמר היינו [*מדריגות] פורחות זו על גבי זו ממש (*עמו) [*כמו] כמלא [י]פורח על אמה יסוד ואמה סובב [והשליבות רחבות ד' על ד'] ולפי שיש סולם שקורין דגיר"א ואיקרי נמי סולם (יז) אלא שאין שליבותיו פורחות זו על גבי זו קרי להאי ששליבותיו פורחות [*ולריכא דאי אשמועינן איצטבא ה"א גבי סולם אפילו אין בתחתונה ד' ויש בין לזו לזו ג' לא חשיב ג' מיעוט באויר כיון דיש בעליונה ד' ויש שניפין מכאן ומכאן מן הקרקע עד ראש הסולם שהשליבות תחובות בהן המחברים את הכל ואי אשמועינן סולם ה"א גבי איצטבא אפי' אין בין זו לזו ג' היכא דאין בתחתונה ד' ויש בעליונה ד' מיעוט באויר היא. מ"י] ור"ת תירץ דהכא במילתא דקביעותא סגי במיעוט אבל לקמן מיירי בסולם עראי וקשה דלעיל משמע היכא דבעי סולם צריך סולם קבוע להתירו ול"נ דלקמן מיירי לאחשובי כפתח שאם רצו לערב ע"י צריך שיגיע עד ראש הכותל תדע מדקאמר לקמן התירו והכא נקט לשון מיעוט:

פרק כיצד משתתפין

[דף פב] **כמה** שיעור מזון שתי סעודות לכל אחד ואחד והלכתא כר"מ דאמוראין בגמ' כוותיה ס"ל וכדאמרי אינשי רווחא לבסומא שכיחא ומתני' איירי בזקן וחולה דמשערינן בדידהו כדתנן במסכת כלים ומייתי לה בפרק בכל מערבין (דף ל.) יש שאומרים דהכל לפי מה שהוא אדם כו' ובגמ' דמיבעי ליה כמה מזון ב' סעודות אמר רב יהודה תרתי ריפתי (*אי ברייתא) [*איכריתא] בבינוני איירי אי ברעבתן דמשערינן ליה בבינוני ולהכי קא מיבעיא ליה כמה הן שתי סעודות בינוניות והא דאמר ליה רב יוסף לרב יוסף בריה דרבא אבוך כמאן [כ]אמר ליה כר' מאיר אין נ"ל דאחולה ואזקן דמתני' קאי כמו שפי' ר"ת אלא קאי נמי אבינוני ורעבתן דסליקו מיניה דאע"ג דר"מ ור' יהודה אמרי במתני' בחולה וזקן כדפירש מכל מקום [ל]בינוני דמשערין לר"מ בסעודה בינונית מזונו לחול ולר' יהודה בשבת:

הגהות ממ"י א וגופו · ב נ"ל להו : ג נ"ל להו : ד כ"ב דרב : ה כ"ב דפליג עליה דשמואל דמפליג בין רה"ר לכרמלית וע"ש בתוס' : ו נ"ל למטה : ז כ"ב ועיין : ח כ"ב עד למטה מעשרה ובסמוך בעינן שיגיע הסולם עד ראש הכותל ואם אינו משפע אפי' ע"י לבוד ליכא וכו' כנ"ל : ט נ"ל וקשין : י כ"ב כבש : כ כ"ב ס"ל : ל כ"ב אף בינוני משערין :

סליקו להו ההגדות מרדכי ממסכת עירובין

בגדי ישע

נמי מחיצות שאינן ניכרות דשמא אין חשיב מחיצות הניכרות אלא כשהבתים מחוברים אהדדי כמו שפירש"י שם בריש דבריו לכך הוצרך להביא ראיה מלקמן דאמר דומיא דחצר ובחצר בכל ענין המחיצות ניכרות **דאין** שם שום גג שיהיה בולט: (טז) ולפ"ז אסור להוציא כו'. ר"ל לפי תירוץ זה אמרי' דלא חשיב הנחת **פירות** בידו כשמונחין במקום פטור כיון שלא נתן החפץ לידו ממקום אחר לפ"ז אסור לרוק מרה"י לרה"ר אפי' ראשו ברה"ר אע"פ שהרוק נח בפיו אין חשובא הנחה כיון דלא בא ממקום אחר לתוך פיו כמו בשתיה כן הוא באשר"י: (יז) אלא שאין שליבותיו פורחות זו על גבי זו קרי כו'. לפי שמצד א' דבוקים הן ואין אויר ביניהם ופרח יש אויר ביניהם מכל הצדדין כן משמע בתוס':

סליקא לה בגדי ישע ממסכת עירובין

לוח הדינים אשר נמצאו במרדכי ממסכת עירובין

מבוי פרק ראשון

(א) מבוי גבוה מי' ממעט ואם יש לו צורת הפתח א"צ למעט :
(ב) לחי הבולט מדופנו של מבוי פחות מד' אמות נדון משום לחי :
(ג) דין מבוי עקום :
(ד) אינו מניח אלא כנגד הקלר :
(ה) הכשר מבוי סתום :
(ו) מבוי פחות מארבע :
(ז) מבוי שארכו כרחבו או רחבו יתר על ארכו :
(ח) דיה לקורה שתהיה רחבה טפח כדי לקבל אריח :
(ט) רבי' מאיר כתב מה שעושים לחיים מסיד מחוי או צורת פתח יפה עושים :
(י) תחומין דרבנן אמנם מדרבנן מלקין :

עושין פסין פרק שני

(יא) לא אמרו בית סאתים אלא בגנה וקרפף :

בכל מערבין פרק שלישי

(יב) בכל מערבים ומשתתפים חוץ ממים ומלח :
(יג) יש מיני שבות דגזרו עליו בין השמשות :
(יד) אין בנין וסתירה בכלים פר"י דה"מ סתירה כל דהו אבל סתירה גמורה לא :
(טו) ה"ר יעקב מתיר להסיר הצירים שאחורי תיבה וה"ג לרבינו פרץ :
(טז) מלטול מוקצה שהוא לצורך אוכל נפש מותר לטלטלו כדי לקחת האוכל :
(יז) מותר לאכול העירוב לכתחלה מיד משחשכה לאחר קניית העירוב :
(יח) דבר הנלקט או נצוד מן המחובר ביו"ט ראשון של גליות מותר ביו"ט שני רק ימתין לערב בכדי שיעשו :
(יט) טעמא דכדי שיעשו שלא יהנה ממלאכת יו"ט ור"י פירש גזירה שמא יאמר לו לנכרי לך והבא :
(כ) אם אין בו חשש דמחובר כגון פירות שאין במינם במחובר וצידה רק הם באות מחוץ לתחום הם מותר גם בראשון :
(כא) כשהביאם הנכרי בשביל ישראל יש בו ב' דינים :

(כב) ה"ה דאסור לכל בני הבית כשהובאו בשביל הבעה"ב אבל לאחר מותר :
(כג) פירות שנלקטו ונשתהו הרבה לבא לכאן לא צריך להמתין כדי שיעור הבאה רק כדי שיעור לקיטה:
(כד) רש"י פירש הני ירקות דחזינן דכמישי מותרים לאכול ביו"ט :
(כה) זכרון אחד כו' פרשב"ם שא"צ להזכיר פסוקי המוספין לא דיו"ט ולא דר"ח מיהו אם התחיל צריך לסיים :
(כו) אומר זמן בר"ה וביו"כ אבל לא על הכוס ביו"כ משום דאתי למיסרך :
(כז) חופה אירע בי' בטבת הורה רשב"ם לברך על הכוס וליהבא לינוקא :
(כח) מילה שחל להיות ביום צום מותר לברך על הכוס ולמיתבא לינוקא :
(כט) ט"ב שחל להיות במ"ש שייך ביה דילמא אתי למיסרך :
(ל) ט"ב שחל להיות במ"ש מברך בורא מאורי האש בלא כוס ובמוצאי ט"ב מבדיל על הכוס :
(לא) כתב רבינו מאיר דהשלמת תענית בע"ש סגי עד לאחר ערבית ואם בא הצבור מבהכ"נ מבעו"י מותר לאכול מיד :
(לב) מילה שחל להיות ביום ת"צ אומרים סליחות ווידוי ואין אומרים והוא רחום וסליח נצור מברך על היין ולא למיתבא לינוקי אלא לשהייה עד אורתא ולישתי :
(לג) ביומא דתעניתא אסור למיטעם היינו עם בליעה אבל בלא בליעה טועם :

מי שהוציאוהו פרק רביעי

(לד) דין יצא לדעת ושלא לדעת :
(לה) הלכה כר"א בן יעקב בק"ב דברים :
(לו) כגי אדם שעשאום פעם אחת מחילה אין לעשותם עוד מחילה :
(לז) ישן קונה שביתה :
(לח) חפצי הפקר לא קנו שביתה :
(לט) חפצי הנכרי קונין שביתה :
(מ) צריך לזהר בדבר הבא מחוץ לתחום אפי' בא בשביל ישראל זה דמותר לישראל אחר או בא בשביל נכרי שלא יטלטלו אותו חוץ לד' אמות בעיר שאינה מוקפת מחילה :

(מא) ספינה הבאה מחוץ לתחום בשבת לעיר שהוקפה לדירה כל העיר להם כד' אמות :
(מב) אילים שבאו בשוק בעיר שמוקפת חומה מותר לילך ולקנותן ולהביאן בביתו הואיל ולא באו בשבילו :
(מג) ועיר שאינה מוקפת חומה אסור אף אם הוליכן הנכרי לביתו של ישראל :
(מד) צריך ליזהר שלא לערב בדבר חשוב ביותר כי הוא מקפיד עליו כגון פשטידא :
(מה) מי שישן בדרך ולא ידע עד שחשכה כו' :
(מו) קי"ל כדברי המיקל בעירוב :
(מז) המכיר אילן או גדר יכול לומר שביתתי תחת אותו אילן או תחת אותו גדר אע"ג דבכין השמשות עדיין לא מטי תחת האילן ובלבד שיגיע לאלפים אמה מן האילן :
(מח) המעביר ד' אמות ברה"ר אין חייב עד שיעביר שן והאלכסונן :

כיצד מעברין פרק חמישי

(מט) נפש הוא בנין על הקבר וסתמיה לדירת שומר הקבר עבידא :
(נ) רב הונא היה גדול בחכמה ובמנין ובר סמכא טפי מחייא בר רב :
(נא) היכא ד' דינין בכותל והר וגדר וג' דינין בגיא:
(נב) מותר לחלק אפי' מנכרי א' ולערבו לחצאים :
(נג) א' שובת וא' מניח להלך את כולה והוצא לה אלפים אמה :

הדר פרק ששי

(נד) חצרו של נכרי הרי הוא כדיר של בהמה ומותר לישראל המתאכסן שם להכנים ולהוציא ואם יש שם ישראל אחר אוסר לאורח אבל אין האורח אוסר עליו :
(נה) שוכרין מן הנכרי אפי' פחות משוה פרוטה :
(נו) וא"צ לשכור מן הנכרי בכל ע"ש :
(נז) שוכרין מן הנכרי אפי' בשבת :
(נח) שוכרים מאשתו של נכרי או מא' מבני ביתו :
(נט) ישראל ונכרי הדרים בחצר אחת אין הנכרי אוסר על הישראל כלל :

(ס) פסק ר"י אותם יחידים הדרים בכרכים המוקפים חומה שיש בהן מחילות ודלתות נעולות בלילה אינם צריכים לשכור ואפי' שם הרבה ישראלים בבית אחד שרי לטלטל בכל העיר :
(סא) ר"ת פסק שני יהודים הדרים בכרך א' אין די שקונין מן השר לערב אלא צריכין לשכור מכל א':
(סב) אין להורות פר"י כגון שבא המעשה לפניו ומורה לעשות כן אבל אם שואלים הלכה כדברי מי יכול לומר כל מה שבדעתו ובלבד שלא יורה על המעשה :
(סג) אומר ר"י דוקא בדבר תדוש לשואל אסור אבל בדבר שאין תדוש שרי :
(סד) מעשה בחופה ששכחו ולא ערבו רש"י התיר להוציא מבית לבית ע"י שביטלו רשותן לאחד ור"ת חולק :
(סה) אם יש חדרים בבית יכול לבטל כל הבית בלא חדר אחד :
(סו) שכור לא יתפלל ואם התפלל תפלתו תועבה :
(סז) בזמן הזה אין אנו נזהרים מזה דבלאו הכי אין אנו מכוונים כל כך בתפלה :
(סח) אין להשוות ברכות לתפלה :
(סט) פשיטא דשתוי מברך בהמ"ז :
(ע) שכור אל יקרא ק"ש שנאמר לא יראה בך ערות דבר קרי ביה ערות דיבור :
(עא) נכרי כי ליתיה אינו אוסר :
(עב) יש רוצים להתיר לומר לנכרי בשבת להביא ספר דרך רה"ר כדי ללמוד בו ואין נראה לר"י :
(עג) כששכחו להביא חומש לבהכ"נ מוליכין עשרה ומפטירין באותו בית שהחומש שם :
(עד) נראה דגם לקרות ההפטרה על פה שרי היכא דאי אפשר בענין אחר :
(עה) [כתב] רמב"ם דבר שאינו מלאכה ואינה אסור לעשותה בשבת אלא משום שבות מותר לישראל לומר לנכרי לעשותה בשבת והוא שיש מקלת חולה או שהיה צריך לדבר צורך הרבה או מפני מצוה :
(עו) ר' יואל התיר לומר לנכרי להביא אתרוג אפי' בריחוק ביו"ט היכא דאיכא אונס :
(עז) נכרי שהביא לולב ואתרוג ביו"ט מחוץ לתחום לאו מוקצה הוא ויוצא בו :
(עח) מצוה לערב :
(עט) יכול לחזור ולבטל וגם רשות הכירו לחבירו : המבטל

לוח הדינים אשר נמצאו במרדכי ממסכת עירובין

(נ) המבטל רשותו בחצר כעי למיעבד תקנתא דלא ליתי לטלטולא :
(נא) צדוקי הרי הוא כעכו"ם :
(נב) ישראל מומר שאינו משמר שבתו בשוק אינו מבטל רשות :
(נג) פסק ר"י דבחד זימנא לא הוי מומר :
(נד) משתתפין במשכי ביין וה"ה בכל שאר מיני פירות :
(נה) דין אם אחר זמן נשברה הקורה :
(נו) דין המת הכורות ששבתו בטרקלין אחד :
(נז) אם יש לאדם סופר או מלמד או כעין בחורים שבאים ללמוד והוי כל אחד ואחד בחדר או בעלייה בפני עצמו אע"ג דתלוקים מבעל הבית מפתו אין אוסרין עליו ולא בעו עירוב :
(נח) דין חלון שבין חצר נכרי לשל ישראל למעלה מי' אם מותר לטלטל מזו לזו דרך הכותל :

חלון פרק שביעי

(נט) מזכה עירובו ע"י בנו ובתו הגדולים וע"י עבדו ושפחתו העברים :
(ס) אם יגדיל אדם יתום ויתומה בתוך ביתו ומפרנסן בחנם לא חשיבי כיד בעל הבית לא לענין עירוב ולא לענין מציאה :
(סא) המקדש אם טעם מלא לוגמיו יצא :
(סב) אחד עירובי תחומין ואחד שתופי מבואות צריך לזכות וה"ה ערוב תבשילין :
(סג) אשתו של אדם מערבת שלא מדעתו :
(סד) וג' דינים יש בזכוי ע"י אשתו :
(סה) נתמעט האוכל ממזון שתי סעודות מוסיף ומזכה וא"צ להודיעו :
(סו) ערובי תחומין בזמן שהן מרובין צריך ב' סעודות לכל אחד ואחד ובזמן שהן מועטין כגרוגרת לכל אחד :
(סז) אם בליל שבת נאכל העירוב ולא נשתייר אלא פרוסה אחת מותר לסמוך עליה ולטלטל מבית לבית :
(סח) אין מערבין בפרוסה משום איבה :
(סט) לענין לחם משנה אם ככר נחתך נקרא לחם משנה ואין צריך תפירה :

ביצד משתתפין פרק שמיני

(ע) אם יש שם תפיסת יד של בעל הבית אינו אוסר :

בהגהות מרדכי

(עא) צורת הפתח שעשאה מן הצד לא עשה ולא כלום הי' רי"ף :
(עב) כתב הר"ם תמיהה הוא על מנהג העולם שלא נהגו לעשות היכר ליר :
(עג) ראיתי במקומות רבים שמרחיקים הקנה שעל גביהן ה' או ו' אמות מקנה שמכאן ומכאן ולי סדיוט נראה דלא יפה עושין :
(עד) מתרעם על הרוצים להתיר לרכוב בשבת בקרון שם באורך :
(עה) בירושלמי מפרש טעם אמר אין רוכבין ע"ג בהמה משום שהוא מצווה על שביתת בהמתו :
(עו) ואין לחלק בין הולך ברגליו להולך בקרון וגם אין חילוק בין יושב בקרון ורוכב :
(עז) א"ר יוחנן אל תהא שבות קלה בעיניך :
(עח) שני דברים עלה על דעת רשב"ם ולא איסתייעא מלתא היה רצונו להתיר לכנס לקרון בשבת עוד רצה לעלות בקרון סוס ופרד מושכין בו כי שפל עיניים היה :

פרק שני

(עט) גוי שהביא דורון לישראל אם יש כאותו המין במחובר לקרקע אסורים לערב ואסורים בכדי שיעשו ומותרין ממנה אם בלילה תול :
(פ) כל גגות שלנו יש להם דין כרמלית ואין מטלטלין בהם אלא בד' אמות שם באורך :
(פא) אר"י דאפילו ישראל יכול לרחוץ התינוק בשבת במים שהוחמו בהיתר כגון ע"י עכו"ם :
(פב) הא דאמר אין מזמנין עכו"ם ביו"ט מיירי במלאכות ממש שיעשה בשביל העכו"ם שאין בה צורך לישראל :
(פג) אע"ג דקי"ל הלכה כר' מאיר בגזרותיו בהא הלכה כר' שמעון דשרי לטלטל מגג לחצר :

פרק המוצא תפלין

(פד) לא יעמוד אדם ברה"י וישתה ברה"ר כו' אלא אם כן הכניס ראשו ורובו כו' :
(פה) ולפי זה כשאדם ראשו ברה"ר מותר לרוק שואל ונח בפיו :
(פו) מבוי שנפלה קורתו או לחייו בשבת קי"ל כר' יוסי דאסר :
(פז) ובלבד שלא יוריד למטה לבתים שרשום בית תלוקה היא שם באורך :

פרק כיצד משתתפין

(פח) כמה שיעור שיתוף מזון ב' סעודות וע"ש :

לוח הדינים אשר ברבינו יהונתן ממסכת עירובין

כולל כל חדושי דינים שהובאו ברבינו יהונתן על דעת הרמב"ם ז"ל, מאת הרב הגאון ר' יוסף אוטילינג זללה"ה.

א ממעט בקורה טפח לרי"ף דוקא קורה או אבן שאין דרכו לפחת ולדידיה די בעפר שיגביה בקרקע מה שתחת הקורה שהיא טפח : דף א ע"א ד"ה ממעטו
ב מבואות העקומות כיון שעירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן גלו דעתם שסלקו דריסתן זה מזה : דף ב ע"א ד"ה והלכתא
ג אע"פ שאינו צריך לנעול הדלת צריך שלא יהיה עפר או צרורות לפני הדלת שאם ירצה לנעול ינעול לענין מבוי מפולש : שם ד"ה כילד
ד אין סומכין לשיתוף במקום עירוב ולעירוב במקום שיתוף : דף ג ע"ב ד"ה וכתים
ה יושבי צריפין והן עשויים כשתי אע"פ שהם עשוים כשאר בתים כיון שאין תשמישן כשאר תשמיש בית אם אין בין תוך כל אלו המחיצות אלא בית סאתים מותר דבזה השיעור מועיל כל מחיצה : דף ד ע"ב ד"ה גמ' חצר :
ו המבטל רשות חצירו לא בטל רשות ביתו אלא אם כן גלי דעתיה בפירוש שביטל הכל : דף ו ע"א ד"ה וכן שמעתי
ז מיגו דאתקצאי בין השמשות אתקצאי לכולי יומא דוקא שנאסר בודאי אבל דבר שאינו נאסר אלא משום דלא ידעינן אם יום הוא או שמא לילה ואסור לבין השמשות לא הוקצה לכולי יומא : דף י ע"א ד"ה וכן ביצה שנולדה
ח ר' דוסא סבר ביו"ט של ר"ה צריך לומר את יום ראש החדש הזה אם היום אם למחר ולמחר אומר היום אם אמש כדי שלא יראה בתפלתו כשקרן וחכמים חולקין : שם ע"ב ד"ה רבי דוסא
ט גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה היינו לאו דלא תסור : דף י"א ע"א ד"ה את ל"ת שבתורה
י פירות שיצאו חוץ לתחום וחזרו מותרין באכילה לאותן שיכולין לילך שם אם יצאו הפירות בשוגג אבל במזיד לא דקנסינן להו אע"פ שיצאו שלא מדעתו : שם ד"ה פירות
יא הנהו גברי דעבדינן מינייהו מחיצה בעינן שלא ידעו שלשם מחיצת אדם משים אותו שם : דף יב ע"א ד"ה והנהו
יב חריץ בין ב' עיירות יזהר כל אחד ואחד מבני העיירות שלא יקח המים של עיר אחרת ומשום הכי מצריך ליה מחיצה של ברזל : דף יג ע"א ד"ה תני
יג הנותן עירובו חוץ לעיבורה של עיר מה שנשכר הוא מפסיד צ"ע אם לרוח שנשאר לו רק אלף אמה אין לו רשות לילך אלא ברוחב ד' אמות ולא לכל רוח העיר : דף יח ע"א ד"ה מה שנשכר
יד שכירים ולקיטים הדרים בחדרים ובעליות אם היה הרשות שלהם צריכים לערב : דף יט ע"ב ד"ה היו שם
טו הנכרי לא אסר היכא דליתיה : שם ד"ה אתא
טז עיקר שיתוף ביין : דף כ ע"א ד"ה ליקני
יז ב' הדרים בחצר ולא עירבו מבטל זה רשותו שעה אחת עד שיקח חמין ויחזור זה ויבטל אותו הרשות עצמה לחבירו : דף כא ע"א ד"ה שהא'
יח מחלל שבתות בפרהסיא אליבא דרבי יהודה צריך שישכרו ממנו כדין נכרי : שם ע"ב ד"ה ורבי יהודה
יט כותל בין ב' חצירות אלו עולין ואוכלין מכאן ואלו עולין ואוכלין מכאן דוקא עולין אבל לא מעלין. ודוקא כשהכותל רחב ד' אבל פחות מד' מקום פטור הוי ועולין ומעלין ומורידין לבתים : דף כד ע"א ד"ה מתני' כותל
כ בהגבהה דעירוב סגי בטפח ובשאר הגבהות צריך ג' טפחים : דף כה ע"א ד"ה צריך להגביה
כא בית שמניחין בו העירוב אע"פ שאין בו פת אחר אפי' הכי מותר עמהם ואין צריך שיתן חלק בעירוב כלל : שם ע"ב ד"ה בית
כב קטן מבן ד' שנים ולמעלה אם אביו בעיר אינו צריך לאמו ואם אינו בעיר עד שש שנים יוצא בעירוב אמו : דף כז ע"א ד"ה קטן
כג שיעור שיתוף מזון ב' סעודות דכיון שיש לו שם שיעור סעודת יום ולילה נראה לכל שעקר דעתו מן העיר ושובת במקום סעודתו : שם ד"ה וכמה
כד כלים או פירות ששבתו על העמוד או על הסלע כשעירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן אלו עולין שם ואוכלין ואלו יורדים שם ואוכלים : שם ע"ב ד"ה נותנין
כה אחין שותפין שאוכלין על שולחן אביהם וישנים בבתיהם אין צריכין עירוב לכל אחד ואחד בזמן שאין דיורין אחרים עמהם בחצר : דף כח ע"א ד"ה רבי יהודה
כו אמת המים העוברת בחצר אפילו ברה"י לעולם אסור למלאות ממנה עד שיעשה לה מחיצה בתוך אוגניה על פני רחבה בכניסתה לחצר וביציאתה מן החצר : שם ע"ב ד"ה אמת המים
כז אם לבש בחול ב' זוגות תפילין עבר משום בל תוסיף לת"ק דפרק המוצא תפילין : בד"ה המוצא תפילין

הגהות על נו"כ האלפס ממסכת עירובין

מהגאון כו' מרנא אפרים זלמן מרגליות זצ"ל מבראדי

(בעה"מ שו"ת בית אפרים וכו').

דף ז ע"ב ברבינו יהונתן ולכהן בבית הפרס מערבין לכהן בתרומה כו'. לא ידעתי מי הכריחו לפרש דכאן בתרומה מיירי דבפשיטות י"ל דהכא מיירי בחולין ובש"ס קאמר הכי על הברייתא. ועוד קשה דהכא גבי בית הפרס י"ל שנפחת שם או שפינה מקום אחד והניחו שם. ובש"ס לא קאמר הכי דל"ל שלא הוכשר משום דהתם קאמר ר"י בבית הקברות :

דף ט ע"א ברבינו יהונתן ור"א לא ס"ל הא דרבי דלא גזרו עליו בה"ש ורבנן ס"ל כו'. וס"ל כרבי. נ"ע דא"כ לימא בפלוגתא דרבי ורבנן קמיפלגי. ובתוס' הקשו כזה על רש"י. אך דברי רש"י יש מקום ליישב ודברי רבינו יהונתן צע"ג : שם ע"ב ברבינו יהונתן אלא הא דתנן רא"א כו' הא קא מכין מיו"ט לשבת כו'. נראה שהיה לו גירסא אחרת. ובספרים שלנו גרים הא בעינן סעודה כו'. ומ"ש והא ודאי מוכחא מילתא נראה שהוא מחלק דכל שיכול לחזור למקומו לא מוכחא מילתא כמ"ש לקמן כיון דשתיק וחוזר למקום שבא משום דאין זה דומה למהלך אגב אורחיה כיון דשותק וחוזר לביתו לא מוכחא מילתא כו' משא"כ כאן אינו יכול לחזור שוב לתחומו הראשון :

דף יג ע"א ברבינו יהונתן תני ר"ת כו' לא היה לו להכניסן כו' שהרי כולן יש להם כו'. לענ"ד צריך להגיה וכצ"ל שהרי כל אלפים אמה שלהם חוץ לעיבורה. וכוונתו כמ"ש התוס' דא"כ מה מועיל מחילת ברזל כיון שיש אלפים אמה עד לעיר ע"ש :

דף טז ע"א ברבינו יהונתן ומערה שאינה ראויה לדירה שאין לה כ"א ב' מחיצות אע"פ שהיא מקורה. נ"ע דבש"ס לא אמרינן זה גבי מערה רק גבי נפש כו' ואולי חסר כאן וקאי אנפש כו'. אבל נ"ע דבש"ס לא נפשטה האיבעיא היכא שהיא מקורה. והרמב"ם פסק האיבעיא להקל. וכא"ר כתב שהריב"ש כתב בשם הרשב"א והראב"ד להחמיר :

דף כה ע"א ברבינו יהונתן ד"ה גמ' וכו' משום שאותו מתבן במקום כותל נעשה לשם ומוקצה היא. נ"ע דבמשנה פירש משום שהוא נוטל מתבן שברשות חצר חבירו. ורש"י כתב לשונו בזה חדא מטעם מוקצה ואידך דוקא במעמיד בהמה דאכלה קלי קלי. אבל בידים לא דלמא ממעיט ולאו אדעתייהו. ואפשר לומר בכוונת ה"ר יהונתן ז"ל שהרי הרא"ש ז"ל הקשה היאך אפשר לאסור מטעם טלטול הא ר"ה קאמר לה ואיהו ס"ל דבשבת הואיל והותרה הותרה אפילו במחילה ולכן הוצרך הרר"י לפרש דממעיטן משום מוקצה משא"כ לדידן דקיי"ל באמת דלא אמרינן במחילה הואיל והותרה הותרה כמ"ש הרר"י ז"ל במשנה זו גבי נתמעט התבן א"כ שפיר כתב דבלא"ה אסור משום גזירה דלמא ממעיט ולאו אדעתייהו. ועדיין צ"ע כיון דלר"ה ע"כ א"א לומר טעם זה וצ"ל מטעם מוקצה מנ"ל לבדות מדעתנו דגזרינן דלמא ממעיט דאפשר דאין לחוש לזה כלל ועיקר טעמא משום מוקצה אליבא דכ"ע וא"כ היכא שחישב עליו מבעו"י דלאו מוקצה היא אפשר דשרי :

דף כו ע"א ברבינו יהונתן מערבין בפת עדשים כו' אע"ג דתזינן ביחזקאל כו'. צ"ע בש"ס כאן :

דף כז ע"ב סד"ה כדי. והאי ועוד דקתני משום דבעינן להו שותקות. הדבר תמוה דהא בלא"ה אין כאן עשירית האיפה בז' רבעים מדבריות רק ע"י ועוד דהיינו ביצה ותומש ביצה. והתוס' כתבו כן אליבא דמ"ד ה' ועוד חייבים וכן פסק הרי"ף בפסחים דף קמ"ז וע"ש בר"נ בשם ר"ת דאחר שיעור חלה צריך שישאר שיעור זה והיינו שותקים וכ"כ הרי"ף בדף קמ"ב דחמשת רבעים ועוד הוא שיעור חלה אבל כאן לא מיירי רק מז' רבעים מדבריות ואפשר דקשיא ליה דהו"ל למינקט בהדיא ז' רבעים וביצה ותומש ביצה. ולמה נקט סתמא ועוד אלא ע"כ אתי לאשמועינן דבעינן שותקים וזה דוחק : שם בד"ה בד"א כו' אבל לא עירבו כו' דקי"ל גגין כו'. נ"ע למאי דפסקינן לקמן דף קכ"א כרבי יוחנן דאע"פ שעירבו רשות א' הם ולא גזרינן דלמא אתי לאפוקי מנא דבתים לחצר ומדוע כתב כאן לחלק בין עירבו כו' ועדיין לא נתברר לי דמשמע בפוסקים דהכל לענין להוציא קמיירי וצ"ע היטב בפוסקים : סליק

מהגאון כו' מרנא אהרן משה טויבש זצ"ל אבד"ק יאסי והמדינה

(בעה"מ שו"ת תועפות ראם) ונקראות בשם קרני ראם

דף א ע"א ברי"ף ד"ה מבוי ור' יהודה פליג כו' דס"ל לאו לשום היכרא כו'. נ"ב דבריו תמוהים דאין סוגיית הש"ס כוותיה וטעמא דר"י או משום דמפתחי מלכים למד או דסובר דאף למעלה מעשרים אמה יש היכר. גם מה שהביא מהא דר"י דמערבין למבוי המפולש תמוה טובא דהרי התם טעמא דר"י משום דב' מחיצות דאורייתא כמבואר בש"ס וצע"ג : [א"ה גם הרע"ב במשנה מפרש כן טעמא דר' יהודה דקורה לאו משום היכרא אלא משום מחיצה דאמרי' פי תקרה כו' עש"ה. ובירושלמי כאן איתא להדיא כשיטת פירושם ז"ל א"ר אבין ר' יודה כדעתיה ורבנן כדעתיהון דתנינן תמן וכן גשרים המפולשין כו' איך מה דתימר תמן כו' אוף הכא את רואה את התקרה כולה (כאילו) יורדת וסותמת ע"כ] : שם ד"ה ואם היתה מקלת עובי כו' כלומר נתשוב כו'. נ"ב היינו למאן דסובר דמקלת סכך ומקלת מבוי בתוך עשרים פסול אבל לדינא קי"ל כרבא דהלל סוכה תנן והלל מבוי תנן ועובי הקורה למעלה מעשרים ואין מקום לחידושי אנשי שם שתמה עליו ופשוט : שם בא"ד בסופו וכיון שאין בהלל כו'. נ"ב והמיעוט למטה ודלא כר"א : ע"ב ד"ה ואם יש בו ד"א כו' וא"ת כו'. נ"ב דבריו תמוהין מאד דהרי דינא של לחי המושך לדופנו של מבוי דמי ממש ללחי הבולט לדופנו של מבוי כמבואר בש"ס להדיא דף י' ועיין בתוס' בסוגיא :

דף ב ע"א ד"ה כיצד מערבין כו' וצריך עיון גדול כו'. נ"ב כפי הנראה לשון כרמלית דנקט בירושלמי לאו דוקא רק דדינו כחצר שאינו מעורבת וכ"מ בריטב"א שם וא"כ שפיר מיתרצא בדלתות ולק"מ : ע"ב ד"ה והיכא דנעץ כו' לא מיבעיא כו'. נ"ב ומפירש"י נראה דאם מותר להשתמש תחת הקורה הרי אין הקורה דבוקה לכתלים ול"מ למבוי כלל אלא דאפי' באסור להשתמש תחת הקורה דהוה הקורה דבוקה מ"מ אסור דבעינן קורה ע"ג מבוי : שם ד"ה ואמלתרא כו'. נ"ב בגמ' לא איבעיא לן אלא באמלתרא ברחבה. ובגובהה פשיטא לן דמהני. ומ"מ הרי"ף לא הביא מאמלתרא כלום וצ"ע :

דף ח ע"א במתני' נתנו באילן כו' וקמ"ל מתני' כו'. נ"ב כוונתו ליישב בזה קושית רש"י ותוס' מאי דהקשה הש"ס והא קמשתמש באילן ולא הקשה ממה דלמטה מעשרה הוי כרמלית עכ"פ ולשיטת רבינו לק"מ : ע"ב ר"י ד"ה קטיר במיתנא כו' וס"ל כרבי כו'. נ"ב דבריו תמוהין דא"כ פליגי ר"א וחכמים בפלוגתא דרבי וגם מאי צריך לאוקמא לר"א כר"נ ועיין בסוגיא ברש"י ותוס' וצע"ג :

דף ט ע"א במתני' תרומה ונטמאת וכו' ואפי' יהיה כהן טמא. נ"ב אין לכ"ז ביאור דבתרומה טמאה ליכא מיתה אלא בטמא שאכל תרומה טהורה יש מיתה ובטמא שאכל טמאה ג"כ אין בו מיתה משום פרט זו שמחוללת וכמו שמבואר כ"ז בסנהדרין פ"ב ע"ש :

דף יז ע"א ד"ה פיסקא לא שנו כו' בשר המתלקט י"ט מתוך ה' כו'. נ"ב זהו כגי' הש"ס שלנו אבל גי' האלפסי שלפנינו תמוה מאד דכיון דאומדו קולא היא איך אפשר להקל יותר בשר המתלקט חמש מתוך עשרה מן המתלקט ד' בתוך עשרה ואולי יש ט"ס וצריך להגיה :

דף כא ע"א בהא"ש בסופו. נ"ב אין כאן נ"ע כלל דהרי גם הכא מיירי דבני החצר עירבו כולן רק שנים לא עירבו ואפ"ה ל"מ ביטול רשות. גם אין הסברא כלל שיועיל מה שעירבו יחד דאעפ"כ לא הוי הקנאתו הקנאה גמורה כ"ז שחבירו לא ביטל והרי אז אוסר על חבירו ול"מ ביטולו א"כ דעיקר הסברא דל"מ היינו משום דכל זמן שאין הביטול מועיל לו לטלטל תיכף א"כ אין כאן שום זכיה בחבירו ולא הקילו חז"ל שיקנה בדיבור בעלמא אלא היכא דמיד זוכה בהיתר הטלטול וזה מחשב כאילו עשה הקנאה ממש משא"כ כל זמן שאסור עדיין בטלטול גם אחר הביטול א"כ א"א לקנות ולהחזיק לא מועיל א"כ וא"כ דברי רבינו יהונתן נכונים בטעמן. והא דאחד שלא עירב דקי"ל דצריך לבטל לכל אחד ואחד ולא אמרינן כיון דמעיקרא שמבטל לאחד לא הועיל תו ל"מ מה דמבטל א"כ לכאו"א ג"כ משום דשם אסוקי דיבוריה היא מהני וזה ברור : ע"ב ד"ה הלכה מנהג נהגו כו' וי"ל דצריך לאשמעינן כו'. נ"ב עוד י"ל דס"ד כיון דשיתוף להודיע סגי והם עושין שיתוף ועירוב א"כ כיון שהכל עושין לשם עירוב תו יהיה זה כחילק עירובו ולא יועיל כלום קמ"ל כיון דנהגו כר"מ לא מתינן בהן ואמרינן שסמיכתם על העירוב והצירות והשיתוף למבוי :

דף כה ע"א ד"ה אלו מאכילין כו' מתבן שברשות כו'. נ"ב ובסמוך כתב טעם משום דמוקצה ולאו בר טלטול היא ול"ע : ע"ב ד"ה ניתוספו כו' ואין צריך להודיע לדיורין הנוספין כו'. נ"ב דבריו תמוהין דהא הגי' דצריך להודיע והיינו אפי' במזכה משלו ומש"ה אמרינן בסוגיין אמר רב שיזבי אמר ר"ת זאת אומרת חלוקין עליו חבריו על ר"י דסובר בעירובי חצירות מערבין בין לדעת בין שלא לדעת ע"ש. והרב מהר"י ז"ל כתב לו דרך לעצמו לחלק בין מערב משלו ובין מערב משלהן וצע"ג. וגם הרי"ף מביא והוקמינן לקמן בחצר של מבואות והיינו כמו דמשני הש"ס בדף פ"א ע"ב לחלק בין חצר שבין שני מבואות לחצר מבוי אחת. אבל הכל אפי' במערב משלו ועיין בסוגיא ובדברי רבינו בסמוך במשנה דנותן אדם מעות לחנוני :

דף כו ע"א במתני' ד"ה והכ"א כו' לא סמכה דעתיה כו'. נ"ב גם רש"י בסוגיין והתוס' פירשו כן. ומ"מ צריך טעם כיון דאמרינן בפרק הזהב דף מ"ט אמר ר"פ ומודה ר"י במתנה מועטת דסמכה דעתיה עיי"ש. והיינו מטעם שארית ישראל לא יעשו עולה וא"כ כיון דבדברים בעלמא אמרי' דסמכה דעתיה כ"ש בדברים והיכא בהדייהו מעות דאיכא מי שפרע פשיטא דסמכה דעתייהו וא"כ אמאי איטו עירוב כיון דהקנה לו הדבר ע"י סמיכת הדעת בודאי לא יעבור על מי שפרע וצ"ע : ע"ב מתני' כיצד משתתפין בתחומין כו' אמרינן יש ברירה כלומר כו'. נ"ב מדברי רבינו נראה דהא דאין מערבין אלא לדבר מצוה היינו דוקא בעירוב הפת אבל עירוב ברגל מערבין אפי' לדבר הרשות וא"כ למ"ד דעיקר עירוב בפת א"כ מערבין בפת אפי' לדבר הרשות וקשה דבש"ס דבכל מערבין אמרינן למאי דבעי לאוקמי פלוגתייהו דרבנן ור"י בהנחת עירוב בבה"ק דחכמים אוסרין ור"י מתיר אם אסור לקנות בית בהס"כ או מותר ואמרי' אלא הא דאמר ר"י אין מערבין אלא לדבר מצוה לימא כתנאי אמרי לשמעתיה ע"ש. ומאי קושיא ע"כ כתנאי אמרי לשמעתא דר"מ דסובר דעיקר עירוב בפת כמו שאמר ר"נ בפ' מי שהוציאוהו דף כ"א ע"ש א"כ מערבין בפת אפי' לדבר הרשות וא"כ כיון דחכמים דר"י היינו ר"מ א"כ אהני לכ"ע שיטתיה דלר"מ דמערבין בפת לדבר הרשות א"כ אסור להניח בבית הקברות. ולר"י דסובר עיקר עירוב ברגל ואין מערבין אלא לדבר מצוה משום הכי מותר להניח בבית הקברות ודל"ע :

דף כח ע"א במתני' המניח את ביתו כו' לא ימליך מזה ולא יחזור כו'. נ"ב נ"ע דזה לא הוי כחוזר מדיבורו כיון שלא הבטיח לתת מתתיה כלל. ונראה דא"כ אין חילוק בין לשבות בעיר אחרת ועיקר הטעם משום דאינו יכול לבוא בשבת וזהו הבדל בין ישראל לנכרי וכמ"ש רש"י :

דף לב ע"ב ד"ה לא שמיע לי הא דרב חסדא כו'. נ"ב כן פירש"י והרי"ף לא פירש כן כי אם ס"ל דאין הלכה כר"י : סליק

חדושים והגהות על הרי"ף ור"י ממסכת עירובין

מאת הרב הגאון מו"ה יהודה בכרך זצ"ל (הנקראים בשם נימוקי הגרי"ב)

דף ב ע"א ברי"ף כיצד ממעטו נותן עליו קורה מכ' אמה ולמטה כו'. עי' ברבינו יונתן מ"ש. והאמת כי הרי"ף העתיק לשון הברייתא בגמ' ג' ב' כיצד הוא עושה מניח קורה משפת עשרים ולמטה ומפרש שם הא קמ"ל דלמטה כלמעלה ע"ש. והלכה כרבא דחלל סוכה תק חלל מבוי תנן. וצ"ע בר"י ותמי' על הדוסי אנשי שם שכתב והשתא יקשה דהיכי קאמר בגמ' נותן עליו קורה מכ' אמה ולמטה כו'. ולא עיין מ"ש בגמ'. וברבינו יהונתן ע"ש וצ"ל שלא יהיה בחלל הפתח יותר מעשרים כו': **שם** היה גבוה מכ' אמה וכא למעטו ממעטו בקורה רחבה טפח ודיו כו'. לדעתי ר"ל דעל הקרקע מניח קורה רחבה טפח. ופסק כר' יוסף וה"ה כל מידי שהוא דשייך שמא יפחות: ואולי גם בקורה שייך פחת מחמת דריסת הרגלים. ועי' בבעה"מ וברא"ש וברבינו יהונתן: **שם** ברבינו יהונתן דר' יהודה אזיל לטעמי' פ' כל גגות כו' דאמרי' פי תקרה יורד וסותם כו' דהא מפקינן שם דטעמא דר' יהודה משום דב' מחיצות דאורייתא. וכן בפ"ק י"ב ב' התם קסבר ר' יהודה שתי מחיצות דאורייתא. ולעולם קורה משום היכר ע"ש וגם הוא נגד הסוגיא דף ג' במש"ש איפלוגי בתרתי ל"ל צריכא כו'. ולדבריו ז"ל לא קרב זה אל זה. ואולי גירסות אחרות הי' לפני רבינו ז"ל: **ע"ב** ברבינו יהונתן ד"ה נידון משום לחי כו' ואם יש בו ד' אמות שיעור כו' עד ולפיכך המבוי צריך לחי אחר להתירו. זה ציון על דברי רב אלפסי וכתב וא"ת הא אמר ר"ה כו' יעו"ש. כל דבריו מחוסרים הבנה לפי הגי' שלפנינו בדברי רב הונא ד' אמות נידון משום מבוי ואסור להשתמש בכולו. אם לא שנאמר שגירסתו ומותר להשתמש בכולו. והיינו שבפחות מד' אמות נידון משום לחי ובין הלחיים אסור מאח"כ ד' אמות נידון משום מבוי וגדול וקטן מותר זה נראה מבפנים ושוה מבחוץ וזה שוה מבפנים ונראה מבחוץ כמ"ש רבינו ז"ל. ועדיין צ"ע: **דף ט ע"א** ברבינו יהונתן ד"ה תרומה ונטמאת שהרי יש בה איסור באכילתה וקאי עלי' במיתה כו' ואפי' יהיה כהן טמא ואמרי' פרע כו' עכ"ל. דברי רבינו צ"ע עי' יבמות פ"ג וסנהדרין פ"ג. ועי' רמב"ם הל' סנהדרין הלכה ב' זר שאכל. ועי' לח"מ שם. ועי' פסחים ל"ה ב' ל"ג א'. וא"ש. ועי' רש"י יבמות נ' ע"א ד"ה תרומה טמאה וכהן טמא קאי עלה במיתה. ומוגל מזה המהרש"א שבת י"ד א' ד"ה ופסול מהסגת ספני יהושע שם ועי' תוס' פסחים יו"ד א' ד"ה הלך ועי' צל"ח שתמה מהא דיבמות ומסנהדרין. והכל ניחא ע"פ המשנה פי"א דפרה מ"ג והאוכלה חייב מיתה כו' וכתב הר"ש ואע"ג דדבילה נמי טמאה ובפ' כ"ה א"ש משום ר"א כו' מתני' דלא כותי ועי' בתוי"ע וא"ש דברי רש"י ותוס' הנ"ל דהם ס' כהתם משנה הנ"ל. עכ"פ דברי רבינו יהונתן צ"ע:

דף יג ע"א בר"י ד"ה תני ר' חייא כו' ולא תימא דאתי' כריב"נ כו' אלא אפי' לרבנן קני שביתה כו'. תימה גדולה שזה נגד המבואר לפנינו בגמ' מ"ת א' אילימא משום דתני לה כריב"נ לחומרא ואיהו ס"ל כרבנן לקולא כו' ע"ש. ועי' תוס' שם מ"ז ב' ד"ה הרס כו' וא"ת אמאי כו' וי"ל דהכא כו'. וצע"ג אם לא דנאמר שהיה לפניו ז"ל גירסא אחרת:

דף כו ע"א בר"י ד"ה מתני' בכל מערבין כו' כיון שניטל ממנה שיעור חלה שהוא א' ממ"ח כו'. צ"ע דבגמ' איתא דמערבין בה' ממ"ח ע"ש: ברבינו יהונתן במתני' מעשה וכו' אמר רבי יהודה כותל וכו'. נ"ב מעשה וכו' ולא היה הגירסא ר"י אומר כותל כו'. ועי' רש"י ותוס': ברי"ף פ' המוצא ואמר רב יהודה הלכה כר"י א"ל לא שמיע לי כלומר לא ס"ל עכ"ל הרי"ף. נ"ב פי' לא ס"ל כרב יהודה דאמר הלכה כר' יהודה. אבל רש"י והר"י פירשו באופן אחר. ודעה שלישית להראב"ד ז"ל דפליג על רב חסדא ועל רב יהודה. ועי' ר"נ פ' ר"א דמילה. ועי' רא"ש כאן: סליק

הגהות פעולת שכיר

להג"מ ישכר בער זצ"ל זקן ההוראה פה ק"ק ווילנא

דף ב ע"א ברי"ף כי היכי דלהוי חללים עשרים. תא"מ וכ"ב ד"ת מ"ז: **שם** בר"י ד"ה הרחב. ומגיעין עד הקורה. נ"ב היינו לר"מ וקי"ל כר"נ דא"ל ליגע: **שם** בד"ה ממעטו. שהיא טפח. צ"ל היא: שם ד"ה היה גבוה. וכשיעור רחבו. נ"ב ר"ל ברוחב הוקק ד' טפחים ודיו דהוא שיעור רוחב מבוי דבפחות מזה לא מקרי מבוי ולא צריך שום תיקון: **שם** ע"ב ד"ה ואם יש כו' הא אמר רב הונא [לקמן דף י' ע"א] בלחי המושך. נ"ב עי' ד"ת שגי' הרב היא בלחי המשוך ד' אמות נדון משום מבוי ומותר להשתמש בכולו:

דף ג ע"ב ר"י ד"ה שתי קורות. ורשב"ג אתי לאפלוגי כו'. נ"ב הג"ה לפרש דברי ר' יהונתן: **שם** דה"ל דמתני'. צ"ל כמתניתין: **שם** בסד"ה היא וי"ל דלדעת ר' יוסי. נ"ב עי' ד"ת:

דף ד ע"א ר"י ד"ה היכי. אמר אביי הוי לחי. נ"ב וי"ל כיון דקי"ל כמסקנת הגמ' דבמחיצות כ"ע לא פליגי דהוי מחילה אמאי הזכיר הרי"ף ז"ל טעמייהו דאביי ורבא דאתמר אליבא דה"א ולא נקט טעמייהו דאיתמר במסקנא. ועי' חדושי הריטב"א ז"ל שכתב שהר"ח והרי"ף ל"ג במסקנא ואזדי לטעמייהו. ואפשר לגי' זו דקשיא ליה לר' יהונתן על הש"ס אמאי לא אמר ואזדי לטעמייהו: **ע"ב** ר"י ד"ה מתני' מקיפין. ובית ד' סאתים. נ"ב הוא ע"פ הגהת ד"ת ועי' ב"י ריש סי' ש"ס ועב"ח ומ"א שם ס"ק ג' דלשניהם אין נותנין אלא בית סאתים:

דף ה ע"ב ר"י סד"ה ובכור שתים עשרה. אבל אם הדביק הדיומד לבור והרחיק אמה א' מצד אחד כנ"ל:

דף ח ע"א ר"י ד"ה אבל לא בטבל. שאינם משבעת המינים. נ"ב עי' תוס' ר"ה י"ב ד"ה תנא דרבנן: ועי' רמב"ם פ"ב מה' תרומות הלכה א' וכ"מ ומל"מ שם: **ע"ב** ר"י ד"ה ובעי סכינא. כגון אותו סכינא. נ"ב צ"ע מהא דאמר אביי גופי' (שבת דף קכ"ג) חרבא דאושכפי וסכינא דאשכבתא כיתד של מתריסה דמי וע"ש ברש"י ותוס' דהוי מוקצה מחמת חסרון כיס וא"כ אפי' לת"ק דר' נחמיה אסור לצורך גופו:

דף ט ע"א ר"י ד"ה או נשרף. דקאי עליו במיתה. נ"ב עי' יבמות דף ע"ג סוף ע"ב ורמב"ם פי"ז מהלכות תרומות הלכה ג' שאוכלן בטומאת עצמן אינו אלא באיסור עשה. **שם** ד"ה ספק אינו יודע. והכא הוי ביתו כנ"ל: **שם** בא"ד דדלמא קנה עירוב נמצא כו'. נ"ב נמצא זה מושכו לכאן לילך וזה מושכו לכאן כאדם המנהיג חמור וגמל דהחמור הולך לפניו וזה מנהיגו והגמל הוא מושך נמצא כו' כנ"ל מלשון רש"י ז"ל: **שם** ע"ב ר"י ד"ה וצריך עיון. ופלוגת' דר' ור' יהודה היא דלר' ודאי כו' כנ"ל:

דף י ע"א ר"י ד"ה וכן ביצה שנולדה צ"ל קודם ד"ה ולא הודו לו חכמים: **שם** סד"ה וכן ביצה. גבי אתרוג שבתשיעי. נ"ב עי' חידושי ריטב"א שבשבע שיטות דגרס שם אמימר אמר אפילו תשיעי ספק שמיני אסורה מטעם מיגו דאתקצאי והיא גירסת ר' יהונתן ז"ל וד"ת מתק והגיה לאין צורך: **שם** בר"י ד"ה רב נחמן ורב חסדא אכול צ"ל קודם ד"ה מודה ר' יוסי:

דף יא ע"א ר"י ד"ה שבת. ומטלטל בכולה ע"י זריקה כו' ואם בא. תא"מ: **שם** דעשיית נכרי. צ"ל ועשיית נכרי:

דף יב ע"ב סד"ה גמ' מי שישן. ובמס' ביצה ובנדרים. נ"ב קאי אדלעיל ששנינו גם במס' יו"ט ונדרים דנכסי הפקר כרגלי המוצאן:

דף יד ע"ב ברי"ף אבל במקום פלוני דברי הכל עני אין עשיר לא כנ"ל: **שם** ויאמר שביתתי במקומי כנ"ל: **שם** בר"י סד"ה ור' יהודה סבר. דזהו שאמרו אמקום פלוני. נ"ב אינו כפי גירסא שלפנינו והיא גירסת רש"י ז"ל מאן קתני לה ר"מ ולפי גירסתו ד"ה היא ועי' ריטב"א ותוס' ד"ה ואהיא:

דף טו ע"א ר"י ד"ה ומפני הטוען. והכל ממעט. נ"ב עי' הידושי הריטב"א ז"ל:

דף יז ע"א ברי"ף אמר רב הונא כו' מתוך חמש אמות כו' מתוך ארבע אומדו כנ"ל: **שם** בר"י ד"ה וכי הוט. שיהא זקופין. נ"ב ר"ל כמה יהיה זקוף משפת ראשו ולמטה שחוט המשקולת יורד כנגדו שאע"פ שלמטה ממנו משופע עד הקרקע ואינו יורד כנגדו אמר אביי ד' אמות וכ"ש יותר דכיון דבראשו הוא זקוף ד"א אין דרך לקפץ ד"א כדי להלך אח"כ בשפועו וכן פירש הריטב"א לפי גירסת הרי"ף ז"ל ע"ש: **ע"ב** ר"י ד"ה גמ' ורשות הרבים. כדתנן. נ"ב כדתניא צ"ל וע"ש ריש מס' ד' ב' ע"ב ודברי הרי"ף ז"ל מחוסרים ביאור ותקון דלפשטא דסוגיא דשם לר"י אינו צריך למעט אפי' ברוחב כו'. ומאי דאייתי הרי"ף הא דאתני' רב לענין נה"פ קשה להלוס. וע"ש בתוס' ובדף ו' ע"ב ד"ה וכ"ת ובתוס' דמכילתין:

דף יח ע"ב ר"י ד"ה אע"פ. אלפים על אלפים להשלים פגימת כו' נמצא שאין כו' כנ"ל וכ"ב עי' מ"א סי' ת"ת סק"ג ובא"ר שם מ"ש בשם הרדב"ז זצ"ל:

דף כ ע"א ר"י ד"ה ומה. כלומר משלו. נ"ב ר"ל לא מבעי דכשמוליך אותו עירוב עצמו שגבה דמהנו אלא אפי' נתן הוא לבדו פת אחר בשבילן מהני הואיל שהוא כבר עירב עמהן כמ"ש רש"י דף מ"ט ריש ע"ב ד"ה אחד מהן כו' וה"ה לשוכר מנכרי ששוכר משלו דהוי בשביל כולן ומערב עמהם: **ע"ב** ר"י ד"ה ליקני. לכל אחד ואחד. נ"ב צ"ע עי' בריטב"א דברביעית אחד סגי לכל בני המבוי. ואולי גם הר"י הכי ס"ל ומ"ש לכל או"א חוזר אדלעיל דלקני לכאו"א:

דף כא ע"א ר"י סד"ה ר' יהודה. ואין שוכרין מן הנכרי. נ"ב תמוה דאי משום הא היה להם לשכור מבעי' ותו דמבואר לקמן שהוא לא היה רוצה להשכיר ונראה שתיבות אלו ט"ס: **ע"ב** ר"י ד"ה ותכ"א. נ"ב עי' דו"פ סי' שפ"ז שהאריך והגיה בזה:

דף כב ע"ב ר"י ד"ה והא דבעא. כמי שגגו את עירובן דמי אמר שאם אין כנ"ל. והשאר מוקף: **שם** בא"ד עירוב א' לכולן היה לנו לומר כו' וקא סלקא דעתך כנ"ל: **שם** ד"ה הלב וכנו צ"ל קודם ד"ה צריכין לערב:

דף כג ע"א ד"ה וכן בחצר. ביתו של ישראל זה פתוח לר"ה ולא בחצר כנ"ל:

דף כד ע"א ר"י ד"ה מערבין. (אם אין בכל חצר וחצר אלא יחיד) תא"מ:

דף מד ע"ב ברי"ף במשנה וכן שתי גזוזטראות זכ"ז מערבין אחד ואם רצו מערבין שנים כנ"ל:

דף כה ע"א ר"י סד"ה אלו מאכילין. אבל בידים אין לו לעשות דאע"פ כו'. שברשות חצירו של חבירו. נ"ב דברים הללו לית להו פתח חדא דבכל הספרים ל"ג גבי מתבן ורחב ד' אלא וגבוה יו"ד לחוד והוי ככותל שבין שתי חצירות (דף ע"ז) דאין בו ארבעה דקי"ל כר' יוחנן שמעלין אפי' מן הבית כמ"ש הרי"ף לעיל דהוי מקום פטור. ואפי' דמיירי הכא ברחב ד' הכי לא אסור אלא להאכיל לבהמה בבית אבל בחצר שרי דקי"ל כר"ז דרשות א' הן לכלים ששבתו בחצר. ותו דהרי"ף גופו פי' גבי לא יתן לתוך קופתו שהטעם משום מוקצה: **שם** בד"ה ובלבד. ומוקצה הוא לבהמה. נ"ב ר"ל לאכילה לבהמה משום שהקצהו למתילה: **שם** בד"ה צריך. כמו שמצינו בב"ק. נ"ב אדרבא שם מבואר דלא בעינן ג' טפחים אלא שיש לדחות ועי' רא"ש כאן ותוס' דב"ק שם ד"ה אלא: **ע"ב** ר"י ד"ה מתני' נתמעט. מע"ש השני. נ"ב מ"ש הרי"ף נתמעט האוכל מע"ש השני עי' תיו"ט ד"ה א"ר יוסי כו' מ"ש בסוף דבריו לתרץ דעת הטור דס"ל דר"י לפרש אתא ולא לאפלוגי והא דקתני הכא מוסיף היינו שאם רוצה להוסיף כדי שאם יכלה גם הנשאר שיהיה לתוס' זה דין עירוב קמ"ל דרשאי וא"צ להודיע. והוא לפי' הרי"ף דהכא מיירי אחר שנכנס שבת ראשון. ותמיהני על הב"ח סי' שס"ח שגם הוא כן כתב בדעת הטור ושהרי"ף והרא"ש הכי ס"ל ובכ"ז מגיה בדברי הרי"ף שנ"ל מע"ש ראשון *) ומי הזקיקו לכך. ולמה לא נאמר שגם הרי"ף מפרש כמ"ש לדעת הטור. ומ"ש רי"ף לקמן בדברי ר' יוסי ואם נתמעט קודם שנכנס שבת ראשון כו' אין כוונתו לפרש הרישא בהכי אלא דינא באנפי הוא לפרוש מאי הוי עירוב ומאי תחלת עירוב: **שם** בד"ה בחצר. ואמרי' בגמ' שמותרת בשאינה רגילה ואסורה ברגילה. כנ"ל: **שם** בא"ד נמצא שחייבו לה שיותר כו'. נ"ב דאמרינן התם עירבה עם שאינה רגילה הותר רגילה לעצמה וכיון שאינה אוסרת על הרגילה לא יחושו לקבל אותה בשיתוף לידתו אותה למקום שעירבה והיא היתה רוצה יותר ברגילה:

דף כו ע"א ר"י ד"ה בזמן. (ומני"ת ואילך) תא"מ: **שם** ר"י ד"ה ה"ג. די"ה גרוגרות הויין שתי סעודות כנ"ל:

דף כז ע"א ר"י ד"ה הניה. אין להם טומאת ערב. נ"ב כל הכתוב כאן ונזכר בנכנס לבית המנוגע טומאת שבעה בין אדם בין כלים כשמכניסן על כתפו או שהוא לבוש בהם ושוהה שיעור אכילה הם דברים מרפסים איגרא וקרי בי רב הוא והכא אל הבית יטמא עד הערב ולא מצינו טומאת שבעה בנכנס לבית המנוגע. ומ"ש בנכנס להיותן אב הטומאה לענין מנין ראשון ושני אפשר לקיים דבריו כשלא פירש ממטמאיו ועי' מל"מ פט"ז מהלכות טומאת צרעת הל' ו' והל' ח' אכן גם סדור דברי הרי"ף ז"ל תגומגמים לא רישא אית ליה סיפא ולא סיפא אית ליה רישא דו"ק ותשכח:

דף כח ע"א ר"י ד"ה רבי יהודה. מגו דהני אסרי הני. הני נמי אסרי הני כנ"ל: **ע"ב** ר"י ד"ה ורב יהודה. שיראו ראשי הקנים למעלה מן המים טפח ותני יעקב קרחינאה צריך שיבקע ראשי הקנים במים כנ"ל:

דף כט ע"א רי"ף אבל במופלגת אפילו אינה גבוה כנ"ל: **שם** בר"י ד"ה מן הנקב. אע"פ שנתמלאה מע"ש לפרקים ומש"ה נקט סאתים כנ"ל: **שם** בסוה"ד פטור. נ"ב עי' חדושי הריטב"א ז"ל: **ע"ב** ר"י סד"ה מקלתן. וירדו לעוקת חבירו שמא יהום על קלקול ביתו. נ"ב דכיון שהעוקה רחוקה מהם לא ילכו המים מאליהן יפה לעוקה ונתקלקל דירתם כ"ה לשון ריטב"א:

דף ל ע"א ר"י ד"ה ובלבד. שאפי' בחצר שאינו מעורב. נ"ב דבריו סותרין זא"ז דהכא דברי הרי"ף ז"ל מפורשין כדעת רבוותא שבתי' ריטב"א דמכילתין ובחדושי רשב"א פ"ק דשבת דדוקא כשהעמוד בחצר השותפין ושלא ערבו דדמו לר"ה (חסר תיבה א') הואיל דגזר ר"מ משום חצר בר"ה אבל בשל אדם א' או של שנים שעירבו נ"ל בה ואלו לקמן ריש ע"ב העתיק לשון רש"י דאפי' של איש אחד גזר ר"מ משום חצר בר"ה:

דף לא ע"א רי"ף (וכן בית שנפרץ. מאי שנא מרות אחת כו' לא עבדי אינשי) תא"מ. וכ"ב ד"ת מ"ז:

דף לב ע"א ר"י ד"ה אמרו. [אפי'] צ"ל מוקפת כזה (אפי'): **ע"ב** ר"י סד"ה קולט. פתוח מג' סמוך למחילה. נ"ב צ"ל לגג:

דף לג ע"ב ר"י ד"ה אם אינם גבוהים מן הארץ ג"ט. נ"ב בברייתא בגמ' דאפי' גבוהים מן הארץ כמלא נימא סגי ועי' תוי"ט:

דף לד ע"ב ר"י ד"ה ליר. דאין כאן בנין בכלים כנ"ל: **שם** ד"ה גזירה. דהך תורה גזירה משום יתקע. כנ"ל. וכ"ב ואמאי מיתסר והא שבות במקדש לא גזרו. לשון רש"י: **שם** ד"ה קושרין. ואע"ג דקשר אב מלאכה. נ"ב צ"ע ועלרש"י ד"ה הא והא רבנן דף ק"ג ע"א ועי' תוי"ט:

דף לה ע"א ד"ה משם. כ"מ שהתירו לך במקדש כנ"ל: **ע"ב** ד"ה מעלין. התחובין באלכסון צ"ל התחוכין: **שם** רי"ף ופריך התם לא משום כו'. נ"ב עי' הגירסא בגמרא: סליק

(*וכן הוא בהגהות הב"ח אות מ'

הגהות בעל מלא הרועים

דף א ע"א רבינו יהונתן ד"ה מבוי כו' עד ור' יהודה פליג כו' אלא לשם מחיצה. נ"ב עי' מ"ש בספרי מלא הרועים ערך קורה אות ו': **שם** בהמאור הקטן קי"ל כרבא כו' עד לפמ"ש שצריך לרב יוסף במשך טפח באורך מבוי. נ"ב ר"ל שרוחב הטפח יהיה לתוך אורך המבוי ורחבו כרוחב המבוי: **ע"ב** ברי"ף ואוקימנא הא דר"א ורב אסי כו'. נ"ב עי' ברא"ש ובש"ג כאן דכתבו דהרי"ף אינו מחלק בין איכא גדודי. ועי' בסמוך שכתבתי ראיה דהרי"ף ס"ל אף דליכא גדודי פירצותי' בעשר: **שם** ברי"ף וא"צ לחי ובא רב אשי כו'. נ"ב מכאן דרי"ף ס"ל אפי' בליכא גדודי פירצות מבוי בעשר דאל"כ איכא למיפרך מה לחצר שכן פירצתה בעשר תאמר במבוי שפירצתו בד' כדמקשה בש"ס אלא ע"כ ס"ל פירצות מבוי בעשר אפי' ליכא גדודי: סליק

השמטה מהגהות מא"י דף ב' ע"ב אות [ג]

ברבינו יהונתן ד"ה נידון משום לחי דס"ל לר"ה דבין הלחיים אסור להשתמש. בכ"י אחר [תי'] להשתמש. נ"ב ואכתוב כאן מלתיה דרב הונא בלחי המושך למען ירוץ קורא בו כמו שפירשתי. אמר ר' אמי בר חמא הכא (ונתערבו שתי נוסחאות באחד היה כתוב תמא ובשני אבא) א"ר הונא לחי המושך עם דופנו של מבוי פחות מד"א נידון משום לחי ומשתמש עד הודו הפנימי ד"א נדון משום מבוי ומותר להשתמש בכולו ואמרי' עלה ש"מ תלת ש"מ בין לחיים אסור כלומר להשתמש בכולו דהקתני עד הודו הפנימי ולא כנגד אותן ד' אמות דס"ל לחי משום מחילה היא וכאילו נגמרה המחילה דמיא וכיון דאם היתה נגמרת לא היה משתמש באותו קרקע שהמחילה עליה השתא נמי אע"פ שלא נגמרה אסור להשתמש כנגד כל עובי הלחי כולו. וש"מ מסך מבוי בד"א דהא קתני בהדיא ד' אמות נידון משום מבוי בא להשמיענו שבכל מקום לא מקרי מבוי שיהא ניתר בלחי וקורה אע"פ שבתים וחצירות פתוחות לתוכו אלא א"כ יש לו ד"א במשך ורוחב פתוח מד"א אע"ג דלא נפקא לן מהא נפקא לן מילתא אחריתי לקמן דכל מבוי דארכו כרחבו אינו מבוי. וש"מ דנראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי וכ"ש נראה מבפנים ושוה מבחוץ ושתיהן נשמעות מכאן דקתני ד' אמות נידון משום מבוי כלומר ושני מבואות הן אחד גדול ואחד קטן. ומותר להשתמש בכולו. כלומר בכולן דהיינו שניהם הגדול משום נראה מבפנים שהרי העומדין בגדול רואין בליטת זה המבוי הקטן שסוגר מרוחב המבוי הגדול אמה או שתי אמות אע"פ שמי שעומד במבוי הקטן דזהו אותן ד"א שאין מכיר בבליטת זה המבוי הקטן שהוא סגור שכשם שבפתח כניסת המבוי אין המבוי כל כך רחב כן הוא סגור שהוא צר כמו כן עד סוף המבוי ואעפ"כ ניתר המבוי הגדול כיון שניכר ליושבים מבפנים וכנגד אותו מבוי קטן מותר להשתמש בלא שום לחי אחר אע"פ שאינו נראה שום היכר לאותן העומדין בפני אותו המבוי קטן אפי' הכי מותר כיון שניכר ליושבים מבפנים דזהו היושבים במבוי הגדול ורואין שיש בליטה למבוי הקטן על הגדול מותרין שניהם. וצורת לחי המושך (כזה) ואע"פ שהוא לחי העומד מאיליו שלא הוקם שמה לשם לחי אלא שיצא מן הכותל בלא כוונת לחי אפ"ה כשר דקיי"ל ביע"ל קג"ם כאביי וצורת לחי הבולט כו' אסור להשתמש כנגד עוביו:

גליון אלפס על הרי"ף ור"י ממסכת עירובין

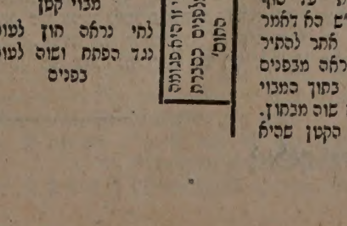
הגהות וחדושים מאת הג"מ שניאור זלמן ב"ר אברהם שליט"א אבד"ק גאלדינגען.

דף א ע"א בר"י ד"ה מבוי כו' ור' יהודה פליג ואמר דא"צ למעט דס"ל דלאו לשום היכרא בעלמא הותקנה קורה אלא לשם מחיצה עכ"ל. וכ"כ הברטנורה. וכ' התאי יהונתן שדבריהם תמוהים מאד שהוא נגד הש"ס שעושה צריכותא בפלוגתא דר"י ורבנן דאי אשמועי' סוכה ה"א בהא קאמר ר"י דלישיבה עבידא ושלטי בה עינא אבל מבוי דלהילוך עביד אימא לא שלטא ביה עינא עכ"ל הגמ' א"כ מוכח לר' יהודה נמי אית ליה קורה משום היכרא אמנם שכן הוא בירושלמי ריש מכילתין בהדיא כדברי הרר"י והברטנורה. והכתי תמוה דשביק ש"ס דילן ואזיל בשיטת הירושלמי עכ"ל התאי יהונתן ונדחק מאד לתרץ דס"ל להש"ס דגם לר' יהודה דס"ל דקורה משום מחיצה מ"מ היכרא ג"כ בעינן ור"י ס"ל דגם למעלה מכ' איכא היכרא ע"ש. אבל זה דוחק גדול לחדש סברא שלא נזכר בש"ס כלל דפליגי אי איכא היכרא בלמעלה מעשרים או לא. וגם לשון הרר"י והברטנורה לא משמע כן. ע"כ נראה לענ"ד ברור דס"ל להרר"י דגמ' דידן ס"ל לגמרי כהירושלמי דטעמא דר' יהודה הוא משום דס"ל קורה משום מחיצה לחוד ואליבי' לא פליגי אמוראי כלל וכולהו ס"ל דלדידיה טעמא דקורה רק משום מחיצה ולא משום היכר ופלוגתא דרב יוסף ואביי (בדף ה.) דמ"ס משום מחיצה ומ"ס משום היכר רק אליבא דרבנן הוא דהא קאי התם אהי' גבוה מכ' ובא למעטו שהוא אליבא דרבנן וכן (בדף ח:) ואימא טעמא דידי' קורה טעמא מאי משום היכר כו' וכן (בדף יב:) דס"ל לרב יהודה ורבה ורבא דקורה משום היכר הכל הוא אליבא דהלכתא דקיי"ל כרבנן. ורק אליבא דרבנן פי' רש"י (בדף ד:) ד"ה מ"ד טפח כו' דגם למ"ד קורה משום מחיצה מ"מ בעי' נמי היכרא כמ"ש המהרש"א בסוף תוס' ד"ה מותר להשתמש (שהביאו התאי יהונתן) אבל אליבא דר"י לכ"ע לא הוי רק משום מחיצה לחוד. ולכך דקדק הרר"י בלשונו וכתב „דטעמא דקורה לאו משום היכרא" אלא משום מחיצה כו'. לאפוקי ממ"ש רש"י אליבא דרבנן דטעמא נמי משום הכירא: ובזה מתורץ קושית הגליון הש"ס על רש"י (דף יב:) ד"ה לחי מכאן אלמא לחי משום מחיצה הכי' וז"ל קשה לי דהא הקושי' הוא אליבא דכ"ע מדברי ר"י דאפי' קורה משום מחיצה עכ"ל אבל ליבנא דאיתביה ר"י בר אבא לרבא משמע שהקושי' רק לרבא וכ"כ המהרש"א דה"ס דהוי מצי למיפרך אכולהו אמוראי כו'. וקשה באמת על ר' יעקב בר אבא אמאי לא פריך רק ארבא. אבל לפי מ"ש הרבינו יהונתן אתי שפיר דדוקא לרבא פריך מלחי ולא אאידך אמוראי דס"ל קורה משום היכרא. משום דבקורה לא שייך כלל למימר דמר' יהודה נשמע לרבנן דהא בהדיא פליגי בזה ר"י ורבנן במתניתין דלר"י קורה משום מחיצה ולכך מכשיר למעלה מכ' ורבנן פסלי משום דס"ל קורה משום היכרא והיך נימא דמר"י נשמע לרבנן בדבר דפליגי. ורק מלחי פריך ר' יעקב בר אבא שפיר דהא בלחי לא פליגי ר' יהודה ורבנן א"כ מר"י נשמע לרבנן כי היכי דלדידיה לחי משום מחיצה ה"ה לרבנן כיון דלא פליגי בזה. וע"ז מתרץ הש"ס בדרך דיחוי בעלמא דמהא ליכא למשמע מנא כלל דהתם טעמא דר' יהודה משום דקסבר שתי מחיצות מדאורייתא ואפשר דאפי' בלחי ס"ל דהוי משום היכרא וכ"ש בקורה אבל באמת זה אינו רק דיחויא בעלמא דמזה אין ראי' אבל לפי האמת ס"ל לר"י דאפי' קורה משום מחיצה מדקא מכשיר קורה למעלה מכ' ומדוקדק שפיר לשון הש"ס דלא פריך רק לרבא: ובזה מתורץ ג"כ קושית הגאון ר"ע איגר ז"ל בתוס' ר"ע ריש עירובין על הברטנורה [שפי' ג"כ כמו ה"ר יהונתן] דטעמא דר"י משום דס"ל קורה משום מחיצה והקשה התוס' ר"ע דהא בש"ס הנ"ל מסיק (דף יב:) דגם לר' יהודה קורה משום היכר ע"ש ולפי מה שכתבתי דקושית הש"ס לא היה רק מלחי וא"כ צ"ל ע"כ דדיחויי קא מדחה ליה. אתי שפיר: ומה שהביאו התאי יהונתן והגרע"א בתוס' ר"ע והתורת חיים ראיה מן הצריכותא (דף ג.) דקאמר אי אשמעי' גבי סוכה בהא קאמר ר' יהודה כיון דלישיבה עבידא שלטא ביה עינא כו' ואי אשמעי' בהא בהא קאמרי רבנן כו' [ולא קאמר דה"א בהא קמכשר ר"י משום דקורה משום מחיצה אבל גבי סוכה מודה לרבנן]. אין ראיה לענ"ד דאפשר לפרש דה"ק דאי אשמעי' גבי סוכה הוי מצינן למטעי ולומר דטעמא דר"י בקורה הוא משום הכירא כרבנן ומודה להו דפסול למעלה מעשרים. דהא השתא נמי לא ידעי' דס"ל לר"י קורה משום מחיצה רק מהא דפסיל קורה למעלה מכ' א"כ אי לאו דאשמועי' גבי מבוי דמכשיר ה"א דמודה לרבנן דפסול משום דלהילוך הוא ולא שלטא ביה עינא לכך אשמעי' דר"י מכשיר למעלה מכ' דטעמי' משום דס"ל קורה משום מחיצה. וגבי אי אשמעי' גבי מבוי כו' באמת הוי מצי למימר נמי דה"א גבי סוכה מודה לרבנן והכא גבי מבוי שאני משום דקורה משום מחיצה. אך מחמת שהתחיל הצריכותא בסברא דשלטא ביה עינא גומר באותה סברא. וכה"ג מצינו בכמה מקומות שעושה צריכותא בהא דאיכא למטעי בטעם הדבר וממילא יהיה נמי טעות לדינא ואשמועי' טעמא ואשמועי' דינא. כמו במנחות ר"פ הקומץ (דף יג.) ל"ל למתני מודה ר' יוסי בזו כו' מהו דתימא טעמא דר' יוסי משום דקסבר אין מפגלין בחצי מתיר ואפי' רישא נמי קמ"ל דבהא מודה. ובכמה דוכתי. ואין ראיה מן צריכותא שיהיה האמת כן: **שם** בא"ד דאמרי' פי תקרה הפנימי כו'. נ"ב כן הוא סברת הגמ' בד' ח' ע"ב דמ"ד אסור להשתמש תחת הקורה הוא משום דס"ל קורה משום מחיצה ואודו הפנימי סותם כמו שפירש"י שם ד"ה קורה. ואע"ג דהו קאמר ואיבעית אימא כו' ומ"ס אודו החיצון יורד וסותם מ"מ סברת סתמא דגמרא עיקר וכ"כ הרא"ש בהדיא שם בסי' י' ע"ש: **שם** בד"ה ואזיל. ומגיעין עד הקורה. נ"ב פסק כרב ששת (דף י"א ע"א) וכן דעת בעל המאור אבל הרי"ף לקמן סי' תקפ"ז וטוש"ע סי' שס"ב וכל הפוסקים פסקו כר"נ שם שא"צ ליגע עד הקורה: **שם** ד"ה כיצד ממעטו כו' שכל עובי הקורה יכנס להצלמת כ' אמה כו' עכ"ל. הד"ת הניח בתימה דזה סותר מ"ש לעיל שאם המבוי גבוה כ' כלומר החלל עד הקורה כשר כו' ע"ש. ואנכי מצאתי תירוץ לזה בדברי הד"מ (בסי' שס"ג אות ז') וז"ל נראה מדברי הרי"ף וה"ר יהונתן ריש עירובין שאם היה מתחלה למעלה מכ' ובא למעטו יניח שקורה שיהיה ג"כ מכלל העשרים אבל אם אינו גבוה למעלה מכ' רק הקורה א"צ למעטו בשביל זה כן דקדקתי שם מדבריהם. עכ"ל הד"מ. וכן מדוייק לשון התוספתא ריש פירקין שהביא הרי"ף ז"ל. כיצד ממעטו נותן עליו קורה מעשרים ולמטה [ולהגס הגי' בק"נ על הרא"ש שצ"ל מכ' ולמעלה]. וכן מפורש בירושל' ריש פירקין רב אמר סוף שיעורין להקל ור' יוחנן אמר סוף שיעורין להחמיר ר"ח בשם ר' יוחנן מבוי שקורתו למעלה מעשרים נותן קורה בתוך עשרים וממעט בתוך עשרים א"ר יוסה והוא שיהיה כל הכשר קורה בתוך כ' ר' חלקיה אמר כו' ואפי' כרב אתיא כו' ולמה אמר פסולה מפני מראית עין שאם תאמר שיתן בתוך כ' אף הוא נותן למעלה מכ' עכ"ל הירושלמי ופי' הפני משה מפני שלפעמים יטעה ויתן למעלה מעשרים ויסבור שתקנו אבל אם מתחלה לא נתן הקורה למעלה מעשרים אלא בסוף עשרים כשר. עכ"ל ע"ש. ועתה אתי שפיר דברי ה"ר יהונתן ואין כאן סתירה. שמ"ש הרר"י לעיל שהחלל יהיה כ' עד הקורה מיירי דווקא בדיעבד שכבר נעשה הקורה כולה למעלה מכ' ואין בחלל המבוי אלא כ' אז א"צ למעטו. והכא מיירי כשהיה החלל יותר מכ' וצריך לתקנו אז צריך לכתחלה לעשות הקורה השני כולו בתוך כ'. לכך כתב שכל עובי הקורה יכנס בתוך כ'. כמ"ש בירושלמי ותוספתא הנ"ל. וגם בש"ס דידן (דף ג.) לליבנא דרב אדא בר מתנא ס"ל לרבא מפרזקי ורבינא דמקלת קורה למעלה מעשרים פסול (משום דחיישי' דלמא משתקל עובי הקורה שבתוך כ' ורבים לא מדכרי אהדדי ע"ש) לכן אע"ג דקי"ל כרבא דחלל מבוי תנן היינו דוקא בדיעבד א"צ למעטו אם אין החלל יותר מכ'. אבל כשבא למעטו צריך לעשות לכתחלה עלוי"ע כל הקורה בתוך כ' לחשוש לדעת רבא מפרזקא ורבינא ורבה בר עולא שם. ואין להקשות וכי מנוה היא זו שיהיה חילוק בין לכתחלה ודיעבד שהרי הקורה אינו בא רק להתיר טלטול. זה לא קשיא. דגדולה מזו שנינו בפ"ב דמכילתין (דף כג:) איכא ביניהו ריבועא דרבעוה רבנן ופירשו רש"י והרבינו יהונתן ז"ל וע"ש בתוס' דפלוגתייהו דר' אליעזר ור' יוסי הוא רק לענין לכתחלה ודיעבד. דלר"א צריך הקרפף לכתחלה להיות פי שנים להבה ובדיעבד מרובע נמי שפיר דמי לטלטל ור' יוסי ס"ל להיפך דלכתחלה צריכה להיות מרובע ובדיעבד בארוך וקצר נמי שרי לטלטולא. וכ"ש הכא דאיכא הטעמים של הש"ס דילן והירושלמי. והדברים ברורים בעהי"ת. ואין להקשות דא"כ מה מקשה בגמ' (דף ג:) רב שימי בר אשי לר"פ מברייתא דכיצד הוא עושה מניח קורה מספת כ' ולמטה. הא איכא לאוקמא דמיירי שהיו למעלה מחלל כ' ובא למעטו. די"ל דלשון כיצד הוא עושה לא משמע ליה לפרש דמיירי כשבא לתקנו שא"כ הל"ל כיצד ממעטו מניח קורה כו' כמו לשון התוספתא שהביא הרבינו אלפס ז"ל: **שם** סד"ה ממעטו. שכתב שממעט בקורה להתמיר. נ"ב הב"י סי' שס"ג הקשה ע"ז ועי' ק"נ אות ז' שמתרץ קושיתו: **ע"ב** ר"י ד"ה מתיר הוא"ל וד' אמות. נ"ב נ"ל דט"ס הוא וכן ברש"י אינו וא"צ לדוחק של מיא"ש: **שם** ברי"ף אמר רמי בר אבא. נ"ב בגמרא הגירסא בר חמא: **שם** בר"י ד"ה ואם יש בו ד"א כו' וא"ת והאמר ר"ה בלחי המושך (דף י.) אע"פ שיש לו ד"א א"צ לחי להתיר המבוי הראשון עכ"ל הרר"י. הנה בגמרות שלנו מפורש להיפך דארבע אמות נידון משום מבוי ואסור להשתמש בכולה. וכתבו ע"ז הב"ח בסי' שס"ג והתאי יהונתן שפשוט שהרר"י היה גורס ד' אמות נידון משום מבוי ומותר להשתמש בכולה. וזה ברור. אך מה שנדחקו בביאור דברי הרר"י אלו. נראה לענ"ד שדברי הרר"י ז"ל פשוטים בלא שום דוחק כלל. שהוא ז"ל מפרש לחי המושך היינו ששני כותלי המבוי היו שוים באורכם [ולא כמו שפי' הב"ח והתאי יהונתן דהרר"י מיירי שנדו אחד קצר מחבירו. רק שהרר"י מפרש ששני כותלי המבוי שוים זה לזה באורכם] וכמ"ש התוס' (בדף ט:) ד"ה ורשב"ג כו' דהתם מבוי כותליו שוים עכ"ל התוס'. ומיירי שהעמיד את הלחי אצל הכותל ורחבה לאורך הכותל ועביה של הלחי מוסיף על עוביו של הכותל. ועי' ברש"י (דף ט:) ד"ה ורשב"ג. שדרך כל מעמידי לחי שמושכין קצת כלפי חוץ כדי שיראה מבחוץ ומבפנים שהעומד שם לשם לחי דאם אינו מושך קצת רוחב הלחי להלאה מכותלי המבוי מעט אלא בשוה להן נראה כמוסיף על עובי הכותל ואינו ניכר מבחוץ שהוא לחי אלא מבפנים ניכר שאינו מן הכותל לפי שחודו נראה מבפנים עכ"ל רש"י וכן הסכימו התוס' שם רק שכתבו שיותר נראה לפרש שמשכו קצת להלחי כלפי פנים ע"ש. וכן מפרש הרבינו יהונתן ז"ל הכא דמיירי שלא העמיד סוף הלחי שוה לסוף של הכותל רק או שמשך את הלחי לצד חוץ והלחי יוצאה להלן מאורך הכותל [כמו שפי' רש"י] וכמו צורה **א** דכאן. או שמשך את הלחי לצד פנים [כמ"ש התוס'] כמו צורה **ב** דכאן שהכותל ארוך יותר מן הלחי שהלחי אינה מגעת עד סוף הכותל. ועתה דברי הרר"י ז"ל מדוקדקים מאד. מ"ש הא דאמר ר"ה בלחי המושך אעפ"י שיש לו ד' אמות א"צ לחי אחר להתיר המבוי הראשון שהיא המבוי הגדול לפי שהוא ניכר בנראה מבפנים ושוה מבחוץ עכ"ל. פי' שהלחי ניכר לעומד בפנים בתוך המבוי הגדול שהוא רואה בליטת הלחי בתוך המבוי. אבל היא שוה מבחוץ. שהעומד בחוץ ממבוי הגדול דהיינו שעומד במבוי הקטן שהיא

א

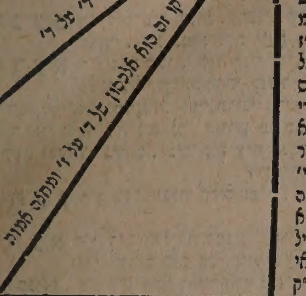

ב

קרובה יותר אל הפתח הוא אינו רואה הבליטה. ולפנים של המבוי הקטן שפתוחה לרה"ר קורא אותה חוץ לגבי המבוי הגדול הפנימית. ומ"ש הרר"י וגם לאותו משך של ד' אמות שמושך בדפני המבוי שהוא נקרא מבוי קטן כנגד המבוי הגדול גם הוא א"צ לחי לפי שהוא ניכר בנראה מבחוץ ושוה מבפנים עכ"ל פי' של העומד מחוץ למבוי הקטן דהיינו ברה"ר נגד הפתח נראה פגימת הלחי [והותל המבוי קטן שהיא משמשת ללחי אל המבוי הגדול היא ג"כ לחי לעצמה כי נראה פגימתה לעומד בחוץ אע"פ שהיא שוה מבפנים] שהוא רואה את הפגימה. לרש"י שהוא ציור א' הנ"ל רואה את הפגימה חוץ למבוי כנגד ימין מאחורי הלחי בסוף הכותל. ולהתוס' שהוא ציור השני שעומד בחוץ נגד פתח המבוי רואה את הפגימה בתוך המבוי מפני שהלחי קצרה מן הכותל. אבל שוה מבפנים שהעומד בפנים במבוי הקטן [שעכשיו קורא אותו פנים למבוי הקטן משום דלגבי רה"ר פנים קרי לה] אינו רואה בה שום בליטה או פגימה. וגירסת הרר"י בגמרא (דף י.) הוא כן „דאמר רמי בר אבא אמר רב הונא לחי המושך עם דופנו של מבוי פחות מד"א נידון משום לחי ומשתמש עם חודו הפנימי [פי' אבל נגד הלחי אסור משום שאין שם מבוי עדיין עליה מפני שהיא פחותה מד"א ואינה נקראת רק בשם לחי וכין להיים אסור להשתמש] ד' אמות נידון משום מבוי ומותר להשתמש בכולה" [פי' שיש לה להלחי שם מבוי והיא כמבוי בפני עצמה. והרר"י קורא אותה מבוי קטן. וניתרת בנראה מבחוץ ושוה מבפנים] עכ"ל הגמ'. ותו לא מידי. כי דברי הרר"י פשוטים מאד לפי מה שהעליתי בעהי"ת שהלחי עומד באופן שפירשו רש"י והתוס' לעיל (בדף ט:) שדרך להעמיד כן כל לחי. דוק בפנים ותראה הכל מבואר. ולא האריכתי כ"כ רק מפני שגדולי מנוקי ארץ הנ"ל נדחקו בזה: **שם** בסד"ה דהוה אמאי לא הביא הרב אלפסי ז"ל כו'. נ"ב לפני הרר"י לא היה באלפסי מ"ש לעיל והוקימנא הא דרב אמי ורב אסי בדאית ליה גידודי כו'. תאי יהונתן ועיי' ק"נ:

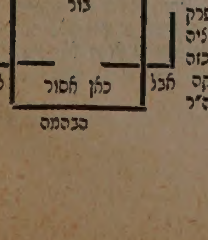
דף ב ע"א ברי"ף דתניא חצר שרבים. נ"ב הוא משנה פרק ו' דטהרות ובטעות נרשם שם בגמ' תוספתא: בר"י ד"ה מבוי שצדו א' ארוך כו' הרבה יותר מה' אמות [לג' אמות ומחצה הוי אלכסון י' ומחצה] ואע"פ כו' עכ"ל מ"ש כאן בין שני חצאי מרובעים לג' אמות ומחצה כו' טעות סופר הוא דהא דוקא מרובע גמור של ז' ומחצה על ז' ומחצה הוי הלכסונו עשרה ומחצה. אבל כאן דמיירי שאין בכותל העודף על חבירו אפי' ד"א וא"כ כשתהיה רוחב הפתח ז' ומחצה יהיה אז אלכסון של ז' ומחצה אורך על פחות מד"א רוחב ואז לא יהיה אורך האלכסון רק תשעה אמות בקירוב. כי אלכסון של מרובע ד"א על ד"א הוא ה' אמות וג' חומשין צרף לזה ג' אמות וחצי ביושר. אז לא יהיה בס"ה רק תשע אמות וחלק עשירית מן אמה וזה נראה לעין שאלכסון של ז' ומחצה אמות על רוחב ד"א הוא פחות מאלכסון של ד"א על ד"א עם קו ישר של ג' אמות וחצי אמה כמו שאתה רואה בציור זה אשר לפניך וכמו שכתבו התוס' במכילתין (דף ה.) בד"ה דפתח ליה וע"ש במהרש"א. וע"כ צ"ל שמ"ש הרר"י ז"ל כאן „לפי שהוא רחב הרבה יותר מה' אמות" היינו שהוא רחב יותר מתשע אמות ואז יהיה יותר מעשר. וזה ברור:

דף ג ע"א ר"י ד"ה הכשר מבוי כו' דסבירא להו לב"ש ד' מחיצות שלימות מן התורה ואתא הלכתא למ"מ דקי"ל מחיצות הלכה למ"מ כו' עכ"ל. התאי"ה כתב ע"ז וז"ל וביותר תמוהין לי דברי רבינו דהא הש"ס לעיל פריך על הא דקאמר מחיצות הלמ"מ דהא דאורייתא היא ומסיק הש"ס דאתאי הלכתא לגוד ולבוד ודוע"ק. והיאך כתב שלא כדברי הש"ס דמחיצות אתיא לענין זה עכ"ל התאי"ה. ובמכ"ת לא קשיא מידי לענ"ד. דהא (בדף יג.) קאמר בגמ' דכ"מ שנאמר משום ר"מ אמר תלמיד א' לפני ר"ע הוא ר"מ. וא"כ במתני' דקתני לפני ר"י"ש אמר תלמיד א' לפני ר"ע לא נחלקו ב"ש וב"ה כו'. אותו תלמיד הוא ר"מ וא"כ הת"ק דמתניתין דידן הוא ר' יהודה בר פלוגתא דר"מ. ואליבא דר"י קאמר בהדיא לעיל (דף ד:) דלדידיה דס"ל אמות של כלים באמה בת חמשה אתאי הלכתא גם למחיצות. ודברי הרר"י ז"ל נכונים דהא קאי את"ק שהוא ר' יהודה. וגם אפי' אליבא דר"מ ג"כ נראה ברור דלאו דוקא לענין גוד ולבוד ודופן עקומה לחוד נאמרה הלכה למשה מסיני אלא ה"ה לענין שארי דיני מחיצה כגון מנין המחיצות ופרוץ כעומד ג"כ נאמרה הלכה למשה מסיני כדאמר לקמן (דף טו:) גבי פרוץ כעומד רב פפא אמר מותר הכי אגמריה רחמנא למשה לא תפרוץ רובא ופי' רש"י והר' יהונתן וז"ל הכי אגמריה כו' כדאמר בריש פירקין מחיצות והלכותיהן הלמ"מ עכ"ל ודוקא לענין גובה המחיצות י' טפחים נפקא ליה מקרא דארון תשעה כו' אבל מנין המחיצות ופרוץ כעומד הכל הוא הלמ"מ שאין סברא לומר דכולי סוגיא דפרוץ כעומד לא יהיה אליבא דר"מ ובפרט שהרמב"ם בפ"ג מהל' בית הבחירה הלכה י"ב פסק כר"מ דאמה של כלים ג"כ באמה בת ששה [וכבר עמדו בונים בו מפני מה פסק כר"מ לגבי ר"י ובתוי"ט פי"א דמנחות משנה ה' ובצו"ג מה"ת או"ת סי' קכ"ב ע"ש. וביארתי בחידושי דמשו"ה פסק כר"מ משום דסתמא דגמ' דארון תשעה כו' כאן (דף ד:) ובסוכה (סוף דף ד:) ובשבת (דף צב.) הכל הוא אליבא דר"מ דאליבא דר"י ארון ז' ומחצה הוא ותו לא. וגם בירושלמי פרק מצות מלחמה הלכה ג' מפורש דר' יוחנן ס"ל באמה בת ששה היה הארון וכר"מ ור"ל ס"ל באמה בת חמשה כר"י. ור' יוחנן ור"ל הלכה כר"י. לכך פסק הרמב"ם כר"מ]. ובדברי הנ"ל מתורץ גם מה שהקשה התאי יהונתן על התוי"ט ע"ש: **שם** ד"ה וב"ה. ואתא הלכתא להוסיף. נ"ב קשה הא בסוכה (דף ו' ע"ב) מסיק דלכ"ע הלכתא לגרע אתי אך בלא"ה קשה איך שייך הכא כלל לומר דהלכתא אתי לגרע או להוסיף דהטו מחיצות. בקרא כתיבא ג' או ד' הא הכל הוי רק הלכה למשה מסיני בע"פ כמ"ש רש"י בסוף (דף י"א ע"ב) ד"ה ד' מחיצות דאורייתא הלמ"מ כו' עכ"ל הרי מבואר דגם מנין מחיצות הוי ג"כ הלמ"מ רק גבי סוכה ילפינן מנין המחיצות מקראי דבסכת בסוכות כו': **שם** ד"ה משום שלא נמצא כמותו בתלמידי בית הלל. נ"ב לא נמצא בגמ' רק שאין בדורו של ר"מ כמותו (דף י"ג ע"ב) וגם ר"מ ואפילו ר"ע רבו לא היו מתלמידי ב"ה כי ר"ע היה תלמידו של ר"א הגדול הוא ר"א בן הורקנוס כדאיתא בסנהדרין דף ס"ח ע"א ור"א היה תלמידו של ריב"ז כמ"ש באבות פ"ב מ"ה וריב"ז קיבל מהלל ושמאי כמ"ש שם פ"ב דאבות וב"ב דף קל"ד ע"א וגם בלא ספק שר"ע לא ראה את הלל מימיו דהא הלל חי ק"כ שנה וכן ר"ע כדאיתא בספרי פ' ברכה הובא בתוס' בכורות (דף נ"ח ע"ב) ד"ה חוץ מן הקרא הזה וכמה מקומות ור"א בן עזריה היה בשעת החורבן לכל היותר רק י"ד או ע"ו שנה כמ"ש התוס' בשבת (דף נ"ד ע"ב) ד"ה הוי מעשר ע"ש ור"א בן עזריה היה בלא ספק גדול בשנים מר"ע כדאיתא ביבמות (דף פ"ו ע"ב) דקאמר ראב"ע על ר"ע עקיבא בתרמילו והנא חיי כו' ואי לאו שהיה זקן ממנו לא היה אומר לשון גנאי כזה עליו וא"כ לא היה ר"ע בשעת החורבן אפי' בן י"ד שנה והלל מת זמן רב קודם החורבן כי ק' שנה לפני הבית היה נשיא כמ"ש בשבת (דף ט"ו ע"א) וכבר היה לו תלמידים גדולים שהורו הוראות קודם שהיה נשיא בימי הילני המלכה כמ"ש התוס' בכתובות (דף ז' ע"ב) בד"ה והורוה ב"ה. וא"כ נולד ר"ע זמן רב אחר מיתת הלל. וע"כ ט"ס הוא מ"ש כאן שלא נמצא כמותו בתלמידי בית הלל וזה ברור. ופלא שלא העיר ע"ז הגאון בעל תאי יהונתן: **שם** בד"ה חצר. כשאר טפח מכאן וטפח מכאן. נ"ב עי' ב"י סי' שס"ג וד"מ וט"ז ובתאי"ה: **ע"ב** בד"ה ובתים ומגירות כו' ע"כ לא סגי בבעה"ב אחד בחצר א' מצד אחד כו' אותו בעה"ב שהיה יחיד אין נודע לו אם צריך עירוב או לא עכ"ל. אין להקשות דא"כ אם פתוח למבוי ג' חצירות. בשנים יש ב' בתים לכל אחד ואחד ובשלישי אין בו רק בית אחד. ג"כ יהיה אסור דהא תשתכח תורת עירוב מן הדר יחידי בחצר השלישי דזה לא קשיא. דכיון שיש במבוי שתי חצרות שמערבין כל אחד לא תשתכח תורת עירוב גם מן השלישי שאינו מערב. וכה"ג קא מבני לקמן (דף עג:) טעמא מאי אמר ר"מ בעי' עירוב ובעי' שיתוף שלא לשכח תורת עירוב מן התינוקות והכא [בשכח א' ולא עירב] כיון דרובן עירבו לא משתכח עכ"ל הגמ':

דף ד ע"א ר"י סד"ה ר' יוסי אומר. וכן קבעינן בגמרא. נ"ב בדף ט"ו ע"א ס"ל לאביי הכי וקי"ל כוותיה בזה שהוא לי דיע"ל קג"ם כמ"ש הרב אלפסי: **שם** ד"ה ר"מ. להאי קרא לרבות. נ"ב שם אליבא דר' ישמעאל להוציא עובר במעי אשה משום דע"פ השדה משמע בגלוי ועובר הוא טמון. וברור שט"ס הוא מ"ש כאן לרבות וצ"ל כזה (לרבות) [להוציא] ועי' בתאי יהונתן שהניח בצ"ע דהא הודאי גם ר"מ מודה שגולל ודופק מטמא כדמוכח בסוכה (דף כד ע"א) רק דס"ל דבע"ה לא מטמאו משום גולל ודופק. ולע"ג: **שם** ד"ה וכותבין לרבנן. נ"ב זהו גמ' מפורשת בגיטין דף כ"א ע"ב: **שם ע"ב** ר"י ד"ה מקיפין. עד ז' סאים או במוגה כו'. נ"ב פשוט דה"ה אפי' טובא נמי אם צריכים: **שם** ד"ה והתירו. עד ארבע מילין. נ"ב הר"י מפרש כפירוש הערוך דלתפלה היינו לענין נט"י לתפלה דלא כרש"י ותוס' שם ובחולין (דף קכב ע"ב) ד"ה ולתפלה שפירשו לענין תפלה בצבור צריך לילך ד' מילין אבל לנט"י קודם התפלה א"צ: **שם** ד"ה תגר. כלל אמר רבן שמעון בן גמליאל. נ"ב כלל אמר ר"ש בן אלעזר כצ"ל וכ"ה בגמ' דהא הר"ת פי' הא דקאמר בברכות (דף כה ע"ב) מאן שמעת ליה דאמר כל הבית כד' אמות ר"ש ב"א היינו ר"ש בן אליעזר דהכא כמ"ש ה"ר יונה בשמו בהלפס סוף פ"ג דברכות סי' פ"ה ד"ה רשב"ג: **שם** בסה"ד כיון שאין תמיכין לתשמיש אדם כנ"ל:

דף ה ע"ב ר"י בד"ה עושין פסין לבירות כו' ולא מבעיא אם ישים הדיומד של מזרחית צפונית רחוק מן הבור אמה אחת לבדה כו' עכ"ל הר' יהונתן. מה שהאריך כ"כ. וכן האריך לקמן בזה העמוד וכתב וז"ל אבל אם הדביק הדיומד האחד לבור לגמרי כו' או אם הרחיק הדיומד מצד אחד אמה א' ומצד השני הרחיק הדיומד ב' אמות כו' א"צ פשוטים כו' עכ"ל. נלע"ד דאתי לאשמועינן דלא נימא דהא דקתני במתניתין מותר להקריב לבור ובלבד שתהא פרה ראשה ורובה מבפנים ושותה. דבעינן שירחיק כן מכל צד מכל ארבע רוחות דוקא. דאי לא"ה גזרינן דלמא יעמיד פרתו באותו צד שהדיומד קרוב לבור ויבא למשוך אחר פרתו ויוציא הדלי לרה"ר. לכך אשמועי' הרר"י ז"ל דלא חיישי' להכי דאפי' אם מצד אחד הדיומדין קרובים לגמרי לבור כיון דבצד השני הדיומדין רחוקין מן הבור כדי ראשה ורובה של פרה שפיר דמי כיון שיכול להעמיד הבהמה שמה לא חיישינן שמא יעמידנה באותו צד הסמוכה לבור. ושרשו פתוח אלי מים מן הירושלמי דמכילתין (פרק ב' הלכה א') היתה באר אחת גדול לתאיה עשה ולתאיה לא עשה לתאיה שעשה מותר ולתאיה שלא עשה אסור עכ"ל הירושלמי. וציורו כזה

הרי מבואר בירושלמי כדברי הר' יהונתן ז"ל דלא חיישינן שמא ישקה בהמתו בתאיה שלא עשה פסין ויוציא הדלי מן הבור שהוא רה"י לרה"ר כיון

כיון שאסור לו לטמבילה לכתחלה כאותו צד הבור אינו כסכנת ספק. ב"ם כנ"ד שעשה ספסין סביב לבור רק שקיפה ספסין בצד אחד. שאפי' יוצא כלי על שפת הבור בין ספסין ליכא איסורא. רק דליכא למגזר שמא יתגבר אל שפת הבור שהוא הכא כשהוא יושב על הספסל. ב"ם וק"ו דלא שייך למיגזר כיון שאסור לו לטמבילה במקום שאינו יכול לטמבילה כמקום המותר ולכן אמרו שמותר להשתמש במקום האסור.

דף ו ע"א ד"ה אמרו לו אין מלכלכין. כ"ב כ"ם אמרו לו אין מלכלכין ואיסור אמרו לו ... כירושלמי ... ולא פליגי כלל כ"ם כ"ם בלגו על ירושלמי :

דף ו ע"ב בר"י ד"ה אבל אין מניחין עירובי תחומין ... כ"ם ... אבל זרוק כו' ...

ומותר ... וטומאה בוקעת. וכל זה ברור בעפי"ת :

דף ח ע"ב בר"י ד"ה נתנו כמגדל. בסכינא דאשכפתא. כ"ב בס' תאי יהונתן תמה ע"ז מאד דהא סכינא דאשכבתא לכ"ע אסור לטלטל אפי' לצורך גופו ומקומו דהוי מוקצה מחמת חסרון כיס כדאיתא בהדיא בשבת (דף קכג ע"ב) אמר אביי תרבא דאושכפי וסכינא דאשכבתי כו' כיתד של מחרישה דמי והניח בצע"ג ולענ"ד נראה דאשכבתא לחוד ואשכפתא לחוד. שרבינו יהונתן מפרש דסכינא דאשכבתא היינו סכין של שחיטה כמ"ש התוס' בשבת שם ובחולין (דף ח' ע"ב) ד"ה וליתקן. ותרבא דאושכפי פירש ג"כ דלא כרש"י שפי' סכין של רצענין רק כפירוש הערוך (ערך תרב) דהיינו איזמל שמגררין בה שערות דהני דוקא חשיבי טובא ומיחד להו מקום אבל סכינא דאשכפתא (בפ"א) דהיינו סכין דאושכפי פירש של סנדלר שמחתך בו פעורות ומנעלים אינו חשוב כלל ולא הוי מוקצה מחמת חסרון כיס רק שמלאכתו לאיסור לכך רק לר' נחמיה אסור לטלטלו אפי' לצורך גופו כמו שכתבו התוס' בשבת (דף לו ע"א) בד"ה הא ר' נחמיה כו' לדעת רש"י ע"ש. וזה ברור. ואלולא לרבינו יהונתן לשון גמ' מפורשת ולכך דקדק בלשונו כאן וכן לקמן בד"ה תלוש ונעוץ כו' וכתב סכינא דאשכפתא בפ"א ולא כתב דאשכבתא בבי"ת כלישנא דגמ' שבת (דף קכג ע"ב) ולאפסי שם פי"ז סימן תש"ו משום דמילתא אחריתי הוא :

שם ד"ה אילימא דנתכוין לשבות למעלה בראש האילן והוא גם הוא בראש האילן אמאי אין עירובו עירוב הלא שניהם במקום אחד וכשנכנס שבת יכול לאוכלו שם כו' עכ"ל. כתב התאי יהונתן שדברי הרר"י תמוהין דהא דקאמר בש"ס שאם עלה שם מבעוד יום ליכא איסורא היינו דליכא איסורא לירד משתשכה אבל פשיטא אם ירד מבעוד יום שוב אסור לעלות ולירד משתשכה א"כ ממנ"פ במאי איירי אי עלה באילן מבעוד יום ולא ירד עדיין הלא רצה לירד משתשכה נ"ל פת לערב והא ממילא מערב ברגליו ואי כבר ירד מהאילן מבעוי"ש שוב איכא איסורא דשימוש אילן דאסור לעלות ולירד משתשכה כו' עכ"ל התאי"ה ונדחק מאד בזה. ומתכ"ת הגדולה דבריו תמוהים ודברי הרר"י נכונים שאין כוונת הרר"י ז"ל במה שכתב והוא גם הוא בראש האילן שהוא ממש עליו בפועל ויושב על האילן דפשיטא שכל מערב מניח עירובו מבעוד יום והולך לו לביתו או שמולא עירובו מבעוי"י ע"י שליח והוא אינו זז ממקומו כלל. רק שהדין הוא דאזלי' בתר מחשבתו של מערב דהיכן שהי' דעתו ומחשבתו של מערב לשבות בין השמשות אמרי' דהוי כאילו הי' שם בפועל באותו מקום ואם הי' שם בפועל הי' מותר לאכול עירובו שם במקומו אז הוי עירוב ואי לא לא הוי עירוב. כמבואר בכל הסוגיא דאזלי' בתר מחשבתו וחשבי' כאילו היה שם אע"פ שהוא בביתו בהש"מ. וזהו פי' הגמ' אילימא דנתכוין לשבות למעלה בראש האילן [א"כ הוי ממש כאילו הוא גם הוא בראש האילן] אמאי אין עירובו עירוב הלא שניהם במקום אחד וביהש"מ יכול לאוכלו שם אם היה שם. וכתב ע"ז הרר"י אע"ג דקעביד איסורא כו' משום דקשיא ליה להרר"י דהא אסור להשתמש במחובר א"כ אסור לו להיות בראש האילן ומחויב לירד מיד וא"א לו לשהות שם עד שיגמור לאכול עירובו וכיון דמבוויכן מחשבתו שחושב לשבות שם כאילו היה שם בפועל ואז היה מחויב לירד מיד וא"א לו לאכול עירובו שם ואמאי הוי עירוב. וע"ז תירץ הרר"י שבאמת אין הדין כן אלא גם אם היה עולה שם בפועל מבעוד יום ושוהה שם עד ביהש"מ לא היה מחוייב לירד כדמוכח שם בגמ' שמה ששוהה שם על האילן ליכא איסורא וא"כ היה מותר לאכול עירובו שם השתא נמי שחושב לשבות שם ביהש"מ הוי כאילו עלה שם מבעו"י ויושב שם והוי הוא ועירובו במקום אחד לכך הוי עירוב. והדברים ברורים ופשוטים בכל הסוגיא דבמקום שמתכוין לשבות ביהש"מ הרי הוא כאילו היה שם בפועל ביהש"מ בשעת קניית עירוב אע"פ שבאמת הוא יושב בביתו : שם ד"ה ובעי סכינא כו' וס"ל לר"א כר' נחמיה כו' אפי' דבר שמלאכתו להיתר לצורך גופו אין לצורך מקומו לא עכ"ל. כתב ע"ז התאי יהונתן ז"ל והנני יוסיף להפליא על לשון רבינו יהונתן במ"ש כאן וס"ל לר"א כר"נ כו' לצורך מקומו לא. דזה נגד מסקנת הש"ס (בשבת דף קכד.) דמסיק שם הש"ס דר"נ ס"ל דבר שמלאכתו לצורך גופו ומקומו שרי רק מחמה לצל לא. עכ"ל התאי"ה. ובמתכ"ת דברי הרר"י נכונים. דהא התירוץ דהכא בשמעתין אביי ורבא הוא דקאמרי לה הכא במגעל דקטיר במיתנא עסקי' ובעי סכינא למפסקי'. ואביי הא ס"ל כרבה (שם) דלר' נחמיה אפי' מלאכתו להיתר לא שרי רק לצורך גופו אבל לא לצורך מקומו מדקמותיב לרבא מהא דמדוכה ש"מ דכרבה רביה סבירא ליה. וא"כ דברי הרר"י אמתים אליבא דאביי. וספרא דוקנא הוא הא דנקט אליבא דאביי ולא אליבא דרבא וכמסקנת הש"ס שם. משום דס"ל להרר"י דאפי' לר' נחמיה שאין כלי ניטל אלא לצורך תשמישו מותר לטלטל סכין של היתר אפי' לחתוך בו חבלים [דלא כפרש"י שאוסר משום דעיקר תשמישו של סכין לחתוך בו בשר ולחם] דמה לי חבלים ומה לי לחם ובשר. א"כ א"א לו למהרר"י לפרש כפי' רש"י הא דבעי סכינא למפסקיה היינו סכין שמלאכתו להיתר דא"כ אפי' לר' נחמיה הוי שרי לטלטלו לחתוך בו החבלים. ומוכרח הוא לפרש דמיירי בסכינא דאשכפתא שמלאכתו לאיסור לחתוך בו עורות ומשום דס"ל לר"נ דכלי שמלאכתו לאיסור אפי' לצורך גופו אסור. ודבר זה א"א להוכיח רק מדברי אביי דס"ל דכלי שמלאכתו להיתר נמי אינו מותר רק לצורך גופו א"כ דבר שמלאכתו לאיסור ע"כ אפי' לצורך גופו אסור

דאל"כ אין כאן חילוק כלל לר' נחמיה בין כלי שמלאכתו לאיסור לכלי שמלאכתו להיתר. וממילא מדאביי נשמע גם לרבה דס"ל ג"כ דלר"נ כלי שמלאכתו לאיסור אפי' לצורך גופו אסור. דבהא לא פליגי אביי ורבא. אבל מדברי רבא א"א להוכיח כלל דמלאכתו לאיסור לר"נ אסור אפי' לצורך גופו. דדלמא לצורך גופו אפי' מלאכתו לאיסור מותר ואין חילוק בין מלאכתו לאיסור למלאכתו להיתר רק בצריך למקומו (שמותר במלאכתו להיתר ואסור במלאכתו לאיסור) לכך נקט הרר"י דבריו אליבא דאביי דס"ל שמלאכתו להיתר לגופו אין לצורך מקומו לא. כדי לסיים ע"ז וכיון שכן דבר שמלאכתו לאיסור לא כך ולא כך ודבר זה א"י להוכיח רק מדברי אביי וממילא מאביי נשמע דגם לרבה ס"ל לר' נחמיה הכי. וכן פרש"י בשבת (דף קכד.) ד"ה א"ל רבא וז"ל וכ"ש לרבה דוקא דבר שמלאכתו להיתר אבל דבר שמלאכתו לאיסור אפי' לצורך גופו לא שרי ר' נחמיה עכ"ל רש"י. ודברי הרר"י כראי מוצקים וברורים בעומק ההלכה :

דף ט ע"ב בר"י ד"ה וצריך עיון ופלוגתא דר' יוסי ור' יהודה. כ"ב הר"ר יהונתן היה גורס ר' יוסי שהוא בר פלוגתיה דר' יהודה ועי' תאי"ה והגהות הרש"ש שהניחו בצ"ע ומ"ם כאן אע"ג דאזיל לתומרא דא"י לערב לשתי רוחות דבגמ' מוכח דס"ל לרבי [ולהרר"י הוא ר' יוסי] כד' זקנים דודאי שתי קדושות הן אפי' לקולא ויכול לערב לשתי רוחות מדפריך וליחשוב נמי רבי דס"ל ג"כ כד' זקנים ואליבא דר"א דס"ל בהדיא דמערבין לב' רוחות יע"ש בתאי יהונתן שהניח בצע"ג. ויש לתרץ שרבינו יהונתן מפרש הא דקאמר הכא (דף לח ע"ב) אהא דפריך ולחשוב נמי רבי ומשני רבי תני לה ולא סבר לה דלא כפרש"י דרבי לדברי ר"א קאמר וליה לא ס"ל הכי דא"כ תקשה אי לא סבר לה אמאי תני לה כמו שהקשה הגמ' לעיל (דף ט ע"ב) אי איתא דלא סבר לה ל"ל למיתנא ע"ש. לכן פירש הרב רבינו יהונתן הכי רבי תני לה פירוש רק מאי דתנא. תנא לה דהיינו דהוי ב' קדושות לענין זה לאוד שמערב ברגליו בשני או כשנאכל עירובו בראשון אינו יוצא עליו בשני ודוקא לענין מאי דתני בהדיא לאוד הוא דס"ל כר"א ולא סבר לה. פירוש לא סבר לה בכולא מלתא כר' אליעזר לגמרי גם לענין זה שיהיה יכול לערב לשתי רוחות. דבזה לא ס"ל כר"א וא"כ מפורש בגמ' כדברי ה"ר יהונתן דרבי [ולגירסת הרר"י ר' יוסי] לא ס"ל כר"א בהא שיהיה יכול לערב לשתי רוחות. ולכך לא חשיב ליה עם הארבעה זקנים משום דאינהו ס"ל בכולי מילתא כר"א גם לענין לערב בשתי רוחות. כן נראה לתרץ לפי חומר הקושיא. וצ"ל שגם התוס' פי' בהא דתני לה ולא סבר לה כפי' הרר"י. שהתוס' הקשו לעיל (דף ט ע"ב) בד"ה אי לא סבר לה נ"ל למתנא מהא דפרק יוצא דופן דר' יוסי תני (דף מו ע"ב) ברייתא דסדר עולם ולא סבר לה. וקשה מאד על התוס' למה הביאו ממרחק מהא דנדה אמאי לא הקשו ממכילתין גופא מסוגיא דהכא דרבי תני לה ולא סבר. וזה תמיה גדולה על התוס' לכאורה. אלא ע"כ שהתוס' מפרשים הא דרבי תני לה ולא סבר לה כמו שפי' ה"ר יהונתן [או דס"ל לתוס' שעכ"פ אפשר לפרש כן הא דתני לה. כו' כהרר"י] וא"כ לא דמי כלל להא דלעיל (דף ט ע"ב) אי איתא דלא סבר לה נ"ל למתני ולכך לא הוו מצו התוס' לאקשויי מהא דהכא והוכרחו להביא ממרחק מהא דנדה (דף מו ע"ב) כן נלע"ד : שם בד"ה אלא. והא קא מכין מיו"ט לשבת. כ"ב עי' תשובת נודע ביהודה תא"ח מה"ת סימן מ"ת שהאריך מאוד בדברי הר"י אלו : ומ"ש הרר"י והוא צריך לילך מבעו"י אצל מקום עירובו של יו"ט שני. אין כוונתו שילך למקום עירובו ממש של יו"ט שני. דהא א"א לו לילך מבעו"י אפי' פסיעה אחת לצד השני. רק כוונתו שהוא צריך לילך מבעו"י להתקרב אל עירובו של יו"ט שני דהיינו שיהיה ביה"ש בביתו כדי שלא יהיה יותר מאלפים מעירובו של יו"ט שני :

דף יד ע"א בר"ף אמר רבה מ"ט כו'. כ"ב נ"ל רבה כ"ה בגמ' : שם א"ד אמר רבא. כ"ב נ"ל רבה וכן מוכח בקדושין בהדיא סוף (דף נ ע"ב) : ע"ב בר"י סוף ד"ה אבל. ובמקומי פליגי ר"מ ור"י. כ"ב ואבמקומי דפליגי ר"מ ור"י כנ"ל פי' ואליבא דר"מ כדקאמר בגמ' (דף נא ע"ב) אליבא דר"נ דוזהו שאמרו אינו מכיר [דסליק מיניה] קאי ומאן קתני לה ר"מ ומ"מ ס"ל לרבינו יהונתן דגם ארישא נמי קאי ולכ"ע דדוקא עני ולא עשיר. ומיושב פליאה של בתאי יהונתן שדברי הרר"י הוא נגד הגמרא ולא קשיא מידי :

דף יז ע"ב בר"י ד"ה ולה"ר עוברת. ור"י אומר אין צריך למעט ואתנייה רב. כ"ב איתו לא בש"ס דידן ולא בירושלמי רק אהא דאם יש לו צורת הפתח אתנייה רב א"צ למעט בדף כ' ע"ב ודף י"א ע"א וכן הניח בצ"ע התאי יהונתן :

דף יט ע"א בר"י ד"ה ביעתא בכותחא בילים גמורות הנמצאות במעי תרנגולת כו' ולנסותו היה מתכוין השואל כו' עכ"ל. כתב ע"ז התאי"ה דאתו השתא בתרי ראשין דכיון שפי' כפי' התוס' ביצים גמורות הנמצאות בתרנגולת דזה הדין אינו פשוט כפי כל א"כ למה היה צריך לפרש דלנסותו נתכוין השואל ע"כ דבריו. ולא קשיא מידי. דהנה לגירסת הרי"ף דגרס א"ר יוסף אפי' ביעתא בכותחא בעאי מיניה דר"ת בשני דר"ה ולא אורי לי. שרב יוסף היה בעל האבעיא וודאי שהוכרח הרר"י לפרש דלנסותו היה מכוין. משום דקשיא טובא איך תשיב ליה הש"ס לדבר פשוט כ"כ מאי דמבעי' ליה לרב יוסף ולא ידע ולדידן פשיטא לן כ"כ. אע"כ דרק לנסותו נתכוין רב יוסף. וגם לפי גירסת הגמ' שלנו אפי' ביעתא בכותחא בעו מיניה מר"ת כל שני דר"ה כו'. נמי מוכרח לפרש דרק לנסותו. דקשה דמלישנא דכל שני דרב הונא משמע דבעו מיניה כמה פעמים וקשה דכיון שידעו הכל בלא ספק שאינו מורה בפני רבו ר"ה למה שאלו ממנו וחזרו ושאלו כל שני דר"ה. ואם נימא שהשואל היה מסתפק אולי בדבר פשוט יורה. דהא השואל מסתפק וא"י הדין וודאי שאינו יודע שזה דבר פשוט. אע"כ דלנסותו בלבד נתכוין השואל. לכך אף על פי שאלו כ"פ ולא אורי להו מ"מ שאלו בזמן מאוחר עוד הפעם אולי ברבות הזמן שנתגדל בתורה יותר יתזיק א"ע כתלמיד חבר ויורה לפם. ואפ"ה לא אורי בכל שני דר"ה כל זמן שהיה חי :

דף כ ע"ב ד"ה שבקש. לא היה לו פנאי. כ"ב נ"ע דא"כ קשה אמאי קאמר אביי מר לאו אורחיה פירוש אין כבודו כו' עדיפא ה"ל למימר שטרוד מאוד בגירסי' יותר מאביי :

דף כא ע"ב ר"י ד"ה מאימתי כו' אבל משתחשך שוב א"י לבטל דס"ל לב"ש דמבטל כמערב דמי כו' עכ"ל הרר"י ז"ל. כ"ב הוא סברת הגמ' לעיל (דף סה:) לענין שוכר אי כמערב דמי מה מערב מבעו"י אף שוכר מבעו"י או דלמא שוכר כמבטל רשות דמי מה מבטל רשות אפי' בשבת אף שוכר כו'. אבל לע"ג כמו שהקשה התאי"ה ז"ל דהא בגמ' קאמר טעם אחר כמ"ש שהאלפס כאן דב"ש סברי ביטול רשות מיקנא רשותא היא ומיקנא רשות בשבת אסור וב"ה סברי אסתלוקי רשותא היא ואסתלוקי רשותא בשבתא שפיר דמי. ולחומר הקושיא נלע"ד דס"ל להרר"י דמאי דקאמר בגמרא מיקנא רשותא הוא אין פירושו קנין גמור ולכך אסור משום קונה בשבת דא"כ קשה קושי' התוס' (דף עא. כאן) ד"ה ומיקנא רשותא כו' תימה דבגיטין אמר דליקני לה דוכתא דמנח בה גיטא הרי שמותר ליתן ולקבל מתנה בשבת ע"ש. ולא מבעיא דלקבל מתנה מותר אלא אפי' לשכור מעובד כוכבים מותר כמ"ש לעיל (דף סו.) יפה עשיתם ששכרתם וכ' התוס' שם לא דמי למקח וממכר דלא הוי אלא כמתנה בעלמא כו'. וכה"ג כתבו התוס' בביצה (דף יז.) ד"ה מ"ט דבערובי חצרות לא שייך למקני שביתה ע"ש. וכן קשה דלעיל (דף לא:) קאמר כאן בעירובי הצירות ופרש"י דעירוב רשותייהו בעלמא הוא כו' אבל ערובי תחומין אקנוייה שביתה הוא כו'. מכל הנ"ל מבואר דלא שייך כלל קנין רשות גבי ערובי חצרות ולא פליגי ב"ש בשום מקום ע"ז. ומאי האי דקאמר בגמ' הכא מיקנא רשותא הוא. על כן מפרש הרר"י דהא דקאמר בגמ' מיקנא רשותא הוא פירושו כמו עירובא רשותא הוא דהיינו טעם העירוב שיהיו כולם מעורבים ודרים יחד בבית אחד [כמו שפירש"י (דף מח.) ד"ה כ"ג אמאי] ואין פירושו מקנא רשותא קנין גמור וכן מה דקאמר ומקנא רשותא בשבת אסור אין פירושו שאסור משום קנין בשבת. רק פירושו הוא כאילו קאמר עירובא רשותא הוא ועירוב בשבת אסור והא דקרי מקנא רשות הוא רק דרך השאלה א"כ הא דקאמר הרר"י דב"ש ס"ל מבטל כמערב דמי היינו פי' דברי הגמ' ב"ש סברי ביטול רשותא מקני רשותא הוא. וב"ה סברי איסתלוקי רשותא בעלמא. פירושו משום דאמירה בעלמא הוא וקיל ספי מעירוב ומותר אפי' בשבת. ואע"פ שהלשון דחוק ניחא ליה להרר"י לפרש כן מטעם קושיות הנ"ל כי טוב יותר לסבול קושי הלשון מקושי בעצם הענין : שם סד"ה רבי שמעון. נעשו כחמשה שדרוין בחצר אחת כו'. כתב התאי יהונתן דברי רבינו תמוהין ומופלאין דהא בגמ' (דף מה:) מפרש טעמא דחכמים דפליגי אר"ש משום אוושא דיורין וטעמא שכתב רבינו יהונתן דנעשה כחמשה שדרויין בחצר אחד ושכח א' מהן ולא עירב דחי בגמרא שם אם אמרו דיורין להקל יאמרו דיורין להחמיר. והניח בצע"ג ועדיפא מיניה ה"ל להתאי יהונתן ז"ל להקשות דלעיל בפרק ד' ברי"ף סוף סי' תר"ך כתב הרבינו יהונתן בעצמו הטעם של הגמרא לרבנן משום דאוושי דיורין והוסיף ע"ז גם טעמא דכתב הכא משום דהוי כחמשה שדרויין בחצר אחד ושכח א' כו' שנדחה שם בגמ'. והרר"י ז"ל הרכיב יחד טעם מסקנת הגמ' עם טעמא דדחי בגמרא. ושם לא העיר התאי"ה ז"ל כלום. ונלע"ד דדברי הרר"י נכונים וברורים. לפי שיטתו שפירש שם בפ"ד במתני' דאמר ר"ש למה הדבר דומה לשלש חצרות הפתוחות זו לזו כו' ואר"י אמר רב עלה זו דברי ר"ש אבל חכ"א רשות א' משתמשת עם שתי רשויות ואין ב' רשויות משתמשות עם רשות אחת כו' ופי' הרר"י שם כמו שפי' הרי"ף כלומר האמצעית משתמשת עם החיצונות ואין החיצונות משתמשות עם האמצעית כמ"ש שם [בד"ה רשות אחת כו'] וז"ל וכלים ששבתו באמצעית מותר להוליכם לרשות שתי החיצונות ואין שתי רשויות דהיינו ב' החיצונות משתמשות עם רשות אחת דהיינו אמצעית כו'. והוא כפי' פי' ר"ת [דף מה:] בתוס' ד"ה רשות אחת כו'. שכ' דלכך אמצעית משתמשת בחיצונה משום דליכא למגזר כולי האי שתוציא האמצעית כלי החיצונה מזו לזו כו' ע"ש. ורק בחיצונים איכא למגזר וכ"כ שם התוס' להלן בפי' ר"י דליכא למגזר אמצעית בחיצונה שמא תוליך האמצעית כלי חיצונה זו לאחרת דסתמא דמלתא כי משתמש איניש במנא דידיה קא משתמש. לכן קשיא ליה להר"ר יהונתן ז"ל אמאי אמר שמואל שלשתן אסורות זו עם זו פנימית אמאי אסורה הא גבה ליכא למיגזר. וניחא ליה דס"ע משום דה"ל כחמשה שדרויין בחצר אחד ושכח אחד ולא עירב. ואע"ג דהאי סברא דחי לה בגמ' בריש הסוגיא דאם אמרו דיורין להקל יאמרו דיורין להחמיר. הסוגיא דלעיל היינו לר"ש. אבל לרבנן אמרי' שפיר כאן דיורין להחמיר. משום שהתוס' הוכיחו דדוקא היכא דלא פשע אז לא אמרי' דיורין להחמיר אבל היכא דפשע שהיה לו לערב ולא עירב אמרי' דיורין להחמיר לכ"ע. כמ"ש התוס' שם ד"ה יאמרו דיורין (בדף מה:) ע"ש. וכן ס"ל להרר"י כהתוס' כי סברא זו מוכרחת בש"ס. ולפי סברא זו לר"ש דס"ל דלא גזרי' שמא יוציאו החיצונים כליהם מזה לזה דרך הפנימית ולא היו מחוייבים כלל לערב זה עם זה ונמצא שלא פשעו מה שלא עירבו [כי רצונם היה להיות ביחד רק עם הפנימית] זה עם זה. וכיון שלא פשעו לא אמרי' דיורין להחמיר ומותרים עם הפנימית והפנימית עמהם. אבל רבנן דס"ל דגזרי' שמא יוציאו החיצונים כליהם זה עם זה א"כ פשעו החיצונים מה שלא ערבו זה עם זה רק עם הפנימית שעי"ז יבואו לידי תקלה להוציא כליהם מזה לזה דרך הפנימית וכיון שפשעו אמרי' דיורין להחמיר ולפיכך אפי' הפנימית אסורה אע"פ שלא פשעה דה"ל כחמשה שדרוין בחצר אחד ושכח א' ולא עירב שכולן אסורין. וכמו נתנו עירובן בפנימית ושכח א' מן הפנימית ולא עירב שהביאו התוס' הנ"ל שכתיהן אסורות אף מי שלא פשע. והמעיין בדברי רבינו יהונתן יראה שהדברים ברורים שכ' וז"ל אבל בשלש חצירות (כנ"ל ותיבת ובתים ט"ס הוא) כו' וכלים רבים יש לגזור דלמא מחלפי מנייהו ואסרי' נמי לשלשתן דכיון דעירבו שתיהן עם האמצעית וחיצונים בהדדי לא ערבו (פי' וא"כ פשעו) הוי כחמשה שדרוין בחצר א' כו' עכ"ל שכתב טעמא דהגמ' דאוושי דיורין וצירף לזה גם טעם דס"ל כחמשה שדרוין בחצר א' כו'. משום דטעמא דאוושי לא סגי רק לאסור החיצונים בפנימית אבל עדיין קשה פנימית אמאי אסורה בחיצונית הא גבי דידה ליכא

ליכא גזרה דהא מסתמא כי משתמש איש בדידיה משתמש [illegible]

[illegible] (כאן דף קה.)

[illegible]

לחוד הוי שבות : סליק

חצי יהונתן

לקוטים מספר כתונת פסים מהגאון המפורסם מוהר"ר יעקב מאיר פאדווא זצ"ל אבד"ק בריסק (בעה"מ שו"ת מהרי"ם וכו') .

דף א ע"א בר"י במתני' ד"ה מבוי שהוא גבוה וכו' [illegible]

[illegible]

זה דוחק לומר דהש"ס כאן לא אזיל במסקנת הש"ס (עירובין נה) דר"י ס"ל פי תקרה יורד וסותם. לכן נלענ"ד די"ל אף הש"ס כרים שמעתתא נמית במסקנא דעירובין (דף נה) דטעמא דר"י דקורה משום מחיצה. ואעפ"כ לא רצה הש"ס דילן לפרש טעמא דר"י כשיטת הירושלמי דר"י לטעמיה דסובר קורה משום מחיצה. דהש"ס דילן סובר דגם אם הטעם דקורה משום מחיצה מ"מ היכרא בעינן. וכמו שפרש"י (בעירובין ד:) ד"ה מ"ד טפח וכו' דאמר תודו שהחיצון יורד וסותם וכו' והלכך כיון דשיעור עשרים אמה משום היכר הוא הרי יש היכר לעומד על אותו טפח וכו' מוכח בהדיא מפירש"י דגם למ"ד קורה משום מחיצה ותודו החיצון יורד וסותם מ"מ בעינן ג"כ היכרא. ועי' במהרש"א שם בתוס' ד"ה מותר להשתמש וכו' שביאר כן פרש"י ומביא ג"כ דברי התוס' דף ה' ע"ב ד"ה ארבע אמות נידון משום מבוי דגם למ"ד לחי משום מחיצה היכרא בעינן ע"ש היטב א"כ הגם אם נימא דקורה משום מחיצה מ"מ היכרא בעינן ומוכרחים לומר דר"י ס"ל דגם למעלה מכ' איכא היכרא ולהכי שפיר הוצרך הש"ס לעשות צריכותא בין סוכה למבוי כנלענ"ד ברור. וכזה יש ליישב פרש"י ז"ל ריש מכילתין ד"ה מבוי שהוא גבוה וכו' ושריוה בתקנתא דלחי או קורה דלהוי היכרא דלא ליתי למשרי רה"ר גמורה עכ"ל והקשה בהגהות ר"ע איגר ז"ל דהא קי"ל דלחי העומד מאליו הוי לחי דלחי משום מחיצה. ולמ"ש א"ש הגם דלחי משום מחיצה מ"מ היכרא בעינן. ונקט רש"י זאת ברמז המסכת לפרש עניני קורה ולחי דהכל נעשה ג"כ משום היכרא ודו"ק. ועי' עוד היטב תוס' עירובין דף פ"ו ד"ה וקורה כו' ובלא"ה א"ש היטב גמרא דילן דלא נקטי כשיטת הירושלמי ודו"ק היטב: בא"ד אפי' יעשה לו לחי שהוא משום מחיצה וכו'. הלשון אינו מדוקדק דבלא"ה אינו מועיל לחי א' נהי דהוי מחיצה גמורה מ"מ הא רק איכא ג' מחיצות. וצ"ל דהכוונה דאפי' יעשה לחיים מזה ומזה אינו מועיל דאתו רגלי הנכנסים והיוצאים ומבטלי המחיצה: ד"ה הלל סוכה תנן וכו' וכיון שאין בחלל עשרים שלטא ביה עינא עכ"ל. נחסר מלת אלא וכצ"ל וכיון שאין בחלל אלא וכו':

דף ג ע"א ר"י ד"ה וצ"ע אמאי לא מהני ללשון הים מחיצה וכו' ובבור בין מלמעלה בין מלמטה ואמרינן למטה למטה מן המים למעלה למעלה מן המים. צ"ע לשון רבינו שממקום שהביא משם מוכח להיפוך דהא איבעיא שם דצריך שיראו ראשן של קנים למעלה מן המים טפח. ובאמת התוספות במעתין אדרבה הוכיחו מסוגיא זו שהביא דבעינן שיראו ראשי הקנים על המים וכתבו להקשות דאמאי לא הביא הש"ס הך ברייתא לסייע לר"י דבעינן שיראו ראשי קנים על המים וכתבו לתרץ. ובאמת הוה מצי להקשות רבינו מהך תוספתא שהביאו התוס' במעתין גזוזטרה שהיא למעלה מן המים אין ממלאין הימנה בשבת אא"כ עשה מחיצה גבוה עשרה למטה מן המים ואע"פ שהמים נפין ע"ג ומזה מוכח דאע"ג דאין מחיצה ניכרת ממלאין הימנה כאשר כן הקשו התוס'. ובאמת דקשה ג"כ תוספתא זו על הא דבעינן שיראו ראשי הקנים על המים ובאמת לפי מה שתירצו התוס' בשם ריב"א א"ש. וכפי מה שהוסיף עוד בתו"י דאין איסורא משום עירובי מים אלא משום דלמא אזיל דלי לאידך גיסא ולא משום דאין המחיצות ניכרות והתם דבעינן שיראו ראשי קנים התם משום דנראה כממלא מרשות חבירו ועוד דאיכא למיחש דילמא אזיל דלי לאידך גיסא והכא דתוספתא מיירי בענין דליכא למיחש דילמא אזיל דלי לאידך גיסא. ונראה דרבינו שהקשה כן בפשיטות מהך סוגיא הנ"ל סמך על מה שכתב שם בסוגיא דעירובין שם דהא דבעינן שיראו ראשי הקנים למעלה מן המים לאו משום עירובי מיא אלא משום דילמא אזיל דלי לאידך גיסא. והא דקי"ל דקל הוא שהקלו חכמים במים מיירי בענין דליכא למיחש לדלי שילך לחלק חבירו כגון שהיה הבור רחב הרבה שישאר חוץ לעובי המחיצה שעליו הרבה מכל צד או כגון אמת המים העוברת בחצר דליכא למיחש דילמא אזיל דלי לאידך גיסא ע"ש בלשון רבינו וע"ז סמך כאן רבינו להקשות בפשיטות דהא דבעינן ראשי קנים על המים היינו משום דילמא אזיל דלי לאידך גיסא וכאן פשיטא ליה לרבינו דלא שייך אזיל דלי לאידך גיסא כמו שכתב שם רבינו כגון אמת המים העוברת בחצר אלמא פשיטא ליה לרבינו דבזה לא שייך הך גזירה דילמא אזיל דלי וכו' כנלע"ד בכוונת רבינו:

דף ה ע"ב ד"ה עושין פסין לבירות וכו' ודוקא בבור י"ב צריך פסוטין וכו' אבל אם הדביק הדיומד האחד לבור לגמרי או הרחיקו ממנו אמה אחת לבד וכו'. עי' מה שנדפס בשני מרובעים גי' ד"ת והוא נכון והחשבון מכוון. אך לפ"ז צריך להגיה ג"כ ברבינו דהיכא דהדביק הדיומד האחד לבור לגמרי אין שם פרוץ אלא שתים עשרה אמה והוא מכוון:

דף ז ע"א ד"ה וכן שמעתי ממנו אנשי חצר וכו' וכולם עירבו חוץ ממנו ואחד ביטל את רשות חצרו להם שאומר כל רשותי קנויה לכם או מבוטלת לכם וכו'. מבואר בלשונו בהדיא דאם אומר סתם רשותי מבוטלת לכם ביטל דוקא חצרו ולא ביתו דביתו אינו בכלל רשותי אף לר"א דס"ל המבטל רשות חצרו רשות ביתו ביטל ובאמת זה תמוה לענ"ד דמי גרע היכא דאומר חצרו מבוטלת לכם דלר"א ביטל גם רשות ביתו. וכדקאמר הש"ס בהדיא דלר"א המבטל רשות חצרו רשות ביתו ביטל ומי גרע היכא דאמר סתם רשותי מבוטלת דביתו אינו בכלל רשותי ואפשר דלאו דוקא נקט בלשונו שאומר כל רשותי קנויה לכם דה"ה אם אומר סתם רשותי מבוטלת לכם דלר"א ביטל גם רשות ביתו. ובסמוך כתב ר"י ז"ל ובברייתא פליגי רבנן עלייהו ואסרי לו ולהם להכניס ולהוציא מן החצר לביתו שהוא דר בו דס"ל לרבנן שהמבטל חצרו רשות ביתו לא ביטל אא"כ אמר בפירוש כל רשות שיש לי בין בחצר בין בבתים עכ"ל מוכח מלשונו בהדיא דלרבנן דסוברים דהמבטל רשות חצרו רשות ביתו לא ביטל אינו מועיל מה שאומר רשותי מבוטלת לכם דהיכא דאומר סתם רשותי מבוטלת לכם רק החצר בכלל ולא הבית ולא עוד דמשמע מלשונו דאפי' דאומר כל רשותי מבוטלת לכם אין ביתו בכלל עד דפירש בהדיא כל רשות שיש לו בין בחצר ובין בבתים. ומיהו בזה יש להגדם קצת בדברי רבינו אי סובר כן בבירור דבסיום לשונו בזה הדיבור כתב בזה הלשון והלכתא כרבנן שהמבטל רשות חצרו רשות ביתו לא ביטל אא"כ גלי אדעתיה בפירוש שביטל הכל ואפ"ה ביתו אסור לו להוציא לחצר אבל להם מותר ואם לא גילה אלא דקאמר חצר או רשות ולא אמר כל רשותי שיש לי בביתי ובחצרי אסור ביתו לו ולהם עכ"ל מסוף לשונו משמע דוקא דקאמר כל רשותי שיש לי בביתי ובחצרי הוא דמועיל אבל אמר סתם כל רשותי ולא פירש בהדיא שיש לי בביתי ובחצרי אינו מועיל וכמו שדקדקתי מלשונו לעיל. אבל ממה דקאמר מקודם דקאמר חצר או רשות משמע דוקא דאמר סתם חצר או רשות אבל אמר כל רשותי מועיל אף דלא פי' בהדיא בביתי ובחצרי. וגם מצד הסברא נראה דודאי מועיל כיון דקאמר בהדיא כל רשותי למה נאמר דאין הבית בכלל ועכ"פ אף דזה לא נוכל לעמוד בבירור על דעת רבינו יהונתן ז"ל בזה היכי דעתו נוטה בזה היכא דאמר כל רשותי ולא פירש בהדיא בביתי ובחצרי אי ביטל הבית או לא. אבל זה בודאי מבואר בלי ספק דעת ר' יונתן בזה היכא דלא אמר כל רק אמר סתם רשותי מבוטלת לכם דאין ביתו בכלל לרבנן כמו היכא דאמר חצרי מבוטלת לכם דאין ביתו בכלל וכמו כן היכא דאמר רשותי מבוטלת לכם דאין ביתו בכלל סתם רשותו.

ומזה יש תימה לענ"ד על הב"ח בא"ח סי' ש"פ שכתב לתמוה על הטור שם שכתב ואם ביטל רשותו סתם ולא פירש שמבטל רשות ביתו לא ביטל אלא רשות שיש לו בחצר וכתב הב"ח דזה נגד משמעות הגמ' דבגמ' משמע היכא דקאמר חצרי רשות ביתו לא ביטל אבל היכא דקאמר סתם רשות משמע דגם ביתו בכלל. ונדחק לפרש שם לשון הטור דמ"ש רשותי כוונתו דאמר חצרי אבל היכא שאמר סתם רשותי מבוטלת לכם משמע דגם ביתו בכלל ותימה לענ"ד היאך לא ראה דברי רבינו יהונתן פה שמבואר בהדיא בדבריו דהיכא דאמר סתם רשותי מבוטלת לכם דאין ביתו בכלל לרבנן דר"א. ומיהו הב"ח ז"ל דקדק אח"כ מלשון הרמב"ם ז"ל דבלשון סתם רשותי אינו בכלל ביתו ויותר הי"ל להביא בזה דברי רבינו יהונתן פה המפורשים בהדיא. וגם מבעל תוספת שבת בסי' ש"פ שחקר בזה בדברי הב"ח ז"ל נעלם ממנו דברי רבינו יהונתן הנ"ל. וט"ס נפל בדברי רבינו פה מ"ש א"נ להכין לכל בני חצר וכו' מלת להכין ט"ס וצ"ל להבין:

בריש פירקין ד"ה בכל מערבין וכו' מערבין עירובי חצרות ועירובי תחומין. הנה רש"י ז"ל פירש כן והתוס' השיגו עליו דבעירובי חצרות בעינן פת לכ"ע בפ' הדר וכל האי פירקא מוכח דאיירי בתחומין. ורבינו יהונתן דנמשך אחר פירש"י ז"ל נראה טעמו אף דהתוס' השיגו על פירש"י שפיר השיגו על פירש"י גופא בדף פ"א דלמסקנת הש"ס אלא אמר רבה בר בר חנה לאפוקי מדר"י דאמר שלימה אין פרוסה לא קמ"ל בכל. ופרש"י ובכל מערבין דרישא ה"ק בכל מיני פת מערבין ומתני' נמי ה"ק בכל מיני פת מערבין בחצרות ולפ"ז למסקנא ליכא למ"ד דתועיל שאר מינים חוץ מפת בעירובי חצרות ושפיר השיגו התוס' על פירש"י. אמנם רבינו יהונתן בעצמו פירש שם בש"פ חלון על הך משנה בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים ומלח פירש שם רבינו יהונתן דבכל מערבין היינו בפירות ויין שהם דברים חשובין ור' יהושע פליג ואמר דאין מערבין אלא בככר שלם וע"כ לשיטתו אף לפי האמת פליג ר"א עם ר' יהושע דר"א סובר דמערבין עירובי חצרות בפירות ושאר דברים ור' יהושע פליג וסובר דוקא בפת מערבין והיה"ש כשיזכנו ה' למקום ההוא נעיין איה"ש בשיטתו ז"ל א"כ ניחא ליה לר"י לפרש אף שלא אליבא דהלכתא והיינו כר"א דסובר מערבין עירובי חצרות בשאר מינים אף דהלכתא כר"י מ"מ ניחא ליה לפרש כדי שיהיו' סתמא דמשנה זו כסתמא דמשנה דפ' חלון. והנה יש לדקדק בפירש"י דמפרש עירובי חצרות ועירובי תחומין ולמה שינה פירושו גבי מערבין לנזיר ביין פי' עירובי תחומין ולמה דקדק בכאן בלשונו עירובי תחומין דוקא ורבינו יהונתן דנמשך אחר פרש"י פי' באמת הא דמערבין לנזיר ביין בין עירובי תחומין בין עירובי חצרות: שם ד"ה סומכוס אומר בחולין ולא בתרומה וכו' שהרי טבל הוא ואין מערבין בטבל דהא לא חזיא. רבינו קיצר קצת דהא בש"ס פריך ע"ז ולפרוש עליה מיניה וכו' ומשני דלית ביה שיעורא ופריך הש"ס מאי פסקא ומשני הש"ס סומכוס סבר לה כרבנן דאמר כל דבר שהוא משום שבות גזרו עליה בהשמ"ש בחדושי הריטב"א נסתפק דלפ"ז איכא למימר טעמא דרבנן דפליגי עליה דסומכוס טעמא דידהו או משום דסברי כרבי דכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליה בהשמ"ש או משום דאע"ג דלא חזי לדידיה כלל מסתייה' דחזי לכהנים. ולענ"ד בודאי סוגיית הש"ס בכמה דוכתי דטעמא דרבנן אע"ג דלא חזי לדידיה כיון דחזי לכהנים מערבין וכדקאמר הש"ס בדף כ"ת לעולם לחשוכי בנים דהא חזיא למרובה בנים מי לא תנן מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה אלמא אע"ג דלא חזיא להאי חזיא להאי ה"נ אע"ג דלא חזיא להאי חזיא להאי ועוד קאמר הש"ס כמאן אזלא הא דתנן יש שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם וכו' כמאן אר"ז סומכוס הוא דאמר מאי דחזיא ליה בעינן אלמא דרבנן לא בעינן מידי דחזיא וע"ש בתוס' ד"ה תרגומא וכו' ובאמת הש"ס הכריח לזה דטעמא דרבנן דאע"ג דלא חזיא להאי חזיא להאי דל"ל טעמא דרבנן משום דסברי כר' דכל דבר שהוא שבות לא גזרו עליו בין השמשות דהא מתחלה רצה הש"ס לומר טעמא דסומכוס דמיירי דליכא אלא ב' סעודות מצומצמות ואי מפרים עלי' מיניה וביה בציר ליה שיעור עירוב ופריך הש"ס מאי פסקא והיינו דמסתמא אין אדם נותן עירובו בצמצום והוצרך הש"ס לומר טעמא דסומכוס דס"ל כרבנן דרבי דגזרו על שבות בהשמ"ש. והנה הא דפריך מאי פסקא היינו דדוחק לומר דמיירי דוקא שהניח ב' סעודות מצומצמות אלא דמסתמא מיירי שנתן יותר אבל בודאי המשנה מיירי בכל ענין בין שנתן דוקא ב' סעודות מצומצמות בין שנתן יותר וכ"כ התוס' בדף ל"א ד"ה דמאי הא לא חזיא ליה וכו' ע"ש היטב ולפ"ז הכריח הש"ס שפיר טעמא דרבנן משום דסברי דלא בעינן מידי דחזיא ליה אלא כיון דחזיא לאחרינא שפיר דמי דל"ל טעמא דרבנן דסברי כרבי דכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בהשמ"ש וראוי להפרים דתינח היכא דאיכא יותר מב' סעודות אבל היכא דליכא אלא ב' סעודות מצומצמות מאי טעמא דרבנן בזה דהא אינו ראוי להפרים מיניה וביה דהא בציר ליה שיעורא דעירוב אלא ודאי טעמא דרבנן דלא בעינן מידי דחזיא ליה וזה ברור: והנה בחידושי רע"ק איגר זצ"ל הקשה על סומכוס דאמאי פליג סומכוס בתרומה הא בזה תעמוד שאלת ב"ה אי אתם מודים שמערבין לגדול ביוה"כ משום דחזי לקטנים כן מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה ותשובת ב"ש להם התם איכא סעודה הראויה מבעו"י ליתא לסומכוס דהא מבעו"י הוי נמי סעודה ראויה לכל דאי בעי מתשיל עלה ומפרים מיניה וביה תרומה אחרת. בשלמא ב"ש יפה השיבו לשיטתן דהא ס"ל הואיל ואי בעי מתשיל עליה לא מקרי סעודה הראויה דהא אית להו דאין מערבין לנזיר ביין אבל לסומכוס יקשה נמי דהשתא א"א לו להפרים תרומה דהוי שבות מ"מ נימא כיון דהשתא חזיא לכהנים מבעו"י הוי סעודה הראויה דומה ממש ליוה"כ משום דחזי השתא לקטנים ומבעו"י היה ראוי לכל מערבין בו. ולק"מ לענ"ד דבחידושי ריטב"א קאמר על הא דמשני דהתם איכא סעודה הראויה מבעו"י פי' למ"ד סוף היום שעבר קונה עירוב דלמ"ד תחלת היום קונה עירוב הא ודאי לא חזיא ליה ושוב הקשה אפי' למ"ד סוף היום קונה עירוב היינו בתחלת בהשמ"ש והרי אסור לאכול אפי' קודם לכן משום תוספת יוה"כ ותי' דסוף היום דאמרינן שהוא עירוב היינו סוף היתר היום של אכילה וערב יוה"כ קונה עירוב סמוך לתוספת יוה"כ. נמצא דלפ"ז בשאר שבתות וי"ט דליכא תוספת מדאורייתא בודאי סוף היום הוא היינו בהשמ"ש ואינה ראויה מבעו"י כיון דגזרו על שבות בהשמ"ש וכ"כ הריטב"א בהדיא וז"ל והא דאמרינן דלסומכוס כיון דסבר כרבנן א"א להפרישה איתא אפי' למ"ד סוף היום קונה עירוב כי סוף היום הזה בערבי שבתות וי"ט בתחלת בהשמ"ש ובכל בהשמ"ש גזרו חכמים עכ"ל הריטב"א ז"ל וזה ברור. אמנם קשיא לי מסוגיא זו לשיטת הרמב"ם בפ"א מהל' שביתת עשור שנראה מדבריו דתוספת מלאכה אינו אלא מדרבנן רק תוספת עינוי מדאורייתא וכמו שביאר שם ה"ה באורך. ולפ"ז מאי משני התם סעודה הראויה מבעו"י דהא לענין תחומין הוי כמו מלאכה ועיקר תליא באיסור מלאכה א"כ לענין קניית עירוב הוא לשאר ערבי שבתות וימים טובים אף דסוף היום קונה עירוב היינו בהשמ"ש וכבר לא חזי מבעו"י מחמת תוספת עינוי דתוספת עינוי הוא מדאורייתא א"כ לא מקרי סעודה הראויה מבעו"י וצ"ע: ברי"ף אמר רבינא ואיתימא ר"נ בר יצחק אף אנן נמי תנינא בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים ומלח והא איכא כמהין ופטריות דאין מערבין בהם אלא ש"מ דאין למדין מן הכללות ואפי' במקום שנאמר חוץ. וכן פסקו כל הראשונים דאין מערבין בכמהין ופטריות. ומרן רבינו אליהו החסיד ז"ל בביאורו לאו"ח סי' שפ"ו ס"ק ע"ז יש לו בזה שיטה חדשה דכתב דתמוה מאוד דס"ד אי בכמהין ופטריות חיין א"כ מאי פריך מכמהין וכו' שאינו נזכר בשום מקום דאין מערבין בהם הול"ל מתבואה שאין מערבין בהם חיין כמ"ש בדף כ"ט חטין ושעורין דלאו בני אכילה נינהו וכן כל הדברים שאינם ראוים לאכילה כשהם חיים ואי קאי אכמהין מבושלין קשה ביותר דהוי בודאי אוכל כדמוכח בשבת ס"ח א' כל שהוא אוכל למעוטי ספיחי סטים וכו' וגידולו מן הארץ למעוטי כמהין ופטריות ומדלא ממעטינהו מכל שהוא אוכל מוכח דהוי בודאי אוכל רק שאין גידולו מן הארץ ולעירוב בודאי לא בעי' גידולו מן הארץ כדאמרינן שם דף ל' מערבין בבשר ובילים ומסיק הגאון דבודאי מערבין בכמהין ופטריות מבושלים דבודאי אוכל ובש"ס נפל ט"ס וחסר מלח וכו' ועיקר ראיה מסיפא והכל נקח וכו' ופריך והא איכא כמהין וכו' דאין נקחין בכסף מעשר כדתניא בהדיא בספרא פ"א פסקא ח' מכלל ופרט כיוצא וכו' אף כל פרי מפרי יצא כמהין ופטריות ושייך שפיר ליסנא דקאמר והא איכא שהיה להם ברייתא ידועה ע"ש בדברי קדשו ועיין רש"י ב"ק נ"ד ע"ב ד"ה פרי מפרי ולד מולד יין מענבים שכר מתמרים למעוטי כמהין ופטריות ומים ומלח דאינם פרי מפרי וגדולי קרקע למעוטי דגים שאינם נקחים בכסף מעשר ורש"י ז"ל בודאי נתכוין להאי ספרא שהביא הגאון דכמהין ופטריות נתמעטו מליקח בכסף מעשר דאינו פרי מפרי. אך קשה דברש"י בסוכה דף י"א ע"ב ד"ה כי חגיגה כל בהמה לר"י גידולי קרקע הן שמן הקרקע גדילים וניזונין אבל דגים ומלח וכמהין ופטריות לאו גידולי קרקע נינהו וכו' הרי כתב רש"י ז"ל בעצמו דכמהין ופטריות מטעם דלאו גידולי קרקע ולא מטעם דלאו פרי מפרי וכן משמע בשבת דף ס"ח וגידולו מן הארץ למעוטי כמהין ופטריות הרי מטעם דלאו גידולי קרקע ממעטינן ועי' ברכות דף מ' ע"ב דפריך הש"ס על הא דכמהין ופטריות אומר שהכל למימרא דלאו גדולי קרקע נינהו והתניא הנודר מפירות הארץ אסור בפירות הארץ ומותר בכמהין ופטריות ואם אמר כל גידולי קרקע עלי אסור אף בכמהין ופטריות אמר אביי מירבי רבו מארעא מינקי לא ינקי מארעא. ודברי התוס' בעירובין דף כ"ז ד"ה מאן דמתני אמעשר וכו' כתבו וקשה הא איכא כמהין ופטריות וכפניות ופולין יבשין דאמרינן לקמן דאין מערבין בהם אע"ג דמסתמא נקחים בכסף מעשר דפרי מפרי וגדולי קרקע נינהו. דבריהם צ"ע טובא דמהיכא פשיטא להו דנקחים בכסף מעשר מנ"ל דדבריהם סותרים הספרא הנ"ל שהביא הגאון הנ"ל דמפורש דאין נקחין כמהין ופטריות בכסף מעשר דלאו פרי מפרי נינהו אף גם דבריהם סותרים סוגיית הש"ס שהבאתי דמפרש דכמהין ופטריות לאו גידולי קרקע נינהו וממילא דאין נקחין בכסף מעשר ומצאתי בספר עלי אלמוגים בסי' שפ"ו שעמד על דברי התוס' הנ"ל:

תוספתא

עירובין פרק ראשון

פרק א א מבוי שגבוה מעשרים אמה (א) [יתר] (ב) מפתחו של היכל (ג) [ה"ז צריך למעט] (ב) כיצד (*ב) ממעט נותן עליו קורה מעשרים (ה) ולמטה הרחב מי' אמות יתר] מפתחו של היכל [ה"ז] צריך למעט כיצד ממעטו (ג) עושה לו פס וממעטו עד (ג) [י' אמות] (ד) מבוי שיש לו צורת (ד) [פתח] אע"פ שרחב מי' אמות [הרי זה] אין צריך למעט : ב ר"א אומר (ה) הכשר מבוי בלחיים מעשה בר"א (ו) שהלך אצל (ו) [יוסף] בן (ז) פרידה לאובלין (ז) [וראה לו מבוי] שאין לו אלא לחי אחד אמר לו (ח) עשה [לו שנים אמר לו אתה (ח) חוזר לסותמו] אמר לו יסתם (ט) [מה ראיה לשבת] בכך : ג (ט) ר"ש בן גמליאל (י) [אומר] כל מבוי שפחות [מ] מד' אמות (י) ה"ז אין צריך כלום הרחב מי' אמות מעמיד פס באמצע ונותן קורה על אחד מהן ודיו : ד [היו שתי קורות קטנות (ל) יוצאות מן הכותל מובדלות זו מזו ומקבלות אריח לרחבו טפח רשב"ג אומר) יושב לארכו ג' טפחים] : ה (יא) [היתה] (מ) אחת למעלה ואחת למטה ר' בר"י אומר רואין את (יב) התחתונה כאילו היא עולה למעלה והעליונה כאילו היא יורדת למטה ובלבד שלא תהא התחתונה למטה מי' טפחים והעליונה למעלה מעשרים אמה] : ו [היתה זו (נ) יוצאת מכותל זה וזו יוצאה מכותל זה או שהיתה יוצאת מכותל זה ואין מגעת בכותל אחר או שהיתה רחבה מראשה אחד וקצרה מראשה אחד אם יש שם שלשה טפחים ה"ז צריך למעט רשב"ג אומר (ס) ארבע היתה יוצאה מכותל זה ומגעת בכותל אחר אם גבוהה הימנו ג' טפחים ה"ז צריך למעט] (ל) (*ל) עשויה מדרון ומקבלת אריח בנוי (יג) [היושב] כדרכו עליה אין צריך להגביה צד השני (יד) [אם] לאו צריך להגביה צד השני : ז (טו) מבוי המקורה (מ) מרוח אחת והדלה עליו את הגפן ואת הדלעת ואת הקיסום מרוח אחרת אין צריך כלום [עשה לחיים למבוי (נ) גבוהין מן הארץ ג' טפחים או משוכין מן הכותל ג' טפחים הרי זה צריך למעט (ס) אבני בנין ה) היו יוצאות מן הכותל ובין זו לזו ו) ד' טפחים אין צריך לחי וקורה אותו מקום] (טז) : ח (ע) כותל שצדו אחד כנוס מחבירו (יז) [ושוה מבפנים ונראה פס מבחוץ שוה מבחוץ ונראה פס מבפנים נידון כלחיים] היתה (פ) קרן זוית זו יוצאה מכותל זה וקרן זוית יוצאה מכותל זה נדונית כלחיים (יח) (צ) [העמיד (*צ) לחי וקורה באמצע מבוי אין לו אלא עד מקום לחי וקורה] : ט (ק) עושין פסין ז) לבוריות ארבעה דיומדין נראין כשמונה היתה (יט) (ר) אבן [אחת] מרובעת רואין (כ) [אותה שאם תחלק ויש בה ששה טפחים מצד זה וששה טפחים מצד זה כדיומדין נידונית כפסין] ר' ישמעאל בר' יוחנן בן ברוקה אומר היתה עגולה רואין אותה שאם ח) תחקק ויש בה ו' טפחים מצד זה וששה טפחים מצד זה כדיומדין נידונית כפסין : י (כא) [כמה] יהא ביניהן (ש) כמלא שתי רבקות (כב) [שהן [ב] שלש בקר] שהן כעשר אמות דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר כי"ג [וכי"ד] אמה (כג) [וכמה יהיו קרובין לבאר כמלא ראשה ורובה של פרה כמה יהא רחוקים (ת) מן הבור אפי' בית כור ואפי' בית] כורים מותר

הגהות הגר"א (א) יותר : (ב) ימעט כיצד עושה מניח קורה משפת עשרים ולמטה והרחב מעשר אמות יותר : (ג) כ' אמה : (ד) הפתח : (ה) ר' יוסי : (ו) ומצא שיושב במבוי : (ז) בני עשה לחי אחר א"ל וכי לסותמו אני צריך : (ח) ומה : (ט) אמר : (י) לא נחלקו ב"ש וב"ה על מבוי שהוא פחות מעשר אמות שאינו צריך כלום על מה נחלקו על רחב מד' אמות ועד י' אמות שב"ש אומרים לחי וקורה ובה"א לחי או קורה קורה היוצאת מכותל זה ואינה נוגעת בכותל זה וכן שתי קורות א' יוצאה מכותל זה וא' יוצאה מכותל זה ואינן נוגעות זו בזו פחות מג' א"צ להביא קורה אחרת שלשה צריך להביא קורה אחרת קורה אחרת רשבג"א פחות מד' א"צ להביא קורה אחרת ד' צריך להביא קורה אחרת וכן ב' קורות המתאימות לא בזו כדי לקבל אריח ולא בזו כדי לקבל אריח אם מקבלות אריח לרחבו טפח א"צ להביא קורה אחרת ואם לאו צריך להביא קורה אחרת רשבג"א אם מקבלות אריח לארכו שלשה אין צריך להביא קורה אחרת ואם לאו צריך להביא קורה אחרת: (יא) היה:(יב) העליונה כאילו היא למטה ואת התחתונה כאילו היא למעלה ובלבד שלא תהא העליונה למעלה מעשרים אמה והתחתונה למטה מי"ט : (יג) אם יושב : (יד) ואם : (טו) העושה לחיים למבוי גבוהים מן הארץ ג"ט או משוכים מן הכותל ג"ט ה"ז צריך למעט : (טז) אבני גדר היוצאת מן הגדר מובדלות זו מזו פחות מג' א"צ לחי אחר שלשה צריך לחי אחר: (יז) בין שנראה מבחוץ ושוה מבפנים ובין שנראה מבפנים ושוה מבחוץ נדון משום לחי: (יח) עשה לחי למבוי אין לו אלא חצי מבוי: (יט) שם: (כ) כאלו שתחלק ויש בה אמה לכאן ואמה לכאן נידון משום דיומד ואם לאו אין נידון משום דיומד : (כא) וכמה : (כב) של שלש שלש בקר כמה ראשה ורובה של פרה שתי אמות עוביה של פרה אמה ושני שלישי אמה : (כג) כארבע עשרה אמה כמה הן מקורבין כדי ראשה ורובה של פרה וכמה הן מרוחקין אפילו כור אפילו :

אור הגנוז

פרק א [א] מארבע אמות : [ב] של שלש שלש בקר וישנן מעשר אמות :

נוסחאות כ"י

א) אמה : ב) פירה : ג) אומר : ד) יש בו : ה) היוצאות : ו) שלשה : ז) לביראות : ח) נ"א תחלק :

חסדי דוד

פרק א כיצד ממעטו נותן עליו קורה מעשרים ולמטה. ממשמעות הדברים נראה דר"ל שנותן קורה אחרת קצת למטה מהעליונה באופן שלא יהא בין הקורה התחתונה והקרקע טפי מכ' אמה כי השבין מן הקורה השניה והראשונה כמאן דליתא ובגמ' נראה המיעוט באופן אחר דהיינו שמגביה הקרקע למטה ופליגי בזה ר"י ואביי ואיתא בש"ס כמה טעמי במאי קמיפלגי ע"ש מ"מ קושטא הוא דהא והא מהני והכא מתניתא קמ"ל התיקון המובחר טפי להניח קורה שנית מלמעלה כדלעיל דליכא למיחש לשמא יפחת. והגמ' אשמעינן דאי לית לי' תקרה אחרת יש תקנה להגביה הקרקע מלמטה. ודעת רבינו יהונתן על הרי"ף הוא כי התוס' מפרש דנותן הקורה השני' למטה על הארץ ואין דבריו מוכרחין כלל ועי' ברמב"ם פ"ו דין ע"ז ומ"ש שם הה"מ בשם הרשב"א אבל בספר עבודת הקדש נראה מדברי הרשב"א דמפרש כדברינו. דהמיעוט בתוס' הוא אופן אחד ובגמ' הוא אופן שני : ר"א אומר הכשר מבוי כו' מה ראיה לשבת כו'. פי' מה ראוי' ותיקון זה לשבת כי לשבת צריך שיסתום בלחיין ואז יהי' ראוי לשבת : מבוי המקורה מרוח אחת כו'. בקשתיה ולא מצאתיה לא בגמ' ולא בפוסקים. וכ"ל דהך תנא סובר דבין קורה ובין לחי הוא משום מחיצה ולא משום היכר וטעמא דקורה משום דפי תקרה יורד וסותם ומש"ה קאמר דאפילו מבוי מפולש שאין לו אלא שתי מחיצות יש לו תיקון ע"י מה שיש מצד אחד קורה דאמרינן פי תקרה יורד וסותם וחשיב כסתום וה"נ מצד רביעית הדלה עליה מן הצד את הגפן והוה כלחי ואע"פ שלא הזמינו לשם לחי אבל לחי העומד מאיליו דהוה לחי והוה כמחיצה ועי' בגמ' דף ט"ו ולפ"ז לא קי"ל כהך תוספתא. דאנן פסקינן קורה משום היכר וכמ"ש הרשב"א ז"ל בספרו דקורה העומדת מאליה כגון אותן שנותנין מכותל לכותל לחזק אינה קורה דקורה משום היכר ואין

מרא דמתניתא

פרק א יתר מפתחו של היכל. לרב טעמא קתני דמפתחו של היכל יליף דלמעלה מכ' לאו פיתחא הוא. ולא התירו בקורה אלא כשיעור פתח. ולרב נחמן בר יצחק סימנא בעלמא קתני : מעשרים ולמטה. פירשה רב פפא מכ' ולמעלה שיהא חלל מבוי כ' וכן למטה אם בא לעשותו נמוך מניחה משפת עשרה טפחים ולמעלה דבפחות מחלל עשרה לאו מבוי הוא : א"ל אתה חוזר לסתמו. לרבנן דירושלמי קא סבר לחי שלשה בעינן כר' יוסי דמתניתין דכל שהוא לא סתים. לרבנן דבבלי אי משום דסבר ר' אליעזר לחיין וקורה אי אע"ג דסבר לחיין בלא קורה קאמר לסותמו בלחיין : מה ראיה לשבת בכך. בלחי א' אין סימן לשבת : הכי מתנינן ר"ש בן גמליאל אומר כל מבוי שפחות מד' אמות אין צריך כלום. פירשה רב אשי אין צריך לחיין כר"א ולא לחי וקורה כבית שמאי אלא או לחי או קורה כבית הלל ומאי אין צריך כלום יתר על דברי ב"ה : מעמיד פס באמצע ונותן קורה על אחד מהן ודיו. דקורה עם הפס שהן על אחד מהן נידון כעומד והשאר כפרוץ והו"ל עומד מרובה על הפרוץ. ואפילו פס כל שהוא. מדאמרו בירושלמי אין הלכה כר"ש בן גמליאל בקנה ודוקרן והלכה כמותו בפס ד'. מכלל דרשב"ג אפילו בקנה ודוקרן אמר : ומקבלות אריח. מתנינן צריך שיהו מקבלות. אי נמי ומקבלות כו' כשרה : לרחבו טפח. לרבוותאי אפילו ליכא שיעורא בקורות החלל שביניהן מצטרף. והוא שלא יהא בין זו לזו הרבה עד שלא ישב האריח עליהן. ולהרמב"ם צריך שיעור טפח בקורות. ולירושלמי אם העומד רבה על החלל מצטרפין ולא יהא בין זו לזו אלא כדי שישב האריח עליהן. וכדפריקן בבבלי ובירושלמי: או שהיתה יוצאה מכותל זה : אם יש שם ג' טפחים. אויר בין זו שמכותל זה ובין זו שמכותל זה או בין הקורה לכותל האחר או שבראשה אחד הקצר יש בו ג' טפחים. הרי זה צריך למעט שהחלל או בראש הקצר עד שלא יהא שם ג' טפחים : ר"ש בן גמליאל אומר ד'. קסבר כל פחות מד"ט כלבוד. פירשוה רבנן דירושלמי מאן דאמר ג' כדי עבירת אדם. ומאן דאמר ד' כדי מקום. והא דתניא פ"ו בינו לכותל ד' טפחים כדי שיהלך אדם. עבירת אדם לחוד ושיהלך אדם לחוד : היתה יוצאה מכותל זה ומגעת לכותל אחר אם גבוה סימנו כו'. כגון שהיה כותל א' גבוה וכותל א' נמוך והקורה יוצאה מע"ג הכותל הגבוה ומגעת לכותל הנמוך ועולה למעלה מהנמוך ג' טפחים : ואם לאו צריך להגביה צד השני. ולא אמרינן רואין כאילו צד השני עולה למעלה : עשה לחיין למבוי גבוהין מן הארץ ג"ט כו'. אפי' לרשב"ג עד כאן לא קאמר פחות מד' לבוד אלא למטה אבל למעלה הו"ל מחיצה שהגדיים בוקעין בו ואינה מחיצה : ובין זו לזו ד"ט. הכי מתנינן ואין בין זו לזו ג"ט. והכי איתא בירושלמי ובבבלי. ואיכא למימר מתנינן הכא ואין בין זו לזו ד"ט ורשב"ג היא דאמר כל פחות מד"ט כלבוד : קרן זוית זו כו'. אפי' לר' אליעזר דאמר לחיין הכא נדון כלחיין : אין לו אלא עד מקום לחי וקורה. בבבלי אקשו פשיטא ומפרקו אימא יש לו תוך מבוי וקמ"ל דלא חיישינן דילמא אתי לאשתמושי בכוליה : הכי מתנינן כמלא שתי רבקות של שלש בקר : שהן כעשר אמות. שעוביה של פרה אמה וב' שלישי אמה ושם

מצפה שמואל (א) ב: ירושלמי פ"א הל"א וסוכה פ"א הל"א : (ב) עי' רא"ש פ"א בד"ד והוא בתוס' דהכא וכן הוא בירושלמי פ"א ה' בשם ר' יוחנן : (*ב) עי' מיי' פי"ז מהלכות שבת הלט"ז ובמ"מ שם ועי' שו"ע סימן שסג סעיף כו והוא כדעת הרא"ש דהמיעוט הוא למעלה וע"ש בהה"מ : (ג) עי' ירושלמי פ"א ה' : (ד) שם : (ה) י : (ו) י"א וירושלמי שם הל"ב : (ז) שם ושם : (ח) יד. וירושלמי שם הל"ג : (ט) שם וירושלמי שם הל"ג : (י) שם ושם : (כ) שם ושם : (ל) עי' ירושלמי שם : (*ל) עי' מיי' פי"ז מהלכות שבת הלכ"ו דלא כתוספתא זו ועי' בשו"ע סימן שסג סעיף כ : (מ) ירושלמי פ"א הל"א סוכה פ"א הל"א : (נ) ז: ירושלמי שם הל"ו : (ס) טו. וירושלמי שם הל"ו : (ע) ט: וירושלמי פ"א הל"א והל"ו (שם): (פ) ירושלמי פ"א הל"ה ועי' תוס' נ"ט ד"ה מבוי : (צ) יד: וירושלמי פ"א הל"ו : (*צ) עי' מיי' פי"ז מהלכות שבת הל"כ ובמ"מ בשם הרשב"א וכנוי"י דלא כנוסחת הגר"א ועי' בשו"ע סימן שסג סעיף לא חילוקי דינים בזה ועי' שו"ע סעיף לה : (ק) יז : (ר) יט: ירושלמי פ"ב הל"א : (ש) יט וירושלמי שם : (ת) יט:

מנחת בכורים

פרק א א מבוי · רשות שיש לו ג' מחיצות והרביעית פתוחה דמה"ת מותר לטלטל בתוכה אלא דרבנן גזרו דלא ליתי לאחלופי ברה"ר גמור והיא סרטיא ופלטיא רחבה ט"ז אמה ותקנו רבנן להתיר המבוי בקורה שמנית קולה על צד הרביעי ומותר לטלטל במבוי ומבואר במשנה דאם גבוה מעשרים אמה ימעט ויניחנו למטה ובמשנה לא נתבאר הטעם מאי טעמא הוא בכ' אמה ומפרש כאן יתר מפתחו של היכל דהיכל היה גבוה פתחו כ' אמה ובזה הוה תורת פתח אבל יותר לא הוה תורת פתח כלל כיון דלא מצינו גבוה יותר דאיקרי פתח ובהיכל כתיב פתח אוהל מועד וקאי אהיכל לא אאולם דהיה גבוה מ' אמה ואיכא מ"ד דלאו מהיכל יליף אלא טעמא משום היכרא שיהיה היכר לבני המבוי ולמעלה מכ' לא שלטא ביה עינא ומה דקתני פתחו של היכל לסימנא בעלמא נקטיה : מעשרים ולמטה · בגמרא מגיה ולמעלה דחלל הפתח רשאי להיות כ' והקורה מונחת למעלה ואם החלל יותר מכ' או פסולה (דף ג' ב' וכרבא) והיכל נמי חללו כ' : פס · עמוד בצדו עד שנתמעט רוחב הפתחה עד עשר אמות ועשר אמות שרי כמו בפתח ההיכל (ועי' נוסחת הגר"א) : צורת פתח · קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן כיון דאיכא תורת פתח לא מחשב כפירצה אף ביותר מעשר והאי תנא סבר דלא גמרינן מפתחו של היכל דאי גמרינן הרי פתחו של היכל הוה ליה צורת הפתח מ"מ יו"ד הוא דהויא ולמ"ד דהא דנקט פתחו של היכל לסימנא אתי שפיר טפי ולא פליגי בזה כלל : ב בלחיים · ב' לחיים לחי מכאן ולחי מכאן וכב"ש ס"ל : וכן מבואר במשנה ומוסיף כאן שהורה ר"א להלכה : לאובלין · שם מקום : אתה חוזר · אתה רוצה לסותמו : מה ראיה לשבת בכך · אם עושה לחי אחד אינו ניכר כלל שהוא לשבת דאף בחול עושין כן ומוקמינן לה בירושלמי כר"א דס"ל דלחיין של ג' טפחים בעינן א"כ הוה סתימה : ג רשב"ג אומר · מבואר במשנה בשם ר"י (דף י"א ב') דלא פליגי ב"ש וב"ה על מבוי שהוא פחות מארבע אמות דסגי בלחי או קורה וכי פליגי ברחב מד' אמות דב"ש ס"ל לחי וקורה וב"ה ס"ל לחי או קורה ואמר כאן דרשב"ג ס"ל דפחות מיו"ד אמות אין צריך כלום ובגמרא גרסינן ברשב"ג נמי מד' אמות אין צריך כלום והיינו שאין צריך כלל קאמר לא לחי ולא קורה : פס · הרחב אמה : על אחד מהן · מצד אחד ונמצא סתום מצד אחד והפרצה מצד השני הוא פחות מארבע אמות ואין צריך תיקון כלל : בנוסחת הגר"א פחות משלשה חלל ביניהם אמרינן לבוד : המתאימות · תאומים שהן שנים ובשאין רחבים : ד מובדלות · שיש אויר ביניהם : אריח · חצי לבנה והוא טפח ומחצה רוחב והקורה צריכה להיות כדי לקבל אריח טפח ממנו ואידך חצי טפח יוצא משהו מכאן ומשהו מכאן ומלבין בטינא וקאים ולרשב"ג מניח האריח לארכו והוא שלשה טפחים שהלבינה שלשה על שלשה כשחלקו הוא ג' על טפח ומחצה וזהו יושב כלומר שמניח אורך האריח לרוחב הקורה : ה אחת למטה · ובין שתיהן כדי לקבל אריח : למטה מעשר · דאז אינה כדינא ובטלה מן המבוי : ו מכותל זה · ואינם נוגעים זו לזו דיש ריוח באמצע : רחבה · מראשה א' כדי לקבל אריח אבל בראש השני אינה כדי לקבל אריח וקמ"ל רבותא אף שנוגעות מ"מ בעינן שיהא מקום הקצר פחות מג' טפחים : ג' טפחים · אויר באמצע או מן הצד או באינה רחבה כדי לקבל אריח במשך הוא ג' טפחים : צריך למעט · האויר ויהיה פחות מג' טפחים ואמרינן לבוד מהלכה למשה מסיני דכל פחות מג' הוה כמחובר : ארבע · ד' טפחים אמרינן לבוד ולא ג' ולנוסחת הגר"א תנינן לה לעיל : ומגעת · אף שמגעת מ"מ בגבוה מן הכותל שאינה מונחת ע"ג הכותל ימעט האויר דקורה על גבי הכותל בעינן : מדרון שמצד אחד הכותל גבוה ומצד הב' הכותל נמוך ומונח הקורה באלכסון : אריח בנוי היושב כדרכו עליה · כלומר שמקבלת אריח : בנוי · כלומר מלבן בטיט כמו דאמרינן באריח דמלבין לה בטיד וקאים ואריח יושב כדרכו עליה בלי שום קשירה כלל ואינו נוח ליפול אין צריך להגביה צד הב' אבל אם אינה מקבל אריח צריך להגביה שיהיה מונח בשוה כדי לקבל אריח ולא ס"ל כר"י דאמרינן רואין כאילו היא ישרה ולא קי"ל הכי אלא לא אמרינן רואין אלא גם בעקומה כשרה ולא בעינן בזה בנוי ואף לרבנן דמתניתין דפליגי אר"י בהיתה של קש מ"מ בעקומה מודו (עי' רא"ש פ"א סי' ח') וכן מבואר בירושלמי דד"ה היא : ז מרוה אחת · אבל עדיין אינו מקורה לגמרי והאי הב' פנוי בלא קורה והדלה עליה את האילן : קיסוס · מין אילן : אין צריך כלום · תיקון ברוח רביעית דגם רה"ר מקורה פטור מה"ת דאינו דומה לדגלי מדבר א"כ במבוי לא גזרו רבנן כעין דאורייתא ברה"ר (ירושלמי פ"א הל"א וסוכה פ"א הל"א): צריך למעט · האויר מג' טפחים דס"ל למטה במקום שהגדיים בוקעין בה ולכ"ע לא אמרינן לבוד : ד' טפחים · לרשב"ג דס"ל דבד' הוה לבוד אבל לרבנן בעינן ג' ולנוסחת הגר"א אתיא כרבנן דבג' טפחים הוה לבוד ולא בד' : והוה לחי העומד מאיליו דקי"ל דהוה לחי ולרבא דס"ל דלא הוה לחי מוקי לה באבני בנין העשוין לכך וקמ"ל דאף שהוא מתכוין וס"ד דלבנות אגלו כותל קא מכוין שדרך הוא כשרוצה להסמיך כותל לכותל מניח אבנים היוצאות מן הבנין ומכניסן לכותל אחר כדי שיתחזקו הבניינים ויהיו תכופין קמ"ל דמ"מ הוה לחי ולא קי"ל הכי אלא בעשוין ממילא ג"כ הוה לחי : ח כנוס מחבירו · שכנגס הבנין ומיעטו מעוביו דהשתא נראה יוצא מכותל כמין עמוד : ושוה מבפנים · שאינו ניכר לאותן העומדים במבוי אבל ניכר לאותן העומדים בחוץ כזה : אי נמי כגון שנראה לעומדים בפנים ואינו נראה לעומדים בחוץ כזה בכהאי גוונא הוה לחי אף שעומד מאיליו ולרבא מיירי בעשוי לכך וקמ"ל דנראה מבפנים ושוה מבחוץ הוה לחי : קרן זוית · שבולט עמוד כעין הקצוות שיוצא מבנין הבתים : כלחיים · למאן דבעי שני לחיים : באמצע מבוי · באורך המבוי חלקו לתאין אינו מטלטל אלא בחצי הפנימי עד הלחי וקמ"ל דלא אסרינן לטלטל בכולו שמא יטלטל בחצר השני חוץ ללחי : ט עושין פסין · באר העומד ברה"ר עמוק עשרה טפחים אסור למלאות ממנו לרה"ר ועושין פסין לארבע רוחותיה עמודין ארבעה שהן כשמונה ולשון דיומדין הוא דיו שתים מודין לשון עמודין וכשעומד אחד בקרן נוטה אמה לכאן ואמה לכאן ונמצא כשמעמיד בד' קצוות מכסה כל ד' רוחותיה אמה אחת והותר בזה להכניס ראשה ורובה של פרה לפנים ולהשקותה מן הבור : מרובעת · אמה על אמה אינה מחוסרת אלא חקיקה שניטל עובי שביניהם ותעשה כמרזב דופן לכאן ודופן לכאן : עגולה · מחוסרת חקיקה לחקוק וליטול בליטת עיגול ולהשוות אמצעיתה לפיאותיה ותהא מרובעת ועדיין היא מחוסרת חקיקה וס"ל לת"ק דעגולה לא דתרי רואין לא אמרינן חלוקה וחקיקה ור"י בריב"ב ס"ל דאמרינן תרי רואין : כדיומדין · שנראית כשני עמודין או נידונית כפסין להתיר וכנוסחת הגר"א כ"ה בגמרא : י יהא ביניהם · בין הפסין בין עמוד זה לעמוד זה כמה חלל ביניהם וכי מותר להרחיק יותר מדאי : כמלא שתי רבקות · רבקה הוא שלש בקר וכל בקר הוא אמה ושני שלישים נמצא ששה בקר עשר אמות ואם הרחיק יותר צריך להעמיד עוד עמודין פשוטין באמצע כדי שיהיה הבריות י' אמות ותו לא : כעשר אמות · עשר אמות מכוונות הן אלא איידי דתנא לקמן בדברי ר"י כי"ג וכי"ד תני נמי כאן כעשר : כי"ג וכי"ד · יתירות על י"ג ולכלל י"ד לא באו ומוקמינן לה אם הבור הוה שמונה על שמונה אמות ומרחיק מזה ראשה ורובה של פרה והיינו ב' אמות מכל צד הוה י"ב על י"ב וכשמעמיד הפסין ונוטה אמה לכאן ואמה לכאן הוה חלל עשר אמות ולא בעינן פשוטין לכ"ע ובבור י"ב אמה על י"ב אמה כי מרחיק הפסין ב' אמות מן הבור כדי ראשה ורובה של פרה שתכנס לפנים מן הפסין הוה י"ו על י"ו וכשעושה פסין נשאר החלל י"ד על י"ד בזה גם ר"י מודה דבעינן פשוטים וכי פליגי בבור משמונה ועד י"ג אמה ושליש דהוה החלל יותר מי"ג ולכלל י"ד לא בא לר"מ בעינן פשוטין למעט עד עשר ולר"י השיעור י"ג אמה ושליש של שמונה בקר : קרובין · הפסים לבאר שלא יהיו קרוב ביותר : ראשה ורובה · שתי אמות אבל פחות לא דילמא ממשיך לבתר דוולא ומפיק חוץ למחיצה : ואפילו כור · ואף שהחלל הוא יותר מי"ג אמה ושליש מאריך בפשוטין שמעמיד לווחין רוחב אמה וכן רחוק ממנו י"ב אמות עד שיהיה החלל לר"י י"ג אמות ושליש ולר"מ עשר אמות ולא אמרינן אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה דבאר לעולי רגלים התירו כדי שיהא מצוי להם ולא גזרו כ"כ ואיכא דבעי למימר דמאריך בדיומדין עד שיהיה החלל עשר לר"מ וי"ג אמה ושליש לר"י והאי עד שירבה בפסין כלומר שיגדיל הפסין העומדין

בגדרין

[מותר ובלבד שירבה בפסין] (א) ר' יהודה אומר (*א) בית סאתים מותר (כד) [יתר על בית] סאתים אסור אמרו [לו] לר' יהודה אי אתה מודה בדיר וסהר (כה) [במוקצה ובחצר שאם רצה לרבות ירבה] אמר להם זו מחיצה ואלו פסין [אף זו רצה לעשות מחיצה גבוהה י' טפחים עושים ואם רצה לרבות ירבה] רשב"א (ב) אומר (כו) באר [שהוא] בית סאתים על בית סאתים [אין] מותר (כז) [להרחיב עליה אלא כמלא] ראשה ורובה של פרה [בלבד] : יא היתה גבוהה מג' רוחותיה ונמוכה מרוח אחת רואין את הנמוך כאילו הוא פתח ובלבד שלא יהא (כח) [נמוך] יתר על הגבוהה היתה נמוכה משלש רוחותיה וגבוהה מרוח אחת אין צריך לעשות מחיצה אלא לגבוה בלבד (ג) היה שם אילן או גדר או מחיצת הקנים (כט) [נידונית] כפסין : יב (ד) [היתה] חצר פתוחה לביניהם (ל) מותר לטלטל מחצר לפסין ומפסין לחצר היו שתים שתיהן אסורות ומותר [ג] לטלטל בין הפסין ר' יהודה [בן בבא] אומר אין עושין פסין אלא (לא) [לבור] הרבים בלבד ר"ע אומר לכל עושין פסין חוץ מבור [ד] היחיד בלבד:

פרק ב א (א) שיירה (א) [ששרתה] בבקעה והקיפוה (ב) [בגמלים ובעביטין ובאכיפות א) ובסכין ובקנין ובקשין ובקילחות] (ב) אפי' ג' חבלים זה למעלה מזה מטלטלין בתוכה ובלבד שלא (ג) [יהיה] בין גמל לגמל כמלא גמל [ובין עביט לעביט כמלא עביט] ובין איכוף לאיכוף כמלא איכוף (ד) [ובין] קנה (ג) לחבירו שלשה טפחים [כדי שיכנס הגדי]: ב (ה) [כל שהוא (ד) שלשה טפחים ומשלשה עד ארבעה צריך שלא יהא בינו לחבירו ג' טפחים כדי ב) שיכנס הגדי כל שהוא ארבעה מד' ולמעלה צריך שלא יהא בינו לחברו כמלואו ג) אלא אם רצה מביא יתידות שהן גבוהות עשרה טפחים ומשקען בארץ ומביא שלשה חבלים שעביין יתר על טפח או ארבעה אע"פ שלא היה עביין יתר על טפח ומקיפה להן בחוץ אע"פ שיש שם פרצות אינו כלום (ה) ובלבד שלא תהא פרצה יתירה על עשר אמות] : ג (ו) שיירה ששרתה בתל גבוה עשרה טפחים ובנקע עמוק עשרה טפחים ובגנה מוקפת ד) גדר גבוה עשרה טפחים מטלטלין בתוכה (*ו) ובלבד שימלאו את כולה ולא ה) שיירו בה בית סאתים (ו) אם אין בכולה ו) בית סאתים מטלטלין (ז) [לתוכה] אע"פ שלא ימלאו את כולה היתה גבוהה משלש רוחותיה ונמוכה מרוח אחת רואין את הנמוך כאילו (ח) [היה] פתח ובלבד שלא יהא נמוך (ט) [יתר] על הגבוה היתה נמוכה משלש רוחותיה וגבוה מרוח אחת אין צריך לעשות מחיצה אלא לגבוה בלבד : ד (ז) אחד שיירה ואחד יחיד (י) [עושין להם מחיצה ר' יהודה אומר לא ירבה ליחיד יתר מבית סאתים ואין שיירה פחותה משלשה] אחד שיירה ואחד מחנה (יא) [מה בין שיירה למחנה] אלא אוהלים שבשיירה (ח) [א] חייבין בעירוב (*ח) שבמחנה פטורין מן העירוב (יב)[ושאר שאין] להם אוהלים הרי הן כשרוין בחצר (ט) מחנה היוצא למלחמת הרשות מותרין (יג) [לגזול] עצים יבשין (יד) [ור'] יהודה בן ז) תימא אומר (טו) [שורין] בכל מקום (טז) [ומקום שנהרגין] שם

נקברין

הגהות הגר"א (כד) יותר מבית : (כה) ומוקצה וחצר אפילו בית חמשה כורים ובית עשרה כורים שהוא מותר : (כו) בור : (כז) ולא אמרו להרחיב אלא כדי : (כח) הנמוך : (כט) נידונין : (ל) שראשה א' נכנס לבין הפסין מתוכה לבין הפסין ומבין הפסין לתוכה מותר לטלטל אבל שתים אסור בד"א בזמן שלא ערבו אבל ערבו מותרין : (לא) לבאר : (א) שחנתה : (ב) באוכפין בעביטין בשליפות ובקנין ובקולחות : (ג) יהא : (ד) ובין עביט לעביט כמלא עביט מקיפין בקנים ובלבד שלא יהא בין : (ה) נמצאת אתה אומר שלש מדות במחיצות כל שהוא פחות משלשה צריך שלא יהא בין זה לזה ג' כדי שלא יזדקר הגדי בבת ראש כל שהוא שלשה ומשלשה ועד ארבעה צריך שלא יהא בין זה לזה כמלואו כדי שלא יהא פרוץ כעומד ואם היה הפרוץ מרובה על העומד אף כנגד העומד אסור כל שהוא ארבעה ומארבעה עד עשר אמות צריך שלא יהא בין זה לזה כמלואו שיהא פרוץ כעומד ואם היה פרוץ כעומד כנגד העומד מותר כנגד הפרוץ אסור ואם היה העומד מרובה על הפרוץ כנגד הפרוץ מותר נפרצה ביותר מעשר אסור היה שם קנים דוקרנים ועשה להם פאה מלמעלה אפילו ביותר מעשר מותר : (ו) פנוי : (ז) בתוכה : (ח) הוא : (ט) יותר : (י) לחבלים ומה בין יחיד לשיירה יחיד נותנים לו ב"ס שנים נותנין להם ב"ס שלשה נעשו שיירה דברי ר"י בר"י וחכ"א אחד יחיד ואחד שיירה נותנין להם כל צרכן ובלבד שלא יהא ב"ס פנוי : (יא) מה בין מחנה לשיירה : (יב) ושאין : (יג) בגזל : (יד) ר' : (טו) אף חונין : (טז) ובמקום שנהרגו :

נוסחאות כ"י

א) ובשקין: ב) שלא יכנס: ג) כדי שלא יהו פרצות בבנין: ד) ג"ס מטלטלין: ה) ישיירו בה אלא ב"ס: ו) אלא: ז) בתירא :

אור הגנוז

[ג] ברשות הרבים : [ד] רשות היחיד : **פרק ב** [א] פטורין בעירוב שבמחנה חייבים בעירוב :

מרא דמתניתא

בקר בן עשר . ואיידי דבעי למיתנא לר' יודא כארבע עשרה תנא נמי לר"מ כעשר ולא תנא עשר : ר"ש בן אלעזר אומר באר כו'. ס"ל כר"י ואיכא בינייהו ארוך וקצר לר"י שרי ולרשב"א מרובע ע' ושיריים על ע' ושיריים אין ארוך וקצר לא : היתה גבוה כו'. הכי מיכן האי בבא והיינו דפירקא דקמן שטפינהו הכא:או מחיצת הקנים.בתלמודא או תילת הקנים ופירשוה או גודרייתא דקני או קנה קנה פחות מג':מותר לטלטל מחצר לפסין ומפסין לחצר.והכי אמר בבבלי אבל בירושלמי אמר מטלטלין מן החצר לפסים אבל לא מן הפסים לחצר. ואימא ט"ס הוא התם א"נ כדפריכן התם: הכי מתנינן ר"י בן בבא אומר כו' אלא לבאר הרבים בלבד . אבל בור הרבים ובאר היחיד לא ור"ע פליג בהני :

פרק ב שיירה כו'. הכי מיכן ואפילו ג' חבלים זה למעלה מזה.והכי מתנינן שיירה כו' ובקשין ובקלחות. מטלטלין בתוכה ובלבד כו' כל שהוא פחות מג' טפחים צריך שלא יהא בינו לחברו ג' טפחים כדי שיכנס הגדי כל שהוא ג' טפחים ומג' ולמעלה צריך שלא יהא בינו לחברו כמלואו וכו'. והכי איתא בבבלי לענין כלאים . דכל שהעומד פחות מג' אפילו הפרוץ מרובה אם אין בפרוץ ג' מותר שהוא כלבוד אלא אם יש בפרוץ ג' אסור משום שיכנס הגדי . וכל שהעומד מג' ולמעלה אסור בפרוץ מרובה למר ובפרוץ כעומד למר כדפרשוה בתלמודא . ולר' יוחנן דירושלמי דאמר לית כאן מג' ועד ד' כו' וקסבר דעומד פחות מד' אינו ניתר בעומד מרובה על הפרוץ עד שיהא עומד ד'. מתנינן הכא כדאיתנייא בספרים אלא מוספינן עלה ומתנינן כל שהוא פחות מג' וג' ומג' עד ד'. דבכולהו אם אין בינו לחברו ג'.ניתרין בלבוד.וכדאמרו בירושלמי לר' יוחנן לא תתיבבי פחות מג' דכסתום הוא ואם בינו לחברו ג' כדי מקום גדי אפילו עומד מרובה אסור עד שיהא בעומד ד'. אלא כולהו אמוראי דבבלי לא אמרו הכי ובירושלמי נמי אמרו משמי' דרב מ"מ מכיון שהעומד רבה על הפרוץ מותר : אלא אם רצה כו'. שזה מותר לו לעשות: ג' חבלים שעביין יתר על טפח. וג' אוירים מהארץ עד החבל העליון כל אחד פחות מג' טפחים הרי ט' טפחים חסר ג' משהויין ועובי החבלים שהן טפח וג' משהויין הרי עשרה טפחים : או ארבעה. שיש מהארץ עד החבל העליון ד' אוירים ואין צריך לעובי החבלים:אע"פ שיש שם פרצות.ארישא בגמלים ובעביטין ובלבד שלא יהא בין גמל לגמל כמלא גמל . כל שהוא ג' טפחים ומג' ולמעלה צריך שלא יהא בינו לחברו כמלואו. ואע"פ שיש שם פרצות הרבה בין גמל לגמל ובין עביט לעביט ובינו לחברו כיון שהעומד מרובה מותר ובלבד שלא תהא פירצה יתירה על עשר אמות שאם יתירה על עשר אמות אפי' פירצה א' ואע"פ שהעומד רבה אסור : שיירה ששרתה בתל כו'. זאת אומרת קרפף יתר מב"ס שלא הוקף לדירה שאמרו אין מטלטלין אלא בד"א . לא שנא אלא ליחיד אבל לשיירה נותנין להן כל צרכן ובלבד שלא יהא ב"ס פנוי . כאותה ששנינו בחבלים . וכהרשב"א והריטב"א וכן הרמב"ם וכדפרישנא בשלהי פ"ק בסוגיא דחבלים דבבלי: אם אין בכולה אלא ב"ס מתנינן . דב"ס מ"מ מטלטלין ואפי' יחיד. וכבר פרישנא לה בשמעתא דחבלים בשלהי פ"ק דבבלי : היה גבוה כו'. שהיה התל גבוה יו"ד טפחים מג' רוחותיו ונמוכה מיו"ד טפחים מרוח א' רואין את הנמוך כאילו היה פתח : ובלבד שלא יהא נמוך יתר על הגבוה.ברוח רביעית אפי' יותר נמי שרי דאפי' פרוץ כולה ניתרת בפסין. אלא חסורי מחסרא והכי קתני וכן בכל הרוחות ובלבד שלא יהא נמוך יתר על הגבוה וכדתנן בהקיפוה כלי בהמה ולא יהו פרצות יתירות על הבנין:הכי מתנינן וכן היתה נמוכה מג' רוחותיה וגבוה מרוח א' ואם הגבוה יתר על הנמוך אין צריך לעשות מחיצה אלא לגבוה בלבד. ובקע שאם היתה הבקע עמוקה י' טפחים מג' רוחותיה ומרוח א' פחות מי' טפחים שקרקעיתה גבוהה מאותה הרוח מלמטה נידונית כפתח ובשאר רוחות ניתרת בעומד מרובה כתל ואם הגבוה יתר בשאר הרוחות דסו"ל כפרוץ מרובה ובא לעשות מחיצה ע"ג בקע אין צריך לעשות אלא למקום הגבוה בלבד והשאר ניתר בעומק : אחד שיירה ואחד יחיד עושין לו מחיצה. לאו אתל ובקע דהא ליכא למ"ד ליחיד יתר מב"ס כדאמרו בעלמא קרפף יתר מב"ס שלא הוקף לדירה אין מטלטלין בו אלא בד"א וכדאמר הריטב"א . אלא אמתניתין ואחבלים וכדפרישנן התם : אחד שיירה ואחד מחנה. מקיפין בחבלים : אלא אהלים. שאם היה להן אהלים מיוחדין שבשיירה חייבין בעירוב מאהל לאהל שבמחנה פטורין כו' כדתנן ופטורין מלערב ואוקימנא בעירובי חצירות: ושאר שאין להן אהלים. אלא הקיפו מחיצות הרי הן כשרויין בחצר וכלים ששבתו בחצר מותרין לחצר אחרת . וה"נ מותרין מהיקף להיקף בלי עירוב : עצים יבשים .

חסדי דוד

ואין כאן היכר ע"ש אבל בלאו הכי קי"ל כאביי והוא שסמך עליו מאתמול : היתה גבוה מג' רוחותיה כו'. לא מצאתיה בשום מקום ורק בדוחק יש לפרש דקאי על מ"ש לעיל שאם מרחיק הדיומדין הרבה צריך להרבות בפסין מכל ד' צדדין באמצע בין דיומד לדיומד והשתא קתני שאם הניח פסין מג' רוחותי' גבוהים י"ט כהלכתן אבל מרוח הרביעית נשאר באמצע נמוך מן הדיומדין שבצדדיו לפי שלא הניח שם פס רואין אותו מקום כפתח ובלבד שלא יהא הפרוץ מרובה על העומד וז"ש שלא יהא הנמוך דהיינו מה שבאמצע יתר על גבוהה דהיינו יתר מהדיומדין וסיפא קמ"ל דבפסי בירלות נמי התירו לעשות מחיצות בעומק כמו בשאר מקומות וז"ש שאם היתה באר זו ניתרת ע"י שהיה סביביה נמוך מג' רוחות כדינו דהיינו עמוק י"ט אבל מרוח אחת היה גבוה משאר רוחות דהיינו שאין שם עומק עשרה והוה פרוץ מרובה בענין שאין לחשבו כפתח אז צריך לעשות פס מאותו רוח וקמ"ל דאפי' במחיצה גרועה כזו דפסי בירלות מהני כה"ג דמצד אחד היא כמחיצה בגובה ומשאר צדדין בעומק וזהו הנלע"ד בדוחק אך הקרוב אצלי דבשיבוש כתובה כאן והיא היא השנויה לקמן בפ"ב גבי שיירה שחנתה בתל וכו' ושם מקומו דווקא ע"ש :

פרק ב שיירה שחנתה בבקעה כו' ובסקין כצ"ל ופי' בשקין שמלאין מסתורות ובגמ' הגירסא בשליפין ופירש"י משואות : אחד שיירה ואחד יחיד כו' . פי' דבין לשיירה ובין ליחיד שרי אפילו במחיצה גרועה כגון דחבלים וכיוצא כל צרכן ור"י סובר דליחיד אפילו צריך טפי לא שרינן ליה אלא עד ב' סאה בלבד וכן אפסק הילכתא ליחיד ולב' שרי רק עד ב' סאה ולג' שהם כשיירה נותנים להם כל צרכן וכ"פ הרמב"ם שם :

מערבין

מצפה שמואל (א) כב. ועי' ירושלמי פ"ב הל"ה דבפי' אסור ע"ש : (*א) עי' מיי' פט"ז מהלכות שבת הל"א ובהגהות מיי' שם והוא מתוספתא דהכא : (ב) שם וירושלמי שם : (ג) יט: וירושלמי פ"ב הל"א : (ד) כ. וירושלמי שם : (א) טו: וירושלמי פ"א הל"א : (ב) עי' ירושלמי סוכה פ"א הל"א : (ג) ירושלמי שם וכלאים פ"ד ע. : (ד) טז. וירושלמי פ"א הל"א וסוכה פ"א הל"א וכלאים פ"ד מ"ג ע. : (ה) פי' ירושלמי פ"ד הל"ב : (ו) יז. וירושלמי פ"א הל"א והל"י : (*ו) עי' מיי' פט"ז מהלכות שבת הלי"ד : (ז) טז. ועי' ירושלמי פ"א הל"א : (ח) יז. ועי' ירושלמי ספ"א ושם הגירסא משובש : (*ח) עי' מיי' פ"א מהלכות עירובין הל"ג ובהס"מ שם ועי' טו"ע סימן שסז סעיף ג ובביאורי הגר"א : (ט) יז: וירושלמי שם ועי' סנהדרין פ"ב הל"ג ויומו שנעשו מחנה :

מנחת בכורים

בגדדין יאריכם ויגדלם והגר"א לא גרס ובלבד שירבה וכן בגמרא ליתא : יתר על בית סאתים . שזהו שיעור שיקף שלא כתיקונו : דיר . של רועה והרועה עושה שם בית דירה בעדו והוא בשדה : סהר . מוקף מחיצה לבהמות של עיר : ומוקצה . רחבה של אחורי הבתים וכל הני מוקפין לדירה ואפי' כור ואפי' כוריים מותר לטלטל בתוכן : זו מחיצה . בכל הני תורת מחיצה עלייהו : ואלו פסין . אבל כאן עושין פסין ובין כל פס ופס הוה אלל בינתים ואתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה ולכן נמי דהקילו לעולי רגלים מ"מ ביותר מב' סאתים לא הקילו ולמ"ד דמאריך בדיומדין אף דאיכא תורת מחיצה וסתם לגמרי הוא מ"מ כיון דהרחק הוא י"ג אמה כתורת פסין ולא כתורת מחיצה דפרצתו בעשר לכן לא הקילו בבית סאתים וכללא דר"י דאם הבור הוה בית סאתים כחצר המשכן בלא הפסין היינו זולת ההרחק דהאשה ורובה של פרה אף דלא הוה מרובע שבעים אמה ושיריים על שבעים אמה ושיריים מותר לטלטל : אף זו . כלומר בבאר אם עושה מחיצה י"ט מותר לטלטל אבל בלא"ה אסור לטלטל : רשב"א אומר . ס"ל דמרובע דוקא בעינן אבל ארוך וקצר כגון מאה על חמשים לא וקאמר דזולת הפסין הוה והיינו שתי אמות לבד הבית סאתים (דף כ"ב) : יא היתה גבוהה . מחיצה מג' רוחות הבאר גבוה יו"ד טפחים אבל מצד אחד אינו גבוה דיינינן הנמוך כאילו הוא פתח ומיירי באינה רחב יו"ד אמות דבי' אמות לא דיינינן כפתח לר"מ וביו"ג אמות ושלים לר"י : יתר על הגבוה . דס"ל פרוץ מרובה על העומד לא הוי מחיצה ומיירי בדליכא דיומדין אבל באיכא דיומדין לא איכפת לן במה שפרוץ מרובה ודיומדין הוא אמה לכאן ואמה לכאן מן הגדדין דוקא ואי ליכא הכי בעינן תורת מחיצה ושלא יהא פרוץ מרובה על העומד : אין לעשות מחיצה אלא לנמוך גרסינן . מצד הנמוך אבל מצד הגבוה כיון דאיכא מחיצה לא צריכין תו לא מחיצה ולא פסין . ולפום גירסא דהכא נראה דמיירי שהנמוך הוא מחיצה כגון שמשפע ויורד למטה והוא גוד אסיק מחיצתא ומצד א' הוא גבוה שוה לארץ א"כ ליכא בצד זה מחיצה ע"כ עושין מחיצה לצד הגבוה : מחיצת הקנים . קנה קנה פחות מג' דס"ל לבוד הוה דיומד ממש ושרי : יב לביניהם . לבין הפסין מותר לטלטל דליכא דיורין בין הפסים דלאסרו עלויה : שתים . שתי חצירות פתוחות לבין הפסים אוסרות זע"ז ואסור לטלטל מבין הפסים לחצירות ובלא עירבו החצירות יחד דרך הפתח שביניהם אבל אם עירבו יחד מותרין לטלטל לבין הפסין ולא גזרינן פן יאמרו עירוב מועיל לחצירות לערב דרך בין הפסים היינו שיהיה חצר מצד זה והחצר מצד זה ובין הפסין בינתיים וזה לא מהני בודאי דלא תקנו עירוב אלא כמבוי סתום אבל לא במבוי פתוח לבין הפסים ורק לעולי רגלים התירו לזה לא גזרינן אבל איכא מ"ד דס"ל דעירובי חצרות אינו מועיל אף דרך הפתח שביניהם משום דגזרינן שמא יאמרו עירוב מועיל לבין הפסים דרך בין הפסים אלא אם כן נפרץ פרצה גדולה בין החצרות בסופה דגלוי וניכר דהפרצה מועיל לערב ולא משום בין הפסין : ומותר לטלטל בין הפסין . לבין הפסין אף שלא עירב דכלים של חצר שרי לטלטל מחצר לחצר אף שלא עירבו לכן כלים ששבתו בין הפסים מותר לטלטל שם דליכא דיורים בין הפסים דלאסרו עליה ולא אסרי אלא לטלטל מאני דבתים ולנוסחת הגר"א ליתא כל זה והך ומותר לטלטל להט"י אפשר דבא לומר דבעירבו מותרין וכנוסחת הגר"א כן הוא בגמרא : אלא לבאר הרבים גרסינן . ובאר הוא מקום הנובע וליכא חשש דלמא פסקי מיא ושוב אין בין הפסין מועיל כלל ולכן ברבים דמדכרי אהדדי מהני פסין אבל בבור דעביד דפסקי א"כ בבאר היחיד אין פסין מועיל ור"ע ס"ל דתרתי לגריעותא בעינן בור ושל יחיד אבל של רבים אפילו בור מהני דמדכרי אהדדי ובבאר אפילו של יחיד מהני דלא עבידי דפסקי והלכה כריב"ב דתרתי למעליותא בעינן להתיר פס באר ושל רבים :

פרק ב א בגמלים . דסבר עושין מחיצה בבעלי חיים : ובעביטין . כר שתחת אוכף הגמל : ובקילחות . קלא ירק בנוסחת הגר"א בקולחות : ג' חבלים . היינו מחיצה של ערב וכמבואר במשנה פ"ק דכל א' ואי' עוביו כ"ש ומעמידם פחות פחות מג' רק העליונה הוא טפח וכ"ש נמצא בין הכל עשרה טפחים זה הוא מחיצה בשיירא היינו ג' בני אדם כמבואר שם במשנה : כמלא גמל . כלומר בריוח דס"ל פרוץ מרובה על העומד אבל פרוץ כעומד מותר אף שיש בין גמל לגמל ג' טפחים : ובין קנה לחבירו . אשלא יהא קאי שלא יהא בין קנה לחבירו ג"ט דדרך הקנה שלא להיות ג"ט עביו לכן אם יש בין קנה לקנה ג"ט כדי שיכנס הגדי ה"ל פרוץ מרובה על העומד ואסור אבל בפחות מג"ט ה"ל לבוד ולא איכפת לן בפרוץ מרובה דאף בפרצה חשבינן לסתום ולנוסחת הגר"א מבואר כן בתוס' : ב כל שהוא . מתני כללא בהך מלתא ונראה דה"ג כל שהוא פחות מג' צריך שלא יהא בינו לחבירו ג"ט כדי שיכנס הגדי כל שהוא ג"ט ומשלש ועד ארבעה ומד' ולמעלה צריך שלא יהא בינהן כמלואו וכן הוא בירושלמי פ"ק הלכה א' לענין שבת דבג' שני לענין זה שלא יהא הפרוץ מרובה על העומד אבל עומד מרובה מתיר אף כנגד הפרוץ ולפי הנוסחא המבואר כאן אם ליכא חלל פחות מג' אף שהקנה הוא יותר מג' מ"מ אסור דלא הוה מקום חשוב לא חשובי להתיר דעומד מרובה על הפרוץ והוא כרשב"ג דס"ל דפחות מד' לא הוה מקום חשוב ומ"מ לדידיה א"ש הא דלא אמרינן דהוה לבוד אף בפחות מג' משום דכדי הכנסת גדי אף רשב"ג מודה וכדאמרינן בגמרא (ט"ז ב'): כמלואו . בריוח דפרוץ כעומד קי"ל דמותר : אם רצה . בפרצות עשר מרובה על העומד מביא יתידות לקשור החבלין בהן : יתר על טפח . היינו בשנים כל שהוא ובשלישית טפח ומשהו ומעמיד הראשונה בפחות מג' וכן השניה והשלישית למעלה דהוה טפח וכ"ש א"כ ליכא ג' בין העליונה לאמצעית : אע"פ . כיון דאיכא ד' חבלים אף בליכא טפח בכולהו מעמידן פחות פחות מג"ט דהוה בכולהו עשרה טפחים דהעליונה מעמיד בטפח מן השלישית דהוה גם כן לבוד : בחוץ . החבלים מקיף מחוץ להקנים שקושר בהן : אע"פ שיש שם פרצות . נראה דגרסינן לה לעיל דאמר ובלבד שלא יהא פרוץ כמלואו אבל פרוץ איכא ומ"מ מותר כיון דפרוץ כעומד מותר ומפרש אף דאיכא פירצות מותר ובלבד שלא יהא הפירצות יותר מעשר דאז אף בעומד מרובה אסור ואת"כ שייך שפיר אלא אם רצה מביא יתידות ועל פירצות עשר קאי וכדפירשתי וכנוסחת הגר"א כן הוא בש"ס דף ט"ז . ושם איתא הדוקרנין משופין כדקר נעוצין בארץ ועושין להן פאה קלועה מלמעלה מזה לזה הוה כמחיצה : יתר על י' אמות. דבציר מהכי תורת פתח עליה ואף במרובה פתחים מותר אבל יותר מעשר ליכא תורת פתח והוה כפרצה למקום האסור לה : ג בתל גבוה עשרה . דגוד אסיק מחיצתא וכאילו עולה למעלה וכל הני מחיצות דקא חשיב לא נעשה לדירה רק נעשה מאיליהן : ולא ישיירו בית סאתים פנוי . שא"ל לתשמיש דאז אסור לטלטל בכולו דהוה נפרצה למקום האסור שהרי בית סאתים שלא הוקף לדירה אין מטלטלין בתוכה וכאן בשיירא התירו לטלטל כל צרכן אף בהרבה רק שהמקום צריך להן ולא ישאר ב"ס פנוי ואף דהן ג' דנותנים עכ"פ לכל אחד סאתים א"כ הוה בכולן שתה סאין ובהיקף איתא שבעה סאין לא אמרינן דלא הוה אלא בית סאה פנוי ומותר לטלטל אלא אמרינן אם לא הוצרכו אלא לחמש אסורין לטלטל בכולו כיון דנשאר להם סאתים פנוי מתשמיש אף שלתשמיש האנשים ליכא אלא בית סאה פנוי והכי אמרינן בגמרא (י"ז ועי' ירושלמי פ"א ה"י) : אלא לגבוה בלבד . כדפירשתי לעיל שהתל נמוך מג' רוחות איכא גוד אסיק אבל מצד א' גבוה ושוה לארץ צריך לעשות מחיצה בצד זה וכשהוא יותר מעשר או שהוא יתר על הנמוך : ד עושין להם מחיצה . שהוקף לדירה אף שתי או של ערב לחוד ומותר לטלטל כל צרכו אף יחיד כמו בשיירא : לא ירבה ליחיד . בשיירא נותנים להן כל צרכן אף בשל שתי או של ערב לחוד אבל ביחיד אין נותנים לו כל צרכו אבל סאתים יהבינן ליחיד אם הוקף אף במחיצה של שתי או של ערב ובגמרא איתא כנוסחת הגר"א ופליגי כדפירשתי להט"י : אחד מחנה . מחנה ההולכת למלחמה נותנים להם כל צרכן אף שלא במחיצה גמורה רק של שתי או ערב וכן שיירא ג' בני אדם דינם כמחנה דבמחיצה שתי או ערב סגי ליתן להם כל צרכן : חייבין בעירוב . דאוסרין זה על זה כמו בעיר ואף דאוהלים אינם קבועים מ"מ צריכין לערב יחד משא"כ במחנה פטרוהו רבנן מעירובי חצירות : ושאר שאין להם אוהלים . בשיירא שאין להם אוהלים : כשרוין בחצר . ואינם צריכין לערב דכל שאין לו בית דירה אין אוסר : יבשים . דתנאי יהושע היה שמותר לכל אדם ללקוט עצים היינו לחים אבל יבשים לא ובמחנה היוצאים למלחמה מותרין בעצים יבשים ואף כתלושין שרו בכל העצים כיון דיוצאין למלחמה אין בהם משום גזל : בכל

מקום

נקברין : ה (') רבי אליעזר אומר הגנה והקרפף (יז) [שהיא שבעים] ושירים על שבעים (יח) ושירים (יט) [מוקפת] גדר גבוה י' טפחים וכן אם (כ) [היה ארכה כשנים ברחבה מטלטלין בתוכה בשבת יתר] אמה אחת אין מטלטלין בתוכה [בשבת] וכן היה רבי אליעזר אומר קרפף הסמוך לעיר ויש בארכו שבעים (כא) ושירים [א] אין מטלטלין בתוכה [בשבת] ר"ש אומר (*י) אפי' עשר קרפיפות זה לפנים מזה (כב) [והיה] אחד (־) מהן בית דירה או (כג) [שהיה] א' מהן סמוך לעיר מטלטלין בכולן : ו (א) בורגנין שבשדה בית סאתים מותר יתר על בית סאתים אסור אבל דיר (כד) [או סהר] או מוקצה [או חצר אפי' ב] יתר מבית סאתים מותר אפילו] בית עשרה כורין מותר (ל) כלל אמר רשב"א כל אויר (כה) [שהוא תשמיש] לבית דירה כגון דיר (כו) [או סהר או חצר או מוקצה] אפילו בית חמשת כורין (כז) [ואפילו] בית עשרה כורין מותר וכל בית דירה (כח) [שהוא תשמיש] לאויר כגון בורגנין (כט) [שבשדה] בית סאתים מותר יתר (ל) [על בית סאתים אסור : ז (מ) מערבין במעשר שני בירושלים (לא) [אבל לא] בגבולין (נ) הנודר מן (לב) [הפת] (*נ) מערבין לו בה אימתי בזמן (לג) [שנדר שלא לטעמה] ואם הקדישה הרי זה אסור שאין מערבין בהקדש : ח א"ר מאיר (ס) לא נמנעו (לד) [בנות] ישראל מלשלח עירוביהן ביד (לה) [בניהן וביד בנותיהן] הקטנים כדי לחנכן במצות אמר לו ר' יהודה משם ראיה (לו) [באומרת לחברתה קבלי הימנו] (ע) נתנו לקוף והוליכו נתנו (לז) [ע"ג בהמה והוליכתו עירובו עירוב] : ט נתנו (פ) ע"ג קורה (לח) שהיא גבוהה י' טפחים עירובו עירוב רבי יהודה אומר אם היתה (לט) ד' עירובו עירוב ואם לאו אין עירובו עירוב (צ) נתנו באילן למעלה מעשרה טפחים אין עירובו עירוב למטה מעשרה טפחים עירובו עירוב ואסור ליטלו בתוך שלשה מותר ליטלו (ק) נתנו בכלכלה ותלאה באילן (מ) למעלה מעשרה טפחים ג) [אין עירובו עירוב למטה מעשרה טפחים] עירובו עירוב [ואסור ליטלו] דברי ר' והכ"א כל (מא) שאסור ליטלו אין עירובו עירוב [אחד העירוב וא' כל הכלים] : י (ר) שרשי אילן (מב) [שהן גבוהין] מן הארץ ד) שלשה טפחים או שיש חלל תחתיהן שלשה טפחים אע"פ (מג) [שהן שוין לארץ מרוח אחת לא ידרוס ויעבור עליהן ממקום למקום ולא] ישב עליהן [ולא יסמוך עליהן] לפי שאין עולין באילן ואין נתלין באילן (ש) ואין (מד) [נסמכין באילן ולא יעלה לאילן] מבעוד יום כדי שתחשך וישב שם כל [אותו] היום אחד אילן ואחד כל (מה) [הבהמה] אבל [שיח] בור (מו) ומערה וגדר (מז) [מטפס ועולה מטפס ויורד ואפי'] מאה אמה : יא (ת) נתנו במגדל (מח) [נעל] בפניו ואבד המפתח ה"ז עירוב (מט) ר"א אומר [אם] בעיר [אבד] עירובו עירוב [אם] בשדה [אבד] אין עירובו עירוב (א) מודין חכמים (*א) לר"א בבני חצר ובני מרפסת שגבו את עירוביהן ונתנוהו בבית אע"פ שבידוע

הגהות הגר"א (יז) שהם שבעים אמה : (יח) אמה : (יט) המוקפת : (כ) היתה ארכה יתר על רחבה פי שנים אפילו : (כא) אמה : (כב) והיתה : (כג) שהיתה : (כד) וסהר : (כה) שתשמישו : (כו) וסהר ומוקצה וחצר : (כז) אפילו : (כח) שתשמישו : (כט) שבשדות : (ל) מבית : (לא) ולא : (לב) הככר : (לג) שאמר שבועה שלא אטעמנה : (לד) בני : (לה) בניהם וביד בנותיהם : (לו) באומר לחבירו קבל הימנו : (לז) לקוף והוליכו לפיל והוליכו אין זה עירוב ואם אמר לאחר לקבל הימנו ה"ז עירוב : (לח) ברה"ר : (לט) רחבו : (מ) אפילו : (מא) מקום : (מב) שגבוהין : (מג) שצדו א' שוה לארץ ה"ז : (מד) נשענים באילן ולא יעלה באילן : (מה) בהמה : (מו) שיח : (מז) מטפס ועולה מטפס ויורד ואפילו הן : (מח) ונעל : (מט) בד"א ביו"ט אבל בשבת אין עירובו עירוב נמצא המפתח בין בעיר בין בשדה אין עירובו עירוב :

אור הגנוז

ה] אף על פי שאינו מרובע מטלטלין בתוכו בשבת יותר משבעים ושיריים אין מטלטלים אותו בשבת :

נוסחאות כ"י

א) מרגים : ב) בית חמשת כורים או בית עשרת כורין : ג) למעלה מי' טפחים עירובו עירוב ואסור ליטלו בתוך עשרה מותר ליטלו דברי ר' וחכ"א עירובו עירוב אחד עירוב ואחד כל הכלים : ד) עשרה טפחים :

חסדי דוד

מערבין במעשר שני בירושלים כו'. כה"ג תנן בשבת פרק ט"ו הלכה ה' לענין טלטול וקמ"ל כאן לענין עירוב דמערבין אף לאחרים אף דלא חזי ליה דהא אינו נמכר. וגם אינו ניתן במתנה דמתנה הרי הוא כמכר : הנודר מן הפת כו'. כ"ה בגמרא דף ל' ע"ש אלא דשם איתא אימתי בזמן שאמר שבועה שלא אטעמנה ומפרשינן חסורי מחסרא והכי קתני הנודר וכו' ואפילו אמר עלי נעשה כמו שאומר שבועה שלא אטעמנה ולפי נוס' התוס' שלפנינו א"ל מידי ואפשר דתלמודא סמיך אהך תוס' ולכך מוקי לה להא בחמשת מינין כי היכי דתיתי כי הך והיינו דפריך מזה לרב הונא דקאמר ככר זה עלי אין מערבין לו בה ומשני הוא דאמר כר"א :

מתנה

מרא דמתניתא

דלחין הכל מותרין מתקנתא דיהושע . כדאמרו בשילהי פ"ק דבבלי . ובירושלמי מותרין בלחין ואסורין ביבשין והתם פריך לה : ר"א אומר הגינה והקרפף כו'. שמי מיכן שהיא ע' ושיריים דהא אמרת אם היה ארכה כשנים ברחבה . וכ"ת תרתי קתני שהיא ע' ושיריים או אם היה ארכה כשנים ברחבה אימא סיפא וכן היה ר' אליעזר אומר ויש בארכו ע' ושיריים . אלא הכי מתניך ר' אליעזר אומר הגינה והקרפף מוקפת גדר וכו' : ויש בארכו ע' ושיריים אין מטלטלין כו'. אי מתנייא הכי קסבר ר"א אריך וקטין דוקא והוא שיהא ארכו יתר על רחבו מאמה א' עד פי שנים ברחבו כחצר המשכן שהיתה מאה על נ' ויליף מינה שיהא ארכו יתר על רחבו ולאו דוקא פי שנים דכוותה אלא עד פי שנים . ואם יתר אמה א' ע"פ שנים ברחבו אין מטלטלין דאורך כי הא לאו אורחא דחצר . ואם ארכו אינו יתר על רחבו כלל אלא ארכו ע' ושיריים שהוא מרובע אין מטלטלין בתוכו דלא דמי לחצר המשכן דאריכא וקטינא הוית והסמוך לעיר דקתני רבותא קמ"ל אע"ג דסמוך לעיר אין מטלטלין . והשתא הא דאמרו בתלמודא דבבלי איכא בינייהו ריבועא דרבעוה רבנן לר"א אריך וקטין אין מרובע לא לר' יוסי אפילו ארכו פי שנים ברחבו ולא מיבעיא מרובעת ודר"א איפכא מדר"ע דר"ע הוא דאמר מרובע אין אריך וקטין לא. וכן דרבנן דבבלי ולפי תוספתא דקמן איפכא מדרבנן דירושלמי דאמרו דר"א דמתניתין כמשמעו ומרובע דוקא קאמר. ומדלא אשכחן לחד מרבנן דקיימא דלימרו הכי ולא אשכחן למ"ד מרובע לא . טפי אית לן למימר שמי מיכן אין אלא ויש בארכו ע' ושיריים מטלטלין כו'. וקמ"ל ר"א בין אריך וקטין בין ארכו ע' ושיריים דהויא מרובע מטלטלין בתוכו בלבד שלא יהא ארכו יתר אמה על פי שנים ברחבו והיינו דר' יוסי וכן הלכה : ומדאצטריך ר"א סמוך לעיר ש"מ כר"י בן בבא דמתני' ס"ל דאמר אפי' בבית סאתים סמוך לעיר בעי או שומירה ובית דירה והיינו דאמרו בתלמודא אי אשמעינן הלכה כר' יוסי ה"א עד דאיכא שומירה ובית דירה דר' יוסי אדר"א קאי. ולרש"י דאמר דר"י בן בבא תרתי בעי ב"ס והוקף לדירה אבל יתר מב"ס אפילו הוקף לדירה אסור ניחא דר"א כר"י בן בבא והיינו דקא אמר סמוך לעיר ויש בארכו ע' ושיריים מטלטלין הא טפי לא . ור"ש דאמר אפילו עשרה קרפיפות ואחד מהן בית דירה או סמוך לעיר מטלטלין בכולן סבר בהדא מיניה שגי ב"ס אע"ג דלא הוקף לדירה כר"ע דמתניתין דאמר אפילו אין בה א' מכל אלו והוקף לדירה אפילו בית יו"ד כורין שרי . אלא לריטב"א וכדמוכחא כולה שמעתין כדאמרן אמתני' דכו"ע הוקף לדירה אפילו טובא שרי וסבר וכדאמרו דאפי' פתח לו פתח שרי . ור"י בן בבא ור' יודא דמתניתין בהיקף קלא קמיירו כדפריכן התם קשיא האי סמוך לעיר דהכא במאי עסקינן אי בנכנס לעיר ואח"כ הקיפו לקרפף דהוי מוקף לדירה ממש הכי ויש בארכו ע' ושיריים דקאמר ר"א היא בהוקף לדירה דכו"ע אפילו בית יו"ד כורין שרי . ואי בהקיפו לקרפף ואח"כ נכנס לעיר מ"ט דר"ש ובעינן מימר לעולם נכנס לעיר ואח"כ הקיפו לקרפף ור"א היינו טעמיה קסבר סמוך לעיר לא הוי הוקף לדירה ממש ור"ש סבר הוי הוקף ממש ור' יודא דמכיאין עליה דיו"ע כר"ש . א"כ סמוך לעיר דר"א לא דמי לסמוך לעיר דר"ש . סמוך לעיר דר"א בהקיפו לקרפף ואח"כ נכנס לעיר וסמוך לעיר דר"ש בנכנס לעיר ואח"כ הקיפו לקרפף. א"נ תני בדר"א גינה וקרפף הסמוכין לעיר וע' ושיריים דקתני משום גינה . א"נ הכא בהקיפו לקרפף ואח"כ נכנס לעיר ור"ש כר"א וכר"י בן בבא דבעי היקף לדירה קלא לב"ס וקאמר אפי' יו"ד קרפיפות שלב"ס וא' מהן הוקף קלא לדירה עושה את כולן מוקפין קלא לדירה וכיון דכל בית סאתים הן מותרים: ר"ש אומר אפילו עשרה קרפיפות כו'. וכה"ג אמרו בתלמוד ברחבה שאחורי הבתים אם פתח לו פתח מותר לטלטל בכולו. ואם הקרפף הסמוך לעיר או שהיה בית דירה לא היה פתוח לשאר הקרפיפות ולאחר שהוקפו שאר הקרפיפות פתח לכן פתח מזה אין מטלטלין בהן כדאמרו ברחבה אבל הוקף ולבסוף פתח לא: אבל דיר כו'. אפילו יתר על ב"ס מותר מתנינן : כל אויר שהוא תשמיש לבית דירה. אע"פ שאינו מקורה אם תשמישו לדירת אדם לכניסה ויציאה: וכל בית דירה . שמקורה: שהוא תשמיש לאויר . לשמירת אויר שחוצה לה: מערבין במעשר שני כו'. וכ"ש פליגי כדאמרו בירושלמי אמתני' דמערבין בדמאי דבכל מערבין א"כ התם בעירובי חצירות הכא בעירובי תחומין וד"ה וכדאמרו בירושלמי דב"ש בעירובי חצירות : הנודר מן הפת כו'. פירשוה בירושלמי נדר מן הככר מערבין בה שכן ראוי לאכלו הקדישו אין מערבין בה שלא הוא ולא אחר ראוין לאכלו: מערבין. אפילו עירובי חצירות: בזמן שנדר שלא לטעמה. אבל שלא להנות בעירובי חצירות אין מערבין : ואם הקדישו הרי זה אסור. אפי' עירובי תחומין דלאו להנות ניתנו מטעמא דירושלמי : א"ר מאיר לא נמנעו בנות ישראל כו'. אי בעירובי תחומין ואמתניתין קאי. פליג ר"מ ומתניתין דלא כר"מ אלא כר' יודא . ור"מ אע"ג דסבר תחומין דאורייתא ואחמיר בספיקו בקטן מקיל. ולרבותי' בעלי התוס' דאמרו טעמא דמתניתין משום דלא המנוהו לקטן הא עומד ורואהו שפיר דמי איכא לאוקמה הסיא דהכא בעומדות ורואות ור"י אחמיר אפי' בעומדות ורואות וסוגיא דשמעתין ודמעילה כר"מ ומתניתין באינו עומד ורואהו וד"ה. אלא לרש"י מתני' דלא כר"מ. ובירושלמי אמרו שמואל אמר כבן ט' כבן עשר עירובו עירוב ואיכא לאוקמה להסיא דהכא בכבן ט' או עשר ור"י מחמיר ואסר ליה ושמואל כר"מ . ומסתברא לן דהכא בעירובי חצירות דעירובי חצירות אורחים נשים וביד בניהן ובעובדא דר"י בן לוי דירושלמי כאשה א' שהיתה דבוקה לחברתה ושלחה עירובה ביד ברה . והתם בעירובי חצירות כדאמר ריב"ל מערבין בחצירות מפני דרכי שלום . והא דקאמר כדי לחנכן במצות אע"ג דעירובי חצירות אפילו לדבר הרשות מערבין מ"מ איכא מצוה דדרכי שלום כריב"ל . א"נ מצות לא תעשה דרבנן שלא לטלטל אלא א"כ עירבו. ור"י אפילו בעירובי חצירות מחמיר ומתני' בעירובי תחומין וד"ה . ורב הונא בכללם דאמר בעירובי חצירות קטן גובה את העירוב ור' יוסה ירושלמי דאמר אבל בעירובי חצירות אפילו קטן כר' מאיר ואע"ג דבעלמא ר"מ ור' יודה הלכה כר"י הכא הלכה כר"מ משום דמיקל בעירובין א"נ הכא קבלוה דהלכה כר"מ א"נ ברייתא אחריתי אשכחו דקיימי תנאי בשיטתיה דר"מ א"נ קסברי דר"י נמי מודי לר"מ אלא א"ל משם לאו ראיה היא. ואי תימא דר"י פליג הא דא"כ יודא באומרת לחברתה קבלי סימנו בעומדת ורואה אותו כדאמרו בתלמודא וליחוש דילמא לא ממטי ליה ומשני בעומד ורואהו א"כ עד כאן לא פליג ר"י עליה דר"מ אלא בקטן מערב אבל באומרת לחברתה מודי דבעירובי חצירות אפילו אינה רואה אותו . וצריך עיון : נתנו לקוף כו'. ואמר לאחר לקבל הימנו ועומד ורואהו כדאמרו בתלמודא ואפילו ר"מ לא פליג אלא בקטן אבל בפיל ובהמה מודי ליה לר"י. ולרבנן דתוס' עומד ורואהו שהניח לעירוב אפילו איהו והיינו דמעילה ולהריטב"א הא דמעילה ברואהו מניח ואמר תיקני ליה שביתה ובהכי איכא נמי לאוקמה להסיא דהכא . א"נ אפילו לרש"י בע"א מהני בפיל וקוף רואהו מניח או אמר לאחר לחודיה . ול"א : נתנו על גבי קורה . ברשות הרבים : שהיא גבוהה יו"ד טפחים עירובו עירוב . בין רחבה ד' בין שאינה רחבה ד"ט . ורחבה ד' קמ"ל לרש"י אע"ג דהוא ברה"ר ועירובו ברה"י הרי זה עירוב כדרבא . ולרבנן דתוס' קמ"ל אע"ג דבראשה ד' כיון דאין ברגלה ד' ה"ז עירוב . ואין רחבה ד' קמ"ל לא מיבעיא נמוכה מי' טפחים דאפילו לר' יודה לא בעי ד' דלמטה מיו"ד כמאן דמנחא אארעא אלא אפילו גבוהה י' ואין רחבה ד' הרי זה עירוב : ר' יהודה אומר אם היתה ד'. לרש"י אפי' מראשה ועד רגלה ד' כדרבא ולרבנן דתוס' אם היתה ד' בראשה ומתקצרת מלמטה : ואם לאו כו'. דכל שגבוהה יו"ד צריכה מקום ד' . ומודה ר"י בקורה שאינה גבוהה יו"ד שאין צריך ד' כדאמרו בתלמודא : הכי מתנינן נתנו בכלכלה ותלאו באילן אפי' למעלה מי' טפחים עירובו עירוב דברי רבי ותנא ובכ"א כל מקום כו'. והכי אייתוה בדבבלי ורמו ליה רישא אסיפא ואוקמה רבינא רישא באילן דאית ביה ד' סיפא דלית בי' ד' ור' ירמיה אוקמה סיפא נמי דאית ביה ד' ושאני כלכלה מעלימתו לד' ושאני כלכלה הואיל ויכול לנטותה ולהביאה לתוך עשרה: אחד העירוב וא' כל הכלים. אסורין ליטלן משום תשמיש באילן. ורבנן היא והכי קאמרי כשם שאסור ליטול כל הכלים מאילן כך אסור ליטול את העירוב מהאילן ואפי' למטה מי' ואפילו אילן העומד בכרמלית ואין עירובו עירוב : נתנו במגדל כו' ה"ז עירוב . לרב ושמואל באוירא דלבני וביו"ט ומאן חכמים ר"מ דאמר פותח ונוטל וחסורי מחסרא וה"ק כר"א ביו"ט אבל בשבת אפילו נמצא בעיר אינו עירוב וכרבנן דר"ש ואין יכול להביא המפתח ר"א אומר אם בעיר אבד ונמצא ה"ז עירוב כר"ש דאמר גגות חצירות וקרפיפות רשות א' הן ויכול להביא המפתח דרך גגות חצירות וקרפיפות ומודים חכמים לר"א בנמצא בשבת בבני חצר כו'. דע"כ לא פליגי אלא בעירובי תחומין אבל בעירובי חצירות הקילו כדפרישו רבנן דתוס' . ולרבה ור' יוסף רבנן אפילו בשבת התירו והכא במגדל של עץ ומשום דאין בנין וסתירה בכלים ואי בעי סתיר ושקיל לעירובו . ולאביי ורבא במנעול וקשר במיתנא ואי בעי שקיל סכינא ופסיק ליה ור"א כר' נחמיה

מצפה שמואל (י) כג. ועי' ירושלמי פ"ב הל"ה ו': (*י) עי' מ"א סי' שנה ס"ק ד ושו"ע שם סימן שנט וע"ש היטב : (כ) עי' ירושלמי ביצה פ"ד סהל"ב : (ל) כג. ועי' ירושלמי פ"ב הל"ו : (מ) ירושלמי פ"ב : (נ) ל. וירושלמי פ"ג הל"א : (*נ) עי' סי' שפ"ו ס"א בדיעות בזה : (ס) ל. ועי' ירושלמי : (ע) לב: ועי' תוס' מעילה כא ד"ה נתנו ע"ש היטב : (פ) לג: : (צ) שם. ועי' ירושלמי פ"ג הל"ג וסוכה פ"ב הל"ד ומעשרות פ"ב מ"ו : (ק) שם ועי' ירושלמי פ"ג הל"ג ועי' שבת קנ"ה הגירסא כמו כאן ועי' ירושלמי סוכה פ"ב הל"ב : (ר) ק. וירושלמי פ"י הל"א ועי' כאן פ"ג הל"ג וביצה פ"ה הל"ב ות"ש ק: : (ש) עי' ירושלמי שבת פי"ג הל"ז ופ"ה הל"ב וכאן פ"ג הל"ג ופ"י הל"א וסוכה פ"ב הל"ב : (ת) לד: לה. וירושלמי פ"ג הל"ג : (א) עי' שבת לה. תוס' ד"ה ל"ק : (*א) עי' מיי' פ"א מהלכות עירובין וטור סימן שצד ובב"י שם :

מנחת בכורים

מקום . שלא מדעת בעל הבית : שם נקברין . אף דאית ליה קוברין ולא הוה מת מצוה מ"מ קונה מקומו להקבר במקום שנהרג : ה ר"א אומר . מבואר במשנה דקרפף שלא הוקף לדירה אין מטלטלין בבית סאתים כחצר המשכן והיינו מאה על חמשים ואמר ר"א דאם היתה שבעים ושירים ד"ט על שבעים וד"ט אף שעתה אינו מרובע רק מאה על חמשים מ"מ אי מרבעינן הוה שבעים ושירים על שבעים ושירים מותר לטלטל בתוכה והוסיף עוד דהיינו באורכה פי שנים ברחבה היינו מאה על חמשים אבל אם היתה יתר אמה אחת על פי שנים היינו שהיה האורך מאה ותני והרוחב מ"ט ותני אין מטלטלין דכחצר המשכן בעינן והיא היתה פי שנים ברחבה ור"י במשנה נמי קאמר דאם ארכה פי שנים ברחבה מטלטלין ולדידיה מרובע טפי עדיף אבל לר"א ארוך מאה ורוחב חמשים טפי עדיף לכתחלה מ"מ גם במרובע בדיעבד מטלטלין וי"מ דכ"מ בין ר"א לר"י במשנה דלר"י מטלטלין בעיגולין אף שהאלכסון מעיגול הוה יותר משנים ברחבה מ"מ מטלטלין אבל לר"א בעינן שלא יהא באלכסון יותר משנים ברחבה דאי הוה אלכסון יותר משנים ברחבה אף שבאמצע ליכא שנים ברחבה מ"מ אין מטלטלין (דף כ"ג ב' ותוס' שם ד"ה א"כ) : וכן . ועוד : ע' ושירים . וגם ברחבו ע' ושירים והיינו שהוא בית סאתים אף שהוא סמוך לעיר מ"מ אין מטלטלין ולא אמרינן דהעיר הוה כבית דירה ויהיה מותר לטלטל אלא דירה ממש בעינן וביותר מבית סאתים אף שיש בה דירה אסור אא"כ פתח ולבסוף הוקף (עי' תוס' ד"ה ובלבד) ומה דאמר יתר ע"פ שנים ברחבה אין מטלטלין היינו אף באיכא בית דירה : בכולן. על סמך הבית דירה שיש בא' מהן וכולן פתוחין זו לזו: ו בורגנין. שומרי הפירות שעושין להם בית דירה בשדה והוא הנקרא בורגנין: אסור . דלא הוקף השדה לדירת השומר : דיר . של בהמות שמזבל השדות היום כאן והיום כאן : סהר . לבהמות של עיר : מוקצה . רחבה שאחורי הבתים : בית עשרה כורין . שהוקף מתחלה לדירה שבתוכו : לאויר. לשמור הפירות שבשדות ולא לדור בתוכו : בית סאתים מותר . דאף דלא הוקף לדירה מ"מ ב"ס מותר אבל ביתר אסור : ז מערבין . עירובי חצירות ותחומין: בירושלים. דראוי לאכול : אבל לא בגבולין. שצריכה פדיון ואע"ג דמצי למיפרק מ"מ השתא מיהא לא פריק : הנודר מן הפת . שנדר מהככר שלא יאכלנו כיון דראוי לאחר מערבין לו בה : שלא לטעמה. כלומר שלא יאכלנה : הקדישה . דאסור בהנאה אין מערבין אף דאין מערבין אלא לדבר מצוה ומצות לאו ליהנות נתנו מ"מ הרי אסרו אכ"ע ולא חזי למידי וי"מ דבאומר ככר זו עלי אין מערבין לו בה כמו בהקדש : ח א"ר מ. במשנה מבואר בפ"ג דהשולח עירובו ביד חש"ו אין עירובו עירוב ומיירי בעירובי תחומין וע"ז א"ר מ"מ דשלחו ביד בנותיהן הקטנים אלמא דסמכינן עלייהו וקנו בהנחתן: קבלי הימנו והוא הניחה. ומה ששלחו ביד הקטנים הוא רק לחנכן אבל הם עצמן לא הניחו העירוב : עירובו עירוב . ובהא דממטי ליה עד האדם שאמר לקבלו ממנו וכיון שאחר מקבל ממנו בשליחותו חזקה דאחר הניח העירוב ומיירי בבהמה מלומדת ובגמ' אמרינן פיל וכן הגיה הגר"א וכן בקטן מיירי בכה"ג לר"י דאמר לאחר לקבל ממנו וזה הקטן מוליך ורואה שמוליכו ליד האחר וחזקה שעשה שליחותו : ט קורה . ברה"ר ונתכוין לשבות ברה"ר והניח עירובו על הקורה אף שגבוה י"ט מ"מ הוה עירוב וס"ל לת"ק בין יש בה רוחב ד"ט ובין אין בה רוחב ד"ט מ"מ הוה עירוב דבאין בה ד"ט ה"ל מקום פטור והוה הוא ועירובו במקום א' ואם יש בה רוחב ד' אף דנתכוין לשבות ברה"ר והקורה הוה רה"י מ"מ הוה עירוב דהמותן עירוב יש לו ד"א לכל רוח ודין רה"י עליו ועולה עד לרקיע א"כ הוה כסביביו רה"י והוא שבת אצל הקורה והוה רה"י לענין עירוב ור"י ס"ל דבעינן עירוב ע"ג מקום ד' ולכן אם אין ברחבו ד' אין עירובו עירוב אבל יש ברחבו ד' אף דהוה רה"י והוא נתכוין לשבות ברה"ר מ"מ עירובו עירוב מטעמא דפרישית: באילן. שנתכוין לשבות בעיקרו וכו'. נוטה חוץ לד' אמות דאז עקר מרשות שביתתו ולא אמרינן כמאן דהוה רה"י עד לרקיע שהרי חוץ לד' אמות הניחו וגם לא מצי לאתויי להביאו אצלו שהרי מונח ברה"י והוא שבת ברה"ר אבל למטה מי' הוה כרמלית ומצי לאתויי אצלו דכל דבר שהוא שבות לא גזרו עליו בין השמשות כשיש קצת צורך בדבר ואם כן העקירה מהאילן לאו דאורייתא הוא ואז יכול להביאו אצלו אף במופלג הרבה ממקום שביתתו אף דהוה מטלטל ד' אמות ברה"ר מ"מ אפשר להביאו פחות פחות מד' אמות וגם כיון דהכא עקר ממקום כרמלית שוב אינו מתחייב בהנחתו ברה"י אלא מדרבנן דה"ל הנחה בלא עקירה ולכן עירובו עירוב (ל"ג ב' ברש"י ותוס' שם ד"ה הכא) : ואסור ליטלו . העירוב מן האילן דקא משתמש באילן ומ"מ הוה עירוב דכל דבר שהוא שבות לא גזרו בין השמשות ומותר להשתמש באילן לצורך מצוה : בתוך ג' . דכארעא סמיכתא הוא ולא מקרי משתמש באילן : ה"ג ותלאה באילן אפילו למעלה מעשרה עירובו עירוב . והכי הוא בגמ' דהכלכלה לא חשיבא רה"י כיון דלמטה אינו רחב ד' א"כ אף למעלה מי' לא הוה רה"י ומותר לטלטל מהכלכלה לרה"ר : ואסור ליטלו . לא גרסינן כלל והכי מוכח בגמרא ואי גרסי' לה ס"ל דאסור להשתמש בצדדי האילן דהכלכלה בצידי האילן הוא ומ"מ אסור להשתמש : כל שאסור ליטלו . פליגי ארישא אם מונח באילן למטה מי' וקאמר לעיל דעירובו עירוב וקאמרי רבנן דכיון דאסור להשתמש באילן אין עירובו עירוב ור' ירמיה מוקי לה טעמא דכלכלה משום דיכול לנטותו ולהביאו בתוך עשרה ולכן הוה עירוב אפי' למעלה מעשרה : אחד העירוב ואחד כל הכלים . בכולן אסור להשתמש באילן גם עירוב אסור ליטול מהאילן אף דהוה קצת מצוה גזרו עליו בין השמשות : י שוה לארץ . שקרקע שוה לאילן מצד אחד כיון שבג' צדדין הוא גבוה מן הארץ אסור לכ"ע להשתמש באילן : ואין נסמכין . בכל כחו כמ"ד צדדין אסורין (עיין שבת קנד:): בור . בין שיש בה מים בין שאין בה מים : מטפס . עולה ויורד דאין האיסור משום טרחא אלא משום דקא משתמש במחובר ושמא יתלוש וכאן לא שייך גזירה זו : יא ואבד המפתח . שאין יכול ליטול העירוב בהשמ"ש : ה"ז עירוב. דמיירי דקשר במיתנא ואי אפשר לחתוך אלא ע"י סכין וסבר ת"ק כיון דחתיכת חבלים שבות הוא דמקלקל לא גזרו על שבות בהשמ"ש ולכן עירובו עירוב : בעיר אבד. שיכול היה להביאו להמנעול דרך גגות חצירות דרך קרפיפות דכולן רשות אחד הן לכלים ששבתו בתוכן עירובו עירוב אבל אי בשדה נאבד המפתח דאי אפשר להביאו אף שאפשר לחתוך החבלים אינו עירוב דס"ל ב' שבותים האחד בחתיכת החבלים ועוד דס"ל דאין כלי ניטל אלא לצורך תשמישו הנהוג בו ואסור גם לטלטלו לחתוך החבלים וה"ל ב' שבותים ובכה"ג גזרו אף בהש"ש : מודים חכמים לר"א . לפי אוקימתא דבגמרא שפירשנו נראה דנ"ל מודה ר"א לחכמים דאף דס"ל דבשדה אין עירובו עירוב היינו בעירובי תחומין אבל בעירובי חצירות הקילו ואף שנאבד המפתח מ"מ עירובו עירוב ולפי הגירסא דהכא מבואר דמוקים לה ביו"ט ומיירי באוירא דלבני דביו"ט יכול לפתוח הליבני ויטול

העירוב

(כ) [שבידוע] שאין המפתח במקומו עירובו עירוב (ב) א"ר יוסי (כא) [אבטולמס העיד משום חמשה זקנים שספק העירוב כשר] (ג) איזהו ספק (כב) [העירוב] שהוא כשר עירב בתרומה ספק מבעוד יום (כג) [נטמא] ספק משחשכה (כד) [נטמא עירב] בפירות ספק מבעוד יום נתקנו ספק משחשכה נתקנו (כה) [עירובו עירוב] אבל עירב בתרומה [ספק טמאה] ספק טהורה (כו) [עירב בפירות ספק מתוקנין ספק אין מתוקנין] אין עירובו עירוב :

פרק ג א (א) ר' יהודה אומר אין אדם מתנה על (א) [עירובו אלא בשני דברים אומרים] בא חכם למזרח עירובו למזרח (ב) [בא] למערב עירובו למערב (ג) בא לכאן ולכאן (ד) [למקום שירצה הולך לא בא לכאן ולכאן הריני כבני עירי] ר' יהודה אומר (ה) [אילו] היה אחד מהן רבו ילך אצל רבו שניהם רבותיו ילך אצל (ו) [מי שרגיל] אצלו אם היה רגיל אצל שניהם ילך (ז) [אצל איזה מהן] שירצה : ב (ב) מתנה אדם על עירובו ואומר עירובי לשבת זו ולא לשבת אחרת ולא לשבת זו [עירובי] לשבתות ולא לימים טובים לי"ט ולא לשבתות לשבת (*ב) ולא ליוה"כ ליום הכפורים ולא לשבת : ג (ג) האומר לחבירו ערב לי בתמרים וערב (ח) [עליו] בגרוגרות וערב (ט) [עליו] בתמרים במגדל וערב (י) [עליו] בשובך בשובך וערב (יא) [עליו] במגדל בבית וערב (יב) [עליו] בעליה וערב (יג) [עליו] בבית אין עירובו עירוב אבל א"ל סתם ערב לי וערב (יד) [עליו] בין בתמרי' בין בגרוגרות בין במגדל בין בשובך [בין בעלייה] בין בבית (טו) עירובו עירוב: ד (ד) עירבו זה לצפון וזה לדרום (זה) מהלך לצפון בעירובו של זה בדרום ובדרום בעירובו של זה בצפון אם מצעו את התחום אל יזוז ממקומו עירב לצפון וחזר ועירב לדרום ביטל האחרון את הראשון (ה) טעה ועירב לב' רוחות כמדומה (טז) [שמותר בשתיהן מהלך בצפון בערובו של זה בדרום ובדרום בעירובו של זה בצפון אם מצע] את התחום (יז) [אל] יזוז ממקומו : ה (ו) נכרים (יח) [שבאו] (*ו) על עיירות ישראל [יוצאין עליהן בזיין ומחללין עליהן את השבת אימתי בזמן שבאו על עסקי נפשות לא באו על עסקי נפשות] אין יוצאין עליהן (יט) [בזיין] ואין מחללין עליהן את השבת (כ) [באו לעיירות הסמוכות לספר אפילו ליטול את התבן ואפי' ליטול את [א] הקש יוצאין עליהן בזיין] ומחללין עליהן את השבת (ז) בראשונה היו מניחין (כא) [זיינן] בבית הסמוך לחומה פעם אחת [חזרו עליהן והיו נדחקין ליטול את זיינן והרגו זה בזה התקינו שיהא כל אחד ואחד מחזיר לביתו] : ו (כב) [מחנה היוצאת] למלחמת הרשות (ח) אין צרין על (כג) [עיר] של נכרים פחות מג' ימים קודם (כד) [שבת] ואם התחילו [אפי' בשבת] אין מפסיקין (כה) וכן היה (א) שמאי [הזקן] דורש (דברים כ) עד רדתה ואפילו בשבת : ז (ט) עיר שהקיפוה נכרים או נהר וכן ספינה המיטרפת בים וכן (*ט) יחיד שהיה נרדף מפני (כו) [נכרים ומפני לסטים] ומפני רוח רעה הרי אלו מחללין את השבת ומצילין את עצמן : ח הרועים (י) והקייצין והבורגנין ושומרי פירות בזמן שדרכן ללון בעיר אף על פי (כז) [שחשכו] חוץ לתחום הרי אלו כאנשי העיר ויש להם אלפים אמה לכל רוח ובזמן שדרכן ללון בשדה אין להם אלא אלפים אמה בלבד : ט (כ) מי (כח) [שיצא לילך לעיר שמערבין בה והחזירו חבירו ובין זו לזו כד' אלפים אמה חסר א' הואיל והחזיק בדרך מותר לילך] דברי ר' יהודה יתר על כן אמר (כט) [ר' יהודה אפילו החזירו חבירו מן הדרך ללון בעיר משכים והולך לתוך ביתו] החזירו מן העיר הרי הוא כאנשי העיר : י (ל) רשות שבת כך הוא עומד אדם במקומו ואומר שביתתי במקומי שנאמר (שמות טז) שבו איש תחתיו כמה תחתיו מלא קומתו ופשוט ידיו (ל) [הרי ד' אמות ר'] יהודה אומר גופו ג' אמות ואמה (מ) כדי (לא) [שיהא נוטל חבית מראשותיו ונותן למרגלותיו ממרגלותיו ונותן למראשותיו (נ) חוץ לד'

הגהות הגר"א (כ) שידוע : (כא) אבטולמוס העיד על ספק עירוב שכשר : (כב) עירוב : (כג) נטמאת : (כד) נטמאת : (כה) זה הוא ספק עירוב כשר : (כו) ספק טמאה וכן בפירות ספק ב תקנו ספק לא נתקנו : (א) שני דברים כאחד אלא אם:(ב) ואם בא חכם:(ג) אבל: (ד) לא:(ה) אם: (ו) הרגיל:(ז) לאיזה: (ח ט) לו: (י) לו: (יא) לו: (יב) לו: (יג) לו: (יד) לו: (טו) בין בעליה: (טז) הוא שמערבין לשתי רוחות או שאמר לעבדיו צאו וערבו לי א' ערב עליו לצפון וא' ערב עליו לדרום מהלך בצפון בעירובו לדרום ומהלך לדרום בעירובו לצפון ואם מצעו עליו : (יז) לא : (יח) שצרו : (יט) בכלי זיינם : (כ) בר"א שבאו על עסקי ממון אבל אם באו על עסקי נפשות יוצאים עליהם בכלי זיינם ומחללין עליהן את השבת ובעיר הסמוכה לספר אפילו לא באו על עסקי נפשות אלא על עסקי תבן וקש יוצאין עליהן בכלי זיינם : (כא) כלי זיינם בבית הסמוך לחומה פ"א הכירו בהם אויבים ורדפו אחריהם ונכנסו ליטול כלי זיינם ונכנסו אויבים אחריהם ודחקו וא"ז והרגו זא"ז יותר ממה שהרגו אויבים באותה שעה התקינו שיהיו חוזרין למקומם בכלי זיינם: (כב) היוצאים : (כג) עיירות : (כד) לשבת : (כה) ואפילו בשבת : (כו) הנכרים ומפני הליסטים : (כז) שחשכו : (כח) שיש לו שני בתים וביניהם שני תחומי שבת כיון שהחזיק בדרך קנה עירוב : (כט) ר' יוסי ברבי יהודה אפילו מצאו חבירו בדרך ואמר לין בפה עת חמה עת צינה הוא למחר משכים והולך : (ל) גופו שתי אמות ואמה כדי לפשוט ידיו ורגליו דברי ר"מ ור' : (לא) ליטול חפץ מתחת

נוסחאות כ"י

(א) הלל הזקן :

מרא דמתניתא

דאמר או כלי ניטל אלא לצורך תשמישו . ולר' אבמרי דירושלמי מאן רבנן ר"א בן יעקב היא דאמר קושרין כפני בהמה וה"נ שרי לפתוח . ולהנך אמוראי מאי ומודין חכמים הא חכמים מתירין אע"ג דליתי' למפתח כלל . ה"ק עד כאן לא פליגי רבנן אלא במגדל ומשום דאי בעי סתר לי' לרבה ור' יוסף ולאידך משום דאי בעי פסיק או שרי לה . אבל נתן עירובו בבית ואבד המפתח דלא מצי סתיר לי' ואורחי' דבית למיגעלי' במנעול מעליא ולא דקטר במיתנא דמצי פסיק או שרי לי' מודי רבנן דאינו עירוב ורבנן דר"ש דאמרי חצירות רשות לעצמן וקרפיפות רשות לעצמן או דכל גג רשות לעצמו . אפי' בעיר אין עירובו עירוב מודין לר"א בבני חצר כו' ונתנוהו בבית דבעיר עירובו עירוב דבעירובי חצירות הקילו . א"כ תני ומודה ר"א לחכמים . ולרב ושמואל ר"א דאסר פותח באוירא דלבני מדרבנן הוא דאסר וכן לרבה ור' יוסף קסבר יש בנין וסתירה בכלים מדרבנן וכן לאביי ורבא טלטול דכלי לר' נחמיה דרבנן הוא וכן לר' אבמרי מדרבנן הוא דאסר להתירו . ומודה בעירובי חצירות דלא חשו לגבי עירוב . א"כ הכא בשדה שהוא כרמלית ומודי ר"א בעירובי חצירות שאפילו בשדה אבל לא הוו : ספק מבעוד יום נתקנו . אוקמוה בגמרא ספק מבעוד יום נטמעו ספק משחשיכה נטמעו דליכא חזקה דאיסורא : ספק טמאה ספק טהורה . לרש"י ודעימי' משום דליכא חזקה דהיתרא ולהרמב"ם משום דבעינן סעודה הראויה מבעוד יום וליכא אבל חזקה דהיתרא לא בעינן :

פרק ג ר' יהודה אומר כו' . אלא בשני דברים . מה לי ב' מה לי שלשה . אלא הכי מיכן אלא והכי מתניתן ר' יודה אומר אין אדם מתנה על עירובו בשני דברים וכו' אם היה רגיל אצל שניהם לא ילך אצל איזה מהן שירצה . והיא איו היא דאמרו בתלמודא תני איו ר' יודה אומר אין אדם מתנה על ב' דברים כא' אלא אם בא חכם למזרח עירובי למזרח ואם בא למערב כו' אבל לכאן ולכאן לא דאין ברירה ולמזרח ולמערב אוקמה ר' יוחנן וכבר בא חכם . וקתני הכא ר' יודא אומר אין אדם מתנה כו' בשני דברים והדר מפרש אומר בא חכם למזרח כו' בא לכאן ולכאן למקום שארצה אילך כו' וכן דברי חכמים ר"י אומר אילו היה אחד מהן רבו ואמר לאיזה שארצה אלך ילך אצל רבו . דהא לאו משום ברירה היא אלא דעתו אצל רבו ומשום דלא ידע לאן אתי רבו אמר הכי או אצל הרגיל . וכבא חכם למזרח דמי אבל אם היה רגיל אצל שניהם לא ילך לאיזה מהן שירצה דאין ברירה ואין מתנה על ב' דברים: הבי מתניתן עירבו עליו זה לצפון וזה לדרום מהלך בצפון בעירובו של זה לדרום וכו' . ואם מיצעו כו' אל יזוז ממקומו . טעה ועירב כו' מהלך בצפון בעירובו לדרום ובדרום בעירובו לצפון כו' . וריש' באומר לשנים עירבו עלי והלך זה ועירב עליו לצפון וזה הלך ועירב עליו לדרום מהלך בצפון בעירובו של זה לדרום. הואיל ולא ידעינן הי מיני' קני אינו מהלך אלא במקום שב' העירובין מתירין לו כגון שעירב זה עליו לסוף אלף לצפון וזה לסוף אלף לדרום מהלך אלף בצפון דא"כ קני לי' עירובו של זה בסוף אלף לדרום הרי יש לו ממקום עירובו אלפים אמה וכן מהלך בדרום ואם מיצעו את התחום שזה עירב עליו לסוף אלפים לצפון וזה לסוף אלפים לדרום אל יזוז ממקומו . שאם מהלך לצפון אפי' אמה אחד אימא עירובו שבדרום קני לי' ואין לו ממקום עירובו אלא אלפים שכלו במקומו וכן אם מהלך לדרום . סיפא באדם א' שעירב לצפון וחזר ועירב לדרום. בטל האחרון את הראשון שהרי חזר בו מעירובו הראשון וקנה לו האחרון . וכדאמרו בירושלמי דמי שהוציאוהו אמתני' דמי שישן בדרך . בירר לו מבעו"י חוזר בו מבעו"י ואם טעה כמדומה שמותר בשתיהן . לא ידעינן הי מיני' קני לי' ואינו מהלך אלא למקום שב' העירובין מתירין לו : בותים שבאו על עיירות ישראל . אמתני' דמי שהוציאוהו דתנן כל היוצאין להציל חוזרין למקומן תני עלה כותים כו' : אע"פ שחשכו חוץ לתחום . תני חוץ לעיר דאי חוץ לתחום היכי אזלי לעיר : הבי מתניתן ובזמן שדרכן ללון בשדה יש להן אלפים אמה לכל רוח ממקומן א"כ תני הכי בזמן שדרכן ללון בעיר הרי הן כאנשי העיר בזמן שדרכן ללון בשדה יש להן אלפים לכל רוח והכי אייתוה בתלמודא אמתני' דהאמין דהדר . ופירשוה משום דאנן סהדי דאי ממטו להו ריפתא התם טפי ניחא להו: יתר על כן א"ר יודא כו' . הכי מתניתן יתר על כן אמר ר"י אפי' החזירו חבירו מן העיר למחר משכים והולך . וקאמר אפי' לא החזירו מן הדרך שעדיין לא יצא מן העיר לדרך והחזירו מן העיר עד שלא יצא לדרך . וכעובדא דר' יודא בר אסתיתא דשלהי מי שהוציאוהו דאייתי לי' כלכלה דפרי לר"נ בר אושעיא כי הוה אזיל שבקי' עד דנחית דרגא א"ל בית הכא למחר קדים ואזיל . א"כ כדאיתנייא בספרים וה"ק אפילו שהחזירו חברו מן הדרך ללון בעירו ואת אמרת הואיל והחזיק בדרך מותר לילך לעיר האחרת וקני לי' עירוב באמצע הדרך דהו"ל קרוב לאלפים מעירו כדקתני ובין זו לזו כד' אלפים אמה חסר א' ובמודד אמרו שאם כלתה מדתו בחצי העיר אין לו אלא עד מקום שכלתה מדתו. הכא הואיל ולן בעירו משכים והולך לתוך ביתו אע"פ שביתו חוץ מאלפים מעירובו נותנין לו כל העיר כד"א . ומסייע לי' למהר"י בעל התוס' דשלהי כילד מעברין אמתני' דמה שנשכר הוא מפסיד דאמר בלן בעירו אפילו כלתה מדתו בחצי' כל העיר כד"א לענין שמהלך את כולה . וכן אמר הריטב"א . החזירו מן העיר . כגון שאין בין עירו לעיר שהולך אלי' אלפים והלך לעיר האחרת לשבות שם והחזירו חברו מן העיר האחרת הואיל והחזיק הרי הוא כאנשי העיר האחרת . והרמב"ם והרשב"א דאמרו אפילו לן בעירו אם מדתו כלתה מעירובו בחצי העיר אין לו אלא חצי' משכבי לה לנסיה ומתרגמו לה כדאמרן וז"ת : ואומר שביתתי במקומי . מתניתן ויש לו ד"א שנאמר שבו איש תחתיו וכמה תחתיו כו' . ואמרו כן בדבבלי ודירושלמי דמהכא ד"א הוא דילפינן וילפינן בשובת ד"א חוץ מאלפים ובאינו שובת כגון שהוא חוץ לתחום ד"א בלבד . וכדאמרו בדבבלי אמתני' דישן בדרך וחכ"א אין לו אלא ד"א ובדירושלמי אמתני' דמי שהוציאוהו חוץ לתחום אין לו אלא ד"א . א"כ כדאיתנייא בספרים וקרתי שמעת מיני' שבו איש תחתיו וקנו שביתה תחתיו ד"א ותלמודא הדא מיני' מייתי : גופו ג' אמות ואמה כדי

אור הגנוז

פרק ג [א] הפת :

חסדי דוד

פרק ג מתנה אדם על עירובו כו' . במשנה קתני רא"א יו"ט הסמוך לשבת מתנה וכו' עירובי בראשון ובב' כבני עירי וכו' והוסיף כאן בתוס' כולהו אידך מילי : עירבו זה לצפון וזה לדרום מהלך לצפון בעירובו של זה בדרום ובדרום בעירובו של זה בצפון אם מיצעו את התחום אל יזוז ממקומו וכו' טעה ועירב כו' מהלך בצפון כעירובו בדרום ובדרום כעירובו בצפון אם מיצע כו' כצ"ל ומקצתה שנויה בפרק מי שהוציאוהו דף נ' ורישא מיירי ע"י שליח ומציעתא ע"י עצמו ונמלך וסיפא בטעה שסבר שמותר בשניהם : עיר שהקיפוה כו' . זה סובב על הקודם דלעיל דאפילו על ספק פקוח נפשות ואפילו על יחיד מחללין והכא קמ"ל דאפילו להציל מהנהר וכו' שהוא ספק אם יוכל להציל שרי : הרועים והקייצים כו' שחשכו חוץ לתחום . עי' בפרק הדר דף ע"ג ושם גי' אחרת ועי' בספר עבודת הקדש להרשב"א ז"ל שער ה' סימן ז' ולפי דבריו יש לפרש התוספתא זו אך צריך

מצפה שמואל (ב) לה. וירושלמי פ"ג הל"ג : (ג) שם לו: וירושלמי פ"ג הל"ד וה"ה ועי' ירושלמי רפ"ג דתרומות בקישות דהוה ספק עירוב ונעשה תמר גמל ע"ש : (א) לו: ביצה לו: חולין יד: ועי' ירושלמי פ"ג הל"ה והל"ו והל"ז וקדושין פ"ג הל"ג : (ב) עי' ירושלמי שם הל"ח : (*ב) עי' מיי' פ"ח מהלכות עירובין הל"ו וטוש"ע סימן תו וע"ש בביאורי הגר"א ס"ק כ : (ג) גיטין סה: (ד) ביצה ל. כ: ועי' ירושלמי פ"ג הל"ה : (ה) כ: (ו) מה. וירושלמי פ"ד הל"ג : (*ו) עי' מיי' פ"ב מהלכות שבת הלכ"ג ועי' לח"מ שם : (ז) שם ושם : (ח) שבת יט. וירושלמי שם פ"א הל"ח ומו"ק פ"ב הל"ד : (ט) תענית יט. : (*ט) עי' מיי' פ"ב הלכ"ד וטוש"ע סימן שכט : (י) עג: : (כ) נב. : (ל) מח. וירושלמי פ"ד הל"א : (מ) ירושלמי שם הלכ"ו : (נ) עי' לה. :

מנחת בכורים

העירוב וס"ל לחכמים דעירובו עירוב ותסורי מחסרא והכי קתני בד"א ביו"ט אבל בשבת אין עירובו עירוב נמצא המפתח בין בעיר בין בשדה אין עירובו עירוב ר"א אומר בשדה אין עירובו עירוב בעיר עירובו עירוב וחכמים מחמרי בשבת יותר מר"א וע"ז אמרינן ומודים חכמים לר"א בעירובי חצירות אף שהוא בשבת מ"מ עירובו עירוב דהקילו בעירובי חצירות והחילוק שבין יו"ט לשבת דביו"ט יכול לסתור הלבנים כיון דליכא סיט ואין בזה משום סתירת אהל ואין צריך להמפתח כלל ובשבת אסור וכן הגיה הגר"א בהדיא (עיין דף ל"ה תוס' ד"ה חסורי מחסרא) : נתקנו · כלומר שנדמע בהן טבל בחולין ובשעת הנחה היה חולין א"כ תרומה ונתערב בחולין ואתיא כסומכוס דס"ל בש"ס דאין מערבין בתרומה ובכל זה עירובו עירוב דמוקמינן אחזקה דמעיקרא והשתא הוא דאתרע : ספק מתוקנים · מדומעים דבשעת הנחה לא היה ברור דראוי להנחה ולית ליה חזקת כשרות לכן אין עירובו עירוב :

פרק ג א ר"י אומר · במשנה וכן לקמן מבואר דמתנה אדם על עירובו ואומר אם בא חכם למזרח הרי העירוב למזרח במערב עירובי למערב לכאן ולכאן למקום שארצה אלך לא לכאן ולא לכאן הריני כבני עירי ופליג על זה ר"י דס"ל דאינו מתנה אלא בב' דברים כלומר אם בא חכם למזרח עירובי למזרח למערב עירובי למערב אבל לכאן ולכאן לא דס"ל דאין ברירה ולא אמרינן הוגלאי מלתא דבשעת קניית העירוב דעתיה להכי אלא ה"ל כאילו לא נתברר לאיזה מקום חלה קניית העירוב אבל למזרח ולמערב הוה עירוב דמיירי שכבר בא חכם בעת קניית העירוב רק דאינו ידוע לאיזה מקום בא ובזה ודאי הוברר הדבר דחלה העירוב למקום שבא החכם דידיעה הוא דחסרה אבל לכאן ולכאן אף שכבר באו החכמים. מ"מ לא הוברר לאיזה חכם ילך ולא אמרינן בזה הוברר הדבר בדעתיה דאת"כ וזה למה דתנא איו לדבריו אבל איכא תנא דסבר לר"י דיש ברירה וכמבואר לקמן : בא חכם למזרח · מדברי ר"י הוא דאדם מתנה בזה : בא לכאן ולכאן · זה מדברי המשנה הוא דלת"ק בהא עירובו עירוב ולא לר"י למה דתנא איו והגר"א הגיה בריש' ואתיא כלו למה דתנא איו : אצל · דלזה דעתו היה מעיקרא מן הסתם : איזה שירצה · זהו לתנא דמתניתין אליבא דר"י דיש ברירה ולא למה דתנא איו : ב ולא ליו"ט · ליו"ט הסמוך לשבת דשתי קדושות נינהו וכמו שמתנה כן קיים עירובו : ג אין עירובו עירוב · דשינה מדעת משלחו וס"ל דקפידא הוא והכי מוקים לה אביי בגיטין ס"ה ור"י מוקים בעירוב של משלח אז הוי קפידא אבל בעירוב של שליח ניחא ליה במה דעביד שליח והלכה כאביי : ועירב עליו · ולא אמדינן דעתו דבהכי ניחא ליה כיון דלא פירש ניחא ליה בכל מילי דעבד שליח : ד זה לצפון · ב' שלוחים שלא וכל אחד עירב לרוח אחרת כגון שהניח עירובו אלף אמה מהעיר לצפון וכן זה לדרום : מהלך לצפון · אלפים מעירובו שבדרום דדלמא זה קנה ולדרום אלפים מעירובו שבצפון נמצא דאינו מהלך אלא אלף אמה מהעיר : אם מיצעו · שהעיר הוא באמצע וכלה לתחומו של דרום וצפון כגון שהניח עירובו אלפים לצפון וכן זה לדרום ואינו ידוע איזה קנה אם זה או זה אל יזוז ממקומו דאמה אחת לדרום הוא יעבר מאלפים לצפון שמא של צפון קנה וכן להיפך : וחזר ועירב · שידוע דזה של דרום היה אחר כך חזר מראשון ונתקיים האחרון : כמדומה · שסבור דיכולין לערב בב' רוחות א"כ אינו ידוע מי קנה ולכן דינו כב' שלוחין המבואר לעיל : ה לספר · כרך המבדיל בין ארץ העמים לארץ ישראל דאז איכא חשש שילכו להלאה ויכבשו את ארץ ישראל כולה ונפקא לן מדכתיב בדוד והנה פלשתים נלחמים בקעילה והמה שוסים את הגרנות לא באו אלא על הגרנות ואעפ"כ קרי מלחמה לפי שסמוכה לספר היתה : הסמוך לחומה · של עיר דלמה יטלטלוהו כיון שיכנסו לעיר : חזרו עליהן · האויבים : ו למלחמת הרשות. כל מלחמה שאינה של ז' עממים הכתובין בתורה קרי מלחמת הרשות : פחות מג' ימים · דמקרי התחיל באיסור שיבואו לידי חילול שבת : אפילו בשבת אין מפסיקין · שלא להלחם אלא כיון שהתחילו המלחמה נלחמים בשבת : עד רדתה · במלחמת הרשות כתיב : ז ומצילין · מפני סכנת נפשות דספק נפש דוחה שבת : ח חוץ לתחום · כלומר עיבורה של עיר דהיינו חוץ לשבעים אמה ושירים מ"מ הרי הן כאנשי העיר ויש להם אלפים כבני העיר דדעתו למקני שביתה בעיר ובמכוון למקני שביתה בעיר לכ"ע הרי הוא כאנשי העיר ולא פליגי במשנה פ"ד אלא במי שחשכה לו ולא כוון למקני שביתה בעיר כמו בעובדא דר' טרפון שחשכה לו ולא ידע דאז פליגי אם הוא כאנשי העיר או לא : אלפים אמה · ממקום שביתתו : ט שמערבין · שיש בין העיר זו לבין העיר שרוצה לילך שם ד' אלפים חסר אמה א' כדמפרש : והחזיק בדרך · ודעתו היה להניח עירוב לכל בני העיר אלפים מן העיר אף שלא הגיע לשם ה"ל כאילו הגיע וקנה שביתה במקום שהיה דעתו ומהלך ד' אלפים אמה אבל בני העיר אסורים אף שהיה דעתו לערב עליהם הרי לא עירב עליהם אבל הוא עצמו הוה כעני דאומר שביתתי במקום פלוני דקנה שביתה : ללון בעיר · שלא לן חוץ לעיר מ"מ לא עקר שביתתו ממקום שרצה ומותר לילך לביתו שרצה לילך מתחלה לערב בה : מן העיר · ולא החזיק בדרך אין לו שביתה דהחזיק בעינן דאז ה"ל כעני והגר"א הגיה בזה עפ"י הש"ס ור"י בר"י פליג על ר"י ומפרשינן בגמרא דלומר שביתתי במקום פלוני לכ"ע צריך וכי פליגי להחזיק דר"י בעי שיחזיק בדרך אבל לר"י בר"י אפילו לא החזיק בדרך קנה שביתה ורב יוסף מפרש להיפך דלהחזיק לכ"ע צריך כי פליגי לומר שביתתי במקום פלוני דלר"י צריך ופליג ר"י בר"י דא"ל לומר אלא אפילו לא אמר מידי קנה שביתה : י רשות שבת · קניית שביתה שאסור לילך משם חוץ לאלפים אמה כך הוא כדמפרש : במקומו גרסינן שאם אינו מכיר אילן או גדר קונה שביתה במקומו שהוא שם וכן אומר שבו איש תחתיו היינו מקומו ובתחום שבת מיירי כדכתיב ביה אל יצא איש ממקומו וילפינן מקום ממקום דכתיב גבי רוצח ושמתי לך מקום אשר ינוס שמה וה"ל כאן כמאן דכתיב ניסה ושוב ילפינן ניסה מניסה דכתיב מגבול עיר מקלטו אשר ינוס שמה וה"ל כמאן דכתיב כאן גבול וכיון דכתיב נמי גבול ה"ל נמי כמאן דכתיב חוץ דכתיב ברוצח מחוץ לגבול עיר מקלטו מה להלן נאמר חוץ אצל גבול אף כאן חוץ אצל גבול והדר ילפינן חוץ מחוץ מדכתיב ומדותם מחוץ לעיר אלפים באמה : פשוט ידיו · למעלה הוה אמה מזה ילפינן ד' אמות חוץ לאלפים דכל אדם קונה שביתה במשך ד' אמות ובגמרא גרסינן ופשוט ידיו ורגליו כשפושט היטיב הוה עפי אמה וס"ל דד' אמות מרווחות נינהו ובזה פליג ר' יהודה וס"ל דד' אמות מצומצמות דכדי שיטול החפץ הוה מצומצם וכן

לד׳ אמות יש לו אלפים אמה] לכל רוח (ס) מרובעות לא עגולות רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר עגולות ולא מרובעות: יא (*ס) השובת בתל גבוה י׳ טפחים ובנקע עמוק עשרה טפחים ובגנה מוקפת גדר גבה עשרה טפחים מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח (ע) השובת בעיר אפילו גדולה כאנטוכיא מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה (לב) [ג] [על גגה] אין לו אלא ד׳ אמות בלבד: יב (פ) הנותן את ערובו (לג) [בעיבורה] (לד) [של עיר לא עשה] (לה) כלום נתנו חוץ (לו) [לתחום] אמה א׳ משתבר (לז) [באותה] אמה (*פ) ומפסיד את כל העיר מפני שמדת העיר עולה (לח) [למדת התחום] (צ) האומר שביתתי ע״ג אילן ע״ג (לט) [הגנה] בתל גבוה י׳ טפחים לא (מ) [יתר] לבית סאתים פחות מי׳ טפחים לא (מא) [יתר] מד׳ אמות ובנקע עמוק מי׳ (מב) [לא יתר מבית] סאתים פחות מי׳ טפחים לא (מג) [יתר] מד׳ אמות ובגנה מוקפת גדר גבה י׳ טפחים (מד) [לא יתר] מבית סאתים פחות מי׳ טפחים (מה) [לא יתר] מד׳ [אמות] ומודד עד שמגיע לאותו מקום בא לאותו מקום מהלך את כולה וחוצה (מו) [לו] אלפים אמה אימתי בזמן שהיה בתוך אלפים אמה שלו לא היה בתוך אלפים אמה שלו (*צ) אין לו אלא ד׳ אמות בלבד: יג האומר שביתתי בצד אילן בצד חרוב [ב] בצד גנה לא אמר כלום (ק) עד שיקנה לצפונו או לדרומו ד׳ אמות (מז) [קנה לצפון או לדרום] ד״א (מח) [נעקר] האילן (מט) [נעקר] החרוב (נ) [נעקר] הגנה אם מכיר את מקומו ה״ז מותר ואם לאו (ר) ה״ז אסור (נא) היו שנים (ש) א׳ מכיר וא׳ שאינו מכיר (נב) [הואיל וא׳ מהן מכיר שניהן מותרין]: יד (ת) האומר שביתתי במקום פלוני בשדה פלוני במקום שאזכה בו משתחשך לא אמר כלום שאין מערבין משתחשך (א) זו היא שאמרו העני מערב ברגליו א׳ עני וא׳ עשיר (נג) ובלבד שלא יצא (נד) [מן העיר] (נה) ויאמר שביתתי (נו) [במקומי שלא התירו אלא למהלך בדרך] דברי ר״מ (נז) רבי יהודה אומר א׳ עני וא׳ עשיר (נח) [היוצא מן העיר ואמר] שביתתי במקומי (נט) [זה] הוא עיקרו של עירוב: יז (ס) [אבל התירו] לבעה״ב (ו) לשלח [את] עירובו ביד בנו ביד עבדו ביד שלוחו בשביל להקל עליו א״ר יהודה מעשה (סא) [בבית ממל ובבית גוריון (ג) ברומא] שהיו מחלקין גרוגרות (סב) [לעניים שהיו שני בצורת והיו עניי (ד) כפר שיחין יוצאין ומערבין ברגליהן ונכנסין ואוכלין (ה) משחשכה]:

פרק ד א (*א) ר׳ אליעזר אומר יו״ט הסמוך לשבת בין (א) [מלפניו ובין מלאחריו] מערב אדם יום אחד לצפון ויום אחד לדרום יום אחד (ו) לצפון ויום אחד כאנשי אותה העיר (ב) מודה ר״א שאין מערבין חצי היום לצפון וחצי היום לדרום שאין חולקין יום אחד ונה״א כשם שאין חולקין יום אחד כך אין חולקין (ג) [שני] ימים אמר להם ר״א אי אתם מודים במערב ברגליו ביום הראשון שצריך לערב ברגליו ביום (ד) [השני] נאכל עירובו (ה) [עד שלא חשיכה] אין יוצא עליו ביום (ו) [השני] אמרו לו אבל אמר להם הללו ב׳ ימים הן אמרו לו אי אתה מודה שאין מערבין מיו״ט לחבירו אמר להם אבל אמרו לו הללו יום אחד (ז) [הוא] (ב) עירב ברגליו ביום הראשון (ח) [צריך לערב] ברגליו ביום (ט) [השני] נאכל עירובו (י) [עד שלא חשיכה] אין יוצא עליו ביום (יא) [השני] דברי רבי רבי יהודה אומר הרי זה חמר גמל רבן שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל (יב) [ב]ר׳ יוחנן בן ברוקה (יג) [אומר] ערב ברגליו (יד) [ביום הראשון אין צריך לערב ברגליו ביום השני] נאכל עירובו (טו) [עד שלא חשכה] יוצא עליו ביום (טז) [השני] (ד) [בשני ימים טובים של ר״ה] (ג) מודים חכמים לר״א שמערב אדם יום אחד לצפון ויום אחד לדרום יום אחד לצפון ויום אחד כאנשי אותה העיר ור׳ יוסי אומר (יח) [שקדושת שניהם אחת הוא] אמר להם ר׳ יוסי אי אתם מודים שאם באו עדים מן המנחה ולמעלה שנוהגין אותו היום קדש ולמחר קדש: ב (יז) [הרי שהיתה בידו כלכלה] של פירות וצריך לתקנן ביום הוא אומר אם יו״ט הוא אין בדברי כלום ואם לאו קורא שם לתרומה ומעשרות שבה [א] ואוכלה ור׳ יוסי אוסר (ה) מודה רבי יוסי (ו) בב׳ ימים טובים של גליות: כיצד

הגהות הגר״א מרגלותיו ומניח תחת מראשותיו וזכה לו מקומו : (לב) לכל רוח על גבה : (לג) בתוך עיבורה : (לד) ולא : (לה) נתנה חוץ לעיבורה של עיר אפילו : (לו) אותה : (לז) כולה : (לח) ובתוך : (לט) גינה : (מ) יותר : (מא) ולא יותר מבית : (מב) יותר : (מג מד) ולא יותר : (מה) לה : (מו) לצפונו או לדרומו : (מז) ונעקר : (מח מט) או : (נ) אם : (נא) שאינו מכיר שביתתו למכיר זה שמכיר אומר תהא שביתתו במקום פלוני : (נב) מערבין בפת : (נג) חוץ לתחום : (נד) במקום פלוני שלא אמרו מערבין ברגל אלא למי שבא בדרך וחשכה : (נה) מערבין בפת ולא יצא עשיר חוץ לתחום ויאמר : (נו) וזה : (נז) ותחינה חכמים : (נח) באנשי בית ממלי ובאנשי בית גוריון בארומה : (נט) וצמוקין לעניים בשני בצורת ובאין עניי כפר שיחין וכפר חנניא ומחשיכין ולמחר משכימין ובאין : (א) מלפניו בין מלאחריו : (ב) לשני : (ג) שני : (ד) ביום א׳ : (ה) ביום ב׳ : (ו) הם : (ז) ראשון מערב : (ח) שני : (ט) ביום א׳ : (י) שני : (יא) בנו של ר׳ : (יב) אומרים : (יג) בראשון אין יוצאין עליו ביום ב׳ : (יד) בראשון יוצאין עליו ביום שני : (טו) בר״ה כשהיה ירא שמא תתעבר מערב אדם ב׳ עירובין ואומר עירובי בראשון למזרח ובשני למערב בראשון למערב ובשני למזרח עירובי בראשון ובשני כבני עירי עירובי בשני ובראשון כבני עירי : (טז) ששתי קדושות הן : (יז) כיצד אר״י מתנה אדם על הכלכלה ביו״ט ראשון ואוכלה ביו״ט שני היו לפניו שתי כלכלות של טבל ואומר אם היום חול ולמחר קודש תהא זו תרומה על זו ואם היום קודש ולמחר חול אין בדברי כלום וקורא עליה שם ואוכלה ר׳ יוסי אוסר וכן ר׳ יוסי אוסר :

אור הגנוז

[ג] השובת במערה אפי׳ כמערת צדקיה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה: פ״ד [א] ומניחה למחר הוא אומר אם יו״ט הוא אין בדברי כלום ואם לאו קורא שם לתרומה ומעשרות שבה ואוכלה ור׳ יוסי אוסר:

נוסחאות כ״י

א) בצל האגא (וסוא כור) וכן בכ״מ שכתוב כאן צד איתא שם צל : ב) להיות שולח : ג) בדרומה : ד) כפר : ה) תאנים : ו) לדרום יום אחד לצפון כאנשי אותה העיר :

חסדי דוד

צריך להגיה כאן ותחת חוץ לתחום צ״ל חוץ לעיר : השובת בתל כו׳. טעמא דכל הני לפי שכן רש״י ולכך חשיבי כד״א ואין מודדין האלפים אלא מחוצה לכן. ועי׳ ברמב״ם בפ״ז מה״ע ובהה״מ שם. וסיפא דהשובת בעיר וכו׳ שנויה בס״פ כיצד מעברין דף ס״א אלא שיש כאן ט״ס וחסרון וכצ״ל אפילו היא גדולה כאנטוכיא במערה אפי׳ היא כמערת צדקיהו מלך יהודה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה על גגה אין לו אלא ד״א וע״ש בגמ׳ : האומר שביתתי ע״ג אילן כו׳. לא מצאתיה בשום מקום אבל ממ״ש בגמ׳ דף כ׳ יש ללמוד פירושה ולהגיה אותה. וכן הלכה שאחריה האומר שביתתי בצד אילן כו׳ לא מצאתיה בשום מקום אבל פירושה פשוט :

פרק ד ר׳ אליעזר אומר יו״ט הסמוך כו׳ אמרו לו אבל אמר להם הא לאיי שני ימים הם א״ל אי אתה מודה שאין מערבין מיו״ט לשבת א״ל אבל א״ל הא לאיי יום א׳ כצ״ל וכולה משנה היא בדף ל״ח ומפורש שם בגמ׳ אלא דבמשנה קתני למזרח ולמערב והכא לצפון ולדרום דכל תנא תופס את לשונו : הרי שהיתה בידו כו׳. ג״ז בגמ׳ דף ע״ל ות״ק ר׳ יהודה הוא וכדלעיל והתנאי צריך לכופלו גם ביום ב׳ שיאמר

מרא דמתניתא

שיהא נוטל מתנינן והכי אייתוה בדבבלי א״כ מתנינן גופו ג׳ אמות וכדי שיהא נוטל כוא״ו וקאמר גופו ג״א והשאר כדי שיהא נוטל כו׳ : השובת בתל כו׳. חסורי מחסרא וה״ק וכן מד״א ועד ב״ס. וכן אמרו בפ״ק אמתני׳ דלאיין שאמרו בשמעתא דלאו העומד מאליו דכל שאינו מוקף לדירה אינו כד״א אלא עד בית סאתים. וכדתניא בפירקין בתל גבוה י׳ טפחים לא יתר מב״ס בנקע וכו׳ : השובת בעיר. שהיא מוקפת לדירה : על גגה אין לו אלא ד״א לבד. יתר על אלפים. לשמואל דריש כל גגות דאמר אפילו במחיצות שאינן ניכרות אמרינן גוד אסיק מחיצתא הכא שהיו כל הגגות שוות וכוולן יתר על ב״ס ושמואל לטעמיה דאמר אין מטלטלין אלא בד׳ דלא הוו מוקף לדירה דמחיצות למטה עבידן. ולרב דאמר הוי מוקף לדירה ומטלטלין בכולה הכא בשלא היו מחיצותי ניכרות ורב לטעמי׳ דאמר במחיצות שאינן ניכרות לא אמרינן גוד אסיק והרי אין כאן מחיצות : לא עשה כלום. דבלאו עירובו מהלך כל העיר ועיבורה כד׳ אמות : נתנו חוץ לתחום. אימא חוץ לעיבורה של עיר כדאמרו בתלמודין : ומפסיד את כל העיר. אוקמוה בשכלתה מידתו בחצי העיר : ע״ג הגנה. תני ע״ג הגדר : אין לו אלא ד״א דאי מוקמת לי׳ התם קם לבר מתחומו והתם לא קנה וממקומו עקר דעתי׳. ולהרמב״ם דאמר אם יש בין המקום שנתכוון לשבות בו ובין המקום שעומד בו משתשכה יתר מאלפים אמה אין לו אלא אלפים לכל רוח ממקום שעומד בו משתשכה. מתני הכא אין לו אלא אלפים אמה ממקומו : האומר שביתתי בצד אילן כו׳ לא אמר כלום. ורב לא אמר כלום כל עיקר משום דלא סיים אתרי׳. ולשמואל הפסיד תחתיו של אילן וחרוב ומקום הגינה : ואם לאו ה״ז אסור. במקום שנסתפק שאם נסתפק בק׳ אמה הפסיד ק׳ אמה אבל השאר מהלך אפי׳ לרב דהא כבר סיים אתרי׳ וקני : ר׳ יוסי אומר. אסיקו בתלמודא דלאו ר׳ יוסי אמרה אלא סתמא איתנייה: שניהן מותרין. זה שאינו מכיר מוסר שביתתו למכיר זה שמכיר אומר תהא שביתתנו במקום פלוני : שאין מערבין משתחשך. ואפי׳ לרבנן דאמרי מתנה על ב׳ דברים כא׳ דיש ברירה מודו הכא דקניה מקום מבעו״י בעינן. ולשמואל דלא בעי מקום מסויים לא אמר כלום שהפסיד כל מקום השדה ואפילו למאן דאית ליה ברירה הכא מודי א״כ הא מני ר׳ יודא היא וכאיו ולרבנן ה״נ דעירובו עירוב : אחד עני ואחד עשיר. מערב ברגליו ובלבד שלא יצא בין העני בין העשיר מן העיר ויאמר שביתתי במקומי שלא התירו בין לעני בין לעשיר אלא למהלך בדרך והשתא מהלך בדרך מכל מקום מותר ובביתו מ״מ אסור א״נ ה״ק א׳ עני ואחד עשיר מערב ברגליו ובלבד שלא יצא העשיר מן העיר ויאמר שביתתי במקומי שלא התירו לעשיר אלא למהלך בדרך. והשתא עני אפילו בביתו ועשיר אם מהלך בדרך מותרין. ועניי שיחין הי׳ לכן פת בביתן וא״ר יודא אעפ״כ היו מערבין ברגליהן. ולא תירמי אמתני׳ דתנן לר״מ אין לנו אלא עני והכא קתני לר״מ א׳ עני ואחד עשיר. דתנא דמתני׳ מהלך בדרך עני קרי לי׳ לניסנא קמא מהלך בדרך דוקא ולניסנא בתרא עני ממש ואפילו בביתו או עשיר ומהלך בדרך קרי לי׳ עני. ותנא ברא עני ממש ועשיר ממש קאמר. מיהא מסתברא דהסורי מחסרא הכא וה״ק א׳ עני ואחד עשיר מערבין בפת ולא יצא עשיר מן העיר ויאמר שביתתי במקומי דהכי אייתוה בתלמודין :

פרק ד שאין מערבין מיו״ט לשבת מתנינן : אין יוצא עליו ביום השני דברי רבי אלא ה״ס כבני עירו דב׳ קדושות הן ומערבין לב׳ רוחות כר״א : הרי זה חמר גמל. כרבנן דר״א דאמרי אין מערבין לב׳ רוחות ונאכל אינו יוצא דספוקי מספקא להו : ר״ש בן גמליאל כו׳. דקדושה א׳ הן ואסיק רב דרשב״ג ור׳ ישמעאל בנו של ר׳ יוחנן בן ברוקה כר״א ותני צריך לערב ברגליו בשני נאכל אינו יוצא וכרבי ותני וכן אמר רשב״ג וכו׳ : מודים חכמים לר״א. מאן חכמים ר׳ יודא כדתנן : ור׳ יוסי אוסר. שקדושת שניהם אחת היא : הרי שהיתה בידו כלכלה כו׳. ר׳ יודא היא : היום הוא אומר. הכי מתנינן בכל יום הוא אומר אם יו״ט כו׳ ואם לאו תהא זו תרומה ע״ז וקורא שם לתרומת ומעשרות שבה ואוכלה בשני : מודה ר׳ יוסי כו׳. כרבה בר שמואל :

מצפה שמואל (ס) מט: : (*ס) עי׳ הה״מ בפכ״ז מהלכות שבת הל״ד ועי׳ מיי׳ פ״ז מהלכות עירובין הל״ד ובהה״מ שם : (ע) טז. ועי׳ ירושלמי פ״ה : (פ) סא ועי׳ ירושלמי פ״ה הל״א : (*פ) עי׳ סי׳ ת״ח ב׳ דעות ולכמה פוסקים אינו מפסיד כשנן בעיר ולדידהו כאן מיירי כשלא לן בעיר: (צ) ס: : (*צ) עי׳ מיי׳ פ״א מהלכות עירובין הל״ג והל״ה ובהה״מ (ק) מט: ועי׳ כ: : (ר) נא. : (ש) ע״ש היטב מימרא דרבא : (ת) שם נא: ועי׳ ירושלמי פ״ד הל״ח (א) עי׳ ירושלמי פ״ה הל״ח: (א) לח. ועי׳ ביצה ירושלמי פ״א הל״א ודמאי רפ״ד ושביעית רפ״ט: (ב) שם וירושלמי פ״ג הל״ז: (ג) שם ושם הל״ת וביצה פ״א הל״א: (ד) לט. וירושלמי פ״ג הל״ז והל״ח : (ה) לט:

מנחת בכורים

וכן הגיה הגר״א : חוץ לד׳ אמות · האלפים של תחום שבת הוא לבד ד׳ אמות מקום שביתה : מרובעות · שמרבעין את העיר לרבוע של עולם ואח״כ נותנים לו אלפים אמה לכל רוח מרובעות והיינו אף בזויות העיר יש לו לילך כל מהלך עד מהלך שכנגד העיר בקו שוה א״כ נשכר מה שאלכסון מרובה על קו השוה תרי חומשי על כל אמה ובזויות העיר יש מרובע אלפים על אלפים והוא אלכסון שמונה מאות אמה עודף על אלפים דלכל אמה תרי חומשי עודף ובקו זה שהולך בזויות הולך ג״כ כל נגדי העיר בקו השוה למקום שכלה האלכסון של קרן מותח כל נגדי העיר ודרשינן מדכתיב בערי מקלט וזה יהיה להם. מגרשי הערים כזה יהא כל שובתי שבת דמרבעינן ליה ור״ח פליג וס״ל דמודדין בעגול ומפסיד הקרנות שמונה מאות אמה שאינו הולך אלפים אלא בעגול לכל העיר דדרש וזה יהיה להם מגרשי הערים דזה מיעוטא הוא : יא ובנקע · בקעה : וחוצה לה · דכיון ששבת באויר מחיצות דהוה רה״י נחשב הכל לד׳ אמות · ומיירי בב״ס אבל יותר מב״ס לא חשבינן כולו כד״א ובירושלמי פ״ה הל״א מבואר דשבת בקרפף אפילו יותר מב״ס חשבינן כולו כד״א (ע״ש בשירי קרבן ד״ה הקונה מ״ש בזה) : וחוצה לה · דכל העיר נחשבת כד׳ אמות שראויה לדיורין והוא רה״י דמוקף חומה סביב : על גגה · בירושלמי · מבואר דגגי המגדל דינו כתוך העיר וגג המערה נידון כשדות ואולי בגג המערה מיירי כאן דאין לו אלא ד״א ולא נחשב המערה כולו כד״א רק בשבת בתוך המערה ולא על גגה ובהגהת הגר״א גבה והמשנה קאי (דף ס״א) דאמרינן נמצא קל תוכה מעל גבה ומפרש כאן דהיינו בשבת על גבה מודד ממקומו אבל בגג המגדל כיון דרה״י עולה עד לרקיע ה״ל כאילו שבת באויר מחיצות : יב לא עשה כלום · דכתוך העיר היא ומודד מסוף העיר אף בלא עירוב : חוץ לתחום · חוץ לעיבורה כן הגיה הגר״א בהדיא : ומפסיד את כל העיר · דאילו לא הניח עירוב כיון ששבת בתוך העיר כל העיר נחשב לד׳ אמות ומודד חוצה לה אבל כאן שהניח עירוב חוצה לעיר מודד מעירובו אלפים ואם כלתה מדתו בחצי העיר אין לו אלא עד חצי העיר ומה דמבואר במשנה הניח אמה אחת חוץ לעיר מה שנשכר הוא מפסיד משמע דהוא לא מיירי בכלתה מדתו בחוץ לעיר שהעיר מובלעת בתוך תחומו מהעירוב דאז כל העיר נחשבת כד׳ אמות (ס״ב) : לא יתר לבית סאתים · צריך שלא יהיה יתר מבית סאתים דאז מהלך חוצה לה אלפים דכל הקרפף כד׳ אמות אבל אם הוא יתר מבית סאתים אז אין לו אלא ד׳ אמות מקום שביתתו ומהלך ממקום שביתתו אלפים ולא כל הקרפף : פחות מי׳ טפחים · אם אינו גבוה התל יו״ד טפחים אז לא הוה כמחילה ואין לו אלא ד׳ אמות וכן בגינה וכן בנקע דכללו של דבר כל שהוא רה״י נחשב כל הרשות כד׳ אמות ואם לאו אין לו אלא ד״א ממקום שביתתו : ומודד · כלומר שהולך עד אותו מקום שקנה שביתה ומהלך כל הרה״י כד׳ אמות וחוצה לו אלפים : לא היה בתוך אלפים · שכוון לקנות שביתה חוץ לאלפים : אלא ד׳ אמות · דהרי החזיק בדרך ונמצא עקר משביתת ביתו וגם במקום הנחה לא קנה שביתה שהרי הוא חוץ לתחום (עי׳ רש״י דף ס׳ ודף כ״ד וש״ע סי׳ ת״ט) : יג לא אמר כלום · רב מפרש לה דלא אמר כלום וקנה שביתה במקומו כיון דלא סיים אותו מקום ושמואל מוקים לה דמיירי שגד אחד יוצא חוץ לתחומו דאם לא סיים אמרינן חוץ לתחומו שבת ולא קנה אבל אם כל הגנה בתוך ב׳ אלפים אינו מפסיד רק מקום הספק ואם בא לילך לדרומו מודדין מצפונו ואם בא לילך לצפון מודדין מדרום : ואחד מהן מכיר · מקום השביתה זה שאינו מכיר מוסר שביתתו למכיר וסומך עליו : יד במקום פלוני · ולא סיים המקום וכן בשדה פלוני שלא סיים מקום אי נמי דה״פ דקאי משתחשך אכולהו במקום פלוני בשדה פלוני משתחשך : שאזכה בו · שלא סיים מקומו עתה אלא אמר במקום שאזכה משתחשך יהא שם שביתתי : לא אמר כלום · אלא בין השמשות קונה עירוב : זו היא שאמרו · באינו מכיר מקום אילן או גדר דקנה שביתה במקומו ובזה ג״כ דוקא לעני הקילו דאין לו פת אבל עיקר עירוב בפת : א׳ עני וא׳ עשיר מערבין בפת גרסינן : שלא יצא · עשיר : במקומי · שהוא עומד מ״מ לא קנה בעשיר לר״מ : למהלך בדרך · דאין שמו פת בזה קונה שביתה במקומו אם אינו מכיר אילן או גדר או מוסר שביתתו למכיר : היוצא מן העיר · לכתחלה יוצא מן העיר לערב ברגל דזה עיקר עירוב : להקל עליו · שלא יצטרך לצאת ברגליו : גרוגרות · תאנים יבשים : עניי שיחין · שהיו רחוקין מהם קרוב לד׳ אלפים : ברגליהן · ואומרים שביתתי במקומי ואף דעניים היו מ״מ אי אפשר בלא מזון ב׳ סעודות לשבת ואעפ״כ ערבו ברגליהן אלמא עיקר עירוב ברגל : ונכנסין · לבית ממל :

פרק ד א כאנשי אותה העיר · ששובת שם דשתי קדושות הן : שני ימים · דקדושה אחת הן : ביום השני · ואינו סומך על קנית שביתה שביום הראשון או על העירוב אלמא דב׳ קדושות הן : אבל · אמת : ב׳ ימים · מוכח דב׳ ימים הן ורבנן ספוקי מספקא להו ואין מערבין לכתחלה ב׳ עירובין דלמא קדושה אחת היא וגם נאכל עירובו ביום ראשון אינו יוצא ביום ב׳ שמא ב׳ קדושות הן : לחבירו · בגמרא גרסי׳ לשבת אין מניחין עירוב בע״ש שחל ביו״ט אלמא דקדושה אחת היא ולכן הוי כמניח באמצע היום דלא קנה עירוב : אבל. אמת : יום א׳ · מוכח דיום א׳ הוא ור״א ס״ל דטעמא משום הכנה דאין יו״ט מכין לשבת אבל מ״מ ב׳ קדושות הן : ביום הב׳ · דודאי ב׳ קדושות הן וליכא לספוקי מידי : חמר גמל · זה מושך לכאן וזה מושך לכאן והכא נמי הוה ספק דלמא קדושה אחת היא וקנה עירוב הראשון והפסיד אלפים שמעירו לצד הב׳ שכנגד עירובו ודלמא לא קנה עירוב ליום הב׳ דב׳ קדושות הן ואין לו אלא אלפים מעירו והפסיד מן העירוב ולהלן אם העירוב מונח לסוף אלפים מן העיר : ביום הב׳ · דודאי קדושה אחת נינהו : עד שלא חשכה. ל״ל שני : חכמים · דסברי דיו״ט ושבת קדושה א׳ : יום אחד · דנסי דששין שני יו״ט היינו מספק דלא ידעינן אי יום שלשים קדש אי יום שלשים ואחד וממ״נ אחד חול הוא : ר׳ יוסי · הטעם דאוסר דהרחוקים מב״ד לאו משום ספיקא עושין ב׳ ימים אלא שתקנה היא שאם באו מן המנחה ולמעלה ומעידין שראו הלבנה היום אחרי שכבר אמרו על תמיד של בין הערבים שיר של חול תקנו שלא יקדשו את החודש היום רק למחר ויאמרו שיר של יו״ט למחר והיום גומרין אותו בקדושה כמבואר בראש השנה (דף ו) אלמא דלאו ספיקא הוא אלא קדושה אריכתא הוא ואסור : ב הרי שהיתה בידו · פירושא דמתניתין הוא בספ״ג דתנא בה דמתנה אדם על כלכלה של פירות ואוכל ומפרש הכא כיצד : לתקנו · שהוא טבל : היום · ביום ראשון : אין בדברי כלום · שמתנה ואומר אם היום חול תהא זו תרומה על זו ואם היום יו״ט דאין מגביהין תרומה ומעשר אין בדברי כלום ולמחר חוזר ואומר כן אם היום יו״ט מאתמול תרומה ואם לאו היום תרומה : ואם לאו · שהיום חול : קורא שם · על תבואה א׳ שיפטור את זו : ואוכלה · למחר בתנאי שמתנה ג״כ ביום שני

(תוספתא עירובין)

ג (א) כיצד מעברין את העירים ארוכה כמות שהיא (יח) [ועגולה] עושין לה זוית מרובעת אין עושין לה זוית היתה (יט) [עשויה כמין קשת כמין גם] רואין אותה כאילו היא שוה היתה (כ) [רחבה מראשה אחד וצרה מראשה אחד רואין את מקום הצר כאילו מלא בתים וחצירות מכנים לאמצע ומרבע כנגדו ומודד הימנו ולהלן] אלפים אמה: ד [היה בית אחד (ב) יוצא הימנה כמין פגום לרוח אחד רואין כנגדו כאילו מלא בתים וחצירות מרביע כנגדו ומודד הימנו ולהלן אלפים אמה היו שני בתים יוצאין הימנו כמין שני פיגמין לשתי רוחות רואין כנגדן כאילו הן מלאין בתים וחצירות מרביע כנגדן (ג) ומודד מהן אלפים אמה]: ה (כא) [מרבע (ד) מרביע] עולם נותן צפונה לצפון (כב) [עולם] ודרומה לדרום (כג) [עולם אמר ר' יוסי אם אין יכול לרבעה ברבוע של עולם ירבענה כמין התקופה] מקום שחמה יוצאה ביום קצר ושוקעת ביום קצר זה הוא פני דרום ביום ארוך ושוקעת ביום ארוך זה הוא פני צפון (כד) [תקופת ניסן (ה) תקופת תשרי חמה יוצאת] בחצי מזרח ושוקעת בחצי מערב שנאמר (קה"א) הולך אל דרום וסובב אל צפון הולך אל דרום ביום וסובב אל צפון בלילה סובב סובב הולך הרוח (כה) [ועל סביבותיו שב הרוח זה הוא מזרח ומערב]: ו (ג) אלו שמתעברין עמה נפש (כו) [שהוא ד'] (ו) על ד' אמות (כז) [ר' יהודה אומר (ט) כתלים וזיזין] מתעברין עמה הגשר] והקבר שיש בהן בית דירה (כח) [בית] עבודת כוכבים שיש (כט) [בו] בית דירה (ל) [לכומרין האוריות והאוצרות שבשדה שיש] בהן בית דירה (לא) [בור שיח ומערה וגדר ובורגנין שבתוכה ובית שבים הרי אלו מתעברין עמה] [ג] נפש שנפרצה (ז) משתי רוחותיה אילך ואילך (לב) [הגשר] והקבר שאין (לג) [בהן] בית דירה (לד) [אין אלו מתעברין עמה [ג] שובך שבתוכה ובית] שבספינה אין אלו מתעברין עמה: ז (ח) כמה (לה) יהיו (לו) [קרובות] לעיר ויהיו מתעברין עמה שבעים (לז) ושירים על שבעים (לח) [ושירים שהן מאה וארבעים וא' ושליש] (ט) ר' יהודה אומר (לט) [חוץ לשבעים ושירים היה שם] דבר מועט (מ) [לא] נתנו חכמים שיעור כמה הן שבעים (מא) [ושירים] בית סאתים כחצר המשכן: ח היה מודד (י) והגיע המדה לבית אפי' בית לפנים מן הבית אפי' מגדל לפנים [מן] המגדל מכניסן לאמצע ומרביע כנגדן ומודד כנגדו ולהלן אלפים אמה היה מודד והגיע המדה למערה אין מכנים את כל המערה אלא [ד] מכנגד פתחה של מערה א' מערה וא' מגדל מה בין מערה למגדל גג (כ) המערה הרי הוא כארץ וגג המגדל הרי הוא כעיר בד"א במדת העיבור (ל) אבל במדת התחום אפי' כלתה מדתו בחצי ביתו אין לו אלא חצי ביתו א"ש (מ) יכולני אני שיהו עולין מטבריא לציפורי ומצור לצידון מפני מערות ומגדלות שביניהם: ט (נ) המודד מודד חוץ לקרפיפה של עיר לכל עיירות (מב) [נתנו לו] קרפף דברי ר"מ וחכ"א לא (מג) [נתנו] קרפף אלא בין שתי עיירות אם יש לזו שבעים (מד) ושירים ולזו שבעים ושירים מכניסים לאמצע ומרבע כנגדן ומודד (מה) [מהן] ולהלן אלפים אמה היו שלשה מגדלים (ע) והאמצעי מובלע (מו) [בנתיים] אם אין בין שנים החיצונים מאה וארבעים וא' ושליש מכניסן לאמצע ומרבע כנגדן ומודד (מז) [מהן] ולהלן אלפים אמה היו עשוין (מח) [שורה ואחרים] ביניהם אם אין בין שורה החיצונה (מט) מאה וארבעים ואחד ושליש מכניסן לאמצע ומרבע כנגדו ומודד (נ) [מהן] ולהלן אלפים אמה:

ריבע

הגהות הגר"א

(יח) עגולה: (יט) רחבה מצד א' וקצרה מצד א': (כ) בית א' יוצא כמין פגום או שני בתים יוצאין כמין פגימין רואין כאילו חוט מתוח עליהן ומודדין ממנו ולהלן אלפים אמה היתה עשויה כמין קשת או כמין גם רואין אותה כאילו היא מלאה בתים וחצירות ומודד ממנו ולהלן: (כא) בא לרבעה מרבעה בריבוע: (כב) העולם: (כג) העולם וסימנך עגלה בצפון ועקרב בדרום ר' יוסי אומר אם א"י לרבעה ברבוע של עולם ירבעה כמין תקופה כיצד חמה יוצאת: (כד) חמה יוצאת ביום קצר ושוקעת ביום קצר זה פני דרום תקופת ניסן ותקופת תשרי חמה יוצאת: (כה) אלו פני המזרח ופני המערב פעמים מהלכתן ופעמים מסבבתן: (כו) שיש בה ד' אמות: (כז) והגשר: (כח) ובהכ"נ שיש בה בית דירה לחזן ובית: (כט) בה: (ל) למשרתיו והאוריות והאוצרות שבשדות ויש: (לא) והבורגנין שסביבה והבית שבים הרי אלו מתעברין עמה ואלו שאין מתעברין עמה: (לב) והגשר: (לג) להם: (לד) ובהכ"נ שאין לה בית דירה לחזן ובית עבודת כוכבים שאין לה בית דירה למשרתים והאוריות והאוצרות שבשדה שאין להם בית דירה ובור ושיח ומערה וגדר ושובך שבתוכה והבית: (לה) מקורבות: (לו לז) אמה: (לח) שירים הוא: (לט) ולא: (מ) אמה ושירים על שבעים אמה ושירים הן: (מא) נותן: (מב) אמרו: (מג מד) אמה: (מה) ממנו: (מו) ביניהן: (מז) ממנו: (מח) שורות ואחרות: (מט) וביניהם: (נ) ממנו:

אור הגנוז

[ג] ואלו שאין מתעברין עמה נפש שנפרצה משתי רוחותיה אילך ואילך הגשר והקבר שאין בהן בית דירה ובית ע"ז שאין בה בית דירה לכומרין ואוריות והאוצרות שאין בהן בית דירה אין אלו מתעברין כו': [ג] שוק שבשדה: [ד] אומר:

מרא דמתניתא

ארוכה כמות שהיא. דארוכא וקטינא מהו דתימא ליתן לה פותיא אאורכה קמ"ל: מרובעת כו'. ואע"ג דלא מרבעה כריבוע עולם מניחין אותה כמות שהיא: הכי מתנינן היתה רחבה מראשה א' וצרה מראשה א' רואין את מקום הצר כאילו היא שוה היתה עשויה כמין קשת כמין גא"ם רואין אותה כאילו מלאה בתים וחצירות מכנים לאמצע מרבע כנגדה ומודד כו'. מכנים הבתים והחצירות לאמצע ומרבע את העיר בכמין גא"ם כנגדו הריקן כנגד המלא ומודד גם בצד הריקן כאילו היה שם בית ומודד ממנו ולהלן אלפים אמה: לב' רוחות. מזרח ודרום או מזרח ומערב: מרבעה. ברבוע עולם: מרבעה כמין התקופה. כבר פירשה רש"י בכיצד מעברין: כתלים וזיזין כו'. כתלים וזיזין היוצאין מחומת העיר בטלין לגבה ומתעברין עמה: בור כו'. בגמ' בור שיח ומערה וגדר אין אלו מתעברין עמה. ותנאי היא תנא דהכא סבר מתעברין ותנא דהתם סבר אין מתעברין וכדבעינא למימר קמן במערה ה"נ בבור ושיח וסמי מיכן וגשר דהא תני לה ולא תיתני וגדר דגדר ודאי לאו בית דירה הוא: שהן מאה וארבעים ואחד ושליש. ט"ס הוא דהא לא אמר אלא ע' ושיריים וסמי מיכן שהן קמ"א ושליש ורואה הסופר ע' ושיריים על ע' ושיריים וטעה שהן ב' פעמים ע' ושיריים. מיהא האי על ע' ושיריים קשיא הא אנן בין הבית לעיר קיימינן שיהא ביניהן ע' ושיריים וע' ושיריים רוחב מאי בעי הכא. ואי לעבר כנגד הבית עד ע' ושיריים הא ליכא למ"ד אלא אי דמעברין עד סוף העיר אי דלא מעברין כנגדו כלל ובין בית לעיר הוא דשרי אבל לעבר לנגדו עד ע' ושיריים לא אשכחן הלכך אמרינן הא משבשתא היא. וכי הא דפליגי ר"ת ורבנן ר"ת אמר עיר ובית נותנין ע' ושיריים לעיר וע' ושיריים לבית ורבנן אמרי ע' ושיריים ותו לא. והכא ר"ת מארך לטעמי' ורבנן מתרצי לטעמי' ר"ת מארך לטעמי' תני ע' ושיריים וע' ושיריים שהן קמ"א ושליש וה"ק ע' ושיריים לבית וע' ושיריים לעיר. רבנן מתרצי לטעמי' תני ע' ושיריים וסמי מיכן שארא. והא דקתני סיפא כמה הן ע' ושיריים ב"ס כחצר המשכן בין לר"ת בין לרבנן לאו אדהכא קאי דהכא אורך ע' ושיריים הוא דהוי אלא ע' ושיריים דאמרי' בעלמא ע' ושיריים על ע' ושיריים הוא שיעור קרפף הוא ב"ס כחצר המשכן ומינה ה"נ בין בית לעיר שיעור אורך הקרפף וצריך תירוץ: היה מודד והגיע המדה. בתוך ע' ושיריים כדקתני סיפא בד"א במדת העיבור וכדקתני מרבע כנגדן: מכניסן לאמצע. אפילו הגיעו לחוץ לע' ושיריים מכניסן לכולן לאמצע העיר כאלו כלו ע' ושיריים בסוף הבית האחרון: הכי מתנינן היה מודד והגיע למערה אין מכנים את המערה אלא כנגד פתחה של מערה. שאם פתחה של מערה כנגד העיר בתוך ע' ושיריים מעברינן לה עם העיר. אי אפילו מהלך ע"ג ולא דמי למודד דתנן נמצא קל תוכה מע"ג שאם מהלך בתוכה כולה כד"א ואם מהלך ע"ג נמדדת ועולה למדת התחום. דשאני הכא הואיל ומצי אזיל בתוכה מתעברות ומרבע כנגדה וכעיר דמיא. אי הכא נמי למהלך בתוכה מתעברת ולמהלך ע"ג אינה מתעברת. אבל שלא כנגד פתחה אין מכניסה וכדקתני סיפא גג המערה כו': אחד מערה וא' מגדל. מתעברין עם העיר: גג המערה ה"ה כארץ. שאם אין פתחה כנגד העיר אין גגה מתעברת עם העיר וגג המגדל אע"פ שפתחו אינו כנגד העיר. מתעבר עם העיר. דגג המגדל כבית דירה חשיבא וגג המערה כארץ חשיבא: בד"א במדת העיבור. שהן בתוך ע' ושיריים ואפילו הן יתר מאלפים אמה מתעברות עם העיר: אבל במדת התחום. חוץ לע' ושיריים אפילו כלתה בחצי ביתו כו'. ואי קשיא מדקתני אבל במדת התחום אפי' כלתה בחצי ביתו כו' מכלל דבמדת העבור אפילו יתר מאלפים אמה מעברין והא אמרו בירושלמי דיתר מאלפים חוץ לעיר אין נותנין עבור לד"ה ואפילו בפגום ראשון ואפי' בעיר עצמה כנגד הפגום אין נותנין ולר' יוחנן וסייעתי' אפי' בעיר עצמה אין נותנין. תריץ הא דקתני בד"א לאו אמרבע כנגדו דרישא אלא ה"ק בד"א שמעברין את הערים להלך בין העיר לבתים ואפילו יתר מאלפים במדת העיבור וכדקתני אמר ר"ש. ודר"ש אוקמוה בירושלמי להלך ולא לעבר. א"נ הכא בכלו בתוך אלפים. וה"ק בד"א במדת העבור שאפילו כלתה מדת העבור שהיא ע' ושיריים בתוך הבית או המערה מעברין את כולו (ובית שהוא לפנים מבית) ומודד כנגדו. אבל במדת התחום שהיא אלפים אפילו כלתה מדת אלפים בחצי ביתו אין לו אלא חצי ביתו. ואע"ג דבמדת העבור לאו משום דכלתה בחצי ביתו הוא אלא אפילו בית אחר בתוך ע' ושיריים של בית זה מעברין שנותנין עבור לעבור עד אלפים. היינו דקתני בד"א במדת העבור משום דאפילו בבית אחר נותנין עבור לעבור אבל במדת התחום דליכא למימר הכי אפי' כלתה בחצי ביתו אין לו אלא חצי ביתו: וש"מ מהא דמערה שפתחה כנגד העיר מתעברות עם העיר וכן מהא דר"ש דאמר ע"י מערות ובירושלמי דרים כיצד מעברין אייתוה להא דר"ש. אבל בתלמודא דבבלי ברים פרק כיצד מעברין אמתני' דהיו שם גדודיות אייתו מתניתא בור ושיח ומערה וגדר אין אלו מתעברין עמה. ופריך ומערה אין מתעברת עמה והתני ר' חייא מערה מתעברת עמה אמר אביי כשיש בנין על פיה ותיפק לך משום בנין גופי' לא צריכא להשלים. ומדלא שני הא דקתני אין מתעברת במערה שאין בה דיורין דלא חשיבא כדתנן בנותן עירובו בשלהי כיצד מעברין א"כ בשאין פתחה כנגד העיר ודר' חייא בפתחה כנגד העיר. מכלל קסברי מערה מ"מ אינה מתעברת ומתניתא נמי אפילו בית בה דיורין וכנגד פתחה קתני אין מתעברות דאי לאו הכי מאי למימרא ולא אשכחי תרגימא להא דר' חייא אלא בשיש בנין על פיה ולהשלים ותנא דמתניתא דאייתוה בדבבלי ותנא דהכא פליגי במערה מר סבר מערה מתעברת ומר סבר אינה מתעברת וס"ל לרבנן דבבלי כתנא דהתם דאינה מתעברות. וכ"ת אדרמי דר' חייא אמתניתא דהתם לימרו ר' חייא כתנא דהכא. קסברי הסיא דהכא לאו מתרצתא ודהתם מתרצתא ואוקמוה לדר' חייא כמתרצתא. ודרשב"י לרבנן דבבלי לאו מערות אמר אלא מגדלים ובירניות. ודירושלמי דאייתוה לדרשב"י ע"י מערות ס"ל כתנא דהכא. א"נ אוקמוה לדרשב"י בשיש בניינים על פיה כי הא דר' חייא. מיהא דירושלמי כתנא דהכא מהא דמייתו בשלהי כיצד מעברין הא דגג המגדל נדון כעיר וגג המערה כשדות: אם יש לזו ע' ושיריים כו' מכניסו לאמצע ומרבע כו' ומודד מהן כו'. מכניסן לקרפיפות לאמצע העיר כאילו הן מן העיר ומרבע כנגדן עד קצה העיירות ומודד מהן מן שתי העיירות וכדתנן עושה קרפף את שניהן להיות אחד: היו ג' מגדלים. מאן דאמר בית ובית נותנין קרפף מתני מגדלים ומ"ד עיר אין בית לא מתני כפרים במתניתין: אם אין בין שנים החיצונים. ובמתניתין אם יש בין שנים החיצונים והכא נמי אימא אם יש בין ב' החיצונים או תני אם אין בין ב' החיצונים אלא קמ"א ושליש: היו עשוין שורה. שעשוין הרבה כך. א"נ רישא

חסדי דוד

שיאמר אם היום חול תהא זו תרומה וכו' ואם היום קדש הרי נתקנו מאתמול שהיה חול: כיצד מעברין וכו'. היתה מרובעת אין עושין לה זוית היתה רחבה מראש אחד וצרה מראש אחר רואין אותה כאלו היא שוה היתה עשויה כמין קשת כמין גאם רואין את מקום החלל כאילו מלא בתים וחצירות מכנים לאמצע ומרבע כנגדו ומודד כו' כצ"ל וכולה הך מתניתא בפ' כיצד מעברין דף נ"ה ע"ש: אלו שמתעברין עמה נפש כו'. והקבר שיש בהן בית דירה בית הכנסת שיש בה בית דירה לחזן בית ע"ז וכו' האוריות והאוצרות שבשדה שיש בהן בית דירה ובורגנין שבתוכה וכו' ואלו שאין מתעברין וכו' הגשר והקבר שאין בהן בית דירה בור ושיח ומערה וגדר והשובך שבתוכה וכו' כצ"ל וכ"ה שם בגמ' ואמנם סברת ר"י בנפש לא נזכרה בגמ' כלל ומ"מ פי' ברור דס"ל לר"י דאפי' אין בחללה ד"א גם הכותל והזיזין מצטרפין עמה. ופי' נפש הוא בנין לא ע"ג הקבר ממש אלא במקום מיוחד מבית הקברות בונין שם בית לישיבת השומר לשמור כל הקברות דהל"כ הייתו קבר דלקמן. וכן משמע מפשט דברי רש"י ז"ל: המודד מודד חוץ לקרפיפה כו'. פי' כשיתחיל למדוד תחום העיר או למדוד אם יש בית תוך ע' לעכבה עמה א"צ למדוד מיד אחר חומת העיר שהרי לכל עיר נותנין לה קרפף דהיינו חלל ע' אמה ושיריים שנחשבים מן העיר עצמה לר"מ אע"פ שאין שם שום בית כלל והיינו דמסיים לכל עיירות נותנין קרפף אבל רבנן סברי שאין לו דין קרפף כלל לעיר א' כל שלא יש סמוך לה בית בתוך ע' אמה ולא נזכר דין קרפף אלא בתוך ב' עיירות שאם יש ביניהם קמ"א ושליש דהיינו ע' אמה ושיריים לכל א' חושבין שתיהן כעיר א' וכאילו החלל שבין עיר לעיר מלא כולו בתים ברוחב העיירות וז"ש ומרבע כנגדן וזה פי' משנתנו ג"כ אליבא דרב הונא בגמרא דף נ"ז דכוותיה פסקו גם הפוסקים ז"ל ודקתני היו ג' מגדלים וכו' היינו לפרושי מתני' וכן ג' דברים המשלימין וכו' ואפ' דה"נ כפרים גרסינן ולא מגדלים דמגדלים אינם אלא כמו בתים וכבר כתבו בתוס' דדוקא בב' עיירות קאמרי רבנן נותנין קרפף לזו וקרפף לזו אבל לא בב' בתים ע"ש ומיהו י"ל גי' הס' דמגדל שיש בו קצת בתים

חשיבי

מצפה שמואל וירושלמי שם: (ו) נה. ועי' ירושלמי ברכות ספ"א: (ז) שם ועי' ירושלמי פ"ה הל"א: (ח) עי' נז במשנה: (ט) נו. וירושלמי פ"ה הל"א ר"ה פ"ב הל"ד: (י) עי' ירושלמי ברכות פ"א הל"א: (כ) נה: (ל) עי' ירושלמי סוטה פ"ח הל"ד ומעשרות מט. וסוכה פ"א הל"א ובבלי סוכה ג.: (מ) ירושלמי פ"ה סה"א: (נ) עי' ירושלמי פ"ה הל"א: (ס) עי' נז. ועי' רא"ש שם בשם ר"ת וסוכה ג:: (*ם) מיי' פכ"ח מהלכות שבת הלכ"ב ובשו"ע סימן שנח סעיף ב דלא כתוספתא זו: (ע) עי' כג: ותוס' שם ד"ה דבר: (פ) מה. וירושלמי ספ"ה והל"א שם: (צ) ירושלמי שם הל"ח: (ק) עי' דף סא ומב: ועי' ירושלמי פ"ה הל"ה: (ר) עי' כח. ושבת קב: וירושלמי שם ושם הל"א: (ש) נז.: (ת) שם: וירושלמי פ"ה הל"ב:

מנחת בכורים

שני: אוסר. בשני י"ט של ראש השנה דקדושה אחת היא: של גליות. שנהוג בגולה בשאר יו"ט חוץ מר"ה דמשום ספיקא עבדינן להו ובגמרא גרסינן כהגהת הגר"א כאן וכן היה ר' יוסי אוסר בשני י"ט של גליות ומפרשינן נמי דהיה עושה איסור של יו"ט של גליות כשני יו"ט דר"ה לרבנן (ל"ט): ג מעברין. שמוסיפין על העיר אף מקום פנוי ונחשב כאילו מלא בתים ומודדין חוצה להן: ארוכה. ואינה רחבה כארכה לא מרבעינן מתחלה להיות כל צדדיה שוין אלא מניחין כמות שהיא ובזה אין מעברין: זויות. ברבוע ומוסיפין על קרנותיה בקו שוה שיהיה קו מצד העיגול ארוך כמו באמצע העיגול קו המחוגה אשר העיגול סובב אותו: מרובעת. בקוין שוין ואינה עומדת בשוה לרוחות העולם אלא צד א' מהעיר כנגד מזרחית צפונית מן העולם: אין עושין לה זוית. לרבעה בריבוע העולם אלא מודדין כמו שהוא אבל בעיר עגולה כיון דצריכה לרבעה מרבעינן ג"כ ברבוע העולם: כקשת. חצי עיגול ואין בתים במקום חבל הקשת: גם. כמין כף כפופה שלנו והוא גימל יוני: שוה. כאילו יש בתים גם במקום החבל והדר בקשת מלמעלה מודד מן חבל הקשת שהוא למטה וכן בגם אף שאין בתים במערב רואין כאילו מלאה בתים והיוצא מביתו אין הלך חלק העיר עולה מן המדה: וצרה מצד אחד. כשבא למדוד בקרן מזרחית דרומית למדוד להלוך למזרח לא ימדוד מן שפת העיר אלא מודד כנגד תודה של העיר אשר בקרן צפונית מזרחית בקו שוה וכן לקרן מערבית דרומית מודד כמו נגד מערבית צפונית: ומכניסין לאמצע. לתוך המרובע: ומרבע כנגדו. בכל הרוחות באורך קו השוה והגר"א הפך הסדר ע"פ הש"ס דף נ"ה: ד לרוח א'. מצד א' כגון שקרן צפונית רחב יותר מקרן דרומית שכנגדו: כנגדו. בקרן דרומית מותחין חוט להעיר בדרומית כמו בצפון: לשתי רוחות. כגון צפון לצד מערב העיר ולמזרח העיר: כנגדו. בדרום מצד מערב ומצד מזרח כמו בצפון ומהו דתימא תרי רואין לא אמרינן קמ"ל דאין חילוק: ה מרבעה. כל היכא דצריכה לרבוע: לדרום העולם. ולא באלכסונו של עולם בגמרא גרסינן כהגהת הגר"א וסימנך עגלה בצפון ועקרב בדרום שם מזלות הן: כמין עולם. שאינו יכול לכוין הסמנים ע"פ המזלות: התקופה. סימן הילוך החמה: ביום קצר. תקופת טבת זורחת ממזרחית דרומית ושוקעת בדרומית מערבית ומהלכת את פני דרום: ביום ארוך. זורחת מצפונית מזרחית ומהלכת פני מזרח דרום ומערב ושוקעת בצפונית מערבית א"כ ממקום הזריחה ושקיעה ניכר רוח צפון: ותקופת תשרי. שיום ולילה שוין: ביום. בין ביום ארוך בין ביום קצר הולכת פני דרום תמיד וכל שביום נקרא הולך: בלילה. בין בלילות ארוכות בין קצרות סובב בלילה עכ"פ צד רוח צפונית ומה שבלילה נקרא סובב: סובב הולך. לפעמים סובב ולפעמים הולך שביום קצר סובב פני מזרח ומערב בלילה וביום ארוך הולך פני מזרח ופני מערב ביום: ו נפש. עשוי לדירת שומר הקבר ואע"ג דלא דייר ביה מסתמא לדירה עביד ומתעברת עם העיר לחשוב אלפים חוצה להנפש אם הוא בתוך שבעים אמה ושירים:

כתלים. שיוצא מצד א' רחב מצד הב': וזיזין. שיוצאין זיזין ארוכין מהכתלים דחזי להשתמש מתעברין עם העיר למדוד מהן: לאוריות. אוריות סוסים: אוצרות. לתבואה ויין ושמן דסתמן לאו לדירה ניננהו עד שיעשה להן דירה: בור שיח ומערה לא גרסינן לה אלא בסיפא דאין מתעברין והכי גרסינן הכא בית דירה והבורגנין שבתוכה וכו' וכן הגיה הגר"א: שבתוכה. שבתוך השדה: שבים. באיי הים וסמוכה לעיר בתוך שבעים אמה ושירים: משתי רוחותיה. ואין לה אלא ג' מחיצות בלא תקרה דאינה ראויה לדירה: ה"ג בור שיח ומערה. כשאין בנין עליה: וגדר ושובך שבתוכה ובית שבספינה אין אלו מתעברין עמה. שכל אלו אינם בית דירה ובית ספינה אינה קבוע פעמים בתוך שבעים פעמים חוץ לע' אמה: ז על ע'. כמו עם כלומר דנותן ב' קרפיפות היינו אם עיר אחת סמוכה לחברתה קמ"א אמה ושליש ושני טפחים דהוה ע' אמה ושירים לזה וע' ושירים לזה מודדין מהוגה לעיר החיצונה: דבר מועט. יותר על אמה וד' טפחים קרוב לב' אצבעות ע"פ החשבון שאתים כחצר המשכן שהן מאה על חמשים וכדמרבעינן ליה הוה יותר קרוב לב' אצבעות: ח לפנים מן הבית. שהמי בתים יוצאין זה לתוך ע' אמה לזה וזה לזה הרבה בתים או מגדלין: לאמצע. לתוך העיר דחשבינן כאילו הוא מהעיר ולשון לאמצע כמו שנים שהטילו לכיס שכרן לאמצע היינו שהמה שותפין בזה (כתובות פ') וכן נמי כאן מתערבין ונעשין כאחד וכן כל לאמצע המבואר כאן: ומרביע. מרבע כנגד צד השני: והגיע למערה. בתוך ע' ושירים: אלא מכנגד פתחה. שאם הוא בית דירה: ואחד מגדל. דינם דמתעברין עם העיר: כארץ. ואינה מתעברת עם העיר רק פתחה של מערה א"כ דקאי לענין נותן עירובו שם דאם דינו כעיר חשבינן כולו כד' אמות ומהלך חוצה להן אלפים אבל בגג המערה לא חשבינן כולו כד' אמות: העיבור. לענין דמתעברין עם העיר יש חילוק בין בית דירה אם לא דכשהוא בית דירה מתעברת עם העיר: בחצי ביתו. אף דהוה רה"י מ"מ אם האלפים באמצע רה"י שם תהא שביתתו ואינו מהלך להלן ובנותן ערובו שם הוא דאמרינן דכל הבית כד' אמות: שביניהם. סמוכים זה לזה בתוך ע' ושירים (ירושלמי פ"ה ה"א): ט חוץ לקרפיפה. התחלת תחומו הוא חוץ לע' אמה שהוא שיעור קרפף מרובע ע' על ע' דכתיב במסעי בערי הלוים מקיר העיר וחוצה תן חוצה לעיר ואח"כ מדוד וכן הוא בשבת: לכל עיירות. אף לעיר אחת: לאמצע. שמחברן להיות כעיר אחד: ומרבע. כל הב' עיירות: שלשה מגדלין. עשוין כתלוכה וכסגול כזה ∴: אם אין בין. רואין כאילו נלקח המגדל הניתן באמצע ולא יהא אלא קמ"א אמה ושליש בין החיצון להחיצון מצד הב': לאמצע. חשבינן כאילו אחד ואם אין בין ל"ד ובגמרא גרסינן כל שיש בו קמ"א אמה ושליש ואולי גרסינן נמי כאן אם אין בו אלא קמ"א ושליש: עשוין שורה. הג' מגדלין עומדין בשורה בשוה: ואחרים ביניהם. אולי הכונה שהמגדל האמצעי הוא עומד בין הראשון להג' וזהו פי' של שורה: שורה החיצונה. בין ראשון להיצון א"כ ס"פ דעשוין שורות מגדלין עומדין בב' שורות

בשוה

י (נא) [ריבע את העיר (א) ועשאה כמין טבלא מרובעת ב) ועשה ומרבע כנגדן את תחומה כטבלא מרובעת אין מודד את האמצע מפני שהוא מפסיד למזרחה אלא מודד לקרן מזרחית צפונית ונותן מזרחה צפונה אלפים אמה ומודד לקרן מערבית דרומית ונותן למערבה דרומה אלפים אמה וחוזר ומרבע ועושה תחומה כטבלא מרובעת נמצאת העיר מושכתו ארבע מאות אמה אילך וארבע מאות אמה אילך]: יא (ב) כיצד מקדרין בהרים התחתון כנגד לבו והעליון כנגד פרסותיו מקדיר ועולה מקדיר ויורד רואה את ההר כאילו בקוע לפניו דברי (ג) ר' וחכ"א אין מקדרין בהרים היו לפניו (נב) [הרי מישור] מודד את המישור [ונשבר] ומניח את ההר (נג) הר וגאיות (*ב) מודד את הגאיות [ונשבר] ומניח את ההר (נד): יב היה מודד (ד) והגיע (נה) לגיא אם יכול להבליע (נו) [בתוך חמשים אמה] יבליע ואם לאו חוזר ומודד עד מקום שהוא יכול להבליע ומבליע בתוך חמשים אמה] אם היה גיא מעוקם ואין יכול להבליעו מקדיר ועולה מקדיר ויורד (נז) [וצופה כנגד מדתו ומודד] היה מודד והגיע (נח) [מדה] לכותל אין אומרים [יקוב] את הכותל אלא אומד הכותל וצופה (נט) [כנגד מדתו] ומודד א' מודד בחבל וא' צופה בעיניו בין בהר בין בים בין במישור אחד מדת העבור ואחד מדת התחום אלא (ס) [שמדת] התחום מודד בחבל: יג אין מודדין (ו) לא בחוט ולא (סא ג) [בחבל של גמי] אלא במשיחה (*ד) והמודד (ה) מותח בכל כחו (סב) [ומודד והולך בא] א' ואמר (ו) ע"כ תחום שבת נאמן מעשה בזקן אחד רועה שבא לפני ר' ואמר [לו] (ז) זכור הייתי (ח) שהיו בני מגדל (סג) [גדרים ועדרים] להמתה עד חצר החיצונה הסמוכה לגשר והתיר רבי שיהו בני מגדל יורדין [ב] להמתה עד חצר החיצונה סמוכה לגשר ועוד התיר רבי (ט) שיהו בני (סד) [הגדר יורדין] להמתה ועולין לגדר ובני חמתה לא היו עולין לגדר]:

פרק ה א (א) הנותן (*א) עירובו בסוף אלפים אמה של תחום אם היה ביתו סמוך לחומה יכנס (א) [אם] לאו לא יכנס נתנו [חוץ לתחום] (ב) אמה (*ב) אחת (ג) אם היה בתוך אלפים אמה שלו עירובו עירוב ואם לאו אין עירובו עירוב: ב (ד) בראשונה היו בני טבריא מהלכין את כל חמתה ואין בני חמתה באין אלא עד מקום הכיפה עכשיו בני טבריא ובני חמתה הוזרו להיות עיר אחת: ג (ה) אנשי עיר גדולה מהלכין [ב] את כל עיר קטנה (ג) [ואין אנשי] עיר קטנה מהלכין [ג] את כל עיר גדולה אימתי בזמן שהיו בתוך אלפים אמה שלהן (ו) לא היו בתוך אלפים אמה שלהן אין להם אלא אלפים אמה בלבד [ואנשי עיר קטנה אין להם אלא אלפים אמה בלבד]: ד (ז) עיר של רבים שהרבה ונשתיירו בה גדודיות גבוהות עשרה טפחים אף על פי שאין צורות פתחי' ניכרים הרי זו מתעברת להיות כעין עיר (ח) של יחיד ונעשית של רבים (ו) [ודרך] הרבים עוברת בתוכה [ג] כיצד מערבין אותה (ז) [נותן] לחי מכאן ולחי מכאן או קורה מכאן וקורה מכאן [ומערבין] ונושאין ונותנין באמצע (ז) ואין מערבין אותה לחצאין אלא או כולה או מבוי (ח) בפני עצמה (ט) [עיר] של רבים והרי היא של רבים ואין לה אלא פתח אחד מערבין את כולה: ה (ח) סוכת החג (י) רבי יהודה מחייב (יא) [בעירובין] ובמזוזה (יב) וחכמים פוטרין ר'

הגהות הגר"א (נא) מרבע את העיר ועושה אותה כמין טבלא מרובעת וחוזר ומרבע את התחומין ועושה אותה כמין טבלא מרובעת וכשהוא מודד לא ימדוד מאמצע הקרן אלפים אמה מפני שהוא מפסיד את הזוית אלא מביא טבלא מרובעת שהיה אלפים אמה על אלפים אמה ומניחה בקרן באלכסונה נמצא העיר משתכרת ארבע מאות אמות לכאן וארבע מאות אמות לכאן נמצא תחומין משתכרין ח' מאות אמות לכאן וח' מאות אמות לכאן נמצא העיר והתחומין משתכרין אלף ומאתים אמה לכאן ואלף ומאתים אמה לכאן: (נב) הר ומישור: (נג נד) ונשבר: (נה) המדה: (נו) בחבל של חמשים אמה מבליעו ואם לאו חוזר למקום שהוא יכול להבליעו ומבליעו וצופה וחוזר למדתו: (נז) וצופה וחוזר למדתו: (נח) המדה: (נט) וחוזר למדתו: (ס) שבמדת: (סא) בגמי: (סב) מדד והלך ובא: (סג) גדר ועדרים יורדים: (סד) גדר יורדין לחמתה ואין בני חמתה יורדין לגדר: (א) ואם: (ב) חוץ לתחום: (ג) ואנשי: (ד) ואם: (ה) עיר: (ו) ורשות: (ז) עושין: (ח) מבוי: (ט) היתה: (י) בחג: (יא) בעירובין: (יב) ובמעשר:

אור הגנוז

[ג] גדר ועדר יורדין לחמתה: פרק ה [א] עד עיר קטנה: [ב] עד עיר גדולה: [ג] מעברין

נוסחאות כ"י

א) עושה את תחתיה כטבלא מרובעת ואינו מודד מן האמצע: ב) ר"מ: ג) בשלשלת ולא בשוח של גמי

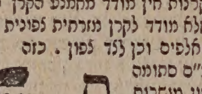
חסדי דוד

תשיבי כעיר דעדיף מכפרים דקתני מתני': ריבע את העיר וכו' כטבלא מרובעת עושה המרבע וכו' מפני שהוא מפסיד אלכסונה אלא מודד וכו' למערבה דרומה אלפים אמה וחוזר ומרבע וכו' נמצאת העיר משתכרת ארבע מאות אמה אילך וארבע מאות אמה אילך כצ"ל וברייתא זו שנויה שם בגמ' דף כ"ז בשנוי לשון קצת ומסיים בה עוד ונמצאו תחומין משתכרין שמונה מאות אמה לכאן כו' ע"ש ויש להגיה כן בתוספתא:

פרק ה בראשונה היו בני טבריא מהלכין כו'. בפ"ק דמגילה דף ו' איתא אמר רבא חמת זו גרר רקת זו טבריא ונראה דגדר גרסינן והוא גדר השנוי לעיל בס"פ וכין גדר לטבריא בשפוע ההר היה מקום אחר שבו מים החמין ומ"ש נקראת חמת זו חמתה השנוי' כאן וכן לעיל שעלי' אמרו בני גדר יורדין לחמתה ואין בני חמתה עולין לגדר ומ"ש במגילה זו חמי גדר לפי שהיתה חמתה שבה המים כמו כפר קטנה ומובלעת בתוך התחום גדר שהיא עיר גדולה וכדלעיל לכך קרויה על שמה חמי גדר והכא קתני שבראשונה היו בני טבריא דהיינו רקת שהיתה עיר גדולה למטה ברגלי ההר מהלכין את כל חמתה שכולה מובלעת בתחומה ואין בני חמתה באין בטבריא אלא עד מקום הידוע להם שמו כיפה לפי שהם כלתה מדתה וכדין השנוי במשנתנו אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה ואין אנשי עיר קטנה מהלכין את כל עיר גדולה ועכשיו חזרו להיות עיר אחת דאפשר שנתרוס ועשאום עיר א' ממש א"נ שעשו שם בורגנין: עיר של רבים שחרבו כו'. לא מצאתיה בשום מקום ולא נתברר לי פירושה רק על צד הדחק ע"פ מה דאיתא בדף ס"א שבת בעיר חריבה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה ופרש"י חרבה מדוריה אבל מחיצותיה קיימות סביב לה ע"ש וי"ל דהכא קתני לרבותא דאע"ג שחרבו דיוריה דתו לא דיירי בה רבים כבתחלה וגם חרבו קצת ממחיצותיה מ"מ כל שנשארו בה גדודיות גבוהות י"ט אע"פ שחרבו ג"כ צורת פתחיה מ"מ עיר מקרי ואם שבת בתוכה הרי הוא כשובת בעיר מעליותא ותשיבא כעיר אפילו לתת לה עיבור. ואע"פ שדין זה לא שייך לפרקין המדבר מדיני עירוב אבל לפרשה לדיני עירוב א"א לפרש רק אם נגיה בה

מרא דמתניתא

בהאמצעי כנגד הפנים כדאוקמוה בתלמודא וסיפא בעינן כשורה שהאמצעי בתוכן. מפני שהוא מפסיד לקרנות מתנינן: הכי מתנינן נמצאת העיר מושכתו ת' אמה אילך ות' אמה אילך והתחומין מושכין אותו שמנה מאות אמה אילך ות"ת אמה אילך והכי איתא בתלמודין. וה"ק ריבע את העיר וכו' ומרבע כנגדן את תחומה וכו' והוא לד' רוחותיה וכשבא למדוד את הקרנות אין מודד מאמצע הקרן אלפים באלכסון שהוא מפסיד לקרן שהוא אלפים על אלפים ואלכסונו אלפים ות"ת אלא מודד לקרן מזרחית צפונית ונותן מזרח צפונה שנותן למזרחה אלפים ולצפונה אלפים מודד כנגד הקרן לצד מזרח אלפים וכן לצד צפון. כזה

וכן מודד לקרן מערבית צפונית וחוזר ומרבע לב' הקרנות שסותמן כעין מ"ם סתומה וכן עושה בב' הקרנות האחרות אלא איידי דבעי למיתנא סיפא והתחומין מושכות אותו ת"ת אמה אילך ות"ת אמה אילך קתני ב' הקרנות שהן זה כנגד זה שמושכות ת"ת אמה באלכסון מזוית זו ות"ת מזוית זו. והאלכסון עודף על המרובע לכל אמה ב' חומשין שהוא לאלפים ד' אלפים חומשין שהן ת"ת אמה. נמצאת העיר במה שמרבעה מושכתו באלכסון ת"ת אמה שהוא ת' בקרן זה ות' בקרן זה דהכא במתא תרי אלפי אתרי אלפי כדאוקמה אביי. והתחומין ת"ת בכל קרן: וחכ"א אין מקדרין בהרים. קסברי תחומין דאורייתא ובשל תורה אין מקדרין כדאמרו בבבל מערבין בשמעתא דפסק עירוב וכיצד מעברין אמתני' דמקדרין דאין מקדרין בעגלה ערופה וכו': היו לפניו הר ומישור: מודד את הגאיות. במקום שיכול להבליע דגאיות נוחין להבליען מהר וכדאמרו רבותאי ונשבר שמבליען שדומה למודד את המישור: הכי מתנינן ואם לאו הולך עד מקום שיכול להבליעו ומבליעו בתוך נ' אמה וצופה כנגד מדתו וחוזר ומודד אם היה גיא מעוקם כו' מקדר ועולה מקדר ויורד וכן הוא בתלמודין וכדפרים בה רש"י: אחד מודד בחבל כו'. כולה משבשתא והכי מתנינן מודד בחבל בין בהר בין במישור א' מדת העבור וא' מדת התחום אין מודדין לא בחוט ולא בשלשלת ולא בחבל של גמי אלא במשיחה של פשתן. והיינו תנא דאמרו בירושלמי אית תנא תני בחבל של פשתן והיינו ר' יוסע דמייתי קרא

דופתיל פשתים בידו והיינו דר' יוסף בבלאה. ואית לן למימר דמתניתין אלא שבמדת התחום מודד בחבל של נ' אמה. דבמדת העבור שכולה ע' ושירים אין מודדין בשל נ' אמה: בא א' ואמר. בלא ו': הכי מתנינן מעשה בזקן א' רועה כו'. שהיו בני מגדל יורדין לחמתה עד חצר החיצונה הסמוכה לגשר. והכי איתא רבותינו בעלי התוס' וכן אמרו בירושלמי: ובני חמתה אין עולין לגדר. והכי איתא בבבלי ובירושלמי:

פרק ה הנותן עירובו בסוף אלפים. והוא במקום העירוב וקנה לו עירובו: סמוך לחומה יכנס. דביתו בתוך אלפים וד"א שלו. מיהא אם כלו האלפים וד' אמות שלו בחצי ביתו אין לו אלא חצי ביתו: אם לאו. אלא ביתו רחוק מן החומה שהוא חוץ לאלפים וד"א שלו: לא יכנס. שהפסיד ביתו וקנה תחום עירובו. ולמהרש"י בעל התוס' לא שנו אלא שלא לן בעיר אבל לן בעיר מהלך כולה: נתנו חוץ לתחום. והוא אינו במקום עירובו: אין עירובו עירוב. ויש לו תחום ביתו. וכבר תני בפ"ג למאן דאמר התם אין לו אלא ד"א דבדרך קאי הכא דביתו קאי יש לו תחום ביתו נריכי. ולהרמב"ם דאמר התם נמי יש לו אלפים ממקומו. תנא באומר שביתתו במקום פלוני ותנא בנותן עירובו: בראשונה היו בני טבריא כו'. מחומת חמתה שלצד טבריא עד הכיפה היה אלפים. הלכך בני חמתה לא היו באין אלא עד מקום הכיפה. דלמגדד אפילו כלתה מדתו בחצי ביתו אין לו אלא חצי ביתו. וחמתה עיר קטנה היתה עד שמחומת טבריא שלצד חמתה כל חמתה מובלעת בתוך אלפים שלה וטבריא לבני טבריא כל העיר כד"א ומודדין מחומתה שלצד חמתה ומהלכין את כולה: אימתי בזמן שהיתה. עיר קטנה בתוך אלפים של אנשי הגדולה. שכל הגדולה ששבתו בתוכה היא להן כד"א ומודדין מחומתה שלצד הקטנה וקטנה בתוך אלפים שלה ומודד שכלתה מדתו בסוף העיר כל העיר לו כד"א: לא היתה. הקטנה בתוך אלפים של חומת הגדולה אין לאנשי הגדולה אלא אלפים אמה בלבד שכלתה מדתן בחצי הקטנה: ואנשי עיר קטנה אין להן כו'. שהגדולה לא מבלעה באלפים שלהן וכלתה מדתן בחצי הגדולה. של יחיד ונעשית של רבים

מצפה שמואל (א) נה: וירושלמי פ"ה הל"א: (ב) נח: וירושלמי שם הל"ג ומכות פ"ב הל"ז וסוטה פ"ה הל"ג: (*ב) עי' שו"ע סימן שצ"ט חילוקי דינים בין הר לגיא: (ג) שם ושם: (ד) נח. וירושלמי פ"ה הל"ג: (*ד) טוש"ע סימן שצ"ט סעיף ג: (ה) נח: רש"י בד"ה ריבה ועי' כתובות ספ"ב וירושלמי שם: (ו) עי' כתובות ספ"ב וירושלמי שם: (ז) סח. וירושלמי שם פ"ה הל"ז ועי"ש ד"ה ועוד גירסות אחרות בתוס' ז: (ח) סח. וירושלמי פ"ה הל"ז: (א) עי' לעיל: (*א) עי' שו"ע סימן ת"ח אי מפסיד בשלא לן בביתו וע"ש בביאורי הגר"א ס"ק ד': (ב) עי' לה.: (*ב) עי' מ"מ פ"ו הל"א: (ג) ירושלמי פ"ה הל"ז: (ד) סא. וירושלמי שם: (ה) עי' נה: וירושלמי שם הל"ס: (ו) נט.: (ז) עי' ירושלמי פ"ה הל"א: (ח) יומא יא ירושלמי פ"ג דמעשר ופ"א דסוכה הל"א:

מנחת בכורים

בשוה כזה ועוד מגדלין יש ביניהן היינו בין ב' השורות אז חשבינן את האמצעים לכאן ולכאן ומודדין אם יש בין החיצונה לביניהם כשיעמידום בין ב' החיצונים קמ"א אמה חשבינן כאילו הוא באמצע: י ריבע את העיר · אחר שריבע את העיר: עושה ומרבע גרסינן: תחומה · התחום ג"כ מרבעינן ולא חשבינן האלפים עגולין לכל צד מהעיר דמפסיד זויותיה אבל במרובע מרוית באלכסון העיר מה שאלכסון של המרובע עודף על קו הריבוע ומודד כנגד כל העיר אלפים בקו שוה נמצא בקרן העיר הוא אלפים על אלפים מתחום שבת ומהלך את האלכסון של האלפים על אלפים וכל אמתא ברבוע אמתא ותרי חומשא באלכסונא והוה ד' אלף חומשין הוא שמונה מאות אמה נמצא מהלך באלכסון אלפים ושמונה מאות וכנגד זה מותח הקו בשוה נגד כל צדדי העיר נמצא נגד העיר מכוון ב' אלפים דאין שם אלכסון: את האמצע · בקרן האלכסון מן העיר אלפים: למזרחה · מן העיר דכשימתח קו שוה מן המקום שכלה אלכסון מהקרן כנגד כל העיר נמצא נגד העיר הוה רק אלף ותכ"ח אמה דאז הוה האלכסון מרבוע זה אלפים כשתוסיף ב' חומשין על כל אמה דהוה אלפים ותכ"ו חומשין דהוה תקע"ב אמה הוסיף על אלף ותכ"ח הוה אלפים בקרנא בגמרא איתא שמפסיד הזוית והיינו שבזוית אינו מהלך אלא אלפים ובאמת אם נחשוב בריבוע לכל צדי העיר אלפים בזוית מהלך אלפים ושמונה מאות כדפירשתי: לקרן · סמוך לקרן: מזרחית · בקו שוה אלפים: וצפונית בקו שוה אלפים ונותן טבלא של אלפים על אלפים והאלכסון הטבלא כנגד אלכסון העיר: אלפים אמה · טבלא של אלפים כדפירשתי: לקרן מערבית דרומית · וכן מודד לקרן מערבית דרומית קו שוה למערב וקו שוה לדרום ונותן שם טבלא כדלעיל: וחוזר ומרבעה · שמותח חוט שוה ממקום שכלה התחום בקרן מצפון לדרום עד כנגד הקרן שבמערבית דרומית וכן לכל רוח: העיר · מה שריבע העיר: מושכתו · שמשתכר בהלוכו: ארבע מאות · לכאן לקרן זה ולקרן שכנגדו כגון אם בעיר עגולה ב' אלפים על ב' אלפים כאשר עשינו מרובעת הוספנו באלכסון העיר שמונה מאות אמה דאלכסון העיגול אינו אלא אלפים אבל הוספנו קו שוה מן צד העיר כמו באמצע העיגול וכן לכל צד וא"כ עתה חשבינן אלכסון הריבוע כולו מהעיר כאילו מלאה בתים והוה שמונה מאות עודף ב' חומשין לכל אמה נמצא ת' לכאן ות' לכאן בנוסחת הגר"א אלף ומאתים כמו שפירשתי לעיל וכן הוא הגירסא בגמרא: יא מקדרין · כמבואר במשנה (דף נ"ח) דאם אינו יכול להבליע בחבל של נ' אמה מגד א' מקדרין וכאילו נוקבין את ההר ומודדין ומפרש כאן כיצד: התחתון · אוחז החבל שמודדין: פרסותיו · רגליו ומודדין בחבל של ד' אמות ונמצא מתמעט מדרונו בכל ד' אמות חצי קומת אדם: ועולה · על ההר: ויורד · מן ההר: בקוע · נקוב וכאילו נמדד במקום מישור: אין מקדרין · כה"ג דתחתון נגד לבו ועליון נגד מרגלותיו אלא תחתון נגד ראשו ועליון נגד רגליו (ירושלמי): הרי מישור · הר ומישור גרסינן וכן הגיה הגר"א שיכול למדוד שלא כנגד ההר רק במקום השוה ומישור: את המישור · מקום השוה ונשבר שאינו מודד אלכסון ההר רק מבליעו בתחומו כמו במישור ואם היה מודד מהר היה יותר: הר וגאיות · כנגד העיר נוח יותר למדוד את הגיא מההר שהגיא שוה באמצע ויותר נראה דט"ס הוא ומישור וגיא גרסינן מודד את המישור ונשבר ומניח את הגיא: יב להבליע · שאינו רחב נ' אמה: ואם לאו · שאינו יכול להבליע כאן ובאחד מראשיו שלא כנגד העיר יכול להבליע מבליע שם ומודד נגדו נגד העיר: מעוקם · שהגיא מתעקם והולך גם לצד אחד מהעיר כגון נגד כל דרום ומערב וכשמודד תחום מערב אין יכול להבליע בחבל אא"כ מתעקם לצפון אותה הבלעה אינה מועלת לתחום מערב שצריך להיות צופה והולך כמה פעמים ויטעה: ועולה · לאו דוקא אלא יורד קודם שעולה: כנגד מדתו · שהתחיל למוד מהעיר: ומודד להלאה. ובגמ' גרסינן הך וצופה ברישא וכהגהת הגר"א דמבליע וצופה נגד מדתו שהתחיל למדוד שהרי הבליע במקום אחר וצריך לחזור למדתו נגד העיר וא"ש טפי: לכותל · דהשיפוע גדול ואינו מתלקט ד' רוחב בגבוה י"ט דלא ניחא תשמישיה אין גובה שפוע עולה למדת התחום · ואית דגרסי ימוד הכותל ומיירי בניחא תשמישיה כגון מתלקט ה' מתוך עשרה (עי' תוס' ד"ה אבל): אחד מודד בחבל · במדידת שבת אין חילוק בין מדידה בחבל בין מדידה בצפיה שיכול לשער יפה לענין עבור העיר כדמפרש לקמן: בין בהר · שהמדידה הוא בהר: מדת העבור · שמעברין לעיר להשוותה כטבלא מרובעת בכל זה אין חילוק בין הרים ומישור וכן במדת התחומין: אלא · זה ההבדל בין מדת התחום למדת העבור שמדת התחום אין מודדין אלא בחבל והא דתנא לעיל אחד מודד בחבל ואחד צופה היינו במדת העבור אין חילוק והא דא' מדת התחום וא' מדת העבור היינו לענין ים ומישור והר דמרבעינן כטבלא מרובעת: יג בחוט · שנמתח יותר מדאי ומתקצר התחומין: בשלשלת · שלשלת יפה למדידה: אלא במשיחה · גבי זכריה הנביא מפורש ובידו חבל מדה וילפינן מהתם דחבל למדידה. והיינו משיחה של פשתן: יורדים והולכים לחמתה · גרסינן ובירושלמי גרסינן עולים לחמתה ומהלכין את כל חמתה עד וכו' (פ"ה הל"ז): בני הגדר. שני עריס הם גדר וחמתן ושתיהן בהר גדר למעלה וחמתן למטה רחוקין זה מזה: ועולין · וחוזרין אח"כ דגדר הוה עיר בקצת ובין צד זה לצד זה הוה פחות מד' אלפים דקי"ל דמודדין מן היתר ויתר שלה לצד חמתן הלכך יורדין בני גדר לחמתן שמודדין לגדר מיתר וכל חמתן מובלעת בתחומה ובני חמתן מודדין לה מן מקומן כלה תחומין שמראשיה של גדר וא"י ליכנס לה ואיכא דאמרי גדר עיר גדולה היה וחמתן עיר קטנה וכשמדדו מגדר לחמתן כלתה מדתן בסוף העיר וכל העיר כד' אמות ומודדין להשלים אלפים אבל לבני חמתן כלתה מדתן בגדר באמצע העיר ואין מודדין עוד ויורדין לחמתן הייטו שיהא העיר כד"א ומשלים ואיכא מ"ד דבני גדר עביד מחילה ארבע אמות נגד העיר ומודדין מן המחילה והיו קרובין לחמתן אבל להיפך מקום שכלה המדה א"י להלך אף שהוא בתוך העיר ואיכא מ"ד דלאו מאיסורא דשבת כינהו אלא תקנה בעלמא התקינו שהיו רגילין בני גדר להכות לבני חמתן ולכן אין בני חמתן עולין לגדר שיהיו מכין בהן אבל בני גדר יורדין לחמתן דשלא במקומן יראין להתגרות בבני חמתן ובני גדר לבני חמתן אינם כפופין דליחוש שיכו בני חמתן לבני גדר:

פרק ה א של תחום · העיר לסוף העיר והוא בדרך: לחומה · מן העיר: יכנס · לביתו דמהעירוב לביתו אלפים אמה הוא: ואם לאו · שביתו באמצע העיר ומדת התחום היה מסוף העיר: לא יכנס · שמן העירוב עד ביתו יותר מאלפים: חוץ לתחום · העיר: שלו · מקום שקנה שם שביתה שלא היה בעיר: עירוב · וממקום עירובו אלפים ולא יכנס לביתו אף שהוא סמוך לחומה שהרי העירוב רחוק יותר מאלפים: אין עירובו עירוב · ואין לו אלא ד"א שהרי עקר שביתתו מביתו וגם למקום עירובו לא קנה (עי' דף נ"ה ודף ס' ברש"י שם במשנה): ב טבריא · עיר גדולה היתה וחמתה עיר קטנה: כל חמתה. דכלתה מדתו בסוף העיר וכל העיר כד"א ומשלימין השאר: עד הכיפה · סלע ששם כלה תחומן ואין מהלכין יותר ממדתן: עכשיו · הוסיפו בתים ונעשו עיר אחד: ג מהלכין · כדפירשתי דכל העיר כד' אמות כיון שכלתה מדתן בסוף העיר ומשלימין השאר חוץ לעיר: גדולה · שכלתה מדתן בתוך העיר: שהיה · גרסינן שהיה העיר בתוך אלפים כלומר שכלה המדה חוץ לעיר אז כל העיר כד"א: לא היה · העיר קטנה בתוך אלפים א"כ גם להו כלה מדתן בתוך העיר אז אין כל העיר כד' אמות: ואנשי עיר קטנה · שהולכין לעיר גדולה מודדין אלפים ולפי שמהלך באנשי עיר גדולה בין כלה מדתן בתוך העיר או בסוף העיר חזר ושנה בקטנה דאין להם אלא אלפים ממקום חומתן וממילא כלה בתוך העיר ואין כל העיר כד' אמות ולגירסת הגר"א דגרס ואנשי עיר קטנה מהלכין את כל עיר גדולה מוקמינן לה בנותן את עירובו בעיר אף בעיר גדולה נחשב כד"א ומהלך חוצה לה אלפים: ד גדודיות · מחילות מחומות שחרבו והיו ג' מחילות אף בלא תקרה: מתעברין להיות כעיר · גרסינן שמודדין חוץ להגדודיות אם היה בתוך ע' ושירים ועיר של רבים לאו דוקא א"כ דנקט עיר של רבים למימרא דהא דמבואר במשנה נ"ט דאין מערבין את כולה אא"כ אין לה רק פתח א' אם יש לה גדודיות דינם כפתחים (ת"ב): של יחיד · שהיה קנין יחיד: של רבים · שרבה בני אדם (רמב"ם) וי"מ שהיה רבוא (רש"י) דדינה דמערבין את כל העיר כולה כה' דבעיר של רבים מתחלה אין מערבין את כולה: רה"ר · רחב ט"ז אמה: לחי מכאן · לראשי רה"ר ובעיר שאינה מוקף מחיצות: לחצאין · כיון שהיה מתחלה של יחיד אוסרין זה על זה דהוה רשות כאחד: כולה · כל העיר כא': מבוי בפ"ע. ועושין מחילה לפתח המבוי דלא חלק רשות ואינו אוסר אי נמי שם ד' או שני פסין או צוה"פ מסולקין זה מזה דהא דאין מערבין לחצאין היינו בלחי או קורה: והרי היא של רבים · דדינה דאין מערבין כולה למהוי הכירא לרה"ר דוקא כיש לה שני פתחים אבל בפתח א' מערבין כולה: ה בעירוב · ליתן שם לעירוב דדירת קבע הוא: ובמעשר · בנוסחת הגר"א דקובע שלא לאכול מן הפירות עראי

ר' יהושע אומר (ז) מערבין (יג) [בכבר] שלם אפי' הוא כאיסר (ה) אפי' [ד] לא ניטל (יד) [הימנו אלא] כדי דמוע וחלתו יתר ע"כ ה"ז אסור : ו (כ) מי שיש לו ה' חצירות בעיר א' אם היה משתמש בכולן ה"ז אוסר את כולן ואם לאו אין אוסר(טו) אלא מקום דירתו בלבד (ל) א"ר (ה)יהודה מעשה(ה) בבן (טז) [ו]נשיא שהיו לו ה' חצירות באושא (יז) [ולא היה אוסר אלא מקום דירתו בלבד] : ז ה' חבורות מקצת שרוין בחדרים ומקצת שרוין בעליות (מ) טרקלין שלהן בחצר לבתים (נ) שנים ששותפין זה לזה בין ביין בין בשמן אינן צריכין לערב היו ג' זה שותף לזה ביין וזה שותף לזה בשמן צריכין לערב רש"א א' יין וא' שמן אין צריכין לערב אלעזר בן תדאי אומר אסורין עד שיערבו : ח (ס) אב (יח) [ובניו] (*ם) נשיו וכלותיו (יט) [ועבדיו ושפחותיו בזמן שאין עמהן דיורין בחצר אין] צריכין לערב מבוי שלהן בין כך ובין כך (כ) [צריך לחי] וקורה : ט (ע) עם הארץ שהיו מוליכין אצלו עירוב מוליך לו כהן כבר תרומה ויושב ומשמרו ומחשיך עליו ואוכלו ובא לו ובשביעית ה"ז מותר (כא) שלא נחשדו על השביעית : י (צ) בית שמניחין בו עירוב א"צ להפריש ככר (ק) מערבין בבית ישן מפני דרכי שלום אם היה שם רבו או [אדם] גדול או שהיה משיא את בנו ורצה לנהוג בו כבוד הרשות בידו מצוה על (כב) אדם לבטל רשות אם היה (כג) אדם גדול הרשות בידו : יא אנשי חצר ששכח א' מהן ולא עירב עליו לבטל (כד) [רשות] אם היה (כה) בית האבל או בית המשתה ורצו לבטל רשותו הרשות בידו : יב (ר) ג' שהיו שרוין בחצר ומת אחד (כו) [מהן ונפלה ירושה לאחד מן השוק עד] שלא חשכה אינו אוסר משחשכה ה"ז אוסר היה לא' מן השוק בית באותה חצר ומת ונפלה ירושה לא' מבני חצר עד שלא חשכה ה"ז] אוסר משחשכה [אין] אוסר (ש) הרי ששכח ולא עירב וחזר והוציא בין בשוגג בין במזיד הרי זה אוסר דברי ר"מ ר' יהודה אומר במזיד אוסר בשוגג אינו אוסר [מי שבטל רשותו וחזר והוציא בין בשוגג בין במזיד הרי זה (כז) אוסר] : יג א' שלא עירב (ת) נותן (כח) [רשות] לאחד שעירב ושנים שעירבו נותנין [רשותן] לאחד שלא עירב ושנים שלא עירבו נותנין רשותן לשנים שעירבו או לא' שלא עירב אבל (כט) [אין] א' שעירב נותן רשותו לא' שלא עירב (כט) [ולא] שנים שעירבו נותנין רשותן לשנים שלא עירבו (ל) [ולא] שנים שלא עירבו נותנין רשותן לשנים שלא עירבו שכ"ז שהיו שנים שרויין בחצר ושכח א' מהן ולא עירב ה"ז אוסר: יד (א) ישראל (לא) [המחלל את השבת בפרהסיא אין (צריך) [יכול] לבטל רשות וישראל שאינו מחלל את השבת בפרהסיא (צריך) [יכול] לבטל רשות ישראל נותן רשות ומבטל רשות ובנכרי עד (שעה) שישכור] כיצד [מבטל רשות] אומר רשותי (לב) [נתונה] לך רשותי מבוטלת לך (לג) ואין צריך לזכות : טו (לד) [חצר] (ב) של נכרי הרי הוא כדיר של בהמה מותר להכנים ולהוציא מחצר לבתים (לה) [ומבתים לחצר וכלים ששבתו בחצר מותר לטלטלן בחצר היה ישראל א' שרוי בתוכה ה"ז אוסר מפני שהיא כחצרו] ראב"י אומר לעולם (לו) [אינו אוסר עד שיהו] ב' ישראלים אוסרין זה על זה והלכה כדבריו : טז (*ב) הגוסס אע"פ שאינו יכול לחיות ה"ז אוסר קטן (ב*) אף על פי שאין יכול לאכול כזית ה"ז אוסר (*ב) (ג) קסדור הבא לעיר עד ל' יום הרי זה אוסר מיד [אימתי בזמן שייחדו לו בית דירה לא ייחדו לו בית דירה] או שאין עמהן דיורין [בחצר] אין אוסר אכסנאי

הגהות הגר"א (יג) ככר : (יד) ממנו : (טו) את כולו : (טז) נפחא : (יז) ובא מעשה לפני חכמים ואמרו אינו אוסר אלא בית דירה בלבד : (יח) ובנו : (יט) עבדיו ושפחותיו הרב ותלמידו בזמן שאין עמהם דיורים הרי הן כיחידים ואין : (כ) ניתר בלחי : (כא) מפני : (כב) כל : (כג) שם : (כד) הרשות : (כה) שם : (כו) מבני החצר והניח את הרשות לאחד מן השוק מבעו"י אוסר משחשכה אינו אוסר ואחד מן השוק שמת והניח את רשותו לאחד מבני חצר מבעוד יום אינו : (כז) לרשותו : (כח) לא : (כט ל) ואין : (לא) מומר משמר שבתו בשוק מבטל רשות שאינו משמר שבתו בשוק אינו מבטל רשות מפני מה שאמרו ישראל נוטל רשות ונותן רשות והנכרי עד שישכיר : (לב) קניה : (לג) קנה : (לד) חצירו : (לה) ומן הבתים לחצר ואם יש שם ישראל אוסר דברי ר"מ : (לו) אינם אוסרין עד שיהיו :

נוסחאות כ"י

א) ברבי יצחק נפחא : ב) אינו אוסר :

אור הגנוז

[ד] נטל הימנו : [ה] אמר רבי : [ו] נפחא :

מרא דמתניתא

כולה מתרגמא בתלמודין: אפי' ניטל סימנו כדי דימוע וחלתו מתנינן. דיתר מיכן הא תנא ה"ז אסור.ומתרגמינן בתלמודא כדי חלת נחתום הא כדי חלת בעה"ב לא. ופליגי רבוותא אי בטבולה לכך דווקא : ואם לאו אינו אוסר.ר' יהודה היא ור"מ פליג : מעשה בבן נשיא. ובגמ' בבן נפחא : אלא מקום דירתו . לרב מקום פתא לשמואל מקום לינה : ורישא דקתני אם היה משתמש בכולן שלן או שאוכל פעם בזה פעם בזה: טרקלין שלהן בחצר לבתים . ואוסרין החבורות זה את זה להשתמש בטרקלין דבחדרים ועליות אפילו ב"ש מודו כדתנן בהדר :

שנים ששותפין זה לזה . בין ששותפין ביין בין ששותפין בשמן אין צריך לערב . ובשותפין ממש בכלי א'.ולמאי דאמרן בגמ' דהדר אליבא דהלכה דהרא"ש דשותפין בכלי א' הוי שיתוף ואפי' לזה יין ולזה שמן והניחו בכלי אחד ה"נ קאמר בין ביין בין בשמן ואפי' לזה יין ולזה שמן אם שותפין הן בכלי א' אין צריך לערב:היו ג' כו'.וזה משותף ממש בזה בכלי א' ביין וזה משותף ממש בזה בכלי א' בשמן והיין בכלי א' והשמן בכלי אחר שבשנים האחרים אינן משותפין. אע"פ שהאמצעי שותף ממש לזה ולזה אין האמצעי משתפן וצריכין לערב.והיינו דקתני יין ושמן דסתם יין ושמן בב' כלים הן . אבל יין ויין סתמא בכלי א' הן ולר' בא דירושלמי יין ויין אפי' בב' כלים אין צריך לערב הואיל ואינו מקפיד על תערובתן.ולרב יוסף ביין ושמן אפי' כולן בכלי א' צריכין לערב דיין ושמן אינו חיבור לרבנן:ר"ש אומר כו'.לירושלמי ר"ש אפי' יין ושמן בב' כלים שרי שאינו מקפיד על תערובתו שדרכן לשתותן אניגרון.ולבבלי בהא אפי' ר"ש מודי דאסור אלא ר"ש לרבה בחצר שבין ב' מבואות ומאי אין צריך לערב שכנים בהדי בעה"ב אבל שכנים בהדי הדדי מערבי. ולרב יוסף בכלי א' פליגי. ורבנן כרבנן דר"י בן נורי דטבול יום דיין ושמן אינו חבור ור"ש כר"י בן נורי דאמר שניהן חיבור זה לזה. וקתני היו ג' דהאמצעי שהוא שותף ממש לזה ושותף ממש לזה לר"ש משתפן ולרבנן אין משתפן . אבל שנים דכו"ע שותפין ממש בעינן ואפי' למאן דאמר יין ויין דכו"ע אפי' בב' כלים ולר"ש אפי' יין ושמן לא אמר אלא בשהאמצעי מחברן הא לאו הכי אפי' לר"ש ואפי' ביין ויין שותפות ממש ובכלי א' בעינן דאי בב' כלים מאי שותפין נינהו כלי דהאי דידיה הוא וכלי דהאי דידיה הוא וכי מנחי להו בביתא חדא מאי הוי. ולרב יוסף אפי' בכלי א' לריב"נ חבור הוי שותפות לא הוי : אלעזר בן תדאי אומר כו'.בסומכין על שיתוף במקום עירוב קמיפלגי והכא במשותפין במבוי עסקינן רבנן סברי אין צריך לערב בחצירות ור' אלעזר בן תדאי סבר צריכין לערב בחצירות:אב ובניו ונשיו כו'.הכא במקבלי פרס דומיא דמתני' דהאחין דהדר דאוקימנא במקבלי פרס דאי באוכלין על שולחנו ממש מ"מ מקום לינה גורם דאי מקום פיתא גורם אפי' יש עמהן דיורין בחצר נמי כדאקשינן אמתני'.ואלא הא מני לא ר"י בן בתירא ולא ר"י בן בבא דתניא ומייתו לה התם במקבלי פרס ר"י בן בתירא מתיר בנשים ואוסר בעבדים ור"י בן בבא מתיר בעבדים ואוסר בנשים.והתם באין עמהן דיורין בחצר מדאייתוה בגמ' אמתני' דהאחין. אבע"א האי תנא ס"ל כדברי שניהם לחקל. ואבע"א הכא באוכלין על שולחנו ממש והאי תנא סבר מקום לינה גורם ומדלא אותיבי מינה לרב ש"מ האי מתניתא לאו מתרצא היא: בזמן שאין עמהן דיורין בחצר. אבל יש עמהן דיורין בחצר וצריכין ליתן עירוב צריכין עירוב לכל א' וא' מגו דבאר דיורין אסרי הכי נמי אסרי : בין כך ובין כך. בין שיש עמהן דיורין בין שאין עמהן דיורין: ניתר בלחי וקורה. דהכי בעי רמי בר חמא ניתר או אינו ניתר ופשיט לי' רב חסדא תניתוה ומבוי שלהן ניתר בלחי וקורה:הכי מתנינן והמוליך לכהן ככר תרומה יושב ומשמרו עם הארץ שהיו מוליכין אצלו עירוב נחשד לאכלו קודם חשיכה וכן המוליך לכהן ככר תרומה שיהא שלו משתחשך ורוצה לסמוך עליו לשם עירוב כדתנן מערבין לישראל בתרומה כיון שהתרומה נותנו לכהן משתחשך חיישינן שלא יבא לאכלו קודם שתחשך יושב ומשמרו ומחשיך עליו ואוכלו לעירוב או הכהן אוכל התרומה ובא לו. ובשביעית אחר זמן הביעור ה"ז מותר להוליך אצל עם הארץ ולא צריך לשמרו שלא נחשדו ע"ה על השביעית לאכלו עד שיבערנו : בית שמניחין בו עירוב אין צריך להפריש ככר . ואע"פ שאין שם פת דכולהו הכא דייר ובעה"ב הא ודאי דייר הכא : מערבין בבית ישן . בירושלמי בדייר ישן: או שהיה משיא את בנו.ורצה לנהוג כבוד בחותן בנו להניח אצלו העירוב הרשות בידו לשנות שלא להניחו בבית ישן שהניחו בו עד עכשיו : מצוה על אדם לבטל רשות.שלא לאסור את כולן: אם היה אדם גדול. ואין כבודו שיהא הוא אסור וכולן מותרין: הרשות בידו. ואפי' לרב דאמר מבטלין וחוזרין ומבטלין.בשעה שהוא מבטל להן אינו לפי כבודו וכ"ת ליבטלו' לי' אין זה כבודן א"כ יחיד לרבים מצוה רבים ליחיד אינה מצוה : אנשי חצר ששכח וכו'.ודאי בין הוא להן בין הן לו יכולין לבטל רשות כדתנן נתנו לו רשותן וכדקתני סיפא ב' שעירבו נותנין רשותן לא' שלא עירב.אלא תנא מצוה קמ"ל דתנא רישא מצוה על אדם לבטל רשות ותנא סיפא לפרושי רישא על איזה מהן המצוה ומתנינן אם היה בית האבל או בית המשתה עליהן המצוה לבטל רשותן שאם שכח אדם ולא עירב עליו המצוה לבטל רשותו ואם היה אלו בית אבל או משתה עליהן המצוה אע"פ שהוא השוכח ולא עירב מפני צורך האבל או המשתה עליהן המצוה:הכי מתנינן ומת א' מהן ונפלה ירושה לא' מן השוק עד שלא תשכה ה"ז אוסר משתשכה אינו אוסר היה לא' מן השוק כו' נפלה ירושה לא' מבני חצר עד שלא חשכה אינו אוסר משחשכה ה"ז אוסר . והכי איתוה בתלמודין . ור"מ היא דאמר בית שלו בחצר חבירו אע"פ שלא דר בה אוסר א"כ הכא בבא לדור . רישא נפלה לא' מן השוק שלא עירב עמהן עד שלא חשכה אוסר . משחשכה אינו אוסר שהותר למקצת שבת שבן החצר הרי עירב עמהן.סיפא נפלה לא' מבני החצר עד שלא חשכה אינו אוסר שמערב עמהן ואפי' כבר עירב הרי העירוב קונה אף על הבית הזה שהיתה שלו בשעת קניית עירוב. משחשכה שוב אינו יכול לערב ובשעת קניית עירוב לא קנה על הבית הזה שהיתה של א' מן השוק ועכשיו הבית שלו שלא עירב עליו מבעו"י אוסר.וכדפרישו בה רבוותא:הרי ששכח ולא עירב. אפי' לא הוציא אוסר. אלא הכי מתנינן הרי ששכח ולא עירב וביטל רשותו וחזר והוציא בין בשוגג כו' . והיינו בבא דמי שביטל רשותו דהיינו רישא . א"כ מתנינן הרי ששכח כו' . אינו אוסר דר"מ וכו' . וה"ק הרי ששכח ולא עירב וחזר והוציא בין בשוגג בין במזיד אינו אוסר שיכול לבטל רשותו ר' יהודה אומר במזיד אוסר ואינו יכול לבטל בשוגג אינו אוסר שיכול לבטל.מי שביטל כו' ה"ז אוסר דר"מ. וכדתניא ומייתו לה בבבלי עד שלא נתן רשותו הוציא בין בשוגג בין במזיד יכול לבטל.דברי ר"מ ר' יהודה אומר בשוגג יכול לבטל במזיד אין יכול לבטל מי שנתן רשותו והוציא בין בשוגג בין במזיד אוסר דברי ר"מ ר' יהודה אומר במזיד אוסר בשוגג אינו אוסר וכדאמרו בשמעתא דיורש מבטל דאוסר דמת א' ונפלה ירושה אוסר לגמרי משמע ולהכי ר' יוחנן מוקים לה כב"ש וכן אוקמוה בירושלמי.ולמאן דאמר התם אוסר עד שיבטל. הכא לא דמי אוסר דרישא לאוסר דסיפא. אוסר דרישא דמת א' ונפלה ירושה אוסר עד שיבטל אוסר דסיפא דהרי ששכח אוסר לגמרי.ולמאן דמוקים התם כב"ש אוסר דרישא ודסיפא אוסר לגמרי אלא רישא ב"ש היא וסיפא הרי ששכח בית הלל היא דאי ב"ש מכדי חזר והוציא משתחשך קאמר ומשתחשך האי אין אוסר ויבטל הא לב"ש אין מבטלין משתחשך דסיפא ר"מ ור' יהודה הוא דאמרי לה ואינהו כב"ה : נותן רשות לא' שעירב . וחבירו מת ולא גזור זימנין דאיתי' ולא הוי ביטול עד שיבטל לכל א' וא' : נותנין רשות לאחד שלא עירב . ולא קנסינן לי' כיון דלא עירב:נותנין רשותן לב' שעירבו. לב' אין הא לא' מהן לא ותנא סיפא לגלויי רישא דקתני לא'שעירב דבמית חבירו עסקינן:או לא' שלא עירב. ואע"ג דכולן לא עירבו לא גזרינן דלמא משתכח תורת עירוב : אבל אין א' שעירב כו'.בדאיתי' לחברי' דחברי' אסר ובבא דלא צריכה היא ותנא לי' איידי דתנא רישא: ולא שנים שעירבו כו' . ואע"ג דהדר ובטיל חד דלא עירב לחברי' אין נותנין לשנים שלא עירבו כיון דבעידנא דבטלי לי' לא הוי לי' שריותא בהא חצר ולא קנה : ולא שנים שלא עירבו כו'.ואע"ג דאמרי קני ע"מ להקנות: הכי מתנינן שכל זמן שהיו שנים שרוין בחצר ושכחו ולא עירבו אוסרין זה על זה . הלכך אין נותנין לשנים שלא עירבו : הכי מתנינן ישראל המחלל את השבת בפרהסיא אינו מבטל רשות וישראל שאינו מחלל את השבת בפרהסיא מבטל רשות וכן אמרו בתלמודין:ישראל נותן רשות ונוטל רשות מתנינן:שמי מיכן להא דוכלים ששבתו בחצר וכו' דהכא אפי' מבתים לחצר מותר ולא אייתוה נמי בתלמודא וכן שמי מיכן מפני שהיא כחצירו דהכא היינו טעמא דישראל ונכרי אוסרין משום שמא ילמוד ממעשיו ואסרו עד שישכיר ונכרי לא מיגר ולא אתי ישראל למידר בהדי' דנכרי כדפריש לה אביי:ראב"י אומר כו' עד שיהו ב' ישראלים אוסרין זה על זה.דחד לא שכיח דדייר דעכו"ם חשיד אשפיכת דמים ומילתא דלא שכיחא לא גזור. וכבר הא פרישנא להא מתניתא בתלמודא כרים סדר:הכי מתנינן קסדור הבא לעיר עד ל' יום ואם הוא רגיל ה"ז אוסר מיד. והכי אמרו בירושל' דרים סדר אית תנא תני הקוסטר אוסר מיד ואית תני הקוסטר אוסר לאחר ל' . מאן דאמר אוסר מיד ברגיל. וקוסטר ברשות הוא : שמי מיכן או שאין עמהן דיורין בחצר ואגב שיטפא

חסדי דוד

בה טובא : מצוה על אדם לבטל כו' . לא מצאתיה בגמ' ונראה דה"פ שאם אחד מבני החצר שכח ולא עירב מצוה עליו שיבטל רשותו משום אל תמנע טוב מבעליו ואם הוא אדם חשוב ואינו לפי כבודו לבטל רשותו ולהיות טפל להם הרשות בידו והדר מפרש מהו ביטול רשות דקתני וקאמר דהיינו אנשי חצר ששכח וכו' ובסיפא י"ל דמיירי ששכחו כולם לערב קמ"ל דלצורך מצוה כגון ללכת לבית האבל או לבית המשתה יכולים לבטל רשותם לאחד וכמעשה

מצפה שמואל (ט) פ: : (י) פ: ופא: וירושלמי פ"ז הל"י: (כ) עב : (ל) עב : (מ) עא. וירושל' פ"ו הל"ה ועי' סח. ובתוס' שם ד"ה היו : (נ) ירושל' פ"ו הל"ו ועי' רש"י ע"ב ד"ה אבל ותוס' שם ד"ה כמאן: (ס) עג.. (*ם) עי' מיי' פ"ו מהל' עירובין הל"ו במ"מ והוא מכאן : (ע) עי' סא. : (פ) עי' גיטין סא: : (צ) מט. וירושל' פ"ו הל"ז : (ק) גיטין נט. ועי' תוס' שם ס: ועי' ירושל' פ"ב הל"ב ופ"ז הלכה ט ופ"ו הל"ז וגיטין פ"ה הל"ט : (ר) ע. וירושל' פ"ו הל"ד : (ש) סט. וירושלמי פ"ו הל"ב והל"ד וספ"ז ותוס' שם ד"ה הוציא : (ת) ע. וירושלמי פ"ו הל"ג : (א) סט. ועי' ירושלמי פ"א נד. ועי' פ"ה הל"ב : (ב) סב. וירושל' רפ"ו: (*ב) עי' רמב"ם פ"ד מהל' עירובין הלכ"ב ובשו"ע סי' עא סעיף ו בהג"ה: (ב*) עי' מיי' ושו"ע שם: (ג) ירושל' פ"ו הל"ב ועי' תוס' סט: ד"ה יש להם: (*ג) עי' שו"ע סי' שפד ומג"א שם ס"ק ד וס"ס שצ.

מנחת בכורים

ערלי דמשנכנס לבית קובע למעשר : פוטרין . דדירת ערלי הוא : בככר שלם . ולא פרוס משום איבה שיאמרו אני נתתי שלם ואתה נותן פרוסה : כאיסר . קטן כמדת איסר וכשיש כגרוגרת לכל א' וא' כגון בהרבה ככרות מערבין : ה"ג אפילו ניטל ממנו : דמוע . שנתערב תרומה במאה חולין שמעלין חלק התרומה ונוטל מככר זה להעלות הדמוע : וחלתו . חלת נחתום שהוא א' ממ"ח הוה כשלם דתקונה היא והויא כשלימה שהשכנים סוברים שניטל חלתה אבל חלת בעה"ב שהוא א' מכ"ד כיון דניכר חסרונה אין מערבין : יתר על כן . שנחסר יתר משיעור זה אין מערבין : ו בעיר אחת . בכמה חצירות : את כולן . כל החצירות דהוה כאילו דר בכולן וצריך לערב : ואם לאו . שאין משתמש בכולן : מקום דירתו . לרב מקום האכילה ולשמואל מקום שינה : ז בעליות . והלוקות זה מזה במחיצה עשרה : טרקלין שלהם . לפני הבית שדרין בתוכו : כחצר לבתים . שהרבה בתים פתוחים לתוכו דצריכין עירוב : בין ביין . ולא כוונו לשם שיתוף מ"מ הוה שיתוף : לערב . דיין ושמן בשני כלים נינהו ולא הוה עירובן חד : אין צריך לערב . אפילו לזה ביין ולזה בשמן ואף דהוה בב' כלים מ"מ מהני ומיירי בחצר שבין ב' מבואות ולא ערבו מבואות אהדדי והחצר פתוח לשני המבואות ועם מבוי א' הוה שותף ביין ולזה שותף בשמן הוה כאילו רשות ב' המבואות בחצר ומותר הוא לטלטל במבואות אבל המבואות אסורין זו עם זו שהרי לא נתערב עירובן בכלי אחד ורבנן סברי דאסור גם בן החצר להם כיון דאסורין זע"ז ואי"ל לערב דקאמר ר"ש היינו בן החצר אבל המבואות צריכין עירוב א' ואיכא מ"ד דמוקי פלוגתייהו באם השמן והיין בכלי א' והשמן צף על גבי יין דלרבנן לא הוה חבור וכאילו בב' כלים דמי ולר"ש הוה חבור וככלי א' דמי : אסורין . אף לזה ביין ולזה ביין ומודה דמבוי מותר אלא ס"ל דבחצירות אסורין לטלטל זה לזה דרך פתחיהן כיון דהוה שתוף מ"מ לא עירבו בחצר ואין סומכין על שתוף שלא לעשות עירוב ות"ק סבר דסומכין ואיכא מ"ד דמוקי לה כגון שלקחו חבית של יין בשותפות ולא הוברר הדבר מעיקרא וסבר ר"א בן תדאי דס"ל כאילו נשתתפו במעות כיון שלא הוברר מעולם חלק א' מהן ורבנן סברי דהוה שתוף: ח ובניו . המקבלין פרס מבעה"ב ולנים במקום א' : דיורין . אחרים בפ"ע : לערב . דהוו כיחידין אבל אם יש עמהם דיורין והעירוב מונח שלא במקומן צריכין ליתן עירוב כל אחד ואחד בפ"ע ואם העירוב בא אצלם שהבית שמניחין בו עירוב א"צ ליתן לו אז ג"כ הוה כיחידים : בין כך . בין יש עמהם דיורין ובין אין עמהם דיורין : ניתר בלחי וקורה גרסינן דקי"ל דאין מבוי ניתר בלחי וקורה אלא א"כ ב' חצירות פתוחות לתוכו וה"א דכאן הוה כחצר א' קמ"ל דכיון שחלוקין בחצירות אוסרין במבוי וניתר בלחי וקורה : ט ע"ה . כהן : ומשמרו . דחשיד לטמאות וחיישינן שמא יטמא מבעו"י ואינו ראוי לקנות עירוב בין השמשות : ואוכלו . שלא יבוא לידי הפסד תרומה : פירות שביעית . להפסידן ולטמאותן : י ישן . שרגילין לערב בו תמיד : דרכי שלום . שלא יאמרו מתמת חשד שגונב מהעירוב שינה מקומו ואיכא קטטה : ורצה . זה שמונח אצלו תמיד העירוב : לנהוג כבוד. ברבו או לאדם גדול ולזה שמשיא את בנו : לבטל רשות . אם שכחו לערב מבטל רשותו לחבירו וזה המבטל נאסר בטלטול וחבירו מותר דהרי אם לא יבטל ג"כ אסור א"כ לזה מצוה להתיר את חבירו : הרשות בידו . שלא לבטל כדי שחבירו יבטל לו לנהוג בו כבוד : יא בית האבל . אבל מי ששכח שלא עירב שצריכין לטלטל ואם יבטל רשות והוא רשותו אסור להכניס ולהוציא וזה צריך לזה : הרשות בידו . ביד כל בני החצר עושין מצוה אבל בלא"ה אין להן לעבור על מדתן כיון שהן הרבים והוא הפושע מבטל הוא : יב ה"ג עד שלא חשכה ה"ז אוסר משחשכה אינו אוסר . וה"ט דמבעו"י אוסר כיון שיש לו בית בחצר ואפילו בית התבן אוסר לרבנן דר"י לעיל (בהלכה ד) : משחשכה . הרי הותר למקצת שבת דזה שבחצר עירב עמהן והותרה כולה : ה"ג בסיפא עד שלא חשכה אינו אוסר משחשכה ה"ז אוסר . דה"ט דאי מבעו"י מת הרי עירב עמהם ומהני גם לזה אבל משחשכה הרי בן השוק לא עירב עמהם בחצר אוסר עליהם ונאסר עליהם למקצת שבת (עב) : והוציא ולא ביטל רשותו ה"ז אינו אוסר גרסינן היינו דיכול לבטל אף שהחזיק ברשותו : במזיד . החזיק במזיד שוב אינו יכול לבטל דחזקה בחצר מהני לענין זה דאינו מבטל : ה"ז אוסר . ומחזיק פתה ברשותו וחוזר מבטולו : ה"ג גם בסיפא דר"מ ר"י אומר במזיד אוסר בשוגג אינו אוסר ובמזיד אוסר היינו כשלא החזיקו בני החצר ברשותו: יג שעירבו. שהיו שלשה בחצר ושנים עירבו ומת אחד מהם זה שלא עירב מבטל רשות להא' שנשאר מן השנים שעירב : שלא עירב . ולא אמרינן כיון דלא עירב לקנסוה : שעירבו . הא קמ"ל שצריך לבטל לכל א' וא' : או לא' . דסד"א כיון דכולהו לא עירבו ליקנסינהו דלא תשכח תורת עירוב קמ"ל : א' שעירב . עם אחר : לא' שלא עירב . לפני שלא עירב עמהן דכי נמי בטל איכא רשות חבריה דקא אסר ואיידי דתנא רישא א' שלא עירב נותן רשות לא' שעירב במת תנא נמי הך סיפא : שעירבו . אפילו הדר בטיל חד מהני דלא עירבו לחבריה אפי' הכי לא משתרי כיון דבעידנא דבטיל לא הוה שריותא בחצר : שנים שלא עירבו. איירי באמר קני ע"מ להקנות דמהו דתימא שליחא שויה לאקנויי לחבריה הך רשותא דידיה קמ"ל כיון דלא מהני קנין דידיה לאשתרויי בחצר לא מצי לאקנויי: שכל זמן . בכללא קאמר דא' שלא עירב אוסר וגרסינן כ"ז שהיו ג' שרוין בחצר דשנים עירבו וא' לא עירב אוסר : יד א"ל . דלא מהני מידי דישראל מומר לא מהני ביה ביטול רשות כמו בנכרי : צריך לבטל . ומהני ביטול דידיה כיון דלאינו מחלל בפרהסיא ולנוסחת הגר"א גרסינן כן בהדיא וכן הוא בש"ס (דף סט) : נוטל רשות . גרסינן אם אחר מבטל לו : ומבטל רשותו לאחר : לזכות . בקנין סודר אלא בדבור סגי : טו חצר . שהרבה בתים פתוחין לתוכו שכולן של נכרי אין חולקין רשותן להשוב החצר כאילו היא רשות כולן והבתים חלוקין רשותן לכל א' וא' ולאסור לטלטל בחצר לישראל הבא שם בשבת : ששבתו בחצר . לא גרסינן לה אלא אח"כ בגוונא דישראל דר שם דאוסר לטלטל מבית נכרי לחצר ומ"מ בכלי חצר מותר דאין צריך עירוב אלא לכלים ששבתו בבית ולא בחצר וכן בנוסחת הגר"א לא גרסינן לה כלל דלא שייכא הכא ומקומו הוא לקמן בהל' י"ז: טז קסדור. מושל: ל' יום. שדעתו לשהות ל' יום אכסנאי

אכסנאי [לעולם] אין אוסר (לז) : יז אנשי (י) חצר ששכח א' מהן ולא עירב והיתה לו אכסדרה על פתחו בזמן (א) שמגופפת מותרת לו ואסורה לכל בני חצר אם (לח) [אין] מגופפת אסורה לו ואסורה לכל בני (לט) [חצר] כלים ששבתו בחצר מותרין לטלטל בחצר אנשי חצר ששכחו ולא עירבו אסור (מ) [להכניס ולהוציא] מחצר לבתים ומבתים לחצר וכלים ששבתו בחצר מותרין [לטלטל בחצר] : יח (מא) [חמשה חצירות (י) פתוחות למבוי] ג) אסור להכניס ולהוציא מחצר למבוי (מב) [וממבוי לחצר כלים ששבתו בחצר מותרין לטלטל בחצר שבמבוי] ג) אסורין ר"ש מתיר וכן היה ר"ש אומר מותר להכניס ולהוציא ממבוי לחצר ומחצר לגג ומגג לקרפף שכל זמן ששכחו ולא עירבו כולן רשות אחת הן (ו) אמר רבי כשהייתי לומד תורה אצל ר"ש בתקוע היינו מוליכין שמן באלונטית מחצר לגג ומגג לחצר ומחצר לקרפף ומקרפף לקרפף אחר עד שמגיעין אנו למעין והיינו רוחצין שם א"ר יהודה מעשה בשעת סכנה שהיינו מעלין ס"ת מחצר לגג ומגג לגג אחר והיינו קורין בו[ ] אמרו לו אין שעת הסכנה ראיה : יט (י) שתי חצירות זו לפנים מזו החיצונה של רבים והפנימית של יחיד חיצונה צריכה עירוב והפנימית אין צריכה עירוב (מג) [הפנימית] של רבים והחיצונה של יחיד הפנימית צריכה עירוב והחיצונה אינה צריכה עירוב ר"ע אוסר את החיצונה שדריסת הרגל אוסרתה [וחכ"א אין דריסת הרגל אוסרתה] היו שתיהן של רבים (ה) ונתנו את ערובן בחיצונה ושכח א' בין מן החיצונה בין מן הפנימית ולא עירב שתיהן אסורות נתנו עירובן בפנימית ושכח א' מן הפנימית ולא עירב (מד) [הפנימית אסורה] מן החיצונה ולא עירב שתיהן אסורות דברי ר"ע וחכ"א (מה) [הפנימית מותרת והחיצונה] אסורה אחד שתי חצירות זו לפנים מזו ואחד ג' דיוטאות זו למעלה מזו בד"א בזמן שדרך הפנימית לצאת על החיצונה ועל מקצתה ודרך העליונה לירד על התחתונה ועל מקצתה (י) חמש חצירות פתוחות לבית שער ושכחו ולא ערבו מותרין בחצירות ואסורין בבית שער חמש דיוטאות פתוחות לאלקט ושכחו ולא נשתתפו מותרין (מו) [בדיוטאות ואסורין באילקטי] :

פרק ז א (א) שיתוף מבוי כיצד מניח אדם חבית של יין ושל שמן ושל (ב) [תבואה] ושל גרוגרות ושל (ג) [זיתים] בין משלו בין משל חבירו [ואומר הרי זו לכל בני מבוי] (ד) היתה (*ב) משלהן א"צ לזכות (ה) היתה משלו מגביהה מן הארץ ד) ואומר זכיתי לכם (ב*) ולכל שנתוספו (ס) [עליהם] נתוספו עליהן מזכה (ג) ואין צריך להודיע א"ר יהודה מעשה והיינו שרויין (ו) בית נלודה בלוד והיינו מבשלין קדרה של עדשים וא' עומד על פתח (ו) [מבוי] ואומר זכיתי לכם בקדרה של עדשים (ז) היין (ו) כדי לשתות בו [מזון] שתי סעודות והשמן כדי לאכול בו מזון שתי סעודות (ח) [והחומץ] כדי לטבל בו (ט) [מזון] שתי סעודות (ה) תחלתו וסופו כשיעור הזה רבי שמעון אומר תחלתו כשיעור הזה אף על פי שאין סופו כשיעור הזה כלה החפץ מודיע וא"צ לזכות : ב (י) אר"ש ב"א פעם א' (י) [היינו יושבין לפני ר"מ בערדסקין ואמר אחד] ערבתי בבצלים (יא) והושיבו ר"מ בד"א שלו וכן היה רשב"א אומר (ז) מערבין

הגהות הגר"א (לז) לעולם : (לח) אינה : (לט) החצר : (מ) מלהכנים ומלהוציא : (מא) חמש חצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות למבוי ושכחו כולם ולא עירבו : (מב) ומן המבוי לחצר וכלים ששבתו בחצר מותר לטלטל בחצר ובמבוי אסור ור"ש מתיר שהיה ר"ש אומר כל זמן שהן של רבים ושכחו ולא עירבו גג וחצר ואכסדרה ומרפסת וקרפף ומבוי כולן רשות א' הן א"ר כשהיינו לומדין תורה אצל ר"ש בתקיעין היינו מעלין שמן באלונטית מגג לגג ומגג לחצר ומחצר לחצר ומחצר לקרפף עד שהיינו מגיעים אצל המעין שהיינו רוחצין בו אמר ר' יהודה מעשה בשעת הסכנה היינו מעלין ס"ת מחצר לגג ומגג לחצר ומחצר לקרפף לקרות בו : (מג) הפנימית : (מד) שתיהן אסורות : (מה) בזו פנימית מותרת וחיצונה : (מו) בדיוטאות ואסורין באלקט : (א) תמרים : (ב) ושאר מיני פירות : (ג) וצריך להודיע : (ד) טפח : (ה) עליכם : (ו) המבוי : (ז) רשב"א [אומר] : (ח) החומץ : (ט) זיתים ובצלים כדי לאכול בהן : (י) שבת ר"מ בערדיסקא ובא אדם אחד לפניו ואמר רבי : (יא) לטבעין :

אור הגנוז

פרק ו [א] בחצר :

נוסחאות כ"י

א) שמתנפפת : ב) אוסר : ג) אסור לטלטל במבוי : ד) כל שהוא :

חסדי דוד

וכמעשה דרש"י שהובא בתוס' שם דף ס"ד : אמר ר"י כשהייתי לומד תורה כו' שמן ואלונטית וכו' ומקרפף לקרפף אחד וכו' א"ר יהודה מעשה וכו' ס"ת מחצר לגג ומגג לחצר ומחצר לקרפף והיינו קורין כו' כצ"ל :

פרק ז היין כדי לשתות בו מזון ב' סעודות . מלשון לשתות משמע דמיירי ביין חי וקאמר דשיעורו שיעור שרגילין לשתות בב' סעודות ואמרינן בגמ' דהיינו ב' רביעיות דאילו יין מבושל תניא התם בפ"ג כדי לשרות בו פת מזון ב' סעודות שהוא ראוי ללפת בו ע"ש ונקט ביין כדי לשתות ובשמן כדי לאכול לאשמועינן דהיינו דאכיל לי' ע"י פת ושיעורו שיעור הרגיל ללפת בו מזון ב' סעודות אע"ג דבגמ' לא משמע הכי : אמר רשב"א פעם אחת כו' וכן היה רשב"א אומר מערבין לחולה כו' . גי' הספר וכן קשה להולמו דהא לא

מרא דמתניתא

דאב ובנו שטפינהו הכא : אכסניא לעולם אינו אוסר . אוקמוה בירושלמי באילין דעיילין שלא ברשות : בזמן שמגופפת כו' . ואע"ג דאית לה פתחא לחצר לא אסרי עלה בני חצר דלית להו רשותא בהאי אכסדרה וכביתו דמיא דלא אסרי עליה : אין מגופפת . או שאינה מגופפת כלל ונפרצה במילואה לחצר האסורה לה או שאינה מגופפת ביותר מיו"ד אסורה אף לו : כלים ששבתו בחצר מותר לטלטל בחצר שבמבוי כו' . מאי בחצר בחצר אחרת דחצירות רשות א' הן לדברי הכל דבאותה חצר אפי' כלים ששבתו בבית והוציאן דרך מלבוש מותר לטלטלן באותה חצר . כדאמר רש"י ברים ר' אליעזר דמילה גבי מבוי שלא נשתתפו . וכן פרישו הכא בכל גגות רבנן דתוס' דבחצר אחרת קאמר . והא דאוקמוה למתני' דרים כל גגות איכא דרב בכומתא וסודרא מסייע לנו דלא אמר ר"ש כומתא וסודרא דלא אלא דגגות חצירות וקרפיפות לאו רשות א' הן לכלים ששבתו בתוך הבית ואסור מחצר לחצר או לגג ולקרפף הא באותה חצר שרי . ואית לן נמי לאוקמה הכא באותה חצר וכדאמרה ליתא דמותר לטלטלן בחצר . וכדקתני נרב שבמבוי אסור כלי מבוי באותה מבוי דכותה מותר בחצר באותה חצר וכן למאן דתני ולמבוי אסור איכא למימר באותה חצר עצמה מותר וממנה למבוי אסור . וטלטול חצר קמ"ל מהו דתימא חצר שלא עירבה ככרמלית שויוה רבנן ואין מטלטלין בה אלא בד"א כדאמר רב במבוי שלא נשתתפו ואייתוה ברים ר"ה דמילה קמ"ל מותר לטלטל בכולה אלא דלא תקשי לך מאי מטלטל בכולה הא מבתים לחצר אסור והכי כלים קאמר קאזיל תנא ופריש כלים ששבתו בחצר דכומתא וסודרא לא שכיחא ולא פסיקא לי' ובטלטול מחצר לחצר לא קמיירי ומדקתני רישא מחצר למבוי אסור שמעינן הא מחצר לחצר שרי אלא דלא תימא התם בשתי אמות בזה וב' אמות בזה קמ"ל מותר לטלטל בכולה ואגב אורחא קמ"ל דרישא דקתני אסור מחצר למבוי אפילו כלים ששבתו בחצר נמי לא : שבמבוי אסורין . לפי ס"ק אבל כלים שבמבוי אסור לטלטלן במבוי ואפילו לא עירבו בתים עם חצר דליכא מאני דבתים בחצר אסור לטלטל במבוי אלא בד"א דלרבנן הא כלים ששבתו בחצר נמי אסור להוציאן למבוי וכשעירבו לר"ש דמי כדפרישו רבנן דתוס' . ר"ש מתיר כלים שבמבוי לטלטלן במבוי וכן היה ר"ש אומר מותר להכניס ולהוציא ממבוי לחצר כו' שכל זמן ששכחו ולא עירבו בתים עם החצר כולן רשות א' הן ומותר ממבוי לחצר ומחצר למבוי הואיל וליכא מאני דבתים בחצר וליכא למיגזר וכן מותר במבוי עצמה לטלטל בכולו . אבל אם עירבו הבתים עם החצר דשכיחי מאני דבתים בחצר מודה ר"ש דאסור מחצר למבוי דלמא אתי לאפוקי מאני דבתים למבוי וממבוי לחצר דלמא בהדי דקא מעייל מאני דבתים לבתים אתי לעיולי מאני דמבוי ומבוי עצמה אפילו כלים ששבתו בתוכו אין מטלטלין אלא בד"א הואיל ושכיחי מאני דבתים בחצר כדאמרו ברים ר"ה דמילה . ולר' יוחנן דירושלמי דאמר מבוי שלא נשתתפו מותר לטלטל בכולו קתני הכא ולמבוי אסור מחצר למבוי ואע"ג דתנא לה רישא אסור קמ"ל משנה יתירה דרבנן בין עירבו בתים עם החצר בין לא עירבו אסרי קסברי מבוי רשות לעצמו חצר רשות לעצמה והכי אוקמוה בבבלי דכל גגות . ר"ש מתיר מחצר למבוי וכן לשמואל ור' יוחנן דאמרי ר"ש אפילו עירבו הבתים שבחצירות ושכיחי מאני דבתים בחצר שרו מאני דחצר מחצר למבוי אוקמוה בבבלי מאי לא עירבו כו' . שלא נשתתפו אפי' לא נשתתפו החצירות עם המבוי רשות א' הן לכלים ששבתו לתוכן א"כ ר"ש לדבריהם דרבנן קאמר לדידי אפילו עירבו הבתים לדידכו אודו לי מיהת כל זמן שלא עירבו הבתים וליכא מאני דבתים בחצר : שמן והאלונטיאות . ומקרפף לקרפף אחר : א"ר יודא מעשה בשעת הסכנה כו' . והכי אייתוה בבבלי ובירושלמי . ובירושלמי אמרו דר"י פליג אר"ש בקרפף ובבבלי לא כן אמרו : חיצונה צריכה עירוב . ומותרת ואין דריסת רגל הפנימי אוסרתה דיחיד הפנימי רגל המותרת במקומה ורגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה : הפנימית צריכה עירוב . ואם עירבה הרי מותרת במקומה ואינה אוסרת על החיצונה . ואילו לא עירבה אף החיצונה אסורה הואיל והפנימית אסורה במקומה ורגל האסורה במקומה אוסרת שלא במקומה : ר"ע אוסר כו' . קסבר אף רגל המותרת אוסרת : וחכ"א אין דריסת הרגל אוסרת . אף רגל האסורה במקומה אינה אוסרת שלא במקומה : ונתנו עירובן בחיצונה שכח כו' . שתיהן אסורות . שכח אחד מן החיצונה אוסר על החיצונה והפנימית אין עירובה גבה ועירובה במקום האסור הוא . שכח א' מן הפנימית אוסר על הפנימית והחיצונה אסורה דפנימית רגל האסורה במקומה ואוסרת על החיצונה ואפילו לרבנן בתרתי דאמרי אף רגל האסורה אינה אוסרת הכא מודו דאיכא תרתי דריסת רגל הפנימית ועירוב מרגילה ואפי' לרבנן דאמרי יכולה לומר לתקוני שתפתיך ולא לעוותי הני מילי בנתנו עירובן בפנימית דפנימית אחדא לדשא ומשתמשא אבל חיצונה דלא מצית מיחד דשא דפנימית אית לה דריסת רגל עלה מודו דעירוב מרגילה למיסר עלה : נתנו עירובן בפנימית ושכח א' מן הפנימית ולא עירב שתיהן אסורות מתנינן . והכי אייתוה בתלמודא . וד"ה היא ע"כ לא פליגי רבנן עלי' דר' עקיבא אלא בשכח א' מן החיצונה. אבל שכח א' מן הפנימית חיצונה ודאי אסורה הדא דפנימית אסורה במקומה ואוסרת ועוד חיצונה אין עירובה גבה ועירובה במקום האסור הוא: שכח א' מן החיצונה ולא עירב שתיהן אסורות . דברי ר"ע . קסבר עירוב מרגילה לחיצונה לאסור על הפנימית: וחכ"א הפנימית מותרת . דא"ל לחיצונה לתקוני שתפתיך ולא לעוותי ואחדא לדשא ומשתמשא : במה דברים אמורים . שר"ע אוסר החיצונה . ביחיד בפנימית ובנתנו עירובן בחיצונה ושכח א' מן הפנימית ד"ה שתיהן אסורות דפנימית אוסרתה : בזמן שדרך הפנימית לצאת על החיצונה . אבל אין דרך הפנימית לצאת עלי' לא אסר ר"ע ביחיד בפנימית ולא רבנן אסרי בנתנו בחיצונה ושכח א' מן הפנימית . ור"ע דסבר עירוב מרגילה אפילו אין דרך הפנימית לצאת על החיצונה אסר : ולא עירבו . מדקתני מותרין בחצירות מכלל דבתים עם חצירות שלהן עירבו אלא חצירות בהדי הדדי לא עירבו ובחצירות פתוחות זו לזו עסקינן והואיל ויכולות לערב דרך הפתחים או חלונות קתני לא עירבו . דיוטאות דסתמא לא פתיחי אהדדי קתני לא נשתתפו דרך האלקט . ובתלמודא דכל גגות דאמרה לשמואל ור' יוחנן דאוקמי למתניתא דהתם דקתני ה' חצירות פתוחות זו לזו ולא עירבו לא עירבו חצירות בהדי הדדי הא חצר ובתים עירבו והא לא עירבו קתני ומשני מאי לא עירבו לא נשתתפו . משום דחצירות אע"ג דפתיחי אהדדי לאו אורחא למיתנא החצירות בהדי הדדי לא עירבו אלא לא נשתתפו ומשני האי תנא לא נשתתפו לא עירבו קרי לי' מיהא היכא דלא פתיחי אהדדי לא מתנינן כלל לא עירבו אלא לא נשתתפו . א"כ כדפירש רש"י התם משום דלא עירבו סתמא לא עירבו כלל משמע אבל הכא קתני מותרין בחצירות וגלי דלאו לגמרי קאמר . א"כ כדפרישנא התם דלא מתנינן התם פתוחות זו לזו :

פרק ז היתה משלו מגביהה כו' . מזכה ע"י אחר והאחר מגביהה ואומר זכיתי לכם . ורש"י מייתי בפרק חלון אדרב יהודה אמתני' דכיצד משתתפין במבוי תניא בתוספתא אם משלהן אין צריך לזכות ואם משלו הבעה"ב מגביהה מן הקרקע ואומר זכיתי לכם : ולכל שנתוספו עליהן . עד עכשיו : נתוספו עליהן . לשבת הבאה : מזכה . ולא קתני מוסיף ומזכה כדתנן בשלהי חלון . דהכא בשיש י"ח גרוגרות ותו לא צריך ואפילו הן אלף : ואין צריך להודיע . ובמתני' קתני צריך להודיע . התם במשלהן הכא במשלו וכדתניא ואייתוה בתלמודא אמתני' דכיצד משתתפין במבוי דחלון אם משלו צריך לזכות אם משלהן צריך להודיע וכדאמר רש"י . א"כ התם רבנן הכא ר' יהודה דאמר עירובי חצירות מערבין שלא לדעתו . ולמאן דאמר לא פליגי אדר"י ומוקים להא דתנן צריך להודיע בחצר שבין ב' מבואות . הכא בחצר של מבוי אחד : היין כו' . ב' רביעיות כרב דרים פרק בכל מערבין שבכל סעודה שותה רביעית : השמן כו' . והוא רביעית כדאמרו רבנן דבבלי אמתני' דאין פוחתין לעני וכן לעירוב : והחומץ . כדי לטבל בו ירק הנאכל בב' סעודות ואמרו רבנן רביעית : הבא דבשתופי מבואות עסקינן . הנך שיעורו בזמן שהן מרובין דתנן מזון ב' סעודות לכולן . אבל בשהן מועטין תנן כגרוגרת לכל א' . מיהא במשקין פליגי בה רבוותאי : תחלתו . שבת ראשונה . וסופו . משבת שני' ואילך וכדאמר בירושלמי דחלון : ר"ש אומר כו' . ר"ש כר' יוסי דתנן א"ר יוסי בשירי עירוב כ"ש : כלה . האוכל . ומב' מינין דממין א' תניא ואייתוה בתלמודא בחלון דאין צריך להודיעו : מודיעו ורישא קתני אין צריך להודיעו . התם ר' יהודה ואפי' בתחילה אין צריך להודיע . הכא רבנן . א"כ הכא בחצר שבין ב' מבואות א"כ התם משלו הכא משלהן : ואין צריך לזכות . במשלהן דבמשלו דבמשלהן אפי' נתמעט תנן מוסיף ומזכה ולא מיבעיא כלה . וה"ה דאפילו בתחילה משלהן אין צריך לזכות והא דקתני כלה דאפילו עירב וכלה צריך להודיע . מיהא כיון דתנא רישא היתה משלהן אפי' בתחלה אין צריך לזכות כלה למה לי . וחזינן למיתנייה הכא מודיע וצריך לזכות מודיע במשלהן וצריך לזכות במשלו וכדתנן נתוספו עליהן מוסיף ומזכה וצריך להודיע . ופירש רש"י מזכה במשלו וצריך להודיע במשלהן . וה"ה בנתמעט צריך לזכות והא דקתני כלה כלה מודיעו הא נתמעט לא וכלישנא בתרא דתלמודא דאמרה כלה שאני ואפי' מב' מינין כלה צריך להודיע הא נתמעט לא. א"כ לא נצרכה אלא לרבי שמעון דאמר תחילתו כשיעור הזה אע"פ שאין סופו כשיעור הזה דבנתמעט אין צריך לא להוסיף ולא לזכות ולא להודיע . ומסתברא דמתנינן הכא דומיא דרישא כלה האוכל מזכה ואין צריך להודיע . ותנא רישא בשיעורו קיים ודיורין נתחדשו מזכה לדיורין ואין צריך להודיע ותנא סיפא באותן דיורין ואוכל אחר דסיפא כולם בשאין שיעורו קיים דפליגי בה ר"ש ורבנן בסופו קתני כלה האוכל מזכה ואין צריך להודיע . וה"ה נתמעט מזכה אלא אפילו כלה אין צריך להודיע וד"ה הא נתמעט לר"ש אין צריך להוסיף ולזכות : ארשב"א כו' . אוקמוה בעלין ודלא איבגל זירתא אבל באמהות מערבין בכדי לאכול בה מזון ב' סעודות ובכדי פתא מערבין אפילו בעלין וכדאמרן אדתלמודין דבבלי וירושל': והושיבו ר"מ כו'. דערדסקין חוץ לתחומו היתה והלך ע"י עירוב בצלים : ובן היה רשב"א אומר כו' . אע"ג דקמייתא לחומרא והך לקולא קתני וכן משום דרשב"א תרוייהו אמר באוכל שמערבין בו : הא דרשב"א בתחומין כי היכי דקמייתא דידיה בתחומין דקתני הושיבו בד"א שלו דבחצירות ומבואות כגרוגרת לכל א' סגי ואי במרובין בשתי סעודות לכולן סגי וכי כולהי בני מבוי חולין או קטנים .

מצפה שמואל כסג"ה ובביאורי הגר"א שם : (ד) עי' סס: : (ה) לא: וירושלמי פ"ו הל"א ובפ"ס הל"א : (ו) לא. [מנחות עב.] : (ז) סס. ועי' ירושלמי ספ"ז : (ח) מה: : (ט) פ"ג : (א) פ. וירושלמי פ"ז הל"ו ע"ס ועי' תוס' עא: (ב) עי' רש"י עג : ד"ה צריך : (*ב) עי' מיי' פ"א מהלכות עירובין הל"ז וכמ"מ בשם הרשב"א דאם משלו א"צ להגביה : (ב*) עי' סימן שסו סעיף ט ושם ס"ק כ"ג בביאורי הגר"א וע"ש ד"ה דאין צריך שיאמר רק לב ב"ד מתנה : (ג) עי' פ"ז הל"ז : (ד) (כ"ט) וירושלמי פ"ב הל"א : (ה) פ: ועי' ירושלמי פ"ז הל"ח : (ו) כט. וירושלמי פ"ב הל"א : (ז) (ל) :

מנחת בכורים

אכסנאי . דעולם שלא ברשות בעה"ב (בירושלמי פ"ו הל"ב הגירסא בעה"ב הובא בתוס' דף ס"ט ב' ד"ה יש להם) : יז שמגופפת . במחילה : מותרת לו . דחלק רשות ואין בני חצר אוסרין עליו : ואסורה . שהאכסדרה לכל בני חצר . להוציא מבתיהם שהרי גם לו יש רשות שם שהרי לא עירב עמהם : אסורה לו . דהוה כפרוצה למקום האסור שרשות בני החצר באכסדרה ובחצירו ג"כ כיון דליכא מחילה : מותר לטלטל בחצר . דלא בעינן עירוב רק לכלי הבית : בחצר . א' הפתוחות זו לזו : יח שבמבוי . כלים שבמבוי אסורין לטלטל אף במבוי דמבוי שלא נשתתפו בו אין מטלטלין בו אלא בד' ואיכא מ"ד דמטלטלין אף במבוי וכאן מיירי דלמבוי אסורין לטלטל כלים שבחצר דמבוי רשות בפ"ע וחצר רשות בפ"ע ובנוסחת הגר"א ובמבוי אסור והיינו כלים שבחצר וקמ"ל דאף שלא עירבו חצירות בפ"ע מ"מ אסורין לטלטל מחצר למבוי דסד"א כי סברי רבנן דאסור אלא בעירבו חצירות דשכיחי מנא דבתים בחצר ותיישינן שמא יטלטלו מנא דבתים למבוי אבל לא עירבו מותרין קמ"ל משנה יתירה דאסור (דף נ"א ושבת ק"ל) : מתיר . אף מחצר למבוי בין עירבו חצירות בפ"ע בין לא עירבו ואיכא מ"ד דוקא שלא עירבו אבל בעירבו חצירות בפ"ע אסורין דגזרינן דאתי לטלטולי מאני דבתים בחצר ואין הלכה כן (שם ע"ב) : ששכחו ולא ערבו . כלל אף חצרות לעצמן רשות אחת הן ומותר לטלטל מזה לזה אבל עירבו לעצמן אסור ולמ"ד דעירבו מותרין הך שכל זמן רבותא היא אף שלא עירבו כלל מ"מ מותרין לטלטל מחצר למבוי (נ"א) : שמן ואלונטית . גרסינן שמן לסוך בו ואלונטית להסתפג בו : ה"ג מגג לגג ומגג לחצר ומחצר לקרפף ומקרפף לקרפף : סכנה . שגזרו שלא לקרות בתורה והיו קורין בחשאי ברשות א' והוצרכו לטלטל הס"ת : ראיה . דלורך גדול היה בדבר אבל בלא"ה אסור : יט צריכה עירוב . שהרי רבים דרין בה : א"צ עירוב . דאין בני החיצונה אוסרין על הפנימית דאין להם דריסת הרגל בפנימית ולכ"ע לא אסרה ואף ר"ע דפליג לקמן וסובר דריסת הרגל דפנימית אוסרת אבל כאן מודה : א"צ עירוב . דכיון דעירבה פנימית וה"ל רגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה אבל לא עירבה במקומה אוסרת שלא במקומה : אוסר . החיצונה אף בעירבה פנימית דרגל המותרת ג"כ אוסר שלא במקומה : אין דריסת הרגל אוסרת . אף בלא עירבה פנימית דאף רגל האסורה אינה אוסרת : עירובן . שערבו ב' החצירות יחד ונתנו לעירובן בחצר החיצונה : אסורות . שכח א' מן הפנימית הרי אוסר על בני החצר שלו ואוסרת גם החצר החיצונה דחיצונה א"א לסלק רגלה מפני פנימית הדורסת על החיצונה שכח א' מן החיצונה ולא עירב העירוב גבה הוא ובטל העירוב ואי אפשר לפנימית לסלק רגלה מן בני החיצונה כיון דעירוב ליתא גבה : שתיהן אסורות . גרסינן כנוסחת הגר"א . חיצונה מתסרא בשכחה דפנימית דא"א לסלק רגלה ועוד דליכא לעירובא גבייהו : שתיהן אסורות . שהעירוב מרגילה לחיצונה בהדי פנימית ואף שהעירוב גבייהו אוסרתן דס"ל כאילו הפנימית בחיצונה : מותרת . דאחדא לדשא ומשתמשת לעצמה כיון דערובן גבייהו : שלש דיוטאות . שבולטות מן הבתים ויורדין זע"ז כדין שני חצירות בכל הנזכר : על החיצונה . (ולא גרסינן על מקצתה בחצירות) דאם דרכה לילך אוסרת על החיצונה בדריסת רגלה בכל גווני האמור לעיל : ועל מקצתה . הבליטות שהוא בקצה קרי מקצתה : לבית שער . לפני החצירות וערבו חצירות לעצמן אבל לא נשתתפו יחד : מותרין . כל אחד ואחד בחצירות המיוחדות להם : דיוטאות . הבולטות מן הבית : אלקט . שם חדר שעשוי לקיץ להתקרר בו והוא עשוי לפני הבתים . ואלקט הוא לשון קייטא דהוא תרגומו של קייץ וכמבואר בפ"ג דמעשרות הלקטיות ומיירי כגוונא שאין אוסרין זע"ז בהדיוטאות :

פרק ז א משל חבירו . שחבירו ג"כ שותף בה וכדמפרש לקמן שמשלהם אין צריך לזכות : מגביהה . ע"י שלוחו : ולכל שנתוספו . דיורין בחצר גם להם יהיה חלק בשיתוף : נתוספו עליהן . לאחר שעירבו דאין העירוב זוכה להם : מזכה . אם משלו מערב : ואין צריך להודיע . אף אם משלהם מערב ואתיא כר"י דס"ל דעירובי חצירות א"צ להודיע דזכות הוא לו שמטלטל בחצר והגר"א גרס לעיל בשלהם מזכה דצריך להודיע כמבואר סתמא דמשנה א"כ כאן דאין צריך להודיע היינו אם משלו מזכה : מעשה . בלוד . נראה דה"ג להודיע : ואומר . בלא ידיעתנו : זכיתי לכם . לשיתוף אלמא דלא בעי ידיעה : היין . שיעור העירוב בו למאכל מזון שתי סעודות אף להרבה בני אדם לטבל ביין וביין מבושל אבל יין חי שתי רביעיות בעינן : סופו . שכבר הניח העירוב ונאבד הימנו צריך שישייר כשיעור הזה ואז סומך עליו בשבת אחר : כשיעור הזה . אלא כל שהוא : כלה החפץ . ולא נשאר כלל מן הסעודה : מזכה ואין צריך להודיע . גרסינן מזכה בשלו ובשל אחרים אין צריך להודיע אף לרבנן דר"י דצריך שיודיע בעה"ח מ"מ כאן דכבר היה עירוב רק שנאבד או נאכל כשהוא מניח ממין הראשון א"צ להודיע ואי אתיא כר"י אף מין אחר א"צ להודיע : ב ערבתי . בעירובי תחומין : בד' אמות שלו . דיצא חוץ לתחום ביתו ע"י סמיכת העירוב ואסור לזוז ממקומו דאין מערבין בבצלים

לחולה ולאסטנים א) (יב) [ולקטן (ח) במזונו ולרעבתן בבינוני] של כל אדם: ג (ט) אין משתתפין [לא] באוצר ולא במבוי אא"כ יחד לו מקום (י) האנשים שנשתתפו (יג) שלא לדעת הנשים שיתופן שיתוף ונשים שנשתתפו (יד) שלא לדעת (טו) [אנשים] אין שיתופן שיתוף (טז) [ומשתתפין במבוי ואם רצו לערב[ג] מערבין *בחצרות אבל אין רשאין להשתתף (כ) [ג] משתתפין במבוי ומערבין בחצרות שלא לשכח עיקר העירוב] (ל) דברי ר"מ וחכ"א או מערבים או משתתפים: ד (יז) [שיתוף מבוי (מ) צריך (*מ) שיהא עמהם במבוי ב) עירוב חצירות צריך שיהא עמהם בחצר] (נ) שנים ששותפין זה לזה (יח) [בין ביין בין] בשמן צריך (יט) [שיהא] עמהן במבוי (ס) אמר ר"מ מפני מה אמרו אין מערבין לאדם אלא (כ) [לדעתו] לפי שאין רוצה שישתתפו אחרים עמו בחלקו (ע) אבל אם (כא) [היתה] לו תבשיל או עיסה אצל חבירו זכה לו תבשילו: ה המערב ע"י בני עירו שילכו עמו לבית האבל או לבית המשתה (פ) וקבלו עליהן (כב) [שיבאו ה"ז מערב עליהן] בקופות של תמרים ובקופות של גרוגרות ובקופות של זיתים אם יש מזון שתי סעודות לכל אחד ואחד יבואו ואם לאו לא יבואו קבלו (כג) [כליהן] זה אחר זה הראשונים שיש להם יבאו אחרונים לא יבואו: ו (כד) [מערב] על ידי עצמו (צ) לרוח אחת (כה) כל ימות השנה ואמר רציתי אלך (כו) רציתי לא אלך [רצה] מבעוד יום (כז) [מותר משחשיכה אסור שאין מערבין משתחשך המערב] ע"י עצמו לשתי רוחות לכל ימות השנה ואמר למקום שארצה אלך רצה מבע"י עירובו עירוב משחשיכה הרי זה חמר גמל: ז (ק) לא יערב אדם ע"י בנו ובתו הגדולים וע"י עבדו ושפחתו העברים ועל ידי אשתו אלא מדעתן אבל מערב הוא ע"י [בנו ובתו הקטנים וע"י] עבדו ושפחתו הכנענים (כח) [בין מדעתן בין שלא מדעתן וכולן שערבו לעצמן או שערבו אחרים על ידיהן יוצאין בשל עצמן (ר) חוץ מן האשה מפני שהאשה יכולה] למחות על ידי בעלה: ח עבד עברי (ש) ומי שחציו עבד וחציו בן חורין יוצאין (כט) [בשל] עצמן עבד של שני שותפין יוצא (ל) [בעירוב] שניהן מהלך בצפון (לא) [בעירובו של זה בדרום ובדרום בעירובו] של זה בצפון (ת) ואם מיצעו את התחום אל יזוז ממקומו (א) קטן שצריך לאמו יוצא בעירוב אמו ושאין צריך לאמו (לב) [מערבים עליו (ב) מזון שתי סעודות בעירובי תחומין]: ט כותל חצר שנפרץ מארבע

* פי' כל חצר לעצמה

הגהות הגר"א (יב) ולזקן כדי מזונו ולרעבתן סעודה בינוני: (יג) וערבו: (יד) שערבו: (טו) בעליהן: (טז) ואין עירובן עירוב ומערבין בחצירות בפת ואם רצו לערב ביין אין מערבין משתתפין במבוי ביין ואם רצו להשתתף בפת משתתפין מערבין בחצירות ומשתתפין במבוי שלא לשכח תורת עירוב מן התינוקות שיאמרו אבותינו לא ערבו: (יז) עירובי חצירות בחצר ושיתופי מבואות במבוי: (יח) זה ביין וזה: (יט) שיבא: (כ) מדעתו: (כא) היה: (כב) מבע"י שיבא מותר משתחשך אסור שאין מערבין משתחשך עירב עליהן: (כג) עליהם: (כד) המערב: (כה) לשבתות של: (כו) לא: (כז) עירובו עירוב משחשיכה ר"ש אומר עירובו עירוב וחכ"א אין עירובו עירוב: (כח) וע"י בנו ובתו הקטנים בין לדעתן בין שלא לדעתן מפני שידן כידו וכולן שערבו ועירב עליהם רבן יוצאין בשל רבן חוץ מן האשה שיכולה: (כט) על ידי: (ל) בשל: (לא) בעירוב של זה בדרום ומהלך בדרום בעירוב: (לב) אין יוצא בעירוב אמו:

אור הגנוז

[כ] מערבין: [ג] אין רשאין במבוי:

נוסחאות כ"י

א) במזונו ולקטן כמזונו ולרעבתן כבינוני: ב) אמר ר' מאיר עירובי חצירות:

מרא דמתניתא

חסדי דוד

מצפה שמואל (ח) ע"ש ועי' תוס' לקמן הל"ח ועי' ירושלמי פ"ז הל"ג: (ט) סח. ועי' ירושלמי שבת פט"ז הל"ג: (י) פ. וירושלמי פ"ז הל"ט אין מזכין בחביות שבמרתף: (כ) (עה:) ועי' רא"ש שם וירושלמי פ"ו הל"ח: (ל) עי' ירושלמי פ"ו הל"ט והל"ח ופ"ז הל"ו ומגילה פ"ב הל"ד ותענית פ"ד הל"א: (מ) (פה:) ועי' ירושלמי פ"ו סוף הל"ח: (*מ) עי' ס"ס שם"ס ועי' שם בביאורי הגר"א כנו"י ועי' סימן שפ"ו סעיף ב: (נ) עי' ירושלמי פ"ו הל"ט: (ס) עפ"א וירושלמי ספ"ז ועי' רא"ש שם וירושלמי פ"ו הל"ח: (ע) עי' ירושלמי פ"ו הל"ט: (פ) פא: (ופב.): (צ) לד: ע"ש פלוגתא בזה: (ק) פב: וירושלמי פ"ז הל"ו: (ר) עי' ירושלמי פ"ג דמעשרות מח.: (ש) עי' פסחים פח.: (ת) עי' נה: (א) (פב.): (ב) עי' ל: ולעיל הל"ב:

מנחת בכורים

(ג) מארבעה טפחים עד עשר אמות מותר מפני שהוא כפתח יתר מכאן כנגד הפרצה אסור נפרצו בו פרצות הרבה אם העומד מרובה על הפרוץ מותר (לג) [אם] הפרוץ מרובה על העומד א) כנגד(לד) עשרה ה) בתים בטלה(לה) [מחיצה] (ד) שתי חצירות זו (לו) ב) [לפנים מזו בין זו לזו ג) ד' טפחים] מערבין שנים ואין מערבין אחד (לז) היתה אחת מהן גבוהה עשרה טפחים (לח) [ממעטה] (ה) באבנים בכפתים ובסולם הצורי או (*ה) שהביא נסר שרוחב ארבעה טפחים וקבעו בה מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד פחות מכן מערבין אחד ואין מערבין שנים היתה אחת מהן גבוהה [ד] עשרה טפחים עושין לה מחיצה גבוהה חמשה טפחים ומבטלה: י (ו) כותל שבין שתי חצירות גבוה עשרה טפחים ורחב ארבעה מערבין שנים ואין מערבין אחד מיעטו באבנים בכפתים ובסולם הצורי או שהביא נסר (לט) [שרוחב] ארבעה טפחים וקבעו בה מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד פחות מכן מערבין ד) אחד ואין מערבין שנים: יא (מ) [מים] (ז) שבין שתי חצירות גבוהה עשרה טפחים מערבין שנים ואין מערבין אחד (ח) אלו מאכילין מכאן ואלו מאכילין מכאן נתמעט התבן מעשרה טפחים (מא) [שניהן אסורין] אלא אם רצה סותם את פתחו ומבטל את רשותו הוא אסור וחבירו מותר וכן בכותל של תבן (מב) [מבין] שתי חצירות: יב ר"מ אומר (ט) סילונות שבברכין מחזיקין סאתים אע"פ שהן נקובין שופכין לתוכם מים בשבת וחכמים (מג) [אוסרין עד שיפוקו] אחרים אומרים (י) ביב שקמור ד' אמות ברשות הרבים שופכין לתוכו מים בשבת עוקה שבחצר מחזקת סאתים אף על פי שנתמלאת מע"ש שופכין לתוכה בשבת אחת עוקה ואחת גסטרא (מד) ס) [מחזיקין] סאתים אף על פי שנתמלאו מע"ש שופכין לתוכן (מה): יג הגג ומרפסת (כ) החצר והאכסדרא מצטרפין לד' אמות הבית והעלייה החצר והגג אין מצטרפין לד' אמות (מו) [דיוטה שהיא] מאה אמה לא ישפוך על פי הביב אבל (מז) שופך [הוא] לגג (מח) [והן] יורדין לביב (ל) אין עושין לה צנור אבל עושין לה מזחילה (מ) שלא יאמרו צנורו של פלוני מקלח מים בשבת: יד (נ) צנור המקלח לרשות הרבים א' מים וא' יין קולט בין ביד בין בכלי ושותה ובלבד שלא יצרף פיו ב) עם פי החבית אם רשות הגג למעלה מעשרה טפחים וישתה אבל מצרף הוא פיו לצנור למטה מעשרה טפחים ושותה לא יצרף אדם ידו עם הכותל ועם המזחילה אם רשות הגג למעלה מעשרה טפחים ושותה אבל מצרף הוא ידו לצנור (מט) [למעלה] מעשרה טפחים ושותה (נ) [אם] יש פי צנור ארבעה על ארבעה טפחים אסור שאין מטלטלין מרשות לרשות: טו בור ברשות הרבים (נא) [אין] בינו לכותל ארבעה טפחים כדי שיהלך אדם בני חצר מותרין ובני עלייה אסורין אם יש בינו (נב) [לכותל] ארבעה טפחים כדי שיהלך אדם בני חצר אסורין ובני עלייה מותרין באר שלפני החלון משלשל וממלא הימנו בשבת ובלבד ג) שלא יהא בינו(נג) [לכותל] ארבעה טפחים כדי שיהלך אדם אם ד) יש בפי הבאר ד' על ד' [טפחים] בין כך ובין כך משלשל וממלא הימנו בשבת

א) בס"א או שהיה עומד כפרוץ: ב) ס"א או פי החבית: ג) ס"א ובלבד שיהא: ד) ס"א אם אין בפי הבאר:

הגהות הגר"א (לג) ואם: (לד) הפרצה נפרצה כנגד: (לה) המחיצה: (לו) למעלה מזו ובין זו לזו עשרה טפחים או שיש בה גידוד חמשה ומחיצה חמשה: (לז) פחות מכן מערבין אחד ואין מערבין שנים: (לח) ומעטה: (לט) רחב: (מ) מתבן: (מא) מערבין א' ואין מערבין שנים: (מב) שבין: (מג) אומרים עד שיפקקו: (מד) שבחצר מחוקת: (מה) בשבת: (מו) אע"פ שהן: (מז) הוא: (מח) והמים: (מט) למטה: (נ) ואם: (נא) ואין: (נב) לבין הכותל: (נג) ובין הכותל:

אור הגנוז

[ד] חמשה טפחים ועשה לה:

נוסחאות כ"י

א) תיבת בתים ליתא: ב) כנגד זו: ג) עשרה: ד) שנים ואין מערבין אחד: ס) ואחת עריבה:

מראה דמתניתא

שנפל בשבת אין מטלטלין בהן אלא בד' והייתוס בכל גגות אמתני' דחצר קטנה שנפרצה לגדולה הכא נפרץ מ"מ ואפילו כותל שבין ב' חצירות ואפילו נפרץ בשבת. ולשמואל דאמר התם שבת כיון שהותרה הותרה. הכא שנפרץ מבעו"י או שנפרץ לרה"ר ואפילו בשבת. ור' יוסי היא דאי ר' יהודה בכ"מ מותר כדתנן בכל גגות: מותר. אם בין ב' חצירות ומבעו"י מותר לערב שנים ולערב א' מפני שהוא כפתח ומד' טפחים דוקא דפחות מד' טפחים כסתום ואין מערבין א'. ואם נפרץ בשבת או לרה"ר או לכרמלית מותר לטלטל בכולה ומד' דקתני אפילו מד' טפחים ולא מיבעיא בפחות מד' שהוא כסתום. מיהו ליכא דמותר לא משמע לערב ב' ולערב א' דבכל כה"ג קתני מערבין שנים ואם רצו מערבין א' אלא מותר לטלטל בכולה משמע ואי מותר לטלטל קאמר ליבנא דמד' טפחים לא אזדא שפיר אלא כותל שנפרץ עד עשר אמות מיבעי לי' והכל בכלל והכי קתני בכל דוכתא. להכי הזינן שמי מיכן מד' טפחים אלא ה"ק שנפרץ עד עשר אמות מותר. ולרב בכל מקום ובשבת. ולשמואל שנפרץ לכותל אחרת שלא עירבה עמה מבעו"י וכן לכרמלית או שנפרץ לרה"ר ואפילו בשבת: יתר מיכן אסור מתנינן ולא מתנינן כנגד הפירצה דהא לענין כלאים איתנייא הא לענין שבת אף כנגד העומד אסור: פרצות הרבה. עד עשר: כנגד עשרה בתים. שהן עשרה בתים זה לפנים מזה וכולן פרוץ מרובה על העומד אלא שפרוץ של זה כנגד עומד של זה והרי הפנימי סתום פרצותיה מתמשה בתים בטלה מחיצה של כל א' וא' כאילו אינה ואף הפנימי פרוץ במילואו שהבית החיצון נאסר בפרוץ מרובה למקום האסור לו והשני נפרץ מרובה לו והשלישי לשני עד הפנימי: ב' חצירות זו לפנים מזו. שמי מיכן זו לפנים מזו ושדי לי' אעשרה בתים דרישא כנגד עשרה בתים זו לפנים מזו בטלה מחיצה. דהכא דבין זו לזו ד' טפחים הרי אינן זו לפנים מזו שהרי יכולה הפנימית לצאת דרך הד' טפחים הפתוחין מצידיהן אלא הכא מתנינן ב' חצירות בין זו לזו ד' טפחים. שפתח של חצר זו כנגד פתח של חצר זו. ואם ביניהן פחות מד' טפחים בטלה אגבי' והו"ל פתוחות זו לזו ומערבין שנים ואם רצו מערבין א'. אבל אם ביניהן ד' טפחים מפסיק בין זו לזו ואין מערבין א': הכי מתנינן היתה א' מהן גבוה יו"ד טפחים מערבין שנים ואין מערבין א' מיעטה באבנים כו'. וכדתנא סיפא בכותל: ובסולם הצורי. פירשוה שיש לו ד' חווקים: פחות מיכן. שאחת מהן גבוהה מחברתה פחות מיו"ד טפחים: מחיצה גבוהה ה' טפחים. ויכולה התחתונה לעלות ה' טפחים עד המחיצה וממחיצה ה' טפחים עד הכותל וכן יכולה העליונה לירד ולאו דוקא ה' טפחים אלא אפילו מחיצה כל שהוא דאישתייר פחות מיו"ד ממחיצה עד הכותל אלא קמ"ל דמחיצה קטנה מבטלת המחיצה הגדולה: כותל כו' ורחב ד'. לאו דוקא כדאמרי בירושלמי ואפי' אינו רחב ד'. אלא הכא אמתני' קאי דתנן רחב ד' ומתני' משום סיפא קתני לה כדאמרו בירושלמי: פחות מיכן. שהכותל גבוה פחות מיו"ד טפחים: הכי מתנינן בית שבין ב' חצירות ומלאוהו תבן כדאייתוה בתלמודא. וכולה מתניתא להתיר הבית שב' החצירות פתוחות לו: מערבין שנים. זה מערב בחצירו עד מקום המתבן שבבית וזה מערב בחצירו עד מקום המתבן שבבית נתמעט התבן מיו"ד שניהן אסורין בתוכו הבית אלא אם רצה להתיר הבית לא' זה סותם פתח חצירו ומבטל רשותו הוא אסור בבית והברו מותר בכל הבית ואו או קתני או נועל פתחו או מבטל א"נ כיון דהם בי' אתי לטלטולי ובעינן תרתי וכן בכותל של תבן שבין ב' חצירות בלא בית גבוה יו"ד טפחים מערבין שנים כדתנן: מחזיקין סאתים. כפי שאדם עשוי להסתפק בכל יום: עד שיפוקו. שיסתמו נקביהן. ואם סתם נקביהן ונתמלאו מע"ש לרבנן אסור דאתמר בירושלמי נקבה העוקה אית תני אין צריך לפוק ואית תני צריך נתמלאה העוקה אית תני צריך לשפוך ואית תני אין צריך א"ר מנא חד תנא הוא מאן דמר צריך לפוק צריך לשפוך ומאן דמר אין צריך לפוק אין צריך לשפוך ש"מ דנתמלאה ונקבה חדא היא והני סילונות כיון דנקבו אסירי נתמלאו נמי אסירי. ואם נתמלאו בשבת איבעיא לן מי שרו אפילו טובא או לא שרו אלא כדי מדתו: אחרים אומרים. כאבי"י דמתני'. ובירושלמי הוא ור"מ דסילונות אמרו דבר א': בית שקמור ד' אמות. שבד' אמות מובלעות סאתים שיעור תשמישו בכל יום ותו לא גזור. אבל פחות מד' אמות אין מבליעות סאתים ונראה כשופך מחצר לרה"ר: עוקה שבחצר. דתנן אין שופכין אא"כ עשו לה עוקה: אע"פ שנתמלאה כו'. ובירושלמי אית תני צריך לשפוך ואית תני אין צריך: הגג ומרפסת או חצר והאכסדרה מצטרפין לד"א. דתנן חצר שהיא פחותה מד"א אין שופכין לתוכה מים בשבת אא"כ עשו לה עוקה. הא ד"א שופכין כיון שמבליעות סאתים שיעור תשמיש אדם בכל יום ולא נראה כשופך מחצר לרה"ר ותנן החצר והאכסדרה מצטרפין לד"א. ותני עלה גג ומרפסת או חצר ואכסדרה שסתמן שוין מצטרפין אבל הבית והעליה או החצר והגג שאינן שוין אין מצטרפין לד"א. וכדאמרו בירושלמי דשוין מצטרפין אין שוין אין מצטרפין: דיוטא שהיא מאה אמה כו'. רבנן דר"מ ודאחרים היא. וכדתנן ראב"י אומר ביב שקמור ד"א כו' וחכמים אומרים אפילו גג או חצר מאה אמה לא ישפוך ע"פ הביב כו'. ודיוטא היא עליה והביב על פני כולה והיינו דיוטא היינו חצר וגג: אבל עושין לה מזחילה ושופך על פני הצינור. ומן הצינור יורד למזחילה כדאמר רש"י בכל גגות אמתני' דקולט מן המזחילה דמזחילה הוא דף שכל המרזבים שופכים עליו. והכא כיון דלא אזיל מן המרזב להדיא לרה"ר הוי כשופך על הגג ויורדין לביב ה"נ שופך על פני המרזב ויורדין למזחילה. והיינו דאתמר בירושלמי אם היתה מזחילה מוסר: צינור המקלח וכו'. להרמב"ם דאמר לא אסרו לצרף אלא בשנים לאיסור למעלה מיו"ד ופחות מג' סמוך לגג אבל למטה מיו"ד אפילו פחות מג' או ג' ואפילו למעלה מיו"ד מותר והוא שלא יהא בו ד' על ד'. הכא רישא בצינור שהוא פחות מג' סמוך לגג למעלה מיו"ד טפחים אסור למטה מי"ט מותר. סיפא במזחילה סמוכה פחות מג"ט לגג כדאוקמיה למתני' דכל גגות דקולט אדם מן המזחילה. ובצינור שהוא רחוק מן הגג ג"ט ואפילו למעלה מי"ט מותר. ולרש"י אמתני' דהתם דאמר לא יצרף אא"כ יהו בו שלשה דברים להיתר. רחוק ג' מן הגג. ואין בו ד"ט. ולמטה מיו"ד. רישא נמי בצינור רחוק ג' מן הגג דסתם צינור רחוק ג' מן הגג ואפילו רחוק ג' מן הגג למטה מיו"ד הוא דשרי הא למעלה מיו"ד טפחים אסור דגזר אטו היכא דאית בי' ד' טפחים דהוי רה"י וסיפא נמי בפי החבית עם הצינור ועם המזחילה למטה מיו"ד אלא רשות הגג קתני ותני אבל מצרף הוא ידו לצינור אפילו רשות הגג למעלה מיו"ד. וה"ק לא יצרף עם המזחילה אם רשות הגג הוא למעלה מי' טפחים ואפילו מצרף למטה מיו"ד כיון דמזחילה סמוכה היא פחות מג' לגג וגג למעלה מיו"ד. ולאפוקי רשות הגג למטה מיו"ד דגג נמי לאו רה"י הוא. אבל מצרף ידו לצינור אפי' הגג למעלה מיו"ד דצינור רחוק ג' מן הגג ובלבד שתהא פי החבית עם הצינור למטה מיו"ד כדקתני רישא. ומשום שאינה צריכה היא דתנא לה רישא ואיידי דמזחילה קתני לה. א"נ אפי' הגג למעלה מיו"ד טפחים איצטריכא לי'. א"נ תני בסיפא לא יצרף כו' אפי' רשות הגג למטה מיו"ד טפחים אבל מצרף ידו לצינור למטה מיו"ד טפחים. ולהרשב"א דאמר פחות מג' לגג אפילו למטה מיו"ד אסור דכגג הוא. רחוק ג' אפילו למעלה מיו"ד מותר והוא שלא יהא בו ד'. ולא גזרינן אין בו משום יש בו ד' אפילו למעלה מיו"ד. והכא הא קתני רישא למעלה מיו"ד אסור למטה מיו"ד מותר ובמזחילה נמי קתני למעלה מיו"ד ולדידי' לא שאני בין למעלה מיו"ד ובין למטה מיו"ד דבסמוך אפילו למטה אסור וברחוק אפילו למעלה שרי לדידי' תריץ והימא הכי ובלבד שלא יצרף פיו עם פי החבית אם רשות הגג בפחות מג' טפחים וישתה אבל מצרף הוא פיו לצינור אם רחוק ג"ט מן הגג ובותה וסיפא קתני לא יצרף עם המזחילה אם רשות הגג למעלה מיו"ד טפחים ואפילו המזחילה למטה מיו"ד כיון דסמוכה לגג גבוה יו"ד. א"נ תני אפילו רשות הגג למטה מיו"ד טפחים. אבל מצרף ידו לצינור ובצינור רחוק כדקתני רישא למעלה מיו"ד טפחים דאפילו מצרף למעלה שרי א"נ תריץ והימא הכי ובלבד שלא יצרף פיו או פי החבית אם רשות הגג למעלה מיו"ד טפחים ורישא בצינור סמוך סיפא בצינור רחוק וה"ק ובלבד שלא יצרף פיו אם רשות הגג למעלה מיו"ד טפחים ואפילו מצרף למטה מיו"ד אבל מצרף הוא פיו לצינור למטה מי"ט בגג למטה מיו"ד טפחים וסיפא קתני דכן במזחילה שהיא סמוכה אם רשות הגג למעלה אפילו היא למטה מיו"ד אסור אבל בצינור אפילו מצרף למעלה מותר בצינור רחוק. וצריך תירוץ: בור ברה"ר כו'. למיתרגם להנך תלתא בבי דבור צריכין מימר. הכי תנא סבר אין דין גזל בשבת כדסברי רבנן דירושלמי ואם תשמישו לבעלים בקשה ולאחר בנחת נותנין לאחר ואם תשמיש שניהם שוה נותנין לבעלים וכדפריסן בירושלמי אמתני' דאנשי חצר ואנשי מרפסת דכילד מבתפין. וקסבר מרה"י לרה"י דרך רה"ר למטה מיו"ד הוא דאסיר הא דרך מעלה מיו"ד מותר כדא"ר הונא דבבלי אמתני' דבור מרה"ר והוליתו דהמוגא תפילין ודלא כירושלמי דהתם. וקסבר מרה"י לרה"י דרך רה"ר הוא דאסור כיון דעקירה והנחה ברשויות דאורייתא הא מרה"י למקום פטור דרך רה"ר דהנחה במקום פטור שרי. רישא בבור ברה"ר והוליתו גבוהה יו"ד כדאוקמה רב הונא למתני' דבור ברה"ר והוליתו גבוהה יו"ד ובבור של בני החצר וכדאוקמה רבנן דירושלמי למתני' דאנשי חצר ואנשי מרפסת דכל הני דמתני' דבל בני החצר היא כדפריסן התם. ובבור דאית בפיו ד' על ד' טפחים דהוה רה"י. אין בינו לכותל ד"ט והו"ל לבני חצר תשמישתן בזריקה דרך החוליא ושלשול ולבני עליה תשמישתן בשלשול וכרב דאמר לזה בשלשול ולזה בזריקה שניהן אסורין וב' כתות לא שאני מכה א' כדפריסו רבוותאי בהא דאותיב לרב מהך מתני' דתני בי' חוליית הבור גבוהה יו"ד למרפסת. והו"ל תשמיש שניהן שוה לזה בקשה ולזה בקשה וכל שתשמישתן שוה נותנין לבעלים. ואיסור רשויות אין כאן לא לבני חצר ולא לבני עלי' כיון דאין בינו לכותל ד' טפחים וכדאמרו בתלמודא אמתני' דבור והוליתו דבסמוכה בתוך ד' טפחים אפי' למטה מיו"ד שרי דלא הוי דרך רה"י. אם יש בינו לכותל ד' טפחים בני חצר אסורין דהו"ל מרה"י לרה"י דרך רה"ר והואיל ובני חצר אסורין תו לא אסרי אבני עליה ובני עליה מותרין דאינהו דרך מעלה מיו"ד הוא דממלי וכדאוקמה ר' הונא למתני' דבור והוליתו גבוה יו"ד טפחים חלון שעל גביו ממלאין הימנו בשבת במופלגת מכותל ד' טפחים ומשום דאיכא חוליא עשרה. סיפא מתנינן אם אין בפי הבאר ד' על ד' טפחים בין כך ובין כך משלשל כו' וסיפא דסיפא מתנינן ובלבד שיהא בינו לכותל ד"ט. וקתני סיפא באר שלפני החלון בבאר שאין בה חוליא יו"ד א"נ יש בה חוליא יו"ד והלון של בני החצר דממלי דרך מטה מיו"ד. משלשל וממלא הימנו בשבת ובלבד שלא

מצפה שמואל (ג) יז. ירושלמי פ"א הל"ח וסוכה פ"ה וכאן פ"ד הל"ב ופ"י הל"ח: (ד) עת: וירושלמי פ"ז הל"א (עז): (ה) מת. ירושלמי שם והל"ד ועי' תוס' סז.: (*ה) עי' טו"ע סימן שנו סעיף א בהגה"ה: (ו) עו: וירושלמי פ"ז הל"ב: (ז) עט וירושלמי שם הל"ג והל"ה ועי' ירושלמי פסחים פ"ז הל"ו וביצה פ"ה: (ח) עי' ירושלמי פ"ו הל"ח ופ"ז הל"ה: (ט) ירושלמי ספ"ח: (י) פח ירושלמי שם וכלאים פ"ט יז. ע"ש ברא"ש וגרסינן שם אין שופכין: (כ) שם ושם: (ל) שם: (מ) פח: ושם: (נ) לט:

מנחת בכורים

שייך זה דאם סמוך על שולחן אמו אינו אוסר בדירה: ט יתר מכאן. מיו"ד אמות: כנגד הפרצה. אסור לזרוע כלאים ממין אחד בחצר וממין אחד סמוך כנגד הפרצה אבל אי הוה כפתח מותר לזרוע סמוך ממש ושלא נגד הפרצה מותר אף בפרצה יותר מיו"ד ולענין טלטול בשבת כיון שיש פרצה יו"ד אסור לטלטל בכל החצר ואולי גרסינן אף שלא כנגד הפרצה אסור וכן מוכח בסיפא דמיירי בטלטול שבת: הרבה. שכל אחד פחות מיו"ד: מרובה. לאו דוקא אלא עומד כפרוץ: כנגד עשרה בתים. אפילו המחיצה הרבה כמו עשר בתים מ"מ בטלה מחיצה לגמרי ואסור לטלטל בכל החצר דמחיצתא בטלה או בפרצה יותר מיו"ד או בפרוץ מרובה על העומד: ד' טפחים. ברוחב ובחריץ עמוק עשרה אז חלק רשות לעצמו בנוסחת הגר"א גידוד חמשה של גבוה חמשה טפחים ומחיצה על גבה נמי חמשה: גבוה מחברתה י"ט. שקרקעית האחד גבוה והאחד נמוך: ממעטה. מגובה עשרה: בכפתין. הוא כפיסין דהוא חצי לבנה ועביו ד' טפחים ב' חצאי לבנה דהוה שלשה טפחים וטפח סיד: הצורי. דיש לו ד' שליבות דהויא סולם קבוע: בה. במחיצה המפסקת ומיעטו מעשר: מערבין ב'. אם רצו דהוה כפתח וכשיש פתח עושין כמו שירצו כמבואר במשנה: פחות מכן. שהמחיצה אינה גבוהה עשרה הוה כחצר אחד: לה. להתחתונה: גבוה ה' טפחים גרסינן כלומר דפחות מג' הוא לחצר העליונה ואז נעשין א' דכל מיעוט בעינן שיגיע לראש הכותל או לפחות מג' ואז נעשים אחד לעירוב לערב ביחד ולא בפ"ע: וי"מ דיש גידוד ה' ומחיצה ה' דגבי תחתון איכא עשרה אבל לגבי עליון ליכא עשרה ואין מערב כלל לכן עושה מחיצה ה' ומערבין שנים ומ"ש ראשון לעיקר כי פירוש זה אינו מתיישב על לשון התוספתא: י פחות מכן. שאינה גבוה יו"ד (ועי' תוס' ד' ל"ד): יא מתבן גרסינן והוא ערימה של תבן ומבואר כן במשנה: מאכילין. דקש באפי בהמה ואזלא ואכלה אבל לא יעמיד להדיא דאסור להעמיד בהמה ע"ג מוקצה בשבת שמא יאכיל בידים: שניהם אסורים. לטלטל שהרי לא עירבו יחד ומיירי בנתמעט בע"ש אבל נתמעט בשבת כיון דהותרה הותרה ואין סילוק מחיצות שבין חצר לחצר אוסר והיכא מ"ד דמוקי לה אף בנתמעט בשבת דלא אמרינן כיון דהותרה הותרה: סותם את פתחו. כדי דלא ליתי לטלטולי: ומבטל רשותו. או מבטל רשותו וחבירו מותר בטלטול א"נ דבעי' תרתי דבאמת חבירו מותר בבטולו לחוד רק ס"ל להאי תנא דכל מבטלי רשות צריך שינעול ביתו דלא לטלטל: הוא אסור. קמ"ל דאף דסדר אידך ובטל לחבריה לא מהני דאין מבטלין וחוזרין ומבטלין ואין הלכה כן אלא מבטלין וחוזר זה ומבטל לאידך: מבין ב' תחומי שבת. גרסינן שעומד ערימה של תבן חציו לסוף תחומו של זה וחוץ לתחום חבירו וחציו אידך הוא חוץ לתחומו ובתוך תחום חבירו אלו נוטלין ואוכלין ביו"ט מתוך תחומן ואלו מתוך תחומן ואף לר"ע דתחומין דאורייתא סד"א דליגזור שמא יקח מתוך לתחומו ועבר אדאורייתא קמ"ל דלא חיישינן: יב שבכרכים. שיולאין לרה"ר: מחזיקין סאתים. מים שאדם עשוי להשתמש בכל יום והיינו ד' על ד': שהן נקובין. והמים הנשפכין לתוכן יוצאין לרה"ר: שופכין לתוכן. בסילון של ארבע דתיימי מיא שאדם עשוי להשתמש בכל יום ואינם שופכין בהדיא לרה"ר ואף אם לא תיימי וכגון שיש מים מבעו"י כיון דרוב ימות השנה עשוין לבלע הכא נמי כי נפקי לברא לאו להכי איכוין וכיון דלא נתקיימה מחשבתו שרי ואפילו מתכוין ליכא איסורא דאורייתא כיון דאינו שופך להדיא לרה"ר אלא מאיליהן יוצאין הלכך כי לא מכוין שרי לכתחלה וכראב"י במתניתין פ"ק (ירושלמי ספ"ח): אוסרין. לשפוך לתוכו משום גזירה שמא יאמרו צינורו של פלוני מקלח מים כיון דמכחו קא אזלי והרואה אומר שהשופכין סמוך ליציאתו ובעי דליפקו להדיא לרה"ר: עד שיפוקו. יסתום את פיו דלא לקלחי לרה"ר: ביב. חריץ העשוי לקלח שופכין לרה"ר: שקמור. שכיסה למעלה ומקום פטור הוא: ארבע אמות. קים לן שעשוי לבלוע סאתים שאדם משתמש בכל יום: שופכין. כטעם הסילון דר"מ ואחרים היינו ראב"י דמשנה וחדא מלתא קאמרי וקמ"ל ר"מ דאף בסילון של אבן דלא בלע מותר (עי' תוס' פח ד"ה ביב): עוקה. גומא: בשבת. דלא ניחא ליה דליפקו לרה"ר אבל כי ליכא לגומא אסור דניחא ליה דאזלי לרה"ר וכי נפקי נתקיימה מחשבתו וגזרינן שמא ישפוך להדיא לרה"ר: גסטרא. שברי כלי חרס והיינו כי ליכא ד"א בחצר אז בעינן עוקה או גסטרא דלא תהוי מחשבתו דליפוק לרה"ר אבל כי איכא ד' על ד' אין צריך עוקה דתיימי מיא לר"מ ולאחרים ואף לרבנן דפליגי בביב מודו בחצר דראויה לזילוף אבל ביב אינו ראוי לזילוף וכשאין בחצר ד' אינה ראויה לזילוף ומחשבתו דליפוק לרה"ר לכן אסור: יג לד' אמות. כיון דשוין הן בקרקען תיימי מיא: הבית והעליה. שגבוהין זה מזה בקרקען וכן החצר והגג: ע"פ הביב. אפילו קמור וכרבנן אתיא: אין עושין לה. להגג: צינור. שיקלח מים אם אין כשיעור ד' על ד': מזחילה. דף ארוך מונח ע"פ אורך הכותל בשפוע והמרזבים שופכים על ידו אף דליכא עוקה שרי כיון דשופך על המזחילה: שלא יאמרו. לכן אין עושין צינור לקלח לרבנן לשפוך סמוך לה רק לשפוך על הגג שרי: יד קולט. מן האויר אף שהצינור למעלה מי' דאוירא מקום פטור הוא: פי החבית. כלומר הצינור אף דליכא רוחב ד' טפחים אם הגג והצינור גבוה יו"ד דאז אפילו אין בו ד' גזרינן אטו מקום ד' דהוה רה"י כיון דגבוה יו"ד א"כ מיירי בסמוך לגג דהוה ממילא רה"י דאמרינן לבוד: למטה. ואינו רחב ד' דאז לא גזרינן אטו רחבו ד' דאף בדאיכא רחבו ד' כרמלית הוא כיון דאינה גבוה יו"ד: הכותל. הסמוך לגג בתוך ג' וכן המזחילה סתמא סמוכה לגג שמונח לרוחב הגג ואינו יוצא מן הגג: למעלה מיו"ד. דהוה המזחילה רה"י דסמוכה לגג בתוך ג': לצינור. שאינו סמוכה לגג: למטה מי' טפחים. גרסינן דאז לא גזרינן אטו ד' דכרמלית הוא: מרשות לרשות. מרה"י לרה"ר אפילו אינה גבוהה יו"ד דכרמלית הוא וקא מפיק מכרמלית לרה"י וכללא דהך מלתא מזחילה סתמא סמוכה בתוך ג' לכן אינו מצרף כלל אבל צינור סתמא רחוק מגג מצרף כשהוא אינו גבוה יו"ד ואינו רחב ד' אבל כשהוא סמוך לגג אפי' צינור אסור ומבאר התוס' כאן פירושא דמשנה (דף צ"ט) (בתוס' ד"ה מן הצינור) וקליטה מותר בכהאי גוונא אפילו סמוך לגג פחות מג': טו בור ברה"ר. עמוק עשרה ורחב ד' דהוה רה"י ומלא מים: ד' טפחים. שיעור

בשבת : טז [בור שבין שתי חצירות משלשל וממלא הימנו בשבת ובלבד שלא יהא בינו לכותל ארבעה טפחים כדי שיהלך אדם אם יש בפי הבור ארבעה על ארבעה טפחים אסור שאין מטלטלין מרשות לרשות]: יז אמת (ס) המים שלפני (נד) [החלון] משלשל וממלא הימנו בשבת ובלבד שלא יהא בינה לכותל ארבעה טפחים כדי שיהלך אדם זה היה מעשה באמה של פרטלי' ובא מעשה לפני רבן שמעון בן גמליאל ואמר הואיל ואין בינה לבין הכותל ארבעה טפחים כדי שיהלך אדם (נה) בין כך ובין כך משלשל וממלא הימנו בשבת : יח (ע) אמת המים שעוברת בחצר אין ממלאין ממנה בשבת אא"כ עשו לה מחיצה גבוהה י' טפחים בכניסה וביציאה עשו לה בכניסה ולא ביציאה ביציאה ולא בכניסה אין ממלאין הימנה בשבת [אא"כ עשו לו מחיצה גבוהה י' טפחים בכניסה וביציאה] היתה רחבה מראשה אחד וצרה מראשה אחד ה"ז מרחיב את מקום הצר (*ע) ואין צריך לעשות מחיצה אלא לרוחב [בלבד] וכן אתה מוצא בביבין המקשקשין תחת הבתים ותחת החצירות : יט (פ) ר' יהודה אומר (נו) [כתלים שעל גביהן] נדונין כמחיצה אמר ר' יהודה מעשה באמת המים שהיתה באה מאבל לצפורי (נז) [והיינו ממלאין ממנה על פי זקנים בשבת אמר לו (צ) מפני שלא היתה] עמוקה עשרה ורחבה ד' : כ (ק) גזוזטרא שהיא למעלה מן (נח) [הים] אין ממלאין הימנה בשבת אלא אם כן עשו לה מחיצה גבוהה י' טפחים (נט) למטה מן המים (ר) אע"פ שהמים צפין על גבה אין בכך כלום ר' מאיר אומר אף מלמעלה רבי חנניא בן (ס) [עקיבא אומר (*ר) גזוזטרא שהיא למעלה מן הים גבוהה עשרה טפחים נוקבה (א) וממלא ממנה בשבת] :

פרק ז

א (א) פתחי (א) [גנות] שיש להן בית שער מבפנים פותחין ונועלין בהן מבפנים מבחוץ פותחין ונועלין בהן מבחוץ מכאן ומכאן פותחין ונועלין בהן מכאן ומכאן (ב) וכן פתחי חנויות ברה"ר (ג) (ב) ר' (ג) [מאיר] אומר בזמן (ד) [שבית המנעול] למטה מעשרה (ה) [נוטל את המפתח מן האסקופה ונותנו למנעול ופותח ומטלטלו בתוך הבית ומחזירו למנעול ונועל ומניחו במקומו ובזמן שבית המנעול למעלה מי' טפחים מביא את המפתח מערב שבת ונותנו למנעול ופותח ומטלטלו בתוך הבית ומחזירו למנעול ונעל ומניחו במקומו וחכ"א אף בזמן שמנעול למעלה מעשרה טפחים נוטל את המפתח מן האסקופה ונותנו למנעול ופותח ומטלטלו בתוך הבית ומחזירו למנעול ונועל ונוטלו ומניחו בחלון שעל גב שקוף אם יש בפי חלון ארבעה על ארבעה אסור שאין מטלטלין] מרשות לרשות : ב (ג) החרים (ו) [והפסקן] וספינה ברה"ר גבוהין י' טפחים אין מטלטלין לא מתוכן לרה"ר ולא מרה"ר לתוכן אבל יורד לתוכן ואוכל פחות מכן בתוך ד' אמות מותר חוץ לד' אמות אסור (ד) אמת המים ברה"ר עמוקה י' טפחים (ה) וכן גומא אין מטלטלין (ז) מתוכה לרשות הרבים ולא מרשות הרבים לתוכה אבל יורד לתוכה ושותה אם היו המים מועטים מוליך לתוך ידו ושותה (ח) היו שנים זה מעמיד לחבירו והלה שותה וזה [מעמיד] לחבירו והלה שותה פחות מכן בתוך ד' אמות מותר חוץ לד' אמות אסור

נוסחאות כ"י

(א) ומשלשל וממלא : (ב) דברי ר"מ ר' יהודה אומר :

הגהות הגר"א

(נד) החלון : (נה) מותרת ואם יש בפיה ארבעה על ארבעה טפחים : (נו) כותל שעל גבה : (נז) והיו ממלאין הימנה בשבת ע"פ הזקנים א"ל משם ראיה מפני שלא היתה : (נח) המים : (נט) בין מלמעלה בין מלמטה ואם היה : (ס) עקביא אומר גזוזטרא שיש בה ד' על ד' אמות חוקק בה ד' על ד' וממלא הימנה בשבת : (א) שערי גינה בזמן : (ב) אין להם לא לכאן ולא לכאן אסורין כאן וכאן : (ג) יהודה : (ד) שהמנעול : (ה) ומביא את המפתח מע"ש ומניחו באסקופה למחר פותח ונועל ומחזירו לאסקופה ובזמן שהמנעול למעלה מי' מביא מפתח מע"ש ומניחו במנעול למחר פותח ונועל ומחזירו למקומו וחכ"א אף בזמן שהמנעול למעלה מעשרה טפחים מביא מפתח מע"ש ומניחו באסקופה למחר פותח ונועל ומחזירו למקומו או בחלון שעל גבי הפתח אם יש בחלון ד' על ד' אסור מפני שהוא כמוציא: (ו) והפסקנין : (ז) לא: (ח) אם :

מרא דמתניתא

יהא בינו לכותל ד' טפחים דאי אית בי' ד"ט הו"ל מרה"י לרה"י דרך רה"ר · אם אין בפי הבאר ד' על ד' טפחים דהו"ל מקום פטור בין כך ובין כך משלשל כו' בין אין בינו לכותל ד"ט בין יש בינו לכותל ד' טפחים דמרה"י למקום פטור דרך רה"ר שרי · ואל תשיבני הא דאוקמוה בירושלמי למתני' דבור והוליתו באין בה רוחב ד' דהוה רה"ר התם בשאין בה הוליא כלל · הכא בשיש בה הוליא ג' · בור שבין ב' חצירות ה"נ בשאין בה הוליא יו"ד או לבני החצר דממלי דרך מטה מיו"ד · ובלבד שיהא בינו לכותל ד"ט כיון דאיכא ד"ט מכותל זה לבאר ומכותל זה לבאר אין אדם אוסר על חברו דרך אויר · הא לית ד"ט בינו לכותל אסרי אהדדי וכרשב"י בהא דא"ר יהודה אמר שמואל בור שבין ב' חצירות ואייתוה אמתני' דאנשי חצר ואנשי מרפסת דכילד משתתפין · אם יש בפי הבור ד' על ד' טפחים אסור כיון דאיכא ד' טפחים בינו לכותלים הו"ל מרה"י לרה"י דרך רה"ר דהכא ברבים בוקעין בו · ומפולש לרה"ר ורבים בוקעין בו כרה"ר הוא ואע"ג נימא רה"ר גמורה לא הוי אאמור בי' רבנן בהא · וכדאסרו בירושלמי אפי' דרך מעלה מיו"ד · ה"נ אסר האי תנא דרך מבוי מפולש ובוקעין בו רבים · ואי תקשי לך מדקתני אם יש בפי הבור ד' על ד' טפחים אסור מכלל דרישא באין בו ד' על ד' טפחים וקתני ובלבד שיהא בינו לכותל ד"ט הא ליכא בינו לכותל ד"ט אסרי אהדדי וקשיא לי' לר' יוחנן דאמר בכותל שבין ב' חצירות דחלון אין בכותל ד' מותר לזו ולזו · אלמא מקום שאין בו ד' ושניהן משתמשין בו לא אסרי אהדדי · אבע"א ר' יוחנן לא הם להאי מתניתא כי היכא דמותיב דאמר לזה בשלשול ולזה בזריקה נותנין לזה שבשלשול וקשיא רישא דרישא דקתני בני חצר מותרין וכל מתניתא דלא אייתי לה בתלמודא לא מותבינן אנן מינה ואשכחן כמה מתניתא דתוספתא דתלמודין פליגא עלה · וכדאמרינן דקסברא אין דין גזל בשבת כרבנן דירושלמי ורבנן דבבלי אמרו יש דין גזל בשבת ואמרינן קסברא מרה"י לרה"ר דרך מעלה מיו"ד שרי כרבנן דבבלי ורבנן דירושלמי לא כן אמרו · ואבע"א בשאין בפיו רוחב ד"ט הא בתוכו יש רוחב ד"ט וכיון דאזיל דרך מקום פטור לא גזור א"כ דליכא רוחב ד' טפחים בעומק יו"ד וכרמלית לא הוי כיון דאין בפיו ד"ט אבל לענין תשמיש ב' חצירות מודי ר' יוחנן דמקום תשמיש חשוב הוא ואסרי אהדדי : אמת המים · האי אמה היכי דמי אי דאית בה שיעורא מכרמלית לרה"י קמפיק ואי דלית בה שיעורא או מקום פטור או כרה"ר היא · ואיכא לאוקמה באגפי' ולהחליף כדס"ד לאוקמה אידך ברייתא דאייתוה אמתני' דאמת המים דכילד משתתפין בשיש לה אגפים גבוהין ומשלשל הדלי ומניחו על האגפים ומאגפים מחליפו לאמה ודכ"ע אחלופי ברשויות דרבנן מכרמלית למקום פטור וממקום פטור לרה"י או איפכא שרי ודחינן לה דהתם בשיעור האמה פליגי א"נ דעביד לה ניפקי אפומה · ורשב"ג דהכא סבר אחלופי ברשויות דרבנן שרי וקאמר אם אין בינה לכותל ד"ט דהוי מקום פטור מותר להחליף מהאמה שהיא כרמלית לאותו מקום ומאותו מקום לרה"י · ומ"ד רשויות דרבנן נמי לא נית. ליה דרשב"ג וס"ל כהאי תנא דפתחי גנות וכדאמרו בהמוצא תפילין אמתני' דלא יפתח אדם · ותלמודא דדחי לה דלא תימא בין לרבנן בין לרשב"ג שרי א"כ הכא באמה שבחצר ותני אם אין בה ד"ט הואיל ואין בה · דכיון דלית בה ד"ט כחצר הוא · וכדס"ד התם דבאמת המים גופה קמיפלגי · ומאי אמת המים העוברת בין החלונות אמה שבחצר או שבמבוי ה"נ מאי לפני החלון באמה שבחצר או שבמבוי · א"נ כדאסיק התם רבינא כגון דעביד ניפקי אפומה ותני אם אין ביניהן ד"ט וכולה רשב"ג היא דאמר פחות מד"ט לבוד : אמת המים שעוברת בחצר · והויא כרמלית ומחילת החצר שעל גבה לא מהני אע"ג דמחיצה תלויה מתרת במים הנ"מ דאיכא היכרא דלמים עבידא מתוך אוגנו נמי ולמעלה למטה נמי : היתה רחבה מראשה א' כו' . מראשה א' בחצר רחבה ד"ט ומראשה הב' בחצר אין בה ד' טפחים : הרי זה מרחיב כו' . אם רצה מרחיב מקום הצר בפחות מיו"ד עומק ואין צריך לעשות מחיצה אלא ברחבה שהיא עמוקה יו"ד ורחבה ד' אבל מראשה הב' שאינה רחבה ד' בעומק יו"ד אין צריך דאין הורין לכרמלית ומקום זה כרמלית ומקום זה אינו כרמלית . מיהא קשיא אימור דאמרינן אין הורין לכרמלית כגון שמקום זה פחות מד"ט רוחב דהוי מקום פטור אבל הכא ברחבה ד' ולא עמוקה יו"ד דשיעור כרמלית הוא אלא בכולה לא עמוקה יו"ד בטלה לחצר אבל עמוק יו"ד ולא בטלה כי ראשה א' לא עמוקה מי אמרינן האי דוכתא בטלה אע"ג דחדא היא עם העמוקה . ותו האי ה"ז מרחיב בפחות מיו"ד מיבעי ליה . אלא הכא נרה מראשה א' וכן מתוך לחצר נרה ואין בה ד"ט . ומאי מרחיב אפי' בעומק יו"ד וכולה רחבה ד' ועמוקה יו"ד טפחים אין צריך לעשות מחיצה אלא לרוחב בלבד . וכיון שמראשה הרחב נתלקה מהאמה הרחבה שלפני החצר . מאי אמרת מחוברת היא להאמה שיוצאה מהחצר האי אמה מקום פטור הוא דהא לא רחבה ד' . ועפי מיחוורתא סמי מיכן הרי זה מרחיב את המקום הצר ושיטפא דחלון דפירקא דבתריה דקתני בחלון שהיתה רחבה מראשה א' ונרה מראשה א' מרחיב את המקום הצר . שטפינהו הכא . אלא תני הכא היתה רחבה כו' ונרה מראשה וכו' כנ"ל אין צריך לעשות מחיצה אלא למקום הרחב אבל למקום הצר שאינה רחבה ד' אין צריך דאין הורין לכרמלית : ר' חנניא בן עקיבא אומר כו' . אוקמוה בגזוזטרא שיש ד' אמות על ד' אמות שהוא כ"ד טפחים על כ"ד טפחים ונוקבה באמצע ד' על ד' טפחים ומשייר יו"ד טפחים מכל רוח סביב הנקב ואמרינן כוף וגוד כוף את כל סביביה וזקוף אותן מחיצות גבוהות יו"ד טפחים והלל ד' טפחים וגוד אחית מחיצתא עד קרקע הים . ולא התיר ר"ח בן עקיבא אלא בימה של טבריה הואיל ויש לה אוגנים ועיירות וקרפיפות מקיפות אותה אבל בשאר מימות לא :

פרק ז הכי מתנינן לא לכאן ולא לכאן וכן פתחי חנויות בזמן שהמנעול כו' ובזמן שהמנעול כו' והכי אייתוה בבבלי ובירושלמי . ומתנינן פותח ומטלטל בתוך הבית וחוזר למנעול וכן בסיפא וכן בדברי חכמים ומתנינן ומניחו במקומו או בחלון שע"ג שקוף והכי אייתוה בבבלי . וה"ק אם אין להן בית שער ר"מ אומר בזמן שהמנעול למטה מיו"ד טפחים ואוקמוה במנעול שאין בו ד"ט והכותל משלימו לד' ור"מ לטעמיה דאמר חוקקין להשלים ובזמן שהמנעול למטה מי"ט וחוקקין להשלימו לד"ט הו"ל כרמלית נוטל המפתח מן האסקופה ובאסקופת כרמלית גבוה מג' עד יו"ד טפחים ורחבה ד' ונותנו למנעול דמכרמלית לכרמלית קא מפיק ואפי' עומד ברה"ר מטלטל בכרמלית אף לר"מ . ופותח ומטלטל בתוך הבית שעושה צרכיו בבית וחוזר למנעול ונועל את הבית ומניחו למפתח במקומו באסקופה מכרמלית לכרמלית ובזמן שהמנעול למעלה מיו"ד טפחים והו"ל מנעול רה"י גבוה יו"ד ורחב ד' ע"י הקיקה ואסור ליטלו בשבת מן האסקופה כרמלית ולהניחו במנעול שהוא רה"י הלכך מביא את המפתח מע"ש ונותנו למפתח למנעול שמניחו ע"ג המנעול ופותח בשבת שעומד על האסקופה שהיא כרמלית ומטלטל במנעול שהיא רה"י ומטלטל ועושה צרכיו בבית וחוזר למנעול ונועל הבית ומניחו למפתח במקומו על גבי המנעול . וחכ"א אף בזמן שהמנעול למעלה מיו"ד טפחים נוטל את המפתח מן האסקופת כרמלית ונותנו למפתח למנעול ורבנן לטעמייהו דאמרי אין חוקקין להשלים ומנעול שאין בו ד' טפחים מקום פטור הוא ופותח ומטלטל ועושה צרכיו בבית וחוזר למנעול ונועל הבית ונוטלו למפתח ומניחו במקומו באסקופה דממקום פטור לכרמלית הוא או בחלון שע"ג שקוף שאין בו ד' דהוי נמי מקום פטור אם יש בחלון ד' על ד' אסור דהו"ל מכרמלית לרה"י דרך מקום פטור ואסור להחליף : והא דקתני בדר"מ בלמעלה מיו"ד מביא את המפתח מע"ש ובאינך לא קתני מביא את המפתח מע"ש . משום דפשיטא ליה דבשבת אינו מביא מרה"ר ומטלטל ד"א ברה"ר ומכניס מרה"ר לאסקופה כרמלית . והוא מביאו מע"ש ונותנו לאסקופה . אלא מאסקופה למנעול קא מפלגי אי שרי הואיל ואין במנעול ד' או אסור משום דחוקקין להשלים . וקאמר ר"מ למטה מיו"ד נוטלו בשבת מהאסקופה ונותנו למנעול אלא למעלה מיו"ד בשעה שמביאו מע"ש לא יתננו על האסקופה שיהא אסור ליטלו בשבת ולפתוח בו המנעול אלא כשהוא מביאו מע"ש נותנו למנעול ע"ג המנעול ולמחר פותח . וחכמים אומרים מקום פטור הוא ונוטלו בשבת מן האסקופה שהניחו שם מערב שבת : החרים . מגודות דגים : גבוהין יו"ד טפחים . רה"י הן דברחבין ד' עסקינן : פחות מיכן . שאינן גבוהין יו"ד טפחים וכל שאינו גבוה יו"ד טפחים ורחב ד' כרמלית הוא הלכך חוץ לד' אמות אסור . והא דתניא ואייתוה ביציאות השבת במעשה דעמוד תשעה שהיתה קופתו מונחת ברה"ר גבוהה יו"ד ורחבה ד' אין מטלטלין לא מתוכה לרה"ר ולא מרה"ר לתוכה פחות מיכן מטלטלין . פרש"י בפחות מיכן או בגובה או ברוחב וכ"ת פחות מיו"ד ורחבה ד' כרמלית היא לא גזרו רבנן לבטולי מתורת כלים הואיל וכלי הוא . תנאי היא והאי תנא סבר יש כרמלית בכלים . א"נ פחות מיכן דהכא בגבוה ורחבה ד'. פחות מיכן דהתם ברוחב שאינה רחבה ד' . וכי תימא הא תני רישא גבוהה יו"ד טפחים אין מטלטלין הא פחות מיו"ד מטלטלין . תנא דאורייתא קתני גבוהה יו"ד מדאורייתא אין מטלטלין הא פחות מיכן מדרבנן הוא דאסור ובדרבנן לא קמיירי פחות מד"ט מטלטלין לכתחילה . א"נ קתני גבוהה יו"ד טפחים דאי פחות מיו"ד אפי' בתוכה אסור . א"נ חרים ופסקן וספינה בטלי מתורת כלים וגזור בהו רבנן כרמלית : אמת המים . לאו באמת המים ממש דאפי' עמוקה עשרה כרמלית היא וחוץ לד"א אסור . אלא הכא כעין בריכת מים דבעמוקה יו"ד ורחבה ד' הויא רה"י כבור דמים לא מבטלי מחיצתא . ודמיא לגומא : אבל יורד לתוכה ושותה . דרה"י היא ואפי' חוץ לד"א . וכיון שהמים מרובין וגבוהין וסמוכין לגדותיהן יכול לשחות מעט ולגרף פיו עם המים ושותה : אם היו המים מועטים . בתוך האמה שעמוקה יו"ד ונמוכין הרבה מגדותיהן ואינו יכול לגרף פיו עם המים וכלי אינו יכול להביא לשם דמרה"ר לרה"י הוא : מוליך כו' . שואב בידו מעט מעט ושותה : זה מעמיד לחבירו . מעמיד המים דותפן בידיו ובגופו ועושה אותן גבורות נגבות כמו נד עד שחבירו יוכל לגרף פיו ולשתות וחבירו מגרף ושותה ואח"כ עושה חבירו לו כן והלה שותה : פחות מיכן . שאין המים עמוקין יו"ד ובטלי

חסדי דוד

פרק ז פתחי גנות כו' פותחין ונועלין מכאן ומכאן אין להם לא לכאן ולא לכאן אסורים כאן וכאן וכן פתחי חנויות ברה"ר בזמן שבית המנעול למטה מי' כו' ובזמן שבית המנעול למעלה וכו' ומחזירו למנעול ונועל ומניחו למקומו דברי ר"מ וחכ"א וכו' ונוטלו ומניחו במקומו או בחלון שע"ג שקוף כו' כצ"ל וכ"ה בגמ' בפרק בתרא דף ק"א וטעמא דר"מ דס"ל מעיקרא דאסור לעמוד בכרמלית ולפתוח ברה"י גזירה שמא יבוא המפתח אצלו · ואע"ג דגם אם מביאו אין זה אלא איסור דרבנן מ"מ גזור וכ"ש ברה"ר והנה סתם שערי גינה בית המנעול שלהם גבוה י' ורחב ד' דהו"ל רה"י והלכך אם יש להם בית שער דהוה נמי רה"י בין אם הוא מבפנים בין אם הוא מבחוץ עומד בבית שער ופותח ונועל דהו"ל מרה"י לרה"י אבל אם אין להם בית שער אוסר ר"מ שלא יעמוד לא ברה"ר ולא בכרמלית וזה גנה שהיא יותר מבית סאתים ולפתוח או לנעול במפתח המונח במנעול שהוא רה"י גזירה שמא יביאנה אצלו לרה"ר או לכרמלית : החרים והפסקן כו' . הדברים סתומים ותמוהים ונראה דצ"ל החורים והאסקופה והספינה וכו' והחורים הוא חורי רה"ר וקמ"ל דלא כמ"ד דחורי רה"ר כרה"ר דמו ועי' בפ"ק דשבת דף ח' וכן באסקופה אם גבוה י' ורחבה ד' ואע"ג דאין לה מחיצות אלא ע"י גוד אסיק וכדמוכח בסוגיא התם ע"ש וכן ספינה אע"ג דמהלכת היא רה"י גמורה אבל פחות מכאן פי' שאינן גבוהים י"ט כיון שהן רחבים הרי הן כרמלית הלכך בתוך ד"א מותר לטלטל בתוכן חוץ לד"א אסור :

חלון

מצפה שמואל

(ס) פז : (ע) שם וירושל' פ"ח הל"ז : (*ע) עי' שו"ע סי' שנ"ו ס"א בהג"ה : (פ) ע"ש פ"ו הל"ו : (צ) פז וירושל' סוכה פ"א הל"א : (ק) עב: ותוס' שם ד"ה הכא : (ר) עי' פז: וירושל' פ"ח הל"ח ושבת פ"ג הל"ד ותוס' שם ד"ה אלא ועי' שבת קא תוס' ד"ה רבי וירושל' סוכה פ"א הל"ט: (*ר) עי' בהס"מ פט"ז הל"ב: (א) קא: ירושל' פ"י הל"ט : (ב) וכן הגירסא בגמ': (ג) עי' יז: ומו"ק ג. : (ד) שבת קי:(ה)שם ח.:

מנחת בכורים

מקום דס"ל לבני חצר ניחא תשמישיה בפתח ולבני עליה בשלשול לכן מותר לחצר ואסור לעליה ובאין הוליתו גבוהה י' דאי גבוהה י' ה"ל לחצר בזריקה ולשניהם אסורים : אם יש . דאסור לבני חצר לטלטל מרה"י לרה"י דרך רה"ר נותנים לבני עליה כשיעשו הוליא גבוה עשרה דמטלטל דרך מקום פטור למעלה מעשרה אי נמי בהוצאת זיז ודרך נקב הזיז שנמצא שאינו מטלטל דרך רה"ר: באר שלפני החלון . ואין כאן בני החצר רק בני עליה ואין בו ד' דהוה מקום פטור אסור למלאות דרך זיז כשמופלגת מן הכותל ד' דכיון שאין בבאר שיעור מקום ה"ל כחורי רה"ר אי נמי דלא ניחא תשמישי' וחיישינן דלמא נפל לרה"ר שבשני נדדין אבל אם יש בבאר ד' דהוא שיעור מקום וה"ל רה"י דלא בטיל לגבי רה"ר מותר למלאות דרך זיז אפילו מופלג ד' אבל כשאין מופלג ד' מן הכותל מותר למלאות בכל גוונא דלא חשיבא מקום לעצמו : טז ב' חצרות . החלוקות בעירוב ואין בו ד' דהוה מקום פטור מותר לזה ולזה : ובלבד שלא יהא . דאז הוה שיעור מקום ומטלטלין דרך החצר ואסור לטלטל מזו לזו : ד' על ד' . דהוה רה"י בפ"ע ואסור לטלטל מחצר זו לחצר זו : יז בין כך ובין כך . אף שיש בה ד' על ד' כל שאינה כרמלית מותר לטלטל מן האמה לחצר ולחלון הפתוח לחצר (מרכבת המשנה פ"י מהל' עירובין שם ביאר כל התוספתא זו ע"ש היטב) : יח גבוהה י"ט . דהוה הפסק בין המים שחוץ לחצר לתוך החצר : וצרה . שאינה רחב ג"ט דאמרינן לבוד : מרחיב . עד ג"ט ורשות לו להרחיב עד שיעור הזה: לרחב . למקום הרחב ג"ט : בביבין. המקלחין מים שעושין להם מחיצה במים בתוך אוגניה שיהיה ניכר שנעשה בשביל המים : יט שעל גביהן . כותלי החצר שעל המים : מאבל . שם מקום : עמוקה יו"ד . דאין המים חולקין רשות לעצמן וכן באינה רחבה ד' וכי הוה בחצר כחצר דמיא אבל בעמוקה יו"ד ורחבה ד' הוה כרמלית ומים המחוברין לו אף בתוך החצר אסור דחולקת רשות לעצמה : כ גזוזטרא . דף הבולט מן הכותל : למטה מן המים . נמי סגי ולא בעינן דוקא למעלה מן הגזוזטרא או למטה ממנה : גבוה י' טפחים . מן המים ויש בה ד"א על ד"א : נוקבה . ד"ט על ד"ט ונשתייר כ' טפחים על כ' י' טפחים לכל נד אמרי' גוד אחית מחיצתא והוה כמחיצה י' לכל נד ואמרינן בש"ס דלא התיר אלא בימה של טבריה הואיל ויש לה אוגנים ועיירות וקרפיפות מקיפין אותה וכן מבואר בירושלמי :

פרק ז א פתחי גינה . שהם מנעוליהן גבוהין עשרה ורחבן ארבעה ורשות היחיד הן : בית שער . בית קטן ופתח גינה פתוח בו ובסמוכין לרה"ר איירי כמו דקתני בסיפא חנויות הפתוחות לרה"ר : מבפנים . דרשות היחיד הן וכן בחוץ : מכאן ומכאן . ה"ג לא לכאן ולא לכאן אסורים מכאן ומכאן וס"פ דהמנעול רה"י הוא ואע"פ שהמפתח מונח עליו גזר ר"מ שלא יעמוד ברה"ר ולא בגינה ליטול מפתח של רה"י שמא יביאנו אצלו לרה"ר או לכרמלית : חנויות . שערי חנויות פעמים גבוהין פעמים נמוכין לפיכך מחלק בהן : ברה"ר . שפתוחות לרה"ר : ר' מאיר אומר . בזה ר"מ מחלק ואומר : בית המנעול . מקום שפותחין את המפתח שהכין מאתמול : מן האסקופה . כרמלית שאינה גבוהה י' ורחבה ד' : בתוך הבית . היינו הבית מנעול : במקומו . באסקופה דמכרמלית לכרמלית קא מטלטל : למעלה מיו"ד . דהוה רה"י : למנעול . ע"ג כעין מנעול של עץ שראשיהן רחבין אבל אין מניחין באסקופה דקא מטלטל מכרמלית לרה"י : במקומו . במנעול ומיירי אף במנעול שאינה רחבה ד' אלא שיש בו לחוק ולהשלימו לארבעה דר"מ סבר חוקקין להשלים והוה כרה"י ואסור לטלטל ממנו לאסקופה אבל לעמוד באסקופה ולפתוח ולנעול במנעול מותר ולא גזרינן שמא יביאנו לכרמלית והדר ביה ממה דאמר לעיל בשערי גינה דגזרינן : למעלה מי"ט . כיון שאין בו רוחב ד' אף שיש לחוק בראש הדלת אבל ראש המנעול ולהשלים ראש המנעול לארבעה לא אמרינן חוקקין והוה מקום פטור : ומניחו . או לאסקופה או לחלון גרסינן וכן הוא בגמרא : שקוף . משקוף על הפתח : על ארבעה . דהוה רה"י : אסור . להניח המפתח שם : מרשות . האסקופה שהיא כרמלית ע"י המנעול שהוא מקום פטור : לרשות . החלון שהוא רה"י דקא מטלטל מכרמלית לרה"י ואף דרך מקום פטור אסור להחליף : ב החרים . החרם א"נ חריות גרסינן ענף דקל א"נ חילם והוא שם כלי מתכות כמבואר בפי"א דכלים התלמה (ערוך ערך חלם) ובנוסחת הגר"א פירש מגודות דגים : והפסקן . בריכה העשוי' למלאות מים כמבואר בריש מ"ק (ג' א') הפסוקות והבריכות (ערוך ערך פסק) וכן פי' הגר"א ומיני כלים גדולים קא חשיב : פחות מיכן . שאינם גבוהות עשרה וגבוה ט' דרבים מכתפין עליו הוה כרה"ר : אסור . וחייב משום זורק ארבע אמות ברה"ר : עמוקה . מקרקעה י' : מועטים . שא"א לשתות בשחית פיו להמים : לתוך ידו . מהמים ולא חיישינן שמא יוציא חוץ לגומא וגם קמ"ל דכל שבתוך הגומא רה"י אף למעלה מי' דרה"י עולה עד לרקיע : זה מעמיד לחבירו . כמו נד והוא שותה ומקבל המים בפיו : פחות מיכן . שאינה גבוהה י' אף שרחבה ד' לא הוה כרמלית דאמת המים העוברת ברה"ר ומשתמשין בו הוה רה"ר כמבואר בשבת (ק:) אם היה רקק מים ורה"ר מהלכת בו חייב ובאינה עמוקה י' והאי פחות מיכן לא קאי אגומא דגומא אף פחות מיכן אסור דהוה כרמלית ברחב ד' :

אסור: ג (ו) אילן ברה"ר א) גבוה י' טפחים אם אין [נופו] גבוה מן הארץ שלשה טפחים מטלטלין תחתיו היה גבוה משלש רוחותיו ונמוך מרוח אחת רואין את הנמוך כאילו הוא פתח ובלבד שלא יהא נמוך יתר על הגבוה: ד חורבה ברה"ר עמוקה י' טפחים חלון שעל גבה שופכין לתוכה מים בשבת (ז) היו שנים שתיהן אסורות שאין שתי רשויות משתמשות ברשות אחת היתה א' והיא של רבים אסורה עד שיערבו: ה אשפה ברה"ר גבוהה י' טפחים חלון שעל גבה זורקין לה בשבת היו שתים שתיהן אסורות שאין שני רשויות (ט) משתמשות ברשות אחת] היתה אחת והיא של רבים אסורה עד שיערבו: ו (י) בני חצר ובני מרפסת (י) [שעירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן] כל שגבוה עשרה טפחים למרפסת פחות מכן לחצר בד"א בזמן (יא) שהן של רבים ועירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן או שהיו של יחידים [ושכחו ולא עירבו] אבל אם היו של רבים ושכחו ולא עירבו (יב) הגג (ע) והמרפסת והחצר והאכסדרה] כולן רשות אחת הן: ז חצר גדולה שנפרצה לרה"ר ונשתיירו בה גדודיות גבוהות י' טפחים עד עשר אמות (ג) מותר מפני שהוא (ל) כפתח פחות מכן מותרין לאותה שבת ואסורין לעתיד לבא דברי (יג) [ר' מאיר וחכ"א אם מותרין לאותה שבת מותרין לעתיד לבא ואם אסורין] לעתיד לבא (יד) אסורין לאותה שבת (ל) וקטנה שאינה אלא כעשר (טו) [אמות נפלת] דפנה לרה"ר ונשתייר כפס (טז) [מכן ומכן מותר (*ב) נטלו כולן מותרים] לאותה שבת (יז) [ואסורין] לעתיד לבא דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר [אם מותרין לאותה שבת מותרין לעתיד לבא ואם אסורין לעתיד לבא אסורין] לאותה שבת: ח (ז) חלון שמקצתה בתוך עשרה ומקצתה למעלה מעשרה מערבין שנים (יח) ואין מערבין אחד היתה כולה למעלה מעשרה (ט) ומיעטה באבנים (יט) [בכפתים ובסולם הצורי או שהביא] נסר שרוחב ד' טפחים וקבעה בה מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד פחות מכן מערבין (כ) ד) א' ואין מערבין שנים (כא) היתה רחבה מראשה אחת (כב) [וצרה] מראשה אחר הרי זה מרחיב את מקום הצר חלון (כג) [שהיה] ד' על ד' טפחים עושה לה (ה) מורביות ומבטלה כיוצא בו מי שהיו לו חנויות פתוחות לרה"ר ופתוחות (כד) [לחצירו] אם אין שם אלא דבר מועט מביא ומטלטל (כה) [מזו לזו] היתה חצר ובה דיורין עירבו מותרין לא עירבו אסורין: ט אחד חלון שבין שני בתים ואחד חלון שבין שתי חצירות [ואחד חלון שבין שתי עליות] (כו) וא' חלון שבין שני גגות וא' חלון שבין שני דיורין וגשרים ונפשות ורשות הרבים המקורה מטלטל תחתיהן בשבת דברי רבי יהודה וחכמים אוסרין (כז) יתר על כן אמר ר' יהודה (כח) [שתי חצירות זו כנגד זו ברשות הרבים נותנין] לחי מכאן ולחי מכאן או קורה (כט) [מכאן וקורה מכאן ומערבין ונושאין ונותנין באמצע וחכמים אומרים] אין מערבין רה"ר בכך מודין חכמים לר' יהודה במעשה (ל) [גינוסר שזה פותח] דלת קרפיפו (לא) [וסותם] וזה סותם וזה פותח] (לב) [פותח] דלת קרפיפו (לג) [וסותם] רה"ר שמערבין ונושאין ונותנין באמצע (ל) שכל מחיצה (ל) [שנעשית] לשבת בין אנוסין בין שוגגין בין מוטעין בין מזידין ה"ז מחיצה הוזרו (לד) [פתחים] למקומן הוזרו לאיסורן: י (ל) כל גגות העיר רשות אחת הן אסור (לה) [לעלות ולירד מחצר לגגות ומגגות לחצר] וכלים ששבתו בחצר מותרין לטלטל בחצר ושבגגות מותרין לטלטל בגגות דברי ר"מ וחכ"א כל אחד ואחד רשות לעצמו (לו) אמר להם ר"מ אי אתם מודים באנשי חצר ששכחו ולא עירבו שאסור להכניס ולהוציא [מחצר] לבתים ומבתים לחצר (ס) וכלים שבחצר מותרין לטלטל בחצר אף גגות כן מחצר (ע) אמרו לו [לא] אם אמרת בחצר שאין תחתיה דיורין [ז] [אמר להם אף חצר פעמים שיש תחתיה דיורין] אמרו לו [לא] אם אמרת בחצר שאין כל א' וא' מכיר את שלו תאמר בגגות שכל א' וא' מכיר את שלו אמר להם הרי שהיתה חלוקה או שהיה חילוק עשויה פספס שכל א' וא' מכיר את שלו ארשב"א ע"כ היתה תשובה ר"ש אומר הגג והמרפסת החצר והאכסדרה ג) כולן רשות אחת הן:

שתי

א) בס"א מערבין ב' ואם רצו מערבין א'. ב) בס"א והקרפף והמבוי.

הגהות הגר"א (ט) משמשות באחת: (י) שא"צ לערב: (יא) גג וחצר ואכסדרה ומרפסת: (יב) ר' יהודה ור' יוסי אומר כשם שאסורין: (יג) כך: (יד) וניטלת: (טו) מכאן בפס מכאן מותר ניטלה כולה מותר: (טז) ואסורה: (יז) כשם שאסורה לעתיד לבא כך אסורה: (יח) או בגפתים ובסולם מצרי. או שהיה: (יט) ואם רצו מערבין ב' [הג"ה זו צ"ע]: (כ) וקצרה: (כא) שהיא: (כב) לחצירות: (כג) מזה לזה: (כד) מי שיש לו בתים בשני צידי רה"ר עושה: (כה) מכאן וקורה מכאן מערבין ונושא ונותן באמצע אמרו לו: (כו) בגנוסר שזה פתח: (כז) וסתם: (כח) וזה פתח: (כט) וסתם: (ל) הנעשות: (לא) הפתחים: (לב) להעלות ולהוריד מן הגגין לחצר ומן החצר לגגין וכלים ששבתו בחצר מותר לטלטלן בגגין ובלבד שלא יהא גג גבוה או נמוך עשרה: (לג) ואין מטלטלין בו אלא בארבעה:

אור הגנוז

פרק ז [א] סריגות: [ב] תאמר בגגות שיש תחתיהן דיורים:

נוסחאות כ"י

א) מלות גבוה י"ט ליתא בכ"י: ב) שהיו: ג) אסור פחות מכאן מותר לאותה: ד) שנים ואין מערבין אחד: ה) וכלים:

חסדי דוד

חלון שמקצתה כו' מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד וכו' פחות מכן מערבין שנים ואין מערבין אחד כצ"ל וקאי של מתני' דרפ"ז דקתני חלון שבין שתי חצירות ד' על ד' בתוך עשרה מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד ומשמע לכאורה דבעינן שתהא כולה בתוך עשרה קמ"ל הכא דליתא אלא דסגי שתהא מקצתה בתוך עשרה · וה"נ קתני דאפילו כולה למעלה מעשרה אם מיעטה ע"י שנתן מלמטה אבנים כו' סגי דהו"ל כמו סולם לעלות וכה"ג תני לעיל בפ"ו גבי כותל ומרין:

מרא דמתניתא

לרה"ר או דאין רה"ר מהלכת בה והויין כרמלית · חוץ לד"א אסור ואי בטלי לרה"ר · תוך לד"א אסור ומתוכה לרה"ר מותר · א"נ מקצתה ברה"ר ומקצתה בכרמלית דאידי ואידי אסור: אילן כו' מטלטלין תחתיו · ירושלמי ובלבד שלא יהא בו יתר מבית סאתים ולא יהו פרצות יותר מעשר: ובלבד שלא יהא נמוך יתר כו' ורוח רביעית אפי' כולה נמוכה ויש לה כעין ב' פסין ניתרת אלא משורי מחסרא וה"ק וכן בחצר הרוחות ובלבד שלא יהא נמוך יתר על הגבוה וכאותה ששנינו בפ"ק ובלבד שלא יהו פרצות יתירות על הבנין: חורבה ברה"ר גבוה עשרה טפחים: שופכין כו' · ואפי' מופלגת מכותל ד"ט כיון ששופך דרך מעלה מיו"ד כרב הונא דהמולא תפילין ממתני' דבור ותוליתו: היו שנים · ב' חלונות של שנים ע"ג החורבה: שניהן אסורין מתנינן וכן היה אחד והוא של רבים אסור עד שיערבו וכן באשפה מתניתין היו שנים שניהן אסורין היה אחד והוא של רבים אסור · דכולה אהלון קאי כדבעינא למימר · א"נ קרי לחלון בלשון נקבה כדקתני סיפא חלון שמקצתה היתה כולה חלון שהוא עושה לה מורבית ומבטלה וכן בפ"ו היתה חלון באמצע שהיא: שניהן אסורין · כיון שרשות שניהן משתמשין באותה החורבה אוסרין זה על זה · והוא שתהא סמוכה בתוך ד"ט לכותל · אבל מופלגת ד"ט מכותל אין אדם אוסר על חברו דרך אויר כרב דכולא משתמשין ממתני' דאנשי חצר ואנשי מרפסת: היה אחד · חלון אחד: והוא של רבים אסור עד שיערבו · שרבים משתמשין דרך אותו חלון לחורבה: אשפה כו' חלון שע"ג · והיינו חורבה היינו אשפה אלא קמ"ל תשמיש חורבה אוסרת ותשמיש אשפה אוסרת · וקמ"ל שמשתמש בחורבה של אחרים לרבותינו בעלי התוספות ובאשפה לא חיישינן שמא תנטל הואיל ושל רבים היא כדאוקמוה רבנן: הכי מתנינן או שהיו של יחידים שאין צריך לערב אבל אם היו של רבים ושכחו ולא עירבו · והכי איתא בתלמודא בכל גגות · וה"ק בני חצר ובני מרפסת שעירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן והכי מתני דבתים בחצר ובמרפסת כל שגבוה י"ט למרפסת · אבל בני חצר אסורין אף בכלים ששבתו בחצר דלמא אתי לאפוקי להתם מתני דבתים והא דמרפסת היא ובתי החצר אסורין בה · ולרב דאמר לזה בשלשול יו"ד ולזה בזריקה יו"ד שניהן אסורין הכא בני מרפסת לאותן הדרים במרפסת דלדידהו כפתח ולבני חצר בזריקה פחות מכן ולשניהן כפתח אף לחצר ושניהן אסורין · ולשמואל דאמר לזה בשלשול ולזה בזריקה נותנין לזה שבשלשול הכא בני מרפסת לבני עליה הגבוהין יו"ד ממרפסת וקא סלקי במרפסת וכל שגבוה יו"ד דהו"ל לחצר בזריקה יו"ד ולבני מרפסת בשלשול יו"ד נותנין לבני מרפסת פחות מכן ולבני חצר בפתח ולבני מרפסת בשלשול נותנין לבני החצר אבל אם היו של רבים ושכחו ולא עירבו אף לעצמן ובני מרפסת אוסרין זה על זה במרפסת ובני חצר אוסרין זה על זה בחצר וליכא מאני דבתים לא בחצר ולא במרפסת כולן רשות אחת כן דלמאני דחצר ודמרפסת ליכא חילוק רשויות ומותר להוציא כלים ששבתו בחצר לאוכן לגג ולמרפסת וכו' של שמעון: שנפרצה. בשבת: ונשתיירו בה גדודיות כו' · עד עשר אמות שנשתיירו הגדודיות עד עשר אמות חלל שאין בחלל אלא עשר אמות והשאר סתום בגדודיות: פחות מיכן · שהגדודיות נשתיירו פחות מעד חלל עשר והחלל יתר מעשר: היינו ר"מ דמתיר לאותה שבת · בנפרצה ביתר מעשר דשבת הואיל והותרה הותרה היינו ר' יהודה דמתיר לאותה שבת בנפרצה במילואה · והיינו חכמים דאסרי ביתר מעשר היינו ר' יוסי דאסר במילואה · אלא מר קבל בהא ומר קבל בהא ולא אתא היא: חלון. שבין ב' חצירות: שמקצתה בתוך עשרה כו' · מתנינן מערבין שנים ואם רצו מערבין א' · וכן אמרו בבלי ובירושלמי והא דתנן חלון שבין ב' חצירות ד' על ד' בתוך יו"ד מערבין ב' ואם רצו מערבין א' · ותני עלה אפי' מקצת ד' בתוך יו"ד: הכי מתנינן פחות מיכן מערבין ב' ואין מערבין א' והא דתנן ד' על ד' תני עלה פחות מד' על ד' מערבין שנים · ותנינא במתני' אלא משום דבעי למיתנא סיפא רחבה מראשה אחד · וסיפא קמ"ל היתה רחבה מראשה אחד יתר מד' וצרה מד' מראשה אחד מהו דתימא כיון דרחבה טפי מד' מראשה אחד ליתב לי' פותיא דהאי גיסא אדהאי גיסא ושוי ד' על ד' קמ"ל הרי זה מרחיב את המקום הצר עד ד' דד' על ד' דוקא תנן: ועשה לה מורבית ביטלה מתנינן · דאי כדאיתא למאי עושה לה ומבטלה הא כי לא מבטלה עדיף ליה דמערב שנים ומערב אחד: ביוצא בו מי שהיו לו חנויות כו' · אין כאן מקומו אלא בפירקא דבתריה דקתני שאין מטלטלין מרשות לרשות דרך רשות · וקתני כיוצא בו מי שהיו לו חנויות פתוחות לרה"ר ופתוחות לחצרו · ומתנינן אם אין שם אלא הוא ובסיפא מתנינן עירבו מותר לא עירבו אסור · ורישא אם אין שם אלא הוא מביא ומטלטל מזו לזו מחנות א לחנות זו דרך חצרו · וקמ"ל דלא גזרינן פתחי חצרו אטו פתחי רה"ר א"נ משום סיפא קתני לה היתה חצר ובה דיורין שבחצר בפתוחות לה יש בה דיורין עירבו עמו מותר לא עירבו עמו אסור לטלטל מחנות לחנות דרך החצר כיון שלא עירבו הרי מטלטל מרשות לרשות דרך רשות: אחד חלון שבין ב' בתים · אוקמוה אד' על ד' אבל בתוך יו"ד לא בעיק בבתים ואפי' כולה למעלה מיו"ד אמרינן ביתא כמאן דמליא דמי: מטלטלין תחתיהן בשבת · דאמרינן פי תקרה יורד וסותם · ופליגי בה אמוראי דירושלמי בגשרים ונפשות אי צריך מחיצה לר' יהודה ורב יהודה אמר דר"י לא אמר אלא במפולשין לבקעה אבל מפולשין לרה"ר לא וגבם איתפרשא: יתר על כן אמר ר"י · אפי' היכא דליכא תקרה למר ואפי' ברה"ר למר נותן לחי מיכן כו' דקסבר ר"י שתי מחיצות דאורייתא: שזה פותח דלת קרפיפו. ואע"ג דאתעביד בפתיחתו מחיצה לסתום רה"ר שרי ומסתברא לא שנו אלא במתכוין לפתוח קרפיפו · ואע"ג דאיסתם ממילא ופסיק רישיה הוא מ"מ לא אסרוה רבנן לפתוח את קרפיפו אבל מתכוין לסתום הרי עושה אוהל עראי ודכ"ע אין עושין אוהל עראי בתחילה בשבת א"נ אפי' מתכוון לסתום רה"י שרי הואיל ועשוין לפתוח ולנעול: וזה פותח דלת · ואפי' למ"ד דלת מרוח אחת סגי הכא הא מרוח האחרת אפי' לחי וקורה ליכא: שמערבין ונושאין כו' · ואפי' תימא דלאות נעולות בלילה בעינן · הכא לטלטל בשעה שהן נעולין ודאי שרי · ואפי' כלי בהמה ואפי' גמל כדתניא בפ"ק וכן מחיצות בני אדם כעובדא דנחמיה דמי שהוליאוהו ואע"ג דמיד אזלי להו · וכי בעינן בלילה בירושלים דכולהו יומא פתיחי: הרי זה מחיצה · מזידין לזרוק אבל לטלטל לא ואיך אפי' לטלטל שרי · והכא דפותח לכתחילה ודאי אפי' לטלטל שרי · ואי מתכוין לסתום אסור אפי' עבר ונתכוון וסתם אסור: חזרו לאיסורן · ואפי' להרמב"ם דאמר ברה"ר ראויות לנעול אע"ג דלא נעיל להו · הכא כי הדריכהו לקרפיפן ליכא ברה"ר אפי' היכר דלת וגרע אפי' מלחי וקורה: חצר שגגותיה מבוצרין כו' · רבנן היא דאמרי כל גג וגג רשות לעצמו והוא שיהא כל א' מכיר את שלו כדקתני סיפא תאמר בגגות שכל א' מכיר את שלו · אבל היה גג אחד לכל הבתים ואין כל א' מכיר את שלו כל הגג א' הוא ואיכא למימר התם מגג זה לגג אחר נמי שרי הואיל וכל הגג רשות כולן הוא כחצר דמי דמחצר לחצר שרי וכי פליגי רבנן היכא דכל גג חלוק לעצמו וכדאמרו בריש כל גגות טעמא דרבנן קסברי כשם שדיורין חלוקין למטה כך דיורין חלוקין למעלה · והיינו דקתני שגגותיה מבוצרין שמבוצר ומסומן כל גג לעצמו לאפוקי דלא מינכרי דכל גגות חדא גג הוא · א"נ מאי מבוצרין גבוהין וכדכתב ערים גדולות ובצורות בשמים וקתני שגגותיה גבוהין זה מזה כל א' רשות לעצמו ור"מ היא: כל גגות העיר כו' · מכאן ואילך הן דברי ר' מאיר: אסור לעלות כו' · דר"מ אוסר אפי' בגגות עצמן ואפי' הן של אדם א' אם א' גבוה מחברו יו"ד טפחים אסור מזו לזו גזירה משום תל ברה"ר גבוה יו"ד ורחב ד' הלכך לר"מ גגות רשות לעצמן והחצירות רשות לעצמן: מותרין לטלטל בחצר · אפי' לחצר אחרת: אי אתם מודין באנשי חצר ששכחו כו' · הרי לכלים ששבתו בבית הבתים והחצר כ"א רשות לעצמו ואעפ"כ כלים ששבתו בחצר מותרין לטלטל בחצר אחרת מה נשתנה גג שאע"פ שכלים ששבתו בבית אסור להעלותן לגג · כלים ששבתו בגג יהו מותרין לגג אחר: אף חצר פעמים שיש תחתיה דיורין · ובירושלמי איתא אמר להן הרי שהיתה החצר למעלה מן הגג · וכגון שכל בני החצר עשו גג א' על כל הבתים ועשאוהו לחצר ועולין לו מן החצר בסולמות וממנו לרה"ר והרי הוא חצר שיש תחתיה דיורין ומטלטלין ממנו לחצר אחרת או לגג אחר: הרי שהיתה חלוקה כו' · לאו בסתם חצר דרבנן ודאי תרתי בעי שיהא תחתיו דיורין וכל א' מכיר את שלו והרי הוא כאילו יש לו דיור למעלה וכדאמרו

מצפה שמואל (ו) סו לט סוכה כד: (ז) עד. ופ"ה ועי' פ"ו הל"ה ופ"ח הל"ז ופ"י הל"ד והל"ז והל"י: (ח) פב: ועי' עז לה: ופ"ח הל"ג: (ט) עי' לה: (י) יז. וירושלמי פ"ט הל"ד ותגיגה פ"ג הל"ד נד.: (כ) עי' ע: (*ב) עי' שו"ע סימן שעב סעיף ז ובביאורי הגר"א שם ס"ק כח הביא תוס' זו כגי' רק בשינוי לשון הך דנטלה כולה מותר: (ל) טו: ועי' ירושלמי פ"ז הל"א לא סוף דבר וכו': (מ) ע"ז. וירושלמי פ"ז הל"א: (נ) עו: ועי' ירושלמי רפ"ז: (ס) פט: (ע) נה. וירושלמי שבת פט"ז הל"ב וכאן פ"ח הל"א ופ"ב הל"ד ופ"ה הל"ה ופ"ט הל"ה וסוכה פ"א הל"א: (פ) לה. כב נט שבת ל: (צ) כ.: (ק) עי' ירושלמי שביעית פ"ח הל"א ומעשרות פ"ג מ"ט מבואר היטב מבואר: (ר) לה: ועי' ירושלמי שבת פי"ט הל"א וכאן פ"ב הס"ה ופ"ט הל"א: (ש) עי' ירושלמי ר"ה פ"ב הל"ג: (ת) עי' ירושלמי פ"ט הל"א:

מנחת בכורים

ד' ואי איכא רחב ד' הוה מקום פטור ואף תוך לד' אמות מותר ואף בגומא עמוקה ט' לא הוה רה"ר דתשמיש ע"י הדחק לא שמיה תשמיש: ג ג' טפחים. מצד אחד וכגון שמצד האילן הוא גבוה עשרה והצד השני סמוך לארץ דהוה כלבוד א"כ מחיצה גמורה היא: ונמוך. רוחב עשרה אמות: יתר. דאז אף באין בו עשר אסור בפרוץ מרובה על העומד: ד מים בשבת. דקא מטלטל מרה"י לרה"י דרך מקום פטור למעלה מי': שתים. שני חלונות פתוחות לבור משני בני אדם: אסורות. דאינם מופלגות מזו ד' ומזו ד' א"נ דפתוחות לה פתחים להדיא ולא חלונות דאז אוסרין זע"ז: היתה אחת. חלון מבית א' רק שרשות הרבה ב"א בחורבה אסור לטלטל מן הבית לחורבה א"כ אם החורבה יש לה בעלים (עי' דף פ"ה ברש"י ותוס' שם ד"ה שני): ה אשפה. לפום התוס' דהכא גם אשפה של יחיד מותר ולא חיישינן שמא תנטל אשפה ובסיפא בשל רבים צריכה עירוב אם יש לה בעלים: ו מרפסת. פתוח לבני עליה קודם כניסתו לעליה: לחצר. אף לחצר דרשות שניהם שולטות בו ומשנה היא בפ"ח: ועירבו. ושכיחי מאני בבתים ועיקר טלטולו בכה"ג הוא לכן אסור לטלטל בגבוהה י' מן החצר ובאינה גבוהה י' שניהם אסורין וכ"ז בכלי הבית: של יחידים. בחצר של אחד ובעליה דחד דא"צ עירוב: ושכחו ולא עירבו ל"ג לה ביחידים: ולא עירבו. דעיקר טלטולו לכלי החצר או לכלי המרפסת א"כ לזה רשות אחד: ז ונשתיירו. שלא במקום הפרצה: עד עשרה אמות. שהפרצה הוא כי' אמות הוה כפתח: פחות מכן. שהגדודיות אינם גבוהים י' דליכא מחיצה: מותרין בטלטול. לאותה שבת כיון דהותרה הותרה: לעתיד לבא. לשבת אחר: אם מותרין. אלא אסורין אף לאותה שבת ולא אמרינן הואיל והותרה בסילוק מחיצות: וקטנה. עד כאן מיירי בחצר גדולה שפרצתו ביותר מי' וכאן מיירי בקטנה שכולה אינה אלא כי' אמות: מותר. בטלטול כיון דלא הוה הפרצה עשר ולא נפרצה כולה: כולן. ולא נשתייר פס ונפרצה כולהו דלא הוה כפתח: ח חלון. שבין ב' חצירות שהיתה בה ד' על ד' ומשהו ממנה בתוך י': מערבין שנים. ואם רצו מערבין אחד גרסינן: בכפתין. הוא ד' טפחים רוחב וקבעה בה עד החלון או פחות מג"ט סמוך לחלון דהוה כפתח: פחות מכן. שלא מיעט כשיעור הזה: מערבין ב' ואין מערבין א' גרסינן: רחבה. ד' וצרה. שאינה רחב ד': מרחיב. ולא הוה כפתח ומערבין א' אם רצו: שהיה ד' על ד'. ורצה לחלק שלא לערב כא' לצורך איזה כוונה: מורביות. הוא מין ערבה ומניח בחלון: ומבטלה. את החלל וממילא מוכרח לערב שנים וקא משמע לן דמורביות הוה ביטול ומיירי בחלון שבין בתי חצירות פתוח לזה בחלון ולזה בחלון ורשות שניהם שולטות בו ממעט בצד אחד אם כן שייכא לבני חצר האחרת לענין טלטול לחלון אי נמי בחלון שבין שני בתים דאז הוה כפתח ואוסרין זה על זה: לרשות הרבים. כלומר לחצר שהרבה דרין בתוכה:

לחצירו. שדר בה יחידי ורוצה להשתמש בחנותו: דבר מועט. שפתוחה לחצר חבירו והיה דבר מועט: מטלטל. מחצירו לחנותו שהרי אינו פתוח לחצירות אחרים בפתח גמור: היתה חצר. פתוחה לחנותו: דיורין. הרבה והיינו שבחצירו יש בה דיורין הרבה: לא עירבו. בני החצר: אסורין. בטלטול החנות וקמ"ל אף דרישא דב' חצירות ויש פתח ביניהם מערבין ב' מ"מ כאן דחנותו פתוחה לב' חצירות אוסרין שניהם על החנות דתשמישן לשניהן בשוה ואוסרין זה על זה ולנוסחת הגר"א ופתוחות לחצירות א"כ רה"ר ממש הוא ואם אינו פתוח לגמרי לרה"ר מותר לטלטל אבל כשפתוח לגמרי אסרי וכן בחצר א' כשיש בה דיורין ולא עירבו אוסרין ורישא דחצירות מיירי נמי בעירבו החצירות ביחד דלא אסרי אע"ז ומותר לטלטל בחנות כשאינו פתוחות לרה"ר בפתח כדין: ט אחד חלון. הדין כן דאם הוא ד' על ד' מערבין א' אם רצו ואם פחות מזה מערבין שנים אבל הא דפחות מי' לא קאי אבתים דהות כמאן דמליא דמיא והוה כאילו בתוך עשרה ולענין זה חלוק דין הבית מחצירות: ב' גגות. לרבנן דסברי כשם שדיורין חלוקין למטה כך דיורין חלוקין למעלה ואסור לטלטל מגג זה לגג זה בלא עירוב: דיורין. בגמ' הגי' חדרים: גשרים. גרסינן ומלתא באנפי נפשיה הוא: ונפשות. כגון שעושין על הקבר וב' מחיצות הוא ומקורה: בשבת. דפי תקרה יורד וסותם: יתר על כן. דליכא תקרה רק שתי מחיצות זו כנגד זו ומשני צדדיהן מפולשין דליכא אלא ב' מחיצות: לחי. דקא סבר ב' מחיצות דאורייתא וסגי בלחי או קורה להתיר אבל רבנן סברי ג' מחיצות מה"ת ולחי או קורה לרביעית: במעשה גינסר. שם מקום שיש קרפיפות זו כנגד זו והדלת מהקרפף גדול וכשהוא פותח סותם את כל הצד המפולש וכן מעבר השני ונמצא כל הצדדין סתומין: פותח. מע"ש א"כ אם פתח אף בשבת וכן הגיה הגר"א פתח והיינו דמסיים שכל מחיצה וכו': שמערבין. בע"ש אחרת אפילו לכתחלה אף לטלטל ואף שנעשה המחיצה במזיד לאותו שבת הוא דאסור לטלטל אבל לשבת אחרת מותר: מוטעין. נתעסקו בדבר אחר ונעשה המחיצה: מבוצרין. כמו עיר בצורה מכונסין יחד חולקין רשות לעצמן וכרבנן: י גגות. דכיון דגבוה י' מהחצר אסור לטלטל מחצר לגג גזירה משום תל ברה"ר: מה נשתנה. לענין כלים ששבתו בגגן: דיורין. אבל בגג תחתיה דיורין וחולקין גם למעלה: שיש תחתיה. כגון בחצר על הגג כגון הדרים במערות וכירושלמי הגירסא שיתה החצר למעלה מן הגג מהו והיא היא: את שלו. שכולן שותפין בו משא"כ בגג: בפספס. פסין מחולקין זה מזה בחלקן ה"ה כל אחד מכיר מקומו ומותר בטלטול מזה לזה וה"ה בגג: היתה תשובה. רבי מאיר לחכמים ולא השיבו עוד על דבריו: הגג והחצר. אף בתל גבוה פליג רבי שמעון וכולן רשות אחת הן:

הגגות

פרק ח א שתי חצירות אחת פתוחה לצפון ואחת (ה) לדרום וגגותיהן שוין (ב) [הגגות] רשות לעצמן והחצירות כל אחת ואחת רשות (ג) [לעצמה] היתה אחת מהן גבוהה עשרה טפחים (א) ומיעטה באבנים ובכפתים ובסולם הצורי או שהביא נסר (ד) [שרחב] ארבעה טפחים (ס) [וקבעו] בה מערבין שנים אם רצו מערבין אחת פחות מכן מערבין שנים ואין מערבין אחד : ב (ב) שתי גזוזטראות זו כנגד זו ברה"ר (ו) [בין] זו לזו ארבעה טפחים מערבין ב' ואין מערבין א' (*ב) פחות מכאן מערבין אחד ואין מערבין שנים (ג) שלש (*ג) דיוטאות זו למעלה מזו וזו למעלה מזו (ז) [עליונה] והתחתונה של אחד ואמצעית של (ח) [אחד] לא ישלשל מן העליונה (ט) [לתחתונה] דרך האמצעית שאין משלשלין מרשות לרשות דרך רשות (ד) אבל משלשל הוא (י) [מן התחתונה לעליונה] שלא בדרך אמצעית (ה) משלשל אדם קדרה של בשר ונותנה ע"ג (יא) [הזיז] שרוחב ד' טפחים היתה חלון באמצע שהיא ד' על ד' טפחים אסור שאין משלשלין מרשות לרשות דרך רשות : ג (ו) צנור המקלח לרשות הרבים אחד יין ואחד שמן קולט בין ביד בין בכלי ומכנים לתוך ביתו היה עומד ברשות היחיד ופשט ידו לרשות הרבים והיא מלאה אוכלין ומשקין מכניסה אצלו (ז) היה עומד ברשות הרבים ופשט ידו לרשות היחיד והיא מלאה אוכלין ומשקין מוציאה אצלו (ח) גמל שראשו ורובו בפנים אובסין אותו (יב) בפנים [בחוץ אובסין אותו בחוץ] [ה] (ט) אותן כלים שפותחין ונועלין בהם שבקרקעות אסורין אחרים אומרים אף שבקרקעות פותחין ה) ונועלין בהם : ד (י) ב) הכוהה ברה"ר וכל [מין] שנתלש רוקו בפיו לא יהלך (יג) [ד' אמות] עד שירוק: ה (*י) שתי מטהרות זו על גב זו נוטל את הפקק מבנתים ומשיקן ומחזיר את הפקק למקומו ר"ש בן מנסיא אומר שתי בריכות אחת של חמין ואחת של צונן נוטל את הפקק מבנתים כדי שירדו חמין לתוך הצונן וצונן לתוך החמין ובלבד שלא יחזיר את הפקק למקומו ולא עוד אלא שנוטל את הפקק כדי שיצאו (יד) [מים] וילכו להם ואם בשביל שתינגב אסור ופוקקין את הביב בסודרין ובכל דבר המטלטל כדי שלא יציפו המים את האוכלין ואת הכלים אין פוקקין את הביב כדי שירדו המים לבור ר' מנחם איש (טו) [גליא] אומר (כ) צנוך שעלו בו קוצים וקישושיות דורסן ברגל בצנעא כדי שיצאו המים וילכו להם: ו (ל) חבילה של עצים וסוכה של קוצין (טז) [שעשאן דלת לפרצה ולחצר] אם היו קשורות ותלויות פותחין ונועלין בהם (יז) אם לאו אין פותחין ונועלין בהן אחרים אומרים היתה כבושה באבנים מראשה אחד אין רשאי ליגע בהן (מ) נתלו (*מ) בה קוצין (יח) [ודופקנין] מפשר בידו בצנעא ובלבד שלא יקרע (ס) ושל בהמה דורס ברגליו (ע) מחצלות פרושות על פתחי חנויות ברה"ר אם היו קשורות ותלויות (פ) פותחין ונועלין בהם ואם לאו אין פותחין ונועלין בהם עשה להם ציר של קנים ושל שבלין ושל כל דבר פותחין ונועלין בהם בשבת ואצ"ל ביו"ט [דלת (צ) שיש לה ציר פותחין ונועלין בשבת ואצ"ל ביו"ט] נשברו ציריה אין פותחין ואין נועלין בה ביו"ט ואצ"ל בשבת דלת הנגררת ומחצלת הנגררת (יט) [וקנקנין] [ב] פותחין ונועלין בהם בשבת ואצ"ל ביו"ט : ז (ק) היה יושב וקורא בספר על האסקופה ונתגלגל (כ) [ספר] מידו ולפנים ולחוץ גוללו מכאן ומכאן ומניחו (כא) [אבית הגוף] אבל מפתח אינו כן (ר) אלא בזמן (כב) [שבית מנעולה] ג) מעשרה [טפחים] נוטל את המפתח מן האסקופה [ונותנו למנעול] ופותח ונוטל כלי (כג) [בתוך] הבית ומחזירו [למנעולה] ונועל (כד) [ונוטלו ומניחו] בחלון שעל גב שקוף אם יש בפי (כה) [חלון] ד' על ד' טפחים אסור שאין מטלטלין מרשות לרשות : ח (ש) מלבן של ספקלריא [ג] וטריסין של (כו) [חלונות] פותחין ונועלין בהן אם היו נשמטים אסורים (ת) נגר נשמט אסור נקמז מותר ר' יהודה אומר נקמז אע"פ (כז) [שאין נשמטים] : ט נגר נגרר אם היה קשור ותלוי פותחין ונועלין בו ואם לאו אין פותחין ונועלין בו ר' יהודה אומר קשור אע"פ שאינו תלוי (א) איזהו נגר (כח) [כל שקשור ותלוי וראשו א' מונח בארץ מותר במקדש ואסור במדינה

הגהות הגר"א (א) פתוחה : (ב) הגגין : (ג) לעצמן : (ד) שרחבה : (ה) וקבעה : (ו) ובין : (ז) העליונה : (ח) אחר : (ט) להתחתונה : (י) מהעליונה להתחתונה : (יא) זיז : (יב) אע"פ שעומד [צל"ע קצת] : (יג) ברה"ר : (יד) המים : (טו) גמלא [בנמ' הגירסא כנו"י] : (טז) שהתקינם לפרצה שבחצר : (יז) בשבת ואצ"ל ביו"ט : (יח) ודורקנים : (יט) וקנקן הנגרר בזמן שהן קשורין ותלוין : (כ) הספר : (כא) על האסקופה : (כב) שהמפתח למטה : (כג) מתוך : (כד) ומנית המפתח : (כה) החלון : (כו) חנויות : (כז) נקמז אע"פ שאינו נשמט אסור : (כח) הנורר שנועלין במקדש אבל לא במדינה כל שקשור ותלוי

נוסחאות כ"י

א) ואין נועלין : ב) הכוהה : ג) למעלה :

אור הגנוז

פרק ח [א] רפוסי כלים פותחין ונועלים בהם יש בקרקע אסור : [ב] הנגררת : [ג] ומריגין :

מרא דמתניתא

בריש כל גגות טעמא דרבנן כשם שחלוקין דיורין למטה כך דיורין חלוקין למעלה · אבל ששם אמר כי מכיר את שלו מאי כוי כא נמו דיור הוא מידי דהוה אחצר של יחיד דשרי מיניה לחצר של יחיד אחר אע"ג דסכא ודאי מכיר כל א' את שלו והלוק זה מזה במחיצות אלא דלאו דיורין נינהו · אלא ר"מ בחצר שיש תחתיה דיורין וחלוקם או עשויה פספסין קאמר דהכא איכא תרתי דיורין תחתיה וכל א' מכיר את שלו :

פרק ח אחת פתוחה לצפון כו' · וה"ה פתוחות לרוח א' ולא כשתפתו א"כ פתוחות לרה"ר שאינן ...

חסדי דוד

מצפה שמואל

מנחת בכורים

במדינה ר' יהודה אומר (כט) אף במדינה מותר (ל) [איזהו הוא] במדינה [אסור] כל שאינו לא קשור ולא תלוי (לא) [נוטלו ומניחו בזוית]: י (ב) המוצא תפילין מכניסן זוג זוג (לב) [ר' יהודה] אומר שנים שנים (ג) אחד האיש ואחד האשה אחד חדשות ואחד ישנות רבי יהודה אוסר בחדשות ומתיר בישנות (*ג) המוצא ספר בשדה יושב ומשמרו ומחשיך עליו ונוטלו ובא לו (לג) [ובסכנה מניחו] והולך לו (ד) אם היו גשמים יורדין (לד) [ה"ז מתעטף (*ד) בעור וחוזר] ומכסה אותו: יא מי שיצא לרה"ר ונזכר שיש תפילין בראשו מכסה את ראשו עד שמגיע לביתו (לה) אם היה בהמ"ד נוטלן ומניחן במקום המוצנע (ה) מחזירין ציר התחתון של דלת שידה תיבה ומגדל ואין מחזירין ציר העליון של בור של יציע ושל דות [ה"ז לא יחזיר] ואם החזיר חייב חטאת: יב (ו) נימת כנור שנפסקה קושרין אותה קשרה (לו) [ונפסק] [ד] אין קושרין אותה אר"ש בן אלעזר והלא אם קושרין אותה אין לה קול אלא משלשל (לז) [מלמעלה ועונב מלמטה]:

יג (ז) כהן שעלתה (לח) [לו] יבלת [במתניו] חבירו חותכה לו בשניו במקדש אבל לא במדינה אם בכלי כאן וכאן אסור: יד אין ממלאין בעדשה בשבת אם כחס על חבל ועל (לט) [משיחה] ה"ז מותר אין (ח) ממלאין מבאר הקר בגלגל ביו"ט וכשעלו בני הגולה (מ) [וחנו עליה התירו להם נביאים שביניהם להיות ממלאין מבור הקר בגלגל ביו"ט ולא כל בור ודות הקר] התירו אלא אותו בור שחנו עליה בלבד: טו (ט) הלכות שבת (מא) [חגיגות ומעילה כהררין תלוין] בשערה [מקרא מועט והלכות מרובות] ואין להם על מה שיסמכו: טז (י) מכאן אמר ר' יהושע צבתא בצבתא (מב) [מתעבדא צבתא דקמייתא מה הוית] הא לאו בריה (מג) [הות]: יז הדינין והעבודות הטהרות והטמאות והעריות ומוסף עליהן (מד) [ערכין והחרמים] והקדשות ומעשר שני מקרא מרובה (מה) [מדרש] והלכות מרובות ויש להן על מה שיסמכו אבא יוסי בן חנן אומר אלו שמונה מקצוע תורה גופי הלכות (מו):

הגהות הגר"א וראשו אחד מגיע לארץ: (כט) זה: (ל) אלא איזהו נגר שנועלין במקדש אבל לא: (לא) ושומטו ומניחו בקרן זוית: (לב) ר"ג: (לג) ובשעת הסכנה מכסן: (לד) הוא מתעטף בבגדו: (לה) ומכסה אותן: (לו) ונפסקה: (לז) של מעלה ועונב למטה: (לח) בו: (לט) המשירים: (מ) חנו עליה ונביאים שביניהם התירו להן ולא כל בורות הקרות: (מא) הלכות שבת חגיגות ומעילות כהררים תלוין: (מב) מתעבד צבתא קדמייתא במה מתעביד: (מג) הוא: (מד) חרמין: (מה) ומדרשות: (מו) הן:

אור הגנוז

[ד] בכ"י גרס קושרין אותה: אמר רשב"א והלא אין קושרין אותה וכו':

מרא דמתניתא

אמרת פותחין ונועלין. אלא איזהו נגר נגרר. ואמתניתין דתנן נגר הנגרר נועלין בו במקדש אבל לא במדינה ותני עלה איזהו א"כ אריפא דקתני ואם לאו אין פותחין ונועלין ביה קתני איזהו נגר דואם לאו: רבן גמליאל אומר שנים שנים. ור' יודא אייתי בתלמודא עלה דמכניסן זוג זוג: אחד האיש ואחד האשה. בתלמודא אייתוה א' האיש וא' האשה א' חדשות וא' ישנות דברי ר"מ ר' יודא אוסר כו' ואסיקו דר"מ ור"י סברי שבת ולילה זמן תפילין והו"ל מצות עשה שלא הזמן גרמא ולאשה נמי הויא מלבוש. ובירושל' אסיקו דא' האשה ר"ג היא דעבדי עבדו היה (נותן) [מניח] תפילין. וכבר פרישן בתלמודן דלר' יוסי דאמר נשים סומכות רשות אפי' לילה ושבת לאו זמן תפילין היא שריא. והיינו ר"ג דירושלמי: א' חדשות כו'. פירשוה אלו הן ישנות כל שיש בהן רצועות ומקושרות חדשות שיש בהן רצועות ולא מקושרות. ור' יודא אוסר בחדשות אי משום דלא מני קטיר בשבת אי משום דלמא קמיע נינהו. ובירושלמי אמרו חדשות אין בדוקות: הרי מתעטף בעור. בירושלמי הדא דתימא ברך אבל בקשה כמשאוי הוא. בשהיה המקום מונדרן אבל לא היה במקום מונדרן לא בדא. והכן מהפכינן לה כדפרישן התם: אם היה בבית המדרש כו'. ובשלהי פ"ק דיו"ט דמייתו היה יושב בבית המדרש כו' מניח ידו עליהן עד שמגיע לביתו. התם בבהמ"ד שאינו משתמר ובדליכא מקום מוצנע וכדאמר רש"י בשדה היה ואינו משתמר. הכא דאיכא מקום מוצנע: מחזירין ציר התחתון. תסורי מתסרא מחזירין ציר התחתון כו' במקדש. כדאייתוה בתלמודא. א"נ התם רבנן הכא ר' יודא: של בור כו'. לרש"י אפילו תחתון חייב חטאת ואפי' תימא הכא ר' יודא מדרבנן נשמע לר"י דבבור הא לא פליגי. ולרבנן איבעיא לן כדאמרן אתלמודא: קשרה ונפסק אין קושרין אותה. לא אשכחן כה"ג לאפלוגי בין חדא זימנא לתרי זימני. ואימא ט"ס הוא ותני קושרין אותה: בין שעלתה לו יבלת כו'. אוקמוה כר"א ובכלי חייב חטאת וכן הוא עצמו אפי' בידו או בשיניו. ותברו בידו אסור אפי' במקדש אטו כלי. אבל לרבנן אפי' הוא עצמו בידו מותר. וכ"ת אדקתני אם בכלי כאן וכאן אסור ליתני אם בידו כאן וכאן אסור דאפי' ביד אסור ולא מיבעי בכלי תריץ בידו לא עביד איסורא דתברו בידו נמי שבות הוא אלא לכתחלה אמרו בשיניו ואי חתך נמי בידו לאו איסורא קעבד. וכ"ת ליתני אם בעצמו כאן וכאן אסור. ולאשמעינן בין ביד בין בשיניו בין בכלי. והוא עצמו ביד קל מבכלי דהא פליגי רבנן עליה דר"א בצפרניו ושערו בידו ובשיניו ואילו בכלי ל"ש חבריה ל"ש איהו מודו דחייב. ולאשמעינן בהא דחייב ולא מיבעי בכלי. מ"מ בחבריה גופיה ניחא ליה למיתני דבכ"מ הוא. הא הוא עצמו זימנין דלא מני לחתוך היכא דעלתה ליה בגבו כדאמרו בתלמודא: אין ממלאין מבור הקר כו'. שאר כל בארות הקרים חוץ מאותה שהתירו הנביאים: מכאן א"ר יהושע כו'. פירשוה בירושלמי שלהי מכילתין ומה את אמר לה מלאכה אחת למדו כמה לביהות וכא משביתה א' למדו כמה שביתות. דהלכות שבת מקרא מועט שהתורה לא אמרה אלא לא תעשה מלאכה ואמרה תשבות ומשביתה א' למדו כמה שביתות כגון הוצאה למדו ממנה כמה תולדות הדומות לה ובאו חכמים ועשו לה סייגים הרבה ועירובין שתקן שלמה וכן שאר כל המלאכות ותולדותיהן ושבותין שמדברי סופרים ואין להן מקרא על מה שיסמכו אלא קבלות על פה וסייגים. ושלשים ותשע מלאכות עצמן אין מקרא לסמוך אלא ממשכן והכל נלמד מתשבות ממלאכה:

מצפה שמואל (ב) ירושל' שם: (ג) לז. וירושלמי שם: (*ג) עי' מיי' פי"ט מה"ש הלכה כה טוש"ע סי' שב סעיף מג: (ד) קב.: (ד*) עי' ירושל' פ"ו סוף ה"א ובשירי קרבן שם ונוסחת הגר"א הוא כפי דעתו ע"ש: סיטב: (ה) קג.: (ו) קג: וירושל' שם ופסחים פ"ו הלכה א': (ז) ירושל' פ"י הלכה ג': (ח) קד. ירו' שם וירו' פ"ב הלכה י"א: (ט) חגיגה י. וירו' שבת פ"ה הלכה ב': (י) ירו' סוף מכילתין ועיקר כמ"ש בפנים ועי' תוס' חגיגה י ב' דגירסתם היה ליכתב בניכתב והיינו מקרא מועט ברמז מועט ואין כן כאן בירו' וכמ"ש בפנים:

מנחת בכורים

מותר במקדש. דלא גזרו על השבות אבל לא במדינה: מותר. אף שאינו תלוי כלל בב' ראשים ומונח כולו לארץ מ"מ כיון שקשור מותר ודוקא בנגר דאסל ערלאי הוא אבל הדלת הנגרר המבואר לעיל בהלכה ו' כיון דאינו עשוי לכניסה ויציאה תדיר הוה אבל קבע ואסור: י תפילין. במקום שאינו משתמר: זוג א' בראשו. ואחד בזרוע וכדרך הנחת תפילין דשבת זמן תפילין וטפי ממנוה לא התירוהו: שנים. שני זוגות בראשו ובזרועו שנים שנים דשבת לאו זמן תפילין ומשום תכשיט הוא וכל זמן דאיכא תכשיט שריוהו רבנן דמקום יש בראש להניח ב' תפילין וכן ביד וטפי מהכי לאו תכשיט א"כ קסבר ת"ק דלענור לא בעי כונה ואיכא בל תוסיף ור"י סבר דבעי כוונה וליכא בל תוסיף ושניהם ס"ל זמן תפילין: האשה. דשבת זמן תפילין וכן לילה וה"ל מ"ע שאין הזמן גרמא ונשים חייבות ודינם כמו באיש: חדשות. דיש בהן רצועות ואינם מקושרות דיכול לעונבן ור"י ס"ל עניבה קשירה היא ואסור לעשותו בשבת א"כ לא חזו להביאן: ובסכנה. שירא פן יהרגוהו שהמקום מקום סכנה: יורדין. ואיכא בזיון הספרים: אותו. הספרים שגוללן על גופו כמין מלבוש ומכסה עלייהו בעור: יא התחתון. כ"ז שלא יצא שעליון דנות להחזיר אותו ולא הוה כבנין ומותר במקדש: העליון. אם יצא כולו דס"ל כבונה לא התירו אף במקדש: של בור. דמחובר לקרקע: יציע. חדר שאחורי הבית: ודות. בנין בקרקע: חייב חטאת. משום בונה דיש בנין בקרקע וכי מחזיר חייב חטאת ואסור אף במקדש אף להחזיר התחתון ואינו מותר במקדש אלא בכלים ובציר התחתון אבל בעליון גזרינן שמא יתקע וחייב חטאת: יב קושרין. במקדש דס"ל מכשירי מצוה שא"א לעשות מאתמול שרי נפסקה בשבת ודוחה את השבת אף באב מלאכה: אין קושרין. פ"א דתו איכה משמעת קול וה"ל תלול שלא לצורך. א"כ בנפסקה מאתמול וקשרה אסור לקשור שוב בשבת דהיה לעשותה גם מאתמול הדשה שהרי ידע שרגיל להפסיק ומכשירין שאפשר לעשות לא דחו שבת: אין לה קול. ולמה יחלל שבת בדבר שאינו צורך: משלשל. מן היתדות התקועות בראש הכלי והחוט מכורך הרבה ביתד על היתד וכשנפסק באמצע נוטל מקצת החוט שנפסק וזורקו ומשלשל היתד עד שנמתח החוט שכרוך עליו ועונב בראש הב' ביתדות התקועות שם ובגמרא איתא וכורך ולרבנן עדיפא קשירה דזה נמי אב מלאכה דמתקן כלי כהלכתו וכיון דדמי לכתחלה אתי לממלף להתיר נימין בכנור חדש לכתחלה: יג יבלת. מום הוא ופסול לעבודה: בשיניו. אבל לא בכלי: יד בעדשה. מאזנים גדולים ששוקלין בהם למר ושעור ונחושת וכן של עץ: חבל. שלא יפסק מן הדלי כשישאוב בו מותר למלאות במאזנים ולא חיישינן שמא ימלא: הקר. שיש בה מים חיים לשון כהקיר ביר מימיה והקר לשון מיקר והתירו למלאות ביו"ט בגלגל ולא גזרו שמא ימלא לגינתו ולחורבתו כדאמר לקמן דלורך שעה היתה והתירו: טו הלכות שבת. משנה הוא בספ"ק דחגיגה ובסוף הלכות שבת מייתי לה: חגיגות ומעילות. יש בהן הלכות אשר כהררים התלויין בשערה. שבת דבעי' מלאכת מחשבת ולא כתיבא אלא ממלאכת המשכן ילפינן והיינו מקרא מועט: מעילות. הא דבעה"ב שנתן מעות של הקדש לשליח נזכר בעה"ב ולא נזכר שליח שליח מעל ושליח עניא מאי קא עביד שהרי לא ידע כלל דהוה של הקדש ולא בעי ליה לידע: חגיגות. הא דלא ילין חלב חגי דלמא חלב הכא בזמן החג הוא וללאו יתירה הוא דהתא אבל לא לכל הקרבנות ולא נילף מיניה דותגותם הוא קרבן דלמא חוגו חגא כמו יחוגו וינועו לשון מחול אלא דילפינן מדבר ממדבר מדכתיב בתורה ויחוגו לי במדבר וכתיב בדברי קבלה הזבחים ומנחה הגשתם לי במדבר מה להלן קרבנות אף כאן לשון ויחוגו לי במדבר קרבן וד"ת מדברי קבלה הוא והוה מקרא מועט כהררין התלוין בשערה: טז מכאן אר"י. ממה דאמרינן בשבת דהלכות שבת כהררין התלוין בשערה שגזרו שבותין הרבה וגזירה לגזירה ואמר דהוא כמו צבת וכשם שמלבתא א' עשו כמה צביתות כן משבות אחת לימדו כמה שבותין דצבת אי אפשר לעשות אלא בצבת אחר: מה הוית. היאך התהוה: בריה. משנת ימי בראשית שנבראת בע"ש בין השמשות כמבואר בפ"ה דאבות: יז שמונה. וטהרות וטמאות חדא היא והרי מדינים עד מעשר שני שמונה: גופי הלכות. גופי התורה ומפרשינן בגמ' אלו ואלו אף הלכות שבת וחגיגות ומעילות כן ג"כ גופי תורה ואין חילוק בין דבר המפורש במקרא מרובה או מקרא מועט על הכל יביא אלהים במשפט ואי אתה יודע הקלות והחמורות: מוסיף עליהן. דדינים ועבודות וטמאות ועריות מפורשים במשנה ספ"ק דחגיגה וביאור הגמ' שם ומוסיף עליהן כאן אלו הד' ערכין עד מעשר שני דגם אלו הלכות מרובות ומקרא מרובה:

סליקא לה תוספתא ממסכת עירובין

השמטה מס' חסדי דוד לתוספתא עירובין פרק ה

חצר של עכו"ם וכו' בש"ס ר"פ הדר דס"ב וה"פ שאפי' יש שם עכו"ם הרבה בהרבה בתים ישראל הנכנס שם בשבת מותר להוציא וכו' ולא אמרינן דמטלטל מבית של יחיד לחצר של רבים דדירת עכו"ם לאו שמה דירה ומאי דקתני דמוציא כלים שבתו בחצר נראה דס"ק (וה"ל) אם יש שם שתי חצירות של עכו"ם פתוחות זו לזו מותר להוציא כלים ששבתו בחצר זו לחצר אחרת וטעמא דהוו של עכו"ם הא לא"כ לא דהך מתניתא אתיא כמאן דלית ליה בר"פ כל גגות דכל החצרות רשות אחד הן לענין כלים ששבתו בתוכן ע"ש והשתא א"ש דלא הויא הך בבא זו והא"ל זו מדרישא דמשום דיוקא דידה אצטריכא כדאמרן אבל בברייתא דבש"ס ל"ג להך בבא כלל ומסיים שאם דר שם ישראל אחד בבית א' ה"ז אוסר וזו סברת ר"מ דבמתני'. ומאי דמסיים הכא במלתיה דראב"י והלכה כדבריו אע"ג דקי"ל משנת ראב"י קב ונקי וכדתני שמעון בן עזאי בש"פ החולץ אצטריך סד"א הכא מסתבר טעמיה דר"מ שהשוה מדותיו והו דהכא טעמא דר"מ משום גזרה וכדאי' בגמ' שם בשלמא ר"מ וכו' ומסיק דגזרה דרבנן היא דאמרי אין מועיל עירוב ולא ביטול רשות במקום עכו"ם עד שישכיר ועכו"ם לא מוגר משום דחייש לכשפים ובהכי לא ידור ישראל במקום עכו"ם ולא אתי ללמוד ממעשיהם וכיון שכן דטעמיה דר"מ משום גזירה א"כ נימא הלכה כר"מ בגזירותיו קמ"ל דליתא דהא ראב"י נמי אית ליה הך גזרה אלא דסבר דכיון דחד לא שכיח דדייר עם עכו"ם משום דחשידי אשפ"ד א"כ בתרי דשכיחי גזרי' בחד דלא שכיח לא גזרו רבנן והלכך הלכה כראב"י. ומ"מ מה שפסקו הפוסקים כראב"י לאו משום הך מתניתא הוא דהא קי"ל אין למדין הלכה מפי משנה אלא משום דשמואל בגמ' פ' נהדיא הלכה כוותיה ואע"ג דאיכא אמוראי דפליגי וסברי לאו הלכה איתמר אלא מנהג או נהגו העם מ"מ קי"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב הלכך דרשי' לה בפרקא נמי כשמואל:

ויתאו דוד ויאמר מכאן מודעא כי בשנה שעברה נמצא נמצאתי בק"ק בילוגראדו יע"א לפקח על כמה ענינים של הצבור והנה באותו זמן באה השמועה מפטירת המלך שולטן מוסטאפה. וכי מלך במקומו אחיו שלטן אחמיד יר"ה ואמרתי להם שהיו צריכים לחזור לחדש שכירות העיר מהטיפטידא"ר דהכי אורחא לשכור ממנו ונימא דהוי כדין שוכר משכירו ולקיטו ואפי' מלקיט לקיטו דאע"ג דכשבאה השמועה תיכף בא שליח מיוחד מאת המשנה הגדול הויזי"ר מודיע ומשמיע למושל העיר דהיינו הפאש"ה שהמלך החדש הניחו בממשלתו ושלכן הוא ג"כ בכח המלך המסור לו הרי הוא מקיים אותו במינוייו וכן לכל השרים והממונים יהיו איש איש על עבודתו ובכללם נמצא ג"כ עומד הטיפטידא"ר על מתכונתו כמו שהיה בימי המלך שעבר מ"מ לו יהי שכבר שכרו ממנו בזמן המלך הראשון אין ספק אצלי דבמות המלך בטל השכירות דהא הטעם ששוכרין משכירו ולקיטו אינו אלא לפי שהוא במקום המלך. וכמ"ש הרשב"א בתשו' שהביא מרן בב"י סי' שפ"ב שגזבר המלך כמלך והשוכר ממנו כשוכר מן המלך דאע"ג דהשכירות שנוטל אינו נותנו לכיס המלך מ"מ הואיל ודבר מועט הוא וכך מנהג המלכים דלא קפדי על משרתיהם בדברים מועטים הו"ל כאילו זכה המלך בו ומסתורא דמלכא קא זכי ע"ש א"כ מאחר דכל כחו אינו אלא מכח המלך בהתבטל כח המלך במיתתו פשיטא דבטל כח משרתו. ואע"ג דחזר המלך החדש ומינהו כבתחלה מ"מ פנים חדשות באו לכאן וצריך לשכור מחדש. וראיתי להר"ב ע"ז בסי' הנז' שכתב שאם שכרו מן העכו"ם ומת והניח יורש אין מועיל מה ששכרו מן המורים דאז נתבטל כח השכירות דהא אפי' בחייו מצי למיהדר ביה אם ירצה וראיה ממ"ש בפ' הדר דס"ו שוכר כמערב וכו' ומצינו במערב בסי' שע"א דלא מהני עירוב של האב שמת לבנו ובמיתת האב נתבטל עירובו אלא צריך לערב יורש מחדש הס"ג בשוכר וכו' ע"ש ואע"ג דלכאורה איכא למדחי ראייתו דמייתי מהפ"ם דהא מתבאר שם בהדיא מתוך מסק' הסוגיא דלא מדמי תלמודא שוכר למערב אלא להקל ולא להחמיר ע"ש בפירש"י. וא"כ ק' היכי יליף הרב מינה להחמיר. אמנם כי דייקי' נק"מ דהא דאמרי' התם היינו דשוכר מיבעיא לנו אי כמערב דמי או כמבטל רשות דמי ואהא הוא דמסיק דמדמי' ליה בין למערב בין למבטל הכא לקולא והכא לקולא ודינא הוא דכיון דספיקא הוי למי דומה והוי ספקא דרבנן יש לתלות להקל אבל מ"מ א"א בשום פנים להקל בו קולא שאינה לא כמערב ולא כמבטל רשות והיינו דודאי כי היכי שאם א' עירב ומת קודם חשיכה צריך היורש לחזור ולערב ה"נ פשיטא שאם אחד לא עירב אלא ביטל רשותו לאחרים ומת קודם השיכה בודאי דביטולו בטל לגמרי וצריך היורש או לערב או לבטל רשותו דהשתא דידיה הוי. ומעתה פשי' ופשי' דהה"נ בעכו"ם המשכיר שאם מת בטל שכירותו דבין אם דומה למערב בין אם דומה למבטל רשות חד דינא להו. וזוהי כוונת הר"ב ע"ז ודבריו ז"ל שרירין וקיימין ואע"ג דהר"ב גנת ורדים דחה דברי הר"ב ע"ז בסתם באמרו שאין דבריו נכונים והביא דבריו הר"ב מים רבים בסי' ע"ל ושם בסי' מ' הביא ג"כ דברי הגאון מוהר"ר צבי ז"ל שפסק' עליו כדלעיל דלא אמרו אלא לקולא ולא לחומרא ע"ש לפענ"ד לק"מ וכדאמרן אמור מעתה השתא ומה השוכר מן השלטן עצמו ומת פשיטא ליה להרב ז"ל דבטלה שכירותו וצריכין לחזור ולשכור מהיורש השוכר משכירו ולקיטו של שלטן לא כ"ש דבמות השלטן בטלה שכירותו וכן בדין דאטו עדיף האי מגברא דאתי מחמתיה שהרי כל עצמו של לקיטו אינו משכיר אלא בכח המסור לו מאת השלטן וכמו שנתבאר מדברי הרשב"א וכיון דאזיל ליה הנותן לו כח אזיל ליה כחו ואע"ג דהשתא נמי נתחדש לו כח מהיורש מ"מ כח חדש הוא דמעיקרא השכיר בכח שולטן מוסטאפ"ה ולא מהניא שכירות זו השתא אלא צריך לחזור ולהשכירן בכח שולטן תמיד. והארא דאשכחן שם להר"ב גנת ורדים דשרי בשכירות הראשון אפי' לאחר מיתת המשכיר מ"מ ברור הוא בדבריו ז"ל דלא היקל הרב אלא בששכרו ממנו לזמן קבוע לכ"ב שנים אבל בששכרו סתם במיתתו פקעה שכירות לכ"ע ע"ש וחילוק זה תמצאנו מפורש יוצא בדברי מרן ז"ל על תשו' הרשב"א הנז' וז"ל ומשמע מדבריו דטעמא מפני ששכרו לזמן אבל אם שכרו סתם כיון שנתחלף הגזבר בטל השכירות ע"ש וכ"ש וק"ו היכא שנתחלף המלך עצמו דודאי לא מהני שכירות הגזבר שלו כששכרו סתם אפי' הוא קיים כיון שפסק כחו ועיין להר"ב גנת ורדים שם דכתב דיפה כח השוכר מבע"ה עצמו מהשוכר מהגזבר שלו לענין זה ע"ש וכן עיין בדברי הרבנים כמוהר"ן הנז' וכמוהר"י כריאל שהביא בתשו' מים רבים הנז' שאין להקל לשנים רבות. סוף דבר דמדברי כולם נלמוד שאין להקל בכה"ג דע"ד הואיל ובודאי ידוע שלא שכרו בבילוגראדו מתחלה אלא מהגזבר אין להקל במיתת השלטן אלא צריך להדש השכירות וזה אפי' היה ידוע ששכרו מהטיפטדא"ר הזה כ"ש שאין שם אדם מי שזכר מתי נעשה השכירות ואם נעשה בסתם או לזמן קבוע ואם עבר זמן הרבה במלתא דפשיטא דאין להקל. והנה כתפשי באמתחות הפוסקים ז"ל מצאתי בס' אחד נקרא זקן שמואל נדפס מחדש בשאלוניקי יע"א דמסיק לדינא הכי והעיד שכך עושים מעשה בעיר גדולה של חכמים שאלוניקי שחוזרים לשכור משר העיר כל זמן שמת המלך ונכנס אחר במקומו. ושוב מצאתי כן בס' פרי האדמה ה"ד להרב הגדול איש ירוש' רפאל מיוחס זלה"ה שפקפק הרבה על דברי הרב גו"ר הנז' והעד העיד בנו שכך עשו מעשה רב בעיר קדשנו ירושלים תובב"א דמתחלה בשנת הת"ן כשמלך שלטן מחמוד חזרו לשכור מאת שר המגדל ובשנת תקט"ו כשמת שלטן מחמד ומלך שלטן אוצמאן חזרו לשכור העיר לזמן שתים שנה ועכ"ז משום פקפוק הנזכר שאינו חק המלכות במה שנעשה ע"י שכירו של מלך שחייב נקיימו המלך הבא אחריו חזרו את"כ בשנת תקי"ח שמת שלטן אוצמאן ומלך שלטן מוסטאפ"ה לשכור מחדש לזמן ק' שנים ע"ש (וגם שם מבואר בעדות שכן עשו גם בשאלוניקי כשמלך שולטן מוסטאפ"ה ע"ש) ופשיטא לי דהשתא נמי שנפטר שלטן מוסטאפ"ה ומלך שלטן אחמיד חזרו לשכור דמאי שנא אי משום דשכרו לזמן ק' שנים כשמלך שלטן מוסטאפ"ה הרי כשמלך שלטן אוצמאן נמי שכרו לזמן ס' שנה כפי עדות הרב ועכ"ז לא סמכו הרבנים ע"ז וחזרו לשכור אע"ג דלא עברו אלא ג' שנים א"כ ה"נ לא שנא אשר ע"כ בהיות שכשבאה השמועה היה ע"ש ולא היה שהות בו ביום לחדש השכירות אמרתי שלא יטלטלו באותו השבת אלא בתוך החצר הקבוע ליהודים שאין שם דירת עכו"ם כלל עד שנתחדש השכירות בשבוע שלאחריו וכן עשו מעשה הממונים והכריזו כן ע"י השמש. ושם נמצא החכ"ש הדיין המצויין כמהור"ר חיים הכהן דוויך נר"ו שד"ר מעה"ק טבריא

מ"ז והלך עלי באמרו שהטיפסטידא"ר הזה כיון שבשפה עצמה שבאה שמועת פטירת השולטן בא ג"כ צווי של המשנה שיעמדו כל א' על משמרתו נמצא שאין לו הפסק מהני השכירות הראשון וא"צ לחדש וסורה כן ועשה מעשה בעצמו להוליך לחוץ בפרהסיא נגד ההכרזה עם היות שקודם השבת נשאלו ונתנו יחד ואמרתי לו דעתי בציבור ולא קבל . ואמנם בזה ודאי דאחר שמתילה לא טוב עשה בפרט לעשות מעשה בפרהסיא דלא גרע מחכם שאסר אין חברו וכו' ודא עקא דגרם חלול ה' שנעשית תורה לשתי תורות בעיני ההמון שאחרי ליה אחרי וכ"ש שהיה בזה נדרש ללא שאלוהו . ואעיקרא דמלתא לפע"ד אין ממש בטעמו מכמה אנפי חדא דמ"ם בשעת מיתת השולטן עד שבא השליח מאתו למנות את המשנה הגדול ושיצא הצווי מהמשנה לקיים את השרים על תפקידם פשיטא שהיה שם הפסק וכיון שכן ממילא באותה שעה בטלה כחו ושכירותו ומה גם דהכא ליכא שום ידיעה שהכרו תחלה מקמי הכי מן הטיפסטידא"ר הזה כדי שנוכל לומר שהשכירותו נמשכת דדילמא מטיפסטידא"ר או ממשרת אחר שכרו וקרוב לודאי הוא דהא שרים הללו משתנים ועוד לו יהא ששכרו ממנו ואפי' הוה במציאות שלא היה הפסק אפי' שעה אחת דבשעה עצמה שמת השולטן עמד על כסו מיד המלך החדש ובאותו רגע מיד חזר וקיים והעמיד בפירוש את הטיפסטידא"ר הזה על כנו . מ"מ אני אומר דשכירות הראשון בטל דלא מהני השכירות שהשכיר לשל משרתו של שולטן מוטטאפ"ס לשכירות דבעינן השתא שיעשנו לשם משרתו של שולטן תמיד והדברים ברורים וא"צ להאריך ואו לא מידי :

מעשה אילפס על הרי"ף ורי"י ממסכת עירובין

דף ב ע"ב בשה"ג סד"ה וכן · ושמא על דא סמיך ר"א ז"ל · נ"ב היינו על פי הגירסא שלפנינו בירושלמי פ"א הלכה ד' שם דר' ינאי משמיה דריש לקיש אמר לה ופסק כר' יוחנן לגבי ר"ל וכ"כ התשב"ץ ח"ב סי' כ"ט אמנם באמת המעיין יראה דע"כ הגירסא הוא רשב"ל בשם ר' ישמעאל בשם ר' ינאי שהרי ר' ינאי רבו של ר"י היה ואיך אפשר שיאמר דבר בשם רשב"ל תלמידו של ר' יוחנן וע"כ הוא להיפך וכמ"ש הרא"ש והתשב"ץ שם ובזה ל"ק קושית הש"ך שם ועי' בתשב"ץ שם שכתב עוד טעם אחר בישוב דברי הרי"ף :

דף ח ע"א ברי"י ד"ה אכל לא בטבל · שנזרע בעציץ שאינו נקוב · נ"ב ומיירי באופן שאין בו רק מזון ב' סעודות ואם יפרים ממנו לא נשאר כשיעור ב' סעודות ועי' בתוס' דף ל"א ע"א ד"ה דמאי דאל"כ הא טבל מדרבנן יכול לעשר בה"ש כמ"ש המ"א סי' ש"ז ס"ק למ"ד ובזה מיושב קושיית השיורי קרבן פ"ג הלכה ב' ועי' ברע"ב פ' מפנין וברמב"ם בפי' המשנה שם וכאן :

דף י ע"ב בשה"ג ד"ה נראה · הדבר צ"ע אם הוא רשות · נ"ב עי' ברשב"א בתשובה ח"א סי' ר"צ וכ"ה בתמים דעים להראב"ד סי' ר"מ דהוא רק רשות ועי' בב"י סי' רכ"ה ובכנה"ג שם ואחרונים ובטור סי' תל"ב ובב"י שם ובחבורנו מ"ג סי' כ"ט :

דף יב ע"א ברי"י ד"ה והגהו . והוה מתילה שנעשה בשוגג . נ"ב עי' בט"ז סי' שס"ב ס"ק ג' שהקשה דמ"מ עושה המתילה הוא יודע והוא מזיד ע"ש ועי' בשו"ת פנים מאירות ח"א סי' למ"ד שכתב ליישב ודבריו נכונים דעיקר תלוי אם דרך בנין בכך ע"ש שהאריך : **ע"ב** ברי"ף כדברי המיקל בעירוב · נ"ב עיין בהה"מ פ' עושין פסין סי' ד' ופ' בכל מערבין סי' ד' ובשו"ת מהרי"ט ח"א סי' נ"ד ובתשב"ץ ח"ב סי' ל"ח ובכנה"ג סי' שנ"ח ובק"ע פ"ק הלכה א' ובפיו"ק פ"ג הלכה ט' ד"ה ור"א ובפ' הדר הלכה ב' ד"ה הלכה ובחבורנו נר מערבי האריכנו בזה הרבה על דברי הק"ע שם :

דף י"ג ע"א ברי"ף ר"מ ור"ש מהו תיקו · נ"ב עיין בירושלמי בתרומות פי"א בסופו דר"מ ור"ש הלכה כר"ש וכ"כ הרא"ש פ' אין מעמידין וכ"כ בה"ג בשם הירושלמי ועי' בספר דברי אמת ובשו"ת מהר"ם מלובלין סי' קל"ב כתב דהלכה כר"מ וכן כתב בשכנה"ג בכללי התלמוד וז"א כמ"ש הברי"י ובקונטרס מכלל יופי שלנו האריכנו בזה :

דף כ ע"א ברי"י ד"ה ולא שני לך · לפיכך דין הוא שנקל בו · נ"ב עי' במהר"ם מ"ש בזה כאן על הגליון ועי' בשו"ת שארנו הגאון בעל כנסת יחזקאל סי' ע"ז שמיישב קושייתו :

דף כה ע"א ברי"ף צריך להגביה מן הקרקע טפח · נ"ב עי' בט"ז סי' שס"ו ס"ק ו' שכתב דאם מניחו על ידו התלויה באויר צריך שיגביה ידו טפח ע"ש ובאמת ברש"י בע"ז דף ע"א ע"ב ד"ה מדמטי מבואר להיפך דזהו הסגבהה וכ"כ בהדיא בריטב"א בחידושיו שם וצ"ע :

דף כח ע"ב ברי"ף וסוגיין כרבי יהודה · נ"ב עי' בבעה"מ וברמב"ן במלחמות ועי' בירושל' פ"ח הלכה ז' ובש"ך שם וצ"ע :

דף לא ע"ב ברי"י ד"ה גמרא · ויש מן הרבנים · נ"ב עיין ברז"ה פ"ק דביצה ובמלחמות שכתבו כרבינו יהונתן וצ"ע על הב"י סי' למ"ד שאם הרז"ה ורמב"ן לא נתגלו בימיו כי אם מה שהביאו הפוסקים בשמם אבל גם דברי הר"י לא הביא :

דף לה ע"ב בשה"ג ד"ה גשים · ומותר לשחק בכס בשבת · נ"ב עי' בשו"ת מוהר"א ששון סי' ק"פ שחולק על זה ע"ש והמ"א סי' של"ח ס"ק ח' הביאו וקיצר בדבריו ע"ש :

הגהות על המרדכי

סימן תע"ו ואין מכאן ראי' · נ"ב כוונתו דהו"א מדתניא התם כוותי' גבי לידה ע"כ דהלמ"ד דיע"ל קג"ס לאו היינו לידה דבל"ה הלכתא כוותיה ולזה כתב דאין מכאן ראיה דהרי גם גבי לחי ס"ל לר"ה כוותי' א"כ על מה קאי הסימן של למ"ד דיע"ל קג"ס וע"כ דאינו ראיה (בגדי ישע בשם הא"ז הרמ"א) ועמ"ש בהגהותינו לעיל בברכות פ"ג גבי הזמנה מילתא וצ"ע :

סי' ת"צ דמותר לאכול העירוב · נ"ב עי' ב"י סי' שנ"ד שהקדק כן גם לענין עירובי תצירות ואין צורך דכן הוא מבואר בירושלמי פ' הדר הלכה ז' ועי' בפיו"ק שם :

סי' תצ"ג שאירע ברית ביו"ד בטבת · נ"ב עי' בקיצור מרדכי שקיצרן הרב ר"י בועז בהלכות תעני' סי' תל"ג שהעתיק חופה או ברית מילה וכתב בגליון שם דחופה הוא טעות דאסור לעשות ביום צום וכפי הנראה לכך השמיטו כאן תיבת חופה ועי' בש"ע א"ח סי' תק"כ סעיף ג' בהגה"ה דמשמע דעושין חופה ביום צום ועי' בסי' תקס"ב סעיף ב' וכ"כ בבגדי ישע להש"ל"ה דלא קבלו רק להתענות בלבד :

סי' תצ"ז אוסר לאורח להוציא · נ"ב עי' בתה"ד סי' ע"ז שכתב דפסק תמוה הוא וכ"כ הב"י סי' שפ"ב ועי' בד"מ ובשו"ת פנים מאירות חלק ג' סי' א' שכתב ליישב ע"ש :

סי' תקי"ב להשוות ברכות לתפלה · נ"ב נ"ל אין להשוות ברכות לתפלה ועי' בתוס' דף ס"ד א' ד"ה שכור ועי' בלקוטי הרמב"ן בברכות פ' אלו דברים :

סי' תקי"ד ד"ה ואפי' די"ב מילין לית להו . נ"ב עי' בהה"מ פ"ק דעירובין בסופו ובמלחמות שם ובלקוטי הרמב"ן פ"ק דעירובין שהאריך מאד בזה לענין אי י"ב מילין הוא מדאורייתא ע"ש :

סי' תקכ"ה ד"ה אם · כבר נתתם · נ"ב עיין במנחת יעקב בשו"ת שם שבסוף הספר סי' י"ב ובשו"ת הא"ז בעל שער אפרים סי' א' ונכדו זקננו הגאון הח"ן ז"ל סי' ס"ב ס"ג מ"ש בזה ועי' בחבורנו מגן גבורים סס"י קס"ה :

סי' תקכח ד"ה לרבות שביתת כלים . נ"ב אף דבש"ס שבת דף י"ח מוקים להך דשביתת כלים כב"ש גם הך דאין מפליגין בספינה אתיא כב"ש כמ"ש הרא"ש בשם הרשב"ם פ"ק דשבת (בגדי ישע) · (א"ה עי' בתוס' שם ד"ה וכשתא וברשב"א שם ובב"ח סי' רכ"ב ול"ק קושייתו) :

שם תיפוק ליה דמשתמש במחובר וכו' . נ"ב עיין בבגדי ישע שהקשה דגוף האיסור משתמש במחובר הוא משום שאינו עולה באילן וגם איסור שימוש בבע"ח הוא משום שאין רוכבין, ע"ג בהמה כדאמרו בשבת דף קנ"ד ע"ב וברש"י שם ע"ש שכתב שהקשה זאת לא"ז המהרש"ל ומוהר"ל מפראג ונפע"ד נראה דנ"ל מ"ש המרדכי בתירוצו דלא הוה כי אם איסורא דרבנן הא גם שמא יעלה ויתלוש אין בו רק איסור דרבנן ועי' בג"י ונ"ל דבאמת בלא ה"ט דשמא יעלה ויתלוש ראוי לאסור משום מוקצה ועי' בתוס' ביצה דף ג' ד"ה גזירה ובט"ז סי' שנ"ו ס"ק ד'. אך אי משום מוקצה היה מותר כגון לצורך מצוה וכדומה ולכך אצטריך להם גזירה וזהו כוונת המרדכי כאן דקשה לו בלא האי טעמא אסור משום מוקצה ולזה כתב דאז לא היה אסור רק מדרבנן וא"א לבוא לידי איסור תורה משא"כ משום גזירה ובזה יש ליישב דברי הרי"ף ורא"ש שהביא הב"י שם ודו"ק כנלפע"ד : **שם** אין שבות במקדש · נ"ב כוונתו דע"כ הוא דאורייתא הא דקרי ליה שבות הוא משום דאין בו לא מיתה ולא מלקות דאל"כ הא אין שבות במקדש (בגדי ישע) :